VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated
3-4-49
by
Rev. M. Sullivan, O.S.A.

Digitized by the Internet Archive
in 2002 with funding from
Lyrasis Members and Sloan Foundation

http://www.archive.org/details/actasanctorum06unse

ACTA

SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY ET SOC., VIA GARANCIÈRE, 5

PARISIIS APVD VICTOREM PALMÉ VIA DICTA SAINT-SVLPICE. M.DCCC.LXV.

ACTA
SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLEGERUNT AC DIGESSERUNT,

SERVATA PRIMIGENIA SCRIPTORUM PHRASI ET VARIIS OBSERVATIONIBUS ILLUSTRARUNT

JOANNES BOLLANDUS, GODEFRIDUS HENSCHENIUS,

SOCIETATIS JESU THEOLOGI

PRODIT NUNC TRIBUS TOMIS FEBRUARIUS IN QUO MCCCX NOMINATORUM SANCTORUM ET ALIORUM INNUMERABILIUM MEMORIA VEL RES GESTÆ ILLUSTRANTUR.

EDITIO NOVISSIMA CUM ANIMADVERSIONIBUS EX TEMPORALIBUS D. PAPEBROCHII NUNC PRIMUM EX MSS EDITIS CURANTE JOANNE CARNANDET

FEBRUARII TOMUS TERTIUS

COMPLECTENS DIES XII POSTERIORES, A XVII AD FINEM

PARISIIS ET ROMÆ

APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM.

BX
4655
.A2
v. 6

ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO

ANTISTITI

ANDREÆ CRUESEN

ARCHIEP. MECHLINIENSI BELGICÆ PRIMATI.

Quando nuper, Illustrissime et Reverendissime Antistes, ad illas nobilissimæ Metropolis moderandas habenas accessisti; in omnium ordinum effusa lætitia, faustisque acclamationibus, ne et nos eam Tibi gratulatum dignitatem veniremus, ista potissimum obstitit caussa; quod odiosam rem facturos arbitrabamur, si aut in turbam hominum clarissimorum ad sacram illam Tuam dexteram manu osculoque contingendam properantium, nos temere ingerere, aut exarata ad observantiam testandam epistola interpellare Te eo tempore, niteremur. Duximus igitur id satius, ac Tibi gratius fore, si potius, quam solemni formula diceremus bona verba, Deum tacite, ut Tibi eum honorem fortunaret, essemus deprecati.

Interea tertius noster de Actis Sanctorum mensis Februarii tomus ad calcem pervenit. Quem nos, ut Tibi novam hanc dignitatem feliciter evenire, nomine nostro, optet, quantumvis sero, allegare non veremur : vel ideo quod in eorum numero Sanctorum, quorum illo mense Acta explanantur, complures sunt gentiles Tui : Trajectenses nimirum Episcopi. Quamvis enim non sit liquido exploratum de omnibus, ubi terrarum ac populorum editi sint in lucem; constat tamen in ea clarissima urbe solium Pontificale tenuisse, in qua Tu auram vitalem primum hausisti. Imo ab iis ipsis primum auspicium fluxisse remur honoris, quem nunc adiisti : idque hac ratiocinatione conficere nobis videmur. Delatus hic Tibi a Catholico Rege nostro, atque a Pontifice Maximo confirmatus, in singularis sapientiæ Tuæ ac virtutis præmium est. Virtutis porro sapientiæque colendæ efficax Cœlites hi incitamentum præbuere. Nam si volueris adolescentiæ tempus ultimum memoria repetere; fateberis, quotidie ludum litterarium adeunti, pervetus S. Amandi sacellum in oculis atque animo fuisse, ad eam aream circum quam ædificatæ scholæ erant, situm : in eodem sæpius Te sacris adfuisse, audisseque de cultu Deiparæ atque aliis rebus ad pietatem pertinentibus sermones. Eo quoque tempore quantus nobis (licet enim id etiam ita commemorare, quando Condiscipulatus alias ultro mentionem facere dignatus es) quantus igitur tunc nobis, sed Tibi præsertim, cœlitus animam optimam sortito, stimulus ad virtutem erat, sacras beatissimorum illorum

67320

Antistitum, in magnifica S. SERVATII æde Reliquias venerari, visere in cryptis monumenta; inque ejusdem basilicæ Choro vetustis intextas aulæis imagines contemplari omnium Sanctorum Præsulum Trajectensium? Nam, rara inter urbes felicitate, quotquot, per annos fere cccc, Episcopi illic fuerunt, omnes Divorum Fastis adscripti, coluntur omnes publica sacrorum religione. Tunc vero in animis nostris sensim exardescebat desiderium, colendi (illorum exemplo auxilioque) pietatem, Divinis legibus obtemperandi, præsidia doctrinæ comparandi. Ea rata ut essent in multis vota Cœlites iidem curarunt: Te vero per suamet vestigia, ad absolutionem virtutis, et quam nunc geris dignitatem deduxerunt. Ipsorum sane complures Romam, arcem Christianæ religionis, sanctitatis palæstram, cœlestis panopliæ armamentarium, adierunt: quidam etiam vicibus iteratis: S. AMANDUS (ut hunc potissimum in exemplum statuamus, cujus modo sacelli meminimus) tertio illuc contendit. Idem postea ultra Noricum flumenque Danubium, ad Sclavos adiit: unde in Belgium redux, late fidei semina jecit, ecclesias multis locis construxit ac dedicavit, monasteria fundavit, multa interim a Clericis quibusdam, rectam pietatis fideique disciplinam aspernantibus, perpessus, ab Ethnicis multa: Reges aliquot, eorumque Proceres, ut Divinas leges ac statuta Ecclesiastica revererentur, condocefecit: Sanctorum Reliquias transtulit, auxitque eorum venerationem: atque alia præclara per Galliam, Belgicam præsertim, edidit facinora, quæ fuse in ejus Vita die VI Februarii narrantur.

Pleraque horum a Te quoque, ILLUSTRISSIME ANTISTES, partim jam factitata sunt, partim factitantur etiamnum. Primum Romam e patria profectus es, ut in illis celeberrimis optimarum artium auditoriis, scholisque sanctimoniæ, ad omnem scientiæ ac virtutis laudem exercereris: utque accuratissime Ecclesiastici Canonis normam omnem, ex illius honoratissimi, qui ullo unquam tempore, toto orbe terrarum extitit, Senatus integritate, sapientia, majestate, addisceres. In Noricum dein Tu quoque, ad urbem Viennam, Cæsarum Austriacorum regiam, evocatus es, utque ad cetera deinceps munia amplior Tibi auctoritas accederet, Doctoris Theologi insignibus, ritu Academico, ornatus: sacris in exercitu cum potestate præesse jussus, Vicarii Generalis titulo: ad varias interea legationes adhibitus, quas summa industria, fide, constantia obiisti.

Postea Canonicatu in Metropolitana Cameracensi Ecclesia a FERDINANDO II Imperatore donatus, in Belgiumque reversus, varia exinde officia summa cum laude gessisti; etiam Generalis per totam eam Archidiœcesim Vicarii, atque a Concilio provinciali Romam ad Sedem Apostolicam denuo missus.

Ita

Ita per semitas Sanctorum inoffenso pede gradientem, Ruræmundensi Tiaræ caput supponere, Archiduce LEOPOLDO, Belgii tunc Gubernatore, nominante, INNOCENTIUS X jusit : ut in illis veterum Masuariorum finibus, intra Diœcesim quondam Trajectensem, ultra eisque Mosam late porrectam, sitis, sub Præsule, non Trajectensi quidem Ecclesiæ, Trajectensi tamen, vetus illa heroicorum temporum sanctitudo dignitasque reflorescerct.

Sed quod nobis ipso tempore, quo illius Ecclesiæ gubernacula capessebas, vir maximus, Antuerpiensis tunc Præsul, diserte prædixit, Te Ruræmundæ vitam minime finiturum, id vaticinationis non vanæ vim habuisse, nunc intelligimus, cum Te REX CATHOLICUS Metropolitam Mechliniensem nominavit, ALEXANDER VII instituit. Ut nimirum in meditullio Belgii, quasique umbilico, aut corde potius, consistens in reliquas ejus partes sanctorum dogmatum observantiam, quam Romæ doctus es, diffundas, vigorem pietatis in ceteris velut membris excites, ac robur vitale, ad vitia erroresque et ceteras pestes animorum persanandas, aspires.

Huc Te, ILLUSTRISSIME ANTISTES, semitæ perduxerunt Sanctorum : ut mirum videri nemini debeat, quod Tibi Sanctorum Acta grata fore arbitremur, quorum ita manifeste fulciris patrocinio, excitaris tropæis, aucturus aliquando numerum es : quod tamen, quo interea pluribus exempla curæque Tuæ præsidio hic esse queant, sero ut fiat optamus.

ILLUS.MÆ ET REV.MÆ GRATIÆ TUÆ

Humillimi clienteles

JOANNES **BOLLANDUS**,

GODEFRIDUS **HENSCHENIUS**.

FACULTAS SUPERIORUM, ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

Cum Acta Sanctorum mensis Februarii, quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis scriptoribus celebrantur, ex antiquis monumentis, Latinis Græcis, aliarumque gentium, servata primogenia scriptorum phrasi, collecta, digesta, variis Observationibus illustrata a Joanne Bollando et Godefrido Henschenio Societatis Jesu Theologis, tres ejusdem Societatis Theologi legerint, opusque laboriosum et eruditum, ac luce publica dignum judicarint; Ego infrascriptus Societatis ejusdem per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Admodum Reverendo Patre Nostro Goswino Nickel Præposito Generali, concedo Jacobo Meursio, Typographo Antuerpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri a Societate Jesu conscripti, in provinciis Romano Imperio subjectis excudantur, aut venales proponantur, absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro eumdem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hisce officii mei sigillo munitis manu mea subscripsi. Antuerpiæ III Aprilis CIↃIↃCLVII.

Thomas Dekens.

APPRROBATIO CENSORIS.

Hoc opus continens Acta Sanctorum mensis Februarii vere doctum, elaboratum, et a multis viris eruditis expetitum, hisce modis a Reverendis Patribus Joanne Bollando et Godefrido Henschenio Societatis Jesu Theologis editioni præparatum; magno lectorum fructu, nulla fidei vel bonorum morum noxa, excudendum censui. Antuerpiæ, hac XVII die Aprilis CIↃIↃCLVII.

G. Voochts Canonicus, Archidiaconus,
S. Th. Licentiatus ac lib. Censor.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

Philippus IV Hispaniarum et Indiarum Rex Catholicus, ac potentissimus Belgarum et Burgundionum Princeps, Diplomate suo sanxit, ne quis Acta Sanctorum mensis Februarii, a RR. PP. Joanne Bollando et Godefrido Henschenio, Societatis Jesu Theologis, collecta, digesta, ac Notis illustrata, præter voluntatem Jacobi Meursii proximis duodecim annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has Germaniæ nostræ Inferioris ditiones importet, venaliave habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ XII Maii anni CIↃIↃCLVII.

Signat.

Loyens.

IN TOMUM TERTIUM

DE ACTIS SANCTORUM

MENSIS FEBRUARII

PRÆFATIO

AD AMPLISSIMUM ET ADMODUM REV. DOMINUM AC PATREM

NORBERTUM VAN COUWERVEN

CELEBER. ECCLESIÆ S. MICHAELIS CANONIC. ORD. PRÆMONST. ANTUERP.

ABBATEM

EJUSQUE RELIGIOSISSIMUM CONVENTUM.

Si non pridem destinatum nobis fuisset, AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE, ut hunc tomum de Sanctorum Vitis præsentaremus Amplitudini Tuæ, quo Tua approbatione et patrocinio munitus, sanctissimi Ordinis Vestri Præsulibus et Canonicis, aliisque piis et eruditis hominibus, commendaretur; poterat id nobis B. EVERMODUS, Raceburgensis ex Vestro Ordine Episcopus, persuadere, cujus primo hujus voluminis die, XVII Februarii, consignatus est natalis, et gesta a nobis ex variis Historicis collecta editaque. Flagitare enimvero sanctus ille vir, quasique suo jure reposcere videbatur, ut quæ de se essent tradita litteris, ea Canonicorum sui instituti Præsuli cuipiam exhiberentur, cujus assensione atque approbatione haberi rata emittique in publicum possent. Cui vero potius, quam ejus loci, ubi, ipso præsente EVERMODO, æternum sanctitatis suæ ac doctrinæ statuit sanctissimus Parens Vester NORBERTUS monumentum, Antuerpiensibus ab infami Tanchelini hæresi revocatis? E primis NORBERTI sociis EVERMODUS fuit ei Cameraci adjunctus, atque ita deinceps pietatis prudentiæque opinione carus; ut a se numquam diutius abesse pateretur: unde fit omnino credibile, huc quoque eum illo venisse, castaque sua ac sancta vitæ norma, et candore amabili, non vestium magis, quam morum ac sermonis insigni sapientia conditi, ad mores civium horum, cujusvis sexus, ordinis, ætatis, corrigendos, magnum attulisse momentum. Illud quoque occurrebat, hunc præcipue ei cœtum Canonicorum cordi esse, e quo nuper Magdeburgum, ad Ecclesiam S. MARIÆ, cujus ipse a sancto Patre NORBERTO Præpositus olim fuit constitutus, Ecclesiæ Catholicæ Ordinique Vestro asserendam, missi viri religiosi fuerint: remque eam sua eruditione et pietate peregissent, si tempus miserendi deploratæ illius urbis ac gentis, a justo Numine constitutum, venisset. Neque tamen illis non luculenta laboris sui, aditorumque discriminum merces obtigit, quando tum aliæ Magni Patriarchæ Vestri reliquiæ, tum præsertim cerebrum, illa tot sublimium sanctarumque cogitationum sedes atque officina, huc transmissum: cujus pars una Præmonstratensi Ecclesiæ destinata, alteri Tu thecam pretiosam affabre elaborandam curasti, solemni pompa in publicum proferendam cum opportunum videbitur. Neque eo cœlesti cimelio potitam Ecclesiam Vestram arbitramur, quin et Divus Pater NORBERTUS e cœlis annuerit, et ipse Beatus assenserit EVERMODUS: quippe cui Sanctus Pater *locum sepulturæ suæ commendarat,* ut cap. 20 Vitæ ejus narratur, cuique de ea, ut cap. 53, acerba a summæ ædis Canonicis intentata lis est, quæ Lotharii Imp. judicio secundum eum decisa: ut neque nunc videantur nisi eo cœlitus adstipulante Patris Reliquiæ inde, ubi eas collocarat,

erat, asportari alio, divellique, potuisse. Neque illud quidem non sperandum videtur (modo nostra ille rata ut sint vota, efficiat apud Deum) fore aliquando, ut ex hoc potissimum cœtu Vestro, in quo plurimi doctrina, religione, facundia excellentes viri sunt, assumantur, qui remotas illas Wandalorum ac Polaborum gentes ad legitimum Numinis cultum reducant: apud quas fidem ille orthodoxam ita stabilivit, ut Raceburgi post ipsum per CCCL annos non nisi ex Ordine Vestro Episcopi fuerint, ac Cathedralis Ecclesiæ Canonici.

Poterant sane nobis ista persuadere, ut Tibi potissimum, AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE, exhiberemus hunc tomum, cui Tu, pro ea qua late per Belgium polles sapientiæ opinione, auctoritatem vel sola Tui nominis umbra conciliares, et ad eum pervolvendum quamplurimos invitares. Verum id prius constitutum nobis erat, quam de B. EVERMODO cogitaremus. Injiciebat enim nobis eam mentem primum ipse Sanctus Patriarcha NORBERTUS, dein Tua singularis sapientia atque eruditio, cum summa benignitate conjuncta, atque erga nos, totamque Societatem nostram, benevolentia.

Gloriosus Pontifex et Apostolus NORBERTUS ex illustri Geneppensium Comitum, in Clivia Cisrhenana, (quæ pars est Belgicæ) natus, solus Belgarum Sanctorum, Officio Ecclesiastico in Breviario Romano, per totum orbem Christianum celebratur. Nonne igitur æquum erat, ut quæ de Sanctis scribimus Belgæ, in celebri Belgii urbe, eorum, si non ipsummet, certe Archimandritam aliquem fundati ab eo Ordinis, ac siti in Belgio cœnobii, Patronum adoptaremus, a quo illa ipsa nostra approbarentur scripta, ac ceteris lectitanda traderentur?

Et quia cœnobii Vestri a S. NORBERTO fundati meminimus, illud haudquaquam prætermittendum videtur, quod solemus sæpe animo volvere et jucundis usurpare sermonibus; quidquid de vetustissima Antuerpiensis civitatis antiquitate constat, id præcipue haustum esse e Vitis Sanctorum: ut minime mirum videri debeat; si grati ac pii cives tot templa Sanctis ædificarint atque etiamnum ædificent, tot ad illorum honorem xenodochia, nosocomia, orphanotrophia, gerontocomia extruxerint, eorumdemque Sanctorum solennitates tam splendide ac religiose colant. Paucis exemplis, ac minime ignotis, quæ diximus, liceat nobis confirmare.

Scripta est S. Eligii Episcopi Noviomensis ac Tornacensis Vita circiter annum DCLXXVIII, a S. Audoeno Rothomagensi Episcopo, ei, dum viveret, perfamiliari. Illius Vitæ lib. 2 cap. 3 Antuerpiensium (qui in manu exarato codice, *Andoverpenses* vocantur, in altero *Androverpenses*) ita meminit: *Præterea Pastoris cura sollicitus lustrabat urbes et municipia circumquaque sibi commissa. Sed Flandrenses atque Andoverpenses, Fresones quoque et Suevi, et barbari quique circa littora maris degentes, quos, velut in extremis remotos, nullus adhuc prædicationis vomer impresserat, primo eum hostili animo et adversa mente susceperunt: postmodum vero, cum paullatim per gratiam Christi his verbum Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis, conversa est ad verum Deum, Christoque subjecta. Sicque demum factum est, ut quasi cœlitus lumen ostensum, aut radius quidam Solis erumpens, totam partis illius barbariem illustraret. Nam et ipsi, qui eum primo ut ferocissimæ bestiæ discerpere cupierant, postmodum attendentes ejus bonitatem ac mansuetudinem, imitatores ejus fieri cupiebant.* Ac ne quis hæc ad Antuerpienses minime attinere existimet, caput 8 ita orditur idem sanctus scriptor: *Multum præterea in Flandris laboravit, jugi instantia Andoverpis pugnavit, multosque erroneos Suevos convertit: fana nonnulla Christi clypeo protectus cum Apostolica auctoritate destruxit: idololatriam quoque diversi generis, ubicumque invenit, funditus subruit.*

Æqualis SS. Eligii et Audoeni fuit S. Amandus Trajectensis Episcopus, qui et ipse Antuerpiam excoluit, ecclesiamque ea in urbe, ut mox dicemus, construxit. Mentio fit Antuerpiæ atque illius ecclesiæ in Sancti quoque Willebrordi Ultrajectensis Episcopi Vita, qui fere XI post S. Amandi obitum annis in Belgium ex Anglia venit. Ita ergo in hujus Vita scribit Theofridus Abbas Epternacensis: *Item Rohingus, vir magnarum opum, legitima testamenti confirmatione delegavit ei ecclesiam in Antuerpo castello sitam, super fluvium Scaldæ, in pago Renensium, cum appendiciis villis, et tertiam partem telonei ejusdem castelli, quod nunc est Marca Regni.* Meminit hujus donationis ipse S. Willebrordus in Testamento suo his verbis: *Rohingus mihi condonavit vel tradidit ecclesiam aliquam, quæ est*

constructa

constructa in Antuerpo castello super fluvio Scalde, in pogo Renensium, cum appendiciis suis, villas denominatas his nominibus, Bacuralde, Winnelincheime, Furgalure, et in ipso castello Antuerpo tertiam partem de illo teloneo. Extat ipsum diploma Rohingi, in quo inter cetera sic loquitur : *Igitur ego in Dei nomine Rohingus, et conjux mea Bebelina, donamus Apostolico Domino et Patri nostro Willibrordo Episcopo, donatumque in perpetuum esse volumus, hoc est, ecclesiam, quæ constructa est infra castrum Antwerpis, super fluvium Scalde, quam Dominus Amandus Pontifex in honore SS. Petri et Pauli Apostolorum principum, vel cæterorum Sanctorum, construxit : et nos pro ipsa ecclesia, vel quidquid ibidem aspicere videtur, venerabili viro Firmino, Abbati de monasterio Quorcoludora locellum nostrum nuncupatum Tumme in concambio dedimus.* Ac post pauca : *Et illud teloneum, quod ad partem nostram ibidem venerat, hoc est, illam tertiam partem, ad integrum ei concessimus atque donavimus : in ea ratione, ut ibi thus vel luminaria debeant esse procurata, et Presbyteri, qui ibi serviunt, pro peccatis nostris Domini misericordiam debeant exorare* etc. Idem in alio diplomate Rohingus donationem illam *sacrosanctæ Ecclesiæ Petri et Pauli Apostolorum (quam Dominus Amandus Pontifex in Antwerpo construxit)* confirmat, et alias adjicit possessiones. Utrumque hoc diploma recitat Aubertus Miræus in Codice Donationum cap. 6 et 7, ac præclare ad prius ista annotat : *Est quod sibi Antuerpia nostra gratuletur de optimis ac piissimis olim Principibus suis Rohingo, seu Rauchingo, et Bebelina ejus conjuge, quos haud dubie ignoraret, nisi eorum nobis memoriam Willibrordiana apud Epternacenses Abbatia conservasset.* Nempe, quod antea monuimus, absque Sanctorum monumentis Vitisque fuisset, ignoraret nobilissima civitas, non solum Principes illos ita pios et in Ecclesiam ordinemque Ecclesiasticum munificos, sed et reliquas antiquitates suas : amplecteretur que, ut superioribus seculis aniles et ridiculas de commentitio quodam Brabone fabulas. Illud posset fortasse, non ex Sanctorum Vitis, sed monachilibus tamen documentis addiscere, quod de urbis hujus clade traditur tom. 2 Francicorum scriptorum Andreæ Chesnæi ex Annalibus Fuldensibus ad DCCCXXXVI annum Christi, cum CIX lapsi essent anni ab illa Rohingi donatione : *Nordmanni Andwerpum civitatem incendunt.* Dilucidius tamen ea clades, atque ejus caussa ita exponitur in Vita S. Gommari. *Quodam tempore cum excrevissent peccata hominum, et superno judicio correptionis flagella meruissent, a Deo educta est a sedibus suis gens Northmannica, gens ferocissima, quæ navigio in Rhenensem provinciam advecta, circumquaque omnia depopulati sunt : Hantwerpiam incenderunt : Walchram vastaverunt : alio alii dispersi sunt, ut nullus esset locus, ubi cessaret luctus. Per fluvium igitur qui dicitur Scinda, ad villam Turninum venerunt, ubi erat monasterium S. Fredegandi Confessoris.* Hoc erat nempe monasterium, quod antea Rohingus *Quorquoludorum* appellavit : planius hodierna dialecto *Kercke-loodeur* diceremus : et manet pago nomen *Deur*, sive *Deuren*, quod ab aquæductum, Scindæ, seu Scendæ, amnis, qui latior tunc fluebat, nondum fosso ductoque in urbem alveo Herentaliensi substrictos.

Gravioribus sese sceleribus initio seculi a Christi ortu duodecimi populus Antuerpiensis, sed non omnino universus, implicuit, quando et plurimi in fœdissimam hæresim prolapsi. Neque hoc dedecus ex ullis annalibus notum, ac neque labes illa hæreseos, qua temporibus Innocentii IV Pont. Max. seculo Christi XIII, fuit urbs eadem contaminata. Solent enim probra ejusmodi ac vulnera Reip. celeri oblivione aboleri. De hac autem posteriore hæresi, (quæ in eo sita fuisse videtur, quod Frederico II Imperatori excommunicato obstinate adhærerent, contempta Pontificis conciliique Lugdunensis I auctoritate) ita meminit lib. 1 de Apibus cap. 4 pag. 4 Thomas Cantipratanus, doctus vir ac sanctus ex Ordine Prædicatorum : *Venerabilis et Deo dignus Guiardus Cameracensis Episcopus... cum in via contra Antuerpienses hæreticos, apud Affligeniense monasterium Brabantiæ, in regulari observatione strictissimum, vitam suam fine beatissimo terminasset ; in ipso tempore migrationis, cuidam Fratri Prædicatorum per somnum apparuit in Gandavo,* ac post pauca: *Nimia severitas, inquit, me culpabilem reddidit et purgandum. Sed via ista, qua contra hæreticos pro expurganda Ecclesia avidius inhiabam, pœnam meam imminuit, et accelerabit gloriam nunc dilatam.* Verum cito profligata hinc ea hæresis, cum bienno post Guiardi mortem hic fuerit Willielmus, Legato Pontificis potissimum annitente electus Imperator, uti ad Vitam

tam B. Bonifacii Episcopi Lausanensis XIX Februarii pag. 155 indicamus: atque eum in modum abstersa illa est labes, ut, præterquam apud Cantipratanum, nulla jus extet memoria.

Prior autem hæresis urbem hanc diutius est populata, exitialia late fœdissimorum scelerum spargens contagia. Ejus seminandæ diabolo illa fuit occasio, quod cum unicus esset in urbe Sacerdos, isque luxuria infamis, cives nec frequentabant Ecclesiæ Sacramenta, nec ullos audiebant de rebus Divinis sermones. Præstat ipsum audire scriptorem Vitæ S. Norberti cap. 36. *Erat*, inquit, *et Antuerpiæ locus, oppidum amplissimum et populosum, in quo unus erat tantum Sacerdos, qui curam totius populi ibidem commorantis habebat regere, sed præ nimia multitudine et frequenti negligentia non poterat, nec credebatur ei: eo quod et ipse quasi in conjugio et copula carnali neptem suam in linea tertia manifeste sociam sui sceleris fecerat. Ob hanc caussam populus ille, quasi grex sine pastore, in multis errorum vanitatibus deviabat. Unde contigit, ut hæreticus quidam, miræ subtilitatis et versutiæ, seductor, Tanchelinus nomine, ibi adveniens, in eadem gente suæ seductionis locum inveniret. Erat denique omnium hominum sceleratissimus, et Dei et omnium Sacramentorum ejus inimicus, et totius religionis et Christianæ fidei contrarius, intantum ut obsequium Episcoporum et Sacerdotum nihil esse diceret, et sacrosancti Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi perceptionem, ad salutem perpetuam prodesse denegaret; et populum illum, cui jam per multa tempora veritas horum nuntiata non fuerat, in eumdum errorem induceret:* Horrenda deinde commemorat hic scriptor perditissimi hominis flagitia: cujus *venenosus sermo*, ut habet Buchardi Cameracensis Episcopi tunc datum diploma, *totam villam infecerat, et a fide plurimos averterat.* Et quidem, ut in citata Vita dicitur, *hæc turpissima et detestanda seductionis execratio, etiam post mortem ipsius hæretici, extirpari nullatenus potuit.* Tunc vero Hildulphus Præpositus ac XII Canonici, qui sitam juxta camdem urbem S. Michaelis ecclesiam tenebant, cum penitus excindere pertinax malum non possent, S. P. Norbertum advocarunt, eique ac sociis illam Ecclesiam (assentiente eodem Episcopo Cameracensi, cui Antuerpia suberat) tradiderunt, et aliam sibi ædificarunt Deiparæ Virgini dicatam. Norbertus cum suis pestem illam animorum dissipavit, disciplinam Ecclesiasticam egregie stabilivit, mores populi fœde corruptos sensim correxit, ac sui instituti cœnobium ad ecclesiam S. Michaelis construendum curavit. Primum illud fuit Antuerpiæ fundamentum monasterium. Aucta dein mirifice populi pietas: sunt alia nunc multa: Vestrum ceterorum principium. Ut vos a Canonicis advocati huc estis; ita alii deinceps religiosi Ordines in laboris Vestri partem venerunt: quos paterna benevolentia Vos, Canonicique S. Mariæ, complexi estis.

Sed quo extra propositam nobis orbitam evagatur stylus? Eo illum traxit dulcissima Magni Parentis Vestri memoria: erga quem (ob expurgatam olim ab hæresi urbem ac provinciam, Sacramentorum usum reductum, vitæ religiosæ palæstram hic primum institutam, alia multa Deo assidue famulantium virorum ac fœminarum cœnobia, Spiritu, quem ipse civibus afflarat, erecta ac stabilita) ut gratitudinem profiteamur, ad Te nunc, Amplissime et admodum Reverende Domine, accedimus: sed novam (si verum clare fatemur) gratiam tacite postulantes, ut nimirum quæ publico prodesse nostra optamus scripta, ea Tibi probata intelligantur, avidiusque ideo ab aliis legantur. Faciet enim quæ summa in Te est auctoritas, ut ceteri tum Vestri Ordinis Canonici, tum alii religiosi ac pii homines, vel propterea legere hæc velint, si Tibi oblata intelligant. Norunt quippe, quam sis non solum philosophicis Theologicisque scientiis imbutus, qui et illas etiam adolescentiores Vestros olim docueris; sed quam in veterum Patrum monumentis versatus: quanta eruditione et facundia, per XXX et amplius annos, conciones in hac urbe habueris, maximo semper hominum concursu, approbatione, fructu: quanta sollicitudine, zelo religiosæ disciplinæ, benignitate, annis pluribus Prioris gesseris munus: quanta prudentia nunc, ex quo solemnibus ornatus infulis Abbasque fuisti inauguratus, rem quoque publicam adjuves, tum civibus Antuerpiensibus, quibus unice carus es, consulendo, tum patriæ universæ, in gravissimo Ordinum Brabantiæ consessu. Nam quid dicemus, quo studio Dei honorem tuearis, qua animi magnitudine sacrorum splendorem amplifices, qua industria saluti animarum consulas, qua denique liberalitate eos foveas, qui ad hæreticorum conversionem incumbunt? Quæ hoc in genere designas ac moliris, sunt pleraque

que

que ita publice nota, itaque illustria, ut nihil necesse sit ea a nobis commemorari : quædam tamen ejusmodi, ut ea fortassis palam prædicari nolis. Jam quos Tu religiosorum hominum in hac urbe cœtus non effusa caritate complecteris? quas eorum ad Sanctos sui Ordinis honorandos institutas panegyres non cohonestas? Nomen tuum grato præconio prosequetur posteritas, cum florere sanctimonia cernet, magnumque, innocentia vitæ assiduisque ad Deum precibus, munimen urbi addere, parthenonem illum Præmonstratensis instituti, qui hic Tuo potissimum patrocinio adolescit. Omittimus quam commodis splendidisque ædificiis urbem exornes, quod in ingens quoque pietatis incrementum cedet, quando qui ea incolent, tacite admonebuntur non licere sibi non probitatem integritatemque imitari eorum, a quibus ea condita sibique locata sint. Admirari quoque hic lubet ac venerari Dei Opt. Max. providentiam, qui eam olim mentem Parenti Tuo injecit, ut ex Selandia, ubi genere, opibus, juris scientia clarissimus erat, in hanc urbem demigrarent. Id quidem illi propterea faciebat, ne sacris pessumdatis grassari hæresim, ac vilissimos homines ecclesiarum spoliis auctos insultare Catholicis videret : ac potissimum ne si quos deinceps suscepisset liberos, ii in medio hominum improborum, non sine præsenti periculo, educandi essent; verum ideo hanc illi Deus injiciebat mentem, ut in hac Tu urbe nascereris, in qua, procul ab omni discrimine, ad eximiam morum honestatem nutrireris, religiosorum hominum exemplis assuesceres, denique ad illud evaderes fastigium virtutis, unde urbi ipsi splendorem, et spiritualia emolumenta, ac denique præsidium afferres. Etenim et illud Divino nutu remur accidisse, ut Optimatum rogatu, cum adhuc Prior esses, maximo labore ac boni publici studio, cum Cathedralis Ecclesiæ Canonicis quibusdam, et aliis viris religiosis, civium, præsertim opulentiorum, ædes, per plures menses circuires, adhortans omnes, ut laboranti Regio Ærario gratuita largitione succurrerent, sumptumque suppeditarent bello sustinendo, quod ii ciebant hostes, qui urbi exitium, perniciem sacris minitabantur. Non licet nobis hic nimium esse prolixis, ne Tuæ modestiæ graves et importuni simus.

Unum est tamen, quod utinam quam grata memoria colimus, tam diserta oratione celebrare possemus! Quod videlicet nos semper summa humanitate et amore prosecutus sis, studiaque nostra, quia Sanctis consecrata noveras, laudaveris foverisque. Sed illud etiam multo nos afficit magis, æterno in nostris annalibus celebrandum encomio, quod tam arcta effusaque Ordinem nostrum universum caritate diligas. Meminimus sane, qua eloquentia, quo ardore Spiritus, qua benevolentiæ erga nos significatione, anno CIƆIƆCXXI in templi nostri dedicatione sis concionatus, summa et Tui expectatione in animis civium excitata, et in nostris pectoribus erga Te caritate accensa. Quid de ea concione dicemus, quam anno CIƆICXL, Societatis nostræ seculari, in eadem hac æde habuisti? Omnem spem nostram, civiumque expectationem, anno CIƆIƆCLVI, superasti, cum centesimum ab sancti Parentis nostri Ignatii obitu annum terminaremus. Quæ tunc in laudem Societatis universæ dixeris, quæ in commendationem earum rerum, quæ a tribus nostris in hac urbe domiciliis, magna industria, opera indefessa, sincero Divinæ gloriæ salutisque animarum zelo, aguntur; neque opus est ut hic commemoretur a nobis, cum eam concionem, ut latius manaret Tuæ erga nos benevolentiæ fructus, typis excusam vulgaveris; neque ea dicendo scribendove repetere, nostra nos verecundia sinit.

Facit ille Tuus, Amplissime et admodum Reverende Domine, singularis erga nos amor, ut liberius ad Te opus hoc nostrum afferamus. In qua re si inest honor aliquis, eum Tibi libenter, summa cum observantia, impertimur; sin potius novum Tuum beneficium erit in hoc munere accipiendo, Tuoque ei impendendo patrocinio, id submisse imploramus.

Paucula hic adhuc Tecum, quæ vel sic inculcari volumus aliis lectoribus, disseremus: succincte tamen, quia sunt eadem alibi plenius a nobis pertractata. Tu hæc quoque, Amplissime Domine, solita Tua benignitate, sed ipsa præsertim suscipe Acta Sanctorum.

CAPUT PRIMUM.

Fructus ex Actis Sanctorum : Martyrum non omnia scripta : nec quæ scripta, omnia extant.

Si quanta in sacrarum lectione historiarum, earum præsertim quæ Sanctorum acta complectuntur, dignitas atque utilitas inest, tanta diligentia essent ejusmodi historiæ gestaque Sanctorum conscripta ; amplissimus in Ecclesiæ Catholicæ gaza hic esset thesaurus, e quo adversis in rebus solatium, ad cunctas animorum ægritudines curandas remedium, ad omnium exercitationem virtutum incitamentum depromeretur. Quid enim incidere in vitam humanam potest, quod non aliquando evenerit Sanctis ; ut ex eorum actis luculenter doceri mortales queant, qua animi firmitate aspera perferre, et quæ ad officia virtutum spectant, qua alacritate exequi valeant? Nihil enimvero fit aut dicitur, quod non dictum factumque sit prius : nihil plane dæmon, quique illius stimulis ad flagitia incitantur perditi homines, adversus probos moliuntur, quod non ante adversus priores Sanctos designarint : ut horum exemplo eorum retundere impetus, adipisci victoriam, merita cumulare, ornare, quam a Deo expectamus, coronam, nobis liceat. Nihil quoque arduorum operum susceptum olim a Sanctis cujus non aliquando se occasio offerat, aut imitari eos valentibus suppetat facultas. Estque adeo in harum lectione Vitarum vis major ad omnium comparanda virtutum ornamenta, quam in ulla ascetica scriptione. Nam, quod vulgo dici solet, præcepta quidem docent, quid agendum, quaque ratione sit ; exempla vero et monstrant quid actum, agique oporteat, et tacite ardorem quemdam imitandi accendunt in iis, qui illa spectant, legive aut narrari audiunt. Fatemur tamen, neque præceptionibus solis, neque exemplis, ullam, ut oportet, excoli Christianam virtutem, nisi prævio quodam impulsu nos ad executionem eorum, quæ utrovis modo suadentur, Dei Gratia instiget, et volentes jam agentesque confirmet ; verum hanc dari uberiorem contendimus, Acta Sanctorum legentibus, quam nudas institutiones spiritalium scriptorum. Nam ab illis tacite excitatur in animis nostris erga Sanctos, qui quæ legimus egerunt passive sunt, amor, deque eorum bonitate opinio, et, quæ ab hac existit, fiducia impetrandi ab iis auxilii : unde consequitur, ut opem illorum imploremus, et ipsi Deum pro nobis exorentur, a quo largior in nos gratia effundatur.

Utilis lectio Vitarum SS.

etiam præ asceticis libris.

Verum quæ illi olim præclare gesserunt, ea maximam partem tradita litteris non sunt : et quæ tradita, plurima interciderunt. Duplex generatim est ordo Sanctorum : aliis enim propter invictam defensionem fidei, pudicitiæ, temperantiæ, aut alterius cujuspiam Christianæ virtutis illata mors est, aut cruciatus ærumnæque irrogatæ, unde ea postea est mors consecuta : alii cum ad virtutem diu strenue incubuissent, sicca morte extincti placide sunt. Ad prius illius genus spectant Acta Proconsularia ac Præsidalia, quibus omnia ad Proconsulum Præsidumve, aut aliorum Judicum, vel ipsorum etiam Cæsarum tribunal dicta utrimque aut facta continentur. Ea notarii ex Officio Præsidum referre in tabulas solebant : Christiani autem hos notarios, eorumve servos aut familiares, pretio aliquo deliniebant, ut sibi ea Acta describendi copiam facerent. Si vero in publico res gerebatur, ipsimet Christiani quam poterant occultissime ac celerrime, usitatis tunc notis, excipiebant. Ita in Appendice ad diem VII Februarii, in Actis Latinis S. Theodori Ducis ac Martyris cap. 3 num. 12 pag. 892, Aucharus, sive Augarus, scriba de se loquitur : *Ego autem Aucharus velociter scribens, qui ibidem præsens fui, et cum omni diligentia omne certamen ejus, et pœnas quas patiebatur, scripsi videndo et audiendo.* Qui se hic *velociter scribentem* vocat, is in Menæis Græcorum, quæ pag. 25 § 3, in Prolegomenis ad ejus Vitam num. 16 citavimus ταχυγράφος appellatur, diciturque *sigillatim interrogationes ac responsa, vimque ac varietatem tormentorum, et auxilia divinitus allata, late descripta exposuisse.* Quæ tamen ille tunc annotarat, ac dein fortassis fusius exposuerat, ab alio quopiam in epitomen contracta suspicari licet : neque enim ita in iis *late descripta* omnia, neque sigillatim, ut dicta quæque erant, exarata. Alioquin illæ Præsidum interrogationes, responsionesque Sanctorum, vel ex ipso tam sincero modo scriptionis magnam afferunt jucunditatem. Novimus certe Magnum quemdam ex Augusta Domo Austriaca Principem, qui si qua valetudine affixus lecto tenebatur, talia sibi prælegi e Januario nostro Acta curabat, iisque audiendis animum recreari suum profitebatur.

Præsidalia Acta Martyrum,

quomodo olim descripta:

jucundæ lectu :

At plurimorum Martyrum nulla ejusmodi conscripta sunt Acta : quod sepenumero Imperatores ac Reges, præcipiti furore, nulla judiciorum forma observata, mactari quosdam religionis caussa præcipiebant, ac nonnumquam, integras fortissimorum fidelissimorumque militum cohortes, atque etiam legiones? Quid quod integrarum urbium, quod in iis ita Christiana florebat religio, cunctos incolas barbari Reges, ipsique adeo Cæsares Romani, nullo ætatis discrimine, trucidandos curarunt? Ac tum sane in cædibus perpetrandis ordo nullus servatus, nedum acta sigillatim omnium scripta, ac ne nomina quidem eorum, qui cœlestem adepti erant coronam, tradita posteris, nisi quandoque paucorum. Quid eos dicemus, qui clam immisso spiculatore necati, aut veneno extincti, aut in carcere mori coacti? Quoties concitatæ multitudinis tumultu oppressi cæsique Christiani? quoties æde, in quam ad sacra celebranda convenerant, incensa acerbissime enecti? Denique, si recte verum pensamus, longe plures hoc modo, quam servata judiciorum forma, interemptos fatebimur.

non omnium scripta :

nec scribi sigillatim semper potuere :

Nam alioquin, etiam cum a Præsidibus Martyres, sive in secretario, seu palam populo, audiebantur, postque diros cruciatus damnabantur, sæpe scribi dicta factaque eorum vetabant impii. Caussam, cur id facerent, indicant Acta S. Vincentii XXII Januarii his verbis : *Probabile satis est ad gloriam Vincentii Martyris, quod descriptis passionis ipsius gestis titulum invidit inimicus. Unde reddimus fide plena relationem gestorum, quæ litterarum apicibus annotari Judex non immerito noluit,* QUIA VICTUM SE ERUBESCEBAT AUDIRI. *Naturalis siquidem providentia est male errantium, auferre de medio testimonium probitatis.* Eo demum prorupit rabies Diocletiani, ut et Divinos libros, et ejusmodi quoque scripta, ne solatium afferre Christianis possent, iisque animos addere, ac dedecus, ut rebatur, suum prodere possent, qui tot tamque atrocibus modis eos oppugnasset, essetque etiam ab infirma ætate splendide superatus ; conquiri omnia flammisque absumi mandarit. In cujus crudelitatis ultionem factum id divinitus videtur, ut cum plurima adversus barbaros per se ac Maximianum Herculeum collegam, Maximianumque Armentarium et Constantium Cæsares, bella gesserit, nihil fere nunc de iis extet, nisi in nescio quo Breviario historiæ Romanæ Sexti Aurelii Victoris, aut Eutropii, ac Vitis nonnullis Sanctorum ; abolitis quæ de iis scripserant, et fortassis non sine vanissima adulatione, historici Gentiles.

sæpe a tyrannis vetita scribi :

multa postea combusta.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Multæ aliorum Sanctorum Vitæ latent. Pro utrisque opem rogantur eruditi lectores.

Confessorum Vitæ multæ adhuc latent,

Confessorum multorum scriptæ ab egregiis auctoribus Vitæ, Athanasio, Ephræmo, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Gregorio Magno Papa, et, quem jam ante citavimus, Audoeno, aliæque ab aliis. At plurimorum scriptæ non sunt : multorum scriptæ sunt quidem, sed postea perierunt, aut latent in scriniis ac bibliothecis quorumdam. Et his quidem nos laudem tribuimus quod eas studiose asservent, et fortassis non exiguo ære studioque compararint; sed nequimus simul non iis subirasci, quod publico eas invideant. Quis enim fructus est ita absconditi thesauri, quem fortuitum incendium, aut ipsorum stolidus aliquis hæres dissipabit, vetustas ipsa certe situsque consumet? Si edere eas nolint, aliis communicent, nihil interim perdituri : nam et ipsis suum remanebit autographum, et quod inde descriptum vulgabitur exemplar, magnas afferet lectoribus utilitates.

male suppressæ :

Quæ cum scribimus, tanto majorem nos habere gratiam profitemur iis, qui Vitas ejusmodi ad nos miserunt, aut suos ad eas describendas codices commodarunt. Multas tamen nobis adhuc deesse perspiciet lector, vel ex voluminibus, quæ jam vulgavimus : quem per Sanctos, Deumque ipsum, qui honoratur in Sanctorum honoribus, obtestamur ut si quid de Martyribus æque ac Confessoribus, penes se esse cognoverit, nobis ignoratum, dignetur pro sua humanitate communicare, aut si quid minus recte assecuti sumus, monere. Si de aliorum Sanctorum Actis dubitat an ea habeamus, (neque enim adhuc possumus accuratum omnium catalogum texere) nobisque id brevi epistolio significet; confestim quid de iis Sanctis compererimus, perscribemus, ut statuere possit, nobis desint necne, quæ habet. Labor quoque sumptusque minuetur, si paucula ex initio Vitæ cujusque, aut etiam Prologi, lineas adscribat, aliquot ex fine verba, et quanta Vitæ totius sit moles, significet : tunc enim nobis facillimum erit conjicere, an eadem penes nos sit, ne frustra fortassis describatur. Atque illud tamen commodi eveniet, ut si quid in nostro exemplari mendose scriptum videatur, illud saltem si integram Vitam opus non sit, petere possimus. Simili nos beneficio pridem complures et genere et eruditione clarissimi homines affecere.

rogantur lectores ut quæ habent communicent,

At si quis Acta quidem ejusmodi nulla habeat, noverit tamen uspiam Sanctos aliquos coli, ac populorum concursu celebrari; gratificabitur is quoque nobis, si indicarit, et qua ratione ad plenam eorum notitiam pervenire valeamus; an quid de iis in historiis scriptisque aliis tradi didicerit; an fama populique sermonibus quidpiam de iis jactari.

aut si quid scripto didicere :

Neque ista solum de Sanctorum gestis monumenta avide conquirimus, sed vetera quoque Martyrologia, in quibus sæpe Sanctorum multa adscripta nomina, alibi ignotorum. Est enim nobis profecto perjucundum, si, cum in vetustis, quæ habemus Martyrologiis multa ejusmodi nomina Sanctorum recenseantur, ea alibi quoque reperiri intelligamus, ut tanto majus robur auctoritatemque obtineant, quæ de iis in lucem damus. Quia tamen, in quæ quis incidet vetera Martyrologia, ea fortassis omnino consimilia sunt nostris, ut satis sit ea invicem conferre, et non integra describere oporteat, illud rogamus, et diem unum alterumve, præsertim e Martio aut sequentibus mensibus, curet, qui ea nactus est, describi, et ad nos mittat.

etiam vetusta Martyrologia.

Denique quidquid eruditus et prudens lector ad absolutionem operis nostri, plenamque de Sanctis notitiam pertinere existimabit, id suggerere pro suo boni publici studio dignetur.

Meminerit tamen, quæ ita repererit Acta Latina, percupere nos, ut scripta sunt, stylo eorum qui illa composuerunt religiose retento, quantumvis inculto et agresti. Id autem propterea tam sollicite rogamus, quod omnino ea nobis sedet sententia, plerorumque eruditorum calculis confirmata, edi semel oportere Acta Sanctorum, prout scripta primum fuere, ne lima Veritati quidquam adscititiæ formæ affingat, neve antiquitati suus detrahatur cultus. Usque adeo certe in majorum nostrorum pictis imaginibus ac statuis, amictus quidam obsoletus, peneque rusticanus, placet, ut quiddam habere venerationis videatur. Neque si pictor aliquis aut statuarius habitum, quo nunc nostrates utuntur, adumbrare multo elegantius possit, quam veteres illæ effigies repræsentent, parem tamen ullo modo relaturus sit artis suæ admirationem ac laudem. Cur autem id nos præcipue affectemus, fuse alibi dictum. Esset alioquin fortasse nobis haud paullo facilius ac jucundius, quod ante annos fere centum Laurentius Surius, magna omnium Catholicorum approbatione fecit, nostro stylo gesta Sanctorum enarrare. Non opus tunc esset tot codices evolvere, et invicem conferre. Fas etiam foret, quæ paradoxa minusque probabilia viderentur, præterire. Disputationes de Sanctorum ætate, loco natali, Vitæ earum scriptore, perstringi breviter in ipso contextu narrationis possent. Denique citius longe opus hoc expediretur : nam facilius arbitramur, stylo nostro historiam aliquam componere, quam eamdem semel describere, et cum aliis sex aut septem exemplaribus conferre, ut alia omittamus perplura, sane quam molesta.

Acta SS. edimus ut primum scripta :

facilius esset nostro stylo ea componere.

CAPUT TERTIUM.

Ordinata in hoc opere cuncta. Ejus iterum commendata lectio.

Ordo in hoc opere observatus :

Quamquam, farrago hæc ita collectarum (ut diximus) Vitarum, quæ vario olim stylo conscriptæ fuerunt, sæpe incompto ac rudi, chaos quoddam ac moles indigesta existimari cuipiam queat; non ita tamen se rem habere deprehendet, qui legendo sese profundius in hanc silvam, primo licet aspectu horridam, immiserit. Dedimus enim operam, ut omnia scite et accommodate collocarentur, tamque multa adhibuimus ad sublevandum lectorem, nihil ut eum magnopere morari, aut tædium ei afferre possit. Ad eam rem facit, non modo Sanctorum in suos dies apta distributio, quibusdam ad alios, ad quos potius spectare videbantur, rejectis; utrobique ætatis, qua vixerunt, habita ratione, mensiumque et dierum serie observata; sed præfixa dein Vitis ipsis Prolegomena, in quibus ætas eadem, ceteraque temporum ratio inquiritur, atque idoneis characteribus probatur ac stabilitur : tum quibus Sancti nati sint aut mortui locis, qui eorum Vitas composuerint, unde ad nostras

tras eæ pervenerint manus, indicatur : atque omnino quidquid ad eorum gesta explananda, honoremque amplificandum pertinet, e variis historicis depromitur. Ut autem satietati occurratur eorum, qui facile, etiam in amœnissimis narrationibus, si longiusculæ sint, fastidiunt, percommoda peragraphorum et capitum divisio excogitata, si erat a primis auctoribus neglecta aut non satis concinna proportione descripta : eadem quoque variis intercisa numeris : tum compendia omnium, quæ narrantur, in marginibus apposita : annotationes item, si quæ obscura sint, aut non cuivis obvia, si variantes alibi lectiones. Ad memoriam quoque adjuvandam eorum, qui lecta requirent, aut seligere ex iis quidpiam volent, seni tomis singulis additi Indices : appendices item adjectæ, tum Vitarum, quæ serius, excuso jam, ad quem pertinebant, die, ad nos allatæ; tum correctionum ac retractationum, sicubi nos antea conjectura fefellit, aut non sat fida manu exaratus codex; erroremque postea deducti sumus.

consultum commodo lectorum :

Hæc omnia, quia sunt fuse in prioribus tomis, ac præsertim in Præfatione ad Januarium, exposita a nobis, ratioque omnium reddita, nihil attinet hic denuo repetere. Prudens lector ea facile, caussasque omnium, assequetur. Qui tamen prius dicta percurret, illud etiam intelliget, quamobrem quandoque Sancti unius plures Vitas edamus : cur necesse sit, non Græcas solum, sed et barbara lingua conscriptas Vitas Latine vertere : cur subtimide quasdam Scotticorum Hibernicorumque Sanctorum Vitas, atque etiam Armoricorum, operi nostro inseramus, multis consulto præteritis : cur Chronica quædam recens vulgata sub veterum et probatorum scriptorum Dextri, Maximi, Luitprandi nominibus, interpolata suspicemur, aut omnino supposititia, ac raro iis niti audeamus : cur abstineamus quorumdam Sanctorum (ut eos sui gentiles indigetant) commemoratione, quorum nuper retecti tumuli : quid in nationum quarumdam novissime concinnatis Fastis, inque nonnullis religiosorum Ordinum Menologiis ac Martyrologiis requiramus ; quanto nos studio ac labore omnia, quæ ab aliis traduntur de Sanctis pervestigemus, discutiamus, trutinemus.

hæc aliaque fusius alibi explicata.

Quam porro variam ac multiplicem horum Actorum lectio afferat utilitatem diximus alibi sæpe; adeoque inculcavimus. Tria utilitatis ejus genera, ad extremum iterato commonstrabimus, ipsorum Sanctorum exemplis confirmata. Revocat enim legentis animum, velut injecto freno, ab fœdis voluptatibus, atque inanis gloriæ studio : aliis incentivum est quoddam heroicorum ausuum, mentes eorum ad sublimia desideria suscitans : multis copiam suppeditat earum rerum, quibus inflammare alios ad sancta opera, tum privatis colloquiis, tum publicis e superiore loco sermonibus possint. Diximus sæpe, neque oblivisci unquam possumus (nisi enorme subire crimen summæ adversus Deum ingratitudinis volumus) Societatis nostræ Fundatorem Ignatium, a profana militia ad Christi castra, et hanc conscribendam, ejusque servitio mancipandam legionem, traductum, Vitarum Sanctorum lectione, et, quod mirum magis, alio fine suscepta. Eam conversionis ejus occasionem modumque ita commemorat Joannes Petrus Maffeius noster lib. 1, illius Vitæ cap. 2 : *Cum affixus lectulo Ignatius,* (serto, quod sub genu, ex vulnere in Pampelonæ defensione accepto, male curatum prominebat, osse) *fallendi temporis caussa profanum quempiam librum poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare consueverat; Divino plane consilio factum est, nullus ut eo tempore domi liber esset ejusmodi : at vero longe meliores alii duo reperti sunt, Hispanico sermone conscripti; quorum alterius,* Vita Christi, *alterius (quo selecta virtutum exempla continebantur)* Sanctorum

Utilis horum Actorum lectio :

qualis S. Ignatio conversionis occasio fuit,

etiam solum vitandi otii caussa suscepta :

Flores, *erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutis initium attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros, variis locis, quasi aliud agens, delibat; sensim capi cœptus est pulcritudine eorum, quæ scripta reperiebat : atque adeo inter ipsam lectionem, ubi quidpiam insigne cognoverat, subsistere, secum ipse deliberans : Quid si præclarum hoc S. Dominici facinus, quid si hoc S. Francisci, Deo fretus aggredior? Neque vero, cum hæc et alia sibi multa proponeret, res occurrebat ulla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate confideret.*

Hunc illa lectio ad studium virtutis traxit : alios ad sublimia desideria, mirabili quodam sancti Spiritus impetu, rapuit. Ita de fortissimo Martyre Anastasio Persa memorant illius Acta, ex veteribus Latinis codicibus XXII Januarii a nobis edita, cap. 2 num. 13 : *Assidue autem legebat in cella secretius certamina vel agones sanctorum Martyrum, quotidie lacrymas effundebat, et cogitabat atque æstuabat secretius in corde suo, hoc desiderio accensus, ut eum Dominus ad martyrii palmam vocare dignaretur : quatenus eum dignaretur fieri socium servorum suorum, qui pro ejus nomine passi sunt, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi.* Additur in altera Vita e Græco MS. *Hoc vero cognovimus nos, cum fortitudinem admiraretur Sanctorum, nihil prope legere aliud voluisse, quam quæ hanc incitati desiderii flammam alerent.* Non est quidem volentis, neque currentis, ut pervenire ad bravium martyrii possit; qui tamen in eo desiderium hoc sua gratia accendit Spiritus si non simile, aliud certe virtutis ei decus, ac saltem bonæ illius voluntatis præmium, largietur.

et S. Anastasium Persam ad martyrii desiderium excitavit :

B. Joannem Gorziensem Abbatem scribit in ejus Vita XXVII Februarii cap. 3 num. 18 Joannes Abbas monasterii S. Arnulphi Metis, *gesta Sanctorum, si qua sunt, memorabilium,* ita studiose legisse, atque ex iis *tantam concepisse notitiam, ut quoties postmodum ei opportunitas forte accessisset loquendi, ac si præ oculis liber adesset, a prima usque in extremam sententiam, ex ordine, tamquam visa persequens vestigia, verbis communibus universa revolveret.* Et cap. 9 num. 84. *Non inter hæc Vitæ, conversationes, vel dicta quorumcumque Sanctorum, peculiari stylo de eis conscripta, eum præterierunt. Quippe qui ex ipsis in usum prope conversationis assumpserat, Antonium, Paulum, Hilarionem, Macarium, Pachomium, et reliquos eremi sectatores. Tum Martinum, Maximum, et sanctissimum Episcopum Germanum, ad hoc et quoscumque arctioris vitæ prælegerat, si tempora paterentur, forsitan attentare moliretur : quod utique ex ea, quam arripuerat, castigatione dabatur conjicere. Quem tamen etsi in laboribus corporis disparem, in virtutibus animæ non fere alium magis ipsorum æmulum nostram vidisse ætatem, certo proferre non trepidaverim. Joannis cujusdam Alexandrini Patriarchæ, quem Eleimonem cognominant, actus pene memoriæ retinens, in omnibus fere sermonibus, cum grata et amica dulcedine, reducebat, audientesque ex eo multa attentionis suavitate retinebat.*

et B. Joanni Gorziensi magnam piorum colloquiorum copiam suppeditabat.

Atque istæ quidem privato studio susceptæ lectionis fuere utilitates. Copiosior sæpe amplicorque fructus ex ea existit, quæ in plurium consessu, anagnoste uno recitante, ceteris attendentibus fit : ut in quibusdam religiosorum congregationibus in Capitulo, ut vocant, atque aliis quibusdam locis et temporibus; apud omnes vero in triclinio super mensa. Qua de lectione præclari sunt a quibusdam nostra ætate libri et tractatus conscripti, etiam ad excitandam ejusmodi anagnostarum industriam ac diligentiam. Præclarum eo in genere fuit, quod de S. Stephano Ordinis Grandimontensis Fundatore, retulimus VIII Februarii, in ejus Vita ab Geraldo Iterio, septimo Priore Generali Ordinis, conscripta, cujus 4 cap. num. 26 ista habentur : *Postquam vero disponente Deo discipulorum*

S. Stephanus ideo suis ad mensam legebat Passiones SS.

discipulorum ejus crevit numerus, non quasi unus ex illis in illis factus est, sed minor omnibus illis. Nam sicut consuetudo religionis est, in refectorio ad mensam sedentibus et residentibus illis, ille humiliter humi residebat, legendo PASSIONES SANCTORUM, *vel* VITAS PATRUM, *vel aliam ædificantem scripturam, ut corporum alimenta sumentes, illius sententiæ recordarentur: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ab ore Dei.*

Superiores religiosorum tales libros præcipue suis debent emere.

Porro ut ejusmodi lectionis tum publicæ tum privatæ ampla suppetat facultas, hortandi nobis videntur Præsides religiosorum cœtuum, ut et hæc Acta nostra, et alias id genus historias, suis conquirant ac coemant. Novimus certe quemdam olim Abbatem, qui cum omnium honestarum disciplinarum principia ac præcepta continentes libros, non plane omnes (neque enim id fortassis monasterii proventus tunc patiebantur) sed præcipuos maximeque utiles compararet; Vitas tamen Sanctorum, ac religiosorum Ordinum annales, consimilesque historias emebat quotquot reperiebat, quod diceret tali lectione foveri pietatem, ceterasque inseri animis virtutes, cum dulcissima quadam sanctæ curiositatis illecebra. Non adhuc tamen illa legerat, (etsi legerat fere infinita, non solum cum monachus esset, sed etiam postquam Abbas erat creatus) sed tamen non legerat, quam primi nunc ad XXVIII Februarii vulgamus, S. Romani Abbatis Jurensis Vitam, ab monacho quodam Condatescensi, S. Eugendi, sive Augendi, discipulo, et, quod consequens est, ipsius S. Romani coætaneo, scriptam. In ea cap. 1 num. 3 ista traduntur; *Viderat Romanus, priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum Sabinum nomine, Lugdunensis Interamnis Abbatem, ejusque strenua instituta, et monachorum illius vitam et quasi quædam florigera apis, decerptis ab unoquoque perfectionum flosculis, repedarat ad pristina. Ex quo etiam monasterio, nihil de ambitione sanctissima manifestans, librum Vitæ Sanctorum Patrum, eximiasque Institutiones Abbatum, omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicuit, aut potius est comparando.* Non est modo ita difficile, in his certe quidem Belgicis Gallicanisque et Germanicis provinciis, copiam ejusmodi librorum nancisci. Rogamus ergo Abbates aliosque Præsides religiosorum conventuum aut collegiorum, ut seu dediti ipsi sancto huic legendi studio sunt, idem in suis excitare, libris hisce ac similibus comparatis, nitantur; seu non sinunt negotia alia, regendæque familiæ cura, ut ipsi legere multa possint, quo saltem ipsorum vices suppleant, curent, eosque ad ejusmodi lectitandas lucubrationes, ipsa copia invitent. Sic et nobis animus ad scriptionem prosequendam, et typographis ad reliqua excudenda volumina, addetur.

uti olim S. Romanus fecit.

PROTESTATIO

PROTESTATIO.

Protestamur iterum iterumque, nolle nos, ut quæ scripta a nobis vel aliunde collecta sunt, iis aliud quam Humanæ Historiæ inesse momentum existimetur : nisi si est forte pars aliqua cujuspiam narrationis, e Divinis libris, Bullisque Pontificum, aut Decretis OEcumenicorum Conciliorum desumpta. In ceteris si quid erratum (nam homines sumus, errori obnoxii) det veniam eruditus lector, et nos admoneat : grato animo accipiemus, et ingenue retractavimus. Providimus quidem, ne cui *Sancti* aut *Beati* titulum tribueremus, cui non esset ab Apostolica Sede decretus, aut majorum religione, veterumque scriptorum auctoritate collatus. Neque cujusquam, qui non ea ratione venerationem obtinuerit, miracula, prædictiones, arcanorum manifestationes commemoravimus. Sicubi nos tamen ratio fefellit, aut quos secuti sumus scriptores, ultro corrigemus, ubi ab quopiam peritiore, quod verum rectumque didicerimus.

INDEX

INDEX
SANCTORUM
TOMI III FEBRUARII.

Hic index eos continet Sanctos aut Beatos, quorum duodecim posterioribus Februarii diebus consignatur et a nobis illustratur natalis, sive eorum Acta dentur, seu solum obiter annotata in Martyrologiis memoria sit. Præfigitur cuique dies, ejus cultui præcipue dicatus, ut non S. aut B. aut aliud signum, cum omnis Sancti aut Beati habeantur. Additur ordo seu conditio vitæ, dignitas, aureola.

Quid de unoquoque hic edatur, an Vita, una pluresve, an Prolegomena, singulaque harum atque illarum capita aut paragraphi cum titulis exponuntur. An unico ex Martyrologio de natali cujusque et memoria constet, an ex pluribus, iisque solis MSS indicatur.

Quæ contractionum Notæ ad operis molem evitandam hic a nobis usurpatæ sunt, facile quivis assequi potest Mrol. *Martyrologium.* Mroll. *Martyrologia.* MS. *Manuscriptum.* MSS. *Manuscripta.* R. *Rex.* M. *Martyr.* MM. *Martyres.* Presb. *Presbyter.* Ep. *Episcopus.* V. *Virgo.* VV. *Virgines.* Men. Gr. *Menæa Græcorum, ceteraque passim obvia.*

A

22 Abilius Patriarcha in Alexandrinus. *Ex Mroll. et Eusebio.* Tempus Sedis, cultus sacer 288
28 Abircius M. gladio occisus. *Ex Menæis Græc.* 725
27 Abundantius sive Abundius, M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681 an aliquæ reliquiæ Bononiæ 682 a
17 Æmilia M. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 10
26 Æoladius Ep. Nivernensis in Gallia *Ex Saussaio et tabulis Nivernen.* 668
24 Afferis M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS* 465
17 Agapa M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 10
26 Agricola, Agricolaus, Ep. Nivernen. in Gallia. *Comment histor.* Sedis ejus et decessorum tempus. Cultus sacer. Reliquiæ, templum 668
17 Albina M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
25 Aldetrudis V. Abbatissa Malbodii in Belgio. *Comment. præv.* Familia nobilis et sancta: relata in Vita S. Aldegundis materteræ: ætas, cultus sacer 514 *Vita ex MSS.* 515
18 Alexander M. Romæ filius SS. Claudii et Præpedignæ. *Ex Mroll. et Vita S. Susannæ.* Cultus 61 baptismus 63 f 64 a martyrium 65 f
21 Alexander M. in Africa, *ex Mrol. MS. S. Maxim.* 245 246 a
26 Alexander M *Ex Mroll.* 635
26 Alexander Patriarcha Alexandrinus. *Comment. histor* § 1 S. Alexandri Presbyteri creati gesta. Initium schismatis Meletii et Arii 639 § 2. S. Alexandri judicium de baptismate ab Athanasio puero æqualibus collato. Templum S. Theonæ constructum. Hæresis Arii detecta. Epistolæ ad varios. Concilia Alexandriæ habita. 641. § 3 In synodo Nicæna auctoritate ejus gesta. Fortitudo animi contra Arianos: obitus, cultus sacer 642
27 Alexander M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681
28 Alexander M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 731.
27 Alnothus eremita M. in Anglia. *Sylloge histor.* Natalis, reliquiæ, tempus vitæ 689
21 Altus M. *ex Mrol. S. Hieronymi* 246
21 Amator M. *ex Mroll.* 246
22 Anicus M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
26 Ampliatus M. *Ex Mroll.* 635
25 Ananias Presbyter M. in Phœnice. *Comment. præv.* Cultus sacer, acta conscripta, locus martyrii 495. Vita *ex MSS. cap.* 1 S. Ananiæ Christum ad tribunal Confesso inflicta tormenta: idola cum templo insufflando eversa 497. *cap.* 2 Jejunium longum in carcere: apparitiones, tormenta 498. *cap* 3 Illæsus in variis tormentis: baptizati milites conversi. Martyrium. 499
26 Andreas Episc. Florentinus. *Comment. histor.* Cultus sacer, tempus Sedis. Corpus S. Zenobii ab eo translatum 666
18 Angilbertus Ab Centulensis. *Comment præv.* § 1 Nobilitas, officia palatina et militaria, connubium 91. § 2 ejus et uxoris conversio, de hostibus victoria aliaque gesta 92 § 3 Variæ ad Adrianum Papam leg tiones 94. § 4. Legatio ad Leonem III Papam, impetrata privilegia 95. § 5 Ædificia Centulæ extructa. Sanctorum reliquiæ ab eo ornatæ 96. § 6 An Archicappellanus Palatii? ejus mors et sepultura 97. § 7 Translatio duplex. Vita scripta. Anniversaria celebritas. 99 Vita *ex MSS. auctore Hariulpho monacho. Cap.* 1 Officia Palatina, connubium, bella, vita monastica 101. *cap.* 2 Splendida ædificia, miracula 102 *cap.* 3 Acta et sepulchra Sanctorum ornata. Ejus mors

mors, translatio, inventio, miracula 103. Historia miraculorum *auctore Auschero ex MS.* 104 Scriptum S. Angilberti de ædificiis, reliquiis, vasis etc. cœnobii Centulensis 105. Scriptum Henrici Ab. de proventibus monasterii Centulensis. 107

28 Anicetus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730

21 Anthimus Ep. Interamnensis et Spoletinus in Umbria. *Ex Ferrario, Ughello, Actis S. Concordii M.* 239

22 Anthusa M. gladio occisa. *Ex Men. Græc.* 292

22 Antiga M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293

23 Antigonus M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 369

27 Antigonus M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681 An aliquæ reliquiæ Bononiæ? 682 a An corpus in Hispania 682 d

23 Anthiochus anachoreta Syriæ. *Ex Menæis et Theodoreto.* 385

22 Antoniana M. Nicomediæ. *Ex MS. Mroll. S. Hieronymi* 292

23 Antoninus, *sive* Antonius anachoreta in Syria. *Ex Menæis Græc. et Theodoreto.* 385

25 S. Antonius M. igne absumptus. *Ex Menæis Græcorum* 496

23 Arion M. in Africa. *Ex Mrol. MSS.* 367

22 Aristion antiquus Christi discipulus Salaminæ in Cypro. *Ex Mroll. et Eusebio.* Doctrina, labores in Cypro, institutio S. Papiæ. An Episcopus? 287

18 Artemia V. filia S. Gallicani M. *Comment. histor.* § 1 Habitatio SS. Artemiæ et Atticæ sororum apud S. Constantiam. Conversio ad fidem 67. § 2 Vitæ sanctimonia et continentia 69 f. § 3 Reliquiæ, cultus sacer 71 e f

28 Astuta M. Alexandriæ. *Ex Mroll MSS.* 727

22 Athanasius Conf. in Bythynia. *Ex Menæis Græc.* An hic socius S. Nicolai Studitæ 302

23 Athora M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368

18 Attica V. soror S. Artemiæ. *In hujus Actis.* Habitatio apud S. Constantiam. Conversio 67 Sanctimonia et continentia 69 f Reliquiæ, memoria in Martyrologiis 71 e f

24 Atulinus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

25 Avertanus Conversus Ordinis Carmelitarum Lucæ in Etruria. *Comment. præv.* § 1 Antiqua memoria, sepultura suburbana. Tria S. Petri templa Lucæ 621 § 2 Reliquiæ in urbem delatæ 622 § 3 Tabulæ publicæ de Reliquiis in Cathedrali ecclesia depositis 623 § 4 Cultus confirmatus. Acta scripta 624 Vita *auctore Carmelita Italo. cap.* 1 Sancta pueritia, ingressus in monasterium 625 *cap.* 2 Vita monastica 626. *cap.* 3 Pia mors, sepultura, miracula 627

24 Aurelius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

25 Aurulius M. in Africa. *Ex Mroll.* 492

19 Auxibius Ep. Soliorum in Cypro. *Comment. præv.* Episcopatus, ætas, Vita, cultus sacer 126. Vita *ex MS. Græco. cap.* 1 Ortus, conversio sacerdotium, 127. *cap.* 2 Episcopatus, prædicatio 128. *cap.* 3 Miracula, templum ab eo ædificatum 129. *cop.* 4 Mors, sepultura, miracula. 130

B

27 S. Baldomerus Subdiaconus Lugduni. *Comment. præv.* S. Baldomeri oppidum, reliquiæ, natalis, tempus vitæ 688. *Vita ex MSS.* Virtutum exercitia. Ars fabrilis ferraria. Subdiaconatus : miracula 688

19 Barareus M. in Africa *ex Mroll. MSS.* 132

22 Baradatus anachoreta in Syria. *Comm. præv.* Ætas, Epistola accepta et reddita Leoni Imperatori. Cultus apud Græcos 296. Vita *ex Theodoreto.* Inclusus cellæ humili stat, æger, 297

19 Barbatus Ep. Beneventanus in Italia. *Comm. præv.* § 1 Veneratio, Vita duplex, gesta ante Episcopatum. 139. § 2 Obsessum a Græcis Beneventum, liberatum precibus S. Barbati : ejus Episcopatus 140 § 3 Gesta in Episcopatu : mors, reliquiæ 141. Vita *ex MS. cap.* 1 Longobardi Beneventani, aspernantes S. Barbati monita, ab hoste obsidentur 142. *cap.* 2 Beneventum ope Deiparæ et S. Barbati obsidione liberatum : hujus Episcopatus, opera pia 142 *cap.* 3 Viperæ aureum simulachrum, ab eo conflatum in calicem : ritus impii sublati : improbi puniti. 143. Vita II *ex MS. cap.* 1 Longobardorum superstitiones sublatæ. 144 *cap.* 2 Beneventum obsidione liberatum 145. *cap.* 3. S. Barbati Episcopatus : extirpatæ reliquiæ idololatriæ 146. Historia Translationis *ex Chronico Falconis* 148

28 Barsus Episc. Damascenus. *Ex Menæis Græc.* 734

27 Basilius monachus Constantinopolitanus Confessor. *Comment. histor.* Cultus sacrarum imaginum propugnatus Flagra inflicta. Obitus. Veneratio 690

28 Bassilia M. *Ex MS Mrol. S Hieron.* 730

17 Bassilla Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10

19 Beatus Presb. Valle-cava in Hispania. *Comment. præv.* Veneratio, Vita, An monachus Benedictinus 149. Vita *Ex MS Asturicensi.* Hæresis Feliciana oppugnata. Virtutes 150 151

17 Benedictus Ep. in Sardinia. *Ex Mrol. Petro Diacono et Bonfanto.* Quæ ejus Sedes Episcopalis : miracula, veneratio 41

27 Besas miles M. Alexandriæ. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexand. et Mrol. Rom.* 678 d 679

20 Bolcanus Ep. in Bibein. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Nativitas miraculosa. Studia. Baptismus Sarani. Ecclesia illi dicata. 181

17 Bonosius vel Bonosus Episc. Trevirorum. *Ex Mroll. et Browero.* Ordinatio, epitaphium, natalis 11

19 Bonifacius Ep. Lausanensis, Cameræ prope Bruxellam. *Comment. præv.* § 1 Ætas, episcopatus, post hunc depositum gesta 151 § 2 Vita a quibus scripta 152. § 3 Veneratio 153. § 4 Reliquiæ elevatæ 153. § 5 Cultus inhibitus, restitutus 154 Vita I *ex MSS. cap.* 1 Acta ejus ante episcopatum 155. *cap.* 2 Vita in episcopatu 156. *cap.* 3 Vita post episcopatum depositum : miracula 156. *cap.* 4 Visiones, raptus, mors 157. Vita II *ex MSS.* Prologus 158. *cap.* 1 Vita ante episcopatum 158. *cap.* 2 Vita in episcopatu 159. *cap.* 3 Visiones, apparitiones 159. *cap.* 4 miracula 160. *cap.* 5 Obitus, sepultura, epitaphium 161

C

17 Cœlestinus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10

25 Cæsarius Quæstor Bithyniæ, frater S. Gregorii Nazianzeni. *Comment. præv.* § 1 Veneratio : in Rep. munus : mortis tempus : funebris laudatio : bona contra invasores defensa 501 § 2 Apparitio, scripta 502. Vita *ex Oratione S. Gregorii fratris.* § 1 S. Cæsarii ortus, educatio, studia litterarum. 503. § 2 Reditus a studiis ad parentes : vita aulica sub Constantio Imp. 504 § 3 Gratia apud Julianum Apostatam : constantia in fide orthodoxa 505 § 4 Officia sub Valente Imp. mors, sepultura. 506

24 Cahis M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Caius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
28 Caius M. an Alexandriæ. *ex Mroll.* 727
28 Caius M. *nisi idem sit. ex Mroll.* 730
27 Calanus M. Thessalonicæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 681
23 Carinianus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
23 Carpophorus M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 369
18 Carsicius M. *Ex Mroll. MSS.* 67
17 Cascentius Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
22 Casta M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
25 Casta M. *Ex Mroll. MSS.* 493
22 Castula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
17 Castulus, vel Castula Mart. Interamnæ in Umbria *Ex Mroll. Ferrario et Ughello.* 6
17 Castus Mar. *Ex Mroll. MSS.* 10
24 Castus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
28 Celer, seu Cerealis. M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 728
17 Cetula Mar. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 10
17 S. Chrysantianus Mar. Aquileiæ in Italia. *Ex Mroll.* 9
17 Chrysanthus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
27 Chrysogonus Conf. Genuæ. *Ex Kalendario Genuensi.* Reliquiæ in eccl. S. Francisci 685
18 Classicus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
25 Claudianus, aut Claudius, M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Manuum pedumque concisio. Exustio in igne. Cultus variis diebus 493
26 Claudianus M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
28 Claudianus, seu Claudius. M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 728
18 Claudius Clarissimus M. Romæ *Comm. præv.* Titulus dignitatis. Martyrii tempus et modus. Veneratio. 61. *Acta ex Vita S. Susannæ. cap.* 1 Hujus matrimonium pro Maximiano Cæsare petitum a S. Claudio: ejus ad fidem conversio 62. *cap.* 2 Baptismus SS. Claudii, et Præpedignæ uxoris, ac filiorum Alexandriæ et Cutiæ 63. *cap.* 3 Conversio S. Maximi fratris. Omnium martyrium 64
21 Claudius M in Sicilia. *Ex Breviar. et Mroll.* 247
23 Clemens M gladio occisus. *Ex Menæis Græc.* 380
17 Codenis Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
18 Colmannus Episc. Lindisfarnensis in Anglia. *Comment. hist.* § 1 S. Colmanni natalis. Falso ei attributa conversio Regis Peada, martyrium, monachatus Benedictinus, et forsan Ferquhardi Regis Scotorum conversio 84. § 2 Vita S. Colmanni in Episcopatu Lindisfarnensi. Controversia de Paschate celebrando 86. § 3 Episcopatu relicto reditus in insulam Hy et Hiberniam, monasteria extructa, obitus 87
27 Comganus Ab. Glinnussensis in Hibernia. *Ex Mroll. MSS. Hibern. et Vita S. Itæ* 687
19 Conon Presb. Ab. Penthuclæ in Palæstina. *Ex Menæis Græc. et Moscho.* Locus et tempus exercitationis monasticæ. Baptismus etiam puellarum. Impetrata a S. Joanne Baptista continentia. Quomodo dicantur nudi baptizati. 137
26 Conon M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
19 Conradus Placentinus, eremita tertii ordinis S. Francisci Neti in Sicilia. *Comment. præv.* § 1 Anniversaria celebritas, Acta, miracula ad reliquias, 162. § 2 Veneratio a Leone x concessa Netinis et Syracusanis. 163. § 3, Miracula anni MDXVI. Cultus Siculis omnibus Paulo III, et toti ordini Minorum ab Urbano VIII permissus. 164. § 4 Celebritas Placentiæ, ejus illic et alibi reliquiæ 165. § 5 Illustria aliquot miracula 166. Vita *auctore Vincentio Littara.* Epistola dedicatoria 167. *cap.* 1 S. Conradi conversionis occasio, secessus, iter in Siciliam. 167. *cap.* 2 Vita solitaria, miracula, tentationes superatæ 168. *cap.* 3 Prædictiones: alia miracula, improbi puniti, cœlitus obtenta annona 169. *cap.* 4 Obitus, sepultura, veneratio 169
17 Constabilis Abbas Cavensis in Italia. *Comm. præv.* Natalis, Vita scripta, tempus mortis, apparitio 42. *Vita ex MS. et Mosandro. cap.* 1 S. Constabilis institutio in monasterio 43. *cap.* 2 In monasterii regimine benignitas, mors, miracula 44. *cap.* 3 Navigatio prospera meritis S. Constabilis 45. *cap.* 4 Varia miracula ad ejus sepulchrum 46
18 Constantia Augusta filia Constantini Magni V. Romæ. *Comm. hist.* § 1 Conversio ad sepulchrum S. Agnetis. Amor continentiæ. Conversi ad fidem S. Gallicanus procus, et SS. Attica et Artemia filiæ. 67. § 2 Vitæ sanctimonia harum Virginum. Domicilium S. Constantiæ apud S. Agnetis sepulchrum, ecclesia S. Agnetis, mausoleum et ecclesia S Constantiæ 69. § 3 Inscriptio de S. Constantia, corpus et reliquiæ Romæ: memoria in Martyrologiis. 71
17 Cordius, *aliquibus* Concordia. Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
20 Corona M. *Ex Mroll. et Breviar. Tullensi* 176
17 Covilius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
25 Crescentius M. *Ex Mroll.* 493
23 Cresconius M. in Africa. *Ex Mroll.* 368
24 Crisconina M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
21 Crispinus M. *Ex Mroll.* 246
18 Culmus Episc. Hibernus. *Ex Mroll.* Unde cultus in Germania 84
23 Celsus Episc. Trevirensis. *Comm. præv.* § 1 S. Celsus Trevirorum Episcopus, cccc annis antiquior Celso Toletano 399. § 2 Inventionis S. Celsi tempus, historia, commemoratio 401. Historia Inventionis *auctore Theodorico monacho ex MS.* Epistola dedicatoria 402. *cap.* 1 S. Eucharii monasterium Treveris ab Egberto Ep. reædificatum 403. *cap.* 2 Sepulchrum S. Celsi inventum, sancte custoditum. Translatio reliquiarum decreta 404. *cap.* 3 Solennis elevatio, translatio: veritas reliquiarum igne probata 405. Miracula S. Celsi *cap.* 1 Contractus et energumenus liberati 406. *cap.* 2 Cæcitas, paralysis, aliaque incommoda sublata. 408. *cap.* 3 Tres Monachæ Horreenses, ipseque scriptor sanantur. 409. Sermo Theodorici Sacerdotis *in solennitate S. Celsi legendus* 410
23 Cuscunus M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
18 Cutias M. Romæ filius SS. Claudii et Præpedignæ MM. *Ex Mroll. et Vita S. Susannæ.* Cultus sacer 61. baptismus 63 f 64 a, martyrium 65 e
17 Cypton Mar. *Ex MS. Mrol. S Hieron.* 10
22 Cyriacus M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
28 Cyriacus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730

D

18 Damasus M. in Africa. *Ex Mrol.* 66
23 Damianus anachoreta in Syria. *Ex Menæis.* Cultus 382 *Acta ex Theodoreto.* Tennis e lente madefacta victus 383

27 Datianus.

27 Datianus. Tacianus, M. Smyrnæ. *Ex Mrol.* 682
22 Dativa M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
17 Dativus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
24 Dicianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Diddus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
20 Didymus M. in Cypro. *Ex Mroll.* 176
21 Dinaris M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 246
23 Diodorus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
26 Diodorus M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mrol. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 7
28 Diodorus M. *Ex MS. Mrol S. Hier.* 730
26 Dionysius Ep. Augustanus M. *Comm. hist.* Patria, conversio ad fidem, zelus, tempus obitus. Reliquiæ, cultus. 636 Epitome Vitæ *ex Breviario August.* 638
27 Dionysius M. in Africa *Ex Mroll.* 682
25 Dioscorus, sive Diodorus, M. in Ægypto. *Sylloge hist.* Igne combustus. Cultus variis diebus 493
17 Donata Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
17 Donatianus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
24 Donatilla M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Donatilla alia M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
26 Donativus M. *Ex Mroll.* 636
22 Donatula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
17 Donatus Mar. *Ex eodem Mrol. MS.* 10
17 Donatus alius Mar. *Ex eodem Martyrol.* 10
17 Donatus Mart. Concordiæ in Italia. § 1 Memoria Concordiæ, Vicentiæ, aliisque locis 7. § 2 Alius ab Donato, quem Lusitani apud se passum et miraculis celebrem asserunt. 7
22 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* An ejus mentio apud S. Cyprianum? 292
25 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
28 Donatus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
23 Dositheus monachus in Palæstina. *Comm. præv.* Exercitatio monastica, tempus mortis. Veneratio 386. Vita *auctore coævo.* Conversionis occasio. Abstinentia : simplex obedientia, humilitas, sanctitas 387
22 Dota M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293

E

23 Earcongotha Regia Virgo Angla, Faræ-monasterio in Gallia. *Ex Mroll. et Bedæ historia.* Genus, vita monastica, miracula in vita et morte 393
17 Ebasus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
26 Edigna Virgo regia Buechæ in Bavaria. *Comm. præv.* Cultus sacer, imago ejus quomodo sculpta. 674 Vita *auctore Matthæo Radero.* Origo regia, fuga miracula. 674
24 Edititius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
20 S. Eleutherius Episc. Tornacensis. *Comm. præv.* § 1 Tornacum urbs antiqua, regia et episcopalis. S. Eleutherius quo ibi tempore natus, factus Episcopus et mortuus? 183. § 2 Chronologia Sedis S. Eleutherii firmata ex successione S. Medardi 185. § 3 Dies obitus S. Eleutherii. Memoria in sacris fastis. Vita a variis conscripta 187 § 4 Corporis elevatio : Translationes. Sermones ab eo conscripti. 188. Vita I *ex MSS. Cap.* 1 Genus, educatio, exilium, Episcopatus 190 *cap.* 2 Mortua resuscitata : Tornacensium conversio 191. *cap.* 3 Obitus S. Eleutherii, ejusque parentum et Blandæ, 192. Vita 2 *ex MSS. cap.* 1 *et* 2 *ut supra. cap.* 3 Cæcus, claudus, leprosus a S. Eleutherio sanati 192 *cap.* 4 Fides orthodoxa propugnata : Romana itinera : synodus habita : verbera ab hæreticis inflicta 193. *cap.* 5 Extremus morbus, mors, sepultura 195. *cap.* 6 Apparitio et corporis elevatio 196. *cap.* 7 Miracula post elevationem facta 197. *Appendix*, Translatio corporis in urbem Tornacensem. Revelatio facta Henrico Canonico Tornacensi. *Ex MSS.* 198. Vita III *auctore Gniberto Ord. Minorum.* Prologus 199 *cap.* 1 Fabulosa origo urbis Tornacensis : Fides Christiana a S. Piato illata 199. *cap.* 2 S. Eleutherii ortus, educatio, exilium, episcopatus 200. *cap.* 3 mortua resuscitata : cæci, claudus, leprosus sanati : Tornacenses ad fidem conversi . peccatum Chlodoveo Regi indicatum. 202. *cap.* 4 Romana itinera : Synodus habita : oppugnati hæretici : vulnera ab his inflicta 203 *cap.* 5 Extremus morbus, mors, miracula 204. *cap.* 6 Elevatio corporis. Mortuus resuscitatus : ægri sanati 205 *cap.* 7 Feriolus vinctus solvitur : Libertinus a morte suscitatur 207. *Cap.* 8 Translatio corporis in urbem 208. Vita IV *ex Breviar. MS. Cap.* 1 S. Eleutherii ortus, educatio, ætas, acta Blandinii 208. *cap.* 2 Acta Tornaci : obitus : corporis elevatio ac translatio 209
22 Emerita M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
28 Enuculus M. *Ex eodem MS. Mrol.* 730
18 Epimeneus Presb. M. *Ex Mroll.* Brixiæ Reliquiæ. An Epigmenius, vel Pimenius alibi dicatur 66
26 Epion M. *Ex Mroll.* 635
28 Eppolus, sive Opulus, M. Alexandriæ. *Ex MSS. Mroll.* 728
23 Eros M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 369
24 Ethelbertus R. Cantuariorum et Anglosaxonum, Cantuariæ in Anglia. *Comm. præv.* § 1 S. Ethelberti needum Christiani regnum, conjugium. 476 § 2. Conversio pietas, post mortem cultus : Vitæ ejus scriptores 477. *Vita ex hist. Eccl. Bedæ. cap.* 1 S. Ethelberti majores in Britanniam evocati. Eorum et S. Ethelberti regnum : hujus uxor Bertha 479. *cap.* 2. S. Ethelberti ad fidem conversio 480. *cap.* 3 Ad eum aliosque in Britannia dona et epistolæ S. Gregorii Papæ 481. *cap.* 4 Ecclesiæ ab eo constructæ : Synodus habita 481. *cap.* 5 Leges latæ. Mors et sepultura 482. Alia Vita *ex Capgravio* 483. Historia Donationum S. Ethelberti *ex Spelmanno* 483
28 Eubulus Romanus Apost. *Ex Men. Græc.* 725
27 Eucharius Ep. Trajectensis ad Mosam. *Ex Mroll. et Ægidio Aureæ-Vallis monacho.* Tempus Sedis et obitus 686
20 Eucherius Ep. Trajectensis. *Ex Mroll.* Genus, tempus Sedis, Translatio, cultus 180
20 Eucherius Ep. Aurelian. Trudonopoli in Belgio. *Comm. præv.*. § 1 S. Eucherii veneratio : Vita scripta 211. § 2 Anni episcopatus, exilii, obitus. Chronici Trudonensis MS. auctoritas 212. § 3 Visio S. Eucherii de Carolo Martello damnato, integro seculo post utriusque obitum a scriptoribus non indicata 214. § 4 Sub Hincmaro Archiep. Remensi seculo IX primum scripta, hic discussa et rejecta 216, § 5 Eadem a posteris ut vera credita, Hispaniæ cum exilio S. Eucherii afficta 218. Vita *ex III MSS.* Prologus *duplex* 220. *cap.* 1 S. Eucherii ortus, studia, vita monastica, episcopatus 220, *cap.* 2 Exilium, obitus 221. *cap.* 3 Miracula ab obitu patrata 222. Reliquiæ S. Eucherii. *Comm. hist.* § 1 Corpus S. Eucherii anno 223 elevatum, denuo infossum diu latuit 223. § 2 Sub

Sub Wirico Abb. repertum et elevatum. Chronici Trudonensis scriptores 224
22 Eucirus M. in Africa. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* An Palatinus? 292
17 Evermodus Raceburgensis in Wandalia Episc. ex Ord. Præmonstrat. *Sylloge hist.* § 1 Publica veneratio : gesta ante Episcopatum 47. § 2 Episcopatus, ejus investitura a Duce suscepta 48. § 3 Alia gesta, mors, miracula, translatio 50
28 Eulalia M. Romana. Reliquiæ Antuerpiæ 730
27 Eunus Cronion M. Alexandriæ. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexandrini et Mroll.* 678
17 Eusebius Martyr Romanus Gandavi in Belgio. Corpus in templo Societatis Jesu adservatus 7
22 Euterius Palatinus M Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
28 Euthecia M. Alexandriæ. *Ex MS. Mrol S. Hier* 728
17 Eutychius Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
24 Exuppus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

F

20 Falco Ep. Trajectensis ad Mosam. *ex Florario MS. et epistola S. Remigii.* Genus, tempus obitus, occasio discidii cum S. Remigio 180
17 Faustiniana Mar. *Ex. MS. Mrol. S. Hieron.* 10
26 Faustinianus Ep. Bononiensis. *Comm. hist.* § 1 Gesta S. Faustiniani, cultus sacer. 644 § 2 Apparatus prævius translationis corporum SS. Zamæ et Faustiniani 644. § 3 Gesta in eorum Translatione 647 § 4 Hymnus, Antiphona, Oratio de eisdem 643
17 Faustinus Mar, *Ex Martyrol. Romano. et MS. S. Cyriaci* An Romæ passus? 9
28 Faustus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
17 Felicianus Mar. *Ex Mrol MS. S. Hieron.* 10
24 Felicissimus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Felianus M. Nicomediæ. *Ex. Mroll. MSS.* 465
17 Felicitas Mar. *Ex MS Mrol. S. Hieron.* 10
17 Felix Mar. *Ex eodem MS Mrol.* 10
21 Felix M. Adrumeti in Africa *Ex Mroll* 245 An Presbyter 246
21 S. Felix Episc. Metensis. *Ex Morll. Meurissio, et Vita S. Deicoli* 239
23 Felix M. in Africa. *Ex Mroll.* 368
23 Felix Ep. Brixiensis in Italia. *Comm. præv.* Cultus, tempus Sedis 389. Vita *ex Italico Ascanii Martinengi.* Zelus contra Arianos et Mahumetanos. Hortatio subditorum ad pœnitentiam. Mors, sepultura, inventio 390
24 Felix M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Felix alius M. Nicomediæ *Ex Mroll MSS.* 465
25 Felix III Papa. *Comm. hist.* § I Felices IV Pontifices Romani Sancti. Felicis III cultus sacer, progenies nobilis 507. § 2 Pontificatus. Pulsis Episcopis subtituti Alexandriæ Petrus Mongus, et Antiochiæ Petrus Fullo. Hic a S. Felice excommunicatus 508 § 3 Legati a S. Felice Constantinopolim ad Acacium missi, et pecunia corrupti 510 § 4 Anathemate percussi Legati et Acacius. hujus et aliorum Patriarcharum interitus. Schisma sublatum 511 § 5. Reliquia S. Felicis gesta, obitus, sepultura 513
26 Felix M Alexandriæ. *Ex Mroll.* 636
28 Felix M. an Alexandriæ. *Ex Mroll. MSS.* 728
Felix M. nisi idem sit. *Ex Mroll. MSS* 730
17 Finanus Episc. Lindisfarnensis in Anglia. *Comm. hist.* § 1 Cultus sacer, studia, Episcopatus. 21. § 2 Gesta in Episcopatu, obitus. Regula S. Columbæ in Northumbria monachis præscripta 22
17 Fintanus Presbyter, Abbas de Cluain-Eduech in Hibernia. *Comm. præv.* Cultus sacer, monasteria extructa, ætas, acta unde edita et quo auctore, 16. Vita *ex* 2 *MSS. et Colgano. Cap.* 1 S. Fintani ortus, educatio, vita monastica, Cluain-Ednech monasterium extructum 17 *cap.* 2 Miracula, donum prophetiæ 18. *cap.* 3 Alia miracula. Cormaci e carcere liberatio. 19 *cap.* 4 Miranda in morte aliquorum. S. Fintani obitus et sanctitas 20
22 Flavia M. Nicomediæ, *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
18 Flavianus Ep. Constantinopolitanus M. *Comm. hist.* § 1 Episcopatus S. Flaviano delatus. Odium in eum Theodosii Junioris et Chrysaphii eunuchi 72 § 2 Synodus provincialis Constantinopoli a S. Flaviano habita. Hæresis Eutychiana detecta et damnata 73. § 3 Pseudosynodus Ephesina contra S. Flavianum. Hujus iniqua Dioscoro auctore damnatio 74 § 4 S. Flaviani impia depositio, verbera, carceres, exilium, martyrium 76 § 5 Reliquiæ S. Flaviani Constantinopolim delatæ. Sanctitas et innocentia in Concilio Chalcedonensi declarata, ab Imperatoribus defensa 77. § 6 Cultus sacer, tempus Sedis 79. § 7 Reliquiæ in Italiam delatæ. Vitæ epitome 80
24 Flavianus Diaconus M in Africa. *Comm. præv.* 460 *Acta Passionis. Cap.* 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap.* 2 Constantia ejus in carcerem reducti 462 *cap.* 3 Animus generosus. Visiones, martyrium 463
24 Flavianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Flavus M. Nicomediæ *Ex Mroll. MSS.* 465
22 Florentius M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
23 Florentius Confessor Hispali in Hispania. *Ex Scriptoribus Hispanicis.* Alius a Martyre. Ejus genus, sepultura, cultus 385
24 Florentius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
17 Fortchernus Episc Athrymæ in Hibernia *Comm. hist.* § 1 S. Fortcherni conversio ejusque parentum. 13 § 2 Episcopatus, dein vita monastica. Veneratio. Socii varii Athrymæ quiescentes. 14
22 Fortuna M. in Africa. *Ex Mroll.* An ejus mentio apud S. Cyprianum? 292
24 Fortunata M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MS.* 465
21 Fortunatus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
24 Fortunatus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
25 Fortunatus M. *Ex Mroll. MSS.* 493
25 Fortunatus alius. *Ex Mroll. MS. S. Hieron.* 493
26 Fortunatus M Antiochiæ. *Ex Mroll.* Ab aliis Romæ, aut Hispaniæ affictus : an Reliquiæ Placentiæ? 635
17 Fortunio Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
27 Fortunio, Fortunius, aut Fortunatus M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681
18 Fructulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
18 Fructulus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 67
17 Fulradus Abbas S. Dionysii in Francia. Palatii regii Archicapellanus. *Comm. hist.* § 1 Cultus sacer, summi in Palatio Capellani dignitas. Acta apud Zachariam Papam ; familiaritas cum S. Bonifacio Archiep. Moguntino 33. § 2 Legatio ad Stephanum III Papam : Procurata urbium in Exarchatu restitutio : acta sub Carlomanno et Carolo Magno ; obitus 35 § 3 Monasteria Lebraha, S. Hippolyti aliaque constructa. Corpora SS. Viti, Alexandri, Hippolyti

lyti et Cucuphatis translata 37. § 4 Gesta Fulradi Abbatis S. Quintini huic S. Fulrado afficta. Tempus regiminis monasterii S. Dionysii. Epitaphium. 39

22 Furnata M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293

G

19 Gabinius Presb. Mart. Romæ, frater S. Caii Papæ. *Comm. præv.* Cultus sacer. Reliquiæ 120. Vita *ex Actis S. Susannæ filiæ. cap.* 1 S. Susanna a Gabinio patre ad virginitatem tuendam animata contra Maximianum Cæsarem procum 62. *cap.* 2 S. Claudius Clarissimus, uxor et filii de baptismo a S. Gabinio suscipiuntur 63. *cap.* 3 Maximus Comes rei privatæ a S. Gabinio instruitur in fide: carceri includitur S. Gabinius. 64 65 e

22 Galatius M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293

22 Gallus Consul Antiochiæ M. *Ex Mroll.* Illustres viri, Galli dicti, primis Christi seculis 292

24 Gegalus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

27 Gelasius seu Gelasinus Mimus Martyr Heliopoli in Phœnicia. *Sylloge histor.* Conversio ad fidem. Martyrii tempus et locus, cultus. 680

24 Gemelliana, Gemellus, M. Nicomediæ *Ex Mrol.* 465

18 Geminus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 67

28 Genesius M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730

21 Georgius Ep. Amastrenus in Paphlagonia. *Comm. præv.* Urbs Amastris, tempus Sedis S. Georgii: gesta ejus scripta 271. Vita *ex MS. Græco. cap.* 1 Auctoris exordium. Propositio 272. *cap.* 2 Ortus S. Georgii ex sterilibus parentibus. Ejus sanctitatis et sacerdotii prædictiones. 273 *cap.* 3 Educatio, studia, in sacrum Ordinem cooptatio 274. *cap.* 4 Vita anachoretica dein monastica 275. *cap.* 5 Episcopus Amastrenus electus, vi abstractus e cœnobio, a S. Tarasio Patriarcha CP. inauguratur 276. *cap.* 6 Amastrena Ecclesia autocephala, præclare a S. Georgio administrata. Saraceni precibus pulsi. 277. *cap.* 7 Trapezunte facta miracula, captivi liberati. 278. *cap.* 8 Alia miracula, prædictiones, benefacta. 280. *cap.* 9. Mors, sepultura, ad tumulum miracula. Auctoris oratio. 281

25 Gerlandus Episc. Agrigentinus in Sicilia. *Comm. histor.* § 1 S. Gerlandi vita ante Episcopatum: hic ei collatus et stabilitus 595. § 2 Reliqua in Episcopatu gesta: obitus . cultus sacer, reliquiæ : templum et sacellum ei dicatum 597

21 Germanus Ab. Grandis-Vallis in diœcesi Basileensi M. *Comment. præv.* Monasterium Grandis-Vallis, tempus vitæ et martyrii S. Germani, cultus sacer 266. Vita *auctore Bobolcno coævo ex MS.* S. Germani origo, vita monastica, martyrium, miracula 267. Lectiones *ex Officiis Eccl. Basileensis* 269

23 Gerentius M. Smyrnæ. *Ex MSS. Mroll.* 368

21 Gloriosus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246

22 Gorgianus M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293.

21 Gumbertus, seu Gondebertus Archiep. Senonensis fundator monasterii Senonensis in Vosago. *Comm. hist* Tempus Sedis et extructi monasterii, obitus : cultus sacer 262

H

17 Habet-Deus Episc. Lunensis Mart. *Ex Equilino Ferrario, Ughello, Officiis Eccles.* Martyrium ab Arianis illatum, Sedes Episcopalis, cultus 15

18 Helladius Archiep. Toletanus in Hispania. *Comm. hist.* § 1 De S. Helladio testimonium S. Ildephonsi et aliorum. Tempus Sedis illius et Regum Gothorum tum regnantium 81. § 2 Asserta de S. Helladio in Chronicis Maximi, Luitprandi et Juliani. Monasterium Agaliense 82. § 3 Veneratio sacra S. Helladii. Epitaphium 82

28 Hermes M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730

23 Herulus M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369

23 Hippolytus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368

28 Hirena M. Romana. Reliquiæ Antuerpiæ 730

25 Hirenæus vel Hirena M. in Africa. *Ex Mroll.* 492

25 Hirenæus M. *Ex Mroll.* 493

24 Honoratus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

27 Honorina V. M. Confluentiæ in Francia. *Comment. præv.* Occasio translationis, genus martyrii, cultus sacer 678. Historia Translationis *ex MS.* Reliquiæ translatæ, miracula in captivis liberatis 682

I

25 Ingenula vel Ingenua M. in Africa. *Ex Mroll.* 492

26 Ingenuus M. *Ex Mroll.* 635

25 Ingona vel Ingenua M. *Ex Mroll. MSS.* 493

21 Irene V. soror S. Damasi Papæ. *Comm. præv.* Cultus, ætas, Vita *ex MS.* Epitaphium a S. Damaso positum. 248

J

28 Januaria M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730

24 Januaria M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

25 Januaria M. *Ex Mroll. MSS.* 493

17 Januarius Mar. *Ex Mroll.* 10

17 Januarius Mar. alius. *Ex MS Mrol. S. Hieron.* 10

24 Januarius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465

27 Januarius M. Thessalonicæ. Ex Mroll. 681

28 Januarius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730

17 Joannes Mar. Interamnæ in Umbria. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 6

23 Joannes anachor. Syriæ. *Ex Menæis Græc. et Theodoreto.* Vita aspera in rupe. 385

24 Joannes Theristes mon. Ord. S. Basilii in Calabria *Comment. præv.* Dies natalis, annus mortis 484. Vita *ex MS. Græco, interprete Stephano Bardaro. Cap.* 1 S. Joannis ortus, educatio, conversio ad fidem et monachatum 485, *cap.* 2 miracula, obitus 487

27 Joannes Ab. Gorziensis in territorio Metensi. *Comm.* præv. § 1 Gorziense monasterium a S. Chrodegango fundatum 691. § 2 Monastica disciplina Gorziæ collapsa, ab Adelberone Episcopo Metensi et Einoldo Abbate restituta. Viri sancti et nobiles illic monachi, Abbatum catalogus 692. § 3 Joannes, secundus Gorziæ post reformationem Abbas, non S. Arnulphi Metis : quando mortuus. Beati ac Sancti titulo ornatus. Vita ejus a Joanne S. Arnulphi tertio Abbate scripta, sed mutila 693. Vita *ex MS. Cap.* 1 Auctoris præfatio, occasio scriptionis 695 *cap* 2 B. Joannis patria, institutio, cum honestis et piis hominibus familiaritas 697. *cap.* 3 Occasio pietatis studiosius colendæ : cum variis viris sanctis inita conversatio : peregrinatio Italica : sancte gesta post reditum 698. *cap.* 4. Notitia cum Einoldo contracta : de Italico secessu deliberatio. Adelberonis

ronis Episcopi consilium eos retinendi, oblata Gorzia 600. *cap.* 5 Adelberonis decessor, zelus Cleri reformandi, votum de Gorzia restauranda : primus illic Abbas Einoldus, B. Joannes Procurator, alii socii 602. *cap.* 6. Auctor a Deoderico Ep. Metensi ad Vitam hanc perficiendam stimulatus. Illustres Gorziæ monachi, Humbertus, Andreas, Fredericus Abbas S. Huberti, S. Odilo Abbas Stabulensis 604. *cap.* 7 Angilramni Primicerii Metensis, dein Gorziensis Præpositi vita ac sancta mors 706. *cap.* 8 Viri clarissimi Gorziæ monachi facti Ansteus Archidiaconus, dein Abbas S. Arnulphi. Blidulfus Archidiaconus, Gondelachus, Isaac, Odilbertus dein Abbas Gorziensis 707. *cap.* 9 B. Joannis prompta obedientia, humilitas, patientia, commodorum neglectus, vigilantia, lectionis assiduitas 708. *cap.* 10 Sedulitas in bonis monasterii colendis et œconomia : in ædificiis templique ornatu curando industria, mirabilis abstinentia 711. *cap.* 11 Adelberonis Episc. liberalitate varia Gorziensibus donata, B. Joanne procurante 713. *cap.* 12 Bona olim Gorziensi monasterio ablata, industria B. Joannis recuperata, restituente Bosone Comite, et Adalberone Episcopo 715. *cap.* 13 Ottonis Magni Imp. nomine ad Saracenum Cordubæ Regem a B. Joanne fortiter sapienterque suscepta ac gesta legatio 717
21 Jocundus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
An Episcopus 245
24 Jubitana M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
17 Julia M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 10
24 Julia M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
17 Julianus M. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mrol. Eusebio et Metaphraste.* Martyrium ignis, sepultura, veneratio 10
19 Julianus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
19 Julianus alter M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
21 Julianus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 245
24 Julianus M. in Africa. *Comment. præv.* 460. *Acta Passionis. cap.* 1. Inedia et tormenta in carcere tolerata 461, *cap.* 2 Martyrium 462
27 Julianus Podagricus M. Alexandriæ. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexandrini et Mroll.* 678
19 Julius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
22 Justa M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
17 Justus, *aliquibus* Justa, M. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
21 Justus M. *ex Mroll.* 246
21 Justus alter M. *ex Mrol.* S. *Hieron.* 246
25 Justus M. in Africa *ex Mroll.* 492
25 Justus M *ex Mroll. MSS.* 493
26 Justus M. *Ex Mroll.* 635
28 Justus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 722. *An alius forsan Romæ?* 729

L

23 Lambeses M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
19 Lampasius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
23 Lazarus Confessor, monachus, Presbyter et pictor, Constantinopoli. *Comm. Hist.* Tormenta inflicta, picturæ ejus miraculosæ. Legatio Romana. Cultus sacer 398
27 Leander M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 682
18 Legontius Ep. Metensis. *Ex variis.* Cultus, translatio, ætas 67
19 Legontius Ep. Trevirensis. *Ex. Browero et Mroll.* Ætas, veneratio 133
18 Leo M. Pataræ in Lycia. *Comm. præv.* Tempus martyrii, cultus, Acta 58. Vita *ex MS. Græco cap.* 1 S. Leonis desiderium martyrii exemplo S. Paregorii, captivitas 59. *cap.* 2 Constantia in fide profitenda inter minas et verbera 59. *cap.* 3 Martyrium, sepultura 60
20 Leo Thaumaturgus Episc. Catanensis in Sicilia. *Comm. præv.* Sedis tempus, cultus, memoria apud scriptores 226. Vita *ex MS. Græco.* Diabolicæ artes in mago varie alios illudente a S. Leone devictæ et alia miracula, 227. Vitæ epitome *ex Menæis,* alia *ex Anthologio Græco.* 229
24 Letardus Ep. Silvanectensis in Gallia, Cantuariæ in Anglia, *Comm. præv.* Sedes, iter in Britanniam, obitus, sepultura, reliquiæ 474. Vita *ex Capgravio.* Miracula a morte 475
23 Libius M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
22 Libosa M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
22 Limnæus anachoreta in Syria. Vitæ epitome *ex Menæis.* 295. Vita *ex Theodoreto.* Sub dio degit. Claret miraculis. Benignus in cæcos et pauperes 295
17 Lomanus Episcopus Athrymæ in Hibernia. *Comm. hist.* § 1 Origo Ecclesiæ Athrymensis. S. Lomani Acta et Episcopatus, Conversio S. Fortcheni ejusque parentum 13. § 2 Veneratio utriusque : alii iis adjuncti socii 15
22 Lucianus M. Nicomediæ *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
23 Lucianus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
24 Lucianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
24 Lucianus alius M. Nicomediæ *Ex Mroll. MSS.* 465
25 Luciosa M. *Ex Mroll. MSS.* 493
17 Lucius M. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Ughello* 6
18 Lucius M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
24 Lucius M. in Africa. *Comm. præv.* 460. *Acta Passionis. Cap.* 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461, *cap.* 2 Martyrium 462

M

27 Macarius M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681
28 Macarius M. an Romæ? *Ex Mroll.* 729
28 Macarius M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
28 Maccares M. *Ex MS. Mrol. S Hieron.* 730
18 Macrobius M. *Ex eodem MS. Mrol.* 67
17 Magnus M. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Ughello* 6
19 Majulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
28 Maniutia M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
19 Mansuetus Episc. Mediolanensis. *Ex Mroll. Concilio* 6 *Œcumenico, et scriptoribus Mediolanensibus.* Synodus Mediolanensis et Romana contra Monothelitas. Reliquiæ, cultus 138
28 Mansuetus M *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
21 Mappalicus M. *Ex Mroll.* 246
17 Marcella M. *Ex Mroll.* 10
22 Marcellina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
24 Marcellina M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
18 Marcellus M. *Ex Mroll. MSS.* 67
19 Marcellus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132 An reliquiæ Bononiæ 132 f
17 Marcus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
22 Margarita tertii Pœnitens, Ordinis S. Francisci, Cortonæ in Etruria *Comment. præv.* § 1 B. Margaritæ publica veneratio a Sede Apostolica sancita. 302. Acta a Confessario et aliis conscripta. 303. *Vita ex MSS. auctore Juncta Bevagnate. cap.* 1 Conversatio ipsius in babitu seculari 304. *cap.* 2 Perfecta conversio ad Deum 305. *cap.* 3 Austeritas victus et cultus : amor paupertatis 312. *cap.* 4 Profunda humilitas

litas 313. *cap.* 5 Meditatio Passionis Christi et patientia 319. *cap.* 6 Oratio devota et fides prædicationis 331. *cap.* 7 Conscientiæ puritas, frequens confessio et communio 338. *cap.* 8 Materna pietas, infatigabilis zelus animarum 345. *cap.* 9 Revelatio sui status et aliorum 349. *cap.* 10 Variæ consolationes et favores cœlitus concessi : desiderium moriendi 356. *cap.* 11 Variæ revelationes, victoria de diabolo : mors, miracula 358 *Appendix.* Miracula aliquot 362
24 Maria M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
17 Mariamna soror S. Philippi Apostoli, Virgo Apostolica. *Ex Menæis Græc. Actis S. Philippi et Nicephoro* Tormenta tolerata. Conversio multorum, sepultura fratris, miracula, obitus 4
22 Marina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S Hieron.* 293
23 Martha V. M. Asturicæ in Hispania. *Comment. præv.* Actorum epitome. Cultus, reliquiæ, oppida ab eo appellata 367. Vita *ex MS. a Salazario edita.* Constantia inter tormenta, nuptiæ rejectæ, Martyrium 367
24 Martha M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
18 Martialis M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
17 Martyres xiv, aut xxiv, Interamnæ in Umbria. *Ex MSS. Mroll.* 6
17 Martyres circiter lxxx Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
17 Martyres lxxxx Aquileiæ in Italia. *Ex Mroll.* 9
17 Martyres xliv socii S. Faustini. *Ex Mroll. Romano et S. Cyriaci* 9
18 Martyres Leontini in Sicilia. *Ex Actis SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini MM. et Mroll.* Tempus et genus martyrii : natalis 57
19 Martyres in Palæstina sub Alamundaro Saraceno. *Ex Mroll. Rom. Vita SS. Joannis Silentiarii, et Euthymii, Theophane, Cedreno aliisque.* Variæ incursiones Saracenorum et cædes monachorum 135
20 Martyres xx. *Ex Mroll.* 176
20 Martyres cxxviii sub Sapore R. Persarum. *Comment. præv.* Cultus sacer 178 e f Acta martyrii *ex MS. Græco* 179 *ex Menæis* 180 b
21 Martyres lxvii Apameenses in Syria milites cum S. Mauricio. *Vide hujus Acta ex MS. Græco, cum Comment. Præv.* 240. *Cap.* 1 Horum Martyrum captivitas 241. *cap.* 2 Constans fidei professio. Zona militaris ablata 242. *cap.* 3. Verberibus, igne, ferreis unguibus afflicti Martyres 243. *cap.* 4 Lenta mors a vespis et crabonibus illata. Reliquiæ sepultæ 244
21 Martyres xvi Adrumeti in Africa *ex Mroll.* 245
21 Martyres lxxix in Sicilia *ex Mroll. et Equilino* 246. An Syracusis passi? 247 d
22 Martyres xii famuli S. Anthusæ gladio occisi. *Ex Menæis Græc.* 292
22 Martyres xxviii in Africa. *Ex Mroll.* 292.
22 Martyres plurimi in Arabia passi. *Ex Mroll. Rom. Eusebio, Ruffino, Nicephoro* 292
23 Martyres xxxviii in Africa. *Ex Mroll.* 368
23 Martyres socii Simonis, Heruli et aliorum in Asia. *Ex Mrol. MS.* 369
23 Martyres lxxii Sirmii in Pannonia. *Ex Mroll.* 369
25 Martyres xlv in Africa. *Ex Mroll.* 492
25 Martyres vii milites in Phœnice *Comm. præv.* Cultus cum SS. Anania et Petro MM. 495 Conversio et martyrium *in actis horum MSS.* 497 498
26 Martyres xxxii Antiochiæ. *Ex Mroll.* 635
27 Martyres xxiv in Africa *Ex Mroll.* 682
28 Martyres Alexandrini, qui peste laborantibus ministrantes, extincti sunt. *Ex epist. S. Dionysii Ep. Alexandrini, et Mrol. Rom.* 726
19 Marubius M. in Africa. *Ex Mrol.* 132
21 Masserius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
21 Mastredus M. *ex eodem MS. Mroll.* 246
24 Mathias Apostolus in Palæstina. *Comment. præv.* § 1 S. Mathiæ electio, veneratio publica. Sermo ab Authperto Abb. Casinensi de eo scriptus : an alius a S. Augustino? 436. § 2 Relata de prædicatione in Æthiopia, ad Pontum Euxinum et in Macedonia. Varia eidem traduntur inflicta tormenta 438. § 3 Acta ex Hebraico versa. Genus martyrii a variis relatum. Scripta ei falso attributa 439. § 4 Reliquiæ Romæ, Treviris et aliis locis 440. § 5 Apparitio S. Mathiæ jubentis monasterium extrui 443. Sermo Authperti Abb. Casinensis *ex MS. cap.* i S. Mathiæ electio in discipulum et dein Apostolum Christi 444. *cap.* 2 Electio sorte facta. Donum linguarum in Pentecoste collatum. Privilegium cum Christo judicandi mundum 445. *cap.* 3 Gesta reliqua : obitus 446. Acta S. Mathiæ Hebraice conscripta ab interprete monacho Trevirensi aucta. Prologus duplex interpretis 447 448 *Pars* i Vita et obitus *cap.* i S. Mathiæ ortus, educatio, electio in discipulum et Apostolum. Prædicatio in Judæa 448. *cap.* 2 Miracula. Quæstio habita. Blasphemiæ Judæorum in Christum 449. *cap.* 3 S. Mathiæ in fide constantia : martyrium 450. *Pars* ii Corporis translatio *ex MS. cap.* i Corpus S. Mathiæ Treviros translatum 451. *cap.* 2 Duplex reliquiarum inventio. Negligentia in cultu ejus punita 452. *cap.* 3 Submersus ad vitam revocatus. Reliquiæ immobiles redditæ 453. Alia Acta inventionis corporis S. Mathiæ, *auctore Lamberto monacho Trevir. ex MS.* Prologus 454. *cap.* i Corporis S. Mathiæ Treviros delati duplex inventio 454. *cap.* 2 In incendio monasterii reliquiæ S. Mathiæ servatæ, S. Eucharii dissipatæ 456. *cap.* 3 *ex Annal. Broweri suppletum.* Miracula nonnulla 458. *cap.* 4 *ex MS.* Basilica S Mathiæ ab Eugenio iii Papa dedicata variæ indulgentiæ concessæ : reliquiæ variorum Sanctorum adservatæ 459
22 Matrona M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
21 Mauricius Apameensis in Syria M. cum 70 militibus. *Comment. præv.* Antiqua veneratio horum et aliorum Martyrum dies natalis. Acta 240. Vita *ex MS. Græco. Cap.* 1 Iter Maximiani Imp. in Syriam S Mauricii captivitas, cum Imperatore disceptatio de fide 241. *cap.* 2 Inquisitio fidei facta. Zona militaris ablata 242 *cap.* 3 Verbera, ignis, ferrei ungues adhibiti : Photinus filius coram S. Mauricio patre plexus capite 243. *cap.* 4 Lenta mors S. Mauricio et aliis illata a vespis et crabronibus. Reliquiæ sepultæ. 244
28 Mauricius, seu Maurus M. Romanus. *Reliquiæ Antuerpiæ.* 730
24 Maxentius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
22 Maxima M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
22 Maximianus Ep. Ravennas. *Comment. præv.* Cultus, ætas, varia de eo scripta 297. Vita *ex Historia Rubei. cap.* 1 S. Maximiani ortus, Episcopatus. 298, *cap.* 2 Templum S. Vitalis Mart. consecratum, ornatum 298. *cap.* 3 Alia templa ædificata, dedicata, instaurata, ornata. Reliquiæ SS. translatæ 299. *cap.* 4 Obitus, translatio 301
19 Maximilla M. in Africa. *ex MS. Mroll. Richenov.* 132

18 Maximus

18 Maximus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
18 Maximus Comes rei privatæ Martyr Romæ. *Comment. præv.* Titulus dignitatis : martyrii tempus et modus. Veneratio 61. Vita *ex Actis S. Susannæ.* Maximo indicata conversio Claudii fratris ad fidem, ejusque uxoris et filiorum baptismus 64 Maximi conversio, ejus aliorumque martyrium 65
21 Maximus M. in Sicilia, *ex Breviar. et Mroll.* 247
24 Meforius vel Mefortius Conf. *Ex Mroll.* 488
23 Menalippus M in Asia *Ex Mroll. MSS.* 369
23 Menander M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
23 Menelantus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
23 Milburga V. Wenlochii in Anglia. *Comment histor.* § 1 S. Milburgæ familia regia : mater ejus non S. Ermenburga sed Domneva 394. § 2 Vita monastica, miracula obitus 395 § 3 Corporis inventio, miracula, veneratio 396
23 Milo Episc. Beneventanus in Italia. *Comment. histor.* Cultus sacer. Genus : institutio S. Stephani Grandimontensis 411
24 Modestus Ep. Trevir. *Comment. histor.* Tempus mortis : cultus sacer : reliquiæ. 469
28 Modestus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
24 Montanus M. in Africa. *Comm. præv.* 460. Acta Passionis. *Cap.* 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap.* 2 Martyrium 462
23 Moyses anachoreta in Syria discipulus S. Polychronii. *Ex Menæis* Cultus 383. Acta ex Theodoreto 383
23 Moyses anachoreta in Syria discipulus S. Joannis anachoretæ. *Ex Menæis. Græc. et Theodoreto* 385
28 Mustila, seu Mitila, M. Alexandriæ. *Ex Mroll. MSS.* 728

N.

17 Neomedius Mar. Concordiæ in Italia. *Ex MS. apud Barbaranum.* 7
20 Nemesius M. in Cypro. *Ex Mroll.* Reliq. Bononiæ 176
27 Nesius M. nervis bubulis occisus. *Ex Men. Græc.* 681
26 Nestor M. *Ex Mroll.* 635
27 Nestor Ep. Magydensis M. Pergæ in Pamphylia *Comm. præv.* Acta, cultus, urbs Episcopalis, locus martyrii 632. Vita *ex MS, cap.* 1 Episcopatus, captivitas examen coram Irenarcho 633. *cap.* 2 Accusatio et examen sub Pollione Præside, tormenta, martyrium 634
25 Nicephorus, aut Nicophorus, M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Tormenta in pila et craticula, membrorum concisio. Cultus variis diebus 493
28 Nicophorus M. *Ex Mroll. MS. S. Hieron.* 730
24 Nida M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
24 Nummadus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
28 Nymphas Apost. Leodiceæ. *Ex Menæis Græc.* 725

O

17 Octavianus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 10
19 Odranus M. auriga S. Patricii in Hibernia. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Occasio martyrii. Ultio divina in homicidam 133
20 Olcanus Ep. in Hibernia. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Nativitas miraculosa Studia. Baptismus Sarani. Ecclesia illi dicata. 181
27 Onesima Virgo. *Ex Mroll.* 686
24 Orbanus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
29 Oswaldus Episc. Wigorniensis, Archiep. Eboracensis. *Comment. præv.* § 1 Tempus Episcopatus S. Oswaldi. Annus ac dies obitus et elevationis corporis. Cultus illis diebus : an etiam xv Octobris? Reges ab eo coronati 755. § 2 Illustria ex aliorum Sanctorum Actis testimonia : Vita scripta Reliquiæ 757. Vita *ex Capgravio et MS. Cap.* 1 Acta S Oswaldi ante Episcopatum : Canonicatus Wintoniensis, monachatus Floriacensis 758. *cap.* 2 Acta in Episcopatu Wigorniensi, Ramesiense et alia monasteria extructa. Clerus reformatus 759. *cap.* 3 Acta in Archiepiscopatu Eboracensi : miracula 760. *cap.* 4 Obitus, translatio, miracula, 761

P

22 Papias Ep. Hierapolit. in Phrygia. *Comment. histor.* § 1 Cultus sacer S. Papiæ. Num fuerit auditor S. Joannis Evangelistæ an solum Joannis senioris? 289. § 2 Errori Millenariorum adhæret. An fuerit Episcopus Pergami? An socius S. Onesimi? 291
25 Papias M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Gladio percussus, mari submersus. Cultus variis diebus 493
26 Papias M. Attaliæ in Pamphilia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
28 Papias M. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 730
18 Paregorius M. Pataræ in Lycia. *Comment. præv.* Cultus, Acta, tempus martyrii 58. Vita *ex MS. Græco.* Martyrio et apparitione S. Paregorii excitatur ad martyrium S. Leo 59
26 Paschalis M. Romanus Antuerpiæ in Belgio. Corpus in templo Societatis Jesu 638
22 Paschasius Ep Viennensis in Gallia. *Ex Mroll. et Catalogis Episc. Liurao et Boscio.* 294 An primatus privilegio donatus a S. Silvestro 294 e f
21 Paterius Ep. Brixiensis in Italia. *Comment histor.* Ætas, cultus, reliquiarum translatio. An hic expositionem Scripturæ ex libris S. Gregorii excerpserit? 252
20 Paula, Barbata dicta, V. Abulæ in Hispania. *Ex Scriptoribus Hispan.* Castitas, reliquiæ, cultus 177
22 Paula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
18 Paulus M. in Africa. *Ex Mrol. MSS.* 66
19 Paulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
22 Paulus M. in Africa. *Ex MS. Mrol. Brugensi.* An ejus apud S. Cyprianum mentio? 292
24 Paulus M. in portu Romano. *Ex Mroll.* 465
22 Peregrina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
24 Peregrinus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
22 Petri Apostoli Cathedra Antiochena. *Ex variis.* Tempus Sedis, memoria in sacris Fastis : festum epularum 286
21 Petrus M. *Ex Mroll.* 246
23 Petrus M. in Africa *Ex Mroll. MSS.* 368
15 Petrus Claviger M. in Phœnice. *Comm. præv.* Cultus sacer, Acta conscripta, locus martyrii 495 Vita *ex MSS. cap.* 2 Conversio S. Petri, professio fidei 497. *cap.* 3 Illæsus inter tormenta. Submersus in mari 498
23 Petrus Damianus Ep. Ostiensis Cardinalis, Prior eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, Faventiæ in Italia. *Comment præv.* § 1 Eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani in diœcesi Eugubina, Ordini Camaldulensi adjuncta. Illius institutum, incrementum : monachi sub B. Petro Damiano Sancti 412. § 2 B. Petri lucubrationes. Vita edita : dies natalis 414. § 3 B. Petri animus reverens erga S. Benedictum, hujus regulam et ordinem. Alius ab eo Petrus de Honestis. Cognomen Damiani 415. § 4 Acta priora B. Petri, item apud Gregorium vi, Clementem ii, Leonem ix, Victorem ii, Stephanum

phanum IX Nicolaum II. Episcopatus ejus Ostiensis. Dignitas Cardinalitia. Schisma Benedicti Antipapæ ejus opera sublatum 417. § 5 Schisma Cadaloi pseudopapæ per B. Petrum restinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus. Legatio ad Cluniacenses Archiepiscopos Galliæ, et Henricum Regem Germaniæ sub Alexandro II Papa 419. § 6 Legatio ad Florentinos et Ravennates. Obitus, sepultura : veneratio 421 Vita *auctore S. Joanne Laudensi ejus discipulo. Prologus* 422. *Cap.* 1 B. Petri ortus : infantia et pueritia adversis probata. Studia litterarum 423. *cap.* 2 Deliberatio varia et probatio sui a B. Petro assumpta de vita monastica 424. *cap.* 3 Vita monastica in eremo sanctæ Crucis Fontis Avellani 425. *cap.* 4 Conciones in variis monasteriis habitæ. Præfectura Fontis Avellani : diversa monasteria extructa 426. *cap.* 5 Miracula ejus meritis patrata 427. *cap.* 6 Episcopatus Ostiensis : zelus in eo administrando 428. *cap.* 7 Ecclesia Mediolanensis reconciliata 429. *cap.* 8 Reditus ad vitam monasticam : observantia exactæ disciplinæ. Commendatum jejunium sextæ feriæ 431. *cap.* 9 Accessus ad monasterium Casinense, et urbes Ravennam et Faventiam. Obitus, sepultura. 432. *Appendix.* Apparitio B. Petri. 433
21 Petrus Majumenus Chartularius M. in Palæstina. *Ex Menæis Græc. Mrol. Rom. et Theophane.* Zelus contra Mahumetem, martyrium, munus Chartularii 269
21 Philippus M. Apameæ Syriæ cum S. Mauricio. *In hujus Actis ex MS. Græco. cap.* 1 Captivitas 241. *cap.* 2 Generosa coram Maximiano fidei expositio 242. *cap.* 3 tormenta inflicta 243. *cap.* 4 Lenta a vespis et crabronibus illata mors 244
26 Philippus Episcopus M. *Ex Masino.* Corpus Bononiæ 639
21 Photinus filius S. Mauricii Apameæ M. *In hujus Actis ex MS. Græco.* Generosa generis et fidei professio 243 d Mors capite amputato 244 c
21 Pippinus Dux et Major-domus Regum Austrasiæ, Nivellæ in Brabantia. *Comment. præv.* § 1 Brabantiæ Ducatus. B. Pippini patria, genus, dignitas 253. § 2 Vita et gesta sub Chlothario II. 255. § 3 Gesta ab anno 628 ad annum 639. 257. § 4 Filia S. Gertrudis Christo desponsa ; thesauri Dagoberti dimidium S. Sigeberto Regi vindicatum. Monasterium Meldariæ extructum 260. § 5 B. Pippini mors, translatio, habiti ei qui Beatis honores. 262. Vita *ex Actis S. Gertrudis filiæ.* 263
25 Pisinio vel Pisio M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
25 Pissinus M. *Ex Mroll.* 493
28 Placidus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
23 Polycarpus Presb. Romanus Confessor. *Sylloge histor.* § 1 Natalis, ætas, sepulti ab eo Martyres 374. § 2 Baptizati LXVIII 375. § 3 Baptizati Chromatius urbis Præfectus et S. Tiburtius filius cum 1400 servis. Iter S. Polycarpi cum Chromatio in Campaniam 376. § 4 Corpus S. Polycarpi in Gallia. Reliquiæ aliquæ Romæ et Bononiæ 379
17 Polychronius Episc. Babylonis M. *Ex Mroll. Actis SS. Abdon et Sennen et Laurentii.* Obitus inter tormenta. Veneratio sacra 5
23 Polychronius anachoreta in Syria. *Ex Menæis.* Cultus 383 Vita *ex Theodoreto.* Oratio, labores, paupertas, miracula 383
17 Polycratius M. Concordiæ in Italia. *Ex MS. apud Barbaranum.* 7
27 Pontiana M. Genuæ in Liguria. *Ex Kalendario Genuensi,* Caput in eccl. S. Nicolai de Tolentino 685
26 Porphyrius Ep. Gazæ in Palæstina. *Comment. præv.* Idololatria Gazæ, templum Marnion. Ætas S. Porphirii, cultus sacer. Vita scripta 649. Vitæ epitome *ex Menæis Græc.* 650. Vita *auctore Marco Diacono discipulo.* Prologus 65. *cap.* 1 Vita anachoretica, et privata in morbis et peregrinationibus 651. *cap.* 2 Sacerdotium : Episcopatus Gazensis 652. *cap.* 3 Pluvia ejus precibus impetrata. Vulnus Barochæ inflictum 654. *cap.* 4 Edicto Imperatoris templa idolorum clausa. Puerpera ope S. Porphyrii adjuta. Conversio infidelium 655. *cap.* 5 Iter Constantinopolitanum : Rhodi apud Procopium anachoretam, Constantinopoli apud S. Joannem Chrysostomum et Amantium Cubicularium Imperatricis gesta 656. *cap.* 6 Benignum colloquium Porphyrii cum Imperatrice. Nativitas Theodosii Junioris 657. *cap.* 7 Baptismus Theodosii Junioris. Impetrata idolorum destructio. Varia donata S. Porphyrio munera. 658. *cap.* 8 Reditus Gazam : tempestas cœlitus sedata : solennis in urbem introductio 660. cap. 9 Templa idolorum eversa Gazæ. Plurimi idololatræ conversi 661. *cap.* 10 Nova ecclesia extructa. Tres pueri in puteum lapsi servantur 662. cap. 11 Mulier Manichæa ob blasphemiam orante S. Porphyrio, subita morte punita. Dedicata ecclesia. Eleemosynæ 664. *cap.* 12 Persecutio Gentilium in Christianos et S. Porphyrium : hujus obitus. Conversio ac vita sancta Salaphtæ Virginis 665
20 Potamius M. in Cypro. *Ex Mroll.* 176
18 Præpedigna M. Romæ uxor S. Claudii. *Ex Martyroll. et Actis S. Susannæ.* Cultus 61 Conversio et baptismus 63 f 64 a b Martyrium 65 e f
24 Prætextatus Ep. Rotomagensis M. *Comm. præv.* Cultus sacer, tempus Sedis et martyrii 470. Acta exilii et martyrii. *Ex Gregorio Turon. cap.* 1 Calumniæ in S. Prætextatum, ejus exilium 470. *cap.* 2 Reditus ab exilio : cædes, sepultura. Inquisitum in auctorem cædis. 472
25 Primasius M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
23 Primianus Ep. M. Anconæ in Piceno. *Comm. præv.* Cultus, reliquiæ, ecclesia. 372 Narratio Iuventionis *ex Italico Georgii Trombæ* 373. Revelatio martyrii et translationis, *ex eodem Tromba.* 373
24 Primitivus, vel Primitiva, M. in portu Romano. *Ex Mroll.* 465
27 Procopius Decapolita, monachus Constantinopolitanus. Confessor. *Comm. hist.* Cultus sacrarum imaginum propugnatus. Flagra inflicta. Obitus. Veneratio 690
28 Proterius Patriarcha Alexandrinus M. *Comm. hist.* § 1 S. Proterius e Presbytero Episcopus. Variæ ob ejus ordinationem seditiones hæreticorum 735. *cap.* 2 Fidei professio Romam missa : synodus Alexandriæ habita ; dies Paschalis anni CCCCLV præscripta 736. *cap.* 3 Timothei Æluri insidiæ. Sedes Alexandrina occupata S. Proterii cædes 738 *cap.* 4 Homicidæ puniti : S. Proterii innocentia. Veneratio sacra 740
19 Publius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
17 Pulchronius Episc. Virdunensis in Belgica I. *Ex Mroll. Breviario, Wassenburgio, et Vita S. Lupi Ep. Trecensis.* Ortus, educatio, episcopatus, ecclesia extructa. Clerus reformatus, obitus, reliquiæ, translatio 11

28 Pupillus, sive Pupulus, M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 728
21 Pusitimus M. *ex Mrol. S. Hieron.* 246

Q

28 Quinquianus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
17 Quintianus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10

R

19 Rabulas Ab. in Oriente. *ex Menæis Græc.* Monasteria extructa. Obitus sanctus 137
Randoaldus Præpositus Grandis-Vallis in diœcesi Basileensi M. *Comment præv.* Natalis, tempus martyrii 266 e f Vita *auctore Bobolено ex MS.* Martyrium, miracula. 267 b c d et 268 e
22 Regina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 293
25 Revocatus M *Ex Mroll. MSS.* 493
25 Rheginus Ep. Scopelorum M. *Comment. hist.* Veneratio sacra, tempus et locus Sedis 500
25 Robertus de Arbrissello Fundator. Ord. Fontis-Ebraldi. *Comm. præv.* § 1 Ordinis Fontis-Ebraldi primarium monasterium, nomen, sanctitas. 598. § 2 B. Roberti patria, Vitæ historia, anniversaria memoria, Beati ac Sancti prærogativa nomenclatio 600 § 3 B. Roberti sanctitas illustrium virorum testimoniis celebrata : ejus sepulchrum 602 § 4 Primi in eremitica et apostolica vita socii 603 § 5 B. Roberti miracula 605. § 6 Refutatur epistola sub nomine Goffridi Vindocinensis Abbatis contra B. Robertum conficta 606 Vita *auctore Baldrico Ep. Dolensi.* Prologus 608. *Cap.* 1 B. Roberti ortus, studia, archipresbyteratus, publica scientiarum professio, pœnitentiæ 609. *cap.* 2 Austera in eremo vita : multi conversi, abbatiæ de Rota fundatio, Apostolici Concionatoris præclare datum munus 610. *cap.* 3 B. Roberti prædicatio : conventus Fontis-Ebraldi aliorumque constructio : Ordinis institutio ac regimen. 611. *cap.* 4 Varia cœnobia ædificata, alia : ejus pietas, miracula, obitus 612. Alia Vita, *auctore monacho Fontis-Ebraldi, ejus discip. cap.* 1 B. Roberti ægritudo, deliberatio de Abbatissæ electione 613 *cap.* 2 Petronillæ Abbatissæ electio : B. Roberti statuta 614 *cap.* 3 Pax inter dissidentes reconciliata B. Roberti opera. Nova cœnobia ædificata, visitata 615. *cap.* 4 Captivi visitati a B Roberto, latrones benignitate deliniti : Ursum et in Dolensi Abbatia gesta 616 *cap* 5 B. Roberti suprema ægritudo, susceptum viaticum, et sacra unctio 617. *cap* 6 Sepultura expetita in Fonte-Ebraldi 618 *cap.* 7 Preces sub mortem, professio fidei, publica peccatorum sacramentalis Confessio 620
28 Rochus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
22 Rogatiana M Nicomediæ. *Ex Mrol MS S. Hier.* 293
17 Rogatianus Mar *Ex eodem MS. Mrol.* 10
23 Rogatianus M. in Pannonia. *Ex Mrol. MSS.* 372 et 25 *Feb. inter Prætermissos ex MS. Paris* 389 e
24 Rogatilla M Nicomediæ. *Ex Mrol. MSS.* 465
17 Rogatus Mar. Interamnæ in Umbria. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 6
23 Romanus Lucæ in Etruria. *Comm. præv.* Memoria, reliquiæ translatæ An sit Ordinis Carmelitarum 624 *Acta ex Vita B. Accrtuni.* Pia mors 628
23 Romana Virgo Romana Tuderti in Umbria. *Comm. hist* § 1 S. Romanæ ortus, conversio, vita solitaria, ætas, publica veneratio 381. § 2 gemina translatio corporis 382
28 Romanus Ab. monasterii Jurensis in Burgundia *Comm. præv.* § 1 Tria monasteria a SS. Romano et Lupicino fratribus extructa : illius memoria in sacris Fastis : Vita scripta 743. § 2 SS. Romanus, Lupicinus, Eugendus floruerunt seculo v non vi. Alius ab hoc S. Romanus, qui ministravit S. Benedicto 744. § 3 Cujus S. Romani reliquiæ adserventur apud Orichios in Lusitania et in Hirmsgensi monasterio in Hispania 746. Vita *auctore coævo ex MS.* Præfatio 747. *cap.* 1 S. Romani ortus, vita eremitica, monasterium Condadiscone̲nse conditum. Alia a discipulis erecta monasteria 747. *cap.* 2 Sacerdotium S. Romani. Monasterium Laucomense pro S. Lupicino erectum aliud vicinum sanctimonialium 748. *cap.* 3 Olanurnuranus senex ob multitudinem ad monasterium admissorum, a S. Romano emendatus. Fuga insolentiorum et lasciviorum monachorum 749. *cap.* 4 Miracula S. Romani. Ob leprosos sanatos Genevæ honorifice excipitur. 750. *cap* 5 Sabiniani Diaconi singularis castitas et potestas adversus dæmones. Obitus et sepultura S. Romani 751. Alia Vita *ex Gregorio Turonensi* 752
26 Romanus Archiep. Remensis. *Comm. hist.* Monasterium conditum. Tempus Sedis, Sancti titulus 754
17 Romulus M. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
18 Romulus M. *Ex Mroll. MSS* 67
28 Rufina V. *Ex Mroll.* 755
28 Rufinus M. *Ex Mroll. MSS.* 730
24 Rufiniana M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
28 Rufinus M. an Romæ? *Ex Mroll.* 731
21 Rusticus M *Ex Mrol S. Hieron* 246
17 Rutilus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
23 Rutilus M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
24 Rutilus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
18 Rutulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
25 Rutulus M in Africa. *Ex Mroll.* 492

S

21 Sabinus M. in Sicilia. *ex Breviar. et Mroll* 247
20 Sadoth Ep. Ctesiphontis M. *Comment præv.* Tempus martyrii, cultus sacer, 178. Acta martyrii *ex MS. Græco* 179. Alia Acta *ex Menæis Græc.* 180
24 Sanula M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
17 Saturninus Mart. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Jacobillo.* 6
17 Saturninus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 10
21 Saturninus M. Adrumeti in Africa. *ex Mrol.* 245 Reliquiæ Bononiæ 246
28 Saturninus M. Alexandriæ. *Ex MSS. Mroll.* 728
17 Saturus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
24 Saturus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
21 Secunda M *ex Mroll.* 246
28 Secundella M. Alexandriæ *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 728
17 Secundianus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll et Barbarano* 7
18 Secundinus M in Africa. *Ex Mroll.* 66
21 Secundinus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
21 Secundiolus M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 246
22 Secundula M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
17 Secundus Mar. *Ex eodem MS. Mroll.* 10
24 Securus M. Nicomediæ. *Ex Mrol. MSS.* 465
21 Securus M. *ex MS. Mrol. S Hier.* 246

24 Sellaris

24 Sellaris M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
23 Senerotes M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
25 Serapion, sive Serapinus M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Abscissio capitis. Cultus variis diebus. 493
28 Serapion M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 726
24 Sergius M Cæsareæ Cappad. *Comment. præv.* Veneratio sacra, an frater S. Eugeniæ et filius S. Philippi M. Alexand. 466. Vita *ex MS. edita a Salazario.* Idola reddita muta. Constantia in martyrio. Corpus in Hispaniam delatum 467
28 Servilia M. *Ex MSS. Mroll.* 730
27 Servilianus M. Smyrnæ. *Ex Mroll. MSS.* 682
21 Servulus M. Adrumeti in Africa *ex Mroll.* 245 Reliquiæ Volaterris 246
26 Servulus Ep Veronensis in Italia. *Ex Mroll. Augustino, Valerio Ughello* 668
21 Severianus Ep. Scythopolitanus M. *Ex epist. Marciani Imper. Nicephoro et Martyrol. Rom.* 249
27 Severianus M. Thessalonicæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 681
28 Silvana M. *Ex eodem MS. Mroll.* 730
17 Silvanus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
17 Silvanus Mar. *Ex MS. Mrol. S Hieron.* 10
18 Silvanus M. in Africa. *Ex Mrol.* 66
18 Silvina M. *Ex Mroll. MSS.* 67
17 Silvinus Episc Alciaci in Belgio. *Comment præv.* § 1 S. Silvini natalis : vitæ historia auctore Antenore, postea correcta. 24 § 2 patria, genus, Episcopatus 25. § 3 Tempus adventus in Belgium et mortis. 26. § 4 Translationes variæ, reliquiæ Besuæ, Audomaropoli, Alciaci. 27. Vita *ex MSS.* Prologus 38. *cap.* 1 S. Silvini patria, ætas, peregrinatio, virtutes 30 *cap.* 2 Publica opera, vitæ austeritas, mors, sepultura, miracula 31
17 Silvinus Ep. Cremonensis in Italia. *Ex Mroll. et Ughello.* Tempus Sedis et mortis. Cultus sacer 32
18 Simeon Hierosolymorum Ep. M. *Comment. hist.* § 1 Natalis, ordinatio, martyrium, genealogia. 54 § 2 Reliquiæ Bruxellis et alibi 56
23 Sinertes M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
23 Sinon M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
23 Sirenus vel Sinerius monachus Mart. Sirmii in Pannonia. *Comm. hist.* § 1 S. Sirenus Sirmii occisus, non Firmi aut Sexti Firmi 369. § 2 Acta, martyrii tempus, reliquiæ 371
21 Siricius M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
21 Siricius M. *Ex Mroll.* 246
23 Siriens M. in Asia. *Ex MSS. Mroll.* 369
17 Solonus Mar. Concordiæ in Italia *Ex Mroll.* An a Barbarano recte Vicentiæ attribuatur? 7
28 Stercola M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 730
27 Stephanus Arcubitor Mauricii Imper. CP. *Sylloge histor.* Gerocomium et alia ædificia extructa. Cultus sacer 687
28 Symphorianus M. Romanus, Reliquiæ Antuerpiæ 730

T

25 Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus. *Comment. præv.* § 1 Tempus Patriarchatus. Vita scripta, cultus sacer 577. § 2 Varia circa electionem Patriarchalem discussa : nomen universalis Patriarchæ rejectum 579. Vita *auctore Ignatio Episc* Prologus 581. *Cap* 1 Probitas parentum S. Tarasii. Hujus pia educatio, Consularis dignitas 581 *cap.* 2 S. Tarasius ad Patriarchatum destinatus a Paulo decessore 582. *cap.* 3 electus et consecratus 583. *cap.* 4 ejus in virtute exercitatio erga se, Clerum, pauperes, monachos. 584. *cap.* 5 Synodus VII Œcumenica Nicææ habita. Imagines restitutæ 586. *cap.* 6 Profligata a S. Tarasio hæresis et simonia ; immunitas Ecclesiæ propugnata 587. *cap.* 7 Fortiter Imperatori resistit legitimam uxorem repudiare et cubicularam ducere volenti. 588. *cap.* 8 S. Tarasii patientia in adversis : admonitio ad Clerum de frænando illicito sensuum appetitu 590. *cap.* 9 Comparatio S. Tarasii cum Confessoribus et Martyribus. Utilitas sacrarum imaginum contra Iconoclastas 591. *cap.* 10 Comparatio cum Apostolis et Patriarchis 597 *cap.* 11. Senectus, morbus, obitus, sepultura 593. *cap.* 12 Miracula ad sepulchrum patrata 594
28 Tellas M. *Ex MS. Mrol. S Hier.* 730
22 Thalassius anachoreta in Syria. *Ex Menæis Græc. et Theodoreto.* Morum simplicitas mansuetudo 295
27. Thalelæus anachoreta in Syria. *Comm. præv.* Varii olim Thalelæi. Hujus Cultus sacer 685. Vita *ex Theodoreto.* Dæmonum oppugnationes. S. Thalelæi in cista inclusi pœnitentia 686
23 Thea M gladio occisa *Ex Men. Græc.* 368
21 Theodorus M. Apameæ Syriæ cum S. Mauricio. *In hujus Actis ex MS. Græco cap.* 1 Captivitas 241. *cap.* 2 Generosa coram Maximiano Imperatore fidei expositio 242 *cap.* 3 Tormenta inflicta 243. *cap.* 4 Lenta mors a vespis et crabronibus illata 244
25 Theodorus Salus propter Christum stultus. *Ex Men. Græc.* 514
17 Theodulus Mar. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mroll. Eusebio et Metaphraste.* Martyrium in cruce, sepultura, veneratio 10
26 Theon M. *Ex Mroll.* 635
28 Theophilus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 722. an alius forsan Romæ? 728
18 Theotonius Presbyter Prior monasterii sanctæ Crucis Canonicorum Regularium S. Augustini Conimbricæ in Lusitania. *Commentarius prævius.* § 1 Prioratus sanctæ Crucis. Veneratio sacra S. Theotonii. Acta ejus antiqua, a variis conscripta 108. § 2 Ætas, Reliquiæ : Annus monasterii sanctæ Crucis extructi 110
Vita *auctore coævo Canonico Regulari monasterii sanctæ Crucis, eruta ex MSS. ab Hieronymo Mascarenia edita a Joanne Tamaio Salazario* V. *CL.* Prologus 111
Pars 1 *cap.* 1 S. Theotonii ortus, studia, sacerdotium, præfectura Ecclesiæ Visensis 111 *cap.* 2 Iter primum Hierosolymitanum. Vita a reditu privata : conciones, emendatio morum in populo : castitatis exempla 112. *cap.* 3 Iter secundum Hierosolymitanum : tempestas precibus sedata : sacra loca pie lustrata : reditus in Lusitaniam 113
Pars 2 *cap.* 1 Monasterium sanctæ Crucis extructum, regimen S. Theotonio impositum : singulares in regendo dotes 115. *cap* 2 Ejus intercessione captivi liberati : Curatio Regi et Reginæ impensa : dæmones fugati 117 *cap.* 3 Familiaritas cum Rege : huic victoria impetrata : monasterium dotatum 119. *cap.* 4 Regimen monasterii depositum : variæ visiones, mors, sepultura 119
Alia Vita *auctore anonymo, eruta ex MSS. ab Emmanuele Faria de Sousa, et edita ab eodem Joanne Tamaio Salazario.* Ortus, educatio, Prioratus Visensis : iter duplex Hierosolymitanum : tempestas precibus sedata, Prioratus

tus monasterii sanctæ Crucis : precibus Regi victoria, alteri e carcere libertas impetrata. Præparatio pia ad mortem, obitus 120
Alia Vitæ epitome *ex Breviario antiquo Eborensi*. Præclara illustrium virtutum ejusdem S. Theotonii relatio 122
21 Timotheus anachoreta in Symbolis. *Ex Men. Græc.* Mortificatio passionum : Virginitas, miracula 270
27 Titianus M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681
21 Titus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
19 Tullius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
21 Tumulus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
20 Tyrannio Ep. et alii Martyres Tyri. *Comm. hist.* § 1 Horum Martyrum anniversaria celebritas 174 § 2 Martyrii tempus ac modus 175

V

22 Valerius M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron* 292
28 Veneria M. *Ex eodem MS. Mrol.* 730
17 Venustina Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
21 Verulus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mrol.* 243
17 Victor M. *Ex Mrol MSS.* 10
17 Victor alius M. *Ex Mrol. MS. S. Hier.* 10
20 Victor M. *Ex Mroll. et Breviar. Tullensi* 176
22 Victor M. Nicomediæ. *Ex MS Mrol. S. Hieronymi* 293
24 Victor M. Nicomediæ. *Ex Mrobl. MSS.* 465
25 Victor M. in Ægypto. *Sylloge hist.* Manuum et pedum amputatio, tormenta in pila, capitis abscissio. Cultus sacer variis diebus 493
26 Victor Presbyter Archiaci in Campania Gallica. *Comm. præv.* Sanctus hic Galliæ vindicatur. Vita et sermones de eo scripti. Cultus sacer 669
Vita *auctore antiquo anonymo. Cap.* 1 S. Victoris ortus, educatio, presbyterium, vita anachoretica, vinum precibus impetratum 671 *cap.* 2 Cœlestes visiones. Obitus. Miracula 666. Sermo *S. Bernardi Abb.* 672. Hymnus triplex *auctore eodem S. Bernardo* 673
28 Victor M. Alexandriæ. *Ex Mrol. MSS.* 728
24 Victoricus M. in Africa *Comm. præv.* 460. Acta Passionis. *cap.* 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap.* 2 Martyrium 462
24 Victoricus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
22 Victorina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
21 Victorinus M. *Ex Mroll.* 246
22 Victorinus M. in Africa. *Ex Mroll.* an Palatinus ? 292 an. reliquiæ Bononiæ ? 292 f
25 Victorinus M. in Ægypto, *Sylloge histor.* Tormenta in pila : capitis abscissio. Cultus sacer variis diebus 493
28 Victorinus M. Alexandriæ. *Ex MSS. Mroll.* 728
28 Victorinus M. Romanus, Reliquiæ Antuerpiæ 730
17 Victuria Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
28 Vindemialis Ep. Veronæ. *Ex Mroll. et Augustino Valerio.* Tempus Sedis, sepultura, reliquiæ; cultus 734
21 Vitalina V. Artonæ apud Arvernos. *Ex Mroll. et Gregorio Turonensi* 248
20 Ulricus, sive Ulfricus, Presb. eremita Angl. *Comm. præv.* Cultus, acta, ætas, an monachus Cisterciensis ? 230. Vita *ex MS. Cap.* 1 S. Ulrici conversio, vitæ austeritas, miraculorum manifestatio 231 *cap.* 2 Luctæ cum dæmonibus, multiplex victoria 232. *cap.* 3 Divinæ illustrationes, occultorum cognitio, morborum curatio, alia miracula 233. *cap.* 4 Prædictiones, mors 233. Alia Vita *ex Matthæi Parisii historia* 234
22 Urbana M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. Hieronymi* 293

W

25 Walburgis Virgo et Abbatissa Heidenheimensis, Eystadii in Germania. *Commentarius prævius* § 1. S. Walburgis Vita a variis antiquis et illustribus scriptoribus exarata 516. § 2 Discessus ex Anglia, non cum S. Richardo patre, aut SS. Wunibaldo aut Willibaldo fratribus in Italiam : sed cum S. Lioba et aliis Virginibus in Germaniam. Ætas reliqua 519. § 3 Dies obitus : veneratio sacra. Alia in Westphalia Walburgis sanctimonialis. 520. § 4 Reliquiarum translatio Eystadium. Veneratio Kalendis Maii. SS. Wereburga et Walburga pro una eademque a nonnullis habitæ 521 § 5 Sacra veneratio S. Walburgis per reliqu. in Germaniam, Burgundiam, Franciam, ac potissimum Attiniaci in Campania Gallica. Aliæ SS. Walburgæ Martyres 523. § 6 Templa et reliquiæ S. Walburgis Furnis, Brugis, Aldenardæ, Ipris in Flandria 525. § 7 Templum et cultus Antuerpiæ, Tilæ, Zutphaniæ et Groningæ. An Antuerpiæ hospitio excepta ? 527. § 8 Cultus in Anglia. De eadem Orationes et hymnus 528
Vita *auctore Wolfhardo Presbytero lib.* 1 Præfatio 529 *cap.* 1 S. Walburgis genus, fratres sancti, vita monastica, lux cœlitus data. 530. *cap.* 2. Moribunda sanata precante S. Walburge : hujus obitus 530. *cap.* 3 Reliquiæ Eystadium translatæ : pars data Liubilæ 531. *cap.* 4 Miracula in morbis depulsis, et cereo accenso 532. *cap.* 5 Variis sanitas collata 530. *cap.* 6 Contumax sæpius punitur, et sanatur : alii morbi depulsi 533
Lib. 2 Prologus 534. *cap.* 1 Res deperditæ recuperatæ : cæcus illuminatus 535. *cap.* 2 Morbus caducus curatus : homicidium punitum 537. *cap.* 3 Cæci illuminati : alia miracula 538
Lib. 3 Prologus 539. *cap.* 1 Cæcitas sublata : res perditæ recuperatæ. 540. *cap.* 2 miracula patrata in muta, clauda, cæcis sanatis. 541. *cap.* 3 Res variæ acceptæ : muta sanata 543
Lib. 4 Præfatio 544. *cap.* 1 Claudi octo et mutus sanati 545. *cap.* 2 Dæmoniaca liberata et IV cæci visu donati. 545. *cap.* 3 mira ingluvies et fastidium cibi depulsa 546
Vita II auctore Adelboldo Episc. Ultrajectino. *cap* 1 Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio 548. *cap.* 2 Pars reliquiarum donata Liubilæ Abbatissæ. Ingluvies aliique morbi sublati 549. *cap.* 3 Varia miracula patrata 550. Miracula Tilæ facta *ex MS. Antuerp.* Epistola 1 Custodis Tilensis ad Adalboldum Episc. Ultrajectinum 552. Epistola 2 ad Immonem Diaconum 553
Vita III. *et MSS.* Prologus 554 *cap.* 1 Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio. 554 *cap.* 2 *et* 3 *omissum*.
Vita IV metrica *auctore Medibardo ex MS.* Prologus 556. *Libri* 4. Vita, obitus, Translatio, miracula 556
Vita V *auctore Philippo Ep. Eystettensi* Prologus 553 *cap.* 1 S. Walburgis ortus : genealogia sancta. S. Richardi patris obitus 559. *cap.* 2 Fratrum S. Willibaldi Episcopatus, S. Wunibaldi sacerdotium 560. *cap.* 3 Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. Vita monastica

tica in Thuringia 561. *cap.* 4 Vita monastica in Heidenheim : duplicis monasterii præfectura 563. *cap.* 5 Miracula in vita patrata : obitus, corporis translatio 564. *cap.* 5 Reliquiæ aliquæ ad monasterium Monheim translatæ : miracula varia patrata 565. *cap.* 7 Fluxus olei miraculosus ex corpore S. Walburgis 567

Vita VI *studio Sanctimonialium. Eystett. scripta.* Prologus 568. *cap.* 1 S. Walburgis ortus, genus, adventus ex Anglia in Germaniam. 568 *cap.* 2 Vita monastica, miracula 570 *cap.* 3 Obitus, translatio 572

Analecta de oleo S. Walburgis 574. Miracula virtute olei patrata *auctore Jacobo Gretsero* 574

Z

21 Zacharias Patriar. Hierosolymitanus. *Comm. hist.* Tempus Sedis, captivitas cum Cruce Christi apud Persas : restitutio. Cultus sacer 250

19 Zambdas vel Zabdas Ep. Hierosolymorum. *Ex Epiphanio, Eusebio, Nicephoro et Mrol. Rom.* Tempus Sedis et obitus. An legio Thebæa ab eo conversa et baptizata ? 131

23 Zebinas anachoreta in Syria. *Ex Menæis.* Cultus 383 Acta *ex Theodoreto.* Oratio, hospitalitas, miraculum, ecclesia ei erecta 384

23 Zenon M. in Africa *Ex Mroll.* 368

23 Zenon M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369

28 Zethas M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730

INDEX

INDEX

CHRONOLOGICUS

Quæ hoc tomo examinantur quæstiones Chronologicæ, strictim ordine seculorum a Christo nato ad nostra tempora observato, proponuntur, quo scilicet tempore Sancti, præcipue quorum Acta hoc tomo, aut memoria, referuntur, diem extremum obierint, native, aut ad episcopatum, aut quid aliud evecti fuerint, aut eorum reliquiæ elevatæ, aut translatæ.

Litteræ ABC etc. indicant partes paginarum, in quibus rationes Chronologicæ observantur.

I SECULUM A CHRISTO NATO.

An. 37 Cathedra Antiochiæ a S. Petro collocata 286

Post 60 S. Mathias Apostolus moritur 24 *Febr.* 436

Hoc sec. 1 S. Marianna soror S. Philippi Apost 17 *Febr.* 4

S. Aristion Christi discipulus Salaminæ in Cypro 22 *Febr.* 287

SS. Nymphas et Eubulus Apostoli 28 *Feb.* 725

An. 97 S. Abilius Episc. Alexandrinus 22 *Febr.* 288

Cir. 100 S. Felix Ep. Meten. 21 *Febr.* 239

II SECULUM.

Cir. 102 S. Auxibius Ep. Soliorum in Cypro moritur 19 *Febru.* 126

An. 107 S. Simeon Hierosolymorum Ep. 18 *Febru.* 54 55 d

Cir. 142 S. Celsus Ep. Trevir. moritur 4 *Januar.* colitur 23 *Feb.* 399 400 b

Cir. 176 S. Anthimus Ep. Interamnæ et Spoleti 21 *Feb.* 239 240 d

III SECULUM.

An. 251 S. Polychronius Martyr Episc. Babylonis 17 *Febr.* 5

251 S. Martha V. M. Asturicæ in Hispania 23 *Febr.* 367

SS. Papias, Theodorus, Conon, Claudianus MM. Attaliæ in Pamphylia 26 *Febr.* 632

S. Nestor Ep. M. Pergæ in Pamphylia 26 *Feb.* 632

Cir. 255 Martyres Leontini occiduntur 18 *Febr.* 57

An. 259 SS. Montanus, Lucius, Julianus, Victoricus, Flavianus MM. in Africa obeunt 24 *Febr.* 460

261 Martyres Alexandrini, qui peste laborantibus inservientes, extincti sunt 28 *Febr.* 726

Sub Valeriano et Gallieno an passi SS. Leo et Paregorius 28 *Febr.* 58 b

An. 273 SS. Saturninus, Castulus aliique MM. Interamnæ in Italia 17 *Febr.* 6

Cir. 285 SS. Victorinus, Victor, Nicephorus, Claudianus, Dioscorus, Serapion, Papias MM. in Ægypto 25 *Febr.* 493

An. 295 SS. Maximus Comes rei privatæ, Claudius, Præpedigna uxor, Alexander et Cutias filii MM. 18 *Febr.* 58

An. 296 S. Gabinius Presb. M. frater S. Caii Papæ 19 *Febr.* 130 131 a

297 S. Gelasius seu Gelasinus Mimus M. 27 *Febr.* 680

IV SECULUM.

Sec. 4 initio SS. Ananias Presb. Petrus Claviger et 7 milites MM. 24 *Febr.* 499

An. 302 S. Sirenus M. Sirmii in Pannonia 369

303 SS. Donatus, Secundianus aliique MM. Concordiæ in Italia 17 *Feb.* 7

Claudius, Sabinus, Maximus, et alii 79 MM. in Sicilia 21 *Feb.* 247

S. Dionysius Ep. Augustan. M. 26 *Feb.* 636 639 d

304 S. Zambdas Ep. Hierosolym. moritur 19 *Febru.* 131

Tyrii Martyres occiduntur 20 *Feb.* 174

Martyres in Arabia 22 *Feb.* 293

S. Sergius M. Cæsareæ Cappad. 24 *Feb.* 466

Sub Maximiano Imp. SS. Mauritius, Photinus et alii fere 70 milites MM. Apameæ in Syria 21 *Febr.* 240

An. 308 SS. Theodulus et Julianus MM. Cæsareæ Palæstinæ 17 *Febr.* 10

310 S. Tyrannio Ep. Tyri M. 20 *Febr.* 174 175 f

311 S. Alexander fit Episc. Alexandr. 640 e

Cir. 313 S. Paschasius Ep. Vienn. in Gallia moritur 22 *Febr.* 294

An. 317 Concilium Alexandrinum contra Arium 642 a

Cir. 324 S. Romana V. Tuderti obit 23 *Febr.* 381

An. 325 Concilium Œcumenicum Nicænum contra Arium 643 a

326 S. Alexander Ep. Alexandrinus moritur 26 *Feb.* 644 b

Cir. 330 S. Helena obit 683

An. 343 Persecutio sub Sapore in Perside 178 a 345

S. Sadoth Ep. M. sub Sapore 20 *Febru.* 178 179 a

Hoc 4 sec. S. Faustinianus Ep. Bononiensis moritur 26 *Febr.* 644 b

An. 353 S. Porphyrius Ep. Gazæ nascitur 640 e

Cir. 355 S. Rhegius Ep. Scopelorum M. 25 *Febru.* 500

An. 354 Constantina filia Constantini Magni moritur 71 c

359 Liberius Papa exul apud S. Constantiam delitescit 71 d

Superfuerunt aliqui inibi SS. Constantia Augusta

gusta, Attica et Artemia : coluntur 18 *Feb.* 68 71 e
369 S. Cæsarius fr. S. Gregorii Nazianz. moritur 25 *Febr.* 506
379 S. Irene V. soror S. Damasi Papæ moritur 21 *Febr.* 248
Cir. 390 S. Vitalina V. apud Arvernos moritur 21 *Feb.* 248
An. 393 S. Porphyrius fit Ep. Gazæ 649 b
400 S. Andreas fit Episc. Florentinus, mortuus 26 *Febr.* 666

V SECULUM.

An. 401 Theodosius junior nascitur mense Martio an 23 die, non 10 *Aprilis?* renuntiatur Imperator 658 c fit rescriptum nomine duorum Imperatorum Arcadii et Theodosii 659 c
413 Burgundiones ad Rhenum habitant 745 c
421 S. Porphyrius Ep. Gazæ moritur 26 *Febr.* 650
434 S. Proculus fit Episc. CP. 79 e
444 S. Romanus Ab. fit Presbyter 745 b Burgundiones partem Sabaudiæ obtinent 745 d
446 Terræ motus Constantinopoli 78 d S. Proculo mortuo fit S. Flavianus Episc. CP. 80 a
447 Bassianus Ep. Ephesinus a S. Flaviano expellitur 80 b
449 S. Flavianus Ep. CP. occiditur mense Augusto, colitur 18 *Febr.* 72 76 e 77 c
452 S. Severianus Ep. Scytopolitanus M. 21 *Febru.* 249
456 S. Eleutherius Ep. Tornac. nascitur 184 a
457 S. Proterius Patriar. Alexandrinus M. occiditur in Paschate, colitur 28 *Febr.* 735 739
Regnum Cantii in Britannia cœptum 476 b
Hoc 5 *sec.* SS. Zebinas, Polychronius, Moyses, Damianus anachoretæ in Syria 23 *Febr.* 383
SS. Joannes, Moyses, Antiochus, Antoninus anachoretæ in Syria 23 *Febr.* 385
SS. Thalassius et Limneus anachoretæ 22 *Febru.* 295
An. 460 S. Romanus Ab. Jurensis moritur 28 *Feb.* 743 745 e
An. 460 S. Lomanus Ep. Hiberniæ obit 17 *Febru.* 13 14 e
Cir. 460 S. Baradatus anachoreta in Syria 22 *Febr.* 296
S. Thalelæus anachoreta in Syria 27 *Febr.* 685
Cir. 470 S. Pulchronius Episc. Virdunensis moritur 17 *Febr.* 11 13 d
Cir. 480 S. Modestus Ep. Trevir. 24 *Febr.* 469
An. 483 S. Simplicio Papæ mortuo succedit S. Felix III 509 e
484 Petrus Mongus Ep. Alexand. a S. Felice Papa excommunicatur 509 f Schisma Orientalium 504 510 511
487 S. Eleutherius fit Ep. Tornacensis in vico Blandinio 184 d
490 S. Fortchernus Ep. Hiberniæ 17 *Febr.* 13 15 d
492 S. Felix III Papa moritur 25 *Febr.* 507 510
Cir. 495 S. Eucherius Ep. Trajectensis obit 20 *Febru.* 180 181 b
An. 497 S. Eleutherius Blandinio Tornacum migrat 184 e f
Cir. 500 S. Habetdeus Ep. Lunensis M. 17 *Febr.* 15
Olcanus, Boleanus, Ep. Hibern. 20 *Febr.* 181

VI SECULUM.

An. 501 S. Eleutherius Romam proficiscitur ad S. Symmachum 185 a
Sec. 6 *initio* S. Servulus Ep. Veronensis moritur 26 *Febr.* 668
Cir. 512 S. Falco Ep. Trajectensis obit 20 *Febr.* 180 181 f
An. 519 Schisma Orientalium sublatum sub S. Hormisda Papa et Justino Imp. 513 b
Hoc 6 *sec.* S. Eucharius Ep. Trajectensis moritur 27 *Feb.* 686
An. 527 S. Eleutherius Synodum colligit 185 b
531 S. Eleutherius Ep. Tornacensis moritur, an 20 *Februarii?* 183 185 b 187 an 30 *Junii?* 187 a
Cir. 533 S. Romanus Archiep. Remen. obit 28 *Febr.* 754
An. 556 S. Maximianus Ep. Ravennas moritur 22 *Feb.* 297 298 a
560 S. Ethelbertus fit Rex Cantuariorum 476 c
An. 569 S. Comganus Ab. Cluanussensis in Hibernia obit 27 *Febr.* 687
Cir. 570 S. Æoladius Ep. Nivernensis 26 *Febr.* 668
Eodem 6 *sec.* S. Fintanus Ab. de Cluain-Ednech Hibernus 17 *Febr.* 16
An. 582 Mauricius fit Imp. 480 b
586 S. Prætextatus Ep. Rotomag. M. necatur in Paschate, colitur 24 *Febr.* 470 471 473 a
597 S. Ethelbertus Rex Cantii baptizatur et 10000 Anglorum 477 e f
6 *sec. fine* S. Agricola Ep. Nivernensis obit 26 *Febru.* 668

VII SECULUM.

Sec. 7 *initio* S. Paterius Ep. Brixiæ moritur 21 *Febru.* 252
S. Letardus Ep. Silvanectensis in Gallia, Cantuariæ in Anglia 24 *Febr.* 474
An. 609 S. Zacharias Patriar. Hierosolym. creatur 250 e
610 Thoma Patr. CP. 20 *Martii* mortuo Sergius creatur Patr. CP. 18 *Apr.* 250 c
Phocas Imp. interficitur 5 *Octob.* 250 e
611 Sisebutus post Gundemarum Rex Gothorum in Hispania 81 d
614 Hierosolyma a Chosroe R. Pers. capitur. Crux Christi aufertur cum S. Zacharia Patriarcha mense Junio 250 e
B. Pippinus cum Chlothario II conspirat, an tum Major Domus? 256 d e
Post 614 S. Stephanus Accubitor Mauricii Imperat. CP. obit 27 *Febr.* 687
An. 616 S. Ethelbertus R. Cantii moritur 24 *Febr.* 476 478 d 482 e
620 Sisebuto mortuo succedit Recaredus filius Rex Gothorum in Hispania, aliquot mensibus 81 d
621 Suinthilanus fit R. Gothorum in Hispania 81 d
628 S. Anastasius Persa M. obit 22 *Janu.* 648 f d
Chosroes R. Persarum interficitur 28 *Feb.* 251
S. Zacharias Patr. Hierosol. liberatur cum Cruce Christi e Persica captivitate 251 e
629 S. Zacharias Patr. Hieroso. Sedi restituitur cum Cruce Domini 251 e
631 S. Zacharias Patriar. Hierosolymit. moritur 21 *Febr.* 250
Sisinandus fit R. Gothorum in Hispania 81 e
632 S. Helladius Archiep. Toletanus moritur 18 *Febr.* 81 a 82 e
634 Crux Christi Hierosolymis Constantinopolim defertur 251 e
646 B. Pippinus Dux et Major-Domus Regum Austrasiæ moritur 21 *Febr.* 254 f 261 e

Hoc

Hoc sec. 7 S. Gumbertus Ep. Senonensis in Vosago monachus 21 *Febr.* 265
An. 651 S. Aidanus Ep. Lindisfarnensis moritur 22 d
Cir. 653 S. Felix Ep. Brixien. obit 23 *Febr* 390
Cir. 660 S. Baldomerus Subdiac. Lugduni moritur 27 *Febr.* 688
An. 661 S Finanus Ep. Lindisfarnensis obit 17 *Febru.* 21 23 e
663 S. Barbatus fit Ep. Beneventanus 139 e
665 Paschæ diversitas agitata in Anglia 88 89
676 S. Colmannus Ep. Lindisfarn. moritur 18 *Febr.* 84 89 e
Post 680 S. Mansuetus Ep. Mediolani 19 *Febr.* 138
682 S. Barbatus Ep. Beneventanus 19 *Febr.* 139 141 b
Sub VII *sec. finem* SS. Germanus Ab. et Randoaldus Præpositus Grandis-Vallis MM. 21 *Febr.* 266
S. Earcongotha V. in monasterio S. Faræ 23 *Febr.* 393
S. Aldetrudis V. Abbatissa Malbodii 25 *Febr.* 514
Cir. 700. S Alnothus Erem. M. in Anglia 27 *Febr.* 689
Extruitur monasterium Alciacum in Belgio 27 c

VIII SECULUM.

An. 715 Carolus Martellus fit Major-Domus apud Austrasios 214 f
Chilpericus fil. Childerici Rex Francorum 26 e
An. 717 S. Rigobertus Ep. Remorum pellitur in exilium 215 c
Cir. 720 S Silvinus Ep. moritur 17 *Febr.* 24 26 f
An. 720 Chilpericus R. Franc. obit 26 f 213 a
Succedit Theodericus 213 a
721 S. Eucherius fit Episcopus Aurelianensis 213 a
Cir. 722 S. Milburga V. in Anglia moritur 23 *Febr.* 394 396 d
An. 725 Leo Isauricus contra imagines sacras insurgit 690
730 S. Germanus Patriarcha CP e sede pellitur 690 a
SS. Basilius et Procopius Decapolita ob sacras imagines tormentis multis affliguntur 685
732 Saraceni cæduntur a Carolo Martello 613 b
737 S. Eucherius Ep. Aurelian. cæsis iterum Saracenis mittitur a Carolo Martello in exilium 213 d
741 Leo Isauricus Imp. moritur. 690 e e carcere liberantur SS. Basilius et Procopius Decapolita 690
Carolus Martellus moritur; sepelitur in æde S. Dionysii 215 d
743 S. Eucherius Ep. Aurelian. moritur Trudonopoli 20 *Febr.* 211 213 c d
S. Petrus Majumenus M. 21 *Febr.* 269
Synodus Liptinensis habetur 218 a
Cir. 748 S. Walburgis venit in Germaniam 519 b
An. 750 Pippinus Rex Francorum constituitur 34 b
757 Stephanus III Papa moritur 40 b postea S. Fulradus factus Ab. S. Dionysii 40 b
758 Theudemarus primus Abbas Gorziensis creatur 693 c
773 S. Silvinus Ep. Cremonensis obit 17 *Febr.* 32
Cir. 780 S. Leo Ep. Catanensis in Sicilia 20 *Febr.* 226 227 b
S. Walburgis V. Abbatissa Heidenheimii moritur 25 *Febr.* 516 520 f 573
An. 784 S. Fulradus Ab. S. Dionysii moritur 17 *Febr.* 33 37 b
S. Tarasius ordinatur Patriar. CP. 25 *Dec.* 578 a
787 Habita II Synodus Nicæna œcumenica 585 586
Cir. 788 S. Angilbertus vitam monasticam Centulæ auspicatur 93 a
An. 798 S. Beatus Presb. in Hispan. obit 19 *Febr.* 147 151 a

IX SECULUM.

Sec. 9 *initio* S. Georgius Ep. Amastrenus in Paphlagonia moritur 21 *Febr.* 272
An. 806 S. Tarasius Patriarcha CP. 25 *Febr.* 577 578 a
806 S. Nicephorus consecratur Patriarcha CP. 12 *Apr.* die Paschæ 578 b
814 S. Angilbertus Ab. Centulensis moritur 18 *Febr.* 91 99 b
Cir. 831 S. Maximiani Ep. Ravenn. ossa elevantur et transferuntur 301 e f
842 Transfertur corpus S. Angilberti 99 d
Cir. 854 Fabula de damnato Carolo Martello primum protruditur 216 d
An. 870 Corpus S. Walburgis Eystadium translatum 521 f
Cir. 870 S. Lazarus Conf. mon. Presb. ac pictor moritur 23 *Febr.* 398
An. 880 Corpora SS. Trudonis et Eucherii elevata 224
897 Elevatio corporis S. Eleutherii facta 18 *Septemb.* Dominica 187 d e

X SECULUM.

An. 957 B. Joannes Ab. Gorziensis ab Ottone Imp. mittitur ad Abdarachmanem R. Cordubensem 695 b 717
960 S. Oswaldus fit Ep. Wigorniensis 755 b
962 B. Joannes Ab. Gorziensis moritur 27 *Febr.* 691 895 c
972 S. Oswaldus fit etiam Archiep. Eboracensis 755 c
Cir. 980 S. Celsi Ep. Trevir. corpus invenitur 23 *Febr.* 399 402
An. 992 S. Oswaldus Archiep. moritur 29 *Febr.* 755 b. 761 f
Cir. 1000 Extructum monasterium sanctæ Crucis Fontis Avellani in Italia 412 c

XI SECULUM.

An. 1002 Elevatur corpus S. Oswaldi Archiep. 756 b
1058 B. Petrus Damianus fit Ep. Ostiensis et S. R. E. Cardinalis 418 b c
1064 *aut seq.* Translatio corporis S. Eleutherii Blandinio Tornacum 20 *Febr.* 189 b
1072 B. Petrus Damianus moritur 22 *Febr.* colitur 23 *Febr.* 412 415 e 422 a
1088 S. Gerlandus fit Episc. Agrigentinus in Sicilia 596 a
1089 Henricus Comes præest Lusitaniæ 110 b
Cir. 1100 S. Benedictus Episc. in Sardinia moritur 17 *Febr.* 41

XII SECULUM.

An. 1101 Corpus S. Milburgæ V. Angl. invenitur 397 a
S. Gerlandus Episc. Agrigentinus in Sicilia moritur 25 *Febr.* 597 c
1109 B. Edigna Virgo regia moritur 26 *Febr.* 674 675 d
1117 B. Robertus de Arbrisello moritur 25 *Febr.* 613 c
1119 Petrus de Honestis Prior Clericorum monasterii Portuensis in Ital. obit 417 b

1124

1124 S. Constabilis Ab. Cavensis moritur 17 *Febr.* 42 c
S. Barbati corpus transfertur 141 d
1127 Reliquiæ S. Mathiæ Ap. Treviris inveniuntur. 457 a
Cir. 1127 S. Joannes Theristes moritur 24 *Febr.* 484 485 c
An. 1128 Ordo Cisterciensis in Angliam venit 230 b
1134 Monasterium S. Crucis Conimbriæ extruitur a S. Theotonio et aliis 110 c
1135 S. Theotonius fit prior monasterii S. Crucis 110 d
1141 Senonensis Synodus in caussa Petri Abailardi 196 a c d
1148 Ecclesia S. Mathiæ Treviris ab Eugenio III Papa dedicatur 459 c
1154 B. Ulricus Presb. Eremita Anglus moritur 20 *Febr.* 230 a
1159 Corpus S. Gerlandi transfertur 598 a
1166 S. Theotonius moritur 18 *Febr.* 108 110 d
1169 Corpora SS. Trudonis, Eucherii et Liberti inventa elevantur 224
1178 B. Evermodus Ep. Raceburgensis moritur 17 *Febr.* 47 51 c

XIII SECULUM.

An. 1247 Translatio nova S. Eleutherii Ep. Tornacensis 25 *Augusti* 189 d
1265 B. Bonifacius Ep. Lausanensis moritur 19 *Febr.* 151 c
1277 B. Margarita de Cortona habitum 3 Ordinis S. Francisci induit 304 f
1297 B. Margarita de Cortona moritur 22 *Febr.* 302 c

XIV SECULUM.

An. 1301 Corpora SS. Romanæ et aliorum 4 transferuntur Tuderti 382 e
1351 B. Conradus eremita 3 ordinis S. Francisci in Sicilia moritur 13 *Febr.* 162
1354 Corpus B. Petri Damiani transfertur 422 c
Hoc 14 *sec.* S. Avertanus ordinis Carmelitarum moritur 25 *Febr.* 621

XVI SECULUM.

An. 1508 Corpus S. Felicis Ep. Brixien. invenitur 392 f
1512 B. Petrus Damianus in Patronum a Faventinis assumitur 422 d
1513 Reliquiæ SS. Avertani Ordinis Carmelitar. Romæi et Senesii deponuntur Lucæ in æde Cathedrali 623 624 b
1516 B. Conradi veneratio aliqua permissa 163 a 170 d
1544 B. Conradi veneratio toti Siciliæ indulta 164 c.
1580 Corpus B. Margaritæ de Cortona transfertur 304 d
1586 Corpora SS. Zamæ et Faustiniani Epp. Bononiensium a Palæoto Archiep. Bononien. transferuntur 645 f

XVII SECULUM.

An. 1603 Approbatur veneratio sacra reliquiis B. Bonifacii Ep. Lausanensis hactenus exhibita 154 c
1609 Reliquiæ S. Primiani Episcopi Anconæ transferuntur 373 b
1622 Officium Ecclesiasticum de B. Margarita de Cortona permittitur toti Ordini S. Francisci ab Urbano VIII 302
1625 B. Conradi veneratio toti Ordini Minorum ab eodem Urbano VIII permittitur 164 f
1630 Corpus S. Theotonii supra altare translatum 110 f
1650 Reliquiæ SS. Symphoriani, Macarii et aliorum MM. Romanorum elevantur Antuerpiæ in templo Societatis Jesu 28 *Febr.* 730
1651 S. Eusebii M. Romani corpus Gandavum transfertur ad templum Societatis Jesu 17 *Febr.* 7
1653 S. Paschalis M. Romani corpus Antuerpiam translatum, in templo Societatis Jesu honoratur 26 *Febr.* 639

DE ACTIS SANCTORUM

FEBRUARII

TOMUS TERTIUS.

Tertius hic est Februarii *tomus, dierum numero, ac Sanctorum, quorum res gestæ narrantur, singulis priorum major, non item mole. Primus sex dies complectitur : Acta interdum multiplicia, etiam eorumdem, ac longa. His tamen detruncare quidquam, nefas duximus : aut quæ in luce publica necdum posita, non proferre. Secundus* x *dierum Sanctos enumerat, Actaque eorum recenset, quædam uberioribus commentariis nostris disputata, ut et eorum firmaretur auctoritas, et aliis lumen prætenderetur. Tertium in tomum reliquos* xii *dies redegimus : qui neque prolixa Acta habent, et clariora pleraque. Occurrunt tamen, ut in prioribus, quæ illuvie ac squallore, vel ævi sui vel gentis, deterso, nitidari oporteat, non styli lima, qua ad vetera purganda non utimur, sed locorum rerumque ac temporum explanatione.*

Te precamur, Lector benevole, *ut favore tuo, et ipsorum conciliato Divorum patrocinio laborem nostrum promoveas : ac præsertim lumen ut nobis a Deo impetres, utque incitationem voluntatis, quo Acta sic pervideamus Sanctorum, aliisque imitanda proponamus, ut priores ipsi imitemur.*

XVII FEBRUARII.

SANCTI QUI XIII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sancta Marianna, soror S. Philippi Apostoli, Virgo Apostolica. S. Polychronius, Episcopus Babylonis Martyr.

S. Saturninus,
S. Castulus, vel Castula,
S. Magnus,
S. Lucius,
S. Rogatus,
S. Joannes, et socii
} Martyres Interamnæ in Umbria.

S. Eusebius, Martyr Romanus, Gandavi in Belgio.

S. Donatus,
S. Secundianus,
S. Romulus,
S. Solonus,
S. Chrysanthus,
S. Eutychius,
S. Justus,
S. Cordius,
S. Silvanus,
S. Neomedius,
S. Polycratius,
et alii lxxx.
} Martyres, Concordiæ in Italia.

S. Chrysanthianus et lxxxx socii } Martyres, Aquileiæ in Italia.

S. Faustinus, et socii xliv
S. Januarius,
} Martyres.

S. Felicianus,
S. Donatus,
} Martyres.

S. Castus,
S. Donatus alter,
S. Victor,
S. Agapa,
S. Donata,
S. Codenis,
S. Dativus,
S. Fortunio,
S. Marcella.
S. Quintianus,
S. Julia,
S. Januarius alter,
S. Cascentus,
S. Cœlestinus,
S. Saturninus,
S. Cyplon,
S. Felicitas,
S. Donatianus,
S. Victuria,
S. Æmilia,
S. Bassilla,
S. Saturus,
S. Ebasus,
S. Secundus,
S. Felix,
S. Octavianus,
S. Faustinia,
S. Albina,
S. Venustina,
S. Rogatianus,
S. Victor alter,
} Martyres.

S. Marcus,
S. Cetula,
S. Rutilus,
S. Silvanus alter,
S. Covilius, — Martyres.

S. Theodulus
S. Julianus, — Martyres Cæsareæ in Palæstina.

S. Bonosius, sive Bonosus, Ep. Treviren. in Belgica I.

S. Pulchronius Episc. Virdunen. in Belgica I.

S. Lomanus,
S. Fortchernus, — Episcopi Athrymæ in Hibernia.

S. Habetdeus Episc. Lunensis Mart. in Italia.

S. Fintanus, Abbas in Hibernia.

S. Finanus, Episc. Lindisfarnensis in Anglia.

S. Silvinus Episcopus, Alciaci in Belgica II.

S. Silvinus, Episcopus, Cremonensis in Italia.

S. Fulradus, Abbas S. Dionysii in Gallia.

S. Benedictus, Episcopus in Sardinia.

S. Constabilis, Abbas Cavensis in Italia.

B. Evermodus, Episcopus Raceburgen. in Germania, ex Ord. Præmonstratensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctæ Priscæ Virg. et Mart. *natalem ab aliquibus* xvii *Februarii consignari scribit Constantius Felicius ad diem (quo Acta ejus dedimus)* xviii Januarii.

S. P. N. Salamanes *memoratur hoc die in Menæis Græcorum, et Maximi Cytheræi* Βίῳ Ἁγίων. *Is est* Silentiarus *ille, quem dedimus* xxii Januarii.

S. Polycarpus Episcopus *ad hunc diem relatus a Constantio Felicio. Quis sit, ignoramus. De Smyrnensi Episc. et Martyre egimus* xxvi Januarii.

S. Matthiæ Episcopi Hierosolymorum viii *nomen hoc die inscriptum Florario: at Martyrologio Romano aliisque* xxx Januarii.

S. Moiseti *memoria fit ad hunc diem in MS. Usuardi Martyrologio Reginæ Sueciæ, quod olim pertinuit ad Silvanectenses in Gallia.* S. Moyses Episc. Saracenorum *in Arabia*, Sanctusque Moyses Abbas *in Ægypto coluntur, ut supra diximus* vii Februar.

S. Moyses Mart. Alexandrinus cum Cyrione xiv Feb.
S. Moysetes M. Africanus xviii Decemb.

S. Savinus Episc. Canusinus, de quo S. Gregorius lib. 3 Dialogorum, *memoratur hoc die his ipsis verbis ab Hermanno Greven et Molano in priore editione auctarii ad Usuardum; a Canisio quoque, Maurolyco, Felicio, Wilfordo: de eo actum fuse* ix Februarii.

S. Severinus Abbas in Gallia *hoc die ponitur a Galesinio, Wione, Dorganio. Videtur Agaunensis esse, cum Vita extat* xi Februarii.

S. Paulus,
S. Maximus — Martyres *inscripti ad hunc diem exiguo martyrologio, sed antiquo, monasterii S. Maximini Treviris. De iis egimus sæpius, cum de aliis Martyribus esset sermo* xvi Februarii.

S. Eutropii Nertobrigensis Episc. *mentio fit in Chronico Marci Maximi ab an.* 418. *Ab eo Paulum Orosium in Africam missum ad S. Augustinum suspicantur Rodericus Carus in Notis ad Maximum et Joan. Tamayus Salazar, qui eum ad hunc diem Martyrologio Hispanico inscripsit. De ea legatione agit Baronius tom.* 5 *Annal. ad an.* 414 *num.* 12.

S. Ronanum Episc. Scotum *scribit Dempsterus in historia Ecclesiast. gentis Scotorum coli hoc die, anno* DCIII *vixisse, diversum ab eo* Ronano, *qui (ut scribit Beda lib.* 3 *cap.* 25*) in synodo Pharensi anno* DCLXIV *Catholicam Paschæ observationem defendit. Sed* Ronanum Scotum ac Romanum de Cantia Presbyterum, *ambos Catholici moris acerrimos defensores, unum eumdemque facit. Nos neque illum Dempsteri* Ronanum *novimus, neque an alter, Bedæ laudatus, inter Divos censeatur. De hoc, aliisque ejus nominis egimus* xi *Februarii in syllabo Prætermissorum.*

Ossanus Episcopus de Rath-Ossain juxta Athrumiam, *inscriptus ad* xvii *Februarii nonnullis Hibernensibus Fastis, diciturque floruisse anno* DCLXXV. *Addit Colganus, ex ejus nomine locum* Rath-Ossain *appellari: aliumque ab eo esse* Ossanum *inter socios* S. Lomani *infra numeratum.*

S. Medanum filium Fechinæ *coli* xvii *Februarii tradit Colganus in Act. SS. Hibern.* xii *Martii ad Vitam* S. Dogani *annot.* 12. *Sed ad hunc diem ejus non meminit.*

Patricius Ostiarius,
Lurecus, Cuanachi F.
Cœlus-Ochtra,
Ædus,
Ædus alter,
Ædus tertius,
Cormacus Ep.
Conanus,
Comenus Ep.
Lactenus Presb.
Ossanus,
Saranus,
Conallus,
Colmanus,
Luctanus Ep.
Finsecha Virgo, — *recensentur ad hunc diem in Martyrol. Tamlactensi in Hibernia, dicunturque* Athrumiæ requiescere *cum* SS. Lomano Athrumensi Episcopo et Fortcherno, *de quibus agemus infra hoc die, deque hisce sociis. Hæret tamen hic nobis obscuritas quædam, an ii omnes ut Sancti illic adscripti, an ut Magnates, quibus apud sanctos Episcopos expetita sepultura, aut honoris gratia ultro data. Dein si vere Sancti affirmentur satisne tutum uni illi Martyrologio fidere? Colganus de omnibus præterquam,* Cœlo-Ochtra, *agit hoc die: censet tamen,* non omnes uno die decessisse e vita, nec natalem eorum, sed aliam festivam memoriam hac die celebrari. *Post Acta* SS. Lomani et Fortcherni *de singulis breviter disseremus, atque alios adjungemus ex Gormani et Tamlactensi Martyrologiis, quos omisit Colganus, ratus forte Cœlites minime habendos, nec certam eorum Martyrologiorum fidem esse.*

Lubricus *quidam* Metensis Clericus, *ideoque ut scribit Claudius Robertus, illius Ecclesiæ Cancellarius;* ex majoribus *certe* capitibus Metensium Ecclesiarum, qui e Primoribus ducebat originem, *(ut ex vetustis actis in Hermanno* II *Episcopo habet Meurissius) multa ab Henrico* IV *propter Ecclesiæ Catholicæ defensionem perpessus, tandem cum sociis aliquot in locum a turbis remotum secessit, ubi monasterium Canonicorum regular. Ord. S. Augustini ædificavit, quod* Montis S. Petri, *vel* S. Petri ad montem *dicitur. Ferrarius* B. Leubricum *appellat, et hoc die in generali Catal. SS. locat: abstinent eo titulo Meurissius et Claudius Robertus.*

Galdricus avunculus S. Bernardi, *primusque ejus in religioso proposito sectator, antea dominus castri Tullii in ditione Æduensi, inscriptus Menologio Cisterciensi Chrysostomi Henriquez, et Martyrologio Gallicano Saussaii, cum Beati titulo:* Sanctum *vocat Gaulterotus rer. Lingonic. par.* 2 *cap.* 4. *Non videtur*

videtur publica auctoritate, aut immemorabili populorum pietate, is illi honos attributus.

Frowinus Abbas Salemensis *in Constantiensi diœcesi Ord. Cistercien.* Beatus *prædicatur ab eodem Chrysostomo in Menol. Gabriel Bucelinus Germaniæ sacræ par.* 2 virum religiosissimum *vocat.*

Lucas Belludus, *vir doctus et sanctus ex ordine Minorum, S. Antonii Patavini discipulus, sepultus Patavii in ejusdem Divi magnifica æde intra sacellum S. Andreæ, tumbæ inclusus marmoreæ,* Beatus *nuncupatur a Bernardino Scardeonio lib.* 2 *classe* 6, *traditurque* claruisse innumeris miraculis. Beatum *itidem prædicant, citata Scardeonii auctoritate, Angelus Portinarus in Felicitate Patavina lib.* 9 *cap.* 9, *Wadingus tom.* 2 *Annal. Minor. ad annum* 1269 *num.* 9, *Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano ad hunc diem, Gonzaga et alii. Hauddum nobis exploratum, an aliquis ei publicus cultus ab Ecclesia delatus.*

Alexius Falconerius, *unus e septem primis fundatoribus Ordinis Servorum B. Mariæ, anno* CIↃCCCX, *ætatis* CX, *die* XVII *Februarii pie obiit. Michael Florentinus in Chronico Ordinis ad eum annum, Archangelus Gianius in Annal. centur.* 1 *lib.* 6 *cap.* 9, *Philippus Ferrarius in generali Catal.* SS. Beatum *absolute nuncupant : at non indicant, sitne id Sanctæ Sedis auctoritate sancitum, aut longissimi temporis usu comprobatum.*

S. Constantia Virgo, *Constantini Magni Imp. filia, hoc die refertur a Constantio Felicio, et Franc. Laherio in Menol. Virginum : colitur* XVIII Febru.

S. P. N. Auxibii *fit hoc die in Menæis Græcorum et Maximo Cytheræo* commemoratio. *Episcopus Solensis fuit in Cypro, de quo cum Martyrol. Romano agemus* XIX Feb.

S. P. N. Theocteristi *consignata in iisdem Menæis et Cytheræo ad hunc diem memoria.* Confessor *esse videtur, S. Nicetæ discipulus, de quo eadem Menæa, pluresque alii* XVII Martii.

S. Lantbertus Episc. Lugdunensis *refertur hoc die in MS. Kalendario SS. Ordinis S. Benedicti. Colitur* XIV April.

Eusebius Martyr sub Diocletiano, *nominatur in Kalendario Coptico MS. Quidam* Eusebius *(an hic, nescio) cum Neone aliisque martyrium sub Diocletiano fecit* XXIV Aprilis.

S. Quirillus Trajecti superioris Episcopus *refertur hoc die in recenti quodam scripto Carthusiæ Bruxellen. Ab aliis ponitur* XXX Aprilis.

Hippolytus Presbyter,
Sabinus,
Romulus, } Martyres Atripaltæ in Hirpinis XVII Februarii. *Ita his ipsis verbis Ferrarius in Indice topographico ad Catal. SS. Italiæ. Ad hunc vero diem in ipso Catalogo monet,* S. Hippolyti et sociorum, de quibus XI hujus actum, passionem esse referendam. *De SS.* Sabino Ep. et Romulo, *non Martyribus, egimus* IX *Februarii. At* S. Hippolitus, *vel potius* Hypolistus, *colitur* I Maii.

S. Silvius Tolosæ Episcopus *fuit ante* S. Exuperium *qui anno* CCCC *vivebat. Illius* depositioni sacram esse diem XVII Februarii *scribit ad* XXXI *Maii Saussaius in Martyrol. Gallicano : qua tamen die nec ipse, nec alius ullus, nomen ejus adscriptum exhibet, sed* XXXI Maii.

S. Proculi militis M.,
S. Proculi Ep. Interamnensis Mart. } *reposita hoc die in nova arca marmorea fuere corpora anno* CIↃCCCXC, *ut in Commentariis de Ecclesia Bononiensi scribit Celsus Falconius lib.* I *pag.* 55. *De* S. Proculo milite Mart. *agemus* I Junii. de S. Proculo Episcopo I Junii, *vel* I Decemb.

B. Isfridus Raceburgensis Ep. ex ordine Præmonstratensi, *conjectus est ab Andrea Saussaio in eorum Sanctorum catalogum qui proprios natales non habent : quem propterea vult ad* XVII *Februarii referri, ac* B. Evermodo *conjungit, uti et in Catalogo topographico monuerat. Adscriptus est in Natalib. Chrysostomi Abbatis* XV Junii.

S. Lupiani Conf. translatio *hoc die a Saussaio, Bellino, Galesinio, Ferrario, Maurolyco aliisque memorata, ut quæ Claromonte Arvernorum recolitur. Ignotus hic nobis* Lupianus, *nisi is sit quem alii exhibent* I Julii.

S. Pantaleonis medici ac Martyris translatio *in MS. Florario, hoc die dicitur facta anno* CIↃCCXLVIII. *Solenni cultu celebratur in Breviario Muzarabico anno* 1502 *excuso. De eo nos agemus* XXVII Julii.

S. Augusta Virgo *hic memoratur in recenti MS. Carthusiæ Bruxellen. De ea dicetur* XXVIII Julii.

S. Dachonnæ, *vel* Machonnæ, *mentio fit in Vita* S. Attractæ *Virg.* IX *Februarii. Ad quam Vitam adnotat Colganus,* Dachonnæ *dicatam esse ecclesiam parochialem in diœcesi Cluanfertensi, deque eo agere Martyrologos Hibernos* XVII *Februarii : cujus tamen ipse hoc die non meminit. Legitur quidem apud Marianum Gormanum* Dachonna filius Orao, *et in Tamlactensi* Dachonna filius Odram. *Agit forsan de eo Colganus, quando eum ait iterum celebrari* VI Septemb. *aut* XVI Novemb.

S. Marciani,
S. Pulcheriæ, } religiosorum Augustorum commemoratio *in magna ecclesia Constantinopolitana peragitur hoc die, ut habent Menæa et Maximus Cytheræus. De iis agemus, quando cum iisdem Menæis Martyrologium Romanum* S. Pulcheriæ *memoriam consecrat* X Septemb.

S. Dionysii Apostoli Parisiorum et Martyris, sociorumque Rustici et Eleutherii, translatio, *seu* repositio Reliquiarum *aliqua hoc die facta memoratur a Maurolyco, Ferrario, Saussaio. De ea nos* IX Octobris.

S. Benigni Presbyteri et Martyris *gemina refertur hoc die in MS. Florario* translatio : *prior a civitate Divionensi ad Lingonensem anno* IↃCCCXCIV *ob metum Normannorum : altera, cujus et Martyrol. Coloniense, Canisius, Greven, Gelenius meminerunt, ad montem Sibergensem anno* CIↃLXXIII. *De utraque agemus, cum ejus Vitam dabimus* I Novemb.

S. Theodorus Tiro, *Amaseæ martyrio coronatus, hoc die refertur in Græcorum Menologio et Menæis, itemque a Molano, Galesinio, Ferrario, et aliis. De eo agemus cum Martyrol. Romano* IX Novemb.

S. Menæ Callicœladi Martyris *inventas reliquias tradunt Menæa hoc die, et Maximus Cytheræus.* Καλλικέλαδον *dici monet Raderus in MSS. Notationibus ad Menæa ob elegantiam vocis : eum autem esse qui colitur* XI Novemb.

Odo Supprior Claravallensis *refertur hic ab Hugone Menardo et* Beatus *appellatur,* Sanctus *a Saussaio. Disquiremus an alteruter ei titulus debeatur, ubi Menologio Cisterciensi Chrysostomi adscriptus,* XVIII Novembris.

DE

DE S. MARIAMNA
SORORE S. PHILIPPI APOSTOLI, VIRGINE APOSTOLICA,
Commentarius historicus.

J. B.

1 SECULO CHR. XVII FEB. S. Mariamna colitur 17 Feb.

Apostolicis laboribus, toleratisque pro fidei confessione tormentis conspicuam Mariamnam Virginem, Latinorum Fastis ignotam, venerantur Græci XVII Februarii, quo die ista hæc leguntur in eorum Menæis: Eodem die memoria S. Mariamnæ sororis S. Philippi.

Terram relinquens Mariamna Virgo
Natum ex Maria Virgine Christum videt.

soror et comes S. Philippi Apost. cum eo suspensa,

Post Christi ascensionem, S. Philippus cum Bartholomæo et Mariamna sorore sua Hierapolim venit. Et quod verbum Dei publice prædicaret, suspensus: extinctusque est. Deum rite precatus: unde subito Proconsul, quique ei aderant, terra absorpti sunt. Ceteri perterriti, S. Bartholomæum et S. Mariamnam, qui et ipsi furca pendebant, obtestati sunt, ne eadem, quæ Proconsul, paterentur. Ii S. Philippum pro illis orarant: qui illos, ne absorberentur, servavit, et alios ex hiatu reduxit, præter Proconsulem, quem cum vipera, in ea voragine reliquit. C Tunc soluti sunt Bartholomæus et Mariamna: atque

dein liberata,

ille quidem in Indiam felicem profectus, actus in crucem ad palmam pervenit. Mariamna autem in Lycaoniam discessit, ibique Christum prædicans multos baptismo abluit, ac tandem in pace quievit. *Hactenus Menæa. Eadem habet Maximus Cytheræus in Vita Sanctorum, et Franciscus Laherius in Gallico Menologio Virginum.*

2 *Ut ea quæ de vipera dicuntur, clariora fiant, adjiciemus quæ Nicephorus Callistus lib. 2 histor. Eccles. cap. 39 de S. Philippi martyrio scribit.* Philippo et Bartholomæo Syria ac superior Asia, sorte obtigere: in quarum universis urbibus, fidei jactis fundamentis, templa construxerunt, Sacerdotesque iis præfecerunt. Philippus autem peragratis Asiæ urbibus, Hierapolim Phrygiæ pervenit, civitatem opulentam ac celebrem, suoque nomini apte respondentem, adeo autem idolis deditam, ut etiam viperam (impurum animal ac venenosum) sacrario inclusam, magnifico cultu, velut numen aliquod, honoraret, et sacrificiis quibusdam foveret, illique mirifice devota esset. Sed cum Apostolus una cum sorore sua Mariamna, (quæ eum comitabatur, ac dudum virginitatem servare per omnem vitam constituerat) illuc

Hierapoli eversis idolis,

venisset; statim idolorum cultus in ea regione extinctus est, et insolentia commorantium ibi dæmonum labefacta. D Siquidem vipera illa, quæ deus quidam habebatur, ex domicilio suo erupit, et quasi ab ardente igne profugit, pudorque iis injectus, qui ejus antea adeo studiosi extiterant.

claret miraculis

3 Ceterum cum quamplurima a Philippo et Mariamna miracula ederentur, seditio in multitudine exorta est. Alii Deo Philippi et Bartholomæi adhærebant (erat enim Bartholomæus ex propinquo in auxilium Philippi submissus a Deo) alii præceptam animo, dæmoniacam superstitionem mordicus tuebantur. Atque hi conjuratione facta, cum impetu in Apostolos irruunt, ac Philippum arripiunt, et tanquam victimam quamdam ad columnam capite suspendunt, Bartholomæum autem directum ligno alligant in formam crucis. Cum hunc in modum Sancti crudeliter tractarentur, ad preces conversi sunt. Cessit autem statim locus, in magnam altitudinem subsidens, ac simul multitudo demergebatur, totique urbi periculum imminebat. Ibi qui reliqui erant, sentientes perniciem eam et cladem, ultionem esse injuriæ, quæ sacris Christi ministris erat illata, confestim omnes

persecutores terra subsidente perculit,

Christi fidem suscipiunt. Et Bartholomæus quidem vinculis solutus est, ac Philippum generose martyrio perfunctum sepulturæ tradidit. Dein urbe universa fidei lumine collustrata, ac Christo dicata, aliquanto post tempore Urbanopoli in præfectura Ciliciæ in crucem denuo actus, ad unice desideratum Christum migravit.

convertuntur.

4 *Ista Nicephorus. De S. Bartholomæi necis modo ac loco agemus* XXIV *Augusti, de S. Philippi, Kalendis Maii. Hunc quidem omnes asserunt Hierapoli esse interemptum: sed quod anno Æræ vulgaris* LIV *ut aiunt quidam contigisse, non omnino certum est. Habetur id quidem in nonnullis Eusebiani Chronici exemplaribus, verum deest in pluribus. Baronius ad an. Christi* LIV *negat Hierapolitas viperam coluisse, quia Eusebius lib. 2. Præparationis Evangelicæ cap. 4 alios Phrygum deos, describat.* Non cap. 4 sed 2 duos indicat Phrygum deos, *Cybelen et Attin, qui Pessinunte potissimum divinis honoribus et sacrificiis colebantur: alii alibi, atque* E *ibidem quoque coli potuere. Quot in Trajani belli scriptoribus dii nominantur, apud Phryges celebrati! Belus erat Babylonis Deus: nonne et draco quoque, ab Daniele interfectus?*

Vipera instar numinis habita.

5 *Quæ scripsit de S. Philippo Nicephorus, utcumque congruunt cum Actis ejusdem Apostoli apud Metaphrasten, ubi fere eadem traduntur de cultu, qui* ἐχίδνῃ τινὶ τερατώδει, prodigiosæ cuidam viperæ *habebatur, quam tamen precibus interfectam ait, non ultro effugisse. De S. Bartholomæo autem et S. Mariamna ista habentur:* Sed cum illo tempore Bartholomæus quoque divinus Apostolus simul cum eo versaretur Hierapoli, et simul prædicaret Evangelium, quemodo prædicationis, ita etiam perpessionis fit ei socius: et illo a talis suspenso, ut diximus, ipse cruce condemnatur. Porro autem soror Mariamna, quæ non minus erat una mente quam natura, quæque Virgo erat et corpore et animo, patienti quidem fratri Philippo aderat; perpessionem autem, quoad ejus fieri poterat, voluntate et animi proposito simul attrahebat, et cum eo patiebatur.

precibus occisa, vel fugata.

Mariamna fratri in cruce morienti adsistit

6 *Ac postea de* S. Philippi *morte et sepultura ita loquitur:* Unde etiam in ligno sublime pendens, cum iis qui erant in civitate, de iis quæ erant ipsis futura utilia, toto die disserebat, et fiducia ad Dominum confirmans eorum animos, et pro iis supplicans, sacrosancte cum sanctis excessit eloquiis, et migravit ad eum, quem dilexit, Dominum, cum in manu F ejus suam deposuisset animam. Pretiosum autem ejus corpus a Bartholomæo et Mariamna sancte elatum, et quæ in sepultura de more fiunt, præclare assecutum, cum sacris hymnis et honoribus in loco insigni et sacro est depositum quartodecimo Novembris.

eum Christiani sepelit,

7 Bartholomæus autem et Mariamna, cum brevi tempore in eo loco mansissent, et pretiosis his reliquiis hymnos et honores tribuissent, et rursus præclarius ac firmius eos qui aderant in fide confirmassent, in suam patriam redierunt, prædicantes Christi Evangelium. *Quod dicuntur* in patriam rediisse, *Græce est,* ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ad propria, *sive* ad sua, *ad ea videlicet, quæ illos agere Spiritus sanctus jubebat. Supra dicitur Mariamna in Lycaoniam ivisse ibique in pace quievisse. In Latinis actis S. Philippi nulla sororis mentio fit, sed duarum filiarum Virginum, quæ apud patrem sepultæ sunt. Suo loco inquiremus, an non id ex S. Philippi Diaconi actis sumptum videatur.*

et hymnis honorat

in Lycaonia moritur.

DE

DE S. POLYCHRONIO

EPISCOPO BABYLONIS MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. CCLI. XVII FEB.

Acta S. Polychronii,

Acta S. Polychronii Episcopi *habentur sub initium Vitæ S. Laurentii Martyris, a Surio emendato nonnihil stylo editæ ad* x *Augusti, quam illic primigenia phrasi ex variis MSS. reddemus. Ea* Acta *asserit Baronius ad ann.* 254 *num.* 27 nonnihil corrupta *esse eademque* multum sane ambigua *observat in Notis Martyrologii Romani ad hunc* XVII *Februarii, et* XXII *Aprilis, quo die coluntur* Parmenius, Elymas et Chrysotelus Presbyteri S. Polychronii, *et* Lucas ac Mucius *ejusdem* Diaconi : *ubi* Acta *illa* qualiacumque *appellat. Horum omnium corpora sepelierunt* SS. Abdon et Sennen : *dein capti et ipsi, atque a Decio Imperatore Romam abducti, interfectique* XXX *Julii, ad quem diem iterum monet Baronius Acta illa* castigatione indigere. *Quæ ad* X *Augusti, ubi de S. Laurentio agitur, illa explicat* : Habentur Acta ejus apud Surium, quorum exordio præmittuntur res gestæ SS. Abdon et Sennen et aliorum, quæ cum ob styli diversitatem, tum ob historiæ B varietatem, et inconstantem veritatem, alterius cujuspiam auctoris esse apparent *etc. Sunt ea Acta a reliquis quæ ad* SS. Xystum, Laurentium, *et* Hippolytum *spectant, in multis codicibus MSS. avulsa, imo in duplici MS. nostro, quorum alterum olim pertinuit ad abbatiam Valcellensem Ordinis Cisterciensis, varie subdivisa. Priori parti hic præfigitur titulus* : Incipit passio S. Polochronii Episcopi sociorumque ejus, quæ est decimo Kalendas Maii : *quo die Presbyteros ac Diaconos ejus, quorum martyrii acta una continentur, coli diximus. Relatis hisce Actis hæc adduntur* : Explicit passio B. Polochronii Episcopi. *Ita loco* Polychronii *ubique in iis Actis scribitur. Novus dein additur titulus* : Incipit passio SS. Abdon et Sennes, quæ est III Kalendas Augusti. *Ex priore parte, ea excerpimus, quæ ad Polychronium spectant, reliqua dabimus* XXII *Aprilis. Omnia hæc sub titulo Passionis SS. Abdon et Sennen habemus ex codicibus MSS. Trevirensi S. Martini, Ultrajectino S. Salvatoris, et Parisiensi Cl. Puteani, et sub titulo Passionis S. Laurentii Martyris ex codicibus MSS. Fuldensi, Trevirensi S. Maximini, aliisque.*

ejusque Clericorum,

et SS. Abdon et Sennen,

annexa Actis S. Laurentii,

in aliis MSS. avulsa.

2 *Illustris S. Polychronii mentio fit in omnibus pene Martyrologiis, e quibus aliqua ejus Actis lux effulget. Antiquum MS. Romanum, quod S. Hierony*C*mo tribuitur, hæc solum habet* : In Babylonia Polycronii. *Vetus Romanum a Rosweido editum* : In Perside B. Polychronii Episc. et Martyris. *In aliis additur genus Martyrii ex ipsis Actis, sed varie scribitur,* Polochronius, Polocronius, Pologronius : *diciturque* præsente Decio persecutore os lapidibus cæsus, manibus extensis, oculos ad cœlum levans, emisisse spiritum. *Ita Beda, Usuardus, Rabanus, Notkerus, Ado, Bellinus, ac pleraque MSS. et cum Actis* Episcopum Babyloniæ *appellant. Ado et Notkerus* Episcopum Babyloniæ *et* Thesiphontis. *Est hæc* Ctesiphon *vicina Babyloni urbs a Ptolemæo aliisque scriptoribus celebrata. In Martyrol. Romano hæc leguntur* : In Perside natalis B. Polychronii Episcopi Babylonis, qui in persecutione Decii, ore lapidibus cæso, manibus extensis, oculos ad cœlum elevans, emisit spiritum. *In antiquo Martyrologio Tornacensi S. Martini addebatur,* scriptum *id esse* in passione ejus : *apud Bedam aliosque* in passione S. Laurentii, *scilicet prout eadem Acta aut separata ab martyrio S. Laurentii, aut ei adjuncta reperiuntur, in quibus de S. Polychronio hæc leguntur*

Memoria S. Polychronii in martyrologiis.

3 In diebus illis orta tempestate sub Decio Cæsare, multi Christianorum in urbe Roma necati sunt. Præsidente in urbe Roma Galba, pergit Decius ad Persas, cum bellum urgeretur Persarum. Veniens in civitate, quæ cognominatur Ponticum sedit in ea : bellum tamen agebatur. Adscendit Decius in montem Medorum, et facto conflictu pugnæ, cum militia Romana fecit victoriam, et interfecit Persarum multitudinem, et obtinuit civitates has, Babyloniam, Bactrianam, Hircaniam, * Cordulam, Assyriam, ubi etiam invenit multos Christianos, quos suppliciis et afflictionibus necavit. Eodem tempore invenit in civitate Babyloniæ Episcopum, nomine Polychronium cum Presbyteris Parmenio, Elyma, Chrysotelo et Diaconos hos Lucam et Mucium. Quos cum comprehendisset, protinus jussit eos duci ad sacrificandum idolis. Tunc Polychronius ait instanter, dicens : Domino Jesu Christo nos ipsos offerimus : nam dæmonibus numquam caput humiliamus manufactis idolis vanis. Tunc reclusit eum cum Clero suo E in custodia. Et ædificavit in eadem civitate templum Saturno, et fecit ei simulachrum ex gypso et deauravit...

Decius Imp. obtinet de Persis victoriam,

* *Sur.* Cordubam

S. Polycronium comprehendit,

4 Eodem tempore perfecit ejus templum in Babylonia Saturno. Tunc jussit sibi præsentari Polychronium Episcopum cum duobus Diaconibus et Presbyteris suis, quem sic interrogat dicens : Tu es Polychronius sacrilegus, qui neque deorum neque Principum præcepta custodis? Polychronius autem non respondit ei verbum. Dixit itaque Decius ad Clerum ejus : Obmutuit Princeps vester. Respondit Parmenius Presbyter dicens : Non obmutuit Pater noster, sed præcepto Domini nostri Jesu Christi æterni Creatoris utitur, ut non polluatur os sanctum, quod a Creatore nostro purificatum est : quia sic præcepit Dominus noster Apostolis : Ne miseritis margaritas vestras ante porcos, ne conculcent eas pedibus suis, et conversi elidant vos. Justum tibi videtur, ut quod semel purificatur, stercore coinquinetur? Decius dixit : Ergo nos stercora sumus? Et jussit iratus, ut lingua ejus præcideretur. Cum autem præcisa fuisset lingua Parmenii, cœpit clamare dicens : Beate Pater Polychroni, ora pro me, quia video in te Spiritum sanctum regnantem, et os sanctum tuum signantem, F et mihi favum mellis in ore distillantem.

pro eo silente respondet S. Parmenius

Matth. 7, 6

et abscissa lingua invocat ejus patrocinium.

5 Decius dixit : Polychroni, sacrifica diis, et esto amicus noster, et habeto et nos et templum commendatum. Polychronius vero non respondit aliquod verbum. Tunc iratus Decius jussit os ejus lapidibus cædi. Qui cum cæderetur, manibus expansis ad cœlum et oculis, emisit spiritum. Eadem hora dimisit corpus ejus ante templum et civitatem * Cordulam tertio decimo Kalendas Martii. Eadem nocte venerunt duo Subreguli, qui erant occulte Christiani, et rapuerunt corpus ejus et sepelierunt ante muros portæ Babyloniæ.

S. Polychronius tortus moritur.

* *Sur.* Cordubam.

sepelitur,

6 *Hactenus Acta illa de martyrio* S. Polychronii, *qui in omnibus MSS.* Polochronius *dicitur. Baronius in Notis Martyrologii ad hunc diem,* Satis liquet, *inquit,* tempora Decii scriptorum inopia remansisse obscurissima, eaque tantum de eo facta esse perspicua, quæ de persecutione ab ipso in Christianos excitata produnt Christianorum scriptiones et Acta sanctorum Martyrum : *in quibus hæc expeditio Persica indicatur, de qua agit idem Baronius in Annal. ad an.* 253 *num.* 139, *et ad an.* 254 *num.* 27 *ubi hæc habet* :

Expeditio Persica ex Actis SS. nota :

AUCTORE G. H.

A *habet :* Abusus est Decius de Persis quam est consecutus Christiani hominis ope victoriam : nam eam diis acceptam ferens, in eorum contemptores Christianos acrius vindicavit, occisis, qui in ejus manus devenerant, Christianis, Polychronio Episcopo Babylonis, Parmenio, Elyma et Chrysotelo Presbyteris, Diaconis Luca et Mucio, virisque nobilissimis Maximo et Olympiade, ac demum post longa vincula Abdone et Sennen Subregulis. *ad quorum dies natales iterum agendum erit de bellica Decii expeditione, ac tum si quæ certiora occurrerint, suggeremus. Annos Imperii et Consulatus Decii ordinavimus* v *Febru. ad Vitam S. Agathæ* § 1, *ubi illam anno* CCLI *martyrii palma coronatam diximus, quo etiam anno dictos Martyres pro fide Christi occubuisse censemus. De persecutione Decii continuata ad tempora usque Valeriani et Gallieni egimus* XIII *Febr. ad Vitam S. Polyeucti* § 2 *sub quibus passi sunt SS. Xystus Papa, Laurentius, Hippolytus, quorum Actis annexam historiam martyrii* S. Polychronii *et aliorum Persarum supra ostendimus.* D

In ea occisi Martyres an. 251.

S. Polychronii memoria 30 Aprilis - an et 20 Januarii ?

7 *Antiquo Martyrologio S. Hieronymi adscripta est ad* XXX *Aprilis* depositio Polychronii Episcopi, *quæ forte de hoc intelligenda, ut sit post Reliquiarum aliquam Translationem subintelligenda nova repositio. Hermannus Greven in Auctario Usuardi* XX *Januarii celebrat* Polychronium Martyrem : *sed de quo is Polychronio agat, divinare non sat licuit. Alius est adscriptus Martyrol. Romano* Polychronius Presbyter Martyr *ad* VI *Decembris, ac Menæis Græcorum ad* VII *Octobris.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SATURNINO, CASTULO VEL CASTULA, MAGNO, LUCIO, ROGATO, JOANNE ET VARIIS SOCIIS, INTERAMNÆ IN UMBRIA,

G. H.

Commentarius historicus.

CIRCA AN. CCLXXIII XVII FEB.

Interamnæ coluntur hi Martyres 17 Feb.

B Ferdinandus *Ughellus tomo* 1 *Italiæ sacræ in S. Valentino Episcopo Interamnensi, cujus Vitam dedimus* XIV *Februarii, hæc scribit :* Erudivit præterea in fide Saturninum, Castulum, Magnum atque Lucium : qui postea illustres Martyres evasere, quorumque meminit Martyrologium Romanum die XV mensis Februarii, Ecclesiaque Interamnensis concelebrat die XVII ejusdem mensis. *Addit Jacobillus in Sanctis Umbriæ ad hunc diem, festum illud solenniter peragi ritu duplici. De illis hoc edidit elogium Ferrarius in Catal. SS. Italiæ :* Saturninus, Castulus, Magnus et Lucius Interamnæ Christianam religionem sub S. Valentino Episcopo amplexati, cum in ea proficerent, post S. Episcopi martyrium, et ipsi in eadem persecutione comprehensi, martyrio ob fidei constantiam coronati sunt. *Addit Jacobillus,* eorum tum verbis, tum exemplo plures cives fuisse ad Christi fidem conversos atque a S. Valentino baptizatos, *ac tandem post constantiam eorum variis modis impugnatam,* sub Leontio Præfecto Aureliani Imperatoris Martyres occubuisse anno Christi CCLXXIII die XV Februarii : *qui dies venerationi S. Agapes, cui passim conjunguntur, consecratus.*

a S. Valentino Ep. ad fidem conversi,

sub Aureliano Imp. occisi.

2 *Numerus horum Martyrum varius ab auctoribus exprimitur. Ferrarius in Catalogo generali hoc* XVII *Februarii,* Interamnæ, *inquit,* sanctorum Martyrum Saturnini, Castuli, Magni, Lucii, et sociorum. *At* C *Martyrol. Romanum absque sociorum mentione alios refert* XV *Februarii :* Item Natalis sanctorum Martyrum Saturnini, Castuli, Magni et Lucii. *De quibus ista annotat Baronius :* Beda hic agit de Saturnino et Castulo ; ceteri autem redditi sunt ex prædicto Martyrologio, *scilicet cœnobii S. Cyriaci, in quo hæc leguntur :* XV Kalend. Martii Interamne Nat. S. Agape Virg. Saturnini, Castuli, Magni, Lucii. *Et hi auctores* Castulum *habent, alii* Castulam : *ita citatus a Baronio Beda, in cujus Martyrologio typis Plantinianis excuso sic habetur* In Antiochia natale S. Agapæ Virginis, Saturnini et Castulæ. *Qui hic error est, emendatur in eodem Martyrologio MS. monasterii Richenbergensis, et tomo 3 operum excuso, ubi defectus ita suppletur :* In Antiochia natale Joseph Diaconi, Zenonis. Interamnæ S. Agabæ Virginis et SS. Saturnini, Castulæ. *Rabanus etiam in utraque editione,* Interamnæ S. Agapæ Virginis, Saturnini, Castulæ. *Denique adjunctis pluribus sociis, Martyrologium antiquum Romanum MS. quod S. Hieronymi esse dicitur:* Interamnæ, Natalis S. Agapis Virginis, Saturnini, Castulæ, Magni, Lucii, Rogati, Joannis et aliorum XII. *Ex his meminit Hermannus Grevem in Usuardo aucto* Joannis, Saturnini, Castulæ. *At Martyrol. MS. Lætiense,* SS. Joannis et Magni. Joannem *etiam memorat Galesinius, sed adjunctum* Josepho Antiocheno, *et* Victori Syro, *de quibus ad illum diem egimus. Qui denique in Martyrologio S. Hieronymi traduntur* anonymi XII, *secundum antiquum Martyrol. MS. Tornacense S. Martini, et Adonem MS. Leodiensis monasterii S. Laurentii, sunt* XXIV. *Ita cum legitur :* Interamne, Natalis S. Agabæ Virginis et triginta Martyrum, *ex quibus sex solum suis nominibus ex dictis Martyrologiis innotuere.* E

Saturninus Magnus, Lucius, Castulus,

alii Castula,

Rogatus, Joannes,

alii 12, aut 24.

3 *Joan. Tamayus Salazarius in Martyrologio Hispanico ex Kalendario MS. quod beneficio Didaci de Colmenares dicit se habere, quemdam* Camillum *adjungit his verbis, ex eo Kalendario descriptis :* Romæ natalis sanctorum Martyrum, Saturnini, Castuli, Camilli, Magni, et Lucii, qui ab Hadriano Imperatore pro fide cruciati sunt. *Hæc ibi: in quibus consensus aliorum* quatuor Martyrum *est, sed* Roma, *non* Interamna *victoriæ palæstra assignatur, et* Hadrianus Imperator, *non* Aurelianus *sub quo decertarunt. Quare uni nobis incognito Kalendario MS. non audemus fidere, ejusque solius auctoritate* Camillum *reliquis Martyribus jungere sociam. De alio* Camillo *Romano egimus* XV *Februarii in Prætermissorum syllabo.* F

An aliquis horum Camillus dictus ?

4 *Sacra horum Interamnensium Martyrum corpora a fidelibus sepulta fuisse ad torrentem Passarum, ubi nunc templum est S. Zenonis Martyris in diœcesi Interamnensi, tradit ante citatus Jacobillus. Aliquæ horum Sanctorum reliquiæ adservantur Bononiæ,* S. Magni *in templo parochiali S. Mariæ, a Caritate cognominatæ in platea S. Felicis.* S. Lucii reliquiæ *suam habent venerationem in æde S. Bartholomæi. Legendus Masinus in Bononia perlustrata ad* XV *Februarii.*

aliorum Martyrum sepultura :

aliquæ reliquiæ Bononiæ.

DE

DE S. EUSEBIO

MARTYRE ROMANO, GANDAVI IN BELGIO.

XVII FEB. J. B.

S. Eusebii Mart. reliquiæ

Gandavum allata, inclusæ thecæ argenteæ.

P*lures in Martyrologiis memorantur* Eusebii, *qui coronam martyrii retulerint : quis in S. Priscillæ cœmeterio juxta urbem Romam sepultus sit, et an omnino quisquam eorum, quorum recensentur nomina, nobis haudquaquam compertum est. Id unum constat hujus* S. Eusebii *ossa tibiarum duo ex eo cœmeterio educta, donata Balthassari Ballono Societatis* Jesu *religioso; postque ejus obitum P. Ferdinando del Plano Rectori Bruxellensi a Generali Vicario Societatis anno* CIƆIƆCXLIX, *ut plenius ex Actis publicis retulimus* XVI *Februarii, cum de S.* Cornelio *Martyre egimus : ubi et diximus ea Gandavum allata, ab ejus urbis Antistite approbata, Dominica Quinquagesimæ anno* CIƆIƆCLI *solenniter translata, inclusa capsæ argenteæ, inque S. Ignatii sacello reposita, in æde Societatis* Jesu, *S. Livino Episcopo ac Martyri urbisque Gandavensis Apostolo dicata : sancitum deinde ut* XVII *Februarii ejus anniversaria celebritas ageretur. Nihil aliud de hoc sancto Martyre nobis exploratum, non ætas, vitæ conditio, modusve martyrii.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

DONATO, SECUNDIANO, ROMULO, SOLONO, CHYSANTHIO, EUTYCHIO, JUSTO, CORDIO, SILVANO, NEOMEDIO, POLYCRATIO ET ALIIS CIRCITER LXXX CONCORDIÆ, IN ITALIA,

B D

G. H.

Sylloge historica.

§ I. *Horum Martyrum memoria sacra in antiquis Martyrologiis et variis locis attributa.*

AN. CHR. CCCIII XVII FEB. Concordiæ in sinu maris Adriatici,

C**oncordia** *urbs Venetorum fere maritima, ad intimum sinum maris Adriatici, memorata apud antiquos scriptores, Strabonem, Ptolemæum, Plinium, Melam, aliosque, ac in pervetustis inscriptionibus* Julia Concordia *appellata, quod auspiciis Julii Cæsaris eo colonia fuerit deducta; permanet etiamnum eodem nomine et Episcopatus titulo clara : Episcoporum tamen domicilio ab anno* CIƆIƆLXXXVI *ad Portum Gruarium translato. Illa etiam cum vicinis urbibus Aquileia et Altino inter quas media jacet, a barbaris olim excisa, ædificiis et cultoribus fere deserta est. Urbis ejus Divi tutelares summa celebritate die* XVII *Februarii coluntur cum Octava sancti Martyres, quorum ita meminit Usuardus :* Apud urbem Concordiam passio SS. Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta sex. *Consentiunt Beda MS. monasterii S. Richarii, Ado MS. Ecclesiæ Morinensis et monasterii S. Laurentii juxta Leodium, Petrus Equilinus in Catalogo lib.* 11 *cap.* 130 *num.* 69. *In Usuardo Lubecæ anno* 1475 *excuso, uti in septem codicibus MSS. qui apud nos sunt, omittitur nomen* Romuli : *pro quo in alio Martyrologio in Italia exarato* Formulus *legitur. Ast in MSS. Treverensi S. Martini et Ultrajectino dicuntur ii tres* Cordubæ passi cum aliis octingentis sex : *in MS. Leodiensi S. Lamberti* Concordiæ, *sed* cum aliis nonaginta sex. *In MS. Aquicinctino* Cordubæ. *Reliqui codices omnes* urbem Concordiam *statuunt cum Ughello tomo* 5 *Italiæ sacræ et Martyrologio Romano, in quo hæc leguntur :* Concordiæ sanctorum Martyrum Donati, Secundiani et Romuli cum aliis octoginta sex ejusdem coronæ consortibus. *De eisdem ex tabulis et monumentis Ecclesiæ Concordiensis agit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ratus passos* in immani persecutione Imperatorum Diocletiani et Maximiani. *Contra Galesinius necem eos pro Christo subiisse* Juliano Imperatore circiter annum CCCLXIX *ait se colligere ex Annalibus : sed quibus, non indicat.*

coluntur 17 Feb

SS Martyres.

C

an Vicentini patria?

2 *Franciscus Barbaranus in Historia Ecclesiastica Vicentina Italice edita, hos sanctos Martyres patria* Vicentinos *fuisse asserit, traditque a nonnullis militiæ Romanæ adscriptos : et Concordiæ præsidio dum essent, quod fidem Christi profiterentur, martyrio coronatos, et hactenus sepultos adservari. Aliter eorum e natali solo Vicentino in urbem Concordiam migratio narratur apud eumdem Barbaranum ex MS. codice sub hoc titulo :* Epilogus Vitæ Sanctorum et Sanctarum secundum Jacobum de Voragine : *eaque illi magis verosimilis videtur : scilicet tempore immanis persecutionis, Vicentiæ a ministris Imperatoris excitatæ, Sanctos inde migrasse Concordiam, ibique convertisse Neomedium, et filiam ejus Lucillam, quæ ante oculis orbata subito visum perfecte recepit : quo miraculo excitatos septuaginta partim viros, partim matronas, Christianam amplexos esse religionem : accusatos ideo Sanctos apud Euphemianum Apameæ Præfectum, ejusque jussu carceri inclusos : tum iis maxillis plumbatis virgis contusis, adhibitum equuleum, latera facibus admotis ustulata oleoque ferventi universum corpus perfusum : tandem prope flumen Levicium, (aliis Lemenum, antiquis Romatinum) capite plexos. Adduntur sociorum hæc nomina :* Chrysantius, Eutychius, Secundianus, Romulus, Justus, Cordius, Silvanus, Neomedius, Polycratius, Solonus. *Reliquorum* LXXII *latent nomina. Annus cædis annotatur* CCXCIX.

quo genere martyrii occisi?

Nomina sociorum.

E

ANIMADV. PAP. 1

3 *Eximit tamen idem Barbaranus eo e numero* Solonum, *nam eum et alterum* Donatum, *fratres, patria* Vicentinos *contendit Aquileiæ eadem Diocletiana persecutione Martyres occubuisse. De his ita Ferrarius in Catalogo generali SS. ad* XVII *Februarii :* Vincentia sanctorum Martyrum Donati et Soloni fratrum. *ubi hæc annotat :* Ex tabulis illius Ecclesiæ, ubi in codice pergameno vetere MS. eorum Acta leguntur, Passi sunt Aquileiæ sub Diocletiano (uti memorata Acta habent) Vincentiæ nati. De quibus Concordiæ passis Martyrologium Romanum hac etiam die agere videtur, nulla tamen Soloni facta mentione : ex quo quis illos ab his diversos esse affirmare possit. Accedit, quod Donatus, qui Concordiæ passus est, is videtur esse, qui Civitate colitur. *Idem Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ex dicto codice pergameno hanc Vitæ epitomen habet :* Donatus, *inquit,* et Solonus fratres Vincentini, in persecutione Diocletiani et Maximiani Imperatorum, apud Euphemium Præfectum Aquileiæ Christianæ religionis accusati, multis affecti sunt propter fidei constantiam suppliciis. Nam in equuleo diu torti,

An alii ab his Donatus et Solonus fratres?

Eadem omnibus illata tormenta,

A torti, lampadarum adustionem oleique ferventis perfusionem passi sunt, ac demum cum stabiles in sententia permanerent, capitis abscissione illustre martyrium consummarunt anno salutis ccxcviii. Quorum corpora a Christianis Concordiæ (ubi ab aliis passi referuntur) condita sunt. *Hæc Ferrarius, et post eum Barbaranus, suntque eadem, quæ ante de SS.* Donato, Secundiano, Romulo *sociisque retulerat. Eadem in equulea tormenta inflicta, adustio laterum, olei ferventis infusio, et capitum abscissio : eadem apud Concordienses sepultura : eadem Diocletiani persecutio, anno Christi* ccci *incepta, ut sequens annus cædi horum Martyrum potius videatur tribui debere, quam annus* ccxcviii *aut proximus, qui in dictis MSS. varie appositus legitur : in quorum altero passi traduntur sub* Euphemiano Apameæ Præfecto, *qui in altero codice appellatur* Euphemius, *et melius* Aquileiæ Præfectus.

AUCTORE G. H.

4 *Aquileiam Herodianus, qui tertio Christi seculo floruit, lib. 8* πόλιν Ἰταλίας τὴν μεγίστην, τὸ ἐμπόριον Ἰταλίας *appellat. Et Julianus Cæsar in oratione de Constantii Imperatoris rebus gestis vocat* Ἰταλῶν ἐμπόριον πρὸς θαλάττῃ μάλα εὐδαίμων καὶ πλούτῳ βρύον, Italorum ad mare emporium fortunatum valde, et divitiis copiosum. *Fuit et totius Venetiæ atque Istriæ caput : provinciam Aquileiam etiam appellari observat Carolus a S. Paulo, in Geographia sacra, et sic legitur ad hunc* B *diem in perantiquo MS. Martyrologio Richenoviensi, sive Augiæ divitis prope Constantiam :* xiii Kalend. Martii. In Effeso Chrysanthi. Et Aquileia, civitate Concordia Donati, Secundiani et Justi. Alibi Romuli, Saloni, Silvani cum aliis octoginta quatuor Martyribus. *Forte desunt Martyres hoc die Aquileiæ passi, et legendum* Aquileiæ S. Chrysantiani et aliorum xc. Civitate Concordia Donati *etc. Ceterum septem Martyres sunt suis nominibus expressi, et in tres quasi classes distributi, quos tamen, ac reliquos omnes Concordiæ passos ex MS. Epilogo supra diximus. In antiquo MS. Romano, sive S. Hieronymi, hæc leguntur :* xiii Kalend. Mart. In Eff. Natale Chrysanthi et in Babylonia Polychronii. Passio SS. Donati, Secundiani. Aquileia Chrysentiani, Eutichii, Concordiæ Justæ. Et alibi Romuli, Saloni, Salviani et aliorum xxxiiii. *Qui numerus forte corruptus, et apposito* L *ita supplendus :* et aliorum lxxxiiii, *uti in Richenoviensi legitur : quos etiam expressit Notkerus his verbis :* In Africa SS. Donati et Secundiani. In Aquileia Chrysanthi, Eutychii, Concordiæ Justi, Romuli, Salonis, Silvani et aliorum octoginta quatuor, quorum nomina Deus scit. *Notkerum sic transpositis verbis legi debere censet* C *Tamayus Salazar in Martyrol. Hispan.* In Africa SS. Eutychii, Justi et Silvani. In Aquileia Chrysanthi. Concordiæ SS. Donati, Secundiani, Romuli, Saloni et aliorum lxxxiv, *additque sic concordari Notkerum* cum aliis Martyrologiis. *Verum necdum legi SS. Eutychium et Silvanum ad* xvii *Februarii assignari Africæ. Apud Hermannum Greven hæc leguntur :* In Africa Chrysanthi, Concordiæ, Justæ. *In MS. Coloniensi B. Mariæ ad Gradus :* In Africa civitate S. Donati, Secundiani, Concordiæ Virg. *Ubi aliqua desunt, et forte suppleantur in MS. Aquisgranensi :* In Africa Chrysanthi. Concordia Donati et Secundini et Justæ, Romeliæ, Januarii et Marei. *De* Januario *et* Mareo *aliisque horum sociis seorsim agimus. At* Romelia, *alius* Romulus *est, uti* Secundinus, Secundianus. *Ita quæ hic et in MS S. Hieronymi et Auctario Greven* Justa *dicitur, in MS. Richenoviensi et apud Notkerum, et in epitome Vitæ supra relata* Justus *appellatur. In hac etiam* Cordius *est, quæ aliis* Concordia.

Aquileiæ attribuuntur ut provinciæ,

varie in Martyrologiis expressi.

5 *In Africa passi referuntur* xviii *Februarii* SS. Lucius, Silvanus, Rutulus, Classicus, Secundinus, Fructulus et Maximus. *Quæ in MS. S. Hieronymi, Richenoviensi, Aquisgranensi asseruntur passi* in Italia civitate Concordia : *quæ verba ad hunc diem arbitramur pertinere, ac contra quæ hoc die de* Africa *traduntur, eo transferenda esse. Omnes ergo sub una classe* D *detinemus, ex quibus* SS. Donatum et Solonum fratres, *ut cives suos, coluerunt Vicentini recitato de illis officio Ecclesiastico tam in urbe quam diœcesi : quod postea omissum ob bullam Clementis* viii, *qua perhibetur absque singulari Apostolicæ Sedis indulto simile Officium recitari, nisi aut ipsa Sanctorum, de quibus Officium fit, corpora illic requiescant, aut notabiles Reliquiæ adserventur. Ita Barbaranus. De reliquorum duce Donato hæc habet Wandelbertus :*

S. Donati et Soloni cultus Vicentiæ,

Tertius ac decimus Polochroni festa revolvit
Donatique, fides, sanguis quos jungit et ara.

Alii duo Donati *hoc die referuntur cum* S. Januario *aliisque passi, de quibus seorsum agimus. Alius ab his est* Donatus *Patronus Civitatensis seu Foro-Juliensis, cujus isthic et* S. Venusti *fratris corpora adservantur, e Mysia allata. Fuit namque hic* Donatus *Ecclesiæ Singidunensis ad Danubium Diaconus, ibidemque jussu Victoriani Præsidis cum altero ejusdem Ecclesiæ Presbytero decollatus* xii *Kalend. Septemb. uti et frater ejus* Venustus *in urbe Cibalitana. Quæ ex Breviario antiquo Aquileiensi et monumentis Ecclesiæ Civitatensis refert ad* xxi *Augusti Ferrarius : ut mirum sit a Barbarano* E *imo et Ferrario ipso tradi ad hunc diem, ut supra diximus, eum videri* Donatum *esse, qui Concordiæ passus est.*

alterius Donati corpus Foro-Julii.

6 *Idem antiquum Breviarium Aquileiense meminit* S. Chrysantiani Martyris et sociorum. *Apud Notkerum* Chrysanthus *legitur eidem Aquileiæ attributus : ambo reperiuntur in Martyrol. S. Hieronymi.* Chrysanthus *inter* Concordienses Martyres *recensetur in Epilogo MS. ad Jacobum de Voragine : ab aliis* Africæ *aut* Effeso *(quæ forte Ephesus Asiæ est) assignatur, quod indicasse sufficit. De* S. Romulo *Diacono, qui Atripaldæ in Italia colitur cum* S. Sabino *Episcopo, egimus* ix *Februarii, ubi num. 4 monuimus a Ferrario asseri eos ad* xvii *Februarii pertinere; an tamen a dicto Romulo socio* SS. Donati et Secundiani *alium velit, non liquet.*

Chrysanthus variis locis attributus,

alius S. Romulus Atripaldæ colitur.

§ II. S. *Donati et sociorum martyrium Lusitaniæ a nonnullis attributum. Liquor manans ex ossibus.*

A*liam difficultatem obtrudunt Hispani ac Lusitani recentiores, postquam hæc Fl. Dextri chronico inscripta ad annum Chr.* cxlv *num. 2 legerunt :* Concordiæ in Lusitania, quæ nunc Besulci dicitur, sancti Christi Martyres Donatus et socii ejus multa passi. *Quibus verbis oblini ora omnium, qui dictos Martyres Italiæ attribuunt, asserit Tamayus Salazar ad hunc diem in Martyrologio Hispanico : cui eos inscripsit cum hoc elogio :* F Concordiæ in Lusitania Hispaniæ SS. Donati, Secundini, Romuli cum aliis lxxxvi sociis, qui, cum tempore Antonini Imperatoris Christum libera voce confiterentur, a satellitibus tenti, et gravibus affecti cruciatibus, sanguinem suum strenui Martyres pro fidei veritate fuderunt. *Eosdem Hagiologio Lusitanico inscripsit Cardosus. Fatemur primo* Concordiam, *aliam ab Italica, statui a Ptolemæo lib. 2 Tab. 2 cap. 5 inter mediterraneas urbes Lusitaniæ, et a Plinio lib. 4 cap. 22 inter Lusitaniæ populos numerari* Concordienses, qui et Bocceri *dicuntur; at supra in Dextri Chronico* Bisulci. *Rodericus de Acuna Archiepiscopus Ulyssipponensis par 1 Historiæ Ulyssipponensis cap. 14 ait* Concordiam *olim* jacuisse, ubi nunc visitur oppidum Thomar, quam urbem antiqui Nabantiam dixere, Hierosolymitanorum militum primo, post Christiferorum militum metropolim. Non longe conspici oppidulum cui nomen Bisulco aut Beselga.

S. Donatus cum sociis in Lusitania passus traditur in Dextri Chronico, a Tamayo Salazario,

Cardoso,

Acuna.

8 *Fatemur secundo potuisse aliquem Donatum cum sociis ibidem martyrii coronam obtinere, potissimum, quia, ut loquitur Acuna apud Tamayum Salazarium,* in

A in hujus rei memoriam adhuc miraculosus perseverarat lapis, ibidem omnium Lusitanorum devotionem arripiens, quatenus apud illum relatos Martyres fama est agonem efficaciter complevisse. Hujus traditionis veritatem indigetant, et sanguis e marmore defluens, et miracula passim apud illud patrata. Lapidis forma quatuor angulos complectitur, cujus pars solo affixa, pars sursum per ferme quinque dodrantes erigitur. Nec situm mutasse constanter creditur. Nam cum aliquando ad Abbatissarum ædes, quas in hujus oppidi possident territorio, lapis ille sacer a latomis adveheretur, repente in antiquum locum reversus est. Hinc deinceps in eximiam venerationem habitus, oppidanorum reverentiam exhausit. Post hæc duo fossores cum prope lapidis suffixi locum pertransissent, unus, cui nomen Arocho, furore concitus, ligone sacrum ferire lapidem properavit, Ecquid, dicens, et nos lapidem adorabimus? O res mirabilis! Vix illum percussit, cum ecce marmor ex ictus foramine guttatim sanguinem stillavit, et rusticus febre correptus, animam protinus eructavit. Nec hisce mirabilibus tantum virtus lapidis circumscribitur : innumera alia Deus sanctorum Martyrum invocatione ægris beneficia incolis elargitur, et agris præ nimia siccitate compressis pluviam impartitur
B in tempore congruentem. Quis febricitantium fide marmor tetigit, qui ægritudine exutus, hilaris ad propria non recessit et gratus? Si forte agri pluviam expetunt opportunam, quia sterilitate sitibundi depereunt illico, vicorum circumjacentium accolæ processiones indicunt, quas ex collectis parvulorum catervis extruunt, et ad lapidis sacri locum adventantes, puerulis officium de more committunt, qui e certo termino genuflexi procedunt, ad lapidem pergunt, et ibidem sistunt orantes, donec pluvias a Domino sanctorum Martyrum intercessione conquirunt. Ergo lapis iste oppidanorum sanctuarium est, in quo medelam suis infirmitatibus adipiscitur unusquisque: sicque in summo honore est habitus et tamquam palæstra, qua SS. Donatus et socii martyrio coronati

Lapis marmoreus miraculis claret :

percussus sanguine stillat,

ubi patrocinio Martyrum ægri sanantur,

pluvia impetratur.

D sunt, honorifice veneratur. *Hæc Acuna apud Tamayum Salazarium, qui addit illum* Martyrum horum originem Lusitanam et Acta una cum elogiis recensuisse, *cujus utinam de hac re etiam verba expressisset!*

9 *Quibus tamen omnibus ultro admissis, necdum assequimur, unde constet apud Lusitanos de illo* Donato *agi, quem supra diximus cum* SS. Secundiano, Romulo *aliisque sociis hoc die coli, cum nec dies, nec nomina sociorum exprimantur in Dextri Chronico, cujus potissimum auctoritate nituntur cum Bivario reliqui scriptores? Inscripti sunt antiquo Martyrologio Romano, quod S. Hieronymi appellatur, ad* XI *Januarii* S. Donatus Presbyter, *aliusque* Donatus cum diversis sociis in Hispania passi : *quidni absque ulla aliorum concertatione eos sibi Hispani arrogent, et de iis agere Chronicon Dextri contendant?* Concordia in Italia civitas *exprimitur in MSS. Martyrologiis S. Hieronymi, Richenoviensi, Aquisgranensi ad sequentem diem,* XVIII *Februarii, quæ ad hunc* XVII *Februarii et hosce Sanctos referenda diximus.* Concordiam civitatem provinciæ Aquileiæ *exprimit MS. Richenoviense : ibidem* in persecutione Diocletiani et Maximiani sub Euphemio Præfecto Aquileiæ *occisos esse referunt Acta in codice pergameno vetere MS. apud Ferrarium et Barbaranum, qui alium Codicem MS. sub titulo Epilogi ad Jacobum de Voragine eadem de re profert. Demum consentiunt antiqua monumenta et tabulæ Ecclesiæ Con-* E *cordiensis in Italia, in qua sacra horum Martyrum ossa in magna veneratione sunt, posita sub altari in sarcophago ex integro lapide facto : ubi ex iisdem ossibus medicus aliquis liquor manat : qui circa annum* CIƆIƆCXLIII *omnino exaruit ob dissidium Clerum inter et Episcopum exortum. Qua dein controversia sopita, pristino humore iterum sudarunt ossa, et guttis manantibus stillarunt : quibus impletam accepit ampullam Barbaranus, qui hæc cap.* 39 *in Vicentia sua testatur, asserens eum liquorem manasse anno* CIƆIƆCXLV, *quando tanta circumquaque siccitate laboratum est, ut uvæ in vinea exarescerent, utque omnia passim legumina oleraque reperirentur prorsus torrefacta.*

AUCTORE G. H.

alii ab Lusitano Donato, Martyres in Italia passi :

quorum ossa Concordiæ adservantur, medico sudantia liquore.

DE S. CHRYSANTHIANO

ET LXXXX SOCIIS MARTYRIBUS AQUILEIÆ IN ITALIA.

XVII FEB. G. H.

Horum Martyrum cum Duce Chrysanthiano memoria sacra ad XVII *Februarii recolitur in pervetustis Martyrologiis MSS. Treverensi S. Martini et Ultrajectino S. Mariæ, in quibus hæc leguntur :* Aquileiæ Chrysantiani Martyris,
C et aliorum nonaginta. *In utroque MS. seorsim ab his agitur de Sanctis Concordiæ passis : de quibus dum ista referuntur in MS. Richenoviensi,* Aquileia, civitate Concordia Donati, Secundiani *etc. videntur post verbum* Aquileia *substitui debere* Chrysanthianus et alii XC. *In MS. S. Hieronymi hæc habentur :* Aquileia Chrysentiani, Eutychii, Concordiæ, Justæ. *De tribus adjunctis egimus supra inter Sanctos Concordienses, qui ab aliis* Cordius, *et* Justus *dicuntur. Ferrarius in Catalogo generali,* Aquileiæ, *ait,* sanctorum Martyrum Chrysanthiani et sociorum. *De eisdem agit in Catal. SS. Ital. additque* solum Breviarium Aquileiense antiquum illorum meminisse cum tabulis Ecclesiæ Aquileiensis recentioribus, colique hac die in diœcesi Aquileiensi, *et* reliquias Chrysantiani apud Aqui- F leiam extare : *cumque* forte unum ex illis esse, qui Concordiæ cum SS. Donato, Secundiano et Romulo passi sunt. *Quibus* Chrysanthum *alii adjungunt, qui cum* Chrysanthiano *inscriptus est Martyrologio S. Hieronymi.*

DE S. FAUSTINO

ET SOCIIS XLIV MARTYRIBUS.

XVII FEB. G. H.

Martyrologium MS. monasterii S. Cyriaci, quod Romæ inter codices MSS. Cardinalis Baronii in bibliotheca Patrum Oratorii adservatur, cujusque exemplum eorumdem beneficio, intercessione Cardinalis Petri Aloysii Carafæ, descriptum habemus, hos Martyres indicavit. In eo post martyrium S. Polychronii relatum hæc subduntur : Eodem die nat. S. Faustini Martyris, et aliorum quadraginta quatuor, quorum nomina Deus scit. *Eosdem Martyrologio Romano inscripsit Baronius,* restitutos, *inquiens,* ex eodem exemplari vetustissimo, cujus sæpius ante meminimus. *Conjecit autem Romæ passos esse, quod in illo MS. non omnino diserte asseritur. Ita enim habet :* Romæ passio S. Faustini, quem alii quadraginta quatuor secuti sunt ad coronam. *Eosdem ex Martyrologio Romano refert Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ addens,* ante ejus correctionem nullam horum extitisse memoriam.

S. Faustini et sociorum nomina in Martyrologiis.

A AUCTORE G. H. *reliquiæ.*

2 *Aliquas* S. Faustini Martyris reliquias Bononiæ depositas in ecclesia S. Francisci adservari *scribit Masinus ad* XVII *Februarii, quasi hujus* S. Faustini *forent. At* corpus S. Faustini in Monte Phiscone *requiescere testatur ante memoratus Ferrarius. Est autem* Mons-Phiscon, *aliis Mons-Flasconus, urbs Etruriæ seu potius arx munita, cui Sedem Episcopalem anno* CIↃCCCLXIX *indulsit Urbanus* V, *supra lacum Volsiniensem via Cassia sita. Consule Ughellum tomo* 1 *Italiæ sacræ erudite de ea Sede disserentem. Num tamen Corpus S. Faustini illius, de quo agitur in Martyrol. Romano, ibidem quiescat, aut aliquæ Bononiæ Reliquiæ adserventur, non liquet, dum nulla monumenta acceptarum reliquiarum proferuntur.*

An hi Sancti ad alias classes spectent?

3 *Aliquis etiam scrupulus adhæret, num forte in MS. S. Cyriaci ex diversis classibus hi socii conjuncti sint. Cum* SS. Januario, Feliciano *aliisque Martyribus, de quibus mox agemus, colitur* S. Faustinia, *unde* natalis S. Faustini *facili errore potuit efformari : Ita quæ in dicto MS. S. Hieronymi dicitur* Marcella, *in MS. Lætiensi* Marcellus *est. Ex eadem classe Martyrum* SS. Januarius *et* Marcus *in MS. Aquisgranensi adjunguntur* SS. Donato, Secundiano *aliisque Concordiæ passis : quibus relatis apud Notkerum hæc adduntur :* et aliorum octoginta quatuor quorum nomina Deus scit, *pro quibus in dicto MS. S. Cyriaci hæc leguntur :* et aliorum quadraginta quatuor, quorum nomina Deus scit. *In MS. S. Hieronymi referuntur* cum aliis triginta quatuor, *in MS. Leodiensi S. Lamberti* cum aliis nonaginta sex. *Videantur quæ de SS. Alexandro, Ammonio et aliis* XX *Martyribus Cypris diximus* IX *Februarii num.* 5, *ubi similem in MS. S. Cyriaci errorem emendavimus.* D

DE SANCTIS MARTYRIBUS

JANUARIO, FELICIANO, DONATO, CASTO, ITEM DONATO, VICTORE, AGAPA, DONATA, CODENE, DATIVO, FORTUNIONE, MARCELLA, QUINTIANO, JULIA, ITEM B JANUARIO, CASCENTO, CÆLESTINO, SATURNINO, E CYPTONE, FELICITATE, DONATIANO, VICTUARIA, ÆMILIA, BASSILLA, SATURO, EBASO, SECUNDO, FELICE, OCTAVIANO, FAUSTINIA, ALBINA, VENUSTINA, ROGATIANO, VICTORE, MAREO, CETULA, RUTILO, SILVANO, COVILIO.

G. H.

XVII FEB.

Illustris est hæc triginta novem Martyrum corona : illorum aliqua in variis Martyrologiis vestigia extant. Antiquum MS. Lætiensis monasterii in Hannonia meminit Donati, Secundiani, Casti et Marcelli. *Sed hujus loco* Marcella *alius est : et* Donatus *cum* Secundiano *supra relatus cum Martyribus Concordiensibus. Qui in Martyrologio Aquisgranensi ad* XVI *Febru.* Victor *refertur* Romæ *passus, ad hunc diem rejecimus, quo et* Victor *jam relatus et* Romulus, *si forte ita legendum, ante Concordiensibus Martyribus adjunctus, coluntur. In eodem Martyrologio memorantur ad hunc* XVII *Februarii* Januarius *et* Marcus. *Est et* Januarius *aliorum Martyrum antesignanus in perantiquo MS. Martyrol. S. Maximini : de quo ita Notkerus :* Alibi Januarii et aliorum valde multorum, *quorum nomina Martyrol. antiquum Romanum, sive S. Hieronymi, ita expressit :* Et alibi Januarii, Feliciani, Donati, Casti, Item Donati, Victoris, Agapæ, Donatæ, Codenis, Dativi, Fortunionis, Marcellæ, Quintiani, Juliæ. Item Januarii, Cascenti, Cælestini, Saturnini, Cyptonis, Felicitatis, Donatiani, Victuriæ, Æmiliæ, Bassillæ, Saturi, Ebasi, Secundi, Felicis, Octaviani, Faustiniæ, Albinæ, Venustinæ, Rogatianæ, Victoris, Marci, Cetulæ, Rutuli, Silvani, Covilii. *Hæc ibi. An* Faustinia *in MS. S. Cyriaci dicatur* Faustinus, *supra inquisivimus. Reliqua, quæ ad locum, tempus et genus martyrii spectant, hactenus latent.* NOT. I.

C F

DE SS. THEODULO ET JULIANO

MARTYRIBUS CÆSAREÆ IN PALÆSTINA,

Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. CCCVII. XVII FEB.

Pars hæc aliqua est ex illustri corona duodecim Martyrum, qui Cæsareæ in Palæstina passi, coluntur variis diebus. Horum primus est S. Pamphilus *Presbyter, cui et* SS. Valenti *Diacono et* Paulo *sacræ sunt Kalendæ Junii. Alii septem sunt* SS. Elias, Jeremias, Esaias, Samuel *et* Daniel *Ægyptii,* Porphyrius S. Pamphili *famulus, et* S. Seleucus *Cappadox, de quibus egimus* XVI *Februarii. At qui solum restant SS. Theodulus et Julianus, adscripti sunt* XVII *Februarii et quidem hoc elogio in Fastis Martyrologii Romani :* Cæsareæ in Palæstina S. Theoduli senis, qui ex familia Præsidis Firmiliani, Martyrum excitatus exemplo, cum Christum constanter confiteretur, cruci affixus martyrii palmam nobili triumpho promeruit. Ibidem S. Juliani Cappadocis, qui exosculans necatorum Martyrum corpora, ut Christianus delatus, et ad Præsidem ductus, lento igne jussus est comburi.

SS. Theodulus et Julianus socii 12 Martyrum coluntur 17 Febr.

2 *Eosdem cum reliquis Martyribus refert Galesinius et* 1 *Junii et* XVI *Februarii. Posteriore die eosdem referunt Græci in magnis Menæis et Anthologio, ac Cythereus* ἐν βίοις Ἁγίων. *Epitomen inde dedimus* XVI *Februarii : ad quem diem Acta eorum edidit Lipomanus, quæ a Surio ad Kalendas Junii relata. Ea sunt ex Eusebio transcripta, ut tum monuimus, dedimusque ex hoc excerpta, quæ ad* VII *Martyres, quo eo die coluntur, spectant : integra Acta ex MS. Græco dabimus Kalendis Junii. Quæ ad hos duos Martyres pertinent ita Eusebius*

ab aliis 1 Junii et 16 Febr.

Acta apud Eusebium et Metaphrasten habentur.

A *bius lib. 8 cap. 21, S. Seleuci morte relata, narrat:*

S. Theodulus senex ex Præsidis familia 3 His Seleuci vestigiis institit Theodulus venerandus et pius senex, unus ex Præsecti Firmiliani familia, atque ab eo præ omnibus domesticis honoratus, partim ob provectam ætatem (erat enim tertiæ generationis pater, id est proavus) partim propter benevolentiam et fidelissimum animum, quem erga eum servaverat. Is cum similiter fecisset atque Seleucus, adducitur ad dominum Firmilianum: quem quia ad majorem bilem quam ceteri, commovit, *cruci affixus,* salutaris passionis cruci traditus, martyrium subiit. *Hæc de eo Eusebius. At Metaphrastes addit eum, uti ante fecerat Seleucus,* osculo aliquos Martyres excepisse. *Gentianus loco* patris tertiæ generationis, *vertit,* trium filiorum patrem fuisse. *Græce,* τριγονίας πατὴρ *dicitur, ab Eusebio* τριγενείας πατὴρ. *De* S. Juliano *vero hæc narrat idem Eusebius:*

S. Julianus 4 Cum post hos unus adhuc restaret, qui inter dictos Martyres duodecimum compleret numerum, eum impleturus comparebat Julianus. Hic peregre jam tum adventans, et locum necdum ingressus, subito, uti ex itinere erat, audita cæde, ad illud Martyrum spectaculum se contulit, atque ut humi posita Sanctorum vidit corpora, gaudio repletus, sigillatim B ea complexus salutavit. Quod dum faciebat, illico *mire hilaris igne crematus.* lictores et cædis ministri eum apprehensum ad Firmilianum adducunt. Hic vero instituto suo faciens consentanea, lento eum tradidit igni. Sic igitur Julianus præ lætitia exultans, et magna voce Deo, qui D tantis eum dignatus est bonis, gratias agens, Martyrum corona donatur. Erat hic Cappadocum genere *AUCTORE G. H.* secundum carnem oriundus, ac secundum mores sanctissimus, fidelissimus, et maxime ingenuus: et cum in aliis rebus spectatus, tum divino ipsius sancti Spiritus afflatu imbutus. Talis erat caterva eorum, qui per Dei gratiam in martyrii societatem cum B. Pamphilo adsciti fuerunt.

5 *Sequentia his duobus cum reliquis Martyribus communia sunt.* Sacra, *inquit*, et sancta revera illorum corpora ex impii Præsidis mandato quatuor diebus totidemque noctibus, ut a carnivoris bestiis devorarentur sub dio servabantur. Verum ubi tamquam *Corpora a bestiis non attinguntur,* miraculo quodam nulla neque bestia, neque volucris, neque canis ad ea accedebat, rursus per Divinæ providentiæ dispensationem integra illæsaque inde ablata fuerunt: et exequiarum justis potita, consuetæ *sepeliuntur.* sepulturæ honorifice commendantur...

6 Ceterum operæ pretium est hoc loco commemorare, quo pacto tandem, non idque longo tempore post cœlestis et Divina providentia eos impios magistratus cum ipsis tyrannis ulta sit. Nam Firmilianus, *Firmilianus cum suis punitur.* qui tam petulanter et contumeliose in Christi E Martyres debacchatus fuisset, cum aliis ejusdem sceleris participibus extrema supplicia subiens, gladio finem vivendi fecit.

DE S. BONOSIO, SIVE BONOSO,

TREVIRORUM EPISCOPO.

J. B.

AN. CHR. CCCLXXXI. XVII FEB. S. Bonosii natalis, Treveris S. Bonosii Ep. et Confessoris *recoli* XVII *Februarii natalem, indicant Hermannus Greven in auctario ad Usuardum, itemque Martyrologium Coloniæ excusum anno* CIϽCCCCXC, *Canisius, Molanus, Ferrarius, MS. Carmeli Coloniensis.* Bonosum *appellant MS. Florarium et Saussaius.*

ordinatio an. 358 2 *De eo ita scribit Christophorus Browerus noster lib.* 4 *Annal. Treviren. ad annum* CCCLVIII *pag.* 279. Post *Paulini* mortem, Bonosius, ut indices nostri, vel, ut usus fert hujus seculi, Bonosus, Episcopus *acta ignota,* creatus; cujus omnis memoria vitæ, ut multorum deinceps sequentium Antistitum, funditus deleta.

3 *Ad annum deinde* CCCLXXXI *pag.* 301 *ita loquitur:* Habuere per id tempus Britonium Episcopum Tre- C viri, qui in locum successerat defuncti Bonosii. Tametsi vero pontificatus Bonosii nulla sit litterarum memoria consignatus; eum tamen inter Confessores adscriptum, septimodecimo Februarii non silent Martyrologia: et in B. Paulini æde, sub ara S. Clementis, ubi ejus in Martyrio vel Confessione sunt reconditi cineres, talis admodum epigraphe legitur: HIC SITVS EST BONÆ MEMORIÆ BONOSIVS TREVIRORVM *epitaphium.* ARCHIEPISCOPVS CVIVS AB HOC MVNDO TRANSITVS XIII KAL. MAR. CELEBRATVR. *Clare dein ostendit Browerus, diversum ab hoc esse* Bonosum *illum Macedoniæ Episcopum, in synodo Capuana damnatum, quod illibatam Dei Genitricis pudicitiam negaret: item alterum ejusdem nominis, S. Hieronymi amicum et comitem, Treviris aliquando studiorum caussa versatum, deinde in Oriente anachoretam factum: ac demum Luciferianum illum, qui Treviris, Maximi jussu, ut creditur, in carcerem conjectus in eo interiit. De S. Britonio S. Bonosii successore agemus* V *Maii.* F

ANIMADV. PAP. 2

DE S. PULCHRONIO

EPISCOPO VIRDUNENSI IN BELGICA I,

Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. CCCCLXX XVII FEB. Ubi de S. Polychronio *Episcopo Babylonis et Martyre egit Cardinalis Baronius in Annotat. ad Martyrol.* XVII *Februarii, ista subnectit:* Fuit ejusdem nominis S. Polychronius Episcopus Virdunensis in Gallia, discipulus S. Lupi Trecensis, de quo habetur mentio in Actis ejusdem S. *S. Pulchronius Episc. Virdun. colitur 17 Febr.* Lupi. *Actorum verba mox proferemus. Non tamen adscripsit Martyrologio idem Baronius* Polychronii *nomen, quem* Pulchronium *vulgo alii appellant cum Breviario Virdunensi, in quo officio semiduplici colitur hoc die. Inscriptus ad hunc ipsum diem MS Martyrologio monasterii Centulensis, sive S. Richarii, quod Bedæ nomen præfert, estque minimum a* 10 *annis exaratum. Ita autem habet:* Virduni S. Pulchronii Ep. et Conf. *Eumdem recenset Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonicorum, sed fallitur, dum* S. Lupi Tornacensis Ep. *discipulum ait fuisse: nullus enim Tornaci Lupus Episcopus fuit, sed Trecis.*

2 *Geminam* S. Lupi *Vitam habemus e vetustis codicibus descriptam. Prior (quam et Surius* stylo passim elimato *edidit) ista de S. Pulchronio prædicat:* In S. Pulchronium Episcopum Ecclesiæ Veredunensis curationum gratia prælucebat, ita ut religatis post *gratia miraculorum clarus,* tergum manibus dæmoniacis imperaret, et prius sensum perciperent, quam in collisionem suorum corporum cernui laberentur. *Altera prolixior, ista habet:* Prolixitate impoliti sermonis fastidium putamus nos intulisse lectoribus, dictis rimantibus actus

tanti

A tanti Pontificis. Unde garrulitas nostra, quæ ingenii sui stultitia magis dedecorat decoranda, conticescat, et tanti Magistri interdum propria intermittens, discipulorum ejus aliquos patefaciat, ut argumentum ab effectu trahentibus doctis, in discipulorum vita mirabili, mirabilis liqueat virtus Magistri. Subscriptis etenim ejus reserantibus discipulis, qui ejus in talibus semper adhæserant monitis, relatio ejus actuum tradita est posteris. Quorum unus fuit S. Polocronius Ecclesiæ Verdunensis Episcopus, meritis et honore coruscus : cujus vitam sanctitate plenam, munere virtutis, miraculorum patratio ostendit, quibus claruit plusquam credibile sit. Nam miseris, quos dura vexabat conditio furoris, ut et extrinsecus angerentur ferreis hominum catenis, precibus a Domino remissionem impetrabat sanitatis, ut et dæmones pellerentur, cum armis suis virulentis, et larvarum lemurumque carerent deinde phantasiis. Nec solum in talibus, sed et in diversis fulgebat horum similibus, quæ libellus de ejus vita scriptus elucidat scire volentibus.

AUCTORE J. B.

præsertim in effugandis dæmonibus :

3 *Libellum illum de ejus vita scriptum nondum vidimus : nec viderat Bertharius Presbyter, qui haud diu post annum* MCCCC, *Dadonis Episcopi Virdunensis rogatu, gesta antecessorum ejus succincte descripsit; nam* B *de* S. Pulchronio *nihil omnino habet, nisi quæ ex priore Vita S. Lupi retulimus. Delibabimus hic obiter, quæ Richardus Wasseburgius lib 2 Antiquitatum Galliæ Belgicæ de eo memoriæ prodidit, non indiligens scriptor, sed qui majorem iniisset a posteritate gratiam, si apocrypha secernere a legitimis potuisset, et auctorum, quibus usus est, loca distincte citasset, aut reddidisset etiam verba. Is ergo de* S. Pulchronio *ista fere commemorat.*

Vita ejus scripta.

4 *Pulchronius in Gallia Belgica natus, nobilibus, piis, opulentisque parentibus, quorum fere Virduni domicilium fuit, aut vicinis locis ubi erant eorum prædia ac possessiones. His admodum adolescens orbatus, a Lupo consanguineo suo, ejusque conjuge * Pimmola, Tulli Leucorum commorantibus, divinarum rerum perstudiosis, in tutelam est susceptus, magistrisque traditus, ut litteris ac bonis moribus erudiretur. Cum deinde pii conjuges pari consensu nuntium seculo remisissent, religiosam vitam amplexi, Lupus paullo post ad Tricassinæ Ecclesiæ solium evectus est. Qui deinceps cum S. Germano Autisiodorensi in Britanniam profecturus ad compescendam Pelagianorum rabiem, Pulchronium secum duxit. Instituit hic Lupi virtutes egregias studiose æmulari, illum observare, illi servire, summa reverentia ac submissione, velut magistro ac domino. Quæ sancti* C *Antistites toto eo itinere adivere pericula, in S. Germani Vita* XXXI *Julii inque S. Lupi* XXIX *ejusdem descripta, eadem Pulchronio quoque superanda fuere : et quæ postea Lupo civibusque Trecensibus Attila Hunnorum Rex intentabat, nisi præsidio illis benignitas Numinis fuisset.*

Virduni natus,

* *ima* Pimenlola. *educatur a S. Lupo Ep. Trec.*

ductus ab eo in Britanniam,

multa cum eo passus,

5 *Victo in campis Catalaunicis Attila ac pulso, respirarat aliquantum Belgica, nisi quod ei Franci incubabant. Virdunum, quæ urbs tunc adhuc Reip. Romanæ parebat, Antistitem sibi, quo dicitur antea diu caruisse, dari postulat, impetratque. Dignissimus eo munere visus Pulchronius, quippe et Virduni ortus, et sanctitatis doctrinæque fama conspicuus Trecis accersitur, Lupoque probante, supponit oneri cervices. Virdunum ergo perductus, magnaque civium lætitia exceptus, in SS. Petri et Pauli basilica, quæ nunc S. Vitoni appellatur seu Videni, dicitur inauguratus. Tum divinas cæremonias, si qua vitiatæ aut neglectæ, restaurare aggressus, precumque publicarum et sacrorum ritus ordinare.*

factus Episcopus Virdun. an. 451 vel 452

Ecclesiam suam reformat :

6 *Anni circiter lapso spatio Romam proficiscitur, Pontifici Maximo (Leo Magnus is erat) obtemperandi studium coram testaturus, sacraque veneraturus pie loca. Ea occasione missum ad Chalcedonensem synodum ait Wasseburgius, nulla vel in speciem probabili* D *argumento et ratione temporis repugnante : nam anno eodem, quo cum Attila in Catalaunicis campis dimicatum, Christi* CCCCLI *coacta et absoluta ea synodus est, in qua qui adfuere* Polychronii *Episcopi, ii proprias in Oriente Sedes habuere quæ indicantur. Iter autem hoc Romanum* Pulchronii *nostri anno minimum* CCCCLII *aut etiam serius contigit. Fortassis decreta synodi a Pontifice accepit, atque in patriam attulit. Alioquin etiam Demochares, Chenu, Claudius Robertus, Ghinius, Saussaius, aiunt synodo illi interfuisse.*

il Romam,

at non ad concil. Chalcedon.

7 *Roma reversus, intra urbem novæ basilicæ jecit fundamenta, facultates suas omnes, quas a majoribus non exiguas acceperat, in eam rem profundens. At loci angustiæ opus arctabant. Hortis suis fundisque propinquis pii homines ultro cessere, ut spatium ampliarent. Tantum in Antistitis sanctitate ad permovendos animos erat auctoritatis. Nec se superari munificentia passus est. His enim, de Antistite suo atque Ecclesia ita præclare meritis, prærogativam aliquam honoris tribuit, qua deinceps posteri eorum frui, et fruuntur etiamnum, in novorum Antistitum solenni ingressu, iique* Feudatarii Virdunenses *appellantur. Eam ipse basilicam Deiparæ Virginis honori dicavit, atque ejus præcipua so-* E *lennitate cœli Nativitatem decrevit. Sculpi quoque illius effigiem curavit, serpentem pede conculcantis, quippe quæ cunctas hæreses, quarum serpens symbolum est, sola interemerit. In hanc basilicam Sedes translata est Episcopalis. Ipse tamen in priore SS. Petri et Pauli æde suburbana sepeliri se jussit. Hæc fere de S. Pulchronii rebus gestis* Wasseburgius.

novam ecclesiam ædificat

(gratus erga cooperatores)

dicatque. D. Virg.

et Cathedralem constituit :

8 *Quædam ejus miracula, a Berthario ac Wasseburgio prætermissa, indicantur in Virdunensi Breviario, Lectione tertia ac quarta, hunc in modum :* Legimus siquidem in Vita beatissimi Lupi Trecassinæ civitatis Episcopi, qui eo tempore quo nefanda gens Hunnorum, Gallicanum regnum invadens, cædes Dei servorum et destructiones ecclesiarum exercebat, civitatem sibi a Deo commissam feliciter gubernabat; Pulchronium admirandæ sanctitatis virum, discipulum ejus fuisse, et tantis tunc virtutibus claruisse, ut si qui ei dæmoniaci offerrentur, mox eo viso solvebantur. Tantum ergo virum post excidium Hunnorum Ecclesia Virdunensis meruit habere Patronum. Cujus meritis sæpenumero nimias inundationes aquarum cessasse vidimus, cum per contigua loca sacrosanctum corpus ejus deportatum fuisset.

repressæ per ejus reliquias inundationes :

9 *Cum in suburbana Apostolorum æde sepultus esset* S. Pulchronius, *postea Hatto Episcopus, qui seculo* IX F *cum rexit Ecclesiam, ejus, Sanctorumque* Possessoris *et* Firmini *corpora refodi curavit, non absque cœlestibus portentis, et thecis affabre factis inclusa, intra urbem transferri, ut idem auctor est* Wasseburgius. *Meminit hujus translationis Bertharius his verbis :* Post hos extiterunt SS. Pulchronius, Possessor et Firminus : de quorum memoria nihil aliud scimus, nisi quod a primis temporibus eorum merita Deo fuerunt grata, et inter cives Sanctorum sunt enumerati. Legitur enim in Vita B. Lupi *etc.* Certe quando reliquiæ de prædictis Sanctis fuerunt acceptæ, tempore Domini Hattonis Episcopi, hinc et monumenta istorum honorabiliter ac venerabiliter, sicut decet Sanctos, sub monumento B. Vitoni reperta sunt. Pars autem corporum illorum ab aliquibus visa, satis ostendit, quod eorum animæ in beata felicitate gaudio fruuntur æterno.

ejus et duorum successorum corpora in urbem translata

ab Hattone Ep. sec. 9

10 *Celebratur anniversaria illius translationis memoria in Ecclesia Virdunensi, die* IV *Maii, officio trium Lectionum. Quo die ista habet Molanus in Auctario ad Usuardum :* Virduni translatio ejus loci Episcoporum et Confessorum Pulchronii, Possessoris ac Firmini. *MS. Martyrol. Centulense, antea citatum :* In suburbio

Translationis festum 4 Maii.

A bio Virdunensi sanctorum Episcoporum Pulchronii, Possessoris, et Firmini Confessorum. *Saussaius in Martyrol. Gallicano ad eumdem diem:* Apud Virdunum translatio ejusdem civitatis Episcoporum, beatorum Confessorum Polychronii, Possessoris, et Firmini : inter quos Polychronius ut ordine prior, sic potior meritis, et gestis præclarior fuit. *Cujus deinde longum texit elogium, in quo, quæ jam relata sunt, commemorat, gratia curationum illustrem extitisse;* Episcopalem Sedem ab æde suburbana... in ecclesiam beatissimæ Virginis, quam in urbe construxerat, transtulisse, imaginem in eminentiori templi aditu collocasse, serpentem pedibus conculcantem *etc. Quin et concilio Chalcedonensi interfuisse existimavit, ut alii ante citati. Solius* S. Firmini *meminit eo die MS. S. Maximini his verbis :* Virduno S. Firmini. *Hujus ac* S. Possessoris *natalis recolitur in Virdunensi Breviario* III *Decembris.* D

AUCTORE I. B.

11 *Meminit hujus* S. Polychronii *Baronius tom.* 6 *Annal. ad an.* 489 *num.* 18. *Claudius Robertus (qui cum Chenu, Demochare, Wassebergio sextum ejus Ecclesiæ Episcopum statuit) obiisse ait circa ann.* CCCCLXX. *S. Vitonus, qui quarto post eum loco eam Ecclesiam rexit, urbe a Clodovæo 1 expugnata, creatus Episcopus est.*

quando obierit?

DE SANCTIS EPISCOPIS

LOMANO ET FORTCHERNO

ATHRYMÆ IN HIBERNIA,

Commentarius historicus.

G. H.

B § 1. *Origo Ecclesiæ Athrymensis. S. Lomani Acta et Episcopatus. Conversio S. Fortcherni ejusque parentum.*

SECULO CH. V XVII FEB.

Athryma, *alias* Athruma, Athrumia, Athrimma, Trimma, *oppidum Mediæ in Hibernia, juxta vadum et pontem fluminis Boyni, qui inde ad civitatem Pontanam defluens, in Oceanum exoneratur. De Ecclesia Athrymæ primum fundata Usserius in Indice Chronologico ad Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum ista ad ann. Chr.* CCCCXXXIII *observat :* S. Lumanus, Tigridiæ sororis S. Patricii filius, cum in portu Colbdiano juxta hodiernam Pontanam duobus dierum quadragenariis avunculum frustra expectasset, adverso Boyno flumine ad urbem Trimmensem navigio vectus, Foirt-chernum cum matre sua Britonissa, et patre Fedelmidio, loci Domino, totaque ejus familia baptizavisse traditur. Indeque a Patricio et Lumano, qui eam regionem a Fedelmidio dono acceperunt, Ecclesia Trimmensis primum est fundata. *Idem Usserius cap.* 14 *pag.* 966 *asserit ob hoc* S. Lomano, seu Lumano, primo Trimmensis Ecclesiæ in Orientali Midia Episcopo, ac magni Patricii nepote, appellationem accepisse Port-Loman, Nugentiorum in Occidentali Midia oppidum C in illoque Sancti illius adhuc coli memoriam : *at qua mense dieque non tradit. Colganus refert.* SS. Lomanum *et* Fortchernum *ad* XVII *Februarii, additque eorumdem festum alterum in Menologiis Hibernicis annotari* XI *Octobris. Neutro die de iis quidquam in nostris Martyrologiis adhuc reperimus : quare cum Colgano ad hunc* XVII *Februarii de illis agimus, infra verba Martyrologii Tamlactensis daturi.*

Athrymæ in Media Hiberniæ provincia

Ecclesia fundatur a SS. Patricio et Lomano

colitur hic cum S. Fortcherno 17 Febr. et 11 Octob.

2 *Jocelinus in Vita S. Patricii cap.* 5 *hanc S. Lomani originem tradit :* Erant, *inquit*, tres sorores S. Patricio memorabiles, in sanctitate et justitia Domino placentes : harum fuerunt nomina, Lupita, Tigridia, et Darerca. Tigridia felici fœcunditate ditata, fructus optimos protulit : quia septemdecim filios et quinque filias edidit. Omnes mares magni meriti, Pontifices sanctissimi, Sacerdotes optimi, et monachi fuerunt, fœminæ vero sanctimoniales effectæ, in magna sanctitate dies consummaverunt. Episcoporum nomina, Brochadius, Brochanus, Mogenochus et Lumanus fuerunt : qui cum S. Patricio avunculo suo de Britanniis in Hiberniam venientes, et in agro Dominico strenue collaborantes, messem multam ad horrea cœlestia transmittendam collegerunt. Darerca vero, sororum ultima, mater erat Episcoporum sanctorum Mel, Rioch et Munis... Vere generatio istarum apparet benedicta, juxta sacri seriem eloquii et hæreditas sancta nepotes S. Patricii. *Hæc Jocelinus. Nomen patris exprimitur in Vita tripartita S. Patricii, cujus liber* II *ab adventu S. Lumani ad ostium Boyni fluminis juxta urbem Pontanam ita incipit:*

mater ejus Tigridia, soror S. Patricii.

fratres Episcopi.

Eccli. 44 12. E

3 Postquam S. Patricius fidem Christi Hibernis prædicaturus cum sua classe in Hibernia appulit, declinans ipse Temoriam, reliquit S. Lomanum in Inbhear-boinne ad naves tempore Quadragesimæ custodiendas : eique in mandatis dedit, ut navem adversus fluminis cursum Athtrumiam usque moveret, ubi tunc erat arx Fethlemidii filii Laogarii, filii Nelli. Cum autem S. Lomanus juxta Athtrumiam appulisset, sequenti die mane venit ad ipsum divinas laudes persolventem Fortchernus, Fethlemidii filius, ad auditam psalmodiam et cantum multum admiratus : ad cujus prædicationem et mox credens, baptizatus est. Et cum in viri Dei psalmodia et doctrinis nimis delectatus hæreret, superveniens ejus mater filium quæsitura, Clericos humaniter salutavit. Erat enim ipsa de Britanniis, Scotha nomine, Regis Britanniæ filia. Accessit et ipse Fethlemidius, et credidit, et Athtrumiam in perpetuum obtulit Deo, S. Patricio, S. Lomano, et Forcherno filio suo, qui monasticum sive clericale institutum apud S. Lomanum mox amplexus est. F

S. Lomanus venit Athrymiam :

convertit S. Fortchernum,

ejusque parentes

His peractis advenit et ipse S. Patricius, et Athtrumiæ fundavit Ecclesiam viginti quinque annis ante extructam Ecclesiam Ardmachanam, ibique reliquit S. Lomanum discipulum suum. De Britannia enim erat origo S. Lomani, et soror S. Patricii erat ejus mater : fuit enim filius Gollit, et fratres ejus erant S. Munis Episcopus de Forgnuidhe, in regione Cuirene in Boreali parte Midiæ, ad ripam australem fluminis Ethne; Brocadius de Imleach-each in Kierragia, Connaciæ regione ; Brocanus de Bregmagia regione de Hua-tortan ; et Mogenochus de Kill-dumhagloinn in regione Bregiorum. Et hi erant veri filii S. Patricii similitudine, religione, baptismo, et prædicatione : et quidquid acquisiverunt sive in agris, sive in Ecclesiis, totum Patri et Magistro Patricio obtulerunt in sempiternum.

natus patre Gollito :

4 *Eadem paullo accuratius tradit ante memoratus Jocelinus in Vita ejusdem S. Patricii his verbis :* S. Patricius de partibus Ulidiæ navigio transvectus, in Midiæ finibus ad ostium Boinn applicuit inter barbaros et idololatras, navem suam cum armamentis ejus S. Lumano nepoti suo custodiendam commisit : injunxit illi, ut saltem quadraginta diebus in illis partibus commorando, istam obedientiam sustineret, dum ipse ad ulteriora interim regionis loca ad prædicandum

inter barbaros adspirat ad martyrium

A dicandum pergeret. Lumanus vero lucis manens nuntius, spe martyrii obtinendi factus obediens, injunctum sibi dierum spatium ibidem demoratus duplicabat, quod nullus sociorum ejus facere, capiti suo timens, audebat. Ipse vero filius obedientiæ non est frustratus a fructu mercedis suæ in hac parte. Dum enim obedientiæ suscipiens, patientiæ fructum in se protulit, divini verbi semine fœcundare terras alienas, ad proferendos fidei flores fructusque justitiæ producere promeruit : et quanto devotius obediebat Patri spirituali, tanto mirabilius elementa obtemperabant ei. Expletis namque dierum duobus quadragenariis, cum fatigatus esset diutina expectatione super reditu S. Patricii, quadam die flabris ventorum vehementius ex opposito spirantibus, armamenta navis explicuit; et fervens fide, fidensque de S. Patricii meritis, ipsius auctoritate, navi, quatenus se transveheret ad locum sibi congruum, præcepit. O signum hactenus inauditum et incompertum! Navis nemine gubernante contra fluvium et ventum ad votum viri Dei velificavit, et ab ostio Boinn fluminis usque ad Athtrym cursu prospero illum transvexit. Ipse vero navem ob merita Patricii vexit adversus auræ statum absque remigio in flumine

AUCTORE C. B.

navigat adverso vento et flumine :

B contrario, qui quondam fluenta Jordanis convertens retrorsum, in alvei proprii fontem retorsit cursu retrogrado.

5 Appulsus S. Lumanus secus oppidum Athtrym superius nominatum, prius filium cujusdam optimatis ibidem dominantis, vocabulo Forkernum, ad se, dum recitaret Evangelium, venientem, deinde matrem ejus Britonissam natione, ad ultimum patrem ipsius, Fethleminum nomine, ad Christum convertit, et in fonte, quem in oculis eorum de terra precibus produxit, illos et alios multos baptizavit. His itaque gestis sanctus Sacerdos, vigesimoquinto anno ante fundationem Ardmachiæ, ibidem extruxit Ecclesiam cui dotandæ, ditandæque Fethleminus fidelis famulus Christi effectus, Athtrym et Midiam cum prædiis multis et pertinentiis suis, solenni donatione contulit. Ipse vero trans amnem secedens, mansionem sibi ac suis fecit, diesque suos in bonum consummavit. Lumanus in Ecclesia præfata Pontifex factus, Forkernum neophytum suum litteris imbuendum tradidit, et in brevi sufficienter litteratum, ad sacerdotium promovit.

fontem ad baptizandum elicit

6 *Jacta hæc Ecclesiæ Athrymensis fundamenta, ex antiquiore auctore Tirechano, licet minus eleganter explicata, repetit Usserius pag.* 853. Cum (*inquit*) Patricius cum sua sancta navigatione ad Hiberniam

C pervenit, S. Lomanum in ostio Boindeo navem custodire reliquit quadraginta diebus et quadraginta noctibus : ac deinde alium quadragesimum propter obedientiam Patricio mansit. Deinde secundum imperium sui Magistri in sua navi, contrario flumine usque ad vadum Truim in ostio arcis Feidilmedi filii Loiguiri, Domino gubernante, pervenit. Mane autem facto, Foirtchern filius Feidilmedi invenit Evangelium recitantem ; et admiratus Evangelium et doctrinam ejus, confestim credidit : et aperto fonte in illo loco a Lomano in Christo baptizatus est. Et mansit cum illo, donec mater ejus quærere eum pervenit et læta facta est in conspectu ejus, quia Britonissa erat. At illa similiter credidit : et iterum reversa est in domum suam, et nuntiavit marito suo omnia, quæ acciderant illi et filio suo. At vero Fedelmidius lætificabatur in adventu Clerici quia de Britonibus matrem habuit, filiam Regis Brittonum, id est, Scoth-noesa. Salutavit autem Fedelmidius Lomanum lingua Britannica, interrogans eum de fide et genere, et respondit ei : Ego sum Lomanus Britto, Christianus, alumnus Patricii Episcopi, qui missus est a Domino baptizare populos

accurate obedit S. Patricio.

colloquitur cum parentibus S. Fortcherni,

Hiberniensium et convertere ad fidem Christi, qui me misit huc secundum voluntatem Dei. Statimque D credidit Fedelmidius cum omni familia sua, et immolavit illi et S. Patricio regionem suam cum possessione sua, et cum omnibus substantiis suis, et cum omni progenie sua. Hæc omnia immolavit Patricio et Lomano cum Foirtcherno filio suo, usque in diem judicii. Migravit autem Fedelmid trans amnem Boindeo, et mansit Loman cum Foirtcherno in vado Truim, usque dum pervenit Patricius ad illos, et ædificavit Ecclesiam cum illis anno XXII, antequam fundata est Ecclesia Alti-machæ. *Hæc Tirechanus, qui annos* XXII *inter utriusque Ecclesiæ fundationem ponit, alii* XXV. *Usserius ad annum* XII *ante Ardmachiam fundatam primordia Ecclesiæ Athrymensis referenda arbitratur, hujus scilicet ad annum* CCCCXXXIII, *Ardmachanæ vero ad an.* CCCCXLV.

ab iis dono accipit amplas possessiones, ipsis alio migrantibus.

fundat Ecclesiam Athrymensem, diu ante Ardmacanam :

7 *Scripsisse vero S. Lomanum acta sui magistri et avunculi S. Patricii, tradit Jocelinus in ejusdem S. Patricii Vita.* Quatuor, *inquit*, codices de virtutibus et miraculis ejus partim Latine, et partim Hibernice conscripti reperiuntur, quos diversis temporibus quatuor discipuli ejus, videlicet B. Benignus successor illius, et S. Mel Episcopus, et S. Lumanus

E Pontifex nepos ejus, et S. Patricius filiolus ejus, qui post discessum patris sui in Britanniam remeans in fata decessit, et in Glastoniensi ecclesia sepultus est honorifice, conscripsisse referuntur... De quibus omnibus, quæcumque fide digna reperire potui, in hoc opus collecta communicare notitiæ posterorum gratum duxi. *Hæc Jocelinus. Colganus Append.* 4 *ad Acta S. Patricii par.* 3 *arbitratur* S. Lomanum scripsisse gesta sui Magistri adhuc in carne viventis, ipsumque Lomanum ante annum CCCCLX, et sic diu ante mortem S. Patricii decessisse. *Quæ ex ætate S. Fortcherni confirmantur.*

scribit Vitam S. Patricii adhuc viventis,

mortuus ante an. 460.

§. II. *S. Fortcherni Episcopatus, dein vita monastica. Socii varii Athrymæ quiescentes.*

De *obitu S. Lomani ac de promoto S. Fortcherno ad Episcopatum Athrymensem hæc scribit Auctor Vitæ tripartitæ S. Patricii sub initium libri* 2 *ante citati* : Post aliquantum vero tempus, cum S. Lomanus videret sui exitus appropinquare diem, ipse cum discipulo profectus est ad S. Brocadium fratrem suum visendum : et coram ipso resignavit Ecclesiam, cui præerat, in S. Patricium et Fortchernum, mandans ut Fortchernus illud ante suum e corpore decessum susciperet. Sanctus vero Fortchernus renitebatur,

F allegans non esse consentaneum, ut ipse in proprio patrimonio Ecclesiam suscipiat administrandam, ne videatur jus hæreditatis prætendere in ea, quæ ipse et pater suus Deo et S. Patricio obtulerunt. Et cum S. Lomanus nollet suam ei benedictionem impertiri, nisi suum præberet consensum ad onus illud suscipiendum, tandem consensit. Cumque post mortem sui Patris tribus tantum diebus præesset, regimen illius Ecclesiæ transtulit in quemdam peregrinum, nomine Cathaldum. Loca autem, quæ Princeps Fedhlemidius Laogarii Regis filius obtulit SS. Patricio, Lomano et Fortcherno, erant Athtrumia in regione de Hy Laogaire Breagiorum, et Inga in regione de Hy Laogaire Media. Ea autem loca obtulit et pro se, et pro omnibus Regibus majoribus, et minoribus usque ad diem judicii.

S. Fortchernus Episcopatum oblatum diu recusat :

9 *Similia Jocelinus de utroque narrat, quæ hic addimus* : Appropinquante *inquit*, die sui exitus de corpore, cum Forkerno præfato profectus est ad fratrem suum Brocadium, præcepitque Forkerno in virtute obedientiæ, ut Ecclesiæ, cui præerat, regimen susciperet post ipsius decessum. Ipso vero recusante,

A cusante, et allegante non esse rationi seu justitiæ consentaneum, ut in Ecclesia vel allodia patris sui, regimen susciperet animarum, ne videretur hæreditate possidere Domini sanctuarium, iterato Pater *invitus admittit,* et Pastor præcepto perstrinxit illum. Quid plura? Benedicere noluit illum, donec huic oneri suscipiendo præberet assensum. Sancto denique Lumano ex hac luce ad luciferæ patriæ perpetuam mansionem *ac post triduum,* migrante, Forkernus Ecclesiæ præscriptæ injunctam sibi curam suscipiens, tribus tantummodo diebus illi præfuit, ac deinde cuidam peregrino, genere Britanno, Cathaldio nomine, regimen illius commisit. *resignat :* Sic profecto vir Dei, patris sui præceptum adimplevit, et ne ceteris daret exemplum vindicandi jus aliquod in Ecclesiis, aut hæreditate parentum, omnimode vitare curavit. Hujus tamen Ecclesiæ cuncta prædia, de assensu Principum, a S. Lumano B. Patricio ejusque successoribus sunt collata, et ad jus Ardmachanæ spectant Ecclesiæ in perpetuum possidenda.

10 *Abdicato Episcopatu, S. Fortchernus secessit a terrenarum curarum strepitu, et in loco quodam remoto monasterium extruxit, Roscurense appellatum, cujus* *extruit monasterium* *Ecclesia num illa sit, quæ post obitum ejus dicta sit ob* B *sacram ejus venerationem* Ecclesia de Kill-Fortchern, sita in ea Lageniæ regione, quæ Idrona nuncupatur, *addubitat Colganus. In hoc Roscurensi monasterio,* *Roscurense :* *veluti in sanctitatis et sapientiæ palæstra plures postea pietate simul et doctrina illustres, in litterarum virtutumque studiis institutos fuisse colligimus ex Vita S. Finniani de Cluain-Eraird, danda ex codice Salmanticensi* XXIII *Februarii. In ea sub initium hæc leguntur :*

11 Cum natus esset, *Finnianus*, lætati sunt parentes, atque baptizandum ad sanctum Episcopum Forkernum miserunt usque ad Roscurensem Ecclesiam. Mulieres vero cum puero iter agunt, et ex *ad eum S. Finnianus baptizandus fertur circa an. 460* insperato obvius fit eis S. Abbanus Presbyter. Quærente vero sancto viro ab eis, quo tenderent, responderunt mulieres dicentes : Ad sanctum Episcopum Fortkernum pergimus baptizandi hujus pueri caussa. Venerabilis igitur Abbanus vidit Angelos in comitatu pueri : mulieres quoque, quæ puerum portabant, contestatæ sunt se vidisse juvenem pulcherrimum, ponentem super caput pueri manum, qui dixit : Beatus erit hic puer. Et baptizavit infantem sanctus vir Abbanus, vocans eum Finnluch, quia ibi bina flumina ex diversis fontibus cohærent sibi in unum, C ubi baptizatus est. Aqua enim ibi quasi albi coloris propter sui puritatem apparuit. Hic vero altero nomine, quod est magis commune, Finnianus dictus est. In loco vero, ubi sanctus infans benedictus lavacro salutis est purificatus, Crux posita est, quæ *apud eum instruitur :* Crux Finniani vocatur. Hic adveniente tempore apud S. Fortkernum psalmos hymnosque cum aliis Ecclesiasticis officiis didicit.

12 *Ex S. Finniani Actis ætas S. Fortcherni colligitur. Mansit namque S. Finnianus sub S. Fortcherni magisterio, donec ut auctor Vitæ habet,* trigesimum *usque ad an. 490.* ætatis suæ annum compleret, quando valedicens Magistro suo *S. Fortcherno*, iter arripuit, et trans mare *abit in Britanniam* pergere cogitavit. *Tunc* triginta ipse annis in Britannia, constructis tribus Ecclesiis, commoratus est, *dein* reversus in Hiberniam, ad fidem post B. Patricii obitum neglectam restaurandam, *uti ex officio ipsius Ecclesiastico edidit pag.* 912 *Usserius, qui in Indice Chronologico hunc S. Finniani in Britanniam* *redit in Hiberniam an. 520.* *discessum tradit ad annum* CCCCXC, *ejusque in Hiberniam reditum, post* XXX *annum Britannicæ peregrinationis completum, assignat ad annum Chr.* DXX. *Hinc constat S. Fortchernum post abdicatum Episcopatum,* D *in extructo Roscurensi monasterio floruisse opinione* AUCTORE G. H. *sanctitatis circa annum Chr.* CCCCLX, *quando S. Finnianus natus est, atque versus illius monasterium, ut ab eo sacro baptismi fonte ablueretur, deportatus : apud quem dein ad annum circiter* CCCCXC *permansit, ac triennio ante ex Hibernia discessit, quam S. Patricius notatur ab Usserio e vita excessisse, quod ad* XVII *Martii exequendum. Quamdiu S. Fortchernus post annum* CCCCXC *adhuc vixerit, non constat.*

13 *Colganus ait in Menologiis Hibernicis diversa observari festa tam S. Lumani, quam S. Fortcherni,* *SS. Lumani et Fortcherni veneratio :* *utrumque referri et* XVII *Februarii, et* XI *Octobris : ab illo appellari* Port-Loman oppidum, *ab hoc* ecclesiam de Kill-Fortchern, *in illisque ut diximus, singulorum sacram memoriam haberi : utrumque etiam cum aliis sociis Athrymæ* XVII *Februarii coli, quos ex Martyrologio Tamlactensi ita recenset :* Lomani Athtrumensis cum sociis suis, id est, Patricio Hostiario, Lurecho filio Cuanach, Fortcherno, et Cœlo Ochtra, Ædo, *alii ipsis adjuncti socii,* Ædo, Ædo, Cormaco Episcopo, Connano, Comeno Episcopo, Lacteno Sacerdote, Ossano, Sarano, Conallo, Colmano, Luctano Episcopo, et Finnsecha Virgine. Hi omnes Athtrumiæ requiescunt. *Hæc ibi.* E *In apographo nostro, a Colgano communicato, dicitur* Lomanus hostiarius S. Patricii cum sociis Atherumiæ Lurechus filius Cuanach *etc. Colganus de his, excepto* Cœlo Ochtra, *qui in apographo nostro* Cœlius Ochtra *dicitur, ad* XVII *Februarii agit, ac Sanctos appellat, fassus tamen* non esse verosimile, omnes hos octodecim Sanctos eodem die decessisse, neque arbitrari se eorum natalem, sed aliam festivam memoriam hac die celebrari. *Coli autem* Patricium Ostiarium XXVI *Augusti : Lurechum ab aliis Hibernis re-* *Patricius Lurechus,* *ferri ad* XVII *Februarii : Fortchernum esse Episcopum, de quo hoc loco egimus : ex tribus* Aedis, *qui in apographo* *3 Aedi,* *nostro* Aidi *appellantur, duos haberi* filios Fergussii, *tertium* filium Guarii : Cormacum Episcopum Athrymensem *esse juniorem ac seniorem, referrique in Fastis* *Cormacus,* *Hibernicis ad* XVII *Februarii : seniorem postea fuisse Ardmachanum Episcopum, appellari* Comorbanum, *id est, successorem,* S. Patricii, *mortuumque esse anno* CCCCXCVII, *deque ejus adolescentia agi in Vita S. Patricii tripartita, aliaque a Jocelino scripta, sed illic absque* Sancti *titulo :* Conanum *et* Comenum *a variis ejusdem nominis non distingui :* Lactenum Sacerdotem *Conanus, Comenus, Lactenus, Ossanus,* *(in apographo* Lactentium) *forte esse Abbatem de Achadur, ac* XIX *Martii coli :* Ossanum *Presbyterum videri fratrem S. Cormaci junioris Episcopi Athrymensis, qui* F *floruit seculo* VIII. Saranum, Conallum *et* Colmanum *Saranus, Conallus, Colmanus, Luctanus* *a variis ejusdem nominis Sanctis non posse distingui : videri tamen* Conallum filium Fiachnæ, *et* Colmanum filium Lugidii *esse :* Luctanum, *in apographo nostro* Lactanum, *alibi* Lactinum, Episcopum *esse, qui etiam in Martyrologiis non Hibernicis ad* XIX *Martii memoratur : denique* Finsecham Virginem *coli* XIII *Octo-* *Finsecha V.* *bris : quod hoc loco indicasse sufficit. In Martyrologio Mariani Gormani Abbatis Lugdunensis recensentur ad* XVII *Februarii etiam sequentes, quorum non meminit* *alii fastis Hibernicis hic adscripti,* *Colganus :* Dachonna filius Orani, Robneus Episcopus, Midus filius Facundi, Brelachus filius Fichelli. *Ex his in Tamlactensi habentur* Dachonna filius Odrani, Mido, seu Midus, filius Facundi juxta Sligech, Brelachus filius Fichelli : *ut loco Robnei est* Fichellachus seu Fichellius. *Ad Vitam S. Attractæ Virginis* IX *Februarii meminit Colganus* Dachonnæ, *atque* XVII *Fe-* *a Colgano omissi,* *bruarii coli : ut quorsum tam hunc quam alios jam memoratos hic omiserit, ac contra alios ex iisdem fastis recenseat, haud satis assequimur.*

DE

DE S. HABETDEUS
EPISCOPO LUNENSI MARTYRE.

J. B.

Circa an. D. XVII Feb.

Luna urbs olim celebris fuit ad Macram amnem, qui Etruriæ ac Liguriæ limes est. Vix nunc ruinas extare ejus urbis tradunt. Episcopatus Sarzanam aliquanto inde spatio distantem translatus a Nicolao V Pontif. Max. sed Episcopus Lunensis ac Sarzanensis appellatur. Colitur Sarzanæ S. Habetdeus, *sive (ut Petrus Episcopus Equilinus lib.* 11 *cap.* 59 *loquitur)* Habetdeum. *Ferrarius etiam in obliquis casibus* Habetdeus *appellat. De eo ista tradit idem Equilinus :* Habetdeum Episcopus Lunensis et Martyr, tempore Vandalicæ persecutionis in Italia martyrium passus est. Qui dum Arrianæ professioni resisteret, primo in exilium relegatus est : deinde ipsum Vandali revocantes, obturato eidem ore, ipsum aqua more Arrianorum rebaptizarunt, putantes ex hoc ejus conscientiam violare. Sed dum adhuc illis fortius obsisteret, ab eisdem capite cæsus est.

S. Habetdeus Ep. ab Arianis relegatus, dein occisus :

2 *Eadem aliis verbis memorat Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, citatque Equilinum, et Officia Ecclesiæ Sarzanensis. Eadem aliquanto brevius Ughellus tom.* 1 *Italiæ sacræ, ubi eum primum numerat Lunensis Ecclesiæ Episcopum. Dubitat tamen Ferrarius, an non potius Africanus Episcopus fuerit, tum quia nomen illud Afris Christianis familiare, ut* Quodvultdeus, Deogratias *etc. tum quia licet sæpius maritimam Italiæ oram incursaverint Wandali, ipsamque urbem Romam expilarint, numquam tamen firmas in Italia sedes habuere, ut in exilium relegasse Episcopos, dein revocasse videri possint. Quid si ab iis vexatus variis injuriis in Africa, demum proscriptus, ut alii plurimi, in Italiam venit, atque ibi a Gothis, itidem Arianis, postea occisus? Sed nihil affirmamus, præsertim repugnante Lunensis Ecclesiæ traditione.*

Lunensis Episc. an Africanus?

3 *Coli* XVII *Februarii ab Ecclesia Sarzanensi tradunt iidem Ughellus et Ferrarius atque hic iterum in gener. Catal. SS.*

colitur 17 Febr. Sarzanæ.

B E

DE S. FINTANO PRESBYTERO,
ABBATE DE CLUAIN-EDNECH IN HIBERNIA,
Commentarius prævius.

G. H.

Seculo Chr. VI. XVII Feb.

S. Fintanus Presbyter colitur 17 Febr.

Celebris est hoc die S. Fintani memoria in Fastis sacris. Martyrologium Romanum : In Scotia S. Fintani Presbyteri et Confessoris : *addit Usuardus,* magnæ virtutis viri. *Similia habent passim reliqua Martyrologia, etiam perantiqua manu exarata, sub nomine Bedæ, Usuardi, et Adonis : in quibus* Finanus, Finnanus, Fintanus, Fintanus, Frintanus *vocatur. MS. Bruxellense, MS. Florarium, Maurolycus,* Episcopum *appellant, errore arrepto ob alium S. Finanum Scotum Episcopum, qui hoc etiam die colitur.*

In Scotia hodierna habitasse ab aliis dicitur,

2 *Quænam vero in dictis Martyrologiis* Scotia *intelligatur, inter hodiernos Scotos ac Hibernos controvertitur. In Breviario Aberdonensi post relatam S. Finani Episcopi Vitam hæc verba adduntur :* S. Fintani Prioris in Scotia. *Dempsterus in Menologio Scotico addit :* qui postea Episcopatum gessit. *Idem in Historia Eccl. gentis Scotorum cap.* 509, *relatis Martyrologiis Romano, Galesinii et Maurolyci, ait, ab aliis* Presbyterum, *a quibusdam* Confessorem, *a nonnullis* Episcopum, *Breviario Scotico* Priorem *perhiberi;* Martyrologia MSS. non extare, *quæ scilicet ipse viderit : quamplurima nos habemus quibus* S. Fintani *memoria inscripta. David Camerarius eumdem* Fintanum, *quem fatetur* XVII *Februarii celebrari in Martyrologiis Romano et Usuardi, retulit ad Kalendas Februarii, nulla data, cur ita statuat, ratione. Hæc Scoti hodierni.*

C

ab aliis in Hibernia,

3 *In antiqua Scotia, sive Hibernia, natum esse et vixisse* S. Fintanum *asserunt Hiberni : una viginti quatuor in ea insula extitisse Sanctos,* Fintanos *appellatos, tradit Colganus ad* XVII *Februarii cap.* 1 *Appendicis post Vitam hujus* Fintani, *quem Abbatem et Fundatorem monasterii de Cluain-Ednech fuisse tradit cum Martyrologiis Hibernis, ex quibus Marianus collocat* Cluain-Ednech in Laghisia regione Lageniæ, *et quidem in diœcesi* Lethglinensi, *ut Colganus habet, qui cap.* 4 *Appendicis enumerat viginti duos hujus monasterii Cluain-Ednech Abbates, quorum sex Sanctis adscriptos memorat.*

Abbas de Cluain-Ednech.

4 *Vitam hujus sancti Abbatis damus ex MSS. Salmanticensi et Kilkenniensi, ex alio Kilkenniensi eam edidit Colganus, atque ex MS. Insulæ omnium SS. daturus ad* XV *Novemb. quo aliud ejus festum celebrari monet. In hac Vita dicitur num. ultimo* obdormivisse in pace XIII Kalendas Martii. *Quapropter verosimilius nobis videtur in antiquis Martyrologiis de hoc S. Fintano ad hunc diem agi. Auctorem hujus Vitæ coævum S. Fintano fuisse probat Colganus ex num.* 13, *ubi prædicit patrem B. Sinchelli male periturum, bonaque ejus post mortem a Regibus ac Principibus auferenda : nutritorem vero facta pœnitentia, erogatis in pauperes divitiis, feliciter moriturum, additque scriptor :* Quod est in futuro, non dubitamus, videntes præterita completa. *Quæ tamen verba monuimus in Salmanticensi MS. non legi.*

hujus Vita undecdatur : et quo auctore?

5 *Floruit hic* Fintanus *Abbas seculo Christi sexto, quo Rex Lageniæ erat* Colum, seu Colman, *secundum Annales Hibernicos, mortuus anno Chr.* DLXXVI. *Ad hunc liberaturus captivum venit S. Fintanus, ut dicitur num.* 19. *Dein S. Columba de Tyrdaglass Magister S. Fintani, qui eum in Cluain-Ednech misit, dicitur obiisse anno* DXLVIII. *At S. Columba Abbas Huensis, qui S. Fintano adhuc adolescente præerat aliis monachis, mortuus est anno ætatis* LXXVII *Christi* DXCV. *Hunc autem* Columbam *opinatur Colganus S. Fintano supervixisse qui hujus in regimine numerat proximos successores S. Fintanum Maeldubium, ab eo, ut in Vita dicitur, constitutum, S. Fintanum cognomento Corach, et S. Fintanum, qui et Munnu, filium Tulchani, qui traditur obiisse* XXI *Octobris anni* DCXXXIV.

floruit in seculo Chr. 6,

F

6 *Præter alios discipulos, quorum in Vita est mentio, fuit S. Congallus Abbas Benchorensis, in cujus Actis, ad* X *Maii illustrandis, hæc habentur :* Sanctus puer Comgallus secularem habitum deseruit, et habitum Ecclesiasticum suscepit, et litteras apud quemdam Clericum didicit, qui habitabat in quadam villa in cura, et ille Clericus natura fragilis erat in voluptatibus... Comgallus videns, quia Magister suus in errore adhuc maneret, deseruit eum cum patria sua, et direxit viam ad Australem Hiberniæ plagam, et intravit provinciam Lageniensium, et venit ad S. Fintanum Abbatem monasterii, nomine Cluain-Ednech, regentem

S. Comgallum in suum monasterium admittit,

A regentem in plebe Laighis, positum in Aquilonail Laginensium plaga juxta radices montis* Blæoma, recepitque S. Fintanus B. Comgallum in suam congregationem. Cumque ibi S. Comgallus in sancta conversatione duraque vita esset, immisit diabolus tædium magnum in corde ejus circa patriam suam et parentes, sustinens laborem magnum et durum, confessusque est suam tentationem sancto Patri Fintano, fuditque Pater sanctus preces et orationem ad Deum pro eo, et expulsus est illico diabolus a Comgallo per orationem sui senioris. *Et variis interpositis hæc leguntur :* Post multum jam tempus missus est S. Comgallus a S. Fintano, ut rediret ad patriam suam caussa ædificandi cellas ad Christi famulos nutriendos. Tunc jam S. Comgallus adbuc post multos annos sine Ordine erat, nolebat enim gradus suscipere. Et accepta benedictione et oratione Patris Fintani S. Comgallus cum discipulis sibi ordinatis cœpit pergere ad patriam suam.... constituitque magnum monasterium, quod vocatur Benchor, in regione quæ dicitur Altitudo-Ultorum juxta mare Orientale, et maxima multitudo monachorum illuc venit. *Hæc ibi. Fundavit S. Comgallus monasterium Benchorense circa annum* ɪↄʟᴠ, *ut vel inde confirmetur ætas S. Fintani : et certe plurimum aberrat Dempsterus, asserens eum floruisse anno* ɪↄᴄᴄᴄxxɪ, *vel* ɪↄᴄᴄᴄʟxxɪɪ, *nisi de quo ipse Fintano loquatur, clarius explanet.* B

** Colg. Bladhma.*

precibus a tentationibus liberat :

dimittit ut nova monasteria extruat :

a quo Benchorense ædificatum circa an. 555.

VITA

Ex II Codicibus MSS. et Colgano.

CAPUT I.

S. Fintani ortus, educatio, vita monastica. Cluain-Ednech monasterium extructum.

Sanctus Abbas Fintanus, vir vita venerabilis, de provincia Lageniensium oriundus fuit. Pater ejus vocabatur Gabhrenus, mater vero Findath : quæ cum esset prægnans, et proxima partui, ecce Angelus Domini venit ad eam, dicens : Recede ab hominibus in quemdam locum secretum, et esto ibi sola, donec infantulum sanctum parias. Paries enim, o mulier, filium, qui erit sanctus et magnus coram Deo et hominibus : Quæ statim juxta verba Angeli ad secretum locum perrexit : ibique sub quadam arbore septem diebus mansit *b* victum de cœlo quotidie comedens propter gratiam infantis : et ibi peperit suum filium plenum Spiritu sancto, sanctum scilicet Fintanum : duxitque eum die octavo ad quemdam virum sanctum, habitantem in loco qui dicitur *c* Cluain, et ipse baptizavit gaudens Fintanum, et postea apud eum legit, *d* et profecit multum in gratia et litteris. C

a S. Fintanus Lageniensis, ex Angeli monitu,

in secreto loco nascitur · b

c pie educatur : d

2 Quodam die, cum crevisset sanctus puer Fintanus, dixit sancto seniori suo : Pater para hospitium, quia hospites sancti ad te venient hodie. Turbatus est senior, quod non sibi hoc ostensum est, cum asperis verbis dixit puero : Unde hoc tu scis? et quis ostendit tibi præ omnibus nobis? Cui sanctus puer respondit : Dominus meus Jesus Christus ostendit, Pater, mihi, quod *e* S. Columba Kille cum sodalibus suis ad te hodie veniet. Quod ita completum est in illa die. Cum venisset S. Columba prope, dixit sociis suis : Paulisper declinare debemus ad senem cum sancto puero in propinquo habitantem. Cum ergo venisset ad locum illum S. Columba, dixit illi seniori : Ne irascaris, Pater, ego videlicet audivi, quando tu puerum sanctum tuum increpasti verbis asperis, prædicentem tibi adventum nostrum. Noli tu offendere eum, quia tu et locus tuus servies huic puero in æternum. Et ait senex : Credo quod ita erit. Antequam enim natus esset iste, gratia Dei curabat eum.

præscit S. Columbæ adventum : e

ab eo ut Sanctus habetur :

3 Postea factus juvenis S. Fintanus, multum timore et amore Dei repletus est : et accepta benedictione Magistri sui sancti perrexit ad *f* S. Columbam filium Crimthandi, ortum de provincia Lageniensium, qui jacet in sua civitate, quæ dicitur Tyrdaglass, in terra Momoniæ juxta flumen Sionna : et accepit illum gaudens. Fueruntque apud eum tres sancti discipuli, id est, *g* Coembanus, qui est Pater sanctus monasterii Enach-truim; S. Fintanus, cujus vitam scribo, et *h* R. Mocumin, qui est cum S. Columba Magistro suo in civitate Tydaglass. Et hi viri sancti unum cor habentes, quærebant huc atque illuc locum, ubi manerent ad serviendum Deo : et venientes ad quemdam locum in finibus Lageniensium, dixerunt ad S. Columbam Magistrum suum : Nos debemus, Pater, hic manere, et servire Deo. Qui dixit eis : Hic locus non est vobis a Deo paratus, sed cuidam Sancto, qui nondum natus est, qui vocabitur *i* Mobhii filius Cumaldæ. D

Ex MSS. f venit ad S. Columbam de Tyrdaglass, g h factus cum aliis ejus discipulus : i

4 Deinde venerunt ad locum, qui dicitur Cluain-Ednech, ibique per annum integrum manserunt. Sed, cum illic multitudinem hominum et suorum amicorum undique confluentium sustinere noluissent, reliquerunt locum illum, et perrexerunt per montem *k* Sinor, illicque invenerunt pueros custodientes pecora sua, quorum unus nomine *l* Sedna mutus erat a nativitate sua; cujus linguam S. Columba benedixit, et loquutus est statim. Dixitque ei Columba : Revela nobis in nomine Domini Jesu Christi loca, in quibus resurrecturi sumus. Et ille nutu Dei repletus spiritu prophetiæ indicavit unicuique ipsorum locum, in quo resurrecturus esset. E

cum iis habitat in Cluain-Ednech : k l post revelationem cuidam, qui mutus fuerat factam,

5 Deinde S. Columba aspiciens retro de monte, vidit locum, a quo recesserunt, crebrius visitatum ab Angelis sanctis, et contristatus est ipse, eo quod locum illum reliquit. Cui sancti sui comites dixerunt, Pater, quare tam tristis es? Sanctus respondit : Quia video locum, a quo venimus, plenum esse Angelis Dei, et inter illum et cœlum Angeli ministrare non cessant : et unus ex nobis debet redire ad locum illum, ut maneat in eo in æternum. Cui Fintanus Sanctus ait : Cuicumque dixeris, Pater, redire, ille obediens exibit. Dixitque ei S. Columba : Vade tu, o sancte juvenis, in pace ad illum locum, et Dominus erit tecum. Tibi enim revelatum est divinitus, quod ibi resurrecturus es. Et tunc S. Fintanus, accepta licentia et benedictione sancti Patris et Fratrum, venit ad locum illum, qui dicitur Cluain : et habitavit ibi, et vitam durissimam tenuit, et monasterium famosum illico cœpit ædificare. At illud monasterium prædicto nomine vocatur Cluain-Ednech, quod vertitur Latine, latibulum hederosum.

et apparitionem Angelorum, ædificat ibi monasterium :

6 Et audita fama vitæ et religionis S. Fintani, multi de diversis provinciis Hiberniæ venerunt ad eum, et sub regula valde stricta monachi sancti facti sunt apud illum. Manibus enim suis laborantes, eremitarum more, terram sarculo arabant : et respuentes omnia animalia, etiam nec unam vaccam habebant : et, si quando eis aliquis aliquid de lacte vel butyro obtulisset, jam non recipiebant : et si aliquis forte, nesciente S. Fintano, aliquid de lacte in locum tulisset, statim secundum voluntatem viri sancti, nutu Divino vas frangebatur. F

strictam præscribit regulam :

7 Audita jam asperitate conversationis eorum, nemo audebat eis carnem offerre. Scientes jam Sancti, qui erant in circuitu, gravissimum onus S. Fintani in se et in monachis suis, congregaverunt consilium, si possent adjuvare : et sanctus Abbas *m* Cannicus et alii Sancti cum eo ad S. Fintanum venerunt, rogare eum in Dei nomine, ut de suo nimio rigore aliquid tolerabilius pro caritate divina relaxaret. Nocte autem illa antequam S. Cannicus veniret, ecce Angelus Domini venit ad S. Fintanum, di-

m Angelo monente exit .

ex MSS.

cens ei : Crastino die sancti Patres ad te venient caussa caritatis, ut de rigore tuo aliquid relaxares : tu autem, antequam illi ad te veniant, paullisper de loco tuo in viam vade, et Dominus in occursum tuum mittet aliquem virum, et quodcumque dixerit tibi, indubitanter fac. Mane jam facto S. Fintanus in viam perrexit, et statim occurrit ei quidam vir, qui numquam locutus est : benedixitque eum S. Fintanus ; et illico aperta est lingua ejus. Dic mihi, inquit Sanctus, quid me oporteat facere, quia boni homines volunt relevare onus, quo cœpi ego vivere. Ille respondit ei : Omnia quæcumque bona pro Deo inchoaveris, pro nullo homine ante exitum tuum dimittas, donec certamen tuum consummes : sed cave, ne alii per errorem tuum scandalizentur, quia texta fragilior alia testa est. Et hæc dicens, postea tacuit. Deinde S. Fintanus reversus est ad monasterium suum. Sanctus vero Cannicus et ceteri Sancti venientes recepti sunt cum omni benignitate a S. Fintano. Et concedens vir Dei propter Sanctos aliquod solatium Fratribus, sui autem proprii rigoris nihil retro relaxavit : et orantes et benedicentes se invicem divinis sermonibus Sancti, ad sua reversi sunt.

mutum loqui facit,

a quo monetur non remittere rigorem institutum

aliquid aliis remittit

a *MS. Salmanticense ita incipit* Fintanus sanctus filius Crimthini, genere Maccu-Echach, a finibus Lagensium oriundus fuit cujus mater vocabatur Findnait. *Hæc in MS. Kilkenn.* Finnathea *dicitur, ubi supra* fines Lageniæ *qui hic* Lagenses. *De majoribus S. Fintani agit Colganus cap. 2 Appendicis post hanc Vitam : quem consule.* — b *MS. Kilken.* panem Angelorum. — c *MS.* Cluain-mac-treln. *MS. Insul.* Cluain-mihic-treoin. *Dubitat Colganus, num oppidum Lageniæ* Rosmhic treoin *intelligatur, an vero monasterium* Cluain chaoin, *satis propinquum monasterio de* Cluain-eidnech. — d *MSS.* et cum eodem viro sancto litteras postmodum didicit. — e *Colganus,* sanctus Juvenis Columba. *Colitur 9 Junii.* — f *Vita hujus Columbæ danda est 13 Decemb. dicitur que in ea* filius Nainnidh Regis, *seu* Nanvich viri potentis ac nobilis, de gente Craunthanain, *alias* Criuthani et Crinechani *et hujus postea etiam filius dicitur, eademque de S. Fintano aliisque discipulis narrantur.* — g *MS. Salm.* Kemanus Enig. Truim. *Insul.* Caimanus Enach-Truim. *In Vita S. Columbæ Magister,* Colman Enich Truim, et Kaymanus Enaych-Truym. *Inscriptum Martyrologiis Hibernicis ad 3 Novembr. tradit Colganus.* — h *Aliis* Mochuma, Mochuimi, *quem putat Colganus coli 1 Maii, ac dici,* Nathcoeme *et* Mochoeme. — i *MS. Salm.* Mobi Maccalde. *Vita S. Columbæ :* Mobye Maccualde, *quem Colganus ait referri ad 13 Decemb. et dici* Mobhium, *seu* Mobaium de Cluainfhionnabhi. — k *Ita MSS. Vita S. Columbæ* Sinnir. *Colganus* Ilbellinus. — l *In MSS.* Setbue, Selna, Serne. *Refert Colganus 9 Martii duos sanctos Abbates, nomine* Sedna, *et 10 Martii S.* Sedna *Episcopum Saigrensem, quem putat hunc esse.* — m *Aliis* Colmechus *et* Kynicus. *Vitam ejus dabimus 11 Octob.*

CAPUT II.

S. Fintani miracula. Donum prophetiæ.

Quadam die sanctus Pater Fintanus et sui Fratres comedentes, ignis de cacumine refectorii fortissime exarsit. Tunc terrore perterriti Fratres, nesciebant quid agerent, putantes totum monasterium igne consumi. Pater autem Fintanus tumultum Fratrum prohibens, sobrie elevata manu benedixit signo sancto ignem ; et illico flamma extincta est. Mirum jam dictu ! ædificium integrum inventum est.

Incendium signo Crucis extinguit,

9 Alio die foris in agro monachi S. Fintani laborabant : vir autem sanctus egressus, visitavit eos operantes. Veniens ipse ad Fratres, occurrerunt ei Fratres, et manibus hinc inde tenentes eum (sicut mos est servis laborantibus videntibus dominos suos aliquando ludendo, aliquid quærere ab eis,) postulaverunt ab eo refectionem illa die. Sanctus jam lætatus, subridens ait eis : Potens est Dominus Deus meus reddere pro me, filii carissimi, quod quæritis. In illo scilicet die coquus nihil aliud habebat parare Fratribus, nisi olera agrestia, sicut frequenter aliis diebus. Illa autem hora, viri ab australi parte Lageniensium cum curribus et plaustris plenis diversis generibus ciborum ad monasterium venerunt, et obtulerunt viro Dei. Pater sanctus gratias Domino agens, inde illo die Fratres suos caritativo refecit.

reficit suos

cibis inexspectato allatis :

10 Vir quidam sanctus, nomine *a* Lonanus filius Catheni, aliquando S. Fintano convivium fecit : et rogavit eum in Dei nomine Lonanus, ut sumeret caritatem. Cumque omnes in domo convivii, sicut mos est, gauderent, S. Fintanus solus lacrymabiliter flebat. B. Lonanus ait ei : Ecce vir Dei nos omnes læti sumus, tu vero solus quare tristis es? Caussam ergo hujus tristitiæ, ait, Pater, scire volumus. Vir Dei respondit : Non quia sumpsi caritatem tuam, ideo fleo ; sed si vos videretis, quæ ego video, utique diceretis, quod non sine caussa contristor. Hodie enim bellum miserabile gestum est in australi parte Momoniensium : et plurimas animas peccatorum, qui occisi sunt, in infernum duci video, contristorque pro hac re. Vix enim paucæ animæ eorum, qui bene vixerunt, et pro necessitate bellaverunt, evadunt. Ut sciatis autem hoc verum esse, ecce post septem dies ad vos venient, qui diligenter de ipso vobis narrabunt bello. Et ita evenit.

a

vidit prælium procul commissum, et deflet animarum ruinam

11 Item in eodem convivio, et in eadem die, quidam homo senex de rure veniens, intravit in domum convivii, qui erat armentarius S. Lonani : et conspiciens eum S. Fintanus, illis qui juxta se erant dixit : Vir ille senex hodie morietur in silvis, et cadaver ejus per septem dies non invenietur, et nulla bestia vel avis corpus ejus tanget, nisi tantum vulpes esuriens summitatem aurium et narium ejus gustabit. Et sic omnia contigerunt.

prædicit genus mortis alicujus,

12 Duo viri aliquando ad S. Fintanum venerunt, desiderium habentes diversum : unus enim eorum voluit, ut apud S. Fintanum monachus semper maneret ; alter non voluit nisi tantum decem diebus hospes manere. Cum autem audivisset et vidisset Pater sanctus, seorsim dixit Fratribus suis : Audite filii sermonem de duobus his hominibus. Nam, qui minus vult esse nobiscum, perfectus monachus usque ad mortem suam manebit ; hic vero alter, qui se monachum profitetur fore, tantum decem diebus in sua professione hic mansurus est, et in noctis tenebris ad seculum fugiet. Et secundum vaticinium sancti viri accidit illis.

diversum duorum statum, ipsorum votis contrarium,

13 Erat quidam religiosus monachus apud S. Fintanum, nomine *b* Sinchellus, cujus pater et nutritor male vivebant in seculo : et quæsivit B. Sinchellus licentiam a Patre S. Fintano ire, ut patrem et nutritorem suum de errore ad pœnitentiam converteret. Sed illi duri manentes corde, non audiebant vocem ejus. Tunc B. Sinchellus reversus est ad S. Fintanum, dicens : O Pater sancte, multo tempore in illis frustra laboravi. Ait ei Sanctus : Vade adhuc semel, et si poteris duc eos ad me, ut videam illos. Et illi venientes nutu Dei, sederunt circa virum Dei, unus ad dexteram, et unus ad sinistram. Pater autem Fintanus et B. Sinchellus medii erant. Cumque vir sanctus vidisset eos durantes in malo, seorsim dixit sine bello : Dico tibi o fili Sinchelle, quia sicut hi duo viri circa nos sunt, unus a dextris, et alius a sinistris, sic etiam in die judicii erunt. Pater enim tuus male vivens usque ad mortem a sinistris cum hœdis erit, et substantiam post mortem ejus inique Reges et Principes inter se divident, non curantes de anima illius. Nutritor vero tuus, videns infelicem mortem patris tui, de errore se convertet, et aget pœnitentiam condignam, et substantiam suam bene Sanctis et Christi pauperibus dividet, et in dextra judicis Filii Dei cum agnis sedebit. Quod est in futuro non dubitamus, videntes præterita completa secundum vaticinium viri Dei.

b

unum e duobus obstinatum damnari, alterum salvari

c

14 Quidam monachi monasterii S. Fintani nimio amore peregrinationis ardentes, nolentesque vivere in patria sua, sine permissione sancti sui Abbatis de monasterio perrexerunt, et paucis diebus ad cœnobium Benchor in Provincia Ultoniæ pervenientes, manserunt ibi, ut inde ad Britanniam navigarent. Quadam autem die unus de Fratribus lætus venit ad S. Fintanum dicens : Audivi, o Pater, quod Fratres nostri

A nostri ab amicis suis retenti sunt in dextera parte campi Hitha. Cui vir sanctus subridens, ait : Fili, falsum est quod audivisti : nam Fratres nostri, de quibus dicis, Frater, hodie portum Britanniæ tenebunt prospera navigatione, quia pro Deo peregrinantur. Quod ita probatum est. Nam post aliquod temporis spatium quidam Frater de monachis suis accensus amore fratris sui, qui cum prædictis Fratribus peregrinatus est, venit ad S. Fintanum tristis cum lacrymis, genuaque flexit ante Sanctum. Cui sanctus Pater ait : Quare tristis es? Ille Frater respondit : Fateor tibi, Pater, quia de absentia fratris mei carnalis valde contristor : rogo ergo, Pater, in Dei nomine, ut dimittas me post eum ire, ne tristitia me consumat. Cui sanctus Pater leniter ait : Lætus esto, fili, quia frater tuus hodie ad hunc locum ad nos veniet, et pedes ejus lavabis : quia cor ejus in absentia nostra requiem non habuit. In eadem scilicet die frater ille venit, et quæ contigerunt ei, ipse narravit omnia, sicut prædixit vir Dei.

suos monachos in Britannia trajicere, et socium eorum domum reverti :

15 Alia die cum S. *d* Cannicus et S. Fintanus in uno loco, videlicet in monasterio S. Fintani, Cluain-Eduech, essent, subito audierunt clamorem et jubilationem militum lætantium post interfectionem inimicorum suorum. Tunc ait S. Fintanus ad B. Canicum : Ego audio in ista jubilatione vocem innocentis ovis : quia unus ex ipsis erit monachus meus in hoc loco, et in vita perfecta morietur, et ipse Kyeranus vocatur, filius *e* Tulchani. Illi autem milites habebant capita inimicorum suorum, et venientes prope monasterium deposuerunt ea, et ducta capita a Fratribus, et sepulta sunt coram Fratribus a Sanctis in cœmeterio monachorum. Tunc unus de Fratribus ad sanctos Patres dixit : Quid proderit hominibus illis, quod capita sua sepulta sunt in hoc loco? Cui S. Cannicus et Fintanus responderunt incunctanter : Nos credimus et confidimus in Domino, quod isti homines in die judicii non cruciabuntur propter merita et honorem omnium Sanctorum hujus loci, qui hic jacebunt et orabunt viventes pro animabus eorum, qui hic sepelientur, quia principalis pars eorum corporum hic sepulta est, et ideo clementiam speramus iis. Deinde illic Kyeranus venit, et factus est monachus, et feliciter obiit, sicut prædixit S. Fintanus.

B *B. Kyeranum futurum suum discipulum. e*

commendat sepulturam sacram :

16 Quodam die audiens S. Fintanus vocem Presbyteri sacrificium offerentis, qui vocabatur Gosbanus, tremuit ipse et horruit cor ejus. Et cum interrogassent eum Fratres respondit eis vir sanctus : Vos fratres vocem Sacerdotis offerentis audire putatis : ego autem audio vocem hominis jubilantis post grave peccatum : heu heu, iste homo vitam hic
C nobiscum suam non consummabit. Deinde ille infelix, sicut vir Dei ait, deseruit locum et habitum suum, ad seculum tendens, et in seculo male vivens, turpiter in peccatis periit.

agnoscit malum statum discipuli celebrantis : prædicit apostasiam.

a *Plures* SS. Lonanos *enumerat Colganus, et hunc conjicit referri* 24 *Octob.* — b *In MSS.* Sinkellum, *quem Colganus ait coli* 20 *Junii.* — c *MS. Salmant.* Et sic impletum est, sicut ipse dixit. — d *MS. Salmant.* S. Bennechus. — e Tulchani filii *sunt* SS. Lugidius *et* Fintanus cognomento Munnu : *hujus Vitam habemus dandam* 21 *Oct. De S.* Lugidio, *seu* Lugadio *agit Colganus* 2 *Martii, ubi horum fratrem asserit* Kieranum *esse, atque hunc adscriptum Fastis Hibernicis* 5 *Januarii, ad quem diem ejus non meminit, et* 19 *Maii.*

CAPUT III.

Alia S. Fintani miracula. Cormaci e carcere liberatio.

Alio tempore, cum ambularet S. Fintanus in quodam campo, audita fama ejus, multi caussa orandi et benedicendi convenerunt ad eum : inter quos quidam filium suum paralyticum in magna miseria duxit ad illum : et pervolutus ad pedes viri sancti rogavit, ut in Dei nomine filium suum sanaret. Cumque S. Fintanus manus suas in orationem ad Dominum Deum extendisset, statim paralyticus Dei gratia sanus surrexit, benedicens et laudans Deum coram omnibus.

Paralyticum precibus fusis sanat : D EX MSS.

18 Unus nocte quadam de Fratribus, sciens quod sanctus Pater Fintanus pervigil esset in oratione, ubi esset orans, scire voluit : et quærens eum hinc et inde, venit in *a* cœmeterio Sanctorum, et erat nox tenebrosa, eminusque intuens eum Frater, vidit circa illum immensam lucem per magnum spatium, ut pene oculi ejus excæcarentur, nisi Deus per gratiam S. Fintani eum defenderet. Crastina autem die sanctus Pater minaci vultu dixit ei : Frater mi, cave ne iterum facias, quod nocte præterita fecisti, ne oculi tui excæcarentur. Vide quod Paulus Apostolus nondum purgatus a vitiis, cum vidisset lumen cœleste, oculi ejus cæcati sunt? Quanto magis tu, cum sis imperfectus moribus et vita, quomodo potes illud lumen videre? Si ergo illud lumen iterum in hoc seculo videris, oculi tui excæcabuntur illico, vel certe vitæ æternæ privaberis lumine. Hoc audiens ille Frater, territus promisit se iterum non facturum, petens sibi indulgentiam de audacia.

luce cœlesti circumfunditur : a

b 19 Rex Aquilonalium Lageniensium *c* Colum filius Cormaci, habebat in vinculis Cromacum filium Diarmadæ Regis Hua-Kinselach, id est, Australium Lageniensium, volens eum occidere, quem apprehendit in insidiis. Hoc audiens vir sanctus Fintanus assumpsit duodecim discipulos secum, volens liberare illum juvenem, et perrexit ad prædictum Regem, tunc habitantem in illo oppido, in planitie Lageniensium posito, nomine Rathmor, quod latine dicitur atrium magnum. Et ille Rex crudelis erat ; audiensque ipse S. Fintanum ad se venientem, jussit milites suos bene custodire captum, et castrum diligenter contra virum Dei firmari. Sanctus autem veniens illuc, Divina potestas omnes januas ei aperuit, et perveniens ad domum, in qua erat juvenis catenatus in vinculis, similiter aperta est janua illius. Et cum vidisset vir Dei juvenem in vinculis, omnia illius vincula fracta in terram ceciderunt. Vires autem ostiariorum et militum evanuerunt visu viri sancti. Tunc milites nimio terrore perterriti, festinantes ad Regem tunc dormientem perrexerunt, et nuntiaverunt ei hæc omnia. Rex autem terrore repletus dixit eis : Nescio ego ipse, quid faciam, quia cor meum intra me tremit. Cui dixerunt amici sui : Domine, iste Sanctus terribilis est, et in iracundia ad te venit, quia diligit juvenem quem tenes : et propter eum Sanctum multa prodigia Dominus facit. Omnia ergo quæcumque dixerit tibi, fac, ne te et nos ira Domini consumat. Tunc Rex ad S. Fintanum currens, prostravit se ad pedes ejus dicens : Nos te decet, Sancte, honorare, quia Deus te magnificat. Dimitto tibi ergo virum, quem petis et omnes vinctos, quos habeo cum eo. Et Benedicens vir sanctus regem, gratulabatur Domino : et solutis vinculis duxit secum juvenem, quem solutum petebat.

b c E *liberaturus Cormacum e carcere. videt januas ultro aperiri, et vincula solvi :* F *obtinet captivos :*

20 Et egressus est de castello, et occurrit ei in via multitudo militum, inter quos erat filius Belial de genere regali, qui volebat Cormacum quem absolvit Sanctus, occidere, sed comites sui prohibuerunt eum. Cui S. Fintanus ait : Fili diaboli, cito occideris, et vir iste, quem cupis occidere, longo vivet tempore in regno, et in bonis actibus vitam consummabit. Quod ita factum est. Nam ille infelix ante finem mensis occisus. Cormacus autem filius Diarmadæ multo tempore vixit in regno *d* Lageniensium, et in senectute spreto regno apud S. Coemgallum Abbatem in provincia Ultoniæ in monasterio de Beanchoir monachus factus, suam vitam *f* sancte finivit.

prædicit unt mortem instantem. Cormaco longam vitam in regno : d dein facto monacho : f

21 Alio tempore ambulans S. Fintanus in campo Liffi, occurrit ei vir clarus et bonus, *g* Fergna nomine *g*

A ne, filius Cobbthachi. Cumque vir Dei illum vidisset, descendens de curru, genua flexit ante eum. Tunc ille, ibi confusus, et turbatus ait : O homo Dei, quod hoc fecisti mihi peccatori? Cui Sanctus ait : Nisi te in cœlo et in terra inter choros Angelorum vidissem, numquam hoc tibi fecissem. Sed peto a te, ut cito deseras hoc seculum, et suscipias sanctum habitum. Cui ille simpliciter ait : Ego habeo duodecim filios, et *h* septem filias, et claram dilectamque conjugem, et plebem meam mihi subjectam in pace et fertilitate. Hæc omnia diligo, et non possum ea deserere. Sciens autem famulus Dei omnia, quæ ei ventura erant, dixit illi : Vade Domine in domum tuam, et ego ibo in viam meam, sed cum rediero, ad te veniam. Ab illa jam hora allocutionis sancti viri, cor illius hominis inspiratione Spiritus sancti cumulatum, et quæ prius dilexerat, fastidio de cetero habuit : et sine somno pene erat, quotidie considerans viam per quam S. Patris Fintani adventus sperabatur. Vir ille suæ regionis Dux potens jam erat. Cumque S. Fintanus expletis jam duabus hebdomadis, ad domum prædicti Ducis Fergnæ venit, obtulit ipse se statim Domino et S. Fintano, et relictis omnibus, quæ audivistis, ille lætus sequutus est Sanctum Dei usque ad diem mortis suæ, et in habitu
B sancto feliciter ad Christum migravit.

ex MSS.

prædicit futurum statum et sanctitatem Fergnæ Ducis :

dein ejus discipuli.

a *MS. Salmant.* in Reliquiis Sanctorum — b *Reliqua hujus capitis, post conversionem Brandubhi ad vitam monasticam ejusque obitum in MS. Salmanticensi collocantur.* — c Hic Colum, *inquit Colganus,* in Hibernico vocatur Colman, filius Corbrei, nepos Cormaci, mortuus Rex totius Lageniæ anno Ch. 576. — d Australium *scilicet, ut supra de patre Ouarmada dictum.* — e S. Congallus, *seu* Comgallus *mortuus est an.* 601. 10 *Maii : in ejus Vita illic damla dicitur* Cormacus Rex se Deo et S. Comgallo obtulisse cum tribus castellis, Centhartach, Folloan, et Arduroma. — f *Dubitat Colganus, num* 7 Maii colatur in Achaidfinnich in Lagenia. — g Cognatus S. Fintani *dicitur a Colgano, et de* Domo S. Brigidæ *in MS. Salmant.* filius Copthith. — h *MS. Insulense,* duodecim filias. *De Fergna ejusque liberis inter Sanctos relatis plura dubitando congerit Colganus.*

CAPUT IV.

Miranda in morte aliquorum. Sanctitas et obitus S. Fintani.

Quidam sanctus Episcopus, nomine Brandubh, qui erat vir sapiens, mitis et humilis, relictis suis omnibus pro Christo venit a regione Kinsealach, quæ est celebrior pars Lageniensium, ad S. Fintanum, ut monachus apud eum fieret : et invenit beatus Episcopus S. Fintanum Abbatem in monasterio quod dicitur *a* Achadh-Finglaiff, in plebe Hua-drona,
C contra civitatem Lethghleann, in orientali parte fluminis Bearuæ. Gavisus est autem sanctus Abbas in adventu Domini Episcopi, et dixit ei : Quid vis apud nos, sancte Pastor? Cui respondit Episcopus : Optime Pater, volo meam vitam extremam in claro tuo monasterio finire. Cui S. Fintanus leniter dixit : Cupio te, Domine, in hoc monasterio suavius et tolerabilius esse, quam in duro meo monasterio : onus enim monasterii mei grave multum est. Episcopus respondit : Usque modo aliis ponebam jugum, et sub alterius jugo vitam meam volo consummare Deo. Tibi enim et Domino me obtuli : quæcumque igitur mihi dixeris, sponte faciam : sed tamen hoc unum a te peto, ut si tu prius ante me de hoc seculo migraveris, non longe post te vivam, sed cito ad me venias obviam animæ meæ. Cui sanctus Abbas respondit : Hanc petitionem tibi Deus præstabit. Expletis itaque tribus annis S. Fintanus in monasterio Cluain-Eidnech in cœlum migravit. Hoc audiens sanctus Episcopus, manens in prædicto loco secundum jussionem S. Fintani, Fratribus dixit : Scio quia dies exitus mei de hac misera vita ad regnum Dei appropinquat, sicut sanctus abbas Fintanus mihi promisit. Et expletis *b* duabus septimanis a morte S Fintani, minister beati Episcopi somnium vidit,

S. Brandubhum deposito Episcopatu inter monachos recipit :

promittit illi non fore magnum inter obitum utriusque mortem

velut quamdam fenestram apertam in tugurio, in D quo jacebat Episcopus, et septem viros in vestibus albis venientes cum magna luce ad fenestram illam, et audivit unum ex eis clara voce dicentem : Veni foras, sancte Episcope, et noli moram facere, quia obviam animæ tuæ a Deo missi sumus, sicut tibi promissum est; et ecce Pater Fintanus mirabilis sanctitatis ad te venit. In cellula jam seorsum a prædicto loco Episcopus cum ministro erat. Expergefactus autem minister illic, accepit lucernam ardentem et adiens loculum, in quo sanctus Episcopus erat, invenit eum amisisse spiritum. Et hæc omnia minister Fratribus narravit. Tunc Fratres tumulantes sanctum corpusculum, glorificaverunt Deum in duobus Sanctis suis, et ceteri audientes postea similiter.

migranti occurrit.

23 Duo germani in monasterio sancti Abbatis Fintani erant, a juventute sua valde obedientes, et viribus suis Deo et Fratribus placentes, et se invicem diligentes. Accidit aliquando, ut unus ex his duobus fratribus, senior scilicet, magna infirmitate torqueretur, et quodam die ex ipsa infirmitate obivit. In hora autem mortis ejus frater minor absens fuit : erat enim in silvis operans cum Fratribus. Cumque reverteretur, vidit ordinantes in cœmeterio locum sepulchri; et interrogans eos audivit quia frater E suus mortuus fuerat. Tunc frater minor mœstitia repletus est, et tristis perrexit ad locum, in quo sanctus Pater Fintanus cum Fratribus circa corpus psalmos canebat, et rogavit ille Frater virum Dei, dicens : Rogo te, Pater, ut permittas me mori cum fratre meo, ut simul eamus ad regnum Dei. Cui vir Dei respondit : Frater tuus jam migravit ad regnum Dei, tu vivis, et non potestis de hac vita simul migrare ad cœlum, nisi ille resurrexerit. Sed placet mihi, quod tu vis, experta paullisper, et videbis fratrem tuum viventem. Tunc orante S. Fintano, ille, qui mortuus erat, illico vivus surrexit, et positus adhuc in feretro locutus est clara voce, benedicens omnibus. Deinde ad fratrem suum dixit : Frater mi, festina accipere sanctum sacrificium, quia familia cœlestis, quæ venit obviam animæ meæ, reversa est mecum obviam animæ tuæ : quia concessit Pater noster Fintanus et rogavit Deum cœli, ut ita fieret, videns anxietatem mentis tuæ. Cum ergo se frater minor collocasset juxta fratrem suum, cum benedictione et oratione sancti Abbatis et Fratrum, acceptoque divino viatico emisit spiritum, et simul ad cœlum cum Angelis vinxerunt. Hæc Fratres videntes, firma fides in cordibus eorum accensa est, F et cum gaudio, sancti Patris sui Fintani gratiam admirantes, Deum glorificaverunt.

Orante S. Fintano impetrat fratrem cum fratre defuncto commori :

ab eo reviviscente admonitus.

24 Quidam juvenis religiosus, nomine *c* Columbanus, de provincia Lageniensium, de plebe quæ dicitur Laighis, natus est, qui caussa orandi et peregrinandi ad S. Columbam in insula Hya perrexit, et mansit ad tempus apud eum. Cumque ille voluisset reverti ad Hiberniam, dixit ad B. Columbam : O Sancte Dei, quomodo in patria mea vivam, et tibi confitear peccata mea? Cui S. Columba ait : Vade ad virum sanctum illum, quem omnibus noctibus Dominicis vere video ante tribunal Christi inter Angelos stare. Ait ei beatus juvenis : Quis et qualis est ille sanctus? Respondit S. Columba : Est quidam Sanctus et pulcher in gente tua, facie rubicunda, oculis nitidis, canitiem habens in paucis capillis. Juvenis dixit : Non cognosco talem virum in regione mea, nisi S. Fintanum. Tunc S. Columba dixit ei gaudens : Ipse est, fili, quem video ante tribunal Christi, sicut tibi dixi. Perge ad eum, quia ipse est bonus pastor gregis Christi et multas animas secum ad regnum Dei perducet. Tunc S. Columbanus accepta licentia et benedictione sancti Patris Columbæ, gaudens

S. Fintanus inter Angelos ante tribunal Christi visus :

A dens rediit ad Hiberniam, et veniens ad S. Fintanum narravit ei omnia, quæ dixit vir Dei Columba. Audiens autem senex sanctus Fintanus hæc verba, facta est facies ejus quasi ignis, et dixit juveni : Cave Frater, ne hoc ulli dicas in vita mea : et non erat hoc difficile illi ; quia sanctus Pater Fintanus postea citius obiit.

25 Caritatem jam et humilitatem ac mansuetudinem in aliis et asperitatem in se ipso, patientiam, abstinentiam, graviaque jejunia, vigilias nocturnas, flexionesque genuum, et dilectionem circa omnes Christianos beati senis Fintani nemo in carne hic modo in terris poterit narrare. Omnia enim divina præcepta a pueritia usque ad venerabilem senectutem complevit.

perfectus in omni virtute :

26 Cum ergo exitus ejus advenisset, vocavit ad se populum suum sciens diem obitus sui, et cum licentia et benedictione Fratrum et Sanctorum, qui convenerant ad ipsum sanctum Patrem visitandum, constituit ipse in loco et in sede sua post se virum genere nobilem et moribus Fintanum Mældubhium eodem nomine nominatum. Deinde elevans manum suam benedixit populum, et accepto Dominico sacrificio obdormivit in pace decimo tertio Calendas Martii : atque inter choros Angelorum anima felicissima ducta est ad æterna gaudia.

D *EX MSS.*

constituit successorem :

moritur 17 Febr.

a *MS. Salmant.* Ahebt-arclayll, *addit Colganus*, non procul ab ecclesia Sleptensi in Lagenia. — b *MS Insul.* tribus diebus. *MS. Salmant.* tribus hebdomadibus. *Mallet Colganus* tribus mensibus, *quod in quodam Martyrologio Hibernico natalem repererit* 13 *Junii.* — c *Quæ de hoc* Columbano *hic referuntur, desunt in MS. Salmanticensi, et forsan aliunde non recte adsuta. Varia disputat Colganus, ac tandem censet hunc vocari* Colmannum Mac-Hua Laighse *ejusque natalem haberi apud Hibernos* 15 *Maii.* — d *Coli hunc Fintanum* 20 *Octob. e variis Hibernicis Martyrologiis docet Colganus.*

DE S. FINANO

EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

§ I. *S. Finani cultus sacer, studia, episcopatus.*

B

ANNO CHR. DCLXI. XXII FEB.

S. Finanus colitur 17 Febr. in Martyrologio Anglicano.

A*uctor Martyrologii Anglicani celebrat* XVII *Februarii* S. Finanum *hoc elogio, quod ex Anglicano Latine redditum, Colganus in Actis Sanctorum Hiberniæ ad eumdem* XVII *Februarii edidit his fere verbis :* Lindisfarniæ in regno Northumbriæ depositio S. Finani Episcopi et Confessoris : qui primo existens monachus monasterii S. Columbæ in insula Hya in Scotia, factus est Episcopus, Sanctoque Aidano in ea Sede successit : ubi in omni genere bonæ conversationis et vitæ sanctimonia beatos dies suos finivit circa annum Christi IↃCLX. Vocatur Merciorum, sive Mediterraneorum Anglorum Apostolus : cujus industria et molimine in prædicando magna pars illius regni ad Christianam fidem conversa est cum suo Principe Peada, Pendæ magni persecutoris filio : qui ad instantiam S. Oswini Northumbrorum Regis, cum multis magnis Comitibus et Dominis regni Merciorum, fuit per ipsum S. Finanum in loco, qui Ad murum dicitur, baptizatus, uti Beda et alii Anglici historici referunt. In ejus honorem multæ ecclesiæ in Anglia pariter ac Scotia dedicatæ sunt. *Hæc ibi. Locum illum, seu villam regiam* Ad murum *ab Alexandro et Severo Imperatoribus ductum, nunc* Waltoune *dici opinatur Cambdenus.* Berwicum *interpretatus est* C *Colganus, quod tamen oppidum procul ultra murum ad limites hodiernæ Scotiæ situm est. Ceterum Ecclesias S. Finano dicatas ad majorem antiquæ venerationis approbationem exprimi utile foret. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, edito anno* 1515 *et* 1521, *de eo agere videtur, dum post* S. Fintanum *supra memoratum hæc tradit :* In Scotia S. Fymiani Episcopi. *Ita in Chronico Joannis Bromton sæpius* Finianus *scribitur, ab aliis etiam* Finnanus, *et magis corrupte* Sinanus *et* Sinnanus *appellatur.*

et Auctario Hermanni Greven,

2 *Scoti eumdem Finanum ad* XVII *Februarii colunt in Breviario Aberdonensi, ex quo mox ejus elogium dabitur : cujus aliquod compendium inscripsit Menologio Scotorum Camerarius, citato Regio in Kalendario, Breviario Aberdonensi, aliisque : at pridie seu* XVI *Februarii Dempsterus,* In Anglia, *inquit,* Finnani Episcopi et gentis illius Apostoli, *atque apposita littera K innuit se Kalendarium Adami Regii aut simile sequi. Idem indicato Scotico Breviario, quod est Aberdonense, in Hist. Eccl. gentis Scotorum cap.* 508 *ait coli* XVI Februarii : *Dempsterum sequitur Ferrarius in Catalogo generali, citato etiam Martyrologio Anglicano, sed in quo* XVII *Februarii celebrari jam ostensum est. Hiberni etiam in Fastis sacris celebrant S. Finanum, non tamen* XVI *aut* XVII *Februarii sed* IX *Januarii, ad quem diem Colganus hujus Vitam Actis Sanctorum Hiberniæ adjunxit, asserens in Martyrologiis Tamlactensi et Mariani Gormani dici* festum S. Finiani Saxonici, *id est, Episcopi sive Apostoli Saxonum in Anglia. Hæc de veneratione*

apud Scotos 17 et 16 Febr.

E

apud Hibernos 9 Januarii

3 *S. Finanum patria Hibernum fuisse, fuse admodum contendit Colganus cap.* 2 *Appendicis ad Vitam ejus* IX *Januarii, ac notatione* 12 *tradit ex Chronicis Hibernis esse* filium Rimedii. *De ejus in adolescentia educatione hæc leguntur in antiquo Breviario Aberdonensi :* Anno Virginei partus sexcentesimo et quinquagesimo vir vitæ venerabilis et magnæ sanctitatis Episcopus, ac infidelium Doctor mellifluus, Finnanus nomine, ex Scotorum gente, et eorumdem nobili familia, a pueritia insignis, enutritus virtutibus, et liberalibus ab infantia traditus disciplinis. Hic suorum Præceptorum levi aut vix ulla admonitione hujusmodi litteris intantum deditus est, et animum accommodavit, ut sese in virum doctissimum evadere ausus est : et studebat sic, quod ad altioris dignitatis insignia de facili promeritus est ; sic, quod totus pene populus vaticinando eumdem Dei virum Episcopatu dignum acclamaverunt, et frequenter prædixerunt : ad quæ singula minime intentus erat. Sed omnibus suis coætaneis in omni morum gravitate, scientia, circumspectione et prudentia præstabat : super omnia tamen bonorum operum et virtutis aptissimum exemplar dedit, majoribus obsequentissimum, æqualibus servum, minimis ac inferioribus sodalem humillimum. Post hæc B. Finnanus Divinæ legi imbuendum animum super omnia accommodavit, et supernæ contemplationis studio, aliis mundi spretis oblectationibus, indefesse properabat. Præceptores ac viros sanctissimos in Christiana fide eruditos ubicumque cum omni patientia, humilitate et subjectione percunctando adiit, et quod ab iisdem divinitus didicit, perspicaci et sedulo ingenio memoriæ aliis prædicandum commendavit. *Hæc ibi.*

pie in disciplinis liberalibus enutritus,

F

studiis Theologicis eruditus,

4 *Celebre erat eo tempore monasterium a S. Columba in insula Hy, sive Hu, quæ et Iona dicta, nunc vulgo Columbkil, apud hodiernos Scotos extructum : in quo etiam S. Aidanus, Finani in Episcopatu Lindisfarnensi decessor, habitarat, quod Beda lib. 3 histor. Eccl. Angl. cap. 3 ita memorat :* Monachi erant maxime qui ad prædicandum venerant. Monachus ipse Episcopus

cum S. Aidano decessore,

A Episcopus Aidanus, utpote de insula, quæ vocatur Hy, destinatus. Cujus monasterium in cunctis pene Septemtrionalium Scotorum et omnium Pictorum monasteriis non parvo tempore arcem tenebat, regendisque eorum populis præerat. Quæ videlicet insula ad jus quidem Britanniæ pertinet, non magno ab eo freto discreta, sed donatione Pictorum, qui illas Britanniæ plagas incolunt, jamdudum monachis Scotorum tradita, eo quod illis prædicantibus fidem Christi perceperunt. *Hæc de S. Aidano S. Finani decessore Beda, qui et de successore Finani Colmano lib. 4 cap. 4 ista scribit :* Interea Colman, qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam tulit secum omnes, quos in Lindisfarnensium insula congregaverat Scotos, et relictis in Ecclesia sua aliquot Fratribus, primo venit ad insulam Hy, unde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus *etc. De S. Colmano agemus proximo die*, XVIII *Februarii, de S. Aidano* XXXI *Augusti, inter quos* Ecclesiam Lindisfarnensem *administravit* Episcopus Finanus, *et ipse ut Beda tradit lib.* 3 *cap.* 17 ab Hy Scotorum insula et monasterio destinatus, B *et lib.* 3 *cap.* 25 a Scotis ordinatus et missus : *factus actionum S. Aidani fortis æmulator.*

ACCTORE G. B.

et Colmano successore,

in monasterio Byensi vixit

5 *Horum in Northumbriam ad Episcopatum evocandorum hæc fuit occasio.* Edwinus Nordanhumbrorum Rex, anno regni sui XI, Christi DCXXVII, *teste Beda lib.* 2 *cap.* 14 baptizatus est die sancto Paschæ pridie Iduum Aprilium Eboraci : in qua etiam civitate ipsi Doctori atque Antistiti suo Paulino Sedem Episcopatus donavit, *cui Honorium Papam jure Metropolitani confirmato*, pallium misisse *tradit idem Beda cap.* 17. *At cæso anno* DCXXXIII *Edwino Rege, recessit Paulinus, relicta Eboracensi Ecclesia, quæ* per XXX annos, *uti observat Simeon Dunelmensis*, proprium non habuit Episcopum, sed Lindisfarnensis Ecclesiæ Præsules, Aidanus, Finanus, Colmanus et Tuda Nordanhumbrorum provinciæ administrarunt Pontificatum : *atque ea de caussa* S. Finanus *in Breviario Aberdonensi appellatur* Episcopus Northumbriæ *et* Confessor : et *Malmesburiensis lib.* 3 *de Gestis Pontificum Anglorum*, verbis Stephani Presbyteri *dicto Bedæ æqualis*, in compendium coarctatis, *ait*, Paulino pulso, Aidanum, Finanum, Colmannum Scottos, nec pallio nec urbis nobilitate voluisse attolli, in insula Lindisfarnensi delitescentes.

fuit (uti et illi) Northumbriæ Episcopus,

6 *Beda lib.* 3 *cap.* 3 *hæc ita gesta fuisse narrat :* Oswaldus (*qui, ut cap.* 1 *dixerat*, apud Scotos vel C Pictos tempore Edwini Regis exulaverat) ubi regnum suscepit, desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cujus experimenta permaxima in expugnandis barbaris jam ceperat; misit ad majores natu Scotorum, inter quos exulans ipse, baptismatis sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat, petens ut sibi mitteretur Antistes, cujus doctrina ac ministerio gens quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei et dona disceret et susciperet sacramenta. Neque aliquando tardius quod petiit impetravit. Accepit namque Pontificem Aidanum, summæ mansuetudinis et pietatis ac moderaminis virum, habentemque zelum Dei, quamvis non plene secundum scientiam. Namque diem Paschæ Dominicum more suæ gentis a quarta decima luna usque ad vicesimam observabat... Veniente igitur ad se Episcopo, Rex locum Sedis Episcopalis in insula Lindisfarnensi, ubi ipse petebat, tribuit. Qui videlicet locus accedente ac recedente rheumate bis quotidie instar insulæ maris circumluitur undis, bis renudato littore contiguus terræ redditur. Rex ejus admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans, Ecclesiam Christi in regno suo multum diligenter ædificare ac dilatare curavit. Ubi pulcherrimo sæpe spectaculo contigit, ut evangelizante An- D tistite, qui Anglorum linguam perfecte non noverat, ipse Rex suis Ducibus ac ministris interpres verbi existeret cœlestis : quia nimirum tam longo exilii sui tempore linguam Scotorum jam plene didicerat.

assignata S. Aidano petenti Sede Lindisfarnensi :

7 Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire Britanniam, atque illis Anglorum provinciis, quibus regnavit Rex Oswaldus, magna devotione verbum fidei prædicare, et credentibus gratiam baptismi, quicumque sacerdotali erant gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum populi gaudentes, donabantur munere regio possessiones et territoria ad instituenda monasteria, imbuebantur, præceptoribus Scotis, parvuli Anglorum una cum majoribus studiis et observatione displinæ regularis. *Inter hos verbi Divini prædicatores præcipuum extitisse S. Finanum, ejus a morte S. Aidani in Episcopum electio munit.* Nam, ut *Acta Breviarii Aberdonensis habent*, sanctissimo Aidano apud Anglos Northumbrorum Episcopo, qui eidem Ecclesiæ decem et septem annis præfuisse et rexisse legitur, sua vita functo felicissima, de Scotorum etiam gente originem et nomen habente, congregatis Cleri populique concionibus, virorum et mulierum utriusque sexus, unanimiter S. Finnanum in Episcopum E Lindisfernensem Spiritus sancti gratia eligi instanter postulaverunt, et solenniter assumpserunt. S. Aidanus, *qui anno Chr.* DCXXXIV *fuerat factus Episcopus*, obiit, *teste Beda lib.* 3 *cap.* 17, decimoseptimo Episcopatus sui anno pridie Kalendarum Septembrium, *anno Ch.* DCLI. Successit vero ei in Episcopatum Finan et ipse illo ab Hy Scotorum insula ac monasterio destinatus, ac tempore non pauco in Episcopatu permansit, *Oswio tum Northumbrorum Rege.*

inter ejus cooperatores,

S. Finanus instituit Anglos :

ab his in Episcopum electus ·

§ II. *Gesta S. Finani in Episcopatu. Regula S. Columbæ in Northumbria monachis præscripta. S. Finani obitus.*

Q*uam in ecclesia Lindisfarnensi construenda impenderit S. Finanus operam, ita Beda cap.* 25 *ejusdem libri* 3 *narrat :* Interea Aidano Episcopo de hac vita sublato, Finan pro illo gradum Episcopatus a Scotis ordinatus ac missus acceperat : qui in insula Lindisfarnensi fecit ecclesiam Episcopi Sede congruam. Quam tamen more Scotorum non de lapide, sed de robore secto totam composuit, atque F arundine texit. Quam tempore sequente Reverendissimus Archiepiscopus Theodorus in honorem B. Petri Apostoli dedicavit. Sed et Episcopus loci ipsius Earberht ablata arundine, plumbi laminis eam totam, hoc est, et tectum et ipsos quoque parietes ejus cooperire curavit. *Colitur* S. Theodorus XIX *Septembris, post obitum S. Finani a S. Vitaliano Papa in Angliam missus, pervenitque ad Dorobernensem Ecclesiam* VI Kalendarum Juniarum anni DCLXIX. *At* S. Eadbertus *factus est Episcopus Lindisfarnensis anno* DCLXXXVIII, *mortuus* VI *Maii anni* DCXCVIII.

Extruit ecclesiam Lindisfarnæ,

a S. Theodoro dedicatam,

a S. Eadberto plumbo tectam :

9 *Ejusdem* Finani temporibus, *ut Beda prosequitur*, quæstio facta est frequens et magna de observatione Paschæ, confirmantibus eis, qui de Cantia vel de Galliis advenerant, quod Scoti Dominicum Paschæ diem contra universalis Ecclesiæ morem celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschæ defensor, nomine Ronan, natione quidem Scotus, sed in Galliæ vel Italiæ partibus regula Ecclesiasticæ veritatis edoctus : qui cum Finano confligens multos quidem correxit, vel ad solertiorem veritatis inquisitionem accendit; nequaquam tamen Finanum emendare potuit, quin potius, quod esset homo ferocis

observat Pascha more Scotorum.

A rocis animi, acerbiorem castigando, et apertum veritatis adversarium reddidit... Hæc autem dissonantia Paschalis observantiæ vivente Aidano patienter ab omnibus tolerabatur, qui patenter intellexerant, quia, etsi Pascha contra morem eorum, qui ipsum miserant, facere non potuit, opera tamen fidei, pietatis et dilectionis, juxta morem omnibus Sanctis consuetum, diligenter exequi curavit. *Hujus Aidani* vestigia in fide et moribus illibate secutum esse Finanum *scribit Joannes Major lib.* 2 *de Gestis Scotorum cap.* 11

exemplo S. Aidani decessoris

10 *Eodem modo cum S. Aidano excelluit* S. Finanus *in præcipuis pietatis officiis, factus Evangelicæ veritatis eximius Doctor : qui ut in Aberdonensi Breviario dicitur*, consecratus in Episcopum, verbi Dei semina cunctis ubique professus est, et ab idololatria et superstitionibus falsis, varios a gentilatis errore convertit. Peadam vero mediterraneorum Anglorum Regem cum omnibus suis Comitibus, Baronibus, et subditis universis baptizavit, et in fidei orthodoxæ chrismate sancto insignivit, et firmiter in eadem instruxit. *Hujus conversionem ita narrat Beda lib.* 3 *cap.* 21. His temporibus Middelengli, id est, mediterranei Angli, sub Principe Peada, filio Pendan Regis, fidem et sacramenta veritatis perceperunt.

eximius verbi Dei præco.

B Qui cum esset juvenis optimus ac Regis nomine ac persona dignissimus, prælatus est a patre regno gentis illius : venitque ad Regem Northanhymbrorum Oswi, postulans filiam ejus Alhfledam sibi conjugem dari : neque aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidem Christi ac baptisma, cum gente cui præerat acciperet. At ille audita prædicatione veritatis et promissione regni cœlestis, speque resurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter se Christianum fieri velle confessus est, etiamsi virginem non acciperet... Baptizatus est ergo a Finano Episcopo cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus eorumque famulis universis, in vico Regis illustri qui vocatur Ad murum. Et acceptis quatuor Presbyteris, qui ad docendam baptizandamque gentem illius et eruditione et vita videbantur idonei, multo cum gaudio reversus est. Erant autem Presbyteri Cedda et Adda et Betti et Diuma : quorum ultimus natione Scotus, ceteri fuere de Anglis... Penda autem Rege occiso, cum Oswi Rex Christianissimus regnum ejus acciperet, factus est Diuma Episcopus mediterraneorum Anglorum simul et Merciorum, ordinatus a Finano Episcopo. Paucitas enim Sacerdotum cogebat unum Antistitem duobus populis præfici. *Hæc ibi. Fuit Penda*

Pendam Regem mediterraneorum Anglorum convertit.

baptizat.

consecrat Diumam Episcopum mediterraneorum Anglorum et Merciorum.

C *baptizatus an* IƆCLIII, *at biennio post et Penda interiit et Mercii facti sunt Christiani. Vitam S. Ceddæ dedimus* VII *Januarii. Hic Sigberto Orientalium Saxonum Rege ad fidem converso, missus est ad ejus populum convertendum, ac dein a S. Finano ordinatus est Episcopus. Rem gestam ita refert Beda cap.* 22.

11 Igitur Rex Sigbercht æterni regni jam civis effectus, temporalis sui regni sedem repetiit, postulans ab Oswi Rege, ut aliquos sibi Doctores daret, qui gentem suam ad fidem Christi converterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad provinciam mediterraneorum Anglorum, clamavit ad se virum Dei Cedd, et dato illi socio altero quodam Presbytero, misit prædicare verbum Dei genti Orientalium Saxonum. Ubi cum omnia perambulantes multam Domino Ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore, eumdem Cedd redire domum, ac pervenire ad Ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquium Finani Episcopi : qui ubi prosperatum ei opus Evangelii comperit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinationis aliis duobus Episcopis. Qui accepto gradu Episcopatus rediit ad provinciam, et majore

et S. Ceddam Episcopum Orientalium Saxonum.

D auctoritate cœptum opus explens, fecit per loca Ecclesias, Presbyteros et Diaconos ordinavit, qui se in verbo fidei et ministerio baptizandi adjuvarent. *Hæc Beda. Eadem in epitomen redacta tradit Simeon Dunelmensis lib.* 1 *Historiæ Dunelmensis cap.* 4, *additque ista de S. Cedda, ejusque fratre Ceadda :* Monasterium quoque *S. Cedda* in provincia Nordanhymbrorum in Lestingahen construxit, et religiosis moribus juxta ritus Lindisfarnensium, ubi educatus erat, instituit. In quo ipse moriens dedit illud regendum Ceadda fratri suo : qui et ipse monachus erat Lindisfarnensis, unus videlicet de discipulis Aidani, qui postea jubente Rege Oswin Eboracensis Ecclesiæ ordinatus est Episcopus : nec multo post, Theodoro Archiepiscopo præcipiente provinciæ Merciorum prælatus, in loco, qui Licethfeld nuncupatur, Sedem habuit Pontificalem. *Colitur S. Ceadda* 2 *Martii.*

AUCTORE G. H.

ante monachum Lindisfarnensem.

uti et S. Ceadda Episc. Eborac. dein Lichfeldensis

12 *De S. Finano aliisque Episcopis Lindisfarnensibus, tamquam Regulam S. Benedicti professis, agunt Trithemius et Wion ; ille lib.* 4 *de Viris illust. ord. S. Benedicti cap.* 152 *hæc scribit :* Sinanus monachus Huensis, B. Edani quondam discipulus, et post eum Lindisfarnensis Ecclesiæ Episcopus, vir non minus religione quam scientia Scripturarum E præclarus, ordinatus est annno Domini IƆCXLII Indictione XV. *Imo anno* IƆCLI, *ut melius observat Wion lib.* 2 *cap.* 25. S. Finanus, *inquit*, sive Sinanus, Scotus, monachus Huensis, Aidanum secutus anno IƆCLI pauco tempore in Episcopatu permansit : decimo enim administrationis suæ anno, Christi IƆCLXI, mortale solum reliquit, cœleste petiturus. Scripsit librum de veteris Paschatis ritu. *Hæc Wion post Trithemium. Verum illos falli, atque a Regula S. Benedicti diversos ritus tunc habuisse monachos Northumbriæ ostendit S. Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus apud Malmesburiensem lib.* 3 *de Gestis Pontificum Anglorum, ubi asserit se* primum fuisse, qui verum Pascha in Northanhimbria, Scotis ejectis, docuerit, qui cantus ecclesiasticos antiphonatim instituerit, qui S. Benedicti Regulam a monachis observari jusserit. *Idem Wilfridus, necdum Episcopus, in Synodo apud S. Hildam Abbatissam in monasterio Streneshal habita, atque a Beda lib.* 3 *cap.* 25 *descripta, disputans cum S. Colmano S. Finani successore, quam tum servarint Regulam, ita indicat :* De Patre autem vestro Columba et sequacibus ejus, quorum sanctitatem vos imitari, et Regulam ac præcepta, cœlestibus signis confirmata, sequi perhibetis, responF dere possum *etc. Jacobus Waræus lib.* 1 *de Scriptoribus Hibernicis cap.* 2 Scripsit, *inquit*, Columba Regulam monasticam, quæ extat, et vulgo Regula Columb-Kille dicitur, *id est monasterii Huensis a S. Columba extructi. Usserius pag.* 919 *testatur se reperisse* in codice perantiquo quatuor Regulas, Hibernico sermone antiquo et nostris temporibus pene ignorabili exaratas : *harum* primam Columbæ killi *vocari*, ad quam omnia Columbiensium monasteria, tam in Hibernia et Albania, quam in ipsa Anglia fuisse confirmata par sit credere. *Lindisfarnenses ergo Episcopi SS. Aidanus, Finanus, Colmanus, quos ex dicto Huensi S. Columbæ monasterio in Northumbriam advenisse diximus, hoc monasticum vivendi institutum in illud regnum introduxerunt.*

S. Finanus non vixit secundum S. Benedicti Regulam

a S. Wilfrido, in Northumbriam introductum :

sed Regulam Columbæ professus.

13 *Quod citatus ante Wion S. Finanum tradat* scripsisse librum de veteris Paschatis ritu, *eumdem suo apparatui inscripsit Posservinus, et Historiæ Ecclesiasticæ gentis Scotorum Dempsterus, qui addit eum etiam scripsisse* monita salutaria ad Ferguhardum Regem, *eaque* sanctissima monita haberi apud Hectorem Boethium lib. 9 Historiæ Scotorum pag. 177, *ubi hæc solum leguntur :* Sacerdotes Christi, quos fama pecuniosos ferebat, quæstionibus adhibitos haud

An scripserit libro

A haut torquere cessavit *Rex Ferquhardus*, donec argentum omne, si quod haberent, confessi, in suam contulissent crumenam. A Pontificibus tam immanium scelerum durius incusatus, Colmanno Finnanoque (hi tum inter Scotos præcipuæ venerationis habebantur) et quod contumaci animo monitis non pareret, sacris tandem prohibitus, comtempta religione, aliis templa adeuntibus, ipse venatum se contulit. *Quæ Leslæus lib. 4 de Scotorum rebus gestis in Ferquhardo* II, *Rege* LIV, *ita paucis attingit :* Cujus vitam omnium flagitiorum genere opertam cum Colmannus et Finnanus Episcopi sanctitate insignes, frustra sæpe insectati essent, sacris illum prohibuere. *Quæ antiquorum scriptorum testimoniis confirmari vellemus.*

AUTORE G. H. Et Ferquhardum Regem Scotorum excommunicarit?

14 Gessisse Finanum episcopatum in provincia Anglorum annis decem *tradit Beda lib.* 3 *cap.* 26, *silet diem et mensem obitus, ut reliqui antiquiores scriptores : cum veneratione ad* XVII *Februarii obitus rejicitur in Breviario Aberdonensi : sed ibidem in titulo hujus Vitæ annotatur annus* IↃCLXXIV *: cum tamen anno* IↃCLXI *constet eum vita functum esse : sed forte in æstate, cum decem circiter annos expleverat. Ita tres annos assignat Beda Episcopatui S. Colmani successoris, qui tamen Episcopatu relicto rediit in insulam Hy post Synodum Streneshalensem priore parte anni* IↃCLXIV *habitam, in qua S. Colmanum oppugnarunt Agilbertus Episcopus Occidentalium Saxonum, et S. Wilfridus Presbyter, qui eodem adhuc anno ex Anglia missus in Gallias ad eumdem Agilbertum creatum Parisiorum Episcopum, atque ab eo Episcopus est ordinatus.*

mortuus anno Episcopatus 10,

an. Chr. 661

D

15 *Obiisse S. Finanum anno* IↃCLXI *etiam Dempsterus annotavit, sed perperam addit,* quid post depositum Episcopatum gesserit, se non deprehendisse : *videtur deceptus verbis Westmonasteriensis in Floribus ad annum* IↃCLI *scribentis,* Aidano *tum mortuo* successisse in Episcopatum Lindisfarnensem Finanum, natione Scotum, sed parvo tempore in Episcopatu permansisse : *scilicet decem annis ut diximus e Beda, qui cap.* 17 *asserit* tempore non pauco in Episcopatu permansisse, *et cap.* 25 Finano defuncto Colmanum in Episcopatu successisse, *ad cujus Vitam die sequenti,* XVIII *Februarii, aliqua de S. Finano ab aliis tradita referentur.* Reliquias ipsius et memorias magna solennitate frequentatas esse priusquam hæretica rabies patrum, memoria Christianam pietatem e regno illo eliminasset, *ante memoratus Dempsterus scribit.*

ad mortem permansit Episcopus Lindisfarnensis.

B E

DE S. SILVINO EPISCOPO

ALCIACI IN BELGIO,

J. B.

Commentarius prævius.

CIRCA AN IↃCCXX. *XVII FEB. In Alciacensi monasterio*

§ I. S. *Silvini Ep. natalis, vitæ historia.*

A*lciacum cœnobium est instituti Benedictini in Belgica* II, *cujus mentio est apud S. Bernardum ep.* 350, *quo orat* virum illustrem Rorgonem de Abbatisvilla, *ut quamdam* terram, desertam et incultam, Ecclesiæ de Alchi in eleemosynam, concedere dignetur. *Situm hoc cœnobium haud procul Hesdinio Artesiæ oppido, vulgoque* Auchy les moines, *id est, Alciacum monachorum appellatur, ut ab Alciaco castro discernatur. Illic monachi Bertiniani in urbe Audomarensi,* Adroaldum virum nobilem, *aiunt,* cum prole careret, beato Patri Bertino prædium tradidisse donatione solenni, præsente venerabili Audomaro ac multis Proceribus urbis Teruanæ : *qua scilicet formula tradidisse idem Adroaldus S. Bertino villam Sithiu scribitur in hujus Vita* V *Septembris, in qua Alciaci nulla mentio est, neque domus orationis, quam ibi S. Bertinum instituere cœpisse iidem aiunt, atque ex aliis probant sui cœno-*C *bii monumentis. Illud constat,* Adalsquarum quemdam, et ejus conjugem Aneglam de nobilissima prosapia exortam Francorum, basilicam *illic* in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ construxisse : ubi etiam eorum filia Siccidis, *sive* Sichedis, *aut* Sicherdis, deposito seculari habitu jam Deo sacrata inerat, *ut in S. Silvini Vita num.* 21 *asseritur, nulla itidem facta S. Bertini aut Sithiensium mentione. Tenuerunt porro cœnobium Alciacum sanctimoniales, donec ab exercitu Normannorum Æræ Christianæ nono seculo excisum est. Restauratum postea, ac monachis Benedictinis datum, pacto addito, ut tenerentur Abbatem sibi e monasterio S. Bertini eligere, ut testatur, et ratum esse jubet Innocentius* III *Papa cap.* Abbati S. Silvini Alciatensi 25 *de verborum significatione, sive lib.* 5 *Decretalium tit.* 11 *cap.* 25, *ubi tamen scribendum fuit :* Abbati S. Silvini Alciacensi.

olim Virginum,

nunc monachorum,

2 *Ejus nunc cœnobii Patronus est* S. Silvinus *Episcopus, illic circa annum* IↃCCXX *sepultus, ut post dicemus : cujus tamen reliquiæ postea sunt Audomaropolim ad S. Bertini monasterium translatæ. Agitur anniversaria illius memoria Alciaci, Agique solebat Teroanæ, dum ea urbs stetit,* XV *Februarii, ut ex veteri Breviario Morinensi constat. Audomaropoli vero, non solum in S. Bertini ecclesia sed et in S. Audomari, quæ nunc est Cathedralis, colitur* XVII *Februarii : quo die ejus nomen plerisque Martyrologiis inscriptum. Usuardi antiquissimum exemplar, quod manu exaratum Lutetiæ extat in monasterio S. Germani, ita habet:* In pago Taruanensi S. Silvani Tolosanæ civitatis Episcopi. *Consonat Martyrol. Romanum, ac pervetus nostrum MS. nomine Bedæ insignitum. At plurima alia MSS. itidem Usuardi præferentia nomen, interque ea unum perantiquum et optimæ notæ, quod olim Augustini Hunnæi fuit, quoque usus est Molanus; item Usuardi editio Parisiensis anni* 1536, *aliudque Martyrologium editum Coloniæ anno* 1490, *ita habent:* Ipso die S. Silvini Taruanensis Episcopi. *Quædam mendose,* Caruanensis : *alia* Trauennensis, Targuanensis, Taruennensis : *Bellinus edit. Venetæ,* Carnensis, *Parisinæ,* Vanensis. *Molanus in posterioribus Usuardi editionibus an.* 1573 *et* 1583 *ita scribit :* Ipso die, monasterio Sithiu, in pago Tervanensi S. Silvini Teruanensis, Episcopi Tolosanæ civitatis. *Ipso tamen modo litterarum indicat, illa verba,* monasterio Sithiu, in pago Teruanensi, Tolosanæ urbis, *non esse Usuardi, sed ex proprio Ecclesiæ cujuspiam Martyrologio sumpta. Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonicorum, ad hunc diem ista mendose scribit* : In pago Tornavensi S. Silvini... cujus nomine in Alciaco est abbatia, ubi in monasterio Centulensi sepultus fuit. *Non est in Alciaco Centulense, sive S. Richarii, monasterium, nec in hoc sepultus Silvinus : sed invitati ad hujus exequias fuere Centulenses monachi Alciacum, nam in ipsa Alciacensi æde tumulatus est. Eodem die illius meminere in Benedictino Martyrologio Hugo Menardus (qui tamen fatetur, ex Vita non satis liquere an monachus fuerit) Arnoldus Wion, Benedictus Dorganius : in Germanico Petrus Canisius, Aubertus Miræus in Fastis Belgicis, Molanus in Natalib. SS. Belgii, Galesinius, alii : ac prolixe in Martyrologio Gallicano, inque ejus Supplemento Saussaius. Egregium Martyrologium quod ante quinque minimum secula, scriptum, istis solum verbis eum celebrat :* Ipso die S. Silvini Ep.

colitur S. Silvinus Ep. 15 Feb.

alibi 17,

et hoc die nomen ejus inscriptum Martyrologiis,

F

A 3 XV *Februarii natalem ejus consignant vetera quædam Belgica Breviaria, Morinense jam citatum, Bruxellense, Atrebatense, atque alia. Martyrologia item: Centulense, quod Bedæ nomine prætitulatum:* In territorio Morinorum, depositio S. Silvini Ep. et Conf. *MS. monasterii S. Martini Tornaci:* Et depositio Salvini Ep. et Conf. *MS. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis:* Ipso die S. Silvini Teruanensis Ep. et Conf. *MS. S. Lamberti Leodii, et multo vetustius monasterii S. Laurentii ibidem:* Ipso die S. Salvini Episcopi Tarwanensis et Conf. *In eodem tamen Laurentiano codice ad diem* XVII *additum antiqua manu:* Ipso die S. Silvini Tarwanensis Episcopi. *Ita et Hermannus Greven* XV *Februarii:* Silvii Ep. et Conf. et XVII: Ipso die S. Silvini Targuanensis Episcopi. *Diversos videtur existimasse. MS. Florarium die* XV *Herstallum translatas ejus reliquias statuit. De variis translationibus infra.*

[*aliis 15 Febr.* — *quibusdam utroque die.*]

4 *Qui* XXVI *Januarii Cenomanis tribuitur ab Hermanno Greven, Maurolyco, Felicio, Ferrario,* S. Silvinus Episcopus, *uti ad eum diem in syllabo prætermissorum diximus; is Cenomanorum Episcopus non fuit, cum neque in ullis Catalogis, neque in Cenomanicorum Præsulum historia ab Antonio Corvasærio, et Joanne Bondonetto edita, utraque perquam accurata,* B *ullus eo nomine Episcopus memoretur. At nec Morinensis hic noster quid ad Cenomanos spectet, ullum est usquam documentum. Videtur is potius esse, qui hoc ipso die memoratur Cremonæ, Cenomanorum in Gallia Cisalpina coloniæ, Episcopus fuisse, ut infra dicemus.*

[*Alius S. Silvinus 26 Janu.*]

5 *Vitam S. Silvini composuit Antenor Episcopus, qui illi videtur adhæsisse, notus certe ac familiaris extitisse. Nam, ut in Prologo dicitur,* ut affectum, quem vivens erga illum *(potius* erga illum viventem) subjectionis habuit post transitum illius non amitteret obsequendo, aliquid illius sanctitatis, quod scire potuit, litteris adnotare non distulit. *Verum ea Vita, ut ibidem dicitur,* partim rustice partimque vitiose composita erat juxta normam litteralis artis: *id est, ut interpretor, rudi et inculto stylo. Jacobus Malbrancus noster in scholiis ad cap.* 14 *lib.* 4 *de Morinis, putat solum notari in auctore formandarum pingendarumque litterarum imperitiam:* nam seculum illud nonnisi doctos ut plurimum Præsules tulisse; viros autem doctos male pingere sat frequens. *Fuerunt sane docti ea tempestate Episcopi, ut sancti fuerunt quamplurimi; at non ideo omnes, imo (quorum scripta exstent) perpauci styli gratia valuere: plerique, quod de Antenore in hujus Vitæ prologo dicitur,* satis fortasse in divina pollentes religione, non admodum in C disciplina eruditi litterali *fuere.*

[*Vita scripta ab Antenore Ep.* — *impolite.*]

6 *Debuit ergo illa Antenoris lucubratio* emendatius rescribi, non sensum mutando, sed enucleatius componendo, quæ inordinata videbantur. *Factum id Lentwaldis Abbatissæ jussu, ante incursiones Normannorum, quæ nepotum Caroli Magni temporibus contigere. Neque elegantiori forma litterarum eam se descripsisse Vitam scriptor affirmat, sed,* prout valuit, correxisse.

[*postea correcta.*]

7 *Eam Vitam descripserat Heribertus Rosweydus ex MS. codice cœnobii Alciacensis, contuleratque cum MS. Rubeæ vallis. Contulimus eam deinde nos cum MS Corsendoncani monasterii Canonicorum regularium juxta Turnhoutum in Brabantia, cumque alio exemplari, quod Rotomago miserat Fredericus Flovetus noster, et MS. Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti, atque aliis duobus, et Vita ea, quam ex MSS. Bertinianis edidit lib.* 5 *rerum Occitanar. Gulielmus Catellus. Neque ea non lecta nobis, quæ Ferreolus Locrius in Chronico Belgico, inque commentariis de rebus Morinorum Jacobus Malbrancus noster, et in Gallica Sanctorum historia Gulielmus Gazæus, de S. Silvino scripserunt. Vitam antiquam, quod alibi in capita aut Lectiones diversimode esset distributa, alibi uno tenore contexta, more nostro, prout commodius visum, partiti sumus.*

[*unde hic edita* — D — AUCTORE J. B.]

§ II. S. Silvini Ep. patria, genus, Episcopatus.

Molanus antea citatus S. Silvinum Teruanensem *scribit fuisse, factum dein Tolosanæ civitatis Episcopum. Idem Arnoldo Wioni visum. Neuter rationem dat ullam cur ita sentiat. Afferri illa potest, quod in Vita num.* 12 construxisse *dicatur* in suæ proprietatis jure ecclesias duas, unam in loco nuncupato Mundini Cisterna, et aliam in Remicensi Campania. *Quæ duo loca in Morinis sunt: ut videantur saltem majores ejus e Belgio oriundi. Vita eadem, (ab octingentis minimum annis scripta, imo amplius nongentis, cum secundus scriptor ea solum correxerit, quæ Antenor Episcopus, S. Silvini coætaneus, litteris commendarat) eadem, inquam, Vita cap.* 2 *num.* 2 *ita habet:* S. Silvinum nobilis Tolosana genuit terra, sed Teruanensium felices continent fines. *Fredericus Flovetus, qui nobis S. Silvini Vitam, quamvis mutilam, Rotomago misit, illud item monuit, vidisse se aliam in ea urbe Vitam, in qua S. Silvinus natione Scotus fuisse asserebatur. Quia enim complures iis temporibus e Scotia ac Hibernia sancti Episcopi in Belgium finitimasque provincias venere fidei ac pietatis proseminandæ caussa; scriptor fortasse quispiam, cum S. Silvinum advenam didicisset apud Morinos habitasse, Scotum fuisse divinavit.*

[*S. Silvinus an Taruanensis?* — *an potius Tolosanus?* — *quomodo Scotus dictus?* — E]

9 *Minus etiam fidei tribuerim MS. Florario SS. isto* XVII *Februarii proferenti:* Ipso die depositio S. Silvini, Terwanensis Episcopi et Confess. qui fertur filius extitisse Pipini Brabantinorum Ducis secundi hujus nominis, et per consequens de stirpe Karolidarum. *Elogium habemus S. Silvini ex* Catalogo Episcoporum Ecclesiæ Taruanensis, *ab Rosweydo excerptum, hoc exordio:* Beatus Antistes Silvinus in tellure Tolosana claris fuit parentibus legitime generatus. Sed cum esset hic sanguinis nobilitate strenuus, adornari concupivit sanctitatis operibus: qui Virginis imitator Evangelistæ Joannis, uxorem, quam desponsavit, propter Deum dereliquit. Hunc felices Teruanensium continent fines: quin imo nonnulli eum Teruanensem fuisse Episcopum in suis reliquerunt scriptis. Alii dicunt fuisse filium secundi Pipini cognomine Grossi, qui tertius fuit Dux Brabantiæ et Marchio Imperii, et S. Plectrudis, uxoris ejusdem, ex qua tres proles fertur genuisse, puta Drogonem Ducem Campaniæ, Grimoaldum, et hunc sanctum virum.

[*dicitur filius Pipini et Plectrudis in recentioribus MSS.* — F]

10 *Veteres rerum Francicarum scriptores, atque e recentioribus accuratissimi Scipio Dupleix et Sammarthani, non alios Pipini ex Plectrude liberos agnoscunt, nisi* Drogonem *et* Grimoaldum. *Hadrianus Barlandus in Chronicis Ducum Brabantiæ cap.* 3 *de Pipini et Plectrudis liberis ita loquitur:* Ex eo conjugio digna parente edita proles: filii tres Drogo et Grimoaldus, qui quum Christi esset fortis adsertor Dei, postea Leodii martyrium adiit ob Christi fidem, ibi sepultus in æde Divo Jacobo sacra. Filius tertius fuit Silvius, vir sapientissimus, qui et ipse Sancti appellationem meruit. Filia Notburgis vocata est. Sepulchro illata Coloniæ, miraculis claruit. *Divæus quoque rer. Brabanticorum lib.* 1 *cap.* 3 *inter Pipini filios* Silvium *numerat.* S. Notburgem *multi e recentioribus Plectrude natam volunt. De utraque merito dubitari posse monet Gelenius in Plectrude. Plures certe Notburgem a Plectrude educatam, sororis ejus filiam aiunt fuisse. Nos de ea agemus* XXXI *Octobris, quo colitur.*

[*et editis historiis.*]

11 *Joannes Gilmannus, in Rubea valle prope Bruxellam Canonicus Regularis, Vitæ S. Silvini hunc præposuit prologum a se concinnatum, prima parte Hagiologii Brabantinorum:* Quoniam Deo cura est

AUCTORE J. B.

A de hominibus, et plus animarum curam gerit quam corporum; idcirco nos quoque ea quæ ad salutem spectant, et ad earum ædificationem proficiunt, tractaturi in medium proferentes et quod medicorum est medicis relinquentes, deliciosum ferculum de vita et moribus beatissimi Silvini Teruanensis, sive Morinensis, Episcopi, legentibus proponimus: qui creditur fuisse filius Pipini Brabantinorum Ducis secundi hujus nominis. Quamvis forte dubium de hoc oriri videatur, pro eo quod infra dicatur de ipso, quod eum nobilis Tolosana genuit terra. Sed non est incredibile, quod talis Principis filius in tali terra nascatur, quæ licet modo sit sub potestate Hispanorum, dudum tamen subjecta fuerat dominio Francorum: quæ permutatio forsitan jure prælii, aut pacto conjugii facta est. Cura igitur, ut inchoavimus loqui, Deo nostro de hominibus magna est, et spiritualibus morbis spirituale malagma procuravit in redolenti conversatione Confessoris sui Silvini, cujus actus, ut Dominus donabit, hic explicabimus. *Hæc Gilmannus: qui tamen hallucinatur, dum, quo tempore scribebat, fuisse* sub Hispanorum potestate Tolosanam terram *tradit. Reminiscebatur forsan victoriæ Hispanorum de Miramomolino Maurorum Rege,* XVI B *Julii* CIↃCCXII *relata* ad Navas Tolosæ, *qui locus circa Bæticæ fines est, nec unquam sub dominio Francorum fuit. At Tolosana terra, in qua natus S. Silvinus dicitur, est territorium urbis Tolosæ in Gallia Narbonensi.*

tamen in Tolosana ditione natus.

12 *Illud quoque meminisse Lectorem oportet, Pipinos illos, qui potentissimi erant in hocce Belgii tractu, qui tunc ad Austrasiæ regnum, dein Lotharingiæ, ac demum ad Germanicum attinuit, amplissimas quidem habuisse possessiones, ac Duces fuisse, sed non hæreditarios, neque Brabantiæ: qui titulus ante sexcentos circiter annos usurpari primum a Comitibus Lovaniensibus cœpit.*

an Pipinus Dux Brabantiæ fuerit?

13 *Tolosæ urbis Episcopum fuisse S. Silvinum tradunt, uti retulimus, Usuardus, Molanus, Martyrologium Romanum, atque alii auctores. Non extat in Catalogo Antistitum Tolosanorum apud Democharem et Joannem Chenu. Claudius Robertus inter eos statuit qui quarto Christi seculo floruerunt, et* S. Silvium vel Silvinum *vocat, citatque Wionem, Baronium, Molanum qui non* Silvii, *sed* Silvini, *longe Silvio posterioris, consecravere memoriam. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano* S. Silvinum *Episcopum fuisse scribit; cujus Ecclesiæ, non indicat: in Supplemento Tolosanum Antistitem facit, uti et Malbrancus: et hunc quidem eo gradu dejectum, atque in Morinos relegatum ab Ebroino* C *existimat: Saussaius ait,* timentem sibi ab humanæ laudationis aura, solum vertisse, ac solium deseruisse. *Sed hoc postremum qui licuit ingratiis Pontificis Romani? Si alterum acciderat, cur post Ebroini cædem non est ad suam Ecclesiam revocatus, sed ad* XXX *circiter annos in Belgio hæsit, aut etiam secundum Malbranci computum ad quatuor et quadraginta? Guilhelmus Catellus, sola nixus Molani ac Martyrologiorum Romani et Benedictini auctoritate, eum in Catalogo Tolosatium Antistitum locat, medium inter* Villegiselum, *qui Concilio Remensi sub Sonnatio interfuit circa annum* DCX-XIV, *et* Arrusonem, *quem ait anno* DCCLXXXV *cuidam synodo Narbonæ habitæ adfuisse. Adeo mutilæ sunt ejus Ecclesiæ tabulæ, ut spatio* CLX *annorum solius* S. Silvini *nomen extet, et quidem haud satis æquo jure intrusum.*

S. Silvinus an Tolosanus Episcopus?

diversus saltem a S. Silvio.

NOT. 1.

14 *Taruanæ, Morinorum vetustæ urbis in Belgio, Episcopum Silvinum appellant Martyrologia non pauca antea citata, uti et Petrus de Natalib. lib.* 11 *cap. ultimo num.* 70. *In MS. Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti extabat perbrevis* S. *Silvini Vita, in qua* Teruenensis Episcopus factus *dicitur. Quamquam vero asserat Malbrancus* pagum Teruanensem et Tarvanensem *non eumdem esse; sed* Teruanensis *nomine præcipue* D *nuncupatam ditionem, quæ nunc S. Pauli Comitatu continetur; promiscue tamen apud scriptores, qui de S. Silvino agunt, pro Morinensi tractu, ac subinde diœcesi, accipitur. Ceterum etiam Taruanensem Episcopum fuisse S. Silvinum existimavit auctor Chronici Besuensis, cujus pars est ab Andrea Chesnæo in Normannicis vulgata, ubi ista leguntur:* Delatum est a Taruanensibus corpus beatissimi Silvini eorum Episcopi. *Malbrancus, qui antea Tolosanum Episcopum fuisse S. Silvinum scripserat, postea Taruanensem Ecclesiam rexisse ait pro Ravengario, dum is morbo implicitus munus administrare suum non valeret.*

an Episcopus Taruanensis?

15 *Nobis aliud pronuntiare haud licet, quam quod est ab ipsius Vitæ scriptore traditum: is nec Tolosanæ Sedis, nec Taruanensis meminit. Non tamen auguramur eum, ut aliis apostolicis viris factum alibi observavimus, venerationis ergo Episcopum a posteris appellatum, ac Presbyterum dumtaxat fuisse, cum in Vita diserte* Antistes *vocetur, cujus scriptor primus Antenor Episcopus ignorare non potuit, quem in Ecclesia gradum is tenuisset: et qui postea eam correxit, se nusquam* sensum mutasse *prioris scriptoris profiteatur. Sed plures ea tempestate sancti viri, ut ad Ethnicorum nationes Christo adjungendas majori pollerent auctoritate, Episcopi ordinabantur, nulla certa attributa Sede: quod postea ne temere amplius fieret, et non nisi Pontificis Maximi jussu, sancitum est.* E

potius incertæ Sedis fuit,

vere tamen Episcopus,

§ III. *Tempus adventus S. Silvini in Belgium, et mortis.*

16 *Quo vixerit S. Silvinus tempore, ita eadem Vita exponit:* Floruit quoque tempore prioris Karoli Regis et Childerici ejus Principis perseverans usque ad Vinciacum bellum, quod gestum est inter Karolum et Ragenfridum Francorum Regem. *Qui hic Childericus dicitur,* Chilpericus *fuit, qui Childerico Rege natus, sed, ne Theoderici patrui aliorumve furorem irritaret, in Calensi monasterio a S. Batilde avia educatus est, inque Clericum attonsus, et* Daniel *appellatus. Hunc postea Neustrii, sive Occidentales Franci, mortuo Dagoberto juniore, Childeberti* II *filio, Theoderici nepote, Regem creaverunt anno* DCCXV. *Qui mox cum Raganfredo Majore Domus Austrasiam ingressus, cladem aliquam Caroli Martelli exercitui intulit, ac regiones Rheno vicinas vastavit, evocato etiam in auxilium Radbodo Frisiorum Rege. Anno deinde* DCCXVII, XII *Kal. April. Dominica Passionis, Vinciaci in pago Cameracensi, victus a Carolo est: cumque auxilio Eudonis Aquitaniæ Ducis instaurasset exercitum, iterum a Carolo fugatus ad eum ab Eudone remissus, non multo post, anno* DCCXX *Noviomi mortuus est. Improprie ergo Raganfredus Rex Francorum dicitur, qui Dux solummodo erat. Minus erratum dum Carolus Rex vocatur, qui, ut antea Pipinus ejus pater, regia potestate Austrasiam gubernabat, ipsisque Regibus imperabat.* F

floruit sub Chilperico

Rege creato an. 715.

mortuo 720.

17 *Quo mortuus sit anno S. Silvinus, quo mense, aut quoto die mensis, non exprimitur. Sed quod perseverasse* usque Vinciacum bellum *dicatur, alii anno* DCCXV *quo id bellum cœpit, alii* DCCXVII, *quo Vinciaci commissum prælium est, Malbrancus anno* DCCXX, *quo et Chilpericus decessit vita functum existimant. Mortuus est* hora vespertina diei sancti Sabbati, *ut habetur num.* 18. *Si per* sanctum Sabbatum *intelligatur Paschæ pervigilium, id quidem anno* DCCXV *in* XXX *Martii incidit,* DCCXVI *in* XVIII *April.* DCCXVII *in* III *Apr.* DCCXVIII *in* XXVI *Martii,* DCCXIX *in* XV *Ap.* DCCXX *in* XXX *Martii: quibus diebus in nullo adhuc Martyrologio nomen adscriptum* S. Silvini *observavimus. Si* sanctum Sabbathum *auctor appellet quodlibet Sabbathum; cum alia Martyrologia eum* XV *Februarii, alia* XVII *exhibeant, dicendum vel anno* DCCXVI, XV *Februarii qui Sabbatum erat, vel* DCCXX, XVII *mensis ejusdem,* qui

ipse mortuus die Sabbati

vel 15 *Feb* 716,

A *qui itidem Sabbatum erat, decessisse. Videtur prius affirmare Jac. Meierus, dum lib.* I *Annal. Flandr. ad an.* IↃCCXVI *ita scribit:* Per eosdem dies Silvinus Episcopus Tolosanus, magnum pietatis exemplum, Alchiaci naturæ concessit. *Posterius magis arrisit Malbranco, quod Februario anni* IↃCCXVI *necdum Vinciaci pugnatum erat, neque satis adhuc idoneo spatio temporis Chilpericus regium gesserat nomen, ut floruisse ejus tempore Silvinus dici possit. Et videtur scriptor cum ait* tempore Karoli et Chilperici ejus Principis floruisse, *non obscure innuere, vixisse adhuc per id tempus, quo Chilpericum ab Eudone sibi deditum in sua potestate Carolus habuit, sive eum servare sibi obnoxium, ad detrahendam suæ dominationi invidiam, voluerit, seu cautius e vita expellere velut fato proprio perfunctum. Antequam autem dederetur Carolo Chilpericus, dici* suus Princeps *non poterat, qui adversariorum erat.*

vel potius 17 Febr. 720.

18 *Solisne igitur illis quinque annis, Chilperici commoratus in Belgio est Silvinus? Nullum amplius spatium indicat Vita. Malbrancus amplius* XL *annis tribuit: nam venisse huc censet circiter* IↃCLXXIV *annum Christi, licet hinc Romam ac Hierosolymam putet profectum: quæ loca prius fortassis adierat, quam huc velut ad quietem secederet. Duo præcipue argumenta* B *perpulerunt Malbrancum, ut prius multo, quam nos statuamus, cum scriberet in Belgium immigrasse, quod nempe dicatur donationi cuipiam S. Vindiciani anno* IↃCLXXXV *subscripsisse, atque etiam prius dedicationi ecclesiæ Blangiacensis adfuisse.*

creditus multo ante venisse in Belgium,

19 *Donationem illam S. Vindiciani Episcopi Cameracensis, deque ea conscriptas ab eo tabulas, ac Joannis* V *Papæ confirmationem, recenset Baldricus lib.* I *Chron. Cameræc. cap.* 25. *Cui subscripsisse præter* Joannem *ipsum ac* Vindicianum *dicuntur Episcopi decem et septem, quorum priores duodecim ignoti nobis sunt, Itali fortassis: quinque reliqui sunt* Audoinus Archiepiscopus, Austregisilus Ep. Ravengarius Ep. Silvinus Ep. Leodegarius Ep. *Acta ea dicuntur* VIII Id. Maii anno VII regni Domini nostri Theoderici Regis, Indict. II, *Donationem non convello: in subscriptionibus inest mendum, nec unum. Creatus est Pontifex* Joannes V *die* XXII *Julii anni* IↃCLXXXV, *mortuus anno sequenti,* II *Augusti.* Theodericus *post Childerici fratris necem, quæ æstate anni* IↃCLXXIX *contigit, revocatus ad regnum, nondum septimum in eo annum expleverat* VIII *Id. Maii anni* IↃCLXXXVI. *Atque is character bellè habet. Non item alter, qui est Indictionis secundæ, cum esset* XIV. *Vivebat tunc quoque* Audoenus *Archiepiscopus Rotomagensis.* Austregisilus *Bituricensis ab annis* LXXIV *decesserat. Si Sedis alterius fuit, qui hic* C *subscripsit, cui uspiam scriptorum memoratus?* Ravengarius, *cum anno demum* IↃCCVI *successisse S. Baino dicatur, absque solida ratione statuitur hic S. Audomari senis ac cæci Vicarius: cur enim non id significat, ac passim alii in solennibus Actis? Obierat nempe jam pridem S. Audomarus, ut ad* IX *Septembris ostendemus.* S. Leodegarius *anno* IↃCLXXXIV *interfectus erat* II *Octobris. Cur non igitur etiam* S. Silvini *perperam adjectum nomen suspicemur?*

et subscripsisse donationi cuidam S. Vindiciani,

factæ anno, 686.

vitiosæ plerumque aliæ subscriptiones

et post adjectæ.

20 *Magis abnorme est, quod in Vita S. Bertæ fundatricis Blangiacensis traditur* IV *Julii, his verbis:* Anno igitur Incarnationis Domini nostri Jesu Christi IↃCLXXXII, Agathionis vero Papæ anno II, Theoderici autem Regis Francorum, filii videlicet Clodovæi et Baltildis Reginæ, anno XII, in Blangiaco piissima Berta monasterium ædificare cœpit, in pago Tarvanorum, in propria possessione: quod, Domino tribuente, cum summo honore finetenus deductum est. Compositis quoque omnibus, quæ ad ornatum ordinemque monasterii consuetudo poscebat; piissima Berta convocavit in unum venerabiles Episcopos ad præscriptum oratorium dedicandum, S. Ansbertum Rotomagensem Archiepiscopum, venerabilem Ravengarium, in cujus parœcia ante relatum cœnobium D situm est, Taruanensem Episcopum; S. Amandum Tungrensem Episcopum: Sanctum quoque Walaricum, et S. Germanum de civitate Parisiis; S. Silvinum advenam Episcopum de Tolosa venientem; S. Leodegarium Episcopum et futurum Martyrem; Sanctum quoque Richarium, ac S. Eligium; Sanctum etiam Pharonem de Meldis civitate, ac S. Elbertum Cameracensem Episcopum. *Aliud apographum pro Elberto* Autbertum *habet.*

in Vita S. Bertæ dicitur interfuisse dedicationi Blangiacensi an. 682

AUCTORE J. B.

21 *Oportet hæc paucis enucleare.* S. Agatho *anno* IↃCLXXIX *Papa electus, ut secundus ejus annus fuerit* IↃCLXXX, *aut summum* IↃCLXXXI. *Theoderici duodecimus annus, ut liquet ex ante dictis, cœpit anno* IↃCXC. *Istæ igitur notæ temporum invicem minime congruunt. Quid reliquæ?* S. Ansbertus *in Cathedram Rotomagensem successit S. Audoeno* XXIV *Augusti* IↃCLXXXIX *vita functo, obiit ipse anno* IↃCXCV. *De* Ravengario *antea diximus, S. Baino post annum* IↃCC *successisse, ut non potuerit antea diœcesis Taruanensis ejus* parœcia *vocari.* S. Amandus *decessit anno* IↃCLXXXIV VI *Februarii,* S. Leodegarius *eodem anno:* S. Autbertus *anno* IↃCLXXV, *cui suffectus S. Vindicianus, ultra* XXX *annos sedisse dicitur, ut hic* Elberto *locus non fuerit.* S. Eligius E *obierat anno* IↃCLXV, *suffectus S. Mommolenus, anno* IↃCLXXXII *testamento S. Amandi subscripsit.* SS. Walaricus *et* Richarius *Abbates multis annis prius obierant: S. Germanus Parisiensis amplius centum. Quid probari de* S. Silvino *potest in tanta rerum temporumque perturbatione? Neque hanc non vidit Malbrancus, sed caute dissimulavit, ita scribens:* Ecclesiasticorum e cœtu adfuere, Ausbertus Rotomagensis Archipræsul, Parisiensis et Tungrensis Episcopi, Pharo Meldorum Episc. S. Demandus Episcopus Londinensis, Episcopus Noviomensis et Tornacensis, Episcopus Cameracensis et Atrebatensis, Abbas Sancti Richarii, Abbas Sancti Walerici, Silvinus advena Episc. de Tolosa, ut ait Vitæ scriptor. *Cur non ergo bona fide, ut nos, verba scriptoris repræsentat, ejusque retegit imperitiam? Nam qui ille* Demandus Londinensis Episcopus?

nullis pro habitibus characteribus,

ideo alibi consulto mutatis:

22 *Geminum habemus Vitæ S. Bertæ exemplar, sed utrumque, e codice Blangiacensi: in neutro est* Demandi *nomen, neque vel in Episcoporum Londinensium vel Sanctorum catalogis. Scripta est ea Vita S. Bertæ post annum* CIↃCXXXIX, *cum eo anno factum mense Julio miraculum referat. Auctor miracula nonnulla, quæ narrat, se spectasse testatur. Vir fuisse bonus videtur, sed ignarus antiquitatis, ac præsertim chronologiæ. Cum ergo convenisse ad eam dedicationem Episcopos Abbatesque complures legisset, aut pro more Ecclesiæ, ac S. Bertæ* F *dignitate, convenire debuisse putaret, celebriores aliquot percensuit, quos existimabat circa ea tempora vixisse.*

imperite scripta ea Vita post an. 1139.

23 *De adventu S. Silvini in Belgium, præterquam quod floruisse Chilperici tempore dicitur, non Theoderici aut filiorum, illud quoque expendendum quod num.* 21 *habetur:* Isti etiam *(Adalsquarus et Aneglia)* construxerunt basilicam Alciaci cœnobii in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ: ubi etiam ante adventum S. Silvini, eorum filia, Sicedis nomine, deposito seculari habitu jam Deo sacrata inerat. *Faciamus eam tunc circiter* XX *annorum, aut saltem* XVIII *fuisse. Si venit S. Silvinus, ut vult Malbrancus, anno* IↃCLXXIV; *ergo, cum is obiit, fuerit Sicedis sexagenaria major. Quid parentes? an* LXXX *annorum? Nusquam tam provectæ ætatis indicium. Reperi in libro de monasteriis Artesiæ et Hannoniæ ante annos fortassis* LX *aut* LXX *compilato, citari appendicem Chronici Bertiniani, in qua dicuntur* Adalsquarus *et* Aneglia *circa annum* IↃCC *basilicam Alciacensis cœnobii construxisse: ubi ante* S. Silvini adventum, Sicedis, *eorum filia, nonnullis Virginibus velatis ac Deo sacratis præerat. Ergo adventus*

Alciacense cœnobium ædificatum circa an. 700,

A *ventus S. Silvini anno* DCC *posterior est : licet alia quædam recenter contexta Chronica habeant, circa annum* DCLXXX *illud ædificatum esse cœnobium. Hoc certum, floruisse S. Silvinum tempore Chilperici Regis et Caroli Martelli Majoris-Domus : nec ullo mentio fit aut Pipini Ducis, aut Regum quatuor, sub quibus totum imperium Francicum idem Pipinus gubernavit.*

AUCTORE J. B. ac postea eo venit S. Silvinus.

§ IV. *S. Silvini variæ translationes, reliquiæ Besuæ, Audomaropoli, Alciaci.*

Citatum antea a nobis MS. Florarium, ad XV *Februarii ista habet :* Apud Harstallum in terra Leodiensi translatio S. Silvini, Tarwanensis Episcopi et Confess. *Est* Harstallum, *seu potius* Herstallum, *celebris pagus, horæ circiter itinere distans Leodio ad Mosam flumen, versus Trajectum, spectavitque hactenus ad Duces Brabantiæ. Conjicio ex nomine publica equilia Regibus quondam gentis Eburonum fuisse : nam* Herstal, *exercitus stabulum significat. Aliusque haud procul inde pagus visitur* Hermal ; *quod exercitus conventum rite interpreteris. Herstalli autem primi Proceres stirpis Carolingicæ palatium habuere, a quo celeberrimus ille Pipinus, Ansegisi et S. Beggæ filius,* Herstalli, *sive* Herstallii, *cognomen nactus : coluere et ceteri locum, nempe filius Pipini* Carolus Martellus, *præcipue Martelli nepos* Carolus Magnus *ejusque filius* Ludovicus Pius, *ambo Imperatores. An aliquæ S. Silvini reliquiæ eo ipsorum tempore allatæ sint, non comperi, nec quæ sit illa Florario inscripta translatio.* B

S. Silvini reliquiæ Herstallum allatæ,

25 *Nisi forsan primum vastantibus Morinorum ditionem Normannis, allatæ Herstallum Alciacenses reliquiæ ; sed cum illac quoque vis barbaræ gentis incumberet, ad castrum Divionense asportatæ sunt. Ita S. Berthæ exuvias legimus Blangiaco ad propinqua Rheno loca, tum Moguntiam tandemque in Alsatiam delatos. Prior ea Alciacensium fuga anno* DCCCLXXX *videtur contigisse, quando et S. Vedasti corpus Atrebato trans Somonam mense Decembri deportatum : cum* Normanni mense Novembrio in Gandavo monasterio sedem sibi ad hiemandum statuerant, *ut in eorum gestis ab auctore incerto conscriptis apud Chesnæum dicitur.* Inde enim Tornacum civitatem, et omnia monasteria super Scaldum fluvium, ferro et igne devastarunt, interfectis accolis terræ atque captivatis. Deinde sedem sibi mutaverunt, et Cortriaco castrum ad hiemandum construxerunt : indeque Menapios et Suevos usque ad internecionem deleverunt... *Postea* VII Kal. Januarii Sithiu oppidum ingressi cum infinita multitudine ipsum oppidum cum Ecclesiis igne cremaverunt, excepta S. Odomari ecclesia... Deinde circa Purificationem S. Mariæ *(anni nimirum* DCCCLXXXI*)* iterum moventes, per Ternensam iter arripiunt, et usque Centula monasterium S. Richarii, et S. Walerici, et omnia loca circa mare, et monasteria et vicos, deinde Ambianis civitatem atque Corbeiam pervagantes *etc. Tunc igitur Alciacum, Centulæ vicinum, vastatum videtur et* S. Silvini *reliquiæ prius furori impiorum subductæ, ac fortassis Herstallum invectæ. Sed non diu illic asservari potuere.* C

anno fortassis 880,

Normannis Flandriam Morinosque vastantibus :

26 *Nam* Northmanni, *ut ibidem dicitur,* per Gandavum redeuntes, reparatis navibus, terra marique iter facientes, Mosam ingressi sunt, et in Haslac sedem firmant ad hiemandum. *Regino ad eumdem* DCCCLXXXI *annum ita scribit :* Mense Novembri duo Reges Nortmannorum Godefridus et Sigefridus, cum inestimabili multitudine peditum et equitum, consederunt in loco qui dicitur Hasson, juxta Mosam : et primo quidem impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. *Quem locum Regino* Hasson, *alii* Haslac *et* Haslon *appellant, ad Mosam jacet, aliquot infra Trajectum millibus passuum, vulgo* Elsloo. *Describit dein Regino quæ eo ac sequenti anno per Ripuariorum fines et Arduennam iidem Normanni crudeliter egerint.* D

hisque anno 881 ad Mosam venientibus,

27 *Tunc ergo illud evenit, quod ex MS. Chronico Besuensis monasterii tradit idem Chesnæus his verbis :* Totam Franciam ipsis Normannis vastantibus, neque uspiam Francis tutam resistendi firmitatem reperientibus, multa Sanctorum corpora Divioni castro invecta sunt, eo quod firmissimum et inexpugnabile videretur. Quorum quædam postea sunt relata, quibusdam ibi remanentibus : alia sunt ad alia loca translata. Delatum est a Suessionis corpus B. Medardi Episcopi. Delatum est a Taruanensibus corpus beatissimi Silvini eorum Episcopi. Nostri quoque patroni beatissimi Prudentii corpus eodem delatum, et in basilica B. Stephani collocatum, multis annis permansit. *Est Divio etiamnum Ducatus Burgundiæ urbs primaria, passim in vetustissimis historiis et Sanctorum actis* castri *nomine celebrata.*

Divionem delatæ.

28 *Divione quinque circiter leucis distat* Besua monasterium, *cujus situm atque originem ex ejusdem loci Chronico ita describit Papirius Massonus de fluminibus Galliæ pag.* 377. Est locus inter fluvium Araris vel Sagunnæ, et fluvium quem Tylam vocant, ab emergente ibidem fonte, qui Besuns dicitur, dictus et ipse Besua.... Talem igitur locum Amalgarius Dux Deo et sanctis ejus Apostolis Petro et Paulo dignum duxit offerre, et sub manu filii sui Waldaleni, monachos, qui ibi Deo et Sanctis ejus deservirent, sub regula B. Columbani studuit aggregare. Quid plura? Waldalenum Abbatem ibi præfecit. *Dionysius Gaulterotus in Lingonicis scribit Besuam olim* Aternum, *aut* Aternense castrum, *appellatam. Ibi de quo jam dictum,* S. Prudentius *Martyr colitur* VI *Octobris : cujus corpus postea Divione Besuam relatum, eodem testante apud Chesnæum Chronico :* Tandem Domino nobis propitio, *inquit,* paceque reddita, B. Prudentii corpus inde est relatum, et B. Silvini corpus cum B. Anglia ejus familiarissima nobis a Domino donatum. *Etsi deinde, sedata Normannicarum incursionum tempestate, reportatum ad Belgas sit* S. Silvini *corpus ; aliquæ tamen ejus reliquiæ retentæ a Besuensibus videntur. Gaulterotus certe, dum Sanctos recenset, quorum extant in diœcesi Lingonica reliquiæ,* S. Silvinum Episcopum Tarbensem *inter eos connumerat, quem ait Besuæ coli* XVII *Februarii.* Taruanensem *voluit scribere : neque enim ullus inter Tarbenses Episcopos* Silvinus ; *et cujus* XVII *Februarii agitur memoria, si non Taruanensis Episcopus fuit, ut quidam existimarunt, in districtu tamen Taruanensi commoratus aliquanto tempore mortuusque est.* E

inde Besuam,

ubi pars retenta :

29 *Quæ cum S. Silvino Divione, indeque Besuam deportata dicitur* B. Anglia, ejus familiarissima, Aneglia *est, Adalsquari uxor, Siccidis Virginis mater. Eam inter Sanctos tunc habitam ex illa translatione et Chronici verbis perspicuum est. An reliquiæ in Belgium quoque relatæ sint, non constat. Malbrancus lib. 4 de Morinis cap. 57 ita scribit :* S. Siechedis, Adalsquari, Aneglie corpora jacere in sacratiori templi (*Sithiensis, sive Bertinici*) parte existimantur : quæ aliquando luci donet Deus? *Quibus verbis videtur indicare, publicam aliquam habitam iis aliquando, aut deberi venerationem : et filiam quidem plerumque* S. Siechedem *appellat. Accepimus ante annos multos a D. Guilielmo de Whitte religioso Presbytero monasterii Sithiensis, antiquitatis sacræ bene perito, nec parentes nec filiam pro Sanctis haberi sive Alciaci, sive in S. Bertini cœnobio, et ubi corpora eorum sint ignorari. Tamen, ut crebro accidit Sanctorum quorumdam antiquari et obsolescere cultum, ac nomina ipsa oblivione deleri, ita mihi videtur posse* B. Aneglia *factum existimari. De* Siccido *filia, maritoque nihil habeo quod definiam. Illud hic addendum, a Guilielmo Gazæo in historia Ecclesiast. Belgii* Anegliam *Gallice* Ognies *verti.* F

eo etiam B. Aneglæ allatum corpus,

ubi nunc sit, incertum

30 *Rollone*

A 30 *Rollone Normannorum Duce fidem Christianam complexo, pax Gallicis Belgicisque Ecclesiis ac monasteriis fuit. Quæ dein usque ad annum* CIƆLXXII *Alciaci fortuna extiterit, haud omnino nobis exploratum. Jacobus Meierus lib. 2 Annal. Flandr. ad annum* IƆCCCCXL *inter monasteria Benedictina, quæ S. Gerardus Abbas in Arnulphi Flandri principatu reformavit, etiam* S. Silvini *fuisse existimat. Haud satis id nobis probatur. Suspicamur potius illic pro sanctimonialibus, quæ locum antea tenuerant, planeque erant dissipatæ, Clericos, ut alibi, collocatos primum, dein monachos iis subrogatos, donec anno tandem* CIƆLXXII *Heribertus Abbas Bertinianus Alciaci Abbatem constituit. Ita Joannes Iperius, Abbas et ipse Bertinianus, in sui monasterii Chronico, quod ante annos fere* CCC *composuit.* Eodem anno CIƆLXXII Dominus Abbas Heribertus Suelgerum hujus loci monachum misit ad Alchiacum locum nostrum, et eum ibidem primum Abbatem instituit: sed vix duobus annis abbatizavit. Quo defuncto Heribertus instituit ibi Abbatem Norbertum monachum nostrum anno Domini CIƆLXXVII. *Idemque plura variis locis de Alciacensibus Abbatibus commemorat. Sed iis omissis ad S. Silvinum redeamus, cujus corpus antea Besua relatum, ad S. Bertini cœnobium anno* IƆCCCCLI *deportatum* B *est.*

Alciacum introducti monachi,

quibus an. 1072 datus Abbas

31 *Rem gestam narrat idem Iperius cap. 26 in hunc modum:* Hildebrandus hujus loci Abbas XXVI, nepos Comitis Flandriæ Arnulphi Magni, cujus interventu fuit hic Abbati Gerardo substitutus Abbas, et a Witfrido Morinorum Episcopo consecratus anno Domini IƆCCCCL, vir ad omne bonum promptissimus... Abbatis hujus anno secundo prædictus Comes Arnulphus senior, sanctarum reliquiarum avidus, corpus S. Walarici de loco suo per Danos destructo ad hoc monasterium nostrum direxit IX Kalend. Septembris... Quinto post die, id est IV Kal. Septemb. corpus B. Richarii est a prædicto Comite ad hoc monasterium deportatum. Quæ duo Sanctorum corpora locis suis postmodum restituta per Arnulphum II, ut infra loco dicetur. Eodem tempore idem Comes Arnulphus senior corpus B. Silvini de Alchiaco, per modum vadii receptum, hic attulit: ea tamen conditione, ut si statuta die, et ante pulsationem Primæ in hoc monasterio non redimeretur, idem Sancti corpus nobis perpetuo remaneret. Die statuta venerunt Alchiacenses cum pretio, ut vadium redimerent, et Morini manserunt illo sero: mane segnius surgentes, et ad Sithiu propinquantes audierunt sonum campanarum in S. Bertino. Subdentes igitur calcaribus equos, ad monasterium S. Bertini celeriter pervenerunt: oblato C pretio, Sancti corpus repetunt, allegantes fraudulenter a nobis sic tempeste pulsari Primam. Quibus Abbas respondit, horam esse tardam, nullamque fraudem intervenisse: et petivit, quisnam Primam pulsasset. Et cum ad campanulas ventum est, viderunt eas, sine humano ministerio, Dei nutu ventilari, quasi gaudium indicantes, Sanctumque Silvinum locum sibi perpetuæ requietionis bic elegisse. Quo viso miraculo tristes Alchiacenses ad propria redierunt inacti. *Hæc Iperius, qui vadium pro pignore usurpat: Idem narrat Malbrancus tom. 2 lib. 7 cap. 43, sed quod Iperius ait Alciacenses ea nocte substitisse Morini, sive Taruanæ, ac postridie segnius surgentes serius in Sithiu venisse, ipse ita exponit:* Sitivenses mane illo præter solitum segnius surgentes, demirantur ad Primam pulsari. *Tum quod Iperius scribit,* Abbatem petivisse quisnam Primam pulsasset; *ipse,* cum solito diutius pulsaretur, misisse *Abbatem ait,* qui finem daret; *sicque cognitum, campanas* nullo pulsante sonitum edere.

corpus S. Silvini asportatum anno 951 in Sithius, nomine pignoris,

quo ad diem non soluto,

nutu Dei illic mansit

32 *Non carent tamen nunc Alciacenses omnino S. Silvini patroni sui reliquiis. Habent enim ejus mandibulam, ac brachium, ut auctor est Arnoldus Rayssius in Hierogazophylacio Belgico. Mandibulam qua ratione* D *adepti sint, ita narratur in recentioribus MSS. annalibus monasterii Sithiensis:* Insignis Pater Antonius a Bergis, S. Bertini Abbas, mensis Augusti die V, Indict. IV, anno CIƆIƆXVI, coadunato conventu, qui apud Salbrucam fuerat ad recreandum, corpora Sanctorum Silvini gloriosi Præsulis et S. Rotrudis Virginis ostendit populo et Clero circumstantibus. Eodem die exceptio reliquiarum SS. Trudonis et Liberti condigne processionaliter in cappis facta est: nec non Missa solenniter campanis et organis resonantibus decantata fuit de S. Silvino, Episcopo quondam Tolosano, cum tribus collectis de Sanctis. Qua finita, Choro monachorum obserato propter populi concursum, ad majus altare reliquias memoratas Sanctorum ostendit publice, et recondidit. Hinc statim in medio Chori Abbas pontificalibus insigniis utens, apertis capsis Sanctorum ad instantiam D. Oliverii Abbatis Alciacensis, suavissimus prodiit odor, et corpore S. Silvini palam viso, de capite ipsius mandibulam inferiorem, cui tres adhærebant dentes, isdem D. Antonius Oliverio dedit. Quanto hic exultaverit gaudio E demonstravit, cum genibus flexis, revestitus in alba et cappa cum aliis flens suscepit, et gratias agens, monasterio suo contulit, ubi quondam iste Sanctus post expletum vitæ cursum receptus est in gloria. De corpore autem Virginis Rotrudis costam unam eidem Oliverio dedit: cujus quidem Virginis ossa anno CIƆCLX secundus Milo quondam Morinensis Episcopus, requirente Balduino fundatore Andrensis monasterii inferetravit. *Hæc ibi. De* S. Rotrude *Virgine agemus* XXII *Junii, de* S. Liberto *Martyre* XIV *Julii, de* S. Trudone *Presbytero* XXIII *Novembris.* Salbruca, *quæ hic nominatur, pagus est exiguus, dimidia leuca distans Audomaropoli, ubi domum habent monachi Bertiniani, ad quam æstate quandoque per dies aliquot mittuntur, recreandi animi ac valetudinis curandæ caussa.*

AUCTORE I. B.

anno 1516 expositum,

dataque Alciacensibus mandibula.

VITA EX MSS.

ANIMADV. PAP 3

ab Antenore Ep. coætaneo scripta, *postea ab anonymo auctore correcta.*

PROLOGUS AUCTORIS.

Quidam Episcopus, *a* Antenor nomine, satis in divina pollens religione, sed non admodum in disciplina eruditus *b* litterali, post obitum B. Silvini, actus ejus, et vitam describere conatus est: scilicet ut affectum, quem vivens erga illum subjectionis habuit, post transitum illius non amitteret obsequendo. Quocirca aliquid illius sanctitatis, quod scire potuit, F litteris adnotare non distulit. Sed nescio utrum negligentia habitatorum ejusdem loci, aut invidia diaboli obumbrante, usque ad tempus devotissimæ *c* Leutwith Abbatissæ hæc descriptio non comparuit. Denique præfata Abbatissa eam investigans reperit in corruptis membranulis, jamque vetustate nimia ex parte deletis. Quam sæpius relegens animadvertit partim rustice, partimque vitiose *d* compositam fore juxta normam litteralis artis. Inde ducta devotione pia S. Silvini, fecit eam denuo emendatius rescribi, non sensum mutando, sed enucleatius componendo quæ inordinata videbantur. Ceterum si aliqua omissa sunt, quæ dici oporteret, aut aliquid superfluitatis adnotando quod non debuit, devotioni illius ac simplicitati imputetur, qui primum scripsit, non obsecutioni scriptoris, qui secundo imperatus, prout valuit, correxit.

Vita S. Silvini ab Antenore Ep. scripta

sed inculte

postea expolita.

a *Castel.* Antenon. — b *Idem,* liberali. — c *Ita MS Rotomagense, et Claromariscanum apud Malbrancum. Alciacense apographum habebat* Lentuvith, *Castel.* Leutevit. — d *Castel.* compositam, fere juxta normam *etc.*

CAPUT I.

AUCTORE ANTENORE EP. EX MSS.

CAPUT I.

S. Silvini patria, ætas, peregrinatio, virtutes.

Silvinus sanctus Episcopus,

Modernis temporibus, divina ordinante providentia, exortum est quoddam exemplar justitiæ, miræque sanctitatis refulgens nitore, a partibus meridiani climatis, Silvinus nomine, in Episcopatus honore sublimatus, confessorque Christi devotus. Hic quidem beatissimi meriti Silvinus videtur esse quasi quoddam confinium inter cessantia Sanctorum præcedentium miracula, et fidem sequentium populorum: ut et meritis præcedentium Sanctorum jungeretur æqualibus, et caput atque sanctitatis exemplum foret sequentium.

nobilis Tolosanus,

3 Hunc etiam S. Silvinum nobilis Tolosana genuit terra, sed Ternanensium felices continent fines. Clarus ex prosapia nobilitatis juxta seculi dignitatem, sed clarior ex fide sanctitatis, secundum Domini voluntatem. Floruit quoque tempore prioris *a* Karoli Regis, et *b* Childerici ejus Principis, perseverans usque *c* Vinciacum bellum, quod gestum est inter Karolum et *d* Ragemfridum Francorum Regem, ubi magna strages facta est populorum, fugato Ragemfrido cum paucis qui remanserant. B

vixit ad an. 717.

4 Igitur tempore juventutis desponsavit quamdam puellam juxta ritum uxores ducentium. Sed tandem in semetipsum reversus, sumpto altiori consilio arcani pectoris, reliquit fœderationis pactum, ut mundo corde, et casto corpore imitaretur Filium Virginis, qui semper mundus permanet, cuique omnia placent munda; non immemor Evangelii dicentis: Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores aut patrem, aut matrem, aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit.

sponsa relicta Matth. 19. 29 *Christum sequitur:*

5 Denique Domino providente, ut et meritum sanctitatis ejus augeretur, et plures per suam salvarentur doctrinam, ad occidentales destinatus pervenit partes, videlicet Teruanensis regionis, ubi non parvam plebem populi Domino acquisivit. Erat enim incolis hujus terræ, cultus divinus ex parte incognitus, quem verbo prædicationis, simulque exemplo juste vivendi, reparavit, Deum vivum prædicans in majestate perfectum, trinumque in personis esse fatendum. Unde in eis cultu fidei crescente, amabatur ab omnibus ut pater, venerabatur ut dominus: et jure a cunctis colebatur, qui omnes fere tunc temporis viventes præcellebat in sanctitate boni operis, C humilitatis quoque gratia in omnibus præditus: cunctosque bene viventes diligebat ut fratres, amplectebatur ut carissimos filios, non attendens personas potentum, sed magis cultum religionis, et sanctæ humilitatis devotionem. Fuit enim admodum largus ad omnes, maxime, ut scriptum noverat, *e* ad domesticos fidei: affamine delibutus benificoprudens in doctrina, humilis in cultu, sanctissimus in imitatione, facie decorus, hilaris vultu, pauper habitu, dives in Domino, semetipsum vero primum intuens correxit quidquid reprehensionis reperit: ac dein alios corrigere, unoque ad *f* callem recti itineris perducere non piguit, prædicando et monendo quotidie; quoniam ejus studium in hoc maxime viguit, ut sua opera Domino accepta forent, et plurimos lucrari posset, atque ovili summi Pastoris Christi copulari.

venit ad Morinos:

multos convertit verbo et exemplo,

ob virtutes carus omnibus, e Gal. 6. 10

f

6 Hospites et peregrinos in sua domuncula tamquam Christum assidue excipiebat, pedes eorum lavans, simulque alimenta juxta facultatem tribuens, atque partem vestimentorum indulgens. Desiderabat quidem e numero esse eorum, quibus in futuro Dominus dicturus est: Hospes fui, et suscepistis me; nudus, et cooperuistis. Et: Quod uni ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Et quod sequitur audire: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. D Semper in ore illius aut hymni versabantur, aut sermo prædicationis audiebatur: ne quando forte ab his vacans organum linguæ pollueret, contra scriptum Prophetæ, quo ait: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.

hospitalis, Matth. 25. 35 et 40

sedulus, Psal. 38. 2

7 Auro neque argento, arca apud illum numquam extitit ponderosa, nec circa lumbos ejus dependens baltheolus resplenduit, sicut mos est aliquibus: quia sciebat, ornatum istum a Dei servis omnino vitandum, quorum indumentum omnisque ornatus Christus esse debet in omnibus, qui pro nobis, cum dives esset, pauper effectus est. Hic autem beatissimus Silvinus, dilectione Dei et proximi undique circumdatus emicuit, Christique vestigia viriliter sequens, matrem omnium virtutum, videlicet discretionem, in suis omnibus virtutibus præcautus, non deseruit. Quidquid vero substantiæ habuit, pauperibus erogare sine aliqua dilatione non differebat. Nullo modo de crastino cogitare voluit, qui intelligens, juxta veridicam Evangelii sententiam, sufficere diei malitiam suam, mundum contempsit, et omnia caduca atque transitoria despiciendo pertransiit, *g* verum Deum diligens toto nisu, ac cœlestem vitam omni affectu consequi desiderans. Equo usus erat *h* in via iter peragere, non propter gloriam aut delectationem carnis, sed propter infirmitatem corporis, etiam ad extremum nimiam senectutem.

amans paupertatis,

præcipue in vestitu:

Matth. 6 34 *g*

E

equo vehitur: *h*

8 Hic fere assidue profectus peregre propter amorem omnipotentis Dei, multa Sanctorum limina circuivit, orando, precesque fundendo, ut nullus Justorum remaneret, quem propitiatum ad exitum hujus peregrinationis habere non possit, atque jam precibus suis copulatum, quoniam æstimabat non se satis esse de se, aliorum auxilium deposcens, ut promptior transiret ad gloriam. Legerat enim scriptum, neminem per semetipsum posse fieri salvum.

visit loca SS.

9 Et non solum satis illi fuit in his provinciis votum peregrinationis atque precum perficere, quæ mari undique cinguntur; sed etiam trans mare devectus, visitavit terram, ubi Dominus noster Jesus Christus secundum carnem natus et educatus extiterat. Et loca pertransiens diversa, pervenit Golgotha, quod est Calvariæ locus, ubi Dominus ab impiis Judæis et militibus Romanorum crucifixus: ut quia Deum corporeis oculis videre non poterat, quamquam spiritalibus jugiter contemplaretur, saltem vel locum, quo ipsum et totum genus humanum de potestate F diaboli redemit suo proprio sanguine, et victor spolia ejus abstulit, invisere mereretur: quatenus tali visione roboratus in animo, fusaque oratione securior repedaret in patriam. Denique veniens ad Jordanem, ubi Christus Filius Dei pariter et hominis baptizatus est, nostrum baptisma sanctificans; hausit inde sacram undam, conspergens se totum ex illa. Unde lætus effectus, et quasi denuo renatus, ac totus intrinsecus reparatus, recessit, jam prope omne desiderium in præsenti vita adimpletum habens.

Luc. 18. 27

et Terram sanctam:

aspergit se aqua Jordanis.

10 Templa etenim Sanctorum cum magna veneratione excolebat, illustrans luminaribus juxta facultatem suam juncta oratione, et Missarum solenniis. Sacerdotes Dei miro affectu diligebat, monachos venerans, Virgines corrigens, ut castitatem corporis et cordis illibate usque ad calcem conservare non desisterent. Omni Clero et populo Dei in sancta Ecclesia consistenti sine aliquo defectu, quotidie prædicabat, ad pœnitentiam provocans, *k* simulque pro eorum delictis misericordiam Dei *l* exorare indesinenter non piguit. Et quia confessor Christi fuerat, confessiones confluentium populorum suscipiens, dabat consilia, quomodo salvi esse possent, et vias justitiæ sine defectu alicujus tædii immobiliter retinerent:

erga res sacras pie affectus,

omnes homines instruit. k l

præcipue sibi confitentes.

A nerent : docens quidem jugum Christi suave esse et onus ejus leve, nihilque utilius quam illi servire, qui regnum æternum daturus est his, qui diligunt eum ex toto corde, tota anima, omnique virtute; et nihil stultius quam sathanæ voluntati parere, qui pœnam perpetuam, et æternum ardorem suis promittit sequacibus.

Cardinalibus virtutibus ornatus, ac fide,

11 Habuit etiam hic beatissimus vir in se quatuor virtutes, quibus homo salvatur in vita, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam. His clypeis obtectus, et subter lorica fidei indutus, atque redimitus galea salutis, omnia tela inimici longe repulit : processit in publicum certamen, superans eum, a quo primus homo, parens noster Adam, in paradiso quondam superatus cecidit, nosque omnes secum ad ruinam peccati et mortalitatis pertrahens. Sed iste *m* vitalibus confisus armis, nulla in terris formidavit pericula, neque in mari naufragia. Habuit quoque in omnibus suis operibus Angelum Dei protectorem ac defensorem, qui eum usque ad finem exitus illæsum custodivit.

m in periculis securus, Angelo protegente,

a *Hic est* Carolus Martellus, *Pipini Herstalli ex Alpaide pellice filius, Pipini Regis pater, non Rex ipse quidem, sed Regibus imperans. MS. Corsendoncanum habet* Karoli Principis et Childerici Regis. — b *Catell.* Kilderici, *sed* Chilperici *legendum, ut supra monuimus.* — c *Id dictum a prælio primum, quod Vinciaci*
B *in page Cameracensi commissum* 21 *Martii* 717. — d Raganfridus, *sive* Ragenfridus, *non Rex fuit, sed Chilperici Regis Major-Domus.* — e *Catel.* ad domesticos, fidei afflamine delibatus beneficio, *mendose.* — f *Ita in uno MS. in ceteris* calcem. — g *Catel.* verbum Domini. — h *MS. Alcin. et Catel.* in vita. — i *Catel* segnes. — i *Hic desinit MS. Bolomng.* — l *Catel* evocare. — m *Catel. et MS. Cors.* in talibus. *MS. Alcin.* talibus.

CAPUT II.

S. Silvini publica opera, vitæ austeritas, mors, sepultura, miracula.

Fuit autem hic vir pater orphanorum, defensor viduarum, tutela Virginum, decus monachorum, pacis sator, prudens in eloquio, in opere sanctus : quia quod ore prædicabat, ipse prior exemplo monstravit, ne illud Apostoli posset ei objici, aliis prædicans ipse reprobus efficeretur. Omnia quæ habuit Domino consecravit, et non suis imputans meritis bonum quod agebat, sed misericordiæ largientis Domini : unde pro his rebus transitoriis atque caducis, præmia est consecutus æterna. Construxit enim in suæ *a* proprietatis jure ob venerationem omnipotentis Dei, memoriamque sancti sui nominis ecclesias duas, unam in loco nuncupato *b* Mundini Cisterna, et aliam in *c* Remicensi Campania, ubi laudes Dei celebrantur assidue.

cunctis benefacit ; 1 Cor 9. 27

ecclesias construit

13 Siquidem multos captivos in longissimis regio-
C nibus redemit, et ingenuos faciens reliquit ire quo vellent, jam imbutos fidei disciplina, et signo Crucis exarato in frontibus eorum. Huic moris erat quando infirmi ad eum confluebant, diversas babentes infirmitates, primum immensam pro eis Domini clementiam exorare intra cubiculum secreti cordis, et intrinsecus curare animas, ac deinde quosdam perfundere balneis, et quosdam sacro ungere oleo, et sic sanos et incolumes remittebat ad propria, sumpto charismate sanctæ communionis, ac si numquam læsi ab aliqua extitissent infirmitate. Et non mirum si Dominus Jesus Christus per suum servum sanctum tanta peregit miracula in mundo, qui ei ab adolescentia serviens placuit, cum etiam aliquando falsos Christianos patiatur facere virtutes. Qui exclusi a regno dicturi sunt in die ultimi examinis : Domine nonne in nomine tuo prophetavimus, dæmonia ejecimus, et virtutes multas fecimus? Quibus e regione respondens Dominus dicet : Amen dico vobis, nescio vos. Sed hunc, qui credita sibi talenta lucratus fuit fideliter, dicet : Euge serve bone et fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.

redimit captivos

ægros sanat precibus, balneo, oleo

Math 7. 22

14 Fuit enim vir magnæ abstinentiæ, et sicut fertur, quadraginta annis vixit panem non comedens, D nisi corpus et sanguinem Domini, contentus tantum oleribus et ceteris fructibus terræ. Vestimenta speciosa numquam indutus emicuit : nisi forte raro in solennitatibus Missarum : sed deformibus, asperis, et simplicibus utebatur, observans quod scriptum est : Non in veste speciosa. Et quod alibi legitur : Ecce, qui in mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Sed iste magis in cilicio et cinere studens suo Regi militare, quam vestibus auro subtextis, aut fulgentibus margaritis. Somnum quoque paullulum quando capiebat non super stramenta lectorum recubans, sed aut super purum lignum, aut super nudam terram, et ut suum magis affligere posset corpus, et velut inutile mancipium subjugare, circulos ferri imponens membris suis quos multo tulit tempore, dilacerans carnem nimia austeritate ferri, atque æruginis, memorans quod Dominus Jesus Christus in Cruce ferreis confixus clavis, pro illo mori non est dedignatus. Insuper lapideas molas eodem effectu Romam tulit, et in signum triumphantis ante fores basilicæ S. Petri statuit, atque dimisit.

AUCTORE ANTENORE EP. 40 annis oleribus vivit absque pane,

Matt. 11. 8 in se austerus, vestitu, lecti modo,

circulis ferreis,

molæ gestatione,

15 Hic B. Silvinus sæpissime ad palmam martyrii pertingere concupivit, et talionem reddere Domino suo : sed gratia Dei cessantibus jam malorum per-
E secutionibus, pollente fidei dono in sancta Dei ecclesia, nullus in eum consurrexit inferens mortem. Voluit etiam solitariam vitam eremi ducere, ac soli Deo vacare relictis populorum negotiis : sed jugi obsistente corporis infirmitate contra votum animi retentus est. Tamen nec impar est Martyribus, qui assidue suam maceravit carnem ferendo sponte vincula ferri in membris : nec longe distat ab eremitarum parcimonia, qui quadraginta annis abstinentiam panis, excepta communione sancti charismatis, viriliter tenuit.

appetit martyrium,

et eremum

16 Innumeras quoque virtutes et sanitatum restaurationes per eum Dominus *d* operatus est in terra. De multis hominum corporibus dæmonia ejecit, oratione et communione corporis et sanguinis Domini attributa. Leprosos mundari curavit, paralyticos sanavit, claudis gressus restituit, et cæcos videre fecit : et quicumque ad eum infirmus properabat, qualibet incommoditate detentus, sanum et incolumem sanctæ reddebat Ecclesiæ. Ceterum si omnia beneficia virtutum ejus stylo applicare pauperculo conatus fuero, nec lingua poterit explicari, nec litteris comprehendi; cum etiam nec nobis media existant cognita, non solum quæ in diversis et longinquis *e* patravit regionibus, sed etiam quæ in proximis fecit occulte soli con- F scientiæ credita. Talia et hujusmodi plurima Dominus per servum suum declaravit in mundo, ut nulli dubium esset de illius sanctitate, qui tantorum extiterat auctor miraculorum. Sed in omnibus his grates Deo rependendæ sunt; qui ita glorificat sperantes in se. Unde memorat David in Psalmis : Mirabilis Deus in Sanctis suis, Deus Israel dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus. Ps. 67. 36.

d plurima edit miracula :

e

17 Nunc igitur veniendum est ad illud, quomodo hæc beata anima de ergastulo carnis et instantis vitæ transiit cælos penetrans. Tempore enim transitus sui appropinquante, cœpit ægrotare, et vi magnarum febrium ardentius conteri. Sed quanto magis infirmitas corpus urgebat, tanto minus a laude sui conditoris reticebat, confortatus in anima illo Apostoli autiloto : Quando infirmor, tunc fortior sum et potens. Sed ille non inscius appropinquare diem depositionis suæ quotidie ante eum Missarum solennia celebrabantur, et psalmorum cantus audiebatur, non oblitus corpus et sanguinem Domini sumere cum signo sanctæ Crucis apposito.

æger assidue orat,

2 Cor. 10. 10

percipit Eucharistiam,

18 Monebat etiam indesinenter suos, qui præsentes aderant, ut semper memores essent diei mortis, fugientes

A fugientes peccatum, per vias gradiendo vitæ. Et quia in laude sui Redemptoris jugiter in vita sua versatus est, in ipsa usque ad finem mortis fideliter perseveravit. Inde veniente hora vespertina diei sancti sabbati vidit Angelos Domini ad suum properare obsequium, paullulumque in hac visione intentus magnifica, resumptis viribus dixit præclara voce cunctis audientibus : Ecce Angeli Domini ad nos : Ecce Angeli Domini ad nos. Et statim in hoc sancto eloquio emisit spiritum. Nullique venit in dubium, quod sanctorum Angelorum obsequio devectus est ad cælos, propter quem missi ad terras venerunt : et consequens fuit, ut in die sabbati, quod est requies, transiret de mundo, qui in æterna requie recipiendus erat continuo.

Auctore ante-nore EP ex MSS ... nos monet, Angelo apparente moritur,

19 Aderant vero in obsequio hujus sancti funeris, prout dignum erat, Sacerdotes et Clerici multi, ac sanctæ mulieres Deo sacratæ celebrantes solennia officii beatæ depositionis. Et inter voces cantantium resonabat mixtus lacrymarum fletus pro morte tanti Pontificis, et pro absentiam patroni servi ac famuli illius attentius flebant, quatiente singultu, per singulos dicentes, non se ultra talem habere protectorem, qui ita eos pie ac juste præcederet in omnibus, B sicut beatissimus pater Silvinus : flebant populi in terra unde Angeli gaudebant in cœlo, putantes se relictos ab illo esse, qui magis nunc pro omnibus potest intercedere.

magno omnium luctu :

20 Tunc quoque missum est ad *f* Centulam monasterium, ubi *g* S. Richarius corpore requiescit, quod non multo longe ab Alciaco distat cœnobio, ut venientes monachi, qui sub regulari habitu ibi sancte degebant, tumularent corpus S. Silvini Antistitis, cum reliquo sancto Clero, rectum arbitrantes fore, ut qui omnes ordines Ecclesiastici cultus suo sancto exemplo atque doctrina roboravit in vita, ab omnibus ei obsequium exhiberetur in morte. Unde venientes simul sepelierunt beatum Antistitem cum hymnorum laudibus, et aromatum odoramentis, in Alciaco cœnobio, cum magno timore et sanctissima veneratione.

a monachis S. Richarii sepelitur Alciaci,

21 Post expletum vero officium funeris Adalsquarus quidam vir prudens, satisque devotus et ejus conjux *h* Aneglia nomine, de nobilissima prosapia exorta Francorum, præparaverunt convivium magnum ad opus eorum, qui ad sepeliendum Sanctum convenerant corpus : quo repleti unusquisque ad propria posset repedare sine defectionis labore. Isti C etiam construxere basilicam Alciaci cœnobii in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ : ubi etiam ante adventum B. Silvini eorum filia, *i* Sicradis nomine deposito seculari habitu, jam Deo sacrata inerat. Quæ post transitum ejusdem famuli Dei ornavit ecclesiam coronis et lampadibus, *k* sepulchrum ejus fabricari fecit ex auro et gemmarum splendoribus : insuper baculum recurvum, quem vir Dei manu ferebat, ad sustentandam corporis senectutem, auro et argento circumduxit per totum, reponens in ipsa sancta D domo.

epulum præbentibus Adalsquaro et Aneglia :

quorum filia Sicradis tumulum ornat et baculum :

22 Multas quidem virtutes ob meritum S. Silvini post ejus beatum transitum operatus est Dominus in finibus Teruanensium, maxime in eo loco, ubi ipse corpore requiescit, in quo plurimi obsessi a dæmonibus liberati pristinam sospitatem receperunt. Sæpissime contractos vidimus multos, qui sepulchrum ejus circumeuntes orando intentione sedula, sani exinde redierunt. Unde nuper quædam mulier contracta membris, cœpit ejus auxilium deposcere continuo precibus, et quasi importuna existere, quæ subitam extorsit recuperationem : postea quidem velo capiti imposito in eodem loco vitam appetiit finire.

ad tumulum curati energumeni, item contracta, facta ibi monacha,

23 Similiter quidam puer eadem obstrictus infirmitate, destinans se longius protrahi ad alium sanctum locum, ubi plurima signa tunc temporis fiebant, caussa novitatis, credens forte se ibi recepturum sanitatem, casu devolutus est ad limina hujus Sancti, paullulumque restitit orans : et qui infirmus atque contractus accessit, sursum aspectans et incolumis recessit.

puer contractus :

24 Sic iterum quædam fœmina cæca, Burgundiensibus orta finibus, in somnis admonita est, Tervanensium adire fines, ibique illuminari meritis B. E Silvini. Sed illa evigilans, ductore assumpto, non longitudinem formidans itineris, tandem post aliquod temporis spatium pervenit ad locum sibi optabilem. Denique sumpto quodam liquore ex vase adhuc ibidem reservato, quod S. Silvinus secum ibi a longe attulit, et perlinita ex eo genarum loca atque oculorum, mox lumen recepit, quæ jam peractos viginti sex annos, ut ipsa professa est, cæca permanserat. Sed Dominus Jesus Christus, qui per semetipsum oculos cæci nati primum aperuit Siloe unda perfusos, ipse per meritum sui famuli patefecit foramina oculorum hujus mulieris, isto delibuta liquore.

cæca illuminata liquore illita e vase S. Silvini.

25 Unde submissis atque continuis precibus postulandum est, ut hic, qui tantorum miraculorum meritis refulget, pro nostris erratis intercedere apud Deum non dedignetur : quatenus favore ejus suffulti, digni efficiamur promissionibus Christi, qui vivit et regnat in unitate cum Patre et Spiritu sancto Deus, per infinita secula seculorum, Amen.

invocandus S. Silvinus.

a Unde ei hæ possessiones? an a majoribus, hinc ortis? an donatæ a piis hominibus? — b MS. Corsend. Munleisterna. Locus est haud procul Alciaco distans, vulgo Maunice dictus, ut mihi olim retulit D. Thomas Laytens Abbas Letiensis. — c Idem aiebat, eodem illo tractu locum esse, dictum S. Remy Campaigne. Alii aiunt in diœcesi Remensi ecclesiam esse, vulgo Prioratum nostræ Dominæ de la Perthe, et ad Alciacenses antehac pertinuisse, sed nuper Francorum Judicum sententia dicuntur hi de antiquissima aliquot seculorum possessione dejecti, ob id non juris devoluti. MS. Ultraject. hic habet in Remmiscenis Campania. Aliud et Catel. in Remirensis Campania. Corsend. Remansensi. Citat Malbrancus antiquum Breviarium in quo Remiscensi habetur. — d Catel. executus est. — e Idem, pateant. — f MSS. Altiac. et Corsend. Centulum. — g Colitur hic 26 April. — h Supra in Chronico Remensi Anglia dicta, alibi Ogiva, Gallice Ognies, in MS. Corsend. Apegla. — i Catel. Sicherdis. Malbran. et MS. Corsend. Sicchedis. — k Addit Malbrancus, argenteis fusis. F

DE S. SILVINO

EPISCOPO CREMONENSI IN ITALIA.

J. B.

an. DCCLXXIII. XVII Febr. S. Silvini natalis 17 Febr.

Mormorum in Belgio provinciarum secula Christianæ Eræ octavo nobilitavit habitatione, reliquiis, miraculis S. Silvinus Episcopus, ut ante scriptum. Suppar ei alter fuisse memoratur S. Silvinus, Cremonensis in Gallia Cisalpina Episcopus. Nec vituperationem effugit Wion, dum in Ligno vitæ Maurolycum carpit, quod S. Silvanum corrupte satis Cremonensem Episcopum appellarit. Maurolyci verba sunt : Ipso die S. Silvini Cremonensis Episcopi. Subscribunt alii. Constantius Felicius : Silvini Ep. Cremonensis. Ferrarius in gener. SS. Catal. Cremonæ S. Sylvani Ep. Citat in Notis Diptycha Ecclesiæ Cremonensis.

2 Tradit idem, illius natalem olim ab ea Ecclesia hac die celebrari consuevisse ; se caussam intermissionis ignorare. Idem scripserat antea in Catal. SS. Italiæ, hac adjecta clausula, ac veluti correctione : Si tamen illius aliquando, ut ferunt, natalem celebravit. At Ludovicus Cavitellius in annalibus Cremonensibus, qui anno CIↃIↃLXXXVIII post ejus decessum editi sunt, ista

olim celebratus

A *ista habet :* Silvinus, qui ob ejus probam vitam est connumeratus inter sanctos Confessores, et ejus solennitas celebratur Cremonæ quotannis die XVII mensis Februarii. *Idem mox Ferdinandi Ughelli auctoritate firmabitur.*

an non et 26 Januarii?

3 *Addubitet merito quispiam, an non hic sit* Silvinus, *quem* XXVI *Januarii in syllabo Prætermissorum ostendimus ab nonnullis Cenomanorum Episcopum statui. Ita namque habet Martyrol. Coloniæ excusum anno* CIƆCCCCXC, *et Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum :* Cenomannis Silvini Ep. et Conf. *Maurolycus :* Cenomanis Sylvini Præsulis. *Felicius :* Silvini Episcopi Cenomanorum. *Est enimvero Cremona vere Cenomanorum urbs, ab Cenomanis Gallis in Italiam transgressis ædificata, uti et Brixia ac Verona. Ferrarius in gener. Catal. SS. ita habet :* Cenomanis in Gallia S. Silvini Ep. et Confess. *Citat in Notis Maurolycum et Felicium, apud quos illud* in Gallia *non legerat. Neque vero in ullo Episcoporum Cenomanicæ in Gallia civitatis catalogo, apud Democharem, Chenu, Claudium* D *Robertum, Corvæserium, Bondonettum, ullus extat* Silvinus : *ut tanto confidentius liceat Martyrologia citata de Cenomanis Italiæ interpretari.*

Auctore J. B.

4 *Porro acta* S. Silvini *an olim commendata sint litteris, haud scimus. Paucula hæc tradit de eo Ughellus tom. 4 Italiæ sacræ :* S. Sylvinus civis Cremonensis, (de quo Catalogus noster narrat) mortuo Zenone, creatus fuit Episcopus Cremonæ anno IƆCCXXXIII ob ejus morum integritatem et vitæ sanctitatem : rexit Ecclesiam Cremonensem annis XXXIX. Hujus tanti viri quæ fuerit religio, quæ disciplina, quæ reliquæ virtutes et in munere pastorali et in tota ejus vita, illud facile declarat, quod inter sanctos Confessores relatum illum accepimus : unde decimoseptimo die mensis Februarii quotannis ejus solennitas olim celebrabatur Cremonæ. Eo die ex terrena ad cœlestem patriam migrasse credimus anno IƆCCLXXIII. *Eadem fere scribit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, qui Silvanum seu Silvinum appellat.*

tempus Sedis : annus mortis.

DE S. FULRADO

B

ABB. S. DIONYSII IN FRANC. PALAT. REG. ARCHICAPEL.

Commentarius historicus.

G. H. E

§ I. *S. Fulradi cultus sacer, summi in Palatio Capellani dignitas, Acta apud S Zachariam Papam, familiaritas cum S. Bonifacio Archiep. Moguntino.*

An. Chr. IƆCC-LXXXIV. XVII FEB. *Summi Capellani Palatii munus Episcopi.*

Omnem Palatii Regum Francorum Clerum sub cura et dispositione summi Capellani (*quem etiam* Apocrisiarium, Franciæ Archipresbyterum, Custodem Palatii *appellabant*) solitum regi *docet* S. Adalardus, Caroli Magni propinquus et monasterii Corbeiæ Abbas, *apud Hincmarum tomo* 2 *Operum tit.* 14. *Hujus autem* ministerii originem *adscribit* Constantino Magno Imperatori, *et apud Francos* Chlodoveo ad Christum converso, *cujus ac Regum succedentium* Palatium tempore competenti visitantes Episcopi, vicissim hanc administrationem disposuerunt. A tempore vero Pippini et Caroli, Regia voluntate atque Episcopali consensu, per Diaconos vel Presbyteros magis quam per Episcopos hoc officium executum extitit. *Assumpti vero ad hoc ministerium enumerantur* Fulradus Presbyter, Engelramnus et Hildiboldus Episcopi, *etc.* C

dein Fulradus Presbyter,

Horum Capellanorum Palatii dignitatem, potestatem ac ministerium præclaro commentario illustravit Guilielmus Peyratus, Regum Henrici IV *et Ludovici* XIII *Consiliarius et Eleemosynarius : qui lib.* 1 *cap.* 26 *recenset supremos sacri Palatii Presbyteros, qui ob vitæ sanctitatem Cælitibus adscripti publicam in Ecclesia venerationem obtinent : ac relatis* XVIII *Episcopis, et Wandregisilo Abbate, de quorum omnium cultu sacro nullus historiæ sacræ peritus unquam dubitavit, a prima stirpe Merovingica ad Carolinam progreditur, ac Palatii Archipresbyterum vicesimum Sanctis adscriptum profert* Fulradum, *additque* hunc solum celeberrimi S. Dionysii monasterii Abbatem, esse haberique Sanctum inter Abbates LXIX, qui a temporibus Dagoberti I Regis et Aiulfi I Antistitis illud monasterium rexerunt. *Jacobus Dubletius monachus Dionysianus lib.* 1 *Antiquitatum hujus monasterii cap.* 28 *ait* S. Fulradum in monasterio S. Alexandri a se *in Alsatia* condito sepultum fuisse, ejusque sacras Reliquias ibidem ab omnibus fidelibus honorari, diemque natalem celebrari XVII Februarii. *Quam ejus sacram venerationem ante cap.* 26 *indicarat, ubi tamen errore typographico dies* XXVII *Februarii est expressus. Franciscus Lahierius* noster, *egregie de Sanctis, magno Virginum Menologio Gallice edito, meritus, nobis per litteras significavit,* S. Fulradum Abbatem coli XVII Februarii in Lotharingia Alsatica, in Valle-leporis, in cœnobiolo quondam ab Abbatia S. Dionysii prope Parisios dependente. *De monasteriis ab eo constructis, et præfectura monasterii S. Dionysii infra agemus, ubi, quæ in Palatio Regum et apud Pontifices Romanos primus Presbyter, sive Archicapellanus, ut vocant, ac Legatus peregerit, exposita fuerint.*

post annos 10 Sanctus

et Sanctus,

die 17 F.

potissimum in Alsatia :

2 *Ad dictam Archicapellani dignitatem solere assumi viros non solum ob sanctimoniam vitæ laudatos, sed magna etiam generis claritudine illustres ac variis disciplinis præcellentes, ostendit memoratus Peyratus cap.* 28 *et* 30. *Exornatum fuisse hisce naturæ et gratiæ dotibus S. Fulradum innuunt præclara ejus facinora, ob quæ ipse non Episcopus ad supremum id munus fuit erectus.* Ædificasse *eum* cellam in sua proprietate in pago Alsacense, in loco, qui dicitur Fulradovilare, *testatur Carolus Magnus in diplomate a Dubletio pag.* 707 *edito, ut videatur ex Alsatia aut vicinis regionibus oriundus, et alios inter majores habuisse* Fulrados, *a quibus locus* Fulrado vilare *dictus sit : nisi ab ipsomet mox cognomen traxerit. Inter primos S. Fulradi labores, de quibus non suboritur controversia, eminet auxilium S. Bonifacio Archiepiscopo, et Sedis Apostolicæ Legato collatum in Episcopis per regnum Franciæ constituendis.* Milonem tonsura Clericum, moribus, actu, habitu irreligiosum laicum, episcopia Remorum ac Trevirorum pessumdedisse *sub Carolo Martello tradit Hincmarus in Præfatione ad Vitam S. Remigii. At mortuo Carolo datus Remensibus Archiepiscopus S. Abel, cujus Sedem ut firmam stabilemque redderent SS. Bonifacius et Fulradus, pro sua auctoritate apud Pontificem Romanum egisse, scribit Hadrianus Papa ad Tilpinum Archiepiscopum Remensem S. Abelis successorem :* Deinde, *inquit,* sanctæ memoriæ Bonifacius Archiepiscopus et Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et præfatus amabilissimus Fulradus, Franciæ Archipresbyter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ et Stephani successoris illius, multum laboraverunt, ut bonæ memoriæ prædecessor noster Zacharias pallium Archiepiscopo Remensi, Abel nomine, per deprecationem suprascripti Bonifacii transmitteret. *Scripta est hæc epistola anno*

an ex ea oriundus?

F

S. Abeli Archiepiscopo Remensi apud S. Zachariam Papam petit pallium.

AUCTORE G. H.

A IↃCCLXXIII, *cum adhuc viveret S. Fulradus, ac pro Tilpino bonum testimonium Hadriano Papæ præbuisset. At Zacharias Papa misit cum epistola ad S. Bonifacium tria pallia, conferenda S. Abeli Remensi, Grimoni Rotomagensi, et Artberto Senonensi.* Data est epistola x Kalendas Julias, Indictione XII, *anno Chr.* IↃCCXLIV. *Colitur S. Abel* V *Augusti.*

datum anno 744.

3 *Annis dein quinque elapsis nobilissima legatio a Pippino instituta est ad Zachariam Papam, qua illi regnum Francorum impetratum. Agunt de ea legatione Annales quam plurimi ab auctoribus coævis aut valde antiquis conscripti. Quales sunt Annales Francorum auctiores ab anno* IↃCCVIII *ad annum* IↃCCCVIII, *quo auctor se vixisse testatur, editi ex MS. Tiliano a Chesneo tomo* 2 *a pag.* 11, *in quibus ad annum* IↃCCXLIX *hæc leguntur :* Zacharias Papa per Fulradum mandavit, ut Pippinus ad Regem levaretur. *In aliis Annalibus socius Legationis dicitur fuisse S. Burchardus Episcopus Herbipolensis : ita Annales rerum Francicarum, ex MS. Bavarico ab Henrico Canisio tomo* 3 *Antiquæ lectionis vulgati, ab anno* IↃCCXLI *ad* IↃCCXCIII, *qui ex MS. Loiseliano continuantur apud Chesneum a pag.* 24 *ad annum* IↃCCCXIV. *Item Annales Regum Francorum a quodam ejus ætatis astronomo et Ludovici Regis*

cum S. Burchardo Episc. Herbipolensi missus Romam, an. 749.

B *domestico conscripti, atque a Reubero vulgati. Tum Annales Bertiniani, in quibus hæc leguntur :* Anno IↃCCXLIX, Burgardus Wirzeburgensis Episcopus et Folradus Capellanus missi fuerunt ad Zachariam Papam, interrogando de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes Regalem potestatem, si bene fuissent an non. Et Zacharias Papa mandavit Pippino, ut melius esset illum Regem vocari, qui potestatem haberet, quam illum qui sine Regali potestate manebat. Ut non conturbaretur ordo, per auctoritatem Apostolicam jussit Pippinum Regem fieri. *Addit Regino :* et sanctæ unctionis oleo inungi. *Quæ in Annalibus Eginhardi ita habentur :* Burchardus Wirtziburgensis Episcopus et Folradus Presbyter Capellanus, missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Pontificem de caussa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem Regiam habuerunt. Per quos prædictus Pontifex mandavit, melius esse illum Regem, apud quem summa potestatis consisteret : dataque auctoritate sua jussit Pippinum Regem constitui. *Est ergo Pippinus anno* IↃCCL *a S. Bonifacio unctus, et in Regem a Francis elevatus, et Childericus anno* IↃCCLI *in monachum attonsus, et in monasterium Sithivense S. Bertini ablegatus, ut alibi a nobis accurate probatum est. Colitur S. Burchardus*

regnum Francorum Pippino impetrat,

dein inuncto an. 750 :

C *Episcopus* XIV *Octobris.*

4 *S. Bonifacius brevi se moriturum præsagiens, per S. Fulradum discipulos suos Pippino Regi commendat, ac præcipue Lullum, quem sibi successorem designat. Est hæc Epistola* XCII *inter alias a Serrario editas, et a Sirmondo tomo* 2 *Conciliorum Galliæ pag.* 8 *recusa cum hac inscriptione :* Bonifacius servus servorum Dei, gratia Christi Episcopus, carissimo Consacerdoti Fulrado Presbytero perennem in Christo caritatis salutem. *Estque hæc epistola :* Fraternæ dilectioni tuæ ob spiritualem amicitiam, quam sæpe in necessitatibus meis pro Dei intuitu fecisti, dignas gratias persolvere non possum : sed Deum omnipotentem deprecor, ut tibi in alto cælorum culmine mercedis præmia in gaudio Angelorum æternaliter retribuat. Nunc autem in Christi nomine deprecor, ut quod bono initio cœpisti, cum bono fine perficias, id est, ut meo verbo gloriosum et amabilem Regem nostrum Pippinum salutaveris, et illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit, et ut illi referas, quod mihi et amicis meis similiter videtur, ut vitam istam temporalem et cursum dierum meorum per istas infirmitates cito debeam finire. Propterea deprecor Celsitudinem Regis nostri pro nomine Christi filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare et mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem postea de illis facere voluerit. Sunt enim pene omnes peregrini, quidam Presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiæ et populorum constituti : quidam sunt monachi per cellulas nostras, et infantes ad legendum litteras ordinati sunt : et aliqui seniores qui longo tempore mecum viventes laboraverunt, et me adjuvabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non dispergantur : sed ut habeant mercedis vestræ consilium et patrocinium Celsitudinis vestræ, et non sint dispersi sicut oves non habentes pastorem, et populi prope marcam Paganorum non perdant legem Christi. Præterea almitatis vestræ clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum Lullum et Coepiscopum, si Deus voluerit, et sic clementiæ vestræ placeat, in hoc ministerium populorum et Ecclesiarum componere et constituere faciatis Prædicatorem et Doctorem Presbyterorum et populorum. Et spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant Presbyteri magistrum, et monachi regularem doctorem, et populi Christiani fidelem prædicatorem et pastorem. Propterea hoc maxime fieri peto, quia Presbyteri mei prope marcam Paganorum pauperculam vitam habent : panem ad manducandum acquirere possunt; sed vestimenta ibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium et adjutorem habeant, ut sustinere et indurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego illos adjuvi. Et si pietas Christi hoc vobis inspiraverit, et hoc quod peto consentire et facere volueritis, per hos Missos meos præsentes, aut per litteras pietatis vestræ hoc mihi mandare et indicare dignemini, ut eo lætior in mercede vestra vivam aut moriar.

a S. Bonifacio per litteras rogatur

ut Regi Pippino agat gratias,

D

discipulos ejus commendet,

S. Lullum Sedis Moguntinæ successorem procuret,

E

aliis necessaria ad vitæ sustentationem impetret.

5 *Hactenus S. Bonifacius, ex cujus epistola liquet, S. Fulradum ob virtutem et maxime ab S. Bonifacio fuisse æstimatum, et supremum eadem de caussa locum, quod hic non ignorabat, apud Pippinum Regem obtinuisse. Quæ autem hac epistola sibi impetrari petiit, omnia consecutus esse videtur. Nam antequam in Frisiam iter suum ultimum arripuit S. Bonifacius, S. Lullum successorem consecravit. Quæ ita Othlonus libro* 2 *Vitæ ejus cap.* 23 *exponit :* Sed priusquam tanti discriminis iter arriperet, sciens non convenire, ut pro alienis ovibus salvandis laborans, proprias sibique commissas oves perire permitteret, S. Lullum ..... cum consensu venerandi Regis Pippini, nec non Episcoporum et Abbatum atque Canonicorum omniumque Procerum ad suam diœcesin pertinentium, pro se Episcopum elegit et ordinavit. Nam ab Apostolico Præsule jam ante eumdem pro se ordinandum impetravit. *Discessit dein S. Bonifacius in Frisiam, ibique Martyr Christi factus est anno* IↃCCLV *die* V *Junii, quo colitur. At S. Lulli venerationi sacer est* XVI *Octobris.*

ea præstitit S. Fulradus.

F

6 *Inter viros eruditos celebris hæc movetur quæstio, num S. Eucherius Episcopus a Carolo Martello Sede sua Aurelianensi pulsus, post ejus obitum raptus in extasim, ipsam viderit apud inferos torqueri, atque ab Angelo monitus sit, jam nunc animam ejus et corpus æternis pœnis esse deputata. Dein Eucherius in se reversus, ut ipsa historia refert,* S. Bonifacium et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capellanum Regis Pippini ad se vocarit, eisque talia dicens in signum dederit, ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum

An monitus a S. Eucherio

sepulchrum Caroli Martelli lustrarit, repertoque vacuum?

ac

A ac si fuisset exustum. *Colitur S. Eucherius* xx *Februarii, cujus Vitæ a Surio editæ hæc eadem historia inserta est. Verum melius abesse a tribus codicibus MSS. optimæ fidei tum ostendam, neque reperiri apud ullum scriptorem, qui integro seculo post obitum et Caroli Martelli et S. Eucherii floruerit, ac videri postea temere assumptam tempore Hincmari Archiepiscopi Remensis. Quæ hic nolumus repetere, S. Fulradum non fuisse factum Abbatem monasterii S. Dionysii, nisi sedecim aut etiam pluribus post obitum Caroli Martelli annis infra* § IV *ostendemus. De regno Pippino anno* DCCL *collato jam egimus, ut neque hujus Regis fuerit summus Capellanus, neque Abbas S. Dionysii appellandus, quo tempore eam historiam contigisse alii crediderunt.*

§. II *S. Fulradi Legatio ad Stephanum* III *Papam, procuratu urbium in Exarchatu restitutio, acta sub Carolomanno et Carolo Magno. Obitus.*

A*nno* IↃCCLII *Zacharias Papa* XV *Martii vita functus est, inter Sanctos ab obitu relatus. Successit Stephanus* II, *et hoc post quadriduum mortuo Stephanus* III, *qui ab Longobardorum Rege Aistulpho graviter vexatus, ad* B *eum a legatis Pippini Regis deductus, indeque sub finem anni* IↃCCLIII *in Gallias profectus est : cui in occursum missum esse S. Fulradum testatur in illius Vita Anastasius Bibliothecarius his verbis :* Quinta decima die mense Novembri prædictæ septimæ Indictionis a civitate Papia movens, suum in Franciam profectus est iter..... Et cœptum gradiens iter ad venerabile monasterium sancti Christi Martyris Mauricii pervenit : in quo et constitutum erat pariter secum Francorum Regem conveniri ..... In quo et aliquantis demorantes diebus conjunxerunt in prædicto venerabili monasterio Fulradus Abbas et Rothardus Dux directi a sæpefato Pippino excellentissimo Francorum Rege, petentes eumdem sanctissimum Pontificem ad suum progredi Regem. Quem et cum magno honore cum omnibus, qui cum eo erant, ad eum deduxerunt. Audiens vere isdem Rex ejusdem beatissimi Pontificis adventum, nimis festinanter in ejus advenit occursum, una cum conjuge, filiis etiam et Primatibus : pro quo et afferens centum millia, filium suum, nomine Carolum, in occursum ipsius Coangelici Papæ direxit cum aliquibus ex suis Optimatibus : ipseque in palatio suo, in loco qui vocatur Ponticone, ad fere trium millium spatium descendens de equo suo cum ma- C gna humilitate terræ prostratus, una cum sua conjuge, filiis et Optimatibus eumdem sanctissimum Papam suscepit. Cui et vice stratoris usque in aliquantum locum juxta ejus sellarem properavit. Tunc prædictus almificus vir cum omnibus suis extensa voce gloriam et incessabiles laudes omnipotenti Deo referens, cum hymnis et canticis spiritalibus usque ad præfatum Palatium pariter et cum Rege omnes proferti sunt sexta Januarii mensis die, in Apparitionis Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi sacratissima solennitate, ibique intus oratorium pariter consedentes, mox idem beatissimus Papa prædictum Christianissimum Regem lacrymabiliter deprecatus est, ut per pacis fœdera caussam B. Petri et Reipublicæ Romanorum disponeret. Qui de præsenti jurejurando eidem beatissimo Papæ satisfecit, omnibus mandatis ejus et admonitionibus sese totis nisibus obedire, et ut illi placitum fuerit, Exarchatum Ravennæ et Reipublicæ jura seu loca reddere modis omnibus. Sed quia tempus imminebat hiemale, eumdem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile monasterium B. Dionysii ad habitandum pergere curavit. Quo peracto, et eo in eodem venerabili monasterio cum jam D fato Christianissimo Pippino conjungente, Domino annuente, post aliquantos dies isdem Christianissimus Pippinus Rex ab eodem sanctissimo Papa, Christi gratia, cum duobus filiis suis *Carolo et Carolomanno* Reges uncti sunt Francorum. *Eam consecrationem Regum contigisse* v *Kalend. Augusti scribit ad hunc annum* IↃCCLIV *ex monumentis veteribus Areopagiticis Baronius num.* 5. *Incidit is dies in Dominicam cyclo solis* VIII, *littera Dominicali F.*

S. Fulradus missus obviam Stephano Papæ, cum deducit ad Pippinum Regem,

6 Januar. an. 754

AUCTORE G. H.

quem is in Regem ungit cum filiis

28 Julii :

8 *Missi a Pippino ad Aistulphum varii Legati, sed irrito successu. Tunc, ut inquit Eginhardus in Annalibus ad an.* IↃCCLV, Pippinus Rex Italiam manu valida ingressus, Haistolfum Regem Langobardorum in civitate Papia obsedit, et pro restituendis, quæ Romanæ Ecclesiæ ablata fuerant, obsides recepit. Quibus datis, promissisque jurejurando firmatis ipse quidem in regnum suum regressus est. et Stephanum Papam cum Fulrado Presbytero Capellano et non minima Francorum manu Romam remisit. *In Annalibus Bertinianis, Loiselianis aliisque dicitur* Stephanus Papa reductus ad sanctam Sedem per Missos Domni Regis Pippini, Fulradum et reliquos, qui cum eo erant.

reducit Papam Romam :

9 *Cunctante dein Aistulfo civitates restituere, novisque infestationibus Ecclesiam vastante, Stephanus Papa* E *litteris cum S. Fulrado ad Pippinum Regem missis, eumdem obtestatur, ut opem ferat, et donationem S. Petro promissam reipsa studeat implere. Extat ea epistola apud Baronium ad an.* 755 *num.* 2 *et seqq. et Sirmondum tomo* 2 *Concilior. pag.* 19 *aliosque. In illa hæc inter cetera leguntur :* A die illo, quo a melliflua bonitate vestra separati sumus, tantum nos affligere et tribulare visus est, quantum non potest os hominis enarrare. In magna namque despectione sanctam Dei Ecclesiam et nostram humilitatem et vestros Missos habere visus est, quia etiam et ad propriam nostram animam auferendam mala ejus imperatio et submissio facta est. Quid multa dicimus? Tantum nos tribulavit, quia etiam, si dici potest, et ipsi lapides pro nobis flerent. Tamen omnia vester Consiliarius Fulradus Presbyter et Abbas, una cum suis sociis, si Deum præ oculis habent, vobis enarrare possunt.

cujus cum litteris remittitur ad Pippinum Regem

10 *Aistulfus interea collecto ex omnibus gentibus sibi subditis prævalido exercitu, Romam obsedit : quando Stephanus Papa lacrymabiles litteras ad Pippinum Regem et Optimates Franciæ scripsit, alias suo nomine, alias sub B. Petri persona, quibus opem votis omnibus implorarit.* Propter hoc, *inquit Eginhardus ad annum* IↃCCLVI, Pippinus Rex iterum cum exercitu Italiam F intravit, et Haistolfum in Papia civitate se includentem obsedit, et obsidione ad impletionem promissorum suorum compulit : redditamque sibi Ravennam et Pentapolim, et omnem Exarchatum ad Ravennam pertinentem, ad S. Petrum tradidit : atque iis peractis in Galliam reversus est. *Hæc ibi. Factam illarum ditionum restitutionem ita enarrat Anastasius in Vita Stephani Papæ :* Ad recipiendas vero istas civitates misit ipse Christianissimus Francorum Rex suum Consiliarium, id est, Fulradum venerabilem Abbatem et Presbyterum. Et continuo ipse Rex feliciter cum suis exercitibus Franciam repedavit. Prænominatus autem Fulradus venerabilis Abba et Presbyter Ravennatium partes cum missis jam fati Aistulfi Regis conjungens, et per singulas ingrediens civitates, tam Pentapoleos quam et Æmiliæ, easque recipiens, et obsides per unamquamque auferens, atque Primates secum una cum clavibus portarum civitatum deferens, Romam conjunxit Et ipsas claves tam Ravennatium urbis, quamque diversarum civitatum ipsius Ravennatium Exarchatus, una cum suprascripta donatione de eis a suo Rege emissa, in confessione

Aistulfo Rege Langobardorum rebellante an. 755. post obsessam Papiam,

præficitur restitutioni Exarchatus :

claves urbium defert Romam:

A confessione B. Petri ponens, eidem beato Apostolo et ejus Vicario sanctissimo Papæ, atque omnibus ejus successoribus Pontificibus perenniter possidendas atque disponendas tradidit. Id est, Ravennam, Ariminum, Pisaurum *, Concan, Fanum, Cesenas, Senogallias, Esium, Forum-Pompilii, Forum-Livii cum castro Sussubio, Montem-Feltri, Acerragium, Montem-Lucati, Serram, Castellum S. Marini, Bobium, Urbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, seu Comiaclum, nec non et civitatem Narniensem, quæ a Duce Spoletano partibus Romanorum per evoluta annorum spatia fuerat invasa. *Leo Ostiensis lib.* 1 *Hist. Casin. cap.* 7, *Idem Rex, ait de Pippino*, una cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Ravennam et alias viginti civitates, eidem Aistulfo memorato sublatas, Apostolicæ Sedi subjecit, *cujus rei gratia Romanus Patricius constitutus est. Hieronymus Rubeus lib. 4 Historiarum Ravennatum dictum Exarchatum explicat, dividitque in Pentapolim et Æmiliam, et singulis suas assignat civitates : hunc Lector consulat.*

AUCTORE O. B.

** al. atque Fanum.*

recipit Ravennam et alias civitates

viginti.

11 *Interea* Aistulfus cum meditaretur, quomodo sua promissa non tam impleret, quam dolose quæ impleta fuerant commutaret; in venatione de equo suo casu prolapsus est, atque ex hoc ægritudine contracta, intra paucos dies vivendi finem facit. Cui B Desiderius, qui Comes stabuli ejus erat, successit in regnum. *Hæc Egmhardus ad dictum annum* DCCLVI. *Sed quam utilem tum Sedi Apostolicæ impenderit S. Fulradus operam, ita exponit Anastasius :* Dum ergo hæc agerentur, *supra a nobis relata*, ipse infelix Aistulfus quodam loco in venationem pergens, divino ictu percussus interiit. Tunc Desiderius quidam Dux Langobardorum, qui ab eodem nequissimo Aistulfo Tusciæ in partes erat directus, audiens præfatum obiisse Aistulfum, illico aggregans ipsius Tusciæ universam exercitus multitudinem, regni Langobardorum arripere nisus est fastigium. Cujus personam despectui habens Ratchis dudum Rex, et postmodum monachus, germanus præfati Aistulfi, sed et alii plures Langobardorum Optimates, cum eumdem Desiderium spernentes, plurimam trans Alpium vel ceteram Langobardorum exercituum multitudinem aggregantes, ad dimicandum contra eum profecti sunt. Ad hæc præfatus Desiderius obnixe præfatum beatissimum Pontificem deprecatus est sibi auxilium ferre, quatenus ipsam Regalem valeret assumere dignitatem : spondens jurejurando omnem præfati beatissimi Pontificis adimplere voluntatem. Insuper et Reipublicæ se redditurum professus est civitates, quæ remanserant, imo et copiosa daturum munera. C Tunc isdem præcipuus Pater et bonus Pastor, inito consilio cum sæpe fato Fulrado venerabili Presbytero et Abbate, atque Consiliario Christianissimi Pippini Francorum Regis, misit suum germanum, Paulum scilicet Diaconum, atque Christophorum Consiliarium una cum præfato Fulrado in partes Tusciæ ad prædictum Desiderium. Cum quo loquentes, confestim per scriptam paginam terribili juramento isdem Desiderius cunctam professus est superius annexam sponsionem adimplere. Post hæc vero peracta, statim suum Missum, id est, Stephanum venerabilem Presbyterum et Apostolicas exhortatorias litteras præfato Ratchiso vel cunctæ genti Langobardorum direxit. Properans et prædictus Fulradus venerabilis cum aliquantis Francis in auxilium ipsius Desiderii : sed et plures exercitus Romanorum, si necessitas exigeret, in ejus disposuit occurri adjutorium. Et suffragantibus prædicti sanctissimi Pontificis Deo acceptis precibus, ita omnipotens Dominus disposuit, ut sine ulla animarum periclitatione antefatus Desiderius, per jamdicti Coangelici Papæ concursum, eamdem quam ambiebat adsumeret Regalem dignitatem.

Aistulfo mortuo an. 756

pro successione concertantibus Ratchiso et Desiderio,

a Stephano Papa in consilium adhibitus S. Fulradus, mittitur ad Desiderium,

suppetias militares adducit

12 *Stephanus Papa missis ad Pippinum Regem Legatis, adjunctisque litteris eidem gratias agit ob Urbem liberatam et recuperatas aliquot Exarchatus civitates, oratque ut reliquas nondum redditas restitui jubeat.* Quoniam, *inquit*, et filius noster Deo amabilis Fulradus, fidelis vester, omnia conspiciens satisfactus est, quod nequaquam ipse populus vivere possit extra eorum fines et territoria atque possessiones absque civitatibus illis, quæ semper cum eis sub unius dominii ditione erant connexæ. *Exposita dein morte Aistulfi Regis, addit :* Nunc autem Dei providentia per manus sui Principis Apostolorum B. Petri, simul et per tuum fortissimum brachium, præcurrente industria Deo amabilis viri Fulradi, tui fidelis, nostri dilecti filii, ordinatus est Rex super gentem Langobardorum Desiderius, vir mitissimus, et in præsentia ipsius Fulradi sub jurejurando pollicitus est restituendum B. Petro civitates reliquas, Faventiam, Imolam, et Ferrariam cum earum finibus, simul etiam et Saltora et omnia territoria, nec non et Auximum, Anconam et Numanam civitates cum earum territoriis. Et postmodum per Garinonem Ducem et Grimoaldum nobis reddendam promisit civitatem Bononiam cum finibus ejus, et in pacis quiete cum eadem Dei Ecclesia et nostro populo semper mansurum professus est, atque fidelem erga a Deo protectum E regnum vestrum esse testatus est. *Commendat dein Stephanus, ut regali auctoritate jubeat Pippinus secundum fidem a Desiderio datam omnia restitui, ac postea hæc petit :* Qualiter autem cum Silentiario locuti fueritis, vel quomodo eum tua bonitas absolverit, una cum exemplari litterarum, quas ei dederitis, nos certiores reddite, ut sciamus qualiter in communi concordia agamus, sicut inter nos et Fulradum Deo amabilem constitit. Ipse vero dilectus filius noster Fulradus in omnibus caussis juxta tuam præceptionem peregit, et maximas gratias illi egimus pro suo certamine. Qui videlicet ad vos revertens, omnia, qualiter acta sunt, bonitati vestræ intimabit.

D

testis adhibetur a Stephano Papa apud Pippinum Regem :

jusjurandum excipit Desiderii Regis.

laudatur ob fidelitatem.

13 *Hæc Stephanus Papa, qui, teste Anastasio,* abstulit de ipsis civitatibus, quas Desiderius Rex reddere promiserat, Faventiam cum castro Tiberiano, seu Gabellum, et universum Ducatum Ferrariæ in integro. *Verum eo* VI *Kalendas Maii anni* DCCLVII *vita functo, Desiderius Rex reliquas civitates Ecclesiæ Romanæ non restituit : quapropter Paulus* I *successor creatus, missa ad Pippinum Regem epistola orat*, ut Desiderius civitates illas, id est, Imolam, Bononiam, Auximum et Anconam restituere deberet, quas, *inquit*, nobis præsentialiter simul per vestros Missos, id est, Fulradum Deo amabilem Abbatem atque Rodbertum, excellentissimæ Christianitati tuæ, et per te etiam B. Petro Apostolorum Principi pollicitus est redditurum. *Ita Anastasius. Mortuus est Pippinus Rex anno* DCCLXVIII *die* VIII *Kalendas Octobris, cui filii Reges successerunt, a Sacerdotibus* VII *Idus Octobris consecrati; Carolus apud Noviomum urbem, Carolomannus apud Suessionas : huic in divisione a Pippino in ultimo morbo facta obtigisse* regnum Burgundiæ et Provinciæ Alesaus et Alamanniam *legitur in Collectione Historica MS codicis Reginæ Sueciæ, editaque tomo* 2 *Antiquæ Lectionis Henr. Canisii pag.* 728, *ubi loco* Alesaus, *vel* Alesaus, *legi debere videtur Alsatia in qua et Alamannia S. Fulradus sua monasteria, ut mox dicetur, extruxit. Fuit is palatii Carolomanni Capellanus ab obitu Pippini. De eo hæc leguntur in Annalibus Egmhardi ad annum* DCCLXXI, *quo Carolomannus defunctus est :* Peracto generali conventu super fluvium Scaldam in villa Valentiana Rex Karolus ad hyemandum proficiscitur. Cumque ibi aliquandiu moraretur, Karolomannus frater ejus pridie Nonas Decemb. decessit in villa Salmanciaco. Et Rex ad capiendum ex integro regnum, animum intendens

etiam a Paulo I *Papa.* F

est summus Capellanus Palatii Carolomanni :

A tendens, Carbonacum villam venit. Ibi Wilbarium Episcopum Sedunensem, et Fulradum Presbyterum et alios plures Sacerdotes, Comites etiam atque Primates fratris sui, inter quos vel præcipui fuere Warinus et Adelhartus ad se venientes suscepit. *In Annalibus Metensibus hæc ultima ita narrantur :* Venit Karolus ad villam Corbiniacum, et ibi venerunt ad eum Folcarius et Fulradus Capellani cum aliis Episcopis et Sacerdotibus, Wirinus et Adelardus Comites cum aliis Primatibus, qui fuerant Karlomanni, et unxerunt Domnum Karolum super se Regem, et obtinuit feliciter monarchiam regni Francorum. *Similia in aliis antiquis Annalibus et Vita Karoli Magni per Engolismensem monachum aliaque auctoris incerti leguntur.*

ab ejus obitu venit ad Carolum Magnum :

14 *A præfato Carolomanno traditur nominatus Archiepiscopus Remensis Tilpinus (quem aliqui Turpinum vocant) ante monachus S. Dionysii, qui promovente Carolo Magno ordinatus est anno* ıɔccLxxiii, *cui Adrianus Papa pallium transmisit, cum epistola, in cujus exordio meminit S. Fulradi.* Quia ad petitionem, *inquit*, spiritalis filii nostri et gloriosi Regis Francorum Karoli, præbente tibi bonum testimonium de sanctitate et doctrina Fulrado amabilissimo Abbate, Franciæ Archipresbytero, pallium secundum consue-B tudinem tibi transmisisse nos cum privilegio, ut Metropolis Ecclesia Remensis in suo statu maneret, bene memoramus. *Legitur integra epistola apud Flodoardum lib.* 2 *cap.* 17. *Peyratus etsi per* Archipresbyterum Franciæ *intelligi* summum Palatii Capellanum *sæpius indicat, tamen lib.* 1 *cap.* 44 *conatur demonstrare* S. Fulradum *non fuisse ea dignitate unquam functum* in Palatio Caroli Magni, *et verba S. Adalardi apud Hincmarum loco supra indicato esse vitio amanuensium depravata, dum dicitur obiisse* hoc ministerium tempore Pippini et Caroli, *legitque* tempore Pippini et Carolomanni.

pro Tilpino Archiepiscopo Remensi agit apud Adrianum Papam.

an et jam Capellanus Caroli Magni ?

15 *Inter codices Reginæ Sueciæ post Quinti Juliani Hilarionis libellum de Duratione temporis, aliamque Collectionem historicam, cujus supra meminimus, extat Fredegarii historia epitomata, ac Chronicon, sed in medio mutilum, ac dein continuatum ad annum* ıɔcccvi. *In eo hæc ad annum* ıɔcclxxxiv *leguntur :* Helmericus Abba, et Fulradus Abba, et Albricus Episcopus obierunt. *Quæ eadem excusa sunt apud Chesneum tomo* 2 *pag.* 22, *et in Chronico Moissiacensi ita referuntur :* Olimriccus Abbas, sed et Fulradus Abbas, et Albricus Episcopus obierunt. *Videtur hic Albricus esse Episcopus Cameracensis, cujus meminit Baldricus in Chronico Cameracensi cap.* 36.

moritur an. 784

C § III. *Monasteria Lebraha, S. Hippolyti aliaque a S. Fulrado constructa. Corpora SS. Viti, Alexandri, Hippolyti et Cucuphatis ab eo translata.*

H*actenus quæ a S. Fulrado in aula Regum et pro Ecclesia Dei apud Pontifices Romanos præclare acta sunt indicavimus, nunc ad domestica ejus exercitia stylum flectimus, et quia apud supra citatos auctores subinde Abbas appellatur, monasteria, quibus præfuit, inquirimus, ac quæ regiminis illius tempora assignanda. Extat illustre testimonium* xxi *Episcoporum, an.* ıɔcccliii *Indictione* i, *mense Augusto in Synodo apud Vermeriam congregatorum, in epistola, quam hi scripserunt* Chuonrado inclyto et nobilissimo viro *quem alii statuunt* Comitem Parisiensem *et* fratrem Reginæ Judith, avunculum Caroli Calvi, *in cujus Capitulis sequentia traduntur :* Cum, *inquiunt*, inter cetera Ecclesiastica negotia de ordinabili dispositione monasterii S. Dionysii disponeremus, venerunt monachi ipsius sacri cœnobii in præsentia venerandæ Synodi, D deferentes auctoritates, videlicet testamentum, quod sanctæ recordationis Abba Fulradus, de monasterio Lebbraha, ubi S. Alexander Martyr quiescit humatus, et de cella, quæ ad S. Hippolytum nominatur, seu de aliis rebus, quas per idem testamentum isdem venerabilis Abbas S. Dionysio contulerat, nec non et privilegium, quod exinde sancta Sedes Apostolica per beatum Stephanum Papam eidem monasterio super præfato testamento fecerat : dicentes quod venerabilis Abbas illorum Domnus Ludowicus ex præcepto gloriosi Regis Domni nostri Karoli eos consuluisset, ac consensum eorum quæsisset, quatenus præscriptum monasterium vobis in precariam acceptis rebus vestra traditione ad eamdem casam Dei delegandis concessisset, quod consentire sine consultu sui Episcopi atque Archiepiscopi, imo sacræ Synodi non auderent. Quam caussam subtiliter investigantes et ad liquidum cognoscentes, diffinivimus juxta sacram et divinam auctoritatem atque secundum testamentum præfati piæ recordationis Fulradi, nec non et secundum decretum Apostolicæ Sedis, nullo unquam tempore jam dictum monasterium S. Alexandri cum rebus sibi pertinentibus a majore monasterio S. Dionysii quocumque ingenio divellendum, nec beneficiario neque precario jure distrahen-E dum. *Hæc ibi. Necdum privilegium vidimus Stephani Papæ, quem suspicamur esse decessorem Hadriani, qui sedit ab anno* ıɔcclxviii *ad annum* ıɔcclxxii, *quod infra dicatur monasterium Lebraha* munificentia Caroli Imperatoris *a S. Fulrado extructum seu dotatum.*

AUCTORE G. H. S. Fulradus confert S. Dionysio monasteria Lebraham et S. Hippolyti,

17 *Joannes Ruerus par.* 3 *Antiquitatum Vosagensium lib.* 1 *cap.* 1 *statuit* S. Fulradum fundatorem S. Alexandri in Valle leporum, et S. Hippolyti in Alsatia, S. Privati in ditione Salonensi, S. Varani in Alamannia, et aliarum plurimarum Ecclesiarum. *Quæ hic Ecclesia dicitur in Valle leporum, supra dicitur* monasterium Lebbraha, ubi S. Alexander Martyr quiescit, *in diplomate Caroli Magni apud Dubletium pag.* 714, *dicitur* Ecclesia Lebraha, in pago Alsacensi sita, ubi S. Alexander Martyr corpore quiescit. *aliis* Leberacum. *Germanis* Leberaw *inter Selestadium et oppidum Markircham, ad amnem Leberum, qui infra Selestadium in Illam fluvium labitur. Est autem Leberacum oppidulum seu vicus grandior, sed ultimis bellis misere vastatus, cœnobium eversum, ecclesiæ pars aliqua restat. Altera ecclesia S. Hippolyti,* vulgo S. Bilt, *inter idem Selestadium a quo haud procul distat, et oppidum Rapolsweirum, pertinetque etiamnum ad Ducem Lotharingiæ; diciturque in alio diplomate Caroli Magni pag.* 707 Foleradus, *seu* Fulradus, F in sua proprietate in pago Alsacense, in loco, qui dicitur Fulradovilare, infra fines Audoldovilare, cellam ædificasse, vel a novo suo opere construxisse, et in antea auxiliante Domino et bonorum hominum ædificare voluisse, ubi beatissimus et Martyr Hippolytus corpore requiescit humatus. *De utroque loco agit Merianus in Topographia Alsatiæ pag.* 31 *et* 51. *Ast* ecclesiam S. Privati *esse* Salonæ in Diœcesi Metensi *monuit nos Franciscus Lahierius noster : ejus mentio est in diplomate Caroli Magni pag.* 713, *uti* ecclesiæ S. Varani *pag.* 715, *diciturque* Fulradus in sua proprietate infra Hairebertingas super fluvium Brailia in Ducatu Alamannorum in Comitatu Harina novo opere construxisse, ubi S. Varanus corpore quiescit.

a se in Alsatia constructa,

et ecclesiam S. Privati in diœcesi Metensi, et S. Varani in Alamannia

18 *Habemus Acta Translationis S. Viti Martyris ex antiquis MSS. monasterii Gladbacensis in agro Juliacensi et cœnobii Bodecensis in diœcesi Paderbornensi, in quibus de reliquiis SS. Alexandri et Hippolyti mentio fit. Eam partem quæ ad S. Fulradum spectat, hic damus.* Eo ergo tempore, *inquit auctor coævus*, quo gloriosus Rex Pippinus Francorum regebat imperium, fuit vir venerabilis, Fulradus nomine, qui monasterium

AUCTORE G. B.

A monasterium beatissimi Martyris Dionysii ad regendum sanctorum cœtum monachorum susceperat. Hic cum magno desiderio æstuans, qualiter beatissimis Martyribus honorem debitum impenderet, non est contentus eorum sola corpora amplecti, quibus sedulum exhibebat officium, sed præfatum Principem adiit, petiitque ut eum Romam ire permitteret, atque inde corpora Sanctorum ad præfatum monasterium aliqua, sicut cupidus erat, transferre potuisset. Quod Princeps piissimus libenter accipiens, non solum licentiam dedit, sed et gratias pro tali desiderio retulit. At vero venerabilis Abbas strenuos ac decoros sibi adjutores et socios ad hoc opus peragendum quærebat. Erat interea vir laicus, sed decorus, ejusdem Abbatis consanguineus, qui multam habens hæreditatem ac familiam, filium non habebat. Unde cogitare cœpit, qualiter hæreditatem suam Domino consecraret. Audiens vero jam dicti Abbatis desiderium, petiit ab eo, ut secum ire permitteret, qui votis ejus congaudens secum ire præcepit. Cui cum præfatus vir omne desiderium suum patefecisset, divina comitante gratia tale repererunt consilium, ut corpusculum beatissimi pueri ac sacratissimi Martyris Viti a loco quo positum tolleret, et in prædio suo diligentissime poneret, B ecclesiam quoque ejus nomini fabricaret, quæ donante sibi Domino omnia complevit. Quo in loco, Divina largiente clementia, per B. Viti Martyris merita multæ hactenus ostenduntur virtutes et signa. Præfatus vero Abbas transtulit corpora beatorum Martyrum Alexandri et Hippolyti. Posthæc vero cum viri devotissimi, qui tum in præfato monasterio degebant, B. Viti reliquias apud præfatum virum esse didicissent, et qualiter pro Christi nomine sanguinem fudisset, in ejus passione prælegissent, totis viribus hoc agere decreverunt, ut cum reliquorum Martyrum reliquiis in basilica S. Dionysii poneretur. Sed ille, qui eas transtulerat, omnem hæreditatem suam seque cum ipsis reliquiis S. Dionysio tradi permittens, tandem obtinuit, ut in loco quo erant positæ, eas permanere permitterent. *Hic locus postea dicitur in diœcesi* Parisiaca *situs et* S. Dionysio *donatus.* Mansit autem in eodem loco corpus beatissimi Martyris usque ad annum XXIII piissimi Imperatoris Ludovici et ad DCCCXXXVI Incarnationis Dominicæ, *quando* in Saxoniam *ad* Corbeiam novam translatum est, *ut dein ibidem narratur.*

data a Pippino Rege facultate,

assumpto consanguineo quodam socio,

Romam profectus,

impetrat illi corpus S. Viti.

sibi corpora SS. Alexandri et Hippolyti

19 *Hactenus illa MSS. quæ plurimum contracta* C *Henricus Meibomius post Annales Witichindis Corbeiensis edidit a pag.* 139, *et ex Meibomio Chesneus tomo* 2 *Historiæ Francorum a pag.* 344, *appellatque* libellum antiqui scriptoris, *in quo dolemus nomen consanguinei S. Fulradi non expressum, uti neque quo loco reposita sint, et Ecclesia ad honorem S. Viti constructa, et denique quo anno S. Fulradus ejusque consanguineus hoc Romanum iter peregerint. In excusis exemplaribus Sigeberti ad annum* DCCLV *hæc habentur :* Fulradus Abbas S. Dionysii Parisiensis corpus S. Viti Martyris Roma Parisios transtulit. *At transtulit non tam S. Fulradus, quam ejus consanguineus, neque Parisios, sed ad prædium diœcesis Parisiensis, ubi ecclesiam erexit. Unde melius ea verba absunt in codice MS. Reginæ Sueciæ, in quo Chronica Eusebii, Hieronymi, Prosperi, Sigeberti et aliorum continentur. Imo et illo anno* DCCLV *S. Fulradum expeditione Italica apud Stephanum Papam fuisse distentum ex supra relatis constat. Inter epistolas Hadriani Papæ apud Chesneum tomo* 3 *pag.* 780 *hæc leguntur :* Præfatus autem Addo Deo amabilis Diaconus olim, dum cum fratre nostro Fulrado Deo amabili, religioso Abbate et Presbytero, huc venisset, petiit nos, ut ei corpus sanctum tribueremus. Sed nos, sicut jam dudum vobis direximus, per revelationem territi, nullo modo audemus ex ipsis Sanctorum corporibus D amplius quid exagitare. *Quod iter a priore diversum necessario contigit post annum* DCCLXXII, *quo Hadrianus creatus est Pontifex, quando aliquot annis Pippinus e vivis excesserat, ante cujus obitum, sive annum* DCCLXVIII *corpora SS. Viti, Alexandri et Hippolyti delata sunt in Gallias.*

non an. 755

neque sub Adriano Papa, quando iterum ab illo quis Romam profecto,

sed ante annum 768.

20 *Saussaius in Martyrol. Gallic. ad* XV *Junii scribit* corpus S. Viti Roma, ubi diu conditum jacuit, in Gallias delatum per Furaldum *(lege* Fulradum) Abbatem, in cœnobio pretiosi Christi Martyris Dionysii multo honore repositum esse. *At ne quidem, dum hæc sacra ossa alibi miraculis et virtutibus splendescerent, illa monachi S. Dionysii obtinuerunt. Idem Saussaius in Supplemento ad* XIII *Junii asserit* ipso die ex Corbeia Galliæ ad Corbeiam Saxoniæ factam recoli translationem S. Viti Martyris. *Imo est illud corpus e loco repositionis anno* DCCCXXXVI *delatum ad monasterium S. Dionysii, et ab Hilduino Abbate, post Missarum solemnia* XIV *Kalend. Aprilis die Dominica peracta, traditum Warino Abbati Resbacensis monasterii, qui in hoc suo monasterio illud custodivit usque ad* XII *Kalend. Junii, Dominicam ante Pentecosten, quando inde portatum in Saxoniam, et ipsis Idibus Junii in* E *vigilia S. Viti in Corbeia nova depositum. Reliqua ad diem ejus natalem dabimus.*

Corpus S. Viti non est depositum in cœnobio S. Dionysii,

neque ex Corbeia Gallica,

ad Corbeiam Saxonicam delatum.

21 *Una cum reliquiis S. Viti apportata fuere Roma ab S. Fulrado, corpora SS. Alexandri et Hippolyti : quibus corpus S. Cucuphatis adjungit Saussaius Idibus Augusti, ubi hæc tradit :* S. Hippolyti corpus Romæ levatum, atque Carolo Magno a Leone III Pontifice pretioso datum munere, in Galliam delatum, cum venerandis S. Alexandri Papæ et Martyris, nec non B. Cucuphatis Christi quoque testis pignoribus, in asceterio de Valle-leporis digno cultu ab ipsomet piissimo Imperatore reconditum fuit. At post ejus obitum Fulradus ejus nepos, Abbas insignis cœnobii S. Dionysii illud inde transtulit, ad basilicam ejusdem cœnobii S. Dionysii, ubi proprio in loculo et sacello reposuit, a posteris, sicut etiamnum colitur, perenni veneratione observandum. *Hæc ille : in quibus nonnulla insunt satis solida. Nam* corpus S. Cucuphatis Martyris Barcinonensis, Mauris Hispanias invadentibus, in Galliam advectum fuisse, atque in alma Matyris Dionysii sociorumque basilica repositum *asserit idem Saussaius* XXV *Julii, quo colitur. In Actis MSS. hæc habentur :* Barcinona corpus S. Cucuphatis honorabile translatum est a Fulrado reverentissimo et glorioso Abbate cœnobii sanctorum Martyrum Dionysii pretiosi, Rustici et Eleutherii, IV Kalendas Martii in cellam ejusdem cœnobii, quam idem Fulradus in suo proprio munificentia divæ memoriæ Caroli Imperatoris cons- F truxit, et Patrono suo gloriosissimo Dionysio tradidit, quæ sita est in saltu Vosago et appellatur Lebraha. Quo tempore in modicum inhumatum, ut allatum fuerat, jacens, expeditiore consilio religiosi Patris, atque præfati monasterii Abbatis Hilduvini solerti studio et devotissimo desiderio (Dei et Sanctorum ut erat amator et cultor) in crypta ante pedes ipsius sanctissimi Dionysii sociorumque ejus, quam idem Hilduvinus in honorem Dei et sanctæ atque intemeratæ Genitricis ejus Sanctorumque omnium ædificavit, ab anno Incarnationis Dominicæ octingentessimo tricesimo quinto, octavo Kalendarum Septembrium veneratur humatum. *Hæc in Actis MSS. quæ mutato stylo edidit etiam Surius, ac scribit non* IV *sed* XIV *Kalendas Martii a Fulrado Lebraham corpus fuisse translatum. Franciscus Diagus lib.* 1 *Historiæ antiquorum Comitum Barcinonensium cap.* 10, *temporibus confusis, tradit* corpus S. Cucuphatis tempore Ludovici Pii Imperatoris Barcinone ad monasterium S. Dionysii prope Parisios tempore Fulradi

Corpus S. Cucuphatis non est cum corporibus SS. Alexandri et Hippolyti Roma allatum :

sed Barcinone a S. Fulrado Lebraham delatum,

ab Hilduino ad monasterium S. Dionysii,

A Fulradi Abbatis translatum esse, et xvi Februarii in aliquo sacello depositum.

22 *At S. Cucuphatis corpore Lebraha ex Alsatia ad monasterium S. Dionysii sub Ludovico Pio translato, relictum ibidem corpus S. Alexandri Martyris, quod* Lebrahæ requievisse humatum anno ıɔcccliii *testati supra sunt* xxi *Episcopi, tunc in Synodo apud Wermeriam congregati. Quod autem Saussaius et ante eum Dubletius scribant esse corpus S. Alexandri Papæ et Martyris, non usquequaque probatur, tum quod antiqui non appellent Papam, Pontificem, Episcopum aut Sacerdotem, tum quod Octavius Panciroltius in Thesauro Urbis asserat partes corporis S. Alexandri Papæ et Martyris esse in templis S. Laurentii in Lucina, et S. Sabinæ, ac varias alibi reliquias reperiri: uti dicetur* iii *Maii die ejus natali. Eadem ratio est S. Hippolyti Martyris a S. Laurentio baptizati, et in agro Verano sepulti, cujus caput Lucæ in æde cathedrali adservari tradit Franciottus, ab aliis caput Romæ dicitur esse in templo S. Crucis in Jerusalem appellato, corpus in ecclesia quatuor Coronatorum, quod Brixiæ in cœnobio S. Juliæ esse legitur in quodam scripto, a nobis* xviii *Februar. ad Acta S. Epimenei edendo. Quæ erunt ad* xiii *Augusti excutienda. Quod huc spectat, corpora SS. Alexandri et Hippolyti Martyrum, quicumque illi fuerint, non sunt a Leone* iii *Papa donata* B *Carolo Magno, neque ab hoc in Valle-leporis depositum corpus S. Hippolyti, atque ab ejus obitu a Fulrado Abbate S. Dionysii ad suum monasterium delatum, neque hic fuit Caroli Magni nepos. Verum sancta horum Martyrum corpora fuerunt Roma a S. Fulrado in Gallias delata vivente adhuc Pippino Rege, ut supra ex Actis Translationis S. Viti ostensum. Alterum, S. Alexandri videlicet, deposuit S. Fulradus in monasterio suo Lebraha, in Valle-leporis, ubi adhuc anno* ıɔcccliii *adservatum fuisse supra probatum est. At S. Hippolyti corpus idem S. Fulradus detulit ad prædium suum Fulradavillare, quæ ob sacras reliquias Cella S. Hippolyti dicta est, a Valle-leporis in interiore versus Illam flumen Alsatiæ. Si autem post obitum Caroli Imperatoris ad monasterium S. Dionysii hoc S. Hippolyti corpus est translatum, non id S. Fulradus annis fere* xxx *ante Carolum Magnum vita functus, sed forsan fecit Hilduinus, quem Lebraha corpus S. Cucuphatis ad suum monasterium detulisse diximus, et simul a S. Fulrado utrumque corpus apud S. Dionysium depositum fuisse scribit Dubletius pag.* 309, *sed post obitum Caroli Magni, et alibi annus* ıɔcccxviii *assignatur: cujus erroris caussa mox patebit. At varias Sanctorum reliquias a S. Fulrado in monasterio S. Dionysii depositas fuisse infra ex Epitaphio constabit.* C

Corpora S. Alexandri Mart. non Papæ, et S. Hippolyti Mart. non fuerunt a Leone 3 donata Carolo Magno, sed a S. Fulrado delata, illud Lebraham, hoc Fulradovillare

§ IV. *Gesta Fulradi Abbatis S. Quintini huic S. Fulrado afficta. Tempus regiminis monasterii S. Dionysii. Epitaphium.*

Q*uemadmodum jam citatus Saussaius et Dubletius lib.* 1 *cap.* 25 S. Fulradum *appellant* Caroli Magni nepotem, *ita ejusdem Imperatoris* patruelem *statuunt Sanmarthani lib.* 6 *Genealogiæ domus Regiæ Francorum cap.* 17, *Buchetus par.* 1 *veræ originis ejusdem Domus Regiæ Francorum cap.* 9 *pag.* 83, *Hemeræus lib.* 2 *Augustæ Viromanduorum pag.* 72, *Baerius supra citatus aliique, asserentes eum* patre Hieronymo, filio Caroli Martelli *fuisse prognatum: a quo Hieronymo Stephanum* iii *Papam e Gallia reductum Romam fuisse legitur in codice MS. Freheriano Anastasii Bibliothecarii de Vitis Pontificum in Vita Stephani* iii, *atque inter varias lectiones excuso his verbis:* Dirigit quoque cum eo *Stephano Papa* sæpe fatus Christianissimus atque Deo amabilis Rex Francorum Pippinus Missos suos, fratremque suum Hieronymum, atque alios Proceres suos cum non paucis hominibus, qui, usque dum Romam reverteretur, *in obsequio ejus essent. Stephani Papæ reductioni præfectum fuisse S. Fulradum supra ex Annalibus Eginhardi, Bertinianis, Loiselianis aliisque diximus. Hujus ergo Fulradi, imo et Stephani Papæ comitatui adjunctus fuit Hieronymus, juvenis adhuc Princeps, quem Sanmarthani ultimum Caroli Martelli filium fuisse asserunt. Hic ex nobili uxore Ersensinda de genere Gothorum varios liberos procreavit, S. Folquinum Episcopum Teruanensem, mortuum anno* ıɔccclv, xiv *Decemb. Fulradum Abbatem S. Quintini aliosque, uti Acta MSS. S. Folquini habent, eorumque excerpta apud supra memoratum Buchetum pag.* 88 *in Probationibus. Ille est Fulradus, qui, teste Hemeræo,* structuram monasterii S. Quintini a S. Eligio reparatam, pomœrioque auctam, regali plane molitione et ambitu latiori novam excitavit *anno* ıɔcccxiv, *et anno* ıɔcccxxiii absolvit. *De qua ædificatione extant versus Theodulphi Episcopi Aurelianensis, poetæ coævi, qui post descriptum annum* ıɔcccxiv, *et Imperium Ludovici Pii, hæc addit:*

S. Fulradus non est natus patre Hieronymo, filio Caroli Martelli,

comite Hieronymo, cum S. Stephanus Papa Romam reverteretur.

AUCTORE G. H.

alius is Fulradus Abbas S. Quintini,

Condere cœpit opus hujus venerabilis aulæ
Abbas Fulradus nobilitate cluens.
Namque huic Hieronymus, Carolus pater extitit illi,
Qui propriæ specimen gentis ad astra tulit,
Bella gerens, pacemque tuens, qui culmina regni
Ad prolem misit auxiliante Deo.

E *Adfuit hic Fulradus concilio Noviomensi anno* ıɔcccxiv, *ubi de terminis Episcopatuum Noviomensis et Suessionensis disceptatum esse tradit Flodoardus lib.* 2 *cap.* 18. *Idem dicitur anno* ıɔcccxliii *corpus S. Audomari furto ablatum cum S. Folquino Episcopo fratre recuperasse, ut fuse explicat Malbrancus noster in Morinis tomo* 2 *lib.* 6 *cap.* 3. *At tum dicendus foret curam monasterii S. Quintini cessisse Hugoni filio Caroli Magni, quem tradunt obiisse anno* ıɔcccxliv, *ac diu Abbatem S. Quintini aliorumque monasteriorum extitisse.*

adhuc vixit an. 843, frater S. Folquini.

24 *Ab hoc Fulrado Abbate S. Quintini, fratre S. Folquini, et Caroli Magni patruele, qui seculo Christi nono floruit, plane diversus est S. Fulradus, de quo hactenus egimus, anno Chr.* ıɔcclxxxiv *in Alsatia vita functus, cui tunc, aut forte citius, successit Maginarius, vulgo habitus* xvii *Abbas monasterii S. Dionysii: huic Fredulphus, vel Fardulphus* xviii *Abbas, ambo sub Carolo Magno ad eam dignitatem promoti. Huic substitutus est Hilduinus summus Palatii Ludovici Pii Imperatoris Capellanus. Hunc ordinem perturbat* Bulla adscripta Leoni iii Papæ *apud Dubletium pag.* 452, quæ data dicitur vi Kalend. Junii, anno in sacratissima B. Petri Sede iii, seu Domno Karolo excellentissimo Rege Francorum et Longobardorum atque Patricio Romanorum, a quo capta fuit Italia, anno xxv, Indictione vi, *ergo anno Chr.* ıɔccxcviii. *In hac Bulla Leo alloquitur S. Fulradum, quasi is, post annos* xiv *ab obitu, revixisset. Verum obest Privilegium monasterio S. Dionysii ab Hadriano Papa concessum apud Sirmondum tom.* 2 *Conciliorum Galliæ pag.* 113 *cum hac inscriptione:* Hadrianus Episcopus servus servorum Dei Maginario religioso Abbati venerabilis monasterii sancti Christi Martyris Dionysii, siti in Parisiaco ubi venerabile Sancti corpus quiescit, et per eum eidem venerabili monasterio in perpetuum. *In eo Privilegio concedit, ut proprium liceat ei habere Episcopum, et sic finit:* Scriptum per manum Christophori notarii et scriniarii Sedis nostræ in mense Junio, Indictione ix. Bene valete. Dat. Kalendis Juliis per manum Anastasii primicerii, regnante Domino Deo et Salvatore Jesu Christo, cum Deo Patre omnipotente et Spiritu sancto per infinita secula. Anno Deo propitio Pontificatus Domini nostri in Apostolica sacratissima B. Petri Sede xv, Indictione ix, *quæ potius in annum Pontificatus* xvi *conveniet, et Christi* ıɔcclxxxvii. *Ejusdem* Maginarii religiosi

S. Fulrado an. 784 mortuo succedunt Maginarius, et Fredulphus sub Carolo Magno, Hilduinus sub Ludovico Pio

F

Maginario scribit Hadrianus Papa.

A religiosi Abbatis *meminit idem Hadrianus Papa in epistola* XI, *et* XII *ad Carolum Magnum apud eumdem Sirmondum, et tomo* 18 *Conciliorum typis regiis editorum. Dein epocha illa Leonis* III *a capta Italia per Carolum Magnum, suspecta est, neque hactenus a nobis observata. Ut taceam quam plurima diplomata et Privilegia Pontificum et Regum a Dubletio congesta non subsistere, et frequenter subscriptiones variis mendis scatere. Quæ Dagoberto* I *monasterii fundatori attribuuntur, alibi discussimus : varia ejusmodi diplomata a Labbeo nostro in Elogiis historicis Regum Francorum, et Miscellaneis curiosis, ut dubia, incerta et interpolata rejiciuntur : itemque a Peyrato et aliis.*

AUCTORE G. H.

25 *His positis tempus inquirimus, quo S. Fulradus cœnobitis S. Dionysii Abbas datus fuit. A Claudio Roberto in Gallia Christiana hi seculo* VIII *constituuntur Abbates.* XII Turnaldus vel Gurnaldus, vel Grimoaldus, inde Episcopus Parisiensis XXXIV, Chilperico et Theoderico Regibus, et Carolo Martello Principe. *At potius Episcopatu relicto eum et monachum et Abbatem factum alibi ostendimus. Huic ergo successere* XIII Delphinus, Theoderico Rege. XIV Sigebertus Childerico III Rege. Orator Regis ad Gregorium III. *Imo ad eum a* Carolo Martello *directus, cum* Grimone Abbate Corbeiensi anno DCCXLI, *ultimo et Caroli et* B *Gregorii : sed* reclusus basilicæ S. Dionysii *appellatur in Annalibus Metensibus ad eum annum, et in historia jussu Childebrandi scripta et Chronico Fredegarii annexa cap.* 110 *: forsan dein sub Childerico Abbas creatus. Huic subrogatus est* XV Abbas, *non* S. Fulradus, *ut passim volunt, sed* Constranus, *seu* Constraninus, *aut* Constramnus, Pipino Rege, *inquit Claudius Robertus. Extat apud Dubletium pag.* 697 *diploma* Pippini Regis ad deprecationem Domni Constramno venerabilis Abbatis monasterii Sancti et Domini Dionysii Martyris... actum Suessionis palatio die III Non. Aprilis Indictione IV, anno vero regni Domni nostri Pippini VI. *Verum Indictio* IV *incidit in annum Chr.* DCCLI, *regni Pippini* II, *qui aut reponendus, aut certe Indictio* VIII *cum anno Chr.* DCCLV. *Huic Constramno successit* S. Fulradus, *cujus* tempore datum S. Dionysio Clipiacum a Carolo Martello *scribit idem Claudius Robertus. Verum tabulæ donationis apud Dubletium pag.* 690, *nullam* Fulradi *alteriusve Abbatis faciunt mentionem : at datæ referuntur* die XVII Septemb. anno quinto post defunctum Theodericum Regem, *ergo anno* DCCXLI *: post quem annum, vel ipso Roberto attestante, fuerunt Abbates sub Childerico Sigebertus, et sub Pippino Constramnus.* C *Dedimus supra epistolam S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, quam is mortem suam præsagiens ad S. Fulradum circa annum* DCCLIII *misit cum hac inscriptione,* Consacerdoti Fulrado Presbytero, *omisso Abbatis nomine quod tamen aliis solitus est semper attribuere, uti* Huetberto, Duddo Abberio, Gutberto, Abbatibus *suas epistolas inscripsit, ac potissimum* CVI *misit inscriptam* Consacerdoti Optato Abbati. *Consentiunt S. Bonifacio Annales antiqui Francorum, e quibus supra retulimus* Fulradum Capellanum *adjunctum* Burchardo Wirtziburgensi Episcopo, *in legatione ad S. Zachariam Papam, cum regnum Francorum a Childerico ad Pippinum esset transferendum.*

Ante S. Fulradum fuerunt Abbates Turnaldus,

Delphinus, Sigebertus,

Constramnus sub Pippino Rege,

tum Fulradus,

a S. Bonifacio circa an. 753 *necdum ut Abbas salutatus,*

26 *Eumdem* S. Fulradum *Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Stephani appellat* Abbatem, *dum sub finem anni* DCCLIII *missus est ad monasterium Agaunense ad Stephanum Papam, quem* VI *Januarii anni sequentis deduxit ad Pippinum Regem. Idem Stephanus Romam reductus, remisit* Fulradum *cum litteris ad Regem Pippinum : in iis eum appellat* Consiliarium Pippini, Presbyterum et Abbatem. *Idem Papa indulget S. Fulrado privilegium extruendi monasteria, iisque libertatem concedit. Excusum id privilegium ex Schedis MSS. a Sirmondo tomo* 2 *Concil. Gal. pag.* 38, D *et inde recusum tomo* 17 *Conciliorum generalium pag.* 570, *quod, quia huic controversiæ non parum luminis affundit, hic etiam damus : est autem hujusmodi.*

Abbas agnoscitur ab Anastasio Bibliothecario, et Stephano Papa,

Stephanus Episcopus servus servorum Dei, Fulrado Deo amabili Archipresbytero et Abbati venerabilium monasteriorum ab eodem auspice fundatorum, et per seriem omnibus successoribus vicissim Abbatibus in perpetuum.

sed monasteriorum a se fundatorum

Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationabilibus congruunt desideriis, oportet ut devotio conditoris piæ constructionis Oraculi in privilegiis præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, dilectissime noster fili, quatenus in provincia Francia ubi et ubi tibi placitum fuerit in diversis locis, sive in his, quæ proprietatis tuæ juri pertinent, sive etiam iis, quæ per emptionis paginam tibi advenerunt, quamque etiam in rebus parentum tuorum, vel unde unde tibi contingat, monasteria construendi licentiam tribueremus, ipsaque monasteria a te fundata privilegiis Sedis Apostolicæ in futuro munirentur, ut sub jurisdictione sanctæ, cui Deo auctore deservimus, Ecclesiæ constituta, nullius alterius Ecclesiæ jurisdictionibus submittantur. Pro qua re piis desideriis faventes, hac nostra auctoritate; id quod exposcitur, effectui mancipamus. Et E ideo per hanc Apostolicam auctoritatem tibi, cui supra, dilecto filio nostro Fulrado, vel ceteris tuis successoribus Abbatibus, licentiam et potestatem largientes concedimus ædificandi monasteria, ubicumque in Franciæ provincia volueritis, sive in locis proprietatis vestræ, sive etiam in his, quæ per comparationis seriem tibi prædicto filio nostro obvenerunt, aut obvenerint, vel unde unde ad te pervenerunt vel pervenerint. Et omnem cujuslibet Ecclesiæ Episcopum, aut alium quempiam Sacerdotem, in præfatis monasteriis ditionem quamlibet habere præter Sedem Apostolicam hac auctoritate prohibemus. Ita ut nullus Episcopus, aut alius Sacerdos, vel etiam quispiam e laicis in quoquam contrarietatem eisdem monasteriis inferre præsumant; nisi tu, Deo amabilis vir, vel successores tui Abbates, quempiam forsitan Sacerdotum permiseris ad quodlibet spiritale opus peragendum, quando ipsa venerabilia loca ædificaveris.

quibus amplam immunitatem impertit,

27 Sed et hoc omnino interdicimus, ut nullus Episcoporum præsumat Presbyterum aut Diaconem, vel reliquos ordines Ecclesiasticos in prædictis monasteriis ordinare, vel Missas ibidem celebrare, nisi F ille, qui ab Abbate in tempore existente fuerit invitatus, Episcopum illum, qui hujusmodi consecrationem sacri Ordinis in ipsis cœnobiis constituerit, nullo modo alius cujuslibet Ecclesiæ Episcopus pro eadem caussa condemnare audeat. Sed et tabulas et chrisma similiter consecrandi vobis licentiam tribuimus. Et hoc B. Petri Principis Apostolorum auctoritate promulgantes sancimus, ut nullo modo Concilium Episcoporum et laicorum absque voluntate excellentissimi filii nostri Pippini Regis, vel tuæ dilectionis, Deo amabilis vir, te audeat quoquo modo Episcopum consecrare. Et omnes caussas tuas vel cœnobii tui per Sedem sacratissimam Apostolicam reclamare licentiam habeas, et proprietate tua in omnibus fruaris, dum rationes deducere malueris, una cum Misso Francorum ad Sedem Apostolicam : et interim nullus te condemnet, potius autem, sicut vere sacratissimæ Sedis Apostolicæ proprius familiaris, ab omnibus optimi vigoris honorem percipias: ipsaque venerabilia ædificata a te monasteria sub ditione sacratissimæ Sedis B. Petri Apostolorum Principis confirmata, protectione Apostolica in omnibus ut tueantur promulgamus : qualiter profecto juxta id quod stabilita Apostolicis privilegiis consistunt inconcusse dotanda permaneant. Constituentes per

et exemptionem ab Episcopis.

et ut nequeat cogi ad Episcopatum accipiendum.

A per hujus decreti nostri paginam atque interdicentes omnibus cujuslibet Ecclesiæ Præsulibus, vel cujuscumque dignitatis præditis potestate, sub anathematis interpositione, qui eis præsumpserit præsentis constituti a nobis præfatis monasteriis indulti, quolibet modo existere temerator. Bene valete. IV Kalendas Martias, imperante Domno piissimo Constantino a Deo coronato magno Imperatore anno XXXVIII, post ejus consulatum anno XVIII, sed Leone majore Imperatore ejus filio, anno IV Indictione X.

an tum Abbas S. Dionysii

28 *Hactenus Privilegium Stephani Papæ, qui, quamvis aliquot ante annis, ut supra dictum, in Gallias ad Pippinum profectus, longoque tempore in monasterio S. Dionysii moratus sit, atque exitiali morbo detentus, quo se ejusdem sancti Martyris beneficio divinitus liberatum fuisse testatus est, edita revelatione, ut vocatur, a Sirmondo pag.* 13 *vulgata; tamen in jam relato Privilegio nullam facit dicti monasterii S. Dionysii mentionem, neque* S. Fulradum *appellat hujus monasterii* Abbatem, *sed* venerabilium monasteriorum ab eodem auspice fundatorum, *inter quæ, illud olim Dagoberto* I *Francorum Rege constructum, nequit censeri: Incidit autem citata* Indictio X, *mense Februario in annum* DCCLVII, *labebaturque annus* XXXVIII, *ex quo Constantinus Copronymus anno Leonis patris* IV, *Christi* DCCXX, *Indictione* III, *die Paschæ infans coronatus est Imperator a S. Germano Patriarcha, qui patre anno* DCCXLI, *Indictione* IX, XIV *Kalendas Julias defuncto, regimen Imperii assumpsit, atque Imperii anno* X, *Christi* DCCLI, *Indictione* IV *in solemnitate sanctæ Pentecostes filium suum Leonem, per Anastasium Patriarcham coronari curavit Imperatorem, uti Anastasius in Historia ex Theophane narrat. Hinc in privilegio Stephani Papæ relato annus Leonis filii non* IV, *sed* VI *legi debet.*

anno Chr. 757 ?

B

29 *Eadem Indictione* X *concessit idem Pontifex S. Fulrado hospitale et domum Romæ, de qua donatione extat sequens Præceptum ex schedis MSS. ab eodem Sirmondo editum.*

Stephanus Episcopus, servus servorum Dei, Fulrado amabili Presbytero et Abbati.

accipit Romæ hospitale,

Petentium desideriis ita nos convenit impertire assensum, ut tamen sequentibus temporibus nullis Ecclesiastica utilitas valeat submitti dispendiis. Nam tunc petitorum postulatio congruum videtur suscipere effectum, quando Ecclesiastica prædia congrue ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia petistis a nobis, quatenus hospitale positum infra basilicam B. Petri juxta sepulchrum B. Leonis Papæ, quod tenuit Ratchis monachus, juris ipsius basilicæ B. Petri, nec non et domum positam juxta monasterium B. Martini, cum inferioribus et superioribus suis, cum metatu suo et horticello, quam tenuit Nazarius monachus, juris venerabilis monasterii S. Stephani cata Galla patricia, vobis ad tempus emissa præceptione concedere deberemus; inclinati precibus vestris, per hujus Præcepti seriem suprascriptum hospitale et domum cum inferioribus et superioribus suis, vel omnibus in integro pertinentibus, a præsenti decima Indictione, diebus vitæ vestræ vobis concedimus detinendum. Post vero obitum vestrum utrumque hospitale et domus, ut superius legitur, ad jus suprascriptorum piorum locorum, cujus et est proprietas, in integro nihilominus revertantur. Bene valete.

C

et aliam domum,

D

AUCTORE G. H.

ad vitam possidenda.

30 *Mortuus est Stephanus Papa,* VI *Kalend. Maias, eadem Indictione* X *et anno* DCCLVII *a cujus obitu videtur cura administratioque monasterii S. Dionysii cum titulo Abbatis S. Fulrado commissa. Dubletius postquam lib.* 4 *antiquitatum S. Dionysii retulit rescriptum regium anno* VI *Pippini Constramno Abbati concessum ut supra diximus, subjungit varia diplomata pro S. Fulrado Abbate S. Dionysii signata, quatuor anno regni Pippini* XV *vel* XVII, *plura Caroli Magni. Ex his nonnulla post annum regni* XVIII, *Christi* DCCLXXXVII *referuntur data, quo tamen tempore Maginarium fuisse Abbatem S. Dionysii supra ex Hadriani Papæ epistolis ostendimus, arbitramurque varia diplomata a Pippino et Carolo Magno indulta monasterio S. Dionysii, non apposito nomine ullius Abbatis, ut supra a Carolo Martello factum diximus, a posteris S. Fulrado, ut viro valde illustri, fuisse attributa.*

Diplomata varia S. Fulrado perperam attributa.

31 *Tandem S. Fulradus maximis rebus pro Ecclesia Dei gestis, ac vita sancte peracta, præmium laborum suorum a Deo percepturus, in cælos migravit: cujus sacrum corpus Lebrahæ in Alsatia sepultum est, aut certe eo translatum et hactenus sacro cultu a fidelibus honoratum, instituto annuo festo ad* XVII *Februarii, uti his fere verbis testatur Dubletius lib.* 1 *Antiquitatum S. Dionysii cap.* 28. *Alcuinus postea* Fulrado S. Dionysii Abbati *hoc statuit Epitaphium, inter Carmina ejus num.* 123 *excusum:*

ejus mors, sepultura

E

epitaphium ab Alcuino compositum,

Presbyter egregius valde et venerabilis Abba,
Strenuus actu, opere, pectore, mente pius,
Corpore Fulradus tumulo requiescit in isto,
Notus in orbe procul, noster in orbe Pater.
Inclytus iste sacræ fuerat Pastorque Capellæ,
Hic decus Ecclesiæ, promptus in omne bonum.
Hæc domus alma Dei magno est renovata decore,
Ut cernis lector, tempore quippe suo.
Iste pios Patres magno dilexit amore,
Reliquias quorum hæc domus alma tenet.
Credimus idcirco cælo societur ut illis,
In terris quoniam semper amavit eos.

Huic adjungitur Epitaphium Maginarii, qui Fulrado successit: *id quia cedit in laudem S. Fulradi, et chronologiæ a nobis statutæ confirmationem, hic addimus:*

aliud de Maginario successore ejus discipulo.

Hic sit sub pedibus tibi, Maginare, Magistri,
Jam sacra mundanis temporibus requies.
Te pius ille Pater teneris nutrivit ab annis,
Tu quoque successor ejus honoris eras.
Hoc (heu!) perparvum rexisti tempus ovile:
Floribus in mediis mors mala te tulerat.
Sed quem Christus amat, illi mors nulla nocebit:
Post mortem melius vivit in arce poli.

F

Hæc Alcuinus, anno DCCCIV, *die Pentecostes* XIX *Maii defunctus.*

DE S. BENEDICTO
EPISCOPO IN SARDINIA,
Sylloge historica.

J. B.

[illegible]

Benedictus colitur 17 Feb.

Arnoldus *Wion lib.* 3 *Ligni vitæ in Notationibus ad hunc diem,* S. Benedicti *Sardorum Episcopi se* Natalem *didicisse scribit ex* calendario perantiquo bibliothecæ Montis Casini, litteris Longobardicis exarato; *ejusque ita ad eum diem memoriam consecrat*. In Sardinia S. Benedicti Episcopi Sardiniæ, qui ab Abbate Casinensi ad eam insulam, Rege rogante, missus, populum sibi commissum sanctissime rexit. *Eadem habet Hugo Menardus. Brevius in hunc modum Benedictus Dorganius:* S. Benedicti Episc. qui populum sibi commissum sanctissime rexit. *Ferrarius quoque in generali*

A *rali Catal.* In Sardinia S. Benedicti Ep. *Dionysius* AUCTORE J. P. *Bonfantus in Triumpho SS. regni Sardiniæ lib.* 13 *cap.* 39 sepultum *scribit* S. Benedictum in basilica S. Saturnini, ibique illius anniversariam memoriam xvii Februarii celebrari : spectari in ara majori pictam ejus effigiem, monachili habitu, pedum Archiepiscopale manu gestantis, ad dexteram Deiparæ.

2 *Ad Episcopatum evectus est Benedictus ab Ur-* circa an. 1089 creatus Episcopus *bano* ii *Papa anno* CIↃLXXXIX. *Colligitur id ex Petro Diacono lib.* 4 *Chronici Casinensis cap.* 7, *ubi ista habet :* Sequenti tempore idem Urbanus Papa ad has iterum deveniens partes, Joannem Cajetanum, hujus loci a puero monachum, Diaconum in Lateranensi patriarchio ordinavit. Quo etiam tempore cum apud Trojam Apuliæ civitatem synodum celebraret... His diebus defuncto Leone Caietanæ Ecclesiæ Episcopo, Rainaldus hujus cœnobii monachus ibi Præsul ordinatur. In Sardiniæ insula Benedictus, hujus monasterii monachus, defuncto Episcopo subrogatur. *Duo leguntur ab Urbano* ii *habita Trojæ concilia : prius* in Sardinia, *anno* CIↃLXXXIX, *ut videre est apud Baronium ad eum annum num.* 8 ; *alterum anno* CIↃXCIII *tempore Quadragesimæ. In hoc videri posset Benedictus, aut paullo post, factus Episcopus : præsertim cum scribat Bertholdus Constantiensis, illic Pontificem* diversis Ecclesiarum B necessitatibus, synodali provisione competenter succurrere curasse. *Et quod Petrus Diaconus locu jam citato dicat sequenti tempore id contigisse, cum iterum ad eas partes devenisset Urbanus. Verum in parvo Chronico Casinensi anonymi scriptoris dicitur anno* CIↃXCIII ecclesia S. Andreæ Apostoli dedicata a Raynaldo Episcopo Caietano iii Kal. Februarii, *nempe ante Quadragesimam, cum eo anno dies Cinerum inciderit in* ii *Martii. Prius ergo Episcopus erat Rainaldus, ac Benedictus quoque : nisi si quis mense Januario promotos velit, statimque dedicasse Rainaldum ecclesiam ab Oderisio Abbate ædificatam.*

3 *De eodem Benedicto Wion lib.* 2 *cap.* 53 *recensens Episcopos Ecclesiarum, quæ ab littera S incipiunt, ita scribit:* Sardorum sub Calaritano Archiepiscopo ; S. Benedictus monachus monasterii Casi- D nensis, vir doctus et sanctus, (de cujus miraculis librum unum se scripsisse refert Petrus Diaconus) ab Urbano Papa ii circa annum Domini CIↃXC Episcopus Sardorum creatus, in sanctitate vitam finivit die xiii Calend. Martii. *Eadem fere scribit Antonius Yepesius in Chronicis Benedictinis centuria* 7 *ad an.* 1088 incertum an Calaritanus *cap.* 2, *Wione citato. Bonfantus Wionis verba Latine repræsentat, sed titulum capitis ita exprimit :* Sardorum Calaritano Episcopo. *Additque Calaritanum Archiepiscopum, Sardiniæ Primatem, titulo* Sardorum Episcopi *designari : quod nobis sane non probat. Quamquam Petrus Diaconus non* Sardorum Episcopum *appellavit, sed* in Sardiniæ insula Episcopum. *Wion videtur alterius cujuspiam Sedis Antistitem eum statuere, tum quod non inter Archiepiscopos, sive in littera C cap.* 20, *sive S cap.* 31, *sed inter Episcopos eum recenseat; tum quod addat,* sub Caralitano Archiepiscopo. *Si tamen verum est, quod idem Bonfantus scribit, in æde S. Saturnini Calari extare illius effigiem in ara principe, videri probabile posset, Archiepiscopum ejus urbis fuisse.*

4 *De miraculis ejus ista habet Petrus Diaconus :* Claruit miraculis quæ ante 500 annos descripta. Hujus Benedicti miracula qui scire cupit, librum, qui a nobis ante septem annos de miraculis scriptus est, perlegat. *Eum nos librum non vidimus. Cujus* E *mentio fit in supplemento libri de viris illustrib. Casinensib. cap.* 47, *ubi ista de eodem Petro leguntur :* Miracula Casinensium monachorum, quæ scripta adhuc minime erant, descripsit. *Habemus Petri Diaconi librum MS. qui inscribitur* Ortus et Vita Justorum sacri cœnobii Casinensis; *item libellum* de viris illustribus *ejusdem sacri cœnobii editum Romæ, cum accuratis annotationibus V. CL. Joannis Baptistæ Marii. Sunt in utroque* Benedicti *aliquot, sed non hic Sardiniæ Episcopus. Citat Wion librum ejusdem Petri* de Sanctis monasterii Casin. *An is sit liber de Miraculis, haud scio. Negligentius legit Chronica Casinensia Bonfantus, si tamen legit, qui Benedictum hunc Abbatem illius sacri cœnobii dicat fuisse.*

DE S. CONSTABILE

ABBATE CAVENSI IN ITALIA,

Commentarius prævius.

J. B.

AN. CIↃCXXIV. XVII FEB.

C *Cavam civitatem esse Italiæ in Campaniæ agrique Picentini confinibus, juxtaque eam perantiquum monasterium, unde ipsius origo civitatis manavit, ostensum a nobis est* x *Januarii, ubi de* B. Benincasa *octavo illius Abbate egimus. Ibidem indicatum, primos quatuor Abbates officio Ecclesiastico ac Missa honorari : alios octo Beatos prædicari, inque singulorum natali sacrum fieri de sanctissima Trinitate, qui monasterii ipsius titulus. Abbas quartus* S. Constabilis *fuit qui* xvii *Februarii colitur : quem et* S. Constabilis natalis 17 Feb. *recentiores ita in suis Martyrologiis prædicant. Wion ac Menardus :* In monasterio sanctissimæ Trinitatis Cavæ, depositio S. Constabilis Abbatis, miraculis clari. *Benedictus Dorganius:* S. Constabilis Ab. miraculis clari. *Philip. Ferrarius in gener. Catal. SS.* Cavæ in Picentibus S. Constabilis Ab. *agitque idem de eo luculentius in Catal. SS. Italiæ.*

2 *Vita ejus a coætaneo scriptore tradita litteris. In-* Vita a coætaneo scripta, *dicat ipse ætatem suam, cum cap* 2 *num.* 8 *ita scribit :* Multi adhuc in monasterio supersunt, qui dum ejusdem conversationem recolunt, in ejusdem descriptione pauca omnino atque indigna me dixisse judicabunt. *Et clarius cap.* 3 *num.* 15, *ubi de monachorum navi in Africam tendente loquens,* Cui, *inquit,* Joannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti, præerat. *Et mox eidem Joanni man-* *dasse in somnis S. Constabilem ait :* Vade, dic Simeo- F ni Abbati, ut corpus meum levet. *Successor erat viri sancti Simeon, obiitque* xvi *Novembris* CIↃCXLI.

3 *Wion Vitam hanc extare testatur* in Cavensi bibliotheca, Longobardicis Characteribus in membranis descriptam a D. Joanne Capuano : *eamque ipsam* non Joanne Capuano, ut quidam volunt, *a Jacobo Mosandro Carthusiano in Auctario ad Surii Vitas editam. At Joannes ille Capuanus, primus Vitæ hujus auctor non fuit, si vera sunt, quæ Antonius Yepesius in Chronic. Benedict. centuria* 6 *ad an.* 1050 *cap.* 3 *quæque ipse Wion tradunt. Ille enim B. Simeonis et consequentium Abbatum res gestas in uno descriptas volumine ait fuisse, hoc autem volumen esse deperditum,* ut asserit (*inquit*) Joannes Capuanus. *Wion hoc distichon citat a Joanne Capuano de S. Constabile compositum :*

Quartus Constabilis Pater inclytus et venerandus,
Cœlica regna petens, fruitur nunc sedibus almis.

sed pro Pater inclytus, *legit* puer inclytus. *Habemus ejusmodi disticha* xii, *composita* ut ad sanctorum xii Patrum Cavensium imagines apponerentur, *et eodem, ut apparet, stylo, ab unoque auctore. Cum ergo B. Leo* ii *obierit anno* CIↃCCXCVI, *si illorum omnium distichorum auctor est ille Joannes Capuanus, is* CL *minimum annis recentior est priori illo auctore, quem Anonymum scribemus, donec quis nomen eruat. Eam*

nos

A nos Vitam, sed contractam, Neapoli ab Antonio Beatillo nostro accepimus, ex Chronico MS. Cavensis monasterii, ab anonymo Venusini monasterii monacho olim confecto, et postea ab Alexandro Rudulpho Præposito Sublacensi aucto, ut habet titulus. Dubitationem omnem de auctore illo eximit idem MS. Chronicon, dum ad Vitam B. Simeonis ista subnectit: Floruit hujus beati viri tempore inter Cavenses monachos Pater ille eruditione illustris, qui sanctorum Patrum Alferii, Leonis, Petri et Constabilis, aliorumque nonnullorum Cavensium monachorum Vitas graphice luculenterque descripsit: quique in Venusino sanctæ Trinitatis cœnobio (quod Cavensis congregationis tunc erat) Pater extitit monachorum. Quod ipsemet in ejusdem sui libri proœmio asserit, et in B. Petri Abbatis Vita circa finem B. Simeonem Abbatem suum appellat, et Venusini monasterii, cui præerat, mentionem facit. Hæc arbitror ab Alexandro Rudulpho adjecta, qui et ipse nomen ignoravit illius scriptoris. Extat quod citat proœmium in 3 editione Surii XII Aprilis, ante Vitam S. Alferii. Quod ex Vita S. Petri, infra recitabimus.

sed Abbate Venusino, antea monacho Cavensi:

4 Obiit S. Constabilis, ut in citato MS. memoratur, XVII Februarii, CIƆCXXIV, cum præfuisset monasterio B annos V, menses VIII, dies VII, a morte S. Petri decessoris menses XI dies XIII. Nescio quem auctorem secutus sit Paulus Regius tom. 2 de SS. regni Neapolitani pag. 374, dum defunctum scribit anno CIƆCXXXV. Eum tamen errorem utcumque emendat, aut certe duplicat, dum addit id contigisse tempore Henrici IV Imp. qui anno CIƆCXXV obierat. Hi non contendit decessisse S. Constabilem anno CIƆCXXI vel CIƆCXXII ad summum. Obiit enim Abbas, inquit, nec de abdicatione, seu resignatione, quidquam ejus Vita loquitur. Loquitur autem diserte num. 6 de decessoris abdicatione, quæ contigit anno CIƆCXVIII.

tempus mortis.

5 Lubet hic S. Constabilis ex citato MS. attexere elogium, ab eodem, ut opinor, Alexandro Rudulpho concinnatum, quod ita habet: S. Constabilis Lucanus, vir maximæ sanctitatis et miraculorum gloria clarus, in monasterio Cavensi educandus puer a parentibus Domino oblatus, et sub B. Leone primum, ac deinde sub B. Petri Abbatis magisterio instructus, et ab eodem in ipsius monasterii regimine successor et Abbas institutus IV Id. Junii CIƆCXVIII, dignissime præfuit: castrumque in Cilenti regione (quæ tota pene ipsius monasterii dominio subjacebat) insigne construxit, quod ab ipsius fundatoris denomi- C natione Castrum Abbatis nuncupatur. Merito ex ejus frugalitate ac solertia sanctissimo prædecessori suo æquandus esse sperari poterat, nisi tam subito vita subtractus fuisset. Nam talis ac tantus Pater, cum ne annum quidem integrum post B. Petri Abbatis obitum in regimine perstitisset, ad melioris vitæ statum, regnique cœlestis gloriam, translatus fuit tertio decimo Calendas Martias CIƆCXXIV. Ejusque sanctum corpus in arca marmorea locatum, non procul a sacra crypta quiescit, miraculis creberrimis, Domino præstante refulgens. Vacavitque ab ejus obitu Cavensis cathedra dies XV.

castrum ab eo extructum in fundis monasterii

sepultura:

6 Idem auctor, qui S. Constabilis Vitam scripsit in S. Petri decessoris ejus Vita IV Martii sub finem ista habet: Joannes quidam Romanus, monachus ejusdem nostri monasterii, qui etiam ad hoc Venusinum monasterium mecum venit, quantæ simplicitatis et religionis vir fuerit, a multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adjutoris cum ceteris Fratribus manere jussus fuerat. Quadam vero die ad monasterium veniens, id quod apud memoratum castrum noviter gestum noverat, retulit dicens: Domino Leoni Barensi, magistro ejusdem castri, hesterna nocte Dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quare tam negligenter agis, et debitam psalmodiam defunctis Fratribus nequaquam reddis? Festina, et præpara te, D quia sub magna eris celeritate moriturus. Evigilans autem, timore prænuntiati sibi obitus pavere mirabiliter cœpit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Constabilis apparuit, et eadem dixit. Ex qua nimirum geminata visione ita territus est, ut in ecclesia psallens, bis quotidie ex ordine psalterium repeteret, et ab omni illa otiositate sua quiesceret. Post aliquantos vero dies idem Leo monachus languore correptus obiit, atque quod veritatem vivendo dixerit, moriendo firmavit. Hæc autem mihi Joannes venerabilis monachus, adhuc vivente eo, qui visionem suæ mortis viderat, narravit. Quæ cum in ejusdem obitu impleta didici, credere ea etiam cœpi, quæ per memetipsum non vidi.

AUCTORE I. B. apparitio, et negligenter orantis pro mortuis increpatio, et ciæ mortis denuntiatio.

VITA

auctore coætaneo anonymo, *ex MS. et Mosandri editione.*

CAPUT I.

S. Constabilis institutio in monasterio, virtutes.

Quia viri valde venerabilis Abbatis a Constabilis E mentionem feci, ea etiam debemus scripturæ tradere, quæ de ejusdem vita atque miraculis venerabiles monasterii sui senes soliti sunt cum magna devotione narrare. Hic itaque b Lucania provincia exortus, ab ipso pueritiæ suæ tempore beato viro c Leoni Abbati Cavensi in Dei servitio erudiendus a parentibus traditus fuit. Qui licet sub ipsius venerabilis senis institutione proficeret, tamen ab æque laudabili viro d Petro Abbate ejusdem monasterii, in monastici ordinis disciplina plenius instructus, ea perfectione claruit, ut conversationis fulgorem non simplicem gereret, sed honestæ suæ vitæ gloriam spiritualis doctrinæ radiis illustraret. Nam (quod valde sublime Christianæ e felicitatis est) ab ipso fere initio vitæ suæ jugum Domini leve suscepit, et carnis suæ integritatem, cum immaculatæ mentis splendore conjunctam, usque ad vitæ suæ exitum duxit.

a

b

c

d

S. Constabilis in monasterio litteris et pietate eruditur,

e

purus mente et corpore:

2 Quod vero nobilitatem decuit, evangelicam simplicitatem, in vitæ rectitudine omnino puram et simplicem tenuit: sed rectæ intentionis et pii operis bonum tam decenter exhibuit, ut et per simplicitatem optime viveret, et per operis honestatem, quæ faciebat, contubernalibus suaderet. Hinc ergo, ut palam cernitur, quia magnus in regno cœlorum sit, colligere facile poterit, qui Evangelii verbis repugnare nolit; in eo quippe veritas dicit: Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Quæ profecto doctrina non tantum verbo impeditur, sed multo magis exemplo: nonnulli enim perfecti viri in sancta Ecclesia, etsi verba prædicationis non exhibent, ceteris fidelibus tamen per exempla eximiæ conversationis f prosunt: tacendo loquuntur, quia ad imitationis suæ studium electos alios voce exemplorum trahunt. Nec mirum, si g persuadere efficacius possunt; quia etsi una lingua tacent quam habent carnis, tot linguis docent, quot proferunt exempla virtutum.

E

alios recta docet,

Matth. 5. 19

f

g

præcipue exemplo.

3 Hinc namque est, quod primis sanctæ Ecclesiæ Doctoribus scientia omnium linguarum datur, ut succedaneum suum subsecutiva Ecclesia sortiretur: ut si linguas non habet omnium nationum, nulla vitæ ejusdem desint exempla virtutum. Sic nimirum summus Pontifex sancta sanctorum ingredi, Domino jubente, præcipitur, cum docetur, ut in pulchritudinem vestis extrema tintinnabulorum exhibeat magnitudo soni. Sancta quippe sanctorum, secreta vita

Act. 2

Exod. 28

A vita est novi testamenti: quia dum Redemptoris exemplo mundus perfecte despicitur, interiora tabernaculi per ferventia cœlestis patriæ desideria jam tenentur. In hoc quippe sanctuarium velut summus Pontifex solus intrat, quicumque Redemptorem ferventer diligit: quia dum singulariter in ejus amore sustollitur, virtutum fulgore, velut pontificali veste in interioribus exornatur. Quæ si in exemplo aliorum prodeant, quia fidelium mentes ad piæ æmulationis studium provocant, quasi in vestis pulchritudine tintinnabula multa sonant: quia torporem nostrum tot voces excitant, quot coram nostris oculis exempla virtutum clamant. Magnum ergo in regno cœlorum non verba aliquem, sed opera faciunt: quia qui summa doceant, multi sunt: qui autem summa, quæ sciunt, vivendo teneant, pauci. Et quia nonnulli sunt, qui bona, quæ faciunt, pro humilitatis teneritudine abscondunt, magni in regno cœlorum, qui faciunt et docent, digne prædicantur: quia profecto ex immensa virtute habent, ut fortia agant; ex perfecta caritate, ut acta ad exemplum proferant; ex solida humilitate, ut ea, quæ proferunt, nulla humanæ laudis aura corrumpat.

AUCTORE COÆVO EX MS.

(egregium enim non abscondere virtutes)

4 Hæc autem latius diximus, quæ licet venerando Patri conveniant, quia videlicet sublimi conversatione enituit, quia laudabilibus exemplis effulsit, quia favores hominum mirabili mentis sublimitate contempsit; tamen meritorum ejus excellentiam non explemus. Nam summa perfectionis summorum virorum qualitercumque dici potest, ex toto describi non potest. Suam quippe, et eorum qui ejusmodi sunt, altitudinem egregius Prædicator exponit dicens: Nostra conversatio in cœlis est. Qui ergo Paulum, et eos, quos secum posuit, cupit exponere, ad cœlum conscendat, et ejusdem secreta, adhuc licet in terra positus, quam acuto perviderit, ejusdem gaudia quam ardenter amaverit inveniat. Qui autem Constabilis Abbatis nostri perfectionem noverunt, nullatenus dubitabunt, quia cum Paulo et perfectis omnibus ex sententia dicere poterat: Nostra conversatio in cœlis est. Corpore namque despectus, mente major mundo fuisse probatur: quo, quasi parvo, includi non poterat, quem altitudine superabat; ut quod de eo eminebat, in cœlum sublimis poneret, ibique suæ conversationis situm locaret.

B

cœlestia animo versat.

Philip. 2

Phil. 3. 20

humilis,

5 Sed ut quædam jam specialia hujus beati Patris edisseram; ita omnibus ambitionibus seculi atque deliciis usque ad mortem extitit inimicus, ut illas oblatas, istas appositus vehementer doleret, atque a se magna cum indignatione repelleret. In instantia vero vigiliarum et orationis Fratribus omnibus incomparabilis erat. Sed cum tantus esset ac summus, illa tamen virtutum ejusdem celsitudo, humilitatis atque mansuetudinis excellentia vincebatur. Siquidem venerabilibus Patribus suis ita se subdidit, ut agere nulla præsumeret, nisi quæ eorum voluntati placita, aut injuncta imperio cognovisset.

C

austerus, obediens;

a Nempe in Vita S. Petri decessoris, ut jam dictum. — b Male Wion Lucensem facit. — c Colitur S. Leo 12 Julii. — d Hic 4 Martii. — e Mosander, simplicitatis. — f Idem, placent. — g Idem, suggerere. — h Desunt hic in nostro MS. usque ad num. 4

CAPUT II.

S. Constabilis in monasterii regimine benignitas, mors, miracula.

Quem nimirum cum non solum magnis pollere virtutibus, verumetiam in earum affectu solidum animæ habitum fixisse, vir venerabilis Petrus Abbas cognosceret, senio jam defectus, ævo maturus, omnium Fratrum consensu, labores suos ei commisit atque eum eidem loco sui præposuit. In eodem vero prælationis suæ culmine, tanto virtutum splendore enituit, ut cum superior esset ordine, gestu et officio minor omnibus appareret. Sed et misericordiæ viscera ejusmodi induit, quibus pro voto aliquem numquam læsit, nullum contristavit: et ut insigne illud virtutis ejus extollam, justorum cultor, et peccatorum amicus fuit. Tanta quippe negligentibus Fratribus benevolentia jungebatur, ut fere nullus esset qui conscientiæ suæ reatus ei tegeret, vel suas ei negligentias occultaret. Hunc quippe venerabilem Patrem pro mirabili illo suæ caritatis affectu, quo tegere culpas delinquentium solebat, Operimentum Fratrum vocare consueverant. Revera occultans noxios erat, et celans reos, ut quos pœnitentia purgaret, sine alicujus *a* infamiæ nota, semper venerabiles aliis demonstrare potuisset. Sic nimirum piæ matres filiarum nævos superductis coloribus occultare solent, ut earum, quas diligunt, fœda lateant, pulchra non lateant.

fit Abbas.

D

benignus erga omnes.

a aliena errata dissimulat:

7 In se quidem Apostolicæ illius affectionis virtutem transfuderat, qua etsi lingua taceret, ministerii obsequio diceret: Omnibus omnia factus sum. Cum fortibus siquidem valebat, sed fortitudinis suæ *b* vigorem ad infirmorum roboranda membra quandoque solvebat. Cum ferventibus ad æterna velociter currebat, sed ut tardos et tepidos traheret, sæpius a cursus sui velocitate studiose torpebat. Sed inter tot et tanta virtutum dona, pristinæ humilitatis et mansuetudinis ejus vigor ita duravit, ut ante subditus, et postea tantæ multitudini prælatus, idem per omnia videretur. Nam gradu tantum superior, gestu æqualis aliis apparebat. Illam quippe, quæ ei ex ordine monasterii reverentia debebatur, ita tenuit, ut magis sibi indignaretur exhibitam, quam superbi et arrogantes dolore solent, cum sibi eam viderint denegari. Quam profecto virtutem tanto dilectionis sapore condiverat, ut numquam se Prælatum recoleret, nisi cum obstinatorum nimia eum improbitas compulisset. *c*

1. Cor. 7

omnibus se accommodat, b

E

semper sui similis.

c

8 Et ne videamur tantum virum verbis nostris majorem facere, multi adhuc in monasterio supersunt, qui dum ejusdem conversationem recolunt, in ejusdem descriptione pauca omnino atque indigna me dixisse judicabunt. Sed tantus ac talis vir, post venerandi viri Petri abbatis obitum, vix anno integro monasterium rexit, et consummato laboriosæ hujus vitæ cursu, ad gaudia æterna migravit. Quo certe ad æmulationem virtutum ejusdem, pluribus atque apertis indiciis ostensum est, quia nimirum debita carnis morte subtractus est, sed virtute spiritus discipulorum necessitatibus frequenter exhibitus.

infra meritum laudatur:

moritur.

F

9 Nam a quibusdam perfidæ mentis hominibus asserebatur, quod monasterii non parvas opes repositas habuisset, quas vi mortis præventus, indicare nequaquam posset. Locum quoque se posse ostendere mentientes, non solum locum sed loca plurima cellæ ejusdem fodere cœperunt. Cumque jam satis defossum esset, et invenire nihil possent, quadam nocte venerando viro Abbati Simeoni apparuit, eique dixit: Deo teste: nihil amplius in cella fuit, nisi quantum invenistis. Post hæc autem verba eum vehementer redarguens, quod stultis hominibus perperam credidisset, quærere in vanum eum ultra prohibuit. Sicque satis ostensum est, quia pro solvendo carnis debito obiit, sed promisso munere Redemptoris vivit.

successori apparet,

et vetat pecunias, ut a se relictas quæri:

10 Joannes etiam de Genusia magnum de eo solet narrare miraculum. Nam quadam die, cum extra monasterium in quadam cella manere juberetur, devotionis fervore, quo in claustro manere cupiebat, Patris monasterii præceptum moleste tulit, atque iter arripere murmurando cœpit. Non longe vero a monasterio, cum descendere de caballo voluisset, cecidit

inobedientem costa fracta punitum

A cecidit et costas fregit. Quod ergo plurimum voluit, ad monasterium relatus est : sed quia nimis obstinate voluit, non ut voluit, sanus, sed, ut valde doluit, attritus. Ex more autem monasterii in infirmorum domo receptus, magnis doloribus cruciabatur. Insequenti vero nocte merita beati viri Constabilis retractanti, in somnis apparuit, eumque de inobedientia atque murmuratione vehementer increpavit. Videbatur autem ei, quia ad se venientem venerabilem virum a superiore domo Stephanus vir bonæ memoriæ, ejusdem nuper Capellanus, cum unguenti vasculo sequebatur : cujus vir sanctus operculum relevans, unguentum eduxit, fractas Fratris illius costas linivit eique dixit : Ecce sanus factus es, vade et deinceps humiliter vivas, et te præceptis majorum in omnibus subdas. Mira dicturus sum : evigilavit monachus non solum salubri admonitione instructus, sed fugatis cunctis doloribus sanus. Tunc is, qui nisi alienis manibus ferri non poterat, cunctis stupentibus exilivit, et injunctam sibi obedientiam perficere festinavit. Pia enim Dei dispensatione actum in eo est, ut et a parvis culpæ maculis purgaretur, et beati viri merita proderentur. Nam prædictus Joannes monachus aliter vir bonus et religiosus

arguit in somnis, et ungens sanat

B erat, psalmistaque præcipuus ; sed vincere iram, ac linguam perfecte cohibere non poterat. Itaque percussus a Domino, sed curatus est a magistro : ut castigatio austera purgaret, et salus reddita virtutem et gloriam curantis ostenderet.

11 Illud quoque silendum non arbitror, quo vir venerandus d Rossemandus, tunc monasterii Prior, postea vero Pausitanensis Abbas, referre solitus est. Quodam namque tempore, cum petenti pauperi femoralem lineam tribuisset, sequenti die, ut proposuerat, pro veneratione ejusdem Patris Missas celebrare non potuit. Subito tunc adfuit, qui ei sua femoralia detulit, atque tanti Patris obsequio aptum fecit.

d cuculam vestem, pauperi datam, restituit

12 In territorio Cilentino, in monte, qui Licosæ præeminet, dum quidam Salernitani judices possessionum quarumdam terminos quærerent, subito tanta caligo nebulæ diffusa est, ut per nemus ejusdem montis errarent, et viam, qua redirent, nusquam invenire potuissent. Cumque diu erratum esset, unus eorum Ursus judex, viri venerabilis Constabilis merita sibi adesse flagitavit : cum ad verba precis ejus lux solita loco restituta est, ut viam cernerent, et ad hospitium non tam de inventione itineris, quam de lucis miraculo læti, remearent.

invocatus caliginem discutit.

a *Mosan.* famæ obscuritate. — b *Idem*, rigorem. — c *Aliter sequentia efferuntur in MS.* Ne vero videamur tantum virum verbis nostris majorem facere velle, licet multa alia virtutum ejus insignia enarrare possimus, ea tamen silentio studiose prætermittimus, hoc solum dicentes, quod angustissimo illo temporis spatio, quo monasterio præfuit, in Cilenti regione, ubi monasterium universali fere dominio potiebatur, nobilissimi illius castri fundator extitit, quod ab ipsius titulo Castrum Abbatis usque hodie nuncupatur. Sed et privilegiis ac donationibus plurimis, a variis Principibus Christique fidelibus acceptis, Cavense monasterium non parum locupletavit. Meritoque ex ejus solertia et strenuitate sperari poterat, quod B. Petro prædecessori suo æquandus esset, nisi tam cito de medio sublatus, et ad æternæ vitæ statum translatus fuisset. Nam talis ac tantus *etc.* — d *MS.* Rosemannus, *et postea* Rossemanus. *Videtur ab hoc diversus esse* Rosemanus *Cardinalis, cujus meminit Petrus Diaconus lib. 4 Chronici Casin. cap. 66, nam is monachus Casinensis fuerat, non Cavensis.*

C

Castrum Abbatis ædificat, privilegiis munit cœnobium ;

CAPUT III.

Navigatio prospera meritis S. Constabilis.

Pro necessitatibus Fratrum navis monasterii navigabat in Africam, cui Joannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti, præerat, atque in ejusdem obsequio Petrus quidam famulus deputatus erat. Quæ profecto navis inter Siciliam et Africam gravissima tempestate correpta, et vicinam sui resolutionem, et omnium interitum minabatur. Jam quippe nautæ collaborando defecerant, et ingredientem aquam prohibere ne intraret, aut quæ intraverat ejicere præ lassitudine non valebant. Cumque jam omnis spes salutis abesset, præ tædio dormitanti monacho vir sanctus apparuit, et qui Salvatoris exemplo mundum vicerat, ipsius etiam verba exhortationis protulit, dicens , Confidite, et nolite timere. Quem cum monachus cerneret, rogare videbatur, ut navem sui monasterii et nautas de instantis naufragii periculo liberaret. Cui ille, ut erat benigni vultus et habitus, respondit, dicens : Ego navem eripio, et monasterium custodire non cesso. Ecce jam tranquillitas temporis refundetur, venti silebunt, freta quiescent. Sed vade, dic Simeoni Abbati, ut corpus meum levet, atque in sepulchro meo, quod in ecclesia mihi paraverant, collocent. Eadem hora etiam prædicto Petro monasterii famulo, in prora navis nec plene dormienti, nec ex toto vigilanti apparuit, et eadem dixit. Cumque ad se pariter redissent, mutuo quod viderant enarrabant: cum ecce quod facile audiri poterat, credi difficile, parvum illud transeuntibus æquoris spatium, contrarius ventus siluit, mare quievit, et navis monasterii secundis impulsa flatibus, ad optatum Africæ portum venit.

D *AUCTORE COÆVO EX MS.*

suis in periculo naufragii subvenit :

Marci 6. 50

jubet corpus suum elevari ;

14 In eadem vero Africana civitate res æque mirabilis acta est, quæ quia beati viri præconio convenit, silentio comprimi nequaquam debet. Rex quidam ejusdem civitatis, comperto quod ad Africam expugnandam navalis exercitus mitteretur, omnes Christianos, qui illic erant, retinuit, nec redire ad propria sinebantur. Præfatus igitur Frater monasterii, in magna angustia positus, quia, ut volebat, cum emptis mercibus redire non poterat, memorati Patris non dissimile auxilium sensit. Videbatur etenim sibi in somnis, quia in vinculis positus esset, a quibus venerabilis Pater Constabilis veniens eum absolveret : cui etiam soluto præcipiebat, ut sine cunctatione navem solveret, ad monasterium rediret, quia impedire eum nullus potuisset. Evigilans autem monachus, de Patris præsentia securus, licet magnæ videretur, quod tentabat, audaciæ, navem solvit, atque in ea secum nautas recepit. Quem profecto ausum pro solita feritate barbari Regis mira benignitas subsecuta est. Nam ut Cavensem navem solutam audivit, patienter tulit, ablata carbasa et omnia ei armamenta restituit, atque ad propria redeundi liberam facultatem dedit. Sicque sancto viro parum fuit navem eripere, nisi majori virtute barbarorum corda mutasset.

E *suos detentos a barbaro Rege jubet abire,*

Rege divinitus placato ;

15 Circa finem vero operis hujus, illud etiam memorandum puto, quod in eadem via maris, cum ad Africam navigaret, Petrus monachus sibi accidisse testatur. Ait enim, quod in magno sole æstatis, omnibus quiescentibus ventis, ita alto pelago deprehensus cum navigio fuerat, ut non minus perlaboriosum putaret sic torreri, quam tempestate circumferri. Tunc memor illius miraculi, quo vir Dei Constabilis monasterii navem eripuerat, ejusdem meritis naviculæ suæ auram infundi postulavit, quæ et solis fervorem mitigaret, et ad desideratum portum perduceret. Cujus nimirum verba precis, mira virtus rogati Patris secuta est. Nam statim suavis aura stare cœpit, quæ tandem navem cum aliis pluribus usque ad Africæ portum duxit : cumque ex illis navibus transire locum aliæ cuperent, atque ad Italiam navigare, aura illa protinus siluit: ut aperte cognosceret monachus, quia viri Dei meritis navi suæ aura influeret, quam post illius portum habere naves reliquæ nequivissent.

F *in molesta malacia ventum secundum immittit :*

16 Illud quoque silendum non arbitror, quod eidem miraculo idem monachus addere solitus est. Ait enim, quia in eodem itinere duas piratarum naves offenderint, qui primo impetu contra navem monasterii

eodem servat, piratis territis

A *Auctore coævo ex MS.*

rii concitatis æquoribus venientes, ubi parum processerunt, eadem festinatione, qua irruere cœperant, retro fugerunt. Ex quibus profecto piratis quemdam postea idem Frater cognovit : a quo etiam cum quæreret, qua caussa redissent illo die, cum monasterii naviculam facile capere potuissent, respondit, dicens : Nos non ita vos vidimus ; sed tanti ac tales a nobis visi estis, ut si accederemus, dubium non esset, quod redire nobis sine ingenti cæde minime liceret. Quod nimirum viri Dei Constabilis meritis actum esse quis dubitet? ut cœlitus terrerentur, ne servorum Dei sumptus invaderent, si navis res emptitias raperent, quam præsidia hominis non tutarent.

CAPUT IV.

Varia S. Constabilis miracula præsertim ad ejus sepulchrum.

ex alto cadentem servat illæsum

Nec hoc quoque silentio prætereundum est. Quidam Frater Petrus de Arce, cum Sacristæ officium gereret, et funem fractum vellet ligare, ubi lucernæ ante Crucem solent ardere, posuit scalam, et cum esset in summitate scalæ, cecidit : sed cum caderet, clamabat, dicens : Sancte Constabilis adjuva me. Sicque meritis Beati, de tanto præcipitio cadens,
B nullam in suo corpore passus est læsionem.

ejus ope pleuritis sanata

18 Item cum beatæ recordationis Arborius, hujus monasterii Prior venerabilis, jacens in domo infirmorum, instantissime, et sine intermissione dolore lateris cruciaretur, nec alicujus consilii, vel suæ salutis remedium invenire potuisset ; ad beati viri sepulcrum se deportari fecit, et cum aliquantisper ibi orasset, meritis beati viri dolor lateris continuo ita ab eo discessit, ac si ipsum dolor ille nullatenus tetigisset.

item febres,

19 Alius quoque Frater, cum quartanas febres pateretur, nec ullo modo aliquo consilio liberari posset, ad beati viri tumulum devotissimis precibus accessit, et paucis diebus interpositis, beati viri meritis liberatus est.

vitrea lampas lapsa non frangitur,

20 Candela quoque, quæ ante Crucem, et venerabile beati viri corpus quotidie ardet, de summo cecidit, nec vitrum fractum est, nec oleum diffusum. Item urceo vitreo vino pleno, sæpe et sæpius de sepulcro ejusdem in pavimentum cadente, nec vitrum fractum, nec vinum sparsum est.

et vini lagena :

21 Duo insuper hujus monasterii servientes, cum in vigilia anniversarii beati viri duas lagenas vino plenas a loco, qui dicitur Tracondia, pro caritate Fratrum deferrent, altera earum in terram decidit,
C lagena tamen nec fracta, nec vinum sparsum est.

confractum brachium sanatur,

22 Nullo modo etiam prætereundum est, quod meritis sanctissimi viri senex quidam, Ursus nomine, qui de more et debito, totius monasterii officinas mundare consueverat, ad montem ivit, ut scopas incideret. Qui casu de quadam rupe cum corrueret, brachium ejus fractum est : cumque dolore brachii nimium cruciaretur, ad sepulcrum sancti viri veniens, prostratus jacuit, clamans et dicens : Pater beate Constabilis et domine, pro anima patris et matris tuæ adjuva me, et libera me de cruciatu isto. Qui cum tertio eadem repeteret, non solum a dolore, verum etiam a brachii fractione liberatus est.

23 Joannes quoque cognomento Cirusmus, gutta de capite ad oculum descendente, cum gravissimo cruciaretur dolore, ad sepulchrum ejusdem venit, D rogans et suppliciter obsecrans, ut consueta misericordia a tanto cruciatus dolore ipsum eriperet. Qui statim exauditus est, et gutta simul, et dolor recessit.

pellitur oculi dolor, iterum pulvere sepulchri :

24 Quidam quoque faber, Petrus de Mari nomine, cum simili dolore gravissime torqueretur, ad sepulchrum ejus venit, et de quodam foramine sepulchri ejus pulvere accepto, oculum fricuit, et statim liberatus est.

a objurgat sepulchro suo incubantem,

25 Quidam insuper Diaconus, Dauferius nomine, cum frequenter ad sepulchrum beati viri se appodians obdormiret, idem Sanctus in somnis apparuit ei, dicens : Quare Frater de sepulchro meo *a* gambuttam facis? Moneo te, ut amplius non facias, et ab hoc facto desistas. Qui timore correptus, aliquantis diebus beato viro obedivit. Verum ejusdem correptionis immemor existens, in idipsum rediit, et iterum se appodians, obdormivit. Cui Sanctus iterum apparuit, eique dixit : Nonne tibi prohibui, ut de sepulchro meo non faceres tibi gambuttam? Qui timore perterritus a somno surgens, brachium suum adeo contractum sensit, ut nullo modo ipsum nec plicare, nec extendere posset. Qui effusis precibus, E beatum virum devota mente suppliciter rogavit, ut ipsum liberare dignaretur. Qui mox exauditus, meritis beati viri liberatus est.

tum contractione brachii mulctat, ac sanat :

cadentem servat :

26 In sancta præterea die Parasceves, cum de diversis partibus multitudo virorum et mulierum, sicut mos est Christianæ religionis, sanctum diem illum discalceatis pedibus, et cum lacrymis sacra loca visitando celebraret, contigit quod multi ad hunc sanctum locum venerunt : inter quos et quædam puella similiter venit, et cum nonnulli pulpitum, ubi lectiones leguntur, ascenderent, puella similiter fortuito cum eis ascendit, et de eodem pulpito cecidit. Et cum omnes clamarent, Mortua est puella ! nutu Dei, et beati viri meritis, super pedes suos se erigens, nihil mali habuit. *b*

b tuetur in cœnobio disciplinam.

27 Hæc de tanto viro suisque prædecessoribus ad præsens dicta sufficiant, licet per eos multa et præclara mirabilia Deus frequenter operetur. Quorum etiam precibus et meritis honestatem et præclaram religionem cum sanctitate in hoc sancto monasterio credimus hactenus conservatam, et ab omnium hostium incursione et offensione, Domino auctore, usque ad finem mundi liberam fore atque munitam.

F *invocatus a scriptore.*

28 Ergo beatum virum Constabilem humillimis precibus suppliciter exoremus, ut juxta nominis sui etymologiam, tam præsentibus, quam futuris hujus monasterii Fratribus impetret a Domino suis orationibus constantiam in quotidiano labore certaminis, tribuatque stabilitatem in bonis moribus, ut per hæc, aliaque opera caritatis et misericordiæ, ad beatam et æternam gloriam, ubi ipse cum Deo regnat, pervenire mereamur : ipso Domino nostro Jesu Christo donante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Ganbutta.

a *MS. exponit* : Dauferium Diaconum super ejus sepulchro in cervicalis usum ligna ... obdormientem corripuit. *Alibi* Cambutta, *sive* Cambuta, *aut* Cambocca, *pro pedo, seu scipione, aut fulcro ponitur, ut* 10 *Januar. in Vita S.* Tuzzonis *cap.* 1 *Notat. k et Vita S. Magni, et* 23 *Junii in Vita S.* Urbani *Lingonensis cap.* 1. — b *MS. alia miracula breviter ita complectitur.* Ac demum (quod ejus peculiare est donum) in energumenorum liberatione supra humanum captum mirabilis et gloriosus existit, quotiescunque pro liberationis gratia ad ejus tumulum fideliter adducuntur.

S. Constabilis energumenos liberat.

DE

DE B. EVERMODO

RACEBURGENSI IN WANDALIA EPISC. EX ORD. PRÆMONSTRAT.

Sylloge historica.

J. B.

§ I. *B. Evermodi veneratio publica : gesta ante Episcopatum.*

AN. CIƆCLXXVIII. XVII FEB.

Evermodi Ep. Raceburgen. nomen in Martyrologiis, cum titulo Beati

Inter *varias Slavorum nationes, quæ Borealem Germaniæ magnæ tractum, oramque Balthici maris coluerunt,* Polabi *ab Helmoldo aliisque scriptoribus nominantur : quorum civitas* Raceburgum, *aliis* Racisburgum, Raseburgum, Racesburgum, Razeburgum, Ratzeburgum *dicta, solio Episcopali a quinque amplius seculis ornata fuit. Primus ibi Præsul* Aristo : *cui post annos* LXXXIV B. Evermodus *successit, S. Norberti discipulus. Hunc* Beatum *appellant Joannes Chrysostomus vander Sterre monasterii S. Michaelis Ordinis Præmonstr. Antverpiæ Abbas in Natalib. SS. Ord. Præmonstrat. anno* CIƆIƆCXXII *vulgatis, cum adhuc Prior esset; Aubertus Miræus Decanus Antverpiensis in Fastis Belgicis; Arnoldus Rays-* B *sius Canonicus Duacensis in Auctario ad Natales SS. Molani. Neque his auctoritatem detraxisse videri debent iterata Urbani* VIII *decreta, ne citra Sedis Apostolicæ approbationem, aut ob centum minimum annis retentam, Ecclesia minime intercedente, istiusmodi nomenclationis consuetudinem, liceat cuiquam eum titulum tribuere. Nam postea id alii confirmarunt viri doctissimi, neque horum ignari decretorum, et in sacra antiquitate eximie versati, Ægidius Gelenius Suffraganeus Osnabrugensis in Fastis Agrippinensibus, et Joannes Pagius Theologus Parisiensis in Bibliotheca Præmonstratensi, qui* et Sancti Beatum *absolute vocant; Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano* Sanctum.

2 *Majus etiam aliquanto in Alberti Krantzii testimonio inest pondus, qui Decanus fuit Ecclesiæ Hamburgensis, ac Theologiæ professor ante centum et quinquaginta annos. Is libro 6 Metropol. cap. 40 scribit :* Raceburgensi quoque Ecclesiæ post Evermodum, vir æque optimus Isfridus præficitur Episcopus, qui tanta fulsit sanctitate, ut miracula nonnulla faceret invitus. *Ac paullo post :* Horum duorum Pontificum
reliquiæ olim translatæ Evermodi et Isfridi reliquiæ, in choro, in quadam capsa ad austrum, quæ ad hoc est ordinata, conservantur. *Translatæ igitur sunt e priori tumulo amborum* C RELIQUIÆ : *quæ vox ab Ecclesiasticis scriptoribus fere de Sanctorum ossibus, aut alioquin eorum utensilibus venerationis caussa asservatis usurpari solet. Quod autem ex conjunctæ in una capsa sint reliquiæ, argumento est parem fuisse de utriusque sanctitudine existimationem : neque enim conjungi uno in tumulo aut theca Sancti, et unius alicujus e turba Christianorum exuviæ*
ut Sancti : *solent.* Evermodi *igitur minime ambigua sanctitas habita, qui cum Isfrido jungeretur, quem diserte idem scriptor* Sanctum *nuncupat.* Fuit huic quoque SANCTO, *inquit,* perpetuus labor in vinea Domini. *Hos item de eo versus capsæ illi inscriptos ait :*

Laudibus insignis Isfridus, annumerandus
Catalogo Sanctis Cœlitibus jugiter.

Annumerandus itidem et Evermodus, *non Krantzii solum judicio, sed eorum qui simul utriusque reliquias condiderunt, sive id Pontificis Maximi assensu factum, seu sola Antistitum ejus provinciæ auctoritate.*

3 *Exaggerat eam reliquiarum Translationem, sive Elevationem, et sanctitatem Evermodi, Saussaius his verbis :* Cujus sanctitatem multa miracula, ad invocationem nominis illius divinitus facta, comprobaverunt. Pignora vero sacrosancta e tumulo ob patentia beatitatis insignia levata, in capsa condita, et in sacrario Ecclesiæ Raceburgensis, ad australem chori partem, collocata, cum successoris B. Isfridi pretiosis exuviis, condigno cultu potiuntur. *Eadem omnino,*
cultus ei habitus, *sed aliis verbis, tradit Joannes Pagius lib. 2 Præmonstrat. Bibliothecæ, et illud clarius, quod* reliquias in choro positas religiose coli *asserat.*

4 *Non tamen qui ei habetur cultus ita accipiendus, quasi ad ejus honorem sacra peragi mos fuerit, officiumque recitari. Habemus Breviarium Ecclesiæ Raceburgensis, anno* CIƆIƆXVI *Joannis Parkentyni,* XXVI *illius Ec-* *cujusmodi ?* *clesiæ Episcopi, auctoritate excusum. In eo nulla* Evermodi *aut Isfridi mentio. Cultus igitur illorum in eo situs fuisse videtur, (nam omnia illa hæresis postea pessumdedit) quod honorificentiore loco, eleganti in capsa repositæ eorum essent reliquiæ, addita epigraphe, fors et anathematis appensis, aliisque publicis argumentis sanctitatis.*

5 *Res a* B. Evermodo *præclare gestas colligemus ex* E
ejus acta, *antiquis potissimum scriptoribus, videlicet auctore Vitæ S. Norberti, Helmoldo in Chronico Slavorum, quod tempore Frederici Ænobarbi Imp. scripsit in diœcesi Lubecensi; Arnoldo Abbate Lubecensi, qui circa annum* CIƆCC *vixit, adjecitque Helmoldi Chronico supplementum; denique Alberto Krantzio in Metropoli et Wandalia.*

6 *Natione Belgam fuisse* B. Evermodum *colligitur ex Vita S. Norberti, in qua cap. 20 Cameraci sese viri sancti disciplinæ tradidisse narratur initio anni* CIƆCXX. *patria,*
Transacta igitur hieme, *inquit illius Vitæ scriptor,* niviumque et glaciei frigore, vernali calore, paullulum deterso, vir Dei, ut erat solitus, virtute divini solatii accinctus, ad prædicandum exiit : et solus Cameracum veniens, factoque sermone ad populum, *conversio,*
cecidit semen in terram bonam, scilicet in juvenem, Evermodum nomine : qui tanto rore Spiritus sancti *in eo fervor,*
perfusus extitit in verbi Dei susceptione, quod amoris ejus gratia stans oraret ad Dominum Deum suum in eodem loco, et in eisdem passibus, ubi hominem Dei stare diligenter consideraverat in faciendo sermone. Quid igitur puer Spiritu sancto edoctus in verbo, nisi eumdem Verbum, quod caro factum est, esse credidit, qui ubi steterunt pedes ejus adoravit? F
Nec moras intulit, sed statim, relictis omnibus, secutus est eum. Qui tanto amoris intimi vinculo ei alligatus est, ut omni tempore vitæ suæ spiritus viri Dei in eo requiem caperet, et post discessum suum locum sepulturæ suæ ei commendaret, dans præceptum, ut *gratia apud S. Norbertum,*
nunquam nisi reversurus ab eo recederet. *Hinc liquet falli Krantzium dum lib. 6 cap. 28 scribit* Evermodum ordinem Præmonstratensium Magdeburgi suscepisse sub Norberto Patre.

7 *Joannes Pagius ita illius inter vitæ sanctioris rudimenta ardorem Spiritus amplificat :* Ea pietate fervoreque animi, suscepto Præmonstrati canonico habitu, membra sua asperrimo eoque perpetuo tere- *mortificatio,*
bat cilicio, exiguisque ac despicabilibus indumentis contentus, diu noctuque orationi, lectioni, meditationi, ac laudibus divinis incumbebat. Factus Presbyter, in ipso Missæ salutaris sacrificio totum se Deo mactabat in holocaustum, totus erat cœlestis, totus cœlestia suspirans, summisque virtutum gratiis *sacerdotium,*
cumulatus.

8 *Plerarumque S. Norberti peregrinationum, laborum, persecutionum socium fuisse* B. Evermodum *censet, prolixeque exaggerat idem Pagius, et quæ ex S. Norberti Vita jam attulimus, non inanem conjecturæ ansam præbent. Illud constat, Magdenburgum cum eo* *præpositura ecclesiæ B. Virg. Magdenburgi.*

profectum

AUCTORE J. B.

A *profectum, atque Ecclesiæ S. Mariæ, ordini Præmonstratensi labore magno acquisitæ, Præpositum esse constitutum. Id qua ratione evenerit cap. 45 Vitæ recensetur in hunc modum :* Erat ante palatium Episcopale haud longe sita ecclesia quædam in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, in qua viginti erant Canonici seculares sub Præposito antiquitus constituti. Hanc ergo cum prævidisset Sacerdos Dei sibi necessariam esse, ut ibi Fratribus suis impositis, aliquando a tumultu, qui officio imposito debebatur, paullulum spiritum refocillaret, petebat multoties et a Rege, et a Canonicis majoris Ecclesiæ, ejusdemque Ecclesiæ Canonicis, ut alibi ab eo aliis æqua vel meliori conditione reditibus acceptis, illam sibi liberam concederent. Qui omnes una voce contradicebant, asserentes Ecclesiam tanti nominis non debere immutari, nec Regiæ potestatis dignitatem, cui subdita erat, imminui : sed nec alterius ordinis et consuetudinis gentem imponere, quæ jura regalia ignoraret, et subjectionem debitam et obsequium, secundum consuetudinem ipsorum. Hanc ab omnibus passus est per aliquot annos repulsam. Sed vicit tandem, humiliter in petitione perseverans : vicit quidem ratione qua premebat eos ; vicit et constantia, qua noverant eum a bonis initiis usque ad finem numquam velle desistere. Expositisque Clericis illis, et omnibus unumquemque ad suum velle, relocatis, Fratres sui Ordinis, sicut diu concupierat, in eadem Ecclesia imposuit : ubi et eo vivente secundum Ordinem institutum, et post discessum ipsius in æternum servitium Dei habendum ordinavit.

multis diu obnitentibus,

B

obtentæ Ordini per S. Norbertum.

9 *Hæc circa annum* CLXXXIX *contigisse Pagius notat. Præpositum hic fuisse Evermodum, postea constabit. Ejus autem studio, maximeque Norberti cura,* crevit *(ut cap. 46 dicitur)* Fratrum numerus, et multiplicati sunt in Saxonia, ubi religio decalverat, et in Sclavonia, ubi non erat, radicati, fructuoso germine floruerunt, multiplicatique sunt ut Hebræi. Fremuerunt Saxones, fremuerunt Parthenopolitani ; odioque et invidia adversus hominem Dei invalescente, ipse in Deo spem et fiduciam habens et ipsum et aliarum consuetudinum congregationes dilatare non cessabat.

Ordo per utrumque amplificatus :

10 *Quoties deinde adversus S. Norbertum Canonici Ecclesiæ Cathedralis conjurarunt, quoties multitudinis coorta seditio, quoties ad eadem flagitiosorum hominum tumultu quæsitus is est ; toties in Evermodi quoque ac sociorum capita tempestas eadem incubuit. Cum eo prorupissent scelerati quidam, ut in ipsiusmet sancti Pontificis humeros gladium, ob lethali plaga Camerario ejus inflicta cruentum, valido ictu impingerent ; tunc vero nonnulli, qui tacite hanc flammam alebant, et ipsi ejus sanguinem sitientes, licet falsam simularent humanitatem, ut cap. 49 dicitur,* et ipsi ipsum in hoc articulo positum cogebant, ut Fratres suos de ecclesia B. Mariæ exponeret, qui in ea positi erant, ut superius dictum est. At ipse negabat, affirmans factum hoc, quamdiu viveret, numquam ab eis infirmandum, quod regali potentia et Romana auctoritate debebant confirmatum. *Ac rursus cap. 50.* Advenit dies, ut erat prænominata, et dato signo, cœpit civitas immensis clamoribus perstrepere. Et interrogans homo Dei quid esset, responsum est ei, quia populus multus congregatus Fratres de ecclesia B. Mariæ vellent ejicere. At ille subridens aiebat : Non est ita ; quia plantatio, quam plantavit Pater cœlestis, eradicari non potest. *In quo tunc discrimine Evermodus ac Fratres fuerint, vel inde colligi potest, quod ipsemet Norbertus coactus est urbe egredi, ac furori multitudinis tantisper cedere.*

pericula utrique ab impiis,

C

repetentibus identidem ecclesiam D V.

11 *Nec minima Evermodo dimicatio fuit adversus majoris Ecclesiæ Canonicos de S. Norberti sepultura cujus ipsi credita ab eo procuratio erat, uti antea dictum.* Volebant *Canonici, ut cap. 53 dicitur,* dignumque et justum esse dicebant, ut quia caput Ecclesiarum ejusdem civitatis extiterat, Ecclesiæ capitali ejus ossa deferrent honorem : ibique adventum summi Judicis expectaret, ubi erat titulus ejus immobilis et sine fine, si sine fine ei in carne vivere contigisset. Sed et alia pars, Fratres videlicet S. Mariæ *(quorum Præpositus Evermodus)* sui juris ipsum esse asserebant, eo quod per ipsum suo Creatori reconciliati, ipsum Patrem elegerunt, et per ipsum seipsos et suam devotionem Domino Deo suo, a quo aversi fuerant, reddiderunt : præcipue cum adhuc vivens homo præcepisset, et usque in finem suæ hoc voluntatis devotio postulare demonstrasset, quod inter fratres suos et filios, quos Deo, Dei verbo, paupertatis suæ tempore genuerat, sepeliri et requiescere debuisset. Hæc erat contentio, et evidens utrimque proponebatur justæ certæque rationis responsio. Res mira ! Contendebant hominis hujus corpus exanime retinere, prodesse sibi putantes mortui præsentiam, cujus, cum viveret, et prodesse poterat, omnimodis quærebant absentiam. Videntes tandem illi qui erant medii, qui utrimque contentionem hanc æque ferebant, quod invincibiles essent, et suam unaquæque pars justitiam meliorem assereret, consilium dederunt, ut ad Regem Lotharium quam cito mitteretur, quodque ipse præciperet, aut judicaret, hoc ratum haberetur. Et sic factum est.... In die octava reversi sunt, qui missi fuerant : et tunc ex præcepto Imperatoris, ad Fratres in ecclesia B. Mariæ corpus viri sancti sepultum est.

D

Canonicis summæ ædis repugnantibus,

E

ab eo in D. V. sepultum,

12 *Secuta mox Translatio, ab eodem Evermodo (ut credibile est) curata, de qua ibidem ista habentur :* Sepultus itaque ante altare sanctæ Crucis, in medio monasterio fuit per aliquot annos. Sed boni filii, qui ex præcepto Veritatis, ut scriptum est, Honora patrem tuum, ut sis longævus super terram, et ex recordatione benignitatis, quam eis exhibuerat, eum tenere diligebant, ut sine oblivione memoriæ ipsorum commendaretur, ante oculos suos in Choro transtulerunt : ubi in tumulo diligenter pro loci opportunitate adornato, diem expectat novissimum in spe certæ resurrectionis et gloriæ.

Exodi 20. 11

dein translatum in Chorum.

§ II *B. Evermodi Episcopatus, ejus investitura a Duce suscepta.*

Per *annos circiter* XX *gessit Præpositi munus* Evermodus, *ea pietatis et Christianæ prudentiæ opinione, ut inde sit ad Raceburgensem Cathedram erectus ; quam semper deinceps usque ad Krantzii ætatem,* CCCL *per annos, atque etiam ultra, Canonici Præmonstratensis Ordinis insederunt, qui et soli in ea Ecclesia Canonici. Ita enim scribit lib. 6 Metropol. cap. 28 de Evermodo loquens :* Erat, *inquit,* Præpositus aliquando Magdeburgensis : inde translatus ad hunc Episcopatum, Ordinem Præmonstratensium (quem ibi susceperat sub Norberto patre) huc adducens : permansitque is ordo in Episcopatu et Capitulo ejus usque in præsentem diem. *Ante monuimus, non Magdeburgi eum Ordini dedisse nomen, sed Cameraci.*

Præmonstratenses Raceburgi Episcopi et Canonici annis 350.

F

14 *Occasionem Sedis Raceburgensis cum erigendæ primum, tum postea restituendæ, narrat in Chronico Slavorum lib. 1 cap. 70 Helmoldus in hunc modum :* Videns Dominus Hartwicus Hammenburgensis Archiepiscopus, quia pax erat in Slavia, proposuit reædificare Sedes Episcopales, quas barbaricus furor destruxerat in Slavia ; scilicet Aldenburgensem, Raceburgensem, Mikilenburgensem. E quibus Aldenburgensem Magnus Otto primus instituerat, subjiciens ei Polabos et Obotritos, a terminis Holzatorum usque ad flumen Panim et civitatem Dimin, posuitque in Aldenburg primum Pontificem Marconem.

Episcopatus Slavorum Aldenburgi,

Post

A Post hunc secundus erat Ecwardus, III Wago, IV Ezike, V Folcbardus, VI Reinbertus, VII Benno, VIII Meinerus, IX Abelinus, X Ezo. Hujus temporibus surrexit in Hammenburgensi Ecclesia Magnus Adelbertus, qui de peregrinis Episcopis, quos in mensa sua habebat, Joannem statuit Episcopum in Mikilenburg, Aristonem in Racesburg, atque in hunc modum Aldenburgensis Sedes in tres divisa est Episcopatus.

postea in tres divisus :

15 Postquam ergo, permittente Deo propter peccata hominum, Christianitas adnullata est in Slavia, vacaverunt hæ Sedes anni LXXXIV, usque in tempora Hartwici Archiepiscopi. Qui propter generis nobilitatem duplici principatu clarus, magno studio enisus est pro recuperandis Suffraganeis Episcopis universæ Daciæ, Norwegiæ, Suediæ, quos Hammenburgensi Ecclesiæ quondam pertinuisse commemorat antiquitas. Sed cum obsequiis et variis* legationibus nil profecisset apud Papam et Cæsarem, ne omnino careret Suffraganeis, aggressus est jam pridem abolitos Episcopatus Slaviæ suscitare. Accitum ergo venerabilem Sacerdotem Vicelinum Aldenburgensi Sedi consecravit Episcopum, cum jam esset ætate provectus, et mansisset in terra Holzatorum XXX annis. B Porro in Mikilinburg ordinavit Dominum Emmehardum, et consecrati sunt ambo in Rossevelde missique in terram egestatis et famis, ubi erat sedes satanæ, et habitatio omnis spiritus immundi. Factaque sunt hæc inconsulto Duce, et Comite nostro.

qui dissipati, ab Hartwico Archiep. restituti :

** al. largitionibus.*

16 *Quem hic scriptor* Magnum Adelbertum *vocat, Hamburgensis sive Bremensis Archiepiscopus fuit, Henrici* III *et* IV *Regum temporibus, maxima apud eos ac Romanos Pontifices gratia pollens, ab hisque Apostolicæ Sedis Legatus cum summa potestate per totum Septemtrionem constitutus, de quo fuse Baronius tom.* XI *Annalium : obiit anno* CIↃLXXII XVII *Kal. Aprilis. Deinceps narrat Helmoldus quos* Henricus, *cognomento* Leo, *Dux Saxoniæ ac Wandaliæ sive Slaviæ, facessiverit B. Vicelino molestias, quod se inconsulto suscepisset in sua provincia Episcopatum. Arrogabat enim sibi Dux eam auctoritatem, ut Episcopus, legitime alioquin et absque simonia aut violentia ulla electis, ipse regalia, quemadmodum loquebantur, tradito baculo conferret. Quod, Imperatori a Callisto* II *Papa concessum, censebat Hartwicus Archiepiscopus Duci minime deferendum. Quatenus autem id fuerit a Callisto indultum, ad terminanda diuturna de Laicalibus investituris certamina, exponit Baronius tom.* 12 *ad an.* 1122 *num.* 7. *Cessit tandem* C *Ducis importunitati* B. Vicelinus, *his usus verbis, ut idem cap.* 71 *scribit Helmoldus :* Paratus sum, propter eum, qui se humiliavit propter nos, meipsum in proprietatem dare alicui de clientibus vestris, nedum vobis, cui Dominus ampliorem inter Principes contulit magnificentiam tam generis quam potentiæ. Et his dictis fecit quod necessitas imperabat, et suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis.

B. Vicelinus Ep. Aldenburg. diu renitens,

tandem accipit investituram a Duce Saxoniæ

17 *Quo vero jure, quave injuria sibi id Henricus Leo sumpserit, alii disputent. Deberi forsan id sibi existimarit, quod eas Ecclesias velut de novo fundasset, atque assidue contra barbaræ gentis immunitatem tueretur. Ea certe quidem caussa fuit, ut manus tandem utcumque daret B. Vicelinus, cum diu repugnasset. Ita Krantzius Metropol. lib.* 6 *cap.* 28. Henricus Leo facile tunc impetravit ab Episcopis, quos constituit, ut ab eo paterentur investiri, quippe qui nihil omnino nisi de illius manibus habebant. Reluctatus est tamen diu Vicelinus, qui non ignoraret desuper constituta et conventa inter Regnum et Sacerdotium, tempore Calixti Pontificis et Henrici Imperatoris quinti ex eo nomine, admonente etiam Hartvico Archiepiscopo ne faceret. Sed diu reluctatus, quum ab Ecclesia sua excluderetur, nec alia esset via ad perveniendum eo quo tendebat (ut doceret et firmaret in fidem populum) cessit necessitati temporum, et fecit D invitus, quod sciebat non licere.

necessitate victus,

animas juvet,

AUCTORE I. B.

18 *Quæret aliquis, si legitime electus, accipere tamen ab laico investituram potest, quid interest, ab Duce potentissimo accipiat, an ab Imperatore? Discrimen ostendit Hartwicus Archiepiscopus apud Helmoldum cap.* 70 *ita B. Vicelinum alloquens :* Primum in hoc negotio pensari decet, qualiter investituræ Pontificum, Imperatoriæ tantum dignitati permissæ sunt; quæ sola excellens et post Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non sine fœnore multiplici conquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum Domini vocarentur : sed compensaverunt noxam hanc amplissimis regni divitiis, quibus Ecclesia copiosius aucta, decentius honestata, jam non vile reputet se ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multos dominari. Ubi enim Dux vel Marchio, ubi in regno Principatus, quantumvis magnus, qui Pontificibus manus non offerat, recusatus, opportune importune se non ingerat? Certatim currunt, ut homines fiant Ecclesiæ, et participes fiant beneficiorum ejus. Vos igitur honorem hunc pessumdabitis, et infringetis jura magnis auctoritatibus edita? Dabitisne huic Duci manus vestras, ut E hoc exemplo incipiant esse Principum servi, qui fuerant Principum Domini? *Ita ille. De* B. Vicelino *plura ad* XII *Decembris.*

dissuadente Archiep. Bremensi

ob rationes.

19 B. Evermodum *censet Krantzius tunc quoque investituram ab eodem Duce accepisse. Ita enim scribit loco citato :* Raceburgensi autem Ecclesiæ per idem tempus Hartvicus Archiepiscopus præfecit Evermodum, qui ante memoratum tempus annorum LXXXIV solum habuit præcessorem Aristonem. Sed nullæ erant reliquiæ aut possessionum, aut prædiorum, aut sacrorum ejus, per tantum tempus omni populo permanente in paganismo. *Eum igitur ita excusat :* Evermodus autem bonus Pontifex, jam Racisburgi ordinatus, non habebat, quod recusaret, quia non inveniret aliunde unde viveret. *Ego tamen eum universi juris Ecclesiastici scientem et cumprimis observantem fuisse certum habeo, utpote Norberti sanctissimi sapientissimique Præsulis conformatum disciplina, et tot controversiis Magdeburgi exercitum : ut proinde nihil hic egerit, quod non omnino fas esset. Si ergo statim ut Episcopatum adiit, ad idem obsequium cogendum se vidit, vel Pontificem, qui Eugenius III erat, consuluerit, quid sibi tali in re ac tempore is agendum præscriberet, vel ipsemet ita existimarit, satius esse potentissimum* F *Principem, quem neque Imperatoris neque Pontificis facile flectere auctoritas posset, tali obsequio delinire, quam ut tanti populi, tamque institutione indigentis, cura negligeretur.*

An et B. Evermodus?

satis hic gnarus quid liceret.

20 *At mihi credibilius videtur, Ducem nihil ei tunc facessivisse negotii, veritum, ne plus etiam quam in Vicelino expugnando, sudandum sibi esset in* Evermodo, *cujus constantia erat antea Magdenburgi multis magnisque argumentis testata. Et sane Helmoldus cum cap.* 78 *de possessionibus agit ab eodem Henrico Duce, et Comite Raceburgensi itidem Henrico, ipso statim initio Episcopatus* Evermodo *donatis, investituræ non meminit :* Nec hoc prætermittendum, *inquit,* quod dilatante Deo fines Ecclesiæ, ordinatus est in Raceburg Episcopus Dominus Evermodus, Præpositus de Magdenburg. Deditque ei Comes Polaborum Henricus insulam ad inhabitandum prope castrum : præterea CCC mansos resignavit Duci, dandos in dotem Episcopii. Porro decimas terræ recognovit Episcopo : quarum tamen medietatem recepit in beneficio, et factus est homo Episcopi : exceptis trecentis mansis, qui cum omni integritate tam redituum, quam decimarum sunt Episcopi.

Non ergo videtur id tunc ab eo exactum :

etiam cum fundis dotata ejus Ecclesia :

21 *At postquam secundam Henrici Ducis expeditionem*

AUCTORE I. B.

A *tionem Italicam narraverit (priore, cujus infra mentio erit, sub finem anni* CIↃCLIV *suscepta, Fredericum Romam tendentem ad coronam Imperii a Pontifice accipiendam comitatus fuerat : secunda adversus Mediolanenses comparata) postquam, igitur ad hanc evocatum ab Imperatore Henricum, captam excisamque Cremam, rebellantes Slavos ab eodem Henrico in patriam propterea reverso perdomitos narravit Helmoldus, tunc demum cum eo communicasse Imperatorem aut potestatem, olim scilicet indultam a Pontifice, restituendi, erigendi, conferendi quibus vellet Episcopatus. Flagitavit hanc facultatem Henricus, vel cum ex Italia discessit, vel cum compressos Slavorum motus Imperatori nuntiavit. Tunc ergo coactus est* B. Evermodus *Ducis clientelæ se subdere, non cum B. Vicelino et Emmehardo, cum quibus erat pontificatum adeptus, sed cum eorum successoribus, Bernone Mekelenburgensi, ac primo Suerinensi Episcopo, et Geroldo B. Vicelini successore, dein Lubecensi. De his ita cap.* 88 *Helmoldus :* Et posuit Dux Episcopos in terra Obotritorum Dominum Bernonem, qui defuncto Emmehardo Magnopolitanæ præsedit Ecclesiæ. Porro Magnopolis ipsa est Mikelenburg. Et subscripsit in dotem Magnopolitanæ Ecclesiæ ccc mansos, sicut antea fecerat Racesburgensi et Aldenburgensi Ecclesiæ. Et facta postulatione obtinuit apud Cæsarem auctoritatem, Episcopatus suscitare,

sed cum Imperator Duci suam auctoritatem communicasset,

B dare et confirmare in omni terra Slavorum, quam vel ipse vel progenitores sui subjugaverint in clypeo suo et jure belli. Quamobrem vocavit Dominum Geroldum Aldenburgensem, Dominum Evermodum Racisburgensem, Dominum Bernonem Magnopolitanum, ut reciperent ab eo dignitates suas, et applicarentur ei per hominis exhibitionem, sicut mos est fieri Imperatori. Qui licet hanc impositionem difficillimam indicarent, cesserunt tamen propter eum qui se humiliavit propter nos, et ne novella Ecclesia caperet detrimentum.

invitus cessit.

22 *Hinc colligi videtur, B. Evermodum id illi obsequium antea non exhibuisse : quid enim opus fuisset iterare? Nisi fortassis ad quamdam magnificentiæ ostentationem id fieri Dux voluerit. Ceterum id obsequium liberaliter est muneratus.* Et dedit ei Dux, *inquit Helmoldus*, privilegia de possessionibus et de reditibus et de justitiis. Et præcepit Dux Slavis, qui remanserant in terra Wagirorum, Polaborum, Obotritorum, Kycinorum, ut solverent reditus Episcopales, qui solvuntur apud Polonos et Pomeranos, hoc est, de aratro tres modios siliginis, et xii nummos monetæ publicæ.

Duce curante, Decimas percipit.

C § III. *Alia a B. Evermodo gesta : mors ejus, miracula, translatio.*

H*actenus de* B. Evermodi *inauguratione egimus, deque clientelæ, qua Dux eum sibi obstrinxit, professione. Nunc reliqua ab eo gesta prosequamur. Cum in Italia Dux esset, Fredericum Ænobarbum illuc anno* CIↃCLIV *secutus, B. Vicelini funus procuravit* Evermodus. *Ita cap.* 79 *idem Helmoldus :* Post hæc abiit Dux noster in Italiam cum Rege pro corona imperiali. Quo absente Vicelinus Episcopus ingravescente morbo diem clausit extremum. Obiit autem ii Idus Decembris, anno videlicet CIↃCLIV. Sedit autem in Episcopatu annis v, hebdomadis ix. Corpus ejus tumulatum est in Falderensi ecclesia, præsente scilicet Domino Racisburgensi Episcopo, et officium consummante.

sepelit B. Vicelinum

24 *Quem in terra labore suo annis curisque pontificalibus fructum* Evermodus *reportarit, indicat cap.* 84 *scriptor idem his verbis :* Sed et in terra Polaborum multiplicatæ sunt ecclesiæ, instantia Domini Evermodi, et Henrici Comitis de Racisburg. *Diversus hic est a Duce Henrico. Sed adhuc eradicanda quædam flagitia erant : nam* prædas Slavorum, *ut subnectit,* D necdum inhibere poterant : siquidem adhuc mare transfretabant, et vastabant terram Danorum : necdum recesserant a peccatis patrum suorum. *Et cap.* 92. Porro Henricus Comes de Racesburg, quæ est in terra Polaborum, adduxit multitudinem populorum de Westfalia, ut incolerent terram Polaborum, et divisit eis terram in funiculo distributionis. Et ædificaverunt ecclesias, et subministraverunt decimas fructuum suorum ad cultum domus Dei. Et plantatum est opus Dei temporibus Henrici in terra Polaborum, sed temporibus Bernhardi filii ejus abundantius consummatum.

multas ædificat ecclesias,

firmatas dein Westphalorum colonis

25 *De eadem Ecclesiæ amplificatione ita scribit Arnoldus Lubecensis in Supplemento Helmoldi, sive Chronici Slavorum lib.* 2 *cap.* 1. Henricus Dux Saxoniæ atque Bavariæ, super omnes qui ante ipsum fuerunt, duritiam Slavicam perdomuit, et non solum ad tributa solvenda coegit, sed etiam erga veri Dei cultum, relictis superstitionibus idololatriæ, humiliatis cervicibus promptissimos fecit. Pacem etiam maximam in omni terra Slavorum firmavit : et omnes provinciæ aquilonares Wagirorum, Holzatorum, Polaborum, Obotritorum, otio et quiete vacabant : et prohibita sunt furta et latrocinia terra marique : et fruebantur mercationibus et negotiationibus mutuis, et habitabat unusquisque sub vite et ficu sua, E præsidente in Racesburg Reverendissimo Patre Evermodo Episcopo ; in Lubeke vero Conrado Episcopo, viro illustri ; in Zuerin quoque Bernone, viro religioso : qui Ecclesias novellæ plantationis, quas Henricus Dux memoratus instituit, Domino incrementum dante, doctrina plantare et opere irrigare instantissime satagebant.

impeditis sceleribus,

populos egregie instruit ;

26 *Cum Conradus Lubecensis Episcopus, Geroldi, cujus jam mentio facta est, frater ac successor, Ducem Henricum ad terram sanctam secutus, anno* CIↃCLXXII *Tyri decessisset, electus a Canonicis est Henricus monasterii S. Ægidii in urbe Brunswicensi Abbas,* genere Brabantinus, incomparabili litteratura vir, *ut Wandaliæ lib.* 5 *cap* 41 *scribit Krantzius. Hic ergo, ut cap.* 18 *habet Arnoldus*, venit ad Ducem Luneburg, et accipiens ab eo investituram pontificalem, cum honore deductus Lubeke, et devotissime susceptus a Clero et ab omni populo, in Nativitate B. Joannis Baptistæ, præsente Duce, consecratus est a Domino Walone Havelbergensi, et a Dn. Evermodo Raceburgensi, et a Dn. Bernone Suerinensi. *Krantzius Bernonem Episcopum Suerinensem vocat, quia Megalopoli Suerinam Sedes translata : sed idem Walonem* Halberstadensem *facit, quæ Ecclesia ab Havelbergensi multum discrepat, et tunc Episcopum habebat* Udalricum, *de quo alibi multa idem Arnoldus.* F

Henricum Brabantinum Lubecæ Episcopum consecrat an. 1172.

27 *Tandem obitum* Evermodi *ita commemorat Arnoldus eodem lib.* 2 *cap.* 26. Tunc etiam temporis beatæ memoriæ Evermodus, Episcopus Raceburgensis, mortuus est, sed, sicut fidelium devotioni placet, vivit in Christo : quia religiosam vitam ducens, in sanctitate et justitia usque in finem perseverabat, ita ut (sicut quidam asserunt) eo adhuc vivente, Deus per eum virtutes quasdam signorum operatus fuerit. Et quia opportunitas se obtulit non prætereunda sunt silentio, quæ fidelium relatione didicimus. Accidit ut quodam tempore Henricus Comes de Raceburg, cujus temporibus idem Præsul a Duce Henrico ad Episcopatum vocatus fuerat, duos captivos haberet insignes de Frisia. Quos cum multum tyrannico more tormentaret ; Episcopus eis compatiens, sæpius Comitem, ut eos absolveret, exorabat. Sed ille nulla motus miseratione non minus eis parcebat. Inter hæc Paschalis dies supervenit : et captivi pro reverentia festi divinis intererant, sub custodia tamen durissime compediti. Cumque Episcopus facta aspersione

moritur,

miraculis clarus.

vincula captivorum aqua benedicta solvit,

A aspersione ad eos devenisset, bojam aqua benedicta, miseratione ductus aspersit, his usus verbis : DOMINUS ERIGIT ELISOS, DOMINUS SOLVIT COMPEDITOS. Et statim cum magno strepitu boja discrepuit, et illi soluti Deum glorificabant. Hæc in monte S. Georgii acta sunt, ubi tunc Episcopi Sedes erat, quæ necdum ut nunc per Deum incrementum acceperat. Boja vero ad indicium rei gestæ in ecclesia multis diebus pependit. *Eadem narrat Krantzius lib. 5 Wandaliæ cap. 42.*

postea diu servata.

28 *Pergit Arnoldus :* Alio quoque tempore Præsul memoratus cum Dn. Hartvico Bremensi Archiepiscopo, qui pro sua generositate dicebatur Magnus, in Thetmarchia erat in quodam celebri colloquio. Cumque vir Dei Missam publicam, præsente Archiepiscopo, celebraret, accidit ut effusione sanguinis facta, quidam Thetmarcus quemdam de melioribus terræ occidisset. Quod cum innotuisset Episcopo, ad reconciliationem laborare studebat, ut moris est inter Missarum solennia : illumque, cujus cognatum occiderat, obnixe deprecabatur, ut proximo indulgeret, replicans de oratione Dominica, Dimitte nobis debita nostra etc. Cumque ille tumida mente induratus hæc non reputaret ; Episcopus de ambone descen-

nolenti injuriam condonare

B dens, ad ipsum accessit, et cum Sanctorum reliquiis ad pedes ejus se obtulit. Cumque ille juramentis terribilibus per Deum et Matrem et aliorum Sanctorum nomina seipsum constringeret, numquam se dimissurum ; Episcopus pro benedictione contradicenti alapam maximam dedit : et ille promptissime extensis manibus, quod petebatur, annuit, et proximum in pace recepit. Quod divinitus factum credimus, perque alapam dæmonem ab homine fugatum. Similia in libro Dialogorum B. Gregorii inveniuntur : ut quædam sanctimonialis rusticum quemdam a dæmone liberavit. Beatus etiam Benedictus monachum, qui dæmonem sequebatur, plaga virgæ sanavit : non quod dæmones alapis vel virgis cædantur, cum sint incorporei, sed pietas Dei et virtus orationis ibi intelligitur. His aliisque virtutum indiciis credimus Episcopum jam dictum vivere in Christo.

infligit alapam,

cumque ita subito mitigat :

29 *Eadem narrat loco citato Krantzius, sed brevius aliquanto. Qui et Metropolis lib. 6 cap. 28 de eodem Evermodo ita scribit :* Multa præclara feruntur de hoc Pontifice, ex quibus quædam signavimus in nostra Wandalia : inde repetat, qui nosse volet. Unum præcipuum, quod cum in pontificalibus quippiam operis nudis manibus esset facturus, chirothecas pontificales deposuit, ut ipsi videbatur, in locum pa-

chirothecas in aere suspendit

C ratum : festinans autem ad id quod erat gerendum, non attendit ubi posuerit. Inventæ sunt autem in aere pendere sine adminiculo : quod stuporem videntibus incussit. Multa sunt ejus generis signa, quæ in conspectu gentis in fide firmandæ facta sunt, ad exemplum Apostolorum et deinceps apostolicorum per Ecclesiam virorum : quia tum linguis loquebantur novis, fulsere miraculis, donec firmaretur Christi fides. Idem quoque istis temporibus in ista gente usu venit.

alia facit miracula :

30 *Quo tempore obierit* B. Evermodus *ita colligi ex Krantzio potest. Wandaliæ lib. 5 cap. 41 de Henrico Brabantino Episcopo Lubecensi ita scribit :* Iste vero Pontifex in urbe Lubica Divi Benedicti sui Ordinis erexit monasterium virorum, eo nimirum anno quo pax integraretur inter Sacerdotium et Regnum, Papam et Imperatorem, hoc est, post mille centum LXXVII, proque tenui rerum suarum facultate idem dotavit monasterium, ubi etiam sepultus expectat novissimam tubam. *Quibus immediate subjungit cap.*

mortuus an. 1178 17 Febr.

42 Evermodus Raceburgensis Pontifex eo etiam D tempore vitam finivit. *Pax autem illa inter Alexandrum III Papam et Fredericum I Imp. facta est an.* CIↃCLXXVII *die Dominica* XXIV *Julii, uti ad eum annum Baronius num. 67 ex illius temporis scriptore. Hinc confici videtur,* B. Evermodum *anno sequenti* CIↃCLXXVIII XVII *Februarii obiisse. Quod ex Arnoldo confirmatur, cap. 27 ita scribente :* Circa idem tempus, quo mortuus Evermodus, mortuus est et Balduinus Archiepisc. Bremensis. *Atqui mortuus est Balduinus anno* CIↃCLXXVIII, *ut diserte affirmat Krantzius lib. 7 Metrop. cap. 4.*

AUCTORE J. B.

31 B. Evermodi *elevatas postea reliquias, ac successoris ejus B. Isfridi, atque in una simul capsa in choro collocatas, § 1 num. 2 ex Krantzio retulimus. Gabriel Bucelinus parte 1 Germaniæ sacræ successorem Evermodi* S. Isfridum *appellat, ipsum, sine ullo sacratiore titulo,* Evermodum sive Evervoldum. *Pares habiti tum vitæ innocenter actæ meritis, tum honoribus, quibus eorum exuvias grata posteritas prosecuta, ut ostendimus.*

ejus et B. Isfridi reliquiæ translatæ :

32 *Inscriptum* Evermodi *nomen, ut supra quoque indicavimus, recentiorum auctorum Martyrologiis. Joannes Chrysostomus vander Sterre in Natalibus SS. Ord. Præmonstrat. an* CIↃIↃCXXII *editis ita habet ad* E XVII *Februarii :* In Saxonia Natalis B. Evermodi secundi Raceburgensis Ep. et Conf. Ord. Præmonstrat. Apostoli Wandalorum. Qui beatissimo Patri Norberto secundum se sodalem adjungens, individuus ipsi deinceps comes adhæsit, et ex Præposito S. Mariæ Magdeburgensis, ferocibus Wandalis Antistes datus, plurimis tandem virtutibus et miraculis gloriosus, ad cœlos migravit. *Autbertus Miræus in Fastis Belgicis eodem* CIↃIↃCXXII *anno vulgatis, ad* XIII *Novembris plures enumerat* sanctitatis opinione claros, ex Ordine Præmonstratensi, *interque eos* B. Evermodum, ex intimis S. Norberti sociis *etc. De eo egerat antea in Chronico Præmonstrat. et* Beatum *quoque vocarat, recitatis ex Krantzio miraculis. Ægidius Gelenius lib. 4 de Colon. Agrippinæ magnitudine, sive in* sacris Fastis, *ita habet ad* XVII *Februar.* Eodem die B. Evermodi Ep. quem S. Norbertus collegam habuit, et Razenburgensi Cathedræ præfecit. *Imo jam* XV *anni ab S. Norberti obitu fluxerant, cum* Evermodus *ad eam Cathedram erectus est. Non video tamen cur ille annumerari Coloniensibus Sanctis debeat. Quod in eam urbem aliquando cum S. Norberto venerit, atque etiam Antverpiam, scribit quidem Joannes Pagius, sed haud omnino certa conjectura : uti et* F *alia de abstinentia, ceteraque mortificatione, qua idem vir sanctus et Canonici Raceburgenses, qui erant omnes Ordinis Præmonstratensis, sese maceraruut. Sed in eo præsertim haud leviter offendit, quod* B. Evermodum *affirmet Raceburgo ad Polabos et Wandalos, in Borealibus provinciis degentes, esse profectum, ubi* paucorum annorum spatio innumerabilis eorum multitudo ad fidem orthodoxam accesserit : *ac tandem cum* sentiret corporis sui dissolutionem non longe abesse, Raceburgum rediisse. *Quasi non ipsum Raceburgum Polaborum in Wandalia urbs fuerit. Breviorem quam Pagius* B. Evermodi *Vitam concinnavit Arnoldus Rayssius in Auctario ad Molani Natales, ex monumentis monasterii Parcensis juxta Lovanium. Inscripsit eum, ut antea diximus, Martyrologio Gallicano Andreas Saussaius,* S. Evermodum *nuncupans, atque insigni elogio celebrans : in hoc tamen lapsus etiam ipse, quod illum affirmet, ubi Wandalis* tradidisset pietatis Christianæ instituta, demum Raceburgum rediisse : *quasi non in Wandalia esset Raceburgum.*

nomen inscriptum Martyrologiis :

in his quædam correcta.

XVIII FEBRUARII.

SANCTI QUI XII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

ANIMADV PAP 4 SANCTUS SIMEON, Episcopus Hierosolymorum, Martyr.

Sancti Martyres Leontini in Sicilia.

S. Leo,
S. Paregorius, } Martyres Pataræ in Lycia.

S. Maximus Comes rei privatæ,
S. Claudius Clarissimus, ejus frater,
S. Præpedigna Claudii uxor,
S. Alexander,
S. Cutia, } filii, } Martyres, Romæ.

S. Epimeneus, vel Pimenius, Presbyter Martyr, Brixiæ in Italia.

S. Lucius,
S. Silvanus,
S. Rutulus,
S. Classicus,
S. Secundinus,
S. Maximus,
S. Fructulus,
S. Damasus,
S. Paulus,
S. Martialis, } Martyres in Africa.

S. Marcellus,
S. Macrobius,
S. Geminus,
S. Romulus,
S. Silvina,
S. Carsicius,
S. Fructulus, } Martyres.

S. Legontius, Episcopus Metensis in Belgica I.

S. Constantia, Constantini Magni filia,
S. Attica,
S. Artemia, } sorores, filiæ S. Gallicani, } Virgines Romæ.

S. Flavianus, Episcopus Constantinopolitanus Mart.

S. Helladius, Archiepiscopus Toletanus in Hispania.

S. Culanus, Episcopus in Hibernia.

S. Colmanus, Episcopus Lindisfarnensis in Anglia.

S. Angilbertus, Abbas Centulensis in Belgica II.

S. Theotonius Presbyter, Prior monasterii Canonicorum Regularium sanctæ Crucis Conimbricæ in Lusitania.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Speusippus et Socii, Martyres Lugduni. *Ferrarius. Sunt hi tergemini fratres, de quibus actum* xvii Januarii.

S. Germanicus Martyr Smyrnæ, qui in ipso ætatis flore, Antonino Vero Imperatore, eximia et singulari animi constantia teterrimam mortem pro Christo Domino pertulit. *Galesinius et Canisius. Martyrum retulimus* xix Januarii.

S. Geminiani Episcopi commemoratio Mutinæ ob miraculum ab eo hac die perpetratum. *Ferrarius. Legitur miraculum Mutinæ mirabiliter defensæ in Vita cap.* 3 xxxi Januarii.

S. Sigon Episcopus Arvernensis *refertur hoc die ab eodem Ferrario et* Sigonius *nuncupatur. De eo egimus* x Februarii.

Mansuetus Episcopus Trevirensis *legitur in recentiori quodam MS. Carthusiæ Bruxellensis ad hunc diem, fuisse traditur* vii *illius Sedis Episcopus. Quamvis autem vix dubium sit, quin, ut heroicis illis temporibus Antistites plerique, sanctitatis gloria et publica veneratione celebratus sit; tamen quia nusquam hactenus nomen ejus in sacris Fastis reperimus, et huic scripto soli haud satis fidimus, ejus nomen tantisper omittimus.*

S. Primus *junctus est a Galesinio* quinque Martyribus, Claudio, Maximo et sociis, *ex quodam (ut ait) MS codice. Nulla ejus in Actis aut aliis Martyrologiis hoc die mentio.* xvi *Febr. et aliis diebus dedimus* Primos *aliquot.*

Gurdianus, Crescentia, cum aliis. *Ita Martyrologium parvum, sed satis antiquum, monasterii S. Maximini. Silent alia Martyrologia. Est* Gordianus, *qui cum S. Epimacho* x *Maii colitur, Romæ occisus. Alius item* Gordianus *cum Valeriano et Macrino Novioduni passus* xvii *Septembris; quo itidem die* S. Crescentio *cum Narcisso inter Romanos Martyres censetur. Sed et* Crescentia *cum SS. Vito et Modesto* xv *Junii colitur. Qui tamen ii sint quorum hic mentio fit, nos latet.*

Abydus Episcopus tempore Diocletiani et Maximiani. *Kalendarium Copticum MS. Quis hic sit, in silentio aliorum scriptorum, qui fas sit conjectare?*

Lazarus Abbas, } *cœnobii S. Petri Ferentini in valle*
Joannes monachus } *Suppegna territorii Spoletini, vixerunt seculo Christi* vi, *relati ad hanc diem a Jacobilla inter Sanctos Umbriæ,* Sanctique *appellati: dicunturque corpora eorum honestiore loco collocata, cum antiqua inscriptione, quæ non additur. Silet de iis Ferrarius in suis Catalogis, silent et alia nostra Martyrologia.*

Molibba, *seu* Molibæus in regione de Hibbetach in Ultonia, *adscriptus nonnullis Fastis Hibernicis ad hunc diem apud Colganum, qui annotat in Tamlactensi Martyrol. ab alio S. Molibba Episcopo non distingui, non tamen, quo die Episcopus colatur, apposuit.*

S. Eudelmæ sacræ Virginis Solemnitas in Anglia. *Witfordus in Martyrol. Anglice edito. Ejus alibi non reperimus mentionem, nec in Martyrologio Anglicano Wilsoni.*

Joannes Archiepiscopus Salisburgensis in Germania, *sed natione Anglus, adscriptus est Wilsoni Martyrologio, et ob hujus auctoritatem Catalogo Sanctorum Ferrarii,* Sanctusque *appellatur. At* xvi *Febr. refertur a Menardo et Maihew, quo die et nos fusius inter Prætermissos de eo egimus.*

Manegoldus *hoc die Martyrologiis monasticis* Wionis, *Menardi, Dorganii inscriptus est, et* Sanctus *dicitur ob auctoritatem Bertoldi Constantiensis, in Appendice Chronici Hermanni Contracti ad annum* clxc *ita scribentis:* In Alemannia venerabilis Abbas Manegoldus de monasterio S. Georgii, a monacho

monacho suo in eodem loco (heu!) miserabiliter occiditur, et sibi quidem ad perpetuam salutem, sed monacho ad certissimam damnationem. Occisus est autem xv. Kalend. Martii, ubi eo anno cœptum fuit jejunium. Supervixit tamen usque in Sabbatum cum magna devotione suum amplectens martyrium. Nam xii Kalend. Martii diem clausit extremum. *Hæc Bertholdus, qui ad dictum annum Chronicon finit. Caussa necis, qua præcipue nitı martyrii titulus debet, non indicatur. Ferrarius* Maingoldum *appellat, et cum aliis* Sanctum *nuncupat, ac tabulas monasterii citat, illudque ait* in Suevia *situm* ad Silvam-nigram. *Illud scilicet quod Bucelinus part. 2 Germaniæ sacræ vocat* S. Georgii Herciniæ, *additque* monasterio desolato Abbatem cum suis in oppido Willingensi commorari. *Eumdem* Beatum *vocat Chrysostomus Henriquez, inscripsitque Menologio Cisterciensi, quasi illud monasterium esset Ordinis Cisterciensis. Præivit, ab eo citatus, Philippus Seguinus in Catalogo Sanctorum Ordinis ejusdem. Verum cum Manegaldus occideretur, Morimundi monasterium, ex cujus linea illud S. Georgii prodiisse asseritur, necdum extabat anno* CIƆCXV *cœptum extrui. Bucelinus contra hujus S. Georgii in Hercinia cœnobii exordium refert ad annum* IƆCCCXIII, *memoratque varios Abbates sanctitate conspicuos, nulla facta* Manegoldi *mentione. Forsan ex ejus Martyrologio, quod a prælo expectamus, aliquid certius eruetur.*

Silvanus *fuit quidam* S. Bernardi in Claravalle discipulus, *miraculis et visis cœlestibus illustratus, ut testatur B. Richardus de Adwert ejusdem instituti prope Groningam in Frisia monachus, in epistola ad quemdam monachum Ebersbacensem, (quam Chrysostomus Henriquez in Fasciculo SS. Ord. Cisterc. tom. 2 dist. 35 cap. 6 recitat) ipso adhuc vivente Silvano scripta anno* CIƆCLXXVIII. *Hujus alioquin* Silvani *(quod tom. 2 Annal. Ordinis ad annum. 1154 cap. 2 num. 4. Angelus Manrique vehementer miratur) neque in Vita S. Bernardi, neque in libro Sepulchrorum Clarævallis, neque in eo qui Exordium Ordinis inscribitur, neque in Dialogis Cæsarii, vel levissima mentio fit : neque constat, quo die, anno, loco, ratione mortuus sit. Extat tamen nomen ejus in Indice SS. ac BB. Ord. Cisterc. qui sub finem Missalis ejusdem Ord. anno* CIƆIƆXXVI *Parisiis excusi, reperitur; quem Indicem edidit idem Chrysostomus tom. 2 Fasciculi dist. 26 cap. ultimo, et Hugo Menardus in altera appendice Martyrologii Benedictini. In eo Indice* canonizatus dicitur Silvanus a Cœlestino III *Papa : et hujus de ea re litteras extare ait Chrysostomus : mirum cur non eas ediderit, aut ubi extent indicarit. Molanus in appendice ad Usuardum, eumdem* Indicem *Cisterciensium citat, et ex eo Silvanum* Sanctum *vocat. Kalendarium SS. et BB. Ordinis Cister. Divione editum, et Chrysostomus,* XVIII *Februarii ejus natalem locant, ac post eos Saussaius. Merito lucem majorem requirimus, de Silvani morte et canonizatione : neque enim cujus auctoritatis sit index ille, satis constat.*

Joannes a S. Torcasio Ordinis Minorum, *eximius verbi divini præco, in insula Canaria anno* CIƆCCCCLXXXIV, *aut ut alii, anno sequente obiit, miraculis clarus, cujus caput sub altari majori conspicitur, aliæ Reliquiæ aliis in locis in veneratione habentur, cor in Escuriaco monasterio adservatur, a Rege Catholico Philippo* II *monachis donatum. De eo post Marcum Ulyssipponensem, Barc.·um et Gonzagam scribit Arturus a Monasterio in Franciscano Martyrol. et cum Gonzaga* Beatum *indigetat. At Waddingus tom. 7 Annal. Minorum ab aliquot solum annis edito, an. 1485, num. 6* virum pium et prudentem *appellat, et in Catalogo Beatorum, quem in Indice contexuit, et in quo alios viginti enumerat, hunc* Joannem *prætermittit.*

S. Publius,
S. Julianus,
S. Marcellus,
S. Tullius,
S. Lampasius,
S. Majulus,
S. Baraceus,
aliique.

Martyres in Africa *referuntur die* XIX *Februarii. Ex his* S. Publius cum x sociis *inscriptus hoc die Martyrologio MS. Trevirensi* SS. Publius et Julianus *Marchianensi. Iidem et* Marcellus *in Aquicinctino juncti sunt Martyribus, qui hoc die coluntur. In eodem Aquicinctino et Auctario Hermanni Greven memorantur* Tullus, *sive* Tulius, Lampasius, Marolus, *sive* Majulus. *In eodem Auctario etiam habentur* Marcellus *et* Berethous, *qui aliis* Baraceus, *seu* Baracheus *est, de quibus agemus* XIX Febr.

S. Gabinus Presbyter *et* Martyr *hoc die in quibusdam MSS. Martyrologiis, ut monasteriorum Marchianensis et Aquicinctini in Belgio, S. Maximini Treviris etc. reponitur cum* SS. Claudio, Maximo *aliisque, quorum ipsi communia sunt acta. Sed colitur ipse* XIX Febr.

S. Tharasius Episcopus Constantinopolitanus *hoc die obiit : at colitur die, quo sepultus est,* XXV Febr. NOT 3

S. Eduardi Regis Anglorum et Martyris corpus *ad celeberrimum Sceptoniense sanctimonialium monasterium, quod atavus ejus Alfredus Rex in Comitatu Dorcestriæ condiderat, proximo post obitum anno, hoc die translatum esse dicitur in Vita et ad hunc diem in Martyrologio Anglicano Wilsoni secundæ editionis, in Trophæis Benedictinorum Anglorum Edouardi Maiheto, et Floribus Anglicanis Hieronymi Porteri. Dies natalis est* XVIII Martii.

S. Agapetus Episcopus Synnadæ, Confessor et Thaumaturgus, *qui fertur et montes transtulisse et mortuos resuscitasse, colitur hoc die a Græcis in Menæis et apud Cytheræum, a Latinis vero* XX Martii.

Lazara, Lasra, *seu* Lassara, Virgo Hiberna in Gleanmedhoin, *inscripta Martyrologio MS. Tamlactensi et Mariani Gormani, hoc die. Colganus annotat. 21 ad 2 Vitam S. Brigidæ pag. 543 meminit* S. Lassaræ filiæ Fergussii, filii Fethlemidii, et nepotis Laogarii Regis, et floruisse circa an. IƆXX in finibus Mediæ et Lageniæ : *id constare ex* Vita S Finniani Cluanerardensis XXIII Februarii, cujus discipula fuit, *ubi notat. 26 eadem conjicit ex* Vita S. Kierani, *enumeratque* XIV *distinctos dies, quibus aliqua* Lasca *aut* Lassara *colatur. Ad Vitam vero S. Brigidæ asserit eamdem referri in dictis ante Martyrologiis ad* XVIII *Februar. quo die de ea silet. Sed Vitam ejus aliquam collegit editam ad diem, quod tunc examinabimus,* XXIX Martii.

S. Pigmenius Presbyter,
S. Faustus,

Martyres Romæ *Greven in Auctario Usuardi. Ab aliis nullo indicato loco* S. Pigmenius, Pimenius, Prinenus *solus refertur. Colitur hoc die* S. Epimeneus Presbyter et Martyr, *cujus corpus Brixiæ adservatur : quem cum Ferrario eumdem opinamur. Ceterum* SS. Epigmenius *et* Pigmenius Presbyteri et Martyres Romani *coluntur* XXIV Martii.
Faustus Martyr Romanus alius XXIV Junii.
alius socius S. Boni Presbyteri I Augusti.

S. Leonis I Papæ festum anniversario divini officii cultu celebrat hoc die Ecclesia Græca. *Ita in notis Galesinius : ac patet ex magnis Græcorum Menæis, Anthologio, Horologio, Cytheræo aliisque Græcis. At Latina Ecclesia* XI Aprilis.

S. Itta, *sive* Iduberga, mater S. Gertrudis, *refertur hic in Kalendario MS. SS. Ord. S. Benedicti : colitur* VIII Maii.

S. Austregisilus Episcopus Bituricensis *inscriptus est eidem Kalendario Benedictino : at pluribus aliis* XV *Februarii, ut ibi dictum est. De eo agemus* XX Maii.

Clarus eremita, qui Regis filius, Gulielmus antea dictus,

dictus, inter Lutetiam et Rotomagum, Dominæ loci cæcæ oculorum usum reddidit pœnitenti, quem precibus ademerat peccanti; *his verbis memoratur a Dempstero in Menologio Scotico, qui et Molanum citat. Verum hic nullam ejus ad hunc diem facit mentionem, sed cum aliis, et eodem itidem Dempstero, in Menologio (qui idem in Historia Eccl. Scotorum cap.* 251 *confirmat*) xviii Julii.

Sanctorum bis millium Martyrum Ordinis Cisterciensis de Calatrava passio in Hispania, qui sub Jucaf Saracenorum Rege Christi nomen libere confitentes, et impios Mahumetis errores execrantes, variis suppliciorum generibus occisi, ad cœlos feliciter emigrarunt. *Ita totidem verbis Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi. Cladem Christianis in prælio apud Alarcos illatam fuisse* Æra cıↄccxxxiii, xv Kalend. Augusti, sedente Cœlestino Papa iii *asserit Rodericus Toletanus lib.* 7 *Rerum Hispan. cap.* 29. (*Est is annus Christi* cıↄxcv) *et* Rex Jucaf, *ob eo Joseph* Mazemutus *appellatur. Mariana lib.* 11 *Rerum Hispan. cap.* 18 *eumdem annum signat et* xiv *Kalend. Augusti, ac diem Mercurii, qui convenit eo anno in* xiv *Kalend. Augusti, cyclo Solis* xxviii, *littera Dominicali A.* Obtinuisse etiam Agarenum post prælium quædam castra *addit Rodericus: inter quæ asserit Manrique tom.* 3 *Annal. Cister. an.* 1195 *cap.* 2 *num.* 7 expugnatam ea die Calatravam, monachos, capellanos, militesque velut conclusos obtulisse infidelibus gladiis jugulandos: *et quidem* vulgus bis mille Martyres *appellare*, id est plurimos, *quia incertus fuit numerus existentium in Calatrava. Silet de his Tamayus Salazar ad hunc diem et in prioribus tomis, forsan relaturus, die quo interempti sunt* xix Julii.

S. Pantaleonis Martyris commemoratio apud Coloniam Agrippinam, quando caput ejus per Henricum militem Dominum de Ulmene, Constantinopoli anno cıↄccviii Coloniam translatum est. *Ita Martyrologium Coloniæ an.* 1490 *excusum incipit diem* xviii *Februarii. Quo etiam die Greven Carthusianus Coloniensis in Auctario Usuardi, Gelenius in Fastis Coloniensibus, Canisius in Martyrol. German. de eadem capitis translatione agunt.* Eodem die recoli susceptionem reliquiarum S. Pantaleonis Martyris Parisiis in monasterio S. Dionysii *tradit Saussoius in Martyrol. Gall. additque ejus* caput a legatis Caroli Magni ex Africa cum ossibus S. Cypriani advectum, hoc die venerabile esse Coloniæ. *Quæ discutientur die ejus natali* xxvii Julii.

S. Martialis Episcopi depositio. *Ita MS. Martyrol. monasterii S. Martini Tornaci, et MS. Calendarium nostrum. De eodem est versus Wandelberti, uti infra dicitur cum de sanctis Martyribus, inter quos Martialis est quidam, agemus. Hunc autem arbitramur potius esse* S. Martialem *Lemovicensem, qui colitur* xxx Julii.

Concordia Virgo. *Felicius.* S. Concordia Romana *adscribitur* xxii *Februarii, in plurimis MSS. quæ nobis videtur* nutrix S. Hippolyti, *uti illic dicetur. Eadem tamen a recenti auctore* Virgo *appellatur uti hic a Felicio. Colitur nutrix illa Hippolyti* Concordia xiii Augusti.

S. Joannis Baptistæ caput Emesæ repertum esse xii Kalendas Martii, imperantibus Marciano et Valentiniano Augustis, Vincomalo et Opilione Coss. *legitur in Chronico Alexandrino. Annus is est* ccccliii. *Alii caput illud repertum esse* xxiv *Februarii asserunt, uti tum dicemus. De* S. Joanne Baptista, *ejusque reliquiis agemus* xxix Augusti.

S. Paphnutius Episcopus in Ægypto sub Maximiano Imperatore occisus *memoratur a Richardo Witfordo hoc die. Colitur ab aliis* xi Septemb.

S. Severinus Episcopus Trevirensis et Tungrensis *inscriptus hoc die Auctario MS. cujusdam Carthusiani Bruxellensis ad Usuardum. Ast unus sit, an duo, alibi examinabimus, colunt Tungrenses eum* xxii Octobris.

Trevirenses xxiv Octobris et xxxi Decemb.

S. Felix Episcopus Trevirensis *in eodem MS. refertur. De Felice* i *Martyre agemus* xxiv Octobr. *de Felice* ii xxvi Martii.

S. Dionysius Episcopus Alexandrinus, multis confessionibus clarus, et diversitate passionum ac tormentis magnificus, *memoratur in variis MSS. Martyrologiis, Trevirensi, Tornacensi, Bruxellensi, etc. Adone MS. et Florario: item Maurolyco et Felicio. At plures cum Beda, Usuardo, ac Martyrologio Romano eum ponunt* xvii Novemb.

S. Phileas, S. Hesychius, S. Pachomius, S. Theodorus, Episcopi Ægyptii, martyrium Alexandriæ passi *referuntur in Martyrologio* Witfordi. *De* S. Philea *egimus* iv Februarii. *Qui cum aliis inscriptus iterum Martyrol. Romano* xxvi Novemb.

Bentivola, *vel* Bentivolius, *a* S. Severino Ord. Minorum *insertus est ad hunc diem Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio, et* Beatus *appellatus, uti et a nonnullis aliis. Tradit vero Tossinianus eum die Nativitatis Christi mortuum esse. Quare cum nihil hactenus de aliquo cultu Ecclesiastico comprobatum habeamus, dicenda si quæ sint, pertinent ad* xxv Decemb.

DE S. SIMEONE

HIEROSOLYMORUM EPISCOPO ET MARTYRE.

J. B.

Commentarius historicus.

§ I. *S. Simeonis natalis, ordinatio, martyrium, genealogia.*

AN. CVII XVIII FEB.

S. Simeon colitur 18 Feb.

S*ecundus Hierosolymorum Episcopus post S. Jacobum Apostolum, Alphæi filium, vulgo Minorem dictum,* S. Simeon *fuit, multis* Simon *etiam appellatus. Eum Ecclesia Romana, die* xviii *Februarii, officio trium Lectionum colit. Inscriptum hoc die ejus nomen omnibus fere Martyrologiis. Vetus Romanum a Rosweydo editum, et MS. S. Mariæ ad Gradus Coloniæ ita habent:* Hierosolymis, Simeonis Ep. et Mart. *MS. monasterii S. Martini Treviris:* Jerosolymis Simeonis Episc. filii Cleophae. Hic Jerosolymorum Episcopus, persecutione Trajani, crucis supplicio consumptus est. *Ado Viennen. et MS. Ecclesiæ S. Lamberti Leodii:* Jerosolymis B. Simeonis Ep. et Mart. qui traditur propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse. *Addunt Beda et Notkerus:* Constat tamen, quia Cleophas, cujus filius iste fuit, frater erat Joseph. *Consentit aliud nostrum MS. perantiquum:* Natalis B. Simeonis Ep. et Mart. qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. *MS. monasterii Centulensis, Bedæ præferens nomen:* Jerosolymis B. Simeonis post Jacobum Apostolum mox Episcopi, qui traditur propinquus Salvatoris fuisse, qui cxx annorum crucis martyrium pertulit. *Plenius ceteris Usuardus:* Natalis B. Simeonis Ep. et Mart.

A Mart. qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. Hic Hierosolymorum Episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Trajani, multis suppliciis affectus, martyrio consummatus est, omnibus, qui aderant, et ipso Judice mirantibus, ut cxx annorum senex crucis supplicium pertulisset. *Ita habent exemplaria omnia MSS. et excusa: nisi quod quædam* Simeonem, *alia* Simonem *appellent. Eadem extant in Martyrol. Romano, pauculis verbis mutatis. Ejus quoque meminere Maurolycus, Galesinius, Canisius, Felicius, Ghinius.*

a Græcis 27 Aprilis :

2 *Græci* xxvii *Aprilis eum venerantur. Quo die Menologium ab Henr. Canisio editum :* Hierosolymis sancti Martyris Simeonis Episcopi Hierosolymorum, consanguinei Domini Jesu Christi. Post multos cruciatus, cruci affixus, martyrii coronam consecutus est. *Luculentius elogium habent Menæa, Anthologium Arcudii, Cytheræus. Id hic edendum videtur, etsi minime probamus, quod in eo S. Simeon privignus Deiparæ constituatur, filius S. Josephi, quem gravissimi Patres virginitatem per omnem vitam custodisse tradunt, ut alibi dicemus. Ita ergo habent citati codices :*

3 Filius hic erat Josephi sponsi (Deiparæ) frater B Jacobi. Hunc Christus Deus noster assumpsit, ac fratrem nominavit, et Sacerdotem consecravit, ut ipsius gloriosam præsentiam, sive adventum, prædicaret. Unde infinitis laboribus et sudoribus defatigatus, non ut mercenarius, sed ut fidelis pastor, thronum Hierosolymitanum exornavit, ipseque templum factus Spiritus sancti, templa idolorum evertit, implicitosque erroribus mortales ad lumen perduxit; ac demum multis gravibusque tormentis pro pietate toleratis, in crucem actus est, cum annos natus esset centum ac viginti : atque hinc ad desideratissimum Salvatorem suum Christum revertit. Geminum Beatus hic nomen obtinuit. Simon enim et Simeon vocatus est, et Jacobi Christique ipsius frater. *Multis deinde eum encomiis celebrant eadem Menæa, in variis canticis atque odariis.*

multum laborat pro conversione infidelium.

4 *Magis longe consentanea veritati sunt, quæ in historia Ecclesiastica de Simeone Eusebius prodidit, usus ad ea firmanda testimonio Hegesippi antiquissimi gravissimique scriptoris, cujus tamen intercidisse penitus existimantur lucubrationes. Ita ergo lib. 3 cap. 10 scribit Eusebius :* Post Jacobi martyrium, ac paullo post secutum urbis Hierosolymitanæ excidium, feruntur Apostoli ac Discipuli Christi, qui adhuc in vivis tunc erant, e locis omnibus in unum convenisse, atque una cum iis quibus cum Domino secundum C carnem intercedebat cognatio, (nam multi eorum supererant) habuisse in commune consilium, quis potissimum in Jacobi locum videretur subrogandus. Ibi uno consensu decreverunt, Simeonem filium Cleophæ (cujus in Evangelio mentio est) idoneum esse, qui illius Ecclesiæ Sedem susciperet. Ipsum autem aiunt Salvatoris fuisse patruelem, quippe Clopha natum, fratre Josephi, ut Hegesippus scribit. *Hæc Eusebius.*

creatur Hierosolymorum Episcopus,

filius Cleophæ fratris S. Josephi,

5 *At Nicephorus Callistus lib. 3 cap.* 16 *scribit* Συμεῶνα ἐκ τοῦ θείου τοῦ Ἰησοῦ Κλοπᾶ γεννηθέντα, καὶ Μαρίας, τῆς αὐτοῦ γυναικός, ἣν δὴ καὶ ἀδελφὴν τῆς θεοτόκου φασίν, ὡς σύννυμφον αὐτῆς οὖσαν, καὶ θυγατέρα, οὐκ ἐξ Ἄννης καὶ τοῦ Ἰωακείμ, ἀλλὰ Σαλώμης καὶ Ἰωσήφ. Simeonem ex Clopha natum, patruo Christi, et Maria ejus conjuge, quam sororem Deiparæ aiunt fuisse, affinem nempe (*quia mariti sui germana nupta fuerit*) imo filiam, non ex Anna et Joakim, sed ex Salome et Joseph. *Scimus plures Græcos existimasse S. Josephum, priusquam Virginem Deiparam sibi desponsaret, ex priori aliqua uxore liberos suscepisse : quod alibi refutabimus. Ad nostrum propositum satis est, S. Simeonem S. Cleophæ filium fuisse.*

at non generi :

6 *Longo tempore Ecclesiam Hierosolymorum administravit S. Simeon, qui anno demum Æræ vulgaris* D cvii, *Trajani decima, C. Sosio Senecione* iv, *et L. Licinio Sura* iii *Coss. martyrium consummavit. Ad quem annum ita scribit Eusebius in Chronico :* Trajano adversus Christianos persecutionem movente, Simon filius Cleophæ, qui in Jerosolymis Episcopatum tenebat, crucifigitur, cui successit Justus.

AUCTORE J. B.

martyrium subit an. **107**

7 *Occasionem modumque martyrii idem ita exponit Eusebius lib. 3 historiæ Ecclesiast. cap.* 26. Post Neronem ac Domitianum, sub Trajano, cujus nunc tempora exquirimus, sigillatim per singulas urbes, seditione multitudinis, contra nos excitata persecutio memoratur. In ea Simeonem Cleophæ filium, quem secundum Ecclesiæ Hierosolymitanæ creatum Episcopum supra docuimus, martyrio vitam finisse accepimus. Atque hujus rei testis est ille idem Hegesippus, cujus testimonio sæpius antea variis in locis usi sumus. Is cum de hæreticis quibusdam egisset, addit, Simeonem eo tempore ab iis malitiose accusatum, quod Christianus esset, per plures dies multis cæsum verberibus, ut Judex ipse quique in consilio erant, ejus tolerantia vehementer obstupescerent; tandem haud dissimilem Christi Passioni exitum sortitum esse.

accusatur ab hæreticis

quod Christianus esset,

8 Sed commodius fuerit, ipsummet scriptorem E audire ista eadem ad verbum accurate explanantem. Quidam, inquit, ex illis hæreticorum sectis Simeonem Cleophæ filium accusant, quod et ab Davide duceret originem et Christianus esset : itaque martyrio perfunctus est, cum centum et viginti esset annorum, sub Trajano Imp. et Attico Consulari. Addit idem auctor, cum in eos, qui ex regia Judæorum stirpe progeniti essent, inquireretur, ipsosmet Simeonis accusatores, quod ex ea orti essent, delatos ac comprehensos fuisse. Simeonem eumdem e numero fuisse illorum, qui Christum viderunt sermonesque illius audierunt, possit quispiam certa ratiocinatione colligere, tum longissimæ vitæ, quam egit, indicio, tum quod Evangeliorum liber Mariam Cleophæ nominet, cujus Cleophæ filium illum fuisse, jam antea dictum.

et ex stirpe Davidis.

fuerat auditor Christi:

9 Idem auctor alios ex genere ortos unius eorum qui fratres Salvatoris habentur, cui Judas nomen, prodit ad Trajani imperium superfuisse, post testimonium quod sub Domitiano Christi fidei dederunt. Scribit autem in hunc modum : Veniunt et præsunt Ecclesiis ut Martyres, et ex Christi Salvatoris genere orti, et alta in Ecclesia pace facta, ad Trajani usque imperium superstites fuerunt. Quousque etiam, quem antea diximus ex patruo Salvatoris natum, Simeon Cleophæ filius permansit : qui fraudulenter ab hæ- F reticis apud Atticum Consularem eo nomine accusatus est. Qui cum multis diebus acerbas plagas perpeteretur, ita fidei Christi testimonium perhibuit, ut omnes una cum Consulari mirarentur, senem centum ac viginti annorum, ita fortiter tormenta perferre. Tandem mandatum ut in crucem ageretur.

constanter fert tormenta.

10 *Quod ait hic Hegesippus, quosdam ex Judæ, fratris Domini, stirpe ortos, tunc adhuc in vivis fuisse, qui sub Domitiano fidei testimonium tribuerant, hoc uberius apud eumdem Eusebium libro eodem cap.* 13 *commemorat, quod aliquanto strictius reddidit Ruffinus lib.* 3 *cap.* 18 *et* 19 *his verbis :* Apud ipsum vero Domitianum, cum jussisset omnes perimi, qui de genere David et regia stirpe descenderent, vetus traditio tenet, quod delati sint quidam quasi essent de posteritate Judæ, quem fratrem fuisse Salvatoris secundum carnem tradunt : quique duplici urgebantur invidia, velut qui ex David genere et ex ipsius Christi propinquitate descenderent. Quæ Hegesippus per ordinem his verbis refert : Adhuc autem vivebant quidam de carnali genere Domini nostri, nepotes

Adhuc tunc vivebant nepotes Judæ fratris Domini,

AUCTORE J. B.

qui an. 96 fidem palam confessi, tamen dimissi erant.

A potes Judæ ejus qui secundum carnem frater Domini dicebatur. Quos quidam detulere tamquam ex David stirpe venientes. Hos Revocatus quidam nomine, qui in hoc missus fuerat, perducit ad Domitianum Cæsarem. *Ac paullo inferius:* Ad hæc Domitianus, cum neque in eis quidquam criminis inveniret, et utilitatem eorum, quam maxime abire eos liberos jubet.

Josephi Scaligeri censura frivola,

11 *Josephus Scaliger in Animadversionibus ad Chronicon Eusebii, ubi hic ad annum* XVI *Domitiani ista habet,* Domitianus eos qui de genere David erant, interfici præcepit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret; *adnotat:* Ex Hegesippo: qui erant de genere Domini, nepotes Judæ illius, qui secundum carnem dicebatur frater ipsius. *Ac paullo post illud verius observat ex iisdem Eusebio et Hegesippo,* duos eo tempore superfuisse de illis posteris Judæ fratris Domini. *Ac deinde exclamat:* Mirum vero istius Judæ fratris Domini Evangelistas nusquam meminisse. Sed omnem admirationem superat, posteritatem Davidis eo tempore ad duos tantum redactam fuisse, et, quod cum omni historia pugnat, nullam posteritatem Davidis sub Domitiano fuisse, nisi eos qui a Juda fratre Domini, si quidem ullus fuit, prognati

quod Judas ille non nominetur in Evangelio,

B erant. *Ita ille, seu solito studio alios allatrandi, seu negligenter expensis auctorum locis. Demus sane, quod videtur S. Hieronymus sentire, Judam Apostolum intelligi qui Marci* 6. 3 *nominatur, ubi Judæi ita loquuntur:* Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi et Joseph et Judæ et Simonis: *at possetne Scaliger perspicue probare, ejus non fuisse nepotes, illos quorum meminit Hegesippus? Non et alius esse potuit Judas, cujus non sit ab Evangelistis proditum nomen, uti in Actis est Judas, qui et Barsabas dictus?* Si Judas ille *et ceteri fratres Domini Marci* 6 *recensiti Apostoli fuere, certum est et alios extitisse fratres Domini, qui Apostoli non erant. Nam Joan. 7. 5 fratres erant Domini quidam, qui in eum needum credebant: cum tamen crederent Apostoli. Nec est cur necessario debuerint omnium fratrum Domini nomina exprimi in Evangelio, non magis quam SS. Joachim et Annæ parentum Deiparæ. Nec id reor sano cuiquam mirum videri. Alterum, (ut ipsius Scaligeri sensu loquar) maximam mihi movet admirationem, quod Hegesippum et Eusebium putet asserere, duos illos duntaxat superfuisse ex stirpe David, cum præter eos Simeonem dicant ex eadem stirpe ortum ad Trajani tempora vixisse, ipsiusque ejus accusatores, quod ex eodem genere essent, comprehensos.*

et falso, quasi soli duo tunc de stirpe David fuerint.

C *Omitto quæ subdit Scaliger de Judæorum Æchmalotarchis, sive bello olim captorum Præsidibus, a Salathielis ætate ad annum Christi* DCC *Babylone ex Davidis stirpe creatis, ac deinceps ad nostram ætatem in Bagded civitate. Hausta illa ex somniis Judæorum commentis.*

12 *Nicephorus Callistus lib.* 3 *cap.* 16 S. Simeonis *martyrium narrat, eadem fere ratione qua Eusebius, citato itidem Hegesippo, sed vehementer eum ratio fefellit, dum Judam ipsum scripsit ad eadem tempora pervenisse, quod de ejus nepotibus Hegesippus prodidit. De horum sub Domitiano confessione ita scribit:* μετὰ τὴν ἤδη πρότερον ἱστορηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὲρ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρίαν, post id, quod ante exposuit, quorumdam sub Domitiano pro fide in Christum peractum martyrium. *Illud scribit Hegesippus, ex eoque Eusebius, ad tempora usque Trajani superstites fuisse Judæ fratris Domini nepotes, qui egregie fidem coram ipso Domitiano confessi, ab eo liberi fuerant dimissi, ut antea dictum.*

Non ipse ad Trajani tempora vixit Judas, sed nepotes ejus.

§ II. *S. Simeonis Episc. M. reliquiæ Bruxellis et alibi.*

Hæc de S. Simeonis Ep. M. *prosapia, ordinatione, martyrio, natali, dicta sunto. De reliquiis paucula adnectenda. In catalogo reliquiarum Ecclesiæ Brundusinæ, excuso anno* CIƆIƆLXXXIII *cum Officiis Patronorum ejusdem Ecclesiæ Romæ approbatis, nominantur quoque* Reliquiæ S. Simeonis Episc. et Mart. *Dicuntur vero reliquiæ, quarum ibi syllabus texitur,* partim argento, partim antiquo ebore, ac vitreis ampullis contectæ, et decenti oratorio locatæ. D

S. Simeonis reliquiæ Brundusii,

ornatæ:

14 *Testatur Masinus, Bononiæ in æde S. Jacobi Majoris, itaque S. Francisci, aliquas ejusdem* S. Simeonis *reliquias extare.*

aliquæ Bononiæ:

15 *Bruxellis quoque, Belgii magnifica urbe, in templo Societatis* JESU *asservatur ac religiose hoc die colitur* S. Simeonis Ep. M. *calva, aut ejus pars notabilis. Ea quo isthuc modo devenerit, partim ex actis anno* CIƆIƆCIII *super ea re legitime conscriptis, partim ex certis virorum gravissimorum testimoniis, edisseram.*

notabiles Bruxellis,

16 *Est Lisbornense ordinis Benedictini in Westphalia monasterium, leuca una, ut aiunt, ab Lipstadio urbe distans, in diœcesi Monasteriensi, longe antiquissimum, et sacro Reliquiarum thesauro olim locuples. Anno* CIƆIƆXCVIII *exercitus Regis Catholici sub Francisco Mendoza Admirantio Aragoniæ in Westphalia ac Marchia Cliviaque hibernavit. Equestribus copiis præerat D. Joannes Contreras de Gamarra, Excellentissimi Domini Stephani de Gamarra y Contreras, nuper exercitus Præfecti Generalis, nunc Regis Catholici apud unitos Belgii Status Legati, parens. Hic tunc equitatus erat Commissarius: quod munus in regio exercitu bini gerere solent, ac partem equitum, puta vicenas tricenasve turmas sub Magistro equitum ejusque Legato, aut utroque absente equitatum universum gubernare. Nunc id antiquatum officium est, equitatu in legiones distributo, quas singuli ducunt Tribuni. Porro D. Joannes Gamarra postea in Ducatu Mediolanensi Cremonæ urbis Gubernator fuit, ubi et excessit e vita anno* CIƆIƆCXVI XVI *Novembris.* E

ab Ab. Lisbornensi

17 *Huic ergo Joannes Abbas Lisbornensis varias Sanctorum reliquias, Martyrum, Confessorum, Virginum anno* CIƆIƆXCIX *donavit, interque eas* Caput et partem corporis S. Simeonis Episc. et Martyris. *Extant tabulæ de ea donatione confectæ, quibus idem Abbas ac primarii monachorum subscripsere. In iis primum* illum Generosum, nobilem, ac strenuum virum *appellant, aliisque honorificis titulis decorant: tum illud libere prædicant,* nullo modo *quidquam pecuniarum a monasterio eum exegisse. Quæ utinam abstinentia, sacrorumque locorum reverentia, in ducibus militibusque Catholicis semper vigeret! Testantur deinde,* pietatis et F grati animi ergo, pro spirituali munere, ex animo, sincere et sponte, humili et debita reverentia *se ei* obtulisse et donavisse *ante dictas reliquias;* ei imprecantes ex animo omnia prospera, et ut non solum de inimicis suis, ad honorem Dei et sanctæ illius Ecclesiæ Catholicæ profectum et augmentum, plenariam in hoc seculo victoriam reportet; sed et Sanctis illis quorum sacris reliquiis in Christo confidit, et cœlesti Curiæ in futuro, pro multiplici labore, optata requie potitus, et corona æternæ beatitudinis redimitus, associari mereatur, Amen. *Actum,* anno salutis millesimo quingentesimo nonagesimo nono, octavo mensis Aprilis.

R. Joanni Contreras de Gamarra Duci Hispano donatæ

liberaliter.

cum faustis precationibus:

18 *Reliquias illas testantur idem Abbas et monachi,* tempore primæ fundationis præfati monasterii a Ser^mo. Carolo Magno Christianorum Imperatore Ecclesiæ suæ donatas, et fideliter repositas, insuper et a Christi fidelibus *ejusdem* monasterii et parochiæ usque in hodiernum diem in debito cultu et honore habitas.

antea illic diu cultæ.

19 *Obtentas hac ratione reliquias misit postea idem D. Joannes Contreras in Hispaniam ad oppidum quod Torrelaguna dicitur, situm haud multis millibus cis Madritum urbem regiam: erat enim ipse Torrelaguna,*

aliquæ Torrelagunam in Hispaniam missæ:

pars aliis donata:

A *na, ubi nobilitas numerosa domicilium habet, oriundus. Asservantur illic ex reliquiæ in æde S. Magdalenæ. Nonnullas tamen Lermæ Duci donavit.*

20 *At partem aliquam* S. Simeonis *D. Joanni Mancicidor, qui Catholico Regi a consiliis et secretis erat : partem uxori suæ reliquit D. Adrianæ de la Torre. Quæ calvæ partem et ossicula quædam, itemque os unius e sanctis Innocentibus, piæ ac honoratæ Virgini Annæ Thomsiæ dedit, hæc ecclesiæ Societatis Jesu Bruxellæ. Id quod dicta D. Adriana et Anna publico scripto testatæ die* xii *Januarii* CIƆIƆCIII. *Quam postremam donationem actis publicis mandari, iisque testimonia Abbatis Lisbonensis, et Adrianæ Annæque inseri, curavit Joannes de Zeelandre Societatis Jesu Sacerdos, anno eodem* CIƆIƆCIII, *ut videre est in archivo collegii Bruxellensis.* D

AUCTORE J. B. pars Societati Jesu Bruxellæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
LEONTINIS IN SICILIA.

G. H.

CIRCA AN. CCL. CCLV. XVIII FEBRUARII.

Leontinorum *in Orientali Siciliæ ora urbem esse, et ipsam* Leontinos *appellatam, paucis a mari passuum millibus sitam, diximus* ii *Februarii in Vita* S. Rhodippi, *ejusdem urbis sub seculi quarti initium Episcopi. Octavius Cajetanus noster ex Tabulis Leontinis, et Officiis Ecclesiasticis a Paulo Papa* v *probatis, hæc tradit ad* xviii *Februarii in Martyrologio Siculo :* Apud Leontinos plurimorum sanctorum Martyrum, qui sub Armato et Tertullo Siciliæ Consularibus, diversis affecti suppliciis, triumphales palmas adepti sunt. *Ferrarius etiam in Catal. SS. ista habet :* Leontinis in Sicilia plurimorum sanctorum Martyrum sub Tertullo Præside interfectorum, *citatque* Acta SS. Cleonici et Stratonici Martyrum sub Armato et Tertullo Præsidibus. *Imo tam horum quam illorum martyrium continetur in Actis SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini Martyrum* x *Maii illustrandis : ea nacti sumus anno* CIƆIƆCXXII *Panormi excusa : quæ* e Græcorum priscis monumentis in Latinum reddita esse *scribit Baronius ad* xii *Julii litt. G.*

Horum Martyrum natalis 18 Febr.

B

Acta in Vita SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini.

2 *Ante* S. Rhodippum *jam memoratum, Episcopus Leontinorum fuit* S. Neophytus, *qui Kalend. Septembris colitur, antea* Alexander *dictus*, cujus mater, *ut in illis Actis legitur,* Neophyta nomine, soror fuerat B. Isidoræ matris Theclæ, quæ duæ sorores multa certamina susceperunt, et tormenta sustinuerunt pro nomine Domini nostri Jesu Christi, et vita privatæ sunt ab impio et iniquo Armato, qui ante Tertyllum metropolis principatum gessit. *Coluntur SS. Neophyta et Isidora* xvii *Aprilis, et S. Thecla Virgo* x *Januarii, ad quem diem ejus Vitam dedimus. De eisdem et Armato Præside ita in Actis iisdem loquitur Alexander, seu S. Neophytus :* Scitote quod mater Theclæ meæ cognatæ et Neophyta mater mea ipsam magni nominis Trinitatem sanctam annuntiantes, et sempiternum Deum colentes, post multa tormenta decesserunt ab hac vita sub Armato, qui ante Tertyllum Dominum meum, principatum gessit in hac metropoli. C

Persecutio apud Leontinos Armati et Tertulli

3 *In hac Armati Præsidis persecutione multi Leontini ex urbe profugerunt : secuti alii, cum Tertullus homo crudelitate barbarus ei successisset. Hinc cum ex Judæis apud Leontinos habitantibus cujusdam filius a dæmone se insidente, per SS. Alphium, Philadelphum et Cyrinum in via, cum hi captivi ad illam urbem avehentur, esset liberatus;* ipsius pater ac mater, *ut in illorum Actis habetur,* et fratres atque cognati Sanctos interrogarunt, dicentes : Quid nobis servis vestris imperatis, ut id agentes baptizemur? Aufugerunt enim hinc omnes Christianorum, et Episcopi et Presbyteri, relicta ecclesia ubi baptizantur propter metum Tertylli, qui multos Christianos perdidit et hic et in omni Siciliæ loco propter fidem vanorum idolorum. *Plurimi ex his Christianis, relicta urbe Leontinorum, fugerunt ad castellum Menæum, quod* Mænæ; *Diodorus Siculus, Ptolemæus, aliique dixerunt, antiquum oppidum in interiore situm Siciliæ, qua iter Leontinis versus meridiem est. At memorati Judæi et Christiani facti, et pro fide Christi Martyres coluntur* ix *Aprilis.*

ob horum sævitiam fuga Christianorum,

castellum Menæum -

4 *Hos Christianos comprehendendi mandatum S. Neophyto, sive Alexandro, Tertulli Consiliario, cum necdum publice Christi fidem esset professus, datum hujusmodi narratur in eisdem Actis :* Cum hæc inter se collocuti fuissent *Alexander, ejusque uxor S. Epiphania,* tres Proceres ex primis civitatis Herpio, Marullus, et Colymbio a Tertyllo missi venerunt ad Alexandrum, et intra domum recepti, dixerunt : Dominus noster, tuus alter pater, Tertyllus ad te nos misit, et tibi ita alloquitur : Cum fueris mihi semper carus tamquam filius, fidusque Consiliarius æque mihi ac Imperatori, aut potius immortalibus diis dilectissimus, (et nostra quidem benevolentia manifesta tibi est) tibi significo, quemadmodum litteras dudum accepi ... ut, quoniam in certo quodam Siciliæ loco maxima Christianorum multitudo latet, illuc cum sufficienti exercitu accedamus eosque comprehendamus, et huc adducamus : idque volo fiat ad nutum prudentiæ strenuitatisque tuæ... Hæc audiens Alexander et nolens missos a Principe scandalizare, antequam accederet ad Sanctos, inquit : Ego quidem langueo, ut vos videtis, nec possum modo ad eum venire. Quapropter renuntiate Domino meo Tertyllo, quod si Deus me ad pristinam incolumitatem reduxerit, et mihi jusserit, veniam ad eum ... Tertyllus hæc audiens gavisus est valde, et nec ipse, nec illi bene perceperunt, quomodo verba protulisset Alexander.

mandatum eos comprehendendi datum Alexandro E

se excusanti,

5 *Alexander, seu S. Neophytus, dein jussu SS. Adelphii, Philadelphi et Cyrini ex urbe ad latebras aliquas secessit, dum interim dicti tres fratres martyrii palma coronati sunt, uti et S. Epiphania Alexandri uxor, cujus dies natalis a Siculis adscriptus est* xii *Maii, in Martyrologio Romano* xii *Julii. In confessione fidei Christianæ præterea interempti sunt SS. Stratonicus et Cleonicus, quibus dies* xxiv *Julii sacer est. Horum martyrio narrato, hæc subduntur :* Post aliquot dies profectus est *Tertyllus* cum exercitu multo in castellum, quod dicitur Menæum, ubi Christianos interemit qui erant ex Leontinorum metropoli, et alios ibi existentes, atque inde Christianorum nomen penitus eradicavit, ut impius Valerianus mandaverat. *Fazellus decad.* I *Rerum Sicularum cap.* xi *affirmat* Menæum arcem adhuc habere et mœnia antiquissima. *Duo millia passuum ab hoc oppido fons est, de quo Vibius in Catalogo Fontium :* Menais Leontinorum, per quem cives ejus loci timent jurare. *Consule Cluverium lib.* 2 *Siciliæ antiquæ cap.* 8, *ubi tradit hunc fontem* sæpius lacum et stagnum, sive crateres ebullientes Palicorum vocari, *et tam fontem quam* oppidum Meneum in agro Leontinorum esse. *De eo fonte etiam actum ad Vitam S. Agathæ* v *Februarii.*

et fugienti :

F

Martyres occisi ab exercitu Tertulli ·

6 *De tempore persecutionis* xii *Julii in Martyrologio Romano ista leguntur :* Apud Leontinos S. Epiphaniæ, quæ sub Diocletiano Imperatore et Tertyllo Præside uberibus præcisis reddidit spiritum. *Ubi annotat Baronius,* hujus agones descriptos haberi in Actis sanctorum Martyrum Leontinorum Alphii et sociorum, ex quibus sub Decio potius passam fuisse colligi posse videtur, non sub Licinio, ut ibi men-

in persecutione Decii,

AUCTORE G. H.

A dose ponitur. *Imo S. Epiphaniæ maritus Alexander, tum Neophytus dictus, ut in Lectionibus propriis a Paulo* v *Pontifice approbatis legitur*, xxviii Decemb. anni ccLviii temporibus Valeriani et Gallieni Imperatorum, ab Apostolo Andrea *apparente* in Leontinorum Episcopum consecratus est, *postquam* spatio quatuor annorum *in spelunca* delituisset, *et* impius Tertyllus, *ut in sæpe dictis Actis habetur*, peractis jam quatuor annis post mortem SS. Alphii et sociorum misere periisset : *ut martyrium tam illorum quam horum Martyrum Leontinorum, ad initium Imperii Valeriani et Gallieni videatur referendum : sub quibus persecutio Decii fuit continuata.* D

sub Valeriano et Gallieno continuata :

DE SS. LEONE ET PAREGORIO
MARTYRIBUS PATARÆ IN LYCIA,
Commentarius prævius.

G. H.

XVIII FEBRU.

G*ræci in magnis Menæis, Anthologio, et Vitis SS. Cythpræo editis celebrant* xviii *Februarii anniversario divini officii cultu festum S. Leonis* i *Pontificis Romani, uti supra in syllabo Prætermissorum monuimus. Eidem Leoni in Menæis et apud Cythræum alter adjungitur* Leo Martyr, *cum* Paregorio *itidem* Martyre, *qui Pataræ, urbe maritima et Episcopali provinciæ Lyciæ, pro confessione fidei Christianæ martyrium subierunt. Fuit tempore Imperatorum Ethnicorum, Pataræ simul et Olympi, vicinæ ibidem urbis, Episcopus* S. Methodius *illustris scriptor,* B *ac postea Tyri in Phœnicia prima, quem ait S. Hieronymus de Script. Eccl. cap.* 83 in persecutione novissima Chalcide Græciæ martyrio coronatum. *De quo agendum est* xviii *Septemb.*

SS. Leo et Paregorius Pataræ in Lycia passi,

2 *In qua autem persecutione hi Martyres certamen compleriat, non æque liquet. Acta solum habent,* κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τὸν ἀνθύπατον Λολλιανὸν ὑπὸ βασιλέων κληρωθέντα παραγενέσθαι. Proconsulem Lollianum illis diebus ab Imperatoribus electum venisse in Asiam. *Sed quando id factum fuerit, necdum observare licuit. Nota est Consularis Lollianorum familia, ex qua anno Antonini Pii* vi, *Christi* cxliv, Lollianus Avitus *cum* C. Gavio Maximo *Consul fuit. Julius quoque Capitolinus, in Pertinace ait* per Lollianum Avitum consularem virum, patris patronum, ducendi ordinis dignitatem petiisse Pertinacem, *postea sub finem anni* cxcii *creatum Imperatorem, quem tam aggressus* Lollianus Consularis, quod contra promissum faceret, necessitatis rationem accepit, *ut idem Capitolinus in Pertinace asserit. Fuit et* Lollianus avitus *Consul cum* Tito Claudio Pompeiano *anno* xvi *Severi, Christi* ccix, *ac biennio postea Consules fuerunt* Q. Epidius Rufus Lollianus et Pomponius Bassus. *Didius Julianus etiam, qui Imperium contra Severum assumptum mensibus duobus et diebus quinque tenuit,* gladiatores Capuæ jussit armari per Lollianum Titianum, et Claudium Pompeianum C e Terracinensi ad principatum evocavit, *ut de eo scribit Ælius Spartianus. Imo inter* xxx *tyrannos, qui tempore ferme Gallieni et Valeriani extiterunt, a Trebellio Pollione quartus collocatur* Lollianus, *qui Posthumo interempto in Galliis* Augustus *proclamatus est. Et hæc sufficiant de familia* Lollianorum, *quorum aliquis in Asiam ab Imperatoribus missus sit Proconsul. Nam e duobus Proconsulibus qui in Notitia Imperii Orientis designantur, alter Ægypto, alter Asiæ præerat : et quemadmodum sub Proconsule Ægypti numerabantur quinque Præsides, ita per Asianam ditionem erant septem, scilicet Præsides Pisidiæ, Lycaoniæ, Phrygiæ Pacatianæ, Phrygiæ Salutaris, Lyciæ, Cariæ, Insularum. Non autem in Actis appellatur Præses, seu Græce* ἐπιστάτης, προστάς, ἡγεμὼν *aut paris dignationis vocabulo, sed* ἐπίτροπος, *Procurator, ut qui pro Præside Lyciæ in illa urbe negotiis publicis esset præpositus. Ad Gallieni et Valeriani Imperium posse referri* SS. Leonis et Paregorii *martyrium, vel inde verosimile videri potest, quod Proconsul ab Imperatoribus, velut simul regnantibus electus dicatur, et Lolliani tum plures fuerint, et Pataræ falsorum deorum cultus admodum vigeret. Quæ tamen omnia aliis forsan Imperatoribus possunt adscribi.*

tempore Lolliani Proconsulis Asiæ,

pro Præside Lyciæ,

adjudicante morti Procuratore urbis Pataræ.

3 *Dies obitus non unus utrique. Nam aliquamdiu ante* S. Paregorius *interemptus fuerat, quam* S. Leo *comprehenderetur : Et silent Acta ipsum diem mensemque, quo passi sunt. In MS. Græco hic præfigitur titulus :* Ἄθλησις τοῦ ἁγίου Λέοντος καὶ Παρηγορίου μαρτυρησάντων ἐν Πατάροις τῆς Λυκίας πρὸ μιᾶς Καλανδῶν Ἰουλίου. Certamen S. Leonis et Paregorii, qui martyrium subierunt Pataræ urbe Lyciæ pridie Kalendas Julii : *quo die in nullis prorsus tabulis Ecclesiasticis eorum nomen reperimus inscriptum. Hæc* E *Acta Græca nacti sumus ex MS. codice antiquo Mediceo Regis Franciæ, ab auctore, ut videtur, ferme coævo scripta; quæque multo ampliora sunt, quam quæ ex Metaphraste Gentianus Hervetus Latine vertit, et ediderunt Lipomanus ac Surius ad* xviii *Februarii : quo etiam die post S. Leonis Magni Pontificis Romani encomium, ut diximus, referuntur in Menæis Græcorum et apud Cythæreum* ἐν βίοις ἁγίων, *cum illustri hac ex Actis epitome :*

referuntur ad 30 Junii.

In Actis MSS.

18 Febru. in Fastis Græc.

4 Eodem die memoria sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii Pataræ in Lycia passorum. Ex his B. Paregorius multis tormentorum generibus palmam sibi immortalis vitæ comparavit, et in Christo accepit. Laudatissimus vero Leo solus relictus, et hanc a Martyre separationem recogitans, gemebat et lamentabatur, quod non esset coronam assecutus, cum unum idemque utrique esset stadium certaminis propositum. Unde in locum, in quo corpus Martyris Paregorii jacebat projectum, egressus, ardebat animo, lacrymisque socio litabat. Inde postea digressus, locum, ubi idololatrarum conventus et celebritas peragebatur, ingredi est prohibitus. In ascetica vero dum persistit vita, majore spiritus ardore accenditur : intuitusque lucernas et ardentes cereos, manibus confregit, pedibusque proculcavit. Quapropter comprehensus, urbis Procuratori sistitur, F et interogatus Christum verum Deum prædicat. Crudis boum nervis vehementer et ultra modum cæditur, sed supplicia, tamquam alius pateretur, patienter tolerat. Dein lictoribus traditus, verberatus et raptatus super profundum quemdam et præcipitem torrentem trahitur, permissus vero suam precationem absolvere, spiritum Deo tradidit. Lictores mox arreptum venerandum ejus corpus ex alto demittentes, in profundam terræ voraginem dejecerunt : et sic martyrium ejus est consummatum.

cum hac epitome Vitæ,

5 *Hæc ibi. In Menæis adduntur hi versus cum allusione ad utriusque nomen :*

Παρηγόριος σάρκα δοὺς εἰς αἰκίας,
  Ἔχει παρηγόρημα τὰ στέφη μέγα.
Ἕλκων ἄνωθεν ἰσχὺν ἐκ Θεοῦ Λέων,
  Ἕλξεις βιαίας ὡς λέων ἐκαρτέρει.

Paregorius dato in vulnera corpore,
  Pro corona accipit magnam consolationem.
Supernum a Deo robur trahens Leo,
  Attracto vigore instar Leonis perseverat.

et hoc carmine:

Est autem Græcis παρηγορία *consolatio, et* παρηγορήματα

A *μάτα dicebantur, ubi quid intus ageret chorus, quod tamen in theatro audiebatur, et auditores recreabat.*

6 *E Latinis Constantius Felicius eos adscripsit diei* XVI *Februarii his verbis :* Leo monachus et Paregorius, qui tamen diversis temporibus Pataræ a Lolliano Proconsule sunt martyrio affecti. *Fuit* Leo *pius et asceticis exercitiis addictus, ut vel ideo monachus habeatur. Dein jussu Procuratoris Patarensis sunt interempti, quo tempore Lollianus Asiæ erat Proconsul datus.*

a Latinis 16 Febr.

7 *Molanus ad* XVIII *Februarii hæc habet :* Pataris sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii : *Ferrarius in SS. generali Catalogo :* Pataræ in Lycia sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii. *Qui eorum etiam meminit in Topographia verbo* Patara, τὰ Πάταρα *appellat Ptolemæus,* ἐν Πατάροις *in Actis legitur.*

et 18 Feb.

VITA

auctore antiquo, ex MS. Græco, *collata cum Metaphraste.*

CAPUT I.

S. Leonis desiderium martyrii exemplo S. Paregorii, captivitas.

B Variæ quidem sunt diaboli machinæ adversus servos Dei ; magis varia autem et major est propensio Unigeniti Dei *a* in suos ministros. Nam ille quidem non carnem et sanguinem objicit iis, qui sunt natura Christiani, sed spiritalia nequitiæ ; Christi autem auxilium suos domesticos fidei efficit fortiores adversus diabolum. Satis vero probatur id, quod dictum est, ex generosorum Martyrum Leonis et Paregorii tolerantia. Nam cum B. Paregorius fuisset prius consummatus in tolerantia in Domino, et multorum laborum requiem invenisset regnum cœlorum, beatus Martyr Christi Leo, certamen, quod ille compleverat, beatum esse ducebat : ipse autem afficiebatur magno dolore, quod non fuisset consecutus idem certamen, cum esset communis via eis proposita.

a

S. Leo martyrio S. Paregorii excitatur :

2 Illis vero diebus contigit Proconsulem Lollianum, electum ab Imperatoribus, venire usque ad eos, cum eo tempore penes Procuratorem urbis, qui erat Pataris, regimen foret. Celebrans autem sceleratus Procurator diem festum Serapidis, et congregans concilium impiorum, consultabat adversus Christianos, cogebatque omnes ad cultum insanum idolorum. Cum multi vero concurrerent, ac metu C humano tenerentur, ægre tulit quidem B. Leo, ne audire quidem sustinens impiorum audaciam. Apud se autem disserens, egressus est ad locum, in quo jacebant reliquiæ beati Martyris Paregorii. Cum autem fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandum et impium, qui eo digni erant, unusquisque eorum, qui videbant, tam ex ipsa matura actione, quam ex vultu et veste, et ex eo, quod non assentiretur malis, quæ ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum et plane reverendum.

ægre fert cultum Serapidis :

3 Erant enim ei moderata omnia, asceticam enim vitam exercuerat a juventute : et ideo deditus fuerat continentiæ, castitati et temperentiæ. Indumentum autem ejus erat ex pilis contextum, et plane re ipsa vitam æmulabatur Apostolicam, et fuerat imitator S. Joannis præcursoris et Baptistæ. Cum ergo accessisset ad locum ei propositum, et preces fudisset consuetas, domum est reversus : et cum fuisset ingressus, ac de more precatus, pane sumpto, manebat apud se, nihil aliud meditans, quam præclara facta pii Paregorii.

vitam apostolicam agit

4 Cum hæc autem apud se animo agitaret, paululum in somnum est resolutus, ut rerum sibi futurarum gloriam adspiceret. Quomodo enim Patriarcha Joseph vidit, quæ a Deo essent sibi inferenda ; ita etiam B. Leo vidit *b* per Spiritum sanctum rerum D sibi futurarum eventum. Visus est ergo videre, cum esset vehemens tempestas, et torrentes magno impetu defluerent, Paregorium et se stare in medio torrente : et licet esset fluentum valde periculosum, se projicere et accurrere ad beatum Martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque postquam visionem adspexisset, excitatus, apud se eventus faciens conjecturam, conjecit ea, quæ erant eventura. Seipsum autem beatum pronunciabat, quod aliquanto tempore versatus esset cum B. Paregorio.

Genes. 37

EX MSS. COÆVO *b*

revelatione cœlesti excitatur ad martyrium exemplo S. Paregorii :

5 Deinceps ergo ad eum accedebat, tamquam ad fidelissimum aliquem socium certaminis, neque clam ibat, sed per medium forum, et per id, quod dicebatur *c* Tychæum : et cum venisset ad locum, videt lucernas et cereolos accensos circa delubrum : et eorum quidem, qui accenderant, misertus est, ut qui decepti essent, absurdissimam æstimans eorum impietatem. Cum propius vero accessisset, contrivit lucernas suis manibus, et cereos conculcavit pedibus, eis dicens : Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant. *d* Hæc autem actio B. Leonis viam sternebat ad martyrium ei eventurum. Precibus igitur Deo oblatis, propositum peragebat iter.

c

dejicit lumina ad idola accensa :

d

6 Mystæ autem iniquitatis, cœtu congregato im- E piorum, clamabant adversus S. Leonem, ut qui averteret a Fortuna in civitatem oblatam benevolentiam. Cum vero crevisset tumultus, et fama esset per totam civitatem ejus quod factum fuerat, et pervenisset ad aures Procuratoris, qui tunc administrabat rempublicam, sua usus iniquitate, jubet milites observare ejus reditum, et virum comprehendere. Et ille quidem est reversus, apud se considerans id quod erat eventurum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites vero cum prope accessissent, et eum apprehendissent non resistentem neque tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille vero tamquam immanis quædam fera, vorans sanguinem, plenus furore, movebatur adversus Martyrem *e* considerans secum nequaquam actionem eam permittendam esse, et caussa Christianis fieret istius audaciæ, et eversionis idolorum Gentilium.

e

a *Græce* εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὑπηρέτας ῥοπή, in Judæos ministros propensio. *Gentianus legit* εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηρέτας *quæ lectio forsan melior* — b *Græce* διὰ Πατρὸς ἁγίου, per patrem sanctum — c *Ita Antiochiæ templum Fortunæ dicatum, fuisse appellatum Tychæum, diximus* 1 *Februar. post Vitam S. Ignatii* § 2, *cujus corpus in eo templo fuit collocatum.* — d *Reliqua hujus numeri desunt apud Metaphrasten.* — e *Reliqua iterum desunt apud Metaphrasten.* F

CAPUT II.

S. Leonis constantia in fide Christi profitenda inter minas et verbera.

Postquam autem vidit prope esse B. Leonem, statim ei objecit audaciam, qua usus fuerat adversus lucernas, dicens : Mihi videris, o senex, vel ignorare vires deorum cœlestium, quod eorum evertas religionem : aut insanire, ut qui facias præter id, quod videtur divinissimis nostris Imperatoribus : quos secundos servatores et deos optime facientes nos vocamus. Ad hæc dixit Leo sanctissimus : Multos cœlestes deos dixisti, o Procurator. Veritas autem non ita habet : est enim unus Deus cœlestium et terrestrium, Dominus noster Jesus Christus, Filius Dei, qui non habet opus, ut sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, et anima, quæ consuevit humiliter de se sentire, sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernæ autem et cerei, qui circa simulacra accenduntur, sunt vani et inanes : quoniam sentire non possunt lapis et æs et lignum, quæ ab hominum arte sunt extructa et fabricata. Si vero, o Procurator

profitetur fidem Christi :

irridet superstitionem deorum,

[A] *Ex ms. græco.* o Procurator, eum qui vere est Deus intelligeres, non hanc materiam nullo sensu præditam honorasses honore suffituum. Cessa ergo in his frustra laborare, et lauda Deum universorum, et ejus Filium unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, servatorem mundi et opificem animarum nostrarum.

8 Ad hæc dixit Procurator : Non respondisti in præsentia ad crimina quæ tibi objiciuntur, sed alia dixisti pro aliis. Nam cum de iis accuseris, prompto et alacri animo doces de Christianismo. Diis autem gratia, qui non siverunt te latere, cum hæc ausus fueris. Aut ergo agnosce deos, et imple eorum sacra, eorum qui adsunt parens sententiæ; aut da pœnas eorum, quæ ausus es admittere. Ad hæc dixit Martyr : Mihi quidem fuisset jucundum, ne unum quidem aut alterum hic esse lapsum a cœlesti cognitione, non sane tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impie insaniisse, ne putes me esse unum ex his cum sim Christianus. Ego enim, *fortis in metu pœnarum :* qui intus habeo præcepta Apostolica, his utar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas a me exigis, ne differas. Non enim propter tormentum, quod a vobis existimatur gravissimum, cavebo : sed omnia sum paratus sustinere, ne quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin vero non omnes eadem, quæ [B] nos, sentiunt, hac sola vita vivent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit Scriptura, angustam et arctam esse viam, quæ ducit ad vitam æternam. *Matth. 7. 16*

9 Dixit Procurator : Si tu ergo confiteris angustam et arctam esse viam, quæ est apud vos, transi ad nostram, quæ est lata, et melior. S. Leo dixit : Non eam dixi esse adeo arctam, ut non capiat eos, qui illam ingrediuntur : multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta, quæ *docet ad salutem viam esse angustam.* cum afflictione, angustia et necessitate et pro justitia persecutione initur ab iis, qui ad eam accedunt. Iis vero, qui ea sua sponte suscipiunt, fides est latissima, deducens ad proprias virtutes. Cur autem non pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem; cum didiceris, quod ex fide unius parentis nostri Abrahæ, multitudo innumerabilis justificatur in fide, requiescens in ejus sinu : viam vero, quæ est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc verum. Virtutes enim, cum sint diversæ et latæ, sunt imperitis arctæ et inaccessæ.

10 Hæc ergo et his plura disserente S. Leone, et Christianismi rationem strenue confirmante, impiorum Judæorum et gentilium exclamavit multitudo, [C] rogans ne ei concederet loqui, quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta sunt a multitudine : Ego nunc ei do potestatem loquendi libere, et communem amicitiam polliceor, si diis pareat. Dixit autem S. Leo : Si meorum quidem verborum oblitus es, o Procurator, recte rursus interrogas. Si vero meministi, scias fieri non posse, ut assentiar adorandos esse deos, qui non sunt natura. Tunc his ver- *cæditur flagris :* bis ira motus, jubet cædi flagris venerandum corpus Martyris. Cum autem multitudo plagarum esset innumerabilis et major, quam ut id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo, ad nihil plane eorum, quæ fiebant, movebatur, ne minimum quidem emittens suspirium : desiderium enim convertebat ad Dominum.

11 Dicebat autem Procurator : Parva sunt, o Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si conferantur cum futuris. Mihi igitur pare, et diis offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit S. Leo : *a* O Judex, quod sæpe prius dixi, non recusabo rursus dicere : Neque hos novi deos, neque unquam in animum inducam, ut eis sacrificem : ut qui sciam præcepta utilissima sacrarum Scripturarum. *b* Ad hæc dixit [D] Procurator : Hoc solum dic : Magni sunt dii, et liberaberis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiem, et alium, qui tibi adest habitum corporis. Dixit ad hæc S. Leo : Hoc ipse quoque dixerim, eos revera esse magnos et idoneos ad perdendas animas, quæ ipsis credunt. Dixit ira percitus : Jubeo te trahi per petras, tamquam furore correptum, et sic mori. Dixit B. Leo : Quivis mortis modus est mihi jucun- *constans inter minas et pœnas :* dus propter regnum cœleste. Eam enim voco vitam et salutem, quæ, postquam hinc excessero, dabit mihi ut habitem cum Sanctis. Dixit Procurator : Pare edicto et dic : Quia sunt dii servatores. Quoniam es alioqui cito moriturus.

a *Ita Gentianus. Græce* O'ç;ɛɛlaç *An Procuratoris forsan nomen?* — b *Metaphrastes addit* Dii enim, qui cœlum et terram non fecerunt, pereant a facie terræ.

CAPUT III.

S. Leonis martyrium, sepultura.

Dixit S. Leo : Videris mihi esse valde imbecillus, qui solum assidue mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cum vero propter hæc seditionem agitasset multitudo, perturbatus Procurator jussit *adjudicatur morti :* Sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo ultimum daturum supplicium. Cum [E] itaque sententiam pronunciasset Procurator, statim servi peccati B. Leonem traxerunt ad torrentem in- *trahitur ad torrentem :* humane et crudeliter.

13 Tunc sciens esse impletum suum desiderium, *orat Deum, etiam pro persequentibus :* ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere : Ago tibi gratias Pater Christi, quod me non diu separaveris a famulo tuo Paregorio, sed velocem mihi occasionem dederis eum sequendi. Lætor ergo iis, quæ facta sunt : quod pro meis prioribus peccatis viaticum idoneum accipio martyrium, et quod in manus Angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber conservandus a judicio improborum. Atque pro iis quidem, quæ in me fiunt, esto iis, qui ausi sunt, propitius : eis autem concede, ut te agnoscant Deum universorum : quoniam non vis mortem *1 Tim. 2* peccatoris, sed pœnitentiam : *a* et ob passionem *a* nostram tribue facilem tolerantiam in Christo Jesu Domino nostro, quorum gloria et potestas Patri in secula. Amen. Postquam autem Amen magna animi alacritate clamitando cum gratiarum actione repe- *moritur,* tiisset, spiritum Domino reddidit.

14 Tunc ministri iniquitatis corpus Sancti super excelsum attollentes lapidem, in profundam terræ voraginem dejecerunt. Corpus vero delapsum nequa- *Corpus in profundum præcipitium dejicitur :* quam est dispersum, sed tamquam esset quiete eo deportatum : visum vero est paucas ex asperitate [F] puncturas accepisse. Hoc igitur pacto generosissimus Leo, superato diabolo egregias coronas promeritus est. Quia vero justum erat, ut magnificentia rerum gestarum ad singularem ejus honorem conservaretur, et memoria beneficiorum in probationem earumdem rerum extaret, ipse locus hucusque permanet : qui prius quidem, quando corpus Sancti eo deportatum est, præceps erat et inaccessus adeo, ut ex sola inspectione periculum minaretur : nunc vero per Sanctum redditus est firmus ac stabilis, omnique pe- *dein aberrantibus non periculosum* riculo carens. Frequenter enim et viri et feminæ ac cetera animalia a via aberrando, in illud præcipitium adducuntur, et ne brevissimum quidem sentiunt laborem. Et maximum quandoque vehiculum cum jumentis trahentibus delapsum, ab omni immunissimum periculo permansit. Et hic quidem locus divinitus ea commoditate dotatus est.

15 At religiosissimi Fratres cum festinatione auferentes corpus sanctissimi Martyris, mirabantur *repertum deinde et cultum,* faciem ejus adeo venustam apparere, ac quasi subridere, reliquum vero corpus rubicundum, et quasi ab agone pulvere leviter respersum. Abluerunt igitur aqua

A aqua et magna cura deposuerunt, discesseruntque cum gratiarum actione laudantes Deum, qui tam generosam perseverantiam beato Martyri concessit, petentes ut sorte ejus et habitatione digni efficiantur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, cui gloria et potestas in secula seculorum. Amen. D

sepelitur.

a *Reliquis omissis hæc solum habet Metaphrastes, aut certe Lipomanus et ex eo Surius.* Quin etiam cuilibet qui invocat nomen meum, condona Domine sua peccata et colloca eum ubi videat lucem vultus tui. Quoniam tu es Deus solus, patiens et multæ misericordiæ et te decet gloria in secula seculorum. Amen

ex MS. Græco.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

MAXIMO COMITE REI PRIVATÆ, CLAUDIO CLARISSIMO, EJUS FRATRE, PRÆPEDIGNA CLAUDII UXORE, ALEXANDRO ET CUTIA FILIIS,

Commentarius prævius.

J. B.

an CHR. CCXCV. XVIII FEBRU.

Quinque hi *Martyres*, Maximus Comes rei privatæ, Claudius Clarissimus *ejus frater*, Præpedigna *Claudii uxor*, Alexander et Cutia, *horum filii, grata commemoratione celebrantur* XII *Kalend. Martii, uti omnia fere Martyrologia testantur. Vetus Romanum a Rosweydo editum ita habet :* Et Romæ Martyrum Claudii Præpedignæ, Alexandri et Cutiæ, et Maximi. *MS. monasterii S. Martini Treviris :* Et Natale Maximi, Claudii, et B uxoris ejus, qui jubente Diocletiano incendio concremati sunt. *Fusius Usuardus :* Civitate Ostia sanctorum Martyrum Maximi, Claudii, et uxoris ejus Præpedignæ, cum duobus filiis, qui cum essent præclarissimi generis, jubente Diocletiano sunt tenti, atque in exilium deportati : deinde incendio concremati, odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt. *Aliquanto distinctius Martyrol. Romanum :* Apud Ostia Tiberina sanctorum Martyrum Maximi et Claudii fratrum, et Præpedignæ uxoris Claudii, cum duobus filiis Alexandro et Cutia : qui cum essent *etc. ut Usuardus, ac deinde :* Quorum reliquiæ in flumen projectæ, et a Christianis perquisitæ, juxta eamdem civitatem sepultæ sunt.

Martyrum horum memoria in Martyrologiis :

2 *Luculentiori adhuc encomio eum celebrant Beda vulgatus, Ado, Notkerus, et innuere videntur,* S. Maximum *non esse cum ceteris concrematum, ita enim habent :* Et postmodum tenti sunt, jubente Diocletiano, a judice impio Julio. Et Claudius quidem cum uxore sua et filiis deportatus in exilium, deinde incendio concremati odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt, ac sic postmodum apud Ostiam in rheuma jactati sunt : quorum reliquias Christiani perquisitas juxta civitatem sepelierunt. *Idem indicare videtur MS. Centulense, Bedæ quoque præferens nomen, quod* C *ita habet :* Romæ sanctorum Martyrum Claudii et uxoris ejus Præpedignæ et filiorum Alexandri et Cutiæ, et fratris Claudii, nomine Maximi : qui cum essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabinio Presbytero baptizati sunt a Caio Papa, et postmodum a Diocletiano DIVERSIS MORTIBUS perempti sunt. *Distinctius Petrus de Natalib. lib. 3 cap. 134.* Et Maximus quidem capitalem sententiam accepit, Claudius vero cum conjuge et filiis in exilium deportati *etc. Canisius quoque* S. Maximum *decollatum scribit. Quæ Usuardi, eadem ceterorum fere Martyrologiorum sententia est, verbis aliis expressa, uti et Maurolyci, ac Galesinii. Felicius scribit post diuturnum exilium concrematos, cui Acta haud satis suffragantur. In uno MS. consignatus eorum natalis* XIX *Februarii, librarii errore.*

martyrii modus :

3 *Nomina quorumdam varie ab nonnullis auctoribus exarata :* S. Cutia, *vel forte* Cutias, *etiam* Cuthia *appellatur,* Cucius, Cucianus, *et apud Canisium* Curia, *qui et pro Alexandro* Alexandriam *ponit. Maurolycus pro Maximo* Marinum *habet.* Præpedignam, *Ghinius* Propedignam *vocat, MS. quoddam* Prædignam, *aliud* Probedignam, *quædam* Præpidignam. *Galesinius iis* Primum *adjungit, ut in manuscripto codice legerat. Nulla ejus in actis mentio. Qui S. Claudio tribuitur* Clarissimi *titulus, eo in Notitia Imperii Occidentalis insigniuntur* Consulares provinciarum et Correctores ac Præsides, *præterquam Dalmatiæ, qui* Perfectissimus *vocatur. In eadem Notitia agitur de officio* Comitis rei privatæ, *vel* rerum privatarum, *quod egregie explanat Guidus Pancirolus. Illi autem Comiti titulus* Illustris *tribuitur.*

nomina varie expressa :

an Primus socius ?

duorum dignitatis titulus :

4 *Horum conversionis martyriique historia summatim exposita est in Actis S. Susannæ Virginis ac Martyris, quæ ad* XI *Augusti edita a Surio, sed phrasi expolita. Nos ea acta primævo stylo descripta habemus in vetustis duobus optimæ notæ exemplaribus, quorum alterum fuit collegii Fuldensis, contulimusque cum tertio MS. monasterii S. Maximini Treviris, et Bonino Mombritio. Recenset eadem Baronius tom. 2 Annal. ad an.* 294 *et* 295 *ex quatuor MSS. Nos omisso postremo capite, quo de ipsius Susannæ martyrio peculiariter agitur, priora omnia, quæ ad hos communiter spectant, hic damus.* E

Acta unde hic edita ?

5 *Quando martyrium consummarint, intelligi potest ex S. Caii Papæ Sedis tempore. Nam post S. Susannæ necem,* ab eodem die *(ut est in fine actorum ejus)* cœpit B. Caius Episcopus in eamdem domum introire, ubi gladio fuerat percussa, et sacrificium Domino Deo suo offerre pro commemoratione B. Susannæ et populo : quia domus ad domum B. Gabinii Presbyteri jungebantur et Caii Episcopi. Ab eodem tempore jam tale erat signum Christianis et statio deputata. IN DUAS DOMOS. *Quo nempe invicem significarent, ubi synaxis futura. Non diu tamen S. Caio illic peragere sacra licuit : nam, ut habet liber de Romanis Pontificibus in Caio,* hic fugiens persecutionem Diocletiani in cryptis habitando, martyrio coronatur. *Sedisse autem ibidem asseritur,* a die XIII Calend. Januarii, a consulatu Cari secundi et Carini, usque in diem X Calendarum Maiarum, Diocletiano IV *(imo VI)* et Constantio II, *sive a* XIX *Decembris, anni* CCLXXXIII, *ad* XXII *Aprilis* CCXCVI : *hoc enim anno consules fuerunt* Diocletianus VI et Constantius Chlorus Cæsar II. *Videntur ergo Claudius cum uxore et filiis, et frater ejus Maximus, anno* CCXCIV *conversi, ac* XVIII *Februarii anni sequentis martyrio perfuncti : Susanna autem eodem anno* CCXCV XI *Augusti : Caius ejus patruus octo mensibus post ac diebus novem. De S. Gabinio S. Susannæ patre agemus* XIX *Februarii. Ceteri, quorum in Actis mentio fit, inscripti Romano Martyrologio sunt, S. Serena Augusta* XVI *Augusti, S. Thraso Martyr* XI *Decembris.* F

martyrium tempore S. Caii Papæ

an. 295.

6 *Narrat horum quinque Martyrum certamen, præter citatos scriptores, Mombritium, Surium, Baronium, Equilinum, secunda pars Legendæ Lovanii anno* 1485 *excusa, et in Catalogo SS. Italiæ Ferrarius, sed succinte. Uberius et accurate Joannes Tristanus Historiæ Augustæ*

alibi de iis scripta.

A *Augustæ, quam Gallice edidit, tom. 3 pag. 343 in Serena : quotquot denique S. Susannæ res gestas litteris tradidere.*

IX A TIS VSQ S. SUSANNÆ.

ACTA ANTIQUA,

quæ pars actorum S. Susannæ V. M. *ex m veteribus MSS. et Mombritio.*

CAPUT I.

S. Suzanna ad virginitatem tuendam a S. Gabinio patre et S. Caio Papa patruo animata. Claudius Clarissimus conversus.

Temporibus Diocletiani et Maximiani Augustorum fuit quidam Presbyter, nomine *a* Gabinius, de urbe Roma, frater uterinus *b* Caii Episcopi urbis Romæ, doctus in divinis libris, amator etiam divinæ sapientiæ, quam mundanarum litterarum. Hic frequens tractabat cum Caio germano suo, ita ut libros *d* Tractationum faceret contra Paganos, et erat eruditus in omni mundanæ artis studio litterarum : qui tamen et nobili ortus progenie famatissime cognoscebatur, eo quod esset de genere Diocletiani Augusti.

Gabinius Presb. doctus et nobilis.

B Nam et Caius ita vulgabatur. Hic Gabinius Presbyter dum haberet filiam unicam dulcissimam et pulcherrimam, quam nutriverat in eruditione litterarum mundanæ artis, similiter et divinis libris imbuerat ; *e* facta est huius ingenii artificio patri suo æqualis.

Susannam filiam docet :

2 Audiens hoc Diocletianus de puella, quia et pulchritudine et sapientia esset formosa, misit ad Gabinium et petiit eam Augusto Maximiano *f* filio suo in conjugium. Et mittens ad Gabinium quemdam, qui ex genere ejus erat, consobrinum suum nomine Claudium, ex affectu generositatis, ut omnia pacifice obtineret a Gabinio Presbytero. Veniens autem Claudius ad Gabinium, sic eum alloquitur dicens. *g* Nisi dies festus occurrisset in præceptis Dominorum nostrorum Augustorum, ut me *h* ad vestram caritatem dirigeret ; tamen vos non debuistis longe fieri a parentum suavitatis agnitione. Quid melius, eligere *i* dignius est, quam ut generositas nostræ conjunctionis reparetur per claritatem Dominorum nostrorum Augustorum ?

hanc Claudius Maximiano Cæsari uxorem petit :

3 Respondit Gabinius Presbyter dicens. Nos humiles *k* unde digni sumus *l* cognati dici majorum? Respondit Claudius dicens : Sancte frater, numquid tu filius non es *m* Maximini, cujus, et Caius Episcopus, vester frater, famatissimi Senatoris *n* et Consulis, patrui nostri *o* et consobrini Dominorum nostrorum Augustorum. Respondit Gabinius : Ita est, tamen nos ultimi et *p* inanes temporum non sumus digni hoc dici. Dicit ad eum Claudius : Fructum nationis communis, habito consilio sapienti, hoc præceperunt Domini nostri Principes, *q* et Diocletianus Augustus, ut *r* filiam tuam quam cognovimus eruditam in omni sapientia, in conjunctionem filio ejus tradenda, Maximiano Augusto copuletur : quia justum est, ut ex radice firma *s* virgultæ natæ non separentur, quod tamen a nobis optandum semper speretur in gaudio. Respondit Gabinius Presbyter : Inducias mihi date, ut animum puellæ obligem *t* caritati. Et data pace salutationis excesserunt.

pater dilationem postulata,

C

4 Tunc veniens Gabinius Presbyter ad filiam suam, nomine Susannam, quam amplectens dixit ei : Desidero te ad sanctum Patrem et germanum nostrum *u* zium tuum Caium Episcopum duci, ut quod in te contulit Spiritus sanctus, non evacuetur. Eodem tempore rogavit venire ad se Sanctum Caium Episcopum, et narravit ei primo omnia quæ gesta fuerant, et intrantes in domum, dixerunt puellæ cum lacrymis : Diocletianus Augustus direxit ad nos Claudium consobrinum nostrum, qui veniens ad nos te carissimam filiam suo filio Maximiano in conjugium petere declaravit. D

filiæ id aperit coram Caio Papa :

5 Respondit Susanna ad patrem suum, *x* et dixit : Ubi sapientia tua exclusa est, ut non scires me esse Christianam, sicut et vos Doctores? Quare coinquinasti os tuum vel aures audiendo pollutos sermones, ut ego conjungar crudeli Pagano, quem vos secundum fidem Domini non timuistis negare generositati vestræ esse conjunctum? Tamen gloria Deo omnipotenti, qui me dignatus est conjungi corporibus Sanctorum : quia sic credo in Domino Jesu Christo, quia *y* per me hunc contemptum, ascendo ad palmam martyrii. Respondit Gabinius Presbyter : Ergo filia constans esto in fide, quam tenes. Respondit Caius Episcopus et dixit : Et nos mereamur fructum oblationis offerre Domino Jesu Christo de constantia tua : quia scio pietatem ejus in omnes homines esse, et misericordem Dominum Jesum Christum. Respondit Susanna ad Caium Episcopum *z* zium suum, et ad patrem suum Gabinium Presbyterum, et dixit eis : Domini mei, ego scio quia de ore tuo hoc sum erudita, ut castitatem studerem semper servare, et pudicitiam Domino Jesu Christo exhiberem. Et in ejus timore jam constituta, numquam coinquinabor E *aa* virilem commissum amoris studio : sed cui tu me semel tradidisti, ipsi servio, et in ipso confido, quia ipse novit conscientiam meam. Caius Episcopus dixit : Ergo, si jam semel tradita es Deo, custodi præcepta ejus, quia sic dignatus est nobis servis suis per Evangelicam doctrinam declarare vestigium, ut cum stabitis ante Principes et Præsides non præmeditari qualiter respondeatis, quia dabitur vobis in illa hora, quid dicatis : quia non vos loquimini, sed Spiritus sanctus, qui loquitur pro vobis. Matt. 10. 19 Respondit Susanna cum lacrymis et dixit : Sic spero in Dominum Jesum Christum, quia orationibus vestris templum Dei efficiar, sicut Apostolus beatus Paulus nos commonet dicens : Templum enim Dei sanctum 1 Cor. 3. 17 est, quod estis vos : nemo vos seducat.

renuit illa, quippe patris hortatu amplexa virginitatem :

6 *bb* Eisdem invicem tractantibus, subito venit Claudius ad eos post dies tres, et cum gaudio introivit in domum Gabinii, et invenit eos sedentes. Qui tamen cum magna multitudine et obsequio eum venisset, non introivit cum aliquo *cc* de obsequio militantium, nisi ipse *dd* solus. Et in introitu ejus fuit gaudium, et in præsentia *ee* commune sunt amplexi, cum pace osculantes se invicem. Claudius vero Clarissimus dixit : Cognovit sanctitas vestra, pro quo gaudio venerim ad vos. Respondit Caius Episcopus, F et dixit ad eum : Si caussæ aliæ *ff* sunt, tamen vel pro genealogia communi, et genere nostræ conjunctionis, nos meremur præsentari cognationi. Claudius dixit : Ergo modo cognoscat sanctitas vestra, quia Dominus noster Diocletianus Augustus amicitiam vestræ cognationis et affectum desiderat amplecti. Unde commoneo, et etiam tamen rogo *gg* sanctimoniam vestram, ut faciatis voluntatem Domini Principis totius mundi, et animum ejus gaudio repleatis. Respondit Gabinius Presbyter et dixit : Divulga sancto Episcopo præceptionem Augusti. Claudius dixit : Ego cum gaudio et gloria divulgabo, et dixit Claudius : Dominus noster, clementissimus Augustus filiam vestram, neptem meam, in conjugio petit Augusto et Cæsari filio suo Maximiano, eo quod multa bona de ejus eruditione cognovisset. Nihil enim melius esse cognovimus, quam ut generatio nostra ad infulas imperii migrare festinet, et genus nostrum augeatur sublimitate *hh* præclarum. Gabinius Presbyter dixit : Nihil extraneum nobis obscurat vel impedit : tamen quæramus simul animum puellæ.

Claudius iterum eam petit :

7 Tunc vocata est puella Susanna in conspectu Claudii et Gabinii Presbyteri et Caii Episcopi, ut nullus alius inter judicaretur præsens esse cum eis. Tunc

A Tunc Claudius videns Susannam, cum lacrymis amplecti eam voluit, et osculari, quia caritati et generositati proximus jungebatur. Respondit Susanna et dixit ad Claudium : Noli contaminare os meum, quia Dominus meus Jesus Christus novit, quia numquam os ancillæ suæ tetigit vir. Respondit Claudius et dixit : Ego quidem secundum caritatis affectum volui osculari te Dominam, et neptem meam. Susanna in conspectu Gabinii Presbyteri patris sui, et Caii Episcopi, sic dixit : Non tantum ego recuso osculum tuum, sed recusabo, quia de sacrificiis idolorum pollutum est os tuum. Claudius dixit : Et quid faciam ut purificetur os meum ab immunditia ista? Dicit ei Susanna : Hoc faciendum tibi est, ut pœnitentiam agas, et baptizeris in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

ipsa osculum ejus aversata,

hortatur eum ad baptismum :

8 Claudius dixit ad Caium Episcopum : Ergo purificate me, si melius est homo mundus, qui credit in Christo, quam in deos, quos colui, et sacrificia obtuli, quibus et Principes nostri humiliantur. Caius Episcopus respondens dixit ad Claudium : Frater Claudi, audi me. Bonum est, quod te commoneo. Hoc autem quod agere venisti ; Dominus te redimere vult per puellæ petitionem, ut salvum sit genus nostrum, quia ipse Dominus dignatus est in Evangelio B dicere : Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Nullum onus peccatorum pejus est quam ut idolis coinquinetur homo, quem Dominus Deus fecit : pro quo dignatus est ad terram descendere, et nasci per virginem, et humiliari et mori propter hominem, quem resurgendo ipse Dominus de inferno relevare dignatus est, qui tenebatur vinculis peccatorum, hoc est, idolis servientium : et ut erectus usque ad cœlorum terminum perduceretur. Claudius autem omnia cum gaudio suscipiens, dixit ad Caium Episcopum : Vir reverentissime, omnia faciam, quæ nobis prædicatis : tantum ut petitio Augusti Diocletiani *u* non tardetur. Caius Episcopus dixit : Tu frater prius fac petitionem nostram, et omnia conceduntur tibi bona precanti.

Caius Papa fidem ei exponit,

Matth. 11. 28

u

9 Claudius dixit : Declarate mihi omnia, quæ custodire debeam, et facio præcepta vestra. Tamen quid agendum sit Augusto Diocletiano, hoc me instruite continuo, et relationem meam qualiter illi exponam. Caius Episcopus dixit : Tu frater utere consilio meo, et esto fidelis Deo, et age pœnitentiam de sanguine Sanctorum, quem effudisti, et baptismum percipe, et omnia ministrabuntur tibi. Quia Dominus noster sic dignatus est nos admonere dicens : Cum stabitis ante Præsides et Reges, ego dabo vobis os et sapientiam, cui non possint resistere omnes adversarii C vestri. Claudius dixit : Et dum baptismum percepero delebuntur omnia facinora cordis mei? Respondit Caius, et dixit : Omnia lavabuntur facinora, tantum tu fideliter crede. Eadem vero hora mittens se Susanna ad pedes Caii Episcopi, dixit ei : Domine, per Christum te conjuro, ne tardes eum baptizare, sed redime eum : Dicit ei Caius Episcopus : Inquisitionem quærimus, si ex toto corde credere festinat. Claudius dixit : In vestra pollicitatione credo, si omnia mihi laxantur delicta. Caius Episcopus dixit : In nomine Jesu Christi et Dei omnipotentis omnia tibi relaxantur peccata. Eodem die projecit se in terram ante pedes Caii Episcopi, et jactans se et aspergens pulverem terræ in caput suum, sic aiebat dicens : Domine Deus, lumen æternum, ignosce mihi omnia, quæ in Sanctis tuis gessi, quia nesciens feci : et idola, quibus sacrificia obtuli miser, inanis et vacuus, respuo. Reple me gratia tua, ut sciant omnes filii mei vel uxor mea, quia tu salvas omnes sperantes in te. Tunc fecit eum catechumenum, et dedit ei medicinam, et dimisit eum.

hortaturque ad pœnitentiam :

Luc. 21 15.

quam is, spe remissionis peccatorum,

humiliter spondet.

a *MS. et Montbritius habebant perpetuo* Gavinius *vel* Gavinus. — b *MS. Fuldense et S. Maximini ac Montbritius, semper* Gaium *vocant. Nostrum MS.* Gagum — c *Ita MS. Fuldense et Surius. At MSS. S. Max. et nostrum :* tam prærogativæ divinarum scripturarum quam et sapientiæ mundanarum litterarum. *Mombr.* auctor tam sapientiæ quam humanarum litterarum. — d *An absoluti editique in lucem hi libri sint nescimus, non fuerunt saltem S. Hieronymo noti, nec aliis, qui post hunc Catalogos scriptorum Ecclesiasticorum ediderunt.* — e *Ita MSS. nostrum et S. Max. at Fuldensi ista desunt. Mombr. habet :* facta est hujus ingenii, cujus pater suus. *Surius,* boni ingenii ex illo particeps effecta est. — f *Fuldensis codex, etiam teste Baronio,* Maximinum *vocant, ut et Græcorum multi. Hic est* Galerius Maximianus, *qui anno* 304 *Augustus factus cum Constantio Chloro, cum Diocletianus et Maximianus Herculeus purpuram posuissent. Filius Diocletiani hic dicitur, quia Valeriam ejus filiam uxorem habuerat, quia mortuo, jungere ei voluit, quam habebat sanguine proximam, Susannam, ut, cum ipse prole mascula careret, magis sibi eum devinctum retineret. Imo ea etiam caussa illum sibi in filium adoptavit, ut censet Baronius tom.* 2 *annal. an.* 294 *num.* 4 — g *Ita MS. Fuld. et Mombritius, at noster codex et S. Max.* Isto dies festus occurrit in *etc.* — h *MS. Fuld.* ad vos caritate. — i *Mombr.* dignus es. — k *MSS. S. Max. et nostrum,* nequaquam l *Alii.* cognatione, *et* cogitatione. — m *Ita MSS. nostrum et S. Max. At Fuld. et Sur.* Maximini *Momb.* Maximi. *Baronius ait* Maximinum, *sive* Maximum, *fratrem fuisse Diocletiani, patrem Caii et Gabinii. Quomodo igitur hi uterini solum fratres erant? quomodo consobrini Augustorum? Nisi quis velit improprie verba illa sumi.* — n *Ita MS. Fuld. Surius et Mombr. At nostrum MS* ex consultu. — o *Addit MS. S. Max* Claudii. — p *MS. Fuld. et Mombr.* in annis. — q *Ita MSS. S. Max. et nostrum in Fuld. deest* Et *Mombr. et Sur.* Ita præcepit Dominus *etc.* — r *Ita tria MSS. at Momb.* ut filia — s *Ita Mombr. et MSS. Fuld. ac nostrum. S. Max* virgulta. — t *MS. Fuld.* caritate. — u *Ita sæpius infra vox Italica.* — x *Addunt MSS. S. Max. et nostrum,* et ad zium suum. — y *MSS. Fuld. et S. Max.* per hunc contemptum *Mombr* per me hoc contempto. *Sur.* hujus contemptu. *In nostro MS.* hunc contemptum, *ut sæpe, in accusativo absolute posito, pro* hoc contempto. — z *Deest hæc vox MS. Fuldensi est in nostro et S. Max. apud Mombrit. est* avunculum. — aa *Ita MSS S. Max et nostrum. Fulden.* virili commisso. *Mombr.* virili commissa studio. *Surius explicat :* numquam amoris studio coinquinabor virili complexu — bb *MS. Fuld.* Eosdem invicem tractantes. — cc *Idem MS.* obsequiorum — dd *Idem,* singulus. — ee — *MS. Nostrum et Mombr,* communiter. — ff *MS Fuld* non sunt. — gg *MS. nostrum,* sanctimonium. — hh *Mombr.* præclaram. *MS. S. Max* præclarius. — ii *MSS. S. Max. et nostrum,* non tarda remuretur

D

E

CAPUT II.

Claudii baptismus, et Præpedignæ uxoris, ac filiorum Alexandri et Cutiæ.

Claudius autem veniens ad domum suam, narravit omnia uxori suæ, quo modo per petitionem puellæ neptis suæ ad gratiam Domini accessisset. Tunc uxor ejus, *a* Præpedigna nomine, hoc cum audisset, stupefacta est, et dixit ad virum suum Claudium : Quis dedit tibi ista monita? Respondit Claudius : Caius Episcopus, frater meus, et Gabinius Presbyter, nam et puella Virgo præcipua in omnibus. Eadem hora Præpedigna ascendit caveam *b* basternæ, et venit ad domum Gabinii Presbyteri, et introivit *c* sola ad Caium Episcopum. Videns eam Caius Episcopus gratias egit Deo. Quæ cum venisset, misit se ad pedes Beati Caii Episcopi, et tenuit pedes ejus, et osculabatur *d* cum lacrymis, dicens : Salva famulum tuum *e* et me, et filios meos. Audiens hoc Susanna, exiens de cubiculo amplectitur Præpedignam cum gaudio. Subsecutus noctu et ipse Claudius cum duobus filiis venit ad domum Gabinii Presbyteri, et misit se ad pedes ejus, dicens : Per Dominum Jesum Christum te conjuro, ne me tardes una cum uxore et filiis meis baptizare.

a

b

c

Præpedigna ejus uxor petit baptismum,

d

e

F

et duo filii

11 Tunc fecit uxorem ejus secundum consuetudinem et filios ejus Alexandrum et Cutiam catechumenos, et dedit eis medicinam sapientiæ. Eadem vero hora catechizans eos, et afferens aquam benedixit secundum timorem Domini, et baptizavit Claudium, cui ita dicebat : Credis in Deum Patrem omnipotentem ex toto corde? Et respondit Claudius stans nudus super pelvim *f* ligneum : Credo. Et iterum dixit ei : In Christum Jesum Dominum nostrum? et respondit : Credo. Qui natus est de Spiritu sancto? et respondit, Credo Domine. Et iterum dixit ei : Qui natus est de Spiritu sancto et Maria Virgine? et respondit Claudius : Credo. Et dixit ei : Et ego famulus Dei et sacerdos baptizo te in aqua, *g* in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, in remissionem peccatorum et carnis

Claudius Catechizatus

f

baptizatur :

g

EX ACTIS MSS. S. SUSANNÆ videt lumen cœleste.

A nis resurrectionem. Et levato eo de pelvi, cœpit dicere Claudius : Vidi lumen splendidius sole illuminans me. Unde integre credo Deum Dei filium Jesum Christum Dominum. Eadem hora, B. Caius Episcopus linivit eum chrismate, et baptizavit uxorem ejus Præpedignam et filios ejus Alexandrum et Cutiam, quos tamen Gabinius Presbyter de baptismo suscepit. Tunc obtulit pro illis sacrificium in eadem domo, et consecravit corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi ; *h* et lac et mel et fontem, et participavit cum omnibus mysterium Domini.

baptizantur uxor et filii : omnes communicat :

h

12 Ab eadem die cœpit Claudius omnes facultates suas vendere, et pauperibus Christianis erogare. Et quærens loca abdita et secreta ubi Christiani habitarent, ambulans et pecunias et tegumenta distribuebat : vel in custodia quoscumque ipse obligari præceperat, ipse per se ad eos cum victu et vestimentis ambulans relaxabat omnes, mittens se ipse ad pedes singulorum, qui in custodia tenebantur, pœnitentiam agens, et prout habebat, omnia illis ministrabat quotidie cum gaudio nocturnis temporibus.

Claudius sua dat pauperibus

captivos dimittit :

13 Post mensem unum et dies sedecim requiritur Claudius a Diocletiano Imperatore. Dum autem eum perquireret propter puellam, nomine Susannam, dictum est ei, quia ægritudinis morbo teneretur. Et misit ad eum fratrem ejus, nomine Maximum *i* Comitem rei privatæ, ut visitaret eum, et loqueretur ei de puella Susanna, nepte sua. Qui cum venisset Maximus ad Claudium, invenit eum *k* in cilicio orantem, et subito maximus tremor apprehendit eum, et dicit ad Claudium : Frater dilectissime et nimium amator meus, qui me a cunabulis educare dignatus es, ex qua caussa sic tenuis factus es? Claudius dixit ad Maximum fratrem suum : Si considerares audire, enarrarem tibi ex qua caussa *l* ad hæc febrio. Tunc amplectitur eum Maximus, et dixit ei : Enarra mihi, Domine, tristitiam corporis tui. Dicit ei Claudius : Ago pœnitentiam, quia audivi præceptum Principis, et effugi sanguinem innocentium, tamen ignorans feci, quia sanctorum Christianorum effudi sanguinem et truncavi.

B

Maximo fratri ad se misso pœnitentiæ caussam indicat,

i

k

l

14 Dicit ei Maximus : Dominus meus Diocletianus Princeps ad hoc ad te direxit, ut reverentissimo Cæsari etiam et Augusto filiam Gabinii fratris nostri in conjugio copulandam acciperemus : quia tanta ei gratia data est, ut genus nostrum augeatur sublimitati, et non separetur a *m* cognitione communi : et tu mihi talia inseris in animo? Respondit Claudius dicens : Et ego petivi carissimam Dominam neptem meam, de qua mihi præceperat Augustus Diocletianus : sed inveni eam sanctam, et prudentiæ suavis et pulchritudinis clarissimam, et Deo æterno dicatam, per quam redemptus sum a peccatis meis. Tamen ut scias Deum omnipotentem posse omnes homines salvare, eamus ad domum fratris nostri et patris Gabinii Presbyteri una nocte, et videbis lumen æternum. Maximus dixit : Quidquid mihi jusseris, faciam.

m

C

et se per Susannam conversum :

a *Quædam MSS. cum Momb.* Præpidignam, *nostrum,* Prædignam. — b *Est* basterna *vehiculi genus mollius stratum, matronis præcipue usitatum. Plurima exempla scriptorum et glossariorum habet Rosweydus noster in Onomastico post Vitas PP. Surius videtur vocem hanc non intellexisse.* Ascendit Basternas *inquit* vehiculque *etc.* — c *MS. Fuld.* singula. — d *Baronius addit* ex more, ut acta habent. *Id in nostris actis non habetur, sed habent ipse quaternio alia. Ista quoque scribit de Præpedigna, quæ in nostris exemplaribus desunt* : cum illa ante de illis Christianam secundum consilium misisset, sed viri amplexibus pervertendi destitisset etc. *subscribit Tristanus.* — e *MSS. Fuld. et nostrum.* Vel uno aut filios. — f *Ita MSS. ut Momor. et Surius,* ligneam. — g *Desunt* pœnitentia usque in remissionem, *in Mombr. Sic MSS. nostrum et S. Max.* h *Desunt hæc verba in MS. Fuldensi, habent cetera, et Baronius ac Surius. Mombritius post* Jesu Christi *addit* : hoc est lactis et mellis fontem. *Explicat autem illum antiquum Baronius an.* 204 *num.* 19, *quod baptizati essent translati de loco horroris et vastæ solitudinis in terram lactis et mellis manantem. Et eum hunc confirmat loco Tertulliani.* — i *De officio* Comitis rei privatæ, *vel* rerum privatarum *vide Notitiam provinciarum imperii, et commentarios Guidi Pancirolli.* — k *Ita MSS. nostrum et Fuld. at Surius, consentiente Baronio. MS. S. Max. habet,* in cubiculo. — l *Ita MSS.* febricito. *Momb.* adhuc fabricitor. — m *Ita MSS. nostrum et Fuld. ac Surius. MS. S. Max. et Mombr.* cognatione.

Basterna

D

CAPUT III.

Maximus Comes rei privatæ, Claudii frater, conversus. Omnes pro fide cremati.

Eadem nocte venerunt ad *a* Arcus portæ Salariæ juxta palatium Salustii, ubi manebat Gabinius Presbyter. Et nuntiatum est Gabinio Presbytero, eo quod Claudius et Maximus germani tui præ foribus stantes vos salutare desiderant. Tunc Gabinius Presbyter exiens occurrit illis, et introduxit eos in domum suam, et dum introissent, dedit orationem Gabinius Presbyter dicens : Oremus. Et dum prostrati jacerent in pavimento, dixit Gabinius Presbyter : Domine Deus, qui dispersa congregas, et congregata respicis, respice in opera manuum tuarum, et illumina omnes in te credentes, quia tu es lumen verum in secula seculorum. Et responderunt omnes, Amen. Et erigentes se de pavimento, amplectentes se *b* osculati sunt se invicem.

a ducit eum ad Gabinium :

ubi et benigne excipiuntur :

b

16 Eadem hora Claudius osculari cœpit pedes Gabinii Presbyteri cum gaudio. Videns hoc Maximus, mirari cœpit, et rogans cœpit dicere ut præsentaretur ei Susanna. Ingressus Gabinius in cubiculum, vocavit eam. Susanna vero exiens de cubiculo et adorans Dominum dixit patri suo : Dona nobis benedictionem. Et in ejus iterum adventu oravit Gabinius Presbyter dicens : Pax nobis donetur a Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Deo Patre omnipotente in secula seculorum. Et responderunt omnes, Amen. Tunc videns Maximus Susannæ constantiam humilitatis et verecundiæ, tenens manum Susannæ osculatus est manus ejus. Ille autem contemnebat hoc fieri.

E

advocatur Susanna :

17 Et dum diu præ gaudio flerent, nuntiatum est S. Caio Episcopo, quia juxta habitaculum Ecclesiæ suæ, quam ipse fecerat juxta palatium Salustii, eo quod ibidem maneret. Et cito veniens ad Gabinium Presbyterum, sperans quod ad palmam martyrii ad eum ventum fuisset, et ideo concitus venit. Qui vero *c* tanta ambitione ingressus est, ut in ingressu ejus omnes caderent in pavimento. Quibus dixit B. Caius : Animo constantes estote, in nomine Domini. Eadem hora dedit orationem dicens : Oremus. Domine Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui omnibus ad salutem et vitam æternam misisti Dominum nostrum Jesum Christum, ut nos erueres a tenebris mundi ; dona his servis tuis constantiam fidei, quia tu regnas in secula seculorum. Et responderunt omnes uno animo, Amen. Et sedentes audiebant verba a B. Caio Episcopo. Susanna vero numquam voluit cum eis sedere, sed stans, orabat.

tum Caius Papa,

c

qui honorifice excipitur

F

18 Tunc Caius Episcopus dixit : Gratias ago Deo meo, frater Maxime, quia dignatus *d* es nos visitare. Respondit Maximus, et dixit : Ego quidem non meritus veni ad vos, tamen osculabor pedes vestros. Ex qua caussa venerim nosti melius. Dicit ei Caius Episcopus : Enarra nobis. Respondit Maximus dicens : Diocletianus Augustus parens noster direxit me ad Claudium germanum meum, quia audivit eum ægritudine detineri, quem tamen direxeret ad petendam filiam sancti Presbyteri Gabinii in consortium filio suo adoptivo Maximiano Cæsari : ideoque et ego ausus fui venire ad vos. Ecce ex qua caussa directus sum. Dixit autem Caius Episcopus : Puella hæc jam Christum accepit conjugem a Deo Patre omnipotente. Hoc scito. Respondit Maximus, et dixit : Quidquid a Deo datur, sempiternum est.

d

Maximo indicat, Susannam Christo desponsam :

19 Caius Episcopus dixit : Ergo accipe et tu sempiternam vitam. Dicit ei Maximus : Et quæ est sempiterna vita? Respondit Claudius : Sicut ego coguovi

hortatur eum ad fidem suscipiendam :

A vi. Respondit Maximus : Vere quod tu cognovisti, et ego desidero : tamen non debet elongari natio nostra a sublimitate Augustorum. Dicit ei Caius Episcopus : Nos te commonemus, ut credas Dominum Jesum Christum Deum Dei filium sempiternum. Quia sublimitas hæc, quam videmus, temporalis esse cognoscitur : illa autem, quam nos prædicamus, sempiterna, innoxia detinetur et amabilis. Hoc audiens Maximus, cum gaudio suscepit. Dicit ei Caius Episcopus : Nosti, frater, omnia quæ dereliquimus, quæ vobis diximus, quanta vobis commisimus, et nihil speravimus, quam Dominum nostrum Jesum Christum, per quem vivimus et gloriamur. Respondit Maximus et dixit : Ne tardes in me, Domine, sed quod cognoscis expedire in me, sicut in vobis, facite celerius. Tunc indixit Maximo jejunium, et præcepit, ut ambularet ad domum suam.

petenti baptismum indicit jejunium :

20 Veniens autem ad domum suam Maximus, nihil alicui confessus est, sed tantum detinebatur amore fraternitatis, qui tantum cupiditate amoris Caii Episcopi et Gabinii Presbyteri detinebatur, ut morte præposita Dominum confiteretur. Quod tamen cum ipsis diebus illis fecit consilium, et intra quinque dies cœpit venumdare facultatem suam, et distribuere pauperibus Christianis. Post quintam B diem veniens mundus misit se ad pedes Caii Episcopi, dicens : Adjuro te, Domine mi, per ipsum, per quem illuminasti fratrem nostrum Claudium, ne me tardes illuminare, quia sensi compunctionem in corde meo Domini nostri Jesu Christi, quem tu prædicas, a die quo mihi dignatus es sermonem ædificationis donare. Dicit ei Caius Episcopus : Ergo inclina cor tuum in invocationem Domini nostri Jesu Christi. Respondit Maximus et dixit : Ego miser infelix oro e sanctimonium vestrum, ut salvetis animam meam, et eruatis me de profundo idolorum tenebrarum, et ad veram lucem perducere dignemini. Caius Episcopus dixit : Audi me frater, si ex toto corde credis et abrenuncias pompis, angelis satanæ. Respondit Maximus : Ego semel abrenunciavi, quia vestro exemplo vivere volo. Tunc catechizavit eum Gabinius Presbyter, et omnia sacramenta manifestavit ei. Et S. Caius Episcopus fecit secundum consuetudinem, ut moris est, et baptizavit eum : et levato de pelve, linivit eum chrismatis sacramento, et obtulit pro eo oblationem Domino, et participati sunt omnes : et cœperunt omnes ab eodem die simul habitare cum gaudio et hymnis.

post 5 dies fervente petentem baptizat

Maximus sua bona dat pauperibus per S. Thrasonem

21 Maximus autem omni nocte venumdabat facultatem suam, per quemdam amicum suum *f* Thrasonem Christianissimum togatum, qui occulte assidebat C publico, habens in corde suo cum reverentia religionem Christianam, quem ante multos annos Caius Episcopus baptizaverat : qui magis gesta sanctorum Martyrum colligens ornabat, et omnia nocturnis D temporibus pauperibus Christianis erogabat, circuiens per vicos et carceres et custodias.

EX ACTIS MSS. S. SUSANNÆ ;

22 Eodem tempore post dies quindecim divulgata est fama Maximiano a quodam pagano, adjutore Comitis rei privatæ, nomine *g* Arsicio, Diocletiano Augusto quasi ad gloriam dicens : Sacratissime Princeps et semper Auguste, magna fama declaratur de famulo vestro Comite rei privatæ, eo quod multis subveniat egentibus alimonia. Nam multi in ejus humanitate fama declarant facienti. Diocletianus Augustus dixit ad Arsicium : Perquire mihi, unde hoc pecuniæ auxilium habere cognoscitur. Respondit Arsicius, et dixit : Sacratissime semper Auguste victor, si licet loqui suggero. Diocletianus dixit : Loquere fiducialiter. Arsicius dixit : Facultates suas transigendo venumdat, et exinde facere hoc videtur. Nam et Christianus esse cognoscitur, factus a Caio et Gabinio. Hoc audito Augustus Diocletianus secretum habuit in semetipso, et retulit *h* Serenæ uxori suæ, eo quod filiam Gabinii postulasset Maximiano uxorem. Serena hoc audito magis confortata est, et dedit gloriam Deo, quia et ipsa occulte Christiana erat. Respondit Serena Augusta dicens : Quod tibi imperatum fuerit a superna majestate fac.

accusatur apud Diocletianum :

E 23 Tunc Diocletianus Augustus, contempsit uxorem suam, et vocavit ad se quemdam Julium paganum crudelem, et habito cum eo consilio, dixit ei : Misi carissimos meos ad quemdam, petere uxorem filio meo : illi autem contemnentes præcepta mea, qui fuerunt mei, imo magis Christiani effecti sunt. Respondit Julius et dixit : Omnes contemptores Principum, etiam si injusta præcipiant, puniuntur. Pietas autem vestra et prudentia, et quod justum est imperatum, erat faciendum. Quare in *i* evolutatione adductum est, sine mora puniantur contemptibiles. Et jussit Diocletianus Augustus Julio, ut ipse dirigeret milites, et tenerent omnes, ut tantum Caium Episcopum non tenerent. Sed tenuerunt Gabinium Presbyterum cum filia sua Susanna, et Claudium cum uxore sua vel filiis, et deportari in civitate *k* Comas, quos jussit incendio concremari : Claudium et Præpedignam et Alexandrum et Maximum in Ostia in *l* rheuma jactari. Gabinium vero Presbyterum et Susannam fecit in custodiæ vinculo mancipari.

cum Claudio et aliis comburitur.

Gabinius et Susanna custodiæ traduntur.

a *MS. S. Max.* Arcum — b *MS. nostrum*, osculaverunt. — c *MS. nostrum et Mombr.* tantæ aedificationis. — d *Mombr.* est — e *Idem* sanctimonialam. — f S. Thrasonis *mentio fit in actis S. Marcelli Papæ 16 Januarii num. 2 et seq. Colitur* 11 *Decembr.* — g *Alii*, Arsilius. *Mombr.* nunc Arcisius, nunc Arsacius. — h *Colitur* S. Serena Augusta 16 *Aug.* — i *MS. S. Max.* evolutationem. *MS. nostrum*, in co volutionem *Mombr.* evolutione — k *An* Cumas? F *Quomodo ergo* in Ostia in rheuma jactati : *Surius nomen omisit, itaque expressit* : mox illum jussit deportari, et flammis concrematos, apud Ostiam in aquas jactari — l *Ita etiam quædam Martyrologia excusa et MSS.* Ῥεῦμα *fluxum significat, hic profluentem, Tiberim videlicet, aut mare.*

DE S. EPIMENEO, VEL PIMENIO,

PRESBYTERO MARTYRE BRIXIÆ IN ITALIA.

G. H.

XVIII FEBRU.

Brixiæ in monasterio S. Juliæ ad creditur corpus S. Epimenei,

I*llustre Brixiæ extat sanctimonialium cœnobium, S. Juliæ Virgini et Martyri dicatum, cujus corpus ex insula Gorgonia ab uxore Desiderii Regis Longobardorum, seculo Christi* VIII, *eo translatum ferunt, ab eaque cœnobium S. Juliæ appellatum, ac primam hujus loci Abbatissam fuisse Anspergam ejusdem Regis filiam. Colitur S. Julia* XXII *Maii. In hoc cœnobio quiescit corpus* S. Epimenei, *cum reliquiis plurimorum Sanctorum anno* CIↃIↃC *translatum : uti hæc inscriptio apud Ughellum tomo* 4 *Italiæ sacræ in Theodaldo Episc. Brixien. pag.* 734 *docet* : D. O. M. Hac ex veteri ecclesia, sanctarum Virginum et Martyrum Juliæ, Pistis, Helpis et Agapes, ac Sophiæ earum matris, nec non duorum Innocentium, Sanctorumque Epimenei Justiss. et Hippolyti ac Concordiæ ejus nutricis Martyrum, Beatique Obicii Confessoris, corpora cum innumeris sanctis Reliquiis, Clemente VIII in cura pastorali, et in Sereniss. Venet. dominio Marino Grimano Duce residentibus, Brixiæ vero D. D. Marino Georgio Cath. Eccl. Episcopo, R. P. D. Flaminio Faldeo Bononiensi S. Euphemiæ Abbate, cœnobioque hujus amplissimi, in quo moniales CLXX Deo laudabiliter serviunt, R. D. Susanna de Montinis Abbatissa, existentibus, translata fuere CIↃIↃC die XVI Kalend. Januarii. *Hæc ibi.*

translatum an. 1600.

2 *Coluntur S. Sophia* XXX *Septembris, ejus tres filiæ*

AUCTORE G. H.

A *liæ* I *Augusti, SS. Innocentes* XXVIII *Decemb. Hippolytus et Concordia* XIII *Augusti, S. Obitius* IV *Februarii, ubi aliqua ejus Acta dedimus. At die hodierna* XVIII *Februarii colitur* S. Epimeneus justissimus, *quod illi epitheton dari suspicamur in illa inscriptione. De eo agit ex antiquo Calendario Ecclesiæ Brixiensis Galesinius his verbis:* Brixiæ S. Epimenei Presbyteri et Martyris. *Ferrarius in Catalogo SS. Ital. ista scribit:* Epimeneus Presbyter Brixianus, quo tempore martyrium passus sit, nondum legi. Colitur tamen Brixiæ, uti Tabulæ ejusdem ad usum sacrum compositæ habent: ac ejus mentio in Martyrologio Ecclesiæ Brixiensis, et in Martyrol. Petri Galesinii fit. Ejus corpus in æde S. Juliæ Brixiæ conquiescit. *Eumdem inscripsit SS. generali Catalogo idem Ferrarius, annotatque a Maurolyco* Pigmenium scribi, *eumque* frequenter Sanctorum et locorum nomina pervertere.

colitur 18 *Febru. Presbyter et Martyr*:

3 *Maurolycus et Felicius ista tradunt:* Item Pigmenii Presbyteri et Martyris. *MSS. Martyrol. Ultrajectinum S. Mariæ et Trevirense S. Martini, solum ista habent:* Item Pimenii Martyris. *MS. Richenoviense:* Alibi S. Pimenii Martyris. *MS. Aquisgranense ita incipit:* XII Kal. Martii Natalis S. Primeni Presbyteri ad sanctos duos senes. *Greven in Auctario Usuardi socium jungit, et Romæ adscribit:* Romæ Pimenii Presbyteri et Fausti Martyrum. S. Pigmenius

an idem Pimenius, seu Pigmenius vocetur, incertum:

B *Presbyter Juliani Imperatoris Magister, cujus jussu in Tiberim projectus dicitur, itaque martyrium complevisse, colitur* XXIV *Martii.*

alius Pigmenius M. Romæ:

4 *Colitur et* XXIV *Martii* S. Epigmenius *a Baronio inscriptus Martyrologio Romano his verbis:* Ibidem Romæ S. Epigmenii Presbyteri, qui in persecutione D Diocletiani sub Turpio Judice gladio cæsus, martyrium consummavit. *Annotatque Baronius* mentionem de eo haberi in Actis S. Crescentii pueri, quem baptizavit. *Hic Romæ etiam sub eodem Judice gladio percussus, refertur* XIV *Septemb. cujus corpus a Stephano Papa* IX *acceptum, Autifredum Episcopum Senensem anno* CIƆLVIII *Senas transtulisse tradit Ughellus tom.* 2 *Italiæ sacræ pag.* 626. *Ast ubi* S. Epigmenii corpus conditum fuerit, aut ubi hoc tempore quiescat sciri non posse *ait ad* XXIV *Martii Ferrarius in Catal. SS. Ital. Forsan illud Brixiam translatum est, uti corpora aliorum Sanctorum, quæ in eodem cœnobio adservantur, aliunde sunt asportata: atque ita* Martyr Romanus *ab Greven Carthusiano dicitur, a reliquis etiam* Presbyter, *nec nomina* Epigmeneus, Epigmenius, Pigmenius, Pimenius, *multum discrepant. Et a Baronio in Annalibus an.* 303 *num.* 114 Pigmenius *dicitur, qui in Martyrologio* Epigmenius.

Alius Epigmenius, qui et Pigmenius Presb.

5 *Denique num Faustus ab Greven adjunctus, ejus fuerit in martyrio socius, nedum legimus. Baronius in Notis ad* XIV *Septemb. litt. E asserit se* de martyrio S. Crescentii pueri aliorumque sociorum Acta MSS. legisse, quæ ab Ecclesia Perusina acceperat. *Hæc Acta nobis nondum licuit videre, neque scimus an aliquis Faustus illis socius fuerit. Est Faustus Romano Martyrologio adscriptus, alius* XXIV *Junii, alius Kalendis Augusti, ille socios martyrii habuit viginti tres,* E *hic socius adjungitur SS. Bono Presbytero, Mauro, aliisque Martyribus, quorum mentio fit in Actis S. Stephani Papæ et Martyris* II *Augusti.*

Quis Faustus illi socius junctus?

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

LUCIO, SILVANO, RUTULO, CLASSICO, SECUNDINO, MAXIMO, FRUCTULO, DAMASO, PAULO, MARTIALE.

G. H.

XVIII FEBRU.

B*aronius in Notis ad Martyrol. Romanum,* XVIII *Februarii littera C ambitatur hos* Martyres alias fortasse prætermissos esse, quod nec civitas ubi passi, nec tempus ibidem haberetur expressum. *Ubi videtur Bedam, Usuardum, Adonem notare, apud quos nulla horum mentio est, nisi in exemplaribus postea auctis. Referuntur horum aliqui absque loci temporisve nota in Martyrologio MS. Leodiensi S. Lamberti:* Item SS. Rotuli, Silvani, Paulini, Maximi. *Hermannus Greven in Auctario Usuardi hos omnes conjungit:* Item Rutuli, Classici, Damasi, Tulli, Lampasii, Majoli, Silvani et Maximi. *Ex quibus* Tullus, Lampasius, et Majolus *spectant ad diem* C XIX *Februarii. Eodem modo intermiscentur in MS. Aquisgranensi:* Rutoli, Dassici (*imo* Classici) Tulii, Lampasii, Maroli, *alias* Majoli.

Martyres relati absque loco,

et cum aliis Sanctis.

2 *Locum alii assignant* urbem Italiæ Concordiam, *de qua actum pridie, seu* XVII *Februarii, quando ibi coluntur Martyres circiter nonaginta, quorum undecim suis nominibus exprimuntur, quorum etiamnum sacra ossa illic adservantur. Ubi observavimus eorum martyrium in nonnullis Martyrologiis attribui Africæ, et vice versa, qui hoc die coluntur, dici Concordiæ passos. Quod vitium opinamur amanuensium esse. Ita in MS. Martyrologio Romano, seu S. Hieronymi, hæc leguntur:* XII Kalend. Martii, in Italia civitate natalis Rutuli, Silvani, Classici, Secundini, Fructuli, Damasi, Interrapis, Pauli, Martialis, Maximi. *In MS. Aquisgranensi post Martyres ante relatos hæc habentur:* Itali civitate Concordia Silvani et Classici, Secundini, Fructuli, Damasi, Pauli, Maximi. *Omittuntur* Rutulus, Interrapis, *et* Martialis. *Et qui supra* Dassicus *ponebatur, hic tanquam alius.* Classicus *repetitur. In MS. Richenoviensi, sive Augiæ divitis prope Constantiam, hi Martyres enumerantur:* In Italia civitate Concordia, Rutuli, Silvani, Classici, Secundi, Damasi, Pauli, Martialis, Maximæ. *Omittuntur* Fructulus *et* Interrapis: *et qui aliis sunt* Secundinus *et* Maximus, *hic scribuntur* Secundus *et* Maxima. *Quid vero* Interrapis, *urbs, an Martyr aliquis?*

alibi Concordiæ urbi Italiæ adscripti,

3 *Illos in Africa passos memorant alii. Martyrologium Romanum:* In Africa sanctorum Martyrum Lucii, Silvani, Rutuli, Classici, Secundini et Maximi. *Annotat ibidem Baronius,* hos omnes restitutos esse ex pervetusto codice, cujus sæpius meminit, *scilicet monasterii S. Cyriaci: in quo hi referuntur:* In Africa SS. Rutuli, Silvani, Cassici, Secundini, F Fructuli. *Deest* Lucius, *et* Cassicus *scribitur in apographo nostro, qui aliis* Classicus *est. In MS. Reginæ Sueciæ, quod fuit Ecclesiæ Silvanectensis, et MS. Carmeli Coloniensis tres solum exprimuntur:* In Africa SS. Rutuli, *sive* Rutuli, Silvani, Maximi Martyrum. *Iidem cum aliis ad sequentem diem rejiciendis memorantur in MS. Aquicinctino:* In Africa passio SS. Publii, Juliani, et Marcelli. Item SS. Silvani, Rutuli et Maximi. *In MS. S. Maximini duo solum referuntur,* Rutilus et Silvanus in Africa *passi. In MS. Lætiensi quatuor nominantur, sed quasi in duas classes distincti:* In Africa natale SS. Rutuli, *et* Damasi. Ipso die Salvini et Paulini. *Hos alii* Silvanum *et* Paulum *appellant. MS. monasterii S. Martini Tornaci:* In Africa natalis SS. Rutuli, Damasi, Silvani, Casici, *qui aliis* Classicus *est, et seorsum additur:* Et depositio S. Martialis Episcopi, *de quo mox agemus. Qui in Martyrologio Romano collocatur primo loco* Lucius, *reperitur in MSS. Ultrajectino S. Mariæ, Bruxellensi S. Gudilæ, ac variis sub nomine Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis, Florario MS. Martyrologio Coloniæ* 1490 *edito, Romano Bellini, et Auctario Molani:* In Africa Lucii, Silvani et Maximi

videntur potius in Africa passi:

A mi, *qui in Usuardo Lubecæ anno* 1475 *excusa dicitur* Maximilianus. *Notkerus ita scribit :* In Africa Rutuli, Silvani, Classici, Secundini, Fructuli, Damasi.

an in persecutione Vandalica?

4 *Eosdem Martyres in quasdam classes dignitatum distribuit Galesinius, et persecutioni Vandalicæ attribuit, atque ex citato in Notationibus codice MS. ista habet :* In Africa SS. Lucii, Silvani, Rutuli Clericorum, et Maximi monachi, qui in persecutione Vandalica crudelissime cruciati, et tormenta et necem pro fide fortiter subierunt. *Quæ in Martyrologio Canisii etiam leguntur : et mox tamquam diversi repetuntur,* in Africa passi Lucius, Silvanus et Maximus. *Ghinius ex Molano, Galesinio et Baronio hoc eos illustrat elogio :* In Africa sanctorum Martyrum Lucii, Silvani, et Rutuli Clericorum, Classici, Secundini, Fructuli et Maximi monachi, qui in persecutione D Vandalica crudelissime cruciati, et tormenta et necem pro Catholica fide fortiter subierunt.

AUCTORE G. H.

An S. Martialis Episcopi Lemovicensis depositio indicetur?

5 *Qui in MSS. Richenoviensi et S. Hieronymi aliis adjungitur* Martialis, *seorsum collocatur in MS. Tornacensi supra citato hisce verbis : Et* depositio S. Martialis Episcopi. *Antiquo Calendario MS. quod penes nos est, etiam inter paucissimos Sanctos Februarii, inscriptus est* Martialis Episcopus, *uti* xv *Februarii* Anstregisilus Episcopus, *cujus illo die* depositio *refertur in dicto MS. Tornacensi et variis aliis, quem alii tradunt obiisse* xx *Maii. Forte eodem modo* S. Martialis Episcopi Lemovicensis depositio, *aliave solennitas indicatur : cujus præcipua veneratio fit* xxx *Junii. Wandelbertus ad hunc diem de S. Martiale hæc canit :*

Bissenumque diem Martialis sanctus honorat.

Intelligitur dies xii *Kalend. Martii.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MARCELLO, MACROBIO, GEMINO, ROMULO, SILVINA, CARSICIO, FRUCTULO.

G. H.

XVIII FEBRU.

B Martyrologium MS. Romanum, *quod ob suam antiquitatem merito maximi facimus, S. Hieronymi nomine prætitulatum, relatis aliis Martyribus, ita concludit :* Et alibi Marcelli, Macrobii, Gemini, Romuli, Silvinæ, Carsicii, Fructuli. *In pervetusto MS. Richenoviensi aliqui horum memorantur :* Et alibi Marcelli, Romuli, Silvini, Cassici. *Refertur in MS. S. Hieronymi alter* Fructulus *hoc die relatus, uterque omissus in Richenoviensi. In MS. Aquisgranensi præter* Rutulum *et* Classicum *inter alios Martyres relatos memorantur* Rutulus *alter et* Dassicus ; *ubi forte reponendi* Rumulus, *seu* Romulus, *et* Cassicus *seu* Carsicius. *Dedimus et* Macrobium E Martyrem xvi *Februarii, sed aliis junctum sociis, et in Africa passum.* Marcellus *legitur in MS. Aquicinctino, sed in Africa passus cum* Publio *et* Juliano, *qui tres ad sequentem diem sunt referendi.*

DE S. LEGONTIO

EPISCOPO METENSI IN BELGICA I.

J. B.

AN CCCXXV. XVIII FEBRU.

S. Legontii natalis 18 Febr.

Duodecimus *Ecclesiæ Metensis Antistes statuitur a Paulo Diacono, Joanne Chenu, Demochare, Claudio Roberto,* S. Legontius. *Obiit* xii *Kalend. Martii, ut Chenu tradit. Eo die ista leguntur in Martyrol. Metensi, Meurissio teste :* Metis depositio S. Legontii Ep. *Et in MS. S. Gudilæ Bruxellis :* Mettis S. Legontii ejusdem urbis Episc. et Conf. *Eumdem habet in generali Catal. SS. Ferrarius ; sed fallitur, dum Molanum citat in Notis. Non enim hujus, sed Treverensis* Legontii *meminit Molanus, et quidem* xix *Februarii.*

2 *De* S. Legontii, *ac* S. Phronimii *ejus decessoris,* aliquid vita, præter nomina, nihil ad nos deduxit relatio prisca, *inquit Paulus Diaconus in libello de* C *Epp. Metensib. Meurissius Madaurensis Episc. ac Metensis Suffraganeus, in historia Metensium Epp. scribit, ab anno* ccxcii *ad* cccxxv *illi Ecclesiæ præfuisse Legontium, ac Virdunensi quoque Pastore tunc proprio destitutæ, consuluisse, difficillimis sane temporibus : quam ipse tamen Chronologiam nullis firmat characteribus.*

xiat,

3 *Sepultum idem scribit in crypta S. Clementis primi Episcopi. Postea ejus ac decessoris translatæ reliquiæ sunt e crypta in ædem superiorem, ubi etiamnum asservantur, et præcipue brachii amborum partes in arca quadam cum aliorum exuviis Divorum conditæ.*

translatio 16 Junii.

Memoria Translationis celebratur die xvi *Junii, istaque eo die leguntur in Metensi Martyrologio apud eumdem Meurissium :* Metis translatio sanctorum Confessorum pariterque Pontificum Legontii et Phronimii. *Quidam, natalis sit an translatio, non distinguunt. Ita Hermannus Greven :* Metis Legnutil et Strominii. *MS. Florarum :* Apud Metim civitatem depositio sanctorum Episcoporum et Confess. Firmini et Legoncii. *Ferrarius in gener. Catal. SS.* Metis sanctorum Episcoporum Legontii et Frominii. *Expressius ceteris Saussaius in Martyrol. Gallicano :* Metis translatio Sanctorum Episcoporum Phrominii et Leguntii F e crypta Ecclesiæ S. Clementis ad superiorem ædem. *Ut hic Florarium, ita Baronius in Notis ad Martyrol.* xviii *Augusti* Firminum *pro* Phronimio *accipit. Fuit* S. Firminus *Metensis Episc.* xx, *coliturque* xviii *Augusti :* Phronimius xi *et colitur* xxvii *Julii.*

DE SANCTIS VIRGINIBUS ROMANIS

CONSTANTIA AUGUSTA, ATTICA ET ARTEMIA,

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. *Conversio harum Virginum et S. Gallicani ad fidem, et continentiam.*

SECULO CHR. IV XVIII FEBRU.

Gesta *nobilissimarum harum Virginum continentur potissimum in Vita S. Agnetis Virginis et Martyris, et Actis sanctorum fratrum Joannis et Pauli. Vitam S. Agnetis dedimus* xxi *Januarii, quam S. Ambrosius num. 17 his verbis concludit :* Hæc ego Ambrosius servus Christi dum in voluminibus abditis invenissem scripta, non sum passus infructuoso silentio tegi. Ad honorem tantæ Martyris, sicut gesta ejus cognovi, conscripsi : et ad ædificationem vestram, o Virgines Christi, textum passionis ejus credidi destinandum. *Ex hac Vita Lectio III inserta est Breviario Romano, recitanda* xxviii *Januarii, quando S. Agnes secundo colitur, estque*

A *quæ ejusmodi*: B. Agnes, parentibus ad ejus sepulchrum assidue vigilantibus, quadam nocte choro Virginum comitata cum apparuisset, sic ad eos locuta dicitur: Ne me parentes mortuam lugeatis; nam una cum his Virginibus vivo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi. Cum aliquot post annos Constantia, Constantini Imperatoris filia, insanabili ulceri medicinam quærens, nondum Christiana ad idem sepulchrum accessisset, obdormiscens sibi audire visa est vocem hanc Agnetis: Constanter age Constantia: crede in Jesum Christum filium Dei, qui te sanam faciet. Quæ sanata paullo post una cum multis ex familia Imperatoris baptismum suscipiens, ibi ecclesiam nomine B. Agnetis ædificavit.

AUCTORE G. H. Apparitione S. Agnetis cognita, ad ejus sepulchrum venit S. Constantia,

2 *Hæc ibi, quæ in Vita S. Agnetis copiosius referuntur, ac narrata num. 14 apparitione S. Agnetis parentibus facta, num. 15 et 16 ista adjunguntur:* Hæc visio publice ab omnibus, qui viderant, quotidie vulgabatur. Unde factum est, ut post aliquantos annos ad Constantiam Constantini Augusti filiam hoc factum, ab his qui viderant, narraretur. Erat enim ipsa Constantia Regina, Virgo prudentissima, sed ita obsessa vulneribus, ut a capite usque ad pedes nulla membrorum pars libera remansisset. Accepto autem consilio, spe recuperandæ salutis, venit ad tumulum B Martyris nocte: et licet Pagana, tamen credula mentis intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina somni suavitate corripitur, et videt per visum beatissimam Agnetem, talia sibi monita proferentem: Constanter age Constantia, et crede Dominum Jesum Christum filium Dei esse Salvatorem tuum, per quem modo consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia evigilat sana, ita ut nec signum in ejus membris alicujus vulneris remaneret.

sanitatem sibi impetrari petit:

subito sanatur,

3 Reversa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium et patri Augusto, et fratribus suis Imperatoribus. Coronatur civitas tota: fit lætitia militantibus et privatis et universis, audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur, et fides Dominica lætabatur. *Hæc S. Ambrosius ex antiquo et abdito volumine. Quæ eadem expressit S. Aldelmus Scireburnensis in Anglia Episcopus in poemate de Laude Virginum cap. 33, ubi, postquam victoriam S. Agnetis de lascivo juvene obtentam decantavit, hæc addit:*

et convertitur ad fidem:

Quatenus inde forent laudis præconia Christo,
Unde prius fuerant spurcis ludibria verbis.
Nam Constantinam sanavit tumba sepulchri,
C Et sarcophagus, qua pausant membra puellæ,
Ut merito posset regnantis filia Regis
Æterno Regi Regum, qui regnat in æthra,
Reddere magnificas pro vita sospite grates.

Ita infra dicemus Constantinam *etiam vocari, quæ alias* Constantia *est, et ad sepulchrum S. Agnetis sanata. Quæ in dictis Actis S. Ambrosius* vulnera, *per totum corpus S. Constantiæ dispersa, appellat,* insanabile ulcus *dicitur supra in Breviario Romano,* gravissima lepra *in Actis mox referendis et in Catalogo Petri Equilini lib. 3 cap. 34.*

4 *Qui ex militum ordine potissimum lætitia effectus est ob sanitatem S. Constantiæ redditam, fuit S. Gallicanus SS. Atticæ et Artemiæ pater, anno Imperii Constantini* XII, *Christianæ Æræ* CCCXVII, *cum Basso creatus Consul, qui uxore postea mortua S. Constantiam a parente Imperatore sibi sponsam dari postulavit. Res gesta narratur in Actis SS.* Joannis et Pauli XXVI *Junii, quorum primus, ut in Martyrologio etiam Romano dicitur, erat* Præpositus domus, secundus Primicerius Constantiæ Virginis, filiæ Constantini Imperatoris. *Extant horum Martyrum Acta in quam plurimis codicibus MSS. et tribus nominatim Ser.mæ*

a S. Gallicano viro Consulari,

D *Christinæ Reginæ Sueciæ. Partem priorem ex codice nostro optimæ fidei hic damus:*

5 Sub Constantino Augusto et Gallicano Duce Romani exercitus, Persarum gens, quæ Syriam invaserat, victa est, ac viriliter subjugata. Qui cum triumphalibus infulis sublimatus, acceptus esset Augusto et carus, filiam ejus, sacratissimam Virginem Constantiam, sibi poscebat uxorem. Et hoc non mediocri instantia flagitabat, tempore quo imminebat gens Scythica, quæ Daciam et Thracias occupaverat. Et quoniam bene erat potens, omnium potestatum Comites ac Præfecti cum omni populo Romano id fieri postulabant. Constantinus vero Augustus contristari cœpit, et esse mœstissimus, sciens filiam suam positam in sancto proposito, facilius occidi posse quam vinci. Quæ cum patris sollicitudinem studio sanctitatis conaretur excludere, dixit patri suo: Si certissimum non haberem, quod me non deserat Deus, recte formidini meæ et sollicitudini tuæ locus aliquis cederetur. Cum vero certa sum de Deo, depone omnem sollicitudinem tuam, et te daturum me illi conjugem repromitte, ita ut, si Scytharum superaverit gentem, victor simul et Consul me accipiat. Hujus autem sponsionis gratia duas filias suas E virgines, quas ex amissa conjuge natas habet, mecum usque ad nuptiarum diem esse permittat, secum vero meum Præpositum et Primicerium Joannem et Paulum esse gratanter admittat: ut ille per meos familiares me alloqui et cognoscere valeat, et ego illius per ejus filias votum moresque et institutum cognoscam. Facta sunt hæc omnia, sicut Virgo disposuit, et velut subarrhationis loco dantur duo fratres eunuchi ex latere Augustæ, et duæ sorores, Gallicani filiæ, ipsi Augustæ traduntur, ita liberalibus studiis eruditæ, ut vix illis par scientia in virorum numero sapientium inveniri potuisset: quarum una Attica et altera Artemia dicebatur.

expetitur in uxorem:

ejus filias SS. Atticam et Artemiam sibi sumit,

tradit illi SS. Joannem et Paulum:

6 Quas Constantia cum ad se venire cognovit, expandens ad Dominum manus, sic oravit: Domine Deus omnipotens, qui me orationibus Martyris tuæ Agnæ a lepra mundasti, et semitam mihi timoris tui ostendisti, et Virginis tuæ Matris thalamum reserasti; ubi tu sponsus, tu filius manifestatus es, tu genitus ex Maria, tu genitor probatus es Mariæ; tu omne seculum nutriens simul etiam illam, ex qua lactatus es et nutritus; tu infantulus crescens ætate, tu omni mundo incrementum concedens; tu sapientia proficiens, cum sis ipse totus sapientia; tu ita magnus, ut te magnificentius nihil sit; tu verus homo de matre ex tempore editus, tu verus Deus ex Patre sine matre genitus; Deus de Deo, fecisti quæ non erant; ex matre sine patre carnali editus, qui F lapsum incurrerant, reparasti; tu fusus in lucem illuminatus es, cum sis ipse, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum; te precor credens, ut ipse jussisti, te quæso egens, quod ipse promisisti cum diceres: Amen dico vobis, quod omnia, quæcumque petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis. Peto itaque, Domine, ut has Gallicani filias tu lucreris, ipsum quoque Gallicanum, qui me tibi tollere conatur, tuæ fidei applica castitati. Aperi Domine os meum auribus earum, et aperi aures cordis earum sermonibus meis, et consensus earum mihi januas pande, ut tantam verbis meis virtutem infundas, ut carnis commercium execrantes, tibi consecrari desiderent, et ex ipso desiderio tantus amor in earum mentibus oriatur, ut ferventes ad thalamum illum tuum cœlestem pervenire desiderent, quem plenis oleo lampadibus et tuæ caritatis fulgentibus flammis attingantur, ut loco sibi inter sapientes virgines dato, et de tua misericordia gloriantes, nihil terrenum desiderent, sed te solum integro affectu suorum viscerum concupiscant.

preces fundit

Joan. 14. 13

pro conversione S. Gallicani ejusque filiarum, ad pietatem

et continentiam

7 Hanc

A 7 Hanc vero orationem fuisse Constantiæ, ipsa narrante didicimus, quam etiam ab ea legimus scriptam. Qualiter autem ad Dominum Atticam Artemiamque converterit, studio celeriter narrandi martyrium Gallicani, prætereo. *Hæc auctor coævus et testis oculatus pro suo instituto judicabat sufficere, ex cujus prætereundi formula colligimus singulare studium in conversione sanctarum sororum Atticæ et Artemiæ a S. Constantia adhibitum fuisse, ac forsan visibili aliquo signo divinitus mentes earum ad veritatem amplectendam fuisse mutatas: et certe contigisse, quæ calamo scriptor digna indicarit: sed se* studio celeriter narrandi martyrium Gallicani, *ac dein SS. Joannis et Pauli*, prætererire. *Altera voti S. Constantiæ pars fuit, ut Gallicanus illarum pater etiam* Christianæ fidei castitatem *amplecteretur. Ad quod perficiendum SS. Joannes et Paulus ab ipsa lateri illius adjuncti erant comites, quorum divinum consilium in extremo Philippopolis perdendæ periculo sibi datum, ita ipse Gallicanus narrat Constantino Augusto in dictis Actis SS. Joannis et Pauli:*

convertit SS. Atticam et Artemiam.

8 Ad ultimum crevit obsidio, et universi Tribuni mei ac milites se hostibus tradiderunt. Cumque cuperem fugiendi aditum reperire, Paulus et Joannes, ex quibus Præpositus unus est, alter Primicerius Dominæ meæ, Pietatis vestræ filiæ, Constantiæ Au- B gustæ, mihi dixerunt: Fac votum Deo cœli, quod si te liberaverit, Christicola fias: et eris victor melius quam fuisti. Fateor, sacratissime Imperator, mox ut hoc votum meo ore est prolatum, apparuit mihi juvenis quidam statura excelsus, ferens humero Crucem, dicens: Sume gladium et sequere me. Quem ego dum sequerer, apparuerunt mihi hinc et inde milites armati, confirmantes, et dicentes: Nos tibi præbemus officium. Tu ingredere hostium castra, et dextra lævaque gladium tenens evaginatum, respice, quo usque pervenias ad Regem ipsorum, nomine Bradam. Quo cum pervenissem cum eis, veniam sui sanguinis prostratus meis pedibus postulavit. Nullum penitus ex eis occidi gladio, nec feci nec jussi: hunc vero Regem eorum Bradam cum duobus filiis vinctum ab illis militibus accepi. Ita universæ sunt Thraciæ a gente Scytharum liberatæ, et tributarii facti sunt. Tribuni omnes ad me cum suis militibus reverti voluerunt, sed nisi fierent Christiani, a me recipi minime potuerunt. Consentientes vero gradu sublimiores effeci: non consentientes privavi militia. Meipsum factum Christianum C ita devovi, ut etiam a conjugio me promiserim abstinere, *scilicet ut summa in Deum fiducia oraverat S. Constantia. Sed pergit in suo alloquio Gallicanus, ac facultatem petit omni se magistratu abdicandi*, quo possim, *inquit*, religioni vacare, quam didici, et in veritate constare, quam perfecte cognovi.

S. Gallicanus voto fidei amplectendæ facto,

Cruce e cœlo prælata,

victoriam obtinet:

fit Christianus:

vovet castitatem

9 *Hæc Gallicanus.* Tunc Imperator Augustus, *ut in eisdem Actis sequitur*, misit se in amplexus ejus, referens universa, quæ gesta sunt circa filias ejus, et quomodo sunt Virgines Christo utiliter consecratæ, et qualiter alias Virgines duas per ipsas per suam gratiam evocaverit Deus: et quomodo eruditionis summam arripientes, a perfectione cœperint, et quomodo universa perfecta inter rudimenta susceperint. Tunc cum Augusto intrante palatium Gallicano, decurrit Helena cum filia sua Constantia et filiabus ipsius Gallicani. Fundebantur lacrymæ gaudiis plenæ, nec permittitur ad domum reverti propriam Gallicanus; sed quasi gener Augustorum in palatio secessit, considerans filias suas in laudibus Dei flentes. Qui cum vellet privatus abscedere, rogatus ab Augustis Consul processit, et in fascibus constitutus, quinque millia servorum liberos civesque Romanos effecit, quibus prædia domosque donavit: cunctasque facultates suas, excepto jure filiarum, distrahi ac donari pauperibus jussit, ac se in Ostiensi D urbe manenti sancto viro cuidam, Hilarino nomine, sociavit: cujus habitaculum ampliari fecit ad peregrinorum susceptionem, quam ipse plurimis impendebat. *Hæc ibi, additurque martyrium et S. Gallicani et S. Hilarini, quod ambo in persecutione Juliani subierunt, ille* XXV *Junii, hic* XVI *Julii, quando eorum memoriam referunt Beda, Usuardus, Ado et reliqui antiqui martyrologi, atque una confirmant quæ hactenus dicta sunt: in quibus post relatam cædem SS. Joannis et Pauli, narratur conversio* Terentiani, *qui* decollari eos jusserat, *ac tandem dicitur* ipso Terentino referente ista passio Sanctorum descripta.

a SS. Attica et Artemia cum SS. Helena et Constantia occurrentibus excipitur:

liberalis in pauperes,

AUCTORE G. H. et peregrinos:

fit Martyr sub Juliano:

10 *Quibus singula hactenus relata annis Imperii Constantini adscribenda sint, licet non æque constet, ex Consulatu tamen Gallicani colligi potest. Fuerat is adhuc Gentilis Consul cum Basso, ut supra diximus, anno Imperii Constantini* XII, *Christi* CCCXVII, *at modo Christianam fidem amplexus*, cum vellet privatus abscedere, rogatus ab Augusto Consul processit, *accepto Symmacho collega, quod anno Imperii* XXV, *Christi* CCCXXX, *factum est. Obtulit idem Gallicanus quam plurima dona ecclesiæ sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et S. Joannis Baptistæ in civitate Ostiensi a Constantino extructæ ex S. Silvestri Papæ suggestione, uti refert Anastasius Bibliothecarius in libro* E *de Vitis Pontificum. At quamdiu* Gallicanus, quasi gener Augustorum, *post victoriam Scythicam, ante dictum Consulatum* in palatio *vixerit, non facile statui potest. Excepit eum venientem S. Helena Augusta mater Constantini cum S. Constantia hujus filia, et SS. Attica et Artemia propriis filiabus. S. Helena, ut Eusebius lib. 3 de Vita Constantini cap. 48 tradit,* χεδὸν που τῆς ἡλικίας ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἐνιαυτοὺς διαρκέσασα, τὴν τοῦ βίου κατέλυε τελευτήν, Octogesimo ferme ætatis anno confecto, finem vivendi fecit, *ideoque, quamvis diceretur circa annum Christi* CCL *nata, ad Consulatum tamen ultimum S. Gallicani sive annum* CCCXXX, *potuit vixisse. Baronius cum anno* CCCXXVI *historiam Crucis Christi Hierosolymis ab ea inventæ tradidisset, num. 59 de obitu ejusdem agit,* cum tamen, *inquit*, affirmare non dubitemus, aliquot illam amplius vixisse annos: *quod exactius indagabitur ad ejus Vitam* XVIII *Augusti.*

Consulatum gessit an. 330,

ad illud circiter tempus vixit S. Helena.

12 *Quæ autem a Gallicano reportatæ de Persis victoriæ narrantur, prius evenisse videntur, ante annum fortassis* CCCXXVII, *quando magnam sub Sapore Rege Persarum exortam fuisse in Christianos persecutionem scribunt Theophanes et Anastasius. Potuit et illa Persarum in Syriam irruptio non tam imperio Saporis Re-* F *gis, quam auspiciis alicujus Satrapæ aut Ducis in confiniis dominantis contigisse.* Scytharum *vero et* Sauromatarum nationes, qui numquam parere populo Romano didicerant, sub Constantino primum subactas fuisse *tradit Eusebius lib. 4 Vitæ ejusdem cap. 5, ubi etiam Constantinum ipsum ad bellum profectum fuisse, et signo sanctæ Crucis prælato, adversus eos pugnasse atque feliciter hostes superasse confirmat. Quæ aut alio tempore contigerunt, aut Imperatori, ut passim fieri solet, attribuuntur, quæ a Ducibus præclare patrata sunt.*

An Persæ e Syria ante an. 327 depulsi?

Scythæ subacti.

§ II. *Harum trium Virginum vitæ sanctimonia. S. Agnetis ecclesia erecta, mausoleum et ecclesia S. Constantiæ.*

A*ldhelmus in præfato poemate de Laude Virginum cap. 40 de S. Constantia, sive Constantina, ut ipse appellat, ista tradit:*

Nobilis in Roma vixit pulcherrima Virgo
Constantina, novæ præbens spectacula vitæ
Omnibus, integre qui conversarier optant,
Lurida linquentes veteris contagia vitæ.

S. Constantia Virgo mundum sprevit,

Hæc

A

AUCTORE G. H.

Hæc, inquam, Virgo cœlesti freta Patrono,
Contempsit mundum felix cum flore virentem.
Arida ceu paleæ projecta peripsema squalent.
Utque magis stupeas, rumorem adverte parentum.
Nam pater auguste regnorum sceptra gubernans,
Imperium mundi, Christo regnante, regebat,

a Constantino patre amatur.

Qui Constantinus nomen sortitur in ævum.
Hic sobolem sanctam miro dilexit amore,
Dum vitæ merito late præconia cursant:
Quam pater intactam summus sub dote spopondit,
Felix virgineis cum jam pubesceret annis.
Namque proco fuerat, (quo non præstantior alter
Regibus exceptis, qui mundum jure gubernant)
Desponsata probo, pactis sponsalibus arrhæ.
Sed Deus integram satagens servare puellam,

a Deo conservatur.

Satrapæ mentem stimulis compungit acutis,
Funditus ut pompas secli sprevisset opimas:
Mallet et immunis Regi famularier alto,
Deliciis mundi quam opulentis degere dives.
Cui sic evenit miranda salutis origo.

13 *Dein S. Gallicani celebrata versibus victoria de Scythis, et conversione ad fidem ac continentiam, hæc addit idem Aldelmus:*

Sic Deus omnipotens famulam protexit amantem,
Vocibus assiduis pulsantem regna Tonantis:
Ut se servaret Sator, integritatis amator,

B

Lurida linquentem sævi colludia luxus.
Plures nam Christo convertit dogmate turmas,
Exemplo simul et celebri rumore coruscans.

inducit ad Virginitatem conservandam SS. Atticam et Artemiam,

Uberius pandunt geminæ quod forte sorores
Attica et Artemia Prætoris sanguine cretæ,
Quem Gallicanum vocitabant secula prisca.
Præfatas cujus soboles Regina monebat,
Virgineum castis ut servent gressibus ævum,
Florida quæ pariter meruere tropæa pudoris,
Dum mundum linquunt transacto tempore vitæ,
Et fauste properant ad cœli sidera sursum.

14 *Idem S. Aldelmus libro de Laudibus virginitatis soluta oratione scripto, cap. 25 istas sanctas has Virgines encomio celebrat:* Constantia integerrimæ virtutis virago, filia Constantini (qui per idem tempus tripertiti mundi monarchiam prosperis successibus gubernasse noscitur) nonne cunctas propemodum Romanorum Prætorum filias, omnemque pene generosam fœmineam sobolem ac pulcherrimam pubertatis indolem, famosæ virginitatis rumore ad culturam Christianæ religionis et coronam castitatis incitavit, sermone suasit, exemplo instigavit? Ita duntaxat, ut quamquamque spreto nuptiali thalamo, et maritalis luxus commercio, cœlestis sponsi amplexus enixius satagere, et inter Virgines sapientes cum lampadibus properare, ducta crebro suspiria faterentur: quod plenius de conversatione illius scripta opuscula produnt, cujus rei Attica et Artemia illibatæ virginitatis et pudicitiæ florentis virgines satis declarant.

et alias Romanas Virgines:

C

15 *Hæc S. Aldelmus. At sanctæ Virgines non in palatio Constantini Magni inter aulicos strepitus permanserunt, sed Urbe relicta ad viam Nomentanam, quæ a porta Viminali Nomentum, vetustum Sabinorum oppidum, ducebat, secesserunt, atque ad S. Agnetis sepulchrum, ubi S. Constantia incolumitatem erat corporis adepta, domicilium fixere, quod postea monasterium S. Agnetis vulgo nuncupatum est: ubi cum aliis Virginibus, toto animi fervore Deo ac beatæ Martyri Agneti inservientes, sanctissimæ vitam ducere. De earum pia vivendi ratione apud S. Ambrosium in dictis S. Agnetis Actis ista leguntur:* Perseveravit autem Constantia Augusti filia in virginitate, per quam multæ Virgines, nobiles et illustres et mediocres, sacra velamina susceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, usque hodie multæ Virgines Romanæ Agnetem beatissimam, quasi in corpore manentem, attendunt,

figit domicilium ad sepulchrum S. Agnetis:

D

et ejus exemplo provocatæ, viriliter integræ perseverant, credentes sine dubio, quod perseverantes, perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

16 *Interim vero S. Constantia magnificentissimam ab Augusto patre ibidem ad honorem S. Agnetis procuravit ecclesiam erigi, suæque sepulturæ nobile conspicui operis mausoleum statui, quod in eisdem S. Agnetis Actis his verbis indicatur:* Interea petit patrem et fratres Augustos, ut basilica B. Agnetis fabricaretur, et sibi illic mausoleum collocari præcepit. *Fuerunt hi fratres vivo adhuc Constantino patre Cæsares creati, Constantinus an. CCCXVII, Constantius CCCXXIV, Constans CCCXXXIII, at Constantino patre an. CCCXXXVII, ipso Pentecostes die, XXII Maii, mortuo, Romanum inter se orbem partiti, atque Augusti nuncupati sunt. In pervetusto codice MS. Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ de Vitis Pontificum Romanorum, ad S. Felicem Papam IV deductarum, id est annum Christi DXXX, (quibus tamen nuda nomina norem Pontificum usque ad Pelagium II decessorem S. Gregorii Magni adjunguntur) hæc de basilicis a Constantino Magno in Actis S. Silvestri leguntur:* Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in Palatio Sessoriano, ubi etiam de ligno sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi auro et gemmis inclusit. Eodem tempore fecit basilicam S. Agnæ Martyris ex rogato Constantiæ filiæ suæ. Eodem tempore fecit basilicam sancti Martyris Marcellini Presbyteri et Petri Exorcistæ. *Hæc ibi, quæ Beda de sex ætatibus mundi in Constantino etiam refert aliquanto diffusius, et de S. Agnetis basilica hæc habet:* Item fecit basilicam sanctæ Martyris Agnes ex rogatu filiæ suæ, et baptisterium in eodem loco, ubi et baptizata est soror ejus Constantia cum filia Augusta. *At nomen S. Constantiæ filiæ etiam exprimitur in Vitis Pontificum Anastasii Bibliothecarii, et his quidem in MSS. Regio, Mazarini, et Thuani hoc modo:* Eodem tempore fecit Constantinus A. basilicam S. Agnetis Martyris ex rogatu filiæ suæ Constantiæ, et baptizata est Constantia soror ejus et filia Augusti Constantia, et baptisterium ibi constituit. Ibidem autem hæc dona obtulit: Patenam auream pensantem libras viginti, calicem aureum pensantem libras decem *etc. ubi et variæ possessiones enumerantur: quæ ad monasterium forsan adjunctum spectarunt. Quæ vero Constantia soror Constantini appellatur, nupta fuit Licinio, ac præcipua postmodum Arianorum patrona extitit.*

impetrat ut templum S. Agneti, a Constantino patre extruatur,

E

et dotetur

17 *Post obitum* S. Silvestri Papæ *præfuerunt Ecclesiæ Pontifices* Marcus, Julius, Liberius *creatus anno* CCCLII, *sed ob* Constantio imperatore, quod hæresi Arianæ noluisset consentire in exilium deportatus. Rediens autem Liberius de exilio habitavit in cœmeterio S. Agnetis apud germanam Constantii: ut quasi per ejus interventionem aut rogatum rediret Liberius in civitatem. Tunc Constantia Augusta, quæ fidelis erat Domino Jesu Christo, noluit rogare Constantium Augustum germanum suum, quia senserat consilium doli. *Hactenus idem Anastasius, qui memorat a Liberio non immemore hospitalitatis, sepulchrum B. Agnetis fuisse exornatum:* Hic inquit, Liberius ornavit de platinis marmoreis petris sepulchrum S. Agnetis Martyris. *Ex Actis denique MSS. schismatis oborti inter Liberium et Felicem, qui illo exule creatus fuerat, a Paulo Aringho lib. 4 Romæ subterraneæ cap. 25 et Antonio Bosio lib. 3 cap. 48 ista sub titulo Bonifacii Papæ proferuntur:* Hæc autem Constantia augustæ memoriæ puella juxta oratorium habitabat, quod bonus pater Constantinus sibi fabricaverat: ubi et Dominæ suæ sanctissimæ Martyris Agnetis famula Virgo fuit.

F

excipit S. Liberium Papam exulem

famula S. Agnetis habetur;

18 *De ejus obitu et sepultura ex Actis MSS. iidem Bosius et Aringhus ista describunt:* Porro B. Constantia in sancta virginitate permanens, transacto tempore

A tempore hiemis, et inchoato tempore veris, hoc est xii Kalendas Martias, parata intravit ad nuptias. Corpus vero ejus in pretioso labro porphyretico sepultum est, et ibidem ipsa a patre et fratribus ecclesia, columnis et musivo de lapidibus decorata, in ejus honorem fabricata est. *Hæc verba Actorum MSS. quibus post Bosium Aringhus hæc addit :* Iidem insuper rerum antiquarum scriptores hanc porphyreticam arcam in Lateranum, Paulo II Summo Pontifice jubente, deportatam fuisse ejusdem Pontificis sepulturæ inservituram asserunt. Interim vero, cum inde extraheretur, in ipso itineris progressu, antequam ad destinatum locum pertingeret, Pontifex diem extremum clausit, et Sixtus Papa IV, antiquitati urbanarum rerum servandæ intentus, re infecta, eamdem in pristinum locum reducendam curavit. Ubi hodie non absque ingenti omnium admiratione, tum ob antiquitatis meritum, tum ob operis elegantiam visitur. *Hæc ibi cum adjuncta labri sive arcæ aut sarcophagi S. Constantiæ forma artificiose sculpta.*

mortua 18 Febr.

sepulta in arca porphyretica.

a Paulo II submota,

a Sixto IV restituta.

19 *Quæ supra dicitur ecclesia in honorem S. Constantiæ a patre et fratribus erecta, in Vita S. Agnetis* mausoleum *dicitur, quod haud procul ab ipsa S. Agnetis basilica adhuc extare, neque alio titulo quam ejusdem* B *S. Constantiæ ecclesiam nuncupari tradunt iidem Bosius et Aringhus, adduntque ex variis imaginibus, quæ inibi conspiciuntur* vindemiales festorem dies *indicantes, videri illud* apud Gentiles templum Bacchi *fuisse,* quod a Constantino Augusto instauratum, sacrisque insuper imaginibus, quæ musivo et eleganti opere contextæ in fornice olim conspiciebantur, exornatum, *Deo* immortali sit rite dicatum, *ac S. Constantiæ filiæ donatum : denique* templum sphæricæ formæ esse, cujus fornix seu testudo columnis viginti quatuor, binis quibusque simul pariter junctis, sibique ex ordine respondentibus fulcitur.

mausoleum ejus postea ecclesia S. Constantiæ dictum.

20 *Duæ fuere S. Constantiæ sorores magni Constantini filiæ, harum altera, Constantina, seu Flavia Julia Constantina dicta, a patre conjux primo tradita est Flavio Claudio Hannibaliano Constantini ex fratre Delmatio nepoti, atque ab eo Ponticarum gentium constituto Regi : quo mortuo a Constantio fratre data est uxor Gallo Cæsari, qui itidem filius Constantii Constantinum Magnum habuerat patruum, sed in Bithynia repentina vi febrium absumpta Constantio Augusto VII et Gallo III Coss. ut ait Ammianus Marcellinus lib.* 14. *Is est annus Christi* CCCLIV. *Proximo post obitum ejus anno altera soror, Helena nomine, nupsit Juliano Cæsari,* C *Galli fratri, in Gallia Viennæ, cum Julianus quinquennalia daret, anno* CCCLX *vita functa. Utriusque sororis corpus e regionibus tam longinquis ad Urbem delatum est, et in mausoleo S. Constantiæ sororis depositum. Quod, idem Ammianus lib.* 21 *his verbis indicat :* Inter quæ Julianus Helenæ conjugis defunctæ suprema miserat Romam, in suburbano via Nomentana condenda : ubi uxor quoque Galli, quondam soror ejus, sepulta est Constantina. *Reperti ibidem prope mausoleum, sive ecclesiam, S. Constantiæ, varii sarcophagi marmorei sunt apud Bosium et Aringhum studiosa artificum manu sculpti et typis excusi : quos hi arbitrantur condendis cadaveribus dictarum S. Constantiæ sororum, aliarumque virorum illustrium adhibitos.*

ejus sorores Constantina

et Helena,

in mausoleo S. Constantiæ sepultæ

21 *Hæc de sororibus S. Constantiæ dicenda fuere, quod* S. Constantia *Virgo subinde, ut supra ex S. Aldelmo ostendimus, appellata sit* Constantina, *et ipsa bis nupta* Constantina *reperitur etiam apud auctores* Constantia *nuncupata. Ita* XX *Octobris in Vita S. Artemii sub Constantino et Constantio Ducis, ac sub Juliano martyrium adepti, dicitur* Constantius Gallo dedisse uxorem suam sororem Constantiam, ut res esset firmior et cautior. *In MS. Græco,* προχειρισάμενος γυναῖκα αἰ τῷ ζεύγνυσι τὴν ἀδελφὴν ἑαυτοῦ Κωνσταντίαν πίστεως καὶ βεβαιότητος χάριν. *Cujus item obitus in eadem Vita ita refertur :* Atque Constantia quidem D statim profecta est, ut fratrem prior conveniret, et in animo habens rogare pro marito, ut nihil grave in eum statueret. Cum autem prompto et alacri animi studio iter iniisset, inter eundum incidit in morbum. Et cum adscendisset in Bithyniam, in quadam ejus statione, quæ Gallicana dicitur, est mortua. *Quo loco in MS. Græco* Constantina *legitur :* Ἡ μὲν οὖν Κωνσταντῖνα προτέρου ἐξώρμησε προεντυχεῖν τῷ ἀδελφῷ, καὶ δεηθῆναι τούτου ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς προθυμουμένη *etc. Mortua autem est, ut diximus, anno* CCCLIV, *quando Liberius Papa adhuc in summa quiete regebat Ecclesiam : qui anno sequenti* CCCLV *a Constantio ad Mediolanense Concilium evocatus, atque inde in exilium cum aliis orthodoxis Episcopis ejectus, Beroeæ biennium vixit, et postquam terrore ac fraude Arianorum compulsus damnationi S. Athanasii subscripsit, remissus ad Sedem suam, ut S. Hieronymus in Chronico loquitur,* Romam quasi victor intravit. *At post Ariminense Concilium anno* CCCLIX *habitum, ab Urbe iterum extorris factus, ad S. Constantiam confugit, atque apud eam delituit, uti erudite observat Baronius; quem consule, ad an.* 357 *num.* 57 *et* 359 *num.* 46 *et* 47. *Denique Constantius Imperator, ultimus fratrum ac sororum S. Constantiæ mortuus est,* E III *Nonas Novemb. anni* CCCLXI, *et Constantinopoli sepultus, solusque dein imperavit Julianus eorum patruelis, anno præcedenti a militibus Augustus acclamatus. Hic ejuratis fidei Christianæ sacramentis omnibus, idolorum fana reseravit, sub quo varii martyrii palmam promeriti sunt : interque eos SS. Joannes et Paulus, olim S. Constantiæ famuli domestici, ac S. Gallicanus pater SS. Atticæ et Artemiæ : ad quod usque tempus has tres Virgines, aut omnes aut earum unam alteramve vixisse arbitramur, ac vidisse sub Joviano ac Valentiniano fidem Christianam clausis idolorum delubris restitutam.*

AUCTORE G. H.

mortua an. 354

Apud S. Constantiam delitescit Liberius Papa an. 359.

§ III. SS. *Constantiæ, Atticæ et Artemiæ reliquiæ, memoria in Martyrologiis.*

Inter antiqua monumenta, pietatem S. Constantiæ testantia, fuit quædam inscriptio in apside ecclesiæ S. Agnetis posita, carmine acrosticho exprimens hæc verba : Constantina Deo, *scilicet hoc S. Agnetis templum extruxit. At carmina illa apud Bibliothecam Vaticanam transcripta, hoc titulo prænotantur :* Versus Constantiæ Constantini filiæ, scripti in apside basilicæ, quam condidit in honorem S. Agnetis. *Extant hi versus excusi apud Janum Gruterum inter Inscriptiones antiquas Imperii Romani in Appendicula pag.* 1161 *num.* 9, *apud Baronium ad an.* 360, *sed in Appendice tomi* 3 F *initio editi, apud Bosium et Aringhum, atque apud Tristanum tomo* 3 *Commentario* 102, *qui litteras acrostichas hac methodo distinxit :*

Inscriptio in æde S. Agnetis de S. Constantia.

Constantina Deum venerans, Christoque dicata,
Omnibus impensis devota mente paratis,
Numine divino multum Christoque juvante,
Sacravit templum victricis Virginis Agnes :
Templorum quæ vicit opus, terrenaque cuncta,
Aurea quæ rutilat summi fastigia tecti,
Nomen enim Christi celebratur sedibus istis
Tartaream solus potuit qui vincere mortem,
Invectus cælo, solusque inferre triumphum.
Nomen adhuc referens et corpus et omnia membra,
A mortis tenebris et cæca nocte levata,
Dignum igitur munus Martyr, devotaque Christo
Ex opibus nostris per secula longa tenebis.
O felix Virgo memorandi nominis Agnes.

Iidem versus a nonnullis tribuuntur S. Damaso, interque ejus carmina sæpius recusi : qui potius post aliquot secula videntur compositi, cum nomina Constantiæ et Constantinæ non exacte distinguerentur.

23 *Aliam supra templi S. Constantiæ portam legi inscriptionem*

ex his Constantina etiam Constantia scribitur

A *inscriptionem tradunt Bosius et Aringhus : qua aiunt indicari* ejusdem B. Constantiæ et SS. Atticæ, Artemiæ, et Emerentianæ corpora inde olim extracta, ab Alexandro Papa IV, qui eamdem Ecclesiam solenni ritu consecravit, sub altari perhonorifice reposita fuisse. *De S. Emerentiana collactanea S. Agnetis, atque ad hujus tumulum lapidibus obruta, egimus* XXIII *Januarii. Sedit autem Alexander Papa IV ab an.* CIƆCCLIV *ad* CIƆCCLXI, *quem asserit Ciaconius* altare B. Constantiæ consecrasse. *Addunt iidem auctores,* pretiosa hæc pignora in lucem iterum prodiisse, cum eidem reficiendo exornandoque insisteret Cardinalis Sfondratus, *videlicet Paulus Æmilius, Gregorii* XIV *nepos, qui majorem aram reparavit, ædemque insigni laqueari exornavit.*

AUCTORE G. H. Corpora SS. Constantiæ, Atticæ et Artemiæ sub altari deposita.

24 *Antonius Gallonius in Historia Sanct. Virginum Romanarum, observatione 2 ad Vitam S. Constantiæ ait, ejusdem* sanctæ Virginis reliquias in diversis ecclesiis adservari, magnam corporis partem, in templo eidem S. Constantiæ via Nomentana dicato, in magna veneratione haberi depositam ; caput vero alterumque brachium esse in templo S. Petri ad Vincula, dentem in S. Clementis, velum denique cum parte pellis in S. Petri, et nonnullas alias particulas in aliis ecclesiis. Corpus præterea venerabilis Artemiæ adhuc haberi in S. Constantiæ æde. *de corpore sororis* B *Atticæ silet. Ejusdem S. Constantiæ corpus sub Theodosio Magno Roma Constantinopolim translatum fuisse arbitratur Tristanus ob hæc Idatii in fastis Consularibus verba :* Merobaude et Saturnino Coss. *(is est annus* CCCLXXXIII) Ipso anno ingressum est Constantinopolim corpus Constantiæ filiæ Augusti die II Idus Septembris. *Verum hic arbitramur intelligi hîs nuptam Constantinam et olim Ponticarum provinciarum Reginam, quam præter Acta S. Artemii indicata, Zosimus, Zonaras et Cedrenus etiam Constantinam appellant.*

S. Constantiæ reliquiæ in variis ecclesiis.

25 *Nomen S. Constantiæ ad varios dies Fastis sacris et Catalogis Sanctorum adscriptum est. Petrus Equilinus, cum lib. 3 cap. 33 de S. Agnete secundo, ut appellatur, egisset ad* XXVIII *Januarii, cap. 34 sub hoc titulo,* De S. Constantia Virgine, *de eadem agit, elogio potissimum ex Vita S. Agnetis decerpto, nulla facta SS. Atticæ et Artemiæ mentione. Eadem S. Constantia Virgo relata est ad* XVII *Februarii a Constantio Felicio, et Francisco Lahierio in Menologio Virginum, citatis Kalendariis Germanicis, additque Lahierius vita functam esse circa annum* CCCXXXVI, *quod supra rejecimus. Idem Lahierius ad* XVIII *Februarii,* C *quo asserit ab aliis coli S. Constantiam, refert SS. Atticam et Artemiam sorores Virgines, quas censet circa an.* CCCL *e vita migrasse. Has una cum S. Constantia eodem* XVIII *Februarii festiva celebritate honorari tradit ante memoratus Gallonius in Historia sanctarum Virginum Romanarum. Eo certe die S. Constantiam mortuam supra ex Actis MSS. diximus : quo etiam adscripta est Kalendario, Petri Canisii catechismo et precibus præfixo et Catalogo generali Ferrarii his verbis :* Romæ S. Constantiæ Virginis, Constantini Magni filiæ. *At* XXV *Februarii de tribus hisce sanctis Virginibus officium Ecclesiasticum recitari Romæ in Ecclesia S. Petri testatur Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis urbis Romæ, regione 2, ecclesia 62, quæ est S. Constantiæ via Nomentana, ubi una de Attica et Artemia, quas et Sanctas appellat, et S. Gallicano earum parente fusius agit. Eodem itidem die nomen S. Constantiæ inscriptum est Ephemeridibus historicis Felicii, et Kalendario Aurei precum libelli Ingolstadii excusi.* D

Colitur S. Constantia 28 Janu.

et 17 Feb.

et cum SS. Attica et Artemia 18 Febr.

et 25 Feb.

26 *At* XXV *Junii, quo Martyrio coronatus S. Gallicanus, memoriam harum trium Virginum inscripsit Greven Carthusianus Auctario Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *edito, ubi hæc habet :* Constantiæ Virginis filiæ Constantini Magni Imperatoris, Arthicæ et Arthemiæ filiarum S. Gallicani Martyris. *Eodem die longiori encomio eas celebrat Canisius in Martyrologio Germanico an.* 1573 *et* 1599 *excuso.* Item, *inquit,* sanctæ Virginis Constantiæ, Imperatoris Constantini Magni filiæ : quæ cum esset lepra infecta, apud S. Agnetis sepulchrum sanitatem consecuta, deinceps cum Arthica, Arthemia et multis aliis Virginibus Deo servivit in monasterio supra cœmeterium S. Agnetis extructo. Per hujus intercessionem ad fidem Gallicanus conversus est, et continentiam amplecti vovit, si victor e bello rediret. Qui victoria potitus, non solum fidem Christi sed etiam castitatem professus est. Constantia vero post vitam sancte peractam in pace obdormivit, et apud S. Agnetem fuit sepulta. Item SS. Arthicæ et Arthemiæ Virginum, S. Gallicani filiarum, quæ a S. Constantia conversæ sunt. *Hæc ibi. At dictum monasterium longo post obitum S. Constantiæ decursu temporum nobilissimum ac celeberrimum Romanarum Virginum domicilium extitit, cujus Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Leonis Papæ III meminit his verbis :* Verum et Leo in monasterio S. Agnetis, quod ponitur foris portam Nomentanam, fecit canistra ex argento pensantia libras quinque. *Ejusdem* monasterii *testatur Bosius et ex eo Aringhus,* vestigia adhuc superesse, et ipsummet insuper aditum, qui ex eo ad cœmeterium patebat. F

et 25 Junii.

E

Mentio monasterii S. Agnetis.

DE S. FLAVIANO

EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO MARTYRE,

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. *Episcopatus S. Flaviano delatus. Odium Imperatoris in eum et Chrysaphii eunuchi.*

AN. CHR. CCCCXLIX. XVIII FEBRU.

Sanctus Pater noster Flavianus primum Constantinopoli sanctæ Dei Ecclesiæ Presbyter, per continentiam et omnibus exornatam virtutibus vitam, Dei consilio, suffragio Imperatoris et Senatus, sacræque Synodi sententia, creatus est et consecratus ejusdem Ecclesiæ Patriarcha. *Id extat ejus elogium in Græcorum Menæis, et apud Maximum Cytheræum. Nicephorus Callistus lib.* 14 *hist. Eccl. cap.* 47, Proclo, *inquit,* successit Flavianus, sacrorum donariorum Ecclesiæ magnæ custos, dignitate Presbyter, vita autem cœlesti præclarus. *A Cedreno anno* 39 *Theodosii dicitur* Σκευοφύλαξ vasorum custos magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ : *atque additur in Historia Theophanis,* ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ ἐνάρετος, vir sacris præstans, et ornatus virtute.

S. Flavianus e Presbytero, et Custode donariorum ecclesiæ, Episcopus Constantinopolitanus,

2 *Eo autem tempore in aula Theodosii degebat* eunuchus Chrysaphius, *qui, testibus Theophane et Nicephoro,* multum apud Imperatorem auctoritate valuit. Hic cum minus gratam haberet Flaviani ordinationem, suggessit Imperatori, ut Patriarchæ significaret, quo ille electionis seu consecrationis gratia, aliquod sibi benedictionis loco mitteret munus. Cui Divus Flavianus panes puros misit. Chrysaphius contra aureum benedictionis donum mittendum esse contendit. Cui Patriarcha respondit, non esse sibi talium rerum copiam, nisi forte ad hoc sacris uteretur templi donariis. Ipsum vero Chrysaphium optime nosse, Ecclesiæ sacra vasa Deo et pauperibus esse consecrata.

Chrysaphio munus postulanti,

panes mittit.

A consecrata. His verbis offensus Chrysaphius est. *Hæc illi duo. At contra Evagrius, qui altero solum post S. Flavianum seculo vixit, lib. 2 Histor. Eccl. cap. 2 refert,* Flavianum Chrysaphio, aurum pro ejus ad episcopatum ordinatione postulanti, sacra Ecclesiæ vasa, quo eum pudore suffunderet, misisse. *Quid vero deinde ex infenso contra S. Flavianum animo egerit Chrysaphius, ita narrat Nicephorus, et fere ex Theophane.*

an etiam ecclesiæ vasa?

3 Porro Pulcheria Augusta horum omnino conscia non erat. Chrysaphius interim invidia percitus, omnem movit lapidem, ut Patriarcham Sede sua deturbaret. Cum autem id, Pulcheria summam rerum administrante, fieri non posse videret; Eudociam Augustam sollicitavit, eamque paullatim adversus Pulcheriam, quæ ei instar matris fuerat, concitans, suadere cœpit, ut Præpositum illi ademptum, sibi adscisceret. Præpositus enim Pulcheriæ parebat, ut quæ rerum summam administraret. Eudocia non parum Imperatoris tentavit animum, ut Præpositum a Pulcheria abduceret. At ille persuaderi id sibi passus non est, petitionem Eudociæ refellens, quod Pulcheria soror ejus in Imperio genita atque educata esset, et quam optime rempublicam administraret.

Ut S. Pulcheria a regimine amoveretur,

B Postquam Chrysaphio cœptum id non successit, aliud est expertus, et rursum Eudociæ molestus fuit, Imperatorem ut instigaret, quo ille Patriarchæ secreto insinuaret, ut Pulcheriam Diaconissam ordinaret. Hoc Eudocia cum ageret, frequenti suggestione tandem mitissimum Imperatoris animum flexit. Nam et lapidem aquæ gutta frequentius decidens excavare solet. Theodosius Patriarchæ ad se vocato arcanum id indicavit. Et ille in mœrorem conjectus, Imperatori quidem, quod ei gratum esset, facturus esse visus est; Pulcheriam autem litteris secretioribus certiorem fecit, ut nequaquam in conspectum ejus veniret: ne scilicet, quod et sibi ipsi et illi parum gratum esset, cogeretur facere. Pulcheria statim quid ageretur intelligens, Præpositum transire ad Eudociam jussit: et ipsa urbe egressa, ad Septimum tranquillam privata vitam egit. Imperator autem et Eudocia Flaviano deinceps, quod arcanum illud consilium propalasset, maxime succensuerunt. Pulcheria ad hunc modum ejecta per Eudociæ manus respublica administrabatur. *Hæc Nicephorus. Fuit autem Eudocia uxor Theodosii Imperatoris, a S. Pulcheria in fide Christiana instructa, atque ad nuptias illas promota, cum esset Leontii Philosophi filia, uti fuse lateque dictum est* VIII *Januarii § 8 Vitæ S. Attici Episcopi Constantinopolitani, qui eam baptizavit.*

jussus ab Imperatore eam Diaconissam ordinare,

secreto eam monet,

ideoque incurrit odium Imperatoris

C

§ II. *Synodus provincialis Constantinopoli a S. Flaviano habita. Hæresis Eutychiana detecta et damnata.*

Hæc cum sic gererentur *(ita pergit Nicephorus)* Flavianus Synodum provincialem Constantinopoli coegit, ad quam quadraginta Episcopi venerunt. *Extant gesta hujus Synodi variis actionibus comprehensa, et Concilii Œcumenici* IV *Chalcedone habiti actioni primæ inserta: ubi tamen leguntur tantum* Episcopi triginta duo, *et* Archimandritæ viginti quatuor, *qui actioni septimæ subscripserunt. Verum inter illos non refertur* Florentinus Metropolita Sardium, *in cujus gratiam Synodus ea in initio collecta videtur: quæ sic incipit:* Consulibus Flavio Zenone et Posthumiano viris clarissimis, *id est anno* CCCCXLVIII, sub die sexto Idus Novembris, in Christianissima et regia urbe Constantinopoli, nova Roma, congregata sancta et magna Synodo, reperta in prædicta magnificentissima urbe, in secretario Episcopii, præsidente sanctissimo et beatissimo Archiepiscopo Flaviano, recitata est relatio, directa a Florentio beatissimo

Synodum Constantinopoli cogit

nonnullis Episcoporum dijudicat.

D Episcopo Sardium metropolis provinciæ Lydorum, et sub eo constitutis reverendissimis Episcopis Joanne et Cossinio, præsentibus etiam Clericis his, qui easdem relationes detulerunt, palamque edita est forma eorum, quæ lecta erant. *Inter Episcopos septimæ actioni hujus Synodi subscribentes, sunt* Cossinius Episcopus Hierocæsareæ *urbis Lydorum,* et Joannes Episcopus Hyrcanorum civitatis *in eadem Lydia, cui post Eratosthenem Stephanus de Urbibus et Strabo lib.* 13 *Geographiæ adscribunt* Ὑρκάνιον πεδίον, Hyrcanium campum, sic appellatum a colonis ex Hyrcania eo adductis. *At* Florentius Episcopus Sardium Lydiæ metropolis *subscripsit Concilio Chalcedonensi, in quo et interpretem egit Juliani Episcopi vices S. Leonis Pontificis Romani gerentis.*

AUCTORE G. H.

5 *Interfuit cum S. Flaviano huic Synodo Constantinopolitanæ* Eusebius Episcopus Dorylæi *in Phrygia salutari,* unus de considentibus constitutus, *qui tamen inter Episcopos septimæ Actioni subscribentes non reperitur. Hic autem* Episcopus, *ut tradit Nicephorus,* quod familiaris esset Eutycheti, de fide aliquando cum eo collocutus, eum non recte sentire animadvertit, eaque de re libellum Flaviano Patriarchæ obtulit, *qui Synodo præsidebat. Eum Flavianus ad cognoscendam caussam Eutychetis legi mandavit, eoque lecto dixit:* Stupefaciunt quidem nos, quæ lecta sunt, eo quod talis ingeritur reprehensio reverendissimo Presbytero et Archimandritæ Eutycheti. Tamen dignetur tua reverentia convenire eum et disputare cum eo de recta fide, et si pro vero invenietur non recta sentiens, tunc vocabitur in sancto Concilio, ut suam tueatur caussam. *At renuente Eusebio Episcopo convenire Eutychetem, iterum instituit S. Flavianus:* Patiatur nos, *inquit,* tua reverentia, iterumque fatigationem sustineat usque ad monasterium, et quæ condecent, loquatur ei, et quæ ad pacem pertinent, ut non aliqua rursus commotio et conturbatio oriatur sanctis Ecclesiis Christi. *Verum Eusebio nihilominus instante, ut Eutyches coram accerseretur, missi sunt Joannes Presbyter et Andreas Diaconus: ac deinde* XV *Novembris, a Patribus Actione tertia congregatis allegati ad eum sunt Mamas et Theophilus Presbyteri, atque his reversis Memnon sacrorum vasorum custos, et Epiphanius, et Germanus Diaconus. Die demum insequenti,* XVI *Novemb. ad Synodum pro Actione* IV *collectam venit Abrahamus Archimandrita, retulitque Eutychetem ob ingravescentem morbum venire non posse. Cui inter alia S. Flavianus hæc respondit:* Quomodo, rogo te, est possibile, pro altero accusato alterum respondere? Adveniat huc, ad Patres veniet et ad fratres, non ad ignorantes eum, imo hactenus in amicitia permanentes. Si Nestorio adversante veritati pro veritate iste ingressus est, quanto magis nunc debet pro veritate et pro semetipso ingredi? Homines sumus, multi et magni scandalizati sunt, et per imprudentiam et imperitiam decepti sunt, putantes se recta sapere. Pœnitentia non affert confusionem, sed permanere in peccato opprobrium est. Adveniat, et confitenti ei delictum, et anathematizanti, dabimus pro præcedentibus veniam, et de futuris nos et sanctam Synodum muniat; quod similia expositionibus sanctorum Patrum sapiat, et præter has postmodum neque doceat aliquos, neque in aliquorum præsentia disputet. Numquid ego dispersionem vestram volo? Absit, et non magis congregari vos? Inimicorum est dispergere, patrum autem colligere.

Eutychetem de hæresi accusatum

E

primum vult privatim moneri,

tum per varios accersiri curat,

F

et per alterum vices ejus supplentem paterne monet:

6 *Scripserat Eutyches de sua hæresi libros, eosque ad diversa monasteria miserat eo fine, ut subscriptione Archimandritarum et monachorum approbarentur. Quod cum S. Flavianus testimonio Abrahami in Septimo Presbyteri verum esse cognovisset, ablegavit ex Synodo diversos ad diversa monasteria, qui missum ob Euty-*

libros Eutychetis de hæresi varius volutos inquiri mandat.

A *chete librum inquirerent et ad Synodum deferrent. Hi inquisitione facta retulerunt* XVII *Novembris, uti actione quinta habetur, varios Archimandritas volumen fidei ab Eutychete missum accepisse, sed subscribere noluisse. Cum itaque Episcopus Eusebius instaret, Eutychetem ex scriptis suis damnandum esse, respondit S. Flavianus* : Sufficiunt quidem universa, quæ adversus Eutychetem deposita sunt, ad ostendendum, quia aliena a recta fide sapit, et conturbare festinavit Ecclesiam; quatenus amodo jam vindictæ canonicæ subjaceret, atque alienaretur et a sacerdotali qua fungitur dignitate, et a principatu monasterii. Propter pleniorem vero examinationem et postulatas ab eo præstamus inducias : sic enim occurrens, in faciem confundetur. Si vero secundum propriam promissionem Eutyches minime occurrerit proxima secunda feria, id est, XXII die præsentis mensis Novembris, privabitur omnino et presbyterii dignitate et alienabitur præesse monasterio.

AUCTORE G. H.

condemnationem differt.

7 *Interea refugit Eutyches more hæreticorum ad Theodosium Imperatorem, atque, uti advertit Liberatus Diaconus in Breviario de caussa Nestoriana et Eutychiana*, per Chrysaphium eunuchum, quem Eutyches de sacro fonte susceperat, ab Imperatore impetravit, ut cum Florentio Patricio et magno Silentiario Concilium illud Flaviani ingrederetur : *quod factum est statuto die* XXII *Novembris, quando militari manu cinctus venit Eutyches, et post longas tergiversationes et verborum technas, quæ actione septima describuntur, coactus prodere quid sentiret, tandem blasphemam hæresim elocutus est* : Confiteor, *inquiens*, ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem vero, unam naturam confiteor. *Et reperto post variam inquisitionem indurato ejus animo, nomine Synodi hanc in eum sententiam S. Flavianus protulit* : Per omnia Eutyches quondam Presbyter et Archimandrita, et ex his quæ antea acta sunt, et nunc propriis ejus confessionibus, Valentini et Apollinaris perversitate repertus est ægrotare, et eorum blasphemias incommutabiliter sequi : qui nec nostram reverens persuasionem atque doctrinam, rectis voluit consentire dogmatibus. Unde lacrymantes et gementes perfectam ejus perditionem, decrevimus per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum, extraneum eum esse ab omni officio sacerdotali, et a nostra communione et primatu monasterii; scientibus hoc omnibus, qui postea colloquentur ei, et ad eum convenerint, quoniam rei erunt et ipsi pœnæ excommunicationis, ut qui non declinaverint confabulationes ejus. Flavianus Episcopus Constantinopolis novæ Romæ judicans subscripsi. *Quo etiam modo alii Episcopi et Archimandritæ subscripserunt. Et hæc sufficiant de ea Synodo pauca, e quibus S. Flaviani virtutes maxime elucent, reliquis ne fastidium lectori pariatur, omissis.*

B

Eutychetem inter milites comparentem,

et Christi duas naturas negantem,

in Synodo lacrymans condemnat :

C

8 *S. Flavianus de rebus in Synodo gestis mox per epistolam certiorem reddidit S. Leonem Romanum Pontificem, cupiens ab eo haberi rata, quæ ipse una cum aliis Episcopis contra Eutychetem statuisset. Extat ea cum aliis in prima parte Concilii Chalcedonensis sub hoc exordio* : Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas ejus sagittas. *Eutyches quoque subdolus et mendaciorum plenus scripsit litteras ad S. Leonem, quas per regios ministros, litteris S. Flaviani malitiose detentis, citius Romam deferri curavit : quibus acceptis S. Leo missa epistola, quæ num. 8 habetur, admonuit S. Flavianum*, ut plenissima relatione significaret, quid contra antiquam fidem novitatis emerserit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. *Scripsit mox aliam epistolam S. Flavianus, cujus hoc est exordium* . Pietate et recta prædicatione verbi veritatis nihil honorabilius Sacerdotibus. *In hac epistola, quæ Eutyches post suam condemnationem temere tentavit, palam facit Flavianus, et scripta ab eo mendacia redarguit : post quæ ita perorat, ostendens quantam vim sciat inesse litteris Apostolicis* . Commotus itaque, *inquit*, sanctissime Pater, in his omnibus quæ ab eo præsumpta sunt, et ob ea, quæ in nos et sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit : propriamque faciens communem caussam et sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decernere damnationem adversus eum regulariter factam et per propria scripta dignare : confortare autem et piissimi et Christo deditissimi nostri Imperatoris fidem. Caussa enim eget solummodo vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere. Sic enim hæresis, quæ surrexit, et turbæ, quæ propter eum factæ sunt, facillime destruentur, Deo cooperante, per vestras sacratissimas litteras. Removebitur autem et Concilium, quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesiæ.

S. Leonem Papam de omnibus certiorem facit,

D

ejusque litteris Apostolicis fidit :

9 *Hæc Flavianus. At S. Leo lectis hisce litteris et synodalibus Actis, cognitisque omnibus contra Eutychetem a S. Flaviano et synodo gestis, agnovit imposturam nefandi hæresiarchæ, atque præclaram epistolam de fide Catholica et Verbi Incarnatione adversus hanc hæresim ad S. Flavianum scripsit, cujus hoc est exordium* : Lectis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum Episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit, atque contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus. *Extat epistola ea tamquam Catholica et omnibus omnium Ecclesiarum Antistitibus communicanda, Concilii Chalcedonensis actioni secundæ inserta: quam Patres et varia Concilia summis sunt præconiis et acclamationibus prosecuti.* Data *autem* est Idibus Junii, Asterio et Protogene VV. CC. Coss. *anno* CCCCXLIX.

quas misit varias S. Leo.

E

§ III. *Pseudo-synodus Ephesina contra S. Flavianum. Hujus iniqua Dioscoro auctore damnatio.*

Interea Chrysaphius eunuchus S. Flaviano offensus, pro Eutychete nullum non movit lapidem, ut Acta Synodi Constantinopolitanæ irrita redderet, et in ipsum Flavianum damnationis converteret pœnam. Resumpta est ergo in Baptisterio majoris ecclesiæ Constantinopolitanæ Synodus, V *Idus mensis Aprilis anni* CCCCXLIX, *cui triginta interfuerunt Episcopi, et Florentius Patricius ut interesset ab Imperatore missus est, ac Thalassius Episcopus Cæsareæ Cappadociæ Synodo præsidere jussus. Intruduntur reclamantibus Episcopis et præter Synodorum consuetudinem tres monachi, qui Eutychetem propugnarent. Releguntur acta, retractantur testimonia, in singula diligenter inquiritur. Verum omnis adversa suspicio recidit in auctorem : nam quo accuratius explorata sunt omnia, eo clarius incorrupta S. Flaviani fides enituit, et nequissima fraus fallaciaque Eutychetis detecta est. Quæ omnia accurate conscripta sunt, et primæ Actioni Concilii Chalcedonensis intexta. His ita in favorem S. Flaviani peractis, alias calumnias excogitavit Eutyches, clamitans S. Flavianum eadem sapere cum Nestorio. Quare Imperator, ut tradit Liberatus dicto cap.* 11, *expetivit ab eo fidei confessionem manu ejus scriptam et subscriptam. Quam illi obtulit Flavianus ejusmodi, ut et Nestorio et ejus sectatoribus anathema diceret. Ipsum exemplum fidei Flaviani editum est par.* 1 *Concilii Chalcedonensis, et apud Liberatum Diaconum.*

In Synodo Constantinop. resumpta.

F

S. Flaviani acta approbantur,

confessionem fidei dat Imperatori.

11 Porro, *ut refert Nicephorus memorato cap.* 47 *libri* 14, ubi Episcopi acta et decreta legitima esse auctoritate

A auctoritate sua comprobarunt, Chrysaphius eunuchus, qui idem cum Eutychete sentiebat, cum contumeliam ferre nequiret, iram adversus Flavianum suam mirum in modum intendit, et Dioscoro Alexandrino impio illi indicavit, se illi in rebus, quæ ei placitæ essent, gratificaturum omnibus, si Eutychetem periclitantem defenderet; Flavianum autem et Eusebium Dorylæi Episcopum oppugnaret. Eodem etiam modo Eudociam Augustam excitavit, cum multa alia, tum ea potissimum dicendo, quæ ei a Pulcheria acerba accidissent, propterea quod Flavianus rem secreto sibi creditam, tectam tacitamque non servasset. Hi ambo Theodosium permovent, ut alteram Ephesi Synodum, quæ Eutychetis et Flaviani caussam disceptaret, celebrari jubeat, sententiarumque ferendarum judicium Dioscoro impio committat, eumdemque Synodo præficiat : copias etiam militares, quæ satis sint, mittat, quæ rem judicatam exequantur. *Hæc Nicephorus. Quæ vero secuta sint, tradit Liberatus Diaconus cap* 12 : Scripsit ergo Dioscorus Theodosio Imperatori, quia aliam fieri Synodum generalem oportet : et ut fieret persuasit Eutyches. Annuit Imperator : et dirigens sacram *(sic litteras Imperatorum appellabant)* Dioscoro in Alexandriam, præcepit, ut cum decem Metropo- B litanis Episcopis, quos, ut voluisset, ipse eligeret, veniret Ephesum : et congregato universali Concilio, Eutychetis caussam discuteret, jubens Barsumam Archimandritam interesse Concilio, et vices agere monachorum Orientales Episcopos accusantium. Fit Ephesi generale Concilium, ad quod convenerunt quidem Flavianus et Eutyches, sed judicandi, Juvenalis et Thalassius et omnes illi Metropolitani Episcopi cum suis Conciliis, et Judices Concilii Constantinopolitani, qui Eutychen damnaverant. Dioscorus vero secum habebat fortissimos milites Reip. cum monachis Barsumæ. Et sedentibus in basilica Dei genitris Mariæ illis Episcopis, Ecclesiæ Romanæ Diaconi vices habentes Papæ Leonis assidere non passi sunt, eo quod non fuerit data præsessio sanctæ Sedi eorum : insuper etiam, quod non lecta fuerat ad Flavianum epistola ejus per supra memoratos Legatos ad ipsam Synodum directa. *Hæc de indicta congregataque Synodo Liberatus : quæ plenius cum variis epistolis tum Imperatoris ad Synodum, Dioscorum, Barsumam aliosque, quam S. Leonis Papæ aliorumque referuntur cum Concilio Chalcedonensi edita, atque inde a Baronio in Annales Ecclesiasticos translata.*

expositus odio Chrysaphii,

Eudociæ Augustæ,

Imperatoris,

et Dioscori Alexandrini,

cum Eutychete citatur ad Pseudosynodum Ephesinam :

12 *Fuerat autem hæc Synodus Ephesina ad Kalendas Augustas indicta, cœpta vero quarto Idus ejusdem* C *mensis, a Græcis, teste Nicephoro,* λῃστρικὴ, prædatoria seu latrocinans, *dicta : ad quam ex suggestione Elpidii Comitis admissus est Eutyches, et probantibus Episcopis jussus caussam suam agere, et quæ de fide sentiret educere. A quo cum esset libellus fidei oblatus, atque in Synodo coram omnibus lectus, S. Flavianus petiit dari locum accusatori, juberique ingredi Eusebium Episcopum Dorylæi, sed repulsam passus est, et Eusebius vetitus admitti in Episcoporum consessum. Ita hæc postea coram Patribus in Concilio Chalcedonensi congregatis expostulavit, ubi culpa universa rejecta in Elpidium Comitem, atque ab hoc in Imperatorem jam mortuum, quasi is statuisset, non esse Flaviani aliquid petere, qui olim Judex, hac autem in Synodo reus assisteret judicandus; et contra Eutyches jam deberet esse accusator ejus, qui jam ante accusationis suæ munus implesset : sicque tum Eusebium quam Flavianum non acturos caussam in Eutychetem, sed judicandos in Synodo, vocatos esse ab Imperatore.*

non impetrat locum defensionis,

13 *Cum deinde Dioscorus, consentientibus nonnullis, voluisset legi, quæ adversus Eutychetem Constantinopoli facta essent; Julianus Sedis Apostolicæ Legatus refragatus est, dicens non permissurum se Acta legi, nisi prius S. Leonis Papæ epistola legeretur : id ipsum* D *quoque fieri debere contestatus est S. Hilarus, tum Diaconus, ejusdem Apostolicæ Sedis Legatus, at post obitum S. Leonis Pontifex Romanus. Opposuit impudens Eutyches, suspectos sibi redditos esse hos Legatos, quod apud S. Flavianum pransi essent. Repulsa igitur Legatorum petitione, Acta publice lecta sunt, et hæresis Eutychiana confirmata : exclamatumque ab iis, qui erant ex parte Dioscori,* Post adunationem non dicendas duas in Christo naturas, sed unam : dictumque anathema iis, qui duas admitterent naturas. *At reliqui Episcopi vim sibi illatam fuisse contestati sunt in Concilio Chalcedonensi, ubi actione prima has lugubres voces ediderunt :* Minabatur nobis damnatio, minæ exilii intendebantur : milites cum fustibus et gladiis instabant. Timebamus gladios et fustes. Ubi gladius et fustes, qualis Synodus est? *et deinde,* Surrexerunt omnes Ægyptii, et monachi qui sequebantur, Barsumas et omnis turba et cœperunt dicere : Eum qui dicit duas naturas, in duo incidite, qui dicit duas naturas, Nestorianus est. *Hac vi perculsi, præcipites in ruinam inducti sunt Episcopi præcipui, Domnus Antiochenus, Juvenalis Hierosolymitanus, Stephanus Ephesinus, Thalassius Cæsareæ Cappadociæ aliique, et frustra reclamante S. Flaviano, et contestante se non esse auditum, sua subscriptione* E *ratum habuerunt Eutychetis absolutionem.*

rejectis ob ipsum Legatis S. Leonis,

AUCTORE G. B.

et hæresi Eutychiana per vim defensa,

frustra reclamat :

14 *His ita gestis ad majora scelera ostensa est via; qua scilicet S. Flavianus, Eutychete ita absoluto, hæreseos condemnaretur. Acta igitur prioris Synodi Ephesinæ contra Nestorium relecta sunt, et ab hac Synodo approbata. Quibus subjunxit hanc damnationis sententiam Dioscorus :* Quoniam sancta et magna Synodus, quæ jam dudum in Nicæa congregata est per voluntatem Dei, rectam nostram et immaculatam fidem exposuit, quam et nuper hic congregata sancta Synodus confirmavit, et hanc solam regulam teneri et in Ecclesia tradi definivit, ordinans et hoc, quatenus nulli liceat alteram fidem præter hanc vel exponere et inquirere, vel innovare, aut penitus commovere de nostra venerabili religione : eos autem, qui præter hæc tentant aut sapere aut quærere aut componere, aut omnino quæ ordinata sunt, retractare, certis subjacere damnationibus; ita ut si Episcopi sint, alieni sint ab Episcopatu, et Clerici a clericatu; si vero laici, priventur communione. Hæc namque ex supra lectis monumentis didicimus. Apparent vero (sicut omnis vestra sanctitas et universalis Synodus prævidet) omnia pene renovantes et immutantes Flavianus quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopus et Eusebius Dorylæi, et scandali et conturbationis facti occasio sanctissimis Ecclesiis et ubi- F que Catholicis populis : certum est hos ex semetipsis subjacere Synodicis olim a sanctis Patribus definitis damnationibus. Unde et nos, quæ eorum sunt, confirmantes, memoratos, id est, Flavianum et Eusebium, ab omni sacerdotali et Episcopali dignitate esse judicamus alienos. Confiteatur vero unusquisque religiosissimorum Episcoporum suam propriam voluntatem, et manifestam hanc faciat sub fide monumentorum. Universa autem, quæ acta sunt hodie, innotescant piissimis Christi amantissimis Imperatoribus.

damnatur hæresi a Dioscoro ci afficta,

15 *Hactenus impia Dioscori sententia. Quæ deinde secuta sunt, retulerunt Episcopi Chalcedone congregati, ubi hæc adduntur actione prima :* Tunc Flavianus dixit : Appello a te. Hilarus Diaconus Romanæ Ecclesiæ dixit. Contradicitur. Tunc Onesiphorus Episcopus Iconii tollens secum alios Episcopos, surrexit et tenuit genua ipsius Dioscori, dicens : Noli per vestigia reverentiæ vestræ. Nihil dignum damnatione egit Flavianus : si autem reprehensione dignus est, reprehendatur. Exurgens de throno Dioscorus stans super

et vi ab aliis Episcopis extorto consensu :

AUCTORE G. H.

A super scabellum suum dixit : Etiamsi lingua mihi præcidatur, aliam vocem non emitto. Cumque persisterent Episcopi, tenentes genua ejus, et rogantes eum, emisit Dioscorus hanc vocem : Ubi sunt Comites? Ingressi autem sunt Comites, et introduxerunt Proconsulem cum multitudine magna et catenis. Propter quod unusquisque nostrum subscripsit: *quorum nomina usque ad nonaginta sex magna cum eorum ignominia extant in Chalcedonensi Concilio repetita : quando ita contestatus est Acacius Episcopus :* Puræ chartæ subscripsimus compulsi et violenter, et multa mala perpessi, nolentes, sed et per potentiam oppressi subnotavimus. Usque enim ad vesperam tenuerunt nos recludentes in ecclesia, et ægrotantes nos neque quiescere permiserunt neque concedere, ut aliquantulum refocillaremur, sed milites nobis cum fustibus et gladiis imposuerunt, et sic nos fecerunt subnotare. *Hæc ibi.*

16 *S. Leo Papa certior factus per S. Hilarum Diaconum fuga elapsum, hæc ad S. Pulcheriam scripsit:* Et ii quidem Legati, qui *a nobis* missi sunt (quorumque unus vim Alexandrini Episcopi omnia sibi vendicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit) reclamarunt in Synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio quam furori, protestantes ea quæ per vim metumque gererentur, sacramentis Ecclesiæ, et ipsi Symbolo ab Apostolis instituto præjudicare non posse, nec se ab illa fide ulla injuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam e Sede B. Petri Apostoli ad sanctam Synodum detulissent. *Hæc S. Leo ad S. Pulcheriam, eademque habet ad Theodosium, nec non ipse Hilarus ad eamdem Pulcheriam. Extant hæ epistolæ par.* 1 *Concilii Chalcedonensis cum aliquot ejusdem Leonis ad S. Flavianum, quarum unam hic apponimus.*

S. Leo Papa detestatur eam Synodum.

B

Flaviano carissimo fratri Leo Episcopus.

Quæ et quanta dilectio tua pro Catholicæ fidei defensione patiatur, per Diaconum, qui ab Epheso furtim est lapsus, cognovimus. Et licet magnificemus Deum, qui te gratiæ suæ virtute confortat; necesse est tamen dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur, et ipsa totius Ecclesiæ fundamenta quatiuntur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium, scire debet fraternitas tua, nos pro communi caussa nihil eorum, quæ agenda sunt, præterire, ut primitus ad ea, quæ universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Sin est, ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriam non dubitat profutura. Perlator C sane hujus brevis epistolæ fideli sermone poterit enarrare, quidquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei et caritatis intendimus. Data III Kalend. Octob. Asterio et Protogeno viris clariss. Coss. *Quo tempore quod ignorabat S. Leo, martyrii palmam assecutus jam erat S. Flavianus.*

et S. Flaviano consolatorias mittit

§ IV. S. *Flaviani impia depositio, verbera, carceres, exilium, martyrium.*

E*vagrius lib.* 1 *Histor. Eccl. cap.* 10 *describit vesanum Ephesi conciliabulum, τὸ παράλογον ἐν Ἐφέσῳ συνέδριον, enumeratque varios Episcopos sua dignitate ac Sede Episcopali privatos. Hi fere sunt S. Flavianus, de quo hic agimus, ejusque in damnatione socius, Eusebius Dorylæi; tum Ibas Edessæ, Daniel Carræ, Irenæus Tyri, Aquilinus Bibli, Theodoretus Cyri, nec non et Domnus Ecclesiæ Antiochenæ Antistes, cui lapsum (nam ante Eutycheti faverat) olim prædixerat S. Euthymius, uti in hujus Vita legitur* 20 *Januarii, cap.* 9, *num.* 56. *Quanti vero Theodoretus æstimarit S. Flavianum, indicat sequenti epistola eidem Flaviano inscripta, quæ tomo* 3 *operum inter ejusdem epistolas*

S. Flavianus Sede Episcopali dejectus, cum aliis;

a Theodoreto illustri encomio exhortatur,

num. 11 *extat, estque ejusmodi :* Lumen te orbis clarissimum exhibuit universorum Conditor et Moderator, obscuramque noctem in puram meridiem convertit. Et quemadmodum juxta portus in specula positus ignis noctenavigantibus aditum portus ostendit, sic sanctitatis tuæ radius pietatis caussa vexatis maxima consolatio illuxit, et Apostolicæ fidei portum patefecit : ac scientes pariter lætitia replevit, ignaros a scopulis liberavit. Ego vero pro ceteris bonorum Largitorem laudo, strenuum nactus defensorem, qui divino timore humanum terrorem excutit, et pro Evangelicis dogmatibus alacriter dimicat, et Apostolica certamina libenter aggreditur. Itaque omnis jam lingua in sanctitatis tuæ laudes incitatur. Nec enim soli pietatis alumni sinceram fidem tuam prædicant, sed ipsi etiam hostes veritatis fortitudinem magnopere commendant. Veritatis quippe splendoribus cedit mendacium. Hæc nunc scribo, reverentissimum et religiosissimum Hypatium Lectorem sciens et prompto animo sanctitatis tuæ nutibus obsequi, et egregiorum facinorum tuorum, Domine, perpetuam facere mentionem. Sanctum Deoque carum caput tuum amplectentes, oramus ut precibus nos fulciat, ut quod reliquum est vitæ, juxta leges divinas peragamus. *Hæc Theodoretus.* E

D

18 *Interea temporis, teste Liberato Diacono cap.* 12, Flavianus et Eusebius custodiæ mancipantur. Flavianus autem contra se prolata sententia Sedem Apostolicam per ejus Legatos appellavit libello. Porro locum obtinentes Papæ Leonis, omnibus quæ sunt gesta contradixerant. *Hæc ibi. Meminit et hujus a S. Flaviano oblati libelli S. Leo in epistola ad Theodosium Imperatorem num.* 20 *ante Concilium Chalcedonense edita, quam sic exorditur :* Olim et ab initio in Conciliis celebratis tantam nos percepimus a beatissimo Petro Apostolorum Principe fiduciam, ut auctoritatem habeamus ad veritatem pro nostra pace defendendam, quatenus nulli liceat sic eam munitam in aliquo commovere, dum repente læsio removetur. Igitur quia Concilium Episcoporum, quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri præcepistis, et ipsi Fidei probatur obesse, et omnes Ecclesias vulnerare... omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis supplicant Sacerdotes; ut, quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel in fide dubium vel in caritate divisum. Datum III Idus Octob. Asterio et Protogene viris clariss. Coss. *Idem S. Leo Papa Clero populoque Constantinopolitano scripsit epistolam consolatione adhortationeque plenam : in qua hæc ait :* At nunc, quia Ecclesiam vestram hac ratione cognovimus dissipatam, consolandos vos adhortandosque esse credidimus nostris epistolis, ut pro Catholicæ fidei defensione, perfidorum nequitiæ resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc mœrore percelli, cum major gloria vestram sit subsecutura constantiam, si a probabili Sacerdote vestro nullæ vos minæ, nulla formido divulserit. Quisquis enim incolumi atque superstite Flaviano Episcopo vestro sacerdotium ejus ausus fuerit invadere, numquam in communione nostra habebitur, nec inter Episcopos poterit numerari. Data Idibus Octobris, *uti et sequens epistola ad eumdem Clerum populumque Constantinopolitanum. Extant num.* 22 *et* 23 *ante Concilium Chalcedonense.* F

e vinculis provocat ad Sedem Apostolicam

a S. Leone judicatur verus Episcopus Constantinopolitanus.

19 *Verum ante illud tempus, ut supra monuimus, obierat S. Flavianus.* His omnibus a Dioscoro perpetratis, *inquit Liberatus Diaconus*, cæsus Flavianus et multis injuriis affectus, dolore plagarum migravit

fit Martyr injuriis et verberibus oppressus,

vit ad Dominum. *quo loco relato, exclamat Baronius ad hunc annum* 449 *num.* 105 : Decuit plane, decuit adeo digna et nobili caussa tantum Episcopum promereri coronam martyrii. Decuit pariter et sanguine tanti Martyris consignatum et consecratum relinqui titulum Apostolicæ Sedis jurium, Romanæque Sedis primatus, appellandi nimirum ab œcumenica Synodo ad Romanum Pontificem. *At quis tantum scelus censeatur perpetrasse, variant auctores. Evagrius lib.* 2 *cap.* 2 *ex relatione Eusebii Episcopi Dorylæi, ejus in captivitate socii, scribit* Flavianum mirandum in modum a Dioscoro interfectum, per vim ecclesia ab eo extrusum ac calcibus verberatum : *ideoque forsan Sabas Episcopus Palti actione tertia Concilii Chalcedonensis, eumdem* Dioscorum *appellat* novum Cain. *Verum ministris Dioscori et Chrysaphii ejus necem attribuit Nicephorus dicto cap.* 47 *libri* 14 *his verbis :* Φλαβιανὸς δὲ ὁ ἁγιώτατος μετὰ τὴν παράνομον ἐκείνην καθαίρεσιν ὠθισμοῖς καὶ λακτίσμασι παρὰ τῶν περὶ Διόσκορον καὶ Χρυσάφιον τῆς συνόδου ἀπελαυνόμενος μετὰ τρίτην ἡμέραν τὸν βίον μακαρίως μετήλλαξε. Porro Flavianus, vir sanctissimus, post ejusmodi illegitimam exauctorationem, turbulentis impulsionibus et calcium ictibus a Dioscori et Chrysaphii factione ex Synodo ejectus, tertio post die vitam feliciter finivit. *Certe scelestissimæ hujus factionis præcipuum ministrum Barsumam Archimandritam fuisse, testati sunt, qui tum aderant Patres, cum de monachis illis referretur actione quarta Concilii Chalcedonensis; ubi hæc leguntur :* Diogenes reverendissimus Episcopus Cysici dixit : Barsumas, qui inter illos intravit, occidit B. Flavianum. Ipse instabat et dicebat : Occide. Et non est positus in petitionibus, quare introivit? Omnes reverendissimi Episcopi clamaverunt : Omnem Syriam Barsumas evertit, duxit super nos mille monachos, *et concesso monachis introitu*, reverendissimi Episcopi clamaverunt : Homicidam Barsumam mittite foras, homicidam in arenam, *scilicet cum gladiatoribus*. Anathema Barsumæ, Barsumam in exilium.

a Dioscoro vim inferente,

ejusque et Chrysaphii ministris,

et potissimum Barsuma Archimandrita :

20 *Quod Patres Barsumæ huic indixerunt exilium, ante ab eo sociisque ejusdem sceleris videtur S. Flaviano decretum. Ita indictione* II *Protogene et Asterio Coss. scribit Marcellinus in Chronico :* Flavianus Episcopus in secunda apud Ephesum Synodo, vi Dioscori Alexandrini Episcopi et Saturnini spadonis, in Epipam exulatus est. *Quæ Baronius in Notationibus ad* XVIII *Februarii confirmat ex codice MS. qui in bibliotheca Vaticana num.* 1855 *habetur, in quo post complures Romanorum Pontificum epistolas legitur libellus incerti auctoris, sed quem tamen sui seculi res scripsisse tradit : ejusque hoc profert exordium :* Nostro quidem seculo, sed intervallo temporis, Nestorius et Eutyches *etc. Ex eo hæc de Flaviano recitat :* Ducitur in exilium Flavianus, et apud Epypam, quæ est civitas Lydiæ, seu superveniente, seu ingesta morte, defunctus est. *Ptolemæus lib.* 5 *Geographiæ cap.* 2 *inter civitates Lydiæ et Mæoniæ collocat Hypæpam, quam hic Epipam sive Epypam dici arbitramur. Hæc de loco exilii decreto : sed num Ephesa discesserit, valde incertum est, uti quo martyrium die subierit. Theophanes ita obitum describit :* Ὃς καὶ πρὸ τῆς καθαιρέσεως ὠθισμοῖς καὶ λακτίσμασι τοῖς ὑπὸ Διοσκόρου ἐκβαλλόμενος, τριταῖος τὸν βίον μετήλλαξεν. Hic etiam ante exauctorationis decretum pugnis et calcibus a Dioscori ministris ejectus, triduanus cum morte vitam immutavit. *Hinc mense eum Augusto obiisse opinamur : cujus necem S. Leo Papa necdum inaudierat, quando suas litteras de S. Flaviano* III *Idus Octobris, ac deinde Idibus Octobris scripsit ad Theodosium Imperatorem, S. Pulcheriam, Clerum Constantinopolitanum, aliosque. Theophanes ab initio* animum Dioscori *observat* a Flaviano aversum fuisse, ob nullas affinibus S. Cyrilli datas suppetias. *Hæc vesana Dioscori rabies necdum cum morte S. Flaviani cessavit, sed, teste Nicephoro,* ille ipse calcibus in ventrem etiam veritatis ipsius propugnatoris defuncti insiluit : *qui dein Alexandriam reversus, indicto Concilio S. Leonem Papam excommunicavit.*

exilio ante damnatus,

in Epipam,

sive Hypæpam in Lydiam mitteretur :

moritur mense Augusto.

AUCTORE G. H.

§ V. *Reliquiæ S. Flaviani Constantinopolim delatæ. Sanctitas et innocentia in Concilio Chalcedonensi declarata, ab Imperatoribus defensa.*

Theodosius Imperator, *cujus* animum nimis facilem, quo vellet, vertisse Chrysaphium eunuchum, cui Taiumas cognomen, *tradit Theophanes, ultimo vitæ suæ anno, ut idem asserit*, res proprias accuratius perpendens, et se Chrysaphii fraudibus circumventum agnoscens, de impiis in Flavianum perpetratis sceleribus, et admissis in reliquos Episcopos injuriis, summum animi concepit dolorem. In iram itaque prorumpens, primo Chrysaphium in quamdam insulam ablegat : tum in Eudociam graviter objurgatam, malorum omnium auctorem dicens, quæ Pulcheriam aula ejecisset, durius invehitur... Illa desperatis in rebus Hierosolymam se dimitti rogat, Severoque Presbytero et Joanne Diacono sociis itineris acceptis Hierosolymam tendit. Illos autem ad eam frequentius in Urbe prius itasse, et modo cum ea Hierosolymis reperiri, ac insuper pluribus ab ea donis augeri audiens Imperator, missis litteris capite mulctari jussit. Tum demum B. Pulcheriam multis precibus sollicitatam reduxit in aulam : quæ exemplo mandavit Ephesum, qui S. Flaviani corpus asportarent, illudque magno pompæ satellitio per mediam Urbem stipatum in sanctorum Apostolorum ædem sepeliendum inferrent. *Hæc Theophanes. At Nicephorus lib.* 14 *cap.* 49 *eam translationem ita describit :* Pulcheria revocata quamprimum cum apparatu comitatuque multo in Imperialem aulam rediit; Ephesum certis hominibus missis sacrum Flaviani corpus inde in Urbem imperantem transtulit, atque id per mediam civitatem cum observantia et pompa celebri illatum, intra adyta templi sanctorum Christi discipulorum splendide et religiose deposuit. *Hæc ibi : quæ, uti ex epistola S. Pulcheriæ constat, post mortem Theodosii fratris, præcepto conjugis Marciani imperantis, sunt peracta. Nam* Theodosius, *ut idem ait Theophanes,* τελευτᾷ μηνὶ Ἰουνίῳ εἰκοστῇ Ἰνδικτιῶνι τρίτῃ, diem obiit mensis Junii vigesimo, Indictione III *anno* CCCCL. *Successit mox Marcianus a S. Pulcheria in maritum assumptus.* Beata porro Pulcheria, *inquit Theophanes*, Chrysaphium Eunuchum cunctis exosum Jordani filio Joannis *(ab hoc occisi)* tradidit, quem Jordanes pari mortis pœna mulctavit. *Quæ etiam apud Cedrenum leguntur. Et sic* Chrysaphius, *attestante Marcellino in Chronico*, nutu Pulcheriæ sua cum avaritia interemptus est, *infensissimus S. Flaviani hostis, et maximus Eutychetis ac Dioscori fautor.*

Chrysaphio ablegato,

et Eudocia Hierosolymam profecta,

Pulcheria redit in aulam :

curat corpus S. Flaviani advehi :

mortuo Theodosio 20 Junii an 450. succedit cum Marciano marito :

22 *De orthodoxa religione ab Imperatore Marciano ejusque conjuge Pulcheria strenue propugnata extat epistola ejusdem S. Pulcheriæ ad S. Leonem Papam ante Concilium Chalchedonense num.* 35 *edita, in qua illi etiam significat, corpus S. Flaviani Constantinopolim translatum, fidem Anatolii successoris exploratam, aliosque exules Episcopos suis Sedibus restitutos esse. Ipsam epistolam subjungimus irrefragabile testimonium sinceræ fidei et sanctitatis Flaviani, rerumque conjunctarum tunc gestarum, estque hujusmodi :*

Leoni reverendissimo Episcopo Ecclesiæ gloriosæ civitatis Romæ Pulcheria Augusta. Litteras tuæ beatitudinis cum omni decenti omnem Episcopum veneratione suscepimus, per quas tuam fidem puram et talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sacro

A cro præberi templo. Ego vero similiter ac meus Dominus tranquillissimus Imperator meus conjux in eadem semper mansimus et manemus, omnem pravitatem atque pollutionem et maleficium declinantes. Sanctissimus igitur gloriosæ Constantinopolis Episcopus Anatolius in eadem fide permansit atque religione, et tuarum litterarum Apostolicam confessionem complectitur, illo errore sublato, qui ab aliquibus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque litteris clarius tua Sanctitas agnoscere poterit : et epistolæ similiter Catholicæ fidei, quam ad sanctæ memoriæ Flavianum Episcopum tua beatitudo direxit, sine aliqua dilatione subscripsit. Et propterea tua reverentia quocumque modo prospexerit, significare dignetur, ut omnes etiam totius Orientis Episcopi, Thraciæ atque Illyrici, sicut etiam nostro Domino, piissimo Imperatori meo conjugi, placuit, in unam civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire : et illic facto Concilio, et de Catholica confessione et de his Episcopis, qui ante hoc segregati sunt, sicut fides et Christiana pietas exigit, te auctore decernant. Super hæc autem sciat tua Sanctitas, quoniam præcepto nostri Domini et tranquillissimi Principis mei conjugis, in gloriosam civitatem Constantinopolim sanctæ memoriæ Episcopi Flaviani corpus allatum est, et in basilica Apostolorum, in qua consueverunt prædecessores Episcopi sepeliri, competenter est positum. Et hos similiter Episcopos, qui propter eamdem caussam, quoniam cum sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei Catholicæ concurrerant, exilio deportati sunt, reverti debere robore pragmatici sui præcepit, quatenus per approbationem Synodi atque sententiam omnium Episcoporum convenientium, Episcopatum et Ecclesias proprias recipere decernuntur.

Actione c. n. ambo orthodoxam fidem tuentur,

cum Anatolio Episc. CP.

parat Concilium Œcumenicum congregare,

B

corpus S. Flaviani Constantinopolim transferunt

23 *Hæc S. Pulcheria, cujus epistola accepta, aut rebus in ea contentis ad se relatis, scripsit S. Leo Papa ad Marcianum Augustum, et inter cetera defensionem fidei gratulatus. Est ea epistola* XLIV, *in qua hæc habet :* Nam ut et fratris mei Anatolii citius manifestaretur integritas, et olim damnati erroris redivivus assertor locum in Christi Ecclesia non haberet ; ut Catholici Episcopi, quos nuper hæreticorum persecutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur exiliis, atque Reliquiis beatæ memoriæ Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret ; vestræ virtutis titulus, vestræ pietatis est fructus... Data v, *aliis* VII, Idus Junii, Adelphio viro clarissimo Consule, *id est anno* CDLI. Ceterum, *inquit Theophanes*, B. Leo Romanus Papa, quæ Dioscori et Eutychis temerariis ausibus adversus S. Flavianum Ephesi fuerant attentata, in generali Concilio recudi ac discuti litteris expetiit. Imperator vero universos Episcopos congregari mandavit.

quos ideo S. Leo Papa laudat

C

et petit Concilium generale.

24 *Celebrata dein est quarta Synodus Œcumenica in urbe Chalcedonensi, cœpta* VIII *Idus Octobris, et* XIII *sessionibus finita Kalend. Novembris anno* CDLI. *Interfuerunt Marcianus Imperator et Pulcheria Augusta cum Magistratibus et Senatoribus. In ea antiquata est λῃστρική Synodus ante Ephesi habita, damnati Eutyches et Dioscorus, fides S. Flaviani laudata. Ibi actione tertia Zenodotus Episcopus Termessi civitatis Pamphyliæ secundæ dixit :* Non debet indignari Dioscorus justo æmulantes judicio, qui sanctæ memoriæ quondam Episcopum Flavianum, nullo modo damnatione ostensum dignum, inique damnavit, sicut lecta monumenta antehac in hoc sancto Concilio ostenderunt, et in præsenti vocatus a sancta Synodo per sanctissimos Patres semel, secundo et tertio secundum divinorum canonum ordinem, occurrere et accusatoribus respondere minime passus est. Juste igitur auferatur ab Episcopali Sede et omni Ecclesiastico D statu. *Et actione undecima cum caussa Bassiani Episcopi Ephesini et totius Asiæ Primatis, a S. Leone Papa et S. Flaviano depositi, examinaretur; Stephanus Episcopus ejus adversarius dixit :* Sanctissimus Archiepiscopus Romanus Leo hunc damnavit, quoniam præter regulas factus est. Cecropius reverendissimus Episcopus Sebastopolis dixit : Domine Stephane, quantum potest Flavianus beatæ memoriæ etiam post mortem. Reverendissimi Episcopi et Clerici Constantinopolitani clamaverunt : Veritas sic habet. Omnes hæc ipsa dicimus : Flaviani æterna memoria, Orthodoxi æterna memoria. Ecce ultio, ecce veritas. Flavianus post mortem vivit : Martyr pro nobis orabit. Flavianus post mortem fidem exposuit. Flavianus hic est : Orthodoxus hic est. Multos annos Imperatori. Flavianus nobiscum judicat. *Hæc ibi Patres, et quem ante quatuor annos* Sanctus beatæ memoriæ Flavianus expulerat, *a regimine Episcopali excluserunt.*

judicatur S. Flavianus inique condemnatus,

et Martyr invocatur :

25 *Absoluta Synodo Œcumenica Patres in relatione ad S. Leonem Papam de omnibus generaliter gestis, appellant Flavianum τὸν μακάριον ἐκεῖνον τὸν ἐν ἁγίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποιμένα, τὴν ἀποστολικὴν προισχόμενον πίστιν.* Beatum illum inter Sanctos Constantinopolis Pastorem, Apostolicam proferentem fidem. *Et S. Leo in epistola ad successorem ejus Anatolium, deprædicat* decessorem beatæ memoriæ Flavianum, propter defensionem Catholicæ veritatis ejectum. *At præ reliquis illustre est edictum Imperatorum, quo infirmantur ea, quæ contra S. Flavianum injuste erant prolata, et confirmantur quæ in sancta Synodo Chalcedonensi de eo erant constituta : quod ex tertia parte Concilii Chalcedonensis hic damus, estque ejusmodi :*

E

a S. Leone defensor Catholicæ veritatis habetur ·

Valentinianus et Marcianus Augusti Palladio Præfecto prætoriorum Orientis, Valentiniano Præfecto Illyrici, Tatiano Præfecto Urbis, Vincomalo Magistro divinorum officiorum et Consuli designato.

decreto Valentiniani et Marciani Imper.

Gloria numquam gloriosorum hominum morte perimitur, nec pereunt cum morientibus virtutes : imo etiam obitu existimatio augetur proborum hominum, quia omnis adversum mortuos evanescit invidia. Inde tanto studio ac præconiis majorum facta laudantur, inde optimorum virorum maxima cum veneratione memoria celebratur, inde magnorum virorum animi exitus appetivere gloriosos : quia compertum est eos solummodo perpetuo mori, quorum de vita ac morte tacetur. Id ita esse etiam præsenti tempore Divinum ostendit humanumque judicium. Cum enim falsa invidia et improbe concinnata calumnia, religiosæ ac venerabilis recordationis Flavianus hujus almæ urbis episcopatu fuisset expulsus (quamvis hoc fuit plenius retinere sacerdotium, fidem quam acceperat conservare : is enim solus est, qui meretur esse Episcopus) tamen ita ejus reliquias et expetiit hæc regia civitas et recepit, ut beatior omni vivente videretur : ut exitus ille, qui putabatur acerbus, optandus credatur fuisse, quo illam immortalem mercatus est laudem : secutumque est illud, quod meritis ejus Divinitas præstitit, ut venerabilis Synodus innumerabilium pene Sacerdotum Chalcedonem conveniret, quæ dum fidem diligenter inquirit, auctoritate beatissimi Leonis Episcopi æternæ urbis Romæ, et religionis fundamenta confirmat, et Flaviano antea actæ vitæ palmam et mortis tribuit gloriosæ. Ergo quoniam venerabilis recordationis Flavianus tanto ac tali decoratus est testimonio, ut Eutyches, qui contra senserat, cum sceleratis dictis suis ab omnibus uno ore damnaretur ; aboleatur illa constitutio, quæ sceleratorum subreptione post obitum sanctæ memoriæ Flaviani, adversus eum lata cognoscitur, cessentque in totum ea, quorum initium fuit iniquum. Et injusta sententia nihil obsit Eusebio quoque

F

declaratur innocens,

in reliquiis ipse Constantinopolim revocatus,

præclare in Synodo Chalcedonensi honoratus,

A que et Theodoreto religiosis Episcopis, qui eadem lege continentur : quoniam non possunt Sacerdotes constitutione damnari, quos Synodicum ornat decretum. Expulsa itaque illa sanctione, retineat vitæ gloriæque suæ, quam meretur, perpetuam laudem, ceteris constantiæ erga fidem futurus exemplum. Illustrissima igitur et magnifica auctoritas tua hanc saluberrimam legem, edictis propositis, ad omnium notitiam faciat pervenire. Datum Constantinopoli pridie Nonas Julii, Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntiatus, Consulibus. *Hæc ibi. Annus is erat* CCCCLII, Consulibus Herculano et Sporatio, *ac proxime sequenti* CCCCLIII *Consules fuerunt supra relatus* Vincomalus et Opilio. *Hæc autem Imperatorum sanctio, quæ ultima parte habetur, relata est in Codicem Justinianæum l.* quoniam de Episcopis et Clericis.

sanctione Theodosii contra eum rescissa

26 *Marciano Imperatore anno Christi* CCCCLVII *vita functo suffectus est Leo, ad quem extant par. 3 Concilii Chalcedonensis epistolæ a variis Episcopis scriptæ : e quibus dum Sebastianus Episcopus illi suadet, ut dictum Concilium amplectatur, inter alia hæc scribit :* Qui in eo condemnati et indigni pontificali statu esse decreti sunt, sententia hoc magni Dei tamquam impii pertulerunt. Qui vero suscepti sunt, velut injustam et tyrannicam B circumventionem parvo tempore sustinentes, repente decreto sancti Spiritus juste suscepti sunt : inter quos nostrorum temporum secundus Abel B. Flavianus extitit.

In epistola ad Leonem Imper. secundus Abel vocatur

§ VI. *S. Flaviani cultus sacer. tempus Episcopatus Constantinopolitani.*

At *S. Leone Papa* XI *Aprilis anni* CCCCLXI *mortuo creatus est S. Hilarus, qui illius olim Legatus Ephesi Synodo λῃστρικῇ interfuerat, ac cum aliis Legatis sese in defensionem S. Flaviani fortiter opposuerat impietati Eutychetis et Dioscori. Hic postea Pontifex Maximus creatus e suo ergu S. Flavianum affectu, ut testis nobis est Cardinalis Baronius ad annum Ch.* 449 *num.* 108, in mirifico illo et nobilissimo sanctæ Crucis oratorio, quod ad dexteram atrii baptisterii Constantini construxit et magnificentissime exornavit, monumenta certaminis hujus musivo opere expressa reliquit; nimirum S. Flaviani ex defensa fide coronam, palmam, digna trophæa atque triumphum : cum videlicet a Dioscoro ac reliquis ejus satellitibus appetitus calcibus gloriosum martyrium est consecutus. Erant hæc et alia in pariete et testudine oratorii musivo opere expressa : quæ temporis vetustate collapsa, C adeo ut pauca vix signa superessent, fuere restituta picturis, et quidem rudis crassæque minervæ pro ratione seculi illius, quo ob ingruentia jugiter in Italia bella una cum scientiis collapsæ sunt nobiles etiam artes. Sed dolore piorum omnium, potissimum vero Ecclesiasticarum rerum studiosorum, adeo egregium monumentum, ipsum integrum oratorium sub Sixto Papa solo æquatum vidimus. At vivat restituta saltem in chartis, quæ cum parietibus est disjecta sub sanctæ Crucis præclaro titulo Flaviani memoria in perpetuum permansura. *Hæc Baronius. Colitur S. Hilarus Papa* X *Septembris, quo die obiit anno* CCCCLXVII.

a S. Hilaro Papa

vita ejus et certamina musivo opere in oratorio S. Crucis expressa,

postea in picturis restituta,

cum oratorio sublata.

28 *Sacrum memoriam* S. Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani *celebrant Græci in Menæis* XVI *Februarii, quem aiunt* permissu Dei a Dioscoro hæretico et conciliabulo ipsius in exilium ejectum, cum Sedem tenuisset annum unum, menses decem. In exilio porro multas afflictiones pro orthodoxa fide perpessum, ex morbo tandem decessisse. *Quæ etiam referuntur in Menologio Maximi Cytheræi eodem* XVI *Februarii. In Menologio vero Græcorum ex bibliotheca et interpretatione Cardinalis Sirleti, ab Henrico Canisio edito, colitur* XVIII *Februarii his verbis :* Sancti Patris nostri Archiepiscopi Constantinopolis Fla- D viani, qui ab impio Dioscoro et hæreticis cum eo aspirantibus ejectus, atque in exilium missus, variis pressuris et ærumnis vexatus, vita functus est. *Eodem die Ecclesia Occidentalis ejusdem memoriam celebrat in fastis Martyrologii Romani hoc præconio :* Constantinopoli S. Flaviani Episcopi, qui cum fidem Catholicam Ephesi propugnaret, ab impii Dioscori factione pugnis et calcibus percussus, atque in exilium actus, post triduum vitam finivit. *Infra in Lectionibus Officii proprii, quod Juliæ-novæ recitatur, et in Annotationibus Baronii dicitur* celebrari hoc die solennis translatio *corporis Constantinopolim, de qua supra egimus. In MS. Florario SS. hæc leguntur* XII *Decemb.* Apud Constantinopolim S. Fabiani Episcopi et Confessoris. *Nullus inter Episcopos Constantinopolitanos fuit Fabianus : quo tamen nomine appellatur* S. Flavianus *etiam in Chronico universali MS. Theoderici Pauli Gorcomiensis, ubi perperam et S. Proclo præponitur, et tamen traditur isti Ecclesiæ præfuisse tempore Marciani Imperatoris, et S. Leonis Papæ. Eumdem* XXIV *Novembris etiam coli infra dicemus.*

Memoria ejus in Martyrologiis 16

et 18 Februarii,

AUCTORE G.

12 Decembris,

et 24 Novemb.

29 *Tempus Sedis ejus cum Menæis idem assignat* E *Nicephorus Episcopus in Chronologia,* XL Episcopus, *inquit,* Flavianus Presbyter Constantinopolita, anno I, mensibus X. Hoc dejecto a Dioscoro in illa insidiosa Synodo Ephesi, sufficitur Anatolius Presbyter et a responsis Dioscori. *Sed qui hunc postea in Concilio Chalcedonensi condemnavit. Cedrenus etiam ad illud tempus constringit ejus Episcopatum, dum anno Theodosii* XXXIX *Proclo successisse tradit, et anno ejusdem* XLI *infamem Ephesi collectam Synodum. Verum dum Cedrenus asserit eodem tempore et Cyrillum Alexandriæ et Proclum Constantinopolis Episcopos vita functos esse, non videtur intra terminos duorum triumve annorum velle concludi. De S. Cyrillo egimus* XXVIII *Januarii, ostendimusque ad annum* CCCCXLV *tantum vixisse. De S. Proclo hæc certa sunt.* Maximiano Episcopo, Areobindo et Aspare Consulibus, pridie Idus Aprilis, feria quinta ante festum Paschatis mortuo, eoque necdum sepulto, Proclum *antea Episcopum Cyzici* ab Episcopis, *consentiente Theodosio Imperatore,* in Sede Constantinopolitana collocatum fuisse. *Ita Socrates, qui tum vivebat, lib. 7 cap. 40. Quæ conveniunt in annum Ch.* CCCCXXXIV, *cyclo Lunæ* XVII, *Solis* XXIII, *littera Dominicali G, quo Pascha celebratum fuit* XV *Aprilis, Præterea Theophanes in Chronographia et Nicephorus Callistus lib.* 14 *cap.* 37 *tradunt eodem tempore ad immortalem vitam transiisse admirandum Cyrillum Alexandriæ, et divinum Proclum Constantinopoli, cum hic, inquit Nicephorus,* in ea Sede F enituisset undecim annis : *Græce* δέκα πρὸς τῷ ἑνὶ διαπρέψας ἔτη : *ergo ambo obiissent anno Ch.* CCCCXLV, *Cyrillus Januario mense, Proclus Octobri, die* XXIV. *Cui dein substitutus S. Flavianus sedisset annos tres et menses decem. At Theophanes* annos *Sedi S. Procli tribuit* duodecim : *Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus in Chronologia, eisdem* annis duodecim, *addit* menses tres : *quos ei quoque assignant Græci in Menæis, et Menologio Maximi Cytheræi, utroque MS. Basilii Imperatoris, a Vincentio Riccardo ante opera S. Procli citato, qui tamen apud hos legi debere* menses sex *contendit, utpote quem etiam iidem auctores dicunt* creatum Episcopum XII Aprilis, et mortuum XXIV Octobris. *Theophanes obitum ejusdem Procli et initium Sedis S. Flaviani refert ad annum* XXXIX *Imperii Theodosii, Christianæ Æræ* CCCCXLVI, *quo etiam anno affirmat Baronius Proclo successisse S. Flavianum, eidemque Ecclesiæ præfuisse annos duos, menses decem : scilicet ab anno* CCCCXLVI *et die* XXIV *Octobris, ad annum* CCCCXLIX *et mensem Augustum, quo e vita decessisse S. Flavianum diximus.*

Quamdiu vixerit Episcopus?

Proclus decessor factus Episcopus Constantinop. an. 434, 12 Aprilis,

non sedit solum annos 11,

sed an. 12, et menses non 3,

sed 6. mortuus 24 octob. an. 446.

30 *Hæc tamen ab aliis contra opponuntur :* Indictione

A tione xv Ardabure et Callepio Coss. *id est, anno* CCCCXLVII, *referri a Marcellino Comite et auctore Chronici Alexandrini ingentem terræ motum Constantinopoli, quo coacti sunt cives extra urbem degere : in quo motu abreptus in cœlum puer, Trisagium hymnum audivit. Cujus historiæ meminit S. Felix Papa epistola* III *ad Petrum Cnapheum Episcopum Antiochenum, et sub Proclo memorat accidisse. Petavius lib.* 13 *de Doctrina temporum, S. Procli obitum hac de caussa statuit dicto anno* CDXLVII, *eique tunc successisse* Flavianum : *qui ea ratione tantum anno uno, mensibus decem sedisset Constantinopoli, relictis tredecim annis, mensibus sex Episcopatui S. Procli. Verum mendum est in Chronico Alexandrino, rebus integro anno postpositis : ita Synodus Ephesina, in qua* S. Flavianus *condemnatus ejectusque est, non refertur ad* Consules Protogenem et Asterium, *sub quibus certo constat celebratum fuisse, sed ad sequentes* Valentinianum Augustum VII et Albinum, *alias* Avienum. *Eodem modo terræ motus ille ad Consules præcedentes referendus est tam in Chronico Alexandrino, quam apud Marcellinum, ubi ille annus, Coss. Ardeburio et Callepio, a bello Attilæ inchoandus est, cui additur :* Eodem anno urbis Augustæ muri olim *(ergo non isto anno, et quidem ad finem vergente)* terræ motu collapsi, intra tres menses reædi-B ficati sunt.

Auctore G. H. Terræ motus sub S. Proclo non contigit an. 447, sed an. 446.

31 *Unum hoc addo argumentum ex Actione decima Concilii Chalcedonensis, habita* IV *Kalend. Novemb. anni* CCCCLI, *ubi inter alia de Bassiano Ephesino Episcopo hæc leguntur :* Expulsus est a sanctis Patribus, et a sanctissimo regiæ civitatis Romæ Leone, et a beatissimo sanctæ memoriæ Flaviano Constantinopolitanæ urbis, et ab Alexandrino et Antiocheno : ab his enim expulsus est. *Græce* παρὰ τούτων ἐξώσθε. *Et iterum,* Beatus sanctæ memoriæ Flavianus expulit eum, *Græce* ἐξώσατο αὐτόν. *Et de tempore hæc interponuntur :* Hodie quatuor anni sunt, et Romanus Episcopus deposuit eum, et Alexandrinus damnavit eum. *Græce bis repetitur,* αὐτὸν καθεῖλεν *: qua etiam voce Theodoretus lib.* 2 *Hist. Eccles. cap.* 8 *abdicationem Stephani Episcopi Ariani indicat. Si ergo* XXIX *Octobris anni* CDLI *jam effluxerant quatuor anni, necessario* XXIX *Octobris anni* CDXLVII *jam erat Bassianus depositus atque expulsus, ante collatis sententiis Leonis Papæ, et Flaviani, uti etiam Episcoporum Antiocheni et Alexandrini : quæ litterarum communicatio inter eos tam procul dissitos facta, ostendit S. Flavianum necessario ante* XXIV *Octobris anni* CDXLVII *diu Episcopum fuisse, ideoque S. Proclum obiisse anno* C *proxime elapsa* CCCCXLVI *: quod ad ejus diem natalem ulterius poterit examinari.*

Expulsus est Bassianus Episc. Ephesinus a S. Flaviano Episcopo anno 447.

§ VII. *Reliquiæ S. Flaviani in Italiam delatæ. Vitæ epitome.*

S*acra ossa sanctissimi Episcopi Flaviani adservantur in Italia. At quando Constantinopoli eo delata sint, needum legimus. In Marchia Anconitana (Picenum antiqui dixerunt) Recinetum urbs dives et sat lauta est, ex ruinis antiquæ Recinæ exorta, et Laureto ob ædiculam Deiparæ Virginis per orbem universum notissimo proxima : cui pietas hominum in beatissimam Virginem Lauretanam plurimum profuit profueritque. In* D *urbis hujus Recinetensis Ecclesia Cathedrali inter alia sacra pignora in veneratione est* brachium S. Flaviani. *At* reliqua *fere* corporis ossa cum capite *ejusdem, sacratissimo cultu honorantur in Aprutii oppido,* Julianova *dicto a fundatore suo* Julio Hadriano eximio belli Duce, quem *ait Leander Albertus in Italiæ descriptione,* tractus hujus maritimi propemodum universi Dominum, oppidum S. Floriani ob summam aeris inclementiam excidisse, novumque in continenti, tribus passuum millibus ab ora suo sumptu condidisse, indito Juliæ-novæ nomine, quo Sanfloriani colonis translatis commodos etiam agros assignavit. *Inter vicinos pagos aliquis etiamnum a* S. Flaviano *appellatur : quod eximium antiquioris venerationis vestigium est. Martyrologii Usuardi apud S. Germanum Parisiis duo sunt exemplaria MSS. Unum pervetus Usuardo ipse ætate proximum vel æquale, alterum recentius, ante annos tamen quadringentos ut minimum, aut eo plures, exaratum, uti his verbis testatur Jacobus Sirmondus noster, cujus ac Joannis Bartasii opera utriusque exemplaris apographum habemus. In horum recentiori codice hæc verba eadem antiqua manu, qua reliqua, scripta leguntur* VIII *Kalendas Decembris:* Abrutio S. Flaviani Episcopi et Confessoris. *Quo die et Recineti et Juliæ-novæ S. Flaviani coli indicat Vitæ* E *epitome, nobis ab Antonio Beatillo nostro Neapoli transmissa, atque ex Lectionibus, quæ a sacra Rituum congregatione approbatæ in dicta Ecclesia Juliæ-novæ recitantur, descripta, quæ ita habet :*

Reciueti in Piceno

est brachium S. Flaviani : Juliæ-novæ in Aprutio caput cum aliis ossibus.

pagus ibidem S. Flaviani.

cultus 24 Novemb.

33 Flavianus ex Constantinopolitanæ Ecclesiæ Thesaurario in Patriarcham electus, ob elusam Theodosii Imperatoris avaritiam, et Eudociæ Augustæ conjugis ambitionem, varie a Chrysaphio eunucho, eorumdem Principum cubiculario, est exagitatus. Eutychetem duas in Christo negantem naturas in synodo Constantinopoli congregata primus condemnavit, et fidelium communione interdixit. Effecit etiam, ut a S. Leone primo Romano Pontifice damnaretur. Quamobrem Chrysaphius Eutychetis veneno infectus, impatiens, ut ipse putabat, injuriæ, odio in Flavianum converso, numquam destitit sanctissimo Patriarchæ ultimam perniciem machinari. Inducto igitur Theodosio per Eudociam, suæ ministram crudelitatis, ut Ephesi conciliabulum cogeretur, eique Dioscorus Eutychetis fautor præsideret. Acta contra Eutychetem, Ephesino in concilio rescissa sunt : hæreticus pristino gradui restitutus. Sanctus vero Flavianus omni dignitate exutus, insuper est exilio damnatus. Verum impetu facto ab Eutychianis in ipso conciliabuli conspectu, ita pugnis, calcibus, fustibus male acceptus est, ut post triduum victricem F animam, in fidei defensione ponens, exilii locum cœlesti patria commutarit. S. Flaviani triumphus a Græcis die decima octava Februarii celebratur : quo die sacrum ejus corpus Constantinopolim honorifice translatum est. A Recanatensi vero Ecclesia, ubi ejusdem brachium adservatur, octava Kalendas Decembris summa religione colitur. Caput vero ejusdem etiam corporis reliquiæ Constantinopoli Julian-veterem translatæ, Juliæ-novæ die vigesima quarta Novembris, et decima octava Februarii magno populorum concursu venerantur.

Vitæ epitome.

Reliquiarum translatio.

DE S. HELLADIO
ARCHIEPISCOPO TOLETANO IN HISPANIA,
G. H.
Commentarius historicus.

§ I. *De S. Helladio testimonium S. Ildephonsi et aliorum. Tempus Sedis illius, et Regum Gothorum tum regnantium.*

AN. DCXXXIII XVIII FEBRU.

Teste S. Ildephonso,

Inter *Ecclesiæ Toletanæ Episcopos Metropolitanos, uti in Conciliis Hispanicis olim subscribebant, floruit seculo Christi septimo S. Helladius, cujus gesta parvo, sed illustri, elogio enarrat S. Ildephonsus, ab eo Diaconus ordinatus, in libello de claris Hispaniæ scriptoribus et Episcopis, inter opera S. Isidori Episcopi Hispalensis edito, et tomo 2 Hispaniæ illustratæ recenso. In eo cap. 7 hæc leguntur :*

S. Helladius aulicus regius

2 Helladius post Aurasium Sedis ejus adeptus est locum. Hic cum regiæ aulæ illustrissimus, publicarumque rector existeret rerum, sub seculari habitu monachi votum pariter explebat et opus. Nam ad monasterium nostrum illud, Agaliense dico, cujus me susceptio monachum fecit, (quod munere Dei perennisque ac patentis sanctitatis decore et opinabile B cunctis, et palam est totis) cum sæpe discursantium negotiorum ductus itinere perveniret, remota clientum seculique pompa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus inhærebat, ut turmis junctus eorum, stipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumque inter decorem insolentiamque seculi, solitudinis

inter monachos operatur

et amaret et sectaretur arcana; celeri fuga relictis omnibus, quæ esse noverat mundi, adiit sanctum monasterium, quod frequentaverat voto. Venit permansurus optabili usu. Ibi factus monachis Pater, meritis studiisque sanctis et vitam monachorum debite rexit, et statum monasterii totius, communis rei divitias cumulavit. Ex hoc fessis pene senio artubus, ad Pontificatus apicem evocatur, et quia vocaretur, vi coactus pariter et ignotus, illic majora virtutum exempla quam monachus dedit. Quia statum mundi, quem contempsit virtute, magna perhibetur rexisse discretione : miserationes eleemosynarumque copias tam largiter egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasset inopum et artus* descendere, et viscera confoveri. Scribere renuit, quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstravit. Me ad monasterium rediens memoratum, ultimo vitæ suæ tempore Levitam fecit. Senex obiit, decem et octo annis sacrum regimen tenuit temporibus Sisebuti, Suinthilani et exordiis Sisenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui post beatior gloriam cœlestis regni, bona plenus senectute, promeruit.

fit monachus et Abbas Agaliensis

creatur Archiepiscopus Toletanus ;

**pendere*

sedet 18 annos. C

3 *Hæc S. Ildephonsus, ante quem successerunt S. Helladio Archiepiscopi Toletani Justus, Eugenius* II, *et S. Eugenius, ejus nominis* III, *mortuus* XIII *Novemb. quo colitur : at S. Ildephonsus* XXIII *Januarii, quo ejus Vitam dedimus. Reges memorati, sub quibus post ante relatum Aurasium Archiepiscopus Toletanam Ecclesiam moderatus est S. Helladius, hoc ordine imperarunt : primus Sisebutus post Gundemarum ad regale fastigium evocatus. Sub Gundemaro disceptatum est de primatu et auctoritate Sedis Toletanæ, ac Synodus habita Toleti die* X Kalendarum Novembrium anno regni Gundemari primo, Æra DCXLVIII, *sive anno Christi* DCX, *quando Archiepiscopus erat memoratus Aurasius, quem ait S. Ildephonsus cap.* 5, vixisse in *illo sacerdotio* temporibus Vitterici, Gundemari, et exordiis Sisebuti Regum annis ferme duodecim. *S. Isidorus in Chronico Gothorum.* Era, *inquit,* DCXLVIII Gundemarus post Vittericum Princeps efficitur annis duobus, *quos imperfectos fuisse arbitramur, ut Sisebutus adhuc Rex sit constitutus Æra* DCXLIX, *cujus loco apud Isidorum vitiose excusum est* DCXLI. *Isidorus Episcopus Pacensis, in Chronico ab Heraclio Imperatore ad annum* DCCLIV *deducto, asserit Sisebutum anno* II *Heraclii constitutum Regem, qui Imperii illius annus* II *incepit* XXVII *Martii anni Christi* DCXI, *sive Æræ Hispanicæ* DCXLIX, *at sequente* DCL *assignat exordium regni idem Pacensis Episcopus, neglectis forsan paucis mensibus, quibus anno præcedenti imperarat. Illos tamen menses observarunt Patres in Concilio Hispalensi* II *congregati* sub die Iduum Novembrium anno IX regnante gloriosissimo Principe Sisebuto, Æra DCLVII, *id est, anno Chr.* DCXIX. *Interim Concilium Egarense habitum* sub die Idus Januarias *adscribitur Æræ* DCLII, *sive anno Chr.* DCXIV. Regnasse Sisebutum annos VIII, menses VI *tradit S. Isidorus Hispalensis, ac suum Chronicon Gothicum finit. Sisebuto ergo Æra* DCLVIII *sive anno Chr.* DCXX, *mortuo successisse* filium parvulum Recaredum *ait Rodericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus lib.* 2 *Rer. Hispan. cap.* 17, *ejusque regno assignat* VII menses. *Isidorus Pacensis* tres solummodo menses regnasse *asserit. Hujus supra non meminit S. Ildephonsus, ob vitæ brevitatem.*

Februarii T. III.

G. H. — *creato an. 611,*

mortuo an. 620, et uti Recaredo filio : E

4 *Alter ab eo indicatus Rex est* Suintilanus, *alias* Suinthila *et* Suintilla, *cujus exordium Isidorus Pacensis convenire ait in Æram* DCLIX, *sive annum Chr.* DCXXI, *cui post annos regni decem successit* Sisenandus *Æra* DCLXIX, *id est anno Christi* DCXXXI, *cujus regni exordiis dicitur S. Helladius adhuc vixisse. Hujus ergo initium in Sede Toletana statuimus anno* III *regni Sisebuti, sub finem anni Ch.* DCXIII *aut initium sequentis, ac mortuum anno* II *Sisenandi, Chr.* DCXXXII, *Æra* DCLXX, *exactis decem et octo annis in suo regimine, uti supra eos designavit S. Ildephonsus. Successit* Justus S. Helladii discipulus, vir habitudine corporis ingenioque mentis decorus atque subtilis, ab infantia monachus, ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter et instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus. In Pontificatu mox illi successor inductus, vir ingenio acer et eloquio sufficiens, magna spe profuturus, nisi hunc ante longævam vitam dies F abstulisset extrema. *Ita S. Ildefonsus cap.* 8. *Sub hoc Justo habitum Concilium Toletanum* IV, *die nono Decemb. Æra* DCLXXI *anno Sisenandi* III, *Christi* DCXXXIII. *De Justi successore S. Ildephonsus cap.* 13 *hæc scribit :* Eugenius discipulus Helladii, conlector et consors Justi, Pontifex post Justum accedit, ab infantia monachus, ab Helladio cum Justo pariter sacris in monasterio institutionibus eruditus. Hunc secum Helladius a monasterio tulit ad Pontificatum tractus, qui rursus ab eo clericalibus institutus ordinibus, Sedis ejus post illum tertius Rector accessit. Et bonum meritum senis, qui duobus discipulis sanctisque filii Ecclesiæ Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam. *Hæc S. Ildefonsus.*

Suintilano creato an. 621 et Sisenando an. 631.

moritur an. 632. habet successores discipulos, Justum,

et Eugenium II

5 *Alter sanctioris vitæ Helladii testis est ante memoratus Isidorus Episcopus Pacensis, illo integro seculo junior, qui ista scribit :* Sisebutus Rex vir sapiens et nimium litteraturæ deditus, per Hispaniam urbes Romanas subjugat, Judæos ad Christianam fidem vi convocat. Venerabilem Helladium Toletanæ Sedis urbis regiæ Metropolitanum Episcopum, sanctitatis

laudatur ab Isidoro Episc. Pacensi,

 præconio

AUCTORE G. B.

A præconio præfulgentem, Ecclesia clamitat. Hispalensem Isidorum Metropolitanum Pontificem, clarum Doctorem Hispania celebrat. *Hæc Isidorus Pacensis, cujus verba de tribus illustribus hisce Heroibus describunt Rodericus Ximenius, qui circa annum* MCCXX *floruit, lib.* 2 *Rer. Hispan. cap.* 17, *et Vasæus in Chronico Hispaniæ ad an.* 646, *sed Roderico citato, qui dein plura ex Ildephonso adjungit.*

Roderico Ximenio.

Vasæo.

§ II. *Asserta in Chronicis Maximi, Luitprandi et Juliani de S. Helladio. Monasterium Agaliense.*

6 *Primus omnium collocandus foret M. Maximus Episcopus Cæsaraugustanus, si, quod sub ejus nomine proditum est Chronicon, fidem apud viros eruditos sufficientem reperiret. In proœmio ait se interfuisse Synodo Toletanæ sub Gundemaro Rege Æra* DCXLVIII *habitæ, de qua supra egimus. Deest nomen ejus inter Episcopos, qui subscripserunt. In eo autem proœmio asserit se rerum narrationem producere ad Æram* DCL, id est, annum Christi DCXII, paulo post mortem Fl. Gundemari, *quando S. Helladius necdum erat Archiepiscopus Toletanus. In hoc Chronico Æra* DCXXVIII *collocatur Concilium Toletanum sub Rege Recaredo habitum, quod Æra præcedente* DCXXVII, *id est anno Christi* DLXXXIX B *celebratum fuisse legitur in exordio Synodi, et ita reperiri in codicibus MSS. asserit Garcias Loaisa. Maximus relatis variis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, qui interfuerant, addit :* Ex Palatinis autem Helladius illustrissimus aulæ regiæ Comes, qui inter Proceres aulicosque Regis nomine interfuit Concilio, fuit et rerum publicarum gubernator. *Subscripsit huic Concilio* Euphemius Ecclesiæ Catholicæ Toletanæ Episcopus Metropolitanus : *de cujus in Hispaniam adventu hæc scribit Maximus Æra* DC. Idem Athanagildus *Rex Gothorum* in planitie suburbii Toletani ædificat monasterium Ordinis S. Benedicti in honorem S. Juliani apud Arvernos passi, dictum Agaliense ab Agallia villula propinqua, quod distat minus quam CCL passus ab ecclesia Prætoriensi SS. Apostolorum Petri et Pauli inter occidentem et septentrionem situm : ubi constituit primum Abbatem Euphemium monachum natione Græcum, ex Italia vocatum, qui post fuit ad Ecclesiæ Toletanæ Sedem vocatus. *Hunc passim* cognomento Helladium *appellat, et Æra* DCXXXIII, *sive anno Chr.* DXCVII *de eo et S. Helladio hæc tradit :* Euphemio vel Epiphanio, cognomento Helladio, natione Græco, Toletano Pontifici succedit Exuperius Abbas Agaliensis, cui in ejusdem monasterii moderamine præficitur Adelphius. C Helladius Rector rerum publicarum fit monachus Agaliensis. *Iterum conversio S. Helladii ad vitam monasticam repetitur Æra* DCXL *hac occasione :* Decima quarta mensis Aprilis Liuva adolescentulus sancti Regis Reccaredi filius (quo tempore Helladius Procer fit monachus Agaliensis) regnare cœperat. *Cujus regni exordium ad dictam Æram* DCXL *etiam collocat S. Isidorus. Denique ad Æram* DCXLIII *ista habentur :* S. Helladius monachus Agaliensis mortuo Richilano Rector patrimoniorum alterius monasterii creatur. *Fuit Richelanes Abbas Agaliensis, ad quem Justus Archiepiscopus Toletanus, S. Helladii et successor et discipulus, epistolam scripsit, cujus meminit S. Ildephonsus. Sed is S. Helladio successisse potius videtur.*

S. Helladius Comes dicitur interfuisse Concilio Toletano an. 589,

et in Agaliensi cœnobio.

factus monachus an. 597,

aut 602.

Abbas factus an. 605.

7 *Inter antiquos, qui sanctimoniam Helladii deprædicant, censendus foret Luitprandus, si indubitata fides Chronico sub ejus nomine edito adhiberi posset, in quo ista traduntur. Primo, Æra* 651 *anno Chr.* 613 *num.* 16, Mortuo Aurasio sanctissimo doctissimoque Pontifici succedit in Sede Toletana S. Helladius vir eximius et prius monachus Benedictinus, ætate jam D ingravescente ad Superos evocatur. *Et num.* 42 *Æra* 663 *an. Chr.* 625. S. Helladius Episcopus Toletanus vitæ sanctimonia et eleemosynarum in pauperes misericordia clarus habetur. *Hæc de virtutibus, ac de monasterio Agaliensi, in quo olim Abbas fuerat, num.* 40 *Æra* 661 *ann. Chr.* 624, *ista leguntur :* Reversus Hispali Ildefonsus Toletum : eum Archidiaconum suum Helladius facere volebat ; ille vero cedens seculo, vitam agit in monasterio Agaliensi, quod in suburbio Toleti est Septemtrionem versus, non procul a Tago flumine et a Prætoriensi templo S. Leocadiæ extra muros in planitie, quod ego, dum Toleti fui, frequenter invisi. Et etiam alterum, Agaliensis hujus coloniam ad pagum Buralganiam a Mauris dictum, plusquam tria milliaria a Toleto distans. Sed in priori, quod non procul ab eremitorio S. Susannæ prope Tagum fuit, S. Ildefonsus vitam egit, quod, ut dixi, sæpius invisi, cum fui Subdiaconus Toleti sub Bonito I hujus nominis Toletano Archiepiscopo, prius Abbate Agaliensi. *Dein num.* 48 *Æra* 670, *ann. Chr.* 632 *hæc adduntur :* Justus Diaconus secularis S. Helladii Episcopi Toletani, Hispaniarum Primatis (ut ceteri fuerant a S. Elpidio, Juliano, Saturnino, M. Marcello Eugenio) eidem sancto Pontifici molestus ludibriis, dicteriis et malo E linguæ, infelicissimo genere mortis malam vitam finivit, Episcopus Gallus. *De quo num.* 71 *Æra* 678 *ann. Chr.* 640 *iterum ista adjunguntur :* Hoc anno Justus, Helladii Diaconus, propter linguæ petulantiam et morum incontinentiam, a suis Clericis (factus Episcopus nescio cujus civitatis) in lectulo laqueo suffocatur. Sunt qui suspicentur hunc Episcopum fuisse Accitanæ civitatis, qui interfuit Concilio Toletano. Sunt qui alium omnino ab hoc et admodum diversum putent. Omnes quidem consentiunt non fuisse hunc Toletanum Episcopum. *Denique num.* 49 *Æra* 670 *ann. Chr.* 632 *ita obitus S. Helladii refertur :* Hoc anno, XVIII die mensis Februarii, sanctissimus Pontifex Toletanus Helladius grandævus sancte decedit, *et num.* 51. Eligitur Præsul Toletanus S. Justus, monachus Benedictinus ex monasterio Agaliensi, Rector patrimonii. Hic longe alius a seculari, qui vir sanctus, pius, innocens et optimis moribus instructus præest tres annos suis monachis, *de quo nos supra ex S. Ildephonso egimus, qui de altero Justo in proœmio libelli sui hæc observat :* Cum Helladio Episcopo Sedis ejus, Justus Diaconus fastu superbiæ insultaret, post mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus, et ipse tabefactus, sed in reprobum versus sensum, ob intemperantiam morum a ministris altaris sui dormiens strangulatus laqueo F exspiravit. *Ex qua in Chronicon Luitprandi eadem translata sunt. In Fragmentis et Adversariis, sub ejusdem Luitprandi nomine editis, num.* 125 *aut* 142 *ista habentur :* S. Helladius Episcopus Toletanus semper habitus et cultus est ut Sanctus, sed Gotthici Pontifices, ut alii, non consueverunt celebrare Confessores. Fuit hic sanctus Pontifex natus Toleti patre Helladio Palatino consanguineoque Liuvæ et Leuvigildi, viro Catholico, ut fuit filius.

In Chronico Luitprandi, dicitur Archiepiscopus factus an. 613,

voluisse S. Ildephonsum Archidiaconum suum facere,

ludibriis affectus a Justo Diacono,

dein Episcopo, et suffocato,

mortuus 18 *Feb. an.* 632,

inter Sanctos habitus

8 *Tertius denique ex hisce nuper in lucem prolatis scriptoribus est Julianus Petri Archipresbyter S. Justæ, qui in Chronico circa an.* MC, *ut ferunt, scripto, num.* 314 *ita habet :* Sancto Pontifici Aurasio succedit S. Helladius Rector patrimonii monasterii Agaliensis, vir sanctus. *et num. seq.* Mortuo sanctissimo Pontifice Helladio succedit in Ecclesia Toletana primate Justus monachus Agaliensis, vir sanctus. Sanctus vero Helladius sepultus est in æde S. Leocadiæ Prætoriensis et suburbanæ. *Idem num.* 322. Hoc tempore, *anno* DCLX, moritur Heleca Diaconus Hispalensis et Episcopus Cordubensis, quem S. Helladius, ut Primas Hispaniæ, missum a S. Isidoro

in Chronico Juliani.

dicitur sepultus in æde S. Leocadiæ. Helecam consecrasse in Concilio.

A doro Hispalensi in Concilio deposuit. *Denique num. seq. agitur de S. Ildelphonso, quem ait,* cum reversum Hispali facere vellet Archidiaconum suum S. Helladius Episcopus Toletanus fugisse ad monasterium Agaliense. *Hactenus quæ tres scriptores M. Maximus, Luitprandus et Julianus Petri de S. Helladio scripsisse feruntur, protulimus, quorum dicta non est animus multis rationibus firmare, neque etiam refellere. Sit fides penes ipsosmet.*

§III. *Veneratio sacra S. Helladii. Epitaphium.*

S. Helladius inscriptus Martyrologio Romano,

Magna erat apud omnes de Helladio opinio sanctitatis, adeo ut, teste Piso lib. 2 *Historiæ Toletanæ cap.* 19, *cum diademate, quod signum publicæ venerationis est, reperiatur olim depictus : at nomen in Martyrologiis sacris haud dum notum erat, postea primo a Baronio inscriptum Martyrologio Romano a Gregorio* XIII *approbato. In eo* XVIII *Februarii hæc habentur :* Toleti S. Helladii Episcopi et Confessoris. *In annotationibus adfert vitæ breviarium a S. Ildephonso diligenter exscriptum, indicatque locum Roderici Toletani, qui, ut supra diximus, ait* Ecclesiam clamitare, Helladium sanctitatis præconio præfulgere. *Verum, inquit Hieronymus de la Higuera in notis ad Chronicon Luitprandi num.* 49, cum summus Pontifex Martyro- B logium auctoritate sua proponat toti Ecclesiæ, ut, qui in eo scripti sunt, Sancti habeantur, et hoc est canonizare Sanctos; S. Helladius, quatenus in universa Ecclesia proponitur, et jam canonizatus, de quo non fiebat ullum in Hispania officium, ut nonnulli viri docti conqueruntur.

monasticis,

10 *Inscriptus deinceps variis Martyrologiis ; Benedictino a Wione, his verbis :* Toleti S. Helladii Episcopi et Confessoris, qui ex aulico monachus in monasterio Agaliensi factus, Aurasio in Episcopatu successit, et exemplo vitæ et scriptis clarissimus eluxit. *Quæ fere eadem habet Menardus. Verum qui dici* scriptis clarissimus *potest, quem supra citatus S. Ildephonsus,* scribere renuisse *testatur? Aliis elogiis eum exornant Dorganius in Kalendario Benedictino, Ghinius in Natal. Sanct. Canon. et Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico, et hic quidem istis verbis :*

et Hispanico,

Toleti S. Helladii ipsius urbis Episcopi, qui ex monacho Agaliensis cœnobii ad metropolitici Ordinis culmen evectus, tam monastice in Pontificatu vixit, quam religiose in monasterio luxit. S. Ildephonsum Archidiaconi titulo decoravit, post miris facinoribus clarus, virtutibus insignis, plenus dierum, amisso mundialis sarcinæ onere, requiem Confessor inclytus adinvenit æternam. *Suggerit dein in Notis,* ex C Breviariis Ecclesiarum Hispanicarum videnda esse Toletana, Palentina, Hispalensia, Compostellana vetustiora. *Ex iis nacti fuimus Breviarium secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabum, Toleti anno* CIↃDII *jussu Francisci Ximenes Archiepiscopi excusum, uti et Missale ipso anno seculari* CIↃD *editum, et aliud anno* CIↃDL *tempore Joannis Martini Silicei Archiepiscopi impressum. Item festa propria diœcesis Compostellanæ jussu Joannis de S. Clemente Archiepiscopi Compostellani anno* CIↃDXVI *edita, et Officia propria Ecclesiæ Toletanæ cum approbatione Cardinalis de Quiroga Archiepiscopi anno* CIↃDCVII *recusa : in quibus omnibus nulla S. Helladii mentio est. Quæ vero auctoritate Bernardi de Sandoval Archiepiscopi Toletani, et Cardinalis Zapatæ ab anno* CIↃDCXIII *prodierunt, festum S. Helladii referunt ritu semiduplici die* XVIII *Februarii celebrandum. Ac Lectiones secundi Nocturni recitandæ ex S. Ildephonso præcipiuntur cum hac Oratione :* Tribue, quæsumus, omnipotens Deus, ita nos B. Helladii Confessoris tui atque Pontificis solennitatibus gloriari, ut pietatem, quam suo exemplo docuit, ejusdem intercessione fidelius exerceamus. Per Dominum *etc.*

Breviario Toletano.

11 *Vitam S. Helladii quamplurimi rerum Hispanicarum scriptores recentiores exararunt, uti Ambrosius Morales in Chronico generali Hispanico anno* 1577 *excuso lib.* 12 *cap.* 18, *sed titulo Sancti abstinet : quem illi tribuit Thomas de Trugillo in Thesauro Concionatorum Barcinonæ an.* 1583 *edito, ubi ad* XVIII *Februarii gesta ejus, inter aliorum Sanctorum Acta narrat. Eadem habent Joannes de Marieta in Historia SS. Hispaniæ lib.* 5 *cap.* 35, *Alphonsus de Villegas in Appendice ad Florem Sanctorum de SS. Hispaniæ, Pisa lib.* 2 *Historiæ Toletanæ cap.* 19. *Joannes Mariana lib.* 6 *cap.* 4, *cujus verba adjicimus, quod de obitu aliqua ab aliis intacta suggerat.* Toletanam, *inquit,* Ecclesiam Aurasii successor Helladius Suinthilæ regno gubernabat, vir prudentiæ modestiæque et eruditionis laude cumulatus, a cupiditate omni remotus, magni præterea laboris summæque constantiæ. Juvenis supremo Gothorum magistratu abdicato, erat enim Rector rerum publicarum, excolendi Christianis virtutibus animi cupiditate in Agaliensi monasterio Toleti monachum induit. Unde cum monasterii Abbas brevi evasisset, Regis Sisebuti auctoritate ad Ecclesiæ Toletanæ regimen translatus est, non magis suis virtutibus illustris, quam Ildefonsi institutione : quem in Diaconorum numerum cooptatum ex aliquanto intervallo successorem habuit. Et verisimile est Helladium suorum temporum perturbatione commotum animo, vitæque tædio extinctum. Nam quo tempore Sisenandi proditione, an rebellione, Suinthila sublatus est, et ipse in vivis esse desiit, Justo successore. Erat Sisenandus vir magno animo, neque minus domesticis copiis insignis, quam belli artibus clarus. Is regnandi ambitione corruptus, neque id quibus modis assequeretur, quidquam pensi habens, et Suinthilæ Regis odio contemptuque, quem publica gentis invidia flagrare considerabat, in Franciam ad Dagobertum Regem profectus, Regis sui evertendi cupiditate incensus, auxilium impetravit. Habere se totius provinciæ studia excitata, sed metu prohiberi, ne rem tantam absque externo præsidio inchoarent. Suinthilam Regis nomine exercere tyrannidem vitiis omnibus obnoxium : neque unquam in terris monstrum fuisse ullum tam ex contrariis et inter se pugnantibus naturæ studiis cupiditatibusque conflatum. Abundantius et Venerandus firmissimas Burgundionum copias Cæsaraugustam duxere. Gothi Proceres, qui voto cum Sisenando sentiebant, palam Gallici auxilii fiducia a Suinthila deficientes, eum, Rechimirum filium, et uxorem regno expulerunt.... Regnavit Suinthila decem annis, regno pulsus est salutis anno IↃCXXXI. *Hæc Mariana. Has a Dagoberto* I *Rege Francorum in Hispaniam missas suppetias, narrat Fredegarius, coævus rerum Francicarum scriptor, in Chronico cap.* 73, *sed quod, forsan amanuentium vitio, procul a debito loco semotum est, reponendum post caput* 57, *cujus ultima verba hæc sunt :* Post annum tertium cum regnare cœpisset, *scilicet ab obitu patris Chlotharii etiam in Neustria et Burgundia* totam Vasconiam cum exercitu superans, suæ ditioni redegit, aliquantulumque largiorem fecit regni sui spatium. *Et tum anno regni quarto, Christi* IↃCXXXI, *exercitum pro Sisenando in Hispaniam misit. Monuimus in Diatriba nostra de* III *Dagobertis Regibus seorsum edita, lib.* 1 *cap.* 6, *apud Fredegarium sex illorum annorum, quibus ab obitu patris Dagobertus apud Austrasios moratus est, vacuum ferme esse spatium, et inconcinne initium capitis* LXIII *dispositum, quod hinc confirmatur.*

D *AUCTORE G. H. Vita a posterioribus scripta :*

encomium Mariano.

E *An tædio vitæ extinctus*

ob bellum internum Sisenandi,

pulso cum suis Suinthila Rege?

F *In Fredegarii chronico capitu ordinata*

12 *Quas in S. Helladium congessit laudes Mariana, easdem ex ipso eduxerunt Thomas Tamaius de Vargas in Veritate Dextri in Catalogo Præsulum Toletanorum num.* 37, *et Didacus Castrejonius tomo* 1 *de Primatu Toletano part.* 2 § 3, *qui addit* impulsore S. Helladio a Sisebuto Rege et Judæos e tota ditione expul-

sos

AUCTORE G. H.

sos fuisse, *et* ad honorem S. Leocadiæ Virginis et Martyris Toletanæ templum mirifico splendore extructum, *in quo supra ex Chronico Juliani diximus S. Helladium fuisse sepultum : quod confirmatur in carmine sepulchrali apud Tamaium Salazarium, quod is iterata vice adscribit S. Ildephonso. Est autem ejusmodi :*

Epitaphium S. Helladii.

Præsulis Helladii tumba requiescit in ista
Corpus, at illius spiritus astra tenet.
Toleti rector fuit hic, dum degit in aula :
Ex monacho Rector Agaliensis erat.
Hinc Toletananam rapitur violenter ad urbem,
Confectus senio, sed pietate vigens.
Corporis exuvias Martyr Leocadia cepit,
Ista domus Reges Pontificesque capit.
Unde die extrema surget redivivus ad auras,
Ut capiat meritis præmia digna suis.
Jamque octoginta senior transegerat annos,
Gloria Pontificum, fax animosa Dei.
Ildephonsus ego, quem fecerat ille ministrum,
Persolvi sancto carmina pauca seni.

DE S. CULANO
EPISCOPO IN HIBERNIA.

G. H.

XVIII FEBRU. Memoria sacra in Martyrologiis.

Philippus Ferrarius Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, adscripsit* S. Culanum *his verbis :* In Hibernia S. Culani Episcopi, *annotatque se eum dare ex Pe*tro Canisio, qui de illo solus hac die mentionem fecit. *Intelligit Martyrologium Germanicum, in cujus duplici editione quam habemus, annorum* CIↃIↃLXXII *et* CIↃIↃXCIX, *ejus memoria extat. Verum non solus Canisius de eo egit : præiverunt alii, ex quibus habemus auctorem MS. Florarii Sanctorum, et Hermannum Greven Carthusianum Coloniensem in Auctario Usuardi edito anno* CIↃIↃXV, *atque iterum anno* CIↃIↃXXI. *Eumdem ex ipsis Hibernis referunt Henricus Fitz-Simon noster in Calendario præcipuorum Sanctorum Hiberniæ, et Joannes Colganus in Actis SS. Hiberniæ : qui addit octo aliis diebus adscriptum esse fastis Hibernicis Sanctorum nomen* S. Caelani, Culeni, *aut* Dachualeni. *Ceterum cujus Sedis hic* S. Culanus *fuerit Episcopus ignorari.*

2 *Dedimus* XVI *Januarii duplicem Vitam S. Fursei ex Hibernia oriundi, qui secum in Galliam detulit pignora SS. Patricii, Beani et Meldani, ac Peronæ in Veromanduis deposuit. Ex his S. Medanum, sive Meldanum Episcopum Hibernum celebrari diximus* VII *Februarii, neque etiam cujus fuerit Sedis Antistes, assequi indagando potuimus : nec mirum, cum in Catalogo triplicis ordinis Sanctorum, quem ex antiquo codice edidit Usserius de Primordiis Britannicarum Ecclesiarum pag.* 913, *tempore Patricii sub primo ordine recenseantur* sancti Episcopi CCCL, Ecclesiarum fundatores : *sub secundo vero et tertio ordine plures fuerunt Presbyteri, quam Episcopi : qui dein usque ad annum* DCLXV, *quo Sanctorum Catalogus terminatur, vixerunt. Quemadmodum autem dictorum Sanctorum pignora Peronam detulit S. Furseus, ita forsan alii viri Apostolici, qui ex eadem Hibernia in Germaniam venerunt, hus* S. Culani *reliquias, aut certe venerationem sacram attulerunt.*

unde forsan veneratio apud Germanos.

DE S. COLMANO
EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA,

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. *S. Colmani natalis. Falso ei attributa conversio Regis Pendæ, martyrium, monachatus Benedictinus. An recte Ferquhardi Regis Scotorum conversio?*

AN. CHR. DCLXXVI XVIII FEBRU.

Wilhelmus Malmesburiensis librum III de Gestis Pontificum Anglorum auspicatur his* verbis : Paulinus fuit primus Eboraci Archiepiscopus, qui ab Honorio Papa pallium accepit, ut notum est. Illo pulso Scotti Aidanus, Finanus, Colmanus, nec pallio, nec urbis nobilitate voluerunt attolli, in insula Lindisfarnensi delitescentes. *Coluntur,* Paulinus X *Octobris,* Aidanus XXXI *Augusti, ambo Martyrologio Romano adscripti.* S. Finanum *dedimus* XVII *Februarii, egimusque tum de insula Hiensi, in qua vitam ante monasticam hi tres Episcopi Scoti secundum Regulam S. Columbæ duxerunt, tum de insula Lindisfarnensi et Episcopali per Northumbriam munere exercito : quæ hic nolumus repetere. Appellatur autem* Colman, Colmanus, Colmannus, Colemanus, Colomannus.

S. Colmanus Episc. Lindisfarnensis

2 *Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *excuso memorat* SS. Finanum *et* Colmanum, *illum* XVII *Februarii, hunc* XVIII *ejusdem mensis his verbis :* Item Colomanni Episcopi et Confessoris. *In antiquo Breviario Aberdonensi idem Colmanus refertur ad hunc diem. Dabimus ex eo Vitæ epitomen, in qua dicitur in* pace beata requievisse XII Kalend. Martii. *Quo die longo cum elogio exornat David Camerarius in Menologio Scotico. At Dempsterus in Menologio etiam Scotico, citato Kalendario Adami Regii, hæc habet :* In Scotia Colomanni Confessoris, *arbitratus alium esse a* S. Colmano Episcopo, *quem cum altero* Colomanno Martyre *reposuit* XIII *Octobris :* In Austria, *inquit,* Colomanni Regis filii, Martyris. Lindisfarnæ Colmanni Archiepiscopi. *Citantur pro Colomanno Martyre Molanus, pro Colmanno Episcopo Arnoldus* Wion. *Idem Dempsterus lib.* 3 *Hist. Eccl. gentis Scotorum cap.* 239 *asserit* S. Colmannum Episcopum in Lindisfarnæ inter splendidissima ornamenta Scotiæ habendum, coli XIII Octob. *citato Martyrologio Anglicano. Verum auctor hic secutus* Wionem, *duos Colmannos actis confusis in unum conflavit. Verba Wionis damus :* Viennæ in Austria, *inquit,* S. Colmanni Episcopi et Martyris. Hic ex monacho Lindisfarnensi ad ejusdem civitatis Episcopatum vocatus, maximam Saxonum multitudinem et inter reliquos Pendam Regem Merciorum ex ethnicismi et Gentilitatis servitute in Evangelii libertatem vindicavit : demum Britannia relicta per multas regiones Germaniæ verbum Dei seminando, et complurimos ad fidem Christianam convertendo est peregrinatus, qui cum per Austriam rediret, a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, gloriosam martyrii palmam consecutus, ibidem magna populi veneratione colitur. *Hæc ibi, non absque aliis etiam mendis. Nam* Penda Rex Merciorum, *licet ultimis vitæ et regni annis non prohibuerit, teste Beda lib.* 3 *cap.* 21 quin in sua Merciorum natione, verbum Dei, si qui audire vellent, prædicaretur ; *tamen ipse amplexus religionem*

colitur 18 Februarii,

relatus etiam 13 Octob. cum S. Colomanno Martyre

Actis utriusque confusis in Martyrologiis Anglicano et Wionis

non convertit Pendam Regem Mercium

A *nem Christianam non est, interiitque Ethnicus anno Chr.* DCLV. *Sed filius ejus* Peada Rex Middelenglorum, *seu* mediterraneorum Anglorum *a S. Finano baptizatus est anno* DCLIII; *id est, annis octo, antequam S. Colmannus S. Finano vita functo succederet.*

3 *Wionem in illum abduxit errorem primo loco ab eo citatus Hector Boethius, qui lib.* 9 *Historiæ Scotorum fol.* 177. Traductus est, *inquit*, post eum, *Finanum*, extinctum Colmannus Episcopus ad Lindisfernensem Ecclesiam, qui sacris monitis et ante alia vitæ innocentia, ingentem Saxonum multitudinem et inter eos Pendam, Pendæ superioris filium, ad veræ pietatis cultum adduxit. Nec desunt, qui Pendam majorem Regem a Finano sacro lavacro admotum volunt. *Hæc ille, qui ut Peadæ conversionem ac baptismum a S. Finano ad S. Colmannum transferre facilius posset, nova fabula conficta Pendam ejus patrem a S. Finano baptizatum apud alios tradi addidit: nec qui illi alii sint, exposuit. Alter a Wione citatus auctor est Joannes Leslæus, qui lib.* 4 *de Rebus gestis Scotorum pag.* 160 *hæc scribit:* Scotia Finnanum et Colmannum Episcopos, duo virtutis religionisque lumina eo tempore aluit, qui Divi Benedicti vestigia prius persecuti, studio et diligentia consecuti sunt, ut omnium virtutum illustres species in illorum vitis et moribus enitescerent.

neque Pendam hujus filium:

laudatur a Leslæo, sed rebus gestis perperam ei adscriptis

B Horum in victu temperantiam, in vestitu abjectionem, in maximis Reipublicæ negotiis prudentiam, multi illius seculi Ecclesiastici sunt secuti, pauci tamen assecuti. Colmannus non multo post ad Lindefernensem in Anglia Ecclesiam evocatus, maximam Saxonum multitudinem, et inter reliquos Pendam Regem, qui patri Pendæ in regno successit, ex ethnicismi et gentilitatis servitute in Evangelii libertatem vindicavit. Huic laboris sancti socius accessit Finnanus, qui omnes pene Britanniæ oras a Saxonibus recens occupatas cum Colmanno obivit laboriose, magnoque Ecclesiæ fructus peperit feliciter. Colmannus denum Britannia relicta per multas regiones Germaniæ, verbum Dei seminando, et complurimos ad fidem Christianam convertendo, Bohemiam, Hungariam et magnam Græciæ partem est peregrinatus. Verum per Austriam rediens a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, gloriosam martyrii palmam consecutus, ibidem magna populi veneratione colitur. Hujus vitam et martyrium præter alios antiquissimos scriptores Joannes Stabius Maximiliani I Cæsaris historicus Sapphico carmine egregie depinxit.

C 4 *Hæc Leslæus, cujus verbis servatis idem Wion lib.* 2 *cap.* 25 *suo enim Ordini Benedictino vindicat et in Archiepiscopis Lindisfarnensibus, sive Northumbriæ, ista tradit;* In S. Colmannus Scotus monachus Huensis, et Abbas Amaribacensis præfuit annis tribus. Hujus in victu temperantiam, in vestitu abjectionem, in maximis Reip. negotiis prudentiam, multi illius seculi Ecclesiastici sunt secuti, pauci tamen assecuti. Tandem Episcopatu relicto ad monasterium suum rediit anno DCLXIV. Et pauco post tempore, Britannia relicta per multas regiones Germaniæ verbum Dei disseminavit, et in Austria a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, per martyrium ad cœlos evolavit die III Idus Octobris. *Hæc Wion, qui omisso ibidem Leslæo, citat* Democharem, Boethium et Trithemium. *Verba Boethii partim jam dedimus, partim infra daturi. Demochares tomo* 3 *de Sacrificio Missæ cap.* 15 *pag.* 46 *recenset Episcopos Lindisfarnenses, et hæc solum habet:* In Colmanus monachus Scotus, annis præfuit tribus eidem Ecclesiæ, quam reliquit ut reverteretur ad monasterium in patriam. *Similia habet Trithemius lib.* 4 *de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap.* 153. Colomanus, *inquit*, monachus Huensis, natione Scotus, et post Sinanum (*ita ante S. Finanum appellarat*) Episcopus Nordanhymbrorum,

animadv. pap. b non recte Ordini Benedictino, adscribitur a Wione

et Trithemio

vir quidem doctus, et morum honestate insignis, sed in observatione Paschali suo tempore more Scotorum reprehensibilis. Claruit anno Dominicæ nativitatis DCLXIV. Et eodem anno Indictione VII deserens Episcopatum ad monasterium suum reversus est. *Hæc Trithemius, qui in hoc unico errore Wioni prævit, quod sanctos illos Lindisfarnenses Episcopos Aidanum, Finanum et Colmanum Ordini S. Benedicti adscribat, quos secundum regulam S. Columbæ primi Huensis Abbatis vixisse probavimus ad Vitam S. Finani. Non tamen fuit Abbas Huensis, seu Jonensis, ut in Vita S. Geraldi Abbatis apud Colganum* XIII *Martii legitur.* Ex insula Hii ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatum *fuisse tradit Beda lib.* 4 *cap.* 4. *Secuti alii scriptores. Floruerunt seculo septimo Abbates Huenses, Fergnaus creatus anno* DCXCVIII, *Segenius, Suibneus, Cummineus Albus, Failbeus, Adamnanus, qui ad annum usque* DCCIV *vixit. Horum catalogum texuit Usserius de Primordiis Ecclesiarum Britannicarum cap.* 16 *pag.* 701. *Quod* Amaribacensem Abbatem *appellat Wion, alibi non legimus.*

D

auctore G. H.

non fuit Abbas Huensis,

an Amaribacensis?

5 *Demum idem Wion in Notis ad Martyrologium, præter allegatos hactenus auctores citat* Petrum Cratepolium de Episcopis Germaniæ, *sed de Sanctis Germaniæ voluisse scribere arbitramur, ubi ista habentur:* S. Colomannus Martyr Christi. Fuerat hic ex Scotia natus, et caussa peregrinationis versus Hierosolymam per Germaniam superiorem iter habebat. Cum vero Austriæ fines attigisset, pro terræ exploratore habitus et comprehensus est. Adducitur ad carcerem vir innocens, acriter verberatur, transfigitur veru, et tandem crudeliter martyrizatur. *Hæc ibi. Verum hic S. Colomannus Martyr nusquam Episcopus dicitur, nusquam monachus, vel Huensis, vel Benedictinus: estque ille quem Sapphico carmine celebrat Joannes Stabius, supra a Leslæo, uti etiam a Wione in Notis, memoratus. Pars prior extat apud Surium, sed absque ullo Episcopatus aut monachatus mentione. Vitam ac martyrium hujus Colomanni scripsit Erchinfridus tertius Abbas Mellicensis monasterii, in quo sacrum illius corpus adservatur, diciturque martyrium passus* regnante gloriosissimo Imperatore Henrico, qui tertio Ottone mortuo, Romanorum potiebatur imperio. *Hinc male a Wione redarguitur* Baronius, qui in Notis ad hunc diem XIII *Octobris* asserit passum anno Domini MXII: *qui iterum in Annalibus ad eumdem annum ex Ditmaro et Cuspiniano illius necem refert. Diversus ergo ab illo est S. Colmannus constitutus anno* DCLXI *Episcopus Lindisfarnensis, de quo hic agimus, licet eum ad* XIII *Octobris etiam Martyrem constituat Benedictus Dorganius in Kalendario Benedictino:* S. Colmanni, *inquit*, Episcopi et Martyris, qui maximam hominum multitudinem ad fidem convertit. *Prudenter Menardus hæc solum habet:* In Austria S. Colmani Martyris, *et idem lib.* 1 *Observationum fatetur*, an monachus fuerit, nondum sibi compertum esse. *Sunt ergo admodum diversi S. Colomannus et S. Colmanus, ille neque monachus, neque Presbyter, neque Episcopus, et sub initium seculi undecimi in Austria interemptus: hic semper in Britannicis insulis, Anglia, inquam, Scotia et Hibernia vixit, monachus Huensis, dein Episcopus Lindisfarnensis, ac postea duobus monasteriis secundum regulam S. Columbæ erectis Abbas.*

Alius ab eo S. Colomannus in Austria occisus,

E

imperante S. Henrico

F

sed neque is monachus fuit

6 *Quæ vero habenda fides Boethio, dum Regis Ferquhardi scelera enormia enumerat, vinculum anathematis ei a SS. Colmano et Finano injectum profert, atque ægrum extremo vitæ tempore ab illo adjutum tradit, aliorum esto judicium. Ex Boethio hæc decerpo:* Regno, *inquit*, potitus Ferquhardus, extortorem bonorum, religionis hostem, cruentum carnificem, sordidam et inexplebilem charybdim se cunctis palam ostendit... Sacerdotes Christi, quos fama pecuniosos ferebat

An S. Colmanus Ep. Ferquhardum Regem Scotorum impium excommunicarit?

A bat, quæstioni adhibitos haud torquere cessavit, donec argentum omne, si quod haberent, confessi, in suam contulissent crumenam. Unde nonnulli piorum, quæstionum impatientes extrema obivere. A Pontificibus tam immanium scelerum durius incusatus, Colmanno Finnanoque (hi tum inter Scotos præcipuæ venerationis habebantur) et quod contumaci animo monitis non pareret, sacris tandem prohibitus, contempta religione, aliis templa adeuntibus, ipse venatum se contulit... Omnibus per hæc odiosum sacri Pontifices diris execrationibus, quod Christi Ecclesiam temneret, sunt prosecuti: quorum spreta auctoritate abiens in scelera majora, filiabus suis stuprum intulit, uxorem, quod nefas dissuaderet, propriis manibus jugulavit. Ceterum ubi aliquot annos tyranni durasset delirium, cogitare quidam de ejus morte cœperunt. Consilium tandem, non sine Majorum regni conscientia communicatum, ne fieret prohibuit Colmannus, fore dictitans, divino spiritu edoctus, ut Rex Ferquhardus commissa vehementer detestans, ultore Deo pœnas dignas brevi esset daturus. Nec ejus sententia vana est inventa. Vix enim mense exinde elapso, Ferquhardus dum lupum venaretur, urgereturque bellua acrius a canibus, desæviens in Regem, eum in latus crudeliter momordit. Rex sive lupi morsu, sive alia quavis occasione in morbum omnium fœdissimum incidit...

AUCTORE G. H.

ejus emendationem prædixerit?

B

7 Cumque duos perpetuos annos his malis afflictus, cruciaretur in dies magis magisque, esseque omnibus detestabilis, ad se reversus, solutus in fletum, Colmanne, inquit, Colmanne, si tuis paruissem monitis, haud tam fœdo morbo, in hac gente hactenus incognito, viva carne in vermes abeunte, Divina ultione jure percussus, cunctis mortalibus mihique ipsi detestandus fuissem conspectus. Docent insolitæ plagæ, docent inflicti cruciatus, me omni et humana et Divina ope, nisi mei tandem misereatur Deus, destitutum, in Deum et in homines gravissime deliquisse. Infelicem me, qui, dum licuit, recta monentibus parere contempserim. Vermibus meа ex carne natis edentibusque eamdem, infelicius longe vilissimus naturæ animantibus emoriar. Sub has voces, quas magni sequebantur ejulatus, currere ministri rogareque, cuperetne Sacerdotis officium? Rex pressis singultibus, Colmanni, inquit, opem deposco. Accersitus itaque ocyus Colmannus Episcopus (is tum amplius viginti millibus passuum ab illo aberat loco) pœnitentem anathemate levavit, inde peccata confitentem benigne solutus, suasit forti esset animo, æternam speraret salutem, intelligeretque, quantacumque perpetrasset flagitia, Dei misericordiam haud ei defuturam. Id Christi legem, id divinum humanumque omnem polliceri. Id Dei optimi maximi ore, quo magis cunctis foret creditum, prolatum, cum mortales ad pœnitentiam vocaret, diceretque: Convertimini ad me, et salvi eritis. Ferquhardus per hæc in spem veniæ erectus, Divinam multis lacrymis implorans misericordiam, humi procumbens, Divo jubente Colmanno sacram Christi communionem reverenter accepit, Vili inde sacco volutus, delatusque a paucis ministris in campum proximum extremis urgentibus, Colmanno autem, quæ erant optimi Sacerdotis, in Principis transitu exequenti, cœlum aspectans spiritum exhalavit, anno, quam Scoticam rem tenere incepisset, decimo octavo, Christi Domini sexcentesimo sexagesimoquarto.

et in extremo morbo a pœnitente advocatus,

eum absolverit,

C

Isa. 45.22

ac pie morienti adstiterit?

8 *Hæc Boethius: quæ in epitomen contracta refert etiam Leslæus.* Ferquhardo, *addit Boethius*, in Scotorum regnum successit Malduinus, in cujus tempora incidit traductus Colmanni Episcopi ad Sedem Lindefernensem. *Verum hæc tempora non congruunt. Reliquisse S. Colmannum Sedem Lindisfarnensem anno* DCLXIV, *quo volunt Ferquhardum Regem mortuum esse, infra ex Beda constabit. Ob hanc forsan difficultatem Camerarius in Menologio Scotorum ad* XVIII *Februarii post narratum Episcopatum ab eo administratum, et deinde relictum, subdit conversionem Regis Scotorum, quem* Ferchardum *appellat: quasi is post annum* DCLXIV *adhuc diu vixisset*, circa quæ tamen tempora Malduino Scotorum Regi defuncto Eugenium quartum ejus nepotem successisse *tradit Joannes Major lib.* 2 *de Gestis Scotorum cap.* 12, *qui* Ferquhardi, *seu* Ferchardi, *non meminit, ut vereamur ne Regis illius scelesta vita, ac pia mors censeri possit inter fabulas, quas multas historiæ suæ immiscuisse Boethium arguunt Lelandus, Humfredus Lhuydus, aliique. Malumus et nos cum eodem Majore Scoto, ut cap.* 10 *asserit*, Bedam Anglum, quam Annales Scoticos *vicere, atque iis, quæ iste de S. Colmanno habet diutius immorari. Omittimus etiam quæ in Vita S. Geraldi leguntur, ubi* conspiratione optimatum *dicitur ex* insula Iona, *sive Hu*, expulsus in Angliam venisse.

D

quo hæc tempore præstiterit?

§ II. *Vita sancta Colmani in Episcopatu Lindisfarnensi. Controversia de Paschate celebrando.*

E

B*eda lib.* 3 *cap.* 25, Defuncto Finano, *ait*, cum Colmanus in Episcopatu succederet, et ipse missus a Scotia, gravior de observatione Paschæ, nec non et de aliis Ecclesiasticæ vitæ disciplinis, controversia nata est. *De qua mox agemus. Tempus hujus controversiæ agitatæ, et Episcopatus S. Colmani, explicat idem Beda cap. sequenti.* Facta est, *inquit*, hæc quæstio anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto, qui fuit annus Oswi Regis vicesimus secundus, Episcopatus autem Scotorum, quem gesserunt in provincia Anglorum annus tricesimus. Siquidem Aidanus decem et septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatum tenuere. *Et nonnullis interpositis, de S. Colmani aliorumque modo in Anglia vivendi ista tradit:*

S. Finano succedit S. Colmanus,

sedet 3 annis.

10 Quantæ autem parcimoniæ, cujus continentiæ fuerit ipse cum prædecessoribus suis, testabatur etiam locus ille, quem regebat, ubi abeuntibus eis, excepta ecclesia, paucissimæ domus repertæ sunt: hoc est, illæ solummodo, sine quibus conversatio civilis esse nullatenus poterat. Nil pecuniarum absque pecoribus habebant. si quid enim pecuniæ a divitibus accipiebant, mox pauperibus dabant. Nam neque ad susceptionem potentium seculi, vel pecunias colligi, vel domos præviderі necesse fuit. Qui nunquam ad ecclesiam, nisi orationis tantum et audiendi verbi Dei caussa veniebant. Rex ipse cum opportunitas exegisset, cum quinque tantum aut sex ministris veniebat, et expleta in ecclesia oratione discedebat. Quod si forte eos ibi refici contingeret, simplici tantum et quotidiano Fratrum cibo contenti, nil ultra quærebant. Tota enim tunc fuit sollicitudo Doctoribus illis Deo serviendi, non seculo: tota cura excolendi cordis, non ventris. Unde et in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis aut monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur: etiamsi in itinere pergens inveniretur, accurrebant, et flexa cervice vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatoriis diligenter auditum præbebant. Sed et diebus Dominicis ad ecclesiam, sive ad monasteria, certatim, non reficiendi corporis, sed audiendi sermonis Dei gratia confluebant: et si quis Sacerdotum in vicum forte deveniret, mox congregati in unum vicani, verbum vitæ ab ipso expetere curabant. Nam neque alia ipsis Sacerdotibus aut Clericis vicos adeundi, quam prædicandi, baptizandi, infirmos

amans paupertatis,

F

cultus divini,

et zeli animarum.

A infirmos visitandi, et, ut breviter dicam animas curandi, caussa fuit: qui intantum erant ab omni avaritiæ peste castigati, ut nemo territoria ac possessiones ad construenda monasteria, nisi a potestatibus seculi coactus, acciperet. Quæ consuetudo per omnia, aliquanto post hæc tempore, in Ecclesiis Northanhymbrorum servata est: *Hæc Beda de ratione pie sancteque vivendi inita a S. Colmano ejusque decessoribus Scotis apud Anglos in Sede Lindisfarnensi.*

Ne diversum pascha celebrarent an. 665.

11 *Inter hæc dicto anno* ᴍᴅᴄʟxɪᴠ *de observatione Paschæ quæstio gravius mota est, quia anno sequente* ᴍᴅᴄʟxᴠ *geminum Pascha futurum erat, Alexandrinorum, quod Angli cum Romanis observabant ad* ᴠɪɪɪ *Idus Aprilis, et Victorii horumque Scotorum ipsis Idibus octiduo tardius, quod etiam Victorii Canon offert apud Bucherium nostrum, qui in Commentario suo de hoc Scotorum calculo disputat, ac Victorii Canonem ab his in pluribus observatum ostendit. De hac quæstione eo anno agitata legendus Beda lib. 3 cap. 25, qui asserit* illis temporibus contigisse nonnumquam, ut bis in anno uno Pascha celebraretur, et cum Rex *Oswius* Pascha Dominicum solutis jejuniis faceret, tum Regina cum suis persistens adhuc in jejunio diem Palmarum celebraret. *Nam* S. Eanfleda *Oswii uxor, ut ante dixerat Beda*, cum suis, juxta quod in Cantia fieri viderat,

S. Eanfleda Regina cum Anglis,

B observabat Pascha *Alexandrinum* (Catholicum *appellat Beda*) habens secum de Cantia Presbyterum Catholicæ observationis, nomine Romanum. Movit *ergo* hæc quæstio sensus et corda multorum timentium, ne forte, accepto Christianitatis vocabulo, in vacuum currerent aut cucurrissent. Pervenit et ad ipsas Principum aures, Oswi videlicet Regis et filii ejus Alchfridi: quia nimirum Oswi a Scotis edoctus ac baptizatus, illorum etiam lingua optime imbutus, nil melius quam quod ipsi docuissent, autumabat. Porro Alchfrid Magistrum habens eruditionis Christianæ Wilfridum, virum doctissimum (nam et Romam prius propter doctrinam Ecclesiasticam adierat et apud Dalfinum Archiepiscopum Galliarum Lugduni multum temporis egerat, a quo etiam tonsuræ Ecclesiasticæ coronam susceperat) hujus doctrinam omnibus Scotorum traditionibus jure præferendam sciebat... Venerat eo tempore Agilbertus Occidentalium Saxonum Episcopus, amicus Alchfridi Regis et Wilfridi Abbatis, ad provinciam Northanhymbrorum, et apud eos aliquamdiu demorabatur: qui etiam Wilfridum rogatu Alchfridi Presbyterum fecit. Habebat autem secum ipse Presbyterum, nomine

et Rex Oswius cum Scotis,

inter SS. Wilfridum, Agilbertum aliosque

C Agathonem. Mota ergo ibi quæstione de Pascha vel tonsura, vel aliis rebus Ecclesiasticis, dispositum est, ut in monasterio, quod dicitur Streaneshalch, quod interpretatur Sinus-phari (cui tunc Hilda Abbatissa, Deo devota femina, præfuit) Synodus fieri, et hæc quæstio terminari deberet. Veneruntque illo Reges ambo, pater scilicet et filius, Episcopi Colman cum Clericis suis de Scotia, Agilbertus cum Agathone et Wilfrido Presbyteris. Jacobus, *Diaconus olim S. Paulini*, et Romanus in horum parte erant; Hilda Abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda jamdudum ordinatus a Scotis, qui et interpres in eo concilio vigilantissimus utriusque partis extitit. *Hæc de congressus illius caussa atque apparatu. Locus illius Synodi situs est in Eboracensium Septentrionalium littore, hodie Whitbi, sive Whitbye, hoc est, Albus sinus nominatus. Illud monasterium extruxerat S. Hilda, quæ colitur* xᴠ *Decemb. De eo monasterio egimus* ᴠɪɪɪ *Februarii ad Vitam S. Elfledæ filiæ Oswii Regis, quæ ibidem sub S. Hilda vixit, eique in cœnobii regimine successit. Colitur S. Wilfridus, dein Archiepiscopus Eboracensis,* xɪɪ *Octobris: pridie Agilbertus, dein Episcopus Parisiensis, inscriptus Martyrologio Gallicano Saussaii: at Cedda Episcopi Londinensis* ᴠɪɪ *Januarii Acta dedimus. Est et Ean-*

c. SS. Colmanum Cedam aliosque disputatur anno 664

in ... Phari ...

fleda Cælitibus adscripta ad ᴠ *Decembris, imo et Oswii memoria Anglicano Martyrologio inserta est ad* xᴠ *Februarii, uti tum inter Prætermissos monuimus.* D

AUCTORE G. H.

12 *Hæc de sanctitate istorum, a quibus hæc Paschalis controversia in illo congressu agitata est: cujus statum a Stephano Eddio auctore coævo in Vita S. Wilfridi ita propositum scribit Usserius cap. 17 pag. 931.* Utrum, more Bryttonum et Scottorum omnisque Aquilonalis partis, a xɪɪɪɪ Luna Dominica die veniente usque ad xx, Pascha agendum; an melius sit ratione Sedis Apostolicæ a xᴠ Luna usque xxɪ Paschalem Dominicam celebrandam? *In arenam descenderunt pro suis singuli partibus concertaturi S. Colmanus Scotus, et S. Wilfridus Anglus, sed neuter, ut bene advertit Bucherius*, Latinorum placitis satis instructus. *Nam, ut hic ait pag. 125 et alibi*, Latini *aliquot seculis* omnes numquam ante Lunam xᴠɪ Paschalem Resurrectionis Dominicam indicendam concordissime censebant, ea maxime ratione impulsi, quod Christi passionem ante Lunam xɪᴠ nullo modo recolendam existimarent, *non minus limites Catholici Paschæ, ut vocarunt ad diem unum prætergressi, quam eos ad diem etiam unum antegressi sunt Scoti. Hinc Victorius in Prologo ad Canonem Paschalem ait*: Si apud Latinos Luna decima quarta mensis primi provenerit Feria sexta, sequens Dominica, id est Luna xᴠɪ festivitati Paschali sine ambiguo deputetur. Sin autem die Sabbati plenilunium esse contigerit, et consequenti Dominico Lunam xᴠ reperiri, eadem hebdomada transmissa in alterum diem Dominicum, id est, Lunam xxɪɪ, transferre debere Pascha dixerunt. *Hæc autem Paschalis Latinorum methodus seculo Christi sexto rejecta est, et Alexandrina, quæ et Dionysiana dicitur, assumpta, et Paschalis Dominica cœpta celebrari, a Luna* xᴠ *ad Lunam usque* xxɪ, *quam olim S. Victor Papa Romanus S. Desiderio Episcopo Viennensi præscripsit, asserens* hanc doctrinam Romæ Petrum et Paulum instituisse. *Extat hæc S. Victoris epistola a Joanne a Bosco in Vienna sancta pag. 24 edita. Jam vero Britones, Hiberni et Picti in hoc discrepabant, quod a* xɪɪɪɪ *Luna ad* xx *Paschales Dominicas numerarent, interim Cyclum Paschalem cum antiquis Latinis annorum* ʟxxxɪɪɪɪ *constituebant. Ita Beda lib. 2 cap. 2 ait* Britones a decima quarta ad vicesimam Lunam Paschæ diem Dominicum observasse, *eamque* computationem octoginta quatuor annorum circulo contineri. *Quomodo autem unde hujus differentia orta sit, ostendit Usserius pag. 927, de qua in Cyclorum suorum prologo S. Cyrillus Alexandrinus apud Petavium in Appendice tomi 2 de Doctrina temp. pag. 883 aliosque* Lunam, *inquit*, quam illi ɪɪ vel xᴠɪ vel xxɪɪ improprie nuncupant, hanc S. Theophilus, ɪ vel xɪɪɪ vel xxɪ cœlo demonstrante confirmat.

E

Celebrabant hi omnes Pascha die Dominica,

Latini olim non ante Lunam 16,

a seculo 6 cum Alexandrinis a Luna 15

Scoti aliique a Luna 14,

cum cyclo annorum 84,

F

13 *Hanc methodum appellat S. Aldelmus* regulam Sulpitii Severi, juxta quam Paschale sacramentum celebrant xɪᴠ Luna, et cursus annorum ʟxxxɪᴠ describitur. *Ita ille epistola ad Geruntium Regem, excusa inter epistolas S. Bonifacii Archiep. Moguntini num. 44. Hujus Sulpitii condiscipulus S. Patricius (quem tradunt ejus Acta, quatuor annis apud S. Martinum instructum fuisse) creditur istam Paschalis solemnitatis methodum in Hiberniam invexisse. Consulat lector Catalogum Sanctorum Hiberniæ secundum diversa tempora ab Usserio a pag. 913 editum: in eo* primus ordo unum caput Christum et unum Ducem Patricium habebat, et unum Pascha xɪᴠ Luna post æquinoctium vernale. Secundus ordo *etiam* unum Pascha quartadecima Luna habebat. *At* tertius ordo diversam solemnitatem Paschalem, alii enim Resurrectionem xɪᴠ Luna, vel xᴠɪ *seu ut alii legunt*, xɪɪɪ, cum duris intentionibus celebrabant. *Durarunt hi tres Ordines a S. Patricio ad tempora circiter S. Colmani, quando notantur apud Hibernos ab anno* ᴅᴄʟᴠɪɪɪ *regnasse Dermitius*

quam methodum a Sulpitio Severo traditam S. Patricius dicunt,

observarunt successores,

A *mitius II et Blathmac, filii Ædæ II. Sed ad S. Colmanum redeamus, cujus hæc verba in Pharensi congressu jam facilius intelligentur, dum ista asserit :* Pascha hoc, quod agere soleo, a majoribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt : quod omnes Patres nostri, viri Deo dilecti, eodem modo celebrasse cognoscuntur. *Et pluribus interpositis :* Numquid reverendissimum Patrem nostrum Columbam, et successores ejus, viros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fecerunt, divinis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? Cum plurimi fuerint in eis, quorum sanctitati cœlestia signa et virtutum quæ fecerunt miracula, testimonium præbuerunt : quos ipse Sanctos esse non dubitans, semper eorum vitam, mores et disciplinam sequi non desisto.

AUCTORE G. H. defendit S. Colmanus,

ob sanctitatem et miracula ob iis facta :

14 *Confugit præterea ad auctoritatem S. Joannis Evangelistæ et S. Anatolii Laodiceæ in Syria Episcopi, quod similem Paschalis solemnitatis methodum observarint. Explicat S. Anatolii Canonem Paschalem Bucherius, docetque cap. 3 pag. 462, eum Pascha* Dominicam Luna XIV admittere, et numquam ultra XX Lunam diffundere. *De S. Joannis, uti et SS. Petri et Pauli auctoritate, quam S. Wilfridus opposuit ista Socrates lib. 5. Hist. Eccl. cap. 21 tradit :* Τεσσαρεσκαιδεκατῖται φασὶν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου τὴν παρατήρησιν τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης παραδεδόσθαι αὐτοῖς. Οἱ δὲ κατὰ τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἑσπέρια μέρη τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον τὴν ἑαυτῶν παραδεδωκέναι συνήθειαν λέγουσιν. Ἀλλ' οὐδεὶς μὲν τούτων ἔγγραφον ἔχει παρασχεῖν τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν. B Quartadecimani dicunt a Joanne Apostolo traditam sibi esse Lunæ decimæ quartæ observationem ; qui autem Romam et alias Occidentis partes incolunt, affirmant Apostolos Petrum et Paulum consuetudinem, quam illic tenent, ipsis reliquisse. Verum nemo istorum potest testimonium de his rebus scriptis proferre proditum *ab ipsis scilicet Apostolis. Nam S. Joannem in Asia decima quarta Luna observasse Pascha testis est S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis et S. Joannis auditor, quem anno Chr. CLXI Romam venisse ad S. Anicetum Pontificem, eique hanc a S. Joanne traditum morem proposuisse diximus ad hujus Polycarpi Vitam 26 Januar. §. 3, ubi et alterum dedimus testem S. Irenæum Episcopum Lugdunensem S. Polycarpi discipulum, qui in epistola ad S. Victorem Pontificem scribit,* Anicetum non potuisse persuadere Polycarpo, ut non ea in Paschæ celebrandi ratione observaret, quæ a Joanne Christi Domini nostri discipulo aliisque Apostolis, quibus convixerat, observata sciret. *Vixit eodem tempore Polycrates Episcopus Ephesinus, qui teste Eusebio lib. 5 cap. 23 præfuit Synodo* C *Episcoporum Asiæ, et in epistola Synodica ad S. Victorem, inter reliquos Apostolicos viros et Martyres, qui diem Paschatis decima quarta Luna celebrarunt, recenset* S. Joannem, *qui* super pectus Domini recubuit, qui Sacerdos, Martyr et Doctor fuit, ac tandem Ephesi mortuus est.

et S. Joannis Evangelistæ :

quem Pascha 14 Luna celebrasse tradunt SS. Polycarpus Irenæus,

Polycrates,

15 *Scimus denique ex S. Athanasio lib. de Synodis non solum Asianos, sed et Cilices, Syros, Mesopotamios etiam, XIV Luna Pascha celebrasse, nec nisi communis concordiæ causa, ab antiquo instituto a Nicænis Patribus adductos recessisse. Unde et S. Joannes Chrysostomus apud Antiochenos suos orationem habuit adversus eos, qui primo sive antiquo illo Pascha jejunabant : ubi postquam caritatem et concordiam enixe commendarat, hæc sibi objecta resolvit :* Vos, inquiunt, nonne hoc jejunium ante observabatis? Hoc vero tuum non est mihi dicere, sed hoc ipso tibi jure dixerim, nos quoque sic antea jejunasse, verum jam concordiam observationi temporum præferendam censuisse. *Exstat ea oratio tomo 4 operum a Frontone Ducæo nostro editorum a pag. 702. Longe diversi ab his sanctissimis Patribus fuerunt Quartadecimani hæretici, qui cum XIV* D *Luna simul antiquatas Judæorum ceremonias, ut divino jure adhuc necessario observandas obtrudebant, cujus hæresis auctorem Blastum recenset Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 46.*

observarunt et alii Orientis populi,

adversus quos dixit S. Chrysostomus :

ab his alii Quartadecimani hæretici Judaizantes

16 *Ab his Scotos secernit Beda lib. 3 cap. 17, ubi de S. Aidano primo Episcopo Lindisfarnensi ista tradit :* In celebratione sui Paschæ, non aliud corde tenebat, venerabatur et prædicabat, quam quod nos, id est Redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, ascensionem in cœlos Mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi. Unde et hanc non, ut quidam falso opinantur, quarta decima in qualibet feria cum Judæis, sed die Dominica semper agebat a Luna quarta decima usque ad vicesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis, quam una Sabbati factam, propter spem nostræ resurrectionis, quam eadem una Sabbati, quæ nunc Dominica dies dicitur, veraciter futuram, cum sancta Ecclesia credebat. *Eodem modo atque Beda S. Aidanum, ita Scotos et cum iis S. Colmanum excusant Petrus Abbas Cluniacensis ad S. Bernardum lib. 4 epist. 17, Joannes Major lib. 2 de Gestis Scotorum cap. 11, Joannes Colganus 9 Januarii in Vita S. Fintani num. 4, Cardinalis Baronius ad an. 664 num. 8, Bucherius cap. 10 in Victorii Canonem, ubi hæc habet :* E Scotos veteres, sive Hibernos, gentem sane minime malam et laudatæ simplicitatis sanctitatisque, hæreseos labe, quam nonnulli illis impactam volunt, benevole, ut decet, eximimus : et omnem erroris occasionem in Cyclum deflectentem, quem a sanctis majoribus nondum errantem acceperant, bonaque fide observabant, rejicimus.

excusant Scotos Beda,

aliique.

§ III. *Episcopatu relicto reditus S. Colmani in insulam Hy et Hiberniam : monasteria extructa, obitus.*

E*vicit in Synodo Pharensi, concertans pro parte Anglorum S. Wilfridus, ista asserens :* Pascha quod facimus, vidimus Romæ, ubi beati Apostoli Petrus et Paulus vixere, docuere, passi sunt et sepulti, ab omnibus celebrari : hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel orandi studio pertransivimus, ab omnibus agi conspeximus. Hoc per Africam, Asiam, Ægyptum, Græciam, et omnem orbem uno ac non diverso temporis ordine geri comperimus : præter hos tantum Scotos, et obstinationis eorum complices, Pictos dico et Britones, cum quibus de duabus ultimi Oceani insulis, et his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant. *Hæc aliaque pro auctoritate S. Petri Apostoli et Sedis Apostolicæ* S. Wilfrido perorante, dixit Rex *Oswius* : Verene Colmane F hæc (*Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cœlorum*) illi Petro dicta sunt a Domino? Qui ait : Vere, Rex. At ille : Habetis, inquit, vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbæ datum? At ille ait : Nihil. Rursum autem Rex : Si utrique vestrum, inquit, in hoc sine ulla controversia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, et ei claves regni cœlorum sint datæ a Domino? Responderunt : Etiam, utique. At ille ita conclusit : Et ego vobis dico : Quia hic est Ostiarius ille, cui ego contradicere nolo : sed in quantum novi vel valeo, hujus cupio in omnibus obedire statutis, ne forte me adveniente ad fores regni cœlorum, non sit qui reseret averso illo, qui claves tenere probatur. Hæc dicente Rege, faverunt assidentes quique sive adstantes, majores una cum mediocribus; et abdicata minus perfecta institutione, ad ea quæ meliora cognoverant, sese transferre festinabant. *Hæc Beda cap. 25. At cap. 26 hæc addit :* Conflictu finito ac soluta concione, Agilbertus domum rediit, *imo in Galliam*

Auctoritatem S. Petri a S. Wilfrido propositam,

Matth. 16, 18

interrogatus a Rege profitetur S. Colmanus,

dein adhæret S. Wilfrido.

A *Gallium profectus, Parisiensis urbis Episcopatum accepit, ad quem tum* S. Wilfridus, detecta et eliminata Scotorum secta, *ut loquitur Beda lib.* 5 *cap.* 20, ab Alhfrido Rege cum consilio atque consensu patris Oswii missus, *atque* ab illo aliisque undecim Episcopis ordinatus est Episcopus. *At S. Cedda, ut priore loco pergit Beda,* relictis Scotorum vestigiis, ad suam Sedem *Londunensem* rediit, utpote agnita observatione Catholici Paschæ.

18 Colman videns spretam suam doctrinam, sectamque esse despectam, assumptis his, qui se sequi voluerunt, id est, qui Pascha Catholicum et tonsuram coronæ (nam et hoc quæstio non minima erat) recipere nolebant, Scotiam regressus est, tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Reverso autem patriam Colmano suscepit pro illo Pontificatum Northanhymbrorum famulus Christi Tuda, qui... venerat de Scotia, tenente adhuc Episcopatum Colmano, et diligenter ea, quæ ad fidem ac veritatem pertinent, et verbo cunctos docebat et opere. Porro Fratribus, qui in Lindisfarnensi Ecclesia, Scotis abeuntibus, remanere maluerunt, præpositus est Abbatis jure vir reverendissimus ac mansuetissimus Eata, qui erat Abbas in monasterio quod vocatur Mailros : quod aiunt Colmanum abiturum petiisse et impetrasse a Rege Oswio, eo quod esset idem Eata unus de duodecim pueris Aidani, quos primo Episcopatus sui tempore de natione Anglorum erudiendos in Christo accepit. Multum namque eumdem Episcopum Colmanum Rex pro insita illi prudentia diligebat... Abiens autem domum Colman assumpsit secum partem ossium reverendissimi Patris Aidani, partem vero in ecclesia, cui præerat, reliquit, et in secretario ejus condi præcepit. *Hæc ibi Beda. S. Eata, post eum Episcopus Lindisfarnensis, colitur* XXVI *Octobris.*

deserit Episcopatum :

a Rege impetrat suis in monasterio dari S. Eatam Abbatem

B

defert secum aliquas reliquias S. Aidani

19 *Quæ S. Colmanus deinceps præclare egerit, ita prosequitur idem Beda lib.* 4 *cap.* 4. Interea Colman, *inquit,* qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam, tulit secum omnes, quos in Lindisfarnensium insula congregaverat Scotos : sed et de gente Anglorum viros circiter triginta, qui utrique monachicæ conversationis erant studiis imbuti. Et relictis in Ecclesia sua Fratribus aliquot, primo venit ad insulam Hu, unde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quamdam parvam, quæ ad Occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scotico Inbisbofinde, id est, insula Vitulæ-albæ nuncupatur. *In Annalibus Ultoniensibus apud Usserium pag.* 964 *annotatur* ad annum IↃCLXVII navigatio Colmani Episcopi cum reliquiis Sanctorum ad insulam Vaccæ-albæ, in qua fundavit ecclesiam. *Est hæc insula diœcesis Tuamensis in Occidentali tractu Connaciæ, in ipso Oceano, uti observat Colganus Notat.* 167 *ad Vitam* 7 *S. Patricii. At pergit Beda :*

abducit secum Scotos et 30 Anglos

venit in insulam Hu,

C

et anno 667 in insulam Vaccæ-albæ

20 In hanc ergo perveniens *insulam Colmanus,* construxit monasterium, et monachos ibi, quos de utraque natione collectos adduxerat, collocavit. Qui cum invicem concordare non possent, eo quod Scoti tempore æstatis, quo fruges erant colligendæ, relicto monasterio, per nota sibi loca dispersi vagarentur ; at vero hyeme succedente redirent, et his quæ Angli præparaverant, communiter uti desiderabant ; quæsivit Colman huic dissensioni remedium, et circuiens omnia prope vel longe, invenit locum in Hibernia insula aptum monasterio construendo, qui lingua Scotorum Mageo nominatur : emitque partem ejus non grandem ad construendum ibi monasterium a Comite, ad cujus possessionem pertinebat ; ea conditione addita, ut pro ipso etiam, qui eis locum commodaret, consistentes ibi monachi Domino preces offerrent. Et constructo statim monasterio, juvante etiam Comite et vicinis omnibus, Anglos ibidem collocavit, relictis in præfata insula Scotis. Quod videlicet monasterium usque hodie ab Anglis tenetur incolis : ipsum namque est, quod nunc grande de modico effectum, Mageo consuete vocatur. Et conversis jam dudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum : qui de provincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplum venerabilium Patrum sub regula et Abbate canonico, in magna continentia et sinceritate, proprio labore manuum vivunt.

construit monasterium,

... pro Anglis in Hibernia,

D

AUCTORE G. H.

Mageo dictum :

21 *Hactenus Beda. Est autem* Mageo, *seu* Magio, *vulgo,* Majo, oppidum Connaciæ, etiam hodie celebre, et caput Comitatus Magionensis. *Est dein adeo illud monasterium sub S. Geraldo S. Colmani successore auctum, ut tria millia trecenti monachi tradantur ibi sub eo vixisse. Post S. Geraldi obitum septem eidem monasterio annis præfuit S. Adamnanus, tum S. Muredachus, filius Indrecti Regis Connaciæ. Fuisse etiam ibidem Sedem Episcopalem collocatam, seculo elapso Archiepiscopatui Tuamensi annexam, observat loco supra indicato Usserius : qui addit ejusdem* Colmani in insula Vaccæ-albæ pausam, *seu vitæ terminum, tradi in Annalibus Ultoniensibus* ad annum IↃCLXXVI, *ut in Indice Chronologico exprimit. At Colganus annum* IↃCLXXIV *et diem* VIII *Augusti, asseritque in ea insula ut Sanctum coli, eamque spectare ad Comitatum Magionensem. Idem Colganus inscripsit* S. Colmanum Episcopum *ad hunc* XVIII *Februarii ex martyrologiis Tamlactensi, Mariani Gormani et Ængussii, et Calendario Kasselensi, in quo dicitur* coli in Ardbo in regione de Cinel-coguin, *quem locum collocat* juxta Loch-ethach in finibus Tyroniæ, *quo forte (nec longe distat) aliquæ ejus Reliquiæ translatæ sunt. Advertit tamen Colganus,* S. Colmanum, qui Ardboi colitur, ab auctoribus aliis citatis referri ad XXI Februarii, *ad quem diem nullam ejus facit mentionem : et tamen in martyrol. Tamlactensi hæc leguntur :* Colmanus Ard-bony in lacu Ethach. *Et apud Marianum Gormanum :* Colmanus in Ard-bo in Ultonia. *Ita apographa a Colgano nobis communicata.*

moritur an. 676.

E

colitur apud Hibernos 8 Augusti,

an etiam 18 Febr.

et 21 Feb.

22 *Beda demum hæc de Anglis in Hiberniam profectis tradit lib.* 3 *cap.* 27. Erant ibidem, *in insula Hibernia,* multi nobilium simul et mediocrium de gente Anglorum, qui tempore Finani et Colmani Episcoporum, relicta insula patria, vel divinæ lectionis, vel continentioris vitæ gratia, illo secesserant : et quidam quidem mox se monasticæ conversationi fideliter mancipaverunt ; alii magis circumeundo per cellas Magistrorum, lectioni operam dare gaudebant. Quos omnes Scoti libentissime suscipientes, victum eis quotidianum sine pretio, libros quoque ad legendum, et magisterium gratuitum præbere curabant. *Hæc Beda, quem locum citans Camerarius ad* XVIII *Februarii multum hallucinatur, dum hæc facta scribit in una insularum Orcadum, quam Magio appellat, ubi S. Colmanus, relictis in insula Vitulæ-albæ Scotis, Anglos in apto a se constructo monasterio collocarit. At contra Dempsterus in Historia Eccl. gentis Scotorum lib.* 3 *cap.* 239 *comminiscitur post* ingentem concertationem de *observatione* Paschæ cum S. Wilfrido, *quem* Eboracensem Episcopum *appellat,* S. Colmanum sine dolore, sine pœnitudine, cum suis in Scotiam reversum, mox e Scotia in insulas Hebrides, quarum a nonnullis Apostolus habetur, collegio ibi erecto. *Quæ omnia, sive ab hoc, sive a Camerario dicta, cum Bedæ verbis collata, ultro corruunt. Ejusdem etiam farinæ sunt hæc a Dempstero addita :* Scripsit pro re disceptata pro sociis quartadecimanis lib. 1, quo nomine Pascha Romano ritu celebrantes deridebat. *Verum aliam ejus et prudentiam et modestiam e Beda laudavimus : sed pergit :* De tonsura Clericorum lib. 1. Nam ea quæs-

instructio Anglorum a Beda Hiberniæ attributa,

F

perperam ad Orcades transfertur a Camerario,

ad Hebrides a Dempstero,

A tio non minima tunc erat, *ait Beda*. Exhortationem ad Hebridianos lib. 1 MS. in bibliotheca Regis Christianiss. *Quam exhortationem aliosque tractatus, antiquis Scotis a Dempstero affictos, ubi ejus propugnatores in lucem ediderint, virorum doctorum censuræ subjicientur.*

AUCTORE G. H.

Figmentum de libris a S. Colmano scriptis.

23 *Agunt de S. Colmano plerique scriptores Angli: Wigorniensis ad annum* 661 *et* 664, *Chronologus Anglo-Saxo cum Beda excusus, et Westmonasteriensis ad eumdem an.* 664. *Huntindoniensis lib.* 3 *Historiarum, Simeon Dunelmensis de Episcopis Dunelmensibus lib.* 1 *cap.* 5, *Ricardus Hagulstadensis de Episcopis Hagulstadensibus cap.* 6, *Joannes Bromton in Chronico de regno Northumbriæ in Oswaldo Rege, Gervasius Dorobernensis de Episcopis Cantuariensibus in S. Deusdedit, Thomas Stubs de Episcopis Eboracensibus in S. Cedda, aliique qui Cum Beda passim consentiunt. Addimus hic epitomen Vitæ ex Breviario Aberdonensi, cujus hic titulus est.* Vita S. Colmanni Episcopi et Confessoris, S. Finnani successoris anno DCLXXXIX Februarii XVIII. *Aberrarat auctor hujus Epitomes ante in morte S. Finani assignanda ad annos tredecim, ut, quem anno* DCLXI *obiisse constat, traderet ad annum* DCLXXIV *excessisse. Eodem modo S. Colmanum, cujus obitum supra ad annum* DCLXXVI, *retulimus, tredecim* B *etiam annis serius mortuum esse scribit.*

Scriptores Angli S. Colmani meminerunt.

Vitæ epitome ex Breviario Aberdonensi.

VITÆ S. COLMANI EPITOME,

ex Breviario Aberdonensi.

Anglorum gente diu sub gentilitatis errore et infidelitate inconstanter permanente, cum modo Christi fidem, modo idololatriam pessimam insectati sunt; reverendo Patre et egregio animarum Pastore Finnano Scoto, Lindisfernensi Episcopo defuncto, sanctum Dei virum Colmannum etiam Scotum, qui a Scotis ad eosdem convertendos et inducendos missus est: a quibus etiam Scotis non longe antea in Episcopum sublimatus, quamplurimos ad Christianam fidem convertit, evangelica prædicatione docuit et instruxit. Sed ad Anglos proficiscente, interea dum de sanctissimi Patris et animarum egregii Pastoris Finnani Scoti Episcopi morte fama volitaret, sanctum Dei virum Colmannum etiam Scotum, Northumbria gens ejusdem successorem petiit, qui tribus tantum annis eisdem præfuisse legitur, Anglorum invidia.

S. Finano Episc. Lindisfarnensi succedit S. Colmanus,

2 Secum accepta sancti Patris Aidani Episcopi parte ossium ejusdem et reliquiarum, Scotiam denuo reversus est. Quantæ autem parcimoniæ et frugalitatis, C cujusve continentiæ fuerat ipse Antistes suis cum prædecessoribus viris sanctis suis, quem regebant, locus ipse testatur devotissimus. Veniente autem eo in Scotiam multi de Anglorum nobilibus, simul et mediocrium, qui ejusdem sancti viri doctrinam audierant, parentibus, patria, et divitiis derelictis, divinæ legis studio, et continentioris vitæ gratia insectandæ, illo secesserant: quidam sese ultro monasticæ conversationi fideliter mancipaverunt; alii autem circumeundo magistrorum lectionibus operam impenderunt, quos S. Colmannus gratis cum omni castitate et sedulitate in lege divina instruxit, libros etiam et alia vitæ necessaria pro Christi nomine læto animo et benevolo ministrabat.

redit in Scotiam

cum variis Anglis,

hos instruit et adjuvat

3 Interea vero ex Scotis, quos de Anglia adduxerat, quinimo et de Anglis, qui eum insectati sunt, D viris quidem vita probatissimis numero triginta circiter, qui quidem veræ religionis et monasticæ disciplinæ præceptis et dogmatibus imbuti erant, cum quibus ad insulam, Hibofund nomine, non longe ab Hibernia secretam sese transtulit. In qua quidem insula monasterium suis sumptibus construxit, in quo utriusque nationis viros religiosos, quos secum adduxerat, in eodem collocavit, qui cum invicem concordare nequiverant disparitate modi vivendi. Quod videns B. Colmannus aliud in loco, qui Magio nuncupatur, monasterium construxit, Scotis ibidem relictis, Anglos vero seorsum consistere ordinavit: quibus peractis Scotiam denuo reversus. Ad præsidendum reverendus Antistes Tuta, etiam Scotus, successit, et populi gubernationem merito accepit.

monasterium exstruit, in insula Hibofund,

et in Magio.

4 Sed cum per omne tempus prædicationis per virum Dei Colmannum in Anglia firma pax atque communis concordia sine strepitu contentionis est habita et tenta; tamen cum propriæ nationis Anglorum Clerus doctrina B. Colmanni et aliorum Sanctorum ex gente Scotorum oriundorum multiplicatus crevisset, iidem Angli ingrati sanctis Doctoribus et B. Colmanno indignati sunt et occasiones falsas contra eosdem inquirere studebant: quas cum omni patientia et gratiarum actione eisdem reddentes, bo- E num pro malo passi sunt et reddiderunt. Verum per hos sanctissimos viros Aidanum, Finnanum et Colmannum Episcopos, a Scotorum Regibus et ejusdem Cleri majoribus ad Anglos missos, quatuor pene regna, Northumbrorum videlicet, Merchiorum, Midanglorum, cum media parte regni Saxonum orientalium ad Christi fidem conversa sunt; eorumdemque Reges et inhabitatores in nomine sanctæ individuæ Trinitatis baptizati et in operibus fidei edocti fideliter et informati. Primus namque Anglorum Rex a Scotis baptizatus *a* Audfridus appellabatur, qui cum fidem inviolatam minus digne susceperat, velut canis ad vomitum et idololatriam demum rediit, et in eadem permansit. Northumbria vero gens, B. Oswaldo postulante, prædicatione B. Aidani Patris ad fidem conversa est. Midanglorum namque et Merchiorum ab Episcopo *b* Vinna fidem susceperunt. Nam Sacerdotum paucitas unum cogebat Antistitem duobus populis diversarum præferri regionum. Sed et orientalium Saxonum Rex *c* Suethertinus a B. Cedda Spiritus sancti gratia informatus existebat, ut Bedæ venerabilis tradit historia.

patiens in calumniis tolerandis.

cum aliis Scotis laboravit in conversione Anglorum

5 Beato vero Colmanno Scotiam cum ceteris Patribus viris sanctissimis revertente, hospitalitem in Christi pauperes super omnia servavit; errores si quos in fide reperit, Divina virtute mirum in modum extirpavit. Ecclesias, monasteria, et alia pia loca F ob Dei amorem et reverentiam quam honorifice construxit, et solemni apparatu dotando consecravit. Sed tandem plenus gratia et sanctitate, ac miraculorum virtutibus XII Kal. Martii requievit in pace beata.

opera pia exercet,

obit 18 Febr.

a *Bedæ lib.* 3 *cap.* 1 Eanfridus filius Edilfridi Rex Berniciorum tempore Edwini Regis exul apud Scotos sive Pictos ad doctrinam Scotorum baptizatus, *ac Rex factus* Sacramenta regni cælestis anathematizando perdidit. — b *hunc* Diuma natione Scotus, *de quo sequentia scribit Beda lib.* 3 *cap.* 21, *at Wini fuit Episcopus occidentalium Saxonum, quorum Regem ... in Gallia ordinatus, ut Beda lib.* 3 *cap.* 7. — c *Bedæ* Suidhelmus, *seu* Suidhelmus *de cujus conversione agit cap.* 22, *et nostra Vita S. Ceddæ* 7 *Jan. cap.* 2 *num.* 7

DE

DE S. ANGILBERTO

ABBATE CENTULENSI IN BELGICA II,

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. *S. Angilberti nobilitas, officia palatina et militaria, connubium.*

AN. CHR. DCCC-XIV. XII FEBRU.

Centula, *quæ et Centulum aliis, vetus oppidum est in Pontivo, duabus ab Abbatis-villa, præclara ad Somonam urbe, leucis distans, quod Raganarius Rex* quondam construxisse fertur. *Hic S. Richarius, ejusdem Raganarii nepos, aut certe ex illius prosapia ortus, Francorum Regum Merovingiæ stirpis, quæ prima in Gallia potita rerum est, consanguineus, insigne cœnobium condidit. Quod septimus ab eo Abbas* S. Angilbertus *splendide restauravit amplavitque, et ipse nobilissimo ortus genere, apud Pipinum Regem unice gratiosus, ejusque filios Carolomannum ac Carolum : hujus deinde Capellanorum (ut dicitur) Primas, Silentiarius, gener, Dux Franciæ maritimæ, postea Centulæ monachus, ac demum Abbas.*

S. Angilbertus et Centulæ Abbas et restaurator,

2 *Quæ officia Palatina, militaria, sacra eo ordine*
B *recensentur in ejus Vita : sed ita, ut* sacerdotii gradum suscepisse *dicatur, priusquam a Caroli filia ultro adamatus, eam duceret. Quæ res, ut ab illius ævi moribus aliena, non nisi Romano Pontifice, maximas ob caussas, gratiam faciente ita geri potuit. At neque caussa ulla affertur, nisi regiæ Virginis, et admodum quidem juvenculæ immodicus affectus, cui pater, invitus licet, annuerit tamen,* veritus ne res in pejus procederet. *Atque ita accepere Hugo Menardus lib. 2 Observationum ad Martyrol. Benedictinum, et Gulielmus Peyratus de Capella Regum Franciæ cap. 30, Paulus Petavius in syntagmate de Nithardo, et Sammarthani de sacerdotio silent. Jacobus Malbrancus tom. 2 de Morinis, censet, habitu, quo sacri homines solent, indutum, voluntatem suscipiendi sacerdotii præsetulisse. Qua ratione verba, quibus Vitæ scriptor usus est, posse exponi videntur,* ut gradum sacerdotii, *id est, cum habitu dignitatem etiam sacerdotii, sive Canonicatum, titulumve alium Ecclesiasticis proventibus potiundi, accepisse intelligatur. Ita enim solemus ampla, lauta, luculenta, aut contra tenuia sacerdotia appellare, quæ modicos largosve census habent.*

an Sacerdos uxorem duxerit ?

3 *His ergo gradibus ad summos honores progressus Angilbertus,* Cum omnes de ejus prosapia *(ut in Vita num. 2 dicitur)* viri clarissimi et Francorum Regum
C familiares semper habiti fuissent, et clari avi ejus et proavi, aut in dignitatibus primi aut dignitatum magnalibus affines fuissent ac propinqui; *ipse quoque a prima ætate in regia laudabiliter versatus est, et (ut num. 1 habetur)* animi industria ac probitate nulli secundus, palatinis atque regalibus negotiis implicatus. *Testatur idipsum Adrianus Papa in epistola inferius citanda ad Carolum Magnum his verbis :* Directus nobis est a vestra præcelsa regali potentia, fidelis familiaris vester, Angilbertus, Abbas et Minister Capellæ, qui pene ab ipsis infantiæ rudimentis in palatio vestro enutritus est, et in omnibus consiliis vestris receptus est. *Vita quoque ab iisdem Regibus amatum eum ait fuisse,* tamquam filium, *a Pipino nempe;* vel fratrem carissimum, *a Carolo et Carolomanno.*

nobilissimus,

Pipino et Carolo Magno carissimus.

4 *Paulus Petavius conjicit* Primicerium Pipini *fuisse Angilbertum, ex epistola 42 Alcuini,* ad Angelbertum Primicerium palatii Pipini Regis. *Peyrato lib. 1 cap. 28 haud satis probatur, aut ad hunc Angilbertum, aut ab Alcuino eam scriptam esse epistolam, propterea quod diu post Pipini mortem in Galliam venerit e Britannia Alcuinus, neque Pipini Italiæ Regis Angilbertus existimari possit Primicerius fuisse. Verum quid obstat, cur non potuerit Pipini, patris Caroli, Primicerius fuisse? Erat Carolus Pipino moriente* XXVI, *aut, ut alii calculum ineunt,* XXII *annorum : demus Angilbertum paucis annis juniorem fuisse. Cur non potuit nobilissimus juvenis, viginti fortassis annos natus, sed* animi industria ac probitate nulli secundus, *Primicerius Palatii, sive, ut alii exponunt, magnus Eleemosynarius designari? Neque quidquam est, quare asseramus epistolam illam ab Alcuino scriptam in Gallia. Angilberti eruditionem, virtutem, gratiam, qua apud Reges florebat, potuit fama didicisse in Britannia Alcuinus. Quid, quod solent ejusmodi Principes, qui litteras colunt, inquirere qui aliis in oris degant viri doctrina celebres, eosque per litteras, vel internuntios, sibi devincire? Liceret exempla, etiam hujus ætatis complura, proferre et fortassis majorum Angilberto Principum, qui longe minores Alcuino, aliqua tamen claros fama scriptorum, salute ac beneficiis impertiuntur, aut litteris etiam conveniunt, planeque jungere se cum iis amicitiam*
velle profitentur, offerunt etiam munera, aut promptam bene illis faciendi voluntatem. Talis ergo mihi videtur inter Alcuinum et Angilbertum adhuc juvenem, absentes licet, amicitia fuisse : cujus fiducia Anglum aliquem ad limina Apostolorum proficiscentem illi commendarit, et per eum Regi; ac sibi aliquas ab eo mitti Sanctorum reliquias flagitarit. Operæ pretium fuerit ipsam epistolam audire : e qua intelligitur, quid de Angilberti benevolentia ac virtute senserit magnus ille vir. Ita ergo scribit : E

Primicerius palatii Pipini,

ut Alcuinus ex Anglia scripsit,

ei propter eruditionem amicus,

5 Fideli amico et venerabili Angelberto Primicerio, humilis Levita Albinus salutem. Memor CONDICTÆ inter nos amicitiæ, has litteras vobis dirigere præsumpsi : deprecans ut benigne harum portitorem litterarum suscipere dignemini, et peregrinationis illius viis Dominum Pipinum Regem subvenire deprecemini. Regum vero merces in miserorum juvamine, et maxime peregrinorum, sacra S. Petri Principis Apostolorum limina petentium, magna apud Divinam esse constat clementiam. Insuper, carissime frater, devotissime deflagito, ut dona dulcissima et mihi multum necessaria, id est, Sanctorum reliquias mihi vel aliquas transmittere cures... Floreas, fili, virtutum coronis, sapientiæ decore, et sancta dilectione ad Deum, et bona fide ad homines in æternum. *Ita Alcuinus adolescentiorem quam ipse esset affatur :*
F *cum is forsan ejus se fratrem ac filium in suis litteris appellasset. Neque tamen refutari facile posset, qui censeret Pipinum Italiæ Regem conciliari peregrino illi Anglo voluisse Alcuinum, Angilberti tamen opera, qui Carolo illius patri Primicerius adesset : nisi inscripta epistola esset* Primicerio palatii Pipini, *quod potest tamen ab aliquo librario postea factum fuisse.*

quemdam Romam euntem per eum Pipino commendat :

fors Pipino Italiæ Regi, cum esset Caroli Primicerius :

6 *Fuit idem* Angilbertus *sub Carolo* Silentiarius, *non ejus ordinis cujus qui Constantinopoli ex* Silentiariorum schola *dicebantur, et ad sacri Consistorii limina excubias agentes, quietem silentiumque imperabant. Quod* Silentiarii *fuerit apud Carolum munus, indicat Angilberti Vita num. 2* Sibi quoque, *inquit,* eumdem Silentiarium statuit, ut, in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius regni utilitatem. *Ad intima ergo consilia Principis admissus est. Aliquot Græcorum scriptorum testimoniis probat, Petavius,* Silentium, *sive σελέντιον aut σιλέντιον, Magnatum paucorum conventum esse, coram Principe ut plurimum, ubi seorsim a populo, imo et communi turba Senatorum, de gravioribus negotiis regni agitur. Addi*

Caroli Silentiarius.

prolatis

A *prolatis ab eo exemplis ea possunt quæ congerit Meursius in Glossario Græcobarbaro, verbo Σιλέντιον, licet ipse simpliciter dissertationem interpretetur. Alii Angilbertum aiunt* Audientiarium *fuisse. Forsan id munus gessit, quod* Secretarii status *nunc vocatur. Alcuinus ep. 63 ad Adrianum Papam, regiæ* voluntatis *secretarium appellat. Epistola 83 quæ est ipsius Caroli ad Angilbertum, inscribitur* Homero Auriculario, *in qua quanti eum faceret Carolus, quæ per eum inculcari Leoni III Pontifici monita jubet, declarant, ut infra videbimus.*

AUCTORE J. B. id est Secretarius status, et Auricularius :

7 *Cum hoc fungeretur munere Angilbertus, regali dignatus conjugio est, Bertæ Caroli filiæ : uti quidem traditur in ejus Vita, et ab ipsiusmet filio Nithardo. Ast in Vita Caroli Eginhardus, in ejus familia enutritus, scriptorque omnium judicio accuratissimus, cap. 6 num. 26 de Caroli filiabus ita loquitur :* Quæ cum pulcherrimæ essent, et ab eo plurimum diligerentur, mirum dictu, quod nullam earum cuiquam aut suorum aut exterorum nuptum dare voluit : sed omnes secum usque ad obitum suum in domo sua retinuit, dicens se earum contubernio carere non posse. *Non potuit Eginhardus Angilbertum, sive Engilbertum, non familiariter novisse, quem in eadem Vita num. 44 tradit adfuisse, cum testamentum condidit Carolus. Cur ergo*

ejus gener, id negante (ut videtur) Eginhardo.

asserente Nithardo filio :

B *ita ejus cum Berta conjugii oblitus est? Nolo traditionem Centulensium convellere, aut S. Angilberti Vitam refutare, etsi hujus scriptor nequaquam par fuit Eginardo : sed huic repugnat Nithardus lib. 4 ita de Angilberto scribens :* Qui ex ejusdem Magni Regis filia, nomine Berchta, Harnidum fratrem meum, et me Nithardum genuit.

8 *Quæ tamen animo meo scrupulum movent, fas esse arbitror proponere. Hildegardæ nata est Berta : illa anno* DCCLXXII *Carolo nupta, Carolum ei peperit, tum, ut arbitror, Ruotrudam, quæ primogenita erat filiarum, Carolomannus, qui in baptismo ab Adriano Papa Pipinus est appellatus, anno* DCCLXXII *vel* DCCLXXVIII *natus est, quippe qui anno regni Caroli* XLIII, *Christi nimirum* DCCCX, *decessisse traditur, ætatis suæ* XXXIII. *Demus Bertam* DCCLXXVI, *vel* DCCLXXV *natam esse, neque enim prius potuit, quæ tertio, ut summum partu edita sit, aut forte serius. Quando ergo nuptam Angilberto statuemus?* DCCLXXXVII? *Duodecim vix natam annos viro quadragenario junctam, a sapientissimo patre? aut hunc vereri potuisse ne* res in pejus procederet, *nisi filiæ, prope adhuc infantulæ, huc in re tam præpropere assentiretur. Nimis hæc aliena a moribus gravissimi Imperatoris, qui adeo non indulgens fuit hoc in genere, ut etiam reprehensionem scriptorum incurrerit, quod*

haud satis id creditur, ob ætatem filiæ Regis :

C *nimium diu filias a matrimonio abstinuerit. Quid opus, inquies, ut adeo tenera ætate nupsisse fateamur? Fuerit* XVIII *aut* XX *annorum. Si nata anno* DCCLXXV *Christi ætatis suæ octavo decimo nupsit, ergo Christi* DCCXCII. *Atqui jam tunc Abbas erat Angilbertus, Romamque eo anno ad Pontificem legatus a Carolo. Annos aliquot exegisse in matrimonio probabile est, ut eo tempore duos susciperet liberos, Nithardum et Harnidum, ac deinde conjugi continentiam persuasisse : quam includere monasterio invitam non poterat. Si citius junctos matrimonio fateare, idonea ætate ambos; non igitur, Hildegardæ Reginæ filia fuit Berta. An erit forte qui suspicetur, natam eam Carolo ante matrimonium? Ast hac illum aspergere macula, etsi non admodum ab ejus moribus aliena, non licet tamen absque vetusti scriptoris testimonio. Enumerat omnem Caroli prolem, etiam ex pellicibus progenitam, Eginardus ; nullam quæ nupta dicatur Angilberto. Quid Adrianus Papa, cum in epistola antea citata Angilbertum scribat* pene ab ipsis infantiæ rudimentis in palatio Caroli enutritum, *si gener illius fuit, qui tacitus id dissimularit? Alcuinus etiam usque ad facetias utrique familiaris, non id uspiam tamen indicavit. Omnes denique id concinenter scriptores reticuere, præter Nithardum filium. Sed qui hic ausus esset asserere, se filia Regis esse natum, si ipsorum Regum consobrinorum suorum, totiusque regni confutari testimonio potuisset? An hoc de connubio intelligendum, quod in Vita Caroli haud satis aperte cap. 6 num. 25 scripsit Eginhardus?* Ac propter hoc *(quod filias nuptum non elocaret)* licet alias felix, adversæ fortunæ malignitatem expertus est : quod tamen ita dissimulavit, ac si de iis numquam alicujus probri suspicio vel fama exorta fuisset. *Sed revocemus pedem ac calamum ab illis regiæ adytis, ne quid suspicemur fœdum de regia virgine, et illustri Palatino, ac Sacerdote, cui plerique nuptam fatentur. An ideo forte conjugium negavit Eginhardus, quia furto coalitum? Ideone et Vitæ scriptor Regi displicuisse filiæ amorem indicavit? Nobis res ea non liquet.* D

nisi fors ea immature nupta.

9 *Ut tamen sese ista habuerint,* data est Angilberto, *inquit idem Vitæ scriptor,* maritimæ Franciæ magna pars. *In Vita S. Richarii dicitur Clodoveus* I *donasse Alquario* in perpetuum beneficium, Ducatum maritimæ Franciæ, a fluvio Scalda usque ad Sequanam... fecit autem caput Ducatus sui castrum forte et opulentum, nomine Centulam, in pago Pontivo, quod Rex Raganarius forti manu quondam construxerat.

Angilbertus Dux maritimæ Franciæ.

E

§ II. S. *Angilberti et uxoris conversio : illius de hostibus victoria, gestaque alia.*

E*ginhardus in Vita Caroli Magni cap. 4 num. 18, postquam varia ab eo gesta bella recensuit, ista subdit :* Ultimum quoque contra Nordmannos, qui Dani vocantur primo piraticam exercentes, deinde majori classe littora Galliæ atque Germaniæ vastantes; bellum susceptum est. Quorum Rex Godefridus adeo vana spe inflatus erat, ut totius sibi Germaniæ promitteret potestatem. *Præcipue post annum* DCCC *bellum concivit Godefridus. Sed multo ante incursiones in Galliæ oram maritimam fecerant Dani : at post Ludovici Pii mortem Belgicas provincias, et Galliam prope universam, depopulati sunt, uti crebro alibi dictum. Videntur circiter* DCCLXXXVII *aut* DCCLXXXVIII *annum Christi, per Somonam amnem, Pontivum pagum ingressi, magnæ stragis terrorem populis incussisse, ipsique Angilberto, provinciæ illius Præfecto. Verum ea res illi sanctiorum consiliorum occasio fuit. Cum enim conceptis ad S. Richarii tumulum precibus, ac voto vitæ monasticæ capessendæ nuncupato, cœlesti ope eos fudisset, religioni se totum mancipavit.*

Danis littora Belgicæ incursantibus,

11 *Supplet Hugo Menardus, ex Centulensibus (ut reor) monumentis, quod nostro exemplari deerat, ita scribens lib. 2 Observationum :* Beatus ergo Angilbertus provinciam sibi a Rege demandatam sapienter administrabat, sæpiusque ad cœnobium Centulense agri Pontivensis, qui suæ erat præfecturæ, diversabatur, et ad sepulchrum S. Richarii prostratus assiduas preces effundebat. Interea in gravem morbum incidit, et ad extrema deductus, nulla spe salutis affulgente, vovit Deo se monasticam vitam amplexaturum, si ex morbo convalesceret : sicque Deo opitulante sanitatem recuperavit. Non tamen propositum exequi potuit, Danorum bello prohibitus. Illi enim per ostia Somonæ et Sequanæ se in fines Gallorum ingenti exercitu effuderant. B. Angilbertus provinciæ illius Rector, multis coactis copiis, se barbarorum immanitati objecit. Antequam manus cum hoste consereret, accessit ad tumulum S. Richarii, ibique obvolutus, et in lacrymas solutus, sancti Confessoris Christi opem efflagitavit, promittens se statim post victoriam vestem monasticam induturum. Affuit suo famulo S. Richarius. Nam in ipso conflictu magna vis imbrium, grandinis et tonitruum, super hostes effusa, eos ad internecionem delevit

F

Angilbertus ope S. Richarii e gravi morbo sanus,

deque iisdem Danis victoriam adeptus.

A delevit. *Malbrancus morbi, quo sit ad votum faciendum impulsus, non meminit, sed piis montis Centulensium ascetarum id ait concepisse : Danos vero tempestate coorta dissipatos, sese mutuis cædibus involvisse, plurimos mari absorptos. Cui in hoc consonat Vita MS. num.* 5.

ANIMADV. PAP. G fit monachus, uxore consentiente, et inclusa.

12 *Dein votum exequitur, summa Caroli voluntate, cum et Berta conjux, ipsius sive exemplo sive adhortatione, sacro velo amicta, continentiæ perpetuæ votum concepisset, et ab ipso marito suo, annuente Symphoriano Centulensi Abbate,* loco congruenti intra idem cœnobium composita esset, *ubi* sacris vigiliis, et devotis jejuniis, divinisque canticis cum multo fervore assidue insistebat. *Hugo Menardus et in Chronico Centulensi Joannes Capella, aiunt,* in eodem monasterio reclusam. *Malbrancus* inclusionis *non meminit, sed quo animi ardore sacratum velamen expetierit, ita amplificat :* Berchta *(ita enim eam appellat)* quo promptiorem ad religiosa castra animum ostentaret, Centulenses adiit, velo donari se obnixe rogat, et quoad impetret, sacro limine pedem non elaturam sese pronuntiat. Impetravit : et quidem Præsulis manu, et summo apparatu, uti tanti Regis decebat natam, amicta est.

13 *Gulielmus Peyradus lib.* 1 *cap.* 30 *scribit* monacham in eodem S. Richarii cœnobio factam : duplex B
enim id fuisse, pro ejus seculi more ; hinc virorum, inde fœminarum. *Ad eum fere modum, quo etiamnum in ordine S. Birgittæ monachæ validis muris seclusæ a monachorum domicilio degunt, ita tamen ut illis hi sacra curent, divinaque mysteria administrent. Viguisse in aliis Ordinibus morem illum, alibi observavimus, ut vel muris solum discretæ a viris fœminæ essent, vel non magno loci intervallo; ut ad has instituendas monitis, muniendasque sacramentis facile convenire illi possent. Ex Ordine Præmonstratensi exempla nonnulla attulimus* XIII *Januarii ad Vitam B. Godefridi Cappenbergensis* § 12. *Sed pleraque nunc sapienter ab invicem longius semota. Quædam olim sanctæ Virgines velo accepto non in aliarum convictu sanctimonialium vitam agebant, neque seorsim in cellam inclusæ : sed in vicinia monachilis cujuspiam ecclesiæ domicilio conducto, ad eam identidem ventitabant, sacris intererant, precibus assidue lectionique ac sanctis operibus vacabant. Ita fere eodem quo Bertha tempore, S. Hiltrudis Virgo juxta monasterium Lætiense, cui Guntardus frater præerat, habitasse, ecclesiam assidue adisse, et fraterna institutione ad omnem sanctitatem informata fuisse legitur. De hac autem Berta nil ultra habemus compertum, quamdiu produxerit vitam, quem gradum perfectionis attigerit, ubi tumulata sit.*

vel in separata parte monasterii monacha, pro ævi more, vel velatam solum, et in privata domo degente,

C 14 *Alia quædam præter bellum Danicum gesta ab Angilberto autumat Malbrancus, nequaquam suffragantibus illius ævi scriptoribus. Ita enim scribit lib.* 5 *cap.* 32. Ingelbertus... una cum Rege Romanas arces adivit, paschalia sanctissime celebraturus : ubi enim Hadrianus ipse memoriam refricuit sibi illius temporis, dum Caroli pædagogio præfectus esset, et individuum consodalem Ingelbertum animadverteret ad pia et quæque maxima natum esse, cœpit exinde viro potissima Ecclesiæ negotia, quæ ad Galliam spectarent, commendare : et quamvis uxori illigatus, non destitit tamen, uti prius, multæ Clericorum exercitationi operam dare. *Sed hæc ego haud satis liquide assequor. Primum enim quid hic est,* Caroli pædagogio præfectum fuisse? *An ipsum Carolum adolescentem litteris imbuisse, ac mores ejus ad omnem dignitatem conformasse? an nobiles pueros, qui in Regis ejusdem ministerio erant, liberalibus disciplinis vitæque elegantioris præceptionibus instruxisse? utri vero hoc munus tribuitur, Angilberto an Hadriano? Ille nec pueros aulicos docuisse potest existimari, tam illustri ortus genere, tamque in sublimi positus gradu dignitatis ; neque Carolum, vel æqualem ætate, vel majorem. Hadrianus autem, ut habet in ejus Vita Anastasius,* nobilissimi generis prosapia ortus, atque potentissimis Romanis parentibus editus... defuncto ejus genitore, atque parvulus nobilissimæ suæ genitrici relictus, studiose a patre (*forsan* patruo) Theodato dudum Consule et Duce, postmodum vero Primicerio sanctæ nostræ Ecclesiæ, post antedictæ suæ genitricis obitum nutritus atque educatus est. *Ac deinceps Romæ ætatem egit, a Paulo Papa Subdiaconus creatus, Diaconus a Stephano, cui et mortuo suffectus anno* DCCLXXII. *Non igitur in Gallia Regis Caroli pædagogus aut magister fuit, nedum aliorum nobilium adolescentum.* D

an pædagogio Caroli præfectus, vel ipse, AUCTORE J. B. vel Adrianus Papa ?

15 *Quod* matrimonio illigatum *fuisse Angilbertum, quando cum Carolo Rege Romam petiit, et Paschalia illic festa celebrasse asserat citatus antea scriptor, quærendum, quo id anno contigerit. Quater Romam adiit Carolus, ter Hadriano Pontifice. Nam anno* DCCLXXIII *adversus Desiderium Regem Longobardorum, Pontificias ditiones inique vexantem, movit, eumque Papiæ, sive Ticini, obsedit : et cum natalem Domini in castris celebrasset, relicto ad urgendam obsidionem exercitu, ipse Romam profectus est, ibique Pascha peregit. Anno deinde* DCCLXXX orationis caussa, *ut habent Annales Bertiniani,* peregit iter in partibus Romæ, una cum uxore sua Domna Hildegarde Regina, *et* natalem Domini in Papia civitate celebravit..... Pascha in Roma. *Ac demum anno* DCCLXXXII *Paschalem eamdem solemnitatem Romæ egit. Postrema hac vice adfuisse Angilbertum innuit Malbrancus, cum* uxori illigatum *fuisse scribit, Berthæ scilicet, Regis filiæ, quæ priori utraque vice nondum erat matrimonio habilis.* E

Romam comitatus videtur Regem, an. 774 vel 780,

16 *Ego credibilius judico, prius quidem adfuisse Regi Angilbertum qui ei erat intimus, anno vero* DCCLXXXVII, *vel morbo fuisse detentum, vel bello adversus piratas Danos comparando, vel aliis provinciæ, quam regebat, negotiis. Neque etiam facile fidem ei tribuam ista ad annum* DCCLXXXVIII *scribenti :* Hoc anno Ingelbertus summas vires congerens, *Hunnos* usque ad internecionem fere totius gentis redegit : quorum spoliis, ex ruina plurimarum aliarum gentium congestis, mirum in modum ditati sunt Franci. *Ternas quidem retulere Franci eo anno de Avaris sive Hunnis, victorias, variis locis, sed neque ad internecionem eos tunc redegerunt, neque usquam mentio fit Angilberti.*

at non 787, nec Hunnos an. 778 debellavit.

17 *Divinare et illud mihi scriptor idem videtur, quod eodem cap.* 32 *lib.* 5 *affirmat,* cum viri laici Episcopiorum et monasteriorum fructus non exigua ex parte suos facerent, Ingelberto agente Capitularem edidisse Carolum, qua res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum F
declaravit : ideoque divisionem nullam bona illa posse perpeti, sed integra piis illis possessoribus permanere. *In Capitulis Regum Francorum lib.* 1 *cap.* 72, *ita id refertur statutum a Carolo, aliaque permulta :* Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXIX, Indict. XII, anno XXI regni nostri, actum est hujus legationis edictum in Aquisgrani palatio publice. Data est hæc charta die decimo Kal. April. Tempore Adriani Papæ et Karoli magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ Sedis, in Aquis fuit factum istud capitulum *etc. Nulla ibi Angilberti mentio, quem verisimile est tunc monachum fuisse. Malbrancus cap.* 33 *ad annum* DCCXCI *statuit bellum Danicum confecisse Angilbertum, ac monachum factum. Cum anno sequenti honorifica et jam Abbati credita legatio sit, credibilius videtur aliquanto ante victoria illa potitum, seculo nuntium remisisse, circa Annum* DCCLXXXVIII *aut* DCCLXXXIX, *ut idoneo spatio suam probasse monachis virtutem censeri possit, atque ab iisdem Abbas electus.*

non constat, anno 789 Capitularia in favorem Ecclesiæ suasisse : sub annum 788 seculum reliquit.

§ III.

AUCTORE I. C.

A

§ III *Variæ S. Angilberti ad Adrianum Papam legationes.*

Anno 792, cum nondum venisset in Galliam Alcuinus,

Anno DCCXCII *habitum Ratisponæ concilium, in quo hæresis Felicis Episcopi Urgellitani, qui Christum adoptivum Dei filium dicebat, præsente Carolo Magno Rege, damnata est. De eo concilio ita scribit, Alcuinus lib. 1 adversus Elipandum Ep. Toletanum, ultra medium :* Antequam ego, eodem sapientissimo Rege Carolo jubente, venissem in Franciam, hæc eadem vestri erroris secta, eodem glorioso Principe præsidente, præsente Felice, quem multum laudare soles, vestræ partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco qui dicitur Raginisburg, et synodali auctoritate Sacerdotum Christi, qui ex diversis Christiani imperii partibus convenerant, æterno anathemate damnata, imo et a beatæ memoriæ Hadriano Papa, qui tunc temporis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apostolica auctoritate rexerat Sedem, funditus exterminata.

Felix Ep. Urgellitanus,

19 *Eam hæresim ejusque damnationem ita explanat Eginhardus in Annalibus ad DCCXCII annum Christi :* Orgellis est civitas in Pyrenæi montis jugo sita, cujus Episcopus, nomine Felix, natione Hispanus, ab

B

asserens Christum esse filium Dei adoptivum,

Elipando Toleti Episcopo, per litteras consultus, quid de humanitate Dei et Domini nostri Jesu Christi sentire deberet, utrum secundum id quod homo est, proprius an adoptivus Dei filius credendus esset ac dicendus; valde incaute atque inconsiderate, et contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, adoptivum non solum pronuntiavit, sed etiam scriptis ad memoratum Episcopum libris pertinacissime pravitatem opinionis suæ defendere curavit. Hujus rei caussa ductus ad palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem, in qua hiemaverat, residebat. Ubi congregato Episcoporum concilio auditus est, et errasse convictus, ad præsentiam Adriani Pontificis Romam missus : ubi etiam coram ipso in basilica B. Petri Apostoli hæresim confessus est atque abdicavit. Quo facto ad civitatem suam reversus est.

in conc. Ratisp. damnatus

mittitur Romam,

20 *Mabillonius lib. 5 cap. 37 egisse Angilbertum ait, ut malæ sectæ primarius auctor sisteret se in concilio, promeretque sententiam suam communi Ecclesiæ sensui subjiciendam. Verum hoc non sat exploratum. Illud constat, Angilberto mandatum a Rege ac synodo, ut Felicem Romam ad Pontificem deduceret. Ita Annales Francorum Loiseliani ad eum annum :*

comite Angilberto,

C

Hæresis Feliciana primitus audita, et in Raganesburg primo condemnata est. Quem Angilbertus ad præsentiam Adriani Apostolici adduxit, et confessione facta suam hæresim iterum abdicavit. *Idem Egolismensis monachus in Vita Caroli, et alii scribunt.*

21 *Anno deinde* DCCXCIV *cum Carolus Francofurti hiemasset, Paschaque celebrasset, æstatis initio concilium Episcoporum ex omnibus regni provinciis in eadem villa congregavit, ut idem habet Eginhardus :* in quo concilio et hæresis memorata condemnata est, et liber contra eam communi Episcoporum auctoritate compositus, in quo omnes subscripserunt. *Ibidem oblati sunt Regi libri quatuor contra septimam synodum Œcumenicam, sive secundam Nicænam, paullo ante habitam, scripti sine ullo ordine a quibusdam Sereni Massiliensis quondam Episcopi, primi Galliarum Iconomachi, sectatoribus. Quos libros Carolus per Angilbertum ministrum suæ Capellæ Pontifici examinandos transmisit. Patet hoc ex Hadriani ad Carolum epistola, sive tertia, ut habetur tom. 3 Concil. edit. Coloniensis anni* CIↃIↃCVI, *sive* XIV, *ut est in tom. 18 Concilior. ex Typographia regia anni* CIↃIↃCXLIV. *Ea incipit :* Dominus ac Redemptor noster. *De Angilberto ita loquitur Pontifex, ut supra obiter a nobis indicatum :*

[illegible] Francofurt.

[illegible] contra 7 synodum,

[illegible] anno 794

22 Præterea directum a vestra clementissima præcelsa regali potentia suscepimus fidelem familiarem vestrum, videlicet Engilbertum Abbatem et ministrum Capellæ, qui pene ab ipsis infantiæ rudimentis in palatio vestro enutritus est, et in omnibus consiliis vestris receptus; ut ideo, sicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita et a nobis reciperetur et condecenter honoraretur. Unde pro nimio amore, quem erga vestram mellifluam gerimus regalem Excellentiam, sicut misistis eum nimio amore dulcedinis eximiæ, eum suscipientes, prout voluit, et qualiter voluit, cum magna familiaritate nobis enarrantem, aure placabili et benigna eum suscepimus, et quasi vestra corporali Excellentia nobis narrante, nostrum ei patientius credidimus consilium, ad profectum Sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, et vestræ a Deo protectæ potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare adversum Synodum, quæ pro sacrarum imaginum erectione in Nicæa acta est. Unde pro vestra melliflua regali dilectione per unumquodque capitulum responsum reddidimus : non quemlibet (absit) hominem defendentes, sed olitanam traditionem sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum Pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.

D

AUCTORE I. S.

ubi benigne exceptus ab Adriano Pont.

qui scripta contra 7 synodum refutaret.

E

23 *Paulus Petavius in syntagmate antea citato de Nithardo, testatur, in calce Capitularium istorum, ut sunt ab Elia Phiilra, id est, Joanne Tilio, anno* 1549 *edita, ista addita :* Ingelramnus Abbas jussu Caroli Magni hunc librum scripsit, et ad Adrianum Papam tulit, *faceturque non videre se, quomodo quadrare* ista possint cum Adriani prædicta epistola. *Peyratus diserte affirmat, eumdem esse* Angilbertum, Engilbertum, Engelbertum, Engelramnum, Ingelramnum. *Verum oportuisset eum exempla proferre aliqua, ubi* bertus *et* ramnus, *aut* ramnus, *sive* ramus, *in nominibus propriis promiscue pro eodem usurpentur : ut nempe* Walbertus *et* Waleramus *idem sint, item* Autbertus *et* Autramnus, Gontramnus, *et* Gonbertus, Hildebertus *et* Hilderamus, *ceteraque id genus. Neque tamen si idem significarent, idea unum pro alio substitui nomen posset absque historiarum perturbatione. Et certe non idem illa significant : est enim* Angelbertus, *sive* Ingelbertus, *Angelus illustris, sive Angelica præditus indole,* Engelramus, *fortassis Angelus tenuis, sive Angeli instar gracilis :* Engelramus, *vel* Engelramnus, *Angelicus aries, sive machina, quasique Angelicum robur, ut* Waleramus *muralis aries. Sed hæc mittamus, nimis tenuia. Quid si cum Angilberto alius missus Romam est Abbas Ingelramnus? Neque hoc velim tamen divinare : sed librarium aliquem, seu dormitantem, unum pro alio nomen posuisse, seu nimis sciolum, quod Angilramni, non tamen Abbatis, sed Episcopi Metensis et Archicapellani, in Concilio illo Francofurtensi facta mentio esset, eumdem credidisse, quem putaret postea Archicapellanum fuisse, Angilbertum.*

An idem Angilbertus et Ingelramnus?

ANIMADV. PAP. 7

F

24 *Proficiscenti ergo Romam Angilberto anno* DCCXCIV *dedit Alcuinus epistolam ad Adrianum Papam, quæ est in Chesnæi editione* LXIII, *alibi* XXVIII, *in qua sic ipsius Angilberti meminit :* Jam aliquas petitiones propriæ necessitatis meæ, his quoque litteris insererem, sed quia electissimus Domini mei Regis Missus, filius equidem meus carissimus Angilbertus ad beatissimam summæ auctoritatis vestræ dirigitur paternitatem; non esse necesse putavi litteris exarare, quod ille vir fidelis et prudens melius viva voce, secundum mandatum Domini Regis, auribus Excellentiæ vestræ poterit intimare. Nam inter ceteras fidelissimæ directionis, quam ad vos habet, legationes, meæ quoque necessitatis postulationes eidem præfato regiæ voluntatis secretario commendavit. Quem omnibus amicis valde fidelem esse probavimus

per eum quædam petit Alcuinus.

A mus, maxime vobis, ut vere dignum est, Sanctissime Pater, qui vestram laudabili voce bonitatem sæpissime Domno Regi sub præsentia multorum testium narrare solebat : et egregiæ pietatis per vos gesta, puræ fidei verbo de vobis proferre studuit ; quatenus piæ dilectionis fidem ostenderet, et vestræ almitatis amorem plurimorum mentibus ingereret.

eumque commendat, ut Pontifici addictissimum.

25 *Dubitat Paulus Petavius in citato Syntagmate, an eæ litteræ scriptæ sint ab Alcuino, cum anno* DCCXCIV *Capitularia illa Romam tulit Angilbertus, an* DCCXCII *cum Felicem Romam duxit. Sed qui potuere anno* DCCXCII *scribi, cum tunc (ut num. 18 ex ipsiusmet Alcuini scriptis ostensum est) nondum in Gallia esset? Quod enim alibi Felicem dicitur convicisse, id vel postea accidit, cum is in pristinos errores relapsus forsan esset, vel scriptis contra ejus hæresim editis.*

Quando ea scripta epistola?

§ IV *S. Angilberti legatio ad Leonem III Papam : impetrata ab eo privilegia.*

Alia sequitur obita ab Angilberto maxima cum auctoritate legatio. Eam clarius quam alii exponit Eginhardus in Annalibus ad annum DCCXCVI. Romæ Adriano defuncto (VII *Kal. Januarii*) Leo pontificatum suscepit. Et mox per Legatos suos claves Confessionis B S. Petri, ac vexillum Romanæ urbis, cum aliis muneribus Regi misit : rogavitque ut aliquem de suis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad suam fidem atque subjectionem per sacramenta firmaret. Missus est ad hoc Engilbertus Abbas monasterii S. Richarii. Per quem etiam tunc ad S. Petrum magnam partem thesauri, quem Ericus Dux Forojuliensis, spoliata Hunnorum regia, quæ Ringus vocabatur, eodem anno de Pannonia Regi detulerat, misit : reliquum vero inter optimates et aulicos, ceterosque in palatio suo militantes, liberali manu distribuit. *Ita ille.* Claves Confessionis S. Petri *explicat Poeta Saxonicus lib.* 3 claves quibus est Confessio Sancti conservata Petri, *sive crypta, aut sacellum, ubi ejus reliquiæ asservantur, ac paullo post subdit :*

Anno 796 ad Leonem Papam,

ut ei Romanos subjiciat,

ac munera deferat

Missus ad hoc Angilbertus, qui corpore Sancti
Richarii clare decoratam rexerat olim
Ecclesiam. *Dein thesaurum Hunnicum exaggerat :*
Nam spoliata fuit Hunorum regia, Hringum
Quam vocitant. Hanc Dux Ericus hoc ceperat anno :
Multimodos etiam Regi devexerat inde
Thesauros, ævo quos collegere vetusto,
Innumeris crebro spoliatis gentibus Huni.

ex thesauro Hunnico,

In Vita Caroli per monachum Egolismensem, dicitur Rex idem, thesauro illo accepto, gratiarum actiones C Deo largitori omnium bonorum peregisse, et inde magnam partem ad limina Apostolorum misisse per ANGILBERTUM DILECTUM SUUM ABBATEM. *Idem dicitur in Annalibus Loiselianis. Vita Caroli per incertum auctorem habet :* per Angelbertum dilectum sibi Abbatem.

dicitur Angilbertus dilectus Regi Abbas,

27 *Quæ Romam proficiscenti mandata Carolus dederit, quæ consilia monitaque inculcari novo Pontifici voluerit, legere est in ipsius Regis ad* Homerum *(id est, ipsummet Angilbertum) epistola, quæ est 83 inter Alcuini epistolas a Chesnæo editas. Ea sic habet :* Karolus gratia Dei Rex, et Defensor sanctæ Ecclesiæ, Homero Auriculario salutem. Divina regente misericordia iterum, et prospere te adducente ad Domnum Apostolicum Patrem nostrum, admoneas eum diligenter de omni honestate vitæ suæ, et præcipue de sanctorum observatione Canonum : de pia sanctæ Dei Ecclesiæ gubernatione, secundum opportunitatem conlationis inter vos, et animi illius convenientiam. Ingerasque ei sæpius, quam paucorum honor ille, quem præsentialiter habet, annorum : quam multorum est perpetualiter merces, quæ datur bene laboranti in eo. Et de simoniaca subvertenda hæresi diligentissime suadeas illi, quæ sanctum Ecclesiæ D corpus multis male maculat in locis. Et quidquid mente teneas sæpius querelis agitasse inter nos. Sed qualis mihi esset conlatio cum B. Adriano Papa prædecessore illius, de construendo monasterio ad S. Paulum, nullatenus dimittas suggerere illi, ut volente Deo revertens, certum mihi responsum habeas referre. Dominus Deus ducat te, et deducat cum omni prosperitate. Dominus Deus regat et dirigat in omni bonitate cor illius, ut faciens faciat, quod sanctæ suæ proficiat Ecclesiæ : ut sit nobis pius Pater, et pro nobis præcipuus intercessor : ut idem Deus et Dominus noster Jesus Christus nos in sua florere faciat voluntate, et cursum, qui superest nobis vitæ nostræ, ad perpetuæ stabilitatis quietem perducere dignetur. Vale cum prosperitate, proficiens in veritate, reversurus cum gaudio, Homeriane puer.

justam vitæ honestatem inculcare

Ecclesiæ,

AUCTORE J. B.

de quibus inter se contulerant Rex et legatus

28 *Extat ab eodem Rege tunc scripta ad ipsum Leonem Papam epistola, (*LXXXIV *inter Alcuini) quo ei Pontificatum gratulatur, quem de Adriani morte dolorem senserit, testatus, ac Leonis apud B. Petrum Principem Apostolorum preces implorat. Tum de Angilberto, ac muneribus per eum missis, ita loquitur :* Angilbertum manualem vestræ familiaritatis, vestræ direximus Sanctitati : quem prius, sicut promisimus per religiosos viros Campolum et Anastasium, beatissimo Patri nostro, prædecessori vestro, E dirigere curavimus. Sed, ut præfati sumus, dum xenia omnia parata erant, lugubri paternæ mortis nuntio repente tardatum est iter illius. Sed modo lætiores de vestræ Sanctitatis successione facti, quod desideravimus in illo pio Patre agere, in vobis perficere studemus. Illique omnia injunximus, quæ vel nobis voluntaria, vel vobis necessaria esse videbantur : ut ex conlatione mutua conferatis, quidquid ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, vel ad stabilitatem honoris vestri, vel patriciatus nostri firmitatem necessarium intellegeretur. *Dein pollicetur Ecclesiæ ac religioni arma sua servitura, ac Leonem hortatur, ut Canones ubique se piatur, quatenus totius sanctitatis exempla in ejus fulgeant conversatione.*

Regis litteris auctoritas ei apud Papam comparata,

et fides pro negotiis tractandis.

29 *Scripsit et Alcuinus ad Leonem epistolam, quæ est 72, qua illi et ipse pontificatum gratulatur, ac fausta precatur, salubribusque cum consiliis instruit : et sub finem Angilbertum commendat his verbis :* Hic filius meus carissimus Angilbertus vobis patefacere valet nostræ parvitatis erga Apostolicam Sedem devotionem, etiam et voluntatis nostræ petitiones. Quem vestræ Paternitati valde fidelem esse agnovi : et ideo nostræ necessitatis caussas illi injunximus, ut per os illius, pietatis vestræ aures mei cordis F audiant obsecrationes.

commendatus eidem Pontifici ab Alcuino,

30 *Quid per Angilbertum obtinere Romæ cuperet, indicat epistola* 92 ad dulcissimum filium Homerum, *id est, ipsummet Angilbertum, ubi ista habet :* Patrocinia Sanctorum non oblivíscere. Res Ecclesiasticæ pulchritudinis oculis occurrentes noli neglegere ut acquiras. Nostra rusticitas avara est de talibus : vestra nobilitas larga est de omnibus. Memor esto poetici præsagii :

qui per eum Reliquias petiit, et alias res sacras,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Hoc de te tuoque itinere prophetatum esse quis dubitat? Si Christum Sibylla, ejusque labores, prædixit venturum, cur non Naso Homerum, ejusque itinera præcecinit? *demum ita concludit :*

Prospera cuncta, precor, faciat tibi Christus, Homere,
Qui te conservet semper, ubique. Vale.

Ejus absentis desiderium declarat epistola 93, *quæ est* ad Damœtam filium, *id est,* Riculfum, *sive* Ricolfum, *Episcopum Moguntinum, ad quem et* 41 *scripta ab eo epistola est. In illa ergo posteriore ita Angilberti, sive*

ejus interim absentia mœstus

A *Homeri sui meminit Alcuinus :* Ego pene quasi orbatus filiis remaneo domi ; Dameta Saxoniam, Homerus Italiam, Candidus Britanniam recessit.

AUCTORE J. B.

31 *Divertisse videtur ex itinere Angilbertus ad S. Paulinum Aquileiensem Patriarcham, de quo fuse egimus x Januarii. Ita enim ep. 73 ad ipsum Paulinum scribit :* Majorem nostræ salutationis seriem Angilbertus filius communis noster Romam iturus, volente Deo, vobis dirigit. *Fuisse Paulino junctum amicitia Angilbertum, patet ex ejus comentario de reliquiis num. 6.*

Visit de via S. Paulinum Aquilei.

32 *Inter alia quæ Romæ egit Angilbertus, divinat Malbrancus, animum Pontificis præparasse, saltem eminus, ad deferendum Carolo decus Imperii. Nescio an id agi aperte ipso pontificatus exordio apte potuerit. Opportunius id postea factum, cum maxima exstarent Caroli in ipsummet Leonem, non solum in Ecclesiam Caroli in ipsummet Leonem, non solum in Ecclesiam plurima, beneficia. Habere tamen etiam hac in re locum potuit Caroli monitum, jam ante relatum, ut cum Pontifice negotia tractaret secundum opportunitatem* collationis inter *ipsos*, et animi illius convenientiam : *quæque* ad patriciatus *ipsius* firmitatem *pertinerent, ut est in epistola Caroli ad Leonem.*

an de Imperio in Carolum transferendo egerit?

33 Anno DCCC redeunte verna temperie, *ut in* B *Annalib. scribit Eginhardus,* medio fere Martio Rex Aquisgrani digressus, littus Oceani Gallici perlustravit : et in ipso mari, ubi tunc piraticam Nordmanni exercebant, classem instituit, præsidia disposuit, sanctum Pascha apud S. Richarium celebravit. Inde iterum per littus maris iter agens, Rotomagum civitatem venit.... Et mense Augusto inchoante Moguntiacum veniens, generalem conventum ibidem habuit, et iter in Italiam indixit. *Tandemque* VIII *Kal. Decembris Romam pervenit, et die Natalis Christi a Leone Papa coronatus est, ac deinceps, omisso* Patricii *nomine,* Imperator *et* Augustus *est appellatus. Aderat et* S. Angilbertus, *qui, ut habetur in minori Chronico Centulensi,* impetravit exemptionem cœnobii Centulensis a Leone Papa III, eodem die quo Carolus Magnus coronatus est in Imperatorem per prædictum Leonem Papam, et nuncupatus est Cæsar Augustus. Et fuit hoc actum circa annum Domini DCCCI, in præsentia S. Angilberti et Jesse tunc temporis Ambianensis Episcopi. *Qui nimirum Jesse anno* DCCCII *ad Irenen Augustam cum Helgaudo Comite missus est ad pacem constituendam.*

Carolus anno 800 Centulam visit,

et Romam ubi Imperator coronatur : Angilbertus exemptionem sui cœnobii a Papa impetrat :

34 *In eodem recentiori ac breviori Chronico Centulensi Joannis Capellæ ista leguntur :* Eodem die (*quo* C *coronatus est Imperator*) dictus Carolus Magnus adjunxit huic Ecclesiæ S. Richarii cœnobium et monasterium Forestemonasterii cum suis appendiciis universis, specialiter quoad institutionem et electionem Pastorum et Abbatum : sicut latius patet per scripta Apostolica super iis confecta, sana et integra in thesauraria hujus cœnobii.

ab Imperatore Foreste-monasterium :

35 *Ignatius Josephus a Jesu Maria Carmelita Discalceatus lib. 1 historiæ Abbatis-villanæ cap. 83 pag. 461 scribit,* Foreste monasterium, *vulgo* Forestmoustier, *situm esse in saltu Cressiacensi, ubi S. Richarius cum discipulo suo Sigobardo relicta Centula, annis aliquot in vili et exiguo tugurio vitam anachoreticam egit : quod tugurium visitur etiamnum, paullum a monasterio semotum, sed sensim in ruinam prolabens, uti et ipsum monasterium, nemine illius sarta tecta, ut oporteret, curante, nec splendorem altarium, ac ne sacrorum quidem ordinem vitæque monachicæ disciplinam, prout illa quondam ibi viguere. Ita ille, qui se bullas legisse testatur Alexandri III, Innocentii III, Honorii III, e quibus constet, ejus cœnobii Abbatem ex Centulensi eligi consuevisse, ac proventus quoque monasterii a quopiam e Centulensibus administrari.*

ubi id situm?

quale nunc?

36 *De eodem Foreste-monasterio citatus Joannes Capella in Ingelardo* XXI *Abbate ista tradit :* Iste Rex D (*Hugo Capet*) dedit privilegium villas nostras fortificandi, ædificandi castra murata : et nomine Advocationis, et ad protegendum nos et nostros subditos ab inimicis nostris, dedit prædictus Rex Hugo Capet cuidam Militi, nomine Hugoni de Abbatis villa generoso et nobili, sub illo titulo villam Abbatis-villæ et Foreste-monasterii : sub conditione tamen, quod Abbas in eodem loco, tempore necessario et opportuno, per Abbatem S. Richarii nominabatur, et in suo grege et gremio suæ Ecclesiæ eligebatur, sicut patet per litteras Apostolicas super iis confectas. *Verum ea excolerit consuetudo ac potestas Centulanorum in Foreste-monasterienses, ut citatus Josephus Ignatius tradit.*

cuidam ab Hugone Capeto datum titulo advocationis, salvo jure Centulensium :

37 *Alia a Leone III privilegia obtinuit S. Angilbertus, de quibus idem Joannes Capella :* Eodem die (*quo scilicet coronatus Carolus est*) et in dicta solennitate dictus S. Angilbertus impetravit exemptionem et privilegium mitræ, sandaliorum, annuli, et aliorum Pontificalium, ex concessu Jessæ tunc Episcopi Ambianensis. *Idem in Waltero de Guaissart* XXXVIII *Abbate, hæc scribit :* Immediate accepit pedum, et impetravit (saltem confirmari fecit de novo) privilegium exemptionis, mitræ, annuli, et sandaliorum, in curia Romana, et decessit ab hoc seculo anno Do- E mini MCCCCLVII in vigilia Assumptionis B. Mariæ Virginis.

obtinuit et mitram, annulum etc.

quæ post confirmata.

38 *De privilegiis iterum idem Joannes in Gervino sive Gervinon II, qui et Episcopus Ambianensis fuit S. Godefridi decessor, ista memorat :* Et quia sciebat Guidonem Episcopum, (XXXI) suum prædecessorem, esse... huic Ecclesiæ per asportationem et subtractionem nostrarum litterarum et chartulorum exemptionis, quas furtive secum clam deportaverat : studuit hanc Ecclesiam esse Episcopatui Ambianensi subjectam *etc. Aucherus autem* XXV *Abbas* recuperavit privilegia et chartas hujus Ecclesiæ.

instrumenta horum privilegiorum ablata;

recuperata,

39 *Anno Domini* MCXXXI, V *Kal. Augusti, Hugo Campdavaine Comes S. Pauli, quod inimicis quibusdam suis Centulæ concessum esset asylum, sibi vero, ne id profano furore violaret, portæ obseratæ, igne Græco totum oppidum succendit :* tali modo (*inquit idem compilator Chronici minoris*) quod religiosus Missam magnam celebrans contra majus altare fuit combustus, et cum eo tam in ecclesia quam in villa MMDCC promiscui generis igne et flamma mortui sunt. Et in illa destructione perdidimus omnes chartas et pri- F vilegia nostra, ornamenta et omnia bona mobilia combusta sunt : nihil penitus remansit, exceptis sanctuariis reliquiis omnibus projectis et salvatis in puteis aquarum.

an. 1131 combusta cum toto oppido,

40 *At postea* Richarius XXX Abbas... misit Romam versum Papam Alexandrum in anno Domini MCLXXII copiam exemptionis nostræ, quam impetraverat S. Angilbertus die coronationis Caroli Magni Imperatoris Romanorum et Regis Francorum, cujus perdideramus originalia in prima destructione hujus ecclesiæ per... infideles : et super ipsam copiam jussit nobis describere exemptionem, quam de præsenti habemus.

denuo an. 1172 confirmata secundum exemplar S. Angilberti.

§ V. S. Angilberti ædificia Centulæ. Sanctorum reliquiæ ab eo ornatæ

Quod tantis ac tam multis privilegiis Imperatoris ac *Pontificum munivit Angilbertus cœnobium, id præclaris quoque ædificiis auxit, Sanctorum reliquiis ornavit, dotavit possessionibus. Tria cumprimis templa construxit, primum ac maximum Salvatori Divoque Richario sacrum fuit, alterum Virgini Deiparæ, S. Benedicto tertium. De his Joannes Capella in Chronico :* Qui quidem Angilbertus tempore suo potenter et honorifice, cum

S. Angilbertus Centulam ornat 3 templis,

A cum adjutorio dicti Caroli Magni, prædictum cœnobium Centulense decoravit magnis ædificiis, reliquiis, jocalibus, et quampluribus aliis bonis, et dotavit magnis redditibus et divitiis. *Ac paucis interjectis :* Fecit dedicare hoc cœnobium per XII Archiepiscopos, quorum nomina inferius scribentur.

et aliis ædificiis,

42 Et, ut narrat Chronica, in primo cœnobio fundato in nomine Domini Salvatoris nostri, et B. Richarii, fundavit etiam duas turres, in parte Occidentis unam summam, et alteram excellentem in parte Orientis, sub qua erat sepulchrum beatissimi Richarii : et in distantia istarum stabat ecclesia cum Choro. Ac subtus turrim orientalem circa pedes S. Richarii erat altare nomine suo consecratum : et circa caput altare B. Pauli. Et circa turrem occidentalem erat dedicatum altare sancti Salvatoris. Fecitque scribere circa sepulchrum S. Richarii versus sequentes.

altis turribus,

inscriptione ad sepulchrum S. Richarii,

Omnipotens Dominus, qui celsa vel ima gubernas,
 Majestate potens, semper ubique Deus,
Respice de solio, Sanctorum gloria, summo,
 Auxiliumque tuis, Rex bone, da famulis,
Principibus pacem, subjectis adde salutem,
 Hostis pelle minas, et fera bella preme.
B Hic quoque quæ statui fulgentia culmina templi
 Angilbertus ego, sint tibi grata Deo.
Augusto Carolo, cujus virtute peregi,
 Concede Imperii gaudia magna tui.
Quisquis et hic summas precibus pulsaverit aures,
 Effectum tribuas semper habere Deus.

insigni pavimento,

43 Immediate post S. Angilbertus inter illas turres orientalem et occidentalem ex artificio Virgilii Mantuani, summi poetæ, divini artificis, recuperavit pavimentum porphyreticum, rubei et viridis coloris, quod de præsenti est et futura Ecclesia, ita pretiosum, ut in toto orbe terrarum non est visum simile, et experientia docet. Fecit scribi in tabula marmorea versus sequentes :

Hoc pavimentum humilis Abbas componere feci
 Angilbertus ego, ductus amore Dei :
Ut mihi post obitum sanctam donare quietem
 Dignetur Christus vita salusque mea.

44 *Utrumque hoc epigramma recitat etiam Peyratus lib. 1 cap. 28. Pergit Capella in Chronico :* Et sicut scriptum est superius, ipse fecit ædificare tres ecclesias, videlicet ecclesiam S. Richarii in Occidente, ecclesiam S. Mariæ in meridiano, et minorem ecclesiam S. Benedicti in Oriente. Et sic sane intelligendum est claustrum triangulare in honore Trinitatis, sub uno et eodem tecto. Et in medio fons, C suo flumine domum rigans, et serviens Fratribus, cum uno molendino stante in loco fossatorum modernorum. Et istæ tres ecclesiæ dedicatæ sunt, sicut dictum est, per XII Archiepiscopos, quorum nomina sequuntur : Meginhardus Rotomagensis, Georgius, Absalon, Pleo, Childegardus, Theodoveus, Udelmarus, Benedictus, Brelleus, Joannes, Passinus, et duodecimus ignoratur.

claustro triangulari cum fonte :

45 Sequuntur Capellæ quas fundavit. *Hariulphus altaria vocat.* 1 ecclesia Sancti Salvatoris. Habebatur in ea de veste inconsutili Domini nostri, de Cruce, de sepulchro, de filo B. MARIÆ, de Innocentibus. Capella S. Richarii, in qua quiescebat totum ejus corpus, cum aliquibus sanctuariis B. Mariæ Virginis. Capella S. Joannis Baptistæ, in qua erant ossa B. Zachariæ ejus patris. Capella S. Petri, in qua erant ossa BB. Petri et Pauli, et S. Clementis : et nunc dicitur CAPSA SANCTÆ PRIMÆ. Capella S. Stephani, in qua erant ossa S. Simeonis prophetæ. Capella S. Quintini, in qua erant ossa SS. Crispini et Crispiniani sociorum Suessionensium. Capella sanctæ Crucis, in qua erat de sancta Cruce. Capella S. Dionysii in qua erant reliquiæ SS. Rustici (*MS. habebat* Justi) et Eleutherii sociorum ejus. D Capella S. Mauricii, in qua erant reliquiæ ejus et suorum sociorum in agone certaminis. Capella S. Laurentii, in qua erant reliquiæ ejus et SS. Sebastiani et Valerii. Capella S. Martini, in qua erant reliquiæ ejus, et SS. Remigii, Vedasti, Walerici, Lupi, Servatii, Germani. Et hæc omnia pridie Kalend. Januarii.

multis altaribus,

et reliquiis,

AUCTORE I. B.

46 Item eadem die in ecclesia B. Benedicti consecratæ sunt Capellæ quæ sequuntur. Capella S. Benedicti ad majus altare, in qua quiescebant ejus ossa, et SS. Antonii et Columbani. *Atque illa sunt, quæ infra in Vita cap. 2 num. 12 Not. d monemus, in nostro exemplari desiderari, folio avulso. Sequuntur enim quæ ibidem num. 13 extant :* Et altare S. Hieronymi *etc. Quod autem hic num. 45 dicitur fuisse in altari seu capella S. Petri, in ecclesia Salvatoris,* Capsa Sanctæ Primæ; *id Joannes Capella, in XXXIII Abbate* Hugone de Chenincourt, *qui temporibus S. Ludovici Regis vixit, ita explicat :* Iste Hugo de Chenincourt visitavit feretrum, quod dicimus SANCTÆ PRIMÆ, id est, primitivæ fundationis Ecclesiæ militantis, quia in eodem requiescunt quamplurima corpora Sanctorum, Petri, Pauli, Joannis Baptistæ, et aliorum Confessorum et sanctarum Virginum. E

(de quibus etiam alibi)

47 *Enumerat infra ipsemet S. Angilbertus, quas undique corraserit reliquias Sanctorum : quarum et indicem ex Centulensibus monumentis texit Joannes Capella, qui et ista subnectit, ab Sancto quoque Angilberto ex parte indicata :* Omnes istas reliquias incapsari fecit (*S. Angilbertus*) in tredecim capsis aureis, et argenteis, gemmis pretiosis adornatis. Imposuit prædictas capsas super unum altare argenteum, dedicatum in honore B. Mariæ Virginis. Et in qualibet prædictarum trium ecclesiarum construxit unum pulpitrum marmoreum, decoratum et figuratum varietatibus. In prima ecclesia ædificavit tria campanilia, et in quolibet posuit XV campanas : in secunda ecclesia unum campanile et XV campanas : et in tertia ecclesia totidem. Et quamplurima ornamenta ærea aureata, expressa et declarata in Chronica papyrea.

in 13 capsas impositis,

campanis 75.

48 *Dum autem allatas aliunde reliquias ita exornat Angilbertus, multo etiam majorem domesticis splendorem addidit, eorum, inquam, Sanctorum, qui Centulæ et vixerunt et humati erant, S. Richarii, Sanctorumque Cauloci et Adriani; ut cap. 3 num. 19 et 20 narratur. De S. Richario idem hisce verbis testatur Joannes Capella :* Carolus Magnus Imperator et Rex, et dictus Angilbertus Abbas, in propriis personis studuerunt translatare corpus S. Richarii a tumulo terreo in feretro seu capsa aurea lapidibusque pretiosis adornata. Et ipsum corpus S. Richarii incorruptum, quod jacuerat et quieverat CLX annis in sepulchro, honorifice et cum magna devotione elevaverunt, ex F licentia Adriani tunc Papæ. *Versus, qui cap. 3 num. 19 dicuntur a S. Angilberto compositi, et tumulo S. Richarii inscripti, dividit idem Capella in 4 tetrasticha et distichon unum, hoc modo :* In sepulchro, *ut ait, erant* versus sequentes : Aurea cœlestem *etc.* Circa dextram partem : Postbabito mundi *etc.* In cacumine arcæ et suprema parte : Hic vitam functis *etc.* Circa sinistram partem : Huic Carolus Princeps *etc. Ac demum* circa pedes : Ipsius ut meritis capiat *etc.*

S. Richarii corpus post annos 160 incorruptum elevat, inque capsa argentea ponit,

cum inscriptione

49 *De Vita ejusdem S. Richarii ab Alcuino Flacco expolita, quod breviter indicatur num. 18, ita ipsemet scribit ad Carolum Alcuinus :* Domino semper venerabili semperque desiderabili, piissimo sanctæ Ecclesiæ tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo, vestræ salutis perpes amicus Albinus. Rememorante vestræ Excellentiæ pietate, in loco sancto et merito venerabili Centula, cum et ego vestræ gloriæ servus, vestræ pietatis vestigia ibidem prosecutus aliquantisper commorarer, oraverat meam parvitatem vir

ejus Vitam curat per Alcuinum expoliri,

A magnus in Christo. Dominus et venerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quemdam libellum stylo simpliciori digestum de vita sanctissimi ac vere magnifici Confessoris Richarii cultius annotarem. Dumque exauditis continuo precibus ejus, quæ ipsi Divinæ majestati exaudibiles et caræ noscuntur, eumdem mihi exiberi libellum petissem, non parum miratus sum, cur tanti numinis Confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat, quemque prisca fama miraculorum patratione post ipsos Apostolos nulli ferebat secundum, tam modico gestorum volumine potiretur. Idque mihi stupescenti innotuit jam dictus memorabilis vir Angilbertus, ac spirituales fratres ejusdem sancti loci, haberi apud se, quin etiam apud diversas Ecclesias, codicem alium grandioris quantitatis, in quo scilicet illa miracula legebantur, quibus non immerito sanctum Christi Confessorem omnis Gallia attollebat : cujus simplex et minus polita locutio quia Fratribus ad* incitandum in populo apertior videbatur, sufficere sibi eamdem descriptionem consenserunt. Dumque in his, quæ rogabant, prænotandis jamjamque animos applicarem, repente vestræ pietatis nuntio sum conventus, uti ea quæ tractabam sic annotarem, sicut revera vestræ sapientiæ auribus inferenda. Hinc ergo vocato notario, ac fixo præ oculis jam dicto libello, ea quæ referre videbatur de conversione, de moribus... dictatu admodum compendioso, titulo Vitæ beatissimi Richarii almi Patris aptavimus.

AUCTORE J. S. — ** an imitandum?* — *probandam a Carolo Magno* B — *ANIMADV. PAP. 8*

50 *Sanctorum quoque* Caiduci *et* Adriani, *a quibus est S. Richarius conversus, renovavit ornavitque tumulos, addito singulis octasticho. De* S. Caiduco *agitur in Vita num.* 20. *Joannes Capella scripta illa fuisse tradit a dextris et sinistris utriusque. De* S. Adriano *ista habet :* Circumcirca feretrum S. Adriani descripsit *(S. Angilbertus)* versus sequentes :

renovat tumulos SS. Caiduci et Adriani, addita epigraphe.

Corpore terrenus qui cernitur atque sepultus,
Gaudia pro meritis cœlica lætus habet.
Iste fuit Franco Caiduco consociatus,
Quem sibi concessum Centula gaudet ovans.
Hic virtute valens despexit prospera mundi,
Et modo viventi gloria magna patet.
Quique Deo placuit, cœlorum regna petivit :
Nunc Angilberti carmine fulget. Amen.

Hæc ibi. Sed quid sibi vult versu 3 Franco? *Non certe S. Caiducum Francum vult fuisse, quem in Scotia genitum asserit. Joannes Capella ambos* natos de Hibernia in partibus occidentalibus *scribit. Nomen est forte* S. Adriani *; nam idem Capella, aut potius amanuensis,* C *nunc* Territorium, *nunc* Fucorium, *appellat; alterutrum vitiose, ac forte utrumque : alibi* Fricorium. *Inscripti ambo Martyrologio Anglicano Wilsoni et generali catalogo SS. Ferrarii ad* 1 *Aprilis, sed utrobique* Sador *est pro* Caiduco. *Colganus mallet ad* XXXI *Martii referre, absque ullius tamen, ut fatetur, scriptoris auctoritate, cum* Caidocum *antea* XXIV *Januarii dedisset.*

§. VI. S. *Angilbertus an Archicapellanus Palatii? ejus mors, sepultura.*

Sensim ad obitum S. Angilberti accedimus. Triennio ante quam et vita decederet, adhibitus est ab Imperatore, ut testis esset ejus testamenti, ac deinde illud observari curaret. Ita Eginhardus in Vita Caroli Magni, XXVIII *Januarii, cap.* 10 *num.* 38. Divisionem thesaurorum et pecuniæ ac vestium, aliæque supellectilis, coram amicis et ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestans eos, ut post obitum suum a se facta distributio, per illorum suffragium rata permaneret. *Ut deinde num.* 39 *dicitur,* Descriptio atque divisio *illa,* facta est a gloriosissimo atque piissimo Domino Karolo Imperatore Augusto, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCXI, anno vero regni ejus in Francia XLIII, et in Italia XXXVI, Imperii autem XI, Indictione IV. *Deinum num.* 44. Hanc constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentes esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit. Episcopi Hildebaldus, Richulfus, Arn, Wolfarius, Bernoidus, Laidradus, Joannes, Theodulphus, Jesse, Hetto, Waltgaudus. Abbates, Fridugisus, Adalongus, Engilbertus, Irmino. Comites, Walah, Meginherius *etc.*

Caroli Magni testamenti executor lectus — *an.* 811 — D *cum aliis viris illustribus*

52 *Hinc alia oritur quæstio, fueritne vere Angilbertus* Archicapellanus, *sive Summus sacri palatii Capellanus, aut* Apocrisiarius? *Hincmarus in opusculo ad Proceres regni cap.* 19 *ita id officium exponit :* Apocrisiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel palatii custos, de omnibus negotiis Ecclesiasticis vel ministris Ecclesiæ, et Comes palatii de omnibus secularibus caussis vel judiciis, suscipiendi curam instanter habebant : ut nec Ecclesiastici, nec seculares, prius Domnum Regem absque eorum consultu inquietare necesse haberent *etc. Et cap.* 16, Apocrisiarius, *inquit,* omnem Clerum palatii sub cura et dispositione sua regebat. *Gulielmus Peyratus, ut* XVII *Februarii ad Vitam S. Fulradi dictum, tomum integrum de Capella Regum Christianissimorum ejusque administris edidit.* Angilbertum *Archicapellanum, sive Apocrisiarium fuisse, pronuntiant idem Peyratus, Paulus Petavius, Sammarthani. Citant Chronicon Centulense, sive quam damus S. Angilberti Vitam, cujus auctorem faciunt Hariulphum, ut infra dicemus. Et in ea quidem dicitur* Primas Capellanorum, *quod idem est ac Summus Capellanus. Verum ea Vita fere* CCC *post Angilberti obitum annis scripta videtur, ut infra ostendemus. Citant et S. Adrianum Papam, qui in epistola cap.* 1 *num.* 3, *et cap.* 3 *num.* 22 *a nobis citata eum* ministrum Capellæ *vocat : quod de omnibus dici Capellanis poterat. Neque vel Carolus vel Alcuinus, cum eum Adriano aut Leoni commendant, illa unquam nomina* Archicapellani *aut* Apocrisiarii *usurpant. Hincmarus quoque in opusculo antea citato, minime inter Caroli Magni Archicapellanos Angilbertum numerat. Ita enim cap.* 15 *scribit :* Tempore Pipini et Caroli hoc ministerium consensu Episcoporum per Fulradum Presbyterum, tempore etiam Caroli per Engelramnum et Hildiboldum Episcopos, tempore denique Hludovici per Hilduinum Presbyterum, et post eum per Fulconem item Presbyterum, deinde per Drogonem Episcopum, exstitit hoc ministerium executum.

an ejus Archicapellanus fuerit? — E *asserunt quidam,* — *non convi.* — *Alii tunc id munus gesserunt,* — *S. Fulradus,* F

53 *Quod ait Hincmarus,* consensu Episcoporum *legi solere Archicapellanum, confirmatur ad Canone* 55 *Concilii Francofordiensis, celebrati anno* DCCXCIV, *qui Canon ita habet :* Dixit etiam Dominus Rex in eamdem Synodo, se a Sede Apostolica, id est, ab Hadriano Pontifice, licentiam habuisse, ut Angilramnum Episcopum in suo palatio assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eamdem synodum, ut eo modo, sicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum Episcopum habere debuisset ; quia et de eodem, sicut et de Angilramno, Apostolicam licentiam habeat. Omnis synodus consensit, et placuit eis eum in palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas. *Declaratus est igitur tunc Hildeboldus, sive Hildebaldus, Archicapellanus palatii : quod munus gessit usque ad tempora Ludovici Pii. Patet ex Ludovici Vita ab auctore incerto scripta, ubi ad annum Christi* DCCCXVI, *qui erat Ludovici tertius, narrato Leonis III Papæ obitu, qui contigit eo anno,* vicesimo primo Episcopatus sui, VIII *Kal. Junii, successorem ejus Stephanum venisse ait in Gallias :* Cui etiam, *inquit,* obviam Hildebaldum Archicapellanum sacri palatii, Theodulphum Episcopum Aurelianensem, Johannem

Angilramnus Ep. vel Hildeboldus Ep. Col. — *usque post ejus mortem.*

A Johannem Arelatensem, aliorumque ministrorum, Ecclesiæ copiam, procedere jussit, infulis indutos sacerdotalibus.

54 *Quando ergo tandem Archicapellanus fuit S. Angilbertus? Sub Pipino ac deinde Carolo fuit Fulradus, ut* XVII *Februarii ad ejus Vitam dictum est. Ei suffectus est Angilramnus, sive Ingelramnus, Metensis Episcopus, vel mortuo, vel ob senium missionem petenti. Angilramno mortuo lectus est ad id munus Hildeboldus. Ex verbis Canonis citati,* Angilramnum habuerat, *colligere est, eum tunc mortuum fuisse, cum alii velint diu post annum* IOCCC *adhuc superstitem fuisse. Nam si vel eum Imperator eo munere abdicabat, ad id fortassis consensum quoque Episcoporum et Pontificis flagitasset, aut certe caussam dedisset facti sui. Hildeboldus adhuc post S. Angilberti mortem in eadem erat dignitate. Angilbertus ergo ab Harinlpho* Primas Capellanorum *est appellatus, vel quia quem* Ministrum Capellæ *fuisse legerat, neutiquam unum ex minoribus Capellanis fuisse credidit, tanta nobilitate, scientia, pietate, atque apud Regem et Pontifices auctoritate; vel quia inter ceteros Capellanos eximius fuerat, ideo Primatem eorum dixit, et si nullum in eos obtineret auctoritatem, quæ quo tempore ipse Abbas fuit, et ad illud munus gerendum idoneus,*

quomodo ipse primas Capellanorum dictus?

B *penes Ingelramnum et Hildeboldum erat.*

55 *Mortuus est tandem Angilbertus* XVIII *Februarii, anno* IOCCCXIV, *diebus post Caroli Magni obitum* XXII. *Sanmarthani scribunt, anno* IOCCCXVII *aut biennio prius: imo integro triennio. Non tamen, ut in Vita num.* 21 *habetur Indictione* VI, *sed* VII. Sepultus est ante portam majoris ecclesiæ, ubi requievit XXVIII annis.

moritur 814 18 Febr.

56 *Luculentius mortem illius ac sepulturam commemorat Joannes Capella, his verbis :* Viginti duobus diebus elapsis post mortem dicti Caroli Magni, anno IOCCCXIV XII Kal. Martii S. Angilbertus migravit a seculo, et, ut Chronica foliis 44 et 45 præclare narrat illis XXII diebus durantibus, die et nocte semper et continue existens in orationibus de nece et morte Domini sui, plorans et jejunans, humiliter sacramenta Ecclesiastica et necessaria requirens et suscipiens, omnibus suis Fratribus in signum humilitatis et paupertatis sepulturam Ecclesiasticam ante portam magnæ ecclesiæ requisivit, ut per omnes intrantes pedibus conculcaretur.

pie sumptis sacramentis :

humiliter sepeliri se jubet :

57 Et ibidem requievit ejus sanctissimum corpus XXVII annis, et super ejus tumulum discipuli ejus inscripserunt, et in epitaphium composuerunt versus sequentes :

C

positum ei epitaphium.

Extulit egregie quem mundo gratia vitæ,
  Angilbertus in hoc membra locat tumulo.
Usque viam Domini tenuit quo corpore vixit,
  Et modo cælesti spiritus arce nitet.
Promeruit cœlum, pietatis jura tenendo,
  Et templum Sancti Richarii renovans.
Quidquid amat Dominus, cum toto corde relegit,
  Pauperibus largus, debilibus medicus,
Contulit Ecclesiæ multum famulando decorem,
  Et famulis Christi se dedit in famulum.
Ecclesiæ regimen coluit virtutis amore :
  Pro quibus æternum lætus habet bravium.
Martii bis senis successit morte Kalendis,
  Et Domino flatum reddidit, astra petens.
REX Regum Angilberto da Pater atque pius REX,
LEX Legum vitam æternam illi da, quia tu LEX :
LUX lucem semper concede illi, quia tu LUX :
PAX pacem illi perpetuam dona, quia tu PAX.

§ VII. *S. Angilberti translatio prima an.* IOCCCXLII, *secunda seculo* XI. *Vita. Anniversaria celebritas.*

58 *Translatum deinde in honorificentiorem locum S. Angilberti corpus a Riboldone Abbate, qui tertius ab eo Centulam rexit. Translatio autem ea contigit eo anno quo Feciales, seu Missi, trium fratrum, Lotharii Imp. Ludovici et Caroli, de pace inter eos sancienda egerunt Confluentiæ in basilica S. Castoris, ut scribit Nithardus lib.* 4. *Is autem* IOCCCXLII *Christi annus fuit, ut ex vetustis Francorum annalibus patet. Nam Fuldenses qui vocantur, aiunt eo anno* eclipsim Lunæ factam III Kal. April. V feria ante Pascha, *quæ perperam in editionibus Freheri et Chesnæi facta dicitur in Kal. April.* V *feria, nam Kalendæ Aprilis eo anno inciderunt in Sabbatum sanctum. Et diserte habet Chronicon Fontanellense :* Anno Dominicæ incarnationis IOCCCXLII Ind. V... tertio Kalendas Aprilis ipso die Cœnæ Domini, antequam aurora finem daret, Luna defectionem passa est. *Et plures habet consentientes in eum annum characteres. Sed legerunt illi* in Kal. *pro* III Kal.

D

AUCTORE J. B.

Translatio an. 842

59 *De ipsa translatione ita scribit idem Nithardus lib.* 4 *sub finem :* Et hoc fieri posse in Nonis Novembris visum est : usquequo pacis termino constituto discedunt. Qua quidem die terræmotus magnus per omnem pene hanc Galliam factus est. Eademque die Angilbertus vir memorabilis Centulo translatus, et anno post decessum ejus XXVIII *(in margine appositum erat* XXVIIII) corpore absque aromatibus indissoluto repertus est. Fuit hic vir ortus eo in tempore haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus et hic, ex una progenie fuere, et apud Magnum Karolum merito magni habebantur. Qui ex ejusdem magni Regis filia, nomine Berchta, Harnidum fratrem meum et me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honore omnipotentis Dei Sanctique Ricarii construxit : familiam sibi commissam mirifice rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quievit. His paucis de origine mea delibatis, ad historiæ seriem redire libet. *Ista Nithardus.*

5 Novemb. corpore indissoluto reperto,

E

60 *Translationem cum curarit Riboldus, sive Riboldo, decimus Abbas Centulensis. De ea Joannes Capella :* Illis XXVIII annis elapsis, Fratres et religiosi hujus cœnobii, consilio habito a prudentibus viris, et maxime a Radberto Abbate Corbeiensi, deportatum est ejus sanctissimum corpus et sepultum in capsa plumbea in ostio seu porta Chori majoris ecclesiæ. *Colitur S. Paschasius Radbertus eodem quo S. Richarius die,* XXVI *Aprilis, ut idem testatur Capella. Idem Capella postea agens de Riboldo Abbate,* Iste Riboldus, *inquit,* transtulit corpus S. Angilberti a loco ubi jacuerat XXVIII annis, scilicet ante portam majoris ecclesiæ, ad alium locum, scilicet in porta Chori, *ac paullo post :* Iste Riboldus super cryptam aut tumulum S. Angilberti fecit describere versus sequentes :

curante Riboldo Ab. suadente S. Paschasio Radberto,

F

addita epigraphe.

Hoc recubat busto memorabilis Angilbertus,
  Almificans hujus spiritus astra colit.
Bissenis obiit mensis Martii ipse Kalendis :
  Construxit templum quod retinet tumulum.
Et fuit Augusti Caroli sub tempore Magni,
  Dogmatibus clarus, Principibus socius.
Ante fores templi qui jussit se tumulari,
  Riboldo huc Abbas transtulit ac posuit.
Post annos obitus bis denos ejus et octo
  Corpore con.. tus integer insolito est.

61 *Sæpius deinde populatione hostili, atque aliis casibus labefactata eversaque Centula est : restaurata dein illa quidem, sed non ea amplitudine ac splendore, quo eam exornarat Angilbertus. De Engelardo* XXI *Abbate, qui Hugonis Capeti Regis temporibus vixit, ista habet Joannes Capella :* Dictus Ingelardus juvenis et Diaconus licet Abbas, cœpit reædificare ecclesiam istam, non tanti ambitus quanti fuerat, sed restringendo eo modo, quo est in quantitate de præsenti : quod placuit omnibus, et maxime Hugoni Capet Regi.

vastata et reædificata ecclesia,

62 *Interea*

A *AUCTORE I. B.*

oblivioni tradito ejus sepulchro,

62 *Interea et ipsum S. Angilberti sepulchrum sensim obtritum oblivione, S. Gervinus I Abbas XXIII, qui S. Leoni IX sanguine erat ac familiaritate virtutumque æmulatione conjunctus, illud seculo Christi undecimo invenit, et reliquiis honorem, ut merebantur, habuit, quem Deus amplificavit, multis ad eas factis prodigiis. Ut ea sit gesta res, enarrat sæpius citatus Capella in hunc modum :* Iste Gervinus translatavit corpora sancta SS. Caidoci et Fricorii, seu Adriani, Confessorum et S. Angilberti ; quia in quadam Ecclesia, nominata Gorze, in Lotharingia, dictus Gervinus repererat gesta S. Angilberti; et in scriptis viderat, quod caussa magnæ humilitatis sepulturam elegerat in porta aut introitu ecclesiæ ; et sciebat ipsum motum a primo loco ; fodere et inquirere fecit in introitu Chori hujus cœnobii. Et fodiendo et inquirendo repertum est corpus Domini Nithardi XII Abbatis, et filii dicti Angilberti, sepulti in sepulchro * memoreo cum sale : et plane apparebat de vulnere et plaga in capite, quod receperat in bello contra Danos, quo migraverat a seculo. Et hoc viso reponi fecit, et in loco antiquo versus Occidentem fodere fecit. Et ministri fodiendo sarculis repererunt super pavimentum quatuor monosyllaba, Rex, Lex, Lux, Pax. Et illa nomina erant prima et ultima sui primi epitaphii : et hoc ex consilio cujusdam antiqui religiosi, nomine Teudelvaldi, repererunt absque mora sanctissimum corpus : ex cujus sepulchri apertione omnis suavissimus odor, non solum præsentibus, sed in omni ambitu loci sparsus. Inveneruntque omnia ossa in massa et confusione posita, et involuta in pallio serico viridis coloris, non putrefacta, sed recondita et translata per Dominum Riboldum, x Abbatem, de loco ad locum. Et ex illa investigatione fuit certus dictus Gervinus. Unde instituit secundam translationem solemnizari dicti S. Angilberti, quia per ipsum Abbatem præ timore inimicorum, Saracenorum et paganorum, fuerat ibidem repositum. Et quia dictus Riboldus in sepulchro plumbeo posuerat schedulam, in qua continebatur quod ibidem quiescebat corpus S. Angilberti. Et in instanti elevavit corpora SS. Caidoci et Adriani, et ea imposuit in capsa seu feretro argenteo, lapidibus pretiosis ornato.

a S. Gervino Ab.

** an non marmoreo ?*

repertum ejus corpus, B

cum cœlesti odore.

Vita Gorziæ reperta, ?

63 *Quam S. Gervinus in cœnobio Gorsiensi reperisse S. Angilberti Vitam dicitur, ea an usquam extet haud scio. Illa certe, quam nunc damus, cum ipsius S. Gervini meminerit, sub eonet aut ejus successore composita est. Ejus auctorem Paulus Petavius et Peyratus,* Hariulfum *Centulensem monachum vocant, opusque quum citant nunc* Vitam S. Angilberti, *nunc* libros de reb. gest. Eccl. Centulen. *et capita nonnumquam exprimit Peyratus. Eam nos descripsimus ex codice Centulensi, quem nobiscum communicarat D. Joannes a S. Martino monachus Congregationis Foliensis, Petri Loveti IC. Bellovacensis germanus. Sed avulsa erant aliquot folia, ut proinde mutila sit Vita : neque uno styli tenore deducta, sed nunc quædam ipsius scriptoris, alia S. Angilberti verbis referuntur.*

C

ab Hariulfo interpolata, vel nova composita :

64 *Alium indidem nacti sumus librum hoc exordio :* Chronica abbreviata super gestis et factis Dominorum et Sanctorum Abbatum hujus sacri cœnobii et sacratissimæ ecclesiæ Patroni nostri S. Richarii, Ambianensis diœcesis, ordinis S. Benedicti ; edita, compilata, et extructa, ex consensu, voluntate deliberata, mandato et jussu Reverendi in Christo Patris ac Domini D. Eustachii, Divina permissione ejusdem Ecclesiæ et cœnobii Abbatis, anno Domini CIↃCCCCXCII, mense Maii, per me Joannem de Capella Presbyterum humillimum, in artibus Magistrum, Curatum de Hemmert, Capellanum S. Benedicti, Notariumque Apostolicum, oriundum de dicto loco, e diversis libris, codicibus, instrumentis publicis, litteris, chartis, et aliis monumenticis *etc. Quo nos commentario jam sæpius usi sumus.* D

Alia de eo scripta in Chronico recentiori.

65 *Citat Peyratus lib.* 1 *cap.* 30 Anscherum Abbatem Centulensem MS. lib. de miraculis S. Angilberti ad Radulphum Remorum Archiepiscopum. *Ea sunt, opinor, miracula, quæ Vitæ subnectemus ex eodem Centulensi codice. Non eumdem esse Vitæ S. Angilberti et miraculorum scriptorem colligere est ex iis quæ num.* 1 *habet :* Dignum est paucis perstringere, quis, quantusve in vita mortali fuerit. *Eadem miracula a Joanne de Capella jam citato narrantur.*

Miracula ab Anschero Ab. scripta post an. 1110.

66 *Hisce alius commentariolus subnectitur, ex ipsiusmet S. Angilberti scriptis, de Sanctorum reliquiis, earumque thecis, de vasis sacris aliaque ornatu ecclesiæ Centulensis, et ritu psalmodiæ perennis, qualis fere in Græcia fuit Acœmetorum, et aliorum quorumdam in Gallia monasteriorum; quem ritum instituit ordinavitque S. Angilbertus.*

S. Angilberti commentarius de reliquiis etc.

67 *Demum explicatur, quot illius ævo Centulam inhabitarent oppidum, quid monasterio penderent. Quæ Henricum S. Angilberti successorem, jubente Ludovico Pio Imp. in tabulas retulisse tradit Joannes Capella, et post eum Ignatius Josephus a Jesu Maria.*

Centulæ proventus.

68 *Habemus MS. Martyrologium ex Nobiliacensi cœnobio, sive S. Vedasti, in urbe Atrebatensi, quod olim monasterii Centulensis, sive S. Richarii fuit, uti recentiore manu adscriptum est. Titulus est :* Martyrologium secundum Bedam per anni circulum. *Est tamen, ut alibi indicavimus, luculente interpolatum. In eo ad* XII *Kal. Martii ista habentur :* Cœnobio Centula, depositio S. Angilberti Abbatis, qui septimus post B. Richarium Centulense monasterium feliciter rexit : cujus corpus cum XXVIII annis esset sepultum, incorruptum repertum est. *Brevius de eo Hugo Menardus in Martyrol. Benedictino :* Centulæ monasterio S. Angilberti Abbatis, generi quondam Caroli Magni. *Idem lib.* 2 *Observat. fusius ejus vitam pertexit. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano celebrat cum quoque hoc elogio :* Centulæ monasterio in Ambianensi præsulatu, S. Angilberti Abbatis, generi quondam Caroli Magni, qui spreta mundi gloria, calcatisque deliciis, Christi jugo corpus suum servire coegit, admirandisque virtutibus et doctrinis micans, post longa pietatis exercitia, sancto fine quievit.

E *S. Angilberti nomen in Martyrologiis, 18 Febr.*

69 *Idem Saussaius in Supplemento Martyrologii eodem die Translationem S. Angilberti consignat, his verbis :* In monasterio Centulæ Ambianensis diœcesis, translatio S. Angilberti cœnobiarchæ, quondam generi Caroli Magni. Qui laudem perennem Deo, in ecclesia sui monasterii, titulo Sancti Salvatoris a se consecrati, instituit : magnisque editis Christo prorsus deditæ mentis significationibus, conspicuus Evangelicæ perfectionis meritis, Angelicos in Choros susceptus est. *Prima Translatio anno* IↃCCCXLII, *facta est, die* V *Novembris, quæ Dominica erat, littera Dominicali A, ut antea ostensum. Et solent ejusmodi celebritates fere Dominicis peragi, ut liberius affluere populo liceat. Quo anno secunda Translatio sub Gervino Abbate contigerit, nusquam adhuc legimus.*

Translationis anniversaria memoria eodem die : F

VITA

auctore, ut dicitur, Hariulpho monacho.

ex MSS. Centulensibus.

CAPUT I.

S. Angilberti officia Palatina, connubium, bella, vita monastica.

Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo quinquagesimo quarto, cum a Pippinus filius Caroli cognomento Martelli, cum duobus filiis Carolo et Carolomanno, Francorum populis sceptro regio præsideret a

Angilbertus, nobilis, carus Pipino R. et filiis, doctus, pie vivit :

A sideret, vir inclytus Angilbertus generis nobilitate illustris, animique industria ac probitate nulli secundus, palatinis atque regalibus negotiis implicatus degebat : et splendore suæ indolis eorumdem Regum animos in tantum sui amorem accenderat, ut tamquam filium, vel fratrem carissimum vehementissime eum diligerent. Erat enim totius affabilitatis et cautissimæ jocunditatis efficacia cumulatus, et ultra ætatem tot studiis honestatis decoratus, statura quoque elegantior, et vultu venustissimus, ut mirum in modum omnibus, qui eum videre vel audire poterant, veniret in amorem : et Dei gratia, quæ sibi in illo gratum cubile collocaverat, omnibus illum commendabilem exhiberet. Liberalibus quoque studiis ad unguem informatus, et donis gratiarum abundanter fœcundatus, consilio parentum, amicorumque instinctu, etiam Principum, a quibus quammaxime diligebatur, tonsuram clericatus accipit : et titulo sacræ religionis insignitus, magnum lumen piæ conversationis ministrabat Palatinis.

b

2 Pippinus interea annis *b* duodecim regni fastigio sublimatus, diem clausit extremum : et regni hæredes post se reliquit Carolum et Carolomannum fratres : ex quibus Carolomannus paucis post obitum patris supervixit annis. Sicque totius regni monar- B chiam Carolus Magnus recepit, qui ideo Magnus vocatus est, quia sapientia et viribus ac alacritate magnanimus, bellorum quoque diuturna tolerantia ac experientia magnificus fuit. Hic igitur Rex Angilberto amantissimus per omnia mansit, tam pro insigni nobilitate, quam etiam pro morum honestissima probitate. Nam omnes de ejus prosapia viri clarissimi, et Francorum Regibus familiares semper habiti sunt, et clari : avi ejus et proavi aut in dignitatibus primi, aut dignitatum *c* magnalibus affines fuerunt et propinqui. Præfatus ergo Rex Carolus in tantam amicitiam eum tenuit, ut quocumque iret vel rediret, Domnum Angilbertum semper secum haberet, ob expertam scilicet in eo prudentiam, et tutam ad omnia fidelitatem. Et hæc tanta dilectio ad hoc processit, ut eum secretorum conscium et *d* Primatem Capellanorum faceret : sibi quoque eumdem Silentiarum statueret : ut, in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius regni utilitatem.

Carolo Magno gratissimus, c ejus Archicapellanus d et Silentiarius,

3 Dehinc supernis donis cum ætate crescentibus, sacerdotii gradum, superni instinctu amoris, et regali consilio, suscepit, ut videlicet cœlestibus officiis decoratus, magis ac magis propinquaret suscipiendis C Pontificalibus infulis. Tractabat nempe Rex præfatus illum sublimare in arcem alicujus Metropolitanæ civitatis, utpote quem ubertim commendabat et generis claritas et magnæ scientiæ diffusa peritia.

factus postea Sacerdos destinatus Archiepiscopatui :

4 Sed aliter accidit, quam Rex mortalis in sua cogitatione *e* cavavit. Nam Rex memoratus de Regina Hildegarda tres dudum filias genuerat, quarum sunt nomina Rutrudis, Berta et Gisla. Ex his una, videlicet Berta, avidissimo amore in clarissimum virum Angilbertum oculos injecit, et quem in paterno amore super omnes mortales convaluisse noverat, eumdem in sponsi titulum et amoris remedium totis affectibus prævenire præoptabat. Sed quia genitoris sensibus hæc per se intimare puellaris animus trepidabat, egit tamen opportune, importune, ut hæc suæ mentis passio patri Carolo veniret in notitiam. *f* Qui quidem moleste tulit hujusmodi votum in cara prole exortum ; sed veritus ne res in pejus procederet, considerans etiam Domini Angilberti ingenuam a proavis nobilitatem, detulit filiæ suæ voluntatem : et inito consilio cum Primoribus die statuto filiam accurate ac regaliter exornatam Domno Angilberto conjugem sociavit cunctis faventibus, qui adesse poterant. Sic Domnus Angilbertus a sacerdotii sanctimonio desciscens, Regis gener effectus D est, et ex toto sociatus copulæ nuptiali, duos filios *g* Nitardum, et Arnidum procreavit.

e amatur a filia Regis : f eam ducit uxorem,

AUCTORE HARIULFO EX MSS.

Data est etiam illi maritimæ Franciæ magna pars in Ducatum, ut scilicet Regis gener honoris fastigio non careret.

g 2 filios ex ea suscipit : Ducatu donatur :

5 Verum cum tantis honoribus functum mundus ex toto irretitum sibi vendicaret.... *h* ac divinæ servituti quantocyus se subderet. Cujus vota Deus ex alto prospectans, haud petitioni ipsius defuit. Nam cum peracta oratione a tumulo *i* Sancti recedens ad loca castrorum, velociter exercitum sequeretur, facta sunt cœlitus fulgura et voces et tonitrua, et tanta vis imbrium, cum grandine terrifica, ut catervæ Danorum incredibili terrore concussæ solum vitæ refugium quærerent : et conscensis raptim ratibus a finibus Francorum effugere summo desiderio anhelarent. Itaque victoria cœlestis effloruit, ut Francorum ne capillus quidem de capite perierit, Christo Domino auxilium ferente suo futuro militi Angilberto, auxilium etiam cœleste impetrante emerito probatoque Christi milite Richario. Danorum namque plurima multitudo mutua cæde et saltibus præcipitatis Deo vindice necata est.

h i vincit Danos ope S. Richarii, fulminibus conterritos.

6 Tunc Angilbertus peracta gratiarum actione ad sacrum corpus B. Richarii, eventum cœlestis victo- E riæ Regi denuntiavit Carolo. At ille coexultans et rerum novitate admodum stupefactus, nomen sanctum Domini frequenti voce benedixit. Hinc Angilbertus, memor votorum, regiam majestatem secretius alloquens, supplex exorat, ut ei facultatem largiatur, relictis seculi honoribus, Regi Christo militare, et emendatioris vitæ semitam arripere, quo per dignos pœnitentiæ fructus animæ damna valuisset reparare. His auditis Carolus, et ultra quam dici possit de tali voto pœnitentiæ lætior factus, sine mora paruit, et dilectissimum virum talia postulantem hortatur quantocyus, ut quod ore voverat, jam rebus perficeret.

vult seculum relinquere. Rege assentiente :

7 Sic nempe Angilbertus a Rege digrediens, Centulam revertitur, et contempto pomposæ dignitatis fastigio, primo omnium sponsam suam nobilissimam Bertam, sacro velamine consecratam, loco congruenti intra idem cœnobium Centulense composuit, sacris vigiliis, et devotis jejuniis, divinisque canticis cum multo fervore assidue insistentem. Quo peracto in cœtu monachorum Angilbertus solo prosternitur, et perfusus lacrymis exorat humiliter, ut sacræ conversationis habitum accipere mereretur. Et quamvis multa illi reverentia a Fratribus hujus loci enixius impenderetur, tamen regulariter dilatus legitimeque F probatus, veluti Regula exposcit, monachi indumentum et vere humilitatem in monasterio Centulano summa cum devotione suscepit.

uxorem consecratam in loco sancto statuit : admittitur ipse in monachum :

8 Jam vero nullus mortalium enarrare prævalet, quanta austeritate suum deinceps corpusculum paverit, quas cruces, quæve tormenta sibimet persequutor ingesserit. Jam non decorem vestium, non lectuli mollitiem, non cibi et potus suavitatem aut satietatem, sectatus est, non somno largius indulsit : sed toto mentis animo sibimet quasi iratus præteritos errores magis lacrymarum fontibus diluebat. Orationibus et psalmis noctis ac diei tempora præoccupans, lectionibus quoque crebris mentem reformans ad vigorem compunctionis, ut juxta Prophetæ dictum sacrificium Deo quotidie offerret, spiritum contribulatum. Hæc et his similia, quæ referre longissimum est, reverendus Heros perseveranter exequens, Psal. 50. 19 et seipsum Deo viventem, peccatis mortuum, cunctisque seculi vanitatibus mortificatum exhibens, meruit revocari in adoptionem filiorum, meruit effici vas idoneum in honorem, meruit audire unctione interiori : Dimissum est peccatum tuum. Quia adhibito officio

in opere pœnitentiæ eximius.

A officio stercoris, id est, jugi memoria præcedentis delicti, ficulnea hæc versa est in olivam fructiferam, quæ jam jamque plantaretur in domo Domini.

AUCTORE HARIULFO. EX MSS.

2 Reg. 12 13

a Pipinus, *cognomento* Brevis, *patre Carolo Martello an.* 741 *mortuo, regnum Francorum titulo Majoris-domus rexit cum Carolomanno fratre : et hoc vitam monasticam amplexo, solus. Anno* 750 *Rex unctus a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, Zachariæ Pontificis mandato, anno* 754 *a Stephano Papa, unaque filii Carolus et Carolomannus : obiit anno* 768, *regno in hunc filios duos diviso.* — b *A prima inauguratione vixit in regno Pipinus* 18 *annis, a secunda minimum* 14. — c *Peyratus lib.* 1 *cap.* 30 *pag.* 187 *citat hunc locum, sed omittit vocem magnalibus* — d *Quatenus id rerum sit, superius dictum.* — e *An taxavit scriptum, an caraxavit, vel charaxavit?* — f *Supra indicavimus, suspectum hæc esse.* — g *Id, ut diximus, testator ipse Nithardus.* — h *Hic deerat folium in exemplari, quo usi sumus.* — i *Richarii tempore, de quo in prolegomenis.*

CAPUT II.

S. Angilberti splendida ædificia. Miracula.

mortuo Symphoriano,

Symphorianus Abbas eo tempore præfatum cœnobium regulari tramite gubernabat : qui a suis antecessoribus traditam sibi cœlestis vitæ arctam et angustam semitam virili incessu fortiter incedebat : quique vitæ hujus stadium cautissime percurrens, pervenit ad bravium, et quievit in pace, functus stipendiis æternæ militiæ, et redimitus corona præmiorum.

B 10 Sed cum ille spiritualis exercitus monachorum diu stare non posset in prælio sine Duce ac Tribuno gratiarum, electione concordi denominatus ac electus est egregius vir Angilbertus, quem ad tale officium faciebat idoneum et generis dignitas et scientiæ ubertas et virtutum fertilitas. Et quoniam moris erat in locis *b* regalibus, ut nemo præficeretur absque regio nutu, diriguntur e claustro Fratres boni testimonii, qui auribus regiis utrumque renuntient, et Abbatem mortuum, et Abbatem jam electum. Carolus autem hæc audiens, scilicet Fratrum unanimitatem consensisse in Domnum Angilbertum, multo favore annuit tantæ electioni jussitque ut maturius perficeretur, quo Deo auctore loci utilitas augmentaretur.

eligitur Abbas,

b

11 Tunc pii filii magistrum ac sequacem pietatis sibi in Patrem ordinari faciunt : jamque ordinatum cum digno comitatu obtutibus regiis repræsentaverunt. Excipit illum Rex alacriter et jocunde, multaque affabilitate ac liberalitate usus circa illum, magnifice hortatus est, ut in assumpto sanctitatis proposito constanti stabilitate persisteret ; regni opes summique consilium nunquam illi defuturum : tantum Deo devotus militaret et commissum sibi gregem pabulo veritatis instanter satiaret. At memorabilis Angilbertus ardorem suæ mentis regiæ pietati facunde intimavit, quoniam scilicet monasterium S. Richarii in Pontivo restaurare, et in ampliorem statum ædificiis, ornamentis, rebus quoque et moribus, Fratrumque copia interius et exterius reducere ambiebat. Ad hæc, inquit, facienda regalem pietatem profuturam flagito, ut si quæ Deo digna ex vestro auxilio perficere potero, vobis reputentur ad salutem animæ in æterno præmio. His peractis clementissimus Rex pie annuit, benigne favit, et omnia se facturum, quæ vir amantissimus postulabat, amicabiliter promulgavit. Qualiter autem hæc omnia parata sint, ipsius sancti viri scriptis ad nos usque conservatis, melius ostenditur, quæ se habent in hunc modum :

Rege probante,

cunctque animante,

C

et sumptum ad restaurationem cœnobii petenti spondente.

12 Ego igitur Angilbertus præscriptus considerans ac diligentissima investigatione et mentis affectu pertractans, qualiter una cum consensu Fratrum meorum, et omnium fidelium sanctæ Ecclesiæ cultorum et honorum hominum, hunc sanctum locum mihi, licet indigno, ab omnipotente Deo, et excellentissimo Domino meo Carolo Serenissimo *c* Augusto ad gubernandum commissum, auxiliante Deo in melius reædificare valuissem, secundum quod ratio permisit laborare curavimus. Quia igitur omnis plebs fidelium sanctissimam atque inseparabilem... *d*

statuit splendidius reædificare monasterium

c

D

d

13 *e*... nii et Columbani : et altare S. *f* Hieronymi, in quo reliquiæ ejus et Effreni et Equitii : et altare S. *g* Gregorii, in quo reliquiæ ejus, *h* Eusebii et Isidori, sub eadem die, id est, Calendas Januarii, ab eisdem Episcopis consecrata sunt.

e f templum dedicatum.

g h

14 Ecclesia autem B. Mariæ in ejusdem Nativitatis die, id est, sexto Idus Septembris, a quatuor venerabilibus Episcopis, videlicet, *i* Georgio, Absalone, *k* Pleone et Geofrido, honore dignissimo fuit dedicata : in qua et sacrata sunt altaria tredecim, nominibus istis : Altare S. Mariæ, in quo reliquiæ ejus, et *l* SS. Felicitatis et Perpetuæ, Agathæ, Agnetis, Luciæ, Cæciliæ, Anastasiæ, Gertrudis et Petronillæ. Altare S. *m* Pauli, in quo reliquiæ ejus, et Barnabæ et Timothei. Altare *n* S. Thomæ, in quo reliquiæ ejus, et Ambrosii et Supplicii. Altare S. *o* Philippi, in quo reliquiæ ejus Silvestri et Leonis. Altare *p* S. Andreæ, in quo reliquiæ ejus, Gregorii et Alexandri. Altare *q* S. Jacobi in quo reliquiæ ejus, Xysti et Apollinaris. Altare *r* B. Joannis Evangelistæ, in quo reliquiæ ejus, et Lini et Cleti. Altare *s* S. Bartholomæi, in quo reliquiæ ejus, Ignatii et Polycarpi. Altare *t* S. Simonis, in quo reliquiæ ejus, Cosmæ et Damiani. Altare S. *u* Matthæi, in quo reliquiæ ejus, et Marci et Lucæ. Altare S. *x* Thadæi, in quo reliquiæ ejus, Nazarii et Vitalis. Altare *y* S. Jacobi fratris Domini, in quo reliquiæ ejus, Gervasii et Protasii. Altare S. *z* Matthiæ, in quo reliquiæ ejus, et Hilarii et Augustini.

i k

aliud S. Mariæ,

l et in eo altaria.

m n o p q r s

E

t u x y z

15 Ipsa mœnia, quæ vocantur, turrita mole surgentia, tribus altariis consecrata sunt, videlicet, in porta occidentali altare S. Michaelis *aa* : in porta australi altare S. Gabrielis *bb* : quæ venerabilis Gilduardus Episcopus consecravit. In porta etenim septemtrionali altare S. Raphaelis dedicavit religiosus Ambianorum Episcopus *cc* Jesse pridie Nonas Septembris. Cuncta totius monasterii altaria fuerunt triginta. Præter hoc altare sancti Salvatoris, et altare S. Richarii, et altare S. Mariæ ciboriis fabrefactis et aureis redimiculis ornata sunt, et his tribus altariis circa lectoria mirifice parata.

a a b b alia item altaria :

c c quorumdam peculiaris ornatus :

16 *dd*... reparandi similiter et ipsi usque ad definitum tempus. Sic ad mensam, sic ad lectos, sic ad omnia omni tempore exibant, ut indeficiens psalmodia in ecclesia Salvatoris omni tempore permaneret.

d d assidua ibi psalmodia :

F

17 Jam vero perfecta structura majoris basilicæ, cum in eadem marmoreæ columnæ ad ornatum templi erigerentur, una illarum decore ac magnitudine præstans, inter manus erigentium subito collapsa decidit et confracta est. Tum vero mœror et tristitia omnes invasit, ipsum quoque venerabilem Angilbertum Fratresque cunctos, intantum, ut illa die nullum amplius opus facerent. At memorabilis Abbas notissima sibi arma corripiens, cibo potuque abstinet, et indutus cilicio tota nocte illa pervigil jacuit in oratione. Media autem nocte Angelus Domini astitit cum luce mirabili, et accedens ad columnam, digito præpalavit fracturam ejus, moxque eam pristinæ integritati ac decori restituit. Mane facto dum cæmentarii redissent, non solum integram columnam, sed etiam suæ basi impositam, rectissimeque stantem invenerunt, ac proinde laudis honorem omnipotenti Domino reddiderunt.

Columnam fractam

precando obtinet per Angelum reparari et erigi.

a *Ignatius Josephus a Jesu Maria pag.* 440 *scribit* Symphorianum *sextum Abbatem Centulensem, fama sane datis celebrem fuisse, ac præcipua castitatis laude, ansamque dedisse S. Maudegisilo, sive Magdegisilo, ut Regulam S. Benedicti Centulæ amplecteretur. Arbitror S. Angilberto scribere voluisse : cum ipsemet cap.* 13 *pag.* 43 *fateatur S. Richario adhæsisse Maudegisilum, centum amplius annis ante Symphorianum. De eo agemus* 30 *Maii.* — b *Non nominatur tamen Centula inter ea monasteria, quæ Regi Francorum*

S. Maudegisilus.

A *eorum vel militiam vel dona vel solas orationes debebant temporibus Ludovici Pii, quæ recensentur to. 2 Francic. Chesnæi pag.* 323. — c *Hoc igitur scriptum post annum* 800, *quo exeunte Carolus est Augustus renuntiatus die Nativitatis Christi. Vix tamen dubium est, quin multo ante eum monasterii instaurationem molitus sit Angilbertus eodem juvante Carolo.* — d *Hic rursus folium deerat in exemplari, quo usi sumus. Ex antea dictis* § 5. *atque infra dicendis colligi potest, quid in eo scriptum fuerit.* — e De S. Antonio *egimus* 17 *Janu. agemus de* S. Columbano 21 *Novemb.* — f *Colitur* S. Hieronymus 30 *Sept.* S. Ephrem 1 *Feb.* S. Equitius 11 *Aug. Joannes Capella in Chronico* S. Equitium *omittit, proque* S. Ephrem *habet* de S. Wilfrano. — g *De* S. Gregorio *agimus* 12 *Martii.* — h *Quinam hi sint* Eusebius et Isidorus *ex multis hominum cognominem, incertum. Eorum ossa hic fuisse ait Capella.* — i *Hic videtur* Georgius *sive* Gregorius *esse Episcopus Ambianensis, decessor* Jesse, *ut inde conjicere liceat, hanc dedicationem factam ante annum* 800, *quo* Jesse *adfuit coronationi Caroli Magni.* — k *Hic Noviomensis fuit, aliis* Plea et Pileon *dictus, ut habet Claudius Robertus.* Oleon *est Malbranco.* — l *Coluntur* SS. Felicitas *et* Perpetua 7 *Mart.* Agatha 5 *Feb.* Agnes 21 *Jan.* Lucia 13 *Dec.* Cæcilia 22 *Nov.* Anastasia 25 *Dec.* Gertrudis 17 *Martii.* Petronilla 31 *Maii.* — m *De eo agemus* 30 *Jan.* de S. Barnaba 11 *Jun. de* S. Timotheo 24 *Jan. egimus.* — n *Coluntur hi* SS. Thomas 21 *Dec.* Ambrosius 7 *Dec.* Supplicius *sive* Sulpitius, Pius *fortassis Bituricensis Ep.* 17 *Janu.* — o *Natalis horum* SS. Philippi 1 *Maii,* Silvestri 31 *Dec.* Leonis 1 *Papæ* 11 *April.* — p *Colitur* S. Andreas 30 *Nov.* S. Gregorius 11 *Mart.* S. Alexander *Papa M.* 3 *Maii.* — q S. Jacobus Major *colitur* 25 *Jul.* Xystus *Ep. Remensis* 1 *Sept.* Appollinaris *itidem Ep. Remen.* 23 *Aug.* — r S. Joannes Evangelista 27 *Dec.* Linus 23 *Sept.* Cletus 26 *Apr. Joannes Capella habet:* de suis vestimentis, Lini et Cleti. — s S. Bartholomæus 24 *Aug.* Ignatius 1 *Feb.* Polycarpus 26 *Jan.* — t S. Simon 28 *Oct.* Cosmas et Damianus 27 *Sept.* — u S. Matthæus 21 *Sept.* Marcus 25 *Apr.* Lucas 18 *Octob.* — x S. Judas Thadæus 28 *Oct.* Nazarii *ac* Vitales *plures sunt.* — y S. Jacobus Alphæi *qui est* Frater Domini *dictus,* 1 *Maii.* SS. Gervasius et Protasius 19 *Junii.* — z S. Matthias 24 *Febr.* Hilarius *Pictaven.* 13 *Jan.* Augustinus 28 *Aug.* — aa *Dedicatum* 3 *Kal. Decemb.* — bb *Dedicatum* 8 Kal. Apr. versus porticum meridianam. *Capel.* — cc *Si supra num.* 14 *lit.* 1 *memoratus* Georgius, *Ambianensis fuit, hoc S. Raphaelis altare non est eodem anno consecratum.* — dd *Decrat folium*

B

CAPUT III.

Acta et sepulchra SS. a S. Angilberto ornata. Ejus mors, translatio, inventio, miracula.

a S. Angilbertus curat Vitam S. Richarii limari.

Sane a libellum de Vita S. Richarii sermone simpliciori digestum, evocato ad se Albino Magistro comptius atque lucidius componi et transcribi fecit, omissis illis miraculis, quæ Domini Confessor in diversis locis ac regionibus copiose patravit, de quibus seorsum codex magnus habebatur. Hymnos etiam tam nocturnos quam diurnos, et Antiphonas cum Responsoriis, sumpta materia de Vita ipsius, idem Albinus composuit. Tantum studium circa Dei cultum, et Sanctorum honorem, tantusque fervor inerat viro Dei Angilberto, ut quicquid dejectum invenisset, erigeret; quicquid neglectum, excoleret; quicquid ineptum, componeret.

et hymnos de eo fieri;

19 Studuit præterea idem Christi famulus Angilbertus sacrum tumulum B. Richarii magnificentius exornare auro, et lapidibus pretiosis ambire, versibus quoque metris idem mausoleum auro scriptis illustravit, in quibus et suam breviter ostendit peritiam et ejusdem Sancti præclarum sanctitatem ac virtutem compendiose disseruit, ita dicens :

ornat ejus sepulchrum, C *addit versus a se scriptos*

Aurea cœlestem thesaurum contegit urna,
Cultorem Domini nomine Richarium.
Stemmate præcelso, quem Centula protulit ista,
Quique loci Pastor floruit egregius.
Posthabito mundi, quo grandi fulsit, honore,
Amplas divitias sprevit, amore Dei.
Hic corpus proprium frangens certamine duro,
Vir pius et magnus semper in orbe fuit.
Hic vitam functis reparavit, lumina cæcis,
Leprosisque salus hoc refovente redit.
Plenus Apostolicis virtutibus atque loquelis,
Cœlestes tenuit semper in ore dapes.
Huic Carolus Princeps condignum mente benigna
Perficiens templum, condidit et tumulum.
Post b sexagenos et centum circiter annos,
Cum Domini servus integer extat adhuc.
Ipsius ut meritis capiat cœlestia regna,
Regnaque Francorum pace quietus agat.

quibus miracula ejus celebrat.

b e corporis incorruptionem post 160 annos

20 Sancti quoque Confessoris et monachi Caydoci sepulcbrum, jam pene obrutum, et vetustate collapsum, summa devotione removit, et ornate composuit, aureisque litteris cum versibus decoravit, ita dicens :

D *Auctore Angilberto sepulchrum S. Caydoci ornat.*

Mole sub hac tegitur c Caydocus jure Sacerdos, c
Scotia quem genuit, Gallica terra tegit.
Hic Domini Christi gaudens præcepta secutus,
Contempsit patrias d mente beatus opes. d
Hinc sibi concrevit centeni copia fructus,
Et metit ætherei præmia larga soli.
Hinc Angilbertus fretus pietate magistra,
Et tumulo carmen condidit et tumulum.

Hæc sunt studia memorabilis Angilberti, quibus servorum Christi cineres humi quiescentes honorare contendebat : ut quorum membra pio amore amplectebatur in terris, eorum consortio potiretur in cœlis.

21 Obiit vero anno Domini octingentesimo quarto decimo, Indictione e sexta, duodecimo Kalendas Martii, omni pietate et sanctitate ornatus, et sepultus est ante portam majoris ecclesiæ, ubi requievit viginti octo annis.

e moritur 18 Febr. 814 transfertur 842 :

22 Hæc et alia multa antiquitatis monumenta in diversis Chronicis atque Regum historiis de sæpedicto venerabili Patre reperiuntur, quibus nimirum ejus nobilitas sanctitasque satis admodum declaratur. Jacuit autem corpus ejus in præscripto loco annis quamplurimis, usque ad regimen f Domni Gervini Abbatis primi. Siquidem post supradictum g Ribonem quamplures præfuerunt huic cœnobio Abbates, quorum nomina ob rerum cognitionem huic opusculo annectimus. h Nithardus filius Domni Angilberti præfuit Abbas, et Comes. Ludovicus Abba i regiæ stirpis. Ruodulfus Abba et Comes, frater Judith Imperatricis. Helgaudus Abba et Comes. Guelfo Abba venerabilis. Carolomannus Abbas, filius Caroli Calvi ex Regina Irmentrude. k Herbertus Abbas. Hedevoldus Abbas. Girbertus Abbas. l Fulchericus Abbas. Ingilardus Abbas. m Angelrannus Abbas piæ memoriæ. Et ita Dominus Gervinus Abbas, qui venerabile corpus S. Angilberti multa investigatione quæsitum, et summa difficultate inventum, in lucem protulit, et prolatum eodem in loco, quo invenerat, recondidit. Sub eadem vero hora, qua de terra sunt levatæ corporis ejus exuviæ, tantus odor suavitatis ipsam basilicam, omnesque loci officinas respersit, ac si balsamo cunctisque aromatibus omnia replerentur : terræ motus etiam magnus his in partibus eadem die factus est.

E *f g inventum sub S. Gervino Ab. seculo XI. h i qui inter utrumque Abbates? k l m inS Angilberti inventione odor cœlestis.*

23 Iste est ergo nostræ quondam reparator et illustrator Ecclesiæ, qui dispersa colligere, confracta solidare, et dejecta erigere novit : qui ipsum diabolum in semetipso triumphans, victoriæ coronam promeruit : qui divitias largissimas cœlo condidit ore et manu, dum et verbo veritatis affluentia corda incredulorum irrigavit, eosque ab iniquitate revocans, dignos et cœli hæredes fore edocuit : et ingentia auri et argenti pondera, ad cultum Ecclesiæ, et ad usus pauperum, larga manu, sed corde largiori, prærogans, dignum se utrobique fecit, qui reciperetur in æterna tabernacula. Hic est Angilbertus, quem Centulensis concio post illud commune sidus, Patrem dico Richarium, specialis privilegio amoris digne complectitur. Quem suæ religionis auctorem, et totius pietatis renovatorem, eximiique honoris provisorem, laude continua debet efferre. Quoniam titulum laudis, et originem religionis, lumenque sanctitatis, quæ beatissimus Pastor noster Richarius fœcunde nostris in locis disseminavit ; iste vir memorabilis majori rerum solamine confortavit, majori Fratrum numero accumulavit. Nemo vero sentiat, quod nos hunc, quamvis pretiosi meriti sit, beato Patri æquemus Richario : quoniam licet ille plantaverit

F *ipse Centulæ reparator et secundarius Patronus.*

AUCTORE ANSCHERO EX MSS. post S. Richarium,

plantaverit, iste rigaverit, Deus tamen per merita et orationes sanctissimi Richarii amplius incrementum dedit. Et si quid laudis, si quid gratiæ percipit Angilbertus, hoc totum superlative genuit et aluit Pater Richarius: in utroque autem Spiritus sanctus.

miraculis illustratur

24 Hunc itaque laude dignum mentibus fidelium commendavit Christus Dominus, cum adveniente temporis plenitudine, prout in sua æternitate præsciverat, his diebus signis miraculorum molem, qua humo tegitur, illustrat, et thesaurum misericordiæ suæ in illo aperit. Dum ad ejus tumbam diversos morbos languidorum ad sanitatem reducit. Lætandum est igitur nobis gaudio spirituali, Fratres carissimi, quod et talem nostri loci alumnum, imo patronum, nobis Pater misericordiarum dederit, et talia, quæ per illum facere disposuit, nostris temporibus et aspectibus clementer *n* inseravit. Ad hoc enim hæc ita fieri confidimus, ut ad lumen justitiæ, et viam veritatis sollicite evigilemus, et Dei nostri nimiam caritatem oris et cordis devotione jugiter collaudemus, piisque studiis mirabilem Deum in Sanctis suis semper magnificemus, cui in Trinitate perfecta, incommutabili, individua, est omnis honor et gloria per infinita secula seculorum, Amen.

ad excitandum aliorum pietatem.

a Deo actum supra — b De ætate S. Richarii agemus 26 April. quo colitur. — c Pegratus Chaldocum *vocat. — d Idem* Jore. *— e Imo septima tunc erat Indictio. — f In seculo 11 Abbas fuit tempore S. Leonis 9, qui creatus 12 Feb. 1049, obiit 19 April 1054. — g Hic 10 Abbas fuit, transtulit prima vice corpus S. Angilberti, ut ante dictum. Quod hic additur supradictum, augmentum est factum antea ejus mentionem . in iis forte quæ in nostro exemplari deerant. Riboldo alibi appellatur. — h Apud eumdem Ignatium Josephum post Ludovicum ponitur Nithardus, diciturque in conflictu adversus Danos vulnus in capite accepisse, ex quo dein mortuus. — i* Caroli Calvi consobrinus, *inquit Ignatius Josephus. — k Idem, pro hoc Herberto duos statuit, Heribertum, qui XVII Abbas fuerit ; et Hubertum, qui XVIII. At Gilbertum Hedevoldi successorem omittit. — l Hic eidem auctori est Fulgericus — m Hic Ingerrannus — n An reseravit, sive aperuit?*

MIRACULA S. ANGILBERTI

auctore Anschero Abb. ex MS. Centulensi.

Auxiliante Deo Salvatore nostro, relaturus opera divina ob meritum Beati nostri Angilberti ad ejus tumulum peracta, dignum est *a* paucis perstringere, quis quantusve in vita mortali fuerit : ut quicumque hæc legenda susceperit, hac notitiæ crepidine subnixus, securius quæ sequuntur percurrat. Fuit siquidem generis nobilitate præclarus, scientia artium liberalium doctissimus, ingenio acutissimus, Catholicæ fidei cultor et amator tenacissimus, morum honestate et fidelitatis constantia Principibus acceptissimus, cœlesti vero Regi fide ac devotione conjunctus intantum, ut nec rerum copia, nec divitiarum abundantia, nec formæ elegantia, nec regiæ prolis nuptialis copula, seu immensæ dignitatis largior potentia, eum a studio divini timoris propulsare potuerint; quin abdicatis mundanis honoribus cum suis illecebris, crucem Christi bajulandam in contubernio pauperum, id est, monachorum, pauper et ipse, tota virtute acciperet, et de virtute in virtutem ubertim proficiens, Pastor ovilis Dominici mereretur ordinari : ac demum post multum divini servitii sudorem, gaudium Domini sui feliciter intraret : ad cujus sepulchrum post annos migrationis ejus *b* ducentos nonaginta et septem hæc a Domino gesta sunt miracula.

S. Angilbertus magnus in seculo, sanctus postea monachus, anno 1111 miraculis clarescit

2 In villa quæ vocatur Durcatum, homo senex, ab ineunte ætate cæcus, cœlitus admonitus ut iret ad sepulchrum Abbatis Angilberti, sanaturus, ivit : ubi precibus et votis fusis sepulchrum nimio crepitu resonare cœpit, et tam terrifico fragore concuti, ut nullus auderet accedere, vel propius stare. Sed cæcus, qui promissum lumen expectabat, non territus fragore, donec die Dominica *c* decimo Kalendas Martii lumen oculorum accepit. Hoc fuit initium miraculorum hoc tempore peractorum.

ejus ope cæcus illuminatur, cum sepulchri fragore :

3 Galterius de eadem villa Durcato, pedes et tibias retrorsum natibus retortas et adhærentes habebat : ad sepulchrum S. Angilberti delatus sanatur. Alius mente captus, et furibundus, etiam sanatur. *d* Alius cœlesti incendio in utroque pede ardens, sanatur. Quædam mulier de pago Vimacensi, *e* intolerabili amentia tenebatur : ad tumulum Sancti perducta, sanata est. Alia puella Corbeia nata, uno brachio ferme privata, sanata est.

item contractus, amens, languida, sacro igne laborans

4 Hæc et talia dum fierent quidam ex familia monasterii, tumulo Sancti adhærens propius, et *f* lascivis verbis insistens, mox divinitus a loco repulsus est, et ad pedes duodecim remotus est. *g* Belvacensis mulier brachiorum et manuum contractione damnata, ibidem recepit sanitatem. Alia mulier *h* ex Donno Medardo castello visum recuperavit. Homo territorii Noviomensis cæcus, etiam juvenis de castello *i* Regia Ambianensis territorii cæcus, sanati sunt.

petulans punitus ; sanata contracta, 3 cæci

5 *k* Clericus miracula Sancti non credens, et intra se maleficiis imputans, subito in terram corruit, et cœpit frendere, spumare, manus et pedes in terram collidere, tum precibus Sancti sanatus. *l* In pago Pontivo homo ex villa Dominicæcurtis, manu contracta et contrita, invocato S. Angilberto repente sanatus. Alia, puella *m* cæca lumen oculorum adepta est. *n* Puer mutus duodecim annis natus, locutioni plene redditus. *o* Quidam de Alciaco, pestifero morbo agitatus, sanatus est. Duæ mulieres a latronibus ligatæ, invocato S. Angilberto solutæ *p* et liberatæ sunt. *q* Homo contractis membris, sanatus est. Puella oculo orbata, sanata est. Mulier *r* cæca ab annis septem, visum recuperavit.

non credens punitus, sanatur : alius contractus :

6 Homo de Ranivilla, a militibus captus et catenatus, ter et amplius a vinculis solutus, deinde liberatus invocato S. Angilberto. *s* Mulier de villa Centumputei, habens unicum filium a prædonibus captum ; a vinculis solutus liberatus est. Ex pago Raguierisclausa, puer a nativitate pede et poplite contractus, sanatus est. Mulier de civitate Nannetensi Britanniæ, utraque manu contracta, invocato S. Angilberto sanatur. Alia mulier cæca sanatur. Alia mulier viginti annorum cæca sanata.

multi sanati

7 Puella de villa Hornodium, manu arida sanata est. Alia puella de villa Condatus hydropica, sanata. *t* Alia mulier contractione manus et dexteri lateris debilitate sanata. Alia mulier cæca visum recuperavit : erat de villa Alteiola. Quædam juvencula surda, auditum restituit : erat de *u* Britulio. Puer de S. Fusciano membris contractus, sanatus est. Mulier in confinio *x* Pinchiniaci castri degens, debilis ab umbilico usque ad calcaneum, sanatur. Vir senex ex Compendii oppido, diuturna cæcitate oppressus, cum ex monte qui est prope Buxudem B. Angilbertum invocasset, sanatus est. Quædam mulier ex Claromonte detulit filium, contractum a renibus ad talum, ad præsidium S. Angilberti, qui sanatus est.

item alii : surda, contracti 2, cæcus :

8 *y* Godefridus Ambianorum Episcopus, ab Anschero Abbate invitatus, ut opera deitatis coram positus videret, decrevit trium dierum jejunium cum orationibus, ut Deus lucidius demonstraret, quænam ratio circa hæc miracula deberet observari. Secunda die apparuit noctu lux magna eo loco incubans, ubi S. Angilbertus requiescit.

sepulchrum cœlesti luce perfusum.

9 Cum Centula quondam nobilis tam Sanctorum religione, quam temporalium commodorum fecunditate redundans, totius provinciæ Pontivæ paternum refugium, et materna consolatio prompta et hilaris, et omnium tam suorum quam externorum jura servans, antiqua et principali suorum institutione, solennes nundinas die semper Sabbatorum exerceret; quidam latrones voluerunt spoliare quemdam, nomine Gualo : non potuerunt nec illum ligare,

tres a latronibus liberati

A re, vel tenere: item non potuerunt aperire, nec levare saccellum plenum lanæ, quem quædam mulier portabat, idque per invocationem S. Angilberti. Quidam adolescens ex Drusiaco, a latronibus deprehensus et in villa Bertoniscurte ferreis vinculis et compedibus strictus, invocato S. Angilberto liberatus est et solutus.

ægri et contracti sanati:

10 De castello nomine Domnus-Medardus, mulier a duodecim annis languens, valde debilis, ad tumbam Sancti servata est. Puer mutus, lingua diserta loquitur. Vir brachium aridum habens per decem annos, sanatus est. Vir a carcere liberatus. Mulier ex urbe Bellovacensi sanatur ægritudine. Surdus sanatur. Quidam tota medietate corporis aridus, sanatur. Duo juvenes a carcere liberati. Alius, in Centula custodiæ manus evasit, catenam abstraxit, et ad S. Angilberti tumulum convolavit, nullo potente eum impedire aut retardare. Homo toto corpore turgidus, sanatur. Puer tredecim annis natus mutus, loquelam adeptus est. Homo de villa Trossion-curtis, a vinculis solutus est. Alius eamdem gratiam adeptus est, mirum in modum. Apud villam Hangest quidam juvenis a carcere solutus est. A febribus multi sanati sunt in Francia, Flandria, Normannia, Aquitania, et aliis locis. Puella de villa, B Condatus vocata, unius manus contractu sanata est. Duæ mulieres de oppido Compendii, simili morbo sanatæ.

captivi liberati.

a Hinc patet, non eumdem fuisse scriptorem Miraculorum et Vitæ. Miraculorum, ut supra diximus, traditur fuisse Anscherus Abbas. Ex eodem MS. eruimus. — b Obiit S. Angilbertus, ut dictum, anno 814. Si ad 814 addantur 292, fiunt 1111. — De his miraculis in majoribus Chronicis Joannes de Capella: Tempore Ascheri ... facta sunt infinita miracula in hac ecclesia ad sepulchra SS. Richarii et Angilberti defunctorum jam erat 297 anni. — Hic est character anni 1110, quo littera Dominicalis erat B. Minus Chronicon habet: die Dominica primi Kalendas Maii. Et incidebant eo anno Kalendæ Maii, uti et 20 Februarii, sive 10 Kal. Martii, in Dominicam. — d Minus Chronicon: Unus scutifer habens pedes porosos et combustos, recepit sanitatem. — e Explicat Chronicon: lunatica habens phrenesim, ita quod illi ligabant manus, ne eradicaret oculos, nasum, aures; immediate voluit confiteri, et recipere corpus Domini. Quo facto quievit, et facta est sana. — f MS. Chronicon: verba derisoria protulit. — g Idem Chronicon addit: Quidam alius non in statu gratiæ accessit contra columnas sustinentes corpora sancta: immediate deportatus est extra ecclesiam, nesciens per quem aut quomodo. — h Capella: ex villa Domini Medardi, Gallice Dompmart. Malbrancus Dommartum vocat. — i Idem Roya. — k Ita id narratur in Chronico Joannis Capellæ: Quatuor Clerici juvenes de Normannia peregrinantes, unus illorum inquirebat de miraculis super iter, et non credebat, sed subridebat: subito possessus est a diabolo. Alii tres devote vi et violentia eum adduxerunt: et liberatus est, et declaravit hoc fuisse punitione Divina. Malbrancus quatuor illos Clericos Centulam venisse ait, ut de miraculis S. Angilberti inquirerent, et occasionem captarent nimis credulos Pontivenses irridendi, vulgo quæ fama dilataverant; sed unum malefidiis ea tribuisse, idemque mox a dæmone arreptum, sed aliis S. Angilbertum inclamantibus liberatum. — l Omittit hoc miraculum et pro eo istud narrat Joannes Capella in Chronico MS. Unus carpentator de Vimento stans super altissimam arborem cum sua securi cadendo deorsum reclamavit S. Richarium et C S. Angilbertum, et venit super terram illæsus. — m Addit idem Capella: de Normannia de villa Longœul. Malbrancus Longoculum vertit. — n Capella: Quidam natus de Turonis, accendendo unam candelam cœpit loqui. — o MS. Quidam nominatus Dominicus, de villa S. Silvini, quæ nunc dicitur Auxy-les moins juxta Hesdinium etc. De S. Silvino et Alcimo egimus 17 Feb. — p Capella habet, mane ligatas, de nocte solutas. Malbrancus habet amlas Cenomanenses fuisse, apud Meulenam captas: sed cum aliquoties annonam, quæ sibi deferebatur, jussissent ad honorem S. Angilberti dari pauperibus, solutas, vincula ad ejus tumulum detulisse. — q In Chronico MS. Capellæ duo sequentia ita explicantur: Quidam de castello Mortenne erat impotens, fuit sanus. Quædam ancilla de Hua fuit casu fortuito monocula, et ex veru ferreo perdiderat oculum, requirendo Sanctos fuit videns sicut prius. — r Erat hæc de Normannia, ut habet Chronicon. — s Idem MS. Quidam alter de villa Centpuis Belvacensis diœcesis juxta Somereul, cujus mater erat vidua, fuit captus et fame et siti peribat ligatus incarceratus: precibus suæ matris orationem fundentis in hac ecclesia, in regressu invenit eum in domo propria. — t MS. Chron. hoc ita describit: Godefridus Ambianensis Episcopus nutriebat unam pauperrimam mulierem contractam de latere dextro et habebat manum eversam: fuit sana. — u Capella: de Britolio, Belvacensis diœcesis. — x In margine notatum, esse id quod Gallice Penquigny dicitur. — y Ille est, cujus Vita facta mentio. Colitur 8 Novemb. obiit anno 1118.

Quidam ex alto cadens servatus.

SCRIPTUM S. ANGILBERTI

De ædificiis, reliquiis, vasis etc. cœnobii Centulensis.

Noverit insuper lectoris diligentia, a nos plurima obmisisse, quæ in vita sua operatus est de ornatu D istius ecclesiæ vir memorandus Angilbertus, quæ etiam ne deleantur oblivione, præsenti opusculo fecimus annotari. Nam altare B. Archangeli Gabrielis, quod est situm in porta meridiana, octavo Kalendas Aprilis in Annuntiatione S. Mariæ; Michaelis vero, quod est in porta Occidentali, tertio Kalendas Octobris, ab *b* Hildiuvardo venerabili Episcopo, prædicti viri industria, optime sunt consecrata. Raphaelis autem altare, quod est in porta Septemtrionali, pridie Nonas Septembris in honore ipsorum Archangelorum omniumque virtutum cœlestium, a Jesse religioso Episcopo est consecratum. Reliqua vero mœnia ipsius monasterii, eodem Domino cooperante, quæ hactenus conspiciuntur constructa sicut cernuntur, omnia a fundamentis studuit cum turribus et capellis reformare, et ut habitatores illius in eo Missarum solennia frequentare et omnipotenti Deo delectarentur deservire, ipso adjuvante, muro curavit firmiter undique ambiri.

Februarii T. III.

ex MSS.

Mœnia a S. Angilberto structa,

cum sacellis et turribus:

12 *c* Dum enim præscriptas ecclesias prudenti C consilio in honore Domini nostri Jesu Christi, suæque gloriosæ Genitricis et omnium Sanctorum ejus, sicut supra scriptum est, fundatas perspiceremus, magno desiderio, nimioque amoris ardore sumus accensi, ut secundum possibilitatem nostram, eodem Domino miserante, partem reliquiarum illorum Sanctorum ad ornandas easdem sanctas Dei ecclesias adipisci mereremur. Quapropter totis visceribus, totaque mentis intentione contendimus, qualiter per auxilium omnipotentis Dei, et adjutorium gloriosi Domini mei Magni Imperatoris, de diversis partibus totius Christianitatis, quantas et quales, vel unde allatas, recondere in hoc sancto loco valuissemus, prout in consequentibus patet. Id est, in primis de sancta Romana Ecclesia, largiente bonæ memoriæ Adriano summo Pontifice, et post eum venerabili Leone Papa Romano: de Constantinopoli vel Hierosolymis per Legatos illuc a Domino meo directos, ad nos usque delatas. Deinde de Italia, Germania, Aquitania, Burgundia atque Gallia, a sanctissimis Patribus, Patriarchis videlicet, Archiepiscopis, nec non Episcopis atque Abbatibus, nobis directas. Seu etiam de sacro palatio, quæ per tempora ab anterioribus Regibus, et postea a jam dicto Domino meo maxime sunt congregatæ, per ejus eleemosynam de omnibus partem habere, atque in hoc sancto loco condigne recondere meruimus.

E

Reliquias conquirit

per Carolum Magnum

undecumque:

13 Sed de his, de quibus certi sumus, et a prædictis sanctissimis viris *d* breves recepimus; omnium *d* illarum nomina in hoc opusculo inserere non neglexF imus, quatenus et a nobis et a cunctis successoribus nostris, qui per tempora in hunc sanctum locum successuri erunt, et hoc nosse voluerint, magis donum Domini nostri Jesu Christi, per quem nobis, licet indignis, hæc et cetera bona largiti sunt, per omnia et in omnibus semper glorificetur, qui est benedictus in secula. De ceteris vero reliquiis, de quibus nobis incerta sunt nomina, ab eisdem sanctis Patribus receptis, minime scripsimus. Ceterarum autem, sicut decrevimus, nomina isto ordine notare curavimus. Primum reliquias Domini et Salvatoris nostri, et ejus gloriosæ Genitricis, et sanctorum Apostolorum, et ceterorum Martyrum, postea Confessorum, necnon autem sanctarum Virginum, atque continentium subsecuti sumus.

earum describit catalogum.

14 De Reliquiis Domini nostri Jesu Christi.

De ligno Crucis Domini. De veste ejus. De sandaliis ejus. De præsepe ejus. De spongia ejus. De Jordane, ubi baptizatus est. De petra ubi sedit, quando 5000 hominum pavit. De pane illo, unde distribuit discipulis. De templo Domini. De mensa ejus. De

Reliquiæ Christi.

ex mss.

candela, quæ in Nativitate ejus accensa est. De monte Oliveti, ubi oravit. De monte ubi tranſfiguratus est. De columna ubi flagellatus est. De ligaminibus unde ligatus fuit. De petra, unde crucem ascendit. De sepulchro Domini. De clavis, unde crucifixus est. De loco Calvariæ. De buccella, ubi fel et acetum mixtum fuit. De petra, super quam sanguis de latere ejus stillavit. De lapide revoluto ab ostio monumenti. De reliquiis Innocentium, qui pro eo passi sunt. De monte Horeb. De lignis trium tabernaculorum.

et D. V.

Reliquiæ Virginis Mariæ.

De lacte S. MARIÆ. De capillis ejus. De pallio ejus. De veste ejus.

15 Reliquiæ Apostolorum et Martyrum.

Apostolorum, et Martyrum.

De barba S. Petri Apostoli. De sandaliis ejus. De casula, de mensa ejus. De mensa S. Pauli Apostoli. De orario ejus. De cippo, in quo missus fuit. De cruce S. Andreæ Apostoli. De manna S. Joannis Evangelistæ. De reliquiis Apostolorum Jacobi, Philippi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, Thaddæi, et Matthiæ, Barnabæ et Timothei. De ossibus Zachariæ Patris Joannis Baptistæ. Reliquiæ B. Simeonis, qui Dominum in ulnas suscepit. De capillis S. Joannis Baptistæ, De sanguine et de veste ejus. De costis S. Stephani. De lapide, unde lapidatus est. De craticula S. Laurentii. Digitus S. Apollinaris. De spongia S. Symphoriani. Reliquiæ Martyrum, S. Pancratii, Vigilii, Sisinnii, Martyrii, Panfilii, SS. Geminorum, Fabiani, Valerii, Licinii, Pergentini, Cosmæ, Damiani, Anastasii, Georgii, Alexandri, Cassiani, Magni, Vitalis, Nazarii, Naboris, Celsi, Gervasii, Protasii, Innocentis, Laurentii, Tiburtii, Valeriani, Lini, Cleti, Clementis, Hippolyti, Christophori, Felicis, Mauricii, Candidi, Exuperii, Victoris, Innocentii, Benigni, Sebastiani, Dionysii, Rustici, Eleutherii, Cornelii, Leodegarii, Firmini, Xisti, Saturnini, Quintini, Valentini, Marcelli, Luciani, Crispini, Crispiniani. De ossibus quadraginta Martyrum, nec non de sanguine aliorum multorum.

Reliquiæ Confessorum.

Confessorum

SS. Hilarii, Martini, Germani, Lupi, Audoeni, Eligii, Amandi, Aventini, Sulpitii, Remigii, Maurilionis, Albini, Servatii, Hieronymi, Equitii, Effrem, Gregorii, Augustini, Silvestri, Leonis, Felicis, Isidori, Donati, Benedicti, Columbani, Antonii, Isaac, Vincentii, Paulini, Fortunati, Simpliciani, Gualarici, Vedasti. Huc usque de ceteris Sanctorum reliquiis, de quibus a sanctis Patribus, qui eas nobis largiti sunt, nomina certa recepimus, separatim Martyres vel Confessores descripsimus. Deinceps autem distincte aliorum Sanctorum nomina, sive Martyrum, vel Confessorum, quia non invenimus, minime scripsimus. Reliquiæ ex corporibus Sanctorum, quæ dedit Paulinus Papa : S. Megimbosoi, Prasci, Eugenii, Fronti, Fidelis, Simpliciani Faxidi, Giskonii, Sperati, Roberti, Galemeri, Osgualdi.

aliorum SS.

16 Reliquiæ Virginum :

Virginum :

Sanctæ Felicitatis, Agathæ, Perpetuæ, Eugeniæ, Teclæ, Cæciliæ, Petronillæ, Euphemiæ, Faustæ, Eustasiæ, Aldegundis, Columbæ, Feliculæ, atque Scholasticæ.

17 His itaque, sicut paullo superius scriptum est, honorifice decenterque reconditis, in nomine sanctæ Trinitatis cum multa diligentia præparavimus capsam majorem, auro et gemmis ornatam, in qua posuimus partem supra scriptarum reliquiarum, quam cum ipsis ob venerationem illorum Sanctorum, quorum reliquiæ in ea recondi videbantur, subtus cryptam sancti Salvatoris ponere studuimus. Nam ceterorum Sanctorum reliquias, quæ supra leguntur conscriptæ, per alias tredecim capsas minores, auro argentoque vel gemmis pretiosis honestissime paratas, quas a sæpedictis venerabilibus Patribus cum eisdem reliquiis, donante Domino, adipisci meruimus, dividere, atque super trabem, quam in arcu coram altare B. Richarii statuimus, ponere curavimus : qualiter in omnibus locis, sicut dignum est, laus Dei et veneratio omnium Sanctorum ejus in hoc sancto loco semper adoretur, colatur, atque veneretur.

omnes in pretiosis capsis repositæ.

18 His et aliis, quæ, prout donante Domino valuimus, eleganter dispositis, atque ex diversis præscriptis reliquiis supradictorum Sanctorum ornatis ecclesiis, diligenti mentis affectu tractare cœpimus, qualiter, Domino donante, ad hoc pervenire valuissemus, ut sicut in ædificiis marmoreis, et in ceteris ornamentis, oculis honeste clarescunt humanis ; ita etiam in Dei laudibus, in doctrinis diversis, et canticis spiritualibus, Christo omnipotenti placere valeamus. Quapropter trecentos monachos, in hoc sancto loco regulariter victuros, auxiliante Deo constituimus, optantes et ordinantes, si non plus, istius numeri congregatio in perpetuum habeatur. Centum etiam pueros scholis erudiendos sub eodem habitu et victu statuimus, qui Fratribus per tres choros divisis in auxilium psallendi et canendi intersint : ita ut chorus sancti Salvatoris centenos monachos cum quatuor et triginta pueris jugiter habeat : Chorus S. Richarii centenos monachos, tres et triginta pueros habeat. Chorus psallens ante sanctam Passionem, centenos monachos, triginta tribus adjunctis pueris similiter habeat. Ea autem ratione ipsi tres chori in divinis laudibus personabunt, ut omnes horas Canonicas in commune simul decantent omnes. Quibus decenter expletis uniuscujusque chori pars tertia ecclesiam exeat, et corporeis necessitatibus, vel aliis utilitatibus ad tempus inserviat : certo temporis spatio interveniente, ad divinæ laudis munia celebranda denuo redeuntes. In unoquoque etiam choro id jugiter observetur, ut Sacerdotum ac Levitarum reliquorum sacrorum ordinum æqualis numerus teneatur. Cantorum nihilominus et Lectorum æquali mensura divisio ordinetur, qualiter chorus a choro invicem non gravetur. Quinimo omnes unanimes sacrificium laudis Domino omnipotenti, pro salute gloriosi Domini mei Augusti Caroli, proque regni ejus stabilitate continua devotione jugiter exhibeant.

300 monachi Centulæ.

100 pueri : ordo psalmodiæ

19 Matutinali enim seu vespertino officio consummato, mox omnes chori se ordinabiliter ante sanctam Passionem congregent, decem tantum psalmis unicuique choro remanentibus : et sic per portam S. Gabrielis, ac per sallam Domini Abbatis ambulando, per occidentalem claustri regionem cantando veniant ad S. Mariam. Ubi oratione pro temporis ratione deposita, remeando veniant ad S. Benedictum in Orientali parte claustri situm. Inde per gradus arcuum intrent ad S. Mauricium : sicque intrantes S. Richarii basilicam, restituantur suis choris.

supplicatio ad varia templa monasterii

20 Illud etiam observari præcipua devotione mandamus, ut nulla dies prætereat absque sacrarum Missarum decantatione : videlicet, ut, si non plus, vel triginta a Fratribus diversorum chororum per diversa altaria Missæ quotidie agantur, exceptis de conventu illis duabus quæ mane et meridie solennissime celebrantur ; in quibus quotidie memoria sanctissimi Papæ Adriani, et gloriosi Domini mei Augusti Caroli, conjugis et prolis ejus, teneatur. Qualiter juxta verbum Apostoli, pro Regibus et omnibus qui in sublimitate sunt constituti, Salvatori nostro Deo obsecrationum vel orationum gratias jugiter persolvamus.

Missæ quotidie minimum 30.

2 solennes :

12 cumque

varia opera ab eo facta,

A 21 Cumque præscriptorum Sanctorum venerationi altaria ordinata, atque de eorum reliquiis venerabiliter, ut supra legitur, a nostra parvitate essent ornata; diligenti cura tractare cœpimus, qualiter ea ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, ob venerationem Sanctorum omnium, in quorum honore sunt consecrata, de donis Dei et largitate magni Domini mei Caroli, ejusque nobilissimæ prolis, vel reliquorum bonorum hominum liberorum, mihi ab illis collatis, opere fabrili in auro, argento et gemmis ornare etiam, et, ubi loca convenientia existerent, desuper [q] ciboria ponere potuissemus, sicut prout eodem Domino cooperante valuimus, facere studuimus. Id sunt, in ecclesia sancti Salvatoris, et S. Richarii altaria fabricata undecim, et ciboria duo, [r] lectoria auro, argento et marmoribus parata duo. In ecclesia sanctæ Dei Genitricis MARIÆ et sanctorum Apostolorum altaria fabricata tredecim, ciborium unum, et lectorium optime paratum unum. In ecclesia S. Benedicti altaria parata tria. In ecclesiis vero sanctorum Angelorum Gabrielis, Michaelis, et Raphaelis altaria tria, quæ sunt simul altaria triginta, ciboria et lectoria tria.

altaria etc.

vasa sacra ab eo enrata, pretiosa et plurima :

22 Nam de aliis vasis et supellectilibus, habentur Cruces auro, argentoque paratæ septemdecim, co- B ronæ aureæ duæ, lampades argenteæ sex, cuprinæ auro argentoque decoratæ duodecim, poma aurea tria, calices aurei magni cum patenis duo : item calix unus aureus magnus cum imaginibus, simul cum patena sua : alii calices argentei duodecim, cum suis patenis, [s] Offertoria argentea decem. Ad caput S. Richarii tabula auro et argento parata una, ostia majora auro et argento parata duo, alia minora duo : alia ostiola similiter parata duo, baltheus aureus unus : atramentarium optimum argenteum auro paratum unum, cultellus auro et margaritis paratus unus : codex eburneus auro, argento et gemmis optime paratus unus : [t] concha auro parata una : incensaria argentea auro parata quatuor : [u] hanappi argentei superaurati tredecim : concha argentea major cum imaginibus argenteis una : bocularis argenteus unus, urcei argentei cum aquamanilibus suis duo : Canna argentea una, eburnea una. Situlæ argenteæ duæ, sinones argentei duo, clavis aurea una, schila argentea una, coronæ argenteæ cum luminibus tredecim, columnæ coram altari S. Richarii auro et argento paratæ sex : trabes minores cum arcubus suis argento paratæ tres : cochlearia auro parata tria, [x] cloccæ optimæ quindecim cum earum circulis quindecim : [y] schillæ tres : imagines æneæ sex, ebur- C nea una : candelabra auro parata duo, ostia auro parata septem.

...tuo sacræ,

23 Insuper donavimus ibi pallia optima septuaginta et octo, cappas ducentas, dalmaticas sericas viginti quatuor, albas Romanas cum amictis suis auro paratas sex, albas lineas ducentas sexaginta, stolas auro paratas quinque, [z] fanones de pallio auro paratos decem, [aa] cussinos de pallio quinque, saga de pallio quinque, casulæ de pallio triginta, de purpura decem, de storice sex, de pisce una, de platia quindecim, de cendato quinque. Evangelium auro scriptum, cum tabulis argenteis auro et lapidibus pretiosis mirifice paratum unum. Aliud Evangelium plenarium unum : de aliis libris volumina ducenta. Insuper etiam plurima ornamenta in fabricaturis et in diversis utilitatibus, in plumbo, vitro, marmore, seu cetera instrumenta, quæ longum fuit numerare, prolixius scribere : quæ tamen tunc temporis appretiata sunt, a fidelibus Dei et S. Richarii, qui nobiscum Dei servitio laborantes extiterant, hæc omnia valere potuisse libras quindecim millia, vel eo amplius.

...ibri.

...cha.

a *Videtur hinc liquere, ab eodem scripta hæc esse vel dictata, a quo et Vita.* — b *Cameracensis Episcopus hic fuit.* — c *Hæc ex autographo S. Angilberti transcripta videntur. Et quod ait* supra scriptum, *ad cap. 2 num. 12 forsan respicit.* — d *Scripta, aut syngrapha, vel schedulæ, ac brevia de reliquiis testimonia intelliguntur : sive, ut habet Capella,* instrumenta, Chartæ, documenta et approbationes fide dignæ. — e *Festa Apostolorum, quorum reliquiæ hic recensentur, indicavimus ad cap. 2 Vitæ, vel vulgo nota sunt.* — f *Colitur* S. Zacharias 5 *Novembr.* — g S. Simeon 8 *Octobr.* — h *Sequentes his diebus coluntur;* Symphorianus *Augustodunensis Martyr* 22 *Aug. Capella addit :* Et de vestimentis ejus matris De ossibus Sanctorum sequentium Pancratii *etc.* Pancratius 12 *Maii.* S Vigilius *Ep M.* 26 *Jan.* Sisinnius, Martyrius, Alexander 29 *Maii.* Pamphilus, 1 *Junii*, *et aliis diebus alii ejusdem nominis* Tergemini 17 *Jan* Fabianus 20 *Jan.* Valerius 14 *Jun.* Licinius 7 *Aug.* Pergentinus 3 *Jun* Cosmas et Damianus 27 *Sept.* Anastasii *plures variis diebus*, Georgius 23 *Apr.* Cassanius 13 *Aug.* Magnus 19 *Aug. quamquam sunt et alii ejus nominis* Vitalis 28 *Apr* Nazarius et Celsus 28 *Jul.* Gervasius et Protasius 19 *Jun.* Laurentius 10 *Aug.* Tiburtius et Valerianus 14 *Apr.* Linus 23 *Sept* Cletus 26 *Apr.* Clemens 23 *Nov.* Hippolytus 13 *Aug.* Christophorus 25 *Jul* Felix 30 *Aug.* Mauricius, Candidus, Exuperius Victor Innocentius, 22 *Sept* Benignus 13 *Febr.* *alius* 1 *Nov.* Sebastianus 20 *Jan.* Dionysius, Rusticus, Eleutherius 9 *Oct.* Cornelius 16 *Sept.* Leodegarius 2 *Oct* Firminus 25 *Sept.* Xystus Ep Remen *M.* 1 *Sept* Sixtus I Papa M. 6 *April.* II 6 *Aug.* Saturninus 29 *Nov.* Quintinus 31 *Oct.* Valentinus 14 *Febr.* Marcellus 16 *Jan.* Lucianus 8 *Jan.* Crispinus et Crispinianus 25 *Oct.* XL Martyres *antehac* 9, *nunc* 10 *Martii* — i *Horum isti sunt natales;* Hilarii 13 *Jan.* Martini 11 *Nov.* Germani *Autissiodoren.* 31 *Jul.* Lupi 29 *Jul* Audoeni 24 *Aug.* Eligii 1 *Dec.* Amandi 6 *Febr.* Aventini, 4 *Febr.* Sulpicii 17 *Jan.* Remigii 1 *Oct. vel* 13 *Jann* Maurilionis, *sive* Maurilii. 13 *Nov.* Albini 1 *Martii*, Servatii 13 *Maii*, Hieronymi 30 *Sept.* Equitii 11 *Aug* Effrem 1 *Febr* Gregorii 12 *Martii*. Augustini 28 *Aug.* Silvestri 31 *Dec.* Leonis 11 *Apr.* Felicis 25 *Febr* Isidori 15 *Jan.* Donati 19 *Aug* Benedicti 21 *Martii*, Columbani 21 *Nov.* Antonii 17 *Jan* Isaac 19 *Aug.* Vincentii 22 *Janu.* Paulini 22 *Junii*, Fortunati 1 *Junii*, Simpliciani 22 *Aug.* Gualarici. Walarici 1 *Apr.* Vedasti 6 *Febr.* — k *Arbitror hunc esse S.* Paulinum *Patriarcham Aquileiensem, S. Angilberti æqualem, et familiarem* — l *Hic* Prascus *fortassis unus ex* Priscis *qui* 1 *Sept. coluntur.* Eugenius *vero* 15 *Nov* Frontus 1 *Oct.* Fidelis 25 *Apr.* Simplicianus 22 *Aug.* Gislanius *forte* Gislenus, 9 *Oct.* Speratus *M* 17 *Jul.* — m *Hic forsan est* 3. Osvaldus *Rex.* — n *Coluntur hæ sanctæ Virgines*, Felicitas 5 *Junii*, Agatha 5 *Febr* Perpetua 4 *Aug.* Eugenia 25 *Dec.* Thecla 23 *Sept.* Cæcilia 22 *Nov.* Petronilla 31 *Maii*, Euphemia 16 *Sept.* Fausta 4 *Jan.* Eustasia ... Aldegundis 30 *Jan* Columba 31 *Dec.* Felicula 13 *Jun.* Scholastica 10 *Febr.* — o *Capella habet*, trecentos Presbyteros — p *Idem*, centum alios videlicet Diaconos, Subdiaconos, Lectores, Acolythos, et alios in scholis *etc.* — q Ciborium *hic tegmen, altari ad ornatum superpositum, esse videtur* — r Lectorium, *pulpitum est aut pluteus, super quo legitur Scriptura aut Patrum homiliæ : vel locus ipse, in quo ea leguntur : pro quo alibi* analogium *ponitur. Vide Vossium de vitiis glossematibus lib.* 3 *cap.* 19 — s *An id pollubrum est, ut aqua excipiatur, qua in Missa Sacerdos manus lavit? an lanx aliqua, cui donaria auri, argentive, aut æris, in ea sacri parte quæ dicitur* Offertorium, *imponantur; aut quæ ejusmodi ante Sanctorum reliquias afferuntur?* — t *Quæ nimirum thus contineat.* — u *Id est, scyphi, aut crateres.* — x Clocca, *vel* cloccum, *aut* cloca, *campanam significat.* — y Schilla, *vel* schello, *tintinnabulum est Teutonibus, quorum lingua utebantur tunc Pontivenses, et Belgæ plerique.* — z *Quid* Fano *significet, erudite explicat Vossius lib.* 2 *cap.* 7 *pag.* 201 — aa Cussio *hic est pulvinar, a Teutonico* Kussen, *unde et nunc Gallicum* Coussin.

D *ex MSS.* E *Ciborium. Lectorium. Offertorium. Hanappi. Clocca. Schilla. Fano. Cussio.*

SCRIPTUM [a] HENRICI ABB.

de proventibus monasterii S. Richarii ex ipso oppido Centula.

proventus qui ab oppidanis monasterio solvitur.

In ipsa Centula habentur mansiones hominum secularium duo millia quingenta : unaquaque persolvit denarios duodecim, pullos quatuor, ova triginta. F Servitium Domini Abbatis et Fratrum semper debent, ubicumque necesse fuerit. Molendina quatuor : unde redditur [b] annonæ permixtæ sexcenti modii, porcos octo, vaccas duodecim. De mercato per hebdomadam XL solidos. De commeatu per hebdomadam viginti solidos. Sunt ibi clibana tredecim, quæ reddunt unumquodque per annum decem solidos, et panes trecentos. [c] flatones in Litaniis unumquodque triginta. Cura animarum in porticu S. Michaelis deservit eleemosynis Fratrum, valens per annum quingentos solidos. Sepultura pauperum et advenarum in nova-villa in S. Albino reddit per annum centum solidos, ad portam Nobilium, ad faciendam inde eleemosynam. Eleemosyna Abbatis per unumquemque diem quinque solidi : pauperes quotidiani trecenti, viduæ centum quinquaginta : Clerici sexaginta. Mansorum unusquisque per annum solvit sextarium unum frumenti, similiter avenæ unum, et fabæ unum. De matrimoniis per annum viginti libras. Judicium forensium sexaginta octo libras per annum. Item ibidem vicus negotiantium omni anno pallium unum valens centum solidos. Vicus fabrorum cuncta persolvit

Ex MSS

A solvit ferramenta: valet per annum libras tres. Vicus scutariorum omnia voluminum indumenta tribuit, conficit, consuit: valet triginta solidos. Vicus sellariorum cunctas Abbati et Fratribus ibi degentibus obsoniat sellas. Vicus pistorum centum panes per hebdomadam. Vicus servientium per omnia liber est. Vicus sutorum cuncta famulorum et cocorum calceamenta tribuit. Vicus lanistarum, omni anno quindecim sextarios saginimis persolvit. Vicus fullonum cuncta Fratribus filtra administrat. Vicus pellificum cunctas Fratribus pelles conficit et consuit. Vicus vinitorum, sexdecim sextarios vini, unumque olei persolvit per hebdomadam. Vicus cauponum unaquaque die triginta sextarios cervisiæ. Vicus militum centum et decem, unusquisque semper equum, scutum, gladium, lanceam, ceteraque arma exhibet. Capella Nobilium solvit omni anno libras D duodecim thuris, et thymiamatis. Capellæ populi vulgaris quatuor, unaquæque solvit centum libras ceræ, incensi tres. Oblatio ad sepulchrum S. Richarii valet omni hebdomada marcas ducentas, aut trecentas libras, præter alia donaria. *d*

a *Supra diximus*, Henricum *fuisse S. Angilberti successorem. Is, ut Capella scribit*, fuit coactus a *Ludovico Pio* Rege, describere villas, possessiones, et numerum subditorum hujus Ecclesiæ, et hoc anno Domini DCCCXXXI. *Erat hoc scriptum absque novo titulo reliquis adjunctum.* — b *Capella*, CXX modia bladi — c *Placentæ genus, vulgo Gallis* flan *vel* flaon; *Teutonibus* ulacyen. *An forte* Flaones *hic legendum? Capella habet* flannos seu tartas. *Sequentia pleraque omittit, aliqua contrahit, Capella.* — d *subnectit hic Capella oppida et vicos et villas, quæ ad Ecclesiam Centulensem jure advocationis pertinebant,* CXX *Quæ omnia ait eumdem Henricum Abbatem descripsisse. Eadem Gallice describit Ignatius Josephus.*

DE S. THEOTONIO PRESBYTERO,

PRIOR. MON. S. CRUCIS CANON. REG. CONIMBRICÆ IN LUSITAN.

O. H.

Commentarius prævius.

§ I. *Prioratus sanctæ Crucis. Veneratio sacra S. Theotonii. Acta ejus conscripta.*

B

AN CD CIOCLXVI XVIII FEBRU.

Conimbrica *Lusitanorum urbs ab antiquis memorata scriptoribus, sed ab Alanis ita diruta, ut nihil præter miserandas antiquitatis ruinas locus, hodie* Condexa *vetus dictus, ostendat. Ex hujus* Conimbricæ *cineribus alia deinde excitata urbs illustris, vulgo* Coimbra, *sive, ut infra scriptoribus Vitæ S. Theotonii aliisque placet*, Colimbria *dicta, Principum ac Regum Lusitaniæ primorum sedes, utpote amœnissimo loco sita ad Mundam fluvium, qui duas urbis partes divisas pulcherrimi operis ponte conjungit.*

In Conimbricæ olim urbis regiæ

2 *In hujus civitatis latere suburbano augustissimum Canonicorum cœnobium anno, ut infra probabitur,* CIƆCXXXIV *extrui cœptum est et a Sancta Cruce nuncupatum, quod maximis privilegiis Summorum Pontificum et Regum Lusitaniæ aliorumque Principum munitum, oppidis, villis, castris, prædiis cum plena rerum temporalium ac spiritualium jurisdictione dotatum, viros eximia sanctitate ac doctrina illustres protulit, et hactenus præ reliquis hujus Ordinis cœnobiis apud omnes Lusitanos et Hispanos in veneratione habetur. Imo cetera monasteria, quæ in Lusitania institutum Canonicorum servant, omnia subsunt illustrissimæ Congregationi sanctæ Crucis Conimbricensi, cujus dictum cœnobium caput est, in quo illius Prior, sive Abbas Generalis, degit, habetque alia in Lusitania sub se illustria* C *cœnobia numero decem et octo, quæ Gabriel Pennottus lib. 2 Historiæ Clericorum Canonicorum cap 32 num. 4 et 5 recenset, additque in regnis* Hispaniarum ex ordine Canonicorum Regularium eam sanctæ Crucis Congregationem solam inveniri, in qua regularia instituta maxime vigent.

suburbio, monasterium sanctæ Crucis,

caput Congregationis Canonicorum Regularium.

3 *Ad hoc cœnobium delata fuere sacra corpora quinque Sanctorum ex Ordine Minorum, qui in Mauritania pro confessione nominis Christi fuso sanguine martyrii coronam fuerunt anno* CIƆCCXX *adepti* XVI *Januarii: ad quem diem eorum Acta illustravimus, diximusque S. Antonium de Padua tum in illo cœnobio Canonicum ac Fernandum Martini vocatum, ardore Martyrii accensum, Ordinem Fratrum Minorum S. Francisci ingressum fuisse, ac sancte in eo* XIII *Junii decessisse, ut eo die plenius in ejus Vita referetur. Demum, ut scribit Antonius Vasconcellius in Anacephalæosi Regum Lusitaniæ in Alphonso* I *num.* 25, cœnobium sanctæ Crucis tam amplis censibus locupletatum fuit, ut ex iis postea Conimbricensis Academia, nulli ex iis, quæ in Hispaniis sunt, opibus secunda, dotaretur.

In eo vixit S. Antonius de Padua.

ex ejusque censibus fundata Academia Conimbricensis: primus ibi Prior S. Theotonius,

4 *Id monasterium infra dicitur auctoritate Alphonsi Principis, et Episcopi Conimbricensis inceptum a S. Theotonio aliisque undecim viris illustribus, quibus intra annum ad septuaginta duos auctis datus Præses est idem S. Theotonius, qui* Prior, *non Abbas, appellari voluit, in eoque sancte* XVIII *Februarii decessit, inscriptus ad eum diem variis Martyrologiis. Ferrarius in Catalogo generali hæc de eo habet:* Conimbricæ in Lusitania S. Theotonii Presbyteri Ordinis Canonicorum Regularium. *It Ghinius in Natalibus Sanct. Canon. longo eum exornat elogio ex Vita ipsius decerpto. Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ita illius memoriam consignat:* Conimbricæ in Lusitania S. Theotonii, ex Canonicorum Regularium Ordine alumni, qui cum monasterii sanctæ Crucis illius urbis conditor primus cognosceretur et Prior, clarus miraculis, moribus illustris, operibus celebris, et pastoralis officii munere conspicuus, hanc vitam exuens miseram, placidam Confessor celebris superinduit in *cœlis. Insertum itidem ejus nomen cum laude, Martyrologio Lusitanico Conimbricæ anno* CIƆIƆXCI *edito, et Hagiologio Lusitanico a Georgio Cardoso anno* CIƆIƆCLII *vulgato: in quibus perelegantes epitomæ gestorum ejus sermone Lusitanico continentur.*

E

inscriptus Martyrologiis 18 Feb.

5 *Officium Ecclesiasticum de eodem Sancto cum lectionibus propriis recitatur in Ecclesiis Cathedralibus, Bracarensi, Eborensi, Conimbricensi, Leiriensi et Visensi, quæ illo in Divum Tutelarem assumpto, majori solennitate eum celebrat diem. Quæ extant officia propria Canonicorum Regularium Congregationis* F *S. Salvatoris, Romæ an.* CIƆIƆCXIII *excusa, eumdem præscribunt ritu semiduplici, ut vocant, colendum, officio communi Confessorum non Pontificum. Prudentius Sandovallius in Historia Ecclesiæ Tudensis fol.* 124 *tradit in Breviario Canonicorum S. Augustini gesta S. Theotonii uberrime referri, ubi eos potissimum Canonicos intelligit, qui subsunt Congregationi sanctæ Crucis, in quo Officio Hymni etiam particulares de ejus actis canuntur. Ex eo qui ad Nonam legitur, Tamaius Salazar hæc citat verba:*

colitur officio Ecclesiastico:

Et Theotonius Crucis alta sanctæ
Mœnia ponit.

6 *Vitam S. Theotonii extare manu exaratam in pervetusto codice monasterii sanctæ Crucis, et regio archivo, et indiculo fundationis ejusdem monasterii scribit Cardosus in Commentario ad* XVIII *Februarii, et Tamaius Salazar, qui se obtinuisse asserit* hujus sanctissimi viri Acta integra beneficio Illustrissimi Domini, D. Hieronymi Mascarenhas Lusitanæ nobilitatis decoris et studentium tutelaris infatigabilis, ex Ordine Calatravensi, cujus historiam meditatur, Equitis, in Ordinum

Vita editur ex Jo. Tamaio Salazario.

A Ordinum regio consessu acerrimi Moderatoris, Philippo IV Regi Catbolico cortinæ Subministri, Prioris Guimaransis Ecclesiæ et Leiriensis Episcopi electi, qui ex MS. codice pervetusto monasterii sanctæ Crucis Coonimbricensis illa fideliter extraxit. *Hæc Tamayus, qui ex illo MS.* codice coætaneo, *ut appellat, Acta desumpta edidit, quæ nos ex more in capita et numeros distincta damus, et notationibus nostris ac rerum breviario ad marginem strictim indicato illustramus. Auctor Vitæ fuit Canonicus Regularis ejusdem cœnobii sanctæ Crucis, ac S. Theotonii subditus : ita in Prologo se* Clericum esse *indicat et part.* 2 *num.* 3 Gratias, *inquit*, ago, quia nostris temporibus talem Patrem habere meruimus, sed et habemus. *Hinc ut num.* 13 *dicitur*, sæpe ex occasione ad perseverantiam vocationis nostræ et catenam obedientiæ pio nos Patris hortabatur affectu. *Et num.* 22. Tamquam bonus, *ait*, pastor animarum, totius gregis sollicitudinem gerens, ipse nobis in communi Capitulo Priorem elegit. *Et num.* 23, nobis reficientibus sumebat aliquid. *Et num.* 24, nostrum sanctæ Crucis monasterium appellat. *Hinc in Prologo*, scelus fore *dicit*, singularem nostris temporibus virum silentio premere, *neque* lumen, quod inter nos fuit, manifestum reddere. *Præterea ad certitudinem historiæ illa sunt par.* 2 *num.* 9, multa beneficia et diversorum morborum remedia ab eo experti sumus. *Et num.* 1, quæ in eo vidi vel audivi. *Num.* 21, vidi plurimos ad ejus genua provolvi. *Ab eodem moribundo ait se benedictionem accepisse, vidisseque læto vultu mori. Alia narrat*, sicut Sanctus nobis referebat, *ita inquit in Prologo, et par.* 1 *num* 11 *et par.* 2 *num.* 21 *et* 28. *Alia scribit, par.* 1 *num.* 4 a religiosis viris audita, *aut num.* 11, ut certissime probatum fuit. *Demum cum* Honorius Presbyter de captivitate Saracenorum liberatus *esset, quomodo id contigerit, dicere prætermittit*, cum in ore totius vulgi pervulgatum sit; *ostendens se variora virtutum ac miraculorum exempla proferre, quæ vulgo minus nota erant.*

a nobis illustrata,

scripta a Canonico ejusdem monasterii.

B *teste oculato.*

7 *Alia Tamaius Salazar* S. Theotonii Acta in antiquo Legendario Eborensi conscripta, *ait se accepisse ab Emmanuele Faria de Sousa* Equite Christifero, et totius Lusitanicæ historiæ Primate, *eaque edere*, quia plurimam redolent antiquitatem. *Eadem nos, non, ut ille, primo loco, sed aliis antiquioribus subjungimus : ac tertio loco addimus, quæ extat Vitæ epitome in Breviario Eborensi, anno* CIƆIƆXLVIII *excuso, in Lectiones novem distincta. Similes Lectiones, sed aliquanto breviores, ex Breviario Bracarensi vulgavit Sandovallius in historia Ecclesiæ Tudensis fol.* 125 *et seqq.* C *Hisce ampliores esse Lectiones ait, quæ in breviario Canonicorum S. Augustini continentur, quorum exordium fol.* 129 *profert ejusmodi :* Vir vitæ valde venerabilis Donus Theotonius, Colimbricensis monastorii sanctæ Crucis primus Prior Pater, fuit de provincia quidem Gallæciæ, civitate Tudensi, vico Gamfey oriundus.

Vita alia datur ex eodem Tamaio, alia ex Breviario Eborensi

8 *Eadem Vita extat in Historia Vitarum SS. a Didaco de Rosario Ordinis Prædicatorum Lusitanice anno* CIƆIƆLXXXV *edita, asseritque auctor se illam ex Breviariis monasterii sanctæ Crucis Bracarensi, et Eborensi collegisse. Aliquam Vitæ ejusdem Sancti epitomen edidere Joannes Marieta in Histor. Eccl. SS. Hispaniæ lib.* 6 *cap* 42, *Alphonsus Villegas in Flore Sanctorum, in Appendice de SS. Hispaniæ, Thomas de Trugillo tomo* 2 *Thesauri concionatorum ad* XVIII *Februarii. Agunt de eodem passim alii rerum Lusitanicarum scriptores. Et Vasconcellius quidem in descriptione regni Lusitaniæ pag.* 522 *ista pronuntiat :* Regularium Ordinum Prælatis egregia reliquit sanctitatis monumenta D. Theotonius Prior sanctæ Crucis illustrissimi cœnobii ad Conimbricam.

ab aliis gesta ejusdem descripta.

§ II. *Ætas S. Theotonii et Reliquiæ. Annus monasterii sanctæ Crucis extructi.* D

AUCTORE G. B.

V*asconcellius auspicaturus Anacephalæoses Regum Lusitaniæ ab Henrico Comite et Regum parente, deplorat* caliginosam eorum temporum historiam, cum majoribus Maurorum bello intentis, impensior fuerit cura gladii, quam calami; et illustria gerere, quam scribere maluerint. *Plurima quæ ad hunc Comitem Henricum, ejusque filium Alphonsum primum Lusitaniæ Regem spectant, suggerit auctor coævus Vitæ S. Theotonii, quorum regiminis tempora cohærent, hic eodem calculo subducenda : eoque accuratiori, quod numeri aliqui tam annorum quam personarum sint hinc inde culpa amanuensium in Actis interturbati. Ita par.* 2 *num.* 3 *dum intra primum cœpti monasterii annum, auctus Canonicorum numerus indicatur, leguntur hæc verba :* Non jam duodecim (*uti cœperant*) sed ferme undecim armati Christi milites Apostolorum proposito simul vivere professi sunt, *ubi loco* undecim *habet Didacus de Rosario* septuaginta duos, *ut ad Apostolorum ac Discipulorum numerum alludatur. Eum autem ex Breviario sanctæ Crucis numerum Didacus hausit : qui nusquam in aliis Breviariis expressus.*

Initium regni Lusitaniæ obscurum,

in Actis S. Theotonii illustratur :

in his aliqui numeri interturbati.

10 *Natus est in Gallæcia S. Theotonius circa annum Christianæ Æræ* CIƆLXXX, *aut aliquanto serius, uti infra, cum de obitu ejus agemus, constabit : adolevit cum eo regnum Lusitaniæ. Ei enim titulo Comitis præfuit Henricus ab anno circiter* CIƆLXXXIX, *cujus uxor Tharasia infra in Actis* Regina nobilissima *appellatur, quod esset Alphonso* VI *Hispaniæ Rege prognata. Nuptiæ hæ indicantur in Fragmento Historiæ Francicæ ex veteri MS. Floriacensi ab anno* IƆCCCCXCVII *ad annum* CIƆCIX *deducto, et primum a Pithœo, dein a Chesneo tomo* 4 *historiæ Francorum a pag.* 85 *edito, ubi hæc pag.* 89 *de Alphonso, sive Aldephonso Rege leguntur:* Hic filiam Rotberti Ducis Burgundionum duxit in uxorem, nomine Constantiam, de qua suscepit filiam, quam in matrimonium dedit Raimundo Comiti, qui Comitatum trans Ararim tenebat. Alteram filiam, sed non ex conjugali thoro natam, Ainrico uni filiorum filii ejusdem Ducis Rotberti dedit. Hosque ambos in ipsis finibus Hispaniæ contra Agarenos collocavit imperium. *Hic autem Rotbertus Dux Burgundionum, et avus Henrici, fuit filius Roberti Regis Francorum, et nepos Hugonis Capeti.*

E *S. Theotonius nascitur circa an.* 1080, *Comes Henricus præest Lusitaniæ ab an.* 1089,

e Ducibus Burgundionum

et Regibus Francorum prognatus.

11 *Præerat tunc Ecclesiæ Catholicæ Urbanus Papa* II, *consecratus anno* CIƆLXXXVIII, IV *Idus Martii, die Dominica, qui dein anno* CIƆXCV *in Gallias veniens, celeberrimam habuit Synodum Claromonte* XVIII *Novemb. pro recuperatione Terræ sanctæ. Tum, inquit Rodericus Toletanus lib.* 6 *Rer. Hispan. cap.* 27, ejus indulgentiis provocatus Bernardus Archiepiscopus Toletanus, Crucis signaculo insignitus, ut in Syriam transfretaret, Romam ivit. Sed prohibuit eum Dominus Papa Urbanus (*qui anno* CIƆXCVI *e Galliis Romam redierat*) ne Pastoris absentia novella plantatio periculo subjaceret. Per partes Galliarum rediit, ubi eligens de diversis locis viros honestos et litteratos, in Hispaniam secum duxit. *Et ut cap.* 28 *addit*, duxit etiam de Lemovicis Burdinum, quem primo fecit Archidiaconum Toletanum, postea Episcopum Coimbriensem, postea Archiepiscopum Bracarensem : qui factus Episcopus fecit se Mauritium appellari. *Hic postea assumpto nomine Gregorii* VIII *Antipapa ab Henrico* V *Imperatore creatus est : dicitur a Roderico lib.* 7 *cap.* 5 Coimbriæ primus Episcopus consecratus. *Verum ante eum Episcopus Conimbricensis fuit Cresconius, avunculus S. Theotonii,* mortuus Æra Hispanica CIƆCXXXVI, die XXII Junii, *ut ex codicibus pervetustis monasterii sanctæ Crucis tradit Sandovallius in historia Tudensi fol.* 128. *Est is annus Christi* CIƆXCVIII, *quando non potuit Burdinus nisi altero jam anno*

Sub hoc Comite

F *e Gallia adductus ab Arch. Toletano Burdinus,*

factus Episcopus Conimbricensis, at non primus : præcessit Cresconius, mortuus an. 1098,

AUCTORE G. H.

A anno fuisse *Archidiaconus Toletanus, ac tum, ut legi debet apud Rodericum*, primo factus est Episcopus Coimbriæ, *dein* Bracaræ Archiepiscopus: *cui Gundisalvus successit, cujus infra par. 1 num. 6 fit mentio.*

cum quo Conimbricam venit S. Theotonius:

12 *At quamdiu Cresconius sederit, aut quando sit Episcopus creatus, necdum legimus. Fuerat ante* magister S. Theotonii in spiritualibus litterarum studiis. *Verum cum hic* inter pueritiam adolescentiamque medius esset, *decem forsan ætatis aut duodecim annorum*, venit cum avunculo suo, *jam* Colimbriensi Episcopo Colimbriam, *et* sub Tello Archidiacono legendi et cantandi usum Ecclesiasticum plenarie didicit *ante obitum Episcopi, anno* CIↃXCVIII, *ut diximus, vita functi: quando arbitramur S. Theotonium* XVI *aut* XVII *annos explevisse. Vixit is dein in urbe Visensi, ac susceptis sacris Ordinibus tum minoribus tum majoribus, tandem Sacerdos consecratus est. Ad quod divinum munus uti ætas congrua* XXIV *annorum concedenda est, ita non ante annum Christi* CIↃCIV *id censeri potest contigisse. Eluxit in dignitate sacerdotali tantopere sanctitas Theotonii, ut* omnium civium precibus, et Gundisalvi Episcopi Conimbricensis jussione, Ecclesiæ Visensis Prior *sit constitutus.* Decanum *interpretatur Sandovallius*, Parochum *Tamayus Salazar. Quo in munere ditavit S. Theotonius et Ecclesiam bonis temporalibus, et Clericos honestis moribus.*

fit Sacerdos

et Prior Visensis

B *Ad quæ perficienda anni iterum aliquot requirantur.*

13 *Expugnata fuerat a Godefrido Duce Bullonio Hierosolyma anno* CIↃXCIX, *cujus rei fama universum orbem Christianum pervagata, inter alios Principes etiam excitarat Henricum Comitem, qui Lusitania relicta ad bellum illud sacrum profectus est. S. Theotonius quoque resignata Ecclesiæ Visensis dignitate, Hierosolymam, solius pietatis causa, discessit*, post longinqui temporis excursum *Viseum regressus, nec priorem dignitatem, quæ inferebatur, nec Episcopatum, quem Henricus Comes, et Tharasia Regina offerebant, ut susciperet induci potuit. Quæ ante annum* CIↃCXII *facta sunt, quo Henricus Comes vita functus esse traditur, relicto hærede Alphonso, nato, ut ferunt, anno* CIↃXCIV, *quem infra Acta* Infantem Portugalliæ *appellant par. 2 num. 2, 8 et 9, at num.* 10 ob invictissimam ejus strenuitatem et illustrem nobilitatem merito Regem vocant. *Iisdem temporibus vitam Apostolicam egit* S. Theotonius, *nulli dignitati Ecclesiasticæ aut curæ pastorali adstrictus, atque altera vice Hierosolymam, aliaque sacra Palæstinæ loca invisit. Cumque reliquam vitam ibidem apud Canonicos Regulares Sepulchri Christi peragere decrevisset, reversus est in Lusitaniam, ut de rebus suis quod e re sua esset statueret.*

proficiscitur Hierosolymam.

Episcopatum recusat oblatum ab Com. Henrico.

sub Alphonso I more Apostolico vivit:

C 14 *Verum aliter Divinæ providentiæ visum fuit. Nam undecim viris monasterium sanctæ Crucis extruentibus accessit duodecimus, eique congregationi primus est constitutus Prior. Unicus annus Christi qui in Actis ejus legitur, non absque mendo amanuensium expressus est* CIↃCXXXII, *qui* CIↃCXXXIV *fuit. Nam eo anno* monasterium die IV Kalend. Julii extruere cœperunt, *ac dein, unde mendi indicati probatio desumenda est*, VI Kalend. Martii sequentis in capite jejunii sub habitu et regula S. Augustini professi sunt: *qui characteres temporum non conveniunt in annum* CIↃCXXXIII, *aut sequentem, sed in annum* CIↃCXXXV. *Nam anno illo priore* CIↃCXXXIII, *cyclo lunæ* XIII, *solis* XXII, *littera Dominicali A, Pascha celebratum fuit* XXVI *Martii, et dies Cinerum sive initium Quadragesimæ incidit in* VIII *Februarii, ac supra indicatus* VI Kalendas Martii *in diem* XVII *Quadragesimæ, qui procul abest* a capite jejunii. *Ita anno sequente* CIↃCXXXIV, *cyclo Lunæ* XIV, *Solis* XXIII, *littera Dominicali G, Paschalis solemnitas habita est* XV *Aprilis, dies Cinerum* XXVIII *Februarii, et* VI Calendas Martii *fuit Sabbato ante Dominicam Quinquagesimæ, non in capite jejunii. Verum anno* CIↃCXXXV *a nobis substituto, cyclo Lunæ* XV, *Solis* XXIV, *littera Dominicali F,*

monasterium sanctæ Crucis cœptum extrui non an. 1132 sed 1134.

D *convenerunt Pascha in* VII *Aprilis et dies Cinerum in* XX *Februarii, et* VI Kalendas Martii, *in Dominicam primam Quadragesimæ, a qua Ecclesiasticum officium Quadragesimale, ut vocant, inchoatur, et hic* caput jejunii *appellatur, quo vitam monasticam solenni voto professi sunt, quod annis præcedentibus die aliquo profano, seu feria* VI *aut Sabbato præter consuetudinem fuisset factum. Quæ omnia in anno obitus confirmantur.*

et professio prima fit an. 1135 Dominica I Quadragesimæ 24 Februarii:

15 *Peracta hac professionis solemnitate, Prior electus est* S. Theotonius, *sed quo die aut mense non exprimitur.* Rexisse *dicitur num.* 22 Congregationem per annos viginti, *ac* post vigesimum et primum ab ingressu monasterii annum, *deposito regimine*, elegisse Priorem Joannem Theotonii, *ac postea cum illo* adhuc decem annos vixisse, *atque ita dicitur num.* 28 vixisse in sancto proposito annos XXXI, *ac mortuus esse* XII Kalend. Martii, feria sexta, hora diei prima. *In brevioribus Actis num. 6 etiam indicatur* dies obitus XVIII Februarii et feria sexta. *Qui characteres assignant annum* CIↃCLXVI, *quando cyclo Solis* XXVII, *littera Dominicali B, dies* XVIII *Februarii incurrit in feriam sextam, quod ab anno* CIↃCLV *non contigerat. Unde corrigendus est Dulacus de Rosario, qui cum die* XVIII *Februarii et feria sexta conjungit annum* CIↃCLXII, *quem etiam annum indicant Sandovallius, Cardosus, Tamayus Salazar, Rodericus Acunna aliique. Verum tum cyclo Solis* XXIII *et littera Dominicali G, dies* XVIII *Februarii in ipsam incidit Dominicam. Neque ea ratione vixisset in sancto proposito monasticæ vitæ annos* XXXI, *etiam annumerato anno* CIↃCXXXII, *ac die* XXVIII *Junii, quando cœptum extrui monasterium tradit Dulacus de Rosario, quia solum anni* XXIX, *menses septem, dies viginti elapsi fuissent. Verum ab* anno CIↃCXXXIV *et* die XXVIII Junii, *quo supra ostendimus* cœptum extrui monasterium *usque ad* XVIII *Februarii* anni CIↃCLXVI, *præter menses* VII *et dies* XX, *elapsi sunt* anni XXXI, *quos postea eum vixisse Acta habent, quæ his verbis desinunt:* Omne vero vitæ suæ tempus implevit, ut ipse referebat, inter quadraginta et quinquaginta juxta ordinem scriptum. *Ubi legendum est*, inter octoginta et nonaginta annos, *atque ita in aliis Actis dicitur* octogenarius spiritum suo tradidisse Creatori. *In Breviario Eborensi dicitur fuisse* circiter octogenarius, *in Bracarensi* pene octogenarius. *Nos eum vixisse annos circiter* LXXXIII *arbitramur, quem natum diximus circa annum* CIↃLXXX *aut aliquanto serius, ut qui ante obitum Cresconii Episcopi Conimbricensis avunculi sui, institutus fuerit in variis scientiis et cantu Ecclesiastico, atque ita* inter octoginta et nonaginta annos *dicitur vixisse.*

S. Theotonius fit Prior:

moritur 18 Febr. feria 6.

an. 1166,

post cœptum monasterium elapsis annis 31.

E

Vixit annos circiter 83.

F 16 *Præterea in Actis obiisse S. Theotonius traditur* anno D. Alphonsi I Portugalliæ Regis, sub quo Christi vestem accepit, XXVI, et regni sui XXXI. *Ex quibus hic annus a calculo posito foret* CIↃCXXXV, *ille* CIↃCXL. *Forsan ad priorem usque annum vixit mater ejus Tharasia Regina, a cujus obitu suos regni annos Alphonsus numerarit. Quæ par. 2 num. 20 narratur ab Alphonso Rege victoria* in campo Ourich de quinque Regibus Paganis, *sive Mahometanis, ipso* die S. Jacobi ac patrocinio *ejus obtenta, a plerisque auctoribus scribitur contigisse anno* CIↃCXXXIX, *post quam ad sequentem* CIↃCXL *cœpit hæc altera epocha susceptæ ab Alphonso vestis Christi. Qualis autem ea vestis susceptio fuerit, necdum legimus. Insignia tum ab Alphonso assumpta ac vestibus inserta interpretantur Lusitani, quod ea velint esse quinque vulnera a Christo tum apparente assignata.*

Quoto anno regni Alphonsi mortuus?

quoto post victoriam de quinque Regibus Mauris,

et acceptæ vestis Christi?

17 *Sepultus dicitur S. Theotonius in eisdem Actis*, in Capitulo, *in aliis* in Capituli subterranea cupula. *Tamayus Salazar ex Roderico de Acunna hæc scribit:* Sub altaris cavo Capituli sanctum caput jacuit, donec anno CIↃDCXXX illius cœnobii Religiosi illud ad aliud dives et majestuosum, jaspide elaboratum, transtulere

Corpus S. Theotonii supra altare translatum an. 1630.

A lere sepulchrum. *Cardosus appellat* Mausoleum supra altare positum, *additque* ad latus Evangelii collocatum esse corpus B. Telli illius monasterii fundatoris, ad latus vero epistolæ corpus D. Joannis Theotonii, secundi Prioris ejusdem monasterii. *De utroque in Actis agitur. Idem Cardosus aliquas S. Theotonii reliquias fuisse aliis eorumdem Canonicorum cœnobiis donatas asserit, ejusque brachium unum adservari Ulyssippone in monasterio S. Vincentii: aliud vero ad Ecclesiam Visensem, quam Prior olim, seu Decanus, aut Parochus, rexerat, a Canonicis missum fuisse scribit Tamaius Salazar, ad quam translationem honorandam addit duo poemata ab Emanuele Pimenta composita, uti alia duo attestantia singularem erga Christi Crucem S. Theotonii affectum, quæ Lector ibidem videre poterit.*

brachium unum Ulyssippone,

aliud Visei est.

not. 4.

not. 4.

VITA

auctore coævo Canonico Regulari monasterii sanctæ Crucis, illius discipulo,

eruta ex MSS. ab Hieronyma Mascarena, edita a Jo. Tamayo Salazario.

PROLOGUS

Cum in minimis etiam rebus, ut Philosophus ait, B Dominus sit invocandus, multo magis nobis invocandus est in materia sublimiori virorum, qui calcato diabolo jam coronam securitatis acceperunt: de quorum numero D. Theotonium esse quis dubitat? Hic autem nos modo relinquens, et ad cœlestem Jerusalem, quam tota devotione quærebat et mirabatur in terris, jam conscendens, desiderii sui jaculo nos intolerabili dolore confecit. Inde est, quod, quotiescumque nitor in verba prorumpere, toties implentur oculi lacrymis, hæret vox, sed divina prohibet Scriptura. Non itaque plangam morientem, quia cum Christo suscipiam resurgentem. Scio equidem illum cum Christo esse: lætor ergo et gaudeam, quia raptus est, ne malitia mutaret mentem illius, quia placuerat Deo anima illius: sed absentiam ejus ferre non possum, et affectus tanti viri frangit mentem meam. Nequeo enim dolorem dissimulare, quia quanto ille felicior, tanto amplius ego in dolore, quod tali careo bono. Recolam memoriam illius litteris: verumtamen tanti viri materiæ adeo me imparem judico, ut consultius mihi sit talem virum mirari quam loqui. Grandes enim materiæ ingenia parva non sufferunt, et quanto majus et excellentius fuerit quod dicendum est, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non potest explicare: et C timeo ne fortassis illi impendam injuriam, de quo non digne loquerer tam mirabilem vitam. Quid enim inter Sacerdotes Domino meo excellentius? Qui suis virtutibus, quasi quibusdam stellis, partes nostras occiduas illustravit. Quid vero inter Clericos meipso imbecillius? Qui nullius scientiæ irrigua fluenta consuxi: quem vix stillicidii pauperi attenuata gutta perfudit, nihil de proprio fonte respirans.

Auctor ob mortem S. Theotonii mœstus,

fatetur se minus aptum ad ejus gesta describenda:

2 Sed quamvis me idoneum ad ista despero, cum in Largitorem munerum oculos mentis attollo, per quem aperta est lingua mutorum, qui linguas infantium facit esse disertas, quique veritatem suam, cum voluerit, etiam per ora jumentorum narrat, ad recolendum illius memoriam protinus robustior fio. Scelus namque fore et invidiam judico, de tanto Patre omnino reticere, et singularem nostris temporibus virum infructuoso silentio premere. Dono igitur gratiæ, per quam ille Sanctorum choris admixtus est, pauca de ejus moribus scribere tentabo, transcurrendo scilicet. Nam propriæ inertiæ conscius, et ingenii mei brevitatem mensurans, sanctissimos illius actus sermonibus meis, per hoc sapientioribus plenarie describendos, relinquo. Hoc autem Christo D duce ideo scribere, tametsi inculto sermone, dispono, ut et dolori modo satisfaciam, cujus solatio maxima et principalis est suscepti operis caussa: et erit consolatio quidem, ut opinor, non cootemnenda, cum lumen, quod inter nos fuit, præsentibus et futuris hac lectione manifestum fiat. Mens occupata magnitudine doloris, fortassis non tenuit ordinem præfationis, de qua nunc tantum dixisse sufficiat.

nisus auxilio Dei,

ea obiter proposita alus exponenda,

AUCTORE COÆVO DISCIPULO

ad lenendam tristitiam.

PARS I

Gesta S. Theotonii ante constructionem monasterii sanctæ Crucis.

CAPUT I.

S. Theotonii ortus, studia, sacerdotium, præfectura Ecclesiæ Viseensis.

Vir venerabilis Theotonius Colimbriensis monasterii sanctæ Crucis primus Pater fuit. Ut autem, qualiter ad regularem professionem ejusdemque monasterii procurationem, non sine multorum salute, cum Divina gratia, ad quod futurum erat, vocante, accesserit erudiendus, cognoscere possimus: prius necesse est, unde quo natus loco, quibusve Doctoribus eruditus fuit litteris, quomodo etiam in seculo conversatus fuerit, paullisper attentius consideremus. Fuit itaque de provincia Gallæciæ, civitate *a* Tudensi, vico *b* Ganfey oriundus, honestis quidem E justisque parentibus, patre scilicet Oveco et Eugenia matre progenitus: quorum genealogiæ religiosissimam lineam ille piis moribus extulit, probis actibus exornavit, adeo ut non sine magno quodam sancti Spiritus præsagio, Græce *c* Theotonius, quod Latine Divinus resonat, vocaretur. Vere divinus ille fuit et sanctus, qui quocumque ab ineunte ætate conversatus fuerit loco, semper Catholicæ fidei firmitate fundatus extitit; vitam quoque suam sanctissimis moribus et virtutibus plenam habuit, qui diligentissima parentum cura religiose nutritus, cum ad ætatem disciplinæ congruam pervenit, spiritualibus litterarum studiis traditus est: deinde intervallo temporis exacto, cum jam inter pueritiam adolescentiamque medius esset, cum avunculo suo *d* Colimbriensi Episcopo D. Cresconio, qui magister ejus fuit, Colimbriam venit: ibique sub *e* Tello Archidiacono ejusdem civitatis, prudentissimo et discreto viro, legendi similiter et cantandi usum ecclesiasticum pro statu temporis plenarie didicit.

a

b

S. Theotonius in Gallæcia natus,

c

litterarum studiis imbuitur

d

sub avunculo Episc. Conimbricensi, et B. Tello:

e

4 Postea memorato Episcopo *f* defuncto, *g* Viseensem petiit urbem: qui pro sua simplicitate et Episcopi defuncti gratia recipitur in sede B. Mariæ semper Virginis, quæ tunc temporis erat sub Colimbricæ diœcesi, ubi se quidem contulit. Libet nunc F auxiliatrice superni Numinis gratia, paulisper demonstrare, qualem in suis Ordinibus habuit sollicitudinem, et in ipsa Ecclesia conversationem. Liceat ergo mihi a religiosis viris audita narrare. Imprimis ordinatur Ostiarius, traduntur ei claves Ecclesiæ, quam ille pio studio claudebat, et item horis competentibus aperiebat, et infideles zelo Christiano rejiciebat. Propheticas, et Apostolicas lectiones fideliter et utiliter recitabat; faciebat per catechumenos sacramentum adspersionis: faciebat exorcismos super spiritus immundos, et eos per Dei gratiam et suum Ordinem de corporibus obsessis ejiciebat: quia Spiritum Dei in se habebat, et vita ab officio non discordabat, et ideo malignum de corpore alieno expellebat, quia jam per munditiam vitæ illum expulerat de corde suo. Lumen ad Evangelium deferebat, et opera lucis proximis ostendebat, et talem se exhibebat in Ostiariorum officio, qualis futurus erat in Sacerdotio, hincque semper erat sollicitus.

f g

Visei degit: suscipit sacros Ordines;

diligens Ostiarius,

Lector,

Exorcista,

Acolitus,

5 Deinde Subdiaconus ordinatus, quis valet explicare

A plicare, quomodo in humilitate Deo serviens, vasa
Corporis et Sanguinis Christi Diaconibus ad altare
deferebat, et iterum referebat corporales, pallas, et
substratoria lavabat, et Presbyteris atque Levitis
pro lavandis ante altare manibus aquam præbebat.
Prætereaque devote, ut ferunt, in Diaconatu suo ad
flectenda genua, sive ad orandum, clara voce cunc-
tos admonebat, Sacramenta Dei dispensabat, Evan-
gelium prædicabat, et in omnibus Christi Sacramen-
tis sacerdotalibus assistebat, in altari oblationes of-
ferebat, et disponebat mensam Domini. Talibus, ut
diximus, exornatus moribus, per gradus singulos
ad Sacerdotium venit, non juxta quorumdam præ-
sumptionem, sed secundum consuetudinem univer-
salis Ecclesiæ, ab Apostolis et sanctis Patribus ema-
natam. Ecclesia quippe illum requisivit sibi, non
ipse se impudenter ingessit. Presbyter igitur ordi-
natus, prudentia et maturitate bonæ conversationis
magnis cœpit excrescere profectibus, et honestiori-
bus vivere moribus in populo Dei. Hic enim vivebat,
ut bonum exemplum cunctis præberet. Exequebatur
mirabiliter sui ordinis officium, omnes cathechizan-
do, baptizando, et eos Ecclesiæ incorporando. De-
linquentes ad pœnitentiam vocabat, pro peccatis po-
puli Deum exorabat, et præcepta Dei ad populum
B deferebat, veritatem prædicando, et preces populi
Deo offerendo, pro peccatis eorum intercedendo, pla-
cabiles Deo hostias in altari conficiendo, et semper
cum veneratione divina in ecclesia conversans, com-
petenter cœleste complebat officium.

AUCTORE COÆVO DISCIPULO. Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos, munia sua sancte exercet:

6 Præterea spernebat luxus et lenocinia perenn-
tis seculi: non bonis extollebatur, non paupertate
contrahebatur, per diem sol non urebat eum, neque
luna per noctem. Laudabant alii in eo, quod num-
quam studuit curiositati, numquam servivit volup-
tati, numquam inhiavit ambitioni: ego amplius præ-
dicabo, quod in omnibus suis actionibus circum-
spectus, et providus semper prudentiæ habitu polle-
bat. Haberet quippe, ut ait S. Gregorius, sancti viri
hoc proprium, nam ut semper ab illicitis longe sunt,
a se plerumque etiam licita abscindunt: ergo, ne ali-
quam per feminam incurreret culpam, numquam
cum eis remoto teste colloquium vel etiam privatam
confessionem habere volebat. Omnes tamen femi-
nas ut sorores diligebat; sed eas, ut diximus, quasi
hostes cavens, hujusmodi familiaritates ab se absci-
derat, quibus rebus non solum Principes, cunctos-
que cives, verum etiam comprovinciales omnes ita
sibi adjunxerat, ut eum miro affectu venerarentur,
utpote Patrem et reverendum Magistrum anima-
rum utriusque sexus. Omnium igitur civium preci-
C bus, et maxime D. Gundisalvi Colimbriensis Epis-
copi jussione, ad quem, ut diximus, Visensis perti-
nebat Ecclesia, devictus, nimiumque, ut postea cla-
ruit, invitus, ipsius Ecclesiæ *h* Prioratum suscepit,
quam sua prudenti discretione temporalibus bonis,
videlicet libris, vestibus sacris, signis, crucibus, et
calicibus, testamentis quoque pluribus ampliavit, et
ad culmen honoris, quod impræsentiarum possidet,
mirabiliter evexit, Clericos juvando et honorando
sublimavit, et quod his omnibus majus est, honestis
vitæ moribus ditavit.

munimenta vitiis, vitat consortium fœminarum: creatur Prior seu Decanus Visensis.

a Tude, *Ptolemæo* Τοῦδαι, *Urbs antiqua et Sede Episcopali exornata ad Minium fluvium, qui Portugalliam hodiernam a Gallæcia discriminat, et 40 circiter millibus passuum ab hac urbe in Oceanum occidentalem diluitur. Antiquitates urbis et Ecclesiæ Cathedralis Tudensis cum ejusdem Episcopis, descripsit Prudentius Sandovallius, et ipse Tudensis Episcopus.* — b Gaudey olim, *Sandovallius refert etiam celebre Ordinis S. Benedicti monasterium ea loci esse, ubi* S. Theotonius *dicitur natus fuisse.* — c Theotonius *priore parte* divinum *significat. Quid vero* Tonius, *sive* Otonius? *an ab Antonio vox detorta?* — d *De Episcopatu Cresconii supra actum.* — e *Hic est B. Tellus primus fundator monasterii sanctæ Crucis, cujus corpus in altari adservari diximus. Gabriel Pennotus lib. 2 Hist. Canon. Regul. cap. 32 num. 4* sanctissimum virum Tellonem *appellat.* — f *Anno* 1098, *ut supra dictum.* — g Visoum *in Beirensi ditione cum Conimbrica, a qua versus Orientem distat circiter* 40 *mill. pass.* — h *Sandoval-*

Tude urbs.
ANIMADV. PAP 10
ANIMADV. PAP. 11.

lius Priorem, seu Decanum factum ait: Tamaius Salazar Parochum. D

CAPUT II.

Iter I Hierosolymitanum S. Theotonii. Vita a reditu privata. Conciones. Emendatio morum in populo. Castitatis exempla.

Sed quia temporalis honor nullum sibi conferebat
oblectamentum (neque enim honorem intelligebat
esse, sed onus) quomodo inde Sacerdos Dei se posset
expedire, saluberrimam fraudem quæsivit. Nam Je-
rosolymam abiens, consorti suo Honorio Presbytero
Prioratum in pace dimisit: sed inde rediens, eum
amplius recipere noluit, quamvis precibus et ipsius
Honorii obsecrationibus plurimum rogaretur: sed
nec aliud seculi hujus fastigium deinceps habere vo-
luit. Sæpissime namque Henrici Comitis, et uxoris
ejus nobilissimæ Reginæ Tharasiæ precibus et exo-
rationibus exhortatus fuit, consentiente Clero, et
omni populo, ut Pastoralis officium curæ, hoc est, *a*
Episcopatum susciperet, sed numquam assensum
præbere voluit. Vilia et caduca, pariter et nociva,
mundana omnia reputabat, ideoque temporales ho-
nores quasi pestem fugiens, in quadam humilitatis E
arce se spectabilem conservabat. Mentis et corporis
virginitatem, et delictorum pœnitentiam custodiens,
prædicabat: siquidem numquam cessabat in plebe
verba veritatis fructu fidei redundantia seminare.
Nunc omnes de pio Christianæ religionis opere com-
monebat, nunc alios de confessione sanctæ Trinita-
tis confirmabat, nunc reliquos de promissione regni
cœlestis invitabat. Fornicatores vero et adulteros
ceterosque malefactores anathematis gladio feriebat.
Qui autem statim non se emendabant, aut si forte
se emendare aliquando nolebant, longius a conspec-
tu ejus recedebant. Tanta enim erat auctoritas Sa-
cerdotis, quod etiam Principes terræ eum vereban-
tur offendere; siquidem fama refert, quadam die in
ecclesia Visensi, eo prædicante, memoratam *b* Re-
ginam et Comitem *c* Fernandum, qui eo tempore
contubernalis ejus, non vir legitimus erat, rubore
verecundiæ suffusos de ecclesia festinanter exiisse,
nec tamen per hoc ab eis umquam notatus fuerit.

Prioratu abdicato, it Hierosolymam: Episcopatum recusat: utiles conciones habet: increpat peccatores, etiam coram Regina

8 Accedit præterea, ut, cum una Sabbatorum,
jam sacerdotalibus vestimentis indutus, salutares in
honorem Dei Genitricis ex more offerre voluisset,
et Regina, quæ pro foribus adstabat, per nuntium
misisset, ut breviter Missam peragere studuisset,
respondisse fertur: Aliam in cœlo Reginam esse
longe meliorem, longeque nobiliorem, cui ille sum- F
ma cum veneratione et speciose solemnia Missæ pe-
ragere disposuisset: in potestate ejus esse, vel Mis-
sam audire, vel penitus discedere. Quod cum Regi-
næ relatum fuisset, illa statim reatum suæ culpæ
cognoscens, se miseram, se peccatricem D. Theoto-
nium vero verum et justum Presbyterum proclama-
bat et sanctum. Quo ad se post Missam vocato, et
humiliato spiritu, ad ejus genua provolvitur, et ad
exhortationem sancti Sacerdotis erecta pœnitentiam
lacrymabiliter poposcit: orationem ab eo pro se
humiliter fieri petiit, ac ne deinceps erga cultum
divinum tam incaute otiosa verba proferret, ab eo
admonita, cum moderatione sui totum exequi indu-
bitanter promisit. Numquam enim vir sanctus divi-
nis officiis aliquid præponebat, quo minus videlicet
oratione, aut indecenter, seu festinantius solito, ali-
quando ea celebraret. Vere totis visceribus dilige-
bat Christi regnum, qui terrenum non formidabat
principatum. Sic igitur, ut superius dixi, multos ad-
monebat, sicque omnes in regnum Dei inducere fes-
tinabat, ac si cunctos genuisset.

nec ea rogante Missam festinanter celebrat: pœnitentem ideo monet;

9 Sed nec ipse verbi Dei obliviosus relator erat,
subveniebatque

A subveniebatque pauperibus, visitabat languentes, provocabat hospitio, leniebat blanditiis, flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus studebat, et majorem partem sui laboris, et totius quod habebat indigentibus tribuebat, reliquam vero partem in usus vestimentorum sibi moderate retinebat, ipsa postmodum vestimenta intuitu miserationis maxime viduis tribuebat. In omnique feria VI ex more suo in Ecclesia S. Michaelis Archangeli, quæ foras murum in cœmeterio ejusdem civitatis est, pro cunctis fidelibus defunctis Missam celebrabat : ad quam eo die, et pro reverentia Sacerdotis, et pro carorum suorum memoria, solennes totius urbis populorum conventus confluebant, plurima et diversa, ut illius regionis moris est, devote offerebant : de quibus omnibus D. Theotonius nihil omnino sibi reservans, post Missam et generalem cœmeterii processionem cunctis indigentibus omnia distribuebat, qui mos illi semper fuit. In bonis operibus exercendis, totis etiam viribus elaborabat, ut posset esse occultum, quod faciebat.

misericors in pauperes,

feria 6 celebrat pro defunctis

10 Si inter tales sanctasque virtutes castitatem in illo prædicare voluero, fortasse superfluus videar, cum in eo exemplar castitatis semper fuerit. Quædam tantum vel pauca, quæ castimoniam illius commendare videntur, præterire non debeo. Quædam B igitur mulier, quæ juxta carnis putredinem speciosa videbatur, ab eo privatam amicitiam expetiit, atque ad hoc satis accurate blandum sermonem confinxit : sed, postquam famulus Dei per satellitem diaboli laqueum sibi deceptionis parari cognovit, infervescente in eo spiritu, cum quanto nixu potuit, in faciem illius miserrimæ mulieris salivam projecit. Multas ei humani generis inimicus propter speciem corporis sæpissime extendit insidias. Statura quippe ejus tam bene formata erat, ut cum decenti quadam et mirabili moderatione videretur esse deducta : corpore magnus valdeque pulcherrimus erat, facie venustus et alacrior vultu honestatem magis quam lasciviam ostentans. Per idem tempus ab altera nihilominus muliere, quæ magnæ dignitatis fœmina erat, sub rationabili, ut credebatur, occasione ad domum vocatus venit, vinctus obsequio Clericorum. Illa vero tamquam bestia libidinis, seorsum eum quasi sub obtentu religionis in interius cubiculum evocatum, blanditiis libidinosis cœpit lenire, de ore ejus pendere, obsequium exhibere, calceamenta dissolvere, et quasi pro fervore Dei temperando, pedes abluere ; revera autem ad rem illicitam eum volebat impellere. D. Theotonius autem, quem nulla unquam C fœmina contigerat, imo cui nulla propius accesserat, miratus impudentis mulieris instantiam, cum tandem, quid a fœmina quæreret, intellexisset, in signo Crucis revocatus, nudis jam pedibus, magno conamine foras sese præcipitem efferens, calceamentum reliquit, et domum illam execrando, vocatis Clericis, qui cum eo venerant, ad ecclesiam se contulit. Aliquis Rethoricæ artis memor comparat istum cum castissimo Joseph, et si mihi liceat dixisse, eo inferiorem non inveniri. Nam ille pallium, iste ex simili caussa per Dei gratiam evadens, calceamentum dereliquit. Ille tritico temporali impartito, pereuntem quondam Ægypti nationem servavit, iste bonam verbi Dei fideique mensuram populis erogando, multos a fame spirituali liberavit. Ille filios carnis habuit, iste, ut fertur, ab utero matris immaculatus extitit, unde nulla unquam culpæ suspicio in eo de rebus hujusmodi reperiri potuit, et ita se gessit in mundo, ut non jam de mundo, sed vere Regularis esse videretur. Quis autem posset explicare bonorum operum suorum magnitudinem, et quomodo in eadem civitate morum ornamentis pollens pervixerit? Ego pro brevitate ingenii mei fateor ea evolvere non posse, in ipso conatu succumbens, ad præsens prætermittam, et ad secundam D profectionem in Jerosolymam jam nunc manum convertam.

spuit in faciem blandientis fœminæ :

ab alia ad peccatum allicienle fugit, relicto calceo :

similis Josepho

AUCTORE COÆVO DISCIPULO.

a Viscensem Episcopatum explicant alii. Ipse namque Henricus Comes ut ait Rodericus cap. 5 lib. 7 Viseo, et Lameco et Portugali Sedes restituit Cathedrales et a Toletano Primate earum Episcopi fuerunt consecrati. — b Vidua mortuo Henrico Comite facta est an. 1112 — c Ferdinandus Paccius Transtamaræ Comes appellatur a Mariana lib. 10. cap. 13. Hujus Ferdinandi fratri Veremundo, seu Vermolno nupsit Urraca Henrici et Tharasiæ filia.

CAPUT III.

Iter II Hierosolymitanum S. Theotonii. Tempestas precibus sedata. Sacra loca pie lustrata. Reditus in Lusitaniam.

Igitur succensus virtutibus et desiderio sanctorum locorum, non domus, non propinquorum, non possessionum, non alicujus rei, quæ ad seculum pertineret, memor, cum non modica peregrinorum turba patria egrediens, diu desideratam Jerosolymorum viam denuo arripuit. Iam enim eamdem devotus vir peregerat viam. Cum autem post decem hebdomadas ad portum *a* S Nicolai, Deo ducente, venisset, prospero ventorum cessante commeatu, sex ibidem continuis hebdomadibus moratus est, non tamen otiosus, sed, ut certissime probatum fuit, tam ibi positus, quam in tota sua peregrinatione, pauperibus beneficentiam exhibuit, atque exemplo suo pariter et E verbo cives Jerosolymam euntes ad misericordiæ opera provocavit. Omnes enim eum justum et sanctum esse sciebant. Tandem itaque aura flante secunda navem conscendit. Posthæc autem naucleri vela ventis commisere, Jerosolymam petentes : sed cum post dies aliquos navigassent, cuncti subita maris tempestate periclitari cœperunt. Qualiter autem gestum sit memoriæ commendare cupio, ut ex hoc periculo agnoscantur, quanta et quam gravia in terra marique tantus vir pericula pro Christi nomine sustinuerit. Igitur carina per *b* Collum Maleæ navigante, subito cœlum contenebratum est ; et ecce nubes cum violentia ventorum desuper obumbraverunt, quibus verso funditus æquore, procellas instar aquosi montis dependentes exagitabant, et modo navem undarum motibus conturbatam in profundum demergebant, modo de præcipiti profundo rursus ad superiores vertices extollebant : iterumque apertis nudis in ima dejiciebant, atque, quod dictu mirabile est, aquam de mari, tamquam manifestum canale, quod nautæ *c* cifum vocant, in sublime trahebant. Sed et nautæ jam antea cognita tempestate, cum primum navis inter procellas fluctuum notari cœpisset, cum summa velocitate arbore abscissa et in F undis projecta, cœperunt vela deponere, antennasque ligare, cunctaque naviculorum et navis armamenta, ne a vi maris absorberentur, componere, et ut navis alleviaretur, jacturam vasorum facere, nec tamen vel modicam quietem habere poterant. Ibat enim mare et intumescebat super eos, timore mortis perterritos : sed et terribilibus terribiliora succedebant : nam præter ea, quæ metum mortis augebant, visa fuit a cunctis, in eodem maris periculo existentibus, monstruosa quædam et valde terribilis bestia, adeo formidolosa, ut nautæ nulli eam bestiæ comparare possent, cujus oculi (sicut nobis Sanctus, referebat) apparebant quasi tedæ ignis accensæ ; alii eam draconem, alii monstrum, alii dæmonem esse dicebant.

Secundo it Hierosolymam :

instruit alios in itinere

jactatur magna tempestate :

12 Quid diu moror? Jam jam ablata erat spes omnis salutis, cum in eorum morte feroces fluctus sævirent, ac resolutis timore membris jam cuncti, aut ex ipsa præsentia mortis, aut ex visione bestiæ fuissent turbati, et mori parati omnes sibi pacem dedere, Omnipotentis auxilium cum lacrymis deprecantes : ut, qui eorum corpora in tam pavenda morte

cum reliquis orat :

A morte tradiderat, eorum animas benignissime susciperet, aut eis opem liberationis misericorditer impenderet. D. Theotonius autem in oratione quoque cum lacrymis prostratus, ac totus ad Deum conversus, post psalmos et litanias Dominatorem invocavit hoc modo: Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, Fili S. Mariæ: qui cum Patre et Spiritu sancto unus es, in summa Trinitate Deus et vera unitate, succurre nobis in supremo periculo constitutis, gloriosum ut sepulchrum tuæ sanctæ Resurrectionis, pro quo venerando et osculando de finibus mundi venimus, videre mereamur, et tuæ liberationi gratias agamus. Hortabatur etiam cunctos, et quibus verbis poterat consolando admonebat, ut alterutrum confitentes, sibi ex corde debita dimitterent, et totam in Deum credentes et orantes spem suam ponerent, denuncians eis, quod si perseverarent, in proximo clementiam Redemptoris affuturam: quod et factum est. Nam, dum hæc in mari agerentur, omnipotens Deus mirabiliter eis suam misericordiam exhibuit. Ecce enim ex insperato flatus auræ cœpit placidior fieri, et paullatim elisis aquarum molibus, redditur mare tranquillum. Nova igitur lux cœpit oriri: mirantur omnes morti jam dediti, et cœli Deum exultantes benedixerunt, laudes eidem debitas referentes, et Gloria B in excelsis Deo nobiliter decantantes, quod eos misericorditer dignatus est de eo mortis articulo liberare.

auctore cum suo discipulo,

consolatur alios

sedata tempestate,

gratias Deo agit:

13 Liberatus itaque de pelago Maleæ cum omnibus, qui secum erant in navi, post trium hebdomadarum dies, ex quo in portu Barensis civitatis navim adscendit, mare transivit appulsus ad urbem *d* Joppen, et longissimis maris anfractibus circuivit per *e* sepulchrum B. Georgii Martyris, quousque pervenit Nazareth, quæ nutrivit Dominum Salvatorem. Inde abiit per viam, quæ ducit in Thabor, quo Dominus transfiguratus est, in cujus verticem ascendens aspiciebat diligentissime loca plurima, quæ Dominus suo itinere sanctificaverat. Unde descendens festinus perrexit Samariam, vidit *f* sepulchrum B. Joannis Baptistæ; concitoque gradu proficiscitur ad puteum, super quem Dominus residens, esuriensque et sitiens, Samaritanæ mulieris fide roboratus est: et adorato per singula loca mundi Redemptore, in collem celeberrimum, e quo diu desiderata conspicitur Jerosolyma, lætus ascendit. Hic flexis genibus, quanta exultaverit lætitia, quantasque Deo gratias egerit, admixto gaudio lacrymæ declarant. Hilaris C itaque sanctam civitatem ingressus, deliberavit prius videre Crucem in monte Calvariæ, ubi pretium mundi Christus in statera Crucis appensus fuit, ante quam toto corde et corpore prostratus, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat: recordabatur mortis suæ maledictionis sententiam in se et in omnem hominem prolatam per inobedientiam primi hominis, sed et clementiam propitiationis Filii Dei, qui loco eodem sputa, alapas, spineam coronam, flagella, crucem, clavos, fel, acetum, lanceam, mortemque pertulerat. Factaque oratione descendit paullulum in Golgotha locum, ubi, sicuti fama est, de latere Christi sanguis decurrens petram durissimam perrupit: deinde hinc brevi spatio ad sepulchrum Resurrectionis conversus, et videns ipsum corporis locum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens desideratas aquas fidei lambebat. Occurrebat sibi congrua de Domino Salvatore meditandi memoria: quomodo scilicet post tanta quæ pertulerat, in ipso sepulchro requieverat, ac per illius descensum ad inferos, ineffabile magnumque gaudium cogitabat miserorum, quos captivos mortis imperio Christus ab inferis secum eduxerat. Inde jam ad medium mundi deductus, quo videlicet loco Joseph ab Arimathia corpus Domini, cum de Cruce deponeret, antequam sepulchro

d

e

invisit sepulchrum S. Georgii, Nazareth, Thabor,

f

Samariam,

montem Calvariæ,

sepulchrum Christi,

locaretur posuerat, attentius orabat, memorans illud D Davidicum: Deus autem noster ante secula operatus est salutem in medio terræ. Tandem venit ubi Helena invenit Crucem, cumque aliquando, prout devotio dictasset, per memorata oratoria vir sanctus orasset, postremo se in hospitium recepit, licet, cum mens ejus tota die et nocte per ea quæ viderat duceretur, in pace in idipsum dormivit et requievit.

Psal. 73. 12

locum inventionis Crucis,

14 Altera vero die cum quanto studio ac desiderio sancta Jerosolymorum loca orando cursum ierit, dicere quis poterit? Nam ingressus in templum Domini, et post orationem per portam, quæ dicitur Speciosa, egrediens, ascendit Sion ad locum duntaxat cœnæ, ubi pedes discipulorum Dominus lavit, et, Pax vobis, dixit, dubitantique discipulo latus palpandum præbuit, ibi etiam super centum mille credentium animas Spiritus sanctus descendit. Et conversus per viam sacram, qua Dei Genitricis corpus Apostoli detulere, intravit et ecclesiam *h* B. Petri de galli cantu, et ad *i* sepulchrum Jacobi fratris Domini, descenditque in vallem Josaphat, oravit ad sepulchrum B. Virginis Mariæ, de quo ascendens transivit ad oratorium Gethsemani, ubi Dominus in radice montis Oliveti oravit ad Patrem: inde progressus venit in locum, de quo ait Lucas Evangelista: Avulsus est autem ab eo quantum jactus lapidis: rectoque itinere subiit in verticem ejusdem E montis Oliveti, de quo Salvator cœlos ascendit: inde per vicum Bethphage, et locum, in quo lasciviens pullus asinæ Domini frena suscepit, descendit in Bethaniam ad sepulchrum Lazari, et hospitium sororis ejus. Posthæc pergit Bethleem, intrans sacrum Virginis diversorium, quo Christus natus est, stabulum ubi agnovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui, tamquam prudens animal humiliter adoravit. Vidit et locum, quo sæviens Herodes pro Christo parvulos interfecit. Quid narrem cum quanta devotione ad Jordanis aquas, totius humani generis labe maculatas, et a Christi baptismate mundatas, cucurrerit? Nec prætermisit locum *k* Quarentenæ, ubi Salvator mundi tentatus a sathana, totum militiæ nostræ tempus (quo numquam tentari desistens) quadragenario suo voluit confirmare. Inde per amarissimum fontem, quem olim Elisæus sua decoravit sapientia, *l* Jericho pertransiens, vidit juxta viam cæcorum loca, qui receptis luminibus utriusque populi credentis in Dominum sacramenta promiserant.

et cœnæ ultimæ,

h

i

vallem Josaphat, Gethsemani

montem Oliveti,

Bethaniam,

Bethleem,

Jordanem,

k

eremum Christi jejunantis,

l

Jericho:

F

15 Longum esset, si vellem enarrare, quo ardore lustraverit *m* Chananæam et Capharnaum, signorum Christi familiares: et dicere cum quanta admiratione viderit locum Tiberiadis, quem sub mercede nautica Dominus transfretando sanctificavit, et solitudinem, in qua de quinque panibus et duobus piscibus multa millia saturata sunt. Hoc tantum dicam, quod per singula loca Christum se videre credebat. Lectoris fastidio consulens, pauca commemoravi de sanctis locis, quæ ille tanto studio circuivit. Diebus autem multis ad sepulchrum Domini ex ardore fidei mansionem habuit, non in refectione quidem, sed in oratione et Domini opere. Cujus sanctitatem ipsius sepulchri *n* Canonici Regulares attendentes, in ejus orationibus attentius se commendarunt, eumque reciproce in suis beneficiis receperunt. Communem etiam societatem vivendi voluntate ei dabant, si cum illis habitare vellet, et custodiam sepulchri: quod eum præ omni negotio desiderare cognoverant. Ille vero se hoc facere minime posse dicebat, nisi prius ad Hispanias rediens, domui suæ disponeret. Igitur per totam Jerosolymam, iterum atque iterum se omnipotenti Deo commendans, Canonicis quoque et cunctis servis Dei vale faciens, reversus est Joppen, ubi prius appulerat, unde nimietatibus ventorum per insulas Græciæ devectus, multos in itinere labores passus

m

n

invitatus ut ad sepulchrum Christi habitet,

redit in Hispaniam.

A sus, ad domum propriam in Hispaniam remeavit: futurum rursus, ut in proximo Jerusalem rediret, et ad gloriosum sepulchrum finem vitæ suæ devotus expectaret. Verumtamen eo a civibus suis in magna gloria recepto, ego quoque hic primam partem hujus operis coarctabo.

Barium, urbs S. Nicolai dictum.

a *Infra num.* 13 portus Barensis civitatis *dicitur, qui hic portus S. Nicolai. Est* Barium *emporium celebre in littore maris Adriatici in Apulia Peucetia, antiquis et hodiernis notissimum, unde regioni nomen inditum, ut* Terra Barensis *vulgo appelletur. Templum habet celeberrimum S. Nicolao Episcopo Myrensi dicatum, cujus illic corpus adservatur, ex quo liquor mirabilis* (Manna *vulgo vocatur*) *assidue effluit, unde urbs et portus* S. Nicolai *nuncupatur.* — b *Nota est* Malea *promontorium oræ Laconicæ, nautis terribile, ob frequentes in vicino mari, quod* Collum Malleæ *hic dicitur, tempestates. In altera vita* Malæa saxa *dicuntur.* — c *Forsan a scyphi forma nomen datum.* — d Joppe *in sacris litteris notissima, quam Christiani Palæstinam recuperantes, a principio statim interceperunt, atque ad eam Christiani peregrini etiam hactenus fere applicant.* — e *Urbs* Lidda, *seu* Lyda, *satis vicina Joppæ, ad* S. Georgium *dicitur, quod illic decollatus dicatur, ejusque sepulchrum ostendatur. Utraque et Joppe et Lidda tum Sedem Episcopalem habebat. Hinc ergo per* longos maris anfractus, *Cæsaream usque Palæstinæ et montem fere Carmelum iter fecit, inde ad* urbem Nazareth, *a qua haud procul abest* Thabor mons, *in Galilæa et tribu olim Zabulon.* — f *De sepulchro*

Sepulchrum S. Georgii.

S. Joannis apud Samaritanos agit S. Hieronymus in Vita S. Paulæ 26 Januarii cap. 4 num. 18. Vidit, *inquit*, Sebasten, id est, Samariam... Ibi siti sunt Elisæus et Abdias Prophetæ, et (quo major inter natos mulierum non fuit) Joannes Baptista. Ubi multis intremuit consternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, et ante sepulchra Sanctorum ululare homines more luporum *etc. Locum adhuc in veneratione apud Saracenos esse tradit Quaresmius lib.* 7 *Elucidationis Terræ sanctæ peregr.* 2 *cap.* 2 *ubi ædificium et situm describit.* — *Sequentia verba ex Vita S. Paulæ loco jam indicato desumpta sunt, ubi ita legitur:* Transivit Sichem .... et ex latere montis Garizim, extructam circa puteum Jacob intravit ecclesiam, super quo residens Dominus sitiensque et esuriens Samaritanæ fide satiatus est. *Colitur Samaritana, S. Photina dicta, 20 Martii.* — h *Eum in palatio Caiphæ a S. Helena S. Petro extructam fuisse tradit Nicephorus lib.* 8 *Hist. Eccl. cap.* 30. — i *In Martyrol. Rom. Kalendis Maii dicitur S. Jacobus haud procul a templo sepultus, extra civitatem scilicet versus montem Oliveti, in quo S. Gregorius Turon. lib.* 1 *Mirac. cap.* 27 *eum sepultum collocat, ubi sunt Vallis Josaphat et in ea olim sepulchrum Deiparæ Virginis, deinde hortus Gethsemani, et mons Oliveti, et ultra eum Bethphage et Bethania. De quibus consule mappam urbis Hierosolymitanæ Adrichomii.* — k *Aliis* Quarantanæ, *de qua idem Adrichomius in tribu Benjamin, ubi et prope montem Quarantanæ collocat fontem Elisæi, imo et loca cæcorum a Christo illuminatorum.* — l *De Jericho a Christianis tum recepta agit Wilhelmus Tyrius lib.* 11 *belli sacri cap.* 15, *et alibi.* — m *Imo Cana Galilææ intelligitur, ubi aqua in vinum versa.* — n *Canonicos a Godefrido Bullonio creato Rege Hierosolymitano in ecclesia Dominici sepulchri constitutos fuisse tradit Tyrius lib.* 9 *cap.* 9, *qui lib.* 11 *cap.* 15 *scribit pro illo Clero introductos esse Canonicos Regulares ab Arnulfo, Patriarcha constituto anno* MC.

B

S. Jacobi Minoris et S. Mariæ.

Canonici ecclesiæ sepulchri.

PARS II

Gesta S. Theotonii a constructo monasterio sanctæ Crucis.

CAPUT I.

Monasterium sanctæ Crucis extructum, regimen S. Theotonio impositum, singulares ejus in regendo dotes.

C In superiori parte hujus operis de prædicti venerabilis viri exortu et processu, qualiter in seculo conversatus fuerit, summatim præstrinxi: nunc deinceps, quomodo ad habitum Christi venerit, et in congregatione vixerit. Verumtamen totius boni datorem invoco sanctum Spiritum, quo munus hujusmodi ita peragam, ut non offendam veritatem, nec eorum, quæ in eo vidi vel audivi, fraudare videar claritatem. Cum itaque mente infatigabili rursus jam tertio redire disponeret, ardebat enim Jerosolymam et sancta loca videre, nutu divino a religiosis viris urbis Colimbriæ præventus est, quos scilicet Divina consilii providentia jam in hoc ipsum aspiraverat, ut omni cum devotione seculum relinquentes, in suburbio ejusdem civitatis ab Aquilonis partem ad serviendum Deo cœnobium constituerent quorum primus Tellus Archidiaconus fuit, vir quidem magnæ discretionis et prudentiæ, qui ad tam utile consilium tamque præclarum opus exemplo suo ceteros invitavit, cujus etiam opibus et concilio tota cœnobii fabrica a fundamento surrexit: quique, ut superius dixi, magister, et præceptor D. Theotonii extitit. Secundus autem Dominus Joannes, qui eo tempore Magister scholarum erat, qui postmodum *a* Portugalliæ factus *b* Episcopus, post mortem quoque Domini Pelagii *c* Bracarensis præficitur Episcopus. Tertius D. Honorius, vir magnæ auctoritatis, et Ecclesiæ S. Jacobi de suburbio Colimbriæ Præpositus. Prior quoque S. Mariæ de Castello Montismajoris, D. Sesnandus, homo nimis reverendus, et alii viri religiosi, qui simul fuere omnes a principio undecim. Ab his igitur D. Theotonius, præventus duodenarium complevit numerum. Hi fuerunt ab exordio hujus monasterii primarii viri. Attamen priusquam ad socialem vivendi usum acquievisset, diu pie reluctatus perhibetur, asserens, ex multo tempore fecisse votum, ultra mare abeundi, et finem ad sepulchrum Domini præstolari. Verum illi e contra utilius esse memorabant, in hac occidua mundi parte, ubi vix nomen Christi est restitutum, eum juxta sanctorum Patrum regulam vivere, et ignaris hominibus formulam honestæ vitæ monstrare, quam Jerosolymam ire, cui præsentiam suam Dominus exhibuit, et innumeris miraculis totam regionem ab omni fidei ambiguitate sanavit.

S. Theotonius B. Tello aliisque X viris extruentibus monasterium S. Crucis

D

auctore coævo discipulo, *a* *b* *c*

et dissuadentibus reditum in Terram sanctam

2 Quibus homo Dei devictus rationibus, tandem assensum præbuit, seque principem eorum et consortem in omnibus effici promisit. Nec mora, ea quæ in seculo justis modis adquisierat fideliter dispensavit: partem enim dispersit pauperibus, partem Viseensi Ecclesiæ contulit, partem quoque rebus futuri monasterii secum adjunxit, ut inde pauperibus subministraret: unde et ipse tamquam pauper voluntarius viveret, qui se in numero pauperum Fratrum paupertatis amore constituebat: pauperem enim Dominum pauper spiritu sequebatur, qui ideo se exhæredabat in terra, ut hæres inveniretur in cœlo. Igitur sub anno Incarnationis Filii Dei *d* MCXXXII in unum convenere, videlicet *e* carissimi Infantes Alphonsi Henrici et Reginæ Tharasiæ filii, sed processu temporis, et divini Numinis largitate, præfatus totius Lusitaniæ *f* pene et ex parte *g* Gallæciæ effectus est Rex illustris, cujus auctoritate, et venerabilis *h* Colimbriensis Episcopi uniusque Ordinis consilio, in balneis monasterium in honorem S. Crucis, et Beatæ Dei Genitricis Mariæ construere cœperunt die IV Kal. Julii, in vigilia Apostolorum Petri et Pauli. VI autem Kal. Martii sequentis in *i* capite jejunii, non jam duodecim, sed ferme *k* undecim armati Christi milites, Apostolorum proposito communiter vivere sub habitu et Regula B. Augustini professi sunt.

accedit duodecimus, E

d *e* *approbantibus Alphonso, dein Episcopo, aliisque:* *f g* *h* *i* *k*

3 Congregatis itaque Fratribus, consilium simul et vox una fuit cum omni gratulatione totius congregationis curam D. Theotonio committere. Cumque ille ad tanti regiminis pondus iterum ac sæpius se proclamaret indignum, virtute tamen obedientiæ apposita, invitus nolensque suscepit, ceteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem: sub quo novo Patre novum monasterium magnis brevi tempore larga Dei pietas gratiæ suæ muneribus illustravit, bonis et religiosis viris nobilitavit, nec minus possessionibus, quam virtutibus reddidit amplum. Fuit enim in diebus ejus fama celeberrimum, religione valde conspicuum, in quo D. Theotonius ad culmen sanctitatis mirabiliter excrevit: de cujus sanctis actibus, ne tantus vir lateat, pauca de pluribus breviter attingam: in quibus exponendis nihil addo, nihil in majus extollo more laudantium, vel ut ab hominibus gratiam promereri velim; sed gratias ago quia nostris temporibus talem Patrem habere meruimus, imo et habemus. Deo enim vivunt omnia, et ut ait B. Hieronymus, quidquid in Deo transfertur, in familiæ numero computatur. Itaque ab exordio magnis vitæ meritis ceteros anteire cœpit gravitate

F *eligitur invitus monasterii Prior:*

præit aliis exemplo:

A tate vitæ, singularitate abstinentiæ, et virtute continuæ orationis.

AUCTORE COÆVO DISCIPULO

deditus orationi,

4 Frequenter etenim Deum precibus exorabat sine orationis cessatione, et, si aliquando ab orationis contemplatione cessabat, numquam de manibus ejus sacra lectio deponebatur, maxime tamen Psalmodiæ operam dabat, siquidem quotidie præter Canonicas Horas et divinum officium, quod cum timore et veneratione competenter complebat, totum Psalterium percurrebat : deinde ceteris bonorum operum exercitiis aut utilitatibus monasterii vacabat. Nullis unquam vitiorum illecebris aut seculi voluptatibus incumbebat, sed semper illi secretum, mansuetudo, silentium, et pax fuit. Denique præter consuetudinem sui temporis in tanta esse humilitate didicerat, ut minimus omnium aperte videretur, et ultimus servorum Dei : et tantus præterea Canonicæ institutionis eum fervor accenderat, ut ipsum Ordinem, quasi toto orbe fugientem, persequi videretur. Inde est quod hujus rei gratia miserit Fratres ad *f* Compostellam, et frequentius ad monasterium S. Rufi, ut regulam S. Augustini exactius ediscerent, qua suos possit exactius in Domino dirigere. In congregatione autem vir Dei sic vivebat, et ita temperatus et modificatus erat, ut nec in habitu suo, nec in actu,

humilitati,

Canonicæ institutioni :

B aut etiam in ipso incessu reprehensibilis videretur, intantum ut nec quidem criminatorum quisquis oculis in eo posset notare, quod ante vel retro regulare non fuisset, adeo sui Ordinis executor factus erat.

5 Multi multas in eo laudabant occupationes : alii humilitatem, quæ prima Christianorum virtus est; alii sanctitatem, innocentiam, gravitatem, religionem, et ardorem fidei, quæ omnia domicilium in eo sibi fecerant. Ego amplius laudabo in eo, quod cum Fratribus suis caritatis vinculo, velut quadam germanitate, semper adstrictus erat. Non enim quasi proprios, sed ut Domini gregem, tractare meminerat : omnibus caritatis officio serviebat. Si quæ facienda erant, non præcipiebat, sed demonstrabat cum omni humilitate et reverentia, invicem eos obsequio, beneficio, et honore præveniebat : superiorem locum non exigebat, sine superbia gubernabat, numquam temere reprehendebat, attamen, si quos delinquentes, aut secus quam dignum erat agere, aut vanis confabulationibus vacantes reperisset, zelo rectitudinis secreto pariter arguebat. Si forte aliquos inter se commovisse cognoscebat, juxta Evangelium eos sermone lenissimo fœderabat. Si enim contra aliquem in moribus coercendis necessitas disciplinæ eum dura verba dicere compellebat, statim ante solis occasum se cum eo paterna pietate pacificabat,

magna caritate et prudentia subditos regit,

delinquentes corripit :

C sic cunctos vitæ suæ informabat exemplo. Sed et tamquam bonus exhortator in castris Domini, non cessabat oleo exhortationis et ædificationis eos ad bene vivendum informare, ut qui jam seculi militiam dereliquerant, rectum Christi iter tenerent.

6 Donum religionis sibi divinitus collatum, nec vitiis, nec turpibus cogitationibus fœdabat : quin potius illud humilitate, sobrietate, ceterisque ornamentis sanctarum virtutum exornabat. Fratribus, ut cum omni devotione et veneratione divinæ servitutis opus peragerent, monebat, quatenus non solum erga Deum, sed ab his qui foris sunt, bonum testimonium habentes, Domino suo, ad cujus honorem congregati essent, in omnibus fideliter deservirent, unusquisque videlicet de officio suo ad laudem et gloriam nominis Domini Dei, et utilitatem proximi, ut juxta Apostolum singuli essent alter alterius membra, et sic vere Christi pauperes esse contenderent, ut veræ beatitudinis pauperes efficerentur : omnes omnibus religionem exhiberent, pacem, et concordiam inviolabiliter custodirent, et ita usque in finem in sancto proposito permanerent. Sæpe

inculcat donum vocationis,

mutuum obsequium,

Rom. 12. 5.

etiam convertebat sermonem; Eia, inquiens, filioli, D affligendum est corpus, quod in seculo multis vacavit vanitatibus; et lingua cohibenda, quæ omni tempore, prona labitur ad peccatum, nisi diligenter custodiatur : nam mors et vita in manibus linguæ. Risum quoque compensandum esse cum fletu, assidue monebat, ut rideamus, inquiens, in die novissimo. Frequenter, ut ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigarent, suadebat, et ad hæc singula divinæ auctoritatis subjiciebat exempla. Dicebat etiam, quod per odium amittitur utilitas et jucunditas illa, de qua ait B. David : Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum : et per illud expellitur Christus, qui est vera sapientia, quia hæc non introibit in malevolam animam. Talibus igitur exhortationibus Pater spiritualis mentes subditorum assidue muniebat, et eos magis ac magis in persolvendis divinis laudibus, et in Ordine suo custodiendo promptiores ac devotiores efficiebat. Quæ quidem omnia non grandi eloquentia, sed simplici sermone proferebat, et, ut ita dicam, sancta rusticitate, quæ interdum mundana philosophia efficacior est, et magis necessaria ad ædificationem Fratrum.

mortificationem :

Psal. 132, 1

simplici sermone utitur.

7 Nec in spiritualibus solum tam egregium conservabat studium, sed in carnalibus quoque plurima E sollicitudinis et providentiæ suæ documenta subsidiaque terrena præstabat Fratribus diligenter et cum caritate et opportuno tempore. Ut autem hujus rei summam brevitate contingam, sic multimoda sollicitudine familiam Christi gerebat : utramque annonam, videlicet spiritualem et carnalem, ita subministrabat, ut jam per omnia videretur Evangelicus ille servus fidelis et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Quid referam quam pia consideratione senes ac debiles secundum virium imbecillitatem supportare, diligere atque honorare præcipiebat, et præcipiendo supportabat et honorabat? Pueros vero et adolescentes, qui in congregatione nutriebantur, cum summa pietate fovebat, sine contumelia corripiebat, sine crudelitate castigabat, et ita eos ecclesiasticis constringebat disciplinis, ut eorum ætas nullum posset locum reperire lasciviæ. Quid memorem clementiam ejus et sedulitatem in ægrotantes? Quos miris obsequiis et ministeriis confoveri faciebat gratia visitationis, et dulcedine sui oris sublevabat : quibus pervigilem curam adhibebat, et quasi Christo serviebat : quæcumque enim sustentationi diversarum infirmitatum necessaria, ea omni observantia fideliter diligenterque illis ministrare volebat, frequenterque Fratribus dicere solebat : O filioli, hujus mundi ægroti portandi sunt, F quia de talibus superna retributio indubitanter acquiritur. Nec erat apud eum personarum acceptio, sed infirmitatum pia et necessaria consideratio. Cumque aliis languentibus large præberet omnia, si quando ipse ægrotasset, sibi non indulgebat : non delicata vel insolita ciborum genera concupiscebat, nec nimis accurate præparata, sed magna constantia delicias et luxum ciborum aspernabat.

providus in procurandis necessariis,

Matth. 24. 45

sedulus in juvandis senibus,

junioribus,

ægris

æger lauta respuit.

a *Est urbs* Portus *ad Durii fluminis fauces, cujus post expulsos Mauros primus Episcopus factus* Hugo, *quem Paschalis Papa II diplomate illo anno* 1115 *misso appellat etiam* Portugalensis Ecclesiæ episcopum, *uti et Calixtus Papa II diplomate misso Bracarensi Episcopo, et ipse Hugo in donatione monasterii de Lecia facta, apud Rodericum de Acunha de Episcopatu Portuensi par.* 2 *cap.* 1. — b Joannes *Hugoni successit an.* 1137. *Nam Æra Hispanica* 1175, 3 *Januarii subscribit hac formula:* Ego Joannes Portugalensis Ecclesiæ humilis electus confirmo. — c *Ita Acunha par.* 2 *cap.* 2, *qui eum* Peculiarem *forsan cognominatum.* — c *Bracarensis Episcopus factus an.* 1140, *rexit eam ecclesiam annis* 37 *cum medio, mortuus an.* 1177, 1 *Decemb. Ita idem Acunha.* — d *Imo annum substituendum* MCXXXIV, *supra probavimus.* — e *Hæc videntur in singulari numero esse legenda.* Carissimus filius Alphonsus, Henrici et Reginæ Tharasiæ filius. — f *Nam Alphonso moriente Mauri regnum Algarbiæ et alia Lusitaniæ loca adhuc detinebant.* — g *Ptolemæus* Gallæcos *dividit in* Bracarios et Lucenses: *illi inter Minium et Durium fluvios degebant, quorum regio etiam* provincia Bracarensis *dicta est, nunc regni Portugalliæ pars.* — h Bernardus *appellatur a Didaco de Rosario.*

Portus urbs Portugalæ dicta

A *Rosario.* — i *Dominica prima Quadragesimæ* vi *Kalend. Martii anni* 1135, *ut supra probavimus.* — k *Didacus de Rosario* septuaginta duos *scribit, forte legendum* ferme septuaginta — l *Compostellam hujus cœnobii fundatio perperam attribuitur Carolo Magno a Turpino in hujus Vita.*

CAPUT II.

Captivi intercessione S. Theotonii liberati. Curatio Regi et Reginæ impensa. Dæmones fugati.

Muzarabes in bello captos

Qualem etiam compassionis affectum erga miseros habuerit, hæc res sola indicium est. Cum ergo Alphonsus, nobilis Infans Portugalliæ, versus remotiorem Hispaniæ partem, quæ Hispalis dicitur, ducto exercitu, pene totam Sarracenorum provinciam deprædatus fuisset; viri bellatores ejus inter infinitam prædam, quamdam Christianorum gentem, quos vulgo *a* Muzarabes vocant, inibi sub ditione Paganorum detentos, sed tamen utcumque Christiani Numinis usum observantes, pariter captivarunt, atque jure bellantium subjugaverunt. Quo audito, vir Deo plenus valde condoluit, et qui numquam ad exteriorem portam monasterii de claustro exierat, fervescente zelo Dei, egressus obviam Regi, et cuncto exercitui, dixit : O Rex, et cuncti Barones, qui sanctæ Matris Ecclesiæ filii estis, cur Fratres vestros vobis in servos et ancillas subjugatis? Peccastis etenim super hoc Domino Deo vestro. Cumque, prout debuit, compendiose eos alloquutus fuisset, et quod, nisi eos liberos dimisissent, magnus eis furor Domini iniret; Rex et cuncti bellatores totum illud genus hominum dimisere, et coram eo liberi abire permiserunt. Igitur per studium illius liberatis a servitute plusquam mille hominibus, exceptis uxoribus et parvulis, quicumque de gente illa Colimbriæ esse voluerunt, locum habitandi circa monasterium Sanctus dedit, eosque per annos plurimos de annona monasterii pavit, utpote imbecilles, et terram ignorantes.

curat apud Alphonsum aliosque liberari, B

multos ipse alit

9 Gratiam quoque curationis nihilominus in eo fuisse ex hoc jam patenter agnoscimus, quod præter multa beneficia et diversorum morborum remedia, quæ ab illo experti sumus, cum quodam tempore præfatus Infans Portugalliæ immensis febribus æstuasset, et præ nimia febrium anxietate vehementer urgeri cœpisset, magnisque non jam vocibus, sed stridoribus in extremo se constitutum esse clamaret, visitatione tandem viri Dei ultimum remedium anxie quæsivit : a quo cum divinæ exhortationis oleo fuisset infusus, ejusque dextera clemente C attactus (mira res) protinus ardore paullatim tepescente, refrigerium salutis accepit : tantaque in ejus præsentia virtus Dei viro divinitus collata est, ut statim hora eadem cibum, quo multis diebus caruerat, incolumis acceperit.

Alphonsum ægrum oleo sacro sanat :

10 Præterea cum jam ob invictissimam ejus strenuitatem pariter et illustrem nobilitatem, merito Rex vocaretur, et uxor ejus *b* Machalda Regina, *c* Amedei filia, ob difficultatem partus jam morti proxima periclitaretur : prout erat sapiens fœmina, fideique firmitate fundata, hoc solum penes se consilium post Deum invenit, quatenus si mereretur a sancto consignari viro, protinus ei Omnipotentis remedium subveniret. Vocatus igitur per nobiles viros ad eam venit, et cum Crucis signo eam in Dei virtute consignasset, protinus ante pedes ejus filium generavit, moxque de nati filii officio læta mater effecta, mirabiliter sanitati restituta est.

b c

Reginæ partum signo Crucis facilem reddit

11 Verumtamen graves aliquando persecutiones ab ea sustinuit, eo quod illi ingressum claustri negaverit, servato per omnia sui ordinis rigore. Nam cum die quadam ad eum videndum Regina venisset, et claustrum interius videre voluisset; Prior tantum blande resistit, dicens, aliam intus esse Reginam, nec esse Ordinis, nec approbatæ consuetudinis, fœminam habitaculum Fratrum mundum fugientium ingredi, nisi forte defunctam, nec Reginæ officium esse, quia non reputaretur illi ad gloriam hoc a Domino Deo. Proponebat ei Oziæ Regis exemplum, qui idcirco, quod in templum Domini voluit intrare, statim lepra percussus est, usque ad diem obitus sui leprosus permanens : tanta denique mentem illius Ordinis æmulatio possidebat, ut vigore et auctoritate Spiritus sancti Reginæ intrepidus obstiterit præsumenti : maluitque vir beatissimus illius succumbere odio, quam talis aliquando claustri fieret abusio. In hoc igitur facto reliquit nobis tanquam hæreditariam professionem et formulam honestæ vitæ.

eamdem ab ingressu monasterii arcet.

D *AUCTORE COÆVO DISCIPULO.*

2 Paralip. 26. 21

12 Tantæ quoque sanctitudinis fuit, quod etiam maligni spiritus eum visibiliter aliquando timerent : rem quidem miram, sed tamen veram loquar. Monachus quidam de Anglia, nomine Samuel, adfuit quondam in *d* navali colluctatione exercitus Francorum, qui cum Rege Portugallensi *e* Ulixbonensem urbem Deo donante cepere : hic autem corporali molestia percussus, ad hoc Colimbriense monasterium viri Dei perductus est, qui ad extremum veniens, videbat nigerrimos spiritus in se crudeliter et indesinenter spicula spargere : hue illucque vertebatur, et sæpe torvis luminibus cadebat de lecto, illorum aspectum ferre non valens, et turbatis vocibus hoc sibi assistentibus referebat. Veniente vero servo Dei, cum non possent maligni spiritus illum vidère, ejus præsentiam in pavore et tremore, quo turbabantur, refugiebant, moxque delitescentes, et per tenues auras evanescentes, numquam præsente Priore comparebant : per quod patenter colligi datur, dæmones præsentiam ejus expavisse.

d

e

sua præsentia dæmones fugat.

E

13 Sæpe autem ex occasione ad perseverantiam vocationis nostræ, et catenam obedientiæ pio nos patris hortabatur affectu : dicebat enim : Si monachus iste, qui per qualemcumque sui Abbatis licentiam veniebat, habebat enim secum commendatitias litteras, de habitaculo suæ carnis sic evulsus est; quid ergo fiet de illis, qui levitati et mobilitati mentis manum dantes, per lites et scandala dividundur, et per inobedientiam a monasterio suo recedunt? Propterea vero cavete vobis, o filioli, nec leve Domini jugum obtrectetis, circuit enim diabolus quærens quem devoret, et eos, qui de congregatione sua fugiunt, inobedientes miserabiliter cruciat et extinguit.

ad perseverantiam suos adhortatur :

14 Simili quoque pœna quidam professus laicus affligebatur in monasterio : siquidem videbat jugiter et sine intermissione umbram cujusdam nigerrimi Æthiopis, qui eum vehementer extento arcu fatigabat : hostemque suum e regione contra murum inordinatis vocibus indicabat, digito etiam ostendebat, quamvis eum Patres minime videre potuissent. Cruciabatur miser plus pavore quam infirmitate. Quoties autem Sanctus ad eum veniebat, arcum protinus diabolus remittens, mox se abscondebat, nec in ejus quidem præsentia jaculare eum audebat. Quo cognito, vir Dei, tamquam sciens pro qua caussa tam horribiles irrueret pœnas, dixit ad eum : Confitere miser, confitere iniquitatem adulterii, qua lapsus es. Quæ res postea evidens et perspicua facta est, sicut Prior dixerat.

F

ex infestatione diaboli cognoscit laici lapsum

15 Erat præterea quidam Frater in monasterio valde devotus, quem humani generis inimicus, mox in initio conversionis suæ vexare consueverat. Accidit die quadam, cum Pater extra chorum in ecclesia tantum debilitatis caussa sederet, et prædictum Fratrem ab hoste suo vexari cognovisset, illuc accessit, et accepta Fratris dextera, spiritui nequam comminando dixit : Exi spiritus immunde in nomine Jesu Christi, et in virtute Spiritus sancti præcipio tibi, ne amplius servum Dei conturbes. Confestim igitur

alium vexatione liberat

A igitur exiens veteranus hostis, ex ea hora numquam Dei famulum tentare ausus fuit. Sæpenumero vidimus nonnullos ægrotantes Fratres, qui, eo quidem orante et pro ipsis genua flectente sanitati restituti sunt.

AUCTORE COSTO DISCIPULO. precibus ægros sanat :

16 Vix autem cognoscere est, quantam sollicitudinem gerebat eorum, etiam qui in itinere dirigebantur, vel quantum ejus oratio apud Deum omnipotentem valebat. Cum Honorius Presbyter, unus de primis senioribus, de quo superius mentio habita est, Ulixbonam mitteretur, habens secum sexcentorum solidorum summam, ad f construendam B. Vincentii Martyris ecclesiam, quæ extra muros ipsius urbis est, prout habebat in mandatis a Rege, in solitudine, quæ est inter Colimbriam et g Sanctarem, a Saracenorum latrunculis captus, ad civitatem h Elvas est ductus. Igitur murmure nuntio durus rumor cunctos monasterii percussit Fratres, sed et per universam civitatem non modica erat tristitia. Sanctus autem, cui maxime circumfusa erat anxietas, Fratres cunctos alloquitur, ut per omnia solliciti essent consortis sui, et compatientes juxta Apostolum dicentem : Dum patitur nostrum membrum, compati debent
Rom. 12 16 cetera : et fideliter in orationibus peterent illum ab
Mar. 11. 14 eo; qui ait discipulis suis : Quidquid petieritis in oratione credentes, accipietis ; scientes quoniam ex-
B audiet Dominus preces eorum, si permanserint in oratione in conspectu Dei. Essent etiam memores Apostolorum Christi, qui in conclavi suo precibus sanctis orando Apostolorum Principem de vinculis
Act 11. 5 Herodis eripere meruere, et de omni exspectatione plebis Judæorum. Ad hanc igitur exhortationem cuncti Fratres publica et privata supplicatione deprecantes Deum, permanebant in conspectu Domini. Prior autem præfatus continuas orationes et Deo devotas preces, quas nunc evolvere longum erit, ex toto corde subnixus exorabat, ut, qui tam tristes erant de captivitate senioris, de liberatione ejusdem consolari mererentur per misericordiam Redemptoris. Ad dum mirum in modum hæc in monasterio agerentur, ecce ex improviso Honorius senior die decima quinta suæ captionis adfuit sanus, et liber cum magna gloria sine detrimento aut diminutione rei familiaris. Quomodo autem Omnipotens per cujusdam Pagani fraudem saluberrimam de captivitate illum liberaverit, dicere prætermitto, ne libri magnitudo extendatur, maxime cum in ore totius vulgi pervulgatum sit. Videsne ergo, quanti meriti vir iste fuerit, cujus tam pia sollicitudo et oratio apud Deum valuerit?

Honorium Presb. a Saracenis captum — f — g — h — precibus suis suorumque — liberat :

17 Habebat autem et hanc consuetudinem, quod
C non plures admitteret Fratres in congregatione, quam facultas monasterii suppeteret. Sed eis quidem, quos recepiebat, animæ et corporis solatia vigilanter exhibere curabat, peritissimi medici factum imitans, ut adhibita magna discretionis cura, quid cuique congrueret, diligenter applicaret. Quod et in corrigendis moribus summopere perpendebat, ut scilicet juxta quantitatem vulnerum exhiberet fomenta curationum, clemens semper existens et benignus.

quot admitteret monachos ?

a *Horum Muzarabum adhuc antiqua precandi ratio perseverat in ditione Toletana. Nam urbe hac an.* 1085 *Mauris erepta, constitutum, ut in antiquis urbis templis vetus precandi methodus retineretur, quod etiamnum statis anni diebus fieri tradit Mariana lib.* 9. *cap.* 18. *At Mauri solebant Arabes dici, hinc qui illis immixti degebant Christiani* Muzarabes *dicti.* — b Malfalda *Mariana lib.* 10 *cap.* 17 *sed perperam dicitur filia* Manrici Laræ, Molinæ Reguli beneficio Castellæ Regum opibus et nobilitate clarissimi *quæ eadem habet Duardus Nonius censura* 12, *sed correxit in Genealogia Regum Lusitaniæ.* — c *Roderico Toletano lib.* 7 *cap.* 5 Comes Maurienæ *Est hic Amedeus* II *ac primus, ut ferunt, ab Henrico* V *Imperatore Comes Sabaudiæ creatus. Petrus Abbas Cluniacensis factus an.* 1122 *vocat eum* nobilissimum Principem, Comitem et Marchionem, *in epistola ad eum scripta, quæ est* 32 *libri* 2. *In Terram sanctam anno* 1147, *quo Conradus Imperator et Ludovicus* VII *Francorum Rex discesserunt, profectus est, in reditu in Cypro vita functus, et in monasterio Crucis prope Nicosiam sepultus.* — d *Vasconcellus ait* classem collectam fuisse ex Germaniæ, Galliæ, Angliæ ac Flandriæ populis, in qua multi Proceres et Summates sub uno Principe Gulielmo de Longa-Espada, omnes uno studio incitati in Deo militarent, et in ejus obsequium Mauros ultra mare insequerentur. *Joannes Bromton in Chronico scribit* magnam partem eorum fuisse de animosa gente Anglorum. *Helmoldus lib.* 1 *Chron. Slavorum cap.* 60 *ait* ductoribus expeditionis visum fuit, partem exercitus unam destinari in partes Orientis, alteram in Hispaniam, tertiam vero ad Slavos, qui juxta nos habitant. — e Ulixbona, *Joanni Bromton*, Ulixis bona. *In historia continuata Simeonis Dunelmensis ad an.* 1149 Hulisiponis, *alias* Ulyssippo, Olisipo, Olyssippo, Ulyssipona, et Lisbona. *Capta est anno* 1147, 15 *Octobris, Sabbato.* — f *Quo loco Regis castra fuerant, cœnobium Canonicorum Regularium extructum ferunt Regis impensa an.* 1178 *ad honorem S. Vincentii Mart.* — g Sanctarenum *alias, et* Sanctarena *oppidum penes Tagi ripas appositum, quinquagesimo ab Olisipone lapide, olim* Scalabis, *et* Scalabiscus *et* Præsidium Julium; *a sepulchro vero S. Irenes Martyris,* Sanctarenum *dictum. Vide Ludovici Nonii Hispaniam cap.* 36. — h Elua *oppidum in finibus Lusitaniæ prope Anam fluvium, quæ cum Andalusia vicina adhuc suberat Mauris.*

Muzarabes. — Machalda Regina. — D — Alia Amedei Comitis Sabaudiæ, — Olisipo Mauris erepta — cœnobium S. Vincentii. — Sanctarenum. — Elua.

CAPUT III.

Magna Regem inter et Theotonium animorum conjunctio. illi victoria per hunc impetrata. Monasterium dotatum.

Illud quoque silentio prætereundum non est, quod semper moris illi fuit, ut approbatæ consuetudinis visitationes et frequentiam secularium hominum, qui pro celebritate nominis ejus ipsum videre cupiebant, humili generositate laudabat. Nam cum manifesta et tam celebris ejus sanctitas esset, non solum inferioris ordinis viri, verum etiam Rex, Principes et potentes ad eum confluebant, et qui eum vi- E
dere merebantur, ad ejus genua provoluti, et ejus manus suppliciter deosculantes, ab eo benedici subnixius expetebant. Attamen quamvis ille non divites, non potentes appetebat, si tamen quando se illis pro tempore et loco jungebat, eos sale sapientiæ condiebat. Si pauperes erant, illos sustentabat, si divites ad benefaciendum commonebat, exhortans cunctos, ut rectam fidem tenerent, pravitates suas abjicerent, et semper Dominum timerent. Hæc et similia loquens ad eos, animas eorum reficiebat et innovabat. Contulerat siquidem ei Dominus talem gratiam, ut, quicumque personam ejus vidissent, vel sermonem oris ejus audivissent, quasi Angelum Dei se vidisse gaudebant, eique condignam venerationem exhibebant. Proferebat semper pauca et rationabilia verba, pariter et benigna : unde semper apud omnes sermo ejus gratiam inveniebat, juxta illud Salomonis : Dulce Eccli. 6. 5
verbum amicos multiplicat, et inimicos mitigat.

Admittit visitationem Regis, Principum, aliorum : — eos pio alloquio satiat, — gratus omnibus :

19 Tanta præterea inerat ei tranquillitas animi, tantusque in eo invaluerat bonitatis affectus, et ita ab omni malitiæ suspicione erat defæcatus, ut merito de eo dici credatur : Pax multa diligentibus le- Psal. 118. 165
F gem Domini. Igitur propter nimiam ejus sanctitatem fiebat, ut Rex, Principes, et cunctus utriusque sexus populus Colimbriensis monasterium summo honore et reverentia dignum ducerent, maximis muneribus illustrarent, bonis ditarent temporalibus, in tantum ut super cunctas totius Hispaniæ hujus Ordinis congregationes mirabiliter emineret. Ita Rex de rebus suis ibi plurima tam mobilia quam immobilia dona contulit; super cunctas coronatorum personas eum diligebat et honorabat, magis in eo, quam in alio aliquo hominum confidebat, seque et suam animam commendabat. Vir quoque B. Theotonius eum præ cunctis hominibus, qui in ejus regno erant, diligebat, et ideo paterno affectu frequenter castigabat et admonebat, ut eum, per quem Reges regnant, et in cujus potestate sunt omnia jura regnorum, timeret, et mandata ejus observaret, quia propter hoc est omnis homo : regnum sibi commissum secundum æquitatem disponeret, justitiam inviolatam conservaret, nec Judex ejus secularis in Ecclesiasticam personam manum mitteret, aut Ecclesiastica negotia examinanda susciperet, nec sacra loca violare permitteret, vel etiam confugientibus ad illa, quamvis reis, et pro suis sceleribus condemnatis, inordinate violentiam inferre

monasterium liberaliter aliorum ditat, — Regi amicus, — inculcat ei timorem Dei, justitiam,

A inferre tentaret; neminem unquam injuste condemnaret; sed oportere Regem habere justitiam, virtutem, fidem, bonam operationem, et Sanctorum locorum reverentiam, alioquin nihil differret a Principe latronum Regem dicebat: pro quorum temeraria præsumptione mirabatur ex suo simplici verbo angariam esse faciendam. Cum autem Rex quæreret, quam angariam? Ille ex sua interpretatione dicebat esse gehennam, in qua potentes potenter sustinere tormenta, et malefactores cunctos in perpetuum ardere memorabat.

reverentiam erga loca sacra.

20 Quantam sollicitudinem Vir Dei pro Rege habebat, vel quantum Rex in eo confidebat semper, in illo uno miraculo de Sanctaren, considerari potest. Cum enim Rex civitatem ipsam novo genere pugnandi aggredi voluisset, furtim videlicet et quasi per latrocinium (nam aliis bellicis apparatibus numquam potuit, nam erat propter locorum situm impossibile, et propter nimiam fertilitatem populorumque frequentiam) ad virum Dei veniens, illi *a* soli consilium detexit, animamque suam, tamquam de hoc mundo exiturus, commendavit, diem etiam, qua hoc facturum cogitabat, sub silentio indicavit, et ut eo die pro se cum Fratibus communem orationem faceret obnixe rogavit, et discessit. Die igitur notato, congregatis cunctis in Capitulo Fratribus rem Prior exposuit, B Letanias nudis pedibus, publicas quoque et privatas deprecationes rogans peregit. Ille vero præter magnitudinem precum sic orabat: Domine, Domine, qui muros Jericho sine gladio et arcu subrui fecisti, qui etiam ad precem Josue contra Gabaon solem stare præcepisti, tuam deprecamur ineffabilem clementiam, ut Regi nostro, famulo tuo, sub umbra cujus, te protegente, vivimus, victoriam propitius concedere digneris de inimicissima Christiani populi civitate: quatenus excluso inde nefando Mahometis ritu, laudetur ibi nomen tuum, Domine Deus. Mox igitur ecce nuntius bonus de nuntiis Domini, bonum portans nuntium, adfuit, qui urbem esse captam lætus adnuntiavit. Nocte enim sequenti prænotati diei, quo hæc facta fuerunt in monasterio, Rex urbem media nocte mirabiliter *b* cepit. Sic nimirum fecit, quando in campo *c* Ourich quinque Reges *d* Paganos cum innumera eorum barbara multitudine profligavit, qui ut eum omnino perderent, coadunati debellabant, sed auxilio sibi facto divino, ac B. Jacobi patrocinio, cujus ea die solennitas fuisse perhibetur, *e* victor evasit. Sed et quando cum navali exercitu Francorum Ulixbonam cepit; et nihilominus cum *f* Alcazar longo certamine vicit.

Sanctarensem urbem stratagemate capiendam a Rege cognoscit

successum precibus impetrat,

ut sæpius in aliis expeditionibus

C 21 Et quid per singula? Quoties aliquid Rex magnanimiter facturus erat, ad virum Dei semper veniebat; et ejus orationibus se et suam animam, ut dictum est, attentius commendabat. Ipse vero tantum Regem diligebat, ut pro eo, magis quam pro se sollicitus esse videretur. Unde cum quodam tempore falsus rumor exisset, Regem videlicet e mundo exiisse, ut nobis Sanctus referebat, dolor cordis tam graviter eum percussit, quatenus deinceps semper debilitato corpore viveret, et tamen in servitio Dei nullus ei juvenum sano corpore poterat comparari. Diu moratus sum, ut ostenderem, quam sincero amore Regem dilexerit, et quam magnam Rex in eo confidentiam habuerit, cui præfatus Dominus animam suam toties commendavit, quod nullatenus faceret, nisi eum sanctum virum crederet: sic cuncti Principes, et utriusque ordinis fideles ei inclinantes, et venerationem exhibentes, faciebant. Vidi plurimos, et præcipue de regno Francorum, qui ejus sanctitatem altius intelligebant, ad ejus genua provolvi. Præterea cum omnes caritatis ardore sic complecteretur, ac si communis Pater esset totius populi, neminem, licet superbum, unquam fastidio despiciebat. D Judæos solos et hæreticos, pariter et Paganos, intantum fastidiebat, ut nec salutationem admitteret.

periculum falso nuntio mortis ejus

ab eo honoratur et Principibus.

AUCTORE COÆVO DISCIPULO.

a Rex ipse in epistola, qua S. Bernardo indicat urbem captam, attribuit felicem successum ejus orationibus: Quia, inquit, nos vobis primum commendavimus, et promisimus, quod faceremus vobis monasterium vestri Ordinis. Extat ea epistola apud Manrique tom. 1 Annal. Cister. ad an. 1147 cap. 9 num. 4. — b Manrique interceptam ait 15 Martii, ut citat Brandaonum. Vasconcellus asserit hanc victoriam partam Nonis Maii, quæ sacrum Divi Michaelis diem antecedunt. Submissis dein a S. Bernardo monachis augustissimum cœnobium Alcobaciæ, regia plane munificentia extructum est. — c Orichiensem agrum appellat Vasconcellus, qui eam victoriam describit. — d Ita Mahometanos nominat, cum Pagani olim idololatræ sint dicti. — e Anno 1139, aut certe sequenti, a quo epocham Rex novam cœpit susceptæ vestis Christi, uti supra ostendimus. — f Alcazarum salinarum, vulgo Alcazero do sal, oppidum in Transtagana ditione, medium circiter inter Olisiponem et Bejam.

S. Bernardi preces: Alcobacia monasterium. Alcazar.

CAPUT IV.

Regimen monasterii a S. Theotonio depositum. Ejus visiones variæ, mors, sepultura.

In tanta etiam humilitatis arce se collocaverat, ut nec nomen quidem Abbatis aliquando habere voluerit, unde usque hodie hoc monasterium sub nomine Prioratus consistit. Qualis in eo fuerit fidei devotio, actuum morumque exornatio, ac divinorum cultuum executio, ac quomodo circa professionem suam, puram adhibens diligentiam, et firmam perseverantiam, commissam sibi cum timore Domini rexit congregationem E per viginti annos, memorandum reor, et sic ad ejus finem veniendum. Per vigesimum itaque et primum ab ingressu monasterii annum longam corporis cœpit contrahere valetudinem: unde tamquam bonus Pastor animarum totius gregis sollicitudinem gerens, ipse in communi Capitulo juxta Dei quidem, ut credimus, voluntatem, nobis Priorem elegit, Dominum scilicet *a* Joannem Theotonii, virum discretum, prudentem, atque communi genere virtutum ornatum, meritis et nomine sibi successorem et filium, cui totius regimen monasterii benigno voto commisit, cunctis in hoc ipsum Fratribus applaudentibus, cum quo per decem, quos postea vixit annos, ita in cordis pace fuit, ut singulis quibusque diebus, imo singulis horis et pene momentis, se invicem prævenirent, et benedictione dulcedinis, et signaculo sanctæ Crucis. Ceteros vero Fratres omni die benedicebat et absolvebat, et quasi alter Job holocausta pro singulis offerebat: et ipse ex dono humilitatis quotidie in singulorum orationibus se commendabat.

Abbatis nomen non admittit

regimine se abdicat,

suos prævenit affectu:

23 Igitur a pastoralis curæ sollicitudine liber et absolutus, soli deinceps contemplationi animum dedit, permanens semper in oratione et lacrymarum F compunctione, pro miseriis hujus mundi et desiderio cœlestis Jerusalem. Hanc assidue esse memorabat Angelis et Archangelis plenam, Patriarchis, Prophetis et Apostolis ornatam: ibi dicebat esse fideles, qui sunt vivi lapides, centro dilectionis collecti. Et replicat: Ibi nullus miser invenitur, nullus esurit, nullus sitit, quia ibi panis vivus omnes reficit, et fons æternus et vivus omnium sitim extinguit. Unde sæpissime in ejus amore raptus, exultans dicebat: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Quamvis in unius claustri clausus esset angustiis, jam tamen latitudine fruebatur paradisi. Inde erat, quod jam esuriem non sentiebat, saturatus erat enim Domino Jesu Christo: sumebat tamen aliquid cum gratiarum actione, quamvis non vescendi desiderium, sed humana ad cibum traheret confessio, et hoc numquam ante legitimam horam, et nobis reficientibus. Ex more suo ad limina Ecclesiæ gratia liberius orandi semper properabat, quem etiam in loco suo orantem et semper gementem, tamquam vere solitarium, sua sollicitudo exhibebat.

contemplationi vacat:

frequens in ecclesia:

24 Cum autem aliquis nostrum in conspectu ejus appareba

AUCTORE COÆVO DISCIPULO.

pia cum aliis loquitur:

A apparebat, mox hilarato vultu dulcia cum eo miscebat colloquia, licet jam spiritus ejus cum Deo unitus esset. Semper in ore ejus Christus erat, et exempla sanctorum Patrum, semper pax et dulcedo caritatis, sine intermissione dulcius susurrans: Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ. Audita sanctitate ejus vir Dei primus Claravallensium *b* Abbas, a Burgundia Fratres ad eum misit, et frequenter cum eo conversatus est; ex quo tempore inter Claravallense monasterium et nostrum sanctæ Crucis societas et pactum fraternæ dilectionis sancitum est, associatum videlicet et scriptum in omnibus beneficiis et orationibus, ita ut ab utroque ordine per singulos dies generale servitium agatur ad invicem cum summa devotione.

b missis e Claravalle a S Bernardo monachis invisitur:

25 Multi multa de hoc viro per visionem cognoverunt. Nam quidam monachus per triduum in ecstasim raptus, vidit se per visum in cælos translatum. Ibi vidit quosdam, quos ipse bene noverat, qui adhuc in carne positi erant, et nonnullos jam defunctos assistere ante tribunal Christi, Deum laudantes. Illis autem omnibus superior ei visus est adstare D. Theotonius, et Deo propinquior incomparabili candore vestitus, qui et ipse beatus vir cum B adoraret Deum, majorem præ ceteris gloriam a Deo sortitus erat. A quodam religioso de Ordine Claravallensium visus est in arca quadam speciosissima in medio mari cum turba candidatorum virorum non modica, cunctis præstans, cunctos modificans, quos tamquam bonus auriga ineffabiliter regebat, et arca circumdata erat a ferocissimis maris fluctibus, et ne rumperetur alicubi, modis omnibus satagebat. Contigit autem monachum postea in Colimbriense monasterium venire, et D. Theotonium, quem per somnium in mare viderat, protinus agnovit. Sed ut infinita breviter comprehendam, si quis qualiter ætatem suam in monasterio transivit, noscere desiderat, sciat illum semper in rebus divinis et sanctis meditationibus perseverasse usque in diem dormitionis suæ, quæ tali modo consummata est.

eminens in cælesti gloria per revelationem visus:

item in tempestate alios adjuvans

26 Ante paucos dies, quibus viam patrum ingrederetur, visio hujusmodi ei apparuit. Videbat se in turri quadam sublimi collocatum, quæ a medio claustri super cuncta monasterii fastigia celsius eminebat: manu quoque hastam gestare sibi videbatur sine cuspide, longissimam quidem et candidam, e regione vero vir venerandus corusci habitus ei apparebat, qui mandata Domini ad eum se habere testabatur: mox igitur eum nimium blanda voce consolans dicebat: Homo Dei laboras plurimum, et diu C peregrinaris carnis sarcina prægravatus: sed æquo animo esto, quia in proximo est, ut pro brevi labore æterna beatitudine perfruaris. Jam enim in hoc seculo bene pugnasti, et cuncta quæ licuit sine ferro superasti: hoc enim hasta sine cuspide significat. Age ergo gratias bonorum omnium Largitori, quia cito carueris, et ad antiquam possessionem diu peregrinatus conscendes, cito etiam prænoscens, quod omnipotens Deus per te plurima bona fecit huic loco, et facturus est. Monstrabat autem ei præterea scalam in cælum rectam, per quam eos, qui de congregatione purgatiores exeunt, cælum conscendere aiebat: nonnullos vero adhuc purgandos in monasterio similiter esse dicebat, minus de perfectione habentes. Cum igitur hæc, et plurima commemoraret, et nomen suum, quod Apostolus Petrus esset, diceret, cælum adscendens disparuit.

a S. Petro monitus et gloria sibi parata,

scala ad cælum erecta

27 Vigilans itaque vir Dei, et cognoscens obitum sibi certissimum venire, Sacramentum unctionis accepit, et quod pene per dies singulos faciebat, Sacramento Dominici Corporis et Sanguinis fiducialiter, se munivit, nos iterum, atque iterum benedicens, D et, ne tanti temporis laborem perderemus, admonuit. Hodie, inquit, vos filioli, religiosum stadium arripuisse arbitremini. Et universis Fratribus eum diligentibus consolabatur. Sed quid differo, et ad ejus ultima facinora venire reformido, dolorem meum faciens longiorem? Cum nos copiosius benediceret, repente super humerum caput paullulum inclinavit, dehinc in cinere et cilicio, Christiana traditione superpositus, sanus et integer mortem lætus aspexit. Vidimus eum læto vultu, quasi in occursum se erigere, ita ut ex hilaritate vultus ejus sanctorum Angelorum præsentiam affuisse non dubitavimus. Nihil paver mutavit in facie, sed sic dignitas quædam et gravitas ora complevit, ut plane daretur intelligi, non emori, sed migrare, et quasi mutare amicos, non relinquere. In quantum vero, miraculum tota civitas eum viventem haberet, in ejus obitu demonstravit: nam omnes illi suas animas commendabant, omnes ei de gloria beatitudinis gaudebant. Hæc vox una in omnium ore sonabat, quod ejus anima felix transferretur ad cælum. Rex quoque nimio affectus dolore, dixisse fertur: Prius anima ejus erit in cælo, quam corpus in sepulchro.

extrema unctione munitur: suos adhortatur:

lætus mortem excipit.

laudantibus civibus

et Rege,

28 Sane prætereundum non est, quod cum sancta illa anima carne soluta est, affuit quidem humani generis inimicus, sed quia in ejus anima de suis actibus nihil invenit, mox fremens in quemdam de fa- E milia monasterii festinus agitator irruit, eumque per dimidiam fere horam, miserabiliter vexavit, dehinc confusus abscessit, dans cunctis indicium, quod beata anima Theotonii ad cælos libere transcendit. Sed priusquam Pater de seculo exiret, quidam stellarum globus visus est de cælo ad medium claustri descendisse, ita sidereo lumine coruscans, ut cunctos in admirationem converteret.

confuso diabolo,

cælo exhilarato:

29 Sed ad ultimum veniam, jam enim libello finis dandus est. Omnibus igitur, quæ ad apparatum defuncti necessaria visa sunt, rite peractis, manibus gementium Fratrum et dolentium Ecclesiam ex more corpus translatum est, ubi non ululatus et planctus, ut inter seculi homines fieri solet, auditus est, sed per duos continuos dies, choris psallentibus psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, dehinc in Capitulo a venerabili viro Michaele Colimbriensi Episcopo, et sanctæ Crucis Canonico honorifice sepultum est, circumstante corona Fratrum, et debitum religionis officium cum summa diligentia exhibente. Dormivit conscius vitæ bonæ et præmii meritorum XII Kal. Martii, feria VI *c* ad primam diei horam, qua Christus resurrexit. Sepultus est XI Kal. earumdem, anno memorati D. Regis Alphonsi I Por- F tugalliæ, sub quo Christi vestem suscepit, *d* XXVI, et regni sui XXXI. Vixit autem in sancto proposito annos XXXI. Omne vero vitæ suæ tempus implevit, ut ipse referebat, inter *e* quadraginta et quinquaginta, juxta ordinem scriptum.

sepelitur honorifice ab Episcopo.

a *Hujus* Joannis Theotonii *corpus collocatum esse supra altare una cum corporibus S. Theotonii et B. Telli supra ex Cardoso diximus.* — b *S. Bernardus mortuus* 20 *Augusti anni* 1153 *cum S. Theotonius adhuc esset Prior. Illius monachi in Lusitaniam venerunt* 24 *Novemb. anni* 1147, *quibus festo Purificationis anni sequentis* 3 *positum fundamentum monasterii Alcobaciæ, teste Jongelinus lib.* 6 *Notitiæ cœnobiorum Cisterciensium.* — c *Ergo anno* 1160, *ut supra probatum.* — d *De his characteribus etiam ante dictum.* — e *Imo legi debere,* Inter octoginta et nonaginta annos ætatis *etiam supra dictum est.*

ALIA VITA

a Jo. Tamaio Salazario edita.

ANIM DV PAP. 9

Theotonius de provincia Gallæciæ, civitate Tudensi, vico Ganfei oriundus, honesta prosapia, patre videlicet Oveco et Eugenia matre natus est. Ab illis Cresconius avunculus Episcopus Colimbriensis puerum extraxit, qui Tello Archidiacono nutriendum tradidit. Ibidem sub Episcopi et magistri disciplinis

S. Theotonius Gallæcus

sub Episcopo Conimbric. avunculo educatur

A ciplinis ita profecit, ut omnem ecclesiasticum ordinem, ad usum chori constitutum, memoriter plenarie teneret. Defuncto Cresconio avunculo, ad Ecclesiam Viseensem transgressus, ibidem gradatim ad sacerdotium promotus est. Sacerdotis opere et verbo quotidie placabiles hostias pro populo conficiens, onera devotus explebat et munera. Nullius laudibus extollebatur, nec curiositate, nec voluptati parens, aliena disquirebat officia: ambitionis ulcera sic despiciebat, ut nusquam talis contagii senserit ampullam: divitiis, si quæ erant, nec tumebat, sicut nec paupertate deprimebatur. Ad divina anhelans, mundanarum rerum nullo turbabatur affectu. Mulierum conversationes ita compescuit, ut cum fœminis nusquam remotis arbitris loqueretur, imo nec solus illarum privatas confessiones audivit.

Visei Sacerdos sancte vivit

vitat mulierum congressum.

2 Cum itaque ab hominibus ob sanctitatem vitæ, non solum provincialibus, sed etiam Principibus benevole observaretur, omnium precibus, et præcipue Colimbriensis Episcopi jussu, cui eo tempore Viseensis parebat Ecclesia, quæ postea in *a* pristinam Episcopalem restituta est: ipsius Prioratum suscepit, quam ornamentis non tantum et temporalibus possessionibus ampliavit, sed etiam Dei cultu et moribus ditatam inspexit. Sed cum istius muneris honor

creatur Prior Ecclesiæ a

B a sanctissimo viro reputaretur ut onus; bona fraude nemine cognoscente, pensum dignitatis excussit. Nam Jerosolymam profectus, *b* Odorio Presbytero et Prioratus munera cessit, et ipsius gubernaculi onera commisit. Loca nostræ redemptionis gratulabundus et devotus S. Theotonius, spiritus affectione et animi afflictione percurrens, visitavit; Hispaniasque post longinqui temporis excursum reversus, et Ecclesiam suam pertingens, nullis precibus ab Odorio interpositis, adigi potuit, ut ad antiqui culmina rediret Prioratus. Sic a præfecturæ pondere liber, tam ardenter precibus et meditationibus vacavit, ut solo corpore in terris, mente vero in cœlis habitaret. Ejus constantia in his, quæ ad Dei cultum spectabant, et ad populi subventionem pertinebant, præcipue in conservandis Ecclesiæ ritibus, talis erat, ut, cum Sabbato quodam pro celebranda Missa ad sacrarium suæ accederet ecclesiæ, evenit, ut Tharasia Henrici Portugalliæ Comitis uxor ecclesiam audiendi sacri caussa festinanter accederet, rogaretque per nuntium sanctum Virum, ut quantocyus sacrificium perageret: Dic, inquit, Tharasiæ, aliam esse in cœlo meliorem et nobiliorem, cui ego Theotonius sacrificium paro peragendum, quæ nec mora contingitur, nec brevitate lætatur: itaque Tharasiæ

it Hierosolymam: b

a reditu pie vivit.

nec Regina petente celerius celebrat:

C licere, vel spectare, vel recedere. Quibus Comitissa animadversionibus religiosis stupefacta, haud gressum movens sancti Presbyteri Missam audivit, et postmodum gratias de reprehensa festinatione peregit.

3 Cum ergo animi fere totum apud sacrorum locorum lapides, quibus spiritus inhærebat, teneret, ad illos revertere visitandos totis viribus inhiabat, et occasione arrepta, Hispania dimissa, navem conscendens, iterum maris inconstantiam experiri, et peregrinationis incommoda frui, ut æstuantis amoris fructum perciperet, aggreditur. Ast non post multum a navigationis inceptæ temporis exordio tempestas valida exorta est, quam Deus precibus S. Theotonii sedavit, sic ut navis pene inter Malæa saxa naufraganter oppressa, nullo procellæ vestigio cœlo marique apparente, liberata procederet. Jerosolymam igitur secundo conscendens, iterum sacrata loca conspexit et visitavit: et cum ad sancti Sepulchri ecclesiam perveniret, qua tunc Canonicorum Regularium sanctissima persistebat congregatio, illis adhærere constituit. Quod ut liberius perficeret, patriam est repedare compulsus, ut de ecclesia,

redit secundo Hierosolymam.

tempestatem precibus sedat

[illegible] apud Sepulcrum [illegible] permanere.

cujus erat *c* Parochus, rationem redderet Superiori, D et de patrimoniolo, cujus erat dominus, pauperibus suorum bonorum creditoribus satisfactis, provideret.

AUCTORE COÆVO DISCIPULO. c

4 Intentionis sane istius deliberatione sufflatus Theotonius, Lusitaniam pervenit ea tempestate, qua Tellus, qui eum nutrierat, sanctæ Crucis Colimbriense cœnobium ædificare decreverat, et cognita S. Theotonii per Tellum sanctitate, illi totum animum patefecit, ea siquidem conditione, ut totius operis pensum, per sancti viri manus perficiendum dimitteret. Renuit beatus Sacerdos non pii muneris officium, sed apud Clericos Jerosolymitani Sepulcbri retardatæ solutionis obstaculum. At, cum Deus pro totius Hispanici orbis collustratione Theotonium sicut petram arte mira conflaret, disposuit, ut nec Jerosolymam rediret, nec operationis commissum pensum deponeret. Protinus ad ministerii opus accinctus tamdem cœnobii perfectionem invisit, in quo Prior primus et totius religionis Pater renuntiatus, opimos de se virtutum odores respiravit. Ii ad Regum Alfonsi et Malfadæ ejus uxoris conspectum devenere, qui non solum ejus necessitatibus subvenire, sed etiam novi monasterii magnificentiæ coadjuvare amplissimis donationibus, et Regalibus constituere donariis.

a reditu

creatur Prior primus monasterii sanctæ Crucis,

ab Alphonso Rege dotati:

5 In tantorum ergo beneficiorum commutationis E subsidium, beatus vir continuas Domino pro Regum victoriis preces contrito corde fundebat, quarum attendens symbola Deus, illis triumphos Ourichensem, Leirensem, Scalabitanum, Ulyssipponensem, Mauro renitente, concessit, et alios. Piissimus ergo Alfonsus aliud apud Ulyssipponam ipsius instituti cœnobium construere cœpit quod S. Vincentio Martyri dicavit, ad cujus operis dispositionem et ædificii directionem, B. Theotonius, petente Rege, Honorium ex S. Crucis cœnobio Regularem cum aliquot pecuniis Ulyssipponam dimisit, qui a Sarracenis captus et ad Helvas adductus, ibidem in obscuro carceris ergastulo repositus est. Hoc autem infortunium ut ad S. Theotonii pervenit auditum, protinus convocatis Fratribus ad ecclesiam accedens, instante oratione et profusis lacrymis a Domino Honorii libertatem mira humilitate petebat. Annuit Omnipotens servorum suorum precibus, quia continuo, nemine instante, licet Numine disponente, Ismahelitæ, qui Honorium captivum perduxerant, cum aliis duodecim Christianis et omnibus absque defalcatione pecuniis Alfonso Regi liberaliter obtulerunt.

precibus impetrat Regi victorias,

cuidam libertatem:

6 Postmodum cum ante *d* triennium ab ejus gloriosa dormitione, existens in oratione Theotonius F Petrum vidisset Apostolum, ab eo plenarie ejus obitum, amplexu dato, didicit: quo ut liberius Domino vacaret, renuntiato Prioratu, ab illius onere vacuus, novam et Angelicam vitam peragere cœpit. Nam noctu diuque contemplationi et orationi studens, suavissimos a Domino per extaticæ operationis gratiam favores accepit. Quibus inescatus, vix humanæ conversationis stylos, colloquiis inebriatus cœlestibus, agnoscebat. Sanctitudinis ejus fama jamjam non solum Hispaniæ terminos occupavit, sed etiam ad Cistercium usque pertigit, qua motus B. Bernardus illi baculum in amicitiæ symbolum dono misit. Miracula patravit innumera, quæ sub brevi comprehendi pagina nequeunt.

d

a S. Petro de obitu edoctus regimen deponit:

a S. Bernardo baculum accepit:

7 Denique imminente transitus hora, nam Feria VI die XVIII Februarii, cum et annorum sarcina (erat jam octogenarius) corporis compaginem dissolvere satageret, sic membra contrivit, ut penitus dimoveri, nec minimum sineret artuum rigida paralysis. Tum beatus vir super nudam humum corpusculum, vix tenui materia compactum, reponere jubet; et cilicio et cinere coopertum, ibidem per plures horas

octogenarius moritur.

A jacuit, quousque sanctissimum spiritum suo tradidit Creatori. Biduo sanctum corpus absque sepulturæ suffragio jacuit, quia plebium, civium, Procerum, Regum copia, sic ad ejus oscula pedum cucurrit, ut cœnobii claustra, et officinæ vix tot turbæ numerum caperent. Demum illud in Capituli subterranea cupula collocatum, innumera impartitur S. Theotonii interventione prodigia Deus, qui in Sanctis suis mirabilis cum Filio, et Spiritu sancto regnans in secula, illorum nomina servat in æternum. Amen.

sepelitur

claret miraculis.

a *Fuerunt olim Visei Episcopi, ex quibus* Remisol Episcopus *Visensis subscripsit Concilio Bracarensi* II *Æra* DCX *anno Chr.* DLXXII, *et* Sunila *Toletano* III *Æra* DCXXVII, *an. Ch.* DLXXXIX. — b Honorius *in priori Vita dicitur.* — c *In priori Vita nihil de dispositione ecclesiæ, quam jam pridem ante primum iter resignarat, sed solum reversus dicitur* ut domui suæ disponeret. — d *Sunt hic tempora confusa, recte in aliis Actis ordinata.* — e *De baculo misso nil in priore Vita.*

Visenses Episcopi.

ALIA VITA

ex [a] Breviario Eborensi.

a

Venerabilis Theotonius primus Canonicorum monasterii sanctæ Crucis Conimbricensis Pater, de provincia Gallæcia civitate Tudensi oriundus, honestis parentibus, patre videlicet *b* Oveto et matre Eugenia natus est. Qui diligentissima parentum cura religiose educatus, et per ætatem spiritualibus litterarum studiis traditus, cum Cresconio Conimbricensi Episcopo, avunculo suo, et magistro prima adolescentia Conimbricam venit: ubi sub Tello Archidiacono Ecclesiasticum usum memoriter et plenarie didicit.

S. Theotonius Gallæcus,

b

B

sub Cresconio Ep. Conimbric. adolescit

c

2 Postea memorato Episcopo defuncto, in *c* Visensi Ecclesia receptus, et ad sacros Ordines gradatim promotus, in quoque gradu miram animi simplicitatem et miram humilitatem in ministrando præseferens, ad sacerdotium tandem pervenit, non se ipso impudenter ingerens, sed vocatus. Presbyter igitur ordinatus Presbyteri officium non segniter verbo adimplens et opere, spreto luxu et lenociniis pereuntis seculi, pro peccatis populi Deum exorabat, et placabiles hostias in altari conficiebat.

Sacerdos sancte vivit:

3 Non laude extollebatur, non divitiis tumebat, non paupertate deprimebatur: nam ad divina anhelantem nullus mundanarum rerum turbabat affectus. Numquam studuit curiositati, numquam voluptati servivit, numquam inhiavit ambitioni. Cavebat omnes suspiciones et quidquid probabiliter fingi poterat; atque ut longe fieret ab illicitis, a se nonnulla etiam licita abscindebat. Numquam cum feminis remotis arbitris collocutus est, vel privatam earum confessionem suscepit.

vitat omnem peccati suspicionem,

C

et cum feminis colloquia:

4 Cum itaque religiosus Christi Sacerdos ab omni specie mali abstineret, omne opus bonum ardentissime exequeretur; intantum sibi non solum Principes cunctosque cives, verum etiam provinciales omnes devinxerat, ut eum omnes magna prosequerentur benevolentia, magnaque observantia reverentur. Quorum devictus precibus, et præcipue Episcopi Conimbricensis jussu, cui eo tempore Visensis Ecclesia, post Hispaniæ clades in pristinam dignitatem nondum reformata, patebat, ipsius Ecclesiæ prioratum suscepit: quam non solum moribus et Dei cultu mirabiliter auxit, sed etiam ceteris ad ministerium et ornatum necessariis multisque possessionibus plurimum ampliavit.

ab omnibus honoratur:

D

Prior ecclesiæ Visensis creatur:

5 Sed cum honorem hunc sibi esse oneri existimaret, saluberrima fraude se expedire excogitavit. Nam Hierosolymam profectus, *d* Honorio Presbytero prioratum cessit. Unde rediens nullius precibus, nullis ipsius Honorii obsecrationibus perpelli potuit, ut iterum onus illud subiret. Sæpe etiam importunis Henrici Comitis et Reginæ Therasiæ uxoris ejus precibus efflagitatus, ut ipsius Ecclesiæ Episcopatum susciperet, numquam adsensum vel modicum præbuit.

d

eo relicto Hierosolymam abit: Episcopatum renuit;

6 Cum autem apud Portugalliæ Principes in tanta veneratione esset, numquam tamen illis aliquo modo blanditus est. Accidit quodam Sabbato, cum ad sacrificium peragendum in honorem beatæ Virginis, ex more sacerdotalibus vestimentis jam esset indutus; ut Regina Therasia, quæ intererat, illi per nuntium mitteret postulatum, ut cursim et breviter sacrificium celebraret. Vade, inquit Theotonius, et dic Reginæ, aliam in cœlo Reginam esse longe meliorem et nobiliorem cui mysteria paro tractim et competenti mora persolvenda. Ipsi autem in potestate esse, vel expectare, vel recedere.

rogante etiam Regina celerius non celebrat:

E

7 Post aliquot inde annos iterum Hierosolymam profectus est, jam clarus miraculis. Illius enim orationibus sævissima tempestas, navem inter Malæa saxa profligatura, sedata est. Et post reditum cum sanctorum locorum desiderio teneretur, et tertio proficisci cogitaret, ut illic tandem moreretur; præventus a viris aliquot religiosis, qui seculo renunciare volebant, in Conimbricensi suburbio ad balneas regias cœnobium sanctæ Crucis, collatis in id omnium facultatibus, construere cœpit: in quod cum *e* duodecim probatis viris ingressus, sub regula B. Augustini, brevi et numero Fratrum et regulari observantia insigne reddidit.

tempestatem precibus sedat,

cœnobium sanctæ Crucis cum aliis extruit:

e

8 Vixit in cœnobio annos triginta, miraculis illustris, sanitatum dono insignis, dæmonibus formidabilis, primo Portugalliæ Regi Alphonso et Reginæ Mafaldæ in tanta veneratione habitus, ut ad osculum manus precibus admissi Rex et Regina, genibus advolverentur.

miraculis clarus

F

9 Fama sanctitatis ejus cum etiam Galliam replesset, B. Bernardus illi baculum in signum amicitiæ dono misit. Gessit miranda, quæ angusti temporis brevitate comprehendi non possunt. Mortuus est *f* circiter octogenarius, cujus etiam transitum divina ostenta celebrem reddiderunt.

accipit a S. Bernardo baculum:

f

moritur octogenarius.

a *Est eadem Vita, sed paullulum abbreviata, ex Breviario Bracarensi edita a Sandovallio in Historia Tudensi.* — b Oveco *patre legitur in aliis Vitis.* — c *Brev. Bracar.* Visensi. — d *Sandovallius* Tiburium *legit, ut in altera Vita, falsus enim esse, qui Visensis dein Episcopus fuit. At prima Vita, uti et Indacus a Rosario, etiam* Honorium *habent.* — e *Ita etiam Brev. Bracar. At Vita prima* cum undecim, *quibus ipse* duodecimus *accessit.* — f *Brev. Bracar.* pene octogenarius: *de ætate ejus supra actum.*

XIX FEBRUARII.

SANCTI QUI XI KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Auxibius, Episcopus Soliorum in Cypro.

S. Gabinius Presbyter Martyr, Romæ.

S. Zambdas, vel Zabdas, Episcopus Hierosolymitanus.

S. Publius,
S. Julianus,
S. Marcellus,
S. Marubius,
S. Julianus,
S. Baraceus,
S. Tullius,
S. Lampasius,
S. Majulus,
S. Julius,
S. Paulus,
S. Maximilla,
Martyres in Africa.

S. Legontius, Episcopus Trevirensis in Belgica I.

S. Odranus Martyr, auriga S. Patricii in Hibernia.

Sancti Martyres in Palæstina, sub Alamundaro Saraceno.

S. Rabulas, Abbas in Oriente.

S. Conon, Presbyter monasterii Penthuclæ in Palæstina.

S. Mansuetus, Episcopus Mediolanensis in Italia.

S. Barbatus, Episcopus Beneventanus in Italia.

S. Beatus Presbyter, Valle-cava in Hispania.

B. Bonifacius, Episcopus Lausanensis, Cameræ juxta Bruxellam in Belgio.

B. Conradus eremita, Neti in Sicilia, et Placentiæ in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancta Witburga Virgo in Anglia, *memoratur hoc in die MS. Florario Sanctorum. Vitam ejus dedimus* III Februarii.

S. Raynaldus Episcopus Nucerinus *hoc die obiisse traditur apud Ughellum tomo* 1 *Italiæ sacræ, nisi error est librarii : nam ceteri eum statuunt, ubi et nos ejus Vitam dedimus,* IX Febr.

S. Maximus, S. Claudius, S. Præpedigua, Martyres apud Ostia Tiberina, *inscripti Martyrologio MS. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti. De iis actum supra die* XVIII Februarii.

S. Sabinus Martyr, *in quibusdam excusis et MSS. Kalendariis legitur, qui* Gabinius, *sive* Gabinus *est* Presbyter et Martyr, *de quo infra hoc die.*

B. Themistagoras Diaconus, frater S. Auxibii Episcopi, *laudatur a pietate in hujus Vita infra, et absolute* B. Themistagoras *appellatur. Nondum ejus nomen in Martyrologiis invenimus.*

B. Timo Diaconissa, uxor *ejusdem* B. Themistagoræ, *et* Beata *vocatur in S. Auxibii Vita, et* θαυμαστὴ καὶ ἐνάρετος, admirabilis et virtute prædita. *Nec hujus extat in sacris Tabulis nomen.*

Auxibius II Episcopus Soliorum in Cypro, *e loco, qui Sopotamius dicitur, ortus : S. Auxibii, cujus infra Vitam damus, discipulus,* vir admirabilis *prædicatur in hujus Vita,* sapientia et gratia proficiens, egregii Magistri insistens vestigiis, et ambulans in timore Dei in omnibus. *Nomen ejus nusquam in Ecclesiasticis Fastis reperimus. Idem fortassis, qui Magister, habitus, ideoque omissus.*

S. Theodorus Martyr frater S. Georgii, *inscriptus Martyrologio Adonis a Surio edito, sed a Rosweydo nostro, quod nomen in aliis MSS. non reperisset, in Appendicem rejectus. Habuimus et nos dein quatuor Codices MSS. in quibus verba illa non habentur. Ac primo quis ille sit S. Georgius frater ejus, tamquam eo notior, non liquet. An Martyr aliquis, an celebris Episcopus? Qualis XXI Februarii colitur* S. Georgius Episcopus Amastridos *in Paphlagonia, natus* patre Theodoro, *ut Menæa, aut* Theodosio, *ut Acta Græca habent. Sunt et alii ultra* XX *nobis modo noti* SS. Georgii, *ac plures quam quinquaginta* SS. Theodori, *suo tempore referendi, inter quos et hunc* S. Theodorum *locum ac certum natalem habere non dubitamus.*

S. Baithenus Episcopus *memoratur a Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ, diciturque* filius Cuanachi, *et* pronepos Nelli magni Regis Hiberniæ. *In Festilogio Gormani dicitur solum* Baithenus in Media. *Et Colganus in 2 Appendice ad Vitam S. Columbæ* Baithenum filium Cuanachi, *quem hic* Episcopum *facit, scribit fuisse* Abbatem, de Teghbaithin in Connacia, *et* scripsisse nonnulla de virtutibus et gestis S. Columbæ, cujus erat æqualis, quæ ab Odonello citantur. *Sed hic neque* Sanctum, *neque* Episcopum, *neque* Abbatem *appellat, sed* virum multis animæ et *corporis* dotibus ditatum, spectatæque sanctimoniæ laude celebrem.

S. Decentius Confessor *refertur a Greven Carthusiano, et auctore Florarii MS. a quo dicitur* Episcopus Confessor. *Plures* Decentii *fuerunt : ex quibus* Decentius Episcopus Legionensis in Hispania *interfuit Concilio Eliberitano Æra* CCCLXII, *sive anno Christi* CCCXXIV, *eodem fere tempore, quo Nicæna Synodus sub Constantino Magno est habita. Alius est* Decentius Episcopus Perusinus *in Umbria, cujus mentio habetur in Actis SS. Florentii, Juliani et sociorum Martyrum Perusinorum* I, *aut aliis* IV *Junii. Hunc* Decentium *Jacobillus* Sanctum *appellat, atque alia ejus Acta dedit* X *Februarii. Verum Cæsar Crispoltus in Perusia Augusta, Ughellus aliique, prorsus a simili titulo abstinent. Alius est* Bicentius, *seu* Dizantius, Episcopus Xantonensis in Gallia, *de quo Lectiones sacras, quæ aliquando solitæ fuere recitari, ex chartis Odonis Gyssæi nostri ad nos misit Petrus Possinus. Sed et Lectiones illæ magna indigent correctione, et dies ejus natalis hactenus nobis incognitus est, neque videtur* Decentius *is esse, qui ab aliis ad hunc diem relatus fuit. Inter Episcopos centum viginti quinque, qui contra Monothelitas interfuerunt Concilio Romano sub Agathone Papa anno* DCLXXX, *fuerunt* SS. Barbatus *et* Mansuetus, *qui* XIX *Februarii coluntur, ille Beneventanus, hic Mediolanensis Episcopus. Adfuit una huic Concilio Romano* Decentius Episcopus Foroflaminiensis in Umbria, *et cum aliis subscripsit Epistolæ Synodicæ*

ad

ad Constantinum Imperatorem, Heraclium et Tiberium Augustos, insertæ actioni quartæ Concilii Œcumenici sexti, sive Constantinopolitani tertii. Aliqua nobis suspicio est, de hoc Decentio *agi in supra citatis Fastis. Verum in silentio aliorum nihil audemus statuere, maxime cum urbs illa jam pridem destructa sit, quæ creditur inter Fulginium et Nuceriam ad Tinium, sive Tapinum, amnem exstitisse, ubi nunc vicus est, vulgo* Ponte Centesimo *dictus. Consule Cluverium lib. 2 Italiæ sacræ cap. 7.*

S. Maoldobhorchonus, Episcopus Kildariensis, obiit XIX Februarii anno DCCCIV. *Ita Colganus in v Append. ad Acta S. Brigidæ pag.* 629. *Inscriptus etiam Festilogio Gormani hoc die,* Moeldonorchon *dictus. Sed cum aliis in eodem Festilogio annotatis omittitur a Colgano, qua de caussa, ipse non indicat.*

Faroaldus, Dux Spoletinus in Umbria, II hujus nominis, *ac postea* monasterii S. Petri de Ferentillo monachus, *dicitur a Ludovico Jacobillo* sancte obiisse XIX Februarii anno DCCXXVIII, *ac Sanctis et Beatis Umbriæ ab eo annumeratur: qui asserit ad ejus sepulchrum dependere elogium metro antiquo. Eum, donec certiora venerationis monumenta dentur omittimus, uti et hactenus Ferrarius, Galesinius, Felicius aliique.*

Megingaudus, Episcopus Herbipolensis, Abbas Frislariensis, *inscriptus est MS. Kalendario Ordinis S. Benedicti, et* Sanctus *appellatus. Fuit successor S. Burchardi, et hoc agente facultateque a Carolo Magno et S. Lullo Archiepiscopo Moguntino impetrata, in Episcopum est a Clero populoque assumptus,* vir per omnia laudabilis, *uti in Vita S. Burchardi* XIV *Octobris legitur. Apud Bruschium de Episcopis Herbipolensibus, dicitur e* Comite Rottenburgio ad Tubaram factus monachus Frislariensis, sed a S. Burchardo evocatus, præfuisse Sedi Herbipolensi laudabiliter tribus annis, et anno Domini DCCXCIV resignasse Episcopatum, et collectis quibusdam discipulis, consensu et sumptibus Regis, cœnobium instituti Benedictini, quod Neostadium appellavit, construxisse, sacrarum litterarum aliaque liberalia studia summa cum laude inchoasse, primus loci ejus Abbas, mortuus anno DCCXCV, Herbipolim revectus, ac honorifice prope S. Burchardum terræ mandatus. *Similia leguntur apud Bucelinum par. 1 et 2 Germaniæ sacræ, Arnoldum Wionem lib. 2 Ligni vitæ cap. 44 aliosque, absque tamen titulo* Sancti aut Beati: *nedum ut in Breviario Herbipolensi, cujus varias editiones habemus, officio Ecclesiastico colatur.*

Nuadatus Episcopus *inscriptus est hoc die Fastis Hibernicis, teste Colgano, qui eum opinatur* Ardmachanum Archiepiscopum *circa annum* DCCCX *floruisse, ac de eo agi in Vita tripartita S. Patricii lib. 2 cap. 19 his verbis:* Mos ille transiit in consuetudinem et debitum, ut illi quotannis S. Colmaco vaccam deberent solvere, donec Nuadatus Abbas Ardmachanus eos ab hoc onere liberaverit. *ubi* Archiepiscopum *loco* Abbatis *intelligi debere contendit Colganus. Sed esto, inde necdum ut* Sanctum *coli probat. Auctor Vitæ tripartitæ, qui passim Sanctos alios enumerat, hic a simili titulo abstinet. Dein præter* Nuadatum *recensentur* XIX *Februarii* Fechinus, Moeldonorchon Episcopus Kildariensis, *ut supra dictum, et* filii Nemnalli; *quos omittit Colganus. Hinc difficile judicatu, quando velit Fastis istis fidem certam adhiberi.*

Columba Osoris, Abbatissa monasterii Arebensis, mortua est cum sororibus suis per manus cujusdam Mauri Almancoris: *ut legitur in quadam bulla donationis monachis Cisterciensibus monasterii S. Joannis de Tarouca, in diœcesi Lamecensi ad fluvium Durium factæ a quodam Domino Teudone, seu Tedone Fafir* IV *Aprilis anno* CIↃCXXIX. *Ob quæ verba dicta* Columba, Sancta, Virgo et Martyr *appellatur a Ludovico dos Anjos in Horto sanctarum et illustrium feminarum Lusitaniæ num 46. Eadem Hagiologio Lusitano ideo etiam adscripta est die* XIX *Februarii a Georgio Cardoso, diciturque* S. Columba propter confessionem fidei Christianæ et conservationem virgineæ puritatis cum suis occisa. *Verum unde ea sciri possunt, cum in charta donationis non leguntur, quæ ducentis annis facta est post tempora* Almancoris, *sive hic sit* Abderrhamen XVII *Rex Maurorum in Hispania, et* VIII *Cordubensis, qui et* Almancor *et* Alhagib *cognominatur, sive* Almancor *fuerit præcipuus aliquis Dux sub illo Rege. Consule Stephanum Garibaium tomo 4 Historiæ Hispanicæ lib. 37 cap. 9 et 10, aliosque scriptores Hispaniæ; et de monasterio S. Joannis de Tarouca Jongelingum in Notitia Abbatiarum Ordinis Cisterciensis in Lusitania, Angelum Manrique in Annal. Cister. ad an.* 1129 *cap. 3. aliosque.*

B. Fridericus Abbas in Monte S. Michaelis, singularis patientiæ vir *refertur hoc die ab Hugone Menardo. Adhuc nobis ignotus est.* ANIMADV. PAR. 12

B. Bodeca, seu Dudoco Episcopus Bathoniensis, *nominatur hic a Camerario in Menologio Scotorum, qui addit* alios alio die festum ejus ponere. Videndum esse Franciscum Godwinum, *et* Scoti Chronicon. *Hoc nondum nacti sumus, nec adhuc typis excusum. Apud Godwinum est* XIV *Episcopus* Wellensis *in Anglia,* Dudoca, nonnullis Bodeca, e Saxonia Germaniæ oriundus, aut, ut quibusdam placet, e Lotharingia. *Cui successere* XV *Giso, et* XVI *Joannes de Villula, qui sub Henrico* I *Rege Angliæ ex urbecula* Wellensi *Sedem Bathoniam transtulit, a quo tempore successores dicti* Wellenses *et* Bathonienses *Episcopi: quod Camerarius perperam ad decessores transfert. Sunt* Bathonia *et* Welles *in Comitatu Somersetensi, illa supra Bristoliam ad Avonam fluvium, altera non procul Glastonia in interiore tractu Comitatus. Sed quorsum Scotis attribuitur Bodeca, seu Dudoco, de cujus veneratione altum est silentium in Martyrologio Anglicano et aliis. Consecratus dicitur anno* CIↃXXXI, *sedisse annos* XXVII, *menses* VII, *dies* VII.

Petrus a Monticulo Ordinis Minorum *apud Sirolum, diœcesis Anconitanæ pagum in Piceno,* a vicinis populis ut Sanctus colitur et habetur, *ut scribit Gonzaga par. 2 in Conventu Siroli, qui est* XII *provinciæ Marchiæ: licet addat* miracula, *quæ plurima edidisse narratur,* debito testimonio carere. *Idem par. 1 inter* Beatos Ordinis *eum recenset, uti et Arturus a Monasterio hoc die in Franciscano Martyrologio. An ad eam appellationem connivere censeri possit Sedes Apostolica alii viderint.*

B. Elizabeth, monialis Ordinis Servorum, depositio Mantuæ. *Ferrarius in generali Catalogo, citato Chronico Ordinis Servorum, in quo Michael Florentinus eam solum* prudentissimam Virginem, miraculis et sanctitate fulgentem *appellat, nullo* Beatæ *aut* Sanctæ *titulo addito.*

Alvarus de Corduba Ordinis Prædicatorum, *et Confessarius Reginæ Catharinæ uxoris Henrici* III, *et dein Joannis* II, *Regum Castellæ et Legionis, inscriptus hoc die Hagiologio Lusitanico Cardosi, quia e Lusitania oriundus: asseritque, citato etiam Chronico Gonsalvi Avilæ, apud Sedem Apostolicam magna diligentia adlaborari, ut Sanctorum catalogo inscribatur: de cujus sanctis operibus interim legi possunt Ordinis Prædicatorum scriptores ab eo citati.*

S. Caius, S. Victor, S. Potamia, S. Corona, XX alii. — Martyres: *quorum tres priores Maurolycus* Romæ *adscribit, et* Coronam Virginem *appellat, uti et Felicius, qui huic alios* XX *adjungit.* Victor et Corona *referuntur etiam in Martyrol.*

Martyrol. MS. S. Cyriaci, sed cum Martyribus Afris, qui hoc die coluntur. De his omnibus agitur die sequenti in pluribus Martyrologiis. Ubi et nos S. Potamium *cum* SS. Nemesio et Didymo *in Cypro passum referemus, seorsim dein acturi de* SS. Victore, Corona et XX sociis, *die, ut diximus,* XX Febr.

At Caius Pontifex Romanus *hoc etiam die in MS. Trevirensi S. Martini inscriptus est, occasione fratris S. Gobinii, colitur* XXII Aprilis.

S. Julianus, S. Eunus, S. Macarius, S. Epimachus, S. Alexander, S. Metranus, S. Apollonia, S. Ammonaria, S. Cointa, X socii, — Martyres Alexandriæ sub Decio. *Ita Maurolycus et Felicius, qui eos Africæ tribuit. At MS. Ado Ecclesiæ Mortuorum.* Alexandriæ *memorat* pro Christo passionibus gloriose coronatos : sicut Beatus scribit Dionysius Alexandrinus Antistes in libro de Martyribus, *scilicet apud Eusebium lib.* 6 *Hist. Eccl. cap.* 34. *Plures de iis agunt* XX *Februarii : at variis diebus coluntur in Martyrol. Romano.* SS. Julianus et Eunus XXVII Febr.

S. Macarius VIII Decemb.

SS. Epimachus, Alexander et Ammonaria XII Decemb.

S. Metranus XXXI Januar.

S. Apollonia IX Februarii.

S. Cointha VIII Februarii.

Uldaricus Abbas Cæsareensis *refertur hoc die, et* Beatus *appellatur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, qui Bruschium, Miræum et Catalogum SS. et BB. Ordinis Cisterciensis citat. In hoc Catalogo apud Hugonem Menardum non reperitur nomen Udalrici. Miræus in Chronico Cisterc. agit de nobilissimo Cæsareensi cœnobio vulgo* Kaysershaim *et facta abbreviatione* Kayshaim *in Ducatu Neuburgensi anno* CIƆCXXXII *a Comitibus Lechsmundensibus extructo ; sed Udalrici non meminit. Bruschius ait* virum pium *fuisse,* ac religionis externæque disciplinæ studiosissimum. *Meminere ejus Martinus Crusius par.* 2 *Annalium Suevicorum lib.* 9. *cap.* 15, *Wiguleus Hundius aut Christophorus Gewoldus tomo* 2 *Metropolis Salisburgensis, ubi scribit obiisse* Uldaricum Abbatem *non hoc die, sed (quando, si quæ documenta suggerantur, edi poterunt)* XI Martii.

S. Eustachii Patriarchæ Ecclesiæ Contantinopolitanæ *nomen ita descriptum est* Martyrologio secundum morem Romanæ curiæ *a Bellino edito anno* 1498, *ac deinceps recuso. Eadem habentur apud Maurolycum, Canisium, Molanum, Galesinium, Felicium, Ferrarium : sed aliqui* Eustathium, *Galesinius* Eucharium *vocat. Molanus et Galesinius citant* Martyrologium Romanum, *scilicet a Bellino editum. Ferrarius vero allegat* tabulas Ecclesiæ Venetæ, quæ corpus habeat, *putatque* hunc diem Translationis esse, non natalis. *Canisius addit, fusius de eo agi* XVI *Julii, forsan ratus illum esse* S. Eustathium Archiepiscopum Antiochenum, *qui eo die colitur. Hic sub Constantio Imperatore Ariano ob Catholicæ fidei defensionem Trajanopolim Thraciæ urbem pulsus exilio est, quem Socrates lib.* 2 *hist. Eccl. cap.* 19 *ait* Constantinopoli in occulto delituisse, fideique consubstantialis fautores confirmasse. *Eum ad sua usque tempora conditum fuisse Trajanopoli scribit S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum. Et hic celebri admodum cultu honoratur a Græcis et* V *Junii, et* XXI *Februarii, a quo* XXI *ad* XIX *potuit transpositis characteribus numerorum facilis error committi. Ferrarius etiam, quasi alius forsan esset,* Constantinopoli, *ait,* S. Eustachii Episcopi. *Verum quia alii auctores* Patriarcham Constantinopolitanum *dictum* Eustachium *appellant ab Antiocheno illo alius statuendus videtur. Et duo fuerunt* Eustathii Patriarchæ Constantinopolitani. *sed seculo Christi undecimo. Nam teste Cedreno,* Sergio Indictione 2. mense Julio, anno mundi 6527, *Christi* 1019, mortuo, suffectus est Eustathius, Palatinæ ædis Presbyterorum Princeps. *Hic* mense Decembri Indict. 9, anno mundi 6534, *Christi* 1026, *subito correptus morbo decessit. Hujus esse doctissimos Commentarios in Homerum volunt plurimi, inter quos Marquardus Freherus in Chronologia præposita Juri Græco-Romano a Leunclavio illustrata. In eadem Chronologia* Eustathius II. *vel Eustratius, collocatur ad an.* 1081, *cui tertio Sedis anno successit Nicolaus III. Verum ne Græci quidem ullum horum inter Sanctos collocarunt, et unum orthodoxam fidem professi sint, vitamque inculpatam egerint, non liquet. Quare omnibus accurate perpensis arbitramur, agi de* S. Eutychio Patriarcha Constantinopolitano, *cujus Acta ab Eustathio discipulo scripta extant apud Lipomanum et Surium* VI *Aprilis. Alium Vitam breviorem habemus, cujus titulus hic est :* Vita S. Eusthachii Patriarchæ Constantinopolitani per D. Fabianum Cretentensem monachum Congregationis Casinensis, alias S. Justinæ, ex Græco in Latinum traducta. *In ea Vita semper* Eustachius, *numquam* Eutychius, *appellatur, diciturque* corpus ejus Venetias anno CIƆCXLVI translatum, *adservari* in fano Divi Georgii Majoris, in altari XXII Aprilis reconditum. *Ferrarius hoc die et* Eustachium *et* Eutychium *recenset ratus diversos esse, et utriusque Reliquias Venetiis asservari : ust* Eutychii, *quem etiam* Eustachium *appellari fatetur, asserit* XIX *Februarii celebrari* Inventionem corporis. *Quæ plenius examinanda erunt.* VI Aprilis.

Gero Abbas Coloniæ in monasterio Scotorum S. Pantaleonis, ut in passione S. Maurini habetur. *Ita Dempsterus in Menologio Scotico. In Actis S. Maurini* X *Junii dicitur solum* sanctæ memoriæ Gero, post datus Episcopus dignus Deo, *non vero* Abbas. *Gelenius lib.* 3 *Coloniæ Agrippinæ syntag.* 13 § 2 *enumerat viros claros monasterii S. Pantaleonis, et nonnullos Abbates* Beatos *appellat, nulla facta mentione* S. Geronis : *quem ait lib.* 1 *syntag.* 6 Saxonem *fuisse e* Ducibus Lusatiæ : *at lib.* 3 *syntag.* 1 § 8 *et in Fastis Agrippinensibus asserit in Metropolitana Ecclesia coli* XXVIII Junii.

S. Volmatius Abbas *memoratur hoc die a Felicio. Ignotus is nobis, nisi sit, quod remur,* S. Vulmarus, *qui in monasterio Silviaco agri Boloniensis aliisque Belgicæ II locis colitur, adscriptus etiam Martyrologio Romano* XX Julii.

S. Pantaleon Martyr *colitur hoc die in Ecclesia Burgensi in Hispania officio* IX *Lectionum, quæ in ejus Ecclesiæ Breviario habentur : ejusdem mentio fit in MS. Martyrologio Bruxellensi S. Gudilæ. Plurimos pridie de eo agere diximus, ac plenius dicemus, cum Acta ejus dabimus* XXVII Julii.

Dalmatii et sociorum *sacra memoria inscripta est Kalendario Coptico II, a Seldeno in libro de Synedriis veterum Hebræorum excuso. Forsan est* S. Dalmatius, *qui Archimandrita vixit Constantinopoli tempore Concilii Ephesini, et colitur cum* SS. Fausto et Isaacio III Augusti.

Dagæus Episcopus *memoratur hoc die a Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ, idque ob* domestica Martyrologia : *addit se habere* Vitam prodigiis plenam, *ac daturum die (quo examinari a nobis poterit)* XVIII Augusti.

S. Frontiniani Martyris Translationem Ablæ Juliæ *in Marchionatu Montisferratensi hoc die recoli tradit Ferrarius in Catalogo, ast diem ejus natalem esse* VI Sept.

S. Maximus

S. Maximus, S. Theodotus, S. Hesychius, S. Asclepiodota, | Martyres, *variis tormentis occisi, referuntur hoc die a Græcis in Menæis et apud Cytheræum, uti duo priores a Galesinio, Canisio, Ferrario : qui duo cum Asclepiodota iterum inscripti sunt Menæis, et Vitis Sanctorum Cytheræi* XVII *Septembris; et Menologio Græcorum* XVI *ejusdem mensis, ac Martyrologio Romano* XV *ejusdem, sed* Theodorus *et* Asclepiodotus *appellantur. Acta Græca hactenus desiderata nocti sumus, in quibus nulla fit* S. Hesichii *mentio, uti neque in Septembri apud alios, de quo tamen, nisi alius interea dies martyrii occurrat, agi etiam poterit dicto* XV Septembris.

S. Florentius Tungrensis et Trevirensis Episcopus *hoc die memoratur in MS. Carthusiæ Bruxellensis. De eo agemus* XVI Octobris.

S. Gallus Presbyter et Confessor in Alamannia. *Ita Martyrol. MS. monasterii Aquicinctini. Refertur etiam a Maurolyco, Felicio, et Wilfordo, at proximo die a quamplurimis; atque a nonnullis dicitur* discipulus S. Columbani Abbatis : *ejusque hæc esse* Translatio *scribitur in Florario SS. Dies ejus natalis celebratur* XVI Octobris.

S. Acca Episcopus Hagulstadensis in Anglia *hoc die inscriptus Martyrologio Anglicano a Joanne Wilsono quem secuti Ferrarius et Colganus. Obiit, ut Simeon Dunelmensis scribit in Historia Regum Anglor. ad an* 740, *die* XX Octobris.

S. Archippus, S. Philemon, S. Appia, | Apostoli, Martyres Colossis in Phrygia, *(quibus inscripsit S. Paulus epistolam ad Philemonem, iisque commendavit S. Onesimum, ut diximus* XVI *Februarii ad hujus Vitam) hoc die coluntur a Græcis in Menæis et apud Cytheræum. In Calendario Coptico MS. appellantur* Arsibus, Pbilemon et Alikia Martyres. *At Latinorum Martyrologiis inscripti sunt* S. Archippus XX Martii. SS. Philemon et Appia XXII Novemb.

S. Eugenius, S. Macarius, | Martyres sub Juliano Apostata. *Ita Græci hoc die : Latini* XX Decembris.

DE S. AUXIBIO
EPISCOPO SOLIORUM IN CYPRO,
Commentarius prævius.

J. B.

CIRCITER AN. CH. XIX FEB. S. Auxibii Soliorum Episcopi

Urbs est Cypri, haud longe ab eo promontorio, quod maxime ad Septemtriones vergens, Κρομμύου, sive Κρομμύων, Cepæ aut Ceparum appellatur, sita : quam Σόλους plerique cum Ptolemæo Strabo Σολοῦντα, Plinius lib. 5 cap 31 *Solas, alii Σολίαν, et Σολίαν πόλιν* civitatem Soliam *vocant. Ea ab Apostolicis temporibus Episcopali throno ornata est, religione Christi imbuta a* S. Auxibio *Romano, S. Joannis Marci discipulo, non Marci Evangelistæ, ut in Notis ad Martyrol. Baronius scripsit, Vitam a Lipomano editam secutus : quamquam ex ea satis perspicuum sit, qui* Apostolus et Evangelista *nuncupatur, S. Barnabæ consobrinum fuisse, et in prædicando Evangelio socium, cujus et in Actis Apostolorum et in S. Pauli ad Colossenses epistola, ac secunda ad Timotheum, mentio fit : quæ in S. Marcum Evangelistam, S. Petri discipulum atque Alexandrinum Episcopum, non quadrant.*

baptismus,

Ab illo ergo Marco, baptismo, confirmatione, sacerdotio, atque ordine Episcopali initiatus Auxibius *est, jussusque Solios fidei mysteria edocere : sed postea Pauli Apostoli auctoritate, ab S. Heraclide, ei urbi peculiariter Antistes datus.*

Episcopatus,

Vita Græce scripta

2 *Vitam ejus Græcam ex MS. codice Regis Christianissimi nacti sumus : quam Latinam fecit ut laborem*

C

ANIMADV. PAP. 13

nostrum sublevaret, vir eruditus, sed qui suum hic vulgari nomen vetuit. Verterat autem ex alio codice Gentianus Hervetus, subinde (ut jam innuimus) ab hac paullulum discrepantem : quam Aloisius Lipomanus, atque ex eo Surius, ediderunt. Auctor Solis habitasse videtur,

Solis,

Nam cap. 1 num. 1 de Solis loquens, ἐν ταύτῃ πόλει, *inquit,* in hac civitate, *et cap. 3 num. 16* ἀποσταλεὶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, missus in hanc urbem, *ac paullo ante :* τὸν ὑψηλὸν τοῦτον ἐγχειρίζεται θρόνον. Sublimis hic ei thronus creditus est. *Unde fortassis conjici potest, scriptorem quoque ipsum ejusdem urbis Episcopum fuisse. Metaphrastes certe non fuit, qui et Constantinopoli scripsit, et pleraque ex veteribus monumentis : hic autem se ea, quæ tradit, didicisse ait ab senioribus natu, quasque ex majorum traditione hausisse. Qua autem ætate scripserit, non ita manifestum est. Cum cap. 1 num. 4 ait Salaminam urbem, Constantiam dici, quod nomen ei primum videtur quarto Christi seculo obtigisse, satis declarat se non admodum propinquum Auxibii temporibus fuisse. Sed quis ille, quem ibidem citat,* Marcus *scriptor? Extant in Latinis codicibus S. Barnabæ acta, quorum scriptor se* Joannem Marcum, Barnabæ consobrinum, *vocat, et alia addit inepta, nimirum Ethnicis parentibus natum, Iconii baptizatum, quando eo cum Paulo Barnabas venit, aliaque minime cum Scripturis canonicis consentientia, ut suo loco ostendemus. Neque tamen in ea Vita nomen* Constantiæ *impositum Salamini narrat : nec potuit, cum serius longe id sit adepta, ut jam diximus. An alius forsan extitit seculis aliquot recentior* Marcus, *qui Barnabæ Acta aliorumque tradiderit litteris, postea ab imperito quopiam tributa Joanni Marco, fabulosis quibusdam assutis, recisis fortasse pluribus?*

quando?

ipsius S. Auxibii ætas,

3 *Ipsius* S. Auxibii *ætas ita colligi potest. Obiit grandis jam natu,* τὴν ἱερωσύνην τιμήσας ἐπὶ ἔτεσι πεντήκοντα, cum sacerdotium decorasset quinquaginta circiter annis. *Ii anni si numerentur ab eo tempore, quo primum a Marco est Episcopus consecratus, circa fortassis* LI *aut* LII *annum Christi, dicendum erit circiter* CII *aut* CIII *annum Christi decessisse* Auxibium : *sex annis serius, si quinquaginta in Solensi Cathedra sedit. Nam videtur S. Tychicus, a S. Paulo ad Colossenses Roma missus, anno Neronis quarto, cum adesset ei* Marcus consobrinus Barnabæ, *ut ipse scribit Paulus epistola ad eos data cap. 4 num. 10. Ad quid vero* Tychicum *Colossas misit?* Ut cognoscat, *inquit,* quæ circa vos sunt. *Jusserit tunc eum, lustrata Colossensi Ecclesia, atque aliis fortasse propinquioribus, in Cyprum trajicere. Nisi postea per* Epaphram, *qui adhuc illi aderat, ea miserit Tychico mandata.*

F

nomen in Martyrologiis 19 Febr.

4 *Inscriptum est* S. Auxibii *nomen Romani Martyrologii tabulis a Baronio his verbis :* Soliis *(in margine* Solis) S. Auxibii Ep. *De eodem Molanus in posteriori editione Auctarii ad Usuardum :* Item sancti et gloriosi admirabilium operum effectoris, Patris Auxibii, Archiepiscopi Soliensis, qui fuit discipulus sancti benedictique Apostoli et Evangelistæ Marci. *Quod ex Vita apud Lipomanum sumptum. Ex eadem Constantius Felicius et in Natalib. SS. Canonic. Constantinus Ghinius scripserunt,* S. Marci Evangelistæ discipulum fuisse : *illudque item perperam addidere, ab eodem* Solensium Episcopum ordinatum. *Episcopus est a Marco, sed non Evangelista, consecratus, sed nulli assignatus certæ Sedi, jussus tamen Solenses nostris mysteriis imbuere. Hoc cum feliciter processisset, tum demum ex Pauli auctoritate ab S. Heraclide declaratus ejus urbis Episcopus est.*

5 *De* S. Auxibio *adnotat ad Martyrol. Baronius,* de

A de eo agere Græcos in Menologio hoc die. *At quod illud est Menologium? In eo certe quod Jacobus Canisius edidit, non legitur* Auxibii *nomen. Sed in magnis Menæis, et Maximo Cytheræo ad* XVII *Februarii consignata est* memoria S. P. N. Auxibii. *et 17 Feb.*

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex Græco MS. Regis Galliæ.

CAPUT I.

S. Auxibii ortus, conversio, sacerdotium.

Volo vobis narrare admirabilem et præclaram vivendi rationem admirandi, et sancti Patris nostri, et Archiepiscopi Soliorum urbis, Auxibii. *b* Hic enim primus, tamquam sol splendidus *c* hac in civitate exortus est, illuminans sedentes in tenebris idololatriæ, radiis divinæ doctrinæ. Hic tamquam splendida lucerna in tenebroso loco, divino irrigatus oleo, in hac civitate luxit, donec Christus in ea habitantes illustravit, et lucifer exortus est in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim etsi rudis oratione et scientia, necessarium tamen existimavi, cum multæ sint et admiratione dignæ B. Auxibii virtutes, ut audivi et *d* edoctus sum a viris, qui ætate processerant, (sicut ait divina vox: B Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; seniores te, et dicent tibi) eas paucis exponere. Narrationem ergo, Deo adjuvante, incipiamus.

b c S. Auxibii Soliorum Apostoli, acta unde hauserit scriptor? d Deut. 32 7

2 Auxibius quidem prodiit ex magna Romanorum civitate: ejus vero parentes erant opulenti quidem, sed superstitione gentiles. Fuerunt autem eis duo filii, B. Auxibius et ejus frater Themistagoras. Beatus igitur Auxibius erat valde quidem urbanus, mitis vero sicut Moyses: mentem habebat castam et prudentem instar Beati Joseph: atque ut semel dicam, puer erat omni virtute ornatus, et ætate proficiens. Pater autem omni eum externa sapientia erudiit. Cum vero ætatis fuit legitimæ, voluerunt ei parentes uxorem conjungere. At ipse mentem habens divinam, perfectamque rationem, et vivendi modum cum virtute conjunctum, his contradicebat. Audierat enim de Christo, et Christianus fieri desiderabat. Quod cum audissent ejus parentes, ei succensebant: et pater quidem minis cogebat, mater vero blanditiis suadebat, ut id faceret.

fit Romæ natus, virtuti deditus, propensus in fidem, a nuptiis abhorrens,

3 Videns autem B. Auxibius talem illorum voluntatem pio suo proposito insidiari et obstare, Roma se subducere cogitavit. Ergo cum hoc firmiter statuisset, neque ulli quidquam dixisset; parentibus se subtraxit paucis post diebus: cumque in portum C descendisset, navem reperit ad partes Orientis vela facturam. Itaque relictis omnibus, modicaque ad se alendum accepta pecunia, navem conscendit. Cum autem Roma solvissent, post dies aliquot Rhodum pervenere: indeque in mare, quod *e* Pamphyliam alluit, trajicientes, Cyprum tenuerunt, et in pagum, qui Limne, id est *f* Palus, dicitur, appulsi sunt, quarto ab Solorum urbe lapide, divina B. Auxibium ad multarum salutem animarum ducente providentia. Nam egressus, Limnæ moratus est, quo se ex navigatione recrearet qua valde jactatus, et fatigatus fuerat.

domo profugit: e Rhodum navigat, hinc in Cyprum; f

4 Accidit autem, ut Barnabas Christi Apostolus *g* in secunda sua periodo, et orbis Christiani lustratione, veniret in Cyprum, postquam fuerat a Paulo, *h* adspectu, non corde, sejunctus. Is Marco secum assumpto Lapithum appulit, totamque continuo insulam obeuntes, Salaminem, quæ, ut ait *i* Marcus, *k* Constantia nunc dicitur, pervenerunt: cumque *l* Heraclidem insulæ Archiepiscopum invenissent, agnitum prædicandi Christi Evangelii rationem eum edocuere, Ecclesias, atque in eis ministros constituere, eumque complexi, in pace solverunt. Cum D autem Barnabas cursum consummasset, bonumque fidei certamen certasset, fuissetque martyrii corona Constantiæ redimitus: Marcum quoque ad necem scelerati Judæi perquirebant. At ille fugerat, his *m* Ledras usque insequentibus, inventoque spelæo, in illud ingressus, triduum ibi delituit: quo elapso inde recessu, factoque per montes itinere *n* Limnen attigit. Erant autem cum ipso *o* Timon et *p* Rhodon, qui in pagum abeuntes, ibi B. Auxibium, qui Roma recens advenerat, repererunt.

g h i k l

AUCTORE ANONYMO EX MS. GRÆCO. post S. Barnabæ martyrium, m Marco cum socius fugiente, n o p

5 Hic cum alter in alterum incidisset, Marcus Auxibium, Qua ex urbe oriundus esset, interrogavit. Auxibius vero, Ex magna, inquit, urbe Roma, propterea quod factus sim Christianus, huc veni. At Apostolus videns eum Christi teneri desiderio, fidelemque esse ac facundum, eumdem probe instructum, et veritatem ex Dei verbo edoctum, descendens ad fontem baptizavit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti: baptizato manus imponens, Spiritum sanctum ei contulit: cumque eumdem ordinasset Episcopum, et modum promulgandi Christi Evangelii edocuisset, ad *q* Soliorum urbem hisce mandatis et verbis instructum misit. Siquidem ea civitas est idolorum cultui dedita. Deinque nondum suscepit eloquia, sed in tenebris versatur idololatriæ: quod tibi dico, id tu præsta. Nullus modo Christianum esse te noverit, sed *r* ipsorum te superstitionem sectari simula: progressu vero temporis incipe occulte ipsis tamquam infantibus disserere, sermone eos tamquam lacte nutriens, donec perfecti facti, perfecti fiant alimenti participes. Cum hæc atque his plura Auxibio dixisset Apostolus, *s* eumdem complexus in pace *t* dimisit. Ac Marcus quidem navem nactus Ægyptiacam, ea conscensa Alexandriam navigatione pervenit: ubi Evangelistæ functus munere, quæ ad regnum Dei spectant edocuit.

ab hoc baptizatur, q et Episcopus ordinatur, ac Solos emittitur. E r s t

a *Titulus hic præfigitur in Lipomano*. Vita Sancti et gloriosi et admirabilium operum effectoris P. N. Auxibii, Archiepiscopi Solensis, qui discipulus sancti benedictique Apostoli et Evangelistæ Marci ex Simeone Metaphraste. *Brevior hic in nostro MS.* βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου πατρὸς ἡμῶν Αὐξιβίου ἀρχιεπισκόπου γεγονότος Σολίας ἐν τῇ τῶν Κυπρίων νήσῳ Vita et conversatio sancti et illustris Patris nostri Auxibii Archiepiscopi Soliensis in insula Cypro. — b *Additur in Lipomano*: qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autem hoc facere, propterea quod sit indigna vilis et abjecta oratio. — c *Hinc conjicimus supra, scriptorem Vitæ hujus Solensem fuisse.* — d *Ita in Græco*: ἐδιδάχθην παρ' ἀνδρῶν προβεβηκότων τῷ χρόνῳ. — e *Non recte vertit Hervetus*, mare quod est in Pamphylia. *Quodnam enim in Pamphylia mare est? Nisi forte sinus quidam, et ipse particularia sortitus nomina.* τὸ Παμφύλιον πέλαγος *Straboni et aliis dicitur, quod Pamphyliam alluit, et hic in Græco.* τὸ πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Παμφυλίαν. — f Ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Λίμνῃ. *Hervetus legit*, λιμένι *vertit enim*, in vico qui vocabatur Portus. *Paulo post* λιμένα *vocat, vel pagum ipsum vel tractum circumjectum* Διατριβὰ τοῦ Λιμνίτη. — g *Hervetus*, in secunda sua circuitione. *In apocryphis actis S. Barnabæ, bis dicitur Cyprum fidei proseminandæ caussa peragrasse, semel cum Paulo, iterum cum Joanne Marco. Et de hac in Cyprum cum Marco profectione agit S. Lucas in Act. Apostolorum cap.* 25 — h *Gr.* ὄψει προσώπου, οὐ καρδίας. — i *Gr.* Ἐν ἐν Λαπίθῳ. *Hervetus*, Lapethum *vocat, uti et Plinius lib.* 5 *cap.* 31 *Ptolemæus* Λάπιθος πόλις καὶ ποταμός, Lapithum urbem et fluvium. *Strabo* Λάπαθος; *et situm ita describit.* E regione Anemurii quod est Ciliciæ Asperæ promontorium, situm est Cypri promontorium quod Crommyi (τὸ τῶν Κρομμύου) *ut est Græce* dicitur... Inde si naviges ita ut ad dextram tibi sit insula, continens ad lævam, versus Orientem et Meridiem, cursus ad Clides rectus erit stadiorum DCC. In medio urbs est Lapathus cum navalibus et statione. — k *Quibusdam* Constantia. *Metropolis Cypri constituitur in omnibus Notitiis Ecclesiarum.* — l Heraclius *appellatur in Actis S. Barnabæ, diciturque a S. Paulo baptizatus, et Episcopus ordinatus. Colitur* 17 *Septemb. ut patet ex Menæis, ubi* Heraclides Tomasi in Cypro Archiepiscopus *nuncupatur.* — m *Hervetus* usque Ledron. *Gr.* ἕως Λέδρων. — n *Gr.* ἦλθεν ἐπὶ τῷ λιμένι. *Hervetus*, transit per Limnetem. — o *Colitur* S. Timon *a Latinis* 19 *Aprilis, a Græcis* 28 *Julii. Videtur enim is esse ille unus e* 7 *primis Diaconis, de quibus Act.* 6 *agitur. Ejus mentio fit in Actis S. Barnabæ.* — p Rhodonis *quoque mentio fit in iisdem S. Barnabæ Actis.* S. Rhodonem *dedimus* 3 *Januarii, aliumque* 26. *An alteruter is sit, qui hic memoratur, haud scio: neque enim illic ulla acta memorantur, sed nuda e Martyrologiis nomina.* — q *Ita in Græco.* ἀπόστειλε ἐν τῇ Σολίων πόλει. *Ita et Strabo,* ἐν δ' οἰκοῦντες Σόλιοι καλοῦνται, qui inhabitant, Soli appellantur. — r *Græce est* ὑποκρίθητι τὴν ἐκείνων θρησκείαν μετέρχεσθαι. *Quatenus ea licita sit dissimulatio lege apud Theologos.* — t *Addit Hervetus*, et Evangelista Marcus. *Deest in Græco, et patet ex cap. seq. hunc non fuisse Evangelistam, licet, ut ille, dicatur in Ægypto quoque prædicasse, postea rursus S. Paulo adhæsisse.* — t *Græce*, ἀπῆλθε, *verti etiam potest*, discessit.

Mare Pamphylium. Limne vicus: F Lapithus urbs S. Heraclides, Ep. S. Timon. S. Rhodon

CAPUT II

A

AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO.

CAPUT II.
S. Auxibii Episcopatus, prædicatio.

Ex Limnete autem profectus B. Auxibius percunctandoque iter faciens, Solos pervenit. Erat vero vicinum portis civitatis, qua parte occasum spectat, templum Jovis Dei nomen mentientis : in quo flamen dialis habitabat. Illac autem transeuntem B. Auxibium conspicatus Jovis sacerdos, tamquam peregrinum domi suæ excepit sane perbenigne, eique mensam apposuit. Mansit igitur apud eum totam illam diem, postera vero, Unde, et cujus gratia eo venisset, sciscitatus est sacrificulus. At Auxibius, Romanus sum, inquit, coactusque in Palæstinam vela facere, in Limnete exscensionem feci : et percunctando edoctus gratam esse urbis hujus habitationem, huc me contuli, in eaque jucunde admodum habito. Verum si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donec locum, ubi habitem, reperiam. Hic ille, Mane, inquit, sanus et incolumis. Mansit igitur eo loco qui Jovis nuncupatur, multo tempore, non significans se Christianum esse, quin potius fingens ipsorum se superstitionem sectari, itaque secum ipse disserens : Si enim diabolus transfigurat se in Angelum lucis, ut eos, qui ipsi credunt, ad se pertrahat, et orationis blanditiis copiaque verborum a luce ad tenebras transferat, ut et ipsius ministri factitant; quanto magis debemus ipsi nos transfigurare in homines iisdem obnoxios affectibus, ut eos a potestate tenebrarum, et diaboli abducamus, et in admirabile lumen agnitionis Domini nostri Jesu Christi filii Dei transferamus ?

S. Auxibius divertit ad sacerdotem Jovis.

sapienter fidem dissimulans :

B

7 Hæc secum ipse cogitans et faciens Dei famulus Auxibius prædicto in loco mansit. Paucis autem diebus evolutis, flaminem hisce verbis compellavit : Est quod dicam tibi, Frater. Age, dic, inquit ille. At Auxibius, Quid est, ait, cur Deos colatis, qui lapides, et ligna sunt ? Os enim habentes non loquuntur, oculos habentes non vident, et aures habentes non audiunt, neque oblatum sibi, sacrificium olfaciunt. Quem vero colunt Christiani, is demum, ut ab iis accepi, verus est Deus : atque, ut audio, virtutes multas operatus est. Hæc sacerdos cum audisset, Auxibii verbis compunctus est, nec idolis sacrificabat amplius : sed deinceps a B. Auxibio instruebatur. Hac ratione ad multum tempus se gessit, urbem occulte ingrediens, et secreto docens, ac rursus recedens, et exiens extra civitatem, in prædicto Jovis loco manebat.

eum convertit

et alios :

C

8 Dum ergo eo in loco versaretur, Alexandriæ Marcus Apostolus Christi evangelium prædicabat : qui, postquam fidem et baptismum multi suscepere, Paulum Apostolum perquisiturus exiit, repertumque adoravit, et a Paulo magna vicissim lætitia exceptus est. Exposuit porro Marcus quæ Barnabæ evenissent, et quomodo Salamine bonum martyrii certamen confecisset. Quod autem vero Marcum Paulus exceperit, ipsemet ad Colossenses scribens testatur : Salutat vos Marcus consobrinus Barnabæ. Iterumque ad Timotheum : Marcum assumens duc tecum : est enim mihi utilis ad ministerium. Mansit igitur Marcus cum Paulo usque ad ejus obitum. Cum vero accepisset Paulus Barnabam e vita migrasse, nullumque in Cypro esse Apostolum, qui doceret et Christum annuntiaret; id reputans, Epaphram et Tychicum, aliosque nonnullos in Cyprum misit ad Heraclidem insulæ Archiepiscopum, eidem scribens, ut *a* Epaphram Paphi, *b* Tychicum Neapoli Episcopum constitueret. In urbibus vero aliis alios colloca. Sed et in urbem, inquit, Solorum descende, in eaque virum Romanum, Auxibium nomine, perquire, eumque Solis constitue Episcopum. At vide ne ad eum ordinandum ei manus imponas : est enim jam insignitus sacerdotio, a Marco ordinatus.

Marco ad S. Paulum reverso,
Col. 4. 10
2 Tim. 4. 11

a b

o jubente

D

9 Litteris, quas Apostoli miserant, acceptis, et perlectis, extemplo B. Heraclides nihil cunctatus, id quod jubebatur præstitit : cumque Solos ingressus B. Auxibium investigaret, indicatum est ipsi, ecquo is in loco habitaret. Urbe igitur egressus in locum Dios, sive Jovis, dictum, illum ibi reperit, et post mutuam salutationem et complexum, hisce B. Heraclides verbis usus est : Fili Auxibi, ad te a Christi Apostolis missus sum. Quousque hoc in loco delitescis, nec te ipse ostendis ? Quamdiu abscondis lucernam sub modio, ac non potius ponis super candelabrum *c* Salvatoris, ut luceat iis qui hac in urbe sunt ? Age sis in posterum, et eos qui in idololatriæ tenebris versantur, illumina. Agedum, esto deinceps præco veritatis. Quousque pecuniam abscondes, quam a domino tuo accepisti ? Septuplo illam lucro cumula. Contende tu quoque audire, Euge serve bone et fidelis : in modico fidelis esto, supra multa te constituam. Num sacram audiisti Scripturam dicentem, Quod qui seminant in lacrymis, in exultatione metent ? Semina præsenti hac hyeme, ut in exultatione et cum pace metas. Ne timeas eos qui occidunt corpus, sed eum qui potest animam, et corpus perdere in gehenna. Ipse enim dixit : Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Et rursus : Quando tradent vos Ducibus et Regibus, ne sitis solliciti, quomodo aut quid loquamini : sanctus enim Spiritus docebit vos quæ loqui oportet.

perquisitus ab Heraclide,

c

animatur, et Solensis Episcopus constituitur :

Psal. 125. 5

E

Matt. 10. 16
Ibid. 19

10 His dictis Sanctus Heraclides adjuncto sibi sancto Patre Auxibio civitatem ingressus est, ut facta oratione, ecclesiæ formam, *d* ambitu quidem parvam, sed Christi gratia magnam, in terra delineavit : eoque totum canonem Ecclesiasticum, ut ab Apostolis ipse didicerat, edocto, Numinique commendato, post osculum ei impressum, in suam se civitatem recepit. Christi vero servus Auxibius nihil moratus, ecclesiam continuo cœpit extruere : quam cum consecrasset, ingressus, seque prono in pavimentum vultu abjiciens, clamare, et cum lacrymis cœpit dicere : Domine Deus omnipotens, qui fecisti cœlum et terram, mare, et omnia quæ in eo sunt, qui pulverem de terra accipiens finxisti hominem, eumque imagine tua decorasti, invidia vero diaboli deceptum, et morti addictum, o pie, non es aversatus in finem : sed unigenitum nobis Filium pro humani generis salute misisti. Domine Jesu Christe, qui hac in cruce veneranda de principatibus et potestatibus tenebrarum triumphasti; qui sanctis tuis Apostolis dedisti virtutem ex alto et potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et supra omnem potestatem inimici; me quoque corrobora tuum famulum, et da mihi ut libere et intrepide prædicem verbum tuum. Immitte, Domine, in cor tui hujus populi timorem tui : illustra eos tua gratia, ut a dæmonis errore conversi, cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. Fac, Domine, ut sanctus tuus Spiritus inhabitet in hac sancta domo, quæ in sancto tuo nomine extructa est. Stabili eam, ita ut usque ad consummationem seculi in fide tua sit immobilis. Tu enim dixisti, Domine : Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Converte, Domine, gregem tuum errantem ad hoc tuum sanctum ovile. Pastor bone, qui animam tuam posuisti pro ovibus tuis, extende dexteram tuam omnipotentem, et brachium tuum excelsum, terribile, invisibile : et venerandæ tuæ Crucis baculo, lupum sanguivorum a grege tuo abige, Domine : errantes congrega, ut fiat unum ovile et unus pastor. Aperi etiam mihi ostium verbi per misericordiam tuam, dum extendo manum meam ad signa et prodigia

d

templum ædificat, et dedicat :

orat pro populo,

F

Matth. 16. 18

atque miracula faciat.

A prodigia per nomen unigeniti tui filii Jesu Christi Domini nostri : cum quo tibi gloria, honor, imperium, cum sancto et immortali tuo Spiritu, nunc et semper, et in secula seculorum. Amen.

S. Epaphras. *S. Tychicus.* *Neapolis Cypri urbs*

a *Colitur* S. Epaphras 19 *Julii, ut videre est in Martyrol. Rom. ubi tamen Colossis fuisse Episcopus dicitur, hic Paphi. Nisi forte alterutrum locum solum ad tempus rexerit.* — b S. Tychicus *a Latinis* 29 *April. colitur, a Græcis* 8 *Decembris. In Martyrol. Rom. dicitur Paphi Episcopus fuisse, hic Neapoli in Cypro. In Notitia triplici Ecclesiarum Episcopatuum Cypri a Carolo de S. Paulo edita, nulla* Neapolis *est. Egimus tamen* 23 *Januarii* § 2 *ad Vitam S. Joannis Eleemonis de Leontio Neapoleos in Cypro Episcopo. Nam quod quidam ibidem citati scribunt Constantiæ Episcopum fuisse (sic fortassis appellatam rati, quod olim Salamis fuerit, sed post excidium reparata, Neapolis, quasi nova civitas, ab aliquibus, ab aliis Constantia dicta) ibidem refutat Constantinus Constantiæ ipsius Episcopus, qui Leontium ait* in una urbium *Cypri Episcopum fuisse; diversam a Constantia indicans.* — c *Græce,* τοῦ σωτηρίου. *Hervetus, habet* Crucis. — d *Hervetus,* pondere.

CAPUT III.

S. Auxibii miracula, templum ab eo ædificatum.

Hac autem oratione peracta, e solo surgens in publicum urbis locum se contulit, cœpitque docere regnum Dei. Cumque magna ad eum turba confluxisset, hæc B. Auxibius elocutus est : Viri fratres et patres, audite me, et credite in Dominum nostrum Jesum Christum, quem ego vobis annuntio : ipse enim omnium in ipsum credentium salvator est. Admittite lucem cognitionis, in altum mentis vestræ oculos erigite, a majoribus tradita vitæ ratione abstinete, B verumque Deum agnoscite, conditorem omnium, qui potest animas vestras servare. Hæc docens, publiceque prædicans, multis ut stultum illum de idolis errorem abjicerent, et in Dominum nostrum Jesum Christum crederent, præstanti sua instructione persuasit. Data vero ei etiam est a Deo gratia infirmos curandi, spiritusque expellendi. In dies autem adjungebatur credentium Domino multitudo, et baptizabantur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, confitentes peccata sua. Quicumque vero habebant infirmos, afferebant eos ad B. Auxibium, qui manus eis imponens sanabat eos in nomine Domini nostri Jesu Christi. Quod cum universa circumjectæ regionis plebs rustica didicisset, ad urbem ægros secum asportans veniebat : qui omnes invocatione intemeratæ vivificæque Trinitatis curati, baptismo credentes instrabantur.

S. Auxibius palam prædicans, multos convertit : *facit miracula :*

12 Erat autem *a* e loco qui Solopotamius dicitur, vir quidam, Auxibius nomine. Is cum de B. Auxibio, ejusque doctrina, ac viri virtute inaudisset, eum convenit, seque ad ejus pedes abjecit, his eum verbis rogans : Pater, impertire mihi signaculum Christi. C Hic sanctus Antistes aliqua e Scripturis sanctis depromens, illum quæ spectant ad Patrem et Filium et Spiritum sanctum edocuit, atque in nomine consubstantialis Trinitatis baptizavit. Mansit autem ille e Solopotamia Auxibius toto vitæ suæ tempore cum beato Patre Auxibio, eoque magistro utebatur. Porro et ipse in virum admirabilem evasit, proficiens in Dei sapientia et gratia, egregii magistri insistens vestigiis, et ambulans in timore Dei in omnibus.

Auxibium Solopotamiensem baptizat :

13 Quadam vero die meditandi gratia extra civitatem orientem versus progressus est sancti viri discipulus Auxibius, in locum qui *b* a salsamentis Tarichodes dicitur : cumque venisset ad quamdam arborem, sub ejus umbra sedit, et procumbens obdormiit. Et ecce ibi formicarum multitudo caput ejus coronæ instar cingere. Quod cum superveniens B. Auxibius spectasset, demiratus est, et quæ viderat, in corde suo seposuit. Formicarum enim genus ignavorum mentes ad bonorum operum studium excitandas esse significabat, ut ait Salomon : Vade ad formicam, o piger, et æmulare vias illius. Corona vero sacerdotii dignitatem præmonstrabat : erat quippe discipulus in throno præclari magistri sessu-

ex corona formicarum futurum Episcopum cognoscit *Prov. 6, 6*

rus. Eo itaque excitato, ambo in ecclesiam se conferunt : fuitque deinceps subjectus magistro discipulus, eique in omnibus serviens, ac velut probus famulus hero proprio ministrans. Beatus vero Auxibius noctes atque dies orare non cessabat pro salute et conversione populi, docebatque assidue. Et quidem grex Domini crescebat et multiplicabatur in dies, inimici vero in dies minuebatur. D

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

14 Post hæc fama permotus S. Auxibii frater Themistagoras Solos pervenit, una cum conjuge B. Timo : quæ ipsa quoque erat et admiratione digna, et virtute prædita. Hi cum in ecclesiam se contulissent, complexu se invicem salutarunt : ex eaque amborum congressione magna lætitia provenit. Et fuere deinceps in ædibus Episcopi, ubi a Pontifice erudiebantur : suntque baptismo ab eodem initiati in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Ordinavit autem beatum Themistagoram Ecclesiæ Diaconum S. Auxibius, uxoremque ejus inibi similiter Diaconissam : nam ex quo sacrum baptisma suscepere, *c* se ipsi a peccandi occasione sejunxerunt, et ambo deinceps fratrum instar erant ad statum perturbationis expertem progressi.

Themistagorum cum uxore baptizat : c

15 Cum ergo in urbem Solos Dei se gratia infudisset, atque omnes fere crederent in Dominum nostrum Jesum Christum per instructionem sancti Patris nostri, cooperante Spiritu sancto ; perpendens secum ipse, minorem esse ecclesiam, quam quæ venientes caperet, templum majus Dei nomini extruere cogitavit, positisque humi genibus, Deo, ut manum secum admoveret, supplicavit. Erectus deinde in pedes, fusisque denuo precibus, formam sanctæ ecclesiæ descripsit, Deo bene favente, eodemque annuente, magnam hanc, et admirabilem, sanctamque ac Catholicam ecclesiam excitavit, eamque omnibus ornamentis tamquam sponso Jesu Christo Deo nostro instruxit. O præclarum pastorem et magistrum, Christi gregem egregie pascentem ! o splendidum luminare in errorum caligine sedentes illustrans ! o peritum medicum, qui a dæmone sauciatos sanctæ Trinitatis invocatione sanat ! Neque enim corporis dumtaxat ægritudines, sed etiam secreta animi vulnera curavit per Spiritum sanctum, purgans videlicet ea ratione, et deprimens omnem altitudinem elevantem se contra scientiam Dei : Paulum imitatus, qui omnibus omnia factus est, ut omnes salvaret, quotidie moriens propter Christum, qui pro ipso mortuus erat, et resurrexerat. E

novum templum majus ædificat :

16 Beatus hic vir *d* Eliæ cursum sistens, virginitatem coluit : quam auxit oratione et jejunio, fide vero confirmatus, spe duce eam caritate consummavit. Hanc dilexit Auxibius : hanc ornavit, ab eaque ornatus est, et laborum fructus in præsenti vita collegit. Cum enim sacerdotium honorasset, sublimis hic ei thronus creditus est : tamquam famulus et Dei cultor indutus est podere, sive talari tunica, caputque ejus corona decoris ornatum est. Sponsa ei virgo, nempe Ecclesia, committitur : ipseque per gratiam sponsus ejus appellatur : cumque in Spiritu sancto seminaverit, ex spiritu metit vitam æternam. Quis igitur non miretur et laudet generosum Christi athletam, quomodo solus pugnarit, viceritque inimicum, atque ex ejus manibus magnam prædam eripuerit? Omnes enim sibi mancipatos habebat inimicus. Nam ingrediens civitatem vir sanctus, Christianum secum habuit neminem : et omnes per Christi gratiam effecit Christianos. Quemadmodum enim dux exercitus a Rege adversus rebellem ipsi civitatem missus, primum quidem præmittit speculatores, deinde extra urbem castra collocat, omnes ejus aditus explorans, donec eam capiat, Regique subjiciat ; ita fecit B. Auxibius. Missus enim in hanc urbem a cœlesti Rege ad bellum hosti inferendum, non

virginitate fulgens. d F *omnes Solenses convertit* *magna industria*

 palam,

A palam, neque aperte civitatem primum ingressus est, sed tamquam explorator, intus quidem Christum habens, extra vero gentilium habitum præferens, eorumque simulacra intuens, rursus extra civitatem secedebat. Id autem fecit non modico tempore, et, quod est admirabilius, in ipso hostis, nimirum Jovis, templo habitans, inde primum auspicatus est victoriam. Nam et Jovis flaminem catechesi initiatum baptismo latenter tinxit, et idolorum delubrum evertit : tuncque demum libere deinceps ingressus civitatem, tamquam fortis miles, sublatis in cœlum manibus seipsum venerandæ Crucis figuram exhibens, instar magni Moysis spiritualem Amalec, diabolum nempe, fudit, eosque qui sub ejus potestate tenebantur vindicavit, atque in libertatem asseruit, traducens eos a tenebris in admirabile lumen agnitionis Filii Dei ac cœlesti Regi subjiciens.

auctore anonymo, ex ms. græco.

et fortitudine :

a *Græce* ὑπὸ χωρίου Σολοποταμίου εἴτε σαλουρίτου. *Paulo post,* ὁ ὑπὸ Σολοποταμίας, *Hervetus vertit,* ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius *ac postea :* hic Auxibius e Solopotamio. — b *Hervetus,* ad locum, qui vocatur Taricha. *Græce,* ἐπὶ τὸν καλούμενον ταριχώδου ἔπι τάριχος salsamentum. — c *Græce* ἐχώρησαν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. *Credo dictum de matrimonio. Locum quoque interpretatus Hervetus* se a se invicem separant ex consensu, propter regnum cælorum, et ambo de cetero tanquam fratres processerant ad impatibilitatem. — d *In Græco est,* τὸν δρόμον Ἠλίου στέφων. *Hervetus vertit* virginitatem excrevit a tenera ætate,
B Eliæ cursum persequens. *Ubi autem* στέφων persequi *significat, ut* στέφος *sit* persequens? *An ad Elisæum respicit qui clamavit* Currus Israel *etc., currum Eliæ videtur ad tempus stetisse? Num forte* Ἡλίου *legendum, id est,* Solis, *ut Jonæ comparetur Auxibius?*

CAPUT IV.

S. Auxibii mors, sepultura, miracula.

Rebus itaque cunctis bene gestis, cum præconis veritatis munus sustinuisset, et sacerdotium quinquaginta plus minusve annis decorasset, compluribus Christiana fide illustratis, tandem ad vitæ finem pervenit, universoque ac venerabili Clericorum convocato collegio, sic eos affatus est : Patres, ac fratres, et filii desiderati, inclinate aurem vestram in verba oris mei ; ecce ego vado ad Patrem meum per viam universæ terræ. Filii attendite vobis : state firmi in fide, et nemo vos seducat inanibus verbis. Vos scitis, quantas tribulationes hac in urbe sustinui, nocte dieque orans Deum, ut aperiret mihi ostium verbi ad manifestandum libere mysterium Dei. Nec despexit me qui non mentitur Deus, sed manum mihi porrexit. Et nunc, Fratres, commendo vos Deo, et verbo gratiæ ejus, quod potest ædificare, et dare hæreditatem in sanctificatis omnibus. State
C igitur, et retinete traditiones, quas a me accepistis. Et quem elegit Deus Sacerdotem, ex vobis est, et vobiscum manet, et per ipsum vos curat.

Post 50 annos Episcopatus, moriturus

suos monet ;

successorem designat,

18 Atque hæc et his plura elocutus, S. Auxibius discipulum suum apprehendens, osculatus est, et, Te, inquit, elegit Deus Sacerdotem : tu pasces gregem Christi, quem proprio sanguine acquisivit. Singulos deinde complexus est : ac dio demum tertia totam illam regionem fama pervagata est, quod Pater eorum Auxibius esset e vita migraturus, omnesque in ecclesia non sine fletu et planctu convenere : quos ille omnes amplexatus, in pace Domino spiritum tradidit.

magno omnium luctu moritur :

19 Viri autem pii acceptas perbeati Pontificis reliquias deposuerunt in sepulcro, quod ipse sibi ante D paraverat, addita loculo hac epigraphe exterius : Adjuro vos per sanctum corpus et sanguinem Christi et Dei, ut hanc nemo arcam aperiat, donec consummatus sit frater meus Themistagoras.

sepelitur :

20 Post depositas viri sancti reliquias, continuo illapsa in eas Dei gratia, curationum fontes aperuit. Illa enim hora multi a variis morbis, et immundis spiritibus curati sunt. Quod cum audivissent accolæ, gratiam, inquam, curationum, quæ ad sancti Patris reliquias fiebant, magno ad urbem studio veniebant, easque exosculati per Dei gratiam sanabantur.

multos e tumulo sanat :

21 Cum ipsi autem Paphii accepissent multos nuper sacrorum Antistitem Auxibium sanari, viri numero quadraginta, a spiritibus immundis turbati, uno agmine Papho profecti Solos via recta incedentes veniebant : cumque ad locum decimoquinto ab urbe lapide situm pervenissent, occurrit ipsis S. Auxibius, cumque ab eis dæmones exegisset, omnes per gratiam Dei sibi datam sanavit. Viri autem cum sensissent curationem, quodque obumbratione Auxibii essent ab immundis spiritibus mundati, venerunt Solos, et quæcumque sibi in via evenerant, exposuerunt. Quibus auditis Deum omnes laudavere, qui dedit potestatem talem servo suo. E Illi porro eo progressi, ubi sacræ jacebant reliquiæ, seipsi ante sepulcrum in faciem abjicientes adorarunt, Deoque qui famulum suum gloria affecerat, hymnis in gratiarum actionem fusis, in suam se civitatem receperunt. Unde Paphii S. Auxibii memoriam in hunc diem celebrant.

etiam in via iis apparens.

22 Videns vero B. Themistagoras, quæ in loco, ubi jacent viri sancti reliquiæ, fiebant miracula; quodque perennis instar fontis, sanctum ejus monumentum et loculus scateret, seipsum judicans indignum, qui cum B. Auxibio in sepulchro condere-tur, sanctæ Ecclesiæ Clericos in hæc verba adjuravit : Post obitum meum nemo mei gratia S. Auxibii sepulcrum aperire audeat. Quare in hunc diem clausum mansit, et Christi, qui ipsum glorificavit, signo obsignatum. O felicem capsam, in qua jacet thesaurus, qui non potest eripi ! ex qua juges curationum fontes prosiliunt ! O sanctum tumulum, qui fidelem populum congerit ad honorem et gloriam Dei, memoriam pretiosarum, quæ in eo continentur, reliquiarum, gloriam Dei, qui ipsas illustres reddidit. O patrem, pastorem, magistrum et medicum Christi, cujus memoria cum laudibus in æternum conjungetur ! O civitas Soliorum, qualem habes pro- F pugnatorem, et thesaurum, qui consumi nequit, in te depositum, luminare quod extingui non potest, sole splendidius ? Sol enim nubibus et nocte persæpe obtegitur : Beati vero Auxibii luminare, lucem habet quæ neque interdiu neque noctu deficit, degentes in tenebris illustrans, exhilarans universam civitatem, et infirmos sanans per Jesum Christum, qui Sanctis suis gloriam impertiit. Ego vero quousque ? quibus sanctum laudibus afficiam ? Quicquid enim dixero, sanctum Patrem pro meritis laudare non valebo. Hic igitur finiam orationem glorificans Patrem et Filium et Spiritum sanctum, cui gloria in secula seculorum Amen.

Frater vetat tumulum aperiri :

nec adhuc apertus :

semper clarus miraculis.

G. H.

DE S. GABINIO PRESB. MART. ROMÆ.

An. CCXCVI. XIX Febr. S. Gabinii genus, doctrina,

Inclytæ Virginis ac Martyris Susannæ pater Gabinius fuit, frater S. Caii Papæ, Diocletiani Imp. consanguineus, ac sub eo martyrii lauream adeptus. Erat porro humanis divinisque litteris egregie cultus, quas et filiam perdocuit : sed præcipue eam ad pietatem, virginitatis amorem, ceterarumque studium virtutum informavit. Ipse quoque libros Tractatuum contra Paganos composuisse traditur : qui tamen si absoluti ab eo fuere, postea interciderunt. Post conjugis obitum Presbyter erat ordinatus. Claudium, Maximum, Præpedignam, Alexandrum, Cutiam, item ipse et Susanna filia, atque Caius frater, religionis Christianæ mysteria edocuere, uti narratum est XVIII Februarii ex Actis S. Susannæ. Eæque alia de S. Ga- *acta.*

binio

A binio *extare arbitror, quam quæ illic habentur : neque hic repetere ea opus est. In MSS. breviter quæ ad illum pertinent enarrantur. Joannes Tamaius Salazar Sanctis Hispanis* Gabinium *annumerat, ex Sereno nescio qua ortum, Philippi Imp. filia, origine (ut asserit) Hispania. Probat ea natum, quod S. Susanna V. uspiam* neptis *vocetur S. Serenæ Augustæ. Non id inde sequitur.*

nomen in Martyrologiis 19 Febr.

2 *Ejus anniversaria memoria in Martyrologiis consignata* XIX *Februarii. Et ab Usuardo quidem his verbis :* Romæ natalis S. Gabinii Presbyteri et Martyris, qui a Diocletiano diu in custodia vinculis afflictus, pretiosa morte cœli gaudia comparavit. *Post* Martyris, *interjicit Martyrol. Romanum :* fratris B. Caii Papæ. *Beda, Notkerus aliique :* patris beatissimæ Suzannæ. *Quædam Martyrologia* Gabinum *cum Romano appellant, plura* Gavinium, *quædam MSS. et excusa* Savinum : quod librariorum erratum est. MSS. *cœnobiorum Marchianensis, Aquiscinctini, S. Martini Treviris,* XVIII *Februarii ejus natalem statuunt. Vetus quoddam Martyrologium pro Presbytero* Episcopum *facit.*

et 18

annus mortis

3 *MS. Florarium ejus martyrium contigisse ait* anno salutis CCLXXXVII. *Ostendimus* XVIII *Februarii,* B *cum S. Caius post S. Susannæ necem, in ejus ædibus sacra agere non exiguo tempore sit solitus, qui deinde* D *latere in cryptis coactus, anno tandem* CCXCVI, XXII *Aprilis martyrio perfunctus est, videri* S. Susannam *interfectam* XI *Augusti anni* CCXCV, *cum* XVIII *Februarii ejusdem anni alii Martyres, ejus consanguinei,* Claudius, Maximus *et socii occubuissent.* S. Gabinius *existimari potest eodem anno, die* XIX *Februarii decessisse, sive ergastuli ærumnis confectus, seu ferro peremptus. Malim tamen suspicari, quamdiu tyranno spes affulsit posse Susannæ constantiam infringi, patri inferri necem non jussisse, sed solum in custodia attineri, ne filiam in proposito confirmaret, sed ipse potius a suo, si fieri posset, dimoveretur, pædore et incommodis carceris : sicque tandem anno* CCXCVI, XVIII *Februarii in cœlum migrasse, duobus mensibus, diebus quatuor ante* Caium *fratrem.* 296.

AUCTORE I. B.

4 *Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis scribit in ecclesia S. Susannæ Romæ asservari corpus quoque* S. Gabinii *ejus parentis, tibiæ partem in æde S. Mariæ de populo dicta. At Saussaius in Supplemento Martyrologii Gallicani de* S. Gabinio *ita scribit :* Ipsius sacratissimum corpus demum a Paulo V summo Pontifice, Christianissimi Regis internuntio in pignus datum est ; a quo Lugdunum Celticæ Galliæ metropolim translatum, in ecclesia Patrum Societatis Jesu hac ipsa die collocatum fuit summa cum E celebritate.

reliquiæ Romæ

et Lugdun.

ANIMADV. PAP. 14

DE S. ZAMBDA, VEL ZABDA,

EPISCOPO HIEROSOLYMITANO.

G. H.

AN. CHR. CCCIV XIX FEBR.

Sancti hujus Episcopi tempus Sedis et successio *certa : nomen varie scriptum,* Zambdas, Zabdas, Labdas, Bazas. *S. Epiphanius in Panario hæresi* 66 *num.* 20 *enumerat omnes urbis Hierosolymitanæ Episcopos ad sua usque tempora, et* Hymenæum *collocat* XXXVII *Episcopum sub imperio Aureliani, quando hæresis Manichæorum, de qua ibidem agit, exorta est, ac dein subdit :* Καὶ ἀπὸ τότε ἕως δεῦρο ἄλλοι Ἐπίσκοποι Βάζας Ἕρμων *etc.* A quo tempore ad hodiernam diem reliqui Episcopi, Bazas, *ille idem qui Zambda,* Hermon, Macarius, Maximus, Cyrillus, Herennius, Cyrillus alter, Hilarionus, qui nunc Ecclesiæ præsidet. *Ita illud nomen post varias editiones cum MSS. Vaticano Pontificio, Parisiensi Regio et Basileensi, collatas, et Græce et Latine servavit Dionysius Petavius noster. Eusebius Pamphilus auctor coævus in Chronico,* Fausto II et Gallo Coss. *anno Chr.* CCXCIX *ista scribit :* Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας εἰκοστὸς ἕβδομος κατέστη Ἐπίσκοπος Σάβδας. *Quæ a S. Hieronimo apud Scaligerum, Pontacum, Miræum, ita extant* C *translata :* Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus septimus ordinatur Episcopus Zabdas. *Vixit autem ad annum* CCCIII, *quando* Diocletiano Augusto VIII et Maximiano Augusto VII Coss. Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων προέστη εἰκοστὸς ὄγδοος Ἕρμων, Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus octavus præfuit Hermon. *Eumdem supra S. Epiphanius Zabdæ, quem inversis syllabis, ac littera Δ amissa* Baza *dixit, etiam successorem statuit. Codex MS. noster, olim Abrahami Ortelii, et alius Serenissimæ Reginæ Sueciæ, hunc* Thermonem, *illum cum ante indicatis editionibus* Zabdam *appellant : at* Labdam *et* Thermonem *chronica excusa Parisiis anno* 1518 *et Basileæ* 1529.

S. Zaambdas S. Epiphanio dicitur Bazas,

Eusebio Zabdas, factus Episc. an. 299.

mortuus an. 304.

2 *Idem Eusebius lib. 7 Histor. Eccl. cap. 26 de* S. Zabda, *ejusque decessore et successore, agit his verbis :* Τῆς δ᾽ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας μετὰ τὸν σμικρῷ πρόσθεν δεδηλωμένον Ἐπίσκοπον Ὑμεναῖον Σαμβδᾶς τὴν λειτουργίαν παραλαμβάνει. Μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ τούτου κεκοιμημένου Ἕρμων ὕστατος τῶν μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς διωγμοῦ τὸν εἰσέτι νῦν ἐκεῖσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέχεται θρόνον. Hierosolymorum Ecclesiæ ministerium post paullo ante indicatum Hymenæum Episcopum Zambdas capessit. Hoc autem non post multos annos mortuo, Hermon postremus eorum, qui usque ad persecutionem contra nos excitatam sederunt, Sedem illam Apostolicam ad hoc usque tempus reservatam suscepit. *Quæ eadem fere leguntur apud Ruffinum lib. 7 cap. 29. qui tamen hic Græce* Σάμβδας *est, apud eum* Zabdas *et* Zapdas *appellatur. Idem etiam a Nicephoro Episcopo in Chronologia de Episcopis Hierosolymitanis* Σαβδᾶς *nuncupatur, et anni Sedi illius tribuuntur decem, qui sane multi dicendi forent. Eum non nisi ad quartum Episcopatus annum pervenisse ex Chronico Eusebii jam diximus. At Nicephoro Callisto lib. 6 Hist. Eccl. cap. 34 dicitur* Σαβδᾶς, καὶ ἐπὶ χρόνοις τισὶ τὸν πρέποντα δικαίοις ὕπνον ἀναπαύσασθαι. Zabdas *appellatur,* et post aliquot Sedis annos, somno eo, qui Justos decet, obdormivisse : *ubi Langus vertit* post annos plures, *quod jam ob Chronicon Eusebii rejecimus.*

Eidem Eusebio Zambdas,

Nicephoro Zabdas.

sancte mortuus,

3 *Hunc Episcopum referunt tabulæ Martyrologii Romani* XIX *Februarii his verbis :* Hierosolymis S. F Zambdæ Episcopi : a quo *(addit Galesinius)* Thebæi milites, nobiles Martyres baptismum susceperunt. *In Actis horum Martyrum, quæ ex antiquioribus monumentis recensuit S. Eucherius Episcopus Lugdunensis, ista solum leguntur :* Legio Thebæi sex millia, sexcentos, sexaginta sex viros, validos animis et instructos armis, antiquorum Romanorum habebat exemplo. Hi igitur milites Christianæ religionis ritum Orientali traditione a Hierosolymitanæ urbis Episcopo susceperant, fidemque sacram virtuti et armis omnibus præponebant. *Hæc in Vita ex variis codicibus MSS. et excusis ad* XXII *Septembris illustranda. Observat Baronius ad an.* 297 *num.* 5 hoc idcirco accidisse, ut Thebæi milites a Zambda Episcopo Hierosolymitano Christiana fide imbuerentur, quod eadem legio in hibernis esse soleret in Palæstina, ubi ad Parthorum atque Persarum tumultus comprimendos cum aliis legionibus in Syria agentibus præsto esset. *Eidem* Zambdæ, *seu* Zabdæ, *quem et* Labdam *appellant, hanc Thebææ legionis conversionem adscribunt Petrus Stevartius in notis ad Vitam Martyrum Thebæorum cap.* 1 *num.* 5 *et Rosignolius noster in*

colitur 19 Feb.

an legionem Thebæam S. Mauricii, converterit

A in *Historia sacra Thebææ Italice sub nomine Gulielmi Baldesani edita lib. 1 pag. 15, 16 et 67, ubi addit eos* *auctore G. B. et baptizatos?* *milites a* sancto Episcopo Zabda *fuisse baptizatos. Quæ exactius erunt* XXII *Septembris discutienda. Ludovicus Zacconus in Vitis SS. Italice scriptis breve ejus* D *elogium concinnavit, in quo ejus festum* XIX *Februarii celebrari etiam scribit.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

PUBLIO, JULIANO, MARCELLO, MARUBIO, ITEM JULIANO, BARACEO, TULLIO, LAMPASIO, MAJULO, JULIO, PAULO, MAXIMILLA,

G. H.

Sylloge historica.

XIX FEBR.

Martyres 12 in Africa, Publius, Julianus, Illustris hæc est corona duodecim pugilum Christi, qui palmam martyrii in Africa promeriti sunt. Martyrologium MS. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti eos his verbis proponit :* In Africa SS. Publii et Juliani Martyrum et aliorum decem. *Duos illos reliquorum antesignanos memorant pervetusta Martyrologia MSS. S. Richarii, S. Maximini, S. Lamberti Leodii, et ipse Usuardus in præcipuis manu exaratis et excusis exemplaribus :* In Africa, *inquiunt,* SS. Publius et Julianus. *Eisdem assentitur Wandelbertus hoc versu :*

B Publius undecimum simul et Julianus adornant.

Undecimum Kalendas Martii intelligit. At pridie eosdem duos exhibet MS. monasterii Marchianensis.

Marcellus, 2 *MS. Coloniense Carmelitarum omisso* Juliano *alium* Publio *jungit socium his verbis :* In Africa SS. Publii et Marcelli. *Qui cum* S. Juliano *referuntur in MSS. Trevirensi et Bruxellensi, et pluribus exemplaribus MSS. Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucti, Adone MS. Reginæ Sueciæ, qui fuit Ecclesiæ Telonensis in Provincia, Floraria MS., item in Bellino, Belinio, Molano, Greven :* In Africa SS. Publii, Juliani et Marcelli, *qui* Martyres *appellantur a Petro Equilino lib.* 11 *num.* 72, *et in Martyrologio Maurolyci, aliaque Coloniæ* 1490 *excuso. In Martyrol. Romano plures, quorum nomina non exprimuntur, istis verbis indicantur.* In Africa sanctorum Martyrum Publii, Juliani et Marcelli et aliorum.

3 *Quarti nomen a variis diverso modo exprimitur :* *Lampasius, not. 5,* *In MS. S. Maximini parvo, sed pervetusto, ita legitur :* In Africa Publii, Juliani, Marcelli, Lampasii. *Verum hoc omisso alius substituitur in MSS. Lætiensi et* *Marubius,* *Tornacensi S. Martini :* XI Kal. Martii, in Africa natalis SS. Publii, Juliani, Marubii et Marcelli : *qui tamen in MS. Lætiensi vitiose* Marcellinus *scribitur.* C *Hisce quatuor in MS. Aquisgranensi jungitur quintus* *Julianus alter, Tullius,* Julianus *alter, et eo omisso* Tullius *in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, in quo* Manubius *dicitur, qui aliis* Marubius *est : quo omisso, alium cum* Tullio *socium jungit Galesinius ex codice MS. eumque secutus Canisius in Martyrol. Germanico.* In Africa, *inquiunt,* *Julius,* SS. Publii, Juliani, Marcelli, Tullii, et Julii, qui confessionis certamine confecto, ad coronam migrarunt in cælum. *Iidem quinque una cum* Marubio *antiqua manu adscripti sunt Adonis MS. Martyrologio in Leodiensi S. Laurentii cœnobio.*

4 *Septem inscripti sunt MS. S. Cyriaci hoc ordine :* XI Kalend. Martii. In Africa Marubii, Publii, Juliani, Marcelli, Tullii, Jamnasii *(aliis Lampasii)* Julii. *Jungebantur nomina* Victoris et Coronæ, *quorum natalis est* XX *Februarii, licet ad hunc etiam diem in nonnullis Fastis referantur. Hisce septem alterum supra* Julianum *adjunximus. At* Julio *prætermisso alii octo exprimuntur in Beda excuso, hoc modo :* In Africa natale SS. Publii, Juliani, Marubii, item Juliani, Marcelli, Tuli, Lampasi, Inauli : *qui in MS. Beda cœnobii Subensis in Bavaria* Maulus *dicitur, sed* Majulus *legendus.* *Majulus, not. 6* *Hermannus Greven præter citatos* Publium, Julianum et Marcellum, *dein adjungit* Marubium *et alterum* Julianum, *et die proxime præcedenti habuit* Tullium, Lampasium et Majolum, *et in distincta classe* Berethonum *ac* Marcellum, *quorum ille videtur* Baraceus *esse.* *not. 7.*

E 5 *Rabanus in Martyrologio novem exprimit hoc ordine :* XI Cal. Nativitas Sanctorum in Africa, Publii, Juliani, Marulii *(aliis* Marubii) item Juliani, Marcelli, Tuli, Lampasii, Majuli et Juliani.* *Hic aliis* Julius *dicitur, errore librariorum* Julianus *scriptus, nam alioquin Rabanus vocabulum* item, *ut ante, repetisset. In antiquo MS. Martyrologio Romano, quod nomine S. Hieronymi signatur, decem Martyres enumerantur his verbis :* XI Kal. Martii. In Africa Publii, Marubii, Juliani, Barecei, item Juliani, Marcelli, Tullii, Lampasii, Majuli, Julii. *Baraceus*

6 *Hisce undecimum jungunt Notkerus, et Beda MS. monasterii Richerbergensis in Bavaria hoc ordine :* In Africa nativitas B. Publii, Juliani, Marubii, item Juliani, Baracbei, Pauli, Marcelli, Tullii, Lampasii, Majuli et Julii : *Paulus,* Majulus *transpositis litteris* Mavilus *in nostro apographo Bedæ legitur. Martyrologium Trevirense S. Martini hos undecim innuit his verbis.* In Africa Publii Martyris, et aliorum decem. *Verum præter* Publium et Julianum *alios decem fuisse diximus ex codice Ultrajectino MS. Richenoviense, sive Augiæ divitis prope Constantiam, dictum numerum complet, dum* Maximillam *illis Martyribus addit his verbis :* *Maximilla.* In Africa Publii, Marcelli, Juliani, Baracei, item Juliani, Tullii, Lampasii, Mavili, Maximillæ. *Desunt in eo* Marubius, Paulus, Julius *ab aliis recensiti. In* F *Festilogio Hibernico MS. Mariani Gormani referuntur* Publius, Gabinus, Julianus, Julius. *Sed* Gabinius *huc non spectat, nam de eo seorsum egimus.*

7 *Masinus in Bononia perlustrata ad hunc diem tradit in ecclesia S. Francisci, uti et S. Gabrielis, adservari aliquas reliquias* S. Marcelli ; *et Gerardum Bononiensem Episcopum anno* MCXCII *die* XIV *Junii* *S. Marcelli reliquiæ Bononiæ.* *reliquias* S. Marcelli *et multorum aliorum sanctorum Martyrum imposuisse Cruci erectæ ante ecclesiam S. Pauli Barnabitarum, ideoque appellatam esse Crucem Sanctorum. Quæ ultima etiam habentur par.* 1 *Historiæ Bononiensis Cherubini Ghirardacci lib.* 4 *pag.* 102, *et inter alios sanctos Martyres nominantur* SS. Theodorus et Marcellus, *sed absque ullo diei* XIX *Februarii mentione.*

DE S. LEGONTIO

EPISCOPO TREVIRENSI IN BELGICA I.

J. B.

CIRCITER AN. CCCCIX. XIX FEBR.

S. Legontii nomen, patria.

Trevirorum Episcopus xxxiv fuit S. Legontius, annis centum junior eo Legontio, quem xviii Februarii diximus Metensem in eadem Belgica I fuisse Episcopum. An eadem ortus prosapia, aliave ratione ab eo nomen adeptus, haud divinamus. Browerus lib. 5 Annal. Treviren. Leontium vocat, conjicitque ex Aquitania oriundum, ubi celebres Leontii, Fortunato Sidonioque laudati: neque aliam affert rationem cur ita sentiat. Eodem tempore, inquit ad an. 407, Mauritius Trevirorum diem suum functus, Leontium nactus est successorem, quem posteri Leguntium appellant. In margine ita adnotat: Leguntius vulgo, sed Leontium præfero. Quæ addit de patria, et stirpe Pontia, ut incerta omitto. In codice quodam Serenissimæ Reginæ Sueciæ extat indiculus Episcoporum Trevirensium antiquus, nam postremus est Egilbertus, alias Engilbertus dictus, qui obiisse dicitur an. CIↃCI. In eo indiculo Ligontius appellatur.

ætas

2 Ad annum 409, quando contigisse Browerus
B existimat, quod ex Renato Profuturo Frigerido, antiquiore scriptore, narrat lib. 2 histor. Franc. cap. 9 Gregorius Turonensis, ut Trevirorum civitas a Francis direpta incensaque sit, secunda irruptione; ita subnectit idem Browerus: Leontius per ea tempora ad xix Februarii diem, terris relictis, Confessorum auxerat numerum in cœlis. Browerum secutus Gelenius ita scribit in Fastis Agrippinensibus ad hunc diem: S. Leontii Ep. Treverensis, genere nobilis, coloni Romani, ex educta antiqua stirpe: qui anno Christi 409 hoc die, temporibus Vandalicæ inundationis cœlitum numerum auxit. Saussaius in Martyrol. Gallicano quædam liberaliori stylo amplificat, quam ut fidem iis certam habeam: Treviris Galliæ, inquit, I Belgicæ Metropoli, S. Legunti Episcopi ejusdem Sedis et Confess. qui post extinctos in Gallia Ethnicæ persecutionis ignes, pace Ecclesiæ restituta, Christianam pietatem mirifice eo in solo excoluit: tandemque spectata sanctitate insignis, bene multiplicatis Domini talentis in cœlum evocatus, abiit ad præmium: sepulturam in ecclesia S. Mariæ ad Martyres ideo consecutus, quod ingenti in Martyres zelo semper exæstuarit, et Martyrum memoriam, hoc, quod ipse erexit tropæo illustraverit. Alii quoque in æde S. Mariæ ad Martyres conditum tradunt: caussam reticent. Eratne autem pax Ecclesiæ in Gallia, quam tot simul barbaræ nationes inundabant, a quibus multi passim pii homines trucidati? Quibus alioquin non amplius Romani Magistratus negotium, caussa religionis, facessebant.

veneratio,

acta nimis exaggerata,

3 His solum verbis ejus memoriam consecrat MS. Martyrologium Trevirense: Treviris S. Legontii Ep. et Conf. Eadem habent, nisi quod pro Legontio Leguntium vocent, plurima Usuardi nomine insignita MSS. et Parisiis editum anno CIↃIↃXXXVI exemplar, itemque Hermannus Greven et Molanus in Auctario ad Usuardum, MS. Florarium, Ferrarius, Canisius aliique. In Martyrologio Ordinis S. Benedicti, antiquis typis olim ante annum CIↃIↃXXIX excuso cum Regula S. Benedicti ita habetur: Treberis S. Liconcii Ep. et Conf.

E

memoria in Martyrologiis.

DE S. ODRANO MARTYRE

AURIGA S. PATRICII IN HIBERNIA.

G. H.

SECULO V XIX FEBR.

Auctor Vitæ tripartitæ S. Patricii lib. 3 cap. 98 apud Colganum ista scribit: Inter alia charismatum dona, quibus eum (S. Patricium) omnis prudentiæ et providentiæ fons et auctor Deus ditavit, tanta eum beavit discretionis gratia et felicitate in rebus agendis, ut fere nulli curam aliquam animarum, regimen Ecclesiæ, vel aliud sacrum officium commiserit, qui non fuerit sanctitate conspicuus, et albo Sanctorum postea
C adscriptus. Et hoc liquidum manet de ejus ministris et officialibus domesticis: inter quos dein memoratur S. Odranus de Disert-Odhrain in Hifalgia, auriga. quem locum in Lagenia esse, ubi passus fuerit, ac sacræ ejus reliquiæ in veneratione habeantur, tradit Colganus ad Vitam tertiam S. Patricii num. 49, et xix Februarii, quo die ejus Acta a se collecta edit, ascritque inscriptum esse Martyrologiis Hibernicis Tamlachtensi, Dungallensi, et Mariani Germani, appellarique S. Odranum de Tir-œnach: secundum aliquos tamen sacram ejus memoriam agi viii Maii, et xxvii Octobris, ad quem diem hæc verba ex Martyrologio Subensi in Bavaria profert: vi Kalend. Novemb. in Hibernia S. Odrani Martyris, discipuli magni prædicatoris Patricii. Ad eumdem diem S. Oranus Episcopus et Confessor inscriptus est Florario MS. et Auctario Hermanni Greven. Verum S. Odranum Episcopum coli viii Julii in Fastis Hibernicis tradit Colganus, at xxvii Septemb. Fitzimon in Calendario SS. Hiberniæ, sed citato Martyrologio Carthusiano, quod est Hermanni Greven, a quo refertur non xxvii Septembris, sed Octobris. Alius est Abbas seu Presbyter, comes S. Columbæ, et is in fastis Hibernicis celebratur xxvii Octobris: quem Presbyterum et hunc aurigam Martyrem, de quo jam agimus, in unum eumdemque videntur conflasse Ferrarius et Dempsterus eodem xxvii Octobris. Ferrarius in generali Catalogo: In Hibernia S. Odrani Presbyteri et Martyris. Dempsterus in Menologio Scotiæ, quod Ferrarius allegat, hæc addit: Qui S. Patricium e Scotia eo secutus, ab Hirlandis idololatris pro Christo enectus. Quæ idem operose scribit lib. 14 Histor. Eccl. Scot. cap 986, ac scriptorem Ecclesiasticum more suo efficit, ejusque reliquias Glascoæ adservari notat. Sed omissis iis, quæ ad Oranum, sive Odranum Episcopum aut Presbyterum spectant, quæ de S. Odrano auriga S. Patricii in hujus Actis leguntur, damus.

S. Odranus Mar.

colitur 19 Febr.

8 Maii et 27 Octobris:

cum S. Odrano Episc.

et S. Odrano Presb.

rebus gestis apud aliquos confusis.

F

2 Quæ extat Vita S. Patricii, ex vetustis membranis Biburgensibus a Stephano Vito Societatis nostræ eruta, inter miracula S. Patricii hæc refert: Invenit autem S. Patricius virum pessimum, nomine Foilge, a quo orti sunt alii Foilgi: qui aurigam Patricii jugulavit coram eo in curru suo, et statim in isto menso mortuus est Foilge, et anima ejus portata est in infernum: et intravit diabolus in corpus illius, et habitavit in eo, quasi homo vivens inter homines. Post multum autem tempus venit Patricius ad domum Foilge: cumque sedisset ante januam, interrogavit unum de servis ejus dicens, ubi est Foilge? Respondit: Nunc reliqui eum in domo sua. Dixitque Patricius: Voca illum ad me. Cum autem intrasset domum, invenit ossa arida Foilge in domo sua, et reversus cum tristitia nuntiavit hoc Patricio. Dixitque Patricius: Ex eo tempore, quo jugulavit Foilge aurigam meum coram me, ille positus est in inferno,

Martyrium S. Odrani ex Vita S. Patricii.

et divina in homicidam ultio.

venitque

A venitque diabolus, ut ludificaret in corpore ejus, ut *AUCTORE G. B.* non tantum anima ejus cruciaretur in inferno, sed etiam corpus dæmone repleretur. *Hæc ibi.*

3 *Alii caussam martyrii evidentius aperiunt, ex quibus Eleranus Sapiens, aut quisquis Vitæ S. Patricii e MS. Alnensi in Belgio editæ auctor fuit, in qua cap. 77 apud Colganum hæc leguntur :* Erat vir quidam *ex alia Vita :* nobilis, Falge nomine, qui minando sæpe dicebat, ubicumque beatum virum inveniret, sine ulla dubitatione occideret. Ille nimirum ira instigatus, quoniam B. Patricius idolum, quod ille pro Deo colebat, destruxit et ad nihilum redegit. Quosdam vero de familia S. Patricii latere non potuit, quod Falge S. Patricium interficere minabatur : sed Sancto non revelabatur. Quadam vero die cum B. Patricius per viam juxta castellum illius hominis transire voluisset, dixit beato viro suus auriga. Per multos dies tuus auriga sum, hodie esto meus. Hoc autem ideo dixit, quoniam sciebat, quod ille tyrannus beatum virum interficere decreverat. Beatus ergo Patricius, sicut auriga deprecabatur, de curru descendens, officium aurigæ tenuit. Odranus autem auriga ejus in curru sedit. Venit autem ille Falge tyrannus, et lancea, quam tenebat, Odranum transfixit. Opinabatur enim, quod S. Patricius in curru sederet. Ille *attribuente ei coronam martyrii :* autem tyrannus divina ultione percussus ante Sancti B obtutus cecidit illico : anima autem miserrima ad loca infernalia a dæmonibus perducta est. Beatus vero Odranus cum corona martyrii ad Dominum migravit, qui juxta Apostolicum præceptum, animam suam pro fratre posuit. *Hæc ille.*

4 *Jocelinus monachus in Vita S. Patricii eamdem historiam describit, et Odranum Martyribus annumerat, ejusque animam visam ab Angelis in cælum deferri his verbis enarrat :* Fuit in finibus Lageniæ idololatra quidam, vir Belial, Foilge, Rufus nomine, incomparabilis adversarius nominis Christi secundum suum posse. Hic quærebat crebro opportunitatem mittendi manus nefarias in Christum Domini Patri- *ex alia auctore Jocelino,* cium, eo quod esset ei gravis, non solum ad videndum, verum etiam ad audiendum. Inveterato namque odio erga virum Dei instimulabatur, eo quod idolum Cenncrocythi superius nominatum destruxerat, cujus culturæ detestabili specialiter mancipatus extiterat. Sed cum ille nequissimus nequivisset affectum effectui mancipare, die quadam in S. Patricii aurigam, Odranum nomine, sedentem in curru, irruens, jugulavit eum in oculis ejus, ut acrioris C languoris aculeo, propter necem interfecti, instimularetur cor ejus. Sanctus sauciatus corde, maledictionis jaculum in ipsum filium gehennæ intorsit, tali telo confossus, eodem die vice sua minaret currum. Hoc ideo fecit, ut in loco sedens animam suam pro *asserente animam ejus visam inter Martyres ab Angelis collocari ;* eo poneret, ne, tali lucerna extincta, populus Hiberniæ in tenebris iterum ambularet. Sanctus animam ejus in cælum ab Angelis conspexit deferri, et inter Martyres locum sortiri. Antiquus autem hostis, corporis mortui habitaculum ingrediens, quasi redivivum illum hominibus exhibuit, ipseque fallax et phantasticus Foylge, quasi ad sua suosque regressus in domo propria habitavit. Evolutis aliquantis diebus prope domum illam S. Patricius transitum faciens, quemdam de familia ad se accersivit, et ubi Foylge esset inquisivit. Illo vero respondente virum domi esse, Sanctus fertur assertive dixisse : Anima Foylge, ex quo interfecit aurigam meum injuste, judicante ac vindicante juste caussam meam Domino, statim exiens de corpore, sepulta est in *et tyrannum in corpore et anima punitum :* inferno. Sathanas autem cadaver ejus ad illusionem ac seductionem hominum occupavit ingressu suo, usque adhuc manens in eo, velut in vasculo proprio. Interdixit denique sanctus vir Satanæ, ne ul- D terius demoraretur in illo vase, ne amplius ludificarentur homines tam nefando phantasmate. Continuo ad imperium viri Dei, seductorius spiritus luteum domicilium deseruit : illudque scaturiens vermibus, videntibus fœtorem et horrorem incussit ; et, ut ab oculis omnium tolleretur, sepulturæ celeri mandatur. Nec nimis mirandum, si se dæmon demonstraret consueti instrumenti sui visibili forma, ipso Foylge hoc promerente, ac Domino permittente, cujus judicia abyssus multa ; sed potius timeatur ille, qui potest perdere corpus et animam in gehennam.

5 *Demum eadem historia luculenter narratur in Vita S. Patricii tripartita, e sermone Hibernico La-* *ex Vita tripartita,* *tine edita a Colgano, ac tyrannus supra a Jocelino* Foylge Rufus *appellatus, dicitur* Failge Berraide : *ut contra* amore et honore prosecutus S. Patricium *fertur* Foilge Ros, *qui* Rufus *videtur esse, Hibernice* Rohe, *Saxonice* Ros. *Ceterum res gesta ita legitur par. 3 num. 56.* Post hæc, *inquit*, prodigia valedixit vir sanctus, et iterato benedixit Mumoniis ; et contulit se in regionem Lageniæ, quæ Hi-Failge appellatur. Duo viri potentes in ea regione tunc principatum tenuerunt : Failge Berraide, alter Failge Ros appellabatur : qui longe dispari affectu in Sanctum Dei ferebantur. Ille enim odio implacabili, hic amore et honore eum persecutus est. Failge enim E Berraide ab eo die, quo S. Patricius delevit idolum Crom-cruach vocatum, quod ipse vir Belial summa devotione adinstar numinis colebat ; virum Dei odio persecutus, statuit eum e medio tollere. Hoc malignum consilium venit in aures discipulorum Patricii, et præsertim S. Odrani, qui aurigam viri Dei agebat. Unde cum pertransirent regionem, in qua ty- *referente S. Odranum pro S. Patricio occisum,* rannus ille principabatur, metuens capiti sancti Antistitis, et, ne si tanta lucerna extingueretur, tota Hibernia irreparabilem pateretur jacturam, statuit se ipsum capitis periculo pro ipso exponere. Unde sancto dolo circumveniens suum Patrem, precibus ab eo obtinuit, ut eo die ipse sedeat in principaliori currus loco, tamquam fatigatus : quod sanctus Antistes nescius ejus intentionis libenter annuit. Cum ergo sic procederent, occurrens et accurrens Sathanæ satelles prædictus Falgius S. Odranum, quem Patricium esse existimabat, lancea transfixit. Et cum S. Patricius hoc advertens, vellet maledictionis sententiam in tyrannum proferre, verbaque suæ imprecationis sic inchoaret, Maledictio descendat, S. Odranus verum caritatis specimen, antevertit F sententiæ prosecutionem, quam piissime intercedendo, ab inimico et interfectore conatus est avertere, *impedivisse hujus maledictionem contra homicidam ;* humiliter petens et precans, ut non super Falgium, ejusve semen, sed super procerem quamdam arborem vicini montis, Brig-dumh dicti, descendat, cujus piæ petitioni licet annuerit sanctus Pater, nefarius præsenti et subitanea morte justam perpetrati sacrilegii pœnam luit, ejusque semen et principatus mox in mala radice interiit. Patricius autem benedixit progeniem Falgii Rossii, quæ in hunc usque diem in illa regione tenet principatum.

6 *Hactenus auctores Vitæ S. Patricii de martyrio* S. Odrani *et sumpta divinitus de Folgio tyranno, sive Falgio, pœna, deque corpore ejus exanimi tantisper viso vegetari per insidentem dæmonem. Quo autem modo dæmoni aliquando permittatur, docet Martinus Delrio lib. 2 Disquisitionum magicarum cap. 29, ubi narrat sect. 2 similem historiam Dalhemii in Lotharingia anno* CIƆIƆLXXXI *accidisse, ac puerum occisum, integro anno a dæmone in ejus corpore commorante exhibitum vivo similem, dein cadaver subito destitutum fuisse.*

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS
IN PALÆSTINA SUB ALAMUNDARO SARACENO,
Sylloge historica.

Seculo ɪɔɪɔ. vi. xix Febr.

Dedimus vii *Februarii ex variis auctoribus digestam a nobis Vitam S. Moysis, qui seculo Christi iv datus fuit Saracenis in Arabia Episcopus : diximusque hos Saracenos* αὐτόχθονας *potius, quam ab Ismaelis posteris prognatos, eorumque ostendimus Sedes ac bella cum vicinis gentibus, quæ sub Imperio Romano continebantur, frequenter gesta. Multi horum Saracenorum sæpe fuerant fidem Christianam amplexi, sed facile in gentilitios errores relapsi. Inter horum Saracenorum Regulos celebris est* Alamundarus, *qui irruptione sub Anastasio Imperatore in Palæstinam facta, plurimos Christianos aut occidit, aut in servitutem abduxit, quorum ita meminit Martyrologium Romanum* xix *Februarii :* In Palæstina commemoratio sanctorum monachorum et aliorum Martyrum, qui a Saracenis sub Duce Alamundaro ob fidem Christi sævissime cæsi sunt.

Martyrum sub Alamundaro Saraceno cæsorum natalis 19 Febr.

2 *Illustris extitit sub Imperatore Justiniano scriptor Cyrillus monachus, a cujus calamo habemus Vitas SS. Euthymii et Sabæ Abbatum, ac S. Joannis Silentiarii. Admisit eum in discipulum S. Sabas anno* ɪɔxxxi, *quo hic dein mortuus est* v *Decembris, Indictione* x. *At Cyrillus a S. Joanne Silentiario missus est ad Leontium Hegumenum S. Euthymii, atque inter hujus monachos mense Julio Indictione* vi *anno* ɪɔxliii *admissus : inde post* v *Synodum Œcumenicam Constantinopoli habitam anno* ɪɔliii *discessit ad Lauram novam, ac biennium insumpsit in Vitis SS. Euthymii et Sabbæ conscribendis : postea circa annum* ɪɔlvii *publicavit Vitam S. Joannis Silentiarii, cum hic anno ætatis suæ* civ *adhuc viveret. Quæ aliaque de Cyrillo diximus* xx *Januarii ante Vitam S. Euthymii, num. 8, 9 et 15. Hic autem Cyrillus, quæ in Alamundari incursione contigerunt, accuratius narrat in Vita S. Joannis Silentiarii, a quo se etiam de illa edoctum esse testatur. Est illa Vita a nobis illustranda ad* xiii *Maii, edita etiam a Lipomano et Surio et cap.* xi *hæc leguntur :*

B — *persecutio a Cyrillo auctore coævo*

narrata in Vita S. Joannis Silentiarii :

3 Eodem tempore Alamundarus Sicices, qui accepit Regis auctoritatem in Saracenos subjectos Persis, invasit Arabiam et Palæstinam cum magna ira in Romanos, omnia diripiens, et multa hominum millia abducens in servitutem, et multa faciens nefaria, postquam capta fuerat Amine. Cumque multitudo barbarorum dispersa esset per hanc solitudinem, iique quibus mandata fuerat cura solitudinis, denuntiarent, ut caveretur barbarorum irruptio in monasteria; maximæ Lauræ Patres significarunt venerando Patri, ut desisteret quidem in Ruba vitam degere, veniret autem ad Lauram, et quiesceret in sua cella. Et divinus quidem Joannes, qui per quietem, divinam gustarat dulcedinem, eam lubenter sequebatur, et non poterat in animum inducere, ut eam relinqueret, apud se hæc reputans et dicens : Si Deus mei curam non gerit, quid vivo? Et sic altissimum suum ponens refugium, mansit minime obstupefactus. Deus autem, qui semper curam gerit suorum famulorum, Angelis quidem suis mandavit, ut dicit Scriptura, ut Sanctum suum conservarent. Volens autem eum securum reddere, ut, qui paullulum esset territus, misit sensilem custodem, leonem maximum et terribilissimum, qui eum diu et noctu custodiret ab inhumanium barbarorum insidiis. Atque prima quidem nocte cum leonem adspexisset prope dormientem, parum extimuit, ut ipse mihi narravit: cum autem vidisset diu noctuque sequentem leonem, et ab eo non avelli, et propulsare barbaros, quibus ageret gratias Deo, emisit cantica, qui non dimittit virgam peccatorum super sortem justorum. Atque beatus quidem Pater noster Sabba cum venisset Nicopoli, et novam Lauram constituisset, et venisset ad speluncæ ædificium, ut a me dictum est secunda oratione, et in mentem revocasset eam, quæ in ipso fuit aliquando, visionem de S. Joanne, ivit ad eum in Rubam, et dicit ei : Ecce Deus te servavit ab incursione barbarorum, teque reddidit securum, ad te misso sensili custode. Surge, et tu quoque fac id, quod est humanum, et fuge sicut Patres. Multisque aliis ad eum usus admonitionibus, deduxit eum ad maximam Lauram secunda Indictione, et inclusit eum in cella, cum ageret quinquagesimum sextum annum suæ ætatis. *Hæc ibi. Annus is est* ɪɔix. Secesserat *autem* in desertum Rubæ quinquagesimo anno suæ ætatis, undecima Indictione, *uti cap. 9 legitur. Annus is est* ɪɔiii, *et hæc Alamundari persecutio intra sex dictos annos contigit : Baronius eum in Annalibus ad* ɪɔix *annotavit, quo certe aut proxime præcedentibus annis facta est. De solitudine Ruban egimus ad Vitam S. Euthymii cap. 5 litt. b, diximusque videri desertum esse in quo Christus jejunavit quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, dicique a recentioribus desertum Quarantanæ.*

hic tempore irruptionis C

persistit in solitudine,

Psal. 11

contra Saracenos a Leone defensus,

ast a S. Sabba eductus

an. 509.

E

4 *De eadem irruptione Alamundari et Saracenorum, quos solum* barbaros *tum appellat, agit idem Cyrillus in Vita S. Euthymii cap. 22, num. 125.* Sequentibus vero annis, *inquit,* cum Anastasius post ipsum accepisset imperium, incursionem autem fecissent barbari, et magnam partem solitudinis vastassent, et depopulati essent, everterunt ipsa quoque Agarenorum tabernacula, quæ eis nuper magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrii monachi monasterio et templa erigunt. Barbari autem cum rursus eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios vero captivos abducunt, aliquos autem in alios vicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo evasere superiores, cum magna et gravissima fuisset hæc illic barbarorum incursio. *Hæc ibi Cyrillus monachus, qui mox narrat subsecutum obitum Eliæ Hegumeni monasterii S. Euthymii, mortui anno* ɪɔxi, *cum triginta octo annos eam præfecturam administrasset, ab anno scilicet* cccclxxiii, *quo S. Euthymius vita functus.*

relata idem a Cyrillo in Vita S. Euthymii

cædes et captivitas multorum

5 *Post hujus obitum S. Sabbas decessit in solitudinem circa Jordanem, et habitavit cum S. Gerasimo, quando quatuor Agarenos (hoc etiam nomine Saracenos appellare consueverunt) admodum famelicos excepit, ab iisdem postea caseis et dactylis donatus. Accepto dein vitæ solitariæ comite, Antho monacho, permansit ab illo inseparabilis, quo tempore eos invaserunt quidam Agareni pleni barbari et animo infesto, quorum unum iis insultantem terra veluti Dathan absorbuit in conspectu aliorum, qui magno timore concussi, arrepta fuga recesserunt. Hæc uberius narrat Cyrillus in dicta S. Sabbæ Vita cap. 15 et 16, et tamquam spectantia ad Alamundarum citantur a Baronio in Notis Martyrologii ad 19 Febr. et in Annal. ad an. 509 num. 9, cum triginta ante annos aut circiter peracta sint. Imo imperante Anastasio aliæ incursiones factæ sunt sub Regulis Agaro et Vadicarimo, de quibus lib. 15 Historiæ miscellæ Pauli Diaconi num. 10 ista traduntur :* Interea Saracenorum incursus in Phœnicen et Syriam rursus effectus est, post mortem Agari, Vadicarimo fratre ejus instar turbinis, et adhuc velocius, discurrente per loca : *idque, ut subjungitur,* anno xi *Imperii Anastasii*

F

aliæ irruptiones ante tempora Alamundari huc non spectant

A *tasii, Christi* iɔii, *quo eadem apud Cedrenum leguntur.*

Auctores 5.

6 *Sed ad Alamundarum, qui subsecutis annis Saracenis præfuit, revertamur. Post memoratam incursionem in Palæstinam, et cædem monachis aliisque illatam, fidem Christianam amplexus Alamundarus aliquis, et ab orthodoxis baptizatus est. Rem gestam ad annum* xxii *Anastasii, Christi* iɔxiii *narrant Theophanes, Anastasius et Paulus Diaconus, Cedrenus aliique.*

Alamundarus aliquis an. 513 baptizatur.

Theophanis hæc est relatio : Alamundaro Principe Saracenorum gentis baptizato, Severus impius duos Episcopos macula suæ gentis infectos direxit ei communicandi gratia. Dei autem providentia ille ab orthodoxis baptizatus fuerat, qui recipiebant Concilium. Cumque Severi Episcopi subvertere Principem a vero dogmate machinarentur, arte mira eos arguit Alamundarus, commento hoc proposito. Hodie, inquit ad illos, litteras accepi, quibus Michaelem Archangelum mortuum esse hoc eodem die nuntiatur. Illis vero dicentibus, hoc fieri non posse, ait Princeps : Et quomodo secundum vos crucifixus est purus merusque Deus, nisi duabus ex naturis constiterit Christus, quandoquidem neque Angelus moritur? Et ita cum confusione Severiani discesserunt Episcopi. *Hæc ibi. De Severo Acephalorum antesignano, et Concilio Chalcedonensi alibi sæpius a nobis*

B *actum.*

7 *Iterum nova sub Justiniano Imperatore ab Alamundaro direptio ac cædes refertur a Theophane, Anastasio et Paulo Diacono, sed num unus idemque sit Alamundarus, dubitamus. Verba Theophanis ad annum* ii *Justiniani, Christi* iɔxxix *sunt ejusmodi :* Porro xxi die Martii vii Indictione irruit Alamundarus Zecices Regulus Saracenorum, et deprædatus est primam Syriam usque ad ipsius Antiochiæ loca contermina ad Litargum dictum, et occidit multos, incenditque suburbia Chalcedonis, et Serminum prædium atque Cynegiam regionem. Hæc audientes Optimates Romanorum exierunt adversus eum. Quo cognito Saraceni una cum Persis sumpta præda cum captivis per interiorem limitem fugerunt. *Hæc Theophanes, apud quem absque cognomine dicitur Alamundarus Christi fidem amplexus; hic vero agnominatur Zecices, Græce ὁ Σεκικής, a Paulo Diacono* Zetices, *ab Anastasio* Zecius, *qui vero Palæstinam sub Anastasio vastavit, a Cyrillo* Alamundarus Sicices, *tum regens Saracenos subjectos Persis, et modo cum Persis fugit. Alteram ab Alamundaro in Palæstinam factam eodem adhuc anno irruptionem, ejusque dein ad Indiæ partes*

Alia incursio Alamundari an. 529.

Animadv. pag. 15

C *fugam narrat idem Theophanes.*

8 *Ad ultimas has incursiones referri posse videntur, quæ a Joanne Moscho in Prato spirituali lib.* 10 *de Vitis Patrum cap.* 21 *narrantur his verbis :* Abbas Gerontius Præpositus monasterii sancti Patris nos- D tri Euthymii narravit mihi et Sophistæ Sophronio, dicens : Tres simul eramus trans mare mortuum, ambulantibusque nobis in montem, anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat. Contigit autem Saracenos transire per loca illa et occurrere ipsi. Cum ergo præterissent illum, reversus unus ex eis, anachoretæ caput abscidit, nobis de longinquo spectantibus : jam enim conscenderamus montem. Cum vero lacrymaremur tristes propter anachoretæ casum, repente cernimus avem superne venientem, raptum Saracenum in sublime tulisse, atque inde in terram illum dimisisse, ex eoque lapsu Saracenum interiisse. *Hæc ibi. Creatus est Gerontius Hegumenus, sive Præpositus monasterii S. Euthymii, circa annum* iɔlvii, *ut ad hujus Vitam* § 4 *num.* 15 *diximus. Rosweydus noster in Notationibus ad dictum caput* 21 *Moschi refert et verba Martyrologii Romani de interfectis a Saracenis sub Duce Alamundaro monachis, et quæ ad illa observavit Baronius, asserens* consentire, quæ habentur in Prato spirituali cap. 21 et 99. *Quod huc ideo etiam transscribimus.*

Saracenus occiso anachoreta punitur :

9 Narraverunt nobis Patres ejusdem monasterii sancti Patris nostri Theodosii, dicentes : Ante hos annos defunctus est hic senex quidam, Antonius nomine. Is in vita sua maxime jejuniis operam dans, profectus est in locum, qui Cotulas dicitur. Quadam ergo die cum esset in eremo, ecce Saraceni in partes illas venientes viderunt senem, unusque ex eis educto gladio venit contra senem volens necare illum. Senex autem ut vidit Saracenum contra se venientem, intuens in cœlum ait : Domine Jesu Christe, voluntas tua fiat. Statimque aperta est terra, et absorbuit Saracenum illum, senexque salvatus est, et glorificans Deum in monasterium ingressus est. *Hæc cap.* 99, *quod Rosweydus etiam ad* xix *Februarii pertinere annotat cum Baronio, qui tamen ad* xvi *Maii ejusdem meminit in notis ad sanctos monachos in Laura S. Sabæ tempore Heraclii Imperatoris interemptos. De S. Theodosio Cœnobiarcha, ejusque monasterio juxta Hierosolymam in Judæa sito, egimus* xi *Januarii, uti et de alio S. Theodosio Abbate monasterii in Scopulo, quod hic in titulo capitis* 99, *sed perperam, indicatur : nam ante cap.* 97 *S. Theodosius, de quo dein adhuc agitur,* magnus monachorum Princeps, *id est, Cœnobiarcha appellatur. Horum porro, inquit Baronius an.* 509 *num.* 9, gloriosæ memoriæ sanctorum monachorum, qui sub Saracenorum Rege Alamundaro occisi sunt, dies xix Februarii consecrata est, qua omnes tunc passi Martyres in sacris adscripti tabu- F lis, anniversario præconio celebrantur.

E

alius, ne anachoretam occidat a terra absorbetur.

Martyrum annua celebritas.

DE S. RABULA
ABBATE IN ORIENTE.

G. H.

Circa an. ɪɔxxx xix Febr.

Rabulas Episcopus Edessenus.

N*omen* Rabulæ *vix notum Latinis, Græcis sat frequens. Fuit antea* Rabulas, *Princeps primum, dein Episcopus Edessenus, is scilicet, qui, quod Nestorianis restitisset, plurimum est a S. Cyrillo Alexandrino laudatus, sed ab Iba successore suo sugillatus. Mortuum eum fuisse circa an.* ccccxxxvii, *diximus* xv *Januarii ad Vitam S. Alexandri Ordinis Acœmetorum fundatoris* § 3 *num.* 12, *a quo is fuerat ad fidem Christianam conversus. Non procul ab Edessa, sed cis Euphratem flumen, Samosatis natus est circa annum* ccccl *S.* Rabulas *Abbas ac plurimorum monasteriorum fundator, quem Græci* xix *Februarii celebrant in magnis Menæis, et apud Cytheræum ἐν βίοις ἁγίων. Ac primo facta ad nomen ejus allusione hoc distichon reliquis actis præponitur :*

alius Abbas, colitur 19 Febr.

Βουλὰς Ῥ'αβουλᾶς θεὶς ἀπράκτους δαιμόνων,
Ἀ'πῆλθε βουλῇ τοῦ Θεοῦ τῶν ἐνθένδε.
Rabulas redditis dæmonum insidiis inutilibus,
Procul ab illis discessit e consilio Dei.

Tunc hæc Acta ejus narrant eadem Menæa et Cytheræus.

2 Memoria sancti Patris nostri Rabulæ. Natus est sanctus Pater noster Rabulas Samosatis : institutus a quodam Barypsaba, viro clarissimo, quod et nomen hujus lingua Syrorum sonat : a tenera ætate omnem amplexus virtutem, vitam solitariam duxit, atque ad magni Eliæ et Joannis Baptistæ exemplum in montibus ac speluncis solus vixit. Aliquot elapsis annis, assumpto socio in Phœniciam se contulit, ubi mirum in modum virtutibus inclaruit,

natus Samosatis,

solitarius degit :

et

A et summis etiam viris, quod tamen nolebat, innotuit. Quapropter opem auxiliumque conferentibus et Zenone Imperatore et Joanne Berythensi Præside ingens monasterium in medio monte extruxit. Tum vero velut Paulus et Barnabas, aut potius velut Petrus et Joannes, in medium paganorum, qui idola colunt, cum suis progressus Rabulas, cum iis disputabat, et nunc errores illorum redarguendo, nunc vero adhortando, tantum profecit, ut paucis demptis, omnes ad agnitionem Dei traduxerit. Atque hoc primum beati viri opus fuit merito prædicandum.

monasterium extruit in Phœnicia : paganos convertit :

3 Zenone mortuo, Anastasius in sceptra imperii successit. Hoc igitur rursus auxilium præbente, alterum monasterium, quod ab ipso Rabula cognomen accepit, Byzantii molitus est. His ita gestis, multa alia monasteria in diversis locis constituit.

monasteria condit Byzantii et alibi :

4 Erat hic beatus in omnibus sobrius, modestus, mitis, submissus, promptus ad docendum, non iracundus, sed lenis ac clemens, amantissimus fratrum, et ad omnes misericors. Quando vero improbus diabolus in eum irruebat, multis injuriis lacessendo, tum illic munitus Scripturis sacris e vetere et novo testamento petitis, eum pari pondere repressit, operibusque ipsis in fugam conjecit. Atque ejusmodi erat B. Rabulas. Vixit vero usque ad tempora Justiniani Imperatoris, qui Justino successit, et Magnus cognominatur, et S. Sophiæ ecclesiam ædificavit. Cum annos ætatis octoginta explevisset, aut aliquanto superasset, audivit e cœlo vocem dicentem sibi : Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Cum post hanc vocem auditam parvo tempore ægrotasset, migravit ad Dominum.

virtutem amat D *AUCTORE G. H. diabolo resistit : octogenarius cœlitus monitus, moritur*

5 *Hactenus Græci in Menæis et apud Cytheræum. Imperatores, qui ejus tempore floruisse dicuntur, sunt Zeno, imperio admotus anno* CCCCLXXIV, *quo mortuo illud suscepit Anastasius anno* CCCCXCI, *cui anno* IƆXVIII *successit Justinus, huic Justinianus anno* IƆXXVII. *Hinc obitum S. Rabulæ ad annum circiter* IƆXXX *collocavimus.*

circa an. 530.

DE S. CONONE PRESBYTERO

ABBATE MONASTERII PENTHUCLÆ IN PALÆSTINA.

G. H. B E

CIRCA AN. 555. XIX FEBR. S. Conon degit prope Jordanem,

V*ixit S. Conon seculo Christi sexto prope Jordanem, et, quantum ex adjunctis monasteriis colligimus, in eremo sanctæ civitatis, aut loco aliquo vicino. De variis illic erectis monasteriis egimus* XX *Januarii ad Vitam S. Euthymii, inter quæ etiam situm fuit monasterium* Penthucula, *seu* Penthucla, *cujus meminit Joannes Moschus cap.* 3, 13, 14, 15 *Prati spiritualis, ac dicitur Græce* κοινόβιον, ἡ μονὴ τοῦ Πεντουκλᾶ, *in Menæis* Πεντουκλᾶ. *In eo ergo cœnobio floruit S. Conon, cum Petrus, ut infra dicitur, esset* Archiepiscopus *Hierosolymorum; ad eam dignitatem promotus anno Chr.* IƆXXV, *mortuus an.* IƆXLVI. *Post hujus obitum aliquamdiu superfuit S. Conon, qui post baptismum puellæ, quæ ex Perside venerat, quando virtutem ejus obstupuit Archiepiscopus, alios vixisse viginti annos dicitur, forsan circa annum* IƆLV *vita functus : cujus res tum gestas melius potuere Joannes Moschus et Sophronius addiscere ab oculato teste, qui senex in monasterio S. Sabæ degebat, et narrant cap. 3, quæ descripsere, paucis mutatis, auctor Menæorum et Cytheræus* XIX *Februarii, qui sic incipiunt.*

tempore Petri Archiep. Hierosol. mortuus circa an. 555.

2 Eodem die sancti Patris nostri Cononis. Is genere Cilix, rebus humanis ab ipsa adolescentia valedixit, ingressus monasterium, Pentucla dictum, prope Jordanem situm. Presbyter postea consecratus, apicemque vitæ religiosæ assecutus est. Postquam vero ob admirandam virtutem Petro Archiepiscopo per famam innotuit, officium illi imposuit, ut omnes, qui baptismi caussa peregre ad Jordanem adventarent, sacro fonte ablueret. *Hæc Menæa. Verum Moschus non Cilicem, sed Alexandrinum facit, atque hæc de eo refert, e Græco accurate versa.*

a prima adolescentia monachus, C

3 Cum in Lauram sancti Patris nostri Sabbæ profecti fuissemus ad Abbatem Athanasium, narravit nobis senex, dicens : Cum essem in monasterio Pentucla, Presbyter quidam erat ad baptismi ministerium, Conon nomine, genere Alexandrinus : quem jusserunt, utpote virum magnæ et venerabilis ætatis, conferre baptismum. Ipse vero ungebat et baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur, atque ideo ex monasterio abscedere volebat. Cum autem eam discedendi cogitationem haberet, assistebat ei S. Joannes Baptista, dicens : Tolera et persevera, et ego te ab hoc bello liberabo.

[illegible] a S. Joanne Bapt. [illegible]

4 Quadam vero die venit puella ex Perside, ut baptizaretur, quæ ita speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset Presbyter eam sancto oleo inungere. Cum sic vero puella mansisset duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de sene, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam mulierem : sed id non fecit, ne contra Canones delinqueret. Conon vero Presbyter, sumpta melote sua, recessit, dicens : Non manebo amplius in loco isto. Cum ergo exiisset ad colles, ecce S. Joannes Baptista occurrit illi, ac voce tranquilla dicit ei : Revertere in monasterium tuum, et hoc te bello liberabo. Tunc Abbas Conon cum quadam indignatione respondit ei : Crede mihi, non revertar. Sæpe enim pollicitus es mihi, et nihil fecisti. Cum ergo eum apprehendisset S. Joannes, supra unum e collibus sedere fecit, vestibusque ejus remotis, signavit eum tertio signo Crucis sub umbilico, dixitque ei : Crede mihi Presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari : sed quia non vis, sustuli bellum, et mercedem hujus operis non habebis. Reversus Presbyter Conon in monasterium, ubi baptizare consueverat, sequenti die puellam, quæ e Perside venerat, unxit et baptizavit, neque penitus advertit eam esse natura puellam.

ne speciosam puellam inungat, fugit : a S. Joan. Bapt. impetrat donum continentiæ : baptizat puellam,

5 Implevit autem et alios annos duodecim in baptizandi ministerio, neque ullum sensit corporis motum, neque mulierem intuitus, reflexit eam natura ejusmodi esse : atque ita in pace consummatus est. *Hactenus Moschus. Quæ ultima ita in Menæis efferuntur :* Vixit vero postea Sanctus alios adhuc viginti annos, et ad summum animi sedati gradum progressus, ac quasi omni humano sensu exutus, tandem in pace quievit. *Ex his annis impendit duodecim in ministerio baptizandi, reliquis octo videtur monasterii Hegumenus sive præses fuisse, ut infra ex alio Moschi loco dicitur.*

et alios adhuc per 12 annos. F

6 *Præterea ubi supra dicitur non potuisse puellam, quod adeo speciosa esset, sancto oleo inungere, ita Græce legitur :* ὥστε μὴ δυνηθῆναι τὸν Πρεσβύτερον αὐτὴν χρῖσαι τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ. *In Menæis additur,* γυμνὴν αὐτὴν nudam eam inungere, *quæ etiam Latine apud Rosweydum aliosque excusa sunt. De hac nudatione ad baptismum disputat idem Rosweydus in Onomastico ad Vitas Patrum, et censet* nudos censeri, quibus superior vestis, qua in publicum procedere solebant detrahebatur. *Ita David Ephod lineo indutus erat et tamen* nudus *ante arcam saltasse dicitur* 2 *Regum* 6. *Eodem modo* baptizandos *ait* interulam vel aliquod præcinctorium

Quomodo censendi nudi baptizati,

A præcinctorium lineum ad honestatem servasse.

Auctore G. H.

7 *Idem Moschus cap. 15 hæc quorum non meminere Menæa, de eodem, uti arbitramur, Conone narrat :* Dicebant de Abbate Conone Hegumeno monasterii Penthucla, quod die quadam, cum iret Betamarim, obvios habuit Hebræos. Qui cum eum occidere, vellent, districtis gladiis occurrerunt contra senem. Cumque appropinquassent, vibrarentque in eum gladios, manus eorum in sublime suspensæ persisterunt immobiles. Facta vero pro eis a sene oratione, abierunt gaudentes et gloriam Deo tribuentes. *Hæc ibi, inter quæ pro voce* Betamarim, *Græce est* ἐπὶ Βιτῶν ἅγιον τὸ χωρίον, in sanctam Bitorum regionem. D

Volentes S. Cononem occidere, fiunt immobiles,

dein ejus precibus liberantur.

DE S. MANSUETO

EPISCOPO MEDIOLANENSI.

G. H.

Post an. DCL. XXX

XIX Febr.

S. Mansuetus colitur 19 Febr.

Inter sanctos Ecclesiæ Mediolanensis Episcopos xxxii, *Martyrologio Romano adscriptos, colitur* xix *Februarii* Mansuetus, *de quo hoc extat in eo testimonium :* Mediolani S. Mansueti Episcopi et Confessoris. *Eadem habentur apud Galesinium cum hoc parvo elogio :* Cujus cum in omni actione eluxit pietas, tum in Synodo oecumenica sexta Constantinopolitana, cui interfuit : *cujus ultima pars, ut mox dicetur, melius abesset. Majori encomio celebratur a Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ, a Ludovico Zaccono in Vitis Sanctorum Italice editis, et in Lectionibus propriis ad illorum usum, qui in Ecclesia Mediolanensi utuntur ritu Romano, approbatis, et* ii *Septembris* B *in Breviario Ambrosiano aucto et recognito. Agunt de eodem Donatus Bossius in Chronico, Joannes de Deis de successoribus S. Barnabæ apud Mediolanenses, Joannes Franciscus Besutius in Pontificali Mediolanensi, Josephus Ripamontius decade* 1 *Historiarum Ecclesiæ Mediolanensis lib.* 9, *Ughellus tom.* 4 *Italiæ sacræ, demum Tabulæ Archiepiscoporum Mediolanensium seorsum, et inter Acta Synodalia a S. Carolo Borromæo habita par.* 2 *a pag.* 835 *excusæ. Apud plerosque harum rerum auctores festum ejus celebrari* xix *Februarii asseritur.*

et 2 Sept.

a variis scriptoribus memoratur :

Animadv. pag. 16

2 *Extant Sedis* S. Mansueti *et rerum ab eo gestarum duo antiqua monumenta, alterum habitæ ab eo synodi Mediolanensis, alterum collectæ a S. Agathone Papa synodi Romanæ, cui etiam* S. Mansuetus *adfuit. Pullulabat jam pridem hæresis Monothelitarum, cujus principium anno* ɪↃcxxxiii *a Cyro Episcopo Alexandrino positum fuisse tradit Baronius ad illum annum num.* 3. *Qua de caussa cum inter Constantinum Pogonatum Imperatorem et Pontifices Romanos de cogenda Synodo universali actum esset, et S. Agatho Papa ab Imperatore ad Donum decessorem scriptam ea de re accepisset epistolam, jussit in variis regionibus synodos congregari, quibus hæresis Monothelitarum condemnata est, in Italia, Galliis, Anglia, uti ejusdem Agathonis litteris ad* C *Imperatorem datis constat. Paruit tum Pontifici* S. Mansuetus, *et coacta Mediolani synodo Insubrium Episcoporum, Monothelitarum hæresim condemnavit, fideique orthodoxæ edidit professionem : quæ synodali epistola comprehensa ad Constantinum Imperatorem missa est, ut cum Episcopi illi ad Concilium œcumenicum Constantinopolim proficisci non possent, saltem scripso illo suffragio perniciosa hæresis condemnaretur.*

contra Monothelitas

cogit synodum.

epistolam synodalem mittit Imperatori,

3 *Epistolam hanc synodalem nomine* S. Mansueti *scriptam fuisse a S. Damiano Episcopo Ticinensi testatur Paulus Warnefridus lib.* 6 *de Gestis Longobardorum cap.* 4 *his verbis :* Eo tempore Damianus Ticinensis Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis Archiepiscopi, hac de caussa satis utilem rectæque fidei epistolam composuit, quæ in præfata synodo *Constantinopolitana* non mediocre suffragium tulit. *Colitur S. Damianus* xii *Aprilis. Epistolæ autem synodalis hæc est inscriptio.* Domino serenissimo atque tranquillissimo, et a Deo coronato, religiosissimo Constantino Imperatori Mansuetus Mediolanensis Metropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel universa sancta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna regia urbe convenit, æternam in Domino salutem. *Incipit dein epistola his verbis :* Si apicem imperialis fastigii et infulas sacratissimæ potestatis avis et proavis vestris cœlitus attributum cognovimus, et pro meritorum actibus ad vos propagatum scimus, dignum est his vos æquiparare vestigiis, quorum, et celsitudinem obtinetis *etc. Extat ea epistola ante Concilium* vi *Œcumenicum, seu Constantinopolitanum, post Divalem sacram ab Imperatore directam ad Donum Papam, aliamque ad Georgium Archiepiscopum Constantinopolitanum. In ea epistola sub finem hæc fidei professio contra Monothelitas continetur :* Duas naturas in una subsistentia divinitatis et humanitatis incon- E fuse, incommutabiliter Dominum nostrum Jesum Christum habere veraciter confitemur : ita quoque et duas naturales voluntates et duas naturales operationes habere, utpote perfectum Deum et perfectum hominem, unum eumdemque ipsum Dominum nostrum Jesum Christum pietatis regula nos perstruit *etc. Habita ea synodus est anno* ɪↃclxxix.

a S. Damiano compositam,

cum hoc exordio sub nomine S. Mansueti :

4 *S. Agatho Papa, quod jam in variis provinciis factum fuerat, synodum anno* ɪↃcxxx *Romæ collegit centum et viginti quinque Episcoporum, inter quos* S. Mansuetus liv *loco subscripsit hac formula :* Mansuetus, Dei gratia Episcopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra fide unanimiter construximus, similiter subscripsi. *In hac synodo damnata iterum est Monothelitarum hæresis, et orthodoxa fides egregie corroborata : tres item Legati, Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis, et Joannes Regiensis Episcopi, ut Constantinopolim ad Concilium universale proficiscerentur, delecti sunt, quibus data est epistola S. Agathonis Papæ et Romanæ synodi* cxxv *Episcoporum, qua dicti Legati plene instructi, injunctum munus fideliter executi sunt. Extat ea epistola sub finem Actionis quartæ ejusdem Concilii universalis, cum omnium fere Episcoporum subscriptionibus, atque ipsius, ut diximus,* S. Mansueti. *Qua re a nonnullis oscitanter inspecta creditus est ipsi Concilio,* F *et non tantum epistolæ Actis insertæ, subscripsisse : cujus aliud non subesse fundamentum arbitramur. Verba Martyrologii Ambrosiani et Lectionum propriarum hæc sunt :* Mansuetus Romanus præcipue claruit in sexta synodo Constantinopolitana, cui interfuit, seque subscripsit. *Quem errorem etiam advertit Ferrarius in Notis ad* xix *Februarii.*

subscribit Synodo Romanæ an. 680

contra eosdem Monothelitas :

non interfuit Concilio Constantinopolitano :

5 *Ab eodem Ferrario hæc de eo affirmantur :* Mansuetus Romanus ex Sabella familia, ad Episcopatum Mediolanensem post S. Ampelium, Agathone summo Pontifice, ob ejus summam eruditionem et morum præstantiam evectus est. Præfuit autem Ecclesiæ sibi commissæ annos novem summa cum laude et ejusdem Ecclesiæ utilitate. *E Sabella gente oriundum esse asserunt etiam Tabulæ Archiepiscoporum Mediolanensium, et cum iis Joannes de Deis, Besutius, Zacconus, Ughellus. Annos Sedi ejus quinque tribuit Joannes de Deis, at* Roma e Synodo reversum, paullo post in contagio illo, quod Insubriam afflixit, decessisse *tradunt Ripamontius et Ughellus. Sed tum, quamvis*

quot annis dicatur fuisse Episcopus?

tantum

A *tantum quinque annos sedisset, non potuit Agathone Papa, qui ab anno* IↃCLXXIX *solum sedit, Episcopus creatus fuisse.*

AUCTORE G. H.

6 *De obitu ejus et sepultura in Breviario Ambrosiano ista leguntur :* Sancte constanterque administrata Ecclesia moriens, in basilica Ambrosiana sepultus est. Sacrum vero ejus corpus asservatur in basilica S. Stephani Majoris, et ibi reverenter colitur. D

Corpus in S. Stephani Majoris.

DE S. BARBATO
EPISCOPO BENEVENTANO IN ITALIA,
Commentarius prævius.

J. B.

§ I. *S. Barbati publica veneratio. Vita duplex. Gesta ante Episcopatum.*

AN. DCLXXXII XIX FEBR. S. Barbati publica veneratio,

Antiquissima *Hirpinorum civitas Beneventum, inter Sabati Calorisque amnium confluentes, olim Ducum Longobardorum sedes, nunc ad Pontificis Romani spectans ditionem,* XI *Kalend. Martii* S. Barbatum, *Antistitem olim suum, veneratur. Testis Marius de Vipera Archidiaconus Beneventanus in* Catalogo Sanctorum, quos Ecclesia Beneventana duplici ac semiduplici celebrat ritu; *ubi de Barbato ista scribit :* Ejus dies festus, uti præcipui ejus urbis Patroni, maxima celebritate agitur, etiam ab operibus servilibus desistendo. B *Quam antiqua ea, lateque fusa celebritas fuerit, perspicere licebit ex antiquis Martyrologiis et Kalendariis, quæ infra citabimus, aliisque monumentis.*

2 *Duplicem dabimus hic Vitæ illius historiam, utramque a V. CL. Silvestro Aiossa nobis Capua transmissam. Priorem ex veteri codice monasterii S. Joannis sanctimonialium instituti Benedictini in ea urbe, characteribus Longobardicis exarato, descripserat. Altera ex codicibus Ecclesiæ Beneventanæ acceperat, ex priore ut apparet, conformatam ac laciniosa phrasi dilatatam. De priore ita loquitur in Notationibus ad Martyrologium Baronius :* Habemus ejus Acta sincere scripta, est eorum exordium : Sicut evidentissime *etc. Citat eadem Michael Monachus, Aiossæ avunculus, in Sanctuario Capuano pag.* 164 *his verbis :* In officio sunt de S. Barbato tres Lectiones, acceptæ ex Actis, quæ MSS. habemus in C. Longobardo, et ita se habent : Sicut evidentissime fidelium relatione comperimus. *Ita Monachus.*

duplex Vita ex MSS.

3 *Aliam habemus* S. Barbati *Vitam, a Nicolao Belfortio Canonico Regulari monasterii S. Joannis de Vinea apud Suessionem, descriptam ex MS. Cælestinorum Suessionensium. Verum non fuit operæ pretium* C *illam hic dare, cum ex priori illa, sive Capuana, contracta sit, vel ab ipso Belfortio, vel quopiam alio antiquiore. Brevem ejusdem Vitam habet in jam citato Sanctorum Beneventanorum Catalogo Marius Vipera. Aliam Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ. Agit de eo Joannes Vincentius Ciarlantus Archipresbyter Ecclesiæ Æserninæ in Commentariis historicis de Samnio lib.* 3 *cap.* 16, *qui Vitam citat ab Ovidio de Lucas monacho Montis-Virginis editam, quam non vidimus.* S. Barbati *alii quoque meminere scriptores.*

alia de eo scripta :

4 Beneventanum *fuisse asserit Vipera. Ciarlantus ex Ovidio monacho, natum honestissimis parentibus incolis vici Vandari, ut nunc appellatur, in Comitatu Cerretino : a prima ætate educatum Beneventi, sacrisque litteris egregie eruditum, mox ad publicas de rebus divinis conciones admotum. Quare tandem Ecclesiæ S. Basilii in oppido Morcone constitutus Curio est : sed cum acrius in scelera inveheretur, odio primum esse cœpit, dein et falsi criminis infamia perstrictus, idroque revocatus Beneventum est : ubi ejus comperta innocentia zelo divini honoris, sanctimonia vitæ, cunctis deinceps venerationi fuit.*

qui ortus, zelus, innocentia comprobata

5 *Nec Longobardis pepercit, qui Beneventum duro premebant dominatu, et licet sub Arichiso Duce secundo, quem* IX *Februarii ad Vitam S. Sabini* § 10 *num.* 8 *diximus Catholicum fuisse et S. Gregorio Magno amicum, plerique fidem viderentur amplexi; tamen adhuc superstitiosos quosdam Gentilium ritus usurpabant, non solum vulgus militum, sed primarii quique, et ipse quoque Princeps Romualdus, Grimoaldi Regis filius. Nam et viperæ aureum simulachrum colebant, et arbori cuidam profanos honores exhibebant, suspenso ad eam corio animali cuipiam detracto : in quod deinde, equis concitatis ab arbore recedentes, sagittas aversi contorquebant, et avulsam ab eo particulam edebant : ut in utraque Vita cap.* 1 *num.* 2 *narratur.*

reprehensi ab eo ritus pagani Longobardorum,

6 *Quæ eos caussa ad viperæ efformandam effigiem ac venerandam impulerit, non traditur. Diximus* XVII *Februarii, cum de* S. Mariamna *ageremus, consuevisse Hierapoleos Phrygiæ urbis incolas vivam viperam alere* E *ac divinis prosequi honoribus. An tale quid olim occitarint horum Longobardorum majores, unde posteris mos ille adhæserit auream ejus effigiem honorandi; an ita consecrare memoriam voluerint cujuspiam virtutis aut facinoris Ducum priscorum, haud facile est conjicere. Videtur ad annos* CCC *post* S. Barbati *ætatem aliquod adhuc Beneventi extitisse viperæ illius monumentum, cui tamen nullus haberetur amplius honos : forte ut hic Antverpiæ (quod alibi diximus) Priapi, alibi alia extant Gentilium idola. Leo Ostiensis lib.* 2 *Chronici Casinensis cap.* 11 *ita scribit :* Ante hoc ferme biennium terræmotus ingens factus est Capuæ atque Beneventi : ita ut Capuæ domus multæ corruerent, ejusdemque civitatis campanæ ea vi per se sonarent. Beneventi autem viperam dejecit et turres quindecim stravit. *Id circa annum* ↀCCCCLXXXIII *videtur contigisse.*

adorantium auream Viperam, (cujus diu post Beneventi monumentum)

7 *Plura extant passim exempla dicatarum dæmonibus arborum, apud profanos ac sacros scriptores. Ex eo genere illa apud Virgilium lib.* 2 *Æneidos.*

antiqua cupressus
Relligione patrum multos sacrata per annos.

et arborem dæmoni dicatam,

Illa item in Actis SS. Felicis et Adaucti, XXX *Augusti,* excelsa arbor, via Ostiensi, secundo milliario ab F Urbe, *quam S. Felix, in eam insufflans, a radicibus* evertit, ut amplius per eam animæ nullatenus deciperentur. *Talis et illa in Vita S. Martini Turonensis,* XI *Novembris, pinus, quam curavit excidi,* quia esset dæmoni dedicata. *Nec de his mirum, quæ ambæ fano idolorum propinquæ erant. Sed quid erat hic superstitionis, equestres ludos instituere, atque ab arbore, velut carcere, decurrendo, jacula in appensam ei pellem Parthico ritu mittere? Quid illa pyrus habebat impietatis, de qua Constantius Presbyter in Vita S. Germani Antissiodorensi* XXXI *Julii?* Ad ejus ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita, pro admiratione venationis nimiæ, dependebant. Quem cælebs vir, ejusdem tunc civitatis Amator Episcopus, his frequens compellabat eloquiis : Desine, quæso, vir honoratorum splendidissime, hæc jocularia, quæ Christianis offensa, paganis vero imitanda sunt, exercere. Hoc opus idololatriæ culturæ est, non Christianæ elegantissimæ disciplinæ. *Hæc aliaque S. Amator, qui tandem, absente Germano,* sacrilegam arborem cum caudicibus abscidit, et, ne aliqua ejus incredulis esset memoria, igni concremandam illico deputavit : *ut* I *Maii ad S. Amatoris Vitam, et ad S. Germani dicemus.*

(quales multæ a SS. excisæ, etiam ob solum scandalum)

8 *Major*

A

[illegible] et eorum ad eam suspensio.

8 *Major etiam in isto Longobardorum ludo levitas inerat, minimeque toleranda in Christianis petulantia, et manifestæ reliquiæ profanorum sacrificiorum. Id enim barbaræ gentis solenne memorat S. Gregorius lib. 3 Dial. cap.* 28. Eodem quoque tempore, *inquit*, dum fere quadraginta captivos alios Longobardi tenuissent, MORE SUO immolaverunt caput capræ diabolo, hoc ei per circuitum currentes, et carmine infando dedicantes. Cumque illud ipsi prius submissis cervicibus adorarent, eos quoque quos ceperant, hoc adorare pariter compellebant. Sed ex eisdem captivis maxima multitudo magis eligens moriendo ad vitam immortalem tendere, quam adorando vitam mortalem tenere; obtemperare jussis sacrilegis noluit, et cervicem, quam semper Creatori flexerat, creaturæ inclinare contempsit. Unde factum est, ut hostes, qui eos ceperant, gravi iracundia accensi, cunctos gladiis interficerent, quos in errore suo participes non haberent. *Coluntur hi Martyres* II *Martii, quem ad diem similia aliorum gentium sacrificia indicat Baronius, monetque fuisse Longobardorum quosdam, cum Italiam occuparunt, Gentiles, quosdam Arianos, orthodoxos nonnullos. Fuerit forte eorum hoc, quod arbori appensum ridicula decursione honorabatur, ab ejusmodi capra, cujus esset caput dæmoni* B *(clam tunc, ne quid ab orthodoxa plebe turbaretur) avulsum.*

fors capræ, cujus caput dæmoni ante offerebant.

§ II. *Obsessum a Græcis Beneventum, liberatum precibus S. Barbati. Ejus Episcopatus.*

Constans Imp. an. 662 in Italiam venit,

C*um sanctus Presbyter Barbatus neque verbis istæc Longobardorum flagitia castigando, neque editis divina virtute ad eorum flectendos in pietatis viam animos miraculis, quidquam proficeret; Deus ipse manum admovit, juvenculo Principe Beneventi a Constante Imp. Heraclii nepote, obsesso, et ad extrema pene deducto: e quibus eum Deiparæ Virginis patrocinium, a Barbato exoratæ, eripuit, ut in priori Vita cap.* 1 *et* 2 *narratur, et in posteriore cap.* 2. *Tempus quo hæc contigerunt, etsi obsidionis non meminerit, indicat Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Vitaliani Papæ, quam edidimus* XXVII *Januarii, in qua ita scribit:* Hujus temporibus venit Constantinus Augustus de regia urbe per littoralia in Athenas, et exinde Tarantum, inde Beneventum et Neapolim per Indict. VI. Postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Julii, feria IV, Indictione supradicta. *Annus is erat Æræ vulgaris* MDCLXIII, *quo littera Dominicalis erat A, Kalendæ* C *Julii in sabbatum incidebant, dies quinta in feriam quartam. Sed, ut infra ostendemus, videtur sub exitum anni præcedentis, cum inchoata a Septembris sexta Indictio esset, expeditionem hanc Imperator suscepisse.*

10 *Obsidionem Beneventi narrat Paulus Diaconus lib.* 5 *de gestis Longobardorum, sed liberationem videtur in opem ab S. Joanne Baptista genti Longobardorum impensam referre, quia quæ in urbe Benevento gesta erant, vel ignorabat, vel minus curabat. Ita scribit :* His diebus Constantinus Augustus, qui et Constans est appellatus, Italiam de Longobardorum manu eruere cupiens, Constantinopoli egressus per littoralia iter habens, Athenas venit: indeque per mare transgressus Tarentum applicuit. *Græci scriptores Cedrenus, Zonaras, et alii aiunt eum voluisse sedem Imperii Romæ figere. Sed nempe ut illic esset securus, necesse erat ut prius ab Longobardis purgaretur Italia.*

volens Longobardos pellere:

11 *Pergit Paulus cap.* 7 Igitur cum Constans Augustus Tarentum venisset, egressus exinde, Beneventanorum fines invasit, omnesque pene, per quas venerat, Longobardorum civitates cepit. Luceriam quoque luculentam Apuliæ civitatem, expugnatam fortius invadens diruit, et ad solum usque D prostravit. Arentiam sane, propter munitissimam loci positionem, capere minime potuit. Deinde cum omni suo exercitu Beneventum circumdedit, et eam vehementer expugnare cœpit, ubi tunc Romoaldus Grimoaldi filius, adhuc juvenculus, ducatum tenebat. Qui statim ut Imperatoris adventum cognovit, nutritium suum, nomine Sesualdum, ad patrem Grimoaldum trans Padum direxit, obsecrans ut quantocyus veniret, filioque suo ac Beneventanis, quos ipse nutrierat, potenter succurreret. Quod Grimoaldus Rex audiens, statim cum exercitu filio laturus auxilium, Beneventum pergere cœpit..... Interim Imperatoris exercitus Beneventum diversis machinis vehementer expugnabat. E contra Romoaldus cum Longobardis fortiter resistebat : qui quamvis cum tanta multitudine congredi manu ad manum, propter paucitatem exercitus non auderet, frequenter tamen cum expeditis juvenibus hostium castra irrumpens, magnas eisdem inferebat undique clades.

multas urbes capit.

Beneventum obsidet,

defendente id Romoaldo Duce.

12 *Hic jam illud accidit, quod utraque Vita narrat, ut a S. Barbato animatus Romoaldus, visa etiam opitulatrice Virgine Deipara, se reliquias idololatriæ extirpaturum sponderet. Interea adventantis Grimoaldi fama Constantem perpulit, ut quam vi capere urbem non poterat, fraude tentaret, et ubi hæc quoque non succes-* E *sit, relicta obsidione abscederet.* Grimoaldus, *inquit Paulus*, cum jam jamque properaret, eumdem nutritium ejus, de quo præmisimus, ad filium misit, qui ei suum adventum nuntiaret. Qui cum prope Beneventum venisset, a Græcis captus, Imperatori delatus est. Qui ab eo unde veniret requirens, ille se a Grimoaldo Rege venire, eumdemque Regem citius adventare nuntiavit. Statimque Imperator exterritus consilium cum suis iniit, quatenus cum Romoaldo pacisceretur, ut Neapolim posset reverti. Accepta ita obside Romoaldi sorore, cui nomen Gisa fuit, cum eodem pacem fecit.

territus adventante Grimoaldo R.

13 *Sed et mox, accepta licet obside, pactusque de pace, adhuc tamen dolo capere urbem aggressus est. Nam Romoaldi* nutritium Sesualdum ad muros duci præcepit, mortem eidem minatus, si aliquid Romoaldo aut civibus de Grimoaldi adventu nuntiaret, sed potius asseveraret eumdem minime venire posse. Quod ille ita se facturum, ut ei præcipiebatur, promisit. Sed cum prope muros advenisset, velle se Romoaldum videre dixit. Qui Romoaldus cum citius advenisset, sic ad eum locutus est : Constans esto, Domine Romoald, et habens fiduciam noli turbari, quia tuus genitor citius tibi auxilium præbiturus aderit. Nam scias eum hac nocte juxta Sangrum fluvium cum valido exercitu manere. Tantum obsecro, ut misericordiam exhibeas meæ uxori et filiis, quia gens ista perfida me vivere non sinet. Cumque hoc dixisset, jussu Imperatoris caput ejus abscissum est, atque cum belli machina, quam Petrariam vocant, in urbem projectum est. Quod caput Romoaldus sibi deferri jussit, idque lacrymans osculatus est, dignoque in loculo tumulari præcepit. Metuens igitur Imperator subitum Grimoaldi Regis adventum, dimissa Beneventi obsidione Neapolim proficiscitur. Cujus tamen exercitum Mittola Capuanus Comes juxta fluenta Caloris fluminis, in loco qui usque hodie Pugna dicitur, vehementer attrivit.

cujus adventus forti astu obsessis indicatus, F

abit Neapolim.

14 *Aliam mox victoriam retulit de Græcis Romoaldus, precibus, ut certo autumo, S. Barbati, Virginisque Dei Matris præsidio adjutus, quam ita commemorat idem Paulus Diaconus cap.* 10. Postquam idem Imperator Neapolim pervenit, unus ex ejus Optimatibus, cui nomen Saburrus erat, ab Augusto (ut fertur) viginti millia militum expetiit, seque cum Romoaldo pugnaturum victoremque spopondit. Qui cum accepto exercitu ad locum, cui Forinus nomen est,

A est, advenisset, ibique castra posuisset; Grimoaldus, qui jam Beneventum advenerat, hæc audiens, contra eum proficisci voluit. Cui filius Romoaldus, Non est opus, inquit: sed tantum partem nobis de exercitu vestro tribuite. Ego, Deo favente, cum eo pugnabo, et cum vicero, major utique gloria vestræ potentiæ adscribetur. *ejus exercitus postea a Romoaldo profligatus.* Factumque est, et accepta aliqua parte de patris exercitu, pariterque cum suis hominibus contra Saburrum proficiscitur. Qui prius quam bellum cum eo iniret, a quatuor partibus tubas insonare præcepit, moxque super eos audenter irruit. Cumque utræque acies forti intentione pugnarent, tunc unus de exercitu Regis, nomine Amalongus, qui regium contum ferre erat solitus, quemdam Græculum eodem conto utrisque manibus fortiter percutiens, de sella, super quam equitabat, sustulit, eumque in aera super caput suum levavit. Quod cernens Græcorum exercitus, mox immenso pavore perterritus, in fugam convertitur, ultimaque pernicie cæsus, sibi fugiendo mortem, Romoaldo et Longobardis victoriam peperit. Ita Saburrus, qui se Imperatori suo victoriæ tropæum de Longobardis promiserat patrare, ad eum cum paucis remeans, ignominiam deportavit. Romoaldus vero patrata de inimicis victoria, B Beneventum triumphans reversus est, patrique gaudium et cunctis securitatem, sublato hostium timore, convexit.

15 *Mortuus erat, cum obsessum est Beneventum,* Ildevertus XXXII *ejus civitatis Episcopus, ut Marcus Vipera scribit.* *S. Barbatus fit Episcopus mense Martio 663.* *Subrogatus illi est* XXXIII *Antistes (non ut scribit Ferrarius,* XX*) Principis voluntate, summaque populi approbatione,* S. Barbatus : *etiam fortassis ante hanc de Saburro victoriam, statim ut liberata urbs est obsidione. Contigisse id videtur circa* XX *Martii, cum mortuus dicatur* XIX *Febr. sedisse in Episcopatu annos* XVIII *menses* XI. *Eos enim annos numerari existimo ab eo tempore, quo illi ita delatus Episcopatus est, antequam Pontificis Romani confirmatio accederet. Octobri fortassis mense aut Novembri venit in Italiam Constans : urbes deinde multas cepit, ac Luceriam evertit, Beneventum non parvo tempore oppugnavit, ut accersiri Grimoaldus, cogere exercitum et venire in Samnium potuerit. Quod dein spatii ad quintum Julii fuit, Neapoli et in Campania Constans exegit, ac Romano itinere.*

§ III. *Gesta a S. Barbato in Episcopatu. Ejus mors, reliquiæ.*

C *Episcopatum adeptus* Barbatus, *ab Romoaldo Duce poposcit ut Ecclesias S. Michaelis in Monte Gargano ac Sipontinam Beneventanæ donaret : aut, ut interpretor, si Pontifex Romanus annuisset, earum possessiones ab Antistite Beneventano administrari pateretur : non tam ut in sua, Clerique sui emolumenta cederent earum proventus,* *restaurat cultum divinum Siponti et in Gargano :* *quam ut in utraque divinum cultum restauraret,* quoniam, *inquit ipse in priore Vita,* absque cultoribus omnia depravantur, unde nec sedulum Deo illic officium persolvi potest, melius a nobis disposita tibi proficiant in salutem. *Extare ait Marius Vipera in bibliotheca Ecclesiæ Beneventanæ* litteras Vitaliani Papæ, quibus ei concedit Ecclesiam Sipontinam et Montis Gargani. *Non sunt tamen ex nunc Archiepiscopo Beneventano subjectæ, sed unitæ ambæ cum Archiepiscopali Ecclesia Manfredoniæ urbis, quæ fere ex Sipontini ruinis fundata, uti* VII *Februarii ad S. Laurentii Sipontini Episcopi Vitam diximus, ubi et de Montis Gargani Ecclesia egimus, ostendimusque tamen diu post* S. Barbati *tempora Sipontum adhuc non ignobilem urbem extitisse : appellari autem Manfredoniæ Archiepiscopum, etiam S. Angeli et Sipontinum Archiepiscopum.*

17 *Subjectæ quoque fuerunt Ecclesiæ Beneventanæ a S. Vitaliano Papa (ut idem ait Vipera, subscribitque* D *Ciarlantus) Larinensis, Asculanensis, Bovinensis. Sunt* AUCTORE I. B. *etiamnum* Larinum, Asculum Apulum, Bovinum, *urbes Episcopales sub Archiepiscopo Beneventano, priores duæ jam olim sub Romanis clari nominis.* *aliæ Ecclesiæ illi subjectæ :* *Inter alia quæ pro dilatatione Christianæ religionis egit* S. Barbatus, *interfuit sub S. Agathone Papa anno* IↃCLXXX *synodo Romanæ, ejusque, ut aliorum plurimorum Antistitum,* *interest synodo Rom. an. 680.* *subscriptio in sexta generali synodo contra Monothelitas eodem anno habita, Actione 4, recitatur, his verbis expressa :* Barbatus gratia Dei Episcopus sanctæ Beneventanæ Ecclesiæ, provinciæ Campaniæ, in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.

18 *Sedit in Episcopatu S. Barbatus, ut diximus, anno* XVIII, *menses* XI. *Qui ergo anno* IↃCLXIII *circa* XX *Martii ad Episcopatum fuerit evectus, anno* IↃCLXXXII *moritur 682* *mortuus est,* XIX *Februarii, quod etiam Vipera annotavit. Aliam Chronologiam iniit, qui exemplar Vitæ ejus, quæ est in collectaneis Belfortii, interpolavit : ait enim* anno Domini IↃCLXVI *obiisse.*

19 *Relatum est postea nomen ejus in sanctorum Confessorum tabulas. Nam antiquissima Kalendaria* *inscriptus Martyrologiis.* *Longobardico charactere exarata, editaque a Michaele* E *Monacho in Sanctuario Capuano ita habent ; primum,* XI Kal. Mart. Depositio erit Barbati Beneventani Archiep. *tertium et quartum,* S. Barbati Episcopi Confess. Lect. 3. *quintum,* Barbati Ep. et Conf. et Gabini Mart. *Vetus Martyrol. MS. quod censemus amplius* IↃ *annorum esse :* Eodem die apud Beneventum civitatem natalis B. Barbati Episc. et Confessoris. *Consonant iisdem fere verbis, Molanus in Auctario ad Usuardum, Galesinius, et alii. Martyrol. Romanum a Baronio auctum ita habet :* Apud Beneventum S. Barbati Episcopi, qui sanctitate celebris, Longobardos et eorum Ducem ad Christum convertit. *Quatenus id verum sit, antea dictum est, et infra dicetur in Vita utraque, quia nimirum Romoaldum Ducem, etsi tinctum jam antea baptismo, et Christiana mysteria frequentantem, retinentem tamen superstitiones quasdam paganicas, ab hisce revocavit. Longius a vero aberrat Constantinus Ghinius de* S. Barbato *in Natalib. SS. Canonicor. inter alia sic scribens :* Tantæ fuit virtutis, tantaque sanctitate celebris, quod Longobardos et eorum Regem *(apposuit in margine* Partarem puto, qui fuit anno 680) convertit ad Christum.

20 *Habuit, ut testis est Marius Vipera,* templum extra civitatem sibi excitatum, cujus hodie nulla F fere extant vestigia, et ex cujus nomine tota regio *templum ei dicatum :* illa vocitatur. Extat officium particulare, quo Ecclesia Beneventana utebatur ante Breviarii correctionem, quod in bibliotheca Beneventana in MS. *de eo officium,* Breviario adhuc legitur, ubi sequens antiphona ad Magnificat et ad Benedictus, ac oratio habetur. *Dein ista subnectit,* ex inscriptione, *ut ait,* in marmore in altari majore Cathedrali existente. ANTIPHONA. Vir Domini Barbatus actionibus celeber, et coruscus miraculis, sectam internicionis pellendo Beneventi effulsit. *Versus :* Ora pro nobis B. Barbate. *Resp.* *Oratio :* Ut digni *etc.* Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui Samnitem populum, B. Barbati Confessoris tui atque Pontificis precibus et doctrinis, ab idololatria revocasti, da nobis ejus meritis ita in fide proficere, ut indulgentiam percipere mereamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum *etc.*

21 *Post annos ab obitu* CCCCXLII, Roffridus Archiepiscopus Beneventanus, *ut scribit Vipera,* ejus sacrum corpus ex altari, in quo jacebat, in alium decentiorem locum transtulit anno Domini CIↃCXXIV, die XXVII Maii, intervenientibus duobus Episcopis suffraganeis : quo tempore multa miracula ante sepul- *transfertur 1124* tum corpus effluxere. *Ea dabimus ex Chronico Beneventano*

A *ventano Falconis, qui interfuit, ostenditque non* XXVII *Maii Translationem illam contigisse, sed* XXIV, *cum octavum diem dicat fuisse* Pridie Kalendas Junii. *Addit idem Marius :* Cujus corpus deinde urde bello fœdata, partim in ecclesia Montis Virginiani servandum translatum, partim Beneventi in sua Cathedrali custodiendum relictum. *Felix Renda inter reliquias Montis Virginis, quarum catalogum subnexuit Vitæ S. Guilielmi fundatoris a se editæ, ponit* Corpus S. Barbati Archiepiscopi Benevent.

AUCTORE J. B.

ubi nunc ejus reliquiæ ?

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex MS. cœnobii S. Joannis Capuæ eruta a Silvestro Aiossa V. CL.

CAPUT I.

Longobardi Beneventani, aspernantes S. Barbati monitu, ab hoste obsidentur.

PRÆFATIO.

Sicut evidentissima fidelium relatione comperimus de celeberrimo sanctissimi Patris Barbati more, vel meritis, (quamquam indignus ad tam eximii Præsulis exponendas laudes, atque omnibus philosophiæ deterior sectantibus, annuente mentium scrutatore, qui non philosophari, sed simplicibus verbis suos discipulos evangelizare sacra mysteria inculto docet sermone) gratiam, quæ cœlitus in Beatissimo Barbato effulsit, propero devotissimus enarrare. Et si quis fortasse liberalibus disciplinis apprime imbutus accuratius legerit hæc, quæ de tanti viri gestis reperi apicibus annotata, non dictantis perpendat ignaviam, sed meritorum ejus excellentiam, de quo summo mentis conamine, postposita verecundia, ut temerarius loquor.

B

S. Barbatus Longobardorum ritus Ethnicos

2 Tempore quo *a* Grimoald Longobardorum regni moderabatur habenas, ejusque filius Romuald Samnitibus imperabat, insignis Sacerdos, Barbatus nomine, Redemptoris nutu claruit Beneventi, actionibus celebris, miraculisque coruscus. His vero diebus quamvis sacri baptismatis unda Longobardi abluerentur, tamen priscum gentilitatis ritum tenentes, sive bestiali mente degebant, bestiæ simulachro, quæ vulgo Vipera nominatur, flectebant colla, *b* quæ debite suo debebant flectere Creatori. Quin etiam non longe a Beneventi mœnibus devotissime sacrilegam colebant arborem, in qua suspenso corio, cuncti qui aderant terga vertentes arbori, celerius equitabant, calcaribus cruentantes equos ; ut unus alterum posset præire : atque in eodem cursu retroversis manibus in corium jaculabantur. Sicque particulam modicam ex eo comedendam superstitiose C accipiebant. Et quia stulta illic persolvebant vota, ab actione nomen loco illi, sicut hactenus dicitur, Votum imposuerunt.

reprehendit,

3 Quæ vir Domini Barbatus cernens, incessabiliter eis annuntiabat, duobus dominis servientes non posse salvari ; et nequaquam inter filiorum Dei numerum aggregari, qui se apostatæ angeli ditioni subdidissent. Hæc et alia illis indesinenter Beatissimus Barbatus, huc atque illuc discurrens, anxie prædicabat, cupiens eos Creatori suo purgatos erroribus præsentare. At illi ferina cæcati dementia, nil aliud, nisi sessorum meditantes usus, optimum esse fatebantur cultum legis majorum suorum, quos nominatim bellicosissimos asserebant.

frustra :

4 Sed omnipotens atque ineffabilis Deus, qui pro humanis erroribus formam servi accipiens, sanguinem suum fudit, et qui neminem vult perire, non desinit etiam ingratos ad se congruentibus modis perducere, ut salvari queant. Hic piissimus medicus improvisus ægro assistit, eumque compellit, ut de sua poscat salute. Cumque caritatem B. Barbati, illorumque perpenderet infirmitatem, concessit, ut D sicut sanctissimus vir divinis medicaminibus conabatur eos a peccatorum febribus, ut ex intimis squalida profluente sanie emundaret, atque a protoplasti subversoris servitio ad filiorum Dei perduceret libertatem, mirabilibus etiam signis suæ prædicationis verba firmaret : ut si non verbis, ad suam salutem visis miraculis flecterentur. Nam dæmonia ex obsessis corporibus aliquando fusis ad Dominum precibus, aliquando minis tantum ejiciebat. Et nunc usque ad corporis ejus reliquias, cooperante Domino, sæpius a dæmonio plures salvari *c* conspicimus. Nec non expletis Missarum solennibus, lotisque viri Dei manibus, hausta *d* aqua, quæ de illius manibus defluebat, continuo a quacumque detenti essent infirmitate, saluti pristinæ restituebantur.

etiam miraculis quæ et diu ad tumulum facta, c

d

5 Sed quoniam longo senio saucia membra non possunt fomentis, vel unctione levi curari, nisi medicaminibus durisque ex alto vulneris, et ex vetustate induratam saniem ad superficiem cutis perducat, ac deinde avulsa putredine concite queant sanari ; idcirco misericors Deus cum cerneret quod nil effectus haberet in eorum salute servi sui prædicatio, vel innumera signorum ostensio, condolens eorum internecioni, suarum miserationum oblitus non est, et fortia mundi regna super eos adduxit, ut qui pacis tempore salutaria monita abjiciebant, recte suum E creatorem sequi nolentes, tandem necessitate, ab his quibus nequibant obsistere viribus, ad suum Redemptorem conversi, divinis opitulationibus eruerentur.

Beneventum ideo, divino nutu,

6 Constantinus tum, qui et Constans est appellatus, eo tempore Constantinopolitanum regebat imperium. Qui e Longobardorum manibus Italiam cupiens, suæque reducere ditioni, sicut olim in præcedentium se fuerat potestate, innumera suorum collecta multitudine, mare transgressus, Tarentum penetravit : indeque profectus pene omnes Apuliæ urbes depopulatus est, pergensque opulentissimam urbem Luceriam gravissimis præliis cepit, eique omnibus prædonum directis manibus eam ad solum usque prostravit. De cujus excidio alacer effectus Augustus, concite sua castra movens juxta Beneventi mœnia collocavit. Nec mora : concervato exercitu ad oppugnandam urbem cum diversis bellorum machinis suos magnates instituit. In qua urbe Romuald, de quo supra retulimus, cum paucis, sed validissimis, inerat Longobardis, ibique sanctissimus Pater Barbatus morabatur cum illis. Circumdata igitur urbe, terribiliter atque inaudite ad capiendum eam novis certaminibus per plurimum temporis pugnaverunt. At contra Romuald, ut erat magnanimus, F et imperterritus, eis fortiter resistens, nunc ex muris, nunc per improvisam *e* interruptionem, plurimam suorum hostium partem attrivit. Nam pro paucitate sui exercitus acies contra eas in patulis pavebat dirigere. Tamen cum expeditis incessabiliter hinc atque inde subito inimicorum *f* prostrabat catervas. Sed præfatus Augustus quanto plus sibi illum attentius cernebat obsistere, tanto ei ferventius nova certamina objiciebat.

a Constante Imp.

post alias victorias,

acriter oppugnatum,

strenue aliquamdiu defensum. e

f

a De Grimoaldi *regno, et* Romualdi *ejus filii ducatu egimus* 9 *Februarii ad Vitam S. Sabini* § 10. — b *Ferrarius*, et extra urbis mœnia vota nuncupasse. *Quod de arbore quidem mox dicitur, non de vipera.* — c *Nulla hujus generis miracula in translatione facta memorat Falco, quem antiquiorem Vitæ hujus scriptorem existimamus, ut qui translationis non meminerit.* — d *hujus generis passim occurrunt in Vitis SS. plurima miracula.* — e *Ita scriptum. Malim,* eruptionem. — f *Imo* prosternebat.

CAPUT II.

Beneventum obsidione liberatum per Deiparam. S. Barbati Episcopatus : pia ejus opera.

Cumque se jam præfatus Princeps ejusque concives,

A cives undique arctatos conspiceret, ita ut extra murum egredi non valerent, et frequenter sævissimis præliis lacesserentur, penitusque ab eis spes salutis esset ablata, et capiendos se fore universi, prædonibusque dirimendos, valido ejulatu flerent; decreverunt, ut urbis patefierent portæ, et egressi uterque sexus unanimes interirent pugnando. Mox sanctissimus Pater Barbatus assistit inter eos, et ait : Convertimini, filii, ad Creatorem vestrum, ut salvemini. Ipse enim conterit bella, ducit ad inferos et reducit, humiliat et sublimat. Relinquite ergo vanitatem, quam suggerente diabolo nunc estis secuti, unde quantocyus ad animæ et corporis interitum properatis : et soli Deo Patri et Filio sanctoque Spiritui, trino in personis, sed uni Deo, coæterno et consubstantiali, canora voce concinite laudes, precesque ad eum fundite, qui scrutatur renes et corda, et ipsi soli vos servituros devotissime pollicemini : et liberabit vos ab his, qui quærunt animas vestras.

Romualdo Principi et civibus ad extrema redactis pollicetur salutem S. Barbatus, si resipiscant :

8 Hoc audito Romuald ait : Sicut asseris, ita est : Ut ab hostibus non capiamur, abjiciamus omnia, quæ ritu gentis colueramus : et soli Deo me serviturum promitto, atque per omnes meæ provinciæ urbes prædiis, coloniisque ditabo, atque civitatis hujus te Præsulem effici concedo, ut mei curam velut optimus Pater habere digneris. B Instar autem ejusdem sermonum, omnes se velle dixerunt. Et qui prius Beatissimum Barbatum vociferantem spernebant, deinceps necessitate compulsi, catervatim confluentes, obnixe ab eo salutis suæ documenta captabant. Continuo pius Pater Barbatus, non honoris, aut divitiarum avidus, sed anxius de illorum salute, Genitricis Dei ingressus ecclesiam, humoque prostratus, cum lacrymis gemitibusque deprecabatur eam, ut magnificis ejus suffragiis Redemptor omnium eruere Longobardos de exterioris hostis manibus dignaretur, ut per temporalem ereptionem a malignorum spirituum servitute erepti, æternæ gloriæ participes fieri mererentur. Sed omnipotens Deus, qui ore proprio profiteri dignatus est, quod magis gaudium sit in supernis super uno pœnitente, quam supra nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia (Luc. 15, 7); atque alibi testatur ut qua hora conversus fuerit ab iniquitate peccator, oblivioni præterita ei delicta tradantur, et vivat in sua justitia qua fuerit operatus (Ezech. 18, 22); preces famuli sui non sprevit, eumque, ut poposcerat, exaudivit.

spondente id Principe. orat in æde Deiparæ :

9 Beatissimus quoque Barbatus, divina sibi revelante misericordia, se exauditum agnoscens, ad Romuald reversus ait : Perpende, o Princeps, ne tu, C et universi qui soli Christo Jesu Domino Deo, erepti a vestris insidiatoribus, servire polliciti estis, pactum promissionis irritum faciatis, et deteriora post hæc vobis contingant : ut relicti a Domino, non sit, qui eripiat vos. Nam pro certo scitote, quia Christus, ad quem conversi estis, liberabit vos. Cæsaris quoque et ejus populi aggressus, Beneventi aditus non penetrabunt, sed concite revoluti, *a* suos adeunt fines. Et ut scias me incunctanter vera prædicere, pariter subeamus murum : ibi piissimam Dei Genitricem Virginem Mariam *b* tibi ostendam, quæ ad Deum salutares pro vobis preces effudit, et nunc exaudita ad adjuvandum nos venit. Quo audito lacrymas præ gaudio fudit : pariterque subeuntes murum, visa Dei Genitrice, in faciem decidit Princeps, nimioque pavore perterritus, et pene exanimis, solo consternatus jacebat. Quem vir Dei Barbatus confortans a terra levavit : qui illico ad se reversus, gratias egit Deo, qui dignatus est eum ad sui mysterii cognitionem perducere.

divinitus discit D. Virg. eitam orasse et exauditam, eam et Principi ostendit :

10 Sequenti vero die, divinis opitulationibus, is qui usque ad internecionem moliebatur urbem cum suis habitatoribus perdere, et quem nequibant ad mentem flectere immensi ponderis argentum vel aurum, D atque innumera multitudo pretiosorum lapidum et margaritarum; accepta solummodo sorore ejusdem Romuald, Beneventum deserens, Neapolim est ingressus. Repente Beatissimus Barbatus securim accipiens, et ad Votum pergens, suis manibus nefandam arborem, in qua per tot temporis spatia Longobardi exitiale sacrilegium perficiebant, defossa humo a radicibus incidit, ac desuper terræ congeriem fecit, ut nec indicium ex ea quis postea valuerit reperire.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS. abeunte Imp. profane cultam arborem excidit.

11 Recedente igitur hoste, omnis sexus, et ætas ad Beatissimi Barbati Episcopatus electionem unanimiter confluxerunt, lætantes eo quod talem mererentur habere patrem, qui suis precibus hostem repellat. Quo electo in ordine Episcopatus, voluit eum Romuald, sicut pollicitus fuerat, per singulas provinciæ urbes prædiis coloniisque ditare : quæ vir Domini Barbatus accipere renuit. At ille cogebat eum, dicens : Non me inter filiorum tuorum numerum aggregari credo, si munus, quod ob meam salutem offerre studeo, recusas. Coactus itaque ejusdem precibus ait Beatissimus Barbatus : si munus tuæ salutis offerre studes, unum impende sacrificium, ut beati Michaelis Archangeli domum, quæ in E Gargano sita est, et omnia, quæ sub ditione Sipontini Episcopatus sunt, sedi beatissimæ Genitricis Dei, cui nunc indigne præsum, in omnibus subdas. Et quoniam absque cultoribus omnia depravantur, unde nec sedulum Deo illic officium persolvi potest, melius a nobis disposita tibi proficient in salutem. Illico Princeps viri Dei consentit petitionibus, et eo ordine quo pactus est, sicut mos est, per præceptum Genitricis Dei sedi universa concessit, et, ut resonat, in futuro anathematizaverunt qui contra hæc agens irritam hanc facere voluerit concessionem.

fit Episcopus : multis possessionibus donatur : sacra restituit Gargani et Sipontii :

12 Impetratis igitur omnibus, ut poposcerat, vir Dei, non est oblitus mandatorum Dei, atque in quatuor partes cunctum Ecclesiæ reditum omni tempore sanxit fideliter dispartiri : unam videlicet egentibus, sequentem his, qui Deo sedulas in Ecclesiis exhibent laudes, tertiam pro ecclesiarum restauratione distribui jussit, quartam vero suis peragendis utilitatibus ut Episcopus habeat decrevit. Et hactenus, sicut ab eo disposita sunt, impartiri cuncta videntur.

quadrifariam dividit reditus.

a *Nam Neapolis et aliæ plures civitates adhuc Imperatori adhærebant.* — b *Vipera scribit,* Romualdo cum omnibus civibus ad mœnia civitatis deducto sanctam Dei Matrem pro Benevento, contra hostes pugnantem, claro aspectu, apertisque oculis demonstrasse.

F

CAPUT III.

Viperæ aureum simulachrum a S. Barbato conflatum in calicem : ritus impii sublati : puniti improbi.

Præterea Romuald ejusque sodales prisco cæcati errore, quamquam mirabiliter eos Dominus omnipotens de laqueis inimicorum suorum per famuli sui preces eripuisset, palam se solum Deum secundum beatissimi Barbati prædicationem colere fatebantur : et in abditis viperæ simulachrum ad suam perniciem adorabant. Quod virum Dei non latuit : compertoque hoc exitiali contagio, eo quod caritas Dei erat in eo, istorum facinus ad suam internecionem deputans esse futurum, immensas coram Deo lacrymas fudit, ut sicut illius potentiæ nihil est impossibile ad faciendum, quo ordine illi placitum esset, ab hac mentis vesania eos eripere dignaretur, et non eos humani generis insidiatoris errore captos ad æternæ gehennæ incendium deputaret. Hoc tum ideo faciebat, quoniam eo Spiritu replebatur, quo Paulus egregius prædicator et doctor gentium repletus dicebat : Quis

Principe ad idololatricos ritus reverso cum suis, pro iis orat.

A Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?

AUCTORE ANONYMO EX MSS. 2 Cor. 11 29. *a Theodorada Principis uxore,*

14 Interea uxor præfati Romuald, Theodorada[a] nomine, omni abjecto errore, verum Dominum nostrum Jesum Christum secundum canonicam sanctionem colebat, omnino viri sui errorem abjiciens, cumque venatum Romuald pergeret, vir Domini Barbatus visitandi gratia ad eam pervenit, cœpitque cum ea de viri ejus nequitia colloqui. At illa ex alto suspiria trahens, his est exorsa sermonibus : Utinam pro eo ad Omnipotentem preces fudisses! Evidenter scio, quod tuis eum interventionibus Dominus per viam virtutis incedere concessisset. Cui vir Domini Barbatus respondit : si veraciter in Domino, ut æstimo, habes fiduciam, ne formides : sed consiliis meis acquiesce, ut Viperæ mihi tribuas simulachrum, et salvabitur vir tuus. Illaque respondit : Si hoc perpetravero, Pater, veraciter scio me morituram. Beatus autem Barbatus ait ei : Memento æternæ vitæ remunerationem, filia. Quoniam non mors, sed magnum est præmium, ut pro fide Chisti ab hac instabili luce subtracta, ad eum pertingas, ubi ipse Christus cum Angelis, et Sanctorum multitudine gloriatur. In qua gloria nemo rigore vel æstu coangustatur, non morborum accedit ruina, non egestas quemquam B dilacerat : non mœstitia illi accedit, aut fessa membra quietem requirunt; non lividus, aut invidiosus, vel murmurans reperitur in ea. Evulsa est ab ea suspicio mortis, et amissio gloriæ. Et quid per singula discurrere conor, cum dicatur de ea quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se? Et cum hæc omnia, ut fati sumus, indubitanter credis; accede ovans, si expedit, ut relicta hac ærumnosa vita ad eam ducaris, in qua sine fine et insatiabiliter glorieris. Tamen confidenter meis crede promissionibus, quia nil adversi de hoc tibi continget. Tantum bestiæ mihi simulachrum offer, ut perficiatur in te, quod scriptum est, Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem.

pia fœmina, — *aureum Viperæ simulachrum petit :* — *timere mortem vetat spe cœli :* — 1 Cor. 2 9 — *nec ejus tamen periculum esse* 1. Cor. 7. 14

15 Illa vero viri Dei promissionibus nimium credula, concite ad eum attulit simulachrum. Quod acceptum Episcopus statim igne dissolvit, plurimisque auri opificibus accersitis disposuit, ut ante adventum Principis, ad offerendum corpus et sanguinem Christi miræ magnitudinis atque decoris patenam et calicem operarentur ex eo. Necnon instar Beneventi, quam ab inimicis eruerat Deus, ex eodem auro civitatem C perficerent, ut in Dei Genitricis ecclesia, qualiter ejus intercessionibus Beneventus erepta est, futuris temporibus in memoria reservarent.

ex eo simulachro calicem et patenam fieri curat

16 Expletis omnibus, ut vir Dei Barbatus præceperat, contigit ut sancto Resurrectionis die Romuald venatu revertens ingredi Beneventum deberet. Cui sanctissimus Barbatus in itinere direxit, ut ante ad Dei Genitricis ecclesiam pergeret, Missarumque solemnia celebraret, postmodum vero ad regiam pergeret domum. At ille viri Dei jussis obtemperans, cum universo comitatu suo ingressus est ecclesiam, ad Dominicam celebrandam solennitatem. In hora autem, quæ expedierat, allata sunt vasa ex bestiæ simulachro patrata, ferentia Dominicum corpus et sanguinem, per manus viri Dei Barbati altissimo Domino offerendum, et super Dominicum corpus instar Beneventi ex eodem auro perfecta civitas bajulabatur.

in quibus divina peragit coram Principe

17 Expletis itaque Missarum solemniis, cunctisque divinis refectis muneribus, accedens vir Dei ad Principem cum jurgio ait : Cum, o Princeps, in Dei et in ejus Genitricis astantis præsentia, memor esto, quia te vidente per hujus Genitricis suæ intercessione te Deus ab inimicis tuis eripuit. Et tu abjectis omnibus idolis, voveras soli Deo catholice deservire. At nunc in domus tuæ penetralibus bes- D tiæ simulachrum colitur. Putasne si hominibus latere, ut Deo quidquam abscondere queas? Numquid parum tibi videtur, tot vicibus tentare Deum? Et si conversus fuerit, ut de iniquitatibus tuis ulciscatur, ante faciem ejus te poteget Viperæ simulachrum, aut dicet ei, Ne percutias eum, aut te eruet de manibus ejus? Perpende, ne veniat ultionis dies, et non sit qui eripiat te, nec tui clamoris audiat vocem.

cumque objurgat :

18 Auditis his Romuald, humiliter tulit, seque reum et graviter deliquisse confessus est, petens ut sibi a Domino veniam posceret : et statim suæ perditionis simulachrum pollicitus est abjicere, et in manus ejus tradere ad perficiendum quod vellet. Cui vir Dei, Non opus est, inquit, ut illud tribuas mihi, quoniam, favente Deo, hæc, in quibus Dominicum corpus et sanguinem sumpsimus, ex eo compacta sunt : et quod prius ad vestrum interitum suggerente diabolo consistebat, nunc in eo Deus omnium operatur salutem. Ad hæc Romuald ait : Peto, dilectissime Pater, ut mihi insinues, quo ordine tibi allatum est. Fateor, ait B. Barbatus, me cum tua conjuge cum mœrore nimio de tuo interitu colloquentem ab ea expetivisse et accepisse.

meliora spondenti, et se id simulachrum daturum, indicat id conflatum.

19 Repente unus ex circumstantibus ait : Si mea uxor talia perpetrasset, nullo interposito momento E abscinderem caput illius. Ad quem B. Barbatus conversus ait : Quia diabolum adjuvare niteris, diabolo manciperis. Qui continuo a Diabolo correptus, acrius cœpit torqueri. Addensque, Ut indicium, ait, sit in posterum Longobardorum genti, quod tu diabolo concessisses, usque ad tot generationes ex te procedentes, non sit tempus quo de tuo genere quispiam a diabolo non vexetur. Non enim recolitur quot generationes instituit : tamen nunc usque qui de illo sunt propagati, quilibet ex eis semper a maligno spiritu agitari conspiciuntur. Ceteri quidem timore nimio territi, repulsis omnibus, quæ superstitiose coluerant, totis viribus ad Deum conversi, deinceps per viri Dei documenta Catholicam fidem pleniter instructi, usque nunc eam Deo favente custodiunt.

quemdam mala suadentem impetrat obsideri a dæmone, — *cum posteris :*

20 Hic autem piissimus Pater, Omnipotentis solamine fretus, simpliciter, atque prudenter degit in sui Episcopatus honore annos decem et octo, et menses undecim. Qui divina evocatus misericordia ad præmia suorum operum capienda, hac instabili luce privatus, ad cœlestia regna undecimo Kalendas Martii, a nativitate sua octogesimo, est advectus : F ubi sine fine cum sanctis Angelis gloriatur, in quibus nunc alacer et per caritatem amplectitur, non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem, quæ in mortali carne consistens per fidem et spem in ænigmate quotidie amplexabatur : favente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

moritur anno 19 Episcopatus, 80 vitæ.

a Theoderadæ *hujus mentio fit* 9 *Februarii in Vita S. Sabini Episcopi cap.* 8 *pag.* 327.

VITA II AUCTORE ANONYMO,

ex MSS. Ecclesiæ Beneventanæ eruta a Silvestro Aiossa V. CL.

CAPUT I.

Longobardorum superstitiones impugnatæ a S. Barbato.

Considerandum nobis est, dilectissimi fratres, quomodo mater Ecclesia micat infra thalamum Sponsi, et liliis convallium, rosarumque ornata candoribus, suosque renatos filios, quo ad hanc pulchritudinem thalami ut transeant, omnes invitat : suorumque uberum lacte aggregatos filios sub gremio suæ adoptionis

A tionis lactat, et suæ pubertatis mamillas omnibus refundit Christicolis : simulque fragrantia gratiæ spiritualis ejus invisibilis Sponsus, admirabili diademate coronatus, illius in amplexibus requiescit. Quam ineffabilis est amor et dilectio Sponsi, ut sponsa non maneat sterilis, filios aggregans ejus ad aulam perducit, et ut sponsæ pullulent greges, præcipuos requirit colonos : ut ex multitudine colonorum boni eligantur pastores, qui erraticas oves suavissimo retrudant ovili. Et sicut ex omni gentium natione plurimi renati sunt in Christo coloni, ita et gens Longobardorum dum quondam esset renata in Domino, inventus est *a* in ea colonus Ecclesiæ, et ovium pastor mirificus, laudabile nomen Barbatus, clarescens enituit Benebenti. Eo videlicet tempore, quo Grimoalt Longobardorum suscepto regali solio regebat, herilis illiusque Romualt Filius, patris per imperium Samnio præerat ordinatus.

a S. Barbatus a Deo paratus Pastor Longobardis.

2 Sed quamquam Longobardi præfatis temporibus lavacro baptismatis se simularent perfundi, tamen despicabilis error illorum amentia corda satis suffocata tenebat. Nam quid despicabilius credendum est, quam ex mortuis animalibus non carnem, sed corium accipere ad esum comestionis, ut pravo errore subjecti Longobardi fecerunt? Qui suarum festa solennitatum equis præcurrentibus, unus altero præcedente, sicut mos erat Gentilium, arbori ludificæ procul non satis Benevento sua vota solvebant. B Suspensa itaque putredo corii in hanc arborem divam, equorum sessores versis post tergum brachiis ignominiam corii certabant lanceolis vibrare. Cumque lanceolis esse vibrata pellis mortua cerneretur, veluti pro remedio animæ ex hac illusione corii partis mediæ factam recisionem gustabant. Ecce quali ridiculo vanæ mentis homines errori subjacebant pestifero. Quin etiam et viperam auri metallo formatam, summi pro magnitudine Dei, supplici devotione venerari videbantur. Unde usque hodie, sicut pro voto arboris, Votum, ita locus ille, *b* Census devotionis, ubi viperæ reddebantur, dignoscitur appellari.

quos corii particulas superstitiose edentes,

et viperæ simulacrum colentes,

b

3 Visa itaque postmodum tanti erroris amentia concordi, B. Barbatus, venerabilis Pater, et cernens illorum ruinam, doluit super eos, et velut pater unicum habens filium viam salutis suavissimis blandimentis illum instruere certat, vir Domini simili modo Barbatus affectu benignitatis illos ammonuit, dicens : Obsecro vos, filii carissimi, abjicite idolorum culturam, et omnipotenti Deo, qui unus et verus est Deus, honoris famulatum præbete, et fidei sacrificium, relicto vanitatis errore in ara ejus imponite. C Ipse namque est, qui regit orbem terrarum, qui jura Imperatorum disponit, et ambitum cœli, gyrumque terrarum sub pugno potentiæ suæ velut sinapis granum recludit. Nam serpens, qui honorifice a vobis colitur, quid agit? quid sapit, vel sentit? Ergo superbus est et inflatus, venenosus et turgidus. Cum tangitur venena pestifera rejicit. Fraudulentiis ejus mors ingressa est dudum in mundum. Terminus inimicitiæ positus est inter illum et hominem. Et vos Viperam ex auri pulchritudine fabricatis, assiduisque cæremoniis velut invisibilem Deum, Viperam placare studetis? De hoc etenim gentilitatis errore Psalmista exposuit, Omnes, inquiens, dii gentium, dæmonia : Dominus autem cœlos fecit. Unde et subditur : Confundantur omnes qui adorant sculptilia, et qui gloriantur in simulacris suis. Item subsequenter adjunxit : Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

operose admonet,

Ps. 95. 5

Ps. 96. 7 et 113. 8

4 Cumque divinæ legis præcepto illos instrueret Barbati clementia, ipsi, ut erant pessimis moribus dediti, non acquieverunt præceptis doctrinæ illius, sed errantes a via rectitudinis permanserunt in caligine suæ cæcitatis. D Ergo æterni luminis auctor, illorum considerans amentiam, ut propheticus ait sermo, Expecta, reexpecta, manda, remanda; mandavit prædicatorem, et iterum remandavit. Expectavit conversionem illorum, et non sunt conversi : et iterum reexpectavit, ut converterentur a via erroris sui, qui eos salvos fieri cupiebat, et ad cognitionem divinæ veritatis perducere. Imo et prodigia miraculorum felix pietas Dei dederat potestatem faciendi sanctissimo Patri Barbato, ut qui exhortationibus non flectebantur, saltem visis miraculis ad viam rectitudinis reflecterentur. Nam dæmoniacis, aliisque patientibus ægris meritum sanitatis illius, et aqua post Missarum solemnia ex ejus manibus distillata proderat, fateor, ad affectum salutis. Necnon et usque nunc divina largitate faveute, ubi reconditum est venerabile corpus illius, multis variisque coruscat miraculis. His denique nec miraculorum prodigiis, nec prædicationibus sanctissimi Barbati aliquod suffragium suæ redemptionis sentire voluerunt.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

Esa. 28. 10

sine fructu,

etiam miraculis factis,

qualia et ad tumulum postea.

a *Non est tamen verisimile, S.* Barbatum, *circiter annum* 602 *natum, genere fuisse Longobardum : nec enim aut nomen Longobardicum, aut satis gens erat annorum* 34 *spatio in illa crudelissima grassatione et flagitiorum omnium impunitate, ad Christianam modestiam conducefacta, ut ex se protulisse germen ejusmodi videri possit.* — b *An hic locus est, turrisve aut domus, quam supra ex Leone Ostiensi retulimus terræmotu sub finem* 10 *seculi fuisse dejectam?*

E

CAPUT II.

Obsessum Beneventum, ope D. Virg. liberatur, orante S. Barbato.

Quid ergo de istis insipientibus agendum est, qui dicunt in cordibus suis, non est Deus; sed serpentem morbidum, et maledictum ab origine mundi, et corium tineis dissipatum, et, quod verecundia sonat dicendi, fœtoribus adæquatum, colere satagunt? Veniat itaque super eos gladius validissimæ gentis. Forsitan pavore exterriti disrumpent frænum, quod est in maxillis eorum, ut Deum invisibilem cognoscere possint. Igitur illis temporibus Constantinus, qui et Constans, præerat solio : qui multitudinem populi sui aggregans, Taranti pertinxit ad littus : recedens ab hoc littore fertilem Apuliam calcavit, et suis cum prædonibus adiit petens Luceriam urbem. Tandem pro salute Samnitum tetigit Deus ejusdem Augusti corda, ut sui tentoria exercitus figerentur erga Benebenti urbana, Sed præfatus Romualt, suo dum sederet in solio, audiens exercitum Augusti jam esse propinquum, quamquam perterritus, subito illorum castra ingressus, multasque per vices, multos ex eis trucidavit. Cumque Constantinus diversis insidiis se cognovisset illusum, tactus dolore nimio, gravia bella præparans, terminos Benebenti obsedit, F ut captam civitatem usque ad solum duceret.

Divino nutu obsesso Benevento a Constante Imp.

6 Tunc vero Romualt, dum gravia bellorum machinamenta sensisset, cum exercitatis aliquantis juvenibus pergens Græcorum faciebat interitum, multosque ex eis audacter capiens viros, remeabat victor ad urbem. Sed cum intolerabilis esset jam labor pugnandi, hanc exhortationem suis cum civibus dedit : Melius est nobis cum pugna succumbere, quam Græcorum manibus capti omnes cum ignominia pereamus. Portæ idcirco urbis patefiant, et durissimo prælio illis pugnam paremus. Cernens autem B. Barbatus hanc sermocinationem, ait ad illos : Tantorum juventutes ingenuæ tradantur numquam opprobriis, ne morte moriantur perenni. Bona etenim vestræ virtutis esset audacia, si inania mentis debilitasque animi non astitisset vobis. Cui Romoalt ait : Quæ est inania mentis, aut quæ debilitas animi? Obsecro indica nobis. Venerabilis Pater Barbatus respondit : Si meis obaudieritis consiliis, et audaciam vestræ virtutis demonstro, et inaniam mentis ostendo,

desperatio Romualdi consilia reprehendit.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

A ostendo, et victoriæ palmam promitto. Acquieverunt omnes, et pacti sunt ejus obaudire consiliis.

7 Tunc omnibus congregatis, stans in medio eorum, ait : Miror vos homines tantis dignitatibus prælatos, cur non dedignamini tantæ vilissimæ rei vestra submittere colla. Cum hominibus non comeditis escam, cum lupis et corvis corium manducatis : et, quod pejus est, honore deifico celebratur a vobis. Cum Catholicis omnium Creatorem non adoratis, et cum hæreticis et gentilibus sculptile dæmonium celebratis. Ecce in hoc est inania mentis, debilitasque animi designata. Nam imbecillis anima, et sine anhelitu mens illius esse dignoscitur, qui tota fortitudine mentis nec recolit nec diligit sui Redemptoris præcepta. Proinde ergo contrito corde, humillima mentis voce, ad pœnitentiæ lamentum concurrite, idolorum simulachra despicite, ne tantam pulchritudinem vestri frontispicii tenebrarum auctor valeat possidere. Abjicite, quem amastis : recipite, quem odistis : respuite, quem hactenus venerati estis : amate feliciter, quem despexistis, ut et illius amor introducat vos ad suæ perceptionis consortium, et portionem perpetuæ gloriæ vobis in regno suo concedat : ipsum adorate, et corde diligite puro, qui pro salute nostræ fragilitatis de sinu Patris descendit, pedibus suis hunc mundum calcavit, Crucis martyrium sumpsit, mortem non recusavit, descendit ad inferni claustra, tertia die resurgens, parentes nostros inde secum abstraxit, postmodum videntibus Discipulis, famulantibus Angelis, cœlorum remeavit ad regnum, et adhuc venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos. Sed cum venerit terror judicii, non super eos illius respicit oculus, qui præceptis illius fuerunt contemptores, sed respiciens illos dicet : Amen dico vobis, nescio vos. Quia si quis me erubuerit, et meos sermones ; et ego erubescam eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Quos autem oculus illius majestatis conspexerit bonos, ad convivii sui gloriam ita illos invitat, dicens : Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Et subsequenter adjungit : Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui. Ad quod gaudium vos Dominus sub sua protectione perducat. Hinc omnipotens Deus conteret et destruet bella, elatas dissipabit mentes, humiles exaltabit et mansuetos, et suos efficiet salvos. Verumtamen si pœnitentiæ perveneritis ad culmen, Augustum suæ cum agmine gentis modo a finibus vestris expellet, et pacificum prosperitatis tempus ad possidendum concedet.

fœditatem idololatriæ ostendit : — *hortatur ad Christum serio colendum :* — B — Matth. 25. 12 — Luc. 9. 19 — Matth. 25. 34 et 21 — *victoriam pollicetur, si resipiscant :*

8 Quid multa? Gaudebat Romualt cum suis de tanta promissione Barbati : sed ut perficeretur, erat dispensatio Dei. At contra Romualt pollicitus est, omne phantasticum destruere simulachrum, et solum invisibilem diligere Deum, ex toto corde credere : similiter et omnes pacti sunt, huic subjacere præcepto : et qui prius velut vilis despiciebatur ab omnibus, postmodum ut esset Benebenti Antistes et Pater, omnes unanimiter vociferabantur, et eum per singulas provinciæ suæ partes promittebat Romualt inclytis ditare colonis. At ille tantum ipsorum salutem cupiens, illorum munera sprevit : ingressusque sanctæ Dei Genitricis ecclesiam, corruit pronus ad terram, illamque deprecans nimiis fletibus exorabat, Adesto, dicens, obsecro, beata et venerabilis Virgo, tuisque precibus sacris istum revoca populum ad gloriam et laudem Unigeniti filii tui Domini nostri, qui pretioso sanguine suo dignatus est redimere istius mundi ruinas.

C — *id spondentibus,* — *orat pro iis D. Virg.*

9 Tunc divino demonstrante auxilio, se exauditum cognoscens, reversus ad Romualt ait : Veternosas namque Ninivitarum culpas, ut scriptum est, triduana pœnitentia abstersit, et subita latronis conversio meruit percipere delicias paradisi perennes : D similiter, propitiante Deo, vobis eveniet omnibus : tamen tantum fides tua cave ne arguatur mendacio, præcipe ut aggregetur universa populi tui multitudo, et assiduis precibus tota populi turba opem pietatis non desinat implorare, ut vos omnipotens Deus ad perceptionem suæ veritatis conjungat, et cognitionem tranquillitatis ostendat, de his qui quærunt facultates et animas vestras. Factum est ita, et compunctus populus compunctione divina, mysterium Letaniæ allevans pervenit ad portam, quæ hactenus dicitur Summa. Et facto silentio dixit B. Barbatus : Prosternite vos ad solum pulveris, et sic sacrificium vestræ devotionis suppliciter finiatur, quia cor contritum et humiliatum benigne suscipit Deus.

publicas preces instituit, — *Letanias, humiliationem*

10 Huic autem præcepto acquiescente populo, venerabilis Pater Barbatus gratia spiritali colloqui cum Romualt subiit civitatis murum, et ecce apparuit subito candidæ nubis fusio præcipuo plena splendore, quæ confixa per gyrum turris obumbrabat cacumen, quod eminebat super ipsam portam præfatam : et in medio nubis delectabilis visio perfuso lumine rutilabat Virginis puerperæ vultus, et cœlorum Reginæ perennis. Stupefactus Romualt, et nimio pavore conterritus corruit pronus ad terram. E Quem apprehendens B. Barbatus per vestimenti mollitiem, dixit : Surge, surge Christianissime fili, conforta, et validus esto. Hæc terribilis visio, quæ tuis ostensa est oculis, sancta est et venerabilis Virgo Maria, cujus intercessionibus et auxiliis suffragati meruistis pervenire ad victoriæ dignitatem. Post hæc igitur Constantinus, qui ornamentis gemmarum præcipuis, et ponderibus auri volebat sarcinatus recedere, postmodum pro omnibus gemmarum facultatibus ipsius Romualt sororem accipiens ; tantum cum suis exercitibus comitatus Neapolitanæ urbis ad territorium properavit.

Romualdo D. Virginem in aere ostendit, — *recedit Imperator :*

CAPUT III.

S. Barbati Episcopatus. Extirpatæ ab eo reliquiæ idololatriæ.

Hoc expleto gavisus Romualt suæ prosperitatis beneficio, beatissimum Barbatum constituit illico Præsulem Benebenti, eumque deprecatus est, ut promissa colonorum xenia ad honorem gloriæ suæ non recusaret recipere. At ille, Non, inquit, muneris tui recipienda sunt dona, nisi prius largitas confessa extiterit, ut omne judicium arboris ludificæ destruatur. Tunc Romualt et omnes astantes dixerunt : Pax et securitas merito beatitudinis tuæ finibus nostris advenit : omnia idcirco, quæ tuæ complacent menti, ut satagis, ita perage securus. Hoc itaque F audito, præcinxit se viriliter, ut bonus juvenis, votum properans, securim manibus gestans, cœpit omne indicium arboris phantasticæ ad nihilum revocare.

S. Barbatus fit Episcopus. — *arborem profanam excidit :*

12 Expletoque opere Benebentum rediens, colonorum xenia respuit suis utilitatibus peragenda. Congrua tamen munera petens, scilicet B. Michaelis Archangeli domum, facultatemque Sipontini Episcopatus ad honorem Dei Genitricis Mariæ traditam per chirographum habuit : et in quatuor partes votivum Ecclesiæ reditum studuit fideliter dispensare ; indigentibus unam, Ecclesiæ servitoribus aliam, Ecclesiastico usui concessit et tertiam, quartam denique suis utilitatibus reservavit : et hæc dispensatio bona numquam recessit ab usu.

bona Ecclesiæ provide dispensat :

13 Sed quamquam B. Barbatus virtute venerabilis hæc ad possidendum per chirographum munera suscepisset, contigit eum tandem ad retro acta redire certamina, quia non ex abundantia fidei veræ, sed laborum ex studio donati ut concesserat vota Romualt indevotus, nesciens illud quod scriptum est

Romualdum intelligens iterum clam adorare,

A est : Quia non in oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum propitiabitur Deus. Oblatio autem justi impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi, et oblationibus justi. Nam quid proderat Romualt si infidelia vota offerret, et fieret imitator veritatis foris, cum esset amictus velamine obscuræ cæcitatis intus? In aspectu autem omnium populorum Deum omnipotentem se colere fatebatur, et sub aditu clauso serpentis adorabat simulachrum aliquantis cum fidelibus suis. Hujus rei notitia ad beatissimum pervenit Barbatum, qui nimio mœrore succumbens, cœpit faciem suam lacrymis rigare superfluis, quia qui seminat in lacrymis, in gaudio metet, et in exultatione manipulos suos aggregans ad aream salutis componit. O quam venerabilis et piissimus Pater, qui pro lapsorum ruina decidit in lamentum tristitiæ, et cum Paulo Apostolo factus est pro infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaceret, et sua beatitudine compassus omnibus omnia factus est, ut omnes salvos faceret in nomine Christi!

Eccli 34. 23 et 35. 8

orat pro eo cum lacrymis

1 Cor. 9 22

14 Igitur opitulante gratiæ spiritualis largitate, uxor ipsius præfati Romualt, Theudorada nomine, funditus gentilitatis errorem contemnens, verum Dominum Jesum Christum ex toto animo confitens, tota B mente dilexit. Vir autem ejus dum esset in sua perfidia effrænatus, venatum properans, ut cervos aprosque sua venatione captaret; vir Dei Barbatus, caussa visitationis, ejus ad conjugem venit : quo dum venisset, cœpit cum ea de cœlestis regni beatitudine habere colloquium. At illa pro viri sui jactantia, ex habitaculo cordis alta suspiria trahebat. Ille autem conversus dixit ad eam. Cur, inquit, tam alta suspiria trahis? Cui illa respondit : Pater clementissime, multis occupationibus angustiatur spiritus meus : timeo enim ne viro meo repentinus superveniat interitus, quia revelatur ira Dei super impietatem et injustitiam eorum hominum, qui veritatem in injustitiam detinent. Obcæcatus est enim vir meus, et obscuratum cor ejus. Ideo formidine sum plena, et nimis afficior lamentis. Scriptum est enim : Tollatur impius de medio justorum, ne videat gloriam Dei. Timeo denique, ne vir meus particeps impiorum fiat, et a consortio gloriæ Dei separetur.

Theodoradam de viri sui salute sollicitam

15 Beatus autem Barbatus, divina inspiratione afflatus, respondit : Absit hujuscemodi res, non erit ita ut asseris : consiliis meis acquiesce, et mihi vipereum tribue simulachrum, et sine ambiguitatis dubio poterit vir tuus ad consortium gloriæ Dei pervenire. Ad hæc illa respondit : Si enim hoc egero, C scio me succumbere morti. Beatus inquit Barbatus : Ut sermo Evangelicus perhibeatur, carissima filia, capilli capitis tui omnes numerati sunt, et ne unus ex his capillis absque nutu Dei in terram cadere potest. Cur ergo mortis penuriam times, quando capillos tuos numerat Deus? Noli despicere pro Christi nomine mortem, quia pretiosa est in conspectu Domini mors morientium pro eo : et bonum tibi esse videatur pro Dei tui nomine temporalem vitam contemnere, ut perpetuam vincere possis. Si pro Christi nomine mortem susceperis, interficitur corpus, sed Dominus susceptor est animæ tuæ, et ipse restaurator est corporis tui. Hæc temporalis vita caduca est, multisque suffulta periculis : æternæ autem vitæ gloria nullo clauditur fine, sed est in ea incomparabilis thesaurus. Ibi sunt divitiæ, quæ numquam decrescunt, ibi vernantia lilia mixta rosis coruscant, ibi regnat ineffabilis pulchritudo, quam et ipsi Angeli conspicere desiderant : ibi pax et securitas, gaudium, jucunditas, concordia.

solatur, monetque ut sibi auream viperam tradat.

Luc. 21 18

et animat ne mortem timeat.

16 Bona doctrina formidinem perdidit mortis, et illico vipereum simulachrum beatissimo tradidit Barbato. Cumque traditum fuisset, artifices venire præcepit, qui ex metallo vipereo ad honorem Dei Genitricis Mariæ præcipua pulchritudine patenam fabricaret, et calicem, et memoriale ad instar civitatis exinde ponerent. Hæc autem Dominico vigori vasa dum fuissent parata, Dominicus illuxerat dies, in quo Romualt venatu rediens introire Benebentum deberet. Nuntius ei obviam missus est, ut prius Virginis et Dei Genitricis ad ædem pro sacro mysterio veniret devotus, Missarumque celebratione expleta, postmodum palatii vigore præcipuo hilaris rediret ad solium.

inde calicem conficit,

D

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

et in eo Missam offert :

17 Hoc itaque expletum est : et peracta devotione mysterii, secrete vocatus Romualt ab Antistite sacro. Qui dum inchoassent simul habere colloquium, beatissimus dixit Barbatus : Ignoras, carissime fili, quod Apostolus de sacramento dominici corporis intulit dicens : Quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Tu hodie spiritualibus refectus es alimentis, sed callido desiderio, non devotione præcipua. Testatur id Scriptura, dicens, quia callidi et simulatores provocant iram Dei super terram, et abominatio Domini omnis illusor : sola puritas in conspectu Domini placet. Cur te manifestas fidei tenere consortium, cum sola fallacia regnet in pectore tuo et versutia? Qui autem dicit se esse, quod non est, ipse sibi injuriam facit. Dilectionis tuæ dulcedo verecundetur tantis opprobriis audire calumniam : esto sollicitus, ne tibi opponatur sententia Domini, qua dicit, Vocavi, et renuistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, despexisti omne consilium meum, et increpationes meas neglexisti, et cetera quæ sequuntur.

1 Cor. 11 27

Romualdum monet efficaciter :

Job 36. 13

E

Prov. 1. 24

18 Audiens hæc Romualt nimia verecundia obnubilatus, ait : Peccavi, beatissime Pater, et non sum dignus faciem beatitudinis tuæ conspicere. Speciem serpentis in manibus tuis ponam, secundum desiderium clementiæ tuæ perficiantur ex ea quæ vis. At ille ait. Cave ne irrita reperiatur devotio verecundiæ tuæ, quia ex viperea specie vasa dominicæ sanctificationis jam patrata gestamus, et in eadem vasa consecratus est sanguis, et mysterium Dominici corporis hodie. Romualt autem pristinam deponens ferocitatem, ad hæc verba respondit : Quomodo, beatissime Pater, absque nutu desiderii mei vestræ potestatis advenit? Obsecro, Pater, insinua mihi. Vir Domini Barbatus respondit. Tua serenissima conjux nimio mœrore afflicta, cum doluisset hactenus de tui erroris caligine, visitationis pro caussa perrexi ad illam, et inter colloquia multa meis dictionibus concessit simulachrum serpentis.

compuncto indicat quid vipera factum.

F

19 Unus autem ex circumstantibus audiens talia, dixit : Si præsumptio talis in mea esset uxore, profecto amputaveram caput ejus. Quem intuens beatissimus Barbatus, ait : Quia hoc dixisti maledictum verbum in ore tuo, et tibi tuoque futuro semini vexatio spiritus maligni adveniet. Statimque homo ille spiritu nequissimo captus, nimia cœpit vexatione torqueri. Unde nunc usque hodie ex genere illo non restat vel unus qui malignæ vexationis spiritui non tradatur. Visa itaque hujuscemodi re, universa populi turba, nimio pavore perterrita, ad verum fidei veritatem pertingens, crevit in rectitudine Catholicæ veritatis.

Mala suadenti maledicit,

qui a dæmone correptus,

ut et posteri

20 S. Barbatus a vicesimus Episcopus Benebenti. Sedit vero hic venerabilis Præsul, de quo supra diximus, in Sede Episcopali Benebentanæ civitatis annos decem et octo, menses undecim. Vixit autem annos octoginta. Obiit autem sub die undecimo Kalendarum Martiarum, id est nonodecimo die intrante mense Februario, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

a

S. Barbati mors, ætas.

a Idem habet Ferrarius. Marius Vipera ait 33 fuisse.

TRANSLATIO

A

TRANSLATIO S. BARBATI EP.

auctore Falcone in Chron. Benev.

ANIMADV. PAR. 17

a

Anno MCXXIV Dominicæ Incarnationis, et VI anno pontificatus Domini *a* Callisti Papæ. Hoc anno præfatus Roffridus Beneventanus Antistes, consilio accepto, corpus sanctissimi Patris nostri Barbati, Beneventani Præsulis, ex altaris tumba, qua per multa annorum curricula quieverat, abstraxit. Altare vero illud non honeste, prout decebat, habebatur, præcipue quia structura novi Episcopii ad locum ipsius altaris producebatur: idcirco inde amoveri juxta fabricæ sententiam oportebat. Archiepiscopus itaque prænominatus Episcopos duos suos suffraganeos vocari præcepit, quatenus eorum consilio et auxilio talis tantusque copiosus thesaurus inveniretur.

S. Barbati decreta Translatio:

2 Continuo quibusdam civibus advocatis et Clero, medio noctis silentio, Archipræsul Roffridus ecclesiam ingrediens, ad altare superius nominatum adivit, et coram omnibus, Episcoporum solatio, illud confregit: et altare fracto Sanctorum reliquiæ, quorum nomina nesciuntur, inventæ sunt. Quibus eductis, in altum fodi præcipitur, ut diu desideratum B pignus præfati corporis videretur. Nec mora: lapis quidam pretiosus invenitur, ex omni parte acriter miroque laboris opere conclusus, quem vectes ferrei sustentabant. Et eo invento, lætitia eos invasit immensa, qui ad tollendum lapidem viribus omnibus conabantur. Sed quia fortiter ob duritiem operis tenebatur lapis ille, assensu omnium, frustatim confringitur. Quo sublevato, divina gratia favente, beatissimi Barbati corpus inventum est. Præfatus itaque Archiepiscopus, primus omnium locum ingreditur, et ossa cineremque advolvens, gaudio magno, laudibusque sonantibus, ad medium propalavit. O quale gaudium, lector, aspiceres et alacritatem, cum longe margaritas optatas temporibus nostris invenimus!

Reliquiæ SS. anonymorum inventæ,

dein S. Barbati sepulchrum,

tum ossa corporis ejus:

3 Ossa autem collecta ad altare S. Sebastiani, Clericis cantantibus hymnos, producuntur. Mane autem facto, tota civitas catervatim prorupit, et Deum omnium conditorem laudabant, qui eis tale tantumque beati corpus Barbati largiri dignatus est. De ossibus namque ipsius vidimus quædam, et osculati sumus. Quibus ita peractis, præcipit Archiepiscopus, ut primum Presbyteri Portæ Summæ, et Clerici simul cum laicis, ad Episcopium descenderent, et coram sacratissimo Barbati corpore vigilias C celebrarent. Confestim ex jussu Archipræsulis Sacerdotes conveniunt, et cereis lampadibusque accensis, simulque magno laicorum comitatu utriusque sexus et ætatis, jubilando descendimus. Sicque unaquæque civitatis porta diebus singulis usque ad octavum diem peregit.

quæ delata ad altare S. Sebastiani,

ac per 8 dies religiose custodita

4 Die itaque octavo adveniente, *b* pridie Kalendas Junii sub altari lapideo corpus B. Barbati præfatus Archiepiscopus, duobus secum Episcopis adhibitis, locavit: et eo taliter locato, altare in honore B. Barbati dedicavit, ad cujus dedicationis solemnitatem turba multa civitatis convenit, quatenus eorum delictis Deus omnipotens indulgeret. Archiepiscopus itaque jam fatus loco eminentiori ascendens, ut videri et audiri ab omnibus posset, peccatorum partem, divina favente clementia, condonavit. Donavit item aliis omnibus, qui usque ad octavum diem festivitatis sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ad dedicationem illam devote concurrunt.

b

reposita sub novo altari dedicato ab Episcopo

datis ad id indulgentiis:

5 De miraculis autem, quæ ob prædicti Patris nostri Barbati merita honoremque, Jesus Christus humani generis amator, nobis omnibus aspicientibus, ostendere dignatus est, licet sermone inculto, D Paternitati vestræ explicabo. Cum enim, sicut supra scriptum est, B. Barbati corpus venerabile in conspectu omnium ad altare S. Sebastiani per dies octo teneretur, vir quidam, Joannes Sutor vocabulo, episcopium ingreditur, et ante sanctissimi Barbati corpus terratenus lacrymis rigantibus prosternitur: qui continuo a Clero populoque astante, qua de caussa defleret, interrogatur. Et ille cuncta, quæ reciderant, a vestigio patefecit. Dum ego noctis silentio, in strato quiescerem, meo corpori somno debito soporatus; en adest ante oculos vir quidam canitie venerandus, vestimentis indutus dealbatis: qui vero paullatim accedens, stratui meo appropinquavit, et, Quare, inquit, cum ceteris ad vigilias canendas coram ossibus præterito die non advenisti meis? Et ego: Pater, quoniam dolore gravi, uti constat, brachium meum cum dextera tenebatur: sex etenim mensium spatio miser ego tali languore perturbor. Addidique: Dicito mihi, quo nomine, Pater, vocaris? Et ille, Barbatus, ait, Beneventanæ quondam civitatis Episcopus. Subjunxit item: Brachium et manum ipsam cito mihi ostendas. Tandem ego, quia dolore torquebar, non citissime manum extendi: extensam tamen tetigit eam, et ita cursu E rapido dolor ille dilabitur, ac si numquam manum cum brachio dolor ipse tenuisset. Protinus mane facto surrexi, et sanitatem cito exortam mirabar. Adveni itaque gratias et laudes Creatori omnium Deo et Barbato sanctissimo Præsuli, cujus meritis evasi, redditurus. His ita actis atque narratis, tintinnabula omnia Episcopii pulsari jubentur, ut civitatis populus ad audiendum videndumque tale tantumque miraculum convenirent. Prorupit continuo tota fere civitas, et medicorum omnium medicum gloriosiorem benedicendo laudavimus: manum illius cum brachio curatam scriptor ego palpavi: vicini namque illius testabantur, quod tempore longo eum infirmari cognovissent. Quo viso ad propria, lætitia referti, reversi sumus.

miracula tunc facta

brachium ac manus infirma ab eo in somnis apparente

tactu sanata,

scriptori ipsi visa

6 Aliud quoque miraculum, quod Redemptor generis humani Christus Jesus diebus ipsis operatus est, ad præfati Patris nostri Barbati gloriam, enarrabo. Rusticus quidam de castello Montis-fusci habitator, tantique viri famam sanctitatis audiens, Beneventum venit, qui per longa annorum curricula nervis cruris pedisque arefactis claudicaverat: tenebatur quidem jugiter dolore terribili, et quasi pede ad clunes ligato miser ille omnibus horis cruciabatur. Continuo ante basilicam S. Barbati prosternitur, Redemptorem omnium Deum efflagitans, quatenus ei pristinam resF titueret sanitatem. Et eo taliter orante, soporis gravitate arripitur, et ceu semivivus noctis unius spatio ibi moratus est. Noctis igitur ipsius silentio, en adest vir quidam ætate senili productus, canitie veneranda locupletatus, qui, sicut ex ejus lingua audivimus, eum taliter expergefactus est: Surge, ait, festinus, et propera altare nomini meo consecratum exquirens, ibique favente Salvatoris clementia, sanitatis gaudia longe lateque optata consequeris. Et ille: Quis es, inquit, qui mihi tanti thesauri pondus promittis? Barbatus, ait, Beneventanæ civitatis Episcopus. Confestim claudus ille audaciam sumens loquendi, Non possum, ait, infelix ego sic pergere. Vides me, qualiter pede siccato cruciatus hic ego permaneo. Tuæ namque sanctitatis famam persentiens, cursu rapido asello superseidens adveni, ut tuis intercessionibus salutis optatæ lætitiam adipiscar. Nec mora: Pater ille Barbatus manum extendens, pedem aridum, et tibiam tangit, inquiens: Festina celeriter, et sanitate accepta ante altare te prosternito. His auditis, surrexit sanus, qui fuerat claudus, et alta voce Deum laudat, per quem sibi dona salutis talia donantur, per quem sibi gaudia dantur. Et mane

item alterius crus ac pes,

tum altario in somnis

A mane facto ecclesiam ingreditur Deo et Patri Barbato gratiarum actiones redditurus. Narrat itaque, qui claudus fuerat, e vestigio cuncta, quæ sibi acciderant populo advenienti, et qualiter longo ex tempore claudicaverat nervis contractis. Fatebatur etiam præfatum Episcopum Barbatum sibi apparuisse, et ejus interventu sanitatem accepisse desideratam. Fragor interea tanti miraculi civitatis partes, partiumque angulos invadit, et catervatim ad videndum hominem cives properaverunt. Quo viso factorem omnium laudantes, ad propria remeavimus.

7 Diebus autem non multis elapsis, mulier quædam manus aridas, nervosque obductos ferens, ad beneficia Præsulis Barbati c accucurrit, quæ coram altaris præsentia accubuit, et lacrymis manantibus Salvatoris misericordiam invocabat. Lacrymas autem ejus omnipotens Dominus ex alto aspiciens, et Confessoris sui Barbati gloriam ostendere volens, qualis, quantique apud eum triumphi consistit, coram omnibus, qui convenerant, manus sic arefactas cœpit mulier illa ad cœlum erigere: deinde voce clara prorupit, sanitatis auxilium in manibus et nervis circumflexis, sensisse, digitos revera curvatos aperuit, et compages digitorum omnium, gratia divina favente, solutæ sunt. Ad hæc populus fere totus festinat et cœlorum Regem, Patremque nostrum Barbatum, benedicendo magnificavimus. D

AUCTORE FALCONE IN CHRON. *alterius aridæ manus sanatæ ante altare.*

a *Electus est Pontifex ann* 1119 *post Gelasii* 2 *obitum.* — b *Non ergo* 27 *Maii facta translatio, ut scribit Marius Vipera supra citatus, sed* 24 *effossum corpus,* 31 *reconditum.* — c *Ita editum ab Antonio Caracciolo.*

DE S. BEATO PRESBYTERO

VALLE-CAVA IN HISPANIA,

G. H.

Commentarius prævius.

AN. CHR. DCCXCVIII. XIX FEBR.

B *Prope Asturiæ montes Livanienses,*

In Asturia conservatam olim et Christianam religionem et avitam Gothici sanguinis nobilitatem agnoscunt Hispani, dum eo majores profugere, atque inter montes illic Maurorum primo impetus fregerunt, ac jugo paullatim excusso, eos tandem ex Hispania ejecerunt. Qui Asturiam olim in Transmontanam *et* Augustanam *divisere montes,* Ladicus *et* Vindius *fuere appellati; a posteris* Livanienses *dicti, aut certe eorum aliqua pars: ad quarum radices locus est* Vallis-Cava, *Hispanis* Valcabado, *haud procul a Saldana magis noto oppido in diœcesi Legionensi.* In Vallecavensi ecclesia adservari magna cum veneratione corpus S. Beati Presbyteri, quem incolæ nomine corrupto, S. Bieco appellant, *illustres tradunt antiquitatum Hispanicarum indagatores, Ambrosius Morales lib.* 13 *Chronici generalis cap.* 27, *Athanasius Lobera in Historia Legionensi cap.* 33, *Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ad* XIX *Februarii, cujus hoc ibidem elogium est:* Apud Legionenses depositio S. Beati Presbyteri, qui una cum B. Ætherio, post Oxomensis Ecclesiæ Antistite, cum ab Belipando Toletano et Felice Urgellensi Episcopis Hispaniæ, fœdam per illius orbis circulos hæresim disseminari cognosceret, qua Dei Unigenitum, adoptivum scriptis et concionibus prædicabant, adversus illos impia persuasione deceptos, libellum Catholica dissertatione compactum conscripsit. Postmodum doctrina celebris et eruditione, librorum editione mirabilis, æternam requiem est assecutus Confessor: cujus corpus apud Vallem-Cavam honorifica theca inclusum, debita veneratione recolitur.

in Valle-Cava colitur S. Beatus Presbyter.

19 *Febr.*

C

2 *Arnoldus Wion et Hugo Menardus in Appendice ad Martyrologium Benedictinum, agunt ordine litterarum de Sanctis Benedictinis, quorum diem natalem ignorarunt, inter quos recensent* S. Beatum, *cujus hoc texunt elogium:* S. Beatus monachus de Valcavado Hispanus, et hæreticorum acerrimus hostis, doctrina et sanctitate claruit anno DCCLXX, *quem annum omisit Menardus. Claruit autem aliquanto serius, post annum* DCCLXXX, *quando hæresis Feliciana emersit. De* S. Beato *ejusque socio Ætherio agit etiam Antonius Yepes tomo* 3 *Chronici Ord. S. Benedicti ad an.* 783 *et* 784, *eosque* duos monachos illustres doctrina et sanctitate *appellat. Confugiunt ad auctoritatem Ambrosii Morales suspicantis* S. Beatum *et* Ætherium *fuisse monachos, quod et qui eo tempore et doctrina et sanctitate effulserunt, plerique monachi fuerint, et potissimum* S. Beatus *in præfatione Commentariorum suorum in S. Joannis Apocalypsin his verbis alloquatur Ætherium:* Hæc ego, sancte Pater Ætheri, te petente, ob ædificationem studii Fratrum tibi dedicavi, ut quem consortem perfruor Ordinis, cohæredem etiam faciam mei laboris. *Quæ commentaria asserit Morales se in ecclesia Vallecavensi vidisse, ubi cum sacro ejus corpore in veneratione sunt, descripta Æra* CIƆVIII, *sive anno Chr.* DCCCCLXX. *Verum non ideo Ordini Benedictino adscribi continuo possunt, cum plura eo tempore fuerint in Hispaniis monasteria, quæ Regulam non erant Benedictinam amplexi. Ipse Menardus, qui hic Ambrosium Moralem citat, in præfatione ad Concordiam Regularum compositam a S. Benedicto Anianæ et Indæ Abbate, cujus Vitam dedimus* XII *Februarii, refert Regulam S. Isidori Episcopi Hispalensis, aliam S. Fructuosi Episcopi Bracarensis, aliam alterius item Fructuosi. Sed et Gabriel Pennottus* 2 *par. historiæ Clericorum Canonicorum cap.* 31 *tradit ex relatione Jacobi Ayerri, Prioris S. Mariæ de Pilari apud Cæsaraugustanos,* Ecclesias, quæ inter Saracenorum ruinas remanserunt, vel quæ ad illorum manus non pervenerunt, omnes Regulares fuisse, talemque Geslabiensem, sive S. Petri de Taberna fuisse, monumenta vetustissima testari.

An monachum eum Benedictinum fuisse

probetur ex Commentariis in Apocalypsin?

E

3 *Antonius Yepes alias pro suo Ordine adjicit conjecturas, scilicet* Ætherium *Abbatem fuisse antiqui monasterii S. Turibii de Livania, quod tradit nunc ab Onna monasterio dependere, ibique multas chartas reperiri, quæ ad S. Turibium spectant. Aliqua ex his, inquit,* charta ad Æram DCCCCLXVI memorat Popedium Presbyterum, ac Dominam Nonitam Deo devotam, struxisse templum honori S. Petri in Biniona, multisque fortunis instructum huic monasterio, quod tunc S. Martini nomen ferebat, condonasse. *Et hæc libri illius verba addit:* Qui est in loco, qui vocatur Torenza, et religioso Presbytero Domino Æthereo, et monachis in Agone ipsum habitantibus regnante Ildefonso in Asturias. *E quibus concludit Yepes,* insigne decus monasterio addi ab Æthereo, quem, ut creditur, habuit Abbatem. Nam S. Beati socius fuit, cujus celebri fama pleni sunt omnes Hispaniæ Annales, quod Helipando Archiepiscopo Toletano, novam hæresim molienti, forti animo constantique obviam ierit. *Hæc Yepes tomo* 1. *ad an.* 537 *cap.* 3, *ubi de origine monasterii S. Turibii agit: quam etiam singulari tractatu illustrat Prudentius Sandovallius* 3 *parte Fundationum monasteriorum Ord. S. Benedicti in Hispania. Colitur* S. Turibius, *uti et supra relatus* Fructuosus, XVI *Aprilis.*

F *An ex antiquo scripto apud Yepes?*

4 *Ceterum miratur Tamaius Salazar,* quo titulo Menardus

Menardus et Yepes, *adde et Wion*, S. Beatum Presbyterum monachum faciant, cum concors apud scriptores sententia sit, illum solam Presbyteri commendationem tenuisse. *Quare* hæc ut frustranea dimittit, et ad Acta pergit, quæ ex Legendario Asturicensi *MS. edidit : in quo hic eis titulus præfigitur :* Die XI Kalend. Martii, agitur de S. Beato Presbytero, cujus Vita talis est. *Eam videtur habuisse Ambrosius Morales, cujus relatio cum eadem Vita omnino congruit. At Mariana lib. 7 de Rebus Hispaniæ cap. 8 iisdem, quæ in hac Vita continentur, verbis utitur. Quo autem tempore auctor vixerit, non liquet : annos adhibet Christi, non Æram Hispanicam : qua adhuc est usus Rodericus Toletanus in sua de Rebus Hispaniæ historia, qui floruit circa annum Christi* CIↃCCXX. *Aliqua in eodem MS. Legendario minus cohærere observavimus* XIV *Februarii ad Vitam S.* Valentini *Episcopi Interamnensis num. 6 sub finem.*

AUCTORE FALCONE IN CHRON.

Vita ex Legendario MS Asturicensi,

auctore non coævo.

VITA

a Joanne Tamaio Salazario edita
ex MS. Legendario Asturicensi.

Tempore *a* Mauregati Asturicarum Regis fuit in Toleto quidam Archiepiscopus, nomine Helipandus, qui inter Agarenorum diras procellas Cixiliano *b* successerat decessori, ex eo quod ejus fama doctrinæ et sanctitudinis per totam spargebatur Hispaniam. Iste erat ex Muzarabibus Gothis oriundus, et nobilitate sanguinis clarus. Illum docuerat ab ejus primis litterarum rudimentis quidam Felix, Gallus prosapia, Episcopus *c* Urgellitanus, post hæreticus *d* Nestorianus, qui Christum fuisse filium Patris adoptivum, qua parte homo est, contra fas, contra auspicia, contra omnes humanas et divinas litteras et religiones perdocuit. Fœdam hanc doctrinam per sacrilega epistolarum monita a magistro suxerat Helipandus, qui præceptoris vestigia temeraria comprehensione consectans, adversus omnes Hispaniæ Episcopos et Presbyteros, ejus sententiam despicientes, primo scriptis, post anathemate usus, est Hispaniam damnabili propositione fœdatus.

Contra exortam in Hispania hæresim Helipandi et Felicis Urgellitani,

2 Cum igitur hæc agerentur, in Livaniensibus montanis, quæ inter utrasque eriguntur Asturicas, ex forti dulcedinem, ex silvis Davidem extraxit Deus, ut fortia quæque confunderet : et velut alterum Isaiam loqui nescientem, calculo ignito labia pertingens, suscitavit in Hispania Prophetam, qui adversus errantes Ecclesiæ Proceres stylo ferreo inveheretur strenuus. Construxerat Nabuchodonosor statuam, apparentia firmam, magnitudine proceram, metallis divitem, fama celebrem, et apparatu magnificam : quis illius excellentiam collimavit? Minuta petra e monte decurrens. Templi vasa Balthasaris inscitia profanavit : quis ejus ambitionem, et mortem detexit? Duo digiti, et brevis stylus. Ergo Deus, qui in Helipando Goliath, in ejus errore populum, in ipsius vana gloria Nabuchum, et in illius ambitione Balthasarem conspexerat, ex abjectione plebis, et montanæ speluis Davidem, et ex plebe ignota blæsum Isaiam, ex monte Beatum, ex silvis ejus digitum, qui hujus Archiepiscopi errores contunderet, resurrexit.

quasi alter David aut Isaias,

electus a Deo S. Beatus,

3 Iste, qui Beatus fuit et nomine et opere Hispanus fuit, qui ab illis oriundus asperrimis montanis, originem ab Asturicanis antiquioribus traxit : erat Ordine Presbyter, in sacris litteris edoctus, et fidei Catholicæ zelo conspicuus. Hic cum Helipandi erroneam professionem audivit, protinus per totam illam regionem et Catholicum seminare dogma, et hæreticam evellere zizaniam cœpit, quibus obsistens Helipando profectibus, paullatim ejus propalari commenta cognovit. Adfuit quoque Catholico operi B. *e* Ætherius, qui post fuit Episcopus *f* Uxamensis, et Beati amicitia fretus : uterque adversus Felicem et Helipandum litteris et sermonibus per populos discurrentes, Catholicam veritatem virili et sancta caritate docebant. Istorum etenim efficacia, plurimi, qui Helipandi venenum ebiberant, virum hæreticum eructantes, ad gremium Matris Ecclesiæ sunt contritionis pœnitentia reversi.

Astur Hispanus Presbyter,

cum Ætherio oppugnat illam hæresim,

multos convertit :

4 Audierat Helipandus opera SS. Ætherii et Beati, et adversus istum impense iratus, epistolam Fideli Abbati Asturicensi direxit : qua de sanctis Presbyteris conqueritur, ex eo quod ipse adstans Toletanus Episcopus, ipsi, tamquam ejus dignitatem et ordinem contemnentes, nullam ab ipso de adoptionis doctrina cognitionem ediscere cogitarent. Quis ergo, prosequitur, unquam audivit, quod homo Asturicanus et montivagus Toletanos corrigere et docere præsumat? Nonne exemplum ab Archarico *g* Episcopo insumere poterat, qui audita vestri Beati antiphrasi, ad nostram occurrens Sedem, quid tenendum humili percunctatione poposcit? Sed, sicut Dei gratia factum est, quod per nos, Episcoporumque Hispaniæ confessum, de Magecianis Spalitanis, qui circa festi Paschatis diem aberrantes, confusam ordinis normam spargebant, obtineretur victoria : sic in Domino hæresim Beatianam de Asturicarum montanis exturpare confidimus. Non me latet Ætherium, prout juvenem, deceptum fuisse a Beato, homine silvestri et vaniloquo : quem, si tibi nostra placent, protinus ad te advoca, quantumque coram Deo ejusque Ecclesia et nobis erraverit, indica : et, si in obstinatæ propositionis technis persiterit, nostra et totius Ecclesiæ correctione contunde.

arguitur epistola Helipandi :

5 Beato post aliquantulum, visitationis Adosindæ gratia, perveniente, Fidelis Abbas Helipandi epistolam demonstravit eidem : qui, prout Catholicum virum, et fidei defensorem decebat, ascito Ætherio, *h* opus integrum duobus libris compactum, qui Helipandi errores solidis sacræ Scripturæ locis rationibusque validis confutabat, scripsit. Cujus cum in manus Helipandi et aliorum sequacium pervenit codex, illum infestissimis sunt dedecorum ulceribus, verbo et paginis insequuti : inter quæ ἀντιφράσεις nomine macularunt. At Deus, cui omnia viscerum arcana patescunt, Beati innocentiæ spiritum a solio Majestatis suæ contuens, et purum fidei zelum Presbyteri ab alto longe cognoscens, ab omnibus illum suorum inimicorum periculis liberavit.

se et fidem orthodoxam libro scripto defendit :

6 Nam *i* Helipandus Toleto profectus, Astures et Gallæcos obivit, iisque in locis multos prava opinione infecit, pestifero oris afflatu. Felix *k* Vaccæos in Hispania, Septimanios in Gallia, aliosque in Germania inficere satagens, ab omnibus fuit constanti defensione depulsus. Sic apud *m* Reginum Bojoariæ civitatem primo in conventu Episcoporum damnatus, post coram *n* Adriano Pont. Max. simulato animo resipiscens : demum apud Francofurtum, ubi præsente Carolo Francorum Rege Concilium *o* fuerat indictum, cui Roma Theophylactus et Stephanus Episcopi, ex Hispania Beatus et Ætherius pro Catholicis missi, interfuere Legati, error cum auctoribus a congregatione Concilii damnatus est. Quod et *p* Adrianus Pontifex fecit.

damnata sæpius hæresi,

7 Hoc siquidem intellecto, Helipandus Toletanus a propositione resilire decernens, Episcoporum congregationem apud Toletum *q* indixit, qua pœnitens confessionis libellum, ubi Filium Dei unigenitum, Patrique consubstantialem, non adoptivum, sed naturalem, humili cordis contritione professus, obtulit. A Patribus lacrymarum professione susceptus, *r* reconciliationis beneficium accepit. Hic Beatum et Ætherium, deposita antiquæ disceptationis malevolentia

ab Helipando resipiscente benigne suscipitur.

A lentia, benigne suscipiens, illos fidei defensores, et Catholicæ veritatis patronos, non absque lacrymis et singultibus compellabat.

8 Concilio denique soluto, et rebus fidei in Hispania bene compositis, sedatoque Felicianæ pravitatis jurgio, sanctus vir Beatus Adosindæ Regis Silonis uxori, quæ propter Mauregati tyrannidem sacram erat t vestem induta, continuus pro animæ suæ remedio extitit pædagogus, donec apud Vallemcavam secederet, orationibus, jejuniis, et sacræ Scripturæ studio insistens, super Apocalypsis mysteria librum miro ordine scriptitavit. Demum miraculis celebris, Domino, cui servierat, spiritum placida dormitione commendavit XI Kal. Martii, anno Domini DCCXCVIII. Ejus corpus ibidem sepultum jacuit per tres annos, donec ad honoratiorem locum translatum, reservato brachio, pro ægrotorum ad ejus sarcophagum advenientium juvamine, theca marmorea inclusum, debito honoris munere custoditur: prout illud et Sanctorum suorum ossa custodire promisit Deus, qui vivit et regnat per infinita seculorum secula, Amen.

instruit Adosindam Reginam: t

scribit in Apocalypsim: moritur:

miraculis claret.

a Mauregatus *filius Aldephonsi Catholici ex ancilla, ejecto Aldephonso Casto illius nepote ex filio, et Rege Froila, regnum invasit Era* 821, *sive an. Chr.* 783 *Ejus regno attribuit sex annos Pelagius Episcopus Ovetensis in Additione ad Chronicon Sebastiani Salmanticensis Episcopi.* — b *Anno* 782, *ut cum Luitprandi Chronico tradit Didacus Castelonius in Primatu Toletano par.* 3 *cap.* 3 § 4. — c *In Catalania ad Sicorim fluvium versus Pyrenæos montes.* — d *Mariana lib.* 7 *de Reb. Hisp. cap.* 8 *hæc ita describit* Nestorii placita Concilii pridem Ephesini diligentia sopita, quasi veteris incendii scintillæ in Hispania iis auctoribus suscitatæ sunt, Christum affirmantibus, qua parte certe homo est, Dei filium adoptione esse contra fas, contra auspicia, contra omnes divinas et humanas literas et religiones. — e *Eum celebrat* 23 *Febru. Tamaius Salazar, ubi in syllabo Prætermissorum de eo agimus, alias* Etherius et Heterius *dicitur*— f Uxama, *vulgo* Osma, *in ea Castellæ veteris trans Durium flumen parte, quæ ex Legionensi regione in Aragoniam proficiscentibus iter præbet.*— g Braccarensi, *vulgo Braga, in Portugalliæ regno, olim in Gallæcia.* — h *Id ex bibliotheca Toletana descriptum edidit primum Ingolstadii Petrus Stevartius, dein in Bibliothecam Patrum relatum, quod accuratius ex MSS. aliis editum a Tamaio Salazario* 23 *Febr. in Vita Ætherii.* — i *Quæ hoc numero dicuntur, eisdem passim servatis verbis leguntur apud Marianam.* — k Vaccæi, *populi circa Durium fluvium in parte regni Legionensis et Castellæ veteris. Eorum metropolis Pintia fuit, quæ nunc e judicio virorum eruditorum Vallisoletum dicitur. At Vascones inter Iberum fluvium et Pyrenæos montes, Vaccæos appellatos fuisse medio ævo, diximus* VI *Februarii in Vita S. Amandi per Baudemundum cap.* 3 *lit. e, quos forsan ab hoc auctore etiam intelligi adjuncta innuunt.*— l Septimania, *olim Gallia Narbonensis, dein Gothia, Languedocia, et Occitania dicta. De voce Septimaniæ consule Castellum lib.* 1 *Occitaniæ a pag.* 33. — m *Ratisponam ad Danubium intelligunt. Eginhardus in Annal. ad an.* 792 *eadem de Felice tradit.* Ductus, *inquit* ad palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem residebat, ubi congregato Episcoporum concilio auditus est, et errasse convictus.—n *Ad Adrianum Papam ductum fuisse a S. Angilberto, Abbate Centulensi, diximus ad hujus Vitam* 18 *Februarii* § 3, *ubi hæc luculentius examinantur.* —o *Anno regni Caroli* 26, *Christi* 791, *ubi Canone* Hanc hæresin funditus a sancta Ecclesia eradicandam esse statuunt. — p *Extat Pontificis epistola, una cum Concilio Francofurtensi edita.* — q *Anno* 793, 13 *Aprilis, id contigisse ait Luitprandus in Chronico, at Julianus in Chronico num.* 411 *refert ad Æram* 834, *an. Chr.* 796, *cujus initio collectam Synodum ait. Verum neutro anno dies ille* 13 *Aprilis, quo S. Hermenegildus Rex et Martyr colitur, incidit in Dominicam, quod Luitprandus asserit, sed an.* 795, *cyclo Solis* 10 *litt. Domin. D in feriam secundam, proximam post Dominicam Paschæ, cyclo Lunæ* 17. *Ast anno bissextili* 796, *cyclo Solis* 11, *litt. Domin. C B convenit in feriam quartam post Dominicam in Albis cyclo Lunæ* 18. *Unde discimus illis Chronicis non omnem adhibendam fidem, quæ a posteris si non facta, multum corrupta sunt.* — r *Tamaius Salazar edidit ad hanc diem epistolam Archarici Episcopi Braccarensis, qua eum ob hanc reconciliationem laudat.* — s *Adosinda filia Aldephonsi Regis Catholici, Siloni nupsit, cum eo regnavit ab anno* 774 *ad* 783, *quo Mauregatum eodem patre Aldephonso, sed ex ancilla, natum, regnum invasisse diximus.* — t *An in monasterio S. Joannis de Pravia in Asturiis? Ibi et ipsa et Silo maritus Rex, qui eam ecclesiam extruxit, sepulti sunt.*

D EX MSS. APUD TAMAIUM SALAZARIUM.

B E

DE B. BONIFACIO

EPISC. LAUSAN. CAMERÆ JUXTA BRUXELLAM IN BELGIO,

J. B.

Commentarius prævius.

§ I. *B. Bonifacii ætas, episcopatus, post hunc depositum gesta.*

AN. COR. MCCLXV XIX FEBR.

L*ausana urbs est, ad oram Borealem Lemani lacus, ad quam Aventico, Helvetiorum primaria olim urbe, translatus Episcopalis est thronus, cum ea (incertum quo fato) ex amplo illo ac celebri statu concidisset, quam Ammianus Marcellinus lib.* 15 *cap.* 27 *describit, jam tum suo tempore, Valentiniano Imperatore,* desertam quidem civitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semiruta tunc quoque demonstrabant. *Verum ipsa quoque ante annos centum* Lausana, *cum in Bernatium hæreticorum venisset potestatem, Antistitis orbata est Sede, Friburgi, Catholico oppido ac populoso, locata. Magnam tamen Lausana a quinque retro seculis gloriam ac splendorem, ob* Bonifacii *Præsulis sui sanctitatem, retinet.*

C *B. Bonifacius Ep. Lausanensis,*

2 *Is Bruxellæ in Brabantia, circiter annum Christi* CIƆCLXXXVIII *honesto ortus genere, sub annum* CIƆCCV *Parisios profectus, triginta ipsos annos sacris disciplinis condiscendis tradendisque, ac duos deinceps Coloniæ, impendit. Postea Lausanensis Episcopus creatus, cum annis decem, temporibus difficillimis, eam rexisset Ecclesiam, tandem, Romano Pontifice Innocentio* IV *annuente, deposuit, ac vitæ reliquum in Camera B. Mariæ exegit, ibidemque die* XIX *Februarii anno (ut videtur)* CIƆCCLXV *decessit. Non prius: ut qui anno* CIƆCCLXV *concilio Lugdunensi interfuerit; deinde aliquamdiu in Ecclesia sua commoratus, postea anno integro ut ejus solveretur onere laborarit: at non videatur venisse Cameram nisi anno* CIƆCCXLVII, *aut initio sequentis. Cum igitur isthic vixerit annis* XVIII, *necesse est anno* CIƆCCLXVI, *aut certe* CIƆCCLXV *obiisse. Est autem* Camera, *non pagus Comitatus Burgundiæ, ut in Topographia Martyrologii Romani et in novo Catalogo SS. scribit Philippus Ferrarius; sed sanctimonialium Ordinis Cisterciensis cœnobium juxta Bruxellam, primarium Brabantiæ urbem, a Gisla religiosa Virgine constructum circa annum Christi* CIƆCC, *in loco qui tunc* Pennebeke *dicebatur, (Chronicon Villariense* Bunebeke *appellat) quem et locum Henricus Brabantiæ Dux donarat: a quo, filioque ejus Henrico, atque aliis viris nobilibus varia sunt eidem cœnobio collata; de quibus Aubertus Miræus lib.* 1 *Donationum Belgicarum, et in Notitia Ecclesiarum Belgii, ac Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi ad diem* XII *Februarii, ubi Virginem illam* Gildam *vocat, at* XXII *Augusti, de Godefrido ejusdem monasterii olim Confessario agens,* Gillam, *uti et liber de gestis illustrium virorum Villariensis cœnobii cap.* 4 *in Vita Godefridi Sacristæ.*

mortuus an. 1265 Cameræ, cœnobio Virg. ord. Cisterc. in Brabantia,

fondato circa an. 1200.

F

3 *An hic Ordinis Cisterciensis habitum institutumque susceperit* Bonifacius, *non est unde affirmare certo et indubitanter possimus. Pronuntiat id Henriquez in Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis lib.* 1 *dist.* 32 *cap.* 4 *et* 16, *eumque secutus Henricus Murerus Carthusianus in Helvetia sacra. Probat autem id Henriquez recentium aliquot ejusdem Ordinis scriptorum, ac fere Hispanorum, testimoniis. In his Barnabas Montalbus* 1 *parte Historiæ Cisterc. lib.* 2 *cap.* 32. *Arnoldum Wionem allegat, scriptorem minime accuratum, qui id quidem tradit lib.* 2 *Ligni vitæ cap.* 58. *Sed manifeste hallucinatur, dum Molani Indiculum SS. Belgii citat, in quo libello nulla hujus Bonifacii mentio fit: neque vero alibi Molanus, in addit. ad Martyrol. Usuardi, inque Natalib. SS. Belgii, ubi* Bonifacii *meminit, asserit monachum factum. Alter ab Henricio productus testis est, Angelus Manrique, qui Laureæ Evangelicæ lib.* 3 *discursu* 7, *idem asserit, citatque eumdem Wionem, tum, qui id omnino non habent, Molanum, atque*

ubi monachum factum

aliqui scribunt haud sat certis testimoniis:

auctorem

A autorem *Speculi exemplorum dist.* 5 § 112 *et* 113. *Citant dein idem Manrique et Henriquez epistolam Gaufridi Villariensis ad quamdam sanctimonialem Idam, in qua id affirmetur. Verum neque quis ille Gaufridus fuerit, neque ubi illius scripta extent, uspiam legimus: et alibi B. Richardo Adwertensi eam epistolam tribuit Henriquez.*

AUCTORE I. B.

non est tamen incredibile

4 *Majus aliquanto pondus habet, quod ex ipsius Bonifacii Vita profert:* Ecce pauca diximus, quæ gessit in seculo: nunc videamus quæ Dominus operatus est per eum in religione. *Verum non id, ut tradit, in ea Vita habetur, quæ extat in Rubeæ vallis bibliotheca, sed in antiquiori, quam exhibent codices Camerenses. Aubertus Miræus in Originib. monasticis lib. 3 cap. 15 absolute* B. Bonifacium *recenset in Catalogo Sanctorum ac Beatorum Ord. Cisterciensis. Et nos quoque in eam opinionem magis propendemus, præsertim si veteribus picturis aliisque monumentis cœnobii Camerensis fulciatur. Licet enim sanctissimus Ordo neutiquam adscitorum alumnis decorum indigeat; morum tamen sanctitate consecutus* Bonifacius *est, ut illius disciplinæ alumnus possit existimari. Stat tamen illud fixum nobis, nil temere pronuntiare. Certe autem constat, tunc non solas sanctimoniales Cameræ habitasse, sed et monachos, tum Sacerdotes, qui sacra iis procurarent, tum laicos, qui earum*

B

nam et monachi Cameræ fuere:

agros colerent. Quod ex Diplomate Henrici Ducis apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 203 *redditur manifestum; nam* tres mansos incultæ terræ et nemoris Fratribus et Sororibus cœnobii B. Mariæ de Camera *fatetur se* promisisse. *Et Henricus ejus filius testatur*, quod Fratres de Camera, manentes in curia de Holthem, et commorantes in allodio de Filfordis, usum huc usque habuerint in fodiendis turbis ad opus domus suæ, *quem iis confirmat an.* 1232. *Est* turba *hic, aut forte* turbina, *Teutonicæ* Torf *vel* turf, *aut* torve, *cespes e palustribus locis effossus, quo in quibusdam Belgii locis ignis struitur. Existimamus tamen hos omnes* Fratres de Camera, *priusquam eo mitterentur, in Villariensi cœnobio tirocinium vitæ monasticæ posuisse. Nam, ut* XXIX *Januarii ad Vitam Caroli Abbatis Villariensis octavi, num.* 5 *retulimus, Chronicon Villariense commemorat*, huic commissam fuisse Paternitatem in Camera B. Mariæ juxta Bruxellam.

at non puer ibi monachus fuit.

5 *Si quis ergo arbitrari voluerit* Bonifacium *vere monachum esse factum, libenter subscribemus, modo ne id statuat, quod Andreas Saussaius in Martyrolog. Gallicano scribit, eum* Cisterciense a pueritia institutum in Cameræ S. Mariæ asceterio complexum esse: *quod nobis probabile videri, reliquus vitæ ejus decursus*

C *non sinit. Miræus ait, abdicato Episcopatu, monachum in Camerensi cœnobio factum: id est, ut interpretamur, habitum ordinis Cisterciensis induisse*, quod pridem ut sibi liceret optabat, *inquit.*

§ II. *Vita B. Bonifacii a quo scripta?*

Ejus Vita a monacho Ord. Cister. scripta,

Vita *B. Bonifacii, inquit Chrysostomus Henriquez dist.* 32 *citata, cap.* 1 *et in Notis ad Menologium Cisterc.* a diversis scripta reperitur, per quemdam scilicet Religiosum Rubeæ vallis prope Bruxellas, et per monachum alium Cameræ B. Mariæ. *Utramque dabimus: hanc ex MS. codice Camerensi, quam edidit antea idem Henriquez, sed stylo proprio, non vetusti auctoris: illam ex secunda parte Hagiologii, quod in Rubea valle, a Joanne Gilemanno collectum, asservatur; sed collatam cum MS. cœnobii Corsendoncani Canonicor. regular. in quo perperam*, Laudunensis Episcopus *appellatur. Prior scripta videtur ab aliquo monacho Ordinis Cisterciensis, forte coætaneo et Cameræ commorante, aut certe ex schedis Virginum Camerensium; estque simplicior, et seriem vitæ apertius explicat. Ea postea ab aliquo Canonico regulari Rubeæ vallis, ipso*

post a Canonico regul. interpolata.

forte Gilemanno, aut Antonio Gentio, interpolata, retenta sæpe pristina phrasi, nonnullis additis, quibusdam etiam omissis. Priorem illam citat Joannes Gerbrandus a Leidis in Chronico Belgico lib. 23 *cap.* 8 *ita scribens:* Sed mirandum valde quod sequitur. Nam eodem tempore, cum hæc ita agerentur, Bonifacius Episcopus Lausanensis, tunc apud Cameram S. Mariæ in monasterio, et in oratione consistens, vidit in spiritu militem armatum.... *eaque recitat, quæ habentur cap.* 4. *num.* 14 *iisdem omnino verbis; ac deinde subdit:* Hæc in Vita dicti Bonifacii Episcopi reperiuntur, qui jacet sepultus in Camera, sive crypta monasterii Cisterciensium Ordinis prope Bruxellas. *Hæc Gerbrandus, qui ante annos* 150 *scripsit. At non in crypta sepultus fuit* B. Bonifacius, *ut mox patebit.* D

prior citata in Chron. Belgico:

7 *Chrysostomus Henriquez in* Phœnice reviviscente *ita inscripsit opus de scriptoribus Anglis et Hispanis Ord. Cistercien. quod triennio post Fasciculum SS. vulgavit Bruxellis ann.* CIƆIƆCXXVI *B. Richardum Sacristam ait scripsisse* de B. Bonifacio Lausanensi Episcopo, monacho Cisterciensi, cujus corpus quiescit in Camera B. Mariæ: *aliaque ejusdem Richardi scripta recenset*, ad Idam sanctimonialem epistolam unam: Martyrium et miracula B. Gerardi Abbatis Clarævallensis: Vitam et miracula S. Silvani Clarævallensis item monachi: Miracula, quæ in Ordine Cisterciensi acciderunt: de Harmonia librum unum: Initium Eboracensis, sive Ervacensis cœnobii in superiore Germania, et multa alia; quæ *tamen fatetur se* reperire non potuisse. *Citat* Molanum, Pitseum, Angelum Manrique. *De B. Richardo monacho Ord. Cisterc. in cœnobio Adwertensi, leucam unam distante ab urbe Groningo in Frisia, agit Molanus in Natal. SS. Belgii ad* XXX *Decemb et Miræus in Fastis Belgicis: at de scriptis ejus neuter. Pitseus in Appendice illust. Scriptorum Angliæ centur.* 3 *num.* 93. *ac Balæus scriptorum Britanniæ centur.* 13 *num.* 70 *ex Lelando referunt, scriptum ab eo* de Harmonia librum unum. *Angelus Manrique Laureæ Evang. lib.* 3 *discur.* 7 *scriptis clarum celebrat, sed neque ea recenset, et quod Richardo Anglico Ord. Præmonstratensis divinitus collatum fuisse scribit Molanus, ut manus, qua plurimos libros conscripserat, post* XX *annos integra perseveraret reliqua carne in pulverem redacta, id huic Richardo perperam tribuit. Unde igitur didicit Henriquez libros ceteros a B. Richardo Adwertensi, cognomento Sacrista, esse scriptos? Certe epistolam ad Idam sanctimonialem jam ante Gaufrido Villariensi adscripserat. De Silvano egimus ad* XVII *Februarii, in syllabo Prætermissorum.* E

an aliqua a B. Richardo Sacrista scripta, non constat,

8 *Præter hactenus citatos, meminit* B. Bonifacii *Thomas Cantipratanus ejus æqualis, lib.* 2 *de apibus cap.* 30 § 6. Venerabilis Bonifacius, *inquit*, quondam Lausanensis Episcopus, nunc Rector in Theologia Parisiis, mihi tunc et multis aliis retulit, quemdam Clericum se in confessione audisse, qui malo assuefactus usu, illicitis se contrectationibus ad libidinem provocabat. Proh nefas auditu! Et vide, quid sequitur. Ubi hoc semel, ut erat solitus, attentavit, manu inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit. Quo in facto horrore perculsus ad Confessionem mox venit, et in multis lacrymis pœnitentiam egit. *In libris editis habetur*, nunc Rector; *quod correximus. Non enim ab episcopatu ad academiam se retulit, sed privatam vitam, et forte monasticam, amplexus est. Idem Cantipratanus eodem libro cap.* 51 § 4 *scribit, se* venerabilis et Deo digni Magistri Bonifacii, quondam Lausanensis Episcopi, veridica relatione cognovisse, quod quidam Nobilis suæ diœcesis venatum circa montes Alpium pergens, *a sociis divulsus, noctu horribile visum spectarit, intellexeritque militem quemdam* Brabantigenam, *libidine et cædibus grassari solitum, neglecta etiam in morbo confessione, cum jam* F

a B. Bonifacio narrata Cantipratano exempla,

mollitiei punitæ,

instante

A instante hora mortis obmutuisset, misericordia Divina præventum fuisse, et valida cordis contritione *permotum, sic expirasse, traditumque duobus nequissimis dæmonibus* usque ad diem judicii cruciandum, *ac tum denique veniam obtenturum.* Miles autem, qui hæc viderat et audierat, a rapinis pauperum et mala vita conversus, correctius amodo vixit, et multos alios peccatores ad exempla pœnitentiæ sua narratione permovit. *Hæc ex* B. Bonifacii *relatione Cantipratanus: quæ et in veteri Speculo exemplorum habentur dist.* 5 § 113. *Aliam Cantipratanus eodem libro cap.* 57 § 32 *historiam recitat, quam* venerabilis Bonifacius, quondam Lausanensis Episcopus, *ei narraverat, de cæco bubulco, qui cujus quis jussisset coloris vaccas cornibus apprehendebat, dæmonum ope : quod accepto Confirmationis sacramento cessavit.*

pœnæ Purgatorii ad diem judicii duraturæ

energia Confirmationis :

9 *Elegans et prolixum* B. Bonifacii *elogium contexuit Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano. Agunt item de eo Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi; Guilielmus Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii, ubi de SS. diœcesis Mechliniensis. Heribertus Rosweydus noster ejus Vitam Belgico sermone edidit, codice Rubeæ vallis usus; deque eo agit in historia Belgica ad an.* 1250. *uti et alii auctores infra citandi. Germanice eumdem Vitam ex Chrysostomi* B *Henriquez Fasciculo SS. Ord. Cisterc. edidit citatus jam antea Murerus Lucernensis in Helvetia sacra.*

alia de eo scripta :

§ III. *B. Bonifacii publica veneratio.*

Sepultus fuit B. Bonifacius, *uti fusius describit Henriquez dist.* 32 *cap.* 8. *in presbyterio ecclesiæ Camerensis sive Choro, in cujus dextro latere constructus ei tumulus est, altus quatuor pedes, tectus cæruleo marmore, in quo sculpta Episcopi effigies. Confluere isthuc complures, Divique opem, præsertim adversus febres, implorare, accensis luminibus, expansis brachiis, sublatisve in altum manibus, consuevisse, a majoribus natu acceptum.*

ejus sepulchrum :

11 *Nomen ejus abs non uno sacris Fastis inscriptum. Nam Joannes Molanus in suis ad Usuardi Martyrologium additionibus, anno* 1568 *vulgatis, ita scribit :* Obiit Bonifacius, Lausanensis Episcopus in Burgundia. Hic Bruxellæ natus, et in Camera monasterio Cisterciensis ordinis juxta idem oppidum quievit anno CIↃCCLX, in vita et post mortem miraculis clarus. *Eadem habet Petrus Canisius in Martyrologio Germanico. At Molanus in posteriori editione annum obitus ejus omisit; recte : qui enim in Concilio Lugdunensi* I *an.* CIↃCCXLV *cum ceteris Episcopis sanxit in Fredericum* II *ferendam anathematis sententiam, ac* C *postea aliquanto adhuc tempore Ecclesiam suam administravit, annoque integro, ut ea se abdicare posset, Papam oravit, ac demum annis* XVIII *privatus vixit, non potest censeri anno* CIↃCCLX *decessisse, sed, ut supra statuimus, anno* CIↃCCLXV. *Longius etiam a recto calculo recedit auctor MS. Florarii, qui eum tamen in Divorum numero recenset his verbis :* Apud monasterium Ordinis Cisterciensis in Belgio, depositio B. Bonifacii Lausanensis Episcopi, natione Bruxellensis. Obiit anno salutis CIↃCCXXXIV. *Lausanam porro Molanus, Canisius, aliique in Burgundia locant, quia olim urbs fuit provinciæ Maximæ Sequanorum, quam Burgundiones deinde occuparunt; atque etiamnum Bisontinum, uti et Belliciun ac Basilea, agnoscit Archiepiscopum, cujus propria diœcesis Comitatu Burgundiæ continetur.*

nomen in Martyrologiis

12 *Qui* B. Bonifacio *jam olim haberetur cultus, exponit Molanus :* In hujus anniversario depositionis die, tumba ejus ornatur tapetibus, floribus, et luminaribus, quæ vocantur STAL-LICHTEN : Officium autem defunctorum non pro eo fit, quia inter Beatos numeratur, sed pro amicis. Calice ipsius sacro semel tantum utuntur annue, in sacro hujus diei. Distribuuntur etiam, Dominica die LÆTARE, magni panes, propter multa beneficia, quæ monasterio præstitit; et vocantur PANES S. BONIFACII.

anniversarii honores Cameræ.

D *AUCTORE J. B.*

13 *De ejusdem Divi veneratione hæc tradit Miræus in Fastis Belgicis :* Joannes Dorotheus, Episcopus Lausanensis, in Statu Lausanensis episcopatus, anno CIↃIↃCV ad Paulum V Papam transmisso, Protasium, Maximum, et Bonifacium, suos in episcopatu antecessores, vocat Sanctos; et dicit eos religiose per totam diœcesim coli. Ex his tamen Bonifacius, qui prope Bruxellam in Camera B. Mariæ quiescit, e terra anno CIↃIↃC elevatus, Officio Ecclesiastico non colitur a Belgis ut Sanctus : in magna tamen veneratione habetur, ut Beatus. NOT. 8.

cultus publicus in Helvetia :

14 *Eum alii quoque recentiores suis Martyrologiis inscripsere. Arnoldus Wion :* In monasterio Cameræ Ordinis Cisterciensis in Gallia, depositio S. Bonifacii Lausanensis in Burgundia Episcopi, natione Bruxellensis, cujus vita virtutibus plena refulsit. *Eadem habet Hugo Menardus nisi quod pro* in Gallia, *reponat* in Belgio; *omittatque,* in Burgundia. *Benedictus Dorganius in Calendario Benedictino :* S. Bonifacii Episc. cujus vita virtutibus plena refulsit. *Balduinus Willotius noster in Martyrol. Belgico :* In monasterio Camerensi, juxta Bruxellam, obiit, ac quiescit B. Bonifacius, qui natus Bruxellæ, Episcopus fuit Lausanæ ad lacum Genevensem. E *Philippus Ferrarius, corrigendus tamen ut ante monuimus :* Cameræ in Burgundia, S. Bonifacii, Episc. Lausanensis. *Eumdem* Beatum *appellat Claudius Robertus in Gallia Christiana, Arnoldus Raissius in Hierogazophylacio Belgico, aliique :* Sanctum *Montalbus, Manrique, Rosweydus, Murerus, ante citati.*

memoria in novis Martyrologiis.

§ IV. *B. Bonifacii Reliquiæ elevatæ.*

Stetit hoc sanctissimi Antistitis sepulchrum annis amplius trecentis : quo tempore et fundis locupletatum cœnobium est, et splendidis ædificiis ornatum : At tandem CIↃIↃLXXXI *(male ominato ac potius scelerato anno, quique æternam apud exteras gentes, et ad omnes retro posteros infamiam Belgio consciit; primum edicto Ordinum, quod in conventu Antuerpiensi, Principe Arausionensi auctore, decretum fuerat, Regi Catholico potestate omni in his provinciis abrogata; ac mox majori etiam vesania, Antuerpiæ, Bruxellæ, alibi, dejectis laceratisque Divorum imaginibus, Sacerdotibus pulsis, omni usu priscæ religionis interdicto) eo igitur anno, tam infausto, Camerense quoque monasterium ac templum, die* X *Septembris, conflagravit,* igne (*ut auctor est Joannes Baptista Gramaius*) per *ipsos* milites regios injecto : eo quod Virginibus jam ante egressis, hosti refugium et præsidium perpetuum esset. F *Sanctimoniales erant minimum centum : quæ cum Bruxellam se recepissent, magnis rerum omnium angustiis et paupertate conflictatæ sunt aliquot per annos, ea tamen pietatis constantia, ut nulla a proposito resilierit : quod secundum Deum, Sancti fortassis* Bonifacii *tutelæ, ac Barbaræ Tassiæ Abbatissæ sollicitudini, ferri acceptum debet.*

Anno 1581 exustum Camerense cœnobium et templum,

16 *Reversus postliminio ad pristinas sedes, discussa ex eo tractu hæreseos caligine, sacer ille est cœtus. Tum restaurari domicilium omne ac templum cœpit.* B. Bonifacii *monumentum, fracto, qui id tegebat, lapide, imbribus erat fœde labefactatum. Satius visum Joannæ Penninæ Abbatissæ, ac ceteris Virginibus, quam id innovare, ipsum sancti Præsulis corpus exhumatum, honorificentiori loco reponere. Probatum consilium, quibus illa aperuerat, Roberto Camberonensi, ac Gasparo Altimontensi Abbatibus, huic Benedictini instituti, illi Cisterciensis, qui et Ordinis sui per universum Belgium Vicarius tunc erat.*

B. Bonifacii sepulchrum fractum,

17 *Primum*

A *AUCTORE J. B. reliquiæ refossæ.*

17 *Primum igitur triduum medium ac preces suis sanctimonialibus Joanna indicit: dein XXII die Junii, an.* CIↃIↃC, *aperiri tumbam imperat, sacrum corpus ea clausum rata. Ubi ea manis reperta, subtus refodi humum placuit. Hic alterius extabat muri fundamentum, domus fortasse cujuspiam, quæ illic olim steterit, ita angusto templi pariete spatio, vix ut isthic sepultum esse quemquam probabile ulli fieret. Postridie ad lævam interioris illius muri, quam alte demitti sepulchra solent, egesta humo, corpus repertum est, ossibus etiamtum cohærentibus, et solidis, nisi quod costæ quædam confractæ, et manuum pedumque articuli aliquot desiderati. Educta sigillatim ossa, non enim potuere, ut jacuerant, connexa. Postero die, Nativitati S. Joannis Baptistæ dicato, Abbas uterque sacris rite operatus, Ægidiusque Isegartus sanctimonialium Confessarius et Florentius Curtius, ac Jacobus Surhonius, monachi, et cœnobii Camerensis Capellani, sacra illa ossa pie abluerunt; sanctimonialibus interea Litanias concinentibus. Ut lota fuere, loculo condita sunt, et ab iisdem monachis per Claustrum, ut vocant interiores cœnobii porticus, circumlata, cœtu universo præeunte, ac hymnos concinente, tandemque in S. Barbaræ sacello super aram collocata.*

ablutæ, et honoratæ.

18 *Memorantur nonnulla tunc edita Divini favoris* B *argumenta, præter insolitam pietatem ac solatium omnium qui aderant. Ludovicam Jovenelliam molestum asthma biennio cruciarat, ut multis frustra tentatis remediis, canere jam cum ceteris Divinas laudes neutiquam valeret. Illa in novam spem erecta, terram, quæ proxime sacrosanctas exuvias jacuerat, pectori admovet. Intra triduum detersus est dolor, canendique facultas restituta.*

per eas asthma curatum,

19 *Pasquasiæ Cottemiæ itidem sanctimoniali insedit ardor perquirendi, num quæ ossium tenues particulæ eos qui corpus effoderant, fugissent. Ea deinde confessa est, hoc in opere depulsam penitus, qua duos ipsos annos laborarat, ischiadem, seque quoties ossiculum aliquod veniret in manus, prius suavi quodam odore perfusum; quem et nocte quadam vigilanti sibi asparari senserit. Alia testatæ, similem se odorem percepisse, cum e terra sacra ossa eruerentur. Ægidius Isegartus manus sibi, quibus ossa eadem abluerat, tota die jucundissimo odore fragrasse. Sanctimoniales quædam aliis se levatas incommodis, B. Bonifacii implorato tunc patrocinio, retulere.*

dein ischias; odor suavis ab iis diffusus:

20 *Rei gestæ fama plures Bruxella aliisque ex locis, ad venerandas reliquias, excivit: multis febricitantibus præbita in potum est aqua, cui intincta ossa erant, inspersumque aliquid pulveris, in quo sita illa prius fuerant: mox que reddita sanitas est. Fuit per eos dies nonnemo, qui cum fœdam titillationem carnis invitus pateretur, B. Bonifacii, quem pudicitiæ extitisse strenuum cultorem ac vindicem audierat, auxilium imploravit, moxque importunos illos motus resedisse expertus est.*

qua lotæ erant aqua pulsæ febres C

repressa tentatio.

§ V. *B. Bonifacii cultus inhibitus, restitutus.*

Non potuit, quod in oculis amplissimæ civitatis fiebat, non ad aures pervenire Archiepiscopi Mechliniensis, cujus in diœcesi sita Camera ac Bruxella est. Is refodi corpus illius exponique, vel privatæ venerationi, nisi obtenta a se facultate, non debuisse, ex sacrorum Canonum præscripto, interpretatus, tantisper semoveri, neminemque adhiberi cultum illius jubet. Interea Petrum Vinckium Decanum Bruxellensem cum publico tabellione isthuc allegat, jussum legitime explorare, an et illud esse Bonifacii corpus, et cultum ei antiquitus habitum, constaret.

Res tota examinatur:

22 *Venit is Cameram Idibus Septembris an.* CIↃIↃCII, *et Joannæ Abbatissæ, atque aliquot grandium natu sanctimonialium, aliorumque honestorum hominum testimoniis ista comperit: sex omnino isthic loca esse, in quibus sepulturæ iis dentur, qui decesserint: villicis ac* D *famulis exterius cœmiterium assignatum, interius Conversis, chorum sanctimonialium illustribus hominibus, quorum in Necrologio nomina inscribuntur; Confessarius, Capellanis, ipsisque sanctimonialibus Claustrum, Capitulum Abbatissis: in presbyteria autem, sive Choro Sacerdotum, neminem nisi* Bonifacium *unquam sepultum: alioquin aut monumentum extaret aliquod, aut scripto saltem mandata memoria, uti de ipso in citato Necrologio istud legitur:* Dominus Bonifacius de Bruxella, quondam Episcopus Lausanensis, sepultus in Camera in choro Dominorum. *Quod alio loco tumba steterit, alio corpus jacuerit, id propterea factum videri, quia hoc propius a Chori pariete condi vel non decuerit, vel alter ille sub terra murus non siverit, illam vero, ne impedimento esset, ad Chori latus, etsi paullulum remotam a corpore, erigi visum sit.*

probato, id ejus fuisse sepulchrum,

23 *Quæ præterea de elevatione, modoque ejus, et beneficiis divinitus perceptis, jam narravimus ea Vinckio Decano relata: singulorum testimonia recenset Henriquez. Antiquitus ei habitam venerationem ea docuere, quæ ex Doctore Molano, antehac allata, quæque narrantur in epitaphio, quod se in veteri lignea tabula parieti juxta tumbam appensa, membranæ inscriptum, vidisse ante hæreticorum tumultus, Abbatissa aliæque testatæ. Tumbam vero ipsam aniversario beati* E *Antistitis die,* XIX *Februarii, floribus, tapetibus, luminaribus ornari; ad eam confluere permultos, etiam e remotis locis, ibique concipere preces, luminaria accendere, alia donaria offerre, consuevisse; ac nonnullos ejus ope, precibus rite factis a febribus sanatos, partim vidisse se, partim a senioribus natu audivisse, eædem asseruerunt.*

solitum varie honorari, et miraculis clarere;

24 *Quæ omnia legitime descripta, ad Matthiam Hovium Archiepiscopum ab Vinckio relata, ipse discuti gravium Theologorum judicio curavit, Gulielmi Estii, Bartholomæi Lintrensis, Joannis Clarii atque aliorum. Horum ex sententia statuit, quas reliquias constaret ab immemorabili tempore, adhuc tumulo abditas, cultas a populo fuisse, easdem e terra sublatas coli itidem, ut antea, posse, easque ad rem capsæ includi, supra aram aut juxta eam locari, populo conspiciendas osculandasque exhiberi: non tamen eum honorem haberi debere, qui Sanctis in Canonem relatis proprius est. Archiepiscopi decretum ita habet:*

coli eum, sed non ut Sanctum canonizatum, sinit Archiepiscopus, lato decreto

25 Mathias Dei et Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mechliniensis. Lecta diligenter informatione, facta jussu nostro, diversis diebus anni superioris, per venerabilem Dominum Petrum Vinck, et Magistrum Philippum van Asbroeck Secretarium Capituli S. Gudilæ, multis testibus fide dignis auditis F ad hanc rem, qui declararant se comperisse, quod ossa ab hinc fere duobus annis inventa et effossa, sub fracta tumba in templo monasterii Cameræ juxta Bruxellam, sunt corpus felicis memoriæ Bonifacii Episcopi Lausanensis, olim ibidem magna reverentia, et devota invocatione, et luminaribus et aliis honorati et ornati. Qua de caussa nos his litteris assentimur, ut prædictum corpus in posterum elevatum maneat; et tamquam venerabilis et beati viri honoretur, ornetur, et devote visitetur ab omnibus Christi fidelibus, et devotis personis. Non tamen honorem admittimus ei fieri, qui canonizato proprius est. Assentimur etiam ut de his litteræ convenientes fiant. In testimonium veritatis, hanc nostram declarationem subsignavimus, et sigillo nostro munivimus, vicesimo quinto die Februarii, anno Domini millesimo sexcentesimo tertio.

26 *Propter has, ut reor, litteras, scripsit Georgius Colvenerius in Notis ad Cantipratanum lib. 2 cap. 30 elevata esse B. Bonifacii ossa,* consentiente Archiepiscopo Machliniensi: *cum elevatio eo inscio facta sit: antiqua tamen veneratio consentiente eo retenta. Meminit*

A *nit quoque hujus elevationis Gramaius in Antiquitat. Bruxellensibus et Miræus in Fastis Belgicis. Henriquez in Menologio Cistercien. hujus Elevationis memoriam consignat ad* XXIV *Junii. Inclusum dein eleganti ligneæ arcæ sacrum corpus, habitu indutum pontificali, ut in Hierogazophylacio Belgico testatur Arnoldus Raissius.*

corpus ornatum:

27 *Quod olim idem sanctissimus Antistes incoluit domicilium, intra extimos quidem monasterii muros, remotum tamen aliquanto spatio ab habitaculis Sanctimonialium, id flammas, quibus absumptum cœnobium est, evasit: atque isthic pulcherrimum concinnatum est sacellum, in quo ista circum exorata superius est epigraphe:* Longa traditione a majoribus velut per manus accepimus, B. Bonifacium Episcopum Lausanensem post resignationem episcopatus hoc in loco habitasse. In ejus rei memoriam extructum est hoc sacellum ad honorem Divæ Virginis omniumque Sanctorum anno CIↃIↃCIX.

domus in sacellum versa.

28 *In tabula quadam, inquit Henriquez dist. 32. cap. 16. quæ in eodem sacello appensa, conspicitur, sequens continetur oratio:*

pia ad eum oratio.

Supplex te rogo et obtestor, o Beate Bonifaci, digneris, ante conspectum Domini, mei miserrimi peccatoris recordari, ut tuis meritis et precationibus, B ab omnibus tum corporis tum animæ malis defendar et conserver, et in omni virtute et opere bono quam maxime proficiam: in hora vero mortis et exitus mei adversus inimicorum insidias velis mihi fideliter subvenire, et animam meam, ab omni tribulatione liberatam, ad cœlestis Paradisi gaudia perducere digneris. Amen.

Vers. Ora pro nobis Beate Bonifaci.

Resp. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oramus te supplices, Domine Deus, Pater omnipotens, suscipe servorum tuorum orationem, ut B. Bonifacii memoriam recolentes, ejus meritis et intercessionibus, a cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et a pravis cogitationibus mundemur in mente. Amen.

VITA AUCTORE ANONYMO,
ex MSS. monasterii Camerensis.
CAPUT I.
Vita B. Bonifacii ante Episcopatum.

Quamvis beata vita Sanctorum apud omnipotentem Deum æternaliter maneat, et eorum nomina liber vitæ sine oblivione contineat; nihil tamen veræ religioni obsistere credimus, si eorum merita sæpius mente revolvamus, actusque illorum verbis et scriptis C commemoremus. Quapropter quædam de vita, de moribus, de doctrina, de consolationibus divinis, de miraculis, de inspirationibus omni discretione collectis, Bonifacii Episcopi bonæ memoriæ per litterarum apices suæ vitæ exemplar affectanti duximus commemoranda: ut quamvis absens esset corporali præsentia, tamen præsens suarum virtutum sit semper memoria. Quoniam igitur ejus vita ab ipsis cunabulis erat gratiosa, ab ipsius primævæ ætatis origine narrationis sumat exordium.

Cur hanc Vitam Auctor scribat?

2 Venerabilis igitur Christi servus Bonifacius Episcopus, cujus memoria in benedictione est, in civitate *a* Cameracensis Episcopatus, quæ Bruxella dicitur, patre et matre religiosis, originem duxit. Semel accidit, quod mater sua properaret ad matutinos, cui obviavit senex cano capite, vultum habens Angelicum, qui talia dixit: Concepisti partum gloriosum, qui acceptus erit Deo et Sanctis ejus ac hominibus: hic erit in doctrina magnus et honoratus. Qui statim evanuit ab oculis ejus. Post hæc tempus pariendi advenit et peperit filium, quem vocavit Bonifacium.

a B. Bonifacius, magnus futurus prædicitur,

3 Hic puer crescebat ætate et gratia apud Deum et D homines. Quando mater, vel avia, vel nutrix sua osculabatur eum, statim vestimento suo tergebat, vel aqua abluebat os suum. Hic cum quinque esset annorum ætatis, a matre sua ductus est ad studium discendi: qui arrepto itinere intelligentiæ litterarum, cum adhuc esset minimus statur, et ætate tener, diversa futuræ probitatis protendebat argumenta. Deus enim dedit illi sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, gratiam in conversatione, efficaciam in opere: humilis magistrorum erat auditor, et quod a magistris aure hauriebat, in pectoris armariolo memoriter recondebat. Tam innocens cum adolescentulis, quibuscum puerilia capiebat rudimenta, quam ab illecebris, quibus juvenilis ætas plurimum lascivire solet, immanis erat: et sicut mundus et immaculatus exivit de utero matris suæ, sic mundus et immaculatus remansit usque in diem mortis suæ a carnalibus vitiis: qui præcedebat omnes socios suos in doctrina et scientia: festis diebus erat orans in ecclesia, vel studens, et erat quasi custos sociorum ejus.

AUCTORE I. B. pudicus in pueritia, diligens in studiis, innocens, otium fugiens,

4 Factus annorum septemdecim, pergebat Parisius: ibi proficiebat de doctrina in doctrinam, de scientia in scientiam; donec effectus est magnus et E honoratus et vocatus ad Cathedram, ipso nesciente: in Cathedra *b* Divinitatis sedit septem annos, docens et disputans cum magno honore, et dignitate, et reverentia. Triginta annos erat Parisiis, et in septem liberalibus eruditus. Vir itaque venerabilis Bonifacius omni conamine nitebatur Christo vivere: erat etiam in humilitate profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, in duris passionibus fortis: gerebat etiam simplicitatem columbæ: in corrigendis erat austerus, contra hæreticos et incredulos sævissimus, in fide Catholica fortissimus.

studet Parisiis: b docet Theologiam, virtute conspicuus

5 Vir ergo Dei decore virtutum non minime adornatus, Dei officio et divinæ gratiæ, sacros ordines suscipiens, ad sacerdotii gradum pervenit. Qui magno officio se obligatum intelligens, devote fideliterque Sacerdotis jura cœpit exercere. Numquam Missam celebravit sine lacrymis: corpus suum castigavit orationibus, vigiliisque: cilicio utebatur semper: vinculo ferreo stringebat ventrem suum: posthæc videns quod vinculum illud portare non potuit, deposuit. Sed accepit cingulum de crinibus equorum factum cum multis nodis, *c* et multo tempore portavit illud.

fit Sacerdos: cum lacrymis celebrat; pœnitentiæ deditus. c

6 Semel erat in magno desiderio videndi S. Mariam: quæ apparuit jacenti in lecto suo. Qui statim F desiliens de lecto suo, cecidit ad pedes ejus, dicens: Domina mea Sancta Maria *d* sanctifica me. Quæ respondit: Et sanctificavi, et iterum sanctificabo te post annum, *e* vel post triduum, vel post sabbatum: et hæc dicens, visio discessit. Post hæc dissensio facta est inter Magistros et scholares, ita ut non venirent ad lectionem, sicut solebant. Quapropter inde discessit, et venit ad civitatem *f* Coloniensem, et ibi receptus est etiam cum magno honore, et ad Cathedram scholasticam vocatus est, ipso nesciente; *g* et ibi sedit duos annos.

d videt B. Virginem: e docet Coloniæ. f g

a *Ita olim: nunc subest Archiepiscopo Mechliniensi, Belgii Primati.* — b *Teutonismus est, quo* Godtheyt *Deitatem significat, et Theologiam. Itaque* Leeraer in der Godtheydt *Doctor Theologiæ. Hinc patet auctorem vel Teutonice locutum, uti nunc quoque Cameræ ac Bruxellæ, vel ex schedis Virginum Camerensium Teutonice conscriptis compilasse hanc historiam.* — c *Angel. Henriquez:* eoque totum corpus circumligavit. — d *Non ignorabat vir doctus sanctus, sanctitatem et gratiam a Deo solo dari; sed hoc votum rogabat, ut Deipara sibi ea auxilia gratiæ impetraret, quibus perfectam consequi sanctitatem posset.* — e *Quid hæc sibi velint, haud capio.* — f *Nondum Coloniæ publica universitatis artium academia erat, quæ demum anno* 1388 21 *Junii ... Urbani VI auctoritate creata: antea tamen in multis Canonicorum collegiis et cœnobiis monachorum scholæ fuerunt, uti lib. 5 Academiar. scribit*

NOT 9

Academia Coloniæ.

A scribit Jacobus Middendorpius. — g *Addit Henriquez*, et renitente.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

CAPUT II.

Vita B. Bonifacii in Episcopatu.

Episcopus creatur :

Post hæc vocatus ad Cathedram Episcopalem, ipso nesciente : quod officium devote et cum humilitate suscipiens, *a* talentum a Domino sibi commissum multiplicans, semen verbi Dei longe lateque dispersit, et sic multorum corda rivulo suæ doctrinæ irrigata, mundano timori obnoxia, ipse, imo Dominus per ipsum, Creatori mancipavit : ex oratione manifesta, et consilio privato, et omni modo quo potuit, homines ad bona opera incitavit. De oppidis, de villis circumjacentibus, cunctis, qui ad ipsum, causa consilii confluxerant, semper paratus fuit : omnibus autem in specula virtutum constitutus cælibis vitæ formam bonis se exhibens. Quod docuit verbis, adimplevit operibus. Maxime solebat hominum malos mores in publico sermone redarguere. Longas fabulationes hominum invite audiebat : secularia verba vel sinistra de moribus hominum, vel silentio vel duro vultu a se removebat : omne tempus consummabat aut orando, aut legendo, aut scribendo, aut consulendo aut confessiones audiendo, aut prædicaturus sibi providendo, aut alios instruendo : rarissime modicam horam diei præteriit, quin aliquo teneretur prædictorum. Quando servum habuit, qui secularia, vel turpia, vel inhonesta verba loquebatur, illum repulit a se.

a suorum saluti studet :

malos et vanos sermones aversatur ; numquam otiosus :

B

8 Post hæc facta est quædam *b* guerra inter Dominum Papam et Imperatorem *c* Fredericum. Unde Dominus Papa vocavit ad concilium quosdam Episcopos, inter quos erat Episcopus Bonifacius : et secundum consilium Bonifacii et aliorum Episcoporum, data est in eum sententia excommunicationis : tunc Dominus Papa excommunicavit Fredericum. Cumque Fredericus *d* cognovisset se esse excommunicatum, congregavit ducentos milites, ut obsiderent civitatem, in qua erat Episcopus Bonifacius, et interficerent eum. Tunc egressus est Episcopus civitatem, nesciens quod ibi essent insidiæ, cum duobus tantum militibus : et egresso Episcopo de civitate, surrexerunt de insidiis, et occurrerunt ei adversarii, et manus injecerunt in eum, et ligaverunt ei manus post tergum, et projecerunt super equum, et abierunt. Tunc miles zelo Dei accensus, impetum fecit in adversarios tam graviter, quod nullus eorum audebat aliquid contradicere : et ipse miles convertit equum, in quo sedit Episcopus, et duxit in civitatem, et omnes adversarii ejus remanserunt extra civitatem quasi muti et flagellati a Deo, et ita liberavit Dominus servum suum.

b

c

d

a militibus Frederici in suo consilio excommunicati captus,

mirabiliter liberatur :

C

9 Semel fecit sermonem Sacerdotibus qui habebant uxores : at illi irati, congregati pariter, armati in quadam ecclesia, ubi cantabat Missam, venerunt, ut interficerent eum ibi ante altare. Et erat ibi quidam Frater de Ordine Fratrum Minorum, qui intelligens nequitiam eorum cœpit clamare, et omnis civitas occurrit liberans eum. Cumque vidisset, quod insidias et terrores et blasphemias et mala malorum hominum portare non poterat, perrexit Romam, postulans a Domino Papa, ut absolveret eum ab officio suo ; qui renuit. Et Episcopus inquit : Non veniam illuc amplius, nec videbo civitatem illam. Cumque per annum integrum Papam super hac re molestaret, tandem victus ejus precibus, cessionem ejus suscepit, servato sibi honore pontificali. Cum consilio autem proborum virorum, alios duos Episcopatus offerens ei, rogabat ut ipsos acciperet non recusaret : quos omnimodo detestans recipere non acquievit, dicens se jam debilem, et ad hoc opus minus idoneum.

a fornicariis Sacerdotibus ad necem petitus,

episcopatum dimittit, Papa annuente,

alios episcopatus recusat ;

D

10 Tunc accessit ad orationem, orans et petens, ut Deus dignaretur ei dare locum aptum, in quo posset in pace et quiete, et absolute ab omni mundano strepitu, reliquum tempus suum consummare. Tunc accepta licentia a Domino *e* Papa et Cardinalibus, arripuit viam. Qui reversus est ad patriam suam, et venit in civitatem Bruxellam, in qua natus fuit, revisens ibi cognatos suos. Deinde venit ad monasterium, quod dicitur Camera S. Mariæ, revisens etiam ibi conventum, et cognatas suas. Tunc accessit ad eum quædam monialis religiosa dicens ei : Hoc mandat vobis beata Virgo Maria, ut maneatis hic nobiscum ; quia voluntas ejus est, et Filii ejus, ut reliquum tempus vitæ vestræ hic consummetis. His auditis acquievit verbis ejus et Abbatissa et totus conventus susceperunt eum læto animo, et cum magna devotione et honore et reverentia, et mansit ibi reliquum tempus suum in magna pace et quiete.

e redit Bruxellam :

habitat Cameræ.

a Licet renitens, *inquit Henriq.* — b Guerra *bellum significat ; a Germanico* Werre, *quod dissidium, simultatem, inimicitiam sonat, unde et Belgicum* Werren, *turbare, intricare, contendere. Lege Vossium lib. 2 de vitiis sermonis cap.* 8. — c *Fredericus* II *plurimis a Sede Apostolica cumulatus beneficiis, adversus eam ingratissimus exstitit multiplici deinde perfidia, perjuriisque turpium Saracenis pactione, regni Hierosolymitani, Imperiique Constantinopolitani proditione, Episcoporum persecutione, Ecclesiæ odio, aliisque sceleribus, quæ ex fide dignis testibus describit tom.* 13 *Annal. Ecclesiast. doctissimus Odoricus Raynaldus. ob ea scelera, ab Honorio* III, *et Gregorio* IX, *ac demum ab Innocentio* IV *in concilio Lugdunensi* I, *anno* 1245 *excommunicatus est.* — d *Quo tum furore inflammatus fuerit, quid egerit, scripseritve, ex Matthæo Paristo aliisque commemorat idem Raynaldus ad an.* 1245 *num.* 68 *et seqq.* — e *Fuit hic* Innocentius IV, *qui sedit a* 24 *Junii* 1243 *ad* 7 *Decemb.* 1254. *Anno porro* 1247 *obtinuisse Bonifacium dimittendi episcopatus facultatem, ex eo patet, quod mox dicitur Cameræ orasse, cum Willelmus Cæsar Aquisgranum cepit Octobri mense an.* 1248

Guerra.

Fredericus II impius Imp.

E

CAPUT III.

Vita B. Bonifacii post Episcopatum. Miracula.

Ecce pauca diximus, quæ gessit in seculo ; nunc videamus quid Deus operatus est per eum in religione. Quidam Cardinalis ægrotabat Parisius, et Magister Willelmus de Militon ministrabat ei, et ipse infirmus jacebat expectans finem suum. Tunc dixit Magister Willelmus sociis suis : Vado parum quiescere, quia valde fatigatus sum. Egresso illo, et aliis ingressis, statim advenit Magister Bonifacius Episcopus cum magna luce, adducens secum Virginem pulcherrimam, ornatam monilibus ; et ipse Episcopus erat ornatus pontificalibus valde gloriosis. Et Episcopus dixit ad infirmum : Domine, quid facitis, vel quomodo vos habetis ? Qui respondit : Valde debilis sum. Et ille digito suo fecit signum in fronte sua, et manu sua tergebat faciem suam, et pectus, et data benedictione statim convaluit. Tunc interrogavit infirmus : Domine, quæ est ista puella, quam adduxistis vobiscum ? Qui respondit : Hæc est S. Agnes. Et visio statim evanuit, et ipse surrexit sanus, et pergebat sanus viam suam.

Cardinali ægrotanti apparet, cum S. Agnete,

cumque signo Crucis sanat :

F

12 Post hæc venit in quodam loco, ubi erat juvenis obsessus a dæmonio, et ad orationem ejus et benedictionem liberatus est. Item quædam puella obsessa a dæmonio occurrebat ei, et ad benedictionem ejus liberata est statim totaliter. Item quidam juvenis infirmus rogavit benedici ab eo ; et data benedictione sanatus est. Item quidam puer caducus rogavit ut confirmaret eum ; qui statim arreptus caduco morbo cecidit ad pedes ejus ; et data benedictione, statim surrexit sanus. Item quædam puella arrepta subito gravi infirmitate, ita ut videbatur ei quod facies ejus deberet rumpi, et oculi ejus deberent cadere de capite suo. Tunc clamavit ad matrem suam, dicens : Mater, mater, ego morior. Tunc accepit mater sua capillos Episcopi Bonifacii, et ligavit ei super faciem suam, et fecit eam parum dormire, et statim surrexit sana. Item quædam monialis graviter

benedictione sanat duos energumenos, ægrum, epilepticum,

ægram capillis a matre applicatis,

A graviter infirmabatur febribus et ad benedictionem ejus sanata est. Item quædam alia monialis similiter valde infirmabatur a febre: et ipsa etiam ad benedictionem ejus convaluit.

febricitantem benedictione

13 Item quidam servus infirmabatur in monasterio Cameræ S. Mariæ usque ad mortem: qui ligatus erat a diabolo, quod non potuit peccata sua dicere. Sed et Sacerdotes venerunt ad eum, et coegerunt eum, ut diceret peccata, nec valuit, et multum fatigati Sacerdotes nihil profecerunt. Tandem adductus est Episcopus Magister Bonifacius, qui dixit ei : Dic peccata tua. qui respondit : Non possum. Et Episcopus dixit : In infernum ibis, nisi dixeris peccata tua. At ille : Libentissime dicerem, si possem Tunc Episcopus dixit ad Sacerdotem : Vade, affer corpus Domini, et attulit. Tunc dixit Episcopus : Credis, quod hoc est vere corpus Christi, et quod ipse est salus et liberatio tua ? qui respondit : Credo, Domine. Tunc dixit Episcopus : Da illi corpus Domini. et sic fecit; et statim liberatus est, et fecit confessionem de omnibus peccatis suis, et statim migravit ex hoc seculo. Et sic multi liberati sunt de variis tribulationibus, et tentationibus, per ejus sanctas orationes.

non valenti peccata confiteri,

dari jubet Eucharistiam, qui deinde confessus, moritur.

a Hanc apparitionem ex MS. Rubeæ vallis retulimus ad 21 Januarii, ubi de Marmulis S. Agnetis, post ejus Vitam.

B

CAPUT IV.

B. Bonifacii visiones, raptus, mors.

a b c Item tempore quo Rex *a* Willelmus Allamanniæ obsidebat civitatem *b* Aquensem, erat Episcopus Magister Bonifacius apud *c* Cameram S. Mariæ in oratione, et vidit in spiritu militem armatum, albis armis indutum, sedentem super equum album, habentem lanceam in manu sua; et alii milites sequebantur eum eisdem armis induti. Tunc cogitavit Episcopus in corde suo, dicens : Deus, quis est iste? et quo iturus est ? Tunc venit Angelus Domini, et respondit cogitationibus suis : Iste est *d* S. Georgius, quem misit Dominus in adjutorium Regis Willelmi, quia hodie obtinebit victoriam, et ipse introducet Regem Willelmum in civitatem, et ita factum est.

Gulielmi Imp. victoriam divinitus præscit :

d

e 15 Quando *e* Rex Franciæ erat ultra mare contra Saracenos et Paganos, ad defendendam sanctam Hierusalem et sepulchrum Domini, erat Episcopus in oratione, et venit ei vox de cœlo dicens : Scias pro certo Regem Franciæ hodie tradi in manus gentium, et multos e populo suo occidendos, et reliquos duci captivos, et ita factum est.

captivitatem S. Ludovici Regis,

f g 16 Item quando *f* Comes Flandriæ iniit duellum contra Hollandos, similiter erat in oratione, *g* et venit ei vox de cœlo dicens : Scitote, quia Comes Flandriæ ducetur captivus, et maxima strages fiet in populo suo, et ita factum est. C

et Comitis Flandriæ

17 Maximam compassionem habuit, et multum condoluit de perditione Aristotelis, et sæpe oravit, si posset fieri, ut Deus dignaretur misereri animæ suæ. Tunc venit vox de cœlo, dicens ei : Cessa, cessa jam, et noli orare pro anima ejus; quia non fundavit Ecclesiam meam, sicut Petrus et Paulus, nec legem meam docuit.

Jubetur non orare pro Aristotele.

18 In octavis S. Joannis Baptistæ erat in magno desiderio, et libenter accepisset aliquam consolationem a Beata Virgine : tunc apparuit ei beata Virgo Maria Regina cœli, habens coronam in capite suo, et pallium auro textum, et vestimenta variis coloribus adornata, adducens secum conventum Virginum, et ipsæ Virgines erant ornatæ monilibus et cœlestibus ornamentis; et venerunt quasi ad visitandum eum, et sederunt in una parte lectuli sui; et S. Joannes Baptista venit etiam valde gloriosus, et erat indutus vestibus candidissimis, et ipse S. Joannes sedebat in alia parte lectuli sui ; et sedebant ibi per totam noctem, et postea recesserunt. D

visitatur a D. Virg. cum multis virginibus et S. Joan. Baptista

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

Semel erat in magna tribulatione et timore de peccatis, timens ne Deus indulsisset ei peccata sua : tunc apparuerunt ei duæ Virgines quasi missæ sibi a Deo; quarum una habens chartulam parcameni in manu sua, quæ dixit ei : Lege quod hic intus habetur. Et ille accepit chartulam dicens : non possum legere, quia nulla littera intus habetur. Et illa dixit: Sic deleta sunt omnia peccata tua, in conspectu Dei; et statim discesserunt.

intelligit peccata sibi esse dimissa :

20 Semel cantavit Missam, et quædam religiosa, cui bene credendum est, vidit duos Angelos : unus eorum stetit ad dexteram ejus, et alius ad sinistram ejus, et levaverunt manus ejus, *h* et similiter deposuerunt, et ministrabant ei, et valde amicabiliter inclinaverunt capita sua ad eum.

celebrat Angelis ministrantibus : h

21 Semel valde debilis erat in nocte Natalis Domini, et non potuit venire ad matutinos, sed remansit super lectum suum. Tunc valde contristabatur, et conquestus est beatæ Virgini Mariæ, quod ibi solus esset Cui statim apparuit beata Virgo Maria, portans in brachiis suis Filium suum involutum panniculis, et posuit eum super lectum suum : et ipse infans extraxit manum de panniculis suis, et levavit pannum de facie sua, quasi ostendens ei pulchritudinem faciei suæ. Tunc Episcopus valde delectabatur, et jucundabatur in pulchritudine ejus, et admirans dixit : Si nihil aliud esset in paradiso, nisi illa facies benedicta, dignum esset pati omne quod triste est, ut posset videri facies illa gloriosa. E

æger accipit a B. Virg. Filium.

hujus pulcherrimam faciem spectat :

22 Semel erat in oratione, et raptus est in spiritu, et ductus est in Paradisum, et vidit Cherubin quomodo accenduntur et ardent : et postea ductus est in singulis choris Angelorum, et Prophetarum; et vidit dignitates eorum : postea venit ad chorum Apostolorum, qui erant primi fundatores Ecclesiæ Dei ; et eorum dignitates vidit et gloriam. Deinde venit ad choros Martyrum, qui erant fortes in bello, et sanguine suo ornaverunt Ecclesiam Dei; eorum etiam dignitates vidit et gloriam. Postea venit ad chorum Confessorum, qui sustentabant Ecclesiam Dei verbo et exemplo ; eorum etiam gloriam vidit. Postea venit ad chorum Virginum, quæ sequuntur Agnum quocumque ierit; et eorum gloriam vidit et dignitates, et valde delectabatur in gloriam eorum. Postremum ductus est ad beatam Virginem Mariam, et vidit quo honore et reverentia et dignitate honoratur a Filio suo et ab omnibus Sanctis. Ad ultimum venit ante Majestatem Dei, ibi vidit Filium in Patre, et Patrem in Filio, Spiritum sanctum ab utroque procedentem ; et quomodo Deus est in Sanctis suis, et omnes Sancti in Deo. De illa gloria, et unione, et dignitate, et reverentia melius est tacere, quam aliquid dicere; quia quidquid potest inde dici, nihil est ad id quod est. F

in spiritu intuetur singulos ordines SS. et gloriam,

ac SS. Trinitatem :

23 Quandocumque veniebat inter Religiosos et Religiosas, sicut cera liquescit ad ignem, ita liquefiebat ex devotione et divina gratia. Post hæc decidit in magnam ægritudinem, ita quod amisit vires manuum suarum, et vix potuit levare manum suam ad os suum, et tamen ex magno desiderio non potuit durare quin celebraret Missam. Unde sæpe ostensum est, quod Angeli Dei adjuvarent eum, sicut supra dictum est.

delectatur Religiosorum consortio :

æger celebrat, Angelis sæpe visis eum juvare

24 Semel tenuit textum Evangelii secundum Joannem in manu sua, et amplexatus est librum, dicens : Hæc didici, in his vixi, et in his credo, et spero, et desidero mori; et ita factum est. Igitur Bonifacius Pontifex, postquam Sedem pontificalem Lausanensis Ecclesiæ annis decem rexisset, venit ad monasterium quod dicitur Camera S. Mariæ, ibique vixit annis octodecim, et ex hac luce subtractus

tenens Evangelium, profitetur fidem

pie moritur

A tus, ad æterni regni sedem est feliciter translatus, plenus dierum et sanctitate.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

a Cum Henricus Thuringiæ Landgravius, Frederico abdicato, a Germanis Imperator, probante Innocentio Papa, electus an. 1246 17 Maii, die Ascensionis; anno insequenti, 16 Febru. obiisset; subrogatus est Wilhelmus II Hollandiæ Comes, adnitentibus potissimum Petro Capocio Cardinale Pontificis legato, et Henrico VI Brabantiæ Duce ipsius Wilhelmi avunculo, feria quinta (ut habet Stadensis) post festum S. Michaelis, quod eo anno inciderat in Dominicam, ergo die 3 Octobris. At Joannes a Leidis Chron. Belg. lib. 23 cap. 6 scribit ipso festo S. Michaelis electum. — b Wilhelmus anno 1248 Aquisgranum, quod valido Frederici et filii ejus Conradi præsidio tenebatur, mense Maio obsedit, multisque malis, præsertim inedia, domitum, cepit 31 Octobris, ac postridie ibidem Rex coronatus est. Ita Matthæus Parisius, Raynaldus eo anno num. 11 Joannes a Leidis lib. 23 cap. 8 et 9. Alii anno 1249 id factum volunt, Bzovius 1250. — c Eodem vivebat sancta Virgo Aleydis a Scarenbeca, quæ cum lepra laboraret, sejuncta propterea a reliquarum Virginum habitatione, eo tempore dextrum oculum amisit, atque cum nulla patens caussa (ut dicitur in ejus Vita, quam dabimus 11 Junii) quare hujusmodi pateretur, in ea posset reperiri, hujus omissionis titulum novo Regi, qui tunc Aquensem obsedit civitatem, assumpsit ad suffragium, ut dictum Regem verus Pater luminum veræ cognitionis oculo dignaretur illustrare etc. — d De S. Georgii miraculis et imaginibus, agemus ad ejus Vitam 23 April. — e S. Ludovicus Franciæ Rex an. 1248 expeditionem adversus Saracenos suscepit, captoque Pelusio, et multis relatis victoriis, tandem anno 1250, exercitu, morbis, inedia, ac laboribus mirum in modum imminuto, victus prælio est captusque ut Raynaldus ad an. 1250 num. 4 refert, et nos ad 25 Augusti in sancti Regis Vita dicemus. — f Laborante Henrico Brabantiæ Duce, ut Flandriæ Comitissam Margaritam, ac filios ejus, Wilhelmo Regi reconciliaret, indicto in eam rem triduano colloquio Antverpiæ, quo et ipse Wilhelmus venit; interea Margaritæ jussu Walachriam, insulam Zelandicam, numerosissimo exercitu invadunt Flandri. Verum a Florentio Wilhelmi Regis fratre, 4 Julii an. 1252 ad Westcapellam profligati sunt, plurimis cæsis, mersis, captis, atque inter hos Guidone et Joanne Margaritæ filiis. De hac Flandrorum clade agunt omnes nostrates historici, Joannes a Leidis lib. 23 cap. 23 Meierus lib. 9 Haræus in Henrico VI Duce. Barlandus de Principibus Hollandiæ cap. 18 Matthæus Vossius lib. 3 Annal. Joannes Buzelinus noster lib. 6 Annal. breviter hæc perstringit, Margaritæ favens. Joan. a Leidis contra intestinæ Flandrorum cladem amplificant, ubi eorum 50 millia bellatorum cæsa, 50000 aquis absorpta, 5000 in captivitatem reducta. Albertus Stadensis scribit, Regem plurimos occidisse, et innumeros captivasse, et multam inde pecuniam conquisivisse. Matthæus Parisius ait, hominum bellatorum plusquam quadraginta millia credit interempta. — g Idem refert Lancastrensis lib. 2 Ap. cap. 2 num. 4. Antequam in Walachria sub Rege Wilhelmo moderatore Romanorum, a Comite Florentio et Zelandensibus Flamingorum exercitus feriretur, orante eodem pro dicta gente, id est, pro Flamingis, in oratione responsum est: Sine superbos humiliari. Quod tertia post die factum insperatum. Hæc porro B. Bonifacio fuisse revelata, indicat Joannes Gerbrandus a Leidis lib. 23 cap. 24 his verbis: Porro antequam Flandrensis populus ad prædictum certamen ferretur, Bonifacio Episcopo Lausanensi pro dicta gente Flandrensi in oratione constituto, venit vox de cœlo dicens: Elati deprimentur, et superbos oportet humiliari: et scitote quia illos Flandrensis doreter capitvus et maxima in Flandris strages fiet. Et eodem contigit, quo dictum est modo. — h Adde Henriq. cap. 7, 1. quas ipse præ nimia corporis fragilitate et debilitate extendere aut elevare non valebat. Verum unde id accepit?

Wilhelmus Comes Hollandiæ Imp.

Aquisgranum capit.

B. Aleydis de Scarenbeca pro eo orat.

S. Ludovicus R. captus.

B

Flandrorum in Selandia clades.

B. Bonifacio cœlitus prædicta.

ALIA VITA

auctore anonymo Canonico reg.

ex MSS. Corsendoncano et Rubeæ vallis.

PROLOGUS AUCTORIS.

C Mirabilia Divinorum operum humano generi fide semper integra esse suscipienda, et devota glorificatione narranda, Scriptura sancta commonente, et Angelo sancto hoc ipsum Tobiæ sancto præcipiente, didicimus. Plurima tamen, quæ per semetipsum Christi potentia efficit, aut per Sanctos suos mundo in exemplum positos operatur, propterea nostro tempore minus interdum nota et clara habentur, quia ea quæ in admirationem sui et etiam in imitationem sua magnitudine nos promovent, non tam rerum ignorantia, quam animi desidia, futuræ post nos ætati scribendo transmittere dissimulamus. Qua in re longe est nostra quam majorum nostrorum, tum manifestior, tum inexcusabilior culpa: ut notam criminis merito sustinere cogamur, si gesta Sanctorum, quæ ad nostram potuerunt pervenire notitiam, posterorum scientiæ deperire sinamus. Licet enim beata vita Sanctorum apud omnipotentem Deum æternaliter maneat, et eorum nomina liber vitæ sine oblivione contineat; non parum tamen nostro, et nostrorum successorum profectui succedere credimus, si eorum merita sæpius mente revolvamus, actusque verbis et scriptis commemoremus. D

Tob. 12, 7

Gesta SS narranda:

2 Quapropter quædam de vita, et moribus venerabilis ac Deo digni Bonifacii, felicis memoriæ, quondam Lausanensis Episcopi, per litterarum apices suæ vitæ exemplar affectanti duxi commemoranda, ut quamvis absens sit corporali præsentia, tamen præsens suarum virtutum sit semper memoria. Neque me præsumptive corrigendi ejus operis, cui majorum studia cesserint, æstimet quis auctoritatem sumere, neque arroganter nomen condendæ scripturæ a lectoriam operam adhibere: sed quod in principio posui, perpendo, quod opera Dei secundum Scripturam gloriosum sit enarrare, et Sanctorum gesta ætati post nos futuræ declarare. Quippe ego in hoc opere suspiciendo, Sancti ipsius, de quo plano ac simplici stylo loqui ac scribere gestio, plurimum confidens meritis, cum auxilio Dei, cui totum quod possum debeo, non leviter moveor, neque rumusculos, vel præjudicia quorumlibet mihi fore magni pendenda existimo, habiturus, si res bene cesserit, apud benevolos veritatis ac fidei testimonium.

ideo Auctor hanc Vitam scribit.

a

a Id est, magistram. Nam vulgo legere philosophiam aut Theologiam dicuntur præsertim in cœnobiis, qui eas artes docent, iidemque Lectores appellantur. — b Post Prologum sequebatur index capitum, quorum titulos singulis denuo præfixos, suis locis exponemus. E

CAPUT I.

B. Bonifacii vita ante episcopatum.

Venerabilis igitur Christi athleta Bonifacius Episcopus, ex pago Brabantensi, et nobili civitate Bruxellensi, patre ac matre religiosis, originem duxit. Quem cum genitrix ejus gestaret in utero, pergens quadam die ad matutinas, obvium habuit senem venerandæ caniciei, vultum præferentem Angelicum, qui taliter eam affatur: Concepisti partum gloriosum, qui acceptus erit Deo et Sanctis ejus ac hominibus, et in doctrina magnus atque honoratus. Quibus dictis statim ab oculis ejus sublatus est. Post hæc tempus advenit pariendi, peperitque filium, quem appellavit Bonifacium.

Bonifacius Bruxellensis

(cujus virtus et doctrina divinitus matri prædicta)

4 Crevit autem puer, ac proficiebat ætate et gratia apud Deum et homines. Floruit autem ac tantum prævaluit in eo pudicitiæ virtus, et castimoniæ puritas; ut cum mater aut avia, aut nutrix eum deoscularetur, statim veste detergeret, aut aqua ablueret os suum in signum futuræ suæ munditiæ mentalis. Hic cum esset quinquennis, a matre positus est ad studium litterarum: qui licet adhuc ævo tener, diversa tamen futuræ beatitudinis tunc prætendebat argumenta. Divina siquidem munificentia præstiterat ei sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, gratum in conversatione, et efficaciam in opere: humilis magistrorum erat auditor, et quæ a præceptoribus aure hauserat, in pectoris armariolo tenaciter recondebat crebroque revolvebat. Tam innocens cum adolescentulis, cum quibus puerilia capiebat rudimenta, inventus est, quam ab illecebris, quibus juvenilis ætas plerumque lascivire solet, extitit immunis: et sicut mundus et immaculatus exivit de utero matris suæ, sic mundus et immaculatus a carnalibus vitiis remansit, usque ad diem mortis suæ.

in pueritia eximie castus,

quinquennis imbuitur litteris,

F

insigni prædictus indole.

5 b Cum autem attigisset annum decimum septimum, perrexit Parisios; ibique adeo proficiebat in scientia et doctrina, donec effectus est magnus et honoratus: denique sicut præcedebat omnes socios suos in studii fervore, ita præire meruit in honore. Triginta annis perseveravit Parisiis, in septem liberalibus artibus nobiliter instructus: quo tempore quoque et alios sagaciter erudivit. Verum omni conamine studebat Christo vivere, eratque in humilitate profusus

b

mittitur Parisios,

ubi sancte vivit:

A profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, et in tribulatione fortissimus, in corrigendis defectibus sollicitus, contra hæreticos et incredulos sævissimus, in fide Catholica constantissimus, semper abhorrens otium: festisque diebus erat aut studens, aut orans in ecclesia.

c 6 *c* Videns itaque Divina pietas servum suum proficere de virtute in virtutem, decrevit eum suo charactere abundantius insignire. *fit Sacerdos,* Vir igitur Dei, decore virtutum non minime adornatus, sacros ordines suscipiens ad sacerdotii gradum provehi meruit: qui magno officio obligatum se sentiens, devote fideliterque sacerdotii jura exercuit. Inerat proinde sibi *pœnitentiæ mi re deditur:* tanta gratia compunctionis, ut numquam Missam celebraret sine lacrymis: corpus quoque suum castigavit vigiliis, ac jejuniis, ac diversis abstinentiis, ne lasciviret, et sic eum a salubri suo proposito impediret. Ut autem taceam de cilicio, quo semper utebatur ad carnem, vinculo nihilominus ferreo stringebat valide suum ventrem: qui cum, nescio qua de caussa, vinculum hoc portare minime potuit, deponere curavit, et pro eo cingulum de pilis equorum cum multis nodis compactum commutavit et illud multo tempore portavit.

B 7 Cum autem circa finem triginta annorum, quibus stetit Parisiis, legisset septem annis in cathedra *docet Theologiam Parisiis,* Theologiæ, docens ac disputans cum magno honore et reverentia, contigit oriri dissensionem inter Magistros et scholares: unde factum est, ut contemnerent more solito venire ad lectionem. Quapropter *dein Coloniæ.* inde discessit, et venit ad civitatem Coloniensem, quæ Agrippina dicitur, et ibi receptus est cum honore, et ad cathedram scholasticam vocatus, in qua sedit annis duobus.

a *In MS.* de ortu et pueritia ejus. Capitul. 1. — b *MS.* Quomodo bonis moribus fuit in adolescentia. Cap. 2. — c *MSS.* Quomodo se habuit in statu sacerdotali Cap. 3.

CAPUT II.

B. Bonifacii vita in episcopatu.

a Tandem aliquando placuit Domino dicere ei, Amice, ascende superius; vocatusque est post hæc ad *fit Episcopus:* Cathedram episcopalem. Quod officium devote et humiliter suscipiens, talentum a Deo sibi creditum multiplicare curavit, semen verbi Divini longe lateque spargendo, et fidelium corda doctrinæ suæ rivulis irrigando, et ea, quæ timori mundano obnoxia *prædicat et animarum curam gerit:* reperit, ipse Homini timore subjugavit, ex ratione manifesta, et consilio privato, et omni modo quo C potuit, homines ad bona opera incitavit. De oppidis et villis, propinquis sive longinquis, cunctis, qui ad ipsum caussa consilii confluxerant semper paratus: Omnibus in specula virtutum constitutus cœlibis vitæ formam seipsum exhibuit. Quod enim docuit verbis, prius implevit operibus: unde factum est, ut merito etymologiam nominis sui operibus præferens, dignus appareret Lausanensis Antistes. Lon- *aversatur detractiones,* gas fabulationes hominum invite audiebat, secularia, seu detractoria verba, aut silentio, aut vultu austero, quiescere faciebat. Quando servum habuit secularia verba aut turpia aut inhonesta verba loqui assuetum, hunc continuo repulit a se, non patiens tantum malum honestæ suæ familiæ irrepere. Omne *[illegible]* tempus suum occupabat aut scribendo, aut orando, aut studendo, aut alios instruendo, aut confessiones audiendo: rarissime vel modicam horam diei prætermit, quin aliquo teneretur prædictorum.

b 9 *b* Consuetudinem habuit pravos hominum mores in publico sermone redarguere, ut ex hoc con- *[illegible]* fonderentur et pœniterent. Denique semel fecit ser- c monem Sacerdotibus e focaristis, in conventu eorum, de his quæ concernebant correctionem ipsorum: qui commoti pariter conglomerabantur, et irrum- D pentes ecclesiam, in qua vir Dei Missam cantabat, *a quibusdam ex MSS. qui eum tentant occidere:* sunt conati interficere eum ante altare. Quod videns Frater quidam de Ordine Minorum, clamare cœpit, et statim occurrit populus civitatis, liberans eum de manibus ipsorum.

10 Cumque videret, quod insidias et terrores, atque blasphemias, et cetera mala pravorum hominum portare non posset, perrexit ad Dominum Papam, instanter postulans, ut eum supportaret ab hujuscemodi onere: quod ille nimirum facere distulit, sciens eum necessarium esse populo, cui Pastor erat deputatus. Et Episcopus, Non veniam, inquit, illuc amplius, nec videbo civitatem illam. Cumque per *deprecatur onus episcopale,* annum integrum Papæ super hac re fuisset molestus, tandem victus ejus precibus cessationem ipsius *ac Papa tandem annuente, eo se abdicat,* suscepit, servato sibi honore Pontificali: cum consilio tamen proborum virorum alios duos Episcopatus obtulit eidem Apostolicus, rogando, ut eos accipere, non recusaret. Qui omnino renuens ipsos *alios episcopatus recusat:* accipere, non acquievit, asserens se ætate defectum, et ad hoc opus minus idoneum. Tunc accessit ad orationem, petens ut Deus dignaretur ei providere locum aptum, in quo posset quiete, et absolute ab E omni strepitu mundano, reliquum tempus suum de- *redit Bruxellam:* ducere. Accepta proinde licentia a Domino Papa et Cardinalibus, venit ad civitatem suam nativam Bruxellam, revisere parentes suos et amicos.

11 Porro antequam ad cetera ejus acta virtuosa declaranda descendamus, non abs re est, imo materiæ consonum, commemorare injuriam et contumeliam alteram viro Dei in episcopio suo irrogatam. Facta est siquidem aliquando dissensio inter Dominum Papam et Imperatorem Fredericum hujus no- *interest concilio contra Fredericum II Imp.* minis secundum: unde contigit eumdem Papam ad concilium vocare quosdam Episcopos, de quorum numero extitit Bonifacius Præsul. Habito igitur diligenti tractatu, et omnibus consideratis, juxta decretum ejusdem Bonifacii et aliorum Episcoporum, data est in Imperatorem sententia excommunicationis. Quam ille ægre ferens, misit ducentos milites, ut circumdarent civitatem, in qua erat Bonifacius Episcopus, et interficerent eum quaquaversum egredientem. Contigit autem ea tempestate divertere eum extra urbem cum duobus tantum militibus, *ab hujus excommunicati 200 emissariis capitur,* quia ignorabat, quod ibi laterent insidiæ: qui cum egressus fuisset, hi qui erant in insidiis viso Episcopo surrexerunt, et manus jecerunt in eum, ac ligaverunt ei manus post tergum, et projecerunt eum super equum suum, et abierunt. Tunc miles unus de F comitibus viri Dei, zelo accensus, impetum fecit in *unius militis virtute liberatur,* adversarios tam graviter, quod nullus eorum auderet contraire: ipse vero miles convertit equum, in quo sedit Episcopus, et duxit eum in civitatem, et omnes adversarii ejus remanserunt foris quasi muti, et flagellati a Deo; et ita liberavit Deus servum suum denuo ab hostium insidiis.

a *Ms.* Quomodo se habuit in statu episcopali Cap. 4. — b *MSS.* Qualiter adversa pertulit propter veritatem et justitiam. Cap. 5. — c Focariæ *olim dicebantur concubinæ, ut patet ex* L. si ancillam 2. C. de donat. inter virum et uxorem. *Focaristæ hic appellantur, qui concubinas alebant, ut etiam exponit prior Vita cap.* 2 *num.* 9. Focarista

CAPUT III.

B. Bonifacii visiones, et apparitiones.

Cumque tandem liber ab officio Episcopali, natale a solum curasset revisere, divertit aliquanto tempore elapso ad monasterium monialium Cisterciensis ordinis, de Camera B. Mariæ, quod situm est juxta civitatem Bruxellensem ad meridiem, visitans ibi *B. Mariæ monitu commoratur in cœnobio Camerensi* conventum et consanguineas suas. Eo tempore accessit ad eum quædam religiosa monialis de conventu, et dixit ad eum: Hæc mandat vobis Mater Dei gloriosa Virgo Maria, ut maneatis hic nobiscum;

A cum; quia voluntas ejus est, et Filii ipsius, ut reliquum tempus vitæ vestræ hic transigere debeatis. Quibus auditis acquievit placito: sed et Abbatissa, cum toto conventu, suscepit eum lætanter et cum magna devotione ac reverentia: mansitque ibi omni tempore vitæ suæ, vacans Deo et sibi, in magna pace et quiete.

AUCTORE ANONYMO EX MSS.

13 Semel cantavit Missam ea devotione, qua solitus erat: cum ecce quædam religiosa, cui bene credendum est, vidit duos Angelos, quorum unus stetit a dextris viri Dei, et alius a sinistris, et levaverunt manus ejus pariformiter, ac similiter deposuerunt: et ita ministrabant ei, ac valde amicabiliter inclinabant capita sua ad eum.

Angeli sacrum celebranti assistunt:

14 Quidam Cardinalis ægrotabat Parisiis usque ad mortem, et magister Guilielmus de Militon ministrabat ei, qui ait sociis suis: Vado parum quiescere, quia valde fatigatus sum. Et egresso eo, confestim in visione apparuit venerabilis Bonifacius ipsi infirmo, pontificalibus insigniter adornatus, adducens secum quamdam Virginem pulcherrimam, monilibus decentissime redimitam. Ait autem Bonifacius ad infirmum: Domine, quid facitis, et quomodo habetis? Qui respondit: Valde debilis sum. At Episcopus signavit digito frontem ejus, et manu sua tersit faciem et pectus ipsius, atque ita data benedictione statim convaluit. Interea interrogante infirmo, quæ esset ista puella, respondit Episcopus: Hæc S. Agnes. Et statim visio disparuit.

apparet cum B. Agnete Cardinali ægro, eumque sanat:

B

15 *b* Tempore quo Guilielmus Rex Alemaniæ obsidebat civitatem Aquensem, erat vir beatus Bonifacius apud Cameram S. Mariæ in oratione, et vidit in spiritu militem quemdam armis albis indutum, sedentem super equum album, et in manu sua lanceam gestantem; et alii milites sequebantur eum simili modo armati. Tunc dixit Episcopus in corde suo: Domine Deus, quis est iste, et quo iturus est? Cui respondit Angelus Domini, dicens: Iste, est S. Georgius, quem misit Deus in adjutorium Regis Guilielmi, quia hodie obtinebit victoriam. quod ita contigisse veraciter repertum est.

b

cœlitus prænoscit victoriam Regis Guilielmi,

16 Item eo tempore, quo Comes Flandriæ iniit bellum contra Hollandinos, erat similiter vir Dei in oratione, et venit ei vox de cœlo dicens: Scito quoniam Comes Flandriæ ducetur captivus, et maxima strages fiet in populo ejus: cujus dicti firmitatem postmodum ipsa quoque rei veritas comprobavit.

item cladem Comitis Flandriæ

17 Semel erat in magna tribulatione, et timore pro peccatis suis, recogitans si Dominus Deus indulsisset sibi omnia delicta: tunc apparuerunt ei duæ Virgines speciosæ, missæ a Deo, quarum una, habens chartulam Pergameni in manu sua, ita eum C affatur, Lege, ait, quod hic scriptum continetur. Accipiens autem Episcopus chartulam, et nihil in ea scriptum reperiens, ait ad eam: Non possum legere, quia nihil intus habetur. Tunc illa intulit, Sic, inquit, sunt omnia peccata tua deleta in conspectu Dei, nec aliquid horum remanet in conscientia tua.

in visione peccata sua deleta esse intelligit:

18 Maximam compassionem habuit vir iste sanctus cum anima Aristotelis, et multum doluit de perditione illius, sæpiusque oravit, ut si fieri possit Deus ejus misereri dignaretur. Quadam itaque vice audivit vocem de cœlo dicentem sibi: Cessa pro anima illius orare, quia non ædificavit Ecclesiam meam, sicut Petrus et Paulus, nec legem meam docuit. Quod ille audiens, ac dolens, de cetero cessavit.

vetatur orare pro anima Aristotelis.

19 *c* Quadam vice erat vir Dei in magno desiderio videndi Dei genitricem gloriosam Virginem Mariam: quæ pio ejus voto satisfaciens apparuit eidem jacenti in lectulo suo. Quam ut vidit, statim desiliens cecidit ad pedes ipsius dicens: domina mea sanctifica me. At illa benigne annuens, respondit: Et sanctificavi, et iterum sanctificabo: quo dicto visio illa disparuit, nec pro tunc ampliorem sui copiam præbuit.

c

videt B. Virginem:

20 Alia vice in octavis S. Joannis Baptistæ, erat D in magno desiderio accipiendi aliquam consolationem ab ipsa Beata Virgine: quæ statim apparuit ei coronata mirifice, et auro textis palliata, ac aliis vestibus multicoloribus decentissime adornata, adducens secum conventum Virginum, quæ et ipsæ fuerant ornatæ vestibus ac monilibus pretiosis; quæ omnes venerant ad visitandum Episcopum, et erant sedentes in una parte lectuli ejus. Sed et S. Joannes Baptista advenit valde gloriosus, vestibus candidissimis insignitus, seditque in altera parte lectuli viri Dei. Quis autem æstimare poterit, nedum effari, quanta consolatione repletus sit in visitatione et allocutione talis ac tantæ societatis? Cumque apud eum sedissent tota nocte illa, facto mane recesserunt.

item alias cum multis Virginibus, et S. Joan. Baptista:

21 Semel vir Dei erat valde debilis in nocte natalis Domini, adeo ut non posset interesse officio matutinali: unde de hoc valde contristabatur, et fecit querimoniam gloriosæ Dei Genitrici Mariæ. Cui confestim beata Virgo apparuit, gestans in ulnis dilectissimum filium suum involutum panniculis, et posuit eum super beati viri lectulum. Ipse autem infans manum extraxit ex fascia, et levavit panniculum a facie sua, ostendens Episcopo pulchritudinem vultus sui. At ille miro modo delectatus est videns, et eo amplius admirabatur; ita ut postmodum diceret suis familiaribus: Si nihil aliud esset in paradiso nisi ista gloriosa, utique dignum esset pati omne quod E triste putatur, ut videri possit illa benedicta facies in gloria sua.

iterum alias cum Filiolo,

cujus vultus admiranda pulchritudo

22 *d* Existens quadam die vir iste sanctus in oratione, raptus est in spiritu: et cum ductus esset in paradisum cœlestem, vidit ibi Seraphin quomodo accenduntur et ardent, Cherubin quomodo illuminantur et lucent: dehinc venit ad singulos choros Angelorum, et vidit ordines, et ministeria eorum: postea est ductus ad cœtus Patriarcharum et Prophetarum, ubi contemplatus est dignitates eorum: dehinc venit ad chorum Apostolorum, qui sanguine suo fundaverunt Ecclesiam Catholicam, quorum præeminentiam vidit et gloriam: deinde venit ad Martyrum exercitum, qui Ecclesiam Dei suis passionibus ornaverunt, quorum etiam conspexit honorem et decorem: venit etiam postmodum ad conventum Confessorum, qui sustentaverunt Ecclesiam Christi verbo et exemplo, et eorum quoque intuitus est excellentiam: præterea veniens ad contubernium Virginum, vidit quomodo sequebantur Agnum, quocumque ierit; quarum gloriam et decorem intuitus, mirifice delectabatur. Post hæc ductus est ad F beatam et gloriosam Virginem Virginum Reginam, et vidit quali honore et reverentia ac dignitate colitur a Filio suo dilecto, et ab omnibus Sanctis præfatis. Ad ultimum venit ante thronum majestatis Dei in excelsis, ubi vidit Filium in Patre et Patrem in Filio ineffabiliter existentem; Spiritum quoque sanctum ab utroque mirabiliter procedentem: postremo vidit quomodo Deus est in suis Sanctis habitans, et requiescens in illis, et quomodo e converso ipsi manent in eo. Qua visione intantum ædificatus extitit et accensus, ut toto corde ad cœlestia intentus, eorum consors esse laboraret, quorum tam excellentem gloriam, felici intuitu, specifice conspexerat.

d

in spiritu videt SS. gloriam, et ordines singulos.

a *MS.* De revelationibus factis aliis de ipso. Capit. 6. — b *MS.* De revelationibus sibi ostensis. Capit. 7. — c *MS.* Quomodo beata Virgo Maria eidem apparuit. Cap. 8. — d *MS.* Quomodo in extasi factus perambulavit omnes choros Angelorum et Sanctorum. Cap. 9.

CAPUT IV.

B. Bonifacii miracula.

Mirificis ac variis prodigiis et signis Dominus Sanctum

A Sanctum suum glorificare dignatus est, etiam in hac vita. Quædam namque puella, infirmitate subita præoccupata, gravabatur usque ad mortem, adeo ut videretur sibi quod facies sua rumpi deberet, et oculi de capite prosilire, clamavitque dolorose ad matrem suam, et dixit: Mater, en morior. Tunc accepit mater ejus de tonsione capillorum Bonifacii Episcopi, atque ligans super faciem filiæ suæ, fecit eam dormire paullulum: quæ tandem experrecta, surrexit incolumis et sana.

capilli ejus ægrum sanant:

24 Venit aliquando vir Dei ad quemdam locum, ubi erat juvenis obsessus a dæmonio: qui facta oratione benedixit eum, et liberatus est. Quidam proinde alter juvenis, ægritudine laborans petiit beati viri benedictionem: quam mox ut assecutus est, sanitatem recepit. Puer insuper quidam caducus rogavit virum Dei, ut sacramentum Confirmationis ab eo suscipere mereretur: qui statim præoccupatus morbo caduco ad pedes ejus cecidit: sed data benedictione, surrexit sanissimus.

benedictione energumenum liberat: item ægrum epilepticum:

25 Monialis cujusdam cœnobii magnis et gravibus tenebatur febribus: ad quam accessit vir beatus, et stans super eam benedixit ei, et sanata est. Erat quoque altera quædam mulier, quæ similiter valde febricitabat, quæ etiam ad benedictionem viri Dei B convaluit. Occurrit aliquando viro sancto puella quædam dæmonio plena, qui nihil veritus opposuit ei signaculum sanctæ Crucis, et statim discessit ab ea dæmon ac totaliter liberata est. Sunt et alia plura mirabilia, quæ perpetratur Bonifacius Episcopus, sed hæc pauca enarrasse sufficiat, ad declarandum quanti meriti sit modo, cum ante frontem misericordiæ assistit, si tantum apud Deum valuit cum hic nobiscum vixit.

duas febricitantes, aliam energumenam

b

26 *b* Quidam servilis conditionis infirmabatur in monasterio de Camera S. Mariæ usque ad mortem, qui adeo erat ligatus diabolo, quod non potuit peccata sua confiteri, etiamsi voluisset. Cumque venirent ad eum Sacerdotes, et cogerent eum dicere peccata sua; in ipso conatu suo multum fatigati, tandem nihil profecerunt. Postremo invitatur ad eum visitandum Bonifacius Episcopus, qui veniens dixit ad ægrum: Confitere peccata tua. At ille respondit: Non possum. Et Episcopus, In infernum, inquit, ibis, nisi dixeris peccata, quæ commisisti. Respondit infirmus, et ait: Libentissime, inquit, dicerem, si possem. Tunc dicit Episcopus ad Sacerdotem: Vade, affer corpus Domini. Quod cum attulisset, dixit Episcopus ad infirmum. Credis hoc esse verum corpus Christi, et quod ipse sit salus et liberatio C tua? Qui respondit: Credo, Domine. Quod cum audisset Episcopus, ait ad Sacerdotem: Da illi corpus Dominicum. Quod cum factum fuisset, statim liberatus est a vinculo diabolico, et fecit confessionem de omnibus peccatis suis, et post non multum spatium temporis sub bona spe migravit ab hoc seculo feliciter. O prudentia medici, qui novit qua arte potuerit extrahi virus de visceribus ægroti! quo retento nimirum obnoxius fuisset sempiternæ morti. Multi insuper alterius conditionis per ejus sanctas orationes de variis tentationibus et tribulationibus liberati sunt, agentes gratias Deo.

non valentem peccata confiteri dari Eucharistiam jubet: qua sumpta confitetur, et pie moritur.

a MS. de diversis medelis et miraculis quæ perpetravit. Caput. 10. — b MS. Quomodo servum obstinatum ad pœnitentiam et confessionem reduxit. Cap. 11.

CAPUT V.

B. Bonifacii obitus, sepultura, epitaphium.

a

Cum autem post multos labores vellet Dominus remunerare servum suum, contigit eum incidere in ægritudinem validam, qua et mortuus est. Hæc autem ægritudo primo præripuit eidem officium et vires manuum suarum, adeo ut vix posset levare dexteram ad os suum. Attamen ex magno affectu non potuit abstinere, quin continuo Missam celebraret: unde sæpe D ostensum est aliquibus, quod Angeli ministrabant ei, et adminiculabantur eum, sicut supra dictum est. Cum autem appropinquaret termino vitæ suæ, petiit textum Evangelii secundum Joannem: quem cum teneret in manu sua, amplexatus est librum, dicens: Hæc didici, in his vixi: denique hæc sunt in quæ credo, et spero, ac desidero mori, quod non multo post, ut optaverat, evenit; nec fraudatus est ab spe sua, quin desiderium animæ suæ tribueret ei Deus, et hoc cito.

[illegible] moritur

AUCTORE ANONYMO, EX MSS. sæpe celebrans, Angelis ministrantibus: fidei professionem facit:

28 Igitur vir Dei Bonifacius, postquam Ecclesiam Lausanensem annis decem digne ac laudabiliter rexisset, et postmodum veniens ad monasterium de Camera B. Mariæ, ibidem serviens Deo die ac nocte, in sanctitate et justitia coram ipso, decem et octo annis supervixisset, tandem ab hac luce subtractus est, et ad æterni sedem regni, diebus atque operibus bonis plenus, feliciter translatus. Transiit autem ex hoc mundo ad Patrem et ad patriam, decimonono die Kalendarum Februariarum, circa annos Domini mille ducentos sexaginta; sepultusque est in prædicto monasterio de Camera B. Mariæ, in loco eminenti, videlicet in parte chori: cujus epitaphium epilogans omnem vitam ipsius habetur ibidem in hunc modum.

pie moritur.

E

29 Hic jacet sepultus vir serenissimæ vitæ, Dominus Bonifacius Lausanensis Episcopus, sacræ Theologiæ septemque liberalium artium Doctor, qui originem ex patre et matre religiosis duxit in civitate Bruxella. Cujus mater dum ipsum concepisset, cœlitus audivit se partum gloriosum portare, Deo et Sanctis ejus acceptum, atque hominibus, et magnum ac honoratum in vita et doctrina futurum. Hic ab ineunte ætate usque in finem continue castus, justus, sobrius, quietus, humilis, largus, morigeratus, et exemplaris perseverabat; gratiaque et ætate crescebat apud Deum et homines, qui sicut mundus et immaculatus matris uterum exivit, sic mundus et immaculatus, usque ad diem mortis permansit. Vir iste venerabilis nisus est toto conamine Christo vivere: nam in humilitate erat profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, in duris passionibus athleta fortis, columbinam sectans simplicitatem. numquam sine lacrymis celebravit: corpus proprium penuria et abstinentia castigavit: meruit hic beatam Mariam Virginem aliquoties intuitu corporeo cernere, et ab ea confortari et sanctificari. hic doctrina sua melliflua multos ab F errore convertit ad salutem, talentumque sibi creditum miro modo multiplicans, Domino fideliter reportavit: quod verbis docuit, operibus implevit: cœlibis vitæ formam omnibus exhibuit: tempora sua in Dei laudibus consummavit: sæpe usque ad martyrium quasi pervenit, sed nutu Dei semper ereptus fuit: et quia justus et strenuus, licet semper pius, in correctionibus erat, perversi hoc ferre non valentes, eum homicidiose prosequebantur: unum Episcopatum relinquens ductu Dei in hoc cœnobium pervenit, et per revelationem gloriosæ Virginis Mariæ percepit, quod voluntas Filii sui foret, ut reliquum vitæ suæ tempus hic consummaret: de cujus adventu Abbatissa pro tunc, totusque conventus summe gratulabantur. Ipso siquidem hic moram eligente, insignia miracula per eum Deus operatus est: nam languentes et qualicumque inconvalescentia laborantes, solo Crucis signo, aut manus impositione curavit ad statim: multa meruit crebra cœlesti revelatione præscire: tentatos pie succurrens relevavit, dæmone vexatos liberavit, et dæmones sibi subjugans ubique fugavit: dum celebraret sæpe visi sunt

Epitaphium ejus, compendium vitæ continens.

Angeli

A Angeli, ejus ex utraque parte brachia levantes, et quasi concelebrando eidem adminiculantes, dum intra religiosos conversaretur, sicut cera liquescit ad ignem, ita liquescebat devotione et gratia divina. Tandem vir Dei vitam istam relinquens, beatam ac felicem mortem invenit, et ex hac luce subtractus arcanis arcanorum cum beatis spiritibus perfruitur æternaliter. Et licet hic homo Dei, et Sacerdos Altissimi, non sit ab Ecclesia in terra canonizatus, non minus tamen habetur in cœlo inter Dei Sanctos glorificatus; inter nos tamen digne canonizandus. Omnes igitur tumbam istius viri sacratissimi intuentes precemur eumdem, quia dignus est, ut pro nobis coram Deo interpellare dignetur, quatenus ejus meritis, ipsius gratia digni reddamur, et secum in cœlo perenniter regnaturi gloriemur. Amen. D

auctore anonymo, ex mss.

a MS. De ultima ægritudine et obitu ipsius. Cap. 12.

DE B. CONRADO PLACENTINO

EREMITA NETI IN SICILIA TERTII ORDINIS S. FRANCISCI, PATRONO AD HERNIÆ CURATIONEM,

J. B.

Commentarius prævius.

§ I. *B. Conradi anniversaria celebritas, Acta, miracula ad Reliquias.*

an. cIↃcccli xix febr.

Urbs est Siciliæ, Netum olim et Neetum, *Νέητον et Νῆτον dicta; nunc vulgo Notum, in diœcesi Syracusana, propius a Pachyno promontorio quam ipsis Syracusis distans.* Præcipue

B vero hæc urbs, *inquit Thomas Fazellus Decad.* 1 *de rebus Siculis lib.* 4 *cap.* 2, hodie B. Conradi Placentini miraculis, circa eos præsertim qui herniam patiuntur, quotidie clari, sepulchro nobilitatur. *Colitur illic, et Placentiæ,* xix *Februarii. Et* Neti *quidem, ut tomo* 2 *Notitiæ Siciliensium Ecclesiarum pag.* 215 *scribit Roccus Pirrus Netinus,* in ejus honorem per dies octo publicæ nundinæ aperiuntur : et bis in anno ei solemnitatem indicunt, die obitus xix Februarii, xxviii Augusti in memoriam obtentæ primæ facultatis a Papa Leone, quo apud nostrates fuit publicata. *Ad hanc celebritatem translatæ illæ dierum octo solennes nundinæ sunt, quæ hiberno tempore minus frequentes ac commodæ erant.*

B. Conradi celebritas Neti ob miracula,

2 xix *Februarii ita B. Conradi memoriam in Martyrologio Siculo consignavit Octavius Cajetanus noster :* Næti, S. Conradi Eremitæ et Confessoris. *Et Philippus Ferrarius in generali Catal. SS.* Apud Neætum in Sicilia S. Conradi Eremitæ. *Ejus meminit idem scriptor in Topographia nova Martyrologii, verbo* Neætum, *et plenius in Catal. SS. Italiæ. Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano ad eumdem diem :* Apud Netinos in Sicilia, B. Conradi Confessoris, Tertiarii, qui generis nobilitate, ac virtutum splen-

nomen in Martyrologiis 19 Feb.

C doro nitescens, prophetiæ dono, atque creberrimis miraculis in vita et post mortem nunc usque coruscat. *Nondum est solemni cæremonia in Sanctorum tabulas relatus, passim tamen a scriptoribus et ab ipso Urbano* viii *in diplomate, quod recitat parte* 4 *Annal. pag.* 20 *Wadingus,* S. Conradus *appellatur. Quæ ei adhuc permissa decretave veneratio, mox dicemus.*

3 *Plurimi res ab eo pie gestas litteris mandarunt. Præter Lectiones ex proprio Sanctorum Ecclesiæ Placentinæ, a sacra Congregatione Rituum concesso et approbato an.* cIↃIↃcviii; *præterque Vitæ epitomen, quam ex iisdem et scriptis Netinorum compilavit Ferrarius ; hæc ad manus nostras venere;* B. Conradi historia, a Vincentio Littara Netino, Doctore Theologo, compendio perstricta, *excusa* Panormi anno cIↃIↃxciii, *quam hic dabimus. Eadem Italice composita a* Roccho Pirro Netino, *edita* Panormi cIↃIↃxcv. *Alia Italica multo prolixior auctore* Petromaria Campo Canonico Cathedralis Ecclesiæ Placentinæ, *viro pio et docto, excusa* Placentiæ anno cIↃIↃcxiv. *Tum quæ, ex hoc præcipue, in suos Annales Ordinis Seraphici intexuit Lucas Wadingus tom.* 3 *ad annum* 1315 *num.* 21 *et seqq. et tom.* 4 *ad an.* 1351 *num.* 22. *et seqq. Et quæ tom.* 16 *Annalium Ecclesiasticorum ad an.* 1351 *num.* 8 *narrat Odoricus Raynaldus.*

animadv. pag. 18 acta a variis scripta :

4 *Alia citantur de S. Conradi rebus gestis a variis mandata litteris : ac præcipue ejusdem* Vincentii Littaræ Conradias *versu heroico scripta, et in decem libros partita, post auctoris obitum edita in lucem. Hoc poema dudum prælo dum recognosceret Roccus Pirrus Doctor Theologus ac librorum Revisor, maligna febri* E *correptus est, cum præsenti mortis periculo. Quod ut sensit, admoveri sibi reliquias aliquas S. Conradi impetravit : quarum attactu, subito velut in vitam a morte revocatus, primum placidam quietem cepit, dein ipsa adhuc nocte hos in beneficii accepti testimonium versus cecinit, quos Petrusmaria Campus cap.* 17 *recitat :*

reliquiæ eidem scriptori salutiferæ

Corde Sacerdotis tacto, me febre maligna
Correptum tradunt guttura stricta neci :
Dum legito hunc librum, hic Conradi carne retangor,
Faucibus et vitæ redditur ipsa salus.

5 *Mortuus est* B. Conradus xi *Kalendas Martias anno.* cIↃcccli. *Corpus Neti in sacrario ecclesiæ primariæ, quæ S. Nicolao sacra est, in arca conditum, ad annos plures permansit. Magni ad illud venerandum facti hominum concursus, preces, lumina, anathemata offerentium. Quam tamen Netini a principio conceperant spem impetrandi a Pontifice Maximo ut palam eum ad aras invocare liceret, ea sensim adversis provinciæ rebus incisa videbatur. Cum sub annum* cIↃcccclxxxv *quorumdam animos subiit recordatio ingentium beneficiorum, quæ majores eorum sæpe a Deo per B. Conradi merita impetrassent. Ergo opem et ipsi illius in suis rebus implorant, et facilem experiuntur. Novo exinde studio inflammati, Antistitem Syracusanum Dalmatium* F *obsecrant, ut quæ recens acciderant prodigia, serio examinari et in acta referri ad perennem memoriam juberet. Assensus est piis eorum postulatis Antistes.*

ad eas concursus :

miracula renovata,

conscripta

6 *Eo anno,* S. Conradi sepulturam peculiari ædificio ac auratis lapidibus in sublimi loco erectam Netini honorificentissime condiderunt. Aperto sepulchro integrum inventum est sacrum corpus, mira odoris fragrantia emanante, *ut scribit Roccus Pirrus in Notitia Eccl. Syracusanæ pag.* 214. *Id quoque tradit Littara in libro de rebus Netinis pag.* 129 *in hunc modum :* Idem millesimus quadringentesimus octogesimus quintus annus nos monet, ne taceremus, quod litteris mandatum comperimus, Joannem Capellum, Joannem Landolinam, Calcerandum Saloniam, Jacobum Specialem, Juratos, necnon Joannem Baptistam Sapiam tum Prætorem urbanum, B. Conradi tumulum aperuisse, et cadaver adhuc integrum, et ex omni parte illæsum conspexisse, cum mira odoris fragrantia, quæ illinc emanabat. *Alia subnectit, quæ nos infra, de brachio inde tunc exempto. Eo item anno corpus illius narrat Pirrus in argentea arca affabre elaborata repositum esse; ac publico*

corpus post 134 annos integrum

festum a populo institutum :

A *blico decreto sancitum, ut decessus illius aniversaria die omnes ab operibus servilibus feriarentur, utque cum ceteris Sanctis in publicis Litaniis* S. Conradus *invocaretur : idque ita in commune, simplici quadam religione, constitutum tunc esse, Pontifice Romano neutiquam (ut oportuisset) consulto.*

§ II. *B. Conradi veneratio permissa Netinis et Syracusanis a* Leone x PP.

Leo 10 publice coli ut Beatum permittit. ejus Breve in via perditum,

A*ucta exinde frequentia et ad ejus venerandas reliquias confluentium mortalium, et cœlestium ad eas prodigiorum. Tandem, ut ex Petromaria Campo scribit Wadingus, misso F. Bernardino Brixiano ex ordine Prædicatorum*, obtinuerunt a Leone x *Pont. Max.* ut solenni cultu celebrari et coli possent ejus reliquiæ. At dum lætus rediret ad Netinos Bernardinus, et manticam aperiret prope civitatem, ut vestes aliquas inde extraheret, vidit deesse, et se perdidisse, Pontificis diploma. Anxius et mœstus ad inopinatam jacturam litterarum Apostolicarum, pro quibus missus erat, dubius hæret, an in urbem verecunde pergat, an iterum regrediatur, vel ut perditum diploma requirat, aut Romæ reficiat. Ita cogitanti et mœrenti apparuit Eremita venerandus, tertii Ordinis S. Francisci habitu contectus, mœstumque consola- B tus, non procul humi positum litterarum ostendit fasciculum. Hanc ille lætanter attollens, invenit inclusum quod perdiderat Breve Apostolicum, evanescente statim ex oculis Eremita. *Hæc Wadingus, multoque diffusius Campus, qui et Breve ipsum Italice versum recitat, Wadingus Latine, quod hic visum est dare.*

pro Beato ostendente repertum :

8 Leo Papa x. Vener. Fratri Episcopi Syracusano, vel ejus Vicario in spiritualibus generali.

Netinis ob plurima miracula,

Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam benedictionem. Exponi nuper fecerunt dilecti filii universi incolæ et habitatores terræ Neti Syracusanæ diœcesis, quod jam centum sexaginta annis et ultra elapsis bonæ mem. Conradus Placentinus, de nobili genere procreatus, ad dictam terram accedens, in quodam eremitorio, in certa silva prope dictam terram consistente, usque ad ultimum vitæ suæ eremitariam et laudabilem vitam duxit : ac ejus intercessione, tam ante, quam post ejus obitum, plura et diversa miracula Dominus noster Jesus Christus inibi operatus est, ac operatur de præsenti, prout in diversis instrumentis seu scripturis publicis desuper de tuo, seu tunc Episcopi Syracusani, mandato confectis, plenius dicitur contineri. Propterea incolæ et habitatores prædicti, ob multa miracula perpetrata C ab eo tempore citra, eumdem Conradum pro Beato venerati sunt et venerantur de præsenti, ac ejusdem Conradi obitus vel certum alium diem ut festum observant ; ac impossibile quodammodo foret eos a veneratione et observatione hujusmodi revocare. Cum autem nulli liceat quemquam pro Beato absque auctoritate Sedis Apostolicæ venerari, et propterea dubitent, excommunicationis et alias sententias, censuras et pœnas Ecclesiasticas incurrisse ; supplicari fecerunt nobis humiliter dicti incolæ et habitatores, ut super his opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

eaque testata, B. Conradum venerantibus, et petentibus id a Pontifice approbari,

Episcopo ejusve Vicario committit, ut legitime id sanciat.

9 Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati fraternitati tuæ per præsentes committimus et mandamus, ut de præmissis nobis expositis te diligenter informes, et si, servatis servandis, præmissa vera fore repereris, eosdem incolas ac habitatores, ac eorum singulos, ab hujusmodi excessibus absolvas in forma Ecclesiæ consueta : eisque necnon aliis quibusvis Christi fidelibus, ut eumdem Conradum, prout alios Beatos nondum canonizatos, venerari illiusque festum die per te deputanda celebrare, ac omnia et singula alia in præmissis et circa illa necessaria, seu quomodolibet opportuna, facere libere D et licite possint et valeant, licentiam et facultatem perpetuo concedas. Non obstantibus Apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die xii Julii cIↃIↃxv, pontificatus nostri anno iii.

AUCTORE J. B.

hic vetera de miraculis testimonia examinat ;

10 *Hoc Pontificis diplomate in Siciliam perlato,* Jacobus Humanus (*qui Littaræ et alns* Humana) *Scodræ in Dalmatia, sive Scutari, Episcopus, Abbas sancti Spiritus prope Caltanizettam, Gulielmi Raymundi Episcopi Syracusani Vicarius generalis, Netum profectus, quæ Pontifex mandarat executus est, ut ipse in publicis actis, quæ tunc confici curavit, extantque loco citato apud Wadingum, testatur, atque hæc inter cetera habet :* Volentes mandatis Apostolicis, prout tenemur, humiliter obedire, pro executione prædicti rescripti Apostolici, præsentatos nobis nonnullos testes, de mandato Dalmatii tunc Episcopi Syracusani similiter, et fideliter receptos, numero supra quinquaginta ab annis triginta supra, diligenter inspeximus, et recognoscere volentes reperimus ipsos fide dignissimos deposuisse de vitæ sanctitate præfati Conradi, et de innumeris miraculis, eisque diversis, quæ per E ejus merita et intercessiones dignatus est Salvator noster Jesus Christus operari, ab annis tunc numeratis, ut plurimum sexaginta, nunc vero nonaginta. Addimus etiam quod præfatos testes pro majori parte tunc in senectute, nos vero in pueritia constituti recte cognovimus, Christianos scilicet et Deum timentes, qui nullo pacto, nullaque ratione vel caussa, testimonia sua nisi vera et certissima perhibuissent. Attamen ut rem omnem exploratissimam haberemus, nec aliqua forte dubietatis suspicio quacumque ex parte oriretur ; mandavimus ut aliquot alii denuo testes reciperentur, qui deponerent de miraculis recentioribus in hoc tempore sanctitatem ipsius Corradi approbantibus, ut quemadmodum ab antiquis et supra tricesimum annum, ita et a modernis hominibus, eisque viventibus, miracula, vitam et sanctitatem ipsius Conradi declarantia, experiremur. Oblati sunt nobis multi testes et quasi innumerabiles, ex quibus septem tantum delegimus, qui testimonia in scriptis perhibuerunt, quid miracula evidentissima, intercedente in dictum devotione, in suis propriis personis experti sunt, qui magnam et mirabilem diversarum ægritudinum sanitatem a Redemptore nostro Jesu Christo, mediantibus dicti Corradi meritis et intercessionibus, receperunt.

alia de recentioribus recipit.

F

Netinos temere eum colere ausos absolvit :

11 Hæc omnia agnoscentes, noluimus in hac re diutius immorari : voluimus tandem veritati, eique manifestissimæ, obviare, ne calumniatores potius quam veritatis inquisitores videremur. Cognovimus, vidimus, et ipsa experientia perspeximus vitæ sanctimoniam, virtutem et prærogativam tanti viri. Unde mandata Apostolica prosequi volentes, ac non minus voluimus, quæ debemus, cives, incolas et habitatores hujus Ingeniosæ civitatis Neti in majori ecclesia S. Nicolai congregatos, ac eorum singulos utriusque sexus, qui sine auctoritate Sedis Apostolicæ corpus ejusdem Conradi, licet Beati, venerantes, in censuras Ecclesiasticas incidissent, ab omnibus hujusmodi excessibus auctoritate Apostolica, qua in hac parte fungimur, in forma Ecclesiæ consueta absolvimus.

e capsa diffuso odore,

12 Exinde cum Clero et populo processionaliter ad capsam, in qua corpus ipsius Conradi supra centesimum et sexagesimum annum repositum fuerat, accedentes, capsam ipsam aperiri jussimus : qua reserata, tanta odoris fragrantia per totum templum illud diffusa est, ut omnium aromatum odoramenta ibi recondita viderentur. Vidimus et manibus nostris contrectavimus

A contrectavimus, caput et brachium unum dumtaxat a corpore separatum (quod quidem brachium theca argentea coopertum, in ejus honorem populo ostendi religiose consueverat) reliquum vero corpus, cum ceteris membris suis integris ad invicem cohærentibus et annexis, carne vestitum a die depositionis et obitus ipsius Conradi supra centesimum et sexagesimum annum, ut superius dictum est. Has itaque beatas reliquias, in eadem capsa iterum reconditas, cum Clero et omni populo processionaliter efferri jussimus, et honorifice conduci ad templum sacratissimi Crucifixi : ubi Salvator noster Jesus Christus miracula evidentissima ostendere dignatus est. Nam nonnulli, qui fracturas et viscerum dissolutiones in inguine patiebantur, sub capsa reliquiarum devote orantes, statim sanitatum beneficia receperunt.

AUCTORE I. B. corpus post annos 164 carne vestitum reperit,

jubet circumferri in supplicatione, in qua sanati herniosi :

13 Nos itaque Apostolica auctoritate, qua in hac parte fungimur, tam ipsis habitatoribus prælibatæ civitatis Neti, quam omnibus quibuscumque aliis Christi fidelibus utriusque sexus, ut eumdem B. Conradum, prout ceteros Beatos Confessores nondum canonizatos, venerari, illiusque festum die XIX mensis Februarii, in quo die hinc migravit ad Dominum, per nos deputatum celebrare, et omnia et singula B alia in præmissis et circa præmissa necessaria, seu quomodolibet opportuna, facere libere et licite possint et valeant, licentiam et facultatem perpetuo concessimus : ac etiam quod dictum beatum corpus efferri et processionaliter per civitatem ipsam Neti conduci possit, quandocumque et quotiescumque necessarium seu opportunum Vicario cum Clero, et Magistratui cum populo civitatis ipsius pro tempore videbitur. Non obstantibus *etc.* Datum in civitate Ingeniosa Neti, in domo nostræ solitæ habitationis, XXVIII die mensis Augusti, III Indict. CIↃIↃXV. *Partem hujus diplomatis recitat ex Wadingo Odoricus Raynaldus. De miraculis in supplicatione factis prolixius agit Petrusmaria Campus cap. 14.*

coli ut Beatum permittit 19 Feb.

et in supplicatione gestari.

14 *Hoc tempore tumulo inscripti versus videntur, quos pag. 214 recitat Pirrus :*

inscripti tunc an. 1515 tumulo versus.

Conradi sacrum est, quod conspicis, ossaque eodem
Hoc veneranda viri contumulata loco.
Ter centum lustris jam se cumulaverat annus
Terdenus, fuit his bis quoque juncta seges.

Anni quippe mille quingenti penultimo versu indicantur, quindecim ultimo. anno CIↃIↃXV permissa ejus veneratio, et publice circumlatæ reliquiæ.

§ III. *B. Conradi miracula an.* CIↃIↃXVI. *Ejus cultus Siculis omnibus permissus a* PAULO III. *Minorum toti Ordini ab* URBANO VIII.

C

Q*uæ deinceps evenerint, breviter perstringit Wadingus num.* 32. Propter has litteras, anno sequenti, die prædicto mensis Februarii, solemnitas B. Conradi peracta est summo omnium applausu et debita magnificentia. Circumductæ etiam per universam urbem sacræ ejus reliquiæ, occurrentibus ubique infirmis vel male affectis. In ecclesia S. Claræ surda ut audiret effecit. In templo S. Michaelis paralyticam sanavit. Prope ædem S. Petri Martyris, virum Hyblensem seminortuum, membrorum usu destitutum, sanitati restituit : in ipsa æde, corruente ob populi multitudinem pariete, et sepultis sub rudere plurimis, nullus læsus est. In S. Francisci, muto loquelam reddidit, et mulieri dysenteria laboranti salutem. Ad Christi Crucifixi fanum, detecto devoto Crucis simulachro, omnes qui aderant herniosi, paralytici, muti, surdi, aliisque morbis afflicti, convaluerunt, ingenti omnium stupore.

19 Febr. 1516 sanati in supplicatione, surda, 2 paralytici : e muri ruina erepti : loquela adepta

plurimi ægri sanati.

16 Illud peculiare et mirum, quod dum e templo S. Petri Novi, ad S. Petri Martyris sacrum corpus efferretur, præ foribus cujusdam vetulæ ita invalescebat pondus, ut deponi oportuerit, nec illinc dimoveri potuerit, donec, stupescentibus omnibus ad rei novitatem, exiliit in medium muliercula, et Episcopo tradidit baculum, dicens : Forte hoc suum pignus B. Conradus reposcit. Hic illius baculus erat. Obtinuit, nescio qua sorte, meus atavus : ejus filius, genitorque meus magni semper fecerunt : infirmis apponebant, qui statim bene habebant. Me quidem nunc judicat indignam, quæ tantam apud me rem habeam : vobis itaque cum corpore custodiendam consigno. Non fefellit eam opinio : apposito namque baculo ad loculum, ita levitare cœpit, qui antea gravitabat, ut facile potuerit efferri.

D

Reliquiæ immobiles,

donec iis additus Sancti baculus ;

17 Hoc miraculo commoti, vel potius territi qui fasciolas, vel sphærulas precarias beati viri habebant, ad Episcopum detulerunt, quæ in eadem ecclesia religiose servantur. Tandem reductum corpus in templum S. Nicolai, pulchro et magnifico sacello in su[i] honorem extructo conditum est, in sepulchro deaurato et capsa argentea. *Hactenus Wadingus : quæ omnia fusius, et perquam eleganter, Italice descripta a Petromaria Campo.*

rosarium item prolatum et alia :

18 *Pergit idem Wadingus num.* 33. Crescente in dies erga eum totius populi Siculi devotione, visum est Magistratui Netino mittere ad Paulum III legatum, qui peteret, ut ubique extra civitatem Netinam et diœcesim Syracusanam, ad quas ejus cultus diplomate Leonis videbatur restringi, liceret ei honores beati Confessoris indicere. Id obtinuit legatus, prævio miraculo : nam cum suam legationem et desiderium exponeret cuidam Comiti, Pontificis familiari, isque audiret beati viri virtutem in herniosis curandis ; impense commendavit ei filium suum eodem malo laborantem, admotisque reliquiis vestis Conradi puerulo, sanum extemplo recepit. Juvit hic egitque caussam apud Pontificem relato miraculo, qui libenter ejus cultum ad reliquos Siculos extendit. *Petrusmaria Campus, non reliquias vestis B. Conradi admotas puero scribit, sed panni particulam, membrorum sancti viri attactu sacratum.*

E

Romæ herniæ reliquiis ejus sanata :

19 *Recitat Wadingus Pauli III litteras, quibus indulsit,* ut extra dictum oppidum, ac civitatem et diœcesim Syracusanam, in quibusvis civitatibus, oppidis et terris commorantibus, eumdem Conradum de cetero venerari, illiusque festum celebrare liceret; *ejus rei declaratione commissa Episcopi Syracusani Vicario generali. Ex iisdem litteris constat, legatum, qui eam facultatem a Pontifice impetravit, fuisse* Sanctorium de Monaco, Abbatem monasterii della Venia Ord. S. Benedicti Messanensis diœcesis, *tum in urbe Netina commorantem. Datæ erant Pauli III litteræ Romæ apud S. Petrum* anno Incarnationis Dominicæ CIↃIↃXLIV III Cal. Novemb. pontificatus *ejus* anno X. Permisso ubique in Sicilia ejus cultu, *inquit num.* 35 *Wadingus,* aræ multæ, sacella, et integra templa in ejus honorem erecta sunt, celebreque per omnes civitates et oppida ejus nomen evasit.

permissa toti Siciliæ ejus veneratio a Paulo 3.

F

20 Tandem hac nostra ætate, *ait idem scriptor,* crebrescentibus adhuc miraculis, et intercedentibus Generali et religiosis Patribus Capucinis, Urbanus VIII omnibus S. Francisci sectatoribus, ubique existentibus, facultatem tribuit Officium et Missam in ejus honorem recitandi. *Exhibet pontificium diploma idem Wadingus,* datum Romæ apud S. Mariam majorem sub annulo Piscatoris die XII Septembris CIↃIↃCXXV, pontificatus *ejus* anno tertio. *In eo* Sanctus Conradus *perpetuo appellatur, decernitur que* ut de eodem S. Conrado, die ejus festo, ab omnibus et singulis Ordinis Minorum S. Francisci religiosis ubique existentibus Officium sub ritu semiduplici de communi unius Confessoris non Pontificis, juxta Rubricas Breviarii Romani, recitari libere et licite possit.

toti Ordini Minorum ab Urbano 8

datur titulus Sancti

A possit. *Observat Arturus a Monasterio*, Lectiones secundi Nocturni (quod nulli alteri Beatorum ejusdem Seraphici instituti accidit) proprias *eum* habere, ex ipso Sanctorum Ecclesiæ Placentinæ Ordinario. *In officiis propriis Ordinis Minorum excusis ad* XIX *Februarii, annotatur* : In festo S. Conradi Confessoris Placentini. Semiduplex. *Dein subjungitur oratio* Adesto. *Lectiones secundi nocturni propriæ.*

uti pridem in Sicilia · 21 *Et vero pridem ante Urbani* VIII *pontificatum ubique in Sicilia extabant imagines apposito* Sancti *titulo, neque coerceri populi erga eum religio poterat, ut* Beati *compellatione esset contenta. Et accessit connivcntia Sedis Apostolicæ, ut scribit cap.* 15 *Petrusmaria* : *sacella et posita et aræ*, *ubi quam plurima enumerat templa, sacella, altaria sub ejus nomine erecta, non modo Neti atque in circumsita regione, sed et Syracusis, in arce promontorii Pachyni, quod nunc* Capo Passaro *vocant* : *Catanæ item, Panormi, Agrigenti, atque in aliis urbibus.* *imagines ubique* *In agro autem Netino vix templum ullum esse, vix domum in ipsa urbe, ubi non ejus aliqua effigies spectetur. Indulgentiæ quoque a Clemente* VIII *et Paulo* V *variis temporibus ad B. Conradi honorem concessæ Netinis, Syracusanis, Panormitanis, uti idem memorat Campus cap.* 15. *Indulgentiæ ejus festo,*

*Qua vero lætitia ac splendore, utroque ejus solen*B*nitas Neti celebretur, cap.* 16 *fuse describit* : *qui concursus eo fiat populorum, quæ magnificentia sit pietasque et ordo supplicationis, quæ per octo dies civium alacritas, qui musicorum instrumentorum sonitus, quæ in compitis florum copia, per noctem ignes, in templis suffitus, aliaque religiosæ lætitiæ argumenta* : *illudque addit, nescio an alibi usurpatum per totum mensem utrumque, in quem illa celebritas incidit, Februarium nempe et Augustum, quotidie hora secunda noctis totius urbis campanas pulsari, intereaque vario explodi bellica tormenta, ad publicam excitandam pietatem ac lætitiam.* *quod immensa lætitia agitur*

§ IV. *B. Conradi celebritas Placentiæ. Ejus illic et alibi reliquiæ.*

Impenduntur et Placentiæ in patria sua B. Conrado, qui debentur Cœlitibus, honores, etsi serius, quam ubi obierat, decreti. Motus fama eorum quæ gererentur in Sicilia Claudius Rangonius Antistes Placentinus, a Paulo V *Pontifice Maximo impetravit, ut civem suum anniversaria celebritate venerari Placentinis fas esset, officio proprio, quod sacra Rituum congregatio approbavit. Id cum ignorarent Netinorum Magistratus, tamen ut sui Patroni alibi quoque, atque ibi præsertim unde ad ipsos olim advenerat, honores propagarent, Vincentii Littaræ Conradiada* VIII *Novembris anni* CIↃIↃCX, *Placentia quoque officio Ecclesiastico honoratur,*

C *ad Senatum Placentinum, ac Rannucium Farnesium Ducem, necnon ad Episcopum misere. Serius allatæ ternæ ex litteræ sunt, mense nimirum Aprili anni insequentis. Eas recitat Campus, quasque humanissime Dux rescripsit die ultimo Aprilis, ac Rangonius Episcopus* XI *die Maii, Magistratus* XIV. *Tunc vero certatim illic pingi coloribus atque in æs incidi B. Conradi effigies, aræ ac sacella ejus nomine erigi. Ea Petrusmaria sub finem capitis ultimi commemorat, seque tunc ad vulgandam B. Conradi Vitam extimulatum.* *imaginibus, aris,*

24 *Extrui eodem tempore cœptum in basilica Cathedrali magnificum sacellum* : *quod, cum edita a Campo historia, necdum erat absolutum. Aggressus pium hoc opus vir nobilis eadem qua Conradus stirpe natus, Joannes Ludovicus Confalonerius, non modicis in illud, aliaque ejusmodi religiosa opera factis impensis. Quæ res valuit, ut agnati ejus tam qui Mediolani, quam qui Placentiæ habitabant, ad B. Conradum gentilem suum sacris honoribus decorandum excitarentur. Ipse vero Joannes Ludovicus visus Sancti patrocinio id divinitus consecutus, ut conjuge mortua, Ecclesiasticum vitæ institutum amplecteretur, ac plane pietati, Conradi quadantenus vestigiis insistens, totum dederet animum.* *magnifico sacello,*

25 *Paulus* V *Pontifex Maximus, uti Roccus Pirrus tom.* 2 *pag.* 215 *scribit*, XIII Januarii CIↃIↃCXIV Indulgentiam concessit iis, qui ecclesiam Cathedralem Placentinam, et in ea sitam Cappellam *(quam diximus)* S. Conradi, die festo ejusdem, visitarent. D *auctore ... cui data a Pontifice indulgentiæ :* *Illic quoque, ut idem auctor est Pirrus*, manus et pars brachii ejusdem Divi Conradi, quod Neti in thecis argenteis asservabatur, maxima colitur pietate. Id sacrum donum, Pontificis permissu, elargitus est Senatus Netinus anno Sal. CIↃIↃCXVI Sereniss. Principi Duci Parmensi. *eo missæ aliquæ reliquiæ ;*

26 *Erat enim Neti brachium manusque avulsa pridem a corpore. Quod ita Pirrus idem pag.* 181 *testatur* : *Dalmatius Episcopus Syracusanus, inquit*, auctoritate Apostolica, sacrum tumulum B. Conradi magno cum religionis ac pietatis sensu aperuit, et sacrum cadaver, post annos CXXXIV a die obitus, integrum omnique ex parte illæsum, magnaque odoris cœlestis suavitate respersum, invenit. Tunc permisit Antonio Caruso, Spacafurni oppidi Domino, ut brachium integrum cum manu ejusdem Sancti argenteis thecis includeret, pro Ecclesia Netina, ut adhuc visitur. *Id paullo accuratius narrat Littara de rebus Netinis pag.* 129 *in hunc modum* : Hoc eodem anno, CIↃCCCCLXXXV, Antonius Carusius, Dominus Inspicæ fundi, Nicolai filius, et Antonii, qui sub Alphonso E floruit, nepos, ex Divi Conradi brachii contactu, admovente loco affecto reliquias Presbytero Antonio Mineo, ex renum dolore statim convaluit. Unde sanitatem consecutus hilari omnium jubilo, et brachium et manum, prout hodie visuntur, argenteis thecis mandavit includenda. Hæc ex majoris Ecclesiæ scripturis collegimus. *Hactenus Littara.* ANIMADV. PAP. 19 *Neti olim brachium et manus argenteæ thecæ inclusa* *a quodam renum doloribus liberato ;*

27 *Hinc superius* § 2. *num.* 12 *ex confectis ab Jacobo Humana Episcopo Scutarensi actis relatum est, cum is arcam, in qua reconditum B. Conradi corpus erat, anno* CIↃIↃXV *aperuit, deprehendisse, ab eo caput et brachium unum abesse. Hoc nempe seorsim argenteæ thecæ inclusum antea erat. Caput vero Molfettæ in Apulia servari dicitur, hermæ argenteæ impositum. Ita qui supra Pirrus* : In Apulia etiam urbe Malfetta, magnifice colitur Tutelaris et Protectoris nomine. Neque frustra hoc titulo gaudet, dum semel civitatem ab hostium Gallorum irruptione, super muros apparens, liberavit : et sæpe aquæ penuria laborantibus copiosam pluviam emisit. Illuc furto allatum sacrum caput magna in veneratione habetur. *Eadem alii tradunt scriptores. Sed sunt, qui non hunc Netinum Conradum coli illic scribant, sed alium, natione Gallum* : *qui eodem tractu vitam anachoriticam egerit. Nos nulla* F *adhuc Molfettana monumenta vidimus, unde certi quidquam statuere valeamus.* ANIMADV PAP. 20 *caput Molfettæ,* *aut forte alterius S. Conradi.*

28 Avolæ *quoque, sive* Avulæ, *(quod oppidum est Marchionatus titulo insigne sub ditione Ducis Terrænovæ*, Hybla *a Littara et aliis, ut infra dicemus, appellatum) sacellum est S. Conradi titulo, intra ecclesiam S. Joannis, uti autor est Campus. Illic sodalitas constituta hominum loicorum, qui statuam Sancti ac reliquias nonnullas in supplicatione, die ejus solenni, deportant* : *quando plurima evenire solent miracula, præsertim in herniosorum curatione, quorum qui adhuc ætate infirma sunt ut pedibus prosequi supplicationem non possint, ii pone eam statuam in alio feretro considentes gestantur, donec quam expetunt sanitatem adepti sint, uti mox dicemus apud Netinos fieri.* *Avolæ sacellum cum reliquiis,* *ad quas fiunt miracula.*

29 Panormi etiam, *inquit Pirrus*, in sacello sodalitatis D. Conradi, in ædicula ejusdem, S. Mariæ de Angelis Minorum observantium, et apud me, coluntur insignes ex armo ejusdem reliquiæ : quas habita a Pontif. Max. facultate transtulit elargitusque est Marchio Villenæ Prorex Siciliæ. *Hæc Pirrus. At Petrusmaria Campus cap.* 15 *pag.* 126 *scribit, Panormi in regione cui* a Calza *nomen, vico* Vetrera *dicto,* *Panormi reliquiæ.*

A dicto, egregiam S. Conradi ædem spectari, inque ea constitutam sodalitatem laicorum, qui Equites Crucis S. Conradi appellantur. Ab his magno splendore ac religione circumgestari S. Conradi reliquias, et non raro per eos fieri miracula. Idem pag. 137 scribit Principem illum, qui Panormum eas reliquias attulit, cum Netum venisset, jussisse, sibi sacram reliquiarum thecam aperiri, unde suavissimus iterum odor expiravit: dein pro auctoritate sumpsisse sibi ex ea reliquias aliquas, asserentem id sibi a Pontifice Maximo concessum: earum reliquiarum partem sodalibus illis Panormitanis dedisse, partem in Hispaniam asportasse. Ob ejusmodi damna non temere proferri thecam eam, nedum reserari, nisi fortassis quispiam magni nominis Princeps id postulet: sed tunc attenta custodia caveri, ne surripi quidquam possit.

eo allatæ anno 1608.

30 Est ea arca ex pura argento, longitudine quæ corpus proceri hominis (qualis Conradus fuit) capere valeat, insigni artificio elaborata, XII Apostolorum per latera dispositis statuis. Eam in supplicatione gestant sacris vestibus amicti Sacerdotes: sequuntur Magistratus aliique viri illustres, tedas manibus tenentes. Pone aliud subit feretrum, seu machina lignea oblonga, splendide ornata, ac tribus gradibus distincta: quorum in medio stat columella, supra quam brachium B. Conradi argentea in theca erectum, tum Divi ejusdem scipio ac B precatorii globuli. Circum in gradibus ægri, præsertim hernia laborantes, pueruli consident, tanto numero, ut subinde XL hominibus, atque etiam pluribus, opus sit, qui machinam bajulent. Accurate prius a medicis visitantur herniosi illi pueri, ne cui fraudi sit locus. Quia vero supplicatio certis stationibus interpolatur, sive in templa ingrediendo, sive ad ædes consistendo, quas olim familiares B. Conradi inhabitarunt, ubi ita feretrum ingravescit, ut moveri loco non possit; tunc ex eo deponunt puerulos complures, in recuperatæ sanitatis argumentum suavi sopore oppressos. Alii quoque infirmi, dum propius ad sacram arcam accedunt, exoptatam valetudinem adepti, in gratiarum actionem prorumpunt. Aliorum hoc eventu excitatur fiducia. Novi identidem oblati a parentibus infirmi pueri machinæ imponuntur, pari successu: adeo ut die illo ac septem consequentibus centeni quandoque sanitati restituantur.

Sed corpus in magna argentea theca gestatur in supplicatione,

et aliæ reliquiæ seorsum:

Innumeri tunc sanantur.

§ V. Illustria aliquot B. Conradi miracula.

Quis ergo recensere miracula omnia possit, quæ, ut dictum, fere sine numero eveniunt? Perstringit obiter nonnulla Campus, quæ persequi in tanta copia vix fuerit operæ pretium. Tria tamen minime omittenda censuiC mus. Primum mense Februario MDCXII contigit. Monacha erat Neti in cœnobio Montis-Virginis, instituti Cisterciensis, Luceia, Baronissæ Formicæ filia, neptis Dalmatii, Secreti Syracusani, (ita Quæstorem Regium vocant) quæ jam annum ab insidente eam malo dæmone diris modis vexabatur. Is quodam die per os puellæ edixit, non verreri se inde pelleretur, nisi forsan ab senecione Placentino, Conrado Eremita. Obtestati sunt Antistitem Syracusanum amici, ut vel monachæ potestatem faceret ad B. Conradi tumulum in S. Nicolai ædem eundi, vel ejus reliquias sineret ad eam apportari. Nam et aliquot ante annis matronam quamdam, cum e Brutiis Netum venisset, fuisse a pluribus malignis spiritibus liberatam. Neutrum concessit Antistes, hortatus, ut, a qua non longe abessent, solemnitatem Februarii mensis expectarent: tunc enim in parochiales ac religiosorum ecclesias inductum iri de more sacram thecam, quæ mense Augusto ob ingentem æstum non nisi in ædem Sancti Crucifixi infertur. Cum igitur die XIX Februarii adducta in dictarum sanctimonialium ædem sacra esset theca, cœpit horrendum in modum vociferari ac debacchari, et dira in B. Conradum vomere dæmon: sed Mariano Laurentio Canonico, ac Petro Sero D monasterii Confessario, sacris exorcismis eum exagitantibus, Sanctique Conradi ingeminantibus nomen, eam solo afflixit, ac semianimem reliquit. Quæ post paullo libera et incolumis surrexit, Deoque et Sancto sospitatori suo Conrado gratias egit.

energumena durante ad ejus reliquias liberatæ.

32 Non multis annis ante venerat Netum Neapolitanus quidam, stipem unde victitaret vicatim mendicans, sed adeo enormi pressus hernia, ut ad terram usque intestina defluerent: quæ proinde ingenti multi cinctura substringere, ad collum alligata, cogebatur, non sine magno cruciatu et incedendi difficultate. Sacerdos quidam, cum non longe abesset a basilica S. Nicolai, cui et tunc serviebat, ærumnosum illum hominem conspicatus, motusque commiseratione, Veni, inquit, et templum hoc mecum ingredere, ac firma fide S. Conradum invoca, cujus hic exuviæ asservantur plurimis claræ miraculis, ac præsertim incommodi, quo affligeris, curatione. Is vero ingenti hausta fiducia ad Divi altare accessit, sumpsit ex una lampadum, quæ ante illud pendent, oleum, eoque ægros partes illevit, ac simul impensissimis precibus, atque uberibus lacrymis S. Conradum non exiguo temporis spatio exoravit, ut sibi a Deo sanitatem impetraret. Cum subito omni malo levatus, alta voce exclamat: Misericordia, misericordia. Eo clamore exciti qui in sacrario erant cum Sacerdote salutaris conE silii auctore, accurrunt, hominem sanum reperiunt, Deo gratias et Sancto persolvunt. Dilata per urbem fama, reque explorata, pulsatæ campanæ, displosa in lætitiæ argumentum bellica tormenta.

mendicus enormi hernia laborans:

33 Postremum ad terrorem simul ac fiduciam valet prodigium. Visitur Neti in vico Sartorum antiquissima S. Conradi effigies, quæ vivum ejus vultum apte satis referre creditur, in muro efformata ad latus officinæ viri illius, cujus olim filium Crucis signo ab hernia sanarat, ut in Vita cap. 2 num. 9 narratur. Ante eam effigiem lampas noctu lucebat. Cum ergo haud inde procul inter publicos excubitores Hispanus, noctu alea cum quopiam commilitone suo ludens, favere sibi fortunam videret, sed candelam fere absumptam, neque usquam patere officinam, unde aliam emeret; lucri tamen prosequendi cupidus, ad lampadem quam diximus advolat, indeque abstrahit, facto sacrilego impio dicta adjiciens: Quid, inquit, nunc opus seni isti lumine accenso? Tantumdem absque eo videbit, ac modo videt. Ita lampadem aufert, et ad vigiliarum atrium deportat, lusumque prosequitur. Cujus scelus mox gravi pœna expiavit Numen, docuitque in eo alios, quanta non suo solum nomini, sed Sanctorum quoque imaginibus debeatur reverentia. Versa primum ludi fortuna, non solum quod lucratus erat, sed quidquid antea in loculis nummorum habuerat, amiF sit. Domum postea reversus in lectum se ad capiendam quietem conjecit. At medio in somno rupti illi ramices, tanta vehementia ac cruciatu, ut non solum expergisceretur, sed, cum in momenta malum ingravesceret, mortem sibi imminere existimaret. Exciti amici ac vicini ad hominem accurrunt. Inter eos simplex quædam muliercula, Opem, inquit, S. Conradi implora. Quis ille, ait miles, Conradus? Protector, inquit illa, urbis nostræ, plurimis clarus miraculis, in curando præsertim quod tu nunc pateris, incommodo. In majori urbis basilica ejus corpus asservatur. Ipsius est et illa imago grandævi eremitæ, quam sæpe vidisse te arbitror, ad vicum Sartorum, ante quam accendi noctu lampas solet. Eum si religiose invocaris, consequere optatum remedium. Sensit homo, cur id sibi inflictum a Deo esset vulnus. Sanctum summa demissione oravit veniam injuriæ, quam ejus imagini noctu irrogarat: votum addidit, atque integram sanitatem recuperavit, ac deinceps eximius S. Conradi cultor fuit: quamdiuque Neti in præsidio fuit, frequens adibat, cui injuriam fecerat, Divi effigiem, floribusque et cereis honorabat, ac locum, qui ante eam erat, verrebat, nec sinebat illic immunditiei quidquam esse, aut quod alioqui imaginem visentibus ac

aleator lampadem ad ejus imaginem accensam aufert.

mox herniæ periculo a punitus,

ejus ope sanatur,

ac deinceps sedulo eum honorat.

A *ac venerantibus obstarct. Atque ista ex prolixiore Petrimariæ Campi historia sumpta sufficiant.*

VITA

auctore Vincentio Littara.

AUCTORIS DEDICATORIA EPISTOLA.

Vincentius Littara Illustri viro Carolo Javanti, Buxelli, Saccollini, Ciarramii et Planæ fœudorum Domino S. P. D.

Carolo Javanti.

viro pio,

Innatam esse omnibus animis religiosam pietatem, quæ et Deum præ ceteris colere, et Divos Dei gloriam adeptos venerari doceret, summi Philosophi et Theologi tradidere. Hæc autem inter alia tuarum virtutum genera ita in te firmiter insedit, ut evidentissimos pii cordis produxerit effectus. Namque (ut alia omittam) in excolenda B. Conradi nostri Patroni solemnitate ita officiosum te semper præstitisti, ita pro ejus celebritate adhuc laboras, ut non modo popularem auram, (quod vulgare quidem est, licet et debitum virtuti officium) verum etiam efficacissimum Divorum patrocinium tibi comparaveris : quod cum in fortunarum prosperitate, tum in summi boni fruitione tibi profuturum speramus. Inter cetera B autem, quæ ad recolendam Divi Conradi memoriam pertinent, hæc tua fuit cura, ut tota ejus historia brevissimo compendio Latinis litteris mandaretur : ut cum opus esset, citra stomachum ab omnibus, præsertim a concionatoribus, percurreretur. Nam cum multa edita fuerint hac de re opuscula, nullum tamen adhuc exstat, quod, et sermonis elegantia et styli brevitate, tanto viro dignum haberetur. Quamobrem equidem jam diu tibi inservire cupidus, et si primo æque respondere non confido, secundum tamen pro viribus adeptum esse arbitror. Effeci enim, ut desideratum illud enchiridion haberetur, ut summatim omnia Conradi gesta ex fidelissimis exemplaribus excepta, Romano idiomate ac mediocri dicendi genere concluderem ; majus quidem, et *a* heroicum opus editurus, si et tua voluntas accederet, et Divi Conradi adminiculum omnia improborum impedimenta succideret. Accipe igitur nunc tui Littaræ munusculum, nulli alii, quam tibi aptius dicendum, cujus gratia conditum est, certissimum meæ in te observantiæ, et tuæ in Netinorum Patronum pietatis, argumentum. Vale, Panormi, Cal. Sextilis.

expetitam vitæ S. Conradi epitomen Latinam

a
dabit Auctor.

a *Editum id anno* 1608 *post obitum Auctoris, ut antea ex Petromario Campo indicavimus,* annotationibus et lectionum varietatibus in margine ab auctore scriptis, ac argumentis in singulos libros nuper additis, illustratum. *Id nos necdum vidimus.*

C

CAPUT I.

B. Conradi conversionis occasio, secessus, in Siciliam iter.

a
Conradus venator

Conradus, miles Placentinus, *a* genere nobilis, ob venatum, cujus mira capiebatur voluptate, terrenis opibus exspoliatus ad cœlestes comparandas omnem operam adhibuit. Accidit enim, ut magno rerum apparatu feras insecutus, quod in silvas, et saltus vepribus obsitos, incolumes confugerent, aliquando voti compos effici non posset. Id igitur loci flammis aperiendum jussit. At ignis modicis initiis in tantum ventorum impetu crevit incendium, ut latius, quam ut extingui ad libitum valeret, omnia combusserit. Latenter et pavide reditur in urbem : quo non longe post crematorum nemorum nuntius sequitur.

ferarum latebras incendit cum grandi damno :

b

2 Ii, quibus illatum fuerat damnum, a *b* civitatis Gubernatore satellites exorant, per quos repertum incendii auctorem in vincula conjicerent : nec quemquam, præter infimæ plebis homunculum, forte obvium habent : increpant, trepidantem arripiunt, et ei jam metu obmutescenti injectæ flammæ crimen D impingunt. Ad quæstionem vero ductus, scelus, cujus erat innocens, vel ex certa nequitia patrasse confitetur. Nec mora : patibulo damnatus trahebatur ad supplicium.

AUCTORE J. D. quemdam ideo morti addictum

3 At Deus, qui justis non deest, Conradi conscientiam momordit : qui, audito infelicis hominis eventu, illum a carnificum manu audacter liberat, domi servat, lictoresque dimittit, qui dicerent culpam alieno casu commissam insontis neco non expiandam. Quod et ab Imperatoris Vicario accercitus, ultro professus est, asserens non dolo, sed venationis desiderio adductum in tale, nec opinatum, malum incidisse : adeoque dicendo apposite sapienter se habuit, ut, quod imprudentiæ peccasset, condonarent, quod autem illato damno se satisfacturum polliceretur, admiserint. Quod et toti populo, cui suis virtutibus erat gratissimus, fuit jucundum. Tum aperit *c* uxori, fœminæ tanto viro dignæ, consilium : quæ vel suam illi dotem ad resarciendam hominum pauperiem libenter obtulit : postero igitur die omnibus æque persolvit.

liberat,

et factum a se fatetur,

ac damna sarcit :

c

4 Nec multo post, considerata mundi vanitate, totum se Dei obsequio (quod singulare est Christianorum munus) mancipandum statuit, exorat igitur a conjuge, ut conceptam pietatem exequi permitteretur. E Illa perinde ac vir pia, ejusdem consensu *d* monialium instituta professa, opibusque tum læsis, tum monasterio distributis, virum forti animo dimittit. Qui noctu patriam et necessarios destituens solus et tenuis egreditur : in quemdamque *e* locum receptus est, ubi pii viri divino cultui seorsum a mundi pompa vacabant. Ibi habitu Religiosorum, qui Divi Francisci Tertiarii dicuntur, indutus, *f* sanctissimis vitæ præceptis imbuitur.

d
imitante eum conjuge

e
sæculum relinquit :

f

5 Loco vero ob patriæ propinquitatem dimisso, *g* Romam contendit, *h* sacras ædes visitat : inde profectus, Ligustica navi *i* Panormum appulit. Ibi de Siculorum probitate cognoscens, Netinæ Vallis populos, Netinosque cives ceteris et pietate et caritate præstare audivit. Huc ergo concessit : sed in ipso statim agri Netini limite, *k* Palatiolum prætergressus, contraria verbis opera experitur. Nam viæ labore fessus in vicino ovili relectum iri sperabat. *l* Sed rustica et immanis pastorum impietas moleste viri adventum tulit. Quamobrem injuriæ cedens a loco divertitur : et quamvis canesilli irritaverint, illæsus tamen Netum usque *m* pervenit.

it Romam
g h

i
inde in Siciliam :

k
male acceptus a pastoribus,

l

m

6 In Divi Martini xenodochio hospitatus, eleemosynas mendicabat : donec Joannis Menei opera, seorsum a turba quiescere cupiens, Gulielmo Buccherio commendatur. Fuerat hic quidem robustis viribus, quemadmodum postea mira sanctitate, et Friderico Siculorum Regi, cujus equo aper insultabat, opem laturus, a truculenta fera rostro percussus est, ut elumbis et pene exanimis corruerit. A Rege demum benigne omnia pollicente, domunculas in superiori Netinæ urbis ingressu, in quas peregrinos libenter excepit, obtinuit. Hic Conradus aliquot annis, omnibus jucundus, licet inflatis quibusdam odiosus, commoratur. Namque Petrus Gulielmi filius, qui hoc unum pietatis habebat, quod claudum parentem aleret et viseret, ægre ferebat illum dulcissimo Conradi alloquio captum apud hospitem diversitare.

F
Neti apud virum pium vivit,

quibusdam exosus.

a *Gente* Confaloneria, *ut plerique tradunt, vel* Laudina, *ut alii volunt, forte utraque, paterno nimirum maternoque genere.* — b Galeatium Vicecomitem *fuisse Campus scribit, qui anno* 1313 *Placentiam gubernandam suscepit.* — c Euphrosynam *vocat* Waddingus, Nestoris Laudensis viri filiam. *Quæ nomina Campus quoque in sui operis editione expresserat, sed induxit in exemplari ad nos misso, ratus forsan ab auctore Conradinos, quem potissimum sequi videtur, libertate poetica excogitata.* — d S. *Claræ, ut ab antiqua traditum fama, inquit Campus, additque injectam et a dæmone cogitationem, ut potius peregrinantem maritum sequeretur. Ea discussa tentatione, ipsummet* Conradum *vereri cœpisse, ne invita, et cum periculo ipsam in religiosum claustrum*

Tentationes dæmonis, initia conversionis

A *trum foret ingressa tum quæ de se hominum futura essent judicia: sed divina virtute hæc tela nequissimi repulisse.* — e *Is locus olim* Coruara, *vel* Coruolara *dictus, ut Campus scripsit,* Waddingus Gorgolarum vocat. — f *Eorum natu maximum, virum sanctum,* Conradi *prædixisse socius sanctitatem tradit idem Campus.* — g *Quia crebro et visebatur a nobis, et litteris interpellabatur.* — h *Multis in itinere petitus insidiis diaboli, primum voce efficta uxoris, quæ se diceret ejus desiderio e monasterio egressam esse, et sibi jam ab impuro viatore intentari, ut opem ferret. Dein sumpta senis persona et dæmon occurrit, quærentique num mulieris vocem audisset, eadem retulit, multa questus de viri temeritate, qui juvenculam uxorem ita in claustrum compegisset. Oppressus mærore Conradus, verbis sacræ Scripturæ probare factum nititur: subito disparet veterator. Secuta mox horribilis tempestas, qua conterritus, a via aberravit, oditseique magnum vitæ discrimen, ut fulgure densissimas noctis tenebras discutiente, speram propinquam vidisset, inque eam se recepisset. Ubi illuxit, ab humanis quibusdam opilionibus reductus est in viam. Ita Campus, ut brevius Wadingus.* — i *Carceris conversa, ut idem aiunt.* — k *Multa ei circa* Palatiolum *terriculamenta a dæmonibus objecta, quæ narrat Campus cap* 3 *pag.* 31 *Nunc Palatioli in summa est veneratione, ædesque illi dicata, quæ vulgo* Grotta di San Corrado, *specus aut crypta* S. Conradi, *appellatur. Ita Campus pag* 125. — l *Receptus erat satis benigne: sed dæmon assumpta viri cujusdam in eo tractu primarii forma, pastores increpuit, quod illum recepissent, submissum ab hostibus exploratorem, et ferire illum hasta, quam manu gerebat, tentabat, ni sanctus vir ictum declinasset.* — m *Ductus eo a duobus viris nobilibus Netinis, ac filio.* — n Fridericus 2, *filius Petri Regis Arragoniæ, et Constantiæ, filiæ Manfredi, Rex Siciliæ factus anno* 1296, *obiit* 1336. — o *Narrat Petrusmaria Campus, illic habitanti Conrado, a dæmone (qui formam veteris ejus famuli assumpserat) redditas litteras velut e patria allatas, multaque alia narrata, de statu Placentiæ mutato, uxore e cænobio egressa, et Laude apud avunculum habitante: sed virum sanctum in vicinam Crucifixi ædem ingressum, dedisse se in preces, et fraudem tandem agnovisse. Wadingus fraudem illam fictarum litterarum, a Petro Buccherio adornatam scribit. Minus hoc verisimile.*

auctore vinc. littara

aliæ graviores ·

similes iteratæ,

precibus discussæ.

B

CAPUT II.

B. Conradi solitaria vita, miracula, tentationes superatæ.

accedit in collem,

a

Cum vero hominum frequentia ab orationibus avocaretur, a familiaribus Nicolao Vassallo et Bartolo Longo contendit, ut si quam eremum procul ab urbe scirent, præmonstrarent. Signant illi quosdam *a* colles, quibus nunc a Divo Conrado nomen superest, quamvis illius mentis ignari secum mussitarent. Quamobrem a Gulielmo ægre dimissus, recta ad locum nullo præeunte se confert. Unde vix sibi inopia discedebat. *b*

qui S. Conradi dictus.

b

8 Ibi inedia, et orationibus, aliisque monasticæ vitæ perfectionibus, exercebatur: humi cubabat, et nunc solo pane, nunc solis herbis vitam alebat. Statuit quandoque sexta quaque feria ad *c* Crucifixum adorandum, cujus celeberrima est apud Netinos imago, in urbem accedere. Quod ubi primo fecisset, ab Antonio Sessa prandio excipitur. Sed colloquendo Antonius *d* acerbissimo laterum dolore corripitur: ejus tamen, pii convivæ precibus, acerbitate levatur: tum solis nucibus contentus, cetera respuit.

austere vivit ·

c

d

pleuritim sanat precibus ·

9 Et hinc digressus apud *e* Malfitaniam, locum olim sartoribus frequentem, amicum reperit, cujus infans herniæ morbo laborabat. Hunc rogatus visit, et Crucis signo sanat: et incognito adhuc miraculo Divi Nicolai templum ingreditur, et mox ad suum domicilium revertitur, quamvis sanati pueri pater gratias acturus inclamaret.

e

C

herniam signo Crucis :

10 Nec alia defuere, quibus viri sanctitas magis, atque magis elucesceret. *f* Misit ad illum Bartolus duo œnophora. At servus ebriosus alterum sibi abscondit, altero Conradum donat. Qui fraudis non inscius hominem corripit, et futuri admonet periculi. Nam anguis vasculi orificio involutus juvenem morsurus esset, nisi præmonitus virga repelleret. Fuit hic tantæ rei testis et nuntius.

f

absentia et futura revelat :

11 Eumdem visurus sereno cœlo quidam exierat: inter eundum tamen crudelis exorta est tempestas, ut nubibus aer, nimbis et fulminibus tremeret. Confugit in antrum, et curis fessus obdormit. Interim revelatum est Conrado, virum illum cœlesti sagitta periturum. Unde exorata a Deo venia, locum adit, adhuc sopitum excitat, *g* facti admonet, et incolumem domum dimittit.

periculo divinitus cognito quemdam eripit :

g

12 Laurentius Cardus filio mandavit, ut legumina quædam B. Conrado deferret: quem invidus humani generis hostis conspicatus, ducem se puero ad virum Dei pollicetur: sed, ut sui moris est, super editam et præcipitem rupem inductum deserit, et evanescit. At, dum cœleste implorat auxilium, affuit Dei admonitu Conradus, qui adolescentulum ex altera profundissimæ vallis parte consolatus, mox ex horrendo illo præcipitio eductum sanctis præceptis onerat.

D

a dæmone in præcipitia seductum liberat :

13 Crebras et *h* venereas diaboli tentationes, corporis maceratione assiduisque precibus, fortiter vicit. Crebras etiam gulæ blanditias, et lautas epulas edendi allectamenta admirabiliter superavit. *i* Namque suillæ carnis, pinguis gallinæ, et placentæ caseatæ desiderio ardentissime tentatus, adeo hostiles pugnas elusit, ut munuscula ab amicis impetrata non prius attingeret, quam diu derelicta, et vermibus scatentia, ipsemet sensus abhorreret: unde vesana illa esuries facillime abigeretur.

h

carnis tentationes superat,

i

et gulæ :

14 Cumque præcoces fici maturescerent, suarum manuum fructus jam degustare incessanter appetit: quare appetitum domiturus, deposita tunica, tamdiu nudos artus vepribus et rubetis volutat, donec fluente sanguine edendi æstus defervesceret. Quod ubi dæmon opinione majus vidit, non dissimulantur opprobriis et conviciis beatum virum lacessebat. Ille vero devictis certaminibus, gratias Deo victoriæ auctori agebat. Interim Petrus Buccherius Gulielmi filius frigoris morbo *k* corripitur, et a Patre ad Conradum missus, pristinæ sanitati restituitur.

ob has se in spinis volutat :

E

k

15 Petiit aliquando a Nicolao Vassallo veteri amico casei formam, quam filio, qui primus a B. Conrado in Baptismate susceptus, Conradi nomine inter Netinos appellabatur, ferendam jussit: quamvis uxor reluctata integram mittendam negaret. Ubi vero Conradus Conradum reperit, sanctus ille senex dimidiatum caseum, quod invita matre daretur, remisit, quamvis puer abnegaret: quicquid enim jurgii inter parentes ortum fuerat, se præscisse ostendit.

febres sanat : absentia cognoscit :

jurgia cavet :

16 In plurimis quidem tum gratiam curationum, tum propheticum spiritum habuisse patuit. Rogatus ab amico ad prandium, negat oportere, tum quod terrenas dapes non expeteret, tum quod pisces hujus rei gratia emptos felis subripuisset. Quod cum ille non crederet, regressus iratæ uxoris jurgiis excipitur, et rem haud secus, quam audierat, veram esse expertus est.

multa prædicit :

a Speluncas Pizzoni *vocant Campus et* Wadingus, *tribus passuum millibus Neto distant. Illic ædicula extructa, sive oratorium, quod* Anachoresis, *sive* Eremitorium, S. Conradi *appellatur. Addita nunc ibi prædium, ut pag.* 124 *Campus scribit, ædificia, quæ incolunt Eremitæ aliquot ex tertio ordine S. Francisci, qui eodem habitu ac regula vivunt, qua olim B. Conradus.* — b *Octavo quoque die ea caussa Netum ibat aut* Hyblam, *si* Hybla *est, quæ nunc* Avola *dicitur, distatque a spelunca B. Conradi, quantum hæc Neto.* — c *De admirabili imagine Crucifixi, quæ Neti religiose asservatur, crediturque picta a S. Luca Evangelista, fuse agit Campus cap* 4, *et narrat quomodo illuc sit allata, et in æde S. Mariæ de Castello locata, quæ nunc* Ecclesia Crucifixi *dicitur: juxta quam Cellæ illæ erant, quas cum Gulielmo Buccherio Conradus incoluerat.* — d *Campus ait, solitum Antonium ab annis aliquot gravi dolore lateris per intervalla torqueri, sed tunc cum pio hospite hilariter colloquentem acerbissimo repente correptum fuisse.* — e *Wadingus* Melfitanam *vicinum oppidum scribit. Campus* Malfitanam *plateam ea vicum, sartorum, atque ibi amico, cujus item filium ab hernia curavit, quærenti cur a multis mensibus ad urbem ne unum quidem panem non venisset, fassum se crebro absque cibo corporali divinitus sustentatum fuisse.* — f *Rumor apud Netum ipsum celebrata Sessæ et aliorum sermonibus, ut vulgo Beatus appellaretur.* — g *Exponit Wadingus expergefactum periculi admonuit, pœnitentiam commissi cujusdam erroris persuasit.* — h *Narrat Campus Cap.* 7, *venisse ad Conradi speluncam sub occasum solis formosam puellam, quæ se diceret a via per silvam aberrasse rogabatque ut sibi liceret nocte manere in antro ejus requiescere, ne a lupis voraretur. Sed cum nudato pectore et uberibus, simul petulantes in eum oculos vibraret, Conradus, qui etiam florenti ætate ab omni impura cupidine maxime abhorruerat, jubet eam tantisper foris opperiri, sibi necessario quamdam rem maxime necessariam interea curandam. Tum in profunda silvæ procedit, ac tergo nudato, flagellis in se acriter sævire instituit. Quod dum agit, cœlestis animo ejus lux aborta, ut pessimum dæmonem intelligeret in forma puellæ ad ipsius labefactandam pudicitiam advenisse.* — i *Hasce tentationes, et modum quo*

F

Crucifixus Netinus.

B. Conradus divinitus alitur :

a dæmone puellæ specie tentatur,

eam repellit.

A *quo sunt a sancto viro compressæ, effusius explanat Campus. — k Ita febrim quartanam appellari a Siculis scribit Campus cap. 8, eamque post preces signo Crucis in perpetuum pepulisse: monuisse item postea, ut Deo Petrus parensque ejus Guilielmus gratias pro hoc munere agerent, non sibi misero peccatori: dein Guilielmo prædixisse nonnulla, quæ filio essent eventura.*

CAPUT III.

Variæ S. Conradi prædictiones, aliaque miracula, improbi puniti, cœlitus obtenta annona.

a visitur ab Episcopo:

Delata est ad Syracusanum *a* Antistitem E. Conradi fama, sanctum vitæ genus, et miraculorum celebritas. Ille rei certius cognoscendæ cupidus Netum venit, eremum adit, antrum omni supellectili vacuum admiratur, mox Eremitam obvium habet, qui Episcopi pedibus provolutus benedictionem suscipit: et ab eodem cœna invitatus in cellam præcucurrit, et quatuor calidas, candidasque placentas, rem omnibus admirabilem attulit. Denique viri sanctimoniam, et facundiam Episcopus agnoscens lætus Syracusis inclytas hominis virtutes prædicavit.

cibos cœlitus accipit

18 Jam totam Siciliam tanti Eremitæ sanctitas pervaserat. Quod cum quidam pessimi viri irriderent, hominem decipiendum statuunt, scilicet ut piscibus invitato prohibitæ die Veneris carnes apponerentur. B Adest rei patrandæ commoditas: cum Conradus de more Crucifixi templum viseret, præsto sunt omnes, et simulato vultu pietatem ostentantes rogant apud se prandere. Cognita Beatus fraude verbis annuit. Tum suculos assatos in mensam exhibent, nec aliud ipsi manducant. Dumque vel hominis improbitatem culpant, vel simplicitatem derident, impia consilia produnt, quod tantus vir sexta feria suillam comedisset. Legat Eremita, et pisces, quibus fuerat invitatus, fatetur accepisse. In cujus rei testimonium spinas, scutes, et squammas ex industria sub mappa absconditas detegit, et homines arguit impudentiæ. In antrum suum regressus obvii agricolæ manus osculatur, et petentem orationem Dominicam, et salutationem Angelicam crebro recitandam docet.

ad confundendos irrisores

carnes ei in pisces mutantur:

19 Post hæc a scelestissimis quibusdam venatoribus probris afficitur, et virgis percutitur. Sed a Deo misericordiam precatus, singulos panes Angelorum ministerio præparatos suis percussoribus hilari animo distribuit. Qui rei novitatem admirati, tacito gressu, ne cui illata injuria pateret, profugere. Sed tanti flagitii fama prævenerat: res magistratui defertur, scelerisque auctoribus in vincula conjectis, interrogatus Conradus, eventum fatetur: malefactores C autem, quod et habitu et animo videret immutatos, non agnosse testatur. De eisdem tamen a temporali justitia absolutis, æternas pœnas desumpsit; miserrime enim periere.

flagris exceptus,

auctores pane cœlitus allato donat,

et apud Judicem excusat.

20 Idem Syracusas ad Præsulem profectus, *b* juxta palatium plurimis aviculis circumdatur, quæ quodammodo beati viri adventum gratulabantur. Ea re a ministris delata, descendit Antistes, et honorifice Conradum excepit: qui Pontifici, si quas habebat, culpas confessus, non longe post in eremum regreditur.

b ab avibus honoratur

Episcopo confitetur

21 Tunc sub *c* Hyblam maceriei ovilis innisus similiter ab avibus salutatur. Quod viator quispiam videns, viri nomen et instituti genus voluit intelligere: quæ libentissime percepta suis Hyblensibus nuntiavit, apud quos magna etiam erat nominis celebritas, proinde ac apud Netinos. Quorum tantus erat conventus, siquando Eremita in urbem, et potissimum in ædem Divi Petri Apostoli ad suum Confessarium divertebat, ut declimanda multitudinis frequentia, clanculum accedere oportuerit.

c

honoratur ab Hyblensibus et Netinis

22 Accidit, ut excisum in antro saxum, ubi Crucifixi imagini locum in aræ modum accommodabat, curans educendum, accolas accerseret: qui operam suam præstituri, saxi molem suis viribus grandiorem expavebant. At Conradus Deo fretus homines cohortatur, et ex uno ipse latere suscepit, ex aliis adjutores collocat, tum facillime lapidem re leviorem eduxere. Confestim egressis ex antro, ubi nihil paulo ante reliquerant, tot dulcissimos et adhuc fumantes panes attulit, quot singulis satis essent: qui utroque miraculo commoti Domino benedicebant.

D *AUCTORE VINC. LITTARA, ingens saxum facile movet:*

panes cœlitus accipit:

23 Horum quidam se Conrado, et socium, et discipulum obtulit. Ille proposita rei difficultate hominis animum perquirebat: quem ubi firmum sensit, Eremitico habitu voluit indutum, et biennio strenuum et obsequentem expertus est. At humanæ salutis inimicus innato livore excandescens, adeo juvenis fomitem incendit, ut se ad repugnandum imbecillem et ineptum fateretur. Desperata perseverantia aperit Conrado consilium, quod relicta eremo ducendæ uxoris desiderio æstuaret. Quamvis autem vir sanctus crebris et gravibus admonitionibus ab obscœna illa cogitatione absterreret, tamen a sententia ignavum hominem deducere non potuit. Spe tandem destitutus dimittitur, et tria illi pericula imminentia prædicuntur: quod anguis calceo latentis morsu appetendus, quod dimicans, quod aversa hasta prolapsus evidentissimæ mortis discrimina subiturus esset. Surdior ille freto redit ad vomitum, et infelicissimo exitu vitam clausisse dicitur. E

discipulo abeunti futura prædicit:

24 Invaserat Siciliam, alioqui frugum parentem, acerbissima annonæ caritas, adeo ut miseri mortales inedia confecti mortis speciem præ oculis ostentarent. Confugiunt nonnulli ad Divum Conradum, a quo benignissime excepti, *d* cœlesti pane satiantur: tum alii atque alii ejusdem refectionis cursum tenent, et singuli suis panibus divina gratia creatis explentur.

in fame pauperes mire alit:

d

25 Cognoverat vates Deo dilectus quemdam *e* adolescentem mortali peccato detineri, et certissimum vitæ periculum subiturum: adit parentem in area laborantem, eique mandat, ut filium sacramentali confessione a certa labe purgandum admoneret. Quod ubi fecit, in paternam aream regressus, quanto periculo detineretur, agnovit: nam exorta repentina tempestate, et proxime fulmine e cœlo lapso, pene exanimis corruit. Rei præscius Conradus pendentibus etiamnum imbribus affuit, amicos consolatur, et a lethalibus criminibus absterret. Agnoscunt illi sancti Eremitæ precibus vitam juveni servatam, et acceptam Deo referunt.

e

occulta et futura cognoscit,

a *Antistitem hunc Petrus, Campus. Wadingus* Jacobum *vocant. Addit Petrus contigisse hæc anno* 1348, *cum Syracusas gravis pestilentia affligeret.* — b Paullo ante mortem, *inquit* Wadingus. — c *Tres fuere in Sicilia* Hyblæ: Major *circa Ætnam, inter Catanam et Simæthum flumen, quo de flumine egimus* 5 *Februarii ad Vitam S. Agathæ:* Parva, *inter Syracusas et Leontinos:* Minor, *vel* minima, *quæ et* Heræa *cognominata, non procul Neto. Hanc minimam* Hyblam *conjicit Cluverius pag.* 352 *lin* 5 Ragusam *nunc appellari. Fazellus lib.* 3 *cap.* 4 *nihil certi posse se conjectare scribit. Campus* Avolam *vocat hoc oppidum, cujus incolis tanta in veneratione B. Conradus fuerit. Situm Avolæ, sive Avulæ describit Fazellus lib.* 4 *cap.* 1 *pag.* 97 *his verbis:* Sequitur inde Erinei fluminis ostium Thucydidi lib. 7, Orini Ptolemæo, Miranda hodie dicti. Caput habet in collibus vicinis et a mari P. M. circiter IV recedentibus. Ejus fontibus aspero in editis rupibus situ supereminet Avula recens et novi nominis oppidum. Proximum deinceps Asinari fl. ostium est. *Et sane redeunti Syracusis Netum non procul ab eo oppido esse iter potuit.* Hybla Heræa *ultra Netum erat, Gelam versus.* Wadingus Hyblæam *vocat oppidum, juxta quod accidit hoc prodigium.* — d *Campus cap.* 10 *ait panes illos ab Angelo forma visibili allatos e cælo.* — e *Hunc Wadingus ad an.* 1351 *num.* 27 *scribit, unum fuisse ex iis quos famis tempore paverat Conradus. Fusius eam prædictionem ac successum narrat Campus cap.* 10.

F *Hybla triplex.*

Avolæ opp. situs.

CAPUT IV.

S. Conradi obitus, sepultura, veneratio.

Instabat autem exoptata dies, qua post tot devicta certamina ad cœlestis gloriæ palmam evocaretur. Divino oraculo temporis admonitus, Netum ad suum Confessarium se confert, Eucharistiæ sacramento reficitur

obitum prædicit,

A
AUCTORE VINC. LITTARA. *et alia :*

reficitur, et pium illum Sacerdotem summis precibus rogat, ut perendie in eremum se reciperet. Quod cum fecisset, detegit Conradus imminentem sui transitus horam, prædicit fore, ut et Netini et Hyblæi de cadaveris possessione armis contenderent, nec quidquam mali inferendum : seque velle in S. Nicolai sepeliri. Continere non potuit lacrymas vir ille Conradi amantissimus, eoque tanti viri amissionem plorante, febri correptus coram Crucifixo nuda genua flectit, et se suosque Netinos Domino commendat : tum mirabili splendore locum illustrante, animam Deo reddidit. Fulgore perterritus Sacerdos Conradum respicit adhuc genu flexo stantem, adeo ut vivum crederet : cum tamen mortuum vidit, graviori luctu cruciatur.

moritur in luce cælesti :

27 Voluit et hoc Deus piis populis mirabiliter innotescere. Nam campanæ et Neti et Hyblæ, nullo pulsante, adeo omnes et fortiter sonuere, ut homines rei novitatem anxie scrutarentur. Gulielmi domicilium petunt, quem a sancto vivendi genere omnibus carum, mortuum credebant : ab eodem tamen admonentur, ut de D. Conrado cognoscerent. Continuo armati illuc advolant, et adhuc summisso poplite, ac si oraret, inventum, asportandum facillime credunt : nec tamen loco dimovere possunt. Affuit sancti viri Confessarius, et ab eodem in arcam deponitur, quo honestius deferretur. Ecce tamen Hyblenses adventant, et æquo audaciores e Netinorum manu gratissimam illam sarcinam auferre conantur. Conserunt utrique manus, pugnatur acerrime : nec tamen (quæ Conradi fuit protectio) aut occisus aut vulneratus est quispiam : imo projecta tela, suis in pharetris recondita invenerunt.

sonant ultro campanæ :

B

post pugnam,

28 Quod ubi miraculum vident, nuntiant Netini, inter quos sacrum illud depositum semper residebat, certi jam divinæ voluntatis, ut quaterni ex utrisque populis, et primi Hyblenses arcam humo tollerent : quod si possent, alii cederent : sin minus, ipsi opus experirentur. Accipiunt Hyblenses conditionem, nec tamen arcam illam humo sustollere valuere. Succedunt Netini, quibus carum pondus adeo leve visum est, ut alacres, nulloque impediente, Netum contenderent.

redit corpus Netinis,

29 In urbem ingressis placebat quibusdam, ut in ædibus Divæ Mariæ a Castro, quibus nunc a Crucifixo est cognomen, deponeretur : at dum illuc inferre student, omnem operam perdunt. Quapropter Conradi Confessarius Sancti voluntatem aperuit, ut in Divi Nicolai, quæ major, vel tunc temporis, erat ecclesia, efferretur : eoque a duobus levissime perlatum est, ceteris honorificentissime funus deducentibus. Tantaque fuit populi pietas, et frequentia, Beatique gratia, ut plurimi infirmi, herniosi, cæci, surdi, claudi, muti, et aliis morborum generibus oppressi, sanitati restituerentur. Quæ omnia idoneis testibus, et per fidelissimos *a* commissarios litteris mandanda in posterorum memoriam Quatuor-viri curarunt. a

D

sepelitur in ecclesia S. Nicolai.

miraculis illustratur :

30 Demum Leo Decimus anno sui Pontificatus tertio concessit Netinis B. Conradi reliquias posse coli, adorari, et per urbem circumduci. Unde an. sal. CIƆIƆXVI prima Conradi solemnitas incepta est. Plurima ejus diei miracula *b* Jacobus Humana Netinus, Episcopus Scuterensis, qui Apostolicæ Sedis rescripto interfuit, collegit. Concessit etiam Paulus Tertius Divi Conradi festum vel extra civitatem Netinam, et Syracusanam diœcesim, ut aliorum Beatorum, quos nondum in Sanctorum numerum Ecclesia retulerit, posse celebrari et venerari. Datum est diploma Romæ an. sal. CIƆIƆXLIV III Kal. Novemb. b

colitur publice :

E

31 Fuit Conradus statura procerus, forma elegantissimus, aspectu magnanimus, sermone gravis, et facundus. Naturæ cessit XI Cal. Mar. anno a Christi natali CIƆCCCLI. Ejus corpus in argentea arca reconditum apud Netinos in ornatissimo tumulo et sacello conservatur : ubi cotidie divinæ virtutis signa experimur.

in arca argentea servatur ·

a *Duobus eam demandatam fuisse curam scribit Campus cap* 12, *videlicet Sacellano ædis S. Petri, cui vir sanctus confiteri solitus erat, et F. Michaeli Lombardo, qui et ipse Conrado familiaris extiterat ; ab his summa fide conscripta quæcumque ab eo aut geri viderant ipsi, aut gesta fuisse didicerant ex aliis, ac præsertim Gulielmo Buccherio, tunc adhuc superstite. Qui* viros quatuor *a Netinis* præfectos miraculis conscribendis *tradunt, non recte Litteram intellexerunt de* IV viris, *sive Magistratibus, qui* fidelissimis commissariis *usi.* — b *Excusum erat* Joannes Humana Jacobum *vocant Pirrus et Petrusmaria Campus : Waddingus* Jacobum Humanum.

XX FEBRUARII.

SANCTI QUI X KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Tyrannio Episcopus, et alii plures, — Martyres Tyri in Phœnicia.
S. Potamius, S. Nemesius, S. Didymus, — Martyres in Cypro.
S. Victor, S. Corona, xx alii — Martyres.
S. Paula, cognomento Barbata, Virgo Abulensis in Hispania.
ANIMADV. PAP 21 S. Sadoth Episcopus, et cxxviii socii — Martyres, Bethlapathæ et Ctesiph. in Perside.
S. Eucherius, S. Falco, — Episcopi Trajectenses in Belgio.
S. Olcanus, vel Bolcanus, Episcopus in Hibernia.
S. Eleutherius, Episcopus Tornacensis in Belgio.
S. Eucherius, Episcopus Aurelianensis, Trudonopoli in Belgio.
S. Leo Thaumaturgus, Episcopus Catanensis in Sicilia. ANIMADV. PAP 21
B. Ulricus, sive Ulfricus, Presbyter eremita in Anglia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctæ Pharaildis Translationem *ad hunc diem annotatum legimus in recenti quodam scripto Carthusiæ Bruxellensis his verbis* : Apud Gandavum in Blandinium a Tempseca Translatio S. Pharaildis Virginis. *Vereri quis posset, ne mendose* Pharaildis *nomen positum pro* Amalbergæ : *hæc enim Tempseca in Blandiniense cœnobium translata, sed non hoc die.* Pharaildis *autem Gandavum quidem et ipsa asportata, sed ex Brabantia, non Tempseca, nec in Blandinium. De ea egimus* iv Januarii.

At S. Amelberga *colitur* x Julii.

B. M. Julianum x Kalendas Martii in pace quievisse *tradit Seraphinus Esquirrus in Sanctuario Calaritano, et ex eo Dionysius Bonfant lib. 7 de Triumphis Sanctorum Sardiniæ cap. 6. De eo egimus die (quo aliquis* Julianus *Calari colitur)* vii Januarii.

S. Agatho Thaumaturgus, Papa Romanus, *hoc die colitur a Græcis, ut ex eorum Menæis patet : a Latinis* x Januarii.

S. Silvanus Episc. Emesenus *refertur in Usuardi, Romano, et aliis Martyrologiis una cum Tyriis Martyribus. De eo egimus supra* vi Februarii.

S. Eleutherium Episcopum Constantinopolitanum et Martyrem *adscripsit Cardinalis Baronius tabulis Martyrologii Romani.* De eodem et Græci, *inquit, ac citat Nicephori Chronologiam, et Nicephori Callisti historiam. In illa habentur ea solum verba :* ὁ Ἐλευθέριος ἔτη ζ. Quintus Eleutherius annis septem. *In Latinis editionibus Camerarii et aliis, præpositis* Plutarcho, Sedecione *et* Diogene, octavius *censetur. Callistus lib. 8 cap. 6 hæc tradit :* Μεθ' ὃν Ἐλευθέριος, ὃς ζ' ἔτη ἱερατεύσας Φήλικα διάδοχον ἔχε. Post quem *Diogenem* Eleutherius, qui vii annis Episcopali munere obito, Felicem habuit successorem. *Quinque omnino in Græcorum Menæis* Eleutherii *nominantur, Persa Martyr die* xiii *Aprilis, Martyr alter cum Leonide* viii *Augusti. Diaconus Martyr, S. Dionysii Parisiorum Episcopi socius* iii *Octobris. Episcopus Martyr cum matre Anthia* xv *Decembris, Cubicularius Imperatoris Martyr, genere Byzantius,* iv *Augusti et* xv *Decembris. Iidem omnes extant in Martyrologio Romano, licet plerique diversis diebus. Neque aliud ullum vidimus Martyrologium, in quo* Eleutherius *Episcopus Byzantinus aut Martyr appelletur aut annumeretur Sanctis. Neque ad eum pertinent, quæ citat Baronius ex Nicephoro Callisto lib.* 15 *cap.* 33 *in hunc modum scribente :* Gennadius iste ad Eleutherium Martyrem, cujusdam ex illius Clericis dissolutam vitam coarguens, epistolam dedit in hæc verba : Sancte Martyr Dei Eleutheri, miles tuus dissolutam agit vitam : vel corrigendus ille tibi est, vel abjiciendus. Clericus autem ille statim mortuus est. *At non dicitur hæc ad* Eleutherium Episcopum *scripta epistola, sed* Eleutherium Martyrem, *eum nempe qui Byzantii, unde et natus, maxime celebris erat : cujus natalis* xv *Decembris in Menæis adscriptus, in Romano Martyrologio atque iisdem etiam Menæis* iv Augusti.

S. Pantamia, Pantanna, Potamia, Martyr *inscripta variis Martyrologiis, et juncta* SS. Caio et Victori. *Agimus infra de* SS. Potamio, Nemesio, Didymo, *neque ab illo aliam arbitramur* Potamiam *statui debere. De* SS. Victore *et* Corona *seorsim etiam agimus.* S. Caio *mox alium diem assignamus.*

Innumerabilium Martyrum Romæ in Titulo S. Silvestri commemorationem fieri *scribit Ferrarius in generali Catalogo SS. nec auctorem aliquem aut tabulas citat. Plurimæ quidem ibidem Reliquiæ sunt, ut videre est apud Octavium Pancirolum in Thesauris absconditis almæ Urbis, regione 4 eccl. 5. De multarum in Urbem reliquiarum Translatione agit Baronius ad an.* 761, *ubi diploma de ea Pauli Papæ recitat. Nusquam hoc die cultus iis aliquis impendi traditur.*

Cœlius Sedulius, *qui seculo Christi quinto soluta et vincta oratione excelluit, hoc die refertur a Camerario, qui tamen addit,* festum ejus ab aliis poni xiii Junii : *sed alterutro die ipsum coli negat Colganus in Actis SS. Hiberniæ* xii *Februarii, ubi eum refert, et solum* venerabilem *appellat, uti ad eum diem monuimus.*

Paula junior, S. Lætæ filia, S. Paulæ neptis, *de qua in hujus Vita agitur* xxvi *Januarii cap.* 9. *num.* 42. Sancta *appellatur a Lahierio nostro in Menologio Virginum, ubi Antonium Gallonium citat in historia sanctarum Virginum Romanarum. Agit hic de ea in Vita S. Eustochii ejus amitæ, solumque* gloriosam et religiosam Virginem *vocat, non simpliciter* S. Paulam : *nec ipse aliusve hunc diem assignat.*

Sedaris martyrium *ad hunc diem annotatum inter festa Ægyptiorum Christiana, in eorum enumeratione, conscripta ab Abulachsan Achmad Calcasendio, quam edidit lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum Joannes Seldenus. Sed quod illud cujusve martyrium sit, recepti ab Ecclesia Catholica olim Sancti, an posterioris alicujus Severiani, ignoramus. Lubet tamen*

indicare

indicare, si quis amplius aliquid possit suggerere.

Sanctorum multa corpora Blandinii, *duabus Tornaco leucis*, in Christo quievisse cum S. Eleutherio Episcopo Tornacensi *habent infra hujus Acta, in quibus dicuntur etiam* multi Catholici ab hæreticis obtruncati et in Scaldi submersi : *quorum memoriam needum legimus fastis Ecclesiasticis inscriptam.*

S. P. N. Theodori Romani nomen *annotatum ad diem* XXVIII *mensis Amschir, sive* XX *Februarii in Kalendario Coptico, quod anno* 1286, *sive Æræ Martyrum* 1002, *exaratum edidit Joannes Seldenus lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum cap.* 15. *Is videtur* Abbas Theodorus Romanus, *cujus meminit Joannes Moschu cap.* 150 *libri* 10 *de Vitis Patrum.*

Cymbertus, *sive, ut alii*, Cynebertus, *aut* Kinebertus, Presbyter *et* Abbas *fuit monasterii circa Testum amnem in Southumtonia, quod tunc* Reotford, *id est*, vadum arundinis *dicebatur, nunc* Redbridge. *Is cum Ceadwalla Occidentalium Saxonum Rex Vectam insulam occupasset*, omnesque indigenas *idololatriæ deditos* tragica cæde exterminare, *ut ait Beda lib.* 4 *cap.* 16, contenderet, *cum pueros duos*, Arwaldi Regis insulæ fratres, *fuga lapsos, dein proditos et Ceadwallæ jussu occidendos audisset*, postulavit ab eo, ut si necesse esset pueros interfici, prius eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit Rex, *licet adhuc Gentilis* : et ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutari ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Moxque illi instante carnifice, mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse transituros. *Ita Beda. Westmonasteriensis anno* DCLXXXVII *pueros illos regios* martyrio coronatos *scribit. Wilsonus in Martyrologio Anglicano* XXI *Augusti* Martyres *vocat. Ipsum* Cymbertum *Edouardus Mahew in Tropæis ad* XX *Februarii locat, ac* Beatum *appellat, uti et post illum Hugo Menardus in Martyrol. Benedictino. Wilsonus* XXI *Februarii statuit et* Sanctum *indigetat atque* Episcopum *fuisse ait : et ipsum secutus Ferrarius. Antea quoque Trithemius lib.* 4 *de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap.* 176, *et Wion lib.* 2 *Ligni vitæ cap.* 55 Vectæ insulæ Episcopum *fuisse scripserunt, cum Vecta non legatur proprios Episcopos unquam habuisse, sed* Wintoniensi, *sive Ventano Episcopo fuisse subjecta, uti ex Beda lib.* 5 *cap. ultimo, perspicere est. Sed duplicat errorem* Wion, *dum* Vectæ Episcopum *fuisse ait* D. Cymbertum sub Archiepiscopo S. Andreæ, *in Scotia nimirum; cum hæc metropolis a Vecta insula, quanta est totius Angliæ a meridie in Borream longitudo ac bonæ partis Scotiæ, distet. Fuit quidem* Cymbertus *Episcopus Lindissi, sive Lindisfarorum, id est, Lincolniensis, sive* Cymberchtus, *aliis* Kinebertus, *de quo Beda lib.* 4 *cap.* 12 *et lib.* 5 *cap. ultimo, qui obiisse traditur anno* DCCXXXIII. *Sed ab hoc omnino diversus nobis videtur Abbas ille Readfortensis : et neutrum inter Sanctos ab antiquis connumerari meminimus.*

Colchus, sive Colga, filius Panechi, *memoratur hoc die a Colgano in Actis SS. Hiberniæ, et* Sapiens *cognominatur : qui et putat eum esse, cui Alcuinus epistolam scripsit, quam ibidem recitat notisque illustrat. Sed et* XXIV *Septembris iterum ab aliis memorari fatetur. Verum præter fastos Hibernicos nullum cultus argumentum indicat, suisque illis Fastis ipsemet videtur non satis fidere dum plurimos in illis nominatos omittit.*

S. Colgus, sive Colganus, Abbas de Kill-Colgan, B. Colgus, sive Colganus, filius Kellachi, B. Colga, Abbas Luscanus,	*adjunguntur a Colgano præcedenti*

Colcho, ne memoria, *inquit*, eorum intereat, quia natales aliis diebus observatos non invenio, et pietate doctrinaque celebres floruerunt. *Priorum duorum meminit S. Adamnanus in Vita S. Columbæ, sed absque titulo* Sancti *aut* Beati : *tertius subscripsit Synodo per S. Adamnanum coactæ. Quod in gratiam Joannis Colgani etiam indicare volumus, qui prioris etiam meminit* III *Februarii ad Vitam S. Colmani pag.* 248 *col.* 2.

Wilo Laureacensis Episcopus, *qui aliis* Vivilo, Unilo, Phiphilo *appellatus reperitur, mortuus traditur* X *Kalend. Martii anni* DCCXLV. *Ferrarius* S. Wilonem *vocat. Sed quos citat auctores, hunc ei titulum non tribuunt, nedum officia Passaviensia, seu vetera seu nova.*

S. Gallum Presbyterum Augustoduni Æduorum *coli hac die scribit Saussaius, multosque ab eo conversos. Nobis adhuc ignotus, qui ejus Ecclesiæ tabulas non vidimus. An forsan* S. Gallus *Abbas et Presbyte , de quo infra?*

Feriolus Presbyter *Vienna urbe Galliæ seculo nono Tornacum venit, ubi, dum reo suspendendo vitam deprecatur, ipse ideo vinctus et suspendendus versus patibulum abductus, implorato S. Eleutherii Episcopi Tornacensis patrocinio liberatus est ad ejus sepulchrum, ac catena, quæ altera vice in collum ejus injecta erat, ultro confracta est, et in Tribuni faciem prosiliens, eum occidit, qui precibus ejusdem Ferioli ad sepulchrum ejusdem Eleutherii resuscitatus est. Ita infra pluribus Acta ejusdem Eleutherii : in cujus testimonio cum Sermonibus ejusdem tomo* XV *Bibliothecæ Patrum excuso et nonnullis MSS. dicitur* Sanctus *ac* Martyr Nonis Septembris sub Crispino Judice *occisus. Verum Acta hujus et* S. Ferreoli *Vesuntione cum S. Ferrutio interempti, et* S. Ferreoli *in territorio Viennensi sub Crispino occisi confundi infra in Actis S. Eleutherii ostendemus.*

Isembardus Hemmeurodensis cœnobii Ordinis Cisterciensis *in diœcesi Trevirensi* monachus ac sacrista, Beatus *appellatur ab Chrysostomo Henriquez in Menologio, Gaspare Jongelino in Manipulo Hemmeurodensi, atque Angelo Manrique tomo* 3 *Annalium Ordinis. Et sane illustria sunt, quæ de eo narrat Cæsarius coævus et gravis scriptor lib.* 11 *cap.* 3 *et* 11. *Quia tamen non indicant, an ullus ei cultus aut majorum pietate, aut Ecclesiæ consensu habeatur, hic eum tantisper omittimus.*

Joannes de Wistrezees, *Conversus, ut vocant, in monasterio Villariensi Ord. Cisterc. in Brabantia, multis clarus virtutibus fuit, ut fuse narratur in libro de Gestis illustrium virorum ejusdem cœnobii cap.* 28. *Chrysostomus Henriquez eum hoc die Menologio Cisterciensi inscribit, ac* Beati *titulo decorat. Raissius in Auctario ad Natales Molani* XXVIII *Augusti eum locat, absque eo tamen titulo : quem nec nos ei arbitramur tribui ab antiquo solere. Saussaius in Martyrologio Gallicano licet* Beatum *vocet, in Piorum tamen classe eum reponit.*

Amata, S. Claræ cognata et discipula, *hoc die memoratur in Martyrol. Franciscano Arturi a Monasterio cum* Beatæ *titulo : quem ei quoque Petrus Rodulphius Tossinianus tribuit, et Jacobillus tomo* 1 *SS. Umbriæ, ac Franciscus Laherius in Menologio Virginum. Fuit illa quidem, ut ex Vita S. Claræ et Annalibus Ordinis patet, sanctitatis eximiæ, verum an* Beatarum *albo adscripta, Sede Apostolica annuente, haud comperimus.*

S. Veroli, S. Secundi et aliorum XXI	Adrumetinorum in Africa Martyrum, *memoria hic consignata est in MS. Martyrologio monasterii Mar-*

chianensis; in ceteris XXI Februarii.

S. Secundinus et alii XXIII, *qui in Africa Martyrium subierunt, hoc die memorantur in MS. Martyrologio*

gia monasterii S. Martini Treviris : in aliis pluribus xxi Febr.

B. Pippini Ducis, ac patris S. Gertrudis, depositio *refertur hoc die in MS. Florario Sanctorum. Vitam dabimus* xxi Februarii.

Florentius vir sanctus, *ut ex veteri inscriptione Ecclesiæ Hispalensis, quam nobiscum V. CL. Lucas Torrius communicavit,* die x Kalendas Martias *obiit. Antonius Quintanaduenas noster in libro de SS. Hispalensibus, consentientibus Romano et aliis Martyrologiis, citata licet hac inscriptione, coli scribit* xxiii Februarii.

S. Caius Episcopus Romæ via Appia in cœmeterio Callisti. *Ita MSS. Richenoriense, S. Hieronymi et alia cum Beda, Rabano, Notkero. Est* S. Caius *Papa, coliturque* xxii Aprilis.

Blanda a S. Eleutherio Episcopo Tornacensi ad vitam suscitata et baptizata, ac Christo dicata est, sanctaque et immaculata permansit, et cursu benigne finito ad cœlestia transmigravit. *Ita Vita S. Eleutherii, cum cujus reliquiis caput ejus in ecclesia Cathedrali Tornacensi asservari Raissius aliique tradunt. Ceterum non reperimus officio Ecclesiastico coli, aut Fastis sacris adscriptam esse. Alias plenius de ea agi posset, die, qua obiisse dicitur,* xiii Maii *aut* xii Junii.

S. Eleutherius Papa et Martyr Romæ, a quo Lucius Rex Britanniæ per epistolam se fieri Christianum postulavit, missique duo viri religiosi, qui Regem cum populo baptizarunt. *MS. Martyrol. Bruxellense S. Gudilæ. Colitur* S. Eleutherius *Papa, sive* Eleutherus, xxvi Maii.

S. Bessarion anachoreta *prolixo elogio honoratur hic in Menæis Græcorum. Idem est, qui in iisdem Menæis et Martyrologio Romano celebratur* xvii Junii.

Humburga Comitissa *inscripta est hoc die Auctario Greven et MS. Florario, in quo et* Abbatissa *appellatur. Ignota nobis est. Ex monumentis S. Michaelis in Lotharingia legitur apud Ferrarium* B. Humberga soror S. Theobaldi, *sed num una eademque sit examinari poterit ad diem quo hæc refertur* xxix Junii.

Oseas Propheta *hoc die inscriptus est Kalendario MS. Coptico collegii Maronitarum Romæ. Colitur* iv Julii.

S. Mildredæ Virginis Corpus *in monasterio S. Augustini Cantuariæ* anno cıɔcclxii x Kal. Mart. in *novo* feretro positum est, *ut in Chronicis scribit Wilhelmus Thorn pag.* 1905. *In Martyr. Anglicano Wilsoni adscriptus huic diei* natalis ejus *in priore editione, in posteriori* Translatio, *sicut et in Menologio Laberii. Ferrarius simpliciter ista habet :* In Anglia S. Mildredæ Virg. *citat in notis Molanum, qui ejus hoc die non meminit, sed* xiii *Julii, ut et Miræus in Fastis, tradit corpus Daventriam allatum. Saussaius in Martyrol. Gallicana hanc* xx *Febr. recoli translationem existimavit, ita scribens in Supplemento Martyrologii Gallicani :* Daventriæ in Belgio susceptio corporis S. Maldredæ Virginis. *Plenius de ea agemus* xiii Julii.

S. Pantaleonis Martyris caput Coloniam translatum *diximus* xviii *Februarii :* xvii *tamen et* xix *Februarii in aliquibus Fastis eam Translationem consignari. Etiam* xx *Februarii in perbrevi sed antiquo Martyrologio monasterii S. Maximini Treviris ita legitur :* Pantaleonti Mart. *Dempsterus quoque in Menologio Scotico eam hic locat Translationem, sed male Molanum citat, qui non* xx *sed* xviii *ejus meminit. Colitur* S. Pantaleon xxvii Julii.

S. Altfridi Episc. Hildeshemensis *nomen Calendario MS. Ordinis S. Benedicti hoc die adscriptum. Constat eum obiisse* xv Augusti.

S. Hilarius Papa *refertur hoc die in veteri Martyrologio monasterii S. Martini Treviris his verbis :* Romæ Hilarii Papæ et Martyris. S. Hilarus Papa, *qui quibusdam* Hilarius *est, sed Martyr non fuit, refertur et ab aliis* xxi *Februarii, ut ibi dicemus. Natalis ejus est* x Septembris.

Thecla nobilis matrona Tornacensis, *omni virtutum genere decorata, a S. Eleutherio ter admonita, corporis ejus elevationem per Heidilonem Episcopum fieri curavit, et in ipsa elevationis hora sancte obiit, a morte etiam miraculis clara, in ecclesia pagi Blandiniensis sepulta, et dein ad secretiorem locum translata, ut, in Actis S. Eleutherii legitur. Memoria Elevationis S. Eleutherii celebratur* ix *Julii : ast in Actis contigisse dicitur una cum Obitu Theclæ, die qua hæc inquiri potuerunt* xviii Septemb.

S. Eustochium Virgo filia S. Paulæ *refertur hoc die a Canisio, Greven, Ferrario et in Florario MS. Ast in Martyrol. Romano* xviii Septemb.

S. Peleus, S. Nilus, { Episcopi Ægyptii, *dicuntur in variis Martyrologiis Tyrios Martyres incitasse ad fortiter subeundum certamen, sed coluntur ipsi* xix Septemb.

Irenæus e majoribus S. Eleutherii Episcopi Tornacensis (*forsan* abavus, *ut aliqua hujus Acta innuunt*) *conversus a S. Piato ad fidem est, diciturque infra a Guiberto cap.* 2 *Vitæ S. Eleutherii,* confessus publice Christum, suscepto martyrio migrasse feliciter ad triumphum. *Et in ultima Vita ex lectionibus Ecclesiasticis numeratur inter illos, qui cum S. Piato martyrium passi sunt, de quibus et* Irenæo, *si quid certius occurrat, agi poterit ad Acta S. Piati* 1 Octob.

S. Conganus Abbas *hoc die a Davide Camerario in libro de Scotorum pietate refertur, licet* Coganum *vocet. Citat Vitam S. Kentigernæ ex Breviario Aberdonensi ; in quo tamen Breviario dicitur ex Scotorum Hiberniensium et Lageniensium regali genealogia descendisse, colique* xiii Octobris.

S. Gallus Presbyter et Confessor in Alemannia, *inscriptus præcipuis Martyrologiis MSS. et excusis Usuardi, Bellini et aliorum.* Abbas *dicitur in MS. S. Richarii,* discipulus S. Columbani, *apud Adonem : ejus* Translationem *hoc die celebrari tradit Florarium MS. De ea agendum erit ad diem natalem* xvi Octobris.

S Cronanus filius Ængussii, filii Cormaci, filii Senachi, filii Davidis, filii Fiachrii, etc. xx Febr. vel xix Octobris. *Ita Colganus in Appendice ad Vitam S. Colmani* iii *Februar. pag.* 248 *col.* 2. *Nomen nudum* Cronani *est* xx *Februarii in Martyrol. Tamlachtensi et Festilogio Gormani, et* xxi *Februar.* Cronanus Kill-Beggiæ. *Tamen ad utrumque diem* Cronani *non meminit Colganus, forsan daturus meliora argumenta* xix Octobris.

S. Zenobius Ecclesiæ Sidonis Presbyter, *Ægyptios Martyres, qui Tyri occisi sunt, memoratur ad constantiam hortatus, ideoque hoc die in multis Martyrologiis relatus est, sed colitur ipse* xix Octobris.

S. Julianus,
S. Eunus,
S. Macarius,
S. Epimachus,
S. Alexander,
S. Metranus,
S. Apollonia,
S. Ammonaria,
S. Cointha,
S. Mercuria,
S. Dionysia,
S. Ammonaria alia,
S. Serapion,
S. Heron,

Martyres Alexandriæ in persecutione Deciana. *Ita MS. Martyrologium S. Maximini, citato* Dionysio Alexandrino Episcopo in libro de Martyribus, *sive epistola apud Eusebium lib.* 6 *Hist. Eccles. cap.* 34, *ubi de plerisque agit. Memorantur etiam in Auctario Greven duo primi. In MSS. S. Richarii et Carmelitarum Coloniensium, item excuso Coloniæ anno* 1490 *leguntur* ix *priores*

S. Arsenius

S. Arsenius,
S. Dioscorus,
S. Isidorus,
S. Nemesius,
S. Scirion,
S. Chæremon, *cum x sociis anonymis, id est, reliquis uno excepto. Referuntur iidem omissis* Euno *et* Ammonaria *in Florario MS. Undecim ex his habentur in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, sed perperam dicuntur* a Venturio Magistro equitum sub Diocletiano occisi : *quæ verba referenda sunt ad Martyres Tyri hoc die passos. Coluntur hi Martyres variis diebus in Martyrologio Romano ;* SS. Julianus et Eunus xxvii Februarii.
S. Macarius viii Decembris.
SS. Epimachus, Alexander, Ammonaria, Mercuria Dionysia, Ammonaria altera xii Decemb.
S. Metranus xxxi Januarii.
S. Apollonia ix Februarii.
S. Cointa, *in aliquibus* Corintha, viii Februarii.
S. Serapion xiv Novembris.
SS. Hero, Arsenius, Dioscorus, Isidorus xiv Decembris.
S. Nemesius xix Decembris.
SS. Ischirion, *hic* Schirion,*et* Chæremon xxii Decembris. ANIMADV. PAP. 23

DE SANCTIS MARTYRIBUS TYRIIS

TYRANNIONE EPISCOPO ET ALIIS PLURIBUS,

Commentarius historicus.

§I. *Horum Martyrum anniversaria celebritas.*

AN. CHR. CCCIV et CCCX. XX FEBR.

T*yri, Phœniciæ primæ metropoli, qui, Diocletiano sæviente, palmam adepti sunt Martyres, inscriptique Fastis Romanis ad* x *Kalend. Martias; eorum vix meminere vetustiora Usuardo Martyrologia : quale est antiquum Romanum, quod*
B S. Hieronymi *appellamus, et hæc quoque fortassis, licet interpolata, Laetiense, S. Martini Tornacense Eusebii, Hieronymi, Bedæ nominibus insignitum, S. Martini Treverense, Coloniense S. Mariæ ad Gradus; S. Cyriaci Romanum quo usus Baronius : neque Rabanus ipse aut Wandelbertus, Usuardo suppares. Nam quod Wandelbertus habet.*

Tyriorum MM. abest a veteribus Martyrologiis memoria.

Mox decimus laudem recolit famamque, Coronæ;
male supplet Molanus, atque ita legit :

Mox decimus laudem recolit, famamque coronat
Multorum, Tyri fuso qui sanguine clarent :

cum de S. Corona agatur, cujus in pluribus Martyrologiis hoc die extat nomen.

2 *At vetus Romanum ab Rosweydo nostro editum, (qualiquali sit antiquitate) ita habet :* Apud Tyrum Martyrum, quorum numerum Dei scientia sola colligit, quos Veturius Magister militiæ, jubente Diocletiano, diversis tormentis occidit. *Usuardus vero sic scribit :* Apud Tyrum civitatem, beatorum Martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit, qui jubente Diocletiano, multis tormentorum suppliciis sibi invicem succedentibus occisi sunt; primo quidem flagris per omne corpus dilaniati, dehinc diversis bestiarum generibus traditi, sed ab his Divina virtute custoditi; post, addita feritate ignis et ferri, martyrium consummaverunt. Horum gloriosam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio et Silvanus, sed et Peleus atque Linus *(ita in plerisque MSS. Usuardi exemplaribus, qui alibi* Nilus *est)* Episcopi; Zenobius quoque Presbyter, qui felici agone una cum eis martyrii palmam adeptus est. *Duo exemplaria habent :* addita feritate ignis, ferro martyrium consummaverunt. *MS. collegii Societatis Jesu Lovanii post,* consummaverunt, *cetera omittit.*

et in Usuardi,

C

3 *Plenius Ado Viennensis eorum certamen exponit :* Apud Tyrum, quæ est urbs maxima Phœnicis, beatorum Martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit : quos, jubente Diocletiano, Veturius Magister militiæ diversis tormentorum generibus sibi invicem succedentibus occidit. Primo flagris per omne corpus Martyres Dei carpebantur, posthæc tradebantur ad bestias : adhibebantur leones, ursi, pardi, atque omne ferarum genus : apri quoque, sed et tauri, quibus ferro et igni feritas addebatur. Statuuntur denique Dei cultores, nudatis membris, in medio arenæ loco : et bestiæ intra caveas incitatæ, sævioresque in semetipsis effectæ, prorumpunt claustris, replent subito stadium, circumdant Ecclesiam Martyrum in medio sitam : circumeunt sæpius et oblustrant : ac divinæ virtutis adesse eis custodiam sentientes, procul ab eorum corporibus abscedunt. Sed illico furor, qui reprimebatur in belluis, transit in homines : gladiis ergo peragunt, quod bestiis nequiverunt : et ut in omnibus ostenderent se belluis esse nequiores, prohibebant etiam cadavera mandari terræ, sed jubebant fluctibus dari. Horum gloriosissimam multitudinem, cœlique exercitum, ducebant et incitabant ad victoriam, beatissimi Tyrannio Episcopus et Silvanus Episcopus, qui, parvo tempore interposito, bestiarum morsibus martyrium complevit; et Peleus atque Nilus Episcopi, qui igne cum plurimis Clericis consumpti sunt : Zenobius quoque venerabilis Presbyter capite cæsus. *Hæc Ado, ex Ruffino, et Actis, quæ videntur intercidisse, ut infra dicemus.*

et Adonis, cum epitome Aresconis ex Rosweydo

E

4 *Ex Adone breviter eadem retulit Notkerus, Beda excusus, Martyrol. Coloniense an.* MCCCCXC *excusum, Doctrinale Clericorum eodem anno Lubecæ editum, MS. Florarium, MSS. Brugense et Bruxellense, quæ omnia* Veturii Magistri militiæ *meminerunt, sed falluntur dum* S. Tyrannionem *perinde ac* S. Silvanum *aiunt* bestiarum dentibus martyrium complevisse. *Maurolicus Tyrios Martyres scribit,* primum quidem flagris laniatos, dehinc diversis belluarum generibus traditos, sed ab his divina virtute custoditos, ferro, flammis, aquis, suspendio et inedia martyrium consummasse : *quatuorque illos Episcopos, et Zenobium Presbyterum* felici agone una cum his martyrii palmam adeptos. *Eadem fere habet Canisius, sed addit, primum candentibus e ferro instrumentis laniatos, tertioque feris objectos. Galesinius vero* variis teterrimisque cruciatibus affectos, tum bestiis objectos; partim ferro, partim flammis, partim inedia confectos.

ii varia tormenta passi,

F

5 S. Tyrannio *apud Galesinium, et in quibusdam MSS.* Tyrannus *appellatur :* Silvanus, *in uno alterove* Silvanius : Zenobius, *in unico* Tenobius, *uno item* Lanobius, *ac* Zenobilis : Peleus, Pelius, Pollens, Petrus, Pelagius, Philenus : Nilus *in quam plurimis* Linus. *Absunt a quibusdam MSS. ea quinque nomina : neque vero Eusebius, Ruffinus, Nicephorus, cum illorum recenseant certamina, horum meminerunt, neque Veturii, de quo in Chronico Eusebii ad an. Diocletiani* xiv, *qui erat Christi* CCXCVIII, *ista habentur :* Veturius Magister militiæ Christianos milites persequitur, paullatim ex illo jam tempore persecutione adversus nos incipiente. *Quæ a Græco absunt; et notat Pontacus in quibusdam MSS. ad* xvi *ejusdem Imperatoris annum referri, in aliis ad* xvii; *et* nullum scriptorum hujus rei meminisse. *Meminerunt vero, ut retulimus, Martyrologia quamplurima : quorum auctores, primos saltem, oportet Acta aliqua horum Martyrum habuisse, quæ et testarentur crudelitatis in eos exercitæ administrum fuisse Veturium, et Antistites illos*

ab Episcopis (quorum varie expressa nomina)

sub Veturio magistro militiæ.

A *illos Zenobiumque animos iis ad fortiter perferenda tormenta addidisse, cum neque hos ubi de Tyriis agunt, neque illum Eusebius in historia, Ruffinus, ac Nicephorus Callistus nominent.*

animali dicuntur :

6 *Coluntur quoque aliis diebus quatuor ex illis,* Silvanus *quidem, Emesenus in Phœnicia Libani Episcopus (diversus a Gazensi, de quo* IV *Maii agemus) a Græcis* XXIX *Januarii; a Latinis* VI *Februarii, uti supra diximus :* Zenobius XXIX *Octobris :* Peleus *ac* Nilus XIX *Septembris, alibi* XVII *ejusdem.* S. Tyrannionis *nomen in nullis Fastis alio die legimus, ideoque hic retinemus. Quatuor Tyrios Martyres gladio ictos celebrant Græcorum Menæa* XXI *Januarii, uti isthic monuimus, quos Matthæus Raderus noster, ex eorum, de quibus hic sermo, fuisse numero censebat. Eusebius certe, ut infra indicabitur, quinque solum fuisse ait : Ruffinus numerum quidem non exprimit, sed plurimos fuisse scribit, quod et Martyrologia habent, complexa fortassis omnes qui variis diebus decertarunt, non eo solum, quo se adfuisse Eusebius testatur.*

quot fuerint?

§ II. *S. Tyrannionis et reliquorum martyrii tempus ac modus.*

Ruffinus *Presbyter, Eusebii historiæ interpres ac paraphrastes, ita Martyrum illorum pugnam describit lib.* 8 B cap. 7. Cum pervenisset ad Principem, æstuare carceres, et per innocentium pœnas locum deesse criminosis: nova rursus decreta mittuntur, ut ex his qui conclusi erant, si qui immolare vellet, liber abscederet : qui vero abnueret, diversis pœnarum generibus interiret. Tum jam quantæ per singulas provincias multitudines Martyrum, et præcipue in Africæ et Mauritaniæ, Thebaidis quoque atque Ægypti regionibus extiterint; numero comprehendere quis valeat? Sed ne illorum quidem, quorum agones apud Palæstinam vel Tyrum, quæ est urbs maxima Phœnicis, præsentes inspeximus, ut dignum est memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis virtute perseverantiæ adversus illata supplicia pro pietate certatum est, ut nisi quis prius Domino et Salvatori nostro credat dicenti, Quia ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi; et ejus virtutem Martyribus sciat esse præsentem, rebus gestis deroget fidem. At nos, ut dixi, non audita, sed oculis nostris inspecta, narramus.

Diocletiano jubente, plurimi mortem subiere variis locis, hi Tyri,

Matth. 28. 20

8 Exquirebantur diversa tormentorum genera sibi invicem succedentia. Flagris primo per omne corpus Dei Martyres carpebantur. Post hæc tradebantur ad bestias : adhibebantur leones, ursi, pardi, C atque omne ferarum genus : apri quoque, sed et tauri : quibus ferro et igni feritas addebatur. Præparabantur hæc omnia adversum cultores Dei : et omnis contra eos hominum bestiarumque et elementorum crudelitas armabatur. Adhoc Dei cultores denudati statuuntur in medio arenæ loco. Additur adhuc arte inter caveas bestiis furor. Et ita sæviores semetipsis effectæ proruunt claustris : replent subito stadium, circumdant Ecclesiam Martyrum in medio sitam, circumeunt sæpius et oblustrant, et Divinæ virtutis adesse eis custodiam sentientes procul ab eorum corporibus abscedunt.

flagris laniati, feris variis objecti, ante irritatis, nudi, quæ iis non nocent,

9 Sed illico furor, qui reprimebatur in belluis, transit in homines. Nemo præsentem Dei virtutem, nemo divinum piis adesse sentit auxilium. Sed mittuntur, quibus hoc artis est, instigare bestias adversum eos, quos divina dextera defendebat. Verum illæ, ut ostenderetur omnibus, non feritatem deesse bestiis, sed divinam Dei cultoribus adesse custodiam, illos ipsos, qui ad instigandum mittuntur, incredibili velocitate discerpunt. Et cum jam nullus ex hujusmodi artificibus auderet accedere; jubentur ipsi sancti Martyres, commotis manibus et velut provocantibus, incitare adversum se belluas. Sed ne sic D quidem pati aliquid poterant. Verum etsi forte aliqua fuisset ex belluis concitata, cum venisset ad proximum, protinus in semetipsam conversa repedabat. Tunc vere stupor ingens et pavor omnes, qui in spectaculis considebant, invaserat, videntes homines nudos, in quibus plurimi primæ adhuc ætatis, in medio tot ac tantarum positos ferarum, intrepidos omnes et impavidos, extensis ad Cœlum palmis et oculis ac mente, totos cum Deo, non solum nihil curare terrena, verum ne carnem quidem suam magni pendere; et ipsis judicibus pavore trementibus, reos læto et hilari vultu in medio persistere bestiarum.

sed instigantes discerpunt,

AUCTORE I. B.

a Martyribus recedunt, eas alioquin irritantibus

cœlo intentis :

10 Sed o duræ et impiæ mortalium mentes! Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit : humana vero rabies nec ferarum mitescit exemplis. Sed tentatur adhuc ab hominibus Deus. Jubentur alii vere criminosi bestiis subigi : qui tamen illico ut apparuerunt, alius a leone, alius a pardo, ab ursis alius exesus, aut a tauro in aere dispersus est; et ita omnes intra momentum temporis pereunt. Sed nec sic quidem incitatæ bestiæ cultoribus Dei aliquid molestiæ generabant; divino Spiritu eos velut muris validissimis ambiente. Verax namque ille est qui dixerat : Ubi fuerint ex vobis duo vel tres, ibi ero in medio eorum.

at vere criminosos illico necant :

Matth. 18. 20

11 Cum igitur nec sic quidem aliquid egisset humana sævitia, jubentur mutari feræ, et ablatis prio-E ribus aliæ rursum dimitti. Quæ cum et ipsæ, similiter ut priores, nihil triste Dei cultoribus intulissent; amotis etiam his, sæviores feris, Martyribus homines mittunt, qui solum possent immanitate belluas, crudelitate feras, atrocitate bestias superare. Gladiis igitur peragunt, quod bestiis nequiverunt. Et ut in omnibus se ostenderent belluis esse nequiores, prohibebant etiam cadavera mandari terræ, sed jubebant fluctibus dari. Hæc apud Tyrum venerandi Martyres, qui ad illam urbem de Ægypti partibus venerant, mirifica certamina desudarunt.

aliæ immittuntur in Martyres,

qui ab iis illæsi, gladio occiduntur, et in mare projiciuntur.

12 *Hactenus Ruffinus. Eadem, quæ a Christophorsono versa est, Eusebii historia recenset lib.* 8 *cap.* 7. *sed* quinque *solum fuisse Martyres ait, eorumque prædicat* τὴν ἐν σώμασι νέοις βεβηκυῖαν καὶ ἀδιάτρεπτον ἔνστασιν. Firmam atque immobilem in juvenilibus corporibus constantiam. *atque ex his unum præsertim,* non omnino viginti natum annos, nullis constrictum vinculis, manibus in Crucis modum expansis, excelsa et intrepida mente, precibus ad Deum fundendis attentissime defixum, neque se commoventem, aut a loco, in quo constiterat, deflectentem. *Feras vero ad-F dit, in unum eumdemque duas tresve consequenter immissas : eas vero non solum in illos qui arenam ingressi eas stimulabant, sed in illos quoque qui extra repagula consistentes eminus eas provocabant, multo cum stridore et impetu provolasse :*

multi ex iis juvenes,

unus nondum 20 annorum :

13 *Eadem habet Nicephorus Callistus lib.* 7 *cap.* 7. *qui tamen numerum illorum Martyrum non exprimit, et belluas ait* longa antea fame efferatas : *taurum quoque, qui quosdam e spectatoribus in sublime jactarat, ac semimortuos reliquerat,* minacius ac ferocius Martyri appropinquantem, ne stringere quidem eum potuisse; sed leniter solum cornu attigisse, linguaque pedes lambisse, et religiose quodammodo recessisse. Et cum ad eum modum plures immissæ essent feræ, idemque omnibus accidisset; postremo carnifices animum despondentes, post plurima supplicia, aliamque gravium tormentorum vim iis illatam, ferro crudeliter omnes jugulasse, et in profundum mare dejecisse.

taurus Martyris pedes lambit.

14 *Gesta hæc sunt anno secundo persecutionis, ut recte Florarii auctor annotavit, quem eumdem solutis* CCCVI *statuit : qui fuit Æræ vulgaris* CCCIV.

Contigit id an. Chr. 304

15 *At* S. Tyrannio, *ut ex Eusebio colligere licet anno persecutionis* VIII, *Christi* CCCX, *Antiochiæ triumphum*

A *phum obtinuit, quem breviter idem auctor lib. 8 cap. 13 ita describit :* Ex Martyribus Phœniciæ longe illus- trissimi, omninoque sanctissimi pastores rationalis Christi gregis fuere, Tyrannio loci ejusdem Episco- pus, et Zenobius Sidoniæ Ecclesiæ Presbyter... ii apud Antiochiam Dei Verbum constanter udita morte magnifice illustrarunt; Episcopus quidem in profun- dos maris gurgites præcipitatus; Zenobius vero, me-

auctore i. b. an. 310 S. Tyrannio Tyri Episcopus

in mari mersus,

dicorum peritissimus, admota lateribus tormenta D fortiter perpessus.

16 *Eadem habet Nicephorus Callistus lib. 7 cap. 16. ubi Zenobium tradit in illis* laterum tormentis spiritum reddidisse. *Brevius Ruffinus lib. 8 cap. 14.* Apud Tyrum vero nobilissimus in Martyribus, et a prima ætate in Christi institutionibus enutritus, Tyrannio ejusdem urbis Episcopus.

a puerilia fidem edoctus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

POTAMIO, NEMESIO DIDYMO, IN CYPRO INSULA.

G. H.

XX FEBR.

Nullo horum Martyrum Cypriorum extant Acta: nuda nomina, saltem aliquorum in plerisque indicantur Martyrologiis. Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, cum variis *MSS.* Didymum omittunt, *alios referunt, uti et Mar- tyrol. Romanum his verbis :* In Cypro insula sancto- rum Martyrum Potamii et Nemesii. *At Nemesio omisso, reliqui duo in antiquis MSS. Tornacensi et Lætiensi ita signantur :* Apud Cyprum natale SS. Potamiæ et Didymi. *In MS. S. Cyriaci :* Apud Cy- prum natale Potaminæ, *lege* Potamii.

Sancti hi sacris Fastis inscripti :

2 *Antiquiora Martyrologia omnes commemorant. MS. Romanum, quod S. Hieronymi nomine signatur,* B *hunc diem ita exorditur :* x Kalendas Martii, apud Cyprum Potamii, Nemesis (Nemesii *legendum*) Di- dymi. *MS. Richenoviense prope Constantiam :* Et Cypro natale Potamii, Nemesii et Didymi. *Beda MS. monasterii Richenbergensis :* Et in Cypro na- tale Potamiæ, Nemesii et Didymi. *In Beda excuso* Nemersi *loco* Nemesii *positum nomen. Eadem habent Rabanus et MS. Aquisgranense, in hoc tamen* Pota- ninia *scriptum. Notkerus :* Apud Cyprum nativitas Potamii, Nemesii et Didymi. *Reliquias aliquas S.* Nemesii *Bononiæ in æde S. Stephani adservari tradit Masinus in Bononia perlustrata.*

An præter S. Potamium colatur alia Potamia Romæ ?

Reliquiæ S. Nemesii Bononiæ.

3 *Quia* Potamius, *seu* Putamius, *etiam* Potamia *alibi,* Potamina, *et* Potaminia *appellatur, alia ab non- nullis credita, et* SS. Caio *et* Victori *ad hunc diem adjuncta,* Pantamia *et* Pantanna *etiam appellata. Ita Galesinius, Florarium MS. Usuardus Lubecæ an.* 1475 *editus, Martyrologium Coloniæ an.* 1490 *excusum, Hermannus Greven in Auctario Usuardi, et multa exemplaria MSS. Usuardi ad usum Ecclesiarum Bel- gicarum olim aucta, in quibus hæc fere leguntur :* Ro- mæ SS. Caii, Victoris et Pantamiæ Martyrum, et E in Cypro insula SS. Potamii et Nemesii Martyrum. *Agit de tribus prioribus Maurolycus* XIX *Februarii, de sequentibus duobus, ut supra diximus, hoc die. De S.* Victore *ab aliis adjuncto* S. Coronæ *et* XX Martyribus *mox dicemus, cum* Pantamiæ *rursus, seu* Potamiæ *et* Caii *mentione.*

DE SS. VICTORE, CORONA,

ET ALIIS XX MARTYRIBUS.

G. H.

XX FEBR.

Sancti *Martyres* Victor et Corona *cum aliis so- ciis in variis Martyrologiis junguntur, eademque nomina aliis diebus repetuntur, quæ non exigua caussa obscuritatis. Dissipant eam ut- cumque antiqua Martyrologia. MS. S. Hieronymi tres veluti classes Martyrum ordinat, ab aliis confusas.* x Kalendas Martii, *inquit,* apud Cyprum Potamii, Nemesis, Didymi. *(de quibus jam egimus)* Romæ Gaii Episcopi. *Et* alibi Victoris, Chrononiæ et aliorum x. *Eodem modo hæ classes distinctæ in quibusdam Mar- tyrologiis. MS. Richenoviense ita habet :* Et alibi Victoris, Coronæ. *Beda, Rabanus, Notkerus :* Alibi Victoris, Coronæ et aliorum viginti Martyrum. *Aquis-* C *granense MS.* Gagi, Victoris, Coronæ Martyrum et aliorum viginti : *ac præterea* Romæ Gagi Episcopi, *quasi alter Caius* SS. Victori et Coronæ *sociandus foret.*

SS. Victor et Corona inscripti antiquis Martyrologiis 20 Febr.

cum aliis 20,

2 *Alii* S. Victorem *separant a* S. Corona, *illumque adjungunt* SS. Caio et Potamiæ, *seu* Pantamiæ, *quos simul* Romæ *passos asserunt. Ita Galesinius, Florarium, aliaque Martyrologia supra citata, cum de* SS. Potamio, Nemesio et Didymo Martyribus Cy- priis *egeremus. Error ab veterum codicum indiligenti descriptione natus. In antiquo MS. Richenoviensi hæc ita accurate distinguuntur.* x Kalend. Martii. Romæ via Appia in cœmeterio Calisti depositio Gagi Epi- scopi. et alibi Victoris, Coronæ. Et Cypro insula natale Putamii, Nemosii et Didymi. *Ea sic vitiose contracta apud alios :* Romæ S. Caii. Victoris et Pantamiæ *(lege* Coronæ *aut* Chrononæ*)* Martyrum : et in Cypro insula SS. Potamii et Nemesii Marty- rum. *De* S. Caio *Papa, qui in crypta cœmeterii S. Callisti aliquamdiu latuit, in eaque sepultus est, agemus* XXII *Aprilis. Consule interea Aringhum lib. 3 Romæ subterraneæ cap. 11 num. 9, et quæ* XVIII *Februarii de SS. Claudio et sociis, quæque* XIX *de S. Gabinio dicta.*

S. Victor adjunctus SS. Caio et Pantamiæ :

3 *Conjunctis vitiose, ut diximus,* SS. Caio, Victore, et Potamia, *ac Romæ adscriptis, seorsim ab aliquibus posita est* S. Corona. *Ita Maurolycus* XIX *Februarii, et hoc die auctor MS. Florarii* Coronam Virginem *memorant. Greven in Auctario Usuardi* Coronam Mar- tyrem, *de qua hic versus Wandelberti est :*

Corona seorsim relata,

Mox decimus laudem recolit famamque Coronæ.

Felicius die præcedenti statuit Coronam cum XX aliis.

et cum 20 aliis :

4 *Plures iisdem nominibus* Victoris et Coronæ *in Martyrologiis celebres Divi. Nam* SS. Victor et Co- rona *in Syria sub Antonino passi* XIV *Maii ;* Corona *inter arbores scissa,* Victor *decollatus. Horum Mar- tyrum dicuntur reliquiæ Feltriæ in Italia adservari, de quibus etiam agunt alii* XVIII *Septemb. et Ferrarius arbitratur tam Inventionem aut Translationem memo-* F *rari. Creditur hæc* Corona *cujusdam militis fuisse uxor, ut ab ea alia esse debeat hæc, si, ut aliqui asserunt, Virgo martyrii palmam promerita. Nam si eadem, cur nemo locum, tempus, genus martyrii indicat?*

alii SS. Victor et Corona 14 Maii, 18 Sept.

5 *Celebrantur etiam* XXIII *et potissimum* XXIV *Aprilis* SS. Victor et Corona Alexandriæ passi : *eaque* Co- rona *a nonnullis* Virgo *appellatur. In MS. Martyrol. Romano, sive S. Hieronymi, adjunguntur socii* XXI, *quorum nomina exprimuntur, et* XXIV *anonymi. Forsan tamen, qui postremus hic est* Theon, *inque MSS Rhi- noviensi et Richenoviensi solus memoratur, cum* XXIV *anonymis jungendus : ut seorsim remaneant* SS. Vic- tor *et* Corona *cum aliis* XX, *quorum ibi nomina expri- muntur. Nihil tamen est caussæ, cur eosdem esse* SS. Victorem *ac* Coronam *existimemus, qui* XX *Februarii referuntur in iisdem illis Martyrologiis nullo cujus- quam e sociis nominato, neque loco indicato.* Victoris et Coronæ Martyrum *hoc die aliquis cultus fuit in Ecclesia Tullensi, uti ex ejus Breviario anno* 1535 *excuso constat.*

23 et 24 Aprilis

horum cultus in Ecclesia Tullensi :

DE

DE S. PAULA, COGNOMENTO BARBATA, VIRGINE ABULENSI IN HISPANIA,

Commentarius historicus.

20 FEBR.

Qui sanctas Virgines mystico connubio sibi copulare dignatur Christus Deus, idem eas sæpe multiplicibus ac miris modis contra pudicitiæ ipsarum insidiantes prædones tuetur. Nam quibusdam ita firmos magnosque animos sufficit, ut audeant suam ipsæ formam, a qua sibi creari periculum sentiunt, etiam vulneribus plagisque dehonestare, quemadmodum illæ in Anglia, quæ nares sibi, labra, palpebras, genas ferro sauciarunt, ne Danorum libidini paterent. *Virgines mirabiliter periculo ereptæ.* Quid eas dicemus, quæ columbarum carnem inter ubera, ac sub axillis siverunt putrescere, ut intolerabili odore et se cruciarent, ne locus ullus esset admotis illecebris, et harum impuros incentores longissime depellerent? Etiam cervices præcidi sibi quædam curavit, falso experimento præsentis contra vulnera unguenti, ut vim sibi a lascivo milite paratam redimeret. Quibus autem vel arma ad hosce tam heroicos ausus defuere,

B vel opportunitas, eas aut insolita gravitate idem defixit, ne trahi in turpem locum possent, ut Luciam; aut Angeli adstantis præsidio munivit, ut Cæciliam; aut terrifico lumine circumfulsit, ut Agnetem. Aliis vultus venustatem deturpavit, id ad virtutis suæ securitatem orantibus : ita Brigidæ, ne a fratribus cogeretur ad nuptias, cum insigni oris totius fœditate oculum unum amisit, recepitque tamen periculo discusso. Celeberrima hoc in genere fama est Lusitanæ Virginis Wilgefortis, cui barba enata ad declinandas nuptias, eadem ad palmam martyrii consequendam occasio fuit. *inter quas Paula.* Similis quadantenus fortuna Abulensis Paulæ fuit, etsi non constat an sanguinem fuderit. Eam ab eventu Barbatam appellant. Vitam Hispano sermone scripsisse Gonsalvus Ayora civis Abulensis dicitur. Latine in Notis ad Martyrol. Hispanicum expressit Joannes Tamayus Salazar xx Februarii pag. 193 Breviter eam hic perstringimus.

2 Paula in oppido diœcesis Abulensis, quod Cardenosa nunc appellatur, parentibus agricolis nata. Ubi adolevit, egregie informata ad pietatem, Abulam frequens itabat, et ad locum, in quo S. Secundi Episcopi Abulensis et Martyris corpus humatum didicerat, preces fundebat, sibi ut is patronus esset ac defensor. Cum

C autem eximia esset formæ dignitate, forte in eam oculos petulans juvenis conjecit, itaque illius cupidine exarsit, *quæ ab impuro juvene vim metuens fugit,* ut cum animum ejus precibus, promissis, fletu quoque, concuti minime posse cerneret, vim statuerit afferre. Opportunitate temporis locique observata, prima luce rus tendit habitu venatorio : conspicatur eminus piam Virginem ad solita vota proficiscentem, et prædam sibi oblatam ratus, dirigit ipse ad eam gressus. Id ut sensit Paula, trepidæ columbæ instar celerrime avolat, nefario aucupe insequente. Quem cum effugere vix jam posset, in ædiculam se, extra muros urbis sitam, dicatamque Martyri Laurentio, conjicit. Hic crucifixi complexa pedes, *et Crucifixi complexa pedes,* non multis verbis, sed eo prolatis ardore animi, quem necessitas extrema provocabat, obsecrat, ut se tueatur, et speciem faciei suæ, qua miser ille captus sit, immutet, atque insigni aliqua deformitate inquinet, eam ut ille aversetur, abhorreat, fugiat. Annuit precibus Sponsus : moxque ipsi turpificata divinitus facies est, *barba enata servata,* mentis intrinsecus aucto nitore : barba agrestis enata, frons distorta, genæ tetrum in modum fœdatæ. Irruit interea adolescens, nec agnoscit quam deperibat : sciscitatur, quo puella illa, momento ante ædem ingressa, evaserit. Negat Virgo barbata, quemquam sibi hominem, præter se, visum. Exilit concitus, omnesque anfractus viarum ac sepium per dies aliquot obit, ut præda potiatur. Barbata gratiis Christo actis, adit ad S. Secundi ædem, juxtaque eam in humili domicilio vitam reliquam exegit, præclara innocentiæ ac pietatis fama : ac tandem miraculis quoque editis conspicua, ad immaculatum Sponsi thalamum evocata in cælum, illic est juxta ipsius S. Secundi tumulum a Christianis sepulta. *sancte vivit Abulæ,*

3 Hæc Ayora, vulgari fama accepta a majoribus, ut censet Tamayus, nullo temporum charactere, aut aliis adjunctis, satis firmata. Ipse temporibus Diocletiani vixisse autumat, auctoritate motus Juliani Petri, *4 seculo ut creditur :* qui ante 10 annos scripsit : nam is in variorum carminum collectione, penultimo loco hoc recitat :

Be sancta Vigine Paula, dicta Barbata, Abilensi in Hispania :

E *vetus de ea carmen :*

Servat ovis caulam, quam dicunt nomine Paulam,
Nomine Barbatam compellat turba Beatam.
Forma fuit talis, Catharina in Virgine qualis.
Quum mala gentiles colerent Abulensia viles
Tecta, sub Hispano (qui Præses tunc) Daciano;
Hanc amat ardenter demens eques impatienter.
Qui dum venatum properat, sese jugulatum
Secernit bellæ malesanus amore puellæ.
Ibat per campos Virgo peramabilis amplos :
Illam pervadit venator : sapienter evadit
Illa, sed absque mora rogat admirabilis ora
Illa sibi dari barbam, nimiumque notari.
Sed Deus hoc fecit : miratus et ille recessit,
Quo pia Virgo fugit, quo tunc.. ceu leo rugit.
Ipsa bene vixit, et in sua * vita revixit.

** an forte vota?*

Laurentius Ramires del Prado v. cl. ad Juliani ejusdem Adversaria num. 249, ubi is S. Wilgefortis, barbatæ itidem Virginis ac Martyris, meminit, ista annotat : Conjicio aliam esse Wilgefortem, seu Liberatam, aliam vero Paulam Barbatam : siquidem a nostro Juliano, diverso tempore, diversis provinciis et locis, atque enarratione historiæ diversa recensentur. *diversa a S. Wilgeforte :*

4 Tamayus rerum Abulensium apprime gnarus, F quippe illic Provisoris et Vicarii generalis officio functus, ut ipse fatetur, ait per plura secula juxta S. Secundi tumbam jacuisse Virginis corpus, atque ab civibus, et circumjacentibus populis cultum : nunc in capella propria, ipsius nomini dicata, positum : spectari illic historiæ, quam retulimus, seriem pictura expressam; aliamque ejus imaginem in pervetusta ecclesia S. Laurentii : celebrari ejus memoriam xx Februarii, quamvis nondum solenni sacrorum apparatu, ut innuere videtur. Eumdem historiam narrat Ludovicus Ariz Benedictinus in reb. Abulensib. *ejus Abulæ reliquiæ.* *festum 20 Febr.*

5 Meminit quoque S. Paulæ Barbatæ Ægidius Gonzalez de Avila tomo 2 Theatri Ecclesiastici Hispaniarum, ubi et carmen ex Juliano recitat, et Cardenosam Virginis patriam ait Marchionatus titulo insignitam. Agit de eadem Sanctius Davila Episc. Giennensis lib. 3 de venerat. sacrar. reliquiar. cap. 8. Citat et alios Tamayus. *mentio apud scriptores.*

ANIMADV. cap. 24

DE SANCTIS MARTYRIBUS
SADOTH EPISC. ET CXXVIII SOCIIS, BETHLAPATHÆ ET CTESIPHONTE IN PERSIDE,

J. B.

Commentarius prævius.

AN. CHR. CCCXLV XX FEBR.

Sapores Junior, *qui et* Longævus *a quibusdam appellatur, Rex Persarum, Narsetis a Diocletiano debellati nepos, Constantino Magno Imp. an.* CCCXXXVII *mortuo, bellum Romanis intulit, ac septimo post anno Christianis persecutionem. Ita S. Hieronymus ad annum Constantii septimum,* CCCXLIII *aut* CCCXLIV *Christi :* Sapor Persarum Rex Christianos persequitur. *Quidam ipso vivente Constantino captam eam persecutionem putant, quod Sozomenus lib.* 2 *commemorata multorum, qui ea persecutione occubuerunt, cæde, cap.* 14 *ita scribat :* Postquam innotuit Constantino Imperatori, Christianos in Perside crudeliter exagitari, vehementer indoluit : omninoque efficere cupiens, ut quiete ac tranquille vivere iis liceret, modum non reperiebat. Accidit autem, ut eo tempore legati ad eum ab Rege Persarum venirent. Quibus quæ postulabant annuit : ratus vero occasionem oblatam, Christianos, qui in Perside essent, Saboræ commendandi, scripsit ad eum, professus se B gratiam maximam semper illi habiturum, si iis, qui sub ipsius ditione religionem Christianam colerent, se benignum præberet.

In Perside persecutio mota an. 343.

non tempore Constantini,

2 *Verum S. Simeoni Episcopo, qui primum impetum illius persecutionis excepit, a Magis ac Judæis, qui eum apud Saporem accusarunt, id objectum, ut idem habet cap.* 8 *Sozomenus,* amicum illum esse Romanorum Cæsari, eique res Persarum prodere. *Bellum igitur erat, cum ea suscitata persecutio est. At nullum erat, cum litteras illas scripsit Constantinus, uti manifeste patet ex hujus Vita apud Eusebium lib.* 4 *cap.* 8, *ubi ista habet :* Cum vero etiam Persarum Rex Constantino notus esse per legatos cuperet, et dona ad eum velut in amicitiæ ac fœderis argumentum misisset ; cum hoc quoque Imperator societatem iniit, atque incredibili studio perfecit, ut a quo ipse primum honore provocatus esset, eumdem muneribus superaret. Idem vero cum accepisset, apud Persarum gentem frequentes esse Dei Ecclesias, atque infinitum fere populum gregibus Christi adjungi, non mediocrem hæc audiens percepit animo voluptatem : ac veluti quem communis omnium cura tangeret, de illis quoque erat sollicitus. *Ac deinceps subnectit Constantini præclaram epistolam, e qua colligi nullo modo possit, ullam tunc in Perside fuisse persecutionem. Sed de tempore motæ illius persecutionis egimus plenius* IV *Februarii ad Vitam S. Abrahamii Arbelorum in eadem* C *Perside Episcopi, quinto anno ejusdem persecutionis lauream martyrii adepti. De tempore idem quod nos, jam ante scripsit Baronius tom.* 3 *Annal. ad an.* 343 *num.* 10 *et seqq. et Notat. ad* XX *Februarii, et* XXI *Aprilis ubi de S. Simeone agit.*

qui Sapori R. ultro amicitiam ejus ambienti

Christianos commendarat.

3 *Erat* Simeon, *sive* Simeones *ut scribit Sozomenus,* Ἀρχιεπίσκοπος Σελευκείας καὶ Κτησιφῶντος, τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων, Seleuciæ et Ctesiphontis regiarum urbium in Perside Archiepiscopus. *Simul ac martyrio perfunctus est, ei S.* Sadoth *successit, sive* Sadothus, *aut* Sadothes, *aliis* Sadoc *et* Saduch, *ut notat Baronius, atque etiam* Sadoch *et* Sador *dictus. Ita Græca hujus Acta ex codice MS. Regis Christianissimi :* Μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Συμεῶνος, ἐκληρονόμησε τὸν θρόνον αὐτοῦ ὁ ἅγιος Σαδὼθ ἐν τῇ καλουμένῃ πόλει Σαλὲκ, καὶ Κτησιφῶντι, τῶν βασιλευουσῶν παρὰ Πέρσαις πόλεων. Post completum S. Simeonis martyrium, ejus loco successit S. Sadoth, in civitate quæ dicitur Salec, et Ctesiphonte, regiis apud Persas civitatibus. *Unde patet* Salec *eamdem esse, quæ et* Seleucia.

occisi tunc S. Simeon,

et ejus successor S. Sadoth,

Archiepiscopi ambo regiarum urbium,

4 *Qua ratione ambæ hæ urbes regiæ extiterint jam ante suam ætatem, declarat Strabo, qui imperantibus Augusto et Tiberio vixit. Ita ergo habet lib.* 16 *Geographiæ :* Seleuciam ad Tigrim flumen, trecentis tantum stadiis a Babylone distantem, condidit Seleucus Nicator : atque ipse et posteri omnes huic urbi maximopere studuerunt, et regiam eo transtulerunt : et nunc Babylone hæc major est. *At paullo inferius de Ctesiphonte :* Babylon olim Assyriæ fuit metropolis : nunc Seleucia est, quæ Ad Tigrim dicitur. Magnus prope eam pagus, Ctesiphon nomine ; in quo Parthorum Reges hyemabant, Seleuciensibus parcentes, ne Scythicæ et militaris nationis assiduo hospitio opprimerentur. Est igitur pagus hic urbs quodammodo Parthica, potentia quidem certe ; tantumque spatium loci ac multitudinem hominum complectitur atque etiam ædificiorum ; ab illis ipsis constructa, ac venalia et accommodas artes suppeditat. Solent illic Parthorum Reges hyeme propter aeris temperiem degere, æstate Ecbatanis et in Hyrcania, propter antiquæ gloriæ famam. E *Non igitur mirum, hasce duas urbes sub unius Episcopi cura principio fuisse, quas tamen in posterioribus Episcopatuum notitiis non reperio. Hic antea Episcopus fuerat S. Polychronius, de quo* XVII *Februarii egimus, quem num.* 2 *observavimus a BB. Adone et Notkero* Episcopum Babyloniæ et Thesiphontis *appellari, a Baronio* Babylonis, *ab aliis* Babyloniæ. *Et sane cum de Ctesiphonte, quæ recitavimus, scripsit Strabo, ostendit ejus loci indigenas* Babylonios *dici.* Quemadmodum, *inquit,* regionem Babyloniam appellamus, ita et indigenas Babylonios, non ab urbe, sed a regione. *Additque non idem esse de Seleuciæ natis. Sed ad S. Sadothum redeamus.*

Seleuciæ ad Tigrim

et Ctesiphonte,

ubi et antea S. Polychronius

5 *Primi apud Latinos ejus ac sociorum memoriam sacris Fastis ad diem* XX *Februarii, inscripsere, Molanus in Auctario ad Usuardum ex actis a Lipomano editis, atque e* Græcis chartophylaciis *Galesinius, qui breviter ita agonem eorum expressit :* In Perside S. Sadochi et aliorum CXXVIII Martyrum. Ille Episcopus, prædicatione cum ab impietatis erroribus ad Christi cultum multos perduceret, invidiam sibi concitavit Magorum, ignem colentium : qui illo ipso tempore, quo Sanctus hic per quietem vidit B. Simeonem Martyrem, summis insidentem scalis, se hortari, ne ad Regem Regum cessaret venire, catenas illi, et iis, qui cum eo erant, Christianis injiciunt, et in carcerem illos includunt : quoad, cognitione sibi a Sapore Rege data, eductos gravissimeque F tortos omnes abscissis cervicibus necarunt. *Inscripsit et Martyrologio Romano Baronius cum hoc elogio :* In Perside S. Sadoth Episcopi, et aliorum CXXVIII, qui sub Sapore Rege Persarum, cum solem adorare renuissent, crudeli nece præclaras sibi coronas compararunt. *Agit de iis et Constantinus Ghinius in Natal. SS. Canonicor. et Menologium Græcorum ab Henr. Canisio editum. Itemque Menæa et Maximus Cythereus, in quibus* Σαδὼχ *appellatur.*

S. Sadothi in Martyrologiis memoria 20 Febr.

6 *Eadem Menæa et Cytheræus* XIX *Octobris* Sadoth *vocant, ac prolixiore encomio prædicant, quod hic una cum actis antiquioribus dabimus. Sed cum in Februario* CXXVIII *illi socios jungant, in Octobri solum* CXX *ponunt, uti itidem Menologium illud Canisii. Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. refert eos* XX *Octob. citatque Galesinium : cujus debet aliam habuisse editionem, nam in Veneta anni* 1578, *qua utimur, nulla ibi eorum fit mentio.*

in aliis 19 Oct. et 20.

7 *Acta eorum Græca nacti sumus e MS. codice bibliothecæ*

A *bliothecæ Christianissimi Regis : vertit Latine vir eruditus, qui se tamen nominari vetuit. Ediderat eadem antea Lipomanus ex alio codice : Latina fecerat Gentianus Hervetus. Alia tamen videntur apud Græcos ampliora extare Acta, quorum quæ in Menæis legitur epitome, multa continet prioribus prætermissa. Sed qui priora illa diligenter expenderit, censebit fortasse partem esse Actorum S. Simeonis, quæ integra non extant, sed solum, quæ de eo scripsit Sozomenus.*

...ieis ejus,

8 *In titulo priorum illorum Actorum, inque ipsis Actis, contigisse dicitur* S. Sadothi *et sociorum martyrium* ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ, *anno secundo persecutionis, in Perside nimirum a Sapore motæ. Primum statuit S. Hieronymus, septimum imperii Constantii, cujus initium ducebatur a* XXII *die mensis Maii, Æræ vulgaris* CCCXLIII. *Atque ita* S. Simeonis *certamen non nisi anno* CCCXLIV *fuerit consummatum.* S. Sadothi CCCXLV.

et annus martyrii.

ACTA EX MS. GRÆCO,

Sive Certamen sancti Martyris et Episcopi Sadoth, et centum viginti octo, qui secundo persecutionis anno cum ipso martyrium subierunt.

B Post completum S. Simeonis martyrium, ejus loco successit Sanctus Sadoth in civitate quæ dicitur *a* Salec, et Ctesiphonte, regiis apud Persas civitatibus. Is quadam die ostentum vidit terribile : quod apud se miratus, Clerum suum, cum Presbyteros tum Diaconos convocavit (omnes enim Regis metu delitescebant) remque his verbis aggressus est exponere :

a — S. Sadoth S. Simeonis successor

2 Vidi in somnis hac nocte scalam cum magna gloria, cujus initium erat in cœlo. Ei autem superstabat sanctus Episcopus Simeon cum infinita gloria : ego vero infra in terra consistebam. Atque ille magna me cum hilaritate compellans, Ascende, inquit, ad me Sadoth, ascende : ne timeas, ego enim heri ascendi, tu vero *b* hodie ascendes. Et ex illa hora me ad optimam Christi confessionem assumptum iri credidi. Quod vero ab eo dictum est, Ego heri ascendi : tu vero hodie ascendes, significat eum anno superiore subiisse martyrium, me vero hoc anno esse subituram, et neci dandum.

ab eo in visione ad martyrium invitatur : b

3 Et cœpit ex sacris eos Scripturis adhortari in hæc verba : Fratres mei, *c* diligamus Deum ex tota anima, et Dominum nostrum Jesum Christum ex tota mente, et induti loricam fidei nihil mali timebimus. Mors vero et cædes si nos invaserit, nosque C occupaverit, ne animo concidamus : sed quisque nostrum tamquam fortis et robustus depugnet, certetque tamquam athleta perfectus. *d* Quod si etiam moriamur ut perfecti moriamur, moriamur propter Salvatorem nostrum Jesum Christum. Quantum mucro vitæ concesserit, agite, id nobis vendicemus : et donec acinaces splendeat, ditescere studeamus. Quamdiu dies est, celeri pede ad regni cœlestis domicilium tendamus, ut honoris, gloriæque hereditatem adeamus, et posteris omnibus nomen nostrum, gloriamque commendemus. Deum nostrum, Fratres, exoremus, ut citius id ostentum in nobis impleat. Etenim vir spiritualis cum gaudio et desiderio, et amore mortem hujusmodi, cum præsto est, excipit, neque timuerit ullus, qui paratus, et in procinctu fuerit. Carnali autem timori, atque horrori est ejus præsentia. Spiritualis mortem non reformidat, ut qui vivendi modum teneat spiritualem : carnalis vero caligat et tremit, ut qui carnalem vitæ rationem habeat. Qui prompto, strenuoque sunt animo, talem quærunt mortem, ut æternam ex ea vitam sortiantur : ignavi vero et desides ad ejus conspectum in latebras se conjiciunt. Qui Deum diligunt, ad Deum excesserunt : qui vero mundum, in mundo manserunt : illi quidem ad lætitiam et exultationem, profecti : hi vero ad ærumnas et suspiria relicti. D

c — suos ad idem fortiter subeundum hortatur : d

AUCTORE S. B.

4 Altero igitur persecutionis anno, prædictam ad urbem Salec et Ctesiphontem vertit Rex *e* Saborius : apud quem delatus est athleta laureatus Sadoth Episcopus : quæ vox *f* Amantem-Regis translata significat. Revera enim cœlestem Regem ex tota anima et virtute sua diligebat. Sanctus enim erat, perfectæque continentiæ, ac fide et justitia plenus, sanctique *g* Simeonis, cui successerat, imitator. Missis ergo Rex satellitibus, ipsum una cum ejus Clero aliisque finitimæ regionis Clericis, nec non monachis et *h* monialibus, centum viginti octo comprehendit. Atque omnes simul catenis ferreis vincti, in carcere, loco obscuro et molesto, ad menses quinque conclusi sunt, graves ærumnas, variasque difficultates tolerantes. Scelerati enim illi et impii tibias funibus vincientes, et lumbos humerosque lignis compingentes, ita eos extendere, ut ipsorum ossa non secus ac lignorum fasces constricti striderent. Inter torquendum autem instabant verbis : Adorate solem, et Regis voluntatem implete, vivetis. Sanctus vero Sadoth velut omnium ore respondens : Nos, inquit, in unam fidem, et unam potentiam, et veritatem pariter unam credimus, et in idem testimonium conspiramus, et unum Deum cœli terræque conditorem adoramus : ipsique ex tota anima, totaque nostra virtute servimus ; solem vero, cum ipsius opus sit non adoramus. Sed neque ignem veneramur. Qui enim hæc condidit, ipse hominibus ea nobis ad obsequium concessit. Transgressores porro non fiemus juxta improbum tuum edictum. *i* A te mors, a nobis temporalis hæc vita. Ne ergo vel horam unam nos mactare distuleris, neque oculis tuis ita indulgeas, ut sanguinem nostrum non effundas. Tua enim erga nos patientia et lenitas exitium nobis accersit.

e — f — capitur cum aliis 128 — g — h — omnes dire torquentur : — recusant solem adorare — E — i

5 Rursus ipsis velut ex ore Regis dictum est : Nisi voluntatem meam feceritis, et mandatis meis aures præbueritis, en funestissima interitus vestri hora vobis imminet. At sancti tamquam ex uno ore respondentes, Non perimus, inquiunt, Deo nostro, neque morimur Christo ejus. Vivificat enim nos æterna sua vita, summque nobis regnum hereditatis loco largitur. Nobis ergo, qui ad mortem pro Deo nostro oppetendam parati et prompti sumus, mortem nobis infer actutum. Neque enim solem adoramus : *k* neque talia Regis edicta, quia mortem exitiumque continent, in aures admittimus. *l* Cum autem audissent latam in se capitis esse sententiam, ut omnes simul gladio ferirentur ; animos sibi facientes, ad cædem se et mortem compararunt. Regii vero *m* Præfecti et rabulæ eos e civitate vinctos ejecerunt. At illi cum gaudio lætitiaque psallentes dicebant : Judica nos Deus, et discerne causam nostram de gente non sancta, et ab hominibus dolosis, sanguinisque helluonibus libera nos : quia tu Deus fortitudo et spes nostra es.

morti adjudicantur : — k — l — F — m

6 Cumque ad locum pervenissent, in quo erant martyrio initiandi, uno animo ora sua laxantes, dixere : Benedictus es, o Deus, qui nos hac gratia dignatus es, nec despexisti orationem nostram, sed hanc nobis coronam dedisti. Nosti enim, Domine, quomodo eam quæsiverimus. Benedictus etiam Deus noster, unigenitus filius bonitatis tuæ, qui nos salvavit, et ad æternam vitam vocavit. Ne sinas nos in hoc mundo affligi, sed confirma nos coram te in æternum per tuam clementiam, nosque baptismo sanguinis nostri cohonesta. *n* Atque in eorum ore non cessavit hæc divinæ gloriæ celebratio, donec ultimus occisus est. Consummati sunt autem hi CXXVIII Martyres, vigesimo mensis Februarii.

occiduntur 128. — n

7 Athletam vero victorem et Episcopum Sadoth in aliam regionem, Bethuzam dictam, in urbem Bethlapat

S. Sadoth alibi capite truncatur.

A Bethlapat vinctum duxerunt : ibique caput ejus amputarunt. Consummati sunt omnes Christi Martyres in pace laudantes et glorificantes Dominum nostrum Jesum Christum : quem decet omnis gloria, honor, et adoratio, majestas et magnificentia, in omnia deinceps secula seculorum. Amen.

AUCTORE J. B.

a Σαδὼθ. — b *Gr.* σήμερον. *Hervetus habet* cras. — c *Idem addit*, dilecti, et Patres. — d *Sequentia paullo aliter explicat Hervetus*. Nam sive moriamur, moriemur ut perfecti; sive vivamus, vivemus ut justi. Quod si etiam moriamur, moriamur propter nostrum servatorem Jesum Christum. Cum ergo ensis det vitam, adeste, et eam rapiamus : et quoniam micat gladius, æternæ vitæ opes nobis comparemus. *Nos MS. Græcum expressimus.* — e *Ita MS.* Σαβώριος ὁ βασιλεύς. *Hervetus*, Sapores Rex Persarum. — f *MS.* φιλοβασιλεῦς. — g *Colitur* 21 *April.* — h *Græce*, ἀσκητῶν καὶ ἀσκητριῶν. *Hervetus has monachas, sive exercitatrices, omittit.* — i *Ita Græce* παρὰ σοῦ ὁ θάνατος, παρ᾽ ἡμῶν ἡ ζωὴ αὕτη ἡ πρόσκαιρος. *Hervetus*, ex quo mors nobis a te imminet, quæ nos ab hac caduca vita liberans, ducit ad vitam æternam. — k *Addit Hervetus*, neque ignem. — l *Addit idem* Cum autem vidissent stabilitatem et constantiam eorum fidei et confessionis, tulerunt in eos sententiam. — m *Græce*, Λ. ρχοντες καὶ πιστικοί. *Qua posteriori voce significari videntur homines ad persuadendum apti, vel oratores, vel Magi, qui, ut ex aliorum Sanctorum eodem tempore occisorum Actis constat, præcipue in id incumbebant, ut vel a Christo deficerent Sancti, vel occiderentur.* — n *Addit Hervetus* quoniam tu es solus Deus glorificatus, et unigenitus tuus Filius, et sanctissimus tuus Spiritus in secula, Amen. Hæc cum precati essent Beati, interempti fuerunt ab iniquis : neque cessavit *etc.*

ALIA ACTA

ex Menæis Græcorum xix Octob.

B Quo tempore apud Persas regnabat *a* Saborius, hic sanctus Pater in quadam ejus regni provincia Episcopus erat, et populum quæ ad animarum pertinent utilitatem docebat. Cum autem quosdam Persas *b* incautius sacro baptismate tinxisset, apud Regem accusatus, ad eumque perductus, quia induci nullo modo poterat ut Solem aut Lunam, aut aquam aut ignem adoraret, virgis cæditur. Dein scinditur a D vertice ad usque ungues pedum, et avellitur a pelle lorum digiti unius latitudine. Rursus deinde boum nervis verberatur, ac supra spinas et acutos palos volvitur. Tum in cochleam eum compingunt. Quæ omnia cum magno animo perpeteretur, Regem majori furore accendit.

S. Sadoth Ep. nolens solem etc. adorare, varie ac dire torquetur :

2 Conjectus vero in carcerem, dein iterum ad quæstionem revocatur. Sed cum toto corpore sanus esset repertus, capite suspensus est, et toto corpore stylis candentibus vulneratus. Quæ cum nihili faceret, Regemque audiret minantem se omnia illius membra dissipaturum, Confido, inquit, Deo meo, fore ut Christiani reliquias meas inter se partiantur, et quicumque Deum in meo nomine invocarit, salutem inveniat. Statim vero lingua illi excisa est : at manus oculosque ad cœlum tendens, ac secum precatus, vocem audit e cœlo dicentem : Impleta est petitio tua, et tibi loquela reddetur, ac renata lingua laudabat Deum.

divinitus sanatus, iterum cruciatur.

orat pro invocaturis ipsum : voce cœlesti confirmatus linguam recipit,

3 Populi ea spectantes obstupuerunt. Et crediderunt in Dominum nostrum Jesum Christum viri CCLXX, atque alii dein CC. Rex cognito tam multos ad Christum per eum accedere, præcepit caput illi ense amputari. Cum autem et alii non pauci conclamarent, Et nos, o Rex, Christiani sumus; etiam in E ipsos sententiam tulit. Quos arreptos ad locum cædis milites perduxere. Ibi Sanctus eos obsignans, (erant autem cxx) prior ipse capite truncatus est, ac deinceps reliqui.

multis conversis,

plectitur capite cum aliis 120.

a *Ita Græce* Σαδώριος. *In iisdem Menæis* 20 *Febr.* Σαβώριος. *Apud Sozomenum* Σαβώριος, *et* Σαβώρης. — b Ἀπεριοκλίπτως, incaute, inconsiderate. — c *Signo Crucis opinor. Acta priora habent*, 128 *cum eo, vel paullo ante eum occisos, non e turba populi, sed clericos, monachos, sanctimoniales, cum eo jam antea tormenta perpessos.*

DE SANCTIS EPISCOPIS TRAJECTENSIBUS

J. B.

EUCHERIO ET FALCONE

Commentarius historicus.

CIRCA AN. 10, 22 FEB. SS. Eucherius et Falco Epp. Trajectenses

Trajecti ad Mosam, quæ præclara est Belgii civitas, die VI Februarii omnium Episcoporum, quotquot Atuatucæ Tungrorum sederunt, ac deinde Trajecti, postquam Sedes est ea a S. Servatio translata, memoria celebrari officio duplici solet, uti ad eum diem in Prætermissorum syllabo indicatum a nobis. Nam, quod rarum decus, quicumque a discipulorum Petri Apostoli temporibus ad annum facile DCCC in utraque ea urbe, ac deinde Leodii Episcopatum gesserunt, omnes sunt in Sanctorum tabulas relati. Licet C porro uno die cuncti colantur, singulorum tamen seorsum vel solennitas agitur diversis diebus, Trajecti et alibi, vel saltem natalis est Martyrologiis et Kalendariis adscriptus. Et quidem XX Februarii duorum reperimus consignatam memoriam S. Eucherii ac S. Falconis, qui creduntur fratres germani fuisse, ille a S. Servatio octavus, Falco nonus, sive XVII et XVIII a S. Materno.

20 Febr. coluntur :

2 S. Eucherii nomen hoc die exhibent Ecclesiæ Trajectensis Kalendarium. Ferrarius quoque in generali Catalogo SS. ita habet : Trajecti ad Mosam S. Eucherii Episc. Tungrensis. Quatenus Tungrenses dici Episcopi potuerint quibus Trajectensi in urbe firmiter jam locatum solium erat, alibi declaratum est : quia nimirum eadem erat diœcesis, iisdem circumscripta limitibus; quamvis non jam Tungrorum urbs, diœceseos illius esset Metropolis, (quod nonnulli tamen recentiores scriptores videntur existimasse) sed Trajectum : quæ urbs superiorum Masacorum erat, ita nuncupatorum a Mosa amne, quem ipsi, et quotquot deinceps ad Oceanum usque eum accolunt, Masum vocant, sive Maes aut Mase Teutonica dialecto. Ita quoque explicandum, quod habet in Martyrologio Gallicano Saussaius : Leodii, inquit, transitus S. Eucherii Ep. et Confess. qui B. Quirili XVI Sedis hujus Antistitis ad cœlestia evocati Sedem sortitus, fidem quoque et caritatem strenue imitatus, brevi præsulatu magna rei sacræ incrementa edidit, episcopalique sanctitate et pastorali virtute gloriose perfunctus, feliciter obdormivit in Domino X Kalendas Martii. Leodii S. Eucherii nec Sedes fuit, nec (quod quidem ab ullo tradatur scriptore) obitus contigit, nec reliquiæ nunc asservantur, nec denique cultus viget. Leodio tamen eum tribuit Saussaius, quia illuc Sedes ejus a S. Huberto translata Trajecto est. XXVI F Februarii eum refert MS. Florarium SS. his verbis : Apud Trajectum superius, depositio S. Eucherii hujus nominis I Tungrensis Episcopi. Qui, cum Ecclesiam Tungrensem duobus annis strenue gubernasset, migravit ad Dominum anno sal. DXXVI. Primum vocat ejus nominis, quia tertius ab eo fuit S. Eucharius, de quo XXVII Februarii agemus. Ceterum circa annum CCCCXCV videri obiisse S. Eucherium, ostensum in Diatriba de Episcopatu et Episcopis Trajecti ad Mosam.

Eucherii in Martyrologiis nomen

cur Tungrensis dictus,

ac Leodiensis?

circa annum 495 mortuus

3 Nihil de S. Eucherii rebus gestis scriptum uspiam reperimus. Quæ in eum encomia congerit Saussaius, in omnem sanctum Episcopum quadrant. At quod de eo Joannes Placentius Trudonensis scribit, imperiti popelli fabulis affine est : Eucherius, inquit, filius Comitis Ostiensis ex filia Comitis Namurcensis. Qui tunc Comites Namurcenses, Ostienseve? Originis Romanæ fuisse, nomen ejus fratrisque indicat. Quæ subnectit Placentius, vera censeri ex parte possunt, etsi nobis ejus chronotaxis haud probetur : Vir spectatæ modestiæ, inquit, et præco mirificus, Cathedram conscendit anno salutis DXXVII, præfuit annis VIII, sepultus in æde Servatiana X Calendas Martii. Quæ tunc ædes Servatiana

quo ortus genere?

A *Servatiana? Quintus ab* Eucherio *Monulphus* templum maximum in S. Servatii honorem construxit, composuit, ornavitque : in quod multo studio et veneratione translatum corpus, *ut scribit S. Gregorius Turonensis de gloria Confessorum cap.* 72. Nam, *ut ibidem præmiserat*, plerumque devotio studiumque fidelium, oratorium construebat de tabulis ligneis lævigatisque : sed protinus aut rapiebantur a vento, aut sponte ruebant. *Creditur tamen postea in magnificam illam S. Servatii basilicam etiam* S. Eucherii *corpus translatum.*

corpus postea ad S. Servatii ædem translatum.

4 *Eucherio in Cathedram* Falco *germanus ejus, ut quidam aiunt, successit, sub annum, ut conjicimus,* 495. Folco *quibusdam et* Fulco, *atque* Falcodeus *appellatus reperitur, fortassis quia illa priora saltem duo, usitata Francis legebant. At nondum quo tempore ad Episcopatum erectus est* Falco, *Franci satis erant ab sua feritate ad Christianam mansuetudinem cultumque litterarum ac pietatis instituti, ut ex iis lecti Antistites existimari possint. Ab Romanis fortassis oriundus, aut, si e veteribus Belgis prognatus, Romanis certe artibus eruditus, ac Romano insignitus nomine. Fuit enim* Falconum *Romæ familia, e Valeriorum gente, ex qua* M. Valerius Falco *cum M. Valerio Levino consulari ac legatis aliis in Asiam legitur apud Livium dec.* 3 *lib.* 8 B *ad Matrem Deum Pessinunte advehendam missus, ac lib.* 10 *dicitur Ædilis curulis fuisse; anno insequenti, quo victus a Scipione Hannibal est, Prætor duabus legionibus in Bruttiis præfuisse.*

S. Falconis nomen Romanum, fors et genus :

5 *Eodem quo frater die mortuus* S. Falco : *eodem certe inscriptus Florario SS. his verbis :* Apud Trajectum depositio S. Folconis Tungrensis Ep. et Confess. anno sal. ıɔxʟ. *Postridie in MS. quodam, non admodum antiquo (uti nec ipsum Florarium est) ita habetur :* Apud Trajectum superius B. Falcodei Episcopi. *Placentius* in æde Servatiana sepultum *scribit: ad eam nempe translatum ejus corpus, postquam a S. Monulpho ædificata fuit, ut de S. Eucherio diximus.*

illud in Fastis 20 Febr. et 21.

6 *Quod ad gesta* S. Falconis *attinet, nihil quoque reperimus, præterquam S. Remigii ad eum epistolam, qua eum acriter sane arguit, quod in Mosomagensi Ecclesia jurisdictionem sibi adversus Remensis Ecclesiæ jura usurpasset. Diximus* ix *Februarii ad Vitam S. Victoris Martyris, situm esse Mosomagum, sive Mosomum, ad Mosam amnem, inque Remensi diœcesi, sed ad Trevirensis Leodiensisque confinia. Ibi* S. Falco *initio aditi Episcopatus, dum vicina sui Episcopatus loca lustrat, (ignarus fortassis ad se locum non pertinere, aut ratus in magna populorum necessitate, qualis et alibi in Belgio, turbulentis Franciæ dominationis initiis, licere in* C *alieno etiam sementem facere, quæ in communis Domini emolumenta cederet) Presbyteros, aliasque Ecclesiæ ministros ordinarat. Qua de re ita expostulat S. Remigius :* Domino vere sancto, et in Christo beatissimo Fratri, Falconi Episcopo, Remigius Episcopus. Quantum comperi, rebus gestis probavi, prius curæ beatitudini tuæ fuit, ut mihi inferres injuriam, quam salutationem deferres. O conveniens principium, quod dedisti, ut læderes Episcopum ante me, quam Episcopum te viderem! Nimium cito pennis tenerulis evolasti, levitate animi, non maturitatis consilio. In ipso siquidem Episcopatus exordio jus ingredi tentas alienum, qui adhuc tuum verecunde debueras D introire. Fas ergo fuit, ut inlicitis ordinationibus a te credideris occupandam loci Mosomagensis Ecclesiam, quam Metropolitani urbis Remorum, sub ope Christi, sua semper ordinatione rexerunt? Adhuc arbitror tua nescis, et jam aliena pervadis. In quam igitur tum Levitas feceris, Presbyteros consecraris, Archidiaconos institueris, primicerium scholæ clarissimæ, militiæque Lectorum; non queror, quod me consilio inter ista non videris : utinam te vidisses! Si enim Canones tua sanctitas ignorabat, satis præproperum fuit, ut transgredereris, antequam disceres. At vero Ecclesiarum statuta si noveras, tanto gravius, tantoque periculosius, insipientia tua priscorum magnificorumque Pontificum decreta calcavit.

Presbyteros Mosomi extra suam diœcesim ordinarat

ideo severe reprehensus a S. Remigio.

AUCTORE J. B.

ut ignarus Canonum,

7 *Non opus est, totam ut epistolam describam : paucula decerpam capita. Abdicatos a se, quos* Falco *ordinarat, profitetur :* Nolo te lateat, *inquit*, Levitas atque Presbyteros, contra ordinem quos fecisti, ab ordine jam remotos. Perpendi enim, quod a me non decebat admitti, quos a te non licuerat ordinari. *Quid, quod ipsiusmet* Falconis *videtur electionem velle convellere?* Sed quid de eorum, *ait*, loquar ordinibus, quos a beatitudine tua non licuit promoveri? Plus illud est, quod si juxta majorum statuta severitatemque discutimus, non minus, quam status illorum, vester veniet Episcopatus in dubium. *Caussam postea indicat :* Optaveram namque, ut Clericus permansisses, quia factus fueras vi Sacerdos. E *Avaritiæ quoque eum accusat :* Mandas, ut audio, colonorum tibi tributa portari, et præcipis ut reditus deferantur agrorum. Datur intelligi, quod Ecclesiæ rem, non Ecclesiam, concupisti; quando sollicitus exquisitor exposcis, quæ ego, ad quem jure veniebant, remisi potius, quam quæsivi.

haud satis legitime ordinatus,

avarus

Commendat tamen illius eruditionem his verbis : Ego quia oves Christi pascere, omnimodis imperitus, alimoniæ cœlestis ubertate non possum; qui es sacris eruditionibus eruditus, eas, quæ mihi Christo jubente traditæ sunt, ut pascas admoneo, ut invadas inhibeo. *Sed qui poterat Remigius se omnimodis imperitum profiteri? an forte* imperitum *scripsit? aut illud fuit eximiæ ejus submissionis? Sed poterat et zelum* Falconis *laudare : neque enim dubium videtur, quin studio Divini honoris amplificandi, et salutis animarum procurandæ, id egerit, quamvis limites potestatis suæ excesserit. Hortatur demum, ut Ecclesiam propriam sedulo curet :* Age semper, *inquit*, ut te digna comitentur. Ecclesiæ, quam divina dispensatione meruisti præsidendam, deservi, et pro salute gregis Dominici sollicitus pastor invigila. F *Id Falconem abunde executum, quod ei ita inculcarat senior ille Antistes, qui jam* XL *annis gesserat infulas, argumento est, quod in Divorum album relatus sit. Quamdiu Ecclesiæ Trajectensi præfuerit, haud satis constat. Alibi indicavimus, videri circa annum Æræ vulgaris* ıɔxıı *decessisse.*

tamen a doctrina commendatus,

monitusque ut suos curaret :

circa an. 512 mortuus.

9 *An ab eo nomen acceperit vicinum Trajecto oppidum ditionis Transmosanæ, quod incolæ vicinique Teutones* Falcoburgum, *id est*, *Falconis-castrum, vocant, Galli* Falconis-montem, *quod Teutonibus esset* Falcoberga, *non suppetit ratio, qua affirmem, aut id conjicientibus obnitar.*

an ab eo Falconismons?

DE S. OLCANO, VEL BOLCANO

EPISCOPO IN HIBERNIA.

G. H.

CIRCA AN. 10. IX FEBR.

R*ichardus Witfordus, qui in Anglia circa annum* ᴄɪɔɪɔxx *floruit, inter reliqua pietatis opuscula Martyrologium sermone Anglico edidit, quod Sarisburiense appellat Colganus. In eo hæc leguntur* xx *Februarii :* In Hibernia festum S. Bolcani, ex nobili Anglorum sanguine orti. Hujus mater post mariti mortem gestans ipsum in utero, in Hiberniam profecta est, ibique mortua ac sepulta : sed postea a S. Patricio fratre suo germano, precibus fusis suscitata. Et mox cœpit puerperio laborare

S. Olcanus colitur 20 Februarii.

arctene g u

A rare, ac sanctum hunc enixa est filium, qui eximia vitæ perfectione, multisque ac magnis miraculis claruit. *Hæc Witfordus : quæ alia prorsus ratione referuntur in Vita S. Patricii et tripartita, et altera a Joceline monacho scripta, qui* Olcanum *appellant uti et Martyrologium Tamlachtense : at in Festilogio Gormani,* Bolcanus *dicitur. Martyrologium Dungallense apud Colganum hæc habet :* S. Bolcanus Episcopus de Atthermugia : *a qua haud procul, ut asserit idem Colganus, est* ecclesia huic Sancto dicata, et ex nomine eius appellata Kill-Easpuic-Bolcain, id est, cella Episcopi Bolcani, *in regione* Dalriediæ, seu, ut vulgo nunc loquuntur, Rutæ, *quam in* Septemtrionali Ultonia *sitam esse mox ex Vita tripartita S. Patricii constabit : in qua hæc traduntur de ortu S. Olcani.*

dicata illi ecclesia in Ultonia Septemtrionali :

2 In statuto vicinarum regionum circuitu, et fidei ac Ecclesiasticæ disciplinæ per eas propagatione, pergens sanctus Præsul *Patricius*, statuit primo visere provinciam Dal-riedinorum, et postea Dal-aradiorum, illam Septemtrionalem, hanc Orientalem Ultoniæ regionem. Venit igitur primo ad quemdam locum regionis Dal-riediæ versus Septemtrionem, Carn-sedna appellatum, in quo regionis illius Principem, Darium nomine, offendit : qui pro

B rari prodigiosique casus remedio ad Sancti Dei opitulativam recurrit virtutem. Cum enim hic Princeps per Dal-riediam iter ageret, audit ex objecto tumulo sonum prodeuntem, quasi lacrymantis infantuli ejulatui non absimilem. Tumulo autem aperto, sentit et nares suavi perflari odore, et mox matri emortuæ infantem visum reperit adjacentem. Et cum eventus rari caussas exposcaretur, discit fœminam illam mortuam ex transmarinis partibus venisse, frigidis et calidis febribus laborantem, quibus tandem interiit, antequam, quem in utero gestabat, ederet infantulum ; septimumque tum agi diem, postquam in isto tumulo jaceret recondita. Et cum Regulus ex pietate miserando orphano compassus, eum appellaret Olcanum, id est misellum (Olc enim Hibernice idem quod malum vel miserum) hinc appellatio, quam casus dedit, in proprii postea nominis abiit usurpationem. Et infans etiam postquam vir evasit, consuevit Olcanus appellari. Infantem igitur vir sanctus baptizavit et in pietate ac bonis litteris egregie instructum, Ecclesiæ Rathimugiæ, seu, ut alii Arthir-mugiæ, oppido Dalriadinorum præcipuo, præfecit postea Episcopum.

natus ex matre mortua ac sepulta

baptizatur a S. Patricio.

3 *Hactenus ex Vita tripartita S. Patricii. Eadem habet Jocelinus monachus, brevius quidem ortum* C S. Olcani, *at luculentius studia litterarum describens his verbis :* Quidam Regulus iter agens, audivit non sine stupore magno quasi vocem pueruli flentis emissam de tumulo. Stans autem jussit suis aperire sepulchrum : quo aperto invenerunt intus cum admiratione magna juxta matrem mortuam infantulum vivum. Ex communi ergo consilio eductum illum a sepulchrali lare, ad Sanctum portaverunt Patricium, quem ipse baptizans, ob dolorem quem sustinuit, vocavit Olcanum. Et post tempus tradidit litteris imbuendum : ipse vero grandiusculus effectus, discendi aviditate Gallias adiit, ibique diutius degens, multæ litteraturæ scientiam adeptus repatriavit : repatriatus scholas rexit, innumeros discipulos, quorum plures sancti Episcopi fuerunt, erudiendo, in litteraturæ copiam provexit. *Hæc Jocelinus. Reditum S. Olcani a Galliis in Hiberniam refert Usserius in Indice chronologico ad an.* CCCCL *his verbis :* Olcanus Hibernus, ex Gallia, ubi diutius litteris operam dederat, in patriam reversus, scholas rexit, atque innumeros discipulos, quorum plures Episcopi sancti fuerunt, eruditione et doctrina imbuit. *Verum aliter ejus tempora digerit Colganus, qui adventum S. Patricii in Dalriediam (quod suo* D *tempore ad hujus Vitam examinabimus) et nativitatem S. Olcani asserit contigisse circa annum* CCCCXL, *ac reditum e Gallia circa annum* CCCCLX *aut* CCCCLXX. *Sed ad Episcopalem S. Olcani Sedem progrediamur, de qua ista narrat idem Jocelinus :*

studet in Galliis, docet in Hibernia varios, dein Episcopos et Sanctos :

4 Duodecim fratres, patre recenter defuncto, qui dominabatur in Dal-redia, ad hæreditatem inter se dividendam conveniunt, suum germanum minimum, nomine Fergussium, habentes despectui, a portione, quæ illum contingebat, exortem et inanem dimiserunt. Adolescens ille precabatur S. Patricium, ut se suarum obtentu precum efficeret hæreditatis paternæ participem, promittens se daturum Ecclesiæ Dei construendæ et sustentandæ, suæ portionis partem potiorem. Pontifice vero sancto pro eo exorante, atque negotium illius perorante, fratribus suis annumeratur Fergussius. Competentem sibi paternæ possessionis portionem percepit, cujus medietatem meliorem sanctissimo Præsuli ad ædificandam Ecclesiam obtulit. Quam Sanctus, ne suam intercessionem vendidisse videretur, suscipere renuit, sed Olcano prænominato illam conferri jussit. Sanctus autem Olcanus infra territorium sibi collatum in loco, qui dicitur Der-Chun, ecclesiam ædificavit, E ibique factus Episcopus in sanctitate et justitia perseveravit. *Hæc ibi Jocelinus, quæ Usserius anno* CCCCLXXIV *evenisse arbitratur : et pag.* 951 *indicat* Ecclesiam Der-kanensem in Routano Antrimmensium territorio Clon-derkan nomen adhuc retinere Episcopi Olcani. *Et hunc tradit a Tirechano nominari inter* Episcopos claros et sanctos, et Spiritu sancto plenos, Ecclesiarum in Hibernia fundatores in primo Sanctorum Hibernensium ordine constitutos, atque a S. Patricio ordinatos.

a Fergussio varias possessiones oblatas S. Patricio,

accipit.

ecclesiam extruit

circa an. 474,

5 *Demum si vera sunt, quæ in Vita tripartita habentur, non defuit S. Olcano occasio patientiæ et meritorum, dum forsan ob nimiam suam bonitatem incurrit indignationem S. Patricii : ad quæ melius explananda hæc ex Jocelino præmitto :* Veniens, *inquit*, S. Patricius in fines Dalradiæ, cœpit ædificare ecclesiam in loco, qui Elnin dicitur, ubi tunc temporis duodecim fratres filii Coelbadii dominabantur. Horum unus, Saranus vocabulo, principatum tenuit in terra illa : qui sancti Pontificis, sanctum opus inchoantis, manum apprehendens, ne cœpta perficeret, de loco violenter illum ejecit. Sanctus vero Patricius licet injuriam illatam sibi patienter tulerit, moleste tamen impedimentum sancti operis accipiens, quod Deo vindice venturum noverat, prophetando dixit : Adhuc modicum, et expelleris de terra ista, dabiturque meliori te principandi in ea potestas. F *Similia leguntur in Vita tripartita, ac deinde sequentia de* S. Olcano *ita lib.* 2, *cap.* 134 *apud Colganum adduntur :* Postquam Saranus sic incurrerat S. Patricii indignationem, et promeruerat eam, quam retulimus maledictionem, contigit eum tentasse, quod fuit ipsi conversionis et salutis exordium. Cum enim tyrannica invasione vastaret fines Dal-riediæ, et inde multos duceret captivos, S. Olcanus factus est ipsi et captivis obviam, quem pietate et sanctimonia satis notum, cum viderent captivi, supplices et deplorate rogarunt, quatenus pro eorum redemptione apud Saranum precator et intercessor existat.

apud Saranum tyrannum

a S. Patricio rejectum.

6 Quod cum vir sanctus pietate motus annueret, et supplex intercederet, tyrannus ejus precibus acquiescere recusat, nisi vir Dei raro stipulationis genere, vitam æternam ipsi repromittat. Quod cum vir Dei, sciens hominem adhuc peccatorem et paganum flagitiis deditum, atque in servos Dei sævientem reprimere voluisset, allegans ipsum Ecclesiæ Dei magnum esse persecutorem, et hunc jaculo Patriciane maledictionis impetitum, ille denuo fulminat

pro captivis intercedit :

et nisi ad baptismum admittatur,

omnibus

A omnibus captivis et sociis viri Dei præsentem mortem, omnibus juramenti sacramentis se obstringens, quod omnes obvios monachos et Clericos in ore gladii sit deleturus, nisi ad baptismum admittatur, et vita æterna ipsi promittatur. Vir Dei hominem ita finem bonum malis mediis magis stulte quam nequiter petentem, ratus magis inscitia quam malitia laborare eum, ad regni cœlestis januam, regenerationis sacramentum, duxit admittendum, et reipsa admisit, operaque homine Christiano digna promittenti benedictionem impertiit et vitam æternam repromisit.

minantem cædem omnium,

baptizat promittentem emendationem:

7 Postquam hoc factum forte aliter, quam sit gestum, ad aures S. Patricii, qui antea Saranum obstinatum et persecutorem maledictionis jaculo feriit, esset delatum; intellexit humilis et devotus discipulus Olcanus, se Patris et Magistri incurrisse indignationem. Ad Sanctum ergo Patricium placandum quanto citius accurrit, et cum pervenisset in conspectum, genuflectendo paullatim accedit, et ita tandem errati supplex et pœnitens veniam exposcit: quod S. Patricio in curru procedenti et alloquium neganti prostratum in via publica se objecerit. Cum autem auriga ad talem conspectum circumstitisset, severus senior mandat, currum agat, susceptumque

incurrit indignationem S. Patricii.

supplex ei occurrit.

B

iter prosequatur. Ille humiliter excusat dicens, se non audere, ne scelus admittat, ad prostratam et in via objectam Episcopi personam non respiciens. Tunc rigidus Magister, more priscorum Patrum, in omni discipulo etiam senio vel dignitate suscipiendo, venerandoque per totam vitam, strictissimam subjectionem et obedientiam quærentium, severe in discipulum animadvertit: quod ausus sit publico malefactori benedictionem impertire, et in talis transgressionis pœnam edicit, quod, licet æternæ gloriæ præmium ei non subtraheretur, vel minueretur, mundanos tamen honores fore minuendos, ecclesiamque ei commissam tertio destruendam, et multa sanguinis effusione polluendam.

D

AUCTORE C. S

pœnam sibi suæque ecclesiæ infligendam audit:

8 *Hactenus Vita tripartita ex sermone Hibernico a Colgano Latine edita: adduntur que nonnulla minore charactere, quasi a posteris inserta, scilicet quomodo prædicta ecclesia sit devastata ducentis aut amplius elapsis annis post mortem* S. Olcani. *Quæ ibidem legi possunt. Concludo verbis Jocelini, apud quem præcedentia non leguntur:* Ipse vero, *inquit de S. Olcano,* Doctor egregius, Episcopalem gradum adscendit: in sanctitate multa vitam finiens, miraculis etiam multis claruit.

moritur miraculis clarus.

E

DE S. ELEUTHERIO

EPISCOPO TORNACENSI IN BELGIO,

Commentarius prævius.

G. H.

§ I. *Tornacum urbs antiqua, regia et episcopalis. S. Eleutherius quo ibi tempore natus, factus Episcopus et mortuus?*

ANNO IOXXXI XX FEBR.

Tornacum *urbs Belgicæ* II *ampla est et antiqua, aliis* Turnacum, Tornacus, et Turnacus *dicta. Eam Scaldis fluvius, Cameraco et Valentianis delapsus, medium dividit, indeque Gandavum, Antuerpiam, aliaque oppida alluit, ac tandem variis ostiis in Oceanum Germanicum immergitur. Urbs hæc cum Tornacesio, seu Castellania vel Balivagio, ut vocant, Tornacensi, et Amandopoli (Elnonem olim dixerunt) unam quodammodo provinciam constituit, Comitatui Flandriæ annexam. At diœcesis Tornacensis continet præterea urbes, cum amplo singulas territorio, Insulas ac Cortracum: olim etiam, nunc avulsas, propriisque donatas Episcopis, Gandavum, cum Aldenarda; Brugas cum Aldenburgo, Slusa, vicinisque oppidis.*

Tornacum urbs ad Scaldim,

cum subjecta ditione et diœcesi,

C

2 *Cui urbs hæc ac diversis populo antiquo adscribenda sit, a variis disceptatur.* Tornacum Nerviorum *scribunt nonnulli, neque indocti hoc nostro ævo viri. Præiverunt seculo Christi duodecimo, et forsan primi, Herimannus Abbas monasterii S. Martini apud hos Tornacenses, et Guibertus ordinis Minorum, et ipse Tornaci natus. Illius verba, sed paullulum breviata, ex Chronico ejus Tornacensi MS. edidit Bucherius noster lib. 8 Belgii Romani cap. 13, num. 3. Quæ eadem infra in Vita S. Eleutherii cap. 1 recitat Guibertus. Urbem hanc ambo a primis Romanorum Regibus extructum, atque in illustrem claritudinem volunt sublimatam: dato illi* Romæ Novæ, *dein* Hostiliæ, *ac postea* Nerviæ *nomine, quod a* Turno Rege *prioribus abolitis,* Turnacus et Tornacum *factum, hactenus viguerit.* Nerviam *autem statuunt appellatam* a Servio Romanorum Rege, prima littera immutata, ne servitutis nota deformaretur: *a Nervia denique metropoli incolas* Nervios *denominatos. Verum dum commentitiæ istæ fabulæ, vix anicularum lucubratione dignæ, proferuntur, ipsa alias veneranda antiquitas turpi labe obscuratur.*

olim habita metropolis Nerviorum,

et a Romanis Regibus condita fertur

3 *Philippus Hervingus, vulgo ab Eleemosyna dictus, monasterii Bonæ-Spei apud Binchium in Hannonia Ordinis Præmonstratensis secundus Abbas, S. Bernardi æqualis ac familiaris in Vita S. Amandi Episcopi Trajectensis, circa annum* CIↃCLXX *a se edita, atque a nobis ad* VI *Februarii illustrata, asserit num.* 13 urbem Menapiorum esse, quæ vulgato nomine Tornacus dicitur: *ubi nos § 3 num. 14 in Commentario prævio ad dictam S. Amandi Vitam longe lateque ostendimus populum urbis ac diœcesis Tornacensis Menapios olim habitos appellatosque. Quæ eadem erudita disputatione deducit Bucherius in Belgio Romano postmodum in lucem edito, præsertim lib. 8 cap. 11, et sequentibus. Nullam* Tornaci *mentionem hactenus reperimus Itinerario Antonini et Tabulis Peutingerianis antiquiorem. In his limes Imperii Romani a littore Gessoriaco, seu Bononia, ducitur* Teroanum, Viroviacum, Turnacum, Bavacum, Geminiacum, Tungros. *Adjungenda his forent Acta S. Piati Martyris, si coævum habuissent scriptorem. Ex his tamen scimus sub ethnicis Imperatoribus Romanis, fidem Christi Tornaci plantatam fuisse, imo et sanguine Martyrum irrigatam: quod infra etiam Acta S. Eleutherii confirmant.*

aliis urbs Menapiorum potius,

in Itinerario Antonini nominata.

F

fidem Christi a S. Piato edocta:

4 *Succedit Notitia provinciarum et urbium Galliæ, tempore Honorii Augusti scripta: imo et Notitia dignitatum Imperii aliquot post Honorii obitum annis edita. In priore Notitia Belgicæ* II *sub metropoli Remensi statuitur* Civitas Turnacensium, *sive,* Turnacus, *ut in antiquo Codice MS. Reginæ Sueciæ legitur. In Notitia vero dignitatum Imperii sect. 42 inter* Procuratores Gynæciorum *est* Tornacensis Belgicæ secundæ. *Hinc non parvi nominis urbem præcedentibus temporibus extitisse colligimus, sed quæ per varias barbarorum incursiones tum cœpit imminui. Nam* Wandali et Alani Arcadio VI et Proba Coss. *anno Christi* CCCCVI, pridie Kalendas Januarias trajecto Rheno Gallias ingressi sunt, *secundum Prosperi Chronicon: a quibus aliisque barbaris* Remorum urbem præpotentem, Ambianos, Atrebates, Morinos, Tornacum *aliasque* urbes depopulatas *fuisse deplorat S. Hieronymus*

celebris seculo 4,

dein a Wandalis vastata,

A *S. Hieronymus epist.* XI *ad Ageruchiam viduam, quæ anno potissimum* CCCCVII *et sequenti contigisse diximus ad Vitam S. Vedasti Episcopi Atrebatensis* VI *Februarii* § 1 *num.* 4. *Successere dein Reges Francorum, quorum primi Faramundus et Chlodio sedem regiam habuere Diesthemi in Brabantia.* At Chlodio Carbonariam silvam ingressus, *uti in Gestis Regum Francorum cap.* 4 *legitur*, Tornacensem urbem obtinuit, exinde usque Cameracum urbem properavit : *eam namque urbem, ut scribit Gregorius Turonensis lib.* 2 *Hist. Franc. cap.* 9, Romanis protritis, apprehendit, in qua cum paucum tempus resedisset, ad Summam fluvium *alia loca* occupavit. *Chlodioni subrogatus est anno* CCCCLVIII *Meroveus, huic Childericus filius anno* CCCCLXI. *Eodem anno videri natum fuisse Tornaci S. Eleutherium infra proferendi characteres demonstrabunt.*

AUCTORE G. H.

et a Chlodione Rege Francorum occupata

in ea sub Childerico nascitur S. Eleutherius an. 456.

5 *Childerico anno* CCCCLXXIX *mortuo, et Tornaci (quam Audoenus in Vita S. Eligii Episcopi Noviomensis et Tornacensis regiam urbem appellat) sepulto, cœpit filius ejus Chlodoveus* I *regnare, qui acer militiæ juvenis primum bellum gessit contra Romanos, eorumque Regem Siagrium, qui apud Suessiones sedem habebat, et reliquiis Romanorum post obitum Ægidii patris imperitabat.* Eo tempore, *inquit Turonensis lib.* 2 *cap.* 27, multæ ecclesiæ a Chlodovei exercitu deprædatæ sunt, quia erat ille adhuc fanaticis erroribus

B involutus. *Debellavit Chlodoveus Siagrium anno regni quinto, Christi* CCCCLXXXIV. *Dum belli hujus apparatus multus, ut fieri solet, animorum exacerbationes gigneret contra Siagrium hostem Chlodovei, et Romanos, qui Christi fidem profitebantur, ejecti Tornaco sunt Christiani, interque illos cum parentibus suis S. Eleutherius : ac Blandinium, vicum duabus inde distantem leucis, migrarunt. Haud longo post bellum hoc tempore Chlodoveus uxorem duxit S. Chlotildem Chilperici Burgundi filiam, Christiana fide ac piissimis etiam moribus imbutam : cum qua major cœpit Christianis ubique fervor religionis accrescere, et libertas exercitiorum Christianæ pietatis concedi. Erecta tum publica Blandinii ecclesia, ac S. Petro dicata. Consecratus itidem Episcopus est Theodorus, qui huic præesset Ecclesiæ, vicinasque provincias ac loca Christi jugo sancta sua prædicatione subjiceret. Sed is* paucis diebus *evolutis*, divino spiculo percussus interiisse *dicitur infra in Actis. Aliquam ultionem divinam hic passim intelligunt auctores, ut infra in notis observamus. In Vita S. Eleutherii Gallica apud Renatum Benedictum et Gazæum multum laudatur. Catullius in suo Tornaco syntagmate* 1 *pag.* 6. Circa annum, *inquit*, CCCCLXX fuit a fideli

sub Chlodoveo, bellum contra Romanos gerente

in exilium pulsus Blandinii degit,

post Theodorum creatur Episcopus,

non anno 470,

C populo Theodorus sive Theodoricus, in Episcopum Tornacensem electus, qui non adeo longo tempore præfuit, sed fulmine ictus, ut fertur, non sine magna sanctitatis opinione e vivis decessit. Nam nonnulli hunc non fulmine ictum, sed martyrio affectum fuisse tradunt. *Is est Demochares qui facit socium S. Chrysolii, anno* CCCII *occisi* VII *Februarii, ut tum dictum.*

6 *Bucherius in Tabulis Chronologicis ad tomum* 1 *Chapeavillei de Episcopis Tungrensibus et Trajectensibus asserit* anno 10 Theodorum Episcopum Tornacensem mortuum esse, post tres annos sedis, et S. Eleutherium initio anni 11 factum Episcopum Tornacensem, sedisseque per annos totos triginta quinque. *Bucherium sequuntur Buzelinus lib.* 1 *Annalium Gallo Flandriæ, Miræus in Chronico Belgico aliique. Annum* 101 *Sedis S. Eleutherii initio attribuit idem Bucherius lib.* 20 *Belgii Romani cap.* 3 *et* 4, *sed paucis solum diebus ante eum præfuisse Theodorum, et quidem Blandinii, asserit tradi. In Lectionibus, quæ ad Matutinum in Officio proprio de S. Eleutherio apud Tornacenses hoc tempore recitantur, initium Episcopatus S. Eleutherii refertur ad annum Christi* CCCCLXXXIV,

Neque anno 501.

ad quem annum hæc Chronico Sigeberti in nonnullis D *codicibus adscripta sunt :* Theodorus Episcopus Tornacensis moritur, succedit Eleutherius. *Sequuntur Meierus in Annalibus Flandriæ, Locrius in Chronico Belgico, aliique. Annus* CCCCLXXXIII, *quo ordinatus sit S. Eleutherius intrusus est in MS. Tornacensem codicem Vitæ ejus, sed is deest in codice optimæ fidei, quem, ut mox dicemus, ad nos olim misit Cornelius Duinius Amstelodamensis ; deest etiam in aliis MSS. e quibus priorem damus Vitam. Ipsos ergo Actis insertos characteres examinamus : secundum quos arbitramur S. Eleutherium consecratum fuisse Episcopum anno Christi* CCCCLXXXVII, *cum jam annos ætatis explesset triginta, ac Sedi Romanæ præesset S. Felix Papa* III, *creatus* VIII *Martii anni* CCCCLXXXIII, *mortuus* XXX *Januarii anni* CCCCXCII. *Ad hunc Romam profectus dicitur in Vita* IV *ex Breviario antiquo MS. edita*, auctoritateque Apostolica institutus, reversusque in Episcopum fuisse consecratus. *Hinc tempora et a Catullio et a Bucherio indicata excluduntur. Reliqua mox stabilientur. Iter ejus Romanum, cum Episcopus esset consecrandus, refertur quoque in aliis Actis. Solus Guibertus ait* electione ejus confirmata per Summum Pontificem, gratuito consecratum esse in Episcopum Tornacensem.

neque an. 484 *aut an.* 483.

sed anno 487 *tempore Felicis* III *Papæ.*

7 *Nova sequentibus annis bella concivit Rex Chlodoveus, prius cum Thoringis, sive Tongris, posterius cum Alamannis : illis, inquit Turonensis lib.* 2 *cap.* 27, decimo regni sui anno, *Christi* CCCCLXXXIX, bellum intulit, eosdemque suis ditionibus subjugavit. De Alamannis *vero* anno regni XV, *Christi* CCCCXCIV, *post acerrimam pugnam* per invocationem nominis Christi meruit victoriam obtinere, *ut idem Gregorius tradit lib.* 2 *cap.* 30. *Tum Rege sub finem ejusdem anni, festo Nativitatis Christi Redemptoris, per sanctum baptisma renato, nova lux affulsit Ecclesiis Christianorum sub tanto monarcha, discussa late gentilitatis caligine. Quo tempore S. Eleutherius adhuc Blandinii morabatur, miraculis apud ipsos idololatras clarus. Nam et filiam Tribuni a morte suscitavit, et Tribunum ipsum, aliosque cives Tornacenses, gravi pestilentia conflictatos ad fidem convertit : tandemque novem illic annis exactis Tornacum migravit : atque una hebdomade* XI *millia hominum baptismate abluit. Cujus operis ut solennis exstaret memoria, anniversarius dies ad gratias Deo agendas institutus est*, V Kalendas Octobris. *Neve ejus solennitatis initium ulla oblivione aboleretur, sub quo Pontifice contigerit, diligenter annotatum. Acta ex MSS. Duinii et Tornacensibus ita habent :* Decimo ordinationis anno, præsidente Papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia baptizavit. *E priore Vita ex eisdem aliisque MSS. edita hæc addenda :* Omnes autem, qui crediderant, diem solennem, in qua baptizati erant, constituerunt, id est, quinto Kal. Octobris. *Jam autem Anastasius Papa* II *electus est* XXVIII *Novembris anni* CCCCXCVI, *et cum necdum biennio integro sedisset, mortuus* XIX *Novembris anni* CCCCXCVIII. *Hinc annus ordinationis B. Eleutherii decimus mense Septembri non potest cum Pontificatu Anastasii ante annum* CCCCXCVII *conjungi, quod supra monitum volebam, cum initium Episcopatus S. Eleutherii dicerem perperam ad annum* CCCCLXXXIII *aut sequentem ab aliquibus referri. At magis excludi initium a Catullio aut Bucherio assignatum nemo non videt. In officiis propriis anno* 1626 *excusis, quinto die infra octavam S. Eleutherii lectione sexta, tria itinera ejus Romana indicantur, diciturque* primum anno suæ ordinationis decimo, Anastasio Christi Ecclesiam gubernante *susceptum. Verum hæc non satis cohærent cum hisce primo die infra Octavam Lect.* 4 *relatis :* Christiani Eleutherium propter summam vitæ integritatem Romam miserunt, inde reversum, auctoritateque

E

Rege Chlodoveo facto Christiano,

claret miraculis,

Tornacum migrat : XI millia baptizat

anno 10 *ordinationis,*

F

Anastasio II *Papa*

an. Chr. 497

A auctoritateque Pontificia approbatum summo consensu anno Domini quadringentesimo octogesimo quarto consecrari fecerunt : *quæ in antiquis Actis, sed omisso anno Christi, haberi supra diximus : ac primum tunc Romam iisse S. Eleutherium in iisdem Actis legi ante monuimus, solum tamen Guibertum illud iter non exprimere, apud quem num.* 20 *de Anastasio ista habentur :* Decimo siquidem ordinationis suæ anno, præsidente Papa Anastasio, Gelasio jam defuncto (*qui inter hunc et S. Felicem* iii *sederat*) rebelles reduxit ad fidem, et incredulos ad Catholicam unionem. *et num.* 16 Celebrata est, *inquit,* cum gaudio dies illa solennis quinto Kalend. Octobris, cum a gentilitatis errore per Eleutherium conversus est ad fidem Catholicam populus Tornacensis.

Romam proficiscitur anno 14 ordinationis,

8 *Secundum a S. Eleutherio ad Romanum Pontificem institutum iter his verbis in iisdem Actis indicatur :* Quartodecimo præsulatus sui anno, videns in his partibus Ecclesias de misericordia Dei pene desperatas, sermonem de Divinitate Christi unigeniti Domini nostri composuit, et post hæc ad Romanum Pontificem detulit : a quo honorifice susceptus est. *Guibertus eadem fere habet num.* 20. Quartodecimo, *inquit,* sui præsulatus anno... Romæ jam præsidentem Symmachum adiit, sermones Catholicos eidem obtulit *etc. Eadem in ante citata Lectione* vi *diei quinti de anno ordinationis ejus* xiv *et Symmacho Pontifice conjunguntur : quæ in annum Christi* iɔi *optime conveniunt, cum tertio anno Ecclesiæ præesset Symmachus, Anastasio subrogatus, et præclare epocham annorum supra statutam confirmant. In prioribus Actis sub finem num.* 17 *hæc verba repetuntur :* Anno quoque Pontificatus vicesimo quinto Roma regressus est : *ubi videtur in numerum error irrepsisse, proque anno* 25 *legi debere* 15, *quo Roma regressus est, cum anno proxime elapso,* xiv *ordinationis, ad Symmachum Papam fuisset profectus : aut certe aliud iter ad eumdem Pontificem Symmachum anno Christi* iɔxii *institutum indicatur.*

Christi 501,

anno sequente Tornacum redit.

iterum Romam abit ad Hormisdam Papam.

9 *Ultimum iter, quod tertium arbitramur, in eisdem Actis num.* 18 *ad Hormisdam Papam fecit, sed nullus character temporis ibi additus : quod posteriores scriptores non satis conveniens rati annum ordinationis* xxv *apposuerunt, verum is, ut jam diximus, ad Symmachum Pontificem adhuc spectat : nisi alius annus substituatur,* xxx *forsan aut posterior. Nam Symmacho* xix *Julii anni* iɔxiv *vita functo successit Hormisda, septimo post obitum ejus die electus, ergo anno ordinationis S. Eleutherii* xxvii. *Mortuo Hormisdæ* vi *Augusti anni* iɔxxiii, *successit S. Joannes* i, *eique* xxvii *Maii anni* iɔxxvi *defuncto S. Felix* iv, *quo eodem anno, aut certe sequente S. Eleutherius Synodum collegisse videtur,* cum annis xxxi Ecclesiam Tornacensem et novem Blandiniensem rexerat : *quæ num.* 20 *habentur, et a Guiberto num.* 22 *repetuntur. Demum S. Felice Papa anno* iɔxxx *e vivis sublato, creatus est Papa Bonifacius* ii, *anno sequente* iɔxxxi *die* xvii *Octobris defunctus. Eodem anno* iɔxxxi, *tempore Bonifacii Pontificis, S. Eleutherium diem supremum obiisse indicant eadem Acta in MS. Tornacensi num.* 28, *dum ob eo in ultima ægritudine constituto tradunt mandatum* Andoneo, *sive* Andoeno, fideli *ejus* discipulo, ut Romam quantocyus iret, et thesaurum Christi, *sive librum,* a se compositum Bonifacio Pontifici Romano ferret. *Apud Guibertum etiam num.* 29 Eleutherius Andoeno jussit, ut post ipsius Patris excessum dilectus filius Romam acceleret, et munimenta fidei, quæ Sanctus confecerat, Summo Pontifici Bonifacio repræsentet. *In Vita denique ex MS. Breviario num.* 17, fidei Catholicæ professionem dictavit, quam et Andoeno discipulo ad Bonifacium Romanum Pontificem transmittendam dedit.

Synodum colligit an. 527,

moritur an 531,

tempore Bonifacii II Papæ.

10 *Annum tunc egisse S. Eleutherius septuagesimum sextum dicitur apud Guibertum num.* 24, *et in Lectione sexta diei sexti infra Octavam in Officio proprio : ab anno scilicet* cccclvi *ad annum* iɔxxxi. *Ejus Sedi tribuit annos* xlv *idem Guibertus num.* 33, *et auctor Vitæ ex Breviario MS. num.* 5, *quos itidem ab anno* cccclxxxvii *ad eumdem* iɔxxxi *numeramus. Iidem anni colliguntur in altera Vita ex MSS. num.* 20 *et* 22, *ubi anni ætatis et ordinationis referuntur, quando Synodum collegit, post quam dicitur* per annos quinque supervixisse.. *Præerant tunc regno Francorum tres filii Chlodovei* i *adhuc superstites, qui patri anno* iɔix *die* xxvii *Novembris defuncto successerant, et annum regni* xxii *agebant. Ex his Chlotharius, ejus nominis* i, *cum regno Suessionensi etiam Tornacum possidebat. Hinc corruunt conjecturæ aliorum, qui S. Eleutherium obiisse tradunt aut anno* iɔxxix, *aut* iɔxlvi.

AUCTORE G. H. anno ætatis 76, ordinationis 45,

regni Chlotharii 22.

§ II. *Chronologia Sedis S. Eleutherii firmata ex successione S. Medardi.*

Ægidius *Bucherius citato lib.* 20 *Belgii antiqui cap.* 2 *et* 4, *censet S. Eleutherii tempora firmanda esse ex Actis S. Medardi Viromanduorum, ac Sede translata Noviomensis Episcopi, et post obitum S. Eleutherii simul Tornacensis. At nobis, quamvis Sedis illius tempora opinemur hactenus tam solidis stabiliri fundamentis, ut, quibus annis postea vixerit S. Medardus, inde colligi possit; operæ tamen pretium visum fuit quid de Actis S. Medardi censendum sit, paucis ostendere. Ac primo Laurentius Surius ad calcem Vitæ S. Medardi, a se ad* viii *Junii editæ, monet, se* nihil mutato stylo totam hanc beatissimi Medardi Vitam ex quodam MS. codice descripsisse : testari autem scriptorem anonymum in Vita S. Gildardi Rotomagensis Archiepiscopi, Fortunatum Presbyterum scripsisse Vitam S. Medardi, et ex ea quædam citare, quæ consentiant fere cum alia historia S. Medardi longe breviori, se tamen ausum non esse affirmare, eam esse a Fortunato editam. Quidquid vero illa historia refert, id totum in ea, quam edit, contineri ; et permulta intermixta et addita esse, sed lectu digna, ab alio quodam posteriore, sed non indocto viro, qui tamen aliquoties non nisi ex locis communibus sancti viri virtutes celebret. *etc. Hæc Surius, qui etiam in titulo ait* non pauca postea adjecta esse a quodam docto viro : *verum in temporum calculo observando, quod hic quærimus, parum versato. Certe cap.* 18 *narrato S. Eleutherii obitu hæc inter alia scribit :* Utrumque ovile *Noviomense et Tornacense* Pastor egregius consilio et auctoritate comprovincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Papæ sub S. Remigio, tunc temporis Remorum Archiepiscopo, assensu Regis et Curialium ac utriusque plebis acclamatione tandem suscepit. *Hæc ille auctor. At mortuum esse S. Remigium anno* iɔxxx *ostendimus* vi *Februarii ad Vitam S. Vedasti* § 3 *num.* 13, *at pridem obierat S. Hormisda Papa, anno, ut diximus,* iɔxxiii, vi *Augusti. Bucherius cap.* 3 *num.* 9 *ita scribit :* Medardum autem ab Eleutherii morte annos quindecim præfuisse diserte scribit in ejus Vita Fortunatus. *Unde concludere quis posset, S. Eleutherium necessario mortuum esse anno* iɔxxiii, *aut potius præcedenti; S. Medardum post quindecim dein elapsos annos, anno scilicet* iɔxxxvii *aut sequenti.*

In Vita S. Medardi successoris,

a Surio cum hac observatione edita,

dicitur is mortuo Eleutherio successisse tempore Hormisdæ Papæ, et S. Remigii.

ideoque post 15 annos mortuus esset anno 537 aut 538,

12 *Verum longe ea distant ab ejusdem doctissimi Bucherii sensu, qui immediate ante ista scripserat :* S. Medardum Tornacensium proxime post S. Eleutherium Pontificem, paullo ante mortem Lotharii primi Regis, seu senioris, vita functum octava Junii Vita ejus clare docet; et Turonensis lib. 4 cap. 19, ergo ex instituta a nobis temporum ratione anno Christi iɔlxi, quo Lotharium excessisse valide probabo. *Hæc ibi. De Turonensi infra agemus. Quid* clare doceat *Vita S. Medardi de obitu S. Eleutherii*

et tamen infertur mortuus 561,

A *et successione S. Medardi diximus : quindecim postea præfuisse S. Medardum his verbis cap.* 20 *indicatur :* Sic itaque ad imitationem summi Pastoris, qui, sicut ab eo in Evangelio legimus, alias habens oves, de duobus unum ovile fecit; sanctus Pontifex ferocem illam Flandrensium gentem suæ Noviomensi Ecclesiæ associavit, et per quindecim annorum spatium, licet aliquo itineris intervallo remoti essent, ad divinum eos cultum indesinenter elaboravit. Quindecim annis commissam sibi divinitus insedit Cathedram, eo in tempore non sine multo labore incredulos et infideles ad fidem educavit Catholicam... Hujus ergo temporis transacto spatio sanctum Dei Pontificem gravissima contigit deprimi corporis infirmitate, et invalescente morbo corporeos ejus sensus de die in diem paulatim deficere.... Cum autem beatus hic Pontifex vitæ appropinquaret ad exitum, contigit Chlotharium Regem, postquam Granum filium suum cum uxore sua ac filiabus combusserat, a regione reverti Britannorum. Cognita vero hujus invaletudine Pontificis, ad eum visendum humiliter festinavit. *Hæc ibi. In hac visitatione Chlotharii omne robur constituitur, quod ea dicatur contigisse post combustionem Chramni filii : quæ refertur a Gregorio Turon. lib.* 4 *cap.* 20, *et conjungitur* B *cum morte Childeberti Regis Parisiensis, quem anno* IↃLVIII *obiisse constat. Eo ergo anno, aut saltem sequenti* IↃLIX *occisus est Chramnus. Nam capite* 21 *refertur annus Chlotharii quinquagesimus primus, qui convenit in annum* IↃLX, *ac sequenti Rex mortuus est. Ast his positis non videntur inferri posse alia, nisi S. Medardum constitutum ab SS. Hormisda et Remigio Episcopum Tornacensem, ergo saltem anno* IↃXXIII; *postea vixisse non quindecim solum annos, sed integros* XXXVI, *aut, ut Bucherius mavult,* XXXVIII *annos, aut denique secundum Baronium, annos* XLI, *nam hic cædem Chramni et obitum S. Medardi refert ad annum Christi* IↃLXIV. *Sed illis solum nititur verbis a Surio relatis in Vita S. Medardi.*

AUCTORE G. H.

post Chramni cædem,

factam an. 559

ergo sedisset annos 36,

alias 38,

aut 41.

13 *Bucherius cap.* 4 *num.* 11 *admittit illa in Vita S. Medardi haberi, sed fatendum,* aut Fortunato minus attento humanitus excidisse, aut ab alio infulta ; *ac dici debere* Medardum annis quindecim Eleutherio superstitem, utrumque simul ovile non sub Hormisda neque sub Remigio, sed Vigilio, Pelagio, Joanneque tertio Pontificibus Romanis, Remorum autem Mappinio Ægidioque rexisse. *Verum nec ista infarcienda, quæ omnia una cum cæde Chramni melius absunt, ab imperito quopiam post annum Christi millesimum conscripta. Quis tempore Fortunati meminit Flandrorum? Quis vel anno millesimo gentem Flandrensium vocavit Tornacenses aut omnes diœcesis Tornacensis aut Comitatus hodiernæ Flandriæ incolas? De* C *pareis limitibus Flandriæ, qui erant circa Brugas trecentis ab obitu S. Medardi annis, egimus in Februario ad Vitam S. Anscharii* § 5. *pag.* 396. *Nondum videtur S. Medardi Vita extitisse, cum auctor anonymus exararet Vitam S. Gildardi fratris ejus, quam Surius edere noluit, quod ex locis communibus tota videretur composita. Fatetur auctor illam* incuria antiquorum latuisse, *traditque* tres viros Gildardum et Medardum fratres et S. Remigium Palatinos *in aula Regis vixisse, ac dein eodem fere tempore Episcopos ordinatos esse, ac Regem Chlodoveum de sacro fonte suscipiente B. Medardo, fuisse a S. Remigio baptizatum. Hic auctor citatæ ante Vitæ S. Medardi, ut omnia acta ejus acceleraret, temporibus Hormisdæ Papæ et S. Remigii factum ait Episcopum Tornacensem, et sui immemor addit post necem Chramni e vita decessisse : quæ scilicet legerat in Gestis Regum Francorum ab auctore anonymo temere congestis : in quibus ea habentur cap.* 29. *Et quia S. Medardus vixit in Episcopatu* XV *annos, eos post obitum S. Eleutherii enumerat. Ve-*

Vita illa non est a Fortunato scripta,

sed ab anonymo, forsan post Vitam S. Gildardi :

D *rum multa huic calculo obsunt. S. Remigius ordinatus est Episcopus anno* CCCCLVII, *cum duo illi fratres necdum essent nati. Cum Gildardo Episcopo Rotomagensi subscripsit Concilio Aurelianensi* I *anno* IↃXVIII *aut sequenti Sophronius Episcopus Veromandensis, qui successorem habuit Allomerum, quo mortuo Medardus factus est Episcopus Veromandensis, post Sedem translatam dictus Noviomensis, ac post mortem S. Eleutherii anno* IↃXXXI *factus etiam Tornacensis.*

14 *Præfatus auctor Vitæ S. Gildardi asserit,* quantæ qualisque innocentiæ, sanctitatis ac patientiæ Beatus extiterit Medardus, Fortunatum Ravennum Presbyterum luculento sermone describere : *et hæc verba ejus citat :* S. Medardus quando accepit corporis transitum, ipsius horæ momento cœli aperti sunt, et ante Sancti corpusculum divina luminaria cunctis videntibus micuerunt : moxque in terra grande fluxit diluvium, ita ut multum plueret aqua calida de nubilo. *Hæc non habentur in Vita a Surio* nihil mutato stylo *edita, neque in altera Vita ex codice MS. Floriacensi a Joanne Boscio Cælestino vulgata, quam et ipsi habemus in insigni codice MS. nostro et contulimus cum altero MS. membranaceo Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ, in quo initium deerat. Aliam habemus Vitam S. Medardi ex quatuor optimæ fidei codicibus* E *MSS. hoc exordio :* Beatissimi Medardi Antistitis vitam, quæ per universum orbem virtutum propalatur insignibus, nequivimus silentio præterire *etc. In hisce Actis supra memorata verba ita referuntur :* Quando S. Medardus accepit corporis transitum, ipsius horæ momento cœli prorsus aperti sunt, et ante Sancti corpusculum fere per tres horas divina luminaria cunctis videntibus adstiterunt. Mox in terram grande fluxit diluvium, ita ut plueret multum calida aqua de nubilo. *Ea eadem fere verba, omissis in Vita S. Gildardi paucis his verbis,* fere per tres horas, *forsan Belforti culpa, qui Vitam S. Gildardi, quam habemus, contraxit stylo hinc inde limato. Sub calcem hujus Vitæ S. Medardi in MS. Marci Velseri addebatur hoc testimonium* Fortunatus Presbyter composuit hanc Vitam vel Actus S. Medardi. *In hac Vita auctor precatur* divinam Clementiam, ut clementissimi, *inquit,* Theodeberti Regis nostri felicitatem crebris successibus dilatatam, et in externis gentibus justo dominandi jure procul extensam pro sua pietate longævet : ut clementissimi Sigeberti quondam Regis animæ sempiternam requiem præstare dignetur. *Est hic Sigebertus, qui templum S. Medardo extruxit, occisus anno* IↃLXXV, *relicto Childeberto hærede, cui anno* IↃXCVI *mortuo successit Theodebertus* II, *et vixit usque ad annum* IↃCXII, *cujus tempore hæc Vita S. Me-* F *dardi scripta est : quidni a Fortunato, qui tum vivebat Episcopus Pictaviensis?*

Quæ in hac a Fortunato scripta citantur,

non reperiuntur in Vita a Surio aut Boscio edita,

sed in alia Vita MS

Fortunato attributa,

et Sub Theodeberto Rege scripta.

15 *In hac vita de annis in Episcopatu a S. Medardo exactis hæc leguntur :* Cum jam multimodis virtutum fulgeret studiis, famaque ejus per diversa orbis spatia, gratia crescente, præcelleret, defuncto Viromendensium urbis Pontifice, in ejus loco consecratur Episcopus. Ubi conversatione cœlesti ter quinis annorum * circulis in sanctimonia ipsius officii Sacerdos extitit pretiosus, et.... membrorum compage protenta longævitate defessus, spiritum, requiem deprecatus, amisit. *In altera Vita a Joanne Boscio edita anni hi in Episcopatu acti confirmantur cap.* 14 *istis verbis :* Nam ter quinis annorum curriculis pontificatus sui officium feliciter administravit : sicque corporali percussus molestia, usque ad extrema vitæ suæ perductus est tempora. *Quæ eadem in MS. nostro leguntur, et dein cap.* 15 *hæc adduntur de visitatione Regis :* igitur Chlotharius Rex Francorum, comperto quod vir Dei languore præventus ægrotaret, festinavit eum invisere, seque ipsius suppliciter commendare orationibus. *Quæ eadem in MS.*

In ea Vita anni Episcopatus 15 *dicuntur,*

* *al.* curriculis

uti et in Vita a Boscio edita,

A *MS. Reginæ Sueciæ habentur, nulla cædis Chramni filii facta mentione. Fuit ergo S. Medardus annis solum quindecim Episcopus, a* S. Remigio Remorum Archiepiscopo, *ut in eadem vita cap* 12 *traditur*, sanctificationis oleo perunctus, et super gregem Christi Pastor institutus. *ergo ante annum* ɪↄxxx, *quo* xɪɪɪ *Januarii obiisse S. Remigium docuimus ad Vitam S. Vedasti* § 3 *num* 13. *Inter opera in ejus Episcopatu peracta hoc unicum in dictis Actis narratur, quod* consecratum velum capiti sanctissimæ Radegundis imposuerit, sanctæ professionis primitiis initiarit, quæque sequenda forent, quæque evitanda docuerit. *Eadem a Fortunato in Vita S. Radegundis descripta sunt ad* xɪɪɪ *Augusti illustranda. Quo autem anno S. Medardus aut S. Radegundem consecravit sanctimonialem, aut ipse dein vita functus sit, ad utriusque Vitam accuratius examinandum erit. Gregorius Turon. lib. 4 cap. 19 hæc solum de obitu S. Medardi habet :* Tempore quoque Chlotharii Regis, sanctus Dei Medardus Episcopus consummato boni operis cursu, et plenus dierum, sanctitate præcipuus, diem obiit. *Hæc ille absque ullo præjudicio eorum, quæ de annis Sedis et S. Eleutherii et S. Medardi statuimus.*

et S. Medardus consecratus a S. Remigio,

S. Radegundi velum sacrum imposuit,

moritur sub Chlothario Rege.

§ III. *Dies obitus S. Eleutherii. Memoria in sacris Fastis. Vita a variis conscripta.*

B

Annum obitus S. Eleutherii in trigesimum primum Christi supra quingentesimum incidisse hactenus stabilivimus : diem vero et mensem hic inquirimus. In codice antiquo MS. nostro, ex quo priorem ejus Vitam damus, referuntur Acta Sanctorum mensis Julii, præpositis duobus diebus ex mense Junio, ut operis istius initium fiat a sanctis Apostolis Petro et Paulo, qui in syllabo præfixo referuntur ad ɪɪɪ *Kalend. Julii, ac mox indicato ad* ɪɪ Kalendas Julii *hæc leguntur :* Martialis Apostoli Vita. Thetbaldi Confessoris eodem die Vita. Eleutherii Tornacensis Episcopi eodem die Vita Kalendis Julii Karilefi Confessoris Vita *etc. Ac singulorum dein eo ordine recitantur Acta. Vitæ S. Eleutherii hic præfigitur titulus :* Incipit Vita S. Eleutherii, cujus festum est ɪɪ Kalendas Julii. *Postque Actorum finem, hæc, veluti Henrico Canonico, de quo infra agimus, indicata a S. Eleutherio, verba annectuntur :* Ego frater Eleutherius, servus servorum Dei, in sarcophago in ecclesia B. Petri Blandinii depositus sum pridie Kalendas Julii. *ac postea* Festum autem, *inquit,* depositionis meæ commemorate pridie Kalendas Julii. *Quæ eadem verba leguntur ad eamdem Vitam in MS. Tornacensi, a nobis inter Annotationes rejecta. In altera vero Vita ex MSS. Cornelii Duyni et Tornacensi danda, de die obitus ista num.* 30 *habentur :* Sic unda sacri sanguinis profusa, verus Martyr et Confessor in pace obiit pridie Kalendas Julii. *Eadem leguntur cum Sermone de Trinitate, edita in Bibliotheca Patrum, istaque adduntur :* Hæc acta sunt ab hæreticis ᴠɪɪ Kalendarum Junii, et in ipso anno B. Eleutherius obdormivit in pace : *scilicet* post quinque hebdomadas, *ut in Vita dicitur num.* 24. *In schedis Buzelini nostri dicuntur* hæc omnia repeti in Vita ex variis opusculis compilata, et in archivo Episcopali servata cap. 28. *Eodem* xxx *Junii in MS. Florario SS. celebratur ejus natalis his verbis :* Civitate Tornaco natale S. Eleutherii Episcopi et Confessoris. Hic gratia sanitatis effulgens, plures cæcos illuminavit, ac alia miracula multa perpetravit. *Altum de die obitus silentium est in reliquis Actis, sive a Guiberto conscriptis, sive ex antiquo Breviario MS. dandis.*

S. Eleutherius an mortuus 30 Junii?

C

17 *Februarii mensis die* xx *defunctum esse Eleutherium arbitrantur Canonici Tornacenses, qui eo die Natalem ejus celebrant, ut ex Officiis propriis Ecclesiæ Cathedralis constat. Ab hujus encomio antiquum Martyrologium MS. monasterii S. Martini in urbe Tornacensi incipit his verbis :* x Kalend. Martii, in civitate Tornaco, depositio S. Eleutherii ejusdem urbis Episcopi et Confessoris. *Quæ tamen verba visuntur ibidem vetusta manu interpolata, et fere eadem leguntur apud Molanum in Auctario Usuardi. Qui in Natalibus quoque Sanctorum Belgii ita ejus elogium auspicatur :* Blandinii natalis S. Eleutherii Episcopi et Confessoris : cujus honorifica est apud Fortunatum mentio. *Adscriptum etiam nomen ejus Martyrologiis Galesinii, Canisii, Ghinii, Saussaii, et Romano hodierno, Fastis Belgicis Miræi, et aliorum recentiorum, qui fere natalem celebrant* xx *Februarii. In additionibus quibusdam MSS. Carthusiæ Bruxellensis ad Usuardum statuitur,* apud Tornacum Translatio S. Eleutherii Martyris. *In Florario MS.* depositionem *legi* xxx *Junii diximus at* xx *Februarii hæc habentur :* Apud Tornacum S. Eleutherii Episcopi Martyris anno salutis ɪↄʟ... *Antiquum MS. Martyrologium Usuardi, sed subinde auctum, Collegii Gandensis Societatis Jesu ita incipit :* In Tornaco civitate restitutio S. Eleutherii Episcopi et Confessoris. *At die* xxx *Junii quæ de eo habebantur, erasa sunt, ut primum verbum* Tornaco *solum legi possit. De ejus obitu actum fuisse suspicamur. Martyr autem a nonnullis habetur, quod e vulnere ab hæreticis inflicto obierit.* xxɪ *Februarii memoria* S. Eleutherii *adscripta est Auctario Usuardi ab Hermanno Greven, et Molano in priore editione : secuti Canisius et Ferrarius, item Renatus Benedictus in Vitis SS. Gallice editis. In tractatu quodam MS. de Elevatione corporis S. Eleutherii hæc quasi ab ipso Sancto revelata referuntur :* Illud autem festum, quod in Kalendis Martii celebratis, neque scio, neque novi, neque in eisdem Kalendis voces vestras exaudivi. *Quo die nullam ejus memoriam hactenus in ullis Fastis reperimus : an* x Kalendas Martii *auctor voluerit indicare, non divinamus. Interim in eodem tractatu,* Gratias, *inquit,* ago Deo immortali et vobis, fratres carissimi, qui festum depositionis meæ condigne celebratis.

an 20 Februarii,

D

AUCTORE G. H.

seu 21 Februarii?

E

18 *In hoc citato tractatu dicitur ejusdem Sancti* Vita ab illa die, in qua depositus est, fuisse scripta : *de qua infra num.* 30 *Vitæ auctoris, ista forsan accipienda sunt :* Percepta enim participatione Corporis et Sanguinis beatus vir, ut ejusdem Vitæ narrat historia, feliciter migravit ad Dominum. *Ex hac historia Vitæ potest tota ea decerpta esse, quam damus primo loco ex codice nostro MS. qui olim pertinuit ad abbatiam Vallicellensem Ordinis Cisterciensis, et permutatione comparavimus a CL. V. Balthasare Moreto : contulimusque cum alio MS. Tornacensi, reperto in schedis Joannis Buzelini nostri, a cujus calamo Gallo-Flandria erudito commentario illustrata : qui Vitam hanc saltem ante incursionem Nordmannorum, de qua infra, scriptam opinatur. Extat in Breviario Brugensi anno* ᴄɪↄɪↄxx *excuso præclara harum Actorum epitome, distributa in sex lectiones, quæ ad Matutinum* xx *Februarii solebant recitari.*

Vita I a nobis edita

ex MSS

F

19 *Aliam secundo loco Vitam damus multo auctiorem, et quatuor velut partibus constantem ; prima continet eadem, quæ in priori Vita dedimus. Hinc duo priora capita non repetimus, iisdem indicatis in Notationibus, quæ differentes occurrebant lectiones. Altera pars, quæ præterea S. Eleutherius ante mortem illustria facinora egit, miracula patravit, atque ab hæreticis probra verberaque passus est, comprehendit, forsan cum priore Vita ab obitu ejus scripta. Tertia pars explicat elevationem corporis, factam, ut mox probavimus, post Nordmannorum vastationem, sub seculi noni finem : adduntur varia proximis annis divinitus facta miracula, inter quæ Libertinus ad vitam resuscitatus, scriptori vario retulit ; cujus etiam felicem obitum ab aliis sibi relatum num.* 40 *testatur. Familiaris iisdem fuit Heidiloni Episcopo, qui corpus S. Eleutherii elevavit ; atque ideo num.* 41. Hoc etiam, *inquit,* silendum non arbitror

Vita II

et historia elevationis,

scripta circa an. 905.

A bitror, quod ab Episcopo Hedilone mihi relatum est. *Quarta demum pars postea adjecta est, translato in urbem S. Eleutherii corpore, quam partem Appendicis titulo separamus. Damus hæc Acta ex alio Codice nostro, quem V. CL. Cornelius Duinius Amstelodamensis emit anno* CIↃIↃCVII *in civitate Hornana. In eo codice continentur diversæ Sanctorum Vitæ, et ex variis libellis simul compactæ : harum aliqua pars pertinuit* ad Fratres sanctæ Crucis in Hoirn, *et scripta dicitur* a Fratre Theodorico Poll Venlonensi Conventus Crucigerorum. *Extat eadem Vita in codice MS. Tornacensi, sed plurimum a posteris interpolata, uti infra in Notis observamus. Subjicimus hisce Actis historiam revelationis Henrico Canonico Tornacensi factæ anno* CIↃCXLI *ab oculato teste scriptam. Extat ea in duplici MS. Tornacensi.*

AUCTORE G. H.

ei Appendix annexa, ex MSS.

uti et Historia Revelationis.

20 *Tertiam vitam damus scriptam a Guiberto Ordinis S. Francisci, de quo in Annalibus Minorum ad an.* 1257 *num.* 7 *ista scribit Waddingus :* Guibertus de Tornaco in studio Parisiensi tanti nominis vir, ut bis eum Alexander Pontifex suis litteris ad scribendum excitarit. *Binas hasce litteras cum responsione Guiberti extare MSS. Tornaci ad S. Martinum præfixas* Sermonibus de Dominicis et Festis *ab eodem Guiberto factis testatur Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica. Extat in Bibliotheca Patrum ejusdem Guiberti tractatus de Officio Episcopi, et Ecclesiæ cæremoniis, ad venerabilem Dominum D. Guilhelmum Aurelianensem Episcopum, eadem scribendi methodo ac operis in capita divisione, qua etiam hæc S. Eleutherii Vita ab eodem edita est, et inscripta Joanni Episcopo Tornacensi cognato. Extat hæc Vita in Bibliothecæ Patrum appendice, seu tomo* 15, *opera Andreæ Schotti cum opusculis S. Eleutherii edita. Collata hic est cum MS. Tornacensi ad S. Martinum, cujus Valerius Andreas meminit. In Officiis propriis Ecclesiæ Tornacensis Lectiones de S. Eleutherio dicuntur* collectæ ex Vita *ejus* ex Henrici Canonici Tornacensis antiqui scriptoris, et Fratris Guiberti Tornacensis Ordinis Franciscanorum Theologiæ Doctoris libro, quem hic jussu Joannis Episcopi Tornacensis de ea conscripsit *etc. Unum auctoris hujus σφάλμα est, quod sub initium operis originem urbis Tornacensis a Romanis Regibus deducit, imitatus chronicon ab Hermanno Abbate Tornacensi eodem seculo conscriptum. Verum cum hi veniam merentur atque impunitatem, quam tot illustribus et antiquis scriptoribus damus, dum gentis Francorum originem a Trojanis derivant. Consule præmonitionem Andreæ Schotti.*

ANIMADV. PAP. 25.

Vita III auctore Guiberto

B

ex Bibliotheca Patrum et MS.

21 *Ultimo loco damus aliam perbrevem Vitam ex* C *antiquo Breviario Tornacensi, in quo hæc Vita distincta est in varias Lectiones, quæ in Translatione corporis S. Eleutherii ad urbem Tornacensem, per Octavam recitari solebant. Extat illud Breviarium in monasterio S. Martini, ex quo olim ad Rosweydum nostrum Tornaco missa fuit hæc Vita. Annectebatur Historia Translationis et miraculorum S. Eleutherii, sed iisdem verbis extracta ex Vita auctiore, solum ordine rerum narratarum immutato : quam omittimus. Extant et tractatus alii MSS.* de transitu S. Eleutherii *et* de Elevatione corporis, *ab Andrea Schotto etiam editi, sed secundus sub titulo* Translationis corporis : *ex quibus nonnulla in Notis observamus. Demum alia breviora Acta habemus ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris, quibus hic titulus :* Martyrium S. Eleutherii Episcopi. *An aliquam Vitam Henricus Canonicus scripserit, et quam, non liquet. In historia revelationis ei factæ dicitur num.* 3 Vitam B. Eleutherii, in extasi lectam, cursim legere cœpisse, et memoriter et corde tenus totam legere voluisse, *et num.* 4 *in secunda extasi* Elevationem S. Eleutherii legisse, *et de* extasi reversus, quæ legerat, scripsisse. *Sed historia Elevationis jam extabat ab auctore coævo edita. Demum in tertia extasi* legebat quædam miracula S. Eleutherii : D *at nusquam habetur, illa ipsi ante incognita fuisse. Quædam ut a S. Eleutherio ei revelata, in Notis adjicimus.*

Vita IV ex Breviario MS.

alia Vita MS. hic omissa.

An Henricus Canonicus aliquam Vitam scripserit?

22 *Vitam aliquam S. Eleutherii hactenus edidere Buzelinus noster lib.* 1 *Annalium Gallo-Flandriæ, Molanus in Natalibus SS. Belgii, Zacharias Lippelous, sive Cornelius Grasius, Franciscus Haræus, Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano. At Gallico sermone plenius Renatus Benedictus, e Clementis Marchantii versione, quam fere eamdem edidit Guilhelmus Gazæus, contractam Jacobus Dubletius, uti et alius linguis alii. Agunt de eodem sancto Episcopo Jacobus Meierus in Annalibus Flandriæ, Miræus et Locrius in Chronico Belgico, Rosweydus in Historia Ecclesiastica Belgii, et passim alii rerum Belgicarum scriptores.*

Mentio S. Eleutherii apud alios scriptores.

§ IV. *Corporis S. Eleutherii Elevatio, Translationes. Sermones ab eo conscripti.*

Celebris est in Actis S. Eleutherii, memoria Elevationis corporis ejus, quam ipsemet fieri jussit. Ea passim adscribitur anno Christi* IↃCCCLXXXI. *Deest Actis hic annus : et alium invehunt characteres in iis expressi. Facta ea elevatio* Heidilone Episcopo, Dominico die, XIV Kalendas Octobris. Heidilo, *aliis* Heydilo, Hedilo, Hetilo *apud Flodoardum lib.* 3 *Historiæ Ecclesiæ Remensis cap.* 23, *ubi dicitur Hincmarus Archiepiscopus Remensis ejus ordinationem commendasse Odoni Episcopo Bellovacensi : ergo ante annum* IↃCCCLXXXI, *quando Odone mortuo Hincmarus cum Episcopis* IV *Nonas Aprilis, Indictione* IX, *in Synodo apud mortyrium S. Macræ congregatis, scripsit Ludovico* III *Regi, ut in Ecclesia Bellovacensi liberam novi Episcopi permitteret electionem. Extat ea epistola tomo* 2 *Operum Hincmari pag.* 188. *Vivebat adhuc Odo Bellovacensis anno* IↃCCCLXXX, *quando S. Vedasti Reliquiæ Atrebato Bellovacum delatæ sunt, et quidem anno versus hiemem vergente, ut diximus post Vitam S. Vedasti* VI *Februarii pag.* 809. *At Rageuelmus decessor Heidilonis, Episcopus Ecclesiæ Tornacensis anno* IↃCCCLXXVI, *Indict.* IX, *mense Februario, subscripsit Concilio Pontigonensi. Hinc constat Heidilonem tempore intermedio constitutum fuisse, et quidem ante annum* IↃCCCLXXX, *quo* Northmanni Tornacum civitatem, et omnia monasteria super Scaldum fluvium, ferro et igne devastarunt, interfectis accolis terræ atque captivatis, *uti hisce verbis ea narrantur in Gestis Normannorum ante Rollonem Ducem. Et* grassatam legi Normannicam rabiem in Tornaco tempore Heidilonis *scribit Guibertus infra num.* 34. *Hæc de initio Sedis Heidilonis. Quot autem annis vixerit Episcopus, necdum legimus. Successor ejus statuitur Raubertus, qui anno* IↃCCCCIX *Concilio Trosleiano interfuit : aliis* Rambertus et Lambertus, *et dicitur a Rayssio in Belgica Christiana creatus anno* IↃCCCCIII.

E

Elevatio corporis S. Eleutherii facta sub Heidilone Episc.

post Normannicam irruptionem,

F

24 *Tempore intermedio sæpius* dies XIV Kalendas Octobris, *sive* XVIII Septembris, *incidit in* Dominicam, *qui alter factæ Elevationis character est. Ac primum anno* IↃCCCLXXX, *Cyclo Solis* XXI, *litteris Dominicalibus C B, tum anno* IↃCCCLXXXVI, *cyclo Solis* XXVII, *dein anno* IↃCCCXCVII, *cyclo Solis* X, *ac denique anno* IↃCCCCIII, *cyclo Solis* XVI : *littera semper Dominicali B. dictus* XVIII *Septembris convenit in diem Dominicam. Est autem hæc Elevatio facta, cum dira illa Normannorum rabies abesset, et Episcopus ad visitandam diœcesin Tornacensem Noviomo venisset, paceque reddita in vicinis locis degeret, ac tuto posset et ipse propinquos Episcopos convocare, et hi ad eam solemnitatem cohonestandam venire, maxime cum duabus ab urbe leucis pagus Blandinum absit. Proximis item annis, cum Fernlus eo Vienna venisset inter reliquos peregrinos, pace reducta, itinera videntur tuta fuisse. Hinc annus*

Dominica die aut 18. Septembr.

IↃCCCLXXX

A ꟾↃCCCLXXX *nequaquam assignari potest, quo Gandavum Nordmanni tenebant, et dein Tornacum vastarunt : quo item anno Corpus S. Vedasti Atrebato Bellovocum delatum est, ibique remansit usque ad annum* ꟾↃCCCXCIII, *quando summa cum veneratione ac Cleri populique frequentia relatum est a Dodilone Episcopo Cameracensi, uti late dictum est* VI *Februarii pag.* 809. *Post hanc relationem cum cultus et veneratio Sanctorum restaurata esset, videtur S. Eleutherius voluisse innovare suorum Tornacensium pietatem, ac tum excitasse ad corporis sui condignum elevationem, quam suspicamur factam anno* ꟾↃCCCXCVII, *die Dominica tum concurrente in* XVIII *Septembris. Movemur etiam, quod in Tractatu MS. de Miraculis S. Eleutherii, dicatur* Heidilo *ab hac Elevatione* ad propria regressus, et paucis postea vivens annis, in pace obiisse. *Consule notationem A capitis 7 Vitæ 2. Et hæc de Elevatione, quæ contigisse* XIV Kalendas Octobris *dicitur in Vita auctiore ex MS. Tornacensi, deest dies in MS. Dunii uti et apud Guibertum, et in Vita ex MS. Breviario. Ast in Officiis propriis festum Elevationis celebratur* IX *Julii ritu simplici, ut vocant, atque in tertia lectione hæc verba recitantur :* In elevatione autem ipsa sacri corporis, cujus septimo Idus celebratur memoria, multi

anno 897.

aut forsan 9 Julii

B ægri ac debiles, morbis omnibus et malis liberati, sani et integri cum exultatione ad suos sunt reversi. *Si eodem die* IX *Julii contigit ea Elevatio, referenda ob rationes supra allatas foret in annum sequentem* ꟾↃCCCXCVIII, *cyclo Solis* XI, *littera Dominicali A. Quæ tamen littera cum* IX *Julii incidit etiam in Dominicas, anno* ꟾↃCCCLXXXI, ꟾↃCCCLXXXVII, ꟾↃCCCXCII. *Ad hunc ultimum annum consignari etiam, neque incommode, potest ea Elevatio : qua Atrebatenses excitati, anno sequenti corpus S. Vedasti Bellovaco repetiisse ac retulisse in suam urbem dicendi forent.*

anno 898

aut 892

25 *Præcipua Tornacensium solennitas agitur* XXV *Augusti, ob corpus S. Eleutherii in urbem Tornacensem illatum et in templo Cathedrali B. Mariæ Deiparæ depositum. Solebat ea Translatio olim officio triplici, ut Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii observat, celebrari cum octava, in qua diximus Vitam quartam infra dandam, fuisse recitatam, in* XVII *Lectiones distributam. In ea num.* 19 *dicitur hæc Translatio facta* anno CIↃLXIV, sedente Balduino Episcopo. *Successit hic Hugoni anno* CIↃXLIV *defuncto, et apud Gandavenses transtulit in altum loculum corpus S. Florberti Abbatis anno* CIↃXLIX *Kalendis Novembris, in aliam item capsulam corpus S. Bavonis anno* CIↃLVIII, VI *Idus*

Translatio corporis Blandinio in urbem Tornacensem celebratur 25 Augusti,

C *Maii : elevavit etiam corpus S. Macarii Episcopi anno* CIↃXLVII, VII *Idus Maii : sequenti anno* CIↃLXVIII *defunctus. In Officiis propriis Lectione* V *recitanda in Octava Translationis ista habentur :* Ne surgentibus hæresibus, licentiaque atque improbitate hominum invalescente, Ecclesia thesauri tam incomparabilis faceret jacturam ; Balduinus Episcopus anno millesimo sexagesimo quarto, consulto Clero munitiorem in locum corpus Divi Eleutherii recondendum judicavit, definitoque translationis die sanctissimi viri Reliquias solenni festivitate, lætaque bonorum congratulatione et cantu, Blandinio Tornacum transportavit : et templo suo cathedrali illatum; feretro honorabiliori inclusit. *Hæc ibi. Dies* XXV *Augusti, quo hujus Translationis memoria celebratur, incidit citato anno bissextili* CIↃLXIV *in feriam quartam, cyclo Solis* IX, *litteris Dominicalibus DC. An a die* XXII *Augusti, quæ tum Dominica erat, ob solennitatem Octavæ Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, aliave Dominica, annua hæc solennitas in hunc* XXV *Augusti rejecta sit, judicent illi, qui similes Translationes arbitrantur fere festis aut Dominicis diebus peragi solere. Pervetustum MS. Martyrologium Gandensis collegii, ut supra vidimus,* restitutionem S. Eleutherii in Tornaco civitate *celebrat* XX *Februarii, qui anno* CIↃLXIV *a Paschate cœpto incidit in Dominicam secundam Quadragesimæ, estque nobis, annum a Januario incipientibus, sequens* CIↃLXV *cyclo Lunæ* II, *Solis* X, *littera Dominicali B.*

facta a Balduino Episcopo an. 1064,

aut 1065, 20 Febr.

D

AUCTOR G. H.

26 *Alia Translatio facta est* centum et octoginta tribus post annis, *ut Lectione* VI *Officii proprii in Octava Translationis recitanda dicitur, quam* VIII *Kalendas Septemb. sive* XXV *Augusti contigisse ex registro Capituli Tornacensis narrat Cognatus lib.* 4 *cap.* 11 *his verbis :* Anno CIↃCCXLVII, Dominica, VIII Kalendas Septembris, præsidente D. Innocentio Papa IV ejus anno V, regante glorioso Rege Francorum Ludovico, filio Ludovici Regis, Translatio corporis B. Eleutherii Confessoris et Episcopi Tornacensis : et inventum est simul caput cum corpore per manus reverendi Patris et Domini Odonis Tusculani Episcopi, Apostolicæ Sedis Legati, præsentibus plurimis Sanctorum corporibus de diversis conventualibus ecclesiis ob reverentiam S. Eleutherii allatis, præsentibus etiam reverendis Patribus Waltero Tornacensi et Guiardo Cameracensi Episcopis, Waltero Decano, Ægidio Archidiacono, Nicb. Archidiacono Flandriæ, et pluribus aliis Canonicis Tornacensibus, Waltero S. Amandi in Pabula, Radulpho S. Martini Tornacensis, et multis aliis Abbatibus, Arnul-

alia Translatio facta 25 Augusti. an. 1247.

E pho Castellano, et Anselmo Advocato Tornacensi, Henrico Præposito, et aliis civibus Tornacensibus, et multitudine Cleri ac populi copiosa. *Hæc ibi, quæ etiam a Rayssio in Belgica Christiana narrantur. Exponunt autem ambo de Translatione corporis de veteri feretro in novum : quæ quia facta est* XXV Augusti, *et* Dominica, *cyclo Solis* XXIV, *littera Dominicali F, forsan ab eo tempore arrepta est occasio celebrandi illo die Translationem corporis Blandinio Tornacum deportati.*

27 *Alia controversia inde eruitur de* capite S. Eleutherii, *quod* simul inventum *dicitur, et tamen a reliqua avulsum corpore, adservatum in S. Martini monasterio tum temporis fuisse tradit Rayssius, reclusum in vase argenteo inaurato.* Anno, *inquit,* ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo tricesimo tertio, in transitu S. Martini, reconditum est in hoc vase caput S. Eleutherii Tornacensis Episcopi, a venerabili Patre Domino Waltero, septimo hujus civitatis Episcopo, præsentibus viris venerabilibus, videlicet Domno Amando hujus loci Abbate, et Domno Ægidio Abbate S. Nicolai Tornacensis, et aliis bonis viris. *Hæc ibi. Dicitur Walterus* VII *Episcopus a separatione Sedis Noviomensis. Amandus vero nonus habetur monasterii S. Martini Abbas, cujus sepul-*

caput S. Eleutherii in monasterio Tornacensi S. Martini.

F *chrum elevatum, atque insigni marmore politum visitur in capitulo, estque celebris ejus memoria, utpote viri optime de eo monasterio meriti, in rebus tam spiritalibus quam temporalibus promovendis. Ejus successor fuit Radulphus, quem corporis* S. Eleutherii *translationi anno* CIↃCCXLVII *interfuisse diximus cum Waltero Abbate S. Amandi, qui Hertamy cognominatur, et mortuus dicitur* XVIII *Kalend. Septembris anno ordinationis* XIV, *Christi* CIↃCCLV. *At Walterus Episcopus Tornacensis, qui ab utraque parte testis et auctor adducitur, sedit ab anno* CIↃCCXIX *ad* CIↃCCLI. *De Corpore et capite S. Eleutherii agit idem Rayssius in Hierogazophylacio in S. Mariæ Cathedrati Ecclesia Tornaci, et in S. Martini cœnobio Tornacensi : in quo caput ejus adservari etiam scribit Bucelinus in Sacrario Benedictino nuper edito.*

28 *Brugis, Flandriæ urbe, in æde Cathedrali adservatur* os S. Eleutherii Tornacensium Patroni et Antistitis, Tornaco missum in commutationem nonnullarum reliquiarum S. Chrysolii Martyris. *Ita idem Rayssius. Denique in Florario MS. memoria aliqua* Eleutherii primi Episcopi Tornacensis *assignatur ad diem* VIII *Junii, cujus alibi non reperimus caussam aut mentionem. Infra in Actis, S. Eleutherius* II

aliquæ reliquiæ Brugis. Ejus memoria 8 Junii ;

Episcopus

A *Episcopus habetur, Theodorus I, verum quia hic Blandinii solum habitavit, et paucis tantum diebus fuit Episcopus, ab aliis omittitur. In commentariis cujusdam la Barre necdum editis, dicitur* S. Eleutherius omnium primus Ecclesiæ Tornacensis Episcopus a Summo Pontifice confirmatus, *quod etsi de Theodoro non legatur, factum tamen opinamur.*

AUCTORE G. H.

29 *Quæ S. Eleutherio attribuuntur elucubrationes ac revelationes, collectæ sunt ab Andrea Schotto, et in Bibliotheca Patrum Coloniensi editæ primum sunt in Appendice seu tomo* XV, *hoc fere ordine* : Sermo seu Confessio de SS. Trinitate. Transitus S. Eleutherii *ex Vita* II *excerptus : cui pars Confessionis de SS. Trinitate includitur.* Sermones de Incarnatione Domini, in Annuntiationis festum, *et ejusdem* oratio animam agentis ad Deum pro fide et Ecclesia Tornacensi, *cujus aliquo pars legitur in eadem Vita. Adduntur Historia Elevationis et Translationis ex eadem Vita excerpta, et tandem Vita ejusdem S. Eleutherii auctore Guiberto Tornacensi, quam cum MS. collatam infra damus. Interponitur Testimonium B. Eleutherii de Feriolo (cui historia elevationis tribuitur) et capite ejusdem S. Eleutherii ad cœnobitas Martinianos translato. Quod testimonium collatum cum MS. hic addimus, ut quam parum fidendum ei sit, lector intelligat, est autem* B *ejusmodi.*

Sermones S. Eleutherii editi in Bibliotheca Patrum :

30 Feriolus post hæc Viennam a Tornaco regressus miræ sanctitatis extitit. Erat enim in timore Dei fundatus, humilis, prudens, pudicus, eleemosynis largus, in omni bono consilio eruditus : qui etiam Presbyter Viennensis ordinatus, sub Crispino Judice Nonis Septembris martyrio coronatur. Ego autem Eleutherius Tornacensis Ecclesiæ Episcopus tanto amore illi junctus sum, ut si quis meorum subditorum ipsum humili corde oraverit, omne quidquid voluerit, a me vel ab ipso impetrabit. Sic etiam beatis Martyribus Christi Nicasio et Piato. Sciatis autem reliquiasĂrioli Presbyteri et Martyris per Episcopum qui secundus huic soli præerit Ecclesiæ, apud vos referri. Ille multas * possessiones sustinebit, et ecclesiam istam vehementer exaltabit. Nomen ejus, quia intra vos est, scitis. Ipsum vero, quis sit, ignoratis. Et ut a vobis omnem dubietatem auferam, caput Blandæ Virginis mecum in arca continetur : meum vero in ecclesia B. Martini Tornacensis cœnobii translatum est, et linteolo honorifice protectum. Cujus filios, si fideles permanserint, preces meæ qualescumque sint, non derelinquent. Si vero hæc contempseritis, reliquias meas in Viennensi ecclesia faciam deportari, et amplius auxilium C orationis meæ non videbitis. Prædecessores enim vestri per negligentiam reliquias B. Nicasii perdiderunt. Sed si meo consilio uti volueritis, quod multi ex vestris non fecerunt, orationes vestras Filius Dei exaudiet : beatos Martyres Nicasium, Piatum, Feriolum devote veneremini : quia in novissimis temporibus per ipsos hæc civitas exaltabitur, et Ecclesia tranquilla pace gaudebit, et sublimabitur. In illa autem die, in qua festum restitutionis meæ celebratis, translationem quoque corporis mei similiter celebrate, quæ facta est Kalendis Aprilis. Depositionem etiam B. Arioli Martyris, ut placet, commemorate. Adjuvet autem incredulitatem cordis vestri omnipotens Deus, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Testimonium ei affictum :

** al. passiones*

31 *Hæc ibi, quæ omnia inepte congesta sunt.* Nonis Septembris *celebratur Vesuntione in Burgundia* Inventio corporis S. Ferreoli Presbyteri et Martyris et Ferrutionis Diaconi, *sed hi a* S. Irenæo Episcopo Lugdunensi eo missi fuere. *At* XVIII Septembris *colitur* in territorio Viennensi S. Ferreolus Martyr, qui jussu Crispini impiissimi Præsidis, martyrii palmam capitis obtruncatione percepit, *ut passim antiqua Martyrologia et Acta attestantur. Fuerunt et huic* D soluta Dei nutu vincula, et januæ carceris patefactæ. *Verum non idem vixit obiitque sub Diocletiano, et sub finem seculi noni, imo et seculo undecimo, quando translatum in urbem Tornacensem est S. Eleutherii corpus, ac refertur cum Elevatione sub hoc titulo ex MSS. in Bibliotheca Patrum :* B. Feriolus Presbyter et Martyr de Translatione corporis B. Eleutherii Episcopi Tornacensis et Confessoris, Blandinio Tornacum, per Heidilonem Episcopum anno Christi DCCCLXXXI. *At sub Heidilone facta solum corporis Elevatio in ipsa Blandiniensi Ecclesia, et Translatio Blandinio Tornacum peracta est sub Balduino Episcopo* MLXIV *aut sequente. Quæ autem Feriolo a S. Eleutherio præstita sunt, infra in Actis habentur.*

S. Ferreoli duo Martyres antiqui.

a quibus diversus Feriolus, qui seculo 9 vixit.

VITA I

auctore anonymo, sed antiquo,

ex MSS. Antuerpiensi et Tornacensi, cum aliis MSS. collata.

CAPUT I.

S. Eleutherii genus, educatio, exilium, episcopatus.

Temporibus Imperatorum Diocletiani et Maximiani E per universum orbem maxima *a* seditio Christiani nominis exorta est. Illis igitur diebus vir venerabilis *b* Piatus ab urbe Roma egressus cum suis comparibus, Gallias ad prædicandum venit, Tornaci resedit. Quanta fecerit *c* vestræ fraternitati non latuit. Omnibus etenim Christi virtutem evangelizavit, divini spargendo semina verbi; mystica documenta Paganis manifestavit. Quid plura? Denique multi per eum crediderunt; multi ab eo baptizati sunt, multi cum eodem *d* Martyre pro Christi nomine interempti sunt. Inter illos autem quidam paterfamilias *e* cum uxore sua credidit, idola sua abjecit, deinde fidem Catholicam a Christianis agnovit. Erat itaque secundum seculi dignitatem locuples, insignis prosapia, sublimatus parentum potentia, sublevator pauperum, consolator miserorum. Homo ille Serenus, uxor autem ejus Blanda nuncupabatur. Qui in senectute bona unicum filium genuerunt, Eleutherium nominaverunt, inde lavacri regenerationem in nomine Jesu ei contulerunt.

Serenus S. Eleutherii pater oriundus e conversis a S. Piato.

2 Cum autem bonæ indolis puer esset, et Christi amore fervesceret, sacras ab infantia litteras didicit, et ad cultum Dei in omnibus dignissime se applicuit. Erat quidem vultu modestus, moribus honestus, visu decorus, in omni scientia eruditus. *f* Quem videns nutu Dei Medardus, correptum lusorie dixit : Frater F Eleutheri, nuncio te huic civitati Pontificem summum affore. Quod ita probatum est. Ait enim Veritas : Ubi duo vel tres congregati sunt in unum in nomine meo, in medio illorum sum. Hinc ait Apostolus : Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti.

Eleutherius condiscipulus S. Medardi :

Matth. 18. 20

Rom. 8. 28

3 Igitur post passionem beatissimi Piati Martyris *g* congregatis senioribus populi, Tribunus *h* Scaldiniensis cum omni multitudine Paganorum decrevit, ut omnes tam nobiles quam ignobiles Christianæ religionis cultores a *i* Tornacensi urbe ejicerentur, et a suis possessionibus omnino privarentur. Igitur omnes ejecti extra muros, basilicam in honore B. Petri Apostolorum Principis constituerunt, in loco qui nunc *k* Blandinium appellatur. Interea quædam Pagana, Filia Tribuni Scaldiniensis, ab infantia sua B. Eleutherium latenter amaverat, et admodum vexata a dæmone *l* impassibilem amorem cordis sui ulterius differre non poterat. Ejectis itaque Christianis, ipse Serenus cum uxore sua Blanda et unico filio

cum ejectis Tornaco Christianis,

agit Blandinii :

A filio suo Eleutherio ejectus, et a sua possessione et omni dignitate seculi privatus est. Quem, quia magnæ nobilitatis et excellentiæ erat, multi Paganorum secuti meruerunt divino fonte purificari, et insuper fide Catholica imbui.

4 Igitur Christiani constructa basilica Theodorum Episcopum consecrari fecerunt. Qui paucis diebus evolutis, *m* divino spiculo percussus interiit. Videntes igitur Christiani sanctitatem beatissimi Eleutherii Romam eum miserunt, et cum auctoritate Papæ regredientem Episcopum *n* consecraverunt. Qui in tantis miraculorum beneficiis claruit, ut omnibus pateret illum verum Christi Antistitem, et vere totius Christianæ religionis esse defensorem.

m post Theodorum fit Episcopus Tornacensium. n

a *Vita auctior infra danda ex MS. Tornacensi et Duynii, habet,* persecutio. — b *Colitur* S. Piatus 1 *Octobr. in illa Diocletiani persecutione occisus.* — c *Vita auct. in MS. Torn.* nostram fraternitatem, *Duynii,* vestram. — d *Eadem Vita* Martyres. — e *Eadem nonnullis interpositis hæc leguntur:* paterfamilias, Irenæus nomine, credidit, a quo descendit Serenus (*non ut filius, sed ut aliquis ex posteris,* pronepos, *infra dicitur*) vir Catholica fide conspicuus: Hic siquidem secundum seculi dignitatem pollens divitiis. — f *Hæc in Vita auctiore contracta sic habentur:* Quem B. Medardus, dum adhuc esset puer in scholis, Pontificem Tornacensis Ecclesiæ futurum esse prædixit. Igitur post passionem etc. *In Vita antiquiore MS. S. Medardi hæc ita leguntur, auctore, ut arbitramur, Fortunato:* Dum adhuc esset in scholis vir sanctus et parvus et innocens, dicit ad Eleutherium quemdam puerulum comparem, quod publica in actione comitivam assu-
B meret et cum triginta annorum vitæ spatium caperet, ipsum dixit futurum summum Dei Pontificem. Qui in Tornacensi civitate est Pastor datus Ecclesiæ. — g *Hæc in utraque Vita iisdem verbis referuntur, in quibus σφάλμα* 150 *annorum et plurium est, qui a passione S. Piati ad S. Eleutherii juventutem fluxerunt.* — h *In tractatu quodam nostro dicitur* Escaudensis, *a Scaldi, Gallice* l'Escault. *In 4 Vita,* Scaldiniensis *et* Censorinus *appellatur* Tribunus, *qui scilicet Tornaci sedem habuit, et locis circumquaque Scaldi fluvio adjacentibus summa cum potestate præfuit. Buzelinus lib.* 1. *Gallo-Flandriæ* Scaudiniensis *legit, et Scaldim* Scaudum *appellat. Ita circa an.* 632 Dottonem Comitem Tornaci resedisse ad dirimendas actiones *tradit Baudemundus in Vita S. Amandi Episcopi Trajectensis* 6 *Febr. cap.* 3 *num.* 13. — i *Ita post* 130 *circiter annos Gandenses idololatriæ adeo addictos fuisse ut S. Amandum cæsum, et sæpius repulsum, in flumen etiam projecerint, narrat idem Baudemundus num.* 12. — k *Duabus Tornaco circiter leucis, in confiniis Castellaniæ Insulensis. Hujus forsan exemplo S. Amandus monasterium S. Petri prope urbem Gandensem extructum, nunc illi inclusum, appellavit etiam* Blandinium. — l *Vita auctior,* intolerabilem. — m *Bucherius lib.* 20 *Belgii antiqui cap.* 3 *ita hæc interpretatur,* Theodorum, quod superbius ageret, spiculo divino, hoc est ictu tonitrui peremptum interiisse. — n *Vita auctior,* consecrari fecerunt, anno Domini quadringentesimo et octogesimo tertio. *Qui tamen annus deest in MS. Duynii aliisque Actis: et melius, cum ordinatus sit anno* 487, *Consecratum esse a S. Remigio Remorum Archiepiscopo scribit Buzelinus, silent antiqui scriptores.*

CAPUT II.

Mortua a S. Eleutherio suscitata. Conversio Tornacensium.

Tunc Pagana filia Tribuni Scaudiniensis, audiens
C beatissimum Eleutherium tanto honore sublimatum, existimans eum præ divitiis superbum et inanem, incaute illum adiit, orantem invenit. Vir autem Dei subito per Spiritum sanctum agnovit eam vexatam a dæmone. Sed illa procedens pallium ejus abstraxit, amorem indicavit, *a* ut misericordiam impenderet exoravit. Quod B. Eleutherius audiens, mente consternatus ait: Audisti quia satanas tentabat Dominum Christum. Sed ille qui nullatenus tentari poterat, respondit: Vade retro satana: non tentabis Dominum Deum tuum. Exemplo igitur tanti miraculi præcipio tibi in nomine sanctæ ac individuæ Trinitatis, ut a me recedas, nec ulterius id præsumere audeas. His dictis pallium rejecit, et oratione pene finita, pudibundus ab oratione exivit. Illa autem protecta pallio, facta quasi in extasi mentis, spiritum exhalavit. Hujus rei ignarus vir Dei, præparari asinum sibi præcepit, et a loco procul quasi duabus leucis abscessit. Mortua est autem filia Tribuni, et in *b* campo, qui dicitur Martis, ut mos erat Paganis, sepulta est.

Filia Tribuni provocans S. Eleutherium ad peccatum, a

Matth. 4. 10

moritur punitur, et sepelitur, b

6 Interea B. Eleutherius regrediens, magis mortis illius periculo, quam suo pudori condolens, lugubrem patrem puellæ accersiri præcepit: et si Christo cum omni cognatione sua crederet, eam resuscitandam promisit. Quod ille audiens, alacer abscessit, et
D *c* iterum vocatis paganis se omnia facturum promisit. Tunc B. Eleutherius, postquam missarum solennia frequentavit, cum omni Clero suo cœlestibus armis munitus, ad sepulchrum venit, baculo lutum terræ percussit. Sed subito per Spiritum sanctum incredulitatem Tribuni agnovit. Mira res! Subito enim terræ motus magnus factus est. Igitur omnes mente consternati, ad propria latenter reversi sunt. Sed tota nocte beatissimus Eleutherius persistens orationibus, Davidicis insistens versibus, iterum facto mane cum Christianis ad sepulchrum rediit, et secundo incredulitatem Tribuni agnovit. Terræ *d* quidem motus magnus factus est. Item omnes pavidi fugerunt. Tertia autem die Tribunus adveniens, ad pedes beatissimi Eleutherii procidit, ac se *e* reum in omnibus prodidit. Tunc vir Dei *f* comperiens eum compunctum pœnitentia, ad sepulchrum rediit et omnibus astantibus lapidem submoveri præcepit. Inde eam ter vocavit dicens: De luto plasmata es, in cinerem reversa es: surge, ad pristinum statum revertere. Exemplo B. Petri Apostolorum Principis, qui Tabitham mortuam resuscitavit, manum ejus apprehendit. illa in nomine Jesu surrexit.
E Tunc indixit ei jejunium sex dierum: septima autem die eam baptizavit, quam Blanda mater Episcopi de sacro fonte suscepit. *g* Prius hæc Pagana, nunc autem in nomine Christi Christiana effecta est. Cui suum nomen addens mater Episcopi, eam Blandam vocavit. Ab illa itaque Blandinium locus appellatus est.

AUCTORE ANTIQUO EX MSS. c precibus S. Eleutherii

d

e f spondente patre se Christianum fore,

Act. 9. 40

suscitatur.

g

7 Tribunus autem nondum credens, filiam suam iracunde abstraxit, et ei omnem possessionem, et Paganorum divitias, si non suo pareret consilio, interdixit. Quid faceret? Divitias et possessionem patris rejiciebat: Christum latenter humili mente die ac nocte deposcebat. *h* Interea pestis mortifera Paganos invasit, ita ut per plateas et vicos mortui invenirentur. Sed nec vulnus apparebat, nec aliqua plaga mortis imminebat. Igitur Pagani videntes mortes suorum imminere, et B. Eleutherii sanctitatem ampliare, mente pavidi consilium inierunt: quid de eo facerent exquisierunt. *i* Itaque inito consilio decreverunt, ut in crepusculo noctis Blandinium adirent, et Censorino Cæsari Tribuno B. Eleutherium vinctum in nocte catenis præsentarent. Quod ita factum est. In crepusculo enim noctis Blandinium iverunt cum fustibus et lanceis, et Pastorem Christianæ
F plebis orantem comprehenderunt, deinde vinctum catenis ad Censorinum Cæsarem adduxerunt. Quem ter virgis cæsum in carcerem retrudi præcepit. Nocte vero eadem Angelus Domini affuit, deinde fores aperuit, et ei viam, quæ ducit Blandinium, insinuavit. Igitur regrediens Deo gratias egit.

h Tempore pestis a Paganis comprehenditur S. Eleutherius:

i

ter virgis cæditur:

ab Angelo liberatur:

8 Dumque Missarum solennia frequentaret, divinam clementiam exoravit, ut Tribunum a superstitione idolorum revocaret, et Catholica fide confirmaret. Itaque iterum Angelus Domini affuit, et *k* panem obtulit dicens: Ecce Eleutherii exaudita est oratio tua. Videbis enim illum genibus tuis procumbentem, deinde eum catechizabis et baptizabis. Igitur his dictis Angelus Domini discedens a loco, unde descenderat, ascendit. Beatus autem Dei Sacerdos invictissimus iterum divinam flagitabat clementiam, ut civitatem a superstitione idolorum revocaret. Itaque pestis iterum paganos oppressit, ut etiam habitacula sua relinquerent, et occultis locis sese absconderent. Igitur quid facerent? idola peribant; responsa etiam dare suis cultoribus recusabant.

k

orat pro conversione Tribuni

et civium Tornacensium:

9 Interea multo tempore evoluto decreverunt Tribunum occidere, si non in omnibus B. Eleutherio consentiret. Tandem coactus a palatio exivit, B. Eleutherium sequenti omni cognatione sua adiit, ad pedes

Tribunum supplicem admittit,

A *Auctore antiquo, ex MSS.*

pedes ejus corruit, se cum lacrymis catechumenum fieri postulavit. Beatus autem Antistes ejus precibus congratulans, omni populo jejunium septem dierum indixit. *l* Factum est autem die octava, ut Tribunus cum omni sua cognatione et omnibus Paganis, tam potentibus quam egenis, indutus sacco, a Tornaco urbe exiret, et se fieri Christianum cum omni populo *m* postulavit. Qui B. Eleutherius eum baptizavit, et Catholicam fidem ei et omnibus Paganis seriatim aperuit.

l baptizat m cum aliis :

10 Igitur post hæc B. Eleutherius in civitatem cum magno honore et non minima Christiani populi constipatus multitudine, deductus est. Omnes autem, qui crediderant, diem solennem in qua *n* baptizati erant constituerunt, id est, quinto Kal. Octobris. Beatus autem Eleutherius maximis *o* clarens virtutibus ab omnibus amabatur, ab omnibus intantum colebatur, ut tamquam Angelum aspicerent, et defensorem *p* totius civitatis Tornacensis agnoscerent.

venit Tornacum, n o ab omnibus amatur : p

11 Interea quidam cæcus ad eum adductus est, visum recepit, Christo credidit, fructum veræ pœnitentiæ promeruit.

cæcum illuminat :

a *Vita auctior* Ut sibi descenderet. — b *Turonensis lib.* 2 *Hist. Franc. cap.* 27 Campum Martium *etiam prope Suessiones fuisse tradit, quoties multa, ubi Romani dominabantur in præcipuis urbibus, extitisse observat Velserus lib.* 8 *rerum Vindelicarum, Cognatus lib* 1 *Histor. Tornac cap.* 43. — c *Desunt hæc*
B 3 *verba in MS. nostro.* — d *Vita auctior* quippe — e *MS. Duynii*, reum coram omnibus *MS. nostrum*, iterum in omnibus —f *Vita auctior*, præsumens — g *In eadem Vita his omissis contractius ista habentur* : suumque ei nomen imponens, Blandam nominavit. — h *In Vita auctiore additur mors Blandæ, quæ hic infra num.* 12 *melius refertur* — *de postea in MS. Duynii ista leguntur* Tribunus de filia sua rediviva alacris, promissionis suæ tamen immemor, non solum fidelem sua non subjecit, nec in Christum credidit, sicut promiserat, verum etiam ipsam filiam suam violenter abstrahere a religione Christiana conatus est, sed et omnes facultates quia ejus consilio parere noluit, interdixit. Unde non immerito manus Domini gravissima super civitatem Tornacensem est subsecuta. Nam pestis *etc.* — i *Sequentia usque ad num.* 9 *desunt in MS. nostro* — k *Desunt hæc duo verba in Vita auctiore* — l *Vita auctior* Octava vero die Tribunus .. exivit — m *Eadem* deprecatus est. *MS. Buzelini*, deprecavit — n *Infra dicuntur* plusquam 11000 baptizati, et anno 10 ordinationis, *quo Tornaci sedit.* — o *MS. nostrum*, pollens *MS. Duynii*, elucens. — p *MS. Buzelini*, toti civitati.

CAPUT III.

Obitus S. Eleutherii, ejusque parentum, et Blandæ.

a

Interim, ut dicitur Abrahæ, in bona senectute moreris, pater ejus Serenus plenus dierum cum Blanda uxore sua migravit ad Dominum. Illos autem S. Eleutherius cum maximo honore sepelivit ante portam B. Petri Blandiniensis. Pater ante aditum Ecclesiæ requiescit, mater vero ultro in cœmeterio sepulta est quinto Idus Januarii. Filia autem Tribuni
C sancta et immaculata permansit, et cursu benigne finito ad cœlestia transmigravit. Hæc autem pridie *b* Idus Junii sepulta est ante altare Apostolorum principis. Titulus autem super sepulchrum Virginis conscriptus est hæc continens : Hic sepulta est Virgo filia Tribuni a patre suo, nomine Blanda ; a qua Blandinium nuncupatum est. Sed postquam miseri raptores reliquias S. Eleutherii invaserunt, et thesaurum suum eripuerunt, ne ab *c* aliquibus Sanctus videretur, titulum puellæ deleverunt, et insuper opera ejusdem Sancti igni dederunt.

Parentes sepelit S. Eleutherius, b uti et Blandam Tribuni patrem. c

13 *d* Igitur finis dierum beatissimi Eleutherii appropinquavit : qui fratres suos, et veræ religionis cultores advocans, *e* coram eis Corpus et Sanguinem Christi percepit : se eadem hebdomada a carcere corporeo transmigraturum prædixit. Quid facerent? Patrem suum cœlestia desiderare videbant, ipsumque jam deserere Christianos *f* deflebant. Quos blande allocutus Episcopus ait : Finem universæ carnis ingressurus, a Domino promissa mihi gaudia æterna percepturus, hortor vos, carissimi, odia fugite, concordiam seminate, schismata dissipate, virtutes exequamini, mala temporanea pro judice vestro patiamini, quatinus dignum pœnitentiæ fructum Christo exhibere mereamini. Omnis etenim homo fœnum, caro autem ejus ut stipula agri ; in matutino virens florescit, in vespero arida labitur et vilescit. Patientes igitur estote, casti permanete, Deum timete, in omnibus bonis perseverate. Audistis etenim David dicentem : Homo vanitati similis factus est. Itaque pulvis sumus, in judicio resurgemus, ante tribunal Christi teste Scriptura omnes astabimus. *g*

d e f Subditos pie adhortatur S. Eleutherius æger.

D *Psal. 143, 4* *Rom. 14, 10* *g*

14 His dictis tanta claritas oppidanum locum, in quo natus erat, affulsit, ut omnes, qui ad exequias tanti Patris venerant, facti quasi in excessu mentis spiritum ejus ab Angelo elevari in nube viderent, et cum claritate nubis cœlos penetrare, et claritatem cum ipso volantem *h* nullatenus apparere. Igitur S. Medardus advenit, et sanctum corpus mortuum invenit, et plorans præ gaudio super illud Missarum solennia *i* celebravit, et in ecclesia B. Mariæ sepulchrum novum parari præcepit. Communi autem consilio decretum est, quatinus eum in ecclesia B. Petri Blandiniensis sepelirent : nimirum quia ibidem ab urbe cum omni cognatione sua fugatus, præsulatum tenuerat, et super his præclari nominis miracula patraverat, *k* regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat Deus per omnia secula, Amen. *l*

visus deferri in cælum : h i sepelitur a S. Medardo. k l

E a *Hac usque sunt omnia cum Vita auctiore communia hinc autem plane diversa, variis illi appositis, aut hinc detractis ut infra patebit* — b *In Vita auctiore*, kalendas *quod etiam apud Guibertum et in officiis propriis legitur* — c *In MS. Buzelini hæc tamquam a S. Eleutherio prolata ad primam personam referuntur* Reliquias meas, mihi thesaurum meum, viderer, opera mea. — d *Hæc habentur infra in Vita auctiore num.* 23. — e *MS Buzel.* palam. — f *Idem*, dolebant. — g *Reliqua habentur in Vita auctiore num.* 30 *et* 31 — h *MS. nostrum*, dissipare. — i *MS. Buzel.* frequentavit. — k *In Vita auctiore . in MSS nostro et Buzelini hæc quasi a S. Eleutherio pronuntiata interponuntur* : Igitur, Fratres, de præsentia corporis mei, gaudete qui usque modo in tristitia fuistis Exultate, invenistis enim Patronum vestræ civitati qui gaudet cum Angelis, exultat in astris. — l *Hæc adduntur in iisdem MSS* Ego autem Eleutherius servus Sanctorum Dei, in sarcophago novo in Ecclesia B Petri Blandiniensis depositus sum pridie Kalend. Julii Valete in pace. *Et deinde absque ullo titulo sequentia subnectuntur*

Animadv. cap. 26

In nomine Domini Jesu, hæc divina manu scripta sunt
Primo Capitulo In nomine Jesu Christi per me cæcus illuminatus est, id est, Mantilius Iste Christo credidit
Item Capitulo secundo In nomine Jesu Christi, claudus gressum recepit, idem claudus Christo noluit credere.
Item Capitulo tertio In nomine Jesu Christi leprosus a lepra curatus est id est Perithus ; iste liberatus est
Item Capitulo 4 Terræ motus magnus factus est
Item Capitulo 5 Iterum terræ motus magnus factus est.
Item Capitulo 6 Tertio Blanda resuscitata est.
Item Capitulo 7 Fabrica Apollinis destructa est, et ideo solennem diem Christiani, in qua baptizati erant, constituerunt, et quia per me civitas liberata est
Incipiunt de tributis ejusdem Pontificis
Capitulo primo Omnem victum meum proprium, in loco qui dicitur Martis, per unum annum habebam, id est, centum talenta
Item capitulo secundo Vestimentis meis transitoribus necessaria in loco, in quo natus fui id est, in oppidano loco, et in adhærenti platea sexaginta talenta
Item capitulo tertio : In vico qui dicebatur platea, id est, in toto vico ante domum Scaudinensis Tribuni, ad necessaria divinorum octoginta talenta.
F Item capitulo 4 Ad necessaria equorum meorum, mille talenta in vico, qui dicitur Martis Multi enim divites in loco illo habitacula sua constituerant, et maxime quia pabula equis opportuna erant.
Item capitulo vicesimo octavo · summa meorum tributorum . mille ducenta et quadraginta talenta
Ego itaque Eleutherius, confrater confratrum vestrorum, qui ubique maximo honore inter vos fui, hortor vos, cogitate, et in bonis operibus perseverate, ut qui vobiscum fui corporaliter, non ulterius deseram vos spiritualiter. Festum autem sepulturæ meæ commemorate pridie Kal Julii, ut nec illi boni Patrem bonum dereliquant nec pater bonus illos orphanos de præsentia corporis sui incertos faciat. Iterum valete omnes in pace.

ALIA VITA AUCTIOR

ex MSS. Cornelii Duynii, et Tornacensi

CAPUT I ET CAPUT II

cum primis capitibus jam relatæ Vitæ consentiunt, exceptis pauculis ibidem annotatis.

CAPUT III.

Cæcus, claudus, leprosus a S. Eleutherio sanati.

In illis diebus quidam cæcus, Mantilius nomine, in die *a*

A die sancto Natalis Domini ad Confessorem Christi adductus est, ut aliquid acciperet ab illo. Omnes enim fere totius civitatis pauperes congregati erant ad eleemosynam recipiendam. Peractis igitur Missarum solenniis, copiam facultatum suarum afferri præcepit, et fere omnia pauperibus distribuit. Mantilius autem retro relictus amisso ductore, clamabat: O pie Pater, cæcum respice egenum, aliqua dando erige: ductorem enim viæ perdidi: et quis me ab hac ecclesia abducere valeat, non inveni. Tunc quidam discipulorum ejus rogabant eum, ut sileret. Intuens autem illos Confessor Christi, dixit eis: Dominica verba patent, et nescitis: Evangelia per singulos dies leguntur, nec intelligitis. Legitur enim quod Dominus noster Jesus Christus dum verbum Dei prædicaret, cæcus sedebat secus viam, et clamabat: Fili David, miserere mei. Illum autem cum discipuli increparent, et dicerent: Domine, dimitte illum, quia clamat post nos; Dominus Jesus videns fidem ejus, illum vocavit, et illi oculos illuminavit. His dictis, intuens beatus Pontifex Mantilium, dixit suis: Ite, et cæcum ad me ducite. Qui cum adductus fuisset, S. Eleutherius dixit: Aperiat oculos tuos Jesus Christus Dominus noster, qui aperuit oculos cæci nati. Et signum Crucis oculis ejus impressit B dicens: Mantili credis in filium Dei Patris omnipotentis? Qui respondit: Credo. Tunc Episcopus respondit: Secundum voluntatem ejus, et fidem tuam fiat tibi. Et confestim aperti sunt oculi ejus et vidit, et *b* in Deo perfecte credidit, et recedebat Christum laudans, nec ulterius ducem viæ quærens.

S. Eleutherius liberalis erga pauperes

Mantilium cæcum

Luc. 18. 35.

signo Crucis illuminat

13 Illud vero adjungere volui, qualiter claudum, qui ab utero matris suæ claudus erat, Pontifex Dei dum viveret, sanavit; *c* quia sanatus in Deum credere voluit. Quid enim increduli inter credulos, quid habent operari boni inter malos?

claudum sanat

14 Alter quidam, Peritius nomine, leprosus, dum omnes ad baptismum convolarent, et ad januam templi, quæ illis diebus vocabatur Mantilia, quæ respicit fluenta Scaldi, jacebat clamans et dicens: Quomodo introibo ecclesiam? Audite filii Dei: erigite egenum de pulvere et pauperem vobiscum ad lavacrum regenerationis ducite. Nemo autem in eum respiciebat, sed omnis homo intueri faciem ejus respuebat. Contigit autem, ut quadam die B. Eleutherius cum universo Clero suo præteriret. Quem videns leprosus, acclamavit, dicens: Pater sancte, habe in me pietatem: sum enim quadraginta diebus expectans te, ut cum aliis, quamvis indignus, consequar lavacri regenerationem. Tunc quidam ex Clero ejus, nomine C Andoneus, ait Episcopo: Domine, ecce leprosus: dimitte illum clamantem post te. Tunc vir Dei illi ait: Modicæ fidei quid dicis? Talium est enim regnum cælorum. His dictis aquam afferri præcepit, et coram omni populo eum baptizavit. Ille autem de aqua prosiliens, Deo gratias agebat. Et quod mirum est, ita ejus cutis restituta est, ut caro pueri quindecim annorum: qui in Dei mandatis permanens, a S. Medardo Episcopo Abbas primus in eadem urbe constitutus est.

Peritium leprosum baptizando sanat,

dein Abbatem constituunt.

15 Eodem tempore cum filiam Tribuni resuscitasset, omnesque Paganos cujuslibet generis ad fidem convertisset, et in oppidis et vicinis locis Flandrensium æquanimiter laboraret; audito præclaro ejus dein nomine, Rex *d* Ludovicus, quem Beatus baptizavit Remigius, ingressus est civitatem. Et cum in prædicatione B. Eleutherii delectaretur, sentiens per Spiritum sanctum, quare Rex advenisset, ait: Scio, Domine mi Rex, qua de caussa ad nos venire non distulisti? Cui cum Rex contradiceret (peccaverat enim post baptismum, quod non licet publice confiteri) Sacerdos Dei ait: Peccasti, nec audes, Domine Rex, confiteri. Tunc Rex plorans verum hoc esse asserebat, et oravit ut solennia Missarum pro D eo celebraret, et clementiam Dei Patris imploraret. Vir Dei fidem videns Regis, non abnuit, et præparans se Domino, totam noctem in lamentis pervigilem duxit. Mane autem facto dum Missarum solennia frequentaret, præparatus ad percipiendum Agni mundi Corpus sacratissimum, Angelus Domini affuit, et claritas magna facta est per totam ecclesiam B. Virginis Mariæ sub unius horæ momento, et Angelus ait: Eleutheri serve Dei, exauditæ sunt preces tuæ, et ostendit ei scriptum, ipsique dedit, quod commiserat Rex, quod non licet publice fari. Tunc exauditus Rex Deo et B. Eleutherio gratias retulit, multaque relinquens dona Præsuli sancto, ad sua feliciter remeavit.

d Chlodoveo [illegible] peccatum [illegible] tum [illegible]

AUCTORE ANTIQUO, EX MSS.

sibi ab Angelo revelatum.

a *In Historia MS. Miraculorum hæc præponantur.* Quædam item miracula Heidilo Episcopus Tornacensis mihi retulit, dicens: In illis diebus dum Beatus adveniret Eleutherius, quidam cæcus, Mantilius nomine, ad eum venerat: qui in die *etc. De Heidilone supra actum.* — b *MS. Tornac.* ideo. — c *MS. Duynit*: Qui sanatus in Deum credere noluit. *Desunt ea in historia miraculorum.* — d *Idem MS* Luduicus. *antiquioribus Scriptoribus* Chlodoveus, *baptizatus anno* 494, *mortuus an* 509.

CAPUT IV.

Fides orthodoxa a S. Eleutherio propugnata. Ejus Romana itinera: Synodus habita. Verbera et ab hæreticis inflicta.

E In illis temporibus dum B. Eleutherius Tornacensi Ecclesiæ præesset secundus, litigatio magna inter Tornacenses Clericos exorta est. *a* Quidam enim hæretici quasdam propriæ hæreseos novitates præferebant, et prædicationem veritatis destruere conabantur, audentes mysterium Divinæ dispensationis corrumpere, et negantes Paranymphum cœlestem partum Virginis nunciasse. Alii autem hæretici confusionem inducentes et unam carnis et deitatis naturam esse male componentes, divulgabant tali confusione divinam naturam Unigeniti passibilem, et purum hominem esse, qui ex beatissima Virgine Maria natus est, impudenter asserebant. Alii vero Spiritui sancto adversabantur. Alii autem Deo devoti et servientes credebant veritati, non obedientes falsitati. Tanta autem litigatio inter illos erat, ut etiam hæretici Catholicos Ecclesiæ Tornacensis filios invaderent, et in fluvio, qui dicitur Scalda, multos obtruncatos submergerent.

Hæreticis de mysterio Incarnationis male sentientibus

et Catholicos occidentibus,

17 *b* Vir autem Dei Eleutherius Catholicæ defensor fidei animos filiorum suorum alios exhortando, aliis prædicando, in Christi fide firmissime roborabat. Qui quarto decimo præsulatis sui anno videns in his partibus Ecclesias de misericordia Dei pene desperatas, sermonem de Divinitate Christi unigeniti Domini nostri composuit, et post hæc ad Romanum F Pontificem *c* Symmachum detulit: a quo honorifice susceptus est. Deinde a Roma regressus, omnes hæreticos convicit; Deo tamen miserante illos postea ad fidem convertit. Decimo etiam ordinationis anno præsidente Papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia *d* baptizavit. Anno quoque Pontificatus vicesimo quinto Roma regressus est.

Romam sæpius proficiscitur:

18 Item nova hæresi pullulante, sermonem de Incarnatione Christi adversus hæreticos scripsit, in quo illos vicit; neminem tamen ad Christianitatis titulum convertit. Igitur Romanum Papam *e* Hormisdam expetiit, quem cum magno honore prædictus Papa erexit. A quo, dum S. Eleutherius aliquid petisset, reliquias B Mariæ *f* Ægyptiacæ obtulit, et humerum B. Stephani Proto-Martyris, et secum Tornacum deportavit. Igitur vir Dei a Roma regressus cum magna exsultatione universi populi suscipitur. Exultant Clerici et Dalmaticis induti, beato Pastori suo obviam procedunt. Sed ex improviso gaudium

accepit ab Hormisda reliquias:

A gaudium omnium geminatur. Ipse enim Pontifex reliquias B. Mariæ, quæ tot et tanta pro Domino sustinuit, afferebat. Cum autem Nerviam portam intraret, in eodem loco miraculum magnum a Deo manifestatum est. Occurrentibus enim populis gaudentibus, similiter Clericorum agminibus palliatis, beatus Antistes conscendens montem, qui dicebatur mons Thesauri-absconditi, nunc autem dicitur mons S. Andreæ, reliquias S. Mariæ Ægyptiacæ, et humerum S. Stephani Protomartyris omni populo ostendit. Subito autem circa reliquias capitis S. Mariæ quædam claritas de cœlo adveniens apparuit, quæ etiam ab omnibus visa est, donec intraret Ecclesiam Christi Genitricis. Supra humerum autem B. Stephani lucidior claritas in modum circuli quasi argentei visa est.

auctore antiquo ex mss.

ais ostensis lux affulget

19 Cum vero Ecclesiam totius populi vallatus caterva intraret, quatuor viri, duæ mulieres magna infirmitate periclitabantur, quæ vocatur *g* Ignis gehennæ. Tunc vir pietate motus est, caput ante mulieres, humerum autem ante viros posuit, dicens: Oremus omnes. Procumbentibus autem et orantibus illis, ait: S. Stephane Protomartyr succurre his hominibus. S. Maria succurre, et miserere hujus feminei sexus. Non enim profecto surgemus ab oratione, donec sani efficiantur. Ad hanc vocem omnes B liberati sunt: caro autem, quam in ipsa infirmitate perdiderant, restituta est in ipsa hora. Mutus quoque assistens, locutus est dicens: Ecce reliquiæ B. Stephani, et S. Mariæ. Tunc omnes obstupefacti admirabantur. Illis temporibus reliquiæ Sanctorum, nec in auro, nec in argento ponebantur. Hæc acta sunt Nonis Octobr.

g
pellitur ignis sacer:

mutus loquitur,

20 Beatus siquidem Eleutherius jam Tornacensem Ecclesiam triginta annis et uno rexerat: Blandiniensem vero novem. Qui audiens filios Ecclesiæ perturbatos, indoluit. Deinde auctoritate Romani Papæ decrevit, quatenus omnes hæretici ab ipsa civitate ejicerentur, vel Christum Dei Patris Filium unanimiter confiterentur. Igitur a Præsule coacti, diem competentem elegerunt, in qua Synodum suam Antistes Christi Eleutherius convocaret. Advenit dies in quo Synodus convocata erat. Advenerunt etiam filii Catholici hæreticorum sectam confundentes; adfuerunt nonnulli hæreticorum illis contradicentes. Exurgens autem vir Dei Eleutherius et manu faciens silentium ait: Omnes Deum Patrem et Filium ejus cum Spiritu sancto confitentes audite.

S. Eleutherius jam 40 annos Episcopus

synodum colligit:

21 *h* Credite in unum Deum, Patrem omnipotentem, et in filium ejus unicum Dominum nostrum Jesum Christum, qui ex Deo patre natus est filius uni- C genitus, immensus de immenso, immortalis de immortali, invisibilis de invisibili, sempiternus a sempiterno, per quem et cum quo omnia, quæ continentur in cœlo vel in terra aut in mari, fecit Pater. Hortor igitur vos, dilectissimi, credite Jesum Christum Dominum nostrum, propter salutem hominum et seculi liberationem de cœlis descendisse, incarnatum et hominem esse passum sub Pilato Præside: præterea die tertia a mortuis resurrexisse, et iterum in cœlos, unde descenderat, ascendisse. Hæc decreta, filii mei carissimi, tenere et observare debetis: his vos devote oportet obtemperare, si gaudia vultis promereri cœlestia. His dignitatibus et decretis antiquorum Patrum obedite, considerantes et lucidissime intuentes, quid sit incarnatum esse, et hominem factum Dei Verbum. Præterea fides vestra credere debet, quod Christus Dominus noster, mediator Dei et hominum factus est, et reconciliator ad pacem, Deo Patri pro nobis offerens se in odorem suavitatis. Ideo enim dicebat per Prophetam: Sacrificium et oblationem noluisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt: corpus autem perfecisti mihi. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam Deus. Proprium D enim corpus non pro seipso obtulit, sed pro nobis in odorem suavitatis. Fratres mei, quis vestrum ultra dubitet, agnum verum et immaculatum pro salute humani generis immolatum, et ab impiis Judæis crucifixum. Ipse est qui nos per admirabilem virtutem et ineffabilem potentiam Divinitatis suæ redemit, rebellesque et superbos Judæos devicit, et claustra gehennæ expoliavit educens de vinculis captivos, emittens de tenebrarum locis carceratos clamantes ac dicentes: O triumphator bone seculi! O pie debellator diabolicæ fraudis: te nostra, clementissime Jesu, in his tormentorum pœnis expectabant lamenta: te, misericors Christe, flebilium in caliginosis conclamabant suspiria: ecce advenisti quem ab antiquis temporibus exspectavimus: libera nos quem in terra positi olim devote coluimus. Ipse est qui post destructionem diaboli et liberationem Sanctorum de tenebris clamantium die tertia resurrexit, et ascendens regnum cœleste, sedet ad dexteram Dei Patris. Unum igitur in substantia, trinum in personis confiteamini, ut ad cœleste regnum pervenire et æternis bonis perenniter gaudere mereamini, ubi gaudent Angeli, lætantur Apostoli, exultat Martyrum turba gloriosa, plaudit Confessorum ac Virginum caterva, quos Redemptor mundi perenni laurea coronat, qui vivit et regnat Deus omnipotens, invisi- E bilis, æternus, incorruptibilis, cui est honor, laus, decus, imperium, potestas indeficiens, majestas immarcessibilis, gloria perpes, et virtus ineffabilis, cum Patre et Spiritu sancto per infinita secula seculorum. Amen. Si quis autem his decretis contradixerit, a Patre et Filio et Spiritu sancto anathema sit.

h
professionem fidei præscribit:

Psal. 39. 7 et 9

22 His dictis Beatus Pontifex Eleutherius sedit. Catholici autem viri, qui ad dictam Synodum convocati erant, vocem cum gaudio levantes, glorificabant Deum, dicentes: Trinitatem in unitate veneramur et colimus: unitatem in substantia profitemur, et devote adoramus. Econtra confunduntur hæretici, deinde a sancta Synodo recedunt confusi. Synodo autem ad propria revertente, S. Eleutherius similiter ad aulam suam, quæ in oppidano loco continebatur, cum Catholicis viris jam septuaginta et uno existens anno regressus est. Interea per quinque annos Tornacensis Ecclesia, quibus Sacerdos supervixit, invictissime a Catholicis viris sublimatur.

a Synodo admissam:

23 Interim autem hæreticorum pars confunditur. F Quid facerent? consilium inierunt, et quid de illo fieret exquisierunt, et dicebant: Si ita prævaluerit apud nos, vita nostra contemnetur; si autem prævaluerimus, victoriam laudis adepti erimus. Sic illis in *i* una dierum colloquentibus, ecce beatus Pontifex cum *k* Athanasio Diacono et Andoneo fideli discipulo ab ecclesia B. Mariæ Tornacensi egrediebatur. Quem videntes hæretici post angulum occultati (multis enim modis insidiabantur ei) dicebant: Ecce destructor legis nostræ: venite occidamus eum. Igitur fustibus arreptis duriter ceciderunt eum, et relicto semivivo ante ecclesiam plagis impositis occulte abierunt. Discipuli similiter, relicto Pastore suo, aufugerunt. Quod audiens Censorinus Cæsar, omnes patibulo crucis affixisset, nisi oratio viri Dei prævaluisset. Fit per urbem tumultus populi: clamant juvenes, lugent matronæ et Virgines, cinere asperguntur senes, Præsulem semivivum videre certantes: ipse autem exanimis jacebat.

i
k
ab hæreticis dire fustibus cæsus,

semivivus jacet:

24 Tunc a civibus urbis parato, ut ipse rogaverat, strato cilicino intra domum suam delatus est, qui *l* quinque postea vivens per hebdomadas in ipsa infirmitate cæcum illuminavit et nonnullos infirmos curavit.

l
cæcum illuminat:

a *Alius extat tractatus sub hoc titulo* Transitus S. Eleutherii Episcopi *editus in Bibliotheca Patrum, in quo eadem continentur.*

A *tur.* — b *MS Dunnii hæc solum habet :* Eodem tempore beatus Tornacensis Antistes quarto decimo *etc* — c *Sedit* S. Symmachus *ab an.* 498 *ad* 514 *et ejus decessor* Anastasius II *ab an.* 496 *ad* 498. — d *Solennem memoriam hujus baptismi celebrari* V *Kalend. Octb. dictum supra num.* 10. — e *Symmacho successit* Hormisda *an.* 514 *mortuus an.* 523 — f *Hic mendum forsan subest et verbum Ægyptiacæ irrepsit, si* Maria Ægyptiaca *sub Hormisda Papa adhuc vixerit, quod 2 Aprilis examinandum. Fuerunt plures Sanctæ, nomine Mariæ, et prioribus seculis, aliæ ex Evangelio notæ, aliæ Martyres, alia etiam peccatrix neptis Abrahæ : In tractatu MS. de Transitu S. Eleutherii, par 2 hæc sic leguntur :* Reliquias B. Mariæ illi obtulit, et ipse occulte ab ecclesia B. Petri Apostoli secum Tornacum deportavit. *Meminit harum reliquiarum Raissius in Hierogazophylacio Belgico pag* 315 — g. *In sequenti Vita* Ignis sacer *dicitur de eo egimus* 3 *Januarii ad Vitam S. Genovefæ, et* 17 *Januarii ad Miracula S. Antonii* § 1. — h *Est hic sermo de Trinitate in Bibliotheca Patrum editus, qui integer insertus erat in MS Tornacensi, pars solum, quæ hic datur, reperitur in MS. Dunnii.* — i VII Kalendas Junii. *ut sub finem Sermonis S. Eleutherii de Trinitate excusi legitur.* — k *In MS Tornac.* Anasthasio. — l *A* 26 *Maii ad* 30 *Junii.*

HORMISD. PAP 27

CAPUT V.

Extremus S. Eleutherii morbus, mors, sepultura.

a Igitur finis dierum beatissimi Eleutherii appropiavit. Et tunc Fratres suos et veræ religionis cultores b convocavit : *b* seque eadem hebdomada a carcere corporeo transmigraturum prædicens, blande allocutus est : Sic finem universæ carnis ingressurus, a Domino promissa mihi gaudia æterna percepturus, B hortor vos, carissimi, odia fugite, concordiam seminate, schismata dissipate, virtutes exequamini, mala temporanea pro Judice vestro patiamini, quatinus dignum pœnitentiæ fructum Christo exhibere mereamini. Omnis etenim homo fœnum ; caro autem ejus ut stipula agri, in matutino virens florescit, in vespere arida labitur, et vilescit : patientes estote, casti pura mente Deum timete : in omnibus bonis perseverate. Audistis etenim David dicentem : Homo vanitati similis factus est. Itaque pulvis simus, in judicio resurgemus, et ante tribunal Christi teste Scriptura, omnes adstabimus. *c*

Suos adhortatur ad virtutem.

Psal. 143. 4

Rom. 14. 10

26 Inter hæc vero et hujusmodi verba sancti viri dolor animi et oppressio vulnerum, quæ sibi hæretici intulerant, ipsum duriter coarctabant. Quid faceret? Imminere obitus sui diem videbat, et ecclesias, quas infra muros construxerat, lapsuras esse sciebat. Itaque cum fletu conversus ad orationem, dixit : Omnipotens clementissime Deus, *d* qui auctor nostræ resurrectionis extitisti, ut nobis introitum cœlestem aperires, et imperium diaboli captivares, ascendens in cœlum admirabili virtute tua, captivitatem nostram duceres captivam ; qui morte tua C mortuis vitam, et captivatis reddidisti medelam. Te clementer invoco, te misericorditer appello, ut Tornacenses Ecclesias, quantum potui, mea parvitate sublimatas, et omnia habitacula Sanctorum ab omni inquietatione dæmonum conserves et defendas sublimes et extollas : oves meas paucula præsentes et subsecuturas usque in ultimam generationem custodias, ut sciant quia mitis es pater misericordiæ et pietatis, doctor scientiæ et veritatis. Illis autem qui me indignum famulum tuum usque ad mortem gladiis et fustibus insecuti sunt, benigne indulge, meque cum Sanctis tuis in horreum tuum digneris congregare. Illis etiam, piissime Deus, qui memoriam meam devote coluerint, largire fidem, confer amicitiam. *e* Clementissime Deus, qualiter pro fide Catholica, pro religione Christiana decertavi, clementia tua non ignorat. Omnia quidem nuda et aperta sunt oculis tuis : ecce nunc tempus meæ resolutionis appropinquat. Æterne Deus quid faciam? Mitte me, ut sequar David dicentem : Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Et iterum ait : Sitivit anima mea ad Deum vivum quando veniam et apparebo ante faciem Dei. Si potest fieri permitte me assimilari B. Job dicenti : Comparatus sum luto, et assimilatus sum favillæ et cineri. In te confido, Deus meus, te quæro, te videre desidero, quem semper in terris positus colui, cui me tota dilectione devovi : libera me, qui es benedictus in secula seculorum.

orat pro civitate Tornacensi :

et pro inimicis a quibus erat cæsus :

Psal. 21. 2

et 3

Job 30. 19

D

AUCTORE ANTIQUO, EX MSS.

27 His dictis vox tamquam sonitus alarum aquilæ in claritate magna facta est dicens : Eleutheri serve meus, exaudita est oratio tua : superest, ut quod incepisti perficias, et qui Trinitatem maxime collaudasti, hactenus, beatæ Trinitatis conspectibus, præsemeris : dignus est enim operarius mercede sua. Quia vero pro fide Catholica viriliter decertasti, preces tuas exaudiri meruisti, et postulationis tuæ efficaciam obtinuisti. Perfice, perfice, serve meus, ne post bonum finem bonus liber evacuetur. Heu evacuabitur, sed restaurabitur : cheu in ignem projicietur, sed post hæc revelabitur! His dictis vox cum claritate recessit. Pontifex autem exhilaratus, collaudans Deum ait : Gratias ago tibi, omnipotens Deus, qui me consolari dignatus es, qui eras, et qui es, et qui in judicium venturus es. Volens autem perficere quod intendebat, iterum prorumpens in laudibus Dei ait : Filium esse perhibet fides Catholica, cui per Prophetam clamat pater : Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et iterum : Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus Sanctorum, ex utero ante luciferum genui te *etc. f*

voce cœlesti invitatur ad gaudia æterna ;

Psal. 2. 7.

Psal. 109.

E

f

28 Post hæc verba dolore animi compulsus ait : Ecce deficit virtus mea ; ecce præteritur lingua oris mei. Quis mihi det paullulum ut ab infirmitate mea hac quiescam? Vidensque venas corporis sui relaxari, et se magna infirmitate nimis aggravari dixit : Deus meus te videre desidero, et in manus tuas commendo spiritum meum. *g* Andoneumque advocans ait illi : Fili, ne recuses obedire patri tuo. Rogo itaque, ut Romam quantocyus eas, et thesaurum Christi a me compositum *h* Bonifacio Pontifici Romano transmittas, ut caput hæreticorum in puteum abyssi demergatur, et ecclesia Christi per universa orbis spatia crescat, et defendatur. Vir autem Dei assidue orabat, et spiritum suum in manus Christi commendabat.

g

Audoneum Romam mittit :

h

29 Accidit vero dum oraret, satanas a sinistris ejus adstitit insultans ei. Cui beatus vir inquit : Nequissime satana, hæc orationum loca intrare præsumpsisti? Cui dæmon : Vellem eliminare sermonem tuum, vel saltem visione vultus mei exeuntem a corpore tuum conturbare spiritum : me etenim torqueri diversis tormentis pœnarum facis, cum de te nil mali meo possim denunciare judici. Tunc hilari vultu Confessor Dei ait : Exi hinc, satana, nulla a Christo F tibi adversum me concessa est potestas. Hæc dicens signum vivificæ Crucis inter se et satanam opposuit. Ille autem nihil suum videns, intolerabilia post se relinquens vestigia, tristis et confusus recessit.

dæmonem apparentem sibi fugat :

30 Percepta enim participatione Corporis et Sanguinis Dominici, beatus vir, ut ejusdem Vitæ narrat *i* historia, feliciter migravit ad Dominum invitatus ad epulas cœlestes, quas omni corde cupierat, omni corde desideraverat, consors æternæ felicitatis Angelis Dei gaudentibus, perenni et immarcessibili laurea coronatus. Eadem hora *k* tanta claritas oppidanum locum, in quo natus erat, affulsit, ut omnes, qui ad exequias tanti Patris venerant, facti quasi in excessu mentis, spiritum ejus ab Angelo elevari in nube viderent, et cum claritate nubis cœlos penetrare, et postmodum claritatem cum ipso volantem nullatenus apparere. *l* Sic unda sacri sanguinis profusa verus Martyr et Confessor in pace obiit pridie Kal. Julii.

i

k

cœlesti luce locum circumfulgente,

l

moritur :

31 Igitur B. Medardus advenit, et sanctum corpus mortuum invenit, et plorans præ gaudio Missarum solennia celebravit, et in Ecclesia B. Mariæ sepulchrum novum partiri præcepit. Communi autem consilio

sepelitur a S. Medardo.

Auctore antiquo, ex MSS.

A consilio decretum est, quatenus eum in Ecclesia B. Petri Blandiniensis sepelirent, nimirum quia ibidem ab urbe cum omni cognatione sua fugatus præsulatum tenuerat, et super his præclari nominis miracula patraverat, regnante Domino nostro, Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum Amen.

m 32 *m* Obediens igitur discipulus Magistro, contigit, dum iret, et Papam Bonifacium expeteret, Ravennam venit, ibique sepultus in vico, qui vocabatur Vicus-leprosorum, in pace obdormivit. Sequenti vero nocte Judæus, apud quem discipulus morabatur, post corporis sepulturam invenit libellum, inveniensque scriptum, qualiter Virgo Maria Dei filium genuit, et post partum Virgo permansit, iracundiæ zelo accensus gladium latenter arcepit, ferroque omnia disrupit, deinde in igne indignatus projecit. Eadem vero nocte gloriosa Virgo Judæum volens ad fidem convertere, et suavi jugo Filii sui mancipare, veste candidissima induta, facie autem velut discissa, comaque sanctissimi capitis tamquam lacerata, eidem dormienti dignata est apparere, mirantique Judæo dicere : O infidelis et injuste, quid hesterna die fecisti? Ecce, tollere volui animam tuam abs te. Igitur quis erit refugium tuum, et spes tua? Numquid ego? Ego flos campi, lilium candens, et rosa B florens, quæ filium Dei gestare merui, quæ Virgo post partum remansi. Vade ideo fili, et quod egisti confitere, ut merearis baptismum fidei accipere, et expoliato veteri homine valeas novum Adam induere. His dictis beata mater disparuit. Ille autem quod viderat admirans in eadem hora ecclesiam petiit, confessus est quod perpetravit; deinde Christianus fieri promeruit : collaudansque Dei Genitricem, omni vita sua illi honeste ministravit, quæ cum Filio suo perennibus repletur gaudiis, cujus imperium permanet in secula seculorum, Amen.

Judæus, combusto libello S. Eleutherii,

a Deipara Virgine apparente

convertitur ad fidem.

a *Hæc fere eadem priore Vita habentur num.* 13. — b *In MS. Duyuit deest hæc prædictio.* — c *Longus sermo, sive catechetica disputatio interponebatur in MS. Tornac. quæ edita in Bibliotheca Patrum, abest a MS. Duyuit.* — d *Rerum nonnulla, in MS. Tornac. inserta, cum MS. Duyuit omittimus.* — e *MS. Duyuit addit, et vitam æternam, ac reliqua usque ad num.* 28 *omittit.* — f *Omittimus reliqua cum eodem MS.* — g *In MS. Duyuit desunt reliqua hujus numeri.* — h *Est hic Bonifacius II, creatus* 15 *Augusti* 530, *mortuus* 17 *Octob. anni* 531. — i *Habetur in priore Vita num.* 13, *cujus numeri reliqua supra habenter num.* 25, *omissis hisce de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ. Quæ in tractatu de Transitu ejus habentur.* — k *Reliqua usque ad num.* 33 *habentur fere in fine præcedentis vitæ.* — l *Desunt hæc de martyrio et die obitus in MS. Duyuit et priore Vita.* — m *Hæc solum habentur in MS. Tornacensi.*

CAPUT VI.

Apparitio S. Eleutherii : corporis ejus elevatio.

C Igitur in una dierum præsulatum Tornacensis Ecclesiæ Heydilone viro prudenti et justo possidente, quædam matrona, nomine Thecla, nobilis genere, nobilior autem morum dignitate, *b* honestate vigens, humilitate pollens, eleemosynis larga, hominem dealbatum in somniis coram se adstare vidit, ejusdemque habitum notavit, vultu alacrem, visu modestum, decore amabilem, blandumque nimis alloquio. Beatus enim Eleutherius Tornacensis Ecclesiæ munitor erat, *c* qui matronam intuitus, blande ac leniter ait : Thecla, *d* vade in locum, qui nunc Blandinium appellatur, ibique invenies multa corpora Sanctorum in Christo quiescentium : inter quos invenies a dextra parte altaris B. Petri Apostoli corpus S. Eleutherii : deinde orabis; postea quæ vidisti *e* Heydiloni Episcopo manifestabis. His dictis ab oculis ejus evanuit. Thecla autem facto mane surgens quæ viderat intra se recolligere cœpit. *f* Sequenti itaque nocte B. Eleutherius iterum ei adstitit, et pastorali eam virga contingens, ait : Benedicta tu a Domino. Quare autem quod tibi jussum erat

b

Post triplicem apparitionem factam cuidam Theclæ,

c

d

e

f

non fecisti? Vide ne me ad iracundiam provoces. D His dictis iterum ab oculis elapsus est. Tertia autem nocte regrediens eumdem sermonem ait, sed aliquantulum superaddidit dicens : Filia cœlestis Hierusalem, quare nostris non obtemperasti jussionibus? Cras in crepusculo dici ad Heydilonem Episcopum ibis : deinde quanta vidisti, præsentiæ ejus manifestabis. His dictis tertio ab oculis evanuit.

34 Thecla autem facto mane consurgens, Blandinium adiit, deinde oratione data ad Episcopum, qui tunc in his locis commorabatur, venit : et quæ viderat præsentiæ ejus manifestavit. Sequenti itaque Dominica Episcopus Heydilo convocatis vicinarum urbium Episcopis, Blandinium adiit, deinde Missarum solennia frequentavit, et data oratione, pavidus ad sepulchrum accessit. Monachi, Clerici et laici orationem dederunt : Episcopi vero fodientes sarcophago manus injecerunt. Igitur cum magno tremore corpus B. Eleutherii per manus sanctorum Episcoporum elevatum est.

corpus S. Eleutherii ab Heydilone Episcopo elevatur :

35 In ipsa autem hora Thecla orans, a Præsule percepto Corpore et Sanguine Christi, coram omnibus ante sepulchrum expiravit. Illa autem in media ecclesia sepulta requievit : at vero translata est in secretiori parte ecclesiæ, de cujus felici anima Virginalis gaudet chorea, viduarum etiam multitudo E invitat gloriosa. *g*

Thecla sancte expirat :

g

36 Eadem etiam die in qua corpus B. Eleutherii elevatum est, mulier vidua se miseram clamitans, ad ecclesiam accurrit. Ejusdem enim filius dum caussa custodiendi pecoris in agrum missus iret, de eadem silva dæmon in similitudinem leonis rugiens accurrit, puerum devoravit, deinde in silvam velocissimo cursu se retulit. Pastores autem, qui viderant et fugerant, pauperculæ mulieri quid gestum esset indicaverunt. Tunc illa plorans ad ecclesiam confugit, et B. Eleutherium, ut unicum sibi filium redderet, cum omni populo deprecata est. Flens orabat mulier, flebant etiam adstantes Episcopi, flebat Clericorum caterva palliata, gemebat populi multitudo copiosa. Deinde locus, in quo puer jacebat, motus est, cumque tanta claritas de cœlo adveniens circumfulsit, ut nemo illum etiam resurgentem aliquatenus comperiret : deinde vivus puer surrexit, et quantæ misericordiæ et pietatis idem memorabilis Pater esset, omnibus indicavit.

puer a dæmone sub specie leonis trucidatus,

reviviscit

37 Duo etiam cæci in illa die visum acceperunt : tres paralytici curati sunt : mulier a fluxu sanguinis liberata : claudus quoque in pristino gradu restitutus est. Multa etiam miracula in illis diebus patrata sunt, quæ quamvis hominibus incognita, Divinæ F tamen majestati sunt aperta. *h* Elevatio autem corporis beatissimi Eleutherii facta est 14 Kal. Octob. Qui æqualis est Martyribus : quia ter flagellis fuit cæsus, par Confessorum agminibus, quia verus Confessor, et miraculorum patrator exstitit; gloriosus consors Virginum, quia Virgo permansit et ideo floret ante Deum ut cedrus Libani et flos liliorum. *i*

variı ægri sanantur

h

i

a *De elevatione corporis B. Eleutherii extat a posteris auctus tractatus in MS. monasterii Tornacensis S. Martini cum hoc prologo :* Præsulatum Tornacensis Ecclesiæ Heidilone viro prudenti et justo possidente, basilica B. Stephani Protomartyris, quæ sita est post ecclesiam Christi genitricis semperque Virginis Mariæ, destructa est. Ob hanc caussam filius Dei multo tempore cives urbis opprimebat, eosque terrenis opibus vacuabat, adeo ut etiam habitacula eorum destrueret, ipsorumque domus et prædia in ultionem prædictæ basilicæ devastaret. Beatus autem Eleutherius pro ecclesia et civitate oravit, et a Christo cum Sanctis, qui in ecclesia B. Mariæ continentur, inducias impetravit, quoniam nisi restauretur, dies ultionum adveniet, et voces Martyrum de throno Dei clamantium Jesus Christus exaudiet. Eodem vero tempore in villa quæ dicitur Rushari, quæ sita est ab urbe quasi duabus leucis, et in vicinis locis idola colebantur et a copiosa multitudine populorum sacrificia dæmonibus offerebantur. Igitur in una dierum *etc. quæ hic habentur.* — d *Sequentia Theclæ epitheta desunt in MS. Duyuit.* — e *In MSS. Tornacensibus hæc adduntur :* Idem Præsul exstiterat, qui etiam a passione B. Piati Martyris usque ad transitum corporis sui ducentis et quadraginta quatuor annis et novem mensibus transactis populum Tornacensem ad fidem roboraverat. *Quam hæc præclare desunt*

A desunt in MS. Duynii, inepte hic intrusa : cum supra num. 22 solum anni vitæ censeantur 7 cum quinque, quibus dicitur adhuc vixisse. — d In scripto Elevationis longum colloquium inducitur S Eleutherii cum Theclo, ubi is arguit idololatriam reductam, ac post hujus preces inter alia dicit ista : Felix, per quem corporis mei depositio et vitæ meæ restauratio revelabitur, per quem etiam anno Incarnationis 1141 corporis mei elevatio declarabitur. Inducitur revelatio facta Henrico Canonico, de qua mox agemus. — e De Heidilone, anno et die Elevationis hujus supra egimus. — f Sequentia de 2 et 3 apparitione in MS. Duynii contracta sunt his verbis : Sequenti itaque nocte et tertia eumdem sermonem repetens beatus Pontifex ei apparuit, et post ab oculis ejus elapsus est. — g In historia elevationis hæc adduntur : Ad caput igitur Theclæ quidam fons limpidissimus emanabat, qui dolores capitum et paralyticorum membra mitigabat : quem quidam miser dum vellet pede obstruere, Divina ultio adfuit : pedis enim venæ aruerunt, ipse etiam non multo post tempore corporis sui meruit defectum. — h Reliqua hujus capitis desunt in MS. Duynii. In tractatu particulari de Elevatione corporis ista habentur : Post multum vero temporis cum vidissent nobiles hujus regionis se servitutem huic Ecclesiæ debere indignati sunt : quorum nomina non revelavi, quia damnatorum nomina divina non potest continere pagina. Inter illos tamen dum tributa et possessiones legerentur, quidam miser advenit, chartam latenter accepit, deinde cum iracundia in ignem projecit. Charta autem de igne prosiliens, nulli comparuit : quoniam manibus rapta Angelicis, Deo vero et immortali præsentata est, et usque in diem judicii reservata. Ille autem miser, Alardus nomine, in eodem loco suffocatus a dæmone, expiravit. Post aliquot etiam annos alter in charta tributa et divitias præsulatus servans, afferri fecit, et in ignem projecit, quæ igne combusta est. Elevatio autem corporis etc. — i In tractatu de Elevatione hæc quasi a S. Eleutherio revelata addebantur, quæ licet non omnem fidem mereantur, tamen repræsentare voluimus. Ab ipso autem die, in quo ejus rapta est historia, miracula quæ singulis diebus faciebat cessaverunt. De capitulis autem sollicitos vos esse volo. Vita ab illa die, in qua depositus sum, scripta est. Capitula autem manu divina scripta sunt:
B et ideo hæc spatia divisa sunt, ne cœlestia decreta mens possit comprehendere humana. Posquam autem quod apud vos perierat inventum est, memorabilis Pater vester, miracula incipiet, et sic operando non desistet usque in secula seculorum. Elevatio autem corporis mei a Blandinio in ecclesia B. Mariæ facta est in Kalendis Aprilis. Gratias autem ago et Deo immortali et vobis, fratres carissimi, qui festum depositionis meæ condigne celebrastis : ut et istud de elevatione corporis mei similiter celebretis : ut nec filii boni, bonum patrem derelinquant, nec bonus pater filios orphanos de præsentia corporis sui incertos faciat. Illud autem festum, quod in Kalendis Martii celebratis, neque scio, neque novi, neque in eisdem Kalendis neque voces vestras exaudivi. Hæc ad utilitatem vestram, non ad gloriam meam revelavi ; non ut gloria mea amplietur, sed ut tristitia cordis vestri in gaudium convertatur. Filius autem hominis, B. Maria semper Virgine, et B. Nicasio Pontifice et S. Piato Apostolo vestro et Martyre, et beatissimo Eleutherio Præsule et Confessore Christi, et reliquis Sanctis, qui in ecclesia ejusdem Virginis continentur, cooperantibus, eruet vos a malis si in ejus mandatis perseveraveritis, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum Amen

CAPUT VII.

Miracula post elevationem corporis S. Eleutherii facta.

a

Anno autem secundo post hæc in ecclesia B. Petri Apostoli, in qua corpus B. Eleutherii a populo frequentabatur, a Deo miracula, quæ sequuntur, per merita ejusdem Præsulis facta sunt. Libertinus Tornacensis Tribunus quemdem morti deputatum cum populo ad supplicium trahebat. Interea quidam C Presbyter nomine *b* Feriolus a Vienna Tornacum venerat peregrinus. Qui cum Tribunum rogaret, ut misericordiam homini condemnato impenderet, ille, ut erat magnæ feritatis, gravi ira accensus, ait suis : Ite, et arripite hunc sacrilegum Sacerdotem, et vinctum catenis ducite ad patibulum. Tunc ille injuste duris compedibus ligatus, dum ante Blandiniensem ecclesiam præteriret, populo memoriam Martyris, seu Confessoris frequentante, omnique Clero in laudibus Dei perseverante, exclamans cum gemitu ait : O sanctæ Præsul Dei Eleutheri, qui cœlestium bonorum particeps fieri meruisti, per orbem Martyr gloriose, meritisque Confessor egregie, qui dum viveres, miræ sanctitatis existens Virgo permansisti ; si vera sunt, quæ de tuis gloriosis meritis audivi, audi mitis immitem, subveni benignus oppresso, et duris compedibus injuste ligato. His dictis, de manibus sequentium elapsus, ad ecclesiam confugit. Cumque ante sepulchrum advenisset, repente disrupta sunt vincula, catena quoque utrimque divisa est.

Feriolus injuste ad patibulum ductus, b

implorata opem S. Eleutherii,

liberatur diruptis catenis.

39 Illum autem milites dum fractis compedibus liberum adstare conspicerent, furore accensi catenam collo ejus iterum injecerunt pedesque validis compedibus ligaverunt, ab ecclesia volentes unanimiter ejicere, deinde patibulo crucis affigere. Presbyter D autem Feriolus supplex ac tremens ad sepulchrum oculis elevatis ait : O gloriose Dei Pontifex Eleutheri, tuam iterum invoco clementiam, ne despicias humilem servi tui orationem. Per te enim Jesus Christus filius Dei Blandam filiam Tribuni de morte ad vitam reduxit, et Tornacensem populum cum patre Virgiuis ad fidem convertit : tu filium mulieris viduæ resuscitasti *c* et mutis arcana *d* benignæ linguæ reserasti. Ad hanc vocem repente catena confracta prosiluit, et Tribunum in media facie percussit ; qui cadens in terram semianimis factus ad urbem cum magno clamore populi delatus est. Omnes inde exterriti, et ante sepulchrum provoluti, veniam peccatorum fideliter precabantur. In ipsa autem die Libertinus exspiravit.

AUCTORE ANTIQUO, EX MSS

Hoc iterum vincto et invocante S. Eleutherium,

c d

punitur morte Libertinus Tribunus :

40 Tunc uxor ejus, *e* ad memoriam Martyris Eleutherii eum extinctum afferri præcepit. Dum autem omnes flerent, et misericordiam Martyris implorarent, magna claritas de cœlo adveniens circumfulsit, et vox audita est dicens : Orate Presbyterum, ut roget Dominum nostrum Jesum pro Libertino. Tunc omnes obstupefacti (vocem enim audientes, neminem autem videntes) orabant, ut cum ipsis imploraret misericordiam Confessoris. Quod ita factum est. Et oratione finita, reliquias Præsulis accepit, et super E mortuum injecit. Mira res. Post undecimam enim horam vivus surrexit, et collaudabat magnalia sui conditoris. Ipse etiam nobis solebat referre, qualiter diabolus et angeli ejus in occursum animæ ejus advenissent, sed Angelus Domini Michael cum B. Eleutherio a dextra parte advenisset, et animam in corpore reverti præcepisset. Præterea nobis referebat, qualiter omnis notitia S. Eleutherii destrueretur : sed in novissimis temporibus per eumdem Præsulem certificaretur, qui postea felicem, ut nobis relatum est, agens vitam in pace obdormivit, et in ecclesia B. Mariæ Virginis cum Censorino Cæsare Tribuno Scandiniensi requiescit. *f* Catena quoque in testimonium miraculi Viennæ est delata.

e

oratione Perioli,

et attactu reliquiarum S. Eleutherii resuscitatur

f

41 *g* Hoc etiam silendum non arbitror, quod ab Episcopo Tornacensi Heidilone mihi relatum est. Quædam mulier cæca et muta in die depositionis ejus ante altare adducta obdormivit. Sed ecce cum beatis Martyribus Christi *h* Nicasio et Piato et beatis Confessoribus Christi *i* Amando et *k* Eligio, B. Eleutherius ei apparuit, et eam excitavit, dicens : Quid mali pateris, filia? Ego pro te divinam impetravi clementiam. His dictis, oculis ejus signum Crucis impressit, et quasi baculum igneum ori ejus injecit : deinde cum Sanctis ab illa evanuit. Illa autem gavisa oculos aperuit, et circumstantes intuens ait : Vere F Præsul Dei es Eleutheri, qui Martyr cum Martyribus Nicasio et Piato mihi apparuisti. Merito honorandus es vir Dei Eleutheri, qui Confessor cum Confessoribus Dei Amando et Eligio mihi te manifestasti : sed illa clamante, utriusque sexus, virorum videlicet et mulierum, multitudo accurrit, illaque omnia quæ viderat illis manifestavit.

g

h

i k

cæca et muta sanatur apparente S. Eleutherio cum aliis SS.

a *Extat in Bibliotheca Patrum tractatus* de Translatione corporis S Eleutherii *in decem divisus capita quorum primum ita incipit* Igitur Episcopus Heidilo, convocatis Episcopis, Missarum solennia frequentavit, deinde corpus S. Eleutherii elevavit, et in loco condigno honorifice reposuit. Post hæc pluribus donariis ibidem relictis ad propria regressus est, qui paucis postea vivens annis bonæ existens senectutis, in pace obiit Anno autem secundo *etc. quæ hic habentur Eadem extant in tractatu MS. sub titulo* de Miraculis S Eleutherii. — b *Feriolo ut scriptori, tribuitur dictus tractatus, de quo supra egimus. — In MS. post distinctionem capitum additur :* Incipit tractatus S Ferioli Presbyteri et Martyris *Et sub finem hæc repetuntur* Explicit tractatus S Ferioli Martyris *Et sub nomine* B Ferioli Presbyteri et Martyris *editus est in Bibliotheca Patrum.* — c *Additur in eodem tractatu de Miraculis, seu Translatione,* cæcos illuminasti. — d *Deest hoc epitheton in MS. Duynii, et excuso historia.* — e *In MSS. Tornac. additur,* Thecla nomine, *quod nomen forte per errorem intrusum. Est quædam Thecla biennio ante mortua, ob revelationem, S. Eleutherii illi factam celebris. Deest hic in MS. Duynii* — f *Tractatus de Translatione addit* Tabulæ quidem Tornaci relictæ sunt. — g *Idem Tractatus*. Quædam etiam miracula

AUCTORE ANTIQUO, EX MSS.

A cula Heidilo Episcopus Tornacensis mihi retulit, dicens. *Ac referuntur miracula de* Mantdio illuminato, *et* Peritio leproso sanato, *a S. Eleutherio adhuc vivente, quæ supra retulimus et sequentia referuntur post Translationem facta, ubi etiam in alia historia Translationis sed tum qui alia scriptori retulerat, non vixit Heidilo.* — h S. Nicasius Martyr *fuit Archiepiscopus Remensis, sub quo tum erat Episcopatus Tornacensis. Pignora quædam hujus Sancti Tornaci eo tempore claris multisque illustrata fuisse miraculis refert Flodoardus lib. 4 cap. 7.* — i *Colitur* S. Amandus 6 *Febr. corpus illius Elnone est, sive in oppido S. Amandi prope Tornacum, de quo ad ejus Vitam actum.* — k S. Eligius *Episcopus Noviomensis et Tornacensis colitur* 1 *Dec.*

APPENDIX

de Translatione corporis S. Eleutherii in urbem Tornacensem.

a Nunc igitur, carissimi, ne vobis fastidium inferamus, ad miracula, quæ in ejus restauratione facta sunt, revertamur. *b* In diebus illis cives urbis miracula, quæ Christus per famulum suum operabatur, videntes, Blandinium iverunt, et reliquias ejusdem Præsulis honorifice in ecclesia B. Mariæ detulerunt. *[Corpus S. Eleutherii Tornacum fertur:]* Cumque a Blandinio exirent, homines loci illius cives urbis invadentes, sagittas mittebant, sagittæ vero revertentes mittentium dextras vulnerabant. Nemo quidem civium vulneratus est; quidam autem rusticorum vulnerati sunt, alii cæci facti, multi quoque semianimes in via relicti sunt. *[resistentes læduntur suis telis:]* Sic cum magna B exultatione gloriosum corpus in ecclesia Christi genitricis delatum est. Gaudium et exultatio per totam civitatem augmentatur, tristitia infirmorum in gaudium convertitur.

43 Reliquiis enim paralytici occurrebant, cæci in platea clamantes sedebant; qui omnes tactu reliquiarum numero viginti quinque curati sunt. *[sanantur 25 paralytici, 7 cæci,]* Illud etiam adjiciendum putavi, quod septem cæci in is diebus illuminati sunt. Nihil autem sine fide gestum est. *c* Præterea mulierem longo post tempore contractam sanavit. *[c mulier contracta.]*

44 *d* O virum imitabilem! O Præsulem laudabilem, pudicum, bonum, amabilem, virtutibus et miraculis ornatum! O virum inæstimabilem, nec labore victum nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recusavit! O virum qui tres mortuos suscitavit, cæcos illuminavit, et præclara miracula post obitum et ante gessit: de cujus felici anima Martyrum plaudit caterva, Confessorum exultans gaudet chorea, Virginum etiam multitudo invitat gloriosa; quem Rex cælestis perenni ditat corona Jesus Dominus noster, cui sit laus, honor, imperium cum æterno Patre et Spiritu sancto per omnia secula seculorum Amen. *[Epilogus.]*

C a *Hæc a posteris adjuncta nam quæ hactenus dedimus, scripta sunt ab eo qui cum Heidilone Episcopo vixit.* — b *Anno* 1164 *hinc incipit historia Translationis in MS. Tornacensi monasterii S. Martini, nobis Tornaco olim missa.* — c *In MS. Duyaci hoc miraculum in fine præcedentis capitis collocatur, quasi ante Translationem factum. In aliis MSS. miracula supra relata hic mixtim narrantur.* — d *Hæc forsan ad præcedentem narrationem spectant.*

REVELATIO

facta Henrico Tornacensi Canonico, *ex II MSS. Tornacensibus.*

a Quidam adolescens Concanonicus noster, nomine Henricus, *a* Paschali tempore, feria secunda, XI Kal. Maii, vespertina hora, jam incumbente nocte, solus forte per novam fabricam Ecclesiæ B. Mariæ sine aliquo timore transibat; et ecce subito voces quasdam, velut cum impetu terribiliter advenientis multitudinis audivit, torrem etiam flammeum super se venientem vidit, ita ut particulam tunicæ suæ ac carnis sub eodem brachio juxta pugnum combusserit: statimque perterritus in terram cecidit, et continuo quasi in extasi raptus vidit quamplures ad se venientes sibique colloquentes, quos jam defunctos esse sciebat, quosque viventes cognoverat. *[Anno 1141 21 Aprilis,]* Postea ei visum est, quod esset in campo rosarum et liliorum floribus totiusque dulcedinis amœnitate repleto: in quo consistens et præ nimia suavitate prioris terroris horrore effugato exhilaratus, et velut totus recreatus, et renovatus vidit quatuor albis vestibus indutos cum candelabris ac thuribulis ad se venientes. D *[facta Henrico Canonico revelatio]* Hos sequebantur tres honorabiles viri Episcopalibus indumentis decorati, baculos Pontificales in manibus tenentes, mitras etiam aureas in capitibus portantes, in quibus uniuscujusque nomen scriptum continebatur. Nam in ejus mitra qui medius incedebat, scriptum erat: S. ELEUTHERIUS EPISCOPUS; in ejus qui ad dextram gradiebatur: B. ELIGIUS EPISCOPUS; in ejus qui ad sinistram stabat: *b* S. AICHARIUS EPISCOPUS. *[a SS. Eleutherio, Eligio, Aichario. b]* Post eos vero sequebatur Dominus Gerardus Presbyter, vir religiosus, veste sacerdotali indutus, qui fidelis procurator eleemosynariæ S. Mariæ extiterat.

2 Beatus itaque Eleutherius juveni appropinquans quasi blandiendo manipulum suum super eum projecit: deinde librum vitæ suæ, quem in manu sua gestabat, ei ostendit, et coram se legere præcepit, perlectumque ab eo recipiens in sinu suo reposuit, et ad locum, in quo prius steterat, rediit. *[ostensa Vita S. Eleutherii]* Postea B. Eligius juveni appropinquavit, librum vitæ suæ obtulit; sed juvenis eum sibi satis notum esse dicens, legere noluit. *[et S. Eligii:]* E Sanctus quoque Aicharius ei in dextra suo scriptum ostendit: In nomine Jesu Domini per me mortuus resuscitatus est. *[et miraculum S. Aicharii.]* Post hæc illi ordine, quo venerant, discesserunt.

3 His ergo visis adolescens de extasi ad seipsum reversus, de terra surrexit, et ad patris sui domum rediens, tota nocte lectulo infirmus decubuit. Mane facto, aqua benedicta se aspergi rogavit, sicque recreatus particulam vestis suæ combustam et carnem sub ea liquefactam ostendit, et ex his quæ viderat nonnulla retulit. *[vestis ei et caro adusta.]* Sequenti sexta feria accersito secreto *c* Willelmo Canonicorum Decano peccata sua confessus est; acceptaque ab eo absolutione, et pœnitentia injuncta, proxima Dominica Corpus Domini suscepit. *[c]* Quo percepto, mirum dictu, Vitam B. Eleutherii, quam ante sex dies in extasi legerat, memoriæ revocatam, cunctis audientibus, ac si orationem Dominicam, cursim legere cœpit. Obstupefacti reique novitate percussi, convenimus, et multa ad invicem super tam mirabili visione conferre et conjicere cœpimus. *[Vitam S. Eleutherii de memoria recitat:]* Licet enim quidam adolescentem dictandi et versificandi peritum dicerent hanc vitam potuisse componere: nos tamen scientiæ ejus non ignari, incerti eramus hujusmodi dictaminis nunquam eum assuetum fuisse: quamquam, etsi eam composuisset, nullo modo tamen eam sine libro tam F cursim memoriter et corde tenus totam legere valuisset.

4 Concilio itaque cum religiosis viris habito, Domino nostro *d* Samsone Remorum Archiepiscopo *e* Dominoque Bernardo Claræ-vallensis Abbate, necnon *f* aliis Episcopis et Abbatibus, pro audiendis et discutiendis *g* libris Magistri Petri Abailardi in *h* Octava Pentecostes cum Rege Francorum in Senonensi urbe congregatis, visionem istam scriptam transmisimus. *[d e f g h res ista in Concilio Senonensi examinatur:]* Illi nobis mandaverunt, ut Divinæ voluntatis effectum deinceps exspectaremus.

5 Et ecce post paucos dies præfatus juvenis quibusdam signis prænoscens B. Eleutherium rursum sibi manifestandum, summo mane peccata sua confessus, Missam audiit, Corpus Domini suscepit: deinde secretarium, in quo sancti viri feretrum positum erat, oraturus cum paucis ingreditur, dum subito ad terram cecidisse foris positis nunciatur. *[in 2 extasi adducit elevationem corporis:]* Ingrediuntur quamplures, cum quibus et nos ingredimur. Ingressi autem eum super terram clausis oculis ac si exanimem jacentem conspicimus, et admirantes finem rei exspectamus. Et ecce post paululum

A lum eum S. Eleutherii elevationem legere audimus: et ad multa quæ interrogabamus, eum respondere admiramur. De extasi vero reversus, ea quæ legerat scripsit. Pro hac itaque visione, quam videramus, certiores facti de prima, cui nullus interfuerat, in commune Dominum rogabamus, ut si ex ipso foret hæc visio, manifestaretur etiam tertio.

in 3 cognoscit miracula:

6 Necdum quadraginta dies transierant, et prædictus juvenis sentiens tertiam visionem citius affuturam, feria sexta ante festum S. Laurentii rursum mane peccata sua confessus, et audita Missa Dominici corporis perceptione confirmatus, præfatum secretarium cum paucis oraturus ingreditur. Nec mora. Nos extra positi audientes eum cecidisse, accurrimus, videmusque eum more solito clausis oculis in terra velut exanimem jacentem. Vix quarta pars horæ transiverat, et ecce audivimus eum legere quædam miracula S. Eleutherii: nobisque interrogantibus stupemus eum respondere ad plurima.

prædicit separationem episcopatus Tornacensis.

7 Inter quæ palam prædixit quod Ecclesia Tornacensis infra non multum tempus *i* proprium esset Episcopum habitura, et pristinam dignitatem receptura. Primam quoque *k* constructionem civitatis Tornacensis in libro B. Eleutherii legit, quam cordetenus retinens nobis scribendam et legendam tradidit: quæ cum libro vitæ ejus scripta apud nos habetur. B

a *Herimannus Abbas S. Martini Tornaci ita hanc historiam auspicatur*: Cum Dominus Simon jam fere viginti quatuor annos Pontificatum gessisset, nullamque omnino diminutionis suspicionem haberet, contigit, ut adolescens Canonicus S. Mariæ nomine Henricus etc. *Idem Cognatus lib. 3 Historiæ Tornacensis cap. 41, ubi hanc historiam explicat, putat contigisse anno* 1144 *aut* 1145, *sed characteres additi non consentiunt. Annus ex controversia de doctrina Petri Abailardi discutienda, colligi potest: cœpit illa anno Chr.* 1140, *ast anno sequenti, cyclo Lunæ et Solis* 2 *littera Dominicali E fuit Pascha celebratum* 30 *Martii, et feria* 2 *post Dominicam* 3 *incidit in xi Kalendas Maii, qui characteres hic indicantur, et simul Concilii Senonensis tempus certius assignatur, ut ex sequentibus patet. Cognatus* tempus Paschale *male* festos dies Paschatis *interpretatur.* — b S. Archarius *sive* Acharius, *decessor S. Eligii in episcopatu Noviomensi et Tornacensi, floruit tempore Dagoberti I Regis, colitur* 27 *Novembr.* — c *Cognatus tradit eum postea cujusdam monasterii Ordinis Claravallensis Abbatem fuisse.* — d *Sedit* Sampson *ab anno circiter* 1138 *ad* 1160. — e *Colitur S.* Bernardus xx *Augusti. Hujus tractatus ad Innocentium Papam de erroribus Abailardi extat tomo* 4 *operum. De eadem controversia agit Gaufridus lib.* 3 *Vitæ ejusdem S. Bernardi cap.* 5. — f *S. Bernardus ep.* 189, Convenerant, *inquit*, præter Episcopos et Abbates plurimi viri religiosi, et de civitatibus Magistri scholarum, et Clerici litterati multi, et Rex præsens erat: *in qua epistola de Abailardo agit.* — g *Libri aliquot ejus extant cum præfatione apologetica Francisci Amboesii, et notis Andreæ Quercetani ubi multa de hac controversia disputantur, potissimum a pag.* 1191. — h *Anno* 1141, *non* 1140, *ut passim alii referunt. Otho Frisingensis lib.* 1 *de Rebus gestis Friderici cap.* 48 *tempus insinuat conciliationem*: Sedente, *inquit*, in Urbe Innocentio, in Francia vero Lodovico senioris Lodovici filio regnante, Petrus Abælardus ab Episcopis Abbateque Bernardo denuo ad audientiam apud Senonas evocatur, præsentibus Lodovico Rege, Theobaldoque Palatino Comite, et aliis nobilibus de populoque innumeris *etc. Mortuus est* Innocentius, *hujus nominis* II, 24 *Sept. anno* 1143. *Hinc etiam patet a Cognato non posse hanc revelationem referri ad an.* 1144 *aut* 1145. — i *Hæc infra in Vita per Guibertum num.* 32 *narrantur.* — k *Forte sequentia a posteris adjuncta. De exordio urbis Tornacensis quædam in Vita per Guibertum fabulosa narrantur.* C

VITA III

auctore Guiberto Ord. Minorum, ex Bibliotheca Patrum et MS.

PROLOGUS.

a Reverendo Patri ac Domino *a* Joanni, Dei gratia venerabili Tornacensi Episcopo, Guibertus, origine Tornacensis, professione minor, merito minimus, *b* spiritu consilii tam sapienter armari, quam viriliter animari. b

Auctor Vitam S. Eleutherii scribit ad instructionem cleri, Prov 13 23

Petistis, Domine Reverende, ut actus et præconia gloriosi Confessoris Christi Eleutherii vel ordinare debeam, vel diligentiori lima, vel meliore stylo præsentibus et posteris explanare. Pia petitio, per quam ætas posthuma tanti Pastoris concelebrando perpetuet sanctitatem, et generatio præsens ejus inhærendo vestigiis, amplius inflammetur ad Dei et proximi caritatem. Hi sunt cibi, quos in novalibus D Patrum esse sacra Pagina protestatur, dum Sanctorum exemplis posteritas informatur. Novi petitionis istius originem ex gloria Christi, qua mirificatur in Sanctis; ex gratia speciali, qua vestræ civitatis Antistitem et Patronum sincerius in Christo diligitis; ex providentia pastorali, qua Clero vestro consulitis; ex benevolentia singulari, quam talis et tantus ad me homuncionem tantillum et pene nullum ostenditis, derivari. Quare me quasi compellitis aut garrire næniis, aut potius ineptire. Ego igitur dum in capite memetipsum introrsum metior, per incertos affectus distrahor et deducor. Nam inter sollicitudines continuas lectionum et inter labyrinthos inegressibiles quæstionum, sermonum paradigmata, consiliorum axiomata, quibus immergor et alteror assidue, durum mihi scribere, durius tantæ dignitatis imperio contraire. Nam preces vestras cur imperium non appellem?

AUCTORE GUIBERTO.

rogatus ab Episcopo Tornacensi consanguineo suo.

Non quia nudato supplicat ense potens,
Sed quia dudum inita familiaritas, concivilitatis indentitas, patria, parentela, sanguinis et affinitatis propinquitas, et cetera id genus, quæ vel reverentiam conciliant, vel conciliatam continuant, exigunt et requirunt, ut vestræ voluntatis affectum, vestri affectus appetens beneplacitum censere debeam imperium et præceptum. Hoc autem exequendum utilius peteretis a personis pluribus ætate grandævis, E fide claris, opere vulgatis, ore promptis, memoria tenacibus, omni denique sublimium meritorum dote potioribus, quos habetis ad manum tam de vestrorum Canonicorum numero, quam de vestræ diœceseos diversis collegiis monachorum. Exilis enim eloquii mei mediocritas tenues admodum fruges parit, et ad tanti Confessoris gloriam exprimendam, nullis fecundi cespitis fructibus ingravescit. Ego igitur et fraudatus tempore, et occupatus animo, cui magis est humilitas appetitui, quam verborum urbanitas voluptati, vel historica narratio consuetudini; facio, quod jubetis, offerens seriem vitæ sancti Pontificis, et officium cum suis appendiciis, sicut ex parte vestra rogatus fueram, mitto vobis, et ut apertius tenor paginæ videatur, sub certis, si placet, *c* titulis distinguatur. c

tenuitatem ingenii excusat

a *Waltero Episcopo* 26 *Novemb. anni* 1251 *mortuo successit Joannes Buchiuzus, vita functus* 23 *Februarii anni* 1266. — b *Sequentia desunt in excuso; eorumque loco habetur* SAL. — c *Hos hic subjungimus, ac margini etiam nuda capita adscribimus, ceterum more nostro distinguimus. In hæc ergo capita auctor distinxerat*:

Cap. 1 De origine civitatis Tornacensis.
Cap. 2 De adventu et prædicatione B. Piati apud Tornacum. F
Cap. 3 De reliquiis et semine B. Piati et ortu B. Eleutherii.
Cap. 4 De bona indole B. Eleutherii.
Cap. 5 De proscriptione fidelium ac B. Eleutherii a Tornaco.
Cap. 6 De promotione B. Eleutherii in Episcopum Tornacensem.
Cap. 7 De Blanda, quæ sollicitavit Episcopum, et de morte et resuscitatione ipsius.
Cap. 8 De modo conversionis populi Tornacensis ad fidem per B. Eleutherium.
Cap. 9 De miraculis factis illo tempore per B. Eleutherium.
Cap. 10 De miraculis factis in ostensione Reliquiarum sanctarum, cum Roma rediisset Sanctus.
Cap. 11 De conflictu quem habuit cum hæreticis.
Cap. 12 De insultu et plagis Sancto per hæreticos illatis.
Cap. 13 De verbis et exhortationibus ejus novissimis.
Cap. 14 De Sathana, quem vidit adstantem, positus in extremis.
Cap. 15 De muliere cæca et muta per ipsum illuminata et curata.
Cap. 16 De restitutione Sedis Episcopalis.
Cap. 17 De revelatione B. Eleutherii et morte Theclæ.
Cap. 18 De resuscitatione filii viduæ.
Cap. 19 De morte mulieris et suscitatione juvenis in eadem solennitate.
Cap. 20 De aliis miraculis eodem die factis.
Cap. 21 De ligatione S. Ferioli visitantis sepulchrum Sancti.
Cap. 22 De solutione ejusdem per B. Eleutherium et morte Tribuni.
Cap. 23 De suscitatione Tribuni.
Cap. 24 De relatione corporis a Blandinio Tornacum.

CAPUT I.

Fabulosa origo urbis Tornacensis. Fides Christi a S. Piato illata.

Recensentes diligentius cosmographias et chronica temporum, CAP. I.

AUCTORE GILBERTO.

A temporum, gentium historias et annales, Tornacum Galliæ Belgicæ legimus antiquissimam et notissimam civitatem, quæ potentia, nobilitate, gloria, super alias sibi finitimas singularem vindicat dignitatem : quæ *a* mari contermina, dulcibus aquis *b* irrigua, frugibus copiosa, divitiis et deliciis est referta. Cujus ager diffusus in silvis, pictus in pratis, peculiosus est in pastoribus, et in pascuis pecorosus. Cujus fluvius, Scalda dictus, ipsam alluens et confluens, Galliam dividit et Germaniam, potestatem videlicet imperialem et regalem. *c* Hanc siquidem civitatem Priscus *d* Tarquinius Romanorum Rex quintus a Romulo, decimo regni sui anno per Romanos ædificasse legitur, et sumptuosis consurgens ædificiis Alterius-Romæ nomine censebatur. Anno siquidem *e* centesimo quadragesimo tertio ab Urbe condita civitatis ejusdem ædificata sunt fundamenta, circa tempus illud quo sacrosanctum Domini templum a Chaldæis succensum est, et Hierusalem civitas sancta per Nabuchodonosor est eversa. In diebus illis transmigravit Ezechiel, et Rex Joachim legitur captivatus, et Romanorum Rex Tarquinius interemptus. Successit eidem *f* Servius, qui Minorem-Romam, quæ nunc Tornacum dicitur, super centum viginti quinque civitates vel oppida sublimavit, ut ex iis

a b Tornacum urbs antiqua,

c d e fingitur a Tarquinio Prisco Rege Romanorum condita,

f a Servio Tullio præposita 125 civitatibus,

B census et tributa colligeret, quæ Romanis postmodum destinaret. Sed insolens facta præ multitudine virium, anno XXIV Servii Regis desiit ab impendiis tributorum, et sic annis XL ab ejus constitutione dicta civitas quievit in pace. Sed Romani missis legionibus in rebelles prælium suscitant, et post plurimos hinc inde congressus anno Servii trigesimo quarto sub onere tributorum pristino rependendo cum Romanis pacem sibi conciliant, et reformant. Nec amplius dicta est Secunda Roma, sed Hostilis civitas appellata est. Sed labente tempore cum regnaret *g* Artaxerxes, qui regnum destruxit Ægypti, civitatis Hostilis destructa est, et Eleazaro principante Judæis, vicesimo sexto *h* Ptolemæi Regis anno reædificata, Nervius appellata est. Prius Altera-Roma pro gloriæ dignitate, secundo civitas-Hostilis a fortitudine : tertio Nervius a *i* Servio Romanorum Rege : sed prima littera mutabatur, ne fortasse servitutis elogio notaretur.

g postea destructa, *h* *i*

3 Cum autem procedente spatio temporis *k* Julius Cæsar ad obtinendam Galliam mitteretur, et in bellorum exercitiis occupatus per decennium moraretur,

k tempore Julii Cæsaris

Quem tenuit geminis bellantem Gallia lustris;
tandem de Gallia triumphavit, qui barbaras nationes et indomitas sublimavit. Nam

C — Cappadoces Ciliceasque feros Taurosque ; subegit,

Quem domitus cognovit Arabs, et dedita sacris
Incerti Judæa Dei.

et ut egregius ille historiographus ait : Ejus post multam sanguinis fusionem paruit Gallia ditioni ;

nimiumque rebellis
Nervius, et cæsi pollutus sanguine coctæ.

Lucan.

Sicut manifestius legitur in secundo libro Julii Cæsaris, qui inscribitur belli Gallici a se confecti. Iisdem vero temporibus *l* Turnus Rex Nerviorum populo præfuit : a quo civitas Tornacus nomen accepit. Quia sicut Turnus contra Æneam, sic iste contra Julium fortiter dimicavit.

l habuisse Turnum Regem,

CAP. II.

Post mortem Julii Cæsaris regnante Augusto Cæsare, anno imperii ejus quadragesimo secundo, anno ab Orbe condito quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono, et ab Urbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo, et a prima conditione *m* Tornaci quingentesimo nonagesimo fere tertio, Dominus Jesus Christus in Bethleem de Virgine nascitur, et secundo *n* Neronis anno (videlicet circa

m *n*

annum ab Incarnatione Domini quinquagesimum) a Romanis Tornacensis civitas *o* restauratur.

D

o et sub Nerone restaurata.

4 Cucurrerunt Apostoli, tam vitæ prodigi quam laboris, ad exteras nationes : Christum ubique terrarum disseminant : disseminatus germinat viros Catholicos et fideles. Et dum secundum Prophetam implent faciem orbis semine, purgantur zizania vitiorum ; fruges exuberant morum et fidei disciplinæ. Successerunt post Apostolos Martyres, Confessores temporibus opportunis mundi tenebras illuminantes, radiis veritatis fulgentibus. Sic enim ad illuminandam noctem vitæ præsentis astra quæque suis viribus in cœli faciem veniunt, donec in matutino luciferum homines effulgere cernunt. Nocturnum etenim spatium dum descendentium succedentiumque stellarum cursibus illustratur, magno cœli decore peragitur ; sic certe donec in matutino gloriæ lucifer verus appareat, nox militantis Ecclesiæ sibi succedentibus erudita Doctoribus rutilat et coruscat. Pro patribus ergo nati sunt filii, viri scilicet Apostolici, qui sapientiæ luce perfusi, et fidei fervore succensi, diversa mundi climata sunt sortiti. Nam sicut Thomas sortitus est Parthos, Matthæus Æthiopes, Bartholomæus citeriorem Indiam, Andreas Scythiam, Joannes Asiam, Petrus Pontum, Galatiam, et ceteri ceteras illustravere provincias : sic postmodum Parisiensem populum *p* Dionysius cum sociis adiit, Lucianus Belvacensem expetiit, Ambianensem Quintinus, Suessionensem Crispinus et Crispinianus ; Piatus vero populum Tornacensem. Qui cum esset nobilis genere, sed nobilior fide, Beneventanus origine, prædicator officio, dulcis eloquio, Martyr desiderio, sed Apostolus zelo, gentes indomitas et incultas post multam prædicationis instantiam convertit ad fidei disciplinam. Regnantibus autem Diocletiano et Maximiano, post multa genera tormentorum, tandem præcisione capitis in eodem territorio Tornacensi meruit obtinere desideratum diutius bravium et coronam, relinquens post ejus martyrium filios et nepotes, quos per Evangelium in Christo genitos suæ reddidit gloriæ participes, et fidei Catholicæ Confessores.

Isai. 27, 6

Post Apostolos seculi viri Apostolici,

E

p ex his S. Piatus Tornacensibus Christum annuntiavit,

sub Diocletiano Martyr.

a Fluctibus diversis ultra Brugas ad mare usque olim protensis. — b Scaldis fluvii præcipue, qui urbem secat. — c Hinc initium datur fabulis de origine Tornacensi, quæ ipsis Tornacensibus olim in deliciis erant, sed modo tam ab illis quam externis rejiciuntur. Eas fabulas revelationi Henrici Canonici, ut aliquam veri speciem præ se ferrent, appositas fuisse diximus. — d An huc adeo latum imperium, ac postea Julio Cæsari, qui Romanorum primus in Belgicam arma intulit? Angustis adhuc terminis regnum Romanum sub Tarquinio conclusum. — e Anno Urbis conditæ 140 cœpit Tarquinius regnare, ad annum usque 177, cujus regni tempore Judæi in captivitatem abducti sunt. — f Servius regnavit ab anno U. C. 177 ad 221, sed intra regni Tarquinii limites. — g Artaxerxes bellum in Ægyptum movit anno 2 Olympiadis 101, U. C. 379. — h Ptolemæo Philometore regnante, ob Antiocho Epiphane Rege Syriæ occisi sunt Eleazarus et 7 fratres Machabæi circa annum U. C. 586 et 168 ante Christum natum. — i Sed annis 360 et amplius post obitum Servii. — k Anno U. C. 696 Galliam provinciam obtinuit, ac sequenti domuit Nervios, quibus Gilbertus errore tum recepto annumerat Tornacenses. — l Et hæc auctis fabula Tornacensium est, cujus nullum apud Julium Cæsarem vestigium. — m Hanc seriem annorum, quorum ne vel unus recte ordinatur, refutare nolumus, quod a plurimis viris eruditis factum. — n Q. Asinio Marcello et M. Acilio Aviola Coss. sive anno Æræ Christianæ 54, mortuo Claudio Imperatori successit Nero. — o Acta S. Piati tum primo conditam tradunt urbem Tornacensem. — p Coluntur hi Galliarum Apostoli, Dionysius 9 Octobr., Lucianus 8 Januarii, Quintinus 31 Octob., Crispinus et Crispinianus 25 Octob. De eorum adventu nonnulla diximus ad Vitam S. Luciani § 2.

F

CAPUT II.

S. Eleutherii ortus, educatio, exilium, episcopatus.

CAP. III.

Igitur post hujus venerabilis Beati Patris excessum, procedente tempore, sed vitio succedente, gente multiplicata, sed non magnificata lætitia, magna pars populi Tornacensis revertitur ut canis ad vomitum, et veritatis deficiente doctrina, recrudescit infidelitas et peccatum. Et quoniam cum senio delicta nullateus

A nus moriuntur, nec scelera temporibus obruuntur, *inter impios multiplicatos,* nec oblivione facinus sepelitur; mutatus est status optimus, periit in Tornaco plurimorum fides, et sicut scriptum est, cœpit populus abire post sordes. Oseæ 5. 11 Nam omnis arbor eradicabitur, quæ a Patre cœlesti (qui solus incrementum vegetabilibus mysticis tribuit) non plantatur: ergo ramis succisis, foliis excussis, fructibusque dispersis succisa est arbor typica Dan. 4 Danielis intantum, ut fugerent volucres in ramorum cacuminibus habitantes. Succisa est, non simpliciter extirpata, quia germen radicum ipsius perseveravit, et pullulavit in terra. Nam cum esset civitas *sancte degit Hirenæus:* idololatriæ ludibrio prostituta, vitiorum spinis obsita, repertus est in ea vir sapiens, fide conspicuus, doctrinæ Piati sectator præcipuus, nomine Hirenæus. Hic dum suos posteros informavit ad fidem, sua sapientia liberavit a crimine civitatem. Iste est Hirenæus, qui confessus publice Christum, suscepto *a* martyrio migravit feliciter ad triumphum.

b 6 Hic *b* filium re ac nomine Serenum genuit, qui divitiarum gloria, parentum potentia, veritatis sapientia, pietatis affluentia plenus fuit. Hujus uxor Blanda tam vero quam proprio nomine vocabatur, ut putares quia cordis serenitas, et sermonis suavitas quodam spirituali conjugio ditarentur. Et quia arbor B bona fructum bonum ex se producit, et quod patrem viderit facientem, filius idem facit; *ex cujus filio Sereno, et Blanda S. Eleutherius nascitur* declinantes aliquantisper ad vesperam senectutis, dum ob cultum fidei propagandum vacant officio copulæ conjugalis, divino munere suscipiunt hæredem, tam honorum suorum quam pietatis ac fidei successorem. Filium autem jam in Christo renatum, et de sacro fonte susceptum, Eleutherium vocant, et quod esset futurus ornamentum seculi, quasi nominis *c* interpretatione præsagiunt et designant. Nonne jam renovata videri poterat illa prædicta per Angelum futura lætitia, Luc. 1 cum Joannes natus est de justis parentibus, et ætate provectis Elisabeth et Zacharia? *d* Regnantibus ergo Valentiniano et Marciano Imperatoribus puer Eleutherius Tornaci nascitur, loco scilicet oppidano.

CAP. IV 7 Puer autem Magistris traditus litteris imbuendus, adolescebat in gratia, crescebat in sapientia: Creatori caritatis ardorem, sibi castitatis decorem, proximis humilitatis honorem sedulus exhibebat: corde pius, ore sobrius, opere strenuus, vultu vere- *cum studiis virtutem imbibit:* cundus, gestu maturus, affectu devotus, affatu benevolus, vestitu modestus, gratiosus in omnibus apparebat. Tantam in se demonstrans speciem honestatis, ut in exterioris dispositione hominis legi posset interioris habitus gratiæ et virtutis. Sic enim in C exterioris domus vestibulo conjicitur facile bonitas interior, quæ latet in domo. Inde est, quod Medardus, *a S. Medardo prædicitur in Episcopum assumendus* futurus postmodum Noviomensis Episcopus, spiritu prophetiæ præventus, eumdem fore prædixit Episcopum Tornacensem, cum adhuc idem Eleutherius in scholis positus ætatem ageret puerilem.

8 Sed et hoc multum ejus laudibus proficit, quod inter malos, puer bonæ indolis fuit. Sicut enim gravioris culpæ est, inter bonos bonum non esse: sic Job 30. 29 majoris est præconii inter malos etiam bonum esse. Inde Job magnis effertur laudibus, quia frater fuit 2 Pet. 2. 8 draconum et socius struthionum. Et de Lot dicitur, *eluxit bonus inter malos:* quoniam aspectu et auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animum justi iniquis operibus cruciabant. Sic Sanctus iste, in nationis pravæ et perversæ medio, sicut luminare lucebat in mundo, Cant. 2. 2 sicut scriptum est in amoris Cantico: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Spina est inter spinas, inter inquietos inquietus, lilium inter lilia, inter disciplinatos pacificus; spina inter lilia, Saul inter Prophetas: sed cum iis qui oderunt pacem erat pacificus, et sic lilium inter spinas.

CAP. V. 9 Factum est autem in diebus illis, ut Tribunus *e* Scandinensis, qui et Tornacensi præerat civitati, D *AUCTORE GILBERTO.* congregatis senioribus populi, cum effrænata multitudine paganismi decerneret in communi, ut sine delectu conditionis aut sexus indifferenter omnes fidei Christianæ cultores ab urbe Tornaco cum ignominia pellerentur, et suis omnino possessionibus privarentur. Propelluntur igitur ad injuriam Christi Serenus et Blanda et unicus eorum filius Eleutherius ab urbe *ob fidem expellitur ex urbe cum parentibus:* Tornaco, propriis nudati possessionibus, destituti prædiis et gloria temporali. Sed virtutis exercitium, quod latuerat in prosperitate, magis ac magis innotuit in adversitate. Sic enim unguenta redolere latius nesciunt nisi commota: sic aromata *f* fragrantiam non expandunt, nisi fuerint igne succensa: sic grani sinapis virtus nequaquam cognoscitur, nisi theca valide conteratur; non contritum leve est, contritum amplius inardescit et acrimoniam latentis energiæ vehementer ostendit. Sic in persecutione virtus animi declaratur: sic quod latebat in parentibus et filio, luculentius aperitur. Unde alia littera dicit: In Psal. 41. 9 die mandavit Dominus misericordiam suam, *g* et in nocte declaravit: Donum enim Dei gratuitum, quod in tempore serenitatis infunditur, in tribulationibus de- Jerem. 23 28 claratur. Sed quid paleis ad triticum? Dicit Dominus.

10 Ut igitur disjungerentur et locis, qui disjungebantur et actibus, mota est persecutio quasi ventus. E Et sicut invalescente ventorum turbine ventilatis paleis, et adulterinis granis, et vacuis jamjam rejectis, post regyrationes multiplices grana solida conglobantur ad invicem, ut unius massæ quamdam inseparabilem faciant portionem, *h* sic a civitate regia eliminati Christicolæ et fideles, non divisi sed *Blandinii habitat:* uniti, non contriti sed exciti, vividius glomerantur ad Eleutherium et parentes: et in loco, qui Blandinium appellatur, basilicam in honore B. Petri construunt et ædificant: ubi ad Serenum multi Gentilium familiaritatis antiquæ gratia, necnon et pro meritorum ejus excellentia confluentes, relicto Gentilitatis errore, renati fonte baptismatis, idololatriæ sordes abjiciunt, Catholicæ fidei cultum suscipiunt, ritum mutant.

11 Refulgente jam sole, qui prius erat in nubilo, CAP. VI. serenitas aspiravit, cœtu fidelium in Ecclesia congregato. Gratulabatur cœtus fidelium orthodoxorum: videbantur rediisse tempora Prophetarum, cum sub Zorobabel reædificaretur templum. Quin imo jucunda 1 Esdr. 3 nos imaginatio protrahit ad Machabæorum consideranda tempora, cum Machabæi fratres suos dispersos revocant, leges lapsas erigunt, renovant cæremonias, mundant sacra, damna longæ desolationis eximio virtutis compendio redimentes. Recolamus Ecclesiæ F nascentis infantiam, pauperum Christi statum, videbimus consimilem humilitatis modulum, a quo sumpsit Ecclesia Tornacensis exordium et progressum. Non de lateribus ejus arvina pendebat, quando nul- *Theodoro primo Episcopo mortuo,* lus proprium aliquid asserebat. Sed ne plebs humilis velut acephala per licentiæ campos vaga, vel *i* tetre per hæreses dyscola periculis subderetur, Theodorus in primum Episcopum Tornacensem a paucis fidelibus confirmatur. Sed *k* interiit divino percussus spiculo, paucorum dierum tempore evoluto. Sic per apostasiæ vitium primus Angelus corruit: sic Saul primus Hebræorum Rex propter peccatum inobe- 1 Reg. 15 dientiæ reprobatus fuit: sic primus Episcopus Tornacensis ultione divina percellitur, ut secundum Sapientis eloquium pestilente mulctato parvulus sa- Prov. 19. 25 pientior habeatur. Nam cum exiguo concedatur mi- *successor eligitur.* sericordia, potentes potenter supplicia patientur. Sed qui sedes superborum evertit, et humiles pro eisdem constituit, Eleutherium in Episcopum eligi procuravit, et ejus electione confirmata per *l* Summum Pontificem, gratuito consecratus est in Episcopum Tornacensem post Theodorum. *m*

AUCTORE GILBERTO.

A a *Martyrium silent Acta hactenus data. Illud tamen habetur in Vita ultima.* — b *Pronepotem appellat eadem Vita.* — c Ἐλευθέριος *ingenuus, generosus, liberalis.* — d *Mortui sunt Valentinianus anno* 451 *Marcianus anno* 457. *Non sunt ibi posita nomina Imperatorum in MS. aut aliis Actis, uti neque Franci antiqui solebant. Natus est S. Eleutherius an.* 456. — e *Excusum*, Scandiensis, *alibi* Scaudinensis et Scaldiniensis, *ad Scaldim fluvium.* — f *Excusum*, fragrantiæ non extendunt. — g *Editio vulgata*, et in nocte canticum ejus. — h *Repetuntur in excuso hæc verba ante posita:* Ut igitur disjungerentur et locis, qui disjungebantur et actibus, mota est persecutio in Christianos. *Desunt in MS.* — i *Excusum*, terræ. — k *Passim fulmine percussum, et ob superbiam, volunt. Aliqui laudant, Catullus uti tradit etiam Martyrem obiisse.* — l *In aliis Actis Romam profectus dicitur.* — m *Anno* 487.

CAPUT III.

Mortua a S. Eleutherio resuscitata: cæci, claudus, leprosus sanati: Tornacenses ad fidem conversi. Peccatum Chlodoveo Regi indicatum.

CAP. VII. Sublimatus Eleutherius infula Pastorali, bonis operibus implevit Pontificem, cujus officium mereri magis studuerat quam mercari, vivens ordinabiliter sibi, socialiter proximo, sed humiliter in præsentia Creatoris: compositus ad mores, fervidus in dilectione, mansuetus in societate, stabilis in promisso, fortis ad patientiam, pronus ad concordiam, rigidus ad censuram. Erat enim in judiciis rectus, in jubendo discretus, in dispensatione industrius, in B agendo strenuus, in auxiliando sollicitus, in consiliis fidus, in responsionibus circumspectus. Qui dum oratione sua reficeret quadam *a* vice spiritum, ecce vesana quædam Tribuni filia Scaudinensis, quæ latenter eum dilexerat, ab antiquo vexata spiritu libidinis, opportunitatem nacta solitudinis, verecundiæ tollens signaculum, irruit in secretum locum, interrumpit illud divinum alloquium. Pro pudor! Fatetur affectum, petit concubitum, turbat in Pontifice pectoris sabbatismum. Sed ecce alter Joseph, qui relicto pallio fugit, et egressus est foras, relinquens feminæ vestem, ne relinqueret castitatem. At illa protecta pallio, postquam eam salubriter Pontifex sanctus admonuit et corripuit, spiritum exhalavit.

provocatur ad peccatum a filia Tribuni,

mox morte punita:

13 Audiens Tribunus filiæ miserabilem obitum obstupescit. Sed si Christi fidem vero corde profiteri voluerit, B. Eleutherius de Divina confisus misericordia, suscitandam ejus filiam repromittit. Annuit pater, et celebratis ex more Missarum solenniis, terram Sanctus baculo percutit pastorali: et dum patri fidem facere super promisso nititur, factus est terræ motus horribilis. Quid plura? Patris infidelitas certis indiciis aperitur. Pernoctans igitur Sanctus in oratione, mane cœptum aggreditur. Sed iterato terræmotu patris infidelitas confirmatur. Qui C compunctus ad tempus tertio redit, pedibus Pontificis se prostravit, reatum aperit, fictionem ostendit, recipit filiam in Christi nomine per B. Eleutherium suscitatam. Quæ catechizata fidei rudimentis, sexque dierum purgata jejunio, regeneratur in Christo; quam Blanda venerabilis mater Episcopi de sacro fonte suscepit, Blandæ nomen eidem imposuit. Quæ Tribuni filia postmodum Blandinio nomen dedit. Hanc pater ad infidelitatem rediens, multis afficit molestiis eo quod esset fidelis. Sed Virgo Christum lucrifaciens, patris *b* abdicatione ereptum sibi patrimonium parvipendens, perseverans in fide, *c* quievit in pace. Sepulta in villa Blandinii pridie *d* Kalendas Junii ante B. Petri sacrarium et altare.

patre post vacillationem ad fidem converso, resuscitat illam,

sancte postea mortuam,

CAP. VIII. 14 Volens autem Dominus generare sibi populum substantivum, corripuit Tornacenses peste mortis subitæ, qua percussit ibidem aliquos Paganorum. Latebant vulnerum signa, nesciebatur effectuum caussa: sentiebatur funerum pœna, querebatur inefficax medicina. Nam quodam noctis crepusculo cum armis Blandinum pergunt, Sanctum orantem inveniunt, catenis vinciunt, Censorino Cæsari Tribuno sistunt, ter virgis cæsum incarcerant, et recludunt.

captus et dire cæsus,

Sed eadem nocte visitans eum Angelus, eidem assis- D tit, fores carceris aperit, viam qua Blandinium pergat, ostendit, vincula disrumpit, vinctum educit.

ab Angelo liberatur:

15 Eductus gratias agit, et diem postmodum Missarum vacat solenniis, factus in extasi, positus in excessu mentis, obsecrat pro Tribuno. Deum precibus sollicitat pro salute populi Tornacensis. Constitutus est in illa mentis affectione, et experta paucis orationis dulcedine, quæ sensum humanum omnino transcendit, quam nec sonus vocis, nec linguæ motus, nec enuntiatio verborum ulla distinguit: sed quam devota mens infusione cœlestis illustrata luminis, Angelicis non humanis designat eloquiis, sed conglobatis in unum sensibus, et mortificatis affectibus, velut de quodam fonte copiosissimo ubertim effundit. Quam dum offert sanctus Pontifex in ministerium holocausti, statim refert *e* xenium in signum muneris impetrati. Nam promissione mox certificatur Angelica, quod ejus oratio est exaudita.

orat pro conversione Tribuni et Tornacensium,

e ab Angelo intelligit orationem exauditam.

16 Ergo quia per omne flagellum Hierusalem eruditur, et per vexationem intellectus acies aperitur; mox super Paganos manus Domini pestem exaggerans aggravatur. Prodire non possunt in publicum: coguntur dæmonia negare responsum: finaliter decernunt Gentiles Tribunum occidere, si E non in omnibus voluerit Eleutherio consentire. Qui venientes ad Sanctum, lacrymis fusis, prosternunt se pedibus sancti Pontificis. Impletum est illud Isaiæ vaticinium: Venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, et qui detrahebant tibi, adorabunt vestigia pedum tuorum. Isai. 60. 14 Post hæc indicto septem dierum solenni jejunio, die octava Tribunus et populus induti saccis, exeunt de Tornaco. Quos numero signatorum et electorum Sanctus adscribit charactere baptismatis, et fidei sacramento. Nam volentes de tenebris prodire ad lucem, et amplecti suavissimam Christi legem, suæ conversionis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari: quatenus in novam animæ innocentiam et vitæ infantiam renascantur in aquis regenerationis deposita vetustate peccati. Celebrata est ergo cum gaudio dies illa solennis quinto Calendas Octobris, cum a Gentilitatis errore per Eleutherium conversus est ad fidem Catholicam populus Tornacensis. Hæc est dies, quam nulla debet delere oblivio, sed exuberare vox laudis et gratiarum actio; cum tam indignatione quam miseratione conversa est tanta populi multitudo modo mirabili et stupendo, sicut scriptum est: Isai. 60. 10 In indignatione mea percussi te: et in reconciliatione mea misertus sum tui. Sanctus ergo Pontifex post hæc ingreditur cum gloria civitatem, quem F populus universus excepit cum debita reverentia sicut patriæ defensorem.

populum ob pestem humiliatum suscipit,

baptizat.

Tornacum ingreditur

CAP. IX. 17 Latuerat diu lucerna sub modio, quæ jam posita super candelabrum cœpit amplius illustrare domum. Nam dum ex pii Pastoris præsentia populus gratulabatur, crescit amplius exultationis materia, quia *f* cæcus adductus ad Pontificem illustratur: et infusa sibi luce fidei *g* cæcitas interior emundatur. Cæcum etiam alium, nomine Mantilium, in die Dominici Natalis illuminat, qui destitutus temporali stipendio, desolatus ductoris suffragio, petens eleemosynam in ecclesia mendicabat. Increpatur ut taceat a prætereuntibus: misero compatiens Sanctus cæco, proposita cæci illius Evangelici parabola, qui Luc 18 rogatus ut taceret, clamabat amplius, signo Crucis oculis ejus impresso, restituit ei visum: et die quo lux vera venit in mundum ad illuminandum omnem hominem, Sanctus, qui testimonium perhibebat de lumine, oculos cæci aperuit, ut exterius perderet cæcitatem, et interius agnosceret veritatem. Claudum etiam a nativitate Sanctus *h* virtuti restituit progressivæ.

illuminat cæcos duos.

sanat claudum

18 Peritius

A 18 Peritius quidam nomine, lepra percussus, et velut abominabilis ab omnibus est contemptus. Hic jacebat ad januam ecclesiæ, quæ tunc temporis dicebatur Mantilia, præstolans electum Dei Pontificem, *et leprosum* ut ab eo sacramentum regenerationis acciperet, quem expectaverat per dies circiter quadraginta. *baptizando.* Quem Sanctus aspiciens, et compatiens regeneravit unda baptismatis, et carni contulit beneficium integræ sanitatis. Qui gratia sanctitatis effulgens, a B. Medardo postmodum primus Abbas institutus est civitatis. Diffundebatur ergo magis et magis odor boni nominis ejus ad vitam Gentium: lux claritatis ipsius Ecclesiæ replebat hemisphærium.

19 Cujus fama compulit Ludovicum Regem, ut intraret Præsulis civitatem. Ipse etiam est Francorum Rex Ludovicus primus a B. Remigio baptizatus. *Chlodoveo Regi peccatum indicat* Delectabat eum mirabiliter audire prædicantem Eleutherium: et memoriter retinebat sermonem sapientiæ sale conditum. Hic peccatum post lavacrum baptismi commiserat, quod confiteri verecundia prohibebat. Quod Sanctus videns in spiritu Regi detulit. Rex pudore suffusus et lacrymis, illico reatum cognovit, et obsecrans Rex ut inter Missæ solennia Sanctus ejus fieret advocatus, pro ipso veniam impetravit, sicut rei probavit eventus. B Nam mane consecrans Dominici Corporis et Sanguinis sacramentum, lucis in ecclesia claritas fulsit per unius horæ spatium, ubi per ministerium Angelicum Sanctus *sibi ab Angelo revelatum.* accepit qualitatis culpæ notitiam, et quantum ad veniam, certitudinis argumentum. Certificatus ergo Rex per scriptum ab Angelo revelatum tam de culpa quam de venia, Deo gratias agens, et ad propria remeans, Sancto Dei contulit gratuito multa dona. Sic ergo lucerna super candelabrum posita, fulsit miraculis, qui postmodum diffulsit amplius secularibus documentis.

a *Excusum,* luce. — b *MS.* Abdicationem et ereptum. — c *Post plenam patris conversionem, ab eo sepulta, ut alii tradunt.* — d *MS.* pridie Idus Junii, *ut Vita prima.* — e *MS.* Exenium, *donum hospitale, ut* xenium, *cui more Gallico e præponitur. De eo legendus Boxhornius in Onomastico.* — f *Excusum* cœlus. *In aliis agitur etiam de cæco illuminato.* — g *Idem,* raritas. — h *Idem* progressui.

CAPUT IV.

S. Eleutherii itinera Romana: Synodus habita: oppugnati hæretici: vulnera illi ab his inflicta.

CAP. I Quoniam, ut ait Apostolus, hæreses esse oportet, C ut, qui a Domino sunt, probati fiant et hominibus *1 Cor. 11. 19* manifesti; surrexerunt in diebus illis hæreses, unitatem Divinæ essentiæ, mysterium Incarnationis *Hæreticis mysterium SS. Trinitatis oppugnantibus,* Filii, processionem Spiritus sancti destruentes. Post verborum autem jurgia, corporum verbera sequebantur: ita ut multi Catholici per hæreticorum violentiam et insidias in Scalde fluvio necarentur. Decimo siquidem ordinationis suæ anno, præsidente Papa Anastasio, *a* Gelasio jam defuncto, dyscolos reduxit ad fidem, et incredulos ad Catholicam unionem: et quia frequenter erumpit in regulum quod occultius est confotum; quartodecimo sui præsulatus anno videns vipeream sobolem, matris Ecclesiæ viscera dividentem, et contra Divinitatem unigeniti Filii Dei *b* toxicatis linguis inverecundius oblatrantem, Romæ jam præsidentem Symmachum adiit: *Romam ad Symmachum Papam abit:* sermones Catholicos eidem obtulit, et susceptus ab eodem honorifice, reversus ad natalia confudit hæreticos et convertit.

21 In diebus autem illis invaluit *c* Acephalorum hæresis: revertitur Pontifex Christi Romam, et anno præsulatus sui *d* vicesimo quinto, mortuo jam Symmacho reperit *e* præsulantem Hormisdam, cum quo *iterum ad Hormisdam* super Ecclesiæ suæ negotiis benigne contulit, et a Papa reliquias venerabiles, Mariæ scilicet Ægyptiacæ, cum B. Stephani Protomartyris humero, pius D Pastor impetrans, has ad natalia deportavit, et dum *AUCTORE GUIBERTO.* reverteretur, occurrenti sibi Tornacensi Clero et populo cum debita veneratione, montem S. Andreæ, qui tunc dicebatur mons Thesauri-absconditi, legitur ascendisse; et cum reverenter ostenderet Reliquias *prolatis sacris Reliquiis sex igne sacro liberat:* populis qui aderant universis, circumfulsit eas immensitas claritatis: et laborantibus in turba duabus mulieribus, et quatuor viris ægritudine, quæ vulgo dicitur sacer ignis; ante viros posuit Protomartyris humerum, ante mulieres vero caput Ægyptiacæ gloriosum.

Procubuere omnes, intentique ora tenebant, et excitans Sanctus populi multitudinem ad orandum, Sanctos obsecrat, ut succurrant, protestatus cum fiducia, non cessaturam ab oratione multitudinem, donec curati fuerint, qui laborant. O mira viri constantia, procedens de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta! Vere omnia possibilia sunt credenti. Unde ad tantæ vocis efficaciam sunt omnes communiter liberati. Ecce data est voci suæ tanta virtutis efficacia, quod caro, quam ægritudo corroserat, quam erysipelas consumpserat, est etiam (dictu mirabile) continuo restituta.

22 Jam tempus advenerat, jam meritorum digni- *CAP. II.* tas exigebat, ut post multiplicem pugnæ victoriam, E vocaretur miles emeritus ad coronam. Sic enim ex legis civilis justitia adscripti milites sacramento, pro republica fideliter militantes, olim expletis armorum exercitiis, legitimis stipendiis solvebantur, et prædiis unde viverent assignatis eisdem, tandem ad propria mittebantur. Certamen tamen forte dedit ei Deus, ut vinceret, et finis gloriosior appareret. Jam quadraginta ferme laboraverat annis in officio regiminis pastoralis. Novem siquidem annis Ecclesiam Blandiniensem, triginta et uno rexerat Tornacensem. Resuscitavit ei Dominus adversarios perti- *cum hæreticis consilit.* naces hæreticos, Catholici dogmatis et Christi nominis inimicos. Sed quoniam in animarum grassabantur perniciem, Pastor bonus eorum non ferens inquietudinem, ex decreto summi Pontificis pepulit a septis et mœnibus civitatis eos dumtaxat, qui redire nolebant ad Ecclesiasticæ gremium unitatis. Sed ne pœnam propriæ iniquitatis adscriberent sævitiæ potestatis, ut Scripturarum auctoritas frontes obtereret impudicas, diem ad disputandum de fide Catholica statuunt, Synodum Episcopus convocat, ut hæreticos superet et confundat, et con- *Synodum colligit:* fusis indicat silentium et imponat. Convocatis igitur F utrimque partibus, exurgens in medium, et manu silentium indicens, fidem confitetur Catholicam et exponit publice Pastor bonus.

23 Exponit enim, qua veneratione Deus Pater dicatur: quo sacramento Jesus Christus Dominus *mysteria fidei exponit:* noster ejus Filius habeatur: qua perfectione sanctus ejus Spiritus nominetur: quomodo beata Trinitas unum in substantia, sed et ipsa personaliter est distincta: quis partus Virginis, quæ Verbi in carne nativitas: quod sacramentum Crucis, quæ utilitas divini ad inferos descensus: quæ resurrectionis gloria, et animarum de inferis captivitas revocata? quis etiam ascensus in cœlum et expectatio Judicis affuturi: quid Ecclesia, quæ adversus eam conventicula vanitatis: quæ peccatorum remissio: quæ carnis resurrectio, quæ vita æterna, quis interitus sempiternus. Hæc autem omnia diffusius prosequitur sermo ejus. Quid plura? Fidem unanimiter Catholici confitentur, hæretici confunduntur, confusi fugiunt, et ad argumenta nequitiæ se convertunt. Dedit ergo certanti victoriam, qui *victoriam reportat.* certandi dederat audaciam, et vincendi fiduciam. Sic ergo Goliam robustum terribilibus armis et ingenti forma munitum Pastor David uno lapidis ictu

AUCTORE GUIBERTO.

A ictu prostravit, exterorum castra turbavit, allophylos effugavit. Jam enim septuagesimum primum agebat annum, cum adeptus est triumphum.

CAP. XII. Jud 15. 4

24 Vulpes Sampsonis etsi facies legantur habere diversas, habent tamen caudas ad invicem colligatas. Videntes autem filii damnationis æternæ quomodo procedente temporis tractu Catholicorum Ecclesia Tornacensis meritis et virtute floreret, et eidem de die in diem prosperitas arrideret, collegerunt concilium adversus Eleutherium, quomodo eum dolo tenerent et occiderent, et periret. Dicebant enim : Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, probro ducimur, contemnimur, exsufflamur : venite, occidamus eum, et eo mortuo dilatabitur nomen nostrum. Factum est igitur verbum in illis diebus, quod qui audierit, tinniant aures ejus. Exierunt in dolo viri sanguinum et dolosi, et unanimiter impetum fecerunt in ministrum altaris, sanctum Pontificem, Christum Domini, civem cœli. Cetera quis prosequatur siccis oculis? In manibus eorum vasa mortis, latebrosæ mentis hominibus post anguli latebras occultatis. At Pater Eleutherius Christi hostia mox futurus, annorum numeros meritorum titulo jam grandævus pariter et præclarus (agebat enim septuagesimum sextum annum) cum f Athanasio Diacono et Audoeno fideli discipulo,

ab hæreticis in eum conspirantibus

B B. Mariæ Virginis egrediebatur templum. Et ecce generatio prava atque perversa, semen Chanaan et non Juda, viperarum progenies, scelestæ factionis satellites caput illud Angelicis reverendum aspectibus non verentur profundis vulneribus arare, sulcare et g verrere, et faciem illam ad cœlestis pulchritudinis figuratam imaginem notis turpibus deformare. Quid parricidæ nefarii, quid fraudulenti sicarii, virum egregium de grege Catholicorum eximitis, qui per incensam deprecationem allegans paullo ante ferventer obsecrabat in templo pro vobis? Sed illi immutatio ictibus iteratis et plagis impositis cultorem in vinea, Pontificem ante ecclesiam, patronum in fundo, pastorem in caulis, patremfamilias in suo prædio relinquentes semineccm abierunt : et ut conformarentur Dominicæ passioni, discipuli relicto Pastore, fugerunt.

g vulneratur,

ac semivivus relinquitur :

25 Audiens ergo quod factum est Censorinus, in maleficos vehementius excandescit, et eos suldaturus de medio truculentissimo crucis tormento, proponit. Publicæ namque justitiæ interest, ut crudeli supplicio deleantur, qui nec Deum timent, nec Ecclesiæ deferunt, nec Sanctos diligunt, nec censuram Canonum reverentur. Sed o mira Patris et inclita pietas! Dei filium imitans pro malefactorum salute judicem

deprecatur pœnam hostibus inferendam.

C deprecatur, qui tandem ejus precibus et reverentia temperatur. O quantus luctus fidelium! quanta precipue lamenta et gemitus egenorum! lugent promiscui sexus viri et fœminæ, plangentes commune discrimen omnium, imo et proprium singulorum.

a Gelasio 19 Novemb. anni 496 defuncto successit Anastasius; sub hoc conversi Tornacenses ac postea hæresis accessit, ut Acta alia habent. — b MS. exitialibus. — c Exorta est post concilium Chalcedonense, contra quod Eutychetis favebant, non admittentes duarum in Christo naturarum distinctionem. Acephalis adjunctus est Anastasius Imperator, cujus tempore sederunt Gelasius, Anastasius, Symmachus, Hormisda. — d Hæc in prioribus Actis referri ad Symmachum aut loco 28 legendum esse 30 alioquin annum, supra diximus, aut certe aliud iter instituit anno 23 ordinationis. — e Ita Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, præsulantibus antecessoribus suis possessiones quasdam in suo tenuisse possessione dicitur in Vita Gundulfi Roffensis Episcopi apud Seldenum, in Notis ad Eadmerum pag. 197 lin. 7. Hinc Præsulatus qua voce utitur Fulcherius, Beda aliique ducta a Latino Præsul, qui primus erat Saliorum. In carmen positum præsidentem. — f Exutum, Anastasio. — g MS. nocere

Præsulare. præsulatus

CAPUT V.

Extremus S. Eleutherii morbus, mors, miracula.

CAP. XIII.

Flebat ergo Rachel filium uteri sui, nec poterat consolari.

Nam quis eam nisi mentis inops in funere nati. D
Flere vetet?

In illis præcipue cruentis exequiis, quibus debet et compassionem animus, et irrigationem oculus, et ultionem judiciaria manus. Defertur Pontifex in sanguine suo manibus bajulorum ad domum propriam, in locum, quem supra diximus, oppidanum. Jubet stratum sibi construi cilicinum, et quinque supervivens hebdomadibus, ut sanctitas ejus excellenter emineat, in illo temporis interstitio cæcum illuminat, afflictos et affectos variis ægritudinibus plures sanat. Et jam in spiritu præscius mortis suæ, cum vicinam corporis resolutionem attenderet, indicavit adstantibus suum exitum imminere, et eadem hebdomada se de carcere corporeo, de carnis ergastulo migraturum ; sicut experientia declaravit per evidens argumentum.

cæcum aliosque ægros sanat :

27 Videns ergo quod transiret de hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, verba promens in mortis articulo super mel et favum prædulcia. Monet eos super unitate sectanda, pœnitentia facienda, castitate diligenda, patientia acquirenda, vanitate seculi contemnenda, et post morum exhortationem subnectit verbis prolixioribus utilem de Divinitatis et humanitatis fide sermonem. Mox inter dolores corporis et mœrores mentis, velut in quodam meditullio constitutus, gemitus fudit et E fletus ; et in se quidem corpore patiens, Ecclesiæ vero corde compatiens, conversus ad Dominum fidem suam verbis ignitis recitat, pro amicis et inimicis Deum obsecrat; Ecclesiam Tornacensem, et eos qui specialiter et devote tenerent eumdem in memoria Domino recommendat. Vidisti, inquit, Domine, agonem meum, nosti desiderium meum : ego enim jam delibor, et viam universæ carnis ingredior : tempus est ut terræ commendes, Domine, corpus meum. Sicut cervus desiderat aquam fontis, viator finem itineris, servus remunerationem operis, ita Sanctus perfrui conspectibus Salvatoris. Nonne nobis dixisse videtur hoc verbo cum tenderetur prolixior ejus agonia. Desiderio feror, corporea mole retrahor? Hanc sarcinam tempore prolixo portavi, diu super populum mihi creditum vigilavi : vellem ab hac obedientia liberari, gravi nimis indumento, quod gesto, expoliari, subtiliore vestiri : in te, Domine, confido, te videre desidero, te requiro, te semper in terris positus colui, cui me tota dilectione devovi : libera me, Domine Deus meus, qui es in seculorum secula benedictus.

moribundus adhortatur suos :

aspirat ad æternam quietem :

28 Et ecce mox certum exauditionis indicium, per aspectum scilicet et auditum. Fulgor enim magnus apparuit : vox de cœlo velut alarum aquilæ F sonuit : Eleutheri, tua est exaudita deprecatio : dignus est enim operarius cibo suo : Trinitatem Catholice collaudasti : viriliter et sollicite decertasti : nunc vero finaliter exauditionis efficaciam reportasti : quod cœpisti, perfice serve meus, ne post bonum finem ducatur in irritum. Liber bonus evacuabitur, sed restaurabitur, in ignis incendium jacietur, sed voluntas Domini est, ut post hæc Ecclesiæ reveletur. His dictis vox audita cum claritate visa disparuit. Sanctus autem in gratiarum actiones mirabiliter mox erupit. Quas qui videre desiderat, sermones ejus, quos propriis locis factos caussa vitandæ prolixitatis omisimus, diligenter legat.

cœlesti fulgore et voce confirmatur :

CAP. XIV

29 Sollicitudine non pigros semper legimus extitisse Sanctos; et, quoniam hæreticorum sermo serpit ut cancer, libros et sermones multiplices construxerunt, ne fidei vallum irrumperetur, vel pertinaciter, vel latenter, et ideo per documenta Sanctorum firmum stat fidei fundamentum. Inde est quod beatus Pontifex Eleutherius in extremis agens et accersiens Audoenum, jubet, ut post ipsius Patris excessum

A excessum dilectus filius Romam acceleret, et munimenta fidei, quæ Sanctus confecerat, summo Pontifici Bonifacio repræsentet. Et iterum conversus ad orationis dulcedinem, vidit a sinistris Satanam assistentem. Volebat enim interrumpere sermonem orantis, vel terrore suæ præsentiæ conturbare spiritum exeuntis; sed funestus ille furcifer apparebat in irritum ei dumtaxat, in quo nihil reperturus erat proprium vel funestum. Quem Sanctus objurgans verbis, confusum expellit ostenso sanctæ Crucis signaculo. Hinc monemur, fratres, ut, cum extrema debiti finis imminet hora, exercere nos debeat oratio continua. Si enim ad ignota vel longe posita loca nos in hoc mundo transire disponimus, modo nos proximorum orationibus commendamus, modo nos ipsos in ipso profectionis articulo continua lacrymarum inundatione perfundimus, obsecrantes Deum, ut placidis itinerum congressibus properemus. Et si nos tam studiose manentes adhuc in seculo istud agimus; quanto studiosius in fine talia facere nos debemus?

dæmonem terrentem

signo Crucis fugat:

30 Unde et beatus Præsul incessanter orabat ad Dominum, recommendans in manus ejus spiritum suum: et percepto Corporis et Sanguinis Dominici B sacramento, corona laureatus immarcescibili, cum immenso lumine, cunctis, qui aderant, videntibus et gaudentibus transiit invitatus ad epulas paradisi. Sic pretiosa margarita quondam ab hominibus conculcata, nunc thesaurizatur in cœlis, honoratur ab Angelis, fruitur præsentia Trinitatis, digna thesauro regio, digna palatio, digna cœlo: nec amplius ergastulo clauditur, paupertate premitur, exilio relegatur: sed libere contemplatur. Hic est enim B. Eleutherius, proprius Apostolus Tornacensis Evangelico ministerio, Martyr sanguine proprio. Martyrem enim caussa facit et pœna: caussa fuit in eo martyrii libertas fidei Catholicæ; pœna fuit acerbitas passionis illatæ. Confessorem eum nihilominus reddit rigor abstinentiæ, vigor pœnitentiæ: Virginem mentis puritas, et carnis integritas, quibus emicuit gratiose, nunc vero floret in patria gloriose.

sumpto sacra Eucharistia moritur,

Martyr,

Confessor,

Virgo:

31 Hujus corpus sepulturæ tradidit gloriosus Pontifex Noviomensis et Confessor Christi Medardus, eidem in Tornacensis populi regimen proxime successurus, et solennibus procuratis exequiis, quæ magis sunt vivorum solatia, quam subsidia mortuorum, illud venerabile sancti Spiritus organum de communi consilio in B. Petri Blandiniensis ecclesia C est sepultum: ut, qui fidem puer inter infideles tenuit, adolescens eamdem docuit, pro qua veteranus occubuit, in illius tumularetur ecclesia, cujus fides perseverabit in seculum illibata.

sepelitur a S. Medardo

in ecclesia Blandiniensi:

32 *a* Vere pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum, sicut in die depositionis Confessoris Christi factum est manifestum. Quædam enim mulier cæca et muta, dum ante altare ducitur, ducta dimittitur, dimissa soporatur, soporata curatur. Soporata siquidem modicum, visionem vidit, quæ aurem exterius eidem aperuit, dum revelavit interius intellectum. Quid plura? Locutionis usum mulier recuperavit et visum. Apparuit enim mulieri gloriosus Pontifex Eleutherius cum Christi Martyribus Nicasio et Piato, sanctisque Confessoribus Eligio et Amando; qui signum Crucis mulieris impressit oculis, et quasi baculum igneum ori ejus injiciens, curavit ægritudines patientis. O Christi Confessor et Martyr, merito venerabilis Eleutheri, qui gemino gratiæ privilegio militantem Ecclesiam illustrasti, fragilitatis nostræ defectus oculo respice pietatis: et tui præsidio patronatus, nostros, Pater, expone gemitus ante Divinæ præsentiam majestatis, ut exuti tunicæ mortalis onere, liberati concupiscentiæ carnalis inquietudine, tui simus participes

a
CAP. XV.

apparens cum aliis Sanctis

cæcam et mutam signo Crucis sanat:

bravii et coronæ, præstante Domino Jesu Christo, D cui cum Patre et Spiritu sancto est omnis honor et gloria sine fine. Amen.

AUCTORE GUIBERTO.

33 Regimini Tornacensis Ecclesiæ venerabilis Christi Confessor et Pontifex Eleutherius annis quadraginta quinque legitur præfuisse. Qui naturæ soluto debito, cœlo quoque spiritu reddito, fidelem meruit habere successorem, Beatum scilicet Medardum Noviomensem Episcopum, quem, dum adhuc viveret, debilitate confractus et senio, *b* pro consecrandis Ecclesiis et Ordinibus celebrandis habuerat adjutorem: et sic procedente postmodum prolixioris temporis spatio, præfuit unicus tantum Pontifex in Noviomo pariter et Tornaco. Annis enim amplius quam sexcentis proprio viduata Pastore legitur civitas Tornacensis. Sed benedictus Dei Filius, qui dispendiis compatitur animarum, dispersos colligens, et lapsos erigens secundum modum et ordinem opportunum. Anno siquidem Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo quadragesimo sexto, præsidente Papa Eugenio, patrocinante B. Bernardo, restitutus est proprius Episcopus in Tornaco. Tunc enim Anselmus, Ecclesiæ B. Medardi Suessionensis dudum monachus, merito famæ et vitæ conspicuus, cum jam pluribus annis Abbatis gessisset officium in Ecclesia B. Vincentii Laudunensis, Romæ *c* est in Episcopum ab Eugenio consecratus, qui post restitu- E tionem Cathedralis regiminis in Tornaco primus dignitatem habuit infulatus; et sic divina gestum credimus esse providentia, quod dignitas Cathedræ Tornacensis in B. Medardo perdita, per B. Medardi filium fuit Tornacensibus restituta.

CAP. XVI

b dicitur olim in Episcopatu administrando a S. Medardo adjutus.

Sedes Episcopalis Tornacensibus restituta.

c

a *Hoc miraculum in superiori Vita dicitur scriptori indicatum ab Heydilone Episcopo, et post elevationem corporis ac miracula tunc facta narratur, et melius. Nam S. Eligius et Amandus seculo septimo floruerunt, ac mortui sunt, ille anno* 665, *hic anno* 684, *ut* 6 *Februarii ad hujus Vitam probavimus. In titulis capitum post Præfationem positis interponebatur hic cap.* 16 *titulus:* De Translatione corporis S. Eleutherii ad civitatem Tornacensem, *quod caput ultimo loco positum est, forsan ab alio errorem Guiberti emendante.* — b *Hæc eadem ex Chronico MS. Tornacensi refert Buzelinus: silent vetustiores scriptores. In excusa legitur,* pro conservandis. — c *Dominica die mediæ Quadragesimæ. At Bulla separationis Episcopatuum Noviomensis et Tornacensis exstat apud Cognatum lib.* 4 *cap.* 46, *data* Viterbii ix Kalendas Augusti Indict. 9, Incarnationis Dominicæ an. 1146, Pontificatus vero Domini Papæ Eugenii anno 2.

CAPUT VI.

Elevatio corporis S. Eleutherii. Mortuus resuscitatus: ægri sanati.

Igitur in illius fluentis temporis intercapedine, quo duæ dictæ diœceses leguntur unitæ, præsidebat Heidilo vir multo præditus præconio, *a* vigesimus sextus a B. Eleutherio: cujus tempore grassata legitur Normannica rabies in *b* Tornaco. Temporibus autem dicti Pontificis, mirificavit amplius, Dominus Sanctum suum: revelavit Christi fidelibus Confessorem Eleutherium, non sustinens amplius *c* occultari tam venerabilis glebam corporis, tam pretiosum ærarium, tam nobile margaritum; et cujus spiritus jam gloria coronatus fulgebat in cœlis, ejus corpus sepulturæ traditum, singulari gratia venustatum jam spirabat in terris. Factum est igitur, ut quædam Tornacensis matrona, nomine Thecla, nobilis genere, morum nobilior dignitate, dum purgatis sensibus cordis et mente quiesceret, et oculis corporis obdormisset, abriperetur in spiritu, et fieret in excessu. Videbatur enim sibi videre quasi per somnium hominem dealbatum, blandum, amabilem, alacrem et modestum; admonetur secretius ab eodem, ut pergat Blandinium, repertura B. Eleutherii reliquias inter corpora sepulta Sanctorum. Admonetur nihilominus, ut eat ad Episcopum Heidilonem, et eidem sibi factam referat visionem. Quæ dum differt exequi quod jubetur, succedentibus noctibus, eadem sibi visio tertio præsentatur: F

CAP. XVII

a

b

c

Post factam eandem Thecæ triplicem a S. Eleutherio revelationem

Thecla

A AUCTORE GUI BERTO

Thecla soror, quæ te suspensam insomnia terrent?
Non est insomnium, vel somnium phantasticum quod vidisti : sed magis describendum oraculo, vel verius limpidissimæ visioni.

— Hærent infixi pectore vultus
Verbaque, nec placidam membris dat cura quietem.

35 Quod igitur vidit tertio repetitum, factum est ei certitudinis argumentum. Mane facto Thecla consurgens aggreditur profectionem, exequitur visionem, revelat Heidiloni Pontifici visionem : convocantur Præsules urbium vicinarum, celebrantur solennia votiva Missarum : et oratione fusa ferventius, omnes tam promiscui sexus quam differentis status, cum timore reverentiæ ad locum veniunt destinatum. Episcopi vero sarculo habentes in manibus competentes, quasi effodientes thesaurum, gavisi sunt vehementer, cum invenere sepulchrum : et elevato corpore de sarcophago geminatur lætitia tam in populo quam in Clero.

Corpus ejus ab Heydilone Episcopo elevatur.

36 Thecla vero percipiens revelationis suæ stipendium, orans eadem hora demigrans perrexit ad Dominum, postquam percepit a Præsule Dominici Corporis sacramentum. O felix matronæ transitus, non interitus, de quo jocundatur inprimis Sanctorum exercitus laurea coronatus. A facie quidem malitiæ justa collecta est et rapta, ne malitia forsan intellectum ipsius immutaret.

Thecla sancte moritur.

B

CAP. XVIII.

37 Dum sic jugis solennitas tenderetur, ecce gaudii materia renovatur. Intravit enim mulier vidua, pro defuncto filio desolata. Quem cum misisset in agrum caussa custodiendi pecoris, puerum dæmon impetiit, cujus erat similitudo et species ut leonis, qui de saltu procedens et rugiens, impetens et occidens, illico fugit, et in latebrosa nemora se recepit. Cognita mater misera tristis eventus serie, resoluta muliebri mollitie, gemitibus indulget et lacrymis, et crebris suspiriis intabescit, ut, etsi matrem nescias, matrem agnoscas : manifestat doloris affectum et in modo dolendi lacrymarum excessum, et sicut Jacob filium existimans a bestia devoratum, planctum agebat continuum. Puer unicus non comparebat, et ideo mulier solatium non habebat. Versa est solemnitas in mœrorem, in compassionem lætitia. Clerus et populus interdum lacrymis egerebat dolorem, et indultis paulisper suspiriis, recuperata spei fiducia, B. Eleutherium deprecatur, ut ejus filius suscitetur. Compatiens Clerus et populus, idem flagitabat votis et precibus. Vere secundum sententiam Domini : Impossibile est orationes plurium non exaudiri. Benedictus nempe Dominus, qui post tempestatem tranquillum facit, et post luctum consolationem induit : nubilo siquidem repulso tristitiæ, protinus introduxit serenum lætitiæ. Motus est terræ locus, in quo puer jacebat exanimis, et subito circumfulsit eum claritas immensa de cœlis. Resuscitatus est puer, lætificata est mulier, magnificatus est in populo gloriosus Christi Pontifex et minister : et post ejus resurrectionem, qui mortuus fuerat aperire cœpit beati Pontificis pietatem, et datam eidem a Domino cœlitus potestatem. Quid enim illius potentiæ potest objici, qui Omnipotentem concordem habet ejus per omnia voluntati? Quid enim mirum si Sancti jam in anima Christo conformes effecti, pro dispensatione presenti circa res corporales mira faciunt, ipso præstante, cujus gratia jam participes ejus Divinitatis existunt?

Puer a dæmone sub specie leonis occisus,

Matth. 21 22

C

revixit implorato patrocinio S. Eleutherii.

38 Vero Propheta magnus in die declarationis suæ surgens apparuit, qui filium viduæ tam solenniter suscitavit. Nonne jam implebatur in Sancto spiritus Elisei, cum filius suscitatus redditus fuisse legitur Sunamitidi? sicut scriptum est : Puer mortuus jacebat in lectulo ejus, et incubuit Eliseus super puerum, posuitque os suum super os ejus, et oculos suos super oculos ejus, et manus suas super manus ejus, et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. Os siquidem blandæ propitiationis et obsecrationis ad Deum, oculos piæ miserationis, et manus efficacis operationis adhibuit, et sic mortuus resurrexit. Sic etiam sui Ducis insignia renovabantur in milite, qui defunctum e reddidit unicum matri suæ. Accepit itaque mulier de resurrectione filium suum. Revirescit commune gaudium, commendatur Sancti patrocinium, comprobatur ejus sanctitas, pietas et potestas per indicium multipliciter manifestum. O mira bonitas et stupenda, dum in eadem solennitate suscitatur juvenis, moriturque matrona! Scriptum est enim de Domino, Ego occidam, et ego vivere faciam : percutiam et sanabo. Sed utrobique pietas, dum juvenis revocabatur ad gratiam, matrona vero nobilis, et jam Christo sponso nubilis, vocabatur, ad gloriam.

CAP. XIX. *Eliseo comparatur.*

4 Reg. 4. 34

D

e

Deut. 32 39

39 Quid inter hæc, Fratres, animadvertitis? nisi quod de mortuis fiebat liquidum argumentum, quod ad ejus transierat Sanctus consortium, qui vitæ et mortis habet imperium? Aut certe, quia fides resurrectionis propria est Catholicæ religionis, decebat ut fides, quam Sanctus docuerat verbo, in ejus elevatione confirmaretur exemplo. Nam si suscitatus est mortuus, et nos similiter surgemus. Suscitatio mortuorum resurrectionis est qualecumque vestigium, eo quod utrobique revocatur ad vitam, quod fuerat vita privatum. Sed tamen suscitationis et resurrectionis est differentia, cum suscitatus revocatur ad tempus, ut iterum migraturus e vita; in resurrectione vero vita humana perpetuabitur in æternum, vel in gloria vel in pœna. Sive hoc aliquis, sive aliud dixerit, certi sumus, juvenem resuscitatum ad Dei gloriam, et ad sancti Pontificis efficaciam comprobandam. Unde et de Lazaro resuscitando legitur : Infirmitas hæc non est ad mortem : sed ut per eam filius hominis clarificetur. Et si quid eorum, quæ Dominus facere non disponit, aliquis Sanctorum rogaverit, nullo modo fieri Dominus id permittit. Ex quo plane concluditur, ut si quid a Domino Sanctorum precibus obtinetur, eorum in cœlis efficacia declaretur.

E

Resuscitationis et resurrectionis differentia.

Joan. 11. 4

40 Sed ecce, dum miraculis, quæ dies sanctus elevationis attulit, vacabamus, digressionem aliquantulam passi sumus. Nam et fluvius dum per alveum defluit, si valles concavas ex latere contingit, in eas illico sui impetus cursum divertit, et in alveum postmodum se refundit. Venatoribus etiam solet contingere, ut desistant a bestia, quam sectantur, si forte viderint aliam ex inopinato statim emergere. Repetat igitur fluvius alvei consuetam viam, venator sectatam bestiam, stylus materiam inchoatam. Nemus etiam contra legem in templo Domini plantamus, si tantum verborum foliis insistamus. Certum est enim quotiens in foliis segetis culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Igitur in illa die solenni, quam sumus hactenus prosecuti, Dominus ad sancti Pontificis declarationem duobus cæcis oculorum restituit visionem : continuantur gaudia gaudiis, dum succedunt ad invicem signa signis. Eadem enim die tres paralytici sunt curati, dum redditur ad instrumenta sensuum transitus spiritui animali, et sic membris stupidis, et insensibilibus restituitur plenarie sensus et motus. Claudus etiam in virtute deficiens progressiva, consolidatis plantis et basibus, statim exiliens ambulabat. Mulier etiam fluxum sanguinis diu passa, legitur ipso die sancti Confessoris precibus ab ægritudine pristina liberata. Hæc igitur et hujusmodi, tam ardua, tam insolita, supra spem et facultatem admirantium

CAP. XX.

F

sanantur 2 cæci,

3 paralytici,

claudus,

sanguinis fluxum patiens.

A admirantium existentia, manifestant expresse reverentiam, quæ sancto fiebat Pontifici, Domino placuisse, qui sic suum declaravit Sanctum, ut in necessitatibus existentes portus solatium invenirent, ad cujus patrocinium fugerent, sicut ad auxilium opportunum.

a *Consule Galliam Christianam Claudii Roberti a quo etiam* XXVI *statuitur Hedilo.* — b *Chronicon de Northmannorum gestis ad an.* 896 *deductum tomo* 2 *Chesnei pag.* 527 *ad an.* 880 *hæc tradit*: Northmanni Tornacum civitatem et omnia monasteria supra Scaldis fluvium ferro et igni devastant, interfectis accolis terræ atque captivatis, *etc. Cognatus pluribus calamitatem Tornacensibus illatam prosequitur lib.* 2 *cap.* 70. — c *Excusum*, occultam — d *Idem* fidei — e *In eodem hæc interponuntur*, in civitate Naim filium viduæ.

CAPUT VIII.

Ope S. Eleutherii Feriolus vinctus solvitur: Libertinus a morte suscitatur.

cap. xxi

Crebrescebant de die in diem Christi magnalia: fulgebant luce clarius miracula per Sancti merita: concurrebat ad Blandinium catervatim frequentia populorum. Odor bonus occultari non poterat: sed de gente in gentem pertransiens, de regno ad populum alterum exhalabat. In odorem enim unguentorum Sancti Tornacense territorium visitabant alienigenæ peregrini. Secundo igitur elevationis ipsius B anno, Sacerdos quidam, nomine Feriolus, a Vienna Tornacum venerat peregrinus. Qui cum esset inunctus oleo pietatis et profusus exterius ad opera caritatis, erga miseros misericorditer se agebat, super quem perituri benedictio veniebat. Erat autem in diebus illis Libertinus quidam Tribunus populi Tornacensis. Hic hominem quemdam, pœnæ mortis addictum, stipatus populi multitudine, pertrahebat miserabiliter ad tormentum. Intuens eum Feriolus, et patienti compassus, devote Tribunum obsecrat, ut damnato misericorditer condescendat. Ille vero monitis acrior, precibusque insolentior est effectus, et offensionem animi loquebatur sine caussa et titulo: vultus irrationabiliter inflammatus; os enim turbidum, corpus trepidum, truces oculi, spuma candescens, facies fervescens, clamor immanis, nec parcens opprobriis, satis indicare poterant passionem cordis irati, et conversus ad satellites: Ite, inquit, et arripite Sacerdotem hunc sacrilegum, et vinctum catenis ad patibuli ducite cruciatum. Vere secundum judicem populi et minister ejus. Unde et dum superbiret impius, pauper injuste duris est compedibus obligatus. Semper virtus est contraria vitiosis, sacrilegis exosa sanctitas, corruptis inte- C gritas, luxuriosis frugalitas, crudelibus dura misericordia: sed et impiis pietas non ferenda. Sic judicant impii sedentes in loco judicii, sic innocentia destruitur, ubi tyrannizans sævitia debacchatur.

Feriolus reo veniam deprecatur apud Libertinum,

ideo vinctus ad patibulum trahitur.

cap. xxii

42 Non obliviscitur misereri Deus, sed justum in tribulatione liberat, cum probatur per patientiam ejus virtus. Nec conturbat justum, quidquid eidem acciderit: sed imminente tentationis articulo se ad Dominum in oratione convertit. Unde Feriolus mortis expectans sententiam, dum ante Blandiniensem transiret Ecclesiam, ubi congregatus erat Clerus et populus ad sancti Confessoris Eleutherii memoriam celebrandam, ad orationem convertitur, et Christi Confessorem toto cordis affectu suscitans devotissime deprecatur: et commemorans martyrii bravium, Confessoris titulum, virginitatis præconium illibatum, postulat auxilium opportunum: O sancte, inquit, Præsul Eleutheri, si vera sunt quæ de tuis audivi meritis, oppresso subveni; vinctum libera per tuæ pietatis mysterium. His dictis de satellitum manibus liber evadit, et ad ecclesiam concito gradu pergit: et dum staret ante sepulchrum beati Confessoris in ecclesia, vincula, quibus tenebatur adstrictus, repentino motu soluta sunt, et catena divisa.

S. Eleutherii opem implorat:

ad ejus sepulchrum vinculis liberatur:

43 Tunc pestes Erebi, sceleris contagia, monstra D
Inferni, cives Plutonis, mortis alumni,
Tartareum chaos egressi, funduntur in orbem,
Concilium deforme movent, glomerantur in unum.

AUCTORE GI-BERTO.

Qui nec Deo gloriam, nec loco reverentiam, nec misero misericordiam, nec innocenti justitiam exhibentes, et qui in sordibus fuerant amplius sordescentes, pro nefas, catenam iterato collo ejus injiciunt, manus vinciunt, ut abscedat a septis ecclesiæ, flagellis et minis concitant, et propellunt.

iterum catena collo injecta,

Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel Sinon Punica pinu vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?

Omnes sanguinem sitiunt innocentem, omnes unanimiter pari voto contigere Crucis patibulo sanctum Domini Sacerdotem.

Quis furor? o cives, quæ tanta licentia ferri?

Stans autem ante sepulchrum beati Confessoris Feriolus inter timoris et fiduciæ terminos constitutus, Sancti præconia replicat, replicans obsecrat, obsecrans impetrat, impetrans liber exultat, et ex intimis Domino sabbatizat. Positus igitur inter hostium cuneos timens et tremens, ad cœlum elevans oculos, Confessorem Domini deprecatur, ut humilitatis ejus oratio non spernatur. O gloriose, inquit, Pontifex Christi Eleutheri, tu Blandam Tribuni filiam, divino E beneplacito tuo merito suscitasti; patrem Virginis, et populum Tornacensem jugo fidei Catholicæ submisisti. Per te mulieris viduæ filius legitur mirifice suscitatus; te cæci, te muti mirificant, tua miraculorum opera Deum laudant. Tuam, Pater, invoco pietatem, ut tuam iterum manum mihi sentiam adjutricem. Mirum visu: repente catena solvitur, soluta frangitur, fracta prosilit, prosiliens Tribunum in media facie percutit, et percussum occidit.

S. Eleutherium invocans,

liberatur:

Libertinus necatur,

Diverso interea miscentur mœnia luctu.

cap. xxiii

45 Sed uxor Tribuni præcipue fortuito cruciatur eventu, cujus solertia corpus extincti defertur Blandinium: statuitur ante sepulchrum beatissimi Confessoris, triste piaculum suis, turpe spectaculum alienis. S. Eleutherium humiliter obsecrant, et pro suscitatione mortui devotis orationibus excitant et invitant. Sed Sanctis caritas numquam excidit, quia jam Deo conjunctus, et si fragilitatis a symptomata, caritatis viscera non abjecit. Nam in quemdam divinum mutatus affectum, quid posset sapere, quid elargiri miseris, nisi pium? Nam si Deus caritas est, quanto quis Deo propius conjungitur, tanto caritate plenior comprobatur. Cum igitur una pro Tribuno F flentes implorarent misericordiam Confessoris, fulsit immensa claritas ex supernis, et vox insuper est audita de cœlis: Orate, inquit, Presbyterum, ut oret pro Libertino Dominum Jesum Christum. Assistentes neminem quidem viderunt, vocem tamen nihilominus audierunt. Instantes igitur orationi, crebrius reliquias Confessoris Feriolus super defuncti corpus imposuit, et post horam undecimam, qui mortuus fuerat, resurrexit.

resuscitatur

45 Conticuere omnes intentique ora tenebant, cum ea quæ mortuus viderat audiebant. Referebat eis occursus dæmonum, diversitatem pœnarum, quæ non solum juxta verbum propheticum, sed et juxta versum poeticum sensum excedebant humanum. Unde Mantuanus ille poetarum egregius ait:

refert a se visa.

Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas
Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

b Æneid.

Referebat frequenter idem Tribunus animæ suæ tristem exitum, et formidabilem, et catervam dæmonum attentius expectantem. Qui cum in occursum properassent paventis animæ, prohibiti sunt tam ab Archangelo Michaele, quam ab Eleutherio Confessore. Sic ergo dæmones sunt frustrati, quia missa est

A est anima corpus revisere proprium et reverti.

AUCTORE GUIDONE,

46 Solebat etiam idem Libertinus Tribunus inter cetera recitare, quod gloriosi Confessoris notitia multorum spatiis temporum velut oblitterata fieret, et deleta : sed in novissimis temporibus, cum mundus ad senectam vergeret, in novam adolescentiam memoria reflorerct. Quod jam nostris pro parte temporibus impletum cernimus et dolemus. Quin imo, si digna vox est beneficium capientem, obligatum ad antidota se quælibet profiteri: etsi nihil dignum Confessori Christi possimus retribuere, qui civitatem Tornacensem, et ejus confinia solidavit in fide; tamen in copiosis actionibus gratiarum, debemus ejus memoriam in cordium nostrorum penetralibus sigillare. Quod si non fecerimus, vereor ne vel indevotionis statuam, vel ingratitudinis simulachrum adoremus. Infausta hæc prodigiorum soboles, quarum prima informis, secunda infamis, utraque sine laude, neutra est sine sorde. Indevotionis enim obscuritas, et ingratitudinis obscœnitas beneficia præterita sepeliunt, præsentia corrumpunt, futura repellunt. Harum factum est incuria, ut non fuerit in honore debito multo tempore Sanctus in patria sua.

prædicit renovationem S. Eleutherii minutam iri.

47 Libertinus autem Tribunus tandem soluto naturæ debito in sancta confessione, in fide Catholica, in spe communi, in caritate non ficta, in manu Domini spiritum commendavit : et cum Censorino Cæsare Tribuno Scaldinensi in B. Mariæ Virginis ecclesia requiescit : et ut cesset omne figmentum, evanescat humanum commentum, catena, de qua supra dictum est, Viennam delata est in rei mirabilis et memorabilis efficax argumentum.

pie moritur.

B

a In excuso, syntheomata

CAPUT VIII.

Translatio corporis S. Eleutherii in urbem Tornacensem.

CAP. XXIV

Factum est in diebus illis miraculum nulla temporis antiquitate delendum. Clarescebant magis et magis merita Confessoris : laudabantur in eo magnalia Creatoris. Cives igitur Tornacenses, sancti corporis absentiam amplius non ferentes, Blandinium properant, ecclesiam intrant, Reliquias sanctas inveniunt, inventas accipiunt, acceptas deferunt, ut in ecclesia B. Mariæ Virginis eas exponant magnificentius et recondant. Sic enim de Divina justitia credimus ordinatum, ut qui persecutione grassante latuerat apud Blandinium, ibidem acciperet quasi latentem sepulturæ locum. Et qui postmodum Pontificatus sollicitudinem administraverat in propatulo, clarescentibus ejus meritis collocaretur clarius in Tornaco. Cives ergo prædicti, sancti corporis secum ferentes Reliquias, revertebantur ad urbem cum lætitia, sicut exultare victores sunt soliti capta præda.

Corpus S. Eleutherii Tornacum defertur

C

resistentes læduntur suis telis :

49 Intuentes autem habitatores illius territorii Tornacenses reliquias cum violentia deferentes,

--- ipsi in certamina pugnæ
Succedunt, animasque in aperta pericula mittunt.
Intendunt acres arcus amentaque torquent.
Sternitur ecce solum telis, pugna aspera surgit.
Ergo sagitta volat prænuncia mortis, et hostem
Impetuosa petit : quam totis viribus actam,

Motu reflexo reversam in se cum vulnere cepit, qui sagittam emisit.

Confixi propriis telis turbantur agrestes :
Pigritat affixus vaginæ mucro, nec extra
De facili prodit longo torpore quiescens
Denegat officium vario delirus in ictu.

Mira res. Quidam insectantium vulnerati, quidam etiam cæcitate percussi, quidam autem in via semianimes sunt relicti. Et quia nullus civium vulnus excepit, Deo gratiarum actiones exsolvunt, et sic ad propria revertentes

D

Lætitiaque fremunt, animosque ad sidera tollunt.

50 Et ita cum totius gaudio civitatis in ecclesia Dei Genitricis Mariæ collocatum est corpus gloriosissimi Confessoris. Occurrebant Sancti reliquiis paralysi laborantes ; vociferabantur in platea sedentes, qui reliquiarum attactu viginti quinque numero consecuti sunt plenarie sanitates. Porrigebantur miracula de die in diem Sancti meritis. Unde et illis diebus cæci septem consecuti sunt beneficium visionis, præstante Domino Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

sanantur 25 paralytici,

cæci 7.

VITA IV

Ex Breviario MS. Tornacensi.

CAPUT I.

S. Eleutherii ortus, educatio, ætas, acta Blandinii.

Passo Tornaci, Diocletiani et Maximiani persecutione sævissima, cum plerisque fidelibus, inter quos Irenæus vir divitiis, et prosapia potens, B. Piato Martyre, fundataque ibi (cui et proximus ab eo, nomine Superior, inter a Agrippinensis concilii Patres recensitus Episcopus præfuit) Episcopali sede; cum invalescente postmodum superstitione Gentilium, disperso Domini grege, turbataque Ecclesiæ forma, reversi ad idola multi scandalum paterentur; firmi ac constantes in ea quam acceperant, orthodoxa fide dicti Irenæi posteri permanserunt. Inter quos Serenus ejus pronepos, vir et ipse opibus et religione illustris, et Blanda ejus uxor, cum ad senium jam vergerent, b Valentiniano et Martiano Imperatoribus, divino munere Tornaci filium susceperunt : quem sacro fonte regeneratum, Eleutherium nominarunt.

Fides Tornaci a S. Piato aliisque Martyribus plantatur.

E

a

Ex Irenæi pronepote Sereno et Blanda nascitur S. Eleutherius :

b

proficit in litteris et virtute,

2 Qui magistris traditus, litteris imbuendus, cum ad progressum, quem in eis magnum fecit, virtutes omnes jungeret, futuræ sanctitatis, et contra omne impietatis genus, zeli signa puer adhuc usque adeo luculenta dedit, ut ejus sodalis S. Medardus, qui tum et ipse puer in eadem schola agebat, arctiorique ei amicitia junctus erat, Tornacensem Episcopum aliquando fore spiritu haud dubie prophetico affirmaret. Cui dicto sicuti ne deesset eventus, Divina providentia factum est : ita quanto id cum fructu Ecclesiæ futurum esset, res ipsa comprobavit.

e S. Medardi prædictione futurus Episcopus :

F

3 Nam, cum, agente id humani generis hoste, Censorini Tribuni Scaldinensis, qui tunc Tornaco præerat, cum gentilis adhuc esset, in Christianos sic exarsisset furor, ut eos, nisi ad idola redirent, fortunis exutos, omnique crudelitate vexatos, exilio morteque mulctaret; factum inde, ut cum uxore et filio urbe expulsus Serenus, aliique Christiani, in Blandinium vicinum urbi pagum commigrarent, consecratoque sibi Theodoro Episcopo, basilicam ibi in honorem S. Petri Apostolorum Principis extruerent. Ubi cum sacris operarentur, id quoque adepti sunt, ut partim occasione hac, partim in Sereni gratiam, ob antiquam consuetudinem et insigne viri meritum, eo multi confluentes, relicto Gentilitatis errore, fidem Christi vel de novo susciperent, vel dimissam repeterent.

Tornaco cum parentibus pellitur ob fidem :

4 Ibi Eleutherius cum prædicationis laude floreret, verboque et exemplo potens, qua doctrinæ soliditate, in dicendo facundia, et vitæ sanctimonia erat, multos ex urbe Gentilium ad fidem Christi adduceret, id quoque promeruit, ut Episcopo brevi vita

prædicatione sua multos convertit.

A ta functo a concivibus Christianis ob virtutis præstantiam in successorem expetitus, ad id ipsum Romam ad *c* Felicem II Papam commendatus mitteretur. A quo pro meriti excellentia probatus admissusque, auctoritateque Apostolica institutus, demum reversus ad suos, magna omnium gratulatione exceptus, et in Tornacensium *d* Episcopum est consecratus.

c Romam mittitur: Episcopus consecratur.

d

5 Quod munus dum totis quadraginta quinque, quibus isti Sedi præfuit, annis, magna temporum varietate gerit, gregi suo invigilans, verboque eum et exemplo pascens, mirum quantis cum laboribus cum impietate duplici Ethnica et hæretica pugnans, quam stupendis signis et meritis Christianam atque orthodoxam pietatem illustrarit. Quale illud imprimis fuit, quod Tribuni filiam unicam, quæ occulto dudum in eum amoris igne succensa, captata solitudine, clam adorta orantem, pudorem ejus tentare ausa fuerat, abjecto, quod illa apprehenderat, pallio, verbis severe castigatam, increpato dæmone, in spiritu vehementi sic a se repulit, ut et ipse longius ab ea, propria relicta domo, *e* abscederet, et illa in extasi facta, protinus moreretur. Quæ et in campo Martio juxta ritum Paganorum sepulta est.

Tribuni filiam castitati suæ insidiantem repellit.

e mox morte punitam:

6 Cujus vicem miseratus, sed patriæ multo magis, B dum salvandi utrimque sedulus inquirit vias, hanc oblatam non omisit, ut, audito Patris de morte ejus luctu, quam ferret impotentius, plena in Deum armatus fide, accersito eo, sponderet vivam se ei redditurum, si abjecto dæmonum cultu, cum omni domo sua credere in Christum vellet. Quo annuente ac spondente, sed ficte ac mendaciter, cum semel atque iterum post Missæ solennia, cum Clero profectus ad tumulum, toties ob infidelitatem ac duritiem Tribuni, quam et ipse Sanctus in spiritu sensit, prodidit-que terræ motus, qui tunc ingens ac stupendus, fugientibus præ metu omnibus, accidit, re infecta rediisset; compuncto eo demum, cui vel insensibile ad id præibat elementum, cum ad Sancti pedes procidens reatum agnovisset, tertio eodem post fusas tota nocte preces rediens, puellam ter vocatam, manuque apprehensam stupentibus omnibus de sepulchro vivam excitavit.

ut patrem ad fidem adducat,

diu perfide renitentem

jam a morte resuscitat,

7 Quam et post sex dierum jejunium baptizatam deque nomine matris suæ, quæ de sacro fonte eam suscepit, Blandam appellatam (unde pago Blandinii nomen) virginem Deo consecravit. Sed Tribuno denuo fallente fidem: qui superstitioni suæ addictus, et Virginis proposito offensus, deorsum eam trahere ablatione mundi muliebris, et patrimonii privatione C nitebatur, cum firma illa consisteret, mundique oblectamenta præ Christi unius amore despueret, non longe post accidit, ut defuncta in Domino puella (quæ et ante altare D. Petri in dicta basilica sepulta est) ad fidei et constantiæ suæ præmia in cœlum evolaret.

Deoque consecrat:

quæ postea sancte moritur.

8 *f* Quo tempore cum gravis Tornaci exorta pestis esset, qua passim sine vulnere corpora sternebantur, factum inde, ut quasi mali tanti ob offensa idola auctor, in crimen Sanctus vocaretur. Idque eo vel maxime, quod morientibus civibus ipse a plaga hac cum populo suo immunis esset, trepidantibusque ac lugentibus illis securus permaneret. Crescente eo usque furore Gentilium, ut missis ad eum armatis hominibus, qui vesperi orantem invenerunt, vinctum ipsa hora in urbem ad Tribunum adduxerunt, et ingrati hujus jussu flagellis cæsus, et in carcerem missus vapularet.

f

Sanctus pestis exortæ auctor insimulatur.

comprehenditur et virgis cæditur.

9 Unde ereptus ab Angelo, apertis ea ipsa nocte carceris foribus, ac vinculis disruptis, reductusque ab eo ad suos Blandinium, cum immemor injuriæ dies noctesque non cessaret orare pro Tribuno ac populo universo, Missæque offerret solennia, missus

ab Angelo liberatur, et pro Tornacensium conversione

D ad eum denuo Angelus est, qui exauditum eum nunciaret, redituinque ipsi ac suis in civitatem promitteret. Recruduit itaque Dei nutu sævior, quam ante in urbe lues, frustraque idola invocata, coacta sunt negare responsum. Quo factum est, ut dum totius mali caussam in Tribunum, ejusque in Episcopum injurias vulgus refert, mutataque jam sententia interfecturum se eum, nisi monenti pareat, minaretur. Unde et sic territus est, ut relicto palatio ad Sanctum ultro cum omni sua cognatione pergens, ejus pedibus advolutus, inter catechumenos adscribi, fidemque Christianam doceri, profusis lacrymis postularet.

AUCTORE BREVIARIO MS.

Tribunum a civibus ob grassantem pestem territum, catechizat:

10 Quem complexus alacriter gaudio perfusus Præsul, cum indicto populo septem dierum jejunio, octavo die in fide instructum cum omni cognatione, populique numerosa utriusque sexus multitudine baptizasset, quod in votis dudum erat, quodque miraculo non obtinuerat, ut aditum sibi in urbem ad salvandum populum ac suos reperiret, id castigata civitate sic tum obtinuit, ut cessante simul cum impietate plaga, mali utriusque depulsor, ac vere patriæ pater, magno utrimque jubilantium comitatu cinctus, eodem introiret. Tanta exultatione et congratulatione omnium, ut diem illum, qui idem Gentilibus salutis initium, et Christianis exilii finis fuit, E quique, ut cœlum neophytis, ita pacem Sanctis dedit, quoque ipse vere patriam liberasse, ac Christo genuisse dicendus est, qui *g* quinto Kalendas Octobris fuit, solenni festivitate visum sit celebrari.

baptizat cum suis:

magno gaudio in urbem recipitur:

g

a *Habitum est Concilium Agrippinense anno* 346. *cui interfuit, aut certe consensit et mandavit fieri cum aliis* Superior Episcopus Nerviorum, *an simul etiam Tornacensium, qui Menapii non vero Nervii erant, non constat. Antiqui eum inter Tornacenses Episcopos non censent.* — b *Mortuo Valentiniano et vivo adhuc Marciano S. Eleutherium anno* 456 *natum esse supra diximus.* — c *Imo Felix* III *fuit, creatus an.* 483, *mortuus an.* 492, *die* 30 *Januarii, quo Vitam ejus dedimus. Bucherius et Buzelinus* Symmachum *substituunt, quod supra rejecimus.* — d *In Lectionibus excusis annus additur* 484, *sed annum* 487 *restituendum ostendimus.* — e *In eisdem Lectionibus et apud Buzelinum dicitur* Honevanium in solitudinem secessisse. — f *In eisdem Lectionibus,* Post Blandæ Virginis mortem. *At Blanda a parente plane converso sepulta est.* — g *Alii hanc solennitatem volunt institutam, postquam* 11000 *hominum baptizata sunt.*

CAPUT II.

S. Eleutherii acta Tornaci vita: obitus, Corporis elevatio ac translatio.

Quod ubi ex animi sententia factum succedentibus miraculis, quæ neophytos confirmarent, et alios adducerent, cum ille destructo Appollinis templo, disjectisque profanis aris, cæcis visum, inter quos unus, nomine Mantilius, claudis gressum redderet, prædicando sic profecit, ut plus undecim millibus F hebdomada una baptizasse memoretur. Unde et sic discussæ ab eo per Evangelicam facem Paganismi sunt tenebræ, ut jam tum primum sol in civitate ortus videretur. Quibus accessit mundatus quidam ab eo post diem quadragesimum a lepra utraque, videntibus cunctis, per baptismum, nomine Pericius, qui et posmodum ob vitæ sanctimoniam primus in urbe Abbas a S. Medardo ejus successore est institutus. Quæ omnia uberius ut procederent, Præsulis vitæ sanctitas jejuniis, orationibus, et eleemosynis undique prælucens faciebat, quodque non satis prædicare Tornaci habens, vicinas etiam urbes adiens, fidei semina iisdem ministrabat.

Undecim millia baptizat:

Pericium leprosum mundat:

12 Sic ergo oppressa Ethnica impietas erat, cum furente ob id satana, nova et per hæresim Arianorum primum deinde Acephalorum, quorum illi divinam in Christo naturam negabant; hi cum humana confundebant, et illi quidem sanctæ Trinitatis, hi Dominicæ Incarnationis mysterium convellebant, tempestas incubuit. Cum exorti illi anno ordinationis ejus *a* nono, hi vigesimo octavo, cives sic committerent, ut mutuis inter se cædibus, projectis in

ab Arianis et Acephalis oppugnatur

a

27 Scaldim

EX BREVIARIO MS.

A Scaldim fluvium multis, Clerici laicique, sed in orthodoxos præcipue, sectarii bacchàrentur. Contra quos dum nullis neque vigiliis, neque laboribus prædicando, scribendo, hortando, obsecrando parcit (quod ab eo editæ de Trinitate, et Incarnatione testantur conciones) tum vero id fructu tam uberi fecit, ut decimo tertio episcopatus sui anno sub Anastasio Pontifice, ad fidem quotquot erant, Arianos reduxisse memoretur.

eos refellit, et multos convertit.

13 Qua demum renascente peste, atque altera subinde orta, quæ Acephalorum est, cum nullum non, ut antea, adversus utramque subiret laboris genus, ne istud quidem omisit, ut quo majori pondere eas oppmmeret, Romam utrinsque vicissim sectæ caussa cum Apostolica sede collaturus, ad Symmachum primum, cui et catholicos sermones suos obtulit propter Arianos, deinde ad Hormisdam propter Acephalos, Pontifices advolaret. A quibus cum honorifice exceptus est, tum a postremo hoc etiam Sancti Protomartyris humero, et Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ capite est donatus. Quibus et ecclesiam suam, non sine magnis ad venerationem eorum in ipsorum adventu editis miraculis, exornavit.

Romam iterum pergit: Reliquiis a Papa donatur

14 Quippe redeunte eo Roma, cum ad montem B prope Tornacum, qui nunc Sancti Andreæ, tunc vero mons Thesauri absconditi dicebatur, ventum esset, occurrentique ibi Clero ac populo Tornacensi sacra pignora Sanctus pater reverenter ostenderet, accidit ut circumdulgente ab ea immensa claritate prostrataque multitudine, Præsule Sanctos orante, viri quatuor et mulieres duæ, in turba illa sacro igne laborantes, posito ante illos humero sancto, ante has vero capite sancto, a languore sanarentur et muto usus linguæ redderetur.

iisdem ostensis, sex sacro igne liberat mutum sanat

15 *b* Tanta de cetero temporibus illis nominis ejus ubique excitata fama, ut ea commotus Rex Clodoveus Tornacum ejus audiendi, conveniendique caussa adventaret. A quo, et de secreto quod ille confiteri verebatur, quodque hic ab Angelo didicerat peccato, admonitus, per eumque, eodem revelante Angelo, reconciliatus Deo, donis ipsum et ecclesiam muneratus, ad interiora Regni alacer est reversus.

b Chlodoveo peccatum occultum ab Angelo didicit, veniamque impetrat.

16 Sed pullulante denuo, quæ sopita toties auctoritate Apostolica, et Præsulis diligentia, fuerat Acephalorum secta, cum, accepto super ea re decreto Pontificis Synodum convocasset, confusisque illic hæreticis, obstinatos et rebelles, ne alios inficerent, mœnibus excluderet, non prius in eum destitit impiorum vesanus furor, quoad quinto post synodum C illam anno positis insidiis, armati gladiis et fustibus redeuntem cum Athanasio Diacono et Audoeno discipulo e templo Beatæ Mariæ venerandum Patrem, aggressi sunt. Ac multis in capite, et lateribus confossum vulneribus, unde et post quinque hebdomadas obiit, cruentum, deformatum, ac semimortuum reliquerunt.

Synodum evocat: hæreticos urbe pellit: ab his graviter læditur

17 Quo toto infirmitatis suæ tempore super cilicino recubans lecto, ubi fidei Catholicæ professionem dictavit, quam et Audoeno discipulo ad Bonifacium Romanum Pontificem transmittendam dedit, multorum languores languens ipse sanavit, cæco visum restituit, petitos ad certissimum laqueum a D Censorino Tribuno percussores supplicio exemit, diem mortis suæ prædixit.

varia edit miracula æger

sicariis vitam deprecatur:

18 Cum ingravescente vulnerum dolore, sacro Christi Corpore refectus, Deum laudare, pro inimicis orare, Tornacensem ecclesiam Deo commendare, et ad fidei constantiam omnes adhortari non cessaret, viso fugatoque humani generis hoste, cœlesti voce recreatus, ingentique protinus fulgore replente domum, cum quo ipse in lucida nube cœlum petere visibiliter conspectus est, anno vitæ suæ septuagesimo sexto, ad triplicem Virginis, Confessoris et Martyris coronam evolavit. Qui sepultus Blandinii in ea ipsa, quam tantopere dilexerat, S. Petri basilica, quo eum S. Medardus, ejus a puero sodalis, in senectute adjutor, et in Episcopatu successor, cum lacrymis intulerat.

in morte cœlum adscendere visus: sepelitur a S. Medardo.

19 Quam sollicitus gregis quondam sui Pastor in cœlo esse perseveret, quamque se murum pro populo adversus Deum iratum exhibeat, insigni visione, qua Theclæ nobili et sanctæ matronæ, pro elevando, ad sedandam Dei iram, quæ ob relapsos ad idola pagos aliquot, toti regioni imminebat, corpore suo, tertio apparuit, ac miraculis, quæ ipso elevationis die primum, deinde anniversario, ac secundo postea anno sub Heidilone Episcopo acciderunt, et ab eo memoriæ tradita sunt, edocuit. Ex quo factum anno E Domini millesimo sexagesimo quarto, sedente Balduino Episcopo, ut cum ipsi et universo clero Tornacensi visum esset, tanti Patris reliquias, quod loco neque digno, neque tuto satis essent, translatas in urbem, majoremque ecclesiam, digniore theca honorare, diem constitui placuerit, quo præeunte ad id cum Clero Episcopo, omnes omnium ordinum homines solenni pompa, atque festo cum hymnis et canticis convenirent.

Post tertiam apparitionem Corpus elevatur, transfertur in urbem.

20 Ad quod opus accinctis magna alacritate omnibus, cum pia hæc sarcina civium humeris gestaretur, quam gratum Deo istud esset, insigni post hominum memoriam miraculo est ostensum. Ægre enim ferentibus pagi ac vicinorum accolis, privari se thesauro illo, cum ex iis quidam, quibus frons audacior, sancti illius feretri gerulos facto agmine adoriri, et sagittarum imbre impetere ausi essent, stupendus adeo casus accidit, ut, resilientibus magno impetu in sceleris auctores jaculis, vulnerati prostratique, propriis confossi armis ab impietate hac desistere, ac Deo credere cogerentur. Amplius vero, quod ad contactum sacri loculi paralytici viginti F quinque sanati, ac septem cæci illuminati sunt. Sed et quam fructuosa non urbi tantum, sed et toti circa regioni fuerit translatio hæc, quamquam merito octidui solemnitate celebretur, crebra ab eo tempore, quo digniore loco quiescit sanctum corpus, et ut decet honoratur, missa cœlitus subsidia, quæcumque necessitas ingruerit, et pridem docuerunt, et in dies adhuc testantur atque docent.

Translationi ejus resistentes propriis telis confodiuntur. viginti quinque paralytici, septem cæci sanantur.

a Initium propagatæ Tornaci hæreseos adscribitur in prioribus Actis anno Ordinationis 14, qui hic varius notatur. — b Hæc de Chlodoveo in aliis Actis narrantur post miraculum Peritii leprosi mundati. Et vero ante Hormisdæ tempora obierat Chlodoveus.

DE

DE S. EUCHERIO

EPISCOPO AURELIANENSI, TRUDONOPOLI IN BELGIO,

G. H.

Commentarius prævius.

§ I. *S. Eucherii veneratio in sacris Fastis. Vita conscripta.*

ANNO DCCXLIII 21 FEBR

Quæ apud Julium Cæsarem lib. 2 et 5 de Bello Gallico ab Aduaticis, populo ex Cimbris Teutonisque prognato, traditur inhabitata regio, atque a Tacito lib. 4 Histor. partim Tungris partim Bethasiis attribuitur; ea subsecutis seculis ferme Hasbanium, sive Hasbania, dicta fuit, in quatuor olim distincta Comitatus, uti videre est in divisione regni Lotharii Regis, inter hujus patruos Ludovicum Regem Germaniæ et Carolum Calvum anno DCCCLXX facta. His quatuor Comitatibus, et forte aliis vicinarum provinciarum, præfuisse Ducem infra ex Actis S. Eucherii constat. In Hasbania natus fuit seculo Christi septimo S. Trudo, atque a S. Remaclo Episcopo Trajectensi Metas ad S. Clodulphum Episcopum missus, plurima bona illic legavit Ecclesiæ S. Stephani, ibidemque pluribus annis sacris profanisque studiis institutus, ac Sacerdos initiatus rediit ad S. Remaclum, ab eoque in collegam ad prædicandum Evangelium Christi assumptus, cœpit circa an. Ch. DCLX Sarchinii monasterium extruere, cui postea celebre adjunctum est oppidum, quod, Sarchinii nomine oblitterato, ab eo Trudonopolis appellatum est: cujus dominium penes hujus monasterii Abbatem et Episcopum Leodiensem est ab anno MCCXXVII, quo Hugonem de Petra-ponte Episcopum medietatem hujus oppidi a Joanne Episcopo Metensi acquisivisse tradit Ægidius Aureæ-Vallis, in Gestis Pontificum Leodiensium cap. 125.

in Hasbania

in monasterio a S. Trudone Sarchinii extructo,

B

2 In hoc S. Trudonis monasterio S. Eucherius Episcopus, e Sede sua Aurelianensi pulsus, vitam sancte finivit, quem mox ab obitu miraculis clarum, et solemni veneratione honoratum fuisse infra ejus Acta perhibent. De eo hæc leguntur in martyrologio Trudonensi: In Sarchinio, monasterio S. Trudonis, depositio S. Eucherii, qui Aurelianensium Episcopus, a Carolo Martello in exilium est relegatus: quod tamen ipsum pro justitia fuisse perpessum, crebra miracula, quæ per ejus sacra merita Divina fieri concedit clementia, sunt indicio. *Martyrologium MS. monasterii Aquicinctini ista habet:* In Hasbania apud S. Trudonem depositio S. Eucherii Confessoris, Aurelianensis Episcopi, qui a Karlo Martello in exilium missus, ibidem in pace quievit. *Verum quasi foret ob fidem Christi in exilium missus, ista in Adone MS. monasterii S. Laurentii juxta Leodium leguntur:* Eodem die in Hasbania, in villa, quæ dicitur Sarchinium, S. Eucherii Confessoris Episcopi cum S. Trudone quiescentis, exiliati illic pro fide Catholica a Karlo Martello. *MSS. Clericorum S. Hieronymi Ultrajecti, Canonicorum monasterii Albergensis, Guilhelmitarum Brugis, Domus S. Cæciliæ Lugduni Batavorum, Collegii Societatis Jesu Lovanii, Domus Professæ Antuerpiensis, ac martyrologium Coloniæ anno 1490 excusum, ista eisdem fere verbis tradunt:* S. Eucherii Aurelianensis Episcopi et Confessoris, qui pro fide exilio relegatus, cum S. Trudone honorifice quiescit, *scilicet* in Hasbania, *uti additur in MS. Bruxellensi S. Gudilæ. Melius caussa exilii malevolorum invidiæ ascribitur in Martyrologio Romano:* Eodem die S. Eucherii Episcopi Aurelianensis, qui eo magis miraculis claruit, quo pluribus invidorum calumniis fuit oppressus. *Eumdem suis elogiis exornant reliqui martyrologi recentiores, auctor Florarii MS. Galesinius, Felicius, Canisius, Molanus, Miræus, Gelenius, Ghinius, Wion, Menardus, Dorganius, qui cum Usuardo Parisiis an. 1536 excuso* Eleutherium *appellat, in errorem facilius abductus, quod eodem die S. Eleutherius, sed Episcopus Tornacensis, colatur. Saussaius et Bucelinus longo encomio ex Actis excepto eum celebrant.*

mortuus S. Eucherius,

inscriptus Martyrologiis 20 Feb.

C

3 *Die proxime sequenti,* XXI *Februarii, inscriptus est Martyrologio Bedæ excuso, his verbis:* Et depositio Eucherii Episcopi. *Quæ de hoc S. Eucherio arbitramur accipienda, licet post ipsum Bedam vixerit, sed fuisse postmodum tam ejus, quam aliorum Sanctorum nomina inserta huic Martyrologio sæpius monuimus. Deest in variis nostris Martyrologiis MSS. quæ Bedæ nomen præ se ferunt. Eadem verba ad* XXI *Februarii leguntur in Martyrologiis Notkeri et Rabani; in hoc additur titulus* Confessoris. *At Martyrologium MS. Reginæ Sueciæ perantiquum* XX *Februarii refert solum* depositionem S. Eucherii Confessoris, *unde antiqua ejus veneratio satis stabilitur: quam etiam vetera Breviaria Leodiensia et Trajectensia ad Mosam confirmant. De cultu ob Translationem reliquiarum introducto infra agemus.*

et 21 Feb.

E

4 *Vita S. Eucherii scripta extat ab auctore anonymo, sed coævo et accurato scriptore, qui in prologo ait, se quæ edit* didicisse apud veraces coævosque suos, *et sub initium Vitæ hæc habet:* Ortum, ut superius præfati sumus, a veracissimis viris, seu ab germanis suis, quæ in cœnobio sanctarum monacharum sito juxta urbem Aurelianorum norma sanctitatis præcellunt, fatentibus didicimus. *Extat hæc Vita, a Surio,* Sed mutato nonnihil stylo, *ut præfatur,* ex insigni codice MS. *edita, atque, ut addit in suis Sanctorum Vitis Lippelous,* optima fide: *quod annotavit ob censuram Baronii inscriptam Annalibus ad an.* 741 *num.* 17 *his verbis:* Ceterum cum in Vita Eucherii eadem legantur *de damnatione Caroli Martelli,* superadditum esse caput illud haud levis suspicio est, si quis consideret mox ante ejusmodi narrationem dici, contendisse precibus Sanctum, ut ex hac vita solveretur, sed non cohærent, quæ subsequuntur de Caroli damnatione, sed bene quæ post illa habentur de ejus ex hac vita migratione. *Verum hæc non plane convincunt. Fuit S. Eucherius pluribus annis Sarchinii exul, quibus ut num. 9 dicitur,* non destitit die noctuque Domino suffragari, ut cum electis suis, quorum officium culminis est imitatus, in aulæ suæ arce coæquus existeret. *Interim dum mors ejus differtur, vita functus est Carolus Martellus, de cujus damnatione revelatio facta S. Eucherio, de qua nos infra, apud Surium inseritur, servato rerum gestarum ordine, eique S. Eucherii sesqui anno post Martellum defuncti subnectitur genus mortis ac sepultura. Ceterum ab eodem Baronio in notis ad Martyrologium Romanum hæc eadem* Acta, quæ descripsit Surius tomo 1, *absque ulla censura citantur. Non reperit alia inter Codices MSS. Romanos, atque Italicos. Eadem solum ex Surio edidit antiquorum Codicum Galliæ perscrutator alioquin diligentissimus Andreas Chesneus tom. 1 Scriptorum Galliæ pag. 790. Ex eodem Surio sumpsere ante nominatus Lippelous, Franciscus Haræus, Jacobus Dubletius, Guilielmus Gazæus, Petrus Ribadeneira, aliique qui post Surium Vitas Sanctorum composuerunt: inter quos etiam videtur censendus Renatus Benedictus, qui tamen non Surium, sed* codices manu exaratos *allegat.*

Vita ab auctore coævo scripta,

edita a Surio ex MS.

cum inserta historia damnationis Caroli Martelli,

F

ab aliis auctoribus descripta:

5 *Nos eamdem S. Eucherii Vitam primogenio stylo*

damus

AUCTORE G. H.

alia a nobis datur absque ea damnationis revelatione, ex MS. Cornelii Duinii,

A *damus ex tribus optimæ fidei codicibus MSS. in quibus deest historia damnationis Caroli Martelli, unde alia de ea orbi ingenerabitur opinandi judicandique ratio. Primus codex MS. apud nos est antiquo ac quadrato charactere exaratus, a Cornelio Duinio Jurisconsulto exitio ereptus: in eo continentur Vitæ* SS. Remacli, Lamberti, Leodegarii, Amandi, Huberti, Trudonis, Eucherii. *Plures extitisse indicat numerus* 82, *primo folio adscriptus, ac toto libro continuatus, in quo nonnulla sub initium potissimum et finem conspiciuntur rescripta, foliis carie ac vetustate detritis. Alter codex pertinet ad nobilissimum atque antiquissimum monasterium S. Maximini prope Treviros: in hoc codice admodum vetusto inter alios tractatus et Vitas Sanctorum conjunguntur Vitæ S. Trudonis et S. Eucherii: at reliquæ a priori codice diversæ sunt. Tertius codex adservatur in Rubea-Valle juxta Bruxellam, apud Canonicos Regulares S. Augustini, inter quos vixit a ducentis circiter annis Joannes Gilemannus, qui summa industria atque labore plurimas Sanctorum Vitas collegit. Ex his Sanctilogium quatuor tomis distinxit, Novale Sanctorum tomis duobus, et totidem Hagiologium Brabantinorum, in cujus parte secunda legitur hæc S. Eucherii Vita.*

ex alio MS. S. Maximini,

et tertio MS. Rubeæ Vallis.

Vitæ epitome MS.

B 6 *Eadem Vita, sed contracta admodum, extat in codice Ultrajectino S. Salvatoris, ex cujus Ecclesiæ codice alio dedimus* XIII *Februarii Acta Latina S. Polyeucti Martyris, ac sæpius Vitas Sanctorum contractas ex aliis inde ad Carthusiam Coloniensem translatis citamus. Refertur in hac S. Eucherii Vita revelatio damnationis Caroli Martelli, quam etiam narrat in Vita S. Eucherii a se conscripta Gerardus Moringus, qui Canonicus ac Pastor Trudonopoli obiit anno* CIↃIↃLVI. *Extat ea Vita inter Acta SS. Trudonis et Liberti Martyris Lovanii anno* CIↃIↃXL *excusa.*

et edita a Moringo.

§ II. *Anni Episcopatus, exilii, obitus S. Eucherii. Chronici Trudonensis MS. auctoritas.*

S. Eucherius mortuus perperam traditur an. 727 a Molano,

Sigebertus Gemblacensis relato in Chronico ad annum Chr. IↃCCXXVII *S. Rigoberti Episcopi Remensis exilio, hæc addit:* Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili caussa episcopatu privatus, et apud Sarchinium Hasbaniæ vicum exiliatus, in cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus est. *Hac Sigeberti relatione nixus Molanus asserit in Natalibus SS. Belgii,* S. Eucherium multa sanctitate et miraculis gloriosum ad cœlestem patriam migrasse anno C Domini septingentesimo vigesimo septimo. *Baronius* obitum *ejus* contigisse *tradit* anno IↃCCXXXI *ac postea an.* 741 *num.* 18 *hæc inde deducit:* Historiam istam de visione facta S. Eucherio (quod asseritur) non posse subsistere, ex iis quæ dicta sunt in obitu ejusdem Sancti, qui contigit ante decennium quam Carolus moreretur, sive annos quatuordecim, ut Molanus ponit, satis intelligi potest, cum adeo repugnent tempora, ut S. Eucherius viderit animam Caroli apud inferos cruciari, qui post ejusdem Eucherii obitum decem saltem annos reperiatur fuisse superstes: unde intelligas, quantum absit quod asseritur, ut Eucherius ea tempore Pippini Regis per visum scire ac referre potuerit. *At Franciscus Haræus ad Vitam S. Eucherii arbitratus Baronium cum Molano in annum* IↃCCXXVII *obitum ejus rejicere, hanc opponit sententiam:* Cum juxta Sigeberti verisimiliorem chronologiam pugna illa cum Saracenis, qua commissa S. Eucherius episcopatu pulsus narratur, contigerit demum anno trigesimo illius seculi, atque annis sex adhuc in exilio vixerit, credo magis eum obiisse anno trigesimo septimo... Porro omisimus illa de visa a S. Eucherio anima defuncti Caroli Martelli in locis pœnarum. Nam, ut omnes historici constanter affirmant, desiit primum in vivis esse Martel- D lus anno Christi supra septingesimum quadragesimo primo. *Omisit etiam eamdem visionem Lippelous, citatis ad marginem Surio ac Baronio.*

an. 731 a Baronio,

an. 737 ab Haræo:

est baptizatus ab Ansberto Episcopo Æduorum,

8 *Verum ab his auctoribus aut ipsa S. Eucherii Vita haud accurate est perlecta, aut certe temporum characteres non sunt diligenter discussi. Ac primo, est S. Eucherius ab* Ansberto Augustodunensi, *sive* Æduorum, Episcopo *baptizatus. Fuit hujus Sedis Antistes* S. Leodegarius *jussu Ebroini anno Theoderici Regis quinto, Christi* IↃCLXXXIV *interfectus, de quo anno alibi accurate disseruimus. Successores ejus statuuntur a Demochare* Sigebertus, Præjectus, Ermenarius, Aubertus, *qui supra* Ansbertus *dicitur. At* Sigeberto *prætermisso tres alii referuntur in Catalogis Joannis Chenu et Claudii Roberti, et* Projectus *a Chenu* Sanctus *habetur, atque* Ansbertus, *etiam* Amalbertus *a Claudio Roberto appellatur. In Vita utraque S. Leodegarii* Ermenarius, *sive* Ermencharius, *dicitur* beati viri in Episcopatu Augustodunensi successor; *qui* corpus S. Leodegarii sibi dari *postulavit*, ut illic quiesceret, ubi fuerat Episcopus: *quod tamen impetravit Ansoaldus Episcopus Pictaviensis, translatumque Pictavium est anno* IↃCLXXXVIII, *et mense Martio in monasterio S. Maxentii depositum.* Ubi amplissimum E in sancti Martyris honorem extructum esse templum, cujus structura alia est quam ceterarum basilicarum, *scribit Ursinus, et confirmat alter Vitæ auctor, qui* miræ magnitudinis fabricam *appellat*: cujus ædificatio est dissimilis omnium basilicarum constructioni. *At quot huic templo erigendo insumpti anni sint uterque auctor silet: quorum alter hanc Vitam postea inscripsit* Ermenario Augustodunensis urbis Episcopo, *cujus ait in prologo* jussa vel petita diu implere se distulisse, *ac* sæpius ab eo jussum et spiritalium fratrum flagitatione compulsum, tandem gesta B. Leodegarii scribere aggressum esse. *Ex quibus diu Ermenarium Episcopum vixisse colligimus, cui traditur ante Ansbertum successisse Præjectus, nisi hunc cum Sigeberto ex numero Episcoporum Augustodunensium secludamus, tamquam ex Episcopis Arvernis ad Æduos translatum. Vitam S. Præjecti Arvernorum Episcopi, qui cum S. Leodegario vixit, dedimus* XXV *Januarii. Factus ergo Ansbertus Episcopus baptizavit* S. Eucherium accrescentem atque ad genitores remeare permisit: *quod sub finem seculi septimi factum videri opinamur.*

successore Ermenarii,

sub finem seculi septimi.

NOT 10

egregie doctus,

9 *Ubi annos Eucherius ætatis septem absolvit, litterarum studiis admotus est, et succedente ætate congrua per varias scientias ad Theologicam doctrinam promotus,* F *quando traditur cuncta Canonum et Scripturarum dogmata perscrutatus. Reliquit dein patriam et consanguineos, ac potissimum Suavaricum patruum, urbis Aurelianensis Episcopum: discessitque Gemmeticum, quod tunc celebre erat diœcesis Rotomagensis in Sequanæ peninsula monasterium, ubi inter monachos nongentos et ipse vitam monasticam egit, et tam perfecta vivendi ratione, ut odor boni nominis undequaque redoleret, et maxime apud suos Aurelianenses, qui Suavarico Episcopo mortuo, eum procul degentem in monasterio, invitum et reluctantem adhibita Caroli Martelli auctoritate, expetierunt impetraruntque Episcopum. Quæ omnia simul collata innuunt maturam eum tunc adeptum fuisse ætatem, neque potuisse nisi post annum* IↃCCXX *ad eam dignitatem promoveri, forsan annos ætatis* XXV *natum. In successione Episcoporum Aurelianensium ab anno circiter* IↃCL, *quo Audo, sive Audo, sub Chlodoveo* II *interfuit Concilio Cabillonensi, ad S. Eucherii tempora nullus definitus character apparet Episcoporum octo, qui ab Audone ad S. Eucherium sederunt: illi sunt* Gaudo, *seu* Gaudenus, *si tamen ad Audone alius est,* Sigebertus, Severicus, Baldagus, Adamarius, Leodegarius, Leodebertus, *et memoratus,* Suavaricus.

fit monachus Gemmeticensis:

expetitur in Episcopum annos circiter 25 natus

quos habuerit prædecessores?

S. Eucherii

A *S. Eucherii patruus, cujus Sedi annum* IↃCCXVI *adscripserunt Chenu et Robertus.*

10 *Certiora de exordio episcopatus S. Eucherii monumenta temporum eruuntur e præfectura Caroli Martelli, qui patre Pippino* XVI *Decemb. anno* IↃCCXIV *mortuo, mansit anno sequente sub Plectrudis novercæ custodia, ex qua liberatus a solis Austrasiis assumptus est, et anno* IↃCCXVI *a Chilperico Rege et Ragenfredo ejus Majore Domus Austrasiam ingressis, cladem aliquam accepit, et postea vices rependit. Anno* IↃCCXVII, *Martii* XXI, *Chilpericum et Ragenfredum ad Vinciacum fudit, ac Parisios usque persecutus est Carolus. Victor regressus, Coloniam urbem cepit reseratam, et thesauros patris Pippini a Plectrude sibi tradi curavit, et Saxoniam vastavit, quæ anno* IↃCCXVIII *peracta sunt. Anno* IↃCCXIX *in Suessionensi ditione Chilpericum Regem et Ragenfredum cum Eudone Duce Aquitaniæ instaurata rursus acie devictum in fugam egit, atque ad Aurelianensem urbem accessit, castra posuit, atque insecuto anno* IↃCCXX *Regem Chilpericum ab Eudone sibi traditum, Noviomum abduxit: quo dein vita functo, Theodericum Carolus in sedem regni constituit, jam Princeps Francorum etiam Neustriorum factus, maxime postquam anno* IↃCCXXI *Ragenfredum insecutus, urbem Andegavensem cepit. Quo adhuc anno, ut ex tempore exilii mox liquebit, Legati Aurelianensium oblatis muneribus expetierunt a Carolo Martello Episcopum sibi constitui monachum Gemmeticensem Eucherium, et misso e proceribus aulæ aliquo Gemmeticum, impetrarunt.*

requisito ab Aurelianensibus consensu Caroli Martelli,

Princeps Francorum etiam Neustriorum anno 721 ordinatur Episcopus :

B

11 *Præfuit Antistes Ecclesiæ Aurelianensi carus omnibus. annis fere sedecim, antequam Coloniam in exilium amandaretur. Non ergo mortuus anno exilii* VI, *Christi* IↃCCXXVII, *ut ex Sigeberto collegerat Molanus, neque expulsus in exilium est, aut anno* IↃCCXXV, *ut num. 10 ad eum annum tradit Baronius, aut anno* IↃCCXXX, *uti sentire Huræum supra diximus. Imperatum S. Eucherio exilium est, cum Carolus Martellus devictis Saracenis ex Aquitania rediret. Eginhardus in Vita Caroli Magni a nobis* XXVIII *Januarii illustrata cap. 1 num. 4 duplicem de Saracenis victoriam narrat his verbis :* Karolus tyrannos per totam Franciam dominatum sibi vendicantes oppressit, et Saracenos Galliam occupare tentantes, duobus magnis præliis uno in Aquitania apud Pictavium civitatem, altero juxta Narbonam apud Byrram fluvium ita devicit, ut in Hispaniam eos redire compelleret. *Priorem pugnam contigisse* mense Octobri die Sabbati anni IↃCCXXXII *legitur in Annalibus brevibus, a Chesneo tomo 2 Scriptorum historiæ Francorum pag. 3 editis, aliisque pag. 7 excusis, uti et tomo 3 in Annalibus Metensibus pag. 270 et monachi Hepidanni pag. 471.*

sedit Aurelianis annis 16,

devictis a Carolo Martello Saracenis,

non tantum anno 732,

C

Quæ certo victoria intelligi nequit, quod anno IↃCCXVI, *quo tum factus esset Eucherius Episcopus, necdum Carolus apud Neustrios aliquam vel præfecturæ speciem obtineret, in ipsa Austrasia a Chilperico et Ragenfredo, qui cum exercitu in Coloniensium ditionem perrexerunt, clade aliqua, ut diximus, affectus. Restat altera eaque clarissima victoria de Saracenis ex tota Gallia expulsis, quæ in memoratis ante Annalibus dicitur obtenta* die Dominica anno IↃCCXXXVII, *quando* Rege Saracenorum interempto, exercituque penitus ad internecionem deleto, Carolus cum magno triumpho remeavit in Franciam, *videturque per Aurelianos debuisse iter arripere, quod urbes Narbonensis, Aurelianensis ac Parisiensis in eodem sitæ sint meridiano, uti cosmographi loquuntur statuuntque vicesimum quartum. Ceterum Gallia Narbonensis, quæ sub Romanis distincta ab Aquitania censebatur, dein Gothis ac postea Francis imperio potitis sub Aquitania comprehensa fuit. Hinc Aimoinus in Præfatione ad Historiam Francorum, dum situm Germaniæ ac Galliæ describens, urbes egregias, quæ in Aquitania continentur, enumerat, primo loco statuit* Narbonam, *cui in Notitia provinciarum et civitatum Galliæ tempore Honorii Augusti condita subjungitur proximo loco* civitas Tolosatium, *in qua Charibertus frater Dagoberti* I, *dum regnaret in parte provinciæ Aquitaniæ, sedem elegit : et Ludovicus Pius, dum Carolo Magno adhuc vivente Rex Aquitaniæ esset constitutus, comitia regni sæpius* Tolosæ *celebravit, quæ auctor Vitæ ejus modo* placitum generale, *modo* conventum generalem *appellat : a quo etiam dum Comites a Carolo Magno pro filio in Aquitania constituti referuntur,* Chorso, *eoque submoto* Willhelmus, Comes Tolosæ præfectus *dicitur. Eodem modo auctor Vitæ S. Eucherii accipit* provinciam Aquitaniam, *ad quam depopulandam Saraceni venerant, sed devicti atque ad internecionem a Carolo Martello deleti sunt anno, ut supra probavimus,* IↃCCXXXVII, *episcopatus S. Eucherii* XVI, *quem diximus circa annum* IↃCCXXI *fuisse ordinatum. Tum victor Carolus Martellus* Aurelianis pertransiens, B. Eucherium post se Parisios venire præcepit sexto decimo episcopalis ordinationis anno, et Coloniam perduci fecit.

sed 737

juxta Narbonam, tum Aquitaniæ annumerari solitam,

D

AUCTORE G. B.

mittitur in exilium :

12 *Hinc de anno obitus S. Eucherii omnis controversia hactenus mota concidit, cum* sexto exilii anno victor ex hoc mundo in cœlum migrarit. *Est is annus Christi* IↃCCXLIII, *quo, ut diximus,* XX *Februarii mortuus est. Hic idem annus assignatur in Chronico monasterii Trudonensis, ubi S. Eucherius ultimis annis exilii vixit et diem clausit extremum. Hunc autem annum in antiquis monumentis monasterii, forte etiam sepulchralibus, annotatum fuisse vel inde magis suspicamur, quod auctor Chronici, postquam in anno tam ordinationis ejus quam exilii aberrarat, ut tamen eum ad dictum annum* IↃCCXLIII *ostenderet vixisse, coactus sit scribere,* B. Eucherium extremum spiritum exhalasse exilii ipsius anno nono, ordinationis vero anno vigesimo quarto. *Carolus Sausseyus Ecclesiæ Aurelianensis Decanus in ejusdem Ecclesiæ Annalibus, anno 1615 editis, lib. 5 agens de visione damnationis Caroli Martelli num. 30 ita scribit* Ut vero judicium nostrum super hac controversia reddatur certius, visum est hoc loco chronologiam ex Annalibus S. Trudonis, quam misit ad nos dictus Reverendus Abbas anno Domini CIↃIↃCVII die XXIV Septembris, quamque nos ipsi apud ipsum monasterium diligenter legimus anno CIↃIↃCX, hoc loco de verbo ad verbum inserere. *Verum major lux dictæ controversiæ accessisset, si tituli capitum una fuissent editi, et ætas compilatorum Chronici indicata. Prioris partis auctor anonymus est, vixitque seculo Christi* XIV, *ac quartam ejus partem deduxit usque ad obitum Roberti Abbatis anno* CIↃCCCLXVI *vita functi, id est sexcentis et amplius annis post obitum S. Eucherii. Quæ infra, ubi de Reliquiis S. Eucherii agemus, exponentur.*

moritur anno 743.

E

etiam secundum Chronicon MS. Trudonense,

a Carolo Sausseyo citatum,

scriptum seculo 14.

F

13 *Hic ergo auctor par. 1 libri primi capite 31 (non 13, ut apud Sausseyum excusum est) hunc titulum præfigit :* B. Eucherius Aurelianensis Episcopus constituitur, *quod factum esse* anno Christi IↃCCXVII, Imperii Philippici V *dicitur. Verum Bardanes Philippicus, ejusque successores, Artemius, Anastasius dictus, et Theodosius Adramyttenus, ante eum annum imperarant, illoque* IↃCCXVII *Indictione* XV, *Martii die* XXV *imperium adiit Leo Isauricus, cujus* anno XVI, Christi IↃCCXXXIII, S. Eucherium anno etiam Episcopatus XVI *in exilium missum tradit idem auctor lib. 2 cap. 3, cui hic præfigitur titulus :* De B. Eucherii ex episcopatu expulsione, *adjungiturque caput 4* De B. Eucherii in exilium ad Hasbanum missione, *et caput 5* De fabulosa visione S. Eucherii *ac demum caput 6* De morte S. Eucherii, *quam diximus referri in annum* IↃCCXLIII, *Episcopatus* XXIV, *et exilii* IX, *qui iterum characteres inter se non cohærent. Ab anno* IↃCCXVII *ad* XLIII *intercedunt anni* XXVI, *ut aut secundum compilationem illam dicendus foret S. Eucherius obiisse anno* IↃCCXLI *et quidem* XX *Februarii, id est octo fere mensibus ante obitum*

in eo perperam dicitur S. Eucherius Episcopus factus an. 717.

in exilium actus an. 733.

characteribus interturbatis,

AUCTORE G. H.

A *tum Caroli Martelli Idibus Octobris illius anni mortui, aut certe reponendus annus vicesimus sextus ordinationis, et decimus exilii, quem relegationis sive exilii annum statuunt Miræus in Fastis Belgicis, Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano aliique. Sed hæc de Chronico Trudonensi sufficiant, cujus auctor* visionem S. Eucherii fabulosam *in titulo censuit, et forte quod in S. Eucherii Actis eam non reperisset, quæ si accurata disquisitione perlegisset, et sexto cum anno exilii et vicesimo secundo episcopatus obiisse scripsisset.*

Chronico adhæret Carolus Saussayus,

14 *Carolus Saussayus refert in Annalibus Aurelianensibus Vitam S. Eucherii, et quidem, uti sub initium et finem num.* 1 *et* 17 *asserit,* ex scriptis apud Surium ab anonymo quodam S. Eucherii contemporaneo, quæ ex sanctimonialibus S. Eucherii sororibus et aliis acceperat. *Verum interserit ex Chronico Trudonensi ordinatum fuisse Episcopum anno Chr.* DCCXVII, *in exilium abiisse anno* DCCXXXIII, *ac tandem anno exilii* IX *migrasse in cœlum. Demum illud Chronici erratum defendere nititur, quod annus* V *Philippici Imperatoris conveniat in annum* DCCXVII, *quod supra rejecimus, addimusque quamvis Philippici, Leonis cæterorumque Imperatorum, quibuscum a prima infantia vixit S. Eucherius, nomina, accurato calculo subducto, fuissent apposita, argui tamen præter seculi octavi consuetudinem a posteris fuisse intrusa.*

ejusque errores male defendit.

B

§ III. *Visio S. Eucherii de Carolo Martello damnato, integro seculo post utriusque obitum a scriptoribus non indicata.*

Finis et scopus hujus dissertationis:

Sap. 1 1

N*on est animus Conciliorum acta aut antiquorum auctorum scripta temere convellere: non etiam æternas infamiæ maculas nomini illustris Principis Caroli Martelli inurere: multo minus occulta Divinæ majestatis judicia scrutari, aut irrevocabilem supremi judicis Christi sententiam, si datam esse constaret, momentis nostris incertis ac fallacibus ponderare: sed tantum, ut suus sit veritatis locus, constituimus veterum scriptorum monumenta proferre, singula suis temporibus affigere, ac rationum calculos in utraque parte, ut cœpimus, ponere, ut ex iis quid sentiendum sit ipse nobiscum lector arripiat, ac nobiscum etiam discat sentire cum sacra Scriptura in bonitate de misericordia Domini, imo etiam Deum justum Dominum ac rectum judicium ejus revereri. In disceptationem quæstionemque inter viros eruditos vocatur, num S. Eucherius raptus in extasim, conspexerit Carolum Martellum, nuper defunctum, apud inferos torqueri, atque ab Angelo intellexerit eum anima et* C *corpore æternis pœnis esse deputatum, num deinde SS. Bonifacius ac Fulradus, visione illis a S. Eucherio relata, repererint sepulchrum Caroli vacuum ac denigratum, videruntque inde draconem exire, scilicet sub hujus specie diabolum, qui subito evanuerit. Ac primo ostendimus supra contra Hurseum, Baronium, Molanum, aliosque S. Eucherium non annos* IV, *neque* X, *neque* XIV *ante Carolum Martellum e vita decessisse, sed post hujus obitum vixisse anno uno, mensibus quatuor, diebus quinque. Præterea fatemur a Surio Vitam summa cum fidelitate ex codice unico MS. editam esse, in eaque dictæ visionis historiam contineri. Addimus insuper S. Bonifacium Archiepiscopum, et Sedis Apostolicæ Legatum, nec non S. Fulradum Archipresbyterum Franciæ, seu summum Palatii Capellanum, eodem tempore floruisse, magna inter sese familiaritate conjunctos, atque ut Sedes Episcopalis Remensis S. Abeli collata, firma stabilisque redderetur, ambos apud S. Zachariam Pontificem Maximum egisse, palliumque impetrasse, missum* x Kalendas Julias Indictione XII, *anno Chr.* DCCXLIV, *uti ex epistolis Adriani et Zachariæ Pontificum ostendimus* XVII *Februarii in vita S. Fulradi.*

S. Eucherii visioni de damnatione Caroli Martelli, favent tempus utriusque obitus, Vita apud Surium,

Bonifacius et Fulradus inter se familiares:

16 *His ita positis videtur tamen historia dictæ visionis non fuisse inscripta ipsis S. Eucherii Actis a coævo auctore, tum quia in Vita, quam damus ex tribus optimæ fidei codicibus MSS. non continetur, tum quia auctor, qui proximis ab obitu annis illam edidit, non ita depinxisset S. Fulradum, æque tum apud omnes notum, atque erat S. Bonifacius. Dicitur* Fulradus summus Regis Pippini Capellanus, *cui ut regnum impetraret, missus est anno* DCCXLIX *cum S. Burchardo Episcopo Herbipolensi Romam ad Zachariam Papam, cujus consensu obtento anno sequenti Francorum est Rex creatus. Appellatur etiam* Fulradus monasterii S. Dionysii Abbas: *ad quam dignitatem cum necdum anno* DCCLVII *fuisse promotum demonstraverimus* § 4 *ad ejus Vitam, Sunt autem ab obitu Caroli Martelli anni* XVI, *ut citius omnino Vita videatur exarata, tum ut Trudonenses, quam vivendi rationem S. Eucharius in Gallia interiore ante egisset, possent scire, et in anniversaria saltem solennitate populo accurrenti e suggestu declarare, tum etiam ut Aurelianenses omnes, ac maxime consanguinei et sorores sanctimoniales sanctam ejus in exilio vitam, obitum ac miracula dein patrata cognoscerent.*

D

absunt Vitæ in 3 MSS.

et in priore illa S. Fulrado attributa.

17 *Demum si tanta fuerit S. Eucherio cum SS. Bonifacio et Fulrado animorum conjunctio ac familiaritas, quidni eorum patrocinio fuit ad Sedem Aurelianensem a Pippino et Carolomanno revocatus, quemadmodum ab eorum avo Pippino Herstallio S. Lambertus Sedi Trajectensi, aliique suis urbibus ac monasteriis restituti? aut si reditus concessus, sed morbis obituque impeditus, quidni corpus mox miraculis clarum ad suam basilicam Aurelianensem relatum est? Ita corpus S. Ansberti, ex Abbate Fontanellensi Archiepiscopi Rotomagensis, ex cœnobio Hannoniæ Altimontensi, in quo exul mortuus erat, Fontanellam* XVII *post obitum die translatum esse traditur in Vita ejus,* IX *Februarii a nobis edita. Nec dubitandum est, quin vel corpus Sancti recipere Clerus populusque Aurelianensis, a quo olim e Gemmeticensi monacho ad infulas Episcopales evocatus fuerat, summis votis desiderasset, præcipue si propinqui ejus, qui una in Actis dicuntur in exilium ablegati, in pristinas possessiones restituti fuissent, a quorum forsan aliquo facinus erat patratum, ob quod ab invidis suggestum* Carolo, ut S. Eucherium cum omni propinquitate exilio deputaret, honoresque eorum quosdam propriis usibus annecteret, quosdam suis satellitibus cumularet, *ut legitur num.* 8, *et num.* 9 Carolus eum in exilium cum reliquis propinquis perduci fecit. *Atque ita dicitur* S. Eucherius *in Martyrologio Romano* invidorum calumniis oppressus, *et in Martyrologio Trudonensi* pro justitia perpessus exilium; *nulla facta visionis ante relatæ mentione. Neque alii auctores, qui integro post obitum Caroli Martelli seculo floruerunt, vel ipsius* Eucherii *obiter meminerunt.*

non est S. Eucherius ad Episcopatum revocatus,

E

non corpus relatum:

aliam seculo integro de eo silentium.

F

18 *Alter offensionis lapis arripitur ob S. Rigobertum Episcopum a Carolo Sede sua Remensi ejectum: quod sic contigit. A morte Pippini Herstallii Francos Austrasios inter et Neustrios maximum dissidium exortum est, atque utrimque collecto exercitu prælium initum cum clade majore Austrasiorum, contra quos Ragenfridus electus est Major-Domus, et fœdus cum Rathbodo Frisio ictum. Quo tempore Carolus Martellus e carcere Coloniensi emissus, ab Austrasiis summo cum gaudio susceptus est, et creditus singulari* Dei beneficio liberatus, *ut legitur in Historia jussu Childebrandi fratris Caroli Martelli scripta, et Chronico Fredegarii annexa cap.* 104, *et in Annalibus Metensibus ad an.* 715. *In his communis Austrasiorum lætitia ita exprimitur:* Sed Dominus, qui dat et non improbat, Karolum de insidiis novercalibus eruens, palam eum trepidantibus manifestum produxit. Tunc veluti cum sol radios præclaros eclipsim ad modicum passos cuncto exerit orbi, sic Pippini Karolus dignissimus hæres languentibus et pene desperantibus de salute populis robustissimus defensor illuxit. Ut autem aperte cunctanti plebi apparuit, tanto favore tantaque gratulatione ab

Carolus Martellus e custodia liberatus,

ab Austrasiis summa lætitia excipitur

universis

A universis susceptus est, ac si dominator eorum Pippinus ad eorum consolationem revixisset. *Inter Austrasios erant Remi, quorum Episcopus S. Rigobertus constituerat neutri tum parti adhærere. Hunc Hadrianus Papa in epistola ad Tilpinum Archiepiscopum Remensem asserit* sæviente discordia inter Francos dejectum, solummodo quod antea non consensit in parte illius, qui postea partem illam de regno in sua potestate accepit, in qua Remensis civitas est. *Id factum esse post victoriam* Vinciaci XII Kalendas Aprilis *anno* ᴍDCCXVII *obtentam, traditur in vita S. Rigoberti a nobis* IV *Januarii edita cap.* 16, *scripta ab auctore anonymo circa annum* ᴍDCCCC, *id est, post hunc Rigoberti expulsionem annis* CLXXXIII, *qui verba Hadriani Papæ a nobis relata recitat num.* 18, *sed ejus modestiæ (qua hic nomen Caroli non expressit) prorsus immemor alias comminiscitur exilii S. Rigoberti caussas, quas ille voce* solummodo *exclusit. Secessit S. Rigobertus in Vasconiam, inde a Milone Abbate et tonsura Clerico, qui tum Remensem Episcopatum habebat, revocatus, in Gerniaca curte haud procul Remis reliquum vitæ transegit, et Remos quandocumque libuit, se contulit, ac sacrificium Missæ in ara beatissimæ Virginis Mariæ fecit aliasque ecclesias invisit.*

non admittitur Remis a S. Rigoberto Episc.

ideo a Sede dejecto

19 *Cum Carolo Martello vixerunt duo sancti Pontifices Romani*, B *Gregorius* II, *et Gregorius* III, *ambo Martyrologio Romano inscripti, ille* XIII *Februarii, hic* XXVIII *Novembris: uterque Carolum verbis honorificentissimis compellat. Gregorius* II gloriosum filium in Christo dilectissimum, religiosæ mentis affectum gerentem, Deo dilectum *vocat in epistola, qua illi commendat* S. Bonifacium a se Episcopum consecratum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, *quod factum est Indictione* VI *anno* ᴍDCCXXIII. *At Gregorius* III *appellat* refugium *suum in afflictione*, filium excellentissimum, carissimum *et* Christianissimum, amatorem filium B. Petri Principis Apostolorum, suum post Deum confugium *etc. Extant eæ Epistolæ apud Sirmondum tomo* 1 *Conciliorum Galliæ pag.* 512, 525 *et* 527, *et tomo* 17 *Conciliorum editionis regiæ pag.* 276, 323, *et* 326, *et passim alibi. Auctor historiæ jussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium cap.* 109 *et* 110, *hæc de extremo morbo et obitu Caroli narrat:* Reversus in regionem Francorum ægrotare cœpit in villa Verimbrea super Issara fluvio. Eo etenim tempore bis a Roma, Sede S. Petri Apostoli, beatus Papa Gregorius claves venerandi sepulchri, cum vinculis S. Petri et muneribus magnis et infinitis, Legatione (quod antea nullis auditis aut visis temporibus fuit) memorato Principi destinavit: eo pacto patrato, ut a partibus Imperatoris recederet, et Romanum Consulatum C præfato Principi Carolo sanciret. Ipse itaque Princeps mirifice et magnifico honore ipsam Legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque magna præmia cum suis sodalibus missis, Grimonem Abbatem Corbiensis monasterii et Sigobertum reclusum basilicæ S. Dionysii Martyris Romam ad limina S. Petri et S. Pauli destinavit. Igitur memoratus Princeps, consilio Optimatum suorum expetito, filiis suis regna dividit. Itaque primogenito suo, Carolomanno nomine, Auster et Suaviam, quæ nunc Alemannia dicitur, atque Thoringiam tradidit: alteri vero secundo filio juniori, Pippino nomine, Burgundiam et Neuster et Provinciam permisit... Interim, quod dici dolor et mœror est, sollicitatur ruina, in sole, luna et stellis nova signa apparuere, seu et Paschalis ordo sacratissimus turbatus fuit. Carolus nempe Princeps Parisius basilicam S. Dionysii Martyris multis muneribus ditavit; veniensque Carisiaco villa Palatii super Issaram fluvium, valida febre correptus obiit in pace, cunctis in gyro regnis acquisitis. Rexit autem utraque regna annos XXV. Transiit itaque XI Kalend. Novembris, sepultusque est Parisius in basilica S. Dionysii Martyris. *Hactenus Historia illa vix decem post ejus obitum elapsis annis con-* D *scripta jussu Childebrandi, ut diximus, fratris Caroli Martelli, in qua nonnulla emendavimus ex codice MS. perantiquo Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ. Eadem omnia leguntur in Annalibus Francorum Metensibus ad annum* ᴍDCCXLI. *Inter munera monasterio S. Dionysii tunc oblata, est villa Clypiacum, quam se illi dare* ob amorem Domini nostri Jesu Christi, vel remissionem peccatorum suorum, ut veniam de delictis consequi mereretur in futurum, *testatur in diplomate suo, dato* Carisiaco villa in palatio, quod fuit mensis Septembris die XVII, anno quinto post defunctum Theodericum Regem, *is est annus* ᴍDCCXLI. *Integras tabulas donationum excudit Dubletius lib.* 3 *Antiquit. Dionys. cap.* 4.

ob hæc accipit vincula S. Petri,

remittit munera

dividit filiis regnum

obit in pace,

AUCTORE G. H.

dato Clypiaco monachis S. Dionysii:

20 *Quis de Carolo mortuo sensus fuerit S. Bonifacii, ita exponit in Vita ejus Othlonus lib.* 1 *cap.* 41 *apud Serarium in Moguntiacis:* Per idem tempus Karolo Duce glorioso temporalis vitæ cursum consummante, filii ejus Karolomannus et Pippinus in patris successerunt imperium. Sed quia ad nutum Karolomanni, qui Majoris ætatis erat, omnia paterni regni jura disponebantur, hunc S. Bonifacius adiens, Præsulisque Apostolici scripta deferens omnino poposcit, ut Christianæ religionis culturam, E quam pater ejus promptissimo animo cœpit et excoluit; ipse quoque pro Dei amore suique regni stabilitate, nec non pro communi omnium sibi subjectorum salute eodem animo excoleret. His ille precibus quasi Divino afflatu compunctus, omnes sub imperio suo degentes, laicos simul et Clericos, a religione Christiana deviantes, tam regali quam Canonica auctoritate ad viam justitiæ revocare studuit. *Hæc ibi. Promptissimus animus Caroli jam laudatus eminet in epistola ejus de suscepto in tuitionem ac defensionem Episcopo Bonifacio, apud citatum Sirmondum pag.* 517 *et tomo* 17 *Conciliorum pag.* 284, *et Annalibus Baronii ad an.* 724 *num.* 2 *qui anno* 741 *num.* 21 *asserit* S. Gregorii III maximum esse de eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei, tum ejusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia Paganorum ad Christianam religionem suscipiendam convertisset: ut plane de ipso, (occulta licet et incognita nobis sint Divina judicia) salutem cum piis Regibus consecutum, existimare liceat. *Quæ admodum pie ac præclare a Baronio dicta censemus.*

laudatur a SS Gregorio II et III,

laudatur post mortem a S Bonifacio

cui præstiterat subsidium ad convertendos Paganos:

21 *Bartholomæus Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis in Vita S. Eucherii, et in Historia Leodiensi lib.* 5 *num.* 19, *et potissimum annotatione* 14, *ista habet contra Baronium:* Bonifacium vero, quem tanti F facit, ego pro me facere arbitror. Judica lector, sic ille ait, *his scilicet verbis:* Carolus Princeps Francorum, multorum monasteriorum eversor, et Ecclesiasticarum pecuniarum in usus proprios commutator, longa torsione et verenda morte consumptus est. *Ex quibus hæc infer:* De sepulchro quamquam taceat, cum tamen verendam appellavit mortem, visus est omnia dixisse, illo nimirum tempore, quo res velut in omnium oculis erat. *Verum ut pro illo judicaret lector, edocendus erat, quo loco, tempore, occasione, S. Bonifacius illa dixisset. Carolus Saussejus citato lib.* 5 *Annalium Eccles. Aurel. in S. Eucherio num.* 28 *asserit* S. Bonifacium *illa verba* scripsisse ad Ethelbaldum Regem Merciorum in Anglia scelestissimum hominem, utque eum revocaret ad pœnitentiam, plura ingessisse exempla Regum, qui ob immensa flagitia male pereuntes, anima simul et corpore damnati sunt apud inferos. *Nicolaus Serarius edidit typis Moguntinis anno* 1605 *epistolas S. Bonifacii e codicibus MSS. Viennensi Cæsareo, et Academico Ingolstadiensi, deinde in magna Patrum Bibliotheca recusas. Inter eas extat num.* 19 *hæc ad Ethelbaldum Regem Merciorum*

non culpatur ab eo

in epistola ad Ethelbaldum Regem:

epistola

AUCTORE G. H.

A *epistola, missa per Ecbertum Episcopum, cui id epistola* VIII *mandat. Reprehendit acriter in ea epistola Regem ob intemperantiam, libidinem, aliaque scelera, nulla addita mentione aut Caroli Martelli, alteriusve Regis anima simul et corpore damnati. Fatemur Baronium, aliqua adulterina et supposititia falsum scriptura, id indicasse ad an. 741 num. 20, quem tamen Sousseyus et Fisen neutiquam citarunt, ne forsan, quam dextere ab illo explicaretur ea sententia, lector una disceret. Sed quia ex multis a Carolo eversis monasteriis hactenus ne unicum quidem nominatur, uti neque aliqua ecclesia, cujus pecunia in proprios ejus usus sit commutata; arbitramur scriptum illud majoris fabulæ esse fulcimentum, quo subtracto corruunt reliqua a Fiseno assumpta.*

NOT 11

22 *Sed esto,* peccator extiterit, *inquit Baronius,* ut solent Reges sæpe delinquere, *tamen* per exomologesim illam factam, qua suam animam Domino per S. Dionysium præsentandam adeo sollicito studio commendavit, bene de ejus salute est sperandum. *Hanc Caroli pietatem indicat pronepos ejus Ludovicus Imperator in epistola ad Hilduinum Abbatem S. Dionysii ad diem IX Octobris ante hujus Vitam apud Surium excusa, in qua ista num. 2 habentur :* Proavus noster

B Carolus, Princeps Francorum inclytus, per orationes ipsius excellentissimi Martyris adeptum se fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemque decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die judicii suscitandum, et animam Domino præsentandam fideliter commendavit, ac per hoc maxime devotionem ac fiduciam cordis erga peculiarem Patronum patenter ostendit. *Hæc Ludovicus Pius, cujus illustre testimonium Hilduinus Abbas S. Dionysii siluisset, si visionis S. Eucherio affictæ in suo monasterio, ubi Carolus sepultus fuerat, vel minima suspicio fuisset. Scripta est ea epistola postquam, ut addit num.* 3, per merita et solatium Domini et piissimi Patris Dionysii, Divina virtute erectus est et imperio restitutus, cingulumque militare judicio atque auctoritate Episcopali resumpsit. *Quod anno* ɪↄcccxxxiv, *Quadragesimæ tempore factum fuisse in Vita ejusdem Ludovici legitur, a quo tempore se* ipsius Dionysii gratioso adjutorio usque ad præsens sustentari *gratus commemorat, ut sub finem vitæ ejus videatur illa epistola data, centum fere ab obitu Caroli Martelli annis elapsis.*

corpus ejus adservari apud S. Dionysium scribit Ludovicus Pius Imp.

elapsis fere ab obitu 100 annis

23 *Idem Ludovicus Pius, in Præcepto de divisione*

C *regni inter filios, gratam Caroli Martelli proavi memoriam adducit num.* 11 *his verbis :* Super omnia autem jubemus atque præcipimus, ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam a proavo nostro Karolo, et avo nostro Pippino et beatæ memoriæ genitore nostro Karolo Imperatore, et a nobis postea suscepta est. *Quæ eadem Carolus Imperator in charta divisionis regni sui etiam tribus filiis commendarat, et num.* 10 *sic legitur :* Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Karolo et beatæ memoriæ genitore Pippino Rege et a nobis suscepta est. *Hæc illi, et quantum conjicimus, secuti formulam, qua et Carolus Martellus suis duobus filiis, ac dein Pippinus totidem filiis eamdem* Ecclesiæ S. Petri defensionem *commendarant. Hunc Pippinus erga patrem Martellum affectum ostendit, dum postea filio sibi nato nomen Caroli imposuit. Imo et ipsum* Carolum, natorum, quos ei Hildegard peperit, primum Karolum suo ac proavi vocabulo nuncupasse, *scribit Paulus Warnefridus lib. de Episcopis Ecclesiæ Metensis. Quo tamen Carolo absque stirpe defuncto, Ludovicus Pius Caroli nomen in uno ex filiis suis renovarit. Fuerunt Ludovico Pio filii quatuor, Lotharius*

memoratur in Divisione regni ab eodem Ludovico,

et Carolo Magno :

et nomen Caroli, per eum celebre, variis impositum.

Imperator, Pippinus Rex Aquitaniæ, Ludovicus Rex D *Germaniæ, et dictus Carolus Calvus Rex Franciæ occiduæ, quibus singulis Caroli nomen adeo gratum fuit, ut quisque filium aliquem a se procreatum eodem Caroli nomine appellarit.*

§ IV. *Historia visionis S. Eucherii de damnatione Caroli Martelli seculo* IX *sub Hincmaro Archiepiscopo Remensi primum conscripta, hic discussa et rejecta.*

Q*uod Baronius an. 853 num 57 acturus contra fabulam de fœmina Popa profert axioma,* nullam vim potentiorem esse ad redarguendos errores et falsitates ipsa temporis ratione, *nobis in hac quæstione, imo et lectori, cupimus præscriptum. Egimus de variis scriptoribus, qui prima secula post obitum et Caroli Martelli et S. Eucherii floruerunt quorum nullus inventus est qui illum condemnarit, aut visionis S. Eucherio adscriptæ meminerit : quod sequentibus seculis a nonnullis factitatum est, ut quo fundamento hic quærimus. Petrus Bibliothecarius in Historia Francorum abbreviata, deducta ad annum* ɪↄcccxcviii, *et tomo 3 Historiæ Francorum a Chesneo a pag. 540 edita, hæc de obitu Caroli Martelli tradit :* Carolus anno regni sui XXVII moritur, Parisiis apud S. Dionysium sepelitur, et fuit damnatus. Testis est Higmarus in prologo in Vita B. Remigii. *Est hic alius* Hincmarus *dictus, Archiepiscopus Remorum anno* ɪↄcccxliv *in Synodo Belvacensi ordinatus, ut ipsemet testatur epist. 19 tomo 2 operum pag. 272, mortuus* XXIII *Decemb. anni* ɪↄccclxxxii. *Hujus scriptoris virtutes prosequitur Ludovicus Cellotius in Historia Gotteschalci Prædestinatiani, quam typis Cramoisianis anno* cɪↄɪↄclv *excusam, ipse tunc Societati nostræ per Franciæ provinciam Præpositus nobis donavit. Hic lib. 4 cap. 2 fatetur apud Hincmarum* μνημονικὰ ἁμαρτήματα *reperiri : quæ tamen* viros graves et eruditos adeo non dedeceant, ut illa etiam nonnumquam affectent. *Sygebertus in Chronico asserit ad annum* ɪↄcccliv, Hincmarum claruisse, qui vitam S. Remigii scripsit, *annis scilicet centum ac tredecim post obitum Caroli Martelli, de quo ista in Præfatione tradit :* Cum vero tempore Pippini Regis, prædicti Karli Principis filii, revelatio ostensa Eucherio Aurelianensis civitatis Episcopo de damnatione æterna ejusdem Karli, qui res Ecclesiarum diviserat, fuit; isdem Pippinus, sicut et aliarum Ecclesiarum Episcopiis, huic Remensi Episcopio partem de rebus Ecclesiasticis reddidit, et Tilpinum in hac urbe Remorum Episcopum ordinari consensit. *Ita Acta MSS. quibus consentit Surius.*

Revelationis S. Eucherio factæ de damnatione Martelli scriptor Hincmarus.

E

in Vita S. Remigii circa an. 854

F

25 *Verum in his paucis verbis plura* ἁμαρτήματα. *Obiit S. Eucherius septem annis priusquam Rex constitutus est Pippinus : dein non Tilpinus, sed S. Abel Remorum Episcopus ordinatus est, de quo Hadrianus Papa ad Tilpinum, et ex hujus, ut præfatur, relatione hæc scribit :* Deinde *post Caroli Martelli obitum* sanctæ memoriæ Bonifacius Archiepiscopus et Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et præfatus amabilissimus Fulradus Franciæ Archipresbyter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ et Stephani successoris illius, multum laboraverunt, ut bonæ memoriæ prædecessor noster Zacharias pallium Archiepiscopo Remensi, Abel nomine, per deprecationem suprascripti Bonifacii transmitteret. Qui ab illo constitutus fuit, sed ibi permanere permissus non fuit, sed magis contra Deum ejectus est, et Remensis Ecclesia per multa tempora et per multos annos sine Episcopo fuit, et res Ecclesiæ de illo Episcopatu sunt ablatæ, et per laicos divisæ sunt, sicut et de aliis Episcopatibus, maxime de Remensi Metropolitana civitate. Et tua fraternitas jam ex magna parte res ipsas apud gloriosum filium

in qua quæ spectant ad S. Abelem Episcopum Remensem,

A filium nostrum Carolum, et ante ad Carolomannum gloriosissimum fratrem ejus impetratas habes, et ordinem ex aliqua parte et in Episcopis et in aliis secundum canonicam et sanctæ Sedis Romanæ auctoritatem directum habes. *Hæc ibi. Pallium S. Abeli ab Zacharia Papa missum fuisse* x Kalendas Julias, Indictione xii, *anno Chr.* IↃCCXLIV, *supra diximus. Sedit aliquamdiu S. Abel, sed quot annis non constat, ejectus postmodum; et vacavit Sedes Remensis usque ad Tilpinum, qui post obitum Pippini Regis (cujus Hadrianus Papa non meminit) adjutus primum est a Carolomanno, ad quem Austrasia pertinebat: dein eo vita functo anno* IↃCCLXXI, *sub Carolo Magno, bona Ecclesiæ recuperavit: quæ ibi æque sub Pippino atque sub Martello dicuntur divisa, non reddita, quod supra scripserat Hincmarus: a quo num certiori ac securiori scientia visio S. Eucherii de Martelli damnatione adjuncta sit, quærimus.*

Tilpino ultri-guntur.

26 *Deplorat in eadem præfatione*, librum maximæ quantitatis, manu antiquaria scriptum de ortu ac vita et virtutibus atque obitu Remigii sanctissimi Patroni deperiisse: *quapropter ait se de eo scribere* tam ea, quæ in historis a veteribus editis de illo invenit, quam et illa quæ in diversis schedulis dispersa reperit, verum et illa in serie digerens, quæ vulgata

B narratione percepit. *Hinc mirum non est, si in plures eum impegisse errores a variis observatum est. Dedimus* vi *Februarii Vitam S. Vedasti a S. Remigio dati Atrebatensibus Episcopi, ac* § 2 *et* 3 *ordinavimus ætatem, tempus Episcopatus, et annum obitus utriusque, ostendimusque in baptismo Chlodovei Regis et obitu S. Remigii ab Hincmaro ad* xv *annos aberrari. Hinc illud manasse videtur, quod in eadem Vita uti et cap.* 16 *opusculi* 33 *et cap.* 11 *opusc.* 44, *proferat epistolam Hormisdæ Papæ, qua* Remigio committit vices suas per omne regnum dilecti et spiritualis filii sui Ludovici, *additurque in Vita*, Hormisdæ Pontificatus tempore Ludovicum Regem gloriosum coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari solet, B. Petro, S. Remigio suggerente, direxisse. *Mortuus est Chlodoveus* i, *qui ab Hincmaro Ludovicus appellatur*, xxvii *Novemb. anni Chr.* IↃIX, *ergo annis fere quinque ante Pontificatum Hormisdæ, creati* vii *Kalendas Augusti anno* IↃXIV, *ut dictum* i *Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis Francorum* § 8 *num.* 60 *et* 61. *Acta S. Aviti Episcopi Viennensis, illustrata a nobis sunt, ad* v *Februarii, ubi epistola hujus ad Chlodoveum Regem data est, in qua docet Avitus, quod hactenus ignorabatur, in Nativitate Christi baptizatum illum esse, quod in* Vigilia Paschæ *inquit Sirmondus in Notis ad*

error 15 annorum in baptismo Chlodovei,

qui et Rex sub Hormisda Papa statuitur

et in Vigilia Paschæ baptizatus,

C *Avitum*, Hincmarus Remensis falso sibi et rerum Francicarum scriptoribus persuaserat. *Plura passim ab aliis menda observantur, aut quia ab ipso scripta primo sunt, in dubium revocantur, quod merito in dicta quæstione de visione S. Eucherii fieri potest ob rationes hactenus allatas.*

aliaque plurima menda.

27 *Exortum dein anno* IↃCCCLVIII *dissidium inter Ludovicum Regem Germaniæ et fratrem ejus Carolum Calvum: cumque hujus regnum invaderet Ludovicus, Episcopi provinciarum Remensis et Rotomagensis in Carisiaco palatio congregati, miserunt illi in Attiniaco palatio degenti epistolam, quæ extat inter Capitula Caroli Calvi cap.* 23, *et tomo* 2 *Operum Hincmari a pag.* 126. *In hac epistola dicta visio S. Eucherii et condemnatio Martelli num.* 7 *ubertim narratur his verbis:* Quia vero Carolus Princeps, Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est seculum raptus, et inter cetera, quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est, quia Sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit et divisit, ante illud judicium anima et corpore sempiternis pœnis est deputatus, et recepit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium, qui res suas et facultates in honore et amore Domini ad Sanctorum loca in luminaribus divini cultus et alimoniis servorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus S. Bonifacium et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capellanum Regis Pippini ad se vocavit, eisdem talia dicens in signum dedit, ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum.

E[…] scripta […] Ludovicum Regem Germaniæ an. 858,

D

AUCTORE G. H.

28 *Hæc visionis illius historia, quam Hincmarus anno sequente* IↃCCCLIX *scribens Carolo Calvo Regi de coercendis militum rapinis, se illi misisse innuit tom.* 2 *pag.* 142. Et nolite negligere, *inquit*, illa Capitula, quæ Synodus de Carisiaco per Wenilonem et Erchenraum transmisit ad hunc Attiniacum præterito anno Hludouvico fratri vestro, et me tansmittente Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiscum in Burgundia fuit, sed relegite ea diligenter, quia, mihi credite, plus pro vobis quam pro illo facta fuerunt. *At rei gestæ probationem inspiciamus.* Nos autem, *inquiunt*, illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt et nobis viva voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. *E quibus verbis colligimus, nihil illos auctores ea de re reperisse in Vita S. Eucherii a coævo scriptore composita, aut aliis historiis ante illud tempus editis; nihil etiam in aliqua schedula dispersum illos invenisse, sed solum vulgata narratione, ut est, fama et rumore deferente id percepisse. Effluxerant a morte Martelli ad Synodum Carisiacensem anni omnino centum et septemdecim, quomodo ergo Hincmarus, qui* xxiv *post illam Synodum annis vixit, aut alii Episcopi illic congregati potuerunt plenam rei alibi incognitæ notitiam habere ab iis, qui anno* IↃCCXLI *ob morum gravitatem atque ætatem maturam legitimo jure testimonium ferre poterant, non ex ulla antiquiorum testium relatione, sed ipsa rei inspectione. Vix anni* xx *elapsi erant, ex quo Ludovicus Pius Imperator, ac horum genitor Regum Ludovici et Caroli Calvi, scripto testatus erat corpus proavi sui Martelli in ecclesia S. Dionysii depositum, in magni die judicii suscitandum: quod modo centum fere annis citius ad inferos delatum et æternis pœnis cruciari dicitur. Jure prævalent tanti Imperatoris majestas, nisi testes æque graves atque integri opponantur.*

et ad Carolum Calvum an. 859

E

quasi ex relatione eorum qui ante annos 117 ipsi vidissent:

F

29 *Adducitur Pippinus Martelli filius, et Ludovici Pii avus.* Quod, *inquiunt*, cognoscens filius ejus Pippinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum S. Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis, Georgius nomine. Nam et Synodum ipsam habemus et quantumcumque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit Ecclesiis reddere, procuravit. *Fuere Liptinæ palatium, seu villa regia prope viam militarem Romanam, quæ Vogdoriaco Bavacum Nerviorum ducit, nunc vicus Hannoniæ, Estines dictus, qui a Binchio oppido vix milliari distat, olim in Austrasia situs, ac post obitum Martelli, in ditione Carolomanni: sub quo duo Concilia habita fuerunt, prioris locus non proditur, alterum apud Liptinas, in quo superioris quoque Concilii canones relecti et approbati sunt. S. Bonifacius epistola* 1 *ad Zachariam Papam de his Conciliis ita scribit:* Notum similer sit paternitati tuæ,

perperam dicitur ideo collecta Synodus Liptinensis a Pippino

AUCTORE G. H.

quæ a Carolomanno congregata est,

A quod Carlomannus Dux Francorum me accersitum ad se rogavit in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, Synodum incipere congregare, et promisit se de Ecclesiastica religione, quæ jam longo tempore, id est, non minus quam per LX vel LXX annos calcata et dissipata fuit, aliquid corrigere et emendare velle. *Respondit Pontifex se hoc libenter concedere, et fieri præcipere. Quod tamen responsum post ea Concilia habita datum fuit* Calendis Aprilis, Indictione XI, Constantini anno II, *Christi* DCCXLIII. *Nam Carolomannus in Concilio Liptinensi ista præfatur :* In nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Karlomannus Dux et Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini DCCXLII, XI videlicet Kalendas Maii, cum consilio servorum Dei et Optimatum meorum, Episcopos, qui in regno meo sunt, cum Presbyteris ad Concilium et Synodum pro timore Christi congregavi, id est, Bonifacium Archiepiscopum, et Burchardum et Regenfridum, Wintanum et Witbaldum et Dadanum et Eddanum ac reliquos Episcopos cum Presbyteris eorum, ut mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei et Ecclesiastica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum dissipata corruit, et qualiter populus Christianus ad salutem animæ pervenire possit, et per falsos Sacerdotes de-

et Synodus an. 742 21 Aprilis.

B ceptus non pereat. *Sequuntur Canones prioris Concilii, qui dein communi consensu approbantur et recipiuntur hoc exordio*. Modo autem in hoc Synodali conventu, qui congregatus est ad Kalendas Martias, in loco qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles Sacerdotes Dei et Comites et præfecti prioris Synodi decreta consentientes firmaverunt, seque ea implere velle et observare promiserunt. *En quam hæc diversa sunt ab iis, quæ Carisiaci relata diximus, ubi quæ Carolomannus egit, a Pippino facta traduntur, et hoc solum de caussa, quia cognomen ut damnatum in Caroli parentis, cujus nomen nusquam exprimitur, neque ulla ejus gesta magis quam priorum Principum notantur. Nulla denique vel Georgii Legati, vel Romanæ legationis, aut restitutionis a Pippino factæ est mentio*

et Liptinensis an. 743 1 Martii,

absque mentione Pippini, Georgii Martelli et Legati Georgii.

30 *At pergunt in supra memorata ad Ludovicum Regem epistola congregati Carisiaci Episcopi*. Et quoniam *Pippinus* omnes res Ecclesiis, a quibus ablatæ erant, restituere propter conversationem, quam cum Waifario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, et nonas ac decimas ad restaurationes tectorum, et de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam, unde res erant beneficiatæ, sicut in libro

non eo tempore fuit Pippino concertatio cum Waifario,

C Capitulorum Regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. *Et hic omnino ordo rerum ac temporum turbatur. Præerat Aquitaniæ Dux Hunaldus filius Eudonis, contra quem Carolomannus et Pippinus exercitum in Aquitaniam duxerunt, anno* DCCXLII, *et* DCCXLV, *qui hic obsidibus datis spopondit eis omnem obedientiam: eodemque anno habitu monastico assumpto Waifarium filium in Principatu reliquit. Bellum adversus hunc movendi occasio inciderat anno* DCCLX, *ob fratrem ejus Grifonem, seu Grypponem, in clientelam susceptum: sed hoc dein prope Alpes interempto, ad annum usque* DCCLX *nihil memoratu dignum gestum, ut non videatur concertatio cum Waifario impedivisse restitutionem Ecclesiis faciendam. De Hunaldo et Waifario agunt antiqui Francorum Annales, potissimum Metenses*

sed utrique cum Hunaldo patre ejus-

31 *Quæ adduntur de pecunia Ecclesiastica sub precario et censu in subsidium exercitus retinenda, ex Carolomanni præscripto propter bella non solum cum Hunoldo Duce Aquitanorum, sed etiam Saxonibus, et Alamannis gerenda, in Concilio Liptinensi canone II ita fuere præstanda*. Statuimus quoque, inquit, cum consilio servorum Dei et populi Christiani, propter imminentia bella et persecutiones alterarum gen-

Carolomannus pecuniam Ecclesiasticam sub precario et censu jus dari petit :

tium, quæ in circuitu nostro sunt, ut sub precario D et censu aliquam partem Ecclesialis pecuniæ in adjutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solidus, id est, duodecim denarii ad Ecclesiam vel monasterium reddantur, eo modo, ut si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia revestita sit. Et iterum si necessitas cogat aut Princeps jubeat, precarium renovetur et rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiæ vel monasteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit : et si paupertas cogat, Ecclesiæ vel domui Dei integra reddatur possessio. *Hæc ibi, quæ in Carisiacensi Synodo et Pippino applicantur et in alium prorsus sensum detorquentur. Non sunt etiam ab his Carolomanni statutis dissimilia, quæ anno sequente* DCCXLIV, VI *Nonas Martii Pippinus in Synodo Suessionensi canone III cum consilio Sacerdotum et Optimatum decrevit. In antiqua Historia MS. quam penes nos habemus, sed ab anno* DCCCLXIII *mutila, de pecunia sub precario aut censu hujusmodi accepta hæc leguntur :* Anno DCCLII Pippinus, monente S. Bonifacio, quibusdam Episcopatibus vel medietates vel tertias rerum reddit, promittens postmodum omnia restituere. *Quorum aliqua sed sensu imperfecta, leguntur in Annalibus Bertinianis, forsan in Annalibus Eginhardi, aliisque ex MSS. Tiliano, Loiseliano et similibus expuncta, ubi annus ille* DCCLII *nulla prorsus re contenta vacat. Demum quæ de Carolo Magno et Ludovico Pio adjiciuntur in dicta epistola, quia nihil de dicta revelatione habent, prætermittimus.*

ejus partem restituit Pippinus an. 752.

E

§ V. *Revelatio S. Eucherii a posterioribus vera credita. Eadem cum exilio S. Eucherii Hispaniæ afficta.*

Et *hæc in historia visionis S. Eucherii de Martelli damnatione ἁμαρτήματα occurrunt, notam χρονικὰ, quam ἀπρονόητα καὶ ἀσύνθετα, temere ac parum considerate congesta, sed opportuna credita, quæ timore incusso licentiam militarem refrenarent, atque avaros Regum animos a rapinis bonorum Ecclesiasticorum arcerent. Interim non defuerunt, qui hæc crederent, et suis chronicis, annalibus, historiis, ac Vitis Sanctorum insererent. Ita nixus auctoritate Hincmari supra memoratus Petrus Bibliothecarius Historiæ Francorum abbreviatæ ad annum usque* DCCCXCVIII *deductæ inseruit. Ita ex Annalibus diversorum Regum, circa idem tempus forsan exaratis, auctor Vitæ S. Rigoberti, circa annum* MLXC *scriptæ, ista de Martello effutit :* Triumphum adeptus injustissime ab hoc almo Pontifice Episcopium Remense abstulit... Et hoc ejus factum non est adeo mirum. Et quidem aliis similiter fecit, et eis qui suis partibus faverunt, dedit. De hoc etenim non Rege sed tyranno ita legitur ad locum in Annalibus diversorum Regum : Iste Karlus omnibus audacior, Episcopatus regni Francorum laicis hominibus et Comitibus primus dedit, ita ut Episcopis nihil potestatis in rebus Ecclesiarum permitteret. *Dum Martellus facinus hoc primus attentasse dicitur, culpantur successores Reges, quasi ejus exemplum secuti, idem patrarint. Verum hactenus duo tantum Episcopi Sede sua a Martello pulsi proferuntur, S. Rigobertus anno* DCCXVII, *et S. Eucherius anno* DCCXXXVII. *Illi successit Milo tonsura Clericus, uno et Abbas, ut ex privatis Ecclesiæ Remensis monumentis tradit Browerus lib. 7 Annal. Trevir. pag. 437. Num S. Eucherio dum vixit alius substitutus fuerit non constat. Producti hactenus non sunt alii, quibus similem irrogarit injuriam, nec laici homines, quibus Episcopatus dedisset. Sed pergit auctor Vitæ S. Rigoberti,* atque

Revelatione S. Eucherii post Hincmarum horum varii Annales,

Vita S. Rigoberti,

F

A *atque historiam visionis S. Eucherii iisdem plane verbis narrat, quibus jam ex Epistola ad Ludovicum Regem Germaniæ eam retulimus, addens, sicut* antiquorum veridica constat scriptum relatione, *scilicet Episcoporum in Carisiacensi Synodo congregatorum. Flodoardus in Historia Ecclesiæ Remensis (quæ desinit in Artoldo Episcopo anno* DCCCCLXI *vita functo) lib.* 3 *cap.* 20 *dictam Epistolam Hincmaro attribuit.* Ludovico, *inquit,* Regi Germaniæ nonnulla scripsisse reperitur, *et aliquibus relatis, addit.* Item aliam de hac eadem re (pervasione regni fraterni, *ut ante dixerat*) cum ceteris hujus regni Episcopis scribit epistolam, episcopali moderatione plenam. *Interim lib.* 2 *cap.* 12 Patrum scripta relatione tradi visionem S. Eucherii *asserit. Quibus aliisque posterioribus opponimus hoc Sirmondi nostri apophtegma ex cap.* 4 *libelli de duobus Dionysiis :* De Chlodovei baptismo quod falso ab Hincmaro litteris est proditum, nulla unquam Hincmaro adstipulantium turba præstare potest, ut verum sit. *quod æque huic visioni applicari potest.*

Flodoardus.

33 *Adrevaldus monachus Floriacensis, qui sub finem seculi noni historiam translationis SS. Benedicti et Scholasticæ a nobis ad* XXI *Martii illustrandam, composuit, lib.* 2 *cap.* 12 *tam miseram Regum ultimorum stirpis Merovingicæ conditionem sub Præfectis palatii describit :* ut quocumque eundum eis erat, carpento irent, quod bubus junctis, et bubulco rustico more agente trahebatur. Sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire solere. *Eorum autem Regum Præfectos seu Majores domus extollit, et pro libitu suo qualiacumque agentes depingit, et cap.* 14 Carolum Martellum *ait ob expeditiones bellicas* plurima juri Ecclesiastico detraxisse prædia, et fisco associavisse, ac deinde studuisse militibus propriis distribuere. *Postea hanc recessus Carolomanni ad vitam monasticam adfert rationem :* Siquidem, *inquit,* hortante B. Eucherio Aurelianorum Episcopo, qui a patre illius, nulla existente culpæ offensa, pulsus Sede propria, atque in Hasbaniam apud S. Trudonem in exilium relegatus fuerat nec non S. Bonifacio Frisionum Episcopo, qui ambo patris ejus apud inferos damnationem etiam corporeis ipsi ostendere visibus, operosam temporalis regni dignitatem, toto contemnens mentis adnisu, habituque permutato, tonsuræ Ecclesiasticæ gratiam a B. Zacharia Papa Romano percipere meruit. *Hæc Adrevaldus, de quo non inepte judicabit, qui ejusdem farinæ figmentum censuerit et carpentum Regum, et Caroli Martelli damnationem. Vita monastica Carolomanni refertur in omnibus Chronicis rerum Francicarum illius seculi, sed nusquam vestigium aliquod adhortationis S. Eucherii, aut damnationis Caroli patris, imo ne quidem colloquii aut ullius accessus S. Eucherii ad Carolomannum, quem auctor Vitæ coævus non siluisset. Dein mortuus est S. Eucherius* XX *Februarii anno* DCCXLIII et *Carolomannus anno* DCCXLVII *migravit Romam, qui tamen anno* DCCXLVI *postquam bellum Alamannicum confecisset,* Pippino germano suo confessus est, quod vellet seculum derelinquere, et Dei omnipotentis se servitio mancipare, *uti legitur in Annalibus Metensibus. In Historia jussu Childebrandi scripta dicitur* devotionis caussa inextincta succensus, regnum una cum filio suo Drogone manibus germani sui Pippini commisisse. *Eginhardus in Vita Caroli Magni cap.* 1 *num.* 5 *cum* amore conversationis contemplativæ succensum *id fecisse observat. In Annalibus Francorum ab anno* DCCVIII *ad an.* DCCCC *deductis, atque ex MSS. Tiliano et Petaviano a Chesnio tomo* 2 *Scriptorum Hist. Franc. pag.* 6 *editis, hæc conjunguntur ad annum* DCCXLVII, Karolomannus migravit Romam. Et ipso anno fuit natus Karolus Rex. *Quod et nomen*

Adrevaldus.

B

Omnium certe Reges Francorum carpento a bobus tracto vehi solitos.

Damnatio Caroli Martelli visibus corporeis a SS. Eucherio et Bonifacio ostensa Carolomanno filio ejus.

C

D *impositum fortassis haud fuisset, si damnatio Caroli Martelli a SS. Eucherio et Bonifacio corporeis visibus Carolomanno fuisset ostensa.*

34 *Nicolaus Camuzatus in Promptuario antiquitatum Tricassinarum edidit Vitam seu Passionem S. Bercharii Abbatis Dervensis, adjunxitque librum* II *de diversis casibus Dervensis cœnobii et miraculis S. Bercharii, ex quibus quæ ad Carolum Martellum spectant edidit Chesneus tomo* 3 *pag.* 374. *Vixit auctor circa annum* MLXX, *trecentis post obitum Caroli Martelli annis, ut non mox omnis fides adhibenda, si quæ inique gesta ei, qui damnatus credebatur, facilius sunt imputata. Eodem seculo undecimo scriptum est Chronicon breve auctoris incerti apud eumdem Chesneum tomo* 3 *pag.* 349, *in quo dicitur* Carolus propter assiduitatem bellorum res Ecclesiarum laicis tradidisse. *Quæ etiam habentur in libello de Majoribus Domus regiæ sub initium tomi* 2 *ejusdem Chesnei, forsan eodem seculo undecimo exarato. Hoc denique indicandum lectori, necdum a nobis potuisse observari ullum, qui testetur in S. Eucherii Vita a se hanc visionis ejus historiam repertam lectamve fuisse : unde non levis nobis suspicio est, aliquot post ejus obitum seculis ex epistola Hincmari aliorumque Episcoporum e Synodo Carisiacensi ad Ludovicum Regem missa, aut certe ex Vita S. Rigoberti, eam fabulam transcriptam insertamque fuisse. Eadem ubique verba : imo* Fulradus *ubique* Abbas monasterii S. Dionysii, et summus Pippini Regis Capellanus *appellatur. Quæ supra a nobis sunt improbata.*

Afficta Martello in Vita S. Bercharii

et Chronicis,

Quando revelatio inserta Vitæ S. Eucherii ?

E

35 *Novam movent difficultatem nonnulli Hispani, dum exilium S. Eucherii suo regno attribuunt. In fragmentis sub nomine Luitprandi e bibliotheca Thomæ Tamari de Vargas post Chronicon ejusdem Madriti an.* 1635 *editis pag.* 47 *num.* 249 *hæc leguntur :* Sarcinium vicus est apud Cantabros in Hispania prope fontes Iberi : ibi jussu Caroli Martelli exulat S. Eucherius Episcopus Aurelianensis : in Vita ejus corrupte Hisbania legitur. *Dein num.* 251. Fuit in Cantabris monasterium S. Trudonis Benedictini, sicut in Germania. *Et pag.* 48 *num.* 252 et 253 : In Hispania habuit Carolus Martellus multos amicos, ut Apud Cantabros et Astures. Dicitur modo Sarcinium apud Cantabros, vel Sacernulum, Barcena, vel Salcedum, ignobilia quædam oppidula. *Prodierunt postea anno* 1640 *typis Plantinianis opera Luitprandi, in quibus hæc fragmenta appellantur Adversaria, et notis Laurentii Ramirez de Prado viri doctrina et dignitate clarissimi illustrantur, in quibus eadem referuntur num.* 283 *pag.* 511, *nisi quod* Sacernulum apud Astures *legatur, ea voce ante non relata, et in Vita dicitur legi* Hesbania. *Errori huic data videtur ansa ex Chronico Sigeberti vitiose descripto. In codice MS a Roberto de Monte interpolato et aucto, quod nunc est Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ, hæc ad an.* 743 *leguntur :* Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili caussa Episcopatu privatus et apud S reinium vicum Hispaniæ exulatus in Cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus est. *Quæ majori cum mendo excusa sunt Parisiis anno* 1513 *in editione a Guilielmo Parvo Ordinis Prædicatorum adornata, Francofurti an.* 1583 *tomo* 2 *Pistorii inter Scriptores Germaniæ, et eodem anno Parisiis in Historia Christiana veterum Patrum a Laurentio de la Barre elaborata, in quibus dicitur* apud Sarcinium vicum Hispaniæ exulatus. *Verum Aubertus Miræus in Chronico Sigeberti ex MSS. Gemblacensi, Aquicinctino, Lipsiano, et Orteliano, quod nunc est Domus nostræ Professæ Antverpiensis Societatis Jesu, ita edidit :* Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili caussa episcopatu privatus, et apud Sarchinium Hasbaniæ vicum exiliatus, in cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus

Exilium S. Eucherii etiam affictum Hispaniæ,

F

arrepta ansa ex Chronico Sigeberti vitiose descripto.

A summatus est. *Miræum magna hæc cum fidelitate edidisse facta cum MS. collatione attestamur. Sarchinium autem vicum, nunc esse oppidum S. Trudonis manifeste constat ex hujus Vitæ, quæ ex pluribus MSS. editur ad* XXIII *Novemb. In ea hæc leguntur :* Venerabilis Trudo memor verbi sui et voti, quod in sua pueritia Deo voverat, ecclesiam in hæreditate sua construxit in honore B. Quintini Martyris et S. Remigii Confessoris in loco, qui vocatur Sarchinio, sito super fluvio Cisindria, *qui inde defluens in limitibus hodiernæ Brabantiæ Getæ miscetur, ac Halam oppidum præterlapsus supra Diesthemium in Demeram defertur. Cisindriæ infra in Vita S. Eucherii num. 14 mentio est. Huic autem illic extructæ ecclesiæ mox cœnobium S. Trudonis adjunctum est : in quo num ex primæva illius institutione Clericos seu Canonicos Regulam professos vixisse recte scribant Miræus de originibus Benedictinorum in Belgio in cœnobio Andaginensi, et Molanus in Natal. SS. Belg. in S. Beregiso 2 Octobris, ubi perquirunt, nobis non liquet. Hoc certum est Benedictinos anno Chr.* MCXVII *sub Abbate Theodorico usum et reformationem Cluniacensium suscepisse, uti in Chronico Trudonensi MS lib. 8 cap. 10 scribit Rudolphus Theodorici successor, qui multum ad illam reformationem suscipiendam collaboravit.*

AUCTORE G. H.

Sarchinii, nunc Trudonopoli, ad Cisindriam amnem,

degunt Benedictini

ex reformatione Cluniacensi.

B 36 *Hinc jam occasio et tempus apparet, quibus S. Eucherii exilium attributum Hispaniæ, et insertum fragmentis sive Adversariis Luitprando adscriptis : quando scilicet Chronicon Sigeberti vitiose, si non excusum, saltem exaratum est, quod a quadringentis circiter annis factum fuisse colligimus ex dicto MS. Reginæ Sueciæ. Non tamen in Vita, ut ex Adversariis diximus,* Hislania, *aut* Hesbania, *sed* Hasbania, *uti sæpius in Vita S. Trudonis, legitur. Vir tamen egregie doctus Joannes Tamaius Salazar ex ea occasione S. Eucherium inscripsit Martyrologio suo Hispanico, adjecitque se credere* monasterium S. Trudonis in Cantabris ab eo in memoriam illius Germanici adhuc celeberrimi conditum. *At unde exuli facultates ad extruendum cœnobium necessariæ? An qui finguntur apud Cantabros amici Caroli Martelli, quibus exilii munus commissum, ad id impensas contulerunt? Quare non Dux aliquis Hispaniæ Chrodebertus seu Robertus confictus est, uti Dux Hasbaniæ fuit, cui eum Martellus tradidit custodiendum? Addit denique Tamaius,* S. Eucherium in Hispania vitam sanctissimam texuisse per quinque et amplius annos, et Carolum Martellum, dum vitam infeliciter posuisset, spectasse in æternis inferorum carceribus diris cruciari tormentis... Galliam adivisse, et apud Parisios Bonifacium necevisse, et Fulradum Archimandritam C S. Dionysii sacrario prælectum, quibus ostentum illud aperuit... Ad Leodienses demigrasse, ad S. Trudonis asceterium appulsum, monasticam vitam elegisse, ut divinis et sancto silentio et quiete secura frueretur deliciis. Religiosissime ergo degisse in S. Trudonis cœnobio, ardentibus a Deo precibus mortem expetisse, ad X Kalendas Martii anno DCCXLIII ad cælestem patriam evolasse. *Hucusque Tamaius, quem dolemus sinceriora, quæ sequeretur, non habuisse monumenta. Nec enim, qui situm urbis Aurelianensis diserte explicat, enumeratis auctoribus, qui de ea agunt, de Sacrario Hispanico, præter dictum fragmentum, qui scribat, auctorem profert ullum. Reliqua ex ipsis Actis confirmantur.*

commentum de monasterio a S. Eucherio in Hispania extructo.

et revelatione illic habita

et monachatu postea assumpto.

VITA AUCTORE ANONYMO,

sed coævo, ex III codicibus MSS

PROLOGUS I

ex [a] MS. Rubeæ Vallis.

a

b

Libet hic *b* cœptum propositum exsequendo beati ac Deo dilecti venerabilisque Eucherii exilium laboriosæque peregrinationis cursum annectere. Hic gloriosus vir, Aurelianensium quondam Episcopus, sed a Sede sua injuriose depulsus, et in terra non sua habitare compulsus, plurimos fructus patientiæ accumulavit, pro quibus sibi æternam gloriam acquisivit. Qui recenter onere suscepto honorem respuit prælationis, prodesseque ovibus suis magis quam præesse curavit : utique forma gregis sibi commissi factus ex animo, non superbe, quemadmodum plerique solent, dominans in Clero. Quia igitur, quamdiu licuit in hac vita, cum Dei adjutorio vineam Domini diligenter studuit excolere, ad æternam vitam, perpetuo cum Sanctis et electis Dei remunerandus, meruit feliciter pervenire. Ut ergo conversationis ejus experiamur insignia, ante omnia texenda sunt breviter ipsius vitæ primordia, quatenus exinde mereamur intercessionis ejus auxilio pia ipsius sequentes vestigia, et tandem cum eo exultare in sempiterna gloria.

D

a Extat solum in MS. Rubeæ-Vallis, et videtur Gillemannus auctor Hagiologii eum composuisse : rejecto alio, qui in aliis MSS. ante erat. — b Cœptum opus Hagiologii.

PROLOGUS II.

ex [a] MSS. S. Maximini et Cornelii Duynii.

a

E

Quoniam undique prolixius pollet decalogi apicis fulvum atque ut aurora, pandent ex summis electorum merita, ut ante ortum suum fulgeant miraculis ; Consultor providus, cui patent omnia, nobilitatem largitur in seculum, ad cœlorum pergatur aulas, sibique commissas animas bonis instructas operibus, præsentia Christi duplicatis talentis gratiam remunerationis accipere queant, ut largiente clementia Christi, ipsi cum eis noritis angelicis sociati, trinæ Majestati laudes concinnent indefessas, optantes vocem audire Dominicam : Euge serve fidelis, in exiguo fidelis fuisti, ecce super plurima hodie constitutus, Domini tui gaudium possidebis. Nempe quod præsenti tempore apud veraces coævosque nostros didicimus, ad augendam fidelium gloriam et ad corrigendam iniquorum pravitatem, de sancti viri meritis scribere negligere non pigeamus. Matth. 25. 21

a Deest Surio et MS. Rubeæ-Vallis. In MS. Duynii quædam verba sunt mutilata, quædam omissa, relicto spatio intermedio.

CAPUT I.

S. Eucherii ortus, studia, vita monastica, episcopatus.

Fuit vir vitæ venerabilis et Deo dignus, Eucherius nomine, ex parentibus ortus secundum seculi dignitatem nobilibus, et, ut credimus, Deo acceptis, qui talem in seculo genuerunt prolem, cujus ortum, cum *a* ut superius præfati sumus, a veracissimis viris seu ab germanis suis, quæ in cœnobio sanctarum *b* monacharum, sito juxta urbem Aurelianorum, norma sanctitatis præcellunt, *c* fatentibus didicimus, humanis auribus inserimus. Nocte quadam ipsius Sancti genitrix, dum de ecclesia, matutinis hymnis transactis ad domum suam redisset, proprium cubiculum ingressa, et in stratu suo declinata, mox soporata est, cernens nihilominus secus thorum suum virum adstantem, vestibus nivei candoris indutum, capitis canitie splendidum, oculis instar gemmarum splendentium coruscantem, atque sibi dicentem : Ave Deo dilecta, benedictum in utero tuo ferens puerum, et scias eum in hac urbe a Deo futurum electum Antistitem. Cui venerabilis mulier, Obsecro te, inquit, ut largiaris benedictionem tuam ex ore tuo super me, priusquam discedas a me : intueor enim vultum tuum veluti angelicum. Ait illi Angelus : Recte quidem cernis, ego enim Angelus Dei sum missus ab eo, ut benedicam prolem : sed quia est in utero tuo

S. Eucherius nobilibus parentibus natus :

F

a

b

c

A tuo, et quoniam ammonenti ambiguitatem non opposuisti, sed mox a Deo credidisti me missum, benedicam te et semen tuum ortum ex hac die. At illa expergefacta immensas sanctissimæ Trinitati laudes conferebat, atque viro suo tantæ revelationis gaudia per ordinem pandit. Ille vero hæc audiens timore cum gaudio suffultus, *d* in gratiarum actione rei expectabat eventum.

baptizatur ab Ansberto Episc. Augustodunensi:

4 Quo orto, atque secundum tempus competenter accrescente, propter honorem Divinæ revelationis, quam prius ab Angelo Dei didicerat, Episcopo cuidam, nomine *e* Ansberto, qui tunc temporis in Augustudinensi urbe *f* sanctitatis officii gratia fungebatur, regenerandum Domino sacris fontibus obtulit. At ille cum gratulatione accipiens, eum regeneravit, atque propriis manibus de sacra unda *g* suscepit, septiformi Spiritu imbuit, ipsumque cum honore, ut dignum fuit maximo, remeare ad genitores permisit. Cum igitur impleti anni fuissent septem, litterarum, Domino providente, studiis traditus, *h* omnibus sibi prioribus præponebatur. Etenim veluti fontis colluvies pene sub momento replet amnem, ita huic gloriosissimum virum omnis scientia Scripturarum, quidquid legendo vel audiendo didicerat, perpetualiter perfundebat. Cum enim cuncta Canonum B dogmata perscrutatus fuisset, manibusque suis attigisset Paulum Apostolum, ubi ait : Præterit enim figura hujus mundi, et alibi, *i* Sapientia hujus mundi apud Deum stultitia reputabitur, relinquens militiæ secularis cingulum, continuavit se ad cœli cultores, et in monasterio quodam, vocabulo *k* Gemmetico, sub regulari ovili se subdidit famulaturum.

applicatur studiis litterarum et Theologicis:

1 Cor. 7. 31
1 Cor. 3. 19

fit monachus Gemmetici

5 Eo tempore Suavaricum ejus patruum, qui Aurelianensis Ecclesiæ populum in Pontificalis honoris Cathedra regebat, contigit ex hac luce *l* migrasse. Tunc vero omnis plebs Aurelianorum a Senatu accersita, Domino annuente, ad Carolum inclytum seculi Principem Francorum Legatos cum muneribus atque humili prece mittunt, ipsi vero cum velocitate illius præsentiæ prolati, pedibus ipsius advoluti, lacrymabilem proferunt salutationem et postea hujusmodi sermocinationem dicentes : Domine Princeps inclyte, suggestioni familiæ tuæ plebis Aurelianorum quæsumus aspectum minacem non aperias, sed libenter adimpleas postulata, Dominus atque Pastor noster, servus tuus Suavaricus, vocante Domino eum, de hoc mundo animam noscitur emisisse : obsecramus igitur tuæ pietatis clementiam ut nepotem ejus Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum Pontificem jubeas annecti. Ille vero postulationem eorum benigniter suscipiens, providente Domino ratum præstitit, quod ab eo *m* humiliter postulabant, et ex C aula sua Procerem fidelem direxit ministrum beatum virum, de quo loquimur, ex cœnobio, quo se locaverat, advocaret, etsi non spontaneum, invitum tamen ad urbem jam dictam duceret, quatenus ibidem jam jamque ordinaretur Episcopus.

expetitur in Episcopum Aurelianensem apud Carolum Martellum :

6 Quo comperto vir beatus mœstus ac mœrens flere cœpit coram omnibus Fratribus suis, dicens ad eos : Ovem vestram, dilectissimi Fratres, cur permittitis laqueis implicari seculi? An amando mundum et ejus concupiscentias sequendo, faucibus diaboli obvolutus, palmam, de qua sollicitus eram, forsitam non amittam. Tunc Fratres omnes ad hanc vocem præ gaudio cum mœrore, flere cœperunt : ex gaudio, eo quod ex eorum ovili super gregem suum Dominus Pastorem providisset; ex mœrore eo quod ejus absentiæ acquiescere omnimodis formidabant : erat quippe carus et acceptus omnibus. Egressus ergo ex cœnobio, benedicente Abbate, omnibusque Fratribus prosperitatem ipsius Domino supplicantibus, atque utrisque pariter acclamantibus, ad urbem usque præfatam cum velocitate

invitus deducitur Aurelianum.

pervenerunt. Tunc episcopis vicinarum civitatum D accersitis, omnis plebs urbana ad ejus ordinationem convenit cum cereis, Crucibus et choris psallentium ac variis vestimentis induti, et in Cathedra ipsius urbis Deo dignissimum Eucherium constituunt Præsulem gaudentes, imo ac super omnia gratulantes, quod tantum talemque Pastorem sibi a Domino concessum cernerent, maximaque exultatione suffulti, unusquisque jocundatus redit in sua.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

ordinatur Episcopus :

7 Susceptam igitur sarcinam onus sibi deputavit, non honorem : cœpit dehinc ecclesias excolere, Clerum diligere, plebem prædicatione sua corrigere, cœnobia circumquaque constructa frequenter circuire, atque in eis commorantes omni caritate ac fraternitate diligere. Tanto erga eum omnis Clerus et populus amore tenebatur, quod ei omnia sua seque dantes in suæ obsequium se subdiderunt servitutis. Erat etenim mente tranquillus, vultu serenus, aspectu amabilis, corpore decorus, et corde strenuus.

munia episcopalia præclara exercet.

a *In MS. Rub. Val. hæc cum præfatione, quæ citatur, omittuntur, et sic habetur* : cujus ortum a beatissimis viris *at Surius*, a veracissimis viris — b *MS. S. Maxim.* Virginum. — c *Ita MSS. At Surius*, referentibus — d *MS. S. Maxim* continuit se a coitu donec sanctissimum peperit puerum — e *Idem MS.* Anseberto. *Moringus* Ausbertum *vocat. Creatus is Episcopus sub finem seculi 7, ut supra dictum* — f *Ita MSS. Dunni et S. Maxim. ac Surius et MS. Rub. Val.* sanctitatis officio fungebatur — g *MS. Rub. Val.* recepit — h *MS. S. Max.* omnes sibi priores præponebat. *At Surius*, omnes etiam anteriores facile antecelluit — i *MSS. Dunni et Rub. Val.* sapientia mundialis — k *MS. Dunni*, Gemmiico. *Est Gemmeticum celebre in peninsula Sequanæ in diœcesi Rotomagensi monasterium, extructum a S. Philiberto, qui S. Aichardum illi præposuit Abbatem : colitur ille 20 Augusti, hic 15 Septembris. Sub Aichardo Abbate, aut certe Coschino ejus successore, S. Eucherius illic vixit inter nongentos monachos quem numerum referunt Acta et S. Philiberti et S. Aichardi. Qui Coschino successit Droctegangus, mortuus est anno 708. Jacobus Canisius, aut quibus Ribadineiram de Vitis Sanctorum Latine edidit, remittit S. Eucherium ad monasterium Acœmetorum in Oriente constitutum, hujusque hanc ubertim profundit. Quæ non indigent refutatione. De Acœmetis egimus 15 Januarii ad Vitam S. Alexandri Ordinis hujus fundatoris.* — l *Circa annum 721 ut supra probatum.* — m *MS. S. Max.* depromunt postulandum.

E *Gemmeticum monaster.*

CAPUT II.

S. Eucherii exilium, obitus.

Crescebat undique fama ejus longe lateque per orbem : erat nempe carus omnibus, atque in cunctis actibus Deo acceptus, et cum opinio ejus *a* passim vulgaretur, inimicus humani generis invidens ejus gloriæ atque sanctitati, fefellit quosdam cordis sui veneno mortifero, quatenus invidia circumfusi, suggererent Carolo Principi, ut beatum Virum, cujus supra meminimus, cum omni propinquitate ipsius exilio deputaret, honoresque eorum quosdam propriis usibus annecteret, quosdam vero suis satellitibus cumularet. Carolus vero suggerentibus fatur ita. Nostis gentem hanc ferocissimam atque belligeram ac locupletatam vehementer : quocirca perficere nequaquam absque ambiguitate valemus. Interea gens F nefanda *b* Ismahelitarum ex propriis cubiculis egressa, ad depopulandam provinciam Aquitaniam ingressa, imminenti periculo sui exercitus cunctam vastans suppellectilem, civitates et castella nititur expugnare. Audiens hæc Carolus Princeps, collectis gentibus Burgundiorum Francorumque, obviam illis pergit cum magno exercitu; atque illos cum suo vastans exercitu victoriaque obtenta, cum magnis ad propria reversus est spoliis. Cum autem ad civitatem venisset Aurelianis, Ligeris alveum pertransiens, prandiaque parata relinquens, et ad urbem Parisius tendens, B. Eucherium post se venire præcepit. At ille sciens adversum se insidias præparatas, nequaquam renuit : non Principis tamen sed Dei implens mandata, præceps et spontaneus ad lapsum periculi non se ingessit, subjiciens se sicut B. Petrus ait Apostolus, omni humanæ creaturæ propter Deum, sive Regi velut imperanti, sive Præfectis tanquam ab eo positis ad ulciscendam pravitatem injuriorum, ut canatur laus bonorum.

a invidia aliquorum agitatur

b a Carolo Martello devictis Saracenis,

abstrahitur ab Episcopatu,

1 Petri. 2. 13

9 Anno

Auctore anonymo, ex MSS.

9 Anno vero c sextodecimo ejus episcopalis ordinationis Aurelianis egrediens, et Parisius ordinante Principe prætereuns. Vernum quoque fiscum d publicæ dictionis illico convolavit, vulgatumque est celeriter Principis auribus, compertoque sanctum adesse Sacerdotem, satellitibus eum capere præcepit, eumque in exilium cum reliquis propinquis ad urbem Coloniam perduci fecit. Ipse vero ad augmentum virtutum cumulandum reddebat gratias sanctæ subditus Trinitati, tantaque Sacerdotum et Cleri vel populi circa se benignitate utebatur, ut ex omnibus opibus eorum, quidquid gloriosus Christi Sacerdos agere volebat, e satietatem cordis sui funditus minime reperiret. Quod cum ageretur Carolum principem latere non potuit, qui metu perterritus, ne silenter cum ipsis clientia addita f ad Alpinam munitatem convolaret, clam tutiori loco, vocabulo Hasbanio, g Chrodoberto Duci eum tradidit custodiendum: quem ille cum maxima gratulatione suscipiens, dedit ei Dominus gratiam coram eo, velut beato Joseph priscis temporibus dederat coram Pharaone, traditaque manu illius cuncta supellectili propria, ut quod oculis ejus placeret, tam indigentibus quam et in cœnobiis commorantibus facultas ei suppeteret tribuendi. Sanctus vir postulavit ab eo, ut sibi in ecclesia beatissimi Confessoris Trudonis pro se et pro fidelibus ipsius facultatem deprecandi tribueret. Quo obtento, sacer vir inclytus die noctuque Domino non distitit suffragari, ut cum electis suis, quorum collegium culminis est mutatus, in aulæ suæ arce ex quos existeret. h

c mittitur in exilium Coloniam,

inde in Hasbaniam,

Gen. 41

in ecclesia S. Trudonis valebat orare

10 i Sexto igitur exilii sui anno, glorioso excessu luminis claritate perfusus, corpore integræ conversationis intactus, carnis vinculis absolutus, emigrans ex hoc mundo victor intravit in cœlum, ibique a Christo Domino pro laboribus et bonis operibus diadema accepit gemmis fulgentibus variatum, continuatis floribus immarcescibile in caput regale. Sepultus est autem in ecclesia beatissimi Confessoris Trudonis, et cum magno decore, ut dignum est, ab omnibus tumulatus. Lingua nostra non suppetit mutuata sermocinatione k evolvere, quæ etiam post ejus obitum miracula ab eo gesta sunt, sed exigua, quæ didici a narrantibus, silere minime audebo.

sancte moritur:

sepelitur in æde S. Trudonis.

CAPUT III.

Miracula S. Eucherii ab obitu patrata.

Mulier quædam, quam ipse Sanctus de Gentilitatis errore per suam abstraxerat ammonitionem, ejusque puerum de sacris susceperat fontibus, ad tumulum ejus devota cucurrit, lumenque sibi ferens, quod vulgus cereum nominat, ex libra una conditum, posuit atque accendit: sicque factum est ut per dies tres continuatim et noctes incensus et instinctus persisteret, die vero tertio custos ecclesiæ liquentia sumens ceræ, continuavit in unum: tuncque mirum in modum cœpit in momento cera augeri, ita ut simile, quod prius pensatum cereum condidit, reperiret.

Cereus triduo ardet cera non imminuta.

12 Præterea sanctimonialis quædam, quam ipse S. Eucherius familiariter pro vitæ suæ castimonia dilexerat, secundum possibilitatem suam ad caput ipsius Sancti luminare quoddam, quod incolæ quidem candelam vocant, prolixitatem ad humanum continentem statum applicavit, atque accensum reliquit. Vespere autem transacto custodes ipsius ecclesiæ, uti mos est, foribus obseratis, incensum ibidem reliquerunt. Ad declarandum ergo beati viri meritum, cum intempesta nocte omnes sopore quiescerent, super tumulum ipsius Beati, qui pallio erat coopertus, ardens candela cecidit, atque usque ad summitatem concremata est. At custodes expergefacti, et cernentes quidem cinerem super pallium, stupore et ammiratione attoniti, formidabant ne naufragatum aliquid ibi invenirent, excussoque cinere scrutantes, ita ipsum pallium illæsum repererunt, ut nullius vestigium maculæ ibi conspicerent.

candela ardens in tegumentum sepulchri delapsa comburitur,

tegumento illæso.

13 Nuper etiam miraculum, quod extremum a narrantibus innotuit, nequaquam arbitror silendum. Quidam ex famulis Sancti, quem præfatus Christi Sacerdos ab exordio indolis aluerat, a quodam Dei famulo vas vitreum mutuavit, ipsumque oleo repletum ad caput sanctissimi viri pependit in sublimi loco, atque accendit. Cœpit paullatim liquor guttatim succrescere, et in pavimento rivulus dilabi: at custos cœnobii intuens ubertatem tanti miraculi, retulit congregationi. Illi cuncti basilicam ingressi, et aspecto miraculo gaudio suffulti, certique de meritis Sancti, vas subterponentes, Dei suscepere donum. Tandem diebus evolutis exiguis, ita inundanter emanavit, ut lampades septem impletæ et undique ardentes, nihilominus a eminutæ sint. Ex ipso enim sanctitatis liquore quicumque infirmus ex devotione per manus Sacerdotum ungitur, statim recipit sanitatem, quacumque detineatur infirmitate. Hoc miraculum nemo ambigat hodie usque degere.

oleum in lampade crescit

14 Post anniversarium vero diem obitus ejus, cum vigiliæ vel matutini hymni ab omni Clero celebrati peractique fuissent, Abbas ipsius monasterii cœpit anxius pro cibis populi constringi vel Cleri qui ad solemnia celebranda confluxerant Sancti. Egressus autem unus ex Clericis, qui fuerat Sancti familiaris, ad fluvium, cujus est vocabulum Cisindria, qui secus ipsum monasterium manat, annuente Domino, tantam piscium multitudinem in eo natare conspexit, qualem se nemo inibi aliquando vidisse meminit. Accurrit itaque citissime atque renuntiat Abbati et Fratribus quod sibi concessum fuerat videre. Itur illuc, retia jaciuntur, tanta piscium multitudo in momento capitur, ut non solum Clerus, sed etiam populus universus, qui ad ejus convenerant solemnitatem, abundanter sufficienterque satiati, gratias pro ejus merito sanctæ referrent subditi Trinitati.

Pro cibis necessariis ad festum diem S. Eucherii multitudo piscium invenitur capiturque.

15 Dehinc

a MS. S. Maxim. ubiqueque partes pervagata esset. — b Ismaelitas positos pro Saracenis esse, eisque plurimos olim habitasse in Arabia discimus 7 Febr. ad Vitam S. Moysis Episcopi Saracenorum. De horum in Gallias irruptione supra actum. — c Christi 737, ut supra probatum. — d Ita MS. Duaci et Surius, at MSS. Rub. Val. et S. Maxim. publicæ dilectionis. — e Surius mutata phrasi sic explicat: haud aliter atque proprius illi liceret. — f Ita MSS. Duaci et Rub. Val. at MS. S. Max. in Alpina munitione, scilicet extra regni Francorum ditionem. Surius sensum prorsus immutavit: Ne forte, inquit, illorum subsidiis et auxiliis adjutus, munitiora regni loca aut Castella occuparet. Metuens ne Romanum ad Pontificem illatas sibi injurias conquestum concederet. — g Ita MS. Duaci, at MS. S. Max. Chrodeberto, MS. Rub. Val. et Surius, Roberto. Eodem modo Episcopus Parisiensis, cui S. Audoenus Vitam S. Eligii scriptam, et ab hoc emendandam misit circa an. 677, modo Chrodobertus, modo Robertus appellatur. De hoc Meringus Ducem nescio an Comitem, sed idem Comitem appellat, at Ducem fuisse Acta docent, et supra ostendimus Duces præfuisse variis Comitibus. — h Surius et suo MS. hæc, sed stylo mutato, inserit, quæ in ceteris ante relatis MSS. desunt. Verum cum Scriptura dicat: Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus, quod Princeps Carolus contra hunc virum Dei fecit, episcopatum crudeli violentia ei auferendo, tum etiam aliarum Ecclesiarum res usurpando, id justo Deus judicio reddidit in caput ejus. Namque hic vir Dei in oratione positus, ad alterum seculum est raptus, et inter cetera, quæ Domino ipsi ostendente conspexit, vidit hunc Carolum in inferno inferiori torqueri. Eique interroganti ab Angelo ductore ejus responsum est, quia Sanctorum judicio, qui in supremo futuri die cum Domino judicabunt, quorum ipse res abstulit, et ecclesiis suis distraxit, ante illud judicium anima et corpore sempiternis pœnis est deputatus, simulque cum suis peccatis recepit pœnas propter peccata omnium, qui res facultatesque suas ob honorem et amorem Dei ad Sanctorum loca in luminaria divini cultus tradiderant, atque alimoniam servorum Christi ac pauperum, pro animarum suarum salute contulerant. Porro vir Dei ad se rediens, S. Bonifacium et Fulradum monasterii S. Dionysii Abbatem, summumque Regis Pippini Capellanum ad se vocavit, eisque hæc revelans, hoc signum dedit, ut ad sepulchrum Caroli Principis irent, et si corpus ejus illic non invenirent, ea quæ dicebat vera esse crederent. Illi vero pergentes ad monasterium, ubi Caroli cadaver humatum fuerat, tumulumque illius aperientes, subito draconem exire inde viderunt, totumque sepulchrum intus inventum est velut incendio atrum. Hæc apud Surium. Quæ nos supra rejecimus. — i Anno Chr. 743, ut ante dictum. — k MS. S. Maxim. evolvere.

Prov. 17, 13

A 13 Dehinc prolixum est tendere historiam, et quales quantasque virtutes per Sancti sui Eucherii interventum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam cæci multi receperunt visum, claudi plurimi gressu recepto adepti sunt sanitatem, dæmones quoque sine numero fugati nusquam comparuerunt, augentur undique dona, plurima præstantur Domino donante beneficia, petentibus vota congrua, *b* qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus trinus et unus per infinita secula seculorum, Amen. D

Multa miracula patrantur.

a *MS. Dunnii*, emunctæ *Surius*, nihil tamen imminuerentur — b *In MS. S. Max. hæc clausula est* Unde quæso clementiam ipsius, ut mihi infimo atque pigro, indignum quamvis aliquantulum servulo, qui plurima de illo audita abdicavi sed exigua inserere dogma præterii, apud pium Dominum patrocinare in omnibus non desistat, ipso auxiliante, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen. *Desunt ea in aliis MSS. et apud Surium. Imo quæ hoc ultimo numero referuntur, a posterioribus scriptoribus forsan adjecta sunt.*

DE RELIQUIIS S. EUCHERII

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. *Corpus S. Eucherii anno* IↃCCCLXXX *elevatum, denuo infossum diu latuit.*

Cœnobium Sarchinii in Hasbania seculo Christi VII *a S. Trudone extructum erat, ac sæculo sequente S. Eucherii exilio illustratum, utriusque corporis sacratissimo pignore futuris temporibus late omnium sermone celebrandum, quod ob frequentia quæ patrabantur miracula undique homines patrocinia eorum imploraturi concurrerent. Unde cœnobitæ anno* B *Christi* IↃCCCLXXX, *ut legitur in Chronico MS. Trudonensi par.* 1 *lib.* 2 *cap.* 6, consilio habito, unanimi consensu Leodiensem Episcopum Franconem invitant, qui prius aperto loco sepulchri in præsentia plurimorum Ecclesiasticorum, religiosorum virorum et secularium, sanctum pignus pretiosorum corporum Trudonis et Eucherii ab imo elevavit, et in loco eminenti cum psallentium devota modulatione reverenter collocavit. *Creatus est Franco Episcopus anno* IↃCCCLVI, *mortuus* V *Idus Januarii anno* IↃCCCXCIII. *Hujus tempore diœcesis a Normannis misere devastata fuit. Hinc, ut cap.* 17 *traditur in eodem Chronico*, anno sequente IↃCCCLXXXI quia fama laborabat Normannos infestaturos fore Lotharingiam, corpora SS. Trudonis et Eucherii diligenter a loco eminentiori, in quo pridem Translatione ipsorum solenniter celebrata reposita fuerunt, per sollicitudinem Fratrum monachorum hujus monasterii intra subterraneam cryptam, seu voltam, quæ retro altare ipsius B. Trudonis ad hoc nuper constructa fuit, supinata et occultata sunt, ubi multis annis latuerunt usque ad tempora Warici Abbatis, sub quo per Rodulphum Leodiensem Episcopum solenniter iterato translata fuerunt, ut infra patebit. *Hæc ibi. Quam latum tum fuerit regnum Lotharii, quod Lotharingia dictum deinde* C *est, optime constat ex divisione ejus facta anno* IↃCCCLXX *inter Ludovicum Regem Germaniæ et Carolum Calvum fratrem ejus. In hac vastatione Normannica martyrio affectus est in S. Trudonis cœnobio S. Libertus, cujus ibidem corpus etiam adservatur.*

Corpora SS. Trudonis et Eucherii anno 880 a Francone Ep. Leodiensi elevantur

ob Normannorum vastationem occultantur in crypta subterranea:

2 *Elapsis ab hac Normannorum incursione annis centum et quinquaginta, creatus est* Trudonensis Abbas Guntramnus anno Chr. CIↃXXXV, qui pro elevandis SS. Trudonis et Eucherii corporibus indesinenter sollicitus, fecit fieri ex auro, argento et pretiosis lapidibus feretrum, aurifabrili opere sumptu suo: in quo honorifice exhumanda cœlestium thesaurorum margarita ordinavit includenda, quatenus ex majori fiducia illorum a Fratribus obtinerentur patrocinia, quo orantium intuitus continue Patronorum zonata exhiberet in præsentia. Quapropter anno Domini CIↃXLV plus minusve, completo hoc opere, fossoribus intra sanctuarium post altare S. Trudonis, ubi reposita erant, instanter de profundis terram effodientibus, ad voltam lapideam, sub qua continebantur, tandem est perventum, cum subito immensæ caliginis nebula ibidem est exorta. Fossores tanto terrore sunt perculsi, ut de vita desperati cum in summa festinatione ad superos redissent, nimio stupore et sensibus alienati, post diuturna suspiria continua eruptione resumpta, vix loqui palpitantes anhelo corde valerent. Quod Abbas ubi vidit, territus in eo quod acciderat, rejecta humo et fossa repleta cœptum opus intermisit. *Ita Rodulphus par.* 2 *Chronici Trudonensis lib.* 1 *cap.* 11, *qui dein cap.* 13 *tradit a Stepelino monacho Trudonensi anno* CIↃL *descripta esse miracula a S. Trudone patrata, quæ ex codice MS. istius monasterii edentur cum illius Vita* XXIII *Novemb.*

3 *Altera corporum SS. Trudonis et Eucherii pervestigatio a Lanzone Abbate facta est, atque ita a Rudolpho lib.* 2 *cap.* 5 *narratur:* Anno Domini CIↃLXXXV, E quando combustum fuit monasterium, solutis in eo columnis, quæ pro pilariis erant, duo interiores navis ecclesiæ parietes ruerunt, et eorum ruina sanctuarii veteris ambo altaria, scilicet SS. Trudonis et Eucherii, ac majus scilicet anterius stans in honore XII Apostolorum, contrivit: quorum unum, quod est SS. Trudonis et Eucherii, postea est reparatum, alterius vero etiam vestigia sunt abolita. Post præmissam igitur ruinam Lanzo Abbas SS. Trudonis et Eucherii corpora in sanctuario illo occultata voluit requirere, et ab hoc incipiens, longius inde circa illorum sepulchrum fodi jussit. Sed locus ipse intantum plenus inventus est sarcophagis, ut inter sarcophagum et sarcophagum vix interdum pedis unius distaret spatium... Abbas Lanzo progredi veritus, Priorem claustri ad Episcopum Leodiensem Hermannum direxit, quærens quid vel super inventis corporibus vel in reliquum sibi esset agendum. Qui hujusmodi factum in mandatis primo arguit, inde progressum vetat, et ad ultimum ut celebratis Missarum solennis pro fidelibus defunctis et commendatione animarum facta, clauderentur sarcophagi, aspersis prius aqua benedicta corporibus et incensatis, et sic terra operirentur mandavit. Quod F ita factum fuit. *Hæc ibi, sed Hermannus non Leodiensis sed Metensis fuit Episcopus, a quo ad præfecturam illius monasterii potissimum promotus erat Lanzo, ante Abbas S. Vincentii Metis.*

sub Lanzone Ab.

refecto altari SS. Trudonis et Eucherii,

eorum corpora requiruntur,

4 *Anno* CIↃXCVIII *die* IX *Martii in Abbatem Trudonensem consecratus est Theodoricus, vir litterarum politiorum peritus, a cujus calamo præter varias Vitas Sanctorum extat sermo de Translatione reliquiarum SS. Trudonis et Eucherii, in hujus Translationis anniversaria solemnitate legi solitus, et a Surio ad* XXIII *Novemb. editus. Est ea Translatio sive Elevatio corporis a Francone Episcopo Leodiensi anno* IↃCCCLXXX, *ut supra dictum, peracta. Mortuus est Theodoricus* VII *Kalend. Maii anni* CIↃCVII, *cui post varias dissensiones substitutus est Rodulphus* IV *Nonas Februarii anni* CIↃCVIII, *qui Chronicon suum ita exorditur:* Rodulphus, gratia Dei Sanctorumque Trudonis et Eucherii Abbas eorum cœnobii, omnibus posteris suis tam Abbatibus quam monachis *etc. Ab ipso, uti refertur lib.* 10 *cap.* 6, tandem facta est capella, quæ supra sepulchra SS. Trudonis et Eucherii fere XXX annis computruerat, et circumdata sunt sepulchra eorum inferius muro, superius quadratis tabulis quadraginta, præter

circa an. 1100 a Theoderico sermo de præ[…] Translatione scriptus.

A præter aditum versus altare.... Per duo utrimque ostiola introitus erat per minorem chorum ad altare et sepulchra Sanctorum, valvis duabus ferreis ante altare intercludentibus populum et Fratres, si quando cantatum et oratum ire vellent manifeste aut occulte ad altare et corpora Sanctorum... Altare ad sepulchrum Beatorum Trudonis et Eucherii in minori choro est consecratum in eorum honore. In eo continentur Reliquiæ istæ, de capillis S. Mariæ, de vestimentis S. Jacobi Apostoli Domini, de reliquiis sanctarum undecim millium Virginum, de vestimentis S. Rumoldi Martyris, de reliquiis sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et Thomæ et aliorum multorum... Altare, quod est retro majus altare, est consecratum in honore S. Martini Episcopi et Christophori Martyris, in quo continentur Reliquiæ istæ, de vestimentis SS. Trudonis et Eucherii *etc. Hæc Abbas Rodulphus, mortuus pridie Nonas Martii anno* CIƆCXXXVIII.

AUCTORE G. H.

in altari eorum variæ reliquiæ,

et horum in altari S. Martini.

§ II. *Corpus S. Eucherii sub Wirico Abbate repertum et elevatum. Chronici Trudonensis scriptores.*

S*uccessere Abbates Folcardus et Gerardus, post hos* B *Wiricus anno* CIƆCLV *electus est, ac* XVIII *Kalendas Januarii anni sequentis consecratus. Sub hoc Abbate corpora SS. Trudonis et Eucherii inventa, elevata et translata sunt : de qua re 3 parte Chronici Trudonensis lib. 4 cap. 1 et seqq. hæc traduntur :* Anno Domini CIƆCLXIX Wiricus, destructa capella, quam exstructo ante aliquot annos monasterio super sepulchra SS. Trudonis et Eucherii construxerat, novi operis fundamenta positurus, terram altius fodi præcepit. Cumque ad lævam chori partem, ad meridianam videlicet plagam, jocundo omnium qui aderant labore terra modice effossa fuisset, repente sarcophagum secus ipsum ostii introitum fodientes invenerunt, quem ex adverso veniens murus capellæ cooperiebat. Fama autem vetus apud nos erat, quod S. Libertus Martyr ibi humatus jaceret. Aperto ergo sarcophago ossa Martyris inventa sunt, *ut dicitur die ejus natali* XIV *Julii. Deinde ut cap. 2 refertur,* retro altare ipsius capellæ spissa admodum et firmi operis cæmento compacta volta erat, in qua SS. Trudonem et Eucherium contineri vulgaris opinio ferebat. Hanc eorum opinionem et seniorum præterea assertionem rei eventus fefellit, qui dicebant et in scriptis etiam reliquerant, eos in crypta duplici volta cooperta haberi. Sed volta quidem inventa est et in ea Sanctorum corpora : cryptæ vero nulla inveniri vestigia C potuerunt. Aperto ergo a posteriori parte ipsius voltæ modico foramine, invenimus sarcophagum, et in eo in singulis scriniolis corpora singulorum : adhibitisque luminaribus et inspectis diligenter locellis, (nox enim erat) præ magnitudine lætitiæ Abbate auctore in vocem confessionis et laudis omnes simul erupimus, concinentes vocibus altisonis, Te Deum laudamus. Proinde in honore ipsius gloriosi Patroni nostri de eo ipso Matutini solemniter sunt decantati. Mane facto signis concrepantibus quod accidisset, populus omnis accurrit, et exultantibus animis possibilitatis suæ quisquam munusculum offerens, quem erga Patronum suum affectum haberet, devotus ostendit. Inde cum de transferendis Sanctorum corporibus sermo in populo agitari cœpisset, quid faceret, quo se verteret, Abbas Wiricus aliquamdiu anceps hæsit. Non enim intentio ejus fuerat, ut eos sub terra quæreret, aut inventos forte transferret ; sed ut locum sepulchri eorum, ut tantos Patres decebat, venusti operis novitate decorabilem redderet. Hinc unanimi omnium suorum voluntate, hoc decreto ut transferrentur, Rodulphum Episcopum, qui

sub Wirico Abb. an. 1169 inveniuntur corpora S. Liberti,

et SS. Trudonis et Eucherii ;

tunc post Alexandrum II Leodiensibus præsidebat, D adiit, eumque et sapientiores et primos Ecclesiæ ejusdem, quid sibi super hoc negotio agendum sit, consulit. Qui audita tam jocunda insperatæ rei relatione, immenso omnes gestierunt gaudio, laudantes Deum, quod temporibus eorum, talium et tantorum Patrum fieri ab eo prædestinata esset translatio. *Hæc cap. 3 ita describitur.*

6 Anno ergo Incarnationis Domini CIƆCLXIX, Imperii Frederici primi anno XVI, ordinationis autem Domini Wirici Abbatis anno XIV, episcopatus vero Rodulphi Leodiensis Episcopi III, ipso die translationis eorum, facta est solenniter corporum eorumdem Sanctorum elevatio, et traslnata sunt secundo. Affuerunt ea die cum Episcopo, major Ecclesiæ Præpositus, idemque Archidiaconus Henricus, Bruno et Rodulphus Archidiaconi, Abbates et Comites et secularium dignitatum potentes quamplurimi, populi præterea utriusque sexus multitudo innumerabilis. Episcopus ipse sacerdotalibus indutus ornamentis, Clericisque, qui Litaniam psallebant, eum præeuntibus, cum sacrorum ministrorum ordine ad locum reverenter accessit, et cum magna cordis contritione et animi spirituali exultatione eorum corpora elevavit : quæ ad spectandum populo in medio monasterii prolata, in scrinio auro argentoque insigniter fabricato sunt recondita. Quo facto, Ab- E bate ipso chorum regente, solenniter de ipsis Sanctis inchoata est Missa, et ab Episcopo decenter decantata. Post Canonem autem solenni decreto constituit, ut dies Translationis eorum denuo festiva exultatione ab omnibus hunc locum incolentibus celebris ageretur. Processio ea die, propter multitudinem populi qui confluxerat, ut moris erat, agi non potuit : in die Kalendarum Septembrium solenni præcedente jejunio acta est, totusque civitatis ambitus hac sanctorum corporum circuitione conclusus est, propter imminentem plagam : ignis quippe eo anno exustis circumquaque domibus civitates et vicos gravi incendio plurimum vastaverat. Sumptis ergo aliquibus de sacro eorum corpore reliquiis, novo pallio involutæ, in singulis scriniolis ferro diligenter obfirmatis reconditæ sunt. Illa vero, in quibus jacuerant primo, quia præ vetustate et terræ humore omnimodis computruerant, in sarcophago, quo ante, reposita, debita sacro eorum cineri reverentia honorantur.

elevantur ab Episcopo Leodiensi XI Augusti ;

deferuntur in supplicatione 1 Septemb.

7 *Hactenus Chronicon, in quo annus* CIƆCLXIX *computatur non cum initio regni Germanici Frederici I seu Barbarossæ ; sed cum anno, quo Imperatoris nomen ab Adriano IV adeptus est anno* CIƆCLV, *qui Conrado mortuo, creatus erat anno* CIƆCLII, IV *Martii feria* F *III. post Dominicam* Oculi, *coronatus Aquisgrani Dominica* Lætare, *uti ea observat Otto Frisingensis. At mortuo supra memorato Alexandro II Leodiensi Episcopo* IX *Augusti anni* CIƆCLXVII *substitutus fuit Rodulphus, seu Radulphus, frater Bertholdi Ducis Thuringiæ, plurimum adjutus ab avunculo Henrico Comite Namurcensi. Ipsa autem Translatio, et prior a Francone Episcopo, et hæc a Radulpho facta* XI *Augusti, ac inscripta Martyrologiis Molani, Canisii, Ferrarii, Wionis, Menardi, Dorganii, eisdem pene verbis :* In Sarchinio Translatio corporum SS. Trudonis Presbyteri et Eucherii Episcopi, Confessorum Christi. *Meminit ejusdem solennitatis Capeavillus de Episcopis Leodiensibus annotat. 2 ad cap. 53 Ægidii Aureæ-Vallis p. 132. In MS. Kalendario SS. Ord. S. Benedicti, quod est monasterii S. Salvatoris Ord. Cisterciensis, hæc ad diem II Septembris leguntur :* S. Eucherii Episcopi Aurelianensis et monachi monasterii S. Trudonis. *At non monachus, sed Episcopus exul inter monachos vixit, qui tamen alibi antea monachus fuerat. An eo die aliqua corporis elevatio aut translatio sit facta, necdum legimus. Forsan ad ipsas Kalendas Septembris*

Translationis memoria Martyrologiis inscripta 11 Augusti,

A *Septembris, quo die publica cum corporibus sanctis instituta fuit supplicatio, ea Kalendarii verba referenda sunt. Cum dein, ut mox tradetur, dies Dominicus incidere dicatur in III Kalendas Octobris, cui diei uti et Kalendis Septembris affixa est in Calendario littera F, videtur inventio et translatio sanctorum corporum contigisse anno* CIƆCLXVIII *bissextili, quo cyclo Solis I litteræ Dominicales erant GF. At quæ deinceps facta sunt cap. 4 Chronici ita narrantur :*

et 2 Septemb.

8 Cumque adhuc necdum consummato opere, in quo in scrinio, ut prælibatum est, positi in medio monasterii starent, ut multi longe lateque ad orandum eos venirent; miles quidam pœnitens de partibus Normanniæ ferro brachium ligatus, audita eorum fama ad nos divertit, et eorum intercessionem lacrymosis suspiriis sedulus actor fideliter expetivit. Nec fidei suæ petitione frustratus est. Sanctorum enim apud Omnipotentem efficax potentia fideliter petentis ea, quibus adstrictus erat, hoc modo dissolvit ferri ligamina. Tertio Kalendas Octobris Dominicus dies, quo omnibus exoccupatis populus ad ecclesiam venire solet, ex more festivus illuxerat, et ob memoriam Dedicationis ecclesiæ nostræ, quæ sequenti die futura erat, major solito plebis turba confluxerat. Sacerdote interim infra Canonem altari B assistente, et populo tacita reverentia circumstante, ille ante Sanctorum corpora stratus solus, clamosis singultibus, ut mox patuit, aures Majestatis inquietabat, eamque, ut Sanctorum meritis sui misereretur, intentis precibus exorabat : cum subito veluti in extasi raptus videt quasi venustæ formæ Clericum, canitie splendiduin, multo fulgidum lumine, e cancello progredientem, et ad locum usque, ubi scrinium stabat, tendentem. At ubi appropinquare ei cœpit, virga, quam manu gestabat, ferrum quod brachium illius ambiebat, percussit, statimque in duas partes divisum, in terram ante pedes ejus cecidit. Sic autem ferientis ictus insonuit, ut omnium, qui in choro erant, aures perculerit. Liberatus homo, et in hoc miraculo veniam peccati sui adeptum ratus, Deum et Sanctos ejus læto clamore benedixit, et congregatæ multitudini in eo, quod sibi acciderat, festivam diem egregie lætiorem reddidit, nobisque subito inchoantibus hymnum, Te Deum laudamus, clangor pariter concrepuit campanarum, et in laudem Dei et Sanctorum ejus insonuit una vox omnium. *Hæc ibi. De circulis ferreis ultro susceptis, aut in pœnitentiam ob graviora scelera ab Episcopis aut Presbyteris imponi solitis, sæpius egimus. Consule dicta ad* XXVIII *Januarii ad Translationem S. Joannis Abbatis* C *Reomensis pag.* 865.

Cuidam ferreum brachiorum vinculum repente solvitur.

9 *Auctor Chronici Trudonensis cap.* 5 *describit capellam ab Abbate Wirico triennio proximo post Translationem SS. Trudonis et Eucherii illustri structuram erectam, in cujus* operis medio Majestatis *divinæ* effigiem collocans, ad dexteram ejus S. Trudonis, ad lævam vero B. Eucherii imaginem statuit, quasi genua ipsi curvantes, eamque capitibus eorum singulas coronas imponentem, manibusque eorum protensis suppliciter orantes, supra quos, id est, citra ipsam Majestatis imaginem gemellos Angelos oblique jacentes collocavit, singulos thuribula in manibus tenentes, et intenta oculorum acie ipsam imaginem aspicientes.... Indicto itaque tam Fratribus quam populo celebri jejunio, eos circa civitatem solemni processione ferri fecit, et post Missarum solemnia de eis rite celebrata, post altare capellæ volæ inclusos ad perpetuum nostri munimentum recondidit : *uti hæc ultima cap.* 6 *narrantur.*

Imagines SS. Trudonis et Eucherii in nova capella

Corpora reposita

10 *Demum in eodem Chronico texitur catalogus præcipuorum festorum, in quibus Magister cum suis scholasticis ad divina officia debet in choro abbatiæ comparere : et quidem ad* utrasque Vesperas et summam Missam XX Februarii in festo S. Eucherii, et XI Augusti in festo SS. Trudonis et Eucherii, et XXIII Novembris in festo S. Trudonis, *quando debet etiam interesse supplicationi. Alius item catalogus indicat Fratres Minores debere concionari in templo S. Trudonis a prandio hora prima in festo S. Eucherii, si in Dominica venerit, et requisitum fuerit.* D

[illegible]

Solennitates festorum.

11 *Postremo de auctoribus ipsius MS. Chronici, ex quibus hæc damus excerpta, in hunc locum rejecimus, quæ occurrebant disceptanda. Ac prima Abbas Rodulphus conscripsit ea, quæ in secunda parte Chronici continentur libris* XIII, *ad quorum calcem hæc leguntur :* Expliciunt gesta Rodulphi Abbatis, qui conscripsit secundam partem compilationis hujus de gestis Abbatum, paucis superadditis, *scilicet quæ capitulo* 13 *libri* 13 *referuntur de ipsius Rodulphi Abbatis obitu, addita ab auctore partis tertiæ, ut mox lib.* 1 *cap.* 1 *scribit. Ipse autem Rodulphus in præfatione, cujus prima verba supra dedimus, recenset quindecim priorum Abbatum nuda nomina, quorum ne quidem annos quibus præfuerunt, potuit reperire : subdit dein nomina quatuor Abbatum de quibus legit, quot illi annos in ea dignitate vixerint, non autem quibus omnis Æræ Christianæ. ac mox incipit librum primum ab Adelardo Abbate creato anno* CIƆXXXIV. *Mortuus est autem Rodulphus pridie Nonas Martii, anni* CIƆCXXXVIII *De trium Abbatum, qui eum secuti, gestis pars tertia libris quatuor distincta, ab auctore anonymo, sed coævo, conscripta est, complectens annos* XLII, *quibus præfuerunt Folcardus, Gerardus et Wiricus. Et auctor præfatur :* Visum est memoriæ posterorum committere, quæ diebus nostris acciderunt. *Hujusmodi sunt a nobis jam relata num.* 5, invenimus sarcophagum, erupimus in vocem confessionis et laudis *et num.* 8. miles pœnitens ad nos divertit. *Et,* nobis inchoantibus hymnum, Te Deum laudamus. *Huic parti tertiæ imponitur finis cum obitu Wirici Abbatis mortui anno* CIƆCLXXX, III *Idus Decembris. Sequitur Chronici quarta pars complectens annos* CCLXXXVI, *quibus præfuerunt Abbates* XII, *quorum ultimus Robertus vita functus est anno* CIƆCCCLXVI. *Hic auctor Chronicon in quatuor partes digessit, ex quibus ipse primam et quartam confecit, secundam vero et tertiam verbis Rodulphi et alterius anonymi scriptoris inseruit : ac par.* 1 *lib.* 2 *cap.* 1 *refert, quæ ex Rodulpho diximus de primis Abbatibus tantum nuda nomina sciri, citato libro* 1 *partis* 2 *a Rodulpho scriptæ. Et cap.* 17 *meminit Translationis corporum SS. Trudonis et Eucherii sub Wirico factæ, addens,* ut infra patebit, *scilicet Chronici parte* 3. *Idem ad partem quartam ita præfatur :* Expletis pridem tribus partibus compilationis in gestis Abbatum hujus monasterii, convenit saltem in hac quarta parte colligere quæ restant pauca, quia plurima memoriæ digna prætermisit annotare negligentia *etc. Vixit autem hic auctor, uti ex præfatione generali constat, post annum* CIƆCCCLXVI, *quo Robertum Abbatem e vita decessisse diximus. Quæ posteriores gesserunt Abbates, ab aliis adjuncta sunt.*

Chronici MS. Trudonensis

pars 2 scripta est a Rudolpho, Abbate,

E

mortuo an. 1138.

3 pars auctore coævo finit an. 1180,

4 pars finit an. 1366,

quam scripsit anonymus, uti et primam partem,

F

13 *Unum hoc ex Carolo Saussaya lib.* 5 *Annal. Eccl. Aurel. num.* 20 *annotatum* : Porro, *ait,* os S. Eucherii nobile per Reverendum in Christo Patrem, D. Leonardum Betten Abbatem, et conventum Trudonensem in Hasbania ad Ecclesiam nostram Aurelianensem transmissum est, et quo decuit honore susceptum die XXX Martii anno Domini CIƆIƆCVI, et die XXVI Maii eodem anno in theca argentea cum reliquiis Sanctorum Innocentium inclusum, quorum omnium acta suo loco inferius, si Deus dederit, referemus. *At cum Jubilæo anni* CIƆIƆC *Annales suos finierit.*

Os reliquiarum S. Eucherii an. 1606 Aurelianensi Ecclesiæ datum.

DE S. LEONE THAUMATURGO,

EPISCOPO CATANENSI IN SICILIA,

J. B.

Commentarius prævius.

CIRCITER AN. DCCLXXX XX FEBR.

*C*Atanæ, *urbe celebri Siciliæ, circa annum Christi* DCC Leo *Episcopus fuit, cujus frequens mentio est in S. Gregorii Magni epistolis, tum ad ipsum, tum ad alios, datis. Secundus eamdem Ecclesiam circiter* CLXX *post illum annis administravit* Leo, *sanctitate et miraculis clarus, eoque in Calitum tabulas relatus. Ravennæ natus, illiusque Ecclesiæ Presbyter fuisse traditur in Anthologio Græco Antonii Arcudii, et Philippi Ferrarii Catal. SS. Italiæ, indeque ad Catanenses infulas vocatus. Mirum est, accuratissimum historiarum Ravennatium scriptorem Hieronymum Rubeum illius non meminisse: qui alium tamen memorat hujus æqualem* Leonem *Ravennatem Archiepiscopum, anno* DCCLXXVII *vita functum.*

S. Leo Ravennas,

2 *Roccus Pirrus in Notitia Ecclesiæ Catanensis pag. 7 scribit,* Leonem II ob insignem miraculorum multitudinem cognomento Thaumaturgum, monachum fortassis Benedictinum... in finibus Ravennatum exortum esse, et Cyrilli Rhegyensis Episcopi

B

sanctitatis fama permotum, ad eum insciis parentibus profectum esse, ab eo benigne susceptum, ac Sacerdotem effectum, verbo et exemplo plurimum profecisse: cum autem Catanæ, Sabino defuncto Antistite, tota civitas indicto triduano jejunio deligendum Episcopum a Domino postularet; singulorum mentes divino afflatu subiisse Leonis nomen; qui licet invitus ad Episcopatum assumptus, Rhegyo Catanam maximo cum honore deductus est. *Hæc Pirrus, qui Breviarium citat, nescio quod nec quam antiquum,* Vita ex celeberrima Ravennatum Metropoli ortum *tradit,* ubi rerum etiam Ecclesiasticarum curam sibi commissam strenue administrarit.

(an Rhegyi educatus?)

At Catanæ Episcopus:

3 *Est ea Vita, vel potius scripta in ejus laudem oratio, missa huc Catana anno* CIↃIↃCXXVI *ad Heribertum Rosweydum a Francisco Blanditio nostro, ex Græco versa; ab ipsone an alio, haud scio. Desiderantur quandoque verba nonnulla, quæ reor ab ipso codice Græco abfuisse. Ceterum scripta videtur ea oratio ante annum* DCCLXXXVII, *qua habita est septima Synodus Œcumenica, sive secunda Nicæna. Nam in Exordio ita loquitur:* Nos orthodoxi Prophetarum Apostolorumque doctrinæ adhærentes, fidemque integram juxta sacras sex Synodos firmis animis conservantes.

laudatus oratione coævi scriptoris

C

Non ergo tunc nisi sex habitæ erant Synodi. Et num. 8 ait: Accepta relatione Imperatores nostri Leo et Constantinus etc. *Cum nostros vocat orator, ostendit se sub iis vixisse.*

ante an. 787,

4 *Atque hinc quoque de ætate constat S. Leonis, qui imperante* Leone *Constantini Copronymi filio Ecclesiam Catanensem tenuerit, ab eoque et filio ejus* Constantino Porphyrogenneta *Constantinopolim sit evocatus. Nec est quod sub Isaurico Leone filioque Constantino Copronymo id contigisse quisquam suspicetur, cum S. Jacobus, qui ante S. Sabinum S. Leonis decessorem Ecclesiæ Catanensi præfuit, sub Copronymo martyrium dicatur subiisse: de quo agemus XXI Martii. Copronymo die XIX Septembris* DCCLXXVI *infelicissime mortuo, Leo filius imperium capessivit, ac sequenti anno, ipso die Paschæ filium suum Constantinum coronari Imperatorem curavit. Idem postea Leo Imp. mense Septembri anni* DCCLXXX *decessit. Constantinus decem natus annos sub Irenæ matris tutela Reip. regimen suscepit. Ante eum igitur annum Constantinopolim evocatus fuerat S. Leo Episcopus. Mortuus vero hic est ante annum* DCCLXXXVII, *quo Septimæ Synodo Œcumenicæ, sive Nicænæ secundæ adfuit (ut in Actis videre est)* Theodorus Episcopus Catanæ, *ejus successor.*

circa 780 vixit:

5 *Colitur* S. Leo *die* XX *Februarii, ut ex Græcorum Menæis patet, e quibus vitæ illius epitomen orationi a coævo (ut diximus) scriptæ subnectemus, ac minorem alium ex Anthologio Græco Antonii Arcudii. Celebratur quoque hoc elogio in Martyrologio Romano.* Catanæ in Sicilia S. Leonis Episcopi, qui virtutibus atque miraculis coruscavit. *Franciscus Maurolycus:* Catanæ in Sicilia Leonis Ep. qui Christi virtute armatus, Heliodorum magum insignem flammis destruxit. *Eadem habet Constantius Felicius. At Petrus Galesinius:* Catanæ in Sicilia, S. Leonis Episc. et Confess. vitæ innocentia, religione, sacrarum litterarum doctrina, et rerum divine mirabiliterque gestarum laude clarissimi. *Agunt quoque de eo Canisius in Martyrol. Germanico, Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonicorum, Molanus in Auctario ad Usuardum, Octavius Cajetanus noster in Idea operis de SS. Siciliæ; Ferrarius item in Catal SS. Italiæ ex Anthologio et aliis: sed illud perperam addit,* ignem, qui ad preces Leonis magum consumpsit, cœlitus demissum *fuisse.*

inscriptus Martyrologiis

E

6 *Meminit quoque* S. Leonis *Thomas Fazellus de reb. Siculis dec.* 1 *lib.* 3 *cap.* 1 *pag.* 56 *ita scribens:* Diodorus quoque, quem vulgus Liodorum vocat, vir magica arte imbutus, miranda præstigiorum machinatione Catanæ floruit. Is namque potenti carminum suorum vi homines in bruta animantia convertere, omniumque ferme rerum formas in novas metamorphoses transfundere, longissimisque a se spatiis dissitos repente ad se attrahere posse videbatur. Catanenses præterea adeo crebris lacessebat injuriis, et contumeliis dehonestabat, ut vanissimæ credulitatis laqueis circumventi ad cultus ei pendendi studium concitarentur. Qui cum capitis reus cruci tradendus esset, eliciorum carminum præsentissima arte, e Catana Byzantium, cujus imperio eo tempore Sicilia suberat, et rursus e Byzantio Catanam, lictorum manibus dilapsus, parvo temporum interstitio per aera se devehi jussit. Quibus veneficiis adeo populo factus est admirabilis, et eo tandem pervasit, ut in ipso quamdam Numinis potentiam esse rati, errore sacrilego cultum sacris debitum ei exhiberent.

Heliodorum, seu Liodorum, nefarium magum,

F

Sed tandem a Leone Catanensi Episcopo, divina virtute, ex improviso captus, frequenti in media urbe populo, in fornacem igneam injectus, incendio consumptus est.

incendio tradit:

7 *Ita ille, in majus nonnulla, quæ in Vita habentur, efferens: e quo Pirrus antea citatus aliqua transcribit, atque hoc addit, succincte in Vita et Menæis expressum:* Illud quoque memorabile invenitur, quod Leonis precibus delubrum summæ superstitionis, in cujus culmine duo ingentia ac miro artificio elaborata simulachra, magica ibi arte locata, extabant; neque unquam a prædecessoribus Episcopis everti potuerant, terræmotu et fulminum vi, dum id tentarent, exoriri solitis; in quatuor scissum est partes, simulachra vero in frusta contrita sunt minutissima. *Citat alios quosdam auctores, qui de rebus a* S. Leone *præclare gestis meminerunt: nondum eos vidimus.*

ANIMADV. PAP. 28

profana simulachra precibus subvertit:

8 *Addit Pirrus,* sepultum esse S. Leonem in monasterio suo non procul a muris civitatis, X Kalend. Martii. *Quod illud monasterium? Cur suum, sive Leo-*

nis

A *nis vocat? Demum subnectit,* adhuc sacras corporis reliquias non esse inventas. *Celebrem olim ejus fuisse tumulum, saltem ante occupatam a Saracenis Siciliam, patet ex Menæis, quæ in quodam cantico asserunt,* Ἔλαιον θεῖον, ὡς ἐκ πηγῆς προϊόν, βλυστανούσης ἀέναον τῆς τιμίας λάρνακος τοῦ σοφοῦ ἀρχιποίμενος, Oleum divinum, velut ex fonte manans, scaturiente assidue sacra urna sapientis pastoris summi. *Quæ verba an solum significent ægritudinum variarum curationem impetrari ad ejus sepulchrum solere, an ex eo, ut aliorum multorum Sanctorum, unguentum aliquod salutiferum effluere, haud satis liquet. Nonnulla de virtutibus ejus prædicant Menæa, ex quibus conjici posse videatur, alium olim extitisse vitæ ejus ac miraculorum historiam.*

Reliquiæ ejus jam ignotæ.

olim miraculis claræ.

VITA AUCTORE COÆVO,
ex Græco Codice MS.

EXORDIUM

Patres, filii, ac fratres, hortatur nos Catholica et Apostolica Ecclesia dulcis illa ac spiritalis mater nostra, ut abjectis gentilium hæreticorumque profanis sententiis, a Deo missam ad nos sapientiam amplectamur : novique ac veteris testamenti codices, ut Christianis convenit, evolvamus. In his enim B fons residet vitæ nostræ ; quo ex fonte mysticus Ecclesiæ hortus sacræ piscinæ fluentis irrigatur. Unde et naturæ nostræ antiquus hostis diabolus, et Satanæ discipuli ac satellites hæresiarchæ, Manes, Arius, Nestorius, Sabellius, *a* Marcellus, Basilides, ceterique omnes, sanctorum Patrum indefesso studio, vigilantia, laboribus prostrati, ac penitus oppressi sunt. Sic igitur et nos orthodoxi Prophetarum, Apostolorumque doctrinæ adhærentes, fidemque integram juxta sacras *b* sex synodos firmis animis conservantes, spem nostram semper in eodem figere debemus, qui per Evangelistas ad petendum nos provocat, et dicit : Quærite, et invenietis ; pulsate, et aperietur vobis.

Deo fidendum contra hæreticos.

Luc. 11. 9

2 Qua quidem spe fretus ego facundiæ expers, in medium prodii ad laudandum Leonem, sua ipsius laude clarissimum, ex celeberrima Ravennatum Metropoli ortum, ubi rerum etiam Ecclesiasticarum curam sibi commissam strenue administravit. Defuncto autem *c* Sabino Episcopo, cum in successione, qui sacerdotii munere dignus esset, investigando hujus urbis incolæ tumultuarentur, unum huc aptissimum delegavit B. Leonem, virtutum omnium C columnam, nec nomine solum illustrem, sed factis multo magis ac moribus, *d* S. Berylli Archiepiscopi nostri Cathedram illustraturum. Dei enim, a quo electus fuerat, præcepta sedulo exequi studens, nullam officii partem omittebat. In primis vero assiduam pauperum curam gerebat, viduas, et orphanos complectebatur, illud sæpe orando repetens : Sint, Domine, oculi tui aperti, et aures intentæ ad preces eorum, qui ad te veniunt.

Leo Ravennas

fit Catanæ Episcopus,

ac sancte vivit :

3 Fuit ergo ejus tempore magus quidam Heliodorus, Barbaræ Patriciæ filius, verbis factisque nefandus dæmonum cooperator : *e* Christianus quidem, et Christianis progenitus; sed cum præfecturæ *f* adipiscendæ desiderio flagraret, nec eloqui auderet, ne invisus ob ambitum redderetur, Hebræum quemdam magicis artibus nobilem ad se advocans, quæsivit ex eo, num posset, quod vellet, efficere. Cui Hebræus : Si vis, ait, quidquid animo sedet exsequi, en tibi schedam offero. Abi intempesta nocte ad Heroum sepulchra, magnam columnam conscende, ibidem schedam in auras discerpe. Nec est præterea quod cures aliud, nisi cum ad te venientem quempiam conspexeris, nihil pertimescas : et si descendere te jusserit, ne descendas : mox enim obsequetur ille tibi, quidquid ab eo flagitaris. Nec mora : D paruit Heliodorus, columnam inscendit, schedam concerpit, statimque se ejus oculis spectandum præbet dæmon, et, Quorsum huc, inquit, ades, o juvenis? Et ille : Tua caussa, respondit. Tum dæmon cervo insidens, Si modo, ait, Christum ejuras ex animo, jubeo tibi unum e famulis meis Gasparem adesse, qui tibi assiduus sit, et obsequatur in omnibus. Infelix vero Heliodorus, ejurato Christo, descendit, dæmonis dexteram exosculatur : qui, Gaspare illi destinato, confestim evanuit.

Heliodorus ambitiosus, Hebræi Magi fraude

AUCTORE COÆVO. EX MS. GRÆCO.

dæmoni mancipatus

4 Operæ pretium autem est in B. Leonis laudem aliqua referre ex iis, quæ dæmonis ope postea gessit Heliodorus. Ignorans enim miser dona gratiæ, et quoniam Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit Dominus, non veritus est tandem in beatum virum artes suas texere. Sed quemadmodum adversus conditorem suum extollens se ipsius mystagogus cum diceret, Ponam thronum meum super columnas cœli, sibi ipsi superbia sua ruinæ auctor fuit ; ita Heliodorus malum sibi accerseus, incidit in foveam, quam fecit. Quodam ergo die cum Circensia, ut mos est Catanæ, celebrarentur, Chrysin allocutus S. Leonis consobrinum, Possum, inquit, si tibi cordi est, equum dare, qui cursu omnes antevertat coram Præfecto. Chrysis autem, de magica ejus E arte nihil suspicans, optare se dixit, statimque sistitur ipsi equus candidus : quo juvenis inscenso, ceteros omnes longo intervallo vicit, adeo ut stuperent universi, atque ipse cumprimis Præfectus. Qui protinus milites duos mittit, qui equum una sessoremque ad se adducant. At equus peracto ludicro repente ab oculis subductus est : erat quippe dæmon. Juvenis vero elinguis solus mansit. Hunc igitur ad Lucium Præfectum ducunt. Quem ut vidit, Age, inquit Præfectus, cede equum illum ut in urbem mittatur ad Augustos : neque enim decet equum tam bonum retinere, sed ad Imperatores mitti, ut ipsorum Circensibus inserviat. At juvenis hæc audiens, mente consternatus obmutuit, et carceri mancipatus est.

in S. Leonem insurgit.

Isa. 14

ejus consobrino ad ludos equum celerem curat,

qui diabolus erat :

5 Interim cum ad B. Leonem fama pervenisset, Præfectum adit, docetque juveni illi nec atrum unquam, nec candidum equum fuisse : sed auctorem omnium horum esse Heliodorum. Quo cognito, Præfectus hominem accersit, interrogat an Chrysin seduxerit, equumve dederit. Cumque magum illum esse pro certo comperisset, ac juveni imposuisse, F juvenem B. Leoni mox reddi jubet, magum vero in vincula compingi. Cum autem a militibus duceretur Heliodorus, pactus cum eis, auri libras tres se daturum, si liber dimitteretur, lapidem e via sublatum, arte sua clam inauravit, et pro auro dedit, liberque dimissus est. Milites ad Præfectum reversi, fabulamque commenti sunt, Helodiorum equo sibi per magiam fabricato aufugisse. Et quoniam id Præfectus, ut de mago, verissimile judicabat, innocentes illos pronuntiavit, et innoxios esse jussit. Urbi ergo aurum, quod acceperant, penitus inspiciunt, lapidem esse deprehendunt, et trutinæ impositum tres libras pendere.

a S. Leone accusatus,

lictores facto auro eludit :

6 Talia vulgo faciens Heliodorus, non Catanensium tantum civitatem, sed et Siciliam universam conturbavit. Tanta enim erat in eo vis præstigiarum, ut Simonem magum superaret, quem Petrus et Paulus indivisi comites oratione sua prostraverunt. Cum obviæ aliquando factæ essent mulieres, astantibus impuris sodalibus ait : Quid si, amici, facio, ut denudentur istæ in oculis omnium? Atque illico nefariam artem adhibens, quasi fluvium præterlabentem eorum sensibus ostendit, ita ut velut aquam ingressuræ tunicas genu tenus attollerent. Neque hæc tantum, quin propolas etiam, emptoresque fraudavit, lapidem plerumque, aut tale quid aliud auri specie porrigens :

fluminis speciem inducit in sicco :

propolas depauperat.

AUCTORE COÆVO, EX MS. GRÆCO.

A porrigens : quo postmodum ad pristinam formam redeunte, jacturam suam miseri damnumque deplorabant : adeo ut nec vendere jam amplius, nec emere præ inopia possent. Quæ omnia cum Heliodori fraude fieri cognoscerent, eum graviter apud Præfectum accusarunt, addentes ab eodem clarissimorum virorum filias amoris philtro ita percitas fuisse, ut paternis ædibus prosilirent, et quo vellent, et ad quoslibet convolarent.

puellas philtro dementat :

7 Hæc itaque audiens Præfectus, relationem in hæc verba misit ad Imperatores : Magnificentissimis Imperatoribus et Dominis nostris Lucius Præfectus. Æquum est, Domini, quæ apud nos geruntur, sacras aures vestras minime celare : sed patefacere omnia diligenter, quæ sub felici imperio vestro nobis contigerunt. Est siquidem in hac Civitate nostra magus quidam, Heliodorus nomine, filius Barbaræ Patriciæ, adeo pestilens et efficax, ut Simoni Mago nihil cedat. Hic universam civitatem misere afflixit. Vidimus clarissimorum civium filias ejus artibus ad philtrum incitatas paternis domibus exsilire, ac passim vagari. Alias item iter facientes, falsa fluminis specie objecta, indecore nudari compulit, et per siccum pulverem, quasi aquam inambulare : lapides aurum esse persuasit. Quin et populum ad idololatriam ins- B tigavit. Præsens enim statua elementum aeris est, nequando prorumpens Ætnæ flamma urbem accendat, quia igneus mons est... Vulcani. Hæc sunt, quæ sacris auribus suggerenda erant, Imperatores. valete, Domini nostri.

re per Præfecti litteras cognito,

g 8 Accepta relatione Imperatores g nostri Leo et Constantinus æque maxime indignati, quod Ecclesiam ipsam attentaret, Heraclidem h Protocursorem in Siciliam mittunt e vestigio, Heliodorumque intra dies triginta Constantinopolim perducere jubent : Vide, aiunt, rem sedulo agas. Nullam ab eo caussam admittas, quin huc illum sistas præfixo die. Solvens ergo cum comitatu Heraclides, ad insulam appulit eodem mense. Tum forte ipso in littore obambulabat Heliodorus, et nautas conspicatus, Salvete, inquit, fratres. Numquid Heliodorum quemdam quæritis? Ne vexemini, ego ipse sum, nec alium profecto reperire est Heliodorum. Ac certe mori malim ad pedes Imperatorum, quam vivere ipsis adversis. Ideo fugere nolui, cum facile potuerim : sed ultro vobis occurri.

h Imperatores eum capi jubent :

ultro lictoribus se offert,

9 Quæ audiens Heraclides, miratus quod sponte occurrerat, teneri eum minime jussit, sed oblata securitate quadam in urbem redire, ac vinum, panem, aquam, et cetera necessaria comportare. Hærente interim Heraclide, ac subdubitante num revera is C esset, quem quærebat, Dicite mihi, ait,..... Heliodorus, securitatem vestram, et Imperatorum, faciamque ut uno die Byzantium appellatis. Admirans Heraclides, Triginta, inquit, dies præstituti nobis fuerunt, et jam quindecim exacti sunt. Tum ille, Quiesce, igitur reliquis his diebus, et cum ultimus illuxerit, solvemus hinc una, et Byzantium illo ipso die, ut dixi, perveniemus. Cui Heraclides, Atqui, ait, nisi hoc ita, ut dixisti, præstiteris, demergam te in profundum. Deinde Heliodorus : Ingrediamur ergo, si libet, in balneas. Cumque essent ingressi, jussit omnes in imam cellam descendere, vetuitque ne Christum ullo modo nominaret. Mox capita eorum in aquam depressit. Quo facto repente vident se in regiæ urbis thermas translatos esse . seduloque circumspiciens Heraclides regium balneum prorsus id esse cognovit : Egressi ergo vestes suas repererunt, nullo custode intactas. Profectique e vestigio ad Imperatores, Heliodorum sistunt, omniaque enarrant, et quemadmodum, cum pridie Catanæ adhuc essent, Byzantium eo die pervenerint.

eos Catana Constantinopolim transfert :

10 Quibus omnibus adeo indignati sunt Imperatores, ut ne inquirendum quidem amplius censerent, sed hominem capitali statim sententia damnarent, D et capite plecti præciperent. At Heliodorus Cæsares per Christum obtestans, aquam saltem sibi dari petiit. Dari jubent Imperatores, et quia satiari aliter bibendo non poterat, pelvim afferri. Ut autem allata est, continuo in eam se conjicit, et ex oculis abit cum hoc dicto : Salvus sis Imperator, quære me Catanæ. Attoniti tanto prodigio Imperatores, tandemque ad se reversi, quia Catanam nominarat, Heraclidem in Siciliam redire jubent. At ille vix ad litus iterum appulerat, cum obvius pariter fit Heliodorus. Et ne dubites, inquit, ipsum me esse, cape argumentum, uno die faciam iterum ut Byzantium attingas. Quod quidem Heraclides ita facturum nihil dubitans, hæsit usque ad extremum diem in Catanensium civitate.

e conspectu Imperatorum disparet :

11 Et jam advenerat dies præstituta, cum primus advolat ad portum Heliodorus : insectabantur enim illum cives universi, ac flammis tradere cupiebant. Quod intuens Heraclides, Absit, inquit, non decet eum, in quem Reges ipsi judicium exercent, ab aliis pœna mulctari. Arrepta igitur virga laurea Heliodorus navigium in mari effingit, ac remiges ad puppim, proramque distribuit, viaticoque omni, et si quid præterea secum adduxerant, illato, ultimus ipse cum Heraclide ingressus est : statimque nullo impellente E in altum ferri maris cœpit. Jam ad navarchum, Ubinam sumus? inquit. Et ille, In conspectu i Rhegii, respondet. Mox iterum : Ubi nunc sumus? Ad Crotonem, inquit. Et rursum : Ubi? Et ille : Ad Hydruntem. Atque ita unius diei spatio Byzantium navigarunt. Cumque k Bucoleontem portum navis intrasset, excensione facta, statim evanuit.

ira Catanensium ereptus,

phantasticam navim format,

i

et die uno navigat Constantinopolim :

k

12 Ut vero ad Heraclidis viri sui conspectum e l triclinio suo exiens Stratorissa Thalia, unaque cum illo vidit Heliodorum, salivam ore compressam egerit illi, atque faciem conspergit, dicens : Videte qualis hic mendax, qui virum meum bis in Siciliam navigare compulit. Excanduit hac injuria Heliodorus, et fœminam intuens, Nisi te, inquit, infamem in urbe hac facio, non sum ego. Ac protinus magicis suis technis ignem omnem tota urbe extinxit. Postquam ergo audierunt Imperatores, qua de caussa extinctus ignis esset, Heliodorum fame confici jusserunt. At populus... tum quantocyus rogabat, quod civitas ipsa fame vexaretur. Producto itaque ad Imperatores Heliodoro, Tune, inquiunt, hoc fecisti, ut civitas fame tabescat? Utique, ait magus. Et si quidem me adversus injuriam istam publice vindicaveritis, faciam ex ea ignis erumpat ; alioqui enim ignem visuri non estis. Quibus verbis graviter commoti F Cæsares obtruncari statim eum jubent. Sed cum dexteram sustulisset spiculator, ut gladio ictum inferret, repente velut globi duo exilierunt, tectum bifariam dissecuerunt, elatusque inter utrumque Heliodorus abscessit, hoc repetens : Salvus sis Imperator, quære me Catanæ.

l

omnem tota urbe ignem exstinguit.

ANIMADV PAG. 29

iterum se subducit :

13 Cives autem cum ægreferrent ad ignem usque processisse magi præstigias, Stratorissam Thaliam in medium protrahunt. Quid porro de ea statuerint, supervacaneum duco commemorare. Quin hæc ipsa non alia de caussa retulimus, quam ut B. Leonis virtus elucescat. Sæpe enim conatus est hominem ad mentem reducere : atque ob eam rem cum mortem illi Lucius inferre pararet, dehortatus est vir sanctus, expectans ut resipisceret. Tantum vero abfuit, ut consiliis pareret, ut Sanctum ipsum suis artibus aggredi non dubitarit. Aliquando enim cum sacra mysteria perageret, ecclesiam ingressus, utpote Christianus, Heliodorus in conserta populi turba mulorum more calcibus impetere cœpit, partim quidem risum quibusdam movens, partim dolorem in aliis et indignationem.

a S. Leone monitus,

in ecclesia risum ciet

14 Imo

A 14 Imo jactabat etiam, facturum se ut Episcopus cum Presbyteris suis chorum ducens publice saltaret. Quod ubi animo eum tractare sensit B. Leo, genibus ad aram advolutus, precibusque peractis, ad Heliodorum festinat, eique *m* orarium suum in collum innectit, dicens : Per Christum Dominum meum, nihil hic valebunt magicæ artes tuæ ; deduxitque ad locum, cui nomen Achilleus, ibique flammis adurendum dedit. Nec manum suam, quæ illæsa cum orario mansit, ante subduxit, quam miser ille in cineres redigeretur. Sic itaque nos vir sanctissimus præsenti ope ab illius importunissimi magi periculis eripuit.

stola vinctus a S. Leone m comburitur.

15 Minime vero prætereundum est, quod senatorii cujusdam viri uxori contigit, quæ cum in Syracusarum metropoli sanguinis fluxu laboraret, magnisque in medicos facultatibus impensis, sanari nusquam posset, Dei admonitu ad sanctum hunc Pastorem nostrum Leonem contendit. Sed cum ad portam Arianam pervenisset, signumque in ecclesia dari audiens, percontata caussam, esse obitum cognovit divini miraculorum opificis Leonis, graduque festino properans, simul ac sacra ejus lipsana cum fide attigit, lethali ex morbo, Dei gratia, statim convaluit.

S. Leonis reliquiæ fluxum sanguinis sistunt :

B 16 Sed neque illud etiam sub silentio tegatur, quod mirabiliter gestum est a B. Leone. Precibus quippe suis ac lacrymis detestandum *n* idolum, quod impius Decius colebat (eratque in eo, quod olim quidem Gentilium delubrum, nunc vero venerabile fanum est sanctissimorum *o* Martyrum quadraginta) minimo negotio disturbavit : ejusque loco vivificam ac salutarem Crucem imposuit.

ipse vetus idolum evertit : n o

17 Ut autem ad exitum veniat oratio, quoniam, ut Paulus ait, memoria justorum cum laude est, et memoriale eorum in generatione et generationem, quibus scilicet vivere Christus fuit, et mori lucrum, obdormivit admirabilis Leo Præsul ac parens noster vigesima die Februarii, sanctam et undequaque collucentem animam reddens Domino, cui gloria, et imperium in secula seculorum.

Philip. 1. 21 moritur 20 Febr.

a Marcellus *hic Ancyræ in Galatia Episcopus fuit, de ejus scriptis et hæresibus agit post antiquos Gabriel Prateolus. Ceteri, qui hic nominantur hæresiarchæ, vulgo noti sunt* — b *Hinc supra num. 3 constare diximus de scriptoris ætate, cum habita sit 7 Synodus an.* 787. — c *Colitur S.* Sabinus, *Ep. Catanensis* 15 *Octobris.* — d S. Beryllus *primus Episc. Catanensis colitur* 21 *Martii.* — e *Fallitur ergo Rocchus Pirrus ista scribens* Ibi Heliodorum quemdam Judæum insignem magum invenit. — f *Sacræ an profanæ, nusquam explicatur.* — g *Hinc quoque de ætate scriptoris diximus colligi posse* — h *Inferius videtur Protostratorem facere, cum uxorem ejus vocat* Stratorissam, *non* Cursorissam *erat* Πρωτοκούρσωρ Protocursor, *Cursorum Præfectus, ut observat Meursius in Glossario.* Πρωτοστράτωρ *autem Equisonibus Imperatoris præerat.* — i *Ut mirabilior esset navigatio, loca hæc Italiæ præterrehi impostor voluit, cum posset et Siciliu directo in Orientem cursu, Peloponnesum circumnavigare, ac per Ægeum Constantinopolim versus flectere iter. Sed neque navis fortassis illa fuit, nec ipsi per mare vecti, sed a dæmonibus transportati.* — k *Dicimus* 11 *Februarii in Vita S.* Theodoræ *Augustæ* § 2 *num.* 12 *portum illum esse ad regium*, ubi nivei coloris marmor ingeniose sculptum vaccam ingentium laterum repræsentabat, et leonem in vaccam insilientem, eamque cupide necantem ex qua sculptura nomen loco datum est. — l *Locus indicari videtur, ubi Stratorissa hæc, seu fortasse melius,* Πρωτοστρατορίσσα, *morabatur, cum in regia erat ad Irenes Augustæ obsequia. Nomen a* βίγλα *ductum fortassis, quod vigilias excubiasve significat. Unde et* βιγλάτικον *stipendium excubitorum.* — m *Orarium hic videtur stola sacerdotalis, vel Episcopalis, esse. De etymo variisque significationibus ejus vocis lege Gerardum Joannem Vossium lib. 3 de variis Glossematibus cap.* 30. *et Meursium in Glossario, qui recte docet, eo Subdiaconos uti non solere, sed Sacerdotes ac Diaconos uti nunc quoque* Stola. *Menæa* Ἐπιτραχήλιον *vocant, ab ambiendo collo. Nos stolam vertimus.* — n *De hoc simulachro varie scripserunt alii, unde citati.* — o *De quibus agemus* 9 *Martii* — p *Non sunt hæc omnia S. Pauli. Nam,* Memoria Justi cum laudibus, *Salomonis est Prov.* 10. 7. *Davidis vero Ps.* 101. 13. Memoriale tuum in generationem et generationem, *quæ Deo ipsi*

D *dicuntur. At postremum illud Pauli est,* Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum. *Philipp.* 1. 21

VITÆ EPITOME
ex Menæis Græcorum. *a*

AUCTORE COÆVO, EX MS GRÆCO. a

Sanctus hic patria Ravennas fuit, nobilibus ac piis natus parentibus ; ac propter vitæ innocentiam, morum integritatem, omnibus sacrorum Ordinum gradibus legitime transcursis, tandem divino suffragio Pontifex est in Catanæorum metropoli constitutus, quæ civitas in clarissima insula Sicilia sita est, in quam Ætnæus ignis, etiam nunc quandoque, defluere solet. Hic igitur *b* pro nominis sui ratione magnanimum quiddam ac leoninum spirans, et velut sidus effulgens, omnium mentes, quarum curam gerebat, illustravit, viduas propugnans, prospiciens pauperibus. Quin et solis precibus idoli simulachrum in terram prostravit. Inclytæ Martyri *c* Luciæ templum magnificum construxit, ipse formæ ejus inventor et architectus.

S. Leo per omnes gradus ad Episcopatum evectus, b suis prospicit : templum struit : c

2 Heliodorum nefarium magum in cineres redegit. Nam cum hic omnibus molestus esset, et præstigiis suis passim hominum oculos ac mentes fascinaret, jamque ipsam Dei Ecclesiam suis incantamentis impurus veterator aggredi ausus esset ; sanctus vir eum industrie apprehensum, sacra sua stola alligat, jubetque interea rogum maximum in medio urbis excitari. Tum omnibus illius maleficiis publice proclamatis, sibi collo adstrictum trahens, in medias flammas ingressus est, neque prius exivit, quam infelix ille in cineres esset redactus. Ea res obstupefecit universos. Non solum enim Magnus ille ambustus non est, sed nec sacras illius vestes ullo modo flamma attigit.

E *pessimum magum secum in ignem trahit, ex combusto illæsus :*

3 Miraculi fama quaquaversum vulgata, ad ipsos etiam pervenit Imperatores *d* Leonem et Constantinum : qui ad se eum accersiverunt, atque ad ejus prostrati pedes, ut pro ipsis ad Deum preces funderet rogarunt. Is autem non solum dum viveret, maximus in edendis miraculis fuit, sed postquam terræ mandatus est, plura etiam perpetrat stupenda.

d vocatur Constantinopolim ; a morte miraculis clarus.

a *Eadem exstat apud Maximum Cytheræum.* — b *Gr.* φρονίμως ὡς λέων πεποιθώς — *De quo* 13 *Decemb. agemus.* — d *Copronymi plurima, ut diximus supra.*

ALIA EPITOME
ex Anthologio Græco Arcudii.

F Sanctus Pater noster Leo Thaumaturgus, in urbe Ravenna natus est, nobilibus ac religiosis parentibus. Cum jam omnem sacram Scripturam didicisset, tantumque in virtutum studio processisset, ut et miracula ederet, consecratur Sacerdos Ecclesiæ Ravennatis : dein Episcopus fit urbis Catanæ. Tantas adversus hæreticos dimicationes suscepit, ut omnes superaret, ac pudore obrueret ; non solum vi sermonis, sed et *a* depromptis e Scriptura demonstrationibus. Erat et miraculorum effector : nam Heliodorum magum suis præstigiis multos decipientem, et gloriantem se omnia posse, neque ignem metuere, incendio consumpsit, vi precum. De hoc Sancto cum audissent Romani Imperatores, admirati sunt, et ad se eum evocantes, rogarunt ut pro se Deum precaretur. Quod cum essent assecuti, eum cum honore domum remiserunt. Reversum jam ad suam Ecclesiam, in cœlum Deus suscepit.

S. Leo doctus, miracula facit nondum sacerdos a jam Episcopus, confutat hæreticos : magum precibus comburi imperat.

a *Gr.* χαρίταις ἀποδείξεων.

Bucoleon

Bicliarium

Orarium

DE

DE B. ULRICO, SIVE ULFRICO,

PRESBYTERO EREMITA IN ANGLIA,

J. B.

Commentarius prævius.

An. Chr. CIƆCLX XX Febr.

Angliam seculo Christi duodecimo mirifice illustravit, vitæ austeritate et sanctimonia, futurorum prædictionibus, ac multiplicibus prodigiis, S. Ulricus *Presbyter eremita, cellæ juxta ecclesiam quamdam cure inclusus; aliis* Wlricus, Wulricus, Wolricus, Ulfricus, Wlfricus, Wilfricus *dictus. Is* XX *Februarii an.* CIƆCLIV *decessit. Quo die eum Martyrologio Anglicano Joannes Wilsonus inscripsit in priori editione an.* CIƆIƆCVIII. *In posteriori anno* CIƆIƆCXL *publicata ad* XVI *diem mensis ejusdem retulit.* *Ferrarius itidem duobus diebus adscripsit,* XX *Februarii, et* XXII *Aprilis; sed priore* Ulfricum, *posteriore* Vulricum *appellavit. An diversos crediderit, an ea erratio librarii sit, haud conjicio. Ansam alioquin hallucinandi præbere MS. codex potuit: e quo Vitam illius damus; dum obiisse* X Kalend. Maii *tradit, manifesto errore, quem e Joanne Capgravio et aliis correximus, restituimusque* X Kalend. Martii. *Et firmat eam lectionem ex Vita character alius: nam ipse* Sabbato *mortuus asseritur, in quod anno* CIƆCLIV *dies* XX *Februarii incidit,* XXII *Aprilis in feriam* V, *cum littera Dominicalis esset C, Pascha* IV *Aprilis ageretur. Ad eumdem* XX *Februarii diem Vitam ejus Anglicam collocavit in Floribus SS. Angliæ Hieronymus Porterus.*

B. Ulricus an. 1154 mortuus 20 Febr. sabbato:

B

2 *Die eodem in Kalendario Ordinis S. Benedicti ista de illo scribit Benedictus Dorganius*, S. Vulfrici eremitæ, magnarum virtutum viri. *Eodem die Chrysostomus Henriquez in Menol. Cisterciensi:* In Anglia natalis B. Ulrici anachoretæ et Confess. vitæ sanctimonia, revelationibus, ac multis miraculis illustris. *Monet deinde Annotationibus,* illum sub Cisterciensium norma et obedientia vitam egisse, *idque* Ordinis antiqua monumenta testari. *Citat Guillelmum Avalonensem, qui nec nobis, nec Baleo Pitseoque notus. At non video, qui potuerit, saltem ab ipso arctioris vitæ exordio, Cisterciensia instituta complecti Ulricus, cum, ut in Monastico Anglicano ex annalibus Petroburgensibus dicitur,* anno CIƆCXXVIII Ordo Cisterciensis primum venerit in Angliam; *ipse autem Ulricus anno* CIƆCXXIV *se incluserit, qui, ut auctor est Matthæus Paris, cum initio anni* CIƆCLIV *decessit, jam* XXIX annis contra hostes humani generis confligens, felici marte victoriam reportarat. *Neque in tota Vitæ ejus historia quidquam est, unde conjicere possimus, vel Cisterciensia vel ullius alterius Ordinis instituta sectatum. Scribuntur quidem cap. 3 num. 22,* monachi Montisacuti, *qui congregationis Cluniacensis erant,* et portionem quamdam victus singulis septimanis mittere soliti, *sed nec illis subditus fuisse dicitur. Nec quisquam eorum scriptorum, quorum de Ulrico præclara testimonia citabimus, illum fuisse monachum tradit Solum Nicolaus Harpsfeldius historiæ Ecclesiast. Anglicanæ seculo 12 cap. 29, ubi eleganter et succincte universam ejus vitam complectitur,* monasticæ et solitariæ vitæ athletam atque sectatorem *vocat, uti et Porterus in prolixiore Vita Anglice scripta. Verum ad primogeniam notionem vocis* monachi *respexit Harpsfeldius, quia nimirum solus agebat: ideoque vocem* solitariæ *addidit, velut* monasticæ *synonymam.*

non videretur fuisse monachus,

nedum Cisterciensis;

C

3 *Quanto autem Ulricus, propter vitæ sanctitatem et miracula, tota Anglia in honore et nomine esset, constat ex Henrici Archidiaconi Huntingtonensis libro* de Sanctis Angliæ, *sive, ut in Prologo fatetur, penultimo operis sui, quem tamen consulto omisit, qui reliquum opus edidit Henricus Savilius. In eo igitur ita scribit Henricus:* Quæret aliquis, cum priscis temporibus tot Sancti tot innotuerint miraculis, miramur obnixe, quod temporibus nostris nec aliqua miraculorum scintilla interlucet, nec famæ tenuis aliqua super his agilitas intervolat. Unde videtur, vel quod plura dicantur quam fuerint, vel omnino mundus a Deo jam sit apostatatus. Cui respondemus: omnino quidem a Deo apostata tempora non concedimus nostra, sed valde pejorata, et vitiorum caligine flebiliter obnubilata. Novit tamen Dominus, qui sunt ejus; et in humilibus, qui paucissimi sunt, Excelsus habitat. Fiunt igitur miracula tempore nostro rarissima, sed quandoque sanctissima. Unum de quodam, cui adhuc vitalis superest spiritus, memoriæ clarissimum communicabo.

celeberrimus ob miracula,

4 In provincia, quæ vocatur Dorseto, apud villam quæ vocatur Haselberge, degit quidam Dei servus, Wlricus nomine, officio Sacerdos, conversatione anachoreta. Hic loricam carni proximam semper adhibens, ut ejus motus intempestos cohiberet, a domino suo terreno novam poposcit, quia sua sudore suo jam pene [a] demollita et dissertita videbatur. Quam cum eo præsente induisset, longitudini ejus infensus, ne sub veste quidem compareret, arrepta forfice sub gyris et in manicarum [b] vestibus ferrum compaginatum quasi lineam texturam dissecuit: rursumque forficem apponens, si quid inæquale erat, sine mora, sine difficultate, Dei servus abscidit. Quod videns dominus ejus, inæstimabili gaudio repletus, ad pedes Sancti corruit. Vir Domini erectum conjuravit, ne alicui visa revelaret. Res tamen celari non potuit: nam plerique religiosi ejusdem loricæ sanctissimæ annulos habere se gaudent, et fama celebris regni totius partes circumquaque perlustravit.

loricam ferream forfice dissecuit,

E

[a] Gervasius *demolita*,

[b] *Ita MS. at Gerv.* vestibulis.

5 Quod mirandum huic operi tanto et exquisito non interposuissem, nisi quia sanctus Papa Gregorius, quæ de Patre Benedicto vel aliis Sanctis narrat, partim ab aliquo Sancto religioso se audivisse commemorat, partim se a pluribus valde probatis. Hoc autem non solum testantur, qui loricæ sectiones viderunt, vel qui ejus sermonem optabilem præsentiamque delectabilem petierunt, vel qui vitam religiosorum libenter ipsi religiosi perquirunt; verum etiam omni populo divulgatum est.

ut ex certa notitia scripsit

Huntingtonensis,

F

6 *Hæc Huntingtonensis, ipso adhuc vivente Ulrico, Gervasius monachus Dorobernensis in Chronicis Regum, quæ usque ad annum* CIƆCXCIX *perduxit; ita scribit ad* CIƆCXLVI *Christi annum:* Degebat his diebus in provincia Dorsetensi, in villa quæ Helesberge dicitur, Sacerdos quidam, Wlfricus nomine, conversatione anachorita, sanctitate plenus et gratia Spiritus sancti. *Tum quæ de scissa ferrea lorica habet Huntingtonensis, ipse fere verbis iisdem repræsentat, usque ad illa,* Quod miraculum. *uterque forcipe incisam loricam ait, pro* forfice. *Nicolaus Harpsfeldius, sec. 12 cap. 29, eo miraculo narrato, ista adjicit:* Quam historiam, tamquam exploratissimum, et indubitatum sui temporis miraculum, Henricus Huntingtoniensis illius temporis æqualis, severus alioqui recentium miraculorum arbiter, præter ceteros qui ex professo illius Vitam descripsere, recenset. Particulæque illæ postea ita dissectæ, multis adversus graves et exitiales morbos salutares fuerunt. Quod de catenis Petri et Pauli et multorum superioribus temporibus Martyrum proditur.

eo adhuc vivente:

particulis ejus loricæ morbi sanati.

7 *Quod porro is ait* Vitam S. Ulrici *ab aliquibus* ex professo

Vita B. Ulrici e MS. edita,

et Parisio.

alia olim plenior :

A professo descriptam, *extat ea in codice MS. Canonicorum Regularium monasterii S. Pauli in Rubea valle juxta Bruxellam, eademque in Legenda Sanctorum Angliæ Joannis Capgravii. Ei subnectemus, quæ de illo scripsit Matthæus Paris in Historia majore ad annum Christi* CIↃCLIV. *Quæ si quis cum Vita exacte contulerit, judicabit, opinor, aliam pleniorem exstitisse Vitam, cujus epitome sit ea, quam Capgravius recitat, sive eam ipse composuerit, sive centum circiter annis eo antiquior Joannes Tinmouthensis, quem* Opus servorum Dei, seu Sanctilegium majus et Sanctilegium minus *scripsisse tradit Joannes Pitseus num.* 611, *ad an.* 1366. *Paris certe quidem nonnulla narrat longe aliter atque Capgravius, quale illud est miraculum de eo, qui se dæmoni devoverat, ubi et nomen Presbyteri ab Olrico missi et alia adjuncta exprimit, apud Capgravium omissa : quæ non videtur fama solum didicisse, qui centum et quinque annis post S. Ulricum obiit, sed ex alterius cujuspiam commentariis hausisse. Matthæus quoque Westmonasteriensis, qui Parisio facile* CXXX *annis junior fuit, multa sese habuisse ostendit, quæ posset de S. Ulrico in suis Floribus historiarum commemorare, nisi brevitati studuisset. Ita enim ad annum* CIↃCLIV *scribit :* Eodem anno sanctus anachorita Wilfricus B de Heselberga, cujus vita et transitus speciales exigeret tractatus, migravit ad Dominum.

prophetica ejus prædictio:

8 *Gervasius Dorobernensis Parisio longe senior, qui circa annum* CIↃCC *obiit, illud de S. Ulrico, sive (ut scribit) Wlfrico, scribit, ab ceteris prætermissum, ad annum* CIↃCXLVI : Hic in Spiritu prædixit Henrico puerulo secum loquenti, quod Rex Angliæ futurus erat. *Id antea quoque Stephano prædixerat, ejusdem Henrici II avunculo.*

ubi vixerit

9 *Vicum illum, ubi B. Ulricus vitam degit, omnes in* Dorsetensi Comitatu, *Wilsonus in* Wiltonia *locat, vocatque* Haselburron, *alibi* Haselbug. *Est quidem hujus nominis pagus in tabula chorographica Wiltoniæ per Joannem Spedum edita; sed stare antiquiorum scriptorum auctoritate satius est : cui ea quoque ratio adstipulatur, quod monachi Montis-acuti Ulrico* portionem quamdam victus singulis septimanis mittebant, *ut jam diximus, atqui in tractu australi Somersetensis provinciæ erat illud cœnobium, haud longe a Dorsetensis Comitatus limite : Halserburg Wiltoniæ, propius a Bathonia abest, in boreali parte ejusdem Somersetensis Comitatus sita urbe, ut plusquam triginta millibus passuum a Monte-acuto distare videatur. Accedit, quod, teste Parisio, ab* Exonia versus Orientem XXX C milliaribus distabat Haselberga : *at multo longius illa* Haselburg *Wiltoniæ, magisque ad Septentrionem quam Orientem ab* Exonia, *sive* Excester, *primaria Devoniæ urbe recedit. Nec est quod* Oxoniam *pro* Exonia *legendum quis velit, uti habent geminæ Parisii editiones : nam et longius abesse videtur Haselburg Wiltoniæ ab* Oxonia, *sive* Oxforde, *quam* XXX *milliaribus, et non versus Orientem, sed Occidentem potius.*

VITA INCERTO AUCTORE,

ex MS. Rubeæ-vallis et Capgravio.

CAPUT I.

S. Ulrici conversio, vitæ austeritas, miraculorum manifestatio.

a b

Ulricus Sacerdos ante vanus

c d

se includit,

Beatus Wlricus, de mediocri Anglorum gente originem ducens in *a* Contona, octo a *b* Bustollia milliaribus distante, natus, alitus, et conversatus est, ubi et Sacerdotis officium per aliquot annos administravit: canum et avium venationibus Presbyter non abstinuit. Tandem apud *c* Halesbergiam, ab *d* Exonia triginta milliaribus distantem, migravit : ubi in cellula contigua ecclesiæ, nulla Episcopi introductione, nulla benedictionis solennitate, sed familiari Spiritus sancti auctoritate. Christo se consepelivit. D Multo jejunio mortificabat membra sua, et vigiliarum labore vexabat, ut pellis vix ossibus hæreret.

AUCTORE INCERTO.

et macerat jejunio,

vigiliis

2 Erat enim ei pro cibo delicatiori panis avenaceus, et pulmentum de avena factum. Vinum et omne quod inebriare potest, nisi in præcipuis solennitatibus ob reverentiam festi magis quam carnis refocillationem, non gustavit. Vigiliarum vero tam pervigil, et indefessa assiduitas erat, ut insomnes prorsus duceret noctes; nisi cum naturalis interdum infirmitas perurgeret : et tunc non tecto quidem, sed capite ad parietem reclinato, non tam capiebat somnum, quam incipiebat; et continuo velut ad injuriam factam ejulans, eo fortior, quo recentior ad consueta redibat. Cervical quoque de fœni funibus intextum, capiti supponere consuevit. Cilicio primo ad carnem, deinde lorica usus est. Noctibus vero in frigore et nuditate, in vas quoddam frigida aqua infusum descendebat, psalteriumque ex integro Domino decantabat. Exiens vero de aqua loricam induit, ut in hymnis et orationibus, cum crebris genuflexionibus, quod reliquum erat Vigiliarum, devotus et alacer expendebat.

cubandi modo,

cilicio,

lorica,

oratione in aqua gelida ;

E

ita stimulos carnis superans :

3 Incentiva carnis suæ, cujus acerrimos stimulos patiebatur, in aquis vehementissimis mortificavit. Quadam enim nocte, dum ex more de aqua ascenderet, manu aquam excutiens, serpentem a femore dependentem invenit. Expavit illico vir sanctus, et nihil moratus violenter arreptum in terram excussit: eumque diligentius ad lumen lucernæ intuitus, capite truncatum adspexit, et se præ stupore rei gestæ mox in extasim solvit : a qua exsuscitatus, venenum omne, quod tabidus ille anguis infuderat, multum eluctatus evomuit, et inflicti vulneris curam agens, sanitati post modicum restitutus est : cicatrices tamen vulnerum, quibus dentes impresserat, usque ad mortem non evasit.

ab angue morsus

venenum excutit

4 In colloquendo, personas potentum nullatenus accipiebat : sed unumquemque puro nomine appellare contentus, majorum titulis, vel judicio vel simplicitate abstinebat; Reges et Principes ad eum venientes mendacis vocabuli spolians, et tacite prædicans quoniam homines sunt.

nemini titulos tribuit :

5 Cum autem loricæ longitudo in diutina genuflexione sua eum impediret, militem hujus rei conscium, cui primo servierat, advocat : de nimia loricæ longitudine caussatur, dicens : Forfices *e* accipe, et coram Deo loricam rescinde. Cumque ille obstupesceret, et velut delirantem respiceret; F Wlricus forfices de domo militis allatas, filoque in annulos loricæ inducto, quo finem rescissionis significavit, in fenestra coram ipso posuit, dicens : Constans esto, et inde ne trepides. Ecce ego vado orare Dominum meum. Instans ergo miles incisioni putabat non ferrum, sed vestem incidere, tanta facilitate in ferro non ferreo forifices cucurrerunt.

orans, loricam ferream forficibus præcidi curat :

e

6 Cum autem dæmonium a corpore obsesso ejecisset, præcepit sanato, et qui cum eo erant, ne miraculum cuiquam revelarent. Egressis illis, vir Dei somno corripitur divinitus, videtque personam vultu venerabilem assistentem sibi atque dicentem : Quid hoc facere voluisti, ut prohiberes hominibus illis narrare opera Dei! Cave ne id ultra feceris, sed virtutes Domini, quas facturus est in manu tua, et ipse confidenter loquere, et aliis ut loquantur injunge. Evigilans ergo vir Dei misit puerum post viros, qui diceret : De quibus mandavi vobis, ne sileatis, sed gloriam Dei, quam vidistis, palam prædicate. Deinceps enim vir Dei opera, quæ per eum Dominus faciebat, religiosis dumtaxat auribus humiliter enarrabat.

a dæmone possessum liberat :

divinitus admonitus ne sileri miracula curet

ea religiosis narrat.

a Ita MS. et Capgravius. Forte Comtona. Harpsfeldius, apud vicum

AUCTORE J. B.

Brestolia urbs. *Exonia urbs.*

A cum Lentonam. *Porterus* Lonton aut Litton *vocat.* — b *Est* Bristollia, *sive* Bristolia et Bristolium, *Anglis* Briston, *urbs nobilis ac dives, partim in Somersettensi agro sita, licet proprie neutrius sit. Mediam Avona fluvius intersecat. Tertia totius Angliæ hoc tempore censetur, post Londinum et Eboracum.* — c *Ceteri* Heselbergam, *seu* Haselbergam *vocant. De ea egimus in Prolegomenis num.* 9. — d *Ita legendum loco citato ostendimus, quomodo et Harpsfeldius legit. MS. et Capgravius, ac Matthæus Paris* ab Oxonia *habent. Est* Exonia *Devoniæ metropolis, vulgo* Excester, *olim (ut probat Cambdenus)* Isca Damnoniorum *dicta, ad Orientalem Iscæ fluminis ripam sita.* — e *Consentit Paris, ut infra videre est, Harpsfeldius et antea citati Huntingtonienis et Gervasius, ipsummet Ulricum secuisse loricam scribunt, quia nimirum meritis ejus et jussu id ab altero factum.*

CAPUT II.

S. Ulrici cum demonibus luctæ, multiplex de iis victoria.

B. Ulricus a dæmonibus dire vexatus,

Wlrico itaque medio noctis silentio orationi vacante, conveniunt ad eum spiritus maligni in multitudine gravi : et velut judicio rem acturi undique obsident innocentem. Conquirunt inter se quidnam fieri oporteat de homine, qui ipsis ita totis viribus adversetur, consilia dissipat, diripit spolia, quæ ædificant destruit, quæ destruunt ædificat. Nec mora : judicium iniquorum unanimi sententia definitum est, quia hic homo reus est mortis, dignasque pro meritis debet dare pœnas. Injectis itaque manibus capitur, trahitur, primum in ecclesiam, deinde per ecclesiam, B sine miseratione ulla tractatur. Cumque foras Ecclesiam jam esset ejiciendus, adveniens Virgo reverendissima, et interrogans, cur ita innocentem vexare præsumerent, manica explicata omnes pariter eventilavit. Fecerat enim die illo primo beatæ cujusdam Virginis in missa commemorationem, et ipsa erat quæ judicavit caussam ejus de manu inimicorum suorum.

per Sanctam quamdam liberatur,

8 Alio quoque tempore infirmante Viro Dei, introivit inimicus, et terribilibus oculis intuens eum, baculum, quem manu tenebat, levavit in altum, eumque tertio valide percussit. Ad quem nihil motus servus Dei respondit : Jam nunc recede, maligne, quoniam ampliorem in me potestatem non habes : sed nec hanc omnino haberes, nisi tibi desuper data fuisset. Tentus est enim semel inimicus a viro Dei, et diutius flagellatus : nec prius ut abire posset obtinuit, quam se ultra non reversurum ad eum, jurejurando promitteret.

percussus a dæmone, eum abigit, alias eum flagellat :

9 In aquilonaribus Angliæ partibus homo quidam erat valde miserabilis, qui fortunam paupertatis non æquo ferens, diabolo manus dedit, et homagium ei fecit. Tandem miser ille intelligens reatum, pœnitere cœpit, et cum cuidam casum suum et propositum revelasset, adstitit ei diabolus in effigie consueta, et nota illum proditionis arguens, castigatione C crudeli se ipsum punire minatur, si quid tale de cetero attentare præsumeret. At homo ille videns, quod inimicus ejus cogitationes cordis sui non cognovisset, nisi prius eas per verbum vel signum prodidisset, dissimulato aliquamdiu pœnitentiæ suæ proposito, ad Wlricum Dei amicum iter tandem arripuit, et ad vadum quoddam illius fluvioli, quod extra Heleshergiam situm est, accessit : et cum vadum fuisset ingressus, supervenit diabolus ira magna succensus, et manus in hominem immittens, infremuit, et ait : Quid est, inquit, proditor, quod facere voluisti? Moliris pactum nostrum dissolvere, sed frustra; quia proditionis, qua olim Deo renuntiasti, et qua nunc mihi renuntiare cogitas, solvere pœnas modo debes, quia jam miserabiliter submergeris. Et tenens eum diabolus, ita immobilem fecit, quod nec procedere, nec in aliquod latus valuit declinare.

quemdam dæmoni mancipatum, dein pœnitentia ductum, ideo in flumine detineri a dæmone

10 Dum hæc agerentur in flumine, vir Dei Wlricus Angelo revelante cuncta cognoscens, vocavit ad se Presbyterum, et ait : Accelera, inquit, et assumpta cruce cum aqua benedicta, occurre homini, quem diabolus in vado, quod extra villam est, captivum tenet; et aqua benedicta aspersum adduces D ad me. At ille pergens invenit hominem ita in aqua immobiliter fixum, quod de loco se movere non potuit. Quem aqua benedicta perfundens, prædonem fugavit, et ad virum Dei hominem ipsum adduxit. Apprehendit autem servus Dei manum hominis dextram, et diabolus sinistram tenens omni virtute trahebat. Wlricus enim una manu captivum tenuit, et altera aqua benedicta contra faciem inimici aspergens, ipsum valde confusum ab ædibus effugavit.

per Angelum cognoscit : aqua benedicta aspersum ad se adduci facit : dæmonem aqua benedicta pellit,

11 Vir autem ille pœnitens, et puram confessionem faciens, corpus Domini sibi oblatum in specie carnis vidit. Et interrogatus, si ex toto corde crederet, Credo, inquit, Domine, quia corpus et sanguinem Domini mei in manibus tuis sub specie carnis ego miser et peccator adspicio. Cui Wlricus ait : Deo gratias. Sed nunc simul oremus, ut in specie consueta *a* illud recipere merearis. Sicque communicatum hominem, et in fide confirmatum dimisit in pace.

et virum illum confessum, mirabiliter communione munit :

12 Data est autem inimico potestas in carnem ejus, percussitque eum in brachiis ulcere pessimo, adeo ut caro ejus humero tenus putrefacta scateret, vermibus et sanie ebulliente deflueret. Vir autem Dei judicium cœleste cum gratiarum actione amplexatus, patienter sustinuit, lætatusque est in his, sicut qui invenit spolia multa. Et post paullulum convalescens, E Leviathan igne quodam invisibili, et, ut creditur, infernali carnem ejus inflammavit, ut supra omnem humanum modum flammæ insanientis incendio se cremari diceret, et velut in favillas et cinerem mox resolvendus Sacerdotem vocaret, et animam Deo commendaret. Post aliquot tamen horas invisibilis carnifex mutavit tormentum; sed vir Dei patientiam non mutavit, subito enim, sicut advenerat, ablata est, et confestim a quodam gelidissimo frigore comprehensus totus rigescere et congelascere cœpit, et hujus horæ exitum cum patientia præstolari. In hac suppliciorum permutatione caro in manu impii data a mane usque ad vesperam desudavit, quamdam futuri judicii dans metuentibus Deum significationem, in quo ab aquis nivis transitur in calorem nimium. Job. 24 19

a dæmone vexatur fœdo ulcere, horribili calore, dein frigore :

13 Cumque illucesceret paschalis solennitatis nox sacra, immundus spiritus viro Dei somnum incussit, et per somnum de carnis lubrico triumphavit. Mane facto, omni Ecclesia congregata, de cella sua ad publicum processit, aperiensque os suum, dimisit adversum se eloquium suum, sic ait : *b* Misero huic Ulrico sic hac sacratissima nocte peccatis meis exigentibus accidit : sic inimicus meus mihi infeliciter illusit. Peccatum meum Deo et vobis confiteor : veniam a Deo vobis intercedentibus deprecor, de injuria hac coram Deo et vobis conqueror, qua me inimicus meus in tam reverenda festivitate dehonestare non pepercit. Ita humilitatis sectator fortis, non parcens aliquatenus pudori suo, non astantium verecundiæ, non denique æstimationi sanctitatis, quæ de eo longe lateque spirabat. His dictis in cellam regressus est. F

pollutionem in somnis a dæmone excitatam, palam humiliter confitetur :

14 Vir namque Dei frigore abundantiori plerumque rigescebat, adeo ut homo quidam de finibus Bristolliæ per visionem admonitus, opertorium novum de vulpinis pellibus, quo se operuerat, transmitteret. Ait enim illi in visione Dominus : Servus meus Ulricus frigore cruciatur, tu vero calide hic foveris. Surge quantocius et opertorium hoc ei cum festinatione transmitte. Et ita factum est.

divino monitu donatur ei opertorium.

a *Nam si omnino illic esse desierant species panis, jam non erat Sacramentum Eucharisticæ communionis quod sub illis speciebus a Christo institutum ac proinde ex illius apparentis carnis sumptione gratiam, quæ effectus est Sacramenti, non percepisset. Credibile est tamen eas species non desiisse, cum carnis speciem nec Sanctus ipse, nec alii præsentes vidisse dicantur, sed ille solus, cujus erudiendi caussa id contigerat.* — b *Hoc ex eorum genere videtur, quæ plurima in Sanctorum historiis occurrunt miranda magis quam imitanda. De eo Harpsfeldius,* Quæ mihi

A mihi, *inquit*, tam admirabilis animi dejectio... loricam illam et quidquid in eo, ut sunt certe complurima admiratione et laude digna, superare videtur.

CAPUT III.

Divinæ illustrationes B. Ulrici, occultorum cognitio, morborum curatio, alia miracula.

B. Ulricus dolet se murem maledictione occidisse :

Cum semel in cella sedens cappam a mure corrosam videret, ait : Pereat mus, qui ita cappam meam lædere præsumpsit. Et ecce dicto citius mus de muro prosiliens corruit ad pedes ejus, et mortuus est. Vir ergo Dei Presbyterum vocavit, et quia murem incautæ maledictionis verbo interfecisset humiliter confessus est. Cui Presbyter ait : Utinam simili anathemate mures omnes hujus regionis perdere digneris. Absit, inquit ille, hoc a me, nimis hac una vice in hoc uno erratum est. Vere si id non displicere crederem Domino meo, pro isto etiam orarem, ut pristinæ restitueretur vitæ.

lucerna ejus divinitus accensa :

16 Lumen lucernæ suæ bis extinctum, divinitus accensum est. Accidit autem ut Presbyter quidam Osbernus in ipso noctis crepusculo, quiescendi gratia, ad ecclesiam festinaret. Et ecce vidit Ecclesiam immenso lumine coruscantem, ut a facie flammæ per B fenestram erumpentis cœmiterium omne resplenderet. Expavit homo, et substitit, et psalmos decantavit. Post paullulum vero Angelus in flamma ignis per fenestram ingressus est. Mane facto vocavit eum vir Dei, et ait : Quænam illa visio fuit quam sero vidisti Osberne? Cui ille : Flammam ignis non modici, ait, intra ecclesiam vidi. Bene, inquit, dixisti, quia Dominus meus adfuit, et consolatus est servum suum, et consolationes hujusmodi subministrat. Proinde oravi Dominum meum, ut aperiret oculos tuos ad contemplandum hæc, vixque id impetrare valui. Sed et hoc novi, quia hos et hos psalmos interim decantaveris, et extra cœmiterium visionis finem expectaveris.

ipse divino lumine collustratur, et Angeli accessu : ut quidam id videat obtinet, absentia cognoscit :

17 Presbytero quodam in mensa assistente sibi, aqua in vinum conversa est. Alia vice aqua ab ipso populo oblata, vini saporem induit, colore pristino nullatenus mutato. Aqua ab ipso benedicta in vinum convertitur, et quasi ad mortem ægrota inde sumens continuo sanatur.

aqua ei sæpius versa in vinum, ægris salutiferum :

18 Nobilis Domina cum omni comitatu suo eum visitans, solo pane a sancto Dei servo benedicto laute refecta est : ex cujus reliquiis turba virorum non modica præ foribus adstans, eum videre et alloqui et ab eo benedici quærens, satiatur : quadragenarium, ut ferebatur, numerum excesserunt.

pane uno multos satiat :

19 Virgo quædam usque ad mortem infirmata, de C somno vigilans, ait matri suæ : Ecce gratia Dei et S. Ulrici famuli ejus, sanata sum. Ut enim in somnis visum est mihi, veni ad eum, et susceptam ab eo aquam benedictam in scypho eo offerente gustavi, et visceribus meis et corpori meo salus effecta est. Et ut facilius credas, talis, et talis est vir ; et talis, et talis est locus.

ægram, in somno ei apparens, sanat :

20 Mulier quædam interim inter cetera munuscula, tres panes singulis furnaturis viro Dei mittere solebat. Et die quadam per quemdam puerorum suorum tres panes destinavit. Qui quidem unum sibi reservans panem et abscondens, duos Sancto obtulit, et reversus est, productumque panem de latibulo incidere moliebatur. Sed nihil proficiens panem omnino inviolabilem comprobavit : a fure enim se pollui vel lædi panis non sustinuit, sed pro pane lapidem in manus prævaricatoris exhibuit. Quo viso ad virum Dei rediens, et rem gestam aperiens, misericordiam imploravit. Venia autem puero data, panem benedixit, et facilitate summa frangens, de pane calido et vaporante comedit, et puero dans portionem, ædificatum cum benedictione remisit.

panem ob pueri furtum in lapidem versum, benedicens [illegible]

21 Cum quidam panem viro sancto missum in D domo pauperis cujusdam hospitandi gratia deferens diverteret, et parvulis panem petentibus nullum porrigentem videret, de sacculo productum panem incidere parat. Et quidem incidi panem sensit, sed quia opus misericordiæ citra contraque obedientiam præsumebatur, sanguine manare cœpit, quem cum timore et tremore ad Sanctum detulit. Auditis autem quæ acciderant, vir sanctus ait : Fili, non debuisti etiam pium opus contra mandatum præsumere, acceptumque panem benedixit ; et a sanguine emundans, ait : Accipe nunc panem, et defer parvulis istis, quibus præparasti eum, et ita factum est.

ad [illegible] panem, contra obedientiam datum pauperibus, ideo sanguine manantem, benedictione mundat ;

22 Monachus quidam de *a* Monte-acuto Cellerarius, puero viri Dei Ulrici infestus, et injuriis afficiens, quadam vice accessit ad domum servi Dei. Cui Ulricus ait : Tu, inquit, hactenus ambulasti mihi ex adverso et exacerbasti spiritum meum : et nunc judicet Deus inter me et te. Ille vero exiens et parvipendens monita ejus et verba, contemnere non metuit. Consueverunt enim monachi Ulrico portionem quamdam victus singulis septimanis ex consuetudine mittere, quam Cellelarius ille auferri procuravit. Et audiens Ulricus cor ejus induratum, ait : Auferat ei, inquit, hodie Deus victum suum, qui E meum mihi abstulit. Eadem vero die monachus ille ab aquis interceptus et submersus finivit.

a monachis ad se missa subtrahenti maledicit, qui submergitur :

23 Quidam magnus Princeps de domo Regis *b* Henrici, audita beati Ulrici fama, ait : Bene faceret Rex, si mitteret ad cellam illusoris hujus ad accipiendas pecunias ejus, quia fieri non potest ut multa sibi non thesaurizaverit, ad quem tam multi conveniunt. Adhuc verba in ore ejus erant, et ecce elisus in terram, ore ad aurem retorto, volutabatur spumans. Quo audito Rex, habita occasione, declinavit ad cellam servi Dei, et studiose precibus ejus se commendans, et pro milite cuncta referens supplicavit. Non imputo, inquit, ei peccatum hoc, et præsto sum quidquid debuero facere. Unus itaque assistentium apprehensam Ulrici manum, ægroti faciei applicuit, et statim reversum est os ejus in locum suum, et mente recepta sana loquebatur, recte magnificans Deum.

b quemdam ob calumniam a Deo punitum, Henrici I rogatu tangens sanat :

24 Dum sacris assisteret mysteriis, Dominicaque oratione completa atque perfecta, suborta est ei hæsitatio, si aquam calici infudisset. Multa in animo revolvens, toto corde tandem ad Deum conversus, cum cordis puritate Deum exoravit. Completa oratione, vidit in calice roseum sanguinem velut agni immaculati Jesu Christi usque ad labium calicis redundantem : perceptoque Sacramento, sanguinem denique bibit uvæ meracissimum. F

videt sanguinem in calice :

25 Servus Dei Ulricus cuidam muto in somnis apparens, digito ori ejus imposito, os ejus aperuit, et linguam reseravit. Latroni oculorum effossione punito, oculos novos et visum sua prece restituit.

loquelam cuidam impertit, alteri visum.

a *De* Montis-acuti *monasterio egimus in Proleg. num.* 9 *De fundatione ejus fuse agitur in Monastico Anglicano pag.* 668 *et seqq. inque Somersettensis Comitatus descriptione apud Cambdenum pag.* 162. — b Henricus I *Angliæ Rex Guillelmo Rufo fratri* 1 *Augusti* 1100 *mortuo successit,* 5 *Aug. coronatus obiit* 2 *Decemb.* 1135 *in Gallia.*

CAPUT IV.

S. Ulrici prædictiones, mors.

Miles quidam duos pueros cum panibus, pastillis, et duobus vasis vini, ad B. Ulricum misit, qui portionem aliquam ex singulis reservantes apud pauperem quemdam in via deposuerunt. Illis igitur ad januam pulsantibus, vocato Ulricus puero, ait : Vade, et suscipe de manu hominum ipsorum ea quæ tulerunt, sed eos ad me introire non permittas. Sed ne de his gustent, quæ defraudaverunt, et deposuerunt sibi, sub mortis interminatione eos prohibe. Quo au- a

Furtum puerorum abiens cognoscit.

 dito

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

A dito cum multa confusione reversi, vinum enim plenum genimine ranarum venenatarum invenerunt, et quod de pane et pastillis reservaverant, plenum scaturigine vermium viderunt. Percutientes ergo pectora sua, ad virum Dei qualia erant celerius detulerunt. Quibus confessa culpa sua veniam consequentibus, B. Ulricus vinum et panem sua benedictione formæ priori restituit, et ut pauperi, apud quem ea deposuerant, illibata reportarent, imperavit.

res furtivas corruptas

restituit suæ formæ,

27 Ulrico enim nocturnis vigiliis fatigato, cum membra sopori daret, vidit in somnis quasi tres pueros ultra altare suum suspensos, et laqueis quibus adstricti erant, jam quasi suffocandos. Quorum unus ad illum conversus ait: O Domine mi Ulrice, cur pigritaris succurrere, et eruere nos? Cui cum vir sanctus, non invenire se diceret, quonam modo id faceret; respondit: Adscende super altare hoc, et stans mitte manum tuam, et fer opem morituris. Qui continuo acquiescens manu extenta, a morte eos et a suspendio liberavit. Dum tractaret secum vigilans de visione hac, venerunt ad eum Presbyteri tres, pro peccatis pœnitentes et gementes, et ab eo peccatorum veniam et consilii sanioris formam expetentes reportabant. Quomodo autem hi tres usque ad tempus illud ultra altare pependerunt, dum sanctis non sancte assisterent, adverti facilis est.

per somnium quosdam conversum iri docetur.

B 28 Ordinabat Rex Anglorum Henricus primus profectionem in partes transmarinas. Et cum hoc famulus Dei audisset, ait: Ibit quidem, sed non redibit; sed et si redierit, non totus tamen, nec integer. Nunciatum est hoc Regi, et dure accepit Rex sermonem hunc, et misit ad eum, qui quæreret si verbi hujus auctor ipse fuisset. Si dixi, ait, non me pœnitet, quia ex me non sum locutus. Itaque Rege profecto *b* et aliquanto tempore elapso, vocavit servus Dei dominum villæ ejusdem, et ait: Rex hesterna die mortuus est, tu vide quid agas. Porro milite obstupescente, et imperante silentium, mihi, ait, silere perfacile est, sed in proximo est ut omnes loquantur. Denique quia misericordiam Rex consecuturus esset a Domino, eo quod paci et justitiæ militasset in vita sua, et domum de *c* Raduges, regali munificentia ædificasset, prophetavit.

Regis mortem prædicit.

b

diem obitus cognoscit,

eumque ob bona opera salvatum.

c

d

29 Venit ad virum Dei *d* Comes Stephanus, qui postea regnavit in Anglia, et jam tunc cum Regis cognatus esset, multis et magnis possessionibus in Anglia abundavit. Venit autem et frater ejus *e* Henricus Wintoniensis Episcopus cum eo. Respiciens itaque in Comitem vir sanctus, ait: Salve Rex. Illis ad alterutrum respicientibus, et opinantibus ne forte vir sanctus humanæ opinionis falleretur incerto; Tibi, inquit, dico, O Stephane, Salve Rex, tradidit enim Deus regnum Angliæ in manu tua: tu paci et æquitati intendere stude, et Ecclesiam Dei tueri et honorificare curato. Igitur cum Stephanus regnaret, et aliis requirentibus regnum de manu ejus, pax omnino de Anglia exturbata fuit. Quam quidem turbationem vir sanctus prophetaverat, et ait ejusdem villæ domino: Rex Stephanus *f* crastina die dabitur in manus inimicorum suorum, et captivus ducetur: liberabitur tamen, et *g* qui captivat eum consequenter de eodem calice bibet. Postremo venienti ad eum Rege Stephano, post objurgationes plurimas et exhortationes salutiferas, hoc inter cetera repromisit, quod eum oporteret regnare *h* quoad viveret: Regemque cujusdam peccati sui, quod etiam nomine tenus expressit, pœnitentiam agere exhortatus est, adjiciens, quousque pœniteret impossibile erat firmare solium ejus, et pacem rebus dari. Quibus auditis rex ubertim flere cœpit, et peccati ejusdem confessionem ex animo faciens, percutienti et conspuenti Prophetæ maxillam dedit.

e

Stephano prædicit regnum,

C

turbas in eo futuras

f

ejus captivitatem et liberationem alteri prædicit:

g

h

ipsum Regem de peccato occulto monet.

30 Cum enim annus ei vel eo amplius adhuc superesset ad vitam, sedenti quadam die in cella sua, lorica ab humeris divinitus dissuta ad genua ejus subito concidit, et statim loricam ad scapulas reducens corrigiis eam fortioribus recollegit. Et ecce corpus ejus omne vesicis turgescere cœpit, et caro paullo ante ferrea ex spiritu Dei, jam ex seipsa caro inventa est. Sic lorica simul et caro simili præsagio militiæ suæ tempus impletum præsignabant: dixitque Osberno Presbytero, Hora, inquit, vocationis meæ est, et die sabbathi in vespere paratum me esse oportet. Ego enim ad Dominum meum vado, cui servivi, et dies quæ nunc instat, dies illa est quam olim desideravi. Igitur hora, qua prædixerat, junctis directisque in cœlum manibus, migravit ad Dominum anno gratiæ MCXXXIV, X Kalend. *i* Martii.

D

mortem sibi instare cognoscit,

et diem ejus prædicit

moritur 20 Febr. 1154.

i

a *Capgravius habet* Mulier quædam. — b *Profectus est Henricus in Normanniam an.* 1133, *obiit biennio post, ut ex Westmonasteriensi discimus.* — c *De fundatione Radingensis monasterii agitur in Monastico Anglicano, et aliis scriptoribus.* — d Stephanus *Henrici sororis filius, Comes Bononiensis, exclusa Mathilde Imperatrice, Henrici filia, regnum invasit, sub finem ejusdem anni* 1135 *a Cantuariensi Archiepiscopo coronatus.* — e *Is ex monacho Cluniacensi Abbas Glastoniensis factus, dein anno* 1129 *Episcopus Wintoniensis, obiit 6 Aug.* 1171. — f *Captus est Stephanus Rex* 2 *Febr.* 1141, *custodiæ traditus in turri Bristoliensi; liberatus omnium SS. festo. Prædictio igitur illa B. Ulrici facta est,* 1 *Febr.* 1141. — g *Captus est a Mathilde Imp. sed per* Guillelmum de Kahaynes *ut eum vocat Westmonasteriensis, vel, ut Gervasius Dorobernensis,* de Kahames, *in prælio. Ipsa Mathildis postea multos casus adversos perpessa, tandem recedere ex Anglia coacta est.* — h *Non solum quoad ipse Stephanus viveret, sed quoad etiam Ulricus: octo enim post hunc mensibus mortuus quoque est Stephanus, 25 Octob. ut habent Westmonasteriensis, Gervasius et alii.* — *MS. habebat,* Maii, *vitiose, ut supra ostendimus.*

E

ALIA VITA

ex Matthæi Parisii historia.

Eodem anno (MCXXXIV) sanctus anachorita et solitarius Ulfricus de Heselberga migravit ad Dominum, postquam viginti et novem annis, contra hostes humani generis confligens, felici marte victoriam reportavit: de cujus vita et virtutibus, ad historiæ decorem, vel parvam utile duximus facere mentionem.

B. Ulricus 29 annis Deo servit,

2 Beatus vir Ulfricus ex mediocri Anglorum gente oriundus, in *a* Contona villa, a *b* Bristollo octo milliaribus distante, natus, nutritus et conversatus, ibi etiam per annos aliquot Sacerdotis officium exercuit, quod in ætate juvenili, levitate potius mentis quam rationis desiderio, creditur accepisse: quippe nondum cognoscebat Dominum, unde carne magis quam spiritu ducebatur.

a b

antea Sacerdos levis

3 Nam canum simul et avium curis sollicitus incumbens, dum die quadam in hujus generis exercitio non segniter instaret, *c* adfuit vir subito, vultum pauperis gerens et habitum, nummum novum ab eo supplex in eleemosynam postulans. Habebat autem tunc temporis Anglia novam monetam in diebus Henrici primi, sed adhuc raram præ numismatis novitate. Cui cum Ulfricus se nescire diceret, si novum nummum haberet; Respice, ait, loculum tuum; et invenies in eo duos nummos et semis. Quo ille responso obstupescens, inspexit; et ita ut dictum sibi fuerat reperiens, quod petebatur devotus donavit. Homo autem ille, cum denarium accepisset, ait: Retribuat tibi is, pro cujus amore hoc fecisti. Et ego tibi in nomine ejus denuntio, quia ex hoc loco in brevi ad alium migraturus es; et inde ad alium transiens requiem tandem invenies, ibi usque in finem in Dei servitio perseverans, et novissime eris ad Sanctorum collegium evocandus.

et venator

c

F

data stipe stupet

ex eo discessit alibi tandem victurum

4 Deinde post paullulum, ut inops Sacerdos, Willelmo domino villæ, in qua natus fuerat, adhærens, panem quotidie in mensa ejus comedit. Ubi et in fortitudine multa lumbos suos accingens, usui penitus carnium se abdicavit. At vir Dei toto jam desiderio solitudinem suspirans, a Domino suo, Milite supradicto, ad aliam directus est villam, nomine Haselbergam, quæ ab *d* Exonia versus Orientem XXX milliaribus

abstinet carnibus

d

A liaribus distare videtur ; Spiritu sancto, ut videtur, hoc dictante. Ubi in cellula ecclesiæ contigua Christo se consepeliens, multo labore multaque carnis ac spiritus afflictione, Christi sibi gratiam comparavit. Nam tanto jejunio et abstinentia, tantaque vigiliarum instantia, membra sua mortificabat super terram, ut pellis in brevi ossibus adhærens, non jam carnalem virum, sed spiritualem in humano corpore intuentibus exhiberet.

...ellæ inclusus. ...e macerat abstinentia,

5 Vestitu simplici, cilicio intus inhærente, contentus erat. Quod cum ex consuetudine infra dies paucos induraverat, usum loricæ incepit affectare. Quod dominus ejus Miles præfatus cum cognovisset, loricam unam contulit viro Dei, et vas bellicum cœlesti militiæ consecravit. Noctibus in vas quoddam cum frigore nudus aqua plenum frigida descendere solebat, in quo psalmos Davidicos Domino offerebat : et sic aliquamdiu perseverans, carnis incentiva, cujus acerrimos patiebatur stimulos, mortificabat in aquis. Humilis erat cunctis in eloquio et jucundus, cujus sermones cœlestem quamdam harmoniam audientibus redolebant : licet hominibus semper clausa fenestra loqueretur.

...ilicio, ...orica ferrea, in aqua frigida orans, per fenestram loquens :

6 Inter hæc vir Dei Ulfricus soli Deo cognitus, in notitiam hominum, ad eorum salutem, quasi mane B novum prorupit. Nam lorica, qua induebatur, cum se genibus ejus allideret, et genuflexionum ejus instantiam præpediret ; Militem sui conscium secreti advocat, et apud eum de nimia longitudine loricæ caussatur. Ad quem Miles, Mittatur, inquit, Londonias, et, sicut ipse designaveris, incidatur. Respondens vir Dei dixit : Nimiam moram haberet istud, nec posset ostentationis nota carere. Sed tu, inquit, has forfices coram Deo apprehende, et manu propria hoc opus absolve. Deditque in manibus ejus forfices, de ipsius Militis domo allatas, et Militi hæsitanti, et ipsum delirare existimanti ait : Constans esto, et vide ne trepides. Ego vado pro hac re orare Dominum meum : et interim huic operi fiducialiter incumbe. Instat uterque miles, unus orationi, et alter incisioni, et est opus in eorum manibus prosperatum. Putabat enim Miles non se ferrum incidere, sed pannum, dum tanta facilitate in ferro forfices cucurrerunt.

loricam forfice incidi curat ipse orans

7 Sed viro Dei ante operis consummationem ab oratione cessante, coactus est ab incisione cessare. Adstitit Ulfricus Militi, et qualiter res profecerit percunctatur. Bene, inquit, hactenus : sed nunc, te adveniente, ruptæ forfices substiterunt. Et ille, Non te moveat hoc, inquit, sed cum eisdem forficibus perfice quod cœpisti. Miles itaque resumpta fiducia, facilitate C qua prius, rem feliciter consummavit, et quidquid inæquale erat, sine difficultate aliqua coæquavit. Ex tunc vero vir Dei absque forficibus, cum digitis suis debilibus, non minori fide, annulos loricæ, ad varia sanitatis remedia, cunctis caritative petentibus dividens, ministrabat. Hanc autem Miles virtutem videns, admiratione ineffabili stupefactus, corruit ad pedes viri Dei. Quo facto Ulfricus confusus, erectum Militem adjuravit, ne, dum viveret, alicui revelaret. Sed rei fama celebris celari non potuit, cum plures viri religiosi de eadem lorica annulos se habere gauderent : et fama celebris viri Dei totius regni fines circumquaque perlustravit.

...tiam fracta forfice ...imo digitis particulas avellit, quas multi petebant.

8 In Aquilonaribus Angliæ partibus homo quidam erat valde miserabilis, qui fortunam paupertatis non æque ferens, diabolo manus dedit, et homagium ei fecit. Diabolus autem cum captæ prædæ suæ aliquamdiu incubuisset, miser ille, intelligens reatum suum, pœnitere cœpit, circumspiciens et deliberans, cui se patrono committeret, qui illum a morte animæ liberaret. Postremo B. Ulfricum adire deliberavit, in cujus manu salus quiescere dicebatur. Et de progressu suo valde sollicitus, cum cuidam suorum id ipsum revelasset, adstitit ei diabolus in effigie con- D sueta et nota, illum proditionis arguens, et castigatione crudeli se ipsum punire minatur, si quid tale de cetero attentaret. At homo ille sibi silentium imponens, vidit manifeste, quod inimicus ejus cogitationes cordis sui non cognovisset, nisi eas prius per verbum prodidisset vel signum.

Quidam miser ...e diabolo mancipat ...

EX MATTHÆO PARIS de remedio locutus, objurgatur a diabolo,

9 Dissimulato itaque aliquamdiu pœnitentiæ suæ proposito, iter tandem præmeditatum arripuit, ut ad Ulfricum Dei amicum veniret : et transacto longo viæ spatio, ad vadum quidem illius fluminis, quod extra Heselbergam situm est, accessit, iter suum Domino prosperante. Vir autem ille cum vadum fuisset ingressus, et de B. Ulrici subventione spem certam concepisset, supervenit diabolus ira gravi succensus, et manus in hominem violentas immittens, infremuit, et ait : Quid est, inquit, proditor, quod facere voluisti? Moliris pactum nostrum dissolvere, sed frustra : quia proditionis, qua olim Deo renuntiasti, et qua nunc mihi renuntiare cogitas, solvere pœnas mox debes, quia jam miserabiliter submergeris. Et tenens eum diabolus, ita immobilem fecit, quod nec procedere, nec in latus aliquod valuit declinare.

et B. Ulricum adiens, in medio flumine detinetur :

10 Dum hæc agerentur in flumine, vir Dei Ulfricus, rebus quæ fiebant, a Deo sibi per Spiritum propheticæ revelatis, vocavit Presbyterum suum ad se [e] Brithricum, et ait, Accelera, inquiens, et assumpta E Cruce cum aqua benedicta, occurre homini, quem diabolus in vado, quod extra villam est, captivum tenet : et aspergens eum aqua benedicta adduces ad me. At ille cum summa celeritate ad imperata iter arripiens, invenit, sicut ei dictum fuerat, hominem in vado equo insidentem, ita et in aqua immobiliter fixum, quod de loco non potuit se movere. Quem ut vidit Brithricus, protinus in virtutem Magistri sui aqua benedicta hominem perfundens in nomine Jesu Christi, prædam excussit, et prædonem fugavit. Sicque captivum de aquis assumens, cum lætitia duxit ad virum Dei, qui interim pro miseria ejus orans, manus habebat ad Deum.

B. Ulricus eo divinitus cognito, e mittit qui Cruce et aqua benedicta diabolum pellat.

11 Sequebatur a tergo dæmon quondam hominem suum : quem videns stantem ante virum Dei, apprehendit eum clamantem et dicentem : Serve Dei succurre mihi ; ecce invadit me inimicus meus. Sanctus autem apprehendit manum hominis dextram, et diabolus sinistram tenens cum virtute trahebat. Et sic trahentibus illis, vir Domini una manu captivum tenuit, et altera aquam, quam benedixerat, contra faciem inimici aspergens, ipsum valde confusum ab ædibus effugavit.

sequentem tamen et retrahentem ipse fugat aqua benedicta :

12 At vir Dei hominem trementem de faucibus mortis ereptum, in interiorem cellam suam duxit, F tenens eum ibi, donec per confessionem pœnitens ille, virus, quod dæmon infuderat ei, ad pedes Sancti evomuit. Tunc homo viribus resumptis, corpus Domini a S. Ulfrico sibi oblatum in specie carnis [f] : et interrogatus, si ex toto crederet ; Credo, Domine, inquit, quia corpus et sanguinem Domini mei in manibus tuis sub specie carnis video ego miser et peccator. Cui vir sanctus, Deo gratias, inquit : nunc simul oremus, ut in specie consueta illud percipere merearis. Sicque communicatum hominem, et in fide confirmatum, dimisit in pace.

hominem munit Eucharistia, f in ea corpus Christi videntem

13 Obiit autem amicus Dei S. Ulfricus decimo Kalendas Martii, et in oratorio suo sepultus est apud Heselbergam : quo in loco, ad laudem Dei et gloriam Sancti, innumera fuerit miracula usque in diem hodiernum videre.

ipse a morte clarescit miraculis.

a *Supra diximus, ab aliis* Lentonam *dici.* — b *De* Bristolio, *sive* Bristolia *egimus ad cap.* 1. *Vitæ Notat. b* — c *Prætermissum id in priore Vita, ab eo fortassis, qui eam contraxit* — d *In duabus Parisii editionibus, quas vidimus,* Oxoola *habetur. Mendum supra declaratum* — e *Tum hoc Presbyteri nomen, tum alia hujus narrationis adjuncta, in Vita priore desiderantur.* — f *Videtur deesse* videns *vel quid simile.*

XXI FEBR.

XXI FEBRUARII.

SANCTI QUI IX KALENDAS MARTII COLUNTUR.

ANIMADV. PAP 30 Sanctus Felix, Episcopus Metensis in Belgica I.

S. Anthimus, Episc. Interamnas et Spoletinus in Umbria.

S. Mauricius,
S. Photinus ejus filius,
S. Theodorus, }
S. Philippus, } milites
et alii lxvii }
Martyres, Amaseæ in Syria II.

S. Verulus,
S. Secundinus,
S. Siricius,
S. Felix,
S. Servulus,
S. Saturninus,
S. Fortunatus,
S. Jocundus,
S. Julianus,
S. Alexander,
et alii xvi
Martyres, Adrumeti in Africa.

S. Victorinus,
S. Mappalicus,
S. Pusitinus,
S. Crispinus,
S. Secundiolus,
S. Dinaris,
S. Titus,
S. Rusticus,
S. Tumulus,
S. Mastredus,
S. Justus,
S. Securus,
S. Masserlus,
S. Gloriosus,
S. Altus,
S. Justus alter,
S. Amator,
S. Secunda,
S. Siricius,
S. Petrus,
Martyres.

SS. lxxix Martyres in Sicilia.

S. Claudius,
S. Sabinus,
S. Maximus,
Martyres in Sicilia.

S. Irene Virgo, soror S. Damasi Papæ, in Hispania.

S. Vitalina Virgo, Artonæ apud Arvernos in Gallia.

S. Severianus, Episcopus Scythopolitanus Martyr.

S. Zacharias, Patriarcha Hierosolymitanus.

S. Paterius, Episcopus Brixiensis in Italia.

B. Pippinus, Dux et Major-Domus Regum Austrasiæ, Nivellæ in Brabantia.

S. Gumbertus, seu Gondebertus, Archiepisc. Senonensis in Gallia.

S. Germanus Abbas,
S. Randoaldus Præpositus,
Martyres in Grandivalle apud Helvetios.

S. Petrus Majumenus, Chartularius et Martyr in Palæstina.

S. Timotheus, anachoreta in Symbolis.

S. Georgius, Episcopus Amastrenus in Paphlagonia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Cedda *hoc die refertur in MS. Kalendario Ordinis S. Benedicti his verbis :* S. Ceddæ Abbatis in Lentingen in Anglia, fratris B. Eraddi Episcopi. *Et ipse Episcopus fuit, frater* S. Ceaddæ *Episcopi, non* Eraddi, *fundator monasterii in* Lestinghen : *quod ipse nimirum in Northumbrorum regno, in arduis montibus, locum ei donante Edilbaldo Rege Deirorum, filio S. Oswaldi, fundavit, sed secundum ritum Lindisfarnensium, qui Benedictini tunc non erant. Ejus Vitam ex Beda dedimus* vii Januarii.

S. Agathonem Papam *hoc die coli a Græcis tradit Galesinius, eumque ipse insigni elogio ornat : quem sequuntur Wion et Bucelinus in Menol. monastico, ac Ferrarius in generali SS. Catalogo. At Græci* xx *Februarii eum venerantur, ut illic ex Menæis diximus : Latini* x Januarii.

S. Gildæ Sapientis *meminit hoc die Dorganius in Kalendario Benedictino,* miraculis, inquit, clari, ut etiam mortuos ad vitam revocaret. *Vitam ejus dedimus* xxix Januarii.

Serena Martyr *nominatur, nullo alio addito verbo, in Greveni Auctario ad Usuardum. Arbitror eam esse, de qua egimus* xxx Januarii.

S. Bertulphi Conf. *nomen hic idem exhibet Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum, et MS. Carthusiæ Ultrajectinæ. Vitam dedimus* v Februarii.

Colmanum in Ard-boi *coli hoc die tradit Colganus ad* xviii *Februarii, ubi et inscriptum dicit Kalendario Casselensi. Habetur quoque in Martyrol. Tamlachtensi, et Festilogio Gormani, quæ nobis idem communicavit Colganus : ut expendimus ad Vitam* S. Colmani Episc. Lindisfarnensis eodem die xviii Feb.

S. Potamius Martyr *infra memoratur cum aliis Martyribus, qui ad hunc quidem diem spectant, uti patebit ex iis quæ de* S. Victorino *et sociis dicemus ; sed ipse Cyprius ille est, de quo actum* xx Februarii.

S. Falcodeus Episc. Trajectensis *hoc die in MS. quodam notatus reperitur. Is est* S. Falco, *de quo egimus* xx Feb.

S. Eleutherius Episc. Tornacensis *refertur hoc die in Auctario Usuardi ab Hermanno Greven et Molano in* i *editione, itemque a Canisio, Ferrario, et Renato Benedicto in Gallicis SS. Vitis. De eo fuse egimus* xx Februarii.

S. Eucherii Episc. et Confessoris depositio *consignata hoc die in Martyrologiis, Bedæ vulgato, Rabani, Notkeri. Aurelianensem esse arbitramur, cujus dedimus Vitam* xx Februarii.

SS. lxxix Martyres Cæsaraugustæ in Hispania *coli hoc die, tradit Ferrarius in gener. SS. Catalogo, citatis* tabulis et Kalendario Eccl. Cæsaraugustanæ : *sed fatetur, de iis se* nihil præterea apud aliquem reperisse. *Quia et Cæsaraugustam Hispaniæ et Syracusas*

racusas Siciliæ Hispani Saragossa appellant, suspicari forsan liceat Kalendarium, quod citat Ferrarius, fuisse Syracusanum, inque eo mentionem fieri LXXIX Siculorum Martyrum, ut infra dicemus hoc ipso die, cum de illis erit sermo. Quamquam enim nulli certæ urbi aut loco Siciliæ in Martyrologiis tribuantur, non est id tamen novum in vulgaribus Kalendariis aut Ephemeridibus alicujus urbis recenseri Sanctos, qui si non ad eam proprie pertineant, sunt tamen in provincia illa aut regno palmam gloriæ consecuti. De his ergo infra.

Maximianus Episcopus Perusinus, qui S. Herculani in decessor fuisse scribitur, a Ludovico Jacobillo Sanctis adnumeratur, statuiturque hoc die. Ughellus in Italia sacra, et Cæsar Crispoltus in Perusia Augusta ejus meminerunt, sed Sancti titulo abstinent, quem aliis, ut duobus Herculanis etc. tribuunt.

S. Joannes Patriarcha Constantinopolitanus hoc die in pace quievisse dicitur in Menæis Græcorum, atque Ἁγίων βίῳ Maximi Cytheræi : utque ab aliis secernatur, quibus nomen Joannes fuit, cognomen additur ὁ Ἀποσχολαστικῶν, Exscholasticus, qui cum magnæ Antiochiæ Apocrisiarius, seu Responsalis esset, S. Eutychio a Justiniano Imp. die XII Aprilis anni IↃLXV in exilium pulso subrogatus est. Verum, cum annis XII eam Ecclesiam rexisset, anno IↃLXXVII, die XXXI Augusti obiit, uti auctor est Theophanes : ut proinde videatur hic Exscholastici vocabulum per errorem adjectum. Nam alius extitit Joannes, genere Cappadox, Presbyter et Syncellus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui anno IↃXVIII, tertio Paschatis die Patriarcha, Timotheo defuncto, consecratus est : cujus industria effectum est tandem, ut Chalcedonensis synodus pari ac tres priores in honore haberetur, quod etiam Theophanes scripsit, addiditque eo vita functo anno IↃXX, die XXV Februarii, ordinatum esse Epiphanium : ut existimari possit Joannes illa die XXI Februarii decessisse, aut certe tunc sepultus. Satis hic videtur, conjecturam in re dubia protulisse, quam non opus pluribus stabilire verbis. De Exscholastico Joanne pluribus agetur VI Aprilis ad Vitam S. Eutychii Patriarchæ.

S. Ascanius Episcopus Tarraconensis in Hispania sub Leovigildo Rege Gothorum e Sede dejectus, in Sardinia Martyr ærumnis confectus obiisse traditur in Martyrol. Hispanico Joan. Tamaii Salazarii : qui et in Actis a se concinnatis, ab eo asserit S. Hermenigildum, qui Tarracone inclusus custodiæ erat, visitatum, et cum noctu patris jussu ibidem trucidatus esset sepultum. Sed quod hic asseruerat, de cæde ea Tarracone perpetrata, videtur XIII Aprilis pag. 613 retractare. Si quis tamen, Maximi Episcopi Cæsaraugustani Chronico nixus, Tarracone id gestum velit tueri, is quoque ut Maximus, ab Euphemio Episcopo, non Ascanio, Regis Martyris sublatum corpus, neque Euphemium in exilio mortuum sub Leovigildo, sed Concilio Toletano anno IↃXC interfuisse, fateatur oportet.

Cymbertus Abbas monasterii, quod Reodford, sive Vadi arundinis dicebatur, ut Sanctus Martyrologio Anglicano ab Joanne Wilsono, et generali Catalogo SS. a Ferrario, ad hunc diem adscriptus, Episcopi titulo : Vectæ nimirum insulæ, ut ex Wione et Trithemio Wilsonus ait. Nos XX Februarii in syllabo Prætermissorum ostendimus, neque Episcopum ullum in Vecta fuisse, neque Cymbertum Abbatem Reofordensem Sanctorum tabulis antiquitus adscriptum videri.

Benedictus quidam in Monte-Serrato sancte inter eremitas vixisse legitur. Antonius Yepesius tom. 4 Chronicorum Benedictinorum ad annum 888 cap. 2 pag. 244 illius honorifice meminit, asseritque ex Aragonia ortum. Georgius Cardosus ad hunc diem Hagiologio Lusitanico inscripsit, ut Lusitanum, et sanctum Eremitam appellat, ejusque, ut et Yepesius, hoc recitat Epitaphium :

Occidit hac sacra Frater Benedictus in æde,
Inclytus et fama et relligione sacer.
Hic sexaginta et septem castissimus annos
Vixit in his saxis, te, Deus alme, precans.
Usque senex senio mansit curvatus et annis,
Corpus humo retulit, venerat unde prius.
Ast anima exultans clarum repetivit Olympum,
Nunc sedet in summo glorificata throno.

Ludolphus Abbas Corbeiæ Saxonum inscriptus est ad hunc diem Menologio Benedictino Gabrielis Bucelini, et Beatus appellatus. Letznerus in Chronico Corbeiæ creatum ait Abbatem anno 975, atque ab Ottone Imperatore fuisse in custodia detentum, anno 993 mortuum, sepultumque ante sanctæ Crucis altare, absque ulla cultus aliquando ei habiti mentione.

Leodegarius quidam Comes, dein Canonicus Eystettensis in Germania, hoc die, magna opinione sanctitatis, defunctus. De quo auctor anonymus a Jacobo Gretzero nostro in Catalogo Episcoporum Eystettensium citatus, ista scribit, ut in Heriberto XX Episcopo pag. 438 videre est : Hic est sanctæ memoriæ Leodegarius ille, qui cum esset genere et moribus divitiisque præpotens Comes, terrenum honorem, pro Christi amore dereliquit, et deposito gladio, attonsaque barba, Canonicus S. Willibaldi factus est... In hoc autem Dei Electo specialiter hoc notandum est, quod cum esset tempore conversionis satis provectæ ætatis, in accipiendis tamen Ordinibus tantæ discretionis extitit, ut non nisi unum una vice accipere, et in eo aliquan diu obedienter vellet ministrare. Eo promotionis tenore ad presbyterii dignitatem pervenit, et XL prope annis in eodem Ordine Deo devotissime serviens, quinquennio ante obitum, instar veteris Tobiæ, oculis captus est. Sed et Beati Job exemplo, caro ejus partim computruit. Quas tentationes ita patienter, itaque hilariter pertulit, ut sua sponte nullus, exceptis secretissimorum arbitris, omnino senserit... Cujus anima exeunte, ut Presbyterum sibi assidentem audivi veraciter dicere, flamma instar candelæ de ejus ore exivit... Cujus vitam, conversionem et obitum breviter eloquitur hoc epitaphium :

En Leodegari reddis terræ sua matri,
Cœlis inde datam reddideras animam.
Presbyter ex Comite pro Christi factus amore,
Tunc tua Walpurgæ tradideras, modo te.
Ultima præsentis vitæ, sed prima perennis,
Nona Kalendarum lux tibi Martis erat.
Oramus pro te, tu pro nobis Pater alme,
Ut te cum pace possideamus, Amen.

Ejus rursum mentio fiet XXV Februarii ad Vitam S. Walburgis. An, præter hoc ab auctore coævo encomium, aliquis ei sit honos olim impensus, qualis Cœlitibus solet, nos latet : vixit ante IↃC circiter annos.

S. Guntildis Virgo, Abbatissa monasterii Bibelis, sive Bilebis, aut Biblishein, sanctimonialium ordinis Benedictini, ab ejus patre, Mompelgardiæ Comite, fundati, in diœcesi Argentinensi, scribitur a Trithemio in Chronico Hirsaugiensi ad annum CIↃCXXXI miraculis clara in medio ejus cœnobialis ecclesiæ sepulta. Non inde sequetur, Sanctam absolute ab Ecclesia declaratam, ut eam Menardus appellat ad hunc diem in Martyrol. Benedictino. Bucelinus solum Venerabilem nuncupat.

Agnes Virgo ordinis Cisterciensis in Germania, (cujus animam in cælum magna cum gloria et suavissima Angelorum musica deferri, ejus soror Hildegundis conspexit) hoc die inscripta Menologio Cisterciensi

ciensi a Chrysostomo Henriquez, qui Beatam appellat, asseritque ejus mentionem fieri in Catalogo SS. et BB. Ord. Cisterciensis. Chrysostomum secuti Gelenius in Fastis Coloniensibus, Laherius in Menol. Virginum, Bucelinus in Benedictino, etiam Beatam vocant. In citato Catalogo SS. et BB. ord. Cistercien. quem Menardus edidit, inest Hildegundis, sive Haldegundis nomen, at non Agnetis ejus sororis.

B. Franciscus monachus SS. Trinitatis Aberdoniæ, direpto ab hæreticis monasterio suo, per gradus sacri loci tractus, eliso cerebro triumphum duxit, inquit totidem verbis Dempsterus in Menologio Scotico, ex collectaneis Gilberti Bruni, et Henrici Sinclari, quæ non vidimus; neque revmur adhuc ab Ecclesia Martyrem pronuntiatum.

Petrus Tolosanus monachus Clarevallensis, vir admirandis virtutibus, revelationibus et prophetiæ dono insignis, ad hunc diem inscriptus est Kalendario Ordinis Cisterciensis, Menologiisque Bucelini et Henriquez, qui Beatum appellant : Saussaius solum Pius adscribit.

S. Maximianus Archiepiscopus Ravennas inscriptus hoc die Martyrologio Romano, et Catalogo SS. Italiæ Ferrarii. Hieronymus Rubeus ait obiisse et Ravennæ coli xxii Februarii

S. Severus monachus et socii LXII | Martyres Sirmii memorantur ad hunc diem in MSS. Martyrologiis Aquisciuctino et Marchianensi : in aliis socii LXXII Severo junguntur, et quidem xxiii Febru.

S. Polycarpus Presbyter, qui Ethnicis ad fidem convertendis, conversis ad subeundum fortiter martyrium animandis, operam cum S. Sebastiano impendebat, in iisdem duobus MSS. hoc die locatur; in ceteris xxiii Febru.

S. Humburga Comitissa, alias Abbatissa, refertur hoc die in MS. Florario, pridie in Auctario Hermanni Greven, ubi diximus ignotam nobis esse; prædicari a Ferrario B. Humbergam sororem S. Theobaldi xxix Junii.

S. Eustathius Patriarcha Antiochenus sub Constantio Imperatore Ariano in exilium pulsus, et Trajanopoli in Thracia mortuus, colitur a Græcis hoc die, ut ex Menologio, Menæis, et Maximo Cytheræo patet : iterumque vi Junii. In MS. Martyrol. Coptico hoc die ponitur Astanius Patriarcha Antiochenus tempore Constantini Magni : is idem Eustathius est, quem Latini celebrant xvi Julii.

S. Symmachus Papa memoratur hoc die in Greveni Auctario ad Usuardum; Maurolyci, Galesinii, Wilfordi, Canisii Martyrologiis, et Kalendario quod Breviario Eborensi anno 1548 excuso præfixum : colitur xix Julii.

S. Felicis Presbyteri et Martyris corpus Salerni in Italia asservari, et anniversaria celebritate coli xxi Februarii, tradit Baronius in Notat. ad xxviii Augusti litt. F. Verum, ut infra ostendemus, cum de S. Felice Adrumetino agetur, est is S. Felix socius S. Adaucti, coliturque xxx Augusti.

S. Hilarus, sive Hilarius, Papa, hoc die adscriptus Florario SS. et Maurolyci, Galesinii, Canisii Martyrologiis, variisque Kalendariis, et Greveni ad Usuardum Auctario, ubi mendose Martyr indigetatur. De eo agemus x Sept.

S. Chuniald um, socium S. Ruperti Episcopi, de quo agemus xxvii Martii, scribit David Camerarius hoc die coli solere in Scotia, nec ullum auctorem allegat. Colitur Salisburgi cum S. Gisilario xxiv Septemb.

S. Fintanus Corach Abbas et Episcopus Cluain fertensis memoratur hoc die a Colgano ex Fastis Hibernicis, in quibus etiam referuntur Cronanus Killbeggiæ, et Colmanus in Ardbo in Ultonia, quos hic omittit Colganus, licet Colmanum hoc die coli scripserit ad xviii Februarii, ut supra dictum. Vel non sat memor antea scriptorum hic fuit, vel Fastos illos non tanti fecit, ut sequi in omnibus vellet. Addubitat quoque, num forsan Fintanus hic successor sit S. Fintani Presbyteri et primi Abbatis de Cluain-Ednech, Fintanus Moeldubh dictus, ut in illius Vita xvii Februarii num. 26 indicatur, quem Moeldubium Fintanum idem Colganus coli tradit, quando forsan certiora proferet monumenta, xx Octobr.

S. Ambrosii ope fertur Luchinus Vicecomes, Mediolanensium copiarum ductor ab Azone patrueli suo constitutus, victoriam insignem anno CIƆCCCXXXIX xxi Februarii, die Dominica, de Leodrisio Vicecomite Azonis patruo retulisse : ejusque rei anniversaria ad posteros consecrata memoria. Corius scribit, dici ipsum sanctum Antistitem ab omnibus conspectum scutica hostes cædentem : ideoque Luchinum et victoriam acceptam tulisse, et jacta in loco Parabiaco dicto templi fundamenta, quod S. Ambrosii de victoria nuncupatum, decretumque ut quotannis eo celebris supplicatio duceretur, non sine publicis donariis. Bossius solum ait, cum inita pugna maxima utrimque strages ederetur, Luchinum ad religionem conversum, Divum Ambrosium urbis Præsidem suppliciter implorasse... Vix finita prece, velut exauditam orationem sensisset, cohortatum ad audendum militem, pugnam instaurasse : milites seu numine imbutos, seu cohortatione Ducis animatos, tanto in hostem impetu illatos, ut sustineri nequiverit etc. Ac subdit : Ex eo tempore religiosa civitas haud immemor meritorum, Divum Ambrosium cum flagello depictum in æternam rei memoriam habere voluit. Molanus in Auctario ad Usuardum ex proprio Ecclesiæ Martyrologio (Mediolanensis, opinor) ista habet : Mediolani festum S. Ambrosii, pro victoria ipso invocato adepta ad Parabiacum anno CIƆCCCXXXVIII. Ubi Cyclum superioris temporis sequitur Molanus, nam et illo anno ponit Bossius, initium anni a Paschate repetendo. Sed si Dominica fuit xxi Februarii, ergo et littera Dominicalis C, quæ ad annum sequentem pertinet. Galesinius sic scribit hoc ipso die : Mediolani apparitio S. Ambrosii ad vicum Parabiacum. Fatetur in Notationibus, olim celebratam eam solennitatem nomine Victoriæ, cælesti auxilio partæ : sed cum in breviarii Ambrosiani recognitione versaretur.... de aliorum, qui aderant, consilio, appellari potius censuisse Apparitionis nomine. De hac aliisque victoriis ejusdem Divi interventu relatis agere licebit ad illius festum vii Decembris.

S. Ursicinus monachus hic recensetur in Menologio Benedictino Gabrielis Bucelini, forsan quia S. Germani Abbatis Grandis-vallis et Martyris, qui hoc die colitur, in Luxoviensi cœnobio collega. Verum ejus celebritas agitur xxii Dec.

DE

DE S. FELICE
EPISCOPO III METENSI IN BELGICA I,
Commentarius historicus.

I. B.

Circa an. C. 21 Febr.

Quartus Mediomatricum civitati in Belgica prima Antistes S. Felix fuit, cujus mentio est XVIII Januarii in S. Deicoli Abbatis Vita ante annos fere DCC scripta: ubi cap. 1 num. 4 ista leguntur: Juxta ordinem situum Metensem opulentissimam urbem video non mediocriter decusatam, cui intantum Divinitas consulere dignata, ut omnium Apostolorum suorum vocabula aureis ibi apicibus rutilent, Angelica sine dubio manu exaratis. *S. Felicis nomen aureis litteris ab Angelo exaratum,* Promeruit autem felix ipsa primores Patres istos, Clementem, Felicem, Auctorem, Cœlestem, Adelphum, Arnulfum; exceptis quos Dominus solus novit remunerandos. *Primus fuit* S. Clemens, *Apostoli Petri, ut creditur, discipulus, qui* XXIII *Novembris, quo et* S. Clemens I Papa, *colitur. Secundus* S. Cœlestis, *sive* Cœlestinus, XIV *Octobris. Tertius denique* S. Felix.

2 *Hujus ad* XXI *Februarii consignata est in plurimis Martyrologiis excusis manuque exaratis memoria. Metense, a Meurissio citatum, ita habet:* Metis depositio S. Felicis Ep. et Conf. *Romanum:* Metis S. Felicis Episc. *MS. monasterii S. Martini Treviris:* Mettis Felicis Conf. *Hermannus Greven Carthusianus et Joannes Molanus in Auctario ad Usuardum, aliudque Martyrologium Coloniæ anno* 1490 *editum, et MSS. plurima:* *Inscriptum Martyrologiis 21 Feb.* Metis civitate natalis S. Felicis Ep. et Conf. qui sedit annos XLII, et menses VI. *Idem habet MS. Florarium, sed sex illos menses omittit, additque anno* CXXVIII *obiisse. Galesinius, ex Calendario Metensi, ut ait:* Metis S. Felicis Ep. et Conf. qui annis XL et mensibus VI cum Ecclesiam Metensem ad Dei voluntatem vigilanter administrasset, sanctarum vigiliarum, Episcopaliumque virtutum, ac divinarum rerum, quas religiose gessit, laude florens, quievit in Domino. *Eadem, sed brevius aliquanto, prædicat de eo Canisius. Meminit quoque illius Maurolycus. Prolixius longe elogium contexit in Martyrol. Gallicano Saussaius, et* S. Dionysio Areopagitæ *adjutorem fuisse ait, eique superstitem,* multas persecutiones superasse, atque annis supra XL *illum* Ecclesiam gubernasse. *Ac demum addit, ejus* colendæ memoriæ dicatam paullo post basilicam fuisse, in qua Divinæ majestatis mirabilia claruerunt. *Quorum nobis nil certo exploratum: neque cur eum iterum Saussaius idem* XXV *Januarii collocet.*

3 *Annis* XLII *Episcopi munus gessisse asseritur in monumentis archivi Metensis, ut Meurissius testatur, qui tamen non usquequaque assentiri audet. Nulli nobis suppetunt, quibus utamur, solidi characteres. Unus eorum Antistitum fuit Felix, de quibus Paulus Diaconus in libro de Episcopis Metensibus scribit, eorum* *quamdiu sederit, incertum* studiis certum esse crevisse Dei Ecclesiam, quamvis eorum nobis specialiter occulta sint gesta. *Successor illi a S. Joanne Evangelista missus dicitur* S. Patiens, *ut in ejus Vita retulimus* VIII *Februarii; in qua num.* 4 *ita eum alloquitur* S. Joannes, *postquam e Patmo ad Asiæ Ecclesias redierat.* Carissime, in Spiritu revelatum est mihi, quod Clemens quondam Patricius Urbis, atque sui successores, qui a Coapostolo meo Petro ad primam Galliarum Belgicam in civitate Metensi sunt directi, duobus defunctis, qui superest, ex nostris sibi præstolatur successorem, secundum revelationem. *Qua de revelatione postea iterum agit.* *fuit decessor S. Patientis* *Meurissius ex iisdem archivis Ecclesiæ Metensis scribit* S. Clementem *biennio post martyrium S. Petri Apostoli obiisse, id est, anno Æræ vulgaris* LXIX, *licet ipse* LXX *ponat: sedisse deinde* S. Cœlestium *annos* XV; *ad annum ergo secundum nostrum calculum* LXXXIV. *Si* XLII Felicis *adjiciantur, efficientur* CXXVI, *quem fere numerum auctor Florarii expressit. Qui ergo potuit ei successor mitti* S. Patiens *cum ipse Joannes* sexagesimo octavo post passionem Domini anno mortuus *sit, ut S. Hieronymus libro de scriptoribus Ecclesiasticis cap.* 9 *tradit, id est* IC *anno Christi? Sed cum Vita illa* S. Patientis *post annum* CIↃL *scripta sit, nec ullas temporum notas proferat, nihil de vetustioribus illis Episcopis solide statuere possumus. Edidimus illius partem, quam solam nacti tunc eramus. Reliquum postea ex codice Serenissimæ Reginæ Sueciæ descripsimus, ubi mentio fit S. Leonis* IX *Papæ, qui anno* CIↃXLIX *ad pontificatum evectus est.*

4 *Quam ait Saussaius,* S. Felicis *nomini dicatam postea basilicam fuisse, ea forsan est, quam Meurissius pag.* 14 S. Felicis *Presbyteri Nolani honori positam* scribit, *ac deinde* S. Clementis *dictam. Illic tamen arcam ait extare variis Divorum exuviis refertam, inter quas est brachium unum hujus* S. Felicis Episcopi *Metensis: fuisse corpus ejus in crypta aut specu S. Clementis tumulatum, juxta S. Cœlestium; sed postea ab S. Henrico Imperatore in Saxoniam translatum.* *ejus reliquiæ*

DE S. ANTHIMO
EPISCOPO INTERAMNATE ET SPOLETINO IN UMBRIA,
Commentarius historicus.

G. H.

Circa an. CLX. 11 Febr.

Interamna urbs Umbriæ *Episcopalis varios mense Februario inquilinos Sanctos celebrat, ac die quidem* XIV *S. Valentinum Episcopum, a quo ad pietatem instituta S. Agape colitur postridie, seu* XV *Februarii: at qui adjunguntur passim seu S. Valentino, sive S. Agapæ plures Martyres, duobus sequentibus diebus ibidem venerationem in officio Ecclesiastico habent, uti singulis hisce diebus dicimus. S. Valentini decessor habetur S. Anthimus, quem Ferrarius, secutus monumenta Ecclesiæ Interamnensis, refert in Catalogo generali ad* XXI *Februarii his verbis:* *Interamnæ S. Anthimus Episcopus colitur 21 Februarii,* Interamnæ S. Anthimi Episcopi, *annotatque* floruisse sub Pio I Pontifice, *qui sedit ab anno* CLVI, *ad annum* CLXV, *quo est martyrio affectus, die* XI *Julii. Eumdem* S. Anthimum *coli* XXI *Februarii tradit Angelonus in Vitis Sanctorum Interamnensium Italico sermone, cum Historia ejusdem urbis editis.*

2 *Ughellus tomo* 1 *Italiæ sacræ in Episcopatu Interamnensi, secundum ejus Sedis Episcopum collocat S. Anthimum, et ista narrat:* S. Anthimus Interamnensium primum Episcopu[s], mox Spoletinam rexit Ecclesiam. Ejus profestus dies XXI mensis Februarii concelebratur. S. Petri templum extra mœnia Interamnæ erexit, ubi Cathedralis Sedes Episcoporum emineret, quod postea profanatum fuit. *S. Petri templum erexit* Ejus mentio celebris habetur in Vita S. Concordii. Hic per totam Umbriam Christi Domini Evangelium divulgavit, et præcipue Fulginii. *Idem Ughellus in Episcopatu*

A *copatu Spoletino eumdem* S. Anthimum Episcopum Interamnensem *ait hanc etiam* Sedem moderatum fuisse, *et in vetustissimis* Kalendariis ejus memoriam cum Martyris titulo reperiri adscriptam, plures sub ejus nomine Ecclesias et imagines Spoleti et Interamnæ reperiri, ejusque memoriam in lucem revocasse Laurentium Castruccium Episcopum Spoletinum, officiumque, eo petente, a sancta Sede Apostolica concessum fuisse anno CIƆIƆCXXVIII. *Additque ejus* Acta a Spoletina Ecclesia brevi hoc elogio perstricta :

AUCTORE G. H. per Ughellum prædicat. Sedem Spoletinam rexit : officio Ecclesiastico colitur :

3 S. Anthimus nobili genere ortus, sub gravissima Christi fidelium tempestate, Imperatore Marco Aurelio, primo Interamnensem, deinde Spoletinam rexit Ecclesiam, qui cum dexteritate morum ac doctrinæ gravitate, sanctitatis vitam æque conjungeret, mirum in modum populorum calamitates solabatur. Hic quidem in occulta verbi Dei prædicatione, fidelium institutione, atque in Ecclesiarum cultu ampliando, fideque propaganda non posteriores partes ferebat, quandoquidem sua industria ac sumptu plura oratoria, non Spoleti modo, sed etiam Interamnæ, dum eam regebat Ecclesiam, alia restituit, alia de novo erexit : in illis Clericos dignis moribus repertos Divino cultui mancipando, Hygini Romani Pontificis, cujus tempore floruit, vestigia secutus, qui B primus formam Clero asseritur imposuisse. Ita apud Torquatum Umbriæ Præsidem amicitia valuit, ut Concordium Romanorum civem primarium, quem ille Spoleti in vincula pro Christo conjecerat, liberatum apud se multo tempore retinere impetrarit. Cumque virum plane Apostolicum, vitæ ac morum integritate eximium, comperisset, sacrisque ante a Pio Papa initiatum presbyteratus honore cumulavit. Hic tandem præclarus Antistes multis virtutum præconiis cum omnibus diu præfulsisset, pluribusque pro Christo laboribus egregie perfunctus, quinto D Idus Maii feliciter in Domino obdormivit circa annum Domini centesimum septuagesimum sextum, cui fideles tantorum meritorum memores tum Spoleti tum Interamnæ plures Ecclesias, quæ ad hæc usque tempora supersunt, sub S. Anthimi nomine erexerunt. *Hæc ibi : quæ eadem habet in ejus Vita Angelonus.*

doctrina et pietate excellit : oratoria erigit : S. Concordium Martyrem pro tempore liberat : moritur circa annum 176 variis erectis ecclesiis illustris.

4 *Acta supra nominati S. Concordii Presbyteri Martyris dedimus Kalendis Januarii : in his dicitur* Torquatus Comes Thusciæ in gravissima persecutione Antonini Imperatoris habitasse in civitate Spoletana, misisse et accersivisse ad se S. Concordium, *quem post varias de Christo propositas quæstiones* jussit fustibus mactari, et in custodiam publicam recludi. Tunc, *ut refertur num.* 5, venit nocte ad eum B. Eutyches cum S. Anthimo Episcopo, et quia Anthimus amicus erat Comitis, rogavit Torquatum Comitem, ut eum sibi concederet paucis diebus. Et permisit eum B. Anthimo, et habitaverunt simul multis diebus. Tempore autem opportuno consecravit eum Presbyterum, et cœperunt orationibus vacare. Post aliquantum vero temporis misit Comes, et tulit eum.

amicus Torquati Comitis, S. Concordium Presbyterum consecrat :

5 *Jacobillus in Vitis Sanctorum Umbriæ celebrat S. Anthimum XI Maii, quo die aliquam corporis translationem arbitratur peractam fuisse, et mortuum tradit die XXI Februarii circa annum* CLXXVI, *qui annus in* E *elogio citato exprimitur, non dies XXI Februarii, sed XI Maii, quo etiam die alter S. Anthimus colitur, sed Presbyter, et Romæ sub Diocletiano Martyr effectus. Quem martyrii titulum ab hoc Presbytero ad S. Anthimum Episcopum perperam a Spoletinis olim delatum fuisse asserit Jacobillus, quod idem de XI die Maii est forsan dicendum. Demum addit, ut præcipuum Patronum a populo Stronconensi coli, ejusque patrocinium contra grandinem aliasque tempestates invocari.*

in aliquibus ab S. Anthimo Presbytero Martyre non satis distinctus : invocatur contra tempestates.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MAURICIO, PHOTINO EJUS FILIO, THEODORO, PHILIPPO ET ALIIS LXVII MILITIBUS, APAMEÆ IN SYRIA II,

G. H.

Commentarius prævius.

SUB MAXIMIANO IMPER. XXI FEBR. Theodoretus S. Mauricii meminit inter præcipuos Martyres,

S*anctissimorum horum militum Ducis Mauricii meminit Theodoretus Episcopus Cyri sermone* VIII *de Græcarum affectionum curatione, sive Evangelicæ veritatis ex Gentilium philosophia cognitione : in cujus operis prologo asserit* Græcorum Gentilium fabulis addictos dicere, ridiculum esse, quod honore Martyres prosequamur, et insignis stul- C titiæ, quod viventes ab iis, qui vita functi sunt, ullum sibi commodum comparare contendant. *propterea in octava disputatione seu sermone inquit, se* illorum objectiones proferre, qui nos accusant, quod honore Martyres prosequamur, simulque defensionem complecti ; *in qua variis tormentorum generibus propositis, addit* immortalem illis Martyribus gloriam collatam, memoriamque nullo tempore fluiendam. Ac generosæ, *inquit*, animæ triumphatorum cælum nunc obambulant et Angelorum choris intersunt : eorum vero corpora non singula cujusque condunt monumenta, sed urbes et vici hæc inter se partiti, animarum illos servatores corporumque medicos appellant, veneranturque tamquam urbium præsides atque custodes, et horum apud Deum universorum interventu divina per eos munera consequuntur. Sectis eorum corporibus integra et indivisa gratia perseverat : et tenues illæ ac tantillæ reliquiæ integro nullasque in partes dissecto Martyri parem habent virtutem. Quæ enim adstat gratia, dona distribuit, et fide supplicantium liberalitatem metitur... Hos autem Martyres non deos facimus, sed tamquam Dei testes servosque amantissimos honoramus, qui tanto amore Creatorem Servatoremque prosecuti sunt, ut mortem illius caussa susceptam optabilem duxerint, suaque ipsi corpora pro eo tradiderunt, qui corpus suum pro nobis cruci tradidit.... Hi sunt vere hominum duces et propugnatores et auxiliato- F res, malorumque depulsores, damna quæ a dæmonibus infliguntur, procul arcentes.

quorum corpora in veneratione sunt, aut etiam tenues reliquiæ :

2 Victorum Martyrum templa clara et conspicua cernuntur, magnitudineque præstantia et omni ornatus genere illustria, et pulchritudinis splendorem late fundentia. Neque ad hæc nos semel bisve aut sexies quotannis accedimus, sed frequentes conventus celebramus ; sæpe etiam diebus singulis horum Domino laudes decantamus, et qui integra sunt valetudine, hanc sibi conservari, qui autem morbo quopiam conflictantur, hunc depelli petunt. Petunt et liberos qui carent, et quæ steriles sunt rogant ut matres fiant : qui donum adepti sunt, salvum id sibi servari postulant. Qui peregrinationem aliquam auspicantur, ab his petunt, ut viæ sibi comites sint ducesque itineris : qui sospites redierunt, non illos adeuntes ut Deos, sed tamquam divinos homines eos orantes, intercessoresque sibi ut esse velint postulantes. Quod vero votorum compotes fiant, qui fideliter petunt, palam testantur illorum donaria, curationem indicantia. Alii enim oculorum, alii pedum, alii

quibus illustria erecta templa : in iisque ad impetrandum eorum patrocinium donaria oblata,

A alii manuum simulacra suspendunt, ex argento auroque confecta. Accipit enim horum Dominus etiam parva, pretiique exigui, pro ferentis facultate donum metiens. Hæc autem morborum depulsionem indicant, cui testandæ ab iis posita sunt, qui sanitatem receperunt. Quin et nascentibus filiis Martyrum vocabula imponere student, securitatem inde ipsis tutelamque comparantes.... Demum festis deorum abolitis, nunc Petri et Pauli et Thomæ et Sergii et Marcelli et Leontii et Panteleemonis et Antonini et Mauricii aliorumque Martyrum solemnitates peraguntur, et modestæ celebrantur festivitates, divina cantica, sacrorumque sermonum auditionem, et preces ornatas laudabilibus lacrymis exhibentes.

et dies festi instituti.

3 *Hactenus excerpta ex sermone Theodoreti de Martyribus : quæ ad* S. Mauricium *ejusque socios Martyres pertinere vel ideo magis arbitramur, quod hi gloriosum suum certamen inter majores æstatis calores peregerint, et tamen alios festos dies nacti sint, seu* XXI *Februarii, seu* XXVII *Decembris, uti mox constabit : forsan quod reliquiæ illis diebus translatæ sint, aut templa ad illorum honorem dicata. Nam agere Theodoretum de S. Mauricio Apameensi et gentili suo, adjuncti supra socii satis indicant: ex his in eadem Maximiani persecutione passi sunt,* Antoninus *cum sociis Cæsareæ in* B *Palæstina idibus Novembris,* Pantaleon *seu* Panteleemon *medicus Nicomediæ* XXVII *Julii,* Sergius VII *Octobris in provincia Euphratesia, in qua et Sergiopolis ab hujus nomine dicta est, et Cyrus urbs Theodoretum Episcopum habuit. Passus etiam, sed serius, in eadem Apamea est* XIV *Augusti* Marcellus Episcopus, *cujus nonnulla gesta idem Theodoretus narrat lib.* 1 *Histor. Eccl. cap.* 19. *at* Leontium *supra relatum, esse militem Tripoli in Syria passum* XVIII *Junii observat in Notis Martyrologii Baronius, qui* XXII *Septembris, quo die S. Mauricius Agaunensis et Dux Thebæorum militum colitur, fatetur se aliquando non invitum adhæsisse sententiæ illorum, qui utrumque Mauritium, pro uno eodemque Martyre censuerunt. Verum ob auctoritatem Theodoreti se coactum ab illa opinione recedere, neque verisimile videri, hunc in tam parvo Martyrum numero prætermisisse innumeros fere perillustres in Syria passos, et externos tam longe positos in exemplum adducere voluisse.*

Ea intelligenda de S. Mauricio Apameensi,

non Agaunensi et Duce Thebæorum militum.

4 *Vitam S. Mauritii Apameensis et septuaginta sociorum Græcam ex MS. codice peruntiquo nacti sumus eleganter atque accurate scriptam : quam nonnullis hinc inde immutatis suo operi de Vitis Sanctorum inseruit Metaphrastes, ac Latinam a Gentiano Herveto redditam edidit Lipomanus ad* XXI *Februarii, et Surius mense Julii; cum qua et nos hanc Græcam Vitam contulimus. Titulus in MS. præfigitur ejusmodi :* C Ἄθλησις τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μαυρικίου καὶ τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν αὐτοῦ. *Quæ apud Lipomanum ita Latine leguntur.* Martyrium sancti et gloriosi Martyris Christi Mauricii et septuaginta militum, qui erant etiam ejus discipuli.

Horum Martyrum Vita datur ex MS. Græco collata cum Metaphraste.

5 *Græci præcipuo eos cultu venerantur* XXI *Februarii, et hoc elogio excellentiora eorum gesta attingunt :* Eodem die memoria sancti Martyris Mauritii et sociorum septuaginta Martyrum. Vixerunt hi imperante Maximiano, apud quem, dum urbem Apameam transiret, delati sunt, quod Christiani essent. Adducti ergo ad eum, Christianos se professi sunt : mox zonis militaribus privantur, ac carceri includuntur : et post triduum ad tribunal citati examinantur. Cum autem in fide constantes persisterent, graviter cæsi, in ignem projiciuntur : deinde in equuleo suspenduntur, ac ferro latera eorum raduntur. Cum autem Maximianus S. Mauricium gravius vellet affligere, jubet Photinum ejus filium capite plecti. Postquam vero vidit eos immotos in suscepta fide conservanda, neque imperata facere, misit eos in nemorosum locum D inter duo flumina et lacum situm, ac vespis, muscis, culicibusque variis refertum. Carnifices ergo cum ad silvam pervenissent, eos vestibus nudatos, ac vinculis constrictos palis alligarunt, et melle circumcirca unxerunt : ad quam pœnam infligendam erat illa anni tempestas maxime opportuna. Corpus etiam S. Photini coram oculis patris sui Mauricii jaculis confixerunt, atque ita abiverunt. Sed beati illi ac generosi athletæ decem diebus et noctibus intolerabilibus afflicti cruciatibus et tormentis perdurarunt, sed tandem inter preces ad Deum fusas finem vivendi fecerunt.

Epitome Vitæ ex Menæis ad 21 Feb.

AUCTORE G. H.

6 *Hæc Græci in magnis Menæis ad* XXI *Februarii, ad quem diem eadem leguntur apud Maximum Cytheræum* ἐν βίοις ἁγίων. *Metaphrastes etiam, ut diximus, Acta horum Martyrum ad eumdem* XXI *Februarii retulit, uti apud Lipomanum licet videre. Alter dies eorum venerationi consecratus est* XXVII *Decembris, ut liquet ex Menologio a Canisio edito, in quo hæc leguntur :* Eodem die commemoratio sancti Martyris Mauricii et septuaginta sociorum, qui sub Maximiano Imperatore apud urbem Apameensem passi sunt. *Eodem die in magnis Menæis et apud Maximum Cytheræum elogium supra relatum repetitur, sed valde contractum.*

commemoratio 27 Decemb.

7 *De tempore autem anni, quo martyrium passi sunt,* E *hæc num.* 18 *in Actis leguntur :* Ὁ μὲν οὗτος καύσωνος ἐστὶ καιρός, Πάνεμος γὰρ μὴν τηνικαῦτα καθειστήκει. Est hoc quidem tempus maximi æstus, erat enim tunc mensis Panemus. *de quo aliisque mensibus Orientalium varii scripserunt, ac post Scaligerum aliosque accurate Petavius noster lib.* 1 *de Doctrina temporum, qui cap.* 29 *menses Græcos seu Syromacedonicos tradit, quos arbitratur fixos a Julianorum Calendis exordium sumpsisse, ac Panemum apud Syros, quod hic quærimus, mensi Julio Romanorum respondisse. Quo mense ad diem* XXVI *in Menæis inter alios Sanctos nominatur Mauricius. Sed difficile scitu est, de quo ea verba sint accipienda :* Eodem die commemoratio sancti Patris nostri Symeonis Stylitæ, Presbyteri et Archimandritæ, et S. Ignatii Tzeroneti, et Encœnia Archangeli Gabrielis trans fretum in Chaldis, et S. Joannis Palæolauritæ, et S. Mauricii, et SS. Appionis et Hierusalem. *Hæc ibi. Colitur Joannes Palæolauritæ in eisdem Menæis* XX *Aprilis, et aliquo elogio exornatur. An simili modo Mauricii Apameensis dies natalis aliave solemnitas indicetur, ex nudo nomine non liquet.*

Mortui mense Panemo, id est Julio,

an 26 Julii

8 *Laurentius Surius, quam repererat martyrii S. Mauricii et sociorum historiam a Lipomano ad* XXI *Februarii, rejecit in Julium, ac tum post relatos ad* XXVIII *diem Vitas S. Philastrii Episcopi Brixiensis, et S. Friderici Episcopi Ultrajectini, apposuit Acta S. Mauricii et sociorum cum hac nota marginali :* Passi sunt hi F Martyres mense Julio, sed incertum quo die. *In tertia editione retenta eadem sunt verba, sed adjectus* XVIII Julii : *quo die Galesinius* ex MS. *inquit,* et Metaphraste, ut est apud Surium, *adscripsit suo Martyrologio his verbis :* Apameæ sanctorum Martyrum Mauricii et septuaginta militum : qui, Maximiano Imperatore, per varia diversaque cruciamentorum stigmata, nobile martyrium obierunt, præclaris datis religionis Christianæ testimoniis. *Eadem refert Ferrarius in Catalogo generali, allegata Galesinii auctoritate.*

unde adscripti 18 Julii.

VITA EX MS. GRÆCO,

collata cum Metaphraste.

CAPUT I.

Iter Maximiani Imperatoris in Syriam. Horum Martyrum captivitas. S. Mauricii cum Imperatore disceptatio.

Ubi Martyrum memoria est, ibi solida in Deum pietas ostenditur, ac mens sapientiæ amans Deo conjungitur:

EX MS GRÆCO. Memoria Martyrum utilis.

A conjungitur : res etiam corporeæ commeant ad hæreditatem spiritalem, et pax acquiritur immobilis, qua animorum perturbationes frænantur, dum cœlestes spiritus et terrena corpora mutuo fœdere conciliantur. Quis enim eorum certamen mentis intuens oculis, non erit remotus a carne et mundo, dum e sola in Deum pietate eorum carnem intelligit conculcatam? Non enim caro his concupiscit, neque pulvis terræ contra Dei imaginem rebellat, sed quicumque arbitratur quodcumque deterius gubernari ab alio præstantiore, mentem comparat immotam ad cœlestem metam.

uti 70 Apameensium, passorum sub Maximiano,

2 Tale certamen aliquando proponitur septuaginta Martyribus, quorum pretiosum et Christi amantem sanguinem, Apameensium excipiens metropolis, sanctum et Deo gratum emisit sacrificium, pro pretioso unguento totum corpus Christi, nempe sanctam Ecclesiam, eorum sanguine inungens. Maximianus enim inprimis impius et iniquus Imperator, quamlibet, quantumvis magnam, crudelitatem contendens superare, studebat ut omnes, qui subjecti erant ejus Imperio, offerrent execrandis et immundis dæmonibus : ut per eorum adorationem et deorum, uti falso nominabantur, falsam religionem, suo Imperio acquireret præsidium et magnificentiam. Cum hoc B ergo facere statuisset, ipse seipsum ad hoc sedulum et industrium constituit ministrum. Nolebat enim, ut Imperatores qui eum præcesserant, jubendo scribere ad locorum Præsides, ut idolorum cultus curam gererent : sed ipse impigre et diligenter obibat orbem terræ, effectus velox minister altarium dæmonum, sperans infelix per suum adventum se effecturum, ut, qui defecerant ab ejus superstitione, et accesserant ad veritatis Christi cognitionem, transfugerent ad errorem suorum immundorum et execrandorum deorum.

addicto cultui dæmonum :

apud quem Apameam profectum

3 Tali ergo animo Romam relinquens Maximianus impius tyrannus, et per Orientis partes iter faciens, pervenit Apameam, quæ est metropolis secundæ provinciæ Syrorum. Quo in loco idolorum sacerdotes ad eum accedentes, accusabant Christianos, dicentes ei : O divinissime Imperator, cum dii nobis dederint loquendi libertatem apud tuam pietatem, deferimus ad tuam invictam potentiam, quod unusquisque eorum, qui sunt apud nos, cum timore et desiderio honorat maximos et patrios tuos deos, maxime autem Jovem patrem deorum, et Apollinem admirabilem, qui sunt aliis diis superiores, et imperium tuæ potestatis valde conservant et tuentur. Mauricius autem et qui sunt cum eo septuaginta mi-C lites tuæ potentiæ, in altum elati honoribus tuis et muneribus, et qui ditia et magnifica dona ex te perceperunt, deos habent contemptui, et adversus magnum tuum et invictum imperium exercent tyrannidem abducti errore Christianorum.

accusantur Mauricius et milites ejus 70.

4 Hæc ergo cum audisset tyrannus Maximianus, animo valde fuit iratus, et præcordiis incensus, ac mente magis arsit, quam fornax : præcipue cum accepisset, tales in suo exercitu esse milites. Die ergo assignato insigni, et loco invento apto ad populi spectaculum, in medio portarum septentrionalium metropolis Apameensium, quæ dicitur a Virinia Hamaxica, jussit illic parari judicium et duci inclytos Martyres. Cum in alto autem tribunali impius sedisset tyrannus, concurrisset vero universa civitas et omnis ætas ad eos spectandos, adeo ut nec virgines quidem, quæ degunt in thalamis, remanserint in suis habitaculis ; duxerunt satellites septuaginta Christi milites.

coram tribunali ejus sistuntur.

5 Hos cum adspexisset Imperator, dixit eorum Duci : Nos sperabamus, o Maurici, quod nostris fruentes donis, et alimento gloriantes imperatorio, primosque honores et dignitates a nobis consecuti, insisteretis vestigiis nostræ tranquillitatis, et eos, qui D conarentur resilire a nostra b religione, diis grata, fortibus factis et omne genus doctrinis converteretis ad sanitatem, quod ægrotaret curantes, et quod claudicaret corrigentes et quod bellum gereret pacificantes : et ut breviter multa dicam, quidquid se non ex nostro haberet instituto, tamquam inimicum et hostile subjicientes. Sed de vobis, ut videtur, contrarium accepimus. Non solum enim non convertistis eos, qui adversus nostram rebellarunt religionem, sed etiam ipsi adversus deos nostros omnipotentes tyrannidem exercentes, et qui eis sunt constituti honores et sacrificia ac libamina abolentes, aliis fuistis duces ad barathrum interitus : si vera sunt, quæ de vobis ad nostras aures pervenerunt.

b acriter objurgantur :

6 Dixit Mauricius : Imperator, quæ a nobis exercetur tyrannis adversus deos, qui sunt nullo sensu præditi, nobis a vero Deo validam acquirit victoriam et coronam gloriæ. Non enim aspernamur et nihili facimus Deum, qui nos finxit, ut stulta est tua traditio : sed glorificamus eum, qui est solus verus Deus, qui fecit cœlum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt. Dæmones autem, qui hominibus afferunt exitium, non convenit deos vocare, o Imperator. Dixit Maximianus : Cum honorem a diis sis E consecutus, et militiæ primum locum sortitus, o Maurici, eis pulchram refers gratiam. Mauricius dixit : Numquam honorem accepi a diis vestris, neque volo eos honorare. Quis enim unquam ex hominibus, qui Dei habet cognitionem, sustinuerit honorare materias nullo sensu præditas? Sed quibus non est mens, quæ rectis gubernatur rationibus, propterea quod jumentis comparati sint insipientibus, et similes facti sint eis, ii lapides et ligna in deos referunt, mentemque eis tribuunt, et honorant tamquam deos. Dixit Imperator Maximianus : Quoniam primas partes obtinuisti in ordinibus nostræ administrationis, o Maurici, id tibi magnam præbuit confidentiam, et effecit audaciorem : adeo ut splendide et citra ullam conturbationem respondeas nostræ serenitati.

S. Mauricius inculcat unius Dei notitiam

a Græce Γάστια Ἁμαξική, ita iterum num. 11 legitur. Gentianus Amaxlea, et Amatica habet. — b Apud Lipomanum et Surium legione, forte errore typographico. Græce θεοφιλῆς θρησκεία.

CAPUT II.

Inquisitio fidei facta. SS. Theodori, Philippi, Photini, aliorumque responsum. Zona militaris ablata.

Tunc jubet eo separato reliquos interrogari, et F eis dicit Imperator : Quis vobis tantam fecit injuriam, o fratres, ut deficeretis a diis servatoribus ; accederetis autem errori hominum, qui adorant hominem crucifixum tamquam unum homicidam? Non enim sic vos erudimus, neque in tali doctrina eduximus. Tunc Theodorus et Philippus, tamquam ex ore sanctorum septuaginta Martyrum, dixerunt : Nos, o tyranne Imperator Maximiane, tantum absumus ab errore, ut te quoque optemus liberari ab errore, a quo nos fuimus liberati, unum et solum adorantes verum Deum, Patrem omnipotentem, et unigenitum ejus Filium Jesum Christum Dominum nostrum, qui est Dei virtus et Dei sapientia : et sanctissimum ejus Spiritum, qui nobis inspiravit cognitionem et intelligentiam, ut a confiteamur quidem Trinitatem quæ est ejusdem essentiæ : abominemur autem immundam tuam religionem ; et hanc quidem abjiciamus perituram religionem ; militiam vero militemus Deo, qui est Rex exercituum. Dixit Maximianus : Video, o Philippe, te senectutem quidem habere reverendam, intelligentia autem multum cedere juvenibus. Confuge ergo ad deos, et sis bonus consiliarius

SS. Theodorus et Philippus explicant mysterium SS. Trinitatis a

A rius reliquis tuis militibus de diis adorandis, ut majora dona et honores a nobis consequaris. Dixit S. Philippus : Ego non sum futurus malus consiliarius iis, qui sua sponte deducti sunt ad timorem veri Dei. Scriptum est enim : Væ ei, per quem malum venit.

Matth. 18. 8

8 Dixit Maximianus : Lenitas nostræ patientiæ te audaciorem effecit, Philippe. Nolite ergo in his insistere, ne justas pœnas in vos irritetis, et evadatis exemplum nostræ indignationis, audentes nominare hominem, qui a vobis est relatus in deos. Respondentes vero sancti septuaginta Martyres, dixerunt tyranno : Vanæ et inanes minæ, o Imperator, tuæ abominationis, virtutem nobis ex alto largiuntur. Non enim ingreditur aut inhabitat metus tormentorum in bona mente et stabili eorum, qui diligunt Dominum. Tunc Maximianus Imperator, jussit auferri a sanctis septuaginta militibus habitum militiæ, et eis abscindi zonas, et adduci eos cum magna ignominia. Cumque hæc magna celeritate effecissent satellites, dixit eis tyrannus : Videte, quale vobis obtigerit dedecus propter vestram inobedientiam. Sancti dixerunt tyranno : Etiamsi tu, ut existimas, nos exuisti, sed est Deus noster in cœlis, quem colimus, qui nos induit stola æternæ gloriæ, B quam ipse non es dignus audire propter satanam patrem tuum, qui in te loquitur.

omnes constanter fidem profitentur :

habitu militari et zonis privantur :

9 Tunc valde iratus tyrannus, dixit : O execrandi et indigni deorum benevolentia, vos vestram ignominiam vobis conciliastis. A nobis enim honore affecti, maximos deos affecistis contumelia, et nostram contempsistis amicitiam. Respondentes autem Sancti, dixerunt Tyranno : Hæc militia tua, ut quæ nihil sit, præterit : et qui adest honor, est tibi dedecus : quoniam oblitus es Dei, qui hanc tibi dedit potestatem. Inanima vero simulacra, quæ te nihil juvant, quod ea non cognoscant eum, qui ipsa honore afficit aut contumelia, in deos stolide refers. Dixit tyrannus : Propter nostri imperii clementiam vobis parcens, et volens vitam vobis esse salvam, adhuc vos patior, jussitque eos tres dies includi in carcere, ut caperent consilium, quod eis expediret.

honorem militarem contemnunt :

carceri mancipantur :

10 Cum autem satellites implessent jussum Imperatoris, et eos in custodia inclusissent cum collaribus, Sancti dixerunt inter se : Fratres, paremus omnes una eademque mente nostras animas ad orationem, et intense oremus Deum nostrum, ut det nobis sapientiam et cognitionem per sanctum suum Spiritum et injiciat in os nostrum, quid respondeamus : ut admiretur tyrannus veritatem nostræ fidei. Et se ad precandum conferentes Sancti septuaginta, tamC quam ex una anima dixerunt : Deus omnipotens, cujus potestas æterna, et regnum non interit, mitte ad nos sanctissimum tuum Spiritum, ut in ipso exultemus et lætemur, et vincamus erroris nequitias, et extollamur in vera tua fide per sanctum Spiritum, qui loquitur in nobis, secundum tuam veram promissionem et propter ablatam a nobis mundanam dignitatem efficiamur milites in sancta tua civitate, b in qua tecum venient omnes congregati in fide Christi tui, cum quo tibi Patri debetur gloria et potestas cum sancto et vivifico Spiritu in secula. Amen.

se [in]vicem excitant :

et auxilium Dei implorant :

11 Completis autem tribus diebus, præsidens rursus Maximianus, in eumdem locum portæ Hamaxicæ rursus concurrente universa civitate, accersiit Sanctos. Hi vero accesserunt tracti a ministris, et steterunt ante impium. Hic autem minas temperans clementia, dixit eis : O viri, discite tandem quid vobis expediat : et accedentes, diis sacrificate, et vitam accipite, et non mortem acerbam. Dixerunt Sancti : De hoc bonum consilium cepimus, o Imperator : odio habere hanc vitam, quæ est ad tempus, diligere vero mortem propositam, propter Christi D desiderium. Per ipsum enim vitam æternam speramus lucrifacere. Decetero ergo fac breviter, quod vis. Nos enim non negamus Deum nostrum, neque dæmones tuos adoramus. Nam in condemnatione hujus mortis, quæ est ad tempus, liberamur ab æterna condemnatione.

EX MS. GRÆCO. coram Imperatore mortem propter Christum contemnunt :

12 Hæc cum dixissent Sancti, videns tyrannus in medio eorum adolescentem dixit ei : Quod est tibi nomen, et cujus es genere ? Dixit adolescens : Nominor quidem Photinus, a vera luce accepto nomine. Sum autem miles Christi, qui pudore afficit patrem tuum satanam. Et sum genere quidem Romanus, filius vero et carnalis et spiritalis Mauricii clarissimi. Ex eo enim ortus, et ab eo accepta Dei cognitione, in Christi fide sum educatus : quem tu negans, o Imperator, comparatus es jumentis insipientibus, et similis factus es illis. Dixit tyrannus : Stultus es adolescens, et sunt tua verba ætate digna. At jam disce, quod tibi conducit : et accedens, sacrifica maximo deo Jovi, et parce tuæ juventuti. Dixit adolescens : Propterea quod non facio, quod vis, neque sacrifico simulacris, dicis me stultum esse. Nam quod attinet quidem ad fidem Domini mei Jesu Christi, valde sapio.

S. Photinus adolescens generose nomen, genus ac fidem Christi profitetur.

a *Gentianus vertit in secunda persona*, confitearis, abomineris, abjicias, milites. *Græce in infinitivo loquuntur, sed qui a prima persona plurali præcedenti regitur : τὸ πνεῦμα τὸ πανάγιον τὸ ἐμπνεῦσαν ἡμῖν γνῶσιν καὶ σύνεσιν, ὁμολογεῖν μὲν τριάδα, etc.* — b *Loco sequentium hujus numeri ista leguntur apud Lipomanum :* Et adscribamur in numerum civium cum omnibus tuis Sanctis, qui tibi a seculo recte in fide placuerunt quoniam tu es solus Deus et te decet gloria et potentia Amen. E

CAPUT III.

Verberibus, igne, ferreis unguibus afflicti Martyres. S. Photinus capite plexus.

Tunc rursus dixit tyrannus Sanctis : Quousque importunitatem vestram sustinemus, et tormenta differimus ex benignitate incomparabili ? Sacrificate ergo diis, ne in vos armetis justitiam. Dixerunt Sancti tyranno : Si quid ingenii habeas aut scientiæ minister immundorum dæmonum, didicisti a Photino nostras vires. Si enim ille, cum sit ætate juvenis, pudore affecit impiam tuam mentem et nullo sensu præditam, per sinceram suam fidem et Christi cognitionem ; quanto magis nos contendemus tormenta omnia sustinere, ut pudore afficiamus patrem tuum diabolum, et placeamus Christo? Tunc iratus tyrannus, jussit Sanctos verberari crudis boum nervis : et cœperunt ministri eos cædere, donec carnes eorum discerpserunt : et cum valde emanaret eorum sanguis, Sancti sursum adspicientes in cœlum clamabant, Christo Deo supplicantes, ut eis vires adF deret, et levaret eorum labores. Qui cum audiisset intensam eorum precationem, ad eos accessit potestate, quæ non cadit sub adspectum, et allevavit labores tormentorum, et corda eorum in caritate erga se confirmavit.

Sancti inscitiam Imperatoris arguunt :

cæduntur crudis boum nervis :

a Christo confirmantur :

14 Cum defessi autem essent tortores, tyrannus dixit Sanctis : Cognovistis, o audaces homines et temerarii, quam sit mihi facile vitam vestram perdere? Sacrificate ergo diis, ne acerbiora tormenta sentiatis. Sancti vero respondentes, dixerunt tyranno : Hoc cognosce, o impie et aliene a vero Deo nostro, quod quomodo tu Christi caritatem et ejus splendorem non sentis propter tenebras, quæ mentem tuam operiunt ex errore dæmonum : ita neque nos tormenta tua sentimus, propterea quod mens nostra sit illuminata a fide et caritate Christi Dei nostri. Excogita ergo alias in nos novas machinas tormentorum. Sitit enim mens nostra, et desiderat quæ est ex Christo caritas, per tuam in nos sententiam contemplari Deum vivum et regnantem in secula.

expetunt alia tormenta :

15 Hæc cum audiisset tyrannus et valde fuisset iratus,

A iratus, jubet accendi rogum maximum, et in eum projici Martyres. Cum implessent vero satellites inhumanum ejus jussum, Sancti sua sponte accesserunt ad rogum, se invicem adhortantes, ut ad ignem tamquam ad aquam accederent; neque ullam ducentes rationem carbonum exustionis, magno et constanti spiritu dixerunt tyranno : Nos, Maximiane, considerantes cæcitatem tuam et sensus egestatem, lapidei tui cordis miseremur, quod fueris minister erroris immundorum dæmonum, non valens resipiscere aut *a* cognoscere, quomodo omnem humanam superet fortitudinem tanta tolerantiæ perseverantia. Quis enim absque divina refrigeratione adversus omnia exedentem flammam decertaverit? Qui autem spiritu fervent et Deum induerunt, ignis consumens illos, qui sicut tu sunt impii, nequaquam pios lædere poterit. Flammæ enim non est a natura ingeneratum, ut consumatur a flamma, quæ est ad tempus, et in quam cadit interitus. Quamobrem frustra laboras, o stolide tyranne, qui nos, qui Christi conflagramus caritate, igne contendis consumere. Nos enim ignis candefecit, sicut candefit argentum.

Ex ms. græco. sponte sua accedunt ad ignem

manent illæsi:

16 Cum omnes autem, qui audiebant, propter hæc verba admirarentur, tyrannus, qui erat vas interitus, perseveravit velle Sanctos perdere, et neque B persuasus fuit verbis gloriosorum Martyrum, neque rebus ipsis fuit obstupefactus. Quamobrem jubet rursus Sanctorum palis affixorum latera ferreis unguibus fortiter radi. Cum ergo sancti et generosi Martyres hoc quoque certamen strenue decertarent, et omnes admirarentur hujus Imperatoris amentiam, præclarus Martyr Mauricius dixit tyranno : Non sentis tuam imbecillitatem et miseriam, o immunde et profane tyranne, quod Photinus parvus hic adolescens tui imperii fregerit audaciam? Talia enim et tam multa subiisse tormenta, est tui crudelissimi imperii confractio. Quomodo ergo universam nostram phalangem frangere poteris, qui a tantillo adolescente fueris superatus?

ferreis unguibus eorum latera cæduntur.

17 Propter hæc verba ira percitus sceleratus Maximianus, et ardentibus eum intuens oculis, et stridens in eum dentibus, et volens sanctum et beatum Christi Martyrem Mauricium acerbe ulcisci, jubet spiculatori, ut ante oculos patris filium conficiat et occidat. Eo itaque præsente, et filium adspiciente, ejus caput abscidit spiculator. Cum ergo hoc modo beatissimi Photini caput venerandum fuisset amputatum, isque pulchre et gloriose migrasset ad Dominum, dixit præclarus Mauricius : Nostrum desiderium implevisti, o tyranne, et de cetero firmum et stabilem habemus cursum cœlestem. Quis enim ex C nostra multitudine sustinebit superari a Photino Christi milite, qui migravit in cœlum, et pudore affecit patrem tuum diabolum? Ad hæc majori studio et contentione tormentorum in nos excogita cruciatus, et nihil a te prætermittatur eorum, quæ probant, an firmam et immobilem fidem Christo servemus.

S. Photinus decollatur.

a Gentianus ita vertit : Cognoscere Deum cœli et terræ, qui tantam nobis fortitudinem dedit et tolerantiam.

CAPUT IV.

Lenta mors Martyribus a vespis et crabronibus illata. Reliquiæ sepultæ.

Quando autem vidit Maximianus sanctos Christi Martyres prompto et alacri animo perseverantes, et rectam suam fidem non deserentes, convocato inhumano suo senatu, cum eis consultabat, quemadmodum sanctos Martyres morte afficeret acerbissima per quos terrorem afferret Christianis, qui erant in toto orbe terrarum, efficeretque ut ab inculpata religione deficerent. Unus igitur ex iis, qui in senatum convenerant, qui erat radix acerbitatis, et fructus nequitiæ, et cujusvis alterius malitiæ et injustitiæ arbor feracissima, suasit tyranno, dicens : Est hoc D quidem tempus maximi æstus, erat enim tunc mensis *a* Panemus : locus vero extra civitatem versus a occidentem inter duos eam præterlabentes fluvios et lacum situs est, constitutione quidem planus, fœno autem et infinita alia materia plenus : quem, qui in eo loco habitant, vocant Rogam, propterea quod sit *b* vesparum ac muscarum acerbarum habitaculum b ac spatium varii generis culicibus repletum quos meridie ne facile quidem potest aliquis transire sine periculo. Jube ergo eorum corpora ungi melle, et in eo alligari cum animalculis, ut in hoc cruciatu sentiant interitum graviorem tormentis omnibus, quæ præcesserunt, et cognoscant, non esse maledictis incessendos æternos nostros deos. Et quid juverunt ausos contrariam, quam Imperatores peragant, inire viam.

Consilio inito ut vespis ac crabronibus interficiendi tradantur,

19 Placuit verbum et consilium hoc Imperatori et universo Senatui, et jubet Imperator eos tradi huic supplicio. Cum itaque meridiem observassent ministri iniquitatis, et tempus animadvertissent quietum, in quo, flatu ventorum, infinita animalculorum multitudo est, quæ corporibus, in quæ incidunt, gravem et molestam efficiunt perforationem; catenis vinctos deduxerunt Sanctos in hunc locum : eumque elegerunt humidum, situm prope fontem perennem, ex E quo enasci solent limosæ lacunæ et voragines, ubi etiam solet degere multitudo ejusmodi animalculorum. Melle quidem ungunt Sanctorum veneranda corpora; lignis autem eos vehementer alligant in eo loco, projicientes etiam venerandum corpus inclyti Martyris Photini ante faciem patris sui benedicti Mauritii, reputantes se ex eo ei majus allaturos supplicium. Hæc ergo cum fecissent, quamprimum recesserunt, ut qui venenatorum animalculorum minime ferrent impetum.

vincti ex urbe educuntur :

melle uncti animalculis exponuntur

20 Cum itaque Sancti decem dies et noctes hoc intolerabile et acerbum pertulisssent supplicium, sublatis ad Deum oculis, precati sunt, dicentes : Domine Deus noster, qui nos creasti ad imaginem et similitudinem tuam, et deduxisti nos ad agnitionem tuæ veritatis et divinitatis, et unigeniti tui Filii, et sanctissimi Spiritus, apud te nostras animas deponimus, et rogamus, ut eas colloces cum omnibus Sanctis, qui tibi placuerunt a seculo. *c* Hæc cum precati c essent, Deo tradiderunt beatas et divinas animas, et sic dignati fuerunt coronis decertationis.

post decem dies felicissime decedunt :

21 Sceleratus autem et tyrannicus Imperator Maximianus, etiam post mortem irascens semper viventibus Martyribus (Deo enim vivunt, qui secundum Deum emigrarunt, et hinc excesserunt) cum F audivisset eos emisisse animas jubet carnificibus abscindi veneranda eorum capita, et projici in eumdem locum. Hi vero cum e lignis deposuissent venerandas eorum reliquias, non veriti sunt amputare colenda eorum capita. Cum ea autem abscidissent, ubique per illam silvam projecerunt ac dissiparunt. Quidam vero fratres fideles noctu cum magno timore accedentes, collegerunt veneranda eorum capita et sanctissima eorum corpora, et cum honore et multa odoris suavitate, divinaque psalmodia et intensis precibus, in terra fodientes, deposuerunt ipsa in eo loco, ubi decertaverunt præclari et fortes Christi milites. In quo etiam apparent tamquam luminaria in mundo.

capita post mortem abscinduntur :

sepeliuntur sanctæ reliquiæ

22 *d* Lætare igitur Apamea, spirituali circum- d cincta corona ex diversis lapidibus pretiosis composita, ac cœlesti ditata thesauro conferente quamdam divinissimi splendoris concordiam. Variæ quidem divitiarum effulgent margaritæ, sed ad illam, quæ lucem præbet ad unam eamdemque increatæ Trinitatis fidem, cœlum exultat : terra quoque sole justitiæ illuminata, ac multiplicibus stellis relucens, in septuaginta

Epilogus ad Apamienses.

A septuaginta his Martyribus gloriam Dei divulgat. Quorum nos quoque omnes dignemur esse celebris conventus participes et gratiæ, uno animo et consensu fruentes, quæ ab eis proficiscitur, curatione, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et potentia, cum Patre et sancto Spiritu nunc et semper, et in secula seculorum. Amen.

a *De Paneimo mense supra egimus, eumque convenire apud Syros cum Julio Romanorum diximus.* — b *Græce hæc ita leguntur :* διὰ τὸ σφηκῶν καὶ χαλκομυιῶν πικρὸν καταγώγιον ὑπάρχον, κωνώπων τε καὶ σκνιπῶν πεπληρωμένον χωρίον. *De quibus Aldrovandus lib. de Insectis disputat, ac lib.* 1 *cap.* 6 *de* vespis, *quæ* σφῆκες *Græce dicuntur, quo tamen nomine* crabones *etiam intelligi ostendit pag.* 198, 199, 225 *et seqq. Loco* χαλκομυιῶν, *in Menæis* μυιῶν *legitur. Sunt autem* μυῖαι *muscæ, et* χαλκόμυιαι *aheneæ muscæ colore æris ita vocatæ, de quibus Aldrovandus lib.* 3 *cap* 1, *pag.* 346. *At culices Græce* κώνωπας *et* σκνῖπας *dici tradit cap.* 5 *pag.* 382 *et seq. hos etiam* culices muliones *Latinis dici. De culicibus silet Genlianus.* — c *Apud Lipomanum adduntur et verba:* Quoniam te dileximus et te desideravimus ex toto animo nostro, et pro te nos ipsos ad mortem tradidimus. Tu es enim Deus solus benignus et clemens, et te decet gloria in secula, Amen. — d *Hæc ad Apameenses apostrophe apud Lipomanum.* D

EX MSS GRÆCO.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VERULO, SECUNDINO, SIRICIO, FELICE, SERVULO, SATURNINO, FORTUNATO, JOCUNDO, JULIANO, ALEXANDRO, ET XVI SOCIIS, ADRUMETI IN AFRICA.

Sylloge historica.

G. H.

XXI FEBR.

Sancti Martyres

in Africa,

Adrumeti passi,

Tria hic expendenda : quæ scilicet fuerit constituta hisce athletis palæstra victoriæ? quot ii fuerint, quæque eorum nomina? quo potissimum floruerint tempore, seu quanam persecutione cæsi. Ac primo Africam *assignant omnia fere Mar-* B *tyrologia, quorum aliqua nullam præterea memorant civitatem : alia addunt* Adrumetum, Hadrumetum, Adrumentum, Adrumitum, *et ex librariorum errore* Assumitum, Arimetum. *Urbs ea est Africæ propriæ antiqua et celebris in Bizacena provincia, a priscis scriptoribus vario etiam nomine insignita : Ptolemæo lib.* 4 *cap.* 3 Ἀδρούμιττος κολώνια, Adrumittus Colonia. *Straboni lib.* 17 Ἀδρύμη πόλις, ἐν ᾗ καὶ νεώρια ἦν. Adrume civitas, in qua etiam erant navalia, *ob commodum sinum, qui Adrumeticus appellabatur. Stephano de Urbibus* Ἀδρύμης, Ἀδρύμητος, *quem tamen genitivum asserit etiam pro recto assumi. Aliter etiam nuncupari a Thucydide, Pausania, Tacito, Plinio, observat Ortelius in Thesauro Geographico.* Adrumeticum Mavilum *Martyrem memorat Tertullianus lib. ad Scapulam cap.* 3, *quem cum Martyrologio Romano celebravimus* IV *Januarii. At* Felicis Episcopi Adrumeti *meminit Victor Uticensis lib.* 1 *et* Filolocius Episcopus Adrumetinus *interfuit Collationi Carthaginensi anno* CCCCXI.

2 *Tres ex hisce Adrumeti passis hoc die Martyribus suggerunt Usuardus, Bellinus, Canisius, Maurolycus. Felicius, item MSS. Martyrologia S. Richarii, Leodiense S. Lamberti, Brugense S. Donatiani, Trevirense S. Paulini, Coloniense Carmelitarum, Bruxellense S. Gudilæ, Ultrajectinum S. Mariæ, Adonis MS.* C *Morinense et S. Laurentii apud Leodium, MS. Florarium, Martyrologium Coloniæ an.* 1490 *excusum. In his eadem ubique fere verba leguntur :* In Africa, civitate Adrumeto, SS. Veruli, Secundini, Servuli et aliorum viginti. Verulus, *aliis* Verolus, Veronus, et Netolus *dicitur :* Secundinus, *in Usuardo MS. Reginæ Sueciæ* Secundianus. *Martyrologium MS. Lætiense quatuor nomina Martyrum profert, et quidem tria a prioribus diversa :* In Africa natale SS. Servuli, Juliani, Saturnini, Felicis, et aliorum decem et septem. *Martyrologium MS. Tornacense S. Martini, quintum adjungit his verbis :* In Africa natalis SS. Secundi, Servuli, Juliani, Saturnini, Felicis et aliorum septemdecim. *Hic* Secundus *in Martyrologio Lætiensi omissus, aliis* Secundinus *est.* Julianus *ex his duobus MSS. sed perantiquis, a nobis additur, ab aliis prætermissus. In MS. Martyrol. S. Cyriaci Romæ sex nominantur Martyres :* In Africa natal. SS. Veroli, Secundini, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini. *nulla facta anonymorum sociorum mentione : quos octodecim fuisse tradit Martyrol. MS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus, præter sex nominatos :* In Africa natale SS. Saturnini, Secundi, Servuli, Sirici, Felicis,

Verulus, Secundinus, Servulus,

Julianus, Saturninus, Felix,

Siricus vel Siricius,

Jocundi, et aliorum octodecim. *Apud Bedam septem suis nominibus exprimuntur :* In Africa, *inquit,* SS. Veroli, Servoli, Secundini, Siricii, Felicis, Saturnini, Fortunati et aliorum sedecim. *Eadem leguntur apud Rabanum, sed* Sirici *resumpto nomine, non* Siricii, *sicut apud Bedam legitur.*

Jocundus,

Fortunatus,

3 *In perantiquo MS. Richenoviensi, omisso* Secundino, *hi septem exprimuntur :* In Africa Assumito civitate, Verili, Jocundi, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati. *Octo recensentur a Notkero his vocabulis :* In Africa SS. Veruli, Secundini, Servuli, Syricii, Felicis, Jocundi, Saturnini, Fortunati et aliorum septemdecim. Alibi Victorini *etc. Qui tamen* Victorinus *In MS. Aquisgranensi Afris illis jungitur :* In Africa natalis SS. Veroli, Servoli, Secundini, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati, Jocundini, Victorini, et aliorum XXVIII. *Legendum videtur,* et aliorum XVIII, *nisi socii* Victorini, *qui tamen plures fuerunt, conjungantur. In pervetusto et a mille prope annis exarato Martyrologio Romano, quod S. Hieronymi indigetatur, hæc leguntur :* VIII Kal. Martii. In Africa civitate Adrumitu, natalis SS. Veruli, Secundini, Servoli, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati, Jocundi et aliorum octodecim. Et alibi Victorini, Mippalici *etc. de quibus seorsim agemus. At relatis hisce octo quia supra nominatum adjungimus* Julianum, *alii anonymi, non* octodecim, *sed solum* septemdecim *remanent : quos Beda et Rabanus* Sedecim *asserunt, quot et nos in titulo posuimus, pro decimo septimo jungentes* S. Alexandrum, *cujus unius mentio fit in Martyrologio MS. monasterii S. Maximini his verbis :* IX Kal. Martii. In Africa Natale S. Alexandri. *Ita universim damus sanctos Martyres sex et viginti, quot etiam in antiquo Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, memorantur, sed pro duobus anonymis substituimus* Julianum et Alexandrum *ex aliis Martyrologiis.*

E

in aliis Martyrologiis expressi,

cum Victorino hinc amovendo :

adjungitur S. Alexander,

F

cum 16 sociis anonymis.

4 *Hæc de numero Martyrum, inter quos num aliqui fuerint Episcopi aut Presbyteri, in silentio tam variorum et illustrium Martyrologiorum, non conjectamus. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, præter tres hic ex eo relatos, addit sequentes :* Item Syrici, Saturnini, Fortunati, Jocundi Episcopi, Victorini, Petri. *De S.* Victorino *plurimorum Martyrum Duce, cui* Petrus *adjungitur, seorsim actum iri jam monuimus. Baronius in Notationibus ad* XXVIII *Augusti indicat litt.* f *apud Salernitanos* in ecclesia cathedrali corpora SS. Fortunati, Caii et Anthes, *qui eo die coluntur,* asservari in inferiori crypta; in superiori autem sub altari majori positum esse corpus S. Felicis Presbyteri et Martyris, cujus anniversaria celebritas illic agitur XXI Februarii. *Verum in officiis Salernitanis anno* 1594 *excusis colitur* S. Felix XXX *Augusti cum* S. Adaucto *via Ostiensi occisus, cujus* corpus in altari majori

An S. Jocundus Episcopus

et S. Felix Presbyter ?

A majori reconditum requiescere *ibidem legitur, nulla alicujus cultus ad* XXI *Februarii facta mentione. Bononiæ in æde S. Luciæ aliquas* S. Secundini *reliquias esse in veneratione observat Masinus in Bononia perlustrata ad* XXI *Februarii, quasi* S. Secundini *Martyris Adrumetini essent. Ita et* S. Servuli *hujus reliquias se habere Volaterrani, in suo ad nos transmisso scripto, indicarunt.*

AUCTORE G. H.

S. Secundini reliquiæ Bononiæ. S. Servuli Volaterris.

5 *De tempore martyrii apud citatos hactenus auctores altum silentium est. Passum esse* S. Mavilum *Adrumeti in persecutione Severi Imperatoris dictum est* IV *Januarii : sed non continuo hi adjungendi. In Martyrologio MS. Trevirensi S. Martini hæc leguntur ad* XX *Februarii :* In Africa Secundini Martyris et aliorum XXIII, qui jubente Diocletiano per diversa tormenta occisi sunt. *Quæ nobis non improbantur. Petrus Galesinius in suo Martyrologio necem horum adscribit Wandalis, his verbis :* Adrumenti in Africa SS. Veroli, Secundini, Servuli et aliorum viginti, qui in Vandalica persecutione, corona insigniter donati sunt. De quibus, *ut in Notationibus ait*, scribit etiam Nicolaus monachus, sed breviter, ut ceteri. *Quis vero ille Nicolaus? Citarat ante Usuardum, quem in Præfatione etiam monachum appellat : an eum hic forsan citare voluit, calamo errante? Agit is de tribus eisdem Martyribus et* XX *sociis Adrumeti passis, uti et ceteri,* D *sed* Wandalicæ persecutionis *non meminerunt, quam sæpius apponit absque antiquorum auctoritate Galesinius. Hunc interim secutus Baronius ista Martyrologio Romano adscripsit :* Adrameti in Africa sanctorum Martyrum Veroli, Secundini, Syricii, Felicis, Servuli, Saturnini, Fortunati, et aliorum sexdecim, qui in persectione Wandalica ob Catholicæ fidei confessionem coronati sunt. *In Notis hæc monet :* De his etiam Beda et Usuardus. Quod hic additum est, hos passos esse in persecutione Wandalica, ex dicto vetere manuscripto scias restitutum. *Intelligit Martyrologium MS. monasterii S. Cyriaci, in quo hæc solum verba contineri supra diximus :* IX Kal. Martii. In Africa Natal. SS. Veroli, Secundini, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini, *absque mentione urbis Adrumetinæ, S. Fortunati et aliorum sedecim, aut persecutionis Wandalicæ, quam primus apposuit Galesinius, qui interim in Præfatione sua ad Martyrologium, citata S. Augustini auctoritate, ait* plenam esse Africam, et refertam ubique terrarum provinciam Martyribus, neque fere locum usquam esse, ubi aliqua non extent monumenta generosæ cædis pro Christi gloria toleratæ : *quæ tamen ad persecutionem Wandalicam referri non omnia possunt.*

An Martyres hi passi sub Diocletiano?

an in Wandalica persecutione?

B DE SANCTIS MARTYRIBUS E

VICTORINO, MAPPALICO, PUSITIMO, CRISPINO, SECUNDIOLO, DINARE, TITO, RUSTICO, TUMULO, MASTREDO, JUSTO, SECURO, MASSERIO, GLORIOSO, ALTO, JUSTO, AMATORE, SECUNDA, SIRICIO, PETRO.

G. H.

XXI FEBR.

Martyrum Dux Victorinus,

Illustris *horum pugilum Dux et antesignanus est* S. Victorinus, *quem Wandelbertus hoc versu celebrat ;*

Victorine, tuo nonus de nomine fulget.

Idem Victorinus *memoratur in Martyrologio MS. Aquisgranensi, et cum* Petro *apud Hermannum Greven, sed consociatus Martyribus Adrumetinis, a quibus eum hic sejungimus. Quibus Martyribus relatis ista addit Notkerus :* Alibi Victorini, Mappalici et plurimorum aliorum Martyrum : *qui post recensitos eosdem Martyres Adrumetinos hoc ordine referuntur in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi.* Et alibi Victurini, Mappalici, Pusitimi, Crispini, Secundioli, Dinaris, Titi, Rustici, Tumuli, Mastredi, Justi, Securi, Masserii, Gloriosi, Alti, Atoris, Justi, C Amatoris, Secundæ, Sirici. *In MS. Adonis Reginæ Sueciæ, qui fuit Ecclesiæ Tolonensis in Provincia, ista leguntur :* Item Justi, Amatoris. *Pro his mendose in MS. recenti Carthusiæ Bruxellensis legitur*, Justi et Pastoris. *Quod mendum etiam refellitur ex MS. Richenoviensi, in quo post Martyres Adrumetinos hi adduntur :* Item Justi, Amatoris, Secundæ, Sirisi. *Ita duo* Siricii *leguntur in MS. S. Hieronymi et Richenoviensi, quorum alter inter Adrumetinos Martyres est relatus. In MS. S. Maximini parvo, sed perantiquo, hi Martyres variarum classium conjunguntur,* Potamius, Jocundus, Justus, Crispinus, Petrus. *Ex his* Potamius *est Martyr Cyprius, quem* XX *Februarii retulimus,* Jocundus *inter Martyres Adrumetinos hoc die recensetur. Huc spectant* Justus *et* Crispinus *ab aliis memorati, quibus* Petrus *adjungitur in MS. hoc antiquo. Ab Hermanno Greven in Auctario Usuardi* Victorino *horum Martyrum Duci socium eumdem* Petrum *additum esse diximus. Quod in MS. vetustissimo Romano habetur,* Atoris, *an peculiare Martyris sit nomen,* F *an dimidiatum* Amatoris *exaratum dormitante amanuensi, haud definimus. Maluimus ergo incertum Sanctum non proponere.*

cum Mappalico,

alii 18,

inter hos Justus, Amator,

Secunda, Siricius,

Crispinus :

adjungitur Petrus.

NOT. 12.

DE SANCTIS SEPTUAGINTA NOVEM

MARTYRIBUS IN SICILIA.

G. H.

CIRCA AN. CCCIII

XXI FEBR.

Martyres 79 sub Diocletiano in Sicilia 21 Febr.

Coronam *horum Martyrum Siculorum inscripta est ad* XXI *Februarii quamplurimis Martyrologiis, e quibus Martyrologium MS. S. Richarii hæc tradit :* Apud Siciliam Martyrum septuaginta et octo sub Diocletiano. *Verum in reliquis omnibus referuntur* septuaginta et novem. *Ita Martyrologium MS. Trevirense S. Martini et Florarium MS.* In Sicilia sanctorum Martyrum LXXIX sub Diocletiano. *Quæ fere eadem habentur in MS. Coloniensi Carmelitarum. Vetus Martyrologium Romanum a Rosweydo editum ista tradit :* In Sicilia sanctorum Martyrum LXXIX sub Diocletiano diversa tormenta passorum. *Consonant quæ in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus leguntur. Ceterum Beda, Usuardus, Ado, Bellinus, Maurolycus, Canisius, Viola SS. Martyrologia MSS. Leodiense S. Lamberti, Trevirense S. Paulini, Ultrajectinum S. Mariæ, Bruxellense S. Gudilæ, uti excusum Coloniæ anno* 1490 *eisdem hos Martyres exornant verbis :* Apud Siciliam, *inquiunt,* sanctorum Martyrum septuaginta novem, qui sub Diocletiano per diversa tormenta confessionis suæ coronam a Christo sibi paratam percipere meruerunt. *His assentiuntur Martyrologium Romanum hodiernum, et Petrus de Natalibus lib.* 3 *Catalogi cap.* 138, *citato S. Hieronymi Martyrologio, quod a nostro est diversum.*

diversa tormenta passi :

2 *Galesinius relatum encomium suis verbis amplificat :* In Sicilia, sanctorum Martyrum septuaginta novem.

A novem. Ii Diocletiano Imperatore in crucem dati, inauditis suppliciis affecti, confessionis, quam summa constantia adhibuerunt, palmam sibi a Christo Domino paratam acceperunt. *Hæc Galesinius, citato præter Bedam et Usuardum Wandelberto, qui horum Martyrum haud meminit. Similia habet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, nulla tamen crucis facta mentione: observatque nesciri, in qua Siciliæ urbe passi sint, cum id nec Martyrologia doceant, neque usquam in ea insula coli credat. Octavius Cajetanus in Idea operis de Sanctis Siculis citato Martyrologio Romano hæc tradit in Martyrologio Siculo:* In Sicilia natalis SS. MM. LXXIX sub Diocletiano et Maximiano. *In Indice chronico eosdem ad annum Christi* CCCIII *refert, sed in Indice topico asserit incerti loci Martyres esse.*

An in crucem acti?

3 *Ferrarius in Catalogo generali SS. ex Tabulis et Kalendario Ecclesiæ (ut ait) Cæsaraugustanæ ad* XXI *Februarii ista scribit:* Cæsaraugustæ in Hispania sanctorum septuaginta novem Martyrum: *annotatque nihil præterea de illis apud aliquem reperiri. Quæ eadem ante idem Ferrarius in Catalogo Sanctorum*

Cæsaraugustæ attribuuntur 79 Martyres 21 Feb. a Ferrario:

Italiæ tradiderat de Sanctis Siculis, qui eodem numero D *sunt* LXXIX, *eodemque* XXI *Februarii palmam sunt martyrii adepti, unde aliquam locorum confusionem veremur apud scriptores irrepsisse. Certe Joan. Tamaius Salazar diligens Sanctorum Hispaniæ indagator, plane horum Cæsaraugustanorum Martyrum non meminit. Tabulas illas Ecclesiæ Cæsaraugustanæ non vidimus: eo certi nihil possumus pronuntiare. Forsan Calendarium aliquod, sive Ephemerides vulgares viderit Ferrarius, excusas in Saragossa, quod Cæsaraugustam Hispaniæ interpretatus sit, cum eodem nomine Hispani Syracusas appellent. In ejusmodi autem ephemeridibus præ ceteris fere describuntur, vel qui publicum ubique cultum habent Sancti, vel qui illius provinciæ sunt, etsi non proprie ad eam urbem pertineant, in qua excusa illa Calendaria sunt. Unde suspicari liceret* LXXIX *Sanctos Siculos, quorum est in Martyrologiis celebris hoc die memoria, tali Calendario Syracusis excuso inscriptos, ut etiam supra in catalogo Prætermissorum monuimus.*

AUCTORE G. H.

qui iidem videntur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SICULIS

CLAUDIO, SABINO, ET MAXIMO.

G. H.

B *Circa an.* CCC. *ut XXI FEBR.*

T*res hosce Martyres Siciliæ adscribit Octavius Cajetanus in Idea operis de Sanctis Siculis, citatisque Breviario Panormitano MS. et alio Gallicano, hæc scribit in Martyrologio Siculo die* XXI *Februarii*. Eodem die SS. Claudii, Sabini et Maximi Martyrum sub iisdem Imperatoribus: *Diocletiano et Maximiano, sub quibus scripserat in Sicilia passos* LXXIX *Martyres, de quibus jam egimus. An hi eorum Duces et Antesignani in glorioso pro Christi fide* E *defendenda certamine fuerunt? Certe cum eisdem in Indice chronico passos tradit anno* CCCIII, *item incerti loci Martyres asserit in Indice topico. Ferrarius in Catalogo generali,* Apud Panormum, *ait,* sanctorum Martyrum Claudii, Sabini et Maximi. *subnotatque eorum Acta in citato Breviario Panormitano enarrari, quæ non vidimus.*

DE S. IRENE VIRGINE

SORORE S. DAMASI PAPÆ.

G. H.

An. CCCLXXIX *XXI FEBR. S. Irenes Acta,*

S*anctissimæ Virginis* Irenes, *quæ alias* Hirena, Erena *et* Heira *dicitur, aliqua Acta ex pervetusto MS. Martyrologio Hispaniensi eruit Thomas de Herrera Augustinianus, provinciæ Castellæ Rector provincialis, a cujus calamo habemus Alphabetum Augustinianum magno judicio elaboratum. Hæc autem S. Irenes Acta ex dicto Martyrologio edidit Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ad* XXI *Februarii, quod in Actis dicatur mortua* die bisdeno cum alio Februi, *seu Februarii* XXI, *unde et hoc ei texuit Tamaius elogium:* Romæ natalis S. Irenæ Virginis Deo dicatæ, et sororis B. Damasi Pon- C tificis Maximi, quæ cum Patribus et fratre Hispanis Urbem pergeret, ibidem sancti fratris doctrina et conversatione nutrita, relictis periculosi seculi anfractibus, et devictis mundialis afflictationis laboribus; Christi, cui castitatem devoverat, insequi vestigia, reclusa constituit, ideo sacro velamine amicta, inter solitudinis silentiosos secessus, amœnissimos æternæ beatitudinis campos adinvenit. *Hæc ibi. Franciscus Lahierus noster in magno Menologio Virginum* XI *Decembris, quo die S. Damasus Papa colitur,* S. Irenen Virginem *celebrat collecto ejus encomio ex Viridario Portugalliæ Ludovici dos Anjos, qui cap.* 34 *et* 35 Acta S. Damasi Papæ et sororis ejus S. Erenæ *conjungit. Eumdem sequitur Georgius Cardosus in officiis Sanctorum Lusitaniæ pag.* 18, *et* S. Erenam *etiam appellat.*

cultus 21 Febr.

et 11 Dec.

2 *In Antiquarum inscriptionum a Grutero collectarum appendice extat pag.* 1172 *num.* 10 epitaphium S. Irenes sororis S. Damasi Papæ, *uti his verbis appellat Baronius in Addendis ad an.* 384 *et hæc adscribit:* Porro aureas illas de Virginitate lucubrationes ad sanctam sororem Virginem, Irenen nomine, a Damaso scriptas fuisse putamus, quam et defunctam prosecutus est epitaphio, quod diu latens, Dei beneficio his diebus in lucem emersit. *Mortua autem in Actis dicitur* ad bissenum Pontificatus Damasi annum, *ergo anno* CCCLXXIX *cum hic legitimis suffragiis electus sit* XV *die Septembris anni* CCCLXVII, *cujus initium fœdo Ursicini schismate turbatum est, de quo et S. Irenes patria ac parentibus plenior dicendi locus erit ad Acta S. Damasi* XI *Decembris.*

Epitaph.

mortua est an 379

VITA

a Jo. Tamaio Salazario ex MS. edita.

F

Incipiunt Domino adjuvante actiones B. Hirenæ Virginis et sanctimonialis sororis Damasi Papæ, Hispani. Iste qui ex patre Antonio nobili Hispano prognatus Romam adiverat, habuit germanam sororem, nomine Hirenam, quæ ab aliquibus etiam Heira dicebatur, et cum Romæ cum patribus et Damaso Virgo beata commoraretur, sæpe sæpius in Urbis cum pia matre sanctorum Martyrum catacumbis pernoctabat in oratione ad Dominum Jesum Christum, a quo, ut sibi et patribus ac fratri concederet veniam peccatorum et vitam æternam, postulabat. Crescebat in ea cum ætate sanctitudo, cum hac in Deum et egenos caritas, tanto cautionis involucro, ut, licet quotidie aliquot famelicos saturaret, nunquam patrum aut fratris ista ad aures pervenerit miseratio. Cum vero patre et matre orbata in Damasi contubernio permaneret, mundi delicias fugiens, fratri promisit, se victuram in castitate et reclusione apud ipsum, donec Deus cœlestisque Sponsus ipsius recordaretur ad gloriam. Damasus sororis Virginis intentionem auscultans, non invenustæ puellæ

In Hispania nata,

Romæ degit,

in egenos benigna,

AUCTORE G. B
castitatem amplexa,
cui libellus de Virginitate dicatus :

A puellæ propositum et demirans et laudans, illam in persecutione promissæ castitatis verbo et opere perhortabat : cui non multo post, ut illam facilius retineret, libellum de Virginitate conscripsit. In hoc ergo quotidie legebat Hirena, et maximos profectionis et continuationis fructus in ejus lectione cognoscebat. In istis, quippe sanctis vitam gloriosam et Angelicam transigebat operibus, cum frater Damasus ad apicem Pontificatus Romani electus, ipsius cathedram ascendit, non obstantibus Ursicini et sequacium molestiis : a quibus Deus, qui Damasi fratris electioni præfuerat, Ecclesiam brevi tempore liberavit, non sine beatæ Virginis magnis dolorum conflictionibus, qui toto schismatis tempore ipsa in jejuniis et orationibus persistens, ad benevolum Sponsum precibus, ut illud tanto sanguine cruentatum a sua Ecclesia schisma depelleret, confugiebat. Quod obtentum est et orationibus Ecclesiæ, et istius Virginis Hirenæ veri Pontificis sororis deprecationibus, humiliationibus et jejuniis. Quæ (jam pacifice Damasus frater gubernabat Ecclesiam universalem) ad bissenum sui Pontificatus annum, et die bisdeno cum alio Februi, febre correpta, illæsam et puram animam reddidit Redemptori. Cui Papa Damasus hoc sarcophago appendere carmen sepulchrale curavit. D

ut tollatur schisma, sollicita,

obit 21 Februarii.

Epitaphium ei a S. Damaso positum.

HOC TVMVLO SACRATA DEO NVNC MEMBRA QVIESCVNT.
HIC SOROR EST DAMASI : NOMEN SI QVÆRIS, IRENE.
VOVERAT HÆC SESE CHRISTO CVM VITA MANERET.
VIRGINIS VT MERITVM SANCTVS PVDOR IPSE PROBARET,
BISDENAS HIEMES, NECDVM COMPLEVERAT ÆTAS,
EGREGIOS MORES VITÆ PRÆCESSERAT ÆTAS,
PROPOSITVM MENTIS PIETAS VENERANDA PVELLÆ.
MAGNIFICOS FRVCTVS DEDERAT MELIORIBVS ANNIS.
TE GERMANA SOROR, NOSTRI NVNC TESTIS AMORIS.
CVM FVGERET MVNDVM DEDERAT MIHI PIGNVS HONESTVM.
QVEM SIBI CVM RAPERET MELIOR TVNC REGIA CŒLI,
NON TIMVIT MORTEM, CÆLOS QVOD LIBERA ADIRET.
SED DOLVI FATEOR CONSORTIA PERDERE VITÆ :
NVNC VENIENTE DEO, NOSTRI REMINISCERE VIRGO,
ET TVA PER DOMINVM PRÆSTET MIHI FACVLA LVMEN.

B

DE S. VITALINA VIRGINE

E

ARTONÆ APUD ARVERNOS,

Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. CCC XC.
XXI FEBR.

S. Vitalina colitur Artonæ 21 Febr.

Artona oppidum est apud Arvernos in Gallia, ubi et collegium Canonicorum, quorum in Ecclesia coli arbitror S. Vitalinam *Virginem : culta certe olim, uti auctor est S. Gregorius Turonensis lib. de gloria Confessorum, 5 cap. quod mox integrum recitabimus. De ea Molanus in prima editione Auctarii ad Usuardum :* In Gallia Vitalinæ Virginis sanctissimæ. *Omisit in posteriori editione; qua caussa, nescio. Eadem habet Canisius. Eam præclaro elogio ornat hoc eodem die Saussaius in Supplemento Martyrol. Gallicum, cujus hoc initium est.* Apud Arvernos vico Arthona quondam dicto, S. Vitalinæ Virginis Deo sacræ, quæ ætate in puro Dei servitio confecta, Sponso cœlesti ut pro meritis jungeretur, placida morte ac præmatura, hac ex luce migravit, sepultaque est in eodem vico, cum multa sanctitatis opinione apud incolas semper viveret, contigit ut eo transiret Claro-montem petens S. Martinus Episcopus Turonensis.

Virgo deo devota :

2 *Cetera ex S. Gregorio audiamus :* Simile huic
C facto (*egerat cap. 4 de S. Gatiano Episcopo, qui S. Martino e tumulo responderat*) Simile *ergo* huic facto, *inquit*, apud Arthonam Arvernensem vicum referre sæpius senes viros audivi. Vitalina quædam religiosa in hoc loco quiescit : ad cujus B. Martinus tumulum veniens, dedit salutationem, et illa ut sibi dignaretur benedicere flagitavit. Postquam autem expleverunt orationem, conversus vir beatus, Dic, ait, sanctissima Virgo, si jam Domini præsentiam meruisti? Quæ ait : Restitit mihi una caussa, quæ facilis in seculo videbatur. Sexta enim feria, qua Redemptorem mundi passum novimus, aquis ablui caput. Recedens autem beatus Confessor a tumulo Virginis, ait suis : Væ nobis, qui in hoc mundo versamur! Si hæc Virgo Christi sacrata hinc offendiculum meruit, quod sexta feria abluit caput ; quid nos faciemus, quos quotidie fallax seculum peccare persuadet! Multa etiam in eo vico vir beatus operatus est, quæ insequi longum putavi.

petit e sepulchro benedictionem a S. Martino,

nondum Dei visione fruens,

ob lotum caput in Parasceve :

3 Egressus autem vir Dei ab Arthonensi vico, ad urbem Arvernam gressum direxit. Audientes autem Senatores urbis, qui tunc in loco illo nobilitatis Romanæ stemmate refulgebant, quod scilicet vir sanctus appropinquaret urbi, egressi sunt in occursum ejus cum equitibus et carrucis, cum curribus atque rhedis. At ille asello impositus, super stratum vilissimum residens, cum advenisset in cacumen montis Delenatensis, de quo vici Ricomagensis positio contemplatur, vidit hos cum his pompis ad se accedere, dixitque : Quid sibi volunt hi, qui nobis cum hoc apparatu appropinquant? Respondit unus, qui prior accesserat : Quia Senatores Arverni veniunt in occursum tui. Cui ille, Non est meum, inquit, ut cum hac jactantia ingrediar in urbem eorum. Et confestim retorto retrorsum aselli fræno, viam, qua venerat, regredi cœpit. At illi consequentes eum suppliciter deprecabantur, ut ad urbem accederet, dicentes : Audivimus famam sanctitatis tuæ : multi sunt enim infirmi quos te oportet visitare. Cumque obtinere non possent, impositis manibus super infirmos, qui advenerant, sanitati restituit : et ad vicum Arthonensem regressus est. Extat autem in hoc loco cancellus, in quo Sanctus dicitur stetisse. Post hæc accedens ad tumulum Virginis ait : Gaude nunc, Vitalina soror beatissima : post triduum enim majestati Dominicæ præsentaberis, et discessit ab eo loco. F

S. Martinus pompam secularem devitans,

ægris sanatis,

ad eam redit, et post 3 dies Deum visuram indicat.

4 Post hæc multis per visum Virgo ostensa est, et beneficia petita præbuit, et diem obitus sui, in quo commemoratio ejus celebraretur, edixit. Quod non aliter sentiendum est, nisi quia beati Antistitis obtentu Dominicæ majestatis præsentiam meruisset, ut hæc deinceps ageret. Quodam autem tempore celebratis in ejus honorem vigiliis, cum Archipresbyter loci Eulalius Clericos convivio invitasset, Edatius vero alius Presbyter viduis ac pauperibus reliquis edulium præpararet; et uni pisces deessent, alteri vinum bonum; commonitus piscator quidam per visum a Virgine est, ut Archipresbytero piscium copiam deferret, surrexitque e lectulo, invenitque immanem piscem in lapsum suum, quem ubi jussus fuit exhibuit. Edatio autem Presbytero adparuit similiter per visum, dicens : Vade, et sub una arbore atrii invenies unum trientem : ipsum donans, vinum dignum epulis pauperum comparabis. At ille nulli

Vitalina diem, quo coli debeat, in visione edicit.

ad epulas eo die necessaria divinitus subministrat :

A nulli quæ viderat narravit: abiit, inquisivit, et reperit, coemptoque vino, pauperes Christi refecit. Sicque virtus Virginis utrique apparens, de speciebus, quæ minus erant utroque loco, plantavit.

5 *Hactenus S. Gregorius Turonensis. Eadem ex illo narrat verbis aliis Saussaius : eadem Gallice Franciscus Laherius noster in Menologio Virginum : qui* *quæ ejus culpa?* *conjicit lege aliqua ex tempore vetitum fuisse in Gallia, ne die Parasceves caput quis lavaret. Quod enim alioqui delictum futurum fuisse* Vitalinæ? *Nusquam legis illius mentionem reperi. Addit, non fuisse eam tunc pœna* *pœna?* *sensus cruciatam, sed solo videndi Dei desiderio.* D

6 *Subjungit Saussaius :* Colitur etiam Metis beata *AUCTORE I. B. dicitur et Metis coli.* hæc Virgo ex avito more, ut ex majoris Ecclesiæ constat priscis diptychis. *Ea nos diptycha non vidimus. Ferrarius quoque in generali Catal. SS. ita scribit :* Metis in Gallia S. Vitalinæ Virginis. *Citat Molanum, et tabulas Ecclesiæ Metensis. Vixisse* S. Vitalinam *arbitror tempore ipso quo Ecclesiæ Turonensi præerat S. Martinus; mortuam mense forsan uno alterove prius* *quando obierit?* *quam Arthonam Sanctus idem veniret :* circa annum CCCXC, inquit Laherius.

DE S. SEVERIANO

EPISCOPO SCYTHOPOLITANO MARTYRE,

Commentarius historicus.

J. B.

AN. CHR. CCCCLII. XXI FEBR.

A*bsoluta Chalcedonensi synodo, quæ quarta œcumenica fuit, anno* CCCCLI *habita contra Eutychetem, unicam in Christo naturam asssereniem ex divinæ humanæque commixtione conflatam; factiosi quidam monachi, Eutycheti obstinate adhærentes, magnas in Palæstina turbas excitarunt.* *Turbæ in Palæstina an. 452* *Eas Cyrillus monachus, antiquus auctor et gravis, in Vita S. Euthymii Magni Abbatis, quam* XX *Januarii dedimus, describit cap.* 12, *e quo pauca excerpemus.* B

2 *Cum Sanctus ille Abbas, jam* LXXV *natus annos, synodi decreta a Stephano Jamniæ et Joanne Saracenorum Episcopis, discipulis olim suis, ad se allata amplexus esset, ut* concinentia rectæ regulæ veritatis; pervasit repente fama totam solitudinem, quod Magnus quoque Euthymius sequeretur synodum Chalcedonensem. Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam Theodosius, habitu quidem monachus, moribus vero præstigiator importunissimus et mente corruptissimus, veniens in Palæstinam, cum de dicta synodo quædam improbe confinxisset, quod everteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem, vel potius revocaret, dogmata Nestorii; cepissetque Eudociam, quæ tunc versabatur in Palæstina; per ipsam induxit omnes monachos : et deinde etiam Sedem Hierosolymitanam inverecunde (o justitia!) et impudenter invadit, *contra concilium Chalcedonense, excitatæ a Theodosio monacho, qui Sedem Hierosolymitanam invadit,* et cum ex potestate accepisset facultatem, bellum gerit adversus divinos canones et leges. Hincque factum est, ut homines probi et moderati, a Sedibus et sacris expellerentur, et nonnulli etiam ab eo interimerentur, et manus sceleratas Pontificum sanguine (proh dolor!) pollueret : C malefici autem et præstigiatores, et pestes et carceribus potius digni quam Sedibus, sacrorum interpretes crearentur et Sacerdotes, et apud hunc sceleratum et exitiosum hominem magnam assequerentur potentiam.

3 *Plura de iis motibus subdit idem scriptor, utque Eudocia Augusta, Theodosii junioris vidua, sit ad Catholicas partes opera S. Euthymii revocata. Quod autem sceleratos homines aut Pontificum sanguine manus polluisse, id expressius declarat Imperator Marcianus in epistola* ad Archimandritas, monachos et reliquos habitantes in Ælia et circa eam, *quæ habetur post concilium Chalcedonense, ubi inter alia ita loquitur :* Sed nihil horum, quæ tentata sunt, nostram latuit pietatem, quando et monumentorum gestis et singulorum relationibus, nobis apertum est, quomodo et *urbe per monachos capta, cæso Diacono,* Æliensium civitas a vobis velut hostibus capta sit, qui habitare in monasteriis et ejusmodi solum locis residere debuistis. Insuper et venerandæ memoriæ Diaconi commissa cædes, et quod illius post necem etiam communi sepultura privatum, insensibiliter tractum subdebatur injuriis. Quomodo etiam domus incensæ et portæ clausæ sint civitatis, et quasi legibus propriis civitatis custodiebatis muros, et carcere violenter aperto, malorum præsumptoribus remissio pœnarum, et periculosæ fugæ præbebatur occasio. Proficientibus autem ad pejora postremis, minora fuisse præcedentia demonstrantes, Juvenalem sanctissimum Episcopum, et alios reverendissimos Sacerdotes, E per quemdam ad hoc destinatum interficere voluistis. *fugato Iuvenale Episcopo,* Cum vero is qui missus fuerat, fuisset spe sua deceptus, sine effectu suam vesaniam, et eorum a quibus missus fuerat, esse non sinens, Severianum sanctæ memoriæ Episcopum gladio percutiens, neque his qui cum eo erant pepercit.

4 *Hæc et alia plura religiosissimus Imperator. Quam Æliam vocat, ea est Jerusalem, ab Ælio Hadriano Imp. reædificata. Diaconus a seditiosis illis occisus, est* S. Athanasius, *Martyrologio Romano inscriptus* V *Julii. Meminit eorum tumultum Evagrius lib.* 2 *cap.* 5 *traditque Theodosium illum pseudoepiscopum antea* a proprio suo Episcopo in maleficiis deprehensum expulsum fuisse e monasterio, *homo improbus et infamis :* et dum Alexandriæ forte versaretur... multis utpote seditiosum, verberibus dilaceratum, cameloque maleficorum impositum, circum urbem ductum fuisse : eumdem maxime omnium concilium Chalcedonense perturbasse, et primum omnium monachis illis in Palæstina quid in concilio statutum esset, nuntiasse : ab iis autem ipso die sancto Paschæ Episcopum Hierosolymorum esse designatum.

5 *Nicephorus Callistus lib.* 15 *cap.* 9 *Theodosium scribit menses* XX *in Sede Hierosolymitana tyrannidem exercuisse.* *sedit 20 menses :* *Seditionem autem illam ita exarsisse tradit :* F Monachi quidam, qui synodo interfuerant, et diversa ab ejus decretis sentiebant, cum Hierosolyma venissent, proditam esse fidem clamitarunt, lamentantes, et monasticum ordinem satagentes concitare atque impellere, ut quæ in synodo rite acta erant, rescinderent. *De* S. Severiani *cæde ista habet :* Cum Episcopi necdum a synodo reversi essent, *Theodosius* alios ordinans in urbes quasque misit. *S. Severianum occidit :* Severianum autem Scythopolis Episcopum, quod malevolentiæ illius suffragari nollet, oppido exactum interemit.

6. *Inscriptum est* S. Severiani *nomen Martyrologio* *cujus in Martyrol. nomen,* *Romano his verbis :* Scythopoli in Palæstina S. Severiani Episcopi et Martyris. *In nullis aliis Fastis Baronio antiquioribus id reperi. Nisi is sit de quo Kalendis Februarii MS. Florarium, Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum, multa MSS. Martyrologia ad usum variarum Belgii Ecclesiarum interpolata, ita meminere :* Ipso die sanctorum Episcoporum Polycarpi et Severiani. *Meminit* S. Severiani *Baronius iterum in Annalib. tom.* 6 *an.* 452 *num.* 29. *Non constat, quo mense ac die sit interemptus : alioquin si constaret mense Februario*

AUCTORE G. H. *Cædis tempus.*

A *Februario contigisse ejus martyrium, referendum esset ad annum* CCCCLIII, *cum præcedenti Februario necdum in Cathedram Hierosolymitanam intrusus esset Theodosius.*

Scythopolis ubi sita?

7 Scythopolis, *cujus erat Antistes* S. Severianus, *in Cælesyria statuitur a Ptolemæo tabula 4 Asiæ; haud satis accurate, cum cis Jordanem sita fuerit. Melius Strabo,* ἡ περὶ Γαλιλαίαν Σκυθόπολις, *inquit.* Scythopolis quæ juxta Galilæam. *Erat enim non procul a Jordane, ubi is e mari Galilææ, sive Tiberiadis, emergit. Plinius lib. 5 cap. 18 in Decapolitana regione locat, aitque* antea Nysam *dictam fuisse*, a Libero patre, sepulta nutrice ibi, Scythis deductis. *Fabulæ. S. Hieronymus de ea ita scribit:* Dethsan. Ex hoc oppido tribus Manasse accolas pristinos non potuit D expellere: et nunc appellatur Scythopolis, urbs nobilis Palæstinæ, quam interdum Scriptura nominat Domum San, quod in lingua nostra interpretatur inimicus. *Eusebius:* Σκυθόπολις ἐπίσημος πόλις τῆς Παλαιστίνης. Καλεῖ δὲ αὐτὴν ἡ γραφὴ καὶ Οἶκον Σὰμ, ὅπερ ἐστὶ Οἶκος ἐχθροῦ. *Jacobus Bonfrerius in Commentariis ad cap.* 17 *Josue v.* 11 *quærit quando eam Scythæ occuparint, traditque ad Christi usque et Josephi historici tempora eos illam tenuisse, ac proinde a Judæis Scythopolitas pro alienigenis habitos. Fuit autem, ut in Notitia Episcopatuum patriarchatus Hierosolymitani scribit Carolus a S. Paulo, Palestinæ secundæ Metropolis.*

DE S. ZACHARIA

PATRIARCHA HIEROSOLYMITANO,

Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. DCXXXI. XXI FEBR.

A*uctor Chronici Alexandrini, quod in Imperio Heraclii desinit, exordium Sedis* S. Zachariæ *ad annum Phocæ* VII *collocat his verbis:* Παύεται δὲ καὶ Ἰσάκιος ἀπὸ Ἱεροσολύμων, B καὶ γίνεται ἀντ' αὐτοῦ Ζαχαρίας ἀπὸ Πρεσβυτέρων καὶ Σκευοφυλάκων τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Moritur vero etiam Isacius Patriarcha Hierosolymorum; in cujus locum sufficitur Zacharias Presbyter ac Custos sacrorum vasorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ. *Annus hic Phocæ* VII *convenit in annum Æræ Christianæ* DCIX, *quem etiam indicat in Chronico illo præfixa Indictio* XII. *Præerat tum Ecclesiæ Constantinopolitanæ Thomas Patriarcha, anno sequenti* DCX, *Indictione* XIII, *die* XX *Martii, feria sexta mortuus, ac* XXII *ejusdem mensis die Dominica terræ mandatus: cui successit Sergius* XVIII *Aprilis Sabbato magno creatus. Qui characteres dictum annum* DCX *annotant, cyclo Lunæ et Solis* III *at littera Dominicali D. Imperarit Phocas annis fere octo: cœpit anno Christi* DCII *Indictione* VI, *die* XIII *Novemb. feria sexta, qua a Cyriaco Patriarcha coronatus est. Interfectus vero ab Heraclio est anno* DCX, *Indictione* XIV, *die* V *Octob. feria secunda, uti hæc in eodem Chronico Alexandrino observantur. Theophanes in Chronographia annos regni ejus fuisse septem in tabulis adjunctis sæpius indicat, ac septimo anno adscribit initium Patriarchatus dictorum* Sergii et Zachariæ, *nec non* Joannis Alexandrini. *Unde et in Historia Anastasii Bibliothecarii hæc leguntur:* Anno Imperii Phocæ septimo Sergius C Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus, et Joannes Alexandrinus habentur Antistites. *Potuit autem a Theophane, qui annos cum indictione a Septembri orditur, ad eumdem annum referri initium Episcopatus et Sergii et S. Zachariæ, si hic Septembri anni* DCIX *aut post creatus Patriarcha Hierosolymitanus, et Sergius, ut diximus Constantinopolitanus mense Aprili anni sequentis* DCX. *Sed Theophanem non exacte eam temporum rationem observare mox constabit. Magis nutare ac vacillare videtur S. Nicephorus Archiepiscopus Constantinopolitanus in annis S. Zachariæ ejusque successoris Modesti assignandis, dum in Chronographia brevi de Episcopis Hierosolymitanis sexagesimum illum censet his verbis:* Ζαχαρίας πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη κβ'. LX. Zacharias ante captivitatem annis XXII. *et in Breviario historico scribit Hierosolymam captam (quod anno* DCXIV *contigisse mox dicetur)* Μοδέστου τηνικαῦτα Ἱεροσολύμων προεδρεύοντος, Modesto Hierosolymorum jam tum gubernante Ecclesiam. *Quæ ex dicendis ultro corruunt.*

S. Zacharias Presbyter et Custos sacrorum vasorum Constantinopoli,

fit Patriarcha Hierosolymorum anno 609,

an post Augustum mensem?

non sedit 22 annis ante captam Hierosolymam:

2 *Phoca Imperatore, Indictione* XIV, *die* V *Octobris feria* II *interempto, in Imperatorem a Sergio Patriarcha inauguratus est Heraclius: cui ex Imperatrice Eudocia Heraclius junior Constantinus natus est* III *Maii, feria quarta, Indictione* XV *anno Imperii Heraclii* II, *Christi* DCXII, *anno sequenti* XXII *Januarii a patre Imperator constitutus: ejusque deinceps ac patris nomen rebus gerendis adscribi jussum, uti in Chronico Alexan-* E *drino ad annum sequentem* DCXIV, *quo Hierosolyma capta, his verbis refertur:* Indictione II, Heraclii IV, post Consulatum Heraclii Augusti III, et Imperii Heraclii Junioris Constantini anno II. Hoc anno mense Junio, malum nobis accidit, æternis lacrymis prosequendum. Præter alias enim multas Orientis civitates etiam Hierosolyma a Persis capta est, multis millibus in ea, Clericis, monachis, sacris Virginibus occisis. Inceditur Dominicum sepulchrum, nobilissimaque Dei templa et ut verbo dicam, pretiosa omnia evertuntur. Veneranda Crucis ligna una cum vasis sacris, quorum innumerus fuit numerus, a Persis auferuntur. Ipse Zacharias Patriarcha captivus ducitur. Atque hæc omnia non longo facta sunt tempore, sed intra paucos dies accidere. *Hactenus Chronicon Alexandrinum, cum accurato calculo anni Imperatorum, Indictionis* II, *et mensis Junii, anni scilicet Christi* DCXIV. *Theophanes omisso mense, rejicit in annum quintum Heraclii forsan ab Octobri, anni* DCX *quo imperium auspicatus Heraclius, ad Kalendas Januarii primum annum determinans, quintum ab iisdem Kalendis ad Junium: ut sic tres pleni anni sint, duo vix dimidiati. Porro rem gestam ita narrat idem Theophanes:* Hoc anno Persæ Jordanis loca, Palæstinam et sanctam civitatem armorum vi sube- F gerunt, et manibus, ut quidam asserunt, Judæorum plurimos, ad nonaginta videlicet millia, trucidarunt. Singuli etenim pro suis quique facultatibus Christianos ementes, confestim occidebant. Capto vero Hierosolymorum Patriarcha Zacharia, pretioso etiam et vivifico Crucis ligno locis illis erepto, captivorum hominum multitudinem innumeram in Persidem abduxerunt. *Hæc Theophanes, quem describit Cedrenus, Latine vertit etiam Anastasius, edidique in Historia Miscellæ Paulus Diaconus: qui omnes annum Heraclii quintum expresserunt, cum quartus solum esset; ea quo diximus supputatione usi. Pro multitudine hominum captivorum in Persidem abductorum, vertit Anastasius* multam prædam. *Græce apud Theophanem et Cedrenum legitur,* σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ. cum captivitate multa.

ea anno 614 mense Junio capta,

cum ligno SS. Crucis captivus in Persidem abducitur;

90000 Christianorum a Judæis occisis.

3 *S. Nicephorus Patriarcha in Breviario historico paucis rem ita perstringit:* At Chosroes rursum contra Romanos exercitum mittens, Sarbarum ei Ducem præfecit: qui Oriente pervastato, salutaris Crucis vivifica ligna in sanctis locis occupat, Modesto tunc Hierosolymorum Ecclesiam gubernante.

Modesto, nunc Patriarcha Hierosolymitano,

Dux

A Dux Sarbarus, *etiam* Sarbarazas *dicitur. In errorem incidit forsan Nicephorus, quod Modestus, dein S. Zachariæ successor, hoc in captivitate ad plures annos apud Persas detento, præfuerit Vicarius Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Id testantur Acta antiqua S. Anastasii Persæ in Nicæno II Concilio laudata, et a nobis ex MSS. Græcis latine reddita, atque una cum aliis ex Latinis MSS. edita ad* XXII *Januarii. In hisce dicitur* S. Anastasius *num.* XI in sancta civitate perductus ad Eliam sanctissimum Presbyterum sanctæ Resurrectionis, qui eum tanquam a Deo prædestinatum suscepit filium, et potea indicavit de eo Modesto sanctissimo Presbytero et Vicario Apostolicæ sedis, et fecit eum baptizari. *In Græcis Actis legitur :* τῷ τηνικαῦτα τοποτηρητῇ Ἀποστολικοῦ θρόνου. Qui eo tempore Vicarius erat Apostolici throni. *Baptizatus est S. Anastasius* Indictione VIII, anno Heraclii X, *Christi* IↃCXX. *Erat autem eo tempore Modestus Archimandrita monasterii S. Theodosii, uti in Notis ad Nicephorum observat Petavius pag.* 71 *editionis regiæ, citatis nonnullis verbis Theophanis, quæ in codice Peyresciano solum legi tradit Jacobus Goar in Notis ad Theophanem pag.* 609, *additurque ab eo* templum Resurrectionis et aliud in sancta Bethleem a Persis exustum, fuisse reparatum. B *Adscriptus est S. Modestus Græcorum Menæis ad* XVIII *Decembris. Huic, capto S. Zacharia, administrationem Ecclesiæ Hierosolymitanæ injunctam fuisse probat ex Antiocho monacho Baronius ad annum* 616 *num.* 7.

sed Vicario S. Zachariæ constituto,

Abbate monasterii S. Theodosii.

4 *Idem Baronius relata ad annum* 614 *lamentatione ejusdem Antiochi monachi Palæstinæ ob sanctissimam Crucem ablatam, et captivos abductos, hanc num.* 22 *subjicit consolationem :* Etenim, *inquit*, non ut olim, cum tempore Sedeciæ Regis facta est Hierosolymorum desolatio, ad septuaginta annos retardata est ejus restauratio, neque ut sub Tito Imperatore facta est numquam resarcienda vastatio; sed paucos post annos contigit hostium præpotens debellatio, et captivorum qui aderant, nec non sancti Episcopi Zachariæ et aliorum postliminio reversio, atque sanctississimæ Crucis cum triumpho solennis restitutio, ecclesiarumque, ut suo loco dicturi sumus, integra restauratio. *Hæc Baronius, qui singula quæque ad varios annos quibus ea opinabatur contigisse, narrat : verum haud satis exacte calculos ab eo positos ostendimus ad Vitam S. Anastasii Persæ, cujus martyrium et Chosrois necem adscripsit anno* IↃCXXVII *: cum ille quidem martyrio coronatus dicatur in Actis* XXII Januarii, anno XVIII Imperii religiosissimi Heraclii, et XVI filii ejus Constantini; *(Christi nimirum* IↃCXXVIII*) et concaptivos pridie obitus sui ita allocutus :* Ego cras- C tino die vitam finio ; vos post paucos dies liberabimini, et iniquus impiusque Rex *Chosroes* interficietur. *Additur, post decem dies prima Februarii Heraclium in Persidem cum exercitu venisse. Extat in Chronico Alexandrino epistola Heraclii Imperatoris* Indictione prima, anno Imperii XVIII, *e Perside mense Aprili (cujus III dies dicitur Dominica fuisse) Constantinopolim missa, ibique lecta* XV *Maii, ipsa Pentecostes die, qua memorat Chosroem Regem a filio Siroeo* XXIV *Februarii ejusdem Indictionis primæ captum, et* XXVIII *occisum. Quæ nulli prorsus anno, quam* IↃCXXVIII *accommodari possunt Cyclo Lunæ* II, *Solis* XXI, *litteris Dominicalibus BC, quo Pascha celebratum fuit* XXVII *Martii, ac consequenter Pentecoste* XV *Maii. Theophanes de Principum conspiratione contra Chosroem hujusque nece accurate scripsit, sed omnibus simul ad annum Heraclii* XVII *relatis, et quæ per duas hiemes gesta, uni eidemque anno attribuit, ac dein ad annum Heraclii* XVIII *solum ea narrat, quæ æstate illius anni facta Theophanem sequuntur Cedrenus, Anastasius, Paulus Diaconus, et post alios recentiores Baronius. Hæc de ratione temporis. De liberato S. Zacharia hæc habet idem Theophanes :* Tum vero Siroes datis ad Heraclium litteris, execrabilis Chosrois necem annuntiat : paceque ære et ferro diuturniore cum eo composita, detentos custodiis Christianos et per universam Persidem captivos cum Patriarcha Zacharia ac venerandis et vivificis lignis, Hierolymis, cum olim a Sarbaraza caperentur, sublatis, restituit. *Heraclius vicissim, quotquot apud Christianos detinebantur captivi Persæ, liberatos in Persidem remisit, et magna cum triumpho Constantinopolim reversus est. Quæ omnia anno* IↃCXXVIII, *Heraclii* XVIII, *gesta sunt.*

liberatur S. Zacharias

post martyrium S. Anastasii Persæ et necem Chosroæ Regis anno 628,

a Theophane perperam ad annum 627 relatam,

D

AUCTORE I. B.

5 Anno *vero* Heraclii XIX, *inquit Theophanes*, ineunte vere Heraclius Imperator venerandis et vivificis lignis secum latis, regia civitate solvens Hierosolymam Deo grates persoluturus perrexit... Dein Hierosolymam ingressus Patriarcha Zacharia Sedi suæ restituto, et venerandis vivificisque lignis loco suo redditis debitas gratias Deo persolvit. *Quæ eadem apud Cedrenum, Zonaram, Anastasium, Paulum Diaconum aliosque leguntur. Annus is Christi erat* IↃCXXIX. *Heraclius dein anno Imperii* XXIV, *Christi* IↃCXXXIV, *cum Sophronius Patriarcha Hierosolymitanæ Ecclesiæ præesset,* quasi rebus jam desperatis, Syria relicta, et venerandis vivificæ Crucis lignis secum Hierosolyma asportatis Constantinopolim recessit, *uti idem Theophanes, et post eum alii ad illum annum scribunt. At S. Nicephorus in Breviario historico temporibus permistis ad Indictionem* II, *id est, annum* IↃCXXIX *ista tradit :* Ipse *Heraclius* vivifica ligna, ita uti erant cum primum capta sunt, obsignata secum deferens, Hierosolymam perrexit et Modesto Patriarchæ ejusque Clero demonstravit... Posthæc erecta illic Cruce, Imperator eam illico Byzantium remittit. Cui Sergius Patriarcha ex Blachernis, quod templum Dei Matris est, cum litaniis obviam processit, et ad maximam ecclesiam deducens, ibidem illam erexit. Hæc omnia secunda Indictione contigerunt. *Huc usque S. Nicephorus, quem sequitur Suidas verbo* Heraclius. *Sed Modestus in illud tempus solum Vicarius fuit, dein post obitum S. Zachariæ, jussu Heraclii Imperatoris Patriarcha ordinatus, præfuit duobus annis, quos Theophanes constituit anno Imperii Heraclii* XXII *et sequenti, Christi* IↃCXXXII *ac sequenti. At Nicephorus in Chronographia brevi de Episcopis Hierosolymitanis unum solum Modesto tribuit annum : et S. Zachariæ* XXII *cum Theophane, quos ab anno Christi* IↃCIX *ad annum* IↃCXXXI *numerari oportere censemus.*

restituitur Sedi anno 629, cum Cruce Christi,

E

Constantinopolim postea anno 634 delata.

F

sedit 20 annos :

6 *Græci in Menæis, atque Maximi Cytheræi* βίοις ἁγίων, *natalem S. Zachariæ celebrant* XXI *Februarii his verbis :* Eodem die S. Zacharias Patriarcha Hierosolymitanus quiescit in pace. *In Menæis additur hoc distichon :*

colitur 21 Februarii :

Μακάριος εἶ καὶ θανὼν Ζαχαρία,
Ζαχαρία πρόεδρε γῆς μακαρίας.
Sanctus es et a morte, Zacharia,
Zacharia Antistes terræ sanctæ.

DE

DE S. PATERIO EP. BRIX. IN ITALIA.

J. B.

Commentarius historicus.

Initio VII sec. XXI Febr. S. Patrii Ep. Brixiensis ætas,

Inter illustres *Brixiæ civitatis Episcopos recensetur* Paterius *a Ramperto Episcopo in sermone de translatione S. Philastrii, qui a Surio editus ad* XVIII *Julii. Eum plerique circa initium septimi a Christo seculi vixisse consentiunt. Nam falli Eliam Capreolum lib.* 4 *historiæ Brixianæ certum videtur, dum* B. Paterium *refert ad tempora Marciani Imperatoris. Cui enim credibile, post S. Philastrium, qui S. Ambrosii æqualis fuit, ad Marciani imperium, annis circiter* LX, *præfuisse Ecclesiæ Brixianæ* XVII *Antistites, (nam decimus septimus a Philastrio est Paterius) ab hoc ad Rampertum per annos* CCCLXXX, *vix totidem? At* Paterii *sat certa erit ætas, si constiterit S. Gregorii fuisse discipulum; de qua re postea.*

nomen in Martyrologiis,

2 *Eum sui cives die* XXI *Februarii ad aras venerantur, quo die ita illius meminit Martyrol. Romanum :* Brixiæ S. Paterii Episcopi. *addit Galesinius,* et Confessoris. *Benedictus Dorganius in Calendario Benedictino :* S. Paterii Episcopi admirabilis sanctitatis. *Arnoldus Wion :* Brixiæ S. Paterii ejusdem civitatis Episcopi, disciputi S. Gregorii Papæ, admirabilis B sanctitate viri. *Menardus eadem habet, sed et* doctrina *conspicuum addit fuisse. Wion lib.* 2 *Ligni vitæ* monachum; *lib.* 3 *pag.* 56 monachum S. Andreæ Romæ, *ait extitisse. Monachilis professionis neque Ferdinandus Ughellus tom.* 4 *Italiæ sacræ, neque Joannes Franciscus Florentinus in Antistitum Brixianorum Indice Chronologico meminerunt. Uterque patria* Antiochenum *faciunt, Wion (cui libentius subscribimus)* Romanum.

reliquiarum translatio.

3 *De ejus reliquiis in hunc modum scribit Florentinus :* Ejus cineres olim a S. Floriani in colle Digno, in ædem ejusdem Sancti, quæ in pago S. Euphemiæ visitur, translatos, Patres congregationis Casinensis in S. Euphemiæ Brixiæ anno CIↃCCCCLXXVIII intulerunt. Cujus diem IX Cal. Mart. festum facimus. *Ita geminam translationem indicat; unicam Ughellus :* Ejus ossa, *inquit,* diuturniori mora conquieverunt in ecclesia S. Floriani in Colledigno, indeque translata fuerunt in ecclesiam S. Euphemiæ, monachorum Cassinensium, anno CIↃCCCCLXXVIII. *Idem* S. Antherium, seu Paterium, *eum vocat.*

An idem qui expositionem Scripturæ

4 *Antonius Possevinus in Apparatu, et jam citatus* Wion, *atque etiam Menardus, eumdem esse autumant, cujus extat Expositio novi ac veteris Testamenti ex libris S. Gregorii excerpta. Sigebertus, Honorius Augus*C*todunensis, Trithemius, cum de* Paterio *scriptore agunt, Episcopatus non meminere. Sigebertus lib. de scriptorib. cap.* 43 *ita scribit :* Paterius Romanæ Ecclesiæ Notarius et Secundicerius, colligens omnia divinæ Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura suæ expositionis dilucidavit, tres libros edidit, duos de testimoniis veteris Testamenti, et unum de testimoniis novi Testamenti : ipsumque codicem appellavit librum Testimoniorum. *Eadem de illo, sed paullo uberius, tradit Trithemius : brevius Honorius, ipsis Sigeberti verbis Possevinus. Meminit librorum ejus Beda lib.* 7 *in Cantica Cantic. sub initium his verbis :* Audivi autem, quod Paterius, ejusdem B. Gregorii discipulus, de tota sancta Scriptura, quæque ille per partes in suis operibus explanavit, collecta ex ordine in unum volumen coegerit... Verum necdum illud merui videre.

ex libris S. Gregorii excerpsit,

5 *Addita est ea expositio operibus S. Gregorii, ut a Petro Tussinianensi recensita, dicataque Gregorio* XIV *prodierunt : sed duo tantum sunt nunc libri, prior in Pentateuchum, libros Judicum et Regum, Psalmos, et Salomonem; posterior in novum Testamentum : videtur Expositio in reliquos veteris Testamenti libros intercidisse. Occasionem suscipiendi illius operis tempusque in proœmio auctor indicat :* Dum beatissimi atque Apostolici Gregorii, Pontificis nostri, vestri quoque (addam) nutritoris, dicta sæpius lectione percurrerem, avidiusque mihi eis assiduum esse ipsa luculentissima verborum ejus satisfactio suaderet; quiddam in eis reperi sine comparatione potissimum. *ac post pauca :* Hujus ergo rei ardenti nimis desiderio provocatus, quædam de eisdem testimoniis cœperam sub quadam brevitate decerpere, aliqua vero negligendo transire. Quod dum fieret, sicut conscientia mea mihi testis est, me nolente, atque hoc cautius providente, ne a quoquam aliquo modo nosceretur, per quosdam ad ejusdem Apostolici notitiam Pontificis nostri usque pervenit. Qui me verbis mox, quibus Beatitudo vestra novit, suasoriis, atque ad superna trahentibus, hortando cœpit accendere, quatenus hoc quod neglecte cœperam, explere studiosius debuissem, ita ut et opus, et librum, in quo testimonium positum legeretur, vel ex qua re ortum esset, in tituli ejus prænotatione designarem. Cujus rei pondus, E mearumque virium impossibilitatem pensans, in ancipiti deprehensus, sicut nauta gravi fluctuum procella turbatus, ad orationum ejus portum, pavens, fateor, fidensque confugi : sciens impossibile non fore, quod a tanto mihi Præsule, et res ad multorum ædificationem profutura fieret, juberetur. Moxque hoc imperantis fuffragio provocatus, adsumens, quo valui studio, veteris ac novi Testamenti in unum testimonia congesta collegi.

ipso probante atque animante Gregorio.

et alicui e proximis illius successoribus dicavit?

6 *At sub finem ejusdem proœmii ita eum alloquitur, cui opus suum dicat, fortassis* Bonifacium IV *aut* Deusdedit, *certe quidem (ut ego arbitror) Pontificem aliquem ex iis qui proxime S. Gregorium secuti sunt :* Quæ beatitudini Vestræ, *inquit,* non temeritatis ausu, sed amore vestri provocatus studii, quod in inquisitione divini olim fervet eloquii, sciens maxime in dictis prædicti Pontificis nostri, quanta noscendi vestræ sit aviditas mentis, ex multis voluminibus pauca componens, studui destinare : humili obsecrans prece, qua valeo, ut dum vobis, vel quisquis legerit, in hoc opere laboris mei cura placuerit, pro me ad Dominum intercessores esse dignentur, quatenus hoc pondere corruptionis exuto, a meorum absolutus inveniri merear vinculis peccatorum.

idem tane existimari potest :

7 *Hic suam satis perspicue indicat ætatem, cum ad hoc opus suscipiendum, sese scribat animotum a S. Gregorio, qui* XII *Martii,* IↃCIV *Christi anno, pontificatus sui* F XIV *decessit. Circa idem tempus vixisse* S. Paterium *Brixiensem Episcopum satis perspicue liquet ex Antistitum ejus urbis catalogo apud Ughellum : ut propterea credibile videatur, quod viri eruditi sentiunt, unum eumdemque fuisse. Nam procul vero est, quod Aubertus Miræus in cap.* 43 *Sigeberti annotavit :* Paterium, sub Cœlestino I Papa, legatione functum fuisse ad Hibernos, constat ex Miscellaneis Gerardi Vossii tom. 5 Bibliothecæ Patrum. *Imo* Patricius *is fuit, ut ex citato loco constat : Miræus solum indicem editionis Colon. legisse videtur, ubi* Paterius *excusum.*

an monachus fuerit?

8 *Arnoldus Wion in Notationib. ad Martyrol. Benedictinum, fors ut validius probet monachum fuisse* Paterium, *istud ex Trithemio citat operis ejus exordium :* Cum beatissimi Apostolici Gregorii Pontificis nostri, nostri quoque ad Deum nutritoris, ita sæpius lectionem percurrerem *etc. At Trithemius solum habet:* Dum beatissimi atque Apostolici, *nullo amplius addito verbo. Et neque ipse neque Beda, Benedictum ambo, monachum fuisse tradunt.*

DE

DE B. PIPPINO

DUCE ET MAJORE-DOMUS REG. AUSTR. NIVELLÆ IN BRABANT.

Commentarius prævius.

§ I. *Brabantiæ Ducatus. B. Pippini patria, genus, dignitas.*

An. Chr. DCXLVI. XXI Febr.

Primum Brabantiæ Ducem B. Pippinum *prædicant recentiores Belgicarum rerum scriptores. Est* Brabantia *omnium Germaniæ inferioris provinciarum hactenus prima, sex et viginti munitas vallo ac mœnibus urbes complexa, inque iis nobiles illas, Bruxellam, Lovanium, Silvamducis, Bredam, Bergam ad Somam, et (quæ quondam regni Lothariensis marka, limesque Imperii Germanici, peculiaris provinciæ titulo gaudet, quamvis a multis retro seculis cum Brabantia in leges ac jura eadem, sub unius dominatu Principis coaluerit) divitiis ac magnificentia nulli reliquarum secundam Antuerpiam; Thenas denique, Nivellam, et alias : prætereaque oppida nullis cincta muris septemdecim : Mosa fere ac Scaldi fluvis concluditur.* B *Intra eos, quæ olim gentes consederint, alibi dictum. Teutonicæ pleræque, seu Germanicæ, fuerunt : a quibus victi Aborigines, vel in alias Belgii oras secessere, vel in idem cum advenis nomen convenere. Mox subacti omnes a Romanis, idoneisque præsidiis coerciti, cum iis sensim conjugia ac societatem, ut fit, inire; atque ab iis cultum humanitatis, linguam, et, quod caput est, Christianam postea religionem didicere. Regesne sui aut Duces singulis hisce populis, etiam sub Romanorum imperio, præfuerint, haud liquet. Relicti fortassis principio Reges, ut alibi; et de Eburonibus manifestum est ex Cæsare : postea sub Romanis Præfectis ac Præsidibus, provincialium fuere proprii magistratus. Senescente in Gallia, Germania, Britannia, atque alibi, Romanæ Reip. potentia et auctoritate, variæ rursus barbaræ nationes Rheno transito hasce provincias populatæ sunt. Sed a Francis, quorum antea pars precario in Taxandria (ea modo magnam partem ad Brabantiam spectat) a Juliano apostata sedes obtinuerat, major dein vis incubuit : qui non, ut ceteri, solum vastato agro percurrere regionem, alioque convehere spolia, sed castra munire, præsidia arcesque Romanorum expugnare aggressi, mutuis cladibus septuaginta amplius annos cum Romanis in Belgica luctati* C *sunt. Ubi eam perdomuere, reliquam omnem Galliam, effusi more amnis, ad Pyrenæos usque Clodovæo Duce pervaserunt. Etsi vero eo tempore cædem immensam factam hominum esse constat, non tamen omne penitus aut Belgicum genus aut Romanum excisum. Sed cum nihil opis aliunde ostenderetur, in Francorum jus nomenque concesserunt. Hinc passim in Sanctorum Vitis, aliisque vetustis historiis, Romani, adeoque senatorii sanguinis Episcopos aut Duces licet observare : ipsumque avum S. Arnulphi (cujus Arnulphi filius Ansegisus B. Pippini gener fuit) senatoria ortum stirpe prædicant.*

Brabantia ampla Belgii provincia,

occupata olim a Germanis,

Romanis,

Francis

2 Pippinus *igitur noster, Francus fuerit, an Romanus, an Belgicæ Germanicæve originis, puta Aduaticæ aut Tungricæ, ingenue fatemur nos ignorare. Consule, si lubet, Petrum Divæum lib. 3 rer. Brabanticarum. Sunt qui nobilissimis inter Francos majoribus, sunt qui vetustis Tungrorum Regibus ortum asserant : genealogias etiam contexant; sed ejusmodi ut viris eruditis risum moveant, gerræ meræ. Auctor coætaneus, qui Nivellæ agebat, matura jam ætate, cum S. Gertrudis octodecim post Pippinum patrem annis mortua est, in hujus vita ita breviter de ejus prosapia loquitur :* Sed quo ordine de terrena origine genealogiam assumpserit, huic sermoni inserere longum est. Quisnam in Europa habitans hujus progeniei altitudinem, nomina ignorat, et loca? *Alii plura de his adjecere. Qui S. Genulphi Episc. miracula, a nobis* XVII *Januarii edita, ante annos fere* DCC *conscripsit, cap.* 2 *num.* 4 virum egregiæ nobilitatis *appellat*. Carolomanni et Emegardis filius fuit, *de quibus nihil fide dignum apud antiquos scriptores legi. Recentior Pippini Vita, de qua inferius, Carolomannum* Principem *vocat. Divæus vult Majorem-Domus fuisse, nec auctorem producit. Vir illustris fuit : id solum constat. Videtur in Hasbanio luculentas possessiones habuisse, ac Landas fortassis, unde recentiores scriptores ipsi* Pippino *cognomen fingunt, antiquis ignotum.* Landesii, Landensis, Landini, Landisii, a Landis, Landiniensis; *et volunt magnam tunc urbem fuisse. Ita MS. Martyrol. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis ad* XXI *Februarii :* Apud Landen Brabantiæ tunc civitatem grandem, depositio Pippini Ducis *etc. Ædificatam a Landone Rege hariolatur Christianus Massæus, et alia æque futilia de Pippini majoribus tradit.* E *Tenue nunc Brabantiæ oppidum est ad Getam amnem : quia tamen illic sepultus fuisse Pippinus memoratur, ut infra dicemus, id ipse struxisse aut excoluisse existimari potest, uti alter Pippinus Herstallum, nepotes ejus Leptinas, Jupiliam, aliaque, præsertim circa Mosam, loca.*

in hac natus B. Pippinus,

nobilissimo genere,

Landem oppidum excolit :

3 *An ergo Brabantiæ Dux Pippinus? Dux fuit, trium que bellicosissimorum Regum Clotarii, Dagoberti, S. Sigeberti, palatio in Austrasia præfuit, ac sub iis res bellicas summa auctoritate administravit. Idem in eo terrarum tractu, qui nunc* Brabantia *dicitur, amplas possessiones vel a majoribus accepit, vel Regum munificentia obtinuit. Ducatus Brabantiæ aliquot post seculis nominari cœpit. Ducem fuisse in iis partibus, centum fere post Pippinum annis, Chrodobertum, ex S. Eucherii Vita* XX *Februarii patet. An eum præcipue Ducatum administraverit Pippinus, an Comitatum fortassis unum alterumve, aut etiam plures, jure proprio possederit, incertum. Nam in Hasbanio, ubi Landæ, Comitatus olim tempore Caroli Calvi, altero post Pippinum seculo, quatuor fuisse constat : totidem in Bracbanto.* F

luculenta bona possidet,

ubi postea Ducatus Brabantiæ :

4 *Et in Bracbanto quidem, ejusdem Pippini sororis maritus aut gener Witgerus opimas habuit fortunas, de quibus ita loquitur Vita S. Rayneldis Virginis et Martyris,* XVI *Julii a nobis edenda :* Igitur beatissima Virgo Rayneldis nobilissimis natalibus, Condacensi castro, quod super Scelt fluvium situm est, extitit oriunda. Nam regnante Pippino Duce, patre sanctissimæ Virginis Gertrudis... pater illius Comes Wigerus nomine, totius Lotharingiæ Ducatus officium gerebat, et inter Palatinos Principes primatum tenebat... Fuit autem possessio ejus supra prædictum castrum nomine Condacum, et Amniacum, Uginiacumque, cum aliis prædiis multis, quorum nomina non expedit hic recitari. Conjunxit ergo sibi in matrimonio puellam regiam, supradicti Ducis sororis filiam, nomine Amelbergam... Ex hac ergo dedit ei Deus sobolem sanctissimam, Emebertum, postea sanctæ Cameracensis Ecclesiæ Pastorem beatissimum : tresque filias, quarum una Gudila, altera Rayneldis vocabatur, et tertia Pharaildis, ut in Vita beatissimæ Gudilæ habetur. *Geminam S. Gudilæ Vitam dedimus* VIII *Januarii, quarum prior post annum* CIↃXLVIII *scripta, ut ibi ostendimus : unde consequens est, hanc S. Rayneldis multo esse recentiorem. Quare nec mirum, si mendis aspersa*

ubi et B. Witgerus ejus affinis,

pater SS. Gudilæ et Rayneldis.

AUCTORE G. H.

A *sa sit : quale illud, quod Witgerus Comes dicatur* totius Lotharingiæ Ducatus officium gessisse, *cum non nisi annis* CC *et amplius post Pippini hujus obitum Witgerique, nomen Lotharingiæ, sive regni Lothariensis cognitum fuerit, quando Lothario, Lotharii Imp. filio, Ludovici Pii nepote, anno* DCCCLXIX *sine liberis defuncto, ditionem ejus inter se patrui ejus Ludovicus Germanicus et Carolus Calvus, ac deinde hic idem Calvus et Ludovicus Germanici filius partiti sunt, non sine bellis. Nec in eo solum mihi videtur Vitæ illius scriptor hallucinatus, sed perperam quoque* Condacum castrum super Scelt fluvium *collocare, ratus* Condatum *esse Hannoniæ oppidum ad Hainæ Scaldisque confluentes ; cum* Contacum *esse videatur, pagus insignis, medio inter Mechliniam et Antuerpiam spatio, aliquot millibus passuum a Scaldi. Nam cum patrimonium suum S. Reyneldis, Witgeri Comitis filia, Lobiensi monasterio tradiderit, fatentur Lobienses se amplissima bona* Contaci *(quod vulgo nunc* Contick *dicitur) possedisse, et jura etiamnum quædam retinere, ceteris Cardinali Granvellano venditis : Condati vero negant se quidquam possidere, aut meminisse a majoribus suis possessum.*

dominus Contaci, sive Contick,

5 *Iidem Lobienses* Sanctas *pagum veteris Bracbanti,* B *ubi corpus asservatur S. Reyneldis, etiamnum tenent ex ejus donatione, licet parte jurisdictionis alienata. Et in Bracbanto fuisse Witgeri possessiones, sive avitas, seu dotales uxoris, conjicere est ex ejusdem S. Gudilæ Vita, in qua cap. 1 num. 3 ista leguntur :* Beata igitur Gudila Virgo dignissimum habuit ortum in Brabantensi pago... parentibus secundum seculi dignitatem excellenti insignitis prosapia, et in administrationem reip. adeptis honorum fastigia. Pater siquidem ejus extitit Witgerus, quem in fascibus Comitatus egisse accepimus : genitrix vero ejus generosissima Amalberga constat nuncupata... Copulabatur enim sanguine S. Gertrudæ, quæ filia Pippini, connubia viriliter contempsit in terris, ut esset apta cœlestibus thalamis. *In altera ejusdem Gudilæ Vita cap. 1 num. 1 ista habentur :* Igitur Sigeberti Regis temporibus, qui fuit Dagoberti Regis filius, extitit quidam Comes, Witgerus nomine, in pago Brabantensi, probabilis moribus; cujus thalamis inhærebat conjux dignissima, cujus fuerat nomen Amelberga, Majoris-Domus inclyti Pippini sorore progenita. *Baldricus Tornacensis in Chronico Cameracensi, a nobis citatus* § 2 *Vitæ S. Emeberti, sive Ableberti,* XV *Januarii, ita scribit :* Hic ex Brachatensi pago oriundus parentibus siquidem et vitæ et generis dignitate clarissimis, patre videlicet Witgero Comite, sancto C viro, atque Amalberga matre editus est. *De* S. Amelberga, *sive* Amalberga, *aut* Amulberga, et B. Witgero *ejus marito, agemus* X *Julii, ubi dicitur ipsa* Sanctas oppidum, *quod a filia Reynelde Lobiensibus donatum,* excoluisse.

et pagi Sanctas

6 *Erat autem* Brachantum *(sic fere olim scripserunt) ea præcipue regio, quæ nunc Scaldi Senaque concluditur, et ab Aldenarda, Gandavo, Teneramunda, Bruxellam usque et Hallas, altiusque protenditur. Pars illius in Flandrensium, pars in Hannoensium Comitum postea jus concessit : pars a Comitibus Lovaniensibus retenta, qui se inferioris Lotharingiæ Duces, et Brabantiæ (a Brachanto ducta nomenclatura) appellarunt, ditione ad Mosam et Bataviæ limites producta : quos ad limites Pippini quoque olim fuere possessiones, cum ibi etiamnum oppidum extet,* Mons S. Gertrudis, *sive* Gertrudenbergh, *cujus Otto* I *in diplomate, a Miræo in Notitia Ecclesiarum Belgii edita, ita meminit :* Hæreditas S. Gertrudis sita in pago Tessandria super fluvio Struona, in villa quæ dicitur Bergom, cum integritate sua illic aspiciente : insulæ tres, prima Bievelant, secunda Spiesant, tertia Gerselre. *Hilsundis quoque Comitissa Striensis, inter bona, quæ monasterio Thorensi a se in gratiam filiæ suæ Benedictæ* D *fundato donarat, nominat* Montem littoris, *quæ eadem est Gertrudenberga ;* Ubi, *inquit,* beatissima Gertrudis corporaliter conversata est, et cellam habet a B. Amando consecratam.

in veteri Bracbanto :

7 Bracbanti *porro, de quo agimus, etymologiam investigant nunc viri docti. Justus Lipsius Lovanii lib.* 1 *cap.* 13, Bant, *inquit,* limitem significat : sic Oisterbant et Westerbant appellata, quæ Austrovantiam et Westrovantiam non bene efferunt aut scribunt. Et fuit sane limitanea hæc regio inter utraque regna ; (*Lotharii ac Caroli, ut antea jam exposuerat, ac deinceps Francorum ac Lothariensium, sive Germanorum*) ideoque BRAC, A crasso, fortasse dicta, quia sæpe cessabant ii agri et inculti erant : quod nos BRAECKEN, et BRAECKLANDT vocamus. *At multo ante eam regnorum partitionem nomen id regioni fuit. S. Bonifacius in Vita S. Livini* terram Bracbantisiam *vocat, aut, ut alius codex habet,* Bracbentisiam. *Ipse S. Livinus, centum ante S. Bonifacium annis, ducentis ante eam divisionem, in carmine ad S. Floribertum Abbatem Gandensem, ita scribit :*

unde Bracbanti nomen ?

ANIMADV. PAP. 31

Impia barbarico gens exagitata tumultu
Hic Bracbanta furit, meque cruenta petit.

Alii id nomen formant a Bant, *quod fœdus aut vinculum significat, et* Brack *salsum : quia ad* Bracbanti E *fines, inde a Selandia Scaldis fluvius æstum marinum patiatur, salsasque ab eo aquas volvat. Factum inde fortassis, ut fœderatæ, quæ ad Scaldim colebant gentes, ditionem suam omnem* Brackbant *appellarint, aut Brack-bant. Quid si ab incolarum sagacitate, et pernici ad prædas indole, nomen regio accepit? Nam* brack *etiam canem venaticum significat.*

8 *Quæ autem* Branchantorum, *B. Pippini ætate fuerit indoles, ex citata S. Livini perspicere Vita licet, ubi ista scribit S. Bonifacius :* Quo ingrediente salutiferis gressibus venerando Pontifice, admirabatur amœnissimam terram spatiosam, et delectabilem nimis, et benignitate Domini exuberantem, lacte et melle, et diversarum frugum arborumque fertilitate, omniumque bonorum abundantia affatim affluentem : incolas quoque personali forma corporum micantes, cultu vestimentorum compositos, loquela et morum gravitate honestos, magnanimos viros, egregios præliatores, regali militia idoneos, et omni exercitatione studiorum suorum huic seculo digniter conformatos. Sed quia juxta psalmodicam vocem, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, in chamo et fræno constricti sunt, Satanæ instinctu legem Dei prævaricantes, adulteriis, rapinis, furtis, perjuriis, homicidiis fœdati sunt, ut feroces canes pestifera rabie F invicem se mordentes, sua quæque alternatim dolo fraudantes, mutua se cæde prosternentes *etc. It tunc Brachantorum mores, non omnium fortassis, sed Gandavo propinquiorum, apud quos Evangelium S. Livinus prædicavit, et martyrii coronam adeptus est. Non est reliquæ Brabantiæ, præsertim ubi Taxandri olim habitavere, eadem quæ veteris Bracbanti fertilitas. At quas hujus incolarum virtutes prædicat S. Bonifacius, eæ nunc toti reliquæ genti communes : vitia cultu religionis abolita, ut non facile nunc Brabanti morum comitate, usu armorum, studio civilis prudentiæ, ac mansuetudine, ulli Belgicorum populorum concedant.*

incolæ eo ævo insignes,

Ps. 31.9

sed vitiis dediti :

9 *Hoc igitur tractu terrarum, atque ejusmodi inter populos, quas diximus, Pippinus peculiares possessiones habebat : ac præterea summa in regno Austrasiæ auctoritate pollebat. Nam, ut habent Annales Metenses a Chesnæo tom. 3 Scriptorum Francicor. editi,* populum inter Carbonariam silvam et Mosam fluvium, et usque ad Fresionum fines vastis limitibus habitantem, justis legibus gubernabat. *Uberius ea tradit auctor antiquus, qui primam S. Gertrudis Vitam, a coætaneo conscriptam, interpolavit :* Pippinus, *inquit,* nobilissimi

latius in Belgio imperat Pippinus.

A simi quondam Karlomanni Principis filius, qui cum B. Arnulpho sub Lothario et Dagoberto Regibus populum inter Carbonariam silvam, et fluvios Mosam et Mosellam, usque ad Frisonum fines vastis limitibus habitantem, justis legibus gubernavit. *De Carbonaria silva, quæ nunc Hannoniæ pars maxima, accurate agit Ægidius Bucherius noster Belgii Romani lib. 12 cap.* 11.

et Germania : 10 *Vitam habemus quamdam* S. Arnulphi, *ex antiquo codice Cancellariæ Vicensis descriptam a Francisco Laherio nostro. In ea dicitur* Anchisus, *ejusdem Arnulphi* patris consultu, filiam Principis Germaniæ secundæ Pippini, Beggam nomine, duxisse in matrimonium. *Ac paullo post indicatur quid nomine* Germaniæ secundæ *auctor intelligat :* Toringorum, *inquit,* regionem intraverat, quæ non modica provinciæ pars est Germaniæ secundæ in qua est Colonia Metropolis.

11 *Eadem S. Arnulphi Vita (ut obiter hic indicemus quod alibi erit attentius examinandum) de* Waldrada B. Pippini *sorore, aut amita, ista habet :* Ex hujus Pippini sorore, Waldrada nomine, natus est Gualchisus, qui Sanctum genuit Wandregisilum Christi Confessorem. *Bouchetus in stemmate Regum Franco-* B *rum pag.* 62 Waldradam *ait ipsi* Walchiso *nuptam,* *consanguineus S. Wandregisili* *matrem fuisse* S. Wandregisili. *Wasseburgius fol.* XVII *idem asserit, eamque fuisse* Pippini Herstalli matereteram ; *unde sequeretur Pippini filiam, Sanctarum Beggæ et Gertrudis sororem extitisse. Certior fides est ejus, qui S. Wandregisili Vitam S. Lantberto Episcopo Lugdunensi dedicavit, atque eorum quæ scribit,* nonnulla a se ipso visa, pleraque etiam venerabilium monachorum ejus, qui ei per prolixa adhæserunt tempora, assertione verissima prolata cognovisse *profitetur. Hic ergo ita scribit :* Denique genitor ejus, Waltchisus nomine, ex nobilissima prosapia ortus, consobrinus extiterat Pippini excellentissimi Principis Francorum. *Unde consequens esset Waldradam matrem fuisse Walchisi, Pippini non sororem, sed amitam. Verum ista ad S. Wandregisili Vitam* XXII *Julii discutientur.*

12 *Vetus scriptor de Majoribus Domus regiæ ab Andrea Chesnæo tom. 2 scriptorum Francicor. editus, tradit* Majorum-Domus primum apud Austrasiam Pippinum *fuisse. Quod haudquaquam nobis probatur. Nam Childebertus Rex Austrasiæ* Majorem Domus regiæ Florentianum *habuit, quem S. Gregorius Turonensis lib. 9 histor. Francor. cap. 30 scribit cum* Romulfo Palatii sui Comite, *anno Regis ejusdem* XIV, C *Christi* DLXXXIX, *missum ab eo in Pictavos ad censum* *an primus in Austrasia Major-Domus :* *exigendum. Quin et S. Arnulphum scribit Regino ac nonnulli alii, ipsaque adeo Pippini Vita, quam infra dabimus,* ante pontificatum hanc eamdem dignitatem irreprehensibiliter administrasse. *Quod tamen ipsiusmet Arnulphi Vitæ auctor, qui se* laudabilia facta, quæ gessit, nonnulla a familiaribus illius narrantibus, pleraque per semetipsum cognovisse *testatur, (ac proinde, ut postea patebit, annis amplius ducentis antiquior illo Vitæ B. Pippini, sive S. Gertrudis, scriptore fuit) minime affirmat : sed solum* Domesticum atque Consiliarum Regis *Theodeberti appellat, ea tamen gratiæ et potentiæ prærogativa, ut* sex provinciæ, quas ex tunc et nunc totidem agunt Domestici, sub illius administratione solius regerentur arbitrio. *An Pippinus ante Major Domus fuerit, quam Austrasiæ Clothario subjiceretur, et totius Austrasiæ, an solum inferioris, infra quæremus. Theodericus Abbas S. Trudonis in Vita S. Landradæ Virginis simul Majores-Domus fuisse sub Clothario Arnulphum et Pippinum scribit :* Pippinus, *inquit,* Carlomanni filius, cum viro Dei Arnulpho, postea Metensi Episcopo, Majores erant Domus. *Uterque tamen Austrasius erat. An pari simul potestate gesserint id munus, an diversa parte* D *regni, definiat qui asserit, Pippino Arnulphoque seculis quatuor, et quod excurrit, posterior.* AUCTORE J. B.

§ II. *B. Pippini Vita, ab eo gesta vivente Clotario* II *usque ad an.* DCXXVIII.

D*uæ extant typis editæ Vitæ* B. Pippini, *una a Surio ad* XXI *Februarii, altera a Chesnæo tom.* 1 *scriptorum Francicorum a pag.* 594 *ex codice MS. Claudii Doremieux Atrebatis. Hæc ad verbum excerpta est ex libro* *Dux ejus Vitæ :* *primo Vitæ tripartitæ S. Gertrudis, quam* XVII *Martii dabimus. Auctor Nivelleusis monasterii alumnus fuit, ut patet ex iis quæ eadem Vita habet de S. Itta, sive Iduberga, ejusdem Gertrudis matre,* Pippini *conjuge :* Uxor igitur ejus, *inquit,* venerabilis Itta, ex clarissima nobilitate Aquitaniæ oriunda, sicut ex possessionum ejus traditione ad nos facta indubitanter cognoscimus. *una a quopiam Nivellensi scripta* Quas quidem per multa tempora, quamdiu pax viguit, Ecclesia nostra tenuit, multamque inde pecuniam per annos singulos exactores nostri referre solebant. Sed demum invalescente bellorum tumultu, quia res longe remota erat, et sine legatorum periculo adiri non poterat, paullatim negligi cœpit, donec tandem in jus alienum cessit. E *Scripta autem videtur post* CM *annum Christi. Nam cum lib.* 1 *cap. ultimo de filiis Ludovici Pii* Lothario, Ludovico, Carolo *egisset, ista subnectit :* Sed quid ultra alios *post an. 900.* Reges vel Imperatores de hac gloriosa stirpe memorare laborem, cum et eorum multiplex sit numerus, et idem nominum similitudine confusus, ut tot Carolos, Carlomannos, Lotharios, Pippinos, Ludovicos, nec narrationis brevitas commode explicare queat, nec memoriæ angustia complecti sufficiat.

14 *Fuit tamen ea Vita conscripta multo ante annum* MC, *circa quem annum Stephanus Abbas cœnobii S. Jacobi Leodii tres libros de Vita S. Modoaldi Trevirensis Episcopi composuit, et Thietmaro Helmwardensi Abbati dicavit. Sub initium autem libri primi ita loquitur :* Fuit soror ejus, Itta nomine, mulier admodum venerabilis, ac Deo devota in fide et operibus bonis. *diu ante 1100* Quæ quidem matrimonio juncta clarissimo Duci Pippino, genere et opibus, quod in potentibus tanto extat mirum, quanto rarum, sublimitate scilicet honorum et humilitate morum, æque nobilissimo, Divina providentia in omni pietatis studio sibi unanimem sortiri meruit thori legalis consortem. *quando citata a Stephano Ab. in Vita S. Modoaldi,* Cujus exemplum ut discant potentes humiliari, qui de inani solent potentia gloriari, non dedignentur, quæso, F audire, quod de ipsius mariti laudibus repertum, huic operi non indignum duxi utiliter inserere. Tempore quo Dux egregius ac verissimus Pater patriæ rebus humanis excessit, tanto Austriam totam dolore perculit, ut planctui ejus planctus Regum nequaquam conferri possit. Fuit namque probatissimæ vitæ, ac purissimæ famæ, *etc. Et lib. 2 paullo post initium :* Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi, iidemque religiosissimi : inter quos eminebat Pippinus, Carlomanni filius, Dux clarissimus et Major-Domus sub Clotario, Dagoberto, et Sigeberto potentissimis Regibus : cujus laudum præconia, quia in superiori libello breviter perstrinximus, nunc, ubi res exigit, de ipsius consilio et æquitate, prudentia et fortitudine paullo latius disseramus. Ea tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux, dignitate modicum a sublimitate regia differente præditus, omnia regni negotia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam justitia in pace. *Et quæ sequuntur num. 2. Tum quædam ex num. 5 ac plura ex 6 subjungit. Nec mirum, quod in Austrasia Episcopus factus S. Modoaldus, soror ejus S. Itta ibidem Pippino nupta, ex Aquitania oriundi : quoniam, ut* 1 *Februarii ad S. Sigeberti*

AUCTORE J. B.

A *Sigeberti Vitam dictum, multæ in Aquitania provinciæ Austrasiorum Regibus erant subjectæ.*

excerpta ex Vita, S. Gertrudis :

15 *Prima ergo capita Vitæ illius tripartitæ, quæ alibi sub titulo Vitæ B. Pippini edita, hic ex 2 MSS. monasterii Rubeævallis Canonicorum regularium prope Bruxellam dabimus, cum MSS. monasterium S. Maximini ac Bonifontis et Chesnæi editione collata.*

altera ex ea contracta

16 *Vita altera a Surio edita,* ex codice MS. graviter, ut apparet, conscripta, *ut ipsemet in titulo annotavit, ex priore contracta est, post annum saltem* CIↃXL, *quando jam se Comites Lovanienses Brabantiæ Duces appellabant. Ita enim orditur :* Venerabilis Pippinus Dux Brabantiæ, ex patre Carolomanno Principe et matre Emegarde, fuit Major-Domus Franciæ sub Clotario Rege Francorum et Dagoberto ejus filio. Qua dignitate parum a dominatione ac sublimitate regia differente præditus, omnia prudenti dispositione ordinabat. *Alia subnectit, quæ in priore Vita usque ad num. 4 totidem fere verbis narrantur. Tum ista interponit :* Beatus igitur Pippinus primo Regum Austrasiæ, postmodum ipsius Austrasiæ inferioris Præpositus et Dux gloriosus, erat lingua et natione Teutonicus. Decus ergo et gloria Teutonicorum, speculum et norma Brabantinorum, via et exemplar morum. Beatus iste Pater patrum Pippinus, egre-

a quopiam Brabantio Teutone :

B gius Dux, postquam Domum regiam, et inferiorem Austrasiam, suæ fidei commissam, strenuissime gubernasset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suæ fidelitatis mercedem condignam. Cujus mors tanto luctu totam Austrasiam perculit. *Et quæ sequuntur usque ad num. 9. Quibus ex verbis patet auctorem Teutonem fuisse, sive ex ea ortum parte Brabantiæ, quæ Teutonico sermone utitur : est autem ea multo maxima, Novella solum et tractu qui* Romana Brabantia, *sive* Gallica *appellatur, linguam Gallicam retinentibus. Quæ idem narrat de Pippini translatione, infra repræsentabimus. Quod autem præcipue* inferiorem Austrasiam *ab eo administratam prædicat, id propterea dici arbitror, quod in inferiore Austrasia avitas possessiones habuerit, ex ea ortus, atque, ut antea diximus, Ducatum in ea gessisse videatur, etiam prius quam Major-Domus renuntiaretur, eamque defenderit contra Frisones vicinos hostes, ac Saxones Transrhenanos. Alioquin Regum Austrasiæ sedes Metis fuit, ut alibi ostendimus, quorum ibidem palatio præerat. Sub initium tamen regni an Dagobertus Metis habitarit, an Coloniæ aut alibi, ambigi potest.*

17 *Agunt de* B. Pippini *rebus gestis plerique alii rerum Gallicarum Belgicarumque scriptores, uti et fuse Christophorus Broverus noster in Annalib. Trevirensibus.*

C *Nemo tamen ejus ætatem diserte consignat.*

natus Pippinus circa an. 580,

Natus videtur circa annum IↃLXXX, *aut non multo post, quandoquidem anno* IↃCXIII, *cum, mortuo Theoderico Burgundiæ et Austrasiæ Rege, monarchiam regni Francorum adeptus est Clotharius, magna jam præditus erat auctoritate. Testatur id Fredegarius cap. 40 his verbis :* Chlotarius factione Arnulfi et Pippini, vel ceterorum Procerum, Auster ingreditur. *Fusius id narratur in Erchanberti fragmento apud Chesnæum tom. 1 pag. 780 in hunc modum :* Chlotarius Rex de Austris, postquam Theodericus et Theodebertus Reges et germani mortui sunt, recepit regnum eorum, consilio et adjutorio Pippini senioris, qui tunc temporis Major-Domus erat.

an. 614 Austrasioi inducunt Clothario 2 se subdant.

18 *At quomodo is Major-Domus, cum Fredegarius scribat cap. 40 Sigebertum, Theoderici filium, ab avia Brunechilde in Thuringiam missum cum* Warnachario Majore-Domus? *Quin et Clotharius, ut idem tradit auctor cap. 42, Sigeberto* obviam cum exercitu venit, multos jam de Austrasiis secum habens factione Warnacharii Majoris-Domus. *An prius sub Theodeberto Major-Domus erat Pippinus, sed, quod ei fide summa adhæsisset, a Theoderico victore de ea dignitate*

an tum Major-Domus?

dejectus, et Warnacharius, *qui jam ante in Burgundia* D *Major-Domus fuerat, id munus in utroque regno gessit? Interfecta Brunichilde, idem* Warnacharius, *ut Fredegarius scribit,* in regno Burgundiæ substituitur Major-Domus, sacramento a Chlotario accepto, ne unquam vitæ suæ temporibus degradaretur. In Auster Rado hunc gradum honoris assumpsit. *Quid ergo Pippino factum? An ita præclare de Clothario et regno meritus, ipsemet* degradatus? *An forsan inferioris Austrasiæ Major-Domus mansit, veteri Ripuariorum Regum Palatio Coloniæ præfectus, dum superiorem Austrasiam, Alsatiam nimirum vicinasque ditiones* Rado *administrat? An potius Erchanbertus, quo tempore Majoris-Domus dignitatem præcipue meritus est Pippinus, Austrasios Clothario concilians, eum tunc gessisse illum existimavit, quæ aliquanto tamen post ei sit delata?*

19 Post non multum *certe, ut idem scribit Erchanbertus,* Rex præfatum Pippinum in Austris cum filio suo jam adulto Dagoberto misit, ibidem eum Regem constituendum, ipsumque ei in Majorem-Domus ac pædagogum constituens. *Contigit illud anno Christi* IↃCXXII, *aut præcedenti. Fredegarius cap. 47,* Anno, *inquit,* XXXVIII *(alius codex habet,* XXXIX) regni Chlotarii, Dagobertum filium suum consortem regni fecit, eumque super Austrasios Regem instituit : retenens sibi, quod Ardenna et Vosagus versus Neuster et Burgundiam excludebant. *Quantum præclara Dagoberti indoles sapientissimorum sanctissimorumque virorum Arnulphi Pippinique præceptionibus ad omnem virtutum regiarum laudem confirmata, ipsi gloriam, Austrasiis utilitatem pepererit, in Pippini Vita num. 5, ac num. 11 ipsis Fredegarii verbis, perspicere est. Quæ eadem ab aliis auctoribus exaggerantur, et alibi a nobis commemorata.*

an primum an. 621 cum dotus moderator Dagoberto R.

E

qui sub eo egregius evadit,

20 *Bella adversus vicinos Saxones ac Frisones, utrosque armis exercitatissimos, et quietis pro insita barbarie impatientes, gessisse Regem adolescentem, manu strenuum cupidumque gloriæ vix dubium est, et in his duce potissimum usum Pippino. Verum ea non sunt enucleate mandata litteris. In Gestis Dagoberti cap. 14, inque Regum Francorum Gestis cap. 41, atque apud Aimoinum lib. 4 cap 18, illustris memoratur cum Bertoaldo Duce Saxonum pugna : quæ si vere contigit, ductu consilioque Pippini inita est, etsi illius citati auctores non meminerint. Sed quia Fredegarius tacitus eam præterit, haud satis trium illorum scriptorum, seculis aliquot Dagoberti ætate posteriorum, testimonio firmari censent viri quidam eruditi. Brawerus lib. 7 Annal. Trevirensium ad an. 628 pag. 411 eam videtur pro inquisita planeque sibi explorata minime afferre audere :* Dagobertum interea ferunt, *inquit,* F rem impigre cum gente Saxonum gessisse. *Ac deinde :* mares omnes delesse *Clotharium* tradunt, quos gladio suo reperisset longiores. *Minus adhuc pro vero constat, quod in nostratibus Chronicis traditur, Ritzardum Frisonum Regem, Francici ac Christiani nominis hostem acerrimum, nescio quo in prælio, Pippini ipsius manu obtruncatum, opima illi spolia cessisse.*

ejus ductu bella gerit,

21 *Interea de scelerato homine sumpsit Dagobertus supplicium : ad quod eum stimulasse Pippinus atque Arnulphus dicuntur, sed non ad perfidiæ, quæ intercurrisse videtur, infamiam. Rem narrat Fredegarius cap. 52, quod caput abest tamen a nonnullis MSS. exemplaribus :* Anno, *inquit,* XLI Chlotarii Regis, cum Dagobertus jam utiliter regnaret in Auster, quidam ex Proceribus de gente nobili Ayglolfinga (*imo* Agilolfinga, *sive Boica*) nomine Chrodoaldus, in offensam Dagoberti cadens, instigantibus beatissimo viro Arnulpho Pontifice, et Pippino Majore-Domus, seu et ceteris prioribus sublimatis in Auster, eo quod esset ipse Chrodoaldus rebus plurimis ditatus

ejus consilio de Authcentum [?] oppressore supplicium sumitur.

ditatus, ceterarum facultatum cupiditate pervasor, superbiæ deditus, elatione plenus, nec quidquam boni in ipso reperiretur. Cumque Dagobertus ipsum jam vellet pro suis facinoribus interficere; Chrodoaldus ad Chlotarium terga vertit, ut suam cum filio vitam obtinere dignaretur. Chlotarius cum Dagobertum vidisset, inter ceteras conlocutiones Chrodoaldi vitam precatur. Dagobertus promittens, si id quod male gesserat emendaret Chrodoaldus, vitæ periculum non haberet. Sed nulla extante mora, cum Chrodoaldus cum Dagoberto Treviris accessisset, jussu Dagoberti interfectus est. Cui Bertharius, homo Scarponensis, evaginato gladio ad ostium cubiculi caput truncavit. *Videtur Browerus priora illa Fredegarii verba ita legisse in quopiam exemplari, ita certe intellexisse, ut* instigantibus beatissimo Arnulpho Pontifice et Pippino Majore-Domus, seu et ceteris Prioribus, *(aut forte* Primoribus) sublimatus in Auster *dicatur* Chrodoaldus. *Ita enim scribit:* Rodoaldum Boium, illustri apud Austrasianos bonoque genere, Arnulphi Præsulis ac Pippini Majoris-Domus consilio hortatuque, in amicorum numerum adscripserat Dagobertus, et quo quarum sibi virium ostenderet, hoc mediocres honores impertierat. *Quod autem statim ut Treviros revertit, contra datam fidem interfectus dicitur, argumento est, in pristina eum perseverasse arrogantia, quod nec a Pippino Arnulphove, nec a Chlotario patre reprehensum Dagoberti factum legatur.*

22 *Anno insequenti, Christi nimirum* DCXXVI, XLII regni Chlotarii, *ut cap. 53 scribit Fredegarius*, Dagobertus cultu regio, et jussu patris, honeste cum Leudibus, in Clippiaco non procul Parisius venit, ibique germanam Sichildæ Reginæ, nomine Gomatrudem, in conjugium accepit. Transactis nuptiis, die tertio, inter Clotharium et filium suum Dagobertum gravis orta fuit intentio. Petebat enim Dagobertus cuncta, quæ ad regnum Austrasiorum pertinebant, suæ ditioni velle recipere. Quod Chlotarius vehementer denegabat, eidem ex hoc nihil velle concedere. Electi sunt ab his duobus Regibus XII Franci, ut eorum disceptatione hæc fineretur intentio. Inter quos et Dominus Arnulphus Pontifex Mettensis, cum reliquis Episcopis, elegitur, ut benignissime, sicut sua erat sanctitas, inter patrem et filium pro pacis loqueretur concordia. Tandem a Pontificibus, vel sapientissimis viris Proceribus, pater pacificatur cum filio: reddensque ei solidatum, quod aspiciebat ad regnum Austrasiorum, hoc tantum exinde, quod citra Ligerem vel Provinciæ partes situm erat, suæ ditioni retinuit. *Eadem habet Aimoinus lib. 4 cap. 12. Quas urbes ac provincias trans Ligerim possederint Austrasiæ Reges, declaratum est I Februarii ad Vitam S. Sigeberti. Satis autem constare videtur, inter duodecim illos regiarum controversiarum arbitros fuisse* Pippinum, *cujus erat et summa apud Austrasios dignitas, et fides erga utrumque Regem egregie pluribus in rebus perspecta.*

alteram regni portionem a patre obtinet.

23 *Aliud Dagoberti pium factum, cujus idem Pippinus et Arnulphus auctores extiterant, commemoratum est in Diatriba de tribus Dagobertis lib. 1 cap. 5, ex Marquardi Freheri libro de veteri Lupoduno sive Ladenburgo, quod Ecclesiæ Wormatiensi idem Rex donavit. Diploma datum* Moguntiæ, sub die II Kalend. Octobris, anno regni VI; *Austrasiani nimirum, nam ante sextum annum regni Westrici, sive occidentalis Franciæ, jam Episcopatu sese Arnulphus abdicarat, et in eremum secesserat. Ita orditur illud diploma:* Dagobertus Rex Francorum. Cunctos nosse volumus, qualiter nos de remedio animæ nostræ, et de futura retributione cogitantes, omnino proposuimus in animo nostro Ecclesias Dei de allodiis nostris coheredes facere, et loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum consilium Procerum nostrorum, Pippini, qui est Major-Domus, Arnolfi Metensis Episcopi, Huniberti Coloniensis Archiepiscopi: et inde misericordiam Dei consequi, et ejus Sanctorum suffragia promereri confidimus. *Reliqua fas est legere loco citato, et quæ ad eam firmandam donationem a posterioribus Regibus atque Imperatoribus rescripta ac statuta sunt.*

[illegible] Ecclesiæ [illegible] cap. 32

AUCTORE I. B.

§ III. *Gesta a B. Pippino, ejusve consilio, ab anno* DCXXVIII *ad* DCXXXIX.

Anno XLV regni Chlotarius moritur, *inquit Fredegarius cap. 56. is erat Christi* DCXXVIII. *Dagobertus autem, ignarus quibus Procerum et populorum studiis Legati, quos in Burgundiam et Westrasiam mittere cogitabat, essent excipiendi, exercitum ad Austrasiæ fines promovit. Quia his omnibus in rebus B. Pippini potissimum consilio operaque est usus, lubet quæ inferius in Vita num. 5 et 11 paullo brevius perstringuntur, ipsis Fredegarii verbis hic recensere.* Dagobertus, *inquit*, cernens genitorem suum fuisse defunctum, universis Leudibus, quos regebat in Auster, jubet cum exercitu promovere. Missos in Burgundiam et Wester *(excusa mendose Auster habent)* direxit, ut suum deberent regimem elegere. Cumque Remis venisset, per suggestiones accedens, omnes Pontifices et Leudi de regno Burgundiæ inibi se tradidisse noscuntur. Sed et Neustrasiæ Pontificum et Procerum plurima pars regnum Dagoberti visi sunt expetisse. Charibertus frater suus nitebatur, si potuisset, regnum adsumere: sed ejus voluntas pro simplicitate parum sortitur effectum. Produlphus *(Sichildis Reginæ frater)* vellens nepotem suum stabilire in regnum, adversus Dagobertum muscipulare cœperat: sed hujus rei vicissitudinem probavit eventus.

Idem Dagobertus anno 628 mortuo patre,

Burgundos et Westrasios prudenter sibi subjicit,

25 Cumque regnum Chlotarii, tam Neptrici quam Burgundiæ, a Dagoberto fuisset præoccupatum, captis thesauris et suæ ditioni redactis; tandem misericordia motus, consilio sapientum usus, citra Ligerem et limitem Spaniæ, qui ponitur partibus Wasconiæ, seu et montes Pyreneos, pagos et civitates fratri suo Chariberto ad transagendum, quod ad instar privato habitu ei vivendum potuisset sufficere, noscitur concessisse: pagum Tolosanum, Caturcinum *etc.*

partem Aquitaniæ Chariberto fratri concessit:

26 *Eodem fere tempore accidere, quæ in Vita S. Magni, sive Magnoaldi VI Septembris narrantur, quamquam Pippino Regi B. Karlomanni fratri tribuantur, quæ manifestum est ad hunc Pippinum spectare. Cum ergo tribus annis post S. Galli obitum, ipso anno quo Chlotarius Rex decessit, aut non multo post,* Otwinus pessimus Dux et Erchonaldus præfectus *cœnobium S. Galli diripuissent, multis monachorum interfectis, Magnoaldo et Theodoro flagellatis ac vulneratis;* non post multum temporis misit Pippinus (qui, *ut paullo ante dicitur*, Major-Domus vocabatur) exercitum copiosum ad devastandam Alamannorum provinciam, suæque ditioni et Francorum subjugandam. Cumque tota terra hostili repleretur incursu, Otwinus et Erchonaldus nescientes qua parte se flecterent, semetipsos gladio interfecerunt, quatenus ultio divina in eos peracta collata signa manifestent. *Hunc in Alamanniam exercitum misisse Pippinus dicitur, quod apud Dagobertum summa polleret auctoritate, eumque ad id bellum in sacrilegii ultionem Alamannis inferendum instigasset.*

Pippinus Alamannos debellat:

27 *Paullo post in eadem Vita iterum mentio fit ejusdem Pippini. Nam S. Wictherpus Augustanus Episcopus de loco ubi Faucense ab eodem S. Magno ædificatum cœnobium est, ita loquitur:* Locus ille valde angustus est et inhabitabilis, et jam diversæ feræ illic morantur, id est, cervi, apri multi, plurimi ursi, et propter illorum multiplicationem Dominus Rex Pippinus ad suam venationem exercendam illum saltum

in Rætia locum aut juris, venatibus aptum,

A saltum ad opus suum tenet. *Inferius deinde :* Pro- *AUCTORE I. B.* fectus est supradictus Episcopus Wictherpus ad gloriosum Regem Pippinum, qui tunc temporis Germaniam totamque Galliam regebat, cum epistola *litteris S. Columbani ad Chlotarium Regem* B. Columbani, quam ad Lotharium direxit flagitans pro sanctis viris Gallo et Magno consistentibus in regno suo, ut eos benigne in amore Domini foveret, eisque familiaria loca, prout opportunum foret, in sua ditione tribueret. Sed quoniam Lotharius Rex minime adimplere valuit hoc propter diversorum inimicorum Dei infestationes, præfatus gloriosus Rex propter amorem et petitionem fratris sui carissimi Karolomanni, qui propter Deum relinquens temporalem regni gloriæ pompam monasterio se tradidit, et eleemosynæ suæ largitatem, necnon et petitionem præfati Episcopi, ipsum locum sublimare in *sibi redditis,* aliquo largitionis suæ solatio dignaretur. Cumque gloriosus Princeps præfatus accepisset epistolam, compunctus ex petione fraterna, diligenter interrogare cœpit suos Proceres ex Alamannia, qualis ille locus esset, quem præfatus Episcopus postulabat sublimari. Tunc Dux Gunzo ex provinciis Augustensis Rætiæ respondens dixit : Vere, Domine Rex, ille locus tenuis quidem est facultate, sed optimus, si impeditio vermium deesset, ad venandum : quia plu- B rimi cervi, damulæ, et hinuli, ibicesque diversi ibi morantur, ursorum quoque ac leporum multitudo plurima.

28 Wictherpus vero Episcopus cœpit narrare de virtutibus beati viri, quomodo Domino adjuvante *intellectis S. Magni miraculis,* draconem interfecit, et ceteras virtutes, quas Dominus per merita ipsius et orationes ostendere dignatus est, vel quomodo ille locus purificatus sit, ubi B. Magnus morabatur. Et hæc audiens gloriosus Rex Pippinus, commotus valde animo dixit : In veritate comperi, quia quamvis ille locus tam tenuis sit facultate, tamen pro meritis tanti viri celebri *huic donat, fundatque Faucense cœnobium.* erit diffamatus rumore, sicut auditum habemus jam locum esse, ubi corpus B. Galli requiescere videtur. Inquisivit ergo a præfato Gunzone, ubi vicinis locis potuisset tributarios invenire de eodem pago, qui vectigalia annuatim reditibus regiis inferre debeant. *Plura deinde subjungit de illustri illa donatione, ac demum ista :* His regiæ potestatis præsul Wictherpus adornatus solatiis, et sublimatus honoribus, impertitisque donis optimis B. Magno a Rege Pippino, lætus ad patriam regreditur, injungens beato viro ea omni diligentia *etc. Et hæc quidem certum est ad B. Pippinum pertinere, atque ab eo qui Vitam S.* *quæ male Pippino Regi adscripta.* *Magni, a Theodoro ejus socio scriptam, aliquot post seculis interpolavit, illa de Karolomanno Pippini Regis* C *fratre imperite infarta, cum SS. Magnus et Wictherpus centum fere annis prius mortui sint, quam Rex fieret Pippinus Karolomanni frater, filius Martelli. Sed de his plenius ad S. Magni Vitam, et indicata quædam* XVI *Januarii ad Vitam S. Tozzonis, qui S. Wictherpo in Cathedram Augustanam successit. Nunc ad Dagobertum revertamur, B. Pippini obtemperantem sapientissimis consiliis.*

29 *Anno* DCXXXIV (*aut forte sub exitum præcedentis*) *Burgundiæ regnum peragrare, ac stabilire ubique justitiam aggressus est Dagobertus, quod citatus antea* *Dagobertus an. 634 justitiam in Burgundia administrat,* *illi cap. 58 narrat Fredegarius :* Dagobertus cum jam anno VII (*aliqua exemplaria* sexto *habent*) regnaret maxima parte regni patris, ut supra memini, Burgundias ingreditur. Tanto timore Pontifices et Proceres in regno Burgundiæ consistentes, seu et ceteros Leudes, adventus Dagoberti concusserat, ut a cunctis esset mirandus. Pauperibus justitiam habentibus gaudium vehementer introgaverat. Cumque Lingonas civitatem venisset, tantam in universis Leudibus suis, tam sublimibus quam pauperibus, judicabat justitiam, ut crederetur omnino fuisse Deo placibile, ubi nullum intercedebat præmium, nec D personarum acceptio, nisi sola dominabatur justitia, *summa diligentia, et populi approbatione :* quam diligit Altissimus. Deinde adgressus Divionem, immo que et Latona resedens aliquantis diebus, tantam intentionem ad universum regni sui populum justitia judicandum posuerat. Hujus benignitatis desiderio plenus, nec somnum capiebat oculis, nec cibo satiabatur, intentissime cogitans, ut omnes cum justitia recepta de conspectu suo læti remearent.

30 *Ad eum usque annum, Christi* DCXXXIV, *apud Austrasios regni sedem retinuit Dagobertus, et Pippini præcipue consilio, quæ commemorata sunt, gessit.* *quæ omnia gerit B. Pippini consilio,* *Testatur id Fredegarius :* Usque eo tempore (*usque nempe, quem diximus, annum regni Westrici septimum*) ab initio quo regnare cœperat, consilio primitus beatissimi Arnulfi Mettensis urbis Pontificis, et Pippini Majoris-Domus usus, tanta prosperitate regale regimen in Auster regebat, ut a cunctis genti- *in Austrasia habitans,* bus immenso ordine laudem haberet. Timorem vero sic fortem sua concusserat utilitas, ut jam devotione arriperent suæ se tradere ditioni : ut etiam gentes, quæ circa limitem Avarorum et Sclavorum *eisque remotis gentibus venerationi :* consistebant, eum prompte expeterent, ut ille post tergum eorum iret feliciter, et Avaros et Sclavos E ceterasque gentium nationes, usque manu publica suæ ditioni subjiciendum fiducialiter spondebant. Post discessum B. Arnulfi (*qui contigit anno* DCXXX) adhuc consilium Pippini Majoris-Domus et Huniberti Pontificis urbis Coloniæ utens, et ab ipso fortiter admonitus, tanta prosperitate et justitiæ amore complexus universas sibi subditas gentes... regebat, ut nullus de Francorum Regibus præcedentibus sua laude fuisset præcellentior.

31 *Et hæc quidem,* usque dum ad Parisius (*ut idem interjicit Fredegarius*) pervenit *Dagobertus, eodem anno* VII *regni Westrici,* DCXXXIV *Christi : quo pertransita, ut diximus, summa cum justitiæ commendatione, Burgundia, interfecto Cabilone Brodulfo avun-* *anno 634 migrat Parisios :* *culo fratris sui Chariberti,* per Senonas Parisius venit, ibique Gomadrudem Reginam, *Brodulfi sororem,* in Romiliaco villa, ubi ipsam in matrimonium acceperat, relinquens, eo quod esset sterilis, cum consilio Francorum (*Westrasiorum credo, quorum tunc cœpit deliniri obsequiis, et a virtutis tramite seduci*) Nanthildem unam ex puellis de monasterio, in matrimonium accipiens, Reginam sublimavit. *MS.* *uxorem repudiat, et aliam ducit,* *quondam Reginæ Sueciæ, quod Goldasti fuerat, habet,* Nanthildem unam ex puellis de ministerio *fuisse, scilicet Gomadrudis Reginæ. Ita et S. Bathildis, ex* Erchinoaldi, qui tunc Palatium gubernabat, ministerio *ad Chlodovei* II *nuptias erecta, ut in utraque ejus Vita* F XXVI *Januarii dicitur. Anno sequenti, Christi* DCXXXV, VIII regni sui, cum Auster regio cultu circuiret *Dagobertus,* quamdam puellam, nomine Ragnetrudem, stratui suo adscivit : de qua eo anno habuit filium, nomine Sigebertum. *Sed priusquam hic nasceretur,* revertens in Neptrico *Dagobertus,* sedem patris sui Chlotarii deligens, assidue resedere disposuit. Cum omnis justitiæ, quam prius dilexerat, fuisset oblitus, cupiditatis instinctu super rebus Ecclesiarum et *avaritiæ et luxuriæ deditus :* Leudium sagaci desiderio vellet omnibus undique spoliis novos implere thesauros; luxuriæ supra modum deditus. *Ita cap. 60 Fredegarius, quæ et in B. Pippini Vita num. 6, et 11 narrantur.*

32 *S. Amandum Episcopum supra* VI *Februarii vidimus, velut alterum Joannem Baptistam, Regis pu-* *objurgatur a S. Amando.* *blica flagitia intrepide arguisse, ideoque ab illo proscriptum, ut his verbis Baudemundus ejus discipulus cap. 5 Vitæ ipsius num. 16 testatur :* Ipse Pontifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus Sacerdotum facere ausus est, ipsum redargueret Regem, jubente eo, non absque injuria, de regno ejus fuerat expulsus

A expulsus. *Quid Pippinus interea? An regiæ libidini assentatus, ipse quoque justitiæ tramitem deseruit? Quid egerit, qua animi magnitudine flagitia Regis castigarit, qua prudentia æmulorum machinationes fregerit, num. 6 et 7 in Vita, et præsertim 11 Fredegarii verbis declaratur. Cui ita consonat Aimoinus lib. 4 cap.* 20. Aversum, *inquit*, cor *Dagoberti* a Deo fuisse æstimabatur, prorsusque abalienatum, nisi in semet reversus, peccata sua eleemosynis redimere deliberasset. Erat in regno ejus Pippinus, de potentissimis Austrasiorum, familiaritati ejus inhærens, qui oderat improbos, nec se miscebat flagitiosis. Hunc quidam malignantium Dagoberto adorsi sunt facere odiosum. Sed Domini protectus clementia, (cujus in observanda justitia sectabatur præcepta) et insidias paratas evasit, et Regi utilia suadendo fidelissimus apparuit.

monet eum quoque B. Pippinus,

ac prudenter se gerit,

33 *Sed qua caussa* Austrasiorum *præcipue adversus eum, ut Fredegarius ait, exarsit* zelus? *Multi ac plerique* Leudes, *ut idem habet scriptor*, Dagoberti nequitiam gemebant : *atque ii præcipue qui admirabilem in eo vitæ integritatem suspexerant Austrasii : quos et illud universim urebat, quia Aulam regiam in Westrasiam translatam videbant, magno regni Austrasiani detrimento et dedecore : atque hoc fortassis Pippini consilio tribuebant, quem videbant Regi in Westrasia quo-* B *que adhærere. Eoque progressa illorum rabies est, ut clade non una affecti a Sclavis Winidis sint, cum eos vincere possent, anno præsertim Dagoberti nono. Ita Fredegarius cap.* 68. Istamque victoriam, quam Winidi contra Francos meruerunt, non tantum Sclavinorum fortitudo obtenuit, quantum dementatio Austrasiorum, dum se cernebant cum Dagoberto odium incurrisse, et assidue expoliarentur.

invisus Austrasiis,

qui ultro se vinci sinunt a barbaris

34 *Consulebat tamen etiam in Westrasia commodis Austrasiorum Pippinus. Qui anno* ɪↄᴄxxxv *natum Dagoberto filium, Austrasiis divinitus destinatum Regem, ipso annuente patre, baptizari Aureliæ solenni pompa curavit. Qua de re Fredegarius :* Ipse vero *Pippinus* eo anno cum Sigiberto filio Dagoberti ad Charibertum Regem accessit. Charibertus Aurelianis veniens, Sigibertum de sancto lavacro excepit. *Collatum ei baptisma est a S. Amando Episcopo, qui regno Dagoberti, ut diximus, expulsus,* remotiora perquirens loca, *ut scribit Baudemundus*, verbum Dei gentibus prædicabat, *in regno (ut ad ejus Vitam conjectavimus) Chariberti apud Vascones. Is multis precibus ab ipso Dagoberto, quosque is deprecatores adhibuerat, a SS. Eligio et Audoeno, vix tandem exoratus, annuit id se officii salutaris præstiturum.* Accepit C igitur vir sanctus, *ait idem Baudemundus*, in manibus puerum, et benedicens eum catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondisset, Amen; aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimque eum regenerans sacro baptismate, impositoque nomine Sigeberto, Regem atque omnem ejus exercitum tunc S. Amandus magno replevit gaudio. *Aderat et cæremoniæ ipse Dagobertus, ut ex toto Baudemundi contextu patet. Aimoinus, qui circa annum* ᴄᴍ *scripsit, ita rem exponit :* Filium anno viii regni sui suscepit *Dagobertus*. Quem dum postmodum in Aurelianensi urbe venerabilis vir Amandus Trajectensium Episcopus juxta morem fidelium præsignaret, assistente genitore, pariterque Ariberto Aquitaniæ Rege, finita oratione, et nullo e tanta exercitus multitudine Amen respondente, aperuit Dominus os pueri, qui non plusquam xxx (*Baudemundus habet*, circiter xl) a nativitate expleverat dies, ac audientibus cunctis respondit, Amen. Statim igitur sanctus Antistes eum regeneravit, quem Aripertus Rex de sacro fonte levavit. Magnus ex hoc facto stupor cum exultatione non tam Reges quam universos replevit circumastantes. *Aimoinus* D *parachronismo usus, dum a S. Amando* Trajectensium Episcopo *baptizatum scribit S. Sigebertum. Erat tunc quidem Episcopus Amandus : at nondum Trajectensis, sed ad gentium conversionem ordinatus, nulla certa assignata Sede. Magis etiam fallitur Guilielmus Rebreviettes, qui in Vita Gallica S. Gertrudis cap. 4 pag. 35 ait fuisse tunc Episcopum Parisiensem.*

Sigebertum Regis filium an. 635 fert Aureliam,

ubi a S. Amando baptizatur coram patre,

respondetque Amen adhuc infans.

AUCTORE I. B.

35 *Pippinus porro, ut invidiæ tantisper cederet, Sigebertum nutriendum suscepit, eumque summa Dagoberti voluntate in Aquitaniam, ubi dotales S. Ittæ uxoris ejus possessiones erant, asportavit. Narrat hæc Sigebertus Gemblacensis in S. Sigeberti Vita, ex antiquioribus monumentis concinnata, cap. 2 num. 6 his verbis :* Aut vix, aut numquam invidiam effugit gloria. Pippinus Major-Domus, qui caute et prudenter se agebat in cunctis regni vel palatii negotiis, bonus in consiliis, fortitudine terribilis, cultu justitiæ et fidei proposito per omnia laudabilis, quo magis omnes gratia anteibat, eo majorem omnium pene Austrasiorum contra se invidiam conflaverat; observantibus æmulis, ut amoverent eum a latere Regis : ut aut disjungerent eum a Regis corde, aut facerent eum plecti morte. Sed ille callens moderari animo suo, noluit vinci a malo, sed vicit malum in bono. Nam, ut se et omne regnum absolveret discordiæ scandalo, arrepto E ad nutriendum Sigeberto Regis filio, invidorum factioni cessit, et ad Charibertum Regis fratrem in Aquitania morantem contendit. Non multo post, transeunte nubecula hujus tempestatis, lætior rediit per concordiam aura serenitatis. *Mortuus est anno* ɪↄᴄxxxvi *Charibertus, totaque Aquitania ad Dagobertum rediit.*

nutritur a B. Pippino in Aquitania,

ideo a regia se subducente :

36 *Cum trimulus jam esset Sigebertus, Rex est datus Austrasiis, ut vel sic ad fines suos tutandos excitarentur. Ita cap. 75 Fredegarius :* Anno xi regni Dagoberti, cum Winidi jussu Samonis fortiter sævirent, et sæpe transcenso eorum limite, regnum Francorum, vastando Thoringiam et reliquos pagos, ingrederentur; Dagobertus Mettis urbem veniens, cum consilio Pontificum, seu et Procerum, omnibusque Primatibus regni sui consentientibus, Sigebertum filium suum in Auster regnum sublimavit, sedemque Mettis civitatem habere permisit. Hunibertum Coloniæ urbis Pontificem, et Adalgiselum Ducem Palatii, ad regnum gubernandum instituit. Thesaurum, quod sufficeret, filio tradens condigne (ut decuit) eum hujus culmine sublimavit : et quodcumque eidem largitus fuerat, sigillatim præceptionibus roborandum decrevit. Deinceps Austrasii eorum studio limitem et regnum Francorum contra Winidos utiliter defensare noscuntur. *Eadem commemorat* F *Aimoinus lib. 4 cap. 26.*

anno 638 fit Rex Austrasiæ :

37 *In Vita B. Pippini inferius danda, num.* xi, *ubi videtur hoc Fredegarii caput citari, ista habentur :* Cuniberto Pontifici et Adagisilo Duci et Pippino Majori-Domus regnum gubernandum constituit *Dagobertus. In quam sententiam plura dicuntur num. 8 et 9. In Gestis Regum Francorum cap. 42 ista leguntur :* Habuit prædictus Rex ex Regina sua Nanthilde, de genere Saxonorum, filios duos, Sigibertum et Chlodoveum. Sigibertum vero majorem filium suum in Auster, una cum Pippino Duce, direxit in regno statutum, Chlodoveum quippe juniorem secum retinuit. *At non erat adhuc natus Chlodoveus, quando Rex creatus est Sigebertus, neque eadem ambo matre geniti sunt. Quæ dum, et quod de Pippino dicitur omnem derogant fidem. Sigebertus Gemblacensis in Chronico ad annum 640 ita scribit :* Dagobertus Rex Sigibertum filium suum Austrasiis Regem mittit, sub tutela Pippini et Chuniberti Episcopi. *Idem Gemblacensis in Vita S. Sigeberti Regis cap. 3 num. 7 ista habet :* Tutelam vero Regis, cujus pueritiæ timebat, commisit

an sub B. Pippini tutela?

A sit Cuniberto Archiepiscopo Coloniensi et Adelgiso Duci : curam vero regni Austrasiorum et providentiam omnium imposuit Pippino Principi. *Discrepat ab horum narratione, qui multo antiquior est, Pippini ipsius ætati suppar, Fredegarius, qui cap. 85, quod infra recitabimus,* Pippinum Majorem-Domus *scribit* et ceteros Duces Austrasiorum, qui usque in transitu Dagoberti suæ fuerant ditioni retenti, Sigibertum unanimi conspiratione expetisse *etc. In Fredegarii sententiam ita concedit Aimoinus lib. 4 cap. 36.* Pippinus, *inquit,* qui sub Dagoberto, cum aliquibus ex Austria Primoribus, Palatium incoluerat, eo obeunte, ad Sigebertum se confert.

auctore i b

id non videtur.

§ IV. *B. Pippino filia Gertrudis Christo desponsa : thesauri Dagoberti dimidium Sigeberto ab eo vindicatum : extructum Meldariæ monasterium ad sepulchrum S. Hermelindis.*

E*o tempore illud evenit, quod Vitæ S. Gertrudis coætaneus scriptor narrat in hunc modum :* Igitur cum esset in domo parentum sancta Dei puella Gertrudis, secus pedes beatæ memoriæ genitricis suæ Ittæ, die B ac nocte, verbo ac sapientia meditabatur Deo cara et omnibus amata, super suas coætaneas crescebat. Hoc primum electionis sibi in Christi servitio initium fuit, sicut per justum et veracem hominem comperi, qui præsens sibi aderat. Dum Pippinus genitor suus Regem Dagobertum in domo sua ad nobile prandium invitaret; advenit ibidem unus pestifer homo, filius Ducis Austrasiorum, qui a Rege et a parentibus puellæ postulavit, ut sibi ipsa puella in matrimonium jungeretur secundum seculi dignitatem. Propter ambitionem et mutuam amicitiam placuit Regi : et patri puellæ suasit, ut in sua præsentia illa cum matre sua evocaretur. Illis autem ignorantibus propter quam caussam vocaverit infantem, interrogatur inter epulas a Rege, si illum puerum auro fabricatum, sericis indutum, voluisset habere sponsum. Illa autem quasi furore repleta, respuit illum cum juramento, et dixit : Nec illum, nec alium terrenum, nisi Christum volo habere sponsum. Ita ut ipse Rex et Proceres sui valde mirarentur super iis, quæ a parva puella Dei jussione dicta erant. Ille vero puer recessit confusus, iracundia plenus : sancta Dei puella ad suam se convertit genitricem. Ex illa die parentes ejus cognoverunt a quali Rege amata fuerit. Post annos vero XIV cum pater ejus Pippinus C de hac luce migrasset *etc.*

B. Pippinus Dagobertum convivio excipit,

coram quo nobilem procum S. Gertrudis aspernatur, Christo se sponsam professa,

39 *In tripartita Vita S. Gertrudis lib. 2 cap. 3, et aliis quæ ex priore illa a variis consertæ sunt, dicitur* brevi interjecto tempore hujusmodi suspicionem venerabili Pippino patri ejus injecisse *dæmon,* ut illud conservandæ virginitatis propositum crederet puerilis esse levitatis, non Divinæ inspirationis : *ideoque* voluisse eam petenti juveni matrimonio conjungere. *Sed occultatam eam a matre, deinde in partes Orientalis Franciæ cum Atalongo Presbytero et Bernardo Diacono, conscia matre profectam, in loco qui postea* Carleburg *dictus habitasse, donec procum mortuum intellexit. Verum ista haud satis credibilia videri, II Februarii ad Vitam S. Hadelogæ § 3 ostendimus : quæ denuo expendenda erunt XVII Martii ad Vitam S. Gertrudis. Cum illa expetita ad nuptias est, nondum XII erat annorum : obiit enim XXXIII anno ætatis, Christi* IↃCLXIV, *unde consequens est, quod et in Vita ejus dicitur,* XIV *fuisse annorum cum pater ejus Pippinus decessit anno* IↃCXLVI. *Contigit autem amplius duobus annis ante obitum Pippini, cum Dagobertus ipse 2 annis mense, ac diebus 2 ante Pippinum sit mortuus. Abiit ergo tam tenera ætate, prudentissima matre Itta consentiente, in tam longinquam regionem, ubi ad huc*

nec postea a patre ut nuberet sollicitata,

nec in Franconiam ideo fugit,

grassabatur idololatria, ut ex Vita patet S. Kiliani, D *qui annis* XL *post B. Pippini obitum illic martyrio coronatus est? Quid, quod tempore S. Bonifacii, centum circiter post obitum ejusdem Pippini annis, revelatæ dicuntur reliquiæ S. Kiliani eidem Adalongo, qui* ignorabat Kilianum, forsitan ut vix ejus audiverit famam, quæ paullatim ignorantia obsoleverat, *ut in ipsius S. Kiliani Vita* VIII *Julii dicitur? Qui vero poterat, qui tanto tempore ante illic habitarat, non vidisse Evangelium illic prædicantem, non audisse martyrio coronatum? Sane si illa eo venit, ut nuptias fugeret, Gertrudis Pippini filia, cum sancto illo Presbytero, alterius Pippini fuit, ut illic ex aliorum quoque sententia indicavimus.*

sed alia fortassis :

40 *Anno ergo regni sui Westrici et Burgundici* XVI, *Christi* IↃCXLIV XIX *Januarii mortuus est Dagobertus ; ac* filius suus Chlodoveus, *ut cap. 79 scribit Fredegarius,* sub tenera ætate regnum patris adscivit. Omnes Leudes de Neuster et Burgundia eum Massolaco villa sublimant in regnum. Æga vero cum regina Nanthilde, quam Dagobertus reliquerat, regebat Palatium. *Tum demum in Austrasiam revertit Pippinus, effecitque ut pars thesaurorum Dagoberti Sigeberto filio cederet. Ita cap. 85 idem Fredegarius :* Cum Pippinus Major-domus post Dagoberti obitum, et ceteri Duces Austrasiorum, qui usque in transitu Dagoberti suæ E fuerant ditioni retenti, Sigebertum unanimi conspiratione expetissent; Pippinus cum Chuniberto, sicut et prius amicitiæ cultu in invicem conlocati fuerant, et nuper sicut et prius, amicitia vehementer se firmiter in perpetuo conservanda obligant : omnesque Leudes Austrasiorum secum uterque prudenter et cum dulcedine attrahentes, eos benigne gubernantes, eorum amicitiam constringunt semperque servandam. Igitur discurrentibus Legatis, partem Sigiberto debitam de thesauris Dagoberti, a Nanthilde Regina et Chlodoveo Rege ad Sigebertum requiritur. Ad quod reddendum placitus instituitur. Chunibertus Pontifex urbis Coloniæ, et Pippinus Major-Domus, cum aliquibus Primatibus Austrasiæ, a Sigiberto directi, Compendium villam usque perveniunt : ibique thesaurus Dagoberti, jubente Nanthilde et Chlodoveo, instantia Æganæ Majoris-Domus, præsentatur, et æquilancia dividitur. Tertiam tamen partem, de quibus Dagobertus adquæsierat, Nanthildis regina receperat. Chunibertus et Pippinus hunc thesaurum, quæ pars fuit Sigiberti, Mettis faciunt perducere, Sigiberto præsentare et describere.

Dagoberto an. 644. 19 Jan. mortuo

redit in Austrasiam Pippinus :

cum aliis Proceribus procurat Sigeberto h. medium paterni thesauri,

41 *Eadem, ipsis fere Fredegarii verbis, in Gestis* F *Dagoberti narrantur. Aimoinus lib. 4 cap. 36 ostendit suggerente potissimum Pippino, eam partem hæreditatis crevisse Sigebertum.* Igitur Pippinus, *inquit,* qui sub Dagoberto assidue, cum aliquibus ex Austria Primoribus, Palatium incoluerat, eo obeunte ad Sigebertum se confert : junctoque cum Chuniberto Pontifice (ut pridem) amicitiarum fœdere, utilia cum eo Regi memorato ministrabat consilia. Ex quorum sententia Sigebertus ad Chlodoveum dirigit fratrem, qui debitam sibi portionem ex paternis poscerent thesauris *etc. Gemblacensis in vita S. Sigeberti cap. 3 num. 9.* Cum in omnibus, *inquit,* inter se Deo placita vigeret concordia, pro uno tamen negotio pene voluit introrepere discordia. Sigeberto enim Rege repetente sibi debitam partem paterni thesauri, nitebantur ei contraire Proceres qui erant ex parte Clodovei. Sed Pippino Principe et Cuniberto Archiepiscopo fortiter et rationabiliter instantibus, pro sui potentia ab invitis Neustriæ Primatibus extorserunt, mediante justitia, ut ex condicto ad villam Compendium veniretur, ibique thesaurus Regis æqua lance divideretur, suaque cuique pars competenter daretur. Ventum est *etc.*

præcipuus ejus consilii auctor,

reluctantibus initio Westri- :

42 *Per*

S. Hermelindis cognata ejus

A 42 *Per hosce dies, quantum assequi conjectura datur, repertum S. Hermelindis Virginis corpus, cujus honori monasterium B. Pippinus construxit. Vitam illius dabimus* XXIX *Octobris, e qua huc afferemus nunc quæ ad Pippinum, eamque inventionem spectant. Ea nobilibus nata parentibus,* beatissimæ Gertrudi, *ut in Vita ejus dicitur,* consanguinitate propinqua *fuit. Vita minor a Surio e Trajectensi MS. edita habet :* De nobili ejus prosapia descendisse dicitur Pippinus pater S. Gertrudis. *Odencam villam, vulgo nunc* Ter Donck, *juxta Lovaniolum vicum, sive* Lovenioul, *quam parentes illi ad* famulatus sui usum tradiderant, *relinquens, ad vicum Bevecum secessit : inde Angeli monitu in locum tunc solitarium, quam* Meldricem *olim, sive* Meldrishem, *ac* Meldradium, *nunc fere* Meldariam, *vulgo* Meldert *vocant : ibi cursu vitæ sanctissime peracto, ab Angelis tumulata dicitur, et, ut habet Vita,* quadraginta et octo annis latuit a cultu seculi. *Tandem hac ratione inventum ejus corpus, multisque et mortalium donariis et cælestibus prodigiis honoratum narrant schedæ Meldarienses, et codices Corsendoncani.*

corpus ab Angelis tumulatum, post 48 annos,

43 Erat vir quidam in villa Wareloos nuncupata, qui commissis sibi a domino suo omnibus bonis suis, ipso domino procul absistente, parabat se ad eum ire. Cumque iter faceret per præfatum locum, Ange- **B** lorum visitatione dicatum ; contigit ut longius abire nequiret, sed interveniente nocte totam vigiliam ipsius noctis super equum suum residens custodiret. Mediæ autem ipsius noctis hora, resplenduit insula luce mirifica. Subito homo pavore concutitur, ejusque genua timoris gratia invicem colliduntur. Credo tamen eum non exigui fuisse meriti, qui tam insigne miraculum cernere meruit obtutibus proprii luminis. Cum luce enim auditi sunt ab eo psallentes chori inedicibili dulcedinis affamine, summi Patris venerantes Prolem in tantæ Virginis castitate. Cumque abscedente luce lux emtuisset diurna, prædictus vir signis propriis locum devotus notavit : gratiasque referens altissimo pro ineffabili miraculo, arripiente itinere cœpto, pervenit ad dominum suum : ibique famulatu ejus festinanter prout valuit, explicito, impetrata itineris licentia, reversus est ad prædictam eremum. Jam enim cordis ejus intima penetraverat lux divina. Non enim immemor luminis, quod viderat, ad monumentum sui signi sollicitus excubabat ac devotus.

luce per noctem ad illud tumulum apparente,

44 Igitur illi excubanti, et Divinæ illustrationis spectaculum præstolanti, lux lucidissima enituit, et ob monumentum suæ fidei locum ineffabili miraculo insignivit. Qui certus de visione sacra, lætus redit ad propria, lætior reversurus ad divinæ servitutis obsequia. Nam ad suæ possessionis ut pervenit jura, **C** domus valde bonæ pretium assumens in auxilii sui suffragium ibidem evexit, et ad honorem sacræ Virginis super ejus tumulum capellam fabricavit, ibique cum sobrietate vivens finem dierum in pace sortitus est : Dignum quidem viri sanctitatis meritum, et admirabile fidei firmamentum, cujus solius in hoc opere placuit obsequium. Erant enim plures in illius ævi diebus, qui majoris servitutis famulatum valerent præstare. Sed si audeo fateri veridica ratione, digni non fuere tam mirifica manifestatione. Tali ergo modo revelata, pro operibus præfati viri longe lateque est divulgata. Ad cujus ineffabile donum gentes venere omnium seculorum, quidam gradu inferiores, quidam vero prælucida nobilitate pollentes venerunt, nuptæ et virgines, matronæ supplices et viduæ continentes : universæque, ut ita referam, nationes ad auditi signi miraculum venerunt, Christi mirabilia referentes. Crescente itaque magnitudinis gloria, crescere etiam cœpit laus humana : quantoque devotius quærebatur, tanto gloriosior in miraculis inveniebatur. Nam ut fidelium amplius solidarentur mentes, credulitatis suæ monumentum sumpsere venerantes. Erupta enim telluris soliditate, apparuit **D** sarcophagus, in quo jacebat inviolatæ Virginis corpus.

idque iterato, qui sacellum illic ædificat, ad quod fit populorum concursus.

AUCTORE I. U reperitur,

45 Eo tempore Pippinus Dux inter Francigenas post Regem principatum regebat regni, gloriosus in conspectu populi, gloriosior in conspectu Domini, qui et ipse genuerat filiam, videlicet S. Gertrudem, privilegio summæ benedictionis insignitam. Hic prædictus Princeps res gestas comperiens, et novam beati rumoris famam percipiens, ad locum celer ac devotus pervenit : sacrumque corpus levatum e tumulo, digno honore condidit, prædiorumque permaxima multitudine locum ditavit, jaciens fundamentum monasterii ubi Christum recoleret plebs Dei. Ob reverentiam igitur summi Dei, meritumque beatissimæ castitatis, idem Dux perfecit aulam Virgini Sanctorum consortio coæquali ; instituens illic sanctarum Virginum chorum, quæ indesinenter debitæ laudis persolverent sacrificium. Servorum etiam dedit turbam non minimam, qui totius servitutis constanter impenderent jura. Tandem perfecto pretiosi templi oraculo, ac sacris muneribus ac ministris redimito, Ecclesiasticæ religionis firmavit morem, sanctæque regulæ stabilivit autoritatem : quam ut devotiori inibi degentes implerent certamine atque conamine, **E** subjecit eis Clericorum cohortem, qui alternis vicibus instarent sacris Missarum solenniis. Erat enim congregatio vicina monasterio B. Bavonis Confessoris in monte qui Teutonice dicitur Calfsberghe, qui in nostra lingua dicitur Mons vituli. Interea consummatis omnibus, quæ ibidem de opere Dei construenda erant, recessit Dux nobilissimus gratia Dei non minime refectus.

Pippinus illic monasterium Virginum ædificat et fundat,

46 *Hæc in vita S. Hermelindis ex MSS. Meldariensi et Corsendoncano, quam suo loco integram dabimus. Monasterii utriusque tam Meldariensis quam Calfmontani, negant ullam jam superesse vestigium. Ideo in MS. Meldariensi, ubi de ædificato a Pippino monasterio agitur, adscriptum margini est,* In Nivella : *imperite, non enim a Pippino Nivellense constructum cœnobium est, sed post ejus mortem a S. Itta vidua, ac Gertrude filia. Nulla monasterii Meldariensis mentio est in breviori Vita ejusdem Sanctæ a Surio edita ex MS. Codice ecclesiæ Trajectensis. Sed de Pippino ista cap. 3 habentur :* De nobili ejus prosapia descendisse dicitur Pippinus pater S. Gertrudis cujus meritis B. Ermelindis studuit esse coæqualis. *Sed corrigendum,* quæ meritis Beatæ Ernelindis. *Fuit enim facile* XXX *annis post mortem S. Hermelindis nata S. Gertrudis. Ceterum mentio fit illius monasterii in Miraculis SS. Marcellini et Petri, quæ Eginhardus Abbas conscripsit, extantque in ultima editione Surii ad* II *diem Junii. Nam lib. 4 cap. 22 dicitur ad eorum reliquias in æde S. Servatii Trajecti ad Mosam* puer quidam, nomine Folchardus, de monasterio quod Meldradium vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus... coram omni populo curatus. *Eversum arbitror id monasterium et Calfmontanum cum postea eum Belgii tractum populati sunt Normanni. Calfmontani bona, aiunt Meldarienses, ab Ecclesia S. Bartholomæi Leodii nunc possideri,* **F** *Virginum a Begghinis Lovaniensibus. Id si verum est, sancitum olim forte inter Ducem Brabantiæ et Episcopum Leodiensem, occasione bellorum Hasbaniensium inter duos illos Principes.*

quod jam non extat, sed ejus memoria apud Eginhardum.

47 *Cardinalis Baronius tom. 8 Annal. ad annum 631 num 8. aliud tribuit* Pippino *huic sanctissimo Principi decus, quod ad ejus nepotem* Pippinum Herstallum *pertinet, quod S.* Wironem *Episcopum, ut peccata ei confiteretur, nudis pedibus adire sit solitus. Venerat e Scotia* Wiro, *cum* S. Plechelmo *itidem Episcopo et* Otgero *Diacono, in Franciam, et benigne a Pippino excepti, in iis partibus, quæ nondum satis erant fide Christiana excultæ*

Qui Pippinus Dux Francorum.

AUCTORE I. B.

A *exculta, (ad confinia, ut reor, Frisonum, Saxonum, Germanorum) Evangelium prædicarunt. Demum in* monte S. Petri, *ut tunc dicebatur, nunc* S. Odiliæ mons *est, ad Ruram flumen, haud procul Ruræmunda, postea ædificata urbe, quæ nunc Episcopalis est, sedem eodem annuente Duce fixerunt, monasterio ædificato. Quod antea indicavimus Christianæ submissionis ac pietatis facinus, narratur in* S. Wironis *Vita ad diem* VIII *Maii edenda :* Tantæ, *inquit*, venerationis apud præfatum Francorum Ducem habebatur, ut Præsulem animæ tutorem, ob vitæ sanctitatis insigne, inter suos eum venerabatur. Nam solitus erat illi lubrica lapsus humani detegere : nec dedignatus est, gratia Confessionis discalceatus eum adire, ejusque oris imperio parere. Consultis etiam natu majorum interesse sæpius accitur, quandoquidem habilis consilio, nec futilis eloquio. *Similia habentur de S. Plechelmo in ejus Vita* XV *Julii.* Sed Pippinus, *inquit*, Francorum Rex incomparandus in tanta veneratione eum habebat, ut singulis annis initiante quadragesimali tempore de suo palatio descendens, nudis pedibus et regali deposita purpura, ad præfatum locum, quem Sanctus incoluerat, ire properat et cum eo tenuit consilium, quomodo regni gubernacula secundum Domini

ad montem S. Odiliæ in Geldria

S. Wironem adit nudis pedibus, confessionis caussa,

et S. Plechelmum,

B voluntatem gubernaret, et sanctæ fidei magnitudinem in seipso suisque subjectis adaugeret. Ibi quoque cum summo Sacerdote Domini confessione criminum facta, et accepta pœnitentia, de humanitatis parte deflet contracta.

48 *Hæc a* Pippino Herstallo *esse gesta scripsit Joannes Gerbrandus a Leidis Chron. Belgic. lib.* 2 *cap.* 16. *Joannes item Molanus in Natalib. SS. Belgii. Diffuse quoque id confirmat Willebrordus Boschartius in libro de apostolis Frisiæ. Baronius loco citato, quia Herstallum, postquam e pellice filium suscepit, (fors et plures) prorsus aversum a Deo et pietate animum habuisse existimavit, nihil aleo tam sublimis humilitatis susceptum credere potuit : Sed ad avum transtulit, matris ejus Beggæ patrem* B. Pippinum : *cum tamen alibi* S. Wironem *fateatur ad annum usque* DCC *et longe ultra vitam produxisse.*

Herstallus fuit,

non hic ejus avus.

49 *Necdum veterem alium scriptorem legimus, qui factum illud narrarit, præterquam in S. Wironis Sanctique Plechelmi Vita. Ast illa longe posteriorem B. Pippino fuisse S. Wironem ostendit, quem affirmat sibi imitandos proposuisse,* admiranda meritorum virtutumque magnitudine præcellentes, Patricium, Cuthbertum, Columbam, patriæ columnas, terræ lucer-

C nas ; eorum exemplis cupientem inniti, religionemque sanctimoniæ anhelantem æmulari. *Erat, cum mortuus est* B. Pippinus *anno* DCXLVI, *adhuc puer Cuthbertus qui anno* DCLI *cum oves pasceret, S. Aidani animam vidit ab Angelis in cœlum deduci, ac tunc monasticam vitam adhuc adolescens amplexus est : obiit vero anno* DCLXXXV *non admodum provecta ætate. Inde ergo statui potest, S. Wironem, qui S. Cutberti virtutes dicitur imitatus, non videri natum fuisse adhuc quando B. Pippinus decessit. Non est autem (quod quidam temere crediderunt)* S. Plechelmus, *S. Wironis socius, idem, quem Venerabilis Beda cap. ultimo historiæ gentis Angl.* Petehtelmum *vocat, atque tunc, anno nimirum* DCCXXXI *Candidæ Casæ Episcopum fuisse ; nam* XVII *tunc anni ab obitu Pippini Herstalli effluxerant. Sed ad B. Pippinum revertamur.*

qui mortuus priusquam forte Wiro nasceretur.

§ V. *B. Pippini mors, translatio, habiti ei qui Beatis honores.*

T*andem ergo plurimis clarus benefactis migravit e vivis Pippinus* XXI *Februarii, anno Christi* DCXLVI. *Ita Fredegarius cap.* 85 *memorata thesaurorum Dagoberti, quam ante retulimus, divisione subdit :* Post vero anni circulum Pippinus moritur ; nec parvum dolo-

Pippinus moritur 21 Febr 646

rem ejusdem transitus cunctis generavit in Auster, D eo quod ab ipsis pro justitiæ cultu et bonitate ejusdem dilectus fuisset. *Eadem habentur in gestis Dagoberti cap.* 47, *atque apud Aimoinum lib.* 4 *cap.* 38. *Amplificat luctum illum Austrasiorum Sigebertus Gemblacensis in Vita S Sigeberti Regis* I *Februarii cap.* 4 *num.* 10 *his verbis :* Sequens annus luctum maximum intulit Regi Sigeberto ejusque regno, Pippino Majore-Domus ex hac luce subtracto : qui ipsum Sigebertum nutrierat a puero, et imbecillitatem pueritiæ et adolescentiæ ejus validi sui auxilii sustentaverat brachio. Hic omnimodis regno utilis, genere, potentia, prudentia et fortitudine super omnes nominabilis, Grimoaldum filium suum rerum suarum hæredem fecit : duas quoque filias Gertrudem et Beggham, ad laudem et gloriam generis sui post se reliquit. *Colitur S. Begga* XVII *Decembris. Joannes Chapeavillus Annot. ad cap.* 54 *Harigeri Ab. ex marginali annotatione MS. codicis Aureæ-vallis, addit* Viventiam, quæ, *inquit*, Coloniæ in cœnobio sanctarum Virginum quiescit. *De hac agemus* XVII *Martii quo colitur, eadem quo S. Gertrudis die, ideoque forsan ejus habita soror, B. Pippini filia : quod ut adstruamus, nullum adhuc nobis argumentum suppetit.*

magno S. Sigeberti R. et populi dolore ;

ejus liberi ;

an in his S. Viventia ?

E 51 *Tumulatus est Pippinus, non Nivellæ, ut lib.* 14 *Chron. scribit Christianus Massæus, sed Landis, unde est postea Nivellam corpus ejus translatum. Quo ea translatio tempore contigerit, nusquam comperi. Haud dubitem, quin a pluribus jam seculis. Translationis modum Pippini Vita, quæ a Surio edita est, ita commemorat :* Hujus autem beati viri corpus, eo honore quo decuit, in civitate sua Landis conditum est, ibique diu jacuit : donec divino instinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem et celebriorem transtulerunt; non patientes thesaurum tam pretiosum humillimi viculi loculo occultari; statuentes præclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, ut luceat meritis et signis, omnibus qui in domo Dei sunt, ut cernere datur usque in præsentem diem. Ut autem ostenderetur quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis ejus contigisse miraculum. Nam cum Veneranda ejus ossa de tumulo, ubi dudum reposita erant, levarentur, ut ad civitatem Nivellensem, locum videlicet ejus reverentiæ competentiorem, transferrentur, cum copiosis id actum cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumque de Landis usque Nivellam populus fidelis per tantum terræ spatium venerandas reliquias cum luminaribus prosequeretur, et aura esset multum ventosa, ne unus quidem

corpus Landis sepultum,

Nivellam translatum,
Matth. 5, 15

cereis per 20 M. P. vento minime extinctis,

F cereorum vi extinctus ventorum esse perhibetur, quousque perventum est ad locum optatum. Ipsius itaque sacræ reliquiæ collocatæ sunt ut decuit, in capsa decenti juxta feretrum filiæ suæ S. Gertrudis : quæ singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur a Clero, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, cui est laus et gloria in secula seculorum, Amen.

publice in processione circumfertur :

52 *Meminere hujus Translationis multi e recentioribus, qui Belgicas antiquitates illustrarunt. Mirum illud, quod de Pippino scribit Joannes Molanus cap.* 13 *libelli de Martyrologiis, sive præfationis ad Martyrologium Usuardi :* Iduberga, *inquit*, mater B. Gertrudis elevata est quidem cum Pippino et nutrice B. Gertrudis, Nivellæ in filiæ suæ quondam monasterio, a quadringentis autem annis Canonicarum collegio; et tamen ibidem pro ea et Pippino anniversariæ Missæ de defunctis celebrantur. *Quo id auctore dixerit Molanus, an eorum ita fieri viderit, non indicat. Si is illius ævo mos viguit, nunc antiquatus est. Idem in ipso Auctario ad Usuardum edito an.* 1568 *die* XXI *Februarii habet :* Liber anniversariorum apud Canonicas Nivellæ : Vigiliæ dispersæ S. Pippini. *Qui fieri poterant anniversariæ pro eo Missæ, si Sanctus scribebatur etiam in veteri Necrologio? Factæ nimirum olim fuerant, priusquam*

quale ejus olim anniversarium ?

A *priusquam vel Ecclesiæ publica auctoritate, vel unanimi populorum pietate, Sanctorum aut Beatorum albo inscriberetur.*

53 *De eo Franciscus Haræus, egregie in Sanctorum rebus versatus, neque sane nimium mollis censor, initio Annalium Ducum Brabantiæ, ita scribit :* Beatus Pippinus (ita vocatur ob insignem sanctimoniam virtutibus ejus bellicis, quod rarum est, conjunctam) *etc. Ac paullo post :* Ad meliorem vitam transiit Landis oppidulo Brabantiæ, prætorio tunc Austrasiæ inferioris seu Cismosanæ : sed translatus, non sine opinione eximiæ sanctitatis, ornat nunc una cum filia sanctissima Gertrude et conjuge Itta civitatem Nivellensem. *Antea monuimus non videri prætorium fuisse Austrasiæ Landos, sed in Pippini fundis oppidum, aut vicum, ut in citata Translationis historia appellatur. In recentioribus Martyrologiis semper* Beati *aut* Sancti *titulo ornatur. Balduinus Willotius noster in Martyrologio Belgico, Gulielmus Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii, Aubertus Miræus in Fastis Belgicis, Ægidius Gelenius in Fastis Agrippinensibus* Beatum *vocant : sed quem hic citat* Ducis Agrippinensium *et titulum tribuentem S. Ludgerum, is non de hoc agit Pippino, sed Martelli filio, qui dein Rex fuit, ut videre est ad Vitam S. Swiberti Kalendis Martii.*

Beatus appellatus,

B 54 *Heribertus Rosweydus noster in Vitis SS. quas Belgico sermone edidit,* Sanctum Pippinum *vocat. Ita et Ferrarius in generali Catal. SS.* Landis in Brabantia S. Pippini primi Ducis. *Andreas Bovius noster in Flandrica Martyrologio :* Nivellæ natalis S. Pippini Ducis Brabantiæ patris SS. Gertrudis et Beggæ. Sanctum *quoque indigetat Saussaius in Martyrol. Gallicano, atque insigni decorat elogio. Denique Molanus in posteriori editione Usuardi an.* 1583 *ista addit :* Eodem die obitus S. Pippini. Et, Vigiliæ dispersæ S. Pippini, cujus corpus Nivellæ quiescit in tumba portatili, et circumfertur in Litaniis : sicut et Idubergæ, et nutricis S. Gertrudis. *Idem Molanus in indiculo SS. Belgii de ejus exuviis ita scribit :* Quiescit Nivellæ in capsa, juxta altare filiæ suæ S. Gertrudis. Quæ capsa etiam in Litaniis circumfertur, licet non sit inscriptus in Sanctorum numerum. *De illo honore reliquiarum ista habet Saussaius :* Quiescit Nivellis in Brabantia, ubi et honore sanctis debito colitur : corpus enim ejus pridem elevatum, ac deinde ob clara merita in capsa portatili collocatum, ad venerationem cum ipsius Idubergæ sanctissimæ conjugis hierotheca quotannis a Clero in diebus Rogationum circumferri solet magna celebritate. *Et hic sane honos est, qui non nisi* Sanctis *aut* Beatis *haberi solet, quamvis Officio Ecclesiastico non colatur. Miræus quoque* C *reliquias ejus, Iduberga conjugis, S. Gertrudis in singulis capsis circumferri tradit.*

et Sanctus.

55 *Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis ac Belgii Primatis auctoritate editum est anno* CIↃIↃCII Processionale *ritibus Ecclesiæ Romanæ accommodatum,* ut omnibus Belgicæ Ecclesiis, quæ usum Romanum receperant, aut in posterum recepturæ erant, usui esset. *In eo præscribitur* Litania major *feria secunda Rogationum cantanda, in qua plerique Sancti, qui in Belgio floruerunt, invocantur, interque ceteros* S. Pippinus. *Verum quatenus illud Processionale vel Romanæ congregationi de Ritibus probatum, vel ab ceteris Ecclesiis Belgicis receptum sit, haud habeo compertum.*

in Litaniis invocatus,

56 *In MS. Florario SS. inscriptum est* XX *Februarii B. Pippini nomen his verbis :* Apud Nivellam depositio Pipini I Ducis Brabantiæ patris S. Gertrudis. Obiit anno salutis 647. *Eodem anno ejus obitum consignat Sigebertus in Chronico, et recentiores complures. Obiit anno priore, tertio Chlodovei* II. *Nam eo anno Æganem Majorem-Domus ejusdem Regis obiisse constat ex Fredegario cap. 83 et aliis. At Gesta Dagoberti, narrata cap. 47 morte Pippini, hæc subnectunt :* Ega quoque anno tertio Hludovii Regis Clippiaco villa febre vexatus, et ipse moritur. *Quibus verbis clare indicatur prius mortuum esse Pippinum. Annus autem primus Chlodovei fuit* IↃCXLIV *a* XIX *Januarii, ergo tertius,* IↃCXLVI.

mortuum esse anno 640 probatur.

D *AUCTORE J. B.*

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex actis S. Gertrudis filiæ.

PROLOGUS

Notissimum est, ac celebri fama pervulgatum, patrem beatissimæ Dominoque dilectæ Virginis Gertrudis Pippinum extitisse. Sed præter nomen cetera vitæ gestorumque ejus cunctis pene historias *a* ignorantibus manent incognita. Nos quidem pauca in gestis Francorum sparsim inventa colligentes, nostro stylo continuam facere narrationem curavimus. Quam idcirco volumus in propositi nostri operis exordio præmittere, ut si quis nobilissimæ Virginis genus nosse cupiant, de ipsius hoc Vita familiarius, quam aliunde petat.

a

2 Fuit igitur Pippinus Carolomanni filius, Dux et *b* Major-Domus sub *c* Clothario, Dagoberto et Sigeberto potentissimis Regibus. Qua dignitate, modice differente a sublimitate regia, præditus, omnia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam justitia in pace. Erat erga Regem fidei servantissimus, erga populum vero tenacissimus æquitatis, et in disceptanda utrorumque caussa *d* firmissimo animi judicio persistens. Nec munera populi ad subvertendum jus regium respiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam populi justitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat : cujus mandato prohibitum noverat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in judicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat : quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat. Studebat ad lineam Divinæ justitiæ omnes judiciorum suorum sententias dirigere.

b c B. Pippinus Major-Domus,

d juris regii ac populi ex æquo defensor, Levit. 19. 15

E

3 Quæ res tum totius plebis testimonio, ut post docebimus, tum vero vel maxime hinc arguitur, quod B. Arnulphum Metensium Pontificem, quem in timore et dilectione Domini noverat excrevisse, omnium consiliorum suorum vel negotiorum socium assumebat. Si quid enim ipse litterarum ignorantia minus cerneret, ille quasi fidelissimus Divinæ voluntatis interpres rectissime enuntiabat : qui et sacrarum scripturarum sententia eruditus erat, et ante pontificatum hanc eamdem *e* dignitatem irreprehensibiliter administraverat. Hoc adjutore fretus, Regem ipsum æquitatis fræno cohibebat, si quando neglecto jure, potestate regia abuti voluisset. Defuncto quoque prædicto viro, *f* B. Cunibertum Coloniensium Antistitem pari sanctitatis fama illustrem, curabat in hac negotiorum administratione participem habere. Perpendere potes, quo æquitatis ardore accensus fuerit, qui tam circumspectos custodes, tamque incorruptos arbitros consiliis delegerit. Quia enim a pravitate aversus, rectis et honestis studiis attentissimus extitit, semper usus est in exercitio sancti operis sanctorum virorum consiliis.

adjutore utitur S. Arnulpho Ep. Meten.

e dein S. Cuniberto Ep. Colon.

F *f*

4 Primum ergo hic egregius Princeps sub Clothario Rege, patre Dagoberti, Major-Domus effectus, præcipuam potestatem summumque venerationis locum apud ipsum obtinuit, eo quod eum idem Rex erga Dominum Deum pietate, erga se vero devotissimum fide cognovit. Qui cum proposuisset filium suum Dagobertum in amplissimi regni parte Regem ordinare, sed infirmis annis, et immaturis sensibus parum fideret, hunc talem virum præ cunctis Principibus credidit, quem teneræ ætatis rectorem, ac regiæ administrationis provisorem statueret. Commisit ergo adolescentem in manum ejus, fretumque consilis

Dagoberti adolescentuli Regis moderator constitutus,

A *AUCTORE ANONYMO.* liis et industria prudentissimi monitoris eum ad regnandum in Austriam direxit. *g*

Prov. 29. 14

eum ita instituit

5 Susceptum itaque juvenem studuit Pippinus quam optimis moribus adornare, timorem Domini et amorem justitiæ inculcare, docens quod scriptum est : Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus firmabitur in æternum. Ejus vero prudentia Dagobertus non solum hanc partem prospere administravit, sed totum patris regnum, quod latissimum erat, post decessum ejus obtinuit : cum tam frater ejus Charibertus, *h* quam plerique Principes, summo studio niti vellent, ac potestatem regiam in se quisque reflectere certarent. Sed cito oppressa est factio illorum sanis consiliis prudentissimi Ducis. Dagobertus igitur brevi confirmatus in regno, liberalitate, justitia, mansuetudine, aliisque artibus, quibus Regem decebat, *i* cunctos sibi arctissimo amore devinxit, ac boni monitoris industria, eo celebritatis splendore emicuit, ut cunctis ante se Regibus nobiliore fama præcelleret, omnesque eum immensis laudibus prædicarent.

ut feliciter regnaret,

h

virtutum merito gratus omnibus :

i

6 Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris sustinuit, et non ad sua desideria coacervavit sibi magistros. Felix si secundum viri sapientis monitum de mille pacificis suis unum hunc elegisset Consiliarium. Sed demum Salomonis exemplo depravatum est ad tempus cor ejus per mulieres : utque solet in magna rerum copia et soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob divitiarum affluentiam ac secundos rerum successus, a bono honestoque in pravum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Cœpit ergo tam avaritia, quam libidine æstuare, rebus Ecclesiarum *k* novos thesauros implere, et præter concubinas, quarum multiplex erat numerus, contra jus Canonicum, et regium decus, trium Reginarum *l* incestis abuti amplexibus. Quo dolore Pippinus permotus, eum liberrimo ore increpabat, exprobrans, quod maximis Domini beneficiis ingratus existeret.

postea in adulterio,
Cant. 8. 12
Eccli. 6. 6
3 Reg 11 4
B

k
et rapinam bonorum Ecclesiæ prolapsum
l
arguit Pippinus

7 Sed ille obscœnis libidinibus potius, quam sanis monitis obtemperans, malebat more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, quam a pravitatis suæ furore resipiscere. Ad quod scelus non parum incitabatur perversis suggestionibus reproborum hominum, virtuti Pippini invidentium malitiose. Sed Pippinus in modum sancti animalis habentis oculos ante et retro, undique circumspectus, prudenter agebat in cunctis. Verumtamen ut ipsis verbis historiæ Francorum utar, amor justitiæ, ac timor Domini, quem *m* diligebat, ipsum liberavit a malis. Nec mirum, si, depravante tanta rerum gloria, Rex minus in via Domini adhuc perfectus, ab ejus magisterio in domum fornicationis, et homicidii cupiditatem incidit, cum ipse David, qui secundum cor Domini electus fuerat, quique Prophetas suos eruditores habebat, mox ut pressuræ pondere caruit, ea lascivientis animi levitate captus est, ut in illicitos amplexus alienæ conjugis primo rueret ; post ad obruendam infamiam perpetrati flagitii devotum militem extinguens, adulterium homicidio cumularet. Sed benignus Deus, qui David a commisso scelere per pœnitentiam purgavit, hunc quoque ab effusione justi sanguinis desperata opportunitate innoxium servavit. Nam videns Dagobertus minime eum insidiis capi posse ; simul etiam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilem, potentem, fide et justitia popularibus acceptum, perimeret ; paullatim animum reflexit, cœpitque egregium Ducem magis revereri.

ejus et aulicorum insidias caute declinat :

Fredeg c. 61

m

C

prisinam apud eum gratiam obtinet :

8 Denique conceptam malitiam ita in pacem et gratiam commutavit, ut filium suum Sigebertum illi absque suspicione commendans, in Austriam ad regnandum mitteret, *n* expertus in seipso fidem ejus, et efficacem industriam, qua prospere hanc ipsam regni partem, adhuc patre suo superstite, administraverat, eoque defuncto, ad totius regni obtentum, revictis omnibus adversariis, pervenerat. Transfusa est ergo per ejusdem rectoris prudentissimum consilium eadem prosperitas in filium : ita ut Sigeberto regnante, sed Pippino regente, et accommodante operam suam, deinceps Austrasii terminos suos contra barbaros strenue defenderint, quorum creberrimis incursibus eatenus impugnari solebant.

n

D *Austrasiam S. Sigeberto Rege adhuc puero feliciter regit :*

9 Sed et mortuo postmodum Dagoberto, omne regnum Francorum ad Sigebertum transtulisset, nisi prius facta descriptione totius regni, pater eum Sigeberto pactum firmasset, ut ipse Austria contentus, juniori fratri Clodovæo Franciam permitteret. In hujus vero Clodovæi potestate, matrisque ejus Nanthildis Reginæ copiosissimi thesauri Dagoberti Regis indivisi fuerant relicti. *o* Quorum divisionem Pippinus cum Cuniberto Pontifice expostulans, ex arbitrio suo obtinuit, justamque partem receptam Sigeberto Regi Mettis deportari fecit.

partem thesauri patris ei obtinet :

o

10 Sed eodem anno expleto, egregius Dux ac verissimus Pater patriæ, rebus humanis excessit. Cujus mors tanto dolore totam Austriam perculit, ut planctui ejus planctus Regum nequaquam conferri possit. Fuit namque probatissimæ vitæ, ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriæ, Curiæ decus, via Ducum, et disciplina Regum. Qui profecto si beati Job exemplo suas laudes prædicare voluisset, ex persona sapientiæ, quæ eum uberrime repleverat, verissime et absque vitio dicere potuisset : Per me Reges regnant, et conditores legum justa decernunt. *Prov. 8 15*

moritur,

magno omnium luctu

E

11 Sed ne valear de vita beatissimi Ducis novum attulisse figmentum, non abs re erit, si in testimonium sanctitatis ejus eadem verba, quæ in gestis Francorum diversis in locis inserta sunt, hic in unum collecta sub oculis posuero. Sunt ergo in hunc modum sese habentia. Usque ad id tempus ab initio quo regnare cœpit Dagobertus, consilio beatissimi Arnulfi Metensis urbis Pontificis, et Pippini Majoris-Domus usus, tanta prosperitate regale regimen in Austria regebat, ut a cunctis gentibus immensam laudem haberet. Et paullo infra : Post decessum B. Arnulfi, adhuc consilio Pippini Majoris-Domus, et Cuniberti Pontificis urbis Coloniæ utens, et ab ipsis fortiter admonitus, tantæ prosperitatis et justitiæ amorem complexus, universas sibi gentes subditas sic regebat, ut nullus de Francorum Regibus præcedentibus sua laude fuisset præcellentior. Item post narrationem de tribus Reginis et concubinis Dagoberti : Hæc cernens Pippinus, cum esset cautior cunctis, et consiliosus valde, plenissimus fide, ab omnibus est dilectus pro justitiæ amore, qua Dagobertum instruxerat, dum suo usus fuerat consilio, sibi tamen nequaquam oblitus justitiam, neque recedens a via bonitatis, cum ad Dagobertum accederet, prudenter agebat in cunctis, et cautum se in omnibus ostendebat. Zelus Austrasiorum vehementer in eum surgebat, ut etiam ipsum conarentur Dagoberto facere odiosum, ut potius interficeretur. Sed justitiæ amor, et Dei timor, quem diligenter amplexatus fuerat, ipsum liberavit a malis. Et aliquanto infra : Dagobertus Mettis urbem veniens, cum consilio Pontificum seu Procerum, Sigebertum filium suum in Austriæ regno sublimavit, et Cuniberto Pontifici, et Adagisilo Duci, et Pippino Majori-Domus regnum gubernandum constituit : quorum studio deinceps Austrasii limitem et regnum Francorum contra Winidos utiliter defensasse noscuntur. Item post pauca : Cum Pippinus Major-Domus, post Dagoberti obitum, et ceteri Duces Austrasiorum Cum Sigeberto

ista verba Fredegarii confirmantur,

cap. 58

F *cap 61*

cap. 85

unanimiter

A unanimiter conspirationem expetissent: Pippinus cum Cuniberto, sicut et amicitiæ cultu invicem colligati fuerant, et nuper sicut et prius amicitiam perpetuo se firmiter conservaturos obligaverant, omnesque Leudes Austrasiorum secum uterque prudenter et cum dulcedine attrahentes, benigne gubernabant. Ac deinceps: Cunibertus Pontifex et Pippinus Major-Domus a Sigeberto directi villam Compendium usque perveniunt, ibique thesaurus Dagoberti, jubente Nanthilde et Clodoveo, præsentatur, et æqua lance dividitur. Cunibertus et Pippinus partem Sigeberti Mettis faciunt perduci, et Sigeberto præsentatur et describitur. Ultimum vero laudabilis et honestissimæ vitæ præconium eadem Historia his verbis concludit: Post anni circulum Pippinus moritur, nec parvum dolorem ejusdem transitus cunctis generavit in Austria, eo quod ab ipsis pro justitiæ cultu et bonitate ejusdem dilectus fuisset. Quis plura testimonia industriæ, potentiæ, ac bonitatis ejus desideret?

a *Non igitur ulla tunc extabat B. Pippini Vita, cum hæc scripta est.* — b *An primus fuerit, ut dicitur in libello de Majoribus-Domus, supra inquisitum.* — c *Videtur Erchanbertus supra citatus indicare, jam tum Majorem-Domus fuisse, cum Clotharius regnum Austrasiæ sibi vindicavit, mortuo an.* 613 *Theoderico, qui anno præcedente illud invaserat, Theodeberto fratre victo.* — d *Stephanus in Vita S. Modoaldi* 12 *Maii, hanc citans, legit* fortissimo. — e *Id non habet Vita ipsius* Arnulphi *a coætaneo scripta, ut ante monuimus: habent tamen alii posteriores scriptores.* — f *Colitur* S. Cunibertus 12 *Novembris. Sedit* 40 *annis. Anno* 624 *vel* 625 *concilio Remensi sub Sonnatio interfuit: vixitque ultra* 660. *Quare corrigendum quod in ejus Vita MS. habetur, adolescentem eum Dagoberto Regi ejusque uxori in aula serviisse, cum Episcopus fuerit antequam uxorem duceret Dagobertus.* — g *Factum id anno* 621 *vel* 622 *ipsius Clotharii anno* 38 *vel, ut habet Petavianus codex Reginæ Sueciæ, et MS. Jacobi Sirmondi nostri,* 39. *cœperat autem regnare anno* 584. — h *Gesta Dagoberti apud Chesnium to.* 1 *pag.* 577 *ita habent cap.* 16. Hairbertus frater ejus nitebatur, si posset, regnum assumere. Sed illius voluntas pro simplicitate parum sortitur effectum. Brunulfus vero, qui frater fuerat Sichildis Reginæ, volens nepotem suum Hairbertum stabilire in regnum, adversus Dagobertum muscipulare cœperat. — i *Fusius hæc narrantur apud Fredegarium cap.* 58 *et in Gestis Dagoberti cap.* 22, *hujusque gloriæ laus consilio Pippini, Arnulphi, et Cuniberti tribuitur.* — k Et Leudinus *inquit Fredegarius cap.* 60, *id est clientum, præsertim Procerum.* — l *Nanthildis, Vulfgundis, Berthildis, ut scribit Fredegarius.* — m *Fredegarius cap.* 61 *habet,* quem diligenter amplexerat. — n *Factum id anno* 638, *ut eo Gesta Regum Francorum cap.* 43. — o *De hac divisione antea actum, iterumque inferius ex Fredegarii cap.* 85. *De eadem agitur in Gestis Dagoberti cap.* 47. D

DE S. GUMBERTO, SEU GONDEBERTO,

B

ARCHIEPISCOPO SENONENSI IN GALLIA, FUNDATORE MONASTERII SENONENSIS IN VOSAGO,

E

Commentarius historicus.

Seculo VII et VIII floruit.

In Vosago saltu

Vosagus *mons, saltus, silva, eremus,* Vosaga, Vosega, Vasega, Vosagum, Vasegum, Vosegum *etiam,* Vocesum, Vogesus, Vegasum, *appellatus, late per confinia Burgundiæ, Alsatiæ ac potissimum Lotharingiæ extentus, illustria*

plures Sancti vixerunt,

præbuit olim domicilia variis sanctis eremitis et cœnobitis, quorum Acta Gallico commentario complexus est Joannes Ruerus. Ad hanc Vosagensem eremum plures

etiam relicto Episcopatu:

Episcopi relicta Sede sua confugerunt: e quibus sunt S. Arnulphus Metensis, S. Hildulphus Trevirensis, S. Drodatus Nivernensis, S. Gumbertus seu Gondelbertus, aut Goudelbertus Senonensis: quos B. Petrus Damianus tomo 3 operum, opusculo 19 *de Abdicatione Episcopatus cap.* 7 *laudat, et de S. Gumberto ista tra-*

uti S. Gumbertus ex Archiepiscopo Senonensi

dit: Quid Gundebertum, præclarissimum videlicet Archiepiscopum Senonum? Hic plane cœlesti desiderio æstuans, commissam dimisit Ecclesiam, et in loco, qui Grandiavium dicitur, cœnobium Senonense construxit, quod scilicet ex relictæ Ecclesiæ vocabulo denominavit. *Hujus Senonensis cœnobii historiam*

C

Abbas Senonensis cœnobii a se extructi.

scriptam fuisse a Richerio monacho Senonensi tempore S. Ludovici Regis Francorum tradunt Ruerus, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Andreas Chesneus in bibliotheca historiæ Francorum cap. 20, *qui asserit in hac MS. historia contineri Abbates Senonenses, Episcopos Tullenses et Metenses et aliquot Lotharingiæ Duces.*

2 *De Episcopis Tullensibus, Metensibus, Trevirensibus, qui seculo Christi septimo et octavo floruerunt, egi in Diatriba particulari de tribus Dagobertis Regibus lib.* 4 *cap.* 5 *et* 6, *ac secessum S. Arnulphi ad eremum*

In tempore variis Sanctis assignato errarunt,

Vosagi relicto Episcopatu Metensi referendum ostendi ad annum IↃCXXX *aut sequentem. Secutus eodem seculo est S. Drodatus Episcopus Nivernensis, fundator monasterii Vallis-Galilææ ad Mortam fluvium, cujus fundationis tabulas a Childerico Rege factas signarunt Numerianus Archiepiscopus Trevirensis, et Episcopi Chlodulphus Metensis, Gisloaldus Virdunensis et Eborinus Tullensis, qui simul sub initium regni Childerici, qui anno* IↃCLXIV *regnum capessivit, illis Ecclesiis præfuerunt. Successit Numeriano S. Hildulphus, qui privilegia immunitatesque S. Deodato concessas confirmavit,*

ac relicto Episcopatu Medianum monasterium extruxit, cui simul et Valli Galilææ a Drodati morte præfuit, mortuus circa annum IↃCXCII. *Cujus interim Episcopa-*

et S. Gumbertus relatus ad tempora Pippini Regis et Caroli Magni:

tum ad tempora Pippini Regis et annum IↃCCLIV *multi rejecerunt, ex ejus Actis fœde interpolatis in errorem abducti: inter quos forsan sunt censendi, qui S. Gumbertum ad tempora Pippini et Caroli Regum transtulere. Ita Robertus monachus Altissiodorensis in Chronologia inter annum* 760 *et* 777 *ejus Episcopatum collocat his verbis:* Senonensi Ecclesiæ post Lupum præfuit Vicarinus, et post eum Godeschalcus, cui successit vir dignissimæ vitæ S. Gumbertus, qui Dominum Petrum virum venerabilem habuit successorem. *Hæc ibi. In Chronico MS. anonymi Senonensis Canonici, a Nativitate Christi usque ad annum* CIↃCCXCV, *cujus meminit Chesneus in Bibliotheca historiæ Francorum cap.* 19, *ista tabula* 19 *leguntur:* S. Leo IV Romanorum Pontifex. Karolus Magnus Imperator Romanorum, et Rex Francorum. Sanctus Gumbertus Confessor Senonensis Archiepiscopus. *Præponuntur dein capita dictæ tabulæ hoc modo:* De morte Pippini. De morte F Karolomanni. De S. Gumberto *etc. Quibus dein repetitis hæc de isto adduntur:* Sanctus Gumbertus, vir justus, laudabilis et honestus, illo tempore virtutibus resplendebat, fulgens miraculis et exemplis. *Hæc in codice MS. Senonensi, qui olim fuit Alexandri Petavii, nunc Reginæ Sueciæ, num.* 677. *Eodem modo Gotescalco anno* IↃCCLXXIII *mortuo successisse Gumbertum, et anno* IↃCCLXXVIII *obiisse sub Carolo Magno scribunt Demochares et Chenu in Archiepiscopis Senonensibus, nulla facta ejus in eremum secessus mentione. At Claudius Robertus hæc ita conjungit:* XXXIX Gotescalcus obiit IↃCCLXXIII, XL S. Gumbertus, vel Gaudebertus, abdicato Archiepiscopatu eremitam egit in monte Vosaco, vel Vogeso, ut notat Servatius Lairueltz in Optica Religiosorum. Obiit anno IↃCCLXXVIII. De quo etiam Petrus Damianus lib. 1 epist. 9. Virum dignissimæ vitæ Chronicon Sancti Mariani, et miraculis clarum Chronicon S. Petri Vivi vocat. *Hæc ibi. Verba Petri Damiani, et Chronici S. Mariani auctore Roberto monacho Altissiodorensi dedimus. Chronicon S. Petri Vivi convenit cum Senonensi.* NOT. 13.

A

Auctore G. H. *alius primus incola Vosagi montis habitus,*

3 *Lairueltz in Indice cœnobiorum Ordinis Præmonstratensis in Circaria Lotharingiæ ista scribit :* Stivagium, filia Flabonis montis, cœnobium inter montes Vosagiæ super Mortam fluvium situm. Fuit olim Ordinis S. Benedicti tempore nobilissimi viri Gaudeberti, qui abdicato Archiepiscopatu Senonensi primus fuit eremi de Vosago habitator et Senoniensis monasterii Ordinis S. Benedicti, quod construxit et dotavit, primus Abbas. *Hæc Lairueltz S. Mariæ Majoris apud Mussipontanos in Lotharingia Abbas. Huic adsentitur Ruerus et ipse apud S. Deodatum Canonicus, qui S. Gundelbertum inter primos eremi Vosagensis habitatores censet, dum sub finem partis 2 Antiquitatum Vosagensium tradit eum abdicasse Episcopatum Senonensem, quo tempore bello intestino a Reginis Brunechilde et Fredegunde excitato ardebat Francia, quando scilicet dolo Fredegundis confossus est Sigebertus I Rex Austrasiorum maritus Brunechildis : quod factum anno* ᴐᴐLXXV. *Aut certe addit ex aliorum opinione id evenisse, dum Theodebertus et Theodericus fratres (quod urіæ Brunichildi imputatur) mutuis usque adeo exarserunt odiis, ut Theodebertus a fratre prælio victus, vita simul et regno sit exutus, quod anno* ᴐᴐCXII *contigit. Eadem forsan e monasteriorum situ possunt confirmari. Est namque ad Murtham fluvium, postquam hic relicta S.*

qui seculo VI

aut initio 7 vixerit.

B

Deodati oppido defluit, supra memoratum Stivagium cœnobium, vulgo Estivay, ante quod volunt Senonense monasterium a S. Gumberto extructum in loco Grandiavio olim dicto, nunc Valle Senonensi, ad fontes fere rivi, qui supra Stivagium Murthæ miscetur, nec procul inde exoritur Bruschius, qui Alsatiam vicinam perlabitur. Fundi Senonensis monasterii cum agris silvisque adjunctis descriptionem ex Richerio monacho tradit Ruerus pag. 194. Inter utrumque monasterium Stivagium scilicet et Senonum, extruxit ad eumdem rivum S. Hildulphus tertium monasterium, quod a situ Medianum dictum est ab utroque æquali intervallo disjunctum : ut illa ante hoc Medianum, quod post annum ᴐᴐCLXX *cœptum erigi, videantur constructa fuisse.*

aut saltem ante S. Hildulphum qui monasterium Medianum post an. 670 fundavit.

S. Gumberti successores :

4 *Demum Senonense hoc monasterium ante tempora Pippini Regis et Caroli Magni extitisse colligimus e primis Abbatibus, quos e commentario Richerii monachi edidit Ruerus lib. 1 par. 3 cap. 7 hoc ordine* I S. Gondelbertus Archiepiscopus Senonensis, fundator monasterii. II Magneranus. III Agerieus. IV Mageuranus. V Bonnolus. VI Stephanus. VII Angilramnus Episcopus Metensis, *cui præfecturam hujus monasterii a Carolo Magno collatam diximus* XVI *Februarii ad Vitam S. Simeonis Episcopi Metensis, cujus corpus ad hujus Senonensis monasterii ecclesiam voluit transferre,*

horum septimus Angilramnus Episc. Metensis tempore Caroli Magni

D

sed repugnantibus monachis in extructa in vicino colle ædicula deposuit. Dein cum Episcopatus sui cura et Palatinis officiis nimium premeretur Angilramus Archicapellanus Regis Caroli constitutus, Senonensibus Abbatem præfecit Horgantum ejusdem instituti monachum, atque anno ᴐᴐCCXCI *mortuus est. Reliquos ejusdem monasterii Abbates ad nostra usque tempora addit Ruerus, qui tam constantem per mille circiter annos disciplinæ monasticæ secundum regulam S. Benedicti observationem attribuit felicibus auspiciis S. Gondeberti, ut ipse eum vocat.*

Not. 14.

5 *Natalis sancti hujus Episcopi assignatur ad Kalendas Martii in Florario Sanctorum MS. his verbis :* Senonis S. Gumberti ejusdem urbis Episcopi. *At* XXI *Februarii eumdem celebrant Menardus in Martyrologio monastico, et Saussaius in Gallicano. Illius hæc verba sunt :* In Monte Vosego B. Gumberti Archiepiscopi Senonensis, qui relicto episcopatu, monasterium Senonense de nomine sui episcopatus in eodem monte ædificavit. *At longiore hoc elogio a Saussaio exornatur :* In Monte Vogeso depositio S. Gundeberti Episcopi Senonensis, qui cum variis virtutibus ornatus, potissimum vero religione effulgeret, post Gotescalcum ad metropoliticæ hujus Sedis gubernacula subvectus, sanctis moribus subditos informans, Domino lucra animarum plurima fideli villicatione comparavit. Deinde solitariæ vitæ desiderio incensus, quo humilius atque securius Christi obsequiis insisteret, relicto Episcopatu, ad hanc solitudinem se contulit : ubi monasterium de sui Episcopatus nomine ædificavit : cujus ecclesiam divina jussione sacravit in sanctissimæ Dei genitricis Mariæ memoriam et honorem. Illic vir sanctus religiosa congregatione collecta, iis pietatis radiis emicuit, ut ascetis delapsum de cœlo sidus sibi ad æternitatis iter monstrandum per eximia totius religionis opera merito videretur. Cujus sanctimoniam cum miracula etiam maxima prodidissent, tandem vita in Christi famulatu egregie consummata, cœleste ad præmium pertransivit, atque magis post mortem clarificatus est divinæ gloriæ, qua fruitur, indiciis. *Hæc ille. Præter memoratum Deiparæ Virginis ædem aliud ab eo erectum fuisse multo amplius templum, ac S. Petro Apostolorum Principi dicatum addit Ruerus : a quo Senonense S. Petri monasterium ab aliis nuncupatur. Eumdem hoc* XXI *Februarii celebrat Bucelinus in Menologio Benedictino, atque ad annum* ᴐᴐCCLXXVIII *ejus obitum refert, quod diximus nobis non probari.*

Colitur S. Gumbertus I Martii,

et 21 Febr.

E

extruxit in monasterio ecclesiam S. Mariæ.

aliam S. Petri.

C F

DE SANCTIS MARTYRIBUS

GERMANO ABBATE ET RANDOALDO PRÆPOSITO,

GRANDIVALLE IN DIŒCESI BASILEENSI.

Sub finem VII sec. XXI *Febr.*

Est *in Rauracorum regione vallis, prope ad Helvetiorum fines porrecta, Birsa flumine irrigua, qui pluribus auctus rivis Rheno juxta Basileam miscetur. Vallis ipsa Episcopo Basileensi paret, ab antiquo* Grandis-vallis *dicta : quod Galli nomen retinent, Germani* Granfel *vocant, atque usitatius* Munsterthal, *id est,* Monasterii-vallem, *a pago qui* Monasterium *etiamnum appellatur, quia monasterium illic celebre fuit, quod S. Waldebertus Abbas Luxoviensis seculo Christi septimo instituit, fundum largiente Gundonio, sive Gaudonio Duce, eique primum Abbatem* S. Germanum *præfecit. Multorum dein Regum atque Imperatorum favore floruit, præclaris munitum privilegiis. Postea in possessionem cessit Episcopi Basileensis, ac demum in collegium Canonicorum versum, ab annis amplius quingentis. Canonici seculo superiore in oppidum Telsbergam, sive Delemontem, migrarunt, hæreseos lue per universam Grandem-vallem grassante, quam Bernates Helvetii afflarunt.*

S. Germanus Ab. Grandivallensis.

2 *Vixit* S. Germanus *ante annos* ᴐᴐ. *Litteris quippe eruditus a S. Modoaldo Trevirensi Episcopo, qui synodo Remensi sub Sonnatio habitæ anno* ᴐᴐCXXIV, *aut initio sequentis, interfuit. Dein annos natus* XVII *Germanus S. Arnulphum adiit jam in eremo versantem, in quam sub annum* ᴐᴐCXXX *secesserat. Demum Luxovii sub S. Waldeberto tertio Abbate monasticam vitam egit, una cum Numeriano fratre, eo, opinor, qui S. Modoaldo in Cathedram successit, coliturque* V *Julii.*

Secul. Chr. 7

3 *Vitam S. Germani scripsit Bobolenus Presbyter, rogantibus Grandivallensibus monachis, quorum nonnulli, rerum ab illo præclare gestarum testes oculati, adhuc in vivis erant, cum eam Vitam ederet Bobolenus.*

cujus Vita a Boboleno coætaneo scripta.

Petrus

A *Petrus Franciscus Chiffletius noster eam a veteri codice descriptam ad nos misit. Henricus Murerus Carthusianus Germanice vertit, atque in Helvetia sacra edidit. Brevius eam perstrinxit, citato Boboleno, Christianus Urstisius Chronic. Basileen. lib. 1 cap. 2. Dicitur Sebastianus Brantius superiore seculo eam elegiaco complexus poemate, quod non vidimus.*

et alius.

colitur 21 Febr. cum S. Randoaldo.

4 *Celebratur in diœcesi Basileensi ritu duplici memoria S.* Germani, *Sanctique* Randoaldi *Præpositi Grandivallensis, qui simul cum eo ab impiis interfectus martyrii lauream retulit,* XXI *Februarii. Lectiones proprias ex novis officiis illius diœcesis Vitæ subnectimus. MS. Florarium ita eo die illius meminit :* Germani Abbatis. *Nihil in aliis Martyrologiis de eo adhuc legimus.*

ejus reliquiæ an. 1477 visitatæ.

5 *Solere olim ad ejus venerandas reliquias confluere peregrinorum turbas aiunt. Cum vero ante ducentos fere annos dubitatio quædam de iis reliquiis mota esset, num ex in saxeo sarcophago adhuc essent inclusæ; anno* CIↃCCCCLXXVII *feria quarta post festum S. Margaritæ, Henricus Amprungius præpositus, ac reliqui Canonici magna cum reverentia, ac religioso cantu, tumulum aperuerunt, et non sine sensu piæ voluptatis sacra ossa in eo repererunt. Nec videtur antea unquam per* IↃCCLXXVII

B *annos reclusus is tumulus fuisse. Ita Murerus, qui his verbis innuere videtur, anno* IↃCC *sanctorum martyrum cædem contigisse. Nos prius aliquanto factam censemus. Nam ex ætate S. Arnulphi, quem in eremo convenit, cum ipse septemdecim annorum, satis constat ante annum* IↃCXX *natum fuisse, et vigor ille animi et corporis, quo impium ducem adiit libros secum ac reliquias ferens, decrepitum senem non fuisse ostendit, octogenario majorem : quare videmur conjicere posse circiter annum* IↃCLXXVII *esse occisum.*

tempus martyrii.

6 *Nobis tamen haud probatur, quod de S. Germano refertur in vita quadam S. Arnulphi, quam ex antiquo codice MS. Cancellariæ Vicensis descripsit, et ad nos anno* CIↃIↃCXLVII *Mussiponto misit Franciscus Lahierus noster; nam § ultimo ista leguntur :* Constat præterea, quod hic vir beatus monachi habitum in eremo suscepit, et B. Germanum in Abbatem consecravit et in Basileensem regionem ad prædicandum misit. Qui B. Germanus congregationem religiosorum, in loco qui dicitur Grandis-vallis, adunavit. Sed dum incolarum vitia increparet, odium incurrit : perseverans martyrium promeruit, et in prædicta Grandi-valle requiescit in Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen. *Sed his refragatur Bobolenus auc-*

an Abbas consecratus a S. Arnulpho?

C *tor coævus. Et qui credibile sit, Abbatem a S. Arnulpho consecratum, cum adhuc esset juvenis? Cujus autem monasterii Abbas consecrari ab anachorita potuit? Missus solum ab eo est ut vita monastica in cœnobio S. Romarici initiaretur.*

VITA

auctore Boboleno coævo,

ex veteri MS. eruta a Pet. Fran. Chiffletio S. J.

Bobolenus unde acceperit quæ scribit?

Dominis eximiis, et sacris culminibus decoratis, religionisque copia fultis, et in sanctitate semper ubique pollentibus, *a* Deicolo, *b* Leudemundo, et *c* Ingefrido Patribus, Bobolenus exiguus omnium Presbyterorum. Pauci admodum dies sunt, quod a quibusdam sanctis Fratribus flagitatus, ut S. Germani Abbatis Grandivallensis meo studerem stylo texere gesta, præsertim qui cum eo fuerunt in tempore, et penes ipsum patrata viderunt : a quibus etiam et nos per venerabiles viros Chadoaldum et Aridium didicimus, qui nunc superstites sunt. a b c

S. Germanus Trevirensis natus.

2 Igitur Sanctus Germanus Abbas et Martyr, natali solo Trevirensium urbis incola fuit, ex genere Senatorum genitus, sed nobilior sanctitate. Pater ejus Optardus : fratres vero ejus Ophtomarus et Numerianus. Ophtomarus sub Dagoberto Rege quondam regia elegantia *d* et *e* mundana scientia inclytus sub Rege Sigeberto, idemque auxilio fultus Domini ceteris Proceribus sublimior fuit. Cum esset S. Germanus infantulus, traditus est B. *f* Modoaldo, qui et ipse illis Diebus Trevirorum urbis Cathedram arce sanctitatis tenebat : qui cum audisset eum elegantem, et sagacis ingenii cerneret puerum, litteris liberalibus eum erudire cœpit. D

AUCTORE BOBOLENO COÆTANEO, EX MSS.

d e

f

a S. Modoaldo eruditur.

3 Tandem cœpit vir Dei sanctitate et scientia pollere, ita ut omnes mirarentur constantiam ejus : et audiebat a legentibus B. Pauli sententiam dicentis; Præterit enim figura hujus mundi : restat enim ut qui utuntur hoc mundo, tamquam non utentes sint. Evangelicæ verba sententiæ considerabat, dicentis; quod dives difficile intrabit in regnum cœlorum. Tantam itaque viro Dominus gratiam ab hominibus dedit, ut non solum a Clericis sed ab omnibus nimio diligeretur affectu : nihil in eo superbiæ, vel arrogantiæ, sed omnibus benevolus habebatur : in terris positus, cœlestibus se secretis aptum ostendebat; erat enim adspectu angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, corpore integer, ingenio optimus, consilio magnus, fide Catholicus, spe patientissimus, caritate diffusus, et omni suavitate conspicuus : meditabatur apud se in ætate puerili, quod postea juvenis implevit. E

1 Cor. 7. 31.

Matth. 19 23

cunctis carus,

virtute omni conspicuus :

4 Cum vero esset annorum septemdecim, anhelanti animo cœpit tacitus intra semetipsum cogitare, qualiter mundanas illecebras, et delectationes hujus seculi, blanditiasque evadere posset. B. Modoaldum Episcopum flagitare cœpit : O venerabilis Pater, permitte me, ut omnibus prius positis, ad monasterium, quo me jusserit divina pietas, pergam. At vero B. Modoaldus mirari cœpit adolescentis animum, quod tam viriliter ageret, ut eremum desideraret; ait ad eum : O juvenis, magnum et altum petere desideras; sed juvenibus lubricum est iter, per quod terente pede ire festinas; dixitque ad eum : Non sum ausus tibi dare *g* promissum, propter regiam potestatem, quia scriptum est : Non est enim Potestas, nisi a Deo. Et iterum : Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

anhelat ad vitam monasticam ;

g

Rom. 13. 1 et 2.

5 Ille vero, ut erat audax, confidens in Domino, omnia sua distribuens, dedit pauperibus, juxta Evangelii vocem : assumptisque secum tribus pueris comitantibus eum B. *h* Arnulphum Episcopum expetiit, qui in illis diebus in eremo, cui vocabulum est Horenbergo, vitam sanctam ducebat. At vero B. *i* Arnulphus cernens eum, ovanti animo, gratias agens omnium conditori excepit lætus et hilaris, et *k* comam capitis tondebat, et apud se aliquandiu commorari fecit; ut esset imitans vitam et mores viri Dei. Deinde ad monasterium B. Romarici, quod vulgo vocant *l* Castellum, in cacumine montium suo opere constructum, venit : mittens duos e suis, qui fratrem suum, Numerianum nomine, *m* parvuli adhuc ætate, ad ipsum adducere deberent : cupiens eum de seculi actibus ad instituta sanctorum Patrum, vel regulam monachorum, et sanctam vitæ conversionem adducere. F

sua dat pauperibus ;

h

i

k

cohabitat S. Arnulpho in eremo :

l

mittitur ad monasterium,

m

6 Beatum vero Germanum ad ipsum monasterium venientem omnes, una cum fratre suo ovantes excipiunt, referentes Conditori gratias, quod de tantæ prosapiæ genere sibi Dominus ad suum vocaret servitium. Totum corpus suum affligens in jejuniis et vigiliis et orationibus, semper Deo vacans, nihil amplius præter quotidianum victum reservabat. Vestitus ejus vilitas erat : exemplum humilitatis et caritatis omnibus exhibebat; ita ut ad ligna cædenda cum *n* collega suo ad sylvas pergeret, et suis humeris deferret : sermonum B. Pauli considerabat sententiam,

quo Numerianum fratrem evocat :

sancte et humiliter se gerit :

n

2 Thess. 3. 10

A tentiam, dicentis : qui non laborat, non manducet.

AUCTORE G. u

7 Tantam autem Dominus gratiam ei dedit, ut nullus esset, qui non cuperet vitam et mores illius imitari. Tum deinde assumpsit secum *o* B. Chuanem magnæ religionis virum, ex genere Burgundionum : et accipiens salubrius consilium, monasterium antiquorum opere constructum, cujus vocabulum est *p* Luxovium, ambo pariter cum suis *q* sodalibus expetunt. Erat autem Pater monasterii illius *r* Waldebertus nomine, vir egregius, ex genere *s* Sicambrorum, et magnæ conversionis vitæ. Cumque eos aspexisset *t* Sacerdos Dei, omnes unanimiter hilari vultu intra monasterii septa recepit ovans. Ingressus vero homo Dei cum suo fratre monasterium, mortificationem carnis et sanctæ religionis vitam, et obedientiam ambo spontanea voluntate depromunt. Cumque cerneret eum B. Waldebertus virum esse industrium, eum Presbyterum fieri jussit; omnis chorus Fratrum in ejus veneratione clamaverunt, dicentes, Germanum dignum esse presbyterio. Sancto itaque ordinato Presbytero, omnem gratiam transcendebat in Clero.

o it Luxovium ad S. Waldebertum cum fratre :

p q r s t

fit Sacerdos :

8 Cernens vero Deo plenus, et Spiritu sancto repletus Sacerdos Dei Waldebertus, certatim undique B catervas monachorum coadunari, cœpit de tam plurima multitudine, si forte ubiubi posset, loca uberrima, ubi de suis monachis ad habitandum adunaret, exquirere. Audiens autem *u* Gundonius vir illustris, quod B. Waldebertus Abba sagaci intentione requirebat loca, ubi monachi sui residere, et vitam sanctam degere deberent, ministros suos ad eum direxit, ut ad ipsum quantocyus properarent. Tum vero B. Waldebertus absque ulla ambiguitate ad ipsum Gundonium accedit, dans consilium. Illustris vir Gundonius dedit illi loca opportuna; et licet difficilis sit introitus eorum, aditus eorum inveniri queunt. Tunc cœpit Waldebertus lenibus verbis mulcere animum ejus, ut si vellet pro Dei intuitu, vel pro remedio animæ suæ, vel pro absolutione peccaminum suorum, firmitatem de ipsis locis manibus suis, seu bonorum hominum roboratam manibus exiberet.

u Grandivalle a Gundonio data S. Waldeberto,

9 Deinde Waldebertus, cum timore Dei, et oratione Fratrum, ad ipsum locum accessit, et invenit locum uberrimum, infra saxorum concava, vallem, quam nuncupavit Grandem vallem : et est *x* amnis in ea, cum multitudine piscium; hortans fratres suos, ut ibidem consistere deberent. Accersivit itaque ad se unum de Presbyteris suis, nomine Fridoaldum, de paucis monachis Domini Columbani Abbatis, admo- C nens ut ad ipsum locum accedat. Ille vero de obedientiæ bono, nihil dubitans, cum aliquot Fratribus ad ipsum locum cum timore Dei accessit : exercens se in labore cum suis cœpit ligna cædere, qualiter victitare deberent.

x et monachis ab eo ibi constitutis.

10 Post hæc cœpit Waldebertus Sacerdos Dei intra semetipsum tacitus cogitare, si posset reperire de suis Fratribus, ex genere nobili, et sacris apicibus, vel litteris eruditum, in sanctitate conspicuum, qui ipsos monachos secundum tenorem regulæ gubernare et regere deberet. Quid plura? Deo jubente, vel inspirante, S. Germanus eligitur Abbas. Igitur venerabilis vir, Sacerdos Dei, cum ipso Germano, ad ipsum monasterium Grandem-Vallem veniunt : cœpit eum cum suis monachis exhortari, ut nihil formidaret, sed ut vir sanctus lumbos suos accingeret. Ille vero de obedientiæ bono nihil dubitans, accedens cum timore Dei laborem arripuit. Waldebertus vero Fratres exhortabatur, ut eos de sua obedientia absolutos reddat, et S. Germano, pro Dei intuitu, obedientiæ colla submitterent : quod et ita fecerunt. Accepta igitur benedictione, tria monasteria, scilicet *y* S. Ursicini, atque *z* Verdunense, necnon et Grandis-vallense, in suo recepit dominio. Tantam autem ei gra- D tiam Dominus dedit, ut non solum a suis, verum etiam ab omni ætate et sexu, nimio diligeretur affectu. Cernens ergo S. Germanus Abbas, quod difficilis esset introitus eorum, cœpit saxorum dura manibus quatere; et sunt intrantibus patefacta usque in præsentem diem.

fit Abbas

y z

aditum vallis aptat :

11 Contigit autem ut moreretur Gundonius Dux, et Bonifacius Dux, *aa* sive Cathicus, in locum ejus succederet : qui cœpit nequiter opprimere populum illum vicini monasterii, cœpitque imputare quod ejus antecessori semper rebelles fuissent. Illis vero protestantibus, quod nefas erat quod eis imputabatur, multis modis affligere eos conabatur. Et quia Deo omnipotenti cura est de his qui certant pro eo, volens athletam suum laureare, quem præscivit pro suis laboribus coronandum, tandem excitatus est Cathicus in scelus. Igitur homines hos, neque audiente tunc, jubens ad se venire *bb* centenarios illius vallis, eos in exilium ire præcepit. Tunc Cathicus quod iniquo consilio cœperat explere, seu quod venenata mente tractaverat, omnino cupiens adimplere, assumpsit secum phalanges Alamannorum gentis bellicosæ : orto jam sole ingressus est super valle.

aa

Cathicum incolas vallis persequentem

bb

12 Quod cum nuntiatum esset B. Germano *cc*.... Salmundus a partibus Aquilonis cum magno exercitu E ingrederetur super valle illa, et Cathicus ab alia parte ingenti exercitu adveniret : tunc B. Germanus, accepta secum pignora Sanctorum, cum libris, et *dd* Præposito monasterii, nomine Randoaldo, ad eum properare studet. Sed antequam perveniret ad eum, homines inimici, diabolo impleti, projecerunt eum in terram : qui tandem pervenerunt ad Cathicum, et invenit eum in basilica S. Mauritii cum Erico Comite, consiliantes in invicem. Cœpit autem B. Germanus alloqui eum, et dicere : Inimice Dei et veritatis, cur ingressus es super homines Christianos? Cur non pertimescis ad naufragium perducere monasterium meum, quod ipse ædificavi? At ille veniam postulat de commisso scelere, falsa humilitate vadimonium suum in manum ejus dare voluit. Sed ille renuit eum accipere, promittens se de omnibus satisfacturum esse. Egressus inde reliquit eum in basilica S. Mauritii, cum uno tantum comite, nomine Randoaldo.

cc

dd cum reliquiis adit, comite Randoaldo,

et monet :

13 Ille vero videns, quod nihil proficeret, sed per totam vallem cernens tanquam a luporum morsibus vicinos monasterii laniari, et domus eorum incendio concremari, flevit diutissime, et manus palmasque in cœlum tendens, dicebat : Vide Domine, ne sileas, quia gens barbara ingressa est super nos. Quem repedare volentem ad monasterium suum, cum collega F suo, in via secuti sunt homines pleni dæmonio : quos videns S. Germanus Martyr et Sacerdos Dei, verbis pacificis eos alloquebatur, dicens : Nolite, filii mei, tantum nefas perpetrare in populo Dei. Illi vero, ut erant repleti dæmonio, eum exspoliaverunt vestimentis suis. Cumque cerneret B. Germanus martyrium suum prope adesse, Fratri suo Randoaldo loquebatur, dicens : Simus pacifici, Frater mi, quia hodie fructum bonorum nostrorum consequimur. Cumque exspoliassent eum, una cum collega suo, aiebat, dicens : Gratias ago tibi, Pastor bone, quia non me fraudasti bonis tuis. Dignare me recipere cum Fratre meo in consortio Sanctorum tuorum. Post hæc, vox ei de cœlo venit, dicens : Veni fidelis dispensator, aperti sunt tibi cœli : congaudent tibi Angeli mei, ut perducant te in cœlestem Jerusalem. Et hæc dicens, unus ex iis, qui erat audacior, repletus dæmonio, *ee* lancea perfodit eum, simulque et Randoaldum. Corpus remansit exanime, anima illius penetravit cælos.

Deum pro suis orat.

nudatur ab impiis,

ac voce cœlesti confirmatus, occiditur,

ee

14 Cumque hæc acta fuissent, Fratres ejus requirebant eum, huc atque illuc circumeuntes. Fere hora tertia

A tertia noctis invenerunt *ff* eum jam defunctum una cum collega suo : et levantes corpus ejus cum ejulatu magno, deferunt in basilicam S. Ursicini suo opere constructam, prosternentes eum nudum ante conspectum Dei. Acta sunt hæc ipsa nocte, in vigilia Cathedræ S. Petri. Cum Fratres ad vigilias excubarent, nuntius venit, qui diceret, Patrem monasterii ab hoste iniquo interfectum fuisse. Illi vero cum ejulatu magno deferunt eum in basilicam S. Petri, et sepelierunt eum : ubi præstantur beneficia orationum, ipso præstante, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen. Factum est autem redeunte anni circulo, dies natalis Domini advenit : tantum lumen coruscans referunt in ipsa vigilia natalis Domini, *gg* ubi interfectum corpus B. Germani fuit, de cœlo venit, ut omnes mirarentur, et replerentur timore magno.

ff 21 Febr. — *illustratur miraculis,* — *locus cædis cœlesti luce :* *gg*

15 Unus autem e Fratribus ipsa die interfectionis ejus, inter hostium cuneos, cingulum, quod vulgo bracile vocatur, inter manus trahentium invenit, et monasterii vestiario detulit. Tunc omnes Fratres tamquam munus de cœlo prolatum ovantes excipiunt, et illud in ecclesia inter pignora Sanctorum suspendunt. Post hæc contigit, ut aliquis homo vicinus monasterii magnis febrium detineretur infirmitatibus : B vix a suis deportatus in monasterium venit : cumque ecclesiæ limen attigisset, aspexit cingulum almi Germani pendere. Tum cœpit cum ejulatu magno precari, ut illud contingere liceret. Tunc unus de Diaconibus replevit calicem, et immersit, et dedit bibere ægroto : et statim ut bibit, ad pristinam restitutus est sanitatem. Adeo plura sunt a B. Germano facta miracula, ut vix verbis concipi queant.

ejus cingulo potui immerso sanatur febres.

a *Murerus* Deicolam *vocat. Urstisius* Deiculum. — b *Murero hic est* Laudemundus. — c *Iste utrique* Nigolridus. — d *Hic videtur* Numerianus, *qui postea Trevirensis Episcopus fuit, coliturque 5 Julii.* — e *An hæc secernenda, ut sub Dagoberto* regia elegantia *floruerit Optomarus, adhuc juvenis;* mundana scientia *sub Sigeberto? Murerus in Dagoberti ac deinde in Sigeberti aula spectabilem fuisse ait. Ejus fortassis commendatione* Numerianus *Episcopus factus.* — f S. Modoaldum *autem diximus circiter an.* 622 *Trevirorum Episcopum esse factum. Colitur* 12 *Maii.* — g *Videtur legendum*, permissum. — h *Colitur* S. Arnulphus *Episc.* 16 *Augusti. Secessisse in eremum circiter an.* 630 *diximus alibi.* — i *Urstisius* Herrenberg *vocat, uti et Lectiones infra.* — k *Addit Murerus (qui tamen ad verbum se Vitam hanc Germanice reddere profitetur)* monastico more habitum S. Benedicti dedisse Germano Arnulphum. — *Murerus et Urstisius scribunt locum jam* Homelsberg *appellari : Rurrus* Romberg. *De* S. Romarico *agemus 8 Decemb.* — m *An* parvulum? — n *Fratre scilicet, ut vertit Murer.* — o Chunnanum *vocat Urstisius : Murerus* Chunnanum vel Cunanum. — p *De Luxovio plenius agitur in Vita S. Columbani 21 Nov.* — q *Atque inter hos Numeriano fratre, ut habet Murer.* — r *Murerus* Wandelbertum *vocat, non recte. Colitur* S. Waldebertus, *sive* Walbertus, 2 *Maii.* — s *Vitæ ipsius auctor* C *ait* inclyta prosapia clarissimum, in pago qui Pontivus dicitur, honoribus et rerum dignitate ditissimum fuisse, *nulla Sicambricæ originis mentione facta.* — t *Addit Murerus* Waldebertum *divina revelatione didicisse, qua caussa priorem locum Germanus et socii reliquissent.* — u *Ita etiam vocant Murerus et Urstisius. Erat alioquin eo tempore* Gundoinus *S. Salabergæ parens, vir illustris, et S. Waldeberto amicus, uti in Vita S. Salabergæ 22 Septemb. dicetur. Murerus* Gundonium *in Alsatia Ducem fuisse ait.* — x Birsa, *ut ante dictum.* — y S. Ursicinus *monachus Luxoviensis S. Columbani discipulus, eremiticam deinde circa Dubim fluvium vitam egit, ac postea discipulos collegit. Illud monasterium aliquando Abbati Grandisvallis subjectum fuisse tradit Urstisius lib. 1 Chron. Basileen. pag. 11. Dein Basileensi Episcopo datum, inque collegium mutatum 12 Canonicorum, quibus Præpositus præest. Oppidum nunc est, Germanice* S. Ursitz *dictum. Colitur* S. Ursicinus 20 *Decemb.* — z *Murerus utrumque hoc monasterium* S. Ursicini et Verdunense *omittit. Urstisius* Verdunense *vocat* S. Paul zu Werd, *id est,* S. Pauli ad insulam. — aa *Urstisius et Murerus scribunt Bonifacium Gundonii successorem de monasterio quoque Grandivallensi bene meritum : sed, qui ei successit, Cathicum, tyranni animum induisse.* — bb *Uterque scriptor* Majorem, *sive Prætorem* et alios primarios *in exilium pulsos scribit.* — cc *Videtur legendum*, quod Cathelmundus. *Ita hunc barbarorum ducem vocant Urstisius et Murerus.* — dd *Murerus* Priorem *vocat, Urstisius* Conventualem Fratrem. — ee *Murerus ait caput* S. Germano *amputatum,* S. Randoaldum *ab alio hasta transfixum. Idem habent Lectiones infra.* — ff Non procul a pago Rennendorff, *inquit Murerus, et Lectiones.* — gg *Murerus ait, supra sepulchrum* S. Germani *cæleste lumen splenduisse.* — hh Bracile *cingulum est, ut hic dicitur, et forte interius, a quo braccæ et caligarum corrigiæ dependebant. Quidam pro zona, qua succingitur tunica, accipiunt. Pulchre de ea voce disserit Haftenus Disquisition. monasticar. lib. 5 tract. 5 disq. 4.*

S. Ursicini opp. — D — *Bracile.*

LECTIONES
ex Officiis Eccl. Basileensis
DE SS. GERMANO ET RANDOALDO.

Germanus Treviris natus, patrem habuit Optardum Senatorii ordinis virum. Puer S. Modoaldo ejusdem urbis Episcopo erudiendus traditus est : quo doctore tantum in omni virtutum et scientiarum genere profecit, ut annos natus XVII, Evangelicæ perfectionis amore, de seculi deliciis et voluptatibus deserendis serio cœperit cogitare. Modoaldo proinde animi sui sensus aperit, qui monet ne temere novum vitæ genus suscipiat. At Germanus Deo fretus perstat in sententia : fortunas suas egentibus distribuit, et tribus comitatus sociis ad B. Arnulphum Metensem olim Episcopum in Herrenbergensem eremum proficiscitur.

LECT. IV. — *S. Germanus pie eruditus,* — E — *sua dat pauperibus :*

Hic pro more tonsus, monasticum habitum induit. Edoctus a B. Arnulpho religiosæ vitæ instituta ad S. Romarici monasterium perrexit. Quo cum minorem fratrem Numerianum evocasset, persuasit ut idem vitæ genus secum sectaretur. Mox corpus jejuniis et vigiliis affligens, orandi studio, vestium vilitate, et labore manuum, omnibus erat humilitatis et caritatis exemplo. Inde venit Luxovium, cum ei monasterio præesset Abbas Walbertus. Is explorata Germani virtute, eum jussit fieri Presbyterum : et aliquanto post tempore præfecit Fratribus in Grandis-vallis monasterio, quod haud procul Delsperga Gundonius ejus regionis dominus pia benignitate extruebat. Curavit res ejusdem monasterii magna cum prudentia et sanctitatis laude.

LECT. V. — *fit monachus cum fratre* — *Sacerdos,* — *Abbas :*

Defuncto autem Gundonio, Cathicus successor monasterii clientes indignis modis afflixit, tandemque immissis militibus, vallem flamma ferroque vastavit. Quem S. Germanus cum Randoaldo comite accedens, pro officio libere monuit, ut ab innocentium Christianorum cladibus abstineret. In reditu a barbaris militibus intercepti prope pagum Rhennendorff, vestibus spoliantur. Germanus comite ad constantiam excitato, capite truncatus occubuit. Randoaldus lancea perfossus, una cum Abbate suo, IX Calendas Martii, martyrii coronam adeptus est. Quorum corpora a Fratribus in monasterium delata, ibidem in S. Petri ecclesia honorifice sunt sepulta.

LECT. VI. — F — *improbos monens* — *occiditur cum Randoaldo.*

DE S. PETRO MAJUMENO
CHARTULARIO ET MARTYRE IN PALÆSTINA,
Commentarius historicus.

J. B.

Majuma urbs est Palæstinæ primæ, XX *solum stadiis Gazæ distans, quam Constantinus Magnus, quia Christianam complexa erat religionem, civitatis honore ornavit, et de filii sui nomine* Constantiam *appellavit. Julianus apostata eamdem ob caussam et nomine eo privavit, dicique* λιμένα τῆς Γάζης, Portum Gazæ *jussit, et Gazæis subjecit. Sed postea a Christianis Imperatoribus in pristinam dignitatem, quam ei Constantinus contulerat, restituta est. Quæ plenius narrat Nicephorus Callistus lib.* 10 *cap.* 4 *aliique antiquiores. Hic vel natus est vel martyrii etiam palmam adeptus,* S. Petrus Majumenus, Πετρὸς ὁ κατὰ τὸν Μαϊουμᾶν, *ut habet Theophanes. Baronius* Mavimenum *vocat, et Damasci coronatum tradit, illius memoria ita Martyrologio Romano inscripta :* Damasci S. Petri Mavimeni, qui cum diceret Arabibus

Majuma urbs. — *S. Petrus Majumenus* — *colitur 21 Febr.*

A bus quibusdam ad se ægrotum venientibus: Omnis qui fidem Christianam Catholicam non amplectitur, damnatus est, sicut et Mahumet pseudopropheta vester; ab illis necatus est.

AUCTORE I. B.

alibi 9 Febr.

2 *Baronio præisse videntur Menæa, quæ et Maximus Cytheræus secutus, IX die Februarii his verbis :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς ξίφει τελειοῦται. Eodem die sanctus Hieromartyr Petrus Damascenus gladio vitam finit. *Addunt Menæa :*

Ὁ διελέγξας τοὺς παραπλῆγας Πέτρος,
Θνήσκει μονόπληξ τῷ διὰ ξίφους τέλει.
Arguens insanos Petrus
Occumbit ictu uno, finem ense assecutus.

diversus a S. Petro Ep. Damasc.

Licet autem S. Petrus Damasci Metropolitæ, ut dicemus IV Octobris, gladio quoque finierit vitam; quod tamen de insanorum Mahometanorum reprehensione dicitur, proprie in Majumenum *conveniat : quem fortassis ideo Menæorum auctor* Damascenum *appellat, quod Theophanes narrata S. Petri Damasceni nece de Majumeno mox subdit :* Τούτου ζηλωτὴς καὶ ὁ ὁμώνυμος Πέτρος, ὁ κατὰ τὸν Μαιουμᾶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνεδείχθη χρόνοις, μάρτυς ὑπὲρ χριστοῦ αὐτομόλως. *Quæ ita vertit doctissimus Jacobus Goar Ord. FF. Prædic. Congreg. S. Ludovici Vicarius Generalis :*
B Ejus æmulus et ejusdem nominis consors Petrus apud Majumam, insigne pro Christo martyrium sub hæc tempora sponte tulit. *Anastasius autem Bibliothecarius sic ea verba interpretatur :* Hujus æmulator et Omonymus Petrus apud Majumam eisdem temporibus ostensus est pro Christo Martyr ultroneus. *Ipse quoque Baronius Annal. tom. 9 an. 742 num 3 ista ex Theophane profert :* Hujus æmulator homonymus Petrus apud Mavimenam iisdem temporibus ostensus est pro Christo Martyr ultroneus. *Nec movere quemquam debet, quod ejus encomium scripsisse S. Joannes Damascenus dicitur : non enim tanto intervallo abest Majuma Damascus, ut non eo pertingere mox potuerit tam celebris rei fama. Propius etiam abest Majuma Laura S. Sabbæ, in qua tunc Joannes monachum agebat : ac forsan Petri martyrium ei statim nuntiarit S. Cosmas Majumenus Episcopus, cum eo et litteris domi eruditus et postea monachus factus. Sed Theophanem audiamus idem martyrium narrantem ad annum secundum Constantini Copronymi, qui Leoni Isaurico patri,* XVIII *Junii* DCCXLI *mortuo, successerat.*

ipse verisimilius Majumæ passus,

3 Ejus, *inquit, id est, Petri sanctissimi Damasci Metropolitæ, jubente Valid Arabum Principe, interfecti,* æmulus et ejusdem nominis consors Petrus, apud Majumam insigne pro Christo martyrium sub
C hæc tempora sponte tulit. Morbo quippe detentus, Arabum Proceres, ceu ex Chartularii publicorum vectigalium munere ipsis notus, sibi familiares, ad privatum colloquium invitavit. Tum is ad illos, Vestræ hujus, inquit, ad me visitandum profectionis D mercedem a Deo recipiatis, precor : licet enim fidei luce privati, amici tamen estis censendi. Testamenti itaque mei, quod hujusmodi est, volo vos esse testes : Qui non credit in Patrem, Filium et Spiritum sanctum, consubstantialem et vivificam in unitate naturæ personarum Trinitatem, is animæ oculis occæcatus est, et æterno supplicio dignus. Muamed falsus vester vates et Antichristi præcursor, ejusmodi extitit. Quamobrem si mihi nunc cœlum et terram coram vobis obtestanti aliquatenus fidem adhibetis, fabulosam et deliram ejus doctrinam ejurate. Hoc necessitudinis erga vos meæ præsens argumentum : benevolum hoc admittite consilium : ne parem cum eo cruciatum sustineatis. Arabes sacros istos et pares alios sermones explicantem audientes, et una simul stupore et insania correpti, virum bene valere jusserunt, tamquam in mentis delirium eum lapsum arbitrati. Is ubi vires ex infirmitate recepit, valida voce publice vociferari cœpit : Anathema Muamed et fabulosæ ejus doctrinæ, credentibusque in eum omnibus. Extemplo gladii pœnæ suppositus, Martyr declaratur. Eum orationum suarum encomiis sanctus Pater noster Joannes, ob eloquii sanctitatisque, velut aureo fulgore radiantem spiritualem gratiam, Chrysorrhoas recte cognominatus, celebravit.

ubi Chartularius erat :

æger Arabes monet,

et Mahometum execratur :

sanus eadem repetens occiditur :

laudatus a S. Jo. Damasceno.

E

4 *Hæc Theophanes ex nova Goaris interpretatione. Qui hic* Chrysorrhoas, *ab* Χρυσὸς *quod* aurum *significat, et* ῥοὴ fluxus, *cognominatus dicitur, est* S. Joannes Damascenus, *de quo agemus* VI *Maii. Fors* Chrysorrhoæ *cognomen ideo tulit, quod* Chrysorrhoæ *amni Damasceno similis, libris variis, velut doctrinæ suæ rivis, late animos irrigaret. De eo amne scribit Strabo lib.* 16 *in hæc verba :* Chrysorrhoas ab urbe et regione Damascenorum incipiens, totus fere in rivos consumitur, multa enim loca et profunda irrigat. *Et ipse fluvius forsan hoc nomen ideo adeptus, quod magnæ fertilitatis atque opum caussa accolis esset, eosque velut aureo fluxu ditaret.*

Chrysorroa dicto.

5 *Qui Theophani dicitur* Valid *Princeps Arabum,* Οὐαλὶδ υἱὸς Ισὰμ, *Anastasio est* Hualid, *vel* Vhalid, filius Hisan. *auctori Miscellæ, ex editione Gruteri,* Vhalid filius Isam : *ex Henrici Canisii*, Gizid filius Haldimelich-Chartularium *(quod munus gerebat* S. Petrus), *exponit Goar*, Scriniarium, *sive* qui in chartas et codices acta vel rationes recenset. *Anastasius ita explicat :* Cum Chartularius esset, et publica tributa facta ratione conferret. *Idem de* Chrysorrhoæ *cognomine ita scribit :* Qui bene cognominatus est Chrysorroas, propter auream et fulgidam sancti Spiritus gratiam, quæ in ipso, tam in verbo quam in vitæ actu, effloruit. F

Carthularii munus.

DE S. THIMOTHEO

ANACHORETA IN SYMBOLIS HABITANTE.

J. B.

XXI FEBR.

S. Timothei mansio in Symbolis ubi ?

P*lures in Vitis Patrum* Timothei *memorantur, inque variis Fastis. Diversus ab iis omnibus videtur* ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Τιμόθεος ὁ ἐν σκμβόλοις. S. P. N. Timotheus qui in Symbolis habitavit. *At quis hic sit locus, nobis haud satis exploratum. Strabo lib. 7 Geographiæ* Συμβόλων λιμένα *in Taurica Chersoneso locat,* Symbolorum portum, *uti et Ptolemæus aliique. Circa hunc portum habitasse in monte aliquo* Timotheum *non est unde certo conjicere liceat : nam et alibi illius nominis loca. Apud Surium* XVI *Decembris Vita extat S. Platonis Confessoris, in qua ista habentur :* Longius aufugiens ad Olympi partes, ad eum pervenit locum ad virum, qui divinitus monstratus ei fuerat · ad quemdam, inquam, Archimandritam, ex eorum numero, qui erant in regione illa. Locus, quem dicimus, Symbolus appellabatur : vir autem Theoctistus, cujus mores boni, genus perspicuum, et finis sanctus fuit : *Unus fortassis erat* Timotheus *ex eorum quoque numero, qui degebant in ea regione, aut etiam Theoctisti discipulus. Vixit autem hic Theoctistus seculo Christi octavo, sub Constantino Copronymo ejusque filio Leone. Non est autem, quod suspicetur quisquam* Timotheum *hunc nostrum illum esse, qui S. Simeonem Stylitam, ut* V *Januarii relatum, in cœnobium suum admisit; nam is Archimandrita erat, sive cœnobii præses, noster anachorita.*

nomen in Martyrologiis.

2 *Quæcumque vel ætate vel loco vixerit* Timotheus, *a Græcis colitur* XXI *Februarii. Quo die ex Latinis Molanus*

A nus in Auctario ad Usuardum in secunda editione an. CIↃIↃLXXXIII ista habet : Die XXI S. P. Timothei, qui fuit in Symbolis. *Ferrarius quoque in generali Catal. SS.* Apud Græcos S. Timothei Eremitæ. *At Menæa multis eum celebrant canticis et antiphonis, in quibus ejus prædicant continentiam, precum assiduitatem, rerum divinarum scientiam, passionum mortificationem, morborum quorumlibet curationem, de dæmonibus humana corpora infestantibus victorias. Tum vitæ ejus epitomen per modum Lectionis exhibent, quæ et apud Maximum Cytheræum extat, et in Anthologio novo Antonii Arcudii, Clementis* VIII *auctoritate edito. Ita ergo habent :*

ascetice virtutes,

3 Sanctus hic a teneris unguiculis religiosam vitam sectatus, multa abstinentia et assidua precatione, vitiosorum desideriorum et affectuum petulantiam repressit atque extinxit, ut omni motu passionum superior quodammodo videretur, sancti Spiritus domicilium effectus. Virginitatem corporis animique ad finem usque vitæ servavit, nec fœminam ullam in conspectum venire unquam passus est. In montibus ac desertis locis versabatur, ac rore lacrymarum animam ipse suam irrigabat : unde et curationum gratia donatus, dæmones ex humanis corporibus expellebat, et alias quasvis ægritudines sanabat. Cum ea ratione vixisset, in senectute bona decedens, ad Dominum migravit. D

AUCTORE J. B.

mortificatio passionum,

virginitatis cura,

gratia curationum.

DE S. GEORGIO

EPISCOPO AMASTRENO IN PAPHLAGONIA,

Commentarius prævius.

INITIO IX SEC. XXI FEBR.

J. B.

A*mastris urbs est Paphlagoniæ ad Pontum Euxinum, cujus situm atque originem, ut facilius quæ postea dicenda erunt intelligantur, visum ex Strabone declarare. Ita is scribit lib.* 12 B *Geographiæ* : Post amnem Parthenium Amastris est, urbs ejusdem cum ea a qua condita est nominis. Sita est in peninsula, cujus isthmus utrimque portum habet. Fuit autem Amastris uxor Dionysii Heracleæ tyranni, filia Oxyathræ, qui Darii frater fuit ab Alexandro debellati. *Præpropere Strabonem legit Claudius Salmasius in Exercitationibus Plinianis pag.* 889 *ita scribens :* Amastrim civitatem ex quatuor pagis compositam fuisse tradit Strabo ab Amastride Dionysii tyranni Heracleæ uxore, Darii sorore quem devicit Alexander. *Non sororem Darii facit Strabo, sed illius fratris filiam. Pergit Strabo :* Ἐκείνη μὲν οὖν ἐκ τεττάρων κατοικιῶν συνῴκισε τὴν πόλιν, ἔκ τε Σησάμου καὶ Κυτώρου, καὶ Κρώμνης (ὧν καὶ Ὅμηρος μέμνηται ἐν τῷ Παφλαγονικῷ διακόσμῳ) τετάρτης δὲ τῆς Τήιου, ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ταχὺ ἀπέστη τῆς κοινωνίας, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν. *Xylander ita vertit :* Hæc urbem e quatuor pagis composuit, Sesamo, Cytoro, Cromna, (quorum etiam in Paphlagonum recensione meminit Homerus) ac Teio : verum hic cito defecit a societate, reliqui in uno corpore permanserunt : *Vereor ne qui ista legunt homines semidocti, vicos quatuor muro circumducto in unam urbem coagmentatos existiment, aut* C *certe pagorum quatuor incolas e suis abductos sedibus intra mœnia urbis unius jussos sedem figere. Non ea videtur, scriptoris sententia, sed quatuor oppida, aut colonias eo antea ductas, aut pagos, id est, multitudinem hominum certam regionem habitantium societate invicem iisdemque institutis devinctam, (quæ apud Cæsarem, Tacitum, aliosque,* Pagi *notio) civitatem dein unam, cujus caput Amastris, effecisse. Ita* Civitatis *vocabulum explicare Livius videtur decad. 3 lib. 6, de Capua loquens :* Ceterum habitari tantum, tamquam urbem, Capuam, frequentarique placuit : corpus nullum civitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse : sine concilio publico, sine imperio multitudinem, nullius rei inter se sociam, ad consensum inhabilem fore : præfectum ad jura reddenda ab Roma quotannis missuros. *Talem ergo civitatem ex quatuor illis urbibus Regina constituit, cujus arx, aut caput, sive, ut Strabo idem scribit,* ἀκρόπολις *Sesamus esset, quæ Amastridis nomen induit. Nam Plinius lib. 6 cap. 2 ita scribit :* Sesamum oppidum, quod nunc Amastris. Cytorum *vero olim* emporium fuisse Sinopensium *Strabo ait : Plinius* LXIV *M. P. a Tio distare. Hoc ordine recensentur a Ptolemæo :* Τῖον, Παρθενίου ποταμοῦ ἐκβολαί, Ἄμαστρις, Κρῶμνα, Κύτωρον. *At Stephanus Amastrida ait prius* Cromnam *appellatam : cum tamen constet octavo Æræ Christianæ seculo oppidum fuisse* Cromnam celeberrimæ urbi Amastridi propinquum, *ut infra cap. 2 Vitæ num. 3 dicitur.* Τῖον *autem, ut Ptolemæus appellat, sive* Τίος, *ut Stephanus, aut* Τήιον, *ut Strabo, hujus ævo oppidulum erat, nihil habens memoratu dignum;* πολίχνιον, *inquit,* οὐδὲν ἔχον μνήμης ἄξιον... *Paullo ante dixerat* Καύκωνας, *qui oram maris accolunt a Mariandynis usque ad Parthenium fluvium,* πόλιν ἔχειν τὸ Τήιον, urbem habere Teium. *Et vero Episcopali solio ea urbs ornata erat jam ab initio quinti post Christi ortum seculi, sub Claudiopoli metropoli Honoriadis.* E

Amastris civitas Paphlagoniæ

a Darii fratris filia fundata,

oppidis aliquot ei subjectis,

2 *Ipsa quoque Amastris Episcopum habuit tertio seculo. Eusebius enim lib. 4 cap. 22 de S. Dionysio Corinthiorum Episcopo ita loquitur :* Καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικούσῃ Ἄμαστριν ἅμα ταῖς κατὰ Πόντον, ἐπιστείλας, Βακχυλίδου μὲν καὶ Ἐλπίστου, ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὸ γράψαι προτρεψάντων μέμνηται, γραφῶν τε θείων ἐξηγήσεις παρατέθειται, Ἐπίσκοπον αὐτῶν ὀνόματι Πάλμαν ὑποσημαίνων. *Quæ ita vertit lib. 4 cap. 23 Ruffinus :* Scribit et aliam Ecclesiæ Amastrenorum, ceterisque cum ea Ponti Ecclesiis; in qua Bacchilidis et Helpisti meminit, tamquam qui eum cohortati sint ad scribendum : et multa in ea ex divinis Scripturis explanat, simulque Episcopi eorum, nomine Palmeæ. *Episcopus hic* Palmas *est plerisque, ut videatur in Græco textu Eusebii, quem edidit Christophorsonus error irrepsisse ex similitudine duarum litterarum,* Π et Γ, *P et G. De eodem Nicephorus Callistus lib. 4 cap. 8.* Ἀμάστριδι δὲ καὶ ταῖς κατὰ Πόντον ἐκκλησίαις ἐπιστέλλων, Βακχυλίδου καὶ Ἐλπίστου, ὡς προτρεψαμένων, μνείαν ποιεῖται τῷ γράμματι, Πάλμαν τε ἐπίσκοπον ἐκείνοις παρασημαίνεται. Amastridi porro et Ponticis Ecclesiis scribens, Bacchylidæ et Elpisti, qui eum ad scribendum sint cohortati, et Palmæ Episcopi mentionem infert. *Quibus ex testimoniis constat, quod et Stephanus scripsit, ab* Ἄμαστρις *casum genitivum esse* Ἀμάστριδος, *licet Strabo* Ἀμάστρεως *formet.* Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστρεως. *Idem Gentile* Ἀμαστριανὸς *facit.* Πλείστη δὲ καὶ ἀρίστη πύξος φύεται κατὰ τὴν Ἀμαστριανήν, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Κύτωρον. Plurima autem et optima buxus in Amastriana regione nascitur, maxime ad Cytorum. Ἀμαστρηνὸς *quoque usurpatum fuisse patet ex Ruffino, qui* Amastrenum *vertit. Nec mirum, cum urbs ipsa* Ἄμαστρα, *a multis medii ævi Græcis scriptoribus appelletur. Quin et* Ἀμάστριον *dicitur in civili dispositione provinciarum et civitatum orientalis imperii, quam ex MS. Vaticano edidit Carolus a S. Paulo in Parergo ad Geographiam sacram. S. Hieronymus lib. de Scriptor. Eccles. cap.* 27 *scripsisse S. Dionysium Corinthiorum Episcopum tradit* ad Ecclesiam Amastrianam. F

Episcopum habuit 3 seculo Palmam,

3 *Illic*

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

8 seculo S. Georgium, per eum facta autocephala:

A 3 *Illic porro Episcopus, sub finem octavi seculi nonique initium, fuit S. Georgius: qui cum alia plurima maximaque in ipsam civitatem beneficia congessit, tum ne Ecclesia sub Metropolitæ Gangrensis potestate esset, obtinuit. Edita est ex MS. Vaticano ab citato jam Carolo a S. Paulo* Notitia Patriarchatus Constantinopolitani, *in qua* XLVI *autocephali Archiepiscopi recensentur, trigesimus nonus est,* ὁ Ἀμάστρης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ παφλαγονίας. *Altera Notitia ab eodem edita est, sive* Τάξις προκαθεδρίας *etc.* Ordo sedium Patriarcharum, Metropolitanorum *etc. in qua trigesimus septimus est* ὁ Ἀμάστριδος, ἐπαρχίας παφλαγονίας, Episcopus Amastridis, provinciæ Paphlagoniæ. *Utraque ea Notitia post annum* DCCC *concinnata, cum circa id tempus primum illud adepta sit decus Ecclesia Amastrena, ut cap.* 6 *Vitæ S. Georgii referetur.*

illius Vita scripta sub finem 9 seculi,

4 *Vitam hanc auctor anonymus composuit, instigatu Joannis cujusdam,* inclyti et virtutis studiosi, *ut cap.* 9 *num.* 48, *profitetur, inque exordio ostendit se aliena auctoritate eam scribendam suscepisse. Est illa porro non rhetoricis quidem vacua pigmentis, sed verbosior subinde quam necesse sit, et nimiis amplificationibus exaggerata. Scriptam conjicio circa tempora Basilii fortasse Macedonis, aut Leonis Sapientis. Meminit certe incursionis Russorum, qui Michaelis III ac* B *Bardæ ejus avunculi temporibus, imperii Romani fines infestasse leguntur. Eam Vitam olim ex codice Græco bibliothecæ Regis Christianissimi describi curarat Paulus Petavius, donaratque Frontoni Ducæo nostro, versaque a se Latine priora duo capita: Fronto ad Heribertum Rosweydum misit, qui et aliud nactus erat exemplar, sed mutilum: an ex eodem codice, dubito, cum in quibusdam verbis discrepantia insit, sed exigua. Nos integram de Græco vertimus.*

hic ex Græco edita:

5 *Sancti ipsius ætas perspicue indicatur, cum S. Tarasii Patriarchæ Constantinopolitani auctoritate sit ad solium Episcopale evectus: factus autem est Patriarcha Tarasius anno Christi* DCCLXXXIV, *mortuus* DCCCVI. *Præterea fuisse dicitur S. Georgius* Irenæ Augustæ *ejusque filio* Constantino, et Nicephoro Logothetæ, *dein Imperatori familiaris. Ast, ut ex Theophane constat* VI Id. Septembris, Indictione IV, *anno Christi* DCCLXXX, Irene piissima cum filio suo Constantino gloriose imperium divinitus accepit. *Anno* DCCXC *pulsa matre solus imperare cœpit Constantinus: cui anno* DCCXCVII *evulsi oculi sunt, matrique restitutum imperium, quod anno* DCCCII, *Indict.* XI, *pridie Kalendas Novembris Nicephorus generalis Logotheta invasit, Irene relegata: hic anno* DCCCXI *ab Crumno Rege Bulgarorum interfectus est, filiusque ejus Stauratius, anno* DCCCIII, C *ex patris voluntate, a S. Tarasio Imperator coronatus, acceptis in prælio eodem, in quo Nicephorus perierat, vulneribus, et ipse non multo post decessit.*

vixit S. Georgius sub Irene et Constantino AA.

6 *Quo S. Georgius obierit anno non indicatur. Pervenisse ad imperium Nicephori ex cap.* 8 *num.* 35 *constat, cum illud ei, obscure licet, paullo ante prædixerit.* γυναικὸς γάρ τινος χηρευούσης οἴκων ἐμμεγέθων κτήτορος κληρονόμον αὐτὸν οὐ μετὰ πολὺ γενήσεσθαι ὁ ἅγιος ἀπεφήνατο. Declaravit enim illi Sanctus, brevi cum viduæ cujusdam, amplissimas ædes possidentis, hæredem fore: *quod contigit quando Irene pulsa ejus palatium imperiumque occuparet. Quid deinde? Imperium adeptus eumdem Præsulem, adhuc superstitem, summo honore prosecutus est.* οὐδὲν γὰρ αὐτῷ τὸ βασιλικὸν διάδημα, οὐδὲ πᾶσα ἡ τῶν ῥωμαίων ἀρχὴ, πρὸς τῷ ἐκείνῳ συνδιαιτᾶσθαι τε καὶ συνεῖναι καὶ συναυλίζεσθαι. Non tanti regium diadema, ipsumque Romanum imperium faciebat, quanti cum illo colloqui, commorari, convivere posse. *Quæ sequuntur, fortassis post viri sancti mortem acciderunt, quando dicitur idem Imperator solitus* λάθρα τὸ ἐκείνου περιβάλλεσθαι χιτώνιον καὶ τριβώνιον, καὶ τῆς αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦτο βασιλείας φυλακτήριον καὶ κραταίωμα. Clanculum ejus indui tunica attritoque pallio, illudque imperii sui tutelam et firmamentum existimare. D *Has fortassis sancti Pontificis reliquias, cum ejus obitum nuntiarunt Amastreni, ad se deferri voluit, seu sincera pietate, et cœlestis auxilii per eum demerendi fiducia, seu ut religionis famam eo facto aucuparetur, versutus simulandi artifex, ut Theophanes scribit.*

et sub Nicephoro,

sub eo mortuus,

7 *Nusquam hactenus in Latinorum Fastis hujus S. Georgii nomen reperimus. Venerantur eum Græci hoc die, ut ex Menæis constat, ubi et luculentum ejus elogium legitur rudem quamdam Vitæ epitomen complectens, quæ et apud Maximum Cytheræum extat.*

colitur 21 Febr.

VITA

sive de ejus gestis oratio, auctore anonymo, ex MS. Græco Regis Christianiss.

CAPUT I.

Auctoris Exordium, Propositio.

Qui se ad gymnica in stadio ineunda certamina offerunt, non prius a moderatoribus ad professionem nominis admittuntur, quam experimento aliquo idoneam sibi ad illa habilitatem a natura insitam demonstrarint. Nos vero, etsi neque usu adhuc probati simus, neque quidquam præsenti dignum certamine præ nobis ipsi tulerimus, tamen spiritales agonothetæ præsidesque certaminum in ipsum dicendi stadium E campumque compellunt, adeo ut dilatio mihi ac tergiversatio omnis notam aliquam effugere nequeat. Nam et iis, qui me ad illa excitant, morem gerere periculosum est, et non minor ex taciturnitate ac silentio pœna esse proposita videtur. Illud enim quamdam temeritatis speciem habet: quoniam quidquid, præter quod consentaneum est, audemus, temeritate plenum est: in hoc vero negligentiæ inest aliqua suspicio. Sed cum hæc ita, ut revera habent, habere se perspicue sermo noster declararit; atque ex rebus fugiendis ea potius eligenda sit, quæ minus habeat malitiæ; temeritas autem minus quam negligentia habere periculi videatur, (nam illam quandoque generosus quidam ardor efficit, et inflammatus animi impetus excitat; negligentia vero supinæ abjectæque mentis est, et desperationi proximæ:) cum hæc, inquam, ita se habeant, nos eorum quæ ex ambobus sequuntur, alterum, hoc est dicendi munus, optabilius rati, ad orationis campum certamenque ipsum procedere gestimus. Ita tamen ut ipso dicendi initio, Deum exoremus, ne quod aggredimur, alacritate voluntateque nostra multo sit inferius.

Auctor dum Georgium jussus laudat,

mavult temerarius quam negligens videri

2 Verum ne dum purgare nos diligenter contendimus, præfationis prolixitas tædium ac molestiam F auditoribus afferat, cupientibus quam citissime ipsam audire narrationem; argumentum, cujus illi desiderio tenentur, velut laxatis repagulis in medium producamus: et sancti viri egregiis factis summatim perstrictis, jucundam præsentibus narrationem instituamus, eosdemque ad reliquam auscultandam orationem promptiores alacrioresque reddamus. Sed quis magnam illam ac vere cœlestem *a* agriculturam ignorat? Divinum dico Georgium, veræ vitis palmitem ac germen? Cujus ad extremos terrarum fines gloria personuit. Cujus quamplurima quidem extant miracula, sed multo plura egregie ac laudabiliter ab eo gesta. Eum, inquam, quem *b* Imperatores ob prophetiæ gratiam in honore habuerunt: quem Satrapæ ob insignem prodigiorum edendorum vim cultu et reverentia prosecuti sunt: qui apud Patriarchas ante sacerdotium ob virtutis splendorem clarus et illustris fuit, et ante experimentum carus omnibus ac venerandus. Illum dico ascetarum exemplar, Sacerdotum ornamentum, eorum qui communem ac promiscuam vitam agunt præsidium, hostibus terribilem, optabilem suis, periclitantium auxilium, afflictorum solatium

ejus facta et miracula summatim proponit.

A tium, ægrotantium medicum ac remedium quacumque premerentur ægritudine, peccatorum conversionem, exemplum temperantiæ, justitiæ trutinam, demum omnia omnibus, ut omnes lucrifaceret, aut certe quamplurimos, secundum magnificum Pauli dictum, ad optimum iter virtutis suis cohortationibus traduceret. Sed cum paucis illis verbis promisso meo satisfecerim, vobis, ex ipsis fimbriis de totius vestis textura conjiciendi potestatem faciens, jam ipsam narrationem divino præsidio fretus aggredior.

1 Cor. 9. 22

a Γεωργημα. *Allusio est ad ipsius* Georgii *nomen.* — b Nicephorum *intelligere videtur propter ea quæ cap. 8 de eo narrat, fors et* Stauracium *ejus filium. Fuit tamen Georgius ab Irene Augusta, ejusque filio Constantino, sincerius etiam quam ab illis, honoratus : sed quod hic ait auctor fuisse* βασιλεῦσι διὰ τὸ τῆς προφητείας ἀίδιμον χάρισμα, *ad Nicephorum proprie pertinet.* — c *Græce,* ὡς ἅπαντας περιὸντα.

CAPUT II.

Ortus S. Georgii ex sterilibus parentibus. Ejus sanctitatis et sacerdotii prædictiones.

S. Georgii pater Theodosius, mater Megetho,

Igitur Sancti hujus parentes prænobiles et clarissimi fuere, qui Deo magis viverent, quam carnis curam haberent. Pater Theodosius appellatus est, mater Megetho, *a* ut vel ante, quod fuit postea, vocaretur, aut fieret quod ante vocata est, quæ virtutum B maximum haud dubie templum extitit. At sane congruum est, ne ipsa quidem nomina sine inquisitione præterire. Nihil enim (si quis recte consideret) sive venerandis parentibus, sive eximiæ illorum proli, temere obtigit, non nomen ipsum, non factum, non studium aliquod : sed cuncta a Divina providentia antea cognita et definita sunt. Quos enim præscivit, inquit divinus Apostolus, hos et prædestinavit. Quare et illi nomen rebus ipsis consentaneum sortiti sunt. Et cum gratiæ magnitudine divinum donum conveniens, fructum protulit : quemnam alium dixerim, quam *b* divino illo munere dignum? Illi igitur, illi, inquam, *c* Cromnenorum oppidi erant incolæ, quod propinquum est Amastridi urbi celeberrimæ, per illos magis quam ullam opum copiam, aut præfecturæ potentiam celebratum. Quotidie hi virtutum suarum fructum Deo reddebant, justitiam in omni vita ac temperantiam servantes.

Rom. 8. 29

Cromnæ habitantes, omni virtuti

diu liberis carentes,

4 Sed cum diu liberis caruissent, assidue jejuniis ac precibus apud Deum instabant, ut sibi prolem aliquam ad generis successionem concederet. At quamdiu cum orationis illo veluti suffitu, infimi ac terreni sensus concretum aliquid fuit, qui cuncta ad utilitatem nostram moderatur Deus, distulit quod rogabatur largiri. Cumque justam illam sententiam, C longo jam tempore quod peterent abnuentem, Abrahamææ illæ animæ vidissent, nec quidquam se precibus profecisse; num tandem turpe aliquid et abjectum cogitarunt? aut sua illa indignum virtute dixerunt? aut illud animo suo ac mente finxerunt quasi sibi juste id postulantibus, injuste negatum, neque ad exitum perductum esset? An vero nulla providentia regi hæc inferiora suspicati sunt? an forte aliud quippiam cogitatione susceperunt, qualia inserere imbecillioribus mentibus nequam spiritus solet? Minime vero : sed dilationis hujus caussam ad sese potius transtulerunt. Qui enim secundum Dei voluntatem vivunt, divina judicia rationis momento ac trutina ponderare solent, et si qua in re errarint, magna cum celeritate corrigere. Quamobrem deinceps alter Abrahami sibi exemplum ante oculos ponebat, uti nimirum pater in senectute sit factus ; altera Saram et Annam intuebatur, quemadmodum in illa, propter Abrahami erga peregrinos hospitalitatem, longissimi temporis ætate transacta, extremo jam senio, Divina providentia vim genitalem redintegrarit, quasique innovarit naturam; hanc vero justa obsecratio diuturnis sterilitatis vinculis exolverit : utque

patienter id ferunt :

ambæ ex sterilibus fœcundæ factæ sint, atque illa D quidem figuram veritatis, altera Sacerdotem et Prophetam ediderit. Tunc religiosa animi cogitatione ad ea exemplaria respicientes, velut communi consensu, petitionis suæ formulam mutarunt : nec jam aut successorem generis, aut bonorum suorum hæredem, aut senectutis baculum impetrare studebant; sed si filius ipsis concederetur, se eum addicebant ante faciem Domini oblaturos, et velut sacrum quoddam donarium largitori Deo repensuros. Quæ cum hoc modo rite atque ex ordine concepta esset obsecratio; qui timentium se voluntatem facit Deus, petitionique eorum aures accommodat, divino nutu sterilitatis vincula confregit : et quæ sterilis erat, concepit utero prolem, nec spe excidit sua. Ubi autem post extinctam sterilitate virtutem generandi mater appellata est Sara, ipse quoque Abrahamus votis frustratus non est.

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

cum vovissent se filium Deo oblaturos,

mater concipit :

5 Sed ne illa quidem prætermittenda sunt, quæ Sancti nostri nativitatem præcesserunt prodigia : qua videlicet ratione a Deo electus fuerit, utque vocationem non ab hominibus, nec per homines sortitus, sed priusquam ex maternis prodiret visceribus, Sacerdos et unctus sit et denominatus. Etenim cum sancta mater prægnans eum utero gestaret, ipsa E Elisabethæ similis, eum qui divinum Præcursorem vitæ instituendæ ratione erat imitaturus; eaque ad templum assidue adiret, ac precibus vacaret, uti a prima ætate consueverat; quibusdam urbis illius primoribus, qui in templi vestibulo consederant, id manifestari contigit. Hi eam conspicati, nihil amplius quam ut fœminam honorarunt. Illa celeriter templum ingressa, solitas Deo preces obtulit. Ipsi sub vesperam domum reversi, qualia per nocturnam visionem perpessi sint, nunc declarabit oratio. Vidit unusquisque illorum homines quosdam terribiles, qui fustibus dextras armati, ac truculentum vibrantes oculorum obtutum, nihil se atrocissimorum in eos suppliciorum omissuros minabantur. Quibus horrore perculsis, et dira illa comminatione attonitis planeque consternatis, (solet enim, si quid in somnis insuetum acciderit, metus esse vehementior, ut ii norunt qui insomniorum periculum fecerunt) et cupientibus quam ob caussam ista pati eos oporteret, nosse; Quia, inquiunt illi, Pontifici vestro debitum honorem minime habuistis, istis vos malis affici oportet. Ast hi ea minime intelligentes, jurarunt, nihil se scire ejusmodi a se factum. Verum cum et illi minas vehementius intentarent, et hi enixius orarent, ægre tandem precibus moti, caussam aperiunt, et rem omnem declarant. Eam nempe mulierem, quæ pridie per medium illorum transierat, sanctum in utero infantem ferre dixerunt. Atque ita omnibus per ordinem expositis, subducti aspectibus sunt. Illi vero diluculo surgentes, velut ex condicto, eorum quæ viderant metu concitati singuli, mulierem sedulo adeunt, atque ad ejus pedes prostrati, veniam poscunt, et cum lacrymis peccatum suum fatentur : eaque caussam sciscitante cur ista agerent, ipsi quæ sibi acciderant cuncta exponunt. Et factum est, ut illis rei gestæ narratio gaudium ac voluptatem pareret, quod non vigilantibus sibi minæ illæ damnum atque exitium attulissent, simulque quod tantum patriæ suæ Divina providentia munus impertiretur; huic vero cum gaudio admirationem.

ea templum frequentat :

quidam in somnis territi

quod quem illa utero gestabat, F *Episcopum non honorassent,*

ab ea veniam petunt :

6 Exurgens vero generosa illa mulier, ad sanctum quemdam virum proficiscitur, cui pro summa vitæ integritate ac munditie datum id erat divinitus, ut futura prænosceret. Huic illa, quod factum erat exponit, atque ab eo quæ eventura erant, tanquam præsentia accipit, pueri videlicet nomen, sacerdotii susceptionem, præclaros ejus in virtute progressus, quantisque Divinæ gratiæ donis esset cumulandus.

quæ ex viro sancto, qualis futurus filius, discit.

AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO.

A In quo Divinæ providentiæ inscrutabilia judicia licet intueri. Etenim quotiescumque ex sterili muliere fœtus oritur, magnas humanæ vitæ opportunitates et commoda conciliat. Revoca nunc tibi in memoriam Isaacum, Samuelem, Joannem : ut prior Domini figura extitit, et eorum quæ promissa a Deo erant, complementum; alter Propheta ac Sacerdos, Reges inungens; postremus denique, lucerna solis, gratiæ præcursor, initium pœnitentiæ. Verum quod mihi hic occurrit, dicere non abs re fortassis alienum sit : nimirum qui e non sterili matre orti sunt, non omnes illustres extitisse : sed alium hoc, illum alio modo, unumquemque, ut novimus, pro virtutis incremento divinum in se splendorem attraxisse : eorum vero, qui ex sterili matre prodierunt, neminem fuisse, qui non insigne quoddam nomen ac famam adeptus sit. Quid ita? an quia ex sterili? Minime vero. Sed qui omnia novit antequam fiant, quoties ejusmodi aliquid ut mundo appareat decrevit, vinculis sterilitatis velut affixam deprecationem profert, ut oratione donum illud, non temere et utcumque obtentum esse appareat. Atque hæc ideo dixi, non ut ei amplius quidquam ad gloriam ac celebritatem conferam; (neque enim solis facem illam ac splendorem clariorem efficere quis- B quam potest, neque magnitudini cœli aut siderum dispositioni, aut ulli alteri earum rerum, quæ aspectu ipso stupendæ sunt, cogitatione vero multo magis terrificæ, quidquam potest adjicere) sed ut illud agnoscatis, qualiter priusquam in lucem prodiret, electus a Deo fuerit, quantisque a Divina gratia ornamentis ditatus.

Ex sterilibus nati semper illustres.

a Est enim μέγεθος magnitudo. — b Respicit ad Theodosii nomen, quod Dei donum significat. — c Κρώμνη, ut infra dictum, oppidum sub Amastrena civitate. — Κρώμνα Stephano, qui gentile inde deducit Κρωμνήτης, Κρωμνίτης, Κρωμναιος, hic Κρωμνιος est.

Cromna opp.

CAPUT III.

S. Georgii educatio, studia, in sacrum ordinem cooptatio.

Sed ne a proposito suo aberrare videatur oratio, ad ipsum ejus argumentum redeamus. Formatur igitur fœtus, crescit, editur in lucem : qui etsi infans videbatur, erat tamen divina gratia plenus, eaque magis quam lacte nutriebatur, et Spiritu potius quam carne confirmatus adolescebat. Verum animadverte, hostis, qui ab initio homicida fuit, insidias. Observabat omnia sedulo, nec quiescere poterat. Cogitabat precibus impetratam ejus generationem, meminerat quæ per somnium de infante acciderant prodi- C gia. His omnibus angebatur : omnia considerabat. Est enim nequitia sua ad prospiciendum et conjectandum acutissimus, ad invidendum bonis omnibus et infectandam honestatem propensus. Meminerat omnium, qui ex sterilibus matribus nati, ipsius vim ac potentiam calcaverant. Ad Isaacum reflectebat cogitationem, transibat ad Samuelem, reminiscebatur Joannis : eos cogitatione revolvens, affligebatur ac discruciabatur. Et priusquam is perfectus evaderet miles, tendebat nervos, aciem instruebat, jacula expediebat : priusquam indutum armis videret, nitebatur eum vulnerare, aut potius occidere tentabat. Et ille quidem ita agebat, neque ab improbitate sua cessabat. Mihi vero (quoniam eo devenit oratio) illud incidit Pauli exclamare : O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quomodo hostem sinit adversus infantem suam malitiam exercere? Quomodo, qui militem suum nondum armavit, necdum præ ætatis imbecillitate ad scutum ac tela capessenda habilem, ab hoste lædi patitur? Sed hæc usque ad miraculum disquisitione egent. Permittitur hostis solita sua adversus puerum machinamenta adhibere. Quem solum repertum, tertium jam D ætatis annum agentem in ignem impellit, ambasque illi manus et pedem alterum adurit. Neque id inconsulto factum arbitror. Præsagiebat ferus ille draco caput sibi ab eo aliquando conculcatum iri, ideoque pedibus ejus insidiabatur : sentiebat opera sua ab eo dissolutum iri, atque igne ei manus mutilare parabat. Et ille quidem ita secum cogitans, hæc moliebatur. At Deus ideo fortassis vulnerari militem suum permisit, ut oblata certaminis occasione virilius dimicaret, atque cicatrices ex insidiis sibi ab hoste inflictorum vulnerum circumferens, generosius depugnaret, et iram omnem in solum hunc serpentem concitaret.

Invidia dæmonis,

Deo permittente.

Rom. 11 33

Georgius trimulus in ignem incidit,

sibique manus et pedem adurit :

8 At puer ex igne abstractus, opportunisque remediis curatus, crescebat ingenii perspicacia magis quam ætate. Utque ad litteras condiscendas idoneus fuit, magistris traditur, et omni scientia tam nostrate quam externa, sacra, inquam, et profana, perfecte eruditur; ex hac quod utilissimum eligens, illius argumenta omnia ad Christi obsequium pertrahens; alterius fucum adulterinum pura atque integra mente dispellens, fructus percipiebat uberrimos. Ac cernere licebat, naturæ quadam felicitate atque acumine mentis, exiguo tempore ea ab illo præclare E gesta, quæ aliis etiam longissimum temporis spatium minime afferret. Quibus enim inest quidem ad condiscendas disciplinas promptitudo, sed carnales appetitiones nullo videntur studio ut coerceantur egere, iis equidem infructuosi et inutiles sunt omnes ingenii conatus, qui carnalium cupiditatum intemperantia illico intercidantur : at quibus carnalium appetitionum coercitio conjuncta illi hauriendarum disciplinarum habitudini est, quanta inde ipsis progressio existat, omnino complecti oratio non potest. Talis erat a prima ætate Josephus hic, pudicitiæ norma, liber ab omni puerili vivendi ratione, ab efferatis animi cupiditatibus liber, juvenilia devitans lenocinia, ab inanibus blanditiis, ludicrisque oblectamentis, et omni, ut æquum est, malitia alienus, inque primo illo flore adolescentiæ seniorum mores et gravitatem exprimebat. In infirma ea ætate, quando natura minime ad id quod honestum solidumque est, propendet, sed ad malum potius fertur : ipse bonum eligens expetensque, a juvenilibus voluptatibus longe refugiebat, et proportione quadam profectum virtutis corporis incremento declarabat, alterum altero decentissime exornans. Abhorrebat quidquid mollitiem ac luxum sapit : non colorum in corporibus elegantiæ, non membrorum competentiæ intendebat. Sermones de rebus humanis audire non sustinebat, qui silentium ac quietem F munditiei animarum esse principium duceret. Cantilenas ad voluptatem factas, aut verba facetorum ac ridiculorum hominum, quibus robur animæ dissolvi maxime solet, ne ad aures quidem sibi patiebatur accedere. Quare per feculenta illa concuti sibi animum minime patiebatur, neque ad externa per sensus distrahi : quem potius ad seipsum convertere satagebat, ut ad Dei cognitionem perveniret, ejusque splendore illuminatus, pulcherrima immutatione in dies transformaretur.

egregie proficit in litteris

et moribus,

abhorrens a vitiis

et omni levitate :

9 Atque hæc illius fuerunt etiam tum adolescentis decora ac lucra. Ubi autem in virum evasit, atque in actuosa philosophia haud mediocriter profecit, evocatus est ab eo qui tunc in patria ejus thronum sacerdotalem tenebat, ut in sortem Ecclesiasticorum adlegeretur, atque ad sacra officia consecraretur. Dehinc et Deo carus extitit, et toti congregationi illius Ecclesiæ multo carior, quosdam verbis, alios moribus ad meliora pertrahens. Etiam ante sacerdotium Sacerdos, et nondum percepta ordinis gratia velut Antistes a puero habebatur. Multa namque ei aderant

in Clericorum ordinem cooptatur,

carus omnibus et venerabilis.

A aderant, quæ illum honorem ei conciliarent: morum compositio, mansuetudo, taciturnitas, suavitas indolis, animi constantia, benignitas sermonis, operum magnificentia. Ad hæc jejunium sibi familiare fecerat: temperantiam velut innatam habebat, humilitatem unice sibi coagmentatam, caritatem contubernalem: per quæ motus iræ refrænabat, atque adversus solum peccatum armabatur, res fluxas contemnebat, et omne desiderium ad vera et solida bona excitabat: ac penitus appetitione omni, quæ promiscua pecudum, omnique terrestrium rerum sensu abjecto, seipsum in sublime evehens, templum divino Spiritui præparabat.

ob virtutes:

CAPUT IV.

S. Georgii vita anachoretica, monastica.

adspirat ad vitam solitariam

At neque in his subsistere generosi militis ardor potuit: ad solitariam vitam cogitationem adjecit, extra turbas degere cupiens, idque quotidie obsecrans, ut sibi daretur, cum Deo quieta et imperturbata mente conversari: memor assidue Eliæ, Moysis, Præcursoris; qua ratione ille in Choreb divina sit apparitione dignatus; alter in Synæo monte tabulas acceperit Dei digito exaratas; hic vero mundi B peccata tollentem baptizarit. Gaudet enim animus in ejusmodi historiarum recordatione versari, et divino incensus amore plura reperire exempla. Dein clam discedit e patria, minime de sumptu ad profectionem sollicitus; non peram, non baculum, non æs in zona deferens, non servorum multitudinem, non aliud quidvis ad peregrinationem accommodatum. Sed famulus unicus, unicumque jumentum illius ad profectionem ministerio suffecit. Non eum devexæ jam parentum ætatis sollicitudo angebat: quod esse frequentissimum, et vero rationi consentaneum, melioris viæ impedimentum solet. Difficulter enim ab hujus seculi rebus homines avelluntur. Plerique vel parentum commiseratione, vel fratrum, aut certe consanguineorum, propriam negligentes salutem, ad honesti studium permoveri non valent. Quarum rerum nullam hic, vehementi virtutis desiderio inflammatus, rationem ducebat. Parentum senectuti sustentandæ necessaria suppeditatum iri ab eo qui eos condidit non ignorabat: consanguineorum quoque curam habiturum ipsorum factorem. Eremum Eliæ et Joannis exemplo amplectitur, ut nullis tumultibus obnoxium animæ propugnaculum custodiens, Spiritus radios plenius excipiat.

clam discedit e patria,

suis relictis,

a

11 Ubi vero ad montis radicem pervenit (a Agrioserica monti nomen erat) famulum cum jumento do- C mum remittit. Ab omni vero sejunctus terrena conversatione, animæ munditia, summaque tranquillitate, Deo familiarius propinquat, inque montis interiora deducitur. Silva circum enim montem ultro enata, variarum cujusvis generis arborum, fere valli instar est, nam aliis ex partibus undique inaccessis rupibus cingitur. Est vero mons ille non solum ab omni urbano strepitu remotus, sed qui ne viatorem quidem ullum admittat. Cum ad montis cacumen evasisset, antrum reperit, veram virtutis officinam. In hoc vir quidam, omni projecta mundana vanitate, per summam vitæ integritatem Deo familiariter utebatur, tantosque in virtute progressus fecerat, ut et prophetiæ gratia esset donatus, atque ex intima cum Deo conjunctione futura rerum eventa prædiceret. Ad hunc Moysis aut Eliæ moribus similem, accessit ille Aaroni atque Elisæo minime dispar. Deus enim (quod vulgo dici solet) similem simili jungit. Suscipitur ab eo magna cum animi alacritate. Quid ni vero, qui antea seni propter virtutem præcognitus erat? Eamdem cum illo aut vivendi rationem: et cum in virtutis studio jam aliquo

in Agrioseri-cam, montem asperum, secedit:

ubi sanctum eremitam reperit,

usque antea processisset, reliquum ab eo perdiscebat. D Neque enim fugam seculi in eo dumtaxat positam existimabat, ut corpore ab eo quis recedat, sed ut animæ ad corpus inclinatio abrumpatur, fiatque homo sine civitate, sine domo, sine re ulla propria, sine amicitia, sine tractatione negotiorum, sine humanarum scientiarum cognitione, ac sic paratus sit, impressas ex divina doctrina formas prompte animo excipere. Talis ac tantus cum esset in studio virtutis, attonsus a venerabili sene, et b monachorum habitu indutus, sibi ipsi lex fit et regula æquitatis, ac veluti peregrinans a Domino; Angelis evadit familiaris.

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

in cujus se disciplinam tradit:

b

12 Non multo post cœlestes chori senem evocavere, jamque hora migrationis instabat: cum divina illa anima gnara imminentis sui decessus, generosum hunc pugilem accersit, ac piis cohortationibus exsuscitat, et quæ eventura essent prædicit, jubetque ad monasterium quoddam, quod accolæ c Bonyssam appellant, accedere, ibi benigne absque mora recipiendum. Erat autem locus ille sanctimoniæ laude late celebratus, ubi monachorum cœtus Angelorum in terris vitam agens, ab omni terrestri commercio liber. Et senex quidem, vitæ exitu velut Eliæ curru usus, ad desideratum suum ascendit, duplici gratia per suam cohortationem, ut Elisæum ille per meloten, discipulum impertitus. At magistri hic precibus E confirmatus, ab extrema illa solitudine recedit, et celerrime ad cœnobium se confert, recipiturque ignotus atque si pridem notus fuisset, hospes velut qui semper illic habitasset. Habet enim hoc virtus, ut et tota in eo cui inest permaneat, et fulgorem suum in proximos emittat; addat possessori ornatum quemdam invisibilem, sed neque lateat eos qui simpliciter et incallide perspicere volunt: atque ante ullum experimentum venerabilem faciat eum qui illa præditus, ut ex solo cognosci possit aspectu. Ut enim agricolam agricola, miles militem, si velit, ex facie agnoscit; ita spiritalibus viris evenire solet. Conjiciebant ergo hi ex ea, quæ in vultu elucebat, hilaritate, quæ animæ intrinsecus constitutio esset, neque aliud habebant quod percunctarentur, quam ut prompte eum admitterent, ut fieret cœtus illius Patrum illustre ornamentum, ac veluti sol quidam congregationis illuminans firmamentum.

ab eo jubetur jam morituro, ad monasterium Bonyssam migrare,

c

ubi statim admissus:

13 Hic tandem stupendæ illius vivendi rationis, corporis expertem in corpore nitentis æmulari ordinem, particeps fit admirabilis ille vir, subitque exercitationis agones, et omnem fæculentæ ac terrestri vitæ accommodatam occasionem procul repellens, ac nulla terrenarum rerum, quamvis necessariarum, cogitatione distrahi animum sinens, studium F omne ad æterna acquirenda bona transfert. Qua vero ratione justitiam ac temperantiam sibi comparavit, prudentiæ item ac fortitudinis partes implevit, ac ceterarum virtutum quæ sub hisce generalibus apte subdividi in suas species solent! Divinarum Scripturarum meditationi assidue vacabat, ut inde documenta rerum agendarum, et sanctorum hominum Vitas descriptas posterisque traditas, velut vivas quasdam imagines divinæ institutionis ad imitationem bonorum operum erueret. Assidue historiam Josephi revolvens, atque ab eo continentiæ exempla condiscens ac hauriens, ut qui non solum fortiter voluptatibus repugnarit, sed et habitum virtutis assecutus fuerit. Quos autem inde fructus decerpserat, ad eos æmulandos ferebatur: suscitabat in animo eosdem assequendi desiderium, ac secundum eorum normam mores suos conformabat. Si in Job luctationes incidisset, non solum robur et constantiam ab eo discebat, si adversa quælibet, ut illi, evenirent, ut nimirum si a divitiis in egestatem recideret, aut qui liberis abundasset, subito orbus existeret; verum et

illic sanctissime vivit:

colligit e Scripturis exempla quæ imitetur, continentiæ Josephi,

Job patientiæ,

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

A et proximorum exprobrationem, si quando incidisset, moderate ferre doceretur, eumdem sibi et in hoc imitandum proponens, qui cum in fimeto ulceribus obsitus sederet, amicis insultantibus crebroque eum arguentibus, non est perturbatus, nec vocem ullam emisit, quæ commotionem animi significaret. Atque ita ex ceteris quod utile esset decerpebat; a Davide mansuetudinem, a Salomone justitiam ac prudentiam : alias ad Abraham redibat atque ab ipso sumebat exempla, ejusque in Deum fidei firmiter inhærebat.

fidei Abrahæ etc.

14 Denique, ut summatim dicam, is erat vitæ illius tenor, ea sublimitas mysticæ exercitationis, ea morum integritas in omni per diem ac noctem actione, ut dicendo scribendove haud satis explicari possit. Quemadmodum enim per mortem ita solvuntur a corporibus animæ, ut simul omnibus vitæ curis liberentur; ita mens sejuncta erat, quasique emigrarat ab omni procul vitæ sollicitudine, ut composita ad imitandum statum Angelorum esse videretur. Adeo in ipso, quemadmodum in illis, non ira, non invidia, non odium, non suspicio, neque aliud quidquam ejusmodi cernebatur. Sed caducarum rerum cupiditatem, honoris, gloriæ, arrogantiæ, splendoris, ac similium, penitus ex animo expulerat. Deliciæ illi temperantia erat, gloria ignotum hominibus esse, divitiæ inopem esse, et omnem terrenarum rerum copiam velut pulverem excussisse. Quæ igitur hanc vitæ rationem satis subjicere oculis humana facundia possit! In his certe vita illi erat velut humanam inter incorpoream que naturam media.

perfectissimæ mortificationi deditus :

B

a Ita Græce, Ἀγριοσηρικῷ ἐν τῷ ὄρει ὀνόματι. Menæa : καταλαμβάνει τὸ ὄρος τῆς Συρικῆς. Secessit in montem Syricæ. Ita et Maximus Cythæræus appellat. — b Gr. τὸ τῶν μοναχῶν σχῆμα ὑπενδυσάμενος. Menæa, λαμβάνει τὸ Ἀγγελικὸν σχῆμα. Suscipit Angelicum habitum. Ita loquitur etiam Maximus. — c Gr. Βονισσαν. Menæa quoque τὴν Βόνισσαν vocant, Cythæræus τὴν Βονισσαν.

Agrioserica mons.

CAPUT V.

S. Georgius Amastrenus Episcopus electus, vi abstractus e cœnobio, a S. Tarasio Patriarcha CP. inauguratur.

Non exiguo illic tempore commoratus, ampliora in dies benefacta accumulabat, virtutum gradibus sursum enitens. Cumque ita esset sublimis, latere minime poterat. Quis enim lucernam supra montem positam abscondat? Neque innatus animi fulgor celari potest. Diffundebatur late claritas, erumpebat splendor, arcano Divinæ providentiæ decreto. Ad patriam usque fama ejus pervenit, ac tristitiam omnem detersit, pristinumque mœrorem in maximam animorum alacritatem commutavit, ac desperationis reliquias penitus abrasit. Et quoniam Ecclesiæ illius Antistes jam e vivis excesserat, divino afflati instinctu consilium ineunt cives, religiosum et tempori maxime accommodatum, ut is Episcopus eligatur, qui ante nativitatem jam erat Sacerdos designatus. Decernitur legatio, quæ eum precetur ut annuat, summumque sacerdotium capessat. Lecti ad eam rem primarii quique tam ex ordine Ecclesiastico quam urbanis magistratibus.

a suis civibus in Episcopum expetitur,

C

missis ad eum legatis,

16 Qui cum ad eum venissent, in hunc fere modum locuti sunt : Quæ te nutriit civitas, quæque lactavit Ecclesia, amplam a te nunc sperant remunerationem : illa quidem, ut pro præmio educationis per te clara evadat, et præ ceteris urbibus illustri gloria celebretur; hæc vero ut præclare gubernetur, nihilque eorum, quæ penes illam instituta sunt, sacrorum negligatur. Ambæ, quia adhuc spe sua destituuntur, mœrent ac plangunt. Nunc igitur accinge te itineri, et debitum exsolve, ac nutricibus tuis educationis mercedem redde, quæ justa sunt exsequens. Percipiat patria tuo reditu dignitatem, inauguratione decus Ecclesia, utraque ipso tuo ingressu lætitiam. Imitare mores antiquissimorum ab omni retro memoria Sanctorum, quorum æmulatus es vitam. Imitare eos qui ante gratiam vixerunt, quique post Christum : ut ex cunctis operibus tuis Divinorum magnalium proveniat præconium, et peccatorum conversio. Non enim ut teipsum serves, in eo virtutis perfectio consistit. Sed in multorum procuranda salute, uniuscujusque Sanctorum consilii sublimitas perspicitur. Ideo Paulus ab Hierosolymis usque in Illyricum discurrit, ideo tam crebras sustinuit persecutiones, tot terra marique pericula adiit. Ideo Petrum alia ex aliis excipiebant vincula, angustiæ et sexcenta id genus; ne singula recenseam. Hac eadem caussa Christus servi formam induit, suscepit alapas, sputa, colaphos, crucem denique ac mortem, et ad inferos descensum.

qui ut assentiatur persuadere conantur.

D

etiam exemplo Christi, et SS.

17 Hæc cum legati aliaque in eam sententiam essent prolocuti; Magnus ille, ac vere Pacifici discipulus, miti voce iis respondit : Mihi, o viri, mundus crucifixus est, et ea quæ in mundo sunt. Regimen populi, sacrorumque administrationem, ea ambientibus lubens dimitto, quibus præsertim superna providentia suffragatur. O animum sublimem! o vere liberam mentem, cujus quæ pars optima a deteriori nequaquam est sauciata, sed invicta prorsus et libera ab omni commixtione cum pejori, per honesti intentionem constitit, quæque nullius rei tangebatur studio, nisi ut viæ insisteret quæ ad extremum bonorum ducit, nec ad aliud omnino quidquam respiciebat. At cum cernerent Legati eum a proposito dimoveri minime posse, (o miraculum!) facinus aggrediuntur temerarium : (si ita fas est appellare, et non potius divini cujusdam impulsus operationem conjicere) consilium ineunt plenum pietatis simul et audaciæ. Virum sanctum per vim abducunt, quantumvis repugnantem. Solet enim inflammatus ardor animi, opportunitatem nactus, quidlibet audere ac machinari. Carere tamen probro ista mihi audacia videtur, et cum reverentia esse conjuncta.

recusantem

E

vi abducunt,

18 Et ille quidem præclaram hanc patiebatur tyrannidem : illi vero, ut spei primi responderant successus, quantum poterant versus regiam urbem properabant, imminuente viæ longitudinem alacritate animorum, spe vero laborem itineris sublevante, fide demum curante ne quid grave ac molestum occurreret, sed ut cuncta facilia essent. Et videre erat, omnia occasioni illi congruere, et ad propositum scopum mire esse accommodata, commendationem etiam a Patriarcha (is a Tarasius dicebatur) iis quæ suis suffragiis jam antea decreverant maxime consentaneam : recognovit quippe eum in ipso primo congressu. Contracta vero hunc in modum antea notitia erat. Priusquam magnus Tarasius pontificalem conscenderet thronum, cum in eam esset classem adlectus, qui arcana Imperatorum ministeria obeunt, (b A SECRETIS eos Latina voce appellant) et populo ad eam rem mercede conducto, nocturnam psalmodiam instituisset; accidit ut magnus Georgius adhuc puer, uti semper templa adire solebat, forte etiam adesset, parsque fieret sacram psalmodiam concinentium. Finito cantu, cum iis qui cecinerant persolvi merces deberet; et singulis, quod constitutum erat, pretium adnumeraretur, ubi ad eum ventum est, renuit quidquam accipere, dicens satius esse mercedem in futura vita consequi. Et hic quidem ita tunc se gessit. Ille vero contemplatus quod acciderat, et pueri virtutem admiratus animo suo eam velut fomiti cuidam indidit, quæ demum memoria fota denuo exarsit. Solet enim præclara qualibet actio, per corporeos oculos spiritalibus conspecta, indelebilem et inextinguibilem imprimere sui memoriam. Viro igitur super his palam examinato

celeriter Constantinopolim properantes :

a

ubi S. Tarasius Patriarcha,

F

b

olim pueri virtutem miratus,

cum agnovit,

A nato, id velut divinæ providentiæ et voluntatis opus accepit, itaque censuit, velut superno testimonio comprobatum, Sacerdotem declarandum, et Legatis quod ita diu expetierant annuendum.

et electionem ratam habuit,

19 Verum sive Imperatoris allegatio, seu potius invidiæ insultus quidam paullulum Patriarchæ propensum studium visus est stitisse. Ad eamdem enim Episcopalem Sedem alius Imperatoris suffragio designatus est. At nequaquam divino Antistiti Imperatoris mandatum persuadere potuit, ut mendacio veritatem posthaberet, aut regii vultus reverentia moveretur, metueretve tyrannicam dexteram, aut deliniretur blanditiis : neque id Divinorum præceptorum sincera observatio permisit. Igitur Ecclesiastico cœtu convocato, ambos illos produxit, velut Matthiam et c Nicanorem, atque accurata consideratione et dissimilium facta contentione, tum ceteris in rebus tum præsertim iis quæ ad Ecclesiasticæ disciplinæ observationem spectant, is demum exitus fuit, ut quemadmodum aurum plumbo collatum multo splendidius pretiosiusque apparet, sic illius virtus longe illustrior existeret. Ergo Sacerdotum et Cleri universi consensus ac commune suffragium in Georgium, velut olim in Matthiam, cecidit. Tum vero pontificali unctione inauguratur, et in patriam remittitur. Reversus ex solitudine in regiam urbem, brevi tempore omnibus innotuit, ita ut desiderabilis ac reverendus fieret ipsis Imperatoribus ac præfectis, populoque, potentibus juxta ac tenuioribus, simul tamen cognitus avulsusque ; ut non eorum animos vehemens viri desiderium incesserit, nisi ut defunctorie illud testarentur. Et ista quidem Byzantium. Cives quod optabant adepti, neque spe sua frustrati, illum diu expetitum secum assumentes discedunt.

et alteri ab Imperatore proposito,

c Cleri accurato judicio,

prælatum,

Episcopum consecravit,

B

plaudentibus Constantinopolitanis,

20 Sed veluti frænis excussis transversa vagatur, supraque quod concessum est sese provehit oratio : et arcana quædam proferre gestit, atque explicare verbis, velut si occulta ea coram spectasset : nimirum super hoc præclaro eventu plausum laudationemque in cœlo extitisse faustamque acclamationem supernæ illius urbis incolarum, totique adeo cœlesti choro gaudium ingens obortum. Et merito quidem : nam quod gestum erat, ad multorum pertinebat salutem, ut deinceps exponemus. Multa enim ab eo præclare gesta, calamitates, quæ animis quoque periculum afferebant, depulsæ, animæ expurgatæ, aliaque id genus benefacta innumera. Lætantur autem hominum salute Angeli, cum sint singulorum custodes constituti. Merito igitur cum mortalibus in ejusmodi celebritate gaudent et exultant. Jam si in C manu Dei sunt animæ Sanctorum, gaudet autem Deus peccatorum conversione et salute ; æquum est ut et illæ exultent videntes generis sui salutem viri tanti virtute et prudentia promotum iri. At de his hactenus.

Angelis quoque et animabus sanctis.

a *Colitur* S. Tarasius 25 *Febr. ubi fuse de eo agemus.* — b *Ante 7 synodum œcumenicam extat* Apologeticus ad populum a Tarasio a secretis compendiose dictus, die qua intimaverunt imperantes Irene et Constantinus populis ut fieret Patriarcha : qui et promotus est Indictione octava, anno a creatione mundi 6293. *Qui titulus ita conformatus videtur ab Anastasio Bibliothecario, qui eam synodum est interpretatus. In Græco neque officium a* Secretis *expressum, neque Augustorum nomina.* — c *Hic videtur* Nicanor *appellari qui in Actis Apostolorum cap. 1 est* Joseph Barsabas cognomento Justus. *Est hic Martyrologio Romano, Bedæ, Adonis aliorumque inscriptus* 20 *Julii : Menæis cum ceteris Apostolis et nonnullis discipulis* 30 *Junii.* S. Nicanor, *unus e 7 Diaconis colitur a Latinis* 10 *Januarii, a Græcis* 28 *Julii, iterumque* 28 *Decembris dicitur in Menæis* S. Nicanor Apostolus in pace quievisse : *nusquam innuitur eumdem fuisse* Nicanorem *ac* Barsabam.

S. Nicanor an, Barsabas ?

CAPUT VI.

Amastrena Ecclesia autocephala, præclare a S. Georgio administrata. Saraceni precibus pulsi.

NT. 15

Ducebatur in patriam magnus ille thesaurus, brevi conspicuam et celebrem illam redditurus : qui tum D alia in eam contulit beneficia, tum illud, ne cui ejus Ecclesia subesset Archiepiscopo impetravit, insigni apud Imperatorem libertate usus. Nam qui eo tempore a Gangrensium regebat metropolim, mirum in modum sese fastu et arrogantia efferebat, aut potius inhumanitatem exercebat, neque divini hujus Patris gratiæ quidquam tribuebat. Pietatem enim (ut est in proverbio) abominatur peccator. Nam virtus ab eo qui virtute præditus est, ut fas exigit, laudari et coli solet, adversari vero ei quod ejusmodi non est, palamque obsistere. Repulit is aliquando magnum illum supernæ Jerusalem Metropolitam, observantiæ studio ad eum visentem. Fuit id fortassis opus cuncta præclare ordinantis providentiæ, propter illius animi duritiem : ne deteriori quod melius erat subesset. Quod et præclare cessit. Nam inde evenit, ut ejus civitatis Cathedra nulli alteri deinceps subjiceretur, jure merito, ad sancti viri postulationem regiæ manus accedente decreto. Et hæc non ideo dixi, quasi ordine prima fuerint, et in ipso Episcopatus exordio acciderint, quæ e contra multo post tempore facta sunt, sed quia in illa incidit oratio, velut recusans eadem secundo recensere.

AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO.

a Is postea obtinuit, ne Ecclesia Amastriana subesset Metropolitæ Gangrensi :

22 Verum ad propositum eadem nunc revocetur oratio, ejusque commemoret ingressum. Vehebatur ad patriam sacrum illud ornamentum, vas electionis, alter Paulus, simplicitatis et innocentiæ specimen, vita inculpatus, sermone affabilis, moribus integer. Nuntiatur urbi ejus adventus. Cernere erat communem concursum, et plenum miraculi spectaculum : senes suæ oblitos imbecillitatis, ac si iis vigor juventæ inesset, in ejus ruere occursum : infirmos robur induere, præque desiderio ortam ex invaletudine debilitatem excutere : fœminas quoque, velut abnegata naturæ teneritudine, viriles animos accipere : pueros pari ac senes desiderio exardescere : omnes denique, ut maxime sitientes cervi ad fontes solent, ita ad sancti viri præsentiam accurrere, atque invicem velle prævenire. Plenæ erant viæ publicæ, plena compita : generales feriæ erant. Quid vero attinet singillatim quæ tunc facta sunt recensere, quorum potest argumentum paucis perstringi? Introducitur Sanctus in ecclesiam matrem : claves, ut Petrus Apostolorum coryphæus, divinitus accipit : clavum capessit peritus gubernator, gnarus absque ullo discrimine mare vitæ hujus transmittere.

summo civium concursu et lætitia

E

introducitur in suam Ecclesiam.

23 Talis igitur fuit patriæ erga ipsum caritas. An ista forsan civium caritate minor generoso huic viro ad munus recte exequendum fuit contentio? aut si par contentio ac studium fuit ad res Ecclesiæ constituendas, haud tamen satis fortassis adfuit eruditionis? An doctrinis quidem egregie institutus, at quid decori ratio posceret non omnino attendebat? An in his quidem omnibus ita cumulate excelluit, ut nec explicari dicendo queat, at remansit in eo aliquod abjecti pusillique animi indicium? Minime vero. Simul omnia summo studio accurata ab eo perfectaque : sacræ constitutiones, ornatus et ordo altaris, Cleri compositio. In ipsum enim velut in depictam politissima arte tabulam intuentes, formas virtutum perquam elegantes effingebant : atque opere eruditi potius quam sermone, indelebiles honesti imagines animæ insculpebant. Inde discebatur fides, spes, caritas : inde justitia, temperantia ac reliqua virtutum series : inde moderatio, mansuetudo, animi submissio : inde pupillorum ac viduarum patrocinium, mendicorum susceptio, resectio usuræ, debitorum condonatio, commiseratio proximorum, præsertim indigentium, denique, quod caput est, adversus Deum pietas, caducarum rerum contemptus, studium futurorum, atque omni virtutis genere progressus.

cujus curam studiosissime gerit,

F

omnibus præbens exemplo virtutum :

24 Curæ

A 24 Curæ vero ac patrocinii quod patriæ impendit, multa alia extant documenta : accessus ad Imperatores, libertas adversus præfectos, tum alios, tum qui publica negotia curabant, tributorum abrogatio, injuriarum inhibitio, auxilium inopum, ut plurimum spiritale, sæpe etiam corporale, atque alia quæ vir optimus Deuque intentus populo beneficia contulit. Unum vero maximum et celebratissimum fuit. Facta erat hostium incursio, longe quam ulla ab omni hominum memoria truculentior. Omnes cujusvis conditionis atque ætatis, si ad pugnam idonei videbantur, impiorum manibus abripiebantur in servitutem, senes autem ac pueri, gladio perimebantur : et illi quidem ita abducebantur, ne quid forte viriliter ac strenue moliri possent ; hi vero trucidabantur, quod inutiles et ad nullum apti quæstum forent vel jam senio fracti, vel ætatulæ infirmitate impediti. Ceteri ad pugnandum quidem inepti, non tamen inutiles ad ministerium, ignobili servituti addicti distribuebantur. Terra sanguine redundabat, resonabant ejulatibus pagi, plena omnia lamentis, Judæorum a Persis in servitutem abductorum speciem quamdam exprimentibus. Neque enim crudelitate Persica minorem violentiam Agarenorum gens exercet : imo eo etiam majorem multoque immitiorem, quod longe iis sunt fortitudine inferiores. Quo enim minus virium est, hoc ferociæ ostentatio major, si quando
B victoria obtigerit : quemadmodum pro fortitudinis modo uberior commiseratio est. In matrum manibus cara pignora immaturam mortem ense sibi inferendam expectabant : illæ vero cervices mucroni offerebant, ne oculis cernerent miseram prolem hostili manu discerpi. Quis multiformem calamitatem digne deploraril? hostium sævitiam, immanitatem, belluinam rabiem? Quomodo infans uberibus matris inhærens, per viscera lethalem plagam accipiebat? quomodo infelix mater mamillam infantis admovens ori, ejus sanguinem gremio excipiebat? Sæpe etiam hostis violenta manu uno gladii impetu simul matrem cum prole transfodiebat. Quis patrum explicet querelas et luctus, ultimosque natorum complexus? Ex genitorum manibus violenter abstracti liberi miserandam iis tragœdiam excitabant.

variis civibus benefacit :

Saracenis regionem illam crudelissime vastantibus,

25 In illis vero ac similibus nequaquam sancti viri animam in diversa passio timoris distrahebat : nec qua ratione ipsemet captivitatem effugeret, dispiciebat : nihil humile et abjectum aut volvebat animo aut actitabat. Sed sursum caput attollens, Crucis tropæo munitus, vicinos percurrebat pagos, omnes congregabat adversus hostium velut luporum incursus ; iisque velut in caula, in urbe secure col-
C locatis, ipse foris discurrebat, solus, inermis, pro patria periculum adiens, animam ponens pro ovibus, Pastoris, Domini ac summi Sacerdotis exemplo. Quid vero mirabilium Dominus, qui unum ad mille fugandos, duos ad multa millia proturbanda instruere solet? Qui septem Sacerdotum circuitu, inflatis pari numero buccinis, sublimiora machinis omnibus Hierichuntina mœnia prostravit ; is nunc Sacerdotis unius circuitu urbem populosam servavit, gentem plenam furore, ac voluntate omnem obterendi hæreditatem Christi, repulit, precibus velut telis ictam fusamque, et cum infamia in patriam fugavit. Vere, ut dicitur, viri virtutem hostis, si non volens, at vel invitus reveretur. Nam videre tunc licebat fugientes nemine persequente, cadentes nemine percutiente.

per pagos discurrit,

et homines in urbem compellit :

hostes divina virtute in fugam agit,

26 Quid contra ipsam veritatem fingi magis inopinatum potest! Quæ admirabilior esse narratio? Olim fugavit Moyses Amalecitas Dei decreto, manibus in altum sublatis, mysterii majoris imaginem ac præsignationem portendens. At non sine luctu et sanguine tropæum erexit. Multis eguit ferro armatorum virorum turmis : eguit auxilio sustentantium D sibi manus, cum pugna diuturnior esset. Jesus quoque filius Nave stitit solem contra Gabaon, et lunam *b* contra valles : hic autem nec armatum exercitum adversus instructam hostium aciem misit, non equites, non jaculatores ; neque alia re ulla ad pugnam opportuna opus habuit, non opera eguit sustinentium extensas ad Deum manus, non diei productione, nec ulla re alia earum quæ sunt enumeratæ et in historia referuntur. Sed solus, inermis, manus ad Deum protendens, vexillum sustulit, patriam servavit, insuperabilem esse virtutem ostendit : hostibus persuasit, ne omnino de Christi grege reportare victoriæ insignia deinceps sperent, sed quod illis tunc contigit, norint divinæ opus providentiæ fuisse, quæ occidit et vitam reddit, percutit et sanat : percutit vero, ut magnum quid operetur, ut per castigationem procuret animarum salutem, quemadmodum olim Israelitas in captivitatem redigi permisit, et ad servitutem abduci, ut ne alienos deos deinceps venerarentur, sed ad veritatem converterentur.

in hoc Major Moyse et Josue :

b

a Gangram *Stephanus vocat hanc Paphlagoniæ urbem, fatetur tamen ab Eratosthene* Gangra *dici neutro genere. Atqui ipse Arabiæ felicis urbem* Gangra *vocat, unde gentile deduci ait* Γαγγραῖος, *a* Gangra *priore* Γαγγρηνός. *Ita et hic dicitur* τὴν τῶν Γαγγρηνῶν πρώτην μητρόπολιν. *Latini* Gangrensem *vocant synodum* Gangris *habitam S. Silvestri Papæ tempore.* — b *Josue* 10 *v.* 12 *dicitur*, contra vallem Aialon. *Septuaginta habent* κατὰ Γαβαὼν, κατὰ φάραγγα. *Est* φάραγξ, *vallis, vel vorago, aut hiatus.*

Gangra *urbs.*

E

CAPUT VII.

Trapezunte facta a S. Georgio miracula : captivi liberati.

Nonne magna hæc sunt? nonne plena miraculi? Nullum profecto tale stratagema proferunt Græcorum historiæ. Quis Ulysses ejusmodi statuit tropæum? Qui *a* Heraclidæ aut Pelopidæ, quorum facinora nihil amplius habent, quam ut pudore ac dedecore plena appareant? Præ his ac talibus longe admirabiliora, quæ secuta sunt, aspice. Ea nunc declarabit oratio. Capti aliquando fuere urbis ejus mercatores *b* Trapezunte, de publicis criminibus per calumniam falso accusati. Grave omnino flagitium calumnia, invidiæ soboles : utriusque vero finis est cædes. Capti igitur illi, et in publicam custodiam a Præfecto traditi, mortem sibi ense inferendam expectabant. Videre erat virorum, velut maleficorum jam necem opperientium, mutatos vultus, collapsam faciem, speciemque omnem obscuratam, ac naturale robur exhaustum, quasique sustinendi virtute orbatum, cor confractum, labascentia genua, voces singultu interruptas, nihilque perfecte significantes, oculos lacrymis oppletos, ac vi aspiciendi F destitutos : audire voces lugentium orbitatem liberorum suorum et cognatorum, Deum inclamantium, invocantium Sanctum, ac veluti audientem appellarent, Festina, inquiebant, ad opem nobis ferendam, eripe nos ab injusta morte, libera nos ærumna qua premimur, ne sinas nos mactari suppliciis, quæ sceleratis debentur. Ne in nos invidia consueta cæde debacchetur : ne in alieno solo noster profusus cruor, patriæ opprobrio sit : ne nos patiaris calumnia opprimi.

a

b

Amastrianis mercatoribus Trapezunte captis,

eisque incerto mortis periculo invocantibus,

28 Hæc et his similia mœsto animo vociferantium, vestesque lacerantium, ac cinere capita aspergentium, misertus Dominus, rem omnem famulo suo manifestat, ut proximi commiseratione splendidiores ille sibi virtutis nectat coronas. Quid igitur? Proficiscitur e patria, non viæ spatio deterritus, non multa ad iter postulans, non corporis ægritudinem excusans, non hibernum tempus, non infestam ventorum turbine navigationem, non aliud quidquam, qualibus multis solent pusillanimes retardari. Sed simul audiit, sponte iter capessivit, simul ac præclarus hic pastor et magni illius pastorum principis imitator

divinitus id intelligit,

eoque celeriter tendit,

A tator ovibus suis didicit interitum imminere, ad defensionem accurrit, ac navi conscensa, ut injuste oppressis opitularetur, quam celerrime navigavit. Omnia autem ejus proposito obsecundare videbantur: *secunda usus navigatione*, secunda navigatio, mari placato, et fluctuum impulsu leniter navim provehente, et tantum non vocem emittente, exultante certe quidem in Justi ministerium. Nec erit qui non dictis fidem habeat, si primum hominem recogitet, ejusque ante lapsum dignitatem; qua ratione universus hic aspectabilis mundus ad ejus erat famulitium præparatus, ipseque omnium sub Conditore dominus constitutus, ac veluti paterfamilias, rebus omnibus ut servis ancillisque nomina naturæ cujusque consentanea imposuit: quæ cum ita se haberent, inobedientia propriam amisit dignitatem. Si præcepto paruisset, omnino eam retinuisset, et mare quoque ei obtemperasset. Astipulantur Prophetarum prodigia, et Apostolorum Martyrumque opera admirabilia, ne singillatim cunctos enumerem. Et ille divino nutu omnia proposito suo obsecundantia nactus, transmisit, opem laturus iis quos extrema jam manebat sententia.

29 At veritatis adversarius, hostis justorum, semper odio persequens honesta, malumque inseminans, et omne nequitiæ genus excogitans, præcurrit, B et ad malum viam præparat, ac Ducis asseclam, aulæ Vicarium, ut Latina lingua dicitur, ad hoc adjutorem adsciscit: qui simul atque intellexit, qua caussa vir sanctus eo esset appulsus, linguam velut novaculam adversus captivos illos exacutam commovere cœpit, *Centurione quodam iniquo captivorum crimen urgente, c* calumniam integrans, et crimina exaggerans, atque malignis verbis invidiam fovens, improbisque argumentis nitens demonstrare viros non uni letho obnoxios esse, quippe maximis obstrictos sceleribus; vociferans everti leges, depravari mores, si non eorum quæ scelerate egerunt pœnas dederint, aliaque inculcans, quæ perversa mens suggerere, et dolosa lingua effutire solet. Et ille quidem hoc modo miseris instabat. Dux autem in eamdem quoque sententiam inducebatur, *et Duce ei acquiescente,* partim volens, quia stolida usus ratiocinatione, partim nolens, sed improbo illi consiliario acquiescens. Est enim humanæ mentis asperitas ut ad virtutem flectatur intractabilis, et quæ difficillime sibi meliora persuaderi patiatur, ad deteriora maxime sit flexibilis.

30 Quid ad hæc is qui Pharaonis primogenita sustulit, et multis signis Ægyptum percussit? d Ducis uxori oculos cæcavit, qui fidem habere Dei servo C nolebat, ut cor ejus durum emolliret, ac rigidum inflecteret, indomitumque cicuraret, atque impetum sisteret invidiæ, cædis abrogatione, dolisque arma retunderet, et veritati loquendi libertatem tribueret. *hujus uxor cæcitate percutitur* Ille ubi audit quod evenerat, ipse jam miserabilis, orat, supplicat, flet, lamentatur, confitetur delictum, emendationem pollicetur, tam nunc ad benevolentiam gratiamque compositus, quam antea ad animi duritiem. *cui Sanctus, marito veniam [illegible],* Solent enim qui affluente prosperitate insolentius sese efferebant, rebus in contrarium mutatis, gravius dejici, et qui incidere casus, eos intolerabiles existimare, spiritu pusillanimitatis male ad utrumque comparati. At hic, discipulus illius qui septuagies septies condonari quæ in nos peccata essent mandavit, Matth. 18. 22 vere commiserationis pelagus, fons caritatis, humilitatis exemplar, ut contumaciam hominis vidit humilitate esse mutatam, ut superbos ad pœnitentiam redeuntes jamque supplices vidit; *[illegible] restituit,* non multis opus verbis fuit, illico fusis ad Deum precibus, depulit cæcitatem. Illi vero cum oculis minime errantibus, et non dubio auditu, talium miraculorum experimentum cepissent, *[illegible]* ob signa conspecta metu ac tremore correpti, Sancto viros sistunt, et criminis sui veniam precantur.

31 Mulier autem quædam divino amore inflammata, pia mulier, et fructibus ipsis pietatem demonstrans, D Sanctum rogat, ut in ipsius domestico sacello sacram offerat liturgiam. *AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO.* Ecce autem miraculum omnibus, quotquot unquam acciderunt, miraculis exæquandum. Ubi mulieris fides, ibi divina celebrantur miracula: ubi vero iracundia, semper malitia aliqua erumpit. *Ubi mulierum fides, ibi miracula,* Utrumque in uno Propheta declaratum. Elias cum ipsum Jesabel persequeretur, in solitudine commoratur, terribilis ille Propheta, qui verbo unico ignem e cælo elicuit, et infames sacerdotes combussit, qui cœlum clausit, et siccitate totum orbem castigavit. Idem hospitio receptus a vidua f Saraphthia, farinæ pugillum auget, multiplicatque oleum in lecytho, ac filium ejus mortuum ad vitam revocat matrique restituit. *f ut patet in Saraphthana, Sunamitide,* Elisæus quoque ad Sunamitidem diversatur, ac simile patrat miraculum. Raab meretrix exploratores hospitio accipit, et salvatur. Et, ne si omnia proferam, fastidium afferat oratio; Meretrix profert unguentum pretiosum, et Jesum ungit, qui erat ipsemet verum unguentum, Deus simul ac homo: et ipsa mali odoris actionibus liberatur. Maria quoque et g Lazari soror ad Jesu considet pedes, salutari doctrinæ mentum applicans. g Vere admirandæ feminæ admirabile studium. *Magdalena,* Accipit hospitio amicum, nec hospitalitatem exercet, sed pro humili ministerio animum ad sublimium rerum contemplationem erigit. E Sciebat enim eum, qui in solitudine manna pluit, et aquam e petra elicuit, ac quinque panibus quinque millia satiavit, nulla corporearum rerum premi inopia, quamvis nonnumquam, secundum leges corporis, pro nostræ salutis curatione ac dispensatione, esurierit, sitierit, fatigatus sit. Mulier eadem, a sorore incusata, audit ex ipso Verbo, bonam se partem elegisse, quæ in æternum permansura sit.

32 Eam mihi admirabilis hæc mulier imitata videtur, aut etiam superasse. *Trapezuntina.* Nam cum in domum suam Sanctum accepisset, non solum quæ ad corporalem pertinebant necessitatem negligit, sed ea etiam, quæ ad divinam liturgiam necessaria erant, panem, inquam, et vinum; ac totam se ad sancti Pontificis doctrinam transfert, omnium terrenarum rerum oblita. Quamobrem quod ei tunc accidit miraculum, acclamare videtur, bonam ei partem electam, quæ ab ea non sit auferenda. *quæ Georgii exhortationi intendens,* Nam absoluta adhortatione, quæ audientium animos a terrenis curis ad cœlestia transtulerat, et præsentia, velut fluxa et peritura, contemni debere, sollicitudinem vero omnem ad æterna, quæ permanent, nec vicissitudinem admittunt, converti, persuasisset; ac jam reliquum esset, ut mysticum sacrificium perageretur, F cum nondum essent ad manum quæ ad oblationem erant necessaria, *neglexit necessaria ad sacrificium,* ut dictum, miraculum ab Sancto factum, aut potius per ipsum a Deo, qui Prophetam in lacu, alterius Prophetæ ministerio, ut corvi Eliam, nutrivit, et discipulis ultro divinum illud prandium præparavit, cum tertia apparitione suam resurrectionem declaravit, ex immortali sua penu, *eaque divinitus suppeditata,* quam ipse largitor norat, panem et vinum deprompsit, in typum divini illius corporis et pretiosi sanguinis, ut et servum suum honoraret, et religiosum fidelis illius mulieris studium omnibus declararet.

33 Qualibet vel maxime sonora lingua clarius, ex abundanti non iis solum qui tunc hæc spectarunt vel audiverunt, sed et posteris omnibus confirmetur, eum esse qui dixit nullam rerum ad vitæ usum spectantium curam esse habendam, nisi solius regni Matth. 6. 33 cœlorum, ac tum cetera ultro adjectum iri. *Divina solum curanti, cetera adjiciuntur* Si enim quæ rem talem ac tantam, præ vehementi ad cœlestem doctrinam hauriendam attentione animi, neglexit, non solum non delicti alicujus rea, sed etiam laude digna fuit, ut ingenti illo miraculo declaratum est, quam multis malis eruendos, bonisque cumulandos

AUCTORE ANONYMO EX MS. GRÆCO.

A landos homines censebimus, si conjicere in Dominum curam voluerint? Utinam numquam cœptæ essent terra marique negotiationes, curæ intempestivæ, diuturni labores, fatigationes, vigiliæ, quæ amarissimi sunt fœtus avaritiæ, unde invidiæ, cædes, naufragia; unde latrones, fures, raptores; unde mendacia, jusjurandum, perjuria, aliaque innumerabilis multitudo malorum! Utinam cogitationem suam omnem in Dominum conjecissent, qui volucres cœli, neque serentes neque metentes, nutrit; qui a principio primum hominum parentem beato illo et immortali vitæ statu ornavit, licet ob inobedientiæ lapsum, ut terram spinis horrentem coleret, panemque in sudore comederet, damnatus sit.

Trapezus urbs.

Κόρτη, aula.

a Heraclidæ *ab Hercule oriundi*, Pelopidæ *a Pelope. Hi Argos et alia Peloponnesi tenuere, illi in eadem Peloponneso et Attica dominati. Vide de his Strabonem variis locis aliosque Græcarum rerum scriptores.* — Τραπεζοῦς *nobilis olimque Cappadociæ ad Pontum Euxinum civitas, versus Colchidem et Iberiam. Longius multo Trapezunte distat Amastris, quam Constantinopoli.* — c *Græce*, ὑποπίπτει τῇ κόρτῃ οὕτως τῇ Ἰταλῶν διαλέκτῳ λεγόμενον. *Ita verbo* Κόρτη *usi alii.* Corte *Itali, Galli* Cour, Curtis *medii ævi scriptores quidam, licet alii pro villa aut prædio ponunt. Alioquin* Κόρτις *cohors est Græcis quibusdam*, ῥωμαϊκὴ σπεῖρα, *ut videre est in Meursii Glossario Græcobarbaro.* — d *De eo vide tur accipiendum potius quam de Vicario, quod in Græco dubie effertur, ut de utroque intelligi possit*: Παρὰ τῆς αὐτοῦ συζύγου τὰς ὄψεις. Circa ipsius conjugis oculos. — e *Ita Græce*, καὶ τοὺς τῆς αἰσχύνης ἱερεῖς κατασφάξας. *Haud scio an non scriptorem hunc memoria fefellerit. Occidit quidem Elias lib. 4 Reg. 1 cap. 2 binos quinquagenarios, ab Ochozia Rege missos, cum quinquagenis militibus, igne e cœlo evocato: at non dicuntur ii fuisse sacerdotes. At lib. 3 Reg. cap. 18, cum prius precibus impetrasset a Deo, ut missus e cœlo ignis holocaustum, quod obtulerat, absumeretur, dein 450 sacerdotes Baal ad torrentem Cison interfecit, ibidem v. 40, ubi nulla fit mentio ignis, sed ferro potius jugulati videntur.* — f *Græce* παρὰ τῇ Σαρεφθίᾳ χήρᾳ. *Vulgo* Sarephtana *dicitur, a* Sarepta Sidoniorum, *ut scribitur 3 Reg. 17, 9. In Græco* Sarepta, *et Luc. 4, 26* Sarepta Sidoniæ. — g *Hic auctor, ut et alii quidam, Mariam sororem Lazari distinguunt ab ea quæ fuerat peccatrix. Qua de quæstione agemus ad 22 Julii.*

CAPUT VIII.

Alia S. Georgii miracula, prædictiones, benefacta.

Verum ne a scopo exerret oratio, ad propositum revocetur. Postquam ejusmodi miraculorum fructum Trapezus percepit, in patriam rediit Sanctus, quos servarat, velut donum singulare, secum reducens. Inde vero proficisci ad urbem regiam debuit: ita enim Imperatrici a Irenæ, ejusque filio Constantino carus erat, ut non diu illius præsentia carere posse, sed præcipue cogere eum velle viderentur, ut ipsis perpetuo adesset, et in societatem publicarum curarum veniret, atque Imperii habenas præclare regeret. Verum quia præ animi demissione, longas in palatii moras nectere, et familiariter cum Imperatoribus agere, velut probro sibi ducebat, inde recessit.

a S. Georgius evocatur ad aulam, Augustis gratissimus:

C 35 Cum igitur, ut dictum est, Byzantium pervenit, mirandum quiddam evenit, ex quo, præter cetera, apparuit, eum esse prophetico Spiritu plenum, perfectissimæ administrationis reip. exemplar, regulam rectissimam eorum qui divino Spiritu instincti eventura prænuntiant: ut et simul significent, simulque obscuris indiciis rerum futurarum exitum involvant, atque eorum qui languidioris animi sunt, quique audaces et temerarii, affectionem temperent, ne cujuspiam repentinæ calamitatis caussa sit prædictio, sed obscura permaneat ejus expositio; postquam vero res evenerit, et vere prænuntiata fuisse agnoscatur, et gratiæ agantur Deo, qui cuncta novit priusquam fiant. Eo igitur tempore Logotheta erat quidam, publicis vectigalibus præfectus, nomine Nicephorus, viri sancti in paucis amicus ac familiaris, quique eum sibi non in iis solum rebus quæ ad animam pertinent, sed et in reliqua vitæ instituendæ ratione b ducem ac magistrum adoptasset, ut ejus consilio vitam, verba, actiones omnes regeret. Domum is emere quamdam cum vellet, id cum rectore hoc ac moderatore rerum omnium suarum communicat, et mox inhiberi præcipitem illum suum ad emptionem impetum sensit, simulque imperii adipiscendi indicium accepit: atque idem prope illi evenit quod Sauli, in quantum visus uterque accessionem præ principali opere, magis negotiatus. Declaravit enim illi Sanctus, brevi eum viduæ cujusdam, amplissimas ædes possidentis, hæredem fore. Id autem de Irene Augusta dicebat, c post quam imperii gubernacula suscepit. Interea tamen rei obscure prænuntiatæ veritatem, minime ille assecutus. Postquam vero quod prædictum erat evenit, et prophetiæ donum, quo præditus erat Sanctus, agnovit; non tanti regium diadema, ipsumque Romanum imperium faciebat, quanti cum illo colloqui, commorari, convivere posse: adeo ut ipsam etiam purpuram contemneret, et d clanculum ejus indueretur tunica attritoque pallio, illudque imperii sui tutelam esse duceret ac firmamentum: ut etiam lectos sperneret, seque in pavimentum abjiceret, atque excelsæ illius humicubationis et vigiliæ particeps fieret.

Nicephoro Logothetæ prædicit imperium,

b

D sed obscure,

c

qui postea eum ejusque reliquias plurimi faciebat.

d

36 Et hæc quidem ita se habuerunt. Reliquum unum adhuc e multis commemorabitur, ac tunc ad terminum orationis accedam. Is aliquando per Pontum Euxinum navigabat; cumque pervenisset ad locum ubi e Sangarii amnis per Galatiam fluentis, alveus in mare evolvitur, et ad ipsum ostium applicaret, illic inter undam fluvialem ac maris æstum quædam velut pugna exorta est; cum et illa magno impetu delaberetur, et mare exasperatum, fluctus suos in terram exspueret. Ad hæc ventus flare a terra cœpit, nec levi pavore nautas perculit, velut quos cum navi videretur in profundum demersurus, cum tunc ex sinistri cujuspiam dæmonis impulsu vehementius spiraret, ut et fluctus dissecaret, quasique cachinnans, strepitum velut bullientis æstus excitaret. At paullo post remigio ad terram appulsa est navis, e qua egressus vir sanctus, inque littoris aggere stans, sublatis in cœlum manibus, ventum increpuit, ac tempestatem sedavit: nec unquam deinceps violenti ejusmodi flatus eum locum infestarunt, Sancti imperio velut inevitabili quopiam vinculo cohibiti. Quænam vero ad nostram salutem edita jam olim miracula non istud magnitudine longe exsuperat? quæ prodigia non antecellit? Nam dæmones fugare, sanare morbos, atque alia innumera miracula patrare, quibus omnis historia ac poesis plena, haud difficile est Sanctis, qui intaminatam in se divinitatis imaginem conservarunt, et proximi commiseratione istiusmodi miraculorum gratiam fuerint consecuti. Ipsa vero elementa firmare, ventorum incursibus imperare, increpare maris procellas iisque veluti firmissimum frenum imponere ac limitem præscribere, quem prætergredi fas non sit, hoc vero divinæ naturæ est opus, quæ cœlum instar pellis extendit, et terram super aquas firmavit, et arenis mare compescuit.

e

E

precibus tempestatem sedat,

et a certo loco ventos impetuosos in perpetuum arcet,

quod maximum miraculum:

F

37 Huic divinæ naturæ, quantum conjici potest, eximia quadam humanorum affectuum vacuitate animique puritate, ejusmodi edendorum miraculorum gratia ita erat locupletatus Georgius, ut nemo non eorum particeps fieret. Nam qui jam nascendo vitam hauserant, iis tunc illustribus ejus miraculis copiose frui datum est. Qui autem nondum nati erant, sed futuro tempore suscipiendi, iis quoque in futurum illius beneficentiæ copia, donec depromatur, velut in penu recondita est. Ausit etiam fortassis dicere quispiam, etiam in Sanctos, qui jam olim vita functi sunt, partem aliquam beneficiorum ejus fuisse derivatam. Ex eorum enim imitatione similem vivendi modum usurpans, et quotidie, ut cum Davide loquar, ascensiones in corde suo disponens, ac præclara quadam ratione mores quotidie in melius varians, cum quibusdam eorum certavit, alios superavit

de omnibus bene meretur,

præsentibus, futuris,

veteribus etiam Sanctis,

Psal. 83, 6.

A superavit, et velut unam ex omnium præclare factis speciem componens, eam in se accuratissime expressit : ut ipsi quidem magnum fuerit in talia respicere exempla, majus illis, talem nactos esse imitatorem. *dum eos imitando honorat,* Nam et optimus pictor, et miles in acie Imperatoris sui robur imitari contendens, in prius exemplar solent gloriam referre.

Gen. 14. 14 38 Præclare enim vero omni verborum operumque armatura, velut aliis vernaculis instructus atque egregie pro pietate castris communitis, velut alterum Lot, gregem suum nulla saucium plaga servavit, tum promptissimam usque ad sanguinem Deo omnium patri obtemperandi voluntatem retinens, tum evidentissime id re ipsa docens, et quotidie libera voluntate rem sacram factitans, vereque sese incruenti sacrificii mysten declarans, Dei filios et hæredes, ex *præcipue Abraham,* Ecclesia ad divinam normam ab ipso ordinata, velut ex altera Rebecca sapienter procreavit : et gregem *Isaac,* multiplicans, non nota carentibus, sed insignitis et rationalibus ovibus, (quod omnino ex arte pastori- *Jacob,* tia probatum) sortitus est : quæ Abrahæ, Isaaco, Jacobo fuere divitiæ. Temperantiam summa cura exercens, versutam nequitiam, velut alteram Ægyptiam, terrenarum rerum expoliatione facile fugavit. Et no- B vi Israelis dux spiritualis designatus, ex peccati velut caliginosa Ægypto eum abstractum, in terram mysticam promissionis traduxit, amara doctrina quasi salsa maris Erythræi aqua abstergens quidquid *Joseph,* Ægyptiacum et peregrinum adhuc adhæserat. Illud *Moysem,* autem venerabile sacerdotium adeptus, non Moysem habuit, qui quæ ad Deum pertinent exponeret, sed *Aaron,* ipsemet immediate cum Deo sermonem miscens, proque populi ignorantia ac peccatis quotidie hostias offerens, Josephum, Moysem, Aaronem exacte imi- *Phinees,* tabatur. Zelum Phinees generose consequi nitebatur, avaritiam et mendacium invicem magnam ad perniciem commixtas, et, quæ ab illis dolose progignitur, invidiam, libertatis gladio excidens, probrosissimam alvum intersecans, et priusquam compleretur, fœdum abortum manifestans. Davidis quoque *Davidem,* in re pastoritia, priusquam inungeretur, robur egregie æmulatus, ursinam rabiem ac leoninos passionum impetus, rationis virtute fortiter suffocavit, rectoremque animum munditie obarmans, invisibilem *Eliam, Joannem, Apostolos,* Goliad secum congressum funda prostravit. Eliæ et Joannis exemplo cum solitudinem adamaret, magis etiam quam illi impietatem reprehendit. Petri et Pauli ardorem in fide disseminanda ac magnanimi- C tatem imitatus est : ac ceterorum denique discipulorum Verbi in obeunda Apostolici muneris functione accuratissimam solertiam in se quoque effinxerat, omnibus aperiens eorum arcanæ ac mysticæ doc- *Martyres ;* trinæ oracula, tum quæ ad vitam instituendam pertinent, tum quæ a Deo instituta. Martyrum pro veritate usque ad mortem in conscientia declarabat instantiam, omnem malitiæ speciem fortiter evertens.

item veteres patres rem pastoritiam curantes, 39 Patres antiquos, qui in pastorali munere celebres extiterunt, longe antecelluit. Quis enim ita unquam dispersas oves congregavit, perditas quæsivit, claudicantes sublevavit, infirmas curavit? Et has quidem accommodatis ad conservandum modis, illæsas vere purgationi aptis tuebatur remediis, nequa- *ad omnem virtutem suos erudiens ;* quam virga in sermone utens, moribus potius quam verbo plerosque corrigens. Quomodo odiosam acerbitatem repulit, et benignitatem sublimi humilitate introduxit, cum avaritia simul commoditates relegans, introducens paupertatem et misericordiam, omnes justitiæ connexuit, atque ut temperantia exornarentur providit, et ad fortitudinem pulchre erudiit, assuefaciens adversus invisibiles hostes generose depugnare? Nihil enim tantam vim habet ad virtutum acquisitionem, atque majorum institutis excercendis manum sedulo D admovere.

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

a *Hinc antea conjecturam duximus, hæc ante annum 790 contigisse; quando simul imperabant Irene et sub ejus tutela Constantinus : eo enim anno illi abrogatum ab exercitu imperium est, quod anno 797 resumpsit, filio excæcato.* — b *Erat Nicephorus ut ex Theophane patet, homo vaferrimus, et fortassis sanctum virum quem ob sanctimoniæ opinionem observari ab Imperatoribus, a populo coli cernebat, simulata benevolentia demereri sibi conabatur, aut si quando sincere eum consulebat, mox in transversum sua ambitione, ceterisque innatis vitiis abstrahebatur.* — c *Imo piissimam Augustam subdole et crudeliter e solio exturbavit, bonis exuit, relegatam confecit variis calamitatibus.* — d *Hæ astuti veteratoris erant artes, ut pius crederetur, qui alioquin vix satis recte de religione sentiebat, ut ex Theophane et aliis patet.* — e *Græce hic* Σαγγάρεως ῥεῖθρον, *et* Σάγγαρις ποταμός. *Apud Ptolemæum lib. 5 cap. 1 tabula 1 Asiæ,* Σαγγαρίου ποταμοῦ ἐκβολαί Sangarii fluminis ostia. Sangarius *quoque Straboni et Stephano est.* *Sangarius fl.*

CAPUT IX.

S. Georgii mors, sepultura, ad tumulum miracula. Auctoris peroratio.

Verum quia oportebat eum, cum homo esset, ea quæque subire, quæ naturæ sunt, et excussa materiali concretione ad meliorem sortem transire, Deoque perfecte adhærentem corona pietatis redimiri; cum in postremam ægritudinem incidisset, agnovit terminum adesse, eumque lætus excepit, gratias agens Deo, qui eum creasset, et per resolutionem a *moritur :* E corruptione eripi nunc vellet, rursus sublimius eum quibus censuisset judiciis coagmentaturus. *a* Emigravit e tabernaculo suo VIII mensis Dystri, et ad Deum transiit anima Deo plena, per mortem summis votorum potita. Videre erat *b* lacrymantium Imperatorum et Antistitum concursum : Magistratuum ac subditorum luctum inconsolabilem : illi recte gubernandi exemplar, hi præclare obediendi normam *magno omnium luctu sepelitur :* sibi ereptam lamentabantur. Sacerdotum manibus pie ac religiose sepelitur : apponitur Archiepiscopis Archiepiscopus, Apostolis Discipulus, Prophetis, prævidere futura solitus; Martyribus, qui quotidie sibi moriebatur propter Christum.

41 Et humano quidem more tumulo conditur, minime tamen (neque Sanctum decebat) oblivione nomen ejus sepelitur, sed miraculorum divina quadam luce splendescit. Quorum paucula ex multis delibabimus : nam si universa complecti oratione ve- *innumera ad ejus sepulchrum fiunt miracula.* limus, quam multi ab immundis spiritibus vexati, solo sepulchri ejus attactu, liberati sint, membris fractis eo advecti, sanati domum suis pedibus redierint; oculorum privati lumine ab aliis adducti, visu adepto profundam noctem effugerint; id perinde sit ac si vel exiguo cyatho oceanum metiri, vel nu- F merum marinæ arenæ subducere, vel spatium quod a terra ad cœlum protenditur, determinare aggrederemur. Sed velut ex unguibus (quod est in proverbio) leonem describemus : ejusque apud Deum gratiam et familiaritatem, etiam postquam e vita migravit, opere ipso manifestum reddemus, atque uno alterove ejus miraculo in medium allato, finem orationi imponemus.

42 Tanta vis aliquando cecidit imbrium, ut homines pene aquarum copia obrueret, ac secundum quodammodo diluvium videretur, prolutis late montibus, campis stagnantibus : plenæ aquis erant domus ac templa, partim quæ superne ex tecto defluebant partim quæ inferne per ostia irrumpentes omnia implebant. Urbs tota undique incurrentibus aquis quasi in medio mari agitata et concussa ruinam minabatur : nisi quæ omnia ad mortalium utilitatem dirigit *aquæ totam urbem complentes,* cœlestis providentia, vibrans quidem ultionis romphæam, at non inferens plagam, sed pœnitentiæ nobis viam aperiens, fluxum aquarum stitisset, et salutem largita esset viri sancti deprecatione, ut facto ad ejus tumulum miraculo declaratum est. Nam cum templum aquarum copia exundaret, nequaquam ejus

 sepulchrum

A sepulchrum attigit : sed qui olim mare rubrum divisit, ac Jordanem repressit, idem isthic quoque per famulum simile prodigium exhibuit. Cernere erat mollem ac liquidam naturam in duritiem mutari, hinc inde a tumulo absistere firmi et immobilis muri instar, neque ei quidquam humoris aspergere. Vere mirabilis Deus in Sanctis suis, faciens prodigia et mirabilia supra omnem sermonem ac potentiam.

AUCTORE ANONYMO, EX MS GRÆCO

ejus sepulchrum cingunt, non attingunt ;

43 Et illud quidem ita gestum est. Nec minus quæ postea evenerunt stupenda. Barbarorum irruptio facta est, *c* Russorum nempe, gentis (ut omnes norunt) immitis ac ferocis, cuique nihil humani inesse reliquum videtur. Sunt enim moribus efferatis, ab omni humanitatis cultu alieni, ipso aspectu orisque specie ad diritatem et immanitatem compositi, ac nulla re, qua ceteri mortales, oblectari videntur, sed solis se pascere cædibus. Sævi igitur illi hostes, et nomine ipso, non re sola exitiales, a Propontide cladem auspicati, omnemque oram maritimam depasti, tandem Sancti hujus patriæ appropinquarunt, passim cædentes, omnem sexum atque ætatem, nulla senum infantiumve commiseratione, sed promiscue contra omnes sanguinolentam armantes manum, perniciem inferre quam citissime contendebant : templa B ab iis eversa, sacra profanata, dejecta altaria, proque iis nefariæ libationes et victimæ. Taurica illa vetus hospitum cædes ab his renovata, Virginum cædes, virorumque ac feminarum. Nemo erat qui suppetias ferret, qui hostibus se opponeret, nemo. Prata, arbores, fontes stupebant. Ipsa connivebat cœlestis providentia, forsan ut malitia compleretur : ut evenisse sæpe Israelitis ex Scriptura discimus.

c

Russis barbaris provincias Asiæ ad Euxinum vastantibus,

ipsamque Amastridæ urbem,

44 Egregius hic Pastor etsi corpore absens, spiritu tamen præsens aderat Deo, et incomprehensibilia ejus judicia velut præ oculis habens, eaque intimo pervadens, nec suis auxilium ferebat, nec adhibebat ad Deum pro iis preces. Tandem tamen ulterius dissimulare non valuit. Miraculum igitur edidit ceteris ibi factis nihilo inferius. Barbari enim in templum ingressi, et tumulum conspicati, thesaurum esse suspicati sunt, (et erat revera thesaurus) eumque suffodere aggressi, manibus ac pedibus dissoluti apparuerunt, atque invisibilibus vinculis ligati, immobiles constiterunt, miserabiles, stupore ac metu perculsi, nihil aliud nisi loqui valentes.

quidam volentes id sepulchrum subruere,

fiunt immobiles :

45 Horum Dux, ubi id prodigium vidit, et ipse metu ac pavore correptus, quemdam captivum accersit, scitaturque ex eo, quid illud sibi velit quod evenerat, aut cujus id numinis fiat potentia ? aut quid C tandem ibi defossum sit ? quave ratione ne modo ista milites patiantur ? Dei, inquit captivus, qui ex nihilo cuncta creavit, ea potentia est, qui quidquid vult facit, cui contradicere nemo potest, non Rex, non tyrannus, non Præfectus, non barbarus, nec quemcumque nominaris, non natio integra. Per ipsum enim Reges regnant, et tyranni terræ imperant. Quid vero ? ait barbarus, nonne et nos quotidie sacrificia offerimus diis, altaria instruentes, et libationes peragentes ? At nequaquam, ait alter, dii veri sunt, quibus immolatis; neque ejusmodi Deo nostro hostiæ placent. Nullo enim indiget, cum omnium sit dominus. Aliane, inquit, hostia est, qua gaudeat Deus vester ? Quomodo autem re nulla eget, si hostia saltem illa opus habet ? Nulla, inquit captivus, illi re opus est, sed, quia bonus est, actiones bonas suscipit, ex pura conscientia oblatas. Qui vero in ejus conspectu per bona opera purus apparuerit, is ab illo maximo honore decoratur, vivus ac mortuus. Quisnam vero, ait, hic honos ? Omne quod voluerint, inquit captivus, facere in ejus nomine, sibique honorem exhibentibus benefacere, dedecus irrogantes ulcisci. Atque eam ob rem cum tui hi milites, ut D vides, effringere ejus tumulum ausi sunt, quia injuria est ejus qui illic situs est, profanis barbarorum discuti manibus, qua apud Deum valet gratia, pedes eorum manusque ita alligavit. Si autem volueris dictorum meorum veritatem explorare, age, profer donaria, ac per nos Christianos eum placa; statimque viri isti a molestia, qua distinentur, liberi evadent. Quærit alter, quibus gaudeat donariis, qualiaque suscipiat munera ? Oleum, ait, et ceram, ea enim offerre Christiani solent, itemque captivos in libertatem restitui, ecclesiis reverentiam servari vult. Hæc omnia si agere atque servare volueris, videbis milites tuos valentes ut prius.

Dux ex captivo caussam intelligit,

et remedium,

46 Attonitus dictis barbarus, cuncta se quam primum facturum pollicetur : et Christianis illis in plenam libertatem restitutis, Dei Sanctique deprecandi curam committit. Statim perquam luculente accenduntur luminaria, statio per omnem noctem et psalmorum concentus instituitur : barbari ultione divinitus inflicta solvuntur. Initur deinde reconciliatio gratiæ ac fœdus cum Christianis : neque deinceps illi injuriosi in sacra extitere : non suffodere divina altaria, non sunt sacrilegis manibus religiosa depeculati cimelia, non sanguine ecclesias contaminarunt. Ita sepulchrum unicum barbarorum arguit E insaniam, cædes multas compescuit, immanissimos lupos in agnorum mansuetudinem commutavit, et prata prius saltusque venerantes, divina revereri et colere templa docuit.

Christianis Deum ac Sanctum orantibus,

milites liberantur,

fit pax,

cessant scelera.

47 Vidisti vim sepulchri, qua gentis integræ prostrata potentia est. Vidisti vim sepulchri, quæ ut lupus cum agno pasceretur effecit, secundum quod Esaias vaticinatus est, utque pardus cum hœdo accubaret. Vidisti tumuli gloriam, miracula velut solares radios spargentem. Vidisti pulverem multis missilibus hastisque validiorem. Vidisti reliquiarum virtute cordis refractarii duritiem mollescere. O sepulchrum apparens, sed mysticus thesaurus ! O sepulchrum spolians sepulchra, multisque vitæ munus elargiens ! O tumulus, cujus gloria ad ipsos usque Oceani limites pertigit ! O pulvis, barbaros dissipans, eorumque gladios, armaque reliqua et castra conterens ! O reliquiæ absconditæ, auro pretiosiores, exquisitis lapidibus lucidiores, bysso et purpura splendidiores, Regibus potentiores, Christianorum robur et gloria ! O divina seges, *d* (hanc enim Græci Γεώργιον vocant) in terra quidem sata Spiritus agricultura, aucta vero usque ad cœlum, tempestive demessa, inque cœlestibus horreis recondita, et suo tempore large divisa, nec exhausta; confracta, nec F vilior facta; erogata, nec evacuata; consumpta et multiplicata ! O arbor procera, plantata ad decursus spiritalium aquarum, et in tempore admirabiles proferens fructus, cujus foliorum gratia, decor, et copia nunquam defluet.. ....

Magnus illius sepulchri honor :

Esa. 11 6

magna vis sacrarum reliquiarum,

d

48 O supernæ Jerusalem civis ! o veri tabernaculi Sacerdos, et inexplicabilis illius pulchritudinis contemplator, respice nos e sublimi, tuarumque laudum præcones protege, libera nos a peccatis ac lapsibus : erue a pressura, calamitatibus, necessitatibus, periculis, quovis denique incommodo. Ex miraculis tuæ cum Deo familiaritatis evidentia habemus argumenta. Non dubia gratia, non erubescenda deprecatio. Audaciæ, qua encomia tua aggressus sum, ignosce : suspice propositum hoc meum, quando id et Deo acceptum. Non enim impetus temeritatis hic est, sed fidei inflammatæ studium et conatus ad id impellentis amicitiæ, Joannis illius inclyti, ac virtutis studiosi : cujus et adhortatione inductus, ne inobedientiæ culpam incurrerem, in hoc me tuarum laudum pelagus immisi : tamque gaudeo his me esse inferiorem, quam si in aliis palmam ferrem. Nam cum

Auctor S. Georgium invocat,

Joannis cujusdam impulsu se hæc scripsisse profitetur.

A *utrumque suam tenuitatem excusat* cum inferior rebus prædicandis oratio est, re ipsa earum indicat magnitudinem, et tum sublimitatem virtutis ostendit, tum Deo proxime adstantis fiduciam. Esto igitur nobis patronus, vindex, defensor : da nobis ampliorem laudum materiam, nova miraculorum accessione, quam tua apud Deum familiaritate efficias. Defende urbem tuam, gregem tuum conserva, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in infinita secula seculorum, Amen.

a *Græce est,* ἐκδημεῖ τοῦ σκήνους τῇ πρώτῃ τῆς δεκάτης τοῦ Δύστρου μηνός. *Respondet Martio* Δύστρος. *Sed non ab eodem die ducebatur semper ejus initium. Evagrius in historia Eccles. semper cum Kalendis Martii diem primum Dystri componit.* — b *An forsan circa Amastridem erat tunc cum filio Nicephorus? Haud alioquin video, qui hæc esse vera possint : neque enim Constantinopoli dicitur obiisse Georgius. Et tunc ejus fortasse sibi* χιτώνιον καὶ τριβώνιον *accepit, de quibus actum cap.* 8 *num.* 35.—c. *Gr.* τῶν Ῥῶς, *atque ita scriptoribus Græcis medii ævi semper appellati leguntur,* οἱ Ῥῶς. Rossi et Russi *passim a Latinis, imperite a quibusdam recentioribus* Ruteni. *Altero post Georgii ætatem seculo fidem complexa est gens Russorum, Duce Wlodomiro, et Catholicam quidem ; temere postea Græcorum erroribus implexa.* — d *Interjecimus quinque hæc verba, ut sententia intelligeretur.* Russi.

XXII FEBRUARII.

SANCTI QUI VIII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sancti Petri Apostoli Cathedra Antiochena.
S. Aristion, antiquus Christi discipulus, Salaminæ in Cypro.
S. Abilius, Patriarcha III Alexandrinus.
S. Papias, Episcopus Hierapolitanus in Phrygia.
S. Anthusa, xii famuli ejus, — Martyres.
S. Gallus, Consul, Martyr Antiochiæ.
S. Victorinus,
S. Eucirus,
S. Paulus,
S. Donatus,
S. Fortuna,
xxviii socii, — Martyres in Africa.
S. Euterius Palatinus,
S. Victorina,
S. Paula,
S. Emerita,
S. Antonina,
S. Dativa,
S. Rogatiana,
S. Antiga,
S. Urbana,
S. Maxima,
S. Marina,
S. Matrona,
S. Peregrina filia,
S. Secundula,
S. Justa,
S. Castula,
S. Florentius,
S. Victor,
S. Marcellina,
S. Casta,
S. Donatula,
S. Libosa,
S. Flavia,
S. Dota,
S. Furnata,
S. Lucianus,
S. Amicus,
S. Regina,
S. Cyriacus,
S. Galatius,
S. Valerius,
S. Gorgianus, — Martyres Nicomediæ in Bithynia.
Martyres plurimi in Arabia.
S. Paschasius, Episc. Viennensis in Gallia.
S. Thalassius, S. Limnæus, — anachoretæ juxta Cyrum in Syria.
S. Baradatus, anachoreta in Syria.
S. Maximianus, Episcopus Ravennas in Italia.
S. Athanasius, Confessor in Bithynia.
B. Margarita Pœnitens, tertii Ordinis S. Francisci, Cortonæ in Etruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Telesphorus Papa *hoc die colitur a Græcis in Menæis, et apud Maximum Cytheræum. Vitam ejus dedimus die, quo Latini eum venerantur* v Januarii.

S. Epiphanii Episcopi Ticinensis Reliquiæ *Hildesium in Germaniam hoc die translatæ : de qua Translatione post ejus Vitam egimus* xxi Januarii.

S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis *refertur in Martyrol. MS. Marchianensi, a Græcis pluribusque Latinis die sequenti Acta dedimus* xxvi Jan.

S. Luparia senior, S. Claudia Luparia filia, *inscriptæ sunt ad hunc diem Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, qui senioris* Conversionem S. Jacobi Apostoli *prædicationi tribuit. De ea in carmine sepulchrali Aulus Halus, ab eodem citatus, ista habet :*

Colitur octavo Martis nunc sæpe Kalendas.
Et merito. Nostrum condidit illa Patrem.

Mirum interim non indicari Breviaria aut Martyrologia, in quibus cultus illi assignetur. Filiam Tamaius idem matri jungit, quod dies natalis ignoretur, et tamen in hymno S. Isidori mulier sancta, et sancta Dei femina *appelletur. Plura de iis ex Dextri potissimum et Juliani Petri Chronicis congerit, quæ lector apud illum videre potest. De iis opportunior agendi locus erit ad Acta et Translationem S. Jacobi Apostoli : de hac quamplurima adfert Tamaius*

Fechiuus Presbyter, Mailanus Achadensis, Cainanus filius Dodoni, Midabarius Rinndrochidii, Garnimia Virgo, filia Congali, Moelbrigidus, *seu* Brigidianus, Archiep. Ardmachanus, — *referuntur hoc die in Festilogio MS. Hibernico Mariani Gormani, et Martyrol. MS. Tamlactensi : sed in hoc deest.* Moelbrigidus, *quem* B. Malbrigidum, sive Brigidanum, Abbatem Berensem et Primatem Armachanum *appellat Colganus, deque eo solo, reliquis omissis, agit, adjunctis nonnullis ex Annalibus MSS. Hibernicis. Verum quomodo reliquos omittat, hunc referat, haud satis assequimur, ac certiora nobis exhiberi monumenta optamus : maxime cum eum, qui* Midabarius *in citatis MSS. appellatur, ipse existimet* Midabariam *esse,* sororem S. Berachii Abbatis et Episcopi, *de qua agitur in hujus Vita* II *ex Hibernico a Colgano, dein a nobis ad* xv *Februarii edita, diciturque ei* dicata ecclesia de Duinlinn, *id est, interprete Colgano,* Rinndroichir. S. Malbridium, *seu* Brigidianum, *inscripsit Menologio Benedictino Bucelinus, sed solum Colganum secutus.*

Thecla Virgo, sanctimonialis Benedictina, *dicitur in Chronicis Luitprandi et Juliani Petri* sanctitate floruisse *circa annum* ɔcccccxxx. *Inscripta est ad hunc diem Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, et Menologio Benedictino Bucelini. Citatur Martyrologium Maurolyci, sed hic de* S. Thecla *discipula S. Pauli agit, quam etiam hoc die referunt plurima, et aliquot seculis ante ætatem hujus* Theclæ *conscripta Martyrologia, ut mox constabit.*

Marnokdubus Eremita in Banzenoch *adscriptus Menologio*

nologio Scotico Dempsteri, eoque citato relatus in Catalogo Ferrarii, diciturque de eo agi in Scotichronico a Magno Macullone exscripto, quod non vidimus. Nulla ejus mentio uspiam fit a Camerario in Menologio Scotico.

S. Oliverii Episcopi Caietani Translatio *consignata exstat in quodam MS. non admodum vetusto. Ughellus in Italia sacra inter Episcopos Caietanos hujus Oliverii non meminit, nec Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ.*

S. Joannes Abbas miraculis clarus Lucæ in Italia. *Menardus et Bucelinus, in Benedictino ille Martyrologio, hic Menologio. Nonnulla ab eo patrata miracula narrat Desiderius Abbas Casinensis, dein Victor* III *Pontifex Romanus, in Dialogis. Inter alia miracula illud est, quod aqua, qua manus in sacrificio Missæ abluerat, depulsa sit febris Alexandri Papæ* II. *Cujus miraculi meminit Baronius ad an.* 1070 *num.* 30, *nulla cultus ac venerationis* Joannis *facta mentione. Silent Ferrarius in suis Catalogis et Franciottus de Sanctis Lucensibus. Joannes Baptista Marus in Notis ad Dialogos Desiderii pag.* 16 *solum ait* inter Beatos adscribi in Martyrol. Benedictino sub die XXII Februarii; *apud Menardum nempe.*

Quadratus, Abbas Bonæ-Vallis in diœcesi Rutenensi, revelationibus et vitæ sanctimonia illustris, *inscriptus est ad hunc diem Menologio Cisterciensi Henriquez et Benedictino Bucelini, ac* Beatus *appellatus. Saussaius in Martyrol. Gallicano solum Piis annumerat.*

Henricus Hemmenrodensis monachus et Sacerdos *(quo sacrificium offerente, a Converso quodam Salvatorem in effigie hominis in manibus ejus conspectum scribit Cæsarius lib.* 9 *Histor. cap.* 28*) inscriptus ad hunc diem iisdem Menologiis Chrysostomi Henriquez et Bucelini, et Fastis Coloniensibus Gelenii: illi* Beatum *indigetant, hic solum* venerabilem *vocat.*

Angelus de Porta-solis Perusinus ex Ordine Dominicano Episcopus Salcitanensis in Sardinia, translatus est ad Sedem Grossetanam in Etruria anno CIↃCCCXXX, prope Grossetum defunctus anno CIↃCCCXXXIV. *Ughellus tomo* 3 *Italiæ sacræ in Episcopis Grossetanis. Jacobillus Sanctis et Beatis Umbriæ ad hunc* XXII *Februarii adscribit, potissimum motus hac inscriptione sepulchrali, quæ Perusii, ubi jacet apud Patres Prædicatores sepultus, infra effigiem ejus legitur:* B. F. Angelus Perusinus ob eximiam virtutem ac vitæ sanctitatem a Joanne XXII Romæ Pœnitentiarius electus, et ab eodem Episcopus Grossetanus creatus.

Henricus Harphius Ordinis Seraphici S. Francisci, eximiæ eruditionis et contemplationis vir, fama sanctitatis et observantia regulari celebris, *floruit ante ducentos annos, scriptis mysticis clarus, Mechliniæ in Belgio apud Franciscanos sepultus in medio chori, et lapide albo tectus. Ei Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano ad hunc diem titulum* Beati *tribuit.*

S. Martha Virgo Martyr sub Decio in Hispania passa. *hoc die inscripta Menologio Virginum Lahierii et alteri Calendario Gallico: quo etiam passum illam martyrium ab aliquibus tradi asserit Trugillo: ac colitur* XXIII Febr.

Sereni et aliorum XIII natale Sirmii. *Ita MS. Martyrologium S. Hieronymi. At* Severi et aliorum LXXI *legitur in MS. Richenoviensi. MSS. Lætiense et Tornacense* Serenam *appellant,* quæ, *inquiunt,* tempore Maximiani plexione capitis suscepit martyrium. *Inscriptus postridie Martyrol. Romano et aliis* S. Sirenus sub Maximiano capite cæsus. *Junguntur alii* LXXII *etiam Sirmii passi, de quibus hic agi opinamur et remittimus ad* XXIII Februarii.

S. Dositheus monachus Ecbatanis in Media. *Ferrarius in Catal. SS. Is esse videtur S. Dorothei discipulus, de quo, cum Galesinio, agemus* XXIII Feb.

B. Petrus Damianus S. R. E. Cardinalis, Episcopus Ostiensis, Prior eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, *et illustris scriptor, hoc die Faventiæ in Italia mortuus est, inscriptusque Martyrologiis Benedictinis et aliis. Colitur Faventiæ die sequenti, quo et Vitam dabimus,* XXIII Februarii.

S. Joseph ab Arimathia, qui corpus Christi de cruce depositum, et aromatibus conditum in monumento suo novo sepelivit, *memoratur hoc die in Martyrologio Leodii anno* 1624 *excuso in Romano* XVII Martii.

S. Abrunculus, *sive* Aprunculus, Episcopus Trevirorum *refertur a Ferrario et Saussaio in Supplemento Martyrol. Gallicani, recte tamen hic annotat præcipue cum honore coli* XXII Aprilis.

SS. Andronici et Juniæ *(quorum meminit Paulus ad Romanos cap.* 16 *v.* 7*)* reliquiarum inventio *celebri memoria recolitur hoc die in Menæis et apud Cytheræum, at dies natalis est apud eosdem Græcos* XVII Maii.

S. Gregorius Papa VII, prius monachus Cluniacensis, exinde Abbas S. Pauli in Urbe, *memoratur in Calendario MS. S. Salvatoris, et altero recentiori. Colitur.* XXV Maii.

S. Guduvali Archiepiscopi Translatio *aliqua contigit hoc die, inscripta Martyrologiis monasticis Wionis, Menardi, Dorganii, Bucelini, Anglicano Wilsoni, Germanico Canisii, generali Catalogo Ferrarii, Molani Auctario ad Usuardum. Annua memoria corporis Gandavum deportati fit* III *Decembris, quam ad hunc diem nonnulli referunt. De ea Translatione agitur* V *Februarii in Vita S. Bertulphi cap.* 7 *num.* 30. *Dies natalis celebratur.* VI Junii.

Brixius Episcopus Moraviensis *ex Chronico Scotico refertur a Camerario in Menologio SS. Scotorum. Si quæ certiora monumenta occurrant, poterimus eum referre cum Dempstero ad* XII Augusti.

S. Concordiæ Natalis Romæ. *Ita MSS. S. Hieronymi, Richenoviense, Coloniense S. Mariæ ad Gradus.* Via Tiburtina ad S. Laurentium, *additur in MS. Tornacensi S. Martini;* quam Deciana persecutio trucidavit. *ut Beda, Rabanus, Notkerus, et mutata phrasi Galesinius, qui addit eam esse* nutricem S. Hippolyti. *Est hæc domi quidem occisa, sed socii via Tiburtina, ubi et cœmeterium esse* S. Hippolyti *tradit Aringhus lib.* 4 *Romæ subterraneæ cap.* 16. *Num* S. Concordia *ibidem cum* S. Hippolyto *in prædio S. Cyriacæ sepulta fuerit, examinabitur ad ejus Acta* XIII Augusti.

S. Thecla Virgo *inscripta hoc die Martyrologiis S. Hieronymi, S. Cyriaci, Maurolyci, Greveni, aliisque. Eadem in MSS. Richenoviensi et Lætiensi attribuitur* Nicomediæ, *ac præterea* discipula S. Pauli *dicitur in MSS. Tornacensi et Aquisgranensi, uti etiam apud Bedam, Rabanum, Notkerum, cum longo ejusdem elogio. Ea colitur* XXIII Septembris.

Piatus Presbyter Martyr Tornaci in Belgio *memoratur in Martyrologio Wilfordi. Dies ejus natalis est* I Octob.

S. Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis corporis elevatio *refertur hoc die in Menologio Benedictino Bucelini, et Cisterciensi Henriquez. De ea agendum ad Vitam* XVI Nov.

S. Theodorus Martyr sub Maximiano, *hic locatur in Coptico Calendario MS. Dedimus* VII *Februarii Acta* S. Theodori Ducis, *qui Heracleæ in Ponto palmam martyrii tulit, sed* sub Licinio. *Hic videtur* S. Theodorus miles *esse, qui et ipse celeberrimi nominis,* sub Maximiano *Amaseæ coronatus, colitur* IX Novemb.

Vel

Vel forte S. Theodorus *Ægypti Episcopus, qui sub* Galerio Maximino, *cum S. Petro Alexandrino et aliis agonem consummavit* xxvi Novemb.

Siricius Papa, cum sedisset annos tredecim, mensem unum, et dies quatuordecim, octavo Kalendas Martii ex hac vita migrans, sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria. *Baronius in Annal. Eccl. ad an.* 398 *num.* 1 *allegans* ita *haberi* apud indices omnes, licet apud Bedam sexto Kalendas Decembris ponatur obitus. *At quinam illi* indices omnes, *aut quantæ sint auctoritatis, nescimus. In codice MS. perantiquo Petaviano, nunc Reginæ Sueciæ, de Pontificibus Romanis, deducto usque ad Felicem* III, *sive annum circiter* ɪↄxxx, *cum adjectis nominibus sequentium Pontificum usque ad Pelagium decessorem S. Gregorii Magni, dicitur* Siricius sedisse annos quindecim, dies xxv, *ac mortuus* VII Kalendas Martias. *Apud Anastasium bibliothecarium de Vitis Pontificum, dicitur* Siricius sedisse *etiam* annos quindecim, *sed* menses undecim, dies viginti quinque, *mortuus* nono Kalendas Martias : *et quidem* anni Sedis quindecim *assignantur in omnibus codicibus MSS. quorum variæ lectiones adjectæ in regia editione anni* 1649. Quindecim *itidem* Sedis annos *probat Andreas Chesneus in Historia Pontificum ex antiquo epitaphio eidem Siricio erecto. At* VIII *Kalendas Martias mortuum esse legitur in nonnullis codicibus MSS. Anastasii inter varias lectiones observatis. De cultu ac veneratione S. Siricii silent Baronius, et Ciaconius in Vitis Pontificum, licet ambo referant* apud Bedam VI Kal. Decembris poni obitum. *Quod ad hos Februarii dies attinet, pauca admodum venerationis vestigia reperimus. In antiquo Calendario MS. quod Psalterio monasterii S. Maximini apud Treviros extat præfixum, hæc leguntur :* VIII Kalend. Mart. Nat. S. Ciricii Papæ. *At nulla mentio fit in duobus antiquis MSS. Martyrologiis ejusdem monasterii S. Maximini, ad hunc diem : quo tamen inscriptus est Martyrologio Germanico Canisii, et Greveni ad Usuardum Auctario, sed in hoc non absque mendo* Martyr *appellatur. Dedimus* XXI *Februarii duos* Siricios Martyres, *ex antiquissimis nostris monumentis, Martyrologio scilicet MS. Romano, quod S. Hieronymo tribuitur, et altero Martyrologio MS. Richenoviensi. Horum alter* Siricius *est* Martyr Adrumetinus in Africa, *alter* sociis S. Victorini *adjunctus, quorum locus martyrii non indicatur. Alius* Siricius *Martyr in Asia colitur* XXIII *Februarii. An horum Martyrum occasione obitus* Siricii Papæ *ad hos Februarii dies relatus sit, forsan in dubium posset vocari. Cultum antiquum et venerationem S. Siricii Papæ ad hos februarii dies relatus sit, forsan in dubium posset vocari. Cultum antiquum et venerationem S. Siricii Papæ adstruunt maxime vetusta et optimæ fidei Martyrologia, sed ad* XXVI *Novembris, quorum nonnulla hic lubet ad tanti Pontificis firmandum existimationem proferre. Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi jam citatum, uti et Richenoviense eum diem (quod sane notandum) ita auspicantur :* VI Kalend. Decemb. Romæ depositio Sirici Episcopi. et in Aquileia Valentini Episcopi. et in Capua Nicandri, Cassiani, et Felicissimi, Saturnini *etc. Eadem leguntur in MS. Aquisgranensi, sed* Cyrici, *scriptum. In MS. monasterii S. Cyriaci, quo potissimum ad Martyrologium Romanum recognoscendum usus est Baronius, hæc leguntur :* V Kalend. Decemb. *(ubi* VI *dies substituendus, uti et præcedentibus diebus)* Romæ S. Sirici Episcopi, et Saturnini. In Aquileia Valeriani Episcopi et Confessoris. *MS. Lætiense :* VI Kalend. Decemb. Romæ natale SS. Sirici Episcopi, et Saturnini. *MS. Tornacense S. Martini addit*, et Martyris. *Hactenus illustria et probatissima Martyrologia MSS. quibus consentit Beda excusus et MS.* Romæ Syricii Episcopi. et in Capua Nicanoris, Cassiani et Felicissimi, *nulla Saturnini, facta mentione. Rabanus ista his verbis exprimit :* VI Kalend. Decemb. Romæ depositio Sirici Episcopi, et Saturnini, et in Aquileia Valentini Episcopi, et in Capua Nicanoris, Cassiani et Felicissimi. *Molanus, ex Beda, ut indicat :* Romæ Siricii Episcopi. *Omissis aliis, qui ad diversas classes spectant : quamvis Episcopi dignitate non expressa, in Auctorio Greveni, in MS. S. Maximini, MSS. Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii, et Florario Sanctorum, hæc ita conjunguntur :* Romæ SS. Sirici et Fortunati : *quibus in alio MS. S. Maximini* Valerianus *adjungitur. Hæc modo de cultu et veneratione S. Siricii Episcopi seu Pontificis Romani indicasse sufficiat : reliqua ejus Acta, ac reliquorum Martyrologiorum testimonia referenda erunt* XXVI Novemb.

Conceptio B. Mariæ Virginis *hoc die inscripta Martyrol. MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus. Est isthic forsan votiva aliqua solemnitas : uti per universam Ecclesiam* VIII Decembris.

S. Dionysia Virgo et Martyr. *Greven in Auctario Usuardi. Nobis ea ignota est. Forsan est Alexandrina, quæ cum aliis colitur* XII Decembris.

S. Synetus Martyr, gladio occisus *celebratur in Menæis Græcorum et apud Cytheræum hoc die, ac dein longiori encomio* XII *Decembris, et* Romanus *dicitur, quo die etiam inscriptus est Menologio Græcorum. Illum eumdem arbitramur, qui in Martyrol. Romano aliisque appellatur Synesius, coliturque* XII Decemb.

S. Detta Abbatissa Winbrunnensis et soror Regis Angliæ *memoratur hoc die in Menologio Bucelini. De Winbrunnensi cœnobio extructo et Tetta Abbatissa, quæ hic* Detta, *aliis etiam* Tecla *dicitur, egimus* VI *Februarii ad Vitam S. Inæ Regis num.* 5 *Colitur S. Tetta* XVII Decemb.

Mathusalem Patriarchæ obitus, quo senior in annis nemo fuit eorum, quos Scriptura commemorat, *refertur hoc die in Florario MS. Græci in Menæis* justum *appellant et* filium Enoch a Deo rapti : *ejusque et aliorum primorum parentum memoriam recolunt* XIX Decembris.

J. B.

DE CATHEDRA S. PETRI ANTIOCHEN.

AN. CHR. XXXVI

A. H. ECD

ANIMADV PAP. 33

Antiochia, *Syriæ totiusque Orientis metropolis, primum Christianorum nobilissimum cognomen Christi discipulis tribuit, prima supremo nostræ religionis solio nobilitata, ut merito postea, licet aliam ob caussam,* Theopolis *sit a Justiniano Aug. appellata. Huc Petrus Princeps Apostolorum, cum ingentem populi multitudinem Christo dedisse nomina audisset, venit, sedemque regulis sui pontificii isthic ad tempus locavit. Testis Eusebius in Chronico, Olympiad.* 205 *an.* 2. Petrus Apostolus, cum primus Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur : ubi Evangelium prædicans XXV annis ejusdem urbis Episcopus perseverat. *Spatium temporis, quo Antiochiæ sedit, indicat liber de Romanis Pontificibus in Petro :* Primus sedit cathedram Episcopatus in Antiochia annos VII, *S. Gregorius quoque lib.* 6 *ep.* 37 *Ind.* 15 *ad S. Eulogium Alexandrinum Patriarcham :* Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, et præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Sedem

S. Petrus Antiochiæ sedit 7 annis :

A Sedem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit. *Inde jam colligi potest, quo anno Antiochiæ Petrus Sedem collocarit. Nam cum secundo* Claudii anno, *ut scribit S. Hieronymus lib. de illustr. Ecclesiæ script.* Romam perrexerit, *vulgaris nimirum epochæ* XLII *exeunte vel sub initium* XLIII, *hinc si annos septem, sive sex annos, et partem aliquam septimi, dempseris; sequeretur ejusdem epochæ anno* XXXVI *ad finem vergente profectum fuisse Antiochiam, ibique sedem statuisse initio* XXXVII, *qui fuit Tiberii Imp. ultimus, a Christi morte secundum exactiorem calculum sextus. Vide accuratius hæc disputata apud Petavium nostrum tom. 2 de Doctrina temporum.*

Cathedram illic locavit an. 37.

2 *Extat Sedis illius memoria in Martyrologiis* VIII *Kal. Martii. Martyrol. MS. S. Hieronymi, sive vetus Romanum :* Cathedra Petri in Antiochia. *Consentiunt vetus Roman. a Rosweido editum, Usuardus, Ado vulgatus, et pleraque MSS. etiam Bedæ nomen præferentia. Alioquin typis excusum Bedæ Martyrol. ita habet :* Cathedra S. Petri, qua sedit apud Antiochiam, ubi et primum cognominati sunt discipuli Christiani. *Eadem leguntur in hodierno Romano Martyrol. et Rabani. Wandelbertus quoque in metrico Martyrol. ita habet :*

quæ dein quotannis 22 Febr. celebrata,

B Octavoque Petri Cathedra et doctrina coruscat,
Urbs læta Antiochi quo primum Præsule vernat.

Martyrol Coloniæ an. 1490 *editum et plurima MSS. Usuardi nomine insignita itemque Adonis MS. in monasterio S. Laurentii Leodii :* Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli, qui ab Antiochensibus pulso Simone Mago, qui eos seduxerat, ut sibi crederent, et Petrum lapidarent, ipse Petrus susceptus est, et cathedrali pontificatu exaltatus. *Martyrol. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis :* Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli; qui post ascensionem Christi, Cathedram Sacerdotalem in partibus Orientis tenuit annis quatuor; deinde venit Antiochiam, et pulso Simone Mago Cathedram pontificalem suscepit, quam ibi tenuit per annos septem. Quibus expletis, Petrus, ut Simonem Magum expugnaret, venit Romam, et ibi annis XXV, mensibus VII, diebus VIII, Ecclesiæ Romanæ digne præsedit, nullumque postea habuit successorem, qui tantum temporis in regimine summi apostolatus expleret. *MS. Florarium ;* Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli (IX Lect.) ubi videlicet pulso Simone Mago, Petrus susceptus est, et in Cathedra pontificali exaltatus an. salutis XXXVIII, ubi sedit annis septem, et inde profectus est Romam. *Galesinius :* Antiochiæ Cathedra S. Petri Apostoli, C qui vinculis liberatus, cum Theophili Præfecti filium mortuum ad vitam revocasset, Ecclesiæ Antiochenæ septem annis præfuit, pulso Simone Mago. *Eamdem fere habet Canisius, et Maurolycus aliis verbis.*

3 *Hausta hæc sunt ex lib.* 10 *Recognitionum S. Clementis : quas Recognitiones, cum constet vel legitimum Clementis fetum non esse, vel turpiter profecto depravatum, neque fidem habere iis quæ gesta narrantur licet, nec lubet refutare, quandoquidem nonnulla fortassis* D *eorum evenerint. Plura in quibusdam manu exaratis codicibus habentur, sub titulo* Cathedræ, *sed ex eodem turbido fonte derivata; e quo Jacobus quoque de Voragine, Petrus Equilinus, et alii sua hausere. De ritu festi hujus breviter, post alios, agit Bartholomæus Gavantus Comment. in Rubr. Breviar. sect. 7 cap. 4. Quanta cura ac religione peragi anniversaria Cathedræ solennitas soleret, ostendimus* XVIII *Janu. cum de Romana Cathedra esset sermo.*

(etsi de ejus initio modoque quædam apocrypha)

AUCTORE I. B.

4 *Operæ pretium est hic promere, quod de hac Cathedra cap.* 83 *Explicationis Divinorum Officior. scribit Joannes Beletus, qui ante* 400 *annos vixisse traditur, citaturque ab ipso Jacobo de Voragine qui a* 350 *annis decessit :* Dicitur, *inquit*, festum B. Petri epularum. Fuit enim consuetudo veterum Ethnicorum, ut singulis annis mense Februarii, certo quopiam die, epulas ad parentum suorum tumulos apponerent, quas nocte dæmones consumebant, cum inde non minus falso quam ridicule animæ refici credebantur. Putabant enim hujusmodi epulas ab animabus circa tumulos errantibus absumi. Hæc autem consuetudo atque hujusmodi falsæ opinionis error a Christianis vix extirpari potuit. Quod quidem cum viri sancti animadvertissent, ac penitus illam consuetudinem extinguere voluissent, instituerunt festum de Cathe- E dra S. Petri, tam de illa quæ fuit Romæ, quam quæ Antiochiæ, idque illo eodem die quo abominanda illa ab Ethnicis fiebant, ut solenni hoc festo pravæ illius consuetudinis festum omnino extingueretur. Unde etiam ab illis epulis festum hoc appellatum est B. PETRI EPULARUM. *Hæc Beletus. Alibi quoque religioso aliqua instituta festivitate, Ethnicorum profanæ superstitiones abolitæ : uti* I *Augusti de festo ejusdem S. Petri ad Vincula in Lectionibus Divini officii refertur.*

festum epularum S. Petri dicta,

5 *Hinc porro confici posse videtur, quod* VIII *Kal. Martii agatur hoc festum, non ideo certum esse, vel appulisse eo die Antiochiam Petrum, vel in parata sibi (ut dicitur) a populo cathedra consedisse; cum propterea ad agendam illius Cathedræ memoriam is lectus sit dies, quo ejus nova et sacra solennitate vetustæ superstitiones, eodem die celebrari solitæ, penitus ex animis eraderentur. Silvii certe laterculus anno Christi* 448 *scriptus, uti in Præfat. gener. ad Januar. cap.* 4 § 3 *diximus, ad hunc diem ista habet .* Depositio S. Petri et Pauli. Cara cognatio. ideo dicta, quia tunc etsi fuerint vivorum parentum odia, tempore obitus deponuntur. *Tunc igitur agebatur solenniter Romæ, Depositio Apostolorum, cujus ad* III *Kalend. Julias, quo nunc celebratur, nulla in eodem Laterculo mentio, at nec alio die* Cathedræ. *An ad ferales illas Ethnicorum epulas sacratioribus permutandas, primum Natalis seu* F *depositio Apostolorum celebrata; deinde, hac in æstatem rejecta instituta Cathedræ solennitas? At Silvio antiquior est S. Augustinus, cujus de S. Petri Cathedra sermonem citavimus* 18 *Januarii : nisi forte is alterius est.*

olim tamen Depositio SS. Petri et Pauli.

DE S. ARISTIONE

ANTIQUO CHRISTI DISCIPULO, SALAMINÆ IN CYPRO.

I SECULO XXII FEB. J. B.

Nulla *in Menæis Græcorum* S. Aristionis *mentio fit. Apud Latinos Februarii* XXII *consecrata ejus memoria est. Quo die ista habent Usuardus, Beda vulgatus, Ado, et alii :* Item S. Aristionis, qui fuit unus de LXXII Christi discipulis. Aristonem *quidam nuncupant; MS. Adonis exemplar in bibliotheca Reginæ Sueciæ,* Aristippum. *Vetus MS. monasterii Centulensis, Bedæ nomine prætitulatum, ita habet :* Ipso die Aristionis, antiqui Christi discipuli. *Locum, ubi vel præcipue in Evangelii semente desudarit, vel decesserit e vita, indicavit Equilinus lib. 3 cap.* 142 *his verbis :* post peractum prædicationis officium apud Salaminam in Cypro insula in Domino requievit, VIII Kal. Martii, ut dicit Ado. *Diem indicat Ado, non locum. Expressus hic in Martyrol. Romano hac formula :* Salaminæ in Cypro S. Aristionis, qui (ut idem Papias, *de quo immediate actum erat,* testatur) fuit unus de LXXII Christi discipulis

S. Aristion 22 Febr.

in Cypro moritur?

AUCTORE I. B.

A cipulis. *Paria habent Maurolycus, Galesinius, aliique recentiores.*

colitur et 17 Octob.

2 *Ejusdem ita meminerunt* XVII *Octobris Beda vulgatus, Ado, Notkerus :* Item B. Aristionis, qui fuit unus de LXX Christi discipulis. *Congruit vetus Martyrol. Romanum a Rosweydo editum. MS Centulense, uti et* XXII *Februarii, illic habet :* Natalis B. Aristionis, qui unus fuit ex antiquis Christi discipulis. *At Hermannus Greven sic scribit :* Item secundum Adonem hic B. Aristionis, qui fuit unus de LXXII Christi discipulis. Usuardus habet eum VIII Kal. Martii. *Ado ipse utroque die eum locat.*

doctus,

3 *MS. Florarium eodem* XVII *Octobris ista de eo prædicat :* Eodem die natale S. Aristionis, qui fuit unus de LXXII discipulis, vir excellenti ingenio, magnæ probitatis, et miræ sanctitatis. *Quæ congruunt cum iis quæ infra de eo tradidisse S. Papias dicitur. Nam alioquin Acta* S. Aristionis *nulla reperimus. Mentio ejus fit in Actis S. Barnabæ, quæ tamen apocrypha esse ostendimus* XIX *Februarii in Auxibio, pleniusque declarabimus* XI *Junii, quo ipse Barnabas colitur : ea tamen cujuscumodi sint, extant in veteribus MSS. codicibus, istaque de Aristione memorant :* Navigantes autem inde pervenimus Cyprum, ibique invenimus Timonem et Aristionem famulos Domini. Timon autem urebatur

in Cypro laborat :

B magnis febribus *etc. De* Aristione *nil amplius addunt.*

e 72 Christi discipulis,

4 *Apocrypha synopsis* LXXII *Discipulorum nomine Dorothei Tyrii edita in veterum PP. Bibliotheca,* Aristionem *inter eos non recenset : at nec Chronicon Alexandrinum a Radero nostro editum. Eusebius lib. 3 histor. Eccles. cap.* 33 *diserte eum et* Joannem Presbyterum τοὺς τοῦ κυρίου μαθητὰς Domini discipulos *appellat, refertque S. Papiæ verba, quibus fatetur, se ab iis plurima didicisse, quæ repræsentabuntur, cum mox hoc ipso die de S. Papia agetur. Ita Eusebium interpretatur Ruffinus lib. 3 cap.* 28. Ipse vero *Papias* de se ita indicat, tamquam qui non ab Apostolis, sed ab eorum discipulis, susceperit fidem, per hæc verba : Non pigebit autem nos tibi omnia, quæ quondam a Presbyteris didicimus et bene retinemus recordantes, exponere, cum interpretationibus suis, et ut se eorum veritas habeat, explicare. Neque enim multa dicentibus, sed vera tradentibus auscultavimus : neque D his qui hominum præcepta, sed qui Domini mandata memorabantur ab ipsa veritate suscepta. Quod si quando advenisset aliquis ex his qui secuti sunt Apostolos, ab ipso sedulo expiscabar, quid Andreas, quid Petrus dixerit; quid autem Philippus vel Thomas, quid vero Jacobus, quid Joannes, aut quid Matthæus, vel alius quis ex discipulis Domini : quæve Aristion vel Joannes Presbyter ceterique discipuli dicebant. *Ac pluribus interjectis :* Alia quoque quamplurima supra memorati Aristionis refert, tamquam ex verbis ei Domini tradita. *Eadem fere habet S. Hieronymus cap.* 18 *libri de illust. Eccles. scriptoribus, atque ista ex Papia citat :* Considerabam quid Andreas, quid Petrus dixissent, quid Philippus... quid etiam Aristion et senior Joannes, discipuli Domini, loquebantur. *Similia habet Nicephorus Callistus lib.* 3 *cap.* 20, *ubi et quæ in Eusebio habentur, Papiæ verba recitat, illa præsertim :* ἅτε Ἀριστίων καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης τοῦ Κυρίου μαθηταὶ λέγουσιν. Quæque Aristion et Joannes Presbyter, qui et ipsi fuerant discipuli Domini, dicerent. *Sed ista uberius infra in Papia.*

S. Papiam multa docet.

6 *Menologium Græcorum ab Henrico Canisio editum, ad* III *Septembris ista habet :* Eodem die natalis S. Aristionis Episcopi Alexandriæ, qui igne probatus migravit in cœlum. *Uberius ejus martyrium exequitur* E *Galesinius* II *Septembris,* e Græcis acceptum, *ut ait. Verum in catalogo Patriarcharum Alexandrinorum, sive antiquo, quem Nicephorus confecit, sive recentiore, quem Abrahamus Ecchellensis Maronita nuper Latine vulgavit, nullus* Aristion *reperitur. Plura vetera MSS. eodem* III *Septemb. die* Aristonem *Episcopum referunt, sed Alexandriæ non tribuunt : tribuunt quædam* Aristippum, *sed diversum ab* Aristone, *sive* Aristione : *de quibus agemus suo loco. Fueritne noster hic* Aristion *Episcopus, quemadmodum multi antiquorum Discipulorum, qui non præpropero martyrio, ut Stephanus, sublati, haud nobis constat. Apud Papiam, Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Nicephorum Callistum citatos,* Joanni Presbytero *semper præponitur, ut qui forsan in celsiori gradu locatus fuerit.*

an Episcopus fuerit?

DE S. ABILIO

PATRIARCHA III ALEXANDRINO.

J. B.

AN. CHR. XCVII XXII FEB.

S. Abilius Ep. Alexandr. creatus an. 4 Domitiani, Christi 84,

Tertius *post S. Marcum Evangelistam Ecclesiæ Alexandrinæ præfuit* S. Abilius. *Ita Eusebius lib. 3 hist. Eccl. cap.* 12. Quarto anno Domitiani, Anianus, qui primus Alexandrinæ Ecclesiæ præfuit, cum annos XXII complevisset, moritur. Succedit Abilius. *Græca sic habent :* Τετάρτῳ μὲν οὖν ἔτει Δομετιανοῦ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν παροικίας ὁ πρῶτος Ἀνιανὸς, δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἀποπλήσας ἔτη, τελευτᾷ, διαδέχεται δ' αὐτὸν δεύτερος Ἀβίλιος. *Quæ* C *non recte interpretatur Christophorsonus in hunc modum :* Quarto anno Domitiani, Anianus, primus Ecclesiæ Alexandriæ præfuit, qui cum annos XXII in eo munere complevisset, exiit e vita. In cujus locum secundus sufflectus est Abilius. *Baronius in Notat. ad* XXII *Februarii litt. F, una tantum mutata dictione sic restituendam sententiam monet :* Quarto anno Domitiani, Anianus, qui primus Ecclesiæ Alexandrinæ præfuit, cum annos XXII *etc. probat correctionem, tum quia idem Eusebius lib. 2 cap.* 23 *Aniani initium statuit anno* VIII *Neronis, qui erat Christi* LXII, *a quo ad quartum Domitiani, Christi* LXXXIV, *sunt* XXII *anni; tum quia in Chronico ejusdem Eusebii ad* IV *Domitiani ita scriptum :* Secundus Alexandrinæ Ecclesiæ constituitur Episcopus Abilius, qui præfuit annos XIII. *Et Ruffinus lib. 3 cap. 12 ita priorem Eusebii locum vertit :* Quarto igitur anno Domitiani Anianus, viginti et duobus annis ministrato sacerdotio, defunctus est. In cujus locum secundus succedit Abilius. *Zonaras quoque tom. 2 Annalium in Domitiano ita scribit :* Quarto autem anno ejus imperii, primus post Marcum Apostolum Alexandrinorum Ecclesiæ Pontifex mortuus est : et Abilius ei successit, secundus Episcopus Alexandriæ designatus. *At Nicephorus* F *Callistus lib.* 3 *cap.* 2, Post hunc, *inquit, Anianum videlicet,* Abilius Sedem eam suscepit : qui cum eam XIII annis egregie rexisset, Cerdoni eam successori reliquit.

2 *De rebus a* S. Abilio *præclare gestis nihil hactenus legimus, nisi quod in* historia Patriarcharum Cophtitarum Alexandriæ, *quæ ab Abrahamo Ecchellensi Maronita Latinitate donata, excusa est Parisiis in typographia regia anno* CIↃIↃCLI, *ista de eo habentur :* III Melianus. Scriptum est in Vitis Patriarcharum : Assumpserunt hominem nomine Melianum, et ordinaverunt eum Patriarcham super Sedem Marci : crevitque numerus fidelium in Ægypto, Pentapoli et Africa, fuitque Ecclesia ejus tempore in pace. Obiit autem die Lunæ prima Tuti, vacavitque Sedes tribus annis absque Patriarcha, quoniam eo tempore contigit destructio Jerosolymorum. *Postrema hæc inepta : nam Hierosolyma capta anno* II *Vespasiani, Christi* LXXI, Abilius *anno demum* LXXXIV *Episcopus factus.*

fidem propagat :

Ipseque

A *Ipseque errorem suum auctor mox corrigit, æque absurde : nam cum a morte* Meliani, *sive* Abilii, *vacasse Sedem Alexandrinam scribat tribus annis; in eam deinde evectum Cerdonem scribit primo anno imperii Trajani, qui erat, secundum vulgarem Æram* XCVIII *Christi. An is tertius quartusve a captis Hierosolymis? Aliaquin, ut habet Eusebii calculus ad Æram nostram accommodatus, obiisse videtur* S. Abilius *anno* XCVII.

moritur an. 97.

3 *Quod in epistola 3 S. Anacleti nomine edita asseritur, S. Marco successisse* venerabilem Abilium, *uti et alia quædam ejusdem epistolæ capita diximus* I *Februarii ad Vitam S. Ignatii* § 3 *repugnare veterum historicorum scriptis, atque eam proinde epistolam haud satis certæ fidei esse. Veteribus assentitur Nicephorus in Chronologia, ante annos circiter* ↀCCC *concinnata, ubi Patriarchas Alexandrinos ita enumerat :* ά Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔτη β΄. β΄ Ἀνιᾶνος ἔτη κ΄β. γ΄ Ἀβίλιος ἔτη ι΄β. I Marcus Evangelista annos 2. II Anianus an. 22. III Abilius an. 12. *Historia Ecchellensis citata, annos* S. Abilio *tribuit* 12, *dies* 286. *Si* S. Anianus *obiit* XXV *Aprilis, ad quem diem tabulis Martyrologii inscriptus est, sequeretur.* S. Abilium *ordinatum fuisse circiter* XI *Maii, a quo ad* XXII *Februarii dies numerantur* CCLXXXVI. *Computati ab aliis anni* XII *pleni, neglecto quod supererat : ab aliis* XIII, *etsi non omnino pleni. Ita crebro ab auctoribus dispari modo ordinari ratiocinium annorum regni sacerdotiive animadvertimus.*

non successit immediate S. Marco, sed S. Aniano :

D

AUCTORE J. B. *sedit annos 13 non integros :*

4 *Inscriptum est Latinorum Fastis* S. Abilii *nomen* VIII *Kalend. Martii. In Græcis nondum reperi. Beda vulgatus, Usuardus, Ado, Notkerus, ita habent :* Alexandriæ S. Abilii Episcopi, qui post B. Marcum secundus Episcopus, XIII annos sacerdotium virtute conspicuus ministravit. *Eadem fere habet Martyrol. Romanum, et phrasi variata Galesinius.* Abylam, *sive* Abylen, *vocat Maurolycus :* Alexandriæ, *inquit*, S. Abylæ Episcopi, qui tertius a S. Marco, XIII annis sacerdotium virtute conspicuus ministravit. *Brevissime ejus meminit vetus Martyrol. Romanum a Rosweydo editum, et MSS. quædam :* Alexandriæ, Abilii Ep.

inscriptus Martyrologiis 22 Febr.

DE S. PAPIA

EPISCOPO HIERAPOLITANO IN PHRYGIA,

Commentarius historicus.

B

E G. H.

§ I *Cultus sacer S. Papiæ. Num fuerit auditor S. Joannis Evangelistæ, an solum Joannis senioris?*

SUB INITIUM SECULI II XXII FEB. Colitur S. Papias 22 Febr.

Hierapolim *Phrygiæ urbem ab sancto Apostolo Philippo fuisse fide Christi collustratam, ac dein a SS. Papia, Abercio et Claudio Apollinare excultam, diximus* XII *Februarii, quo S. Apollinaris potissimum colitur ; quæ nolumus repetere ad hunc* XXII *Februarii, venerationi* S. Papiæ *dicatum. De eo apud Bedam excusum et MS. monasterii Richenbergensis ista habentur :* In Hierapoli S. Papiæ Episcopi, auditoris S. Joannis Apostoli. *Consentit MS. Trevirense : at Notkerus et Ado mutata parum phrasi eadem ita referunt :* Apud Hierapolim S. Papiæ Episcopi, auditoris S. Joannis Apostoli. *In Adone MS. Ecclesiæ Morinorum, MS. Coloniensi Carmelitarum, MS. Leodiensi S. Lamberti, et antiquo Centulensi, quod nomen Bedæ præfert, dicitur :* auditoris S. Joannis Apostoli et Evangelistæ. *In MS. Adone S. Laurentii adscriptum erat recentiore manu :* Et B. Polycarpi condiscipuli et sodalis. *Quæ ex Usuardo desumpta sunt, in cujus exemplaribus MSS.* C *quam pluribus et præcipuis, uti et excusis, ista traduntur :* Eodem die B. Papiæ Hierapolitanæ civitatis Episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Polycarpi autem condiscipulus et sodalis fuit. *Eadem habent MS. Antuerpiense Societatis Jesu perantiquum, quod Bedæ etiam nomine indigetatur. Bellinus item in Martyrologio secundum morem Ecclesiæ Romanæ, Maurolycus aliique. In MS. Florario additur :* Claruit anno salutis centesimo quinto. *Galesinius uberiore stylo hæc exornat :* Hierapoli, *inquit*, S. Papiæ Episcopi. Is Asianus, B. Joannis auditor, Apostolorum discipulus, Divi Polycarpi familiaris, Hierapolitanorum Episcopus consecratus, multos annos illi Ecclesiæ summa cum laude præfuit. *De hodierno Martyrologio Romano mox agemus. Iterum solennis memoria ejusdem S. Papiæ fit* XVII *Maii in MSS. Martyrologiis Centulensi, Leodiensi S. Lamberti, et S. Laurentii aliisque, his verbis :* Apud Hierapolim B. Papiæ Episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Polycarpi autem condiscipulus et consodalis fuit. *Ejusdem illic quoque meminit Maurolycus. At* XXII *Januarii assignatur in Florario MS.* Translatio S. Papiæ Episcopi Confessoris, *ubi agi de hoc Hierapolitano Episcopo videri ad eum diem insinuavimus.*

et auditor S. Joannis Apostoli dicitur :

colitur etiam 17 Maii,

et forsan 22 Janu

2. *Quod in his omnibus pene Martyrologiis habeatur* Papias *S. Joannis Apostoli et Evangelistæ discipulus, haustum arbitramur a S. Hieronymo. Nam, primo hæc verba in Chronico Eusebii ab eo aucto habentur ad* III *annum Trajani apud Pontacum aut* II *apud Miræum :* Joannem Apostolum usque ad Trajani tempora permansisse Irenæus Episcopus scribit, *quæ in Chronico Eusebii Græce habentur : quibus addit S. Hieronymus,* Post quem, *scilicet, S. Joannem mortuum,* auditores ejus insignes fuerunt Papias Hierapolitanus Episcopus, et Polycarpus Smyrnæus et Ignatius Antiochenus. *Dein idem Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 9 de S. Joanne evangelista hæc ait ?* Nonnulli putant duas memorias ejusdem Joannis Evangelistæ esse, super qua re, cum per ordinem ad Papiam auditorem ejus ventum fuerit, disseremus. *ac postea cap.* 18, Papias, *inquit*, Joannis auditor, Hierapolitanus Episcopus in Asia, quinque tantum scripsit volumina, quæ prænotavit : Explanatio sermonum Domini. *Denique idem S. Hieronymus epistola* 29 *ad Theodoram in epitaphio Lucinii mariti, dum de Marco hæretico agit, hæc de SS. Irenæo et Papia memorat :* Refert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, et Papiæ, auditoris Evangelistæ Joannis, discipulus, Episcopus Ecclesiæ Lugdunensis, quod Marcus quidam, de Basilidis gnostici stirpe descendens primum ad Gallias venerit, et eas partes, per quas Rhodanus et Garumna fluunt, sua doctrina maculaverit. *Quin et S. Irenæus ejus discipulus idem de Magistro suo prædicat lib. 5 adversus Hæreses, cap.* 33. Hæc autem, *inquit*, et Papias Joannis auditor, Polycarpi autem contubernalis, vetus homo, per scripturam testimonium perhibet in quarto librorum suorum : sunt enim quinque libri illi conscripti. *Hæc ibi, quæ Eusebius lib. 3 Hist. Eccl. cap.* 33 *ita citat :* Ταῦτα δὲ καὶ Παπίας, Ἰωάννου μὲν ἀκουστής, Πολυκάρπου δὲ ἑταῖρος γεγονώς, ἀρχαῖος ἀνήρ, ἐγγράφως ἐπιμαρτυρεῖ, *etc. Ubi dum* Joannis auditor *dicitur,* Apostolum et Evangelistam *intelligi, jam ex S. Hieronymo diximus. Secuti auctores tam Latini in prædictis Martyrologiis, quam varii Græci. Andreas Cæsareæ Cappadociæ Episcopus in commentario in Apocalypsin, ex quo Aretas Cæsareensis suum compendium decerpsit, cap.* 34, *seu sermone* 12, Papiam B. Joannis discipulum *appellat;*

auditor S. Joannis Apostoli etiam habetur a S. Hieronymo,

F

S. Irenæo,

Andrea Cæsareensi,

AUCTORE G. H.

S. Anastasio Sinaita,

A *at planis verbis S. Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiochenus, lib. 7 in Hexaemeron,* celebrem Papiam Hierapolitanum *confirmat* Joannis Evangelistæ discipulum *fuisse. Œcumenius denique in Acta Apostolorum cap.* 2, Hoc autem clarius, *inquit,* enarrat Papias Joannis Apostoli discipulus. *Græce,* Τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ Παπίας ὁ Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου μαθητής.

Œcumenio,

3 *S. Maximus Martyr ad cap. 7 magni Dionysii de Hierarchia Eccles.* Papiam Hierapoleos in Asia Episcopum *asserit* cum S. Joanne Evangelista floruisse. *Græce* συνακμάσαντα τῷ θείῳ Εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ. *Plura addit Petrus Episcopus Equilinus in Catalogo lib. 3 cap 141 his verbis :* Papias Hieropolytanus Episcopus, Joannis Apostoli auditor Polycarpi quoque condiscipulus et consodalis fuit. Hic ab eodem Apostolo Hierapoli prædicante ordinatus Episcopus ejusdem civitatis, postquam gregi dominico pluribus annis laudabiliter præfuit, beato fine in Christo quievit VIII Kalend. Martii. Hic quinque libros de verbis Domini composuit. *At Petrus Halloix tomo* I *sanctorum Scriptorum Orientis in Papiæ Vita cap.* 2, Non dubitaverim, *inquit,* pro vero recipere, illi a S. Joanne Apostolo, cum Asiæ Ecclesias partim fundaret, partim fundatas regeret, curam episcopatus, quemadmodum et Polycarpo, esse commissam. *Ceterum S. Polycarpum annuente universo cœtu Ecclesiasticorum a laicis electum esse,* et ordinariam consecrationem ab Episcopis manuum impositione peractam *tradit* XXVI *Januarii antiquus auctor Vitæ ejus cap.* 5. *Quæ ita explicat Eusebius lib. 3 Hist. Eccl. cap.* 30 Iisdem temporibus, *inquit,* Polycarpus, qui magna fuit cum Apostolis familiaritate et notitia conjunctus, in Asia floruit, et Smyrnensis Ecclesiæ Episcopatum, eorum suffragiis, qui Dominum vidissent, quique ejus fuissent ministri, obtinuit. *Et de SS. Papia et Ignatio ista jungit :* Cujus ætate Papias, Ecclesiæ quæ est Hierapoli Episcopus, magna fama et celebritate : vir plane cum aliarum omnium artium scientia disertissimus, tum cognitionis sacrarum litterarum non ignarus. Ignatius item, qui est adusque memoriam multorum ore et sermone prædicatus, post Petrum successione secundus episcopatum Antiochenum sortitus est.

cum S. Joanne floruisse legitur apud S. Maximum,

ab eo Episcopus ordinatus apud Equilinum,

aut cura Episcopatus commissa et apud Halloix,

B

vixisse ætate SS. Polycarpi et Ignatii, apud Eusebium.

4 *An autem ordinaria illa electio et consecratio, qua S. Polycarpus ad Episcopatum vocatus, etiam in episcopatu SS. Papiæ et Ignatii adhibita sit, non legimus. Refragari videtur Baronius in hodierno Martyrologio, ubi Joannes, cujus Papias auditor fuit, non Apostolus et Evangelista, sed Senior appellatur.* Hierapoli, *inquit,* in Phrygia, B. Papiæ ejusdem civitatis Episcopi, qui S. Joannis Senioris auditor, Polycarpi autem sodalis fuit. *Et in Annalibus ad an.* 118 *num.* 6 *asserit in Martyrologio* irrepsisse errorem, ut, qui dicendus est Joannis Senioris discipulus, dicatur Joannis Apostoli : *uti hactenus accurate ubique a nobis expositum est, at modo qua potissimum de caussa Baronius ab aliis recedat, videamus. Ac primo num. 3 ex Eusebii libro 3 cap. 33, sive ultimo, ista adferuntur :* Ipse quidem Papias in proœmio librorum suorum se nentiquam auditorem aut adspectorem fuisse sanctorum Apostolorum demonstrat ; sed ea, quæ ad fidem spectant, se ab iis accepisse, qui illis noti et familiares erant, docet. *At Petrus Halloix quæstione ad Vitam S. Papiæ negat id verbis ejus contineri, aut etiam ex illis colligi posse. Sunt autem hæc a Papia scripta, et ab Eusebio relata :*

auditor Joannis Senioris dicitur a Baronio.

C

non Joannis Apostoli,

neque Apostolorum ab Eusebio

5 Non gravabor tibi, quæ olim a Senioribus recte didici, et quorum memoriam recte retinui, ea cum suis expositionibus, ad confirmandam eorum, quæ ab illis tradita sunt, veritatem contexere. Neque enim ego, ut plerique, multa dicentibus, sed vera docentibus delectabar : neque iis, qui extraneas præceptiones, sed qui a Domino per fidem traditas, et ab ipsa profectas veritate commemorant. Ac si forte quispiam advenisset, qui Seniores fuisset assectatus, de eorumdem Seniorum sermonibus sciscitabar : Quid Andreas aut quid Petrus dixit ? aut quid Philippus, aut quid Thomas, aut Jacobus, aut quid Joannes, aut Matthæus, aut alius quispiam discipulorum Domini, et quæ Aristion et Joannes ὁ πρεσβύτερος, Domini discipuli dicunt ? Neque enim tantum emolumenti e libris, quantum e viva manentique voce me percepturum existimabam. *Hæc S. Papias : quibus relatis ista infert Eusebius :* Unde operæ pretium est cognoscere, Joannis nomen bis esse ab eo recensitum ; semel quidem cum illum Petro, Jacobo et Matthæo et aliis Apostolis annumerat, manifeste significat Joannem Evangelistam : alterum autem variata oratione aliis extra Apostolorum numerum adscribit, Aristionem ei præponens, et clare eum πρεσβύτερον nominat ; ita ut per hæc eorum vera ostendatur esse narratio, qui dixerunt duos fuisse in Asia eodem nomine nuncupatos, et duo esse Ephesi monumenta et utrumque ad hoc usque tempus Joannis appellari. Atque his mentem advertere est necessarium. Nam probabile est Joannem illum posteriorem (nisi quis priorem malit) Apocalypsin eam vidisse, quæ sub nomine Joannis fertur. *Hæc Eusebius. Eodem modo ex relatis S. Papiæ verbis ista infert S. Hieronymus de Scriptor. Eccl. cap.* 18 *in Papia :* Ex quo apparet in ipso catalogo nominum, alium esse Joannem, qui inter Apostolos ponitur, et alium Seniorem Joannem, quem post Aristionem enumerat. Hoc autem diximus propter superiorem opinionem, quam a plerisque retulimus traditam, duas posteriores epistolas Joannis non Apostoli esse, sed Presbyteri : *quem ante ipse Seniorem, Græci πρεσβύτερον appellant, qua etiam usus Christophorsonus in versione Eusebii. De opinione aliquorum Joanni Presbytero, seu seniori attribuentium et librum Apocalypseos et duas epistolas Joannis, consule proœmium Cornelii a Lapide et aliorum interpretum ad illos tractatus.*

sed male ex hoc proœmio S. Papiæ probatur

D

ex eo constat duos Joannes fuisse, Evangelistam,

et Presbyterum,

E

sive Seniorem

6 *Hic solum, posito utroque Joanne, Apostolo scilicet et Presbytero, dicimus non recte ex verbis S. Papiæ inferri, eum non vidisse Apostolos, aut non fuisse discipulum S. Joannis Apostoli : quia si quis redibat a comitatu Apostolorum aut Discipulorum Domini, æque inquirebat, quæ Aristion et Joannes Presbyter, quam quæ Andreas, Petrus, Philippus, Thomas, Jacobus, Joannes, Matthæus dicerent. Quæ tamen aliter videtur intellexisse Eusebius, dum post supra relata verba addit hæc sequentia :* Καὶ ὁ νῦν δ' ἡμῖν δεδηλωμένος Παπίας τοὺς μὲν τῶν Ἀποστόλων λόγους παρὰ τῶν αὐτοῖς παρηκολουθηκότων ὁμολογεῖ παρειληφέναι, Ἀριστίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου αὐτήκοον ἑαυτόν φησι γενέσθαι, ὀνομαστὶ γοῦν πολλάκις αὐτῶν μνημονεύσας, ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι τίθησιν αὐτῶν παραδόσεις. Quin etiam Papias, de quo jam egimus, Apostolorum dicta ab iis, qui ipsos assectati sunt, se accepisse confitetur, Aristionis et Joannis τοῦ πρεσβυτέρου auditorem fuisse dicit, nominatim proinde illorum sæpe mentionem faciens eorumdem traditiones scriptis suis inserit. *Ac nonnullis interpositis addit,* Papiam suis libris non solum Aristionis in sermones Domini explanationes, verum etiam traditiones Joannis τοῦ πρεσβυτέρου complexum esse. *Hæc Eusebius de Papia : cujus opera deperdita testimonium illi nequeunt conferre. Sed esto, S. Papias alicubi scripserit se* Joannis Presbyteri, *aut* senioris, auditorem *fuisse, in verbis non* demonstrat se nentiquam Joannis Apostoli auditorem aut adspectorem fuisse, *quod ante ex proœmio librorum Papiæ male apud Eusebium inferri diximus. Nicephorus Callistus Eusebium*

F

ex aliis et deperditis libris auditorem fuisse Aristionis et Joannis Presbyteri tradit Eusebius.

A *Eusebium fere describit, additque* eumdem Papiam uti testimoniis et auctoritatibus ex priore Joannis, et itidem ex priore Petri epistolis. *De S. Aristione hoc etiam die egimus.*

§ II. *Errori Millenariorum S. Papias adhæret. An fuerit Episcopus Pergami? An socius S. Onesimi?*

Idem *Eusebius de scriptis S. Papiæ ista dein jungit:* Alia præterea idem auctor quasi traditione non scripta ad se delata apponit et novas quasdam Servatoris parabolas et doctrinas, et aliqua quædam fabulosiora; in quibus et mille annos post resurrectionem a mortuis, subsistente Christi regno corporaliter in hac terra. Quæ ego illum accepisse existimo male interpretantem narrationes Apostolicas, nec penetrantem, quæ ab illis mystice per similitudinem dicta sunt. Valde enim exiguo sensu erat, quemadmodum ex ejus scriptis capere licet conjecturam. *Hieronymus etiam de Script. Eccl. cap.* 18 *eadem confirmat:* Hic dicitur mille annorum Judaicam edidisse δευτέρωσιν, quem secuti sunt Irenæus et Apollinaris et ceteri, qui post resurrectionem aiunt in carne Dominum cum Sanctis regnaturum.

In scriptis S. Papiæ error millenariorum, observatus ab Eusebio,

S. Hieronymo,

B Tertullianus quoque in libro de spe fidelium, et Victorinus Pictaviopensis, et Lactantius hac opinione ducuntur. *Similia habet S. Hieronymus in proœm. lib.* 18 *in Isaiam, et in cap.* 36 *Ezechielis lib.* 11, *et cap.* 14 *Hieremiæ lib.* 4, *ubi ista addit:* Quæ licet non sequamur, tamen damnare non possumus, quia multi Ecclesiasticorum virorum et Martyrum ista dixerunt, et unusquisque in suo sensu abundet, et Domini judicio cuncta reserventur.

8 *Quibus relatis in Notis ad* XXII *Februarii addit Baronius:* Hæc S. Hieronymus, quo tempore nihil adhuc ab Ecclesia de ea re fuisse definitum apparet. Paullo post autem, cum Apollinaris hæresiarcha hanc de millenario sententiam niteretur adstruere, totisque nervis defendere conaretur, atque ut dogma Catholicum stabiliret, scriberetque (ut ait S. Hieronymus in proœmio lib. 18 in Isaiam) duo volumina adversus Dionysium Alexandrinum, qui ea de re contra Irenæum librum ediderat; mox in eum atque alios millenarios zelus sanctorum Patrum exarsit, ita ut in hæresim ac patronum ejus liberius inveherentur: cum præsertim ille adderet alias ad eam opinionem impietates, diceretque homines resurrecturos esse ad Legem, Circumcisionem, et sabbata servanda, ad cibos electos, ut olim, et templum materiale constructuros. Id de eo scribit S. Basilius in epistola C 74 ad Occidentales. Tunc autem, sicut ceteræ pravæ opiniones Apollinaris, ita hæc de millenario a Damaso Papa Romæ putatur esse damnata. *Hæc Baronius. At sententiam eam S. Papiæ de millenario ob magnam hominis æstimationem complures magnos viros esse secutos tradit idem Baronius in Annal. an.* 118 *num.* 2. *Inter quos sunt celebres Martyres, Justinus Philosophus, inscriptus Martyrologio Romano ad* XIII *Aprilis, Irenæus ad* XXVIII *Junii, et Victorinus ad* II *Novemb. quando iterum erit occasio agendi de hoc millenarii errore. Quæ ab Isaaco Casaubono contra S. Papiam exercitatione* 16 *ad Annales Baronii num.* 16 *congeruntur exaggeratæ calumniæ et mendacia, rejiciuntur et perstringuntur a Petro Halloix in Notis ad cap.* 1 *Vitæ S. Papiæ litt. d.*

Baronio,

secuti eum SS. Justinus, Irenæus, Victorinus:

9 *Idem Halloix ad cap.* 2 *Vitæ litt. b rejicit futilem conjecturam* Antiochi Brondi ausi asserere S. Papiam fuisse Angelum Pergami, *cui Apocal.* 2 *hæc dicuntur:* Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam.... Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari: ita D habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei *etc. Ad quem locum Brondus ait* possibile esse Joannem hanc Ecclesiam Pergamensem Papiæ auditori suo commendasse, et postea successu temporis Hieropolitanam Ecclesiam in Phrygia post exilium Joannis gubernasse, relicta Pergamensi alicui Pastori. *Hæc ille ex nuda conjectura, quia potuisse fieri asserit: quod nobis non sufficit.*

non fuit S. Papias Episcopus Pergami, in Apocalypsi reprehensus:

AUCTORE G. H.

10 *Halloix cap.* 3 *Vitæ S. Papiæ narrat perseverantiam ejus in adversis et felicem e mundo excessum, atque ista scribit:* Est in Actis B. Onesimi discipuli S. Pauli, in eadem Asia tum Episcopi, et Papiæ nostro æqualis, perductum eum Romam, ibique cum Romulo adjutore et Papia spirituali commilitone (sic videtur nostrum Papiam ob dignitatis et certaminis paritatem appellare) oblatum Tertullo Urbis Præfecto, qui examinatos, et fidem in Christum constanter confessos, in tenebrosum abdi carcerem, et tormentis excruciari jusserit: sed exactis in afflictione totis octodecim diebus ob frequentem populi ad eos concursum, colore lenitatis urbe expulerit. Igitur Onesimus cum Apitione Puteolos tetendit: quoniam autem Papias cum Romulo, non est ibi perscriptum... Sed de aliis ut taceam, certe de Papia hoc E videor posse dicere, vel integram martyrii palmam, morte pro Christo fortiter obita, assecutum esse (quandoquidem a nonnullis non Episcopus, sed Episcopus et Martyr appelletur) vel certe in caussa fidei sustinenda, admodum multa toleravisse. Nam et hoc titulo datum esse aliquibus palmare nomen Martyris, multorum scripta Sanctorum fidem faciunt. *Hæc ibi. Qui vero martyrium attribuit S. Papiæ, est Stephanus Goburus Tritheita apud Photium in Bibliotheca Cod.* 232 *num.* 52, Quod ea, *inquit,* quæ dicta sunt de instauratione rerum a S. Gregorio Nyssæ Episcopo, non probet, sed nec Papiam Hierapoleos Episcopum et Martyrem, nec S. Irenæum Lugduni Antistitem admittat: ubi quidem dicunt regnum cœlorum esse fruitionem quamdam ciborum sensibilium. *Hæc ibi, et forsan per errorem nomen Martyris attributum S. Papiæ, quod S. Irenæo ejus discipulo dandum erat. Ceterum de B. Onesimo S. Pauli discipulo, ac post obitum S. Timothei Episcopo Ephesino, egimus* XVI *Februarii, omissis Actis Græcis, quæ a Gentiano Herveto Latine reddita, apud Lipomanum, Surium aliosque extant, quod ea Acta plane confusa sint, et præcipua sui parte spectent ad S. Onesimum, Magistrum SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini, sub Decio comprehensum, et Puteolis pro fide Christi interemptum* XXXI *Julii. Hinc* Papias spiritalis *ejus* commilito *alius ab hoc S. Papia est, centum et triginta aut quadraginta annis junior.* F

non idem est Papias spiritalis commilito in Actis S. Onesimi,

neque Martyr habendus,

ut per errorem videtur appellari apud Photium.

S. Onesimus Puteolis sub Decio est interemptus.

11 *Idem Petrus Halloix citato capite* 3 *asserit* sanctimoniam S. Papiæ *commendari, primo* quod iis temporibus e bona ferventium Christianorum copia selectus, atque ad Episcopi dignitatem provectus sit, quibus longe pluris ad ejusmodi munia æstimabatur Christiana simplicitas, quam mundanæ stirpis nobilitas, et Spiritus divitiæ, quam terræ thesauri, et modesta divinæ legis cognitio, quam superba plurimarum scientiarum acervatio. *Deinde,* quod apud viros sanctitate juxta et eruditione clarissimos, tanta fuerit ob antiquam ac venerandam morum probitatem auctoritate, ut tum etiam, cum ab ejus sententia in aliquo puncto discederent, ejus tamen magni facerent ac revererentur sanctimoniam. *Denique* insignis Papiæ sanctitatis argumentum, *inquit,* esse potest, et merito debet, illud tam vehemens atque incitatum animi studium, quo Apostolos et viros Apostolicos prosequebatur, et quo ardenter, si quis alius, æstuabat

sanctimonia S. Papiæ e quibus rebus colligatur.

A æstuabat de ipsorum dictis et factis audiendi atque sciscitandi. *At cultum ac venerationem ejus sacram ex antiquis Martyrologiis probavimus.*

AUCTORE G. H.

12 *Quamdiu Ecclesiæ Hierapolitanæ Episcopus præfuerit, aut quo ætatis, Sedis ac Christi anno obierit, non legimus. Fuit postmodum S. Abercius ejusdem* D *Sedis Episcopus, qui sub Marco Antonino et Lucio Vero Imperatoribus postissimum floruit : cujus Acta Græca habemus ad* XXII *Octobris illustranda.*

Tempus Sedis, successor.

DE S. ANTHUSA

ET XII FAMULIS MARTYRIBUS.

G. H.

XXII FEB.

Græci in magnis Menæis XXII *Februarii hæc habent :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἁγία Ἀνθοῦσα, καὶ οἱ δώδεκα αὐτῆς οἰκέται ξίφει τελειοῦνται.

Εὔνους ἐφεύρες, Ἀνθοῦσα, τοὺς οἰκέτας,
Ξίφει θανούσῃ συνθανόντας σοι ξίφει.

Eodem die S. Anthusa et duodecim ejus famuli gladio vitam finiunt.

Benevolos reperisti, Anthusa, hos famulos,
Qui te gladio moriente, etiam gladio commoriuntur.

Menæa describit Maximus Cythoræus. Cetera latent. Coluntur variæ Anthusæ *aliis diebus :* XXII *Augusti* Anthusa *cum duobus domesticis* Carissimo *et* Neophyto, *qui ambo sub Valeriano Imperatore gladio percussi sunt, sed ipsa* Anthusa, *ut in eisdem Menæis legitur,* ἐν εἰρήνῃ τῷ θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο, in pace spiritum Deo reddidit : *quæ alia ab hac Martyre est, quæ gladio occisa fuit.*

DE S. GALLO CONSULE

MARTYRE ANTIOCHIÆ.

G. H.

XXII FEB.

B Magnum *Consulari dignitati ornamentum conferret sanctitas* Galli *Consulis, majus allatura, si ejus Acta olim et conscripta forent, et uti hic ederentur, reperiri a nobis potuissent. Sacram ejus memoriam reducit nunquam satis laudatum Martyrologium MS. Romanum vetustissimum, quod sub S. Hieronymi nomine citari solet, et hæc continet :* VIII Kalendas Martii Cathedra Petri in Antiochia, et Romæ natale Concordiæ. In Antiochia natale Galli Consulis. *Sequuntur dein quadraginta aut plures Martyres in varias classes distributi : unde et* Gallum *martyrio coronatum colligimus, temporibus Romanorum Imperatorum, quando plures viri illustres* Galli *appellati. Nam seculo Christi primo Consulatum gesserunt* C. Pompeius Longinus Gallus, *et* L. Asinius Gallus, *ille anno* XLIX, *iste anno* LXII. *Seculo secundo Consules fuerunt* Gallus *et* Flaccus *anno* CLXXIV. *seculo tertio* E Faustus *et* Gallus *anno* CCXCVIII. *Imo inter Imperatores Romanos Decius anno* CCLI *pereuntibus successit* Gallus Hostilius *tum Dux limitanei exercitus in Mœsia. Seculo etiam quarto floruit* Constantius Gallus *Cæsar, ac sæpius Consul constitutus, frater Juliani apostatæ, et Constantini Magni fratris filius, et filia ejus ducta gener. Hæc de illustri Consulari et Cæsareo munere quod Galli gesserunt, et ob quam dignitatem Syriæ, quæ Consularis provincia erat, potuerunt summa cum potestate præesse.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

VICTORINO, EUCIRO, PAULO, DONATO, FORTUNA,

ET ALIIS XXVIII.

G. H.

XXII FEB.

SS. Victorinus,

Qui *horum athletarum principem obtinet locum, solus Martyrologii MS. Richenoviensis inscriptus est his verbis :* In Africa Victorini. *In MS. Aquisgranensi, et apud Hermannum Greven in Auctario Usuardi, aliqui suis nominibus exprimuntur socii :* In Africa Victorini Palatini, Donati, Fortunæ et aliorum XXIX. *Jacobus Pamelius in Notis*

Donatus, Fortuna,

C *ad epistolam Luciani, quæ est* XX *apud S. Cyprianum, ex Martyrologio MS. bibliothecæ Guilielmitarum Brugensium, quarti Martyris nomen indicat :* VIII Kalend. Martii. In Africa sanctorum Martyrum, Victorini Palatini, Pauli, Donati, Fortunæ, et aliorum viginti novem. *Quæ eisdem verbis leguntur in Martyrologio Galesinii, attestantis se ex* codicibus MSS. *accepisse. At* Paulo *omisso alius substituitur in antiquo MS. Martyrologii Romano, sive S. Hieronymi, in quo hæc leguntur :* In Africa SS. Victorini, Euciri Palatini, Donati, Fortunæ, et aliorum XXVIII. *An forte* Palatinus *vir consecutus, ab aliis Martyribus distinctus? An* Eucirus, *qui infra* Euterius*? At Nicomediæ unus, in Africa alter passus dicitur, si mendum abest. In Martyrologio S. Hieronymi jungitur* Palatinus *(seu viri nomen censeri debeat, seu dignitas, de qua infra)* Euciro, *in aliis* Victorino : *nisi id vitio amanuensium adscribendum.*

Paulus,

Eucirus et 28 Quis Palatinus?

2 *Arbitratur Pamelius de his Martyribus agere Lucianum in dicta apud S. Cyprianum epistola, dum ista ad Celerinum scribit :* Et ideo, carissime frater, saluta Numeriam et Candidam, quæ secundum Pauli præceptum et ceterorum Martyrum, quorum nomina subjicio, Bassi in pejerario, Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli a quæstione, Fortunæ, Victoris, Herenei, Credulæ, Hereneæ, Donati, Firmi, Venti, Fructi, Juliæ, Martialis, Aristonis, qui, Deo volente, in carcere necati sunt. *Hæc ibi :* Paulus, Donatus, Fortuna, *ii possunt existimari, qui hoc die in Martyrologiis nominantur : sed in ea epistola nulla* Victorini, Euciri, Palatini *mentio. De nonnullis a Luciano enumeratis Martyribus egimus* XI *Februarii, de* F *aliis acturi* XXV *ejusdem mensis et* XVII *Aprilis, quibus locis cum plurimi et jam nominentur socii, quorum non meminit Lucianus, argumento id esse diximus* XI *Februarii, potissimum indicatos illos esse, qui vel ex familia Celerini, Numeriæ aut Candidæ, vel eis erant specialius noti.*

num illorum mentio in epistola Luciani?

3 *S. Cyprianus epistola* XXIII *ad Clerum Romanum reprehendit ante memoratum Lucianum, quod* manu ejus scripti libelli nomine Pauli multis darentur, *et* Lucianum non tantum Paulo adhuc in carcere posito, nomine illius libellos manu sua scriptos passim dedisse, sed et post ejus excessum eadem facere sub ejus nomine perseverasse, dicentem hoc sibi ab illo mandatum. *Quæ forsan de S. Paulo jam memorato sunt accipienda.*

num S. Pauli apud Cyprianum?

4 *Aliquas* S. Victorini *Martyris reliquias adservari Bononiæ, tam in ecclesia S. Stephani, quam S. Bartolomæi, quæ est Clericorum Regularium Teatinorum, tradit Masinus in Bononia perlustrata ad* XXII *Februarii, sed num dicti ante* Victorini *sint, num alterius, non liquet.*

Reliquiæ S. Victorini Bononiæ.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS,

EUTERIO, PALATINO, VICTORINA, PAULA, EMERITA, ANTONIANA, DATIVA, ROGATIANA, ANTIGA, URBANA, MAXIMA, MARINA, MATRONA, PEREGRINA FILIA, SECUNDULA, JUSTA, CASTULA, FLORENTIO, VICTORE, MARCELLINA, CASTA, DONATULA, LIBOSA, FLAVIA, DOTA, FURNATA, LUCIANO, AMICO, REGINA, CYRIACO, GALATIO, VALERIO, GORGIANO.

G. H.

XXII FEB.

Nicomediæ quam plurimi Martyres passi :

Nicomedia Bithyniæ metropolis, illustre innumeris Martyribus theatrum præbuit : in qua nempe urbe degebat Diocletianus, dum sævissimam in Christianos persecutionem excitavit : atque illic, ut alios alibi designatos a se Præsides exemplo suo provocaret, immanissimam de Christianis exercuit carnificinam. Hinc Tabulis Martyrologii Romani ad XVIII *Martii adscripta sunt decem Martyrum millia, qui Nicomediæ pro Christi confessione gladio percussi.* XIII *Junii celebrantur plurimi sancti Martyres, qui in montibus et speluncis vicinis latentes, martyrium* B *læto animo susceperunt, quos Græci in Menologio ad* IV *Septembris numerant tria millia sexcentos viginti octo. At* XXV *Decembris memorantur multa millia Martyrum, qui ecclesiæ inclusi, accenso circum igne consumpti sunt.*

Eidem urbi et hi adscripti.

2 *Qui* XXII *Februarii referuntur ibidem passi, solis adhuc nominibus cogniti : quæ ipsa quasi naufragio erepta exhibet antiquum MS. Martyrologium Romanum, quod S. Hieronymo adscribitur. In hoc relatis variarum classium Martyribus, dein ista postremo loco habentur :* Item Nicomediæ. Euterii Palatini. Victorinæ, Paulæ, Emeritæ, Antonianæ, Dativæ, Rogatianæ, Antigæ, Urbanæ, Maximæ, Marinæ Matronæ, Peregrinæ filiæ, Secundulæ, Justæ, Castulæ, Florentii, Victoris, Marcellinæ, Castæ, Donatolæ, Libosæ, Flaviæ, Dotæ, Furnatæ, Luciani, Amici, Reginæ, Cyriaci, Galatii, Valerii, Gorgiani.

Quinam Palatini?

3 *Qui velut primipilus statuitur* Euterius, *Palatinus dici videtur. Ita* IV *Martii colitur* S. Caius Palatinus *cum aliis* XXVII *in mare demersus : ubi Baronius annotat omnes, qui in Palatio ex familia Imperatorum militabant,* Palatinos *dictos, et prætera peculiarem ordinem* militiæ Palatinæ *fuisse. In Notitia dignitatum imperii frequenter occurrunt* Vexillationes Palatinæ, Legiones Palatinæ, Auxilia Palatina. *At num recte* matrona *adjungatur* Marinæ, *ejusque* filia *censeatur* Peregrina; *num vero et* Matrona, *et forsan* Filia, *sint propriæ personæ censendæ, dubitari potest.*

an hi Martyres alibi passi?

4 *Scrupulum cuipiam movere majorem potest Nicomediæ urbis nomen, cum præter* Euterium *Palatinum,* E *Martyrum nomina sint Latina, et plurima fœminarum. Verum et Latina nomina in provinciis usurpata, et ad urbem in qua Augustus esset multi undique, præsertim ex Italia militiæ, mercaturæ, alteriusve negotii caussa, confluere soliti. Alioquin celebris hoc die in plerisque Martyrologiis antiquis,* S. Thecla Virgo, *quæ in MSS. Richenoviensi, Lætiensi, et S. Cyriaci, uti et apud Bedam, Rabanum, Notkerum adscribitur* Nicomediæ. *In MS. S. Hieronymi hæc leguntur :* Antiochiæ Natale S. Galli Consulis. Natale S. Theclæ Virginis. *Interponendum fortassis verbum* Nicomediæ, *per incuriam librariorum ad eos Martyres translatum. At nihil ob levem hunc conjecturam immutari posse arbitramur : maxime quia* item Nicomediæ *legitur.*

5 Victor Martyr *refertur* XXIII *Februarii a Felicio, et* Maximus *in MS. perantiquo S. Maximini, forsan sunt, qui his Martyribus annumerantur* Victor *et* Maxima.

NOT. 16.

DE PLURIMIS MARTYRIBUS

IN ARABIA PASSIS.

G. H.

CIRCA AN. CCCIV XXII FEB.

C

Eusebius libro 8 Historiæ Ecclesiasticæ immanem a Diocletiano motam in Christianos persecutionem describit, et præcipuorum per universum Imperium Martyrum certamina enarrat : sed tandem quasi ob tot cædes tædio affectus, cap. 23 ita exclamat : Quid opus est multa persequi et novas piorum Martyrum per orbem dimicationes, alteras alteri succedentes proferre? *Et indicato S. Adauci et omnium Antandri urbis in Phrygia incolarum certamine (uti* VII *Februarii diximus) ad alios Martyres cap. 23 progreditur, his verbis :*

Martyres in Arabia passi referuntur ab Eusebio,

Quid jam reliquos Martyres nominatim commemorare attinet, aut virorum multitudinem enumerare, aut varia plagarum aut suppliciorum genera, quæ insignes Martyres perpessi sunt, oratione depingere? qui partim securibus percussi interierunt, sicut his qui erant in Arabia contigit, partim cruribus confractis divexati, veluti his qui in Cappadocia versabantur accidit; partim etiam pedibus in sublime appensis, capiteque in terram demisso, igne paullatim succenso, et leniter exardescente et fumo e materia accensa suffocati, quemadmodum illis, qui in Mesopotamia morabantur, evenit.

Ruffino,

Hæc ibi, quæ etiam Ruffinus lib. 8 cap. 11 describit. Sed unde, inquit, sufficimus propria uniuscujusque Martyris per singulos enumerare supplicia? Quis enim possit vel illa repetere, quibus apud Arabiam sancti Martyres securibus percussi sunt? *Nicephorus etiam lib. 7 cap.* 11, Sed quid attinet, *ait,* singulatim Martyres ipsos

Nicephoro,

F recensere, aut etiam numerum eorum inquirere, suppliciorum denique tam varias species stylo prosequi? Cum plerique eorum securi percussi, quod eis in Arabia accidit *etc. Omitto quæ de Martyribus Cappadociæ et Mesopotamiæ adduntur : quorum sacra memoria die* XXIII *Maii quotannis recolitur. Alii in Arabia passi fastis Martyrologii Romani adscripti sunt ad* XXII *diem Februarii his verbis :* In Arabia commemoratio plurimorum sanctorum Martyrum, qui sub Maximino Imperatore sævissime cæsi sunt.

et in Martyrol. Romano.

quo tempore obierint?

Martyres Cappadociæ et Mesopotamiæ, uti et Adaucus cum sociis dicuntur in eodem Martyrologio sub Maximiano Galerio coronati. At nos tam VII *Februarii S. Adaucum, quam* IV *ejusdem SS. Phileam et Philoromum diximus passos ipso adhuc imperante Diocletiano, cum Maximianus Galerius Cæsar esset, interemptos, quod et de his Martyribus etiam videtur dicendum. Consule* § 2 *Actorum S. Adauci, et SS. Phileæ et Philoromi* § 1, *num.* 5.

DE

DE S. PASCHASIO
EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

J. B.

CIRCITER AN. CCCXIII. XXII FEBR.

S. Paschasius Ep. Vienn. XII,

Viennensium Antistitum duodecimus memoratur S. Paschasius, *in Catalogis, quos Joannes a Bosco in Bibliotheca Cluniacensi, et Joannes Lievræus in libro de antiquitate et sanctitate urbis Viennensis vulgarunt. At Joannes Chenu Biturix ex MS. codice quem et Petrus Villarsius Archiepiscopus communicarat, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Antonius Demochares de divino Missæ sacrificio cap. 29, undecimum statuunt. Decessor ejus fuit* S. Simplides, sive Simplidas *de quo* XI *Februarii actum. Demochares* Pascium, sive Paschasium *vocat.*

tempore Diocletiani,

2 *Diocletiani ac Maximiani AA. temporibus illi Ecclesiæ præfuisse plerique consentiunt, atque adeo S. Mauricii a Maximiano interfecti reliquias cælesti ostento consecutum : cujus rei in Actis vulgatis S. Mauricii, inque historia de ejus martyrio a Guilielmo Baldesano edita, nullam mentionem reperio. His verbis factum id recenset in Martyrologio Gallicano Saussaius :* Eo tempore, quo Thebæa legio apud Agaunum pro fidei

B

S. Mauricii reliquias adnatantes Angeli monitu excipit,

constanti assertione agonem gloriosum expleverat, S. Mauricii, gloriosi hujus agminis Principis, pretiosas exuvias, Rhodani immersas fluctibus, revelante Angelo indicatas et inventas colligere promeruit : quas magna veneratione in cryptæ S. Petri sacrario condidit. Unde et tanti athletæ patrocinia, urbs illa, quibus hodie gloriatur ac fruitur, adepta est. *Luculentius id Gallice narrat cap. 5 Lievræus. Summa est. Cæde Martyrum perpetrata, multorum trunca corpora ac capita, sanguine manantia, in Rhodanum amnem, cujus haud procul inde scaturigo est, projecta, interque ea S. Mauricii corpus, ac seorsim caput clypeo ejus superpositum, Viennam usque adnatasse. Hic admonitum ab Angelo* Paschasium *Præsulem, cum Clero ad flumen venisse, extraxisse ex undis venerabilem eum thesaurum. Ita majores tradidisse, atque ex S. Eucherio Lugdunensi, Sanctoque Adone Viennensi in Legendariis Ecclesiæ Viennensis, et antiquis picturis constare.*

ut esse traditio Eccl. Vienn. dicitur

Ea Legendaria non vidimus. An quæ extant Acta S. Mauricii a S. Eucherio scripta sint, alibi quæremus : in iis certe Paschasii *hujusque miraculi nulla mentio extat. Testatur tamen Lievræus metropoliticam ædem, quæ prius sanctorum Machabæorum honori erat dicata, S. Mauricii nomine cœpisse celebrari : nunc caput ejus ibi asservari, auro gemmisque ornatum (at nec illud quidem integrum) et clypeum.*

C

successor ejus Verus II, forte et Claudius dictus, interest concilio Arelatensi an. 314.

3 *Quot dein annis, post Diocletianum, qui anno* CCCIV *imperium deposuit, Ecclesiam Viennensem gubernarit* Paschasius, *ita fere colligi potest. Synodo Arelatensi,* Volusiano et Aniano Coss. *anno Chr.* CCCXIV *habitæ, adfuere inter alios* Verus Episcopus, Bedas Exorcista, de civitate Viennensi. *Ergo jam obierat* S. Paschasius. *Omnes Episcoporum Catalogi supra citati* S. Claudium *successisse* S. Paschasio *tradunt;* S. Verum I, *qui Kalendis Augusti colitur, Trajani vixisse temporibus, secundum S. Gregorii Magni æqualem fuisse. Ast hic tertius fuit, ut Baronius quoque in Notat. ad Martyrol. scribit. Et nos* XIII *Januarii annotavimus, quo die ejus agitur memoria.* Verus II *is fuit qui illi Arelatensi synodo interfuit, forsan* Claudius Verus *appellatus, ac priori nomine celebrior apud posteros, ut a duobus aliis* Veris *distingueretur. Ado certe, et ipse Viennensis Episcopus, in Chronico ita scribit :* Uno eodemque tempore et illud sacratissimum concilium apud Arelatem 200 Episcoporum colligitur, Marino tunc Episcopo ejusdem civitatis existente : apud Viennam Claudio in Catholico dogmate clarissimo Episcopo.

ante quam synodum mortuus Paschasius,

4 *Obiit ergo ante illud concilium* S. Paschasius, *de quo idem paullo ante S. Ado :* Floruit tunc temporis Melciades Romanæ Ecclesiæ Pontifex. Floruit et tunc temporis vir disertissimus Paschasius, Viennensis Ecclesiæ Episcopus. *Mortuus est* S. Melchiades X *Decembris anno* CCCXIII, *cui suffectus anno sequenti S. Silvester Kalendis Februarii. Recitant Lievræus ac Boscius S. Silvestri ad* universos Episcopos per Gallias *epistolam, qua statuisse dicitur, ne quis ordinis Ecclesiastici ad se veniret aut alio proficisceretur,* nisi Metropolitani Viennensis Formatas accepisset, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum, quem habebat, scriptorum ejus adstipulatione perdoceret. *Ac deinde ista subnectit :* Hoc autem pri-

E

dicitur primatus privilegio donatus a S. Silvestro,

vilegium formatarum Fratri et Coepiscopo Pascasio, et posteris ejus, meritorum illius speciali contemplatione concessimus. Provinciæ vero septem ad Viennensem Ecclesiam pertinentes, sicut Romanus Catalogus testatur, hæ sunt : Viennensis I; Narbonensis I, quæ est secunda; Narbonensis II, quæ est Aquis, tertia; Aquitanica I, quæ est Biturix, quarta; Aquitanica II, quæ est Burdegala, quinta; Novempopulana, quæ est Auxia, sexta; atque Alpes maritimæ, quæ est Ebredunum, septima.

haud satis solide.

5 *Quam epistolam qui accuratius expendere voluerit, adeoque refellere, legere poterit quæ in concilio Taurinensi Canone 2 decernuntur, quæque in epistola prima Zosimi Papæ ad Episcopos Galliæ, et Leonis quinta ad Episcopos Provinciæ. Illud nobis hic sat est, quod* Novempopulaniæ metropolis *eo tempore non* Ausciorum civitas, *sed* Elusatium *fuerit. Cumque S. Silvester Pontifex sit factus Kalendis Februarii* S. Paschasius XXII *mensis ejusdem, vel anno præcedenti, cum adhuc viveret Melchiades mortuus; aut si* CCCXIV, XXI *diebus a creatione Silvestri; non videatur cum Silvestro tam arctam contrahere notitiam potuisse, ut hic* meritorum illius speciali contemplatione *impelli potuerit, ad hoc illi impertiendum privilegium, quod sapientissimi deinde Pontifices ignorarint, certe ratum esse minime voluerint. Sensit id, nec penitus respuere voluit, Saussaius, dum ita de* S. Paschasio *scripsit :* Idem beatus Episcopus S. Silvestro ob egregiam sanctitatis laudem fuit percarus, ex cujus gratia nonnulla Ecclesiæ suæ decora adjunxit.

F

colitur 22 Febr.

6 *Agitur* S. Paschasii *anniversaria memoria in Ecclesia Viennensi* VIII *Kalendas Martias erectumque illi est altare ac sacellum, in metropolitico templo, ut Lievræus testatur. Ejus complura ad eum diem meminere Martyrologia. Beda vulgatus et MS. varia ita habent.* Viennæ S. Paschasii Confess. atque Pontificis. *Ado, Galesinius, et varia Usuardi nomine insignita exemplaria addunt,* admirandæ sanctitatis viri. *Martyrol. Romanum :* Viennæ S. Paschasii Episcopi, eruditione et morum sanctitate præclari. *Alii brevius ejus meminerunt.*

DE SS. THALASSIO ET LIMNÆO

ANACHORETIS JUXTA CYRUM IN SYRIA,

Commentarius prævius.

SECULO V XXII FEB.

Theodoretus Cyri, urbis provinciæ Euphratensis in Syria, Episcopus, octingentarum Ecclesiarum pastoralem curam in ea diœcesi sortitus est : quam cum viginti et sex annis rexisset, *Expurgata Cyri regione Marcionis hæresi.* *nullum asserit lolium hæreseos relictum, sed gregem universum omnibus erroribus ereptum, supra mille animas Marcionis morbo liberatas, multasque alias ex Arii et Eunomii partibus ad Christum Dominum perductas. Illustre hujus rei testimonium tradit in epistola ad S. Leonem Pontificem Romanum, quæ est inter epistolas ejus num.* 113. *In Philotheo etiam, seu Religiosa historia, cap.* 21 *ait execrandum Marcionem multas impietatis spinas seminasse in regione urbis* *Degunt SS. Thalassius et Limnæus in vico Telima.* *Cyri, quas cum ipse conaretur radicitus evellere, omnem subiisse laborem, et omnibus assidue machinis fuisse usum. Eum Theodoreti laborem feliciter excepit* vicus Tillima, *Græce* κώμη Τίλλιμα, *Longo* Tillina, *Rosweydo* Helimna *dictus, religiosa* SS. Thalassii et Limnæi

B *exercitatione celebris. At S. Limnæus alio dein usus magistro est, S. Marone, cujus Vitam ad* XIV *Februarii illustravimus. Quo tempore condiscipulus illius fuit S. Jacobus, ab Rosweydo* Hipæthrius *cognominatus, a Nicephoro Callisto et in Concilio Chalcedonensi* Nisibenus *appellatus, uti mox in Vita S. Baradati dicetur, ac plenius* XXVI *Novembris, quo eum Græci colunt.*

2 *Alius a* S. Limnæo *inhabitatus locus est in vico* Targala, *seu* Targalla, *in eoque discipulum ejus fuisse S. Joannem referunt Menæa proximo die* XXIII *Februarii,* *S. Limnæus habitat in vico Targala.* *quo eum cum SS. Moyse, Antiocho et Antonino sive Antonio, celebrant, his verbis :* Ὁ μὲν ὅσιος Ἰωάννης γνώριμος καὶ φοιτητὴς γέγονε Λιμναίου, τοῦ ἐν ὄρει τῷ τῇ κώμῃ Ταργάλα πελάζοντι ἀσκήσαντος. S. Joannes per se notus, sectator fuit Limnæi, qui in monte vico Targala imminente vitam solitariam egit. *Eadem habet Maximus Cytheræus. Hinc errori typographico imputandum est, dum hoc die vicus ille non Targala, sed Galgala, Græce* Γάλγαλα, *appellatur, quem errorem etiam Cytheræus expressit.*

3 *Græci ergo in Menæis hæc habent* XXII *Februarii :* *Coluntur 22 Febr.* Eodem die memoria sanctorum Patrum nostrorum Thalassii et Limnæi, *ad quorum nomina in adjuncto disticho ita alludunt :*

Λιμὴν Λιμναῖον καὶ Θαλάσσιον φέρει
C Ὥσπερ θάλασσαν ἐκφυγόντας τὸν βίον.

Portus Limnæum et Thalassium accipit,
Qui tamquam e mari, ex hac vita effugerunt

Hæc dein adjungitur Vitæ epitome :

4 Ex his Thalassius in monte quodam domicilium *Vitæ eorum epitome e Menæis.* monasticum excitavit, qui morum candore et submissione animi facile omnibus præstabat. Limnæus vero et ipse vitam asceticam præcipuo in amore habuit, atque ad eumdem Magnum Thalassium admodum adhuc juvenis venit, et ab illo in religiosa vita institutus, contulit se ad celeberrimum virum Maronem, cujus virtutem æmulatus, cœpit subdialem vitam agere. Occupato ergo vertice montis, qui vico Galgala dicto imminet, vitam solitariam ducens, in eo permansit : neque ullam casam, nec tabernaculum, nec tugurium fixit, sed septo confecto ex siccis lapidibus se inclusit, cœlo pro tecto usus. Hinc a Deo tanta gratia faciendorum miraculorum exornatus est, ut Apostolos imitatus, et dæmones expulerit, et morbos curarit. Cum aliquando Sanctus iter faceret, a serpente ictus est, sed solis precibus visus est mortem superare. Laborabat aliquando morbo colico, gravi sane atque admodum molesto, sed Deo invocato sanus evasit. Oculis captos et stipem petere coactos congregavit, et in cellulis extructis jussit degere, ac pro ratione numeroque miserorum alimenta iis necessaria, ab his qui ad eum ventitabant, emendicavit. Cum ita totos triginta octo annos sub dio vixisset, spiritum Deo reddidit.

5 *Hæc Menæa, et ex illis Maximus Cytheræus* ἐν βίοις ἁγίων. *Excerpta ea sunt ex Historia religiosa seu Philotheo Theodoreti, qui S. Limnæum sæpius invisit. Ejus hæc narratio est.* *Vita uberior ex Theodoreto.*

VITA

Ex Philotheo Theodoreti cap. XXII.

Tillima est apud nos quidam vicus, qui olim quidem excepit semina impietatis Marcionis, nunc autem evangelica fruitur agricultura. Ejus ad meridiem est quidam collis, neque valde asper, neque admodum acclivis. In eo monasticum ædificavit E habitaculum Thalassius vir admirabilis, qui est multis quidem aliis quoque bonis exornatus, sed morum simplicitate mansuetudineque et moderatione omnes homines sui temporis superavit. Hoc autem dico, non ut qui soli credam auditui, sed qui ejus etiam fecerim periculum. Ad virum enim sæpe accessi, et ejus sum sæpe usus suavi consuetudine. *Thalassius simplicitate morum et mansuetudine elucet.*

2 Ab eo in hoc loco fuit initiatus, qui nunc ab omnibus decantatur Limnæus, et cum admodum juvenis ad illam pervenisset palæstram, pulchre in hac summa instituebatur philosophia. Et primum quidem cum linguam sciret esse lubricam, adhuc adolescens hoc sibi constituit silentium : mansitque longissimo tempore cum nemine quidquam loquens. *Limnæus Thalassii discipulus,* Postquam autem divini illius senis doctrinæ satis fuit particeps, et se ostendit expressam illius virtutis imaginem, accessit ad magnum illum Maronem, *silentium sibi indicit.* cujus prius quoque meminimus. Accessit autem eodem tempore quo divinus quoque Jacobus. Cum autem ex eo quoque magnam percepisset utilitatem, et quæ sub dio agitur vitam esset æmulatus, occupavit aliud montis cacumen, quod imminet cuidam vico, *a Marone instructus, sub dio degit.* quem nominant Targalam. In eo degit usque in hodiernum diem, non habens domunculam, non tabernaculum, non tugurium ; sed solo continetur septo F quod est ædificatum ex lapidibus ne luto quidem compaginatis. Habet autem quoddam parvum ostium luto assidue obstructum : quod advenientibus quidem aliis numquam aperit, mihi autem soli accedenti hoc permittit facere. Ea de caussa undiquaque congregantur plurimi, cum meum adventum senserint, desiderantes esse mei ingressus participes. Cum iis autem, qui aliquando ad ipsum veniunt, loquens per parvam quamdam fenestram, illis impertit benedictionem, per eam plurimis sanitatem largiens. Servatoris enim nostri utens nomine, et morbos cessare facit, et dæmones expellit, et apostolica imitatur miracula. *Morbidos et dæmoniacos curat :*

3 Non solum autem iis qui ad ipsum veniunt suppeditat curationem, sed eam quoque sæpe numero præbuit suo corpori. Eum enim jam pridem invaserat morbus coliens. Quam sint autem acres qui ex eo oriuntur dolores et cruciatus, optime quidem sciunt qui illum sunt experti : sciunt autem ii quoque qui ejus fuere spectatores. Provolvuntur enim similiter atque ii qui rabie agitantur, huc et illuc

A illuc se vertentes, et crebro pedes extendentes et contrahentes : nonnunquam autem sedent et surgunt et ambulant, aliquam quietis viam quærentes : et ideo assident balneis, sæpe ex eo aliquam accipientes consolationem. Et quid opus est longiori uti oratione in iis enumerandis, quæ sunt aperta et manifesta omnibus? Cum hoc morbo colluctans, et tot tantisque cruciatus doloribus, non medicinæ accepit auxilium, non lectum ingredi sustinuit, non a medicamentis aut cibis est recreatus, sed in tabula humi jacente sedens, oratione et Crucis signaculo est curatus, et carmine divinæ appellationis sopiit cruciatus.

EX PHILOTHEO THEODORETI.

oratione et signo Crucis colicum morbum pellit :

4 Porro autem cum is quoque noctu aliquando ambularet, calcavit dormientem viperam. Ea vero apprehendens plantam pedis, in eam dentes infixit. Cum autem pedi conaretur opem ferre, se quidem inclinavit, et ei manum admovit : os autem bestia in eam convertit. Cum autem rursus sinistra esset usus ut ei succurreret, in eam quoque traxit iram bestiæ. Postquam autem fuit ejus furor exsatiatus (illi enim plus quam decem morsus intulit) tunc quidem recessit, et suam cavernam repetiit. Ille autem undique maximis cruciabatur doloribus. Sed neque tunc passus est uti arte medicinæ : sed vulneB ribus adhibuit sola fidei medicamenta, Crucisque signaculum, et orationem, et Dei invocationem. Ideo autem, ut existimo, Deus universorum permisit D illam bestiam in illud sacrum corpus furere, ut divinæ illius animæ omnibus apertam ostenderet tolerantiam. Nam ejus quoque, quod generosi et fortis animi Job, idem videmus fuisse consilium. Sivit enim eum maximis iisque omnis generis agitari fluctibus, cum sapientiam gubernatoris vellet omnibus ostendere. Undenam enim alias cognovissemus vel illius fortitudinem, vel hujus tolerantiam, nisi in eos quævis tela conjiciendi datus esset locus inimico pietatis?

viperæ venenum depellit

5 Atque ad viri quidem tolerantiam docendam hæc sufficiunt, clementiam autem et benignitatem aliunde ostendemus. Nam cum multos visu privatos, et qui mendicare cogebantur congregasset, et utrimque ad Orientem et Occidentem eis habitacula ædificasset, jussit in eis degere, et Deum laudare, alimentum eis necessarium præcipiens suppeditari ab illis qui ad ipsum veniebant. Ipse autem medius inter eos inclusus, et hos et illos incitat ad hymnodiam : et licet eos audire Deum assidue laudantes. Tanta est ejus perpetua benignitas in eos qui sunt ejusdem generis. Eorum autem quæ sub dio suscipiuntur certaminum, ipsi et magno Jacobo est idem tempus. Jam enim compleverunt trigesimum octavum annum. E

benignus in cæcos et pauperes :

38 annos sub dio vixit :

DE S. BARADATO

ANACHORETA IN SYRIA,

Commentarius prævius.

G. H.

CIRCA AN. CCCCLX XXII FEB.

Inter illustres Orientis anachoretas, imperantibus Theodosio juniore, Marciano ac Leone Thrace, floruit S. Baradatus, sive Varadatus, cujus longævam admodum exercitationem varia indicant. Cum etenim cellæ statura sua humiliori inclusus, longum transegisset tempus, postea egressus est obtemperans monitis Theodoti Episcopi Antiocheni, ut infra Acta ex Theodoreto habent, qui lib. 5 Historiæ Eccles. cap. 37 scribit, Alexandro Antiochiæ Episcopo vita functo, Theodotum, continentiæ velut margaritam, Ecclesiæ præsulatum obtinuisse, virum mansuetudine insignem et accurata vitæ institutione egregie exornatum. Sedisse eum annos quatuor tradunt Nicephorus et Theophanes in sua singuli Chronographia, sed non videntur ejus anni a Theophane recte dispositi, asserente aliquot eum annis ante S. Atticum Constantinopolitanum obiisse. Verum cum S. Attici successoC rem Sisinnium, pridie Kalendas Martii anno CCCCXXVI Episcopum factum, una cum Theodoto Antiocheno interfuisse Synodo contra hæreticos Massalianos collectæ tradat Photius in bibliotheca tmemate 52, eum hoc post S. Attici obitum vixisse eum necesse est. In Menæis infra Theodoretus pro Theodoto appellatur : quem etiam errorem Maximus Cytheræus amplexus est. De tempore, quo ante Theodotum sedit Alexander egimus VIII Januarii ad Vitam S. Attici § 6, et X Februarii ad Vitam S. Zenonis monachi pag. 390.

S. Baradatus vixit sub Theodosio juniore,

et Theodoto Patriarcha Antiocheno.

2 Mortuo Theodosio juniore anno CCCCL, successit Marcianus, qui anno CCCCLVII itidem defuncto substitutus Leo est, qui sanctitatem Baradati adeo suspexit, ut epistolam, quam Imperii sui præcipuis Episcopis ac Patriarchis et Pontifici Romano S. Leoni misit, eidem etiam inscribi communicarique voluerit. Extat ea Epistola tertia parte Concilii Chalcedonensis num. 21, tomo 9 Conciliorum pag. 165, inscripta Anatolio Episcopo Constantinopolitano, eaque relata enumerantur Episcopi quinquaginta novem, quibus eadem missa fuit; uti etiam tribus his monachis Jacobo Nisibeno, Simeoni, et Varadato. Edita eadem epistola Græce est ab Evagrio lib. 2 cap. 9 qui hæc subjungit : Istæ sunt quidem litteræ ad Anatolium. Similes prorsus scripsit etiam ad alios Episcopos, et ad viros illustres, qui per id temporis, ut supra demonstratum est vitam inopem, et rebus omnibus ad victum necessariis destitutam egerunt ; ex quorum numero Simeones fuit, qui omnium primus cœpit in columna habitare, illudque domicilii genus invenit, de quo superior nostra mentionem fecit historia. His annumerantur Baradatus et Jacobus, ambo Syri. Græce Βαράδατος est, potestque Latine Baradatus et Varadatus scribi. De S. Simeone Stylita actum est V Januarii, de Jacobo agit Theodoretus in Philotheo cap. 21, Græci in Menæis et Menologio XXVI Novemb. et Nicephorus lib. 15 Hist. Eccl. cap. 22 de eo et S. Baradato hæc pauca tradit : Inter monachos clari etiam maxime fuere Baradatos et Jacobus Nisibenus. F Mallet hunc Rosweydus noster in Notis ad Theodoretum num. 52 non Nisibenum, sed Hypæthrium cognominari, ut a celebri Episcopo Jacobo Nisibeno, qui Concilio œcumenico Nicæno primo interfuit, distinguatur, sed is Episcopus fuit, atque integro seculo, aut amplius, hoc monacho senior, coliturque XV Julii.

accepit epistolam a Leone Imperatore :

celebris habetur cum S. Simeone Stylita.

et Jacobo Nisibeno juniore.

3 S. Baradatus accepta Leonis Imperatoris Epistola humanissimum remisit responsum. Extat illud quoque par. 3 Concilii Chalcedonensis num. 61, dicto tomo 9 Conciliorum a pag. 391 cum hac inscriptione : Terræ marisque et totius generis humani Domino, orbis terrarum Victori, et piissimo Augusto Leoni Imperatori pauper Varadatus in Domino salutem. Ac deinde ita exorditur Epistolam : Terribiles litteras Imperii vestri suscipiens per Eutropium Magistrianum, vestræ divinitatis famulum, valde gavisus sum (semper enim gratiam tranquillitatis vestræ suscepimus) eo quod sit potestas vestra sollicita pro sanctis Ecclesiis Domini Jesu Christi, cunctisque pauperibus sub vestro Imperio constitutis. Adhortatur Imperatorem, ut pro defensione Incarnationis Christi et Concilii Chalcedonensis, contra adversarios

rescribit Leoni Imperatori.

A *sarios fortem se instar leonis præstet, ac tandem ita concludit :* Hæc cum tremore scripsi vestræ pietatis Imperio septima et vicesima die Augusti mensis, anno Imperii secundo, Indictione decima. Saluto vestram divinitatem, et omnes diligentes tranquillitatem vestram, et deprecor omnipotentem Deum, ut statuat vestrum Imperium longævis in hoc mundo temporibus, et in futuro seculo coram Deo. *Annum illum Æræ Christianæ numeramus* CCCCLVII. *Quamdiu postea vixerit Baradatus, non constat.*

Anno 457.

4 *Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum annua celebritate colunt S. Baradatum* XXII *Februarii :* Eodem, *inquiunt*, die memoria sancti Patris nostri Baradati : *de quo hoc additur distichon.*

colitur 22 Februarii.

Ἐν γῇ νεκρώσας, ὡς λέγει Παῦλος, μέλη,
Ζωῆς μέτεσχεν ἐν πόλῳ Βαραδᾶτος.

Coloss. 3 5

Cum mortificasset, ut Paulus ait, membra super terram,
Vitæ particeps fuit in cœlo Baradatus.

Additur elogium elegans, sed quod totum e Philotheo Theodoreti desumptum est, qui cap. 27 de eo adhuc vivente agit, utpote ante eum etiam vita functus.

Vita ex Theodoreto.

VITA

Ex Philotheo Theodoreti *cap.* XXVII.

B

Et communis hominum hostis invenit multas vias vitii, universam humanam naturam studens penitus perdere ; et pietatis veræque religionis alumni multas et diversas excogitavere scalas, quibus in cœlum adscenderetur. Alii quidem per classes decertantes (sunt autem hi cœtus innumerabiles) incorruptis fruuntur coronis, et desideratum adscensum consequuntur. Alii autem vitam amplectentes monasticam, et cum Deo solum loqui meditantes, et nullam consolationem humanam participantes, sic victores publice renuntiantur. Alii autem in tabernaculis, et alii in tuguriis degentes, Deum laudibus celebrant. Alii vero amplectuntur vitam in antris et speluncis. Multi autem, ex quibus aliquorum meminimus, non antrum, non tabernaculum, non speluncam, non tugurium habere decreverunt, sed nudo aeri sua corpora mandantes, contrarias qualitates tolerant, aliquando quidem summo gelu concreti, aliquando autem igne radiorum exusti. Jam vero eorum quoque rursus est vita diversa. Nam alii quidem stant assidue, alii vero in sessionem et stationem diem dividunt : et alii quidem septis quibusdam inclusi, fugiunt multorum congressionem ; alii vero nullo hujusmodi utentes tegumento, propositi sunt omnibus, qui eos volunt contemplari. Unumquodque autem horum in præsentia necesse habui persequi, cum admirabilis Baradati vellem vitam conscribere. Is enim excogitavit novas rationes exercendæ tolerantiæ.

inter varia monasticæ vitæ studia,

D

EX THEODORETO. novum vivendi genus amplexus S. Baradatus :

2 Nam cum primum quidem longo tempore se inclusisset in domuncula, sola divina fruebatur contemplatione. Illinc cum rupem occupasset imminentem, et parvam quamdam arcam, nec juxta quidem symmetria corpori congruentem, ex lignis construxisset, in ea vitam degebat, deorsum assidue incurvari coactus. Non habebat enim altitudinem ejus longitudini justa proportione convenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli ; et erat similis fenestris quæ latiores habent ingressus luminis. Quocirca nec a pluviæ erat impetu libera, nec erat tecta a flamma solis : sed utraque non minus admittebat, quam alia quæ sunt sub divo : in hoc autem solo ea superabat, quod accederet labor inclusionis.

cellæ statura sua humiliori se includit :

3 Cum autem longum tempus hoc modo transegisset, postea egressus est, cedens precibus divini Theodoti, cui obtigerat pontificalis Sedes Antiochena. Stat autem assidue manus in cœlum extendens, et universorum Deum laudans : totum corpus tunica pellicea contegens : circa nasum autem solum et os reliquit modicum ingressum spiritui, ut respiret, communem aerem excipiens, quoniam humana natura non posset aliter vivere : omnem autem eum laborem sustinet, cum non sit corpore valde robusto, sed valetudinario et multis morbis obnoxio. Fervens autem animi alacritas, et divino amore incensa cogit ut laboret qui non potest laborare.

stat assidue pellibus tectus,

E

corpore semper infirmo :

4 Jam vero sapientia quoque et intelligentia ornatus, optime et interrogat et respondet, et ratiocinatur nonnumquam melius et potentius iis qui Aristotelicos legere labyrinthos. Cum sit autem in ipso summo virtutis fastigio, non sinit ut arrogantia simul efferatur spiritus, sed jubet eum deorsum repere circa ipsum latus montis. Scit enim quantum sibi damnum mens conciliat quæ tumet et ardet insolentia. Hæc est in summa ejus philosophia.

melius Aristotelicis ratiocinatur.

5 Cui concedatur ut crescendo possit metam cursus attingere. Est enim communis piorum lætitia, horum qui victoria potiti sunt gloria. Mihi autem detur, ut eorum suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte : sed paullatim conscendam, et me eorum contemplationis voluptate expleam.

Auctor Sanctorum preces implorat.

C

F

DE S. MAXIMIANO

EPISCOPO RAVENNATE IN ITALIA.

J. B.

AN. DXVI IN FEB.

S. Maximianus Ep. Ravenn.

Vicesimus nonus *Ecclesiæ Ravennatis Antistes fuit* S. Maximianus, *aut trigesimus, ut vult Ferdinandus Ughellus tom.* 2 *Italiæ sacræ, qui duodecimum, inter SS. Marcellinum et Severum*, Agapitum secundum *statuit, quem Hieronymus Rubeus omittit, aut certe S. Severi successorem facit, cum hic Ughello* Agapitus tertius *sit.* S. Maximiani *nomen Martyrologio Romano ad diem* XXI *Februarii inscripsit Baronius, his verbis :* Ravennæ S. Maximiani Episcopi et Confessoris. *Eodem die natalem ejus consecrat in Catal. SS Italiæ Philippus Ferrarius, ejusque Vitæ epitomen exhibet, ex fusiori narratione Rubei, quem et Baronius in Notis citat. Ipse tamen Rubeus lib.* 3 *histor. Ravenn. pag.* 169 *ita diserte scribit :* Sub id tempus Maximianus Ravennas Archiepiscopus moritur, octavo Kal. Mart. Hoc enim die, non autem nono Kalendas, in Vita ipsius (quæ vetustissimo charactere manuscripta, apud sacras Virgines Divi Andreæ hactenus servatur) *Februarii T. III.* legimus, et in Ravennati Ecclesia ejus dies festus agitur.

colitur non 21, sed 22 Febr.

Ejus Vita MS.

2 *Citat Vitam eamdem paullo post Rubeus pag.* 172 *his verbis :* Divi Maximiani acta, quæ vetustissimo charactere in pergameno exarata, adhuc apud Divi Andreæ sacras Virgines servantur, adducunt me etc. *Acta quoque S. Maximiani, et aliorum Ravennatium Episcoporum conscripsisse Andream Agnellum testatur idem infra, sed eum illius commentarium periisse : quem tamen ipse identidem citat ; usus forsan ex illo excerptis. Scripsit autem Agnellus, ut lib.* 5 *pag.* 238 *et alibi Rubeus ostendit, circiter annum Christi* DCCCXXX. *Quæ alia de S. Maximiano tradit Rubeus, ex variorum templorum vetustis inscriptionibus, aliisque monumentis, diligenter collegit. Nos ex ejus historia accepimus, quæ ad hunc sanctum antistitem proprie pertinent, et in quatuor capita distribuimus, qua lectoris tædium levaremus.*

Gesta ab Agnello scripta deperdita.

ex variis collecta a Rubeo hic editur :

3 *Anno* DXLVI *Christi* Maximianum *scribit Rubeus*

A *ad infulas Ravennatis Ecclesiæ inauguratum a Vigilio Papa, et quidem Constantinopoli, qui eo tamen non nisi anno sequenti pervenit: migrasse e vita anno* ɪↃʟᴠɪ, *die* xxii *Februarii. Ex antiquis inscriptionibus ternos temporum characteres depromit idem scriptor, ex quibus constet Ecclesiæ illi præfuisse annis* ɪↃxʟᴠɪɪ, ɪↃxʟɪx, ɪↃʟ. *Primus expressus cap. 2 num. 11, ubi dicitur B. Vitalis Martyris basilicam consecrasse* die xiv Kal. Maii Ind. x, P. C. Basilii vi. *quæ annum* ɪↃxʟᴠɪɪ *designant. At cap. 3 num. 14 traditur Classensem S. Apollinaris ædem consecrasse* die Nonarum Maii, Indictione xii, P. C. Basilii viii: *anno videlicet* ɪↃxʟɪx. ɪↃʟ *annum indicat num. 18 templum S. Stephani,* iii Id. Decembris, Indictione xiv (*a Septembri scilicet inchoata*) P. C. Basilii ix *dedicatum.*

ejus Sedis tempus.

Animadv. pag. 34

VITA

ex hist. Raven. Hieronymi Rubei.

CAPUT I.

S. Maximiani ortus, adeptus Episcopatus.

Moritur *Victor Archiepiscopus Ravennas anno* ɪↃxʟᴠɪ, xv Kalend. Martii sepultus in sacello Divorum Nazarii et Celsi juxta ecclesiam, cum parum diu Raven- B nati Ecclesiæ præfuisset. In ejus locum Maximianus subrogatur, admirabili eventu. Nam *a* Polæ ortus; quæ urbs est Ispidiæ, Colonia a veteribus vocata, tametsi Plinius sua ætate Juliam Pietatem appellari scribat; sacrisque ibidem initiatus, vitæ sanctitate ad Sacerdotis munus adspirans, Diaconus cum esset, foderetque terram, sementem facturus, vas ingens auri plenum reperit. Ille primum novo casu, quid ageret incertus, mox bove interfecto et exenterato, ventrem ipsius numismatibus implet: accersitisque sutoribus, curavit ex hircorum pelle magnas confici soleas, quas item aureis nummis implevit. Quod reliquum fuerat, *b* religione tactus, ad Justinianum affert. Sciscitanti autem Cæsari, an aliquam sibi partem retinuisset, respondit: Deum testor, Augustissime Cæsar, nihil mihi servatum, nisi quantum in ventrem ac soleas exposui. Accepit Justinianus perinde ac de victu et vestitu dictum, cum tamen de eo intelligeret Maximianus, quod occultum suppresserat.

S. Maximianus auri vase reperto, partem eius servat,

partem fert ad Imp. Justinianum,

2 Dum autem secum volveret quid muneris homini daret adeo fideli, nuntiatum est Victorem Ravennatem Archiepiscopum diem obiisse. Quocirca, Ravennatibus *c* pallium ab Cæsare per legatos petentibus, jussit Maximianum in eorum Archiepiscopum ab *d* Vigilio Pontifice Maximo consecrari. Is tum C Pontifex apud Patras Achaiæ urbem exulabat, Theodoræ, uxoris Justiniani, jussu: quæ cum *e* Arthemium foveret virum hæreticum, Vigilium ei in hoc assentiri recusantem, ad se Byzantium deduci curavit, et carcere, inediaque misere cruciatum, Patras relegaverat. Archiepiscopus itaque Ravennatum sacratur ab Vigilio Maximianus, pridie Idus Octobris, Basilii Junioris quinquies P. C. Indictione decima, quod incidit in annum a partu Virginis ɪↃxʟᴠɪ, *f* cum annum ætatis ageret octavum et quadragesimum, acceptoque pallio Ravennam venit.

a quo Episcopus Ravennas designatur,

consecratur a Vigilio Papa:

3 Ravennates, qui interea alium in Archiepiscopum suffecerant, et Maximiani ignobilitatem spernebant, urbe hominem excluserunt. Ipse, uti summa vir moderatione, ac Christiana innocentia, ne longius ab grege abesset, extra portam Divi Victoris, haud procul a flumine, quod Fossasconti appellatum Agnellus scribit, juxta Divi Eusebii templum, iis in ædibus, quas Unimundus Arianus Episcopus Theoderici Regis tempore ædificaverat, habitavit; necnon et apud Divi Georgii: quas omnes ædes ac domus ædificatas ab Arianis Agnellus memoriæ prodit; Episcopiaque vocata fuisse, quod illas Episcopi D incolerent; extitisseque omnes ad sua tempora, quibus temporibus Valerius, *g* Ravennatum Antistes, eas est demolitus, ex earumque ruinis domum erexit, quæ Nova ac Valeriana dicebatur.

exclusus a Ravennatibus, prope urbem degit:

4 In tanta dissensione Ravennatum et Archiepiscopi, non defuere, qui per legatos superbiam ac contumaciam Ravennatum significare Cæsari tentarent. Sed cum id rescivisset Maximianus, retraxit eorum conatum, et se totum Dei providentiæ tradidit: cœpitque interea et blandioribus verbis et muneribus animos reluctantium mollire; Deumque assidue precari, ut quod sibi esset honori, et populo usui, id efficeret. Ravennates tandem, virtute hominis perspecta, eum libenter in Archiepiscopum recipiunt.

non sinit de se querelas ad Imp. deferri:

tandem a civibus admittitur:

a Pola *urbs Episcopalis Istriæ, antiquissima. De qua Plinius, hic a Rubeo citatus, lib. 3 cap. 19 scribit:* Oppida Istriæ civium Romanorum, Ægida, Parentium, colonia Pola, quæ nunc Pietas-Julia, quondam a Colchis condita. *Quod Rubeus ait a veteribus Coloniam vocatam, rectius scripsisset, eo olim civium Romanorum coloniam ductam.* De lapidum *regione agit Plinius eodem libro cap. 18.* — b *Quod jus Principi in thesauros fortuito inventos, disputant Theologi ac Juris interpretes, etiamque Evangeliorum, ad id quod Matthæi cap. 13 v. 44 dicitur.* — c *Solum id voluit fortassis, aut debuit scriptor dicere quia Ravennæ sedes erat Exarchorum, quos terræ Italiæ præficiebat Imperator, huic nuntiatam esse Episcopi mortem, si quid juris forte ad nominandum successorem arrogare is sibi solebat: uti etiam in Romani Pontificis confirmationem arrogasse ostendit Baronius ad an. 554 num. 1 et 2. Ceterum de* Pallio *ab Imperatoribus dato Episcopis Ravennatibus, quale illud fuerit, quatenus eo uti illis licuerit, et an certa quæ de eo traduntur, disputat Baronius tom. 5 ad an. 432 num. 91 et seqq.* — d *De* Vigilio *Papa fusius alibi agemus, nam eum quoque Sanctorum catalogo multi adscribunt.* — e Anthimum *voluit scribere, quem quidem excommunicavit Vigilius, at non ideo in exilium deportatus, sed ob Trium capitulorum controversiam, anno, ut habet Baronius, 553, mortua pridem Theodora Augusta.* — f *At non nisi anno sequenti, 547 pervenisse Constantinopolim Vigilius videtur, ut Baronius ad eum annum num. 26 ostendit.* — g *De his* Valerii *ædificiis ista habet Rubeus idem lib. 5 pag. 255 ad annum 809:* Demoliendas curavit basilicas Divorum Georgii et Eusebii, Arianorum ætate, ut scripsimus, exædificatas, extra Divi Victoris portam. Ex iis autem omnibus eversis templis, egregias ædes, Agnello teste, extruxit, cognomento Valerianas.

Pola urbs

E

CAPUT II.

Templum S. Vitalis Martyris Ravennæ a S. Maximiano consecratum, ornatum.

Animadv. pag. 35

Hujus Archiepiscopatus initio absolutum est augustissimum Divi Vitalis templum, ingenti quidem, sed erudito sumptu. Nam totum orbiculare est, duplici ordine columnarum: alter superior, qui testudinem sustinet, et porticum efficit, e quo, quasi ad theatri simulacrum, in templi pavimentum, quod erat tessellati et vermiculati operis, despectatur. Inferiores columnæ, superiores et theatrum fulciunt, sectoque lapide pretioso vestiuntur: quo eodem genere lapidum universi parietes incrustabantur; nunc aliqua in parte non absunt. In iis lapidibus natura ad- F mirabili lusit opificio, efformatis animalium, rerumque præterea diversarum imaginibus, et Sacerdotis præsertim sacris vestibus induti, perinde ac si esset rem divinam facturus. Quod si gravissimus ille philosophus Albertus Magnus vehementer miratur Regis caput, quod Venetiis, dum secarentur lapides, ad parietes templi incrustandos, viderat; quid de hoc dixisset, quod universum est absolutum, et Christianæ religionis pallio ac vestibus indutum?

absolvit S. Vitalis templum orbiculare,

marmore mirabiliter variegato ornatum

6 Aram maximam Divæ Mariæ Virgini, ex alabastrite miræ perspicuitatis, dicavit, cujus testudinem quatuor columnis suffulsit: quæ cum pretiosæ essent omnes, earum tamen una longe omnes nobilitate superabat. Hanc aram, cum superioribus annis Cassinenses cucullati, qui modo templum incolunt, e medio sacelli ad parietem propius admovissent, columnas in ipso sacelli ingressu collocavere, et marmoreo pariete adjecto, sacellum intercluserunt; quo a populo magis secreti, rem divinam faciant. Quæ omnium præstantissima columna est, dextrorsum ingredientibus apparet; in eaque spectantur Porphyritis

aram D. Virgini dedicat,

insignibus e marmore columnis ornatam:

A phyritis, Ophitis, Jaspidum omnis generis, Carbunculi, Chalcedonii, Achates, compluriumque hujusmodi pretiosorum lapidum matrices; et, quod voluptatem auget, humanorum capitum integre expressa simulacra, diversarumque hujusmodi rerum. Inter has columnas quod est spatii, statuæ ex marmore geminorum utrimque puerorum, et cochlea marina, aut certe buccinum, et serpens, qui Æsculapium referre creditur, complent, adeo insigni arte præcellentium artificum, ut, cum auctor ignoretur, tamen vel ipsius Phidiæ, ac Praxitelis opera æquare credantur.

aliam supra sepulchrum S. Vitalis:

7 Eo loco ubi sanctum cadaver Divi Vitalis tumulatum erat, foveam excavarunt, cujus pavimentum pari artificio, quo et templum, exornatum. Inde ad hæc usque tempora aqua emanat. Foveæ aram imposuit, testudine columnis quatuor pretiosissimis suffulta, contectam: quas columnas universamque aram ac testitudinem, argento bracteato vestiit: adjecitque utrimque specula, e quibus universi templi simulacrum redditur, quæ adhuc extant; sed reliqua sunt sublata. Porta ad occidentem structuræ specie universo operi consentiens, octo columnis præstantibus suffulta erat, ornamentisque alabastrite et candidissimo marmore, multoque passim ophite cælata spectabatur: quamquam e regione uniuscujusque columnæ, januæ minores, adapertæ, postibus multijuga historia sculptis, aderant. Nunc nihil omnino superest: aliundeque, a meridie scilicet et oriente, ingressus in ædem patet.

splendidæ quoque templi fores: B

a

8 In sacelli majoris testudine, *a* Ecclesii, et Maximiani, Justinianique Cæsaris imagines vermiculato opere conspiciuntur. Nam Ecclesius, ut diximus ædificationi, donec vixit, præfuit; Maximianus ædificatam ædem sacravit. Cum autem consecraretur, (cujus consecrationis dies fuit XIV Kalendas Maii, anno quadragesimo septimo supra quingentesimum ab ortu Christi), interfuisse Justinianum atque Theodoram uxorem ferunt, *b* contigisseque ut, cum in templum Theodora ingrederetur, accurrissentque puellæ, aquam lustralem in faciem illius ut de more spargerent, dimoventes carbasea vela, quibus contegebatur atque circumdabatur aquæ vas, ne quid in eam impurum decideret, visa fuerit columba candidissima cælitus demissa, inter vela ad aquam se conferens, et Theodoram alarum in aqua concussione aspergens, summa omnium, qui aderant, admiratione. Hujus rei testimonium pictura facit, in testudine majoris sacelli, vermiculato opere elaborata, quæ nunc visitur.

templi consecrationi adfuisse Justinianus dicitur, cum uxore, *b*

et hæc aqua lustrali aspersa a cælesti columba:

C

9 Quamquam, quod in me est, adduci nulla ratione possum, ut id credam Theodoræ contigisse, fœminæ improbæ; quæ et Anthemium hæreticum tueretur, et Vigilium Pontificem, ob id, uti supra, summis cruciatibus, carcere, et exilio impie affecerit. Et de pictura columbæ quod dicitur, ego eam non ob mysterium significandum, sed ornamenti caussa putaverim adjectum, quod scilicet sculptores ad ornatum in vasis medio eam avem, qua significari simplicitatem ac puritatem scribitur, apposuerint. Pictura vero ejus vasis simulacrum refert. Nisi forte, si tamen assentiri vulgatæ isti famæ inveteratæ velimus, id eo tempore factum putemus, quo Vigilius est in Sedem restitutus: conjicereque fortasse possumus, Theodoram resipuisse: Deo commonstrante hoc exemplo, quam procul ab vera religione abfuerit.

quod, licet veteri pictura expressum, non est credibile:

10 Cum itaque interessent sacris Justinianus et Theodora, ut ferunt, una cum innumeris Proceribus, ac matronis frequentique præterea populi multitudine, Maximianus Archiepiscopus, summa pompa ædem sacravit; atque inter cetera, Divis Nazario et Celso sanctissimum illud sacellum, de quo diximus

consecratio a S. Maximiano peracta

quod valvis ex ære mire sculptis ac cælatis claudebatur. Sacello hæc erant inscripta, D

EX HIERON. RUBEO.

Ardua consurgunt venerando culmine templa,
Nomine *c* Vitalis sanctificata Deo:
Gervasiusque tenet simul hanc Protasius arcem,
Quos genus atque fides, templaque consociant;
His genitor natis, fugiens contagia mundi,
Exemplum fidei, martyriique fuit.
Tradidit hanc primum Julianus Eclesius arcem,
Qui sibi commissum mira peregit opus;
Hoc quoque perpetua mandavit lege tenendum,
Hoc nulli liceat condere membra loco.
Sed quæ Pontificum constat monumenta priorum,
Fas sibi sit tantum ponere, vel simile.

c *opus ab Ecclesio Ep. curatum.*

11 In Divi autem Vitalis porticu, quam Ardicam appellabant, hæc legebantur: Beati Vitalis basilicam, mandato Ecclesii Episcopi, Julianus Argentarius ædificavit, ornavit, atque dedicavit: consecrante vero Reverendissimo Maximiano Episcopo sub die XIIII Kalendas Maii, sexies P. C. Basilii Jun. V. C. Indictione X. Quo loco cum nulla fiat mentio Justiniani; neque Procopius rhetor eorum temporum æqualis libello, quem edidit de Justiniani ædificiis, ubi omnia vel minima diligentissime persequitur, quidquam de his Ravennatibus afferat; ego nihil certi, quod scribam, habeo: fides esto penes horum E auctores, qui consecratum templum Justinianum et Theodoram egregiis muneribus exornavisse, et confestim Julianum Argentarium consecrationis mysterium, quod extat adhuc, vermiculato opere pingendum curavisse, tradunt. In ejus testudinis centro, agnus tanta arte pictus est, ut, quocumque te recipias, conversam ad te faciem habere videatur, quod non minimam in pictura laudem habet. Siquidem scribit Plinius, Amulium pictorem, gravem ac severum, eumdemque floridum fuisse, cujus esset Minerva spectantem aspectans quacumque aspiceretur. Controvertisse Maximianum Archiepiscopum ferunt hoc tempore cum Imperii ministris de silva, cognomento Justrum appellata: et Justinianum, Maximiano, quem unice diligebat, edicto ac publicis tabulis mandavisse, uti Ecclesiæ Ravennatis perpetuo esset.

per Julianum Argentarium.

dona a Justiniano collata.

lib. 35, c. 10.

et silva Ecclesiæ data.

a *Colitur* S. Ecclesius *Ep. Ravennas* 27 *Julii*. *creatus dicitur Episcopus anno* 514, *sedisse annis* 23. b *Merito hæc postea rejecit Rubeus, quæ constat veteri historiæ repugnare.* — c *Colitur* S. Vitalis *Martyr, et* S. Valeria *ejus conjux*, 28 *Aprilis*. SS. Gervasius et Protasius, *eorum filii*, 19 *Junii*.

S. Ecclesius *Ep.*

CAPUT III.

Templa alia a S. Maximiano ædificata, dedicata, instaurata, ornata. Reliquiæ SS. translatæ.

F

Ædificavit Maximianus apud Polam etiam patriam templum divæ Mariæ Virgini, quod Formosum vocavit; eique Sacerdotis, qui templo præesset, domum adjunxit: et opes suas omnes Ravennati Ecclesiæ dono dedit, quas Agnellus refert suo etiam tempore servari. Divi Andreæ templum, quod *a* Chrysologus ædificaverat, pretiosis ex marmore columnis et variegatis, jucundo naturæ lusu, suffulsit. Quo tempore Divi Andreæ Apostoli sanctum cadaver oblatum Maximiano refert Agnellus; in Orientemque Patras illum profectum, ut Ravennam cadaver deveheret. Sed cum hæc Justinianus rescivisset, jussisse uti ad se Maximianus Byzantium veniret; deferret cadaver Apostoli, quod ingenti desiderio videndi illius teneretur. Id cum Maximianus effecisset, Cæsarem aiunt pluribus apud eum egisse, uti Byzantii sanctum cadaver relinqueret: decere enim, ut, cum primam orbis Sedem, Romam ipsam, Petrus frater Ecclesiæ caput teneret; Byzantium, quæ succedere illi ob Imperii dignitatem videbatur, haberet Andreas. Tum Maximianus, Fac, inquit, ut lubet: id

Maximianus Polæ templum ædificat:

a *ornat templum S. Andreæ, ejusque corpus Patris abstulisse dicitur*

et Constantinopoli reliquisse.

A id tantum mihi des, ut liceat cum meis Sacerdotibus nocte ad Apostoli sanctum cadaver hymnos decantare. Cui cum annuisset Cæsar, ipsi totam noctem insomnem ducentes, precibus ad Deum fusis, arrepto Maximianus gladio, cadaveri barbam abscidit; unaque cum aliis sanctorum virorum reliquiis, eam, assentiente Justiniano, Ravennam invexit, et sub ara maxima templi Divi Andreæ, cujus templum columnis suffulserat, collocavit.

EX HIERON. RUBEO.

13 Hæc, quæ ab Agnello scribuntur, non videntur consentire cum iis, quæ alii tradunt scriptores non ignobiles, *b* Ricobaldus præsertim et Platina in Cleto, affirmantes Constantii Cæsaris, qui Constantini primi filius fuit, tempore, Apostoli Andreæ, Lucæ Evangelistæ, et Timothei *c* reliquias Byzantium, importatas, magno populi plausu et ingenti veneratione exceptas. Utcumque sit, omnium consensu constat, barbam Divi Andreæ Maximianum sub ara ejus templi maxima collocavisse. Atque hinc patet, turpiter eos errare, qui putant Maximianum Divi Andreæ templum ædificasse, cum id Petro Chrysologo ferendum sit acceptum...

b quo 200 annis prius erat translatum.

c barbam adfert Ravennam :

14 Maximianus Archiepiscopus consecravit etiam ædem illam præclaram, quam Divo Apollinari in *d* B Classe Argentarius, hortante Ursicino Archiepiscopo, et Justiniano Cæsare assentiente, extruxerat. Cujus rei argumentum tabella extat ex marmore, quæ ejus sæculi characteribus, et dicendi modo Latine sculpta, in ejus templi medio nunc cernitur. In templi autem porticu magnis characteribus : Beati Apollinaris Sacerdotis basilicam, mandato beatissimi Ursicini Episcopi, a fundamentis Julianus Argentarius ædificavit, ornavit, atque dedicavit : consecrante vero Beato Maximiano Episcopo, die Nonarum Maii, Indictione duodecima, decies P. C. Basilii. Quod tempus in annum cadit a partu Virginis quingentesimum quadragesimum nonum.

d Classense S. Apollinaris templum consecrat :

15 Maximianus cadaver Divi *f* Probi cum veteris sanctorum Antistitum cadaveribus, unguentis delibutum, optimo loco posuit : ac in frontispicio templi Divi Probi, in quo sancta cadavera locaverat, quod erat ad mare, (modo ne vestigium quidem servat) Divorum Probi, *g* Eleocadii, et Caloceri imagines tessellato opere pingendas curavit ; ædemque illam universam instauravit et ornavit. Gravissimus post Divum Hieronymum, atque Orosium historiarum scriptor ; quarum nihil superest, præter paucula verba, quæ quoniam vetustissimus illius vitæ scriptor Andreas Agnellus apposuit, nos ad tanti viri memoriam C pro viribus conservandam, carere illis hanc nostram historiam noluimus, hæc autem sunt :

f S. Probi templum instaurat, reliquias transfert.

g

historiam scribit.

16 In Alexandria vero nulla extrinsecus malitia, sed quod seditiosum semper genus inquietum est, civile inter se motum est bellum, non virtutis medio, neque ob defensionem, sed ob necem atque interitum civium. Commoti universi Præfectum suum intra ecclesiam occiderunt : qui jam ante aliquot annos similiter Episcopum suum, accusantes hæreticum, interfecerunt. Quo comperto Imperator in iram versus, funditus civitatem jussit everti. Denique misso alio Præfecto, Lauditio nomine, intra ipsam civitatem quadraginta viros per singulas regiones suspendit in ligno. Sed tunc elaboravit Dioscorus ejusdem urbis Episcopus, et manifesto posuit animam suam pro ovibus suis, electique ex eremo monachi apud Imperatorem properant, atque pro excessu civium veniam exorant. Cessit Sacerdotibus Imperator, et inposterum ut ab hujusmodi caverent, jussit. Huic Episcopo apud Alexandriam *h* Timotheus suffectus est, quem ego in Orientem navigans, recte administrantem in sua civitate vidi, sed ante parva Nazamba civitas Ciliciæ, terræ motu facto, concidit, in quo periisse ferunt millia hominum amplius triginta.

cujus solum extat fragmentum :

h

17 Hactenus Maximianus : qui Ravennæ ædificavit ad memoriam obtruncationis Divo Joanni Baptistæ ædem extra urbem, quam nunc ædem In marmorario appellamus, Tricollin, quam vulgari nomine Canonicam vocabat, absolvit ; adjectis sua, et aliquorum superiorum Archiepiscoporum, imagine, hisque carminibus. D

templum S. Joannis decollati ædificat :

Hic *i* Petrus junior Christi præcepta secutus,
Ut decuit, sacris moribus exiliit :
Hic quoque fundavit mirandis molibus arcem,
Nominis ipse sui hæc monumenta dedit.
Hujus post obitum Aurelianus gessit honores,
Post hunc Antistes, extitit Ecclesius :
Hinc fuit Ursicinus, sequitur post ordine Victor,
Temporibus junior Maximianus adest.
Is Polensis erat, Christi Levita profundus,
Lege Dei miserans, et pietate bonus :
Quem Deus ipse virum decoravit culmine sacro,
Ecclesiæque suæ Pontificem statuit ;
Ipse autem factis propriis se non meruisse
Culmen Apostolicum, sed pietate Dei.

i

de se et decessoribus inscriptionem statuit :

Hæc carmina eo etiam libentius descripsi, quo Archiepiscoporum ordo clarius eluceat...

18 Sub id fere tempus Maximianus Archiepiscopus Divo Stephano templum Ravennæ excitavit, haud procul ab Opilionis posterula, quod tessellato E opere, multisque Divorum reliquiis ornavit, dedicavitque, ut hæc ostendit inscriptio, quæ in illius templi porticu legebatur. In honorem sancti Protomartyris Stephani, servus Christi Maximianus Episcopus hanc basilicam ipso juvante, a fundamentis construxit et dedicavit die tertia Idus Decembris, Indictione XIII novies P. C. Basilii Jun. V. C. Adscripsit et hæc carmina supra arcum testudinis extrinsecus :

S. Stephani templum ædificat, et consecrat.

Templa micant Stephani *k* Martyris et nomine [sacra,
Qui prius eximium Martyris egit opus.
Omnibus una datur sacro pro sanguine palma,
Plus tamen hic fruitur, tempore quo prior est.
Ipse fidem, votumque tuum nunc, magne Sacerdos
Maxime, te juvans, hoc opus explicuit.
Nam talem subito fundatis molibus aulam
Sola arte hominum facere non poterat.
Undecimum fulgens renovat dum luna recursum,
Et cœpta, et pulchro condita fine nitet.

k

Inciderunt autem hæc in annum a partu Virginis quingentesimum quinquagesimum...

19 Prodigia complura sub id tempus Ravennæ visa Agnellus scribit, multisque in ipsa clarissima F meridiei luce secum colloquentes homines os ad os visos ; ingentemque omnibus terrorem incussisse : et octavo Kalend. Sextil. hora diei tertia acies in aere inter se pugnavisse. Maximianus interea Ravennatum Archiepiscopus vascula duo ex auro, pondo octo et viginti, in quibus sanctum Chrisma servaretur, Ravennati Ecclesiæ dono dedit : quorum alterum paullo ante sua tempora periisse Agnellus testatur, alterum extare, cui sic erat inscriptum : Servus Christi Maximianus Archiepiscopus hoc Chrismatarium ad usus fidelium fieri jussit. Donavit et *l* endothyn byssinam præstantissimam, omnem Christi Dei historiam continentem : qua in die festo Epiphaniæ aram maximam exornari consuesse testatur Agnellus. Eam tamen Maximianus non perfecit, sed Agnellus, qui illi in Archiepiscopatu subrogatus est. Adjunxit et ex auro aliam endothyn, in qua auro textili pictæ erant omnium, qui illum præcesserant, Archiepiscoporum Ravennatum imagines. Fecit et gemmas alias, in quibus margaritis et unionibus sic erat descriptum : Parce Domine, parce populo tuo, et memento mei peccatoris, quem de stercore exaltasti in regno tuo. Crucem quoque auream majorem

multa donat Ecclesiæ Ravennati vasa.

l ornamenta.

quæ

A quæ Agnelli tempore extabat, faciendam curavit, et gemmis ac margaritis pinxerat: in cujus medio ligni Crucis, cui Christus Deus suffixus fuerat frustulum conclusit. Divinos omnes libros, qui duo et septuaginta numerantur, Sacerdotum suorum et templi usibus, describendos elegantissimo charactere curavit, et ipsemet perdiligenter emendavit. Pauca de multis referuntur, cum in eo, optimi Archiepiscopi munere functo, quicquam numquam fuerit desideratum, quod ad salutem sui populi, Ecclesiæque administrationem facere videretur. Opes suas omnes Ravennati Ecclesiæ reliquit...

libros:

a *De* S. Petro Chrysologo, 21 *Episcopo Ravennate, agemus* 3 *Decembr.* — b Gervasius Ricobaldus *Ferrariensis, Canonicus Ravennas, circa annum* 1290 *floruit, uti lib.* 6 *testatur Rubeus, qui et scripta ejus recenset. Platina in manibus est.* — c *De hac translatione egimus* 24 *Januarii ad* S. Timothei *Acta.* — d *De* Classe *oppido actum* 31 *Januarii ad Vitam S. Geminiani Mutinen. Episc. et* 7 *Februarii ad S. Severi Ep. Ravenn. Vitam. De S. Apollinaris monasterio agemus ad ejus natalem* 23 *Julii, cujus et mentio facta* 7 *Febr. ad Vitam S. Romualdi.* — e *S. Ecclesii, de quo cap.* 2 *actum successor fuit* Ursicinus, 27 *Ravennatium Episcopus.* — f *De* S. Probo *Ep. Ravennate agemus* 10 *Novemb.* — g *De* S. Eleocadio *actum* 14 *Febr. de* S. Calocero *II ejusdem.* — h *Hic hæreticus fuit, uti et decessor. Nec mirum si Maximianus recte Episcopatum administrasse scribat: ita forsan ab hospite accepit, cum essent cives plerique Eutychiani.* — i S. Petrus II *sive Junior,* 24 *Ep. Raven. colitur* 31 *Julii.* — k *Fortassis* meris *aut quid simile scriptum, ut meritis aut alia vox indicaretur, quod litterarum compendium non assecutus lector,* Martyris *posuit, contra legem carminis, et sententiæ venustatem, cum rursus in sequenti versu* Martyris *apte legatur.* — l *Arbitror* Endytin *scribere voluisse. In Euchologio Græco, quod Jacobus Goar edidit, in* Ordine fieri solito magna feria quinta in ablutione sanctæ mensæ, *inter cætera ista habentur:* εἶτα τίθεται τὸ μετὰ ταῦτα καὶ μετὰ τοῦτο ἐνδυταῖς ἐνδύουσι, ποιοῦντος τοῦ πατριάρχου τὴν εὐχὴν ταύτην. Tum vero velamen, Ad carnem dictum, altari apponunt et alia deinceps operimenta, Patriarcha hanc orationem faciente. *Notat Goar a quibusdam* τὴν ἐνδύτην *in fœminino efferri esse* mantile, seu mappam altaris majorem. *Rubeus videtur sumere pro ea veste, quæ non insternitur altari, sed anteriorem ejus partem tegit, aut supra illud ad ornatum erigitur, ut passim hic fit.*

B *E.dytro.*

CAPUT IV.

S. Maximiani obitus, translatio.

Sub id tempus Maximianus Ravennas Archiepiscopus moritur octavo Kal. Martii. Hoc enim die, non autem nono Kalendas, in Vita ipsius, quæ vetustissimo caractere manu scripta, apud sacras Virgines Divi Andreæ hactenus servatur, legimus, et in Ravennati Ecclesia ejus dies festus agitur. Sepultus est ad aram maximam in Divi Andreæ, ubi illius barbam collocaverat. Inde sublatus tempore Petronacii Archiepiscopi, uti narrabimus.

Moritur 22 Febr.

21. Quod vero hunc in hæresim aliquando lapsum fuisse, plerique recentes auctores scribunt; et id omnino a veritate longe abest, et quod *a* Maximiano Istriæ Episcopo est adscribendum, Ravennati falso imponunt. Quia enim multis propter inscitiam visum fuerat, concilium Constantinopolitanum de C Chalcedonensis auctoritate plurimum diminuisse, tribus ejus, ut rebantur Capitibus infirmatis; Liguriæ, Venetiæ et Istriæ Episcopi, quorum erant principes, in Venetia Macedonius Aquileiensis, in Liguria *b*, Honoratus Mediolanensis, et in Istria Maximianus; convenerant Aquileiæ, et concilium illud minime observandum statuerant. Itaque ubi pontificatum iniit Pelagius, scriptis ad Narsetem litteris, Petroque et Projecto illuc missis, Thracium, et Maximianum Episcopos, ac potius, ut ipse inquit, nomina tantum Episcoporum habentes, ad Romanæ Ecclesiæ auctoritatem revocare, et ne res Ecclesiasticas ad proprios usus converterent, uti faciebant, curare contendit. Sed cum eorum Episcoporum nemo præceptis Pontificiis obedientem se præbuisset, novas scripsit ad Narsetem litteras, ut ad Justinianum illos Constantinopolim mitteret, sic autem deinde addit: De Liguribus, Veneticis et Istris Episcopis, quid dicam? quos idonea est Excellentia Vestra, et ratione, et potestate reprimere. Ne dimittatis in contemptum Apostolicarum Sedium, de sua rusticitate gloriari: cum si quid eos de judicio universalis synodi, quod Constantinopoli per *c* primam nuper elapsam Indictionem actum est; forte movebat, ad Sedem Apostolicam; quod semper factum est, electis aliquibus de suis, qui dare, et accipere rationem possent, dirigere debuerunt: et non clausis oculis, sanctam Ecclesiam lacerare. Cum igitur in Istria nequaquam Ravenna sit, neque ab ullo posita ibidem unquam fuerit, prorsus dicendum est, Maximianum Archiepiscopum Ravennatem, virum sanctitate insignem, illum non esse, de quo scribit Pelagius, et a novissimis scriptoribus, injuria, hæreseos aliquando damnatum.

a

b

diversus a Maximiano Istriæ Episcopo schismatico.

D [illegible]

c

22 *d* Petronax decimum quintum jam annum Archiepiscopus, cum omnes illum Ravennates hortarentur, uti S. Maximiani Archiepiscopi cadaver ex humo eductum, qua ignobiliter contegebatur, honestiore loco poneret, multis precibus fatigatus, tandem ad Divi Andreæ se conferens, precatione prius adhibita, fabris mandavit, ut tabulam e marmore, quam appellabant Græca voce *e* Platoniam, tollerent. Quibus minus accurate agentibus, confracta est, quam ob rem Petronax, ut erat irritabilis naturæ, vehementer commotus, acriter illis minitans, Andream Agnellum Sacerdotem, in ordine Sedis suæ decimum præstantissima arte, summoque in omnibus rebus ingenio præditum, illis præfecit. Cujus præscripto cuncta cum agerentur, et jam sublatus esset lapis, quo sepulchrum operiebatur, sub aqua Divi Maximiani ossa se in conspectum dederunt: erat enim plenum aquæ monumentum. Obortæ hic omnibus lacrymæ implorareque suppliciter omnes sancti Archiepiscopi opem ingenti veneratione, ejus vitam, monita, religionemque recensentes, ac suam ipsorum miseriam, atque calamitatem lamentantes et deplorantes. Ex aqua extracta sacra ossa exsiccantur, involvuntur linteo, et obsignantur, dum ipsum monumentum in liberiorem auram educeretur.

d

Circa annum 831.

e

E

Sepulchro aperto ossa ejus in aqua reperta,

23 Quæ integra inventa sunt ossa, tenuia erant, sed procera et adeo articulis connexa, ut vix annum spoliata carne viderentur: nihil, extra unicum maxillæ dexteræ dentem, deerat. Itaque generoso vino, odoribus variis atque aromatibus permisto abluta diligenter, supplicatione omnium ordinum indicta, summa totius populi religione et reverentia, eodem in monumento locantur, et ingenti lacrymarum imbre, qui ex omnium oculis large defluebat, clauduntur. Plures deinde dies veneratio et timor in animis omnium insedit, perinde, ac Maximianum præsentem intuerentur.

vino abluta transferuntur.

F

24 Hæc ex Andrea Agnello descripsimus, qui his non solum interfuit, sed præfuit, summaque doctrina eruditus, de Ravennatibus Archiepiscopis volumen gravissime scriptum reliquit: quod cum diu in Archiepiscopatus bibliotheca fuisset, superioribus annis cum multis aliis sublatum, nullibi invenitur, magna quidem certe jactura.

Ejus et aliorum gesta ab Andrea Agnello descripto.

a Maximilianus *vocatur schismaticus hic Episcopus in epistola* 2 *Pelagii ad Narsetem in editione Binii, et apud Baronium ad an.* 556 *num.* 12 — b *Fuse hoc refutavimus* 8 *Februarii in S. Honorati Vita* § 2 *et* 3. — c *Anno scilicet* 553, *sive post consulatum Basilii* XII IV *Non. Maias.* — d *Hæc lib.* 4 *tradit Rubeus pag.* 238, *qui* Petronacem *statuit* 49 *Episcopum Ravennatem, Ughellus* 50, *qui* Pertinacem *vocat et* Petronacium, *et* 817 *anno Christi et Ecclesiæ præfectum scribit, uti et Rubeus. Facta igitur hæc S. Maximiani elevatio anno* 831. — e *De voce* Platonia *actum* 20 *Januarii ad Acta S. Sebastiani* § 3 *num.* 10. *Ducta a Græco* [illegible], *quod latum, expansumve significat.*

DE

DE S. ATHANASIO
CONFESSORE IN BITHYNIA.

G. H.

SECULO IX. XXII FEB. S. Athanasius colitur 22 Februarii:

Paulopetrium religiosorum hominum palæstra fuit, sanctis Apostolis Petro et Paulo dicata, ut innuunt Menæa ad hunc diem his versibus :

Ἀθανάσιος θρέμμα Παυλοπετρίου
Ἀποστόλοις σύνεστι Παύλῳ καὶ Πέτρῳ.
Athanasius alumnus Paulopetrii
Simul est cum Apostolis Paulo et Petro.

Hoc autem texitur S. Athanasii elogium in eisdem Græcorum Menæis, et βίοις ἁγίων *Maximi Cytheræi.*

Constantinopoli natus, 2 Eodem die sancti Patris nostri et Confessoris Athanasii, qui in Paulopetrio quiescit. Sanctus hic Constantinopoli piis, religiosis ac locupletibus parentibus natus, ab ipsis teneris unguiculis pietatem coluit, et ad monasticum statum hac habitum adspiravit. *prope Nicomediam monachus,* Profectus ergo ad Nicomediæ partes, prope sinum maris in monachum attonsus est, adeoque in virtutibus excelluit, ut fama ejus ad Imperatores B deferretur. At Leone Iconomacho imperante de cultu incontaminatarum imaginum accusatus, *sub Leone Imp. exilium et verbera passus, moritur :* multis cruciatibus tortus, et acerbissimis exiliis et malis afflictus, in orthodoxa tamen fide ad mortem usque constantissime perseveravit ac demum ad Dominum migravit.

3 *Hæc Menæa : in quibus qui memoratur Leo Iconomachus, est Armenus, qui anno* DCCCXIII *Imperium invasit, Michaele cedere coacto, nec omnino invito : occisus est Leo nocte Natalis Dominici anno* DCCCXX, *in sacras imagines et Catholicos, præsertim monachos, omni atrocitate bacchatus. De ejus persecutione egimus* IV *Februarii in Vita S. Nicolai Studitæ cap.* 3 *et* 4, *ubi exilium, cruciatus et verbera S. Nicolao ejusque Præposito S. Theodoro Studitæ inflicta narrantur.* *an socius S. Nicolai Studitæ.* *Fuitque forsan S. Athanasius, de quo hic agimus, socius S. Nicolai in primis vitæ monasticæ exercitiis, quæ ita in ejus Vita cap.* 2 *num.* 12 *describuntur :* Habebat sane communis Pater noster ac Dei famulus Nicolaus, ipsam vitam suam, tacentem quamdam exhortationem : habebat et fratrem, ceu accuratam quamdam virtutum ejus imaginem : quin omnes tandem, ceu alium quempiam medium solem, virtutum radiis collucentem, a Deo datum illud munus, animis utilem ac præclarum convivam, Magnum Theodorum habebant : eratque revera virtutis schola, novus quidam paradisus, multiplici florum genere vernans. *sub S. Theodoro Studita.* Etenim ad istos accedebant, Joseph quoque sapientissimi Patris nostri frater, ac postmodum celebris Thessalonicensium civitatis factus Archiepiscopus, quin et Timotheus, Athanasius quoque, et Naucratius, ac alii plures, quos brevitatis caussa omitto, in terrestri illo cœlo agebant. Quos enim mores conjungunt, locus quoque in unum cogit. *Hæc ibi; quæ Constantinopoli gesta sunt, unde tum S. Athanasius Bithyniam fortassis migravit, si quidem is est Confessor ille, de quo hic agimus, ut omnino videtur.*

4 *S. Theodorus Studita ad memoratum jam Naucratium, carceri inclusum, scripsit epistolam a Baronio ad an.* 809 *num.* 44 *relatam, in qua Athanasii ejusque fortis certaminis meminit in exordio his verbis :* E Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili desiderate : simul enim obstupui, admiratus sum, et cantavi. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui corroborat eos, qui in ejus lege innituntur. *an S. Theodorus scribat Naucratio de ejus certamine?* Ac de sacro quidem Athanasio, ejusque sociis desideratissimis, ac de fortissimo item meo Theososto, et de septemdecim ejus strenuissimis comitibus, cum satis dictum sit in meis ad illos epistolis, omittendum est hoc loco, quamvis longiore digni sint oratione ac laudibus, qui divinitus ac fortiter decertarunt. *Hæc Theodorus in illa Epistola, quæ sub Leone Armeno scripta potius videtur. An epistola ejusdem Theodori ad Athanasium fratrem, relata a Baronio ad eumdem annum* 809 *num.* 30, *eidem Athanasio scripta sit, non constat. Certiora indagari possent si omnia S. Theodori Studitæ opera typis mandarentur, aut S. Athanasii Vita extaret.*

ANIMADV. PAP. 30.

DE B. MARGARITA
C POENIT. TERTII ORD. S. FRANCISCI, CORTONÆ IN ETRURIA, F

J. P.

Commentarius prævius.

§ I. *B. Margaritæ de Cortona publica veneratio, ab Apostolica Sede sancita.*

AN. CIƆCCXCVII. XXII FEB. B. Margarita, post 350 annos adhuc incorrupta.

C*ortona urbs est Etruriæ vetustissima, haud procul ab Trasymeno lacu sita, Episcopali Cathedra a Joanne* XXII *Pont. Max. ante* CCC *annos ornata. Illic ab anno* CIƆCCLXXVII *ad* CIƆCCXCVII *eximia sanctitudinis fama vixit Margarita, quæ inde vulgo de Cortona cognominata, tertium ordinem S. Francisci professa. Adhuc ejus* corpus, pulchrum, vegetum, et illæsum *visitur, ut scribit Lucas Wadingus tom.* 2 *Annal. Minor. ad annum* 1297 § 28, *et alii infra citandi. Concessit Leo* X *Pontifex, ut anniversaria celebritate coleretur in urbe et diœcesi Cortonensi, ipso quo decessit die* XXII *Februarii, et corpus omnibus venerandum proponeretur. Dein Urbanus* VIII *eam facultatem extendit ad omnes Ordinis S. Francisci viros ac mulieres. Extat de ea re in Bullario Angeli Mariæ Cherubini, bulla Urbani, data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ* CIƆDCXXIII, *Idib. Decembris, Pontificatus ejus anno primo; quæ incipit :* Cœlestis aquæ flumen, *e qua hæc transscripsimus.*

2 § 1 Alias siquidem fel. rec. Leo Papa X prædecessor noster, ex præclaris attestationibus a piæ mem. Bonifacio VIII et Eugenio IV Romanis Pontificibus, etiam prædecessoribus nostris, de B. Margarita de Cortona moniali tertii Ordinis S. Francisci de Pœnitentia prolatis, motus, quod festum ipsius B. Margaritæ, cum Officio nec Virginis nec Martyris, *Indulto Leonis X colitur Cortonæ :* in ecclesia S. Margaritæ civitatis Cortonensis, singulis annis die XXII mensis Februarii celebrari, eademque B. Margarita a quibusvis Christi fidelibus in civitate prædicta, et illa diœcesi, privatim et publice venerari, licite et libere valeret, Apostolica auctoritate indulsit, prout in suis exinde confectis litteris plenius continetur.

3 § 2 Nuperrime vero Congregatio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium super sacris Ritibus deputatorum, considerata sanctitate prædictæ B. Margaritæ, quæ a trecentum annis et ultra, continuo miraculorum splendore coruscat, necnon mirabili illius corporis integritate, quæ his etiam diebus supra naturæ vires odorem efflat suavissimum; *censente Congregatione Rituum posse permitti ut ubique colatur a FF. Minoribus.* ad instantiam non solum Cleri et populi

Cortonensis

A Cortonensis, sed etiam Fratrum Ordinis S. Francisci de Observantia nuncupatorum, dilectorum filiorum; ad omnes ejusdem Ordinis S. Francisci viros et mulieres indultum prædictum extendi posse, habito super hoc fel. mem. Gregorii Papæ XV, similiter prædecessoris nostri beneplacito, ac omnibus ejusdem S. R. E. Cardinalibus unanimiter consentientibus, decrevit.

ipsis id petentibus,

4 § 3 Quare pro eorumdem Cleri et populi ac Fratrum parte, Nobis nuper fuit humiliter supplicatum, quatenus pro eorumdem desiderio, ut infra, annuere de benignitate Apostolica dignaremur.

permittitur ab Urbano VIII.

§ 4 Nos igitur attendentes, quod sicut ipsa B. Margarita coruscat in cœlis, ita quasi multiplici rutilantium honore gemmarum corona decora, cœli universo præfulgeat;.... hujusmodi supplicationibus inclinati, de voto ejusdem Congregationis S. R. E. Cardinalium super Ritibus Ecclesiæ deputatorum, indultum, et desuper confectas litteras hujusmodi, ad omnes et singulas personas, tam viros videlicet quam mulieres, nunc et pro tempore existentes ejusdem Ordinis S. Francisci, earumque ecclesias, tam intra Italiam, quam extra eam ubicumque consistentes; ita quod ex nunc de cetero, perpetuis futuris temporibus, possint hujusmodi festum dictæ B. Mar-
B garitæ in earum ecclesiis ejusmodi quotannis dicta die XXII Februarii, cum Officio nec Virginis nec Martyris celebrare, et eamdem B. Margaritam privatim et publice venerari libere et licite possint et valeant; Apostolica auctoritate prædicta extendimus *etc.*

Inscripta Martyrologiis 22 Feb.

5 *Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. ita* XXII *Februarii breviter ejus meminit :* Cortonæ B. Margaritæ Pœnitentis. *Meminit et in Catal. SS. Italiæ, ut infra dicemus, Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano, tribus commemoratis sui instituti viris illustribus,* Electo, Henrico Harphio, Alphonso Roderico, *qui non sunt tamen in Catalogum SS. relati, de B. Margarita scribit in hæc verba :* Cortonii in Tuscia, B. Margaretæ Tertiariæ, vitæ sanctitate et multis illustribusque miraculis celeberrimæ. *Ac multa deinde suggerit in Notationibus, de ejus vita, sanctitate, laudatoribus. Extra Cortonensem civitatem ac forte et diœcesim ob S. Petri Cathedram Antiochenam, quæ die* XXII *celebratur festo duplici majore, ut vocant, colitur* B. Margarita *postridie, id est,* XXIII *Februarii, ut patet ex Officiis propriis Sanctorum Ordinis Minorum, et annotat Antonius Masinus in Bononia perlustrata, ubi altare esse ait* B. Margaritæ *dedicatum in æde Annuntiatæ, quæ est Minorum de Observantia extra portam.*

23 colitur a PP. Minoribus.

C

§ II. *B. Margaritæ Vita a Confessario scripta, et aliis.*

Vita ejus scripta a F. Juncta, ejus confessario,

S*cripta est Vita* B. Margaritæ *a F. Juncta Bevagnate, sive Mevanate, Mevania nempe oriundo, quod est Umbriæ infra Fulginium ad Tiniæ Clitumnique confluentes oppidum, vulgo nunc* Bevagna *dictum. Fuit hic Juncta rerum spiritalium apprime callens, cui* Margarita, *quod ei delicta sua confiteri soleret, et ab eo præclaris monitis ad absolutionem virtutis identidem instrueretur, debere se plurimum declarabat, ac Deum frequenter pro eo orabat. De ea Vita, ejusque scribendæ occasione, ac postea approbatione, ista tradit Wadingus ad an.* 1297 § 28 : Scripsit ejus Vitam accurate et diffuse F. Juncta Bevegnatis, sanctæ fœminæ Confessarius, duodecim capitulis distinctam, quam penes me habeo MS. in qua vel quæ ipse viderat, vel quæ ex ore ipsius famulæ Dei, vel ab ejusdem Confessariis perceperat, fideliter et sincere enarravit. Provinciam hanc ei imposuit Fr. Leo de Castillione hæreticæ pravitatis Inquisitor in Hetruria : quam recte et rite obiisse, et Vitam veridice scripsisse dixerunt, et suis syngraphis comprobarunt Fr. Joan-

fideliter et accurate

nes etiam Inquisitor, Fr. Tarlatus S. Theologiæ D professor, Fr. Philippus Custos de Castillione, Fr. Ubaldus de Colle Guardianus, et Fr. Paulus de Socio, qui alternis vicibus fuerunt omnes beatæ fœminæ Confessarii. Eamdem Legendam approbarunt Fr. Raynerius Senensis, Fr. Bartholomæus, Fr. Thomas, et Fr. Antonius, successivi Provinciales Tusciæ Ministri. Legerunt eamdem et commendarunt plurimi viri docti utriusque status, Ecclesiastici et secularis : sed et prædictus Cardinalis Legatus voluit sibi dari unum exemplar, quod devote asservabat, et ultro piis quibusque viris legendam et transcribendam offerebat. *Hæc Wadingus. Cujus hic meminit Cardinalis Legati, is fuit* Neapoleo Ursinus *sub Clemente* V *Apostolicæ Sedis in Italia Legatus, qui anno* CIƆCCLXXXVIII *a Nicolao* IV *in sacrum collegium adlectus, obiit Avenione sub Clemente* VI, *anno* CIƆCCCXLVII.

AUCTORE I. B.

approbata a viris doctis et Legato Apostolico

NOT. 17.

7 *Hanc Vitam, necdum Latine vulgatam, quod quidem compertum nobis sit, primi hic edimus, sed Prologo carentem ; qui alibi extare dicitur, hoc initio :* In nomine Jesu Christi Nazareni Crucifixi. Incipit devotionis Legenda. Satis ferventibus animis fructuosum esse putavi, non totam, quia non erat possibile, sed flores quosdam eligere de vita mirabili Deo devotissimæ Margaritæ agentis austeram pœnitentiam in Cortona. *Deest et caput duodecimum,* per decem, *ut* E *infra cap.* XI *dicitur,* divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem, per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. *Perfruatur interea pius lector iis, quæ hic damus. Sunt enim profecto ejusmodi, quæ non solum scelerum detestationem ingenerare animis, sed eximiam quamdam caritatem erga Deum ac zelum salutis mortalium, præcipueque sanctissimæ Eucharistiæ crebro suscipiendæ desiderium, excitare possint. Levibus subinde mendis, nec paucis, aspersum nostrum apographum fuit : nec omnia corrigere ex sola conjectura licuit. Quatenus autem pro divinis revelationibus accipienda sint, quæ Margarita, in mentis præsertim extasi divinitus intellexisse memoratur, viderint mysticæ Theologiæ doctores; quale illud num. 146 de Magdalenæ in antro pœnitentia. Laudes in Ordinem Seraphicum passim congestæ, verissimæ sunt. Quod subinde videatur omnibus Ordinibus doctrina et sanctitate, tunc in Ecclesia florentibus præferri, vel verum est, saltem de plerisque, vel intelligi eo sensu debet, quo illud Ecclesiastici* 44 *v.* 20 *de Abrahamo pronuntiatum, Ecclesia non minus vere quam religiose singulis fere Pontificibus Confessoribus tribuit .* Non est inventus similis illi, qui conservavit Legem Excelsi.

hic edita, sine titulo, et cap. 12.

pia et utilis.

8 *Scripsere postea de* B. Margarita *non pauci. Marcus Ulyssipponensis, Portuensis in Lusitania Episcopus,* F *parte 2 Chronicorum Ordinis Minorum, lib. 5 cap. 29 et 8 sequentibus sermone Lusitanico gesta ejus narrat. Et capite quidem 37 scribit, in ecclesia S. Basilii, novo tumulo conditam, magna celebritate, concursuque Cleri ac populi, et magnis deinceps illustratam miraculis, quæ illic circum ejus tumulum picta cernuntur. Juncta Bevagnas non S. Blasii sed S. Basilii ædem fuisse ait, in qua sepulta Margarita. Cum Cortonam venisset Leo* X *Papa, vidissetque miracula, et populi erga Margaritam pietatem, indulsit, bulla de ea re edita, inquit, ut de illa officium ecclesiasticum recitari, ac celebrari festum in ea æde totaque urbe liceret, die Cathedræ S. Petri ; quo die sanctæ matronæ corpus populo, qui undique eo confluit, ostenditur, integrum ac solidum formosumque, et grandi statura. Refellit hoc Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, atque parvam fuisse, ut ipsemet vidit. Addit Marcus ædem illam, in qua sepulta est Margarita, egregie postea instauratam, insigni adjecto sacello, in quo ejus asservatur corpus : tandem Minoribus, qui de Observantia vocantur, Eugenii* IV *auctoritate traditam, exædificato quoque illis monasterio.*

Alia ab aliis de ea scripta :

miracula picta :

ostenditur corpus populo

fuit brevi statura, sepulta in templo S. Basilii, jam S. Margaritæ :

9 *Italice*

A AUCTORE J. B.

9 *Italice Vitam eamdem succinctius aliquanto descripsit edidityue in Vitis fœminarum sanctitate illustrium ac deinde in Vitis SS. Etruriæ, Silvanus Razzius Camaldulensis, qui et ipse utrobique magna statura fuisse tradit, ex fide nempe dictorum Chronicorum, quæ citat. Vitam quoque* Margaritæ *Italice, stylo eleganti, Bononiæ edidit Gaspar Bombacius anno* CIƆIƆCXXXVIII. *una cum S. Wenefridæ Virginis ac Martyris Vita, ac B. Luciæ de Stifonte Virginis Bononiensis : quem libellum inscripsit* Scenam sacrorum et profanorum amorum. *Ex eo libello quædam inferius excerpemus. Breviorem ejusdem* Margaritæ *Vitam Latine vulgavit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ex eoque, licet non citato, Abrahamus Bzovius tom* 13 *Annal. ad an.* 1297 § 18. *Luculenter de ea agit Wadingus, antea citatus, tom.* 2 *Annal. Ordinis Minorum. Sed in narranda ejus conversione a ceteris discrepat, ita enim ad an.* 1277 § 13 *scribit :* Eodem anno illud ipsum institutum (*Tertii Ordinis de Pœnitentia dicti*) amplexa est B. Margarita Cortonensis, ita dicta a sepulturæ

a lasciva vita conversa

loco, licet Alviani Clusinæ diœcesis oppido progenita. Hæc prius vanam et lubricam vitam ducens, vagis thoris assueta, etsi proprium habuerit virum e Monte Politiano, ex quo filium suscepit (alii amicum volunt) egregia forma et lascivo ornatu multorum

B post se corda trahebat : donec interemptum virum et in foveam occulte projectum vidit fœde vermibus scaturientem, et facta manu Domini super eam, cœpit secum cogitare mundum et quæ in mundo sunt arbitranda ut stercora, et carnis delicias, vere fœdissimas esse spurcitias. Rediit itaque vultu confusa, doloribus attrita, et lacrymis irrigata, in domum patris sui, ad vitam ejus confusibilem offensi, a quo precibus et lacrymis meruit admitti. Crine tonso et neglecto capite, quod antea summo cultu curabat, pullis et humilibus vestibus utebatur *etc.*

viso putrido corpore sui seductoris,

10 *Ita maritum ei tribuit, quem Vita per Junctam Bevagnatem deceptorem, ac hostem salutis ejus appellat : neque ea Vita indicat eam aliis corpus suum prostituisse, sed illi uni per novem annos adhæsisse, seu spe nuptiarum, seu mundo muliebri copioso (cujus mirum quantum cupida erat) aliisque muneribus illectam, ut conjicit Bombacius : qui natam scribit Laviani, diœcesis Clusinæ castello, sive pago, possessione antiqua nobilissimæ Oddorum familiæ, cui cum Balionis olim de principatu Perusino lis fuit. Conversionem eamdem ita narrat Ferrarius :* Margarita Laviani, agri Perusini pago, nata, carnis illecebris dedita, nobili cuidam, illi serviens, adhæsit. Cum is domo secedens catellam secum duxisset; illa sola domum post aliquot

non mariti,

C dies rediens, ac gemens, Margaritam, veste dentibus apprehensa, extra domum pertrahere conabatur. Quæ admirans, catellam sequitur, donec ad quamdam lignorum congeriem veniens catella substitit, ligna respiciens et attingens, quasi dominam ut ea amoveret monens. Margarita itaque cum aliquot ligna amovisset, dominum suum mortuum, jamque vermibus scatentem, videt. Quo spectaculo adeo commota est, ut anteactæ vitæ pœnitens, domum paternam repetierit. Sed a patre, novercæ persuasione, domo ejecta, ad orationem, qua se Deo commendabat, confugiens, interius ut Cortonam ad Fratres Minores se conferat, admonetur. *Ita Ferrarius. Concordant quæ apud Bombacium et alios leguntur. Quod autem ait Ferrarius, serviisse, servit certe et turpissimam quidem servitutem, sed non ut ancillaria ministeria obiret cui splendorem vestium ceterumque ornatum etiam nobiles matronæ inviderent. Domo ejectam a patre, Juncta ipse scribit.*

ad id tracta a cane :

a patre domo ejecta :

12 Margaritæ *ita meminit ante annos* CCL *Bartholomæus Pisanus lib.* 1 *Conformitatum, fructu* 8 *parte* 2 *de tertio Ordine, fol.* 107 : Sancta etiam Margarita de Cortona, quæ multis claruit et claret signis, Soror de tertio Ordine fuit. *Petrus Rodulphius Tossianensis, qui dein Senogalliensis Episcopus fuit, lib.* 1 *historiarum Seraphicæ religionis fol.* 140 *ista habet :* B. Margarita Cortonensis, magnis miraculis illustris, ex Alviano oppido Clusentinæ diœcesis, pulchra quidem corpore, sed pulchrior mente, primo a teneris vitiis dedita, deinde (Deo inspirante) se Christo consecravit : cujus vitam et singularia miracula quidam Confessarius scripsit : quam probaverunt quidam Theologi, et Cardinalis Ursinus Legatus Apostolicus in tota Italia. Assumpsit habitum S. Claræ anno 1277, ab imagine Crucifixi admonita, multasque et varias perturbationes passa est.

jam ante 250 annos Sancta habita

D

multas in vita persecutiones passa :

12 *Franciscus Gonzaga, de origine Seraphicæ religionis* 1 *parte pag.* 100 *in Beatis, hoc eam elogio decorat :* B. Margarita a Cortonio, magnis illustribusque miraculis celeberrima. *Et* 2 *parte, conventu* 2, *qui est* S. Margaritæ Cortonii, *ista de ea scribit :* In quo frequentius xx Fratres commorantur, requiescitque corpus B. Margaretæ a Cortonio, de tertio beati Patris Francisci Ordine, quæ plurimis miraculis claret. Ejus corpus aliunde exhumatum, anno Domini CIƆIƆLXXX ad novum sepulchrum, sibi prope summum altare erectum translatum est. *Demum Odoricus Raynaldus tom.* 14. *Annal Ecclesiast. ad an.* 1297 *num* 68 *ita scribit :* Nunc ad Margaritam Cor-

translata an. 1580.

E tonensem, quæ adeo anteactæ vitæ luxit crimina, ut plurium sanctarum Virginum merita ipsam æquasse, incorruptæ ipsius reliquiæ ac miracula testentur orationem convertimus. *Ac pergit* § 69. Traductam ex impura vita ad meliorem frugem, insigni Divinæ misericordiæ prodigio, ac tristi amatoris sui cadaveris putridi aspectu, narrat Ferrarius. *Tum ea subjungit quæ in Ferrario habentur, ac de celebritate a Leone* X *permissa, ab Urbano* VIII *sancita, ex Wadingo meminit. Denique plures alii recentiores scriptores honorificam Margaritæ mentionem faciunt.*

par Virginibus.

VITA EX MSS.

auctore F. Juncta Bevagnate.

CAPUT I.

a De conversatione ipsius in habitu seculari.

a

Christo Deo devota, mente pura, corde fervida, Margarita anno a Christi nativitate millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, quo se Ordini B. Francisci manibus junctis, cum lacrymis, coram Fratre Ranaldo bonæ memoriæ Aretino Custode, genibus flexis humiliter obtulit, et sponte in corpore et anima est oblata; assumptis etiam Ordinis tertii beati Patris Francisci cum magna precum instantia indumentis : dum semel devota oraret coram imagine Christi, *b* quæ nunc est in altari inferiori dictorum Fratrum, et diceret sibi, Quid vis paupercula? sancto illustrata Spiritu, statim respondens ait : Non quæro, nec volo aliud, nisi vos, Domine mi Jesu.

F

Margarita anno 1277 habitu 3 Ordinis induta,

b

solum Jesum expetit, qui eam e cruce alloquitur :

2 Item alias dum oraret, audivit Dominum recitantem, et ad ejus gratam memoriam revocantem suæ gradum vocationis, in quo vitæ pristinæ status evidenter includitur, ordine subsequente : Recordare, inquit, paupercula, multiformium gratiarum quas animæ tuæ concessi, et hominum ut revertereris ad me. Recordare, quod hoste *c* tuæ salutis defuncto, ad patrem tuum Lavianum, confecta doloribus, lacrymis irrigata, facie lacerata, nigris induta vestibus, valdeque confusa rediisti. Recordare, quod, tua suggerente noverca, de paterna te pater expulit domo, paternæ penitus miserationis oblitus. Sed velut ignorans quæ te agere oportebat, omni consilio et auxilio destituta, sub ejus, quæ in horto ipsius erat, ficulnea sedens et mœrens, me tunc in

c

a patre domo exclusa.

tuum

A tuum magistrum, patrem, sponsum ac Dominum postulans, tuam miseriam mentis et corporis humiliter deplorasti. Ille namque serpens antiquus, a patre tuo te cernens expulsam, in ejus opprobrium tuumque casum occasione patenter asssumpta, de corporali tuæ specie juventutis, tuum cor inducebat præsumere, suadendo quod excusabiliter, ut abjecta, peccare valebas, et ubicumque stares et ire velles, a magnis etiam carnalibus dominis amareris propter corporis speciem.

tentatur a diabolo ut ideo liberius peccet:

3 Ego autem interioris tuæ formæ formator, et, quam reformare volebam, dilector existens, conscientiam tuam per mei luminis inspirationem commovi, et ut Cortonam pergeres, ac Fratrum meorum Minorum te obedientiæ mancipares. *d* Quæ assumptis spiritualibus viribus tuum iter sine mora Cortonium direxisti, et juxta mandatum meum te Fratribus obtulisti, disciplinis eorum ac monitis animum cum vigilantia inclinando. Recordare, quod tui cordis remedium fuit pro initio tuæ salutis timor reverentiæ filialis, quem infixi menti tuæ de Fratribus Minoribus, quorum te curæ commisi. Quo perfecte concepto, invisibilem hostem terrui, et illam, quam contra te sumpserat de tua calamitate audaciam, mea dispensante gratia, conquassavi. Nonne statim tremebas? B nonne cum Frater aliquis de ordine tui Patris apparebat in ecclesia, domibus, seu via præ verecundia facies tua perfundebatur rubore, timens sedere, vel loqui, seu inveniri a secularibus coram ipsis?

d divino instinctu tradit se FF. Minorum disciplinæ

cum summa erga eos reverentia.

4 Recordare, quod ordinavi tunc animam ad totalem contemptum omnium secularium ornamentorum, et te instruxi cordialiter, ut paullatim amore mei a secularium dominarum te consortio sequestrares. Recordare, quod tuum corpus, pristinis deliciis assuetum, non solum ciborum delectabilium, sed ciborum omnium abstinentiæ per gratiam deputavi. Recordare, quod meis præmunita gratiis fortior effecta, continuis te jejuniis macerasti, et mollibus spretis indumentis, lectulum durissimum, nunc cratis de viminibus, nunc nudæ terræ, nunc *e* assidis, cum cervicalibus de ligno vel lapide, suaviter elegisti. Recordare copiosi muneris timoris, doloris et fletus continui quod tam copiose tibi largiri dignatus sum, ut non solum Fratres Minores quibus te commendavi, cum lacrymarum interrogares profluvio, si ego tuus Pater et Dominus exulem factam in delictis te de cetero ad misericordiam et patriam revocarem; verum etiam seculares interrogando cum fletibus dolorosis de hoc, tuis amaris suppliciis ad fletus uberrimos commovebas. Sed nec istud desinas recordari, C quod tibi suavis exhibitus, tuos amaros fletus in dulces lacrymas mirabiliter commutavi, dum de mea Nativitate, de Virgine, de Virginis Matris sublimitate, et aliorum Sanctorum solennitatibus devotas lacrymas effudisti.

dedit se austeritati vitæ,

e

assidue flens ex dolore,

et amore.

5. Hæc post obitum *f* deceptoris tui, qui novem annis te volente tuæ puritati et honestati paravit insidias incessanter, fuerunt conversionis initia. Recordare, paupercula, transitus, quem fecisti sola de nocte per aquam, ubi te hostis antiquus, eo quod ibas ad innovandum meæ Passionis supplicia, suffocasset: sed ego, misericordiæ paternæ non immemor, te *g* curialiter custodivi et liberavi. Recordare similiter, quod adhuc mundo tibi placente, dum vivebas in tenebris vitiorum, ego magister verax, tui doctor effectus, dotavi te materna compassione ad pauperes et afflictos, et præbui tibi tantum odorem de locis solitariis et remotis, quod in devotione accensa dicebas: O quam suaviter ibi oraret homo, quamque solenniter et devote in locis talibus Deo persolverentur præconia laudum! quamque quiete, secure et ordinate agere posset quis pœnitentiam salutarem! Recordare, quod in statu tenebræ constituta, in solitaria domo vel camera degens, a radio D meæ illustrationis illuminata, tuum deflebas casum: et dum salutabaris a nobilibus vel infimis de Castro aut villa, redarguebas eos dicens, quod tuam vitam reprehensibilem agnoscentes, subtrahere tibi debebant omnino salutationem atque alloquium.

f 9 annis in peccato vixeral:

g servata ne suffocaretur a diabolo: tunc quoque misericors erga pauperes.

ad inde malam vitam detestaretur et accusans:

AUCTURE F. JUNCTA, EX MSS.

6 Recordare, quod de statu pristino te divellens sub nobilium Dominarum societate, *h* Sanctæ Marinariæ et Raneriæ specialiter in principio collocavi. Recordare, quod tui aspectus decorem, quem hactenus in mei magnam injuriam conservare conata es, imo et augere, adeo abhorrere et odire cœpisti, ut nunc abstinentia, nunc lapidis allisione, nunc pulveris ollarum appositione, nunc diminutione frequenti sanguinis, delere desiderasti. Recordare, quod ignis amoris mei sic te transformavit in me, ut cum lacrymis a Guardiano Fratrum Minorum de Cortona habitum Fratrum de Pœnitentia, ut proxima mihi et peregrina seculo fieres, cum lacrymis, precibus et instantia sæpius postulasti. Quare ultra dare Fratres habitum differebant? Certe tum quia dubitabant de constantia mentis ejus, tum quia nimis formosa, nimisque juvenis videbatur. Sed postquam Fratres inseparabiliter eam Christo adhærere viderunt, postquam in fervore spiritus magis ac E magis in Deum ascendere conspexerunt; postquam audierunt eam dicentem, Patres mei, quibus sum a Domino commendata, non hæsitetis de me: quia si toto tempore vitæ meæ in solitudine vasta moram contraherem, adeo Deum meum diligo, adeo mentem meam confortavit Omnipotens, quod de nulla creatura, nullaque tentatione timerem, propter spem quam in Deum fixi, me ad suam gratiam revocantem. Ac postquam me fugisse mundum vidistis, me religiosarum personarum consortio sociavi, meamque vitam mutavi in melius, per gratiam mihi datam a Christo, cur timetis? Cur me differtis induere? Illius ergo amore, qui eamdem sua virtute induerat; his auditis induerunt eam Fratres. Quæ sicut mutavit habitum, ita et spiritum virtutibus, prout patebit devote legentibus in capitulis inferius annotatis.

h

corpus deformat:

habitum Pœnitentis,

ex caussa dilatum,

ferventer petit

et tandem accipit:

7 Hanc autem mutationem nesciens prædicebat, dum solatiose a consociis Dominabus de ornatu sui corporis argueretur, dicentibus: Quid erit de te, Margarita vanissima? Et ipsa dicebat: Adhuc tempus adveniet, in quo me nominabitis Sanctam, cum sancta fuero: et visitabitis me cum baculo peregrino, *i* scarcellis pendentibus ab humeris vestris. Quod quidem factum cernimus, non solum in hominibus de diversis locis currentibus, sed etiam in multitudine F mulierum devote venientium ad suum corpus et tumulum visitandum.

prædixerat adhuc peccatrix, se sanctam futuram.

i

a *Novem priorum capitum tituli videntur ab auctore ipso præfixi, erant certe in MS. codice. Eam autem capitum divisionem, etsi nonnihil ab instituto nostro discrepantem (nam quædam nimis prolixa) relinquimus tamen, quia diserte expressum, in capita* 12 *distributam esse Vitam.* — b *Extat etiamnum ille crucifixus, uti mihi P. Joannes Baptista Hollandus noster, in Italiam cum Octavio Picolominio Duce Amalphitano profectus, ex ipsa urbe Cortonensi* 7 *Julii anno* 1643, *scripsit, cum prolixe eum spectasset.* — c *Quem tamen Wadingus, ut supra indicavimus,* proprium *ejus virum fuisse scribit. Et inferius num.* 39 *dicitur* sui viri opulentiam demonstrasse; *quia ei nimirum ut viro cohabitabat.* — d *Videtur adhuc verbum deesse, aut et expungi debere.* — e *Sive* asseris *plancam multi mediæ ætatis scriptores vocant.* — f *Hic est, qui ante hostis salutis appellatus.* — g *Id est, humaniter et benigne. Sic infra num.* 33 *vocatur Christus* dominus curialissimus, *et postea ejus* curialitas *prædicatur.* — h *An forte* scriptum scilicet: *Nullam certe* Sanctam Marinariam *novimus: nisi quod* S. Marmeriam *Martyrem habet Ferrarius in indice Catalogi SS. Italiæ, quam Antonius Gallonius libro de Virginibus Romanis* Marmeniam *vocat. De ea filiaque ejus S. Melnia Virgine et Martyre agemus* 25 *Maii.* — i *Est Italis* scarsella, *sive* scarcella *pera coriacea, qualem qui pietatis caussa peregrinantur ad loca sacra, accipere a Pastoribus suis solent, una cum scipione.*

CAPUT II.

De perfecta conversione ipsius ad Deum.

Recepto igitur a Fratribus Minoribus pœnitentiæ habitu

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

Conversa, secreto gaudet: *corpus affligit inedia,* *vigilia,*

A habitu, mox per sancti Spiritus infusionem nova fœmina visa est. Nam sic eam in se transformavit supernus amor, ut ex tunc attentiori cura studeret perquirere, qualiter se in solitario loco absconderet; tum ne cum his, qui de terrenis rebus loquuntur, loquendi haberet materiam, tum quia Regi omnium seculorum, ut nova Magdalena, meditando, orando, flendo, et jejunando, sine medio jungi optabat. Summi quidem amoris flamma succensa, cuncta quæ animum seu corpus oblectare solent, sibi substrahere cœpit, ut mundo crucifixa, mundum contemneret, et se frequenti sanguinis minutione, sine intermissione jejunii, debilitare desiderans, nuda humus eligitur pro lectulo fatigati corpusculi. Nemo enim tam avidus auri, quantum Margarita sui corporis exterminationis extitit: quæ ut noctes insomnes facilius duceret, raro etiam in petra vel ligno caput languidum, debilitatum jejuniis et effusionibus lacrymarum, reclinare volebat.

precibus, *lacrymis,*

9 Hæc in oratione pervigilans a prima vigilia noctis usque ad horam diei nonam fletus amaros protrahebat, orando: ex vehementia quippe infixi doloris, nunc ex memoria suorum defectuum, nunc ex recordatione Crucifixi Jesu, cujus erat mente B Cruci confixa, tam anxia cum fletibus emittebat suspiria, ut sæpissime mori timeret, sæpissime sensum ac vocem amitteret, et velut exanimis remaneret. A turbarum strepitu semotam elegit cellulam honestatis amatrix, prope tamen nobilium dominarum hospitia, ut secretius ac securius moraretur. In qua se Deo nimirum litabat, cum disciplinis, alapis ac pugnis tam acriter, quod caro naturaliter candida, illius amore livida penitus appareret, cujus livore sanati sumus. *verberibus:* Plus dicebat se lætari de sui destructione corporis, quam non solum petebat a Domino, sed procurabat omnibus modis ardenter, quam si ad imperiale fastigium fuisset evecta.

primo carnis esu abstinet, *a dein adipe:*

10 Sed quia conversorum primordia blandis refovenda sunt modis, (nam per gradus ascenditur ad virtutes) ut hujus temporis formidolosi non paveant subdere spiritui carnem suam, suorum describo gradus jejuniorum. Inchoata namque salutis via, primo Christi famula Margarita solutis diebus, ut ita loquar, cibaria sua, non omittendo jejunium, a sagimine condiebat, carnes nullatenus comedendo. Parum post in divinum amorem dulcius sursum ducta, omni carnium spreta pinguedine, solum liquorem olei sumendis cibariis apponebat.

puerperis servit, cum solita abstinentia, *et compunctione,* *quam sic in aliis excitat, etiam verbo*

C 11 Et quoniam de suarum manuum labore se et filium decreverat alere, cœpit nobiles Dominas de Cortona humilis Margarita diligenter custodire in puerperio. Quibus licet cibaria, quæ ipsarum statui competebant, deliciose pararet, ita in Quadragesimalibus cibis continuabat jejunia, ac si quadragesimale tempus adesset: ibique cantantibus aliis ad languentis solatium, sola seorsum adeo liquefiebat in fletu, quod cantantes ibidem convertebat ad planctum, et mœrentes cum ea sua cantica suspendebant. Hæc est illa Margarita, quæ tam ferventer de Dei misericordia loquebatur, atque severitate justitiæ, quod nullum cor adstantium reperiebatur ita secularibus deliciis deditum, quod se a lamentis præ calore verborum ipsius defenderet. Ut autem nobis Margaritæ discretio splendeat, antequam vellet propter jejunium familias Dominarum, quibus serviebat, de sibi coquendis gravare cibariis, coram carnes edentibus ab esu carnium abstinens, de aliis cibis communibus, quæ sibi apponebantur, quandoque tenuiter comedebat: ibique famulatus parienti non subtrahens, summa cum diligentia Horas canonicas, cum aliis devotis orationibus quas Horis addebat, Domino nostro integraliter persolvebat. Ibi tanquam lilium inter spinas, lux in tenebris, et aurum inter

summa discretione utitur, *preces non omittens,*

pulveres posita, jejunans et lacrymans, vigilans et D laborans, edentes, bibentes, cantantes et in otio dormientes minime judicabat. Hæc est illa, quæ balneum præparans Dominabus, in lavacro solummodo fletu se lavabat. Per singulas namque noctes lectum conscientiæ incessanter expurgans, per virtutem doloris continui, quem gerebat in corde pro aspersione sanguinis Jesu Christi, abluere animam non cessabat. Et vidit eam pauper orantem in aere.

nec alios judicans:

dimisso hoc servitio vacat divinis.

12 Et quoniam prædictorum obsequiorum de caussa, in Missis et prædicationibus Domini famula Christo servire nequibat ad votum, se subtraxit celeriter a servitio Dominarum, et quærens solitas consolationes recipere, et ad desiderata citius largienda largum Dominum cœpit invitare. Et ubi hæc acta sunt? Certe in domo Domini Dominæ Diabellæ, in qua pater misericordiarum et luminum tanta Margaritam misericordiæ pietate dotavit, ut ipsam domum in hospitium misericordiæ commutaret. Ad hanc domum Margarita cor suum posuit, et ipsam in usum pauperum adeo computavit, ut temporibus opportunis penitus vellet, quod nec mobilibus nec immobilibus, ad subventionem pauperum largius peragendam, vel in minimo parceretur. Et suis plantatoribus non ingrata, jussit et ordinavit, ut infirmariæ Fratrum Minorum de Cortona, de rebus prædictæ domus misericordiæ necessitas infirmorum E Fratrum plenarie semper administraretur. O vere misericordiæ Mater, quæ tam intenta fuit de consolationibus pauperum, ut sibi nihil de rebus prædictæ domus, in quantacumque fuerit penuria posita, usque ad finem suum permiserit assignari. In illa quidem domo misericordiæ Pater tanta misericordiæ condescensione ipsam replevit, quod nunc personaliter, qui ubique est, suum communicabat alloquium, nunc ei donabat Angelorum solatium, nunc cum ea existens deterrebat in bello hostem antiquum. Tunc temporis Margarita, in cunctis rebus Christo devota, ad honorem Baptistæ, quem sibi in advocatum elegerat, festum pauperibus faciens annuatim de suarum manuum laboribus, pauperes, (se ac filium privante) quos paraverat, cibis solicite satiabat.

domum misericordiæ instituit curat: *recreatur divinis visionibus:* *festo S. Joannis pauperes pascit de suo:*

13 Hæc est illa fervida Margarita, quæ B. Franciscum Patrem suum instantisssime precibus exorabat, ut suis meritis impetraret a Christo, in munus singularis amoris, suorum plenariam indulgentiam peccatorum. Quantumcumque infirma esset vel debilis; in suæ conversationis primordio extra quadragesimalia tempora caseum non sumebat, nec ova: et in quadragesimis nullo genere piscium utebatur. Et, F quod plus est, quidquid de sibi missis cibariis subtrahere poterat, pauperibus rependere celeriter conabatur cum lacrymis, nihil pro suis necessitatibus retinendo. O agnita piæ Matris pietas, quæ adeo pauperes et egenos attraxit, ut relictis divitum ostiis, ad suæ cellulæ ostium, in qua parum, imo nihil quasi tenebat, turmatim congregabantur! Et quia vicinæ Dominæ compatiebantur eidem, ipsa tamen invita, quæ in visceribus caritatis pauperes diligebat, pauperes a cella ejus nitebantur expellere, ut haberet occasionem aliquid retinendi pro se.

certis cibis ex pœnitentia abstinet. *omnia sibi data erogat in pauperes*

14 Necdum reclusa penitus, ad locum Fratrum Minorum de mane solito more devote pergens, usque ad tertiam, quando non jejunabat populus, in oratione manebat. Et ad cellam rediens, cum silentio, ostio clauso, parum vacabat operi, et multum orationi. Initium sapientiæ, Christi timor, sic ejus occupaverat mentem, ut nullius vellet faciem intueri: nec audire, nec loqui de secularium moribus. Nam si præcedenti die quicquam dixerat vel audierat cum aliquo seculari, ad secularia negotia pertinens, assuetas Christi dulcedines nullatenus præsumebat in orando nocturnis horis repetere. Sed cum interna

operatur: *de secularibus locuta,*

mœstitia

se dein castigat.

A mœstitia lacrymando noctem ducebat insomnem. Quo dolore ardens, pugnis tundebat pectora, et vociferans veluti parturiens, internum mœrorem cordis b dormiendo in vico excitando plorantibus demonstrabat.

meditando passionem recreatur: *in se sævit* *publice mendicat.*

15 Et quia non moritur amaritudo nisi in dulcedine, nec frigus extinguitur nisi in calore, adeo tantis afflicta doloribus, ad Crucis meditationem et Redemptoris ludibria animum revocando, indicibilibus fletibus insistebat, quod in Christi supplicio tam amaro, omnis amaritudo mentis dulcorabatur. Hæc autem, dilectissimi Fratres, meditatio passionis tam anxie renovabatur in ipsa, quod nunc lacerabat tunicam in dorso ac facie, nunc percutiebat alapis genas, nunc fabricabat super suum dorsum cum nodosa chordula, illius amore, super cujus dorsum fabricaverant peccatores. In tam dolorosis amarisque fletibus et suspiriis, nunc de suis defectibus, nunc de Jesu Christi passione conceptis, posita; sciens quod veræ dilectionis evidentissimum signum est, operum exhibitio, recta ad exterminationem pristinæ vitæ vanique honoris seculi, pro eleemosyna cœpit ire per terram, nullius domum ingrediens, nulliusque faciem hominis intuendo. Hæc est illa Margarita verissima, cui si aliqua Domina integrum panem dare volebat, recusabat eumdem, timens ne B daretur eidem pro reverentia speciali. Veruntamen tanta postea sibi ad pauperes inerat pietas, quod integros recipere nullatenus recusabat. Hæc est illa Margarita, carissimi, quæ capsam donans et vasa pauperibus tribuens, panem pro suo victu in olla fracta et lapide tecta, paupertatis amore, recondidit.

omniaque dat pauperibus.

Matt. 10. 37. se defraudans ac filium, *cui vix loquitur.*

16 Hæc est illa, quæ Evangelicum verbum perfecte implevit, quando præ amore dilectissimi sponsi Jesu, unicum filium expulit, et illi pauperes peregrinos et notos pro Christo præponens, rebus sibi deputatis ad usum se diligenter sæpe privavit. Ad hanc igitur verebantur seculares accedere, tum quia raro loquebatur in cella, tum quia æternum adeo filio uterino præponebat amorem, ut nihil ei coquere vellet, ne tempus impediretur orandi, tum quia raro secum loquebatur eidem. Dicebat namque: Fili mi, cum ad cellam redieris, sicut cibum crudum inveneris, ita sume, tenendo silentium; quia tempus divinis laudibus impendendum, in te nulla ratione distribuam.

cibos parat pauperibus, *aliaque iis procurat,* *etiam rebus necessariis se privans.*

17 Et quamvis circa suum se filium sic haberet, nihilominus carnes, pisces et diversa pro pauperibus Christi parabat cibaria, in quorum occupata ministeriis, tempus non se dicebat amittere, cum spiritus C suggeret hæc exercere, non caro. Cum vero Margarita non haberet cibaria, quæ pauperibus posset expendere, acquirebat eis interulas, cultellos, cingula, urceolos, scyphos, et ligna pro foco, tunicas, c fiscones, et opertoria lecti. Et si non habebat quod posset tribuere, suæ tunicæ manicas dissuebat, et velum deponens de capite, nunc Pater noster, et cingulum, et tigna tecti decorticans, etiam urceolum aquæ benedictæ, sinon poterat aliud exhibere, præbebat: tantum de filio suo curans, sicut esset maternæ miserationis oblita. Quod experientia certa didicimus, cum in Sanctorum d ... . pauperes invitaret ad epulas, nec sibi, nec filio aliquid reservabat.

oleo abstinet: postea coctis eduliis:

18 Post hæc facta manu Domini super eam, non contenta jejuniis pristinis, cœpit interdum olus absque saginimis et olei appositione comedere: et paullo post omnibus rebus coctis, præter panem, dimissis, continuando jejunium, panem in lacrymis comedens, pro variis ferculis nihil addebat, nisi e Avellanas paucas vel amygdala. Et ne credas quod tam arcta jejuniorum asperitas, paucorum fuerit dierum vel mensium: hanc pluribus annis continuavit, orationibus vacans, jejunaque usque post horam nonam vel etiam vespertinam manebat. D

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

sanguineos lacrymas fundit: *deceptoris memoriam aversatur:* *sollicita ne Deum auditu aut verbo offendat:*

19 Hæc ita proximorum vitia cum Christi Passione deflevit, quod non solum frequenter præ dolore radices oculorum videbantur de suis orbibus erui, verum etiam aliquando lacrymæ in sanguinem versæ sunt, cum tam novis in sudore ac pallore ab astantibus visis angustiis, quod de ipsius separatione animæ verisimiliter autumabant. Et si de hominis salute speratur, qui semel suos, juxta mandatum sanctæ Matris Ecclesiæ, confitetur in anno defectus, vel saltem in morte; qua fronte, qua temeritate de illa quis dubitat, quæ numquam de suorum accusatione defectuum, imo virtutum, quas vitia esse timebat, potuit satiari. Et, ut vere superno regno apta inveniretur, suo mandavit filio, ut numquam vel minimum consanguineum sui patris coram ipsa præsumeret nominare: quia nec memor eorum esse poterat aut volebat, quæ suum perfecte posuerat cor in Christo. Quoties audiret vel diceret aliquid quantumcumque utile, quod fructuosum proximo et Deo perfecte gratum non videretur, eidem tanto timore consternabatur, ut corporeis viribus destituta loquelam perderet, et corporeo privaretur calore. Dicebat namque, quod zelotypus ille sponsus æternus tam curiose animas speculatur, quas condidit, ut actiones nostras, quas credimus esse virtutes, vitia deputet, et unde pia merces speratur operum, inde puniat aliquando in æternum. E

diu jejuna manet, ut melius attendat concioni: *invidet afflictis.*

20 Hæc est illa Margarita, quæ sic intenta fuit lectioni divinæ, quæ mentes erudit et illustrat, ut si quando prædicaretur in loco Fratrum sui Patris B. Francisci diebus Dominicis et festivis, nulla ratione jejunium frangeret, ut in sua servaretur tenuitate ingenium, et fervore suo facilius anima frueretur, etiam si prædicandum esset post nonam. Si quis inter vos æmulatur charismata meliora, hæc avide discat, quod Christi famula Margarita nulli tantum invidebat, quantum languentibus et mendicis, nudis, famelicis, et afflictis. Omnes, inquit mihi, Confessori suo, vallatos et oneratos angustiis, a suis, si possem, pœnis eximerem, et me solam vellem induere calamitates eorumdem.

dolet de præteritis peccatis: *Christus eam vetat mendicare.* *spondet veniam peccatorum,* *committit eam PP. Minoribus.*

21 Quadam itaque die Margarita in cella vilissima trahens moram, orans, suspirans, jejunans, et confitens, exulem se clamavit in fletibus, admirans de patientia Salvatoris, qui eam tam pie, tam diu suis prisco tempore toleraverat in offensis. Cum igitur die sequenti post festum S. Thomæ Apostoli supplicationi ferventer esset intenta, Christum loquentem sibi dignativa dignatione audivit intellectualiter F hæc dicentem: Paupercula Margarita, per Cortonam pro eleemosynis ulterius non discurras, sed absque obliquatione itineris ad electorum meorum Fratrum locum pergas ad audiendas Missas, prædicationesque eorum, quia ipsis te commendavi, et eis singulariter curam tuæ salutis commisi. Nec hæsites de tuorum plenaria remissione peccaminum, quam obtinebis, quia jam te feci calorem frigidorum inflammativum, ut me diligant et ferventi spiritu me sequantur. Jam te in exemplum præbui peccatorum, ut in te certissime videant, quod si se ad gratiam præparare voluerint, sum paratus eis misericordiam elargiri, sicut misericors fui tecum. Committo igitur te, sicut thesaurum meum, paupercula mea, Fratrum meorum monitis et custodiæ, quibus injungo, ut te semper mei amore protegant atque instruant, in quocumque loco moram contraxeris. Pro studiosa namque sollicitudine, quam dicti Fratres circa tuam salutem gerent, totus adhuc Ordo ipsorum honorabilis f mundo erit. Ad quod verbum pro sacra religione prolatum a Christo, Margarita effecta jucundior, tamquam filia de suis sollicita Patribus, Deo

A Deo Patri Patrum ordinem commendavit : cujus recommendationem sollicitudine paterna suscipiens, Margaritæ respondens, ait : In tuis desideriis tecum sum, et Fratres, quos mihi recommendasti, sunt illi electi, quos intima diligo caritate.

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS pro ìisorantem exaudit.

22 Cupiens Domini famula præcipuo signo dilectionis, tamquam adoptata veraciter filia, Deo Patri inseparabiliter copulari, cœpit ardenter humilibus et lacrymosis precibus ab ipso perquirere, quando appellaretur Filia, sicut ab eo paupercula vocabatur. Cui amator hominum, cujus amor numquam extinguitur, statim ad instar judicis deterrentis, et magistri discipulum corrigentis, ait : Non adhuc vocaberis Filia, quia filia peccati es : cum vero a tuis vitiis integraliter per generalem confessionem iterum purgata fueris, te inter filias numerabo. Quod quidem verbum tanti terroris extitit, ut fletibus irrigata, suppliciter Dominum exoraret, dicens : Domine Jesu Christe, qui es lux vera, tenebras pellens, ostende mihi, qui cernis omnia, et quem nullum latet latibulum, cuncta vitia mea, quæ latent in corde meo, ut laver in confessione plenissima, et, te miserante, merear Filia nominari et fieri. Vix felix Margarita verba compleverat, et virtus æterna, quæ intus docebat, sic offensas præteritas, nondum confessione
B deletas, reduxit ad mentem, quod usque ad minimum cogitatum omnes suos defectus agnovit. Revelabat enim pius Pater nunc animæ pudentia sua, ne cogatur in die novissimo justus Judex cunctis ostendere gentibus et regnis ignominiam ejus.

optat ipsa a Deo filia appellari :

omnia peccato divinitus cognoscit,

23 Hac autem generali confessione, cum tam luminosa cunctorum offensione defectuum, diebus octo in manibus meis cum lacrymis ordinate, secundum pristinæ vitæ cursum continuata, ut fieret vas purissimum in sanctificatione et honore, devote accessit sine velo, et cum chorda circa collum ad Dominici corporis sacramentum : paneque sumpto novissimo, qui dat vitam mundo, audivit Jesum Christum dulci modo Filiam proclamantem : cujus vox adeo fuit dulcis, quod in illa Margarita defecit, et mori propter latitudinem gaudii dubitavit. Inflata vero dulcedine sæpe die illa in extaticum elevata excessum, coram Fratre Ranaldo Custode, Fratre Ubaldo Guardiano Martio, Domina Gilia, me Confessore, sensum perdidit atque motum. Cum autem ad exteriorem sensum redibat, in quantum loqui poterat, dicere conabatur (vix enim exprimere poterat, quod dicebat in Deum absorpta) et præ admiratione dicebat : O infinita summa dulcedo Dei! O dies mihi a te Christe
C promissa! O verbum omni suavitate repletum, cum me Filiam nominasti! Hisque dictis, coram omnibus, non flete (ut quidam dixerunt æmuli) rapiebatur in Deum, sicut experientia multiformi Fratres experti sunt per manus adstantium Dominarum, in agitando corpus et dilapidando : et cum redibat ad usum sensuum, admirando dicebat animæ, quomodo in illo verbo a Rege Christo prolato a suo corpore non migrarat. Et iterum ad se rediens, cum immensa redundantia dulciter affluentium lacrymarum hæc dicebat : O verbum diu desideratum, ferventi animo postulatum, verbum omni securitate munitum atque recordatione jucundum! Filia mea, inquit, Deus meus; Filia mea, dixit Christus meus.

et diebus 8 confitetur :

chorda collo alligata communicat :

a Christo filia appellata,

multos raptus patitur,

ab aliis probatos :

summo solatio perfunditur :

24 Posthæc accessit Angelus Margaritæ custodiæ deputatus, et dixit ei multa verba bona, et promissa retulit copiosa, invitans eam ad cuncta creantis et gubernantis amorem, dicens : Ego non sum tuus Dominus : sed summi Regis nuntius sum. Et quia videbatur semiplena jocunditas in loquutione Angelica, respectu præteritæ, dixit ei : Mirum ergo non est, quia ita me tua non inebriavit jocunditate præsentia, sicut Pater omnium, quem solum desiderat anima mea, Christus cum locutus est mihi, dicens, O filia. Dicat ergo Angelus salutis administrator sollicitus, dicat : Ego tui Creatoris nuntius sum, qui
D venio in mente tua æterno Domino nostro præparare hospitium. Et inchoans a fundamento humilitatis, omnes defectus ab anima expulit : et virtutes in ea per ordinem disponendo, inperceptibiliter eam virtutibus adornavit.

visitatur ab Angelo custode,

qui animam præparat Deo :

25 Inter cetera, quæ in memoria de Salvatore nostro retinuit, mirabile illud fuit commercium, quod Deus nobiscum dignatus est facere assumptionem humanæ naturæ, inclinationem majestatis infinitæ considerans, et dignitatem Matris Domini nostri, quæ puritate et humilitate sua inclinavit eumdem : ex cujus devotione, vitæ panem in die tantæ nativitatis desiderabat et sperabat recipere : sed nequaquam præ reverentia audebat accedere, nisi eam prius pastor ovium liberaliter invitaret. Sed quia tam ineffabile Sacramentum non absque digna dispositione ac devota præparatione sumendum est, ut humiliter ad tam sublimem Regem suscipiendum accederet, et ad cibum supernorum spirituum degustandum avidior fieret, locutus est Christus Margaritæ, dicens : Jucunditatem istam, quam de me quæris, in die Joannis Evangelistæ dilecti mei tibi reservo. Nam illa die gustabis, ad altare loci Patris
E tui, dulcedinem inexpertam. Nolo autem ut in die meæ nativitatis communices, quia mecum jubilabunt Angelorum exercitus in excelsis. Volo quod flendo saties inter animalia in diversorio vagientem : et ut devotius præpareris, ego do tibi Rex omnium istam legem, ut in die Protomartyris mei Stephani, ad aptandum mihi tuo æterno Creatori mentis hospitium, cum secularibus non loquaris. Illa etiam die qua me in anima tua recipies, eamdem normam inviolabiliter observabis : ut ego, quem unice cum tanta flamma desiderii postulas, uniar tibi gratia speciali.

miratur Incarnationem, et dignitatem D. V.

jubetur ante communionem flere uno die,

uno silere,

et ipso die communionis

26 Vix mandatum in oratorio Fratrum Minorum oranti expleverat, et *g* ecclesiam magister sui nati oratorium ingressus, nova de filio retulit, et sui laboris pretium postulavit. Audi ergo quod sequitur. Sic erat Christi famula Margarita a mundi curis, impedimentum menti semotæ præstantibus, sic erat exuta maternis affectibus, ac si non stetisset cum seculo, quod horrebat, vel si numquam filium peperisset. Quod satis evidenter ostenditur, cum publice sibi ab hoste insidiante narratum est, quod filius ejus ab ea in extrema paupertate relictus, cui maternas subtraxerat manus, se in quemdam puteum Aretinum præ nimietate tristitiæ suffocarat. Quod
F videbatur similitudinarium signum, tum quia in scholis nec Aretii reperiebatur ab aliquo, tum quia Cortonam non fuerat ad paschandum cum matre reversus. Interim magistro declamatorie, quia non responderat, tamquam de superba et ingratissima, indignata facie coram Fratribus murmuranti; dilecta Dei Margarita in amatum Deum conversa, soli Christo interno constanter magistro obediens, nequaquam vel minimum verbum respondit, cum super hoc a Fratribus nostris instantissime rogaretur. Rogavi enim eam de hoc ego indignus Confessor ejus : et sanctæ memoriæ Frater Benignus. Sed ideo Margarita nunc Deo conjuncta in cœlis, tunc nobis non obedivit in terris, quia Christo sibi dicenti in anima, Nunc videbo si tui magistrum nati respexeris, si ei responderis, vel aliquam creaturam mihi proponere attentabis, respondit, quod mandatum ejus nullatenus præteriret. Et ideo magistro adstanti clam exprobranti et comminanti, nec Fratribus, ut loqueretur rogantibus, obedivit. Cumque Domino diceret, Non loquar ei, Domine mi; et dictus magister turbatus abisset, audivit gratum Jesum, a quo est virtus omnis et gratia, dicentem sibi : Vide filia Margarita, quanta te fortitudine indui : quantamque constantiam

g

dæmone filii mortem nuntiante, nil movetur :

filii magistro, die communionis, nil respondet :

quod Christo gratum

A constantiam tibi præbui : nam dulce fuit animæ tuæ coram illis, qui tibi molesti erant, silere, nihilque interrogantibus respondere.

optat cellæ includi :

27 Nocte quadam in octava Epiphaniæ, dum sola in cella oraret, considerans quod orationi vacantibus solitudo necessaria est, petiit sibi concedi a Domino, ne ulterius de cella exiret, tum quia devotæ Dominæ circumdabant illam in oratorio beati Patris sui Francisci, et sæpe suis verbis impediebant orantem; tum quia cella a strepitu mundanorum erat semota; tum quia corpus gravabatur nimis discurrere, debilitatum languoribus ex pœnitentiæ austeritate contractis, tum quia consolationes divinas in publico recipere recusabat. Æterna vero providentia, quæ congruis coaptat cuncta temporibus, non votis condescendens, sed fructu; tale Margaritæ responsum dedit : Cur petis, o Margarita, meas incessanter gustare dulcedines, et amaritudines disponentes ad ipsas prægustare non vis? Cur postulas, ut te in cella recludam? Vade, vade ad locum Fratrum Minorum, ibi solitam contrahere moram. Vade inquit, ad locum B. Francisci Patris tui, ut ibi audias Missas : et ibi me reverenter adora, et vide me manibus Sacerdotum. Vade, et non te recludas, quousque te abscondere volam.

negat id illi tunc Deus.

B 28 Mane facto, vix potuit pro debilitate ad Fratrum locum accedere, in quo dum fuit, tanta subito est repleta suavitatis divinæ dulcedine, quod usque ad solis occasum illa pace fruens orationem protraxit : item et de sero cum nova lætitia remeavit ad cellam. In oratorio namque Fratrum magister internus, hanc normam vivendi dederat, dicens : Nolo, Filia, ut loquaris cum secularibus hujus temporis adhuc : sed si occasione tuarum infirmitatum indiges aliorum suffragiis, obsequia cum silentio suscipe : et mulieri tibi ministranti necessitates tuas sub silentio brevibus verbis pande. Nam si hunc modum devote servaveris, tibi, non solum pro te, verum etiam pro meis fidelibus, magna et utilissima revelabo. Et cave ne timeas unquam creaturam aliquam plusquam me, nec oculum dirigas sive figas in vultus tecum loquentium personarum. Quanto enim plus fueris a talium colloquiis separata, tanto tibi ero propinquior : et tanto tibi et menti tuæ ero domesticus et humanus, quanto cum seculo inveniam te silvestrem. De Fratribus vero Minoribus, qui mittentur ad te, non intelligas hoc tibi mandari, quia ipsi sunt tuæ salutis occasio. Recordare, quoties tibi damnosa extitit familiaris allocutio secularium personarum : quot et quales pœnas traxeris : et sustinebis adhuc, nisi plenius solito te correxeris. C Quanto ergo rarius cum eis locuta fueris, tanto sæpius tecum loquar, et dona tibi dabo maxima. Quæ quidem dona mihi narrare noluit : tum quia nimis videbantur excedere cogitatum, tum ratione vilitatis suæ, quam consolationibus præponebat, et fiebat incredula de promissis.

et in templo mira lætitia eam replet

vetatque loqui cum secularibus.

aut in sibi loquentium vultu oculos figere,

et damna ostendit talium locutionum.

29 Cernens autem hostis antiquus, animarum deceptionibus semper sollicitus, Margaritam plus solito virtutibus decorari, sæpissime cellam ejus intrare cœpit, et in diversarum effigies rerum se transfigurans, nunc se specie mulieris, nunc hominis, nunc serpentum, nunc quadrupedum animalium ipsius aspectui præsentabat : et non contentus tam deformi repræsentatione quam horrida se ingerere ac præsentare, minas inferebat horribiles : nam modo dicebat, eam esse deceptam, nunc asserebat se illam violenter extracturum de cella : nunc promittebat æterna supplicia : nunc improperabat eidem pristinæ statum vitæ : nunc dicebat, quod non perseveraret in Christo, nec in virtute finaliter : nunc alliciebat eamdem ad delicata sumenda sub pallio discretionis cibaria.

a diabolo tentatur variis figuris,

et suggestionibus :

30 Sed ille, cujus oculi super justos, et aures ad D preces eorum, trementi ac oranti assistens, ait : Ne timeas, filia Margarita, nec dubites, quia semper tecum ero in tribulationibus et tentationibus tuis. Et quia gustato Spiritu cuncta desipiunt, omnia quæ tibi sum donaturus, præambulo sermone, antequam donem, ostendam. Sed si appetis meæ consolationis, quæ omne *h* excedit, præsentiam, loquelam tuam cunctis (Fratribus Minoribus dumtaxat exceptis) subtrahe diligenter. Ipsi enim Fratres mores tuos varia virtutum venustate decorant. Ipsi instruunt mihi sponso tuo inseparabiliter adhærere. Ipsi de me, summa et æterna Deitate, salutaria et alta documenta proponunt. Et sicut ego Creator omnium cuncta in esse produxi, et producta conservo; ita volo et jubeo, quod amore mei omnes creaturas cum reverentia diligas, nullam in animo judicans vel contemnens, et nullum tædium aut displicentiam animi contra aliquem de cetero serves : Regis æterni sibi facti mandati non immemor, quanto ardentius crescebat in amore Dei, tanto sollicitius compatiebatur afflictis, et gaudebat de bonis alterius. Quod patet in rebus ad suæ necessitatis usum concessis, quas suæ subtrahendo necessitati, pauperibus transmittebat.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

a Christo animatur,

A

jubeturque nulli facile loqui, nisi suis PP. spiritualibus;

omnes tamen promiscue amare ·

31 Hæc afflatu divino directa, ad altissimumque E contemplationis verticem invitata, illum, qui candor est lucis æternæ, audivit dicentem sibi : Filia mea tamdiu te in hac cella commorari permisi, quousque meæ complacuit voluntati. Quare nolo, quod hic ulterius maneas, nec in cella, quæ sub loco veteri facta est : sed ad cellam perge, quæ est sub vertice arcis. Sed quia huic mutationi Fratres assentire nolebant, tum quia locus nimis erat a Fratrum conventu remotus, tum quia timebant (quod accidit) ne alibi sepeliri contingat. Sed de sepultura tua bene testamentum conditum est, quia ibi plane concluditur, quod sine impedimento transferenda es ad ipsorum locum inde, ubicumque et in quocumque loco te mori contigerit. Neque volo, Filia, quod Fratres dubitent : quia eos minime dubitare oportet, cum sub eorum cura securaque custodia te omni tempore commiserim, et committo, ac dono sanctæ religioni tui Patris B. Francisci in vita pariter et post obitum.

jubetur dein ad aliam cellam migrare.

post mortem transferenda ad ædem FF. Minorum ·

32 Ait iterum Margaritæ Dominus : Fratribus autem illis, qui te visitaverint amore mei, dic, quod illius ad te inclinentur amore, qui de cœlo descendit, non ad honores et gaudia, sed ad murmurationes et varias pœnas. Ego namque lætitia Angelorum descendi ad mundi tristitias : et nihil præter amaras tribulationes servavi. Ego enim tuus Jesus super F communibus donis novam gratiam tibi dedi : et tibi dico, quod, quantum est ex parte tua, fugias creaturas, et solitudinem quære : sed quod ago in te pro filiis meis, sinas me agere, quia ego duco te. In hora Communionis dixit ei Jesus : Filia, Fratres dicunt, quod multum laboraverunt in te, et verum est. Sed ego cariori pretio te redemi, et in majoribus laboribus pro te steti. Et quamvis illos fecerim tuos magistros exteriores, ego tamen tuus magister interior sum, et fui. Ego dux tui itineris factus, misericorditer dignatus sum educere te de abysso profundissima hujus mundi, et tuarum miseriarum. Meum namque fuit tuæ conversionis initium, meaque omnis tuæ conversationis regula : et ero medium et finis salutis tuæ. Ego te duxi ad cellam istam, in qua minus offendor, et magis a te mihi servitur. Ideo dicas Fratri Junctæ, quod non impediat moram tuam in ea, cum opus meum fuerit quod venisti. Et quia Fratribus te commisi, et eis obedisti, cum te reduxerunt ad cellam primam; ideo gratiam meam non minui, nec subtraxi.

qui moniti qua intentione eam viserent,

et ne huic migrationi obsisterent,

33 Alia

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A 33 Alia die, quia Christi famula Margarita more solito dulcedine divina frui non poterat, fremere, flere et dolere amare cœperat, et Dominum curialissimum postulare. Ille vero qui dixit, Pulsate, et aperietur vobis, trementi respondit, dicens : Tu in terra me petis per memoriam terrenorum, et in terra me reperis. Siris. Si autem in cœlo me postulares, sola cœlestia meditando, cœlestes, quas cum lacrymis quæris, dulcedines invenires. Separare itaque a mundo funditus, qui spiritualiter vivere non sinit. Ad quod verbum Margarita respondit : Ego separata, Domine mi, a mundo tibi non servio. Cui Salvator ait : Licet, Filia, certes cum tentationibus i...... illis, tutior via tentationum est, quam cum secularibus conversari. Nam in tentationibus purgaris certamine : sed in imaginationibus rerum inferiorum, meum tabernaculum, quod feci de corde tuo, in multis occupationibus impeditur.

Matt. 7. 7.

privatur consolatione ob conversationem cum secularibus :

34 Post hæc Leviatham videns famulam jocundatam, invidia motus pestifera, in eam repente irruit, et cum impetu dixit eidem, quod tota ejus vita nihil erat aliud quam deceptio, et quod illæ non erant suavitates internæ ab ipso Jesu, qui omnis est suavitatis principium. Ad cujus suggestionem tam B validam repellendam, dum Margarita Dominum exoraret, ut ejus hostis, in Angelum lucis se transformare non posset, qui dixit, quod illæ consolationes erant ab eo, statim Christus amator veridicus Margaritam confortans, ait : Nonne, Filia, nosti, quod animarum ille deceptor nequit illa tibi tribuere bona, quæ dono ? nec potest animam ingredi, nisi ego Creator tuus. Quomodo tam dulcia gaudia menti tuæ, quibus in æternum privatus est, tibi largiri posset ? Et tamen, cum in se non habeat, quod tu sentis, nititur auferre omne gaudium, quando potest. Verumtamen noli timere eum, quia de tua salute avidus, non permittam te ab hoste decipi tam crudeli.

ingerente dæmone, eam decipi,

a Christo confirmatur.

35 Volens justitiæ Sol mentis oculos Margaritæ clarius illustrare, quadam die, quasi hora nona, post Dominici corporis sacramentum devote susceptum, supernis irradiata splendoribus, audivit Christum dicentem sibi : Filia, quia tu devote laudes Sanctis omnibus persolvisti amore mei, concedam eis, ut tibi vicissitudinaliter impetrent virtutes et dona, quibus ab invicem distinguuntur : communicabunt, inquam, de statu suo Seraphim ardorem, et ceteri Angeli statum suum, et Prophetæ spiritum prophetizandi. Et quia post meæ Divinitatis essentiam, et C assumptæ humanitatis reverentiam, et Matris virginitatis gratiam, immediate B. Franciscum Patrem tuum laudare non cessas, ne timeas : sed ordinem pristinum in tuis laudibus tene, ipsum Patrem tuum post Matrem meam in tuis laudibus Sanctis aliis præponendo. Nam mihi de hoc plurimum placuisti. Ipse namque suis precibus tuam sollicite petit salutem. Et tu post Matrem meam virginem laudes ei referre non cesses. Nunc servis mihi per obedientiam mandatorum cum timore pariter et amore : sed tempus appropinquat, in quo mihi de tua vita obedies, secundum supernæ vocis oraculum et splendorem. Tunc etiam tuus Angelus te docebit personas, cum quibus loqui non debeas : et quas honorare debeas, et docere. Numquam enim tantum de me tuo sponso fuisti zelotypa, sicut ego de tua salute sum.

Sanctos laudat,

qui vicissim pro ea orant,

præsertim S. Franciscus.

docendam se ab Angelo intelligit :

36 Ne quisquam de se præsumat, Verbum Dei, quod caro de Virgine factum est, ait : Quia volo, quod anima tua sine dubitatione de his quæ dico remaneat; non verearis dicere caussam Fratri Joanni et Fratri Junctæ, quare te inclusi, ut et ipsi non dubitent vel negligant te includere. Et cum in cella inclusa fueris, non loqueris nisi Confessori tuo et Fratribus meis Minoribus, quibus a principio te commisi : a quorum familiari consilio numquam volo quod te excludas. Et si unquam tempus advenerit, D in quo tenteris de non loquendo et obediendo eisdem, non sequeris illam venenosam suggestionem, quia erit tentatio tui hostis. Do tamen tibi pro illo tempore loquendi licentiam in tuis tibi languoribus servienti, tam aliorum religiosorum quam secularium vitato colloquio. Cuncta similiter, quæ tibi singulari familiaritate monstrabo, Fratribus Minoribus prædictis aperire non differas, et ipsi per te relata non pandant, quousque viderint adimpleta quæ dicis. Tuum corpus infirmitate gravatum, languoris ardore non consumitur : quia ignis meus suavis et dulcis consumit culpam, et disponit ad gratiam. Sed ignis tribulationis mundi hujus est amarus, infectivus et afflictivus. Ego autem, filia Margarita, quæ vere coram me effecta es margarita, sum ille tuus Jesus, qui de Maria Virgine carnem sumpsi, et post insidias et afflictiones varias, pro salute humani generis in Cruce pependi.

jubetur imperatæ inclusionis caussam indicare Confessario,

sequi instructionem PP. Minorum,

sibi revelata iis aperire

37 Quadam nocte dum in cella Margarita oraret, ecce Angelus Domini suæ custodiæ deputatus, dixit : Scias, Dilecta Domini nostri, quod nondum videre vales in fundo fontis mundissima Regis. Sed confide E et confortare, quia tuus sponsus sine macula Jesus Christus, abdita producendo in lucem, clarius et manifestius locuturus est tecum. Hæc est illa, quæ ad tantam illo tempore innocentiam venerat, ut nulla ratione crederet, quod aliqui homines in seculo commorantes, pro aliqua re terrena Deum vellent offendere, corde, et ore vel opere. Nam dicebat : Estne aliqua creatura, Pater, quæ altissimo Creatori tam dulci intentaret inferre injuriam ? Hæc est illa, quam non extollebat de operibus virtuosis elatio, quia de suis virtutibus nec meritis præsumebat. Hæc est illa Margarita, quæ sic Christum purissimum allexerat, ut amator sui decoris effectus invitaret eamdem ad sui corporis communionem devotam, dicens : Filia, recipe me. Sed majestatis Divinæ contemplans celsitudinem, suamque considerans parvitatem, tantus eam terror invasit, quod timore cogente, Christo invitanti respondens ait : Tanta est tuæ majestatis et puritatis immensitas, et meorum defectuum magnitudo, quod punienda coram toto mundo esset præsumptio, si te apparente, ubi sol oritur, oculos elevarem solum ad te videndum de ultima parte mundi. Et sic concertatio magna fiebat in anima Margaritæ : quia suavitatis divinæ ipsam F ex una parte miro modo dulcedo cum aviditate allexerat, et ex altera retrahebat suæ consideratio parvitatis et vilitatis, qua se viliorem cunctis in mundo viventibus asserebat.

animatur ab Angelo custode,

vere innocens

tamque humilis,

ut etiam invitante Christo

vix auderet communicare

38 Huic tam excellenti virtuti se hostis opponens, de sede sua elatione depositus, tentare Margaritam humillimam de vana gloria cœpit. Sed ipsa contra ipsius insidias subito ad arma suæ defensionis surrexit. Tentator namque dicebat, quod variis erat a Christo exornata virtutibus, et quod in conspectu omnium statuum Deus eam fecerat honorabilem et famosam, ponens in argumentum suæ malitiæ multitudinem visitantium et eam cum devotione requirentium personarum. Et Margarita, quæ solius æterni Dei quærebat gloriam, nocturni silentii tempus expectans, cœpit vicinis quiescentibus de solario sibi præstitæ domus cum fletu clamare, dicens : Surgite Cortonenses, Surgite, Surgite, dico Surgite, et sine moræ dispendio cum lampadibus de vestra me expellite regione. Nam ego sum illa peccatrix, quæ hæc et hæc contra Deum et proximum egi : et recitata per ordinem, cum inundantia lacrymarum, excitando vicinos undique, vita sua, præ admiratione, compassione et ædificatione plenissima; omnes in suis compungebantur cubiculis, gratias Domino cum

tentationem vanæ gloriæ superat,

palam proclamatis suis peccatis :

A cum lacrymis referentes : et tunc fugit devictus hostis superbus ab humili Margarita.

39 Aliud evidentissimum signum perfectionis, ipsius exprimere cogor, et propalare debeo, in detestationem superbiæ mundanorum. Ordinaverat Christi famula Margarita in omnibus semper contrariis curare contraria. Quapropter ad Montem Politianum arripere suum iter decreverat : et per illam terram, in qua variis fuerat ornata vestibus, per quam auro insertis crinibus, eques et pedes, uncta facie, sui viri opulentiam demonstrando incesserat, in sui abjectionem honoris, tonso capite, semicinctiis induta, ostiatim volebat ab illis eleemosynam petere, apud quos gloriata est rerum copiis abundasse. Ordinaverat etiam tunc mulierem quamdam secum ducere, quæ ipsam velatam fascia duceret velut cæcam, et per funem in collo positum retineret, et voce præconia diceret : Hæc est illa Margarita, quæ olim suis moribus in elationem erectis, sua vana gloria et malis exemplis, multas in terra nostra animas vulneravit. Et tunc intendebat ita per ordinem ductricem docere, quod nec minimam circumstantiam suorum defectuum, quorum habuisset memoriam, siluisset. Sic, inquit, Pater mi Frater Juncta, saturata opprobriis, quibus præ omnibus creaturis sum digna, revertar : et sic patienti pro me

vult sibi olim peccanti mendicare

et ut stulta circumduci, et cetera sua peccata publicari :

B Christo in aliquo conformabor, sic et apud illos fatua reputabor, coram quibus in meis colloquiis et aspectibus mutuis gloriabar. Sed ego suus Confessor, filiæ Patriarchæ Jacob discursum commemorans, et attendens quod mulieribus in juventutis flore constitutis non sunt de facili prolixorum itinerum concedendæ licentiæ, et quod indiscreti fervoris impetus sunt discretionis chamo sæpe frænandi, et quia sui contemptus est aliquando majoris elationis occasio; per obedientiam sibi prorsus inhibui, quod bona voluntas sibi sufficeret in hac parte, et merito tanti propositi non careret, et præmium obedientiæ reciperet in futuro.

vetat id prudenter Confessarius :

40 Novis utens remediis Christi filia Margarita, præter tantæ arctitudinis abstinentiam, asperitatis disciplinas, et afflictiones corporeas, quas in sui consumptionem corporis avidissime renovavit, quia decor faciei ejus non abolebatur citissime, secundum desiderium suum, inusitatum genus excogitavit supplicii, ut in sui speciosi vultus deformitatem incurreret. Sed quia veræ obedientiæ filia, sine sui bajuli conscientia non attentabat agere quod optabat, timens ne sub virtutum coloribus lateret hostis antiqui deceptio, dixit mihi : Pater mi, vestra mihi con-

C cedat pietas, ut contra meum corpus, quod tantum odio, possim nunc agere quæ diutius concupivi. Et ut vestra inhibitio non impediat meæ spiritualis voluntatis impetum, certam conscientiam vestram reddo, quod (quamvis libenter facerem) lethaliter me non lædam. Quia vero tam implicita quam dubia ferventis animi videbatur, propter quod licentiam retardabam, dixit mihi ad expressionem propositi, quod unam latenter novaculam acquisierat, qua sibi nasum cum labii parte superiori abscindere festinabat. Et merito, inquit, hoc vigilanter desidero, quia vultus mei decor multorum animas vulneravit. Cum igitur de me ipsa velim propter offensum Deum vindictam expetere, et speciem mei corporis in deformitatem convertere, supplico, ut sacrificium præordinatum, de vestra licentia, sine impedimento Christo largiar Regi nostro. Ad quam ego conversus, dixi : Filia mea, hæc tibi nulla ratione concedam tum quia ex metu decori aspectus magis absconderis, tum quia ex nimia sanguinis emanatione de vulnere posses deficere, vel vulnus in alterius speciem mali poterit transmutari. Quare si attentaveris, quod cogitasti explere, te de cetero in confessione non audiam : et

vult et ut sibi nasum et labrum præcidat,

ad deformandam faciem.

D animæ tuæ curam una cum meis Fratribus omnino relinquam. Quo mandato recepto vix ultricem manum ferrumque paratum a carnis decisione compescuit.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS

41 In die nativitatis æterni Regis de Virgine, Angelus Domini Margaritæ custos locutus est ei dicens : Recordare, Margarita, graduum beneficiorum, quæ tibi contulit Dominus Deus noster. Nam primo extraxit te de manibus ferocissimi lupi, qui te dimisit in campo. Secundo reduxit te ad ovium caulas per contritionem amaram et confessionem integram. Tertio tibi nuptias fecit, in quibus tibi donavit annulum, virtutem habentem virgæ Moisi : sicut enim virga illa Moisi obediebat ad nutum in miraculis, quæ fecit contra Ægyptum; ita tibi annulus gratiæ in jejuniis, orationibus, lacrymis, puritate, paupertate, patientia, humilitate et caritate obedit. Omnia namque aspera et difficilia, tibi levia sunt per annulum gratiæ tibi datæ. Quarto nec de hoc Conditor noster fuit contentus, sed suum tibi convivium, in quo soli amici convivantur, paravit et fecit : et in eo sinum misericordiæ, quam Joanni ad recumbendum donaverat, animæ tuæ ad quiescendum exhibuit. Quinto Creator noster non solum concessit, ut intrares in eum per amoris incendium, verum et ipse ingressus est animam tuam per gratiam. Quare te

Angelus custos exhibitos ei a Christo favores inculcat.

E hortor, dilecta Dei, et revocata Dei, ut toto corde et tota virtute ad Creatorem tuum revertaris et Dominum, quia et ipse tibi dixit, quod ad vulnus sui lateris lactanda es. Ideo para te cum omni fortitudine ad tribulationes pro sui amore nominis tolerandas.

hortatur ad patientiam

42 Ne crebrescente fama honorabilior haberetur, curam cœpit relinquere de pueris baptizandis, a quorum parentibus cum devotione requirebatur. Agebat etiam hoc propter discursum nimium, quem spernebat. Dum vero super tali meditaretur proposito, et tanti boni meritum perdere dubitaret, in magno perplexitatis agone posita, vidit venientem ad se, matrem filii procuratoris nostrorum Fratrum, ut filium filii baptizaret. Quæ dubitans cor invitantis offendere, precantis statim precibus annuit, et cum dicta ad *k* plebem perrexit. Baptizato denique puero, cum magno mentis pavore ad cellam rediens, noctem cum lacrymis duxit insomnem. Cui mœstorum consolator Margaritæ benigne se offerens, dixit trementi filiæ, quod non cuilibet suggestioni animum flecteret, et numquam iret ad plebem ad aliquem puerum baptizandum. Et nisi te contingeret ire ad locum Fratrum, quorum te, sicut nosti, curæ commisi, quantum ad corpus et animam, aliter non egrediaris de cella tua. Et cum iveris ad locum prædictum, locum

pueros solebat ipsa in baptismo suscipere :

k

postea id omisit.

F juxta pulpitum non dimittas. Erat enim locus ille sic honestus, quod nullius adstantium videre poterat faciem personarum. Et cum omnes viderent eam, ejus faciem non poterant intueri. Et ait iterum Dominus ad eam : Filia, tria signa gratiæ fuerunt tibi data in statu mundi : nam primo habuisti timorem majorem aliis personis, secundo verecundiam de omnibus peccatis tuis, tertio humilitatem propriæ reputationis.

Christo jubente, solum ad ædem PP. Minorum iret, et certo loco oraret.

tria signa gratiæ percipiendæ.

43 Hæc lacrymosis precibus suum Patrem B. Franciscum quadam die rogavit, ut suis meritis ei dignaretur acquirere plenarium indulgentiam omnium delictorum. Qui suis suffragantibus meritis dilectæ filiæ Pater a Domino impetravit, ut ei vivæ vocis oraculo plenissime indulgeret. Quod quidem donum Margaritæ concessit Altissimus, expresse loquens in anima, dicens : Ego Jesus Christus, filius summi et æterni Patris pro te crucifixus, ab omnibus tuis defectibus plenarie te absolvo.

a Christo absolutionem peccatorum obtinet per S. Franciscum.

a *Sagimen usurpant medii ævi scriptores pro arvina, vel pinguedine. Vide Vossium de vitiis sermonis lib.* 3 *cap.* 44 — b *Videretur potius legendum* dormientes in vico excitando ploratibus. — c *Idem vocabulum reperitur in Vita S. Brigidæ* 1 *Febr. cap.* 10 *num.* 96, *pag.* 132 *E. et in Vita S. Darlugdachæ ibidem pag.* 186.

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

A pag. 186. *Infra cap. 3 num.* 47 Nulli rei sibi ad necessarium victum missæ parcebat, non tunicæ, non mantello, non fisconi, non cervicali. — d *Videtur deesse* festis. — e *Ita vulgo coryli appellantur, quod circa Avellam sive Abellam, urbem Campaniæ magna copia nascantur, imo et circa Abellinum, unde et a Plinio Abellinæ dictæ, uti retulimus* 9 *Febr. cum de SS. Sabino Ep. et Romulo Diac. egeremus* § 4 *num.* 29 *pag.* 335 *E.* — f *Id maxime completum, cum ei Cœlitum decreti sunt honores.* — g *Illud verbum redundat... Videtur potius legendum,* et ecce, *aut quid simile.* — h *Videtur hic requiri* desiderium, *vel quid simile.* — i *Scriptum erat* inhorris, *vel* inhonis *forte legendum,* inhonestis. — k *Id est, templum parochiale oppidi aut pagi. Itali* pieve *vocant.*

CAPUT III.

De austeritate victus et cultus, et paupertatis amore.

Divina bonitas, cunctarum magistra virtutum, Margaritæ precibus insistenti tale documentum imposuit, dicens: Si cupis, Filia, Magdalenæ sequi vestigia, et in tuis eam consolationibus sociare, cuncta, quæ corpori tuo placent, deseras: et omnia tui corporis membra, quæ me cuncta cernentem superbis actibus ad iracundiam provocarunt, spiritui subjiciendo sic atterere studeas, sicut atteritur palea cum excutitur a frumento. Nec ob hoc tamen tanta debilitate gravaberis ex jejuniis, febribus et passionibus tuis, quod tu non possis ad prædicatio- B nes et Missas Fratrum, quamdiu placuerit mihi, accedere. Ex abstinentia namque stricte servata sic erat viribus destituta corporeis, quod de crate, terra, vel asside, ubi sine paleis paullulum dormiebat de nocte, nulla crederet ratione surgere posse, ut mane veniret ad locum Fratrum, quorum ordinis planta erat, sed roborata gustu supernæ dulcedinis, ita velociter mane properabat ad locum, ac si nullum passa fuisset in nocte languorem. O austeritatis amatrix, quid mihi bajulo tuo de austeritate servanda dixisti! Jocundatur anima mea in passionibus mei corporis, et exultans timore magno concutitur, ne sumpta occasione sustentandæ naturæ cogatis me, sub cujus obedientia sum, coctis uti cibariis ac bibere vinum. Tantum enim in ea creverat fervor amoris, quod nullum recipiens de impassibilitate solatium, dicebat se timere ne corpus simularet se languidum et infirmum. Quomodo, inquit, in Dei servitio proponet mihi debilitatis querelam, quod si vanitatibus adhæsit, nec in servitio sui, nec hostis, vel mundi fuisset debile vel infirmum? Quare ei tantum credam toto tempore vitæ meæ, quantum creditur proditori, latroni et hosti pessimo.

Domini monitu corpus affligit:

satis tamen valet, ut templum adeat,

corpus ad ferendum qua ratione excitet?

45 Cernentes autem piæ Dominæ Margaritam C contra suum corpus tam rigidam quam severam, coxerunt sine sale et oleo paucas ficus siccas, ut cum adjuratione divini nominis sic debilem confortarent. Precibus vero ipsarum, instantia violenta et importunitate devicta, de illis caricis parum edens, ut soli Deo solu liberius posset intendere, extra cellam curialibus precibus Dominas dictas licentiavit. Et quia hoc mandatum a Christo receperat, ut pro sustentatione naturæ, quandocumque comederet, anima Christum meditando internam dulcedinem degustaret. Et hoc ut Dominabus assistentibus celaretur, nullatenus, quemadmodum solebat, egisset; cœpit illis abeuntibus inconsolabiliter flere, et negligentiam suam voce præconia coram Christo judice confiteri. Dulcis autem Jesus suorum amator, cujus dulcedinem requirebat, tam instanter cum lacrymis requisitus, quærentem se visitare non differens, visitatam filiam in altis revelationibus et promissis, tanta familiaritate refecit, quod cunctorum statim oblita dolorum, interno jubilo replebatur.

coctos ficus, aliorum instantia, comedit:

inde mœrens

interius a Christo recreatur,

46 Quæsivi enim ab ea diligenter, quare facie tam serena jocundabatur, et unde tam insperata lætitia sumpsit exordium? Quæ sui vilificationem considerans dixit, quod Christus eam dure correxit, dicens: Filia, tu desiderasti Magdalenæ dulcedinem, et mulierum verbis, te per abstinentiam in insaniam devenire dicentium, apposuisti leviter aurem. Numquid non recordaris verborum Marthæ, quando Lazarum quatriduanum ab inferis resuscitavi, cum dixi: Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me etc. Scias ergo quod magis te roborat et conservat gratia mea, quam alimenta corporea, quæ tu sumis. Tu etiam Magdalenæ statum, quantum ad solitudinem cum desiderio postulasti, et quamvis te in desertum non destinarem, cum deserta non sint his apta temporibus, ita silvestris maneas intra terram, sicut si intra loca deserta maneres: ibique Fratres Minores, quorum te curæ commisi, filia, et committo, personam tibi assignent, quæ serviat tuis necessitatibus cum silentio, et non cures cum illa loqui, vel ipsius, cum ad te venerit, faciem intueri. A Fratribus autem, quos tibi dedi in Patres, nihil recipias servitii vel laboris, quod ipsorum possit honoribus derogare. Injungo etiam tibi, ut capitis velum e peciolis factum omni privetur albedine. Et si times, ne filiorum meorum accedentium ad te stomachi sordem panni abhorreant, non de hoc oportet ut dubites, quia dum propius te misi ad eos, et posui sub eorum sancta custodia, et tunc in tuis adhuc fœtentes defectibus, te propter amorem meum nullus abhorruit, sed in filiam receperunt. Quanto ergo magis E faciam, cum te consecravi in tabernaculum meum, quod non vilipendetur, te ex fœtore panniculi: ibi me consolabor te, et visitationes meas suavitate plenissima degustabis!

D

correpta tamen quod id fecisset,

Joan. 11, 25

jussaque hominum alloquiis et aspectu abstinere,

velo capitis uti non albo.

47 a Paupertatis amatrix, et summopere terrena contemnens, quæ sub cœlo sunt, ut lucrifaceret Jesum Christum, arbitrabatur cuncta, corde, ore ac opere, sicut lutum. Quadam igitur die sursum in cœlum erectis luminibus ad quæstionem sibi propositam, utrum nimiam consolationem spiritus vellet pro inæstimabili quantitate thesauri perdere vel differre; respondit, dicens: Si Dominus meus Jesus Christus compelleret me ad possidendum aliquid terrenorum, toties cum lacrymis et gemitibus appellarem ad ipsum, quousque ab hoc præcepto plenarie me eximeret. Hujus desiderii luculenter veritatem conspicimus, si recte pensamus, quod nulli rei sibi ad necessarium victum missæ parcebat, non tunicæ, non mantello, non fisconi, non cervicali, non cingulis, imo nec ipsis signaculis, quæ tenebat ad Horarum et orationum debitum persolvendum; quando omnia statim, sicut propria pauperibus redderet, cum tanto desiderio cordis, quod sæpe in cella nuda F remansit, nunc involuta *b* sextorio, nunc alterius sororis operta tunicula vel mantello. Hæc licet libenter ageret in æstivis caloribus, alacrius tamen hæc conabatur perficere temporibus hiemalis algoris. Et si quando non haberet præ manibus quod tribuere posset egenis, cum lacrymis maniculas dissuebat de tunica, velumque levabat de capite, et urceolum aquæ benedictæ donabat eisdem. Cum ratione languoris ex austeritatibus spontaneo rigore assumptis, etiam æstivis temporibus, calefieri non valeret, glaciali tempore furtim ligna de sibi facto fuco levabat, et clam cum miris obsecrationibus per servitialem suam pauperibus destinabat.

a

nihil vult possidere.

omnia dat pauperibus,

b

etiam vestes,

aliaque necessaria.

48 Domini famula Margarita, ad cuncta sui corporis aspera pro Christi amore promptissima, sic omnia deliciosa est aspernata cibaria, quod post suam conversionem noluit ficus recentes, quousque advixit, comedere, quia nimis eidem in seculari statu placuerant. Hanc etiam sibi normam indixit, quantumcumque infirma, de carnibus avium et quadrupedum et modo parandi, quas libentius in seculari conversatione comederat. Et ne suprebat tibi cogitatio carnium pro præscriptis nominibus, scire debes, quod multis annorum curriculis solum pane, aut cum

quo cibo utertur?

A cum herbis crudis vel paucis nucellis aut amygdalis, debile sustentavit corpusculum, præmissa semper cum multis suspiriis oratione prolixa. Et post cibum redditis actionibus gratiarum, invitans secum Sanctos et ceteras creaturas ad laudem Domini gubernantis. *eo sumpto gratias agit,* Numquam enim cibum sumere attentabat, nisi prius Horarum debito persoluto, quinquies saltem diceret Pater noster cum salutatione beatæ Virginis, in quinque vulnerum Jesu Christi memoriam. *et Christi vulnera honorat:* Sumpta etiam Communione, ratione tam tenui tot Pater noster similiter referebat.

49 Antiquus hostis, animarum deceptor, videns tam arctum rigorem abstinentiæ Margaritam nec in minimo relaxare; bellator quamvis nescius a fœmina prosternendus accedens ait: O misera, quid hac agis in cella? *diabolo abstinentiam ejus impugnanti* Renuntia, renuntia, consilio tibi. Divinæ gratiæ, et noli de cetero velle tantorum donorum abundare muneribus, ex quo nec absque magnis vales adipisci laboribus, nec sine cruciativis timoribus custodire. Utilius namque fuisset tibi, si Regulam generalem tuorum Fratrum de pœnitentia cum eisdem communiter conservares: et illam misericordiam, quam exspectant jejunando, et ecclesias et prædicationibus et officiis frequentando, cum eis pariter recepisses: satis namque tibi sufficiebat, ut invenire- B ris in numero salvandorum. Quid ergo hic agis misera? Cur in hac cella inclusa perdis simul corpus et animam? Ad quæ verba, Christi famula Margarita ad austeritatis servandum propositum effecta robustior, tentatori respondens ait: Responde mihi, seductor, responde: *fortiter et sapienter respondet:* Debetne aliqua creatura tibi servire vel modicum, cum semper sis in omni suggestione tua intentus ad malum? cum nec creaveris, nec redemeris hominem, nec gubernes? Consentiendum est quippe soli Creatori, Redemptori et gubernatori, qui suos ubique servientes lætificat et exaltat, et præmium æternæ gloriæ daturus est eis. Nonne qui tuæ veneno plenæ persuasioni assentiunt, quamdiu vivunt mordentur conscientiæ stimulo, et stipendium tandem recipient tecum damnationis æternæ? Dominatori ergo Jesu ex omnibus viribus tamquam Creatori verissimo et præmiatori largissimo in perpetuum serviam, qui sibi servientes in cœlis et terra honorat, qui me docuit abstinentiæ, quam non desero, normam, et pollicitus est, si in eo perseveravero, vitam æternam.

50 Dimicatrix Margarita doctissima, et assiduitate bellandi effecta sagacior, arctiori se abstinentiæ subdens, dum renovari prælium sensit, contra pestiferum bellum arctius se munivit. In Dominica C prima de Quadragesima, in qua victoriosa legitur Christi pugna contra gulam, quædam Domina de caulibus semicoctis ad refocillandam debilem detulit Margaritam. *... caulibus semicoctis,* Ad cujus instantiam modico cibo sumpto, infirmum stomachum sentiens aggravatum, inconsolabiliter noctem ducendo insomnem, cum lacrymis Dominum exorando, dicebat, quod eidem se præsentare nullatenus præ verecundia præsumebat. *inde gravata lacrymatur* Judex autem justus, qui cum tranquillitate judicat, Margaritæ flenti compatiens, sic respondit: Si te ipsam, filia, tolerare non vales, et motum cordis stomachus oneratus impedit; quomodo tibi meam communicabo præsentiam, cum in Evangelio dixerim, Attendite ne graventur corda vestra? *reprehenditur a Christo* *Luc. 21, 34* O modicæ fidei, ego in cœlo reficio Angelos atque Sanctos sine cibo materiali, quo uteris et times quod deseram te, quam in tabernaculum meum elegi. Tene igitur vitam pristinam in quovis pane propter languidum corpus tuum cum vino valde lymphato, amygdalis vel nucellis: *jubetur pristina diæta uti,* quibus cibis tantam dulcedinem apponam et gratiam, quod tibi non solum amore mei, pro quo in consumptionem tui corporis incurristi, sed debilitatem ejus plenarie sustentabunt. Cum vero nimis ex abstinentiæ longitudine arcta debilitatum fuerit cor- D pus tuum, tunc delicata tibi concedam cibaria, quando gustus ita fuerit dissipatus, ut tibi vinum non sapiat, nec cibus. *AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.* Ita namque stomachus ejus elanguit, quod vinum et omnia gustui ejus in saporem luti conversa sunt. *vinum aliaque ut lutum ei sapiunt:* Sed cum in angustiis innumeris, quas tolerabat, eam inducerem ad requirendum remedia de consilio medicorum, medicos et medicinas aspernans, dicebat cum lacrymis, quod optabat corpus suum videre infectum et consumptum a vermibus. Et cum vix posset loqui, credebat quod fingeret se infirmum: nam vocabat id proditorem occultum. *corpus suspectum habet,*

51 Quadam igitur die cum eam cernerem propter abstinentias, passiones varias, viribus destitutam, et per hoc vellem aliqualem ciborum recreationem inducere; illa quæ in hostiam viventem, sanctam, Deoque placentem corpus obtulerat, sciens quod hostis antiquus nostris nos vincere cupit armis, mihi suo Confessori respondit, dicens: Pater mi, cum fœdus pacis inter animam meam et corpus habitura non sim, nec unquam sibi parcere velim, sinatis me sine ciborum mutatione ipsum atterere, quia toto tempore vitæ meæ, donec deficiat, non quiescam: *et assidue persequitur* nec ipsum credatis ita mortificatum et debile, ut apparet: quia hoc agit, ut extinguam debitum, quod contraxit in seculo, dum vacavit deliciis et voluptatibus suis. E Sufficiat vobis, Pater sufficiat, quod in istis Paschalibus diebus, vestro præcepto cogente, contra desiderium meum apposui oleum inter herbas. His dictis, in abundantiam lacrymarum prorumpens, suo corpori locuta est, dicens: O corpus meum, cur me non adjuvas tuo Creatori et Redemptori servire. Cur non es forte ad ejus obsequium, sicut fueras olim in ipsius præceptorum transgressione? Noli ergo conqueri, nec lamentari, noli te fingere semivivum, *et objurgat:* quia tuam sarcinam, quam supposui, penitus feres: sicut in prædicto in nostri Creatoris injurias tuas tuli. Ipsaque in cella relicta, quia nihil sibi boni videbatur quod ageret; flebat, flendoque dicebat: Domine mi Rex, gloria Beatorum, summe Jesu, gratia electorum tuorum, propter amarum calicem, quem bibisti pro me, non tantum abstinere a corporalibus cibis appeto, verum etiam millies in die, si possem, propter immortalis animæ meæ vitam mori desidero. Ad quod verbum invocatus Jesus (qui prope est his qui invocant in veritate) Margaritæ respondens ait: *docetur nisi gula domita neminem fieri perfectum:* Filia mea, dicas hæc omnia Fratri Junctæ, et quod Christiani, et servi mei nequeunt in hac vita esse perfecti, nisi restrinxerint gulæ vitium: nam sine cibi potusque abstinentia non extinguitur carnis motus, illique magis impetus carnis patiuntur et F sentiunt, qui remedium abstinentiæ repulerunt?

52 Tantum hæc amatrix pauperis Jesu paupertatem dilexit, quod spretis omnibus vasculis, quæ ad necessaria sibi retinere valebat, etiam ollam fractam, in qua panem retinere inceperat, repulit extra cellam. *corpus decipit ut assuefaciat abstinentiæ.* Hæc, ut non pavens pœnitentiæ austeritatem assumere, mirabili cautela usa est ad suum decipiendum corpusculum: nam priusquam inciperet panem et aquam comedere, jejunando quotidie de die in diem ita commutavit paropsidem, quousque ad paropsidulam, ubi datur sinapium, corpus assuefecit: et exinde, quotidianum assumens per multos annos jejunium, coctis dimissis cibariis, pane tantum et aqua cum avellanis paucis vel amygdalis corpus debile sustentavit.

a *Hic intercidit erat titulus, aliaque novi capitis nota:* De contemptu rerum temporalium, et amore paupertatis. *Quæ est quasi altera pars capitis 3.* — b *Ita receptum, an forte* textorio? — c *Videtur aliquid deesse*

CAPUT IV.
De profunda ipsius humilitate.

Ex suorum consideratione defectuum ad tam profundam

A fundam humilitatem Dei famula Margarita descenderat, ut altissima voce cum inconsummabili fletu exprimeret, qualiter omnium Creatorem offenderat, et quibus modis obedientiam præceptorum, corda deædificaverat proximorum. Interpellabat non solum cum lacrymis et suspiriis Sanctos pro suorum impetranda remissione peccaminum; verum etiam seculares in limo mundialium vitiorum defixos interrogabat ut ebria, si Deus impiorum, ultor unquam parceret maximæ peccatricum, dicens: Creditis ne, carissimi Patres et Matres, quod Deus omnipotens exulem suam velit de cetero in suam gratiam misericorditer revocare? Et hæc dicendo ita tremebat, et infrigidabatur universaliter cum sudore, tamquam ad capitalem sententiam duceretur. Tunc memor Margarita existens honorum indigne sibi exhibitorum in seculo, in abjectionem sui capillos radendo abjecit, et caput hactenus auro et margaritis ornatum vilissimis peciolis alligavit.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. Ob præterita peccata se humiliat,

etiam coram secularibus:

caput neglectim velat:

54 *a* Post modicum, quadam die Dominica Lavianum, ubi orta fuerat et nutrita, se transtulit, et intra Missarum solennia ad collum coram populo cingulo pro torque ligato, ad pedes provoluta Dominæ Manentissæ, indulgentiam cum tam inundanti lacrymarum profluvio petiit, quod omnes adstantes in fletum et admirationem adduxit. Hanc postea Dominam intantum dilexit, quod sua prædicatione Ordinis pœnitentium habitum induit, et quousque corporaliter vixit in mundo, paravit hospitium; alimenta necessaria, quæ sibi subtrahebat, exhibuit, et se exuendo eam proprio indumento vestivit.

a

in patria miro modo se humiliat:

B

55 Mulier quædam non desinens Margaritæ humilitati detrahere, et caritati quam habebat ad miseros, hanc ultionem suæ murmurationis ab ea recepit. huic enim pia Margarita suam misit tunicam et velum capitis, cum cibariis quæ parata pro ipsa fuerant. Neque his contenta vindictis, Evangelica filia, sed ut majori humilitate lædentem se ad amorem caritatis attraheret, procuravit fideliter, quomodo mulieris verbo sua debita sua sollicitudine totaliter solveret. O vere humilis et non nequiter se humilians, Margarita! quæ devotioni fidelium a longinquis regionibus accedentium, ut tangerentur ab ea, et a suis languoribus sanarentur, cum lacrymis respondebat, dicens: Si ego creaturarum vilissima vos tangerem, ut cupitis, vel signarem, certa sum, propter meorum multitudinem delictorum, quod potius augebitur vobis infirmitas quam recedat.

sibi detrahentem beneficiis cumulat.

rogatur ægros tangere ut sanet: cur renuat?

56 Ad superna polorum regna Margarita scandere cupiens, nulla elatione intumescebat interius vel efferebatur exterius, ex familiari consortio quod habebat cum Christo. Cum enim Rex gloriæ Christus sermonem cum ipsa protenderet, non solum de ipsius præconio laudum, sed de promissis mirabiliter factis, se indignam divinis revelationibus reputans, semper ista dicebat eidem: Si verba blanditiæ invisibilis hostis *b* se in lucis Angelum transformantis, in Christi virtute præcipio, ut statim taceas et recedas. Ille vero Jesus, qui humilia respicit et exaltat humiles in excelsis, respondit, quod ille erat qui loquebatur secum, qui suscitaverat eam pendens in Cruce, et vocaverat eam ad lamenta pœnitentiæ, qua purgatur anima ab omni macula vitiorum. Et ego Jesus redemptor tuus, quem in omnibus rebus diligis et requiris, dico tibi, quod tu es illa dilecta filia, cui majora dona largiar gratiarum, quam alicui fœminæ tuo tempore moranti sub cælo. Quæ cum diceret, Cur Altissimus tam alta dona concedit corporeis viribus destitutæ, quæ operari non poterat; humiliter sentienti de se respondit: Filia mea Margarita, non desideras tu me toto corde super omnia quæ haberi possunt? Nonne mortem libenter tolerares pro me?

C

timens ne a dæmone decipiatur sub Christi persona,

b

ob hoc certa redditur:

Numquid tu non es pauper amore mei? Nonne vivis in continuo desiderio de me solum? Nonne times in omnibus actionibus tuis, ne vita tua vel in re minima me offendat! Et cum de his omnibus Domino responderet, Sic, ait ei Salvator noster: In prædictis omnibus meritorie mihi servis. Ama igitur me, quia diligo te: lauda me; quia laudabo te, et laudari faciam te a mundo. D

cur ab eo tot donis ornetur;

57 Parvulus qui datus est nobis a Patre, antiquus dierum, in tempore natus de Virgine Christus, parvulum se Margaritæ demonstrans, tam plena suæ suavitatis ebrietate Margaritam replevit, quod corpori ejus sibi delato nequiit assurgere. Cum tamen ejus præsentiam reverenter cognosceret, et velut ebrietate divini amoris retenta, loqui nesciret in optatis autem requiescens deliciis pro Cortonensibus, quos diligebat, oranti respondit Salvator, quod pax inter eos et Dominum *c* Guillermum Episcopum penitus fieret: et cum ipso celeriter ad concordiam pervenirent.

pro Cortonensibus orans exauditur:

c

58 Tunc revelatum est, quod aliquas sibi devotas personas, de quibusdam earum defectibus, ut confiterentur purius, arguere non differret, et singulorum, quæ pandebat eidem, vitia detegere non timeret. Et hæc omnia vera inventa sunt, quæ sibi a Domino dicebantur. Verum illa, quæ se solam in omnibus, non alios judicabat, quia nihil eorum, quæ sibi a Domino dicebantur, præsumebat ostendere, me Confessore suo eam arguente, quod premebat, contra Domini voluntatem et proximi commodum, in silentio linguam suam, et ei donata pro aliis reddere sicut debitrix tenebatur, nec humilitas impedire, dum animarum compassionem et languidis remedia subtrahere sine periculo non valebat: et quod ita mihi referre non poterat, et ejus nomine non expresso interrogarem confitentes secundum illam seriem delictorum, respondit mihi: Ex quo, Pater mi, meum nomen exprimere non debetis, indicabo vobis propter zelum salutis animarum, quidquid eis fuerit a Domino revelatum.

jussa quosdam de peccatis monere,

E

id facit per Confessarium, ipsa se non nominata.

59 Humilitas, prima Christianorum virtus, adeo Margaritæ animam suo imperio subjugaverat, in decoro gestuum, custodia sensuum, dulcedine cordis, brevitate verborum, oblivione injuriarum, et amore penuriæ rerum omnium, quod omnibus sui corporis blandimentis exclusis, nulli singulari vel communi laudi suorum virtuosorum operum, quæ incessanter et ardenter agebat, aurem cordis vel corporis inclinavit. Cujus humilitatem superbus ille hostis ferre non valens, cellam ejus intravit nocturno tempore dum oraret: et narrare non cessans in quanta nominis fama excreverat, quam magna multitudo virorum et mulierum ipsam præ devotione videre et tangere cupiebat, et in gratia Dei confirmata præmia superna susceptura ineffabiliter esset. Hanc dolosi hostis suasionem abhorrens, ad instar fortis athletæ, ad vincendas ejus insidias se paravit ad pugnam: nam statim sua cœpit deflere vitia, et suis, ut potuit, culpis per ordinem recitatis, vocibus clamosis superbum satellitem, qui tentabat de vana gloria, prostrando devicit.

humillima,

tentationem vanæ gloriæ a dæmone suggestam

F

repellit sua recitans peccata.

60 Ad verissimam sui cognitionem Margarita perveniens, justitiæ solis radio illustrata mentaliter, ad nihil aliud videbatur intendere, quam ad sui contemptum. Non enim vilem solum se ostendebat in vilitate indumentorum, verbis et moribus, sed quod plus, nisi rara virtus humilitas, honorata honores sibi collatos in sui dedecus convertebat. Unde semel contigit, quod quidem puer de *d* Burgo sancti sepulchri vexaretur a dæmone tam crudeliter, ut vix a tribus viris fortissimis teneretur. Hic puer nunc a monialibus, nunc a consanguineis et amicis adjuratus, per quem Sanctorum liberandus erat

etiam se in omnibus ostendit:

d

A erat, interrogantibus semper una voce respondit, quod virtute orationum et meritorum Sororis Margaritæ, quæ morabatur Cortonæ, infectus dæmon expelleretur. Portatur itaque puer de Burgo Cortonam : qui dum esset prope Castrum Gerardi, unde cacumina arcis poterant intueri, aerem illum sacris Margaritæ supplicationibus communitum pati non valens, puerum cum maxima et lacrymabili vexatione quasi discerpendo reliquit. Dixerat namque ducentibus eum : Ego quia non potero duci Cortonam ad videndam pœnitentiam Margaritæ, quæ suis orationibus nos incendit, puerum vobis in itinere vestro reddam. Gratissimus socius Deo de beneficio meritis Margaritæ collato puerum cum gratiarum actionibus sanum eidem præsentans, in tantum Margaritam dolorem adduxit, quod inconsolabiliter ultra quam dicam, altos emittens gemitus sic respondit : Cum sim vitiorum fæx omnium, plena demeritis, et vas abominabile, vas detestabile, et stabulum spurcitiarum fœtulentum, numquam credatis, quod summa et æterna ac sapientissima virtus, quæ numquam potest in suis errare operibus, hoc in mei amore fecerit. Illis autem sine dubitatione miraculi recedentibus consolatis, sola Margarita sine consolatione remansit. Nam flens, et nullam consolationem recipiens, dicebat, se firmiter credere, quod non solum post annos discretionis Deum suis culpis offenderat, verum etiam credebat indubitanter, et cum lacrymarum imbribus affirmabat, se in matris utero Deum offendere inchoasse. Et verbis prædictis cum gemitibus innumerabilibus, addebat, quod omnino nulla creatura sub cœlo erat Margarita deterior. Satis ergo Scriptura attestante concluditur, quod ante Deum invenerat gratiam, quæ tam funditus mentem suam sine fictione, in omni virtutum opere vilipendere non cessabat. Unde quanto sedebat adinstar Magdalenæ humilius, tanto amplius ut vallis fertilis de Domino capiebat.

energumenum duum ad eam ducitur,

liberatum,

sese humilians, negat propter se curatum :

B

61 Incarnata pro nobis Sapientia Patris Christus, qui suis revelabat arcana parvulis, (quia ubi humilitas, ibi sapientia sociatur) Margaritæ suum corpus devote recipienti, et vero Magistro dicenti, Domine mi, quem modo recepi quamvis indigna, hostis noster, animarum, quas tuo pretioso sanguine redemisti, deceptor, non est veritus mihi dicere, quod si solito more vos tam anhelanter requirerem, efficerer insensata. Cui Christus respondens ait : Verum dixisti, filia, quod est animarum deceptor : sed ne timeas, quia tu es plantula mea, et ego plantator tuus : tu me sequeris, et ego sum ille ductor, quem solum postulas puro corde. In cujus dignativo colloquio tam mira fuit subito repleta Margarita dulcedine, ut Deo diceret, quod ipsam tolerare non poterat, quia se deficere sentiebat. Et rursum clamavit dicens : Verum dixisti, Paule dilecte Dei Apostole, verum dixisti, vas electionis, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Cui respondit iterum intellectuali dulcedine Salvator dicens : Cuncta quæ homines nunc *e* . . . . qui nihil sunt respectu eorum quæ fient, nam oculus non comprehendet, et cor nesciet cogitare perfecte vel credere, quæ tibi donaturus sum.

queritur de diabolo dicente stultam evasuram.

C

summa consolatione perfunditur a Christo, 1 Cor. 2 9

e

62 Tunc ei vas summæ humilitatis speculum, scilicet Mariam Matrem suam Virginem ostendit ei, dicens : Filia mea, ecce tibi ostendo et dono electam tuam. Et Margarita respondit : Domine, cum stabulum fuerim peccatorum, cur mihi tam alta promittis? Et cur, Domine, dicis electam Matrem illam purissimam, quam ostendis? Non dicatis, si placet, electam, sed cœlique terræque Imperatricem et Dominam. Et Dominus ad eam : Filia, Pater meus diligit te, et Mater illa beatissima cum omnibus exercitibus Beatorum : et, Vis, inquit, videre eam. Iterum Margarita respondit : Domine, dulcedo summa, illam volo, illamque desidero. Sed ideo fortassis eam ut debeam postulare ignoro, quia cum te sentio, cum te gusto, teque possideo Sanctum Sanctorum illam credo cum omni cœlesti curia possidere. Ad quam responsionem Jesus Christus sic hilarem se ostendit, quod in tam immenso lumine spirituali menti ostenso fere defecit. Cui etiam quod sequitur, dixit. His consolationibus adhuc sine impedimento frueris.

... et D. Virg. ...endit,

D

AUCTORE F JUNCTA, EX MSS.

63 Promissio verò tam larga suscepta, tam de exhibitis gratiis, quam promissis, humiles gratiarum actiones retulit Domino Jesu Christo. His gratiarum actionibus redditis, iterum ait ei Dominus : Tu es filia mea, quia mihi obedis : tu sponsa mea, quia me solum diligis : tu es mater mea, quia voluntatem Patris mei, in quantum vires sufficiunt, imples. Et dico tibi, quod sub cœlo non est aliqua quam diligam plusquam te. Verumtamen super hoc verbum noli præsumere, quia post consolationes istas numquam tam caro pretio eas emisti, sicut in posterum emes : nam tempus adveniet, in quo perpendes in pœnis tuis, quam caro pretio te redemi. Humilis autem glorificanda, de suis viribus omnino diffidens, ait : Domine mi Jesu Christe, poterone sustinere eas? Et Dominus ad eam : Ego Deus tuus, Filia, majora toleravi pro te. Dubitansque filia Ordinis et oblata, ne tribulationes illæ Ordinem sui Patris B. Francisci tangerent, præfatum Ordinem Domino recommendans, audivit eum dicentem sibi : Ego plantavi te, filia, in viridario mei Amoris. Nihil enim tantum secutus est pater tuus Franciscus dilectus meus, sicut amorem meum. Tantum quippe dilexit me, quod pro nullo alio homine tantum hodie diligor, quantum pro illo. Et scias quod illi, qui laborarunt pro te, magnum stipendium consolationis recipient. Ad quod verbum Margarita cum jucunditate respondens, ait : Gratias tibi, altissime Deus meus, reddo pro eis, quia pro me reducenda et conservanda in te, qui omnium estis caussa meritorum, amore vestri multum laboraverunt pro me.

et illi tribulationes prædicit :

E

ipsa pro Ordine Minorum orat.

64 Humilis Margarita naviculam suæ mentis in fluctibus fluctuare sentiens, Domino nostro dixit : Non inclinemini vos ad tam vilissimam creaturam, Domine mi : quia sub cœlo tenebra sum et fui. Hæc ea cum devotione dicente, respondit Dominus : Filia, tu eris in mundo lux. Et cum diceret, Domine mi, benedictionem tuam infunde omnibus, qui in viridario sunt amoris, et specialiter his Patribus, qui pro mea salute tam fideliter laborarunt; respondit ei Dominus, dicens : Ego, filia, faciam eis gratiam pro assumptis laboribus specialem, et dabo eis lumen in prædicationibus eorumdem : in cujus signum benedico eis ex parte Patris mei sanctique Spiritus, necnon et beatissimæ Mariæ Virginis Matris meæ. Et quia tu rogasti, quod non vis esse tenebra, dico tibi quod tu eris lux splendida, et non tenebra : et de hoc exaudivi orationem tuam. Et ait Margarita Domino : Salvator mi Domine Rex, istam precem cum desiderio magno tibi obtuli, et rogo te, inquit, Domine Deus meus, ut sicut me satiasti dulcedine præsentiæ tuæ, ita me ancillam tuam mundo sepelias, et nunquam mea secreta, quæ in excessu mentis revelas, permittas loqui. Cui respondit Dominus dicens : Margarita, hoc erit in voluntate mea, ut loquaris vel non. Dabo autem tibi meos Apostolos Fratres Minores, qui prædicabunt quæ in te fient, sicut Apostoli gentibus prædicaverunt Evangelium meum.

F

iis præsertim qui eam in spiritu juvabant :

quibus Christus benedicit,

65 Et rursus Dominus ait : Tu dixisti, ne inclinarer ad loquendum tecum. Et ego dico tibi, quod licet augeri vel minui nequaquam in me *f* . . . per

f

exempla

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

et prædicit multos per eam convertendos,

A exempla tamen vitæ tuæ et dona mea quæ optabuntur in te, exaltabor ab illis per immutationem vitæ, qui modo tamquam parvulum me vilipendunt et debilem, sua reiterando vitia, nec me diligunt nec laudant, sed ore ac opere blasphemant : nam per te ad suam mentem corde humili et animo contrito revertentes, et me suum Redemptorem immensum et æternum Deum recognoscentes, ferventer amabunt, et assidue cum reverentia servient et infatigabiliter laudabunt. Per te quamplurimi, qui nunc velut ingrati desiderare me nesciunt, de lætitia mea mentaliter illustrati, novo desiderio replebuntur, me cum maxima cordis aviditate ac lacrymis requirentes. Margarita vero se ad hæc omnia indignam pariter et ineptam reclamans, cum Domino nostro diceret, Facias, Domine, vas animæ meæ purum et lucidum, quia fui fœditas omni fœditate fœtidior, et tenebra omni obscuritate obscurior; audivit eum dicentem sibi : Filia eris lux in multis provinciis mundi. Et

tum laudat, quod, licet cum timore,

licet Margarita Lux esset justitiæ, bonitatis, et veritatis in Domino, cum tanto tamen tremore omnium sensuum ad altare, dum Christum reciperet, accedebat, quod omnes adstantes ad stuporem mentis mutabat et fletum. Et quia fervorem sæpe communicandi præ reverentia illius inaccessibilis lucis interponere nec retardare valebat, dixit : Offendo te,

frequenter communicet ex consilio Confessarii :

B Domine mi, in illa siti avidissima, quam de frequenti communione Corporis et Sanguinis tui concepi. Respondit Dominus dicens : Quia valde mihi de ipsa places, benedico Confessori tuo, cui gratiam faciam gratialem, qui hoc tibi agere consulit, et te in tuo timore confortat : quia quidquid tibi indicavero, fiet : et omnes preces a te juste prolatas, quas meditando et orando proposueris coram me, dulciter audiam et admittam.

66 Gratissima suis benefactoribus Margarita, hæc audiens pro Cortonensibus exoravit, ut eos a cunctis periculis misericorditer liberaret, de quibus intus et extra tunc temporis timebatur. Vix preces formaverat, et æterna veritas, verum esse affirmans

orat pro Cortonensibus, et exauditur :

quod dixerat, Margaritæ respondit : Filia, quamvis propter eorum opera variis periculis digni sint, tamen propter amorem quem habent ad te cum tanta reverentia et devotione, faciam eis gratiam specialem : nec illud sustinebunt periculum, de quo timent. Eamdemque gratiam non tantum eis impertiar ; sed omnibus qui te propter nomen meum dilexerint et defendent. E converso autem omnes, qui corde, ore vel opere præsumpserunt te affligere, sic affligam ut nolim preces tuas audire pro eis. Ad quod verbum Margarita, suos pro Christi amore amans perseculores, cum fletu et cum timore Domino comminanti

C dixit : Illam pie Domine, orationem suppliciter offero, quam tuus Sanctus Moyses pro sorore detrahente et omnibus se lædentibus fudit, ut omnibus indulgeas : et amore beatæ Virginis et Sanctorum

orat ferventer pro se persequentibus:

tuorum, pro malis quocumque animo et quocumque modo ab eis mihi illatis, illa sempiterna gaudia quæ a te cum lacrymis postulo, larga pietate retribuas. Et si prædictis indulgere non vis solum pro ipsorum culpa purganda, eis indulgendo me punias.

67 Humilis Margarita erubescens, considerata majestatis altissimi Dei humiliatione, superbire vel modice, in extatica posita visione, Corpore Christi sumpto, comparabat se luto et cineri : et os suum

se humiliat et peccata sua cum mœrore recogitat :

ponens in pulverem, se solam in mundo tenebrosiorem esse ac fuisse tenebram proclamabat, dicens : Sero, summe Pater omnium, ad te veni : sero te diligere inchoavi : quem utinam dilexissem in utero matris meæ! Dominus autem tunc omnes pristinæ conversationis ostendit defectus : quibus visis, cunctis se esse creaturis Margarita viliorem cum fletibus exclamavit. quam nimio timore perculsam, ut in

spe misericordiæ constitueret, benigne respondit : D Tarde, filia, pœnitentiam incboasti, et cito : tarde, quoad dilationem ; et cito, quantum ad ferventem dilectionem. Ex qua responsione tam suaviter facta,

Christus varie eam solatur,

ferventiori jocundata fiducia, vocavit Apostolorum principem Petrum, dicens : Beatissime Petre, dilecte Dei, bene dixisti dum contra recedentes a vitæ fonte locutus es dicens : Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Joan 6, 69 Utinam, Domine mi, sine quo esse non possum, tempore illo fuissem, quo hæc tuus dixit Apostolus! quia te adorassem devote cum illa reverentissima discipula Magdalena. Ad quam Dominus respondit dicens : Recordare quod dixi Apostolo meo Thomæ, Quia vidisti me, Thoma, credidisti : beati qui non viderunt et crediderunt. Amen dico tibi, quod majus erit præmium illorum, qui modo credunt et non viderunt, quam aliorum qui me viderunt et crediderunt. Ama igitur me, plantula mea, quam plantavi in viridario B. Francisci, et quam feci meum per gratiam instrumentum. Audiens autem grata filia sui Patris nomen per os Domini nominari, dixit : Domine magne et potens, multum dilexisti Patrem meum, quem tantis honorasti muneribus. Et Dominus, Multum, inquit, dilexi eum, quia valde dilectus fui ab eo. Et dico tibi, quod sui E Ordinis amor mihi multum est suavis, propter eum

ac S. Franciscum mirifice laudat:

quem dilexi in omni odore suavitatis. Quapropter illa quæ fuit a socia colloquente correpta, quia dixerat, quod Pater tuus Franciscus fuerat quasi novus Deus, non in excessu ferventis amoris loquens, nolo quod arguatur de hoc. Nam ipsum feci quantum ad aliqua privilegia mihi similem. Ego enim elegi duodecim Apostolos, B. Franciscus meus multos habuit et habet electos. Ego septuaginta duos discipulos congregavi, et ipse vero tot habet, quod mundo quasi videntur innumeri.

68 Et *g* ostendens ei B. Franciscum cum multitudine Sanctorum, interrogabat eam quare non postulabat eorum consortium. Quæ respondens Domino nostro, dixit : Domine, omnes Sanctos volo, omnesque desidero, sed vos solum anima mea cum lacrymis continue postulat, quia ad te solum, perpetuum ac indeficiens bonum meum ordinata sum. Et Dominus ad eam : Quia tu solum me quæris, faciam te

ipsa solum Deum quærit.

magnam in gloria mea et tu me in plena lætitia possidebis. Ad quod verbum, cum jocunditate mixta timore Christo respondens, ait : Verum dicis, Domine mi, quod non quæro nisi vos. Quare deprecor majestatem tuam, ut oculo pietatis tuæ respicias fidem meam. Ille vero qui diligentibus se dixit, Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, loquitur Margaritæ, Matth. 11, 29

F dicens : Pœnæ tibi crescent, secundum quas erunt in te mira etiam incrementa donorum. Sed Margarita soli Deo placere desiderans, ait : Parata est anima

parata ad graviis ferenda.

mea, Domine, pro tui honore nominis omnes pœnas recipere, et omnia tormentorum genera tolerare libenter : nec videbuntur amaræ mihi, nisi quoad timorem ne te offendam. Et succurre mihi, Domine, in tam magnis donis tuis, quæ præ tui amoris ebrietate silere nequeo, nec perpendat mundus, quia sicut tu, qui omnia nosti, scis, quod laudes nolo hujus seculi. Des ergo mihi hanc consolationem, ut consola-

laudes humanas devitans;

tiones mirabiles, quas in tanta copia de tui gloria paradisi gustavi, ita in abscondito teneam, ut nemo me audiat de ipsis loquentem.

69 Tunc exaltator humilium Christus, in extatica visione Margaritæ respondit *h* in ordine Seraphim tam indicibilis speciositatis, quam ei dare promisit. Quæ ejus pulchritudinem narrare nesciens, dixit : Magne Domine mi, si vestris Apostolis hanc dedisses, totum cœlum mirari deberet, nedum mihi quæ sola fui tenebra vitiorum. In qua visione corpus languidum et jejuniis maceratum tanta delectatione mentis,

AUCTORE F. JUNCTA. EX MSS.

in raptu corroboratur :

mentis, fortitudine ac lætitia fruebatur, quod erigebatur sursum, ac si vellet animam suam sequi. Et non sentiens aliquem de adstantibus, clamabat dicens : Domine mi, nunc anima mea tui degustat ac sentit gloriam paradisi. Nam dicere poterat cor meum et caro mea. Et quoniam tunc audivit Christum dicentem sibi, Filia mea, publice dicas, et publice clama, quod tu es electa mea, et vere filia mea. *magnificis nominibus a Christo honorata,* Margarita vero, quæ non altum, in tanta meritorum celsitudine posita, sentiebat : sed in omnibus donis ei a Christo concessis timoris aculeo pungebatur, respondit, dicens : Non imponatis mihi, Domine mi, tam sublime nomen, quia nulla creatura ulla vilior me in seculo isto unquam potuit reperiri, nec poterit, sicut credo. *sese magis humiliat,* Et quia quanto quis major est, et humiliat se in omnibus, majora suscipit munera gratiarum, ille qui humilia respicit, loquitur iterum ei, dicens : Amen dico tibi, quod hæc omnia quæ tibi prædicta et ostensa sunt, perfecte perficientur in te.

70 Pro pœnitentiæ consideratione et vilitatis, quæ ad virtutum perfectionem transferunt hominem, sic impresserat in anima Margaritæ, ut ad nihil aliud tam principaliter videretur intenta, quam ad sibi appropriandum omnes defectus in summo, qui dicebantur esse, vel inveniri poterant in delinquentibus creaturis. *et omnia in se vitia agnoscit, præter hæresim :* Hæ omnes viliores conditiones sibi statuum mulierum et hominum totaliter adscribebat, respectu nativitatis, amoris et paupertatis, et, sicut superius dictum est, præterquam de hæresi, cunctis maculatam se vitiis deplorabat. Hæc autem sine fictione asserens, suspirans et lacrymans non parum dolebat, si audientes hæc quæ referebat de se non crederent, intantum desiderabat aspernari ac vilipendi.

71 Qua virtute Dominus delectatus ita respondit, dicens : Tu, filia mea, dicis quod scrutatus sum in hujus seculi abysso, et inde viliorem omnibus te extraxi, et te vilissimam creaturam elegi : sed hoc ideo feci, ut parvos faciam magnos, peccatores justos, et vilissimos ac detestabiles pretiosos. *vilis electa a Christo, ad salutem aliorum* Margarita autem in pretiosum vas conversa per Christum, magis de sua fragilitate diffidens, ait iterum : Domine Jesu Christe, separa me a mundo, quia continue vivo in dubio. Jam si separare me modo dignatus fueris, non timebo de cetero a tua misericordia separari. Dubitantem ac timentem misericordiarum Pater Christus Jesus confortans, ait : Tu es filia mea, ita jam in gratia confirmata et sanctificata, in anima et corpore, propter veram fidem, et desiderium fervens, ac puram tuam intentionem, quam habes ad me in cunctis, quæ cogitas, dicis et agis, quod numquam separari te permittam a me. *confirmata in gratia :* Sed te honorabo, in vita pariter et post mortem. Margarita vero quæ ad solos defectus suos mentis oculos dirigebat, Christo respondit, dicens : Domine mi, quomodo tam alta concederes tam vilissimæ creaturæ? Et Dominus ad eam : Quia feci te rete, pisces in mundi fluctibus natantes capiens; ideo non fient solum, quæ tibi promittuntur pro te, sed propter populum meum dirigendum ad me. *multos instruit.* Quare volo quod diffundantur et publicentur gratiæ, quas tibi concessi et concedam, non solum citra mare, sed ultra. Et quis potest numerare Hispanos, Apulos, Romanos et ceteros, venientes ad eam, ut instruerentur salutaribus monitis?

72 Cum inveneris balsamum sine odore, solem absque splendore, et ignem calore privatum, tunc invenire poteris cor Margaritæ ſine humilitatis profundæ virtute. Quantæ namque humilitatis fuerit mens illa, quæ præ amore pauperum non parcebat tunicæ, nec alicui rei assignatæ sibi ad arctum necessitatis usum, sequens eximium miraculum declarabit. *Adulter obstinatus* Cujusdam namque viduæ filius in adulterium cadens, alterius viri uxorem auferens, publice cum adultera, quod pejus est, in peccato permansit. Cujus cor induratum mater ipsius, cum nec lacrymis nec precibus emollire valeret, ut sublatam viro suo uxorem redderet, et ut pœnitentiam agere non differret salubrem; respondit ei alligatus tanto vinculo filius, et meditatus fuerat Margaritæ virtutem, dicens, et tam inconsolabiliter matri flenti, ait : Si de pane mihi acquirere de mensa Christi famulæ Margaritæ potueris, et unam ſolam buccellam comedam, *pane ab ea accepto convertendum se dicit :* spero quod ipsius suffragantibus meritis, non solum cum omni celeritate viro suo hanc, quæ mihi adhæsit, mulierem remittam, sed cum dolore debito Christo Domino, quem offendi tam graviter, dignos pœnitentiæ fructus reddam. Festina mater hæc audiens, ad cellam famulæ Christi Margaritæ cucurrit. Sed panem ab ea signatum minime habere poterat, quia Dei famula ei negabat, dicens : Quidquid mihi vilissimæ appositum fuerit, ex contactu manuum mearum adeo maculatur, quod si qua virtus in rebus a me tactis prius extiterat, subito recedit et perditur. *quo difficulter ob ejus humilitatem obtento,* Sed mater pro filio panem postulare non desinens cum importunis et lacrymosis precibus, vix tandem panem obtinuit, quem optabat. O mira res, dignaque præconio! Mox ut filius particulam panis delatam sibi gustavit, statim in novum conversus hominem, renovans spiritum mentis suæ repentino motu, viro illi uxorem humiliter ultroque restituit : *convertitur.* et ad confitendum perpetratum flagitium cum vera contritione cucurrit.

73 Perfectæ fidei et humilitatis, non suæ amatrix prudentiæ Margarita quæ nulli sibi promissioni factæ credebat, nisi veraciter resplendebat in ea sanctarum Scripturarum conformitas et canonicæ auctoritatis veritas. In festo igitur regiæ Virginis Catharinæ, ad altare Christi suspiciens, audivit eum dicentem sibi : Filia, ego te collocabo inter Seraphin, ubi sunt ardentes Virgines caritate. Ad quod verbum cum mentis stupore Margarita respondens, ait : *Margarita discit a Christo se collocandam in cælo inter Virgines,* Domine, quomodo posset hoc fieri, cum fuerim tot maculata peccatis? Ille vero qui per suum Prophetam promiserat, Revertere ad me, et ego suscipiam te, *Jerem 3. 1* trepidantis humilitatem acceptans, ait : Filia, tuarum pœnarum varietas sic animam tuam defæcabit a vitiorum contagio, quod tuæ contritiones et pœnæ conformabunt te munditiæ virginali. Super quo verbo amplius timens, interrogavit Christum magistrum, si inter Virginum choros in cœlesti gloria collocaverat Magdalenam. Cui verus magister dixit : Excepta Maria Virgine, ac Martyre Catharina, nulla inter Virginum choros major est Magdalena. *nti et Magdalenam,* Sed quia suæ despectionis pondere semper ad ima tendebat, nulla ratione pandere voluit ea quæ Salvator noster in hoc ei sermone promisit. Nihil enim de arcanis sibi ostensis reserare volebat, nisi prius vel divino cogeretur edicto, vel meis induceretur pro sua certiori salute consiliis, vel suis impulsa timoribus, ne lateret deceptio contra divinarum concordiam Scripturarum. *revelationes suas quando Confessario aperiret?* Quantæcumque namque suavitatis internæ compleretur dulcedine, quantocumque supernæ irradiationis illustraretur splendore, et ineffabilis veritatis instrueretur exemplis, nihil præsumebat, si videbatur in aliquo dissonare.

74 Humilis corde Margarita, quæ dicere poterat cum Psalmista, Domine, non est exaltatum cor meum, *Psal. 130. 1* in die Dominica Lætare, per me coacta, ut Regem Regum omnium Christum communicando reciperet, obediendo mihi communicans, omnis amaritudo mentis subito in dulcedinem conversa est : et timore in securitatem mutato, cor pacificæ tranquillitatis donum obtinuit. *Christum de more non audit a communione* Sed quia solito more secum sponsus optatus non loquebatur Jesus, dixit : O Jesu tranquilla cordis mei jucunditas. O Jesu pax mea, gaudium meum, et sola spes, quam solum quærit et desiderat anima mea; quid est hoc quod sentio te in

anima

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS

A anima mea, et te loquentem non audio? Estne mihi tua, quæ liquefacit et reficit, sublata locutio propter aliquem defectum non plene purgatum? Et Dominus ad eam : O inobediens, cur tuo statim Confessori Fratri Junctæ non obedisti de corporis mei communione recipienda! Tunc humilis Margarita respondit : Domine, idcirco inobediens extiti, quia me putabam omni virtutum decore nudatam, eo quod vestræ carebam suavitatis dulcedine. Si tamen ex hoc vestram curialitatem, quæ tam dignativa et admiranda condescensione se mihi communicat et permittit, offendi, dico humiliter meam culpam. Et Dominus ad eam : Non irritasti me de subtractione tua, quia considerasti meæ celsitudinem majestatis, et timebas tuorum defectuum vilitatem. Verumtamen, filia, tibi mando, ut quoties a Fratre Juncta quicquid tibi fuerit imperatum, obedias ei : quia largiturus sum menti ejus in omnibus dispositionibus vitæ tuæ lumen gratiæ specialis.

quia non statim obedierat Confessario

ex nimia humilitate.

75 Margarita vero se magis abjiciens, Christo se offerenti respondit, dicens : Quomodo cœli terræque Creator, et speculum sine macula, bonum meum æternum, tam vilissima creatura cunctis vitiata defectibus, et tam variis tribulationum et tentationum agitata molestiis, accedere ad altare tuum, quod pro me in ara Crucis Deo Patri sacrificasti, sumere corpus auderem? Et Dominus ad eam : Numquid non
B recordaris, quod dixi tibi, et quotiescumque afflicta fueris, ad me tuæ portum tranquillitatis accedas? Numquid non dixi tibi, quod istud vas mea protectum custodia, nulla concussione frangetur? Et Margarita respondit : Domine mi, tantæ fragilitatis me sine dubitatione cognosco, quod ad primum tentationum et afflictionum, quas patior, ictum timeo ne frangatur. Et Dominus ad eam : Filia, tua consideratio frequens vilitatis, et oriens inde timor, tibi ostendit quod ita fiat : sed oculus meus te custodiet, et virtus mea proteget te ubique. Et tibi prædico, quod usque ad tui obitus diem in fornacem mitteris afflictionum. Ad hoc verbum Margarita respondit : Domine, tam parvulum et fragile vas quomodo poterit tanto tempore in fornace tolerare? Nullum enim sub cœlo vas credo meo fore fragilius. Et ideo si misericordiæ tuæ placet, notum fac mihi, Domine, finem meum, et quantum vis vivam temporis. Cui Dominus, Tu vives, inquit, ad voluntatem meam.

ad ferendas afflictiones, sibi a Christo prædictas, infirmam se agnoscit ;

76 Nova humilitatis discipula, quæ non se comparabat majoribus, non paribus, nec minoribus, non pluribus, non paucis, neque uni, in suorum continenti deploratione defectuum ita cum lacrymis se
C cunctis despectiorem agnovit et credidit, ut cogeretur præ dolore dicere : Utinam, Domine, numquam nata fuissem, ex quo tam te offendi, nec servio mandatis tuis! Et quia de hoc verbo Christus eam dure corripuit, ei respondit dicens : Ideo hoc verbum, Domine, protuli, quia stupendum videbatur omnino, quod tantæ sublimitatis majestas ad tam miserrimam condescenderet creaturam, et junctæ miseriæ vase dignaretur animæ commori. Ignorasti, Domine mi, qui omnia nosti, meam cum instabilitate miseriam? Bene sciebas id quod eram, et quid sim modo, et quod sub cœlo creatura tam vilis tamque fragilis non extitit. Tunc lilium convallium vallem cordis Margaritæ tam subito ex suavitate replevit, ut ipsa clamando diceret, quod si omnes pœnas, quas Sancti, pro Christi nomine passi sunt, toleraret, cum illa consolatione mirabili, in dulcedinem et solatium verterentur. Et Dominus ad eam : Filia Margarita, nullus umquam Sanctorum suis viribus durasset in pœnis, si mea non fuissent gratia præmuniti. Cur ergo non credis, quod sicut eos in suppliciis roboravi, possim tuum vas tam illæsibile facere ad omnium tormentorum genera perferenda, ut nulla

exaggerans suam vilitatem,

Deique bonitatem,

interno solatio roboratur ad tolerantiam.

tribulatione lædatur? Margarita respondit : Credo, D
Domine, quod omnia quæ vis facere, potes, sed non sum digna ut fiat hoc mihi. Tunc ille, qui intellectum dat parvulis, tantis subito parvulam suam irradiavit splendoribus, ut multarum absentium personarum atque præsentium cordium arcana cognosceret : et consilia ac desideria inconfessa revelans, multos ad veram et integram confessionem delictorum cum mentis amara contritione et renovatione vitæ transmisit.

absentia et arcana mentium cognoscit.

77 Dixit humilis Margarita Domino : Domine mi, non dicatis, quod spreverim misericordiam et sapientiam vestram, cum dixi, Utinam orta non essem! Ideo enim dixi, quia ab Adam usque nunc non recolo creaturam aliquam indigniorem me muneribus vestris. Et Dominus ad eam : Recordare, quod possum, cui volo mea dona largiri. Estne oblita Magdalenæ, mulieris Samaritanæ, Cananææ, Publicani; Matthæi, quem feci Apostolum meum, et latronis cui paradisum promisi? Recordor, inquit Margarita, Domine, horum et plurium, quibus tua beneficia contulisti : et fateor indubitanter, quod digniores me fuerunt gratia tua, cum sim plena vitiis et omni virtute nudata. Et iterum Dominus ad eam dixit : Amen dico tibi, filia Margarita, quod a planta pedis usque ad verticem capitis tui indui te gratia, et virtutibus adornavi. Et Margarita respondit : Domine E
mi, tamen quia respectu eorum quæ mihi ostendis et promittis, prædicta dona videntur pauca, nec tam magna; tum quia semper timeo, ne auferas mihi propter demerita mea collata merita, tum quia crevit aviditas te habendi, sæpe nihil mihi videtur quod habeam. Et Dominus ad eam : Sicut tu credis, filia, quod Deus sit summa et non fallens veritas, ita crede quod ea quæ promissa sunt tibi perficientur. Et Margarita ait : Magister altissime, doce me, quare hoc tempore passa sim tam novas afflictiones. Et Dominus ad eam : Filia mea, similiter habitura es novas consolationes de me, propter quas contra te invidentium hostium novus est renatus exercitus. Sed noli timere eum, quia te protegam, quam benedico ex parte Patris mei et sancti Spiritus, nec non et beatissimæ Virginis Matris meæ.

præ omnibus se indignam gratia fatetur:

animatur ad novas afflictiones ;

78 Quanto magis Margarita superinfusa dona super se sentiebat a summo fonte descendere, eo amplius in suam parvitatem mentis oculum dirigebat. Unde cum lacrymis ait : Domine Jesu, expelle me a te, et recede a me vilissima et indigna. Et quia vera humilitas puritati annexa est, statim Dominus effectus ad eam familiarior, fecit ei de servanda puritate sermonem. Quo audito Margarita respondit, dicens : Domine, tu qui fons puritatis es, solus eam donare F
potes, et donatam servare. Numquam enim sine te quisquam Sanctorum perseveravit in ea. Cui respondit Dominus, dicens : Si vis eam inviolabiter custodire, fer tecum quinque lapides meorum vulnerum, et cum eis tuum hostem in fronte percutias, quid a me postulasti cum pertingere te feci usque ad mei lateris vulnus? Margarita respondit : Domine, plenam de tua bonitate notitiam, et perfectum cordis amorem. Et Dominus ad eam : Si vis hæc, serva tui cordis humilitatem, ut tibi et mentis semper operam resignes. Si mei notitiam appetis, caritas ardens semper a me Creatore tuo incipiat : et omnes creaturas tam intime dilige, ut ab amore tui non separes etiam Sarracenos, compatiendo perditioni eorum. Scis enim quod ego eos creavi et affectus tormentis redemi, ideoque cunctis in afflictione positis condole, et cum omnibus lætare lætantibus.

rogat Christum, ut a se tamen indigna recedat,

qui ei inculcat puritatem,

5 suorum vulnerum memoriam,

humilitatem,

caritatem,

79 Ante conspectum veri Agni Jesu Christi Margarita omnem mentis elationem deponens, in vigilia sui Patris B. Francisci, corpore Christi cum timore magno recepto, audivit vocem dicentem sibi : Amas tu

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A tu me? et priusquam responderet aliquid, dixit : Dicas, quod non : nam mentem tuam propter timores et aliorum occupationes non tenes fixam in me. Mando tibi, quod omnia quæ in te operatus sum bona reducas ad me. Quod si non feceris, esto quod non puniam te, puniream te post obitum tuum. Et Margarita respondit : Parce mihi, Domine, quia in tanta dulcedinis tuæ suavitate, quam sentio, nimis secure tecum loquor. Et utinam hoc sit veræ amicitiæ tuæ signum, et non meæ præsumptionis vitium! Et quia tu scis, Domine, qualis sum per me, committo me inter misericordiæ tuæ brachia, velut mortuam, quæ nullum habet sensum ad operandum. Hoc enim dico, Domine mi, quia sine te vivere non valeo. Cui Salvator dixit : Si ego tibi gratiam dono, et viam bene operandi demonstro, quare non operaris? Agnoscisne aliquam creaturam, cui hodie tantam gratiam largiar sicut tibi? Avari me fecerunt avarum : duri me sibi reddunt asperum : non quod sim avarus vel asper, sed in se talem merentur experiri effectum. Cumque divinæ suavitatis dulcedinem humiliter postularet cum fletibus, iterum audivit Christum dicentem sibi : Tu in terra me petis, et ibi me invenis : nam si sola meditando cœlestia me postulares,
B quem quæris, veraciter invenires in cœlis. Et quod credis tu majoris humilitatis signum, vel orare mihi regi tuo mentaliter, in quantum tibi possibile est, aut me rogare ut ad te satiandam misericorditer condescendam? Et vix interrogatione completa, ostendit quod majoris humilitatis signum erat, mentaliter orare Christo. In collocutione autem ista divinæ consolationis donum recipiens Margarita dixit : O Christe creaturarum quies, sine quo nulla est pax, da requiem mihi fideli tuæ. Ad quod verbum Christus respondit, Non sum, inquit, requies per effectum, nisi solum diligentium me, sum tamen delinquentium pax et requies, quoad sustentationem misericordiæ, non quod ex ipsa degustent internam requiem, cum sit eis abominabile verbum meum.

utque omnia Dei dona ad eum referat.

agnoscat gratiam sibi datam,

mentaliter oret

80 In festo B. Barnabæ Apostoli, suscepto cum reverenti humilitate corpore Salvatoris, audivit eum dicentem sibi : Jocundare anima mea. Margarita vero in Deum absorpta, cum crederet quod Christus non Margaritæ, sed sibi diceret, audivit iterum dicentem sibi : Jocundare filia mea Hierusalem, quia venit ad habitandum in te Imperator Hierusalem, et in te per gratiam fecit sedem imperialem. Lauda me, quia laudabo te. Ama me, quia diligo te. Servias
C mihi, quia tibi serviam et ministrabo. Tunc Dei famula Margarita Christo respondens, ait : Domine mi, ego sum certa, quod parvitas mea non est tantam misericordiam digna recipere : et est tam vera ista responsio, quod totus mundus me de ista non vinceret. Imo plus dico, Domine mi, quod si maximus ignis mihi præpararetur, prius me in ipsum permitterem ad comburendum projici, quam ab ista responsione recedere. Et Dominus ad eam : Incredula, tu nescis quid operati sunt Sancti, nec quomodo me inclinavi ad illos, qui præcesserunt, et modo sunt. Unde tua responsio videretur claudere cœlum misericordiæ meæ, si non excusaret te visio magnitudinis et speciositatis meæ. Et dico tibi, quod si puritas Angelorum, Sanctorumque omnium qui in cœlo terraque sunt, ponerentur simul, si non condescenderem eis, nihil esset respectu meæ clarissimæ puritatis. Non descendi ego filia, ad sumendam carnem de Virgine Maria? Ita feci, o simplex mea. Numquid non descendi ad permittendum me tangi a peccatoribus, et ad morandum et comedendum cum eis? Unde ergo, si rationibus meis non ita modo vinxi et ligavi cor tuum, quod prius in accensissimo igne te comburi permitteres, quam hoc negares, vel me velles offendere? Et scis bene, quod te in hoc

ipsa se Christi alloquio et donis indignam profitetur,

parata tamen quævis pati, ne eum offendat.

D desiderio vivere facio, ut potius omnia tormentorum genera pati desideres, quam meam velis offendere majestatem? O viola plena humilitatis odore : humilitas enim tua in hoc est aliorum humilitati dissimilis, quia non prætenditur tam magna exterioribus signis, verbis et opere, quanta reperitur in te. Erat namque Margarita, exemplo Christi, non ficte, sed veraciter mansueta et humilis corde. Quidam Frater dixit, quod mirabatur, quare tam ferventer non loquebatur de Deo. Et ipsa respondit, dicens : Ita Dominus fecit mecum, sicut accommodans, cui res accommodata non redditur; qui postea non accommodat, cum ab eo aliquid requiritur : sic quia ego Christo grata non extiti, mihi merito subtraxit quod dederat.

non ficte humilis.

a *Iterum hic interjectus erat titulus* : De contemptu mundi. — b *Videtur hic verbum aliquod deesse.* — c Guillerminus, *sive* Guilielmus Ubertinus, *anno* 1248 *factus Episcopus Aretinus, dein et urbis tyrannus*, ad arma magis, quam ad divinum cultum promovendum proclivis, *ut ex Villano scribit Ughellus. Cortonam occupaverat: occubuit tandem in prælio* 11 *Julii, anno* 1289. — d Burgum sancti Sepulchri, *civitas est Etruriæ, sub dominio certe Magni Ducis, sed intra Umbriæ fortasse fines: Cathedra Episcopali ornata est a Leone* X, *nobili abbatia Ordinis Camaldulensis in Cathedralem erecta, ipsoque Abbate in Episcopum ordinato. De urbis origine et nomine agit Ughellus tom.* 3 *Italiæ sacræ.* — e *Videtur verbum unum deesse.* — f *Iterum aliquid deest.* — g *Ita exigere sensus videtur. Scriptum erat*, respondens. — h *Nisi aliquid desit, obscurus est sensus.*

Burgum Sancti Sepulchri, *urbs.*

CAPUT V.

E

De passione Christi, et meditatione et patientia.

Meditantem pro nobis in cruce passum Christum Jesum, ipse triumphator invitans Margaritam ad bellum, ait : Para te ad bellum, et ad dura, incommoda et difficilia toleranda, dum vixeris : quia sicut aurum in fornace probatur, ita tribulationibus, tentationibus, timoribus, vigiliis, lacrymis, fame, siti, frigore et nuditate, purgabo te : et dum purgata fueris, ad gloriam migrabis felicitatis æternæ. Nec de his formido te terreat. Sed viriliter age, et lætanter omnia sustine : quia in omni tribulatione tua tecum ero, et ut non deficias in progressu tam aspero, sæpe suavitate meæ præsentiæ te reficiam. Tunc Dei famula Margarita, in divini erecta fervorem amoris, clamavit dicens : Ego amore tui, Domine Jesu Christe, qui tot supplicia tolerasti pro me, ad omnia perferenda genera tormentorum lætanter offero me : et parata sum cum omni desiderio pro te summe dilecto mori. In illis autem fervoribus multa, quæ referre noluit, videns, tandem ad me Fratrem Juntam cum speciali
F jucunditate conversa, dixit : vis o Pater mi, jocundus ad locum Fratresque reverti? Cumque responderem quod sic, ait : Scias a Christo me scire indubitanter, nec hæsites, quod Spiritus sanctus magis in Fratribus tui Ordinis habitat, quam inter aliquos qui sub cœlo morentur.

Passionem meditans, ad aspera invitatur sed in iis consolanda

offert se ad quævis :

intelligit in FF. Minoribus esse Spiritum sanctum.

82 Consolationes divinæ, quæ secundum multitudinem dolorum, qui tolerantur pro Christo passo, lætificant animam; ita in Margaritæ mente dulciter abundabant, ut cuncta redderent promptissima, quæ viderentur multis non solum difficilia, sed impossibilia, perferenda illius amore qui confortabat eamdem. Quadam igitur die dum Christi ludibria cogitaret, audivit eum dicentem sibi : Filia gravis est tui corporis languor, quod volo paullatim consumi : gravis tui molestia tentatoris, sed gravissima omnium et magis affligens pœna mearum suavitatum subtractio, vel dilatio : sed ne timeas, nec mireris, quia quanto magis meis delectationibus te replebo, tanto magis hostis invidens contra te suarum tentationum jacula jacere molietur. Tu autem, sponsa mea, non timeas eum, quoniam ego sponsus tuus, quem solum diligis, tecum sum. Non multo post crudelis tentator accedens, ut eam ad electiora cibaria facilius reducere posset, omnium ciborum, quos

a Christo animatur ad dura ferenda,

præcipue ariditatem :

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

ciborum odoribus tentatur.

A quos unquam viderat Margarita, seu gustaverat, vel audierat nominari, subito porrexit et propinavit odores. Verum ita cor ejus allexerat divinæ pietatis dulcedo, quod tacere non valens illam, quam de Christi suavitate conceperat, diceret cum fluvio lacrymarum : Parce mihi, Domine Deus meus, quia nihil posset plene reficere, nisi vestra præsentia, in qua est plena et infinita suavitas.

optans sentire passionem, et compassionem Deiparæ,

83 Regis nostri Jesu Christi passio, et Virginis Matris Mariæ compassio, ita mentem repleverat Margaritæ, quod nil tam asperum, nil tam durum opponebatur eidem, quod non dulciter et faciliter pateretur. Quadam igitur nocte, dum cum lacrymis Domino postularet instanter, quod inquantum possibile suis viribus esset, de Matris dolore, quem senserat juxta Crucem, sua curialitate concedere dignaretur, audivit Christum dicentem sibi. In hora prima diei more solito vadas ad locum meorum Fratrum, ubi tantæ acerbitatis, amaritudinis et pœnæ dolorem meæ Passionis senties, qualem et quantum numquam sensisti, nec experta fuisti. Horaque prædicta dum venisset ad locum, me suum Confessorem requirens, humiliter pro speciali poposcit gratia, quatenus nulla ratione de loco Fratrum egrederetur, quia sicut sibi fuerat revelatum a Domino, debebat ad Crucem die B illa mentaliter crucifigi. Finitis itaque Missarum solenniis, prope horam tertiam anima illico Deo devota felle passionis potata, et in Deum absorpta, videre cœpit proditoris processum, Judæorum impetum, et audire Judæorum clamores, et dira consilia, quæ Christi supplicia conspirabant. Nunc videbat Christum proditorie salutari cum osculo, nunc videbat eum duci cum facibus et laternis ligatum, nunc a Petro negari, et ab Apostolis deseri, nunc facie lividum, nunc ad columnam sine misericordia flagellari, nunc contemni, nunc illudi, nunc velatum facie, nunc conspui, nunc ejus genas et capillos convelli, nunc derisorie adorari, nunc cum magna celeritate crucem, clavos, lanceam, testesque falsos contra Christum parari. Quando autem pervenit ad voces illas, Ecce Rex vester; et, Non habemus Regem nisi Cæsarem; et, Ego nullam invenio in eo mortis caussam; et, Accipite eum vos, et crucifigite eum; ita in dolore cum vociferatione defecit, quod omnes qui adstabant crediderunt firmiter eam mori. Tunc illi animæ, quam doloris gladius pertransibat, fuit ostensa Mater Virgo filium suum sequens angariatum cum mulieribus et Maria et Magdalena, inter concurrentium ac blasphemantium Judæorum consortia. Et dicebat : Nunc video eum de C palatio extrahi, nunc extra portam duci, et Simonem angariari : nunc video eum clavari, nunc latrones hinc, in medio poni Dominum meum. Nunc sinister latro murmurat : nunc bonus excusat, et regnum postulat : nunc Dominum meum audio gloriam promittentem : nunc Matrem commendat discipulo, nunc Virgini Matri nepotem. Nunc Judæi insultant et murmurant : nunc etiam tenebræ occupant totam terram : nunc sitit Dominus meus, et felleus potus ei datur : nunc indulget suis crucifixoribus, et spiritum Deo Patri voce altissima recommendat. Nunc, ait, videt anima mea Longinum *a* cæcum ad Crucem duci et lanceam poni in manibus suis, et illuminatur modo pretioso sanguine Dei mei. Et, ut cuncta breviori sermone concludam, nil de serie Passionis reliquit.

ibi in extasi videt sigillatim omnia mysteria Passionis,

Joan. 19. 15

clamat ex dolore, velutque deficit :

concurrunt spectatum cives,

84 Hoc tam novum et compassione plenum spectaculum ita Cortonenses omnes commovit, quod relictis officiis suis et artibus, homines et mulieres, infantibus et languidis et in cunis decumbentibus, pluries illa die oratorium nostri loci, ad honorem B. Francisci constructum, in fletu et planctu repleverunt. Videbant namque non juxta Crucem, sed quasi in Cruce positam Margaritam, diris confectam D doloribus, in qua tam mira patuerunt signa doloris, ut in mortis articulo crederemus eam penitus constitutam. Præ nimio enim vehementique dolore stridebat dentibus, torquebatur ut vermis et torques, discolorabatur ad instar cineris, perdebat pulsum, amittebat loquelam, et glaciabatur totaliter : et ita sunt effectæ raucæ fauces ejus, ut vix posset intelligi cum redibat ad sensum. Adeo enim usque in horam nonam sensuum extrinsecus usum perdidit, quod nec concursum flentis populi, nec assistentium Dominarum eamque tenentium facies vocemque cognovit. Et quia prætereundum esse non arbitror, quod non dixi, audi quod sequitur. Nimirum ubi morientis Domini et Salvatoris hora, scilicet nona, pervenit, atque inclinato capite sacer ille spiritus emittitur; suum adeo caput reclinavit obliquatum in pectore, ut omnes eam mortuam crederemus, amissis pariter omnium sensuum motibus atque sensu. Sic enim permansit coram Fratribus nostris, et omnibus aliis qui adstabant non sine affluentia lacrymarum, ab hora illius diei nona usque ad vesperam.

videntque mira patientem :

tandemque demisso capite velut exanimem :

post plures horas læta surgit.

85 Vespere autem facto, quasi de morte resurgens, cum nova mentis lætitia faciem sursum erexit : oculisque elevatis in cœlum lætanter, et tamquam miris novisque dotata muneribus, gratias cœpit redE dere copiosas bonorum omnium largitori. Sed quia versa retrorsum in oratorio vidit multitudinem personarum, extrema gaudii occupavit timor amarus, et cœpit vehementer affligi, quia Deus illum Passionis dolorem in conspectu concesserat populorum, et non in cella. At suorum amantium admirandus amator amaritudinem Margaritæ sedans, dixit : De omnibus, quæ circa te et sine te hodie acta sunt, non timeas, nec dubites, quia te feci speculum peccatorum quantumcumque obstinatorum, ut agnoscant per te, quam libenter impertior eis meam misericordiam ut salventur. Quo audito Margarita, Christo grata et de salute proximorum sollicita, sic respondit : Ubicumque tibi honoris et laudis tributum persolvitur, et populo, quem redemisti, potest reddi salutis occasio, ibi potius, et non alibi, libet, altissime Domine, commorari.

dolet coram populo hæc gesta :

Christo qui id statuit, acquiescit :

86 Nobis autem mirantibus de corporis viribus tam subito reparatis, dixit, quod fortior erat, quam fuerat summo mane. Sero itaque facto Margarita licentiata per me, suam remeavit ad cellam : et veluti nova Magdalena, quæ Christum in Cruce mentaliter viderat, credens eum sibi sublatum, ebriata doloribus, incessanter cum fletibus alta voce ab omnibus, quos videbat, suum crucifixum Dominum requirebat, tam pie quod omnes adstantes vel sibi obviantes proF vocabat ad fletum. Ardensque desiderio, Christi amore dicebat : Vidistis vos Dominum meum? Quo ibo infelicissima ut inveniam eum? O si te possem videre Domine mi quam infinito gaudio me repleres! Quæro, suspiro, clamo, vigilo, laboro, et deficit cor meum : nec te invenio, quia sublatus per duram mortem mihi fuisti. O Angeli, homines et creaturæ omnes, docete me Dominum meum Jesum Christum crucifixum, quem quæro et invenire non possum. Heu, heu! quid fecisti Domino mi, ut tam viliter et crudeliter tractaretur tua benignitas! Cur me dereliquisti amor meus? ubi modo absconditus es? quia te videre et audire desidero : nec audio, nec video. Et in hac siti sic anxia, in qua cibum dimisit et somnum, stetit ab hora dicta usque ad mane sequentis Dominicæ.

vegeta domum redit

Christum requirens, etiam ab obviis,

87 Dominica vero sequenti dum in loco Fratrum Minorum celebrarentur Missarum solennia, et ego Frater Juncta, Confessor ejus, in pulpito populo prædicarem, præ timore et verecundia renuens Margarita, vix doloris impetum per brevissimam morulam

et postea sub concione, in raptu :

A lam continens, ut extra se posita et mente alienata, coram omnibus clamare cœpit, si sciebam Dominum crucifixum, et ubi Magistrum ejus posuerant? Ad cujus irremediabilem fletum omnes adstantes viri et mulieres cum devoto fervore flere cœperunt. Ego autem, cui tam avide loquebatur, tum ad ingerendam cordi ejus fiduciam de reinveniendo Magistrum, tum ne prædicatio verbi Dei impedimentum reciperet; alta voce respondi, quod adeo erat curialis et largus Salvator, quem sic ardenter quærebat, ut diu non posset suam differre vel celare præsentiam. Quæ cum audivit, quod eidem celeriter appareret, semiviva coram omni plebe resedit.

88 Celebrato denique Missarum officio, dum ad suam cellam rediret, cum lacrymis et inenarrabilibus suspiriis per viam repetebat, si suum sciebant vel viderant Salvatorem? Cellamque intrans, et se ibi cum dolore recondens, cibo, potu, somnoque relictis, solum flere libebat, et flendo dicere : Amor, meus Jesus, quis te occidit? Et quis te mihi abstulit bonum meum? Amor meus doce tu me ubi nunc es absconditus. Quare vivo, si te habere non valeo, quam per præsentiam suscitasti? In his quidem cruciatibus perduravit usque in mane diei Lunæ, in quo verus amator diligentium se, qui prius apparuerat lividus B et despectus, cum stola immortalitatis flenti et postulanti apparens, sic Margaritam sua præsentia quietavit, quod omnes mentis et corporis expellendo dolores, et arcana multa magna revelans, Margaritam cum jocunditate reliquit. Pastor tum ille bonus, qui Apostolos in apparitione sua corripuit, Margaritam, adstantes fervores doloresque in mente construxerat, quærendo Jesum, valde redarguit, quia plene imitata non fuerat Magdalenam in omni modo quærendi.

et noctè in cella :

qui apparens, eam quietat,

sed objurgat, quod propter adstantes fervorem in se compresserit :

89 Audiens Christi famula Margarita, quomodo Sancti per fidem vicerunt regna, et operati sunt justitiam, mihi Fratri Junctæ loquenti respondit, quod admirandum fuisset, si ad ludibria et mortem cum cantu et visu non properabant. Ego namque tam infirma, tam libenter gusto de suavitate gloriæ Paradisi solatium, quod ipsum nulli magnificentiæ vel honori valeo similare : tantusque ac talis est iste status, quod ad ejus odorem irem cum jubilo ad omnia toleranda genera tormentorum. Tantum sentio, tantumque haurio de illo fonte, qui nunquam deficit, quod nec adusta ignibus, nec incisa mucronibus, crederem vel minimum sentire dolorem. Tantam similiter de arrha promissæ mihi gloriæ securitatem recipio, ut nullius absque pœna videre possim faciem creaturæ. Imo et quod plus est, dissolvi cupio, ac C mori celeriter : quia mori pro summa vita mihi gaudium est, et vivere ulterius reputo non solum amarum supplicium, sed infernum. Tua enim dulcedo ita, Domine, me allexit, ut pro tui amore nominis corrodi vellem carnem meam usque ad ossium medullas a *b* verminibus, quia vel aliqualiter satisfacerem tibi de culpa prædicta, vel aliqualiter tibi conformarer in pœna, vel citius, sicut opto, egrederer de hujus vitæ miseria. Et si vermis unus de carne caderet in terra, Domine mi, cum osculo recolligerem præ lætitia, et statim reponerem in loco doloris. Hæc tam anhelanter desiderabat Altissimum, ut non desineret flere negligentiæ vitium, quo carebat omnino. Quia ei nil videbatur agere virtuosum cum præter excessum contemplationis divinæ, et continuam vitæ asperitatem, et proximorum adhortationes perutiles, et infirmitatum molestias, dicebat in die ultra sexcenta Pater noster cum salutatione beatæ Virginis, et Gloria Patri. Et quia volui ipsius mitigare dolorem et inconsolabilem fletum sedare, dixi, quod fervens desiderium de Christo conceptum, et ejus meditatio Passionis assidua continua erat oratio, cum dulcior et efficacior sit mentalis oratio, quam vocalis, et parum potest, *c*

spe gloriæ cœlestis, parata omnia tormenta ferre,

optat pro Christo mori, et quævis pati :

assidue cum Deo vel pro Deo occupata.

90 Cum infirmitatis angustiæ invalescerent, et D tentationes variæ molestarent, astitit ei fidelis Deus ut faceret in tentatione proventum, roborans viribus destitutam, et illustrans a tentatoribus varie pervasam. Et dixit ei : Filia, quantum nunc in præsentia mea lætaris? Et illa : Tanta est, tamque indicibilis jocunditas ista, quod cum dulcedine hac, quam sentio, omnia eligo genera tormentorum, et nullam tentationem seu supplicium expavesco. Omnem etenim superat pœnam, omnesque dolores evacuat : et ita omnes amaritudines et in dulcedinem vertit tuæ consolationis præsentia, quod cum ipsa incunctanter et lætanter immergerer absque pœna in plumbum liquatum et fervens oleum, et in ardenti fornace cantarem. Nimirum tantum erat contenta inflictas injurias vincere, quod penitus ignorare et oblivisci summopere nitebatur efficaciter se lædentibus ministrando sine querela, nisi ubi de injuria viriliter defensabat, et conscientiam perurgens ipsam impelleret ad loquendum pro vitiorum extirpatione et plantatione virtutum.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. tentatæ adest Deus,

repletque eam incredibili solatio :

91 Quadam igitur die dum confortandi caussa cellam ejus ingrederer, quando Senis provinciale fiebat Capitulum, coram me cum magno fervore locuta est, dicens : Pater mi, Frater Juncta, Spiritu E sancto didici revelante, quod modo Fratres in Capitulo congregati vos hortari ordinant circa visitationem meam. Nam propter experientiam Scripturarum, et multiformium illusionum quæ in multis repertæ sunt, de statu meo quidam dubitant. Sed tanta est condescensio Divinæ pietatis, quod me vestram plantulam vobis a Christo recommendatam totaliter vos permittet deserere. Celebratoque Capitulo, juxta verbum Margaritæ, novus Custos Fratrum Cortonam veniens, legem mihi Confessori suo imposuit ex parte Capituli, non quod eam desererem, sed ut semel intra octo dies visitarem, nisi dum aliquis ei novus casus accideret, vel cum in suis languoribus contingeret eam gravius laborare. Cernens autem hostis antiquus aliquos Fratres de ipsius perseverentia dubitare, et ne consolationes illæ per illusionem vel fictionem fierent, ad acquirendam famæ popularis celebritatem; cœpit in cellam dicere, quod Fratres experientia docti, sapientia Scripturarum illuminati, et gratia sancti Spiritus plenius illustrati, idcirco de ipsa cœperant dubitare, quia per eos cognoscebatur veraciter, quod tota vita, revelatio et consolationes, quæ videbantur divinæ, nihil erant nisi deceptio.

futura divinitus cognoscit :

dubitant nonnulli PP. Minores de ejus spiritu :

Confessarius jubetur semel octiduo eam adire :

dæmon ei ut deceptæ insultat :

92 Propter quod Margarita statim se in orationem prosternens, cum lacrymis et tremore dixit : Domine Jesu Christe, quem solum sequi simplici et pura mente desidero, quem solum amo, propter quem corpori meo non parco, et cuncta quæ sub F cœlo sunt terrena contemno, cujus Scripturæ, inquantum simplicitas mea de prædicationibus tuorum filiorum capit, fideliter credo; adjuva me flentem et languentem et in nova dubitatione positam. Et Dominus ad eam : Cur fles? Et illa : Domine mi, qui scis omnia antequam fiant, bene nosti, quod aliud agere modo non possum, tum quia pugno cum invisibilibus hostibus certantibus contra me, tum quia Fratres, quibus me commendasti, sua dubitatione me terrent. Æternus autem Rex ut pusillanimem confortaret, in speculum se pœnitentiæ ponens, ait : Filia, non mireris, si de te Fratres varia opinantur et dubitant, quia de me vero Deo, filio Dei vivi, quidam crediderunt, quidam vero dubitaverunt. Ad quod verbum Margarita, in omni tribulatione rutilans sicut aurum optimum in fornace, dulcorata et roborata mentaliter, sicut oculis meis vidi, prudenter cum insipientibus, libenter cum profitentibus, et lætanter cum perfectis se præparavit ad omnia dura et aspera tolleranda

dolentem et flentem solatur Christus :

AUCTORE F JUNCTA EX MSS.

A toleranda. Adamantinum enim cor ejus nulla frangebatur injuria, nulla in quampiam lingua ejus erigebatur querela. Mos namque Domini famulæ erat, tam ex vehementia divini amoris, quam internæ compunctionis, vel timoris, seu fraternæ compassionis, flentibus suspiria suspiriis adhærere, et internum dolorem animi cohibere ac celare non posse. Qua ex re sæpe ad vocem flentis, et in oratione cum Deo sæpe loquentis, vicinæ Dominæ cum magna devotione currebant, et extra cellam ostium observantes, cum inundantia lacrymarum orante sese, *d* quis in visis et auditis fervoribus ad divinum amorem cordialiter revocabant.

93 Accidit autem, quod quædam mulier quodam zelo ducta custodiæ repellere cum clamore a cella dictas Dominas, ibi flentes et laudantes Dominum, conaretur. Ad cujus verba non secundum scientiam prolata, mulier quædam tamquam impatiens contumeliose respondit, quædam improperia, quæ nec loco, nec tempori congruebant, voce garrula jaculavit. Cujus amaritudinem dulcis Margarita intra cellam orans dulcorare dum voluit, sociam licentiavit de cella, et irritatam fœminam, ut secum ea nocte maneret, humiliter invitavit. Sed quia erumpens D furor, et fœmineus maxime, omne quod recte dicitur, putat esse perversum, quasi obsessa a dæmone, multas Margaritæ contumelias protulit. Sed illa, quæ in Deum animam fixerat, nullis commota injuriis, suavioribus invitationibus rationes pulcherrimas ostendendo, se ipsam accusando, de muliere curavit, nec potuit : nam in suo furore pertinaciter manens, nec assensit, nec cellam intrare voluit, nec ad preces assistentium Dominarum a clamore contumelioso cessavit. Videns autem Christi famula quod ad eam intrare nolebat, rogavit eamdem, ut ea in suo suscipere dignaretur hospitio, et erat parata manere secum : sed ira ipsius ita impedierat animum, quod Dei famulam, quam cum precibus invitare debuit, nulla ratione recepit. More autem medicorum, qui calidis curant frigida, illo sero cœnam sibi missam transtulit humiliter cum desiderio cordis intimo osculandi labia, quæ aperta fuerant indecenter in infamiam Margaritæ. Nam dicebat, quomodocumque amore Domini Jesu Christi patiar, maxima dulcedo refectionis mihi videtur.

ipsa quamdam mulierem iratam et maledicentem miris modis placat.

94 Quamvis enim per ordinem die qualibet circulum faceret Passionis, speciali tamen modo ipsius renovabatur in corde quolibet die Veneris, de quo dicebat, quod nullus Christianorum tali die lætari debet. Unde in Parasceve Domini doloris impetus C violentus ipsam expulit extra cellam, et tonso capite velut ebria, sicut mater amisso filio, flebat Dominum, eundo, vociferando, per terram usque ad locum Fratrum Minorum, quibus eam recommendaverat Christus Dominus, ivissetque tunc per omnes ecclesias si admirabilis ejus honestas et timor Fratrum non cohibuisset eamdem. Unde amor diligentium se ac Redemptor dixit flenti Passionem ejus : Si esses in vasta et nemorosa solitudine nocturnis horis et tenebrosis, hostibus insidiantibus et dolosis plena, differres currere ad me. Et Margarita respondit : Credo, mi Domine, quod ad instar pueri gestientis obviare matri vocanti, præ desiderio veniendi ad vos in via caderem, et viva supra vires currendo penitus remanerem. Et Christus ait : Filia, cur vis in terra facere Paradisum, cum ego meo corpori divinitati conjuncto non dederim? Non speres hoc, quia nulla tibi ratione continget. Tu namque vis facere sicut Petrus, qui postquam in monte Thabor meæ claritatis splendorem fuit intuitus, tria voluit ebrius spiritu figere tabernacula, nesciens quid diceret, inconsueta repletus dulcedine. Quapropter, sicut ei quod petiit non concessi, ita nec Paradisum, quem tibi sum donaturus in patria, sine medio possidebis in via. D

Passionem præcipue recolit feria 6.

Christus ejus fervorem reprimit.

Matth. 17, 4

95 Imitatrix Altissimi Margarita, ad solum Christum, quem unice diligebat, anhelans, sine ipsius visitatione dulcedinis non poterat consolari. Unde cum esset in infirmitatibus patiens et tentationibus fortis, illum, sine quo nihil est validum, nihilque sanctum, cujus dulcedo subtrahebatur ad tempus, sæpe cum lacrymis repetebat, dicens : Ubi nunc est tua super omnia quæ desiderari possunt dulcis præsentia, sine qua vivo in amaritudine amarissima? Pater sancte, Pater unice, Pater misericordiæ, cur quotidianis febribus laborantem, et nullam præter te medicinam volentem, deseris? Cur me defensor meus pugnantem cum hostibus, qui me visibiliter in figuris variis vallaverunt, relinquis? Ubi abscondar? quam pugnæ victoriam consequar sine te? Jesus vero suorum merces pugnantium, et languentium medicina, Margaritæ respondit, dicens : Quo usque vixeris corporaliter in hac vita, diversis et magnis tribulationibus alligeris. Et licet semper tecum sim, non tamen sine intermissione, ut optas, senties dulcedinem meam. Nam quamdiu super tam ineffabili refectionis mensa quiesceres, nulla tribulatio, nulla corporalis infirmitas, nullaque impetuosa tentatio te E gravaret. Tunc Margarita divinis confortata colloquiis, Magistro veritatis respondit, dicens : Domine, quantumcumque pro tui honore nominis afflicta fuero, te laudabo : tibique inseparabiliter adhærebo : et quia non possum vivere sine te, per quem omnia vivunt, ideo non deseras me. Eadem hora, qua ego Confessor ejus, Margaritam visitavi, in extremis (ut credebat) præ timore Domini laborantem, et dixi ei, quod spem suam in illo poneret, cum beatissimi cives supernæ civitatis ante ipsam in exitu sociarent. Auditoque nomine civitatis supernæ, statim rapitur in excessu, et vidit Matrem Domini Regi filio supplicantem pro ipsius festinanda felicitate. Post visionem remansit ei de recessu per mortem aviditas, cum ejus aviditate securitas, excluso timore pristino, quem habebat de justitiæ Dei severitate, quia Christum viderat juxta matrem arridentem sibi cum omni blanditate et maternis precibus annuentem.

desolatione, febri, spectris dæmonum vexata,

intelligit semper patiendum :

recreatur verbis Confessarii,

visa Deipara et Christo

96 Gratissima Christi famula Margarita, post octavam Epiphaniæ Passionem Salvatoris nostri meditans cum lacrymis, in qua meditatione tam anxie ab hora noctis matutinali remansit confecta doloribus usque ad horam primam, in qua renovatus est dolor mentis propter Christi verbera et ludibria et totius ordinem Passionis : quem meditando inconsolabili fletu, Matri Redemptoris nostri cruciativa pietate compatiens, magis quam prius se mentaliter F Cruci confixit. Cujus cordialem compassionem Christus acceptans, loquitur ei, dicens : Filia mea Margarita, quousque juxta Crucem stetisti, multis gratiarum muneribus te ditavi : et receptis majora donassem, si te non absentasses a Cruce. Eapropter more solito ad Crucem reverti non differas, ubi consueveras cum irremediabilibus stare fletibus a media nocte usque ad horam nonam. Tunc, ut experientia didicisti, te virtutibus gratiosis et donis spiritualibus adornabam, lumine veritatis pro te et aliis illustrabam, et in tentationibus variis te novo et inæstimabili robore muniebam. Ad Crucem igitur meam redire non differas, ubi cum plena dulcedine non solum tibi reddam dona pristina, sed majora. Numquam fumis tentationum ostia tui cordis aperias, et secundum conscientiæ tuæ stimulum confessione accusatoria et numquam palpando, sed diligenter eviscerando tuos defectus Confessori revela. Passionem meum altis vocibus hactenus inconsolabiliter flendo solebas exprimere : nunc propter detrahentium metum,

compatitur D. Virgini

a Christo jubetur ad Crucem redire,

fletum obdurare hentes non cohibere,

A tum, qui tui fletum doloris temere pro vana gloria fieri existimant, silentium tibi penitus indidisti. Ad fletum ergo pristinum reverti non differas : quia propter secularium, et mendaciter interpretantium bona, quæ in me fiunt, verba vana et falsa duris cruciatibus punienda, Passionem meam sub gutture non replices, nec abscondas : quia nulla ratione debes timere proximum, ubi ex parte tua non datur peccandi, sed gloriam et gratiam promerendi occasio. Cum igitur mihi soli, qui te creavi ac redemi, placere desideres, et curialibus fletibus, in quibus gratiam obtinebis, et damnum aliquod receptura non es, Passionem meam non recitas. Nam si eam vigilanter et incessanter mente voceque revolveris, omnes petitiones tuas ut benignus pater admittam, et illustrabo te, non solum pro tua salute, sed pro aliorum, quam plurima revelabo.

Passionem mente voceque revolvere,

97 Hujus præcepti Margarita non immemor, flevit altissime Christi Passionem ab hora matutinali usque in horam diei primam. Quæ cum diceret per singula Passionis supplicia. Ad hæc te, Domine, nostri amoris vinculum inclinavit ; audivit Christum dicentem sibi : Filia, tu dixisti, quod amor vestri ad patiendum me compulit, et quod vestrarum zelo animarum feci, quidquid feci : et scias quemadmodum ego cum maxima veni angustia ad requirendum B te, ita venies tu cum multis amaritudinibus et afflictionibus ad requirendum me. Para te igitur ad tribulationes maximas. Sicut enim vita tua vana olim contra me per linguas murmuratorum clamavit in castris, in silvis, pratis et villis ; ita tu clamare non cesses meam per ordinem peccatorum : et quod semper in hac vita vixi in laboribus et pœnis pro amore humani generis. Qui autem super hoc præsumpserit contra te murmurare, offendet me graviter : et tu mihi placebis. Clama igitur, filia, quod amore vestri captus e sinu Patris descendi in uterum Virginis Matris, quando cœlorum Domina se dixit ancillam. Clama circumcisionis cauterium, adorationem Magorum, oblationem in templo in manu senis mei Simeonis, persecutionem Herodis, et fugam in Ægyptum. Clama, quod ego summa et æterna sapientia jacens infantulus in præsepio super fœnum vagitus dedi, et coram pastoribus atque Magis me adorantibus, qui os mutorum aperueram, silui. Clama paupertatem meam, et cum essem annorum XII remansi inter Doctores interrogans eos sufficienter, et instruens, cum Mater mea cum dolore immenso inter notos cum lacrymis requireret et cognatos. Clama quod cunctorum Creator et Dominus, qui cœlos ornaveram C stellis, non reservavi mihi ad usum nisi vestimentum et soleas. Clama vocationem discipulorum, et operationes miraculorum : et dicas, quod cæcos illuminavi, leprosos mundavi, paralyticos curavi, obsessos a dæmonibus liberavi, et mortuos suscitavi. Clama suscitationem Lazari ad preces sororum ejus. Clama pietatem, quam habui circa illum paralyticum, qui diu steterat ad piscinam. Et scias, quod sicut murmuratum fuit de meis miraculis et doctrinis, sic de Fratribus Minoribus, Patribus tuis, murmurare præsument. Sed quemadmodum propter verba detrahentium mihi numquam deserere volui opera mea bona, ita nec Fratres subtrahant se propter iniqua loquentes a sanctis operibus suis, quæ in me agunt. Clama, quomodo ex itinere fatigatus sitivi ad puteum, et ibi cum fœmina longum sermonem feci, et per illam Samaritanam, Samaritanos converti. Clama quando cum publicanis et peccatoribus, Pharisæisque comedi, et in ejus convivio, ut spem de venia peccatoribus darem, flenti Magdalenæ peperci. Clama, quod me ab illo tentari permisi corporaliterque deferri qui dignus non est de cetero me videre.

parare se ad afflictiones ferendas.

et palam enuntiare sigillatim a Christo gesta nostri amore,

ejus miracula,

constantiam in bene agendo FF. Minoribus mandandam,

98 Clama quod in laboribus meis sudavi sudore D aqueo, et in passionibus metu sanguineo. Clama cuncta quæ de me didicisti, quantum ad meæ vitæ et conversationis decursum. Clama iterum meæ vilissimum venditionis forum. Clama cœnam, quam cum discipulis feci, et quam humiliter pedes eorum lavi. Clama quod osculo proditus fui, alapis cæsus, ligatus, capillis tonsus, velatus facie et ab illis derisus, quos mirabiliter et potenter eduxeram de Ægyptiaca servitute. Clama, quod multi cucurrerunt ad videndum me pati, non ut meis compaterentur suppliciis et doloribus, sed ut simul congratularentur malis meis. Clama, quod fui nudatus et flagellatus, colaphizatus et sputo fœdatus hominum impiorum. Clama Crucis angariam, coronam spineam, ictus arundinis, remissionem seditiosi et homicidæ Barabbæ, et innocenti Regi suo, quem paullo ante cum ramis honoraverant, parcere noluerunt. Clama Crucis ascensum, societatem latronum, clavorum duritiam, quam in manibus et pedibus delicatis sustinui. Clama, quod crucifixoribus meis indulsi, latronem recepi, et Matrem Virginem discipulo Joanni Virgini commendavi. Clama, quomodo cor meum in tanta pœnarum angustia aruit, et sitienti Domino suo felleum poculum propinarunt. Clama flendo, quod in lecto Crucis caput spinarum aculeis perforatum et E percussionibus infirmatum non habuit ubi se reclinaret. Clama, quod in manu Patris animam recommendans, inclinato capite super pectus, exanime corpus mea Matre mœstissima in cruce reliqui. Clama, quomodo immisericordes et crudelissimi, emisso spiritu, penetraverunt lancea latus meum, unde emanavit tuæ redemptionis sanguis et aqua. Volo autem, ut quodlibet opus tantæ dignationis meæ dicas, quod solus amor animarum me inclinavit ad omnia hæc agenda.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

Passionis omnia mysteria :

99 Instante Resurrectionis tempore, in quo Christi famula Margarita summo cum desiderio requirebat in lacrymis sui præsentiam Redemptoris, statim se amanti animæ obtulit, et conqueritur de peccatoribus ei dicens : Respice intellectuali oculo, et vide quomodo crucior assidue a generatione humana. Et ut facilius injurias meas agnoscas, meos tibi distinguo crucifixores. Qui sunt illi qui me produnt ut Judas? Illi profecto sunt qui loquuntur, rident, comedunt, bibunt et dormiunt cum hominibus, et pro pecunia eos occidunt. Qui sunt, qui exuunt me, et super vestem meam miserunt sortem? Prædones viarum. Qui sunt qui modo me ad Pilatum accusantes adducunt? Judices, qui cum falsis probationibus, vel sententiis condemnant, vel hominem faciunt condemnari. Qui sunt illi, qui modo tondent capillos meos? Aurifices, mercatores et F artifices, qui per avaritiam suam variis modis et novis lucrandi intendunt. Qui sunt illi, qui me ligatum ad columnam dure flagellant? Illi quidem, qui homines in insulis et castris ligant et flagellant et mutilant, ut se redimendo supra vires expendant, et similiter bajuli curiarum. Qui sunt illi qui alapas et colaphos mihi dare non cessant? Illi qui hoc tempore in religiosos et Clericos manus injiciunt violenter : qui enim tangit eos injuriose, etiam si digni sint, tangit pupillam oculi mei. Qui sunt illi qui genas meas et barbam evellere non formidant? Hi sunt miseri et a spe gloriæ separati fœneratores. Qui sunt illi, qui Crucem arctam mihi fabricant atque brevem ut non habeat locum nec reclinatorium caput meum? Hi sunt divisores terrarum, qui suos concives extra domos suas ejicientes cogunt mendicare, furari, rapere, et meretricari per mundum. Qui sunt illi, qui furiose proclamant, Crucifige, crucifige eum? Hi sunt statutarii et consiliarii mihi iniqui, qui contra legem meam legem condunt, et vel contra conscientiam, vel per ignorantiam dicunt, Fiat. Qui sunt illi, qui

quinam modo crucifixores Christi in omni genere hominum?

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A qui faciem meam velant? Sunt adulteri et fornicatores. Qui sunt illi, qui in faciem meam spuere non verentur? Blasphemantes nomen meum, et figmentis faciem suam pingentes. Qui sunt illi qui me clavis in cruce configunt? Monetarum falsatores. Qui sunt illi, qui felle, myrrha et aceto animam meam per illa supplicia a corpore separant? Qui peccant innominabili vitio contra naturam : quod quidem vitium exterminavi in nativitate mea. Qui sunt illi, qui me derident in Cruce? Qui vident corpus meum in altari, et minime credunt. Quis est Herodes, qui me deridet? Quilibet malus Prælatus.

plures nunc quam olim inter Judæos,

100 Et scias, filia, quod plures hodie Judæos inter Christianos invenio contra me, quam coram Pilato fuerint tempore passionis meæ. Illi corpori meo conati sunt infligere corporalem mortem : isti vero in me pariter et in membris renovant plagas meas, in tantum quod si corpus sumptum de Virgine magnum esset, sicut machina mundialis, et esset passibile, non inveniretur in eo locus, quantum pungere posset cuspis acus, sine vulnere, a peccatis eorum pluries iteratis. Plures namque Judæi sunt, qui me hoc tempore crucifigunt, quam fuerint in die passionis meæ. Et quare hoc? Nonne formavi eos, cum non essent, ad imaginem meam? Nonne posue-
B
post tot beneficia,
ram eos in Paradiso deliciarum? nonne dederam eis præcepta mea? Ipsi namque mandatum fregerunt, et ego veni obedire pro eis. Ipsi gloriam perdiderunt, et ego ipsorum miseriæ particeps sum effectus. Ipsi cœlum perdiderunt, et ego pro eis ad terram descendi. Ipsi vulnerati sunt, filia, et ego vulneris meis curavi eos. Ipsi dulcedinem gratiæ, nec non et gloriæ, amiserunt : et ego pro eis gustavi potionem amaram. Ipsi coronam regiam perdiderunt, et ego pro eis portavi coronam spineam. Parvus factus sum, ut eos facerem magnos : esurivi, ut eos reficerem : laboravi, ut quiescerent : et ut magnis honoribus fungerentur, multis opprobriis pro eorum salute afflictus sum. Considera, filia, si genus humanum sola beneficia temporalia ei a me sub cœlo concessa meditari valeret, ne dum spiritualia et æterna; cur ergo Reges et potestates, judices et notarii, rectores locorum, et eorum officiales, Judæi, Saraceni et ceteræ nationes renovant plagas meas; quibus omnia concessa et in posterum concedenda benedicerem si se a vitiis abstinerent? Sed ita universaliter mundus vitiorum sordidus se fœdavit, quod vix de mille invenies electum unum.

101 Tu me, filia, velut absentatum a te cum amarissimo sæpe fletu requiris : sed si me tantum desi-
C
deras, cur non redis ad Crucem, in qua me toties confixisti? Ex quo quidem verbo adeo vulnerata, perterrita et confusa remansit, quod nec audebat Christum, quem tam ardenter amabat, repetere, nec oculos suos ad cœlum levare. Verum Christi benignitas consternatum cor ad securitatem reducens, ait : Sine dubio me sæpissime crucifixisti : sed postquam conversa es ad me, et postquam tertii ordinis tui Patris dilecti mei Francisci habitum de manibus Guardiani Fratrum Minorum sumpsisti, et ipsorum te ordini

quales admitti debeant ad habitum tertii ordinis?

devotissime obtulisti, unxisti plagas meas, et cum dolore cordis amarissimo me de supplicio Crucis deposuisti, et numquam ibi fui per te repositus. Et dicas, filia, Fratribus Minoribus, quod nulli debent habitum, quem tibi donaverunt, concedere, qui sub eorum obedientia et doctrina noluerint conversari. Et scias quod priusquam personam aliquam induant, studeant intueri diligenter conditionem, statum, ætatem et idoneitatem induendorum.

102 Semel cum sola cum gemitibus in cella orans suum sponsum Christum requireret, subito se inveniens positam in maxima mentis tranquillitate, dixit : Redde te mihi, altissime Deus. Redde te mihi
D
amator meus, redde te mihi, Creator meus : redde te mihi, Redemptor meus : redde te mihi, sponsus meus, quia sine te nullam quietem invenio. Curialissimus vero sponsus a sponsa sua cum suspiriis et fletibus humiliter postulatus, statim respondit, di-

Margarita summo amore Christum invocat :

cens : Ego sum ille tuus Salvator, qui te a mortis sententia revocavi ; primo in Crucis patibulo, deinde ad pœnitentiam te vocavi sicut Matthæum et Magdalenam. Nam sicut illi me fideliter post suam conversionem secuti sunt, ita tu venies ad me post multas tribulationes vilificata et murmurata. Non tamen per sanguinis martyrium egredieris de seculo, sicut ipsi. Et sicut de Magdalena murmuratum fuit, quod ornamenta contempserat, et ardenter sequebatur me; ita te multi deridebunt sequentem me. Sed non cures, quia tu es filia mea, dilecta mea, soror mea, quam præ omnibus fœminis, quæ hodie sunt in terra, diligo. Esto igitur fortis et confortare, quia licet pœnæ tibi crescant, crescet et gratia. Et dicas bajulo tuo Fratri Junctæ, quod significet Fratri Joanni, ut oret pro te instanter, quia tot erunt pœnæ tuæ, et ita suspicione plenæ, quod ambo dubitabunt sæpe de te: et ita erunt dubitatione plenæ coram multis, usque ad abitum tuum : in fine autem tuo assecurabo te, et multis relinques consolationem et gratiam. Nam tu es, filia mea, lux in tenebris posita. Et volo quod

qui amanter respondens

prædicit ei detractiones,

et suspiciones sinistras de ea,

E
vita tua sit confirmatrix fidei meæ, ad instar Patris tui B. Francisci, qui fuit renovator fidei et Ecclesiæ meæ. Ego enim in speculum peccatorum vocavi te ad pœnitentiam, sicut B. Matthæum publicum peccatorem. Nolo, filia, quod examines pœnas tuas vel nomines : sed te cum eis inter brachia meæ caritatis reclina. Socia ista, quam tenes, affliget te, quia non tenet legem de vasculo vitreo, nec de verbis. Et ait Dominus iterum : Ego te permittam vilipendi a multis et detrahentium verbis percuti : sed tempus veniet, in quo tuos pœnitebit murmuratores : de quorum insensata detractione non timeas, quia gratia tibi concessa non minuetur. Tu dicis, quod delectabiles et suaves pœnas tuas æstimares, et melle crederes dulciores, si scires eas placere mihi Creatori tuo. Et ego tibi respondeo, quod sicut Frater Juncta Confessor tuus ad confortandum te verum dixit, tuum jejunium, tuus cibus, vigiliæ, somnus, silentium, et locutio, consolationes et tribulationes, requies et tentatio, labor et tota vita tua mihi placent : quia omnia reducis ad me, et ordinas in me. Tu enim es tabernaculum meum, et in te loquitur summa Trinitas unus Deus : tu es tabernaculum et cella Matris meæ, quia in omnibus donis tibi a me collatis, et in posterum largiendis, mecum est, et tibi congaudet in omnibus consolationibus tuis et super his me rogat instanter.
F

et afflictionem a socia sua

asserit omnia ejus opera sibi placere

et Matri suæ :

103 Sabbato Dominicæ XXII post Pentecosten, recepto corpore Jesu Christi, tam magna suavitatis fuit repleta dulcedine, ut corpus ejus ex præambula infirmitate et pœnitentiæ austeritate viribus destitutum stare non poterat. Ille autem qui cuncta disponit suaviter, suæ famulæ Margaritæ loquitur dicens: Quia debilitas tua dulcia Magistri tui colloquia ferre non valet, reclina de mea licentia super cervicali caput tuum et inclinato capite dixit ei : Credis tu, quod ego æternus et unus Deus sum, Pater et Filius et Spiritus sanctus? et Margarita respondit : Domine tu qui omnia nosti, bene scis, quod certissime credo. Cur interrogas me, et in timore me videris ponere? Filia, inquit Dominus, ego et Petrum interrogavi, quia delector in amicabili et mutua collocutione dilectorum meorum. Et Margarita respondit : Quomodo potest in creatura delectari, cujus delectatio tanta est, quod nec augeri potest, nec mutari, nec minui? Et Dominus ad eam : Filia, Scriptura de me loquitur dicens : Deliciæ meæ esse cum filiis hominum

jubet eam ob debilitatem caput reclinare.

interrogat an credat :

cur delectetur ipse agere cum hominibus?

Prov. 8 31

A num. Hoc etiam ago tecum, ut illum quem expuli de Paradiso, in te affligam, qui me non cessat, quantum in se est, in Cruce reponere per animarum sublationem lethiferam.

104 Margarita soli Christo placere desiderans ait: Domine mi, quamvis pœnæ, quas tolero, supra mearum virium facultatem, nihil eas reputo, quod tibi placuerint. Placeat tibi, Domine mi, desiderium cordis mei, quod in te posui et locavi. Et Dominus ad eam: Filia multum delector in amoribus puris. Audiens autem amatrix purissima laudem puræ dilectionis, dixit: Domine doce me amorem tui purum, quem nemo unquam habere potuit, nisi a te fonte bonorum omnium. Vis, inquit Dominus, ut ostendam tibi purissimi amoris signa, quæ in te sunt? Et Margarita respondit, quod sic. Et Dominus ait: Non velles tu mori libenter amore mei? Non est tibi dulce cum fletibus jejunare continue pro mei amore nominis? Nonne paupertatem in te servas arctissimam illius amore, qui pro te pauper et egens factus est? Nonne libenter omnium secularium fugis loquelam, ut soli mihi Deo tuo facilius uniaris? Nullum etiam genus tormentorum fugeres amore mei? Et Margarita respondit: Domine mi, nihil est tam grave, durum vel asperum, quod mihi leve non sit amore suavissimi amoris tui. Sed in tanto me timore relinquis, quod his omnibus exutam me credo. Qua de re dixit ei Dominus. Iste timor afflictivus in desiderio tuo, quod habes de me, solvet culpas de anima tua. Non autem dubites quia omnia, quæ tibi promissa sunt, perficientur: et eris in patria mea magna, si pœnas sustinueris sine murmure et querela. Tene tamen modum, quem hactenus tenuisti de alia pœna tua, et ego revelabo tibi statum offendentium te.

docet eam signa puri amoris,

B

et timoris filialis utilitatem,

105 Cernens autem Margarita, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Domino respondit, dicens: Domine mi, quomodo tam alta esse possem, quæ præ ceteris creaturis infimior sum per culpam, et nihil boni sentio in anima mea unde confidam? Et Dominus ad eam: Non possum ego Dominus omnium de thesauris meis donare cuilibet quantum placet? Dic ergo mihi, si nunc es satiata ex meæ familiaritatis larga dulcedine? Et Margarita respondit: Domine mi, vere fateor, quod Paradisus est, ubicumque vos estis. Tamen licet ita sit, non credo satiari de vobis, ut satietas aviditatem non pariat, nisi in superna gloria beatorum: nam infinita gaudia te gustantium, sunt fidelium meorum attractiva. Et Dominus ad eam: Tu credis firmiter, et fateris, quod unus Deus in substantia sit, Pater et Filius et Spiritus Sanctus? Et Margarita respondit: Sicut ego credo te unum in essentia, et trinum in personis, ita donares mihi de promissis plenam securitatem. Et Dominus ad eam: Filia tu non es habitura, dum vixeris, illam plenam, quam requiris cum lacrymis, securitatem, quousque locavero te in gloria regni mei. Et Margarita respondit: Tenuistisne, Domine, sanctos viros in his dubiis, in quibus tenetis me? Et Dominus ad eam: Sanctis meis in tormentis dedi fortitudinem, securitatem vero plenam non habuerunt, nisi in patria.

Sanctos hic a Deo non satiari,

C

nec habere securitatem.

106 Dominica intra octavam Epiphaniæ, in excessu mentis diu posita, ad se cum fervore rediens, extra cellam egressa est: et in illa ebrietate quærebat extra quem intus ferebat in anima Jesum Christum, et levata supra se currebat ad locum Fratrum: cui Frater Confessor obvians dixit: Veni ad tuum Dominum Jesum Christum, et sic intra cellam reduxit eam: ubi excessum mentis continuans, audivit Christum dicentem sibi: Tu vis esse filia lactis, sed tu eris filia fellis, in pœnis quas patieris. Sed per ea efficieris filia mea electa et soror, et similabunt te mihi: pro majori enim utilitate tua statui quandoque me tibi subtrahere, quia volo de te facere quod fit de auro in fornace projecto, et purgando animam tuam, rusticitates et offensas, quas egisti dum eras in seculo. Sed dico tibi quod intensus amor animæ tuæ ac singularis et purus, qui me solum cum instantia precum requirit in lacrymis, flectit me ad misericordiam largiendam. Et Margarita respondit: Domine mi, tuæ supplico majestati, quatenus mihi digneris concedere, quod ubique et semper tibi serviam, te diligam et continue laudare possim, sine offensa cogitationum, locutionum et operum. Tantum namque nomen tuum est dulce in anima mea, quod numquam recuso fel, nec debeo recusare in perpetuum, quia ipsum pro me in cruce gustasti. Et Dominus ad eam: Si Lucifer inter tuos hostes crudelior posset ad te de inferno venire, statim ad te decipiendum veniret. Sic irritatus est contra te, ratione status gratiæ, in quo posui te. Et bene filia defenderis: nam licet a te recedam quo ad gustum delectationis, quam nunc audis; semper tamen sum tecum, quantum ad præsentiam meæ protectionis et gratiæ.

Margarita in raptu egreditur e cella ut Christum quæreret: reducitur a Confessario:

D

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

quomodo Deus se ei subtrahat?

eis invidet dæmon statum gratiæ.

107 Diebus Paschalibus, præcedentibus, die Veneris ante Dominicam primam in XL in afflictione posita Dominum suppliciter postulavit. Cujus ego suus Confessor afflictioni compatiens, cœpi ei legere quædam de divinis promissionibus sibi factis. quas dum audivit novam resumens fiduciam, dixit: Juvetis me, Pater animæ meæ, ad confessionem subtilissimam faciendam, ut creatorem meum hoc mane recipiam, in cujus desiderio diu protracto infirmata sum, et elanguerunt omnes sensus mei. Finitaque confessione et devotissime corpore Christi recepto, statim dolor et languor totaliter abierunt. Nam illius suavitate refecta, qui Angelos, et beatos inebriat in excelsis, omnis mœror in gaudium conversus est. Tunc etiam ipsius anima liquefacta est cum dilectus locutus est ei dicens: Filia mea es tu nunc in gaudio, quæ tam in lacrymis et dolore stetisti? Et Margarita respondit: Domine mi Salvator bone, dies hæc vere dies gaudii appellanda est, quia gaudium meum est ineffabile: sed jejunium tam prolixum de te tam diu in fletibus me facere coegisti. Quare te in tantis angustiis amor singularis animæ meæ, quem solum amo, quæro et cupio, mihi abscondisti et absentasti? Filia, inquit Dominus Margaritæ, quia tempus nuper elapsum, illud jejunium repræsentat, quod a baptismate incepi, ideirco volui quod me solitaria in tuo jejunio sociares. Sed quia hoc tempus jejunium illud insinuat, quod ab Ecclesia per Spiritum sanctum illustrata institutum est, in eo me tibi exhibeo et concedo. Et Margarita respondit: Domine, quia hodie dies Veneris est, quæ vobis amarissima fuit, nollem tam miris abundare solatiis, nollem gaudia ista sentire. Sed te Regem meum et Deum crucifixum in amaritudine sociare: nam ita fecisti diem istam dulcissimam, quod nunquam in tua locutione suavi tantam securitatem lætitiamque suscepi. Quapropter indulge mihi, consolator amantissime Jesu, quod cum tanta tecum familiaritate locuta sum.

E

Margarita post communionem summo gaudio perfusa,

quo diu caruerat,

F

et quare?

108 Dulcis et rectus Dominus, qui transgressoribus Legis legem rememorat, ut Margaritam timidam redderet tutiorem, dixit: Filia conqueror tibi de omnibus populis, qui ligati sunt suorum funibus vitiorum, non invite, sed ex certa scientia et voluntate: quod postquam ligati sunt, flagellantur dirissime, et trahuntur de vitio in vitium, et verberantur, nec sentiunt, nec resistunt. Conqueror etiam tibi de ipsis, filia, quia populi, quos ad imaginem meam formavi, bestiæ sunt effecti, et de e artis inferni sibi fecerunt in mundo gloriam, et patriæ gloriam, quam eis

Mundani homines sponte sua ligati trahuntur ad infernum.

e

Auctore, juncta, ex Mss.

A eis promisi, infernale supplicium æstimarunt : Nonne ut eos solverem me ligari ad columnam permisi? Si autem ipsi voluntarie se ligari promittunt, non imputent bonitati meæ. Ideoque merito de ipsis conqueror, quia dicunt amarum dulce, et dulce amarum esse. Nonne ut facerem eos liberos, et velum, quod erat ante eorum oculos, removeretur, feci me pro peccatis eorum servum, et velum coram Pilato et plebe Judæorum portavi? Cur igitur me Creatore spreto fecerunt sibi illos deos novos, quos ejeci de gloria Paradisi? Cur me Creatorem suum obliti sunt? Cur eorum vincula videntur suavia, ut sic legati ad pœnam sponte ducantur æternam, cum dicam eis, ite maledicti in ignem æternum? Tunc horribiliter turbabuntur, videntes ad regnum invitari Beatos, et se tam infinito bono privatos in incendium projici sempiternum.

109 His tam familiariter Margaritæ reseratis a Christo, cœpit tamquam pia mater compati peccatoribus et dicere : Domine mi, non permittatis, quod populi vestri vadant ad tam horribiles pœnas. Et Dominus ad eam : Dæmones, a quibus se ligari permittunt, flagellant eos quotidie, sicut triticum trituratur in area : nam ipsorum bestiæ sunt effecti ad ferenda eorum onera, et dura, quæ patiuntur, pericula non agnoscunt : sed tales, quibus obedientiam

facti dæmonum jumenta :

B promiserunt, quia non habent potentiam faciendi nisi mala, stipendiabunt eos de illa pecunia, quam habent in regno suo : nam pestilentiam promissione mea dabunt eis, et inter se sinam eos venire ad rerum et personarum consumptionem. Margarita vero compassione et pietate plenissima, populis obstinatis in malo compatiens, dixit domino : Misericordia, misericordia, misericordia, Domine Deus. Et Dominus ad eam : Ego voco eos, et ipsi non audiunt vocem meam, quia surdi effecti sunt. Et dico tibi, quod quantumcumque durus sit homo, et non duplici corde, nec simulate, rediret ad me, ad plenam misericordiam reciperem eum et gratiam. Insuper eis Angelos meos ad custodiam transmitto, qui frequenter inflammant eos ad pœnitentiam salutarem. Audiens Christi famula Margarita ministerium Angelorum, Christum de ipsorum consortio interrogavit, dicens : Dignanturne, Domine, stare cum peccatoribus Angeli gloriosi? Et Dominus ad eam : Quamvis non continue propter fœtorem vitiorum, sæpe reinvitant eos ad gratiam, et nituntur eos reducere ad misericordiam meam : ad quorum invitationem apostatæ angeli dolent et contremiscunt. Dicas ergo Fratribus, quod frequenter prædicent verbum meum et aperiant doctrina sua surdorum aures, et suis

orat pro iis, Margarita :

intelligit quomodo Angeli malis assistant :

C exemplis illuminent cæcos. Margarita vero solum suæ vilitatis imum conspiciens, dixit : Domine Rex omnipotens, magna sunt valde quæ audio : Sed non invenio in me bonum, pro cujus merito mihi debeas de illatis a mundo injuriis lamentari. Et unde tam mira familiaritas et incredibilis? Et Dominus ad eam : Ego delector in humilitate, puritate, et caritate tua. Et sicut a magno tempore usque ad nunc non extitit mulier, cui tam alta monstrentur, ita in præsenti tempore non est magis afflicta in se quam tu. Sed ne timeas, quia tu scis quia ego sum Deus tuus, qui te custodiam. Ad quod verbum Margarita respondit : Tu es Pater meus, Redemptor meus, et lux vera, cui displicere timeo in pœnis meis. Et Dominus ad eam : Vince, et disrumpe pœnas timoris : et confitere bene peccatorum circumstantiam, nec omittas communionem Corporis mei propter tribulationum tuarum varietatem.

quam ipsa sancta et Deo cara.

110 Invitata igitur ad divinam mensam, subito in spiritu delata est coram Matris Dei regali sedio. Et admirans de mutatione tam subita, dixit : Domine, cum vobiscum in terra loquerer, quid est quod tam imperceptibiliter meam animam in cœlum duxisti? Et Dominus ad eam : Hoc ideo, ut familiarius matri meæ Reginæ cœlorum, aliisque Sanctis, qui mihi assistunt, te recommendes. Tunc ait Margarita ad Dominam : Domina cœli, advocata cœli et mundi, et Mater Dei mei, Filius vester me duxit ad vos, qui est ductor meus. Et ego, inquit Domina, recipio te et preces tuas : quia tu es filia, quam Creatori, qui requievit in utero meo, cum precum instantia continue recommendo. Ex qua responsione mirabiliter jocundata, gratias agere cœpit Matri æterni Judicis, dicens : Multum, Domina, mirabatur cor meum, quod non fruebatur allocutione tua : sed idcirco vos fortasse non audiebam mecum loquentem, quia solum Filium vestrum Dominum meum desideranter postulabam. Et ait Mater Domini ad eam : Filia, qui quærit unigenitum meum, et Dominum, me postulat : et qui habet ipsum, habet me. Et reddita gratiarum actione Matri Dei, quæ ipsam et Filium ejus in sui recommendatione recepit, convertit se ad Sanctos omnes civitatis æternæ, et præcipue ad Beatos Joannem Baptistam et Evangelistam, B. Franciscum Patrem suum, et Catharinam, ut orent pro ea, gaudiis et jocunditate repleta in loco illo felicitatis. Dixit Altissimus : Tu semper esse desideras in statu quietis et pacis æternæ : et non reminisceris verborum, quæ tibi dixi in anno illo, quo te in cella reclusi, quia lactanda eras ad vulnus mei lateris. Unde quia tempus instat, para te ad pœnas tibi promissas. Margarita Christo sibi loquenti respondit : Domine mi, spes unica et tutum refugium meum, revela mihi per misericordiam tuam, si pœnæ mihi promissæ sunt purgativæ culparum mearum, vel ad gratiam inductivæ. Et Dominus ad eam : filia, propter amaram contritionem, pœnitentiam et deprecationes varias, misericordia mea præteritas culpas tuas omnes delevit : et ideo amodo sunt et erunt in augmentum gratiæ ac virtutum. Et lætare, Filia, de matre tua, pro qua rogasti me, quia licet in purgatorio moram per decem annos contraxerit, nunc est in gloria Paradisi. D E

rapitur anima in cœlum :

agit cum D. Virg.

et SS.

intelligit peccata sua dimissa,

matrem post 10 annos purgatorii esse in cœlo :

111 Post hæc exstatico illo statu sublato, Margarita se in cella reperiens, subtractis etiam tam dignativis alloquiis, lacrymis rigabatur facies ejus, et dicebat : Hei mihi, Domine mi, ubi me reperio nunc? Ubicumque enim sine tua præsentia tam suavi me sentio, in inferno videor collocari. Domini famulæ in cella oranti astitit Angelus confortans eam. Quæ dixit ei : Angele Dei, custos animæ meæ, ostende mihi, quibus signis agnosci possunt virtuosi et perfecti electi Dei. Et respondit ei Angelus. Ille perfecte electus est, qui totum cor suum a rebus infimis separat, et conjunctus soli Deo, ad ipsum clamat et suspirat toto corde die ac nocte. Quo audito Margarita respondit : Veni ad virtutes electorum Angele Dei. Ille, inquit Angelus, est electus, qui habet has virtutes; prima est profunda humilitas, quam debet habere illius amore, qui se humiliavit usque ad crucem. Secundo debet habere perfectissimam caritatem. Tertio ille est electus, in quo impletur illud verbum, beati mundo corde. Quarto ille est electus, qui seipsum abnegat, imo et interficit propter Christum; non ferro, vel quocumque alio modo, sed suam mortificando voluntatem, et ut paratus sit ad mortem suscipiendam pro Christi nomine, si pro defensione Christianæ fidei tempus exposceret. Ille etiam se pro Christo occidit, qui suos mortificat sensus per pœnitentiam. Ille quinto electus est, qui compassionem veram habet ad pauperes, et in cujus ore non solum veritas semper est, sed honestas vitæ in moribus. Ille similiter electus est, qui amore Domini Jesu Christi reservat sibi omnes pœnas, ut aliis auferat, et male vult indui, comedere, bibere, et ceteros bene. Ille etiam electus est, qui de amicorum F

ad se reversa,

docetur ab Angelo

quæ sint signa Electionis.

Matt. 5, 8

et

A et inimicorum afflictione affligitur et tristatur, et lætatur de omnium consolatione, et ad neminem in aliqua prosperitate positum habet invidiam.

112 Intra hebdomadam de Passione, devotissime corpore Christi recepto, timens ne loquentes extra cellam secularia verba proferrent, quia de solo Deo cupiebat audire, dixit : Domine, non me permittas a serpente morderi, ne mens mea vagetur in aliqua re tibi contraria, quæ tibi soli adhærere desiderat. Post longam vero precum instantiam, quibus solum Christi postulabat alloquium, dixit ei Salvator noster : Multum es fatigata, filia Margarita : sed plus fatigatus fui ego in ascensu scalarum crucis, nam pœna mea fuit prolixior quam dicat Scriptura. Ab illa enim die, qua Lazarum suscitavi, cernebam deliberatum meorum ordinem tormentorum in cordibus hostium : repræsentabatur animæ meæ Divinitati conjunctæ, proditorum studium, congregata in me flagella, et voces adversantium, nunc clavi, spinæ, potus amarus, et crucis pondus, nunc lancea penetratura latus meum : in quarum fixa et certa imaginatione pœnarum alterabatur coram discipulis meis a sua specie corpus meum, nec advertebant. Et quia Dei famula ad illa verba cum tanta familiaritate prolata præ dulcedine Christi juxta votum suum B dolere non poterat, dixit : Domine, numquam tam magnam dulcedinem et consolationem recepi. Et Dominus ad eam : Vis esse certa de mea dulcedine, hoc tamen quoad oculum mundi signa dilectionis subtrabam, et inde non modicam pœnam recipies. Non enim videbitur mundo de deliciis vita tua sic ordinata, ut erit, quia volo quod sicut mundus me sprevit, et non cognovit, ita spernet te, et murmurabit de te.

Christus sentire Passionem cœpit a suscitatione Lazari :

prædicit Margaritæ, mundanos ei detractoros :

113 In festo B. Marci, dum in sacramento altaris optatam lætitiam degustasset, ipsum Christum audivit loquentem et dicentem sibi : Tu rogasti ferventi animo curiam meam, ut suis orationibus impetrarent, quod tibi ostenderem si ascensus ad cellam de arce placuit mihi : et in signum, quod mihi placuit, do tibi benedictionem meam ex parte Patris, mea et sancti Spiritus ; nec non beatissimæ Virginis Matris meæ, et ex parte totius curiæ regni mei Tu fugis amore mei, et ego fugi amore generationis humanæ. Tu fugis ad conservandam et augendam gratiam : sed tribulationes fugere non valebis. Et hoc dicto subito quædam crux apparuit super eam, cujus brachia protendebantur de manu in manum, et stipes ejus a capite usque ad pedes, non tamen Dei famula clavis ferreis erat confixa. Tunc benedicens ei Dominus, et manu propria signum Crucis faciens, statim C alia crux, in qua Christus erat confixus, apparuit : ad cujus dolorosum contuitum anima Margaritæ amaricata dixit : Domine mi, crucifigar ego. Et Dominus ad eam : Filia mea, tu eris crucifixa tribulationibus, et non in cruce. Tu fugis creaturas, quantum potes, ne me offendas : et ego te conservabo ne possis offendere. Sed dico tibi, quod tu es modicæ fidei, quia cum habeas tam ferventia, tamque sancta desideria de me, quod amore mei deseris te, cur credis, quod te velim deserere? Non ego deseram te filia, sed sum, et ero semper tecum. Nam tuum zelum, ut ne me offendas, agnosco, qui tantus est, quod non curas fugere pro majoribus consolationibus obtinendis, sed solum ne offendar a te. Sed in hac fuga virtuosa, nec me offendes : et cum tribulatione gravaberis, meis consolationibus multiformiter perfrueris, et in tribulationibus deficiet corpus tuum. Dic ergo Fratri Junctæ bajulo tuo ex parte mea, quod non impediat quin libere possis ascendere ad cellam arcis. Et scribat Fratri Joanni Benedicto, quod pro mutatione ista non alteret, neque subtrahat sollicitudinem suam a te : Sed recommendet te amicis meis, qui cum eo sunt. Et quia non ita libenter conversatur anima tua cum certis personis, sicut cum quibusdam : hic est modus illuminatæ mentis, quem tibi Frater Juncta monstravit. Cum autem veneris ad dictam cellam, ibi stabis, sicut docebo te. Et scias quod talis persona, de cujus statu dubitas, quamvis confessus fuerit, a malis tamen desideriis et suis operibus non cessavit. Et ille hoc dicit tibi, qui de illa matre humili nasci dignatus est, quæ dixit : Ecce ancilla Domini : in quo quidem verbo carnem de ipsa sumpsit. Et ne dubites de prædictis, ecce saluto eam, dicens : Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui.

permittit ut migret ad aliam cellam :

prædicit crucifigendam tribulationibus :

sed in iis se illi adfuturum.

jubet FF. Minoritas dici, ne migrationi obsint

D

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

quædam occulta aperit :

114 Ad famulam Dei laboribus, tentationibus et infirmitatibus variis fatigatam veniens Sacerdos S. Marci ; cum reverentissima devotione paravit se ad recipiendum nostri Salvatoris corpus, in cujus amoris suavitate, statim ut ipsum recepit, absorpta est a consolatione superna, in qua per magnam moram quiescens, ad suorum sensuum sensibilis usum reversa non est usque ad horam tertiam. Stans autem insensibilis et irreverberantibus oculis Domino respondebat, cum mentis jubilatione, quam in facie prætendebat, dicens : Domine, quid dicis mihi, quod quidquid volo postulare a te, nihil aliud quæro, nisi ut vita mea tuæ majestati perfectissime serviat, et te E verum Deum meum solum diligens, sim fidelibus tuis, qui in me confidunt, lux, non tenebra? Cui Dominus : Filia, brevem sermonem tibi faciens dico, quod postquam cellam istam ingressa es, tranquillitatem sensisti corporalem pariter ac mentalem. Amodo igitur para te ad tribulationes infirmitatum et variarum tentationum antiqui hostis.

educit ut paret se ad tribulationes :

115 Alia die priusquam Sacerdos S. Marci, deferens Christi corpus, cellam intraret, Margarita repletur interna jocunditate in sui Salvatoris, quem desiderabat, adventu : et recepto cum summa reverentia pane vitæ; locutus est ei, dicens : Es nunc in pœna, filia? Et cum responderet, quod sic ; ait Dominus : Et ego similiter fui pro amore humani generis, et non pro culpa mea. Filia dilige me, quia pauci sunt qui me ament. Servias mihi Creatori tuo, quia pauci mihi servire volunt. Lauda me quia pauci sunt intenti laudibus meis. Ego enim me feci hominem, de Maria Virgine carnem sumens, a qua lactari volui, in cuna reclinari. Et tandem Crucis tormentum non renuens, fui judicatus et traditus in manus Pilati, et sine mortis caussa, ipso testante, Cruci affixus fui. Et quamvis fuerit dira mors, quam inflixerunt tunc Judæi, amarior tamen esset ista, si passibilis essem, quam Christiani, peccata peccatis addendo, infligere non cessant. Et tantus est fœtor vitiorum eorum, quod jam usque ad Patrem ascendit. F Tu miraris, quod festum Assumptionis habuisti tam durum : sed dico tibi, quod precibus Matris meæ procuratum est tibi dulce. Nam dicebat mihi Filio suo : Devotam meam, jam ad te per gratiam revocatam, quæ tam confidit de me, consolari placeat in hac mea solennitate. Tota namque curia cum magna jocunditate præstolatur tuæ dilectionis diem. Tu es in pœna, et ego pro te fui. Pœnæ tibi crescunt, quia tui finis tempus abbreviatur. Roga Sacerdotem talis ecclesiæ, quod faciat unam confessionem generalem : et non verecunderis ei dicere, quod sit fortis in bello carnis, quia sum paratus facere gratiam, si se disposuerit.

eam solatur :

de peccatis mortalium queritur post tot sua beneficia.

B. Virginem pro ipsa orasse die Assumptionis.

jubet Sacerdotem moneri de peccatis :

116 Quodam mane intra Octavam B. Francisci, accepto cum reverentia pane vitæ, dixit ei Beatorum cibus, qui omnes reficit, Dominus Jesus Christus : Filia, debilis et infirma propter austeritatem vitæ, quam continuasti amore mei, non timeas reclinare caput. Tu credis transisse mare tribulationum, quas passura es : sed adhuc patieris multas tribulationes et murmurationes, et eris quasi derelicta. Nam tu eris

tenebra

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A tenebra in oculis lucis, id est, in oculis eorum qui debent esse lux. Et sicut non fui cognitus in fine meo, sed defecisse reputabar a mundo, qui me non cognovit, et postea cognovit me mundus; ita qui te modo tenebram dicunt, post tuum obitum te cognoscent cum verecundia et dolore. Sed recordare, quod vas tuum purificandum erat variis pœnis, quas dum toleras amore mei, non solum exuis te vestem defectuum, sed te induam muneribus gratiarum.

prædicit eam contemnendam,

117 Sabbato Dominicæ xx post Pentecosten, recepto corpore veri Dei, loquitur Christus Margaritæ, dicens : Separa te, filia, quantum potes, ab omni familiaritate secularium personarum, præterquam ab ordine Fratrum Minorum. Et scias, quod pœnarum tuarum varietas levis et parva in oculis aliorum videtur : Sed quoad te, quæ sentis eam, gravis est et plena doloris. Et si non invenis qui tibi inferat multa genera tormentorum, prout desideras, sustine dulciter calicis pœnas amore mei. Bella autem tua, in quibus vas tuum ornabitur, quia videntur tibi magis amara et suspecta, quam supplicia, pro martyrio tibi reputabuntur. Margarita hæc audiens respondit : Dominus, ego non credo, quod vas animæ meæ in talibus pœnis purificari valeat vel ornari.
B Et Dominus ad eam : Verum dicis, quod simpliciter pœnæ non purgarent vel ornarent te. Et scias quod in tentationibus, infirmitatibus et aliis operationibus bonis tuis multas patieris tribulationes : sed ita in omnibus te defendam, quod numquam mortaliter, quamdiu vixeris, me offendes.

tentationes ei pro martyrio reputandas,

nec peccaturam mortaliter :

118 Et ait Margarita ad Dominum : Gratias ago tibi, dulcissime Jesu Christe, amator meus, quia semper mihi prædicis tam dulcia quam amara, ad quæ perventura sum, antequam fiant. Sed rogo te, amantissime Deus, quem solum fero in corde meo per amorem, ut adimpleas desiderium meum, et de tua defensione fiduciam mihi præsta. Cui Salvator ait : Non habebis confidentiam plenam, quousque poneris in gloria regni mei. Et hoc ago, ut melius conserves exhibita tibi dona, et augeantur in te dona gratiarum, ne per hoc circa salutem tuam fias magis sollicita. Ego vero, qui hoc dignatus sum tibi loqui; sum Jesus Christus Salvator tuus, de Maria Virgine natus, lactatus, in præsepio reclinatus, a Joanne baptizatus, qui pro te nudus crucem ascendi. Et quia Margarita Baptistam inter alios Sanctos specialiter honorabat, Dominum interrogavit, dicens : Orat pro me majestatem tuam ille Præcursor tuus, quem elegi pro advocato meo? Et Dominus ad eam : Non tantum ipse, sed Joannes Evangelista, et tuus Pater
C Franciscus, et Catharina, cum omni curia regni mei. Tu etiam, filia, dic in tuis angustiis, Pater noster. Et Margarita respondit : Ego dico, Domine mi, sed in tanta debilitate non videor sentire saporem. Et Dominus ad eam : Non obmittas ob hoc cum dicere poteris et dicendo ad Crucem redeas. Et Margarita respondit : Ego tunc orans ad Crucem tuam revertens expelli videor. Et ostendit ei Dominus, quod ideo videbatur expelli, quia mens in tribulationibus efficiebatur instabilis. Et iterum dixit ei : Etiam sic instabilis et afflicta gustas sine mora beneficium Crucis meæ. Et Margarita respondit : Domine, pone in corpore meo lepram, ne de cetero te offendam, et digneris me pietate tua ad Crucem reducere. Quoad petitionem primam, dixit ei, quod ei sufficerent pœnæ suæ, quia cum lepra secura esset, sed cum tentationibus et infirmitate corporea ipsam conservabat in timore et gratia. Ad secundam vero petitionem ait : Ego te sæpe ad Crucem revoco et reduco : sed creatura debes apponere studium, ut reverti merearis. Tu me rogas, ne ulterius possis peccare de fine tuo. Sed dico tibi, quod tantum in hac

cur tamen ei non det omnem securitatem?

jubetur etiam in angustiis et infirmitate orare :

cur ex lepra, quam petebat uberiores?

valle miseriæ te dimittam, quousque placebit voluntati meæ. D

119 In nocte post festum B. Benedicti, cum fleret amarissime Dei famula Margarita præ nimia compassione, quam habebat ad quemdam Patrem suum in afflictionibus positum, respondit flenti et oranti Dominus, dicens : Dic ei, quod paret se, quia non est hæc ultima tribulatio ejus, nam adhuc intrinsecus et extrinsecus adeo affligetur ipse, et cui donum meæ concessero passionis, quod interdum de casu suo timebit. Verumtamen confortetur in me, quia nec ipsum cadere per impœnitentiam sinam, et tandem in magno statu remanebit. Et cum hæc diceret Dominus, videbat Margarita Dominum erga illum valde familiarem.

orat pro Patre quodam afflicto :

120 Quadam die Margarita audivit Dominum dicentem sibi : Vade ad Crucem, et scrutare plagas meas intus et extra, et discas quantum et quomodo fuerunt amaræ. Cumque devota mens statim Domino obedisset, audivit quod sequitur : Ego Dominus, qui numquam mentior, quia sum veritas, dico tibi, quod per afflictiones tuas varias, antequam de seculo isto migres, intrabis in plagas meas. Ita post hæc in meditationem Crucis, doloribus adeo intus vulnerabatur mente, quod nervi oculorum videbantur extrahi, et volas manuum tangere non valebat.

scrutari vulnera Christi jubetur,

inque ea intrat per tribulationes :

E

121 In die Inventionis capitis Præcursoris, corpore Christi percepto, dixit Margaritæ Dominus : Tu petivisti pro Fratribus meis benedictionem, et ego Redemptor omnium benedico simul omnibus, amore Electorum meorum, cum quibus sunt. Sed dic Vicariis meis, quod ipsi parent se ad tribulationes, quia Fratres Minores, præ ceteris qui sub cœlo sunt, me imitantur. Confortentur autem, quia cum eis ero. Et quamvis alios benedixerim, istos specialiter benedico, quia de te amore mei curam fideliter gerere non spreverunt. Et dico tibi, quod plus valet una dies reconciliationis et gratiæ, quam annus : et plus talis annus, quam centum anni. Margarita autem soli Deo adhærere cupiens, dixit : Domine, quando separabor a seculo, et ad te pervenire valebo? Et Dominus ad eam : Quantum placebit mihi, ut dictum est, et tamdiu erit longa vita tua, et in quantum possibile est corpori humano respondere dominis, prius emes ea quam habeas. Præpara ergo te ad varias et magnas tribulationes. Et Margarita respondit : Domine, vos pollicemini dona inæstimabilia mihi, et confidentiam plenam non relinquitis. Et Dominus ad eam : Confidentiam illam, quam appetis, non habebis in vita tua. Et illa respondit, Hoc, inquit, postulo, ut non decipiar. Et Dominus ad eam : Amen dico tibi, non F decipieris in his quæ tibi promissa sunt. Et illa : Domine, non pro me hoc postulo, sed propter fidem illorum qui te occasione mei laudabunt, servient, amabunt atque desiderabunt : nam Domine Deus meus, quidquid amo et desidero, pro vobis ago, non pro me indigna et vilissima creatura. Et Dominus ad eam. Tu me amas, et amaberis : servies mihi, et servietur tibi : desideras, et desideraberis : laudas, et laudaberis : obedis mihi, et obedietur tibi.

ipsa orante, benedicit Christus Minoribus

et tribulationes denuntiat,

et ipsi,

cui plenam confidentiam negat :

122 In festo Protomartyris S. Stephani, post fletum indicibilem, et multas cum Christo allocutiones factas, intulit Christus dicens : Tu es effecta multum præsumptuosa, quia in hujus seculi vita misera gloriam meam desideras postulare. Sed volo, quod habeas lætitiam in hoc mundo ad instar mei, sequendo me in degustatione pœnarum mearum. Quare para te ad tribulationes, quia in via non est patria obtinenda. Tunc Margarita respondit : Paradisus est Dei, ubicumque vos estis. Et Dominus ad eam : Ego ero et non ero tecum : eris enim induta gratia mea, et tibi videbitur quod sis nuda, quia non me permittam cognosci in te a te. Volo namque semper

iterum ei denuntiat tribulationes,

et sui subtractionem :

A per te in timore meo servare, ut crescas in gratia mea.

123 Quodam die post festum Ascensionis Jesu Christi dixit Dominus Margaritæ : Veni mentaliter sursum, filia sancti Spiritus, cui revelo quod numquam post redemptionem factam tot iverunt ad inferni supplicia, quot vadunt modo, quibus non compatior propter me ut indigens eis; sed propter eos qui sine me vera vita mortem incurrent æternam. *ei indicat, plurimos eo tempore damnari:* Ego enim continue vado post eos cum misericordiæ voce, ne pereant : ideoque tibi de ipsis conqueror, quos meo sanguine pretioso redemi. Et iterum : Eleva cor tuum, et veni sursum, filia Spiritus sancti, ut dicas salutationem totam beatissimæ Virginis Matris meæ. Dictaque Ave Maria, ait Margarita Domino : Quid est, Domine, quod non ita protense vobiscum gaudeo sicut solebam? Et Dominus ad eam : *monet iterum ut paret se ad patiendum,* Feceram te fontem, in quo salvari peccatores debent : et tu misericordiæ fontem turbasti, sed dolor tuus te in gratia conservavit. Para te ad infirmitates et tribulationes, et recordare quod pro te aspera passus sum : et sicut in hac vita quietem non habui, ita et tu habitura non es.

124 Vox illa, quæ te in festo Archangeli toties invitavit, vox fuit Principis Ecclesiæ Michaelis, qui B ex parte mea invitavit te in signum potestatis tibi dandæ, et fortitudinis in tribulatione, ac luminis respectu revelationis. Et Margarita respondit : Domine, valde timeo ne oculos tuæ majestatis offendam, si me his, quæ me cum tanta fide requirunt, offero et communico creaturis. Placet mihi, ait Dominus, ut consoleris afflictos : sed modum discretioni tuæ committo, et ne opera, quæ gratia mea operatur in te, prætermittas propter aliorum judicia. *solatur afflictos, non omittat bona propter alios, sola comedat ob pietatem:* Jubeo tibi, ut sola comedas : nolo enim, quod devotiones perdas et lacrymas propter adstantes dum comedis. Hæc enim comedendo flebat, et mentem suspendebat in tantum, quod sæpe cibo dimisso, dum sederet ad mensam, quasi cum Deo loqueretur : nunc rapiebatur, nunc orabat, nunc laudabat, nunc petebat cibari sempiterna lætitia in præsentia cibi pro corpore præparati. Et ait Dominus iterum : Solum illa, quæ non aguntur amore mei et secundum meæ beneplacitum voluntatis, relinquenda sunt, tam in publico quam in privato.

125 Alia die oranti locutus est Dominus dicens : Tribulationes tibi crescunt. Et Margarita respondit : Domine, offendam vos ego in eis? Et Dominus ad eam : *denuntiat tribulationes,* Dico tibi, Margarita, quia tu mereberis in eis gratiam et gloriam et benedictionem. Alioquin C venialiter me offendes : sed ne timeas, quia ego ero protector tuus in illis tribulationibus. Tu affligeris in isto Sacerdote, quia tristatur hostis antiquus, quod evasit de manibus ejus. Domini autem famula dixit : Dimitto eum, Domine mi? Et Dominus ad eam : Non deseras eum, sed adjuva. Tu filia fugies, *et fugam:* quam posui contra falsas religiosas. Et fuga tua erit tuæ coronæ caussa. Et scias, quod confessio tua tam universalis, et tam expressa, est specialis virtus tibi concessa, qua pauci utuntur et indigent. Recordare, quod me tibi ostendi aliquando mansuetum, et admisi tibi mansuetudinem : aliquando me tibi ostendi ad instar Judicis judicantis, et judicialem tibi rationem ostendi ; aliquando sermonem feci ; et tu multos induces ad pœnitentiam : aliquando locutus sum tibi dulciter, et dimisi tibi dulcedinem locutionis. Ego *hortatur, ut plurimos inducat ad pœnitentiam,* eram delectabilis in conspectu discipulorum : et tu es in conspectu creaturarum, quia te faciam lucem, quantum ad tenebrarum cognoscendam subtilitatem. Unde volo, quod serves purum librum conscientiæ *se puram conscientiam servet.* tuæ, in quo recondo rationes meas, et sedem animæ tuæ, in qua requiesco. Tene clausum templum meum, et firma ipsum clave Passionis meæ.

126 Altera die oranti Margaritæ astitit Angelus, D dicens : Para te ad tot tribulationes, per quas voles mori, nec poteris. Et Margarita rogavit Altissimum, quatenus eam fortem faceret in eis, ne ipsum offenderet. Cui postea Salvator dixit : Quam pœnam tu posses majorem pati, quam timere ne me offendas? *pœna ei maxima, timor ne Deum offendat:* Dico enim tibi, quod amicis meis debet omne peccatum displicere in conscientia sua sicut mortale. Nam quicumque venire vult post me, et cogitat ea quæ sunt contraria voluntati meæ; si facit ibi moram, graviter me offendit in mora illa : si vero contra talem cogitationem insurgit, meretur coronam gloriæ pro victoria.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

127 Pluribus in tribulatione consummatis diebus, recepit Margarita Christi corpus cum magna reverentia et timore : quo recepto, audivit eum in anima dicentem sibi : Filia, cujus caritas murmuratoribus impugnatur, coronabitur in cœlis : nam plus compateris sanguini meo in Cruce fuso, quam aliqua creatura quæ vivat hodie. *patitur obtrectatores :* Quia licet multi plorent super acerbissima Passione mea, et sanguinis mei effusione, non tamen plorant eo modo, quo tu, filia mea. Ego enim fui in tribulationibus, et tu in tribulationibus tribularis : ego in laboribus, et tu laboras : de me fuit murmuratum, et de tuis operibus murmurabitur : ego sum in gloria, et tu anima poneris ibi. *compatitur Christo, omnium perfectissime :* Sed dico tibi, quod tribulationes tibi crescunt. Au- E diens Margarita tribulationum nomina, Christo sponso respondit : Si tribulationes mihi crescunt, augeatur mihi gratia tua. Et Dominus ad eam : Tu es separata a pristinis gradibus, quibus venitur ad gratiam : et nunc volo, quod ascendas ad altiorem statum notitiæ meæ. *transfertur ad altiorem gradum cognitionis Dei,* Et Margarita respondit : Si hoc agitis, Domine, circa me, cur me ponitis in tam afflictivis timoribus? Et Dominus ad eam : Quemadmodum subtraxi et abscondi potentiam meam in ligno Crucis, ita me tibi abscondi in *f* hoc mentis coronæ tuæ : ut tu cognoscas, qualis es pro te sine me. *semper cum timore :* Sed multi sunt de secta Thomæ Apostoli mei, quia tardi sunt ad credendum ea quæ aguntur in te. Clama nunc, Gloria in excelsis Deo : quod sonat mutationem novam in altissimum Deum. Clama, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis : quod significat pacem inter populos perfidorum Christianorum.

128 In sancto die Pentecostes Christum audivit loquentem, sumpta salutari hostia, et dicentem : Filia tribulationis gloriæ et altitudinis, quam prope Virgines ponam in patria, tribulationes tuæ tanti dubii erunt, quod non solum non credens ascendere ad promissum tibi statum, sed credes a pristino cecidisse. *intelligit se majori anxietate cruciandam, atque illuminandam :* In hoc statu recipies lumen cognitionis ad operandum opera virtuosa, ad extinguendum multa mala aliena, et recipies in ea gradum auctoritatis F perfectæ fidei. Lauda et ama me : et servies mihi Creatori tuo, qui dedi eam tibi de illa fide, quam habes, quod quoties vides me in altari, credis semper recipere novum donum. Verum credis, et ita est. Tu dicis, quod non recepisti nova signa gratiæ in die ista, quæ dies est Spiritus sancti. Et ego dico tibi, quod recepisti maxima et non cognovisti. Scias quod hinc ad paucos dies Frater Juncta conabitur te juvare in tribulationibus tuis, et non poterit, quia elegi te per hanc viam, et eas concessi tibi.

129 In die B. Joannis Evangelistæ cœpit alta voce clamare, dicens : Curramus omnes ad fontem superni amoris. Quo dicto Christum audivit dicentem sibi : Lux nova in tenebris orta, cui ego, qui passus fui et resurrexi, benedico. Sed certa sis, quod pœnæ tibi crescent, et unum de martyriis tuis erit filius tuus, qui salvabitur : nam tibi concessum est *prædicuntur et a Deo novæ afflictiones,* a Patre meo, quod transeas per viam tribulationum mearum : sed quanto plus vilificaberis, quæ non cognosceris modo, tantum magis ero tecum. Et in rebus

42

AUCTORE F. CUNCTA EX MSS

in rebus quibus Deum ante offendit :

A bus omnibus, in quibus olim me offendisti, pœnas recipies, quas ignorabis interpretari dicens : Tunc punit Deus talem, quem dudum commisi defectum.

130 Quadam die cum intima devotione corpore Christi sumpto, audivit eum dicentem sibi : Filia territa, de his quæ dixi tibi, non decipieris, quia scripta es in vitæ æternæ libro. Benedico te ex parte Patris mei et Spiritus sancti, nec non beatissimæ Virginis Matris meæ, de qua carnem illam sumpsi, quæ in Cruce pependit, resurrexit, et in cœlum ascendit, et ex parte totius curiæ cœlestis, quæ te non cognitam a creaturis, cum magna lætitia postulat. Do tibi lumen novum mentis, per quod scias te interrogantibus faciliter et veraciter respondere. Recipiens enim a tuo Angelo revelationes, et ego interdum loquor tecum, licet non ita sæpe. Et sis fortis in tribulationibus ad quas Pater meus te elegit, ut per hanc viam sequaris me crucifixum, usque ad finem tuum.

novo lumine donatur : electa ad patiendum.

3 Jun.

131 In festo SS. Laurentini et Pergentini dixit : Quamvis, Domine, non sim digna ad tui sanctissimi Corporis accedere sacramentum, sicut infirma ad medicum et medicinam, *g* Christique corpore cum tremore recepto, audivit eum dicentem sibi : Ego B sum panis vivus, qui de cœlo descendi, et agnus Dei, qui tollo peccata mundi. Tu vis venire ad Patrem meum? Et illa : Domine, quando sum vobiscum, sum cum Patre et Spiritu sancto. Et Dominus ad eam : Credis tu sic? Et Margarita respondit : Domine, qui omnia nosti, tu scis quod ego credo. Ad quod verbum, data benedictione ait : Ut non dubites, saluta Matrem meam. Et dixit, Ave Maria, usque Benedictus fructus ventris tui. Et salutatione finita, iterum ait : Filia, diligis me? Et Margarita respondit : Non solum te, Domine, diligo, sed te desidero, si placeret tibi, et esse in corde tuo. Et Dominus, Cur, inquit, intrare vis cor meum, et non intras vulnus lateris mei? Et Margarita respondens, ait : Domine Jesu Christe, si ero in corde tuo, ero in vulnere lateris, et omnibus locis clavorum, corona spinarum, felle et aceto et velo posito super venerabilibus oculis vestris. Et ait Dominus iterum : Filia diligis me? Et Margarita respondit : Domine, tunc te amabo, quando sensero in corpore meo tam acriter de pœna, quam accepisti pro me quod junctis manibus anima mea separetur. Et ait Dominus : Nolles tu aliam mortem? Et Margarita respondit : Non desidero aliter mori, quia mortem hanc eligere C debeo amore tui, et propter culpam meam. Et Dominus dixit : Sapientia mea tanta est, quod in isto dolore scirem tibi dare dulcem mortem. Et Margarita respondit : Domine Jesu Christe, nollem dulcem mortem in hoc, sed desidero vitam amara compassione tuarum pœnarum deflecere. Tertio vero interrogans eam dixit : Amas tu me? Et Margarita respondit : Domine, si amarem te, servirem tibi : et credo quod nulla creatura te unquam, quantum es dignus diligi, amaverit. Et Dominus ad eam : Verum dixisti. Et ait Margarita : Ego vellem non solum te diligere, sed si posset fieri plusquam amare : tantum desidero habere de amore tuo. Nam ad hoc teneor, si considero meam vilitatem, quæ omnes alias superat, et non potest altitudinem tuæ dignitatis attingere, quæ inclinavit se tantum miseriæ meæ. Et Dominus ad eam : Velles sic mori, sicut B. Andreas? Et Margarita respondit : Domine, jube me mori in quocumque statu vis, dummodo in hoc dolore moriar, quem tam desideranter exposco. Nam si in hoc dolore morerer, in hora illa essem crucifixa. Et hoc convenientissimum judico, quia video in hoc mundo, quod moritur filius aliquando sine culpa pro patre : quanto magis taliter mori debeo, quæ commisi culpam non solum in parentibus primis, et pro me tu prior mortuus es; sed propria voluntate D et actu? Cui Dominus : Nolles tu sudorem meum? Et quia volebat omnes sentire passionis dolores, et ita mori, non respondit de sudore quæsita. Et ait iterum Dominus : Si fieret nova Scriptura super illam, quam dedi, non possent homines comprehendere sudorem meum, quomodo fuit anxius.

interrogatur an credat?

tertio, an amet?

vult in dolore Passionis mori, et crucifixa.

quam anxius Christi sudor?

132 Decima octava die Julii corpore Christi devote recepto, ascendit Margarita in quamdam mentalem securitatem, a Domino postulans, ut semper ei in omnibus rebus serviret, et numquam eum offenderet. Et, ut hoc, inquit, Domine, fiat, me velut mortuam in brachia misericordiæ tuæ pono, et me ipsam deserere volo, ut tu solus me regas. Et ait : Beate Paule tecum clamo. Quis separabit me a Christo Domino meo? Certe, Domine mi, nec fames, nec sitis, nec ignis aut ferrum, nec tribulatio aliqua. Tantum enim de te fervorem dedisti, quod cum ipso currerem prompta et securitate plena : et si totus mundus se mihi opponeret, non me separare Rom 8, 35
posset a te. Et illo mane remansit cum tranquillitate et nova mentis jocunditate.

Margarita repletur magna securitate :

133 In vigilia S. Claræ, Dei recepto filio, audivit eum loquentem sibi : Benedictæ sunt omnes pœnæ, quas pro anima tua sustinui, et illa Incarnatio, et benedicti sunt omnes labores, quos pertuli et ille E amor, qui me conjunxit humano generi. Paucos hodie habeo filios bonos, respectu malorum : Sed si haberem in seculo tantum unum, benedicerem ei omnes pœnas, quas fui passus.

Christus gaudet cruciatibus suis, vel pro uno toleratis :

134 Die Lunæ post Pentecosten, dum Christum de manu Sacerdotis vellet recipere, dixit ei : Ego venio ad te, et tu non venis ad me : diligo te, et tu non diligis me : servio tibi, et tu non servis mihi : laudo te, et tu non laudas me, quantum debes. Et quid facies, filia, in tot tuis tribulationibus, quæ habitas inter lupos? Amen dico tibi, quod ego juvi B. Paulum in tribulationibus suis, ero tecum etiam : qui protexi B. Gregorium in tribulationibus et infirmitatibus suis, et protegam te. Et Margarita respondit : Cum scias omnia, Domine, antequam fiant, quare me vilissimam creaturam interrogas? Et Dominus ad eam : Hoc est dicere, quod ego de purissimo et candidissimo utero Virginis natus, cujus animæ altitudo fuit ejus profunda humilitas, pietatem habeo ad te, lucem novæ conversationis, quam mundo dedi, ut imitetur pœnitentiam tuam, et salvetur.

amanter ad Margaritam venit in Eucharistia :

statuit eam speculum pœnitentiæ :

135 Sabbato Dominicæ xx post Pentecosten, devote Salvatore recepto, tranquillitatem mentis inveniens, vidit postea statim Christum in Cruce eleva- F tum, conquerentem de paucis lacrymis, de modica devotione, puritate, humilitate, veritate, et caritate; de multa vana gloria, invidia et immunditia, et sollicitudine rerum temporalium, unde oriuntur tentationes variæ. Et dixit, quod illi qui tam fortiter tentantur sæpe sunt suarum tentationum caussa. Quare si posset in cœlo fieri planctus, ita hodie flerem super omnem statum ibi cum Sanctis, sicut flevi super Hierusalem, quando cum ramis palmarum fui receptus. Item conquestus est de servis suis, qui avide et parum loquuntur de ipso, multumque de rebus mundi, et non prædicant Evangelium ejus populo suo. Et de Prælatis, qui non ordinant paces. Si tu haberes, inquit, perfectam caritatem, non velles solum stare ad ubera mearum consolationum, sed fleres injurias meas, et stares cum offenso Deo tuo, et considerares, quomodo es digna tribulatione, et non consolatione, et quod es vas purgandum variis tentationibus, ubi reconduntur tam pretiosa dona. Et Margarita respondit : Domine, sic me vestra dulcedo allexit, quod aliud agere non possum. Et quia desiderabat quotidie communicare, et habere copiam ministri Dei; respondit ei Dominus, quod non haberet

queritur de hominum peccatis,

deque vanis sermonibus servorum suorum :

hortatur ad patientiam.

hic

A bic consolationes suas plene. Et iterum dixit ei : Multum placuisti mihi diebus præteritis de victoria tua, quam habuisti in vilificationibus de te factis. Et illa respondit : Domine, non habeo, unde possim placere tibi. Et Dominus ad eam : Tu posses melius servire mihi, et si timor tuus, qui te servat ne cadas, nec redderet animam tuam sparsam per cogitationes varias, quas nescis abjicere. Ad quod verbum timuit magis. Christus autem eam confortans dixit : Si vis adjutorium veniendi ad me, non des tam de tempore in cogitationibus seculi : sed revertere ad Crucem, et ibi reperies me, et consolationibus solitis perfrueris, neque tibi non tantum subtraham. Dum confiteris vitia tua vicariis meis : cæla quantumcumque valueris, personarum nomina te lædentium : sed si circumstantias aliter exprimere non posses, non cogo te ad tacendum. Separa te igitur ab omni familiaritate secularium, quantum potes, et aliorum præterquam ab ordine et Fratribus Patris tui. Et dico tibi, quod in consolationibus receptura es tribulationes. Et ostendit ei novum vulnus ante pectus ex parte cordis, dicens, quod superius nominati ipsum fecerant, quos cum vulnere laterali redemerat. Videns autem Christus Margaritam timore perterritam propter admonitionem superius factam,

B ne occuparet mentem in cogitationibus mundanorum, et ut reverteretur ad Crucem, iterum dixit ei : Si vis adjutorium, revertere ad Crucem, et ibi reperies me.

quam et laudat

et ad vitandam conversationem secularium ostendit ei novum in pectore vulnus.

a *Ita quidam pii homines arbitrantur, propter illa verba Joan.* 19. 35 : Et qui vidit testimonium perhibuit. *Quæ sunt de ipso S. Joanne dicta, Di. S. Longinum agemus* 15 *Martii.* — b Vermina *intestinorum dolores, quæ et* tormina. *Hic vermes sunt, ita et Onomasticum a Martinio citatum* Vermina, σκώληκες. *Est autem σκώληξ vermis quicumque.* — c *Videtur aliquid deesse.* — d *Hic mendum aliquid.* — e *Ita scriptum. An* actis *legendum, vel* atriis? — f *An forte,* in augmentum coronæ tuæ *legendum?* — g *Videtur deesse aliquid, ut compleatur sententia.*

CAPUT VI.

De oratione devota et fide prædicationis.

Inter cetera Margaritæ gratissima, fuit Sanctorum solenniis vacare solenniter, et eorum se precibus commendare ferventer. Qua ex re in nocte Conversionis S. Pauli Deo mente conjuncta, dixit : Justum rationabile, dignumque est valde, Salvator meus, ut tibi soli devote serviam, et tuam solummodo faciam voluntatem, quia tua summa et ineffabilis voluntas et misericordia descendit ad nos tam viles : et quem cæli capere non poterant, in utero te puellæ Virginis novem mensibus abscondisti : et cui famulabatur Angelorum exercitus in excelsis te usque ad piscatorum

C pedum oscula in nostrum obsequium mancipasti. Justum est, ut serviamus tibi, cujus vita secundum assumptam nostram mortalitatem fuit paupertas, labor et pœna, usque ad acerbissimam mortem Crucis. Per illam ergo tam inæstimabilem pietatem rogo te, Domine, ut cor meum et vitam perfecte ordinare digneris ad amorem tuum. His dictis, locutus est ei Dominus dicens : Semper vis haurire de me vivo fonte dulcedinem, et ego pro te hausi amaritudinem. Semper vis de me vivo pane satiari et refici, et ego pro tua salute te famelicus expectavi. Si vis quod ego summa sapientia tibi ad votum serviam, non negligas obedire mandatis meis. Nam te et quamlibet humanam creaturam certifico, quod nec tibi nec aliis conceditur uti gratiarum mearum muneribus, nisi abneget quis semetipsum, secundum Evangelium meum, et tollat crucem suam, et sequatur me.

Margarita colit festa SS.

agit gratias Christo.

excitatur ut eum sequatur, Matt. 16. 24

137 Omnium bonorum dux et amor Jesus, volens post vestigia sua ducere Margaritam, ait : Pœnas gravissimas pro amore meo recipies et portabis, in quibus dum te sine mentalibus consolationibus senseris, reducas ad animum tuum verbum Fratris Junctæ Confessoris tui, dicentis, quod in tua siti, D quam habes de me, tecum sum. Quis namque tibi lumen internum donat? Quis fervorem? quis sitim et desideria? Quis te protegere dignatur in bellis? Et cum Margarita dixisset : Vos, Domine mi Jesu Christe ; ait Dominus : Cur ergo mihi non agis gratias ex omni mente tua, cum de gratiarum actionibus plus mihi placeas, quam de dulcedine mea, quam petis et recipis? Noli timere, filia, nec dubites, quia licet illas, quas desideras, consolationes non gustes; quandocumque me cum aviditate et lacrymosa devotione requiris, tecum sum. Sed tu vis semper satiari de me, cum pro te extiterim mundo attenuatus et vacuus. Verumtamen memento verbi Confessoris tui, qui ut te confortaret in angustiis tuis magnis, dixit utrumque, quod omnes etiam tui capillos capitis indui misericordia mea. Confortare igitur et lætare, quia non semper continuabitur tibi amaritudo et angustia : nam cum te duxerim usque ad ripam ut cadere dubites, tecum ero, sicut fui cum B. Paulo, cui meam promisi gratiam. Et tam magna tibi concedam, quod nescies Patri tuo Confessori referre. Nonne tibi videtur magna dulcedo, quam de me sentis? non dicatis, inquit Margarita, Domine, magnam, cum sit ineffabilis, inexcogitabilis et infinita.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

qui ei adest in tribulatione.

et promittit magnam consolationem.

138 In vigilia Purificationis Virginis, decorus E sponsus flenti Margaritæ ipsius absentiam, locutus est, dicens : Ne timeas, filia, quia si servare vis Evangelium meum, et cunctis, quæ sub cælo sunt, rebus renunties funditus, numquam deseram te, et Sororem meam te vocabo. Ad cujus tam dulcia et attractiva colloquia, tantam sensit mixtam siti dulcedinem, quod altissima voce dixit, qualiter nec Domina, nec Angeli, nec Beati in superna Dei fruitione, quantumcumque satiarentur de Deo, remanere poterant sine fame et siti de summo Deo? Ego enim, Domine mi, munc admirabilem dulcedinem quietis de te recipio, et tamen cum ipsa de te famem sustineo. Et dum tantarum continuaret cum dulci fletu præconia laudum, cum æstuantis amoris incendio, in suis precibus docta fuit a Domino, quod singulos invocaret ordines Spirituum supernorum, eamque similiter docens, ipsos ad suum invitare præsidium, et inexplicabiles gratias in ordinibus singulis omnium Creatori. Hæc adeo ferventer in Christi quiescebat solatiis, quod suas cogebatur Horas differre, quas cum tanta devotione dicebat, quod nisi eas complesset ad votum, quantumcumque languida et infirma, non solum nolebat comedere, sed nec audebat communicare. Et cum totum tempus fere occuparet in desiderio Dei, oratione ac fletibus, nihilominus F pro qualibet Hora xi. Pater noster cum salutatione Virginis et Gloria Patri, Deo persolvebat.

ac largitur,

monetque ut singulos ordines Angelorum invocet :

139 Quadam igitur die orans et lacrymans in oratorio Patris sui B. Francisci, incalescens fervidius præ divinæ gustu dulcedinis in divinum amorem, coram multis pro devotione astantibus, propter timorem publicati amoris, quem occultare non poterat, humiliter Christo supplicans cum lacrymis, postulat ut eam celeriter de isto nequam seculo educere dignaretur. Et iterum dixit : Salvator optime, si placet infinitæ pietati tuæ, festinanter vellem ad te venire : in tantum timeo ne debilis anima mea, si supervixero, in aliquo te offendat. Christus autem, qui hoc ei desiderium cum timore donaverat, jussit eidem quod se patienter exponeret ad multas sui corporis passiones. Quæ respondens ait : Lætanter, Domine, ad cuncta pro tui honore nominis toleranda pœnalia me offero, et concedo : et cuncta quæ mihi inferri possent supplicia, pro tui amoris dulcedine pro nihilo reputabo. Tunc Dominus ad eam : Scis tu alicui consolationi creatæ, signo, exemplo aut verbo, hanc quam sentis jocundativam assimilare dulcedinem?

ipsa optat cito mori,

ne unquam peccet,

parata quælibet pati,

auctore F. Juncta ex mss. incredibili jucunditate perfusa: omnia se impetrare per B. Virg. fatetur.

A nem? Non dicatis, inquit Margarita, Domine mi, quod eam alicui rei possim assimilare: qui nec omnes Beatos, qui sunt in regno cœlorum, arbitror dulcedinem tuam scire vel posse variare. Sed hoc confiteor, Creator meus, quod hæc magna dona per intercessionem Matris Virginis Mariæ me recepisse cognosco, cui nihil negas.

invitatur a Christo ut per scalam Passionis ascendat a

140 In nocte B. Blasii audivit Christum dicentem sibi: Tu semper vis meæ visitationis continuare dulcedinem, sed desiderium istud obtinere in hoc seculo non valebis. Nam qui me sequebantur Apostoli, mea sine intermissione dulcedine minime fruebantur. Quare vis sine labore meæ suavitatis gustare dulcedinem, et non facis circulum de meæ humilitatis connubio, de profunda humilitate mea, et gradibus conversationis meæ, et de ordine Passionis? Recordare mearum vilificationum, quando Pilatus me ligatum mittebat Herodi, et Herodes illusum remittebat Pilato. Si enim per hujus scalas gradus ascenderis, confortare secure, qui in cœlo et in terra mihi Creatori tuo inseparabiliter conjungeris.

delectatur verbo Dei,

141 Præcipuum divinæ gratiæ signum, desiderium erat continuum audiendi Scripturæ divinæ verbum. Nomquam inveni eam sic suis viribus destitutam, quin audito Dei verbo statim levaretur in B mentis gaudium, et resolveretur in lacrymis et laudibus sui opificis Jesu Christi. Et quia semen Divini verbi sic hortus excultus et pinguis suscipiebat, ideo mihi, suo indigno Confessori, dicebat: Pater, loquimini mihi de Deo, quia verbum ejus me statim inebriat, inflammat, illuminat, et confortat, et ita simul corpus sanat et animam, quod quamdiu sonat in anima mea, nihil sentio de infirmitatibus meis. Nomen forebat Jesu Christi tam incessanter in corde, quod ad expressionem ipsius in suarum locutionum principio, medio atque fine, quasi tota liquefiebat in lacrymis, et dicebat: O nomen super omne nomen dulcissimum, cujus virtus me revocavit ad gratiam, cujus sanguine redempta sum, cujus amor me sibi adhærere allexit.

et nomine Jesu.

Meditationis ejus ordo circa SS. Trinitatem, SS. Christi vitam

142 Hæc mihi ab ea de oratione ejus quærenti, respondit: Frater, beatissima Trinitate invocata, quæ est unus Deus æternus et immensus, recommendo me Jesu Dei filio, pro nobis incarnato, Redemptori nostro, et Matri ejus Beatæ Mariæ Virgini, advocatæ nostræ, nec non et cunctis Sanctorum ordinibus, inchoans ab inflammatis Seraphim, deinde reverto ad Dominum Jesum Christum per Spiritum sanctum conceptum de Maria Virgine, ac partum C sine dolore, ad Angelorum lætitiam, Magorum reverentiam, parvuli nati Domini mei fugam, et ejus laboriosa itinera. Deinde meditor Samaritanæ dignativum colloquium, defensionem mulieris in templo, et pietatem quam exhibuit illi Cananææ, leprosis, cæcis, et paralytico ad piscinam. Intueor etiam illos summæ puritatis tenerrimos pedes sine calceamentis, per villas, castra et civitates discurrere, et super marinos vortices sine inundatione incedere. Contemplor item miraculorum operationem, Matthæi et Magdalenæ compunctionem, Lazari et aliorum miram suscitationem. Et gradiens per hos gradus, ad quemlibet in singulis refero laudes Creatori. Laudo similiter in Sanctorum ordinibus illum, qui cunctos condidit Sanctos, in quorum solemniis copiosa mihi et nova dona concesserunt. Et orationem continuans, quamvis cum tepiditate et defectu, ad omnia Domini beneficia sine meritis mihi collata, gratiarum actiones refero: deinde ad secretum et vivum fontem Dominum Jesum mentem, in quantum ipse dignatur, figo: et ibi sitibunda permanens anima contemplatur, proditorum osculum, forum venditionis incomparabilis thesauri tam vilissimum, sudorem sanguineum, negantem discipulum, alaparum

et passionem:

D injuriam, sputorum ignominiam, verborum contumeliam, Crucis angariam, clavorum fixuram, oculos velatos, testes corruptos, judices impios, Judæos perfidos, latronem excusantem, Dominum parcentem, Jesum Matrem discipulo commendantem. Deinde cum fletu amaro contemplor seu meditor felleum potum, solem obscuratum, saxa scissa, monumenta aperta, caput inclinatum, et spiritum Domini mei Patri commendatum. Et sic juxta Crucem mœrore confecta, Virgini Matri commori desidero, et gladio sui doloris mente confodi, ipsi cum lacrymis supplicans, ut illum ineffabilem, quem fuit passa, dolorem mihi largiri dignetur, quia pro me peccante et redimenda est mortuus Dominus meus.

143 In festo B. Laurentii Christus Margaritæ oranti cum magna jocunditate se offerens, ostendit ei tunc unam sedem in illo mentis excessu, quæ protendebatur per cœlum multum, quæ erat tam miri decoris, quod ejus pulchritudinem, sicut erat, nescivit comprehendere, ita nec scivit proferre: in capite vero illius speciosissimæ sedis vidit beatum Patrem Franciscum in eminentiori parte sedentem. Et fuit revelatum eidem, quod ex illo sublimi et glorioso loco Seraphico primus Angelus fuit expulsus. Et ait ad eam Christus: Nondum vales, filia, hujus E sedis splendorem plene comprehendere, quia nondum es gloriosa, sed in defectu viæ. Exinde in admirabilius lumen elevata superius juxta solium Matris tam luminosum fuit ei ostensum, quod præ nimia claritate comprehendere non valens, audivit Christum dicentem sibi: Ideo decorem Matris non potes comprehendere, quia ipsam præ ceteris creaturis in meam similitudinem transformavi. Ille autem locus tam sublimis et largus, ubi filium meum dilectum B. Franciscum contemplata es, replebitur Fratribus suis, qui jam Ecclesiam meam fere repleverunt.

videt locum S. Francisci et Fratrum ejus, unde ejectus Lucifer: et solium B. Virginis:

144 Quadam die corpore Domini nostri devote sumpto, audivit eum dicentem sibi: Lauda et honora Matrem meam speciosissimam in me. De cujus pulchritudine et altitudine nec mundus loquitur, nec Scriptura. Hanc Matrem et Dominam ego summa sapientia et æterna creavi ad habitandum in ea. Hæc enim, filia mea, fuit mater et Domina. Quare tibi præcipio et impono, ut ipsam laudes et honores, et ipsam laudari et honorari facias, quantum potes, quia est omni laude dignissima. Ipsa namque fuit vas purissimum, quod præparavi mihi pro totius salute humani generis. Ipsa etiam mater est, quæ me sine dolore peperit, et virginali lacte pavit. Et Margarita respondit: Domine, quam magna est humili- F tas vestra, quæ inclinatur ad commendationem creaturæ. Et Dominus ad eam: Si posset in cœlo plus dari creaturæ laudis et honoris, suum esset, quia digna est illa dulcissima mater. Tu Margarita lauda me, non te: honora me, non te: cum enim laudaveris et honorificaveris me, laudabo et honorabo te. Ama igitur solum me, et servias mihi. Et Margarita respondit: Domine mi, sæpissime pareis culpæ meæ. Et Dominus ad eam: Timor mundi, et desiderium ne me offendas, tenet te in me. Sed cave ne me recipias, cum Sacerdos habet me in manu sua, nisi prius ei de tuis defectibus dixeris tuam culpam. Et dicas Fratri Junctæ Confessori tuo, qui tibi inhibuit, quod non mitteres ad eum tot homines et mulieres, quos verbis et lacrymis convertis ad me, pro confessionibus audiendis, et dixit tibi, quod nolebat purgare stabula tot in die. Dic quod non purgat stabula, sed præparat in animabus confitentium mihi sedem, dum audit confitentem.

jubetur eam honorare, immenso honore dignam, et Confessarium monere ut libenter audiat pœnitentes:

145 Sequenti die venit Angelus ejus ad eam, et dixit ei: Cum poteris stare in oratorio tibi facto genu flexa, et absque pulvinari de pluma, tenens manus ad instar monstrantis vel cancellatas more solito supplicantis

docetur ab Angelo modum assistendi sacrum

A supplicantis, ora. Et cum nimis debilitata fueris, appodia te aliquantulum super scamno : et sis ibi mente viva, firma et sollicita circa Dei verbum, dum Missa dicetur tibi : in quarum Missarum principiis signa te Crucis signaculo totam, et aquam recipias benedictam, et si vis tunc Dei filium Dominum nostrum Creatorem recipere omni die, habes a Deo nostro plenariam recipiendi licentiam : in quibus Missis invenies argumentum ferveris. Et dicit Dominus, quod erit tecum ad largiendum tibi mentis constantiam.

vidit S. Magdalenam in summa gloria,

146 In vigilia beatissimæ Magdalenæ, quæ prius surgere propter infirmitatem non poterat, in fervorem animarum ascendens et laudum, subito roborata est ita plenissime, quod omnes adstantes mirati sunt : fecitque in illa jocunditate sero illo Divinas cantare laudes. Post hæc anima ejus in excessu levata mentis, vidit beatissimam Christi Apostolam Magdalenam in vestitu deargentato, ferentem coronam intextam de lapidibus pretiosis, et eam beatos Angelos circumdantes. In qua visiône audivit Christum dicentem sibi : Sicut Pater meus dixit Joanni Baptistæ de me, Hic est filius meus; sic dico, quod hæc est filia mea dilecta. Et quia miraris de ipsius tam fulgido vestimento, scias quod ipsam lucrata est B in antro deserti, in quo etiam coronam, quam vides, de lapidibus pretiosis in victoriis suarum tentationum, quas in illa pœnitentia passa est, meruit obtinere. Quibus dictis, subito visio supradicta subtracta est, et Margaritam in tam magna debilitate reliquit, quod sursum caput languidum erigere non valebat.

ob tentationes in antro suo toleratas :

147 Nocte altera in oratione pervigilans, in excessu mentis evecta, vidit Beatorum agmina, et Christum in solio stantem, et jocunda facie famulam suam Margaritam respicientem. Quæ ducta per Angelum, et in ejus anima ruens amplexus, conquerebatur, dicens : Pater mi, cur animam, quæ nihil aliud petit quam vos, vestris privatis amplexibus? Et Dominus ad eam : Non amplectar te, filia, quousque amore mei multas adversitates recipias. Margarita vero quæ sui consumptionem corporis sitiebat, respondit dicens : Domine mi, quando erit istud consumptum corpusculum? Et facta est ei responsio, quam optabat, per Angelum dicentem sibi : Tu Margarita diu et multum desiderasti tui consumptionem corporis : ad quod desiderium plene pertinges, antequam migres ad nos. Hoc per me tibi significat ille Dominus noster Jesus Christus, qui non solum me creavit et te, sed omnes creaturas. Ad quæ verba instar mulieris in partu vociferantis altissime C flere cœpit, admirans de dignativa humanatione summi Dei. Ille autem, qui electorum tristitiam vertit in gaudium, statim flavus et parvulus et nive candidior, nudus in præsepio reclinatus apparuit : et postea surgens ad Matris pectus in virginali gremio sedit.

anhelat in raptu ad Christi amplexum,

et suam mortem :

varie eum conspicit :

148 Exceptis Horarum prolixitatibus et mentalibus excessibus, qui noctem diemque fere totum aliquando occupabant, cum inter sociarum manus irreverberatis oculis insensibiliter a mane in vesperum tenebatur; nihilominus temporis particulas, quæ supererant, divinis laudibus adornabat. Memor namque illius admirabilis cœnæ, in qua corpus suum Apostolis tradidit, et discipulorum pedes lavit summi Patris Filius, dicebat decem Pater noster, pro captura facta in horto decem, pro corona et illusionibus decem, pro columna decem, pro Cruce, in qua nudus pependit, decem, pro qualibet manu confixa decem, pro quolibet pede decem, pro qualibet aure contumeliis et detractationibus lacessita decem, pro fetore loci et sputis impiorum decem, pro velo ante oculos venerabiles posito viginti, pro felleo potu decem, pro lancea decem. Et ad quamlibet pœnam D Christi, quam sciebat distinguere, cum gemitibus et lacrymosis suspiriis eumdem numerum persolvebat. Excrescentibus in ea fervoribus in meditatione beneficiorum, quæ Christus humano generi contulerat, fecit acquiri fabarum non parvum numerum, quibus unum vasculum replens, hoc modo evacuavit : nam primo pro suis defectibus, quos multis annis in amaritudine mentis defleverat, dixit 400 Pater noster : pro ordine B. Francisci, cui eam Dominus recommendaverat, 100. pro cunctis Ecclesiæ sanctis ordinibus in virtute conservandis et gratia, 100. Pro electis, quos Deus in statu gratiæ posuit, 100. pro peccantibus, qui divina sunt gratia denudati, 100. pro Confessoribus, 100, et pro benefactoribus, 100. pro terræ sanctæ subsidio, 100. Et pro laudatoribus Matris Dei, 100. Pro spiritualibus fidelibus filiis et compatribus suis, 100. Pro Cortonensibus sibi devotis, 100. pro lædentibus vero eam, alia 100.

frequentes raptus patitur

ad memoriam Passionis multas orationes Dominicas recitat,

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

pro variis hominum generibus :

149 *b* Vi famula superni amoris amplius renovata, cœpit amore Dei Patris dicere centum Pater noster. Pro honore Filii 100. Et ad laudem sancti Spiritus 100. Pro Matre Domini 100. et pro omni ejus parentela 100. pro creatione visibilium et invisibilium, 100. Et pro infusione novarum animarum in corporibus, 100. pro primis parentibus in paradiso locatis, 100. Et pro transgressione ipsorum, 100. E Pro prænuntiatione Christi adventus 100. Et quia venit ad nos in tempore præfinito a Patre, 100. Pro Angelo Gabriele ad Mariam Virginem missu 100. Et pro humili responsione Virginis 100. Pro verbo illo, Ecce Ancilla Domini 100. Et quia Mater Domini visitavit Elizabeth, 100. Quia Deum novem mensibus portavit in utero, 100. Et quia pariens, in præsepio eum reclinavit, 100. Quia Mater Dei extitit, 100. Et pro honore Joseph senis, 100. quia Christus præsepe non abhorruit, 100. Et quia circumcidi voluit, 100. Pro adoratione sanctorum Magorum 100. Et quia in templo voluit præsentari, 100. Quia dignatus est conversari in seculo, 100. Et quia immensus factus est brevis; æternus, temporalis, et immortalis, passibilis, 100. quia Pater eum misit 100. Et quia ipse personaliter incarnari voluit, 100. Et pro Spiritu sancto, qui hoc opus fecit, 100. Et quia cum Matre Virgine in Ægyptum fugit, 100. Et quia post triduum in templo repertus est in medio Doctorum, 100. Pro obedientia, quam exhibuit Matri et bajulo suo Joseph, 100. Pro labore itineris 100. Quia dignatus est loqui peccatoribus, et Cananeæ, 100. quia Magdalenam in convivio recepit et commendavit, 100. Pro laboribus Dominæ nostræ F 100. Quia disputavit Christus cum Scribis et Pharisæis, 100. Quia fatigatus et sitiens sedit ad puteum, 100. Et Samaritanam convertit et populum, 100. Et pro prædicationibus aliis per villas et civitates factis 100. Pro illis locis in quibus sudavit 100. Et pro omnibus insidiis, quas humiliter passus est, 100. Et quia videri et tangi ab hominibus dignatus est, 100. In honore baptismi Christi 100. Et pro vocatione Apostolorum 100. Quia panem materialem coram Apostolis suis sanctissimis manibus fregit, 100. Et quia eis et nobis sacram Scripturam dedit et exposuit, 100. Quia mundo multas scientias dedit, 100. Et quia cum eis et cum peccatoribus manducavit, 100. Pro quadragesima in deserto facta 100. Et quia esurivit, et se tentari permisit, 100. Pro paupertate, quam nascendo, vivendo, et moriendo servavit, 100. Et pro omnibus locis, in quibus Jesus, Beatorum lætitia, ploravit, 100. Pro monte Sinai, ubi legem Moysi dederat 100. Pro transfiguratione in monte Tabor 100. Pro cœna ultima, quam cum discipulis fecit, 100. Et pro sermone magno, quem eis fecit, 100. Pro corpore suo, quod eis dedit Dominus, 100.

b pro variis beneficiis sibi aliisque collatis,

et mysteriis vitæ Christi :

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A 100. Et quia proditoris et discipulorum pedes lavit, 100. Pro loco, quem non declinavit, ubi facta fuit proditio, 100. Pro flagellis, alapis, et derisionibus receptis in nocte, 100. Pro osculo proditoris tam mansuete suscepto 100. Et quia dixit ei, Quod facturus es, fac citius, 100. Pro cruce in qua positus fuit, 100. Et pro aliis tormentis quæ sustinuit pro salute humani generis, 100. Pro latrone quem in cruce invitavit ad regnum, 100. Et pro testimonio ei a creaturis exhibito in Passione et alias, 100. Pro dolore Virginis Matris et Joannis, 100. Pro fide Matris, quam tunc in mente servavit, 100. Et pro sanctis Patribus de limbo eductis, 100. Pro resurrectione ipsius Domini, 100. Et quia Petro, Magdalenæ, et aliis Christi discipulis apparere dignatus est, 100. Quia discipulos salutavit, 100. Et quia post resurrectionem cum eis comedere voluit, 100. Quia cicatrices vulnerum in corpore suo servavit, 100. Et quia Magdalenæ in forma hortulani se ostendit et eam nominavit, 100. Item quia duobus discipulis in forma peregrini apparuit, 100. Pro ascensione Domini nostri in cælum, 100. Pro omnibus operibus quæ pro creaturis perfecit et perficit, 100. Et quia Spiritum sanctum Apostolis misit, 100. Et pro adventu finalis judicii, 100. B Et quia decalogum præceptorum ad nostram salutem docuerat Moysen, 100. Pro Patriarchis et sanctis Prophetis 100. Pro collegio beatorum Apostolorum 100. Pro constantia Martyrum 100. Pro sanctis Dei Sacerdotibus 100. Pro sanctis Virginibus 100. Pro Deo devotis viduis 100. Pro confirmatis in gratia, 100. Et pro nondum conversis ad pœnitentiam 100. Pro Sacramentis Ecclesiæ sanctæ concessis, 100. Et pro baptismo fidelibus dato 100. Et pro omnibus temporalibus bonis humanæ naturæ concessis 100. Pro auctoritate absolvendi et ligandi Sacerdotibus tradita 100. Pro continua pietate, quam Christus habet ad animas, 100. Et pro doctrina et gratia infusa prædicatoribus 100. Pro septem donis Spiritus sancti 100. Et pro quatuor Evangelistis 100. Pro dilatione egressus Matris Dei de seculo ad nostram salutem 100. Et pro miraculoso adventu Apostolorum in ejus Assumptione 100. Et quia materia non deest laudis, non debet deesse lingua laudantis a laudibus, ideo quia Margaritam liberavit a multis periculis in statu mundi, et eam nutrierat cum esset Christo rebellis 100. Et pro bonæ conscientiæ sibi dato 100. Et propter inobedientiam mandatorum, quam incurrerat, 100. C Et quia Deus eam revocavit ad gratiam, 100. Et quia eripuit eam de manibus tentatorum, 100. Quia omnia peccata vivæ vocis oraculo ei dimisit, 100. Et pro largitate publica et privata 100. Pro ingratitudine, quam habuerat ad beneficia Dei, 100. Et pro janua paradisi electis aperta 100. Nec non pro beatissimis Angelis nobis ad custodiam deputatis 100. Pro his, quæ Dominus Jesus in hora matutinali passus est, 100. Et pro singulis horis dixit 100.

150 Cor suum tradens Deo devota Margarita ad vigilandum dilecto ad Dominum, qui vocaverat eam, quia flammam divini amoris, qui eam dilatavit ad omnes, cohibere non valuit, nunc divini familiaritate colloquii, nunc temporalis largitate subsidii, nunc orationum studio vigilanti, omnibus omni modo, quo poterat, subvenire studebat. Unde mihi Confessori suo dicebat: Noveris, Pater mi, quod in orationum multarum principiis attendens meæ vilitatis miseriam, recurro prius ad Dei mei Matrem, deinde singulis honoratis Sanctorum ordinibus, eorumque invocato suffragio, confidentius supplico Regi Deo, ut per ipsos tam sibi gratos filios preces meas oblatas cum lacrymis oculo pietatis respicere, et cum misericordia recipere dignetur; redditisque gratiis de

orans invocat primo D. V. et SS.

collatis muneribus, oro pro cunctis in Purgatorii D pœna reclusis, secundum notitiæ meæ gradum. Deinde oro pro Papa nostro sanctissimo, ejusque toto assistente collegio. Post hæc oro pro cunctis Ecclesiæ sanctæ ordinibus, sub quacumque norma vivendi positis, ut conserventur virtuosiores in gratia, et debiles protegantur, ne unquam succumbant in pugna. Oro iterum pro Legatis omnibus a Sede sancta transmissis pro salute fidelium. Nunc oro pro Terræ sanctæ subsidio et recuperatione, quam opto: nunc pro Regibus Christianis, et omnium terrarum Principibus et rectoribus: nunc pro terrarum concordiis conservandis, nunc pro omnibus sedandis guerris. Nunc oro pro Virginibus, conjugatis, et viduis, nunc pro omnibus orphanis et pupillis, nunc pro afflictis omnibus et captivis, nunc pro Cortona, in qua me Deus tot virtutibus adornavit; nunc pro meis Confessoribus et magistris: nunc pro Fratrum Minorum ordine, quorum curæ me Christus semper et ubique commisit: nunc pro benefactoribus meis, et pro omnibus illis qui fuerunt caussa meæ salutis. Oro etiam pro peccatoribus omnibus, ut Deus eos reducat ad gratiam: et pro infidelibus et hæreticis, ut ad matrem sanctam nostram Ecclesiam sequendam se convertant. Sed dum pro Tartaris, Saracenis, et aliis infidelibus oro, sentio in corde dulcedinem et E fervorem. Cum autem pro Judæis oro, eorum ingratitudo mihi occurrens, statim illa dulcedo videtur mihi atque fervor subtrahi. Oro similiter instantissimis precibus pro omnibus, qui me verbo vel facto læserunt publice, vel occulte. Deinde revertor ad amantis Jesu desiderium: et quantum ab ipso conceditur, ascendo in contemplationis amplexum, ubi ex familiaritate Altissimi anima tantam sentit dulcedinem, et ad tantam violentiam trahitur, quod filii mei non possum ferre præsentiam, nisi in quantum scio quod imposterum ordinem nostrum ingredietur, sicut mihi Dominus promisit ac revelavit, et quod non solum adhuc Frater fiet, verum et Sacerdos et sui verbi prædicator.

tum varios status hominum Deo commendat:

postea ad Christum se attollit:

divinitus cognoscit filio suo eventura.

151 Humilis corde Dei famula Margarita se levissimam in omnibus recognoscens, oravit dicens: Domine Jesu Christe, non vos irritet miseria mea, ut subtrahatis mihi vilissimæ, nullam virtutem habenti, ea quæ per misericordiam promisistis. Cui Salvator respondit, dicens: Complacuit Patri meo sanctoque Spiritui, nec non mihi, et meæ Matri Virgini, de qua pro salute humana incarnari volui, quam non separas a laudibus tuis, et quæ rogat, ut gratias tuas augeam, ut serventur tibi promissa dona. Et Mar- F garita respondit: Domine, cum ego sim superbiæ vasculum, sine humilitate, honestate, patientia et caritate, quomodo mihi aliqua vestra dona darentur? Et Dominus ad eam: Non habes tu plenam voluntatem placendi mihi? Non sentis tu novas pœnas, quando non servis mihi? Nonne fugis libenter omnes creaturas, ne me offendas? Numquid non exuis te, amore mei? Et Margarita respondit: Domine mi, si utrumque ago, tu nosti, quod quia in tuis operibus non sum fervida, sed otiosa, quomodo dona tua communicares tam vilissimæ creaturæ? Defende me, Domine, ab omni culpa et insultu acediæ. Et Dominus ad eam: Hæc tentatio est quoddam martyrium tibi concessum, ut vires tuas exerceas fortiter ad gratiam meam c exercendam. Et cum illa diceret: Quantum te, Domine, in pigritiis meis offendo! nec de donis elata efficeretur, et pavida remaneret, nil ei super isto verbo respondit.

se coram Deo humiliat.

summe cupit illi placere,

et liberari ab insultu acediæ:

152 Quodam mane cum loqueretur de Christi Passione ferventer inebriata doloribus, dixit: Si tunc astitissem Domino meo crucifixo Jesu, dixissem quod prius me poneret in inferno, quam illos cruciatus in suo speciosissimo corpore pateretur. Ad quod

A quod verbum quasi contra Divinam dispensationem prolatum Frater commotus, de ipsius deceptione timens, dixit ei : Mater Domini nostri, quæ super omnes dilexit eum, juxta crucem stans confecta mœroribus, seipsam, si opportunum fuisset, pro salute omnium immolasset : adjiciens quod quasi ex simili caussa dixit Christus Petro, qui eum pati nolebat : Vade post me, sathana. Nobis quidem eam relinquentibus in mentis excessu, et ad locum redeuntibus Fratrum, loquitur Christus Margaritæ dicens : Filia, dic Fratri, quod ipse verum dixit, et bene. Verbum autem illud non solum dixi, me amanti ferventer, sed etiam sathanæ, qui dissuadere nitebatur præ timore passionis, quam mihi optanter interim procurabat : ipse tamen antiquus hostis me plenarie non cognovit usque ad expoliationem inferni, in qua quidem tanto fuit dolore repletus, quod, si possibile fuisset ipsum posse mori, mortuus tunc fuisset. Sed tunc Petrum propter excessivum suæ dilectionis fervorem ex eo verbo non minus eum dilexi. Non ponant igitur Fratres in dubium fidelissimum tui cordis amorem, qui meæ respondit inclinationi, quam gratis mundo exhibui. Nam si dum patiebar in Cruce hoc verbum dixisses, fides tua, quæ tota est pura, salvam te fecisset. Tu enim es planta mea, quæ siccas B plantas virides facis : nam de te consurget aqua ad irrigandas radices arborum aridarum. Tu es enim filia mea, soror et socia, cui concessit Pater meus gratiam, quam non perdes. Ad quæ verba Christi famula Margarita perterrita, Christo respondit dicens : Non me permittas, Domine, decipi : quia nihil in me virtutis invenio, unde hoc inposterum debeam præstolari vel præsenter valeam possidere. Tunc se Christus ei ostendit, veluti crucifixum, dicens : Pone palmas super locis clavorum manuum mearum. Et cum Margarita ob reverentiam diceret, Non Domine mi, subito patuit vulnus lateris amantis Jesu, et in caverna illa cor sui est intuita Salvatoris. In quo excessu amplectens Dominum crucifixum sursum ab eo ferebatur in cœlum, et audivit eum dicentem sibi : Filia, de istis vulneribus trahes illa, quæ queunt prædicatores referre.

Vade post me satanas, Matt. 16. 23. magis diabolo dictum quam Petro,

Similis Petri et Margaritæ fervor.

videt hæc cor Christi per vulnus lateris.

amplexa crucifixum sursum fertur.

153 Dixitque ei iterum Dominus : Dicas etiam Fratribus Minoribus, Patribus tuis, quod sedes illa tam speciosissima, quam vidisti in ordine Seraphin, fuit Luciferi, in qua Pater tuus B. Franciscus residet gloriosus : et longitudo illa, quæ continuatur cum sede, replebitur Fratribus sui ordinis, qui tanti Patris imitabuntur vestigia : cujus religio magna est, et propter maximum ordinis ejus cor, membra ejus, C quæ parvula sunt, innovabuntur. Propter quod ad ordinem cupientes venire recipere non dubitent : quia si non reciperem ab eis nisi castitatem et officium, placet mihi quod eos recipiant. Et si non reciperem amplius, nisi quod recedunt a mundi proditionibus, homicidiis, perjuriis, furtis, usuris, et carnalitatibus, contentus ero. Nam a vendentibus, etiam olera, offendor multum, sed sicut extenditur misericordia mea ad populum induratum, qui recessit a me, ita justitia mea extendetur ad ipsius punitionem. Et tu, filia, para te ad patientiam, quia tota vita erit in martyrio, tam dubio tamque duro, quod potius eligeres Sanctorum supplicia, quam tuas, quas sustinebis, pœnas. Et quia Dei famula non timebat pœnas, sed solum Dei sui offensam, respondit dicens : Quomodo faciam, Domine mi, in pœnis prædictis? Timeo non pœnam, sed tuam offensionem. Et Dominus ad eam : Tu bene juvaberis in tribulationibus tuis, filia : et in tribulationibus posita migrabis ad regnum cœlorum. Tu es instrumentum meum, quod, dum volo quod tangatur, tangetur. Quare tibi dico, quod pax Aretini d Episcopi cum Cortonensibus fiet.

Minores commendati : jubentur faciles esse in admittendo.

Margaritæ dura patienda prædicuntur :

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

154 Die Dominica post Pentecosten cum devota D reverentia Christi recepto corpore, statim gaudio terminato dicere cœpit : Cur anima mea tuum sponsum Dei filium non quæris ad Crucem? Quo dicto, surgens de loco, ubi orabat et quiescebat, aspersit se aqua benedicta in suorum purgatione defectuum : et subito de cella cum fervore maximo egrediens cœpit Christum vocibus postulare. Quæ in instanti ad Christi pedes intellectualiter posita, lavit pedes ejus et tersit : et faciem ejus videre desiderans, rogabat Altissimum, ut desideranti se ostendere dignaretur. Qui respondens, ait : Faciem meam plene in sua specie videre non poteris, quo usque locabo te in gloria Beatorum. Et Margarita respondit : Domine mi, prolixas quadragesimas me sinitis facere de vobis. Cui Salvator dixit : Sicut sunt quadragesimalia tempora tibi concessa, ita et festa de me tibi paschalia reservantur. Et Margarita respondit : Domine, placet tibi, quod loquar magna dona tua, quæ mihi largiris, coram adstantibus? Et Dominus ad eam : Quia in illa tua locutione extatica, cum non sentis quæ loqueris, panduntur misericordiæ meæ dona, volo quod ita loquaris. Ad quod verbum Margarita securior reddita, dixit : Tu es pater meus, suscitator meus, sponsus meus, lætitia mea, et gaudium omnium gaudiorum. Et Dominus ad eam : Tu es filia E mea, socia electa. Et Margarita respondit : Quantum me diligis, Salvator meus, non me remittas in desertum, amator meus. Et Dominus ad eam. Ego remitto te, sicut ovem inter lupos. Et Margarita respondit dicens : Domine mi, destruatur cito moles corporis mei, ut merear venire ad te per viam tribulationis. Et Dominus ad eam : Quamvis tribulationes tuæ duræ debeant esse, major erit tamen illa, quam patieris de me ; neque enim major, nec durior esse potest, quam sentire se animam sine me. Et Margarita respondit : Tu es, Domine, vita mea, per quem vivo : et si in desertum remiseris me, mortem incurro. Tu thesaurus meus, sine quo omnis opulentia videtur mihi summa paupertas. Ad quam Christus se ostendens hilarem, dicebat ei quod in desertum rediret. Quem cum Margarita mentali contemplaretur oculo, vidit Christum in throno mirabili residentem, et Matrem Virginem a dextris ejus in alio inæstimabili solio coronatam super omnes choros Angelorum sedentem, et Margaritæ congaudentem. Tunc invitavit eam æternus Rex de visione distincta omnium beatorum agminum. De qua pollicitatione tam jocunda, tam larga, tam immenso gaudio dilatatum est cor, quod aperiri videbatur, et F vix potuit respondere, dicens : Domine, quem unice diligo, quia a te facta sum, te videre desidero, qui me tanto replesti gaudio, quod nec tacere possum, nec exprimere. Deinde ad Matrem Domini se convertens, ait : Domina mea, dicatis, quæso, Filio vestro, quod ostendat mihi vultus sui jocunditatem.

et in raptu Christi pedes visa sibi lavare :

Mittitur ejus dona raptus tempore aperire :

optat cito mori.

videt Christum et B. V. in thronis sedentes,

summo gaudio perfusa

155 Dicebat Margarita Confessori suo : Pater mi, nihil de rebus ad victum vel indumentum mihi transmissis retinere volo. Nam desidero esurire, ut satiem pauperes ; exuere me, ut induam eos ; dare tunicam novam ipsis, et ipsorum me tegere semicinctiis, et in omni rerum penuria remanere, ut ipsi abundare possint. Et dicebat Fratribus : O Patres mei, nulli personæ pro meis necessitatibus faciatis, sicut consuevistis, aliquid signari : quia currere volo ad desiderium animæ meæ Christum, omnibus rebus exonerata. Et si quid est alicui pro meis necessitatibus assignatum, pauperibus Domini mei Jesu Christi crucifixi, quos in visceribus meis porto, sine mora distribuatis.

cupit omnia sibi parata dari pauperibus

156 In festo beatissimæ Magdalenæ interrogavit Margarita Dominum nostrum, quem cum suis stigmatibus Passionis videbat, si omne genus humanum in

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

videt stigmata Christi videnda in judicio :

A in hujus seculi termino cum illis plagis eum visurum est? Respondit Dominus, quod sic eum visurus est omnis oculus. Sed istæ plagæ, inquit, filia mea, erunt ad gaudia Beatorum, et confusionem perpetuam reproborum. Et Margarita respondit : Et non dolebunt de tali visione Beati! Et Dominus ad eam : Quia in eis erit tam perfecta gloria, quod nulla potest eis admisceri tristitia, dolere non poterunt, sed in me Redemptore de sua redemptione gaudebunt. Et vis, ait Dominus, ut ostendam tibi dona, quæ tibi daturus sum? Et Margarita respondit : Non, Domine mi, tu enim es gaudium meum, quem solum cernere cupio : vita, qua vivo : lætitia qua gaudeo : requies in qua requiesco : et totum bonum animæ meæ. Confiteor, Domine mi, quem plagatum video, quod tu es ille, qui pro humano genere pati et mori dignatus es. Sed quæso, ut non patiaris creaturas, contra quas video nunc tam iratum, separari a te, et ire ad incendia sempiterna. Scio, Domine, quod nulla pœna major esse potest, quam separari a te lætitia infinita. Et cum Salvator per modum licentiandi eam benedictione donare vellet;

orat non dimitti ab ea visione :

Margarita respondit : Domine, vestram benedictionem opto : sed differatis eam, ut non recedam. Timore autem crescente de tanti terminatione solatii, B convertit se ad Matrem Domini nostri, dicens : Speciosa Mater et Domina, exora Filium tuum, et dic ei, ut sui aspectus jocunditatem mihi non subtrahat, quia nollem ab hoc jocundissima visione recedere. Et si me dispensatione sua remittit, dicatis ei, Mater, quod mihi præstet de reversione ad tantæ felicitatis solatium promissionem. Et quia Christus invitavit eam ad suorum visionem Sanctorum respondit : Domine mi, qui estis Sanctus Sanctorum, lumen, dulcedo, et corona eorum, quem solum videre desidero, cum vos videro et habuero, ero coram Beatis omnibus.

e Christi vulnera tangere non audet præ reverentia

157 Tunc invitavit eam Altissimus, ut suis manibus e cicatricibus signatas tangere non tardaret. Quod agere præ reverentia renuens, amoris signum et confidentiam postulavit. Et Dominus ad eam : In signum dilectionis et confidentiæ tibi mando, quod nunquam loquaris nisi de me. Et Margarita respondit : Domine mi, quia hoc præceptum implere non possum sine adjutorio gratiæ tuæ, succurrat mihi libenter obedienti misericordia tua : et quia solus nosti fragilitatem meam, absconde me a creaturis tuis, et cum loqui nesciam, non me cogas, ut aliquid C referam populo tuo vel alicui personæ in speciali.

jubetur non loqui nisi de Deo : quærit de FF. Minoribus,

Tunc gratissima filia, suis Patribus non ingrata, interrogavit Altissimum, dicens : Domine Jesu Christe, splendor æterni Patris, quantum diligis Patres meos Fratres Minores, quibus me commendasti? Et Dominus ad eam : Filia mea, majores sunt apud me magisque dilecti, quam aliqui de mundo. Ad quod verbum cum exultatione perceptum, benedictionem pro omnibus a Sacerdote æterno Christo Jesu humiliter postulavit.

quibus benedicit Christus :

Qui benedicens eos, ait : Benedico omnibus Fratribus Minoribus, filia, ex parte Patris mei et sancti Spiritus. In quo dignativo colloquio effecta securior, adjunxit dicens : Et quid erit, Domine mi, de his duobus Patribus meis electis tuis, qui tui amore tam sollicite meæ saluti se inclinaverunt? Studeant, inquit Dominus, semper effici meliores, cum habeant arrham æternæ gloriæ. Et quid hoc, Domine, quod unum eorum permisisti gravari prælationis officio? Cui Christus respondens, ait : Scias quod adversarii mei multiplicati sunt ad tentandum populos meos : et Fratres Minores, quibus dedi retia prædicationis meæ, scutum sunt animarum.

158. In nocte B. Claræ Virginis, oranti Margaritæ astitit unus Angelus sex alas habens : ad cujus benedictionem subito tanto fuit amoris repleta incendio, quod gaudium externum a risu non poterat D cohibere. Cujus lætitiam sæpius illa nocte Angelus renovavit, descendens et apparens eidem. Unde Fratrem Confessorem rogavit instanter, ut numquam coram astantibus dictum Angelum nominaret, quia præ lætitia tanti nominis cor repletum jubilo in jocunditatem faciem resolvebat, quantumcumque gravaretur infirmitate. Et interrogans de tam nova jocunditate, responsum accepit, quod ab illo Seraphico Angelo susceperat tam mirum jocundumque incendium.

visitur ab Angelo cum miro gaudio :

159 In prima Dominica de Adventu, Margarita, quæ fontem vitæ sitiebat ardenter, recepto cum reverentia Christi corpore, oravit cum fletu dicens : Per illam misericordiam, quam latroni dare dignatus es in crucis patibulo, te, mi Domine, obsecro, ne me permittas ab antiquo serpente decipi et morderi. Ideo namque ad arcem misericordiæ tuæ recurro, et ad pietatem tuam cum timore confugio, quia majestati tuæ nunquam servivi, nec servio, sed offendo continue.

timet peccare,

Cui pius Pater et Dominus respondens ait : Si me tuis cogitationibus offendis, filia, illos defectus purgas continuis doloribus, quos in animo tuo portas, et lacrymis, quas effundis. Et ego creator tuus, qui te in Paradiso formavi in prima matre, E de Maria Virgine natus et in cruce passus, benedico sanguinem illum, quem in tua redemptione effudi : quia tu es illa creatura, quam hodie plus diligo, quam diligatur aliqua mulier quæ invenatur sub cœlo.

summe Christo dilecta :

160 Die Veneris præcedente vigiliam B. Thomæ Apostoli, famulæ Dei Margaritæ flenti et oranti Angelus Domini locutus est, dicens : Benedico cellam et omnes habitantes in ea, ut illuminentur atque purgentur, et crescant in fervore amoris. Domini famulæ cum fletu dicenti, Domine, ego clamo dolores et angustias patiens in absentia dulcedinis tuæ, sine qua vivere non possum, et nemo respondet afflictæ; ad ejus clamorem sponsus diu desideratus Angelum misit hæc dicentem : Ego sum nuntius tui Domini, quem quotidie postulas : Ego nuntius tui Patris et Redemptoris.

visitur et benedicitur ab Angelo:

Quæ in magnis revelationibus et promissis timore concussa, nec tamen recedens ab actionibus gratiarum, laudavit mittentem Deum in Angelo destinato, et Angelum in Domino destinante, dicens : Laus tibi sit, Angele Dei, de tam larga benedictione, tamque prolixo sermone.

et gratias agit:

Sed sermo tuus, Angele Dei, valde me terruit, quia propter tam alta promissa dubito ne ipse velit ulterius mecum loqui, quem solum desiderat anima mea; ex quo per te tam alta narravit atque promisit. Cui F Angelus dixit : Recordare, Margarita, verbi a Domino tibi dicti, quod usque ad obitus tui diem nova gratia crescet tibi : nec de divinæ subtractione locutionis timeas, quia tecum loquitur alteriori modo Deus, quam unquam locutus fuerit. Recordare similiter Evangelici verbi, quod tibi exposuit Confessor tuus de proximo diligendo. Et Margarita respondit, dicens : Et quis est iste proximus carior et intimior peramandus? Dominus noster, inquit ei Angelus, Jesus Christus, pro te omnibus natus et in præsepio reclinatus : sed lux in tenebris orta est, et tenebræ eam non cognoverunt.

161 Super nascentis autem pueri pœnalitatibus assumptis Margarita meditans, cœpit timere, ne illa die, qua lætitia summa erat, fieret subtractio tanti gaudii. Unde dixit Angelo, quod timebat de duro Paschate. Et Angelus ad eam dixit : Si de duro Paschate times, recordare quod Christus non habuit hic suave. Et Margarita respondit : Quare ergo facit Ecclesia novam lætitiam, et concedit carnes in illa die comedere Christianis, et beatus Pater meus Franciscus dicebat, quod totus mundus jubilare debebat, quia ortum est lumen totius generis humani, atque

A atque immensum gaudium? Et Angelus ad eam. Verum est, quod gaudium totius mundi natum est : sed amici Dei contristari debent illa die, quia Rex noster natus est ad pœnas et diversas tribulationes. Et tu Margarita dicis, quod tali die omnis status fidelium jocundatur. Et ego respondeo, quod tale gaudium Christus Dominus non acceptat. Multi enim sunt, qui lætantur in isto paschate, qui finaliter tristabuntur : ut multi tristantur in nato puero, qui in æterna gloria lætabuntur. Dixit iterum Margarita ad Angelum : Roga Dominum meum, ut infligat corpori meo infirmitatem consumptivam, ut ipsum de cetero non possim offendere. Et Angelus ad eam : Dominus noster vult ut sis humilis, obediens, et reverens : et hoc, quod postulas, erit in voluntate ejus. Et Margarita dixit : Non recedas, Angele sancte, cujus præsentia me lætificat, et benedictio tua de qua me invitas, inducet novam gratiam, et roborabit in bellis animam meam. Et benedixit eam ex parte Patris et Filii et Spiritus sancti, Matris Domini, et sua, et omnium Beatorum. Et ait iterum Margarita ad Angelum : Roga Salvatorem nostrum, qui novit desiderium cordis nostri, quia nihil sub cœlo ita formido, sicut majestatem suam offendere, et ejus signa perfecti amoris per negligentem famulatum amittere. Quare tibi supplico toto corde, ut dicas mihi, quantum me diligit, vel quantum coram ipsius oculis displicet vita mea. Et Angelus ad eam : Hæc responsio tibi fiet secundum voluntatem mittentis Dei nostri.

optat morbum, ne amplius peccet :

B

maxime horret peccatum :

162 In festo B. Blasii, aviditate crescente de Christi sumendo corpore, cum timore communicavit. Quo recepto, sentiens gaudium excedens alia cuncta gaudia, dixit, quod ineffabile gaudium erat, ubicumque se offerebat amanti animæ Christus, lætitia Beatorum. Tunc locutus ad eam Christus ait : Ego me tibi, filia, subtraham. Et Margarita respondit : Non respondeat subtractio tua, Domine, multitudini vitiorum meorum : sed intuere sitim, quam continue patior de te, et timores, quos habeo, et ob tui reverentiam anima mea sustinet. Satis namque videntur mihi graves et importabiles istæ pœnæ, ut sufficere deberent tantæ fragilitati. Et Dominus ad eam : Non recordaris tu Matris meæ, quantum sine me remansit in mundo, et præsentiam meam non videbat? Et Margarita respondit : Domine, si Mater illa gloriosa stabat in die sine præsenti visitatione, in nocte visitabatur : et si in nocte, visitabatur a præsentia misericordiæ tuæ frequenter in die. Et Dominus ad eam : Scias diem transisse cum nocte, in quibus me, sicut intelligis, non habebat : habebat tamen Archangelum Gabrielem, quem ad eam præmiseram salutandam, dum de ipsa dignatus sum carnem sumere, qui sæpissime visitabat eamdem. Et Margarita respondit : Domine Jesu Christe, Mater vestra sanctificata fuerat antequam nata. Et vos (ut ego) offendere non timebat, quia magis erat confirmata in gratia, quam aliæ creaturæ. Sed ego ancilla tua sum velut res quæ non est, et statim desiuit esse. Et ideo timens ne a te summa vita peccando recedam, tuam visitationem desidero, quia sine te perseverare posse non credo. Et Dominus ad eam : Ego quidem, filia, tibi ad tempus me subtraham, et tribulationes tibi crescent et multiplicabuntur. Et Margarita fortiter Christum amans, respondit : Dummodo tibi placeant, et in illis tibi serviam, et incessanter laudem nomen tuum, ea opto, et ad recipiendum me præparo. Et Dominus : Filia mea, quam feci in pœnis albam per innocentiæ puritatem, et rubicundam per amoris ardorem, in te requiesco, et in pœnis tuis mihi servis, et laudabis me factorem tuum.

deprecatur ne se ei penitus subtrahat Christus.

C

Deipara in terra sæpe a Gabriele visitabatur

Margarita optat tribulationes, modo tu.. placeant Deo.

163 Feria tertia post primam Dominicam in Quadragesima, cum reverentia corpore Christi recepto, audivit ipsum dicentem sibi : Es tu in tribulatione? Et cum Margarita responderet, Domine tu scis; dixit ei Dominus : Et ego sum in consolatione de tuis pœnis, quia te mihi conjungunt. Et Margarita respondit : Domine, tu dixeras ancillæ tuæ, quod ego jam conjuncta eram tibi per gratiam. Et Dominus ad eam : Omnis anima, quæ in gratia est usque in finem, si non crescit in gratia, retrocedit. Et Margarita respondit : Verum est, Domine, quod es in consolatione, quia tu es ipsa consolatio. Et Dominus ad eam : Filia, ego fui quantum ad humanitatem in magnis tribulationibus. Et tu fuge mundum, quem tam fugere postulasti, quod adhuc largiar tibi istud bonum. Et Margarita respondit : Domine, ego me ipsam fugio, et de me ipsa tibi lamentor. Et Dominus ad eam : Filia, et de me similiter lamentaris. Et Margarita cum tremore dixit : Domine, ideo de te conquesta sum, quia de fuga mundi meum desiderium minime complevisti. Vellem namque omni familiaritate creaturarum carere, ut plenius te cognoscere ac diligere possem. Animarum vero zelator, se ad prædicatorum exhortationem convertens ait : Dic illi parvulo, quem in cœlesti Hierusalem magnum faciam, quod studeat semper in amore meo atque servitio et in Scripturis meis : et ego dabo lumen ei ad prædicandum in injurias, quas recipio quotidie a deceptoribus hominibus, secundum artes eorum et officia. Numquam enim tam me offendit mundus. Offendor enim de illo vitio, quod in mea nativitate punivi, a conjugatis in matrimonio, et a Virginibus et a nuptis, per superbiam, inanem gloriam et invidiam. Dic ergo, quod prædicet Evangelium meum, et vitia corrigat : prædicet cum auctoritate et ardore cordis : nec timeat infamantium verba, quia faciam adhuc ejus prædicationes agnosci. Et dic ei, quod in sinu meo eum porto, et in statu gratiæ, in quo posui animam tuam, suam portem.

D

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

ut placere intelligit a Christo,

et jubetur quemdam concionatorem animare,

E

164 In vigilia B. Claræ Virginis, quia Christi famula Margarita plusquam in aliis diebus cupiebat signa dilectionis divinæ in se ostendi, licet omnes homines mundi et mulieres videre Sanctas cupiant, dixit ei Dominus : Filia, in te non habes caritatem perfectam, in gradu enim, in quo nunc es, servare debes caritatem et reverentiam. Reverentiam enim tuam præcedit cognitio, quæ numquam te sinet formare petitionem aliquam cum signo elationis seu præsumptionis. Perfecta vero caritas in amarum petitur, cum se elevat per ardorem super se, ut transcendat in me, præponendo sibi ceteras creaturas. Sicut invitatus ad nuptias, quia se ceteris dignior deceptis elegit humiliter novissimum locum, et sequitur omnes qui intrant palatium, non præcedit. De verbo illo, quod per fervorem dixisti, ne timeas, quia sicut Petrus amore fervens dum incidit auriculam, in ore meæ prædicationis meruit veniam, ita et tu in verbo prædicto.

ipsa in se servare caritatem et reverentiam :

F

165 In vigilia Nativitatis beatæ Virginis, Dei Filio reverenter suscepto, ex inestimabili suavitate, quam sentiebat in ipso, ait : Domine mi suavissime, quid facient de infinita suavitate animæ Beatorum in patria, dum de te gaudium sustinebunt inexcogitabile, ineffabile et infinitum? Infinita est hæc jocunditas, qua fruor nunc, Domine mi. Et Dominus ad eam : Beatorum animæ facient secundum voluntatem meam. Et major erit jocunditas tua in patria, quam sit ista. Et quia desideras profundari totaliter in fonte amoris mei, ideo tam sæpe requiris, quantum te diligo. Cum dico tibi, quod tu es filia Dei, electa Dei, et revocata Dei, quam speciali custodio diligentia; cur dubitas ergo, cum tribulationes et infirmitates tuæ placeant mihi? Nulli cor tuum, filia, rei præbeas, nisi mihi dilecto tuo : solum me dilige, meisque laudibus sis intenta, quod te amabo

nulli rei cor præbere, nisi Deo :

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS

A et laudari faciam. Tu dicis quod in continua fame vivis de me. Et ego dico tibi, quod in majori fame vixi, quam tu: nam corpus meum, quod traxi de Virgine, semper fuit de quiete recipienda famelicum.

166 Post festum translationis beati Patris Francisci, in excessu mentis posita propter promissa ostensa præmia, ita cœpit loqui: Nihil horum, quæ promittis, Domine, et ostendis, sciam referre. Et Dominus ad eam: Ego tuus Dominus Jesus Christus volo, quod nunc salutes beatissimam Trinitatem, et gloriosam beatam Virginem Matrem meam, cum tota curia Beatorum. In quo verbo tam immenso fuit repleta fervore, tantaque dulcedine, ut nova securitate percepta diceret: Tu es ille, qui pro salute humani generis de Maria Virgine nasci dignatus es. Et Dominus ad eam: Es tu digna hujus tam miræ suavitatis gratia, quam nunc sentis? Et cum Margarita responderet, quod non; quia cum illa non crederet posse pati quidquam molestiæ in inferno; dixit ei Dominus: Hæc gratia non solum tibi pro te conceditur, sed pro filiis meis, qui etiam digni sunt. Est autem dignus ille sanguis, qui emanavit tam large de meo corpore in Crucis patibulo pro ingratis. Et Margarita pro quibusdam orans, Domino dixit:

in summa consolatione

fatetur se ea indignam;

B Exaudi Domine preces servorum tuorum. Et Dominus ad eam: Non sunt preces, sed appetitus superbiæ, qui cogit eos laborare in terra. Oratio enim recta requirit cor ab omni labe defectuum defæcatum, cor humile ad suarum miseriarum notitiam, meæ etiam majestatis cognitionem ac reverentiam obtinendam. Requirit etiam cor separatum ab omni strepitu mundanorum affectuum, atque internarum et externarum sollicitudinum. Ego enim, qui sum dignior omni nobilitate, me feci servum et subditum præ cunctis humiliorem.

discit qualis esse debeat oratio, ut exaudiatur:

167 In cella sua quadam die Margarita orationi et meditationi divinæ vacans, audivit in spiritu vocem dicentem sibi: Veni sponsa in desertum, et esto ibi, ut plenius valeas delectari cum Jesu Christo dilecto tuo, et ibi sapiens anima cum divina sapientia commoretur. Et Margarita respondit: Quomodo associaretur tanta simplicitas cum sapientia infinita? Et Dominus ad eam: Noli de sapientia mirari, noviter nominata, quia numquam de me Creatore tuo, et de subtilitatibus hostis tui agnovisti tantum, quantum cognosces amodo. Et cum diceret ei, Amas tu me? Et ipsa respondisset, Tu scis, Domine, quia amo te; Sed numquam, Domine, te amavi; dixit

invitatur in desertum.

interrogatur, an amet:

C Dominus: Non reciperes tu supplicia mortis amore mei si oporteret? Et Margarita respondit: Domine, nec gratia, nec munus, debetur mihi, nec alicui creaturæ morienti pro te, quando a patiente supplicia non recedis, sed es cum ipso. Tunc gratissimus Deus adjunxit, dicens: Dic servo meo, quem tibi in Confessorem, spiritalem bajulum, assignavi, quod tale studium apponat in omnibus quæ gerenda sunt, ut merito filius meus vocari possit. Et tu in oratione tua reverentius me invita, et dic: Quando veniam ad te et inveniam te, Salvator Deus meus? Et noli dicere sicut hactenus dixisti: Veni, vel redi Domine, cum tu debeas tamquam me indigens reverenter venire ad me.

jubetur reverentius orare

168 In festo BB. Joannis et Pauli post communionem corporis Salvatoris, audivit subito vocem dicentem sibi: Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Pro quibus verbis jocundata mentaliter, gratias egit divinæ benignitati, quia se permiserat recipi ab eadem. Et in excessu mentis evecta, vidit Christi humanitatem candidissima veste indutam contexta aureis stellis, et matrem virginem indutam aureo et cœlestino indumento. Et cum interrogaret de specioso Angelo, qui astabat, summi fuit Regis responsio quod erat Princeps cœlestis curiæ Mi-

26 Jun.

videt Christum, B. Virg.

S. Michaelem;

D chael, qui semper est paratus divinis obedire mandatis, et meam divinam sine labore perficit voluntatem. Invitata vero a Rege, cujus stare, decorem contemplabatur, ex parte vulneris lateralis adducta est. Et quia desiderabat coram facie ejus stare, dixit ei Dominus, quod ideo posita fuit in parte dextera in arrham societatis benedicendorum. Et dixit ei: Tu credis in debilitatibus tuis deficere, et recedere de hac vita: sed non migrabis hoc anno de mundo isto, nec in sequenti. Tot enim annorum erit vita tua, quot ordinavit voluntas et sapientia mea: nec dierum numerum vitæ tuæ refero modo tibi. Tu dicis, quod frequenter dubitas me recipere: Et ego tibi concedo, quod me possis recipere omni die. Nam, sicut Frater Joannes tibi retulit, in omni mei communione animæ tuæ largiar novum lumen, et de plagis meis hauries tam altas et tam familiares allocutiones, quas mundus capere non potest, nec ei pandendæ sunt.

haurit e plagis Christi plures allocutiones.

a *Ita scriptum. An* circulum *legendum? an* cruculam — b *Non satis perspicua sententia. An forte legendum*, Christi famula superno amore (*vel*, superni amoris igne) amplius renovata? — c *An* exercere gratiam (*vel*, *gratiæ cooperari*) *vel potius hic* et merendam, *vel* merendam, *legendum?* — *De eo actum ad cap.* 4. *Not. c.* — e *Vulcani deest* ipsius manus.

CAPUT VII.

De puritate conscientiæ et frequenti confessione et communione.

E

Fratrum Minorum plantula, Christi famula, Margarita in suæ conversionis primordiis non tantum nitebatur confiteri qualibet die, verum etiam cum fletu et planctu repentinos detegebat coram astantibus sociis cogitationum incursus. Semel igitur continuatis diebus octo generali confessione cum gemitibus, doloribus et circumstantiarum expressione mirifica, sicut ei oranti fuerat divinitus præostensa, ad optatum diem B. Joannis Evangelistæ jejunando et vigilando deveniens, in oratorio prædictorum Fratrum, populo recedente, appensa chordula ad collum, madida facie, capiteque nudato, coram altari beatæ Virginis se prosternens, ad Dominici corporis sacramentum tremens et totaliter effecta subito pallida, reverenter accessit. Et recepto corpore summi Dei, inter adstantium brachia insensibilis effecta, declinavit se atque defecit. Tunc præ divini gustus dulcedine cœpit serenata facie jocundari, visumque prætendebat Angelicum, ac dicebat: Hanc ebriatam amore divino lætitiam, quam pro die Nativitatis ejus petieram, in hanc diem Salvator omnium reservavit. Exinde irreverberatis oculis et apertis nihil videns, quærenti Domino, qui loquebatur ad cor ipsius, quantum creverat ejus F anima, ita respondit, dicens: Domine, major est nunc anima mea, quam totus mundus, quia in ea vos habeo, quem cœli et terra non capiunt. Et cum fletu postulans dilecti Dei continuare præsentiam, ita de subtractione dulcedinis cœpit timere, ut nihil aliud nisi flere liberet. Et ait flenti Dominus: Filia mea, scias indubitanter, te cum isto timore ad cellam tuam reversuram.

Confessione generali per 8 dies facta,

communicat fune ad collum ligato:

in raptu mira hilii gaudio perfruitur:

170 Ad tam altissimum sacramentum corporis Christi reverenter se præparans, ante orationem cellam totam purgabat a pulvere, dicens, quod viæ tegi deberent auro purissimo, qua transituri sunt cum Christi corpore Sacerdotes. Unde liquefiebat ut cera, cum ejus præsentiam sentiebat, et retinebat cereum ad Christi corpus illuminandum. Intantum namque ipsam allexerat divinæ suavitatis notitia, et deterrebat suæ consideratio vilitatis, quod aviditatem frequentandæ communionis retardabat humilitas, et formidinem ex adverso mentis aviditas animabat. Propterea valde admirans de pugna tam nova, quam sentiebat in se, cum timore ac fletu cœpit tantæ novitatis investigare principium. Cui Dominus respondens ait: Non timeas, filia, nec mireris, quia quælibet

communicaturа cellam mundat;

ardet et metuit communicare.

A quælibet anima cupiens tam nobilissimum Sacramentum recipere, sic deberet a cunctis purgari defectibus, ut solari munditiæ similis videretur et esset.

171 Christi famula Margarita dum in oratione sacratissima Deo diceret, quod tam vilissimæ creaturæ se numquam Christus communicare deberet; responsum recepit a Domino, quod splendore tam mirifico non erat induta virtutum pro se tantummodo, sed ut *a* Christo tam dignativæ vocationis spes desperatis redeundi plenaria ad sinum misericordiæ donaretur. Et dixit ei, quod tempus appropinquabat, in quo tam copiosis ditanda erat gratiarum muneribus, *b* cum summa devotione fideles cuperent audire loquentem, et ejus tunicam lacerare devote, et ad ipsam accederent de propinquis provinciis et remotis, ut eam possent videre et tangere, et a suis pestibus liberari.

a donatur gratia, ut aliis prosit

172 Conscientiæ puritatem sectantem *c* habenti Salvator redarguit, quia propter metum circumstantium personarum, fervorem ipsum requirendum cohibuit vel celabat. Mandavit etiam purissimæ sponsæ suæ, ut qualibet die ad minus semel confiteretur Fratri Junctæ Confessori suo, tum quia magis coram prædicto Fratre verecundabatur, tum quia plus aliis Confessoribus redarguebat eamdem. Et ideo dixit famulæ suæ, quod ratione curæ præcipuæ, quam dictus Frater de ipsa gesserat, reservabat B eidem munus gratiæ specialis. Hæc sæpe a communione corporis Christi se humiliter subtrahebat, nunc ex contemplatione majestatis excelsæ, nunc ex consideratione propriæ vilitatis. Ex qua humilitate inclinatus Altissimus ait: Filia, non te subtrahas, ut cœpisti, a mei Corporis sacramento, quia sic est cor tuum jam purgatum a vitiis, quod ut me sæpe recipias tibi mando. Tu vero confessori prædicto de tuis defectibus te accusa, et secularibus parum loquere, cum pondus orationis ferre pristino more non valeas propter infirmitates. Ama igitur silentium, et si potes continue confiteri priusquam comedas, nullatenus negligas adimplere. Et sicut agebas dum ibas ad locum Fratrum, ita priusquam cibum sumas, confitearis defectus tuos Fratri: et Fratribus supradictis semper detege vitam tuam, ut nulla tentatio te decipiat.

confitetur quotidie: qui optimus illi Confessarius

invitatur a Christo, ut sæpe communicet,

raro loquitur secularibus:

173 In Matris summi Dei Annuntiatione, dum solito more cum fletu ad Christum recurreret, supernæ consolationis irradiata splendoribus, quæsivit a Domino, si esset ejus anima a vitiorum maculis defæcata? Qui ei respondit, quod nihil grave oculos majestatis offendens in ejus mente remanserat expiandum, et ait: Ideo benedico tibi, et volo quod amore mei te ipsam diligenter ab omni defectu custodias, C et me cum volueris recipias omni die. Quæ divina repleta dulcedine rogavit Altissimum, ut ita cor ejus dignaretur munire virtutibus, ut nil de cetero præter Deum posset intrare in illud. Mane itaque facto cum Missarum solenniis interesset, tam excessivus in ea crevit fervor amoris, quod supprimere vocem in conspectu adstantis populi non valebat. Ipsa quidem hora perfusa lacrymis, fatigata suspiriis, me quæsivit, et quod differrem sibi dare corpus Altissimi, post Missam conventus humiliter exoravit, ut mentalis ebrietatis fervorem humanis aspectibus atque laudibus occultaret. Nolebat enim coram populo chordam sibi ad collum ligare, et capite nudato coram altari Fratrum imbribus lacrymarum perfusa accedere, ne de simulatione aut fictione aliqui eam temere judicarent. Sic namque spiritu rapiebatur in Deum, ut adstantes liquido crederent eam præsentialiter suum cernere Creatorem. Recepto igitur tunc corpore sui sanctissimi Creatoris, ille qui in animas sanctas se transfert, locutus est ei, dicens: Confide, filia, quia tu es dilecta mea et discipula mea, quam conservabo in gratia, defendam in tentatione, consolabor in angustiis, et ducam in D vitam æternam. Credisne, quod sim verus Deus æterno Patri Filius coæqualis? Et Margarita respondit: Non solum credo, sed vehementer admiror, quomodo non aliter anima mea liquescit in præsentia tua. Et timens ne cum aliquo defectu Christi corpus assumpsisset; benedixit ei Dominus, et dixit, quod purgaverat eam, et recordaretur verbi, quod B. Paulo dixerat: Sufficit tibi gratia mea. Et quia dulcedo illa mirabilis subtrahi videbatur, ob hoc semiviva caput suum reclinavit, dicens. O summa dilectio mea, rogo te ut animam de corpore isto educas ut liberius tecum sim. Ille vero qui sua levitate suaviter cuncta disponit, in lacrymis postulatus, Margaritæ dixit, quod ideo ipsam in timore posuerat, ut implerentur omnia, quæ de ipsa scripta fuerant, et quod in timoribus suam vitam duceret et finiret.

invitatur quotidie communicare

fervorem et raptum vult coram populo tegere:

post communionem, a Christo confirmatur:

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

2 Cor. 12. 9

optat mori, ut ei adsit:

174 Ignis amoris adeo erat in ipsius anima accumulatus, quod tam in publico, quam in privato, in magna Dei dulcedine posita diceret: Domine, Domine ubi es? Ego autem, qui semper fui de statu salutis ejus zelotypus, dicens quid dixerat, Domine Pater et Fili et Spiritus sancte, an Domine Jesu Christe, respondit dicens: Ego illum unicum et æternum Deum invoco, qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus. Et cum super isto verbo timeret, Dominus dixit ei: Satis, filia, mihi placet modus, quem E tenes, quia tuæ devotionis intentio dirigitur ad majorem descriptionem meæ dominationis. Sicut namque vicarius meus, in quo posui plenitudinem potestatis, ad majorem sui status perfectionem non vocatur Papa, sed Pater sanctus; ita in modo tuæ locutionis quasi digniori vocabulo utens me ita nominas. Et quia amens hostis deceptionem dicebat, Domine Salvator meus, nihil aliud quæro nisi te Redemptorem meum; audivit eum dicentem sibi: Ego sum Christus, de Maria Virgine natus, qui te diro redemi supplicio. Et Margarita respondit: Domine, quid est hoc, quod aliquando sic a me videmini elongatus? Christus respondens ait: Noli timere, filia, quia cum tibi videtur, quod deseruerim te, tecum sum, ad tuas sedandas tentationes, et ero, ut mea dulcedine quietius perfruaris.

SS. Trinitatem nomine Domini invocat:

a Christo quærit, cur se subinde relinquat?

175 Cernens se Christi famula Margarita velut triticum sub tribulo positum, quantum ad pœnarum molestias diversarum, quas tolerabat, dixit: Domine Jesu Christe, fili Patris æterni, qui de Virgine nasci dignatus es, hoc mecum agat misericordia tua ut omnes afflictiones, quas fero pro tui amore et honore nominis, tibi placeant, et in eis de cetero non omittam ciborum abstinentiam, orationem solitam, et vigiliarum continuationem, et lacrymarum F effusionem, quas mihi hucusque tua curialitate largitus es. Est hæc enim consolatio mea, ut numquam corpori meo parcas. Nam si tua me vult damnare justitia, ut sum digna, concedatis mihi interim, quamdiu vixero, quod purissime tam mente quam corpore tibi serviam, et in nullo de cetero vitio te offendam. Et in isto modo parata sum pergere ad pœnas. Christus autem suæ pietatis aures ad has humiles preces inclinans, ait: Filia recipe me sæpius solito, quia per mei corporis visionem et sumptionem devotam, ad tam multiformium munera gratiarum ascendere meruisti. Et hoc fuit tuæ magnum salutis, et consolationum principium. Nec mireris, si post acceptam requiem plus non affligeris et tentaris, quia prægustatæ suavitatis subtractio tibi fit ad tuæ fidei majorem probationem: nam quousque me tecum sentis, te nulla pœna pungit: sed cum subtrahi tibi videor, in angustia remanes. Et tamen tecum sum per gratiam, quamvis quoad dulcedines videar absentatus. Sustine igitur cum omni patientia pœnas tuas, quia tu nosti quare pateris tot adversa. Et

optat ut pœnæ suæ Deo placeant,

parata post damnari, modo hic Deo serviat.

invitatur ad frequentem communionem

et patientiam etiam in ariditate:

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS. jubetur redire ad priorem cellam, nec curare hominum dicta:

A Et quid dices, si non dimisero tibi nisi timorem, amorem, tentationes et pœnas?

176 Revertere sine dilatione ad illam cellam, ad quam te Frater Joannes redire jusserat, ubi voces tui devoti fervoris securius elevabas. Et quia tibi videtur, quod ingressus iste, propter apparentiam levitatis, materiam præbeat aliis murmurandi, hanc verecundiam pœnalem ideo tolera, quia mulieri te invitanti ad aliam cellam non expressisti tuam plenarie voluntatem; sed excusando te dicebas, quod eras ire parata, quocumque Fratres, quorum curæ commissa es, te locare decreverint. Revertere, inquam, ad cellam illam, in qua te antiquus hostis in serpentum specie molestabit. Tu enim scis quantas consolationes in superiori cella, ad quam de mea voluntate perrexeras, recepisti, juxta promissionem quam tibi feceram. Et si dubitas de murmuratione loquentium circa hoc, recordare quod de me vero et summo bono etiam extitit murmuratum.

ibi specie serpentum tentata a diabolo:

177 Passionis Christi vestigia Margarita sequi desiderans, nil in diebus Veneris gustare volens, nisi mœrorem et luctum, diebus illis communicare nolebat. Quapropter Salvator locutus est ei, dicens: Cur me die Veneris recusas recipere: in qua velocius ad me deberes accedere, quam in Nativitate

non comedit die Veneris,

B mea vel Resurrectione, cum illa die magis humano generi me conjunxerim per amorem? Illa namque dies est, in qua extensus in ligno Crucis per amoris amplexum totum genus humanum, sicut pater unicum filium, amplexatus sum.

jubetur tamen communicare:

178 Altera vero die tentator, ipsius cellam ingrediens, quia principis tenebrarum perficere jussa contra Margaritam non poterat, quasi dolens et mœrens dicebat in cella: Heu, heu quo ibo? quomodo indignationem me mittentis ad istam, quæ suis me vicit orationibus, ferre potero? Et post modicum audaciam fingens cum simulata lætitia, sectando per cellam orantis et flentis, cantavit turpissimas cantationes, et Christi famulam lachrymantem, et se Domino commendantem, procaciter invocabat ad cantum: qui quoniam a fletu mentem ejus nequivit suspendere, turpissimis improperiis spiritus fœdus utens blasphemavit eamdem. Et quia vasculum sanctitudinis Christum ferens non poterat quicquam in se recipere, quod divinæ majestatis oculos posset offendere, tentantem precibus et lachrymis repulit ac ejecit.

dæmonem turpia cantantem precibus et lacrymis fugat:

179 Ut ad Christi corpus suscipiendum cum reverentia quilibet se disponat, Salvator insinuat in his

C verbis: Filia, inquit, conqueror tibi multum de irreverentia Sacerdotum, qui me in tam magna multitudine quotidie tangunt, nec me diligunt, nec agnoscunt. Si enim me veraciter agnoscerent, scirent quod nulla posset in rebus creatis similitudo, pulchritudo reperiri per aliquem, cui debet Sacerdos celebrans comparari. Et tamen me pollutis manibus tangere non verentur: sed majus faciunt de me forum, quam de luto facerent platearum. Ad quod verbum Margarita, timore percussa, Christo respondens, ait: Cur ergo, Domine mi, tam sæpe cogitis, et tam frequenter me invitatis, ut sic indigna vestrum recipiam corpus? Cui dominus: Ego quidem, Filia, æterni Dei Patris Filius de Maria Virgine natus, jam te purgavi a defectibus tuis: et ideo benedico te ex parte Patris mei, mea, et sancti Spiritus, et beatæ Virginis Matris meæ.

docetur quam mundi esse debeant Sacerdotes:

180 Quodam mane post communionem corporis Domini Margarita super tam dignativa Domini condescensione admirans, dixit: Cur, Domine, in cœna tua Judæ et aliis te tam humiliasti: Et nunc te ipsum largiendo humilias? Et Dominus admiranti respondit: Filia, multi sunt hodie Judæ similes, a quibus me sacramentaliter recipi et tentari permitto. Sed quia tu amore mei te sæpius exuisti, et cunctis rebus inopem te fecisti, gratiarum donis te induam et ditabo. Quare in tribulationibus tuis ne timeas, quia D te mihi unient et acceptam facient per amorem. Et benedictione consueta recepta, audivit Christum sibi maxima promittentem, quæ mihi suo Confessori propter humilitatem noluit reserare.

paupertate et tribulationibus unitur Christo

181 In octava S. Laurentii, tanta post communionem corporis Christi fuit repleta dulcedine, quod præ desiderio recipiendi eum sequenti die, dicebat: Domine Jesu Christe, infinita dulcedo animæ meæ, ego indigna famula tua cum desiderio me invito pro die crastina ad sacramentum tui corporis recipiendum. Ille vero, qui se desiderantium vota non spernit, dixit quod die quolibet dabat ei de communione desideratam licentiam. Ego feci, inquit, majus donum tibi in Cruce cum passibiliter me donavi, quam sit istud. Et Margarita respondens, ait: Verum est, inquit, Domine, quoad pœnam, quam tolerasti pro nobis, quos tam caro pretio redemisti. Cujus gratitudini se Christus inclinans, Margaritæ respondens ait: Tu es creatura mea, et ego Creator tuus; filia, et ego pater, electa, et ego electus, quem præ omnibus elegisti. Ego Dominus tuus, et tibi non dico ancilla, sed socia mea es. Tu alba per innocentiam in me facta, et rubicunda per ardorem caritatis. Non ergo timeas me recipere omni die, cum in anima tua E locum quietis paraveris humiliter et devote.

ab eo Socia appellatur, et sinitur quotidie communicare:

182 Die quadam sumpto filio summi Patris, tanta fuit subito pace repleta, ut alte clamaret, et diceret, se esse in deliciis summi Dei, et beate sentire gaudia Paradisi. Cui cum Christus diceret, si esset satiata mentaliter, respondens ait: Domine Jesu Christe, talia sunt gaudia tua, quod etiam in cœlo gaudens esurire credo per incrementum aviditatis. Tanta etiam panis in te, quem modo sumpsi, me fortitudine roborasti, quod omni debilitate remota, et infirmitate sublata, me vera jocunditate replesti. Et Christus ait: Cur ergo me non recipias omni die, cum in te locum odoris et quietis reperiam? Et quia timere cœpit, ne fervor de donis et consolationibus promissis conceptus pateret adstantibus, rogavit omnes qui aderant præ devotione plorantes, ut sine mora exirent de cella. Verum lux vera sui communicativa nobis æqualiter dixit ei; Non loquar tecum, si emiseris assistentes, cum fecerim te speculum peccatorum.

ex communione vires accipit, et consolationem, quam vetatur celare ad stantes.

183 Sequenti die communicans, vix Dei famula Margarita superinfusam lætitiam potuit tolerare: quæ miro modo completa dulcedine, audivit Christum omnia dulcorantem, dicentem sibi: Filia mea electa, benedico tibi ex parte Patris, mea et Spiritus sancti, F nec non et beatissimæ Virginis, de qua carnem sumpsi, in qua multa tormenta sustinui. Et dico tibi, quod in subtractione mea te punio et purgo de tuis offensis. Et quia majora secreta suscipies, quam unquam senseris, priusquam ad ipsam pervenias, afflictiones non modicas tolerabis. Recede ergo a secularium accedentium locutione, sicut hactenus desiderium habuisti. Quanto namque ab eorum consortio fueris separata, tanto propinquior ero tibi. Et dicas Fratri Junctæ, quod paret se ad impertiendum tibi tuæ salutis consilia, secundum ordinem sacrarum Scripturarum, quæ quidem consilia semper circa te diligenter præcogitet. Et tu ipsius reverenter utaris consilio, et te recommendo eidem, sicut olim te commendaveram Fratri Joanni defuncto.

purgatur subtractione consolationis: jubetur abstinere alloquio secularium Confessarius præcogitanda, quibus suos instruant.

184 Dominica vigesima tertia post Pentecosten, in hora diei prima, recepto cum reverentia corpore Salvatoris, audivit Dominum dicentem sibi: Filia, credis tu, quod ego sim Dominus Deus tuus? Et Margarita respondit: Creator meus, Pater et vera jocunditas cordis mei, cur me interrogas? Et Dominus ad eam: Filia, in majori parte hominum quam hujus seculi, quamtum in eis est, morior: et pauci sunt in quibus vivam per gratiam. Intantum etenim me

A me offendunt, quod si in me vero Deo cadere posset pœnalis affectus propter horrorem vitiorum, quem committunt, striderem cum lacrymis, dum communicant. Nam me indigne recipiendo, denuo crucifigunt, et porrigunt amarius poculum quam propinatum mihi fuerit a Judæis. Propterea recordare, quod sicut permisi me tangi, et portari in sanctam civitatem, et excelsum montem, ab hoste antiquo; et ita nunc injurias patior ab indevote suscipientibus et sine reverentia tractantibus me. Unde dicas Fratri Junctæ Confessori tuo, quod mandans ei ex parte mea, ut nemini de cetero præbeat corpus meum, nisi sit persona religiosa, vel secularis, quæ sui vultus curiositatem spreverit, vel deserere sit parata, et in meis beneplacitis et præceptis disposuerit se ferventer; nimis enim offendor in communionibus secularium in vita eorum. Væ autem illis, qui me indesinenter offendunt, ut sine suarum correctione culparum sumere me præsumant, quia contra eos alibi examinatio dura fiet. Et quia per conscientiæ lumen a gratia illustrata, notitiam habes de statibus plurimorum, hic est gladius, quem te docuit Frater Juncta. Para te interim ad tribulationes, quia venies in multarum contemptum personarum: quæ vilificatio de te facta erit loco martyrii, quod non infligitur modo sicut temporibus tyrannorum. Tunc præ timore B ne me offendas, parvæ pœnæ tibi maximæ videbuntur. Sed ne timeas, filia mea, soror et socia mea, cum in præsentia personarum minuentur consolationes tibi. Nam ideo fiet ita, ut mundo despectior habearis tuæque gratiæ securius consequerentur.

indigne communicantes crucifigunt Christum:

qui ad communionem admittendi?

Margaritæ loco martyrii est despectus:

185 In Nativitate filii Dei secundum carnem, puer ille qui omnia fecit verbo virtutis suæ, dixit : Filia, quæ es in pœna, pete modo quicquid vis. Et Margarita respondens, ait : Domine Jesu Christe, concedatis mihi, ut numquam vos offendam. Et ait ad eam Dominus : Non quæris tu vitæ supernæ regnum? Et Margarita respondit : Concedatis mihi, Domine mi, hoc donum, quod postulo, ut vobis semper serviam, et numquam vos offendam. Et postea mittatis me quocumque vultis. Quod verbum in tantum Nato de virgine placuit, ut ei diceret : Tu es ancilla mea, propter statum culpæ præteritæ, famula mea propter obsequium pœnitentiæ, soror mea in statu gratiæ, et filia propter arrham æternæ gloriæ.

præ omni re petit, ut Deum non offendat:

186 Post hujus diei solennitatem convertens se Margarita ad suorum memoriam delictorum, in cordis amaritudine, et indicibili copia lacrymarum, generalem confessionem continuans in fletu rauca est effecta, et præ diebus octo nec quasi cibum sumere potuit, nec dormire. Confessione completa coram C me Fratre Juncta usque ad minimum vitium, in octava Innocentium recepit Christum bonorum omnium largitorem, dicens : Domine Rex optime, hoc donum postulo a misericordia tua, ut vita mea tibi serviat, et per exemplum meum te laudent omnes creaturæ tuæ, et numquam tuam valeam offendere majestatem. In tanto autem fervore tunc excrevit, quod extra cellam egrediens pro desiderio audiendi Missarum solemnia, etiam verbum Dei, currebat ad locum Fratrum : et venisset, nisi quia ego suus Confessor, qui aderam, reduxi eam in suam cellam, et respondit Domino interroganti, si esset in jocunditate maxima dicens : Domine, jocunditas tua est infinita et invisibilis, et gaudium, quod de te sentio, est inæstimabile. Et interrogavit eum, si ejus confessio tam dolorosa, suæ placuerit majestati? Et Dominus ad eam : Tu es, quæ per sollicitudinem continuam facis te nova gratia dignam.

post accuratam confessionem

præ fervore egreditur e cella

187 Paulo post audivit pulsari campanam quamdam cujusdam ecclesiæ secularis ad levationem corporis Christi, ob cujus amorem statim rapitur, et in manibus Sacerdotis vidit puerum speciosum, nive candidiorem, indutum auro purissimo : sed manus D tenentis eum omnem nigredinem excedebant. Et ait Dominus ad eam : Videtur tibi, quod ego Creator tuus sim speciosior omni re? Et illa respondit : Domine mi, dicere non valerem admirabilem pulchritudinem tuam : sed risus meus in fletu vertitur : tum quia te Regem Regum video tam irreverenter tractari, tum quia cum dolore ac timore clamare compellor, Misericordia, misericordia, misericordia, pro illis fœdissimis manibus, ut gratia tuæ remissionis purgentur. Inclinans autem se pietas summa ad preces filiæ supplicantis, respondit : Paret se Presbyter ille, pro quo misericordiam implorasti per custodiam sui ad pœnitentiam dolorosam, si vult misericordiam invenire. Et dicas Fratri Junctæ, quod magna pars illorum tam fœdis manibus me contingunt. Rediens autem ad usum sensuum, cœpit dicere Pater noster, et ultra Qui es in cœlis, propter mentis ebriativam dulcedinem usque ad diei serum sæpius inchoans, procedere ulterius minime valuit. In hac etiam visione felici Christum audit dicentem sibi : Corpus meum, quod tam candidum conspexisti, repræsentat humanitatem : sed aureum caput et indumentum, assumentem divinitatem. Post hæc accessit Angelus ejus custos, et cum lætitia dixit ei : Confortare in Domino Margarita, quia senties de dulcedine, quam in patria degustamus, priusquam E venias ad consortia Beatorum, et parum durabit tibi.

Auctore F. Juncta ex MSS.

videt in raptu Christum speciosum a Sacerdote nigris manibus elevari,

et pro eo orat:

188 Sabbato inter octavam Epiphaniæ, summum bonum, quod in se continet omne bonum, communicando suscipiens, audivit ipsum dicentem sibi : Es modo filia contenta et consolata? Et dum responderet, quod sic, ait : Para igitur te ad recipiendum me sæpius, quia in anima tua locum quietis et dulcis amoris invenio. Et Margarita respondit : Domine tu solus me præparare potes ad condignam receptionem tam inæstimabilis Sacramenti. Et Dominus ad eam : Verum dixisti, sed adhibe studium ex parte tua, ut animam puram teneas atque dulcedinem : et cum talis fueris, sæpe communica : et dicas bajulo tuo, quem tibi concessi, ut ipse sibi agat. Et Margarita respondit : Domine, si bonitate tua, a qua omnis virtus descendit, hæc quæ mandas invenirentur in me, nihilominus frequentare timerem tam altissimum sacramentum, dum meam considero vilitatem. Et Dominus ad eam : Quamvis, filia, verum dicas, sperare semper debes de misericordia mea. Et ego a te recedere volens, remanendo tecum do tibi paternam benedictionem. Et Margarita respondit; Domine, quando facies sermonem illum terrore plenum, in quo etiam Confessor meus timebit mecum, sicut promittis? Respondit Dominus : Sermonem illum tibi faciam, quando erit voluntas mea. F

invitatur ut sæpe communicet,

(sed bene parata)

189 Ad tam altissimum sacramenti remedium invitata a Domino sæpius frequentandum, Christo respondit, dicens : Cum ero, Domine, in pelago variatum pœnarum quomodo reciperem vos? Et Dominus ad eam : Præcipio tibi ex parte Patris, mea, Spiritus sancti, nec non beatissimæ Matris meæ, B. Pauli, cujus hodie festa celebrantur, et totius exercitus Beatorum, ut tunc sæpius recipias me, fiduciam plenariam de mea misericordia tecum ferens. Benedico autem tibi, si hoc feceris, ex parte Matris meæ, et omnium electorum : et mittam tibi Angelum meum. Ad quod verbum Margarita respondit : Libentissime, Domine, ipsum volo; sed libentius opto Creatorem omnium Angelorum. Paullo post Angelus interrogavit eam, si vellet aliquid postulare. Cui Margarita respondit : Dominus Jesus Christus novit cor meum : et quamvis sit nuntius desiderii mei coram ipso, tu reverende Angele Dei digneris pro me a Domino impetrare, ut semper ei serviat vita mea ita perfecte, ut ipsum de cetero non offendam.

præcipue in tribulatione:

Angelum orat, sibi impetret ne amplius Deum offendat:

190 In festo Purificationis purissimæ Dei Matris famula

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A famula Christi repleri avida de corporis Christi communione, sed humilis humilia de se credens, dicebat se displicibilem coram Deo, quia subtraxerat ei consueta suæ suavitatis gaudia. Ego autem immeritus ejus Confessor, de Scripturis divinis cum ea loquens, erexi ad fiduciam cor timentis, ita quod statim confessa est, et absolutione percepta, mandavi quod sine dilatione Christum reciperet, etiamsi consolationes pristinas esset nullatenus receptura, tum quia novum gratiæ donum in Communione reciperet, tum quia ex Christi susceptione robustior fieret contra invisibilium hostium tela nequissima, et dolosas tentationes. Confessione autem generaliter facta, misit ad Sacerdotem, de cujus manu Christi reverenter suscepit corpus. Sed quia more solito statim consolationem non senserat, timenti et flenti et conquerenti Christus respondit, dicens : Filia, noli mirari, si me citius non sensisti, quia gustus animæ tuæ, priusquam me reciperes, non erat dispositus. Idcirco tibi me talem præbeo, qualem te reperio. Et Margarita Christo respondens, ait : Domine, ego te recipere dubitabam, quia non videbatur mihi, quod ad tam altissimum sacramentum recipiendum disposita esset anima mea. Et Dominus ad eam :

in desolatione timens communicare animatur a Confessario :

B Filia, quia mihi placet, quod tu recipias me, qui præbui tibi adjutorium ut venires ad me, præstiti eum Patri peccatorum. Ego enim feci tibi peccatorum matrem; et qui impedit te, impedit matrem meam. Super quo verbo admirans et stupens, audivit : Sicut ego beatissimam Virginem Matrem meam feci pro salute humani generis, ita et ego elegi te in speculum, et modo in peccatorum matrem. Tu enim es speciosissima facta per gratiam coram me in cœlo, et sanctam faciam te in terris ; et non dico tibi, quod faciam, quia ornata per misericordiam facta es jam. Tu dicis te nudam virtutibus, et ego dico tibi, quod tu es ornata. Tu dicis te pauperem, quia me credis carere; et ego infinito thesauro te ditavi. Filia, in qua locum quietis inveni, non te nomino Lilium horti, sed campi : quia tanti odoris eris, quod nares vitiis obturatas, quæ me nunc minime sentiunt, aperies ad sentiendum odorem tuum, et sicut defert aura odorem lilii ita ego portabo odorem tuum longe lateque, ut campi lilium merito nomineris. Et quia mirabilis illa, quam de Christo sentiebat suavitatis dulcedinem, cum interpolatione dabatur ; admirari cœpit et dicere, cur hoc esset? Cui Christus dixit : Non mireris, si me talem tibi dono, qualem te invenio :

a Christo Mater peccatorum appellatur,

et Lilium campi.

quare?

C mens namque sparsa est, et in multis laboribus tædiosa, Vide Magdalenam, cui me talem præsentavi post resurrectionem in horto, qualis erat apud se ipsam. Scalam peccatorum te feci, ut per exempla vitæ tuæ pergant ad me. Et Margarita respondit : In quo virtutis exemplo peccatores imitari me possent? Et Dominus ad eam : Imitabuntur abstinentias tuas, jejunia tua, humilitatem, et tribulationes, quas amore mei alacriter recepisti. Imitabuntur humilitatem sanctæ conversationis tuæ, et mansuetudinem, quam habes in vita tua. Imitabuntur honestatem tuam, et sollicitudinem, quam habes de fuga mundi.

quid in ea imitabuntur peccatores?

191 Cupiens itaque super cœlesti dulcedine inhærere, interrogavit dulcedinis fontem, dicens : Magna sunt, Domine, quæ ostendistis, sed mihi non affirmatis. Et Dominus ad eam : Non habebis securitatem quam petis de te, nec etiam illi qui corrigunt te, quamdiu vixeris. Et Margarita respondit : Et quare, Domine, semper dum mihi loqueris novam mihi facis de tuis donis promissionem? Et Dominus ad eam : Idcirco hoc ago, quia quolibet die usque ad tuum obitum nova gratiæ dona recipies, et cum eis novas afflictiones : et tu hodie novum gaudium recepisti, sed Mater mea in die Purificationis secundum Legis observantiam isto fuit privata gaudio, dum a Simeone me tenente in ulnis prænuntiatus extitit internæ gladius passionis. Et Margarita respondit : Bene credo, Domine. Christo vero sermonem perficiente, Margaritæ dicenti, Domine, si parvum sermonem facis, securitatem des mihi, ut quamdiu vixero, vobis sine vestrorum transgressione serviam mandatorum. Et Christus ait : Assecuro te, quod quamdiu vixeris, numquam mortaliter me offendas. Et Margarita respondit : Domine, ego credo vos offendere semper in afflictionibus meis, et tentationibus tam duris. Et Dominus ad eam : Tu purgaris in pœnis timorum tuorum.

orat securitatem :

D

solum intelligit, non peccaturam amplius mortaliter :

192 Puritatis amator Jesus Margaritæ puritatem quærenti cum lacrymis, dixit : Quantum potes recordari de cogitationibus, loquelis, et omnium quæ audivisti cum displicentia mea, dic Fratri Junctæ Confessori tuo. Timensque Margarita præceptum hoc non posse perficere, respondens ait : Quomodo possem, Domine mi, omnium defectuum recordari, cum navigem inter marinos tempestuosos fluctus hujus seculi? Et Dominus ad eam, quantum diligis me Deum tuum? Et Margarita respondit : Quare me de amore interrogas? Tu es Deus meus, Creator meus, Redemptor meus, quem suppliciter rogo, ut non facias tam arctum præceptum de tuo recipiendo Corpore.

jubetur omnes defectus accurate confiteri,

E

193 Cum oraret Dei famula Margarita, audivit vocem dicentem sibi : Præpara te, o stella, quia Sol justitiæ descendere vult ad faciendum in te sedem suam, et suos vult radios extendere pietatis atque justitiæ. Sed suarum aspernatrix laudum Margarita hæc audiens, dixit : Si placet tibi, nolo hoc dicere Fratri Junctæ. Et Dominus ad eam : Dic ei et Fratribus, quod abscondant te : et tu abscondere, quantum potes. Tu enim stare vis ad ubera consolationum mearum, et nolles te communicare filiis meis. Bene poteram te secrete solam vocare, et ad regnum ducere Paradisi. Et Margarita respondit : Ego considero fragilitatem meam, et desidero solum vobiscum esse; et ideo filiorum vestrorum non recordabar : verumtamen si de hoc vos offendi cum timore et tremore dico meam culpam. Et Dominus ad eam : Si esses plena caritate, compatereris pœnis meis, quas pro peccatoribus passus sum, et filiis meis, quos redemi. Et Margarita : Domine, ego dico meam culpam de modica caritate, quantum ad sollicitudinem, non quantum ad desiderium, quod in mente gero, et supplico ut faciatis eis plenam misericordiam. Et Dominus ad eam : Numquid non dixi tibi, quod tu eris lumen cæcorum, et qui caritatem habet, ad filios meos, me diligit?

peccatorum salutem curare,

F

194 Dic etiam filiis meis Fratribus, quod non faciant sermonem de inanibus, sed de verbis Evangelii et epistolarum B. Pauli electi mei; et non curent de murmurationibus populorum, quia de me omnium Domino fuit murmuratum. Dic etiam iterum dictis Fratribus Minoribus, quod ipsi retia d a me sancti Evangelii in majori auctoritate, quam omnes qui prædicant in seculo et sancta Ecclesia verbum meum, quibus mando, ut recommendatam habeant mortem meam, ut dum prædicant, in corde suo ferant meorum ordinem tormentorum : ex hac enim morte materiam habent deterrendi homines ne peccent, et alliciendi eos, ad promissam et acquisitam tanto pretio beatam felicitatem : et dicant peccatoribus, qui me in illo vitio offendunt, quod punivi in Nativitate mea, quod novus exercitus dæmonum de inferno egressus est ad generationis humanæ vexationem. Idcirco mundus plus solito indiget prædicatione. Item dixit ei : Tu dicis, filia, quod amas me; et ego dico tibi, quod non est, creatura aliqua sub cœlo, quæ credat vel cogitet quantum diligo te : et doles tu de offensis, quas egisti contra me? Et Margarita respondit : Tu, qui omnia nosti antequam fiant, scis si doleo, et quantum doleo.

et dicere PP. Minoribus quædam servanda circa conciones :
d

195 Dictaque

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. e

A 195 Dictaque culpa de præcepto Domini coram ipso de offensis omnibus ab hora baptismatis usque in illa hora quomodocumque patratis, audivit Christum dicentem sibi : Et ego, filia, te absolvo ab omnibus offensis tuis, quas egisti cogitatione, loquutione, et operatione, a tuæ nativitatis exordio usque nunc.

a Christo absolutionem omnium peccatorum accipit

Tunc ex inopinata gratia, quam recepit, in lacrymis liquefacta exclamavit, dicens : Angelici omnes exercitus, cœli, aer, ignis, mare, terra, et omnia quæ in vobis sunt, laudate pro me Creatorem nostrum de tam infinita misericordia, quam fecit mihi maximæ peccatricum.

gratias agit :

In Conditoremque omnium mentem levans, ait : Ego ancilla tua, quæ nunc a te recepi cunctorum meorum absolutionem defectuum, refero tibi summo et æterno Sacerdoti gratias sine fine. Postquam vero gratis, sine omni merito tam large mihi parcere voluisti, concede mihi ut in spiritu audiam quod post absolutionem suam B. Mariæ Magdalenæ dicere dignatus es, Vade in pace: et misericordiæ tuæ roborata virtute, te de cetero non offendam.

confirmatur in gratia :

Cujus precibus Christus annuens, ait : Et ego, filia, tibi confirmo gratiam, quam petisti, ut numquam mortaliter me offendas : in cujus signum te iterum benedico. Tu dicis mihi, quod ego sum Pater tuus, et ego dico, quod tu es filia mea, quæ dicis quod amas me. B Et Margarita respondit : Domine, alias præcepisti mihi de communione frequentanda : sed in ea multa impedimenta sustinui. Et Dominus ad eam : Crede, filia mea, Fratri Junctæ Confessori tuo de primis tentationum motibus, et cum tunsione pectoris statim dicas culpam tuam.

de primis motibus peccatorum quid agere debeat?

Nec tamen tali confessione contenta sis, cum postea Sacerdoti poteris, et scieris confiteri, sed de his cum facultatem confitendi vel memoriam non habueris ; ego tuus protector ero : neque timeas, quod tibi Confessor desit : quia in tuis necessitatibus tibi provideri faciam de Confessore. Cave tamen, ne Confessorem tibi deputatum recuses, sed ei totaliter aperias vitam tuam. Tunc Dei famula Margarita cœpit altissima voce clamare, dicens : O infinitæ misericordiæ pietas, cui tantum inclinamini, ut velitis esse meus Sacerdos et doctor ! O infinita misericordia mea, quæ nunc dimisisti mihi culpas omnes præteritas et præsentes ! Domine, inquit, mi, offendo te in fuga creaturarum. Et Dominus ad eam : Non offendis, tum propter sitim, quam habes de me, tum quia tuam fugis fragilitatem.

196 Dixit Margaritæ Salvator : Nullum de cetero, filia, judices, nulliusque vitam despicias, et animam nullam spernas.

monetur ne quem judicet,

Propter quod Margarita obedire cupiens, respondit et dixit : Domine mi, facies C mihi unquam gratiam de fuga creaturarum? Et respondens Dominus, dixit ei : Filia, sine Fratres meos Minores te ponere et tractare per manus quæ eis placuerint : quia ipsorum regimini et curæ totaliter te commisi.

atque de sua habitatione acquiescat FF. Minoribus.

Et Margarita hæc audiens, Christo respondens, ait : Domine mi, cum velim penitus a seculo separari, ipsi me non ponunt in solitudine, sicut desiderat anima mea. Et Dominus ad eam : Filia, ideo te non ponunt, quia tu es stella mundo, concessa noviter ad cæcos illuminandum, devios reducendum ad viam rectam, et erigendum lapsos de sarcina delictorum. Tu es vexillum novum, quo reducentur peccatores ad me, sub quo et pœnitentes devote fundent lacrymas suas largiter et suspiria. Et quia humilis Margarita de his, quæ promittebantur, fiduciam propter suæ vilitatis contuitum non habebat, audivit vocem dicentem sibi : Ego Christus Dei filius, de Maria Virgine natus, adimplebo promissa mea, et usque ad finem tuum cresces in ardorem majoris dilectionis.

197 In die Calendarum Maii novam montis intravit cellam Dei famula Margarita, ut tumultum ac præsentiam fugeret personarum.

includitur novæ cellæ

Qua ingressa, mi- D sit pro Sacerdote S. Georgii sene Domino, e Fratri Junctæ, a quo facta pro mane crastino petiit corpus Christi. Facto igitur mane Sacerdos accipiens pixidem hostiarum non consecratarum obtulit ei, cogitans corpus Christi. Hoc nimirum accidit Sacerdoti, quia propter maleficas, quæ corpus Christi de ecclesia furabantur, Christi corpus in vase firmaverat intra domum, in qua pyxis erat juxta pyxidem posita de hostiis consecrandis : qui propter defectum memoriæ, et affectum celerius accedendi, detulit pyxidem quam non debuit.

Maleficæ corpus Christi de ecclesia furantur.

Domini autem famula Margarita, nullam sentiens in communione dulcedinem, ut solebat, suis ascribens defectibus, indulgentiam lacrymis inconsolabiter postulabat. Mœstorum autem consolator mirificus, dubitanti et flenti respondit, dicens : Filia, ne plores, quia Sacerdos ille non dedit me tibi, ideo meæ suavissimæ suavitatis præsentiam non sensisti.

Hostiam non consecratam sibi præbitam divinitus cognoscit :

Hac responsione percepta sine dilatione pro ipso Sacerdote remisit, et interrogavit eum, quare non dederat ei Dominum Jesum Christum. Qui cum verecundia ei respondens, assignavit rationem superius enarratam. Ex tunc plena fide Margarita tantum de Sacerdotis oblivione timorem capit, quod potius volebat a communione desistere, quam in præteritæ deceptionis dubio plus affligi. E Cujus dubium Agnus innocens evacuare volens, in sequenti communione locutus est Margaritæ, dicens : Ego sum Jesus Christus, Dei vivi coæternus filius, qui mundum visitavi, et de Maria Virgine carnem sumpsi, in cujus signum Matrem salutans dico, Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui.

ne id alias fiat valde angitur.

Tu dixisti Fratri Junctæ, quod permitteret Dominum suam peccatricem acriter verberare, et non doleret tantum de afflictionibus tuis. Verum dixisti, nam mea peccatrix es, quam intus et extra mundavi, et cum qua plenissimam pacem feci.

198 In eadem cella sequenti die, summa cum reverentia recepto corpore Salvatoris, audivit eum dicentem sibi : Tu miraris, quod non loquar ita sæpe tibi ut vis ; sed si tantum servire tibi, dignum est, antequam ad plenariam consolationem pertingas, servias mihi cum oratione et lacrymis, desiderio magno et suspiriis dolorosis. Tu etiam cum timore interrogas, si tuæ vitæ status mihi placet? Et ego dico tibi, quod desideria tua, quæ habes de me, mihi accepta sunt. Tamen venialiter me offendis, quia in visis et auditis distractionem recipis ex timore, cum deberes solum cogitare de me.

jubetur solum de Deo cogitare,

In aliis vero tuis operibus mihi places. Et Margarita respondit, dicens : Domine, tu nosti quod non habeo sollicitudinem de rebus a po- F pulo subtrahendis pro me, quæ tantum paupertatem desidero, sed ne bajula et pauperes, qui recurrunt ad me, indigentiæ suæ damnum patiantur pro me, et et ne de receptione rerum præbeatur dedificationis exemplum. Et Dominus ad eam : Numquam scruteris terrena : sed meum præsepe, meam paupertatem, cunam, magnos labores, proditionem discipuli, et immensa supplicia, quæ in Cruce sustinui.

nec terrena scrutari ;

199 f Reverentissima Christi famula Margarita irreverentiæ vitium tota mente detestans, audivit iterum Christum sibi dicentem : Tu, filia, dubitas, me recipere de manu Sacerdotis S. Georgii, quia tibi videtur quod irreverenter me tibi præbeat. Sed ne timeas, quia recipio reverentiam cordis tui. Et quamvis actus suorum sensuum mihi displiceant, non tamen displicet mihi oratio per me ordinata ad tam altissimum Sacramentum, ad quod descendo.

studiosa reverentiæ erga Venerabile :

Si autem majorem fidem et devotionem habes in recipiendo me ab uno Presbytero, quam ab alio, scias, quod quia libentius me concedo per manus bonorum quam malorum, ideo majora signa gratiæ conferuntur in manibus eorumdem.

200 Quodam

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A 200 Quodam sabbato in mane desiderium habens adhuc majorem de Christo sentire lætitiam, dixit, quod volebat plenius gaudium de Christi gustare præsentia. Ad quam petitionem Christus interrogavit eam, dicens : Quomodo tu es digna tam grandia postulare? Et Margarita respondit : Non sum digna, Domine Jesu Christe, sed ad solam misericordiæ tuæ sedem confugio. Cui Dominus : Tuus gustus infirmatus est, quia gratias, quas tibi donare dignatus sum, non tibi concessi propter te tantum, sed etiam propter amorem illorum, qui me, quantum in eis est, in Cruce reponunt, et tamen eis paterna pietate, ut ad me redeant, in omni re misericorditer condescendo. Et tu es indiscreta, quia non curas lactare nisi te : et de redemptis filiis, pro quibus tantam gratiam feci, curare non vis. Et Margarita respondit : Domine, si hæc via utilior est filiis tuis, reducite me ad sermonem vestrum, et ad pristinæ nostræ familiaritatis statum. Et vereor, Domine, quia *g* factus Sacerdos meus ad absolvendum me. Unde tibi Sacerdoti æterno de indiscretionibus meis dico meam culpam. Et Dominus ad eam : Non sum contentus, ut mihi soli de tuis defectibus dicas culpam tuam, nisi Confessori tuo integraliter studeas confiteri. B Cum autem hoc egeris, recordare, quod leprosos misi ad Sacerdotes secundum Legem.

arguitur a Christo, quod de spiritalibus solatiis sollicita,

minus laboret pro conversione peccatorum :

g

201 Et quia in suorum rememoratione defectuum tota replebatur lætitia, dixit : Domine, quomodo potuit Mater vestra tam ineffabile gaudium sustinere, cum vos concepit de Spiritu sancto? Et Dominus ad eam : Sicut volui per potentiam et sapientiam meam, ita et potuit. Quid est, inquit Deus, quod tu es filia mea, et ego non sum pater tuus? Quod horum prius eligeres, an quod ego essem tuus pater ex parte mea, et tu non esses filia, vel quod tu filia, et ego non essem pater? Et si vis super hoc consilium, do tibi licentiam requirendi. Anima vero ejus interius illuminata respondit : Domine, eligo ut sim filia ex parte mea, nam tu Deus creatione pater es omnium. Et Dominus ad illam : Magnam custodiam circa se anima debet gerere, quæ facta est instrumentum meum. Et Margarita respondit, dicens : Domine mi, vere magnam. Et Dominus ad eam : Si vis habere, separa te a mundo. Et Margarita : Domine mi, separata tuæ non servio majestati. Et Dominus ad eam : Licet cum tentationibus certes, tutior tamen via est, quam cum secularibus conversari. Nam certando purgatur anima : sed si cum secularibus C moram contraxeris, imaginibus occupata rerum visibilium, occupatur tabernaculum meum et obnubilatur, nec potest habere compassionem ad me offensum, cum omni die a peccatoribus in Cruce reponar. In illa vero reprehensione tam dulci, fuerunt eidem ostensi defectus omnes ejus, et omnia loca in quibus suum offenderat Creatorem. Et quia more pristino gaudiis non fruebatur, dixit : Domine, cur ineffabilia gaudia regni tui modo non sentio? Et Dominus ad eam : Ego respondeo statui tuo, quia occupationibus personarum ad te pergentium nimis tuum animum inclinasti. Et Margarita respondit : Et tu, Domine mi, reponas me in solitudinis statu. Et Dominus ad eam : Ego sum pater tuus, et tu non es filia mea. Et Margarita respondit : Et ego vere confiteor, Pater mi, quod amore filiorum vestrorum tam copiosa mihi gratiarum munera contulisti tu, qui es solus gaudium Angelorum, et lætitia Beatorum. Ad quod verbum tantam ei Christus jucunditatem infudit, ut dicere cogeretur, quod si nuda tunc poneretur in flammis, in prædictis reprehensionibus dolere non posset. Unde ait : Tantum, Domine, de facie tua mihi ostensa gaudium mentis concepi, quod cœli, terra et omnia quæ in eis sunt, in ejus impressione deficerent. Nam quam cito præsentiam tuam sensi, coram qua nemo turbari potest, ostendisti multa quæ narrare nequirem : et idcirco a te igne, qui numquam deficis, inflammari desidero; cognoscere cupiens quantum amor a te. Et ait iterum Dominus : Tu non curas, Margarita, nisi de te. Et Margarita respondit : Domine, quia dixisti, quod appetitus animæ meæ erat infirmus, supplico misericordiæ tuæ, sanes eum. Et Dominus ad eam : Ego tibi præbui medicinam, qua minime uteris, nisi quoad timorem et desiderium. Et quia non curas de corpore tuo propter amorem meum, tu vis esse in Paschate, atque deliciis gratiosis modo, sed de me facies Quadragesimam. Sed recordare illius, cui dimisi quingentos denarios, et noluit dimittere quinquaginta. Tunc pro duobus Patribus suis Dominum rogans, audivit eum dicentem sibi : Dicas eis ex parte mea : Beati mundo corde, quia facie ad faciem me videbunt.

jubetur abstinere se a conversatione secularium,

et compati Christo rursus a peccatoribus crucifixo :

D *magnis perfruitur mentis deliciis :*

202 Ut autem illa cum Beatis visione in perpetuum frui posset, splendor paternæ gloriæ Dei filius erudivit eam dicens : Cum fecerim te tabernaculum meum, volo et rogo, ut ipsum omni puritate custodias. Et Margarita respondit, dicens : Domine, de hoc debeo te rogare, non tu me. Et ideo tuæ supplico majestati, ut custodias immaculatum tabernaculum, quod creasti. Ita enim, Domine, in custodiendo requiritur labor et cautela, quod nulla ratione me sine te summa potentia custodire valerem. Et quia sermonem hunc videmini velle finire, cum tua, qui ubique præsens es, benedictione dimitte. Et Dominus ad eam : Et ego te benedico, et per gratiam usque ad tuum obitum tecum ero. Et Margarita respondit : Domine, quomodo Patri meo Fratri Junctæ potero tam alta referre? et ipse quomodo capere? Et Dominus respondit : Filia, studeas dicere, sicut scies, et ego instruam eum. In tribulatione mentis et corporis Dei famula Margarita se videns, dubitabat Christi corpus recipere, quia non credebat posse tanto Domino debitam reverentiam exhibere. Divino autem in ea crescente fervore, in tantum de sumendo eo sitis aucta est, quod cum lacrymis et metu Christi corpus recepit. Quo gustato audivit eum dicentem sibi : Filia, tu distinctius et plenius tuos defectus in confessionibus aperis, quam aliqua creatura quæ sub cœlo reperiatur : unde non dubites nec timeas me sæpe recipere, quia tecum ero. Et Margarita respondens, ait : Domine Jesu Christe, quia te nimis offendo, idcirco communionem tui sanctissimi corporis frequentare non audeo. In hoc, inquit Dominus, me offendis venialiter, quia nimis conquereris, et super te ploras in tribulationibus tuis. Tamen dico tibi, quod solita confessione præmissa sæpe tuum me recipias Creatorem.

E

benedicitur a Christo ;

cum timore communicat :

distincte confitetur :

F *in tribulatione nimium plorat :*

303 Post hanc dignativam invitationem, sequenti die communicans audivit Christum dicentem sibi : Ego, filia, sum panis qui de cœlo descendi : si quis manducaverit ex hoc pane, mortem non gustabit in æternum. Iste vero panis, quem ego do, caro mea est. Et qui de pane isto devote comederit, resuscitabo eum in novissimo die. Sed dico tibi, quod in multis morior, quantum in eis est, qui me indigne recipere non verentur. Et Margarita respondit : Cum sis vita infinita, quomodo posses mori? Et Dominus ad eam : Multi me recipiunt, in quibus nullam appono gratiam, quoniam me in suis peccatis denuo crucifigunt. Et Margarita interrogavit Dominum, dicens : Domine, ergo quomodo dona conceditis his, qui non vivunt in continua puritate? Et Dominus dixit : Credis tu, quod Magdalena in illa puritate steterit, quam intelligis, ut sine momento temporis continue mei recordaretur? Dico tibi, quod non : vivebat tamen in continuo desiderio placendi mihi, et in continua vitæ asperitate. Deinde ignis sancti Spiritus

Intelligit Christum crucifigi ab indigne communicantibus.

A Spiritus, qui ardebat in ea, subito omnes defectus animæ concremans, expurgabat et consumebat eos.

et quomodo Magdalena assidue serviebat Deo.

204 In Paschalibus diebus sacramentum vitæ recipiens, Regem omnium seculorum audivit dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi : et qui manducat me, non videbit mortem in æternum. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Ego sum divinitas illa, quæ se reclusit in carne illa, quæ prius concepta fuerat in corpore Annæ. Semper enim reclinavi me ad misericordiam, et numquam inveni plenarie correspondentem caritati meæ, et curialissimæ largitati. Et dico tibi, quod propter injurias et peccata, quæ multiplicant peccatores, impeditur verbum prædicationis meæ ne proferatur eis.

peccatis impeditur prædicatio.

205 Die Lunæ post secundam Dominicam de Pentecoste, Christi recepto corpore, ineffabilem jocunditatem et attrahentem dulcedinem sentiens, audivit eum, qui summa dulcedo est, dicentem sibi : Filia, ego sum Creator, lumen, fortitudo, amator et gloria animæ tuæ. Et Margarita respondit : Domine, ne dicas hoc verbum nisi ex parte tua, quia scio quod semper amasti me, amor summe. Nam ex parte mea meus amor est sicut umbra frigida et obscura. Sed supplico tibi, Redemptor meus, ut me facias B candidam puritate, et rubicundam per amorem : et auge semper in me desiderium caritatis tuæ. Die Martis sequentis Dominicæ, antequam Christi corpus reciperet, in confessione sua dolorosæ contritionis amaritudinem passa est, quia non videbatur, quod ejus vita curreret secundum divinæ beneplacitum voluntatis. Cumque Sacerdos surgeret completa confessione, ut Margaritæ flenti pararet hostiam salutarem, subito omnis dolor in lætitiam conversus est, et audivit panem vivum dicentem sibi : Ego sum panis vivus qui de cœlo descendo, et in te delectabiliter requiesco. Et Margarita respondit : Quomodo magnitudo tua tam immensa, Domine, et puritas admirabilis, inclinaretur ad tantam miseriam, quæ est in me? Et Dominus ad eam : O incredula, cui dedi pulchriorem arrham, quæ possit pœnitenti donari, et perfectiorem in rebus omnibus, per quas anima mihi placere potest in via, dic isti filio meo et tuo, quod numquam tecum de danda tibi communione contendat, nisi prius perfeceris Horas tuas. Margarita vero soli Deo conjuncta per desiderium inflammata dixit : Domine, quid est cogitare, quod tu venis ad me, et ego non venio ad te? Et Christus respondit : Filia, tu es illa, quam divinus oculus per gratiam intuetur. Et Margarita respondit : Domine, C vos intuemini omnes creaturas, et nulla cogitatio cordis humani sapientiæ tuæ invisibilis potest esse. Et Dominus ad eam : Ego te per gratiam respicio alio modo quam universaliter alias creaturas. Et tu timorem magnum habes, sed majorem adhuc senties, et facies unam Quadragesimam de me, quæ ducit ad solemne Pascha.

magnis gaudiis perfunditur ex communione,

prima subito mutata :

jubetur absolvere Horas ante communionem

respicitur a Deo per gratiam :

206 Die Lunæ intra octavam Assumptionis beatæ Virginis, post communionem perceptam, audito, Ego sum panis vivus, etc. usque, in æternum; audivit etiam vocem dicentem sibi : Filia, laboribus, tentationibus et infirmitatibus fatigata, quæ te nescis ordinare, quare te laudas excusando et lamentaris? Angelus tuus hoc mane in tua confessione recepit, et in expressione circumstantiarum defectuum cordis tui. Scias, quod multum est utile revertenti ad me, dispositio naturæ bonæ ad gratiam. Et ego tibi lumen dedi ad notitiam veritatis adipiscendam, quod placet mihi magis quam litteratorum studium, qui consueverunt sermocinari. Nullus enim sermo tam mihi placere potest, quantum tenere viam veritatis.

terretur in tentatione lamentari :

a Vel deest aliquid, vel vox hæc, Christo, redundat. — b Hic Februarii T. III. quoque videtur deesse aliquid. — c Hæc quoque vox habenti redundare videtur. — d Deest aliquid. — e Hic quoque — f Hic iterum titulis interjectus De confessione et communione, Caput VII. — g Suspicor hic mendum.

D

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

CAPUT VIII.

De materna pietate, et de ejus infatigabili zelo animarum.

Matris affectum induens, pietate simul et zelo salutis plena, sollicite invigilabat ad singulos. Cum igitur quadam die super crate sederet infirma, una dumtaxat de *a* tacolino induta tunicula, hyemalis algoris tempore super cilicio, revelante Domino didicit, quod in quadam villa per milliaria plura distante, quidam morabatur homo, verecundus et pauper, parvulam ætate familiam habens, ac per hoc inutilem et inertem, numerosam tamen, victu pariter et cultu carentem. Eapropter mandatum a dilecto Christo recepit, quod tunicam sui amore de novo transmissam, sine dilatione homini supradicto curialiter destinaret. Tunc illum pauperem cum jocunditate et fervore mirabili, exuendo se, induit, dicens : Domine, libenter cor meum, si fas esset, donare pauperibus vellem.

a Christo jubetur tunicam pauperi donare,

E

208 Ordinaverat ad communem utilitatem orationes suas, sicut fuerat a matre indocta in seculo, dicens : Rogo te, Domine, pro salute omnium, pro quibus me vis orare. Sed caritatis ardore amplius excrescente, sine personarum exceptione Dominum pro omnibus deprecans cœpit timere, quia morem suæ matris fregerat in orando. Ad quod verbum Christus respondit, dicens : Filia, non recte docuit te mater tua. Nam (quia debes orare pro omnibus) multum mihi placuit oratio tua generalis. Ego enim veni pro omnibus, et pro omnibus fui mortuus. De patre tuo, pro quo me tam instanter rogasti, dico tibi, quod de purgatorio eductus est. Nec dubites propter vitam ejus præteritam, quam nosti, quia purgatoriæ pœnæ sunt variæ, et sibi fuerunt multum afflictoriæ reservatæ, ut citius purgaretur. Filia mea, dicas Fratri Junctæ, pro quo me rogas, quod sollicite prædicet, ferventer audiat confessiones, inter discordes concordiam seminet, non sit tener, sed fortis, hominum abhorreat laudes, et non discurrat Missas suas.

pro omnibus orare :

ab eo cognoscit patrem suum in cœlo esse :

quædam confessario commendat Christi monitu :

209 Ad tam latissimam caritatem suam disposuerat sponsam Christus, quod non solum a remotis provinciis quamplurimi properabant, verum etiam divina permissione animæ defunctorum de suis receptaculis accedentes, ipsius suffragium cum instantia postulabant : inter quos duo, qui fuerant interfecti, dixerunt ei : Quamvis in morte non potuerimus confiteri, quia nostram prævidimus mortem F cum prædones extraxerunt nos de itinere, quo ibamus, per silvam ducentes, dedit nobis subito Creator noster contritionem de culpis nostris, et patientiam in morte, quam crudeliter intulerunt, et sic per misericordiam suam nos ab æternis incendiis liberavit. Nos autem, dilecta Dei, fuimus ambo sutores, et ego præcipue tecum loquens, legalitatem, quam debui, in mercando non habui. Quare supplico, ut facias, pia mater, cum meis de domo, ut pro me satisfaciant specialiter : et pro isto similiter, qui est mecum : nam sumus in magnis purgatorii cruciatibus; et ego magis propter dolosas et amicabiles in signo locutiones, in ficta dilectione : ora ergo pro nobis, sponsa Dei. Igitur oranti Dei famulæ Margaritæ pro istis duobus, et aliis qui in tantis angustiis cruciantur, respondit Dominus dicens ei : Dicas Fratribus Minoribus, quod animas defunctorum habeant in memoria quæ sunt in tanta multitudine, quod vix corda hominum cogitarent, et tamen a caris suis modicum adjuvantur. Et dicas eis, quod religiosi,

pro apparentibus animabus orat,

et pro aliis in purgatorio existentibus.

quæ innumeræ :

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS

A qui nimis curis secularibus se immiscent, in Purgatorio graviora supplicia patiuntur.

orat pro quodam afflicto,

210 In festo B. Claræ Virginis, dum Christi famula Deum exoraret pro quodam in amaritudine et levitate animi constituto, dixit ei Pater clementiæ, quod ipsa mitteret statim pro suo Confessore, et diceret ei ex parte sua; ut illius Prælatum induceret ad compatiendum subdito suo, qui est sicut lapis in machina, et paratus ad præcipitium. Et quantumcunque Prælatus doleat de injuria mea, nihilominus recordetur, quod Petro respondi : Non dico tibi septies, sed septuagies septies. Quare volo, quod debili faciat plenam misericordiam, et ipse postea dolebit amare de omnibus, in quibus me graviter offendit. Tu etiam rogasti me pro Gilia, quam propter amorem tuum, et opera ejus virtuosa ponam in gloria Paradisi in ordine Cherubin.

et Christi monitu, ut ei ignoscat Superior procurat, ne labatur :

25 Oct.

211 In festo SS. Chrysanthi et Dariæ, post Christi corporis sumptionem locutus est ipse Christus Margaritæ, dicens : quamvis tribulationes tibi crescant, non omittas propter hoc vitiosorum vitia extirpare, et in eorum mentibus serere, et plantare germina virtuosa. Filia, semina, et ego dabo tibi semen, et infundam gratiam verbis oris tui. Et si B rarius loquar tecum, et sine locutione largiar tibi lumina, ut verba tua prædicere vera possint. Filia, Deus tuus est immaculata innocentia, et ideo non mireris; si tibi quæ pervenisti in quamdam columbinam innocentiæ puritatem, talia referuntur.

jubetur peccata extirpare,

212 Tempore quo morabar Senis, Margaritæ oranti Salvator ait : Scribe : Pater Deus filio suo benedictionem et recommandationem internam suorum Filiorum, quos tanto redemit pretio, et illorum præcipue qui recesserunt de via mea. Cresce in gradibus gratiarum, ut quæ sunt Dei, semper Deo, et lumen tibi donatum appropries Creatori tuo. Nam ego summus et unus Deus, volo tam in cœlo, quam in terra meos honorare amicos. Unde non sit tibi durum, fili, laborare pro me : quia si memor fueris fatigationum mearum, et infiniti præmii, quod paravi tibi, labores dulces erunt et cum indefessa lætitia fatigaberis. *b* culpam, quam meus amicus Franciscus vidit mentaliter pro te orans, significat sacrificium operum Dei tui, quia portas nomen meum, ut ferventi devotione coram populo duro prædices. Crux illa in tuis manibus posita, invitat te, ut sæpe ad Crucem redeas. Rosa autem tibi data significat purissimam castitatem, cujus odor extenditur ad amiC cos. Quare doceo te, sicut pater filium, ut cum populo prædicaveris, præbeas te peccatoribus tractabilem et humanum, et in comminationibus, quas contra peccata facies, peccatoribus meam clementiam, quam libenter largior peccatori redeunti, misceas verbis illis. Tu etiam, fili mi, redde te gravem moribus in omnibus operibus tuis, quia semper ero tecum, nisi me perdas culpa tua.

scribere pia monita religioso Sacerdoti,

213 Sequenti die post B. Magdalenæ festum, accipienti cum reverentia corpus Christi, Salvator locutus est Margaritæ, dicens : Plora misericordiam meam, quæ die noctuque clamat, et quasi fimo vilior æstimatur, quia non cognoscitur a generatione humana. Plora inobedientiam tuam, quia non obedisti mihi de piscatione animarum, quæ indigent me summo et vero bono, non ego eis. Et Margarita respondit : Domine mi Jesu Christe, ego dubito de mea fragilitate. Et Dominus ad eam : Non nomines beneficia mea et opera, quæ facio per te fieri : nec dubites, quia te labi non sinam in aliquod mortale peccatum, si incesseris per viam per quam te ducam. Ego namque habeo misericordiam, et cum ipsa justitiam exequor. Ama igitur, filia, unicum Deum tuum, et ipsum solum postula et honora, et solius honorem Dei tui desidera, et non tuum : et dicens Fratribus D Minoribus ex parte mea, quod non curent de murmurationibus, infirmitatibus, tribulationibus, et suarum necessitatum subtractionibus, fame ac siti, non de honoribus; sed solum me postulent, et teneant veritatem. Oportet enim, quod honor eorum me honoret, et omnis ad me bonorum omnium referatur honor.

piscari animas,

monere FF. Minores, ut solius Dei honorem curent :

214 Quædam secularis Domina magnæ famæ propter frequentationes confessionis, sic erat in animo quieta, quod non credebat aliquod grave peccatum in anima remansisse. Sed quia intenta erat saluti et honori ac necessitatibus, Margaritæ Dei famulæ, pro ipsa ferventer oranti Salvator locutus est, dicens : Filia, incipias narrare Fratri Junctæ defectus illius, pro qua orasti : et cum cœperis loqui, ostendam eos tibi per ordinem, et ipse scribat ad ejus utilitatem. Dic ergo, ut illa tibi pro amore meo devota confiteatur, quia priusquam nuptui traderetur, fuit nimis audax, sive prompta, et corde non perfecte honesta. Confiteatur de aviditate nimia circa illum virum, quem habuit postea, et de immoderato desiderio ad eum cito eundi. Confiteatur de honestate, quam habuit in oculis, loquela et opere manuum, quia desideravit eam quoad honorem mundi. Confiteatur quia priusquam fuerit annulo subarrhata, caput suum ornavit et dorsum et nimia corE dis hilaritate vadens ad ipsum virum, morando secum, de me veram non habuit notitiam, nec saporem. Confiteatur de inordinatis aspectibus secum, et quod in loquelis et tactibus etiam in solennitatibus meis atque Sanctorum transgressa est ordinem juraque conjugii. Confiteatur de excessivis desideriis standi secum, non solum in ejus præsentia, sed absentia. Confiteatur, quo tempore magnæ adversitatis cujusdam affinis sui juravit illicite, et falsam, quantum in ea fuit, dari sententiam procuravit : nec doluit tantum de nota infamiæ accusati, quantum de damno pecuniæ communi solvendæ. Confiteatur, quia me offendit eundo ad palatium Potestatis, in quo appetiit supra socias de pulchritudine corporis commendari. Confiteatur, quia familiam sæpe accusabat occulte, et ostendebat signa tenerioris dilectionis circa eos et domus negotia, ut ab eis plus ceteris amaretur, et tamen nec illos, quos tanto venerabatur studio, nec alias personas vere dilexit, exceptis viro suo et filiis, quos nimis amavit. Dicat suam culpam de laudibus mundi, quarum avida fuit, et quod numquam me digne ad altare suscepit : nam nec cum amara communicavit contritione, nec cum F integritate confessionis : et quamvis multum ecclesiam frequentaret, parum gustavit devotionis in mea Nativitate, Cœna, Passione, Resurrectione, et aliis solemnitatibus Virginis et Sanctorum : nam in his temporibus et Quadragesimis parum cogitavit de me, nec ordinate in orationibus scivit expendere tempus suum : sed orationes aridas sine lacrymis habuit, et jejunia sua fecit absque honore et amore devotionis. Confiteatur de inordinatis ciborum desideriis, et fleat suam tenacitatem, quam in eleemosynis habuit. Confiteatur diligenter, quia usa est male ablatis, et recordetur bene quod quantumve expendit : nam denarii quos expendit et extraxit de marsupio viri sui, vel fuerunt violenter et fraudulenter acquisiti, vel de ludo. Unde volo quod certis personis, quas ipsa novit, satisfaciat per se, vel per alium diligenter : de incertis vero, ad sui libitum Confessoris. Et quia hæc de bonis viri sui, dum potuit, non restituit, nunc integraliter de suo restituat. Recordetur, quod tamquam mater familias tenuit marsupium suæ domus, et multas inutiles expensas fecit et superfluas de illicite acquisitis, de quibus satisfaciat pro illa parte, quam in se non recusavit expendere. Confiteatur, quia non doluit de suæ terræ destructione, quia

cujusdam pie viduæ vetera peccata divinitus cognita, per Confessarium revocat in memoriam, ut ea confiteatur :

A quia volebat quod una pars alteram superaret, et ei donaretur, propter quod palliatam habuit invidiam ad multos consanguineos suos, si non erant in seditione suo viro conformes. Multum enim dolebat, si vel modicum in suis elationibus redderetur abjectior. Dicat etiam culpam suam de omni dominatione quam tenere voluit, in domo patris, quam a sui sorore viri nullo modo sustinuisset. Dicat suam culpam de omnibus rebus consortis sui, et reddat quidquid ei ablatum de consensu ejus fuerat. Confiteatur etiam, quod nimis parca extitit circa pupillos consortis sui, quibus sicut pauperibus satisfacere debuit, c injuriose prolatis contra mares et mulieres de domo, cum veritate ac mendacio. Dicat suam culpam de de omni ornatu corporis.

Deus alia plurima peccata et defectus olim commissos denuntiari eidem viduæ jubet,

215 Totius perfectionis amator integraliter animam, quam redemit, curare desiderans, reliquas morborum reliquias potenter expellens, ait : Confiteatur iterum de detractionibus et judiciis circa proximorum nobilitatem et pulchritudinem; quia spernebat atque vilipendebat aliorum sufficientiam, defectus exprimendo quos noverat, et si alii dicerent, libenter discebat : bona vero si quæ de proximo noverat, reticebat : et corde, ore ac signis judicabat B alios de superbia et aliis vitiis, et sæpissime de vitiis quæ numquam commiserant, sicut ipsa : quæ si nullum vitium, quæ aliis imputabat, de certo perpetrasset, de aliis minime murmurare debuit. Confiteatur, quia si inveniebat personam, de qua confideret, mordaciter detrahebat, et loquendo blandiebatur præsentibus, dicendo de ipsis bene. Confiteatur, quia superbe cupiens aliis dominari, laudari desideravit præ aliis, de nobilitate et rerum copia, quam in aliis cum mœrore animi invidebat. Dicat etiam culpam suam de mentis vagatione et de discursu sensuum, quia appetiit quæcumque appetibilia alios possidere aspiciebat. Confiteatur, quia licet frequentaret ecclesiam, tamen non habebat cor ad divinum officium, sed ad loquendum cum mulieribus in ecclesia : et si silebat, ibidem cor in exterioribus vagabatur. Et quamvis sanctarum personarum notitiam quæreret et haberet, et specialiter Fratrum Minorum, de ipsis non hausit saporem, nec se ipsorum moribus conformavit : sed, quod pejus est, murmurabat de prædicationibus et officiis eorumdem : et si ei aliquando placebat prædicatio divinumque officium; extra ecclesiam posita, Dei obliviscebatur et verborum ejus. Dicat suam culpam de ingratitudine bene- C ficiorum meorum, quia eam de multis periculis liberavi, quæ credebat se penitus decessuram : nec cum his omnibus a mundo evelli potuit, sed ei mente inhæsit, neque nunc studet amissum redimere tempus. Dicat suam culpam de tempore vitæ suæ in displicentia mea consumpto : et quod, si quod mihi gratum est opus, hoc non egit solum amore mei, sed vel metu æternæ pœnæ, vel timore verecundiæ temporalis. Sed si se damnandam firmiter credidisset, debuit mihi cor ejus cum intima servire dilectione, quod per proditricem loquelam in malitiis texit. Dicat etiam suam culpam, quod multas virtutes in pluribus commendavit, quas commendatas sciebat penitus non habere. Et quamvis ab immunditiæ vitio pura esset, præterquam cum viro suo, cum sanctum matrimonium copulavit, tamen non dolebat de lapsis in carnis vitium, sed eis detrahendo, cum aliis plerumque lætabatur. Dicat suam culpam, quod alios arguebat de malo lucro, possessionibus, loturis, ornamentis et ligaturis, dicens, quod tam pretiosa tamque cara possidentibus minime congruebant : quia sæpe inordinate comedebat : et si non vitasset dispendium, inordinatius et ardentius comedisset : de gulæ vitio alios condemnabat, et sua distribuit pauperibus pro mei honore nominis : et retributionem postulabat et expectabat temporalis præmii potius quam æterni. D Dicat suam culpam, quod ipsius orationes opprimebantur honore cupidinum mundanarum. Confiteatur autem de indiscretione, quam habuit circa famulas suæ domus, et cum modica compassione ad pauperes creaturas manus extendebat amore mei : et hinc est quod pauperes judicavit, quantum ad eorum conversationem, ad fletum, risum, jocum, cibum, et potum subtrahendo eleemosynam suam, et per detractionem similiter alienam. Confiteatur, quod duplicia indumenta ferens et pretiosa, nuditate et frigore laborantibus compati neglexit et misereri. Libenter enim pecuniam cumulavit, et vix de frusto panis subvenire pauperibus studuit. Dicat suam culpam, quia illud nomen, quod Matri meæ per antonomasiam competit, ut sola Domina nominetur, sibi adscripsit : et si quæ nobiliores illo nomine vocarentur, deridebat eas : et servire nolens aliis, exigebat ab omnibus famulatum. Dicat suam culpam, quia offendit me in cibo et jejunio, in solitudine et societate, stando et ambulando, tempore adversitatis et prosperitatis : et quamvis libenter sociaret se mulieribus formosis, ornatis et comptis, in tantum se amavit amore privato, quod ceteris melior ac pulchrior voluit reputari. Confiteatur, quod in mei sui factoris injuriam, ad speculum se ornabat, et se videndo E meditabatur miserias hujus mundi, invidendo sæpius decori ac pinguedini mulierum. Confiteatur, quia parvas tribulationes suas, æstimavit magnas; et aliorum maximas, dicens parvas, de tolerantibus eas murmurando tam dure, quod de homicidiis et proximorum languoribus non dolebat in corde, sed lætabatur, quantumcumque fleret cum flentibus in ecclesiis vel domibus eorumdem. Dicat suam culpam, quia non recreavit famulas post laborem, sed erat tenax in earum necessitatibus, non tantum sanitatis tempore, sed ægritudinis : quando enim consolatione indigebant, dicebat eis improperia multa, et infamabat eas per domum de gula et de negligentia : in partubus suis nimis deliciis attendebat : tacebat etiam quæ loqui volebat, et loquebatur se ceteris conformando quæ siluisset libenter. Confiteatur, quia devias personas propter honorem mundi vitavit, nec eas in suum consortium et familiare colloquium admittebat, quia intus et extra superbia plena fuit. Verumtamen confortetur in me, et vitam suam examinare non differat, reducendo ad memoriam suas culpas : et ego infundam lumen gratiæ menti ejus.

sed eam ad spem erigit :

216 Frater quidam, Philippus nomine, dubitans interrogare in confessionibus pœnitentes propter F stultitiam male interpretantium interrogationes, et non interrogare timebat, propter verecundiam vitia occultantium, per me Confessorem, Margaritam rogari fecit, ut in oratione impetraret a Domino hujus dubii veritatem. Cui dixit Dominus : Dic ex parte mea, quod secure audiat et interroget confitentes, quia divisiones gratiarum in hominibus sunt distinctæ : quapropter hanc virtutem audiendi et interrogandi concessi ego propter sui cordis et corporis puritatem. Ideo si mille posset in die una confessiones audire, nullum deserat, qui desideret confiteri : nullumque interrogare postponat, quem interrogatione credat verisimiliter indigere. Peccatores namque per se non confitentur, quia cæcitatem mentis contrahunt a peccato, et ideo suos defectus nequeunt videre : merito quippe cæci sunt, quia me lucem veram in suis mentibus retinere non possunt propter fœtorem peccati : postquam vero anima per confessionem fuerit defæcata, illuminatur, et sua vitia conspicit, et intuendo veraciter plorat et dolet. Idcirco filia, necesse est, ut Confessores de peccatis interrogent : ex hoc enim tam pio studio, tamquam ferventi animarum zelo, plus diligo Fratres Minores, quam

item Minori cuidam dicit, ne omittat interrogare pœnitentes, cum id putat faciendum.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

quam aliquem Ordinem, quia ex eorum laboribus studiosis plures animas lucror.

217 Visitans Christi famulam Margaritam celebravi in oratorio, et dedi ei Christi corporis sacramentum. Quæ cum reverentia magna communicans, oravit dicens : Domine redde mihi alta consilia, quæ consuevi a te recipere. Et Dominus ad eam : Quia do tibi quod magis tuæ saluti expedit, non postules consilia pristina reddi tibi. Colloquium enim meum familiare dilectis meis reservo alibi. Ego enim in vita ista steti in tribulatione, et amici mei similiter debent velle stare. Et si nulla tribulatio eos tangeret, quia tamen a peccatoribus ubique offendor, deberent affligi, juraque mea defendere pro viribus et docere. Illi autem qui hoc faciunt nullum timeant, quia cum illis ero. Quare dicas Fratri Junctæ bajulo tuo, quod verba Evangeliorum meorum et epistolas B. Pauli, electi mei, prædicet ferventer populo, et ego in eo speciale gratiæ donum ponam. Et quidquid tibi ex nunc ostendero, solum loquaris. Scias etiam, filia, quod simonia in mundo crevit in tantum, quod patres filios sacerdotes fieri faciunt propter aviditatem mundialium rerum : qua excrescente ecclesia mea tribulatione magna percutietur : et Fratres Minores tunc temporis affligentur, et si cuncti, qui sunt in

Cur piis afflictiones necessariæ?

monita Dei jussu data ejus Confessario :

B

ordine, non agerent aliam pœnitentiam, satis videtur eis magna illa, quam habebunt. Dicas etiam bajulo tuo, quod ego habeo paucos pugiles, qui viriliter pugnent pro mei honore nominis. Postquam igitur eum elegi pro me ad pugnandum, semper studeat mihi placentia suo posse perficere : et coram me sit lux in ordine suo, et occupatus non faciat congregationem de horis suis.

218 Die Lunæ post primam Dominicam de Adventu, audivit intellectualiter in anima vocem dicentem sibi : In deserto hujus mundi posui te, sicut rosam inter spinas. Ego enim Dei filius de Maria Virgine natus, qui hæc loquor, perficiam quæ promitto. Animarum autem zelatrix fervida de se humilia sentiens ait : Domine, non sum digna, ut in me tam magna promissa perficias, sed propter gloriam nominis tui, quod tantum offendi, et propter salutem quam desidero fiat quod tua gratia repromittit. Et Dominus ad eam : Filia, verum dicis, et ego interponam remedia animarum multarum, languentium sanativa, non solum in terra ista, sed in multis et remotis locis atque provinciis propter amorem tui. Et Margarita respondit : Domine, Cortonenses tuæ recommendo bonitati, ut fidei eorum, quam pro amore tuo in me habuerunt, respondere

C

digneris. Et Dominus ad eam : Quia Cortonenses tibi fuerunt largi amore mei, ipsorum fidei respondebo, et pro omni nummata quam expenderunt in te, recipient auri marcam in domo pacis et consolationis. Et Margarita respondit : Domine, non rogavi te pro ipsis cum desiderio sic fervanti, quia velim minimam laudem temporalis honoris ab eis recipere; sed solum quæro salutem eorum, ut qui amore tui se tantum inclinaverunt ad laborandum pro me, recipiant in me gratiam specialem. Et Dominus ad eam : Et ego ponam eos in magno statu, et caro pretio vendiderunt mihi bona mea. Et tu non cognosceris, quousque videbunt homines, quæ non viderunt; et audient, quæ non audierant. Tu enim es filia, electa, soror, quæ solam dilectionem sequeris meam. Et Margarita respondit : Cum nulla creatura plus me tuam majestatem offenderit, et omni fuerim abysso profundior vilitate, quomodo possent credi magna de me? Tu dicis, inquit Dominus, quod nihil amas præter me, et mihi soli servire desideras. Et ego tibi dico, quod me amabis, mihique servies ita pure, quod numquam me mortaliter offendes : et amor tuus inquantum creaturæ convenit, dici poterit sine

orat pro Cortonensibus,

exaudita, se humiliat :

D

mensura et tu poteris dici immensurata : Tu dicis, quod sum lætitia ineffabilis electorum : sed pauci sunt, in quibus lætari possum sicut in mente tua : amatores enim et electi mei debent esse humillimi, corde puri, ut me cernere mereantur, et in fine suo per amorem amplectar eos, eis obvians cum Beatis.

219 In festo B. Joannis Evangelistæ in scholis Fratrum cum fratre Ranaldo et Fratre Ubaldo, ego scriptor horum, Margaritæ assistens post communionem, cœpit ei Frater Ranaldus tunc Custodiæ Custos loqui, dicens : Ecce mihi in Christi dulcedine quiescenti nova relatione monstratur, quod anima quædam sit criminibus onerata, ut penitus sit æternis deputanda suppliciis, nisi eam reduxeris ad pœnitentiæ statum monitis et exhortationibus tuis : et unum dumtaxat e duobus tibi conceditur; primum, ut vel qua nunc frueris, priveris dulcedine, et animam illam reduces ad gratiam, vel si expavescis tam jocundo privari solatio, inferni deputabitur omnino suppliciis. Quod horum deliberabis omittere? Et Margarita respondit : Angustiæ mihi sunt undique, et ex utraque parte timore percutior, nam si desero tam ineffabilem Christi suavitatem, quam gusto, amarissimam pœnam novæ mortis incurro; et si desero animam, Christi redemptam sanguine, dubito

interrogata an lucrari animam vellet, perdendo dulcedinem gratiæ,

non potest resolvere :

E

de mei Creatoris offensa. Qua de re propositam quæstionem, insolutam dimitto : tanta enim est hæc dulcedo, quam sentio, quod si perseveraret, in anima, semper crederem in pœnis illæsa vivere sine cibo.

220 Sero igitur facto Margarita tremens ad cellam rediit, et illam noctem duxit insomnem, orans et lacrymans, cum suspiriis dolorosis, interrogavit de suorum remissione peccatorum Creatorem. Cujus votis Rex pietatis Christus placidus innuens respondit, dicens : Nequaquam vocassem te in die dilecti Joannis, filia, si tuorum omnium non donassem veniam delictorum : in cujus veritatis certitudinale argumentum, quemadmodum tunc, ita et modo absolvo te ex parte Patris mei cœlestis, cui sum coæternus et consubstantialis filius, et sancti Spiritus. Et quamvis omnia peccata tibi dimissa sint, semper tamen scrutinium conscientiæ facias et de cunctis desideriis cordis tui, quibus me offendisti, non differas confiteri. Mira res, et memoriæ commendanda; mox namque ut præfatum præceptum recepit, irradiata splendoribus sapientiæ Dei mentaliter, cuncta desideria tam confessa quam inconfessa in una luce panduntur.

cognoscit omnia peccata sibi condonata,

jubetur tamen conscientiam examinare, et confiteri defectus,

221 Nocte insuper sequenti super ei proposita quæstione a Fratre Ranaldo alloquitur Christus Margaritæ dicens : O Filia, quia Fratri non respondisti,

F

quæ tibi dederat optionem, bene fecisti : nam sine mea præsentia jam tibi communicata per gratiam non credendo vivere posse, et animam pro suis damnandam sceleribus nolebas liberare : quantum namque animas diligis, quas tanto redemi pretio, tibi pluries revelavi : de quarum zelo plus mihi placent Fratres Minores, quam aliquis ordo Ecclesiæ meæ : Sunt enim utiliores animarum zelatores, quos hodie mundus habeat. Unde sicut ego Salvator mundi prædictum fundavi ordinem et plantavi, ita se studeant caritatis vinculo ad invicem communire et caritatem servare tam integralem, quod sine differentia personarum inter eos tractentur minores quemadmodum et majores : et ut tantus ordo in sua permaneat puritate, volo quod præfati Pastores ordinis amovere summopere studeant quidquid in ordine sancto modo reperitur abolendum. Sicut enim mare omnem abjicit sordem, ita et ipsi omnem defectum, tam excelsum ordinem maculantem. Circa insuper prædicationes, quas faciunt, constantiam habeant et fervorem, nec amore vel metu a veritatis tramite obliquentur. Et si aliquando contra prædicationes eorum

Ordo Minorum a Christo laudatur

A rum per aliquos fuerit murmuratum, recordentur humiliter quod mihi omnium Creatori in prædicationibus et miraculis multas injurias invidi paraverunt atque insidias. *ob zelum.* Hic est ordo, inquit Dominus, filia, qui mihi suscitat animas a morte peccati : et cui dedi, do, et dabo gratiam specialem in operibus suis. Margarita autem cordialiter amans ordinem prælibatum, ex his quæ audierat jocundata, respondit dicens : Intrabunt omnes, Domine, in hoc amoris tui viridarium? Et Dominus ad eam : Omnes ingredientur, sed de fructibus ejus æqualiter non gustabunt. Nulla enim res quantum amor mihi placere potest, nec amore potest res pulchrior inveniri. Si totus namque mundus daretur amore mei, sine sapore ac fervore amoris, si sustinerem quoad misericordiam id quod fieret, quantum ad complacentiam parum valeret. Nemo enim potest ad me venire nisi per viam dilectionis. Et Margarita respondit : Cur, Domine, Fratrum Minorum ordinem vocas Amoris viridarium? *et Amoris viridarium vocatur.* Numquid non aliud est tam singulare viridarium caritatis? Et respondit Christus dicens : Non est tanti amoris aliquod in orbe collegium, ut ordo prædictus. Et ideo ipsum tibi dedi, et do ad instruendum te, sicut Apostolos, quos intelligere faciam, quæ dabuntur tibi.

B Et tunc ostendit ei Matrem suam, dicens : Hæc est, quæ diligit te. *Margarita videt Dei Matrem.* In quibus verbis tanta fuit dulcedinis anima suavitate repleta, ut diceret, quod si vel modicum ulterius cresceret, ipsam tolerare non posset. Et rogavit Dominum nostrum, ut ipsam in vita consolationibus, quas silere non poterat, mundo absconderet, quia laudes vitabat humanas.

222 Die quadam Margaritæ oranti pro suis Patribus audivit Dominum dicentem sibi : Servus meus defunctus, est in optata gloria : Unde dic etiam servo meo viventi : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt in regno cœlorum. *præclara monita accipit pro Confessario suo,* Qui cum fuerit occupationibus hominum deditus, reddat mentem suam statim ad me, et cuncta quæ agit, ad me bonorum principium referens; et ego ita illuminabo eum, quod non offendet me. Numquam secularium famam consideret, nec subsidiorum eorum paveat subtractionem : sed semper contra eorum vitia in ore suo usum teneat, et conservet sermonem sanctissimæ veritatis : d Et dico tibi, filiæ, quæ ista nunc recusas, quæ panduntur tibi propter salutem humani generis, ut veraciter trahatur ad me, et discat in te quod pro modica pœnitentia cito potest

C ascendere usque ad excellentiam gratiarum.

223 Feria secunda post Pentecosten recepit corpus Christi, dicentis ei, quod salutaret B. Virginem, usque Benedictus fructus ventris tui. *docetur omnia ad Christum referre :* Qua salutatione finita, iterum dixit ei : Si omnia bona mihi Christo, et non tibi reddideris, cum desiderio profectus animarum, cuncta quæ promittes in nomine meo, et non ad famam tuam, perficientur, et sanabis animas tibi devotas, sicut tibi prædictum est : Sed omnes, quas sanabis, non perseverabunt in me. *quidque futurum illis qui ejus monitis parebunt.* Et Margarita dubitans super promisso verbo respondens ait : Promittam ego, Domine, tuæ pietatis largitatem indifferenter? Et Dominus ad eam : Ita imperfectis et perfectis promitte, quamdiu majestati meæ servire voluerint, et me amare ac laudare. Nam in illis, qui non perseverabunt, fulgebit in inferno contra eos tuæ caritatis splendor, quia quoad hoc patientur majora supplicia : et perseverantibus in consiliis tuis, mei sanguinis meritum communicabo, cum eos præmiabo in gloria regni mei, et per exempla tua sequentur me : reddent mihi gratiarum actiones, et vocem laudis. Et quia tranquillitatis dulcedinem, qua frui consueverat, non videbat, admiranti respondit Dominus, dicens : Talem me tibi dono, qualem te invenio.

224 Feria quarta post Pentecosten sumpto Filio Dei cum reverentia mirabili, ad altare audivit eum dicentem sibi : Amas tu me? D *AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.* Et priusquam aliquid responderet, dixit Dominus : Dicas, quod non. Ubinam est pristinus fervor desideriorum tuorum, quo accensa, et in motum violenti amoris dulciter ducta, me continue cum lacrymis postulabas, inclinans voluntatem meam ad preces tuas : De hoc amore iterum requirens Dominus Margaritam, dixit : Ama me, filia, quia ego amo te. *provocatur ad fervorem amoris,* Illa vero timens ne haberet in mente aliquid, quod divinæ majestatis aspectum offenderet, ait : Domine mi, si aliquid latet in anima mea, quod voluntati tuæ displiceat ?Et Dominus ad eam . Filia, nullum habes peccatum mortale in te, sed nebula mundanorum auditunm, sonusque verborum, quæ referunt accedentes ad te, impediunt locum quietis conscientiæ tuæ : et separant mentem tuam a contemplatione mea. *et moderanda alloquia secularium.* Tunc Dominum rogavit, pro quodam in tribulatione maxima constituto : audivit Christum Dominum respondentem : Scias, quod secum sum quantum ad misericordiam retinendi eum ne pereat · sed duritia cordis ejus mearum consolationum impedit largitatem.

a *In Italico* Vocabulario Academicorum furfuris, *vice* della Crusca, *dicitur* Taccolino *genus esse vestis jam ignotum. Sed hic potius vulnerum emetico significare, quam formam vestis.* — b *Ita scriptum. Non assequor sensum.* — c *Videtur hic requiri,* Dicat etiam culpam de verbis. — d *Hic quoque obscurus sensus.* E Tacolinum

CAPUT IX.
De revelatione sui status et aliorum.

Quædam nobilis et devota Domina, filium habens parvulum et unicum in mortis articulo constitutum, cum fiducia recuperandæ salutis ipsum Dei famulæ cum lacrymis commendavit. Pro quo dum oraret suppliciter Deum, tum ratione pietatis ad matrem, tum ratione gratitudinis, quam gerebat in corde propter reverentiam magnam, quam habebat ad eam, audivit eum dicentem sibi : Tu plus compateris matri pueri, quam sanguini quem effudi. Tu enim nosti, quod ætate provecti nolunt venire ad me, et ideo parvulos, qui sine macula egrediuntur de mundo, in hæreditate regni cœlorum adopto. *Felices qui parvuli moriuntur.* Ego Dei filius natus de Virgine, quamvis recedam, tecum remaneo.

226 Quidam carus Deo Frater quotidie communicare desiderans, tamen retrahebatur timore, ita quod etiam raro communicare non audebat, nec ac-

F cedebat ad Christi corporis sacramentum suscipiendum. *Quidam desiderans sæpe communicare,* Qua ex re Dei famulam Margaritam requirens, rogavit eam, ut impetraret a Domino suis precibus donum sæpe communicandi. Cujus orationi Salvator annuens, dixit : Dic Fratri, quem feci de numero electorum, et diligo ut filium, quod quantum ad ejus innocentiæ puritatem ipsi me concederem omni die, sed non quantum ad linguæ usum. Suam igitur prius linguam coerceat, quantumcumque loquatur ex magno zelo : *jubetur non multum loqui etiam ex zelo :* et cum benedictione mea me recipiat, quando volet.

227 Frater Benignus re et nomine, dubitans de frequentatione Missarum, meruit per Margaritam in hac forma responsum a Domino : Dic Fratri Benigno pavide frequentanti mei corporis sacramentum, quod de licentia mea frequenter celebret, sed priusquam accedat ad altare ad celebrandum, suos defectus plenarie confitens, suum animum ordinet ad quietem. *F. Benignus laudatur a studio erga pauperes,* In misericordia autem, quam habet tam vigilanter ad pauperes, usque ad finem mando quod perseveret : quia multum mihi placuit modus ejus, quem hactenus tenuit, requirendo per domos pauperes, debiles et infirmos, quos in confessionibus libentius recipit, quam divites seculares. Adeo enim pauperum necessitatibus erat intentus, quod non solum

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A solum eis quæ poterat procurabat, sed sibimet necessaria subtrahebat, et pro eis debita de Prælati sui licentia contrahebat. Et ait iterum Dominus ad eamdem : Dic etiam ei, quod dimittendo solum pannos de dorso, illis, qui tenentur restituere illicite acquisita, non pareat. Si vero confitentes non habent unde restituant, et dolent parati fideliter reddere, si facultas adesset, absolvat eos ex parte mea.

jubeturque severe urgere restitutionem :

228 Frater quidam de administratione provinciæ Thusciæ, ne ulterius prælationis gravaretur officio, orationis Margaritæ suffragium cum instantia procuravit. Et orans pro eo soror, audivit pastorum Principem taliter respondentem : Quamvis placeat mihi præfatus Frater de fuga prælationis, recordetur tamen, quod propter obedientiam mori volui : quam omni virtuti religiosus debet præponere, patienter obediendo Prælatis, cum tantum mihi placeat, quod vere obedienti multos defectus indulgeam.

abhorrenti a regimine

commendatur obedientia :

229 Cum semel Deo devota Soror pro uno Fratre Dominum exoraret, audivit eum dicentem sibi : Benedico Fratrem, pro quo me rogas. Cui dicas, quod mentem suam semper in puritate conservet, et sine mora cum potest, suos confiteatur defectus et cogitatus. Non sit tener et dubius, sed fortis et con-B stans. Ad Missas autem dicendas accedens, dicat eas cum magna mentis tranquillitate. Non sit in suis prædicationibus curiosus, sed caritate fervidus, et interna pace placatus. Missas ejus præcedat devotio præparata : Missas non currat, nec ante eas cum Fratribus loqui velit. Si autem ipsum loqui oporteat, roget Fratres, quod differant ei loqui; et talem secum ministrum ducat, qui nec ignorantia, nec tædio seu negligentia deordinet animum celebrantis. Et si contigerit eum non gustare consolationes in Missis, quas appetit, non diffidat, quia ob hoc gratia non decrescet. Prædicet sollicite verbum meum, cum omni rectitudine et vigore, et retia prædicationis ferventer extendens, populo referat quæ discursurus est. Et si nihil poterit in sua prædicatione lucrari, securus expectet remunerationis æternæ munus. Vigilanti animo studeat peccatoribus subvenire, non solum prædicando et confessiones audiendo, sed tractatum concordiarum non deserat propter diffidentiam, quam incurrat ex duritia peccatorum. Ipse namque sæpius, cum suum cernit contemni consilium, et inobedientium reperit dura corda, se retrahit ab inceptis : non autem sic, dum invenerit cor paratum.

alteri puritas mentis,

et varia circa Missam

et conciones :

230 Cum pro Fratre Joanne de Castill Dominum C exoraret, respondit ei Salvator dicens : Dic ei, quod recordetur verbi mei, Beati mundo corde etc. Super quo verbo dum subtiliter fuerit meditatus, dabo ei lumen, ut ipsum intelligat ea subtilitate, qua debet intelligi et servari. Studeat me suis precibus invocare, quia donabo me animæ ejus. Elapso tempore servivit mihi de Inquisitionis officio : nunc servire studeat de cordis munditia, mentis constantia, corporis maceratione, et in statu orationum. Nec prætermittendum est divinum consilium, imo beneplacitum et præceptum, in quo invenit anima, unde purgetur a vitiis, et reguletur in moribus, illustretur sapientia ineffabili, et in virtutibus crescat.

alteri religiosæ virtutes :

231 Dixit ergo Dominus Margaritæ oranti : Dicas filio meo, quod ego me recommando ei, ut recordetur sui Patris Crucifixi, non semel, sed pluries, imo continue : et sciat quod de terra, ubi nunc est, quoad gentis multitudinem ibi existentis, plures vadant ad inferni supplicia quam ex alia terra Christianorum. Tanta enim est eorum superbia, quod non solum ibi, sed in multis mundi partibus seminatur per eos, et multiformiter enutritur. Quare sicut B. Franciscus, dilectus filius meus, mulierem compulit coegit ad portandum per vicos Assisii super caput D suum pecudum intestina, ita mulieres seculares, et aliæ in suæ detestationem superbiæ a Confessoribus suis similiter cogi facere deberent. Tu conquereris, quod non habes solitam suavitatem, nec habere potes modo in me; quia in corde tuo timoribus et variis sollicitudinibus sparso, inveniri non posset, et quia separasti me a delectatione mea, volo quod ipse te dure corripiat. Dic etiam ei quod cum mentis constantia et locutionis dulcedine instanter prædicet de Epistolis Pauli et de Evangeliis meis. Nam dulcedo est habitus trahens audientium corda ad amorem prædicatoris. Cumque arguit de vitiis criminosis, arguat in communi : quia tam universaliter mundus infectus est vitiis, quod cum veritate potest generaliter mundum redarguere dicens : Quælibet Christiana persona, cujuscumque sit status, debet cavere sibi a tali vitio, debet de agendis quærere consilium Scripturarum sanctarum, et Deum continuo postulare. Ipse similiter, qui hæc prædicare novit, me cum lacrymis in orationibus postulet : et ego docebo eum, cor ejus illuminans in prædicationibus suis. Præbeat mihi cor suum semper, et cuncta, quæ aget, bona mihi soli bono diligenter appropriet, et secum ubique ferat frænum timoris mei. Filia, Apostoli dubitaverunt de me, et ego re- E timui te tam robustam in fide, quod de me dubium aliquod non sensisti. Dic etiam bajulo tuo, quod ego feci eum cameram thesauri mei : propter quod circa me Creatorem suum perfectior esse debet. Unde sicut diligit benedictionem meam, in prædicationibus suis ardenter extrahat veritatem, quia paucos hodie prædicatores invenio, qui eam proferant sicut debent.

Confessario ejus, memoria Crucifixi,

castigatio superbiæ populi.

correptio dura ipsius Margaritæ,

multaque circa conciones :

232 In die *a* Translationis B. Francisci post communionem Salvator, quem receperat, locutus est ei, dicens : Conqueror de injuriis mundanorum. Et Margarita mundo compatiens, Christo respondit, dicens : Domine, tu nosti de quam fragili materia secundum corpora facti sunt : et ideo tuæ supplico majestati, quatenus eorum infirmitati condescendere non recuses. Et Dominus ad eam : Si ipsi scirent, quantum eis dimittitur hac de caussa, magis essent grati quam sunt. Propterea dicas devotis tuis, quod plorent, quia ego flevi; jejunent, quia ego jejunavi; orent, quia ego pro eis oravi secundum humanitatem ad Patrem; agant pœnitentiam, quia pro eis feci asperam in hac vita, non pro me, et ipsorum peccata portavi, non mea. Et quæ promiseris in nomine meo tibi credentibus, illa faciam eis. Sed peccatores avari me fecerunt de largo avarum, et duri, de pio durum : non quod ego sim avarus vel durus, sed ipsorum exigentibus meritis talis contra eos ef- F fectus sum.

a

jubetur Margarita suis devotis quædam commendare.

233 Dixit semel Dominus Margaritæ evigilanti et flenti : Firmissime tene, quod magna tribulatio erit in mundo, quam movebit Ecclesiæ a *b* Lucifero dæmon, qui numquam, postquam fuerat religatus, egressus fuerat de inferno. Iste totum circuibit mundum, et viam Anti-Christo, sicut præcursor ejus, sollicite præparabit. Et erit tribulatio talis, quod multi religiosi egredientur de ordinibus suis, et moniales de monasteriis. Illo quidem tempore ordo Fratrum Minorum valde affligetur. Sed confortentur in me quia ipsos protegam, daboque prædictæ religioni gratiam meam. Et sciant, quod ampliorem gratiam eis dedi, quam aliquibus religiosis, qui sunt in mundo. Parent se ad tribulationes, per quas mihi conformes fient : quia tantum eos diligo, ut ipsorum vitam meæ velim per ordinem conformari. Ille similiter malignus spiritus ordinabit in mundo proditiones et homicidia, congregans dæmonum acies contra genus humanum; sicut una civitas exercitus et insidias præparat contra alteram civitatem. Hic plurima

prædicitur et nova Ecclesiæ persecutio,

b

et afflictio Ordinis Minorum.

A rima contra sanctam Ecclesiam pericula suscitabit, ut fideles contemnant eamdem : et de divino officio et prædicationibus murmurabunt, et verbum meum non poterit libere prædicari.

234 Feria sexta in Albis reperi Christi famulam Margaritam lacrymas cum magno mœrore cordis fundentem. Cui dum Evangelii verba Resurrectionis exprimerem, ex tam jocunda relatione repleta lætitia bis coram Fratribus rapta, in illo mentali excessu multa vidit, et postea retulit, quæ propter angustiam temporis non collegi. Unum autem, quod sequitur, memoriæ commendans, interrogavi eam humiliter, ut virtutes nobis referret, quas verus Frater habere debet : sed propter profundam humilitatem referre nolens, sequenti nocte orantem Salvator interrogavit, cur nobis noluerat respondere ; et dixit ei : Dic Confessori tuo Fratri Junctæ, quod ille est verus Frater Minor, in quo adinstar mei, qui sum veritas, invenitur. Ille est Frater Minor, cujus cor mundum est secundum verbum meum, Beati mundo corde, etc. Ille est Frater Minor, qui suum tempus in oratione dispensat, si non est Clericus, si autem est prædicator et Sacerdos, expedit ipsum in prædicatione, officio, Missis et confessioni- B bus audiendis. Et dico tibi, quod lacrymæ prædicatoris orantis plus illuminat, quam lectio Scripturarum. Ille est Frater Minor, qui paupertatem diligit amore mei, qui pauper extiti. Ille est Frater Minor, qui est obediens, sicut ego Patri meo fui obediens usque ad mortem Crucis. Ille est Frater Minor, qui paratus est suscipere mortem et verbera gaudenter, si opportebit, et inter verecundias pro me illatas et contumelias erit humilis in omni tribulatione jocundus : Nam et ego creator vester patienter toleravi pœnas amaras.

Quis sit verus Frater Minor?

235 Plantula Minorum Fratrum cupiens gratum Ordini fructum reddere, quadam die pro suis nutritoribus Dominum exoravit. Cui Dominus : Dic Fratribus Minoribus meis, quod animæ eorum in me intrare non different per amorem, quia sic animas eorum intrabo per gratiam. Ingredi autem cupientes incipiant a præsepio meo, et dirigant suam meditationem cum dolore per ordinem usque ad meæ finale supplicium Passionis. In quolibet gradu meorum suppliciorum considerent ardentis cordis dilectionem. Sic enim agendo fortes erunt in tribulatione sua, et in animas eorum me transferens confirmabo eos mihi, cum ipsorum studio in prædicationibus, oratio- C nibus vitæ meæ, et opprobriis meis.

Commendatur FF. Minoribus ut meditentur vitam et passionem Christi

236 In mense Maio anno Domini 1288 locutus est Christus famulæ suæ, dicens : Electa mea, ille malignus spiritus, quem tibi prædixi, jam exivit de inferno in periculum animarum transmissus cum exercitu suo, scilicet dæmonum valde magno, et est nunc cum dæmonibus in vasta solitudine, ad quam non est accessus hominum, quos libenter occiderent si auderent. Et iste legatus Luciferi tam astutus timet se Lucifero præsentare, si mala ad quæ missus est perficere non valebit. Huic omnes qui sub cœlo sunt dæmones, ad nutum obedire nituntur, et tamquam magistro, malitiæ sagacissimo instructori, referunt sigillatim cuncta, quæ per mundum perpetrant mala. Hujus novi et pessimi Ducis tanta est ad malum subtilitas, quod a principio mundi non fuerunt sagaciores homines ad peccandum, discordiasque seminandum, quam nunc sunt, et amodo fient. Hic omnis perditionis rigidus procurator et pernix majorem stragem faciet suo tempore animarum, quam facturus sit cum venerit Antichristus, qui nondum est natus. Nam Antichristus multas animas capiet, sed in fine paucas retinebit, et quia hic tam crudelissimus multa mala ordinabit, et multos faciet homines occidi per mundum ; dic Fratribus Minoribus, quod viriliter contra ejus malitiam sint parati, quia D contra eos multas ordinavit afflictiones. Confortetur autem ordo meus quia cum eis ero, et sciant Fratres quod peccatores de animabus suis stabula faciunt vitiorum, volo, quod ipsi suis prædicationibus eas purgent, et nullum suis terroribus ad desperationem inducant. Quod si peccator pœnitentiam respuit quæ injungitur, accipiant Fratres ab eo quod poterunt, evellendo totaliter omnia germina vitiorum per subtiles confessiones de mentibus eorumdem.

Consitentibus prudenter pœnitentiam injungant.

Instigatione dæmonum resistant.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

237 Quidam Frater, scilicet Frater Corradus, de remota provincia ad famulam Dei videndam pergens, se orationibus Margaritæ commendavit. Qua orante, responsum accepit a Domino hæc dicente : Dic ei quod Missas celebret in hunc modum : die Dominico dicat Missam propter meæ nativitatis et resurrectionis memoriam. Die Lunæ Missam de mortuis, pro his qui affliguntur in Purgatorio. Die Veneris de passione mea. Die autem sabbati de Matre mea Virgine gloriosa : quas si dixerit liquefiet in amore meo. Non lamentetur de obsequiis, quæ Fratribus facere consuevit, quia non facit modo : non enim impono ei quod expleta Missa sua in aliis Missis serviat quantum potest. Deinde Missis expletis ad cellam suam, et interdum de me loquendo possit cum Fratribus recreari Nec se omnibus in suo fervore com- E municet. Numquam audeat petere certum donum : sed omnia quæ postulaverit, in orando voluntati meæ committat. Quod si fecerit, spirituales gratias ei dabo. Sed unum faciat, et sciat quia numquam tam caro pretio emit eas sicut amodo.

Cuidam F. Corrado commendata pro obtinenda devotione

238 Et quia in signum gratiæ cupiebat a Christo corrigi, dixit : O Domine mi, quare me non corrigitis, sicut illum, cum sim de omnibus corrigenda? Dixit Dominus ad eam : Tunc te corrigo, cum te ab hominum secularitate separo. Tunc te corrigo, cum in timore te constituo. Tunc te corrigo, cum te in diffidentia promissorum conservo. Ille autem Frater cum sequenti nocte pro Margarita Dominum exoraret, vidit eam in spiritu, divini amoris igne totam ardentem, et tunc audivit vocem Angeli dicentem sibi. Hæc est illa Margarita, quæ nihil desiderat, nihilque requirit nisi Dominum nostrum Jesum Christum.

Idem videt Margaritam divino igne ardentem

239 In die B. Laurentii videns Christum Margarita in magna lætitia, dixit ei : Cur Domine, cum sis lætitia infinita, non reples me jocunditate tua quam solum desidero? Et Dominus ad eam : Quando me contemplaris in lætitia, tunc ostendo tibi, quod ego sum. Cum autem aliter, meditari debes qualis F effectus fui pro salute humani generis. Eadem hora ostensi sunt in illa fontali luce multi bellantes adversus ordinem Fratrum Minorum, ad cujus belli spectaculum Christus ad ordinem B. Francisci miro modo jocundabatur, et tanta videbatur moveri lætitia circa eos, quod Dei famula nesciebat describere : ad prædictum autem Ordinem persequentes jocundari minime videbatur, nec turbari. Ex qua re in admiratione posita dixit : Quid est hoc, Domine? nonne cunctæ creaturæ tuæ sunt? Cur ergo ad Fratres Minores tuum aspectum cum tanta serenitate convertis, et ad impugnantes eos turbata facie, sicut ad illos qui de tanta culpa perire possunt, non te ostendis? Et Dominus ad eam : Filia, circa istos ita jocundor, quia eos mihi reservo, et in altissimo statu ponam eos. Sed circa illos turbari non videor, quia finaliter per Fratrum Minorum monita et exempla et documenta redibunt ad me. Amen quippe dico tibi, quomodo quibusdam de illis religiosis persecutio non placebit, quam facient invidentes, et tamen sequentur eos, sicut in Passione mea quidam Judæorum non consenserunt, nec eam tractaverunt, sed non impediverunt conspirationes.

cur ei Christus lætus appareat

lætusque FF. Minores certantes aspiciat

240 In

A

ALCTORE F. JUNCTA, EX SS.

240 In festo B. Catharinæ Virginis post communionem corporis et sanguinis Salvatoris, rogavit sociam cum affluentia lacrymarum, ut Domino Jesu supplicaret celeriter, ut nihil nisi Dominum, sitienti se, larga condescensione donaret. Dicebat namque, quod anima postquam suavitatem Dei gustare inchoat, graviter tolerat quidquid audit, quidquid sentit, quod Deus non est. Tunc æstuanti animæ misit Deus Angelum suum, qui diceret, quod mulierem sibi assistentem licentiaret, ne gaudia Margaritæ revelaret extraneis. Qua emissa locutus est ei Dominus, dicens : Filia mea, pœnæ tuæ mihi placent : et quia tibi crescunt, para te ad eas. Et Margarita respondit : Salvator meus nomina eas mihi. Et Dominus ad eam : Non nominabo omnes tibi, sed dico quod tu es manus trahens illos, qui sunt in pelago vitiorum seculi suffocati. Tu lux trahens illos, qui sedent in tenebris. Tu es filia electa et benedicta a Patre et me Filio, et Spiritu Sancto, et beatissima Virgine Maria matre mea, quam cum Catharina benedicit omnis cœlestis curia Beatorum, exspectans adventum animæ tuæ, rogans cum instantia, ut accelerem tuum de mundo exitum. Nec volo quod venias ad me nisi prius experiaris et videas, quæ senserunt Apostoli mei. Dic etiam Fratribus Minoribus, quod tempus approximat, ad quod parent se ad tribulationes, in quibus videbuntur a statu pristino cecidisse : sed ego cum eis ero, nec remanebit in mundo religio tam dilecta, nec aliquis ordo tantum serviet mihi.

D. V. et SS. orant ut Margarita cito moriatur ;

B

prævidet instantem FF. Minoribus tribulationem.

241 Quidam Frater adeo se orationis studio mancipaverat, quod quidquid aliud ageret quam orare et divinis officiis interesse, aut prædicationi verbi divini, tædiosum videbatur eidem pariter et damnosum. Is inter cetera hoc desiderabat præcipue, ut Christum semel intra octo dies recipere posset : sed quia considerabat divinæ Majestatis sublimitatem, et propriam vilitatem, ad tantæ Majestatis Sacramentum accedere minime præsumebat, nisi cum prius Christi famula securaret. Quæ cum oraret pro eo Dominum, audivit eum dicentem sibi : Filia, tu dixeras, quod de quindena in quindenam me suum reciperet Creatorem, et hoc concedo ; nec etiam huic orationi consentio propter affectus, quos ipse habebat ; sed ut augeatur in ipso sitis de me, et avidus me recipiat. Cum autem me desideraverit, et non sumet, recordetur Doctoris mei dicentis : Crede et manducasti. Quare dic ei, quod ad novam gratiam se disponat, et illos, quos de sua conversatione agnoscet, studeat emendare ac purgare defectus. Crucem meam teneat : et coram se in dormitorio, choro et claustro, coquina, refectorio, et omnibus locis intus et extra et ubicumque fuerit, crucifigat se in me : quia de hoc fonte non solum hauriet gratias, quas optavit, verum alias, quas petierit, salutares. Et dic ei, ut confortetur in me, quia tempus veniet, in quo ei concedam quod me possit recipere omni die, et tunc separabitur a coquina. Et ita postea impletum est, sicut ipsa prædixerat.

cupienti cuidam sæpius communicare,

inculcatur emendatio defectuum,

C

et spiritualis crucifixio.

242 Bajuli sui non immemor Margarita, hæc a Christo de ipso accepit : Dic ei, quod sicut ego nondum eram cognitus, dum eram in terra cum discipulis meis ; sic ipse in locis et terris a religiosis et secularibus quamdiu cum eis erit, etc. famulæ Dei supplicanti pro anima Gilliæ famulæ suæ jam defunctæ, respondit Angelus, dicens ei : Gillia morabitur in loco Purgatorii mense uno, in quo tamen leves pœnas patietur propter iras suas per zelum, etc. In festo Purificationis Virginis gloriosæ fuit Margaritæ a Domino revelatum, quod ille mane quatuor Angelos pro anima Gilliæ destinaverat, et eam, sicut ei prædixerat, collocavit in ordine Cherubin etc. Eodem mane pro tribus defunctis, pro quibus instanter rogasti me, Margarita, tibi, inquit Christus, respondeo, quod secundum illorum opinionem, qui eos judicant, nequaquam damnati sunt : sed tam pœnales tolerant cruciatus, quod nisi ministerio beatorum Angelorum visitarentur, crederent se esse damnatos, quia prope damnatos stant. Scias quod variis tribulationibus mundus affligetur propter peccata : nam intantum creverunt iniquitates hominum hujus seculi, quod, si ex parte mea dici posset, propter eorum crimina vereor pro eis rogare Patrem : et Mater mea, omnium advocatrix, timeret me suum pro eis Filium exorare. Scias etiam, filia, quod quemadmodum cellæ Fratrum distinctæ sunt, ita Purgatorii pœnæ per loca diversa sunt : aliqui enim purgantur in tenebrarum densitate, alii vero in aquis fluentibus, alii in glacie, alii vero incendio æstuantis ignis etc.

Margarita intelligit famulam ob iracundum zelum fore mense uno in purgatorio,

D

post inter Cherubin locandam :

Animas in Purgatorio visitari ab Angelis :

diversas esse pœnas purgatorii :

243 In nocte secundæ Dominicæ Adventus, et infra, sic locutus est Christus Margaritæ : Volo quod omnes amici mei habeant mentis puritatem, oris veritatem, carnis castitatem, sensuum mortificationem, et perfectam ac inseparabilem caritatem. Et sicut ego Dominus omnium, me subjeci pro omnibus creaturis, ita servi mei omnibus se æstiment viliores, et abjectiores appetant reputari. Et si albi fuerint per munditiam castitatis, et rubicundi per amorem, eorum laudes coram me faciam redolere : et a me bonorum omnium largitore abundantiorem gratiam obtinebunt, et electi mei vere nominabuntur. Conqueror tibi de simulatoribus et duplicibus, quorum opera mihi non serviunt, sed offendunt. Conqueror etiam, sicut alias conquestus sum, de Regibus, Potestatibus terrarum, Rectoribus, Judicibus, scribis, officialibus, censalibus atque arbitris quæstionum. Conqueror de malis virginibus, conjugatis et viduis, de mercatoribus falsis et usurariis pravis, qui de suis offensis aspere punientur. Nam qui in hoc seculo dilationem punitionis recipiunt, punientur durius in loco illo et tempore, quibus voces eorum exaudiri non poterunt, nec aliquorum suffragiis adjuvari.

quæ requirat a servis suis Deus :

E

variorum statuum peccata

244 Quando credebat Dei famula Margarita recipere novæ consolationis signum a Domino, dicebat prius intra se : Quid mihi dabit Dominus nunc? De qua meditatione redarguit eam Salvator, dicens : Cur niteris æstimare sapientiam infinitam? Numquam imponere audeas operibus meis finem, in nulla sui parte mea tangas opera perscrutando : si autem vis pertingere ad id quod optas, curre per viam Crucis, et inde secure venire poteris ad dona maxima, quæ expectas. Et in hac tua simplicitate ideo te non desero, quia sitis, quam habes de mea gratia, te excusat. Rogo te, quod omni die specialem facias reverentiam laudum beatæ Virgini, S. Joseph devotissimo nutricio meo, quia Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et tunc ostendit Margaritæ opera bona humani generis tepide facta, et semiplena cum defectu et negligentia. Et quamvis tam imperfecta sint, a Deo tamen per inclinationem misericordiæ acceptantur. Et ait ei Jesus : Quare non adornas mihi locum in anima tua, in qua sedere volo? Et Margarita respondit : Parare locum nescio, nec valeo sine volas. Et cum hodie dies Veneris sit, in qua sentire debeo quod sensisti, debeo me affligere in meditatione tuorum vulnerum quæ portasti. Ad quod verbum Christus respondens ait : Quousque in terra viator moratus sum, una die in corpore consolationem perfectam non habui, et tamen amicos meos sæpe sentire facio Paradisum et requiem in hac vita. Et Margarita respondit : Quid est, Domine, quod in mente non possum retinere tam alta dona, quæ mihi concedit tua largitas? Et Dominus respondit : Ideo tibi hoc accidit, quia sitis tua cogit te currere ad

se per Viam Crucis ad consolationes perventuram,

F

monetur ut B. V. et S. Josephum honoret quotidie.

A ad consolationes alias, quas habituram te credis. Et dixit ei iterum Dominus : Volo, quod doleas de tempore, in quo me offendisti. Et Margarita respondit : Domine, si corpus meum magnum esset sicut est machina mundialis, et totum liquesceret in lacrymis et sudore sanguinis, præ dolore injuriarum, quas intuli vobis, non possem minori offensæ plenarie respondere. Et tamen doleo et tantum dolere desidero, quantum mihi concedere dignabitur tua gratia.

valde dolet de præteritis peccatis :

Quæ tanta mox fuit repleta dulcedine, ut præ admiratione diceret Salvatori : Quomodo possunt, Domine, omnes exercitus Beatorum, qui sunt in patria coram te, tantam sustinere dulcedinem ? Et Dominus ad eam : Ita possunt sicut largitur eis virtutem curialitas mea. Et iste gradus pro suo modulo similatur statui Joannis Evangelistæ, quando vidit ineffabilia, et de illo statu remansit ei tantum lumen quod fuit paratus docere totum orbem, et omnibus Ecclesiis de me scribere copiose. Et hoc ei curialitate mea donavi, quia tempus passionis meæ dubitavit de me. Et Margarita respondit : Domine, numquam in prædicationibus hæc audivi, quod Scriptura tua hoc diceret. Et Dominus ad eam : Si Scriptura mea discipulorum dubia per omnia posuisset, etsi quibusdam fuisset utile, multis vero fuisset damnoB sum. Et cum ostenderet se velle terminare sermonem, ait Margarita ad Dominum : Domine, non permittas me separari a te. Cui cum Christus diceret, quod a gratia ejus numquam separaretur, tanta fuit repleta cum novo corde dulcedine, quod in cœlum anima trahebatur, dicens : Domine, tuæ humiliter supplico majestati, quod omnium corda hac dulcedine repleas, quia si te gustaverint, numquam tuam præsument offendere majestatem.

magna consolatione repletur

orat pro omnibus

245 Post Purificationem Dominæ, communione percepta audivit Christum dicentem sibi : In desideriis tuis laboras, et ego laboravi. Sed labor tuus non plene dum vixeris cognoscetur : sed post finem examinabuntur opera tua, et fructum facient, et tu de laboribus tuis recipies tantam gloriam, quantam corda hominum cogitare nescirent. In illo tempore, quodam mane pane vitæ devote recepto, audivit Christum conquerentem de injuriis a peccatoribus perpetratis, et dicentem : Conqueror de illo innominabili vitio, quod in mea nativitate punivi. Conqueror de conjugatis, qui matrimoniis tam vitiose utuntur, quod non veri conjuges sunt, sed adulteri nuncupantur. Conqueror de vana gloria noviter adjuventa in indumentis et aliis ornamentis, quæ sunt occasiones lucrorum illicitorum, et faciunt intuentes C peccare mortaliter, imaginationes immunditiæ ipsorum mentibus imprimendo, et ideo de hujusmodi loturis, ornamentis et ligaturis sæpe mortaliter offendunt. Nam in facie sua ferunt audaciam et arma Sathanæ : nec non et in cordibus recondunt opera pessimi ducis et tentatoris. Et hinc est, quod non solum eorum cogitationes, locutiones, et opera terminentur ad ipsum ; sed inde oritur, quod eorum orationes, peregrinationes, eleemosynæ ac jejunia, cum ceteris bonis operibus minime Deo placent. Conqueror de falsis Potestatibus terrarumque Rectoribus, qui non dirigunt oculum rectæ intentionis in Deum : sed intuentur cogitatione obliqua et ad famam propriam et ad pecuniarum thesaurum requirendum. Et de centum hodie non invenies unum qui jus suum alteri tribuat sine obliquitate. Pro dictis igitur caussis, sive ratione partis, seu carnalis attinentiæ, scrutantur leges, et dolos novos inveniunt, ut decipiant et opprimant innocentes. Conqueror de notariis, qui offendunt me addendo, alterando, minuendo, differendo, de his quæ audiunt in testamentis et aliis contractibus, qui crudelitate rigidi non compatiuntur viduis, orphanis, et pupillis, sed solum pecuniæ cumulandæ intendunt : et hæc est ratio, quare conficiunt in injuriam meam instrumenta fœnoris et injuste acquirendorum. Conqueror de pravis consiliariis, qui particularibus et privatis amicitiis capti communem utilitatem impediunt, non defendunt, et si aliquando pro Reipublicæ utilitate videntur loqui, hæc ideo fideliter agere se ostendunt, ut laus et fama propterea in eorumdem commodum convertatur. Quare verba eorum sub colore liciti proferuntur, ut etiam collegas opprimant, et in contentione confundant, majorem legalitatem ad commune bonum monstrantes, opera vero nulla. Conqueror de nuntiis omnium curiarum, qui similantur eis, qui spoliaverunt me in Passione mea, defendendo pro vero falsum, viduis et pauperibus, pupillis et orphanis non parcentes. Conqueror de mercatoribus falsis, qui mendaciter et sine lege discretionis lucrari volunt, et veritatem in verbis occultant. Conqueror de vendentibus panem et vinum, ceram et oleum, pannum et olera, et quæcumque venduntur cum malitia in proximorum deceptionem, et de his qui vendunt mala pro bonis, et infirma pro sanis. Conqueror etiam de his qui vendunt etiam triticum, salem, et oleum : et de artificibus omnibus, et de his qui me offendunt in pondere et mensura. Conqueror maxime, de illis qui ementibus et vendentibus invident, et oderunt ementes ab aliis quam ab ipsis. Hi omnes si non se converterint ab his vitiis, ita multiplicabuntur eis adversitates, quod vix eas poterunt tolerare. Nam merito hoc fiet, cum ego Dei filius sustinuerim pro eis tot verba et verbera, et ipsi pro me nolunt solummodo verbum pati. Et quare hoc? quia in me suum speculum non attendunt, verbum prædicationis meæ audire contemnunt, imitantes hostis antiqui dolos, actus et voluntatem.

a Christo intelligit peccata hominum :

vanitati studentium,

Judicum,

Notariorum,

D

auctore f. iuncta, et usu. Consiliariorum,

mercatorum,

vendentium :

E

246 In vigilia B. Joannis Baptistæ recepto corpore Salvatoris audivit eum dicentem sibi : Filia, tibi dico, quod ego sum pastor bonus, qui custodio et cognosco oves meas. Jocundare filia Hierusalem, cum Fratribus tuis, qui sunt in civitate supernæ gloriæ, et exhilarentur de adventu tuo. Et dico tibi, quod tu eris unum speculum in vita æterna omnibus peccatoribus. Necesse namque est, ut misericordia mea demonstretur in cœlo et in terra ; et sicut in die judicii dividentur justi ab injustis, ita cognoscentur tunc peccatores, qui receperunt a me gratiam, ab aliis justis. In die illa jocundabuntur simul omnes, qui ad vocem famæ et pœnitentiæ tuæ fecerunt pœnitentiam de laboribus et pœnis, quas modo pateris. Tu es incredula, quæ non credis, quod de te possim facere vas purissimum. Ad quod verbum respondit F Margarita dicens : Certa sum, Domine mi, quod nihil impossibile est sapientiæ, potentiæ, et bonitati tuæ : tamen impossibile mihi videtur, quod aliqua creatura possit respondere claritati tuæ, et magnitudini bonitatis tuæ, et quod mihi, quæ sum tenebra, inclineris. Tunc pietatis Rex et Magister Margaritæ respondit dicens : Nec istud est impossibile misericordiæ meæ, quia nunc es plena, cui meam misericordiam sum largitus.

ipsa speculum peccatorum agnoscenda in die judicii :

247 Cum tempore quodam Domino Jesu Christo ordinem Fratrum Minorum commendaret, audivit eum respondentem et dicentem sibi : Filia mea, qui mihi placere desiderat, talis esse conetur, qualis extitit dilectus B. Franciscus : in cujus ordine, quem mihi cum tam intima devotione commendas, numquam fuerunt tot sancti homines, quot hodie, nec tot debiles ; sed fortes et justi qui sunt in eo, suis orationibus et exemplis sustentant et fovent debiles et infirmos. Unde dic eis ex parte mea, quos animarum posui piscatores, ut non cessent prædicationum suarum retia tendere in mare hujus seculi fluctuosi.

jubentur Minores prædicare expeditionem in terram Sanctam,

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A Prædicationem insuper Crucis vellem quod facerent, ut passagium fieret generale pro illius sanctæ terræ recuperatione desiderata, in qua nasci et mori dignatus sum. Multi namque (si hoc fieret), ad fidem meam redibunt, et ibi a fidelibus honorabor. Prædicent etiam verbum meum cum fervore Spiritus, et promittant pœnitentibus meæ misericordiæ largitatem, et impœnitentibus comminentur æternam punitionem. Et sciant Fratres Minores, quod ampliores gratias dedi eis, et dabo, quam aliquibus religiosis, qui sunt in orbe. Tamen parent se ad tolerantiam tribulationum, per quas mihi conformes fiant, et cum eis ero. *parare se ad instantem tribulationem.* Neque timeant, cum eos velim mihi, quantum ad vitæ ordinem, similari, quia numquam deseram eos. Habebunt enim, c per Pa. Qui videbitur *c* totius mundi ordinator, et erit potius dissipator. Post tribulationem vero illam, præfatum ordinem exaltabo et magnifice sublimabo, confortentur igitur in me, soli mihi placere cupientes, et de parvis atque magnis, quos possunt ad Ordinem ducere, recipiant diligenter: quia mundus adeo vitiis hodie maculatur, et tanti periculi est in seculo remanere, quod, si recepti ad ordinem cum observantia castitatis solum dicerent horas suas, ego talium accepto receptionem, *ad Ordinem facile admittere.* et ad hoc solum eos recipi mando, si plus in ordine quam sit dictum facere non valerent. Hic est ille B ordo, qui mihi præ omnibus placet, quia Fratres Minores sunt homines lacrymarum et abstinentiæ et majus lucrum referunt animarum quam aliqua religio hujus mundi.

248 Quodam mane, orto jam sole, cum magna mentis lætitia hæc quæ sequuntur recitavit, dicens: Noveris, Pater, quod hanc noctem cum dulcedine quietam transegi, et Dominum audivi dicentem: Soror mea dilecta, tu vis ita deficere in consolationibus meis, ut oculi tui nihil videant, et omnia corporis tui membra ad instar mortui nihil sentiant: hoc quidem donum habitura eris, quandocumque mundo fueris mortua quo ad cogitationes, sicut mente defuncta es quantum ad opera secularia. *moneiur Margarita mundo plene mori,* Adhuc enim plene mortua non est, quia venti variarum cogitationum intrant animam tuam, idcirco murum caritatis custodiæ facito cordi tuo tam fortem, ut præter me nihil intrare valeat. Nam in te sponsa mea posui tabernaculum meum: ea propter soli mihi servire sollicita sis, *Deo adhærere,* vivendo in meorum obedientia præceptorum et sollicitudine amoris, ad instar hominis ignem accendere cupientis, qui postquam ligna in struem coaptaverit, sufflat et ventilat, ut ignem ac- C cendat. Prædictis autem admonitionibus a Christo præmissis, adjunxit, dicens: Vivere etiam debes in timore continuo, quia inter hostes tuos adhuc in bello reperis te. Fac igitur, sicut qui solus incedit per *in timore ambulare.* terras hostium crudelium, a quibus timet capi, vulnerari, spoliari, et occidi: qui circumspicit undique, arma numquam abjiciens, nec quiescens nec confidens de aliquo, donec ad locum perveniat, dilectum. Morere mundo funditus, collatas a me gratias recognoscens. Et recordare, quod hactenus fugisti secularium personarum visitationes, locutiones et facies, propter timorem meum. Et nunc plena voluntate petis instanter, ut te silvestrem secularibus reddam, et ab eis faciam tam corpore quam mente semotam. Confortare itaque, filia et paupercula mea, confortare in me Domino Jesu Christo, quia tecum sum, et benedico tibi ex parte Patris, mea, sanctique Spiritus.

249 Tenebrarum princeps Dei famulæ dolose insidians, et ei crudelissimo affectu se monstrans, accessit et dixit ei: Scias te numquam a Domino *dæmonem incitantem eam ad desperationem,* Deo tuo indulgentiam recepturam vel misericordiam, quam expectas, quia te ipsam per abstinentiam occidisti. Cui cum ipsa diceret, Recede, quia tuis non acquiesco blanditiis; statim ab oculis ejus D evanuit, iterum reversurus. Brevissime tandem horæ spatio interjecto tam horribilis tamque stupendus rediit, quod nihil terribilius sub cœlo credebat posse imaginari vel dici, qui dixit ei: O miserrima omnium, quæ sub cœlo sunt, fœminarum, cui servis? quem tam fideli animo sequi niteris? Cui te tam singulari et unico amore junxisti, omnibus amoribus procul pulsis? Talis enim est ille tuus dilectus Jesus Christus, quem die noctuque requiris, et pro quo te *postea ad mortem sibi inferendam,* tam variis pœnis affligis, ut nulli suum velit communicare amorem, nisi deserenti, destruenti et occidenti. Tunc Margarita antiquo serpenti respondit, dicens: Nunc ex fallaciis tuis perpendo, quod tibi credendum non est, quia contrariarum propositionum es simulator: nam paullo ante mihi dixisti, quod me Deus propter abstinentiam misericordia sua privaverat, et nunc in contrarium objicis, quod me destruere debeo, si volo divinam gratiam invenire. Ex cujus responsione tam prompta hostis antiquus acrius provocatus ad iram, teterrimus et sævus apparens, ait: *tum dira minantem,* An ignoras, quod super te mihi potestas est data, ut omnes tui capillos capitis evellere possim, et te solitariam per cellam tam vilissime traham quam crudelissime? Christi vero famula Margarita, nullis fracta vel mutata terroribus, sciens quod formidari E non debet, qui nihil nisi permissus potest, intrepida respondens ait. Si Dominus meus Jesus Christus hoc *generose repellit,* tibi jubet, quod jussit fac citius, ut suum non differas adimplere mandatum. Ad quod verbum prolatum humiliter, victus statim disparuit.

250 Quo disparente Christus alloquitur eam, Margaritam redarguens, quia in prima suggestione timuerat: et instruxit eam, ne metueret minas ejus, dicens, quia ciborum abstinentiam, et discretam refectionem secundum meæ libitum voluntatis fecisti. *licet in prima tentatione timuerit:* Et dico tibi, inquit Dominus Jesus, quod tentationum fraudulenta varietas te sæpius ducit ad ripam: sed sic impulsam cadere non permittam, sum etenim in omnibus bellis tuis tecum: et quanto alloqutionibus secularium te subtraxeris, tanto largius mea gratia perfrueris. Recordare quod hactenus in *animatur a Christo.* tentationum certamine lacrymis non solum refrigerantibus, verum etiam delicta purgantibus abundasti, quas ideo in angustiis tibi subtraxi, quia misericorditer jam plenarie cuncta delicta dimisi tibi: dolores tamen tui sunt sine lacrymis magis pœnosi, quia te præparo ad inæstimabile gratiæ ornamentum recipiendum, sine quo nemini licet ingredi gloriam regni mei. Sed oportuit te, filia, prius exuere veterem F culpæ tunicam, cum qua meam omnipotentiam offendisti. Quam quia peccatores hic exuere contemnunt et differunt, in Purgatorii pœnis variis et crudelibus cruciatibus eam coguntur deponere ac comburere. Et sicut nudus fui pro salute humani generis in cruce clavatus, sic quælibet anima mihi placere desiderans, debet se miseram illam vestem exuere: ut prius per contritionem confessionemque purgata, tandem proponat me nunquam offendere, nec ulterius se vitiis maculare. Quæ dum in vitandis agendisque suum ferventer conatum posuerit, postulet gratiam confidenter, quia curialiter in domum misericordiæ, cujus ostium numquam clausi, cum lætitia introducam. Et dicas Fratribus meis Minoribus de fervore prædicationis habendo, quem tibi in præterito nuntiavi, nec tradant oblivioni, quod sicut Apostoli mei non valuerunt omnes animas, quas optaverunt, lucrari, nec cuncta ad votum desiderata complere, cum in se haberent Spiritum sanctum, ita nec ipsi. *jubetque FF. Minores hortari, ut sint similes Apostolis in prædicatione.* Et sicut illi nec minis, nec flagellis aliisque periculis obviantibus undique, veritatem obliquaverunt, aut tepide protulerunt, sed se cunctis periculis exponentes pro veritate mori parati erant, ita et Fratres

A Fratres mei nec blanditiis mundanorum aut minis a veritate prædicanda recedant. Et quia populi tenebris involuti, eorum prædicationem spernent, et eos audire contumaciter renuent; non merebuntur minus, si importune instabunt, sed eorum præmium majus erit. Quare cum non infligatur eis adhuc martyrium propter universalem Ecclesiæ statum, volo quod loco suppliciorum murmurationem populi tenebrosi humiliter ferant, quibus cum prædicaverint verbum meum, verbis comminatoriis misceant Scripturarum, et misericordiæ largitatem, ne de suis peccatis desperationem incurrant. Ego autem, qui hoc dico, sum Dominus tuus Jesus Christus filius Dei vivi, qui pro humano genere carnem sumpsi de beata Virgine, et omnia, quæ propter veritatem populi reseravi, pande. Et quia tu es prope tuæ salutis portum, idcirco antiquus hostis tuo fini insidians, infestantius solito te impugnat, et summo procurat studio quicquid contra salutem tuam, cui tam crudeliter invidet, poterit machinari. Et hoc vigilantius tractare molitur, quia nihil modo penes se invenit, quod tibi pro statu pristino possit opponere. Tu vero ne timeas, sed confortare semper in me, quia ego sum tecum in omni certamine et quolibet tuo opere.

et adversis.

monetur de instante obitu, cui insidiatur dæmon:

B 251 In nocte dominicæ post Epiphaniam, intuens se Margarita sine suo munere tam copiosis gratiarum muneribus adornari, timuit, ne sub prætextu tam sacratarum revelationum tentator decipiens se celaret. Ex quo etiam fuit timore compulsa, loquentem secum interrogare Jesum, si veraciter ille loqui dignaretur eidem qui de Matre Virgine natus, a Magis adoratus, a Juda proditorie venumdatus, et pro salute hominum passus in Cruce fuerat. Ad cujus evacuandum timorem Dei filius Jesus Christus respondens ait: Ego sum, filia, tuus Dominus Jesus, de Regina purissima natus, a Magis adoratus, qui pro salute hominum mortem subii, resurrexi, in cœlum ascendi. Cur ergo times? cur dubitas? Nonne quæ in præterito tibi promiseram, jam vidisti et infallibiliter recepisti? sic et tibi promissa perficiam. In tentationibus multis suscipiam te, ne cadas: nec unquam a gratia mea, qua tibi conjungor, te separari permittam. Tribulationes, quas pateris, te mihi conformant, et usque ad tuæ defunctionis diem, filia mea Margarita, tecum ero. Nam et ut hæc impertiar tibi, tota cœlestis curia postulat, una cum Matre mea Virgine gloriosa Regina cœli, cui te tam vivam quam mortuam commendasti: ibique pro te astant Joannes Præcursor meus, cum B. Francisco Patre tuo, Magdalena, et Catharina. In quibus verbis ita fuit illuminata veritatis splendoribus, quod absentium personarum, nostrum offendentium Creatorem, horas et tempora offensionum, ac etiam modos per ordinem, cum lacrymis animo intra se describebat, timore tamen ostentationis suæ et deceptionis diabolicæ ipsam retrahente, nihil de visis pandere præsumebat. Propter quod me rogavit, ut de tantorum notitia sibi data cum Fratre Joanne tunc Custode conferrem, quia hoc habebat in mandatis a Domino, ut numquam a consilio ejus recederet.

timet ne in revelationibus decipiatur:

secura redditur a Christo,

cum mirabili illustratione C

jubetur nihil sine consilio Confessarii agere.

252 In octava B. Laurentii, dum Christi famula Margarita oraret, hostis callidus ad eam accessit, et ostendit ei fœdus ille spiritus tantæ fœditatis vitia, quod ipso horrore ac pœna nimium cruciabant: statimque omnis vita ejus præterita secularis coram oculis suis mentalibus apposita est. Ex cujus repræsentatione per ordinem facta, præ doloris angustia in tantam corporis debilitatem incurrit quod inter brachia cujusdam devotæ Dominæ, sibi tunc assistentis, quasi exanimis recepta est. Tunc ejus animæ in tam excessivis doloribus laboranti propter offensarum præteritarum memoriam, consolator suorum dixit ei: Confitere nunc mihi filia, tuo Domino Jesu Christo. Ad quod verbum cuncta, quæ unquam in hac vita cogitaverat dixerat, seu commiserat, eidem universaliter sunt offensa: et cum indicibili mentis amaritudine dicta culpa de omnibus illis defectibus, quos ei lumen divinum ostenderat, petivit a Domino ut in memoria suarum culparum perpetua usque ad finem eam dimitteret, cunctam amaram et pœnosam et angustia plenam, quod omnes sui corporis artus præ doloris acerbitate deficerent. Qua oratione finita, summus pastor manum suam super ipsam extendens ait: Absolvo te ex parte Patris mei, filia mea, sanctique Spiritus, ab omnibus tuis defectibus, quos cogitasti, protulisti, et egisti usque in istam horam.

fœdis peccatis a dæmone ostensis,

et suis præteritis, cruciatur:

D *AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. omnia Christo confitetur,*

et ab eo absolvitur:

253 Intra octavam nativitatis Virginis gloriosæ, sumpta Communione, inter cetera quæ locutus est ei Christus, hoc quoque ait: Tibi timor augebitur, et non habebis consuetas dulcedines, nisi raro, quamvis sæpius tecum loquar: sed et pœna tui oris, quam pateris, mihi placet: ubi rheuma corpus, guttur et linguam et labia tua decoquit et consumit. Et Margarita respondit: Domine, præ magnitudine amoris tui multum in hac pœna delector. Et Dominus ad eam: Ipsa durabit tibi usque ad finem tuum, et erit amodo pœnosior solito, et amplius afflictiva. Et iterum ait Dominus: Pauci sunt hodie matrimoniali conjuncti copula, qui me digne recipiant ad altare: et quia me indigne recipiunt, fœditate sua me irritant ad vindictam. Et subdit: Nunc autem, quoad modum familiaris locutionis recedens dimitto te cum benedictione Trinitatis æternæ, et Matris meæ beatæ Virginis: de qua carnem sumpsi passibilem. Cui Margarita respondit, dicens: Deus, vita mea, quia sine te vivere nequeo, supplico tuæ misericordiæ, ut non dedigneris esse cum anima mea, quæ solum te sitit. Tunc Jesus interrogavit eam, dicens: Diligis me? Cumque diceret, quod sic; ait: Non videtur tibi totus iste mundus quasi infernus amore mei? Et cum diceret: Domine mi, sic. Et ait: Nonne totum dares, nihil reservando tibi mei amoris igne accensa? Et cum iterum affirmaret, Vere sic; adjunxit: Nonne cunctis mundialibus expropriata rebus, libenter, si oporteret, pro mei amore nominis omnes pœnas jocundissime tolerares? Et dum affirmaret, quod sic, ait ei Dominus: In his omnibus filia mihi servis. Timebat enim Domini famula, ne vita ipsius Christo judici displiceret in omnibus, eo quod præ nimia corporis infirmitate debilitata, non poterat more solito vitam asperam ducere, et assuetas sibi afflictiones disciplinarum jejuniorumque inferre. Ad quem modificandum timorem Salvator respondit, dicens: Scias, quod Joannella et Gillia tuæ sociæ ex asperitate pœnitentiæ, quam adinstar tui facere voluerunt, dies suos abbreviaverunt, tuæ vitæ vestigia imitantes: quæ vestigia multi adhuc sequentur, nec tamen offendent me.

molesto rheumate vexatur:

E

Deo placet,

F *licet præ infirmitate solitas pœnitentias suscipere non valeat:*

254 In festo S. Martini Confessoris, Salvatore nostro in altaris Sacramento devote recepto, tanta fuit subito repleta dulcedine, quod omnis compago corporis omnesque animæ vires in illa suavitate deficere videbantur. Tunc ait Dominus: Quid a me petis, Margarita, Martyr mea? Et Margarita virtutum adeo decorata virtutibus et decoribus, oblita pœnitentiæ pristinæ, in qua corpus spiritui servire coegerat, oblita laborum, lacrymarum, jejuniorum, vigiliarum, dolorum, timorum, aliarumque virtutum, ad quas ultra æstimationem conversationemque humanam conscenderat, nihil in se virtutis esse affirmans, æterni Patris filio Jesu respondit dicens: Domine mi, cur me dicis Martyrem, cum nihil asperum, nihilque virtuosum pro tua sim passa dilectione? Cui dixit Dominus: Martyrium tuum, timor est

Martyr compellatur a Christo,

AUCTORE F. JUNCTA EX MSS.

timens ne offendat Deum,

A est, quem habes ut non me perdas, et ne me tuum creatorem offendas. Sed ego dico tibi, quod tu es nova lux, quam huic mundo donavi, illuminata per me. Ad quod verbum humilis Margarita respondens ait: Fiat misericordia tua, Domine, super me, ne sim tenebra in hoc mundo, sed tua illuminatione, qui illuminatio manes, lucere me fac. Et Dominus ad eam: Nonne filia, cunctis mundi delectationibus te amore mei privasti? Nonne mei amore nominis optas cuncta ferre supplicia? Nonne propter me universos pauperes in tuo corde recludis? Cumque Domino responderet, quod licet hæc omnia ageret pro sui honore, nominis et omnia ferret libenter genera tormentorum, nihil esse tamen certitudinaliter affirmavit hæc omnia, respectu minoris inclinationis divinæ, quam circa eam fecerat in hac vita.

et lux mundi: illa se humiliat:

255 S. Petri in Vinculis, post communionem devote susceptam, audivit Christum dicentem sibi: Jocundare filia Hierusalem, quia venit ad habitandum in te Imperator Hierusalem, et in te faciet sedem per gratiam. Et dico tibi, quod ego jocundor in operibus meis, quæ ago in te. Hæc alia vice in excessum mentis ascendens, corpore Christi devote recepto, ait: Domine Jesu, postulo in omnibus operibus, quæ agam, servire tibi sine defectu et offensione: cum hoc namque dono nullam tribulationem recuso. Quo dicto in quamdam novam securitatem subito veniens, dixit: Domine mi bone Jesu, hanc petitionem de jure mihi debetis, et potestis concedere, cum rationabilis sit; et justitia tua nulli subtrahat creaturæ, quod justum est. Et Dominus ad eam: Non videtur tibi, quod postules altum donum? Et Margarita respondit: Majus mihi donum fecisti, quam istud sit. Et Dominus ad eam: Tu dixisti. At Margarita postulavit abbreviari dies suos, cui Dominus respondens ait: Quid facerent istæ oves tuæ? Et Margarita respondit: Domine, qui cuncta regis, ita reget gratia tua, quod erunt contenti post finem meum. Et iterum Dominus dixit ei: Sine timore amodo dicas, quod tu es filia et electa mea, et ego sum tuus electus Dominus Jesus Christus, qui de Maria Matre Virgine carnem sumpsi. Et dicas Fratri Corrado, quod nisi ei occurrat articulus infirmitatis, ut semel in hebdomada celebret Missam beatissimæ Virginis Matris meæ, cui Pater meus donavit, ut omnis qui a me vero Deo et homine vult consolationem recipere, ab ipsa postulet confidenter: inclinatus namque atque præventus pius Matris precibus, orationibus postulata concedo. Et sciat, quod quicumque habet caritatem et pacem in operationibus, quas agit amore mei, erit vas meæ gratiæ contentivum. Et iterum dixit ei: Filia tu es ovis jam ad ovile reducta, cui abstuli Fratrem Joannem, qui verbo et exemplo erat veritas et vita; sed ego sum tibi utrumque, et solus vita: in quo vives, quia mihi omnia vivunt. Tu etiam jam nosti a me, quod ille, quem extuli de monte gloriæ Paradisi, de inferno multos satellites astutissimos destinavit contra cœtum fidelium. Contra quos Fratres Minores tamquam Apostolos meos opposui. Et tibi mando, quod semper Fratrum Minorum utaris consiliis, et mihi Deo studeas fideliter obedire: quibus dicas ex parte mea, quod te non cogant de eleemosynis pauperum, quia paupertatem arctissimam servare debes: et ideo nihil occulte vel publice pro tuis necessitatibus facias reservari. Tu enim te exuis, amore mei, qui sum *d* dicturus cum vivos ac mortuos judicabo: Nudus fui, et operuisti me: tu jejunas, amore mei: et quod tuæ necessitati subtrahis, in alimoniam pauperum convertis: cui dicam, esurivi et tu dedisti mihi manducare: te deseris, amore mei: et ego recolligo te in gremio meæ dilectionis. His auditis, timore inestimabili ex suarum meditatione culparum laborans, nulla ratione credebat, quod tam miro modo Deus se inclinaret ad eam. Ille vero, cui placent hominum corda, ei flenti et oranti compatiens, Angelum de cœlo transmisit, qui diceret: Ne timeas, sponsa Dei: sed confide in Domino Jesu Christo, qui tecum loqui dignatus est, qui neminem decipit: et mandata ejus opere perfice. Nam adversarius tuus, qui ubique discordias seminat, numquam te confortaret ad paces: sed vera pax Christus est, qui de faciendis concordiis te instruxit. Et ego, qui hæc loquor tecum, sum ejus Angelus, ad tuam custodiam deputatus.

optat servire Deo sine defectu,

B

cito mori:

docetur per B. Virg. obtineri consolationem:

C

jubetur obedire FF. Minoribus:

d Matth. 25, 36

Ibid. 35

iterum anxia ne a dæmone decipiatur,

D

ab Angelo custode docetur, has consolationes esse a Deo.

256 Quinta decima die mensis Julii, recepto cum reverentia Dei filio, audivit illum intellectualiter hæc loquentem: Filia tu es subtracti luminis ignis, et ardoris Spiritus sancti. Et hoc accidit tibi, quotiescumque citius porrigis mentem tuam ad ædificationem proximi, respectu tui, quam respectu honoris mei. Sed scias, quod non esset aliqua res tam magna, quod ad honorem meum pura mente referres in qua ego subtraherem tibi gratiam meam. Post hæc jussit Margaritæ Salvator noster, ut ei cor suum tribueret, et tempus expenderet in meditatione conversationis ipsius, inchoans ab Incarnationis mysterio, discurrendo per singulos labores et pœnas, quas pro salute humani generis pati dignatus est. Et quia tunc temporis socia ejus ipsam deseruerat in infirmitate corporis fortiter laborantem, ille qui numquam deserit servos suos, ait: Ne timeas; sicut enim ego conditor omnium aves induo et cetera nutrio, quæ moventur in aquis, aere, et terra; ita te induam atque pascam. Tu solum me postulas, sed ego attentius postulo te quam tu me. Tu autem commutas me pro minima cogitatione: et in eadem cogitatione, pro qua commutas me, non commuto te, sed tamquam filiæ tibi parco, et benedico ex parte Patris, mea, et sancti Spiritus, nec non et Matris meæ, quæ instanter cum omni curia Beatorum me rogat, ut abbreviem dies tuos: et ut læteris cum eisdem in gloria, Margarita, te cum alacritate expectant. Tu quoque, quousque vocaberis, serva mihi cor tuum mundum, et omne verbum, quod egredietur de ore tuo, præordinetur et proferatur secundum meæ beneplacitum voluntatis.

cur eæ illi subtractæ?

in infirmitate a socia deserta adest Christus.

E

B. V. et SS. orant, ut cito ad cœlum veniat.

a *Translatio S. Francisci celebratur in Ordine Minorum officio duplici* 25 *Maii.* — b *Suspicor legendum,* secundus a Lucifero, *quia dicitur numquam egressus ex inferno, postquam fuerat religatus, ut non possit generaliter de quolibet dæmone accipi, quem Lucifer in terram miserit.* — c *Ita scriptum erat. Quid sibi velit, non satis assequor. An indicatur* Joannes 22 *Papa, per quem Ordo non nihil exagitatus est? an* Petrus de Corbaria *ex ipso Ordine Antipapa?* — d *Ita restituimus, ut sensus exigebat. Scriptum erat,* venturus.

CAPUT X.

F

Variæ consolationes et favores Margaritæ, cœlitus concessi. desiderium moriendi. [a]

Ad tantam circa Dei famulam Margaritam familiaritatem condescenderat Dei Filius, quod quidquid erat passura a creatura, invisibili vel humana, sive infirmitate vel aliter, et quidquid erat consolationis et gratiæ receptura, præviis illustrationibus ineffabiliter revelabat. Ex cujus tam familiari colloquio, sic in flammam superni amoris accendebatur, quod ineffabilem illam, quam intus sentiebat de Deo dulcedinem, silentio palliare non valens, alta voce cum lacrymis exprimebat, dicens: Tam ineffabilis est, Domine, tuæ alloquutionis suavitas, quod omnia sub te posita animam meam replere non possent: et ideo vehementer admiror, quod animæ hominum quas ad redemptionem creasti, te solum non amplectuntur et diligunt; et quomodo possunt amare vel intueri aliquam rem creatam. Et quia sibi videbatur *b* ex anima, quæ facta jam erat ut hortus deliciosus, esset tamquam ager plenus vepribus et incultus, ad arcem spei lacrymantem reduxit, ait consolator mœrentium

Margarita omnia sibi eventura prænoscit

internam consolationem non potest dissimulare:

b

A rentium : Noli timere, filia mea, nec tristeris, si tua desideria differuntur : nam cum me in mentali quiete, de pietate mea non diffidens, expectas, plus mereris, dum me sic exclusa desideras : et te amplius postea consolabor, quam si statim ea quæ postulas invenires.

cur ea serius detur :

258 Sabbato primæ Dominicæ in Quadragesima, post corporis Jesu Christi devotam susceptionem, mira dulcedo, quæ mentem ejus repleverat, statim dispensatione superna sublata est. Sed Margarita ad miserorum præsidium cor sine mora convertens, ait : Domina mea, tuus Filius, animæ meæ sponsus, deseruit me, sine quo vivere non valeo, nec quiesco. Cui speculum pietatis, cum lacrymis oranti et Dei Filium deposcenti, astitit, et carissimum suum Filium largiri dignata est suis curialiter precibus. Ille autem, cujus oculi fidem respiciunt, cum mira dulcedine se sitienti communicans, ait : Credis tu, quod ego sum verus Dei filius Jesus Christus? Et Margarita respondit : Vere, Domine, fateor quod tu es Filius Dei vivi, quem semper expecto, et totis præcordiis concupisco. Et Dominus ad eam : Et ego Virginis Mariæ secundum carnem filius, qui sum tecum, benedico tibi una cum illo æterno Patre, cu- B jus sum unigenitus. Tene vitæ conversationisque legem, quam tibi dedi, et numquam eam obliviscaris. Et si quando tibi meæ radius claritatis absconditur, et meæ suavitatis dulcedinem gustare non vales, ut exuris ; idcirco tecum sic agitur, ut penitus cernas, qualis tu es ex te absque summa infinitaque lætitia. Cum vero me tibi large communico, tunc ineffabiliter experiris, quam magna, luminosa, et gratiosa per me Christum efficeris. Sed confide in me, quia quantumcumque videar tibi subtrahi, tecum ero : minime desereris. Quis enim de me æstuantem sitim donabit tibi, nisi ego æternus fons, Angelos et Beatos reficiens, qui sum in anima tua? Si enim me non haberes, nequaquam sitires, in qua quidem siti tibi meritum crescit et gratia : unde in pœna illius sitis, quam pateris, sicut vociferata es hactenus, numquam vocifereris. Tanta Margarita parum prius fuit suavitate repleta, quod ignitus titio super pedem cadens contemplantis, licet pedem adureret, inde tamen doloris nihil sensit ad sensum reversa : nec quidquam pedi adusto molestiam intulit.

in desolatione implorat D. Virg. *quacum apparet illi Christus,* *et illam benedicit :* *adest illi etiam in desolatione :* *ipsa titionem ignitum non sentit :*

259 Dominica tertia in Quadragesima, Christi corpus devote recipiens, assuetis et illustrata Christi sermonibus, hæc dicentis : Diligis me, tu filia? Ad quod verbum humilis Margarita respondens ait : Domine mi, cum B. Petro Apostolo tuo tibi respondeo : Tu scis, quia amo te. Ego, inquit Dominus, benedi- C co tibi : et scias, quod in hoc te mihi assimilavi : inde contenta esse debes, quia sicut cum angustiis et pœnis variis requisivi te, ita cum multis tribulationibus me requires, et invenies. Sed quia tu vis semper consolatione mea frui, et spiritualem mentis continuare lætitiam : ideo tibi dico, sicut Paulo : Sufficit tibi gratia mea.

Joan. 12, 17 *in tribulationibus fit Christo similis :* *2 Cor. 12, 9*

260 In octava B. Joannis Evangelistæ, famulam Christi in dolore gaudio permisto reperiens, propter nimiam consolationem, quam de sui sponsi præsentia in transacta nocte receperat, afflicta erat non modicum, quia ultimus vitæ suæ dies desideratus non apparebat : nam cupiens supervestiri, petebat dissolvi, ut esset cum Christo. Sed ordinator ac dispensator omnium rerum Jesus, ad petitionem istam nec verbum respondens, admirationi, quam pluries super Nativitate ipsius habuerat, respondit, dicens : Tu miraris, filia, quod in mea Nativitate non impendo tibi internæ jocunditatis solatia : et sic admirando conquereris, quod tali die Angeli et pastores lætati sunt, et magna repleti lætitia. Sed memor sis, quod debes mihi tuo Domino conformari, qui paupertatem ac pœnalitates meas in ortu meo sine pec- D cato suscipiens, vagire cœpi, omnium Angelorum lætitia, inter præsæpis angustias, ut genus humanum a suis fletibus liberarem. Quia igitur dies illa mihi extitit mortis exordium, et vita tua ordinata sit, ut, quantum tibi possibile est, meæ conversationis imiteris vestigia ; ne mireris, si tibi tali die subtrahitur consueta mentis lætitia et jocunditas. Tunc in excessu posita mentis, rogavit Altissimum, ut eam ad perfectam solitudinem reducere dignaretur : et non assensit eidem.

dolet ultra vitam protrahi : *AUCTORE IR IUNCTA EX MSS. die Nativitatis caret consolatione, ut sit similis Christo :*

261 His tam dignativis alloquiis aliquantulum terminatis, parum post missus ei Angelus ad suam custodiam deputatus, qui ad auferendam de corde ipsius dubitationem, salutavit cum reverentia Matrem Dei, dicens : Ave Maria, per totum. Ex qua salutatione tam devote Reginæ cœli exhibita effecta securior, a dicto Angelo quæsivit cum lacrymis, quando sui videre poterit veste carnis exuta faciem Creatoris, et collocabitur in sublimi gloria Beatorum! Cui Angelus respondens, ait : Noveris te, Margarita, in hujus vitæ exilio longo temporis spatio permansuram. Et quia magna de sua felicitate promiserat ei Angelus, de quibus humilis Dei famula dubitabat, ad Altissimum rediens, quem amabat, audivit eum dicentem sibi : Filia mea et dilecta Margarita, E quando compleveris pœnitentiam oris tui, vocabo te, et quæ promisit tibi Angelus meus, in te perficiam. Et Margarita respondit : Domine, vas maximæ puritatis requireret tam sublimia dona, quæ donasti, et in posterum tam liberaliter abque meis meritis donaturus es. Et quia vas tale non sum, compellor penitus a mea miseria miris gratiarum renuntiare muneribus. Et Dominus ad eam : Non fiunt hæc tibi propter te solum, sed etiam propter multos peccatores, ad sinum meæ misericordiæ revocandos. Et quia tu fideliter laudes reddidisti, amore mei, omnibus Paradisi ordinibus sigillatim, ego concedam eis, ut eorum quilibet de suis tibi communicent virtutibus, quibus ab invicem distinguuntur. Tu miraris, quod die Dominica mane tibi signum lætitiæ largior, cum communicas, quam in illa, qua prius corporis mei sum dignatus instituere sacramentum : scias, quod illa die surrexi a mortuis resuscitatus apparens ac gloriosus restitui lætitiam Apostolis et discipulis, quam promiseram ; sic et modo spiritualiter tecum ero.

ex Angelo custode intelligit se adhuc diu victuram : *indignam se propterea promissis sibi donis :*

262 Eadem die dum cum devotione divinum repostularet alloquium, misit ei Angelum suum : quem cum sensit, locuta est ei dicens : Angele mi, roga Dominum nostrum ut dignetur iterum loqui mecum. Angelus autem dixit ei : Filia benedicta a Domino nostro, qui creavit cœlum et terram, benedicta sit F omnis sollicitudo, quam de te habui. Margarita : quia tu es scripta in libro æternæ vitæ. Et dico tibi, quod summus Deus, qui hoc tibi donum largitus est, loquetur tibi magna, sicut desideras, quando placebit sibi.

intelligit se scriptam in libro vitæ :

263 Feria sexta secundæ Dominicæ post Epiphaniam, recepto Dei filio, reverenter cum magna mentis lætitia loquuta est, dicens : O gaudium ineffabile animæ meæ! O lætitia inæstimalis, quam desidero! Hoc dicto, statim ad suum Angelum se convertens, ait : Rogo te per illam custodiam, quam geris de me de æterni mandato Regis, quod aliquod signum mihi ostendas si in gratia ejus sum! Dubitabat namque non modicum, ne fervores indicibiles, quos habebat in sui memoria conditoris, in quibus sibi tunicas sæpius lacerabat substituti essent, loco familiaritatis divinæ locutionis. Sed ille qui ignis consumens est, a quo sicut omnes fervores sancti, locutus est ei dicens : Tu soror mea, tu filia, tu lux in tenebris posita, quæ noctem mutabis in diem, tu candela posita in

præ divino fervore lacerat tunicam

A in manibus peccatorum, quæ ad me duces non solum Virgines, sed nuptas et viduas; scias, quod ad mitigandam Patris severitatem, amore humani generis plagarum cicatrices ei demonstro. Dicas fratri Junctæ, quod prædicet, quia ab hora Passionis meæ usque modo non indiguit mundus tam importuna prædicatione, ut nunc, et dicat, Beati mundo corde. Et certus sit, quod ipse videbit me facie ad faciem in cœlesti curia Beatorum. Et dico tibi, quod diligis me ad consolationem tuam. Nam quælibet anima ordinata perfecte me diligens, quærit aliquam consolationem in terris, quia reservatur ei in cœli beatitudine. Sed tu es sicut puer, qui stare semper appetit ad ubera matris suæ, qui statim plorat, suspirat et clamat, si vel modicum separatur. Et non recordaris tu, quod ego Creator tuus a die qua de Virgine natus sum, usque ad emissionem spiritus in patibulo, nescivi quid esset consolatio una die in mundo. Quare tibi mando, quod sæpe venias ad vulnus lateris, et sugas inde, ac sentias quid exivit pro salute totius humani generis. Cumque audisset a Domino quæ sunt dicta, respondit ei dicens : Domine mi, timor, quem habeo de tua subtractione, adeo me cruciat, inquietat et terret, ut nullam consolationem recipere possim, si te non sentio atque gusto. Et

ADJECTA E JUNCTA EX MSS

semper quærit consolationem,

cum ea Christus ipse caruerit :

jubetur ad ejus vulnus lateris sugere,

B Dominus ad eam : Sicut dixi Paulo, tibi dico, quod sufficit tibi gratia mea. Et quamvis credas, quod sim elongatus a te : sum tamen per gratiam juxta te : et scias quod intra animam tuam non posset illusor loqui, qui te libenter deciperet, sicut loquor ego verus Dei æterni Filius, de Maria Virgine humanatus. Et data benedictione solita, salutationem beatæ Virginis dixit totam. Et ait : Idcirco respondi cogitationibus cordis tui, quas hostis animarum deceptor scire non potest, nisi per nutus et conjecturas exteriores.

qui etiam in desolatione ei adest.

264 In octava beatæ Virginis, quando ad cellam Christi corpus sensit deferri, facta prius Confessione devota, tanta consolationis internæ subito fuit repleta lætitia, quod se omni tempore sublato a risu gratiam ostendente divinam se continere non potuit, in hospitioque sui cordis Christo suscepto, audivit eum dicentem sibi : Cum sis nimis debilis et infirma, fac reclinari super cervicali per sociam caput tuum. Quo facto, dixit ei, quod erat plantula ejus, quam ipse plantaverat in viridario mundi sicco. Nec mireris, quia dixi quod te plantavi in viridario amoris : primo in ordine B. Patris tui Francisci, quia illud est in me viride, siccum autem et sterilem mundum dico. A Patre meo tibi conceditur novum

ridet ipsa præ spirituali lætitia

C donum, ut tu plantula mea novos ramos germines et expandas, ut expandantur in infideles : ex quibus ramis volo, quod fluant aquæ misericordiæ ad siccas mundi plantulas humectandas. Hæc autem nova gratia fuit, cum una corona donata tibi in festo Virginis meæ Claræ. Auditis tanti muneris verbis, statim illuminata per gratiam anima se ipsam vidit admirabili diademate coronatam, veste indutam candida, intexta ex omni parte auro purissimo, et ait Margarita ad Dominum : Tu es Christus filius Dei vivi, Dominus meus, et Deus meus, qui in hunc mundum pro nostra salute venisti. Et Dominus ad eam : Et ego dico tibi, quod tu es electa filia mea et sponsa, et margarita rubicunda et alba in me, sancta et alba pro me. Nec invenitur in mundo cor sciens perfecte meditari vel credere quam magna es in me. Tu dicis, quod de amore meo satiari non potes : et ego dico tibi, quod ego te amare non desinam. Nec finem impono amori tuo, dicens : Talem ac tantam gratiam tibi feci, ut ampliores gratias non expectes. Nec dicam : dilexi te usque nunc, teque deinceps amare quiescam. Tu dicis cum magna pœna, quod tuum refriguit cor in amando me Dominum tuum. Quod

videt animam suam coronatam :

sponsa Christi est,

ab eo constanter amata,

ita tibi videtur, quia infirmum corpus more solito in actionibus virtuosis non potest exercitari, nec assuetas orationes ac laudes continuare : quod quamvis tibi quasi mortuum videatur, tamen dico tibi, quod in me vivit, et semper fervidum est in me. Nonne tibi videtur fervidum, cum omnia mihi donas, quæ etsi parva sint, numquid judicat omnia, sciens omnia Deus, quod libentius pretiosiora suis pauperibus elargireris? Et verum dicis, nam libentius pro me dares aureum castrum, quam id quod das. Et Margarita respondit : Domine mi, non dicatis oppidum aureum, quia si totus mundus esset sub meæ voluntatis imperio, non servarem aliquid nisi quantum tempus cogeret meditari modum omnia expendendi secundum tuæ beneplacitum voluntatis. Et Dominus ad eam : Tu, filia mea, sis pauper amore mei, et non dubites de promissis. Illi qui me viderunt, minime cognoverunt me : sed tu me non vidisti et cognovisti. Et dicas Fratri Junctæ bajulo tuo, quod hæc omnia colligat diligenter, quia tempus veniet, in quo legenda et audienda sunt cum magna mentis jocunditate. In ordine namque B. Francisci dilecti mei, quem mecum habeo, plus amor, quam ab aliquo statu qui sit in mundo : et ipsi Fratres a me arctius diliguntur. Unde tu, filia numquam ad eos habeas duritiem. D

cumque ferventer amans, etiam in infirmitate,

parata totum mundum illi dare :

E

265 Et Margarita respondit : Domine, multum admiror, quod omnes animæ non currunt anhelanter post te. Et Dominus ad eam : Filia, non currentibus post me, parum dono de me. Et Margarita respondit : Ita, Domine, dulcis ac suavis es in qualibet re, quod etiam in lacrymis injuriarum tuarum, quas servi tui fecisse se recolunt, non deberent imponere finem, ut vel sic post te possent venire. Et quia sine te, Domine, numquam aliquis venit ad te; vere fateor, quod soli misericordiæ tuæ adscribenda est salutis nostræ vocatio. Cujus verba devote prolata mediator Dei et hominum grata intimitate suscipiens, Margaritæ respondit, dicens : Quis te, filia, venire fecit ad pœnitentiam? Quis tibi fletus mearum offensarum donavit? Quis tibi tantas vires præstitit jejunandi? Quis te tanta honestate ornavit? Quis te de virtute in virtutem deduxit? Et virtutum ei donatarum gradibus descriptis per ordinem, a Domino, Margarita respondit dicens : Vos hæc omnia, omnium origo virtutum, magne Jesu, mihi gratis donastis. Et Dominus ad eam : Dic ergo mihi de tantorum donorum ingratitudine culpam tuam, eo quod non tibi appropriasti quod tuum est, nec mihi fonti bonorum omnium, quidquid a me receperas. Ad quæ verba divina correctionis, quasi percussa gladio ex utraque parte acuto, respondit dicens : Ego, Domine Jesu Christe, confiteor verum esse quod dicitis, et vestræ majestati cum dolore dico humiliter culpam meam. Quomodo ergo esse purus poterit amor meus, cum sim peccatrix tam maxima? Pater autem pietatis immensæ a tam doloroso timore relevans Margaritam, ait : O filia, non recordaris Magdalenæ? Quo verbo audito magis quam prius timens, respondit : Domine Jesu Christe, amor Magdalenæ fuit purus et fervidus, sed meus non. Et Dominus, ad eam : Filia mea, tuus amor rectus est inter omnes amores qui sub cœlo sunt hodie circa me. De Margarita Senensi tibi dico, quod plus eam diligo, quam aliquam mulierem Cortonæ manentem. In tantum mihi placet conversio ac conversatio ejus, quod factam ei gratiam copiosam donorum meorum.

agnoscit conversionem suam et bona omnia a Deo esse :

arguitur de ingratitudine, F

laudatur tamen ejus rectus amor

a *Deerat titulus hujus ac sequentis capitis in MS.* — b *An* extrema? *ti non constat sensus. An* quod anima, *vel* anima? NOT. 18.

CAPUT XI.

Variæ B. Margaritæ revelationes, victoria de diabolo, mors, miracula.

Dominica secunda de Adventu dixit Dominus Margaritæ

A garitæ : Tu es illa, quæ bellum magnum facies contra hostem meum. Et dico tibi, quod populus meus me non agnoscens oblitus est mei, nec curat de me. Et quamvis me reputet ita vilem, et tam graviter me offendat, non conqueror coram Patre meo de ipso, sicut tibi, nec ei offensas meas propono ut puniatur, sed me ipsum ut advocatum coram eo præsento, et eorum sententiam revocare delector. Sed tibi dico, quod amaras afflictiones recipient peccatores : nam sustinebunt guerrarum pericula, fames, et pestilentias, antequam veniat finis seculi. Tantum namque creverunt fautores vitiorum mentis et corporis, quod non sunt ulterius tolerandi. Major namque est malitia Christianorum in adinventionibus criminum, quam in mentibus fuerit Judæorum meæ tempore Passionis. Quare volo, quod prædicatores verbi mei mundo et sibi funditus moriantur, ut in me vera vita vivere semper possint. His dictis eam more solito benedixit.

Christus ei conqueritur de multitudine et enormitate peccatorum :

vult ut prædicatores sibi ipsis moriantur.

267 Tunc Dei famula Margarita, Christo respondens, ait : Quid agam, Domine mi, ut in vobis, perseveranter vivere possim? Intantum propter vestræ suavitatis gustum effecta sum audax, quod neque magnitudinem vestram cum debito timore considero,
B nam vilitatem meam attendo. Et Dominus ad eam : Teneas, filia, mentem puram. Oratio etiam tua, quam fecisti ad me, ut subjecta esses omnibus creaturis, quia multum mihi placuit, jubeo ut ex nunc non tam mihi, sed omnibus, in quantum ad meum honorem spectat, te subjicias, et præ omnibus amore mei te reputes viliorem, exemplo mei, qui omnibus me subjeci, et volui despectissimus reputari. Hæc namque humilis inclinatio exaltabit te inter Beatas, quæ sunt in cœlis : sis etiam per innocentiam alba, et rubicunda per amorem, quia tu es tertia lux in ordine dilecti mei Francisci concessa. Nam in ordine Fratrum Minorum ipse prima lux, in ordine monialium B. Clara secunda, et tu in ordine Pœnitentium tertia. Hoc tam glorioso consummato colloquio, paullo post astitit ei Angelus ejus, dicens : Ille Angelus Seraphici ordinis, qui descendit ad te, dimisit tibi dilectionis incendium et altioris cognitionis de Deo splendorem.

utque ipsa se omnibus viliorem reputet:

268 In Epiphania Domini, cum devote recepisset Altissimum, ille Jesus, qui in animas sanctas se transfert, locutus est ei, dicens : Esne vere, filia mea, nunc speciali jocunditate repleta? Et Margarita respondit : Bene scis, Domine, quod ubi tu es, vera
C et perfecta lætitia est. Et Dominus ad eam : Tu filia electa, socia et soror mea, postula quod vis. Et Margarita respondit : Domine mi, nihil aliud a te postulo, nisi ut semper amem te, et serviam sine culpa majestati tuæ. Et Dominus Margaritæ respondens ait : Et ego tibi hoc donum concedo, ut quamdiu vixeris me ames et laudes, mihique serviat vita tua. Margarita autem respondit : Hodie, Domine Jesu Christe, animarum incensum et myrrham ab illis sapientibus Regibus recepisti. Et Dominus ad eam : Non videtur, inquit, magnum tibi, quod ille qui erat Pater omnium Deus, se fœminæ fecit filium pro totius salute humani generis? Non videtur magnum tibi, quod invisibilis Deus factus visibilis sit, et impassibilis passus sit? Margarita autem super tam inæstimabilis memoria doni deficiens, Christo Regi respondit, dicens : Non valeo, Domine mi, respondere vobis de hoc, eo quod numquam comprehendi tantum de inclinatione pietatis tuæ, quantum nunc.

ipsa nihil a Christo petit, nisi ut eum semper amet :

intelligit Christi inclinationem ad nos in Incarnatione,

269 Et Dominus ad eam : Filia, postquam pro peccatoribus tantæ acerbitatis mortem sustinui, deberentne me ulterius per peccatum crucifigere, et in meo corpore vulnera renovare? Durior namque pœna est, quantum ad eos pertinet, quam in me renovant peccatores, quam fuerit pœna Judaicæ passionis : et ideo Pater de injuria mea commotus, paratus est du- D
rum ferre sententiam contra humanum genus. At ego ipsorum Redemptor mitis et sollicitus advocatus, eos adhuc non deserens, intime rogo pro eis Patrem. Tu autem filia, quæ consuevisti mihi rationabiliter respondere, responde ad hæc. Et Margarita respondit : Domine, nescio respondere : sed de uno vehementer admiror, quod nunc tam plene satiata famelicam me invenio. Et Dominus ad eam : Ita factæ sunt consolationes meæ, quod nec Angeli nec Sancti eas comprehendere possunt, nec de ipsis plenarie loqui sciunt. In illa etiam tantæ jocunditatis hora cœpit ei Christus de venturo statu ejus tam excelsa promittere, quod humilis Margarita de meritis suis diffidens, ait : Domine, cum nec inveniam in me bonum, etiam habitis donis privari debeo. Et Dominus ad eam : Filia mea, plora, quia planctus tuus vertetur in gaudium, et sicut dixi Apostolis meis, plora quia ego ploravi : labora, quia ego laboravi et fatigatus sum : sis humilis, quia me humiliavi : dilige me, quia dilexi te : parce omnibus te lædentibus, quia in cruce peperci meis crucifixoribus : sis pauper, quia ab initio meæ nativitatis de Virgine usque ab obitum pauper extiti : sustine murmurationes, quia de me fuit varie murmuratum. Ad E
hæc omnia reverens Margarita respondit, dicens : Domine, si Apostolis hæc donasses, ut vita tua repræsentaretur in eis, maximum donum esset. Et Dominus ad eam : Filia, tu venies per viam tribulationum ad me. Et Margarita respondit : Largiatur mihi misericordia tua, Domine, ut te pœnis promissis non offendam, et ex eo gaudens ad omnes me offero, et ad eas lætanter curro. Cui Dominus : Et ego dico tibi, quod numquam mortaliter me offendes. Et iterum dixit ad eam Dominus : Filia, dilecti mei plorare non debent super pœnis suis, sed super populis meis adinstar mei. Ipsi etiam amici mei tres debent habere planctus; primum quippe pro suis offensis, secundum pro acerbissima passione, quam pro eis sustinui, tertium vero pro peccatoribus, qui offendendo me pereunt. Numquam enim post redemptionem humani generis ita hoc fletu mundus indiguit, sicut modo. Super isto autem fletu Margarita humiliter se excusans ait : Domine, indulge mihi, quia cum tanto desiderio curro post te, quod planctus, tum pro meis offensis tum pro tuis tormentis, tum etiam pro filiis perditis, exercere non valeo, sicut solebam : sed tuæ caritati supplico, summe Pater, quod peccatoribus, pro quibus pie mori dignatus es, plenam misericordiam largiaris F
cum omni culparum remissione ne pereant in peccatis.

AUCTORE F. IUNCTA, EX MSS. quemque denuo crucifigi et vulnerari a peccatoribus :

ab eo magna ipsi promittuntur,

sed jubetur et in tolerantia similis esse.

triplex ejus planctus

270 In festo B. Priscæ Virginis Corpus Domini nostri Jesu Christi recepit Christi famula Margarita 18. Jan.
reverenter, in qua receptione devota locutus est ei, dicens : Tu es filia mea, electa mea, quam feci lucem et speculum coram oculis tenebrosis, in illis, inquam, oculis, qui me lucem videre possunt. Famula vero Christi, quæ se ipsam despiciebat in omnibus, Domino respondens ait : Quomodo possem lux fieri, quæ fui tenebra omni obscuritate obscurior? Et Dominus ad eam : Filia, ego te feci lucem in tenebris, et per exemplum te lapsorum manum, desperatorum fiduciam, deviantium viam, et vitam morientium. Et scias, quod saltus, lætitia, et minæ terribiles, quas hostis contra te insurgendo monstravit, insinuat quod ipse procurat tibi auferre Fratres Minores, et plures personas quæ tibi serviunt diligenter amore mei.

dæmon ab ea FF. Minores alienare conatur,

271 Dominica post Pascha resurrectionis Domini nostri, dum Margarita fleret amare, quia non videbatur ei quod Domino nostro Jesu Christo posset ad votum servire, statim mitigatus est dolor ille quando quædam

Auctore et juncta ei associæ pio colloquio excitatur ad fervorem orationis

Matth. 7, 7.

A quædam de sociabus ejus de Deo dulciter loqui cœpit. Quibus inflammata verbis, cum illo fervore Salvatoris repostulavit mentali adventum : Tunc ille veritatis Magister, qui dixit, Quærite et invenietis, famulæ suæ ipsum petenti respondit, dicens : Quid vis, filia mea? Ne timeas, quia ego Creator tuus sum tecum. Unde quod de altari præmeditata es, sis adimplere sollicita : et illa parte altaris nemo stet nisi tu, cum orare volueris : in alia vero parte comede et jace. Et quia timebat, ne vita ejus displiceret coram oculis Creatoris, quia ratione infirmitatis obsequia solita persolvere Domino juxta votum non poterat, in signum securitatis invitavit eam Dei Filius de benedictione paterna. Et cum ipsa benedictionem postularet a Domino, ait : Ego, inquit Dominus, benedico te in omnibus operibus tuis.

benedicitur a Christo,

Humilis autem Margarita cuncta opera virtuosa, quæ fecerat, coram Deo reputans quasi nihil, respondens Domino, dixit : Qualia sunt, Domine, opera mea? Et Dominus ad eam : Filia, tuus cibus et potus et somnus et vigilia, silentium et loquela, totaque vita tua, nunc quia continuum desiderium habes serviendi mihi, et timorem ne me offendas, est oratio. Et idcirco te more solito benedico, et amore tui, quæ lux nova es, cellam, in qua propter me lates, benedico. Et dico tibi, quod tu es rosa posita inter

et omnia ejus opera :

B flores : tu pura, posita propter castitatem, quam diligis, inter Virgines, post cujus obitum multi percutient pectora sua.

272 Die Veneris post festum Apostolorum Petri et Pauli incalescens mente in laudibus Salvatoris, sensit duos Angelos immediate, qui in suo descensu fecerunt de cœlo ad cellam ejus unam purissimam viam et vacuam, dixeruntque ei : Nunc Margarita, fecimus stragem in aere de hostibus nostris, quia non potuerunt nostri adventus tolerare odorem, quem ex consortio altissimi Dei contraximus, et nobiscum ferimus. Sed territi fugientes cesserunt nobis. Nos etiam tolerare non possumus fœtorem superbiæ, quem secum tamquam Dei rebelles ferunt.

a 2 Seraphinis, fugantibus odore suo dæmones,

Statimque coram ea unus magnus apparuit circulus, in cujus medio unus Angelorum apparuit in Cruce confixus ad instar Domini et Salvatoris. Quem cum cerneret, et quid hoc esset interrogaret; unus eorum respondit dicens : Si tu haberes unum filium, qui esset ita plagatus in corpore sicut pro salute humani generis extitit Conditor noster Dominus Jesus Christus, nonne quotidie vulnera ejus curares secundum tuarum virium possibilitatem? sed tu plagas Domini nostri Jesu Christi nec scrutaris, nec meditaris, nec lavas, nec ungis, ut debes. Tunc Do-

excitatur ad meditanda, assidue vulnera Christi.

C mini famula petiit eorum nomina sibi recitari. Cui unus eorum respondit dicens : Nos sumus de supremo Seraphico ordine Angelorum, in quo locaberis. Nec de nominibus nostris quæras, quia pauca exprimuntur in terris nomina Angelorum. Et Margarita respondit, dicens : Recommendetis me Domino nostro vestris precibus, et gloriosæ Virgini Matri ejus, ut in eorum gratia perseverem. Cujus vocibus assensum præbentes dixerunt, quod remaneret cum benedictione æterni Dei.

273 Tanta in illa hora lætitia sunt repletæ sociæ assistentes, quod jocunditatem mentis nullatenus potuerunt ad invicem occultare. Brevique temporis spatio interjecto, ecce Angelus Domini astitit dicens : Recipe Creatorem tuum hodie, quia conferet tibi novam gratiam. Et Christus adveniens in domum suam : quam propter humilitatem ac puritatem diligebat, dixit : Filia isto mane posui te in una sublimitate coram Patre meo, et anima tua est continue posita per gratiam coram divina omnipotentia. Et Margarita respondit : Domine mi, quomodo fient hæc, cum

visitur ab alio Angelo,

deinde a Christo,

anima mea non ascendat ad te in fervore amoris? D

Et Dominus ad eam : Desideria tua veniunt, et opera quæ continue fideliter agis in filiis meis, et curialitas tua largissima, quam plantavi in corde tuo. Sed illa bona, quæ in te operor, non sunt agnita; nam si aliis creaturis mundi hodie plura non fierent, ex hoc exemplo gentes deberent ad me ferventer currere, ac converti ad pœnitentiam : in donis namque tibi collatis nullus defectus est perveniendi ad meam gloriam. Et quicquid tibi donatum est, habet in se ordinatam orationem, humilitatem, caritatem et sapientiæ claritatem ad impetrandum cuncta quibus indiget anima. Et quia animæ tuæ infunditur gratia tam magna et copiosa, ideo *a* fecit sub tanto tuum corpus pondere gratiarum. Nec tantum ago hæc in anima tua ex tuis meritis, sed ex immensa caritate, quam ad te habeo.

qui ejus desideria probat,

et sua in eam beneficia proponit,

a

274 Cumque Rex ei magnificus ejus caritatem proposuisset; Margarita respondens ait : Domine mi, quilibet fidelis amicus tuus habet caritatem. Et ideo non est mirum si haberem ego quæ adeo sum obligata tuæ dilectioni. Et Dominus ad eam : Amici mei quamplurimi habent caritatem voluntatis; sed tu voluntatis et operis, et talis est amor meus. Filia, recordare, quod tu vocas discretionem matrem virtutum. Et verum dicis : sed tu es incredula, quam incredulitatem excusat humilitas cordis tui, cui vi- E detur impossibile, quod tam immensa majestas inclinetur tam infimæ vilitati. Sed tu dicis, quod ego Christus sum Dominus tuus; et ego dico tibi, quod tu es filia mea, quam bella tangunt, sicut fumus in principio tangit oculum, et post paullulum non sentitur. Et Margarita respondit : Domine Deus meus, da mihi licentiam ut quotiescumque cogitavero quidquam tuæ contrarium majestati, ut arrepto gladio sine peccato cor tam insania cogitans valeam penetrare. Et plus tibi dico, Domine mi, quod potius eligo vitiis defæcata ad infernum mitti, quam, si possibile esset, sine plenaria purgatione defectuum in tui superni regni gloria coronari.

laudatque ejus caritatem

etiam operis :

ipsa mortem mavult, imo et infernum,

præ peccato :

275 Die Jovis intra octavam Pentecostes, reverenter Dei recepto Filio, audivit eum dicentem sibi : Tu es rosa alba per innocentiam et rubicunda per amorem, et quicquid tu Patri meo petieris in nomine meo, habebis; et qui venerint ad te in nomine meo recipient gratiam specialem. Nam quando mens tua offertur coram Patre, totus ordo Seraphicus tuo jocundatur amore : Majestas enim divina tunc eis revelat, quod tu poneris in sede illius ordinis.

precum ejus efficaciam.

276 Die Sabbati post secundam Dominicam post Pentecosten, recepto Dei Filio, subito in Deum et super se per excessum elevata, audivit eum dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo des- F cendi, et qui manducat me, ipse vivit propter me in æternum. Ego sum agnus Dei, qui tollo peccata mundi. Et tibi dico, quod pulchra res est, ut anima delectetur esse in deserto. Cui Margarita respondens ait : Domine mi, quare non ponitis me in eo? Et Dominus ad eam : Si esses ibi, valeret unum de verbis tuis plusquam valeant modo multa : sed tu recipies in omnibus rebus, in quibus afflictus fui, martyrium; solis percussionibus plagisque exceptis. His expletis sermonibus, cœpit illa paullatim, quam senserat, lætitia subtrahi. Nec mirum. Nam adversarius noster venit, et saltem pedibus et manibus plaudens more histrionis chorizantis, et raptoris capta præda cum victoria redeuntis de bello. Quæ cum suo diceret Confessori, Hostem nostrum video cum magna lætitia saltantem; et ille responderet eidem, quod contra eum staret intrepida, quia sicut vicerat ipsum in pristinis bellis, adhuc datura majus vulnus, quam aliqua quæ in hoc tempore moretur sub cœlo; audita est statim vox de cœlo dicens : Quid

videt dæmonem histrionice saltantem,

Quid agis cum anima ista, quam Dominus noster locabit in ordine Seraphin? Et mendax spiritus respondens ait : Tu non dicis verum, nec de istius anima sub Divina custodia posita ad ejus finem desperare intendo. Et Angelus Dei bonus Margaritæ dixit : Filia Hierusalem, noli timere, nec dubitare, nam tantum poterit contra te, quantum ille qui habet victoris pedem super guttur suum, et in terra prostratus : qui quamvis conetur se tueri, et surgere amore vivendi, sub victore tamen victus jacet et captus. Ego enim animæ tuæ custos, quæ es nobile oppidum Dei, tecum sum.

et ejus perditioni inhiantem :

ab Angelo custode animatur

277 Antiquus autem propter hæc omnia non recedens, sed audacius bella movens, contendere cœpit contra filiam summi Regis, innominatas novasque contumelias ingerens. Ille qui contumelia dignus est, vocavit Domini sponsam, bestiam fœtulentam, dicens : Quid hic agit hæc putrida bestia, et bellua, quæ novam legem contra legem mundi, quam dimisit peccatoribus Dominus meus, invenit? In qua ratione ac lege plus lucramur hodie, quam in antecedentibus gemmis : et tu cum lege tua nova plus vulneras Dominum meum, et me tuum hostem, quam aliqua creatura quæ hodie vivat sub cœlo. Et dicis, quod habes Dei sapientiam, quam ego habeo, sicut et tu. Angelus autem Domini custos ejus respondit ei dicens : Non est ita; quia hæc habet Dei sapientiam, et tu serpentis antiqui malitiam. Ad quæ verba magis indignatus ait : Ecce pulchrum vas, in quo Deus posuit sapientiam suam, cum qua Dominum meum graviter vulnerat, sicut dixi. Sed si Dominus tuus permitteret, te subito totaliter exossarem. Et cœpit se his dictis fallaciter commendare, dicens : Ego sum de domicellis ejus, et de majoribus ejus curiæ, Et Margarita subridens ait : Suntne tam formosi domicelli et Dominus? Et hostis ait : Non possis tu evadere, quin venias ad videndum. Custos autem ejus respondit dicens : Numquam continget hoc, quod ipsa socia vestra sit. Et hostis : Adhuc de ipsa non despero. Et sanctus Angelus Dei dixit : Sicut tu desperas, quod numquam post lapsum tuum in cœlum potes ad nos redire ita numquam in pœnis tuis animam istam tanges ; quamvis tibi a Deo permissum sit, quod ei multas inferas pœnas in vita ista, ut in illa gloriosius coronetur, et corona ejus sit speciosior. Ideoque tibi præcipio, quod non contendas ulterius mecum, cum inter nos et vos de cetero nulla possit esse concordia : sed ad infernum rediens, hoc ferculum domino tuo deferas, dicens, quod si contra eam miserit omnes satellites infernales, omnipotentia et sapientia divina proteget eam. Ad quæ verba hostis excandescens in furiam, respondit dicens : Quomodo posuit hanc solam vexilliferam Dominus contra nos? Angelus sanctus dixit : Nos habemus multos, qui contra vos bellum retinent : et victoriam, quam contra vos faciet Margarita, nescitis adhuc. Tu dixisti tecum Margariten domicellum curiæ infernalis : sed ego habeo potestatem dominandi ab illo æterno et vero Deo, sub cujus imperio cuncta sunt posita. Cui respondit Sathan dicens : Quia nos a summis cecidimus gaudiis Paradisi, dicitis : quod sumus valde superbi : Et tamen in hoc evidenter ostenditur, quod vos estis ista superbia, quæ superbia fuit dicere, quod es potens. Et Angelus ad eum : Miserrime, non est imputandum superbiæ, si dominatorem omnium Deum æternum magnificavi, qui olim fuisti mecum Angelus in civitate Domini, et nunc in bestiam fœtidam es conversus. Dic mihi, quæ differentia est inter cadere et ascendere? Nos namque crescimus quotidie in sapientia et gratia Dei : vos vero in malitia, culpa et pœna. Et in hoc in malitia crescitis, quia illi, qui habent plus inter vos, communicant eam minus habentibus. Et ad Margaritam Dei Angelus se convertens ait : Filia, recepitne modo tuus adversarius magnum ictum? Ecce ait vexillum in tua manu repono : in quo sunt duæ Cruces, quarum una est alba, et altera rubea, quæ significant aquam et sanguinem lateris Domini nostri : et cum ipso defendas te et vincas omnia bella hostis tui. Tunc Dei famula Confessorem suum invitavit, ut eam juvaret ad subtilissimam confessionem faciendam, quia intendebat subtilius et frequentius solito confiteri. Ex quo verbo tentator furibundior contra ipsam effectus, ait : Malas grates habeat ille qui tibi donavit conscientiam tam subtilem. Et quia Dei famulæ visum est, quod adversario non respondeat quantum debuerat, ex adverso cœpit timere valde : cujus timorem sedare volens Angelus ejus, ait : Noli timere filia, quia Dominus noster jussit, ut pro te loquerer contra ipsum : et ipse coram te mihi responsa daret quæ in tuum commodum perpendisti.

qui novas contumelias in eam romentem

refellit,

et multa minantem

reprimit,

frustra ferociter insultantem.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

donatque Margaritæ mysticum vexillum,

cur ipse coram ea dæmoni responderit?

278 Sabbato post festum S. Antonii, Salvatore nostro suscepto, subito anima illa sacra in excessivæ admirationis ascendens gradum, adoravit referendo humiliter ei gratiam de tam infinita misericordia, dicens : Domine, tuæ supplico majestati, ut me digneris illuminare, ne unquam errem, retinere, ut non corruam; corrigere, ne offendam; et ad te meum ductorem ducere, ne deficiam. Quo dicto gaudium de Domino magis crevit, cum aviditate sequenti die suum recipiendi gaudium Jesum Christum, ad quem digne recipiendum oravit, dicens : Rogo te, Altissime, qui hodie mihi dixisti, quod in me per gratiam tuam vivis, ut ita digneris me ad tuam gratiam præparare, quod usque ad meum obitum de beneplacito tuo te recipiam omni die. Ita nempe suavis es in anima mea, et tantum in me crevit aviditas de mira tua suavitate concepta, quod absque te vel ad momentum esse non possum sine doloris pœna.

vehemens in ea desiderium communicandi,

279 Dominica tertia post Pentecosten recepto Dei filio reverenter audivit eum dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi, qui vivo in te, et tu vivis in me. Nec de cetero morieris per culpam, quia te sine culpis mortalibus invenio, et in continuo desiderio serviendi et numquam me offendendi : propter quod dico tibi, quod quandocumque volueris, me recipias omni die.

desiderium assiduum serviendi Deo præservat a mortalibus.

280 In festo Purificationis Virginis gloriosæ, recepto cum reverentia corpore Salvatoris, locutus est ei Angelus Domini, dicens : Recordare Margarita quid Dominus noster in rubo fecit. Dico enim tibi, quod tu es sicut *b* rubus, ubi magnus apponitur ignis, et applicatur ignis, qui ardet quousque tota consumitur : ita et tu poneris in tribulatione continua usque ad finem tuum. Nam si habes pacem, præ timore conscientiæ vivis in guerra, et de timore affligeris. Sed sicut aurum in fornace purgatur ; ita et tu Margarita in tribulatione purgaberis. Et quia solum erat divinis intenta solatiis et meditationibus sacris, ut divinas consolationes gustaret ; dixit ei Angelus : Dominus noster diligenter expectat cor usque ad amoris petitionem : et cum amor ipsum ardenter petierit, in animam venire differt. Amor namque inclinat eum ad agendum in anima subito, quæ aguntur in amantibus tepide per magna temporum intervalla. Gradus autem hujus amoris sunt tres, quibus ipsum creatorem trahit ad se fidelis et fervens anima. Primus est dolor de sui Creatoris offensa. Secundus est compassio sui : cum enim anima omni divino solatio se existimat destitutam, nihil eam nisi Deus consolari potest. Tunc altissimus Deus noster more paterno ad misericordiam flectitur, et misericordiæ suæ signum, animæ sic mœrenti compatiens, non potest ulterius continere. Sed priusquam Pater omnium in animam veniat quam redemit

b

Margarita purgatur tribulatione.

Tres gradus amoris.

Auctore F. Juncta ex MSS.

A redemit, amor iste purgat omnes cordis illusiones. Margarita vero audiens nomen illusiones, Angelo respondens ait : Estne, Angele Dei, hæc illusio, quam Fratres dicunt per hostes nostros in somnis fieri? Et Angelus ad eam dixit : Non solum illa illusio est, sed animæ in sublimi statu positæ gratiarum, omnis cogitatio quæ in Dominum Deum nostrum non dirigit, illusio dicitur. Tertius etiam gradus amoris est desiderium, quod mentem inflammat ad instar ignis : in quo gradu anima se stabiliens, undique in rebus omnibus investigare non cessat, quomodo suum valeat invenire dilectum, suum sponsum, Dominum nostrum Jesum Christum. Et quia in horum descriptione timore ac dolore non potuit, tanta maue illo erat dulcedinis repleta lætitia, mirabiliter cœpit timere. Contra timorem cujus Angelus remedium afferens, ait : Istud gaudium sumitur in te, Margarita, propter castitatis, reverentiæ et veritatis continuum usum : nec non et propter devotionem, quam habes ad istud altissimum sacramentum. Et dico tibi, quod in communione tam reverenter a Fratribus tibi Minoribus data, lumen largioris gratiæ in te crescit, propter reverentiam singularem ac devotionem, quam habes ad Dominum, qui delectatur in manibus amicorum suorum.

Unde gaudium spirituale in anima Margaritæ?

B 281 Multis autem prætermissis, quæ colligi minime potuerunt, tunc ratione humilitatis Margaritæ solerter celantis arcana Dei, tum ratione Confessoris absentis per septennium, qui superiora collegit; ad ultimum famulæ Dei cum fletu postulantis de hoc mundo recedere. Et Salvator, misericordiæ fons, desiderium ejus implere festinans, non solum illum migrationis annum, mensem, et quam longe prius denuntiaverat diem, verum etiam felicem. Et lætitia plenam insinuat horam, auroram videlicet soli vicinam, in qua cum gaudio transire debebat ad Christum, cum animarum non modicum læta turma ei donanda et de pœnis Purgatorii liberanda.

anhelat ad mortem : præscit ejus diem et horam

282 Cœpit igitur membris corporeis intantum destitui, quod decem et septem diebus nihil de cibis gustavit humanis : et radicali penitus deficiente humore, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, in festo Cathedræ B. Petri Apostoli, nono Kal. Martii, cum jubilo vultuque Angelico migravit ad cœlos. Tunc omnes adstantes tam miro sunt odore repleti, quod in mentali satietate dulcedinis veraciter cognoverunt Margaritam fuisse vas sanctitatis et gratiæ cœlestium charismatum contentivum.

moritur 22 Febr. 1297, adstantibus mirifice odore perfusis :

283 Et in eadem nimirum hora quædam excellens anima contemplationi divinæ suspensa, in civitate C Castelli vidit spiritum felicissimum Margaritæ cum lætitia ineffabili in cœlum assumi, et cum magna multitudine animarum de Purgatorio eductarum : quam ex illa die vocavit Magdalenam, Christi sponsam et servam.

visa animam in cœlum ire cum multis eductis e Purgatorio;

284 Audiens autem populus de Cortona transitum gloriosum, ad laudem et gloriam summi Regis, generali congregato concilio, ad ecclesiam d S. Blasii devotissime concurrentes, balsamo conditum corpus purpureo vestimento indutum, et in novo sepulchro, cum luminaribus, Clericorum et Religiosorum cœtu, solenniter tumularunt. In quo secundum promissa Dei, quia multis miraculis coruscavit, ideo restat duodecimum scribendum capitulum, per decem divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. Deo Gratias. Deest duodecimum hujus vitæ Capitulum, in quo B. Margaritæ miracula diffusius enarrantur. Deinde subjiciuntur aliorum attestationes de veritate Legendæ.

corpus honorifice sepultum, clarescit miraculis.

a Videtur in hoc verbo mendum inesse. — b Ita scribendum censuimus, in MS. erat, Dominus — c Civitas Castellana præcelsis in rupibus sita, ut ait Leander Albertus in Thusciæ descriptione, prope Tiberim, inter Perusiam et Burgum sancti sepulchri : Episcopali et ipsa Sede ornata, cujus Antistes immediate Pontifici Maximo subjectus est, Ughello teste tom. 1 Ital. sacræ. — d Marcus Ulyssipponensis S. Basilii vocat Junctæ potior fides : quamvis Gaspar Bombacius Marcum sequatur.

D

APPENDIX

aliquot miraculorum B. Margaritæ.

Quoniam caput duodecimum Vitæ B. Margaritæ *a F. Juncta Bevagnate conscriptæ, quod miracula ejus meritis facta continebat, assequi necdum potuimus, paucula a Gaspare Bombacio Italice scripta, hic breviter referemus.*

Miracula ex Bombacio.

2 Vicus est agri Cortonensis, cui nomen Casale. Hic adolescens, Naldus nomine, cum boves, quos ad pascua duxerat, diffugere cerneret, eo percitus est oestro iracundiæ, ut ab inferis opem flagitaret. Affuit dæmon eumque subito per aera asportavit. Cum sub noctem ultro stabula boves repetissent, mirari herus, cui nomen Nutius, ubi bubulcus suus hæreret. Secum igitur comites aliquot sumit, Naldumque nocte tota nequidquam perquirit. Die insequenti, quæ Dominica erat, domum sub horam nonam revertentes, in silva jacentem reperiunt, humo attollunt, secum reducere conantur. Dæmon documentum mox aliud dedit, quam vana fiducia auxilii ejus nitantur stolidi mortales. Nam cum in via fovea occurrisset aquæ plena, in eam bubulcum prono E *capite deturbat, ut ibi suffocatum ad supplicia æterna eum raperet. Nutius miserum ex aqua educit, sentitque demum ab insidente malo genio agitari. Dæmonem jubet educere, quandonam, quod inique occuparit, domicilio sit excessurus. Hodie, inquit, in æde Sanctæ illius. Quo, ait Nutius, indicio egressum tuum signabis, quamve fidem promissi dabis? Porrigit improbus lævam pueri manum. Cur enim, inquit alter, vel nunc perfidiose mentiris? At mendacii parens, Verum dixi, ait : excedam, ac tum, cujus nunc lingua loquor, carbonem vomet ante* Margaritæ *tumulum. Confestim properant Cortonam : ibi ante* B. Margaritæ *sepulchrum, carbonem, et una flammarum Tartarearum habitatorem, evomuit.*

Bubulcus a dæmone, quem invocarat, possessus, ad sepulchrum B. Margaritæ carbonem evomit, et liberatur.

3 Uxor Accursii cujusdam Lucimanensis, lactentem filiolum summo sopitum in lecto deposuerat. Ejus frater senior, dum abdita subter plumas arma, præcipiti festinatione extrahit, neque animum ad infantem advertit, eum et stragulorum et revoluti lecti pondere suffocavit. Mater diuturnum filii somnum mirari, cujus vagitum solita erat mamma præbita identidem lenire, ultro accedit, ut ei det ubera. Ubi lecto oppressum reperit, illico eum inde evolvit, ac fascias dissolvit, dolore metuque tremens : nullum vitæ indicium erat : percutit manibus pectus, genas lacerat, solvit comas, ac demum magna copia lacrymarum profusa, radio divinæ lucis menti F *illapso, oculos adhuc fletu humentes ad cœlum tollit, si filius reviviscat, cum se ad B. Margaritæ tumulum laturam vovet. Vix elocuta erat votum, cum infans oculos aperit, vividum colorem recuperat, avideque maternis ab uberibus lac sugit.*

puer suffocatus revixit ejus ope.

4 In vico Megiana Perusinæ diœcesis, Dinus quidam degebat, asper homo ac truculentus, qui feritate sua uxorem eo adegit, ut illo relicto ad parentum se ædes reciperet. Quod ubi ille domum reversus cognovit, adeo immani furore excanduit, ut filium trimulum in aviæ gremio ulnisque quiescentem, ei abstrahens, gutture ita violente compresserit, ut per os, oculos, nares copiosus sanguis emanarit. Neque sic satiata crudelissimi patris rabies, sed, velut maternæ injuriæ pœnas ab innocente nato repetiturus, humi eum profudit, ac genibus in eum incumbens animam exprimit : et ne tam immanes parricidii graves, ubi id innotuisset, pœnas subire cogeretur, subito abscedit. Quid ageret miserabilis avia, nepote ita nefarie orbata, metuensque ne et filio, æqua Judicis sententia, brevi orbaretur? Plangebat interfectum, interfectori male metuebat : nec vindicari poterat absque

item alius a proprio patre enectus

A *absque novo suo dolore et damno : ot nec communicare cum ullo luctum suum. Quid si dein ipsa in suspicionem cædis vocaretur? Id metuens, nepotem triduo domi abditum retinet, motu omni ac spiritu carentem, neque de eo sepeliendo cogitans. Tertio die opportuna illi recordatio incidit miraculorum B. Margaritæ : voto illi facit, ipsoque momento nepos vitæ restituitur. Hæc Bombacius.*

alii mortui suscitati,

5 *Wadingus ad annum* CIƆCCXCVII *num.* 28 *de* B. Margaritæ *miroculis ita scribit :* Cœpit protinus multis coruscare miraculis, quæ hic summatim perstringimus. Decem mortuos mirifice suscitavit : sedecim a morbis incurabilibus, et ab ipsis mortis faucibus liberavit : sex cæcos illuminavit : totidem confractos solidavit : tres muti ut loquerentur, effecit : alios totidem a calculi vehementissimo dolore sanavit : quinque claudis et contractis gressum D restituit : quatuor a dæmonio vindicavit : quatuor item naufragantibus miraculose subvenit : quinque cadentibus in puteos, vel ex tectis domorum, vel morbum patientibus caducum, præsens præstitit auxilium : duodecim tribulatis et afflictis remedium adhibuit. Quæ omnia scripta et comprobata fuerunt, partim coram Domino Neapoleone Ursino Cardinale S. Hadriani, Sedis Apostolicæ Legato in Italia sub Clemente Quinto, partim aliis viris gravissimis. *Quod hic ait*, quatuor naufragantibus miraculose subvenisse *Margaritam ; Bombacius explicat, deprehensis violenta tempestate, serenam cœli temperiem commodom navigationi, illius ope redditam. Addit, amentem unam sensibus restitutam.*

EX BOMBACIO.

pluresque in necessitate extrema adjuti.

XXIII FEBRUARII.

SANCTI QUI VII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sancta Martha, Virgo et Martyr Asturicæ in Hispania.

S. Cresconius,
S. Zeno,
Martyres in Africa.

S. Menander,
S. Carinianus,
S. Arion,
S. Hippolytus,
S. Diodorus,
S. Menelantus,
S. Athora,
S. Petrus,
S. Lambeses,
S. Lucianus,
Martyres in Africa.

S. Felix et alii XXXV,

S. Eros,
S. Carpophorus,
S, Gerontius,
Martyres Smyrn. in Asia.

S. Sinon,
S. Herulus,
S. Cuscunius,
S. Menalippus,
S. Sinertes,
Martyres in Asia.

S. Siricus,
S. Thea Martyr.
S. Sireuus, sive Sinerius, monachus et Martyr Sirmii in Pannonia inferiore.
SS. LXXII Martyres, Sirmii in Pannonia inferiore.

S. Senerotes,
S. Antigonus,
S. Rutilus,
S. Libius,
S. Rogatianus,
Martyres in Pannoniis.

S. Primianus, Episcopus et Martyr, Anconæ in Piceno.
S. Polycarpus, Presbyter Romanus Confessor.
S. Clemens Martyr.
S. Romana, Virgo Romana, Tuderti in Umbria.

S. Zebinas,
S. Polychronius,
S. Moyses,
S. Damianus,
S. Joannes,
S. Moyses,
Anachoretæ in Syria.

S. Antiochus,
S. Antoninus, sive Antonius, Anach. in Syria.
S. Florentius Confessor, Hispali in Hispania,
S. Dositheus monachus, in Palæstina.
S. Felix, Episcopus Brixiensis in Italia. NOT. 19.
S. Milburga Virgo, Wenlochii in Anglia.
S. Lazarus Confessor, monachus, Presbyter ac pictor Constantinopoli.
S. Celsi Episcopi Trevirorum Inventio.
S. Milo, Episcopus Beneventanus in Italia.
A. Petrus Damianus S. R. E. Episcopus Cardinalis Ostiensis, Prior Eremi Sanctæ Crucis Fontis Avellani, Faventiæ in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Boisilus Præpositus monasterii Mailrosensis, Magister S. Cudberti, *refertur hoc die a Davide Camerario. De eo egimus* XXIII Januarii.

S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis *hoc die martyrio coronatus dicitur, coliturque a Græcis, ut patet ex Menæis et Menologio: inscriptus etiam Martyrologio S. Hieronymi, Rabani, Galesinii et aliis. Vitam dedimus* XXVI Januarii.

S. Eleutherius Episcopus et Confessor *memoratur hoc die in Kalendario Breviarii MS. S. Waldetrudis in urbe Hannoniæ Montensi. Est hic* Eleutherius *Episcopus Tornacensis, cujus Acta dedimus* XX Februarii.

Victor Martyr, *nullo adscripto loco, refertur hoc die a Felicio. Forsan is est, qui cum aliis quampluribus Nicomediæ passus dicitur, de quo egimus* XXII Februarii.

Maximus *inscriptus est parvo sed antiquo, MS. S. Maximini, nobis ignotus, nisi sit* Maxima *inter Martyres Nicomedienses recensita* XXII Februarii.

B. Margarita de Cortona, *colitur hoc die officio Ecclesiastico in Ordine FF. Minorum, et memoratur in Bononia perlustrata Masini. Vitam dedimus* XXII Februarii.

Coronæ Domini festum Vercellis *agi hoc die tradunt Ferrarius in generali Catalogo, Saussaius in Martyrol. Gallicano et Lahierius in Menologio Virginum.*

S. Juvenalis Martyris,
S. Maximi Episcopi Confessoris.
Ossa Billoni in Arvernia inferiore asservantur, cum corpore S. Syreni monachi et Martyris, de quo hoc ipso die agemus. Nobis adhuc non constat quo die hi duo colantur, aut qui fuerint. Memoratur Juvenalis *quidam* Martyr *in Martyrol. Romano* VII *Maii;* Maximini Episcopi, et Martyris *apud Saussaium tres, Trevirensis et Vesontionensis* XXIX *Maii, Aquensis* VIII *Junii. Alicujusne ex his eæ sint reliquiæ, non est unde divinemus.*

Serenus anachoreta Ægyptius, *cujus meminit Joannes Cassianus lib. 4 de Vitis Patrum cap. 30 et collat. 7 et 8, Sanctis adscribitur a Petro Equilino lib. 3 cap. 148. Maurolycus et Felicius illius hoc die meminerunt, cum de S. Sireno Martyre Sirmiensi agunt, sed absque* Sancti *titulo. Nondum in vetustis Martyrologiis, aut ecclesiarum Kalendariis, nomen ejus reperimus, ac ne in Menæis quidem.*

Montanus Archiepiscopus Toletanus *præfuit Synodo Toletanæ* II *sub Amalarico Rege, Æra* IↃLXV, *anno Christi* IↃXXVII, *mortuus anno* IↃXXXIV, *et quidem, si pœmati Auli Hali, nobis ignoti, credimus,* VII Kalend. Martii: *hoc die inscriptus est Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, qui fatetur, ejus* anamnesin nullam reperiri apud aliquem ex martyrographis, dempto P. Higuera MS. hoc die, *sed quod recentissimum est.* Sanctum *appellat Marietta lib. 5 SS. Hispan. cap. 10. In Synodo Toletana, sub Gundemaro Æra* IↃCXLVIII, *laudatur* Concilii forma apud sanctum Montanum Episcopum in eadem urbe habita. *Similia congerit Tamaius ex Chronicis Maximo et Juliano Petro, et Adversariis Luitprando adscriptis. Ambrosius Morales lib.* 11 *Cronici Hispanici*

Hispanici cap. 48 *ejus nomen sæpe repetit ac semel* sanctum Archiepiscopum *apellat. Abstinent titulo* Sancti *et* Beati *Castejon in Primatu Toletano tomo* 1 *part.* 1 *cap.* 8 *fol.* 124, *Mariana lib.* 5 *Histor. Hispan. cap.* 7, *Padilla tomo* 2 *centuria* 6 *cap.* 12 *et plerique scriptores. Pisa lib.* 2 *Historiæ Toletanæ cap.* 10 *proponit primorum quinquaginta Episcoporum Toletanorum catalogum, qui in aula Capituli ejusdem ecclesiæ adservatur : in quo quinque solum Archiepiscopi appellantur Sancti, secluso* Montano *vicesimo Archiepiscopo. Nulla etiam eidem veneratio adscribitur in officiis propriis Toletanis.*

Egfridus Presbyter *dicitur e Northumbria venisse ad Merwaldum Merciorum Regem, de quo mox agemus, eumque ad fidem conversum baptizasse, et* sanctus Presbyter *appellatur infra in actis S. Milburgæ num.* 2. *Nulli hactenus nomen Martyrologio inscriptum reperimus.*

Merwaldus Rex Merciorum Occidentalium et Domneva conjux, *parentes SS. Milburgæ, Mildredæ et Milgithæ, ac Mervini puerili, dein continentiam pari consensu voverunt.* Merwaldus, *insignis fidei propagator, iteratis vicibus* Sanctus *appellatur in genealogia Regum Merciorum cum Appendice Chronici* Wigorniensis *excusa.* Domneva *ejusque tres sorores appellantur in Vita S. Wereburgæ* III *Februarii num.* 1 filiæ sanctæ Eormredi : *ac prior* beata et regia Domneva. *Collectis dein Virginibus præfuit in monasterio a se in Thaneto insula constructo. A nonnullis auctoribus pro* Domneva *statuitur Merwaldi uxor Ermenburga soror ejus, et* Sancta *habetur. An etiam per errorem titulus ille ad hanc translatus sit, ac potius spectet ad* Domnevam, *alibi disquirendum erit.*

S. Saro vel Saxo, datus coadjutor viventi Bertiloni *Abbati S. Benigni Divione, tempore Caroli Calvi,* sepultusque Pulteriis. *Ita Claudius Robertus in Divione. Adscriptus is est Catalogo generali Sanctorum a Ferrario et* Beatus *appellatur. Citantur* monumenta ecclesiæ Divionensis et monasterii Pulleriensis. *Saussaius in Supplemento Martyrol. Gall.* Beatum *appellat, licet in piorum solum classe locet, quos alio charactere excudit. Gaultherotus in Lingonum Anastasi pag.* 334 *meminit fundationis monasterii Pultericusis, nulla facta* Saronis mentione.

S. Joannes Presbyter in Britannia minori, qui in exigua cellula oratorii in agro Caionensi constructa, miraculis claruit, *inscriptus est ad hunc diem Martyrologio Gallicano Saussaii. Ignotus is est in Alberto Magno de Morlaix in libro de Sanctis Britanniæ minoris, sive Armoricæ, qui indices habet varios, alium Sanctorum quorum Acta vel integra habet, vel mutila, aut aliorum Sanctorum Vita memorata; alium eorum quorum necdum Acta ulla potuit assequi. Quare et nos certiora venerationis et Vitæ illius monumenta optamus proferri.*

Ordonius Episcopus Asturicensis in Legionensi Hispaniarum regno *floruit seculo* XI. *Quem Lucas Tudensis in Chronico mundi, Æra* CIↃLXXV *appellat* immutabilem fide, prudentia et largitate Antistitem *et* gloriosissimum Episcopum : *qui cum Albito Episcopo Legionensi et aliis a Ferdinando Magno Rege Hispalim missus ad Regem Saracenorum Benabeth, corpus* S. Isidori *non absque miraculis inventum Legionem detulit. Athanasius Lobera monachus Cisterciensis in Historia Legionensi anno* 1596 *excusa, part.* 2 *cap.* 29 *fol.* 291 legatos a Rege *asserit* sanctum Episcopum Legionensem Alvitum et Ordonium Episcopum Asturicensem, quorum prudentia, diligentia et virtus ei perspecta erat. *et fol.* 292 Dominum Ordonium Episcopum *bis vocat, nullo usquam titulo* Sancti *aut* Beati *addito : quem titulum ei hoc seculo* XVII *dederunt Prudentius Sandovallius in Historia monasterii Sahaguntini anno* 1601 *edita* § 36 *et sequentibus, Antonius Yepez in Chronico Benedictino anno* 1617 *excuso, centuria* 6 *anno* 1063 *cap.* 1, *et alii illos secuti. Inscriptus dein Martyrologiis Benedictinis Menardi et Bucelini et Hispanico Tamaii Salazarii ad hunc diem, quod mortuus* die VII Kalendas Martii *dicatur in epitaphio : quod his verbis concluditur :* Anima ejus requiescat in pace. *Uti legitur apud Sandovallium, Yepesium, Menardum. At Salazarius edidit :* Anima ejus requievit in pace. *Nulla denique fit mentio* Ordonii *in Ordine recitandi divinum Officium aut Missas pro diœcesi Asturicensi cum reliquarum Ecclesiarum Hispaniæ directorio, Madriti anno* 1635 *et* 1646 *edito. Non etiam in Asturicensi Breviario MS. quod alibi, et non hic, citat Salazarius : neque demum apud Sancium Davila, qui lib.* 3 *de Veneratione Reliquiarum cap.* 8 *pag.* 296 *recenset corpora Sanctorum, quæ in urbe aut diœcesi Asturicensi adservantur.*

Bartholomæus Abbas Majoris-monasterii *in Turonibus, et præfuit annis* XX *ab* CIↃIV *ad* CIↃXXIV, mortuus VI Kalend. Martii, humatus in sinistra parte ad altare Apostolorum. Hic ecclesiam istam multis obedientiis ampliavit. Hujus vita miraculis et virtutibus plena in armario reperitur. *Ita anonymus auctor, sed istius monasterii alumnus, habet in libello de Actibus Episcoporum civitatis Turonicæ et operibus Abbatum Majoris-monasterii. Ordericus Vitalis lib.* 4 *Histor. Eccl. asserit suis temporibus eidem monasterio præfuisse* Albertum, Bartholomæum, Bernardum, Hilgotum, et Guilielmum Abbates : qui sanctitate et probitate multis profuerunt, et longe lateque famosi, vicinis et externis viriliter micuerunt. *His motus Hugo Menardus* Bartholomæum *appellat* Sanctum, *et Martyrologio suo Benedictino inscripsit* XXIII *Februarii, qui tamen est dies* VII *Kalendas Martii, non* VI, *ut ipse priora verba monachi Turonensis citat lib.* 2 *Observationum : unde et* XXIV *Februarii mortuum esse tradit Claudius Robertus in Gallia Christiana, Menardum secuti Saussaius in Martyrologio Gallicano, et Bucelinus in Menologio Benedictino, qui etiam ad hunc* XXIII *Februarii prolixiore eum encomio celebrant, ac* Sancti *titulum ei tribuunt. Nos ut* Vitam *supra memoratam* signis, miraculis et virtutibus plenam *obtineremus, impendimus operam Guilielmi Quirini Societatis nostræ Sacerdotis, qui ejus sepulchrum invisit, exiguo lapide clausum, cum hac inscriptione :* HIC IACET BARTHOLOMÆVS ABBAS LOCI ISTIUS. *Nobisque rescripsit,* nihil fieri de ipso in Officio Ecclesiastico, non pingi nec haberi Sanctum, narrari ipsius sive amplexu sive precibus aliquem morbo liberatum : virum extitisse eximiæ virtutis : scripta monasterii ab hæreticis vel dissipata vel combusta. *Ita ille binis ad nos litteris.*

S. Dominicus Abbas Barregensis monasterii *refertur in MS. Kalendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti : de quo apud alios nihil legimus, ac ne situm quidem hujus monasterii comperimus.*

B. Otto comitis Godefridi germanus frater, insignis cultor Beatæ Virginis et S. Joannis Apostoli, Cappenbergensis in Westphalia in Præpositus Ordinis Præmonstratensis, laudabiliter præfuit annis octodecim, Obiit anno CIↃCLXXXII sepultus in sanctuario. *Ut illa ex Catalogo Præpositorum Cappenbergæ edidimus* XIII *Januarii ad Vitam B. Godefridi* § 10 *num.* 52. *Ubi in alio indiculo Bernardi a Mallinckrot dicitur* D. Otto Comes, B. Godefridi Germanus, pius fundator, qui cum officio annis fere sedecim functus esset, ex hac vita migravit anno CIↃCLXXXI VI Kalend. Febr. attumulatus B. Godefrido e regione summi altaris in superiori

riori choro, in tumba elevata atque exuberata, quæ quidem tumba ab eo tempore numquam aperta legitur. *De aliis cœnobiis ab his fratribus erectis agitur ibidem* § 12. *Hic* Otto *ad* XXIII *Februarii memoratur a Chrysostomo vander Sterren in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis et* Beatus *appellatur.*

Leonora Correa sanctimonialis Ordinis Cisterciensis Eboræ in Lusitania, in monasterio S. Benedicti de Castris, mira erga venerabile Sacramentum Eucharisticum pietate floruit, miraculis etiam insignis, *inscripta est in Menologio Cisterciensi Henriquez, Menologio Benedictino Bucelini, et Hagiologio Lusitanico Cardosi : illi* Beatum *appellant, a quo titulo abstinet Cardosus, qui id certius nosse potuit ; idemque plures, qui de eo egerunt citat.*

Cæsarius Prior Villariensis monasterii Ordinis Cisterciensis in Brabantia, *(quem et Cæsarium Heisterbacensem nonnulli perperam pro uno eodemque habuerunt) adscriptus hoc die Menologio Cisterciensi Henriquez et Benedictino Bucelini, qui* Beatum *appellant : at melius* Pius *adscribit Saussaius in Martyrol. Gallicana.*

Juniperus Siculus Ordinis Minorum, Hierosolymis Pro Christiana fide a Turcis gladio cæsus, ac dein combustus, *memoratur hoc die a Ferrario in generali Catalogo, Cajetano de Sanctis Siculis, et Arturo a Monasterio in Additionibus ad Martyrol. Franciscanum. Agunt de eo reliqui historiæ Minorum scriptores : sed needum publico Ecclesiæ judicio inter Martyres colitur.*

ANIMADV PAG. 37 Gertrudis Ortenbergica vidua, tertii Ordinis S. Francisci, in magna apud Offenburgenses, *in Mortanavia Sueviæ Constantiensis ditione* existimatione est, *cujus effigies saxo sepulchrali apud Fratres Minores insculpta spectatur, cum hac inscriptione :* Anno MCCCCXXXV, VII Kalendas Martii, hoc claudebatur antro Domina Gertrudis legitima consors quondam Domini Rickgeldeigin virtutum cultrix, Offenburg Missis, precibus, pluribus protegens a periculis. Fac amplius precamur. *Est ejus Vita sermone Germanico, seu Saxonico, mox ab obitu conscripta : quam mutilam sub finem, ubi de ejusdem morte et forsan miraculis agitur, habet Joannes Gamansius noster, scribitque eam numerare* quinquagenos quaterniones et pressa omnes manu exaratos, *hoc præfixo titulo :* De sancta vita beatæ Dominæ dictæ Ruckeldegen, et magnalibus admirandis, quæ benignissimus Deus cum ea operatus est proprio nomine vocata Gertrudi. *At* scriptor, *ut addit idem Gamansius,* indubitatam sibi adstruit fidem, quod teste oculata, B. Gertrudi ab arcanis intima, Domina Heilica Stouffenbergica eamdem cum ipsa regulam professa, vitæque regularis individua socia, et virtutis æmula, singula dictante, calamo exceperit universa. *Cumque idem Pater Offenburgi omnia accurate perquireret, et coram inspiceret, ab Ecclesiæ Rectore responsum tulit :* eam certo Beatam et Sanctam esse, et talem revera vixisse : cultum tamen incuria posterorum modo non obtinere, quod Sanctorum canoni nondum sit inscripta. *Cetera, ubi Vita prædicta ab aliquo Latine translata fuerit, plenius poterunt dijudicari.*

Nicolaus Prior et Confessor *in cœnobio S. Nicolai de Buscheto Genuæ, mortuus traditur anno* CIↃCCCLVI, *et miraculis clarus, refertur hoc die in Martyrologiis monasticis* Wionis, *Menardi, Bucelini. Nihil de veneratione sacra ad ejus honorem concessa intelleximus.*

S. Matthiæ Apostoli vigilia *agitur hoc die, aut si annus bissextilis fuerit, sequenti* XXIV *Februarii. Est ea inscripta Martyrologiis Romano et aliis. De S. Matthia agemus* XXIV Februarii.

S. Modestus Archiepiscopus Trevirensis *memoratur hoc die in Martyrologio Wilfordi, in aliis* XXIV Februarii.

S. Mandanus, *seu* Montanus, | Arissurdi, *sive* Ari-
S. Tianus, *seu* Tiamanus, | durdi. *Martyrologia MSS. Tamlactense et Mariani Gormani Hibernico, nobis communicata a R. P. Joanne Colgano, qui illum* Mannanum *sive* Monnanum, *hunc* Tiannum *appellat, usus altero Dungallensi Martyrologio : illumque ait vocari* strenuum pugilem, *cetera ignorari. Suspicatur vero Martyres obiisse, et forsan in Moia insula Scotiæ Albiensis, illumque* Monnanum Archidiaconum *videri esse, quem Camerarius refert in Menologio Sanctorum Scotorum Kalendis Martiis, uti et Dempsterus in Menologio suo, qui de eo agit in Historia Scotorum lib* 12 *cap.* 834, *et pluribus Hector Boethius lib.* 10 *Histor. Scot. pag.* 206. *Addit Colganus,* Tianum *forsan esse, quem illi* Adrianum *appellant. Hunc autem celebrant iidem Dempsterus et Camerarius* IV *Martii, arbitrati Episcopum fuisse, vel etiam Archiepiscopum S. Andreæ, atque ambos a Danis circa annum* IↃCCCLXXIV *occisos. Quæ tum poterunt accuratius examinari* I et IV Martii.

S. Guigneri, *sive* Fingaris, | passio, auctore S. A-
S. Pialæ, | selmo Archiepiscopo
et sociorum | Cantuariensi *datur hoc die a Colgano quasi esset* Finchadanus, qui in Arda colitur, *uti hoc die Martyrol. MSS. Tamlactensi et Gormani refertur : Potissimum movetur Colganus auctoritate Martyrologii Anglicani, quod his citat. Verum fallitur. Adscriptus est in illo* S. Fingaris *non* XXIII *Februarii, sed* XXIII Martii.

B. Elisabeta Virgo, soror S. Ludovici Regis Francorum *memoratur hoc die in Menologio Virginum Laherii et Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, quia scilicet Blanca matre Hispana prognata. Eam* XXIII *Februarii mortuam esse tradit etiam Arturus in Martyrologio Franciscano, qui ait a Leone* X *declaratam* Beatam, *et injunctum Adriano Cardinali Boisisio, ut officium de ea recitandum componeret : addit solemnitatem ejus ob tempus Quadragesimale translatam esse ad diem (quando reliqua erunt examinanda)* XXXI Augusti.

S. Gerardi, Episcopi Conadiensis in Hungaria *in confinius Transsilvaniæ,* corporis ad Venetos, *unde erat oriundus,* Translatio *hoc die celebratur a Maurolyco, Galesinio, Felicio, Greveno, Canisio, Ferrario, tam in Catalogo generali, quam SS. Italiæ, et in Martyrologiis monasticis* Wionis, *Dorganii, Menardi, Bucelini. Dies ejus natalis est* XXIV Septembris.

S. Joannes Scotus Episcopus Meckelenburgi martyrio coronatus *refertur hoc die ab Menardo et Colgano, qui memoriam Translationis, vel inventionis, celebrari suspicatur. Helmoldus in Chronico Slavorum lib.* 1 *cap.* 13, *Adamus Bremensis lib.* 4 *cap* 11, *aliique occisum tradunt* X Novembris.

S. Gorgonia soror S. Gregorii Nazianzeni *colitur hoc die a Græcis, ut patet ex Menæis, et Maximo Cytheræo. Latini eam celebrant* IX Decembris.

S. Finianus Confessor Episcopus Medensis *dicitur Officio Ecclesiastico ab Hibernis coli* XXIII *Februarii : excusum id Parisiis anno* 1620, *cum officiis SS. Patricii, Columbæ, Brigidæ ; et nonnullorum aliorum Sanctorum Hiberniæ. Colganus* S. Finmanum, seu Finnenum Abbatem de Cluain-Eraird *appellat, ratus tamen etiam* Episcopum *fuisse, eumque esse qui* Tyminus, *seu* Thiminus *Episcopus dicitur in MS. Florario, in Auctario Greveni, Martyrologio Germanico Canisii, et Catalogo Ferrarii, quem ut alium distinguit Fitzimon in Catalogo SS. Hiberniæ, et utrumque ad hunc diem memorat. Habemus aliquam Vitam ejus, sed mutilam in codice MS. Salmantica pridem huc allato. Eam Vitam a nobis acceptam edidit*

edidit Colganus ad hunc diem, qui notat. 1 *asserit,* se habere alias ejusdem Vitas, unam Latinam ex codice Insulæ Sanctorum dandam ad XII Decembris, aliam Hibernicam, perantiqui tamen et elegantis styli. *additque in Appendice cap.* 1 videri natale S. Finiani et a vetustis scriptoribus præcipue memoratum die XII Decembris. *Usserius etiam de Primordiis Ecclesiarum Britannicarum, cum pag.* 954. *dixisset* S. Finiani memoriam celebrari XXIII Februarii, *pag.* 1064 *inter emendanda monet delendum* diem XXIII Februarii, *et substituendum* diem Decembris XII, *quo die inscriptus est Kalendario Benedictino MS. S. Salvatoris, item Martyrologio Wilfordi, et Auctario Greveni, et relatis a Colgano Martyrologiis Subensi, Casselensi, Dungallensi, Mariani Gormani, Maguiri et aliorum. Quare et nos, cum Vita e codice Salmanticensi indigeat aliqua correctione, et modo extet apud Colganum, differimus ad præscriptum ab Usserio aliisque diem* XII Decemb.

S. Joannis Evangelistæ nativitas *consignatur hoc die in Martyrologiis MSS. Tornacensi Lætiensi et Aquicinctino, Florario MS. et Auctario Greveni. De ea agendum erit* XXVII Decemb.

DE S. MARTHA VIRGINE ET MARTYRE
ASTURICÆ IN HISPANIA,
Commentarius prævius.

G. H.

An. CCLI
XXIII Feb.

S. Marthæ
Virg. et Mar.
Acta MSS.

Asturica *urbs Hispaniæ pervetusta in regno Legionensi, Ptolemæo* Augusta *cognominata, gentis* Asturum *caput, quibus* Astura *fluvius nomen dedit : Sedes Episcopalis fertur ab ipso pene Ecclesiæ nascentis exordio ibidem erecta. In ea urbe martyrio coronata est* S. Martha Virgo, cujus, *inquit*
B *Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ad* XXIII *Februarii,* celebris in illa adest diœcesi memoria, frequens in Ecclesiis vocabulum, in fœminis agnomen, et in populis invocatio. *Acta ejusdem edidit idem Tamaius ex pervetusto Legendario MS. bibliothecæ Dulaci de Arce Reynosa Episcopi Placentini, quæ et nos hic damus. Titulus Legendarii MS. hic est :* Incipiunt historiæ, quæ non inveniuntur in Breviario, *scilicet reliquis Ecclesiis communi. Nam eodem fere Acta in Lectiones, quæ ad Matutinum recitari solent distributa sunt, atque ex iis Hispanice edita a Francisco Padilla in Historia Ecclesiastica Hispaniæ centuria* 3 *cap.* 6. *illustre ejusdem elogium ex eodem officio Ecclesiastico excerptum legitur apud Thomam de Trugillo in Thesauro Concionatorum tomo* 2 *ad* 23 *Februarii his verbis :*

corum epitome :

2 Celebrat Ecclesia Astorgensis festum B. Marthæ, et legitur in ejus Officio, quod tempore persecutionis factæ per Decium Imperatorem Romanum capta fuit Martha a Proconsule quodam, qui vocabatur Paternus. Qui etiam suasit illi, ut adoraret idola, quæ cum facere recusaret, posita fuit in equuleo, et ibi verberata nodosis quibusdam baculis, et deinceps in carcerem conjecta est. Post aliquot vero dies jussit eam Proconsul iterum ante se sisti, pol-
C licitusque ipsi fuit se daturum esse filium suum in virum, si idola sua adoraret, et multa alia ipsi promisit. Hæc autem omnia Martha contempsit, dicens se esse desponsatam Jesu Christo et nolle sibi quærere alium sponsum. Videns ergo tyrannus parum prodesse suas pollicitationes, et multo minus minas ipsas, jussit eam gladio interfici, et ejus corpus conjici in locum quemdam immundissimum. Unde honestissima quædam matrona illud eduxit, et honorifice sepelivit. Consummatum autem est ejus martyrium XXIII Februarii aut XXII, ut alii dicunt. *Hæc ibi.*

Cultus 22 et 23
Februar.

3 XXII *Februarii memoria ejus celebratur in Menologio Virginum Lahierii nostri, et altero quodam Calendario. Sed* XXIII *die ritu duplici peragendum festum S. Marthæ per totam diœcesim Asturicensem præscribitur in Ordine recitandi divinum officium aut Missas per Hispanias, anno* 1635 *et* 1646 *Madriti excuso. Ad quem etiam diem testantur eam coli Alphonsus Villegas in Appendice ad Flores Sanctorum : Joannes Marietta de SS. Hispaniæ lib.* 4 *cap.* 20, *et lib.* 22 *agens de urbe Asturicensi : Razzius de illustribus sanctitate fœminis tomo* 1 *fol.* 170, *qui fere e Trugillo verterunt relatum elogium, hic in sermonem Italicum, illi in Hispanicum. In Martyrologio Romano ad eumdem* XXIII *Februarii memoria ejus istis est consecrata verbis :* In civitate Asturicensi S. Marthæ Virginis sub Decio Imperatore et Paterno Proconsule. *quia vero in Actis dicitur hæc sub Paterno in Hispaniis,* eo quo Decius mortuus est anno, *persecutio extitisse, martyrium S. Marthæ referendum est ad annum* CCLI, *sub cujus finem aut initium sequentis Decii ambo et pater et filius perierunt. Consule commentarium prævium ad Vitam S. Agathæ* 5 *Februarii* § 1 *num.* 5.

Tempus martyrii.

E

Corpus S. Marthæ an in monasterio Riva de Sil,

4 *Sanctius Davila lib.* 3 *de Veneratione Reliquiarum cap.* 8 *pag.* 296 *enumerat Sanctos, quorum sacra corpora in urbe et diœcesi Asturicensi adservantur, ac tradit in vicino monasterio Riva de Sil dicto in veneratione haberi* corpus S. Marthæ Virginis et Martyris, *et variorum aliorum Sanctorum. Verum Petrus de Ayngo Ezpeleta in Antiq. Eccl. Asturic. num.* 72 *eumque secutus Tamaius Salazarius, asserunt,* sacra pignora adhuc debito adservari honore in ecclesia sui nominis, quæ de Tera dicitur, ipsius Asturicensis diœcesis, olim Benedictinorum cœnobium, nunc Abbatia, inter dignitatum titulos Cathedralis Ecclesiæ : *adduntque* hoc luce clarius patescere, cum adhuc adsit Regis Alphonsi VII de hac apud Teram adservatione diploma, quo ibidem exuvias honorifice collocatas Rex ipse profatur. *Masinus in Bononia perlustrata tradit in æde Bononiensi S. Francisci videri maximam partem Brachii S. Marthæ Virginis et Martyris, et aliquas ejusdem reliquias esse apud Barnabitas in templo S. Pauli : quæ de hac S. Martha intelligi innuit, dum ad* XXIII *Februarii ejus festum collocatur.*

num potius in abbatia de Tera ?

aliquæ reliquiæ Bononiæ :

5 Multa esse in Asturiis, Gallæcia, Castella veteri F
et Legione oppida, S. Marthæ nomine consignata, quorum nomenclaturam describere prolixum *foret, scribit idem Tamaius Salazar, qui coronidis loco* duplicatum acrostichon carmen, pulveris vetustate compositum, *subdit his verbis.*

oppida ab ea denominata :

M artyrem amare refert Asturica Martha M
A st amat et propriam cognoscunt temporis Æv A
R omanus noster nec penitus insidet ardo R
T ot pia prodigiis continuis alma corusca T
H ic jacet, hic nostras fariet ærumnas simulatque a H
A lma tibi hic quanta educis nunc viscera Marth A

antiquum acrostichon
ANIMADV. PAR. 38.

VITA

ex antiquo MS. Legendario edita a Jo. Tamaio Salazario.

In Hispania civitate Asturum Augusta, quæ Astorgiensis dignoscitur urbs, passio S. Marthæ Virginis et Martyris ; cujus gesta passionis, etsi inter oblivionis nebulas extiterint, adhuc tamen illustrissimum ejus martyrium inter coronas Martyrum Ecclesia Dei venerabiliter honorat.

S. Martha Virgo et Martyr colitur Asturicæ :

2 Ergo

A *Ex Ant. quo MSS. ea in persecutione Decii,* 2 Ergo eo tempore, quo Decius contra fas nefasque Philippos Imperatores alium Romæ, alterum Veronæ interficere jussit, et postmodum ad Imperii Romanorum gubernaculum adscendit tyrannus, eo quo mortuus est anno, sub Proconsule Hispaniæ *jussu Paterni Proconsulis,* Paterno tanta persecutio Christianorum fuerat, ut infra duos menses innumerabilia millia martyrio coronarentur. Unde inter tot tormentorum genera licet Christianorum aliqui deficerent, sed ut in plurimum major pars ad passionis metam laureata devenit. In ista igitur persecutionis procella ardens agnoscebatur Hispania, et cum Asturicam pervenisset Paternus, edictis horrida præconum voce propositis, Christianos investigare permisit satellitibus. Mos erat illis diabolica inolitus fraude, ut Christiani dignoscerentur statim, quod diis sacrificia indicerentur publica, quibus omnis populus adstare sub capitis *quia a sacrificio deorum abfuit,* pœna cogebatur. Si quivis ergo ab isto deficiebat conventu, ut Christianus tenebatur, et ad judicum ergastula ducebatur, donec aut idolis offerre thura, aut se Christianum fateri compelleretur. Omnia hæc Asturicæ peregit Paternus, et cognito, quod Martha Virgo Asturicensis, ex nobilibus parentibus orta et divitiis opulenta, deorum sacrificiis publicis non adB fuisset, suspicione ducti satellites, eventum Proconsuli retulerunt. Qui sanctam Virginem ad tribunal *capta se Christianam fatetur* sisti præcipiens, Qua præsumptione, inquit iratus, audes deos nostros, nobilis cum sis, clandestino subterfugio despicere? Dic ergo, quæ sis tu, aut quo nomine vocaris? Cui Virgo: Martha vocor, ex nobili Asturicorum prosapia orta, Christo et nomen, et animam dedi: ejus sum, qui me de nihilo fecit, et ad plura me elegit.

3 Hæc inter se diglutiens verba Paternus, animum Virginis per blandimenta dictionum ad sui *blanditias spernit:* pertrahere voluntatem decrevit, ideo subdolo risu, ut diis litaret, Principibus obediret, et a Christianorum figmentis diverteret, lenocinio verborum amfractu Virginem persuadebat. At constantissima Virgo in proposito persistens, impii Præsidis blandi- D tias valido spiritu recusavit. Excanduit Paternus, et bili oppressus, pedibus et manibus humum et aerem verberabat. Tunc ad supplicia ventum. Eam in equuleum suspendi, et membratim corpus *in equuleo torquetur:* ejus tenerum ungulis laniari, impositis insuper ad latera facibus, donec patentibus visceribus, eaque sale fricata, occubuisset, præcepit. Omnia prout jussum factum. Sed quid prodest humana potentia, quando divina reclamitat miseratio? E supplicio fir- *a Christo apparente corroboratur:* mior egreditur Martha, ab equuleo deponitur invincibilis Virgo, et eadem nocte Dominus cum ingenti lumine apparens eidem, ipsam dulciter confortavit. Cujus mellifiua visione, et adlocutione, sic animata est, ut pro nihilo duceret cruciatus.

4 Videns Proconsul, quod verbis eam, nec verberibus, superare non posset, post aliquot dies mutata vice coram se iterum sisti Virginem jubet. Denuo a Christi consortio dimovere, et ad idolorum cultum pertrahere Martham callida peroratione cu- *rejicit nuptias cum filio Procos.* piebat, et ad tantam pervenit persuasionis instantiam, ut Virgini ejus filium, in sponsum se conjuncturum promitteret. Sed sacrata fœmina, quæ sponsi in solitudine divini vestigia quæritabat, et ejus vocis sibilos adprehendebat, Proconsulis ignorantiam incusavit, et filii conjugium recusavit, seque Christi sponsam E profitetur, a cujus dimoveri caritate et dilectione, nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas, nec periculum, nec persecutio, nec gladius valere poterat, fassa est. Iratus nimis Paternus intra se exclamans, dixit: Deficiens moriar, quia ab hac muliercula me superatum cerno. Tunc, ne Virginis victoria prodiret in publicum, B. Martham secreto ferali gladio percus- *gladio cæditur:* sam, in quemdam immundissimum locum sepeliri præcepit. Quo facto, a nobilissima et Christiana matrona *sepelitur.* corpus ex oleto extractum, illud honorificæ sepulturæ tradidit confidenter, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui est benedictus in secula. Amen.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

CRESCONIO, ZENONE, MENANDRO, CARINIANO, ARIONE, HIPPOLYTO, DIODORO, MENELANTO, ATHORA, PETRO, LAMBESE, LUCIANO, FELICE ET ALIIS XXXV.

J. B.

XXIII FEB.

C *Plurimos terra Africa in cælum Martyres misit, quorum tamen sæpe nuda extant nomina, Actis deperditis aut numquam conscriptis: multorum ne nomina quidem ipsa extant. Tredecim hoc* *Horum Martyrum Acta ignota;* *die in vetustis optimæ notæ martyrologiis recensentur: aliique adduntur* XXXV *aut* XXXVI, *solo numero, non proprio quisque vocabulo expressus. At quo in urbe, aut pago, quo tempore, quibus Judicibus, quo genere supplicii palmam martyrii adepti, obscurum est. Eos, ita enumerat, quod S. Hieronymi dicitur, sive antiquissimum Ecclesiæ Romanæ Martyrologium MS.* In Africa Crisconi, Zenonis, Minandri, Cariniani, Arionis, *nomina,* Ipoliti, Diodori, Menelanti, Athoræ. Et alibi, Petri, Lambesis, Luciani, Felicis, et aliorum XXXV. *At vetus MS. monasterii Marchianensis in unicam classem omnes redigit, hoc modo:* In Africa Chrysogoni, Zenonis, Minandri, Carmiani, Arionis, Hippolyti, Diodori, Menelanti, Athoræ, Petri, Lambesis, Lucianæ, Felicis, et aliorum XXXVI. *Eadem in veteri item codice monasterii Aquicincti leguntur. Ut videatur illud et alibi, non aliud significare, quam alio intra eamdem Africam loco.*

2 *In aliis Martyrologiis, non omnes, sed qui celebriores fortassis fuere, nominantur. Ita MS. Augiæ* *pauciora alibi recensita,* *divitis:* In Africa, Cresconii, Zenonis, Emenandi, F Diodori. *Notkerus, qui a* DCCC *annis vixit,* In Africa, *aut,* Grysconii, Zenonis, et aliorum multorum. *MS. Lætiense Pannoniis Sanctis, de quibus infra, jungere eos videtur.* In Pannoniis, *inquit,* SS. Antigoni, Rutuli, Libii, Eminandri et Zenonis. *Ita et Hermannus Greven cum Aquisgranensi martyrologio, Polycarpo aliisque Asianis* Felicem *jungit:* Et in Asia Polycarpii, Herotis, Felicis, cum aliis XII.

3 *Differentia est aliqua, ut patet, nonnullorum nominum in variis exemplaribus.* Cresconius, *alibi* Crisconius, Chrysogonus, Grysconius *appellatur.* Me- *nonnulla varie descripta.* nander, Minander, Eminander, Eminandus. Carinianus, *in MS. Aquicinctino* Carinnanus *est:* Melenantus, *qui in ceteris* Menelantus. *In eodem et Marchianensi* Luciana, *qui alibi* Lucianus. *Denique duo illi codices* XXXVI *socios addant tredecim illis nominatis, qui solum* XXXV *in veteri Romano.*

DE

DE SANCTIS MARTYRIB. SMYRNENSIB.

EROTE, CARPOPHORO, GERONTIO.

J. B.

XXIII FEB.

Smyrnæ Episcopus fuit, ac totius (ut S. Hieronymus auctor est cap. 17 *de illustrib. Eccles. scriptorib.) Asiæ Princeps, S. Polycarpus: quem Latini venerantur* XXVI *Januarii, Græci* XXIII *Februarii, ut ex Menæis et Menologio ac Maximi Cytheræi Vitis SS. constat. Hoc etiam die quibusdam Latinorum Martyrologiis inscriptus, ut antea dictum. Illic quoque hoc die martyrii agonem peregerunt* Eros, Carpophorus, Gerontius, *uti ex veteribus Martyrologiis liquet: tempus modusque certaminis incerta. Quod post S. Polycarpi, descripta eorum nomina sunt, argumento id est fortassis, illo fuisse ætate posteriores. Vetustissimum Romanum, sive S. Hieronymi,* In Asia, *inquit,* nat. Polycarpi Episcopi cum aliis XII. Smyrni nat. Sanctorum Herotis, Carpofori. *Distinctius B. Notkerus:* Smyrnæ nativitas Erotis et Carpophori. *Vetus MS. monasterii S. Martini Tornaci:* Smyrnæ natalis Sanctorum de antiquis, Heroti et Garphori. *MS. Divitis-Augiæ, sive Richenoviense:* Et in Asia Herotis et Carpofori. *Jungunt* Gerontium *MSS. Aquicincti et Marchianensis cœnobiorum:* In Smyrna, *inquiunt,* natalis SS. Herotis, Carpori, Geronti. *Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno* 1521 *excuso, et Martyrol. Aquisgranense* Felicem, *qui inter Africanos Martyres antea numeratus,* Polycarpo *et* Eroti *sociant* Carpophoro *omisso, ita enim habent:* Et in Asia Polycarpi, Herotis, Felicis, cum aliis XII. *De hisce duodecim actum in Vita* S. Polycarpi. *Solum* Erotem *habet MS. monasterii S. Cyriaci Romæ:* Smyrna, *inquit,* nat. S. Herotis.

Horum Martyrum nomina ex Martyrologiis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ASIATICIS

SINONE, HERULO, CUSCUMO, MENALIPPO, ZENONE, SINERTE, SIRICO ET ALIIS.

B E

J. B.

XXIII FEB.

In eadem Asia, incertum quo loco, tempore, mortis genere, martyrii lauream eodem die consecuti sunt alii septem: de quibus antiquissimum Martyrol. Romanum, sive S. Hieronymi: In Asia Sinonis, Heruli, Cuscumi, Menalippi, Zenonis, Inertis, Sirici. *MS. monasterii Marchianensis:* In Asia Cosconii, Synorii, Heruli, Zenonis, Menalippi, Sinestis; Syricis, cum sociis eorum. *Eadem habet MS. Aquicinctinum. MS. Richenoviense duos solum recenset:* Item in Asia Sinoris, Heruli. Zeno *hic Asiaticus, plane alius videtur ab Africano, qui* Cresconii *et* Menandri *atque aliorum socius: cum in iisdem ambo Martyrologiis memorentur. Qui* Sinon *nominatur in veteri Romano, alibi* Sinor, *et* Synorius: Cosconius, *qui* Cuscumus: Sinestes *denique, qui* Inertes; *melius forte* Sinertes, Siricus, Siricius, *an* Cyricus *sit, qui postremus locatur, haud divinamus.*

DE S. THEA MARTYRE.

J. B.

XXIII FEB.

Duæ SS. Theæ

Duos Græci Theas *venerantur, ut ex Menæis et Cythræo constat. Altera Ægyptia fuit cum* Paulo *fratre ac sorore* Valentina, *sive* Οὐαλέντῃ, *palmam adepta martyrii in Palæstina, ut ipsi referunt,* XVIII *Julii, ut vero Romanæ tabulæ habent,* XXV *ejusdem: quamquam in his* Theæ *nomen non exprimatur. De altera* Thea *isthæc prædicunt Menæa:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρα, ἡ ἁγία μάρτυς Θεὴ ξίφει τελειοῦται.

Θέαν ἀποσκώπτουσαν εἰς θεοὺς πλάνους
Οἱ τῆς πλάνης κτείνουσι προστάται ξίφει.

Eadem die, sancta Martyr Thea gladio vitam finit. — *hæc gladio cæsa.*
Theam deridentem falsos deos,
Erroris præsides gladio trucidant.

Eam Cythræus quoque refert hoc die. Nihil præterea nobis compertum.

DE S. SIRENO, SIVE SINERIO,

MONACHO ET MARTYRE SIRMII IN PANNONIA INFERIORE,

C F

Commentarius historicus.

J. B.

§ I. S. Sirenus Sirmii in Pannonia peremptus, non Firmi, aut Sexti Firmi.

Circa an. CCCII. XXIII FEBR.

S. Sirenus monachus Martyr

Sirmium, urbs Pannoniæ inferioris, Imperatorum aliquando sedes, Christi religione a primæva Ecclesiæ statu collustratum, multoque sanguine Martyrum nobilitatum fuit. In his Sirenus *censetur, sive* Sinerius, *qui ex eorum genere, quos etiam persecutionum temporibus* μοναχοὺς, *sive* μονάζοντας, *solitariam vitam in prædio quopiam suo; aut locis desertis, actitantes, reperimus appellatos, circa annum* CCC *palmam confessionis tulit. Hunc quia Firmi in Piceno recentiores quidam mortem oppetiisse autumant, alii in ea Bæticæ urbe, quam Plinius lib.* 3 *cap.* 1 *vocat* Sexi Firmum, cognomine Julium; *ideo proferenda nobis verba antiquorum Martyrologiorum sunt, ut quæ olim de loco certaminis ejus sententia fuerit, constet, simulque appareat quæ nominis ejus apud auctores varietas sit.*

2 *Vetus Romanum Martyrologium ab Heriberto Rosweydo nostro editum ita habet:* Apud Sirmium Sinerii monachi, et XLII Martyrum. *De hisce, non* XLII, *sed* LXII *aut etiam* LXXII, *seorsim agemus. MS. Martyrologium monasterii Centulensis, sive S. Richarii, quod S. Bedæ nomine prætitulatum:* Apud Sirmium S. Sireni monachi, qui sub Maximiano capite cæsus est. *Usuardi plurima habemus exemplaria, etiam vetustissima, et non longo tempore post ipsius ætatem auctoris exarata, et non pauca typis edita, quibus et Romanum congruit, et Bellini de Padua ante centum fere et sexaginta annos excusum, ita habent:* Apud Sirmium B. Sineri (*Romanum, et quædam excusa ac MSS.* Sireni) monachi et Martyris, qui jubente Maximiano Imp. tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. *Consentiunt in hoc Martyris elogio alia ab annis* 10 *aut pluribus scripta Martyrologia, quæ alioquin Usuardi nec nomen præferunt, nec ordinem phrasimque in omnibus retinent.*

Sirmii passus traditur in Martyrologiis: præsertim antiquis,

Usuardi editio Parisiensis anni CIƆIƆXXXVI. Sinetum *vocat*, apud Smyrnam *passum*.

AUCTORE I. B.

3 *Bedæ nomine vulgatum typis Martyrologium ita* S. Sireni *cædem ac cædis locum, caussamque explanat :* Apud Sirmium, natale S. Sireni monachi, qui tempore Maximiani Imperatoris, cum unius ex domesticis ejus uxorem, hora incongrua in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulisset, jubente Maximiano tentus, et Christianum se esse confessus, capite cæsus est. *Eadem habentur in B. Adonis Viennensis, et in B. Notkeri Martyrologiis : nisi quod in hoc priores quatuor voces ita efferuntur :* Apud Smirnam S. Synerii. *In Bruxellensi quoque Ecclesiæ S. Gudilæ Martyrologio ita habetur :* Apud Smyrnam S. Syneri. *Ita et MS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus :* In Smyrna S. Sireni monachi, qui a Maximiano Imp. capite cæsus est, *Sirmio eum tribuunt cum plerisque recentioribus, Molanus, Canisius, Ghinius, Galesinius. Monet postremus in Annotationibus, etsi* Sirenum *scripserit,* Synerum *tamen in multis MSS appellari. Est ergo* Sirenus, *vel* Sinerus, Synerius *alibi, et* Synetus, Serenus *quoque et* Senerus, *imo et* Sergius. *Ita enim MS. Florarium :* Apud Sirmium B. Sireni, alias Sergii, alias Seneri, monachi et Martyris sub Maximiano anno salutis 287,

in paucis Smyrnæ :

diversimode appellatus :

4 *Probat variis testimoniis et exemplis Baronius in Notationibus hoc die,* Maximiani temporibus fuisse monachos, et ex eis quamplurimos coronatos esse martyrio *additque* agere etiam de Sireno Petrum in Catal. lib. 3. cap, 147. licet eum etiam Episcopum fuisse dicat. *Id vero Petrus non dicit, ita namque scribit :* Serenus monachus et Martyr sub Maximiano Imp. apud Syrmium passus est. Nam cum ipse sibi hortum excoleret, et unius ex domesticis Imperatoris amicus intimus esset; quadam die uxorem illius in horto suo hora incongrua deambulantem reperit, eamque acriter de inhonestate increpavit, quod sola hora inepta monachi pomerium introisset, eam quoque cum indignatione ejecit. Quæ viro suo de Sereno conqueritur, et quod eam turpiter ejecerit lamentatur. Qui verbis conjugis ad iracundiam motus, quem dudum ut amicum celaverat, Maximiano uti Christianum accusat. Sicque Serenus jubente Imperatore tentus, et se Christianum confessus, capite cæsus est VII Calen. Martii. *Ita ille, nulla Episcopalis dignitatis facta mentione. Discrepant tamen ab his paullum, quæ infra dabimus,* S. Sereni *acta.*

Vitæ ejus epitome ex Petro de Natal.

5 *Audiamus nunc qui in Italiam ac Hispaniam avocant athletæ hujus certamen. Franciscus Maurolycus, Messanensis in Sicilia Abbas, cum Martyrologio a se concinnato, anno* CIƆIƆLXVIII *vulgavit* Typographiam Sanctorum Christi Martyrum, per Primum Cabulonensem Episcopum ac Theologum anno salutis CIƆCCCL olim compositum, et *tunc* demum recognitam. *In ea ita scriptum :* Firmium Italiæ civitas, in Picenis. Hic Serenus monachus sub Maximiano Imp. Martyr. *Secutus ipse Maurolycus ad* VII *Calendas Martii scribit :* Apud Firmium Italiæ civitatem in Picenis, B. Sireni monachi et Martyris, qui jubente Maximiano Imp. tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Nam Serenus Abbas in Scythiaca eremo Ægypti, sanctitate et castimonia inclytus, alius fuit. *Maurolycum Italice expressit Constantius Felicius medicus in Calendario, sive Ephemeridibus historicis anno* CIƆIƆLXXVII *editis :* Serenus, *inquit*, monachus et Martyr, Firmi in Marchia, plexus capite, jussu Maximiani : Serenus Abbas Scythopoli, in solitudine Ægypti, exemplar sanctimoniæ et castitatis. *Est Scythopolis, ut alibi diximus, urbs Palæstinæ : solitudo vero, in qua* Serenus Abbas *vixisse dicitur,* Scithi *vel* Scethi *aut* Scythis *appellata in Ægypto erat.*

Firmi in Piceno passus traditur ab aliquibus :

6 *Nemo alius, etiam Italorum, quem quidem viderimus, hisce tribus scriptoribus, de loco certaminis* S. Sireni *assentitur. Ex eorum tamen verbis ansam habuisse videntur viri quidam docti, ut eum in Hispaniæ urbem* Sexti Firmum, *aut* Sexi Firmum *pertraherent. Nam quæ nostra memoria ab iis procusa sunt, vel, ut credi volunt, producta, e vetustis scriniis in lucem commentaria primum titulo* Fragmentorum, Luitprandi, *dein* Adversariorum; *ea in priori editione Madritensi, adornata a D. Thoma Tamaio de Vargas, num.* 158 *ita habent :* Decessit Q. Serenus Samone in Gallecia cum opinione sanctitatis anno CLXV, relicto filio adolescentulo, qui fuit egregius medicus, et virtutis ac religionis amantissimus. Dies senioris Q. Sereni dicitur fuisse XIV Kal. Martii illo anno. Medici duo filii Q. et M. Sereni passi sunt sub Severo Alexandro. Item tertius et quartus Sereni passi cum aliis in Africa sub Diocletiano. Horum filii L. Serenus monachus, familiaris Diocletiani, et Publ. Serenus, Martyr, in Africa hic, ille vero in Hispania Sexti Firmii in Bætica passus est sub Diocletiano anno CCXC. *In posteriori editione Antverpiensi, anno* CIƆIƆCXL *a Laurentio Ramirezio del Prado Consiliario regio et Hieronymo de la Higuera nostro curata, num.* 177 *eadem habentur, nisi quod pro* Severo Alexandro, *scriptum est* Severo Alexandriæ. *Dein sequitur num.* 178. Item Zenas et Q. Serenus passi cum aliis etc. *quod in priori editione erat,* Item tertius et quartus Sereni passi cum aliis. *Demum num.* 179 *pro* Sexti Firmii *est* Sexti Firmi.

ab aliis Sexti Firmi in Hispania,

ex Adversariis Luitprandi,

7 *Hujus scriptoris auctoritate nixus Joannes Tamaius de Salazar, eum esse censet, qui a plerisque Sirmii passus scribitur, atque in Martyrol. Hispanico hocce elogio celebrat :* Sexi-Firmi in Bætica S. L. Sereni monachi, filii Q. Sereni Samonensis Gallæci, qui cum in Domo Diocletiani Imp. aliquando aulicus versaretur, vitam periculosam relinquens, et empto hortulo, ibidem contemplationi vacasset, a fœmina quadam aulica persecutus, primo Maximiano imperante in Hispaniam relegatur, post ad martyrii coronam intrepidus agonista pervenit. *In notis probat urbem Hispaniæ fuisse* Sexi-Firmum, *vel* Sexti-Firmum : *quod ultro damus. Addit, si non illic martyrii consecutus est coronam, prosapia tamen Hispanum fuisse : nec hoc tamen sat solide probat.*

indeque Martyrologio Hispanico inscriptus.

8 *Non hic dicam, quod viri doctissimi, etiam Hispani, ista sive* Fragmenta, *sive* Adversaria, *ab recentioribus supposita, neque Luitprandi legitimum fœtum esse : non enim eo argumento nunc opus ad veterum scriptorum de S. Sireno tuendam sententiam. Non quæram item cur aliter excusa quædam in secunda editione, ac in prima : quidque sibi velit, quod horum (id est Zenæ et Q. Sereni) filii dicantur L. et P. Serenus? Uter utrius est? Non enim utriusque uterque. Aut unde novit D. Tamaius Salazarius* L. Serenum, *Quincti filium fuisse, et non potius Zenæ, qui prior, uti et ipse inter filios, ponitur? Demus omnino ita scriptum a Luitprando, et minime obscure : etiamne asserit, eumdem esse* Sirenum *qui vetustioribus Martyrologiis ad* VII *Kalend. Martii inscriptus? Dicere id tamen cum demus : ejusne potius sententiæ stabimus, quam S. Bedæ, qui amplius* CC *annis eo antiquior fuit, et in omni scientiarum genere versatissimus? Potiusne, quam Usuardi, qui Caroli Magni temporibus, centum et quinquaginta annis ante Luitprandum? Potius, quam B. Adonis Episcopi? Denique cur illi* LXII *aut* LXXII *Martyres, qui, ut mox dicemus,* ibidem, in præfata urbe, *ubi S. Sirenus,* certamen consummantes, regna mansura percepere; *non etiam Sexti Firmo tribuuntur a Luitprando? Fiet id fortassis in tertia editione.*

varie id refutatur,

9 *Quod Ferrarius, Galesinius, Molanus, Saussaius apud Arvernos coli* S. Sirenum *testantur, non est* cur

A *cur non adstipulemur : neque enim isthic occisum, sed modo coli, ob reliquias eo allatas asserunt. Nisi forte et alius sit. Neque illud assequimur, quod Tamaius scribit,* doctis perperam arridere figmentum, absque vetusta commendatione politum. *Nobis sane, quantavis commendatione politum figmentum, quamdiu figmentum esse deprehenditur, arridet numquam : ac ne tum quidem quando solum suspicio est figmenti.*

ut non quod apud Arvernos coli dicatur.

§ II. S. *Sireni Acta, martyrii tempus, reliquiæ.*

Acta S. Sireni *breviter complexi Usuardus, Beda, Ado, Notkerus, ac Petrus Equilinus Episcopus, antea citati. Joannes Tamaius* Acta *aut sui illius Sereni* penitus deperiisse, illa *se* ex more compaginare. *Summa est : L. Serenum, ab uno filiorum Q. Sereni medici, Quincto nimirum aut Marco,* processisse. *Antea dixerat* Quincti filium. *Adversaria ab eo citata, Zenæ aut Quincti Sereni filium faciunt : qui, Quinctus in Africa passus, Sereni medici nepos erat. Tradit deinde Tamaius, Lucinæ politioribus litteris Romæ eruditum, carum Diocletiano, ejus Domesticum et sodalem factum : postea aversantem aulæ fraudes, Principisque in Christianos sævitiam, e palatio abscessisse,*
B *et hortulo, quem emerat, colendo occupatum, sibi ac Deo quietum vacasse. Cum dein unius ex aulicis Maximiani uxorem,* hora intempesta, *in hortulo illo suo deambulantem, et clamoribus omnia complentem, acrius objurgatam, inde expulisset; eam apud virum suum cum lacrymis de injuria questam : ab hac accusatum Sanctum, Urbe decreto Maximiani ejectum, navigasse in Hispaniam, atque ad Sexti-Firmi portum appulsum : ibi a satellitibus comprehensum, cum se Christianum fassus esset, plexum capite,* VII *Kal. Martias anno* CCXC. *Hæc Tamaius, uberiore stylo.*

Acta a Tamaio composita,
gente Hispanum faciunt,
aulicum,
dein monachum,
Roma relegatum,
in Hispania occisum

11 *Alia Acta antiquiora ac veriora descripsimus ex veteri codice S. Martini Ultrajecti quæ ita habent*

Alia vetera ex MS.

Apud Sirmiensium civitatem Syrenus peregrinus monachus, Græcus civis, cum de locis peregrinis venisset, hortum colere cœpit, ut inde vitam transigeret, eo quod aliam artem non nosset. Qui tempore persecutionis metuens corporales plagas, latitavit : et dum excoleret hortum suum, quadam die quædam mulier ingressa hortum ejus, cœpit deambulare hora incompetenti. Cumque eam vir sanctus caussa lascivitatis discurrere cognovisset, increpavit eam, monens ut egrederetur, et ut honesta matrona, disciplinate se haberet. At illa cum confusione egressa de horto viri Dei, cœpit fremere, dolens non quod
C inde pulsa esset, sed quod libidinis suæ caussam non adimplesset. Et statim scripsit ad virum suum, qui erat Domesticus Maximiani Imperatoris, insinuans ei injuriam, quam passa fuisset.

gente Græcum,
tem persecutionis latuisse,
muliere ex horto ejecta,

12 Cumque accepisset litteras vir ejus et legisset, statim conquestus, ait Imperatori Maximiano : Nos cum lateri tuo adhæremus, matronæ nostræ in longinquo positæ injuriam patiuntur. At ille dedit ei potestatem ut vindicaret in eum per Rectorem provinciæ. Ille ergo profectus ad Judicem, ei Imperialia dicta porrexit, conquerens de Syreno. At Præses ei sibi exhibito dixit : Quare intulisti injuriam matronæ tanti viri? At ille constanter respondit : Nulli matronæ aliquam injuriam feci : sed recordor, quod ante hos dies quædam mulier in horto meo hora indecenti deambulabat, quam increpavi, et dixi, quod non recte versaretur mulier, quæ illa hora egressa de domo viri sui esset. Quod cum audisset vir ejus, erubuit et obmutuit, nihilque amplius loqui Præsidi ausus est.

ab ejus viro accusatum
rem gestam narrasse,

13 Præses vero intra semetipsum cogitare cœpit de sancti viri libera objurgatione, et ait : Hic homo Christianus est, cui displicuit mulierem in hortum suum impudice se gerentem videre. Dixitque illi : D
Cujus professionis es? At ille sine aliqua mora respondit, Christianus sum. Cui Præses : Usque nunc ubi latitasti, vel quomodo subterfugisti, ut diis non sacrificares? At ille, Quomodo, inquit, placuit Deo, usque nunc me reservavit in corpore : modo autem quia palam voluit me esse, paratus sum pro nomine ejus pati, ut habeam partem in regno ipsius. Præses autem hæc audiens, vehementer iratus, dixit : Quia hucusque Imperialia præcepta latendo contempsisti, et diis sacrificare noluisti, jubemus te capite plecti, qui statim raptus ac ductus ad locum passionis, decollatus est.

AUCTORE J. B.
fassum se Christianum,
capite plexum Sirmii.

14 *Qui apud Arvernos in Gallia colitur* S. Syrenus, *sive* Syreneus *Martyr, eum Sirmiensem hunc esse asserit Saussaius supplemento Martyrologii Gallicani ad hunc diem. Coli Arvernis scripsere ante eum quidam ; ubi pro religione decertasset, non indicarunt. Joannes Molanus in Auctario ad Usuardum ita habet hoc die :* In territorio Arvernensi, S. Syrenei Martyris egregii. *Petrus Galesinius :* Arvernis, S. Syreni, qui egregio martyrio coronatus est. *Ferrarius in generali Catal. SS. qui Galesinium in Notis citat :* Arvernis S. Sereni Martyris. *Nec aliud Saussaio perspectum fuisse videtur, cum Martyrologium cœpit cudere, nam in eo ad hunc diem ita scripsit :* Claromonte Arvernorum S. Syreni Martyris, qui propter egregiam in Christi nomine confitendo constantiam, dira perpessus, exacto illustri agone, palmam sempiternæ gloriæ accepit. E

Hic, alius re Sirenus, colitur apud Arvernos.

15 *Ast in Martyrologii ejusdem supplemento disertius rem expressit his verbis :* In Arvernia vico Billonensi, susceptio et veneratio pretiosi corporis S. Syreni monachi Martyris, qui cum se Christianum esse confiteretur, jubente Maximiano Imp. apud Sirmium capite cæsus est. Cujus sacra gleba deinde in Gallias translata, in collegiata ecclesia præsignati vici colenda reposita est, cum ossibus SS. Juvenalis Martyris et Maximini Episcopi et Confessoris. Fit autem ad tanti Cœlitis patrocinium perpetuus incolarum concursus; qui maxime occurrente necessitate serenitatis vel pluviæ, ad hujus gloriosi sui Tutelaris præsidium fideliter recurrentes, opem ex ejus meritis et suffragiis desideratam consequuntur. Beatissimi autem hujus Martyris bis in anno recolitur summa veneratione memoria : hac die scilicet in antedicta Ecclesia Billonensi ; porro VI Idus Maii ab Ecclesia Matrice Arvernensi : forte quod hæc colat translationem, illa natalem propria solemnitate veneretur. *Ita Saussaius.*

reliquiis ejus Billoinum allatis :
invocatur pro serenitate ac pluvia :
Claromonte 10 Maii colitur ;

16 *Quem Billonensem vicum appellat, reor* Billonum, *inferioris Arverniæ, sive Limaniæ, oppidum esse. Nam Franciscus Ranchinus in descriptione Franciæ pag.* 296 *primariam ejus oppidi ecclesiam, in qua numerosum Canonicorum collegium est, dicatum scribit Sancto cuidam, quem* Cerneuf *Gallice vocat : reor Serenum vel Sirenum esse. Qui sint autem* S. Juvenalis Martyr, et S. Maximinus Episc. Confessor, *alibi quæremus, vel ad proprium cujusque diem, ubi eum erimus assecuti, vel ubi commodum videbitur, cum alterius Sancti, nomine eodem nuncupati, facienda erit memoria.* F

habet sibi dicatam Billoni collegiatam ecclesiam :

17 *Porro S. Sireni hujus nostri in quibusdam Martyrologiis ad alios dies translatus natalis, incuria librariorum qui ea transcripsere, an alia potius caussa, haud scio. In Martyrologiis monasteriorum Marchianensis et Aquicinctini,* XXI *Februarii, verbis, quibus hoc* XXIII *die utitur Usuardus, inscripti, et* LXII *Martyres Sirmii passi,* et Severus, *(pro Sireno,)* monachus ac Martyr, *ut ibi indicavimus. At* XXII *ita habet MS. S. Hieronymi, seu vetustissimum Romanum :* Sirmiat. Sereni et aliorum XIII. *MS. Divitis-Augiæ, seu Richenoviense eodem* XXII *die :* Sirmio S. Severi et

ab aliis colitur 21 et 22 Febr. et 23.

AUCTORE J. B.

A et aliorum LXXI. *Vetus MS Lætiensis Monasterii :* In Sirmio, natale Serenæ, quæ tempore Maximiani plexione capitis suscepit martyrium. *Variat in verbis pauculis mendose expressis MS S. Martini Tornaci :* In Syrmia, *inquit*, natalis S. Serenæ, quæ tempore Maximini, plexione capitis proprium suscepit martyrium. *Richardus Witfordus in Martyrol. Anglicano initio seculi superioris edito, ad XXIV Februarii eam refert.*

quando martyrium subierit?

18 *Non videtur autem S.* Sirenus, *quod in Adversariis Luitprandi scribit Jo. Tamaius, anno* CCXC *occubuisse; nedum* CCLXXXVII, *quod Florarium : sed fortassis circa annum* CCCII *aut* CCCIII. *Miratur certe Præses, uti num.* 13 *Acta MSS habent :* usque nunc ubi D latitarit, vel quomodo subterfugerit ut diis non sacrificaret ? *At Martyr,* Quomodo, *inquit*, placuit Deo, usque nunc me reservavit in corpore. *Non ergo initio persecutionis cæsus, quando non tanta cura perquirebantur Christiani ; sed postquam ea ita immodice exarsit, ut nullæ eos latebræ tegere, nullus abscondere angulus posset, quod præcipue duobus imperii Diocletiani et Maximiani postremis annis accidit,* CCCII *et* CCCIII. *Atque adeo fortassis, qui post* Sirenum *hic subnectuntur* LXII *aut* LXXII *Martyres ante eum in urbe eadem palmam consecuti sunt. Petrus de Natal. lib* 3 *cap.* 150 *scribit sub eodem Imperatore passos, quo* Serenus.

J. B.

DE LXXII MARTYRIBUS

SIRMII IN PANNONIA INFERIORE.

XXIII FEB.

Eodem quo S. Sirenus loco, gloriose pro Christo depugnarunt Martyres alii LXXII, ut plurimi codices habent, aut LXI ut alii : ac fortassis ante eum, ut diximus. Cum eo certe Martyrologiis adscripti ad VII Kal. Martii, quo die Beda excusus, ac MS. monasterii Centulensis : Item aliorum LXII, qui B ibidem passi sunt ; *ubi scilicet* Sirenus, *de quo immediate egerat. Idem habet Ado et MSS. Martyrologia complura, idem Notherus, sed* LXXII *statuit, et cum Smyrnæ cæsum* Sirenum *scripserit, consequens esset, etiam hos Smyrnam amandandos, nisi errorem cum plurium sententia corrigendum probassemus. Usuardus ita habet.* Item natalis sexaginta duum, qui martyrii certamen in præfata urbe consummantes, regna mansura perceperunt. *Usuardum plerique alii sequuntur : sed ex his Romanum Martyrol. Maurolycus aliique plurimi,* LXXII *statuunt. Vetus Romanum supra in Sireno citatum,* XLII *MS Florarium :* Natale Sanctorum LXXII Martyrum in præfata urbe, *Sirmio, nempe Galesinius :* Eo ipso præterea loco Sanctorum LXII aliorum Martyrum, qui cælesti præsidio divinaque constantia ad omnem cruciatum perferendum communiti, coronati sunt.

Sirmienses Martyres 72 vel 62

non Firmani.

2 *Maurolycus, qui, ut diximus,* Apud Firmium (*ita enim habet*) Italiæ civitatem in Picenis *Sireni martyrium constituerat, adjeceratque fuisse* Serenum Abbatem in Scythiaca *eremo* Ægypti, *subnectit :* Item natale Sanctorum LXXII, qui martyrii certamine in præfata urbe consummato, regna mansura percepe- E runt. *Quæ illa præfata urbs?* Firmum, *opinor; nam in Scythiaca eremo cellæ ascetarum multæ, urbs nulla olim. Obscurius a Constantio Felicio* Serenus *monachus et Martyr Firmi in Piceno locatur,* Serenus Abbas in Scythopoli, in solitudine Ægypti; *dein ista subduntur :* LXXII Martyres occisi in superdicta urbe. *Scythopoli? an Firmi ? Qui S. Sirenum* Sexi Firmi *in Hispania ponunt, idem de his statuant oportet, si Martyrologia vetusta ad se trahere velint, ut solum* Sexi Firmum *pro* Sirmio *restituant.*

3 *MS S. Hieronymi, ut in* Sireno *diximus, eum* XXII *Februarii refert cum aliis* XIII *qui hi ipsi sunt, numero alterato. In MSS. Aquicinctino et Marchianensi* XXI *Februarii, uti et* Serenus, *ipsis Usuardi verbis positi. Nihil de horum actis præterea comperimus.*

alibi 22 et 21 Febr. relati.

J. B.

DE SS. SENEROTE, ANTIGONO, RUTILO, LIBIO, ROGAT..

MARTYRIBUS IN PANNONIIS.

XXIII FEB.

Hi Martyres Sirmii passi, an alibi in Pannonia, incertum.

Sirmii quoque, *ut præcedentes, agone glorioso perfunctos esse hos Martyres indicat vetustissimum Martyrologium Romanum, sive S. Hieronymi, in quo ista leguntur :* In Sirmio, Senerotis, Antigoni, Rutili, Libii. *Consonat Richenoviense :*

C In Sirmio Senerotis. *Pannoniis generatim, nullo peculiari oppido locove expresso, eos tribuunt plerique alii. Beda, Rabanus, Notherus, Martyrologium Ecclesiæ Aquisgranensis, Hermannus Greven, Galesinius :* In Pannoniis Seneroti, Antigoni, Rutili, Libii. *Quem* Senerotem *Richenoviense MS. et S. Hieron. alii* Senetorum *vocant etiam MSS. Bedæ exemplaria, excusa* Seronetum, *uti et Galesinius ac Ferrarius.* Antigonius *est Bedæ et Rabano, qui ceteris* Antigonus : *qui* Rutilus, *is Bedæ, Nothero, Galesinio, ac MS. Lætiensi* Rutulus, Rotulus *Rabano, Greveno, Martyrol. Aquisgranensi.* Libii *ac* Libi *nomen promiscue scriptum,* Labi *apud Grevenum. Lætiense Martyrol. solum habet :* In Pannoniis SS. Antigoni, Ru- F tuli, Libii; *omisso* Senerote. *MSS. Marchianense et Aquicinctinum, quartum addunt,* Rogatianum, *quem prætermittere nobis religio fuit, cum sint illa valde bonæ notæ Martyrologia. ita ergo habent :* In Pannoniis Seneroti, Antigoni, Rutuli, Libii, Rogatiani. *Alium* Rutilum *in Pannonia passum memorat Martyrol. Romanum* IV *Junii, qui ab hoc diversus . nam MS. S. Hieronymi hunc Sirmii cæsum tradit cum tribus sociis, illum* Salariæ *cum duobus.*

Nomina varie scripta.

J. B.

DE S. PRIMIANO

EPISCOPO ET MARTYRE, ANCONÆ IN PICENO,

Commentarius prævius.

XXIII FEB.

S. Primiani Ep. M. cultus,

Anconæ, *urbe Piceni antiqua et celebri, ad Hadriaticum mare sita, colitur* XXIII *Februarii* S. Primianus Episcopus Græcus (*incertum cujus Sedis*) ac Martyr, *uti Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, inque generali Catalogo SS et Ferdinandus Ughellus tom. I Italiæ sacræ tradunt : ac fatentur ambo, quo tempore floruerit, tuleritque palmam martyrii, ignorari : ex sepulchrali inscriptione constare, Græcum fuisse : proprium habuisse Anconæ templum, in quo etiamnum ejus servantur reliquiæ : verum id hoc tempore* S. Francisci de Paula *appellari, quod hujus alumni in eo nunc* divinum opus peragunt.

Inventionis et Translationis narratio excusa

2 *Præter inscriptionem, quam citant, extat narratio Inventionis ejus, quæ ante fere* CCC *annos contigit : itemque Revelatio martyrii ac translationis, et miracula quædam.*

A *quædam, tunc descripta in libro, qui cum reliquiis asservari dicitur in Curia Anconitana. Utramque eam narrationem Italice vertit Georgius Tromba Theologus ac Sacerdos Anconitanus, edique in lucem typis Marci Salvioni anno* CIↃIↃCIX *curavit: nos Latine denuo interpretati sumus, cum adipisci autographum nequiremus.*

3 *Ex ea narratione constat, inventas esse* S. Primiani *reliquias sub* Joanne Episcopo Anconitano, *aliquanto ante quam Avenione in Italiam* Gregorius XI *Pontifex Max. remigraret, quod anno* CIↃCCCLXXVI *accidit. Episcopum illum Anconitanum appellat Thomas Herrera in Alphabeto Augustiniano* Joannem Thedescum; Ughellus Joannem de Tudescis, *aitque hic, antea Episcopum Capitoliensem fuisse, sive Capitoliadis in Palæstina* II *sub Archiepiscopo Scythopolitano: electum Anconitanum anno* CIↃCCCXLIX. X *Kal. Novembris, annos multos ei præfuisse Ecclesiæ: cui nempe successor Bartholomæus Ularius ex ordine Minorum electus anno* CIↃCCCLXXXI.

Reliquiæ inventæ circa an. 1370.

4 Joannis *hujus Episcopi tempore piæ mulieri indicasse in somnis narratur* S. Primianus, *se ante annos amplius mille martyrium subiisse: ut ad tempora Diocletiani videatur posse referri. Quod ait Ughellus,* dubitari a plerisque an Anconitanus fuerit Episcopus; *ipse se alibi Episcopum fuisse eidem matronæ indicarit;* B *sed inde ab Anconitanis suas reliquias Anconam navigio fuisse deportatas annis circiter* CCCC *ante eam revelationem, decimo nimirum Christi seculo.*

martyrii tempus.

translatio 1 seculo 10.

5 *Ferrarius scribit eum* propriam habuisse ecclesiam in urbe Ancona: *Ughellus quoque* templum, in quo quiescit, ejus nomini fuisse consecratum *asserit. Ex inventionis historia constat, eam ædem dictam fuisse* S. Mariæ de Turriano. *An postea, cultu in ea* S. Primiani *instaurato illius cœperit nomine celebrari, haud scimus.*

ecclesia ejus Anconæ,

6 *Testatur Georgius Tromba, solemnem ejusdem Sancti translationem factam die* X *Maii an.* CIↃIↃCIX, *curante Carolo Cardinali de Comitibus, tunc Anconitano Antistite. Constitutum fuerat olim a Joanne Episcopo, ut memoria* S. Primiani *anniversaria celebritate peragerctur Dominica* II *Quadragesimæ, censereturque in classe festorum mobilium: affixa ea postmodum diei* VII *Kal. Martii, ut ex Tabulis illius Ecclesiæ scribit Ferrarius. Qui* S. Primiano *martyrii socius fuit* S. Georgius, *an utpiam, et quo die, colatur, incertum.* Primianus *Martyr memoratur quidam* I *Januarii, sed nec Episcopus dicitur fuisse, et plures socios habet.*

translatio nupera 10 Maii, festum.

NARRATIO INVENTIONIS

B. PRIMIANI EPISC. MART.

C

ex italico Georgii Trombæ.

Deus Opt. Max. qui mirabilis est et gloriosus in Sanctis suis, divitias pauperum servorum suorum non patitur absconditas latere: sed ut suæ omnipotentiæ in victoriosis illis athletis magnificentia splendescat, quæ eorum exuviæ mortalibus omnino erant ignotæ, eas non sine miraculo profert in lucem. Eximius certe thesaurus corporis B. Primiani Episcopi et Martyris, Anconæ in ecclesia S. Mariæ de Turriano dicta, immemorabili tempore occultus jacuerat: sed cum dies adfuit, qua eum numen decreverat erui e latebris oportere, Jacobus Benamatus Canonicus Anconitanus, et Smedutius Paulinus itidem Canonicus, illiusque Ecclesiæ de Turriano Rector, dum peracto officio divino soli intra eam ædem essent; divini Spiritus instinctu, conspicantur opus aliquod e marmore fabricatum in muro, ad dextrum latus aræ majoris, quod tantillum fere spatii occupabat, quantum ad sepulturam quampiam opus esset: supra quod armarium erat concinnatum, in quo Divina Eucharistia tum asservabatur, asservaturque

S. Primiani Ep. Mart.

Inclusus in muro,

etiam hoc tempore ab templi illius Rectoribus ac D Præsidibus. Cum eminus spectantes mirarentur operis elegantiam, propius accessere, ut antiquam adeo memoriam explorarent. Ubi magno labore, ad id idoneis instrumentis discoopertæ litteræ erant, epigraphe apparuit muro incisa, ita tamen vetusta trita et obfuscata, ut non facile perlegi posset. Erat autem ejusmodi: HIC REQUIESCIT CORPUS BEATI PRIMIANI EPISCOPI, QUI FUIT GRÆCUS. Eaque verba exinde spectata lectaque passim ab omnibus.

AUCTORE J. B.

agnitus ex inscriptione.

2 Paucis post diebus idem Smedutius Ecclesiæ Rector, quique ejus fabricæ præerat magister fabrum, cupidi eruendæ veritatis, numine instigante, omnibus accurate circumspectis, ex superiori parte, ubi fenestra erat et sanctissimum Sacramentum asservabatur, quibus opus instrumentis lapidem quadratum, artificioseque laboratum, pia opera inde revellunt. Post eum lapidem inane spatium erat, ibique theca lignea. Qua reverenter ac religiose aperta universa integri corporis membra reperta, præclara sindone obvoluta. Omnibus dein, uti antea fuerant, repositis, rem Episcopo Anconitano F. Joanni ex Ordine Eremitarum, *a* vitæ honestissimæ ac sanctissimæ viro, aperiendam judicarunt: interea que curandam cratem ferream, ac novam thecam E argento alioque nitore eleganter ornatam instructamque, ut tanti thesauri dignitas merebatur.

reclusus:

inventæ in eo reliquiæ,

a

3 Primum igitur Episcopum adeunt, rem omnem diserte exponunt, orant, quo certius omnia confirmentur, ad locum ipse se conferat, lustretque omnia. Admiratus, quæ ab iis, aliisque fide dignis hominibus, varia ejusdem Martyris miracula narrabantur, spopondit se ad eam ædem esse venturum: venitque cum magna Cleri caterva, et summa reverentia ac sensu pietatis oculis ipse suis cuncta lustravit, comperitque rite sibi cuncta esse relata. Dein Deo actis gratiis, hymno TE DEUM LAUDAMUS decantato, decrevit ut is dies, quo sanctum illud corpus erat inventum, secunda nimirum Dominica Quadragesimæ, inter Festa mobilia, ut vocant, referretur. Eamque celebritatem idem Episcopus cum Clero et populi concurrentis turba permagna, Officio ac cetero solenni ritu, recepto Ecclesiæ more, condecoravit, Jesu Christo suffragante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

ab Episcopo visitata.

festum institutum Dominica 2 Quadragesimæ.

a Ughellus scribit eum Anconitanam re ipse Ecclesiam, cum summa laude prudentiæ pietatisque in populum.

REVELATIO S. PRIMIANI

de suo martyrio et translatione, ex Italico F ejusdem Georgii Trombæ.

Omnipotens Deus, ut illustrius opera sua manifestet, ac servos suos ingenti gloria extollat, multa ac mirabilia per insomnia declarare solet, ut ex veteri ac novo Testamento liquet: in illo futura denuntiata in somnis Josepho Jacobi Patriarchæ filio, ac Pharaoni Regi Ægypti; in hoc vero, Josepho sponso Deiparæ Virginis, ac Magis, qui Christum adoratum venerant, et responso accepto in somniis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Beati quoque *a* Liberii corpus, loco antea incognito tumulatum, deferre ad basilicam Cathedralem Anconitanam deportari, monita in somnis mulier quædam narratur in ipsius historia. Quoniam autem idem semper fuit, est, eritque Deus, apud quem nulla præteriti futurive temporis differentia est, haud videri mirum debet, si, ut olim, ita nunc quoque, aliqua suorum famulorum miracula per quietem manifestet.

Deus multa in somnis revelat.

a

2 Certe quo tempore S. Primiani repertum est corpus, mulier quædam, Cercola nomine, cum filium haberet morbo epileptico misere conflictatum, Deo

Sanctoque

Ex ei lico Gefor. trouze S. Primianus matronæ filium paralyticum sibi commendanti

A Sanctoque Primiano sese voto obstrinxit, Divo huic, si ejus patrocinio ab hac infirmitate filius ejus liberaretur, curaturam se ut decimæ omnium, quæ is acquisisset, bonorum, offerrentur. Secundum id votum, species est matronæ nocte insequenti per somnium oblata ejusmodi : videre sibi videbatur S. Primianum, procera statura, forma eleganti, habitu pontificio indutum, ornatum mitra pedoque pastorali, via Ceptaria versus ædem S. Mariæ de Turriano incedentem, et cum ad hanc fere jam pervenisset, ab eo se advocatam, eumque secutam, sed præ metu ac reverentia, propius minime ausam accedere; nec cum secundo quidem esset accersita : sed cum tertio eam appellasset, tum demum ei appropinquasse, et ista edicentem audisse : Adi hujus templi Sacerdotes, meque nomine eos mone, minime mihi placere, ut cratem ante sepulchrum meum conficiant, verum id postulare, ut corpus meum Antistes Anconitanus ex eo, in quo nunc jacet, monumento eximat, imponatque in thecam cypressinam, argento minime coopertam : cupio enim, ut quilibet mea intueri ossa queat, neque ullus his ornatus adhibeatur, cum supra corporis mei reliquias custodiatur sanctissimum corporis Christi sacramentum absque simili ornatu : nec decet, servo majorem quam Do- B mino exhiberi honorem. Id propterea dixisse Sanctus videtur, quod jam tacite apud se decreverant Presbyteri ejus Ecclesiæ, capsam novam fabricari, eique argentea insignia obducere, ut superius dictum.

in somnis apparet, et ad se vocatam jubet edicere, ne argentum suis reliquiis ornandis adhibeatur : quare?

3 Tum familiari Sancti sermone audentior facta mulier, ex eo ita quærit : Sanctissime Pater, unde huc venisti, et quando hic es tumulatus? Respondit Sanctus : Socii tres simul pro Christi fide martyrium sustinuimus. Primianus ego, alter Georgius : tertii quoque nomen protulit, cujus ipsa oblita fuit. Et mihi quidem, addidit Sanctus, post alia tormenta, crudelissime caput ictum est, itaque excussa anima ad cœlos cum palma martyrii evolavit. Amplius mille anni a cædis meæ tempore effluxerunt. Cumque boni cives Anconitani navibus appulsi essent ad eas oras, ubi meum sepultum corpus erat; id me vidente, huc vexerunt, et in tumulo, ubi nunc jacet, condiderunt. Quievi hic annis ccc, cupioque porro quiescere ad diem usque universalis resurrectionis. Permisi autem e priore loco asportari me, quia illic in me Christi nomen ab incolis minime colebatur.

et martyrii sui modum tempusque indicat, temporisque primæ translationis :

4 Scito autem, intra breve tempus mare sævissima turbatum iri tempestate. Væ matribus quorum nunc filii navigant : multi enim naufragium facient, et mortis periculum incurrent : sed nonnullos Deus multorum Sanctorum meritis discrimini eripiet. Illa C vero, Quid fiet, ait, triremi, missa ad Pontificem *b* Maximum Romam revehendum, aut certe in Italiam, nam in ea multi sunt e primoribus hujus urbis? Ea triremis, inquit S. Primianus, præsentissimum nau- D fragii periculum incurret : verum quia e vectoribus nonnulli auxilium a me poscent, divino munere incolumes evadent. Rursum percunctatur matrona : Quid futurum, Sancte Pater, navi Cescoli Rossi Anconitani, vicini mei? Luctuosa sane foret ejus jactura. Respondit Sanctus : Admone Cescoli uxorem, me ut religiosa obsecratione veneretur : atque ego numen precibus flectam, ut periculo eripiatur, et ad domum meam, ad templum nempe, in quo meæ reliquiæ asservantur, salvus adveniat, etsi ingentia pericula ac præsentem prope ruinam sit subiturus.

prædicit horribilem tempestatem, et se quibusdam subventurum :

5 Percunctatur deinceps mulier : Nihilne, Sanctissime Pater, ad illam propulsandam tempestatem præsidii est? B. Primianus dixit : Suggere id consilii Sacerdotibus basilicæ hujus, ut cum incipiet dira illa tempestas desævire, linteum sumant, quod in capsa, in qua reliquiæ meæ jacent, repertum est, et in tectum ipsius basilicæ cum tedis, sonantibus campanis, ascendant, atque linteum ad omnem cœli partem protendant. Ad quantum spatii cerni linteum, audirique campanarum sonitus poterit, subsidet tempestas, et circumstantes Deus ex eo periculo liberabit, deprecatione mea placatus. Id si Sacerdotes neglexerint, multi naufragio peribunt. Soluta somno mulier, ad eam adiit ecclesiam, et in somnis visa narravit. E

suggerit modum ad eam depellendam procul ab ea urbe :

6 Haud vana vaticinatio fuit, nec inani insomnio delusa mulier. Tertio post mense in ipso Pentecostes pervigilio, ita truculenta et immanis in mari coorta tempestas, ut nemo eorum qui tunc aderant, similem vidisse se vel audisse meminisset. Quæ in portu erant naves, crassis validisque rudentibus religatæ, vix toto plurium naviculariorum conamine retineri potuerunt, ne mutuo allisu quassarentur : una nequidquam contra nitentibus nautis in murum impacta diffractaque est. Epidauria quædam, quæ extra portum ad ejus murum stabat, vi tempestatis in scopulum S. Clementis projecta, periit ipsa, et quotquot in ea erant, submersi sunt.

ea tempestas accidit pridie Pentecostes : multæ ad Anconam labefactatæ naves :

7 Dein recrudescente tempestatis ejusdem rabie, Anconitana una Pasqualini Perucci ad eumdem allisa est scopulum. Quod cernentes eorum uxores, qui in ea erant navi, ejulantes, vimque magnam lacrymarum fundentes, ad sepulchrum S. Primiani religiose confugiunt, eum exorant ut ab suis exitium avertat. Simul conceptæ preces, repressus ventorum furor, procellæ sedatæ, reddita cœlo serenitas, navis periculo exempta, salvis vectoribus nautisque, illæsa portum subiit, propitiante iratum numen S. Primiano.

una ope S. Primiani e præsenti periculo erepta.

F

a S. Liberius Confessor, Regis Armeniæ, ut aiunt, filius, Anconæ urbis Patronus, colitur 27 Maii. — b Is videtur fuisse Gregorius XI, qui Avenione, ubi decessores ejus per annos 70 commorati erant, in Italiam remigravit anno 1376.

DE S. POLYCARPO

PRESBYTERO ROMANO CONFESSORE,

ANIMADV. PAP. 39.

Sylloge historica.

J. B.

§ I. *S. Polycarpi natalis, ætas, sepulti ab eo Martyres.*

Circa an. 157. XXIII Feb. S. Polycarpus inscriptus martyrologiis 23 Febr.

Venerantur Græci die XXIII Februarii S. Polycarpum Smyrnensem in Asia Episcopum, cujus Vitam ac martyrium dedimus XXVI Januarii : nam eo die illum Romana Ecclesia celebrat. Hoc tamen etiam die multis Latinorum Fastis adscriptus reperitur, seu Græcorum imitatione, seu quia, cum nomen nudum, ut fere in antiquissimis Martyrologiis, legissent, qui eos Fastos concinnabant, existimarunt Polycarpum *Episcopum esse, martyrio scriptisque clarissimum, qui presbyter Romanus erat, Episcopo illo Asiatico annis circiter* CXXX *junior. Hujus enim ita consecrata hic in plerisque Martyrologiis, Usuardi, Adonis, Bedæ, Notkeri, Bellini ac Romano quoque memoria :* Ipso die *(pro iis verbis,* Romæ *habet Maurolycus et Martyrol. Rom.)* S. Polycarpi Presbyteri et Confessoris, qui cum B. Sebastiano plurimos ad Christi fidem convertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit. *Eadem habet MS. Florarium. Constantius Felicius, aliique recentiores : Galesinius phrasi diffusiore, uti et Canisius; sed in hoc nonnullo corrigenda. Wandelbertus monachus*

in

A *in Martyrologio metrico ante* DCCCC *annos scripto ista de eo canit :*

Septimus eximio Polycarpi splendet honore,
Presbyter ore, fide, Christi qui jussa secutus,
Martyrio turbam potuit servare fidelem.

Quædam probatæ vetustatis, sed fere tamen ævi ignoti Martyrologia, ejus quam brevissime meminerunt. Vetus Romanum a Rosweydo editum : Romæ Polycarpi Presbyteri. *Addunt MSS. Carmeli Coloniensis, et monasterii S. Martini Tornaci,* et Confessoris. *MS. monasterii Centulensis, Bedæ nomine prænotatum :* Romæ S. Polycarpi Presbyteri et Confess. qui B. Sebastiani adjutor et cooperator floruit.

2 *Idem ipsum MS. rursus die sequenti ista habet :* Romæ S. Polycarpi Presbyteri et Confess. de quo in gestis S. Sebastiani legitur. *Forsan eo die reliquiarum ejus ad monasterium Altumvillare facta translatio, ut annotavit Saussaius infra citandus. Alioquin et* XXI *Februarii in MSS. Martyrologiis monasteriorum Marchianensis et Aquicinctini, iisdem, quibus hic ab Usuardo, verbis refertur.*

c. 24

c. 21

3 *Ejus acta non videntur seorsim conscripta, sed aliorum Sanctorum rebus gestis permista. Acta S. Urbani Papæ accepimus Capua ab humanissimo et eruditissimo Silvestro Aiossa, in quibus memoratur* S. Marmenia,
B
quæ sanctum Pontificem, Sociosque Martyres sepulturæ tradiderat, et ipsa martyrii palmam adepta, una cum S. Lucina *filia et aliis promiscui sexus* XXII, quarto Kalendas Junias. *Dein ista subnectuntur :* Quidam autem Sacerdos, Savinus nomine, qui jam fere per XII annos in carcere fuerat pro Christi nomine maceratus, cum audisset B. Marmeniam una cum omnibus suis perrexisse ad Dominum, in eadem custodia nimis afflictus, orans emisit spiritum. Quod audiens Taurinus, jussit funem in pedibus ejus ligari, et trahi corpus ejus, et in foro publico inhumatum relinqui. Cujus corpus rapuit noctu quidam Polycarpus Presbyter, et sepelivit in sarcophago cum CXXV aliis Martyribus. *Eadem a Paulo Aringo tom. 1 Romæ subterraneæ lib. 1 cap. 13 ex Actis* S. Marmeniæ *(quæ Acta nos necdum vidimus) ita narrantur :* Venerabilis per omnia Sanctus, nomine Sabinus, qui et ipse officium sacerdotale gerebat, *etc.* migravit ad Christum, jam per XII annos maceratus diu in carcere ob confessionem Jesu Christi Nazareni filii Dei omnipotentis. At ubi sensit Taurinus, cum esset carcerarius, quod S. Sabinus defunctus esset, funem illaqueavit pedibus, et trahebat corpus ejus per terram,
C
et in foro illud dimisit inhumatum. Deinde venit quidam Polycarpus Presbyter nocte, et accepit corpus ejusdem Sancti Sabini, et recondidit in sarcophago, ubi ceteri XXII, de quibus supra, sepulti fuerant.

sepelit S. Sabini et aliorum Martyrum corpora circa an. 230

Jan. Aringy t. 1 p. 411

4 *Quærat tamen fortassis nonnemo, hicne* Polycarpus *idem ille sit, qui in actis S. Sebastiani memoratur, coliturque hoc die, quia haud satis congruere ætas utriusque videatur. Interfectus traditur S. Urbanus Papa* Agricola et Clementino Coss. *anno nimirum* CCXXX *Christi. Si jam tunc Presbyter erat Polycarpus, maturi ut virtute ita et ætate, pro temporum illorum disciplina, initiatus sacerdotio; quam grandem natu fuisse necesse est, cum LX post annis ea egit quæ mox narrabimus? Diversos tamen facere absque certioribus tabulis nolim. Porro si idem, quam multa et illustria tam longo annorum decursu, tam variis ecclesiæ temporibus, extitere illius benefacta! Verum ea vel non sunt omnia conscripta, vel interciderunt, vel certe nobis nondum in notitiam venerunt. Ex Actis S. Sebastiani editis ad* XX *Januarii, quæ palam explorata recitabimus.*

usque ad tempora Diocletiani vixisse.

§ II ex cap. x et xi Actorum S. Sebastiani. *Baptizati a S. Polycarpo* LXVIII, *conversi a S. Sebastiano.*

Cum S. Sebastianus *viros clarissimos* Marcellianum *et* Marcum *fratres geminos, parentum ac conjugum blanditiis, ut Christo renuntiarent, diu multumque oppugnatos, et jam nutantes confirmasset, parentesque ipsius et conjuges aliosque amicos. Et* Nicostratum *Primiscrinium cum* Zoe *uxore, et captivos, qui in publica custodia detinebantur, convertisset ;* posthæc *(ut Acta ejus habent cap. 10 num. 31 et deinceps)* S. Sebastianus abiit ad Polycarpum Presbyterum, ubi erat caussa persecutionis occultus, et narravit ei omnia quæ gesta sunt.
D

AUCTORE I. B.

S. Polycarpus a S. Sebastiano e latebris evocatur,

6 Quibus auditis S. Polycarpus gratias egit Deo, et una cum eo venit ad domum Nicostrati Primiscrinii, et videns turbas credentium, salutans eos cum omni gaudio, dixit : Beati omnes vos, qui auditis vocem Domini nostri Jesu Christi dicentis : Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos requiescere faciam. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde : et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. Vos itaque fratres nostri, quos nondum baptismatis unda diluit, et consecrando Deo omnipotenti carissimos filios fecit, pro hoc quod a proposito sancto revocare conati estis beatissimos milites Christi, opus vobis erat pœnitentia, ut per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tantam gloriam accessistis, ut etiam ad passionem a qua dolenter alios
E
revocare voluistis ad ipsam desideretis granter velle currere et libenter amplecti, sciatis vos et ad indulgentiam pervenisse, et ad palmam attingere. Vetus hoc est artificium Christi. Nam ipsum quem vas electionis suæ dignatus est, et voluit magistrum gentibus dare, qui non solum fidelium animos a pietatis proposito revocabat, sed etiam nolentes a Christo discedere lapidibus obruebat; hunc nobis ipse Dominus Apostolum condonavit, tribuitque nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum, et dedit Ecclesiæ suæ ex persecutore doctorem. Amator passionis factus est is, qui persecutionis auctor extiterat : et qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in suis postmodum persecutionibus lætabatur. Ipse ergo qui tunc in Apostolo suo virtutem istam exercuit, ipse et nunc de ipso inferorum conclavi, et ex ipsis draconum faucibus animarum vestrarum captivitatem eripuit, et vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ januas patefecit. Quia ergo omnes dæmones, qui sunt tenebrarum filii, contristantur, unde et omnes sancti Angeli, qui sunt filii lucis, gratulantur; accedat unusquisque vestrum, et det nomen suum, ut hodierno die usque ad vesperam percurrente jejunio, festivum
F
baptismatis sacramentum opportunum tempus inveniat. Justum est enim, ut lux a mortali mundo abcedens ad nostras mentes immortales accedat, ut qui in isto seculo volutati in luto tenebrarum sumus, aqua sanctificationis abluti ac Mundati, et sinceritate induti alacres pergamus ad Christum. Hæc et his similia prosequente S. Polycarpo universi gavisi sunt, et unusquisque nomen suum festinabat, priusquam interrogaretur, offerre.

Conversis gratulatur,

Matth. 11. 28

eosque ad pœnitentiam hortatus,

indicit illis jejunium usque ad vesperam.

7 Cumque hæc agerentur, venit Claudius Commentariensis ad Primiscrinii Nicostrati domum, ubi ista agebantur; et dicit Nicostrato : vehementer præfectura commota est, quod personas reorum tuæ domus custodiæ tradi jussisti. Hac de caussa suis te jussit præfectus aspectibus præsentari. Vide quale debeas interrogatus dare responsum. Ingressus itaque ad Præfectum Nicostratus, cum interrogatus fuisset, cur eas personas, quas carceris claustra retinebant, suæ voluerit domus mancipari custodiæ, respondit : Amplitudinis Vestræ jussu Christianas intra domum meam custodiendas suscepi personas, quibus ut terrorem passionis incuterem, reorum illos feci sociari personis, ut jussioni vestræ et persuasioni

Nicostratus Præfecto Urbis de captivis domum ductis respondet

A suasioni nostræ, si non consensu suo, saltem alieno experimento consentiant, et metuant ne similis eos pœna concludat. Libentissime igitur hæc audiens Præfectus dimisit eum dicens : Magno te censu a parentibus eorum remunerari faciam, cum per te illis fuerint incolumes filii restituti.

conversionem suam et suorum narrat Claudio :

8 Revertens itaque ad domum suam Nicostratus Primiscrinius cum Claudio Commentariensi, cœpit universa referre, et qualiter S. Sebastianus cum sit amicus Imperatorum, Christianissimus sit, et in eruditione divina perfectus, et qualiter animas Christianorum sua exhortatione revocasset, et quod satis idonea ratione docuisset istam vitam fugitivam et imaginariam esse, et sic dum teneri putatur, auferri. Narrabat etiam, quomodo veniens repente lux de cœlo perlustrasset eum, et quomodo uxorem ejus, quæ per sex annos muta fuerat, fecit loqui.

is filios suos isthuc adducit, a morbis sanandos,

9 Cum hæc narrasset Nicostratus Claudio, corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens : Ex amissa conjuge duos filios habeo, ex quibus unus hydropis morbo fatigatur, alius diversis vulneribus opprimitur : rogo ut jubeas eos visitari. Non enim dubito, quod ille, qui potuit facere ut post sex annos loqueretur uxor tua, faciat, si voluerit, ut ad filios meos B sanitas redeat. Et hæc dicens proripuit se ad domum suam, et fecit inter manus adduci duos filios suos, et introducens eos intra domum, ubi erant Sancti Dei, projecit eos ante pedes eorum, dicens : Nulla penitus dubietatis signa in corde meo remanserunt : sed ex toto corde credens, quod Christus, quem colitis, ipse sit verus Deus, detuli huc vobis duo incrementa mea, credens quod possint per vos a mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul Sancti Dei : Omnes, quos hic hodie infirmitas aliqua tenet, mox ut Christiani facti fuerint, sanabuntur.

et baptismum petit.

a Polycarpus baptizandorum petit nomina :

10 Cumque clamaret Claudius credere se, et desiderare fieri Christianum, jussit S. Polycarpus, ut darent singuli nomina sua. Primus itaque omnium dedit nomen suum *a* Tranquillinus pater Marcelliani et Marci. Post hunc sex amici eorum, id est, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, et Justus; post hos Nicostratus Primiscrinius, et Castorius frater ejus, et Claudius Commentariensis. Post hos filii Claudii, Felicissimus et Felix. Post hos Marcia mater Marcelliani et Marci, cum uxoribus eorum, et filiis : simul autem et Symphorosa uxor Claudii, et Zoe uxor Nicostrati. Post hos omnis familia quæ erat in domo Nicostrati, animæ triginta C et tres promiscui sexus et ætatis. Dehinc omnes, qui vincti fuerant, ac de carceris squalore adducti, animæ sedecim.

baptizat 68 : b

11 Igitur omnes isti LXVIII a S. Polycarpo Presbytero baptizati, et a S. Sebastiano suscepti sunt : fœminarum autem matres factæ sunt *b* Beatrix et Lucina. Primum itaque Claudii filios, hydropicum unum, et alterum vulneribus plenum, mox ubi in nomine sanctæ Trinitatis intinxit, ita de fonte sani elevati sunt, ut nec signum in eis alicujus morbi præteriti remansisset. Post autem infantulos, Tranquillinus pater SS. Marcelliani et Marci, qui ita podagrico et chiragrico fuerat dolore constrictus, ut sicut supra dictum est, vix in manibus portaretur. Hunc dum exuerent indumentis, et ille intolerabili se diceret dolore torqueri, interrogat eum Polycarpus Presbyter dicens : Tranquilline, si ex toto corde credis unigenitum filium Dei Dominum Jesum Christum tibi salutem posse conferre, et omnibus peccatis indulgentiam condonare, proprio ore edicito. Tranquillinus respondit : Ego indulgentiam solam peccatis meis dari et desidero et credo. Ceterum etsi post baptismatis hujus sanctificationem in doloribus fuero, non potero de fide Christi ulterius dubitare. D Probavi enim, et ex toto corde credens in mea mente consensi, quod filius Dei sit Dominus Jesus Christus, qui potest et animabus et corporibus salutem tribuere, et a morte æterna ad vitam perpetuam revocare. Hæc cum dixisset voce magna, omnes Sancti præ gaudio lacrymas effundebant, et rogabant Dominum ut fidei ejus fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus Confessor et Presbyter, mox ut eum *c* chrismatis linivit unguento, interrogavit eum iterum, si crederet in Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Statim, ut respondit, Credo, resolutæ sunt manus ejus, quæ erant nodosæ, et genua simul et plantæ pedum ejus ita sunt incolumes redditæ, ut acsi puerulus renovatis pedibus suis in fontem descenderet, clamans et dicens : Tu es Deus unus et verus, quem miser iste mundus ignorat.

hydropicum et ulcerosum baptizando sanat :

et podagricum,

etsi id non postulantem, sed generose fidem professum :

omnes ad martyrium se parant.

12 Hoc itaque ordine suo baptizato, universi, prout competebat, baptizati sunt, et per dies decem *d* qui supererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes ducebant dies et noctes in hymnis et canticis, et quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro Christi nomine in martyrio bellaturi, ita ut et in mulieribus et infantulis amor ferveret martyrii, et invicem se ad confessionem E sancti nominis contra diabolicas acies præpararent.

a *Omnes hi sacris Fastis adscripti, ut alibi diximus, dicemusque* Tranquillinus 6 *Julii*. Marcellianus et Marcus 18 *Junii*. Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis Justus, Marcia, Symphorosa, Felicissimus, Felix 2 *Julii*. Zoe 5 *Julii*. Nicostratus, Castorius, Claudius 7 *Julii*. — b *Colitur* S. Beatrix 29 *Julii*. S. Lucina 30 *Junii*. *De hac in Actis* S. Marcelli 16 *Januarii actum. Diversa est a* S. Lucina *Virgine filia S. Marinenæ, de qua* § 1 *num.* 3. — c *Quidam codices habent*, olei. — d *Addunt item quidam codices*, et sex

§ III ex iisdem Actis cap. 12 et sequent. *S. Polycarpus cum S. Sebastiano Chromatium Urbis Præfectum, ac filium ejus Tiburtium, convertit et baptizat: cum Chromatio mittitur in Campaniam.*

Chromatius Pr. Urb. intelligit Tranquillinum Christianum factum

Agrestius Chromatius *Urbis Romæ Præfectus, elapsis* XXX *diebus, quos* Tranquillinus *poposcerat, ut filios a professione Christianæ religionis retraheret; eum ad se accersit, et quid filiis factum sit quærit. Respondet, se quoque Christo nomen dedisse, ac mox acerbissimis podagræ et chiragræ doloribus esse liberatum : simul et vanos Gentilium deos irridet, et Christi Divinitatem assumptæque humanitatis mysterium exponit. Quæ cap.* XII *et* XIII *Actorum S. Sebastiani continentur : dein ista sequuntur.*

eum rursum noctu accersit :

14 Tunc Præfectus jussit eum recipi a Commen- F tariis, dicens : Proxima te audiam sessione. Post hæc mittit et adduci eum ad se præcepit per noctem occulte, et offerens ei infinitum pondus auri, dicebat : Ostende mihi medicamentum ex quo recuperasti salutem. Cui Tranquillinus ait : Scias grandem iram et furorem Dei passuros esse, qui gratiam ejus vel venumdandam existimant vel emendam. Unde si vis a podagrico dolore liberari, crede Christum filium Dei, et liberaberis, et sicut hodie me vides, ita salvus eris. Namque vix manibus deferebar, et undecim annos per omnes juncturas nervorum in corpore meo dolorum nodis astrictus, vix ori meo panis alienis manibus tradebatur : illico ut Christum verum Deum esse credidi, salutis meæ gaudia recepi, et sum incolumis, quia verum Deum Salvatorem meum agnovi.

quærit quomodo a podagra curatus sit :

jubet ad se adduci S. Polycarpum :

15 Tunc Præfectus dimisit eum dicens : Adduc ad me qui te Christianum fecit, ut, si mihi promiserit sanitatem, possim et ego fieri Christianus. Statim autem Tranquillinus veniens ad S. Polycarpum Presbyterum, narravit ei omnia quæ gesta vel dicta sunt : et ducens eum intra domum occulte, Præfecti eum aspectibus præsentavit. Cui Præfectus ait : Licet gravis

A gravis animadversio Principum Christianis infesta sit, tamen spe recuperandæ salutis offeram vobis quidquid illud est usque ad dimidium bonorum patrimonii mei, si ab hac nodositate *a* condylomatum mei fuerint membra corporis resoluta. Tunc S. Polycarpus subridens ait : Potens est Dominus Jesus Christus, ut ignorantiæ tuæ januas aperiat, et ostendat tibi quod ipse sit corporis tui restaurator. Nam pecuniam sive qui offerunt, sive qui oblatam accipiunt non solum nullam dolentibus conferunt medicinam, sed etiam ipsi sibi insanabilem morbum assumunt. Dicit ei Præfectus : Dic ergo mihi, quid faciam, ut consequi valeam quod spero. Dicit ei Polycarpus : Si credideris ex toto corde tuo, sicut credidit Tranquillinus, salvus eris. Dicit ei Præfectus : Quo ordine credere debeam intimato. Tunc S. Polycarpus catechizavit eum, et indixit ei ut per triduum jejunaret. Et convocans ad se S. Sebastianum tribus diebus et tribus noctibus jejunavit cum eo : et cum lacrymis pariter orabant, ut fidem nominis sui in salutem volentis credere Dominus declararet.

a qui ejus pro sanitate dona respuens,

suadet ut credat, eumque catechizat,

indicto tridui jejunio :

16 Igitur cum dies tertia, quæ constituta fuerat, advenisset, ad domum sustinentis Præfecti veniunt pariter properantes. Qui ingressi dixerunt : Pax fidei tuæ. At ille resalutavit eos officiosissime, et B hortatur eos sedere juxta se, et dixit : Ex ore Tranquillini ratio egressa oculorum meorum assertione declaratur. Video enim hunc sanissimum, quem podagrico et chiragrico videram dolore contractum. A quo genus medicamenti, unde fuisset salvatus, inquirens, tale ab eo recepi responsum : Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis et nimia sum infirmitate contractus ; at ubi unum Deum in cœlis didici ostensione Christianorum, abnegavi universa, quæ sine caussa colueram, et tradidi fidem animi mei Christo. Mox autem ut unum et verum Deum in cœlis regnare confessus sum, statim omnis, quam per undecim annos amiseram, ad me reversa est sanitas, et omnis a me est protinus infirmitas separata. Hæc audivi auribus, probavi oculis, corde credidi : superest ut quod fecistis Tranquillino et mihi faciatis, ut possim mei corporis recipere sanitatem.

urgenti ut baptizetur,

et sicut Tranquillinus sanetur,

17 Polycarpus Presbyter dixit : Si transeuntes dolores anima hominis non suffert, quid de illis doloribus actura est, quibus nullus unquam evenit finis, nulla datur omnino successio? Nam isti dolores illorum dolorum imaginem portant, et quantum distat inter ignem vivum et picturam ejus, tantum distat inter dolores, quos nunc patitur corpus, et illos quos anima passura est, si ignara Creatoris sui, præsentis vitæ impleverit munus. Age ergo nobiscum prius de C doloribus illis, et esto de illa pœna sollicitus, quæ habet ignem semper ardentem, et vermem semper edentem.

explicat æterna tormenta,

18 Tunc Chromatius Urbis Romæ Præfectus, cum unico filio suo Tiburtio, dedit nomen suum, dicens : In hoc de fide mea certos vos esse convenit, in qua etiam filium meum Christianum fieri mecum exopto. S. Sebastianus dixit : Vide ne sola recuperatione tui corporis ductus te Christianum fieri speres, sed magis spe vitæ æternæ facias mentem tuam puram ad videndam rationem veritatis. Nisi enim agnoveris quis sit Creator tuus, non poteris invenire salutem, quam quæris. Chromatius dixit : Ergo et rusticos et simplicissimos homines non videmus esse Christianos, ita ut inter mille viros vix invenias unum qui possit vel sermonum disciplinam adipisci? Numquid hi omnes ad istam inquisitionem attingere potuerunt dum fierent Christiani? S. Sebastianus ait : Hoc responsum tuum nostræ partis firmat assertionem. Nam ab origine mundi cum ruricolis et pastoribus ovium Deus habuit rationem, et juxta finem mundi veniens non elegit Grammaticos et Oratores, sed piscatores et simplices, et ipsis tradidit notitiam suam.

S. Sebastianus monet, ne sola spe sanitatis Christianus fiat,

19 Chromatius dixit : Cur ergo me dicis prius D debere agnoscere, quis sit Creator meus, quem nisi agnoverim salutem invenire non possim? S. Sebastianus dixit : Quia multos deos, et multas deas coluisti. Nisi ergo hos a corde tuo excluseris, et imagines eorum confregeris, et cognoveris unum et verum Deum, vitam et salutem invenire non poteris. Chromatius dixit : Indica ergo mihi, quis sit unus et verus Deus. S. Sebastianus respondit : Si servum tuum ad hauriendam aquam miseris, dum ad fontem venerit, aspicit prius ne sordes aliquæ intus lateant in lagena, et non est ausus aquam in vas mittere, nisi mundatum a sordibus viderit; nos tibi quomodo poterimus tradere fontem veritatis, nisi prius te ab omnibus idolorum sordibus et squaloribus feceris alienum? Chromatius dixit : Et quo ordine alienus effici potero ab his? S. Sebastianus dixit : Da nobis potestatem, ut omnia idola, quæ in domo tua invenerimus, lapidea confringamus, lignea incendamus, aurea et argentea vel ærea conflemus, et pretia eorum egentibus dividamus. Chromatius dixit : Et cum hæc feceritis, mihi qui fructus accedet? S. Sebastianus dixit : Omnium nervorum tuorum, quorum nodositate constringeris, statim consequeris sanitatem; et quasi qui numquam dolueris, ita pedibus tuis E currere incipies, et agnoscere quod inimicos tuæ salutis deos dilexeris; tuum vero parentem hunc esse, qui te, statim ut ejus notitiam atque culturam inveneris, restaurat et salvat.

AUCTORE J. B.

et ut idola sua confringi sinat :

certo deinde sanandum :

20 Chromatius dixit : Nolite vosmetipsos ad hanc injuriam deponere : sed servis meis præcipiam ; et ipsi universa confringent. S. Sebastianus dixit : Dubii et timidi et infideles si ea confregerint, inveniet diabolus per quamcumque negligentiam eorum occasionem lædendi eos, et statim ut læsi fuerint, dicent infideles, propterea eos læsos esse quia idola confregerunt. Nisi enim loricam habens non eripitur ictibus sagittarum. Galea enim et scuto, et hasta utitur docta manus in prælio, ut ex munimine armorum et impetu feriendi assumat audaciam, et terga non vertat. Similiter et milites Dei, qui scuto fidei muniuntur, et lorica tegminis Christi proteguntur, habentes galeam fidei et salutis, ipsis est tutum inire certamen. Pugnant enim acerrime et fortiter vincunt, quia contra invisibilem hostem die noctuque infatigabiliter præliantur; et sunt tecti in omnibus membris, fide potius armati quam ferro. Chromatius dixit : Fiat voluntas Dei et vestra. Tunc S. Polycarpus Presbyter, et B. Sebastianus præcingentes se oraverunt : et post orationem amplius quam ducenta idolorum signa confringentes, cœperunt gratias agere Deo suo.

nec vult id per famulos fieri :

ea cum ipso confringit S. Polycarpus :

21 Post hæc accesserunt ad Chromatium dicentes F ei : Confringentibus nobis idola tu debuisti sanitatem recipere, nisi forte aliqua tibi in animo signa infidelitatis derelinquuntur. Hoc enim apud nos certum gerimus, quod aut est aliquid, quod nondum est fractum; aut, si omnia fracta sunt, quid in animo geras nobis evidentius manifesta. Tunc ille : Habeo, inquit, cubiculum holovitreum, in quo omnis disciplina stellarum ac mathesis mechanica est arte constructa, in cujus fabrica pater meus Tarquinius amplius quam ducenta pondo auri dignoscitur expendisse. Cui S. Sebastianus dixit : Si hoc tu integrum habere volueris, te ipsum frangis. Chromatius dixit : Quid enim? Mathesis aut ephemeris aliquo sacrificiorum usu coluntur, cum tantum eis mensium et annorum cursus certo numero per horarum spatia distinguuntur? et lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio, et calculi computatione prævidetur? S. Polycarpus Presbyter dixit : Illic signa Leonis et Capricorni et Sagittarii, et Scorpionis, et Tauri sunt; illic in Ariete Luna, in Cancro hora, in Jove stella, in Mercurio tropica, in Venere

cœlum vitreum ad usus astrologiæ judiciariæ factum,

monet confringendum :

A Mars, et in omnibus istis monstruosis dæmonibus ars Deo inimica cognoscitur. Ista Christiani ita recusant, ut non solum ipsi non habeant, non colant, non credant, non teneant: verum etiam nec amicos illos habeant, qui hujuscemodi nugis suum occupant pectus? Omnia enim ista falsa deceptionisque ministra sunt: similitudo in eis veritatis est, non ipsa veritas.

AUCTORE J. B. ... instruere dat S. Polycarpus:

22 Dicit ei Chromatius: Quid? quod nonnumquam futura prænuntiant? S. Sebastianus dixit: Ista omnia vanissima esse et falsissima, Christo revelante, cognovimus, quæ tibi nunc manifestius aperiemus. Præcipe hodie ad te mathesis venire doctorem, cui dicas, illo tempore te asperis casibus laborasse, et inquire per quas stellas hoc tibi evenerit mali. Responsa ejus erunt procul dubio talia, quod tempus tuum a malitioso Marte susceptum est, aut Saturnus *b* apocatasticus fuit, aut annus tuus ex diametro susceptus est, aut *c* climacterica tibi in centro sunt nata, aut *d* syndetus fuit cum malo, aut invisibilis, aut in schemate, aut immobilis circa te extitit cursus in stellis. Hæc et his similia cum dixerit, rationis tibi verisimile assignare nititur aliquid et probare. Age nunc, interroga alterum mathematicum, cui B ipsas horas ipsumque tempus in bonis tibi exuberasse casibus dicas: illico videbis eum tibi rationabilia schemata infinita afferre, quibus approbet, quia in ipsis tibi temporibus evenire debuerint bona. Circulum etenim tenet ex omni parte collectum, in quo diversas et varias caussas accipit, ex quibus occasionem capiat dicendi quod voluerit. Nam futura dum penitus prævidere non possunt, climactericas dicunt, id est, naturæ rei incerta profugia. Nam diversis temporibus nati uno naufragio perierunt, et una hora diei vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur, ascendit alter ad regnum: et in uno prælio innumerabilis multitudo prosternitur, et uno die, imo uno puncto, in una domo, duæ feminæ, pudicissima altera, altera efficitur impudica: utrumque stellæ si meritum contulerint, nec meretrix vituperanda est, nec casta laudanda. Certe legum latores et Principes sacra sua prævaricata puniunt, et ideo forum, ideo judex, ideo jura, ut justi laudentur recte, et injusti merito puniantur. Et hoc nolo ut otiosum existimes, quod te ipsum nondum salvatum attendis. Nam si ex integro a te inimici generis humani cæremonias abjiceres, in temetipso quod verum est didicisses.

S. Sebastianus fallaciam astrologorum ostendit,

b c d

et vanitatem ejus artis.

23 Audiens hæc Chromatius dixit: Verus ille C Deus est, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ita rationibus affluit, ut et pecudum ad rationem veram mentes inclinet. Unde etiam hoc ipsum quod ad ornatum domus visus sum excepisse, ne impediat saluti meæ ejus incolumitas, dissipetur. Credo enim, et hæc fides mea est, quod his omnibus, quæ Christianitatis lex abominatur et prohibet, si a me ex integro separavero, et præsentem merear salutem consequi et futuram.

Chromatio annuente ut confringatur,

24 Audiens hæc filius ejus Tiburtius dixit: nulla patior ratione hoc opus pretiosum et præcipuum et incomparabile dejici. Sed ne paternæ saluti videar venire contrarius, deferantur duo clibani et accensi ante januam cubiculi præparentur, ut dum destructum ab eis fuerit, et pater meus non receperit sanitatem, ambo in singulis clibanis ardentibus demergantur. Audiens hæc pater ejus, prohibebat fieri. Sancti vero non solum non metuebant promissum exitium, verum etiam constanter præparari clibanos hortabantur.

filius iis mortem minatur ni deinde patrem sanent:

25 Tunc accesserunt ad universa idola crystallina et holovitrea, et omne opus illud mechanicum et subito dum Sanctorum manibus frangerentur, apparuit ante oculos Chromatii juvenis, cujus facies flammeo radiabat aspectu, et dixit ei: Misit me Dominus meus Jesus Christus, cui credidisti, ut omnium D membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanissimus redditus cœpit currere post juvenem, ut pedes ejus oscularetur. Ad ille dixit ei: Vide ne contingas me, quia nondum baptismatis sanctificatio te a squalloribus abluit idolorum. Videns hæc Tiburtius filius ejus, advolvitur ad pedes S. Polycarpi. Ipse autem Chromatius Præfectus astringebat plantas B. Sebastiani, et ambo una voce clamabant: Verus Deus est Christus, verus et omnipotens unigenitus filius Dei, quem prædicatis boni ministri ejus.

dum id confringunt

apparente Angelo sanatur Chromatius:

petit cum filio baptismum:

26 Tunc B. Sebastianus dixit Chromatio: Sicut ipse nosti, principatum primæ cohortis ago, sed utrum sit militia hominis, nescire olim decrevi, nec vellem. Ad hoc tantum sub chlamyde latere volui, ut nutantium animos instruerem, et dubitantes constantes efficerem, ne passionum doloribus cederent, quos fides fecerat bellatores. Tu autem amplissimæ potestatis apicem gerens, non potes temetipsum nec a spectaculis tollere, neque judicandis negotiis absentare. Simulans igitur ægritudinem, tibi ipsi postula successorem, ut possis liber ab occupationibus mundi, futuræ vitæ rudimenta suscipere, ut secunda nativitate iterum natus æternis efficiaris parentibus proles. Eodem itaque die mittit ad amicos E suos in palatio positos, per quos testimonialia scripta suscipiens, tirocinium divinæ militiæ, antequam baptizaretur, accepit.

suadente S. Sebastiano petit Urbis præfectura liberari.

27 Quid memorem, quam plenissimæ fidei fuerit, quamque acris ingenii contra infidelium asserta constiterit? Sequens lectio manifestat. Nam in initio qualiter sit sacrosancti fontis unda perfusus, mentis ejus fides evidenter enituit. Interrogatus si crederet, dixit: Credo. Iterum interrogatus, utrum abrenuntiaret omnibus idolis, respondit: Abrenuntio. Prosecuta est interrogatio Sacerdotis, utrum renuntiaret omnibus peccatis. At ille ait: Ista prius debuisti inquirere, antequam has aulas Regis cœlorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, ut omnibus prius, quibus sum iratus, indulgeam, omnibus delatoribus meis chirographa restituam, si cui aliquid violenter abstuli, integrum reddi præcipiam. Duæ mihi post uxoris obitum concubinæ sunt, F et istis dotem et maritos tradam, ab omni nexu servili, ingenuo, privato, vel publico actuum meorum nodos exsolvam. Et ita demum promittam renuntiaturum me omnibus peccatis diabolicis, et voluptatibus mundi. Dicit ei Polycarpus Presbyter: Beatiorem te cœlestis unda perfundet, cum ea, quæ arbitrio tuo dicis te esse facturum, tota festinatione compleveris: nam et Quadragesimæ tempus ideo baptizandis injungitur, ut tot diebus ipsi discant renuntiaturos se esse omnibus artibus inimici, et mundi commerciis, si qui verissime effici volunt Christiani.

generoso animo, ante baptismum, peccatis renuntiat, ablata restituit,

concubinas dotatas collocat.

28 Tunc Tiburtius juvenis sapientissimus dixit: Pater, si tibi pro renuntiandis negotiis tempus flagitas, ego qui adhuc suscepturus eram negotia fori, soli susceptionis voluntati renuntio: et qui futurus eram advocatus ad agendas caussas mortalium, suscipiam Christianitatem, ad agendas actiones Angelicas, cum unus esse cœpero ex eorum numero, qui æternam vitam accipiunt, et efficiuntur caussidici sanctitatis. Tunc amplexatus est eum B. Sebastianus: quem cum baptizasset S. Polycarpus, ipse pater susceptionis ejus est factus.

S. Polycarpus Tiburtium baptizat,

suscipiente eum S. Sebastiano.

29 Igitur dum pauci admodum transacti fuissent dies omnibus rite abrenuntiatis a Chromatio mundi negotiis, suscepit Chromatius sacri baptismatis novitatem: et cum eodem ex familia ejus promiscui sexus mille quadringentæ animæ, quos omnes prius manumissionis gratia a servitutis nodo exsolvit, et donis optimis instruxit, dicens hoc: Illi qui Deum incipiunt

Chromatius baptizatur cum 1400 servis.

A incipiunt habere patrem, servi hominis non debent esse.

quos omnes manumittit.

30 Erat autem Papa Urbis Romæ nomine e Caius, vir magnæ prudentiæ magnæque virtutis, imperantibus f Carino, Diocletiano et Maximiano. Sed Diocletianus in Urbe erat cum Maximiano : Carinus autem erat cum omni exercitu in partibus Galliarum positus : et ejus intuitu lenta persecutio Diocletiani circa Christianos esse cœperat, quia Carinus habebat aliquos amicos, quos hujus tituli professio decorabat.

Persecutio mitior Carino Christianis favente ;

31 Igitur occiso Carino in civitate Maguntiaco, g Maximiano et Aquilino Consulibus, facta est persecutio talis, ut nullus emeret vel venundaret aliquid nisi qui h statunculis positis in eo loco, ubi emendi gratia ventum fuisset, thuris exhibuisset incensum. Circa insulas, circa vicos, circa nymphæa quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui idolis delibassent.

acerbior, eo occiso.

32 Tunc S. Caii Episcopi consilio habito, Chromatius illustris vir omnes Christianos in domo sua suscepit, et universos ita fovebat, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta vis persecutionis exstiterat, ut opinio ipsa Christianitatis ejus celari non posset, meruit ex i B sacro rescripto Chromatius, ut medendi gratia in Campano littore moraretur, in quo erat lati cespitis dominus, tribuitque copiam omni Christiano ire volenti cum eodem ad persecutoris rabiem declinandam.

Chromatius Christianos alit

33 Tunc orta est contentio inter S. Polycarpum et B. Sebastianum, quis horum duorum in Urbe remaneret, et quis iret cum Chromatio, qui tantum populum susceperat Christianum. Quibus altercantibus venerabilis Papa Caius dixit : Dum ambo passionis coronam quæritis, acquisitum Domino populum desolatis. Unde mihi videtur, ut tu, frater Polycarpe, quia et sacerdotii rectum tramitem tenes, et scientia Dei repletus es, pergas simul ad confortandas credentium mentes et animos dubios ædificandos. At ille his auditis quievit, et blandum Papæ imperium æquanimiter tulit.

præfectura solutus eos secedi tum multis, S. Polycarpo, ut eum comitetur mandat S. Caius Papa,

34 Venit itaque dies Dominica, in qua Caius Episcopus agens quæ Dei sunt, intra Domum Chromatii, hac omnes alloquitur voce : Dominus noster Jesus Christus præsciens fragilitatis humanæ, duos in se credentibus constituit gradus, confessionis scilicet et martyrii, ut hi, qui martyrii pondus se posse perferre desperant, confessionis gratiam teneant, et dantes latus bellantibus, Christi militum, qui pro C ejus sunt nomine pugnaturi, sollicitudinem gerant. Pergant itaque qui volunt una cum filiis nostris Chromatio et Tiburtio : et mecum in hac urbe qui voluerint maneant. Non enim nos terrarum spatia dividunt, quos Christi caritas nectit, nec absentiam vestram sentiunt oculi nostri, quia de interioris hominis vos intuemur aspectu. Hæc et his similia dicente Papa Caio, exclamavit k Tiburtius vir clarissimus dicens : Obsecro te, Pater et Episcoporum Episcope, ne me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valde jucundum est et optabile, si possem millies pro vero Deo occidi, tantum ut illius vitæ dignitatem inveniam, quam nullus mihi successor eripiat, cui nulla tempora finem imponant. Tunc S. Caius congaudens fidei ejus lacrymas effundebat, orans ut omnes qui remanserant certamine victores existerent, triumphum martyrii capientes.

alios idem permanet.

S. Tiburtius in Urbe manet ipse martyrio.

a Κολυμβος est in conchylis, v... ortu ut... digitorum ... tuber vel ... ut alibi dicitur. — b [illegible] quo planet... in eundem par eu... per... [illegible] ... per quos cur... sui principio ... [illegible] ... alibi et Columella indicat... — c ... [illegible] ... S. Sebastiani cap. 6 Not. f.

— d *Nummimus ibidem Not. g, fortassis* syndesimus *legendum, id est conjunctio.* — e *De S. Caio Papa egimus supra* 18 *Febr. ad* SS. Claudii et Maximi *Acta, et* 19 *Febr. ad* S. Gabini *fratris. colitur ipse* Caius 22 *Aprilis.* — f *Carinus sub finem anni* 282 *Cæsar creatus, anno* 286, *Diocletiani* 3, *ab eo victus et interfectus est apud Margum seu Murgum in Moesia, ut habent plerique, licet hic Moguntiaci in Germania occisus dicatur.* — g *Imo* M. Junio Maximo et Vettio Aquilino, *ut habent tabulæ consulares : nisi forte* Maximo Maximianus Herculeus *sit subrogatus, qui anno sequenti* 287 *secundum Consul ponitur, cum nulla fiat mentio primi consulatus.* — h *De hac voce dictum ad cap.* 18 *Actorum S. Sebastiani Notat. f deque* insulis et nymphæis. — i *Ea illi gratia facta rescripto Augustorum, ut curandæ sanitatis causa secedere in Campaniam ei liceret. Quod ita interpretantur quidam, ut eo relegatum putent.* — k *Colitur* S. Tiburtius 11 *Augusti.*

D AUCTORE I. B.

§ IV. *S. Polycarpi corpus in Gallia : alibi reliquiæ aliquæ.*

Quo loco, quove lethi genere, vitam S. Polycarpus finierit, nusquam traditur. Ex iis qui illum ac Chromatium in Campaniam comitati sunt, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, Justus, *Suessæ Auruncæ, quæ nunc vulgo* Sessa *Italis est, martyrio coronati sunt, ut* 1 *Julii dicemus. An S.* Polycarpus *antea ibidem decesserit, an post eorum cædem redierit Romam, et quamdiu illic superstes vixerit, non auguramur. Sicca morte defunctum indicant cuncta Martyrologia, dum* Confessorem *appellant.* Martyrem *facere videtur Constantinus Ghinius, ita scribens :* Tandem et ipse Martyribus associatus, palmam promeruit, VII Kal. Februarii.

S. Polycarpi obitus.

E

36 *Corpus post annum* DCCCXL *in Galliam translatum ad monasterium Altumvillare, sive Altvillare, quod S. Nivardus Episcopus Remensis annis ferme ducentis prius, ad Matronam amnem in finibus diœcesis Remensis, ædificaverat, ut in ejus Vita* 1 *Septembris narratur, inque S. Bercharii primi illius Abbatis ac Martyris* XVIII *Octobris, et in historia Remensi Flodoardi lib.* 2 *cap.* 7. *et* 10. *At cap.* 8. *postquam de reliquiis egit S.* Helenæ *a Theotgiso monacho Roma eo allatis, de corpore* S. Polycarpi *ista subnectit :* Denique ut perlata est ad præfatum Altvillarense monasterium sacratissima gleba, quibusdam dubitantibus an ipsa foret Helena Constantini Augusti genitrix, vitalisque ligni repertrix ; id probabili Christus asseverare dignatus est aquæ judicio, triduano supplicatus jejunio. Mittuntur etiam tres fratres ex eodem monasterio Romam, ad indagandam translationis hujus beatæ Reginæ certitudinem. Qui redeuntes et veritatis hujus indaginem, et geminatum gaudium, corpus videlicet B. Polycarpi Presbyteri, collegæ S. Sebastiani, huic attulere cœnobio.

Altvillare in Galliam,

quo antea S. Helenæ Aug.

corpus translatum,

37 *Accuratius id narrat, Theotgisi suppar Almannus itidem et ipse monachus, qui Vitam, Translationem ac miracula S. Helenæ conscripsit :* Et ne, inquit, prælata examinatio minor esset, quam ut posset populo satisfacere ; ex edicto et consensu totius Remensis Ecclesiæ, et Vicedomini, nomine Parduli, auctoritate, qui fuit postea Laudunensis Episcopus (nam sine benedictione Episcopali Remensis civitas tunc temporis erat) necnon ex consensu prædictæ congregationis, mittuntur ad Urbem de eodem Altovillari monasterio, quod pollebat reliquiis pretiosi corporis, duo Fratres monastica religione probati, et sacerdotali munere conspicui, et tertius tantum monachus, ut in ore duorum vel trium testium staret omne verbum : qui hæc omnia, in quibus dubitatio fuerat de B. Helena, cum secreto tum diligenter inquirerent, et sibi quantocyus nuntiarent. Post non multos igitur dies, prædicti Fratres redeuntes ab Urbe, non solum veritatis indaginem, sed etiam geminatum gaudium retulerunt. Attulerunt enim sacrum corpus B. Polycarpi, qui in collegio B. Sebastiani, prædicatione, baptismate et exemplo, multis fuit doctor ad fidem rectam, ac per hoc pariter ad vitam æternam.

F

vacante Sede Remensi,

a 3 monachis alia causa Romam missis,

38 *Hæc, inquam, litteris tradidit Almannus, de quo Sigebertus*

AUCTORE I. B. ut scripsit Almannus ibidem monachus :

A *Sigebertus Gemblacensis lib. de Scriptorib. Eccles. cap.* 98 *ita scribit :* Almannus monachus Altvillarensis scripsit Vitam S. Nivardi Archiep. Remensis, Vitam Sindulphi, Vitam Helenæ Reginæ, et Translationem ejus a Roma ad cœnobium Altvillarense : et quia suo tempore Francia a Normannis vastabatur *etc. Vitam eam ac Translationem dabimus* XVIII *Augusti, quo S.* Helena *colitur :* S. Sindulphi XX *Octobris. Populationis illius Normannicæ meminit idem sub finem miraculorum S. Helenæ, et Altivilloris supellectilem omnem direptam, combustaque ædificia memorat, corpora dumtaxat Sanctorum et reliquias servatas. Hinc ergo perspicere est, vixisse Almannum sub finem noni seculi, cum sub initium decimi Normannica illa tempestas conquieverit.*

non anno 840 facta translatio S. Helenæ

39 *Tempus Translationis ipse indicat, dum ait* Theotgisum, *sive* Teutgisum, *aut* Tetgisum, *(ut in diversis exemplaribus nuncupatur) anno* IↃCCCXL *Romam profectum solvendi voti caussa, inde sacrum illud pignus asportasse. Sigebertus Gemblacensis in Chronico ad annum* IↃCCCXLIX *ita scribit :* S. Helena Imperatrix a filio suo Constantino Magno, primo hujus nominis Imperatore, Romæ in ecclesia SS. Marcellini et Petri Martyrum, in mausoleo purpureo sepulta, ad Franciam a Theogiso monacho transfertur, et in diœcesi B Remensi, magna Francorum veneratione excolitur, recondita in cœnobio S. Petri, quod Altumvillare dicitur. *Sed, sive ista Sigebertus scripsit, uti ipsius verbis recitat Bellovacensis lib.* 24 *cap.* 36, *omissis ultimis illis,* recondita *etc. quæ et ab optimæ notæ codice Lobiensi aberant) seu quis ea (ut censebat Aubertus Miræus) ad Sigebertum adjecit; manifestum est eo anno non contigisse. Nam ante eum annum et* Hincmarus *Remensis, Archiepiscopus fuit, et* Pardulus *Laudunensis Episcopus : interfuit enim uterque anno* IↃCCCXLVIII *Concilio apud Carisiacum, in quo Gothescalcus damnatus. At cum reliquiæ allatæ, ut jam ex Almanno dictum, et civitas Remensis sine benedictione Episcopali, et Pardulus adhuc ejus* Vicedominus *erat, sive, ut in historia Miraculorum dicitur,* Remorum Prætor.

nec tunc vacabat Sedes Remensis.

40 *Quæri tamen potest, an statim postea missi sint Romam tres alii monachi, an aliquot post annis, ob ea quæ ibidem subnectuntur :* Carolus autem Imperator, *inquit Almannus,* cum famam audiisset, quod in Altumvillare S. Helena deportata diceretur, nullo modo credere voluit. Unde convocans Episcopum ipsius civitatis, cum Abbatibus et viris religiosis, in ipso monasterio voluit judicium publicum fieri, utrum C monachi verum dicerent, an falsa proferrent. Judicaverunt itaque non aliter credendum, nisi monachus isdem, qui eam ad nos asportaverat, manifestum indicium fecisset, et in calidam aquam toto corpore nudatus intraret. Sed, ut Deus rei veritatem manifestius panderet, ita hunc inter fervidas aquas conservavit illæsum, sicut et ab ipso mendacio, quod dicebatur, noverat incorruptum. *Hoc nimirum est illud* aquæ judicium, *cujus Flodoardus meminit.*

veritas aquæ ferventis judicio probata,

41 *Qui hic nominatur* Carolus Imperator, Calvus *est, Ludovici Pii filius, qui tunc Rex erat Occidentalium Francorum, atque anno demum* IↃCCCLXXV *post Ludovici* II *obitum Imperator est factus. Sed quis ille est, et cujus* civitatis Episcopus, *qui ab eo* convocatus *dicitur? Si Remensis, ergo id non nisi anno* IↃCCCXLV *aut sub finem præcedentis contigit, quando electus est Hincmarus. Forsan Laudunensis* Simeon *fuit, aut alius Metropoli Remensi subjectus, qui post* Ebbonem *expulsum sacra tantisper illic administrarit. Certe non ad annos aliquot eam dilatam esse controversiam videtur ex Flodoardi verbis colligi :* Ut perlata est, *inquit,* ad præfatum Altvillarense monasterium sacratissima gleba, *quæ indicare videntur, non multo post eam translationem illud judicium contigisse. Profectus est Romam Theotgisus, ut diximus, anno* IↃCCCXL, *reditque cum Remensis Ecclesia Antistite vacaret : non eodem igitur anno, nec initio sequentis. Nam* Ebbo XXIV *Julii anno* IↃCCCXL *a Lothario in suam Sedem restitutus, eam tenuit anno fere integro : donec audiens Carolum Calvum, antea a Lothario fratre pulsum, resumptis viribus in Belgicam adventare, iterum ad Lotharium fugit anno* IↃCCCXLI *: sicque Episcopo destituta est Ecclesia Remensis, donec anno* IↃCCCXLIV, *aut sequenti, ad eam regendam admotus est Hincmarus, qui usque ad annum* IↃCCCLXXXII *ei præfuit.* D

coram Carolo Calvo Rege,

non initio anni 841 cum Episcopus esset Ebbo :

42 *Jam si* VII *Februarii allatæ sunt cœlestes illæ exuviæ Altvillare, uti in quampluriimis Martyrologiis ac vetustis Kalendariis annotatum; perspicuum est, non nisi anno* IↃCCCXLII *id contingere potuisse, cum alioqui mense Februario anni* IↃCCCXLI *non careret Remensis Ecclesia Pastore. Eodem ipso anno illa aquæ ferventis probatio ad veritatem firmandam adhibita : ac missi postea Romam tres alii monachi, qui inde corpus S. Polycarpi attulerunt paucis post mensibus : id enim arbitror significare ista Almanni verba,* post non multos dies. *Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano ad* XXIV *Februarii ista habet :* Eodem die, in territorio Remensi, Altumvillari monasterio, Translatio corporis B. Polycarpi Presbyteri, qui S. Sebastianum in multorum ad Christi fidem conversione, Romæ magna pietatis instantia adjuvit : plurimosque, divini officii salutari perfunctione, ad martyrii pugnam et palmam perduxit. quibus meritis Deo factus acceptissimus, ad æternam assumptus est beatitudinem. *Si eo die contigit illa Translatio, ad annum* IↃCCCXLIII *est rejicienda. Meminit hujus quoque Translationis Petrus Halloix noster tom.* I *de Vitis illustrium Scriptorum Orientis in Notationib. ad Præfationem Vitæ S. Polycarpi Episc. Smyrnensis et Martyris.* E

sed post translationem 7 Febr. 842 factam.

fors allatum S. Polycarpi corpus 24 Feb 843. aut prius.

43 *Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis, cum accuratissimum indicem habeat Reliquiarum, quæ in variis ejusdem Urbis Ecclesiis asservantur,* S. Polycarpi Presbyteri *omnino non meminit. Bononiæ in ecclesia S. Jacobi majoris aliquas extare hujus* S. Polycarpi Presbyteri *reliquias testatur Antonius Masinus in libro qui inscribitur Bononia perlustrata.* F

Aliquæ ejus reliquiæ Bononiæ.

11. II.

DE S. CLEMENTE MARTYRE

XXIII FEB.

Plures *Clementis nomine celebres Sancti memorantur. ab omnibus hic diversus videtur, cujus* XXIII *Februarii in Græcorum Menæis ita consignata memoria :*

ANIMADV. PAP. II

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος μάρτυς Κλήμης ξίφει τελειοῦται.
Κλήμης τὸ κλῆμα τῆς νοητῆς ἀμπέλου,
Καινόν τι γλεῦκος αἷμα τμηθεὶς ἐκχέει.

Eodem die sanctus Martyr Clemens gladio percussus obit.
Clemens palmes rationalis vitis,
Novum dat mustum dum sanguinem percussus effundit.

Maximus Cytheræus de eodem agit, sed quem Martyrem facit, in pace *ait obiisse. Græce* ἐν εἰρήνῃ, *ubi* ξίφει gladio *legendum est. Locus non additur. In Græcia aut Orientali quapiam provincia coronatum arbitramur. Refertur Clemens quidam in MSS. Martyrologiis S. Hieronymi et Richenoviensi ad* XXI *Novemb. sed* Romæ *passus : cui additur in Romano Martyrologio* Celsus, *diciturque in Notis agere de his* prædicta antiqua MSS. monasterii S. Cyriaci in Urbe. *Verum in nostro apographo Romæ accepto ea nomina desunt.*

DE

DE S. ROMANA
VIRG. ROMANA, TUDERTI IN UMBRIA,
Commentarius historicus.

J. B.

§ I. *S. Romanæ ortus, conversio, vita solitaria, ætas, publica veneratio.*

CIRCA AN. CCCXXIV. XXIII FEB

S. Romana Tuderti colitur 23 Febr.

Tuder *urbs est Umbriæ antiqua, in colle sita, haud longe a Tiberi amne,* Tudertum *etiam, præsertim a mediæ ætatis scriptoribus, appellata, Italis nunc Todi. Hic* S. Romana *Virgo, ortu animisque vere Romana, non solo nomine,* VII *Kalend. Martii colitur, ita Romano Martyrologio a Cardinali Baronio inscripta :* Tuderti S. Romanæ Virginis, quæ a S. Silvestro Papa baptizata, in antris et speluncis cœlestem vitam duxit, et miraculorum gloria claruit. *Ejus res gestas descripserunt Joannes Baptista Possevinus in Vitis Sanctorum Tudertinm anno* CIƆIƆXCVII *editis, Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, Ludovicus Jacobillus in Vitis SS. Umbriæ, Franciscus Lahierius noster in Menologio Virginum. Meminit quoque illius Baronius tom.* 3 *Annal. ad an.* 335, *ubi de S. Silvestri Papæ obitu agit :* De eodem
B
etiam Silvestro, *inquit,* non prætermittimus, ejus plantationem fuisse nobilissimam Virginem, Romanam nomine.

Ea filia Calpurnii V. Pr.

2 *Ea, ut idem ait Baronius, ceterique, filia fuit* Calpurnii Præfecti Urbis. *Cujus* Calpurnii, *sive, ut alia exemplaria habent,* Calphurnii, *aut* Calfurnii, *mentio fit in Concil.* 2 *Romano sub Silvestro habito,* Crispo Cæsare III et Constantino Cæsare III *Coss. anno* CCCXXIV, *ubi sub finem cap.* I *ita habetur :* Erat enim ibi et Calphurnius, qui primo gentilis et postea Christianus, Præfectus Urbis. *Existimant Jacobilus et Lahierius,* S. Firminam *Virg. et Martyrem, quæ Ameriæ* XXIV *Novembris colitur, hujus* Romanæ *sororem fuisse :* Calpurnii *certe Urbis Præfecti filia fuit. Ita Antonius Maria Gratianus a Burgo sancti Sepulchri, Episcopus Amerinus, in ejus Vita scribit :* Firmina Virgo Romana, clara Pisonum gente prognata, cujus pater Calphurnius præfecturæ Urbis honore fulgebat, Agoliani octavo ab Ameria lapide, procul suorum splendore atque amplitudine, vitam in solitudine, humili ac tenui cultu victuque, agebat. *Ea tamen annis aliquot prius quam* Romana *nasceretur, coronam erat adepta martyrii sævientibus in Christianos Diocletiano ac Maximiano, cum Romana annos*

forte soror S. Firminæ V. M

C
solum nata decem esset, quo tempore in Soracte latebat S. Silvester Papa, anno primum CCCXIV *ad pontificatum evectus, qui quando latebras illas petierit ad ejus Vitam* XXXI *Decembris quæremus. Neque illud hic dissimularim inter eos qui Præfecturam Urbis administrarunt* a consulatu Valeriani II et Gallieni, ad Constantii Aug. VI et Constantii Galli II, *sive ab anno* CCLIV, *ad* CCCLIV, *nullum* Calpurnium, *seu* Calfurnium *reperiri, ut patet in libello de Præfectis Urbis ab Ægidio Bucherio nostro cap.* XIII *Commentarii in Canonem Paschalem Victorii edito. Sed majorem apud nos fidem obtinet Concilium Romanum citatum, quam iste libellus : in quo cum sæpe uno anno Præfecti Urbis duo, tres et nonnumquam quinque annotentur : suspicari licet, omissum, et pluribus forsan annis,* Calpurnii *nomen : uti et* Chromatii Agrestii, *de quo paullo ante egimus ex Actis S. Sebastiani, omissum.*

clam fidem docta,

3 *Illa ergo progenita patre* Romana, *cum a Christianis (quorum ideo uberior tunc erat Romæ copia, quod tam luculentus paullo ante sparsus erat Martyrum cruor, fecundissimum fidei semen) ipsa quoque fidei ejusdem mysteriis a pueritia fere instituta clam parentibus est : illudque admonita, quibus Deus pretiosum virginitatis thesaurum esset elargitus, adniti eos oportere, ut non solam corporis integritatem, sed totum ei animam dedicent, ejusque amore vel pauperibus facultates suas largiantur, vel eos, domumque et parentes relinquant. Deo igitur ceu sponso corpus animumque consecrat, cum annum ætatis decimum attigisset. At pater tradere eam primario adolescenti conjugem statuerat, eoque citius quod abhorrere eam adhuc a nuptiis sensisset, metueretque ne Christiani cujuspiam hortatu aliorsum flecteretur : minas etiam intentarat, ut sibi hac in re pareret. Gnara illa, quæ pater, quam versuta agitaret consilia, ad sponsum suum Jesum cum lacrymis recurrit. Missa ab hoc cœlitus candidissima columba (Angelum interpretatur Lahierius, Possevinus Spiritum sanctum) has protulit voces : Melior est via justorum, quam Principum. Tum vero parentes ac patriam relinquere statuit, et in longinquum aliquem remotumque a turbis locum secedere, ubi in consortio Christianorum, quos adhuc procella aliqua turbabat, ac publico arcebat, vacare Deo, atque adeo acerba quæque, si inciderent, tolerare posset.*

Cum nuptiis destinaretur,

cœlestis columbæ voce animata, fugere statuit ·

E

4 *Abdiderat se eo tempore S. Silvester Pontifex in quædam montis Soractis latibula, cum nonnullis e Clero, ut tempestatem declinaret, quæ concitanda adversus Ecclesiam videbatur. Ibi pietatem singulari studio colens, rem Christianam, quo poterat, modo, gubernabat. Id quoque* Romana *audierat. Eo igitur iter intendit, plebeio aut agresti, ut credibile est, habitu, ejusmodi certe, qui minimum oculos adverteret hominum. Comite negant mortali usam : ductores tamen adfuisse Angelos, etsi fortassis minime aspectabili specie, nemo ire inficias potest. Ad montem ut pervenit, Pontificem investigando per sese, et ex obviis sciscitando, tandem ad speluncam, ubi is latebat, devenit. Ingreditur intrepide, in terramque prostrata, aliorum primum Sacerdotum, dein et ipsius Silvestri pedes exosculatur. Hic Angelicam quamdam in Virgine speciem admiratus (nam decor animi, dignitatem quamdam eximiam corpori affundebat) interrogat quæ sit et unde, cujusve rei gratia eo venerit, aut quo tendat. Romana vocor, inquit illa, Calfurnii Præfecti Urbis filia : Jesu Christi amore omnia dimisi, parata mortem etiam oppetere, ut eo frui in cœlis merear. Ad te autem Sancte Pater, huc veni, ut me Baptismi lavacro ab omni vitiorum macula emundes, et consecres Deo. Id ubi ero consecuta, metu omni abjecto, libens moriar, ut ad æternam demigrem vitam. Pontifex immensa quadam perfusus Spiritus consolatione, dum illos in tenella Virgine animos cerneret, actis Deo gratiis, eam baptismo tingit, ac dein ita affatur : Ego te, filia, hodie hostiam vivam, et acceptam Deo, consecro, ut Creatori tuo animam puram et immaculatam reddas : ac Divinam majestatem precor, ut omnes ejus gratia perfecti evadamus, et viriliter pro ejus honore decertemus. Is nempe in Evangelio, illis qui hic sui amore parentes reliquerint, aut mortem adierint, vitam immortalem ac beatam in cœlis pollicetur. Illa palam obsecrare Deum, ut sibi martyrii palmam largiretur : Pontificem quoque et ceteros adstantes rogare, Deum ipsi in sacrificiis suis aliisque precationibus propitiarent, ut robur ipsi gratiæ cœlestis largiretur, quo nec mortalem quemquam metueret, et tormenta quævis superaret.*

venit ad S. Silvestrum in Soracte latentem :

F

ab eo baptismum petit

et percipit,

cum piis monitis :

5 *Cum ei rursus Pontifex bene precatus esset, illa Tuder versus viam capessit, ubi multos degere Christianos didicerat, ut locum quempiam in illius civitatis agro avium inhabitaret, quod divino instinctu menti ejus insederat*

in specu Tudertinæ ditionis sancte vivit.

insederat. Locum ergo devenit quinque millibus passuum ab ea urbe distantem, ad ipsam fere Tiberis ripam. Ibi specus quosdam videt, sive antra, subter montes excavata, quæ etiamnum ingredientes horrore quodam percellunt, et S. Romanæ *specus appellantur. Illic substitit Virgo sanctissima ad menses complures, precatione, rerumque Divinarum contemplatione, ac vigiliis aliisque afflictationum modis sese Deo acceptabile sacrificium immolans, herbis silvestribus in propinquo lectis victitans, atque aquæ potu.*

visitur a Christianis, ac 2 Sacerdotibus

6 *Non diu potuit ita abscondita lucerna non in oculos incurrere multorum. Diffusus odor sanctitatis ejus per civitatem Tudertinam, ac vicos. Convenere ad eam Christiani complures, Deoque grates recinere, qui in infirmo sexu, tamque tenera ætate, tantam illi virtutem tribuisset. Sacerdotes ex iis duo, Dei nutu, ut et sancti illius obitus testes essent, et sepulturam ei honestam curarent, cum ipsa diebus aliquot in speluncis illis substiterant, simul psalmos ac hymnos Deo precesque alios offerentes. Cum simul positis humi genibus Deo supplicarent, nivea e cælo advolans columba, supra Romanæ caput adstitit, atque ipsius protulit voces : Via Justorum recta, Sanctorum semita, quæ ad cælum pervenient, parata. Domine, omnes qui ad te confugiunt, non confundentur in æternum. Sensit Romana, sese a sponso suo ad cælum invitari, cui paullo post coram iisdem Sacerdotibus, intenta adhuc precationi, purissimam animam reddidit, annos decem ac menses sex nata, die XXIII Februarii, Constantino Magno Romani imperii habenas moderante.*

voce columbæ evocata

deinde moritur;

7 *Calfurnius ubique locorum perquiri filiam jusserat : ac demum intellexit, in specum quamdam circa Tuder secessisse, multosque magno sensu pietatis ad eam convenire. Eo et ipse cum conjuge atque aliis comitibus properat. Sed ut illuc venit, jam expiraverat : necdum tamen corpus erat tumulatum, quod parens uterque effusis lacrymis rigarunt, immoditis lamentis filiam lugentes. Tum Sacerdotum illorum unus, Cohibete nunc fletus, inquit. Filia vestra ex hoc lacrymarum pelago in portum æternæ lætitiæ pervenit, jamque fruitur sponsi sui Jesu deliciis in cælo. Petiis eam orate, ut ab illo lumen vobis, quod ipsi illuxit, impetret, vestrique apud Deum patrocinium suscipiat, ut ad eamdem vos aliquando beatitatem interminabilem pertingatis. Audita ipso momento vox hæc e cælis : Justus est Dominus.*

patre eo adveniente,

ac cælesti voce confirmata,

8 *Sepultum est illic a parentibus, eorumque familia, ac binis illis Sacerdotibus, magna religione ac honorificentia corpus virgineum. Permansere deinceps longo tempore in eadem specu Sacerdotes iidem, aramque erexerant, ut sacrificium in ea immolarent, et alias religiosas functiones obirent : occultissimum tamen habuere, quo loco sacrum eum thesaurum defodissent. Agebat tunc nummam in eadem Tudertina regione quidam, XVIII jam annis lepra conflictatus. Is audita Romanæ sanctissima vita ac obitu, ad Sacerdotes illos venit, ut pro sua incolumitate Sanctam precentur. Quod ubi egere, ab eo restituta illico sanitas est, eaque ad septem annos producta. Obstupuere eam leprosi ipsius parentes, tum præcipue, qui adhuc aderant, Romanæ. Hos monuit alter Sacerdos, summæ id filiæ in votis fuisse, et esse etiamnum, ut ipsi quoque baptismum susciperent, palamque se Christianos profiterentur, omni repudiata superstitione, ac metu seposito. Adeant proinde Silvestrum Pontificem, tunc quidem in Soracte latentem, sed brevi proditurum in lucem, et pacem Ecclesiæ asserturum. Ab eo sanctis præceptionibus institutos, baptismo suscepto ab omni criminum sorde ablutum iri. Paruit filiæ votis, jamque Sacerdotis monitis, Calfurnius cum uxore et comitibus : ipsoque ducente Sacerdote Silvestrum adierunt, a quo mysteriis nostræ religionis rite instituti, ac tincti baptismo sunt : uti et ipse non multo post Constantinus Augustus. Reversus ad specum S. Romanæ Sacerdos, cum secundiu in religiosis actionibus perseveravit. Concurrebant eodem Christiani perquam frequentes, ac multa illic fiebant miracula.*

sepelitur,

altari ibidem erecto :

ejus meritis sanatur leprosus.

convertuntur parentes,

et a S. Silvestro baptizantur.

Unde hæc accepta?

9 *Hæc fere Jacobillus ac Possevinus. Usus hic antiquissimis codicibus manu exaratis, quos Tuderti ait asservari :* unde etiam *Baronius in Notat. ad Martyrol.* ejus Acta se accepisse testatur. *Movet Possevinus in vetusto MS. Tudertino dici eam* Placidiani *cujusdam filiam fuisse. Quo tempore decesserit, haud ita facile nunc possumus definire, donec suo loco disquisierimus, quando in Soracte S. Silvester latuerit : si, quod quidam volunt anno* CCCXXIII, *dicendum erit eum Baronio, eum anno* CCCXXIV *Romam revocatum, eodemque* S. Romanam *obiisse. Quare in citato Romano concilio, cui subscriptum,* III Kalend. Junii, Domno Constantino Aug. III et Prisco Cos. (*vel potius, ut habent tabulæ consulares,* Crispo et Constantino III Coss.) *in eo, inquam, concilio adfuisse dicitur* Calpurnius qui primo gentilis et postea Christianus Præfectus Urbis; *recens nimirum ad fidem ipso anno conversus. Haud sane apte rem putavit Luberius, qui annos aliquot in suo specu exegisse Romanam scribit, antequam baptismo lustraretur a S. Silvestro : obiisse autem anno circiter* CCCXII. *Etiamne prius quam Pontifex fieret Silvester, qui anno demum* CCCXIV *electus?*

forte anno 324 mortua.

Saltem non 312.

§ II. *S. Romanæ gemina translatio.*

S. Romanæ et aliorum 4 SS. corpora translata 19 Aug. 1301.

Q*uamdiu manserit* S. Romanæ *corpus in primo sepulturæ loco, incertum. Translatum est mille fere post ejus decessum annis in S. Fortunati Episc. Tudertini basilicam intra eamdem urbem, una cum aliis Divorum exuviis. Ita tom. I Italiæ sacræ Ughellus :* Nicolaus Armatus, ex Canonico Rotomagensi electus an. CIↃCCXCVII VIII Kalend. Maii *Tudertinus Episcopus,* anno CIↃCCCI, die XIX Augusti, in basilicam S. Fortunati transtulit corpora SS. Cassiani, Callisti, Fortunati, Romanæ et Dignæ. *Turpe erratum extat in Vitæ epitome apud Ferrarium, sed a typographi forsan negligentia, anno* CIↃI *hanc translationem esse factam. Idem tamen Luberius expressit.*

iterum inventa 13 Dec. 1580,

11 *Collocata fuisse ea sacra corpora testatur Possevinus sub principe altari ejusdem basilicæ, semperque singulari cultu religione. Sed quia altare illud magnam basilicæ partem occupabat, Angeli Cæsii Episcopi, senatusque Tudertini, decreto, anno* CIↃIↃLXXX *destructum est, ut splendidius loco aptiore restauraretur. Sub illo igitur altari, die* XIII *Decembris reperta quinque illa corpora sunt in quatuor arcis lapideis, intra antiquissimum sepulchrum marmoreum : singulis apposita epigraphe erat plumbo incisa. Inspexit hasce omnes reliquias idem Angelus Episcopus, et populo, qui frequens concurrerat, venerandas exhibuit, atque ad sacrarium deportavit, ibi asservandas, donec alius iis reponendis aptatus esset locus. In Acta res omnis relata tunc est.*

in sacrario reposita :

in diem futuræ translationis datæ a Gregorio 13 indulgentiæ,

12 *Quia vero sperabat Antistes, brevi omnia expeditum iri, cum Gregorio* XIII *Pontifice Maximo egit, ut indulgentiis impertitis populi pietatem ad cohonestandam eam translationem inflammaret. Recitat Possevinus Pontificis diploma datum Tusculi* X *Junii* CIↃIↃLXXXI, *in quo ista habentur :* Omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus et confessis, ac sanctissimo Eucharistiæ sacramento refectis, qui ecclesiam S. Fortunati Tudertini, eo die, quo translatio corporum Sanctorum Fortunati, Calixti, et Cassiani, ac Sanctarum Romanæ et Dignæ Virginum, ex sacristia dictæ ecclesiæ, ubi nunc reperiuntur, in aliud sepulchrum sub altari novo, in ipsamet ecclesia honorifice et decenter præparatum, fiet, et deinde singulis annis die Translationis hujusmodi, a primis Vesperis usque ad occasum solis ejusdem diei, devote visitaverint, et ibi pro pace inter

A ter Christianos Principes conservanda, ac hæresum extirpatione, sanctæque Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, misericorditer in Domino perpetuo concedimus.

in diem sequentem alia a Clemente 8

13 *Verum quia impensæ ad operis absolutionem necessariæ lentius repræsentabantur, ad* XVI *annos dilata translatio est, atque anno demum* CIↃIↃXCVI *peracta, die* V *Maii, quæ erat Dominica tertia post Octavam Paschæ: nam hujus celebritas tunc in* XIV *diem Aprilis inciderat, littera Dominicali F. Qui tunc Ecclesiæ Romanæ præerat Clemens* VIII, *ad indulgentiam perpetuam a Gregorio* XIII *concessam, aliam in diem insequentem, itidem plenariam, adjecit. Qua pompa, quoque splendore ac magnificentia instituta sit supplicatio, in eaque reliquiæ circumlatæ, egregie describit Possevinus, et quæ variis locis statuæ, arcus, inscriptiones, de quibus forsan luculentius agemus ad S. Fortunati Episcopi diem. Aderant præter Cæsium Tudertinum tres alii Episcopi, advenarum supra* XL *millia.*

solenniter translata 5 Maii 1596

14 *Reædificatum erat majus altare dictæ ædis S. Fortunati, propius Chorum. Sub eo altari Episcopus suo ære elegans sacellum ædificarat, in eoque sepulchrum e versicolori marmore præclare elaboratum. In* B *illud sacellum quatuor cypressinæ thecæ, quibus inclusæ horum quinque Sanctorum reliquiæ erant, ab eodem Episcopo, die* VI *Maii, Vesperis cantatis, deportatæ sunt. Quæ SS. Dignæ et Romanæ exuvias continebat, ea ab Antistite Perusino Napoleone Comitulo gestabatur. Posita in fronte sacelli ad perpetuam rei memoriam hæc inscriptio est:*

in novum sacellum illatæ postridie,

addita epigraphe

Dei gloriæ, et sanctorum venerationi. Corpora Sanctorum Cassiani et Calixti Martyrum, et Fortunati Confessoris, Episcoporum Tudertinorum; ac Sanctarum Dignæ et Romanæ Virginum ejusdem civitatis; a Nicolao Armato Episc. Tudert. anno sal. MCCCI die XIX Augusti translata et recondita, Angelus Cæsius Episcopus Tudertinus, Cameræ Apostolicæ Clericus præsidens, anno MDLXXX, die XIII Decembris a se reperta et diligenter recognita, per civitatem solenni ritu transtulit, die V Maii, anno MDXCVI, et hoc sepulchro sua impensa magnificentius extructo, pie collocavit, die VI Maii, ejusdem anni. *Inscripsit hanc Translationem generali Catalogo SS. Ferrarius ad* V *Maii.* D

AUCTORE I. B.

15 *Angeli Cæsii præstantissimi Antistitis elogium ex MS. Catalogo Episcopor. Tudert. recitat citatus jam sæpius Ughellus. In quo hujus translationis ita mentio fit:* Sanctorum Cassiani et Callisti Martyrum et Fortunati Confessoris, Episcoporum Tudertinorum, ac SS. Romanæ et Dignæ Virginum corpora in templo S. Fortunati, illustriori sepulchro, ære suo condito, solenni pompa transtulit. Ibidem B. Jacobini de Benedictis ossa decentius posuit. *De B. Jacobino, vel potius Jacopono, ut vulgo appellatur, agemus* XXV *Martii. Colitur S. Fortunatus* XXX *Junii et* XIV *Octobris, S. Digna Virgo et Martyr* XI *Augusti, S. Cassianus Ep. Tudert. Mart.* XIII *ejusdem, S. Callistus* XIV. *Eorum autem anniversariam solennitatem agi testatur Jacobillus ritu duplici, Lectionibus propriis,* E *a sacra Rituum Congregatione approbatis, præloque excusis.*

aliorum SS. natales.

16 *Testatur Antonius Masinus in Bononia perlustrata, Bononiæ asservari S. Romanæ Virginis reliquias aliquas in templo S. Martini majoris, et in S. Francisci: quas arbitratur hujus potius Romanæ esse, quam Antiochenæ illius Diaconissæ, quæ S. Pelagiam pœnitentem, ut in hujus Vita* VIII *Octobris narratur, de sacro fonte suscepit.*

S. Romanæ reliquiæ Bononiæ.

ANIMAD. PAP. 12

DE SS. ZEBINA, POLYCHRONIO MOYSE, DAMIANO,

ANACHORETIS IN SYRIA.

SÆCULO XXIII F. B.

J. B.

Multi in Cyrestica regione, Theodosio juniore imperante, vitæ sanctimonia celebres extiterunt anachoretæ, quorum certamina Theodoretus, Cyri in eadem provincia Episcopus, in Philotheo, sive religiosa historia, commemorat. Eorum plerosque Græci publica veneratione colunt, ut ex eorum Menæis et Maximi Cytherorum Episcopi Vitis sanctorum perspicere est. Et quidem in utrisque quintum horum annotata XXIII *Februarii memoria est, his verbis:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη Τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν

Horum commemoratio 23 Febr.

C Ζεβινᾶ, Πολυχρονίου, Μωσέως, καὶ Δαμιανοῦ. *Dein ista additur Vitæ eorum epitome.*

2 Ex his divinus Zebinas in monte quodam sibi religiosam palæstram excitavit, in quo usque ad senectutem asceticis sese laboribus exercuit. Superabat autem cunctos illius ætatis homines precum assiduitate. Cum dein præ senio stare non posset, scipione nixus precationibus vacabat. Cum ita admirabilem et Deo gratam vitam egisset, expiravit. Divinus autem Polychronius, ejus discipulus, ita presse Magistri vitam imitatus est, ut nec cera annulorum formas ita repræsentet. Nam in assidua statione et precum studio perseverabat. Ferrum tamen non gestabat, ne infirmioribus quibusdam damno esset, eos nimirum a vita religiosa deterrens. At quercus radicem, tanti ponderis, ut non facile eam quis ambabus manibus movere posset, humeris sustinens, ita corpus eo onere affligebat. Quibus ex laboribus divina in eo gratia efflorescebat: etenim et precibus æstum immodicum fregit, et vacuum lecythum oleo replevit, aliisque pluribus perpetratis prodigiis ad Dominum migravit. Ejus discipuli fuere Moyses et Damianus. Et ille quidem in Polychronii cella habitavit, ejusque virtutem in se ad vivum expressit. Damianus autem vicum quemdam ingressus, cui Hiera nomen, cum juxta Hellos domunculam desertissimam reperisset, in ea mansit, Magistri quoque sui vivendi normam accuratissime secutus: nihil enim in cella habebat, præter sportulam lenticulæ, quam ad victum adhibebat. Tantam illi utilitatem ex Polychronii convictu perceperunt, sancteque et ipsi vitam peregerunt.

Vitæ epitome ex Menæis:

3 *Hactenus Menæa, quæ Cytheræus in vulgarem linguam, qua nunc Græci utuntur, transtulit. Luculentius disertiusque eorum Acta narrat Theodoretus* F *cap. 24 Philothei, sive religiosæ historiæ, qui liber nonus in Vitis Patrum. Editionem Heriberti Rosweydi ex Gentiani Herveti interpretatione cum Græco textu et Sirmondi translatione contulimus.*

Acta ex Theodoreto.

VITA

auctore Theodoreto cap. XXIV Philothei.

Zebinam prædicant usque in hodiernum diem, qui ut illum viderent digni sunt habiti. a Aiunt autem eum, cum ad extremam pervenisset senectutem, iisdem esse laboribus usum usque ad finem, nec, licet gravissimo premeretur senio, ex certaminibus juventutis aliquid immutasse. Superabat autem, ut dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate orationis. In ea enim diu noctuque versans, non solum non satiabatur, sed etiam desiderium efficiebat vehementius. Quin etiam cum iis qui ad ipsum veniebant paucis disserens, non poterat in animum inducere, ut cogitationem a cœlis deduceret, sed statim ab illis liberatus

a Zebinas ob senium nil de laboribus remittit, assiduus in oratione,

AUCTORE THEODORETO.

A liberatus, ut nec tantillum quidem ab iis quæ sunt Dei universorum separatus, offerebat rursus deprecationem. Postquam autem non permittebat senectus, ut citra molestiam stare posset assidue, sustentaculum ei præbebat baculum, cui innixus Dominum et laudabat et orabat. Cum autem præter alia bona esset ornatus amore in hospites, jubebat multos, ex iis qui ad ipsum veniebant, exspectare vesperam. Illi autem timentes ne tota nocte illic starent, aliqua sua negotia prætexentes, se ab illis subducebant laboribus.

senex baculo nitens, *hospitalis;*

2 Hunc ille quoque magnus admiratus est *b* Maro: et omnes ad se venientes ad illum ire jubebat, et accipere ejus benedictionem, eum Patrem et Magistrum nominans, et totius virtutis exemplar vocans. Rogavit autem ut in eodem quoque sepulcro poneretur: sed non siverunt, *c* qui corpus illud sacrum diripuerunt, et in eum locum, quem diximus, detulerunt. Divinus autem Zebinas, cum ante eum obiisset, in vico ei propinquo (is autem appellatur *d* Cirtica) justa sibi facta accepit. In ejus sepulcro maximam *e* ædem ædificarunt: iis enim qui cum fide accedunt, variam ac multiplicem effundit curationem. Habet autem nunc quoque sub eodem tecto *f* Martyres, qui B apud Persas quidem decertarunt, annuis autem et celebribus festis a nobis honorantur.

b honoratus judicio S. Maronis, *c post mortem miraculis,* *d templo ei erecto.* *e* *f*

3 Hujus doctrinam magnus accepit Polychronius: quinetiam divinissimus *g* Jacobus dicebat eum sibi primum dedisse tunicam ex pilis contextam. Ego autem, qui illum nunquam vidi (ante meum enim adventum vitæ finem acceperat) in hoc egregio Polychronio divini Zebinæ video philosophiam: non sic enim cera exprimit figuras annulorum, ut hic illius effingit formam et characterem. Hoc autem aperte scio, ea quæ de illo narrantur, cum iis quæ ab hoc fiunt, conferens. Est enim similiter divino incensus desiderio, et est terrenis omnibus superior, et corpori alligatus mentem habet alatam, et quæ fertur sublime, aeremque trajicit et æthereum, et cœlis fit sublimior, et perpetua divinam visione apprehendit contemplationem, nec potest illinc unquam mentem detrahere: quinetiam cum iis qui adveniunt colloquens, superna mente peragat.

g *Polychronius Zebinæ discipulus,* *ejusque imitator,* *in studio orationis*

4 Ejus autem per totam noctem vigiliam et stationem hunc didici. Cum enim viderem simul et cum senio conflictantem et cum imbecillitate, et *h* nullam omnino habentem curam corporis, sæpius precatus et persuasi, ut duos assumeret, qui simul habitarent, et aliquam consolationem ab eis acciperet. Quoniam C autem petiit viros virtute claros, qui per se in alio degebant monasterio, illis quoque viris admirandis persuasi, ut divini hominis curam omnibus præponerent. Hi cum parvo tempore cum eo habitassent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cum autem virum divinum *i* obsecrarem, ut imbecillitate corporis metiretur laborem: Non solum, inquit, eos non cogo stare mecum assidue, sed etiam sæpe præcipio, ut decumbant: illi autem, Et quomodo possumus, aiebant, eo, qui in laboribus consenuit, stante, et imbecillitatem corporis despiciente, decumbere, cum simus sani et in media ætate? Sed venerandi quidem mihi capitis nocturnos labores sic didici.

et nocturna statione: *h* *consilio Theodoreti duos socios admittit,* *i non tamen cogit ad pares labores.*

5 Hi autem viri procedente tempore sibi tantam paravere virtutem, ut cum hoc magno viro eam persequerentur philosophiam. Et *k* Moyses quidem, (hoc est enim ei nomen) permansit usque in hodiernum diem, tanquam patri et domino omne ei servitium exhibens, et, quæ ex sacra illa anima coruscat, virtutem accurate perfecteque exprimens.

ii quoque sancte vivunt: *k* *Moyses ei adhæret*

6 Damianus autem (hoc enim erat nomen alteri) cum pervenisset ad quemdam *l* vicum non procul situm, ei autem est nomen Niara, et præter alias D parvam quamdam invenisset domunculam, in illa degit, idem vitæ institutum persequens: adeo ut qui hunc et illum recte norunt, eum aspicientes, existiment se videre B. Polychronii animam in alio corpore. Eadem enim et simplicitas et mansuetudo et moderatio, eadem lenitas sermonis, eadem in congressu suavitas, eadem animæ vigilantia, et Dei intelligentia, idem status et labor et vigilia et cibus, et quæ est ex lege divina paupertas et nihil possidere. Nam præter unam sportulam, quæ lentem habet madefactam, nihil est in habitaculo. Tantam accepit utilitatem ex consuetudine magni Polychronii.

l *Damianus alio migrat,* *magistro simillimus:* *lente madefacta vixit.*

7 Ego autem relicto discipulo redibo ad magistrum: a fonte enim rivi fluenta procedunt. Hic ergo cum aliis vitiis ejecta quoque ex anima gloriæ cupiditate, et inanis gloriæ conculcata tyrannide, studebat semper labores occultare. Et *m* ferrum quidem ut gestaret non inducebat in animum, timens ne ex eo aliquid damni hauriret, si arrogantiæ inflammationem anima ex eo accepisset. Cum autem quercus gravissimam radicem ad se deferri jussisset, ut qui ad alium scilicet usum ea opus haberet, eam et noctu imponebat humeris, et ea imposita orabat, et interdiu, cum esset ei otium. Cum autem veniret aliquis, et pulsaret ostium, eam in loco aliquo abscondebat. Hanc cum vidisset quidam, mihi indicavit: et cum vellem scire, quantum esset ejus pondus vix eam potui tollere ambabus manibus. Is autem cum me aspexisset, jussit eam dimittere; ego autem eum rogabam, ut mihi eam permitteret accipere, ut ei eriperem occasionem laboris. Postquam autem eum vidi ægre ferre, ei cessi desiderio victoriæ.

Polychronius virtutes occultat: *m* *gravi onere pressus erat,* E *supra id impedire conante Theodoreto,*

8 Ex his laboribus effloresc it ei quoque data gratia divinitus, et multa fiunt miracula illius orationibus. Etenim cum gravis illa siccitas, quæ homines affligebat, ad preces incitaret, venit ad eum multitudo Sacerdotum. Erat autem una cum eis quidam quoque, cui Antiochenæ regionis multi vici pascendi erant crediti. Is ex iis qui aderant, rogabat seniores, ut ei persuaderent, ut manum dexteram imponeret lecytho. Cum ii autem dixissent, eum non esse id facturum; dum preces post hæc fierent, et venerandum mihi caput oraret, ille pone stans porrexit duabus manibus lecythum. Is autem ita cœpit scatere, ut duo aut tres ex iis qui aderant manus extenderent, et eas plenas oleo acciperent. Sed licet et divinæ gratiæ fundat radios, et rectis officiis præclarisque et ex virtute rebus gestis sit plenus, et quotidie colligat opes philosophiæ, est tamen tanta modestia et moderatione præditus, ut uniuscujusque ex iis qui ad ipsum veniunt, ambos pedes amplectatur, et frontem terræ imponat, sive fuerit miles, sive opifex sive rusticus.

clarescit miraculis: *orans lecythum oleo replet:* F *omnium adventantium pedes osculatur:*

9 Narrabo autem aliquid quod possit docere ejus simplicitatem et moderationem. Quidam vir bonus, cui hujus gentis obtigit præfectura, cum Cyrum venisset, cupiebat mecum frui aspectu horum magnorum athletarum. Cum alios ergo obiissemus, ad hunc quoque accessimus, cujus virtutem nunc narramus. Cum ego itaque dixissem esse *n* Præfectum qui mecum accessisset, et æqui justique amatorem, statim homo divinus utrasque manus tendens et ambos pedes prehendens, Volo, inquit, ut mihi aliquam promittas petitionem. Cum is autem ægre ferret et ut surgeret oraret, et se quod jusserit facturum polliceretur, (conjiciebat enim eum velle rogare pro aliquo ex iis qui ejus parebant ditioni). Quoniam ergo, inquit homo divinus, es pollicitus, et jurejurando promissum confirmasti, acri et vehementi studio Deo pro me offer preces. Is autem frontem pulsans obsecrabat, ut eum absolveret a jurejurando, ut qui non

n supplex Ducis preces implorat:

A non esset dignus *o* pro ipso preces offerre Domino. Ejus ergo qui in tam alta philosophia tanta sit modestia ac moderatione, quænam oratio possit ejus laudes pro dignitate consequi.

ob morbos non intermittit labores

10 Hujus in laboribus suscipiendis studium ne varii quidem ac multiplices morbi, qui in eum incubuere, retardarunt: sed cum a variis morbis obsideatur, eosdem labores sustinet. Cum multis autem sæpe verbis apud eum egerimus, vix hanc ædificavimus domunculam, corpori plane frigefacto aliquantulum caloris procurantes. Ei multi quidem adhuc superstites aurum sæpe obtulerunt, et qui etiam excessere reliquerunt; sed nihil ab ullo unquam accepit, sed eorum quæ efferebantur eos jussit esse dispensatores. Porro autem magnus quoque Jacobus *p* cilicium, ab aliquo ad se delatum, ad ipsum misit: sed id quoque remisit, cum id esse videret densius et elegantius. Perpetuo enim usus est vilibus et minimi pretii vestibus. Adeo autem existimavit paupertatem esse quovis regno magis expetendam, ut nec necessarium quidem semper haberet nutrimentum. Scio enim me sæpe venisse, et benedictionem petiisse, neque aliquid aliud invenisse, quam solas duas caricas. Hujus mel, et iis qui vident, est valde expetendum; et iis qui audiunt, suave et maxime

aurum oblatum respuit: *cilicium eleganitus datori remittit:* *paupertatem magni æstimat:*

B

jucundum. Nullum enim vidi hominem, ne ex iis quidem, qui sunt faceti et dicaces, qui ulla unquam reprehensionis labe eum asperserit: sed omnes eum et prædicant et celebrant, et ad ipsum venientes minime volunt recedere. D

AUCTORE J. B. omnibus est venerationi,

a *Fatetur infra num. 3 Theodoretus, eum a se non visum.* — b *Ita Sirmondus, Græce* Μάρων. *Rosweydus habebat* Marum. *Vitam* S. Maronis *dedimus* 14 *Februarii ex cap.* 16 *ejusdem Theodoreti.* — c *Hoc ibidem narratur num.* 3. — d *Græce* ἐν Κιττα. — e *Græce habetur*, καὶ νεὼν δὲ τῇ θήκῃ μέγιστον ᾠκοδόμησαν, *vertit Sirmondus* templumque loculo ejus maximum inædificarunt. — f *Sunt hi Martyres ex iis fortissimis, quos idem Theodoretus lib.* 5 *histor. Eccles. cap.* 38 *scribit sub Vararane Isdegerdæ filio crudelissimis tormentis excarnificatos, e quibus fuit S. Benjamin Diaconus, qui* 31 *Martii colitur. Fuerunt alioquin et alii quamplurimi in Perside martyrio coronati, præsertim sub Sapore, sed* 100 *fere annis ante Theodoretum. Ast Isdegerdes et Vararanes ejus tempore in Christianos sævierunt.* — g *De hoc Jacobo egit Theodoretus cap.* 21. *Colitur* 26 *Novembr.* — h *Græce*, Καὶ θεραπείας οὐδεμιᾶς ἀπολαύοντα. *Sirmondus vertit. et nullius*, nullo prorsus famulatu sublevari. — i *Sirmondus*, orarent. Ἱκέτευον, *tam tertiæ personæ pluralis est, quam primæ singularis. Sed tum ex sancti viri responso, tum ex discipulorum excusatione liquet, Theodoretum ipsum fuisse, qui oravit, ut laborem imbecillitate corporis metiretur.* — k *Ita Theodoret.* Μωϋσῆς. *Menæa item in contextu elogii* Μωϋσῆς *habent, in titulo, ut diximus*, τοῦ ὁσίου Μωσέως. — l *Græce*, πόλιν τινά, *vertit Sirmondus*, urbem quamdam. — m *Et Joannes, de quo mox, aliique antea commemorati a Theodoreto.* — n *Sirmond.* Ducem esse. *Græce*, ὡς ἡγεμών ἐστιν. — o *Sirmondus*: ut qui nec pro seipso dignas Domino preces offerre possit. *Græce*, ὡς οὐκ ἀξιόχρεως ὢν οὐδὲ τὰς ὑπὲρ αὑτοῦ ἱκετείας τῷ δεσπότῃ προσφέρειν. — p *Græce est*, σισύραν. *Sirmondus vertit*, pelliceam vestem.

Martyres Persæ.

E

DE SANCTIS ANACHORETIS SYRIS

JOANNE MOYSE, ANTIOCHO, ANTONINO, SIVE ANTONIO.

I. B.

SECULO V XXIII FEB.

Horum anniversaria commemoratio,

Hos quoque athletas Cyristica tulit regio: *Theodoretus Cyri Episcopus, adhuc superstites, scriptis suis celebravit, cap.* 23 *Philothei.* Joannes *S. Limnæi, de quo* XXII *Februarii actum, discipulus fuisse traditur.* Moyses *hic alius est ab illo S. Polychronii discipulo, quem antea retulimus. Nam hic* σιδηροφόρος *fuit, ferrum gestans, ut et reliqui tres, ut non alter ille Moyses. Qui* Antonius *est apud Rosweydum in Vitis PP. et apud Cytheræum, is* Antoninus *appellatur in Græco textu Theodoreti apud Sirmondum, et in Menæis. In his* τετραμέρου συντάγματος, *quadruplicis turmæ hujus, ut vocant, sic consecrata memoria est.* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν, Ἰωάννου, Μωϋσέως, Ἀντιόχου, καὶ Ἀντωνίνου. Eodem die (XXIII *Februarii*) commemoratio Sanctorum Patrum nostrorum Joannis, Moysis, Antiochi et Antonini. *Tum Vitam brevi epitome perstringunt ac fere ex Theodoreto: quæ eadem extat in* Βίοις Ἁγίων *Maximi Cytherorum Episcopi.*

nomina, *Vita.*

VITA EX MENÆIS.

C

Ex his Joannes familiaris fuit ac discipulus *a* Limnæi, montem vico Targala vicinum incolentis, atque illic ad virtutum exercitationem diligenter incumbentis. Joannes porro cum in rupem quamdam asperam, ac frigidam Septemtrionibusque expositam venisset, illic nonaginta quinque dies commoratus, inde abscessit: at postea reversus, quinque et viginti annos sub dio transegit. Cibus ei panis erat cum sale, vestis cilicium. Ferramentis magni ponderis corpus omne configebat. His ergo gravatus, et Solis radiis adustus, nulla tamen unquam remissione laborum respirare animum patiebatur. Severat juxta ejus gramineum thorum, quidam illi familiaris amygdalum: quæ cum decursu temporis arbor facta umbram illi præberet; *b* excidi eam jussit, ne quid inde hauriret solatii.

S. Joannes in rupe aspera

austere vivit. *omnem respuens recreationem.*

2 His ille laboribus exercitus migravit ad Dominum. Cujus laudatissimus Moyses insistens vestigiis, in edito quodam vertice, qui *c* Ramæ vico incumbebat, vitam et ipse asceticam coluit. At magnus Antiochus, jam senex, in loco solitario septum sibi construxit. Beatissimus quoque *d* Antoninus in senili corpore, pares juvenibus labores suscipiebat. Vestis erat eadem omnibus, idem victus, statio, precationes assiduæ die ac nocte: et nec diuturnitas temporis, nec senectus, nec imbecillitas naturæ, eorum tolerantiam debilitavit: at semper vividum quasique efflorescentem in seipsis laborandi ardorem alebant. Sancta igitur ejusmodi canitie conspicui, in pace animas Deo reddiderunt. Tantam illi ex divini Joannis convictu et exercitatione perceperunt utilitatem.

ejus imitatores S. Moyses, S. Antiochus, *S. Antoninus, etiam senes se macerant.*

F

a *Id non diserte tradit Theodoretus, sed solum* idem vitæ institutum sectatum esse, *quod Limnæus, de quo immediate ante egerat. Addit, virum fuisse* præter cetera lenitate et mansuetudine illustrem. — b *Addit Theodoret.* visumque oblectaret. — c *Ita et Theodoretus Sirmondi* ἐν ὑψηλῇ τινι κορυφῇ Ῥαμῆς ὑπερκειμένῃ τῆς κώμης. *In Rosweydi editione est* Romæ. — d *Ita et Sirmondi Theodoretus, Rosweydi* Antonius.

DE S. FLORENTIO CONFESSORE

HISPALI IN HISPANIA.

J. B.

CIRCA CCCCLXXXV

Recentiores *Hispanicarum rerum scriptores* Florentios *duos Hispali urbi vindicant, in Cœlitum album relatos, Martyrem alterum, alterum Confessorem. Illum esse volunt, qui Martyrologiis memoratur* XXVII *Octobris martyrium fecisse* apud castrum Tyle: *quod castrum cum in Gallia sit, frustra ipsi in Hispania quærunt, contortis etiam locorum quorumdam vocabulis. Sed de eo nos ad eum diem viderimus. Confessoris ita ad* XXIII *Februarii inscripta Martyrologio Romano memoria est:* Hispali in Hispania S. Florentii Confessoris. *Hæc de eo scribit Ambrosius Morales lib.* 10 *Chronic. cap.* 28. Admodum celebris est Hispali S. Florentius, quem alii Martyrem appellant, alii Confessorem. Aiunt cum ejus corporis reliquiis, quas in ea Ecclesia asservant, repertum esse Latinum epitaphium, e quo constet, in

S. Florentius Hispali colitur 23 Febr.

A in pace quievisse virum sanctum XXIII Februarii, vixisse annos LIII, sepultum XV Martii (*imo* XIII, *ut patebit*) anno CCCCLXXXV. Quæ si ita sunt, Confessor fuit, non Martyr, quia nulla eo tempore grassabatur in Hispaniis persecutio, unde ei occasio martyrii posset offerri. Et vero quod in pace quievisse dicitur, argumento est, naturali morte defunctum, absque carcere aut tormentis. Aiunt quoque Hispanum fuisse, genere nobilem. Verum hæc mihi haud ita explorata sunt ac certa, ut cuperem, utque jure esse oporteret. Inest tamen epitaphio illi sufficiens pondus, cum præsertim Ecclesia Hispalensis eo die officium Ecclesiasticum de S. Florentio recitet.

auctore l. 8 23 Febr.

incertum an nobilis et Hispanus :

2 *Ita Morales, summo vir judicio et apud eruditos auctoritate. Ab eo plerique descripserunt, etsi non omnes citent, et quidam majori asseveratione utantur, ejus illa addubitatione omissa, quæ scriptoris sinceritatem insigniter commendat. Agunt ergo de S. Florentio Thomas Trugillus tom. 2 Thesauri Concion. par. 2 Marietta lib. 6 de SS. Hisp. cap. 3. Alphonsus Villegas par. 1 Floris SS. Rudericus Carus Antiquit. Hispal. lib. 2 cap. 11. Alphonsus Spinosa Antiquit. Hispal. lib. 2 cap. 18 Franciscus Bivarius in Notat. ad Dextri Chronicum. At L. Marinæus Siculus lib. 5 de reb. Hispan. mirifice hallucinatur, ita de* S. Florentio *scribens :* S. Florentius Martyr Hispanus et genere nobilis, sub Deciano Præside passus, martyrio coronatus est. Hoc legitur in catalogo Sanctorum Romano. Cujus reliquiæ sanctæ nostris temporibus in ecclesia Hispalensi apud sacrarium, cum aliis Sanctorum reliquiis, in magno pretio ac veneratione fidelium Christianorum, in capsula videntur, quæ talibus versiculis in urna simul inclusis designantur. *Subdit citatam a Morale inscriptionem, de qua mox. Sed quis ille* Decianus Præses? *an* Dacianus *sub Diocletiano? an alius quispiam sub Decio? Procul illi distant ab anno* CCCCLXXXV. *Qui alterum* Florentium *Martyrem Hispanum, eidemque Hispali, asserere conantur, sub Trajano peremptum volunt. Ita Chronicon quod M. Maximi Episcopi Cæsaraugustani nomine editum, ad*

a multis laudatus :

B

in unum conflatus cum nescio quo Martyre.

annum IƆCXII *Christi :* Floret memoria per Hispanias utriusque Florentii Hispalensis : prioris (qui dictus est Rusticus, ad quem scripsit Plinius Secundus) Martyris sub Trajano passi, alterius Confessoris sub Zenone Episc. Hispalensi. D

3 *Inscriptionem antea citatam ita repræsentat Rudericus Carus in Notationib. ad Maximi Chronicon :*

REQVIEVIT IN PACE
FLORENTIVS VIR SANCTVS
DIE X KALENDAS MARTIAS,
VIXIT ANNIS LIII,
ET DEPOSITVS EST DIE III
IDVS MARTIAS, ERA DXXIII.

13 Martii sepultus.

Addit Antonius Quintanadvennas noster in libro de SS. Hispalensibus : ANNO DOMINI CCCCLXXXV. *Quæ et habet Marinæus Siculus, et Joannes Tamaius Salazar. At Spinoza loco citato, et Franciscus Padilla histor. Eccles. Hispan. centur. 5 cap. 35 ita epigraphen illam efferunt :* Sanctus vir Florentius quievit in pace XXIII Februar. Vixit autem an. LIII. Sepultus XV Martii an Dom. CCCCLXXXV. *Quod Carus et Quintanadvennas habent,* X Kal. Martii *obiisse qui dies Februarii* XX *est, Tamaius correxit,* VII Kalendas Martii. *At neque in Id. Martii, sive die* XIII, *neque* XV, *in ullo Martyrologio annotata* S. Florentii *depositio.* E

4 *Scribit Padilla recitari de eo officium ab Ecclesia Hispalensi* XV *Martii. Ea si consuetudo tenuit, quo tempore scribebat Padilla, ante* L *annos, modo antiquata est. Nam testatur Quintanadvennas, ab anno* CIƆIƆCXXIV *celebrari cum officio duplici secundæ classis, die* XXIII *Februarii : fieri tunc in basilica metropolitana solennem supplicationem, in qua ejus corpus inclusum *arcæ argenteæ, circumgestetur : inventum autem pretiosum id pignus cum illius ædis fundamenta foderentur. Aliud de eo nihil reperimus. Quod Tamaius scribit,* ex nobili Gothorum origine apud Hispalim natum, *minus multo probatur nobis, quam quod supra ut inexploratum rejecit Morales, quod* Hispanus et genere nobilis *fuisse assereretur.*

honoratur officio duplici 2 classis :

corpus circumfertur :

*an Gothus **

ANIMADV. PAG. 42.

DE S. DOSITHEO

MONACHO IN PALÆSTINA,

I. II.

Commentarius prævius.

CIRCA AN. IƆXXX XXIII FEB.

C

SS. Dorothei et Dosithei non sunt in antiquis Fastis nomina :

laudatus tamen Dorotheus a S. Theodoro Studita,

M*iratus sum sæpenumero, quid causæ esset, cur neque in Menæis Græcorum, neque in vetustis Latinorum Martyrologiis nomina inscripta extarent* S. Dorothei *Archimandritæ, Sanctique* Dosithei *ejus discipuli; cum utriusque gravissimis testimoniis celebrata sanctimonia sit. De* Dorotheo *certe quid duo sapientissimi sanctissimique Patres senserint, Theodorus Studita et Tarasius Constantinopolitanus Patriarcha, perspicere est in Prologo ad ipsius* Dorothei *Asceticas institutiones, qui ab Studita fortassis quopiam monacho, Orthodoxo certe ac religioso scriptore, compositus est. Ita ergo loquitur :* Hunc librum virtutis præcepta tradentem, et animæ maxime utilem, ut opus revera Dorothei Orthodoxi, et inter Patres conspicui, admittere debemus, cum non sit illius infidelis et perversi. Quemadmodum etiam Pater Noster et Christi Confessor, Theodorus, Studiensis monasterii moderator sapientissimus, in suo ad discipulos testamento recte docuit. Qui postquam suæ fidei sensum declaravit, et omnes ad unum atheos hæreticos anathemate damnavit, sic insuper subjungit : Et universim tam antiqui quam novi Testamenti librum divinitus inspiratum, et præterea omnium Sanctorum divinoloquorum Patrum, Doctorumque et ascetarum Vitas ac divina scripta suscipio. Hoc autem dixi propter aperte perniciosum Pamphilum, qui ex Oriente adventitans, Sanctos illos viros Marcum, Isaiam, Barsanuphium, Dorotheum et Hesychium calumniatus est. Nec vero ego, cum Barsanuphium, Isaiam, Dorotheum nomino, illos Acephalorum propugnatores, qui et ipsi capite minuti sunt, aut Decaceratarum, sive Decicornium conjuratos socios intelligo, qui et a S. Sophronio tabella anathematis confixi sunt : sed alios videlicet illos supra nominatos, ab his diversos, quos ego per examen sanctissimi Patriarchæ Tarasii, jam pridem summo sacerdotio fungentis, necnon aliorum fide dignorum hominum, tam indigenarum, quam Orientalium, testimonio probatos, ex paterna traditione amplector. His accedit quod imago Barsanuphii in divino sacrario magni templi, una cum sanctis Patribus, Antonio, Ephræmo, alusque collocetur *etc.* F

ANIMADV. PAG 44

et S. Tarasio Patriarcha CP.

Alia de Dorothei virtutibus sane luculenter prædicat quidam ejus (ut creditur) discipulus, in epistola ad Fratrem petentem sibi Dorothei sermones ab eo inventos, transmitti : quæ epistola iisdem sermonibus, sive institutionibus, aut doctrinis præfixa extat in Bibliotheca PP. sed a Balthasare Corderio nostro, in nova Dorothei interpretatione pars bona omissa est, quod in Græco non extaret. Verum nulla magis ingenua ac sincera

atque ipsius librorum inventore ac discipulo :

haberi

A *haberi* B. Dorothei *laudatio potest, quam quæ ipsiusmet stylo in iisdem institutionibus expressa est. Sed de eo forsan alibi uberius.*

S. Dositheus autem ab ipso S. Dorotheo,

2 *Beatum autem* Dositheum *ita ipse Dorotheus, laudatissimus ejus magister, laudat Institutione* i *de abnegatione* : Considerate parumper, ad quantum profectum conferat propriæ præcisio voluntatis. Exemplo sit B. Dositheus. Ex quali vita, ex quali luxu, ex quali socordia, homo ille, cum neque verbum Dei unquam audivisset, ad qualem tamen mensuram sanctitatis exiguo temporis spatio pervenerit audivistis, eo quod obedientiam amplecteretur, et propriam abscinderet voluntatem. Sed quomodo etiam glorificavit eum Deus, neque permisit tantam ejus virtutem abire in oblivionem, sed sancto cuidam seni revelavit, qui et vidit illum inter omnes istos Sanctos, ipsorum beatitudine fruentem. *Quod uberius narratur in ipsius* Dosithei *Vita, ab eodem scripta B. Dorothei discipulo, qui ejus institutiones invenit. Ita enim in fine Epistolæ ad Fratrem eas institutiones petentem* : Ego vero prius de S. Dosithei vita compendio dicam : qui beati Patris Dorothei primus discipulus fuit, dum adhuc esset sub Abbate Serido, et obedientiæ certamen secundum Christum viriliter decertaret. *Priora illa verba*, Ego vero prius, *ita efferuntur in Ingolstadiensi anni* CIↃIↃC XVI *editione* : Ego vero demum. *In Græco est*, πρότερον δὲ. *Corderius ea omisit.*

et in Vita,

scripta ab ejusdem S. Dorothei discipulo :

B

inscriptus Martyrologio Galesinii 23 Febr.

3 *Primus ex recentioribus* S. Dosithei *nomen Martyrologio suo inscripsit Petrus Galesinius die* XXIII *Februarii, his verbis* : In urbe Ecbatana S. Docithei monachi et Confessoris, qui nullis sacrarum rerum doctrinis eruditus, brevi ad perfectionem progressus, pro vitæ religiosæ meritis præmium cœleste accepit. *Secutus Galesinium Ferrarius, ad* XXII *Februarii ita scripsit* : Ecbatanis in Media S. Docithei monachi. *Citat in Annotat. Menologium Græcorum, in quo neque* Dosithei *nomen, neque* Dorothei *reperio. Annotat Galesinius præter* Ecbatanam *Mediæ metropolim, alium esse ejusdem nominis in Syria. In Phœnice fuit, de qua Plinius lib.* 5 *cap.* 19 *ita scribit* : Memoria urbium, Dorum, Sycaminon, promontorium Carmelum, et in monte oppidum eodem nomine, quondam Ecbatana dictum. *De hoc etiam Stephanus de urbibus.* Ἐκβάτανα ἡ μεγάλη μερὶς τῆς Μηδίας ἐστι, καὶ Συρίας πόλις. Ecbatana magna pars Mediæ est, et urbs Syriæ. *At in neutra monasticam vitam egit* Dositheus. *Unde originem traxerit, nusquam traditur. Monachus factus in monasterio S. Seridi. Ubi autem illud? Tam prope ab Ascalone civitate Palæstinæ distabat, ut die uno ex tractu Ascalonensi ad illud proficisci quis posset, et vesperi domum reverti. Patet id ex ipso* S. Dorotheo *Instituti sic scribente* : Cum quondam in monasterio Abbatis Seridi versaret, venit eo discipulus cujusdam magni senis ex patribus Ascalonis, ad quippiam Abbatis sui nomine percunctandum. Habebat autem in mandatis a sene, ut vesperi ad cellam propriam reverteretur. *Quod ille ita accurate executus est, ut nec tempestate vehementissima, imbribusque et tonitruis, ac torrentis exundatione, nec Seridensium monachorum, ipsiusque inter eos* Dorothei, *ut isthic ea nocte maneret, induci se cohortationibus sit passus. Eritne qui ex partibus Ascalonis ad Carmelum usque ire die uno potuisse, ac redire, eum existimet?*

non vixit Ecbatanis in Syria,

sed media dici itinere ab Ascalone.

C

In monasterio S. Seridi, seu Seridonis,

4 *Non illic ergo S. Seridi monasterium fuit. Fuit autem Ascaloni utcumque vicinum, in pomœrio, aut agro certe, civitatis Gazæ. Idem enim est* Seridus, *et qui in Vita S. Joannis Eleemonis* XXIII *Januarii* Seridon *appellatur, paullum mutata terminatione nominis. Erat* Seridonis *ita celebris fama etiam tunc cum Ecclesiam Alexandrinam gubernaret Joannes, ut non aliter describi necesse esset ejus monasterium, quam ut* Seridonis monasterium *diceretur : itidem ut* Seridi. *In dicta Vita cap.* 11 *num.* 64 *pag.* 511, *Leontius Episcopus de S. Vitalio, qui colitur* XX *ejusdem mensis, sic loquitur* : Et habitans prius in monasterio Seridonis, exiit et venit Alexandriam. *Tum ut situm monasterii indicet num.* 69 *ita scribit* : Sepulto ergo eo in multo honore, permansit is qui ab eo correctus et sanus factus est, faciens memoriam ejus. Postmodum autem et renuntiavit seculo, ingressus monasterium Abbatis Seridonis in Gaza, et suscepit cellulam Abbatis Vitalii secundum fidem, et in ea permansit usque ad mortem suam. *Metaphrastes in ejusdem S. Joannis Eleemonis Vita, ibidem cap.* 10 *num.* 59 Magnum Seridonem *vocat* : Cum quietem, *inquit*, et silentium ageret in monasterio Magni Seridonis, venit Alexandriam. *Sacrosancti silentii exemplum in eodem monasterio præbuerat* S. Barsanuphius *senex, qui nec Beato quidem Dorotheo loquebatur, nisi S. Serido seu Seridone internuntio, ut infra in* S. Dosithei *Vita patebit. In Vita autem S. Barsanuphii, quam forsan* XI *Aprilis, quo Martyrologio Romano inscriptus est, vel, quo obiisse dicitur,* XIII *Septembris dabimus,* Evagge *appellatur Abbatis Seridi monasterium, si mendum abest.*

D

AUCTORE J. B.

in territorio Gazensi,

ubi et S. Barsanuphius,

5 *Illic ergo quinquennium exegit* Dositheus *ac sancte mortuus est, vivente adhuc et in extremis illi adstante* S. Barsanuphio, *qui et memoratur Hierosolymam cum aliis quibusdam sanctis ac Sapientibus monachis evocatus, ac demum Constantinopolim, ut molienti nescio quid Justiniano in favorem hæreticorum, resisterent. Fuit id fortassis tempore Concilii Constantinopolitani sub Menna Patriarcha, in quo tamen Barsanuphii nomen non legitur, sed aliorum ex eadem Palæstina et Phœnice Archimandritarum ac monachorum, qui insigni zelo Anthimi damnationem urserunt, quod esset Eutychiana hæresi infectus. Habitum id concilium est anno* IↃXXXVI. *Unde conjicere licet, sub Justino seniore, aut primis Justiniani temporibus circa annum fortasse* IↃXXX, *vixisse* S. Dositheum. *Neque nobis probatur, quod in Paradiso Carmelitici decoris Alegranus scribit, quinto Christi seculo floruisse* Dorotheum ac Dositheum. *Sed longius aberrat a vero Alardus Gyelius, qui in Bibliotheca veterum PP. Coloniæ edita hunc* Dorotheum *inter eos scriptores locat, qui seculo quarto, id est, inter* CCC *annum Christi et* CCCC *floruerunt. Quomodo ergo citat S. Dorotheus* Abbatem Zosimam, *qui sub Justino seniore clarus vitæ sanctimonia fuit, uti lib.* 17 *cap.* 4, *tradit Nicephorus Callistus, aut cap.* 5, *si de altero* Zosima *est sermo, qui eodem tempore vixit, et S. Mariam Ægyptiacam sepelivit? Colitur hic* IV *Aprilis, alter* XXX *Novembris. Citat autem S. Dorotheus non scripta* Zosimæ, *sed verba, ut ab ejus ore accepisse, non legisse, videatur* : Sicut dixit Abbas Zosimas, *inquit, qui nempe ipsius temporibus vixerat. Illud miror, Joannem Baptistam de Lezana, accuratissimum scriptorem Annalium Ordinis Carmelitici, nec quinto, nec sexto seculo,* Barsanuphii, Seridi, Dorothei, Dosithei *meminisse, cum utrumque* Zosimam *aliosque quamplurimos, commemoret inter sui instituti professores, et magni Eliæ imitatores : quod de* Dorotheo *sociisque potiori jure asserere poterat, cum, ut diximus, nonnulli eos in ipso monte Carmelo habitasse putent, a quibus tamen dissentire nos anteà declaravimus.*

E

qui morienti adstitit,

circa annum 530.

F

VITA S. DOSITHEI

auctore coætaneo anonymo, interprete Balthasare Corderio S. J.

Beatus vere Abbas Dorotheus vitam solitariam, Deo adjuvante, amplexus, ad Abbatis Seridi cœnobium secessit, ubi magnos quosdam ac complures reperit quieti deditos : inter quos duo erant eximii magni senes, sanctissimus scilicet *a* Barsanuphius, ejusdemque discipulus, sive coexercitans, Abbas Joannes, qui propter eam

S. Dorotheus fit monachus sub Serido Abb.

a

AUCTORE COETANO.

A eam quam a Deo habebat futura prævidendi gratiam cognominatus est Propheta : quibus cum semetipsum omni fiducia formandum tradidisset, magno quidem seni per sanctum Abbatem Seridum loquebatur, Abbati vero Joanni Prophetæ etiam deservire promeruit.

2 Cum adhuc Beatus Abbas Dorotheus versaretur in cœnobio Abbatis Seridi, et certamen Christianæ obedientiæ perficeret, decreverunt sancti senes, ut eo loci ipse *b* valetudinarium extrueret, ejusdemque curam haberet. Nam si quando infirmabantur Fratres, valde affligebantur, quod nullum, qui ipsorum curam gereret, haberent. Extruxit igitur, adjuvante Deo, valetudinarium, proprio secundum carnem fratre sumptus ipsi suppeditante. Erat enim vir Christi admodum diligens et monachorum amicus singularis. Porro ipse Abbas Dorotheus, ut dixi, una cum aliis quibusdam piis ac religiosis Fratribus, curam habebat ægrotantium, quippe cui hujusmodi administrationis demandata erat dispensatio.

b construit valetudinarium sumptu fratris.

3 Quadam igitur die accersivit eum præfatus Abbas Seridus : qui cum ad eum venisset, juvenem quemdam invenit militari sago indutum, delicatissimum juxta ac *c* formosissimum. Is autem tunc forte venerat ad monasterium, una cum quibusdam amicis B Abbatis, qui erant de palatio Ducis. Ut igitur accessit Dorotheus, assumit eum seorsum Abbas Seridus, eique dicit : Hi viri adduxerunt hunc adolescentem, dicentes eum velle hic in monasterio commorari : et vereor ne forte sit alicujus magnorum istorum filius, qui vel suffuratus sit quippiam, vel mali quid egerit, et fugere velit, nosque periculo exponamur ; neque enim habitus ejus, neque forma est cujuspiam, qui monasticam profiteri vitam cupiat. Hic autem erat *d* delicium cujusdam Tribuni, in magno luxu vitam transigens (semper enim istiusmodi deliciæ perquam molliter educantur) nec umquam Dei verbum audiverat : sed quidam familiares Tribuni mentionem illi fecerant sanctæ civitatis, cujus et ipse visendæ desiderio tenebatur. Petiit igitur a Tribuno, ut ad loca illa sancta invisenda mitteretur. Ille autem nolens eum mœrere, cum reperisset quemdam amicum suum germanum illuc abeuntem, ait illi : Gratificare mihi, et juvenem hunc tecum assume, ut loca sancta invisat. Ille vir puerum a Tribuno susceptum in omni honore ac recreatione habuit, suæ et uxoris mensæ illum adhibens.

Dositheus delicatus juvenis, c d rudis rerum fidei, it Hierosolymam.

4 Ubi vero ad sanctam civitatem pervenissent et C loca sancta adorassent, profecti sunt Gethsemanum, ubi erant inferni depicta supplicia. Cum igitur adolescens illi spectaculo intentus et obstupefactus assisteret, videt mulierem quamdam venerabilem, purpura indutam, sibi adstantem, quæ singulos quosque damnatorum ei declarabat, atque alia quædam tamquam ex se monebat. *e* Gloria tibi Christe, qui omnia facis propter hominum salutem. Adolescens vero ille cum hæc ab ipsa audivisset, tacebat et admirabatur : numquam enim, ut dixi, verbum Dei audiverat, nequedum de judicio quidquam intellexerat. Conversus igitur ad eam dixit : Domina, quid quis faciet, ut hæc supplicia evadat? Illa vero respondens ait : Jejuna, et ne vescaris carnibus, et jugiter ora, et has pœnas evades. Ceterum cum hæc tria illi præcepta dedisset, jam amplius non apparuit, sed evanuit.

videt picta tormenta inferni e monitu Sanctæ cujusdam, ut ea evadat,

5 Ex eo igitur tempore juvenis ille compunctus permansit, et tria illa præcepta, quæ dederat ei mulier, sedulo servabat. Amicus vero Tribuni, videns eum jejunantem et carnibus abstinentem, affligebatur causa Tribuni, quem sciebat ipsum magni facere. Commilitones vero istiusmodi vitæ institutum considerantes aiunt ad eum : Fili, quæ tu facis, non sunt hominis in seculo degere cupientis. Si igitur hoc modo vivere volueris, confer te ad monasterium, D et servabis animam tuam. Ille vero, qui necdum de Deo quidquam noverat, neque quid esset monasterium sciebat, ea dumtaxat, quæ ab ista muliere audiverat, observabat.

jejunat, carne abstinet, orat

6 Ait ergo ad illos juvenis : Vos ducite me, quo nostis. Ego enim quo me conferam penitus nescio. Quidam autem ex illis, ut dixi, erant amici Abbatis Seridi, qui hunc adolescentem una secum ad monasterium adduxerunt. Tunc Abbas misit B. Dorotheum, qui ipsi loqueretur, ipsumque examinaret. At ille nihil aliud respondere noverat, quam, Volo salvari. Reversus igitur Dorotheus Abbati refert : Si omnino decreveris ipsum admittere, nil est quod timeas, nullum enim vitium habet. Dicit ei Abbas : Fac igitur caritatem, et tecum illum assume, ut salvetur : nolo enim eum inter Fratres commorari. Ipse vero præ modestia instanter id recusabat, dicens, neque status neque moduli esse sui onus istiusmodi in se suscipere. Cui Abbas : Ego, inquit, et tuum onus et illius gesto ; tu cur affligeris? Tunc dicit ei B. Dorotheus : Quoniam igitur hoc omnino decrevisti, expone illud *f* seni, si tibi videtur : Bene, inquit ille, ego exponam ei. Pergit itaque, et rem seni refert. Tunc senex ipsi declarat, ut sic eum susciperet : Per te enim, inquit, Deus salvabit eum. Tunc suscepit E ipsum cum gaudio, et secum habuit in valetudinario, atque Dositheum appellavit.

ducitur ad monasterium : a S. Dorotheo examinatur : et traditur instituendus, f probante S. Barsanuphio :

7 Quando autem edendi tempus advenerat, dicebat ei : Comede ad satietatem, tantummodo observa mihi, quantum comederis. Et abiens comedit, et venit dicens ipsi : Comedi unum panem cum dimidio. Erat autem panis quatuor librarum. Ait illi Dorotheus : Num bene te habes, Dosithee? Respondit ille : Etiam, Domine bene habeo. Tum ait Dorotheus : Numquid esuris? Nequaquam, Domine, inquit ille ; minime esurio. Igitur, infert Dorotheus, comede panem unum et quartam alterius partem : aliam vero quartam partem in duas partes dividito, quarum alteram comede, et fecit sic. Tum ait ei Dorotheus : Esurisne Dosithee? Respondit : Etiam, Domine, modicum esurio. Post paucos dies, iterum dicit illi : Quomodo habes, Dosithee, numquid mansisti famelicus? Nequaquam, Domine, sed per preces tuas bene habeo. Igitur, inquit, tolle aliud dimidium quartæ partis, et fecit sic. Iterum post paucos dies dicit ipsi : Quomodo nunc te habes? numquid esuris? Respondit : Bene habeo, Domine. Dicit illi : Divide quartam illam aliam partem in duas partes, et dimidium comede, alterum dimidium relinque. Et fecit F similiter : sicque Deo cooperante, paullatim ex sex libris constitit in octo unciis. Etenim vel in comedendo etiam valet assuetudo.

solitus comedere 6 libras panis, sensim docetur 8 unciis esse contentus :

8 Ceterum juvenis iste mitissimus erat in omni opere, quod faciebat. Ministrabat autem ægrotis in valetudinario, et quilibet ministerio ejus recreabatur. Omnia enim munde peragebat. Si vero contigisset eum erga quemquam infirmum negligentia usum, aut verbulum aliquod cum ira locutum fuisse, dimissis omnibus flens cellulam ingrediebatur. Cum igitur alii ministri valetudinarii ingrederentur ad ipsum consolandum, nec ipse consolationem ullam admitteret, adibant Dorotheum, eique dicebant : Fac caritatem, Domine, et disce quid habeat hic Frater, quod lacrymetur, et nescimus quare. Itaque ingressus est, et reperit eum humi sedentem, ac flentem, eique ait : Quid est tibi, Dosithee? quid habes? cur fles? Cui ille : Ignosce, Domine, quoniam iratus fui, et male locutus sum Fratri meo. Et dixit ipsi : Itane irasceris, Dosithee? Itane non pudet te iratum etiam male loqui Fratri tuo? An ignoras, ipsum esse Christum, teque Christum affligere? Tum ille demisso vultu flebat amare, nihil penitus loquens. Postquam vero vidit illum satis flevisse, aiebat ei : Deus tibi parcat

servit ægris aspere locutus flet, a Dorotheo objurgatur,

A parcat : *g* surge, modo incipiamus, et diligentiam adhibeamus, ac Deus opem feret. Quo audito, statim surgebat, cum gaudio ad ministerium suum, accurrens, ac si a Deo arrham accepisset.

g dein animatur

9 Ministri ergo valetudinarii mores ejus observarant, et quando videbant ipsum lacrymantem, dicebant : Quid habet Dositheus? Quid erroris commisit? aiebantque B. Dorotheo : Domine, ingredere cellam ejus, quia habet isthic negotium. Cum igitur ingressus invenisset ipsum humi sedentem ac flentem, satis intelligebat ipsum male verbum aliquod locutum fuisse, dicebatque ei : Quid hoc rei est, Dosithee? rursusne Christum afflixisti? rursusne iratus fuisti? Nonne pudet te? te tandem non corrigis? At ille pergebat flere. Cum ergo iterum vidisset ipsum lacrymis saturatum, Surge, inquiebat, Deus tibi parcat, denuo incipe, et imposterum te emenda. Ipse vero actutum cum fiducia tristitiam illam abigebat, et ad opus suum sese accingebat.

ut denuo incipiat :

10 Ceterum ægrotis lectulos commodissime sternebat : adeo autem ingenuus ac liber erat in cogitationibus suis manifestandis, ut non raro cum lectulos egregie stravisset, ac B. Dorotheum illac transire videret, ei diceret : Domine, Domine, cogitatio mihi dicit : Eleganter lectulos sternis. Et respondit B ei Dorotheus : Papæ Domine, ecce bonus servus factus es, insignis cubicularius, sed non bonus monachus evasisti.

contra vanam gloriam munitur :

11 Numquam autem sinebat ipsum erga rem quampiam, aut materiam quamcumque affici. Omnia enim cum gaudio et cum fiducia excipiebat, et in omnibus alacriter obediebat. Si quando indigebat veste, Dorotheus eam illi suppeditabat : quam ille deinde abiens magna cum modestia et elegantia consuebat. Cumque illam absolvisset, vocabat ipsum Dorotheus, ei dicens : Dosithee consuistine vestem istam? Respondebat, Ita Domine, recte atque eleganter ipsam concinnavi. Tum Dorotheus : vade, inquiebat, da ipsam huic Fratri, aut huic infirmo. Et abibat ac dabat ipsam magna cum alacritate. Rursus ipsi aliam vestem porrigebat, quam ut iterum eleganter sarcivisset ac concinnasset, similiter aiebat ei : Trade illam isti Fratri, ac protinus eam porrigebat, nec unquam affligebatur, aut murmurabat, dicens : Postquam laboravi sarciens et concinnans vestem aliquam, tulit eam a me, atque alteri præbet: sed quidquid boni audiebat, id magna promptitudine exequebatur.

varie exercetur, ne ulli rei afficiatur :

numquam murmurat :

12 Alio quodam tempore quidam *h* Apocrisiarius seu monasterii procurator, attulit illi cultellum valde C concinnum et affabre factum : quem cum accepisset, tulit ad Abbatem Dorotheum, dicens : Frater ille hunc cultellum attulit, quem ego accepi, ut si jusseris, habeamus illum in valetudinario, quoniam optime scindit panes. Porro numquam Beatus ille in valetudinario quidquam habuit amplius rei alicujus venustæ, quam recte valens. Ait igitur ipsi : Age, affer illum, ut videam num sit præstans. Quem cum ipsi tradidisset, dicens : Revera, Domine, *i* idoneus est ad parandas offas. Ut autem vidit illum vere accommodum esse ad opus, sed quoniam non volebat ipsum cuicumque rei nimis affici, non permisit ut eum possideret. Ait igitur ipsi : Dosithee, siccine tibi placet! Numquid vis esse servus cultelli hujus, et non servus Dei? Siccine, Dosithee, tibi placet, ut cultelli hujus affectu illigeris? Et non te pudet velle, ut cultellus iste tui potius dominetur quam Deus? Quo audito, minime abnuit, sed silens oculos deorsum flexit. Postmodum ubi illum increpare perrexisset, Vade, inquit, depone cultellum istum, nec tangas eum. Qui usque adeo exinde cavit ne ipsum tangeret, ut neque alteri unquam ipsum tradiderit, sed et aliis ministris illo utentibus, ipse solus abstinebat. Nec unquam dixit, Cur ego ab omnibus absolute abstrahor? Sed omnia quæcumque audiebat, cum gaudio perficiebat.

cultellum laudatum jubetur non tangere.

quod accurate servat.

D *AUCTORE COETANEO.*

13 Hoc igitur modo exiguum illud tempus, quo in monasterio vixit, transegit. Vixit enim circiter annos quinque, et sic mortuus est in obedientia, ne unica quidem in re propriam faciens voluntatem, neque quidquam ex perturbatione unquam peragens. Quando autem infirmatus fuit, et sanguinem spuit, (tabe enim extinctus est) audivit a quodam ova sorbilia multum conferre iis qui sanguinem exscreant. Noverat autem hoc et B. Dorotheus, qui libenter illi remedium aliquod attulisset, sed præ nimia distractione id illi non venerat in mentem. Ait igitur illi Dositheus : Domine, vellem tibi suggerere aliquid, quod mihi profuturum audivi, sed nollem id mihi concederes, quoniam istiusmodi cogitatio me infestat. Cui ille : Dic mihi, inquit, Dosithee, quidnam illud rei sit. Tum ille, Sponde, inquit, te mihi non daturum istud, quandoquidem, ut dixi, cogitatio ejus me turbat. Cui Dorotheus, Recte, inquit, ut vis faciam. Tunc ille : Audivi, inquit, ova sorbilia conducere iis qui sanguinem spuunt; sed te per Dominum obsecro, cum ex temetipso non statueris mihi dare, ne des mihi propter cogitationem meam. Recte, inquit Dorotheus, cum non velis, non dabo E tibi, tantum ne turberis. Satagebat autem pro ovis illi dare res alias, quæ conducebant sanitati, quandoquidem dixerat sese ovorum cogitatione turbari. Ecce etiam in tanta infirmitate contra propriam voluntatem decertabat.

tabe laborans suggerit ova sibi posse prodesse,

sed obtinet ut non dentur :

14 Habebat vero etiam jugem Dei memoriam, quoniam ei devotus erat, jugiter dicendo : Domine Jesu Christe, Deus meus, miserere mei, Fili Dei adjuva me. Hanc nimirum orationem assidue habebat in ore. Quando autem infirmabatur, dicebat ipsi : Dosithee curam habe orationis, vide ne ipsam perdas. Ille vero respondebat : Bene, Domine, ora pro me. Rursus cum ingravesceret morbus, ait ipsi : Quid est, Dosithee, quomodo se habet oratio? etiamnum sibi constat? Et respondebat : Ita, Domine, per tuas preces. Ubi vero magis ac magis ingravescere cœpit morbus, (in tantam enim incidit imbecillitatem, ut in sindone gestaretur) ait illi : Quomodo se habet oratio, Dosithee? Tunc respondit : Ignosce, Domine, jam amplius incumbere illi nequeo. Cui ille, Omitte igitur, inquit, orationem, ac Dei tantum memor esto, eumque tibi præsentem considera.

semper orat,

etiam æger :

docetur Dei saltem memor esse :

15 Porro valde laborabat, et magno seni significabat dicens : Dimitte me, quia non possum amplius. Cui senex, Sustine, inquit, fili, quoniam prope F est misericordia Dei. Beatus vero Dorotheus intuebatur eum laborantem, et anxius erat ne quidpiam damni pateretur. Rursus post aliquot dies ait seni : Domine, non possum amplius. Tunc dicit illi senex : Vade in pace, ac siste te sanctæ Trinitati, et ora pro nobis.

venia obtenta a S. Barsanuphio moritur,

16 Fratres vero istiusmodi missionem senis audientes, cœperunt constristari ac dicere. Quid omnino fecit hic? vel quodnam fuit opus ejus, ut audiret istiusmodi? Secundum veritatem enim non viderant ipsum biduo jejunantem, quemadmodum aliqui isthic faciebant, vel ante vigilias evigilantem, sed neque ad ipsam vigiliam excitabatur, nisi post duas sequentias, neque illum viderant exercitium aliquod obeuntem; sed viderant ipsum pauxillo jusculi, aut pisciculi capitello, vel alia re quapiam, quæ ægrotis superfuerat, vescentem. Erant autem isthic quidam, ut dixi, qui tanto tempore ad duos dies jejunaverant, ac duplices vigilias fecerant, et exercitiis vacaverant.

non magna austeritate sanctitatem adeptus.

17 Ut igitur audierunt illi istiusmodi senis responsum juveni datum, qui vix quintum peregerat annum

A annum in monasterio, conturbabantur ignorantes ejus exercitationem, atque indiscussam in rebus omnibus obedientiam, et quod ne semel quidem propriam voluntatem explevisset. Si contingeret B. Dorotheum ipsi verbulum aliquando quasi ridendo dicere, protinus accurrens cum festinatione abibat, et absque ulla discussione quidquid dicebatur peragebat. Exempli gratia : Cum in principio ex consuetudine quadam asperius loqueretur, B. Dorotheus, quasi ipsum perstringens, ait ei : Opus est phiala vini meri Dosithee; vade igitur, accipe lagenulam. Quo audito simpliciter abiit, et adfert phialam vino plenam, et panem, ac tradit illi tamquam benedictionem accepturus. Ille vero cum id ignoraret, quasi admirabundus attendebat ei, atque dicebat : Quid vis? Respondit : Quoniam jussisti ut caperem lagenam vini meri, da mihi benedictionem. Tunc ait ei : Stulte quia vociferaris, sicut Gothi (etenim illi quando ad iram provocantur, clamant, et tumultuantur) idcirco dixi tibi : Accipe lagenam vini meri, quia etiam tu tamquam Gothus vociferaris. Quod cum audisset prostratus veniam petiit, et abiit, ac phialam reposuit.

AUCTORE COETANEO. sed insigni obedientia,

in ea simplicissimus :

18 Alias vero iterum venit ad Dorotheum, interrogans ipsum de aliquo Scripturæ sacræ verbo : cuperat enim propter animi puritatem Scripturas quasdam intelligere. Ille vero nolebat tunc in his versari, sed magis humilitate servari. Quando igitur interrogavit ipsum, respondit se nescire. At ille nihil cogitans, iterum venit, et interrogat eum de quodam alio Scripturæ capite. Cui etiam tunc respondit : Nescio, sed vade interroga Abbatem. At ipse abibat, nihil penitus dijudicans. Beatus autem Dorotheus, jam prædixerat Abbati seorsum : Si venerit Dositheus ad te, ut interroget quidpiam scripturisticum, verbera ipsum parumper. Cum igitur venisset, atque interrogasset eum, cœpit illum cædere dicens : Cur non taces, cum nihil scias? Tunc hæc audes interrogare? non consideras impuritatem tuam? Postquam hæc et talia dixisset, dimisit illum, duas ei alapas impingens. Ille vero reversus est ad Dorotheum, genas ei ex alapis rubras ostendens ac dicens : En adhuc firmas solidasque habeo. Nec dixit illi : Cur

B

in humilitate exercetur :

interrogans Abbatem de loco Scripturæ

ab eo percutitur,

tu non correxisti me, sed ad Abbatem misisti? Nil tale dixit, sed omnia cum fide ab illo accipiebat, et sine discussione peragebat. Quando autem ipsum de sua cogitatione interrogabat, tanta fidei certitudine ac persuasione, quæ audierat, suscipiebat et conservabat, ut non opus esset de eadem cogitatione ipsum amplius interrogare. Hanc igitur admirabilem ejus exercitationem, cum ignorarent, ut dixi, fratres quidam, de senis dimissione murmurabant. D

nec murmurat : cogitationes clare aperit :

19 Ceterum cum Deus gloriam ipsi pro sancta illa obedientia præparatam, nec non Dorothei, tum adhuc discipuli, singularem in regendis ac servandis animabus gratiam manifestare vellet, qua ipsum absque errore tam brevi et compendiosa via ad Deum adduxisset : non multis post B. Dosithei obitum diebus, quidam sanctus et magnus senex, qui isthic hospitio excipiebatur, videre cupiebat sanctos Patres, qui in eo cœnobio vita functi erant et obdormierant. Rogavit itaque Deum, sibi ut eos revelaret : et vidit veluti in choro illos omnes sibi astantes, inter quos et juvenem quemdam aspexit assistentem, de quo admirabundus interrogabat, quisnam esset ille juvenis, quem inter Patres conspexisset : cumque formæ illius signa et characteres accurate descripsisset, agnoverunt omnes Dositheum fuisse, et glorificaverunt Deum, admirantes, de qua vitæ conversatione, de quo primo statu, ac vivendi ratione, ad quanta præmia, qualemve mensuram tam brevi tempore pro sola duntaxat obedientiæ indiscussa observatione, ac propriæ voluntatis abnegatione pertingere meruit.

quidam viro sancto apparet inter Sanctos illius cœnobii,

et agnoscitur ejus sanctitas. E

a *De* Barsanuphio *egimus in prolegomenis. Vitam ejus dabimus* xi *April. vel* 13 *septemb.* — b *In vita S. Barsanuphii non tam valetudinarium pro fratribus id fuisse innuitur, quam xenodochium pauperibus excipiendis. Ita habetur :* Voluit autem ibidem ad pauperum susceptionem domicilium construi : quod opus cuidam juveni de Antiochia venienti, et in amore Dei ferventi, nomine Dorotheo, agendum commisit. — c *Chrysostomus Calaber vertit* vultuque jucundissimum. — d *Idem :* Erat autem hic fortasse cujuspiam Tribuni, seu Præfecti militum, filius. — e *Desunt hæc apud Calabrum, usque* Adolescens. — f *Barsanuphio nimirum.* — g *Calaber* : Surge, et jam tunc denuo sumamus initium, et nobis posthac caveamus, deinusque operam ne quempiam mœrore afficiamus : et Deus nobis opem feret. — h *Ita loquitur Instit.* i *B. Dorotheus.* Frater etiam ille quem Abbas ejus ob ipsorum necessitates in pagum miserat ad suum apocrisiarium. *Ad quem locum multa commentatur Corderius. Calaber*, ad usum nostrum accommodatus valde.

DE S. FELICE

EPISCOPO BRIXIENSI IN ITALIA,

Commentarius prævius.

C

J. B.

CIRCA AN. DCLII XXIII FEB.

S. Felicis natalis, Vita :

Brixiæ S. Felicis Episcopi *anniversariam memoriam* vii *Kalendas Martii celebrari testatur Martyrologium Romanum, hac parte auctum a Baronio, et Galesinius. Vitam ejus sermone Italico composuit Ascanius Martinengus, quam Latine transtulimus, etsi pluribus verbis id fere solum continet, quod in Antistitum Brixianorum indice chronologico Joannes Franciscus Florentinius ita perstrinxit :* S. Felix annos circiter xl. Ecclesiam gubernavit : Adoaldi et Theodelindæ Regum auxilio templa quamplura erexit et bonis auxit : suis adhortationibus a civitate contra Mahometem auxiliares copias impetravit : sua denique opera effecit, ut quem Arianis Episcopum Rotharius Longobardorum Rex, et ejusdem sectæ, in urbe præfecerat, eumdem paullo post tolleret. Hujus cineres ab humili loco in templo S. Afræ an. cɪɔʟxvɪɪ arcæ alabastrinæ, jam ante civitatis consilio præparatæ, illati sunt. Celebratur vii Cal. Mart.

alia de eo breviter scripta,

2 *Epitomen quoque Vitæ ejusdem habet Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ : apud quem ista propria, in quibus a Martinengo ac Florentinio dissentit ;* persuasisse *Arioaldo Regi S. Felicem,* ut Heraclio Imperatori adversus Saracenos auxilia contractis copiis mitteret in Asiam. *Cujus id vetusti scriptoris testimonio probat? Addit, Arianis Episcopis, quos Rotarius* multis in locis ordinandos curarat, *S. Felicem* sese opposuisse, et coram et scriptis. *Quis ea citat* scripta? *Demum,* civitatem ab ea labe immunem servasse, Regis minas, qui exilium intentabat, negligentem. *Amplius tradit Ughellus, ejectum Brixia Felicem :* Ceterum Felix, *inquit,* non usque adeo felix fuit, quin sub Rotario Rege Ariano senserit incommoda insultantis fortunæ. Arianum enim Episcopum in Brixiana Sede sibi præferri indoluit. Verum sua patientia ac sanctimonia, non modo indignæ infectationis impetum fregit, sed etiam compulit Regem, ut, Ariano ejecto, Pastorem Catholicum ad Sedem reduceret. *At cum Paulus Diaconus duos simul constitutos Episcopos scribat, non ejectos Catholicos; nescio an hoc de* S. Felice *credibile sit : nisi forte Regem adversum se irritarit, acriter illius decretum impugnans. Longe id verisimilius est, quod Martinengus scribit, a* S. Felice *confirmatos in fide Catholicos, hæreticorum errores erudite confutatos, itaque accensam plebem, ut concordiæ causa censuerit Rex avocandum inde Arianum.* F

a pluribus :

an a Sede dejectus a Rotario?

num, Pollionis etiam fortasse (si, quod volunt, regius Cancellarius is fuit, civisque Brixiensis,) consilio impulsus. Alibi ipsi conversi Arianorum Episcopi, ut de Anastasio Ticinensi tradit lib. 4 cap. 44 Paulus Diaconus. De auxiliis Heraclio missis, illud minus alienum a ratione, quod idem scribit Ughellus, etsi haud facile me credulum præbeo : Populum Brixianum, *inquit,* frequentissimis habitis concionibus adhortatus est, ut contra Mahometanam sectam in Orientem ferret suppetias. *Sunt illa pleraque ex Eliæ Capreoli historia Brixiensi accepta.*

Sedis tempus.

3 *Ferrarius annos* XXX *illi Ecclesiæ præfuisse Felicem scribit, obiisse circa annum* DCLVI *Christi : ac Martinengum arguit, qui* XL *annos illi tribuat, velit tamen anno* DCXXVI *creatum,* DCLVI *obiisse : cum diserte is scribat, circa annum* DCLXI *decessisse Rotarium,* sub extremam Felicis ætatem, *ac regnum deinde tenuisse quinquennio Rodoaldum, postea Aritpertum : sed* nihil tum gestum esse memorabile, *quod ad* Felicem *pertinere videatur. Ceteri in* XL *annos consentiunt, sed eos Ughellus ab anno* DCXII *orditur. Nullæ proferuntur vetustæ temporum notæ, unde certum quid definire valeamus.*

VITA

ex Italico Ascanii Martinengi.

Auctor, deficientibus monumentis,

Quam sum expertus in scribenda *a* S. Faustini Episcopi Vita difficultatem eadem cupienti S. Felicis res gestas commemorare, haud paullo gravior occurrit. Nam cum isthic vix tenui mentione annalium, aut rancidæ antiquitatis fragmento adjutus, perbrevem de ejus vita commentarium contexere sim coactus; hic omnia me deficiunt : neque enim aut antiquitas ulla, quæ S. Felicis illustria facta explicet, venit in manus; aut ejus externi historici, ac ne nostratium quidem rerum annales, nisi obiter, meminere. Quare veniam mihi tribui ab iis, qui hæc legent, flagito; si prætermissis, familia, ex qua ortus est, progenitorum nominibus, educatione ipsius, animique et corporis præclaris dotibus, et quæ ei peculiaria evenere, de quibus altum apud scriptores omnes silentium; ea prosequar duntaxat, quæ illa tempestate religioni Christianæ, ac præcipue urbi nostræ Brixianæ accidere, unde de Antistitis sanctissimi pietate ac virtutibus ceteris fieri conjectura queat.

S. Felicis Vitam ex temporum, quibus vixit, forma colligit.

2 Recensetur S. Felix in annalibus Brixianis *b* septimus et vicesimus ejus urbis Episcopus, ac *c* Dominico successisse memoratur. Annalibus subscribit *d* Rambertus. Evectus ad eum gradum dignitatis est Felix, ut vulgo opinio est, circa annum Christi DCXXV, eumque tenuit annis circiter XL, quantum ex annalium fide, aliorumque monumentis scriptorum, statuere potui. Potiebantur tunc rerum Longobardi, sub quorum et Brixia dominatu erat. Imperium inter eos circa annum Christi DCXVIII (ut in appendice ad Eusebii Chronicon tradit Matthæus Palmerius) *e* Adaloaldus, Agilulpho vita functo, est adeptus, vel etiamnum puer, quod Paulus Diaconus testatur, vel certe maturiori jam ætate, ducta *f* Theoderici Francorum Regis filia, ut nostri memorant annales. Is cum Theodolinda matre, singularis pietatis fœmina, regnum decem annis administravit. Horum igitur extremis temporibus, Felicis potissimum intercessione, cujus erat sanctitatis præclara existimatio, multæ in nostra urbe restauratæ sacræ ædes, amplisque dotatæ facultatibus sunt.

S. Felix fit Episcopus circa annum 625,

sub Rege Adaloaldo :

restaurat ecclesias :

3 Adoloaldo dein mente capto, suscepit regni gubernacula Ariovaldus circa annum nostræ salutis *g* DCXXVIII, cum triennio jam Episcopale munus Felix gessisset. Eo tempore (ut quidem censet Capreolus; nam Palmerius ad Adaloaldi imperium id revocat) impius Mahumetus, superbo sibi adscito Magni Prophetæ et Spiritus Dei nomine, ex Arabia egressus, orbem *h* terrarum nefariæ doctrinæ figmentis replebat, multosque Asiæ atque Africæ populos in suæ pertraxerat impietatis societatem : cum nemo rudes illos populos sana doctrina erudiret. Qui *i* deinde veluti Sara legitima Abrahæ uxore orti, divinorumque promissorum hæredes, Saraceni dici voluere, quasi divinitus imposita nomenclatura. Atque huic vesaniæ ita istorum temporum obsecuta est improbitas, ut numeroso conflato exercitu in *k* Syriam irruperint, ac late ferro flammaque grassati, multis excidium urbibus attulerint, ac complures sibi populos subjecerint. Heraclius, qui tunc Orienti præerat Imperator, *m* sacrosancta Christi Cruce Hierosolymis Constantinopolim ablata, ne in Barbarorum, quorum late terror volitabat, manus veniret, omnibus suis contractis copiis, sociorumque auxiliis, iis *n* obviam ibat, immanem illam propulsaturus ab Imperii finibus calamitatem. Felix igitur noster, quippe, qui ut providus ac sapiens nauclerus adventantem eminus imminentemque Ecclesiæ navi prospiciebat procellam, quam tetra nubes tunc in Oriente exorta minabatur; annuente Ariovaldo Rege, ita suorum civium, vi dicendi animos accendit, ut ipsimet haud exiles copias contraxerint, quæ cum ceteris Italis, Christianæ religionis propugnatoribus junctæ, cum eximia laude Italicæ nationis, haud parum subsidii attulere, ad comprimendum in præsentia hostilem impetum, *o* pellendumque ex occupatis jam Imperii provinciis.

EX ITALICO MARTINENGI.

excitasse suos dicitur, ut ad bellum contra Mahumetanos irent :

4 Excessit haud multo post e vita Ariovaldus. Regnum Rotario delatum, sapientiæ ac disciplinæ militaris laude præstanti viro, sub annum Christi DCXL. *p* Præbita tunc Felici novi acriorisque laboris occasio. Nam, sive id cum lacte virus combiberat Rotarius, sive ingenii, quo plurimum valebat, fiducia, eo erroris erat imprudens prolapsus; Arianam hæresim ita tuendam susceperat, ut (monstrum immane !) binos in singulis urbibus Antistites legi, Orthodoxum unum, alterum Arianum, vellet : ut nimirum Ecclesia, dilectissima Christo sponsa, novo portenti genere geminum attolleret caput. Id cum esset Brixiæ quoque factum haud facile exprimi verbis potest, quantum Felici, sanctissimo zelosissimoque Pontifici molestiæ dolorisque attulerit. Quam ille assidue imbecilles solabatur, dubios nutantesque confirmabat, erigebat lapsos, solidis rationibus convincebat obstinatos, in quorum animis altas jam radices egerat perversa ac scelerata superstitio! Species hæc erat assidui belli : arena committendo certamini, locus quivis : arma, quibus feriendus hostis esset, argumenta : quibus conjecta ab eo tela depellenda, responsa sapientiæ ac prudentiæ plena : victoriæ summa, impositum adversariis silentium. Concurrebatur passim in templis, foris, compitis, domibus. Quanto vero animi ardore huc atque illuc ferebatur Felix! Ut providi ducis partes omnes strenue exequebatur! ut addebat animos Catholicis! ut arma subministrabat! At, sicubi infirmiorem aciem perspexerat, ut inferebat sese! ut perculsorum reficiebat animos! ut victoriam variam atque illustrem reportabat! Asserebat porro Ariana impietas minorem Patre Filium, utroque Spiritum sanctum, atrocem nimirum sanctissimæ Trinitati blasphemiam inferens. Nam sunt in ea Pater, Filius, Spiritus sanctus coæterni, ut sol, radius, lumen, quorum sine aliis nullum nascitur : unius ejusdemque substantiæ; ut aqua limpidi fontis, rivi inde promanantis, ac lacus in quem confluit : gloria et perfectione æquales; ut vivi vultus forma in terso speculo, aut crystallino fonte exibetur. Quoniam igitur

Rotario hæreticos Episcopos intrudente,

suos confirmat Felix,

assidue decertans cum Arianis,

eorumque errores confutans,

Ex Italico Martinengi

A igitur furialis illa impietas tanta temeritate ipsam sanctissimæ Trinitatis splendidissimam gloriam, et ineffabilem incessebat majestatem; eo acrius Felix ceterique Orthodoxi, justa perciti indignatione, ut fidi clientes, pro æterni Regis honore dimicabant. Tantum denique Felicis indefessus ardor potuit, ut cives fere in seditionem sint versi. Rotarius intellecta tumultus popularis occasione, alterum inde Episcopum amovit: præsertim cum audisset, Catholicos efficacibus argumentis imposuisse Arianis silentium. Felix eximia perfusus animi voluptate, quod instar generosæ aquilæ pullos suos a serpente defendisset, cum publicis sacrificiis quam potuit maximas Deo gratias egit.

obtinet ut Arianus Episcopus removeatur:

5 Jussit deinde Rotarius (ut Paulus et Palmerius tradunt) leges, quæ sola memoria servabantur nullis consignatæ litteris, digeri ac describi, in codicem unum relatas: idque jus omne Edictum appellatum. Nam septuaginta septem annis, adeo ampla re, nullis scriptis legibus vixerant Longobardi. Præcipuus tum præclaræ rei auctor q Pollio fuit, vir eximia eruditione, Rotarii Cancellarius, patria Brixianus, ut Annales testantur. Hic quoque (ut ego quidem existimo, etsi a nullis id traditum scriptoribus est) Felicis aliorumque Episcoporum diligentia B cautum, ne quæ in legum codicem statuta referrentur, quæ Ecclesiasticam libertatem et jurisdictionem violarent impedirentve.

dat operam ne Lege Longobardorum lædantur Ecclesiæ jura:

q

6 Alia eo tempore luctuosa cumprimis evenit calamitas; ingenti enim terræ motu universa concussa Italia est, ac præcipue Brixiæ urbs: ubi multa prostrata humi ædificia, multi oppressi ruina mortales. Secuti imbres diuturni ac copiosi: ab his eluvio, qua funditus domus plurimæ eversæ, vixque adeo integri, multi extincti homines, agri late inundati fructuumque spes interrepta. Deinde (ut fere calamitas una alterius est gradus) e noxio putrique vapore, qui exspirabat e terra, pestilentia orta, qua intumescebant quæ afflata erant corpora, ita fœdum in morem, ut agnosci homines non possent. Ita vero ea sævit lues, ut pars sit maxima civium Brixianorum deleta: ac passim fœtida cernebantur corpora, partim in lectis, partim in nuda humo strata, ut erant sublata vi morbi correpta distentaque. Quam vero publica isthæc calamitas graviter Felicis convulnerarit animum, non potest exprimi verbis. Sed pro singulari sua sapientia, cum omnia hæc a divina manu sentiret infligi flagra (quippe quæ sola C conturbat elementa, terram quatit, aquam concitat, inficit aerem, mortalium irritata sceleribus) salutare remedium arripit, placandæ divinæ Majestatis consilium. Publicis igitur ad populum sermonibus, privatisque colloquiis, insigni animi fervore ac facundia, Jonas noster hortari omnes ad pœnitentiam, quæ una divinam ultionem inhibere, atque iratam serenare numinis faciem potest.

terræmotu, imbribus, peste afflictos cives

hortatur ad pœnitentiam et preces;

7 Ipsemet dein extentis brachiis, sublatisque in cœlum oculis, inflammato mirifice spiritu, ita precabatur Deum: Ignosce, Domine, populo tuo: non patiaris ei insultare Mahumetanos et hæreticos: qui conspecta crudeli hac ejus strage, concludunt blasphemi, non esse fidem religionemque nostram tibi acceptam. Scio, Domine, non solere a divina tua manu armari adversus hominem creaturas, nisi in graviorum criminum, quibus divina tua læsa Majestas sit ultionem. Ea enim caussa haustus olim diluvio orbis terrarum, igni deletæ urbes quinque, absorpti telluris hiatu Core, Dathan, Abiron, flamma icti Nadab et Abiu, Angeli gladio cæsus Sennacheribi numerosus exercitus. Eadem nunc caussa, terræmotu concussa hæc civitas, inundatione vastatus ager, pestilentia extincti mortales. Sed quid, Domine, aperi sinum, excita viscera misericordiæ tuæ, dic

orat ipse pro iis ferventer,

Angelo frameam vibranti ultricem: Satis est, reduc dexteram. Sin adhuc aliam incussurus es plagam, en me paratum, velut alis filios meos tecturum: me feri, sicque justa tua residat indignatio. Parce D populo tuo, aut e numero me viventium expunge, atque e cadura hac vita me exime. Mihi pretiosa jucundaque mors continget, quæ vitam his mihi perquam dilectis conservet. Ita sæpius secreto precabatur Felix: inde ad publicas decernendas supplicationes conversum credibile est Litaniis usum, quas non ita pridem ad similem avertendam calamitatem magnus composuerat Gregorius. Omni interea ope succurrere afflictis, sepelire mortuorum corpora, nulla sordium ac tabis habita ratione, pari humilitatis humanitatisque officio amplis eleemosynis alioque subsidio egentes juvare. Sub extremam Felicis ætatem, mortuo circa r annum DCLVI Rotario, regnum Rodoaldus quinquennio tenuit: hunc Aritpertus excepit: nihil tum gestum est memorabile.

eosque juvat.

r

8 Ista sunt, quæ de Felicis virtutibus, ac rebus ab eo præclare gestis, colligere potui. In hoc certe obscuro scriptorum silentio, quo ejus involuta est vita, istæ virtutis ejus scintillæ, a fortuna temporum, quibus vixit, ductæ, possunt eximias ejus animi dotes testari. An non enim illustrem ejus sanctitatem E fuisse necesse est, quem Reges populique tanti æstimarint? religionem, qui tot restaurarit templa? zelum, qui longe ab domo adversus Mahumetanos ferri arma suaserit? doctrinam, qui hæresim Arianam contuderit? pietatem, qui gregi suo in tam acerba calamitate succurrerit? An non egregia opera, quæ tantam ei et in terris gloriam, et in cœlis coronam peperere?

Anacephalæosis dictorum.

9 Tandem vivendi finem Felix fecit, cum ad extremum senium pervenisset. Cum enim tunc non crearentur, nisi qui matura ætate essent, Antistites, ipseque XL in eo munere annos exegerit, necesse est omnino grandem natu fuisse. Neque minus, quam vita, ut credibile est, sancta mors fuit: utraque multis conspicua miraculis, etsi ad nostram ea notitiam non pervenerint. Id fortassis nostra in conservanda spiritualium nostrorum progenitorum memoria segnities meruit. Quæ tamen ejus sanctitatis ac meritorum opinio fuerit, argumento est illius sepulchrum. Erat arca e saxo versicolore sane quam pretioso, quodque ego non his in regionibus, sed in Africa excisum crediderim, parte anteriore plurimis exilibus statuis, Longobardico more vestitis, ornata: quæ cum deinde moveretur, fracta est, ejusque perspectus valor: ac secta in partes, ex iisque confecti, F qui ante altare ædis S. Afræ cernuntur, cancelli. Quod esset hoc saxum adeo vetustum, ut jam excedi ætate inciperet, et cælatæ cultu Longobardico statuæ, præter repertam intus in lamina epigraphen, evidenter fidem faciebant, iis ipsis, quibus mortuus est Felix, monumentum hoc illi excitatum esse imperii Longobardici temporibus. Id vero aut religiosorum illorum Principum, aut urbis ipsius, cupientis sacris Præsulis sui ossibus, dignum ejus magnitudine, existimatione, meritis tumulum exigere, opus fuisse, inde conficias, quod et pretiosum adeo saxum, ita variis elegantibusque distinctum venis, ex longinquis advectum regionibus, accurate sculptum, etsi rudi cælo, ut ea erant tempora. Est igitur sacrum corpus insigni funeris pompa, multis cum piorum lacrymis, in æde f SS. Faustini et Jovitæ ad sanguinem, quæ jam S. Afræ dicitur; intra eam arcam depositum. Neque unquam ex ea exemptum, etsi ipsa arca, variis temporibus, alio atque alio ejusdem ædis loco statuta sit. Ea demum anno MCCCVIII in sacello ad meridiem reperta, in novam basilicam sacrum deportatum est pignus, collocatumque haud procul eo loco, ubi prius conditum fuerat

S. Felix pie moritur:

honorifice sepelitur.

f

corpus inventum an. 1308.

A fuerat, in ara templi media, quæ majoris elegantiæ atque ornatus gratia ad Australem partem obversa est.

a *De S.* Faustino *Episcopo Brixiensi egimus* 15 *Febr.* — b *Tricesimus est apud Ughellum.* — c *Colitur* S. Dominicus, *S. Felicis decessor,* 20 *Decembr.* — d *Aliis* Rampertus, *dictus, ab Ughello Episcopus Brixiensis* 44 *statuitur. Exstat ejusdem Ramperti tractatus de translatione S. Philastrii, ubi inter alios episcopos Brixienses recenset quoque* Dominicum *et* Felicem. — e Adaloaldus *vocatur a Paulo Diacono et aliis, ab Erycio Puteano* Adalvaldus, *ut a Baronio, qui et Adovaldum appellat.* — f *Paulus Diaconus lib.* 4 *cap.* 31 *desponsatam ei fuisse filiam Theodeberti, Regis Austrasiæ, scribit, patre adhuc vivente, anno* 604, *vel* 605, *cum adhuc puerulus esset. Erat vero Theodebertus Theodorici Burgundiæ Regis frater, ab eo victus regnoque exutus anno* 612. *Agilulphus anno* 616 *obiisse traditur.* — g *Imo* 626, *secundum ea quæ de morte Agilulphi jam dicta.* — h *Hoc multi recentiores confingunt. Ne Arabia quidem tota potitus videtur Mahometes, qui anno* 631 *impuram animam efflavit. Successores vi armorum superstitionem suam propagarunt.* — i *Cur ait deinde* ' *Multis ante Mahometem seculis celebre nomen fuit Saracenorum, qui et Christianam fidem complexi, ut alibi diximus.* — k *Factum id sub Umaro qui tertio loco post Mahometem Ameras Arabum fuit.* — m *Id factum scribit Cedrenus anno Heraclii* 24, *Christi* 633, *aut initio* 634. — n *Non ipsemet, sed varii Duces ab eo missi, qui omnes victi ab Umaro, subjugataque, vivente adhuc Heraclio, Syria, Palæstina, Ægyptus, aliæque provinciæ. Ita qui res tantas in Perside egerat Heraclius, totque prælia commiserat secundissimo eventu, postquam in hæresim prolapsus est Monothelitarum, ignavus et infelix deinceps fuit.* — o *Non est sane tunc pulsus. Italorum hanc expeditionem alii quoque e recentioribus memorant, Ughellus, Florentinius, Ferrarius, Capriolus. At non veteres, quos quidem viderim. Potuisse aliquos fieri delectus ab Exarcho, in quibus et Brixienses aliqui nomina dederint, missique in Orientem sint, non inficior: sed quæro auctorem, qui id scribat.* — p *Alii anuunt* 638. *Quæ hic narrat Martinengus de Rotario, deque duobus Episcopis pene per omnes regni civitates constitutis, ac Legibus Longobardorum in unum codicem redactis, habet Paulus Diaconus lib.* 4 *cap.* 44. — q *Ita narrat Capreolus in Brixiensibus annalibus.* — r *Alii anno* 654 *statuunt Rotharis sive Rothari mortem, et forte etiam prius statuenda, cum Rodoaldus ejus filius* 5 *annis regnasse dicatur, Aripertus deinde* 9, *cujus ejectis filiis Grimoaldus regnum invasit anno* 662, *ut ostendimus* 9 *Febr. ad Vitam S. Sabini Ep. Canusini* § 10 *num.* 60. — s *De hac æde actum* 15 *Februarii ad SS. Faustini et Jovitæ Acta* § 3 *num.* 11. D

DE S. EARCONGOTA

REGIA VIRG. ANGLA, EBORIACI, SEU FARÆ-MONAST. IN GALLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

Sub finem seculi VII. XXIII Feb.

B Inter illustriora in Gallia monasteria fœminarum ante mille annos extructa numerari debet, quod in diœcesi Meldensi etiamnum extat, olim ab Agnerico Comite, SS. Walberti et Faronis Episcoporum Meldensium parente, in saltu Brigensi et sui dominii prædio, S. Faræ filiæ suæ ædificatum. Ei loco tunc* Eboriacus *nomen erat, postea a sanctæ hujus Abbatissæ memoria,* Faræ-monasterium *: ad quod variorum collatio Sacerdotiorum etiamnum spectat, extra agrum quoque Meldensem, in diœcesibus Silvanectensi, Parisiensi, Bellovacensi. Colitur autem* S. Fara, *ut patet ex Breviario Meldensi et Martyrologio Gallicano,* VII *Decembris: quamvis in Martyrol. Romano etiam, sub nomine* Burgundoforæ, III *Aprilis referatur. Tanta ea fuit celebritate sanctitatis, ut hujus splendore ad suam disciplinam traxerit ex Gallia, Anglia, Hibernia nobilissimas puellas, ac Regum Principumque filias. Inter has emicuit* S. Edelburga, *Annæ Regis Anglorum Orientalium filia, quæ S. Faræ in monasterii regimine subrogata, vitam in sanctitate complevit* VII *Julii quo die publica ei impenditur veneratio. Hujus ex sorore neptis S. Earcongota fuit, de qua hic agere instituimus, nata Earcomberto Rege Cantiorum et S. Sexburga, Annæ Regis filia: ac soror fuit S. Ermenildæ, Wulfhero Regi Merciorum nuptæ: hujus illustrem nos* XIII *Februarii Vitam, et nobilissimam æque ac sanctissimam progeniem deduximus, a pagina 686 ad paginam 692.* C

In S. Faræ monasterio

vixerunt S. Edelburga Abbatissa,

et S. Earcongota.

2 *Trithemius Abbas lib.* 3 *de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap.* 55 *succincta epitome Vitam S. Faræ Abbatissæ complectitur, ac sequente capite, prætermissa* S. Edelburga *matertera, agit de* S. Earcongota, *quam* Eracongotam *appellat: ac quem* diem natalem S. Edelburgæ *Beda lib.* 3 *Hist. Eccl. Angl. scribit* in magna gloria solere celebrari, *mendose ad S. Earcongotam transfert,* diem *nempe* Nonarum Juliarum. *In verba Trithemii jurarunt mox scriptores Martyrologii Benedictini, Wion, Menardus, Dorganius, Bucelinus, Maihew: secuti etiam Ferrarius in Catalogo generali, et Saussayus in supplemento Martyrol. Gallic. quorum et nos ducti auctoritate, monuimus alibi Acta ejus ad illum* VII *Julii differenda esse. Verum ut ex Breviario Meldensi didicimus, ejus in illa diœcesi fieri* XXIII *Februarii, una cum Vigilia S. Matthiæ commemorationem, nullam aliam ejus extare mentionem; hic de ea diximus promenda, quæ potissimum, apud Bedam cap. 8 libri 3 extant.*

colitur illa 7 Julii,

S. Earcongota 23 Febr.

3 Anno, *inquit,* Dominicæ Incarnationis sexcentesimo quadragesimo Eadbaldus Rex Cantuariorum, transiens ex hac vita Earconberto filio regni gubernacula reliquit. Quæ ille suscepta viginti quatuor annis et aliquot mensibus nobilissime tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui, simul et jejunium quadraginta dierum observari principali auctoritate præcepit. Quæ ne facile a quopiam posset contemni, in transgressores dignas et competentes punitiones proposuit. Cujus filia Earcongota, ut condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, semper serviens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatissa nobilissima, vocabulo Fara, in loco qui dicitur in Brige. Nam eo tempore, necdum multis in regione Anglorum monasteriis constructis, multi de Britannia, *(Reges ac divites, ut in Saxonica translatione additur)* monasticæ conversationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant: sed et filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cœlesti copulandas mittebant, maxime in Brige, et in Cale, et in Andilegum monasterio. Inter quas erat Saethryth filia uxoris Annæ Regis Orientalium Anglorum, et filia naturalis ejusdem Regis Ædilberg, quæ utraque cum esset peregrina, præ merito virtutum, ejusdem monasterii Brigensis est Abbatissa constituta. Cujus Regis filia major Sexburga uxor Earconberti Regis Cantuariorum, habuit filiam Earcongotam, de qua sumus dicturi.

filia piissimi Earconberti Regis Cantiorum. E

et S. Sexburgæ.

4 Hujus autem Virginis Deo dedicatæ multa quidem ab incolis loci illius solent opera virtutum et signa miraculorum usque hodie narrari. Verum nos de transitu tantum illius, quo cœlestia regna petiit, aliquid breviter dicere sufficiat. Imminente ergo die suæ vocationis, cœpit circumire monasterio casulas infirmarum Christi famularum, earumque maxime, quæ vel ætate provecta vel probitate erant morum insigniores, quarum se omnium precibus humiliter commendans, obitum proxime suum, quem revelatione didicerat, non celabat esse futurum. Quam videlicet revelationem hujusmodi esse perhibebat. Vidisse sese albatorum catervam hominum idem monasterium intrare, hosque a se interrogatos, quid quærerent aut quid sibi vellent, respondisse, quod ob hoc illo fuerint destinati, ut aureum illud numisma, quod eo de Cantia venerat, secum assumerent. F

claruit miraculis:

illarum se precibus commendat,

instare sibi mortem edocta per revelationem:

5 Ipsa autem nocte, in cujus ultima parte, id est, incipiente aurora, præsentis mundi tenebras transiens, supernam migravit ad lucem, multi de fratribus ejusdem monasterii, qui aliis erant in ædibus, jam manifeste se concentus Angelorum psallentium audisse referebant, et sonitum quasi plurimæ multitudinis monasterium ingredientis. Unde mox egressi dignoscere quid esset, viderunt lucem cœlitus emis-

moritur Angelis psallentibus.

AUCTORE G. H.

in luce magna ad cælos ducitur :

A sam fuisse permaximam, quæ sanctam illam animam, carnis vinculis absolutam, ad æterna patriæ cœlestis gaudia ducebat. Addunt et alia, quæ ipsa nocte in monasterio eodem divinitus fuerint ostensa miracula. Sed hæc nos ad alia tendentes suis narrare permittimus. Sepultum est autem corpus venerabile Virginis et sponsæ Christi in ecclesia beati Protomartyris Stephani. Placuitque post diem tertium, ut lapis, quo monumentum tegebatur, amoveretur, et altius ipso in loco reponeretur : quod dum fieret, tantæ fragrantiæ suavitas ab imis ebullivit, ut cunctis qui adstabant Fratribus et Sororibus, quasi opobalsami cellaria esse viderentur aperta. Sed et matertera ejus, de qua diximus, Æthilberg.... cujus esset virtutis magis post mortem claruit... cujus corpus transtulerunt in ecclesiam B. Stephani Martyris : cujus videlicet natalis ibi in magna gloria solet celebrari die Nonarum Juliarum.

sepelitur in æde S. Stephani,

in quam translatum corpus S. Edilburgæ.

6 *Hactenus Beda, cujus ultima verba a S. Edelburga Abbatissa, quam Æthilberg vocat, ad S. Earcongotam transtulit, ut supra indicatum, Trithemius, et post eum Harpsfeldius in Historia Eccl. Angl. seculo 7 cap. 5. Hi non aliud mendum adjunxit, ut Abbatissam Brigensem appellaret. Secuti Dorganius, Bucelinus, Ferrarius, Saussaius, ac Wilsonus in priori Martyrologii Anglicani editione ad eumdem* VII *Julii; in posteriore enim prætermissa est.* Iterum Briæ, *inquit, Saussaius,* in agro Meldensi S. Earcongothæ Reginæ et Abbatissæ, quæ S. Edilburgæ prædictæ Abbatissæ suæ materteræ, sacro in regimine successit, non minus dotibus gratiæ, quam præfecturæ vice insignis : quemadmodum venerabilis Beda veraci encomio testatur. *Verba Bedæ dedimus, in quibus nulla præfectura, aut regimen S. Earcongotæ tribuitur.* Abbatissæ *statuuntur* Saethryth filia uxoris Annæ Regis, *atque ejusdem Regis* filia naturalis Æthilberg, *sive Edelburga. In Gallia Christiana Claudii Roberti, sed, ut præfatur, incerta serie temporum, hæ primæ Abbatissæ Pharæ monasterii referuntur :* S. Phara, S. Edelburgis filia Regis Saxonum Orientalium *(imo S. Edelburga filia Regis Anglorum Orientalium)* Gilbargis, Helvidis, Rothildis, Mathildis, Emma,

B

Non fuit S. Earcongota Abbatissa :

D Havidis *etc. nulla S.* Earcongotæ *facta mentione, imo ne* Saethrythis *quidem, quæ saltem S. Edelburgæ successit*

7 *Henricus Archidiaconus Huntingdonensis in tractatu MS. de Sanctis Angliæ illustre encomium, sed ex Beda excerptum, habet* SS. Erchengodæ et materteræ Ethelburth, *(ita enim ambas appellat) et hanc ait* celebrari Nonis Julii, *illius natalem cum Beda silet. Wigorniensis ad annum* 640 *agens de Rege Ercomberto hæc solum addit :* Cujus filia Ercongota, quam peperit ei S. Sexburga Regina, extitit magnarum Virgo virtutum. *Plura ex Beda addit Westmonasteriensis ad annum* 641. *Joannes Bromton in Regno Cantiæ pag.* 740 Ercongecam *nuncupat, quæ, inquit,* amore sacræ religionis monasteria petiit transmarina, ubi Virgo requiescens, claris a Christo suscepta miraculis se ostendit. *Malmesburiensis hæc ita refert :* Cujus Ercomberti filia Ercongetha, tanto soboles non indigna parente, æmulisque virtutis lineamentis patri respondens, Kalas monasterium apud Gallias sanctitudinis suæ luce vestivit. *Est monasterium illud in regali villa, quæ Kala dicebatur, extructum a S. Bathilde Regina Francorum, cum ipsa vidua post obitum Chlodovei* II, *anno* DCLXII *vita functi, cum parvulo filio Rege Clothario* III *regnum gubernaret Francorum, uti ex Actis S. Bertilæ primæ Abbatissæ diximus* XXVI *Januarii ad Vitam S. Bathildis Reginæ pag.* 734 *num.* 12. *cum pridem in S. Faræ monasterio habitaret S. Earcongota, imo jam defunctæ S. Faræ successerat S. Edelburga matertera : quæ eodem errore, forsan e Malmesburiensi hausto, in Martyrologio Anglicano secundæ editionis ad* VII *Julii dicitur* Kalensis Abbatissa.

laudatur ab aliis scriptoribus :

E

non vixit in Kalensi monasterio.

8 *Quo autem obierit anno* S. Earcongota, *non constat : Wigorniensis de ea agit ad annum* DCXL, *quo Ercombertus patri suscepit regnum Cantuariorum. Mortua hic dicitur in Chronologia Saxonica* anno DCLXIV. *Trithemius scribit* Earcongotam in monasterio Brigensi claruisse anno DCLX. *Bucelinus* anno DCLXXX, *alii aliter. Vixisse S. Ermenildam sororem ejus ad annum circiter* DCC *diximus ad ejus Vitam. Sub finem seculi septimi obiisse opinamur* S. Earcongotam.

quo tempore obierit.

DE S. MILBURGA VIRGINE

WENLOCHII IN ANGLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

Circa an. Christi DCCXXII XXIII Febr.

C

§ I. *S. Milburgæ familia regia : mater ejus non S. Ermenburga, sed Domneva.*

Qua *parte in Salopia, hodiernæ Angliæ Comitatu, apud occidentales Mercios flumen Sabrina Cornavios et Ordovices, antiquos Britanniæ populos, disterminat; illic in Transsabrina regione, quæ ad Ordovices olim spectabat, visitur oppidum* Wenlochium, *alias* Winlocium, et Ventulochium, *Saxonice* Winnicas, *Anglice* Wenloche, *nunc celer, ut ait Camdenus in Salopiæ descriptione, sub Richardo II æris fodina notum : sed multo notius Saxonico seculo antiquissima sanctimonialium habitatione, ubi* Milburga sanctissima Virgo vitam egit et tumulum accepit. *De ea Lelandus lib. 2 collectan. in Monastico Anglicano pag.* 613 *editus ista habet :* Milburga Abbatissa Ventulocensis, loco, qui Winnicas antiquitus nuncupatur, cœlesti conversatione feliciter illustratur, beata dormitione et perpetua mansione glorificatur, ubi constructo venerabili monasterio præfuit ipsa Mater Angelica. *Willelmus Malmesburiensis de Gestis Pontificum Anglorum lib. 4 titulo de Monasteriis Episcopatus Herefordensis, hæc ita explanat :* In diœcesi præsulatus sunt duo cœnobia, apud Scrobesberiam, et Wenloch. Scrobesberiensium recens est,

Wenlochii in Salopia

vixit S. Milburga,

F a Rogero Comite de Monte Gomerico constitutum.. Apud Wenloch fuit antiquissima sanctimonialium habitatio : ibique beatissima Milburga, soror S. Mildredæ, neptis Pendæ Regis Merciorum ex filio, transegit vitam, et sita est.

prognata ex Regibus Merciorum,

2 *Familiam Pendæ Regis deduximus* XIII *Februarii* § I *Vitæ S. Ermenildæ Reginæ Merciorum, quæ nupta fuit Wulfhero filio Pendæ, Ethelredi, Merwaldi : prognata Merwaldo est S. Milburga. Fuerunt autem Reges Merciorum* Wulfherus, *eique mortuo suffectus S. Ethelredus. At Peada fuit Rex Middelenglorum, sive Mediterraneorum Anglorum, et favore Oswii Regis, Australium Merciorum.* Merwaldus vero, sive Merewaldus, aut Merwale, Rex Weston-hecanorum *dicitur in Genealogia Regum Merciæ sub finem Chronici Wigorniensis, scilicet qui in occidentali plaga* Merciorum regnum tenuit, *uti tradunt Wigorniensis ad an.* 675, *ad sequentem Westmonasteriensis. Eumdem Merwaldum appellant tamen* Regem Merciorum *Simeon Dunelmensis in Historia Regum Anglorum col.* 89. *Radulfus de Diceto in Abbreviationibus Chronicorum ad an.* 679 *aliique cum Vita S. Milburgæ, in qua ista apud Capgravium fol.* 23, *leguntur :* Erat Merwaldus Rex Merciorum paganismo deditus, quando sanctus Presbyter Edfridus doctrina clarus

filia Merwaldi,

Regis occidentalium Merciorum.

A a Northumbria, velut cœlesti oraculo præmonitus, ad convertendum eum venit. Accepit enim oraculum divinum, ut in terram Merciorum ad locum Redeswode vocatum pergeret, et Regem ejus converteret. *At* Merwaldus Rex Merciorum, *ut in eadem Vita dicitur,* a sancto Presbytero Edfrido baptismum et fidei gratiam suscepit anno gratiæ sexcentesimo sexagesimo. Fundata autem in honore S. Petri ecclesia rebus et possessionibus opulenter ditatur, et B. Edfridus illi præficitur. *Goscelinus III Februarii in Vita S. Werburgæ num.* 2 *tam* Merwalam, *quam fratres ejus ait* Christianæ institutionis non solum cultores, verum etiam primos et intensissimos fuisse propagatores. *Imo et Sancti titulus illi iteratis vicibus tribuitur in citata Genealogia Regum Merciæ, cum Wigorniensi edita. Videtur et sedes Episcopalis Herefordiensis eidem suam originem debere.*

ab Edfrido ad fidem Christi conversi,

anno 660,

fidei propagatori

3 *Clara itidem est S. Milburga stirpe materna, a Regibus Cantiorum exorta. Nam abavum habuit S. Ethelbertum Regem, qui primus Regum Anglorum Christi fidem professus est, uti in ejus Vita* XXIV *Februarii dicitur: proavus ejusdem fuit Eadbaldus Cantiorum itidem Rex, avus Ermenredus, sive Eormredus, frater Ercomberti Regis, de cujus progenie Goscelinus* B *monachus in Vita S. Werburgæ Virginis III Februarii ista num.* 1 *tradit:* Eormredo autem ex inclyta conjuge Oslava nati sunt Æthelredus atque Æthilbrichtus, quos innocenter jugulatos, splendida lucis columna de cœlo prodidit Christi Martyres. quatuor quoque sibi filiæ sanctæ, Domneva, Ermenberga, Ermenburga et Ermengida, velut paradisiaci fonti quadrifida emicuere flumina. *In Vita MS. SS. Ethelredi et Ethelbrecti* XVII *Octob. quatuor horum sorores appellantur* Domneva, Ermenburga, Etheldritha et Ermengitha. *Domneva an Ermenburga, uxor fuerit Merwaldi, ac mater S. Milburgæ, disceptatur inter auctores. Malmesburiensis lib.* 1 *de Gestis Regum Anglorum cap.* 4 *pro Ermenburga (quod tamen mox ostendemus minus nobis probari) ista pronunciat.* Merewaldus Ermenburgam filiam Ermenredi, fratris ejusdem Erconberti, uxorem habuit: suscepitque ex ea tres filias, Milburgam, quæ Weneloch, et Mildritam, quæ Cantiæ in monasterio S. Augustini requiescit, et Milgitham. *Eodem modo apud Wigorniensem,* Merewaldo Regina sua S. Ermenburga, Regis Ermenredi filia, peperit tres filias, sanctam videlicet Milburgam, S. Mildritham et S. Milgitham, unumque filium Merefinum eximiæ sanctitatis puerum. *Quæ eadem apud Westmonasteriensem aliosque* C *recentiores repetuntur. At Goscelinus in memorata Vita Werburgæ Domnevam harum Virginum matrem num.* 2 *assignat:* Beata et regia, *inquit,* Domneva, regio Wlferi germano Merwalo conjugata, ad summæ Trinitatis gratiam triplicem Virginitatis protulit lauream, sanctissimas scilicet sorores Mildburgam, Mildrydam ac Mildgydam, quæ distinctis monasteriorum suorum lapidibus irradiant patriam. *Vita MS. SS. Ethelredi et Ethelbrecti Goscelino assentitur his verbis:* Tradita est autem Domneva Mirwaldo filio Pendæ Regis Merciorum in uxorem, qui genuit ex ea sanctas Virgines Mildredam, Milburgam et Milgitham. *Et ipsa S. Milburgæ Acta apud Capgravium asserunt,* Merwaldum ex Domneva genuisse Milburgam Virginem, Mildredam atque Milgitham. *Henricus Huntingdonensis in tractatu MS. de Sanctis Angliæ ista scribit:* Milburgæ virginalem videbis vitam apud Winlocum, quæ fuit filia Merwaldi filii Pendæ Regis, et Domnevæ filiæ Ermenredi, filii Regis Edbaldi, Cantuariæ. Milgitha vero soror ejus in finibus, Nordhumbrorum quiescit. Mildridæ vero tertiæ sororis cælibem vitam in insula Tenehet reperies. *Sunt eadem excusa in Prologo Roberti de monte, post opera Guiberti Abbatis B. Mariæ de Navigento pag.* 741. *Eamdem* Domnevam *harum Virginum ma-* D *trem ex Vita* S. Milburgæ *scribit Harpsfeldius in Histor. Angl. seculo* 7. *cap.* 23. *Incipit ea Vita,* Beata igitur Virgo, *et desinit,* arceri videatur, *quam necdum vidimus: forsan est a Goscelino monacho scripta, cui aliqua ejus Vita attribuitur a Wione, Molano, Valerio Andrea aliisque.*

et materno genere orta ex Regibus Cantiorum,

an matre S. Ermenburga,

vel Domneva,

AUCTORE G. B. ANIMADV. PAP. 48

4 *Guilielmus Thornus in Vita S. Mildredæ, in Chronico ejusdem cap.* 24 *edita,* Dompneva, *inquit,* quæ secundum quosdam est dicta Ermenburga, traditur in uxorem filio Pendæ Regis Merciorum nomine Merwale, quæ genuit sibi filium, nomine Merfin, filiasque tres, S. Milburgam, S. Mildredam et S. Milgitham. Post quorum procreationem Rex et Regina pro merenda vita æterna Deo devoverunt castitatem. *In Vita S. Milburgæ apud Capgravium hæc ultima istis verbis confirmantur:* Tandem Merwaldus et Dompneva mutuo consensu in castitate vitæ finem dederunt. Dompneva autem in Thaneto insula fundato in honore B. Mariæ monasterio Virgines congregavit, et illis exemplum totius sanctitatis præbens præfuit: cui filia sua Mildreda cum septuaginta Virginibus vice materna feliciter successit. *Historiam fundati monasterii in Thanetensi insula agri Cantiani describit dictus Thornus in Vita S. Mildredæ,* E *illustranda ad* XIII *Julii, estatque recusa in Monastico Anglicano, cum antiqua tabella geographica ecclesiarum et monasteriorum ejusdem insulæ Thaneti, in qua ista verba leguntur adscripta:* Istud monasterium de S. Maria fundavit Domneva, *quæ* Domneva *ibidem in Historia fundationis dicitur cum Egberti Regis Cantiorum* auxilio construxisse cœnobium virginale et filiam suam Mildredam, Merwaldi Merciorum Regis filiam, de partibus transmarinis, monasterio videlicet Calensi prope Parisios, revocavit, et eidem cœnobio a S. Theodoro Abbatissam consecravit, ubi septuaginta virginibus, quas mater sua congregaverat, præsidebat. Vixit autem cum sororibus suis usque ad terminum vitæ suæ. Qua mortua et cum matre sua Domneva in eodem monasterio sepulta successit Eadburga. *Eduardus III Rex Angliæ in quodam diplomate monachis S. Augustini anno* MCCCLXII, *concesso, et ab eodem Thorno cap.* 40 *Chronici* § 9 *excuso, Domnevam S. Mildredæ matrem fuisse scribit:* Ego etiam, *inquit,* ejusdem Regis stemmate ortus, et regno ejus Deo juvante potitus, Tanatos insulam trado, quam Hegbertus Rex jure hæreditario concessit venerabili Reginæ Domnevæ, matri scilicet S. Mildrethæ, quantum cerva cursu suo lustraverat, pro interemptione duorum fratrum ejus Ethel- F redi atque Æthelberti *etc. Ex quibus constat matrem S. Mildredæ, ejusque sororum SS. Milburgæ et Milgidæ, extruxisse monasterium S. Mariæ in insula Thaneto, eamque dici Domnevam, quæ etiam ibidem sepulta est. At S. Ermenburgam non in insula Thaneto, sed Eastreiæ quæ in Cantio Orientali, haud procul oppido Sandwico, ruinæ ditionis, sive Hundredæ nomen dedit Abbatissam, monasterii ab Rege in honorem SS. Ethelredi et Ethelberti fratrum Martyrum exstructi, vixisse et requievisse, tradunt Westmonasteriensis ad an. 654, Maihew 21 Januarii, Wilsonus in Martyrol. Anglic. 19 Novemb. quando hæc examinanda erunt, maxime si aliqua interim ejus Acta reperiantur, cum hi auctores eadem illi attribuant, quæ ad sororem ejus Domnevam pertinent.*

quæ cum marito castitatem vovit,

et monasterium in insula Thaneto extraxit,

a Rege Cantiorum adjuta, cum filia S. Mildreda Abbatissa ibidem sepulta

at S. Ermenburga, Abbatissa Eastreiæ fuit.

§ II. *S. Milburgæ vita monastica, miracula, obitus.*

Hæc de parentibus et regia stirpe S. Milburgæ, *cujus primam juventutem et vitam monasticam ita describit auctor Vitæ apud Capgravium.* Beata igitur Milburga, sicut suis progenitoribus piis Merwaldo et Dompneva,

A pneva, Merciorum Dominis, lux primogenita extitit, sic in regno parentum Deo sacratis Virginibus videlicet Dux primiceria vitæ cœlestis præfulsit. Constructo enim in loco, qui Wimnicas antiquitus dicebatur, monasterio, modo dicto Wenloke, Virginibus congregatis præfuit ipsa Mater et vitæ regularis Magistra. Ab ineunte enim ætate omni studio Deo servire curavit : et ornatus ejus præter quod erat intrinsecus, de exteriore non curavit. Appetitores virginalis pudicitiæ repellebat, nullius, nisi Christi solius amorem admittens, cui soli voto ardenti adhærebat. Vilescebat ei vita mundialis, sponsus mortalis, proles carnalis : et cœnobii discipula pro Christo subdita efficitur. *Hæc ibi. Apud Harpsfeldium, forsan ex citata ante Vita, dicitur* per Theodorum Dorovernensem Archiepiscopum consecrata, et monasterium amplis possessionibus, multis et pretiosis Sanctorum reliquiis, magnisque privilegiis et prærogativis a patre Merwaldo et patruo Wulfhero Merciorum Regibus exornatum.

AUCTORE G. H. S. Milburga fit sanctimonialis,

et Abbatissa,

a pueritia virtutis et castitatis amans :

6 *Non defuit piæ voluntati* S. Milburgæ *favor cœlestis, ut virginitas Christo sponso oblata conservaretur.* Cum enim, *uti apud Capgravium legitur,* vice quadam extra monasterium in quadam villa, nomine Stokes, moraretur, filius Regis cujusdam eam per B violentiam rapere, et in conjugium sibi copulare affectabat. Et collecta militum manu, cum moliretur sibi prædam facere de Virgine, ostensa cœlitus famulæ Christi juvenis nequitia, fuga statim cum familia præparatur. Interea vir ille temerarius ad locum veniens, et Virginem non inveniens, lupo rapidior agnam Christi fugientem insequitur. Erat ibi amnis quidam, nomine Corf, vado meabilis et alveo mediocris, quem Virgo cum suis fugiens leviter transivit, et persecutor iniquus transire non potuit. Nam aqua subito intumescens omnem transeuntibus semitam denegabat. Confusus igitur juvenis et attonitus, amplius Virgini talia inferre non præsumpsit. *Hæc ibi. Corf seu Corve amnis in agro sive Hundreda Wenlochensi exortus prope Ludlovium oppidum Temdæ fluvio immixtus, infra Wigorniam urbem celebrem Sabrinæ illabitur. Verum, non solum amnis, sed et anseres silvestres, quas aucas etiam Goscelinus cap. 3 Vitæ S. Wereburgæ appellat, Virginis voluntati inserviebant : quod, aliaque miracula ita in eadem Vita referuntur.*

prædonem pudicitiæ fugit,

et amne subito intumescente servatur :

7 Cum autem aucæ indomitæ in eodem loco de Stokes Virginis sanctæ agros occupantes depascerent, et passim depopularentur, damno sanctæ Virgini nuntiato, non turbatur. Potens enim meritis et C virtutibus, avibus illis imperat, ut in agris ejus earum nulla remaneat, nec imposterum de genere illarum agris suis damnum aliquod inferre præsumat. Virginis itaque imperio volucres hac lege coercentur, ut satis ejus ulterius non nocentes, jussis suis obediant, et agris valefaciant. Singulis annis hoc miraculum renovant, dum quasi jussionis memores, præceptum transgredi metuunt, et agros vitantes a satis abstinent : aut enim famelicæ sic ad pascua descendunt secus agros, aut volatu fatigatæ, quasi respirando sic perparum eis insident, ut impastæ inde citius recedant.

anseribus silvestribus imperat, ne agris suis noceant :

8 Cum autem nocte quadam diutius solito orationibus et contemplationi vacasset, fatigata sopori membra dedit, et orto sole percussa solis radio, de somno subito expergefacta, redditur attonita. Cumque maturius solito attonita procederet, de capite suo sacrum velamen quasi nescia projecit. Nec mora, solis radius, divino nutu, antequam terram tangeret, illud suscepit, et donec ad se reversa esset, pendulum in aere coram ipsa mansit : et cœleste miraculum cognoscens, cœlitus se visitatam intellexit : Deo gratias inde libavit, benedixit et magnificavit.

sacrum velamen e radio solis suspensum recipit

9 Vidua cum filio suo mortuo venit ad Virginem D sanctam, et solam in oratorio eam inveniens, ad pedes ejus cum gemitu cecidit, et ut vitæ restitueretur filius ejus, sua intercessione jugiter imploravit. Cui Virgo ait : Non es, inquit, sanæ mentis, quid a me fieri deposcis ? Vade et sepeli mortuum tuum, teque morituram præpara post filium tuum. Ad hoc enim ut moriatur omnis homo nascitur. Non a te, inquit vidua, recedam, nisi prolem meam mihi restituas vivam. Videns enim Virgo sancta mulieris fidem, cum juxta defuncti corpus in oratione se prosterneret, tantus ignis protinus super eam de cœlo venit, ut inde tota cooperiri atque comburi videretur. Quod cum Soror quædam vidisset, exclamavit dicens : Domina mi, surge velocius, et de incendio exire festina : totam te igne coopertam grandi video. Quo dicto, tota species ignea ab oculis ejus evanuit, et surgente ab oratione Virgine, viduæ filius a morte resuscitatus matri redditur.

filium viduæ mortuum

suis precibus, et igne cœlesti circumdata,

resuscitat

10 Decursis in omni sanctitate et puritate duodecim lustris, ingravescente corporis molestia et febribus fatigata, convocatis Sororibus; Vos, inquit, hactenus, dilectissimæ Sorores, sicut animæ meæ viscera dilexi, et sicut mater filiis pia sollicitudine E præfui. Jam vero divina pietate cursu peregrinationis meæ terminante, et supernæ vocationis gratia me ad bravium misericorditer invitante, carnis universæ viam ingredior, Deo et B. Mariæ vos relinquo. Et multis salutaribus monitis et exhortationibus illas instruens, VII Kalendas Julii migravit ad Christum, et in monasterio suo cum honore sepelitur. *Hactenus Vita a Capgravio edita : in qua forsan error typographicus est, dum dicitur* migrasse ad Christum VII Kalendas Julii, *quo die nullis hactenus inscriptum Martyrologiis nomen legimus. Harpsfeldius ait* feliciter ad VII Calendarum Martii commigrasse, *et non tantum* mortuo vitam, *sed etiam* cæco lumen redditum *ejus meritis esse.*

moribunda sanctimoniales adhortatur ;

obiit VII Calendas, non Julii,

sed Martii :

11 *Ætas S. Milburgæ hac ratione colligi potest. Suscepit genitor Merwaldus fidem Christianam et sacrum baptismum anno Christi* DCLX, *cui deinde nuptui tradita est Domneva, neque aliter licitum erat* Christianam Virginem Pagano in conjugem dari, ne fides et sacramenta cœlestis Regis consortio profanarentur Regis, qui veri Dei cultus esset ignarus, *uti Beda lib.* 2 *Histor. Angl. cap.* 9 *scribit* Eadbaldum Regem Cantiorum *respondisse* S. Edwino Northan-Hymbrorum Regi, *cum hic necdum Christianus* S. Edelburgam *filiam ejus* missis procis in conjugem peteret. *Eodem modo diximus* XIII *Februarii pag.* 687 § 3 *Ermenildam ab Ercomberto Rege Cantiorum Eadbaldi filio non fuisse desponsatam Wulfhero, nisi eximie et constanter Christiano. Quod idem de Ermenredo, sive Eormredo, fratre Ercomberti, et altero Eadbaldi filio dicendum* F *est, cujus filiam fuisse Domnevam constat. Nupta ergo sit Merwaldo anno conversionis ejus, aut sequenti* DCLXI. *Cum ergo primogenita dicatur S. Milburga, forsan anno* DCLXII *nata, quam* decursis duodecim lustris, *id est, sexaginta annis,* migravisse ad Christum *supra dictum est; annus is foret* DCCXXII.

nato patre, ante nuptias Christi fidem amplexo,

mortua circa annum Christi 722

§ III *Corporis* S. Milburgæ *inventio, miracula, veneratio.*

E*x memorato supra Lelando, de morte S. Milburgæ citantur ista pag.* 613 *Monastici Anglicani :* Gleba vero virginei corporis cultu celebri reconditur ante majus altare in ecclesia sanctæ Trinitatis. *Verum, ut Malmesburiensis lib.* 2 *de Gestis Regum Anglorum cap.* 13 *tradit,* Milburga quæ apud Weneloch requiescit, olim ab accolis nota, post adventum Normannorum dum nescitur locus sepulchri, aliquamdiu oblivioni data. Sed locum omnino desertum *fuisse scribit*

Sepulchrum S. Milburgæ incognitum

A *scribit idem Malmesburiensis lib. 4 de Gestis Pontificum, dum cum* Rogerus Comes de Monte-Gomerico monachis Cluniacensibus implevit. *Cambdenus in Montgomeriæ descriptione asserit,* Rogerum Montgomericum *fuisse* Comitem Salopiæ, cujus patrimonii erat Montgomerii, et Montem-Gomericum dictum : qui, ut est in libro Angliæ censuali, castrum construxit. *At se*pulchrum Virginis Milburgæ, *inquit Malmesburiensis,* clam erat novis advenis, *monachis Cluniacensibus,* omnibus videlicet vetustatis monumentis violentia hostium et temporis deletis.

monasterium desertum datum Cluniacensibus :

13 *Edouardus Mathew ad* XXIII *Februarii asserit a nonnullis* tradi S. Odonem Bellensem de corporis S. Milburgæ inventione librum edidisse. *At notatur ab Harpsfeldio in margine,* miracula post ejus inventionem Atonem Ostiensem Episcopum et Cardinalem conscripsisse. *Forsan unus idemque est Otho, vel Odo Castillionæus, Urbani* II *Pontificis nepos, e monacho Cluniacensi ab eo in Episcopum Cardinalem Ostiensem anno* CIↃLXXXVIII *adlectus, qui Paschalem* II *anno* CIↃXCIX *inauguravit : et forsan ab eo in Angliam Legatus a latere missus est :* Maximus orator *dicitur in poemate Baldrici Abbatis Burgulensis apud Franciscum Chesnium tomo 4 Histor. Franc. Tunc, inquit Harpsfeldius ex hoc scriptore,* Deus ipse amoris erga sponsam suam Milburgam non obscura testimonia Angliæ nos-

Animadv. pag. 46.

Corpus S. Milburgæ repertum an. 1101,

B træ exhibuit, corpusque ipsum Virginis, licet post multa secula, ad notitiam venerationemque hominum in apertum protulit, ad annum salutis millesimum centesimum primum, et Imperium Henrici, in loco, qui Winlocum dicitur. Raimundus quidam, dum forte operaretur in monasterio sanctæ Trinitatis, arculam, sive capsam veterem reperit, et in ea scripturam ab Alstano quodam Presbytero conscriptam, quæ testabatur Virginis corpus prope altare ibidem sepultum. Sed cum altare non appareret nihil erat adhuc certi. Atqui Deus hanc omnem incertitudinem paullo post sustulit. Cum enim in ea ecclesia duo pueruli, ut fit, luderent, repente terra se aperuit, ita quidem, ut primo unum, deinde et alterum puerum ad genua usque absorberet. Qui casus magnam monachis admirationem occasionemque præstitit, ut terram effodiendam curarent. Quod cum peregissent, incidunt in quædam humana ossa, et postridie in fundamentum ipsius altaris, de quo mentionem fecimus.

14 *Hæc ibi, quæ paullulum aliter enarrat Malmesburiensis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap.* 13. Nuper vero, *inquit,* adunato ibi conventu monacho-

C rum Cluniacensium, dum inchoata novi templi machina, quidam puer per pavimentum concitatius cursitaret, effracta mausolei fovea, propalam corpus Virginis fecit. Tunc balsamici odoris aura per ecclesiam spirante, altius levatum tot miracula præbuit, ut catervatim eo populorum undæ confluerent. Vix patuli campi capiebant agmina viatorum, dum æquis umbonibus dives et mendicus se agerent, cunctos in commune præcipitante fide. Nec cassum eventum res habuit, adeo ut nullus inde, nisi extincta vel mitigata valetudine discederet nonnullosque regius morbus, medicis sane incurabilis, per merita Virginis relinqueret. *Eadem repetit Malmesburiensis lib. 4 de Gestis Pontif. Angl. et Continuator Bedæ lib. 2 cap.* 33.

odorem suavissimum exhalat :

ad id rogi sanantur.

15 *Aliqua miracula ibidem facta exponit Harpsfeldius his verbis :* Concurrebant tam ad fidem rei, adque gloriam Dei sponsæque suæ manifestandam, et alia, eaque insignia testimonia. Nam ad eas reliquias ita recens inventas horrenda lepra a duabus mulieribus depulsa est : mulieri lumen oculorum restitutum, quod amiserat : puer illuminatus est, qui

leprosæ,

cæci

numquam oculis prius quidquam usurpaverat. Fuit D et alia mulier in vicina villa, quæ Petelia dicitur, gravi ægritudine quinque annos concussa, quæ mox ut aquam, qua sacræ Reliquiæ ablutæ erant, ebibit, morbum omnem excussit, horrendumque simul aspectu vermem evomuit, qui geminum in capite, geminum in cauda cornu, sexque pedes habebat. Ad fidem vero rei, vermis ille ligno quodam excavato inclusus, in monasterio conservabatur. *Hæc Harpsfeldius, quæ eadem Anglicano sermone edidit Hieronymus Porterus in Floribus SS. Angliæ,* et villam Peteliam *vertit* pagum, *seu* vicum Patton, *estque forsan quod ad sinistram Corfi amnis ripam* Peton *in Chorographicis tabulis visitur.*

AUCTORE G. H.

ægra epota aqua reliquiarum lotione sacrata

vermem evomit.

16 Florent *præterea* in Wallia gloriosæ Virginis Milburgæ miracula loco, qui ejus nomine, eo quod sui juris aliquando fuerat, Landmylien Wallice dicitur, quod in terram Milburgæ Latino sermone vertitur. *Ita Lelandus in Monastico Anglicano pag.* 613 *editus.*

in Wallia miracula fiunt :

17 *Nomen S. Milburgæ inscriptum est antiquo Martyrologio nostro MS. quod Bedæ nomen præfert, in quo ista habentur,* XXIII *Februarii :* In Britannia B. Milburgæ Virginis, cujus virtutibus et miraculis claruit. *Inscriptum quoque nomen. MS. Florario, Martyrologio Coloniæ edito anno* 1490, *Auctariis Greveni et Molani ad Usuardum, Martyrologiis Galesinii,*

ejus anniversaria veneratio 23 Febru.

E *Canisii, et Romano, in quo ista leguntur :* In Anglia S. Milburgis Virginis, filiæ Regis Merciorum. *Wion et Menardus in Martyrologio Monastico,* In Anglia, *aiunt,* monasterio Fenelochi (*Menardus* Wenloch) depositio S. Milburgis Virginis, Merwaldi Merciorum Principis filiæ, cujus corpus post multos annos incorruptum inventum est. *Quæ in Calendario Benedictino aliquanto contractius expressit Dorganius : at longiore encomio eam celebrant Bucelinus, Mathew, Porterus, et Wilsonus in Martyrologio Anglicano : cujus verba ita Latine sonant :* Wenlochii in Salopia depositio S. Milburgæ Virginis et Abbatissæ, filiæ Merwaldi Regis Merciorum, cujus magnam sanctitatem et vitæ innocentiam dignatus est Deus confirmare variis miraculis, per eam tam in vita quam a morte patratis. Mortua autem est circa annum Christi sexcentesimum septuagesimum quartum, et in proprio monasterio Wenchochiensi sepulta. Cujus sacrum corpus tempore Gulielmi Conquæstoris Regis, facta pio viro revelatione, integrum atque incorruptum elevatum est, et pretiosis impositum loculis, magno cum honore et veneratione in dicto monaste-

F rio Wenlochiensi, quod ipsa ædificarat, adservabatur etiam usque ad tempora Regis Henrici VIII, et ruinam tam præclari monumenti.

18 *Hæc ibi. Annos tam ætatis et obitus S. Milburgæ, quam inventionis reliquiarum aliter ex antiquis monumentis deduximus. Mortuus est Gulielmus Conquæstor anno* CIↃLXXXVII, *Gulielmus Rufus autem ejus filius anno* CIↃC, *cui alter filius Henricus* I *successit : ad cujus regnum idem Wilsonus in secunda editione Martyrologii Anglicani corporis inventionem melius refert* XXVI *Maii his verbis :* Eodem die Winlochii in Salopia Translatio S. Milburgæ Virginis et Abbatissæ filiæ Merwaldi Principis Merciorum, cujus sacrum corpus anno Christi millesimo centesimo primo, favore cælesti a monachis Wenlochiensibus inventum est, et ad eminentiorem locum ejusdem monasterii translatum. Ubi et magna veneratione adservatum fuit, et multis claruit miraculis, usque ad tempora Henrici VIII quando monumentum illud destructum est.

et 26 Maii.

DE S. LAZARO CONFESSORE

MONACHO PRESBYTERO, AC PICTORE, CONSTANTINOPOLI,

J. B.

Commentarius historicus.

Circiter an. chr. DCCCLXX. XXIII Feb.

Sub Theophilo Imp. Iconomacho

Theophilus Imperator *(qui Michaele Balbo patre, Octobri mense an.* DCCCXXIX, *mortuo gubernacula susceperat, tenuitque annis* XII, *III mensibus) advocatis adversus sacras imagines flagrabat odio: ut (quod Georgius Cedrenus, Joannes Scylitzes, Curopalates aliique testantur)* qui eas colerent, Episcopi, eorumque subditi, ac præsertim monachi, quique pingerent, in carceres sontibus debitos compingerentur, aut in montes ac speluncas expellerentur, siti ac fame interituri. Edixerat quoque ne monachis fas esset in urbes ingredi, sed ut omni modo arcerentur, ut nusquam, ne in agris quidem, tuto in conspectum hominum dare se auderent. *Proprium semper fuit hæreticorum, atque eorum qui in perniciosas novitates inclinant, odisse monachos, antiquæ pietatis pervulgo tenaces.* Statuerat *idem Tyrannus* pictores omnes e medio tollere, nisi si vitæ tuendæ gratia, imagines conspuere, atque profanas res humi abjectas conculcare vellent.

multa passi monachi

B

et pictores: S. Lazarus monachus, idemque pictor (ut plures ea ætate)

2 Inter alios captus est Lazarus, *e Chazaria ortus, ab ineunte ætate monasticam vitam amplexus, ac deinde Sacerdotio initiatus, ut infra dicetur,* et nunc *(ut ait Cedrenus)* arte pingendi celebris. *Videntur autem complures ea tempestate monachi pingendi artem didicisse, quod abrogatis per Imperatorum edicta Divorum imaginibus, non facile alii reperirentur, qui vel cum capitis periculo eas pingerent, vel etiam arti illi, spe quæstus sublata, se addicerent. Ita* XI *Februarii in Vita S. Theodoræ Augustæ* Methodium *monachum diximus pictorem fuisse, suaque arte Bogori Bulgarorum Regi pietatem inculcasse: qui nobis videtur is esse, quem* IX *Martii Olomucensis Ecclesia veneratur, Moravorum et Bulgarorum cum S. Cyrillo Apostolum.*

tentatur blanditiis,

dein diris tormentis,

3 *Lazarum igitur* Theomachus *(ita Imperatorem pro* Theophilo *appellat Cedrenus)* blandis primum verbis subigere tentavit. Ut vero sensit adulatione capi non posse, ad sibi familiarem vim conversus, ita illum tormentis excruciavit, ut iis nunquam superfuturus existimaretur: dein taliter affectum carceri inclusit. Ubi vero intellexit eum viribus receptis, denuo sacras imagines pingere: laminas ferreas ignitas palmis manuum ejus admoveri jussit. Carnem igitur depastus est ignis, donec animo deficiente pugil semimortuus corruit. Verum oportebat eum Divina providentia posteris reservari. Quare cum eum Tyrannus animam agere didicisset, Augustæ et quorumdam aliorum, quos illa intimos habebat, e custodia dimissus est, atque in templo Præcursoris, quod φοβερὸν sive Terribilis, dicitur occultatus, itaque ut erat plagis male affectus, imaginem ejusdem Præcursoris depinxit, quæ diutissime conservata est, ac morbos sanabat. Et hæc tunc quidem ita gesta sunt.

C

manu adusta,

dimissus pingit imaginem miraculosam S. Joannis,

4 Post tyranni autem interitum, vera iterum Fide elucescente, Jesu Christi Dei et hominis imaginem suis manibus erexit, quæ est in Chalce. *Græce est,* τὴν ἐν τῇ χαλκῇ ... *Gabius errat.* In ærea columna... imaginem suis manibus impressit. *Zonaras ita de hac imagine scribit:* Fertur et post Tyranni interitum, Servatoris imaginem in Chalce pinxisse, et qualis nunc cernitur, restituisse, cum quæ prius ibi fuerat Divina imago, dudum erasa fuisset. *Finebat autem Zonaras anno* MCXVIII, *sive Mundi ut ait, sexies millesimo vicesimo sexto, ad quem suos perduxit Annales. Curia aliqua* χαλκῆ, *sive publicum ædificium fuisse videtur, ab æreis forsan valvis, rostrisve aut cancellis ita dictum. Constantinus Imp. de avo suo Basilio ita scribit:* Ἐξαιρέτως δὲ τὸ λεγόμενον τῆς χαλκῆς λαμπρότατον τὸ παλαὶ καὶ ἀξιάγαστον οἴκημα, τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν κρατούντων ῥαθυμίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τινων ἐμπρησμῶν κατὰ μέρος πολλὰ διαῤῥυὲν καὶ τὴν ὀροφὴν πονήσασαν ἐγκλινές, αὐτὸς καὶ πόνῳ καὶ δαπάναις συχναῖς ἀπεκάθηρέ τε καὶ περιεποιήσατο, καὶ καινὸν κατέστησε δικαστήριον Ἀρείου τε πάγου καὶ Ἡλιαίας σεμνότερον. Ante tamen omnia in Chalces splendidissima olim et maxime admirabili æde, quam tempore et imperantium negligentia, forte etiam et incendiis, multis in locis vitium facientem, et fatiscente jam tecto squallentem, ipsemet labore et profusis impensis expurgavit refecitque, et nova illic Judicum subsellia instituit, Areopago et Helιæa augustiora.

ac post mortem Tyranni, Salvatoris

in Chalce curia judiciali:

E

5 Idem B. Lazarus, *inquit Cedrenus,* ab admirabili Imperatrice Theodora rogatus, ut marito suo ignosceret, veniamque ei a Deo impetraret, Non est, ait, o Augusta, injustus Deus, ut nostræ dilectionis, et ipsius caussa toleratarum ærumnarum obliviscatur, odium vero illius et immodicum furorem iis anteponat. *De hac re fusius egimus* XI *Februarii ad S. Theodoræ Vitam* § 7.

orat pro anima Theophili

6 *Romam postea venit B. Lazarus tempore Benedicti* III *Papæ, qui Leoni* IV *mortuo* XVII *die Julii anno* DCCCLV *suffectus, decessit* XVI *Februarii an.* DCCCLVIII. *De* Lazaro *ita in Benedicto scribit Anastasius Bibliothecarius:* Hujus temporibus Michael, filius Theophili Imperatoris, Constantinopolitanæ urbis Imperator, ob amorem Apostolorum misit ad B. Petrum Apostolum donum per manum Lazari monachi et pictoriæ artis nimie eruditi, genere vero Chazari, id est, Evangelium de auro purissimo cum diversis lapidibus pretiosis. Calicem vero similiter de auro, et lapidibus circumdatum, reticulo pendente de gemmis albis pretiosis miræ pulchritudinis decoratum, et vela duo de olovero cum Cruce de olovero, et lista similiter de chrysoclavo, et parva coopertoria ipsius calicis, sicut mos Græcorum est. Similiter et vestem de purpura imperiali munda super altare majus, ex omni parte cum historia et cancellis, et rosis de chrysoclavo magnæ pulchritudinis deornatam, etiam et velum de stauraci unum, cum Cruce de chrysoclavo, et litteris de auro Græcis. *Baronius to.* 10 *ad annum* 856 *num.* 6 *paullum variantibus verbis ex alio MS. hæc recitat; quique hic genere* Chazarus *fuisse dicitur Lazarus, ipse genere* Chazarum *vocat. Sæpius* Chazarorum et Chazariæ *mentio fit apud Cedrenum; ac nominatim cum de Heraclio et Chosroe agit,* Turcos Orientales Chazaros *appellari scribit. Voces Anastasii quasdam obscuriores alii exponunt, ut Gerardus Joannes Vossius in libris de vitiis sermonis, qui* listam *fimbriam;* holoverum, *vel* oloverum *purpureum;* chrysoclavum *auro clavatum, vel auroclavum;* velum de staurari *vel* stauracinum, *interpretatur esse cui intexti pampini vel corymbi.*

Romam mittitur a Michaele 3 Imp.

cum muneribus pretiosis:

F

natione Chazarus fuit, sive Turcus.

7 *Quæ hactenus relata sunt de Lazaro, breviter perstringunt Menæa Græcorum ad* XVII *Novembris, his verbis:* eodem die memoria sancti Confessoris Lazari pictoris.

Te, Christe, jam non pingit Lazarus,
Sed videt viventem, nec coloribus sensibilem.

Hic ab usque pueritia vitam monasticam ingressus,

a pueritia monachus.

ingressus

A pingendi scientiam edoctus est; et ad vitæ austeritatem ac continentiam, etiam misericordiæ erga pauperes singulare studium adhibuit. Unde et Sacerdotii gradu decoratus est. Ex quo tempore adversus omnes hæreses accinctus, tantas ærumnas, non solum ab Eutychianis, Nestorianis, Dioscorianis, sed et ab impiis Iconomachis perpessus est, ut verbis exprimi nullis possint. Missus est etiam Romam veterem, ut paternorum et Apostolicorum dogmatum fidem propugnaret : reversusque cum magna gloria, iterum simili ex caussa Romam abiit; sed in medio itinere correptus ægritudine, decessit. Venerandum ejus corpus relatum Constantinopolim, in S. Evandri templo humatum est.

dein Sacerdos:
alios hæreticos impugnat:
iterum it Romam:
in via moritur.

8 *Eadem habet in* Βίοις Ἁγίων *Maximus Ep. Cytheræus. Eadem Menologion Sirleti, præter quam de ultimo itinere Romano, (quod fortassis vel in caussa S. Ignatii, vel tempore Basilii Imperatoris susceperit) deque reportato Constantinopolim corpore. Quod autem dicitur et in Menæis et in Menologio,* pro patriis et Apostolicis dogmatibus pugnaturus *Romam venisse (nisi ea fortassis glossa est cujuspiam recentioris Græci) ita videtur intelligendum, quod Imperatoris nomine, novo Pontifici oblaturus obedientiam venerit et pseudopapæ*
B *Anastasio anathema dicturus : sive tum missus est, cum matre summota, solus rerum summam administrare Michael cœpit, ne fortassis sinistra de eo suspicio Romæ oriretur, quasi dogmata Fidei, patris exemplo, niteretur convellere ; sive quam primum auditum est, Lotharium ac Ludovicum Imperatores, falsa improbitum relatione deceptos, Anastasii partes tueri velle, tunc S. Theodoræ et S. Ignatii Patriarchæ consilio ablegatus Romam Lazarus est, ut profiteretur, si quid illi moverent, staturum pro legitimo Pontifice Orientis Imperatorem.*

Cur Romam missus?

9 *Memoriam S. Lazari celebrant Græci, ut jam diximus,* XVII *Novembris, quo die etiam Ferrarius in generali Catalogo SS. ita de eo meminit :* Constantinopoli S. Lazari pictoris, multa ob sacras imagines passi. *At Baronius Martyrologio Romano ad* XXIII *Februarii nomen illius inscripsit, addito hoc elogio :* Constantinopoli S. Lazari monachi : qui cum sacras imagines pingeret, Theophili Imperatoris Iconoclastæ jussu, diris suppliciis excruciatur, et manus ei candenti ferro comburitur : sed Dei virtute sanatus, abrasas imagines sanctas pingendo restituit, ac demum in pace quievit.

Ejus natalis 17 Nov. et 23 Feb.

10 *In Nationibus hæc addit :* Agunt autem Græci de eo die XVII Octob. quando ex Cithiensi urbe translatum est corpus ejus Constantinopolim, ut testatum habetur in dicto Menologio eo die. *Verba Menologii sunt :* Eodem die Relatio pretiosarum reliquiarum Sancti et Justi Lazari, quas reliquias celeberrimus et fidelissimus Imperator Leo, divino zelo commotus, in templo pulcherrimo, sub ejus sancti viri nomine dicato, ex urbe Cytiensi Constantinopolim translatas, in argenteis loculis reposuit. D

Auctore 1. 8 non revolvitur eius Translatio 17 Octob.

11 *At sunt ea de S. Lazaro fratre Mariæ et Marthæ intelligenda. Patet ex Cedreno, qui de Leone Sapiente Imp. filio Basilii Macedonis, sic scribit :* Erexit ibidem et aliud templum, nomini S. Lazari dicatum : inque eo Sancti ejusdem allatum corpus collocavit, at sororis ejus Mariæ Magdalenæ reliquias ex Epheso advectas. *Illud* ex Epheso *deest Curopalatæ, neque ad S. Lazari lipsana pertinet, sed ad S. Magdalenæ; ut ex Græco colligere est :* Ἀνήγειρε δὲ καὶ ναὸν ἄλλον κατὰ τοὺς τόπους εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου μετακομίσας ἀπέθετο σῶμα, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἐξ Ἐφέσου μετακομίσας. *Nam quod bis verbum* μετακομίσας *repetat, indicio est non eodem ex loco thesaurum utrumque apportatum. Zonaras unde Magdalenæ allatæ reliquiæ sint non exprimit, seorsim tamen allatas innuit,* E *ita scribens :* Nomini S. Lazari aliud posuit templum, in quo sacrum ejus corpus recondidit ex Cypro allatum, sed et Magdalenæ Mariæ.

Sed Lazari fratris S. Magdalenæ, et in illius templum utriusque reliquiæ illatæ,

12 *Clarius hæc in Menæis explicantur, ubi Lazari corpus inventum dicitur* ἐν τῇ νήσῳ Κύπρου, ἐν τῇ Κιτιαίων πόλει, in insula Cypri in Cytiæorum urbe, *cum hac inscriptione :* Lazarus quatriduanus et amicus Christi. *At* XXII *Julii dicitur* ἡ ἁγία μυροφόρος καὶ ἰσαπόστολος Μαρία ἡ Μαγδαληνή, Sancta unguentifera et par Apostolis Maria Magdalena, Ephesum venisse ad S. Joannem Theologum et Apostolum, ibique sancte obdormivisse, ac tumulata in aditu speluncæ, in qua postea quieverunt septem Sancti pueri *Dormientes.* Leone deinde beatæ memoriæ Imperatore nostro, reliquiæ S. Magdalenæ allatæ sunt *Constantinopolim,* et in monasterio S. Lazari depositæ. *De* S. Maria Magdalena *plenius agemus* XXII *Julii, deque fratre ejus* S. Lazaro XVII *Decembris.*

Lazari ex Cypro,
Magdalenæ Epheso.

C
DE S. CELSO EPISCOPO TREVIRENSI, F

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. *S. Celsus Trevirorum* V *Episcopus,* CCCC *annis antiquior Celso Toletano.*

Circa an. CCL-III. VIII Feb.

T*revirorum urbs antiqua et illustris, sedes olim Præfecti prætorio Galliarum, ac nonnullorum etiam Imperatorum, ac Belgicæ primæ metropolis ; a tribus S. Petri Apostolorum Principis discipulis,* Euchario, Valerio, Materno, *Christianam fidem edocta est : ut habet vetus traditio, ab omnibus recepta, variis testata monumentis, et vel eo solido argumento firmata, a nobis exposito alibi sæpius, quod S.* Maximinus II, *qui Agrippinensi concilio anno* CCCXLVI *et Sardicensi* CCCXLVII *interfuit, vicesimus octavus ab* Euchario *ejus urbis Antistes numeretur. Cum ergo qui inter utrumque eam Ecclesiam gubernarunt, omnes fere ad aras invocentur, ac multi tamen sacra morte defuncti sint, nonnulli annos plures sederint,* Maternus XL, XV Valerius ; *consequens esse videtur, ut simul omnes tria explesse secula censeri queant.*

Trevirorum primi 3 Episcopi, discipuli S. Petri ;

2 *S. Materno* S. Auspicius *successit, qui* VIII *Julii colitur : huic* S. Celsus, *uti constat ex Catalogis, quos exhibent Antonius Demochares tom. 2 de sacrificio Missæ, cap. 33, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Petrus Merssæus Cratepolius in Annalib. Archiep. Treviren. Gabriel Bucelinus Germaniæ sacræ parte* I *pag. 33, (qui tamen falsitio diem obiisse scribit* XXIII *Febr. ut mox dicemus) Ægidius Bucherius noster Belgii Romani lib. 6 cap. 4, Wilhelmus Kyriander Comment. de Augusta Trevir. par. 3 pag. 39, Bartholomæus Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis pag. 537, Gesta Treviror. MSS. Joannes Enen, ejusque interpres Joannes Scheckmannus, in eorumdem Gestorum epitome, edita anno* CIↃIↃXVII, *Christophorus Browerus in accuratissimis Trevir. annalibus, MS. codex Serenissimæ Reginæ Sueciæ, in quo* Nomina Pontificum Trevericæ urbis, *ad* Egilbertum *usque, ut sub eo proinde exaratus is liber videatur : fertur autem Udoni successisse Egilbertus anno* CIↃLXXIX.

quintus S. Celsus

3 *Inscriptum est Martyrologiis S. Celsi nomen* IV *Januarii, ut ad eum diem diximus. Hermannus Greven*

colitur 4 Januarii.

A *seu Carthusianus in Auctario ad Usuardum, edito anno* CIↃIↃXXI, *eo die ita habet :* Treviris Celsi Episcopi et Confess. *Aliud Martyrol. ibidem anno* CIↃCCCCXC *excusum :* Treveris S. Celsi Episc. et Confessoris Christi, qui in cœmeterio S. Eucharii requiescit. *Petrus Canisius noster in Germanico Martyrologio :* Treviris S. Celsi Ep. et Conf. cujus inventio XXIII Februarii celebratur. *MS. Florarium :* Treviris depositio Celsi Episc. et Martyris. *Confessorem faciunt ceteri jam citati. Ita et Maurolycus, ac Martyrol. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti ante aliquot secula exaratum :* Item Celsi Confessoris. *Eo die obiisse constat ex Browero, qui lib.* 10 *Annal. pag.* 592 *tradit, tumulo S. Celsi circa annum* CIↃLXXIX *reperto, præter epitaphium tribus distichis constans, inscripta fuisse hæc verba :* Depositus pridie Nonarum Januariarum. *Et vero Theodericus, qui circa annum* CIↃCVII *historiam inventionis S. Celsi litteris mandavit, infra num.* 21 *testatur S. Egbertum Episcopum pro concione adhortatum esse cives,* ut frequentius B. Celsum visitare non supersederent, et ut imposterum singulis annis ejus natalitium diem, qui constat pridie Nonas Januarii, summo honore celebrare studerent, Apostolica auctoritate mandasse.

AUCTORE J. B.

eo die sepultus.

4 *Saussayus in Martyrol. Gallicano Depositionem et* F *Inventionem conjungit, et quidem ad* XXIII *Februarii quo solum die ejus nunc fit una cum vigilia S. Matthiæ commemoratio, ac tertia lectio de eo recitatur, ut patet ex officiis propriis anno* CIↃIↃCXLVI *excusis. Ita autem habet Saussayus :* Treviris depositio et Inventio S. Celsi Ep. et Conf. qui quintus ordine nobilis hujus Sedis Antistes, eam Ecclesiam inter ipsos persecutionum turbines mirifice rexit : vitaque et moribus cum Christi disciplina consonis, tum studio, tum exemplo, populi sui mentes ad patriæ cœlestis amorem accendit. Denique optime munito ovili doctrinis et disciplinis, æternam ad requiem profectus est. Quibus autem polleat apud Dominum meritis, post obitum magnis virtutum divinarum significationibus, quæ ad ejus patrocinium peractæ sunt, innotuit. *Ita ille. Miracula, quæ extant, non nisi post Elevationem accidisse memorantur ; si quæ prius edita, ea vel conscripta non sunt, vel certe consepulta diu oblivione. De eo in MSS. Gestis Treverorum ista leguntur :* Deinde Auspicius quidam Ecclesiæ regimen tenuit. Deinde insignes per legitimas successiones, sanctitate et gloria pollentes extiterunt : sanctissimus scilicet nomine vel meritis Celsus, animo sublimis, sed et genere clarus, non segnis patriæ semper ubique vigens, affectu pio, honore actuque serenus. C *Quæ fere sunt ex ejus epitaphio sumpta.*

zelosus

et ab obitu clarus miraculis,

5 *Ætatem S. Celsi ita determinat Browerus lib.* 2. *Annal. ad annum* 3 *Antonini,* 141 *Christi :* Eodem vero tempore Celsus, cujus inventioni apud Treviros XXIII Februarii dies consecratus est, testata miris operibus Confessoris ac Martyris innocentia, Auspicio in Trevericæ Ecclesiæ gubernatione successerat. Hos in eo gerendo munere simul XIII annos confecisse, ex eo deprehendas, quod Felicem primum, qui surrogatus in Celsi locum, pontificatum ab anno Christi centesimo quadragesimo secundo iniisse, nonnulli sentiunt veterum. *Hæc suo quoque calculo comprobat Bucherius noster loco antea citato.*

mortuus circa an. 142

6 *Hæc porro propterea deduxi uberius, quam ad* IV *Januarii faciendum censueram, quod Hispani quidam scriptores, interque eos amicus noster Joannes Tamaius de Salazar, eumdem hunc esse Celsum putant, qui sub annum* DXX *Toletanus Episcopus fuit, Montani decessor. Hauserunt id ex duobus Chronicis nuper editis, altero sub nomine M. Maximi Cæsaraugustani Episcopi, altero Juliani Petri. Prius ad Æram* DLXI, *sive annum* DXXIII *Christi, ita habet :* Hectori Toletano Episcopo succedit Celsus natione Germanus, vir egregie doctus, et opinione raræ sanctitatis clarus. D *Julianus num.* 259 : Hectori Toletano Episcopo succedit Celsus natione Germanus, vir sanctus, cujus agitur in Germania dies XXX Maii. Vir fuit doctus. Hector, vel Ferrandus, rediit in Africam : ad annos DXL vivit : supplet opera S. Fulgentii Ruspensis Episcopi, magistri sui, qui Iberiæ, vel Ibris, migrat ex hac vita anno Domini DXLV. *Ad annum vero* DXXV *ista habet Maximus :* B. Montanus succedit Celso sanctissimo viro, qui patriam suam Treverensem repetens, ibique prædicans, vitæ sanctimonia ac miraculorum frequentia fulget : ejus translatio celebratur XXIII die Februarii. *Julianus autem num.* 265, Celso, *inquit,* viro sanctissimo, ad Germaniam profecto, et ibidem sancte mortuo, succedit Montanus, Archidiaconus Toletanus, doctus et sanctus.

Quidam vixisse putant seculo 6.

7 *Acta hunc S. Celsi, Episcopi Toletani in Hispania, ut ait, et Treverensis in Germania, Confessoris, ista concinnavit Joan. Tamaius :* Celsus cum ex Germania originem duxisset, in Hispanias adolescens adventavit, et apud Toletum, urbem Gothorum regiam, S. Hectori Ferrando ipsius Sedis Præsuli adhærens, tanti Magistri doctrinam æmulatus, ad sublimem eruditionis Ecclesiasticæ apicem, mira sedulitate pervenit. Porro Celsi disciplina pietateque sic omnium civium animos amabili compositione mollivit, ut vita functo Ferrando, in patriarchalem E Hispaniæ Sedem sullectus, Toletanæ Ecclesiæ baculum reportaret. *Dein pluribus interjectis, ista subdit :* Hac et aliis ferventis zeli, doctrinæ, et virtutum operationibus cumulatissime exantlatis, in Germaniam redire compulsus, apud Treviros fuit humanissime susceptus : in quorum contubernio ita vitam traduxit honestissimam, ut demortuo Aprunculo ipsius urbis Episcopo, ei, meritis efflagitantibus, et omnium suffragiis expetentibus, renuens licet, successerit Antistes. Illam demum Ecclesiam inter validos persecutionum turbines mirifice rexit et direxit, vita et moribus cum Christi disciplina consonis, tum studio, tum exemplo, populi sui mentes ad patriæ cœlestis amorem accendit. Denique optime munito ovili Dominico doctrinis et disciplinis, æternam ad requiem profectus est, III Kal. Junii, anno Domini DXXV. Cujus corpus in ecclesia S. Eucharii sepultum, ad usque annum DCCCCLXXVIII delituit : quo Egbertus Trajectensis Episcopus, post Trevirensis, illud VII Kalendas Martii, in eadem invenit ecclesia : et honorifice collocatum, mira civium veneratione colitur.

et Toleti Ferrando magistro usum,

eoque mortuo Toletanum Episcopum factum

dein rediisse Treviros,

factum ibi Episcopum,

mortuum 30 Maii 525.

8 *Non vereber jam, ne irascatur mihi humanissimus Tamaius, aut, (ut ad* XIX *Januarii pag.* 194) *oggan-* F *nire scribat, si nolim supposititiis illis commentariis Dextri, Maximi, aliorumque uti, cum ipse sibi id licere voluerit, ut ab iis impune resiliret. Ait enim, Hectorem Ferrandum anno* DXVIII *mortuum, quem Julianus ad annum* DXLV *vixisse tradit. Et hoc sane quidem fatendum est, si idem hic esse dicatur Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, sanctique Fulgentii discipulus, quem ipsi volunt* supplevisse opera magistri sui : *ut non potuerit annis* XII *ante hunc decessisse, cum ipsemet Tamaius obitum S. Fulgentii anno* DXXIX *statuat. Imo ad annum* DXLVI *pervenit, quando, excita jam Constantinopoli quæstione de Tribus Capitulis, ipse, ut alias sæpius, ab Anatolio et Pelagio S. R. E. Diaconis rogatus est,* ut (*quod Facundus Hermianensis Episcopus lib.* 4 *cap.* 3 *testatur*) habito de hac caussa diligenti tractatu cum reverentissimo ejusdem Ecclesiæ Carthaginensis Episcopo, vel aliis, quos et zelum fidei et divinæ Scripturæ sciret habere notitiam, consulentibus responderet, quid observandum in commune omnibus videretur.

At Ferrandus ultra annum 530 vixit,

imo et 546.

9 *Sed de Ferrando plura fortassis alibi, si nobis constiterit Sanctorum albo esse adscriptum. Illud hic sufficiat*

A ciat verbo judicasse, Celsi illius Toletani Episcopi, qui tamen a nostro hoc quam longissime distat, non fuisse decessorem, neque eumdem esse Hectorem illum Carthaginis Spartariæ Episcopum, qui concilio Tarraconensi anno Christi ɪↄxvɪ interfuit : neque demum omnino Episcopum fuisse. Nam Facundus jam citatus, ipsius Ferrandi æqualis, eodem libro, laudabilis in Christo memoriæ Ferrandum Carthaginensem Diaconum vocat. An si tot annis Episcopus fuisset, id ignorare Facundus, in eadem cum ipso Africa degens, potuisset? Ipse quoque Ferrandus ita epistolam suam vel libellum pro Tribus Capitulis orditur : Dominis beatissimis, et devotis obsequiis prosequendis, Sanctis fratribus et Condiaconis, Pelagio et Anatolio Ferrandus exiguus. Quo more rituque Condiaconum se illorum faceret, si jam tot annos Episcopus fuisset, et quidem in clarissimis duabus Hispaniæ urbibus? Quid de eo S. Isidorus Hispalensis in eadem Hispania doctissimus Episcopus? nonne cap. 14 libri de Scriptoribus Ecclesiast. Ecclesiæ Carthaginensis Diaconum vocat, nulla Episcopatus facta mentione, cujus nec veteri antiqui meminerunt?

nec Episcopus fuit,

sed tantum Diaconus Carthaginensis :

10 Verum missam nunc longiorem de Ferrando disputationem faciamus, quando ea nihil attinet ad S. Celsum Trevirensem Episcopum, cui cccc annis eo antiquior est. Neque accuratissimus Garsias Loaysa, Hectorem, qui concilio Tarraconensi interfuit, vel Ferrandum vocat, vel in catalogo Antistitum Toletanorum reponit, sed successisse Petro ɪ Celsum ait, Celso Montanum, qui anno Christi ɪↄxxvɪɪ concilio Toletano ɪɪ præfuit. Congruit Catalogus quem Franciscus Pisa vulgavit ex tabula sacrarii Toletani. Nec illud dissimularerim non probari mihi, neque probandum facile Curiæ Romanæ, quod dicatur ille Montani decessor Celsus in Patriarchalem Hispaniæ Sedem suffectus. Non enim Metropolitam, v. g. Cæsareæ Cappadociæ, Ephesi, Heracleæ, quem nos Primatem nunc vocamus, quisquam Patriarcham recte dixerit.

B

Celsus Toletanus Petro successit.

11 Quod num. 4 retulimus S. Celsi Trevirensis elogium ex Saussaio, ejus partem ad Toletanum transtulit, ut jam diximus, Tamaius : illud tamen minus apte, quod cum ille inter ipsos persecutionum turbines, Ethnicis nimirum Imperatoribus adhuc Christianos infestantibus, S. Celsum Ecclesiam suam direxisse scribat; hic quoque Celsum alterum inter validos persecutionum turbines mirifice rexisse et direxisse eam scribat. Qui enim turbines persecutionum Ecclesiam Trevirensem agitarunt ab anno ɪↄxvɪɪɪ ad ɪↄxxv, quo obiisse Celsum ait? Tenebat tunc Austrasiæ regnum Theodericus Clodovei Magni filius, religionis propagandæ, ornandæque Ecclesiæ studiosus. Sed nec illud quidem Tamaius sat idoneo calculo firmarit, quod Celsum, quem ait anno ɪↄxxv obiisse, statuat S. Aprunculi successorem, qui non nisi anno ɪↄxxvɪɪɪ S. Vibicio successit, ut ad illius natalem xxɪɪ Aprilis dicemus, et ad Vibicii v Novembris.

sub Theoderico pio Rege :

C

qui tempore Treviris Episcopus fuit S. Vibicius,

12 Quod Celsum suum Julianus coli in Germania, Treviris Tamaius, xxx Maii scribant; nullum vidi MS. aut excusum Martyrologium, (vidi autem plurima) Breviarium nullum, in quo ad eum diem Celsi extet nomen. Neque Toleti etiam aut coli olim, aut Sanctus appellari solet, ut ex Pisa et Loaysa patet. Didacus de Castejon Episcopus Lucensis in libro de Primatu Ecclesiæ Toletanæ, sed Maximum et Julianum secutus, Sanctum vocat et coli Treviris asserit : clamant Treviri nullum se Celsum nosse, præter antiquum illum, seu Confessorem seu Martyrem, tertium a S. Materno Apostoli Petri discipulo.

Celsus Toletanus nec in Germania, nec Toleti Sanctus habetur.

§ II. Inventionis S. Celsi tempus, historia, commemoratio.

Quæ prima Treviris, totoque forsan Belgio, creditur

Februarii T. III.

fundata Christianis ecclesia, domus fuit Albanæ mulieris senatoriæ, cujus S. Eucharius extinctum filium divina virtute ad vitam revocarat, ut xxix Januarii in Vita S. Valerii cap. 3 num. 13 dictum. De ea ecclesia ista leguntur in Epitome gestorum Trevirorum Schreckmanni lib. 2 cap. 1. Tum illa domum, quam satis amplam et præeminentem habebat, sanctificante B. Euchario, in ecclesiam deputavit : quam B. Eucharius sub nomine S. Joannis Apostoli et Evangelistæ consecravit. Sita est ad meridiem urbis extra portam mediam : quam hodie incolunt religiosi ordinis viri, Christo sub regula D. Benedicti militantes. Digne tandem pro meritis remunerandus sacer Antistes Eucharius ubi jam xxɪɪɪ annis pontificium administrasset, vɪ Id. Decemb. in pace quievit, et sepultus est in basilica S. Joannis prædicta.

D

AUCTORE J. B. Albanæ domus Treviris a S. Euchario consecrata,

14 Verum S. Eucharius, quem tradunt anno LXXIII obiisse, qui potuit ecclesiam S. Joanni Evangelistæ in Divos recepto dedicare, cum hunc S. Hieronymus lib. de illustr. Eccle. scriptorib. cap. 9 dicat usque ad Trajanum Principem perseverasse... et confectum senio, sexagesimo octavo post Passionem Domini anno mortuum? Is autem erat annus Æræ vulgaris XCIX. Ea forsan ædes postmodum restaurata, S. Joanni Apostolo dicata, dein ab ipsomet Euchario novum titulum sumpsit. Browerus non ab Euchario, sed solum antiquitus Apostolo dicatam scribit Annal. lib. 2 pag. 174. Corpus ejus (Eucharii nempe) anno Christi LXXIII, æde, quæ antiquitus B. Joanni Evangelistæ, inde vero ipsius nomini sacra dicataque fuit, humatum est : ubi et septemdecim ordine deinceps succedentium Antistitum sepulchra, magna olim veneratione et præcipua religione colebantur. Cum anno deinde CIↄCXXVII inventæ S. Mathiæ Apostoli ibidem reliquiæ essent, templumque restauratum, et ab Eugenio III Papa Idib. Januarii CIↄCXLVIII dedicatum; sensim postea templum et monasterium S. Mathiæ nomine ad hæc usque tempora celebratum, uti plenius dicetur XXIV Februarii ad S. Mathiæ Vitam.

(sed non S. Joanni Evangelistæ)

E

ipseque in ea sepultus,

et 17 successores,

15 Inter septemdecim illos Præsules, quos Browerus scripsit in æde S. Eucharii post illum sepultos, S. Celsus fuit : cujus corpus ɪↄcccxxxvɪ post ejus obitum annis inventum, translatumque ab Egberto Trevirensi Episcopo, viro nobilissimo, quem Joannes Gerbrandus a Leidis in Chron. Belgico lib. 8 cap. 2 Theoderici Hollandiæ secundi Comitis filium fuisse scribit : de quo plenius agemus ix Decembris, egimusque obiter xv Februarii, cum de S. Severo Presbytero esset sermo.

interque eos Celsus,

cujus corpus sub Egberto Ep. inventum:

16 Hujus Inventionis Translationisque historiam litterarum monumentis consignarit Theodericus ejus temporis scriptor non indoctus. De eo Trithemius in Chronicis monasterii Hirsaugiensis ad annum ɪↄ pag. 43 ita scribit : His quoque temporibus claruit apud Treviros nostros Theodericus monachus cœnobii S. Mathiæ Apostoli, ordinis nostri, qui cum esset vir studiosus atque doctissimus, scripsit de inventione S. Celsi librum unum : quæ per Egbertum Archiepiscopum vii Calend. Martii, in præfato monasterio facta est. Non satis Trithemii verba expendit doctissimus Joan. Tamaius de Salazar, cujus ad diem xxɪɪɪ Februarii hic est titulus Inventionis : Historia de Inventione Reliquiarum S. Celsi Confessoris, auctore Theodorico monacho in cœnobio S. Mathiæ Hirsaugensi, qui vixit anno Domini ɪↄ. Non est Hirsaugia Treviris, nec S. Mathiæ in ea cœnobium : sed in diœcesi Spirensi trans Rhenum, atque in Ducatu Wirtenbergensi, ad Nagoldum fluvium, qui Entio immistus, Nicaro illabitur, ac demum in Rhenum defertur : olim id cœnobium S. Aurelii cella dicebatur. Ejus Chronica componere cœpit Trithemius cum Abbas Spanheimensis esset, absolvit cum præesset cœnobio S. Jacobi Majoris apud Herbipolim. Is porro loco citato apud Treviros nostros scribit, quod in diœcesi Trevirensi natus esset.

F

Inventionis historia scripta a Theoderico monacho,

non Hirsaugiensi,

AUCTORE J. B.

A *Alioquin sexta post linea ostendit S. Mathiæ monasterium Treviris fuisse :* Floruit etiam his temporibus, *inquit,* Theodorus monachus S. Mathiæ Trevirensis, contemporaneus Theodorici monachi et condiscipulus. *Sed ipsemet Theodericus disertissime testatur, se in illo cœnobio, quod tunc S. Eucharii dicebatur, anno* CIↃLVI *monachum factum, ac paullo post jubente Richardo Abbate Inventionem illam* S. Celsi *ac miracula mandasse litteris, ejusdemque cœnobii monachos identidem* Fratres nostros *vocat.*

sed S. Eucharii, sive S. Mathiæ Treviris :

17 *Inventionis ac Translationis* S. Celsi *meminit Magnum Chronicon Belgicum, sed ridiculo modo :* Venerabilis Egbertus, *inquit,* Trajectensis Episcopus, filius Theodorici, secundi Hollandiæ Comitis, nobilitate et virtute insignis, cœpit anno Domini DCCCCLXX. *Tum quibusdam interjectis :* Corpus S. Celsi Confessoris in cœmeterio S. Eucharii, ipse pro celebrando ibidem divino Officio ad monasterium pertulit : cumque post expleta Missarum solennia a Fratribus obnixe ad cibi potusque caritatem sumendam rogaretur ; ne eis onerosus cum tanta comitatus ambitione esset, maluit oblatam a Fratribus caritatem rejicere, et reditum suum in urbem maturare. Cum vero venisset ad fluvium Olevia, cœpit infirmitate gravi deficere, et simul ut ad Sedem suam venit, diem B clausit extremum. Sepultus ibidem in parva ecclesia, quam ipse construxerat in honorem S. Andreæ. Hæc ex Chronicis eorumdem Pontificum. *Ita ibi. Unde occasio præbita Tamaio scribendi, quod supra num. 7 relatum,* Egbertum *primo* Trajectensem Episcopum, *post Trevirensem fuisse. Carebat tunc Trajectum superius, sive ad Mosam, Episcopis, Sede ante CCL annos Leodium translata : inferius Trajectum, sive Ultrajectum, nullum habuit* Egbertum *Episcopum. In Chronico mendum a typographo est ; sed majus incuria scriptoris aut collectoris, dum mortem Egberti conjungit cum* S. Celsi *translatione. In Chronicis, quæ citat, sive Gestis Trevirorum, ita habetur :* Corpus insuper S. Celsi Confessoris in cimiterio S. Eucharii reperit. *Ac deinde, duabus interjectis paginis, ista subnectuntur :* Adveniente quondam festivitate S. Eucharii, ipse pro celebrando ibidem divino officio ad ejus monasterium perrexit. Cumque post expleta *etc. ut in Chronico, sed additur, ecclesiam illam S. Andreæ, in qua ipse sepultus, fuisse* in latere ecclesiæ dextro. *Eadem fere omnia, quæ in Gestis Trevirorum extant, narrat Gerbrandus a Leidis lib. 8 Chronici Belgici cap. 2, et 1 ita MS. Egberti, inde excerpta. Browerus Egberto lib. 10 pag. 590 scribit,* anno DCCCCLXXVIII vel principio, vel prope id certe, gubernationem Trevirensis Ecclesiæ obtigisse : *ac pag. 606,* V Idus Decemb. C anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCIII *obiisse, cum Ecclesiam rexisset senos denosque per annos. Agit et ipse satis luculente de inventione* S. Celsi *et translatione, sed certo anno non videtur affigere. Contigit tamen antequam Otto II anno CMLXXX abiret in Italiam.*

Egbertus Trajectensis Episcopus non fuit.

Magnum Chronicon Belgicum correctum.

Egbertus creatus an. 978, mortuus 993,

18 *De* S. Celsi *translatione vaticinatus videri cuipiam possit M. Maximus, dum, ut supra num. 6 retulimus, ad annum LXXV scribit ejus translationem celebrari* XXIII Februarii, *cum ipse Maximus initio septimi seculi vixerit, illa decimo acciderit. Occurrit Tamaius, atque ista verba aspiam ad marginem adscripta, in contextum irrepsisse. Facile id quidem excusari potest, cum ita non raro interpolari scripta ejusmodi soleant : nisi totum illud Chronicon eruditus plane sublestum haberetur.*

Chronicon M. Maximi notatum.

19 *Ceterum est anniversaria illius Inventionis Translationisve commemoratio plerisque recentiorum Martyrologiis inscripta. Recitavimus supra num. 5 elogium, quod de eo Saussaius contexuit. Hermannus Greven, Galesinius, Canisius :* Treviris inventio S. Celsi Episcopi et Confessoris. *Eadem, verbo subinde uno mutato* D *demptove, habent Martyrol. Coloniæ excusum anno* 1490, *Maurolycus, Molanus, Ferrarius. MS. Florarium, ut et supra,* Martyrem, *facit.*

Inventionis festum

20 *Lubet demum adjicere Lectionem, quæ tertia in vigilia S. Mathiæ legitur Treviris de* S. Celso, *in qua tamen corrigendum, quod dicitur, Egbertum* ejus anniversarium imposterum VII Kalend. Martii indixisse, *nam Theodericus solum tradit, mandasse, ut festum ejus pridie Nonas Januarii religiose coleretur. Forsan tamen postea vel ipse decrevit, vel aliquis successorum, ut etiam Inventionis solennitas* XXIII *Februarii ageretur. Lectio porro ita habet :*

an indictum ab Egberto ?

21 Celsus claro stemmate ortus, Trevirenses et Tungrenses gubernandos post Auspicium suscepit, quintus inter primos illarum Ecclesiarum Episcopos, qui efferata in religionem Christianam gentium immanitate subdati sunt. Quo in munere tredecim annos eumdem confecisse traditione accepimus. Hujus corpus olim Egbertus Archiepiscopus, dum novæ basilicæ S. Mathiæ fundamentis aperiendis implicaretur, certo indicio invenit, ejusque virtutem et eximiam sanctitatem universæ multitudini, Inventionis solennitatem frequentanti probavit. Nam velo particulam ex digito B. Celsi involvit, jactavitque in prunas vivas ad se sacrificantem ex composito allatas. Missæ autem canone peracto, reliquias sacras E illæso atque innoxio velo, ingenti omnium cum stupore, domita flamma Præsul extraxit : ejus anniversarium imposterum septimo Kalendas Martii indicens.

Lectio Officii Treviren. de S. Celso.

HISTORIA INVENT. S. CELSI

auctore Theoderico monacho, ex MSS. Budecensi et Trevirensi.

EPISTOLA DEDICATORIA AUCTORIS.

Excellentissimo Christi operario Patrique permagnifico Richardo, suus ille suorum ultimus Theodericus, quo inter monachos nihil habetur vilius, monastici tamen haud immemor propositi, omni apologiæ dimota ambage, veræ obedientiæ obsequelam. Rogat namque paterna pietas vestra, imo inevitabiliter imperando injungit, quatenus Inventionem sacratissimæ glebæ beati Confessoris Christi Celsi, cujus præclara merita ejusdem vocaminis produntur etymologia ; necnon qua occasione, Divinitati quidem ante temporis motum cognita, nostris autem a F fæculentis diebus, piæ memoriæ Egberto Trevericæ urbis Hierarcha, ob enormem quamdam Ecclesiæ utilitatem solenniter nacta beata ejus lipsana mortalibus sint tandem detecta ; sed et insigni meritorum illius indicio, quæ ob tanti thesauri entenus occultati optabilem ostensionem luce clarius acta esse noscuntur, mea pusillitas qualicumque relatu, stylo memoriæque, posteritati prospiciens, mandare non differat. Neque enim æquum fore censetis, ut tanta miraculorum tanti viri coruscatio, ob multorum salutis augmentum cœlitus profusa, inerti remaneat taciturnitate abstrusa.

Theodericus monachus, jussu Richardi Abb.

a S. Celsi inventionem et miracula,

2 Ad quod ego, Miror, inquam, admodum tantæ prudentiæ virum, ac vehementi stupore percellor, quidnam vobis animi sit, quod omissis et quasi vilipensis tot vernulis domi militiæque insugillabiliter agentibus, quos in B. Eucharii spiritali gymnasio, dogmate fovetis sacro, inexperti adventitii imbecilles humeros tanti mole mandamınus *b* carricare malitis. Testem enim omnium adhibeo Deum, (non quod ejusmodi mentis sim, quod vestræ præceptioni, quod fas non est, vel mussitando recalcitrare velim) plures vestris in laribus promotioris ingenii expertus sum Fratres, quibus si idipsum onus duce obedientiæ ratione imponeretur, impertesis, ut verum fatear, humeris

b eta minus quam alii ad id apto,

A humeris portare, ac vestris per omnia votis ad plenum satisfacere quivissent.

scribenda suscipit.

3 Sed quid pluribus opus est? Destinatum est quidem monachis, quadam specialitate præ ceteris, quatenus moram nesciant in explendis priorum suorum præceptis; et quamquam illis injungantur impossibilia, de Domini semper miseratione confidentes, sciant sibi omnia fore explebilia. Quapropter experiar votis quæ injungitis, certo certius credens, quod B. Celsus suis mihi precibus possit obtinere, quatenus hoc glaucum pelagus merear salvis mercibus enatare, atque ad optabilem portum illæsus valeam pervenire.

ANIMADV. PAT. 47.

Fæcelentus. Carricare.

a *Ita habebat Gamansii nostri apographum : vixque ambigo, quin auctor, novas rarasque identidem voces affectans, ita scripserit.* — b Carricare *observat Gerardus Joannes Vossius lib. 4 de vitiis sermonis et variis glossematibus cap.* 3 pro onerare, ac proprie currum onerare carro aliquid advehere, *usurpatum a variis medii ævi scriptoribus.*

CAPUT I.

S. Eucharii monasterium Treviris ab Egberto Episcopo reædificatum.

PRÆFAT. O.

Cum omnibus divinæ atque humanæ philosophiæ sectatoribus liquido constet, quod Treverica Metropolis tum mundanæ dignitatis antiquitate, tum etiam B Catholicæ fidei Cardinali majestate, jure meritoque totius Galliæ *a* Archisterium sit hactenus vocitata, atque Apostolicæ auctoritatis quadam particularitate ceteris undique secus Ecclesiis eminentius sublimata; ob hoc scilicet lætabile accidens, quod eam universitatis conditrix personalis Trinitas atque essentialis unitas Deus, primitivo sancti Evangelii fulgore per trium *b* operariorum suorum perpetim remunerandum laborem deifice visitare atque illuminare dignata est : satis revera inconsequens visitur, si ea quæ jam clementi respectu, in calce temporum, apud ejusdem urbis Ariopagum ostendere censuit, silentii torpore fumaliter in auras evanescant. Si enim suaviloquo superstite Augustino apud *c* Hipponem regiam urbem similia panderentur, augustissimus ipse rhetor, rhetoricis (uti sibi moris fuit) plura obinde volumina venustaret floribus. Sed magnum magna, parvum autem parva decent. Dimittamus Augustinum philosophiæ pennis ad sidera volare. Nos autem per *d* tapinosin præcelsa gesta fenestratim propalantes, humilibus oportet consentire. Omnipotens etenim Deus, qui absque indigentia aliqua possidet omnia, solius tantum salutis nostræ avidus esse creditur, nec observat in ejus sacrificio quantum sit, sed ex quanto illi offeratur. Hinc ordiendum est atque expediendum opus propositum : C sed utinam tam diligenter explicitum fiat, quam devote obedientia inchoat.

a Ob Trevirorum honorem — *b* — *c narranda quæ recenter illic mira evenere.* — *d*

5 Anno Dominicæ Incarnationis CMLXXVIII, quando divæ memoriæ *e* Otto secundus, Maximi Augusti, Ottonis relativus, Romanæ monarchiæ apicem strenue gubernando, Princeps agebat in sceptro : sanctæ Trevirensi a Deo conservandæ Ecclesiæ præfuit beatæ recordationis vir virtutum *f* Egbertus Archimandrita lampabilis, clarus quidem parentelæ generositate, sed clarior totius probitatis impretiabili dote. Et revera, quia ipsa gemina claritudine pollucibiliter viguit, uti honor debitus poposcit, totius regni Pontificibus atque Optimatibus ipsa sui reverentia præcelluit. Denique statura procerus, vultus autem rutila formositate præ omnibus tunc temporis primatibus enituit venustius. Erat enim monachorum præcipuus tutor ac nutritor, ac regularis disciplinæ specialis amator : quippe qui sub habitu Episcopi humile pectus occultavit devotissimi monachi, sicque se cum Martha foras profudit ad explendum frequens ministerium Domini, ut tamen cum Maria totum se conferret ad studium verbi divini : faciens se divinitati gratam hostiam, in practica videlicet D columbam, in theorica autem turturem.

e Egbertus Episc. Trevir. — *f clarus genere, forma, auctoritate, caritate erga monachos, pietate,*

AUCTORE THEODERICO. EX MSS.

6 De liberalitate vero ejus, qua unice opimatus extitit quid condignum eloquar? Novum quippe in illo Joannem, quem *g* Eleemonem vocant, videres : quia opes, quas ei Deus profusius largitus est, pleno, ut ita dixerim, cornu per manus egentium transmisit in cœlum. Monasteria namque, quæ Trevericæ subjacent exedræ, ante ipsius sane tempora ultra communem Deo servientium modum erant indiga, atque asperrima victualium necnon utensilium confecta inopia : et ob hoc religio monastica non minimum passa est deliquium. Sicque rarescente morum perfectorum ventilatore, ignis ille divini amoris, quem Veritas misit in terram et voluit vehementer accendi, jam abundante quoque locorum iniquitate, non modo frigescere, verum, quod periculosius est, modis omnibus cœpit extingui.

g liberalitate in pauperes — *et monasteria valde tunc indiga, et collapsa :*

7 Nam venerandæ memoriæ antecessor ejus Theodericus, doctor quidem extitit facundissimus, atque familiæ Domini procurator industrius; sed quia temporis angustia ob multiplices rei publicæ exactiones totiens totiensque erat coartatus, minus monasteriorum necessitudinibus consuluit : quia nec unde, obvium sibi fuit. At iste summo veneramine E nominandus, regiam viam a dextris et a sinistris incedens, militum ambitionem refrænare non timuit : conprovincialium tyrannidem æquus arbiter auctoritate compressit, et omnia quæ monasteriis hostili fuerant invasione subtracta, manu potestativa undecumque recollegit, ac monasteriorum partibus sub magna vigilantia reconsignavit, et, ut pius pater familias, neglecta atque ætate consumpta resarcire tantopere curavit.

quod non potuerat decessor, ea restaurat, et quæ ademta vindicat :

8 Cumque paterna lumina et ad septa B. Eucharii contorqueret, monachorumque illius paupertatulæ nimium condoleret; sapienti usus consilio, primum monasterio dignum delegit dispensatorem, Abbatem videlicet, nomine Gotherium, unice apud *h* Gandense cœnobium *i* disciplinatum, cui tantum supplementi sumptuum in agris vineisque, exceptis aliis perplurimis donariis, ornamento monasterii conducibilibus, contulit, ut quamdiu firmamenti sphæra volvitur, ejus perenne meritum proinde capiat incrementum. Quanta autem aliis monasteriis suæ pastoralitati æque subactis, et agente inopiæ pressura pene collapsis, ad restaurationis gratiam larga manu concesserit, qualiterve monasticæ religioni, quæ tunc temporis ubique pessumdari videbatur, utpote favorabilis animarum languentium archiater, auctorali antidoto succurrerit, modum atque calculum excedunt, ideoque ad narrandum sermo succumbit. F

cœnobio S. Eucharii Gotherium Abbatem præficit, h i ac multa largitur, uti et aliis :

9 Adeo denique virtutum pædagoga caritas in ejus pectore vigorabili imperio sceptrum obtinuit, quatenus cum Beato Job haud injuria dicere posset, quia ex utero matris meæ egressa est caritas mecum. Doluit siquidem frequenter udisque luminibus alta multotiens suspiria traxit, quod sacellum, in quo pretiosus Domini Archipræsul Eucharius, una cum beatissimis *k* commanipularibus suis, in pace pausitat et adventum Redemptoris expectat, humili nimis atque paupertino, tot labentibus annis, duraret instrumento : secum anxius in archivo mentis volvens, quatenus vitam sospitate comitante, condignum, quantum ad hominum æstimationem, apparatu, jactato novo fundamine, tantis Patronis omnigeno, uti *l* decuerit, ornatu dominicalem unguetenus perpoliret Ecclesiam; nauci pendens istam nostram veteranam, et ex obliquo vocans eam redituum repositorium.

Job. 31. 18

illud splendidius reædificare cogitat : k l

10 Cumque tam spiritali voto crebra intentione esset occupatus; accidit quadam vice, ut præfato Principi, qui cum Apostolici honoris prærogativa dignatus

AUCTORE THEODERICO, EX MSS.

A dignatus est, præ ceteris Ecclesiarum Vatibus morali afflatu coesset, eique inter alia Ecclesiasticæ utilitatis consilia hujusce *m* voluntatis januas aperiret. Imperator vero, uti Catholicissimus mundialis aulæ rector, tanto tanti Pontificis conjubilans voto, præ nimia mentis alacritate, in hæc prosiliit orsa: Benedictus Deus super thronum æternæ majestatis suæ, qui nobis tam gratum sibi inspirare dignatus est voluntatem: et Benedictus B. Eucharii monachorum unanimus cœtus, per cujus necessarias orationes totius Imperii nostri a Domino reguntur sortes. Et si divina sors in diebus nostris hoc propositum perduxerit ad effectum, lætus jam posthac viam universæ carnis ingrediar: tantum ut apud Jesum Christum Judicem justum, B. Eucharium, primum Trevericæ urbis doctorem, jam pro excessibus meis merear invenire patronem.

m probante Ottone 2 Imp.

11 Et post hæc, Ite, inquit, quantocyus, et omni conamine spiritali instate tam pio labori. Potens enim est Deus, qui vobis præstitit velle, subministrare et posse. Hoc autem nolo vos lateat, quia si fervida voluntate ad jaciendum fundamentum insudare satagitis, postquam mihi compertum fuerit, quod tantum in altum consurgat, quatenus unius cubiti B mensuram super terram ostendat; talis vobis de fisco nostro suppetias præbebo, ut parvo aliquantorum interstitio annorum, usque adeo profectum læto sudore capiat, qui citra spem communem ad summum usque pertingat.

et auxilium spondente.

a In Vita S. Echolt[?] 40 circiter annis ante hanc historiam scripta, colitur a nobis 18 Januarii cap. 1 num. 2 gloriatur se sortiri Dominici gregis doctores in civitatibus muratis et [illegible] Episcopalibus, nec non castellis turribus præmunitis. *Ubi eo vox sumi videtur pro Ecclesia Episcopali. At pro monasterio 17 Januarii in Vita S. Antonii cap. 10 num. 108*, qui ad interius archisterium, propter asperitatem itineris et ob sequentium multitudinem, et torridam solitudinem ire non poterant. *Ea voce annotavimus de ea voce, 4 Januarii in Vita S. Faustæ Virg. Mart. pag.* 1091 *pro eadem re.* archisterium *cap.* 4 *num.* 3 Tantam etenim ergo ipsum archisterium habebat devotionem. *Nonnemus apud S. Eulogium* arcysterium et ascysterium *legi. Potius* ascterium, *sive* ἀσκητήριον *legendum, ut est, exercitationis palæstra.* — b *Hi primi Trevirorum Episcopi S. Eucharius, colitur* 8 *Decemb. S. Valerius,* 29 *Januarii, S. Maternus* 14 *Septembris, de quibus sæpe alibi actum.* — c Hippo Regius *Africæ urbs, cujus Episcopus fuit S. Augustinus.* — d Taxatum *est* [illegible] *hic stylo etiam est.* — e *Otto 2 anno* 967 *a patre collega imperii adscitus, et* [illegible] *die Nativitatis Christi coronatus, patre anno* 973, 7 *Maii mortuo, solus deinceps imperavit usque ad* 8 *Decembris* 983. — f *Multi* Sanctum *ac* Beatum *vocant, Vitamque adeo ejus cum* Sancti *titulo reperimus in MSS. codicibus, sed ex libris Trevirorum excerptam. Testatur Browerus pag.* 486 memoriam ejus passim in ritualibus et antiquis Fastorum libris ad 11 Decembris diem annotatam. *Quo die* [illegible]. *Supra* [illegible], *Secundi Hollandiæ Comitis dici filium fuisse.* — g *De S. Joanne Eleemosynario, Patriarcha Alexandrino, fuse egimus* 23 *Januarii, quo colitur a Latinis, a Græcis* 12 *Novembris.* — h *Celebre fuit in urbe Gandavo monasterium, a S. Amando, ut ad ejus Vitam* 6 *Febr. diximus, fundatum, sub nomine* S. Petri et Apostolorum *deinde S. Bavonis dictum, ubi nunc arx, longo post ad S. Joannis ædem translata, quæ nunc* S. Bavonis *appellatur, Cathedra Episcopali et collegio canonicorum illustris.* — i *Erat non multo ante a* S. Gerardo *restituta in Gandensi cœnobio, aliisque per Flandriam, monachalis disciplina, ut ad ejus Vitam* 3 *Octob. et alibi dicetur.* — k *Valerio et Materno, de quibus antea actum.* — l *Ita MS. Trevirense S. Maximini. At Rubeacense, e quo notus Vitam hanc Joan. Gamansius noster descripsit, habebat,* decreverit. — m *Ita codex Rubeacensis Trevirensis,* utilitatis

Archisterium.

archisterium

Egbertus Ep. Trevir. an Sanctus.

C *Gandense monasterium.*

CAPUT II.

Sepulchrum S. Celsi inventum, diligenter et sancte custoditum: Reliquiarum decreta translatio.

Quo Cæsareo gloriosus Pontifex animatus promisso, divino comitatus auxilio, mentis conceptum opere tenus implere gestiens, quamplurimis strenue necessitis et cervisis cæmentariis atque fossoribus, ad locum tetendit. Cumque jam per dies aliquot fodiendo laboratum fuisset; repente fossores mopinis ictibus, in ter quinterque Beati Celsi, uti divinitati placuit, *a* polyandrum impegerunt. Quia sicut, in libro beati Job legitur, nihil sit in terra sine caussa; non enim hoc fatum, sed dispositio divina esse creditur, (quia Catholicis auribus fatum abhorret.) D quamvis aliud occurrerit, præterquam quod intendebatur. Nam si B. Celsus eo loci depositus non fuisset, a fossore nullo modo inveniri potuisset. Rursus si fossor terram non subrueret, thesaurus Domini adhuc inventus non esset. Nam quod omnipotens Deus ante secula fieri disposuit, hoc mortalibus miris modis in seculo secundum suum velle declarat. Ecce dum insensibiles lapides ad obsequium Domini dolantur, lapides vivi inveniuntur: quatenus vivaci ingenio advertamus, quod Divinitas non in manufactis templis habitat, sed potius nos ipsi templum Dei vivi esse debemus, propter quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.

Cœpto opere, invenitur sepulchrum S. Celsi

a

Job 5. 6.

Dei dispositione

13 Erat autem sarcophagus ipse, in quo resurrectionis nudum granum maturandi gratia per tot tempora latuit, miri candoris petra, quam vulgus *b* cretam vocat: et tabula desuper marmorea, in qua sanctitatis ejus index titulus fuit *c* caraxatus, hunc modum continens:

b

c cum epitaphio:

Sollicitus quicumque cupis cognoscere tumbam,
Præclarus jacet hic nomine vel meritis
Celsus, quem Dominus vero insignivit honore,
Non segnis patriæ semper ubique vigens:
Qui genus atque ortum claro de stemmate traxit, E
Affectuque pio conditur hoc tumulo.

14 Operarius autem, qui primus omnium in tumulum offendit, rusticus erat; et totius pene rationis, uti id hominum genus noscitur, incapax. Non enim sciebat Beatum Job dixisse, Caussam, quam nesciebam, diligentissime investigabam: sed præcipitationi manum incautus dedit, tabulamque bipenni rapit: ut vix a doctis viris titulus legi inerrato quivisset. Cumque a circumstantibus mordaciter satis reprehenderetur, quare tam temere ageret, ut nec scripturæ parcere vellet; insanum caput pro minimo suspiciens, tale fertur dare responsum: Quidnam promerui? Petra ista, quam rupi, non majoris apud me pretii æstimatur, quam vilissima, quæ sub pedibus meis calcatur, nec differentia aliqua esse videtur. Sed ut omnibus in propatulo claresceret, quod apud justum Judicem Deum nihil remaneat inultum, quod tam negligenter margaritam, quæ in summi Regis ornamento ponenda est, attrectavit, impune misero non cessit: ita ut omnibus tam præsentibus, qui viderant, quamque absentibus, qui fama volante didicerant, non minimum incuteret metum. Nam die tertia, subitanea morte vitam finivit: ut omnipotens Deus ostenderet liquidius, quod B. Celsus omni reverentia spiritali nominandus, fidelibus sit cum F Apostolo odor vitæ in vitam, infidelibus autem atque obstinatis odor mortis in mortem. Sicque factum est, ut unius perditio multorum fieret salvatio, juxta quod Salomon ait: Multato pestilente astutior erit innocens.

Job. 5 6. cujus tabulam fossor temere frangit,

addita blasphemia.

ob quam triduo post subito moritur

2 Cor. 2. 16

Prov 21. 11

15 Cumque tam lætus rumor sub cursili festinantia ad pii Pontificis notitiam pervenisset, multilauda gratiarum actione, omnium datorem largitionum benedixit Deum. sicque impiger moræ nescius ad divinum spectaculum proruit, Clero circumstipatus. Sed quamvis incepti operis esset avidissimus, hanc tamen interruptionem sustinuit lætissimus, vera fide ex tituli assertione certificatus, quod in diebus suis super urbem Trevericam divinitatis dignanter delapsus esset respectus. Omnibus igitur, quæ acciderant, prudentiæ scalpello diligenter rimatis; beati pigneris *d* taphum de loco depositionis movere nequaquam præsumpsit, sed tantum auctoritatis suæ sigillo sub vigilum excubiis signare curavit: psalmicines interim monachos ibidem constituens, qui ob merita tanti Justi in inintermissibiles persolverent laudes divinitati, quoad ipse Coepiscoporum suorum consultu plenius perdisceret, quid de re tanta fieri oporteret:

Egbertus eo venit,

et tumulum obsignat.

d

assidua ibi psalmodia instituta:

A oporteret : sicque transcripto tituli *e* tomo, Episcopii delegavit Claviculario.

16 Cumque, secundum tanti Pastoris intemerabile statutum, die noctuque Fratres in pausatorio Justorum, nunc sub divo, nunc sub tecto divinum frequentarent officium; summumque importunis precibus compellarent solem, qui voluntatem timentium se proculdubio facit, et deprecationem illorum exaudire solet; non multo post corrogata est imperiali edicto solennis synodus quamplurium Episcoporum atque Abbatum, Patrum videlicet Belgicæ necnon Germaniæ, apud regale palatium, quod barbarico vocabulo Engilenheim vocitatur : in qua nonnulla Ecclesiasticæ utilitati necessaria, sanctorum Canonum præviante auctoritate, dulciter sunt promulgata, atque successuræ posteritati inviolabiliter observanda indicta. Cui necessario interfuit Trevericæ Ecclesiæ Metropolitanus benemeritus Egbertus, cujus memoria, quamdiu Hodie dicitur, semper est in benedictione habenda : quia piis ejus studiis asscribitur, quod suæ Ecclesiæ Clerus scientia ac religione nobilitatur. Discussis sane inibi multis, quæ synodica postulat rubrica, postquam tantus Archipræsul, qui inter omnes illos primatum tenuit, vacuum sibi fore B ad loquendum pervidit, arrepto pitaciolo, cui erat inscriptus B. Celsi titulus, ordine quo oportuit; qualia apud urbem suam divina dignatio præ manibus revelaverit, Tulliana facundia coram peroravit, titulumque ipse recitavit.

in synodo Engilenheimensi inventionem illam narrat :

17 Quibus auditis Imperator, immenso perfusus *f* gaudimonio, sacrum et Deo decibilem his verbis affatus est conventum : Gaudete fratres et Patres in Domino, et laudate ex intimis visceribus Dominum Deum nostrum, qui mira æternæ suæ bonitatis gratia respicere dignatus est ad tempora nostra, dando Ecclesiæ suæ apud Trevericam Metropolim novum patronum B. Celsum, quem virtutibus perplurimem plenumque dierum, a tempore exitus sui de Ægypto, hactenus in supernis sedibus concivilitavit frequentiis Angelorum. Iterum rogo, gaudete, quia, ut verum fatear, non solum exinde nobis salus aucta est, verum etiam pii Pastoris probitas ejusdem urbis, quem in præsentiarum cernitis, enucleatim patefacta est. Quod cum audissent utriusque ordinis Sacerdotes Domini, qui eidem sacræ interfuerunt synodo, expansis ad cœlum manibus, pias præ gaudio fuderunt lacrymas, immensas Conditori referentes grates, qui tam gloriosum pignus non passus est subterrari diutius, sed cujus apud ipsum esset meriti, miraculis, coruscantibus censuit palificari. Neque C enim fas fuit, ut illi deesset in terris obsequium Ecclesiasticæ militiæ, cui jam in cœlis a Domino reddita erat corona justitiæ. Post hæc sacro placuit concilio, quatenus Augusti *g* prostagmate præeunte, atque Episcoporum indisgregabili consensu comitante, Trevericus Vates naviter Sedem suam revisere debuisset, et glebam B. Celsi, una cum *h* subice Clero, de tumulo proprio levare, atque sublimiter in arcella, quasi in quodam divinarum opum gazophylacio collocare, sicque totius sanctitatis cultu, acsi summi Regis non qualecumque membrum, sacro altari imponere.

f gratulatur Imperator, et Episcopi, g probantque ut reliquiæ honorifice eleventur

a Polyandrum *sæpius in Vitis SS. occurrit, pro cœmeterio aut sepulchro. In Vita S. Vincentii* 13 *Janu. cap.* 7 *num.* 37 *pag.* 811. Donec inveniatur Sancti polyandrum Vincentii. *Et* 15 *Janu. in historia Translat. S. Mauri cap.* 7 *num.* 47 *pag.* 1060 Venerabilia exornare non desinit polyandria Sanctorum. *Item* 25 *Jan. pag.* 630 *in* 2 *Vita S. Præjecti cap.* 3 *num.* 24 Vas direxit argenteum ad polyandrum sancti Pontificis exornandum. *At* 17 *Janu. pag.* 168 *in Vita S. Sulpitii est prologo, videtur pro monumento vel scriptis aut charitate sumi.* Cui scilicet prudenti viro, etsi natura debitor mortis e mundo composcitur, fulget tamen viventium miraculorum polyandrio. — b *An in vulgo censet hic scriptor Ciceronem, Virgilium, Persium, et alios qui ex re ce ad hunc sensum usi?* — c *Vita* 18 *Ian. pag.* 202 *in Vita S. Deicoli cap.* 2. *num.* 11 Venerandi fratres Gallus atque Deicolus, quorum et superius vocabula caraxavimus. *Hunc ipsum ex nostro*

Polyandrum. Caraxare

opere locum citat lib. 4 *de variis glossematibus cap.* 3 *pag.* 664 D *Gerardus Joannes Vossius, et alia multa addit ex aliis scriptoribus, notatque charaxare potius legendum videri.* — d Τάφος *sepulchrum est Græce, sive tumulus.* — e Tomus, τόμος, *sectio est aut fragmentum libri. Hic sensus est, in pittacio aliquo : aut charta descriptam illam sepulchri epigraphen fuisse.* — f *Gaudimonium a veteri quopiam interprete prophetiæ Baruch cap.* 4 *num.* 34 *usurpatum.* Et gaudimonium ejus erit in luctum. — g Πρόσταγμα *mandatum est, lex, edictum.* — h Subicem *aut* Subjicem *pro subjecto dixere veterum quidam. Vide Gellium lib.* 4 *cap.* 17.

Gaudimonium. Subex.

CAPUT III.

Reliquiarum S. Celsi solennis elevatio, translatio : earum veritas igne probata.

Tali quippe mandato atque consilio percepto, beatus Archipræsul Egbertus, uti prudens animal, tot Patrum se benedictionibus atque orationibus munivit, necnon Imperiali gratiæ tenacius junxit, sicque prospero successu iter maturavit, divina vallatus tutela, comitumque lateratus caterva. Cumque semetipsum in propria Sede recepisset, pauculis intercapedinantibus diebus, convocavit ad se omnes sapientia præditos Abbates et monachos, Presbyteros quoque et Clericos, ad suam diœresim pertinentes : rem gestam palam omnibus retulit. Quos cum omnes synodali decreto consentaneos inveniret, processionem festivam illico construxit, cum Crucibus, et cereis, thuribulis quoque textibusque Evangelii gemmatis, omnique Ecclesiastico apparatu, combinatis Fratribus hymnum Domini dulce canentibus, asylum B. Eucharii, lætitiæ lacrymis plenus, pedetentim adiit. Jam vero postquam sanctis Christi Confessoribus sese votumque suum simpliciter commendavit, laudisona voce tanti collegii ad cœlum usque pertingente, ad speticum locum tremebundus accessit : ibique Divinitati morosius supplicavit, quatenus tam sacro desiderio non fraudari, quin potius voti compos mereretur effici.

S. Egbertus Clerum suæ diœcesis convocat, E eoque probante solennem supplicationem instituit, post preces,

19 Sed quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, postquam *a* oramini finem imposuit, fide plenus Deo gratum aggressus est opus, ablatoque munimine sigilli : sacrum mausoleum fecit repagulari. Quo aperto, tanta mirifici odoris suavitas profusa est, ac tanta superni nectaris fragrantia emanavit, ut æstimarent se omnes, qui aderant, Divinitatis gloria obumbrari, atque deliciis interesse Paradisi : sicque metu simul gaudioque perculsi, hæc modo proruperunt in laudem Domini : Benedictus Dominus Israel, qui numquam deserit sperantes in se, quia nostri Pontificis exigentibus beatis meritis Israelitam suum, qui *b* meritum et nomen prodit Celsum, revelari disposuit in diebus nostris. Ac deinde, Beatus, inquiunt, quem elegisti, F Domine, et assumpsisti, quia super omnia bona tua illum uti fidelem servum constituisti, ac nostræ parvitati Patronum piissimum contulisti.

a tumulum S. Celsi aperit, e quo suavis odor diffunditur. b

20 Inter hæc sacræ modulationis otia Sacerdos Domini Egbertus reverenter depopulavit tumbam, auferens ab ea ossa *c* exsucta et albida, et posuit in sindone munda et candida, jubilans cum omni Clero aptissimum et commodum tali officio responsorium : Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Quis enim dicere sufficiat quantus ibi, non mœroris, sed lætitiæ spiritalis fletus exundabat, quando tantus Pontifex inter hymnisonas voces se cohibere non poterat, quin ad laudes Redemptoris lacrymarum imbribus faciem irrigaret devotus? Inter læta vero monachorum carmina, atque resultantia Clericorum jubila, permixti undique vulgi vox perstrepuit canora, et in tanto fidelium cœtu nihil aliud audiebatur, nisi tantum Kyrie eleison, et, Gloria tibi Domine. Postquam autem B. Celsi ossa, tanto tempore humiliata, Domino revelante fuerant glorificata; Episcopali sunt diligentia in arca gestatoria

c elevat S. Celsi reliquias, reponitque in arca gestatoria

A toria collocata, et a viris timoratis de loco sepulchri honorifice delata, atque Ecclesiæ B. Eucharii summa reverentia illata. Cumque Deo amabilis Archipræsul cœlesti dote locupletatus, et tanta credentium numerositate circumfultus, idem monasterium fuisset ingressus, illum hymnum Ecclesiasticum Paschali gaudio celebrem, cujus initium est, Te Deum Laudamus, ipse primus diapasontica voce inchoavit, et tanti collegii sonoritate honeste finivit, lampadibus candentibus, campanis crepitantibus, thuribulis aromatum incensione fragrantibus, quatenus omnibus indubium constaret, quod in illa tantæ jucunditatis processione, Angelorum simul atque hominum concentus summæ Divinitati in odorem suavitatis esset oblatus.

AUCTORE THEODERICO, EX MSS.

in qua ad templum S. Eucharii feruntur,

21 Peracta igitur sanctarum reliquiarum decentissima illatione, reverentissime a beato Pontifice sublimatæ sunt super S. Eucharii altare, gratissimis plausibus, omnibus in commune gaudentibus, dulcesque lacrymas uberrime profundentibus. Et revera magna et ineffcabilis erat caussa gaudendi, quando supernæ civitatis tantum municipem, Trevericus populus, per divinam gratiam in patrocinatu meruit habere participem. Cumque ad Missarum solennia Archipræsul infulatus copia ministrorum processisset, et tam devotus conventus Domino dulciter jubilare cœpisset, crevit in omnium cordibus, qui aderant, timor ac reverentia erga B. Celsum, enixius divinæ supplicantibus gratiæ, quatenus aliquod indicium ejus sanctitatis ipsa die experiri mererentur: quod et factum est. Nam recitata sancti Evangelii lectione, Pontifex Ecclesiæ more populum admonendo allocutus est, et sicut nardus dedit odorem suum, intimans omnibus revelationem sanctorum pignorum; exhortans eos, ut frequentius B. Celsum visitare non d supersederent: et ut in posterum singulis annis ejus natalitium diem, qui constat pridie Nonas Januarii, summo honore celebrare studerent, Apostolica auctoritate mandavit.

magno omnium gaudio:

Egbertus Missam celebrat: B

in ea concionatur:

festum S. Celsi celebrandum indicit:

22 Finito vero doctrinæ sermone, de pulpito rediit ad altare, quatenus Deo omnipotenti ad honorem B. Celsi, ob que totius salvationem Christiani populi, nostræ redemptionis hostiam devota mente offerret. Cumque jam offertorius cantus cum magno jubilationis serio consummatus fuisset, et jam Præfationis ordo instaret; examinationis gratia experiri Sacerdos Domini præsumpsit, quid de B. Celso sentiendum foret, ne forte in vacuum curreret, aut C cucurrisset, arrepto in oculis totius Cleri panniculo tenuissimi fili, et involvit illi articulum de compage digiti sacrati, et injecit prunis thuribuli vivis, quibus thymiamata incendebantur, et totum illud horæ spatium, per quod Canonem mysticum ex integro peregit, illæsum atque ab igne intactum permansit: quatenus Apostolicum illud per ignem materialem in B. Celso clarescerct evidentius, quod de purgatorio generaliter præsagatum est omnibus, quia uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.

partem digiti ejus igni imponit,

quæ non læditur:

23 Ecce qui tribus pueris in camino ignis solatio affuit, ipse ad declaranda hujus viri merita ne ureretur panniculus, ardendi potestatem ademit carbonibus, qui nunquam fuit, nunquam non erit, nunquam aliter erit: quo nihil est secretius nihilque præsentius: qui difficile invenitur ubi sit, difficilius ubi non sit: cujus unius bonitate facti sumus, justitia pœnas luimus, clementia liberamur: in cujus simplici substantia vel natura nihil est violabile, nec compositum, nec fictum, nec terræ particula regnum ejus est, nulla flagitia probat, nunquam mentitur: cui nullius peccatum aut nocet, aut perturbat ordinem imperii sui, vel in primo, vel in imo. Si enim violentia materialis et extinguibilis ignis non habuit potestatem lædendi illud involucrum, ob tantorum meritorum magnitudinem, qui fieri potest, ut in die D furoris Domini, elementis ardentibus, potestatem accipit ille ignis purgatorius alicujus læsionis in B. Celso, jam resurrectionis filio, qui super fundamentum, quod Paulus architectus posuit, aurum, argentum, lapidesque pretiosos, quoad in carne præter carnem vixit, ædificare non desiit?

quod illustre miraculum:

24 Quo viso miraculo, Missarumque tenore completo, reposuit Episcopus Deo acceptabile pignus, reliquis ossibus super altare decenter locatis: dataque benedictione, dimisit populum in pace, laudantem Deum, ac dicentem: Nunc cognovimus quid habemus, quoniam bonus Dominus, quoniam in seculum misericordia ejus.

reliqua ossa in altari ponit.

a Oramen *pro oratione, seu precatione, etiam alibi usurpatum.* — b *MS. Audicense,* meritum nomine prodit — c *Ita MSS. utrumque.* — d *MS. Treviren.* desinerent

Oramen.

MIRACULA S. CELSI

CAPUT I.

Contractus et energumenus S. Celsi invocatione sanati.

Expeditis tandem, sermone licet impolito, calamoque silvestri, quæ narrationis series poscebat, de Inventione corporis S. Celsi Confessoris Christi E pretiosi, hinc jam stylum vertamus oportet ad dilucidanda ejus inclyta miracula, quæ pius ac misericors Redemptor noster Jesus Christus revelare dignatus est, per ejus merita gloriosa, ut totum ad laudem ejus pertineat, sine quo omnes Sancti nihil facere poterant. Et quis habet aliquid non suum? Prævenit namque, ut bene velint: sed nisi subsequatur et præstet ut possint, frustra conantur: quia non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Sed quia B. Celsus ante tempora secularia cum omnibus Sanctis prædestinatus est in regnum, idcirco Spiritu sancto præventus est et subsecutus: quia nihil profuit illi vocatio, nisi subsequeretur in fine electio. Servatis igitur sacris reliquiis B. Celsi super altare S. Eucharii, post Inventionem per mensem integrum; placuit ejusdem cœnobii Patri, Gunderado nomine, cunctisque Fratribus, quatenus arcam S. Celsi deferre debuissent in navim Ecclesiæ, et ponere super sanctæ Crucis altare, quod est in introitu Propitiatorii, dicentes, ne forte B. Celsus, ob maximam humilitatem cedat Domino ac magistro suo S. Eucharic, adeo utique, ut quamdiu F socialem super sanctum altare sortiuntur quietem, cohibeat se, utpote minor ac junior ab indiciis signorum, sciens sibi in Evangelio scriptum quia non est discipulus super Magistrum.

Reliquiæ S. Celsi post mensem transferuntur ad altare sanctæ Crucis:

Matth. 10, 24

2 Quod cum factum fuisset, postea raris interpositis solibus, multis mirisque modis declaravit omnipotens Deus, quantum apud ipsum valeat dilectus Confessor suus B. Celsus. Nam in eodem monasterio S. Eucharii fuit quidam pauperculus, nomine Richolfus, qui ab ipso matris utero ita contractus debilisque egressus est, ut vix humani corporis speciem aliquantulam ostentaret: ambulare non valuit, quia pedes recurvi atque monstruosi natibus adhæserunt, et genutenus pergens, reptile potius quam ambulabile animal simulavit: interdum vero fustium fulcimine per ascellas subportatus, inferiorem corporis partem aeri potius quam terræ commendare solebat. Hunc etenim Fratres admonere curabant, quatenus concessis nisibus altare sanctæ Crucis visitaret frequentius, promittentes ei opem sanitatis per intercessionem provenire S. Celsi, cujus sacratissima inibi habebantur lipsana. Qui miserabilis, dum in eodem loco quadam nocte sese in orationem daret, et frequentibus suspiriis B. Celsum ad suum auxilium compelleret; subito divina super eum gratia

quidam misere contractus

ad eas aram orans,

tia resplenduit, et ex una corporis parte sospitatem, quam illi nativitas negavit, per tanti intercessoris obtentum promeruit: ita sane, ut altero ibidem sustentaculo in testimonium relicto, per alterum autem stratui proprio sese redderet. Sed quare ille, qui nihil non potest, qui omnia, quæ ex nihilo creavit, in nihilo suspendit, semisanatum hominem reliquerit, quem tamen postmodum ex integro sanavit, quia penetrare nequeo, vivacioris ingenii lectoribus discutiendum reservo. Scriptum quippe de illo est: Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Sic namque ille pius, ille misericors facit, qui continet aquas in nubibus, ut non erumpant pariter deorsum, quia omnia in mensura et numero et pondere constituit: interdum concedendo parva, suadet ad quærenda majora. Infirmum quippe vasculum, totum sanitatis pondus fortassis ferre non valuit: idcirco medicus partem subtraxit, et portabile fecit.

ex parte sanatur,

Eccli. 18. 1

3 Ex hac ergo divinæ miserationis particula pauper animatus: fides indubitata spem illi totius recipiendæ sanitatis promisit: reputans in corde suo, quia qui cœpit in me opus bonum, potens est et perficere. Et iterum quadam nocte, quiescentibus Fratribus, sese B. Celso in loco eodem offerens, perfectæ sanitatis a Domino, ejus patrocinantibus meritis, indeptus est donum. Nam media fere nocte cœpit æstuare, atque nimii doloris voces emittere, et quasi tortorum violentia distentus, per omnes compagum juncturas tantum dedit fragorem, quasi cremium quoddam tunderetur. Quod Fratres expergefacti in pausatorio audientes, alacriter ad divinum spectaculum omnes proruunt, et invenerunt eum inter divinitatis manus tam mirifice jam conformatum, quatenus totius incommodi, quo ab incunabulis possessus fuerat, vel extrema vestigia in eo minime remanerent. His perspectis, omnipotenti Deo, ejusque famulo B. Celso gratias referre curabant, atque campanarum sonitu, hymnorumque dulcisono cantu cives passim ad laudem Domini incitant.

postea integre.

4 Cumque præ ubertate lætitiæ, tam insigne factum absque procrastinatione Archipræsuli intimare studuissent, solito lætior effectus, omnium bonorum largitori gratias retulit, qui in diebus suis ad confortandam Ecclesiam talia exhibere miracula voluit. Citatoque totius urbis Clero, nec non monachorum sacro collegio, B. Eucharii monasterium adire non distulit: compertoque minutius ordine atque opportunitate curationis, juxta quod in Apostolorum Actibus legitur, repleti sunt omnes stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Pontifex autem ut tam evidens divini medicaminis miraculum longius latiusque innotesceret, Missarum protinus solemnia festive celebrare studuit. Cumque populum, hora tempestiva, secundum datam sibi sapientiam Catholico more evangelizaret, atque donum sanaminis coram propalaret; jubet recreatum homunculum in medium, quasi ad spectaculum sisti: quatenus apud omnes, qui aderant, mirabilior fieret gratia Dei, cum illum cernerent divinitus reformatum propriis incedere plantis, quem eatenus non ignorabant hospite gressu uti, fustiumque subsidio inniti. Qui cum in medium adductus fuisset arbiter, et ab omnibus fuisset agnitus; jussus est ab Episcopo huc illucque gressum tendere, et palam cunctis ambulare. Cumque et jussa novus viator explere conaretur, quis ibi risum, licet honestum, cohibere posset, cum nunc retro nunc in ante, utpote ambulandi nescius, lapsantibus cruscuIis incederet, atque a vino ingurgitatum simularet? Quo experto B. Celsi miraculo, omnes in commune Deum benedixerunt, qui tam præclaro miraculo Sanctum suum magnificavit. Peracta denique Missarum celebratione, omnibusque rite consummatis, Pontifex dona dedit B. Celso: et ipsum sanatum, qui omnibus prodigio extitit, monachico habitu contexit, (erat enim de familia Episcopii) et quamdiu adviveret, ne ab Ecclesiæ servitio pedem retrahere præsumeret, præfixo mandat præcepto. Isdem autem renovatus pauper, plurimis annis, uti jussus fuit, in monasterio deservivit: et post curationem tanta corpulentia viguit et viribus abundavit, ut inter omnes monasterii servitores, parem invenire sibi non posset. Unde factum est, ut ad majorem utilitatem, Fratrum consensu, accedere debuisset, id est, ad officium fullonis, quo per plures annos irreprehensibiliter desudavit, atque omnibus amabilis permansit.

Eductus, re intellecta, ca tenus,

Act. 3. 10

Missam facit,

pro concione miraculum exponit,

jubet sanatum coram omnibus ambulare.

AUCTORE THEODERICO, EX MSS.

et monachica veste donat,

qui deinde robustissimus.

5 Sed neque hoc silentio occulere debeo, quod in præsentia nostra ante paucos contigit annos. In eodem quoque S. Eucharii cœnobio crevit quidam monachilis indolis parvulus, nomine Martinus, qui ab ipsis maternis sinibus B. Euchario fuit oblatus. Hic denique cum vigilanti cura, una cum ceteris pueris juxta inviolabile decretum Regulæ, in claustro custodiretur; quadam die æstivo tempore accidit ut magna nimborum violentia subita ingrueret aquarum inundantia. Cumque Fratres, expleta jam vespertina synaxi, secundum consuetudinem ad cœnandum convenirent; puerulus idem, accepto in refectorio vasculo, solivagus quasi ad hauriendum aquam egressus est. Qui, cum aquam de puteo trahere non valeret, perrexit ocyus cum vasculo ad oratorium S. Materni, ut tandem de a cloaca biberet, quæ nuper illic ante ecclesiæ fores pluviæ importunitate constitit. Cumque ibi diutius moram ageret, secumque revolveret, utrum necne bibere debuisset, subito malignus spiritus, in speciem se cujusdam servitoris Ecclesiæ transfigurans, astitit puero propius, et accepto ab eo vasculo, aquam de cloaca hausit, eique ac si largus pincerna propinavit. Puer ergo tam miserabiliter delusus, poculum oblitus signare, studuit fundotenus ebibere, sicque ad refectorium redire. Finita autem cœna, et hymno dicto, Fratres ad ecclesiam, juxta morem, cum psalmodia pergunt. De oratorio vero redeuntes, cœpit puer vagis oculis huc illacque tendere, et ex tremulo pectusculo quemdam grunnitum emittere, ut palam omnibus daretur intelligi, quod ab immundo possessore esset pervasus. Cumque puerorum pædagogus, nomine Dominicus, bonæ spei adolescens, disciplinam puero, adhuc rei nescius adhibere vellet; subito Magistrum puerulus conviciando assilit, eumque tenacius per capillos tenuit.

Puer aquam cruce non signatam bibens,

a dæmone corripitur,

et magistrum male accipit.

6 Quod dum Fratres nimium attoniti pervidissent, unanimes in orationis arma ruunt: vinctumque puerum ante altare S. Eucharii ponunt: Divinitati flebiliter supplicantes, quatenus per Sanctorum suorum sibi cara merita, quantocyus puerum ab antiqui hostis liberaret pervasione. Oratione autem prolixius fusa, de divina miseratione Fratres præsumentes, aquam protinus coram altare benedixerunt, et in honore B. Celsi puerum bibere fecerunt. Quo hausto, dictu citius antiquus prædo, Dominici juris fabricam fuga lapsus deseruit, seseque gehennalibus anfractibus dedit. Cumque jam sanæ mentis puer ceteris associatus coævulis in claustro resideret; testem sibi adhibuit rerum inventorem Deum, quod evidentius in hora suæ liberationis cerneret, qualiter vir Domini B. Celsus, eumdem malignum hostem stomachando loris ad portam ligatum teneret, eumque diutius cum ejusdem portæ vertibus torqueret, arctius interdicens ei atque interminans, ne locum Deo sacratum amodo temerare præsumpsisset. Benedictus per omnia Deus.

monachorum precibus, et aqua benedicta in honorem S. Celsi pota,

liberatur

a Colluvionem aquæ pluviæ videtur scriptor intelligere

CAPUT II

CAPUT II.

Cæcitas, paralysis, aliaque incommoda, ope S. Celsi depulsa.

Neque enim illud memorabile factum *a* minus censeo oblivioni tradendum, quod divina largitas per veneranda B. Celsi patrocinia, ante aliquot annos, in conspectu Fratrum nostrorum operari dignata est. Nam miracula B. Celsi quid aliud æstimanda sunt, nisi fructus laboris S. Eucharii? Probitas nempe discipuli, est incrementum honoris magistri. Si enim talia apud Deum promeretur discipulus, quid putamus, si necessitas incubuerit, didascalus? In ejusdem quippe monasterii suburbio, ante hoc fere quinquennium quidam adolescens, Thiezo nomine, qui adhuc superest, ea peste percussus, quam elephantium medici vocant, ad extrema venit, adeo ut ab omnibus jam amicis desperatus fuisset. Sed quamquam lues ipsa eodem anno nimium grassaretur, et non minimam stragem populi Christiani dedisset; huic tamen vitam non extorsit, sed suæ malignitatis rabie oculorum lumina extinxit. Cumque jam ipsa invaletudo quoquo modo ab eo post obcæcationem cessasset; mater ejus ceterique cognati, valide super cæcitate ejus contristati, salubre sibi invenere consilium dicentes: Quid est hoc, quod patimur? Num vero B. Celsus, si ad eum confugimus, impos apud Deum judicandus est, qui tam evidentia quotidie apud nos miracula exercet? His sermocinationibus mater, quam nimia doloris vis præ ceteris torsit, fidei spem agglutinans, quadam die eumdem filium suum, cum cereorum oblatione, B. Celso ad illuminandum offerens; prostraverunt se ambo in pavimento, enixius sibi Divinam clementiam adesse rogitantes, ac B. Celsi suffragia flagitantes. Quid plura? Divina mox affuit miseratio: lumen emicuit cæco, et qui alieno ductu B. Celsum visitavit, divinitus concesso proprio visu, inoffensa planta repedavit propria, laudans et benedicens Dominum nostrum Jesum Christum.

cæcus ad ejus tumulum illuminatur:

8 Illud quoque nequaquam in ultimo loco ponendum esse judico, quod in diebus *b* Luitolfi hujus Trevericæ urbis Archiepiscopi pius ac misericors mundi Redemptor Christus, ad *c* elucubranda famuli sui dilecti Celsi merita gloriosa, exercere dignatus est. Nam ejusdem monasterii quidam ministerialis subulcum habuit, nomine Petrum, qui ingruente diutina morbi infirmitate, ita contractus ac præmortuus per omnes nervorum nexus effectus est ut per multos dies in strato recubans, absque alieno juvamine, nullo se pacto in aliud posset latus declinare. Cumque jam tanti temporis prolixitate, omnis ab eo spes recuperandæ sospitatis ablata fuisset, tandem amicorum humeris, ad ecclesiam deportatus est, atque ante S. Celsi sacratissimum glebam positus: apud quem nec tantum remansit virium, quo saltem extremis digitorum articulis tangere quivisset humum. Sed quid sunt aliud Dei mirabilia, nisi quæ hominibus sunt impossibilia? Custoditus namque ibidem per biduum tertia tandem die Divino tactus respectu, plenus surrexit de terra viribus, adeo ut, sine cujuspiam subsidio, suæ se referret domunculæ, claudicans tamen adhuc uno pede, quia non fuit restitutus plene. Quare autem et id perceratum non sit, dicat qui velit.

paralyticus sanatur,

non tamen omnino integre:

Noxa Deo, meritis et pie Celse tuis.

9 Quoniam quidem, ad laudem Redemptoris, B. Celsi miracula qualicumque sermone cudere deliberavimus, *d* tametsi tenuitas ingenioli nostri, cuncta quæ de his ad nostram notitiam pervenire potuerunt, elicere nequit, unum tamen, quod ad præsens animo recurrit, nullo modo indictum abibit. Ante hoc sane quadriennium crevit in eodem monasterio quidam septennis puerulus, nomine Azelinus, qui adhuc incolumis spirat, quem pene Fratres nostri omnes noverunt: qui quadam die subcutaneo morbo crudeliter perculsus, tanto turgore cœpit inflari, ut quasi hydropicus videretur. Quid enim aliud fratres sui et amici erga tantam infirmitatem agerent non inveniebant, nisi desperato sanitatis reditu, exequias festine parabant. Nam juxta humanam æstimationem omnis vivendi spes aberat: quippe qui totus vesicarum aggere cuneatus, male lucida pelle videbatur quasi vitreus. Cumque in hac doloris angina ultimum traheret spiritum, repente frater ejusdem major natu subintulit, clamore flebili dicens: O sancte Dei Celse, qui jam tot miseris et morte periclitantibus ad plenum subvenisti, succurre et huic fratri meo in præsenti periculo. Et si hoc egeris, testor gratiam tuam, quia quamdiu supererit, sanctitati tuæ singulis annis cereorum ratum persolvet censum. Qua peracta stipulatione, eadem hora (quod mirum dictu est) ita omnis illa inflatio detumuit, ut absque cunctatione aliqua cunctis constaret, quod patriota noster B. Celsus apud Deum hoc obtinere potuisset.

quidam a lethali tumore liberatur:

Hinc laus, hinc Domino trino sit semper et *f* uno,
Qui damnat reprobos, glorificatque pios.

10 Neque enim hoc minore veneratione habendum est miraculum, quod in præsentia nostri, per B. Celsum operari dignatus est Christus filius Dei. Anno vero Dominicæ Incarnationis millesimo septimo, Indictione quinta, quædam arreptitia fœmina de contigua monasterii villa, parentum atque amicorum turma comitata, super vehiculum S. Celso sananda adducta est. Cumque S. Valerii Confessoris Christi annua *g* festivitas adesset, et ad tantum Patronum plebs Treverica certatim properaret, continuit se B. Celsus ipsa die ab efficientia curationis, ob strepitum tantæ multitudinis. Nam et ipsa dæmoniaca per multa Sanctorum loca fuerat prius deveeta, sed quia divinitus S. Celso fuerat reservanda, nusquam alio fuit liberanda. Defluxa vero eadem festivitate, deportata est misera in oratorium B. Materni, posita super eam arca B. Celsi. Custodita ergo ibidem ad triduum, quarto autem jam a maligno spiritu erepta, verum Christianæ mentis statum est *h* indepta.

energumena liberatur:

11 Quia vero beati viri miracula, quæ a veriloquis nobis comperta sunt relatoribus, quam verius potuimus, aliquanta jam stylo commendavimus; modis omnibus inderens fore censemus, si ea, quæ nostra ætate per eumdem Patrem Divinitatis velle exercuit, torpenti silentio obmutescant. In sæpefato quippe B. Eucharii cœnobio, quidam singularis indolis adolescens conversatus est, Burchardus nomine, qui ab ipsis pene cunabulis Deo omnipotenti nutriendus, dudum a parentibus fuerat delegatus, quique adhuc superest, ac diaconi fungitur officio, necnon et mira utilitate præ multis honori est monasterio. Hic denique cum nocte quadam juxta inconvulsum Regulæ statum, una cum Fratribus in dormitorio pernoctaret, casu accidente quoddam animal insolens pervicaxque plurimum, quod araneæ nomen sortitum est, subito auriculæ ejus cavernulas intrare persensit, atque tam infesti hospitis improbitate perculsus, de nocte illico surrexit, de tanto infortunio satis anxius. Quidnam ageret, quove se consilio committeret, præ nimia inquietudine obvium non habuit. Cumque per tres continuos dies, totidemque noctes, tam miserabili dolore vexaretur; (nam illud fugaci summum animal, quod pulicem vocant, tantam sibi irrogare molestationem credidit) Abbas monasterii, beatæ videlicet recordationis Gunderadus, cœpit una cum Fratribus eidem adolescenti, quod proprium monachorum est, tamdiu in omnimodis

aranea autem adolescentis dormientis ingressa, in quem aurium [illegible]tum.

A omnimodis convenientibus compati, ac de ejus incommoditate nimium conqueri, necnon et ope medicinali, tanto dolori frequentius mederi. Multa jam siquidem medicinalia incassum sibi exibita fomenta; cœpit a nonnullis omnino desperari, quoniam videbant dolorem esse vehementem. Quid plurimis insudandum? Subito superno nutu incitatus, unicum sibi ac speciale solamen delegit, terratenusque, uti monachis propositum est, B. Celso diutius prostratus, fide comite, meritis ejus se commendavit intentius. Finito tandem pauculis oramine verbis, illa maledicta extemplo bestiola retrogrado itu exiens, in volam ejus dexteram cecidit. Quo viso miraculo lætissimus Frater isdem effectus, Deo omnipotenti ejusque dilecto famulo Celso, quem intercessorem promeruit, immensas gratiarum actiones, uti debitum poposcit, devotissime retulit.

S. Celso invocato excussa.

Sit laus, sit virtus, necnon jubilatio Christo.

a *Duplicem negationem pro simplici usurpat.* — b Lutolfus *sive* Ludolphus *Egberto successit, sedique annis fere* 15 — c *MS. Bud.* dilucubranda — d *MS. Trevir.* tamen — e *Idem MS.* igniculi — f *Ita MSS. Utramque, pro* uni. — g *Die nimirum* 20 *Junii.* — h *MS. Trev.* adepta

CAPUT III.

Tres monachæ Horreenses, ipseque scriptor, meritis S. Celsi sanantur.

B Hactenus de his egimus, quæ domestica et familiari relatione, de sancti virtutibus viri comperimus, hoc est de his dumtaxat, quæ vel in B. Eucharii septulis, vel in ejusdem monasterii appendiciis, congruis temporibus contigisse referuntur: jam ordo flagitat necessarius, ut et de medioximis atque a extimis ad nostram notitiam usque perlata disseramus aliqua. Non enim potest civitas abscondi supra montem posita: et clarissima virtutum lucerna noluit, sub ejusdem monasterii modio, acsi radiorum inops, occultari, sed potius, ut omnibus, qui in domo Dei mansitant, protentis miraculorum flammis, prædux luminis existeret, longe lateque innotesci voluit b dilucebre. Est namque in eadem Treverica urbe quoddam monasterium situm, quod antiquitus c Horrei vocabulum accepit, Reginæ cœli consecratum: in quo, a tempore orthodoxi Regis Dagoberti, sanctimoniales semper feminæ Deo consueverant devotius deservire. Illic denique quædam sanctimonialis fœmina de claro stemmate progenita, cui vocamen erat Henza, non minimæ (ut aiunt) utilitatis extitit: quæ ineluctabili quodam miserabilique infortunio tacta est, non aliqua, ut credimus, ultione divina, verum ad declaranda insignius gloriosa C B. Celsi merita. Quadam vero die, dum hora competenti reficere vellet, ita subito mandibulæ ejus ab invicem divulsæ sunt, ut mandendi officium prorsus sibi fuisset ablatum: sicque hianti fauce, prodigio cunctis extitit, atque per plures dies inediæ molestia laboravit. Cumque jam ab omnibus consororibus suis, ob diuturniorem dolorem, desperata fuisset; subito animo illius occurrit, quanta et qualia amator hominum Christus Jesus per B. Celsum quotidie ostenderit miraculorum beneficia, nequaquam fide hæsitans, sed plenius credens, quia citius et illius sanitatem non impos apud Deum obtinere posset, si pro illa prius precator accederet. Hæc dum sæpius secum revolveret, tandem aliquando amicis suis palificavit, quantam spem in B. Celsi meritis haberet: sicque salubri reperto consilio, placibilem cereorum oblationem tanto festina transmisit Patrono. Res mira, ac vehementer stupenda. Denique una eademque hora, qua cerei coram patrociniis beati viri sunt accensi, recepit eadem Nonna pristinæ sanitatis gaudia, ita procul dubio, ut cereorum portitores sub omni celeritate domum redeuntes, jam invenissent vivida facie reficientem, quam paullo ante cum morte

Monachæ Horreensi divulsæ maxillæ,

cereis S. Celso oblatis restituta.

D reliquerant confligentem. Hæc sunt dona tua, Jesu Redemptor Christe, qui Apostolis tuis pollicitus es, dicens: Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis, quique tanto virtutum jubare dilectum tuum Confessorem Celsum facis coruscare. Tibi semper sit, cum Patre sanctoque Pneumate, laus et gratiarum actio per æterna secula, Amen.

AUCTORE THEODERICO EX MSS. Mar. 11. 24

13 Alio quoque tempore, in eodem semper Virginis Mariæ monasterio, quædam sanctimonialis fœmina extitit, quæ generoso sanguine procreata, haud ultimo in loco ibidem est habita, nomine Geila. Quam die quadam acerrima satis febricula invadens, totum circiter annum absque interstitio aliquo, nunc ardore, nunc algore inimicius vexavit. Jam vero omni virium possibilitate exhausta, ultimum pallidula trahebat spiritum, nihilque aliud nisi exequias præstolabatur: cum subito omnipotentis Dei famulum Celsum ad memoriam reducens, sub omni festinantia fecit se ad monasterium S. Eucharii semivivam provehi, atque ante patrocinia B. Celsi terratenus prosterni. Cumque aliquamdiu pro posse tanto supplicaret Patrono, tandem sui intercessoris suffragantibus meritis, divinus super eam resplenduit intuitus: sicque optatæ sanitatis dote recepta, cum omni alacritate remeavit ad propria, laudans ac benedicens Deum ac Dominum Jesum Christum, qui E salvos facit sperantes in se, cui gloria in secula seculorum, Amen.

alia diuturna febri liberata:

14 Sed neque hoc silentio præterire fas esse censemus, quod tam recenti memoria in eodem monasterio Divinitatis benigna dignatio, per B. Celsi inclyta merita ostendere disposuit. Quædam namque ibidem magnæ parentelæ Nonna ab cunabulis versabatur, quæ Glismuda vocabatur: quam ita a renibus usque ad talos paralysis divulsit, ut per totum annum in lectulo recubans, nunquam se in latus ad latus posset declinare, nunquam absque bajularum adminiculo de strato se posset erigere. Cumque jam in extremis posita foret, subito quadam die magnis cœpit vocibus fautrices suas compellare, ac miris obtestationibus d quæsere, quatenus sese cursim absque cunctatione aliqua, ad monasterium B. Eucharii deferre maturarent. Quæ postulata nil moratæ, corpus præmortuum summo conatu carrucæ vehiculo imposuerunt, et quo suavius potuerunt, ad locum destinatum perduxerunt. Cumque adminiculatricum manibus ante cistellam B. Celsi posita fuisset, quibus valuit viribus, tanto se interventori cataplasmandam commendavit, ibique in orationibus pernoctavit. Mane autem facto, secundum quod monachis moris est, jentaculo caritatis accepto, ad F propria remeavit. Jam vero dehinc post biduum, cum hora solita de lecto surgere cuperet, et nemo sibi ministrantium afforet, nisu quo potuit stipham lectuli apprehendit, ac sese ad ambulandum suffulsit. Quo tentato, subito superna B. Celsi patrociniis respecta gratia, totis exclamat viribus, dicens: Gratias Deo: ecce S. Celsi opitulantibus patrociniis dimissa sum ab infirmitatibus meis. Ex hoc namque tempore usque in præsens tam perfecte restituta est sanitati, ut ab omnibus secum commorantibus quotidie dicatur: Benedictus sit ille in firmamento cœli, qui te respexit per suffragia beati Confessoris sui Celsi.

alia diuturna paralysi.

15 Hactenus pro parvitate igniculi divinitus mihi collati, audita tantum qualicumque dictatu notavi: nunc jam in calce opusculi aliquid libet depromere, quod in me virtus divina, per B. Celsum dignata est ostendere: sed opportunius hoc, ut opinor, recitatur, si semotim proprio capitulo utatur. Nam sicut ad divinæ cumulum laudis aliorum commoda veracissimis gestis inserere magnæ mercedis esse dinoscitur, ita propria reticere, non minimæ damna-

 tionis

AUCTORE THEODERICO, EX MSS.

Scriptor an. 1006 monachus factus,

A tionis creditur. Dominicæ Incarnationis anno millesimo sexto, qui est ultimus vicesimi quinti decennovenalis Cycli, in secunda serie magni anni, qui Paschalis dicitur; undosum hujus mundi salum, Christo gubernante, nudus, evasi et ad tutissimum B. Eucharii portum hospitalitatis gratia confugi. Cumque ab ejusdem monasterii Patre, summæ venerationis viro, nomine Richardo, germanitus satis essem susceptus et omni monachili devotione tractatus; Fratrum me conventui immeritum jussit adunari, nec quasi hospitem jam, sed sicut familiarissimum, affatus est grativenam. Postquam autem pusillitatem meam monastici ordinis non minimam persensit habere notitiam, cum ex ipsa sui columbina simplicitate, tum et pro annositatis mea grandævitate, sciolum me esse autumans, cum nec primis (ut ita dicam) litteris ad plenum fuissem instructus; paterna mihi persuasit auctoritate, quatenus aliqua in laudibus Redemptoris, de S. Celsi inclytis virtutibus ac miraculis noviter exhibitis, calamo licet rusticano, scriptitare nullo pacto differrem. Cui sane persuasioni nequaquam refragandum fore ratus, partim tanti Patris imperatu, partim communi Fratrum compulsus rogatu, nuper in diebus Quadragesimæ, tantillum studui fabricare. Cumque, ut verum fatear, per

inveterata podagra liberatur.

B tres fuissem continuos annos ita podagræ intricatus tumore, atque crurium exulceratione, ut vix baculo sustentari possem (laus Deo) tantisper de S. Celso, quod didici, peracto, tam perfecte, tanto Patrono intercedente, restitutus sum, eatenus me Asahelem potius quam claudicantem monachum, existimare possis.

a MS. Trev. extendis ad fores externis — MS. Trev. habebat, dilucere, quod cum præcedenti verbo synonymo, absque conjunctione minus apte collocatum videbatur. MS. Rodic. diludelire. Haud dubitem scriptum ab auctore, nova alrouidem affectante verba, dilucidare, quasi clare et dilucide, quod diluerat. — c Extat illud etiamnum Treviris monasterium, quod S. Irminæ filiæ suæ Dagobertus Rex ædificavit, non primus, Clotarii secundi filius, sed S. Sigeberti Regis Austrasiæ filius, primi Dagoberti nepos, ut in Diatriba de tribus Dagobertis demonstratum est. — d Ita MS. Rubiense. Alterum habebat petere : sed illud magis scriptoris hujus stylo congruit.

Horreum monasterium.

SERMO

Theoderici Sacerdotis et monachi in solemnitate S. Celsi legendus.

Hodierna solemnitas, Fratres carissimi, quam nobis auctor atque opifex humanæ salutis Christus Jesus, exoptatissimi Patris nostri, B. Celsi festivo

C transitu consecravit, tanto a nobis propensius debet observari, tantoque religiosius celebrari, quanto nos constat apud ejus sepulchralem præsentiam, quotidianis atque continuis patrociniis adjuvari. Creditur enim apud omnipotentem Deum tanto arctius pro nostris excessibus intervenire, quanto devotius ejus sanctam festivitatem solemnizando nitimur redimere.

Festum S. Celsi monachis Eucharianis colendum,

2 Hæc est namque dies illa gloriosa, omnique spiritali tripudio veneranda, in qua supernæ illius civitatis semper virentia pascua, mundi hujus felix triumphator intravit : et super omnia bona Domini sui constitutus, sine fine cum Christo regnaturus, est coronatus. Quapropter gaudeamus, et exultemus Domino, quia jam illum cum omnibus Sanctis decet collaudatio, quorum in regni Capitolio perpetuo agglutinatus est consortio. Iterum rogo, gaudeamus, quia jam ille septies beatus corona justitiæ est a Domino remuneratus.

cique jam in cœlo triumphanti gratulandum.

3 Erat quippe vir beatissimus Celsus unus de Evangelicis illis palmitibus, de quibus ipse Dominus, Qui manet, inquit, in me, et ego in eo, hic fert fructum multum. Nisi enim in vera vite, quæ Christus est, per fidem et dilectionem, quamdiu carnem vegetavit, maneret, talem fructum ferre nullo modo

Joan. 15. 5
quia hic fructum protulit,

D valeret. Mansit autem inconvulsabiliter in vite, sicut sponsa Ecclesia in suo capite : quia Spiritus adoptionis filiorum Dei, certissimam sibi in ejus pectore sedem delegit, in quo semper, Abba Pater clamavit. Unde Dominus ipse in Evangelio, A fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. Ergo, Fratres mei, vultis fructum cognoscere palmitis tanti, quem de succo traxit Spiritus sancti? Audite Apostolum, Fructus, inquit, Spiritus est, caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia, castitas, mansuetudo. Iste namque est virtutum fructus, qui permanet in vitam æternam. Unde et Dominus ad discipulos : Ego, inquit, vos elegi, ut eatis et fructum afferatis, et fructus vester maneat. Sicut enim de fructu arbor cognoscitur, ita B. Celsus oliva fructifera in domo Domini plantata, per fructum bonorum operum, notitiam dedit virtutum suarum, quia Spiritu ambulavit, et desideria carnis crucifixit. Fuit enim crucifixus mundo cum Apostolo, et omnia hujus seculi blandimenta, quibus nonnumquam magni viri, veluti in visco capti sunt, quasi stercora recusavit, ut Christum lucrifaceret, et verus superni regni hæredipeta fieret. Non enim incircumcisa aure audivit sapientiam Dei in plateis clamitantem, hoc est, in latitudine omnium per orbem nationum prædicantem, Si quis diligit sapientiam, ad me declinet, et eam inveniet.

Matth. 7. 16
Gal. 5. 22
Joan. 15. 16
Gal. 6. 14
mundum contemnens,

E Ergo quia sapientiam dilexit, per quam Deus Pater omnia creavit, et ipsam videlicet incarnatam; audivit etiam per Evangelium suum clamantem ac dicentem : Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis : et ego reficiam vos. Post hanc vocem lætus cucurrit, quia Christum esse Dei sapientiam cognovit : et ideo jugum ejus suave et onus ejus super se tulit, et ut mansuetissimum animal patienter portavit.

Prov. 9.
attendens, sapientiæ :
Matth. 11 28

4 Ut autem ille Beatissimus in proposito a ceronate, quasi propriis innitens viribus, non succumberet, audiens ab Apostolo, quia non coronabitur, nisi qui legitime certaverit, et ipsa veritate discipulis attestante, quod sine illa nihil facere possent; supernorum desideriorum affectibus incitatus, cum ipsa Ecclesia sponsa in Canticis, quotidie ab ipso juvari postulavit, dicens : Trahe me, ut merear post te currere in odore unguentorum tuorum. In odore quippe unguentorum Domini, hoc est, in doctrina sancti Evangelii, B. Celsus non tantum ambulavit, sed etiam cucurrit : quia nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. Ipse enim liberator noster Christus

2 Tim 2 5.
Joan 15. 5
Cant 1. 3
celeriter Christum sequens,

F Jesus, ad redemptionem humani generis properans, sicut de eo Psalmista testatur, exultavit ut gigas ad currendam viam, ut esset a summo cœlo egressio ejus et occursus ejus usque ad summum ejus. Tanta vero Spiritus sancti efficaciæ vivacitas est, ut nequaquam onustos et fessos, sed agiles atque expeditos quærat operarios. Hinc Paulus dicit : Sic currite, ut comprehendatis. Et rursus, Festinemus, inquit, ingredi in illam requiem. Unde notandum summo opere est, quod omnia opera Domini ubique cum festinatione jubentur fieri. Hinc est, quod Virgo Maria, percepto ab Angelo Divino oraculo, statim cum festinatione montana conscendit, ac matrem Præcursoris Domini visitavit. Unde et Redemptore nato, atque in præsepi reclinato, venerunt pastores festinantes, ut ea probarent quæ ab Angelo audierant. Hinc est enim, quod in Lege præcipitur pascha cum festinatione comedi, quia tanta beatitudo non cum desidia ac torpore quærenda est, sed alacriter sunt Christi sequenda vestigia.

Psal. 18. 6
Cor 9. 14
Heb 4 11
Exo. 12. 11

5 Liquet ergo lucidius cunctis ratione utentibus, quod iste vir Domini, Spiritu sancto præventus, in omnibus mandatis divinis sit strenuissimus inventus : quia in hac vita odio habuit animam suam, ut in vitam

A tam æternam custodiret eam. Erat enim Evangelicus *sapiens architectus.* architectus, summarum instrumentis virtutum edoctus, Luc. 6. 47. de quo ipse Dominus ait : Omnis qui venit ad me et audit sermones meos, et facit illos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum supra petram : inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere, quia fundata erat supra petram. Venit quippe per fidem B. Celsus ad Dominum, et audivit sermones ejus per *factor Legis, non solum auditor,* ministerium Apostolorum et Evangelistarum, eosque in corde bono et optimo retinuit, et fructum centuplum fecit : quia caritas Dei diffusa erat in corde ejus per Spiritum sanctum, qui fuit possessor illius. Fecit autem eosdem sermones Domini, quia vigilanter audivit Apostolum Paulum Romanis intonantem Rom. 2. 13 ac dicentem, quod non auditores Legis justi sint apud Deum, sed factores Legis. Jacobum vero Apostolum non minore perspicacia intendit, qui fidelibus Jacob 1. 22 persuadet dicens : Estote factores verbi, et non auditores tantum. Audivit enim ipsum Salvatorem in Luc. 11 28 Evangelio dicentem : Beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud : atque omnibus medullis cordis et viribus corporis studuit audita custodire, præ se B ferens curam animæ suæ. Et quia non auditor obliviosus est factus, sed factor operis : idcirco beatus in facto suo apud Deum et homines inventus est. Luc. 12 35. Iterum audivit Dominum discipulis dicentem : Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes : et invincibili agone per se, quod audivit, custodire cura- *lucens mundo,* vit : quia et munditiam Angelicæ castitatis exercuit, et lucernam se ardentem ad exemplum bonorum operum omnibus præbuit. Lucerna quippe est B. Celsus, quia in hoc caliginoso tempore veræ lucis radios, per miraculorum efficaciam cunctis solet spargere, qui in via Domini nituntur ambulare. Lucerna, inquam ; nam sic lucet meritorum ejus lux coram hominibus, ut per eum glorificent et collaudent Deum, qui gratia sua præveniente et subsequente talem ac Matth. 10. 16 tantum fecit eum. Rursus ex Evangelio audivit : Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut *prudens et simplex,* columbæ : atque eorumdem vim verborum solerter perpendens, omni vigilantia spiritali ita se eidem mandato coaptavit, ut et serpentis astutia novum hominem, quem in baptismo induit, nullo modo postea temeraret, et columbæ simplicitate, quæ nulli cupit nocere, astutiam serpentis temperaret. Ita 1 Cor. 14 20 quoque secundum Apostolum malitia parvulus existere curavit, ut tamen a perfectorum sensu nequaquam deviaret. D Sicque in palæstra Catholicæ fidei *AUCTORE THEODERICO, EX MSS.* indigladiabilis miles agonizans, bonum certamen certavit, cursum consummavit, fidem servavit : nunc demum reddita est ei corona justitiæ, quia fidelis est qui repromisit. Ergo quia B. Celsus sermones Domini et audivit et fecit, ideo assimilatus est homini domum humilitatis ædificare cupienti, qui posuit fundamentum fidei supra petram, quæ Christus est : quia omnis qui se hic humiliat, exaltabitur cum ipso in futuro, utpote membrum sincerissimum in capite suo.

6 Sed quia omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur ; postquam fundamentum supra petram posuit, et secundum Apostolum super- 1 Cor. 3. 12 ædificavit aurum, argentum, lapides pretiosos, omnesque virtutum gemmas inseruit : inundatione variarum tentationum a malignis spiritibus, sive ty- *fortis in adversis,* rannica præsumptione lymphante, illisum est flumen omnigenarum tribulationum domui illi, et non potuit eam a statu suo movere. Quare? Quia fundata erat supra petram. Karitas enim, ait Apostolus, numquam excidit. 1 Cor. 13. 8 Nam qua fronte cadere potest, quem omnia continens continet Deus? Ipse quippe est caritas. Usque adeo vero divinitatis inflammabatur odoribus, E ut omnino certus cum Apostolo esset, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua Rom. 8. 38 se posset sequestrare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu.

7 Laus illi et gratiarum actio, qui eum secundum Apostolum ante tempora secularia, cum omnibus Tit. 1. 2 Sanctis prædestinavit, in regnum, et in beati ordinis albo, utpote divini prælii bellatorem, conscripsit. Honor sit illi et potestas, qui eum elegit et assumpsit, *Deo gratiæ ideo agendæ,* manum ejus dexteram tenuit, in voluntate sua deduxit, atque hodierna die cum gloria suscepit, in cœli palatio collocavit, Ecclesiæ suæ adhuc in terris perenigranti piissimum patronum simulque fautorem concessit. Benedictus sit ille in firmamento cœli, qui est gloriosus in Sanctis suis, mirabilis in majestate sua, cujus regnum et imperium absque ullius ævi mutabilitate permanet inconvulsum, et nunc, et semper, et per immortalia secula seculorum. Amen.

a Videtur hic ceroma poni pro lucta, quam inituri ceromate, vel oleo ungebantur, vel pro ipsa palæstra. Ceroma.

C

DE S. MILONE

EPISCOPO BENEVENTANO IN ITALIA, J. B.

Commentarius historicus.

AN. CIƆLXX circ.

Edidimus ad diem VIII *Februarii Vitam* S. Stephani, *qui Ordinem Grandimontensem instituit : ipse pietate et litteris eruditus a* Milone *Archiepiscopo Beneventano, qui* Milus *a quibusdam* *S. Milo Catalogis SS. adscriptus,* *appellatur, et a Raphaele Volaterrano* Molo. *Is quoque tabulis Sanctorum adscriptus, etsi officio Ecclesiastico minime honoretur.* Topographia Sanctorum per Primum Cabilunensem Episcopum et Theologum anno salutis CIƆCCCCL olim composita, ac deinde a Francisco Maurolyco recognita, *editaque anno* CIƆIƆLXVIII *in locis quæ B. littera inchoantur, ita habet :* Beneventum Italiæ civitas. Hic Januarius Episcopus, Festus, Stephanus et Desiderius sub Diocletiano Martyres. Hic Milo Episcopus, qui educavit Stephanum Grandimontensem fundatorem.

20 Nov. 2 *Diem, quo ejus recolatur anniversaria memoria, Cabilunensis non expressit. In Topographia Philippi Ferrarii diei* XX *Novembris assignantur* Dorus Ep. Benevent. XXII. Deodatus Ep. Acutius M. Acuntius et fratres MM. Milus Ep. Repositus *etc. Eodem quoque die ista habet Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonicorum :* Item eodem loco S. Mili similiter Episcopi. *In codice quodam Carthusiæ Bruxellensis, sed non antiqua manu exarato, ista legi ad* XXV *Maii :* In Benevento S. Milonis Archiepiscopi ejusdem civitatis. *et 23 Maii,* *At Marius Vipera Archidiaconus Beneventanus, cui proinde haberi præ aliis fides debet in Catalogo SS. Beneventanorum pag.* 88 *ista habet :* Februarii XXIII, de S. Milone Archiep. Benevent. *ac postea :* ad cœlestem patriam evolavit Beneventi VII *sed melius 23 Febr.* Kalend. Martii. *Idem in Chronologia Episcoporum Beneventan. pag.* 91 *sic scribit :* Die XXIII Februarii S. Milo Archiepiscopus noster obdormivit in Domino. *Atque hi omnes vel in Catalogo Sanctorum eum reponunt, vel absolute* S. Milonem *indigetant, uti et Joannes Vincentius Ciarlantus Archipresbyter Iserniensis,*

A *sis, in Memoriis historicis Samnii lib. 3 cap. 34. Geraldus autem septimus Prior Grandimontensis in Vita S. Stephani ante plura jam secula conscripta, cap. 1 num. 3 B. Milonem vocat.*

AUCTORE I. B.

3 *Fuit autem S.* Milo *ex Arvernis in Gallia oriundus. Ita idem Geraldus :* Eo vero tempore B. Milo prædictæ civitatis Archiepiscopatum regebat, huic viro, de quo loquimur, cognitus a juventute in finibus Arverniæ, unde genus habuerat. *Quo anno decesserit, ex S. Stephani colligi ætate potest, quam illic § 3 prævii commentarii num. 22 pertractavimus, ostendimusque anno* CIↃXXIV *obiisse, feria* VI. VIII *Februarii, cum a morte* S. Milonis *anno Romæ quatuor vixisset, quinquaginta in Muretensi cœnobio : unde consequens est* Milonem *anno* CIↃLXX *obiisse. Cum quo nostro calculo concordat Vipera, dum Arelium, S. Milonis successorem, tradit* floruisse anno Domini CIↃLXXI : *Ciarlantus item loco citato, dum ait Ordinem Grandimontensem institutum anno* CIↃLXXV, *quinto nimirum a Milonis morte.*

erat genere Arvernus :

obiit an. 1070.

4 *Quæ de* S. Milonis *gestis tradita litteris extant, ea fere sunt ex Vita S. Stephani. Hunc annos* XII *natum pater in Apuliam duxit :* unde cum per Beneventum civitatem, completis orationibus, feliciter re-B meare; puer idem oblatus Deo, qui parvulos suscipit, infirmatus est. Eo vero tempore B. Milo prædictæ urbis Archiepiscopatum regebat, huic viro, de quo loquitur, cognitus a juventute in finibus Arverniæ, unde genus habuerat. Cui Archiepiscopo nobilis prædictus filium suum commendavit, ut infirmitatis ejus curam ageret, et, si viveret, eum erudiret : erat enim puer Stephanus jam duodennis.... Post paucos vero dies, Divina operante clementia, puer sanus factus est, et quasi oblitus patris et patriæ, hilaris et gaudens in terra fuit aliena. Unde Archiepiscopus, velut pius pater et fidelis doctor, apud quem XII annis moratus est, bonitatem et disciplinam et scientiam ipsum studiosius edocuit, ac ipsum a scholis vacantem, cum suæ diœcesis placita pertractabat, pedibus suis adsistere faciebat. Pueritiæ igitur Stephanus annos excedens, defuncto Archiepiscopo, Romam ingressus, et cum quodam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali IV annos permansit. D

S. Stephanum Grandimontensem 12 annis instituit litteris et virtute,

et ad res tractandas adhibet,

5 *Carolus Fremonus, ut ad cap.* 1 *Vitæ S. Stephani, Annotat. h monuimus, in Gallica ejusdem Sancti Vita a se edita, tradit eum a S. Milone Subdiaconum, dein Diaconum ordinatum : et ab eo dum diœcesim visitaret, comitem adscitum, missumque alias sæpe ad varia gerenda negotia : imo in vetustis quibusdam codicibus monasterii Grandimontensis dici, Archidiaconum eum, et Officialem Milonis fuisse. Ita ille.*

sacrisque initiat :

6 *Quo tempore apud B. Milonem degebat Stephanus, in notitiam venit cujusdam in Calabria religiosæ congregationis, de qua cap. 1 Vitæ num. 4 ista traduntur :* A Romano Pontifice devotissime petiit, ut ordinem, quem in Calabria observare didicerat quamdam religiosam congregationem, recta via incedentem, et unanimiter in claustro sine proprio viventem, et obedientiam humani generis reparatricem pro suis viribus in omnibus custodientem, et mundum sibi et se mundo crucifigentem, et in Cruce Domini gloriantem, in suorum remissionem peccatorum, sibi alicubi observare concederet. *In Proprio festorum Ordinis Grandimontensis, in Lectionibus diei secundæ intra Octavam S. Stephani, plenius exaggeratur sanctimonia illius congregationis, et de S. Milone illud additur :* Horum itaque propositum sapientissimus Ar-E chiepiscopus Milo, in sermonibus, quos ad populum habebat, jugiter commendabat : et cum eorum Patrum aliquem videre poterat, ut Christum in servo suo loquentem audiebat, omnique postposita sollicitudine ei vacabat. Audiebat eum de conversatione eorum, unde postmodum Clericorum, laicorum aliorumque religiosorum vitam ad altiora inflammabat : proponens eis exemplum istorum, ab omni cupiditate (quæ radix omnium malorum est) caventium, solisque cœlestibus inhiantium. Cum igitur jam pueritiæ metas excedens Stephanus, hunc sanctissimum virum in hujusmodi vita cerneret adeo complacere; mores et actus illius religionis, desiderio eosdem imitandi, attentius investigare studuit, et fideliter memoriæ commendare. *Hæc ibi. Neque de S. Milone plura adhuc reperimus.*

qui monachos sanctos imitari cupit,

quos Milo magni faciebat,

suisque laudabat

DE B. PETRO DAMIANO

S. R. E. CARDINALE, EPISC. OSTIENSI, PRIORE EREMI S. CRUCIS FONTIS AVELLANI, FAVENTIÆ IN ITALIA,

ANIMADV. PAP. 48 G. H.

C

Commentarius prævius.

F

§ I. *Eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani in diœcesi Eugubina Ordini Camaldulensi adjuncta. Illius institutum, incrementum : monachi sancti sub B. Petro Damiano.*

AN CHR. CIↃLXXII NAID FEB.

Iguvinum, sive Iguvium, *Umbriæ eis Apenninum oppidum in ipsis montium radicibus, Cæsari lib. 1 Belli civilis, Ciceroni lib. 7 ad Atticum epist. 13, Silio Italico lib. 8, aliisque antiquis scriptoribus notum, hodie* Eugubium, *Italis* Gubbio et Agubio *dicitur : quod tamen ex vicinis antiqui oppidi cadentibus, post barbarorum in Italiam inundationem, restauratum volunt. Sedes illic olim erecta Episcopalis, cui seculo Christi undecimo plures præfuerunt, assumpti e monasterio* Eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, sive Avellanæ : *quod millibus passuum quatuordecim a civitate Eugubina distat, situm in radicibus montis Catriæ versus Orientem, uti illic pars Apennini appellatur in Chronico Gualdensi, antiqui scriptoris, et ab anonymo ejusdem loci eremita apud Cajetanum, in præfatione ad opera B. Petri Damiani. Petrarcha lib. 2 de Vita solitaria tract. 3 cap. 17* quietissimam indigetat *solitudinem in Italiæ medio, ad sinistrum Apennini latus, quæ vetus adhuc Fontis Avellanæ nomen servabat, dum is seculo* XIV *scriberet : nunc sanctæ Crucis titulum gerere observat Augustinus Florentinus lib. 5 Historiæ Camaldulensis cap. 7, eamque sanctæ Crucis nomenclationem assumptam ob sextæ feriæ jejunium, tempore B. Petri Damiani ibidem cœptum.*

In diœcesi Eugubina

monasterium eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani,

2 *Hoc* Fontis Avellani eremitorium, *ut nonnulli appellant, circa annum Christi millesimum, aut paullo ante traditur extructum a quodam Ludulpho Gessonis filio, qui in Episcopum Eugubinum electus, ultro isti honori cessit : quem tamen ex eremo illa Fontis Avellani admiserunt Julianus, Thedaldus, seu Tedaldus, S. Rodulphus, Maynardus : quorum temporibus vixit B. Petrus Damianus, et quidem, si primus excipiatur, postquam monasticam disciplinam in illa eremo amplexus est : qui aliquam sibi etiam ejusdem Ecclesiæ curam impositam fuisse scribit epist. 14 lib. 1 ad Alexandrum II Pontificem his verbis :* Quod Eugubina Ecclesia, quæ mihi dudum a vestris decessoribus est commissa, nunc, pro dolor, est omnino confusa, et velut

extructum circa annum 1000.

plures inde dedit Episcopos Eugubinos :

A velut area, quæ pedibus conculcatur, abjecta; peccatis meis id exigentibus deputo. *Idem epist. 8 lib. 4 hæc Maynardo Episcopo Eugubino mandat:* Instaura, venerabilis Frater, Ecclesiæ tuæ prædia, prodige secularibus tradita: revoca diversi generis ornamenta nocenter exposita: et saltem insignia quæque vel optima restituantur, quæ prælationis tuæ tempore graviter suspiramus ablata. *Hæc ille pro sollicitudine ejus Ecclesiæ sibi commissæ. At librorum e se conscriptorum judices, ac quasi censores, constituit* S. Rodulphum Episcopum Eugubinum et Theodosium Senogalliensem, *cujus etiam diœcesis eremo Fontis Avellani vicina est versus mare Adriaticum. Extat epistola ad illos lib. 4 num.* 11. *De Episcopis Eugubinis et Senogalliensibus consule Italiam sacram Ughelli.*

ejus Priores:

3 *Quinam præfuerint huic eremo Fontis Avellani ante B. Damianum* Priores (*ita Moderatores appellabantur*) *necdum legimus. Ipse B. Petrus opusc.* 34 *cap.* 6. In hac, *inquit*, eremo Fontis Avellani, ubi nunc habito, Prior quidam fuerat, nomine Joannes. *et opusc.* 15 *cap.* 28 *docet, qualis debeat eligi* Prior inter Eremitas, *et quomodo electus debeat* Prioratus officio *fungi: qui tamen infra in Vita etiam* Abbas et Magister *nuncupatur. A morte B. Petri rexit Eremitas illos* Prior Liprandus, *cui Vitam illius inscripsit* Joannes,
B *et ipse dein, ut infra dicetur,* Prior Fontis Avellani *constitutus, ac tandem* Eugubinus *creatus* Episcopus. *Quo forsan modo supra memorati Episcopi Eugubini ex Prioribus Fontis Avellani sunt plerique assumpti.*

Congregationis caput.

4 *Præerat etiam B. Petrus, ut supremus moderator, aliis* per diversa loca aggregatis discipulis, *ut num.* 20 *in Vita dicitur, et num.* 19 *quinque ab eo extructa monasteria, sive* eremitarum habitacula, *referuntur: quæ cum aliis quibusdam in unam coaluerunt Congregationem, cujus caput fuit eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani: atque ita* monasterium sanctæ Mariæ *ad portas, olim urbis Faventinæ, nunc mœnibus inclusum, in quo B. Petrus diem extremum vitæ clausit,* Ordinis monachorum, Congregationis S. Crucis Avellanæ *dicitur in Historia monastica cujusdam anonymi Benedictini Congregationis S. Justinæ, apud Cajetanum, in præfatione ad opera B. Petri, quem ait circa an.* CIϽCCCLXXX *floruisse. Regulam et vivendi institutum hujus Congregationis præscribit atque explicat B. Petrus opusculo* XV *in capita* XXXI *distincto. Ast opusculo* XIV *ad exemplum et imitationem posterorum exponit regulas et vivendi instituta, quibus Eremitæ Fontis Avellani suo tempore utebantur: usque ut qui post se illic victuri sunt utantur, neque ad laxiorem vitæ normam declinent, gravissime obtestatur. Est*

Regula et institutum,

C *hæc Fontis Avellani eremus ante centum circiter annos Ordini Camaldulensi adjuncta, ut agentibus potissimum Petro Franceschinio Balneocaballensi Visitatore, et Julio Roboreo Cardinale Episcopo Urbinate, creato anno* CIϽIϽXLVIII, *qui factus dein Vicentinus Episcopus, ac postea Archiepiscopus Ravennas, mortuus est anno* CIϽIϽLXXVIII. *Meminerunt hujus conjunctionis Petrus Ricordatus Diario 4 Historiæ monasticæ, a Cajetano citatus, Augustinus Florentinus lib. 3 Historiarum Camaldulensium aliique. De Ordine Camaldulensi egimus* VII *Februarii ad S. Romualdi ejus fundatoris Vitam, quam B. Petrus Damianus scripsit,* compulsus, *ut in prologo testatur,* multorum Fratrum precibus et germana caritate devinctus. *Idem opusculo* 15 *ante citato de suæ Congregationis institutis cap.* 16 *discretionem debitam in Prioris sui arbitrio ponendam docet, in exemplum discipulum S. Romualdi adducit. Et infra in Vita num.* 19 *dicitur ad montem Pregium* invenisse cellulam, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant, *ibique* eremitarum fundasse habitacula.

conjunctio cum Ordine Camaldulensi facta seculo 16.

5 *De possessionibus huic Eremo procuratis, agit B. Petrus opusculo* 14. In hoc loco, *inquit*, qui Fons Avellani dicitur, plerumque viginti, plus minus, monachi
D per cellulas, sive in assignata cuique obedientia, degimus, ut omnes simul cum Conversis et famulis tricenarium quinarium numerum aut vix aut breviter excedamus. *Ac dein vivendi regula exposita, ista subdit, successorem in regimine substituendum alloquens:* Ut autem ad hæc observanda nullus excusationi pateat locus, juxta id, quod exiguitate loci humilis competebat, studuimus eatenus possessiones acquirere, ut prædictum Fratrum numerum possis, nisi exercendi cura defuerit, sustentare. Librorum quoque numerum non minimum dereliquimus, ut Fratribus nostris, qui pro nobis orare dignentur, meditandi copiam præberemus. Bibliothecam omnium veteris et novi Testamenti voluminum, licet cursim, et per hoc non exacte vobis emendare curavimus. Ex Passionibus quoque beatorum Martyrum, ex homiliis sanctorum Patrum, ex commentariis allegoricas sacræ Scripturæ sententias exponentium, Gregorii scilicet, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Prosperi, Bedæ, Remigii etiam et Amalarii, insuper et Haimonis atque Paschasii, divina gratia nostris albescente laboribus, plures libros habetis, quibus vacare potestis: ut sanctæ animæ vestræ non solum oratione crescant, sed et lectione pinguescant. Ex quibus
E nimirum codicibus nonnullos pro nostra possibilitate correximus: ut in sacræ disciplinæ studiis intelligentiæ vobis aditum panderemus.

AUCTORE G. H. eremitæ in Fonte Avellani circiter 20,

a B. Petro Damiano procurata possessio,

varii in bibliotheca libri,

6 Claustrum quoque juxta Ecclesiam construi hac intentione censuimus, ut, si quem adhuc insolita monasterialis Ordinis consuetudo delectat, habeat, ubi in præcipuis festivitatibus solenniter ex more procedat: cui et processioni Crucem argenteam satis idoneam procuravimus. Ejusdem quoque intentionis studio, imbecillitati fragilium consulentes, etiam tintinnabula atque berbinia, diversaque divinæ domus utensilia comparavimus. Calices quoque duos argenteos pulcherrime deauratos hac vobis ratione providimus, ut, cum sacra Dominici Corporis et Sanguinis mysteria vultis accipere, stannum vel vilius quodcumque metallum vestris labiis nequidquam necesse sit adhibere. Conspicua nihilominus sacrosancto altari tegmina, et celebrandis Missarum solenniis pretiosa contulimus ornamenta. Hæc omnia, Fratres, nos non sine labore quæsivimus, ut vobis laboris impendia tolleremus, tantoque liberius, se vester animus ad alta sustolleret, quanto minus hunc ad providenda sibi intima rei familiaris inopia non gravaret. *Hactenus B. Petrus, qui epist. 2 lib. 3 evocatus ab Archiepiscopo Ravennate, Gebehardo, excusat se ob inopiam suorum, quibus providere debebat:* Præcepisti
F mihi, *inquit*, dilectissime Pater et Domine, et præcipiendo mandasti, ut ad te venirem: sed ego pauperculum locum ad regendum suscipiens, qui prius per memetipsum solummodo pauper extiti, nunc per tot pauper effectus sum, quot regendos accepi. Perpendo igitur, et quale sit plurimos regere, et præbendæ necessitatis stipendia non habere. *Hæc B. Petrus, qui in Chronico Gualdensi, circa annum* CIϽCCCXXV *conscripto apud Cajetanum, habetur* hujus eremitorii sanctæ Crucis juxta Fontem Avellanæ constructor, *quod de prima eremiticæ vitæ fundatione accipi haudquaquam potest.*

claustrum extructum,

templi facta utensilia,

calices,

ornamenta

7 *Inter viros de eremo illa bene meritos fuit* S. Rodulphus *ejus discipulus, dein, ut diximus, Episcopus Eugubinus, cujus Vitam a se scriptam B. Petrus dicavit Alexandro II Pontifici, et hæc sub initium narrat:* Ante fere septennium ille *Rodulphus* cum matre et duobus fratribus, se paullisper ætate præcedentibus, servis dumtaxat libertate donatis, castrum suum inexpugnabili munitione vallatum, mihi cum omnibus, quæ sui juris erant, prædiis contulit, atque ad Eremum veniens, habitum monasticæ professionis

Discipuli ejus, Sanctus adscripti, Rodulphus,

accepit

A accepit. *Hæc ibi. Colitur S. Rodulphus* XXVI *Junii. Alter vero, cujus Vita cum Actis S. Rodulphi juncta legitur, est* S. Dominicus Loricatus, *et ipse B. Petri Damiani discipulus factus, uti istis ibidem verbis testatur :* Longe vero post, Magistro præbente consensum, dignatus est vir sanctus prædictus mihi misero, et quem ipse suscipere dignaretur indigno, mira se prorsus humilitate committere, et sicut Abbati monachum subjugare ; cui nimirum præstitit, non accepit. Et quem susceperam velut in subjectione clientem, gaudeo me in schola Christi vere philosophum percepisse doctorem. Tota quippe vita ejus, prædicatio et ædificatio, doctrina erat et disciplina. *Hæc ibi de S. Dominico Loricato, cujus natalis incidit in* XIV *Octobris.*

AUCTORE G. H. — Dominicus Loricatus,

8 *Tertius discipulus Sanctis adscriptus est* Joannes Laudensis, *illustri familia apud Insubres Laude Pompeia oriundus, qui, ut Acta ejus habent,* tanti viri fama comperta, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum, et elongavit se a mundo fugiens et de terra propria et cognatione recedens, venit in terram, quam ei Dominus revelavit, et venerabili Patri Petro Damiani Priori Eremi, et devotorum Fratrum Magistro, se obtulit humiliter, genibus flexis rogans B instanter, ut ipsum sub disciplina sacræ regulæ beatissimi Patris Benedicti susciperet in discipulum et Fratrem, Regi Christo perpetuo serviendum. At vero reverendus Dei Sacerdos Petrus Damiani videns Joannis simplicem animi puritatem, fervorem spiritus, obedientiæ promptitudinem, et verum mundi contemptum in ipso, ipsum benigne recepit. *B. Petrus huic inscripsit opusculum* XLIV *de decem Ægypti plagis et decalogo, atque ita alloquitur :* Dilectissimo Fratri Joanni, jam non Laudensi, ideoque laudabili viro, Petrus peccator monachus paternæ dilectionis affectum. Contempsisti nuper, fili, Pharaonem, et superbi Regis ne opprimentis Ægypti simul abominatus es servitutem : necesse est ergo nunc, ut gradiens per desertum, multa tentationum genera subeas, sitis ac famis inopiam perferas, et sic per ærumnosa pericula, diversasque calamitatis angustias ad terram repromissionis attingas. *Plura isthic, et in prologo et capite ultimo, legi possunt de singulari B. Petri erga hunc discipulum affectu caritatis, quem auctor Vitæ S. Joannis istis exprimit verbis :* Duæ vero columnæ lucidæ Fratrum Eremi Fontis Avellanæ reverendus Prior Petrus, et Clericus Dei Joannes, sicut duo Seraphim divina caritate inflammati, corde C et ore jugiter Deum altissimum collaudabant, et Fratrum mentes et corda et ora ad Dei timorem et fraternam caritatem accendebant. O quam bonum et quam jucundum erat tales fratres habitare in unum! *De eodem S. Joanne in Chronico Camaldulensi hæc leguntur :* In eodem siquidem eremitorio inter alios sanctos Priores monachos, servus Dei Dominus Joannes Laudensis multa viguit sanctitate et dura Pœnitentia et abstinentia, infra illas silvas condensas et prærupta montium, corpus suum castigavit. Qui postmodum de Priorata sanctæ Crucis in Episcopum Eugubinum assumptus in multa sanctitate vixit et obiit. *Dies illius natalis assignatur* VII *Septembris.*

Joannes Laudensis,

excitatur a B. Petro in opusculo illi inscripto,

singulari amicitia conjunctus,

e Priore sanctæ Crucis Eugubinus Episcopus.

§ II. *B. Petri Damiani lucubrationes. Vita ejus edita. Dies natalis.*

OPera B. Petri Damiani non sine Ecclesiasticarum litterarum detrimento in tenebris varie disjecta jacuisse, *testis est Paulus* V *Pontifex Maximus in Brevi ad Constantinum Cajetanum monachum Benedictinum monasterii Catanensis S. Nicolai de arena, cujus* labore et diligentia ex multis bibliothecis conquisita ea et collecta fuisse asserit. *At varios ejusdem B. Petri tractatus MSS. jam ante excerpserat ex bibliothecis Casinensi, Capranica, tum Canonicorum Ecclesiæ* D *S. Petri, atque alterius cœnobii Italiæ, Aloysius Lipomanus Episcopus primo Veronensis, dein Bergomensis, ac curarat typis Romanis anno* CIↃIↃLX *vulgari, quarta parte tomi octavi Vitarum Sanctorum priscorum Patrum. Margarinus item Bignæus varias ejusdem B. Petri epistolas adjunxit in auctiore editione Bibliothecæ veterum Patrum. Cardinalis Baronius ad annum* 1057 *num.* 15 *ait* singulis ferme annis dicenda esse, *quomodo* B. Petrus multiplici nomine illis temporibus perditissimis Ecclesiæ Catholicæ profuerit, cum ad Ecclesiastica negotia subeunda vocatus sæpe ex eremo fuit, *ac passim ejus epistolas aliaque opuscula e codicibus MSS. profert. At Cajetanus omnia ejusdem opera undequaque collecta in tres tomos distinxit, quorum primus continet epistolarum libros octo, secundus varios sermones et Sanctorum historias, tertius denique illustria de variis argumentis opuscula sexaginta. Quæ omnia dein novo studio ac labore recognita auctaque in Gallus prodierunt.*

Opera B. Petri Damiani diu latuerant,

dein edita a Lipomano,

Bignæo,

Baronio,

et potissimum Cajetano in 3 tomos distincta.

10 *Præposita his operibus est Vita B. Petri Damiani ex duobus codicibus MSS. Ravennate et Faventino edita, ac in tertia Surii editione recusa : quam et nos hic damus in capita more nostro distinctam, et notis et ad marginem rerum gestarum breviariis illustratam. Auctorem opinamur S. Joannem Laudensem, dein Priorem* E *ejusdem eremi, ac postea Episcopum Eugubinum, ut supra diximus. Ipse nomen suum prodit in Vitæ inscriptione, ac mox in Prologo ait se* tanto Patri, licet in extremis pene temporibus, individuum comitem inhæsisse. *Ipse enim* S. Joannes, *ut in ejus Vita legitur,* fama tanti viri comperta, *quando hic* cum licentia Domini Papæ Cardinalatus gloriam deseruit, et in eremo Fontis Avellanæ se reclusit, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum. *Qui in ipsius S. Petri Vita postquam cap.* 8 *ejus ad eremum narravit reditum, mox num.* 42 *quæ egit ab eo viderat refert :* Vidi nempe *inquit. Et dein,* hoc quidem ipse præsens agnovi. *Demum individuus ad mortem usque permansit comes, cum ille num.* 49 exitus sui horam appropinquare cognoscens, extemplo nobis, *inquit,* lectulo circumstantibus, matutinale officium peragere jussit. *Et num.* 21, postquam, *ait,* illius sepulturam Faventiæ celebrassemus, indeque redeuntes apud monasterium Acceretæ prima mansione hospitaremur ; ibidem non solum istud, sed et alia quædam quæ miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit, referentibus eadem quibusdam ejusdem monasterii Fratribus, nec non et prædictæ Eremi, qui tunc illo conve- F nerant. *Ex adjunctis miraculis aliquod* sibi relatum *num.* 24 *asserit* a Fratre, dum cum eodem a silva rediisset. *Aliud num.* 27 *et* 28 *narrat, prout is, cui illud beneficium collatum erat, factus monachus,* totum nobis, *inquit,* ut digessimus, ex ordine enarravit. *Ita num.* 42 dicturus sum, quod majoribus meis condiscipulis referentibus audivi. *At quæ conversionem ejus præcesserunt, ait num.* 2 *se* relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis et honesti, audivisse : *at* partem ex quodam condiscipulorum meorum, *inquit,* qui ejus contubernio ante me familiarius inhæsere, partem eorum, quæ relaturus sum, me ex ipsius Petri ore suscepisse memini. *Et num.* 18, Sæpe, *inquit,* nobis referre solebat. *Alia etiam ex ejusdem B. Petri opusculis excerpsit ; ita num.* 10, Et quidem ipsemet tam hoc, *inquit,* quam aliud, quod de ejus abjectione recenter nati, superius retuli, suis opusculis exarando inseruit. *Quæ cap.* 7 *de Ecclesia Mediolanensi reconciliata narrantur,* in libro cui vocabulum, Actus Mediolani, luculenter exprimi *ait, quæ eisdem passim verbis servatis descripsit. Eodem modo, quæ de* institutione Fontis Avellani *num.* 16 *traduntur, licet coram auctor et conspexerit, et observarit, tamen ex opusc.* 14 *et* 15 *desumpta sunt.*

præponitur Vita ex MSS. eruta,

auctore S. Joanne Laudensi,

individuo comite,

referente quæ vidit,

aut ab aliis discipulis

et propinquo ejus cognovit,

aut quæ B. Petrus ei retulit,

aut scripto reliquit.

11 *Ughellus*

S. Joannes etiam Grammaticus appellatus: an Liprandus idem qui Ariprandus.

A 11 *Ughellus tomo* 1 *Italiæ sacræ in Episcopis Eugubinis,* S. Joannem Laudensem cognomento Grammaticum *appellat, ob styli scilicet elegantiam et gravitatem, quæ fere supra XVI illius consuetudinem est in hac Vita expressa. Hic ergo diligens veritatis cultor, florenti calamo res a B. Petro gestas, mox ab obitu ejus descriptas, dicavit* Liprando Priori *ejus successori: qui* Ariprandus *forsan aliis est, cui B. Petrus inscripsit opusculum* 45 *et* 46, *quod ultimum ita exorditur:* Exigis, dilectissime fili, ut tibi aliquid scribam, et, qui me dictante frequenter aliis scriptitas, ut tibi quoque aliquid scribatur, imploras: *eique epistola* 19 *ægritudinum suarum seriem exponit. Quæ sub finem de apparitione B. Petri anno* CIƆLXXX *facta habentur, ab alio quopiam videntur postea adjuncta, ut ibidem observamus, et Appendicem inscribimus.*

ante B. Petro a secretis? Appendix sub calcem Vitæ.

Alias Vitas hic omissas scripserunt, Jo. Ant. Flaminius,

12 *Alii seculo decimo sexto ejusdem B. Petri Acta suo stylo exornarunt a Cajetano cum editione Romana Epistolarum simul excusi, sed postea in editione Lugdunensi omissi, quod ejusdem Damiani res gestas, quas ejus discipulus Joannes, eademque prorsus serie narrent. Horum primus est Joannes Antonius Flaminius Forocorneliensis, quem inter et Leandrum Albertum Ordinis Prædicatorum summa extitit animorum conjunctio, ac mutua studiorum communicatio. Illi* B *Leander anno* CIƆIƆXVI *inscripsit Vitas Generalium Ordinis Prædicatorum, a B. Jordano successore S. Dominici usque ad Thomam Cajetanum, quæ Vitæ extant lib.* 1 *Virorum illustrium Ordinis Prædicatorum. Flaminius etiam varias Vitas Patrum Ordinis Prædicatorum a Leandro editas conscripsit, ut S. Alberti Magni, Vincentii Valentini, Jacobi Veneti, Mauricii Pannonii, Venturini Bergomensis, et Jacobi Alemanni; quam tamen ex Italico Latine expressit. Eodem modo scripsisse se Vitas quatuor sanctissimorum Patronorum urbis Faventinæ, in Prologo Vitæ B. Petri Damiani his verbis testatur:* Magna soleo voluptate affici, viri Faventini, quoties repeto, quam grata et quam jucunda vobis obtingat opera, quam in describendis *Vitis Sanctorum,* qui a vobis religiosissime coluntur præstare cœpi, tanta quidem animi alacritate, quanta non facile præstari a quoquam vestri amantissimo queat. Hoc autem animadverti in descripta nuper a me B. Terentii Confessoris, qui mihi primus oblatus est, ac B. Sabini Episcopi et Martyris vita. Quare cum a vobis duorum, qui adhuc restabant Sanctorum similem a me operam expectari audirem, putavi me debere eodem studio expectationi vestræ ac desiderio respondere. Igitur B. Petri Damiani et S. Æmiliani, quos Episcopale fastigium cum sanctitate illustres fecit, duobus, quos dixi, prioribus adjeci, ut spectatum jam, ni fallor, amorem erga vos meum, et vo- C luntatem vobis omnia (quæ a me præstari possint) gratificandi, manifestioribus quotidie indiciis experiamini. *Hæc Flaminius. Coluntur memorati alii cum B. Petro urbis Faventinæ Protectores,* Terentius XXX *Julii,* Sabinus, sive Savinus, VII *Decemb.* Æmilianus VI *Novemb. ad cujus MS. Vitam auctor dicitur* Joannes Antonius Flaminius Faventinæ Ecclesiæ Presbyter, *quem Leander Albertus* Virum litteratum *appellat. Vitam B. Petri ita concludit:* Demum in sepulchro marmoreo locarunt *corpus,* ubi usque in hodiernum diem multis prodigiis sanctum Antistitem suum Deus illustrem ac venerabilem populo facit. Cujus spectata magnis documentis mira sanctitate atque facundia, quantum sidus in Ecclesia Dei extiterit, qui ea, quæ de illo compendiose descripsimus, quique luculentos ac saluberrimos illius sermones legerint, testari, ni fallor, abunde poterunt. Beatus autem Petrus circa annum Christi millesimum et octogesimum diem suum obiit, magnus Faventinæ urbis Protector et custos. *Hæc ibi. De anno obitus B. Petri infra agemus.*

cum hoc exordio et epilogo

de ejus apud Faventinos veneratione.

et miraculis.

AUCTORE G. H. Augustinus Fortunius,

13 *Apud Cajetanum alia extat* B. Petri Damiani D Vita, ex Augustino Fortunio monacho Congregationis Camaldulensis libro quinto Historiarum Camaldulensium et partis posterioris a capite VI usque ad XIV. *Priorem partem libris tribus edidit auctor sub nomine Augustini Florentini anno* CIƆIƆLXXV, *magno Duci Etruriæ dicatam. Sub calcem hujus Vitæ relata apparitione B. Petri, quam in Appendicem rejecimus, hæc adduntur:* Beatus vero Petrus exinde *(id est ab anno* CIƆLXXX*)* ab omni Ecclesia pro Sancto habitus, et inter Cœlicolas receptus est. *Alia ejusdem B. Petri Vita ex Hieronymi Rubei historia Ravennate collecta est a Jacobo Mosandro, editaque tomo* VII *de Vitis Sanctorum in Supplemento ad Surium, et apud Lipelooum recusa. Cajetanus ex eodem Rubeo eamdem Vitam, sed alio ordine dispositam, cum præcedentibus auctoribus vulgavit. Quæ cum omnia aut ex priore a Joanne descripta sint, aut ex aliis antiquis auctoribus, de quibus infra agemus, excerpta, extentque sæpius typis impressa, hic omittimus, rejectis nonnullis in Notas, et sequentes §§. Eamdem Vitam Italice libro de Sanctis ac Beatis Camaldulensibus edidit Silvanus Razzius Abbas Camaldulensis: quam potissimum præfatur se ex Rubeo transtulisse.*

Hieronymus Rubeus.

Silvanus Razzius.

14 *B. Petrum Damianum die anniversaria Cathedræ S. Petri Apostoli spiritum Domino reddidisse tradunt Joannes in Vita num.* 49, *et alii eum secuti. Ob hanc tamen Cathedræ solemnitatem Faventini venerationem* B. *Petri in diem proximum* XXIII *Februarii rejiciunt, quo die Ferrarius in Catalogo generali ista habet:* Faventiæ in Æmilia S. Petri Damiani Episcopi Ostiensis, ejus urbis Protectoris. *Longiori encomio eumdem celebrat in Catalogo SS. Italiæ, ac* Sancti *titulo etiam ornat, licet* nondum in Sanctorum numerum relatum esse *fateatur. Cum Ferrario* Sanctum *appellat Jacobillus de Sanctis ac Beatis Umbriæ ad* XXIII *Februarii, ad quem diem et ipse aliquam Vitam ejus habet et coli apud Faventinos asserit, atque* antiquas Lectiones MSS. Ecclesiæ Faventinæ, *quæ ex Vita ejus tum recitari solebant, allegat. Cum ipsis Faventinis et nos Acta ejusdem* XXIII *Februarii damus: quo die ejus obitum referunt Calvisius ad annum* 1072 *et Schmidius in Diario historico: quod tamen apud Baronium, cujus testimonio nituntur, non legerant. At* XXII *Februarii, quo die mortuum esse diximus, inscripsere eumdem Bucelinus noster Kalendario Mariano, Ghinius Natalibus Sanct. Canonicorum, Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus, Martyrologiis Benedictinis, ac Surius, Haræus, aliique ejus Vitam dedere.*

Mortuus est B. Petrus Damianus 22 Febru. E *colitur 23 Febr.*

§ III. *B. Petri animus reverens erga S. Benedictum, hujus Regulam et ordinem. Alius ab eo Petrus de Honestis. Cognomen Damiani.*

C*eterum Benedictini jure optimo assumunt etiam cultum ac venerationem B. Petri Damiani, utpote qui sanctissimum Patriarcham Benedictum solemni cultu prosecutus est, in ejusque die natali hac de caussa strictum Quadragesimæ jejunium posse aliquantulum relaxari præscripsit opusc.* 14 *de ordine et regula eremi Fontis Avellani.* In duabus, *inquit,* Quadragesimis, quæ vel Natalem Domini vel sanctum Pascha præcedunt, consuetudo tenuit, ut neque monachis, neque laicis, vini vel etiam piscis perceptio concedatur. Pulmentum quoque in eisdem Quadragesimis numquam sit præter unum, nisi his quatuor festivitatibus scilicet B. Andreæ et S. Benedicti, et in Dominica Palmarum, et Cœna Domini, quibus nimirum sacratissimis diebus pisces et vinum cum gratiarum actione percipiuntur. *Imo nonnullos ait* duplex illud quadragesimale spatium absque diebus Dominicis totum jejunando peragere solere, exceptis tribus solemnitatibus, Sancti videlicet Andreæ et S. Benedicti et Andreæ F

Eremitæ Fontis Avellani solent cultu honorant S. Benedictum,

AUCTORE G. H.

A nuntiationis Dominicæ. *Est eremus illa dicata* S. Andreæ, *unde et* monasterium S. Andreæ de Avellana *dici legitur apud Augustinum Florentinum, citatum a Wione lib.* 1 *Ligni vitæ cap.* 9. *At S. Benedictum in Congregatione eremi Fontis Avellani Patronum coluerunt, non ut cœnobitæ, verum ut anachoretæ sive eremitæ, quorum vitam perfectiorem, quam cœnobitarum, esse docet pluribus B. Petrus Damianus lib.* 6 *ep.* 12 *ex ipsis S. Benedicti verbis.* Hæc itaque, *inquit,* nostra non sunt, sed ejusdem Patris nostri verba : Secundum, inquit, genus est anachoretarum, id est, eremitarum : horum qui non conversionis fervore novitio, sed monasterii probatione didicerunt contra diabolum, multorum solatio jam docti, pugnare : et bene instructi fraterna ex acie ad singularem pugnam eremi, secura jam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, sufficiunt pugnare. *Hæc ex cap.* 1 *Regulæ S. Benedicti B. Petrus, cujus et ista sunt in eadem epistola* : Hoc præterea novimus, quia B. Benedictus eremi cultor extitit, et hoc certe nos optavit esse, quod fuit, sed... dispensative constituit prius monasterialis vitæ planitiem, ut illic disciplinæ flagellis attriti, et exercitiis probati jam facilius eremi conscenderemus ad arcem. Hoc itaque

ut Patronum, et Fundatorem etiam eremitarum,

et eremi cultorem.

ἄγαμος, innuptus,

B Benedictus, quod et Beatus fecerat Paulus. * Agamus siquidem erat Apostolus, homines tamen ad conjugium provocabat : Unusquisque, inquiens, uxorem accipiat, et unaquæque virum suum habeat... Paulo post tamen dicit : Volo omnes homines esse sicut meipsum. Aliud vero volebat Apostolus, et aliud præcipiebat. Volebat nos, sicut ipse erat, cælibes esse, propter excellens videlicet virginitatis pudicitiæ meritum, sed volebat inire conjugium, quia fragilitatis nostræ periculum timebat... Ita B. Benedictus, quanquam propensius vellet nos esse, quod erat, hoc est eremi sectatores; tolerabilius tamen ducit nos infirmos ac debiles in monasterii portu vel ignobiliter vivere, quam in tempestuosa naufragi mundi voragine deperire. *Ac tandem ita concludit* : Ut ergo Fratres ad eremum de monasteriali vita conscendant, et nos hortari et nos debemus eum caritate suscipere, ut non velut hostes a beato viro schismatica, quod absit, aversione discedere, sed ut revera discipuli videamur et illi invicem unanimiter consentire.

1 Cor 7, 2 et 7

16 *Hactenus in illa sua epistola B. Petrus, qui præter consueta monasteriorum S. Benedicti exercitia, tradit opusc.* 14 *in sua eremo Fontis Avellani, alia quamplurima et longe excellentiora observari. Ita de* Psalmodia, *inquit,* consuetudo est, ut cum duo Fratres simul commorantur in cella, duo persolvant in die psalteria, unum pro vivis, alterum pro mortuis... Qui autem solus moratur, psalterium quidem vivorum totum per singulos dies adimpleat; defunctorum sive medium, sive totum, juxta quod virium possibilitas administrat. Horarum autem Psalmodia canonica omnino, sicut fit in monasterio, ita hic per ordinem nihilominus adimpletur. *Ac paullo inferius,* Regulare est, *inquit,* monasteriis, ut hi, qui in via diriguntur, foris non comedant, si eo die sperant reverti : cui videlicet observantiæ illud etiam apud nos additur, ut sive ipso, sive alio die fuerit quis egressus, jejunus semper ad Eremum revertatur. *Quin etiam B. Petrus, ut in Vita legitur num.* 43, *hunc Eremi suæ normam observationis in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, et insigne Casini montis cœnobium inter regularia mandata statuit nonnulla conscribenda. Quæ præclare confirmat Leo Marsicanus et ipse Episcopus Ostiensis lib.* 3 *Chronici Casinensis cap.* 21 *his verbis* : Porro Domnus Petrus Damianus ad monasterium veniens, cum verbo pariter et exemplo ad Dei servi-

C

monasticis exercitiis Benedictinorum alia perfectiora addunt :

horum nonnulla suadet B. Petrus assumi a Casinensibus,

tium, quoscunque posset, ferventer accenderet; tandem permissione Abbatis *Desiderii* ab omni congregatione obtinuit voluntaria oblatione in remissionem peccatorum omnium, ut sexta feria per totum annum pane et aqua contenti, disciplinam singuli facta confessione perciperent, insuper et triduanum jejunium in capite Quadragesimæ per annos singulos agerent. *Fuit Desiderius Abbas S. R. E. Cardinalis, ac dein Pontifex Romanus* Victor III *appellatus, quem sæpius invisit B. Petrus, et plures epistolas opusculaque eidem scripsit. Ejus apud Casinenses successori Oderisio dicavit Leo Chronicon Casinense.* D

17 *Florebat eo tempore præ ceteris in Gallia cœnobium Cluniacense seculo decimo extructum, uti diximus,* XIII *Januarii ad Vitam B. Bernonis* I *Abbatis, cui successerunt Odo, Aymardus, Majolus, Odilo, Hugo, viri sanctitate illustres. De accessu B. Petri Damiani ad monasterium Cluniacense in tractatu miraculorum S. Hugonis ab auctore coætaneo scripto, ista in Bibliotheca Cluniacensi col.* 460 *narrantur* : Tempore quodam necesse fuit sancto viro pro tuendis filiis ad Ecclesiam matrem recurrere, et Romanæ Sedis patrocinium advocare. Quapropter Urbis illius refugium petens, magno labore et difficultate a latere avulsum Dominum Petrum, Hostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum, obtinuit, ut sibi daretur pro E magno Petro præliaturus, et adversarios prostraturus mirabili sua prudentia atque facundia. Erat namque vir ille abstinentiæ singularis usu et ferreorum vinculorum nexu undique sic attritus, ut vix posset inveniri modus, quo ejus corporis imbecillitas foveretur, ad equitandi onus grave utcunque tolerandum. Et quia levi plerumque scandalo offendi poterat, necesse habebat sæpe aliqua satisfactione placari. Ad quam rem venerabilis Hugo ita se inclinabat, ut ejus animum reformaret ad tranquillitatem, ac si alter Martinus esset, qui nihil putaret indignum quod humilitas agendum suaderet. Cum ergo venisset Cluniacum, alter ille Gregorius per eloquentiæ ubertatem, non tamen per Apostolicæ vitæ æqualitatem, vidissetque humanitatem et disciplinam, virgamque et baculum contulisset, cœpit hærere ac stupere, qualiter sancti esse aut sanctos institutores habere possent, qui tantis abundarent bonis : et rursum quomodo non sancti esse possent aut perire, qui tam devote sustinerent tam grave pondus laboris et custodiam monasticæ disciplinæ. Aliquando sane judicabat ciborum copiam, aliquando mirabatur hanc jejunantibus deesse gratiam, quam illos habere videbat. Verumtamen si fieri posset, sicut ipse dicebat, F ut utraque virtus obedientiæ et abstinentiæ sociaretur in eis, tum profecto Apostolicæ nihil defuturum perfectionis.

a Pontifice Cluniacum missus,

miratur sanctitatem monachorum inter bonorum abundantiam :

18 Qua de re conveniens Domnum Abbatem obsecrabat, ut a sagimine duabus saltem feriis se suspenderent, qui in ceteris tam perfecti essent, ut anachoretis nihil deberent. Cui venerandus Hugo, discretionis custos egregius, Si, inquit, Pater carissime, vultis nobis augere coronam mercedis per additamentum jejunii, tentate prius nobiscum pondus laboris vel per octo dierum spatium, et deinceps æstimabitis, quid adjiciendum censere debeatis. Nam quamdiu non gustaveritis pulmentum, nescire poteritis, quod exigat condimentum salis, et si non adhibueritis saltem minimum digitum vestrum, nequaquam judicare de onere fraterno diserte ac digne valebitis. Quibus ille auditis sentiens fascis hujusmodi gravitatem suis viribus importabilem, cessavit a petitione ingravandi ponderis, et semetipsum cœpit reprehendere, unde alios ferire voluit, quia sagittam ad eos sine suo vulnere nequivit dirigere : intelligens magnum esse pensum illud, ac debere sufficere, quod apprehendere ipse non posset, qui in tanto videbatur

suadens majorem abstinentiam,

a S. Hugone Abbate discrete admonetur, id fieri non posse.

A tur stare virtutum culmine. Eruditus itaque Præsul multo eruditior reddit quam venit, magnumque thesaurum fugiendæ inanis gloriæ et capessendæ veræ humilitatis secum reportavit. *Hæc ex historia Miraculorum S. Hugonis Abbatis Cluniacensis, quo petente Vitam S. Odilonis a se conscriptam esse testatur B. Petrus, ita illam exorsus :* Hugo Cluniacensis monasterii Rector, et spiritalis militiæ dux ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut Vitam B. Odilonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succinte perstringerem, et ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque, magisque necessaria, brevi compendio deflorarem.

eo petente scribit Vitam S. Odilonis.

* 19 *Hæc de S. Benedicto, ejusque Regula et Ordine paucis fuere attingenda, quod nonnulli B. Petrum ab eremo Fontis Avellani transtulerint ad Portuenses cœnobitas diœcesis Ravennatis, et ab instituto anachoretico S. Benedicti ad Regulam Clericorum, sive Canonicorum Regularium : quibus etiam constitutiones et recte vivendi decreta præscripsisse volunt, et regulam Damianam perperam appellant. De hac Portuensium Canonicorum Congregatione legendus Gabriel Pennotus par. 2 historiæ Ordinis Clericorum Canonicorum cap. 47, ubi num. 2 varios hujus erroris assertores enumerat, quorum sententiam secutus Ciaconius in gestis Summorum Pontificum et S. R. E. Cardinalium,* B *in Stephano* x *res gestas B. Petri Damiani, et alterius Petri de Honestis confundit, ab Ughello in secunda editione emendatus, sublatis etiam insignibus Domus de Honestis, in quibus ruber leo stans et erectus in area alba, pineam nucem auream anterioribus pedibus quasi manibus sustinet. Arnoldus Wion, quasi omnium sententias conciliaturus, libri 2 caput 9 ita exorditur :* Sanctus Petrus de Honestis, cognomento Damianus et Peccator, nobilis Ravennas, monachus monasterii S. Andreæ Eremi de Avellana, Ordinis S. Benedicti Congregationis Columbæ *etc. Verum alius est Petrus Damianus, de quo agimus, alius Petrus de Honestis, uterque Ravennam patriam habuit, uterque Peccatoris nomen assumpsit : sed ille se* Petrum peccatorem monachum, *iste* Petrum peccatorem Clericum *subscribere epistolis solebat. Uterque Prior fuit, ille monachorum eremi Fontis Avellani in diœcesi Eugubina ; iste Clericorum, seu Canonicorum Regularium, in ecclesia Portuensi B. Mariæ in agro Ravennate, quibus et constitutiones præscripsit, a* Paschale II Pontifice x Kalend. Januarii, Indictione x, *anno* CIↃCXVI *approbatas. Mortuus denique est Petrus de Honestis in suo Portuensi cœnobio anno* CIↃCXIX, *id est post obitum B. Petri Damiani annis quadraginta septem.* C *Epitaphium Petri de Honestis, ejusque ad Paschalem Papam epistolam, ac hujus responsum, et monasteria varia huic Congregationi Portuensi adjuncta recenset ante memoratus Pennottus, qui Petrum de Honestis etiam Beatum appellat, mortuumque ait* IV *Kalend. Julii : at* IV *Kalend. Aprilis excudit Ughellus, quod suo tempore examinabitur.*

Alius est a Petro de Honestis Priore Clericorum monasterii Portuensis in diœcesi Ravennate,

mortuo an. 1119.

20. *Unde B. Petro cognomen* Damiani *accesserit variant auctores. Ciaconius, Bellarminus, cum aliis nonnullis* Damiani filium *appellant. Fortunius aliique a nomine fratris Damiani, cujus opera studiis liberalibus imbutus est, illud sibi vocabulum adsumpsisse malunt, et forsan hac de caussa Petrus Damiani, non Damianus ab aliquibus scribitur. At Petrus Damianus, nisi passim aberrent codices quam exactissime excusi, appellatur a Leone Marsicano et auctore antiquo miraculorum S. Hugonis supra relatis. In Vita Stephani* x *Papæ, in epistolis Alexandri* II *Pontificis : secuti dein Helinandus, Antoninus, Lipomanus, Bergomensis, Ricondatus, Ralewinckus, anonymus Benedictinus Congregationis S. Justinæ, et anonymus Fontis Avellani in testimoniis a Cajetano ante opera B. Petri excusis.*

B. Petro cognomen Damiani.

§ IV. *Acta priora B. Petri Damiani, item apud Pontifices Gregorium* VI, *Clementem* II, *Leonem* IX, *Victorem* II, *Stephanum* IX, *Nicolaum* II. *Episcopatus ejus Ostiensis. Dignitas Cardinalitia. Schisma Benedicti Antipapæ ejus opera sublatum.*

D AUCTORE G. H.

Petrum Damianum extitisse Doctorem eximium, ac Reip. Christianæ et Apostolicæ Sedis nobilem partem, *testatus est Paulus* V *in memorato Brevi ad Constantinum Cajetanum. Natus is est Ravennæ, forsan circa annum Christi nongentesimum octogesimum octavum, ut infra relato ejus obitu patebit. At primis adolescentiæ annis porcos pascere debuit, etiam* grandiusculus *factus :* litteris *postea* imbutus et studiis liberalibus, *dein* scientia excellens, alios erudivisse *traditur num. 7. Ereniticam tandem vitam capessens, apud Fontem Avellanum monosticis indutus est vestibus. Cumque* lectioni sacræ sedula meditatione vacaret, tanta divinarum Scripturarum scientia claruisse *dicitur num. 17,* quanta secularium ante non claruerat. *Docuit ibidem Fratres suæ eremi, dein monachos Pomposianos, a S. Guidone Abbate evocatus. Mortuus hic Abbas est anno* CIↃXLVI, *sed annos eum octo supra quadraginta cœnobio Pomposiano præfuisse tradit Rubeus lib. 8 Historiæ Ravennatis.* E *Biennio apud Pomposianos qua docendo, qua concionando exacto, ad eremum Fontis Avellani reversus est : atque aliqua illic quiete fruitus ad celebre S. Vincentii monasterium ablegatus est. In hoc cœnobio B. Petrum Damianum scripsisse Vitam S. Romualdi circiter annum tertium decimum, postquam hic excesserat e vivis, asserit idem Rubeus. Vitam S. Romualdi edidimus* VII *Februarii, et hunc anno* CIↃXXVII *mortuum esse diximus. Hinc decimus tertius ab obitu illius annus convenit in annum Christi* CIↃXL, *et rerum a B. Petro gestarum epocham chronologicam firmat, ab Augustino Fortunio etiam ex Chronicis quibusdam majoribus observatam.*

B. Petrus natus aliquot annis ante 1000 Christi annum: studiis imbutus,

fit eremita Fontis Avellani,

docet variis in monasteriis,

scribit Vitam S. Romualdi circa an. 1040.

22 *Creatus dein eremi Fontis Avellani Prior est, cum aliquamdiu rebus temporalibus procurandis fuisset præfectus. Ut Ravennam veniret invitatus ab Archiepiscopo Ravennate Gebehardo (est hic* XVI *Februarii anno* CIↃXLIV *mortuus et in monasterio Pomposiano sepultus) rescripsit epistolam supra a nobis indicatam, qua excusat, cum jam Prior alios regere eorumque necessitati consulere cogatur, se ad eum facile venire non posse. Quæ ante dictum annum* CIↃXLIV *contigerunt. Hoc autem anno postquam tres simul Pseudopontifices Ecclesiam Romanam invasissent, sublato schismate, legitimus Pontifex creatus est Gregorius* VI, *ad quem extant initio libri ;* F *binæ B. Petri epistolæ, in priore se audita ejus electione exhilaratum ostendit, et sperare Ecclesiam Dei per eum, sordibus expurgatis, pristinum consecuturam decorem. Baronius relata ea epistola ad an.* 1044 *num. 8 de B. Petro addit,* tanta ista non nisi legitime electo Papa digna esse : ut plane, si desint alia, ista sufficiant ad demonstrandam ejusdem canonicam electionem omni ex parte purissimam. Non enim ejusmodi fuit Petrus Damiani, qui vellet hæc scribens turpiter adulari Pontifici : nam exæstuans zelo Ecclesiasticæ disciplinæ, nemini parcere novit, quin acerbissime arguerit, quemcumque sciret eidem adversantem. *Hæc Baronius, qui ad annum* 1046 *num 3 ait eumdem* Gregorium VI *exemplo* S. Gregorii Nazianzeni, qui ob pacem conciliandam Ecclesiæ sponte se abdicavit, eodem ipsum animo, eademque virtute Pontificia Sede sponte cessisse.

creatur Prior ante an. 1044,

scribit ad Gregorium VI,

ejus auctoritate legitimum Papam probatum :

23 *Huic successit Suidgerus Bambergensis Episcopus, ac Clemens* II *dictus, in ipsa Natalis Domini die* XXV *Decembris consecratus ; qui mox Henricum Imperatorem filium Conradi Salici, ejusque conjugem Agnetem inter Missarum solennia coronavit. Baronius an.*

A 1047 *num.* 13 Ad ipsum Clementem, *inquit*, Petrus Damiani, eremi incola celebris nominis tum sanctitate, tum etiam doctrina, scripsisse reperitur epistolam, *cujus hoc est exordium* : Noverit Beatitudo vestra, Excellentissime Domine, quia Dominus invictissimus Imperator non semel, sed sæpe, mihi præcepit, et, si dicere audeo, rogare dignatus est, ut ad Vos venirem, et quæ in Ecclesiis nostrarum partium agerentur, quæque mihi necessario a Vobis fieri viderentur, vestris auribus intimarem : *quod illa epistola diligenter præstat, mittitque una litteras Imperatoris in itinere acceptas, et rogat ut ad se scribat, utrum iter susceptum sibi prosequendum censeat.*

AUCTORE G. H. *gratiosus apud Clementem II Papam et Henricum Imperatorem*

24 *Clemente* II *eodem anno*, VII *Idus Octobris extincto, postquam Ecclesia a Benedicto, tertium Sedem Romanam invadente, fuisset aliquamdiu afflicta, creatus est Damasus* II *anno* CIↃXLVIII, *qui intra primum Sedis mensem vita functo, tandem ubi quinque menses Sedes vacasset, successit S. Leo Papa* IX, *ante Bruno dictus, Episcopus Tullensis in Belgica* I. *Huic scripsit B. Petrus contra malevolos Obtrectatores. At Leo remisit præclaram epistolam, in qua viri sancti zelum laudat, atque incontinentiam Clericorum detestatur, et puniendam rescribit, ac verbis istis concludit* : Fili carissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere, quam voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, et cum Dei et Virginis filio lætaberis in cœlesti mansione, et tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, et quodammodo coronatus. *Hæc S. Leo, qui contra Simoniacos Concilium Romanum anno* CIↃXLIX *celebravit, cujus decretum laudat B. Petrus Damianus opusc.* 6 *cap.* 35. *Quæ autem ejusdem Leonis extat epistola* X *ad Auximanos, qua post obitum Episcopi expilatores donorum Episcopalium redarguit, recensetur inter epistolas B. Petri Damiani lib.* 5 *num.* 6, *et sub nomine Pontificis ab eo scripta asseritur. Mortuus est S. Leo Papa anno* CIↃLIV *die* XIX *Aprilis, virtutum et miraculorum laude insignis, uti eum tabulæ Martyrologii Romani deprædicant. Successit Gebehardus Aistetensis in Germania Episcopus, dein Victor* II *dictus, anno sequente* CIↃLV *Idibus Aprilis in Cœna Domini consecratus : in cujus manibus Henricus Imperator anno sequente* CIↃLVI, III *Nonas Octob. tradidit Deo spiritum. Est et ipse Victor Papa proximo anno* CIↃLVII *Florentiæ defunctus* XXVIII *Julii. Reperiuntur una B. Petri litteræ ad Victorem amatiore animo, sed zelo læsæ justitiæ exæstuante, scriptæ pro quodam illustri viro spoliato et injuste vexato.*

a S. Leone IX laudatur :

sub ejus nomine scribit Auximanis :

scribit et Victori II, Papæ

C

25 *Eodem anno* CIↃLVII *Fridericus ex Abbate Casinensi et Cardinale Presbytero invitus creatus est Pontifex* III *Augusti, ac Stephanus appellatus, nonus vulgo dicitur, qui revera decimus censendus, cum Stephanus Zachariæ successor anno* DCCLII *constitutus, licet paucos solum dies in ea dignitate vixerit, Pontifex legitimus fuerit, ab successorem itidem Stephanum perperam omissus. Sub hoc Pontifice B. Petrus, obedientiæ præcepto cinctus, ut infra Acta habent, Ostiensis Ecclesiæ ordinatus est Episcopus ; cujus Episcopatus quia Cardinalium Decano, a quo Summus Pontifex consecratur, tribui solet, inter S.R.E. Cardinales B. Petrus etiam merito numeratur, licet hujus dignitatis mentio non fiat in ejus Vita, aut tum vivorum Pontificum epistolis ; neque semetipse B. Petrus Cardinalem in suis lucubrationibus appellet. Extat ejus epistola* 1 *libri* 2 *ad* Venerabiles Episcopos Lateranensis Ecclesiæ Cardinales, *ad quam annotat Cajetanus, colligi eum fuisse Episcopum Cardinalem ob hæc verba inserta* : Nos itaque, Fratres mei, ut me vobis audenter interseram, nos, inquam, qui tamquam septem summus oculi super lapidem unum, qui stellarum portamus imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, splendeamus, et verba vitæ populis, non solum vocibus, sed et moribus nuntiemus. D *Hæc ibi. Clariora indicia ex ejus operibus mox dabimus. Bertholdus Constantiensis, ab Ottone Episcopo Ostiensi, dein Urbano* II *Papa, anno* CIↃLXXXIV *consecratus Presbyter, appellat* Petrum Damiani piæ memoriæ Cardinalem Episcopum *in Appendice Chronici Hermanni Contracti, ad annum* CIↃC *deducta. Secuti auctor Vitæ S. Joannis Laudensis ejus discipuli, Franciscus Petrarcha, Joannes Trithemius, Aloysius Lipomanus, aliique. At Cardinalis Baronius ad an.* 1057 *a num.* 19 *pluribus exponit Ecclesiæ Romanæ formam illius temporis, secundum quam primum Cardinalium Episcoporum statuit Ostiensem : et Augustinus Fortunius in Vita a Cajetano edita ait*, Stephanum Pont. Max. Ostiensem illi copulavisse Ecclesiam, sacrique collegii Decanum fecisse anno CIↃLVIII, initio Quadragesimæ, mense Martio, Sabbato quatuor temporum. *an.* 1058. *Ciaconius eo die asserit primam Cardinalium creationem contigisse sub Stephano, et cum B. Petro Damiano sex alios factos Cardinales. In supra memorato Brevi Pauli* V *ad Cajetanum* S.R.E. Cardinalis Episcopus Ostiensis *appellatur*. Stephanus *ergo* Papa, *ut in ejus Vita cum Conciliis edita legitur*, habitis in Urbe plurimis Conciliis contra concubinatum aliave plurima E vitia Cleri, mores Ecclesiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abstractum creavit Episcopum Cardinalem Ostiensem... Ad invisendum S. Joannem Gualbertum fama sanctitatis celeberrimum Florentiam profectus, incidit in morbum, et paucis diebus postquam ægrotasset, obiit IV Kalendas Aprilis anno CIↃLVIII.

a Stephano vulgo IX, qui X est,

creatur Episcopus, Ostiensis

imo et S. R. E. Cardinalis

25 *Quod mox obortum est schisma, ita Leo Ostiensis lib.* 2 *cap.* 102 *describit* : Interea Gregorius Lateranensis et Tusculanensis Comes, comperto Romani Pontificis obitu, sociato sibi Girardo Galerense et Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatorum turbis ecclesiam una pervadunt, et Joannem Veliterrensem Episcopum, Mincium postea cognominatum, Papam constituunt, Benedicti illi imposito nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus, (quem eo tempore Stephanus Papa ab eremo extractum, in Ostiensi Ecclesia Episcopum fecerat) comperisset, una cum Cardinalibus resistere ac reclamare cœpit atque anathematizare. Sed hi tamen omnes terrore compulsi, per varia loca fugere. *Scripsit B. Petrus epistolam* 4 *libri* 5 *de dicti Benedicti schismate, sub hac inscriptione* : Domno H. reverentissimo Archiepiscopo Petrus peccator monachus, debitæ subjectionis obsequium. *Cajetanus missam opinatur* Henrico Archiepiscopo Ravennati, *et agi de* schismate Cadaloi Antipapæ. *Inscripsit Henrico opusc.* 6 *contra Simoniacos, cum noviter* sacerdotium suscepisset *anno* CIↃLI. *Sed in Appendice, seu cap.* 39 *dolet id a se factum, cum* ne tenuem quidem scintillam solutionis exculpere potuit. *Unde non videtur ei postmodum favisse, aut amicitiam conservasse. At de schismate Benedicti, non Cadaloi, agi clare indicat his verbis* : Huc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa, congregatis intra Ecclesiam Episcopis civibusque Romanis, Clero et populo, hoc sub districti anathematis excommunicatione statuerat, ut, si eum de hoc mundo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Ecclesiæ Romanæ Subdiaconus, qui cum communi omnium consilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, Sedes Apostolica usque ad illius reditum intacta vacaret. *Cum ergo Hildebrandus, qui postea fuit Papa Gregorius* VII, *ex Germania rediisset, Senas ad se Cardinales et nobiles Romanos convocavit, quorum suffragiis Gerardus Episcopus Florentinus renuntiatus est Pontifex Romanus, ac Nicolaus* II *appellatus. Cum interim Benedictus occupatam sedem Romanam adhuc vi detineret, dictam epistolam*

schismati Benedicti Antipapæ resistit :

de eo epistolam scribit.

F

Nicolaum II defendit

epistolam scripsit Petrus, in qua Cardinalitiam suam dignitatem clare indicat : Illud autem, *inquit*, quod in calce subjecistis epistolæ, ut vobis scriberem, quid mihi de eo, qui in Apostolica Sede nunc præsidet, vel eo, qui ejusdem Sedis electus est, videretur, quamquam per nonnullos Ecclesiæ vestræ filios jam potuissetis audire, quæ sit nostra super duorum hominum diversitate sententia; tamen, quia præcipitis, etiam apicibus annotamus. Ille nimirum absque ulla excusatione Simoniacus est, quia nobis omnibus ejusdem Urbis Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, et terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore, cum armatorum turbis undique tumultuantibus et furentibus, inthronizatus est. *Quæ reliquis omissis indicant de ante indicato Schismate agi.*

se Cardinalem esse ostendit :

27 *Cum Benedictus pseudopapa et schismaticus in Concilio Sutrino condemnatus, omnique sacerdotali officio privatus esset, et Nicolaus a Clero populoque Romano digno honore susceptus, et Pontifex solenni coronatione mense Januario anni* CIƆLIX *inauguratus; mox eodem anno habitum Romæ Concilium centum et tredecim Episcoporum, in quo Berengarius hæresim abjuravit, constitutio de electione Romani Pontificis edita, et decretum contra simoniacos factum, cujus meminit B. Petrus opusc.* 30 *cap.* 1 *Qui deinde ad Mediolanenses, a Nicolao Papa missus, Ecclesiam illam a labe duplici liberavit, quæ in Vita cap.* 7 *referuntur, quorum meminerunt Alexandri* II, *qui Nicolao successerat, Legati in Constitutionibus anno* CIƆLXVII *Clero populoque Mediolanensi præscriptis, ubi hæc prudenter inserta sunt :* Quia itaque per Confratrem nostrum Dominum Petrum Ostiensem Episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correcta, non opus est ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare. *Quæ legitur lib.* 7 *epistola* 9, *cum scripsit B. Petrus nomine Nicolai Papæ ad Annam Jaroslai Russorum Regis filiam, Reginam Galliæ, atque Henrici* I *uxorem, cujus pietatem et in pauperes beneficentiam laudat, ac suadet ut virum suum Regem ad Rempublicam juste administrandam, Ecclesiam protegendam, aliaque pietatis opera inflammet : filios quoque suos, quibus ipsa imbuta est moribus, instituat. Mortuus est Henricus Rex anno* CIƆLX, *cui Philippus* I *adhuc puer successit. Quod olim idem Pontifex curarat reædificari juxta Florentiam monasterium S. Felicitatis, munivit privilegio* IV *Idus Januarii, Indictione* XIII *Florentiæ dato, is est annus* CIƆLX, *qui tamen Romæ numerabatur ab Annuntiationis festo, et inscribitur in dicto privilegio annus* CIƆLIX, *cui cum aliis quatuor Episcopis subscribit* Petrus peccator monachus, *is est, de quo agimus, Damianus.*

Mediolanum mittitur

pro Nicolao II ad Reginam Galliæ scribit

§ V *Schisma Cadaloi pseudopapæ per B. Petrum restinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus. Legatio ad Cluniacenses, Archiepiscopos Galliæ, et Henricum Regem sub Alexandro* II *Papa.*

Not. 20.

C*um Nicolao* II *orbis Christiani habenas moderante, Ecclesia Dei majori tranquillitate et felicitate frui cœpisset, eidem gratulatur B. Petrus epistola* 7 *libri* 1, *atque una pro Anconitanis, qui a Catholica communione summoti fuerant, orat, ut infelices homines a mortis æternæ periculo eripiantur. Eidem Nicolao Pontifici inscripsit opusculum* 17 *de Cælibatu Sacerdotum, ipsumque hortatur, ut postposito omni humano respectu, adversus hujusmodi, Apostolico zelo succensus, insurgat, neque potentes, qui Ecclesiam turpitudine coinquinent, revereatur. Sed vel potissimum apud hunc Pontificem id egit B. Petrus, ut sibi onus Episcopale deponere permitteret. Extat ea de re epistola* 8 *libri* 1 *ad eumdem Nicolaum Papam, et Hildebrandum S.R.E. Cardina*lem. *Extat etiam opusculum* 19 *eidem Pontifici dicatum de Abdicatione Episcopatus : in cujus prologo inter alias caussas hanc allegat :* Cum sub sancto Pontificatu vestro jucunda pace universalis Ecclesia potiatur, canis meis et grandævæ jam jam senectuti, requies non negetur. *Ac tandem magna animi modestia libellum hunc capite* XI *ita concludit :* Horum igitur aliorumque Patrum auctoritate suffultus, Episcopatu simul et monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter abrenuntio, omneque jus a me movendæ imposterum quæstionis ac repetitionis abscindo. Et quia pro innumeris peccatis meis non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere; det mihi divina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, eo ipso vitæ quod restat, in luctu et pœnitentia permanere... Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, et me ab obtinendi regiminis ambitione dejecit, et vos ad Ecclesiastici culminis summa provexit, sancto cordi vestro, cujus est inhabitator, inspiret talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis votis meisque valeant desideriis concordare.

Varias litteras scribit Nicolao II,

AUCTORE G. H. petit liberari onere Episcopali :

29 *Hæc egit B. Petrus pro abdicatione Episcopatus, nec tamen voti sui compos factus est, forsan ob Nicolai Pontificis mortem. Obiit is sub finem Julii anno* CIƆLXI, *cui post duos menses interregni successit Anselmus Episcopus Lucensis, a Cardinalibus circa Kalendas Octobris legitime electus, et Alexander* II *appellatus. Fuerat is comes B. Petri Damiani in celebri ad Mediolanenses legatione, eumque opusc.* 5 *quod* Actus Mediolani *indigitavit,* prudentia ac sanctitate conspicuum *fuisse testatur. Contra hunc Pontificem, novo schismate conflato, Cadalous Episcopus Parmensis* XXVIII *Octobris pseudopapa constitutus est, assumpto Honorii* II *nomine : quem binis ad eum scriptis litteris B. Petrus monuit, sceleris magnitudine ante oculos proposita, et nisi resipiscat, Divinæ ultionis propinquum fulmen minitatur. Sunt eæ epistolæ* 20 *et* 21 *libri primi. Quoniam vero coyneverat caussam Cadaloi ab asseclis Henrici Regis Germaniæ, tum adhuc adolescentis, et necdum in Imperatorem assumpti, impie defendi, epistola* 3 *libri* 6 *ejus animum quibusdam quasi stimulis impellere conatur ad opem Ecclesiæ ferendam, ergo quam eximius ejus zelus ac studium elucet : quod paucis hisce verbis ex epilogo decerptis ostendo :* O utinam, *inquit*, ego ante tribunal tuum adjudicer reus duellionis, dum tu tamen in Adversarios Apostolicæ Sedis vindices arbiter æquitatis! In cervicis meæ jugulum securis vibrata desæviat, tantummodo Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat. Porro si Cadaloum cito, velut alter Constantinus Arium, destruis, et Ecclesiæ, pro qua Christus mortuus est, pacem reformare contendis; faciat te Deus in proximo de regno Imperiale fastigium scandere, et a cunctis hostibus tuis insignis gloriæ titulos reportare : alioquin si adhuc dissimulas, si mundi periclitantis errorem, cum possis abolere, detrectas; et reliqua. Cohibeo spiritum et consequentiæ relinquo lectoribus intellectum.

electo in Papam Alexandro II,

Cadaloum pseudopapam reluctantem reprehendit.

apud Henricum Regem caussam Ecclesiæ defendit ;

30 *Hæc ad Regem B. Petrus, cujus est etiam epistola* 6 *libri* 3 *ad S. Annonem Archiepiscopum Coloniensem, quem laudat, quod Cadaloum persecutus sit, et pro viribus Ecclesiastico mucrone jugularit : hortatur ut extremam operi manum imponat, id futurum, si ejus opera generalis Patrum conventus cogatur. Quod et factum est. Nam in Germania Osboriense Concilium traditur auctoritate S. Annonis congregatum, in quo, Rege Henrico præsente, recitata est Synodalis disceptatio, quam B. Petrus Damianus, tamquam inter Advocatum regium et Defensorem Romanæ Ecclesiæ habita fuisset, composuerat : ubi omnium consensu conclamata dicitur damnatio Pseudopontificis Cadaloi,*

S. Annonem Archiep. Coloniensem contra Cadaloum instigat.

Alexandri

A *Alexandri vero electio comprobata. Consule Baronium ad an. 1061 num. 21, ubi XXVII Octobris, ipsis vigiliis sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ, hæc peracta scribit. Disceptatio illa Synodalis continetur etiam inter opera. B. Petri tomo 3 opusc. 4 et tomo 25 Conciliorum editionis regiæ a pag. 638. Hortatu item S. Annonis, a Proceribus Germaniæ Romam legati, concilium Mantuanum anno* CIƆLXIV *habitum est, cui Alexander Papa cum Cardinalibus adfuit; eoque petente B. Petrus Damianus et S. Anno Archiepiscopus interfuerunt: ubi Cadaloo pseudopapa denuo condemnato, Ecclesiæ et Imperii scandalum sublatum est. Multa interim illis annis subiit vitæ discrimina B. Petrus, quæ epist. 5 lib. 6 ad monachos Cluniacenses appellat* conglobatas Cadaloici furoris insidias. *Quod Cadaloum hospitio accepisset Gothifredus Dux et Comes Tusciæ, ab eodem B. Petro epistola 10 lib. 7 monitus est.*

AUCTORE G. H. adest Conciliis in quibus is condemnatur;

patitur insidias;

31 *Alexander II, cum, ut supra dictum est, circa Kalendas Octobris anni* CIƆLXI *esset electus, consecrationem distulit, quousque Synodali decreta sua electio canonice facta cognosceretur, atque rata pariter haberetur. Imo cum schisma Cadaloi accessisset, ab Urbe fugam arripuit, ne a nonnullis Romanis Cadaloo faventibus opprimeretur: a quo B. Petrus tum se onere Episcopali liberatum scribit opuscula* XX, *quod eidem* Alexandro, Apostolicæ Sedis electo et Hildebrando *inscripsit: atque ita caput* I *exorditur:* Benedicta omnipotentis dispensatio Conditoris, quia ad vos nuper

impetrat ab Alexandro II electo secessum ad eremum Fontis Avellani,

B ascendens, duorum Episcopatuum, unius regendi, *nempe Ostiensis*, alterius visitandi, *scilicet Eugubini*, mole depressus, prærupta Alpium juga transivi; moxque sarcina tribulationis abjecta, exoneratus, et liber ad dilectam solitudinem, tamquam fugitivus postliminio repedavi..... Unde ego cum Ecclesiasticum vobis regimen renuntiare disposui, non erravi, quia Romanæ, quæ vos estis, Ecclesiæ, quod suum erat, digne restitui, et ut vobis me confessum esse prodiderar, pro hac refutatione centum annorum pœnitentia est mihi consequenter injuncta, per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta. *Quomodo autem centum annorum pœnitentia expleatur, exponit B. Petrus in Vita S. Dominici Loricati his verbis:* Porro cum tria scoparum millia unum pœnitentiæ apud nos regulariter expleant, decem autem psalmorum modulatio mille scopas admittat, dum centum quinquaginta psalmis constare psalterium non ambigitur, quinque annorum pœnitentia in unius psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed sive quinque vicies ducas, sive viginti quinquies, centum faciunt. Consequitur

imposita pœnitentia 100 annorum

explenda 20 psalteriis cum disciplina recitatis.

C ergo, ut qui viginti psalteria cum disciplina decantat, centum annorum pœnitentiam se peregisse confidat. *At qua ætate eam pœnitentiam susceperit B. Petrus, in dicto Opusculo 20 cap. 5 indicat:* Ecce jam oculi, *inquit*, caligant, et solito amplius phlegmatis humores abundant. Rugæ subeunt, et dentium ruinam gingivæ minantur. Caput denique, quod canis hactenus spargebatur, cygnæo jam albore nivescit: vox raucit, virtus deficit. *Et cap. 7 inter perorandum, addicit, se, ut jussus erat,* cupere Apostolicæ Sedis Pontificem ordinare, *seu consecrare*, ac protinus a proprii Pontificatus *Ostiensis* arce recedere.

32 *Verum etsi B. Petro concessum fuerat in eremo Fontis Avellani commorari, non fuisse tamen eum Episcopali onere prorsus liberatum, innuit ipsemet epistola 15 libri 1 ad* Alexandrum summæ Sedis Antistitem, *tum consecratum: in qua sub finem ista habet:* O quam jucundum, quam suave nuntium, quam denique dulcis ad aures meas nuper fama devenit, quæ vos Ostiensem Comitatum mihi subtraxisse et alii tradidisse perhibuit..... Ultro etiam Divinam imploro clementiam, ut Episcopatum quoque quantocyus ordinare non differas, et sterile arenosi littoris aratrum mihi de manibus tollas. *Quod non videtur impetrasse. Nam præter illa, quæ contra Cadaloum antipapam egit, variis adhibitus est legationibus, quarum forsan prior fuit ad Cluniacense monasterium, cum hujus Abbas S. Hugo, ut supra ex ejus Vita diximus,* Romanæ Sedis patrocinium advocaret: *quando* magno labore et difficultate a latere *Pontificis* avulsum Dominum Petrum, Hostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum, obtinuit. *Laborem tum a se impensum memorat B. Petrus epist. 2 lib. 6 ad S. Hugonem Abbatem.* Cum jam me, *inquit*, senectus incurva deprimeret, et effœto viribus corpore nutabunda gradientis vestigia sub incertis gressibus vacillarent: ego ad tuæ jussionis imperium, animam meam, ut ita loquar, in manibus meis posui, æstivis adoperta nivibus Alpium prærupta conscendi, et pro utilitate venerabilis monasterii tui propinqua satis Oceano Galliarum intima penetravi. *Diu se ibidem moratum conqueritur in epistola 5 ejusdem libri 6 ad monachos Cluniacenses his verbis:* Promissum mihi fuerat, quod in Kalendas Augusti forem regressus ad propria: sed profligato postmodum trimestri curriculo, et quanta potui celeritate curavi, et tamen vix ante quintum Kalend. Novembris diem, Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi. *Meminit etiam B. Petrus hujus sui itineris opusc. 34 cap. 6 et opusc. 39.* D

Interim Episcopus adhuc Ostiensis,

ab Alexandro II legatus trans Alpes, primo ad Cluniacenses monachos,

E

33 *Alteram B. Petri in Gallias legationem, cum eximia ejus commendatione continet epistola* XXI *Alexandri Papæ ad quinque Archiepiscopos Galliæ, quam hic integram damus:* Alexander Episcopus, servus servorum Dei G. Remensi, R. Senonensi, B. Turonensi, M. Bituricensi, T. Burdigalensi, Archiepiscopis salutem et Apostolicam benedictionem. Non ignorat sancta vestra fraternitas, dilectissimi, quod ex auctoritate Sedis Apostolicæ, cui nos indignos clementia Divina præfecit; totius universalis Ecclesiæ regendus ac disponendus nobis status incumbit. Quoniam igitur pluribus Ecclesiarum negotiis occupati, ad vos ipse venire non possumus, talem vobis virum destinare curavimus, quo nimirum post nos major in Romana Ecclesia non habetur, Petrum videlicet Damianum Ostiensem Episcopum, qui nimirum et noster est oculus, et Apostolicæ Sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem nostram pleno jure commisimus, ut quidquid in illis, Deo auxiliante, statuerit, ita ratum teneatur et firmum, ac si speciali nostri examinis fuerit sententia promulgatum. Quapropter venerabilem sanctitatem vestram fraterna caritate monemus, et insuper F Apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut talem tantumque virum, tamquam nostram personam, digna studeatis devotione suscipere, ejusque sententiis atque judiciis propter B. Petri Apostolorum Principis reverentiam humiliter obedire. Quisquis enim fastu superbiæ (quod absit) inflatus, illius judicio contradictor vel adversator extiterit, usque ad dignam satisfactionem, nostram vel Romanæ Ecclesiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum misimus, adhuc adventum præfati Domini Petri nos impetrare posse nullatenus speraremus, volumus, ut si quid apud vos Girelmus cœpit, ad Domini Petri magisterium veniat, et per ejus manum quidquid agendum est fiat. *Hactenus epistola Alexandri II. Inter alia tum præclare in Galliis a B. Petro patrata, sententia excutionis cum aliis Episcopis in Reginaldum monasterii S. Medardi invasorem lata est, quam Alexander II epistola 22 ad Gervasium Archiepiscopum ejusque Suffraganeos data confirmat, eamque executioni mandari præcipit. Epistolam brevitatis caussa omitto.*

dein ad Archiepiscopos Galliæ,

cum illustri Pontificis commendatione,

34 *Iterum trans Alpes legatus est B. Petrus ad Henricum*

A *Henricum Regem, cum is juvenili furore abreptus, Bertam conjugem, quam ante biennium in uxorem duxerat, statuisset repudiare. Lambertus Schafnaburgensis, qui tum vivebat, rem gestam in Chronico ad annum* CIↃLXIX, *quo contigit, ita narrat :* Post Pentecosten Rex Wormatiæ cum Principibus regni colloquium habuit. Ibi primum cum Episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixe implorat..... Synodum conficiendo negotio indixit Moguntiæ proxima post festum S. Michaelis hebdomada..... Imminente jam die, qui scindendo Regis conjugio dictus fuerat, Rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundum comperit Legatum Sedis Apostolicæ suum Moguntiæ adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, et Episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Consternatus illico, quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix et ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne Principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere jussisset; Franconefurt abiit, ibique eos, qui Moguntiæ convenerant, adesse jussit. Quo dum frequentes B venissent, Petrus Damianus (is Legatus erat Sedis Apostolicæ, vir ætate et vitæ innocentia admodum reverendus) mandata exposuit Romani Pontificis, pessimam rem et a nomine Christiano, nedum ab regio, multum abhorrentem esse, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel Canonum sanctionibus terreretur; parceret saltem famæ et existimationi propriæ, ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab Rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum, et qui ultor esse debuisset criminum, ipse auctor et signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim Ecclesiasticam adhibiturum, et Canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam Imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset. *Hæc summa legationis B. Petri, quam Principes æquam censuere, ac Rex ipse tandem fractus, in regni ac thori consortium Reginam admisit, ex eaque regni hæredem et successorem genuit.*

postea ad Henricum Regem Germaniæ,

Moguntiam,

quem impedit ne divortium cum uxore faciat.

35 *Henrici hujus Regis mater erat Agnes Guilielmi* IV *Ducis Aquitaniæ filia, cum marito Henrico Salici filio, a Clemente* II *Papa, ut supra diximus, anno* CIↃXLVI *Imperatrix coronata : quæ inique etiam tulerat absque licentia sua et filii creatum fuisse Papam Alexandrum* II, C *et contra eum adhæserat faveratque Cadaloo pseudopapæ : pro quo delicto expiando Romam venit ad limina Apostolorum, ubi usa consilio B. Petri Damiani, in Patrem spiritualem assumpti, cui omnia sua peccata a prima infantia patrata confessa est. Quæ ipsemet B. Petrus testatur opusculo* 56, De fluxa mundi gloria et seculi despectione, *illi inscripto, cap.* 5. *Extant et quatuor ejusdem ad hanc Imperatricem epistolæ libro* 7, *in quarum ultima eamdem in Germaniam profectam hortatur, ut Romam redeat : quod et fecit, ac Romæ permanens, sanctitate conspicua e vita decessit anno* CIↃLXXVII.

Confessarius est Agnetis Imperatricis ;

§ VI. *Legatio B. Petri ad Florentinos et Ravennates. Obitus, sepultura. Veneratio.*

In *Italia ultimis vitæ suæ annis multa præclara egit B. Petrus, quorum alia cap. 8 et 9 Vitæ narrantur, alia illic omissa paucis hic attingimus. Magnum circa annum* CIↃLXIII *conflatum est in Ecclesia Florentina schisma, dissidentibus ab Episcopo monachis, inter quos primum locum tenuisse S. Joannem Gualbertum, Ordinis Vallis Umbrosæ fundatorem, in Vita ipsius, ad* XII *Julii illustranda, asseritur his verbis :* Vir beatus D Episcopum Florentinum, nomine Petrum, patria Ticinensem, non solum simoniæ, sed etiam hæresis, propter illud vitium cum suis Fratribus reum asserebat, nec ab eo sacramenta percipienda dictabat. Inde vero vehemens orta est contentio in Clero et populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis monachos laudantibus, quod tanta libertate illud vitium detestarentur. *Et Episcopi parens, utpote* homo simplicissimus, *fassus dicitur, se* Regi ter mille libras dedisse. *Alexander* II *misso B. Petro Damiano, conatus est partes dissidentes conciliare, sed re infecta coactus est redire. Adversus monachos agebat, qui Episcopum suum, necdum ab Ecclesia Catholica condemnatum, clamarent esse vitandum, benedictiones illius et sacramenta esse maledictiones et sacrilegia : ac propterea prohiberent populum accipere sacramenta ab Episcopo aut ordinatis ab eo. Hinc plurimi absque sacramento Eucharistiæ moriebantur, neque baptizati chrismate ungebantur. Hæc B. Petrus opusculo* 30 *de Sacramentis per improbos administratis late deducit, quod Florentinis misit. Correpti monachi justa B. Petri reprehensione, quod zelo non recte ordinato prosecuti caussam Episcopi essent; Romam profecti, coram Pontifice Episcopum accusarunt, et Petrus monachus Vallis Umbrosæ,* E *post sacrificium Missæ, indutus adhuc vestibus sacris, solum casula deposita, per ignem illæsus transiit : uti pluribus describit Desiderius Abbas Casinensis, qui eumdem Petrum Episcopum Albanensem, dum scriberet, adhuc superfuisse affirmat. Baronius ad an.* 1063 *num.* 58 *asserit* Petrum Florentinum Episcopum, *quem Acta S. Joannis Gualberti tradunt ab* Alexandro Pontifice de omni Episcopali officio depositum fuisse, postmodum reconciliatum fuisse et in communionem ab iisdem monachis receptum : *quod Ughellus in Episcopis Florentinis tomo 3 Italiæ sacræ negat, sed alium mox substitutum Episcopum, etiam* Petrum *nomine, contendit.*

Mittitur ab Alexandro II Florentiam

AUCTORE G. H.

discutit caussam Episcopi de Simonia accusati :

37 *Occasione hujus Episcopi Florentini celebratum est Romæ Concilium centum et amplius Episcoporum adversus Simoniacos : ubi et canone quarto statutum est, ut Clerici simul manducarent et dormirent, bonaque in communi possiderent : quod Baronius an.* 1063 *num.* 37 *asserit* factum suggestione Petri Damiani, scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sancienda rogantis : *scilicet opusculo* 24 *contra Clericos proprietarios. Eidem inscripsit opusculum* XXIII *de brevitate vitæ Pontificum Romanorum, et Divina providentia : ac pro eodem ad quæstionem cujusdam Patriarchæ edidit opusculum* 38, *contra errorem Græcorum de* F *processione Spiritus sancti : ejusdem Pontificis nomine extat epistola* 7 *libri* 5 *ad Clerum et populum Mediolanensem, in qua postquam paternam, quam de eorum salute Pontifex, patria Mediolanensis, gerebat sollicitudinem humanissimis verbis ostendit; hortatur ut nihil humile, nihil terrenum cogitantes, ad cœlestia toto animi impetu, toto fervore se extollant. Alias misit ipsi Pontifici epistolas, quæ libro primo excusæ sunt : in iis modo pravas consuetudines eradicandas ostendit, modo Simoniacos oppugnat, modo Aurelianensem in Galliis Episcopum, cujus Ecclesia ab improbis vexata, multis calamitatum procellis et turbinibus agitabatur, eidem accurate commendat : modo deprecatur pro Ravennate Episcopo, ut ab anathematis vinculo solvatur.* Indignum quippe est, *ait,* ut propter unius homuncionis offensam, tam innumerabilis multitudo hominum depereat, et tantum Christi laborem, pro quo pretiosum sanguinem fudit, ac tot innocentum animas miserandæ unius personæ culpa subvertat. *Erat is Henricus, creatus Archiepiscopus anno* CIↃLI, *mortuus circa annum* CIↃLXX. *De eo Alexander Pontifex scribens ad Valerianum Episcopum,* Stupuimus, *inquit,* quod Henricus,

ut Clerici simul degant, suadet :

varias Alexandro II scribit epistolas.

pro Ravennate Archiepiscopo excommunicato deprecatur

A ricus, Ravennas dictus Archiepiscopus, nixus sit te excommunicare. Verum quia excommunicatus te excommunicare non potuit, Apostolica auctoritate te tuosque absolvendo, mandamus exinde non curare. *Ita ex Ivone et Grotiano Rubeus et Ughellus.* Profanatore sublato, *uti Acta infra habent num.* 49, jussu Alexandri II Ravennam proficisci præcipitur. Quam legationem, licet jam ætate confectus, suscepit.

auctore G. B. eo mortuo, Ravennam mittitur :

38 Istis vero, *ut num.* 49 *additur*, aliisque nonnullis negotiis patratis, cum prima mansione Faventiam tenuisset, febre correptus decubuit, et die anniversaria Cathedræ S. Petri, spiritum Deo reddidit. *Annum obitus expressit Bertholdus Constantiensis, auctor, ut supra ostendimus, coævus, qui in Auctario ad Hermannum Contractum ad annum* CIƆLXXII *ista scribit :* Petrus Damiani, piæ memoriæ Cardinalis Episcopus, jam dudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum VIII Calendas Martii : cui Dominus Geroldus, revera monachus, scientia Scripturarum insignis, et moribus suo prædecessori non impar, in Episcopatum successit. *Hæc Bertholdus. Quæ præclare cum Vita B. Petri consentiunt, ut mirum sit a Fortunio, Rubeo, Ricordato, Wione aliisque quam pluribus,* B *obitum ejus differri in annum* CIƆLXXX, *asserique eum Ravennam fuisse ob Gregorio* VII *Alexandri successore missum post obitum Wiberti Archiepiscopi. Quæ uti nullo nixa sunt fundamento, ita ulteriore non indigent refutatione. Quem ergo vivens diu multumque successorem petiit B. Petrus, et numquam potuit consequi, tandem a morte accepit. Fuit is* Gerardus, *aliis* Geraldus *et* Geroldus, natione Germanus, patria Ratisbonensis, monachus ac Prior major Cluniacensis, *qui ab Alexandro Papa in Gallias destinatus est Legatus, a Gregorio* VII *in Hispanias ac Germaniam, atque, eodem Bertholdo teste,* IX *Idus Decembris anni* CIƆLXXVII *vita functus. Consule Ughellum in Italia sacra, et additionibus ad Ciacconium de Vitis Pontificum et Cardinalium.*

Faventiæ moritur an. 1072.

39 *Baronius an.* 1072 *num.* 34 *asserit* B. Petrum mortuum esse anno ætatis suæ sexagesimo sexto, utpote quod ipse se natum testetur in epistola ad Senatum, post annos quinque ab Ottonis tertii Imperatoris obitu, nempe anno Domini millesimo sexto, nam eumdem Imperatorem exordio anni secundi post millesimum obiisse superius est demonstratum. *Verum hanc epistolam B. Petri ad Senatum nusquam in accurata operum et epistolarum editione reperire potuimus. At contra B. Petrus ad Alexandrum II electum, ergo sub finem anni* CIƆLXI, *aut initium sequentis, des-* C *cribit suam senectutem, et* caput, quod canis hactenus spargebatur, cygnæo jam albore nivescere : *et tamen non nisi quinquagesimum quintum ætatis annum egisset, aut summum absolvisset. Quid si post quinque annos ab obitu Imperatoris Ottonis secundi se natum esse indicavit? Is esset annus nongentesimus octogesimus octavus, et capillos cygnæos cum reliqua senectute supra indicata habuisset anno ætatis* LXXIII, *mortuusque esset anno ætatis* LXXXIV, ætate confectus, *uti ex Actis jam diximus. Idem Baronius ita dicto num.* 34 *illustria B. Petri opera a se commemorata concludit :* Sic Deus in hoc deploratissimo seculo, cum excrevisset ad Ecclesiam obruendam diluvium carnis, dedit mundo tantum virum, qui austerissimæ vitæ exemplo verbique prædicatione et scriptis exsiccaret tantam putredinem, pariterque pugnaret adversus simoniacam hæresim, quæ ubique locorum grassabatur impune. *Hæc Baronius.*

num anno ætatis 60?

num potius anno 84?

40 *De sacri corporis Translatione ista tradit Ughellus ad Ciacconium :* Faventiæ ad hujus sancti viri tumulum ardent faces, populus confluit : sequens inscriptio luminum usu abolita, corporis ejus Translationem in memoriam revocat.

Corpus ejus translatum an. 1354.

A. D. MCCCLIV, DIE XIII APRILIS D
TRANSLATVM FVIT CORPVS
S. PETRI DAMIANI RAVENNATIS
IN SCRIPTVRA DOCTORIS
ET OSTIEN. EPISCOPI.
AC APOST. SEDIS LEGATI,
ORD. S. CRVCIS FONTIS AVELLANÆ,
IN PRÆSENTEM ARCAM A REV. P. D.
MATTHÆO DE CALLIO HIC ABB.

Sequentes versus sub eodem arca extant :

Quinque denis mille trecentis et quattuor annis,
Tertius Aprilis cum a decimo fluxerat ortus,
Transtulit te Clerus doctum in pagina sacra,
Ostiensis Præsul, quem dotat Cardinalatus.
O Petre Damiane te Crux in Ordine Fontis
Avellanæ beat, tu Legatus quoque tandem
Sedis Apostolicæ, petra nunc clauderis ista.
Instat nunc Abbas Matthæus de Callio natus.

41 *Alteram in quadam columna primarii Faventini templi appensam subjicit idem Ughellus, qua B. Petrum inter urbis suæ Patronos relatum esse testantur Faventini : estque hujusmodi.*

voto solemni in Patronum assumitur an. 1312.

Imminente civitati ex Gallis periculo cædis, exitii et flammæ, vovit universus populus Faventinus agere non minus solenniter in diebus festis SS. Savini, E Æmiliani, Terentii et Petri Damiani, quam diebus Dominicis agi solitum debitumque sit, si modo omnipotens Deus ruinam averteret. MD. XII.

VITA

auctore S. Joanne Laudensi ejus discipulo, ex II MSS. a Constant. Cajetano edita.

PROLOGUS

Domino Liprando Priori et ceteris senioribus eremi Fontis Avellanæ Joannes.

Opus mirabile, Patres, quod sanctitati vestræ placuit meæ injungere parvitati, quam meis sit perarduum viribus et impar ingenio, ipsemet liquido perpendo. At quia non præsumo vestro quidquam abnegare imperio, licet sensus hebetudo illustres tanti viri actus merito dubitet committere stylo, ne, dum superiora sibi aggreditur, Lectorem magis ad nauseam, quam ad legendum excitare videatur; confidens tamen de vestris sanctis orationibus, almisque ipsius pii Patris nostri Petri Damiani meritis, ad cujus vos acta exaranda meam obedientiam provocatis, devotus aggrediar vestris obtemperare mandatis. Ipsemet enim consultius fore censueram, ea me F quovis rudi stylo interim annotare, quo digne postmodum a peritioribus elucidata scriptoribus, ad notitiam futurorum possent profutura pertingere, quam imperitiæ notam nimium declinando, intacta prorsus relinquere : ne forte post modicum caligine oblivionis obducta, non parvo mei discrimine de cunctorum omnino laberentur memoria. Nam cum omnibus pateat, neminem gestorum illustrium virorum conscium, absque culpæ macula ignavo silentio tegere; quanto magis constabit, non parvo me obnoxium fore delicto, qui tanto Patri, licet in extremis pene temporibus, individuus comes inhæserim, si ejus mirabilia gesta silentio præterire, quam divulgare maluero.

Auctor hanc Vitam scribit obedientia adactus,

et ne memoria tanti viri pereat :

2 Eorum igitur, quæ relaturus sum, partem me ex ipsius ore suscepisse memini, partem ex quodam condiscipulorum meorum, qui ejus contubernio ante me familiarius inhæsere : quædam autem relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis et honesti, quæ videlicet illius conversionem præcesserant, audivi : cetera quidem propria præsentia ipsemet annotavi. Verum jam nostri sermonis articulus, ad historiæ ipsius vertatur exordium.

scribit a B. Petro sibi relata, a consciis narrata, aut a se visa.

CAPUT I

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

CAPUT I.

Ortus B. Petri : infantia et pueritia adversis probata. Studia litterarum.

B. Petrus Ravennæ natus :

Vir itaque Dei Petrus prænominatus Damiani, famosissimæ Ravennæ urbis civis haud ignotus, liberalibus apprime disciplinis imbutus, cum Pythagorici apicis bivium paullulum transcendisset, lævum quem ceperat consulte relinquens, dextrum callem prudenter arripuit : ipsoque juventutis fervore, divina afflatus gratia, seculari pompæ renuntians, ad perfectionem monachicam avide convolavit. Qui nimirum honestis parentibus editus, ab ortus ipsius crepundiis, rebus perurgeri cœpit adversis. Cum ejus nempe mater, jam filiorum pertæsa, domo videlicet *a* hæredibus referta, hunc genuisset extremum ; unus liberorum, qui tum jam grandiusculus adoleverat, conquestus exclamat : Pro pudor, ecce jam tanti sumus, quod in hac domo vix capimur : et quam male sibi congruunt hæredum turba, et hæreditas ! Ad cujus verba mater vehementius indignata et fœminei livoris zelo succensa, complexis manibus se miseram seque ulterius vivere vociferatur indignam. Illico eum, ut ita loquar, ante pene quam lactaret B ablactat, et quasi numquam ipsum de cetero suis manibus attrectandum, infausta quædam sibimet imprecans, a se prorsus ablegat. Sic filium, antequam vivere discat, emancipat : et quod possidere solum posset, a possessione materni pectoris exhæredat.

a matre ob multiplicem prolem rejicitur :

4 Cum igitur perexile illud plasma, quod erat omni nutriciæ sedulitatis officio destitutum, fame simul et algore nigresceret, et tenuis, non dicam vox, sed quasi sibilus de pectusculo vix adhuc palpitante raucíret ; cujusdam Presbyteri fœmina, quæ patrii laris erat quasi vernacula, supervenit, et inhumanam matris suæ duritiam severa, inquantum licuit, invectione corripuit. Numquid, Domina, inquit, hoc est matris Christianæ, quod non probatur esse tigridis, vel leænæ ? Illæ parientes enutriunt catulos, et nos ad imaginem Dei conditos, abjicimus e nostris visceribus procreatos ? Et hic forte, qui nunc ita projicitur, si ad ætatis incrementa pervenerit, locum inter suos non infimum obtinebit. Cavendum etiam, ne cujus mater esse contemnis, filicida merito judiceris. Hujusmodi plane verbis *b* uxor Presbyteri officio functa est Sacerdotis, dum et maternum ad pietatem mollivit affectum, et morientem ad vitam restituit filium. Mox itaque non ignava virago ulnas C fluentibus induviis expedit, substrata pelle juxta ignem puerilia membra distendit, et undique, perungendo corpusculum, non modicæ summæ *c* songiam prodigavit. Videres itaque tenellos artus liquescentis arvinæ fomenta combibere, et resumpto vitali calore rubescere, et sic in eo nitorem rudis infantiæ subito refflorere. Ubi notandum, quia et mater ejus facta fuerat Herodias, et illa facta est Elias : sicque per peccatricis mulierculæ studium, et desperatus de mortis faucibus retrahitur, et mater de filicidio liberatur : quæ nimirum jam sese matrem advertens, quem velut alienum immitis exploserat, ad piæ mox dilectionis amplexum maternorum viscerum affectibus revocat, omnemque illi nutriciæ curæ diligentiam instanter exhibere non cessat. Puer autem hac diligentia, donec ablactatur, perfruitur : qua sane post modicum utroque orbatus parente, infra puериles adhuc annos immature privatur.

persuadente alia fœmina recipitur :

ablactatur fratribus orbatur :

5 Eo igitur fraternæ curæ relicto (o incomprehensibile Divinæ dispensationis arcanum !) unus ipsorum, qui atrox inter ceteros honestis moribus præditos sub ovina pelle latebat, fraudulenta nunc pietate pro paterna vice educandum suscepit : atque dum sibi cohæredem adoptare se fingit, diræ velut D emptitium servituti adjicit. Cui socia conjux hærebat, quæ nullis pietatis visceribus ab illius sævitia differebat. Uterque igitur super innocentem puerum unanimi feritate grassantes, torvo ac novercali eum aspectu tractantes, duris afflictionibus pendulæ illius viribus officiebant : servorum nempe cibariis, et quæ magis congruerent porcis, malignaque vappa usu sustentabant assiduo. Pedibus nudis, vestibus ibat incultus, verberibus vapulabat, pugnorum ac calcium crebris ictibus subjacebat. Porro cum jam grandiusculus sub tam iniquis licet oneribus fuisset affectus, ad porcos pascendos ejicitur, ceterisque mancipiorum conditionibus indifferenter subjicitur. Quid in his vero considerandum, nisi quod idcirco hunc suum Dominus militem permittebat acriter affici, quo ad spiritalis procinctum militiæ disceret arctius informari : quatenus ejus virtus eo robustius ardua postmodum quæque perferret, quo ipse a puero expertus hujusmodi jam fuisset ? Hic etiam succincte notabile quoddam referre non otiosum putamus.

a fratre ejus [illegible]

porcos pascit :

6 Quadam die dum idem præfata adhuc laboraret inedia, casu nummum reperit : et tamquam subito dives effectus gratulabundus, quid eo mercari aptius posset, diu mente revolvere cœpit : nimirum dum suavibus cunctis egeret, dulcis appetitus per mollia quæque puerilem mentem trahebat : quod dum prolixius fieret, ancepsque quod esset eligendum ambigeret, divinitus tandem inspiratus, ait : Quid est E quod revolvo ? quidquid horum certe assumam, non erit ejus diuturna voluptas : melius ergo est, ut tradam Presbytero, qui Deo sacrificium offerat pro patre meo. Quid hujus pueri simplicitate prudentius ? quid hoc egente pupillo frugalius ? Et spretis cunctis, quæ peritura cognovit, illud solum elegit, quod mansurum in æternum speravit. Porro quid hoc fuisse putemus, nisi quoddam futurorum præsagium, quod appetitu videlicet æternorum contemneret temporaliter blandientia ?

invento nummo curat sacrificium Missæ pro patre offerri :

7 Ut autem ad ordinem redeamus, postquam Domino, qui suorum curam non deserit, ex præfatis etiam calamitatibus eruere placuit ipsum pene consumptum, ex impiorum laniatibus misericorditer abstraxit ; et in germani alterius sinu, Damiani *d* nomine, jam mulcendum tandem fovendumque locavit. Hic eum itaque cara satis dilectione complectens, tantam ipsius curæ diligentiam impendebat, ut paternum excedere videretur affectum. Quem porro, jam licet grandiusculum, litterarum apicibus *e* tradidit imbuendum, nec non et studiis subinde liberalibus : in quibus scilicet tam docilis tamque indus- F trius est agnitus, ut ipsis suis Doctoribus mirabilis haberetur. Cumque discendi finem ex omni liberali scientia peritus fecisset, mox alios erudire, clientium turba ad doctrinæ ipsius famam undique confluente, studiosissime cœpit.

a Damiano fratre optime habetur

studiis applicatur :

alios docet.

a Ex his duo filii mox enarrantur, aliarum filiarum, seu sororum B. Petri, meminit ipse epistola 14 libri 8, quam ipsis tum viduis scripsit, ad continentiam eas adhortans. Appellantur Rodelinda et Sufficia. Fratrum Damiani et Marini meminit lib. 2 epist. 14. — b Mox peccatrix muliercula dicitur. De abusu Sacerdotum illo tempore sibi pellices velut uxores detinentium, infra agitur. A Fortunato et Baluzio pellex appellatur. [illegible] fœmina quædam B. Petrus opusc. [illegible] cap. 18 ad Marinum Presbyterum [illegible] publice tamquam legitimam possidere uxorem non reveritum esse. — c [illegible] rongiam legendum arbitramur, id est rubiginem, Italis rongna, Gallis, rogne, Hispanis rona — d Damianus hic ejus frater, deinde fuit Archipresbyter Ravennas, cui scripsit epistolam 2 lib. 6 sub hoc titulo : Domino Damiano fratri carissimo Petrus peccator monachus quidquid servus et filius, ubi eum dulcissimum et dilectissimum in Christo Patrem et Dominum appellat, suam illi negligentiam confitetur, [illegible] precibus expetit. Eumdem Damianum ex Archipresbytero monachum factum tradit lib. 2 epist. 14. Alterius Damiani nepotis sui meminit epist. 11 lib. 1 ad Alexandrum II Pontificem et epist. 29 lib. 6 ad Stephanum monachum, ubi sororis filium appellat. Eidem monacho facto scribit epistolam 21 et 22 ejusdem lib. 6. — e Adolescentem se in Faventina urbe propter litterarum studia constitutum fuisse ait epist. 30 lib. 6 et dum in ipso adolescentiæ flore et nova pubertas indueret faciem, et æstus libidinis accenderet carnem, se apud Parmense oppidum liberalium artium studiis institisse ait lib. 5, ep. 16, quorum

Fratres et sorores ejus.

pellices Sacerdotum uxores habitæ.

rongia.

Damianus alius frater,

alius sororis filius.

Studia Faventiæ et Parmæ peracta.

rum et lib. 2 epist. 17 meminit. Ivonem Magistrum suum appellat lib. 6 epist. 17. Studia dictis in locis peracta esse tradit etiam Rubeus.

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI

CAPUT II.

Deliberatio varia et probatio sui assumpta a B. Petro de vita monastica.

Deliberat de statu vitæ ;

Inter ista nimirum dum favore populari efferretur, dum divitiarum copia cumularetur, jam pene potuit horum lenocinio seculari pompæ subtrahere, aut illecebris venereis illectus implicari. Sed quoniam ex electorum numero nequit ullus prorsus minui, respectu illico divino præventus, ita secum agere cœpit : Et cur delecter præsentibus, uti caro suggerit, ætas exposcit? Sed numquid his perituris debeo inhærere, et non magis istis renuncians, potiora providere? At si forte postmodum hoc me facturum promitto, quia non multo carius, multoque Deo acceptius modo agere satago, dum ætas viget, dum prospera mulcent? Jam vero post hæc paullatim inchoat a mundanis studiis removeri, ac divinis obsequiis accingi : et, licet exterioris cultus specie adhuc videatur hærere caducis, toto tamen mentis affectu bonis aspirat æternis. Sub mollibus itaque vestibus cilicium induit, jejuniis, vigiliis, et orationibus solerter insistit. Et quia, calente juventa, stimulis acriter urgebatur carnalibus, mediis noctibus e strato consurgens, aquis se fluvialibus immergebat : in quibus tamdiu nudo manebat corpore, donec algentia membra rigerent, noxio recedente calore. Exinde vero regrediens, quæque venerabilia loca psallendo circuiens, totum ante synaxim complebat psalterium. Eleemosynis quoque pauperum assiduis insistens, ac frequentibus eos conviviis pascens, suis lætabatur manibus, eis, tanquam Christo, ministrare devotus.

carnem domat cilicio, jejunio, aquis se immergit ; liberalis in egenos ;

9 Inter hæc sane non prætereundum puto, quod ædificationi multorum profuturum non ambigo. Quadam die privatus prandebat, nec quisquam secum præter solum cæcum quemdam præbendarium discumbebat, qui quotidianus conviva ex more sibi assidere solitus erat. Accidit autem, ut tunc non amplius, quam unus triticeæ similaginis panis adesset. Hic itaque illi solus apponitur : quid vero dari possit mensæ sodali, qui non diversis a se cibis ali consueverat, non habetur. Appositus est ergo illi cibarius panis, suppar videlicet, et secundæ conspersionis : quod hic nempe non æquis aspexit oculis, et graviter tulit. Paullatim vero ei pavor incidit, et intra semetipsum cogitare cœpit : Christus, inquit, ad mensam meam inferior mihi est? Egone comedam velut herilem panem, et delitiosum, et ille puerorum meorum pane vescetur? Hæc, et his similia cum in pectore suo multa versaret, incidit cogitatio, ut panem illius suo, suumque illius pane mutaret. Quid igitur ageret? Quo se verteret? tolleret illius panem? sed pudor dictabat : suum comederet? sed conscientia remordebat. Quid plura? Tandem vincit caro, et mens enerviter obluctata succumbit. Incipiunt igitur uterque comedere : hic scilicet, quasi Dominus, et Princeps mensæ, nitidum; ille vero, clientium, vel mancipiorum more, cibarium.

cæcum adhibet mensæ : in defectu panis huic deteriorem dari permittit ;

10 Sed cum comederet, subito pavor accidit, et horror nimius omnium viscerum suorum interna concussit : verebatur enim divinam super se motus evigilare sententiam ; suspicabatur certe repentinam justæ severitatis imminere vindictam, quod et factum est. Os enim piscis gutturi ejus pestilenter inhæsit, quod nullis omnino conatibus trahi in interiora non poterat. Glutiebat ex industria cibum, non descendebat : screabat, tantumdem erat : conabatur emittere, sed affixa pernicies nihilominus immobilis permanebat. Erubescebat tamen dicere, quod intrinsecus patiebatur : clandestinus eum tenebat hamus, et velut incautum piscem per gulam trahebat ad mortem : undique illi augmentabantur angustiæ, et non tam mori quam mortis turpitudo terrebat. Malebat quippe, ut se tela transfigerent, quam fœdus prurientis gulæ interitus deturparet. Anhelus anxiebatur spiritus, et mœroris tenebræ ei circa oculos volvebantur. Quid pluribus moror? Tandem Christo detulit, eique se imparem, etsi non pane, tamen potestate, liquido cognovit. Bucellam suam pauperi festinus apposuit, ejusque ante se vicaria permutatione locavit ; et (o placabilem Deum super malitia nostra!) statim ad primum accepti panis gustum pestis illa pertransivit, et interceptum fragmentum decidens in interiora purgatur. Delitiosus itaque panis ei factus est plaga ; grossus vero et durus, medicina. Escam mutavit, et laqueum, qui eum ferialiter astringebat, absolvit. Deposuit superbiam, cœlestemque persensit de humilitate medicinam, et supernæ miserationis medelam, quam nimirum ut se tam mirabiliter obtinuisse persensit, in sui liberatoris præconium hujuscemodi mox sermone prorupit : Benedictus omnipotens Deus, qui periclitantibus subvenit, et in gaudium de mœrore convertit : arrogantiam calcat, superbientem humiliat, atque misericordiam largitur, quatenus et ipse nos ad misericordiam invitat : Estote, inquit, misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est : suæque tribulationis periculum, quod eatenus erubescendo celaverat, jam cunctis præ gaudio narrat. Quod vis siquidem doloris non valuit, lætitiæ magnitudo extorsit. Et quidem ipsemet tam hoc, quam aliud, quod de ejus abjectione recenter nati superius retuli, suis opusculis exarando inseruit.

spina piscis gutturi inhærente vexatur ; pane meliore alteri oblato, liberatur, supplex Deo gratias agit : Luc. 6. 36. et rem factam propalat.

11 Verum, ut ad suum ordinem noster jam sermo recurrat, hic Christi tiro flammam sui pectoris ad altiora votis attollens assiduis, quod mente conceperat, implere vehementer optabat : scilicet huic seculo funditus renunciare, habitumque militiæ spiritualis assumere. Attamen in patriis finibus prorsus hoc agere recusabat, ne vel affinium vel necessariorum affectus, quodlibet sibi ad perfectionem tendenti noxium pareret obstaculum.

adspirat ad vitam monasticam :

12 Hoc autem eo meditante, atque assiduis orationibus exorante, quatenus sibi a Domino aditus panderetur salutis ; ecce duo Fratres ab eremo sanctæ Crucis a Fontis Avellanæ, cujus fama jam sibi plane innotuerat, illuc directi adveniunt : quos cum divino nutu obvios habuisset, ac peroptatam conversationem habere cum eis cœpisset, sui pectoris revelavit arcanum. Illi vero gratanter audientes quod panditur, piis eum monitis in idipsum roborando succendunt. Sciscitatur ergo, an sanctus illorum Abbas, cujus fama laudabilis ad ipsius jam notitiam venerat, illum susciperet, si ad ipsius contubernium accedere voluisset. Illis quidem annuentibus, atque ipsum hoc persuadentibus, spondet se, Divina opitulante gratia, quantocyus ad eos venturum, ut possit suum implere desiderium : quibus argenteum scyphum obtulit, rogans, quod eum suscipientes, Domino Abbati deferrent. Illi vero vasis amplitudinem cernentes, pondus incusant, viæ longioris impedimentum prætendunt, dicentes, non se posse tanta sarcina gravari, viamque prolixi itineris impedire. Cumque in suscipiendo eum precibus instaret ; aiunt illi : Si ergo nos tantopere cogis, nec tuo vacuos munere prorsus abire permittis, præbe hujusmodi quidquam aliud, quod nos absque viæ dispendio levius pro tua devotione perferre valeamus. Quod ille audiens, vehementer admirari, stupere, secumque dicere cœpit : Qui sunt isti, qui dum pauperes egenique videntur, adeo quæ sunt mundi hujus despiciunt, ut in optimo vase ferendo assumere vel minimum laborem contemnant? Nonne vere liberos vereque dixerim

indicat desiderium eremitis S. Crucis Fontis Avellanæ : offert illis argenteum scyphum : stupet non admitti :

A rim eos beatos, qui tanta fortitudine ambitionis jugum suis e cervicibus excussisse, tantaque mentis excellentia vanam mundi pompam calcasse cernuntur? Unde super hoc plurimum ædificatus, vehementius ad secularis pompæ contemptum succenditur.

40 diebus se cellæ cuidam includit. b

13 Ab hinc igitur de sua valde pollicitatione sollicitus, prius cupit experiri, utrum cellulæ, quem audierat, laborem perferre sufficeret. Quamdam itaque *b* cellam ingreditur, in qua nimirum quadraginta diebus, ad illius eremiticæ sanctionis instar, non segniter exercetur. Qua scilicet experientia admodum roboratus, nil jam cupit eremiticam illam austeritatem pertimescere, imo toto eam affectu inhianter appetere.

a *Sæpius nomine Fontis Avellani solum appellatur. De eo supra egimus.* — b Cellam cœnobii S. Mariæ ad littus maris Adriatici, *inquit ex Donthe Fortunius lib. 5 Histor. Camaldul.*

CAPUT III.

Vita monastica B. Petri in eremo sanctæ Crucis Fontis Avellani.

Tempore itaque optato suscepto, quo videlicet id apte peragere præter scientiam suorum omnium B posset, assumens ex suis bonis, quæ voluit, clam iter arripuit. Cum ad Eremum pervenisset, desiderium suæ mentis Senioribus illis aperiens, in illorum consortium se recipi devote poposcit: cui mox, quod salubriter postulat, gratanter permittitur, atque uni ex Fratribus, pro novitiorum more instruendus contraditur. Qui cum eum ad cellulam deduxisset, mox, ut jussus fuerat, lineis exutum, cilicioque indutum, ad Abbatem reduxit: quem Abbas cuculla superindui absque mora præcepit. Ipse vero super hoc admirans, dicebat intra se: Quid mihi accidit? Nonne debebam prius disciplinæ hujus experimentum capere, ac postmodum ad suscipiendum istum ultroneus posceus accedere? Numquid valeo tam subito præventus obtemperare? Cumque hoc secum ageret, extemplo in semetipsum reversus, increpare se cœpit vehementer, et dicere: Numquid, si res posceret, ut plecti capite pro Christo deberes, ita effugeres, obstinatusve resisteres? Quod factum est, nonne paulo ante constanter tibi omnia perpeti promittebas? Cur tam cito enerviter succumbere non formidas? At si forte illud judicas noxium, istud admittas libentius; ut quo durius toleras, eo placidius in retributione suscipias. His itaque propriis invectionibus reflexus, Senioris præcepto illico acquievit, placidusque gratanter obtemperavit.

Properat ad eremum S. Crucis Fontis Avellani:

admittitur: vestibus monasticis induitur:

tentationi constanter resistit:

15 Assumpto vero habitu, tanto protinus fervore C succenditur, ut corporea cura contempta, sola, quæ sunt spiritus, appeteret: carnem spiritui totis viribus servire compelleret: delicata vel sumptuosa cuncta respuens, aspera quæque et contemptibilia requireret. Porro, quod dico, hoc intueri vales exemplo: Dum hic esset aliquando cum suo profecturus Magistro, molliorem scapularem induere, atque pulchriorem, quam affectaret, equum ascendere jussus est. Rogare itaque Magistrum summissis cœpit precibus, ne sibi hoc dignaretur præcipere, quod ipse nimium, velut indecens, abhorreret. Magister vero ejus precibus acquiescere nolebat, ne vilipendere videretur discipulum, quem diligebat tamquam unicum, si sic eum juxta suum desiderium secum permitteret incultum procedere. Discipulus autem longe aliter sentiens, totumque aliorsum convertens, nimium erubescebat secularibus jam apparere nitidulus: ne ipse, qui olim seculo renunciasse videbatur, secularem pompam adhuc carnaliter quærere putaretur. Quod tamen opprobrium multo magis ille subire, quam inobedientiæ notam maluit: quam videlicet incurrere vehementius expavit. Videbatur enim sibi, prout ipse referebat, ut quicumque illum sic coruptum equitare cernerent, digito demonstrarent, D et velut carnalem subsannarent: sibique non monachi, sed sponsi nomen aptarent. Unde tantus rubor ejus suffuderat faciem, ut vix caput erigere, vix in quempiam posset acies oculorum dirigere. Illis autem regredientibus, cum ad *a* cœnobium S. Vincentii, cui vicina rupis Petra-pertusa vocabulum indidit, perventum fuisset; jam Domini servus ulterius ferre nequit ignominiosum nitidulæ vestis ornatum: occasione itaque ibidem paulisper remorandi reperta, Magister cœpto itinere tendit ad Eremum, ille vero alium sibi scapularem, *b* humiliorem stamine et colore, acquisitum induit: sicque velut immani sarcina, qua depressus hactenus fuerat, levatus, quantocyus post Magistrum ad proprium est monasterium reversus. Nequaquam enim eos æque poterat, qui squalidis utebantur vestibus, venustis ipse indutus revisere: dum moribus ornari potius gestirent, quam vestibus.

viliora quæque appetit:

ob majorem decentiam et nitorem equum ascendens, et vehenti iter faciens

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

a

b viliorem vestem accipit:

16 Ut autem ad superiora redeamus, bonæ indolis Christi miles tantis illico jejuniorum, vigiliarum, ceterarumque afflictionum laboribus se cœpit atterere; ut ii, qui diuturnis jam studiis exercitati fuerant, illius mores et vitam intuentes, sua cogerentur acta contemnere. Nam dum inolitum vitiorum funditus certaret evellere, cuncta moralium ipsius loci E exercitiorum genera totis gestiebat viribus, indefesso operis labore, complere. Porro *c* loci institutio hujusmodi fore dignoscitur, quod bini divisis cellulis commorantes, die noctuque a spiritali luctamine, velut in acie consistentes, brachia non remittebant. Inexpugnabilibus namque psalmodiæ, orationis, lectionis, abstinentiæ, obedientiæque armis accincti, adversus aereas potestates infœderabiliter dimicabant. Abstinentiæ vero modus hic erat, ut quatuor in hebdomada diebus pane et aqua contenti, tertia, et quinta feria pauxillum leguminis sumerent, quod videlicet singuli in suis cellulis decoquebant. Jejuniorum quippe diebus nequaquam pro suo libito cuiquam de pane sumere licebat: sed id, quod præfixa mensura præbebat. Porro de vini usu quid memorem, cum nisi pro ipso sacrificio, seu forsitan pro ægro, vinum ibidem tunc prorsus deesse feratur? Nudipedalia passim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in cellis vero nec *d* caligas induebant. Ceteris autem spiritalibus exercitiis, disciplinæ videlicet *e* metanæis, *f* palmatis, prolixis *g* ulnarum extensionibus, sedulo, prout cuique *h* fervor virtusque inerant, incumbebant. Porro vigiliarum hunc morem servabant, ut signo temporis personante, totum post synaxim Psalterium ante lucem complerent. Petrus vero hoc commune signum longe vigilando F præveniens, quidquid tamen noctis post *i* synaxim restabat, continuatis excubiis transigere satagebat: ne communem scilicet videretur canonem solvere, qui ad injussa quoque se conabatur extendere. Noverat enim sacratius fore, quod publica lege taxatur, quam quod institutione privativa dependitur; et quod gratuita munera quantumlibet grandia, minime valeant a mandato legis offerentem absolvere, quo minus quæ lege præfixa sunt, studeat diligenter implere: cui nimirum licet quælibet pro devotione adjicere, non tamen instituta majorum propriis amovere. Voluntaria quippe augere merito possunt, excusare omnino, quæ legis sunt, nequeunt.

instituit jejuniis, vigiliis aliisque loci exercitiis,

c

orationi,

abstinentiæ:

d

e f g pœnitentiis: h

e lege præscripta voluntariæ devotioni præfert.

17 Denique dum hujuscemodi pernoctaret excubiis, tantam læsi cerebri passionem contraxit, quo vix vel modico somno jam refici posset: atque postquam adhibito medicamine de concepta passione, divina opitulatione convaluit, sic jam discrete agere didicit; quatenus et remissionis torporem vitare, et præcipitationis cursum prudenti moderatione cohibere satageret. Qui nimirum dum cellulæ stationem rigida

dolore capitis vexatur:

eo liberatur:

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

claret scientia sacræ Scripturæ

rigida censura servaret, et post assuetum psalmodiæ, precum, atque orationum persolutum, sedula meditatione lectioni vacaret, tanta divinarum Scripturarum scientia claruit, quanta secularium antea non claruerat.

a *De hoc monasterio agit B. Petrus epist. 32 lib. 6, eique se summa auctoritate præfuisse innuit. Quadragesimale jejunium aliaque perscribendo* — b *De vili vestitu monachorum disserit opusc. 12, et ecclesiasticorum opusc.* 29 — c De ordine Eremitarum et facultatibus eremi Fontis Avellani, *item* De suæ congregationis institutis *exstant tractatus duo B. Petri tomo 3 opusc.* 14 *et* 15, *ex quibus hæc videntur excerpta.* — d Nudis cruribus *permanere solitos tradit opusc.* 14. — e Metanœa, *Græce* μετάνοια, *pœnitentia, hic significat prostrationem sive inclinationem corporis in terram. Ita B. Petrus scribit in Vita S. Dominici Loricati, ab eo in uno psalterio recitando mille metanœas fieri, et eodem opusculo* 14 *ait pro fratre mortuo unumquemque septingentas* metanœas facere. *S. Simeon Stylita apud Theodoritum cap.* 26 *Philothei quotidie quam plurimas inclinationes faciebat, quibus ad mille ducentas quadraginta quatuor enumeratis, defessus qui observabat, numerare desiit. Consule Onomasticon Rosweydi ad vitas Patrum.* — f Palmatæ *a palma manus dictæ sunt, eas quispiam sibi infligit, quando palmas illidit terræ. Ita B. Petrus lib.* 6 *ep.* 27 *ad Petrum Cerebrosum monachum, loquens, inquit,* est homo indutus ad carnem ferreis membra divulsa circulis ambit, nihil cum labore metanœas, allidit in pavimentum sæpius palmas. *Baronius lib.* 10 *cap.* 17 *et* 25 *ait diem unum pœnitentiæ viginti palmatis rediml posse, ubi percussiones palmarum ferula inflictas aliqui intelligunt.* — g *B. Petrus in Vita S. Dominici Loricati ait hunc duodecim psalmos* viginti sex vicibus sub nullo prorsus intervallo, sed uno ductu, extensis in modum Crucis brachiis quotidie decantasse. *alium* juvenculum Fratrem a capite usque ad finem psalterii elevata brachia tenere, ita ut laquear tabulatum cellulæ manibus sæpe contingat. — h *B. Petrus opusc.* 15 *hæc tradit.* Super metanœis vero disciplinis atque palmatis sive etiam brachiis extendendis in orationibus ceterisque sancti fervoris exercitiis, nullo fratrem lege constringimus. *Flaminius in Vita B. Petri sic explicat* Ceteris vero spiritualibus exercitiis, verberibus genuflexionibus et prolixis ulnarum in Crucis modum extensionibus, prout cujusque fervor erat virtusque, vacabant. — i *Ita infra num.* 40 synaxis *pro nocturno seu matutinali officio accipi videtur.*

Metanœa. — Palmatæ. — *Oratio expansis brachiis.* — Synaxis.

CAPUT IV.

Conciones B. Petri in variis monasteriis habitæ. Præfectura Fontis Avellani. Diversa monasteria extructa.

Concionatur ad suos — *deinde ad Pomposianos*

Cum tempus igitur advenisset, ut lucerna domus Domini erecta super candelabrum omnibus luceret, jubente Magistro, *a* paucis illis Fratribus exhortationis verba impendere cœpit. Cumque ejus opinio jam latius effusa crebresceret, *b* Wido venerabilis Abbas *c* Pomposianus, vir sanctissimus, suos legatos ad hujus Abbatem dirigens postulavit, quatenus caritate Fratrum, cum ad suum monasterium destinaret, secumque aliquandiu remorari permitteret: quo poscentibus Fratribus verbi sacri erogare pabulum debuisset: ejusque pia petitio caritate, quam postulat, Deo disponente, minime frustratur. Illuc enim dirigitur, ubi caterva Fratrum centenarium numerum ferebatur implere. Cumque ibidem fere biennio retentus, non parvum fructum ex jacto verbi semine fidelis operator Domino tulisset, accepto Abbatis sui mandato, subnexo etiam obedientiæ verbo, quatenus ad se redire debuisset, licet pluribus obstrictus precibus, teneri ultra nequaquam valuit: sed tanquam vir Deo plenus, obedientiæ per omnia subditus, Magistrum non obaudire formidans, festinus ad eum rediit. Sæpe namque nobis referre solebat, cum sermocinandi occasio id videretur exposcere, quo sui nos exemplo, velut ex propinquo, ad obedientiam efficacius provocaret: quod si quid olim sibi cum obedientiæ additamento præcipi contigisset, tanto suæ viscera verbum hoc illico terrore concuteret, ut nulla injuncti operis difficultate ab ipsius executione retardari valeret. Peracto igitur cum suis confratribus permissi temporis spatio, iterum ejusdem rei gratia, ob quam Pomposiam ierat, ad S. Vincentii, cujus supra meminimus, monasterium pergere jubetur. Quod nempe quanto vel turba monachorum, vel latitudine facultatum cernebatur uberius, tanto se monasticæ normam disciplinæ fore declarabat angustius. Ibi quoque aliquandiu commoratus, nequaquam *d* segnis a Dominicæ vineæ cultura quievit:

et monasterii S. Vincentii Fratres:

donec, cooperante sibi Domino, uberem sui fructum famulatus impenderet.

creatur Procurator,

19 Magister vero ejus tantam ipsius prudentiam ac zelum considerans, lætabatur strenuum se recepisse discipulum, cui tuto committeret ipsius Eremi gubernacula. Assumpto itaque discipulorum consultu, Eremi procurationem ei, licet abneganti ac renuenti, post se suscipiendam mandavit. Post migrationem vero Magistri, *e* regimen loci suscipiens, tam spirituali quam temporali cultu *f* haud modice dilatavit. Et quia divina gratia ad uberiorem animarum fructum ejus mentem succenderat, cœpit alia loca perquirere, ubi ad serviendum Deo congregare monachorum copiam posset. In *g* Camarinensi itaque diœcesi aptum quemdam ad eremitarum habitacula locum, juxta suam vicinam rupem curiosus indagator invenit: ibique congregatis Fratribus, oratorio fundato, ordinatoque Priore, sub quo famulari Deo deberent, rursum ad locum alium investigandum processit. Pervenit igitur ad montem Pregium, in territorio *h* Perusino, ibique alia eremitarum fundavit habitacula: ubi videlicet cellulam quamdam invenit, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant. Quo igitur in loco, aliis locatis Fratribus, ad alium rursus demigrans, in Comitatu Faventino congruum reperit locum, qui nuncupatur *i* Gamonium: ubi præparatis habitaculis, alios Deo famulaturos constituit. Sed et vicinum huic loco monasterium, quod *k* Acereta dicitur, construxit. Alterum quoque in Ariminensi territorio, in loco, qui *l* Murcianum nominatur. Hujuscemodi autem studiis assiduis vacare gaudebat, non quæ sua essent, sed quæ Jesu Christi, requirens.

dein Prior Fontis Avellani: extruit quinque monasteria

sæpe invisit eremum S. Crucis:

20 Porro quamquam his gerendis prudens Dei servus instaret, tamen dilectum sanctæ Crucis Fontis Avellanæ locum et collegium, quod ipse præ omnibus tamquam vicinum diligebat, crebro, quocumque diverteret, visitare curabat. Nequaquam sane illorum oblivisci poterat, cum quibus a suæ conversionis exordio conversatus fuerat, quosque jussione Magistri sibi commendatos esse recolebat. Quamquam nec ceteros, quos per diversa loca discipulos aggregaverat, sua diutius visitatione carere patiens, modo sui præsentia, modo epistolis, modo dirigendo aliquos spiritualium discipulorum sibi hærentium, omnes paterna sollicitudine congruis vicibus inviseret. Hanc quippe sollicitudinem non solum propriis quos ipse fundaverat, sed et pluribus locis aliis tam cœnobiorum, quam Canonicarum, tanquam communis parens cunctorum, non desinebat impartire, prout cuique valebatur expetere. Sed his paullulum intermissis, jam de illis aliqua loquamur, quæ Dominus per eum fecisse dicitur, in quorum sane relatione, Deo opitulante, quidquam immiscere mendacii, velut ex proprio, prorsus vitare curabo: illorum traditione fideliter exequendo, qui se vel ipsis interfuisse, vel ab his, qui interfuerant, accepisse, seu etiam, qui erga se ea, quæ memorabant, gesta fuisse dicebant.

curam gerit monasteriorum extructorum et aliorum.

a *Monachos plerumque viginti plus minus degisse, at cum Conversis et famulis triginta quinque, supra dictum.* — b S. Wido, *sive* Guido *cognomine* Stambiatus, *mortuus est an.* 1046, 2 *Aprilis, at colitur potissimum* 31 *Martii. Corpus ejus adservatur Spiræ ad Rhenum in templo cathedrali illi dicato.* — c Pomposa *inquit Ferrarius ad* 31 *Martii, est* pagus cum cœnobio et abbatia insigni in territorio Ravennate inter Ravennam et Hadriam, ab ipsa urbe Ravenna ad 15 M. P. quod fere a Comaclo distans. *B. Petrus epistola* 6 *libri* 6 *mittit donum Pomposianis monachis, petit ut pro se a morte preces fundant sicut pro suis faciunt. Idem opusculum* 13 *de Perfectione monachorum inscripsit G. Abbati* Pomposiano ejusque sancto conventui. — d *Eodem tunc cum scripsisse Vitam S. Romualdi circa an.* 1040, *supra diximus.* — e *Ante annum* 1044 *supra probatum.* — f *Bona monasterio a se acquisita explicat B. Petrus opusc.* 14, *ut supra nos indicavimus.* — g Est Camerinum *urbs Marchiæ Anconitanæ ad radices montis Apennini. Præerat tum Romualdus Episcopus, ad quem extare epistolam B. Petri tradit Ughellus de Episcopis Camerinensibus. In hac diœcesi condita a S. Romualdo cœnobia describit B. Petrus cap.* 12 *Vitæ illius.* — h *B. Petrus lib.* 6 *epist.* 30 *ad Teuzonem monachum*

S. Wido — Pomposa monasterium. — Camerinum

A *monachum hæc scribit.* In Perusino monasterio, sancti videlicet Salvatoris, cui nuper et ipse præsul, quidam monachus fuerat *etc. An illud in monte Pregio? Quod modo in urbe Perusina est monasterium Camaldulense S. Severo sacrum, fuisse olim extra portam S. Petri tradit Crispoltus in Perugia Augusta lib.* 1 *cap.* 18. — i Gamonium *Flaminio* Gamunium, *Fortunio* Ganvinium, *Rubeo* Gavimmum, *qui ait* nunc Caviuam *secundum quosdam appellari B. Petrus opusculum* 44 *de jejunio sabbati inscribit* Fratribus in eremo Gamagni constitutis. *et epistola ejus* 31 *lib.* 6 *scripta est* ad suos eremitas Gamugnensis S. Barnabæ. *Quæ de hoc loco accepi videntur.* — k *Hic locus prima mansione redeuntibus Faventia Eugubium occurrit, ut infra dicitur num.* 21, *vide et cap.* 9 *litt.* 1. — l *Murcianum pagus etiamnum visitur non procul a mari in confinis fere Romandiolæ, versus Ducatum Urbinatem.*

Perusinum monast. — Gamonium. — Acereta. — Murcianum.

CAPUT V.

Miracula varia B. Petri meritis patrata.

a

Quadam igitur die apud præfatum *a* Gamonium cum in cella consisteret, Fratri, qui ei ministrabat, ex fonte sibi potum afferre jussit: qui statim pergens festinus jussum complevit. Quod Magistro gustante vinum esse deprehenditur. Increpare itaque discipulum cœpit, quod pro aqua sibi vinum tulisset. Illi vero asserenti, hausisse se ex fonte, quod obtulerat, eumdem sibi potum Magister porrexit, jubens gustando ipsum experiri, quo valeret se teste fallax convinci. Cui gustanti licet vinum sapuisset, quod erat, nihilominus tamen, ut bene sibi conscius, potum illum ex fonte se hausisse affirmabat. Cumque illi fides nequaquam daretur, alius ad eumdem fontem Frater dirigitur, cujus gressus, ne fallere similiter posset, observari præcipitur. Qui ergo ex eodem fonte mox pleno vasculo hauriens, concitus rediit: potum quem hauserat, Magistro tradidit. Verum dum hic quoque potatur, optimam esse vini speciem æque fere probatur. Fratres quoque, qui cum eo erant, ex eodem gustantes, vinumque optimum comperientes, Deum præ gaudio collaudaverunt omnes. Quibus Petrus illico prostratus supplicat, imo sub obedientia interdicit ac mandat, quatenus se in carne degente, nulli prorsus mortalium, quod factum noverant, pandant. Quo factum est, quod ad nostram notitiam id, ante ipsius obitum nequaquam pervenire potuerit: sed postquam illius sepulturam Faventiæ celebrassemus, indeque redeuntes, apud præfatum monasterium suum Aceretæ prima mansione hospitaremur, ibidem non solum istud, sed et alia quædam, quæ, faciente Domino, miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit: referentibus eadem quibusdam ejusdem monasterii Fratribus, nec non et prædictæ Eremi, qui tunc illo convenerant.

Aqua a discipulo hausta in vinum mutatur, B *iterum ab alio hausta.* *miraculum silentio pressum,* *a morte scitum.*

b

22 Aliquando vir Dei *b* buttem vini repositam apud quamdam suam capellam habuerat: accidit autem, C ut die quadam militum turma prope ipsam capellam pertransiret: qui dum siti æstuarent, requirunt Presbyterum, si eis vinum præbere posset. Quibus ille respondit: Nil prorsus vini eo loci haberi, præter unam *c* tinam Domini Petri, quam ipse contingere non auderet. Quo audito, is qui ceteris præerat, quique, ut aiunt, eumdem virum Dei subexosum habebat, respondit, dicens: Utique si Domini Petri est, ex ipso ego libentius bibo: moxque sibi famulantibus jussit, quatenus ex vino illo sibi ac sociis propinare curarent. Qui nempe conciti alacriter, ut genus illud hominum solet, ad hujusmodi obsequium currunt, sed evulso *d* tenello, nil prorsus vini suscipiunt: vertuntur ad alium, tantumdem reperiunt: tum cuncta foramina pandunt, et (o prodigium!) dolii aditus patent, et liquor interius, ac si quid solidum, nihilominus latet: superius itaque spiramen pandentes, et si quid intus meri contineatur, curiose rimantes, dimidio tantum palmo vas *e* semum invenerunt. Stupentes ergo hujuscemodi eventum, arbitrantes tamen adhuc, ne quid forte obstaculi lateret intus, quo liquoris impediretur egressus, ingerunt singulas aditibus patentibus virgas: quibus D deductis, eas quidem madere conspiciunt, vinum tamen introrsum nihilominus hæret inclusum. Illa nimirum virtus, quæ Israelitico quondam populo rubri maris profunda calcanti, aquarum fluenta, murorum ad instar, dextra levaque suspenderat, liquori hujusmodi fluxum constrinxerat. Et qui hostiles tunc adversariorum acies, ne gressus piorum impediri possent, aquis potenter immersit: ipse nunc istorum proterviæ, ne suo nocerent famulo, mirabiliter obstitit. Nam, ut illorum rabida fames, interempto Dei populo, manubiorum præda satiari nequivit; sic istorum vesana sitis rapina ejus famuli restingui minime valuit. Dum suos itaque vesanos conatus superna virtute delusos frustratosque perpendunt, divinæ cedentes virtuti, confusi arentesque discedunt.

c *d* *e*

milites ex vini dolio nihil haurire possunt, AUCTORE S. IOANNE LAUDENSI. *varia irrito conatu tentant,* Exo 14. *pudore confecti abeunt:*

23 His autem profectis, viator quidam adveniens, eidem flagitabat Presbytero, ut sibi quantolibet vini dignaretur poculo subvenire: cui Sacerdos eadem, quæ prioribus, verba respondit. Cumque viator precibus instaret, quatenus ex eodem caritatis sibi gratia subveniret; Sacerdos, quæ militibus illis contigerant, ei seriatim enarrare curavit, ne ultra sibi importunus insistere debuisset. Ille tamen a sua petitione minime desistens, aiebat: Se jam magis ex E ejus sperare beneficio, quod rapinæ arrogantium ita abstractum fuerat, dum ipse sibi bene notus jam dudum fuisset, suumque frequenter exhibuisset. Jam igitur Presbyter tanta postulatus instantia, fideque mollitus, licet timide, accessit ad dolium: et quoniam, ut scriptum est, Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam; liquoris fluxus facilis mox attactu est haurientis manum secutus. Itaque mitis obtinuit inermis, quod armatis fuerat negatum superbis.

Sacerdos pro pio peregrino haurit vinum: Jacob. 4 6

24 Dum quadam die advesperascente idem Pater fessus cum eodem, qui hoc mihi retulit, Fratre a silva rediisset, sola panis quadra cum crudis oleribus cœnanti apponitur: quem ille totum socio largiens, solis oleribus vescens, hortabatur convivam, quod patienter illam ferret pauperem cœnam, ditiorem habiturus in crastino mensam. Factumque est. Sequenti etenim die tanta est allata ciborum copia, quæ cunctis illic degentibus in plures dies sufficere poterat.

In summa panis caritate, ciborum copia cœlitus offertur:

25 Vir quidam magnus, admodum viro Dei devotus, onusta piscium *f* exenia in præcipuis ei solennitatibus legare consueverat. Accidit autem ut aliquando, Domini propinquante natale, nequaquam hujusmodi potuisset pisces invenire, quos digne ei posset juxta morem dirigere: cumque super hoc non modica angeretur molestia, tandem in ipsa sacra F Dominicæ nativitatis nocte, grandis ei piscis advehitur. Exhilaratus ergo, et plurimum gavisus præcepit, ut Dei viro illico deferretur. Porro nox tetris densata tenebris, nullum stellarum lumen radiabat, via quoque nimis laboriosa et difficilis erat, quam lutosæ nivis salebra omnino consperserat; piscis tamen portitor nulla difficultate, diei lucem præstolari permittitur. Eo itaque cœpti itineris viam carpente, ad obscuram quamdam ripam, profundamque pervenit: cujus extrema dum nimium, velut ignarus, persequeretur, lapsis repente vestigiis in ima præcipitatur: et cum tantus fuerit casus, ut solvi potuissent totius corporis nexus, meritis tamen viri Dei, virtute divina, totus servatur illæsus. Incolumis ergo et validus onus excussum cervicibus lætus resumpsit, sicque ad Dei hominem hilariter properavit, Domini sui munus obtulit, quodque ex mortis faucibus ipsius fuisset meritis ereptus, gratias egit. Cui ille, Noli inquit, fili, noli homini deputare peccatori, quod Deus tibi dignatus est sola sui miseratione largiri: ei tantum ex collatæ salutis munere gratias

f *piscem B. Petro allaturus nocte iter agit:* *corruit in aquam:* *a mortis periculo liber evadit:*

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

A gratias age, qui numquam sibi famulantibus in tribulatione deest.

26 Hic unum ex discipulis ad quemdam aliquando direxit Abbatem, quem dum in monasterio Frater ille minime reperisset, eum, quo diverteret, sollicitus requisivit: quod cum egisset, regressus ipsius mora adeo protelata est, ut die, qua expectabatur, nequaquam redire potuisset: cumque ob id de correptione cœpisset trepidare, suscepto socio, iter suum arripuit sub silentis noctis obscuro: ac dum simul paullulum processissent, ejus conviator paullatim se subtrahens, furtim abscessit. Quo facto, monachus ille viæ, quam cœperat, prorsus ignorans, cœpit vehementer tristari, cum nec ulterius progredi, nec regredi, qua venerat, nosset. In arcto itaque situs, hoc a Domino supplicans postulavit; quatenus iter suum meritis illius dirigeret, cui satagebat obedientiam exhibere: cumque oratione facta, abire cœpisset, quoddam bivium reperit, ubi dum paullulum hæsisset, ambiens, cujus tramitem terendum assumeret, unum tandem elegit, quem aptiorem sibi fore putavit: in quem dum conaretur jumentum dirigere, non consensit; sed alterum capiens obstinate pergere cœpit. Sessor vero toto annisu calcibus atque verberibus instabat ad suum votum ipsum reducere: illuc nihilominus tendebat, quo cœperat pergere. Cum autem hac colluctatione diutius certatum fuisset, nec tamen rector jumentum sibi ad obtemperandum ullo modo revocare potuisset, jam demum suspicatus, ne forte brutum illud animal ita sibi contra morem divino instinctu resisteret, totas illi laxavit habenas, quatenus jam liberum pergeret, quo ipsum Deus dirigere vellet. Mane itaque facto, jam lucescente diluculo, erectis oculis, quaque nota conspexit, seseque divino munere, rectissimo tramite directum fuisse agnovit. Ergo suas preces Magistri meritis exauditas esse cognoscens, Deo gratulabundus gratias egit: nec non et suo Magistro, quem adeo dignum Deo fore perspexit.

monachus noctu a viæ ductore destitutus,

per merita B. Petri iter dirigi petit.

a jumento recte ducitur:

B

27 Alio quoque tempore quemdam nuntium cuidam destinabat Episcopo, qui dum aquæ rivulum in via reperisset, eum quidem facile transvadavit, sed mox in ejus egressu, tanto ipsius equus infigitur luto, ut nullo conamine ex eo potuisset exurgere; eques vero ita se impeditum considerans, et quid ageret prorsus ignorans, deprecatus est Dominum, quatenus sibi dignaretur illius meritis subvenire, cujus se noverat obedientiam gerere. Qua supplicatione ad Dominum fusa, confestim equus prosiliens concitus in aridam exivit, correptoque spatio agilis ad urbem pervenit. Cum autem ad Episcopum, cui missus fuerat, pervenisset, nequaquam Episcopum, quem quærebat, invenit: reperto tamen quodam ejusdem patruele, honeste ab eo susceptus est. Qui plane pro tanti viri reverentia, cum omni domus ipsius familia ei officiosissime deservivit: in hoc uno tamen non modico erga eum deliquit, quod dum istum stratum locasset, cunctis recedentibus, solum in spatiosa illa mansione cubantem dimisit. Quod nimirum dum ille persensit, tantus eum horror invasit, ut vix quantumlibet soporis illa nocte potuisset admittere.

nuntius ejus meritis ex luto eximitur,

C

timore nocturno corripitur.

28 Veruntamen nec juvenis ille impunis evasit, qui ejusmodi erga eum negligentiam duxit. Eadem quippe nocte, dum ille somno resolutus, in stratu suo jaceret, vir Dei Petrus in eum violenter insiliit, duraque virgis validis intentatis exterruit, eo quod legatum suum tam immaniter sua negligentia contristavit. Qua vero visione completa, illico expergiscens, cœpit diurnam lucem præstolari sollicitus, quod suum hospitem revisere, et alloqui posset. Primo itaque lucescente diluculo, ad illum properans, diligenter eum inquisivit, quid negligentiæ, D quidve delicti circa ejus fuerat commissum obsequium, quod in se Dominus Petrus tam se terribilem invexerat, tantisque se minis ac probris objurgaverat, atque terruerat. Cui protinus ille, Tanto, inquit, hac nocte, cunctis vobis recedentibus, solum me relictum fuisse expavi, ut cum gravi molestia insomnem pene totam protraxerim noctem. Quibus vicissim revelatis, admirati viri Dei potentiam, glorificaverunt Deum, qui tantis prodigiis se mirabilem in Sanctis et servis suis ostendit. Cujus videlicet signi, is qui missus fuerat, ita est admiratione compunctus, ut ad virum Dei reversus, confestim se illi commiserit, promittens se jam seculo abrenunciaturum, et regularem habitum ex ipsius benedictione ad famulandum Deo assumpturum. Quod quidem ipse post modicum implevit, idemque hoc nobis, ut digessimus, ex ordine totum enarravit.

cujus auctore per B. Petrum in visione reprehenso,

lætus cum illo gratias Deo agit,

fit monachus.

a *Flaminius perperam hoc miraculum attribuit Acerelæ, ubi auctor intellexit.* — b Βοῦττις *in Glossis Cyrillo olim adnexis* cupa *et* Βουττίον cupella. *Hinc Latinis* Buttis, *vel* Butis *apud Marculphum etiam in formulis, et* Butto *seu* Buto argenteus *apud Anastasium in Leone III et Leone IV legitur. Hic pro dolio ponitur.* — c Tina *in Actis SS. Thyrsi et sociorum 28 Januarii, pag.* 820 *num.* 25 *legitur, in Vita S. Philiberti* 20 *Augusti* tomo, *ubi* vas vinarium *ita dici addit; ac* Tina *Festo et Varroni etiam tribuitur.* — d Tenello *obturaculum oris dolii intelligitur, cujus loco epistomium imponitur.* — e *Ita tres editiones* semum *pro vacuo habent, an semotum aut semiplenum aut quid simile legendum?* — f *Exenia, seu Xenia, dona hospitalia, præposita per errorem littera e.*

Battis. Tina. Tenellum Semum. Exenia.

E

CAPUT VI.

Episcopatus Ostiensis B. Petro collatus. Zelus in eo administrando.

Cum tantæ igitur ipsius sanctitatis ac prudentiæ jam latere fama non posset, ad a aures sanctæ Romanæ Ecclesiæ clara defertur: et quoniam vir tantus sacerdotio censetur idoneus, atque b negotiis Ecclesiasticis quam maxime necessarius, perductus ad Summum Pontificem, tunc Stephanum videlicet c nonum, ad suscipiendum Episcopalem cathedram, tam ab Episcopis ceteris, Ecclesiasticis viris, quam ab ipso quoque Summo Pontifice compellitur. Ipse vero non immemor solitariæ quietis, in qua divinæ lectioni ac contemplationi suaviter vacare consueverat, eam amittere, civilemque strepitum repetere nimium perhorrescens, summo et omni conamine eorum compellationibus resistebat. Qui porro cernentes nil suis prorsus cohortationibus, nil precibus proficere, jam ei cœperunt excommunicationis sententiam, si obstinate resistere ultra decerneret, intentare. Quid plura? Dominus tandem Apostolicus unum superaddere studuit, quod ab eo contemni prorsus nequivit. Sub obedientiæ namque sibi præcepit imperio, ut obtemperans Fratribus, placide F quod jubebatur assumeret: moxque ipsius arripiens dextram, annulo simul d dotavit et virga: quibus videlicet arrhis Ostiensem sibi copulavit Ecclesiam. Episcopatu vero hoc ordine assumpto, illud illico in se agnovit impletum, quod per visionem sibi fuerat ante triennium revelatum. Porro visio talis fuerat: Putabat sibi sponsam clarissimam fore dotatam, quam non contingere, nec æquo saltem intuitu valebat inspicere; cui tamen nullatenus renunciare audebat, tamquam sibi jure conjunctæ. Quod huic plane negotio prorsus convenisse perspeximus. Agnovimus enim ipsum super hoc multoties conquestum fuisse, injunctæ tamen obedientiæ sarcinam quamlibet onerosam, a suis unquam cervicibus excutere minime præsumpsisse.

a

b

c

B. Petrus evocatur ad Papam Stephanum IX,

oblatum Episcopatum deprecatur:

d

ex obedientia fit Episcopus Ostiensis.

ante per visionem edoctus.

30 Cum se igitur perpendisset istiusmodi jugi nexibus taliter mancipatum, nec jam sibi licere solitæ contemplationi libere deservire, arbitratus est præteritorum dispendia lucris fore sequentium compensanda; quo e Rachelis venustati, Liæ posset fœcunditas comparari. Ut fidelis igitur servus ac prudens,

e

A dens, Dominicæ se familiæ procuratorem constitutum cognoscens, cœpit solerter procurare, quatenus susceptum ministerium taliter sibi commissum impenderet, ut adventum Dominicum posset intrepidus expectare, tamque plenam et perfectam annonæ mensuram suis exhiberet conservis, quo veniente Domino mereretur audire : Euge serve bone, intra in gaudium Domini tui. Nec hoc tamen sibi sufficere judicans, si erga *f* unius tantum Ecclesiæ plebem, cui videlicet præerat, administrationis suæ curam prætenderet, dum se cunctis sciret obnoxium conservis, in una secum familia conscriptis, se sollicitum exhibebat : omnesque lucrari Deo cupiens, tamquam sagax rimator piscosi gurgitis, solerter investigabat, sicubi pro qualibet solennitate populi multitudo conflueret, quatenus divini verbi lineam submittens, plures capere, et quasi de mundani æquoris profundo ad superni amoris alta sustollere posset. Hujuscemodi namque lucri gratia, longe diurnam lucem multoties eum prævenire conspeximus, si talis conventus longiuscule fieret, ne competens sermocinandi sibi hora transiret. Sæpenumero quoque illum novimus acribus febribus nocte confectum, mox orto sole ingressum Ecclesiam, Missarum inB choasse solennia : et usque sextam fere horam edita voce in aure totius plebis protrahendo sermonem, non parvum nobis ex se præbuisse miraculum; cum et robustiorem viribus, et clariorem eloquio cerneremus, quem jam pene defecturum suspicabamur. Quo plane daretur intelligi, non alium ipsius ore concionari, quam illum, qui discipulos suos docens, aiebat : Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Cujus videlicet eloquia, velut e largissima fontis vena redundantia, singulorum capacitati congrua propinabat. Quæ nimirum, etsi aliquando fierent prolixiora, nulli tamen esse poterant onerosa. Quæ nempe onerositas in illius esse posset sermonibus, quibus erectis auribus, tamquam divinis affectibus, ab omnibus intendebatur? aut infructuosa ejus esse poterant verba, cui sancti cooperabatur Spiritus gratia? Minime.

diligenter ministerium commissum implet : *in solenni populi concursu concionatur.* *etiam febribus confectus,* Matth. 10, 20 *absque fastidio audientium :*

31 Hinc namque est, quod *g* dies Crucis ab innumeris fidelibus hac tota Provincia ob reverentiam Dominicæ passionis in abstinentia celebratur. Quam videlicet observantiam idem passim omnibus prædicans, hortabatur. Hinc nihilominus constat, quod omnium *h* Horarum officia in honore almæ Dei Genitricis in pluribus Ecclesiis instantia, maxima gestum parte dignoscitur : quod matricum Ecclesiarum C Clerum per Romanam Provinciam undique sibi contiguam congregatum inspicimus, eosque nonnulla canonici ritus vestigia, Deo favente, imitari applaudimus : qui relictis olim cunctis canonicis institutis, et a communis vitæ ordine prorsus recesserant, et in singulis laribus una cum mulierculis seculariter degebant.

g indicit jejunium VI feriæ : h officium horarum B. Mariæ Virg. Cleri conjunctam habitationem.

a *Variis notus B. Petrus fuit Pontificibus cum exstent ejus epistolæ ad Gregorium* VI, *Clementem* II, *S. Leonem* IX *et Victorem* II, *qui omnes ante Stephanum, de quo hic agitur, sederunt.* — b *Fuerat ante a Clemente* II *ad Henricum* II *Imperatorem, qui Rex ejus nominis* III *est, ablegatus, ut ipse ait epist.* 3 *lib.* 1. — c *Stephanus creatus* IV *Nonas Augusti anni* 1057, *mortuus* IV *Kalend. Aprilis anni* 1058. — d *Anno* 1058, *uti supra probatum, creatus Cardinalis.* — e *De vita activa et contemplativa sub figura Liæ et Rachelis præclare disserit B. Petrus opusc.* 13 *de Perfectione monachorum cap.* 8. — f *Illi quoque commissam fuisse Eugubinam Ecclesiam supra diximus.* — g *Singulis scilicet hebdomadis feria sexta, de quo jejunio infra iterum agitur num.* 43 *et seq.* — h *Affectum suum erga Horas officii B. Virginis Deiparæ pandit B. Petrus opusculo* 10 *de Horis Canonicis cap.* 10, *ubi narrat Horarum beatissimæ Virginis studiosum presbyterum veniam per eamdem impetrasse. Fortunius ait* B. Petrum Legatum de latere per totam Italiam missum ut promulgaret decreta de dicendo officio B. Mariæ Virginis, et jejunium sextæ feriæ in honorem sanctæ Crucis simul indiceret. *Verum quod eam legationem refert institutam a Gregorio* VII, *suspecta est, cum constet B. Petrum ante ejus Pontificatum obiisse. Rationem temporis in hac Vita accurate servatum arbitramur.*

Officium B. Mariæ

D AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

CAPUT VII.

Ecclesia Mediolanensis per B. Petrum reconciliata.

In *a* Simoniaca quoque labe et hæresi, ac *b* Nicolaitarum, evellendis non minimum laboravit : quæ videlicet pestes tam perniciosa consuetudine prævaluerant, tamque impune *c* totam ferme Ecclesiam in omni Romano orbe fœdaverant, ut vix jam reprehensorem, tanquam licitæ, formidarent. Quas, o Domine, o bone Jesu, jam nos per hunc tuum egregium bellatorem, ceterosque paucos sibi adhærentes, eliminatas esse, te cooperante, gaudemus, prostratisque hilares insultamus. Ob quas nimirum ex Ambrosiana quoque Ecclesia propulsandas, quanto se discrimini inmerserit, nequaquam silentio prætereundum putamus. Denique ut idem in quodam suo libro, quem ipse super hoc speciali negotio edidit, cui vocabulum, *d* Actus Mediolani, juxta sui proprietatem indidit, luculenter expressit. Propter has geminas hæreses, Simonicam scilicet et Nicolaitarum, inter præfatæ Ecclesiæ populum et Clerum non parva fuerat oborta seditio. Quoniam quidem hæc gemina pestis execrabilis ita apud illos inoleverat, tantamque libertatem assumpserat, ut ad fœditatis suæ nequitiam peragendam, nequaquam jam latibulum quæreret, sed velut licita honestaque negotia publice exerceret. Nam si quis ad quemlibet Ecclesiasticum erat Ordinem promovendus, nullatenus absque venalitatis commercio, ac consecrantis, imo contaminantis, manus valebat accedere. Alterius vero fœditas eatenus se impudenter effuderat, ut nuptiæ Presbyterorum nil discrepare viderentur ab ambitione secularium. Unde divino instinctu tactus zelus fidelium laicorum adversus detestabiles istas labes pio contigit fervore succendi, ut pro tantis sceleribus diluendis Apostolicæ Sedis suffragium *e* requisissent.

a b *c Simoniacam, et Nicolaitarum hæreses oppugnat,* *Mediolani potissimum grassantes : d* E

33 Ad quod itaque peragendum, summus Pontifex *f* Nicolaus secundus hunc, quem tam sapientiæ, quam sanctitatis auctoritate præditum noverat, destinare curavit. Qui cum profectus fuisset, *g* condignaque sibi atque Apostolicæ Sedi prorsus veneratione susceptus, caussam sui Apocrisariatus totius Ecclesiæ auribus intimavit. Quo facto est, ut mox post diem alterum factione Clericorum repente in populo murmur exoriretur, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere : nullumque judicandi vel disponendi jus Romano Pontifici in illa Sede competere. Nimis indignum, inquiunt, ut quæ sub progenitoribus nostris semper extitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri sit, quod absit, Ecclesiæ subjecta. Postremo tumultuantium clamor attollitur, ad Episcopale palatium undique convenitur : deinde tintinnabula perstrepunt, tubarum clangoribus tota civitas intonat. Intentabant, ut ita loquar, ei omnia mortem : et sibi a quibusdam suis dilectoribus, et compatiendo merentibus suggerebatur, quod nonnulli ejus sitiebant cruorem.

e a Nicolao II Mediolanum mittitur. f g *a populo tumultuante periculum imminere monetur :* F

34 Congregato itaque in Ecclesia Clero et populo, ascendit pulpitum. Quo vix tandem sedato, his verbis exorsus est. Noverit caritas vestra, dilectissimi, non me pro Romanæ huc Ecclesiæ honore venisse, sed vestram prorsus gloriam quærere : vobis salutem et gratiam, quæ est in Christo Jesu, cum ejus auxilio, si permittitis, procurare. Quo enim pacto honore indiget parvuli hominis, quæ laudum præconia ex ipsius ore sortita est Salvatoris? Quæ autem provincia per omnia regna terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, cujus arbitrio ipsum quoque cœlum et ligatur et solvitur? Ceteras quippe Ecclesias cujuscumque

concionem doctam habet, Matth. 16

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

Ecclesiam Romanam a Christo fundatam docet,

A cujuscumque dignitatis, sive Rex, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, et prout voluntas erat aut facultas, specialium prærogativarum eis jura præfixit: Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato cœli clavigero Petro terreni simul et cœlestis imperii jura commisit. Illius ergo privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quod, quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit; qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium, ab ipso summo Ecclesiarum omnium capite traditum, auferre conatur, hic profecto in hæresim labitur. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est fidei: et illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. His itaque *h* aliisque quampluribus rationibus de prærogativa et primatu Sedis Apostolicæ redditis, populus omnino benevolus redditur, seseque executurum quidquid injungere placuisset, unanimiter pollicetur.

h

et tumultum sedat:

Clericos undique convenientes examinat:

35 Quid multis immoror? Adest Clericorum perplurimus ille conventus, qui ex omni Ambrosiana parochia, quasi ad Synodum, fuerat convocatus. Communiter ergo et sigillatim quisque perquiritur, B et vix e tanto numero quispiam promotus ad Ordines sine pretio reperitur. Hic itaque quot curis afflictus, quot sit cogitationum stimulis tædiatus, quis explicet? Tam latæ siquidem diœcesis, tam nobilis urbis omnes Ecclesias ut verbis utar ipsius, sacris mysteriis quodammodo profanare, Christianæ videbatur religionis eversio. Sed et litigiosum erat indulgere paucis, cum fere omnium esset culpa communis: nec legitimum videbatur diversa in eos prodire sententia, cum esset una omnibus caussa. Hoc etiam suas augmentabat angustias, quia nisi qualecumque decisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage furentis populi se jurgia non sedarent. In arcto itaque positus, quia non poterat mala illius Ecclesiæ mera canonum auctoritate corrigere, studuit saltem perversis ejus usibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis Ordinem futuris temporibus providere. Exegit itaque non solum ab *i* Archiepiscopo, verum etiam a cunctis ejus Officialibus, ad quos pertinere videbatur, inviolabilem sponsionem per *k* monumenta litterarum, per sacratæ manus attactum, postremo per Evangelicum sacramentum de Simoniaca labe, et Nicolaitarum hæresi ex tunc, et deinceps delenda, funditusque C pro suis viribus fideliter extirpanda.

hinc hæresibus impositurus,

juramento adstringit Archiepiscopum et Officiales

i

k

36 His vero ita gestis, plurimorum sanctorum Patrum canonum auctoritas exquiritur: quibus consideratis, necessariæ discretionis moderamine visum est, ut omnes illi Clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi, ex auctoritate Toletani Concilii, recipientes. Eis itaque taliter reconciliatis, decretum est, ut non mox passim omnibus redderetur officium, sed his dumtaxat, qui essent et litteris eruditi et casti, et morum gravitate honesti viderentur. Cæteris autem sufficeret, quod sanctæ Ecclesiæ per divinam gratiam essent rursus inserti a qua catenus fuerant divinæ scientiæ face præcisi. Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex male mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium; sed illa potius beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, quam in B. Apollinarem repente usus est, dicens: Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum.

curat Clericos sub Missa reconciliari, et digniores solum ad officia recipit:

37 Hæc autem succincte perstringere curavi, ut cetera ipsius gesta, horum inspectione possint adverti. Quo denique modo ego illius acta queam sigillatim exprimere, qui numquam in sancta Ecclesia desistebat, quidquid pravum, quidquid insolens emergebat, evertere; quidquid vero pium ac religiosum D advertebatur, ad Christi gloriam instituere? In quibus sane operandis non parva enim facultas divinitus comitabatur, cum ipsius auctoritatis censura penderet, quid in ea admittendum, quidve agendum canonicis sanctionibus foret. Huic quidem assertioni tota Romanæ urbis attestatur Ecclesia, quæ quondam doctrinæ illius splendore illustrata ejusque auctoritate subnixa, ipsius abscessu et ab exhortationis verbo se pene obmutuisse, et irrecompensabilis auctoritatis munimine caruisse deplorat. Illius nempe auctoritas omnes confutabat errores, vacillantesque confirmans, ambigua stabiliebat: litigantium ora refrænans, superborum colla premebat, mentesque humilium animans roborabat.

illustrat Romanam urbem doctrina et exhortationibus.

38 Circa misericordiæ quoque opera qualis quantusque fuerit, quis digne loquatur? Quis sane in *l* eleemosynarum studio propensior? quis in abluendis pauperum pedibus devotior? Quis in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægrotis promptior illo potuit esse unquam? Ab istiusmodi namque operibus nulla pene illi dies vacabat, ubicumque hoc fieri temporis aut loci congruentia permittebat: et dum ista ubivis locorum agere non desisteret, quid putandum, cum apud Episcopium maneret? E Ibi siquidem turba pauperum Episcopalia limina quotidie frequentante, alii dapibus appositis reficiebantur, alii accepta stipe revertebantur: ex quibus, assumptis duodecim eorum, assidue pedes lavabat. Præterea in suis conviviolis, quæ semper ex more cum hospitibus communicabat, si qui egeni circumquaque per regionem lectulis decumbebant, oblivisci ab eo minime poterant: dum quemlibet suorum, quem timere Deum arctius sciret, ad horum ministerium specialiter deputatum semper haberet. Hujusmodi quippe studiis assidua exercitatione persistens, talibus gratulabatur latoribus facultates Ecclesiæ thesauris infercire cœlestibus, quas scilicet in propriis summopere devitabat assumere sumptibus. Aiebat enim se Dominicarum rerum constitutum fore ministrum, non dominum; dispensatorem, non possessorem.

l

liberalis in pauperes,

maxime in Episcopio residens,

redituum Ecclesiasticorum se ministrum et dispensatorem asserens:

39 Ut autem suorum quoque clientium ad hæc fideliter exercenda, devotas mentes accenderet, hujuscemodi eos sermonibus satagebat commonere frequenter: Noveritis, filii, omnia ista sacra esse, et peccatorum pretia: unde summopere cavendum, nequid horum, avaritia seu qualibet negligentiæ incuria, Christi pauperibus subtrahatur, quibus nostræ F residua omnia illibata debentur. Cum nobis itaque suppetant, quibus egeni et miseri valeant refoveri, diligenter exquirite, pie considerate, qui vicinis in regionibus ægrotent: qui vel esuriei, vel penuriæ cujuslibet angore laborent, quatenus hujusmodi pie compatiendo, necessaria ministrantes, æternæ mercedis fructum nobis vobisque communem in cœlestibus acquiratis. Quoniam quidem si modo in seminando fideles nobis cooperatores extiteritis, de communi procul dubio nobiscum fructu beata in retributione gaudebitis. Hujuscemodi quippe monitis pius Pater suos contubernales ad misericordiæ opera instigabat. Hinc sane pensandum est, qualis in exhibendis confratrum necessariis fuisse credatur, qui tantæ benignitatis erga universos extitisse dignoscitur. Verum quid de cohærentibus sibi memorem? quandoquidem erga cunctos Dei famulos in sacræ militiæ proposito constitutos, eo dilectionis vinciebatur affectu, quo eorum amplius, quam proprio, gratulabatur solatio.

alios monitis ad eleemosynas excitat:

maxime pius erga religiosos viros.

a Simonem magum auctorem in novo testamento simoniæ ob illo dictæ tradit B. Petrus cap. 4 opusc. 3 ad Cardinales Episcopos Apostolicæ Sedis, quo tractatu agit contra philargyriam et munerum cupiditatem. — b Nicolaitarum facta se odisse ait Christus in S. Joannis Apocalypsi cap. 2 v. 7, de quibus vide interpretes.

Nicolaitæ.

A *terpretes, et Baronium ad an. 68 a num. 9. In epistola S. Ignatii Antiocheni ad Trallenses, sed a posteris interpolata, hæc leguntur.* φεύγετε καὶ τοὺς ἀκαθάρτους Νικολαΐτας, τοὺς ψευδωνύμους, τοὺς φιληδόνους, τοὺς συκοφάντας: Fugite quoque immundissimos falsi nominis Nicolaitas, amatores libidinis, malos calumniatores. *Ceterum contra Simoniacos et Nicolaitas sui temporis extat B. Petri epistola 13 lib. 5 ad Capellanos Gothifredi Ducis.* — *B. Petrus opusc. 6, qui liber appellatur* Gratissimus *cap. 27 hæc scribit*. Quis enim nesciat usque ad hujus Henrici Clementissimi Regis Imperium, Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ, istiusque beatissimi Leonis Apostolici (quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia) per Occidentalia regna virus Simoniacæ hæreseos lethaliter ebullisse, ita ut, quod passim fiebat licenter admissum, ultoriæ animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, et quod fere erat omnibus consentaneum, pro regula tenebatur tanquam legali sanctione decretum. *Sedit S. Leo IX ab anno 1049 ad 1054, quo obiit 19 Aprilis.* — d *Actas Mediolani, de Privilegio Romanæ Ecclesiæ ad Hildebrandum Cardinalem, dein Papam Gregorium VII, extat opusculo quinto, cujus etiam ipsa verba hic inserta sunt.* — e *Gesta antiqua Romanorum Pontificum, a Nicolao Aragonio Cardinale collecta, ista habent*: Legati Mediolanenses venerunt ad eumdem Pontificem Nicolaum suppliciter exorantes, ut Mediolanensis Ecclesiæ contritionibus dignaretur misereri et compati. Hujus rei gratia venerabilem virum Petrum Damiani Ostiensem Episcopum Nicolaus Papa istuc destinavit, et vires suas in corrigendis ac statuendis his, quæ ad Ecclesiam illam pertinebant, ei concessit. *Consule Baronium ad an. 1059 num. 44 et Sigonium de regno Italiæ, qui addit a* Landulfo Cotta populi Præfecto Arialdum Clericum Romam missum fuisse. — f *Sedit Nicolaus II ab anno 1059 ad 1061. Hujus* legatione functum se adivisse Mediolanensem urbem *scribit etiam B. Petrus opusc. 53 cap. 4.* — g *Reliqua narrantur a B. Petro eisdem verbis memorato ante opusculo 5.* — h *Hæ rationes extensæ sunt in dicto opusculo 5.* — i *Wido Valvassorius erat Archiepiscopus Mediolanensis, creatus teste Hermanno Contracto in Chronico anno 1045.* — k *Inserta est a B. Petro opusculo 5 sponsio Widonis per modum epistolæ ad Clerum et populum suæ diœcesis, cui post ipsum varii e Clero* B *subscribunt, ubi et formula juramenti, testimonia sanctorum Patrum, et pœnitentia tam ab Archiepiscopo quam a Clericis suscepta traditur.* — l *Affectum suum ad eleemosynas ostendit opusculo 9 de Eleemosyna ad Mainardum Episcopum Urbinatem.*

Simonia grassatur

animadv. pag. 49

CAPUT VIII.

Reditus B. Petri ad vitam monasticam. Observantia exactæ disciplinæ. Commendatum jejunium feriæ sextæ.

a Ad monasterium regressus,

Porro dum ab *a* exterioribus istis, licet sanctis et Deo gratis, ad dulcia Eremi secreta, tam pro refectione mentis quam pro ablutione cujuslibet contracti pulveris, redire decrevisset, omnia se inedia cellulæ mactabat ergastulo, quotidie præter dies festos jejunando, *b* cantabro pane cum hesterna aqua vescendo: suoque corpori, licet senio jam confecto, ac pluribus terreis nexibus undique constricto, a disciplinarum palmatarumque ictibus nequaquam suis viribus indulgendo, jugique psallendi, orandi, legendi, atque dictandi studio insistendo. Nec prætereundum, quod in eadem pelvicula, qua pauperum pedes lavabat, reficiens, panem comederet, et super *c* bibleam cratem nudam somni quietem caperet.

b jejuniis pœnitentiis, orationi vacat:

41 Porro cum aliquando ad Capitulum Fratrum accedere decrevisset, facta exhortatione, mox e sede consurgens, de suis se excessibus accusabat: pro quibus disciplinæ judicium ex more suscipiens, geminis vapulabat utrimque verberibus. Rursumque in suum locum regrediens, non cessabat eos suis *d* sermonibus informare, modo his, modo illis, modo communiter omnibus loquens. Junioribus ergo dicebat: Scire debetis, filii, unumquemque vestrum tam servilc atque strenue sacræ hujus oportere militiæ tirocinia inchoare; tantoque se, dum corporeæ vires suppetunt, ad celsa tendendo exercere labore, quo tota series secuturæ vitæ ad fortiter agendum valeat informari, tanquam impressione veri sigilli. Provectioribus vero de conflictu vitiorum, de discretione cogitationum, de compunctionis seu contemplationis gratia, mentisque puritate conquirenda, quædam subtilius disserebat. Porro, cum in ipsius sermocinationibus ejusmodi locus incideret, quo Fratrum mentes ad fortiora quælibet excitari debuissent, hoc dicere solebat: Strenuus quisque divinæ militiæ prælatus in omni spiritali certamine suas debet vires agnoscere. Ignominiosum quippe valde est monacho, et spiritalis militiæ professionem habere, et experiendi ignavia, quid in certamine valeat, ignorare.

C

d dat monita, alia junioribus,

alia provectioribus.

42 Et quidem quid ipse hæc loquendo moneret, discipulis suis liquido insinuabat exemplis; ex quibus videlicet hæc a nobis fore commemoranda non inaniter puto: nempe vidi illum per quadraginta dies nil, quod per ignem transit, in cibo sumpsisse, sed tantum pomis crudisque terræ nascentibus, absque omni prorsus potu contentum fuisse, hoc quidem ipse præsens agnovi. Aliud quod dicturus sum, majoribus meis condiscipulis referentibus, audivi; eumdem videlicet totidem aliquando diebus, nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis *e* infusidarum; quod tamen si forte hujuscemodi nimium se fatigari conspiceret, nequaquam contemnendum ducebat, imbecillitati corporeæ discreta remissione aliquatenus subvenire: quo resumptis iterum viribus validior ad aliud posset redire certamen. Non utique vitio, sed virtuti potius adscribendum dicebat: si quis fessa paullo brachia idcirco remittat, ut post robustior ad fortiter agendum consurgat. Præterea mos illi erat, ut inter divina tam nocturna quam diurna officia nulli podio psallens hæreret. In Quadragesimæ quoque utriusque initio, triduo penitus abstinebat a cibo, ad quod sane licet neminem ipse quoque persuaserit, quiddam tamen ad spiritualis studii proventum quærentibus tradendum putavit; quo suscepti jejunii ipsis posset initiis Domino commendari.

D *AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.*

40 diebus abstinet omnibus, igni applicitis:

30 diebus solum vescitur leguminibus infusis.

e

stans psallit:

E *triduo abstinet omni cibo:*

43 Hanc profecto voluntariæ observationis normam in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, quatenus præfato jejuniorum triduo totus conventus Fratrum pariter in claustro rigorem silentii conservaret. Nec quispiam absque inevitabili necessitate calceamenta sibi indueret, donec communiter psalterium diebus singulis complevissent. *f* Scoparum quoque disciplinam in capitulo cuncti susciperent, in pane solum et aqua pariter abstinerent. Sed et sextam omni tempore feriam, præter paschales vel ceteros dies solennes, sub eadem tam disciplinæ quam abstinentiæ norma, ob reverentiam Crucis, illis observandam adhibuit. Denique omnis illius exhortatio adeo cooperante Domino fructificasse dignoscitur, ut insigne illud quoque *g* Casini montis cœnobium tanto eam fervore sumpsisset, quod præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuisset.

inducit in monasteriis rigorem silentii, mortificationes, et jejunium sextæ feriæ:

f

g

44 Hic porro nequaquam otiosum putamus, quædam revelationum monimenta, quæ idem ipse scripsit, annumerare, quibus Sanctus ille totus in hac observatione sextæ feriæ obnixe fuit solidatus. Ipsa itaque ipsius verba ponamus: In ægrotantium cella senex quidam Pater erat, Leo nomine, qui jejuniis, psalmis et orationibus insistebat attentius: et licet corporeis esset viribus effœtus, juvenili tamen fervidi spiritus erat vigore robustus. Hic proxima nocte, qua statuenda erat hæc censura jejunii, vidit per somnium, magnum in Ecclesia chorum consistentium Fratrum: qui nempe præclaris candidis vestibus luculenter induti, dulcisona satis atque melliflua melodi concentus suavitate cantabant, illud scilicet Alleluia, quod dicitur: Dulce lignum dulces clavos, etc. Videbat etiam, quod per omnes refectorii mensas panes erant appositi, et specie nitidi, et nectarei gustus sapore melliti. Inter Fratres etiam undique discumbentes erat vir, si rite teneo, valde præclarus, et insigni decore conspicuus: qui requisitus, unde tales advenissent panes, quibus videlicet similes eatenus non vidissent; Hi sunt, inquit, panes, quibus filii Israel manna percipientes e cœlo, aliti sunt in deserto. Hic quoque vir tulit mensam Abbatis, quæ occidentem versus fuerat constituta, et ad orientalem posuit refectorii plagam: ubi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa. Perpende ego mysterium,

F *jejunium comprobante visione facta seni.*

AUCTORE S. JOANNE LAUDENSI.

A terium, et mysticæ revelationis intellige sacramentum. Quid est enim, quod laudes Crucis chorus ille psallentium melodis vocibus concrepabat, nisi quia futurum erat, ut dum in honore Crucis solenne jejunium instituerent, quam dulces ei laudum modulos suaviter personarent? Hymnum quippe in beatæ Crucis honore decantat, qui ea videlicet die, qua Christus in cruce suspensus est, jejunium celebrat. Et quid est, quod melliti videbantur panes in mensa, nisi ut nimirum dulcia spiritus alimenta comederent, dum per amaritudinem carnis Dulces Deo laudum modulos resonarent? Tanto quippe dulcior gustus exoritur in palato cordis, quanto major amaritudo districtionis perturbat lasciviam carnis. Quid est etiam, mensam Abbatis sub Crucifixi Redemptoris pedibus ponere, nisi per jejunium sextæ feriæ, quæ dies Crucis est, totum refectorium salutiferæ Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi Domini pedibus residere, nisi post ejus vestigia tendere: et per eum, qui nos præcessit, tramitem jugiter ambulare.

45 Verum ad hoc arctius commendandum, et illud aptissime contigit, ut sanctus quidam alius Frater, Petrus nomine, dum id constitueretur, abesset: qui postea quinta quadam feria regressus, B eadem nocte per somnium vidit, quod Dominus Petrus illum ad prandium convocaret, secumque ipse conviva discumberet. Sequenti vero die in capitulum veniens, cum ceteris Fratribus disciplinam novi ritus accepit, et sic lætus et alacer factus, exultavit in Spiritu sancto, dicens: Ecce, Deo gratias, prandium, ad quod me Dominus Petri Damiani vocaverat. Nec immerito sane nostræ carnis afflictio mensa vel refectio dicitur; quoniam unde nostrum per continentiam corpus atteritur, inde spiritu supernæ gratiæ pinguedine saginatur.

alia alteri monacho;

46 Cunctis itaque hujuscemodi revelationibus plane noscentibus, ea illis coelitus tradita, quæ per os beatissimi viri noviter sibi fuerant promulgata, non solum ad ipsorum observantiam ferventius succensi sunt, verum etiam eum insuper rogaverunt, ut si quid deesse quod eis adhuc videretur, injungeret; si quid superfluum, tolleret; quod vero corrigendum foret, cunctis applaudentibus emendaret. Unde factum est inter cetera, ut projicerent cuculas, quibus quasi quibusdam pileis, capita contegebant, quo de cetero solis caputiis honesto essent monachorum more contenti. Statuerunt quoque, ut de peregrinis involucris ultra jam grandioris pretii vestimenta C non emerent: sed ex rusticorum textrinis vilia potius, ac vernacula compararent.

rogatur ut ut teriorem perfectionem præscribat.

CAPUT IX.

D

Accessus B. Petri ad mon. Casinense et urbes Ravennam et Favent. obitus, sepultura.

Ipsum vero præfatum Cœnobium (Casinense) dum aliquando idem Dominus Petrus ex more a visitasset, cum esset ibi, beatissimi Benedicti b Basilica fundabatur: quæ auro ac lapidibus modo adornata perspicue cernitur: aliquantos ibi reperit pueros, qui pro vectandis lapidibus venerant, arreptos dæmoniis acriter vexati: quorum licet modicis artubus, tantum ab ipsis dæmoniis virium ferebatur, ut a binis vel ternis robustissimis viris singuli comprehensi, vix aliquatenus possent arctari. Cum autem die quadam Dominum Petrum ad opus illud intuendum contigisset exire, Desiderius venerabilis ejusdem Cœnobii Casinensis Abbas ipsum, ut consueverat, ex nomine jucunde compellans, ait: Domine Petre, cur istos nostros non curas operarios? Cui ille, Habent hic, inquit, sanctissimi Benedicti præsentiam, qui eis, si velit, valet salutis conferre medelam. Ego enim quid sum? Existimavit tamen Abbas ex eis aliquos ad ipsius fore hospitium dirigendos, quatenus illorum vexationem conspiciens, attentius pro eis misertus oraret. Quod quidem ille omnino prohibuit, non sane inhumanitatis duritia, E sed observandæ, quod magis censendum, humilitatis custodia. Veruntamen dum tunc contigisset eum viginti fere diebus ibidem propter Fratrum caritatem mansisse, eodemque spatio dierum energumenus illos omnes plene curatos fuisse; quis illud fideliter non credat, quod cœnobitæ illi tunc temporis asseverantes aiebant, eum videlicet pro ipsis latenter orasse, sicque eis salutem a Domino impetrasse?

Pueros in monte Casino laborantes a dæmonibus vexatos,

prohibet ad suum hospitium mitti,

creditur suis precibus liberasse.

48 At quia nobis difficile, imo impossibile est illius gesta cuncta narrare, opportunum ducimus jam ad extrema stylum dirigere, et qualiter suum cursum compleverit, atque hinc ad superna migraverit, Domino opitulante, depromere. Dum pius igitur Christi Sacerdos hujuscemodi lucrandarum animarum studiis inhianter inhæreret, vitæque præsentis labor extremæ jam pene lineæ moram teneret, jussu c Alexandri Secundi Romani Pontificis Ravennam patriam suam proficisci præcipitur, rem valde necessariam saluti totius urbis, Cleri ac populi peracturus. Erat quippe tunc temporis defunctus ejusdem F urbis d Archiepiscopus, qui pro sua protervia, sententia Romanæ Synodi, olim fuerat communione privatus: qui tamen eum nimia temeritate nequaquam ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab e Archiepiscopali temperaret officio, consentaneum sibi populum sua contagione misere fœdavit, totamque Ecclesiam illicitis ausibus profanavit. Tandem vero, de medio profanatore sublato, præfatus Apostolicus tam numerosi populi exitiale contagium fraternis visceribus miseratus, tantum Patrem, qui auctoritate Apostolica eumdem reconciliando absolveret, illo delegare decrevit, neminem scilicet ad hoc opus gerendum digniorem vel aptiorem existimans, eo quod is non modica existeret auctoritate subnixus, ac per regenerationis gratiam ejusdem esset Ecclesiæ filius, ipsiusque etiam f hortatu idem sæpenumero ad hanc clementiam provocatus. Quam utique legationem ille, licet jam ætate confectus, ut strenuus filius maternis beneficiis non ingratus, optato suscepit. Nam gratulabatur se tandem reperisse aliquid, quod sui debitum obsequii piæ posset persolvere matri. Qui cum, Domino suffragante, prospero pervenisset itinere, in manu civium susceptus ingenti cum lætitia, sui causam patefecit accessus: super quo cives illi immodice jucundati, immensas Deo, qui eos respexerat, Christique Vicario

ab Alexandro II Ravennam missus:

cives ob crimen Archiepiscopi censuris obstrictos

a Impetrata facultate ab Alexandro II ut supra dictum. — b B. Petrus opusc. 15 cap. 14 ait quemdam cantabrici panis quadra divisum de die, et in Vita S. Rodulphi Eugubini episcopi: Eugubini ad hunc edere solent, quandocumque poterat impetrare panem qui vel puro hordeo fieret, vel ex cantabro potius, quod projiciendum canibus de pistorum pistrinis remansisset. Goldastus etiam illo Vita lib. 5 de Vitis Patrum ... ait cantabrum esse purgamentum tritici vel tritici, vel esse etiam caninum. Sunt et cantabra signa militaria apud Tertullianum in Apologetico et Minutium Felicem, ad quem Rigaltius annotat, cantabra esse vexilla quæ non tantum colore militibus erant pro signo, sed et carmine aliquo cantabant sive significabant illis aliquid grati et jucundi. Sed quidni erant signa militaria a Cantabris Hispanis accepta? An idem de crassiore pane dicendum? — c Βίβλος inter alia significat juncum et corticem: hinc biblea cratis, est juncea cratis, cujus usum describit Plinius lib. 21 cap. 14. — d Exstat hac de re opusculum 13 de Perfectione monachorum, ubi dissuta capita sunt ad adolescentes, monachos ... etc. — e B. Petrus opusc. 15 de suæ congregationis institutis cap. 6 ait nullos monachos in Quadragesima edere ... vesci pomis et herbarum radicibus ac leguminibus infusis vel etiam elixis. Hinc infusidarium videtur significare omne liquidi cum ... Quam dictionem Vossius lib. 3 de vitiis sermonis cap. 16 non intellexit. — f B. Petrus pro delicto aliquo Fratri septem disciplinas cum millenis scoparum ictibus accipiendas præscribit opusc. 14 et 18 cap. 12. Modum suscipiendæ disciplinæ indicat lib. 6 epist. 34 ad suæ congregationis eremitas. — g Præerat Casinensibus Desiderius, creatus an. 1058. Huic admodum familiaris fuit B. Petrus, cujus ad eum exstant plures epistolæ et opuscula. Ad hæc supra ex Leone Marsicano confirmavimus, qui anno quinto Abbatis Desiderii hunc ejus ad Casinenses adventum contigisse scribit, ergo anno Christi 1062 aut 1063.

Panis Cantabricus.

Biblea cratis.

Infusidarium.

Disciplinam cum scopis.

Desiderius Ab. Casinen.

A rio, qui hunc talem et tantum virum ad se direxerat, gratias referentes, prævaricationis suæ pœnitentiam humiliter egerunt: unde et reatus veniam, quam suppliciter postulabant, atque absolutionem ex Apostolicæ auctoritatis munere gratulabundi percipere meruere. Absoluto itaque ab excommunicationis illius vinculo, cuncta quæ Ecclesiæ dono gratiæ maternæ concesso, tota urbe immanis effecta est exultatio.

ac pœnitentes absolvit:

49 Istis vero aliisque nonnullis negotiis, quæ tantum virum gerere decebat, patratis, iter suæ legationis egressus *g* Urbem pergere cœpit. Cumque prima mansione Faventiam tenuisset, apud venerabile monasterium quoddam B. Mariæ Dei Genitricis, quod *h* foris portam nuncupatur, decenter susceptus, mox febre correptus decubuit. Qua nimirum in dies invalescente, circa medium octavæ noctis silentium, quæ Cathedræ B. Petri Apostoli anniversariæ diei celebritatem ducebat, exitus sui horam appropinquare cognoscens, extemplo nobis lectulo circumstantibus, nocturnum seu matutinale officium totum peragere jussit: volens utique prius solemnitati Apostolicæ vota persolvere, ac sic demum securus abire. Tota ergo peracta synaxi, sanctum post modicum *i* Domino spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum, ut ea videlicet die, qua præsens meruit B Ecclesia in pastorali Petrum Sede locare, eadem Petri discipulum cœlestis curia in beata susciperet sede.

Faventiæ febri in monasterio S. Mariæ laborat:

post recitatas a suis matutinas de Cathedra S. Petri, moritur:

50 Cum ergo ipsius transitus illico nunciatus in urbe fuisset, ab iis videlicet qui circa eamdem domum excubabant, ne vel corpus exanime a suis monachis, qui de *k* vicino ipsius monasterio advenerant, furto asportari potuisset, tota civitas repente ad ejus exequias ingenti concursu læta properavit. Quorum multitudine dum Ecclesia, qua locatus fuerat, subito referta fuisset, et qui pio funeri prius accedere unanimiter gestirent, undarum more retrorsum se invicem repellebant: tantoque tardior cuique accessus patebat, quanto celerius pervenire tumultuando satagebat. Quicumque autem ipsum accedere, ejusque loculum merebantur attingere, pia gratulabantur oscula, illatis muneribus, ejus pedibus seu linteaminibus ipsis infigere. Porro mausoleum interea officiosissime præparatur. Ab alia siquidem basilica quadam eminus sita immane labrum lapideum, nitido candore decorum, mira facilitate quantocyus, non absque ipsorum quoque deferentium admiratione, acsi levissima materies quælibet advehitur, atque in ipsa beatæ Dei Genitricis basilica a fronte chori, juxta gradus videlicet quibus ad altare ascenditur, decenter componitur, C ibique Sacerdotis Christi venerabile corpus summa cum exultatione cunctorum reverenter reconditur; omnibus in psalmis et hymnis voces in excelsum tollentibus, dignaque Deo gratiarum præconia totis viribus exhibentibus, cujus munere tanto se ditatos fore beneficio gratulabantur. Ipsi gloria, laus, virtus, honor et decus, atque imperium sit nunc, et semper, et omne per ævum. Amen.

magno populi concursu exequiis celebratis,

a fronte chori sepelitur.

a *Fuit ea visitatio a præcedenti diversa, uti ex sequentibus constat.* — b *Cœpta est extrui ea basilica anno* 1066, *dedicata ab Alexandro* II *Papa anno* 1071, *cui solemnitati interfuerunt Archiepiscopi* 10, *Episcopi* 43, *Principes, Duces, Abbates aliique quamplurimi. Legi de ea possunt Leo Ostiensis lib.* 3 *Chronici Casinensis cap.* 26, 27, 28, *et alii rerum Casinensium scriptores.* — c *Alexander* II *sedit ab anno* 1061 *ad* 1073 *cui B. Petrus præter epistolas et opuscula misit, Vitas SS. Rodulphi Episcopi Eugubini et Dominici Loricati missi epist., et sub quo, ut hinc patet, obiit.* — d *Henricus anno* 1070, *Kalendis Januarii defunctus.* — e *Ab Alexandro Papa eum excommunicatum fuisse supra diximus.* — f *B. Petrus epist.* 14 *lib.* 1 *ad Alexandrum* II, *ut ante relatum. Hinc liquet omnia hæc perperam ad Gregorium VII Alexandri successorem transferri a Fortunio et Rubeo, quasi ad Wibertum Archiepiscopum successorem Henrici missus fuisset.* — g Romam redibat *ita Fortunius.* — h Juxta Faventina urbis mœnia *collocat B. Petrus opusc.* 6 *cap* 18. *Monasterium hoc nunc intra urbem receptum esse tradunt Fortunius et Rubeus.* — i *Anno* 1072 *ut supra probatum.* — k *Gamonio vel Acereta, de quibus supra actum. Pro horum alterutro videtur hoc S. Mariæ monasterium accipere Wion, dum lib.* 2 *Ligni vitæ cap.* 9 *extructum a B. Petro ait.*

Templum Casinense.

Alexander II.

APPENDIX
Apparitio B. Petri Damiani.

D

Anno millesimo octogesimo Incarnationis Domini, mense Augusto, Indictione *b* quarta, post decessum supradicti Domini Petri Damiani, *c* erat quidam monachus, qui Abbas olim extitit venerabilis *d* monasterii S. Gregorii in Ariminensi territorio constituti. Hic namque vidit Dominum Petrum inter multitudinem candidatorum Episcoporum infulatum sedentem, et tenentem pastoralem virgam in manu, atque docentem eos ea, quæ ad Deum pertinent. Cumque eum idem Abbas summisso vultu salutasset; ait Dominus Petrus ad ceteros Coepiscopos: Iste monachus, quem ego valde dilexi, sed postquam a me recessit, numquam ad me rediit: et non solum ille, sed et alii plures, quos ego educavi et nutrivi, ingrati exstitere beneficio. Deinde ait ad illum: Cur, inquit, non ad me in locum, quo eram, venisti? At ille dixit: O mi Domine, ex quo a nobis recessisti, locum in quo habites nescimus: quomodo igitur ad te venire potui? Tunc dixit ei Dominus Petrus. O hebes, an nescis, quod in Camera S. Mariæ Virginis habito, et in illius sacrario demoror? Nam in ejus domo habito, et illius Camerarium esse me profiteor. Quem postquam vidit, statim somno est excitatus. E

Per visum inter Episcopos apparet Ugano Abbati: urguit ingratitudinem ejus:

52 Deinde post paullulum rursum obdormiens, vidit eumdem Dominum Petrum talia sibi verba dicentem (nam ita sibi videbatur, quasi ante plures dies hæc eadem ab eo verba audisset). Nonne, inquit, dixi tibi, ut ad me venires? et quare non venisti? At ille tamquam mutus cœpit stare. Mox Dominus Petrus, quasi cum ira pupugit eum subtus sinistram auriculam de summitate virgæ, quam manu gestabat: quo ictu ita se sensit esse perturbatum, ac si lanceæ vel terribili vertice terebratus fuisset. Denique maxilla illius tota cum gutture ita intumuit, ut pene de ejus vita desperaretur. Tunc itaque ante altare illius Ecclesiæ prostratus, ac toto corde ad Deum conversus cum magno gemitu dixit: Domine Deus omnipotens, qui cœlum et terram et cuncta, quæ in eis sunt, condidisti, si tibi servitus Domini mei Petri, ut credimus, complacuit, libera me per ejus merita ab instanti, quem patior, dolore. Dixit hæc, et cœpit stare. Et ecce non post longum tempus ab eo omnis tumor et dolor ita aufugit, ac si aliquis veniens manu ipsum vulnus ab ejus maxilla vel gutture auferret. Qui statim cœpit glorificare Deum, ac famulum ejus Petrum Damiani, qui eum castigare primo ac deinde sanare dignatus est. F

qui gutturis tumore, castigatur,

ejus meritis sanatus,

53 Posterea denique die surgens bene castigatus ex verbere Faventiam perrexit: et veniens ante altare S. Mariæ foris portam, ubi corpus Domini Petri reconditum fuerat, prostratus humi, ac perfusus lacrymis facie, adoravit et laudavit, ac benedixit Deum super judicia justitiæ suæ. Dehinc foris egressus ad Fratres suos, cœpit narrare Præposito, ac ceteris Fratribus omnia, quæ sibi contigerant. Qui audientes, laudaverunt ac benedixerunt Deum, qui talia per servum suum ostendere dignatus est mirabilia. Denique Præpositus cum prædicto Abbate *e* Ugano, qui ita vocabatur, ac Fratribus ingressus Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, pulsaverunt omnia signa et posuerunt *f* ceroptata cum luminaribus ante arcam ipsius S. Petri Damiani: et celebrantes Missas obtulerunt solemnes hostias Deo in odorem suavitatis, pro animæ *g* ejus absolutione. Amen.

ad corpus S. Petri peregrinatur.

a *Sequentia adjecta videntur Vitæ ante editæ, et ut vidimus, soluta verborum phrasi concluse.* — b *Imo erat Indictio* III, *quam annumque Christi nusquam adhibuit S. Joannes auctor Vitæ.* — c *Videtur decisse anno nono.* — d *Est pagus S. Gregorii prope Murcianum monasterium a B. Petro extructum.* — e *Urbanum vocat Fortunius.* — f *Ceroptata, faces ex cera confectæ.* — g *An Abbatis Ugani quem B. Petrus culpaverat?*

XXIV FEBRUARII.

SANCTI QUI VI KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Matthias Apostolus, in Palæstina.

S. Montanus,
S. Lucius,
S. Tulianus, — Martyres in Africa.

S. Victoricus,
S. Flavianus,
et socii, — Martyres in Africa.

S. Paulus,
S. Primitivus vel Primitiva, — Mart. in Portu Romano.

S. Lucianus,
S. Editius, vel Edititius,
S. Petrus,
S. Felix,
S. Orbanus,
S. Martha,
S. Crisconina,
S. Caius,
S. Florentius,
S. Donatilla,
S. Rogatilla,
S. Donatilla altera,
S. Marcellina,
S. Numinadius,
S. Felianus,
S. Nida,
S. Flavus,
S. Afferis,
S. Atulinus,
S. Samula,
S. Calais,
S. Decianus,
S. Januarius,
S. Diddus,
S. Securis,
S. Sellaris, — Martyres Nicomediæ in Bithynia.

S. Exuppus,
S. Jubitana,
S. Gemeliana,
S. Julia,
S. Fortunata,
S. Peregrinus,
S. Victoricus,
S. Maxentius,
S. Gegalus,
S. Lucianus alter,
S. Honoratus,
S. Flavianus,
S. Felix alter,
S. Castus,
S. Saturus,
S. Felicissimus,
S. Victor,
S. Maria,
S. Januaria,
S. Rufiniana,
S. Fortunatus,
S. Aurelius,
S. Rutilus, — Martyres Nicomediæ in Bithynia.

S. Sergius Martyr Cæsareæ in Cappadocia.

S. Modestus, Episcopus Trevirensis in Belgica I.

S. Prætextatus, Episcopus Rotomagensis, Martyr.

S. Letardus, Episcopus Silvanectensis, Cantuariæ in Anglia.

S. Ethelbertus, Rex Cantiorum et Anglosaxonum, Cantuariæ in Anglia.

S. Joannes Theristes, monachus Ordinis S. Basilii, apud Stylum in Calabria.

B. Meforus, vel Mefortius, Confessor.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Honoratus, Episcopus Mediolanensis. *refertur hoc die a Galesinio. De eo agimus* VIII Februarii.

S. Berectus monachus in Scotia floruisse sanctæ vitæ exemplo et gloria prædicationis *traditur apud eumdem Galesinium, et, qui eum secuti sunt, Wionem, Menardum, Dorganium, Wilsonum: de eo etiam plura prædicant absque alio auctore Camerarius et Dempsterus. Videri non alium esse, quam S. Berachium, diximus ad hujus Vitam* XV Febr.

S. Serenus, Martyr Sirmii in Pannonia. *Wilfordus in Martyrologio Anglicano. Nos cum aliis* XXIII Febr.

S. Polycarpus, Presbyter et Confessor Romæ. *MS. Martyrol. Centulense, seu S. Richarii. Alii, quos secuti sumus,* XXIII Februarii.

Primulus,
Renus,
Donatianus, — *referuntur hoc die a Felicio. De iis infra agimus in Actis SS.* Montani, Lucii, *et sociorum, cum quibus fuerunt capti, et* Primulus et Donatianus, *in carcere mortui.*

Demetrias nobilissima Virgo Romana, *a sanctis Patribus laudata, (ad quam extat epistola S S. Hieronymi) memoratur hoc die in Menologio Virginum Laherii nostri. Aliqua Vitæ ejusdem historia conscripta est ab Antonio Gallonio libro de sanctis Virginibus Romanis, nullo tamen venerationis publicæ indicato testimonio, nullo assignato die.* Sanctæ *titulo uterque eam honorat, ubi et Baronius in notis ad* VII *Februarii litt. H. ubi occasione S. Julianæ viduæ Bononiensis meminit* Julianæ ex illustri Aniciorum familia oriundæ, quæ mater S. Demetriadis *fuit: interim* Demetriadis *nusquam in Martyrologio Romano mentio fit. Non etiam meminerunt Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ aut Catalogo generali, Galesinius, Maurolycus, Petrus Equilinus: non denique Octavius Pancirolus de ejus reliquiis agit. Certiora ergo cultus ac venerationis monumenta desideramus.*

Cœlius Sedulius, *vulgo* Cælius Sedulius, *qui quinto seculo floruit* Poeta *et* Orator, *inscriptus est ad hunc diem Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii ob auctoritatem Chronici Dextri, diciturque* Episcopus Oretanus *in Hispania fuisse, et* Sanctus *appellatur.*

Vita

Vita refertur ex Actis SS. Hiberniæ Joannis Colgani, qui de eo agit XII Februarii, atque, ut illic diximus, solum Venerabilem nominat.

Hassea Virgo Aredfodi,
Cumineus Abbas Huensis,
Kieranus Vameu,
} memorantur a Mariano Gormano Martyrol. MS. Hibernico.

Hasseæ nusquam reperimus præterea fieri mentionem, ne quidem in Indicibus Colgani ad tomos duos SS. Hiberniæ hactenus editos. De aliis duobus hæc leguntur in MS. Martyrol. Tamlactensi: Cumineus Finnius, filius Fiechi, filii Fergutii, Abbas Huensis. Dein Kieranus Va-messæ Ardforii. An ex hoc adjuncto scripta apud Gormanum Hassea Virgo Ared-fodi, num contra ex hujus nomine jam relata ex Tamlactensi sint Kierano adjecta, inquirant alii. Omisit illos Colganus, et solum Cumineum, quem et Cumeanum appellat, ad hunc diem celebrat, verbis hisce Martyrologii Tamlactensis: Comineus Abbas, filius Fiachnæ, filii Faradacii, Abbas Huensis. At ipse ait patre ortum Ernano, Fiachæ filio, qui proinde alterius ex fratre nepos deberet fuisse. Usserius de Britannicarum Ecclesiarum primordiis pag. 702 Cummineum Album sextum Abbatem Huensem scribit et annos præfuisse XII, eumdemque ibi et pag. 688 censet Cummeneum Album, quem librum de virtutibus S. Columbæ scripsisse testatur S. Adamnanus lib. 3 Vitæ S. Columbæ cap. 5, sed Abbatem non appellat. Ejus vitæ initium indicat Martyrologium Dungalense hoc esse: Venerabilis Abbas et plurimorum Pater cœnobiorum. Quam vitam habemus, sed mutilam, in codice nostro MS. Salmantica accepto, quam Wardæo communicatam Colganus edidit, qui et arbitratur dictum Abbatem Cummeneum Album esse Cummianum Hibernum, cujus extat ad Segienum IV Abbatem Huensem epistola de Controversia Paschali, edita ab Usserio in Sylloge veterum epistolarum Hibernicarum pag. 24. Verum hic semet Cummianum appellat, alium S. Adamnanus Cummeneum Album. Sed neque a S. Adamnano Cummeneus, neque ab Usserio Cummianus adscribitur Sanctis. Bucelinus citato Colgano eumdem hoc die refert in Menologio Benedictino. At Colganus num. 25 arguit Dempsterum, qui etiam Benedictinis adscripserat lib. 3 Hist. Eccl. Scot. cap. 323, ipseque coli tradit IV die Aprilis. Eumdem etiam arguit, quod cap. 250 alium ab eo statuat Comminum discipulum S. Columbæ, a Leslæo et Hectore Boethio laudatum, quem tam ibi, quam in Menologio Scotico ait coli XVI Octobris, citato Martyrologio Anglicano, in quo S. Cominus adscribitur diei VI Octobris, uti et in Fitzimonis Catalogo SS. Hiberniæ, et Ferrarii Catalogo generali, citata etiam Wionis Appendice ad Martyrologium Benedictinum. Verum cum forsan plures a Colgano confluentur in unum, neque ullum antiquæ venerationis appareat monumentum, et alii in Hibernicis Martyrologiis uno veluti, a Colgano prætermittantur; et nos nihil de iis possumus statuere, dum Clariora et certiora fundamenta ostendantur. De Regula S. Columbæ monachis Huensibus præscripta egimus XVII Februarii in Vita S. Finani Episcopi Lindisfarnensis pag. 23 num. 12

Torquatus cognomento Felix, ex Archipresbytero Toletano Episcopus Iriensis, inde Portuensis et Bracarensis, fidei caussa a perfidis Saracenis sub Muza, anno DCCXXIV.... Kalend. Martias occisus cum aliis XXVII civibus Bracarensibus. Ita Adversaria Juliani Petri num. 319. At Tamaius Salazar adjungit VI Kalend. Mart. ut ad hunc diem referret in suo Mart. Hisp. asserens memoriam ejus, cum penitus periret, per Chronicon Juliani e faucibus ereptam oblivionis. Deest Memoria illius in Ord. recitandi Officii divini pro diœcesi Bracarensi anno 1617 excuso.

Desiderius Conversus in Claravalle sub S. Bernardo, magnus Deiparæ Virginis cultor, a qua apparente in morte ad cælestem gloriam invitatus est, refertur hoc die a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, atque a Bucelino in Benedictino, et Beatus appellatur: Saussaius solum Piis adscribit.

Conradus de Perusia Ordinis Prædicatorum ad hunc diem adscribitur Sanctis et Beatis Umbriæ a Ludovico Jacobillo, et Beatus nominatur; relatus etiam inter viros sanctitate et miraculis illustres post Martyrologium Ordinis Prædicatorum, sed absque titulo Beati, qui ibidem nonnullis tribuitur.

Antonius de Rosatis Ordinis Minorum S. Francisci, a Saracenis pro fide Christi inter asseres per medium sectus, gloriosa passione anno CIↃCCCLXIX consummavit passionem, et Beatus ac Martyr habetur in Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio. Ayunt de eodem plures scriptores ab eo citati, sed nullus asserit honores Martyrum ei hactenus ab Ecclesia decretos.

Robertus Neapolitanus, Ordinis Prædicatorum, vir sanctus, obiit Venetiis hoc die anno CIↃCCCXCIII, claruitque miraculis tam vivens quam vita functus, ut scribit Leander Albertus lib. 5 de viris illust. Ord. Prædic. qui et Beatum appellat, traditque corpus ejus tertio post mortem anno, licet cœno et aquis immersum, integrum tamen atque incorruptum repertum. Quæ eisdem verbis leguntur in Catalogo virorum sanctitate insignium post Martyrologium Ordinis excuso, absque tamen Beati titulo.

Bartholomæus Abbas Ordinis Cisterciensis monasterii Populetani in Catalania obiit anno CIↃCCCCXLV virtute et miraculis clarus, qui fertur etiam mortuum suscitasse. Ita Chrysostomus Henriquez et Bucelinus hoc die in suis Menologiis, qui et Beatum appellant, non indicata ullius publicæ venerationis facultate.

Constantius Fabrianensis ex Prædicatorum etiam Ordine vir sanctus, hoc die obiit Esculi in Piceno anno CIↃCCCCLXXXI, uti memoratus scribit Leander, qui et Beatum appellat, uti et Ferrarius in generali Catalogo SS. Deest Catalogo illustrium sanctitate et miraculis virorum, post Martyrologium Ordinis excuso.

S. Victorinus,
S. Victor Ninivitta,
S. Nicephorus,
S. Serapion,
} Martyres in Ægypto. Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi. In Richenoviensi MS. duo priores referuntur. Serapion solus inscriptus Martyrol. Aquisgranensi et Auctario Greven. De iis agit Martyrol. Romanum cum aliis XXV Februarii.

S. Rheginus Episcopus et Martyr. Galesinius, Ferrarius. At magna Græcorum Menæa, et ὁ βίος ἁγίων Cytheræi sequenti die XXV Februarii.

S. Herulus,
S. Lucius,
S. Georgius,
S. Absolon,
} Martyres Cæsareæ in Cappadocia. MS. antiquum Martyrologium Romanum, sive S. Hieronymi. Habentur etiam in MS. Aquisgranensi et apud Notkerum, sed hi pro Georgio junxerunt Sergium, quem Cæsareæ in Cappadocia passum, infra hoc die damus. Ast Herulus, Notkero Herolus, in MS. Aquisgranensi Herodius dicitur, in quo vox Absolonis male transposita erat post verbum Romæ, hoc modo: In Cæsarea Cappadociæ SS. Herodii, Lucii, Sergii, Romæ Absolonas, Natalis Primitivi et Pauli. Legendum ergo: Sergii, seu potius Georgii, Absolonis; dein Romæ Natalis Primitivi et Pauli, ut infra, ubi de his agimus, dicitur. Notkerus, simili transpositione deceptus, Romæ S. Absolonem tribuit. Herodii et Lucii meminit Greven. Sunt autem hi adscripti aliis Martyrologiis ad VI Nonas Martii, sed Georgius etiam nonnullis Sergius, Martyrologio Romano et aliis

Lorgius

Lorgius *est. Ita* Herulus, Herolus, Herodius, *aliquibus* Erolius *et* Heraclius *dicitur, et aliis Martyribus* Romæ *aut* in portu Romano *passis adjungitur. Quæ omnia accuratius discutientur* II Martii.

S. Birstanus, Episcopus Wintoniensis in Anglia, *inscriptus hoc die Menologio Benedictino Bucelini, relata vitæ epitome ex Malmesburiensi, apud quem nihil de die obitus legitur. Mathew in Trophæis Benedictinorum in Anglia retulit ad* XXX *Januarii. Martyrologium Anglicanum, quod cum Ferrario maluimus sequi, in utraque editione celebrat ejus solennem memoriam die* XXII Aprilis.

Adalbero I, Episcopus Metensis, opinatissimæ sanctitatis vir, sanctæque religionis indefessus ubique reformator, (*ut his verbis ex Chartulario MS. S. Arnulphi tradit Meurissius in Historia Metensi pag.* 315) *refertur hoc die a Ferrario in Catalogo generali et* Beatus *appellatur, et citatis quidem in Notatione* Tabulis Ecclesiæ Metensis: *sed vereor, ne legenti incuria obrepserit, cum in memorato Chartulario dicatur obiisse* VI Kalendas, *non* Martii, *sed* Maii. *Et in Necrologio Metensis Ecclesiæ cathedralis legitur:* XXVI Aprilis obiit D. Adelbero Metensis Episcopus. *Quare si quæ venerationis sacræ, cujus non meminit Meurissius, deprehenderimus extare monumenta, referemus ad* XXVI Aprilis.

S. Tertullini, S. Chrysanthi, Martyrum corpora e cœmeterio *Romano S. Callisti Luxemburgum in templum Societatis Jesu delata sunt: cujus Translationis prima solennitas habita est hoc die, ipso S. Mathiæ Apostoli festo, anno* CIↃIↃCXLVII, *sed annuæ celebritati assignata est Dominica IV post Pascha, quæ tum per Octavam continuatur. Quod prima vice factum est anno* CIↃIↃCXLVIII, *quo illa Dominica cadebat in* X *Maii. Acta Translationis cum authenticis instrumentis erudite descripsit Alexander Wilthemius noster, nunc ejusdem collegii Luxemburgensis Rector, quæ edemus ad dictum* X Maii.

S. Joannis Baptistæ capitis prima inventio Hierosolymis facta *traditur hoc die in quamplurimis Martyrologiis Latinis et Græcis. Item ejusdem* Translatio in Aquitaniam *inscripta etiam est MS. Florario. Quæ erunt in festo Decollationis ejus illustranda* XXIX Augusti.

S. Gerardus Episcopus et Martyr in Hungaria *memoratur in Martyrologio Wilfordi. Colitur* XXIV Septemb.

S. Bonifacii Regis, S. Cleodii Martyris, *mentio est in MS. recenti Carthusiæ Bruxellensis. Infra in* II *Relatione Translationis et Inventionis corporis S. Mathiæ num.* 19 *dicuntur Treviris in ejusdem S. Mathiæ monasterio esse reliquiæ* S. Bonifacii Ducis, *qui fuit unus e Martyribus Thebæis apud Treviros occisis. Forsan hic* Bonifacius Dux, *per errorem in dicto MS.* Rex *appellatur, ejusque forsan socius* Cleodius *potest censeri. Si quæ major certitudo accedat, poterit ad Acta istorum Martyrum Trevirensium dici* VI Octobris.

S. Dionysii Episcopi ecclesiæ prope Parisios dedicatio, *olim a Christo apparente facta, celebratur hoc die, inscripta Martyrologiis Wionis, Dorgannii, Menardi, Bucelini, Saussaii, Ferrarii, et Florario MS illustranda cum Actis S. Dionysii* IX Octobris.

S. Polycarpi, S. Martii, et sociorum Martyrum ex sodalitio Ursulano transpositio in monasterio Bonæ-Spei. *Ita Gelenius in Fastis Agrippinensibus. Sociorum nomina exprimit Rayssius Hierogazophylacio Belgico, scilicet* Valerii, Honorati, Terentiæ, Margaritæ, Baldinæ, Sambariæ et alterius Margaritæ. *Harum corpora addit in Belgicis Geusiorum tumultibus ab iconomachis redacta in cineres, quos ibidem collectos habent in veneratione. De iis agi poterit ad Acta S. Ursulæ et sociarum* XXI Octobris.

S. Eltutus, *alias* Iltutus, Abbas, discipulus S. Germani: cujus anima visa fuit deferri in specie aquilæ, pennas aureas habentis, cum Angelis in cœlum avolare. *Kalendarium MS. Benedictinum. Vitam habet Capgravius, daudum, quo in Martyrologio Anglicano refertur,* VI Novembris.

B. Simon de Alna, Conversus Ord. Cisterciensis in Belgio, *refertur hoc die a Molano in Natalib. SS. Belgii, Chrysostomo Henriquez in Menol. Cisterciensi, Saussaio in Martyrol. Gallicano, Ferrario in generali Catal. SS. Hugone Menardo in Martyrol. Benedictino, Bartholomæo Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodien. Ægidio Gelenio in Fastis Agrippinensibus, sed, qui omnes Molanum, sequuntur. Aubertus Miræus, qui alias non temere a Molano solet discedere, ad* VI *Novembris refert. At Vita MS. quæ penes nos est, ad* VI Decembris.

Hiscæ et Hinnæ et Olympiadis matronæ *memoria exstat hoc die in Florario MS. at Greven in Auctario Usuardi ita habet:* Olympiadis sanctæ matronæ. Item Hiscæ et Hinnæ Sanctarum. *Nomen* Hiscæ *in Frisia feminis etiamnum in baptismo imponi solet, nimirumque Sanctæ alicujus id esse.* S. Olympiadis viduæ *festum colitur in Martyrologio Romano* XVII *Decemb. De Hinna et Hisca, quæ hic conjungi videntur, si quid interea certi occurrat, poterit alibi referri, aut certe eodem* XVII Decembris.

S. Joannis Evangelistæ natalitium *refertur in MS. parvo S. Maximini, in pluribus hesterno die. Colitur* XXVII Decembris.

DE S. MATHIA

APOSTOLO IN PALÆSTINA,

Commentarius prævius.

G. H.

§ I. *S. Mathiæ electio, veneratio publica. Sermo ab Authperto Abb. Casinensi de eo scriptus: an alius a S. Augustino?*

POST AN. IX. XXIV FEB.

Quæ a variis auctoribus de S. Mathia Apostolo dicta, scripta ac typis etiam excusa extant, ad diversas sunt referenda classes prout ea propius videntur veritatem assequuta, aut etiam ab ea asserenda magis et magis recedunt. *Certissima sunt, quæ calculo divino approbata, ab Evangelista Luca in Apostolorum Actibus recensentur, et infra aliis ejusdem Apostoli gestis inserta referuntur. Est ea electio adscripta Florario Sanctorum MS. et Auctario Greveni, ad diem* XII *Maii. Proxime accedit celebris cultus ac veneratio ejusdem Apostoli, omnibus orthodoxam fidem amplexis, ab Ecclesia injuncta. Hanc solennitatem peragunt Latini* VI *Kalendas Martii, sive die* XXIV *Februarii, aut, si annus bissextilis fuerit,* XXV, *Mediolanenses* VII *Februarii. Græci, ut infra constabit, diem* IX *Augusti huic sanctæ memoriæ consecrarunt*

Certissima est electio S. Mathiæ in Apostolum.

dein veneratio sacra

2 *Baronius in Notis ad* XXIV *Februarii asserit* Latinos omnes de eo agere hac die. *Quod apud nos adservatur exemplar MS. Martyrologii Romani, sive S. Hieronymi, a mille circiter annis exaratum, non habet nomen S. Mathiæ, neque* VI *Kalendas Martii, neque in præfixa* Notitia de locis sanctorum Apostolorum. *Nam, ut legitur in epistola dedicatoria S. Hieronymi ad Chromatium et Heliodorum Episcopos,* in prima parte

ejus mentio in MS. Martyrol. S. Hieronymi non est 24 Febr.

A parte libelli omnium Apostolorum festa conscripta sunt, ut dies varii non videantur dividere, quos una dignitas Apostolica in cœlesti gloria fecit esse sublimes. *Conclusa his verbis dicta S. Hieronymi epistola, sequitur hic titulus :* Notitia de locis sanctorum Apostolorum, *et ita explicatur :* III Kalendas Jul. Natalis Apostolorum SS. Petri et Pauli Romæ. II Kal. Decemb. Natalis S. Andreæ Apostoli in civitate Patras Provinciæ Achaiæ. VI Kal. Jan. Natalis Apostoli S. Jacobi fratris Domini et Joannis Evangelistæ. VIII Kal. Jul. Natalis dormitionis S. Joannis Apostoli et Evangelistæ in Epheso. XII Kal. Janua. Natalis S. Thomæ Apostoli in India. Et Translatio corporis ejus in Edessa v Kal. Jul. VIII Kal. Augusti Natalis Jacobi Apostoli fratris Joannis Evangelistæ, in Jerosolymis. Kal. Maii Natalis S. Philippi Apostoli in civitate Hierapoli provinciæ Asiæ. VIII Kalen. Sept. Natalis S. Bartholomæi Apostoli, qui decollatus est in India jussu Regis Astyagis. XI Kal. Oct. Natalis S. Mathæi Apostoli, qui passus est in Persida. v Kal. Novemb. Natalis Apostoli Simonis Chananæi et Simonis Zelotis, qui a templorum pontificibus occisi sunt in Suanis civitate Persarum. *Hæc ibi, quibus mox dies Januarii subjunguntur : ac tum de singulis*

B *iterum Apostolis absque mentione S. Mathiæ indicatis jam diebus agitur. In Historia certaminis Apostolorum quæ circumfertur sub nomine Abdiæ Babyloniæ Episcopi et Apostolorum discipuli, diciturque ab Eutropio ex sermone Hebraico in Græcum, et a Julio Africano in Latinum translata, de iisdem ante relatis Apostolis agitur nulla etiam facta mentione S. Mathiæ Apostoli : ut mirum sit a Galesinio et Baronio in Notis ad Martyrologia* in apocryphis censeri, *aut* ut spuria rejici, *quæ de eo ab Abdia sunt scripta.*

neque in Notitia de locis SS. Apost.

lege Judæ Thadæi,

neque in Historia adscripta Abdiæ.

3 *Vetustas variarum Ecclesiarum sententias de rebus gestis S. Mathiæ docent antiqua Martyrologia. Richenoviense, sive Divitis-Augiæ MS. ad VI Kalendas Martii relatis aliorum Sanctorum nominibus, de quibus infra agemus, sub finem ista habet :* Et alibi Mathiæ Apostoli. *Ita etiam MS. monasterii S. Cyriaci Romæ :* Et S. Mathiæ Apostoli. *At primo loco ferme legitur in reliquis Martyrologiis. Antiquum Romanum Rosweydi :* VI Kalend. Martii, S. Mathiæ Apostoli. *MSS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus, et Centulense sub Bedæ nomine :* Natalis S. Mathiæ Apostoli. *in MS. Reginæ Sueciæ additur :* Qui duodecimum Apostolatus locum pro Juda sortitus est, *pro quo in MS. Tornacensi S. Martini ista habentur :* Qui ex discipulis septuaginta

C sorte electus, pro Juda Scarioth, duodecimus inter Apostolos subrogatus est. *Quæ ferme eadem leguntur in MS. Lætiensi. MS. Trevirense locum præterea assignat his verbis :* In Judæa Mathiæ Apostoli, qui unus ex septuaginta duobus in loco Judæ subrogatus est. *S. Isidorus, qui Episcopus Hispalensis seculo Christi septimo floruit, in tractatu de vita et morte Sanctorum novi Testamenti cap. 80 de prædicatione S. Mathiæ pauca adjungit.* Mathias, *inquit,* de LXXII discipulus unus, et pro Juda Iscarioth duodecimus inter Apostolos subrogatus, electus est sorte, et solus sine cognomine : cui datur Evangelium prædicationis in Judæa. *Quæ eadem in Martyrologiis quamplurimis leguntur. Beda excusus :* Natale S. Mathiæ Apostoli, qui de septuaginta discipulis pro Juda traditore ab Apostolis electus, sorte in Apostolatum subrogatus, in Judæa Christi Evangelium prædicavit. *Usuardus vero ista tradit :* Natalis B. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, apud Judæam Christi Evangelium prædicavit. *Quæ eadem in Martyrologio Bellini, secundum morem Romanæ curiæ leguntur. Ado interponit :* atque in locum proditoris Domini subrogatus. *Regionem præponunt Rabanus et Notkerus his verbis :* In Palæstina nativitas Mathiæ Apostoli, qui de LXX discipulis pro Juda traditore in Apostolum electus, in Judæa

D Evangelium prædicavit. *Hactenus Martyrologia illa antiquiora et majoris auctoritatis absque ulla obitus S. Mathiæ mentione. His similia continentur in quamplurimis MSS. nostris Martyrologiis.*

In Martyrologiis 24 Febr nomen S. Mathiæ,

electio in Apostolum,

et, quæ apud S. Isidorum legitur,

prædicatio in Judæa.

AUCTORE G. H.

4 *Authpertus Abbas* XVII *Casinensis de obitu S. Mathiæ hæc solum in sermone in laudem ejus conscripto habet :* Postquam vero reliquit Judæam patriam prædicando, quam in sorte prædicationis acceperat, et plurimos ethnicos ad fidem Catholicam convertit B. Mathias Apostolus, migravit ad Dominum nostrum Jesum Christum. *Meminit hujus scriptoris Petrus Diaconus de Viris illustribus Casinensibus cap. 13 his verbis :* Authpertus, ejusdem cœnobii Abbas vir disertus et valde eruditus inter multa et præclara ingenii sui monumenta, in laudem S. Mathiæ Apostoli, nec non de Purificatione sanctæ Dei Genitricis aliorumque Sanctorum, homilias valde pulchras composuit. Fuit autem temporibus Lotharii Imperatoris. *Imo* Ludovici Pii Imperatoris, *aut certe hoc ex conspiratione filiorum abdicato,* Lotharii *tum intrusi. Præfuit namque Authpertus, Casinensi cœnobio annis tribus, electus anno* IϽCCCXXXIV, *mortuus anno* IϽCCCXXXVII. *Joannes Baptista Marus in Annotationi-*

E *bus ad Petrum Diaconum anno* CIϽIϽCLV *a se primum in lucem emissum, asserit* sermonem in laudem S. Mathiæ Apostoli ineditum adhuc credi. *Baronius in Notis ad Martyrol. indicat se habuisse* charactere Longobardico conscriptum, *eumdemque se legisse in codice* MS. S. Mariæ ad Martyres ; *incipere,* Inclytam gloriam etc. *Habemus et nos sermonem istum cum dicta exordio in codice quodam MS. nostro valde antiquo. Extat etiam inter Vitas Sanctorum a Mombritio collectas tomo 2 fol. 146 excusus sed aliquot locis mutilus. Verum neque in codice nostro MS. neque apud Mombritium nomen Authperti, aut alterius auctoris innuitur, quod forsan in aliquo suorum MSS. legit Baronius, aut certe vel ideo conjecit, quia e* B. Benedicti regula testimonium *adducitur, unde et nos* Authpertum *ejus sermonis auctorem credimus, et hic damus ex dicto MS. ac Mombritio : cujus libri olim post artem typographicam inventam inter primos excusi paucis innotuerunt, et in rarioribus bibliothecis adservantur. Ex hoc sermone docemur solennem cultum, quo S. Mathiam ad illa tempora venerata est Ecclesia Catholica : et auctor num. 2 asserit se depromere, quæ* sancti Patres in ejus laudem mirifice protulerunt.

obitus apud Authpertum,

sermone seculo 9 scripto

in MSS. reperto,

a Mombritio edito,

5 *Qui huic sermoni prologus præmittitur, legitur in Breviariis MSS. aliisque annis 1479, 1490 et 1522, secundum morem Romanæ curiæ excusis. Lectiones item Breviarii Ecclesiæ Morinensis anni 1542 ab eodem prologo incipiunt, et iisdem verbis cum hoc sermone finiunt, plerisque intermediis aliis phrasi contractis. At prologo illo omisso ab ipso sermone incipiunt Lectiones Breviarii Monasteriensis anno 1489 Argentinæ excusi. Earum Lectionum prior pars solebat olim recitari in Ecclesia Ultrajectina, quæ in Breviario anno 1508 edito continetur. Idem exordium aliaque ex hoc sermone habentur in Breviario Ebroicensi in Gallia. Ast in eo, quo uti solebat Ecclesia S. Quintini in Veromanduis, ab eodem exordio, incipit Lectio tertia, duabus prioribus desumptis ex alio de S. Mathia tractatu, qui plenius exhibetur in Breviario Argentoratensi anni 1478, et Spirensi anni 1507, ac S. Augustino tribuitur : de quo videtur Galesinius ista annotasse :* Extat de illius vita sermo, quem alii S. Augustino, alii Bedæ adscribunt : idemque in plerisque Ecclesiis legitur. *Et Baronius,* Fertur sermo, *inquit,* de S. Mathia, quem alii Augustino, Bedæ autem alii tribuunt. *Incipiunt vero ita hæ Lectiones :* Cum præclara B. Mathiæ Apostoli festivitas per anni cursus revolutionem sese repræsentat, maximæ jucunditatis gaudia merito nobis multiplicat. *Quo etiam exordio, sed postea prorsus discrepantes*

F

sermonis hujus partes in variis Breviariis,

uti et alterius S. Augustino adscripti.

A *crepantes. Lectiones habentur in Breviariis Ambianensi,* AUCTORE G. H. *Tullensi, Virdunensi, Insulensi, aliisque superiore seculo excusis, Brugensi item, et Sarisburiensi anni* 1491, *licet hæ iterum ab invicem, uti a præcedentibus, diversæ sint. Omnes nihilominus Lectiones sunt desumptæ ex homilia, quæ in Milleloquio S. Augustini a Bartholomæo de Urbino collecto continetur verbo* Mathias. *Aliæ sunt Lectiones antiqui Breviarii Tornacensis et Audomaropolitani, quæ ita incipiunt :* De Mathia Apostolo parva nobis antiquitas monumenta reliquit.

6 *In omnibus hactenus, et forsan scrupulo nimio, enumeratis Breviariis nullum extat ullius martyrii, aut mortis per vim illatæ, vestigium. In Breviario Slesuicensi anni* 1512, *relatis tribus primis Lectionibus electione S. Mathiæ, ita quarta incipit :* Cum igitur Mathias Judæam in sortem accepisset, prædicationi ibidem insistens, et multa miracula faciens, in pace quievit. *Quæ eadem in Legenda Claudii de Rota, et Jacobi de Voragine, et in Vita Sanctorum Hagenoæ anno* 1508 *recusa leguntur : in quibus tamen, ut infra dicetur, aliorum sententiæ de nece illi illata referuntur. Martyrologium MS Carmeli Coloniensis dictis assentitur :* Apud Judæam natale B. Mathiæ Apostoli, qui loco Judæ ab Apostolis sorte electus, in Judæa Christi

S. Mathias ab aliis dicitur in pace quievisse.

B Evangelium prædicavit : novissime vero vitam in pace finivit.

§ II. *Relata de prædicatione S. Mathiæ in Æthiopia, ad Pontum Euxinum, et in Macedonia. Varia eidem traduntur inflicta tormenta.*

A*uthpertus infra num.* 15 *eadem sibi objicit ac respondet;* Passio namque, *inquit,* illius si quæritur haberi, sicut ceterorum Apostolorum, manifestissime constat, quod ipse sibi intulerit passionem, et crucem suam ferendo Christum fuerit secutus, dicendo cum Apostolo : Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. *Eadem cum nonnullis aliis ex sermone Authperti decerptis leguntur in Breviario Lingonensi sub initium hujus seculi excuso. Nec alia forsan passio (ut eodem verbo utar) posset ab aliquo requiri in MS. Martyrologio Aquisgranensi, cui sub finem diei* XXIV *Februarii adjuncta sunt hæc pauca verba :* Passio S. Mathiæ Apostoli. *In libro Sacramentorum S. Gregorii Magni inter opera ejus ex MS. antiquo bibliothecæ Vaticanæ edito, uti etiam ex MS. Corbeiensi seorsim a Menardo vulgato, propria Præfatio de S. Mathia legitur his verbis :* Cujus passionis

Passio S. Mathiæ an in imitatione Christi posita?

an martyrium indicet?

C triumphum solenniter celebramus. *Ubi verbo* passionis *verum intelligi martyrium persuadet auctoritas communis Ecclesiæ, et ita passim censeri mortuum esse S. Mathiam infra constabit.*

8 *Relicta Judæa patria, plurimos Ethnicos alibi a B. Mathia ad fidem Catholicam conversos fuisse supra ex Authperto diximus. Græci in Menæis et apud Cytheræum, in Æthiopiam eum profectum asserunt ad* IX *Augusti, his verbis :* Erat Mathias unus ex septuaginta, postea in locum Judæ Iscariotæ undecim Apostolis annumeratus. Prædicavit vero Evangelium in exteriore Æthiopia, multisque suppliciis illic excruciatus, spiritum Deo reddidit : *Quæ fere eadem in Menologio Canisii leguntur :* Eodem die certamen sancti Apostoli Mathiæ, qui unus ex septuaginta connumeratus est cum duodecim Apostolis pro Juda Ischariote. Prædicavit autem Evangelium in Æthiopia, ubi multis pro fide Christi superatis tormentis, spiritum Deo tradidit. *Hæc ibi, sed per amanuensium forsan errorem ad* VIII *Augusti plane in fine relata, cum spectent ad sequentem* IX *Augusti : quo die ex constitutione Manuelis Comneni Imperatoris Orientis feriæ in-*

an illud in Æthiopia subierit?

terrumpuntur, uti apud Balsamonem in Photii sacrorum D *Canonum expositionem titulo 7 cap. 1 et Leunclavium lib. 2 Novellarum Augustalium pag.* 161 *legitur.* Augusti, *inquit,* dies VI propter Servatoris nostri Jesu Christi transformationem, et IX propter memoriam sancti Apostoli Mathiæ. *De prædicatione in Æthiopia Nicephorus lib. 2 Hist. Eccl. cap.* 40 *ista tradit :* Mathias porro, qui jacturam duodenarii Apostolorum numeri sarserat; primam Æthiopiam adiit, atque ibi a feris, infestis, immanibusque gentibus multa pertulit. Cum vero quæ oportuit et verbis et factis divino Evangelio annuntiando præstitisset, et Christo magnam hominum multitudinem accumulasset, animo intrepido et forti martyrii coronam suscepit.

9 *Locus Æthiopiæ assignatur in Auctario S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui Catalogus a Sophronio, ut ipsemet Hieronymus sub finem testatur, Græce translatus est, et postmodum pluribus intrusis auctus. In eo hæc cap.* 10 *adduntur :* Mathias cum unus esset e numero septuaginta, adlectus est in ordinem undecim Apostolorum in locum Judæ Iscariotæ, qui fuit proditor. In altera Æthiopia, ubi est irruptio Apsari et Hissi portus, prædicavit Evangelium, cum essent homines agrestes : et illic dormivit, et illic sepultus est usque ad hodiernum diem. *Hæc*

An prope Pontum Euxinum prædicarit et obierit?

E *ibi.* Æthiopia altera *dicitur, Græce* ἐν τῇ δευτέρᾳ Αἰθιοπίᾳ, *quam primam Nicephorus appellat, Græce* τὴν πρώτην Αἰθιοπίαν. *Menæa vero ejus prædicationem adscribunt* exteriori Æthiopiæ, τῇ ἔξω Αἰθιοπίᾳ. *Quæ in Synopsi de Vita et morte Prophetarum et Apostolorum, sub nomine S. Dorothei Episcopi et Martyris edita, tribuuntur* interiori Æthiopiæ *his verbis :* Mathias cum esset unus ex septuaginta discipulis, postea undecim Apostolis duodecimus loco Judæ proditoris annumeratus est. Hic in interiore Æthiopia, ubi Hissus maris portus, et Phasis fluvius est, hominibus barbaris et carnivoris prædicavit Evangelium. Mortuus est autem in Sebastopoli, ibique prope solis templum sepultus. *Hæc ibi, e quibus locis, sive vera sunt seu falsa, statuit Ortelius in Thesauro Geographico, verbo Æthiopia, fuisse circa* Cholcidem hanc Æthiopiam, *prope Pontum certe Euxinum, ad quem haud procul a Trapezunte constituit Ptolemæus* Hyssi portum, *ac dein versus Colchidem* Apsorrum fluvium, ejusque ostia, *pro quo etiam* Absarum *legit Plinius, atque Auctarium S. Hieronymi citatum. Ei proxime apud Ptolemæum junguntur* Sebastopolis, *ac dein* Phasis civitas *et* Phasis fluvii ostia. *Verum potuit S. Mathias fuisse et in Æthiopia Africana et in hisce ad Pontum Euxinum ditionibus : quæ dein loca conjunxerint auctores Synopseos S. Dorothei et Auctarii S. Hieronymi, omnia procul dissita appellantes Æthiopiam : uti majorum nostrorum tempore Indiæ etiam nuncupata sunt America, aliæque in Oriente et Occidente longinquæ regiones.* F

10 *Græci in Odis suis ad hanc Gentilium ad Christum alludunt conversionem, et inter alia ita* S. Mathiam *alloquuntur :* Καὶ θείαις ἀστραπαῖς τῶν σοφῶν σου λόγων σκότος ἀπεδίωξας τῆς εἰδωλομανίας ἐν πνεύματι. Et divina coruscatione sapientium sermonum tuorum fugasti stultam idololatriam in spiritu. *De ejusdem martyrio hi traduntur versus in Menæis :*

Ἐξῆλθεν ἀρθεὶς Ἰούδας ἐπὶ βρόχου.
Εἰσῆλθεν ἀρθεὶς Ματθίας ἐπὶ ξύλου.
Ἤρθη ἐφ' ἐννάτῃ ξύλῳ ὁ θεῖος Ματθίας.
Discessit suspensus Judas in laqueo.
Accessit suspensus Mathias in ligno.
Suspensus est nona in ligno divinus Mathias.

in cruce suspensus dicitur.

Eodem modo S. Mathiam patibulum crucis pertulisse, et tali martyrio coronatum ad cælos ascendisse, *in aliquibus libris legi tradunt Breviaria Herbipolense anni* 1575, *Slesuicense et Viola Sanctorum supra citata.*

11 *Macedoniam etiam prædicatione, miraculis et captivitate*

A *captivitate S. Mathiæ fuisse illustratam alii perhibent apud Equilinum lib. 3 cap.* 149 *his verbis :* Cum ergo Apostoli ad prædicandum essent divisi, Mathias Apostolus Judæam in sortem prædicationis accepit. *ab aliis traditur in Macedonia prædicasse,* Qui tamen, ut alibi reperitur, prius in Macedonia prædicavit. Gentiles vero ejus fidem et sanctitatem probare volentes, quamdam potionem toxicatam, quæ cunctos bibentes visu privabat, sibi dederunt : quam in nomine Christi bibit, et nullam læsionem *a veneno illæsus,* incurrit. Et cum illa potio plusquam ducentos quinquaginta excæcasset, *250 excæcatos sanasse,* ille singulis manus imponens, omnes illuminavit. Diabolus vero in similitudinem infantis cani eis apparuit, suadens ut Mathiam occiderent, qui cultum eorum evacuabat. Quem per triduum quæsierunt, et in eorum medio consistentem minime viderunt. Tertia vero die se eis sponte manifestatum, vinctum in carcerem recluserunt : ubi *e carcere a Christo liberatus.* dæmones sibi apparentes in eum dentibus fremebant, sed appropinquare non poterant. Dominus autem cum multo lumine sibi assistens eum confortavit, et ostio aperto liberum abire permisit. Et dum iterum prædicaret, et quidam obstinati persisterent, mox terra se aperuit et cunctos illos deglutivit : reliqui vero ad Christum conversi sunt. Post hæc reversus B Apostolus ad Judæam verbum Domini prædicabat *etc. Eadem leguntur apud Claudium de Rota et Jacobum de Voragine. Plurima etiam continentur in Breviario Passaviensi anni* 1505, *Herbipolensi etiam et Viola Sanctorum, diciturque* manibus post tergum ligatis, et fune collo imposito, graviter afflictus, et sic in carcere reclusus. *Prædicatio dicta in Macedonia habetur etiam in Breviario antiquo Romano, et variis Martyrologiis mox referendis.*

§ III. *Acta S. Mathiæ ex Hebraico versa. Genus Martyrii a variis relatum. Scripta ei falso attributa.*

W*olfgangus Lazius Ferdinandi I Imperatoris olim Consiliarius et Historicus, inter alia ingenii sui monumenta ex variis MSS. edidit carmen incerti auctoris de* *Acta ex Hebraico versa,* *Passione Christi, et memoratum Abdiam de Vitis Apostolorum : quibus, inquit in Præfatione,* ut editio justum volumen assequeretur, adjeci alias Sanctorum Dei historias, quæ mihi partim ob vetustatem scriptionis, partim vero ob historiæ seriem veræ visæ sunt. Sic Mathiæ Apostoli historiam, ex Hebraico, *edita a Lazio,* incerto auctore versam, et antiquissima membrana C litterisque exceptam, quia apud Abdiam non habetur, conjungere placuit. *Habemus eadem S. Mathiæ Acta ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris, alia MS. cœnobii Budicensis Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini diœcesis Paderbornensis in Westphalia, ac tertio MS. bibliothecæ Susatensis Ordinis Prædicatorum, item in Westphalia, ex quarto demum MS. Car-* *et in variis MSS. reperta.* *thusianorum monasterii S. Albani juxta Treviros. Qui ex Hebraico Latine vertit monachus fuit Trevirensis Abbatiæ S. Mathiæ, et seculo Christi* XII *vixit. Hinc Legenda Trevirensis passim appellatur ab auctoribus, qui eam aut integre in alias linguas transtulerunt, aut* *contracta a S. Antonino.* *varie contractas partes ediderunt. Ex his sunt S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus par.* 1 *Chronici tit.* 6 *cap.* 15, *Jacobus de Voragine, Claudius de Rota, Episcopus Equilinus ante citati. Hujus verba, quia pauca sunt, et de morte agunt, hic damus :* *Equilino,* Reversus Apostolus in Judæam, *ut supra diximus,* verbum Domini prædicabat, multosque in signis et prodigiis convertebat. Cui invidentes Judæi eum in concilio statuerunt, duoque testes, qui illum accusaverunt, primo in ipsum lapides miserunt : quos lapides in testimonium secum petiit sepeliri. Qui dum lapidaretur, securi in capite percussus, spiritum Deo reddidit. *A Nicephoro, ut supra diximus, refertur* animo intrepido et forti martyrii coronam suscepisse, *et quidem, ut* D *Joannes Langus interpres adjunxit,* lapidibus pene obrutus, ad extremum securi percussus. *Similia le-* *auctore G. R. Perionio,* *guntur in Vita S. Mathiæ a Joachimo Perionio Benedictino Cormeriaceno scripta et a Lazio edita. Quæ etiam ut magis secura tradidere Franciscus Haræus et* *Haræo, Lippeloo,* *Zacharias Lippeloos de Vitis Sanctorum, sed ille S. Antoninum, hic Perionium descripsit.*

13 Breviarium Romanum completissimum, *cum Officiis Sanctorum Ordinis Minorum S. Francisci, et Eremitarum S. Augustini, Venetiis anno* 1522 *excu-* *in Breviariis Romanis et aliis.* *sum, continet proprias in Matutino, laudibus et Horis antiphonas, ex eisdem prope Actis desumptas. Ex eisdem Lectiones recitantur in Breviario Spirensi anni* 1477, *Moguntino, Wormatiensi, Erfurtano, Bisuntino in Burgundia, Remensi, Rotomagensi, Constantiensi in Gallia, Eborensi in Lusitania, Ambrosiano a S. Carolo Borromæo Mediolanensibus præscripto, item Ordinis Prædicatorum anni* 1553. *in quibus primo* lapidibus cæsus, demum securi percussus *dicitur. Passaviense anni* 1505 *addit etiam in cruce suspensum fuisse hoc ordine :* Duo igitur fuerunt testes, qui ipsum accusaverunt : hi primum in ipsum lapides miserunt, deinde crucifixerunt. Demum Romano more securi percutitur, et extensis in cœlum manibus spiritum Deo reddidit. *Unde sequeretur vivum de cruce depositum fuisse :* E *et sic aliorum sententiæ supra relatæ viderentur posse conciliari. Omitto plura Breviaria tædii vitandi caussa, maxime quæ neglecto obitu priorem partem Actorum attingunt. Solum refero, quæ in Breviario Romano a Cardinale Quignonio concinnato, et anno* CIƆIƆXXXV *a Paulo III permisso, de prædicatione et morte ejusdem recitantur his verbis :* Hic autem (ut quidam tradunt) cum in Macedonia primum, deinde in Judæa verbum Dei latissime disseminasset, multosque prædicatione et consequentibus signis ad Christi fidem convertisset ; a Judæis id ægre ferentibus, comprehensus, lapidibus pene obrutus est, ac postremo securi percussus VI Kalendas Martii.

14 *Similia habent Martyrologia ab aliquot seculis conscripta. MS. Florarium :* Natale B. Mathiæ Apostoli. Hic electus fuit sorte ab Apostolis pro Juda proditore, et Evangelium Christi constantissime præ- *et variis Martyrologiis.* dicavit annis triginta tribus aut circiter. Postea in Judæa lapidatus et securi percussus migravit ad Dominum anno salutis LXI. *Martyrologium Coloniæ anno* 1490 *excusum ista habet :* Natale B. Mathiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Evangelium prædicavit, qui F prius unus de septuaginta duobus discipulis Christi fuit. Primo a Judæis capitur, et velut blasphemus lapidibus obruitur : post hoc quasi bos securi percutitur, et capite truncatur : tali martyrio prius oculos in cœlum figens, emisit spiritum. *Similia leguntur in Auctario Greveni anno* 1515 *et* 1521 *excuso. Plura etiam habentur in Viola Sanctorum. At Maurolycus ista tradit :* Natale S. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, in Judæ locum successit, et in Macedonia primum, inde in Judæa prædicavit, ubi lapidatus ac securi percussus a Judæis, occubuit. *Eadem, sed alia phrasi, refert Galesinius, et sermone Germanico Canisius, atque Italico Felicius, sed hic prædicationis apud Macedones non meminit. Breviter hæc referuntur in hodierno Martyrologio Romano :* In Judæa natalis S. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis in locum *Martyrium indicatur in Martyrologio Romano.* Judæ proditoris sorte electus, pro Evangelii prædicatione martyrium passus est. *Innuitur etiam ejusdem martyrium in Missali Romano, dum rubeus color in sacrificio Missæ præscribitur adhibendus.*

15 *S. Bonaventura duos de S. Mathia sermones edidit, et priorem ita concludit :* Electus fuit ad observantiam

AUCTORE G. H. in sermonibus S. Bonaventuræ

vantiam mandatorum, sicut omnes communiter justi. Electus fuit ad perfectionem consiliorum, sicut omnes discipuli. Electus fuit ad tolerantiam martyriorum, sicut ceteri Martyres Christi, sicut ex Legenda ejus potest ostendi, quæ hic poterat recitari. Electus fuit ad officium Prælatorum, sicut ceteri Apostoli, qui mundo toti constituti sunt a Christo Prælati. Electus etiam hodie fuit ad gloriam Beatorum, ad quam est ingressus consummatione martyrii. *Hoc etiam martyrium innuit B. Laurentius Justinianus in sermone de S. Mathia.* Illum, *inquit,* superveniens Paracletus caritate complevit, deditque ut omnium linguarum generibus loqueretur, miracula faceret, converteret nationes, prædicaret Christum, ac martyrii consequeretur triumphum. Denique cum ceteris Coapostolis super thronos duodecim tribus Israel judicantibus sedebit. *Hæc ille. Quæ vero de martyrio ejus a S. Bonaventura Legenda citatur, de Actis Hebraicis ejus, quæ infra damus, intelligi prorsus videtur.*

et B. Laurentii Justiniani.

16 *Octavius Pancirolus in Thesauris Urbis absconditis regione 2 ecclesia 45, occasione reliquiarum S. Mathiæ, quæ in ecclesia S. Mariæ Majoris, ut infra dicetur, adservantur, asserit,* S. Mathiam in locum Judæ proditoris electum Apostolum, ad prædicandum sortitum fuisse Judæam, et cum, facta quadam per Macedoniam Apostolica excursione, ad eam rediisset, mortem ibidem pro Christo occubuisse. *Quidni potuerit similiter in Æthiopiam aliquando, aut versus Colchidem, aut accolas Ponti Euxini, destinatus fuisse, qui post suam ad apostolatum electionem traditur ad annum tertium ac trigesimum vixisse? Christum Salvatorem nostrum pro redemptione generis humani cruci affixum fuisse Tiberio Cæsare Augusto V et Ælio Sejano Coss. alibi ostendimus valere verosimilius. Annus is erat Æræ vulgaris tricesimus primus, ut, proinde obitus S. Mathiæ referendus foret in annum LXIV. In Florario MS. supra relato dicitur* migrasse ad Dominum anno salutis LXI, *quo etiam anno S. Jacobum, cujus infra martyrium cum cæde S. Mathiæ conjungitur, occisum fuisse ex Eusebii et Hieronymi chronico colligunt Petavius, Deckerius, et alii : et nos accuratius ad Kalendas Maias, diem ejus natalem, examinabimus : nonnulla infra ad Acta annotamus.*

Quamdiu in apostolatu S. Mathias vixerit.

Animadv. pag. 49

17 *Baronius in Notis tradit* Evangelium, quod nomine Mathiæ ferebatur, a Gelasio in Romano Concilio esse rejectum inter apocrypha cap. Sancta Romana, dist. 15. *Verum ibi nisi editiones Decreti varient, apocrypha censentur* Evangelia nominibus Thadæi, Thomæ, Barnabæ, Bartholomæi, Andreæ, *et* quæ falsarunt Lucianus et Hyrcius, *nulla facta mentione Mathiæ, quem S. Barnabam esse perperam asseritur lib. 1 Recognitionum, quæ S. Clementi Pontifici attribuuntur : et forsan simili errore idem Evangelium nomine Barnabæ, et nomine Mathiæ vulgatum est. Hujus meminit Origenes homilia 1 in Lucam, sive in proœmio Lucæ.* Quatuor, *inquit,* tantum sunt Evangelia probata, e quibus sub persona Domini et Salvatoris nostri proferenda sunt dogmata. Scio quoddam Evangelium, quod appellatur secundum Thomam et juxta Mathiam, et alia plura legimus. Ne quid ignorare videremur propter eos, qui se putant aliquid scire, si ista cognoverint. *Hæc ille.* Ejusdem etiam classis, *inquit Baronius,* existimatæ sunt traditiones nomine Mathiæ editæ, ex quibus Marcion suam ipsius hæresim adstruebat. *Clemens Alexandrinus in libris Stromatum ex eis quædam fragmenta recitat ; e quibus istud est lib. 7 :* Si electus vicinus peccaverit, peccavit electus. Nam si se ita gessisset, ut jubet verbum vel ratio, ejus vitam ita esset reveritus vicinus, ut non peccasset. *Alterum vero lib. 3 illud est :* Contra carnem decertandum est, eaque abutendum : animam vero fidei et cognitionis tamquam nutrimentis augere oportet. *Agit etiam de his scriptis falso ei attributis Eusebius lib. 3 cap. 23.*

Et falso adscriptum Evangelium,

et traditiones.

§ IV. *Reliquiæ S. Mathiæ Romæ, Treviris et aliis locis adservatæ.*

Altera restat, nec minus intricata, controversia de sacris Mathiæ Apostoli reliquiis, quæ variis in locis traduntur depositæ. Ac primo Nicephorus et Græci in Menæis et Menologio, quorum supra verba dedimus, asserunt eum Æthiopiam adiisse, ibique multa perpessum tormenta, martyrii coronam reportasse. Qui Catalogum S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis a Sophronio Græce redditum auxit, omisso martyrio, scribit et illic, *sive in Æthiopia,* dormivisse, et illic sepultum esse usque in hodiernum diem. *In Synopsi de vita et morte Prophetarum et Apostolorum, sub nomine S. Dorothei Episcopi et Martyris edita, dicitur* mortuus Sebastopoli ibique prope solis templum sepultus, *prope Colchidem ut supra diximus. Hinc Nicolaus Serarius in sua de Apostolis dissertatione ista affirmat de S. Mathia :* In altera Æthiopia, ubi est irruptio Apsari et Hyssi portus (*ad Pontum scilicet Euxinum*) sanctissimis Christi Domini legibus agrestissimos homines perpolivit : ubi et occisus, et D. Hieronymi, imo fortassis etiam posteriorum, qui hæc Hieronymo adjecisse videntur, tempore humatus fuit. Nam quod Peronius eum in Judea interfectum scribit, minus probatur. *Hæc Serarius, qui dum aliquas ejus Reliquias Treviros fuisse olim latas non improbabile judicat, prioris relationis auctoritatem, ut mox constabit, magna ex parte subvertit. Fatemur* S. Mathiam *spatio triginta duorum trium-ve annorum, quos in Apostolatu exegit, et in Æthiopiam Africanam, et in vicinas Ponto Euxino regiones, quas hi auctores insolito aliis loquendi modo Æthiopiam appellant, potuisse Evangelii Christi prædicandi caussa proficisci : tamen omnino arbitramur in divisione orbis inter Apostolos facta ei obtigisse Judæam : eamque illius labore et prædicatione, præcipuo vitæ tempore excultum, et sanguine tandem irrigatam. Auctores supra dedimus : quibus ex dicendis lux major accedet.*

Ab aliis dicitur S. Mathias in Æthiopia sepultus,

Sebastopoli prope Solis templum ·

potius post fidem Christi illic etiam annuntiatam,

in Judæa Martyr obiit :

19 *Christophorus Browerus lib. 11 Annalium Trevirensium pag. 658 ex vetustissimo libro, quem tempore martyrii S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, anno 754 occisi, asserit gladiorum ictibus male exceptum fuisse, edidit repertam* Notitiam regionum et civitatum, quibus sanctorum Apostolorum et Evangelistarum venerabilia corpora requiescunt. *Ea autem Notitia sic incipit :* B. Joannes Baptista requiescit in civitate nomine Sebasta. B. Petrus Apostolus requiescit Romæ in provincia Tuscia. *Et sic de aliis Apostolis, inter quos dicitur de S. Mathia :* Mathias Apostolus requiescit Hierosolyma, in provincia Syria. *In hac ergo Notitia indicatur prima, aut saltem valde antiqua sepultura. Nam* S. Joannis Baptistæ sepulchrum tempore Juliani apostatæ, Pagani, *ut ait Ruffinus lib. 11 Histor. Eccl. cap. 28,* apud Sebasten Palæstinæ urbem mente rabida et funestis manibus invaserunt, ossa disperserunt atque ea rursus collecta igni cremarunt, et sanctos cineres pulveri immistos per agros et rura disperserunt. *Habemus ergo ex hac Notitia* S. Mathiæ *corpus Hierosolymis adservatum fuisse, ac potuisse inde a S. Helena matre Constantini Magni Romam deferri, quod asserunt utraque Acta Translationis et varia Breviaria ac Martyrologia, mox indicanda.*

corpus ejus traditur Hierosolymis sepultum,

et a S. Helena Romam delatum ,

20 *Sed et illud apud scriptores disputatur, an Romæ corpus Apostoli permanserit, an Treviros sit avectum. Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 149 supra citato hæc de S. Mathia addit :* Cujus corpus in Judæa sepultum, deinde Romam translatum, in ecclesia S. Mariæ majoris esse dicitur, et ibidem caput ejus populo

an in ecclesia S. Mariæ majoris depositum.

A pulo demonstratur. *Addunt S. Antoninus, Claudius de Rota et Jacobus de Voragine cum Breviario Slesvicensi*, corpus *ibidem* sub lapide porphyretico sepultum esse. *Onuphrius Panvinius libro de præcipuis Urbis Romæ basilicis, in septima basilica S. Mariæ Majoris ait*, sub altari majori esse corpus S. Mathiæ Apostoli. *Enumerat dein* XXII *classes reliquiarum quæ ibidem conservantur et statis diebus populo ostenduntur, ac num.* 17 *recenset* caput S. Mathiæ Apostoli, cujus, *inquit*, corpus est sub Altari Majori hujus basilicæ; *ac tandem in fine addit*, has reliquias populo die Paschæ ostendi solere. *Similia scribunt Attilius Serranus, de septem Urbis ecclesiis, Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis Urbis, aliique. At quo tempore, quave occasione corpus eo delatum sit, sub dubio relinquitur. Est basilica S. Mariæ Majoris sub Liberio Papa qui anno* CCCLIII *sedem Pontificiam conscendit, ob miraculum nivis constructa, ut dicitur* V *Augusti, quia is dies per Ecclesiam universam ob illius basilicæ dedicationem est solennis. Ab ejus nomine basilica Liberii dicta, postea a Sixto* III, *qui anno Christi* CCCCXXXII *Pontifex creatus est, de novo restituta atque amplificata est et S. Mariæ Deiparæ dicata, dein S. Mariæ ad præsepe, et S. Mariæ Majoris appellata, cujus* B *absidam Paschalem Papam, qui anno* IↃCCCXVII *cœpit Summus Pontifex Ecclesiæ præesse, de novo refecisse tradit Anastasius Bibliothecarius. Huic apsidi musivo opere insculpta est hæc inscriptio* : IN HAC SACRA BASILICA CORPORA SS. MATHIÆ APOSTOLI, HIERONYMI DOCTORIS, ROMVLÆ ET REDEMPTÆ VIRGINVM RECONDVNTVR. *Ita Baronius in Notis ad* XXIII *Julii, quo Virgines illæ coluntur, memoratæ a Gregorio Magno lib. 4 Dialog. cap.* 15, *qui ait eodem tempore, quo ipse monasterium petiit, eas juxta B. Mariæ Virginis ecclesiam habitasse. Pancirolus regione* 2 *ecclesia* 45, *opinatur aut corpus S. Mathiæ simul cum corpore S. Hieronymi Romam advectum, aut certe de tempore translationis illius nihil sciri posse. Baronius in Notis ad* IX *Maii, quo Martyrologio Romano inscripta est translatio corporis S. Hieronymi, hanc putat factam esse, cum Saraceni Palæstinam invaserunt : Pancirolus annum conjicit* IↃCXXXV, *quo idem Baronius miseram Palæstinæ et urbis etiam Bethlemiticæ devastationem in Annalibus describit. Demum inter Indulgentias, a Nicolao Papa* IV *huic basilicæ S. Mariæ Majoris circa annum* CIↃCCXC *concessas annotantur* in festo B. Mathiæ Apostoli anni decem et sex quadragenæ, et in octava ejusdem sex anni et sex quadragenæ; ast in festo reliquorum Apostolorum et Evangelistarum, (*quorum nullum exprimitur nomen*) S. Laurentii et S. C Hieronymi duo anni et duæ quadragenæ. *Ex quibus id satis manifestum relinquitur, Reliquiarum ibidem tum adservatarum antiquam satis apud Romanos opinionem fuisse. Aliquas etiam particulas in variis Ecclesiis Romanis esse addit idem Pancirolus.*

sub altari majori.

cum inscriptione in abside posita,

et Indulgentiis concessis in festo et octava :

21 *Contra Browerus lib.* II *Annal. Trevir. pag.* 659 *et sequenti opponit*, Treviros inficias non ire, quod Apostoli corpus ex provinciis Eois in Occidentem sit translatum et in urbium Urbe primitus depositum : *ut non* eo in loco sic immotum hæsisse, ut non *ad se* aliquando ossa ejus penetrarint : *talem esse* fidelem majorum traditionem, cum et inventio apud Treviros subinde increbuerit, et luculentis affirmata sit miraculis, notata locis temporibusque : contra terrarum alibi non perinde hæc in luce collocari. Alioquin, *addit*, fieri potuisse credas, ut res in oculis hominum proposita, regione templi nobilissimi et cultu nobilissimæ civitatis intentum ac defixum in hac cogitatione Præsulem fugeret! *Consule infra num. 3 Acta posteriora Translationis, ubi dicitur Eberhardus Archiepiscopus Trevirensis Romæ existens, legendo cognovisse corpus S. Mathiæ ab S. Helena ex Judæa translatum, a S. Agritio ordinato Trevirorum*

at Treviros delatum esse topicis argumentis se ostendere asserit Browerus :

Episcopo Treviros deportatum, et juxta corpora S. Eu- D *charii et sociorum depositum fuisse. Sed pergit Browerus* : Ut pueriliter factum ab eo taceam, qui illa ipsa, quæ manibus Romæ tenebat *ossa S. Mathiæ*, hac tam solerti domi cura indaganda et omnibus duceret vestigiis persequenda. Enimvero sit ita fugerit eum res tanti, et conquisitionis hic ardor Romæ refrixerit. Quid igitur? Tantamne industriam studiumque posterorum excitare potuit Eberhardus, ut quærendi sitis ne toto quidem annorum prope sexaginta circuitu sedata sit; donec optatus in populi conspectum e tenebris tandem iis emergeret thesaurus? Sed undecumque demum huc beatus Apostolus importatus sit, vocari in dubium aut possessionem tam caram ullius petitione sollicitari, non patiuntur Treviri. Nam Apostoli si quæras ubi cubent ossa præcipua; ubi fulgeat venerabilis ejus vertex, adducent in rem te præsentem, et augustis hisce cineribus sacrosanctos esse sibi dicent penates, et excelsis hisce præsidiis muros urbis suæ stare tutos. Quod si in judicium rem deducas et eos presseris arctius, scripturas etiam ac tabulas obsignatas afferrent, queis Helenæ Augustæ et Silvestri Pontificis favore, nutu, Agricii auspiciis advecta hæc ossa esse doceant. Ostendent in veteris oratorii augusta sede titulo suo E conspicuum fuisse Apostolici pignoris monumentum. Urgebunt etiam, cur inducto primi Patroni nomine (nam Eucharium olim tectum id septumque sacrum tenuisse quis nescit?) posteri totam patrocinii locique gloriam Apostolo Mathiæ cedere ac deberi voluerint? Unde tantæ populorum coitiones, peregrinorum concursus, incolarum vota suppliciaque, et Apostolici patrocinii prodigia excitari potuerint, exquirent. Denique utrorumque caussa probe cognita et disceptata, efficient fortasse non obscure, ut utrique parti æquius melius, cavente priscorum fide, Treviri juxta ac Romani pignoris utrimque participati gloriam titulumque sibi merito vindicent possideantque, non sine prætoria tamen exceptione. NI TREVIRI IN POSSESSIONE SINT AVGVSTI ET APOSTOLICI PIGNORIS FVERINTQVE AB MVLTIS SECVLORVM ÆTATIBVS, ATQVE ADEO NVNC ADHVC POSSIDEANT : nec caussa suppetat cur non, VTI POSSIDENT, fieri vis vitetur. *Hæc Browerus, quorum ultima forsan æque pro se Romani adducerent. Hinc S. Antoninus par.* I *Chronic. tit.* 6 *cap.* 15 *narrato ejus martyrio addit* : Cujus corpus de Judæa translatum Romam, exinde Treverim secundum illam Legendam deportatum est ; sed secundum alios, Romæ dicitur communiter requiescere in ecclesia S. Mariæ Majoris sub lapide porphyretico : cujus caput populo monstratur. *Ita apud Claudium de Rota,* F *Jacobum de Voragine, cum Breviario Slesvicensi, de quibus ante actum, utraque sententia refertur.*

AUCTORE G. H.

et has dat pro possessione vindicias.

22 *Acta translationis corporis S. Mathiæ Treviros factæ, et duplicis earumdem inventionis, et miracula ibidem ejus patrocinio patrata, damus duplicia : priora auctore eodem monacho Trevirensi, quo interprete edimus Acta Hebraica vitæ et martyrii S. Mathiæ. Hic in priore prologo hæc præfatur* : Quomodo autem de Judæa in Treverim venerit, sicut in Historica Treverica et in monumentis Silvestri Papæ legi, miracula quoque ejus subsequenter edisseram. *Edimus autem ex tribus codicibus MSS. Trevirensi Carthusianorum, Bodecensi et Ultrajectino, de quibus supra egimus. Ætatem suam auctor suggerit num. 4 dum hæc profert* : Narravit mihi quidam senex religiosus cum lacrymis, se in Compresbytero sæpius hoc vidisse, *illo scilicet qui circa annum* CIↃL *manibus suis attrectaverat reliquias S. Mathiæ, quarum revelationem dein factam anno* CIↃCXXVII *et annis sequentibus patrata miracula describit. Posteriora Acta damus ex MS. Codice ipsius S. Mathiæ monasterii; quorum auctorem Browerus libro* 13 *Annal. Trevir. pag.* 739

Acta Translationis et Inventionis reliquiarum S. Mathiæ, alia auctore Vitæ interprete,

A *suggerit his verbis :* Medio tempore dum Eberhardus B. Eucharii Abbas cœptis monasterii vigilanter insistit, divino tandem placuit Numini, pretiosissimum corporis B. Mathiæ Apostoli thesaurum, tot annis ignoratum, in hominum conspectum velut e tenebris adducere, atque iterata inventione novo quodam beneficii genere Trevirorum Ecclesiam exhilarare. Quæ res cum ingentem omnibus lætitiæ materiam peperit, tum admirandis illico virtutibus editis, incredibilem languentium hominum multitudinem excivit, qui omnes, precibus apud sacrum beati Apostoli corpus effusis, haud dubiam sunt opem sanitatis experti : ipseque adeo Lambertus cœnobita non illitteratus, qui opera ibi divinitus patrata scripto etiam libro est persecutus, ope se Divi Mathiæ hoc anno scribit liberatum. *Cœnobitam S. Mathiæ se insinuat tota scriptione, et num. 9 laicus Suevus, ut ait, primam tantum litteram se cognovisse nobis indicavit, quem, ut in fine num. 10 dicitur,* neque sibi nec loco huic habitare ulterius, commodum nobis visum fuit. *Agitur de incendio anno* CIↃCXXXI *exorto. Accingit se auctor dein num. 12 ad enarranda miracula, sed quæ nobis transmissa non sunt : nonnulla, quæ in priore relatione non attinguntur, supplemus ex Annalibus Broweri.*

AUCTORE G. H.

alia a Lamberto cœnobita S. Mathiæ scripta :

ANIMADV PAP. 50

B 23 *Interea fabrica novi templi ab Eberhardo Abbate inchoata, et cujus occasione ossa sacra Apostoli Mathiæ revelata sunt, a successore Bertoldo Abbate perfecta est. Quo tempore Eugenius* III *Papa cum S. Bernardo et Cardinalibus viginti quatuor Treviros venit, et anno* CIↃCXLVII *pridie ejus diei, quæ primam Dominicam Adventus præcedit, ad hoc S. Mathiæ monasterium in suburbanis divertit, honorifico ibi ac splendido hospitio exceptus : inde sequenti die solennissimo Principum, Episcoporum, Cleri ac populi occursu urbem ingressus, festa ibidem Natalitia Christi celebravit, ac tandem Idibus Januarii anni* CIↃCXLVIII *ipse Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus ecclesiam Divo Mathiæ Apostolo erectam, ejus honori memoriæque summa religione consecrarunt, ac primariam aram dicantes SS. Joanni Evangelistæ, Euchario, Philippo, Jacobo et Stephano Protomartyri sanctam esse voluerunt. Altare vero quod est ad tumbam S. Mathiæ in honorem sanctæ Crucis, et Apostolorum Mathiæ et Jacobi fratris Domini consecrarunt : reliqua altaria dedicarunt alii aut Cardinales aut Episcopi, et tam ipsi quam Eugenius Papa varias indulgentias concesserunt visitantibus limina S. Mathiæ : et sunt ibidem e reliquiis S. Mathiæ nonnullæ partes impositæ altaribus duobus prædictis, uti etiam altari ad Aquilonem sub turri, et altari in crypta : ast* C *in capside S. Mathiæ adservatur ejusdem mentum cum diversis aliorum Sanctorum reliquiis. Quæ infra ex MS. relatione dedicationis Ecclesiæ confirmantur. At brachium S. Mathiæ ostendi solere in excuso anno* 1515 *Catalogo reliquiarum Ecclesiæ S. Mathiæ legitur.*

ab Eugenio III Treviros profecto,

et Alberone Archiepiscopo consecratur ecclesia S. Mathiæ an. 1148

24 *Solennis reliquiarum S. Mathiæ revelatio facta est Kalendis Septembris : cui diei postea adscripta est etiam Reliquiarum Translatio : cujus tamen ad* XXIV *Februarii meminerant nonnulla Martyrologia et Breviaria Germanica et* XVIII *Julii Florarium Sanctorum MS. At* I *Septembris Martyrologium Coloniæ excusum anno* 1490 *ista habet :* Treviris translatio S. Mathiæ Apostoli de Roma Treverim. *Ac dein plura ex Actis infra dandis proferuntur. Quæ etiam leguntur in Martyrologio Germanico Canisii et Auctario Hermanni Greven, et paucis apud Molanum in additionibus ad Usuardum, et Ferrarium. In tribus prioribus Martyrologiis hæc eodem* I *Septembris leguntur :* Item Treviris inventio ejusdem Apostoli apud S. Eucharium. *Quæ in Florario MS. ita referuntur :* Apud Treverim in Ecclesia S. Eucharii, primi illius civitatis Archiepiscopi et Confessoris, Inventio corporis S. Mathiæ Apostoli subtus altare S. Joannis Baptistæ anno salutis CIↃCXXVI *Imo annus* CIↃCXXVII *fuit, et altare Sanctissimæ Deiparæ Mariæ, uti infra ex Actis constat. De eadem Inventione agunt Breviaria Trevirensia etiam MSS. et Lectionarium nuper excusum, ubi etiam annotatur,* monasterium, quod ab S. Euchario nomen tulerat, exinde ab illa inventione Divi Mathiæ nomine celebrari cœptum. *Inter Reliquias, quæ in ecclesia Collegiata S. Paulini Treviris Dominica proxima tertiis Idibus Maii ostenduntur, nonnullæ sunt S. Mathiæ cum lapide super quem in ejus electione dicitur sors cecidisse. Sunt et reliquiæ nonnullæ apud sanctimoniales in Ponte Leonis.* D

Reliquiarum Translatio adscripta 24 Febr. 18 Julii et 1 Sept.

et earumdem Inventio 1 Sept.

25 *Wilhelmus Monachus S. Maximini in Gestis MSS. Trevirensibus in Ottone Archiepiscopo sub finem libri ista tradit :* Idem Dominus Otto caput S. Mathiæ Apostoli de castro Erenbretstein ad ecclesiam Trevirensem suam sponsam magnifice transtulit, et apportari fecit. *Fuit hic Otto illustri Comitum de Zygenheim stirpe progenitus, et rexit Ecclesiam Trevirensem ab anno* CIↃCCCCXVIII *usque ad annum* XXX *ejusdem seculi. Est in diœcesi Trevirensi Confluentia urbs præclara, ubi Mosella in Rhenum illabitur : huic urbi oppositum est castrum Erenbrestein, nunc Hermansteyn dictum, estque munitio prævalida : in quod qua olim occasione caput S. Mathiæ delatum sit, non* E *legimus. Ejus relatio inscripta est* XI *Augusti Martyrologio Coloniæ* 1490 *excuso, Germanico Canisii, Auctario Greven et MS. Florario his ubique verbis :* Treveris in majori ecclesia translatio capitis S. Mathiæ Apostoli. *In Epitome Gestorum Trevir. an.* 1517 *excusa, libello 3 titulo 2 referuntur reliquiæ ecclesiæ majoris, quæ bis per annum, in septimana sancta et die Pentecostes ostendi solent, et quinto loco ponitur* caput S. Mathiæ Apostoli, cujus corpus Diva Helena de Judæa per ipsam translatum, ad Treviros per B. Agritium... designavit. *De eodem S. Mathia agit* XXIV *Februarii Saussaius in Martyrologio Gallicano et de capite ista tradit :* Porro caput sancti hujus Apostoli pridem in Gallias allatum, Barberiaci in Aquitania tamdiu mansit repositum congrua cum observatione; quoadusque ab hæreticis Calvinianis e sacrario impie abstractum, flammis injectum est. Qua combustione sicut fœdi illi hagiomachi suum in tantum Christi præconem et pugilem odium prodiderunt; sic ipsimet sanctissimo Apostolo hac ex injuria nova gloria accessit. Ex hoc enim rogo hisque pretiosis cineribus tanquam gemmis conflata exiit, quæ semper in vertice ejus radiabit, recenti parta triumpho corona. *Bucelinus in Sacrario Benedictino* partes reliquias S. Mathiæ in monasterio S. Justinæ de Padua tantas esse, ut velut de toto glorientur. *Scardeonius lib. 2 Rerum Patavinarum pag. 90 enumerat præcipuas Sanctorum reliquias, quæ in monasterio S. Justinæ quiescunt, neque ullam S. Mathiæ facit mentionem.*

capitis ex Erenbretstein Treviros Translatio

11 Augusti.

reliquiæ olim Barberiaci in Aquitania a Calvinianis combustæ :

an etiam Pata-vii?

F

26 *Ægidius Gelenius Fastis Coloniensibus eumdem S. Mathiam adscripsit, quod in Basilicis variis, singulariter colatur, ejusque Reliquiæ sint in pluribus ecclesiis : videlicet in collegiatis S. Cuniberti, et S. Mariæ ad Gradus, itemque Carthusianorum, et Crucigerorum, et in sacello SS. Willibrordi et Bonifacii, ut idem Gelenius tradit in Magnitudine Coloniæ Agrippinensis paginis* 289, 310, 456, 501 *et* 616. *Sunt etiam nonnullæ ejusdem S. Mathiæ reliquiæ in metropolitana urbis Pragensis ecclesia S. Viti, et in superiori Bavaria in monasterio Andecensi diœcesis Augustanæ. Ejusdem articulus digiti adservatur in Ruthlensi Cartusia ad ripam Mosæ prope oppidum Siricium, et duæ ejusdem S. Mathiæ costæ in monasterio Hannoniæ Laetiensi : de quibus agit Raissius in Hierogazophylacio Belgico. At Masinus in Bononia perlustrata asserit in templo S. Dominici inter Reliquias honorari* digitum S. Mathiæ, *ejusque aliquas particulas esse apud sanctimoniales*

aliæ reliquiæ Coloniæ

Pragæ, in Bavaria,

Belgio,

Fel...

A *sanctimoniales ejusdem S. Dominici institutum amplexas, quarum ecclesia est* S. Mathiæ *dicata. Sunt ejusdem reliquiæ aliquæ in celeberrimo monasterio Casinensi et aliis variis locis.*

§ V. *Apparitio S. Mathiæ jubentis monasterium extrui.*

Ordinis Crucigerorum sec. 13 erecto

Cum seculo Christi decimo tertio, S. Ludovico Francorum Regi aliisque Principibus ad Terram sanctam proficiscentibus, varii Sacerdotes societatem inter se iniissent, ut strenuam populis terra marique tanquam eorum parochi, navarent operam; Ordinis S. Crucis, qua vestes signabantur, jecerunt fundamenta, qui mox in Germania inferiore inter Mosam præcipue ac Rhenum plurimum dilatatus est, ac præcipua totius Ordinis domus Hui oppido ditionis Leodiensis constituta. Quæ pluribus exponit memoratus ante Gelenius lib. 3 syntagmate 45, ubi § 4 ait totam illustrem Merodianam familiam in totum Ordinem S. Crucis mire semper addictam fuisse ab anno CIↃCCCXL, quo D. Warnerus illustris Baro de Meroda trina visione a S. Mathia Apostolo, aliquot Ordinis Sanctæ Crucis Fratribus (ut habitus indicabat) stipato, commonitus, oratorium eidem S. Mathiæ Apostolo et monasterium Ordinis S. Crucis, vulgo dictum Schwartzenbroch, erexit et fundavit. *Hæc Gelenius. Est autem Schwartzenbroch, Latine Nigra palus, monasterium Ducatus Juliacensis et diœcesis Coloniensis ab Marcoduro quinque circiter millibus passuum dissitum, a quo tam monasterio quam oppido, medio itinere distat Meroda, vetus castellum, Baroniæ titulo dudum illustre, unde nobilem familiam Merodiam, multas in stirpes partitam, cognomentum induisse diximus x Februarii, cum de Translatione capitis S. Gulielmi ageremus, pag. 487. At dicti Warneri Merodii Vitam una cum Origine hujus monasterii, quod Vallem S. Mathiæ appellat, typis Coloniensibus anno* CIↃIↃCXXVII *edidit Franciscus Thomas Franck Ordinis S. Crucis Religiosus, ex qua quæ ad S. Mathiæ apparitionem spectant, hic damus. Sunt autem ista :*

addicti Merodii,

B

ob fundationem monasterii Vallis S. Mathiæ.

Anno 1340 S. Mathias apparet D. Wernero Merodio,

28 Prima origo hujus monasterii incepit anno salutis humanæ CIↃCCCXL, verum quomodo contigerit, paucis dicemus. Cum generosissimus Baro ac nobilissimus Dominus Wernerus a Mœrœde die quadam venationi insisteret, lassatum corpus in ipso fervore diei somni quiete refocillaturus, ad locum quemdam horroris et vastæ solitudinis declinavit : qui præ nemorum spinarumque densitate tunc temporis C accessui hominum insolitus, a solis inhabitabatur feris. Cumque paullulum obdormisset, factus est in excessum mentis, viditque virum statura procerum, vultu decorum, barba prolixa, pallioque nivei coloris amictum : viditque turbam magnam Religiosorum Ordinis Crucigerorum, quam dinumerare nemo poterat, prædicto astantem viro. Cumque nobilissimus Dominus de visionis novitate stuperet, propius accedens vir ille ait : Cognoscisne me? Et nobilis, Minime, inquit, et quis es Domine? Et quinam sunt hi Religiosi Cruce signati, quos tecum esse conspicio? Et ille, Ego, inquit, sum Mathias Apostolus, ex Apostolorum catalogo unus, in proditoris locum ab Apostolis sorte electus. Missus autem sum ad te, Divinam tibi insinuaturus voluntatem. At ille : Domine, quid vis me facere? Et Sanctus, Exaudita est, inquit, oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. Divinæ voluntatis est, in loco, quo soporifera reclinasti membra, in mei nominis honorem ædificare monasterium, introducereque illius Ordinis Religiosos, quos in præsentia apud me esse conspicis. Et his dictis disparuit. Nec mora : postquam visio hæc de illustris nobilissimique viri oculis sublata est, simili sub schemate nobilissimæ Dominæ Elisabethæ de Mœrœde ejus D conthorali apparuit, præcipiens eadem, quæ et ipsius marito præceperat. Cumque autem sero factum esset, gradu celeri illustris nobilisque Dominus castrum Mœrœdense repetit : cumque de apparitione sibi facta, intra se recogitaret, mirum in modum cœpit contristari et mœstus esse. Cum vero mœstitiam intra cordis arcana reconditam obnubila facies propalaret, uxor tristitiæ caussam cœpit perquirere. Cur, inquiens, tristior solito est facies tua? et vultus tuus quare concidit? At ille narrare cœpit quæ viderat, quæque audierat : necdum apparitionis seriem plene consummaverat, cœpit et ipsa narrare visionem sibi ostensam. Itaque consilio parique voto suum accersientes Capellanum divini humanique juris peritum, apparitionem factam exponentes, ejus consilium desuper inquirunt. At ille, ut vir sagacis admodum ingenii, sciens plures somno illudi, Phantasma, inquit, fuit. Nequaquam, aiunt, quinimo vera apparitio fuit. Si, inquit, apparitio vera et a Deo fuit, supplices uterque effundite preces, ut Sanctus, de quo ipsi dicitis, Mathias rursum vobis appareat, et de construendo monasterio plenius vos instructos reddat.

præcipit monasterium extrui

AUCTORE G. H. apparet et Elisabethæ uxori,

29 Mirandum sane prodigium et relatione dignum. E Intempestæ noctis silentio, cum sopor irruit super homines, ecce Sanctus, de quo dixi, Mathias rursus illustri Domino de Mœrœde, ejusque conthorali Elisabethæ apparuit. Cur, inquit, increduli fuistis verbo meo? et quare hæsitastis super accepto mandato? Et ad Dominum, Surge, ait, quantocyus, meum desiderium comple, et monasterium, de quo tibi præceperam, construe, Fratresque Ordinis S. Crucis illic pone, ut Deo valeant exhibere famulatum die noctuque. Et his dictis ab eorum oculis evanuit. Nec mora : B. Mathias Capellano apparuit. Qua, inquit, temeritate ausus es apparitionem Domino tuo factam phantasma judicare? Nisi destiteris, temeritatis tuæ debitas pœnas reportabis. Facto mane Capellanus lacrymis perfusus accessit ad Dominum, quæ viderat et audierat enarrat.

iterum utrique,

et dein Capellano :

30 Eodem itaque anno nobilis illustrisque Dominus de Mœrœde in primæ apparitionis loco juxta mandatum a B. Mathia acceptum, lætam Angelis, tabescentibus dæmonibus, nemorum densitate præcisa ac remota, in sanctissimi Mathiæ Apostoli honorem fundavit ecclesiam, reliquasque monasterii complevit officinas, introducens juxta divinum beneplacitum Fratres religiosos Ordinis S. Crucis viventes F sub regula S. Augustini, oblatisque donariis reditibusque annuis, delegatisque terris, peracto feliciter suæ vitæ cursu obdormivit in Domino. O virum ineffabilem, terrenis quamvis actibus et negotiis deditum, Apostolica tamen et innumeræ sanctarum animarum Ordinis S. Crucis multitudinis apparitione dignum! Felix nimirum stirps Mœrœdiana, quæ tantos talesque produxit viros virtute integros.

extruitur monasterium cum ecclesia :

31 Confirmant autem hanc Apostolicam apparitionem, et originem fundationis hujus monasterii Vallis S. Mathiæ, litteræ fundationis hujus monasterii, quæ asservantur diligentissime a Dominis Baronibus Merœdensium, quas et mihi dictari curavit generosus Dominus Philippus modernus Baro Merœdensis. Idem confirmat sermo habitus coram Venerabili Capitulo Aquisgranensi in Jubilæo D. Arnoldi de Merœde, ubi idem ut certissimum et isto tempore unicuique notissimum commemoratur. Idem affirmat constans traditio Fratrum hujus monasterii et litteræ fundationis Conventus ejusdem. Idemque approbat nomen ipsum monasterii, videlicet, Vallis S. Mathiæ, et continua hujus Apostoli in divinis officiis memoria. Confirmat et puteus S. Mathiæ appellatus, qui et fluxit ad levandam sitim generosi D. Werneri.

supplicatio in honorem S. Mathiæ.

AUCTORE AUTHPERTO ABBATE CASINENSI.

A Werneri. Denique confirmat quod diximus annua supplicatio oppidi Marcodurani in honorem S. Mathiæ Apostoli.

SERMO DE S. MATHIA

auctore Authperto Abbate Casinensi, ex MS. Antuerpiensi et Mombritio.

CAPUT I.

S. Mathiæ electio in discipulum et dein Apostolum Christi.

a b Prologus. Mathias Hebraice, Latine dicitur *b* Donatus, ut subaudiatur pro Juda Scarioth. Iste enim in loco ejus duodecimus ab Apostolis electus est, cum pro duobus sors mitteretur. *c* Hic sine *c* cognomine solus habetur, cui datur evangelii prædicatio in Judæa: cujus festum celebratur sexto Kalendas Martias: fuit enim de septuaginta discipulis unus.

d S. Mathias 2 *d* Inclytam et gloriosam festivitatem B. Mathiæ Apostoli Domini nostri Jesu Christi tanta devotione venerari et glorificare oportet, quanta illum, Divina gratia dispensante, ad Apostolicam dignitatem electum esse cognoscimus. Sed qualiter, vel quo ordine, per sanctos Apostolos patratum sit, et quid B exinde sancti Patres in ejus laude mirifice protulerint, per sacræ Scripturæ seriem pandere curamus. *a Christo propter nos incarnato,* Salvator etenim Dominus noster Jesus Christus, humani generis conditor atque Redemptor, cum propensiore et arcano consilio censuisset mundum languidum clementissime visitare, suumque plasma de potestate diabolicæ fraudis mirabiliter eripere (quod per quinque millia et eo amplius annorum possederat) ille, qui erat Rex regum et Dominus dominantium, sub potestate humani Regis, Octaviani scilicet Augusti, humiliter nasci dignatus est: *e* et ille, qui erat creator cœli et terræ, carnis nostræ fragilitatem suscipere non est dedignatus. Ac perinde per incrementa crescens, ut effectum veræ Incarnationis suæ ostenderet; quoniam quidem ille esset verus dies, qui duodecim horis lucebat, duodecim Apostolos eligere censuit; *inter 72 discipulos assumptus,* deinde ad similitudinem septuaginta duarum linguarum, septuaginta duos discipulos assumpsit, binosque misit ad prædicandum. Inter quos siquidem B. Mathias sanctæ prædicationis ministerium suscipiens, ita se divinis humiliter totum subdidit præceptis, ut fideliter prædicando ad sanctæ Matris Ecclesiæ gremium, Ethnicum populum perducere curaret. Unde admodum acceptabilis et devotissimus Christo C factus, cum traditor ille Judas Deum proderet Christum, suique homicida effectus apostolatum perderet; *pro Juda proditore in Apostolum electus,* iste vir Domini in loco illius sorte et oratione sanctorum Apostolorum duodecimus Apostolus ordinatur: cui datur sacri Evangelii prædicatio in Judæa, sicuti sanctis Apostolis in singulis regionibus.

3 Verumtamen, si in regione Christicolarum, omnium festa Sanctorum celebrari condecet, quanto magis beatorum Apostolorum? Qui specialiter Christo adhæserunt, colloquium cum illo habuerunt, *magna veneratione colendus* comederunt ac biberunt, omnemque illius efficaciam sitibundo pectore hauserunt: quique etiam ab ipso Domino fratres et amici appellari meruerunt, cum diceret: Jam non dicam vos servos, sed amicos *Joan. 15. 15* meos. Et alibi: Hi sunt fratres mei. Magnamque *Matth. 12. 49* insuper vicissitudinem illis conferens, Gaudete, inquit, et exultate, quia nomina vestra scripta sunt in *Luc. 10. 20* cœlis. Hoc quia ipso annuente ita convenit, propter hanc excellentiam illorum solemnitates sub una festivitate merito celebrari congruum fuerat, sicuti communem vitam atque consortium cum Domino habuerunt. Nam et B. Hieronymus hoc astruens in Martyrologio, quod Chromatio et Heliodoro Episcopis edidit, conjunctos eos censuit ordinare, dicens: D Sane in prima parte libelli mei omnium Apostolorum festa opportunissime scripsimus: *f* ut diebus variis non videantur dividi, quos una dignitas apostolatus in cœlesti gloria fecit esse sublimes. Sed quia mos obtinuit *g* in sancta Ecclesia, ut uniuscujusque Apostoli festa specialiter, quo die cœlo sit natus et coronatus, in illo celebrentur; nos hodierna die B. Mathiæ duodecimi Apostoli natalem tanta veneratione excolere debemus, quanta, ut prædictum est, *die natali,* inter Apostolos mirabiliter electum esse comperimus. Sed quemadmodum B. Petri Apostoli elogio, imo Spiritus sancti gratia, sit patratum, quia magnæ auctoritatis magnæque excellentiæ sacramentum est, et a B. Luca Evangelista narratum; ad laudem Domini nostri Jesu Christi atque ipsius sancti et gloriosi Apostoli gloriam decentius condecet enarrare. Ait enim præfatus Evangelista:

4 Exurgens autem Petrus in medio fratrum, dixit: (erat autem turba hominum simul fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam, *Act. 1. 15 et seqq.* quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda: qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, *Electio ex Actis Apostolorum refertur.* qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est locum ministerii hujus: et hic quidem possedit agrum E de mercede iniquitatis, et suspensus medius crepuit, et diffusa sunt omnia viscera ejus: et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem. *h* Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat habitatio ejus deserta, et non sit qui habitet in ea, et episcopatum *Psal. 68. 26* ejus accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus Jesus, incipiens a baptismate Joannis usque in diem, quo assumptus est a nobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, *i* Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui nosti corda hominum, ostende quem elegeris ex his duobus unum, accipere locum ministerii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

5 In hac itaque electione hujus sanctissimi Apostoli consideranda est et admiranda dispensatio Divinæ potentiæ atque humanæ gloriæ: quoniam quidem, sicut divina Scriptura denuntiat, non sicut videt homo ita prævidet Deus. *Job. 10. 4* Ille enim Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognomi- F natus est Justus, ab hominibus est electus: *S. Mathias* Mathias autem, qui interpretatur *k* Dei parvus, sive Donatus, Spiritus sancti electione factus est magnus. *quia humilis et parvus* O vere parvum! O vere magnum, qui non ideo magnus, quia elatus, sed ideo magnus quoniam humilis factus, sectando siquidem vestigia Domini sui dicentis: Non venit filius hominis ministrari sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro *Matth. 20. 28* multis. Et illud quod in alio loco dicit cum *l* Zebedei filios ad sanctam cogeret humilitatem: Qui se *Luc. 14. 11 et 18. 14* exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et Donatus idem Mathias dicitur: a quo, vel quare? ab ipso utique Domino Jesu Christo: qui cum præcognitum habuit ante mundi constitutionem, ante suam sanctam Incarnationem, quatenus cum veniret olim plenitudo temporis, cum ex sacra sumeret Virgine carnem, cum nasceretur, cum a suo post discipulo traderetur, *præordinatus in Apostolum* Donatus ab ipso Domino in duodenario numero exaltaretur atque glorificaretur, et duodenarius numerus perfectus inveniretur. Nec mirum, nec incredibile: nihil enim Dei sapientiæ impossibile, nihilque incognitum esse creditur. Omnia enim, quæcumque voluit, fecit in cœlo et in terra,

A ra, in mari et in omnibus abyssis. O quantum distant humana merita a supernis judiciis atque divinis! O quantum humana sapientia ab illa sapientia, de qua dicit Apostolus: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus! (Rom. 11. 33) Hanc enim sapientiam completam videmus in B. Mathiæ electione, quem Dei sapientia in thesauro suo reconditum habuit humilem et parvum: sed tamen voluit in seculo pandere magnum et gloriosum, scilicet cum in throno illum duodecimo exaltaret. Excipiamus ergo eum tamquam a Deo donatum, tamquam ab ipso præordinatum: veneremur illum et tamquam ab ipso inter discipulos valde glorificatum. Non enim ille prædictus Barsabas æstimandus est ille Barnabas comes B. Pauli Apostoli: nam ille filius consolationis, hic autem filius quietis interpretatur.

a *Est hic prologus in MS. nostro et Mombritio, et in antiquis Breviariis legitur: non tamen meminit Baronius. Desumptus est ex Isidoro.* — b *Ita Isidorus lib 7 Orig. cap 9*, Mathias, *inquit*, qui inter Apostolis sine cognomine solus habetur, interpretatur Donatus, ut subaudiatur pro Juda *etc.* — c *Hoc ab Isidoro additur, quod ab aliis Zacharias, a d Barnabas habeatur, ut supra dictum.* — d *Hoc initium citat Baronius in Notis ad Martyrologium.* — e *Hæc desunt Mombritio. Sunt in MS et Breviariis.* — f *Editum passim*. Ut dies varii non videantur dividere. *Mombritius*. Ut diebus variis non dividere videamur. — g *Mombr.* Intus sancta secunda Ecclesia — g *Additur apud Lucam*. Ita ut appellaretur B ager ille lingua eorum Haceldama, hoc est, ager sanguinis. — i *Inscriptus est hic* Joseph *Martyrologio Romano 20 Julii.* — k *Ita Arator infra, Beda in Acta, et alii interpretantur* Dei parvum *de cujus etymo Hebraice disputat Cornelius a Lapide in eadem Acta.* — l *Imo tum præcedentem sententiam dixit de monasterio, ut sequentem sæpius alia occasione dixit.*

CAPUT II.

Electio S. Mathiæ sorte facta. Donum linguarum in Pentecoste collatum: Privilegium cum Christo judicandi mundum.

a Et dederunt, ait Lucas Evangelista, eis sortes, et cecidit sors super Mathiam. Neque etiam hoc exemplo, vel quia Jonas Propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum: cum privilegia (*Cur sorte electus.*) b singularium *b* communem legem facere omnino non possint. Nam in sorte Jonæ Prophetæ Gentiles tempestate coacti auctorem periculi sorte quærebant: et hic B. Mathias dilectus Dei sorte eligitur, ne ejus electio a lege veteris testamenti discrepare videretur, ubi summus Sacerdos sorte quæri jubebatur: sicut de Zacharia dicitur, Secundum consuetudinem (Luc 1 9) sacerdotii sorte exiit, ut incensum poneret. Sed hanc figuram licuit exerceri, donec veritas per Jesum compleretur: cujus hostia tempore Paschæ immolata, sed die Pentecostes, Spiritu sancto in igne c apparente, *c* vere consummata est. Inde est, quod C B. Mathias ante Pentecosten sorte ordinatur: septem vero Diaconi (inter quos beatissimus Martyr (*et non S. Stephanus, et socii Diaconi?*) primus ipse Stephanus, qui glorificando Jesum Christum, a dextris Dei stantem illum cernere meruit) postea nequaquam sortis agitatione, sed discipulorum tantum electione, Apostolorum vero oratione et manus impositione sunt ordinati. Qui autem hanc regulam exemplo Apostolorum tenere voluerint, caveant et videant hoc beatos Apostolos non fecisse, nisi fratrum cœtu collecto, et precibus effusis ad Dominum.

7 Quis etenim hanc Dei misericordiam perfectam, quis ejus dispensationis gratiam prævalet enarrare? Ipse utique sui Apostoli electionem per ignem Spiritus sancti confirmare dignatus est, qui hostiam sui corporis, quam pro nobis obtulit, die Pentecos- d tes per ignem Spiritus sancti mirabiliter *d* consummavit. Sic etenim ordo sacræ Scripturæ per beatum Evangelistam denuntiat, dicens: Et dum comple- (Act 2. 1) rentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco: et factus est repente de cœlo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes, et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis, se- D ditque supra singulos eorum: et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. (*AUCTORE AUTPERTO ABBATE CASINENSI. in Pentecoste accepit Spiritum sanctum et donum linguarum*) Illa namque in Lege hostia acceptabilis Deo erat, quæ cœlesti igne consumebatur: sicuti divinitus actum legimus in holocausto justi Abel et Manue, patris scilicet fortissimi Sampson, atque Heliæ et ceterorum Prophetarum, nam ubi nos legimus: Respexit Deus (Gen. 4. 4) munera Abel in Græco scriptum est, *e* inflammavit. e Ergo B. Mathiæ Apostoli hostia electionis sacræ Scripturæ documento, habet maximam sanctionem, et sanctissimam possidet firmitatem. Unde igitur et ex quo? Quoniam confirmans approbat illam de cœlo Dominus, dando ignem Spiritu sancti omnibus Apostolis, utique et ipsi B. Mathiæ, ut omnium gentium linguis perpetuo loquerentur.

8 Sed forsitan dicit aliquis: Fuit utique Spiritus sanctus Apostolis et B. Mathiæ datus tantummodo illo in tempore et in illo loco, postea vero ablatus est, sicut et ab omnibus Prophetis et a B. Eliseo, qui (4 Reg 4 27) dicit de muliere orbata prole ad puerum: Dimitte illam quoniam anima ejus in amaritudine est: et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. Absit, (*numquam ablatum:*) inquam, hoc, absit a catholica veritate. Nam si B. E Eliseo ac ceteris Prophetis fuit olim Spiritus sanctus datus et ablatus; sed nequaquam a sanctis Apostolis et a B. Mathia. Illis etenim etsi ad tempus fuit datus et ablatus, ita expediebat, ita congruum fuit, sicut prophetantibus Veritatem. Cum autem Christus Veritas venit, sanctis Apostolis Spiritus sanctus perenniter est datus et confirmatus, sicut et gratia omnium linguarum. Et merito. Nonne magna est differentia apud Dominum inter Apostolos et Prophetas? Illi enim ut famuli adventum Domini prædicaverunt, et crediderunt, nec tamen incarnatum viderunt: sancti autem Apostoli Incarnationem ejus et viderunt et crediderunt, comederunt cum illo et biberunt, et, ut prædictum est, amici ab eo appellari meruerunt: insuper etiam pro ejus amore sanguinem suum fuderunt. Approbat hoc idem Christus Dominus cum dicit: Multi Reges et Prophetæ vo- (Luc. 10. 14) luerunt videre, quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt. Qui autem hoc proterve improbare voluerint, caveant omnino, ne veritati resistant, et ne a veritate recedant, quæ est Christus. Ipse enim hanc sententiam confirmat, inquiens Apostolis: Si diligitis me, mandata mea ser- (Joan. 14. 15) F vate: et ego rogabo Patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. Animadvertendum est utique, quid sit in æternum manere. Quid est enim in æternum manere? Hoc est, quod numquam finitur, quod numquam recedit, non habens finem, neque occasum, et revera non ait, hodie vel cras, vel tot diebus vel annis, sed in æternum. Hoc sentiens B. Hieronymus, affirmat illud in duodecim quæstionibus indubie dicens: Ego utique audacter ac tota libertate pronuntio, ex eo tempore quo Apostoli in Domino crediderunt, semper eos habuisse Spiritum sanctum, nec potuisse signa facere (*absque interprete Christum prædicat.*) absque Spiritus Dei gratia. Et infra de gratia omnium linguarum, Magis, inquit, necessarium fuit Apostolis varietatem linguarum universarum gentium loqui, ut annunciaturi Christum, nullo egerent interprete. Unde in Lycaonia, cum audissent accolæ Paulum et Barnabam loqui linguis suis, Deos etiam in homines conversos eos existimabant. Idemque Apostolus in epistola sua hoc approbans, ait: Gratias ago Deo, quod omnium gentium linguis loquor. (1 Cor 14 18) Hoc ideo insinuando protulimus, ut intelligamus ad quantam perfectionis gratiam B. Mathias est electus, qui inter duodecim Apostolos duodecimum apostolatus culmen scandere meruit: ac proinde cum Dominus ad

A ad judicium venerit, gloriosus cum illo residens *f* apparebit. De hujus quoque Apostoli Mathiæ mirabili electione ac Judæ traditoris dejectione textum B. Lucæ Evangelistæ prosequens Arator sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, quod B. Petrus Apostolus *g* prosa oratione perdocuit, ille *h* versibus heroicis deprompsit dicens :

AUCTORE AUTUPERTO ABBATE CASINENSI.

Electio ab Aratore carmine descripta.

9 Primus apostolico, parva de puppe vocatus,
Agmine Petrus erat : quo piscatore solebat
Squamea turba capi, subito de littore visus, *i*
Surgit, et insinuans divina negotia, coram
Sic venerandus ait : Nostis, quia proditor amens
Corruit, ipse suam stringens in gutture vocem,
Mercedem sceleris solvit sibi, tædia noxæ, *k*
Aeris ut medio communi poneret hosti,
Debita pœna locum : cœlo terraque perosus
Inter utrumque perit, nullo condenda sepulchris
Viscera rupta cadunt, tenuesque elapsus in auras, *l*
Nunc opus est votis, quod verba prophetica clamant.
Quem liceat supplere vices, tunc summa precantes,
Constituere duos, Joseph cognomine Justum
Mathiamque, Dei parvum quod nomen, ut aiunt,
Hebræo sermone sonat, humilemque vocando.
Comprobat. O quantum distant humana supernis
Judiciis! parvi merito transcenditur ille,
B Laude hominum qui justus erat : duodena refulgent
Signa, choris terrisque jubar jaculatur olympi.

Cum Christo judicaturi S. Mathias

10 Verumtamen, si aliqui imperiti et sanctarum Scripturarum minus idonei documentis, de hujus sanctissimi Apostoli electione obsistere voluerint, dicentes; Si B. Mathias duodenarii numeri apostolatum explevit, et duodecimus sedebit cum Domino ad judicandum; ergo B. Paulus Apostolus ab ista sessione sequestratus erit; noverint utique, quia duodenarius numerus in hac re vel ceteris sacræ Scripturæ eloquiis, secundum tropum, qui dicitur Synecdoche, pars pro toto accipitur : qua ratione procul dubio et B. Paulus Apostolus, et ceteri Sancti sedebunt cum Domino ad judicandum. Hoc namque verissime approbat B. Augustinus in explanatione Evangelii de villico, inquiens : Videmus Apostolum Domini Paulum sine ulla ambiguitate dixisse : Nescitis quia Angelos judicabimus. Quos utique angelos nisi malos? et ipsum eorum principem posuit. Ergo sedebit ipse Apostolus in duodecim sedibus, de quibus Dominus ait, Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Sed ipse non erat inter duodecim Apostolos. Ideo suggero, ut noveritis intelligere duodecim sedes. Novimus enim, quia primitus a Domino electi duodecim excidit traditor C Judas, in loco ejus subrogatus B. Mathias. Si enim singuli in singulis sedibus sedebunt, jam impletus est numerus : ubi ergo sedebit Apostolus Paulus? An forte indebitam sibi sedem usurpavit, quando dixit, Nescitis quia angelos judicabimus? Duodecim ergo sedes, universæ sunt sedes, in quibus et Apostoli et ceteri Sancti sedebunt cum Domino ad judicandum.

Luc. 16 *et S. Paulus,*
1 Cor. 6. 3
Matth. 19. 28
cum aliis Sanctis.

a Hæc usque ad finem numeri ex Beda descripta sunt, nonnullis omissis, et paucula de S. Stephano additis. De sortitione S. Mathiæ nonnulla habet S. Dionysius cap. 5 Ecclesiasticæ Hierarchiæ § 5. Consule interpretes in Acta Apostolorum. — b Interponit Beda : ut Hieronymus ait. — c Beda : vera consumpta est. Veteris enim erat consuetudinis acceptas Deo victimas cœlesti igne consumi. — d Ms. confirmavit. — e Ita S. Hieronymus ex Theodotione : Et inflammavit Dominus super Abel et super sacrificium ejus : super Cain vero et super sacrificium ejus non inflammavit. Græce Theodotio ἐνεπύρισεν, inflammavit, et 70 Interpretes ἐπεῖδε, respexit. — f MS. clarebit. — g Mombr. suo. — h Hos adjuncta Elegia inscripsit Vigilio Pontifici, creato anno 540, defuncto anno 555, sub quo Aratorem Cardinalem post alios statuit Ughellus in Additionibus ad Ciaconium. — i Omittuntur decem apud Aratorem interpositi versus. — k Iterum 4 versus omittuntur. — l Alii decem versus omittuntur. — m Mombr. et quis unus inde ceciderit, et quis in loco ejus fuerit subrogatus, est B. Mathias.

CAPUT III.

S. Mathiæ gesta reliqua. Obitus.

His ita definitis, breviter ad laudem B. Mathiæ Apostoli devotissime revertamur. Glorificemus illum, D et veneremur, ac triumphali laude perpetuis præconiis declaremus : imitantes interim sanctam illius humilitatem, quæ est mater omnium sanctarum virtutum. Caveamus superbiam, quæ est radix omnium malorum : quam sequendo ille, qui primus ejectus est et princeps extitit omnium malorum, in æternam præcipitatus est damnationem. Unde Deus noster clemens et omnipotens, non tantam passus in cœlesti patria permanere *a* ruinam, novos Angelos recreans, novamque creaturam ad imaginem et similitudinem suam hominem plasmare dignatus est : ex cujus progenie, tantos illuc ascendere statuit, cum ipsa videlicet instauratione decimi ordinis, quantos illic sanctos Angelos remansisse creditur, docente sancto Propheta : Statuit terminos gentium secundum numerum Angelorum Dei. Ab ista namque ruina superbiæ Dominus Christus discipulos suos eruere præcavens, cum dixissent ei, Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis, ait illis : Videbam Sathan sicut fulgur cadentem de cœlo. Ac si diceret : Studete in omnibus humiliter vivere, et de miraculis nolite gloriari, ne cadatis similiter sicut ille, qui talia dilexit. Proinde hoc præceptum Domini beatissimus Dei Apostolus Mathias amplectendo et retinendo, in caritatis fundamento solidatus, in humilitatis nectare connexus, sic humiliter vivere studuit, ut inter septuaginta duos discipulos Divina gratia E electus ad apostolatus gloriam conscendere meruerit.

ob humilitatem, a nobis imitandam,
Luc. 10. 17. et 18
S. Mathias Apostolis annumeratus,

12 Habet ergo Apostolus Domini gloriosus, habet profecto prærogativam et excellentiam apostolicæ dignitatis, non supra omnes, sed cum omnibus : non *b* excellentior cunctis, sed omnibus coæqualis. Quare hoc? Pro eo utique, quod Dominus Christus, cum potestatem tribueret B. Petro Apostolo ligandi atque solvendi in cœlis et in terra, non illi solummodo tale privilegium contulit, sed omnibus nimirum Apostolis, omnibusque in Sacerdotali dignitate locatis. Unde sicut ad increpationem B. Petri Apostoli Ananias et Saphira, teste B. Benedicti Abbatis *c* regula, corpore utique non anima mortui sunt ; ita et increpatione B. Pauli Apostoli Barjesus quidam Elymas magus, lumine privatus est : idemque Apostolus stupratorem novercæ suæ sola missione epistolæ dæmoni tradidit, et rursum, cum voluit, restauravit, dicens : Confirmate in illum caritatem, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est. Similiter autem Simonem illum magum, de sublimi aere cum Coapostolo suo Petro mirabiliter præcipitavit. Dehinc cum illos Christus instrueret, dicens : F Qui credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet, et majora horum faciet (quod de semicinctiis, et umbra postea factum legimus, Luca referente in Actibus Apostolorum) non prætulit aliquem, sed omnibus æqualiter illam contribuit potestatem.

æqualem cum aliis potestatem obtinuit,
Act. 5. cap. 57
Act. 13
1 Cor. 5. 1
2 Cor. 2. 7
Joan. 14. 12
Act. 19. 11 et 5. 15

13 Si autem quæritur : utrumnam miraculorum virtutibus, tantus Apostolus Domini specialiter claruerit ; sciendum est per omnia, quia multas et stupendas virtutes cum ceteris Coapostolis et apostolicis viris operatus sit. Nam utique inter illos erat, quibus Christus tribuit potestatem, dicens : Signa quæ ego facio, et vos facietis. et in alio loco : Si dixeritis monti huic, transi hinc, commovebit se de loco suo. Identidem : Habete potestatem calcandi super bestias et scorpiones. Si enim, Christo attestante, qui veraciter veritas est, de miraculorum virtutibus retinendum est, quod iste vir Domini inter ceteros Apostolos operatus sit : quantas illum credimus exercuisse virtutes miraculorum ; in provincia scilicet Judææ, quæ illi in sorte prædicationis advenit? Neque enim incredulum populum ad fidem Christi convertere valuisset sine miraculorum patratione, sicut de sanctis

miraculis claruit,
Matth. 17. 19
Luc. 10. 19

A tis Apostolis legimus. Per manus autem Apostolorum fiebant signa et prodigia. et de B. Stephano scriptum est: Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Sed quia minime scripta sunt miracula S. Mathiæ, non sunt incredulitati deputanda, sed veritati, cum de ipso Domino Salvatore scriptum sit: Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Et ut potiora inferamus, sciendum est utique, quod tot mortuos suscitaverit, quot ab æternæ damnationis morte, salutifera prædicatione eripuerit: quod per omnia excellentius atque gloriosius esse decernitur a peccati morte animam defunctam Christo restituere, quam morituro corpori vitam donare. Quid enim gloriosus atque præstantius, quam æternaliter cum Christo vivere, cum Christo gaudere, cœleste regnum cum Angelis, cum Sanctis omnibus possidere? Quanto enim melius atque decentius beatissimum Paulum a morte animæ resuscitatum, quam Lazarum a morte corporis videmus?

Act. 5. 12 — *Act. 6. 8* — *licet ea scripta non sint:* — *Joan. 20. 30* — *horum fecit maximum, in animabus convertendis:*

14 Interea neque hoc de hujus Apostoli gloria prætermittendum, quoniam quidem, quamquam omnes Apostoli ante sæcula electi a Domino esse creB duntur, docente Apostolo ac dicente: Qui elegit nos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus. Sed tamen non de quolibet, sicut de hoc sancto Apostolo, Dominus Christus contulit mentionem, cum diceret in Evangelio: Nonne duodecim horæ sunt diei? sanctos videlicet Apostolos significans, et Judam inter eos. Si enim horæ erant, S. Augustino docente, lucebant: si lucebant quomodo Judas diem Christum ad mortem tradebat? Ergo non Judam dixit in hoc loco traditorem: sed B. Mathiam successorem ejus et prædicatorem. Hunc ergo prævidit, hunc insinuavit, quem in loco illius alterius postea mirabiliter ordinavit. Ipse etenim in cœlo jam regnans, Apostolum illum constituit, qui in terris positus ceteros elegit Apostolos: nam et in cœlis tunc cum Patre regnabat, et in terris eos ut filios gubernabat, sicut pollicens inquit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ac per hoc datur intelligi: ut, sicuti decimum ordinem in cœlesti gloria restituit de humana generatione, ita duodenarium numerum de B. Mathiæ digna electione.

Ephes. 1. 4 — *Joan. 11. 9* — *singulari Dei ordinatione electus est:* — *Matth. 28. 20*

15 Passio namque illius si quæritur haberi, sicuti ceterorum Apostolorum, manifestissime constat, quod ipse sibi intulerit passionem, et crucem suam C ferendo, Christum fuerit secutus, dicendo cum Apostolo: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Cum enim manifestum sit, quod duo sunt genera passionum, unum in occulto, et alterum in manifesto: patet nimirum, quoniam quidem illi mundus erat crucifixus, quia odio illum habebat, et tamquam mortuum æstimabat. Similiter et ille mundo: quia illum ad sua gaudia trahere non valebat. Quis etenim sapiens ignorat duriora esse supplicia, quotidie spiritualiter in acie stare, diabolicæ fraudi resistere, quam uno momento tyrannico gladio vitam finire. Hoc sentiens beatus Apostolus Petrus, commonere curabat dicens: Adversarius noster diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide. Et B. Paulus similiter, State, inquit, succincti lumbos vestros in veritate, ut possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Nonne magnus Jacobus gladio Herodis trucidatus; sed dilectus admodum Christo Joannes Evangelista germanus ejus in pace sanctæ Ecclesiæ a Christo vocatus et coronatus est?

Gal. 6. 14 — *passus dum mundo crucifixus,* — *pugnans cum diabolo,* — *1 Pet. 5. 8* — *Ephes. 6. 14* — *et v. 17*

16 Ergo beate nimis Apostole Christi Mathia D exulta et gloriare in Domino Jesu Christo: gaude jam lætus gaudio sempiterno: et merito, quoniam præsago nomine vocitatus, et a Christo donatus; jam non parvus, sed magnus, non infimus in seculo, sed gloriosus polles in cœlo. Et quare hoc? quo pacto? qua gratia? Pro eo scilicet, quoniam cum esses humilis in corde tuo, nec laudes hominum cuperes, nec favorem, non aurum, non gemmas, non fluxa seculi regna: pro terreno regno cœlestem patriam: pro perituris gaudiis adeptus es paradisi amœnitatem. Nam te mirabiliter ut Apostolum Paulum placide vocavit e cœlo: illum namque prius præclaro lumine privans, ad gremium sanctæ Ecclesiæ cœlitus destinavit; te quoque per cœtum sanctum, per sancti Spiritus actum celsum et apostolicum fecit conscendere thronum. Ille te nimirum elegit de grege discipulorum, qui Petrum et Andream, Jacobum et Joannem de littore ethnicorum. Plaude ergo nimis, plaude per cuncta beatus: jam cœtibus angelicis sociatus, jam Christi nectare satiatus: inter apostolicas sedes in judicio illo magno, cum judicabit orbem terræ in æquitate, cum Christo Domino nostro exaltatus. Sed quia hoc totum donavit tibi gratia Christi, E suppliciter petimus, humiliter postulamus, quo eum pro nobis exorare digneris, ut nos clementer exaudiat postulantes, et placide remuneret decertantes. Postquam vero d reliquit Judæam patriam prædicando, quam in sorte prædicationis acceperat, et plurimos ethnicos ad fidem Catholicam convertit B. Mathias Apostolus, migravit ad Dominum nostrum Jesum Christum e sexto Kalendas Martias, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum.

AUCTORE AUTPERTO ABBATE CASINENSI — *Exclamat scriptor ad S. Mathiam,* — *ejusque patrocinium implorat.* — d — e

a Mombritius, damnationem. — b Idem, excelsior. — c S. Benedictus cap. 57. Memorentur, inquit, Ananiæ et Sapphiræ, ne forte mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterii fecerint, in anima patiantur. *Ceterum quid Patres senserint de damnatione horum, disputant Haftenus lib. 9 Disquisitionum monasticarum tract. 3 disquis. 4. Cornelius a Lapide et alii Interpretes in cap. 5 Actorum.* — d *Deest hoc verbum et Mombritio et MS. sed ex antiquo Breviario Morinensi apposui.* — e *Deest Mombritio dies: legitur in MS. et Brev. Morinensi.*

a ACTA S. MATHIÆ

ab anonymo olim Hebraice conscripta, ab interprete monacho Trevir. aucta,

ex IV MSS. et editione Wolfgangi Lazii, et variis Breviariis.

PROLOGUS I INTERPRETIS.

F Cum multo studio et sollicitudine flagrarem, quomodo gesta B. Mathiæ Apostoli, quæ apud nullum Ecclesiasticorum interpretum habentur, invenirem; quidam Presbyter, nomine Theodoricus, fluctuantem me ac tristem videns, caussas a me tristitiæ requisivit et accepit. Unde summa exultatione perfusus, quia hoc in me studium invenerat, dixit b Quod, si eorumdem gestorum interpres esse vellem; cum quodam Judæo familiari suo se acturum, ut mihi librum, quem ipse Damnatorum intitulat, pro eo quod in ipso contra Legem agentium damnati c continentur, Mathiæ scilicet, Jacobi utriusque, et Stephani, idem Judæus præsentaret. Didiceram eo tempore a quodam ex Judæis litteras Hebraicas. Venit ergo libellum deferens, cujus cum ego titulum legerem, Sir Hasirim. hoc est, Cantica canticorum scriptum inveni: tantaque indignatione commotus sum, ut vix ab illo manus continuerim. Nam ille sibi in Christianos odio ingenito decipere me gestiebat. Et tu, inquam, leno spurcissime, Clericum me fallere tentas, qui Hebraicarum Græcarum et Latinarum historiarum plenissimam acceperit scientiam? Nihil est certe in vestra bibliotheca, sive Græca, sive Latina, quod nesciam

Interpres Acta S. Mathiæ sollicitus,

AUCTORE AUTHPERTO ABBATE CASINENSI.

a Judæo ea accipit :

A ciam. Timore ergo correptus, maxime ne ei apud Principem, in cujus gratia tunc fui, nocerem, jurejurando se mihi satisfacturum promisit, quod et fecit. Lecto namque titulo libri, quem postmodum detulit Ay Mathay, hoc est, Vita Mathiæ, scriptum deprehendi. Denique optatus omnia me intelligere, quæ infra scripta erant, licet invitus, omnem tamen ex ordine veritatem mihi aperuit, accepto a nobis pretio viginti trium solidorum. Post hunc anno sequente Dominus meus Archiepiscopus ab alio Judæo, in periculo rerum suarum constituto, ita se omnia habere deprehendit, excepto quod ad nomen suum allusisse dixit versiculo Psalmi. Postea cuidam inclusæ pro hoc ipso triduanum jejunium agenti idem revelatum est. Legatur itaque absque omni dubitationis scrupulo, quod tam certis argumentis verum esse deprehensum est, quia omne ambiguum Spiritus sanctus abolevit. Quomodo autem de Judæa in Treverim venerit, sicut in historia Treverica et in monumentis Silvestri Papæ legi, miracula quoque ejus subsequenter edisseram.

adjungit Translationem et miracula :

a Sunt ea suspectæ fidei, et a nonnullis apocrypha habentur — b Prologus hic deest in MS. Treverensi et Suessionensi, datur ex MS. Rubeæ-vall. et Ultrajectino, ac Lazio. — c Lazius Haymotay

B

PROLOGUS II INTERPRETIS

a

Reverendissimo Domino suo, Ecclesiæ S. Eucharii Treviris Abbati vere dignissimo, humilis Levita, omnium Fratrum illi commissorum ultimus, debitæ subjectionis devotum obsequium. Cum verbo simul et opera præpolleas, Pater beatissime, plurimos a levitate seculari retractos theoricæ *b* claustro societati, ex quibus in specialius illud tuæ sollicitudinis studium impendisti. Attestantur iis tua instantia, quotidiana admonitio, correptio : quam licet ex juvenili levitate non satis libenter excipiam, ex qua tamen pietate prodeat, cum mentem a vanitate recolligo, non ignoro. Illud quoque præterire non debeo, quod me lectioni instare jugiter præcipis et hortaris, ne scilicet otiosum inimicus inveniat, ne murmurando mentem occupet, ne detractio in lingua deserviat, ne manus operi, quod ad rem non attinet, insistat. Præcipit igitur beatitudo tua, ut Vitam B. Mathiæ Apostoli, ad cujus ossa digne præsides, ab Hebraico volumine (qui Damnatorum liber intitulatur, quod in eo contra Legem agentium, judicia contineantur) exceptam *c* latius exponerem, secundum indagatam avido, vel potius extortam omnem rei veritatem. Quod ego, licet audaciæ merito denoter, feci tamen ut potui. Proinde licebit alii latius, tum eloquentius C explanare, stylumque rusticum lima urbana decentius expolire. Dominus te incolumen nobis custodiat, Pater carissime. Amen.

jussu Abbatis sui Latine edit :

c et latius exponit.

a Datur ex Lazio solo. Deest in omnibus MSS. — b Deest verbum, adjunxisti in claustro aut simile. — c Hinc constat non esse nudam interpretationem, sed nonnulla a monacho adjuncta fuisse.

PARS I
Vita et Obitus S. Mathiæ
CAPUT I.

S. Mathiæ ortus, educatio, electio in discipulum et Apostolum Christi. Prædicatio in Judæa.

Igitur gloriosissimus Apostolus Domini nostri Jesu Christi Mathias, de tribu Juda, civitate Bethleem, illustri prosapia oriundus fuit. Parentes vero ejus multis divitiis et nobilitate generis *a* insignes, grandi apud Deum et homines morum venustate pollebant. Unde vero divinitus illis creditur concessum, ut religiosi parentes religiosiorem ex se filium procrearent. Natum itaque puerum Mathiam, quod in nostra

a S. Mathias nascitur e nobilibus et piis parentibus :

lingua Dei parvus, sive donatus, dicitur, nuncupa- D verant : quem etiam ab annis puerilibus divinæ institutionibus Legis manciparunt. Ad pedes itaque *b* Simeonis summi Sacerdotis et incomparabilis viri, atque tunc temporis in Lege Mosaica doctissimi, prima Legis elementa percepit; divinaque sibi gratia cooperante, omnem in brevi Legis et Prophetarum scientiam comprehendit. Studebat jam tum in tenera ætate majorum imitari studia, divinæ lectioni incumbere jugiter, lasciviæ sensum non impendere, sed annos pueriles morum vincere maturitate. Proinde adolescens factus, crebris disputationibus examinatus, non solum condiscipulis, sed et ipsi Magistro suo mirabilis habebatur. Quippe, qui licet eruditissimus esset, nullatenus extollebatur, sed juxta nominis sui etymologiam se vere parvum et humilem exhibere nitebatur, illud Sapientis sæpe commemorans : Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et illud, *c* Superbum sequitur ignominia, humilem autem spiritu gloria. Erat igitur vir beatus corpore *d* mundissimus, animo purus, in solvendis sacræ Scripturæ quæstionibus acutissimus, in consilio providus, in *e* sermocinatione nudus et expeditus. Informabatur sensim animus ejus ad virtutem, ut esset ad intelligentiam habilis, ad misericordiam facilis, in prosperis non elatus, in adversis constans et intrepidus. E Satagebat ut quod sensu perceperat, opere compleret, et manus assertione oris probaret doctrinam. *f* O beatum virum, cujus præconium non solum in Ecclesia Sanctorum, sed, quod mirificum magis est, in synagoga resonat *g* Judæorum. Nam qualis quantusve existimandus est fuisse, quem boni totius æmuli, iidemque damnatores ejus, non desinunt laudibus extollere?

b in lege instituitur :

doctus et humilis,

Eccli. 3 20

Prov. 29, 23

e in omni virtute excellit :

4 Ut igitur lucerna de *h* modio Legis ad candelabrum transiret Ecclesiæ, vocatione Christi dignus habitus, pauperem Christum pauper ipse secutus, in sortem et numerum septuaginta duorum Discipulorum ab ipso Domino designatus est. Completo deinde dispensationis Dominicæ *i* sacramento, Incarnatione videlicet, passione, resurrectione et adscensione in cœlos, surgens Petrus in medio fratrum dixit : (Erat autem turba hominum fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam de Juda, quam prædixit Spiritus sanctus per os David, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, qui connumeratus est in nobis, et sortitus est sortem ministerii hujus. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus : et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Haceldama, hoc est F ager sanguinis. Scriptum namque est in libro Psalmorum : Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum ejus accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus noster Jesus Christus, incipiens a baptismate Joannis usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis ejus fieri nobiscum unum ex istis. Et statuerunt duos, Joseph, qui dicebatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Mathiam, et orantes dixerunt : Tu Domine, qui nosti corda omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii hujus. Et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam. Et annumeratus est cum undecim Apostolis. Cum ergo complerentur dies Pentecostes, accepta in linguis igneis Spiritus sancti gratia, Apostoli dispersi sunt toto orbe terrarum. Beatus ergo Mathias ex decreto ejusdem Spiritus sancti, Judæam in sortem prædicationis suscepit, in qua *k* quantum divinæ gratiæ

adoptatur a Christo inter 72 discipulos :

Act 1.

in locum Judæ proditoris,

Psal. 68.26 et 108 8

sorte electus est Apostolus :

in Judæa prædicat :

A gratiæ lumine præventus, æmulorum in se livorem accenderit, sequens pagina declarabit.

S. Simeon senex.

a *Lazius* venerandi. — b *Videtur intelligi* S. Simeon senex, *qui Luc.* 2 *Christum in ulnis excepit. Lazius impressit* Simonis summi et incomparabilis viri *omissa voce* Sacerdotis, *quæ in* 4 *MSS. habetur.* S. Simeon *a Cyrillo Hierosolymitano, Epiphanio, aliisque dicitur* Sacerdos *fuisse. Imo Hillelis, Doctoris apud Hebræos insignis fuisse aut discipulum aut filium, et in eo spiritum Synagogæ magnæ Judæorum defecisse tradunt ex Talmudicis Galatinus lib.* 1 *cap.* 3, *Genebrardus in Chronologia aliique. Consule Barradium tomo* 1 *Concordiæ Evangelicæ lib.* 10 *cap.* 2 *Colitur* S. Simeon 8 *Octobr. Fuit interim* Simon *filius Boethi summus Sacerdos, sed ut Josephus ait lib.* 15 *Antiquit. Judaic. cap.* 12, *regni Herodis, cujus socer erat, anno* 13, *ante Christi Æram an.* 24. *Alius* Simon *decessor Caiphæ statuitur: alius denique tertius a Caipha successor.* — c *Editio vulgata habet*: Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. — d *MS. Ultr.* castus. — e *Idem*, sermone nitidus. — f *Lazius hic interponit*: O beatum virum, qui sub umbra positus, opera lucis exercebat, qui Legi subditus, virum gratiæ præferebat. *Desunt in* 4 *MSS.* — g *MS. Trevir. cum Lazio*, impiorum. — h *MS. Ultraject. et Lazius* medio. — i *MS. Trevir.* mysterio. *Lazius* ministerio. — k *Idem MS. et Lazius* quemadmodum divina gratia quosdam mancipans, æmulorum *etc.*

alii Simones summi Pontifices.

CAPUT II.

S. Mathiæ miracula: quæstio de eo habita. Blasphemiæ Judæorum in Christum.

a b Anno igitur post passionem Domini *b* tricesimo tertio plus minus, *c* Ananus junior, cui a Caypha Pontificatum adeptus, *d* credens se opportunum B tempus invenisse, idem Pontifex adversus discipulos Domini inflammatus, et Festo Præside mortuo, et Albino adhuc in itinere constituto, concilium Judaicum fecit, et quosdam deducens ad se, inter quos et fratrem Jesu Jacobum tradidit puniendos. Qua tempestate beatus Apostolus Domini Mathias verbum vitæ æternæ Judæis per circuitum nuntiabat, multosque filiorum Israel convertebat ad Dominum signis et prodigiis. Cæcos namque illuminabat, leprosos mundabat, dæmones ex obsessis corporibus in nomine Christi fugabat; claudis gressum, surdis auditum, mortuis quoque vitam restituebat. Instruebat eos quid erat vitæ, quid morum, quid religionis, Moysen quidem sanctum prædicans, Legem nihilominus omni cultu dignissimam, sed quæ sub palea litteræ maxima in se Christi et Ecclesiæ sacramenta contineat. Christum denique ab ipso Moyse signis et ænigmatibus præfiguratum, verbis propheticis annuntiatum, in redemptionem generis humani missum a Deo Patre per Virginem mundo innotuisse, divinæ Legis testimonio comprobabat, plurimaque edisserens, et interpretans illis, omnia signis potentissimis approbabat.

Miraculis claret.

6 In hunc ergo modum dum circuisset vicos et C castella, benefaciens et annuntians verbum Dei, devenit in civitatem Galileæ, quæ Latine *e* Giscala dicitur: et introiens in synagogam, cœpit ex Scriptura Legis evangelizare Christum. Illi autem intebantur contraire sermonibus ejus, blasphemiis et detestationibus, nomini sancto maledicentes. Cumque instantius ipse de Jesu sermonem faceret, illi repleti zelo, duxerunt eum, et vincientes, nuntiaverunt Principi Sacerdotum et senioribus, dicentes: Condemnati illius Jesu, qui se Filium Dei dicebat, discipulum comprehendimus, quem subvertentem plebem per synagogas et compita deprehendimus. Quid opus facto sit, consulite. Nos enim multis Legis quæstionibus examinavimus illum et invenimus hominem contra Legem quidem agentem, sed in ipsa Lege peritissimum, qui et gloriatur *f* Simeonem se habuisse Magistrum. Nobilis est genere, illustris et acceptus in plebe, quamobrem decrevimus nihil in illum absque auctoritatis vestræ imperio præsumere. Quidam ex synagoga Principis dixerint: Lex nostra, fratres, ut nostis, non nisi ex sua confessione, seu testium veracium assertione, condemnat, sicut scriptum est: In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Et absque testibus nemo puni-

comprehenditur a Judæis:

accusatur.

nietur. At illi dixerunt, Invenimus eum per synagogas subvertentem populum per totam Galilæam, D conventicula facientem, circumferentem doctrinam Jesu Nazareni, Principum judicio crucifixi. Denique non est civitas aut vicus, in quo novam sectam non invexerit homo perditissimus, et qui in Moysen locumque sanctum et Legem blasphemare non timuit. Hujus rei testes sumus.

INTERPRETE MONACHO TREVIRENSI

Deuter. 19, 15

7 Pontifex Ananus dixit: Nomen ejus edicite. Responderunt: Mathias natus de Bethleem Judæ: Pontifex dixit: Quandoquidem non expedit nobis nec generi nostro, sermonem de Jesu propagari, adducatur, ut, si qua temeraria per ignorantiam protulit, diluat per pœnitentiam; sin alias, pœnam prævaricationis incurrat. Abeuntes ergo cum ministris Pontificis et aliis Principibus Magistratuum, adduxerunt beatum virum in concilium. Quem intuitus Pontifex, ait: Scit omne concilium hoc et orbis universus, in quantum respublica nostra devenerit opprobrium, non quidem culpis nostris exigentibus, sed paucorum qui exierunt ex nobis perversitate, Præsidumque Romanorum avaritia, vel, ut ita rectius dicam, severitate. Nec enim fuerunt nominandi quidam rerum novarum cupidi, sectas adducentes, per quas tot millia Judæorum perversa sunt, quot a Romanis exercitibus interempta, vos E nostis. Nec enim talia ex ipsa sua magnitudine latere potuerunt, et ex ipsa vicinitate seu potius visione terruerunt. Verumtamen illorum cum suis auctoribus vanitas, non sine magno generis nostri opprobrio penitus interiit. Nec inventus est, qui populum ex ipsorum superstitione vel hæresi post illos irretiverit, fuerunt enim *g* Judas Galilæus, et *h* Theodas magus, quos post illorum interitum nemo recolit, nemo venerari vel imitari contendit.

sistitur concilio.

Ananus Pontifex deplorat miseriam Judæorum:

g h

8 Maximus horum hæresiarches Jesus Nazarenus surrexit, qui Deum ac Dei Filium se prædicans, Legis observationem nihili pendit, multorum oculos et animos signis suis et præstigiis illiciens avertit. Suscepit tamen in se Legis decreta, quæ contempsit, realiter hoc approbans, quod verbaliter interdixit. Sed quorsum ista? Scimus a Domino Moysi sancto Legem datam, a Patriarchis verbis et effectibus approbatam, a Prophetis nihilominus observatam: quibus et Deus miracula facere dedit: qualia Jesus facere non potuit. Quis enim nesciat Moysen cum Domino quasi homine collocutum? Quis nesciat Heliam igneo curru ad sidera transvectum? Quis ignorat cadaver Helizei mortuum de sepulchro invectum suscitasse? Quis ambigat ceteros Dei sanctos plu- F rima miracula perpetrasse, quorum nullus tamen hanc dignitatem nominis divini usurpavit, nullus Legem novam adinvenit. Denique sancti Prophetæ abjecto habitu, voce humili, qua tantum datur intelligi, non sponte sed torrente sancti Spiritus impulsi, locuti sunt. Hic autem ad ostentationem omnia agens passim verba vana jactavit. Intantum processit ejus insania, ut et Principes Sacerdotum suis contumeliis laceraret, Scribas et Pharizæos hypocritas appellaret. Quis hoc Prophetarum præsumpsit? Sed ille præsumptionis dignum finem invenit, atque utinam memoria ejus cum ipso periisset, neque esset qui errorem doctrinæ ejus semel emortuum resuscitaret! Sed præter votum accidit. Ecce templum sanctum, civitas sancta, leges paternæ, Romano Præsidi et legibus Romanis exposita sunt. Non est qui condoleat, non est qui misereatur, nemo qui judicet, nemo qui reputet. Trahimur ad judicium, et sustinemus: seducimur, et consentimus; in direptione sumus, et tacemus. Isti præcipue Galilæi in manus Romanorum nos tradunt, dum sanguinem Jesu, quasi innocentis hominis, in nos et in genus nostrum refundere non erubescunt. Expedit ergo nobis, ut pauci pereant, ne

in Christum impie debacchatur:

A ne Romani totum locum deleant et gentem. E duobus malis si neutrum vitari potest, minus et tolerabilius eligendum est. Prospicere tamen errantibus, et salutis afferre remedium, magis est sinere quam de voluntario ipsorum interitu vel perditione gratulari. Neque nos in periculis positi, cujusquam desideramus periculum : sed, quod nostro competit officio, lapsos reformare, errantes corrigere, periclitantibus summopere adesse studemus. Perpendat et hic igitur animi nostri mansuetudinem : tempus habet, dantur induciæ, quarum interstitio possit animum suum revocare religioni. Habet potestatem pro se quæ expediunt allegare, verbis *k* executoriis objecta refellere.

Interprete monacho Trevirensi.

a Deest hoc initium in MS. Trevirensi. — b *Is foret Æræ Christianæ* 64, *sed forsan substituendus annus a passione* 30 *aut* 31, *ut una cum S. Jacobo occisus.* — c *Alias* Ananias, Ananus. *De eo Josephus libr.* 20 *antiquit. Judaic. cap.* 8 *ita tradit.* Rex vero *Agrippa junior* Josepho *Pontifice* jusso privatam vitam agere, sacerdotium ejus dedit Anani filio, et ipsi vocato Anano . Is audax erat, erat et ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Judæos in judicando est severissimum. *Nicephorus in Pontificibus Judæis Ananum etiam vocat.* — d *Josephus loco indicato hæc ita narrat.* Tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo Albino adhuc agente in itinere, concilium Judicum advocat, statutumque coram eo fratrem Jesu Christi *Jacobum nomine et una* quosdam alios reos impietatis peractos, lapidandos tradidit . quod factum omnibus in ea civitate bonis et legum studiosis vehementer displicuit. *Hæc Josephus. Occisum esse S. Jacobum dicto anno* 61 *ex Eusebii et Hieronymi Chronico recte tradunt Petavius, Bucherius, et alii.* — e Giscalom *Galilææ oppidum munitum, a Tito captum, et cives seditiosos describit Josephus lib.* 4 *belli Judaici cap.* 4 *Lazius addit nomine Galim fuisse.* — f *MSS. Rubec. et Trevir. cum Lazio* Simonem *habent.* — g Judam Gaulaniten *appellat Josephus, qui lib.* 18 *Antiq. Judaic. cap* 1 *et* 2 *describit ejus sectam.* — h Theodas Magnus *legitur in MSS. Trevir. et Susil. ac Lazio. at MS. Rubic.* Theodas magus. *Josepho lib.* 2 *Ant. Jud. cap.* 2 *sub finem,* Theudas præstigiator, *ubi et cædes ejus indicatur.* — i *Lazius et et MS. Trevir.* sententiæ, *at potius legendum* salubre. — k *Idem,* excusatoriis.

Ananus seu Ananias summus Pontifex.

S. Jacobus occisus anno Chr. 61.

B

CAPUT III.

S. Mathiæ in fide constantia, martyrium.

S. Mathias fidem Christi profitetur :

Tunc B. Mathias extensis ad cœlum manibus dixit : De objectis, viri fratres, quæ vos crimina dicitis, non oportet me multa dicere, quandoquidem esse Christianum non est criminis, sed gloriæ. Nam ipse Dominus dicit per Prophetam : Vocabo servos meos in novissimis diebus nomine alio. Pontifex Ananus dixit : Quomodo non est criminis Legem sanctam pro nihilo ducere, Deum inhonorare, fabulisque superstitiosis et inanibus vacare? B. Mathias respondit : Si meis verbis præbeatis auditum, docebo vos, qualiter hoc quod prædicamus fabulosum non sit, sed ab initio Legis testimoniis approbatum. Deus Patrum nostrorum Abraham eduxit de Ur Chaldæorum, promittens illi terram Chanaan, et semini ejus se

Christum ostendit promissum Abrahamo :

C daturum in hæreditatem, cum neque filios neque filias haberet, et Sara uxor ejus sterilis esset : de quo tamen scriptum est : Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam. Et locutus est Dominus ad Abraham dicens : Juxta condictum revertar ad te, et habebit Sara filium. Per repromissionem igitur natus est Abraham patri nostro filius, quem appellavit Isaac. Ex illo natus est Jacob, qui surripuit primogenita fratris, a Domino electus : in quo repromissio fructificaret, sicut Scriptura dicit : Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Cumque zelaretur Esau Jacob ut eum occideret, abiit Jacob in Mesopotamiam Syriæ ad Laban, et servivit sub mercede, usquequo loqueretur ei Deus, dicens : Revertere in terram nativitatis tuæ, eroque tecum, et eruam te, et liberabo te. Cum igitur abiisset cum multa familia et peculio, et venisset in Phanuel, descendit ad eum vir qui luctabatur usque mane cum eo, dixitque ad eum : Dimitte me, aurora est. Qui respondit ei : Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei, et dixit ad eum : Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Sciscitanti nomen viri ait : Cur quæris nomen meum quod est mirabile?

Gen 15. 6.

Gen. 18. 14

Malach 1. 2

Gen. 1. 1

et Israeli Gen 32

Et abiit Jacob, et cum illo, quos genuit, in terra *b* D Chanaan duodecim Patriarchæ : ex quibus præmisit *b* Deus in Ægyptum firmamentum ac Salvatorem, qui adesset eis et semini eorum in tempore afflictionis. Facta deinceps fame in terra Chanaan, descendit Israel in Ægyptum in animabus septuaginta, et habitaverunt patres nostri in oppidis Gessen, et multiplicati sunt nimis. Cumque afflictiones multas tolerassent ab Ægyptiis, surrexit Moyses vir potens et eruditus, qui fugiens Pharaonem persequentem, *et Moysi* devenit in Madian. Unde cum pasceret oves soceri sui Jethro in deserto Madian, apparuit ei Dominus in igne flammæ rubi. Appropinquante autem illo ut videret visionem mirabilem, dixit ei Dominus : Solve calceamentum de pedibus tuis. Quod quidem, fratres, scientibus legem loquor, signum fuit repudii. Quod intelligens idem vir sanctus, ait : Obsecro, Domine, mitte quem missurus es, significans videlicet quod idem postea scribit filiis Israel dicens : Prophetam vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris tamquam meipsum, hunc audietis, juxta omnia quæ locutus fuerit vobis.

Exod. 3. 5

Exod 4. 13

e repertanti alium qui mittendus erat.

Deut. 18. 15

10 Et iratus Dominus ad Moysen, ait : Ecce Aaron frater tuus venit in occursum tibi, ostendens nondum consummatam plenitudinem temporis : in quo verus ille nuntius adesset, qui populum suum E non de manu significativi Pharaonis, sed de potestate intellectualis et significati, qui est diabolus, liberaret. *c* Significativa enim cetera omnia quæ gesta sunt : Phase vestrum, indicio est, quod a patribus ad litteram celebratum, maxima in se mysteria continere manifestis et evidentibus de causis patet. Quid enim esus carnium agni proderat ad conscientiam? quare renes accingitis? Quare in manibus baculos tenetis et calceamenta in pedibus? Hæc omnia, fratres, licet scientiam Legis habeatis, sicut scriptum est, nisi credideritis, non intelligetis. Quomodo enim sanguis agni in utroque poste et in superliminari aspersus ab exterminatore nos liberaret nisi Crucem Jesu, qui dicitur Christus, significaret? De ipso namque Isaias dicit : Sicut ovis ad occisionem ducetur. Et inter cetera : Cum iniquis reputatus est.

c omnia ostendit Judæis in figura Christi venturi contigisse :

Isa 53. 7 et 12

11 Ut ergo nomen Jesu Pontifex audivit, furore repletus est, et ait : Hæc itaque ad destructionem Legis prosequeris? An ignoras scriptum : Si quis propheta aut Somniator in Israel surrexerit, ut avertat vos a Lege Domini Dei vestri, moriatur homo ille? S. Mathias respondit : Propheta, de quo nobis sermo, non tantum Propheta est, sed et Dominus Prophetarum, et Deus Dei Filius cujus divinitas veris indiciis declaratur. Hac igitur ductus F ratione in ipsum credidi, sperans quod in confessione nominis ejus perseverabo. Pontifex dixit : Si dantur induciæ, visne aliquando pœnitere? S. Mathias respondit : Absit a me, ut a veritate, quam semel inveni, non per pœnitentiam, sed per apostasiam, recedam. Jesum Nazarenum, quem vos tradidistis et negastis, verum Dei Filium, Patri per omnia consubstantialem et coæternum atque coæqualem corde confiteor, ore prædico. Christi servus sum, aliud esse non potero.

Deut. 13 5

Christum verum Deum profitetur :

12 Tunc Pontifex obturans aures suas, et stridens dentibus in eum, cum furore clamavit, dicens : Blasphemavit, et subjunxit : Audiat Legem. Et lecta est juxta quod attinebat : Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, et qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur : lapidibus eum obruet omnis populus : non parcet illi oculus vester, ut auferatis malum ex Israel. Cumque vir sanctus nec blandimentis averti, nec minis concuti posset; protulit in eum sententiam dicens : Os tuum contra te locutum est, sanguis tuus sit super caput tuum

adjudicatur reus mortis : Lev 24 15 et 16

A tuum. Proinde ductus est ad pœnam. Cumque venisset *d* Bethlaskila, hoc est, domus lapidatorum, indixit silentium et dixit : Quare, fratres, Adamhay, hoc est, hominem viventem, interficitis? Scriptum namque est : Cum videro faciem Domini Sabaoth, numquid non vivit anima mea? Vel ut alii Judæo peritiori placuit secundum Hebraicam veritatem : Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Ait enim, quia prima et ultima littera nominis, quæ sunt Mem et Iod, simul junctæ resonent, quando et ipse per has litteras alluserit ad nomen suum versiculo Psalmi. Et subjunxit vir sanctus : Hypocritæ, bene prophetavit de vobis David, dicens : Captabunt in animam justi, et sanguinem innocentem condemnabunt. Et Ezechiel ait : Mortificabant animas, quæ non moriuntur.

d ducitur ad locum supplicii :

Psal 41 3.

Psal. 93. 21

Ezech. 13. 19

12 Testes igitur duo numero, secundum Legis mandatum, posuerunt manus suas super caput ejus, et in cumulo lapidum dejecerunt eum, ac primi lapides miserunt. Mathias autem petiit duos lapides consepeliri sibi in testimonium illis. Et lapidatus est ab illis, *e* securi quoque Romano more percussus est, ut quasi *f* in hoc Præsidi Romanæ majestatis aliquid deferretur. Tunc extensis in cœlum manibus reddidit spiritum die sexta Kalendarum Martiarum. B *g* Et accedentes discipuli ejus honorifice sepelierunt eum in nomine Domini nostri Jesu Christi : cui est honor et gloria cum æterno Patre Spirituque sancto in secula seculorum. Amen.

lapidatur, Levit. 24. 14 securi occiditur : e f g sepelitur a discipulis :

a *Alii* Ananus *et* Ananias. *ut supra.* — b *Lezius et MS Trevir.* aliena — c *MS. Budic.* Significativa enim tunc fuisse constat omnia, quæ gesta sunt Phase enim vestrum judicium est — d *MS. Suzat.* Bethlascila. *MS. Budic.* Bethlasrua *MS. Ultra.* Bethlasria. — e *Hunc potius cum securi pingitur* — f *MSS Budic. Ultr. et Susat.* nihil Præsidi deferretur — g *Ita MS Trevir. In aliis sic legitur* . Et accedentes viri ex discipulis ejus sepelierunt eum quorum sunt nomina, Laclus, Kaph, Herda, Samuel, Simon, Naaman, Joseph Ismael, Simeon, Joannes Quique Joannes gratia Dei destitutus apostatavit ceteris in fide permanentibus Domini nostri. *Loco* Herda, *Lezius habet* Himna et Heimbda.

PARS II

De Corpore S. Mathiæ apud Trevirenses, et variis miraculis.

auctore eodem monacho Trevirensi, ex iii codicibus MSS.

CAPUT I.

Corpus S. Mathiæ Roma Treviros translatum.

a His de passione beati Apostoli prælibatis, nunc C qualiter corpus ipsius in civitate Treverica, in qua modo honorifice requiescit, translatum sit, pro possibilitate nostrarum virium et sancti Spiritus dono, recto ordine prosequemur. Constantino itaque patre Augustorum *b* monarchiam Romani principatus adepto, atque in *c* Christi religione fundato, mater ejus Helena, *d* primum quidem Judaica impietate seducta, postmodum autem Divina dispensatione correcta, Hierusalem profecta est : ubi cum voto suo per *e* inventionem sanctæ Crucis satisfaceret, ad filium rediit, ac deinde Romam ad *f* Papam Silvestrem demigravit : cum quo communicato consilio, multum se de perditione urbis Trevericæ, cujus ipsa esset *g* indigena, dolere confessa est. Unde summopere petiit, ut prædicatores præfatæ urbi transmitteret. At beatissimus Papa Silvester, ejusdem urbis antiquam considerans dignitatem, quæ secunda Roma olim vocari meruerat, quemnam inveteratæ superstitionis extirpatorem idoneum legaret, hæsitabat. Eapropter religiosa femina jejuniis et orationibus vacans, sacræ petitionis effectum adepta est. Divinitus namque inspirato consilio B. Silvester S. Agricium *h* Patriarcham Antiochenum, virum eruditum, et multis confessionibus clarum, ad se vocavit, eique prædicationem et Archiepiscopalem in Treviros dignitatem commisit. Quod cum ille, utpote longo jam *i* senio ac labore fractus, renueret, utriusque precibus tandem victus, assensit, et Treviros ire perrexit.

S. Helena impetrato apud S. Silvestrum S. Agricio in conversionem Trevirorum,

B *INTERPRETE MONACHO TREVIRENSI.*

2 Huic B. Helena reliquias magnificas, *k* tunicam videlicet Domini inconsutilem, cum uno clavorum ac *l* cultello Jesu, Sanctum quoque Mathiam Apostolum de Judæa translatum suæ urbi defendendum, per manus Silvestri Papæ tradidit. Cui etiam idem Apostolicus privilegium antiquæ dignitatis, quod hactenus in monimentis publicis habetur, reformavit. Veniens autem Agricius urbem Trevericam a pristino revocavit errore, aquisque salutaribus ablutam Christianæ religioni mancipavit. Sacras quoque Reliquias pro fidelium petitione in diversis locis distribuit : Mathiam vero Apostolum altius terræ infodiens, juxta corpora sanctorum Patrum Eucharii, Materni, Valerii in suburbio Treverensi ad meridiem collocavit. Quo in loco post multos in Christo desudatos labores, Idibus Januarii carnis eductus carcere, ipse quoque requievit. Post cujus obitum urbe quinquies a *m* Barbaris eversa, ubinam locorum Beatus Apostolus reconditus fuerit, oblivioni traditum est.

i k tradidit vestem Christi inconsutilem, etc. l et corpus S. Mathiæ : ab eo juxta corpora SS. Eucharii Materni et Valerii sepultum. m

a *Hæc præfatio usque ad* Constantino *deest in MSS. Budicensi et Ultrajectino, exstat in Trevirensi.* — b *Anno Æræ Christianæ* 306, *quo pater Constantius obiit.* — c *Anno* 310, *vel* 311, *in Belgica et Treviris Constantinum fidem Christi amplexum esse, ibique Crucis signum vidisse, pluribus probat Bucherius lib.* 8 *Belgii Romani cap.* 5. — d *Septem sequentia verba desunt in MS. Trevirensi ; quæ ad Vitam ejus* 18 *Augusti sunt examinanda. Consule interim Baronium ad an.* 315 *num.* 11 *et* 12 — e *Anno* 326 *ubi* 3 *Maii dicetur At S. Helenam aliquot postea adhuc annis vixisse diximus* 18 *Februarii ad Vitam S Constantiæ neptis num.* 10 — f *Sedit S. Silvester a Kalend Febr. anni* 314 *ad* 335, *quo obiit* 31 *Decembris.* — g *De hac Trevirorum opinione, quod scilicet Treviris nata S Helena fuerit, egimus* 13 *Januarii ad Vitam S. Agricii cap.* 7 *notat. A.* — h *An S. Agricius fuerit Patriarcha Antiochenus, saltem designatus, an solum ex Clero Antiocheno, aliaque, inquisivimus ad eam Vitam, ubi diximus eum sedisse an* 314 *et Arelatensi Concilio subscripsisse.* — i *Forsan circa an.* 328 *senio fractus Romæ fuit, ac petiit onere Episcopali liberari, ac tum Reliquias accepit.* — k *Meminit harum aliarumque tunc allatarum Reliquiarum Browerus lib.* 4 *Annal. Trevir pag.* 244, *et seqq. ac Vita S. Agricii num.* 6 *sed absque mentione hujus tunicæ.* — l *Cultellum esse, quo Christus in sacratissima cœna usus est, tradunt dicti Browerus et auctor Vitæ S Agricii Desunt hæc de cultello in MS. Trevir.* — m *Urbs Trevirorum vastata aut etiam eversa dicitur a Francis, Wandalis, Hunnis, iterum a Francis ac tandem a Normannis. Consule Joannem Enen cap.* 7 *et* 9 *Browerum et alios. Salvianus lib.* 5 *Calamitatum, ait Trevirorum urbem, ex qua oriundus erat,* quadruplici vastatione prostratam.

CAPUT II.

Duplex reliquiarum S. Mathiæ inventio : Negligentia in cultu ejus punita.

Anno ab Incarnatione Domini *a* millesimo centesimo vicesimo septimo, regnante *b* Henrico Romanorum Imperatore secundo hujus nominis, *c* Everhardus Archiepiscopus Sedem Trevericam gubernavit. Huic Henricus Imperator totique Ecclesiæ Treverensi sacram suam direxit legationem, in qua partem corporis B. Mathiæ, et *d* corpus B. Valerii Archiepiscopi, integrum sibi transmitti non solum petiit, sed etiam præcepit. Qua de re inito consilio, cum civitas tota turbaretur, veredariis remissis, hanc prætenderunt excusationem, videlicet se nescire ubi locorum sanctus depositus esset Apostolus : sui periculo capitis incumbere, si illum locum, quo reconditus putabatur, contra voluntatem plebis adire voluissent. Sed cum jussio Regis urgeret, maximeque promissa, quæ ipse postmodum devotus implevit, corda plebis mulcerent, convocatis Suffraganeis suis Archiepiscopus locum ipsum quæsivit et invenit. Cum igitur vestibus sacris induti, glebam B. Mathiæ aperuissent : tantum odorem omnes adstantes naribus hauserunt, ut se Paradisiacis odoribus refectos æstimarent. *e* Theodoricus vero Virdunensis Episcopus, cognomento Sanctus, cum se inclinaret, ut quippiam Regi ac sibi de sancto corpore

F a b c Henrico Imperatore reliquias S. Mathiæ petente d refossum, suavem odorem emittit : e

A pore tolleret, divinitus coercitus, deorsum ruens, *f* partem cappæ purpureæ, eo quod ossa sacra tetigerit, abcissam in ipso perdidit sarcophago.

INTERPRETE MONACHO TREVIRENSI.

f

4 Erat autem ibi quidam officio Presbyter, cui solum reponendum se S. Mathias permisit. Hic consilio et præcepto Episcoporum, quos ingens terror invaserat, Mathiam Apostolum in tres portiones divisit, tribusque altaribus diligenter et secrete reposuit paucissimis fidelibus consciis, ne postmodum alicujus violentia civitas Treverica proprio privaretur Patrono. Nec tamen Imperator omnino frustratus est, sed quomodo ejus satisfactum sit voluntati, novit Deus arbiter ævi. Presbyter autem, qui sacra ossa tetigerat, meruit hoc omni tempore vitæ suæ donum habere singulare, ut ubicumque de B. Mathia eo præsente sermo fieret, utrinsque manus ejus digiti, quos medicos vocamus, oleo stillarent. Narravit mihi quidam senex religiosus cum lacrymis, se in Compresbytero suo sæpius hoc vidisse cum admiratione multorum. *g* Nec mirum, si de eo hoc oleum pietatis emanavit: numquid oleum prætenderet, qui pietatem quam infirmis pluribus exercuit, legit, advertit?

tribus altaribus impositum a Presbytero,

cujus digiti oleo stillant :

g

5 Post hæc in Episcopatu Tungrensi quondam, nunc vero Leodiensi, locus quidam est, *h* Sustris B nomine, pro eo quod sanctimoniales inibi degunt, quas vulgo Sorores vocant. Erat in eodem loco Mater monasterii religioni operam dans, quæ, sicut moris esse solet, sorte candelarum unum ex Apostolis sibi Patronum eligere decrevit. Inscripsit igitur duodecim candelis nomina duodecim Apostolorum, altarique superponens, triduanum jejunium et afflictionem toti indixit congregationi. Tertia vero die cum oratum ab omnibus esset, ipsa caput ab oratione levans, ad altare accessit, unam candelarum corripiens legit, et nomen Mathiæ scriptum invenit. unde plurimum indignata, quod minimum, ut putabat, Apostolorum invenisset, abjecit, et sprevit: iteratoque jejunium indicens, simili exitu et sorte Mathiam accepit. *i* Cumque et tertio idem fecisset, nihilominus Mathiam elegit. Timens igitur, ne totiens sortem replicando, Deum provocaret, a Deo sibi delegatum Patronum omni studio amplectitur, constituitque a duobus Presbyteris ter in hebdomada Missas celebrari in honore Apostoli. Quod quidem unus omni sollicitudine executus est, alter vero, sive negligentia, seu contemptu dubium, indictum sibi officium non explevit. Quadam ergo nocte cum vino simul et nimio somno sterteret, Sanctus ei Mathias per visum astitit, et quare dictum officium negligeret, inquisivit. Cumque ille quod diceret non haberet, vir sanctus C ait: Iras quidem morte dignus, sed patienter illatam mihi ad tempus perfero injuriam. Tamen ne hanc visionem falsam æstimes, hanc tibi notam inurendam constitui, ut hac cicatrice et tuam omnes desidiam et nostram intelligant animadversionem. Dixit, eoque in fronte tacto, subito recessit. Mane cum ille visionem nihili penderet, et se, ut assolet, somnii delusum vanitate putaret, quidpiam foris acturus egreditur. Cumque occurrentem sibi quemdam ex familiaribus suis salutaret, ille cicatricem admiratus, quidnam ei contigisset, requisivit. Hic autem, ut erat vanus, nihil respondens præteriit: sed ab alio de ipsa macula compellatus, itemque a pluribus, tunc demum visionem suam cœpit recolere, et, quia frustra non fuisset, cogitare. Salubri itaque timore correptus atque correctus, deinceps S. Mathiam Apostolum in maximo habuit honore, et quod negligentia deliquerat, omni solertia corrigere studuit. Omni tamen tempore vitæ suæ cicatricem circumtulit ad correctionem et emendationem multorum.

h

In Susterensi monasterio

forte S. Mathias in Patronum iterata vice electus,

i

negligentem de eo Missas celebrare, corripit in somno apparens,

et maculam fronti inurit,

tota illius vita relictam.

6 Ea tempestate Presbyter quidam, monachus ecclesiæ Eucharii primi Trevirorum Archiepiscopi, D ubi Mathias Apostolus, ut prædiximus, paucissimis consciis latebat, visionem vidit præsagam futurorum. Videre enim se vidit in media ecclesia stellam quamdam radiare, quæ suo fulgore claritatem solis excedens, non solum Gallias, sed et totum orbem illustrabat. Cumque expergefactus iterum obdormiret, vidit ex eo loco, quo stellam viderat, fontem aquæ limpidissimæ scaturire: qui in diversos effluens, totius orbis terminos fluentis salubribus irrigavit. Vidit, et intellexit.

Ossa S. Mathiæ latentia designant in visione stella splendida,

fons scaturiens,

7 Præterea vir quidam in laico habitu constitutus, cui moris erat nocturno tempore Sanctorum cœmeteria circuire, ut orationi liberius vacaret, quo id tempus a negotiis semotum est, ad ecclesiam S. Eucharii quadam nocte devenit. Ibi dum ex more de loco ad locum discurreret, ante oratorium beatæ Dei Genitricis Mariæ procubuit, et dum multa cordis contritione Deo supplicaret, humana tandem victus fragilitate, dormitare cœpit, divinoque, ut post patuit, nutu obdormivit. Vidit enim altare beatæ Dei Genitricis *k* velut in duas partes scindi in cujus medio quemdam libratæ staturæ et ætatis vidit dormire virum. De sub illo autem fons aquæ purissimæ ebulliebat: ad quem hauriendum diversi sexus et ætatis multitudo innumerabilis properabat. E Ex eo vero quicumque bibissent, aut corpus inunxissent, a quacumque detinebantur infirmitate, incolumitati pristinæ reddebantur. Accessit igitur et ipse ut ejusdem benedictionis *l* et gratiæ particeps fieri mereretur. Tunc quasi strepitu circumstrepentium vir jacens in altari excitatus, et ad eum conversus, quidnam quæreret, requisivit. At ille primum obstupuit, verum sæpius interpellatus, caussa salutis accedere se cum aliis professus est. Enimvero video, inquit, quantæ jucunditatis et gratiæ participium deferant, qui benedictionis hujus fonte, haud dubium quin tuæ, reficiuntur. Accedo proinde et ego, tui maxime præsentia provocatus, in quo divinum quiddam inesse sentio, tam ex habitu corporis quam ex copia virtutis. At ille vultu placido, Mathias, inquit, ego sum, jam olim hic latens: sed noveris, quod tempus revelationis meæ instat. Noveris autem quia te maneat merces maxima, et eos, qui me tuo exemplo adire voluerint, salutis gratia consequetur. Nullius erit irritum votum, nullius vacua postulatio, sed uniuscujusque *m* affectum plenior subsequetur effectus. Evigilans autem ille, secum quæ viderat recensuit, et postmodum paucis fidelibus quæ vidisset gratulabundus aperuit.

k

S. Mathias visus dormiens,

l

tum loquens,

et patrocinium addicens.

m

8 Cum ergo plenitudo temporis venisset, in quo F thesaurum in agro, cui benedixit Dominus, absconditum divina dispensatio iterum manifestare decrevisset; *n* Everhardus Abbas ampliare ecclesiam S. Eucharii disposuit. Cumque prospero effectu opus ipsum de die in diem cresceret, necesse fuit altare prædictum sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ubi reliquiæ sancti Apostoli a supra memorato monacho occultius reconditæ fuerant, penitus auferri, ut scilicet locus novæ structuræ pateret. Consilio igitur inito prima diei hora, quæ Kalendis Septembris illuxerat, præsentibus viris religiosis ipsum altare perfractum est, de quo miri odoris suavitas emanavit. Qua jucunditate invitati, cum pridem eodem signo Mathiæ partes, unam mense Januario, alteram mense Martio invenissent, sicut a Presbytero trifariam divisus fuerat, propius se iterum contulerunt. Invenerunt itaque arcam plumbeam castigatæ quantitatis titulumque marmori inscriptum Græcis quidem litteris, sermone autem Latino hoc modo: S. MATHIAS APOSTOLVS. Flentes igitur præ gaudio cum multa exultatione majora ossa B. Mathiæ Apostoli cum ipso sarcophago in præfatam ecclesiam intulerunt

n

ossa præcipua reperta

Kalend. Septemb.

cum inscriptione [illegible]

A tulerunt, et in theca lignea ferro diligenter compacta, pro tempore reposuerunt: ubi quantum effusum sit lacrymarum gratiarumque actiones redditæ, lectoris industriæ relinquo. Ex illo autem die pax cœpit esse, ut omnium Principum discordia in concordiam, ira in misericordiam, odium in caritatem verteretur. Hæc est vere mutatio dexteræ Dei excelsi: hæc mirabilia Altissimi. Celebrata est hæc inventio major et ceteris illustrior Kalendis Septembris ad laudem Dei omnipotentis.

a *Est hic annus male intrusus, spectat ad aliam inventionem infra num.* 8 *relatam: ante illam hæc* 80 fere annis *contigit, ut infra Lambertus in altera relatione tradit, et ex sequentibus manifestum est. Contigerunt autem circa annum* 1050. — b *Henricus Imperator* II, *Rex* III, *successit Conrado patri an.* 1039 *pridie Nonas Junias defuncto, mortuus* III *Nonas Octob. anni* 1056. — c *Eberhardus successit Popponi* XVI *Kalen. Julii anni* 1047 *defuncto, obiit* XVII *Kalend. Maii anni* 1066. — d *Est corpus* S. Valerii *tunc Henrico Imperatori donatum, et ab eo Goslariæ, urbe Imperiali Saxoniæ, depositum. Quam rem Henricus diplomate testatus anno* 1053, *Vilmaria municipio donata isti monasterio S. Mathiæ. Diploma editum est a Browero lib.* 11 *pag.* 650. *Vitam S. Valerii dedimus* 29 *Januarii.* — e *Theodoricus Gothelonis Ducis Lotharingiæ filius, fuit Episcopus Virdunensis ab anno* 1047 *ad* 1090. *Fuit aliquamdiu in schismate pro Imperatore contra Pontificem Romanum.* — f *Wassenbergius de Episc. Virdunensibus fol.* 231 *ait in MS. codice Aureæ-Vallis legi eum* manum amisisse, *quod hinc refellitur.* — g *MS. Trevir. sequentia ita habet:* Quod cum illo oleo infirmorum plurimi pristinæ sanitati restituti sunt. — h *Theofrido in Vita S. Willibrordi* Suestra, *seu* Sustera *dicitur, in* pago Mosariorum *sita, haud procul Ruremonda, in Ducatu nunc Juliacensi. Ceterum hæc in MS Trevirensi post num.* 8 *habentur.* — i *Hæc de tertia sorte solum habentur in MS. Trevirensi.* — k *MS. Trevir.* ultro — l *In MS. Budic. additur,* fidei — m *MSS. Budic. et Ultr.* votum — n *MS Trevir.* Eberhardus.

B

CAPUT III.

Submersus, ope S. Mathiæ ad vitam revocatus: ægri sanati. Reliquiæ immobiles redditæ.

a b Fuit eo tempore b molendinarius quidam, nomine Lambertus, civis Treverensis, qui parvulum secum assumens in navi c filium, ad molendinum in medio Mosellæ d alveo constitutum navigare properabat. Cumque ædiculam ipsius molendini subintrasset puerum in navicula incaute dereliquit, qui baculum manu tenens, cœpit colludere aquis, et simplicitate puerili quæque præterfluentia captare. Cumque manum aquæ fluenti cubito tenus immergeret, ipse quoque toto corpore subsecutus est. e Pater autem ejus peracto negotio, pro quo venerat, ad naviculam rediit, puerumque, quem ibi reliquerat, minime invenit: unde nimio dolore correptus querulis ululatibus omnia complevit, maximamque multitudinem rusticorum in ripa fluminis suis clamoribus congregavit. Et cum in aquam se mittere vellet, ut scilicet ipsi puero commoreretur: rogabant eum astantes, ne desperatione actus, duplicem de se triumphum hosti antiquo permitteret: sed magis spe sua in Deum reposita, sibi pueroque consuleret, sciretque Mathiam Apostolum ad salutem omnium esse revelatum. Qua consolatione recreatus, invocato S. Mathiæ nomine f puerum aquæ supernatantem, sed extinctum, reperit, extractumque ripa fluminis eum incredibili dolore invexit: ubi cunctorum lacrymis exceptum corpusculum libitina componit, ac sepulturæ præparat, ne calore corrumpi posset ac dissolvi. Sæpius tamen Mathiam cum multo gemitu cordis invocans, puerum ab ipso cœpit reposcere, dicens, ut sibi eum deinceps serviturum resuscitaret. Quod et factum est. Denique inter manus ejulantium ad nomen B. Mathiæ puer assurgens, aquarum superfluitatem evomuit, et ab omni dolore liber, in servitio S. Mathiæ multo postea vixit tempore g.

Puer in Mosella submersus, invocato S. Mathia a patre ejus, reperitur, et resuscitatus, addicitur servitio S. Mathiæ.

C

10 Quo tempore summam inventionis ejus et miraculorum lætitiam maxima pene h desolatio subsecuta est. Nam in eodem monasterio S. Encharii quidam Suevus hypocrita, quamquam illiteratus, habitum tamen assumpsit Monachilem, et se, ut id genus hominum assolet, callidissime simulata religione palliabat. Serviebat omnibus, non coram Deo, sed ad oculum, videlicet non ut Deo, sed ut hominibus placeret. Unde quia specie recti decipimur, magnum in brevi favorem omnium adeptus est, ita ut in brevi subcustodis ei officium astu renitenti committeretur: et pene, quidquid ad custodiam attinebat, potestati et dispositioni ejus permitteretur. Cum ergo novi operis spatium quotidie pararetur, et altaria de locis suis transponerentur, aut frangerentur; ille sacris Reliquiis oculos injecit, opportunitatem quærens, quomodo sibi magnum aliquid tolleret, quod in patriam suam quæstus gratia detulisset. Venit itaque ad altare quoddam, in quo nomen S. Agricii, de quo supra meminimus, supra ossa ejus in marmore exaratum invenit: sed cum non intelligeret penitus ipsam scripturam, scrutari cœpit si quid uspiam simile reperiret: quod et fecit. Nam simile quid in codice vitæ ejus scriptum inveniens, crebra inquisitione ad notitiam hujus nominis accessit. Diabolico igitur instinctu prædictum altare violavit ac fregit, reliquiasque sacri corporis secum asportavit: quas inter ossa vulgi ignobilis in cœmeterio reposuit, quousque itineri suo necessaria præpararet. Post triduum pœnitentia ductus, quod sacra ossa indigne collocasset; ea rursum inde transtulit, et i in turris cujusdam cochlea, ligno et myricis cooperta, quanto dignius potuit, declinavit. Quadam autem die cum lumen ob venerationem sanctarum Reliquiarum ibi accendisset, eo aliud quid curante, subito k lumen ipsum, casune an potius nutu divino dubium, excidit, ædiculamque ipsam vorax ignis apprehendit. Unde cum ingens incendium surgeret mox ab urbe tota illuc curritur. Fratres vero huc, illucque circumferuntur Quod cum Suevus ille videret, cochleam adscendit, de qua cum depositum deponere vellet, omnino movere non potuit. Scriniolum vero, ut vel modicum quid inde surriperet, attentavit: sed mox ignis ex ipsis ossibus prosiliit, et faciem ejus genasque subussit, qui veluti amens effectus, a gradu in gradum dilabitur, et vix ad se reversus flammas evasit.

D

AUCTORE MONACHO TREVIRENSI.

Incuria subcustodis, furto conantis reliquias S. Agricii auferre,

E

incendio exorto,

11 Interea maligni quidam, consilio inito, Mathiam inde asportare volebant, asserentes, monachos sicut veste, ita etiam moribus nigros, indignos esse Mathia: quorum peccatis exigentibus tam sanctus et celebris locus exureretur. Et cum plurima in hunc modum vane commentarentur, plurimorum sibi similium animos in idem facinus deduxerunt: funibusque applicitis thecam sancti corporis abstrahere conati sunt: sed mentita est iniquitas sibi, et spes impiorum frustrata est. Non est enim sapientia, non est consilium contra Dominum. Denique cum centum et eo amplius homines accessissent, locum ipsum movere non potuerunt: quo miraculo conterriti desisterunt. Arca vero postmodum a duodecim viris inde relata sine labore multis et magnis miraculis usque in præsens coruscat. Suevus ergo ille, non monachus, sed dæmoniacus, ut vidit tam enorme suum facinus latere non posse, per ordinem rem gestam Fratribus aperuit, et cum multo dedecore, ut dignum erat, recessit. ossa autem B. Agricii seminsta collecta ac reposita sunt.

Reliquias S. Mathiæ ablaturi, movere nequeunt.

F

12 Eo tempore quidam paralyticus de Ardenna silva, quæ maxima est totius Galliæ, audita opinione Apostoli, spe salutis animatus, votum vovit, statimque paullo melius habens, lateri utrique aptavit baculos, et ad urbem Trevericam ire perrexit. Tribus igitur hebdomadibus vix iter confecit: veniensque ad locum sanctum, orationi se dedit. Cum vero præ multitudine plebis orare non posset, paullulum secessit: dein secessu silentium nactus, orationi totus incubuit. Qua completa, sanus evasit.

Sanati ad reliquias paralyticus,

13 Nihilo

A 13 Nihilominus vidua quædam paralytica cum illo devecta esset, similiter visa revelatione, cum devotissima oratione oraret, officium corporis recipere meruit.

AUCTORE MONACHO TREVIRENSI. paralytica,

14 Alia vidua cum filiam haberet, solatium senectutis suæ; eo patientius paupertatem ferebat, quo filiæ studio ac sedulitate regebatur. Judicio igitur divino, seu dæmonio seu phrenesi exagitata filia, intolerabilem matri incussit terrorem. Cumque fama B. Mathiæ ad aures ejus pervenisset, gravibus catenis collum ejus compressit, eoque eam devexit. Cumque triduo orantes nihil impetrassent, quarta demum die mater filiam sanam recepit, et regressæ sunt magnificas Deo gratias referentes.

phrenetica.

15 Inter hæc et alia stupenda atque evidentia divinæ virtutis opera, quæ per B. Mathiam illis temporibus in civitate Trevirensi, et in hac regione illuxerunt multimoda, quorumdam mentes, livor Judaicus et Pharisæorum invidia intantum excæcavit, ut magnificis operibus Domini detrahere non metuerint. Pro hujusmodi de quodam participe eorum ad cautelam auditorum intimare volumus: quomodo videlicet, ad multorum de simili erga Sanctos præsumptione correctionem, illius sit redarguta impietas. Quadam namque die, aliquibus ab urbe egredientibus, qui B. Mathiam cum oblationibus suis devote venerati, alii ejusdem pietatis ac desiderii affectu occurrerunt, si vera est fama, quæ de miraculorum sæpedicta Apostoli glorificatione processit, ab eis curiosius sciscitantes. Ad quos unus maligno spiritu plenus, ut paullo post claruit, Omnia hæc, inquit, doli et fallaciæ plena sunt, monachorum et clericorum adinventiones novæ: detestanda hæc eorum confictio, et totius veritatis aliena, nisi ad confusionem eorum detecta fuerit, insatiabilis eorum avaritia, non saluti, sed lucro inhians, multorum simplicium fidelium animas sub hac falsa specie sanctitatis illaqueabit. Hæc et his similia plurima, cum in auribus omnium inconsiderate evomuisset, omnes fere animo consternati sunt, et tam sancta et salubri apostolicæ venerationis iteratione, desistere mente cœperunt; nisi quod a quibusdam ejusdem comitatus, ad non credendum falsissima, quæ ille insanæ mentis protulisset, salubrioribus nimirum verbis persuasi fuissent. Uxor namque illius et filius tamquam propinquitatis affectu, verbis quantum potuerunt, a tanta iniquitate revocare tentaverunt, asserentes, nimium inconsulte cuncta hæc eum protulisse, de occultis alienis nihil esse affirmandum, in caput eorum respicere qui talia agerent: fallenti potius quam falso, facienti et non patienti, omne peccatum plus nocere, et impunitum apud Deum non manere. In hunc modum verbis utrimque pro suæ intentionis studio prolatis; novissime justo Dei judicio, cum nec ab uxore quidem et filio rogatus voluisset abstinere, eidem, cujus instinctu tam perversa locutus fuerat, maligno traditus spiritui, manibus suis sibimet injectis vestem a pectore usque deorsum scidit: deinde ascenso jumento suis eum insequentibus ad montium et silvarum invia evasit. Per biduum quæsitus est, nec inventus; jumentum vero quo sedebat in cœnosa palude usque ad latera infixum repererunt: infelicem autem illum ac miserum, abditi quæque perscrutantes, non invenerunt. *l*

Maledicus obtrectator miraculorum S. Mathiæ,

B

C

mox a dæmone abreptus perit.

l

a B. vita sequentia in MS. Trevirensi Carthusianorum, sed primum e Cusano a Browero in lib. 13 Annal. Trevir. pag. 740 et 741. — b Brouwerus a quarto [illegible] — c Idem Wernerum appellat. — e Idem addit: ubi [illegible] Mosella subdiens [illegible] et exercet. — f Idem [illegible] Ad oratorium usque B. [illegible] passuum intervallo ferme ducentorum sub [illegible] devolvitur. — f Idem: Videt [illegible] aquis [illegible] ferri loculum, qui sedile et [illegible] in utroque baculo adhærere puerum deprehendit [illegible] tunc, ut [illegible] tenacissime [illegible] — g Browerus addit aliud pueruli resuscitati miraculum, infra [illegible] dudum. — h Anno 1131 ut ex alia infra relatione constat, quæ multo [illegible] — i In sacrarii superiore parte [illegible] infra dicentur. — k Hæc incendii causa infra [illegible] vocatur, ad-

mittitur a Browero pag. 750. — l Browerus hæc refert pag. 741 additque: Scelestus a dæmone, uti creditum est, ad stygiam usque paludem evectus, vivus vidensque inferorum pœnas luit. D

ALIA ACTA INVENTIONIS
CORPORIS S. MATHIÆ ET MIRACULORUM,
auctore Lamberto monacho Trevir.
ex MS. Trevirensi monasterii S. Mathiæ.

PROLOGUS

Dignum et justum quidem, nec non credimus displicere, si in gloriam et honorem B. Mathiæ Apostoli Domini, præter illam reverentiam, quæ ei in toto orbe terrarum sub die sexto Calendarum Martiarum a Christi fidelibus exhibetur, civitas Trevirorum, quæ felicia ejus ossa continet, *a* alium quoque diem solemnizet. Re etenim vera pium est atque conveniens, ut, quibus gratia datum est Domini Dei nostri, præ ceteris gentibus familiarius ejus quasi perfrui allocutione, atque quotidiana confoveri benedictione, illum propensiori, quam quibus hæc gratia non contigit, revereantur honore. Hoc autem maxime congruum judicavimus, die salutiferæ revelationis ejus. De cujus lætabunda translatione simul et inventione, nec non et revelatione, sed et qualium quantorumque miraculorum glorificatione lætificati sumus, Domino adjuvante, prout possumus, dicemus ex ordine. Sed ipsum B. Mathiam in omnium primordiis necesse est, per Dominum Jesum deprecemur, quatenus ejus intercessione non alia, quam quæ sibi digna ac Deo sunt placita, nostra ducti insipientia proferamus.

a

E

a *Kalendis Septembris*, quem diem, *inquit Browerus*, sancti Apostoli inventioni cœnobitæ posteri in divinis officiis habent festatum.

CAPUT I.
Corporis S. Mathiæ Treviros delati duplex inventio.

Igitur anno incarnati Verbi Dei trecentesimo *a* sexagesimo octavo, Constantino Magno, patre Augustorum, Christianissimo Imperatore Romani nominis sceptra feliciter regente, B. Helena, mater ejus Imperatrix Augusta, et ipsa nihilominus Christiana in professione firmata, Dominica Cruce inventa, hujus patriæ suæ (erat enim indigena civitatis Trevericæ) piæ memoriæ B. Mathiam Apostolum a Judæa translatum cum aliis magnificis reliquiis, de quibus modo non est sermo, per Patriarcham Antiochenum Agricium cum benedictione B. Silvestri, tunc Romani Pontificis, huc destinavit. Quod nimirum *b* exempla ipsius B. Silvestri eidem Agricio data legendo cognovimus. Quem videlicet B. Mathiam non longe post fideles populi, qui tunc erant Treviri, in gaudium et lætitiam venturis retro filiis, cauta consideratione, propter ingruentes quas Ariani et Pagani concitabant Ecclesiarum persecutiones, juxta corpora *c* SS. Eucharii, Valerii et Materni terræ altius infossum, venerabiliter collocaverunt, cujus nos nunc revelati gaudii participatione, Dei nostri gratia perfruimur.

a

Corpus S. Mathiæ a S. Helena

F

b

per S. Agricium Treviros transmissum:

in terra defossum:

c

3 Perinde multum temporis fluxerat, annorum propemodum *d* sexcentorum, et Eberhardus Archiepiscopus vir industrius Trevirorum Ecclesiam gubernabat. Hic efflagitatus est a Rege, qui regnavit in illo tempore, Henrico scilicet Conradi secundi Imperatoris filio, quatenus ad illustrandum templum suum, quod Goslariæ faciebat, impertiretur ei de reliquiis S. Mathiæ Apostoli, nec non et de corporibus aliorum Sanctorum, quorum fama esset Ecclesiam suam Trevirensem plus omnibus Cisalpinis abundare. Episcopus autem reliquias petenti denegabat, quoniam an illic essent dubitabat: imo et si ibi essent

d

petente Henrico Imperatore ejus reliquias.

A sent, ignorabat ubi essent. Inter hæc quadam vice, cum, ut sæpe faciebat, venisset Romam, sive orationis gratia, sive alia qualibet exigente caussa, forte reperit librum illic, continentem, quibus in locis singuli Apostolorum prædicaverunt, ubi et quomodo passi sint et quieverint: cognovitque legendo S. Mathiam in Judæa prædicasse et quievisse, ac postmodum ab Helena Constantini matre a Judæa translatum, et per Patriarcham Antiochenum Agricium Treverim fuisse transmissum, ibique juxta corpora discipulorum Christi filii Dei, in sinistro latere inter Aquilonem et Austrum fuisse depositum. Quod videns gaudio gavisus est, et assistentibus sibi quibusdam Trevericæ huic Ecclesiæ non satis fidelibus caussa congratulationis ostendit. Qui post Regi, propter quod prælibavimus, non quiescenti, sed magis magisque de die in diem, ut desiderium ejus compleretur instanti, ad gratiam Regis adulantes, magnifici et pretiosi atque sacrosancti illius Ecclesiæ thesauri delatores effecti, aperiunt, quid legendo cognoverint. Itaque cum Rex audierat quod juxta corpora, ut diximus, discipulorum Christi (nec dubitandum, quin B. Eucharii ac sociorum ejus) ossa illius fuerint antiquitus deposita, petiit cum interminatione gratiæ ac dilectionis suæ, simul cum illius

et de loco depositionis certiore facto,

magis urgente.

B reliquiis quantumlibet modicis dari sibi corpus S. Valerii Episcopi, pollicens, quod et fecit, ad honorem Dei et quasi conciliationem patrifamilias monasterii illius, beato supra nominato Eucharìo, quatenus fratrem et commilitonem suum a se separari permitteret, daturum se de e redditibus suis magnifica beneficia. Igitur persuasu suffraganeorum Episcoporum, f Adalberonis, vocabulo Sancti, Metensis, et Theoderici, cognomento Magni, Virdunensis, aliorumque, quos illo tempore Treviri contigit esse, effodi de profundissima terræ altitudine, licet invitus, tamen permisit Archiepiscopus.

4 Denique cum prædicti Pontifices, aliique e Clero sepulchrum aperuissent, tanta ex eo repente odoris suavitas emanavit, quod omnes admiratione et metu perculsi, et ut credimus, divinitus inspirati, tanto thesauro regionem hanc nequaquam fraudare, sed cooperculo sepulchrum citissime claudere deliberaverunt. Ibi Theodericus Virdunensis Episcopus extremitatem cappæ, qua eo die solenniter erat indutus, amisit: quia dum ipse sanctis Reliquiis curiosius intendit, ut, si posset, aliquid ex eis subriperet, clauso cum celeritate sepulchro, partem cap-

repertum; suavem odorem emittit.

C pæ intus claudi contigit, quam eo invito et renitente, statim ferro incidi oportuit. Venerabilis vero Presbyter, qui ossa Apostoli tractare meruit, tali testimonio omni reliquo vitæ suæ tempore claruit; ut, quotiescumque cum aliquo earumdem reliquiarum mentionem habuisset, statim mirum in modum digiti manus ejus dexteræ, Sanctorum ossium tactu sacratæ, quasi oleo imbuti stillare cœpissent. Porro prædictorum corporum totiusque Ecclesiæ petitione atque consultu, B. Mathiæ Apostoli ossa sacratissima non deinceps sunt terræ infossa, sed desuper terram, veruntamen ne forte furto surriperentur, in parietibus vel in altaris sunt recondita, vel infra ejusdem basilicæ septa, ubi a fidelibus illis deferrentur piæ devotionis obsequia, nec tamen auferri facile possent cujusquam personæ violentia: sicque fieret ut civitas hoc munita Patrono, perpetuo ejus non defraudaretur beneficio. Ubi vero sacra illa pignora tunc fuerint deposita, senibus populis de medio factis, succedentibus filiis incognitum fuit.

digitis attrectantis oleum stillantibus.

in altaribus recondituum.

5 Verum decursis abhinc fere octoginta annis, placuit Domino Eberhardo, ejusdem, sanctorum videlicet Confessorum Eucharii ac sociorum, cœnobii Patri, quatenus veteres monasterii muros destrueret et novos ædificaret. Quacumque occasione opus istud inceptum sit, factum non est absque divina dispensatione, maxime cum nulla veterum ædificiorum urgente ruina tale sit opus exorsum, quod tam sumptuosum, tamque inæstimabile postularit impendium. Verum quid Deus intenderit, usque in tempus illud absconditum fuit, quod ipse præscivit et prædestinavit. Fuit præterea in eodem monasterio vir quidam vitæ sanctitate laudabilis, presbyterii honore præditus, vultu angelicus, senex et Deo dignus, plenus dierum, qui in somnis vidit orama præsagium futurorum. Visum est ei quasi de medio monasterii stella rutilans, ac serenissima exurgeret, quæ immenso fulgore sui non solum civitatem, sed et provinciam omnem illustraret. Rursum vidit, quasi de medio altaris, quod erat ibi seorsum in honore sanctæ Dei Genitricis, fons exuberans limpidissimus ebulliret, qui rivis affluentibus totam civitatem irrigaret. Rursus quidam ex civibus consuetus erat nocturno tempore Sanctorum loca visitare, et plus ceteris B. Eucharii monasterium frequentare. Cum ergo in una noctium hujus beatæ consuetudinis suæ excubias celebraret, essetque orans ibi secus altare, quod fuit ibi seorsum contra pedes Confessorum, in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ consecratum, ut supra diximus; inter orandum, ut fit, repente obdormivit, et vidit in interioribus altaris per trans-

inter ædificandum,

D *AUCTORE LAMBERTO MONACHO EX MS.*

prævia visione stellæ rutilantis,

fontis exuberantis,

E versum B. Mathiam jacentem quasi dormientem, indutum auro textam chlamydem: visumque est ei quod de sub eo fons limpidissimus ebulliret, de quo veniens utriusque sexus innumerabilis multitudo bibebant, seseque lavabant, et quicumque ex eis infirmabantur sani fiebant. Hoc videns in visu surrexit, et venit propius. Quo appropinquante, conversus ad eum S. Mathias, ita alloquitur: Quid quæris? Qui ait: Quomodo video de concurrente turba, qui infirmi veniunt, fonte hoc potati, sive loti, salvi fiunt; venio et ego ejusdem salutis gratia consequendæ. Imo vero quomodo te, Domine, istic accumbere video, desiderantius accedo: sciebat enim ipsum esse Apostolum. Et Mathias, Bene, inquit, et sapienter agis, hic me toties visitans. Dico enim tibi, quod, quicumque ad hunc locum, de peccatis suis vere pœnitens, cum fide ac devotione venerit, et Dominum per merita Sanctorum hic quiescentium precatus fuerit, propitiabitur illi Deus. Quomodo quidem electorum Dei hic corpora plurima sunt recondita: cum quibus et ego jaceo. At ille experrectus, quod viderat, cum reverentia indicare curabat.

S. Mathiæ jacentis,

et alloquentis

et patrocinium addicentis,

F 6 Interea crescebat illa novi structura ædificii, et deducebatur magna admodum cum festinatione, priori tabernaculo adhuc habente statum. Contigit itaque æstate peracta, autumno inchoante, ut altari majorum arcuum, qui sunt in conspectu sanctuarii, machinas præstruentes, altare sanctæ Dei Genitricis, quod supra diximus, opportunum judicarent esse amovendum. Quod dum fieret, res gaudio digna, omni lapide pretioso gratior g effulsit: fidelis sermo. Ibi invenerunt locellum in modum arcæ plumbeæ majora corporis ossa Mathiæ Apostoli continentem, sed et marmor latum ad modum palmi, in quo caraxatum fuit, S. MATHIAS APOSTOLVS, simul cum reliquiis intrinsecus positum. Quid plura? Nimirum ædes illa una omnium exultatione et laudantium Dominum voce personuit. Arca autem sacras habens reliquias, in medio delata: theca lignea pro tempore apparata, ferro firmissime compacta, aliaque: propter quod supra paucis intimavimus cautissima custodia obseratum esse, donec perfecto, quod præ manibus erat, opere novo, communi deliberaretur consilio, ubi condecenti mitteretur in loco. Paucis deinde transactis diebus, cœperunt multi infirmi confluere, et precibus Apostoli subsecuta est gratia Domini. Benedixit enim Dominus terram suam, avertit captivitatem Jacob:

g

reperta ossa majora S. Mathiæ

cum inscriptione,

clarent miraculis,

AUCTORE LAMBERTO MONACHO, EX MS.

A Jacob : quia post longos annos sterilitatis, inediæ et famis terra dedit fructum suum, et Dominus præparavit mensam populo suo, et depulsa violentia tyrannorum et prædonum, jucunda tempora pacis et quietis successerunt, ut vere dicere exultantes possimus : Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ. Contigit autem hæc inventio anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo vicesimo septimo, Indictione quinta, regnante serenissimo et Dei cultore *h* Lothario Saxone, sub Pontificatu Martyris Christi *i* Meginheri Episcopi die Kalend. Septembris, prima hora diei, ad laudem et gloriam Christi.

h *an. 1127 Kal. Septemb.* *i*

a Imo vicesimo octavo, ut ex dictis constat, legendum. Cum tamen annum 308 etiam describat Guillelmus monachus S. Maximini in Gestis Trevirorum MSS cap 9. Unde corruptam chronologiam apud eos viguisse constat, cum Constantinus obierit anno 337, et S. Helena aliquot ante eum annis. — b Joannes Enen in Epitome gestorum Trevirensium an. 1517 excusa privilegium S. Silvestri Agricio datum cap. 4 tradit, in quo corporis S. Mathiæ ab Helena et traditi meminit. Verum, ut illic editum est hoc privilegium, suspectæ fidei est. — c Idem cap. 5 tradit corpus S. Mathiæ oratorio cellæ S. Eucharii ab Agricio illatum — d Imo septingentorum, ad annum circiter 1050 — e Id, accepto corpore S. Valerii, factum esse an. 1053 supra diximus. — f Adalbero III, filius Friderici Comitis Luxemburgensis, factus Episcopus Metensis an. 1046 mortuus an. 1072 Idibus Novemb. In Necrologio Metensi plus Episcopus appellatur. De Theoderico Virdunensi ante actum — g Deerat hoc verbum, ex Browero suppletum. — h Lotharius regnare cœpit anno 1125, coronatus B *an. 1133, mortuus an. 1137 — i Meginerus creatus Archiepiscopus 1127, qui cum Romam versus iter haberet, a Conrado Sueviæ Duce, et Imperii candidato, captus et carceri Parmæ in Italia inclusus, ubi eumdem pene mensés in squalore exegisset, Kalendis Octobris anni 1130 mortuus est cui etiam coronam martyrii attribui observat Browerus ad illum annum*

Meginerus Archiep.

CAPUT II.

In incendio monasterii, reliquiæ S. Mathiæ, servatæ S. Eucharii dissipatæ.

Sed sicut nullis præcedentibus meritis operum bonorum, sed gratuita potius Dei miseratione de hujus sanctissimi Apostoli insperata inventione magnifice lætati, provecti et consolati sumus, ita peccatis nostris merentibus, caussisque, quas supermemoravimus, impellentibus, graviter post hæc contristati et periclitati sumus. Anno denique abhinc quinto, qui est Dominicæ Incarnationis millesimus centesimus tricesimus primus, cum jam veteris S. Eucharii structura monasterii in novum studiosissime reparetur statum, quæque ex parte sanctuarii perfecta stabiliter cooperta tabulis tegulisque fuisset ; XVIII Kalend. Junii, cum Fratres meridiana transacta hora, jam Nonam more solito inchoassent, subito et insperate in ædificio sacrarii, quod versus Aquilonem eidem monasterio adhærebat, maximus ignis C accensus, minaces in altum flammas extulit, et correpto citius tecto sanctuarii, exitialem omnibus minabatur interitum. Mox dicto citius universa civitas commota, simulque in unum conglobata, ad sedandum accurrunt ignem : cui se undique accenso ipso ædificio opponentes, incendium divina, ut postmodum rei exitus docuit, voluntate sæviens frustra conabantur extinguere. Igne autem super capita illorum cadente, nec enim ardentia poterant scandere tecta, ingressuque, per quod intraverant, jam prope obstructo, cum evasionis nullus pateret egressus, et ex imminenti periculo undique coarctarentur ; licet inviti sævientibus cessere flammis, et aliqui per fenestras super inferiora proxima delapsi tecta, aliqui vero per funes se summittendo vix incolumes evaserunt. Rursus certatim concurrentes tecta dormitorii et claustri citissime destruunt, ne ignis de monasterio decidens, locum omnino inhabitabilem redderet. Quod utique factum esset, nisi clemens miseratio Dei affuisset. Nam ex oborto incendio monasterii longissime in extremitate villæ domus incensa est, quanto magis proxima ædificio tecta, nisi Dei protectio affuisset, pene consumpta fuissent. Unde merito proclamare possumus : Nisi Dominus adjuvisset, forsitan obortus ignis vivos nos absorbuisset. D Quantum inibi lacrymarum fusum sit, quanti fletus, quanta suspiria, quis digne valeat enarrare, cum amantissimum certe locum in toto regno per gratiam Dei ex inventione et ex miraculis B. Mathiæ nominatissimum, putarent ab exitialibus flammis exterminandum. Sed quid Dominus misericordiæ et consolationis ostendere dignatus sit, justissime videtur insinuandum.

An. 1131 excitato magno incendio,

8 Primum ante omnia incumbebat nobis sollicitudo de Reliquiis Sanctorum, et maxime de pignoribus S. Mathiæ Apostoli, quibus Dominus locum illustrare dignatus est ; ne malevolæ mentis homines aliqua machinando consiliarent, ex quibus locus esset ludibrio deinceps et despectui subdendus. Quod ita etiam per omnia evenisset, nisi, ut paullo ante dixeram, miseratio Dei affuisset. Cum etenim ignis, ut prædiximus, contigua circumquaque lambendo consumeret, et ædiculæ, qua majus altare cum sarcophago Sancti continebatur, ignis jam immineret ; quidam malignæ mentis in unum congregati, communi tractabant consilio, qualiter idem sarcophagum foras extractum, arte qua possent laborarent, ut inde subtractum urbi inferrent, dicentes : manifestis indiciis declarasse, non esse ipsius voluntatis, amplius ibi commorari, cujus protectionis omnimodis monachi indigni fuissent. Circumdatum ergo sarcophagum longissimo fune, ad exteriorem portam usque tendente, omni conamine de incendio eruere conabantur, sed qua intentione id facerent, evidens rei declaravit eventus. Nam centum et eo plures, nunc brachiis, nunc fustibus impingentes, de loco vix movere potuerunt, donec venientes sanioris consilii et majoris auctoritatis viri, adnihilato eorum consilio, sic tandem cum ingenti labore foras extractum, ante ipsius fores oraculi posuerunt. Quod tamen postmodum finito incendio in locum pristinum referentes, levissimi inventum est oneris, ut, quod paullo ante a centum viris non potuit moveri, nunc a duodecim facillime referretur.

reliquiæ ab impiis loco moveri non possunt, E

facile referuntur.

9 Ex qua autem caussa ortum sit, vel cur permiserit Deus hoc prævaluisse incendium, scire volentibus pro posse pandamus : nam silentio res supprimenda non est, quia caussa incendii major ipso incendio fuit. Erat ibi quidam monachus, *a* ex aliunde adveniens, ibi jam ex multo tempore susceptus, qui non ibi secundum regulam promissæ obedientiæ, sed absque subjectione morabatur, et tantum falsissimæ utique fidelitatis ubique demonstrabat, ut non solum ei minima quæque committerentur, verum F etiam cellarii indigne injungeretur obedientia. Qua tandem, licet invitus, amissa, quia inquietissimæ vitæ fuerat, maligno utique suadente diabolo, rursum custodis arripuit non jussus officium, quo et spontaneo quod præbebat adjutorio ad hanc quoque obedientiam aptus esse judicaretur. Quid plura ? Ut suæ voluntatis erat, custodis adjutor deputatus, confestim contra voluntatem Fratrum, et etiam sæpe contradicentium, in monasterio sibi lectulum collocabat, quo aptius perficiendæ suæ dementiæ locum inveniret. Inerat autem ei discedendi desiderium, ob quod omnimodis satagebat, licet furtive, Sanctorum reliquias acquirere, cum quibus in alium locum veniens, honorabilius susciperetur. Remanserat autem ibi de veteris monasterii structura turris admodum magna, ingredientibus templum pandens introitum, studiosissime quondam a venerabili Bertolfo Abbate constructa : in cujus ascensu altare statuerat, quod licet ex eo quod nuper ab his, quos supra notavimus, violatum, et Reliquiis in summitate sui fuerat vacuatum, negligeretur tamen, ut postmodum patuit, ex ossibus et cineribus S. Agricii Antiochensis

a

Monachus malæ vitæ,

surripere volens reliquias S. Agricii,

A Antiochensis Patriarchæ, et Trevirorum Archiepiscopi copiosissime fuerat insignitum. Qui licet per tot tempora nullo sciente inibi servaretur, tamen hoc a senioribus memoriæ traditum audivimus, quod prædictus venerabilis Abbas interdum clanculo ascensa ipsa turre, orationi ibi per totum vacaret diem, sæpissime etiam pervigilem ante memoratum altare prostratus duxerit noctem. Forte igitur sic operis ratio postulaverat, ut eadem turris destrueretur, quatenus locus novæ daretur structuræ. Cumque ædificia ejus et laquearia jam pene ablata fuissent, prædictus monachus, nescio quo instinctus spiritu, cum jam cœnandi horam præteriisset, operariis ab opere suo domum discedentibus, arrepto ferramento, prædictum altare confringere aggressus est. Et cum aliquantum in frangendo laborasset, invenit scrinium diligentissime sigillo superposito reconditum: quod sigillum, quia litteras non noverat, cujus esset, scire non poterat, sed primam tantum litteram se cognovisse nobis retulit, quæ est in capite supradicti Abbatis Bertulfi, et ideo ipsius fuisse judicatur, qui ædificata ipsa turre altare pariter statuerat. Foras ergo prolatum scrinium, rejecto sigillo, temeraria non verebatur aperire manu: breB vemque titulum marmori inscriptum ipsis ossibus superpositum auferens, quia aperte erat scriptus, utcumque potuit legendo, cognovit S. AGRICIVS ARCHIEPISCOPVS, scriptum esse. Lætus ergo effectus, scrinium descendens secum detulit: et quia illud secure servandi locum non habuit, in cœmeterio inter ossa mortuorum in crypta reposuit, donec tandem aptum sibi locum provideret, quo illud sine timore, nullo sibi conscio servare posset. Quod et triduo ibi absconditum latuit, quoadusque in sacrario, quia, ut diximus, custodis adjutor erat, locum aptum servandarum Reliquiarum cautissime provideret. Est autem sacrarii domus inferior lapidibus camerata, superior autem lignis adoperta, ad quam de inferiori per cochleam ascenditur. In hac ergo superiori locum inter trabes et tectum præparavit, ibique sacra ossa de crypta reportata locavit, magnamque struem lignorum veteris ædificii circumposuit, sæpiusque illic eundo, interdum etiam ibi dormiendo locum frequentare non destitit. Interea iter suum licentia acquisita parat, nunciumque fideli suo cuidam amico direxit, rogans eum obnixe ad se venire, adjiciens quod rei quam vellet cum illo tractare, nullum omnino alium vellet interesse. Reliquiarum igitur parte de scrinio C pannis quos præparaverat imposita, studiosissime satagebat, quatenus nil suæ obstaret profectioni: ut omnibus rite præparatis, quacumque die sibi placeret, liber posset discedere.

ex altari turris

in sacrarium delatas.

10 Talia miser, divinam non recogitans animadversionem, tractaverat: sed Deus omnipotens, qui S. Agricium noluit separare a sanctissimo suo Apostolo, cujus quondam per tanta terrarum spatia vector exstiterat, impiam ejus dispositionem manifestavit et cassavit. Cum etenim, ut prædiximus, locum eumdem aliquamdiu jugi sollicitudine frequentasset; die ante prædicta inde descendens more sibi solito, alias nescio quo ire paravit: cum subito ipsa domus, incertum unde exorto incendio, cum Reliquiis et monasterio combusta est, licet aliqui ad honorem Reliquiarum eum lumen ibi habuisse affirment, quod ipse ex toto negavit: vel rursum alii dicant, ab igne, quo candelæ ibi parabantur, hoc evenisse: quod incredibile videtur, quia ante triduum ignis ex toto ibi defecerat: re autem vera divina voluntate hoc decretum fuerat. Igne autem flammas in altum jacente, ille miserrimus anxius de Reliquiis, festinus accurrens, domum ascendit: pannum cum Reliquiis jam incendio proximum apprehendit, quem secum trahere cupiens, omnino non potuit: nec ultra iniquis mani-

post varios conatus

bus tractando cessit, sed potius ibidem comburenda D remansit. Qui cum in trahendo frustra diu laborasset, desperans scrinium aperuit, ut saltem aliquod membrum inde acciperet, quod suæ voluntati incombustum servare posset. At cum introspexisset, subito ignis, quasi fulgur de sacris ossibus jaculatum, ita faciem ejus inflammavit, ut resupinus corruens, pene exanimatus esset. Sed nec tunc quidem os aperuit, ut alicui ex accurrentibus cum armis et aqua rem panderet: quod si fecisset, jam illæsæ incendio Reliquiæ ereptæ fuissent. Ita Deo disponente, Agricii ossa et pulvis in loco permanserunt, quæ inique furanda de loco requietionis sublata fuerant: quæ postea minutatim inter carbones diligentissime requisita magna ex parte inventa sunt, ut majorem ipsius corporis partem nos non dubitemus habere. Pulvis vero cum cineribus cautissime cribro purgatus, ibidem in unum locum servandus repositus est, quibusdam suadentibus, ut in honorem ejusdem S. Agricii, altare ibi statueretur, et dedicaretur Ecclesia. Per omnia benedictus Deus, qui nos licet indignos, noluit privare Patrono tali: cujus nos auxilio ubique gaudemus perfrui. Postquam autem hæc acta sunt, videns auctor hujus sceleris, non posse celari, quod Deus voluit manifestari; cuncta quæ E gesserat, vel cogitaverat, protulit in medium: monstravit quoque locum, ubi reliquias collocaverat: quem Fratres diligenter perscrutantes, sicut jam diximus, quantum potuerunt, semiusta ossa coadunaverunt, et honorifice in reliquum habenda conservaverunt. Ille autem miser, dictante omnium sententia, cum licentia discessit, quia neque sibi, nec loco huic habitare, ulterius commodum nobis visum fuit.

AUCTORE LAMBERTO MONACHO EX MS.

impeditur a cœpto incendio,

sacris ossibus inter carbones repertis.

11 Si quem vero movet, cur Deus ossa Sancti sui permiserit ab igne consumi, non enim defuere, qui de hoc murmurare et nos falsitatis arguere invidiose non desisterent, dicentes: Quia si reliquiæ istæ sanctæ fuissent, ab igne non periissent. Quibus omissis, si quem fidelium movet, breviter respondendum est illi. Primo quia sicut Deus mirabilis in Sanctis suis, multos eorum invisibiliter eripuit de manibus impiorum, sic plurimos eorum per cruciatus temporales transmisit ad regna cœlorum: illos quidem protegens misericorditer, istos autem occulto judicio permittens cruciari crudeliter, qui visi oculis insipientium quasi mori, sed in pace sunt translati. Denique tres pueros in ignem Babylonium missos sacra Scriptura refert hymnum Deo inter ignes illæsos cantasse, Joannem vero Baptistam Evangelista testatur in præmium saltatricis capite cæsum F esse, cujus etiam ossa *b* Eusebii Cæsariensis historiæ liber undecimus a Paganis effossa refert et igne cremata fuisse. Et quis nesciat Baptistam Domini non solum tribus pueris, sed etiam omnibus natis mulierum secundum vocem Domini majorem surrexisse? Quotidie quoque videmus pro peccatis populi ab infidelibus Christianis corpus Dominicum cum ecclesiis comburi, quo nihil unquam sanctius dici vel excogitari potest. Secundo autem hujus rei dubitationibus respondemus, sicut superius initio descriptionis ejus jam diximus, pro peccatis nostris hoc evenisse, nec nos dignos fuisse, quos majoris signi indicio Dominus dignaretur lætificare. Quippe nobis desidiosis et male viventibus, quos baculo sustentaverat paternitatis, gaudio scilicet B. Mathiæ inventionis, nullo nisi studio conversationis melioris justum fuit adhiberi virgam correptionis acrioris, sicut Scriptura dicit: Flagellat Dominus omnem filium quem recipit. Si igitur summi Patris filii sumus, vel si non sumus et esse cupimus, flagella Patris quasi filii suscipiamus, suscipiendo mala quæ fecimus recogitemus, recogitando fletibus diluamus, diluendo præterita, futura caveamus. Quamvis, etsi altius aliquid sentire

Reliquias incendio dissipari permisit Deus ob varias caussas.

Dan. 6

Mar. 6

b

Matth. 11, 11

Heb. 12, 6

A volumus, nequaquam sine miraculo incendium istud transiisse cognoscere potuerimus. Excepto enim, quod liquido apparuit, quod Apostolus Domini a S. Agricio separari noluit, vel rursus quod S. Agricius hinc asportari abnuit; mihi hoc satis mirum videtur, quod in tanto periculo ignis et incendii, in tanto concursu et multitudine utriusque sexus populi, nemo prorsus vitæ vel salutis suæ debilitatem incurrit, nullus omnino nostrum rerum suarum aliquid perdidit.

AUCTORE LAMBERTO MONACHO EX MS.

12 Hæc utcumque dicta sufficiant, nunc aliqua miraculorum B. Mathiæ dicamus, quæ ante inventionem ejus contigisse multi adhuc in corpore manentes religiosi prædicant, a quibus nos hæc contigit audisse. Si enim multis profutura Dei summi opera, et pro sui veneratione cunctis admiranda propalare et enarrare honorificum est, a patribus filiis tradita, ab ipsis utique posteris tradenda sunt, ut devotio fidelium ad persolvendas ei grates impigra semper et expedita maneat, per modicam fidem nostram et pene dissolutam, et ut ita dicam, jamjam per omnia conscissam deificis miraculis redintegrare et recuperare non desistit.

Auctor miracula S. Mathiæ narrare statuit.

a Suevus *supra dicitur* — b *imo Ruffinus lib.* 11 *cap.* 28 *qui id sub Juliano apostata factum tradit et Eusebii historia in* B *Constantino Magno desinit, cui reliqua a Ruffino annectuntur.*

CAPUT III.

Miracula nonnulla ex Annalibus Trevirensibus Christophori Broweri suppleta.

a Sed nec minus in illum adolescentem Apostoli promptum opitulandi studium eluxit, qui per eosdem dies vico Temolza, cæco Mosellæ gurgite raptus, et diu multumque conquisitus, extractusque, demum exanimis est. Hujus, cum magnis anni caloribus, offensi cadaveris odore propinqui, festinant exequias, mater jam fractis annis, orbitate icta, et pervicax doloris, domum velle deferri mortuum, ut vel lacrymis suis et extrema pietate filio parentet. Lecto igitur composito, stratoque de more, tristis ac flebilis circumsistit vicinia, assiduisque precibus Apostolum implorat. Nocte ergo tota in pervigilio ac precibus acta, linteis amotis, sentiunt leniter aspirare defunctum, et sensim in corpus, rigore jam suo conclamatum, spiritus immigrare vitales. Quid multa? Qui diem noctemque mortuus jacuerat, Apostolo duce, redux in derelictæ vitæ lucem regressus est.

Resuscitantur submersus,

14 Sed et puer Coloniensi diœcesi, villa S. Severini mortuus gravi ex infirmitate, cum lautus ornatusque, pervigilio agitato, mater Apostolum Mathiam C plenus fiduciæ precibus orasset, puer, (mirum dictu) exterritis et diffugere parantibus, quotquot aderant, illico revixit.

et alius mortuus:

15 Atque hæc ex quamplurimis paucissima asserendæ Apostoli inventioni. Nam ego quid varia tristium morborum agmina ad memoriam hanc sedibus suis alioqui pulsa fugataque memorem? tabidos artus suo restitutos vigori, fluentes paralysi nervos, sola prece substrictos; et auribus, lingua, pedibus, cæterorumque membrorum captos officio, muneribus ad vota duntaxat suis redditos? quid, propulsatos ab obsessorum corporibus dæmones, rabie percitos et furore solita mentis tranquillitate, naufragos portu, saluteque donatos? infinitum sit, si nunc ista percenseam.

varii morbi depulsi.

16 Ardebat Lutzelburgiorum vastitate atque populatione adhuc diœcesis, ob castrum Bonnagense in S. Petri fundo constructum, et Brunicho tyrannus, loci municeps in omnes prædandi occasiones intentus, provinciam præcursabat, cum Immo agricola pagi Punderichi, qui sub Joannis Baptistæ natalem cum filio et conjuge, flumine adverso subvectus ad honorandam Apostoli memoriam labitur in tyranni manus; isque ocyus constrictum et in custodiam ab- D
ductum ferreis compedibus onerat, conjuge dimissa ac filio fuga elapso. At uxor vicem sollicita mariti, cum assiduis precibus ac votis B. Mathiæ Apostoli patrocinium fatigat, et captivus haud segnius graviora in dies perfunctus, eumdem adhibet deprecatorem propulsandæ servituti; ecce tibi cum æstivo sole, cœlo flagrantissimo, sopitis somno custodibus, Immo vehementius incumbit in preces. Ilicet compedum retinacula crepitare, et laxatum sponte sua, in sublime ferrum exilire. Tum pavor mox circumsistit hominem, animoque vario fluctuatus, ex summæ murorum corona se præcipitet, an vero per medios custodes contendat ad salutem? Ad extremum intentiore cura beatum Apostolum invocans, Deoque immortali caput salutemque suam commendans, ex alto se dat in casum, citraque noxam delatus ad ima, sospes lætusque grassatorum manus effugit.

captivus mirabiliter liberatus;

17 Opem Apostoli nec is irritam sensit, qui cum prævalido antagonista vel nolens comparatus, in arenam duelli causa descendit. Vir nobilis erat, cujus de industria nomini pepercere, sævus et oppido crudelis in subditos. Is graviter in se odiis omnium concitatis, cum rapinis et injuria multos afflixisset,
alios exhausisset funditus; ad extremum irritatis E
læsorum animis, in ejus horrea atque ædificia furtim congestæ faces, atque ultio eo relegata, unde sæviendi initium illa sumpserat. At is tam inopinati casus intolerans, dum auctor incendii manet in occulto, vicino suo innoxio diem dicit, obrutumque calumniis, ex duobus alterum eligat compellit; ut vel judicium reus subeat, vel singulari inito secum certamine caussam disceptet. Hic trepidare ad sola pugilis verba misellus, et se suaque omnia in servitutem dicare, sine recusatione, dummodo hac tanta se calumnia liberet, amicorumque preces ad id consequendum interponit. Sed exorari flectique homo implacabilis nequit. Tum innocens ille, velut leto sacer, et arenæ destinata victima, prodit uno duntaxat clypeo tectus, munitusque clava. At contra nobilis ille monomachus non sine satellitio, thorace etiam atque diverso telorum genere, probe incedebat instructus. Magna hominum erat expectatio, palæstram corona ambientium. Ubi collato propius pede consertæ manus, nobilis prægrandi librata securi clypeum adversarii, ictu uno minutatim distringit. Hic tum nudo latere palpitans gladiator inexercitatus, jugulum præbere, aut fugam latebrasque circumspicere. Sed animabant prope jacentem voces
adstantium, pariterque rogantium, ecquid jam fer- F
rum recepturus, infelix ad Apostolum Mathiam preces non funderet? Ergo cum gradu resumpto, se fortius colligit in arma, simulque manum haud frustra missurus, Mathiam Apostolum appellat, adversarium ictu clavæ sic ferit, ut ruenti spiritum mox expresserit, armaque potentior imbecillo submisit. Ita sub monomachiæ, licet parum laudatæ periculo, innocentem tamen Apostolus protexit; et nec votis populi, pugnantis famæ salutique deesse voluit. *b*

coactus singulari certamine pugnare,

ope S. Mathiæ vincit.

b

18 Atque hæc de beati Apostoli Mathiæ tum recens inventi illustrata miraculis gloria, ab hoc ipso ævo litteris propagavere probati scriptores. Quo temporum cursu, ad venerationem publice item exposita magni Patroni ossa, pro manifesto tradiderim. Sed primæva theca, quæ prænobili opere, ex versicolore metallo, et laminis argenteis extructa, parergis et imaginibus effulgebat, seu bellorum, seu hominum injuriis periit, ejusque crusta nonnulla, et resegmina tabulis reliquiarum inserta creduntur. Arculam, qua Apostoli sacra ossa asservantur, materie cedrinam existimant, cujus longitudo unius ulnæ cum dimidia, latitudinem quarta pars longitudinis

Tumba reliquiarum pr[illegible]

cedrina.

A dinis dimetitur. Quæ vero jam in oculis hominum est c tumbæ species, ex candido lapide, opere statuario non ineleganti quidem, at minime vetusto, refecta est, cum inscriptione :

c nunc lapidea.

IN HAC TVMBA CONSERVATVR
CORPVS S. MATHIÆ APOSTOLI
CVM MEDIETATE CORPORIS
S. PHILIPPI.

a *Egerat Browerus ante de filio molendinarii in Mosella submerso, et patrocinio S. Mathiæ ad vitam revocato, de quo in superiori relatione num. 7 actum, rejectis ad notas variantibus lectionibus.* — b *Addebatur gravis maledici obtrectatoris punitio supra num. 15 relata.* — c *In catalogo reliquiarum monasterii S. Mathiæ an. 1515 excuso, dicitur* sacratissimum corpus ante chorum in tumba argentea conservari.

CAPUT IV.
ex MS Treverensi.

Basilica Trevirensis S. Mathiæ ab Eugenio III *Papa dedicata : variæ indulgentiæ concessæ : reliquiæ variorum Sanctorum adservatæ.*

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadragesimo octavo, decennovennalis Cycli anno nono, Indictione undecima, præsidente Apostolico a Eugenio III Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice, anno Papatus sui tertio, Imperii Conradi tertii Regis gloriosi secundo, regni undecimo, venerabilis autem b Adalberonis hujus civitatis Archiepiscopi anno decimosexto, dedicatum est hoc monasterium ab eodem venerabili Apostolico, et ab Adalberone Archipræsule, Idibus Januarii, petente venerando Bertoldo Abbate, ordinationis suæ anno duodecimo. Consecratum est autem principale altare in honore S. Joannis Evangelistæ et S Eucharii, Apostolorum Philippi et Jacobi, S. Stephani Protomartyris, quorum etiam reliquiæ ibi continentur; insuper habetur ibi de petra super qua natus est Dominus, de præsepio Domini, de virga qua flagellatus est Dominus, de sudario Domini, de sepulchro Domini, de virga Moysis, de vestimentis S. Mariæ matris Domini, de pallio S. Jacobi fratris Domini, Reliquiæ sanctorum Apostolorum Jacobi fratris S. Joannis Evangelistæ, S. Bartholomæi, S. Mathiæ, Urbani Pontificis Maximi, Marcelli Pontificis Maximi, Syxti Pontificis Maximi, SS. Innocentium, Adelberti et Wenzeslai Martyris, XL Martyrum Thebæorum, sanctorum Martyrum Blasii, Cypriani, Mauritii, Cyriaci, Vitalis, Bonifacii, dens S. Hippolyti, Leandri, Alexandri, Justini, Crescentii, Maxentii, dens Lazari et de sepulchro ejus, Pancratii, Hermetis, Gangulfi Martyris, Severæ Virginis, Eustachii, Thyrsi Ducis Trevirensis, Bonifacii Ducis, Reliquiæ C Episcoporum Confessorum Eucharii, Valerii, Materni, Agritii, Cyrilli, de stola et de pallio S. Maximini, Magnerici, Modesti, Auctoris, Mari, Modowaldi, Bonosii, Felicis, sanctorum Trevirorum Pontificum, Nicolai, Remigii, Augustini, Medardi Episcoporum, Benedicti, Eusebii, Celsi, Felicis in Pincis, Galli, Undecim millium Virginum, Vincentiæ Virginis de undecim millibus, Martinæ Virginis, Praxedis Virginis, Benedictæ Virginis.

a An. 1148 dedicata ecclesia ab Eugenio III b — B

Reliquiæ in altari majori

20 Altare quod est in medio monasterii ad tumbam B. Mathiæ Apostoli consecravit idem Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus Trevirensis, in honore sanctæ Crucis et sanctorum Apostolorum Mathiæ et Jacobi fratris Domini. Continentur etiam ibi Reliquiæ de sepulchro Domini, Reliquiæ Apostolorum Mathiæ, Jacobi, Bartholomæi, sanctorum Martyrum, Cornelii Pontificis, Stephani Pontificis, Pancratii, Gangulfi Martyris, Severæ Virginis, Thebæorum Martyrum, Thyrsi Ducis Trevirensis, undecim millium Martyrum, de Reliquiis SS. Eucharii, Valerii, Materni, Agritii, Remigii, Eusebii, Celsi, Undecim millium Virginum, Vincentiæ Virginis, Martinæ Virginis. Iste Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus Trevirensis contulerunt ad dedicationem monasterii nostri et duorum altarium, videlicet ad principale altare, et ad illud quod est in medio monasterii ad tumbam S. Mathiæ triginta annos, decem et octo c Carenas.

in altari ad tumbam S. Mathiæ.

D *Ex MS. Trevirensi.* *c*

21 Altare quod est ad Aquilonem sub turri consecravit d Hamedeus Lausannensis Episcopus in honore S. Joannis Baptistæ, et omnium Patriarcharum et Prophetarum. Continentur vero ibi reliquiæ de dente S. Joannis Baptistæ, Stephani Papæ et Martyris, Mathiæ, Eucharii, Valerii Auctoris, Thebæorum Martyrum, Bonifacii Martyris Maguntini Episcopi, Martyrum Georgii, Marcellini et Petri, Naboris, Nazarii, Eustachii, dens Hippolyti, Thyrsi Ducis et Martyris, Alexandri, Crescentii, Maxentii, Constantii Martyris, Undecim millium Virginum : qui etiam contulit unum annum indulgentiæ et quatuor Carenas.

d in altari ad Aquilonem.

22 Altare quod est inferius, consecravit idem Episcopus in honore SS. Gregorii Papæ, Nicolai et S. Benedicti Abbatis et omnium sanctorum Confessorum : continentur ibidem reliquiæ SS. Benedicti, Nicolai, Valerii, Materni, Agritii, Auctoris, Clementis Metensis, Maximini, Modowaldi, Sigismundi Regis, Undecim millium Machabæorum Martyrum et aliorum Martyrum et Confessorum et Virginum. Idem Episcopus contulit ad dedicationem ipsius altaris annum unum indulgentiæ et quatuor Carenas.

in altari inferiori, — E

23 Altare quod est ad Austrum sub turri consecravit e Hymerus Tusculanus Episcopus et Cardinalis, in honore S. Stephani Protomartyris, S. Laurentii et omnium sanctorum Martyrum. Continentur ibi reliquiæ S. Stephani Protomartyris, S. Clementis Papæ, S. Cornelii Papæ, SS. Laurentii, Vincentii, Blasii, Georgii, Christophori, Gangulfi, Eustachii, Oswaldi Regis, Sigismundi Regis, Thebæorum Martyrum, Underim millium Virginum et aliorum multorum Sanctorum. Qui Cardinalis ad dedicationem ipsius altaris contulit duos annos et octo carenas quærentibus et petentibus limina B. Mathiæ.

e in altari ad Austrum.

24 Altare vero quod est proximum ostio monasterii consecravit f Henricus Archiepiscopus Eboracensis, in honore S. Agathæ Virginis et omnium SS. Virginum. Continentur ibi Reliquiæ SS. Virginum Agathæ, Luciæ, Agnetis, Cæciliæ, Odiliæ, Anastasiæ, Barbaræ, Scholasticæ, Eugeniæ, Concordiæ, Columbæ, Euphraxiæ, Praxedis, Priscæ et aliæ. Insuper et pyxis plumbea maxima, quæ reperta est in antiquo altari plena reliquiis Sanctorum : qui etiam contulit unum annum pœnitentiæ et quatuor F carenas.

in altari prope ostium.

25 Altare, quod est in crypta, consecravit g Hartwicus Gebennensis Episcopus in honore SS. Petri et Pauli, et omnium Apostolorum. Continentur ibi reliquiæ sanctorum Apostolorum, Andreæ, Bartholomei, Mathiæ, Eucharii, Valerii, Agritii, Martini, Thebæorum Martyrum, consimiliter vero et aliorum multorum Sanctorum. Qui contulit annum unum pœnitentiæ et quatuor carenas.

g in altari in crypta

26 Omnes fere Reliquias prædictas contulit Dominus Eugenius Papa de Urbe. Isti autem sunt Cardinales, qui interfuerunt huic consecrationi, Hymerus Tusculanus Episcopus et Cardinalis, h Humboldus Presbyter Cardinalis de titulo Joannis et Pauli, i Wido de Summa Presbyter Cardinalis de titulo S. Laurentii et Damiani, Gislbertus Presbyter Cardinalis de titulo S. Marci, k Hugo Presbyter Cardinalis de titulo S. Laurentii in Lucina, Julius Presbyter Cardinalis de titulo S. Marcelli, Wido Presbyter Cardinalis de titulo S. Potentianæ Virginis, Heribertus Presbyter Cardinalis de titulo S. Anastasiæ Virginis, l Wido Diaconus Cancellarius

h Cardinales cum Eugenio Papa præsentes. *i* *k* *l*

Ex MS. Trevirensi.

rius de titulo Cosmæ et Damiani, Octavianus Diaconus et Cardinalis de titulo S. Nicolai in carcere, m Wido Cremensis Cardinalis de titulo S. Eusebii, n Gregorius de titulo S. Angeli, Cardinalis, Joannes de titulo S. Mariæ novæ, et Dominus Hyacinthus de titulo S. Mariæ Cosmedin, Dominus o Otto de titulo S. Georgii ad velum aureum.

Omnes isti Cardinales quilibet eorum contulit omnibus visitantibus limina SS. Apostolorum Joannis et Mathiæ, Philippi et Jacobi, et sanctorum Confessorum Eucharii, Valerii, Materni, Agritii et multorum aliorum Sanctorum qui in nostro monasterio requiescunt, annum unum pœnitentiæ, et centum dies et unam carenam. p

a *Eugenius* III *creatus est Summus Pontifex anno* 1145, *venit in Gallias an.* 1147, *anno sequente Romam reversus, mortuus an.* 1153. *Adventum ejus ad urbem Treverensem late describit Browerus pag.* 775 *et seqq. ubi et hos temporis characteres refert.* — b Adalbero, *infra* Albero, *uti passim ab aliis dicitur*, Adalbero *etiam apud Joannem Enen legitur.* — c Carenas *auctor appellat, quas alii* Quadragenas. — d Amadeus Lausanensis *aliis: cujus extant homiliæ de Deipara Virgine.* — e Hinarus et Imarus *aliis, creatus Cardinalis anno* 1142, *mortuus Cluniaci an.* 1164 *ad quem scripsit varias epistolas S. Bernardus.* — f *Est Henricus Treviris Dominica* II *Adventus anni* 1147 *ab Eugenio Papa Archiepiscopus Eboracensis consecratus, mortuus Beverlaci an.* 1154. — g *Forsan is est, qui Claudio Roberto est* Arditius *Genevensis Episcopus, aut etiam decessor. Nam catalogus admodum imperfectus est.* — h *Aliis* Hombaldus et Hubaldus, *Allucingolus Lucensis, creatus an.* 1140. — i *Alias* Guido, *Diaconus ab Innocentio* II *factus; dein Presbyter Cardinalis tit. SS. Laurentii et Damasi, uti et* Gilibertus *loco* Gislibertus *dictus.* — k *Creati sunt anno* 1144 Hugo, Julius et Aribertus, *hic* Heribertus, *a Cœlestino* II, *at* Guido, *loco* Wido *Cibo Genuensis a Lucio* II. — l Guido *aliis, Pisanus ex Comitibus Capronæ, creatus Cardinalis Diaconus an.* 1130 *aut Octavianus* 1138. — m *Guidoni huic titulus S. Callisti ab aliis datur: creatus est an.* 1145. — n *Gregorii titulum alii non exprimunt, creatus est an.* 1144 *cum Joanne, et Hyacintho.* — o *Aliis* Odo *sive* Otho *tit. S. Gregorii in Velabro creatus an.* 1130. — p *Plura addebantur subsecutis temporibus facta, quæ omittimus. De reliquiis sacris ejusdem monasterii extat catalogus anno* 1515 *editus.*

DE SS. MONTANO, LUCIO, JULIANO, VICTORIO, FLAVIANO, ET SOCIIS, MARTYRIBUS IN AFRICA,

G. H.

Commentarius prævius.

An. CCLIX. XXIV Feb.

In persecutione Valeriani et Gallieni S. Cyprianus exul an. 257, *occisus an.* 258, 24 *Septemb.*

Octava in *Christianos excitata persecutione, atrociter sævierunt Valerianus et Gallienus, Imperatores anno* CCLIV *creati. Tunc* Valeriano quartum et Gallieno tertium Coss. *anno* CCLVII tertio Kalendarum Septembrium S. Cyprianus Episcopus Carthaginensis *ab* Aspasio Paterno Proconsule *examinatus, et exul* in urbem Currubitanam *missus est, anno sequente* CCLVIII, Tusco (*aliis* Fusco) et Basso Coss. *a* Proconsule Galerio Maximo, *qui Aspasio Paterno successerat, morti adjudicatus*, die XVIII Kalendarum Octobrium passus est, et post paucos dies Galerius Maximus Proconsul decessit: *uti ea uberius in historia passionis S. Cypriani, una cum illius operibus edita, narrantur.* Cum autem, *ut infra in horum Martyrum Actis num.* 21 *legitur*, Episcopus Cyprianus solus passus fuisset, ostensum est S. Flaviano, quasi Cyprianum ipsum interrogaret, *et ipse postmodum Martyr futurus cum aliis qui ab eodem Proconsule Galerio Maximo capti et in carcerem conjecti sunt, et a* Procuratore fiscali Solone, *qui infra num.* 6 *dicitur* defuncti Proconsulis partes administrasse, *morti adjudicati anno* CCLIX, *antequam Roma alius cum fascibus submitteretur Proconsul. Petavius de doctrina temporum lib.* 13 *ad dictum annum* CCLIX *eorumdem martyrium indicat his verbis:* In Africa persecutio grassari pergit, in qua plures S. Cypriani discipuli martyrio affecti.

discipuli ejus Martyrio affecti an. 259.

2 *Historia passionis horum Martyrum eleganti stylo perscripta est, et lectu dignissima, uti observat Molanus in Auctario Usuardi ad* XXIV *Februarii, et præfatur Laurentius Surius ante eadem Acta a se edita. Sunt autem illa partim ab ipsis Martyribus conscripta, quæ priore scilicet capite continentur, partim ab alio quodam, qui præsens interfuit, suppleta. Baronius in Annalibus ad annum* CCLXII, *quo ipse eos martyrium consummasse arbitratus est, asserit num.* 5 epistolam a Confessoribus in carcerem detrusis, et in ipso quoque carcere scriptam esse: quam, *inquit*, ex antiquioribus scriptis codicibus erutam, et collatione facta cum ea, quæ apud Surium edita est, ut fidelissimam omnique ex parte sibi constantem hic attexere, ut insigne antiquitatis monumentum, perutile, jucundum gratumque fore existimamus: quippe quæ ab iis scripta esse reperiatur, qui S. Cypriani doctrinæ ac disciplinæ assueverant, utpote qui discipuli ejus fuissent, eoque nisi sint familiarissime. *At recitata epistola num.* 15 *ita addit:* Quid autem de illis, qui hæc scripserunt, subsecutum sit, eos, qui iis aderant, oculisque spectarunt, ea perpetuæ memoriæ commendasse gaudemus. *Quæ dein Acta Annalibus inserit ad numerum usque* 31, *ubi ita concludit:* Hucusque auctor et finis dictorum ministrorum Ecclesiæ Carthaginensis, quorum una dies, nempe sexto Kalendas Martii, licet post biduum ab aliis Flavianus passus sit, Ecclesiasticis tabulis anniversaria celebritate recolitur. *Hæc Baronius, qui etiam ad Martyrologium Romanum eadem* Acta germana haberi *asserit: quæ nos damus ex pervetusto codice MS. celeberrimi monasterii S. Maximini prope Treviros, cum editionibus Suriana et Baroniana collata, præ quibus multo exactiora variis locis apparent. Auctor autem num.* 12 *testatur* a S. Flaviano hoc sibi munus injunctum, ut quidquid litteris eorum deesset adderetur, *et num.* 21 *ait ipsum Flavianum*, jussisse hæc scribi, et ad propria verba conjungi, addi quoque ostensiones suas: *ac tandem concludit* ea ad memoriam posterorum merito conscripta esse, ut sint exempla quæ discamus.

Acta passionis constant et ex epistola ab ipsis Martyribus scripta,

et ex relatione testis oculati:

dantur ex MS collata cum editis a Surio et Baronio.

3 *Memoria sacra horum Martyrum inscripta est Martyrologiis ad hunc* XXIV *Februarii, quo die ista Notkerus habet:* In Africa Juliani, Juliæ et aliorum plurimorum. In Nicomedia Luciani Presbyteri. *At nulla* Julia *in his Actis reperitur: est inter Martyres Nicomedienses, quos damus* XLIX *suis nominibus expressos, ut forsan ea verba*, Juliæ et aliorum plurimorum, *sint post* Lucianum *referenda. Hermannus Greven in Auctario Usuardi aliquos horum Martyrum exprimit:* Item Lucii, *inquit*, et Flaviani, Montani et Gemelli Martyrum. *Ex his* Gemellus *ad hos etiam non spectat, qui forte est* Gemelliana *inter eosdem Martyres Nicomedienses. At Galesinius hos ita refert:* In Africa sanctorum Martyrum Montani, Lucii, Juliani, Victoris et Flaviani, quorum præclara pro fide certamina gaudenti animo suscepta et mirabiliter confecta leguntur. *Eadem tradit Canisius in Martyrologio Germanico. Sed monet Galesinius in Notis, pro* Victore *reponendum esse* Victoricum, *qui cum aliis ita memoratur in Martyrologio Romano:* In Africa sanctorum Martyrum Montani, Lucii, Juliani, Victorici, Flaviani et sociorum, qui fuerunt S. Cypriani discipuli, et sub Valeriano imperatore martyrium consummaverunt: *quibus additur apud Ghinium:* Qui primo ad ignem destinati, cum divina virtute fuisset extinctus, in tetrum carcerem vinculis constricti, fame et siti afflicti, sed divina favente gratia refocillati, cum iterum atque iterum interrogati, libere Christum confiterentur, idolaque detestarentur, tandem gladio perempti coronas meruerunt.

Martyres autem hi sunt, Julianus, Lucius, Flavianus, Montanus, Victoricus, et socii.

4 At

an inter socios Primolus, Donatianus in carcere defuncti, Renus,

4 *At qui* Socii *in Martyrologio Romano et apud Ghinium innuuntur fuisse, certo numero in MS. Flo-rario SS. ad* XVIII *Maii censentur his verbis :* Sanctorum Martyrum Montani, Lucii, Flaviani, et aliorum quinque. *Horum nomina Felicius ad hunc* XXIV *Februarii ita exprimit :* Montanus et socii videlicet Lucius, Julianus, Victoricus, Flavianus, Primolus, Renus. Donatianus, discipuli ante S. Cypriani, qui post martyrium Magistri variis tormentis Martyres coronati sunt : quamuis Renus et Donatianus primo magnis pœnis dilacerati in carcere decesserint. *Ast Acta num.* 2 *referunt* Donatianum et Primolum *in carcere et baptizatos et mortuos esse. Dein num.* 5 *visio Reni narratur, neque ulla ejus deinceps mentio fit. Quidni potius octavus locus attribuatur* Victori Presbytero, *qui ab aliis num.* 7 Commartyr *appellatur, et statim* post visionem, *de qua ibi agitur,* passus *dicitur? et ita recte a Galesinio et Canisio memoraretur* S. Victor, *uti alius in Martyrologio Romano et apud Ghinium* Victoricus. *Demum posset et* Quartillosia *addi, quæ num.* 8 *dicitur maritum et filium Martyres subsecuta.* Successus Episcopus *denique* et Paulus cum comitibus *martyrio coronati referuntur num.* 23. *Sed hi forsan ad* XIX *Januarii spectant, alii ad alios dies : cum non sint una eademque omnes luce mortui aut interempti.*

dein Martyres Victor Presb.

Quartillosia,

Successus Ep. et Paulus?

An mentio S. Montani in epistola Celerini?

5 *Quæ extat num.* 20 *aut* 21 *inter epistolas S. Cypriani a Celerino ad Lucianum, hæc interserit de Montano :* Et nunc modo duplex mihi tristitia incubuit, quod cum Montanum fratrem nostrum communem abs te de carcere ad me esse venturum sciebas, de salute tua, vel quid penes te agatur, mihi non significaveris. *Hæc ibi, quæ generoso animo S. Montani satis conveniunt, ut incarceratos ipse Confessores ante inviserit, necessaria procurarit, et ad martyrii palmam excitarit. De* Lucio, Juliano, Victorico, *quicumque demum illi sint, agitur in epistolis S. Cypriani, sed quia ab eo relati Episcopi fuerunt, huc non videntur spectare, cum hi potius, ut supra ex Baronio dictum,* ministri Ecclesiæ Carthaginensis *sub S. Cypriano Episcopo fuisse videantur.* Flavianus *ad carcerem reductus est, quasi se Diaconum esse negasset.*

fuerunt ministri Ecclesiæ Carthaginensis.

ACTA PASSIONIS

Ex MS. S. Maximini, Baronio et Surio.

CAPUT I.

Epistola Martyrum de captivitate, inedia et tormentis in carcere toleratis.

Prologus a

Et nobis est apud vos certamen, fratres dilectissimi, ut nihil aliud agendum Dei servis et Christo ejus dicatis, quam multitudinem fratrum cogitare, quam vim, quam rationem. Hic amor, hoc officium ad has nos impulit litteras, ut fratribus post futuris et magnificentiæ Dei fidelis testimonium, et labores ad tolerantiam, nostri per Dominum memoriam relinqueremus.

Capiuntur SS. 8

In carcere moriuntur Donatianus et Primolus b c

2 Post popularem tumultum, quem ferox vultus Præsidis in necem concitavit, postque sequentis diei acerrimam persecutionem Christianorum, apprehensi sumus Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus, Victoricus, Primolus, Renus, et Donatianus cathecumenus, qui baptizatus in carcere statim spiritum reddidit *b* ab aquæ baptismo ad martyrii coronam immorulato itinere festinans. Circa Primolum siquidem similis consummationis exitus contigit. Nam et ipsum ante paucos *c* dies habita confessio baptizavit.

3 Igitur apprehensis nobis, et apud Regionantes in custodia constitutis, sententiam Præsidis milites nunciaverunt, quod die hesterno ardens, nobis interitum minaretur. Nam, ut postea quoque verissime cognovimus, exurere nos vivos cogitarat : sed Dominus, qui solus de incendio servos suos liberat, in cujus manu sermones et corda sunt Regis, furentem a nobis Præsidis sævitiam avertit : et incumbentes precibus assiduis tota fide, statim quod petivimus accepimus : accensus pene in exitium nostræ carnis ignis extinctus est, et flamma caminorum ardentium Dominico rore sopita est. Nec difficile credentibus fuit, nova posse ad vetera exempla contingere, Domino in spiritu pollicente : quia qui gloriam istam operatus est in tribus pueris, vincebat et in nobis. Dan. 3.

EX MS. ET SURIO

precibus alii impetrant ignis extinctionem :

detruduntur in carcerem divinitus illustratum : d e

4 Tunc a proposito suo, Domino propugnante, confractus, mitti nos in carcerem jussit. Quo deducti a militibus sumus, nec expavimus fœdam loci illius caliginem : moxque *d* carcer tenebrosus spiritu prælucente resplenduit, et contra *e* obscuritatem deformi et cæca nocte contectam instar diei, fidei nos devotio candida luce vestivit : et ad summum ascendebamus locum pœnarum, quasi ascenderemus in cœlum. Quales illic dies duximus, quales transegimus noctes, exponi, nullis sermonibus possunt : tormenta carceris nulla affirmatione capiuntur : nec veremur atrocitatem loqui, ut est. Quo enim tentatio grandis est, eo major est ille qui eam vincit in nobis : nec nostra est pugna, quia est Domino protegente victoria. Nam et occidi servis Dei leve est : et ideo mors nihil est, cujus *g* aculeum comminuens, atrocitatemque devincens Dominus, per trophæum Crucis triumphavit. Sed et nulla causa armorum est, nisi quia miles armandus est : et armatur, quia egressio est, et in coronis nostris ideo præmium est, quia certamen ante præcessit : nec datur palma, nisi *h* congressione perfecta. Sed paucis diebus visitatione fratrum refrigerati sumus. Nam omnem noctis laborem, diei solatio lætitia sublevavit.

dira patiuntur: g h

excitantur visione Reni : i k

5 Tunc Reno, qui nobiscum fuerat, somno *i* apprehenso, ostensum ei est produci singulos. Quibus prodeuntibus lucernæ singulæ præferebantur. Cujus autem lucerna non *k* præcesserat, nec ipse procedebat. Et cum processimus nos cum lucernis nostris expergefactus est. Et, ut nobis retulit, lætati sumus, fidentes, nos cum Christo ambulare, qui est lucerna pedibus nostris, et qui est sermo, scilicet Dei. Psal. 118.

ducuntur ad Procuratorem :

6 Post ipsam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuo eadem die subito rapti sumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconsulis partes administrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum? o optata votis omnibus catena! O ferrum honorabilius atque pretiosius optimo auro! O stridor ille ferri, qui strepebat, dum trahitur per aliud ferrum! Loqui nostrum futurum solatium videbatur : atque ne hac jucunditate tardius frueremur, a militibus ubinam nos Præses audire vellet, huc atque illuc per totum forum circumducti sumus. Tunc nos in secretarium vocavit, quia necdum hora passionis advenerat. Unde prostrato diabolo victores sumus in carcerem reversi, et ad alteram victoriam reservati. Hoc itaque prælio victus diabolus, ad alteras se astutias vertit, fame nos et siti tentare molitus. Et hoc suum prælium multis diebus fortissime gessit, ita ut, quod magis *l* se cum diabolo facere adversarius putabat, *m* ægrotantium copia ad Solonem fiscalem et aquam frigidam laboraret.

remittuntur ad carcerem :

inedia cruciantur : l m

animantur apparitione Christi Martyri Victori facta, n o

7 Hic autem labor, hæc inopia, hoc necessitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectissimi fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipse ut *n* allocutionem in ipsa tentatione haberemus, ostendit. Nam Victori Presbytero, Commartyri nostro, qui statim post hanc eamdem visionem passus est, ostensum est hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introisse, cujus fuit vultus perlucidus super splendorem inenarrabilem, qui nos deducebat per omnia loca *o* quaque

A quaque iremus, egredi tamen non potuimus, et ait mihi : Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego hic vobiscum sum. Et adjecit : Dic illis, quia gloriosiorem coronam habebitis : et ad Deum suum spiritus properat, et anima jam proxima passioni sedes suas requisivit. Nam hunc eumdem Dominum de Paradiso interrogavit, ubi esset. Cui ille ait : Extra mundum est. Ostende illum, inquit, mihi. Qui ait illi : Et ubi erit fides? Cumque hic per humanam *p* pusillitatem diceret, Quod me mandas, tenere non possum : dic signum, quod eis dicam. Respondit ei Dominus, et ait : Dic illis signum Jacobi : Lætandum est, fratres dilectissimi, ut Patriarchis, etsi non justitia, laboribus adæquari possimus. Sed qui dixit, Invoca me in die pressuræ, et eximam te, et clarificabis me, ad clarificationem *q* fuit flexus, post preces ad se habitas commemoratus est nostri, prius miserationis suæ denuncians munus.

Ex MS. et Surio,

Psal. 49. 15

8 De hoc enim sorori nostræ *r* Quartillosiæ hic nobiscum positæ ostendit : cujus mulieris et maritus et filius ante triduum passi erant. Ipsa quoque *s* hic residens, propinquitatem suam velociter subsecuta est, quæ in hunc modum, quod vidit, exposuit : Vidi, inquit, filium meum, qui passus est, venisse ad carcerem : qui sedens super labrum aquarium, ait : B Vidit Deus pressuram vestram et laborem. Et post hunc introivit juvenis miræ magnitudinis, qui ferebat phialas duas singulis manibus, lacte plenas, et ait : Bono animo estote, commemoratus est vestri omnipotens Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et subito *t* ablatus est lapis, qui fenestram dividit medius : sed et claræ fenestræ ipso medio *u* ablatæ, liberam cœli faciem admiserunt. Et posuit juvenis ille, quas ferebat phialas, unam ad dexteram, alteram ad sinistram, et ait : Ecce et satiati estis, et abundat, et tertia adhuc phiala superveniet vobis.

et visione Quartillosiæ viduæ :

9 Tunc abiit altera dies, quæ post hanc visionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quando fiscalis non *x* cibus, sed penuria et necessitas inferretur; quia cibus nullus nobis suberat. Nam et altera die jejuni manseramus. Subito autem ut sitientibus potus, esurientibus cibus, desiderantibus martyrium obvenit ; ita laboribus nostris refrigerium Dominus per Lucianum carissimum nobis præbuit, qui disrupto *y* catenarum obice, velut per duas phialas per *z* Herennianum Hypodiaconum, et Januarium catechumenum, alimentum indeficiens omnibus ministravit. Hoc subsidium ægros et laborantes nimium suffulsit. C Eos quoque, qui per eumdem laborem, hoc est, per incommodum Solonis et frigidæ aquæ ægritudinem jam inciderant, ab infirmitate revocavit. Cujus tam gloriosis operibus omnes apud Deum gratias agimus.

reficiuntur submisso alimento.

10 Jam nunc, dilectissimi fratres, et de amore, quem in nos invicem habemus, aliqua dicenda sunt : nec instruimus, sed admonemus : quia sicut simul unanimes sumus, ita et apud Dominum una vivimus et oramus. Tenenda est concordia caritatis, et dilectionum vinculis inhærendum est. Tunc diabolus prosternitur, tunc a Domino, quidquid postulatur, accipitur, ipso pollicente ac dicente : Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petieritis a patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere et cum Christo regnare poterimus, nisi fecerimus quod præcipit facendum : pro quo et vitam promisit et regnum. Eos denique hæreditatem Dei consequi, qui pacem cum fratribus tenuerint, suo magisterio ipse Dominus enuntiat, dicens : Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Quod exponens Apostolus ait : Ut simus filii Dei. Si autem filii, et hæredes : hæredes quidem D Dei, cohæredes autem Christi. Si quidem compatimur, ut et conmagnificemur. Si hæres non potest esse, nisi filius : filius autem non est, nisi pacificus : hæreditatem Dei habere non poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quasi admoniti dicimus, aut sine divina ostentione suggerimus.

mutuam caritatem commendant :

Matth. 18. 19

Matth. 5. 9.

Rom. 8. 17

11 Nam cum Montanus cum Juliano habuisset sermones aliquos *aa* ob eam, quæ ad nostram mulierem obrepsit, communionem, quæ nec communicabat ; cumque post correptionem, quam in eam congesserat, in rigore ipso discordiæ mansisset ; ostensum est eadem nocte Montano hoc : Visum est, inquit, mihi venisse ad nos Centuriones. Cumque deducerent nos per viam longam, pervenimus in campum immensum, in quo occurrerunt nobis Cyprianus et *bb* Leucius. Pervenimus autem in locum candidum, et facta sunt vestimenta nostra candida, et caro nostra immutata, candidior vestimentis candidis. Ita autem perlucida fuit caro nostra ut oculorum visum ad intima cordis admitteret. Et respiciens in pectus meum, video quasdam sordes, et expergefactus sum in visione. Et occurrit mihi Lucianus, et retuli illi visionem, et aio illi : Scis quoniam sordes illæ, illud est, quod non statim concordavi cum Juliano? et in hoc expergefactus sum. Qua de re, fratres dilectissimi, concordiam, pacem, unitatem omni virtute E teneamus : imitemur jam hic esse, quod ibi futuri sumus. Si nos invitant justis promissa præmia, si terret injustis pœna prædicta, si cum Christo esse et regnare cupimus, quæ ad Christum et regnum perducunt illa faciamus. Optamus vos bene valere.

aa

et visione S. Montani confirmantur.

bb

o Est hoc exordium in MS. S. Maximini. Baronius præponit hæc per o Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus et Victoricus etc. fratribus universis salutem ac dein cum Surio ita incipit Dilectissimi fratres, nobis nihil aliud est agendum, quam ut de Dei servis et Christo ejus dicamus, et de multitudine fratrum cogitandum, quanquam ratione hic amor per hoc officium ad has nos scribendas impulerit litteras ut fratribus post futuris et magnificentiæ Dei fidele testimonium, et laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. — b Desunt sequentia 9 verba in excusis. — c Surius et Baron. menses — d MS. accessus. — e Surius obscuritatis deformia et cæca noctis contecta. Baron. cæca nocte. — f Baron. et Surius sed vereniur atrocitatem loci ut est dicere, quam ubi tentatio grandis est, ille ibi major est etc. — g Surius aculeum conniveus, contentionemque. Baron. convellens. — h Sur. solatium lætitiamque abstulit. Baron. lætitiaque. i MS. comprehensus. — k Idem processerat. — l Sur. et Baron. secum ferre. — m MS. ægrorum. Baron. quod ægrotabant corpora ob Solonem fiscalem, qui aquam frigidam post laborem non dabat. — n Baron. alleviationem. — o Sur. et Baron. ut extremus. — p MS. fragilitatem. — q Ita Baron. At Sur. sed fletus MS. post fletus ad preces confugiens. — r MS. Tharquillacsne. — f Idem ac his redderis. — t Sur. allatus. — v Baron. sublato. MS. illius e medio ablati. — x MS. cibaria. — y idem catorartariorum. — z Herennianum Hypodiaconi mentio fit in epistolis 78, 79, et 80 apud S. Cyprianum quibus illum respondere a damnatis Confessoribus ad metalla, cum S. Cyprianus hic e per illum pecuniarum subsidia misisset. Inter Herenniani socios tum aderat Lucanus acoluthus, qui hic videtur Lucianus dici. — aa Ita MSS. quæ interciam sunt apud Surium et Baronium verbis transpositis, ob eam mulierem, quæ ad mulierem accessit Sur. oppressit. — bb Alias Lucius, annotant Surius et Baronius. F

CAPUT II.

Martyrium SS. Lucii, Juliani, Victorici, Montani : S. Flaviani in carcerem reducti constantia.

Hæc omnes de carcere simul scripserant. Sed quia necesse erat omnem actum Martyrum beatorum pleno sermone complecti, quia de se et ipsi propter modestiam minus dixerant, et Flavianus quoque privatum hoc nobis munus injunxit, ut, quidquid litteris eorum deesset, adderemus ; necessario reliqua subjunximus. Cumque per plurimos menses reclusi fuissent in carcere, et fame ac siti diu laborassent, tandem sero produci jubentur, et ad prætorium Præsidis admoveri. Et omnibus quidem gloriosa voce confessis, cum Flaviano adjutorium *a* reclamaret amore perverso, negans eum Diaconum, quod confitebatur ; inter ceteros, id est, Lucium, Montanum, Julianum, Victoricum, dicta sententia est, Flavianusque

a

Adjudicantur morti, reducto Flaviano ad carcerem.

A nusque rursum receptus est. Et quamvis haberet plenam doloris materiam, quod scilicet de tam bono collegio separatus est, tamen fide et devotione, qua vixit, credebat id fieri, quod Deus vellet, et tristitiam solitudinis destitutæ religione sapientiæ temperabat. Dicebat etiam . Cum cor regis in manu Dei sit, quæ caussa mœroris est, aut quare succensendum putem homini, qui hoc loquitur, quod jubetur? Sed de Flaviano postmodum plenius.

13 Interim ceteri ducebantur ad victimæ locum. Concursus fit undique gentilium et omnium fratrum. Qui quamvis obsequentes aliis et ceteris Dei testibus pro religione et fide, quam Cypriano docente didicerunt; tunc tamen officio pleniore et copia majore convenerant. Erat illic videre Martyres Christi felicitatem gloriæ suæ vultus hilaritate testantes : ita ut possent ceteros provocare ad propriæ virtutis exempla, etiamsi tacerent. Sed nec sermonis largitas defuit. Nam exortationibus suis singuli plebem Dei corroboraverunt : Et Lucium quidem præter ingenitam lenitatem et probam ac modestam verecundiam infirmitas etiam gravis et labor carceris fregerat : ac propterea cum comitibus paucioribus solus ante præcessit, *b* ne multitudinis nimiæ pres- B sura defusioni sanguinis invideret : qui tamen et ipse non tacuit, sed comites suos quomodo purius potuit instruxit. Cui cum dicerent fratres, Memento nostri : Vos, inquit, mei mementote. Quanta Martyris humilitas, de gloria sua nec soli sub ipsa passione præsumere? Julianus quoque et Victoricus insinuata diu fratribus pace, et commendatis omnibus Clericis, maxime eis, qui famem carceris *c* passi erant, ad passionis locum cum gaudio et sine pavore venerant.

verbo et exemplo excitant alios : — *b* — *S. Lucius in morte preces rogatus, et ipse aliorum petit.* — *c*

14 Sedenim Montanus, corpore et mente robustus, quamquam et ante martyrium gloriosus, quidquid semper veritas postularet, constanter et fortiter dixerit sine ulla exceptione personæ ; tamen de martyrio proximo crescens, prophetica voce clamabat : Sacrificans diis eradicabitur, nisi Domino soli. Et hoc frequenter iterabat, insinuans et inculcans, non licere, deserto Deo, ad simulacra et manufacta *d* idola sacrificia offerre. Hæreticorum quoque superbiam et improbam contumaciam retundebat, contestans eos, ut vel de copia Martyrum intelligerent Ecclesiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapsorum abrupta festinantia *e* negotiationem pacis ad plenam pœnitentiam et Christi sententiam differebat, nec non integros quoque ad tutelam integritatis exhortans : State fortiter, fratres, et constan- C ter militate, dicebat. Habetis exempla . nec vos lapsorum perfidia destruat ad ruinam, sed nostra tolerantia magis ædificet ad coronam. Virgines quoque singulas admonebat, ut sanctitatem suam tuerentur. Generaliter omnes docebat, ut Præpositos venerarentur. Præpositis quoque ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius aiebat, quam Præpositorum unanimem voluntatem : tunc et plebem posse ad sacra obsequia provocari, et ad vinculum dilectionis animari, si Rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari, et esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi?

SS. Julianus et Victoricus hilares in morte. — *S. Montanus increpat idololatras,* — *d* — *hæreticos et lapsos* — *e* — *dat monita bonis Christianis :*

15 Cum autem jam carnifex immineret, et gladius super cervices ejus libramento nutante penderet, expansis ille manibus ad Deum, voce clara, ita ut non tantum ad totius plebis aures, sed et ad Gentiles quoque ipsos sonus vocis evaderet, oravit, rogans et deprecans, ut Flavianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertio. Et quo precis suæ fidem faceret, *f* manualem, quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas discidit, et jussit alteram reservari, qua Flaviano oculi D post crastinum ligarentur. Sed et in medio eorum in area solum servari jussit, ut nec sepulturæ consortio separaretur. Et perfectum est sub oculis nostris, quod Dominus in Evangelio suo repromisit, ut qui tota fide peteret, quidquid peteret, impetraret. Nam post biduum, secundum quod postulatum fuerat, Flavianus quoque productus, gloriam suam passione perfecit. Quoniam tamen, ut supra dixi, etiam ipse mandavit, ut bidui moram *g* memoratis caussis jungeremus, faciendum erat necessitate majore, quod fieri merito deberet, etiamsi non juberetur.

occidendus orat pro S. Flaviano — *f* — EX MS. ET SURIO. — *petit et reservari partem lintei, et locum sepulturæ.* — Matth. 11 — *g*

16 Post suffragia illa, post voces, quibus quasi pro salute ejus amicitia inimica surrexerat, revocabatur in carcerem virtute robusta, mente invicta, fide plena. Nihil de animi ejus vigore mutilaverat, ne remanendi quidem contemplatio : quæ quamvis posset movere, tamen fides, quæ imminentem passionem tota devotione præsumpserat, temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri ejus incomparabilis mater, quæ præter fidem, qua ad Patriarchas pertinebat, in hoc etiam se Abrahæ filiam comprobavit, quod filium suum et optabat occidi, et quod interim remansisset, contristabatur intimo dolore. O matrem religiose piam! O matrem inter vetera E exempla venerandam! O Machabæicam matrem! Nihil enim interest de numero filiorum, cum perinde et hæc in unico pignore totos affectus suos Domino mancipavit. Sed ille collaudans matris animum, ut dilationem suam non doleret, Scis, inquit, mater merito carissima, ut semper tentaverim, si confiteri contigisset, martyrio me frui, et frequenter catenatus videri, et sæpe differri. Si ergo contigit, quod optavi, gloriandum est potius quam dolendum.

S. Flavianus constans et ad mortem promptus, — *a matre ad martyrium animatur :*

17 Et cum ad carceris januam veniretur, difficilius multo et tardius visum est, quam solebat, aperiri, obnitentibus etiam *h* carcerariorum ministris : ita ut videretur obfirmatum spiritu quodam repugnante atque testante, indignum esse carceris sordibus eum fœdari, cui cœleste habitaculum pararetur. Quia tamen divinitas coronæ dilatæ dignas caussas habebat, jam cœli et Dei hominem invitus carcer admisit. Qualis illic mens fuit biduo illo, qua spe, quave fiducia, cum Martyris Dei animus et de collegarum petitione præsumeret, et de sua crederet passionem futuram? Dicam, quod sentio. Dies ille post biduum tertius, non quasi passionis, sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat denique turba gentilium, qui vocem Montani *k* petentis audierant.

h — *magna spe biduo in carcere detinetur.* — *k*

a *Amici scilicet Flaviani, ministri Ecclesiæ, negabant eum Diaconum esse, ut eriperent. Hinc ad carcerem reductus est, ut caussa ejus plenius cognosceretur.* — b *Surius et Baron.* ne multitudo nimiæ pressuræ de fusione sanguinis invideret. — c *Iidem* visitaverant. — d *Iidem,* figmenta accedere. — e *MS. et Surius* negationem. — f *In Actis S. Cypriani* laciniæ manuales, *item* linteamina et manualia; *in aliis ejusdem Actis* linteamina et oraria *leguntur; infra in MS. Baronii* vitta *dicitur.* — g *Surius et Baron.* juberemus. — h *MS.* Cataractariorum. — i *Sur. et Bar.* divinitatis corona dilata. — k *MS* pœnitentis. F

CAPUT III.

S. Flaviani animus generosus, visiones, martyrium.

Postquam vero produci tertio die jussus est, rumore cognito, confluebant increduli et *a* perfidi, iidem Martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, jam ad carcerem non reversurus. Communis omnium magna lætitia, sed major habebatur in animo suo certo, quod et fides propria et petitio antecessorum suorum extorqueret Præsidi vel invitam, licet populo reclamante, sententiam. Unde et occurrentibus fratribus et salutare cupientibus fide tota pollicebatur, quod in *b* Fusciano cum omnibus pacem facturus esset. O magna fiducia, fides vera! Ingressus deinde prætorium, cum miraculo omnium in custodiarum loco stabat, expectans donec vocaretur.

a — *Lætus exit e carcere ad prætorium :* — *b*

19 Illic

Ex MS. et Surio

A 19 Illic nos in latere ejus constituti eramus, juncti penitus hærentes, ita ut manus manibus teneremus, exhibentes Martyri honorem, et contubernii caritatem. Ibi condiscipuli ejus suadebant, cum lacrymis etiam, ut præsumptione deposita, sacrificaret interdum, postea quidquid vellet facturus : nec incertam illam et secundam mortem plusquam præsentem vereretur. Et hæc Gentilium verba sunt, qui dicebant ultimi furoris esse, magis *c* mortis modum timere, quam vivere. Sed ille gratias agens, quod amicitia duce, quantum in ipsis erat, consultum sibi vellent; tamen et de fide et de divinitate non tacuit, dicens, multo melius esse primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quam lapides adorare. Tunc deinde summum esse Dominum, qui omnia imperio suo fecerit, ac *d* propterea solus colendus sit : addens et illud, quod Gentiles minus credunt, etiamsi de divinitate quid sentiunt, vivere nos etiam cum occidimur, nec vinci morte, sed vincere; ipsos quoque, si vellent pervenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere.

c condiscipulos gentiles ad simulate sacrificandum incitantes instruit :

d

20 His illi retusi et revicti, postquam nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi eum a proposito voluntatis suæ vel tormentis deponi posse. Et cum admoveri B jussus esset, interrogatus a Præside, quare mentiretur se Diaconum, cum non esset, mentiri se negavit. Et cum Centenarius diceret, *e* Notariam sibi datam esse, qua contineretur eum fingere, respondit : An non est verisimile me mentiri et illum verum dicere, qui notariam falsam dedit? Qui cum reclamante populo ac dicente, Mentiris, iterum a Præside interrogaretur, an vere mentiretur, respondit : Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulavit. Sed Dominus, qui servi sui fidem *f* sciebat, non est passus probati Martyris corpus tormenti absque vel levi laceratione pulsari. Cor enim Regis ad sententiam statim flexit, et testem suum, usque ad mortem fidelem, consummato cursu et agone perfecto, *g* coronavit.

affirmat se Diaconum esse : e

f adjudicatur morti :

g

21 Exinde jam gaudens, quia per sententiam datam passionis suæ erat certior, etiam jucundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, ut juberet hæc scribi, et ad propria verba conjungi : addi quoque ostensiones suas voluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. Cum adhuc, inquit, Episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc, quasi Cyprianum ipsum interrogarem, An pati ictus doleret, scilicet Martyr futurus de passionis tolerantia consulebat. Qui mihi respondit et dixit : *h* Alia caro C patitur, cum animus in cœlo est, et nequaquam corpus hoc sentit, cum se Deo tota mente devovit. O verba Martyris, Martyrem cohortantis! Negavit esse in passionis ictu dolorem, ut qui et ipse habebat occidi, animari constantius posset, quod nec parvum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet.

Acta scribi mandat cum visione S. Cypriani.

h

22 Postea, inquit, cum plures paterentur, contristabar in visu noctis, quod quasi a collegis meis remansissem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens : Cur contristaris? Cui cum caussam tristitiæ meæ dicerem, ait : Quid tristaris? bis Confessor es, tertio Martyr eris per gladium, et sic impletum est. Nam confessus Christum primo secretario, secundo publice, reclamante populo, jussus recludi, a collegio suo secundum ostensionem suam remansit, et productus post confessiones duas, tertio passionem perfecit.

alterius viri,

23 Deinde, inquit, cum jam *i* Successus et Paulus cum comitibus suis coronati fuissent, et ego post infirmitatem convalescerem, video ad domum meam venisse Successum Episcopum, vultu pariter et cultu nimis claro, cujus effigies difficulter agnosceretur, D eo quod carnales oculi Angelico splendore rutilarent. Quem cum vix agnoscerem, ait mihi : Missus sum nunciare tibi, quoniam tu passurus sis. Hoc cum dixisset, statim venerunt duo milites, qui me perducerent et perduxerunt me in locum quemdam, ubi erat fraternitatis multitudo collecta, *k* et cum ad præsidem admotus essem adduci jussus sum, et apparuit subito in medio plebis mater mea, dicens : *l* Laudo te, quia nemo sic martyrium duxit. Et vere nemo sic. Nam, ut omittam carceris abstinentiam singularem, et ut accipientibus ceteris vel modicum cibum, qui de sordibus penuriæ fiscalis offerebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens jejuniis multis et legitimis fatigari, dummodo alios victu proprio saginaret.

et S. Successi Episcopi apparentium :

k

l

24 Ad illa igitur venio, quod cum tanto honore deductus est, qui a tot Sacerdotibus comitatus, disciplinis omnibus *m* ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo Martyrem, jam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cœlo testimonium defuit. Imber largus et lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens : primo, ut Gentiles perniciter curiosos interventu pluviæ refrænaret, tunc deinde ut divertendi daretur occasio, et sacramentis legitimæ pacis nullus profanus arbiter interesset. E Et quod Flavianus ipse ore suo dixit, adhuc pluebat, ut Dominicæ passionis exemplo aqua sanguine jungeretur. Sic *n* confirmatis omnibus fratribus et pace perfecta, processit e stabulo, quod Fusciano de proximo junctum est. Ibi cum editiorem locum et sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, hujusmodi verba emisit : Hæc noveritis, fratres dilectissimi, quod nobiscum pacem habetis, si Ecclesiæ noveritis pacem, et dilectionis unitatem servaveritis : nec putetis pauca esse, quæ dixi, cum et Dominus noster Jesus Christus, passioni proximus, hæc novissime dixerit : Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Et supremum illud adjunxit, et in testamenti modum ultima sermonis sui fide signavit, quod *p* Lucianum Presbyterum commendatione plenissima prosecutus, quantum in illo fuit, sacerdotio destinavit. Nec immerito. Non enim difficile fuit, spiritu jam cœlo et Christo proximante, habere notitiam. Deinde ad locum victimæ, perfecto sermone, descendit, et ligatis oculis *q* ea parte, quam Montanus servare ante biduum jusserat, fixis tamquam ad precem genibus, passionem suam cum oratione perfecit. O martyrum F gloriosa documenta! O testium Dei experimenta præclara, quæ ad memoriam posterorum merito conscripta sunt, ut, quemadmodum de scripturis veteribus exempla, dum discimus, sumimus, etiam de novis aliqua discamus.

educitur in comitatu sacerdotum, m

cœlo pluvio,

n Joan. 19.

p

q

a MS. perfidiæ mentis constantiam probaturi — b *Sur.* Fusciano — c *Idem* mortem malle timere. *Baron.* mortem vel timere. — d *MS.* perpetualiter Deo colendus — e *Baronius hæc annotat.* Quam hic auctor dicit Notariam, idem est quod Notoria. Apuleius, et ipse Afer, de Asino aureo lib. 7 sic nominat. Eadem quoque nomenclatura utitur Augustinus epistola 160 ad Apringium, cum ait Donatistas cura eorum, qui disciplinæ publicæ inserviunt, præmissa Notaria, ad judicia legesque perduxit. Sed interdum Notoriam pro Notaria, habet epistola 159 ad Marcellinum. Est autem Notaria, sive Notoria, scripta relatio, quæ aliquid fit Judici. l. Accusatores, *j* Nunciatores ff. ad S. C. Turpil. *Hæc Baronius. MS. S. Maxim. non* Notoriam, *sed* victoriam *habet.* — f *Addebatur in MS.* jam in carcere pœnis plenissime, *supple* probatam, *quod deerat.* — g *MS.* consummavit. — h *Baron.* Nullo caro. — i *MS.* Successum. *Baronius putat* Successum *illum esse ad quem Cyprianus scripsit epistolam* 82, *asseritque Episcopum Abbiritensem Germaniæ, qui interfuit magno Concilio Carthaginensi. Coluntur* 19 *Januarii inter varios Martyres Afros* Paulus et Successus, *sed nulla Episcopatus facta mentione.* — k *Sur. et Baron. hæc solum habent :* Inter quos apparuit mater mea. — l *MS.* Laudate, laudate. — m *Idem MS.* ordinatus. — n *Sur. et MS.* consummatis. — o *MS.* fine. — p *Lucianus hic electus est Episcopus Carthaginensis, Sede hactenus post obitum S. Cypriani vacante, ut ex Optato tradit Baronius. Sur. et MS.* Lucianum *habent.* — q *Baron.* ea vitæ parte. *at supra* monumentum *dixit.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS IN PORTU ROMANO

PAULO ET PRIMITIVO, SIVE PRIMITIVA.

G. H.

XXIV FEB.

In portu Romano

Portus Romanus, *secundo Episcopalis civitas Cardinalitia dignitate ornata, ab Urbe milliaria* XVIII *distat ad Tiberis dexteram non longe ab Ostia, prima civitate Episcopali Cardinalitiæ prærogativæ. Hic Portus modo piscatoriarum casularum recessus ignobilis est, olim nobilissimorum ædificiorum celebris : ac varie appellatur, modo solum* Portus, *modo addito cognomine* Portus Romæ, Portus Romanorum, Portus Urbis, Portus urbis Romæ, Portus Augusti *etc. et frequenter in Martyrologio Romano* Portus Romanus : *in quo quamplurimi Sancti palma martyrii coronati fuere. Inter hos eminet* S. Hippolytus *ejusdem loci Episcopus, a quo reliqui Episcopi Portuenses, etiam* S. Hippolyti *appellantur : hunc aliosque Martyres* in Portu Romano *passos celebrat Martyrologium Romanum* XXII *Augusti : quo item die adscripti antiquo MS. Romano Martyrologio, quod S. Hieronymo adscribitur, celebrantur* in Portu Romæ. *Quod itidem MS. Martyrologium diem* XXIV *Februarii ita auspicatur :* VI Kalend. Martii, Romæ in Portu natale Pauli et Primitivi. *MS antiquum Richenoviense ab his quoque Sanctis orditur, sed* Portu *omisso.* Romæ, *inquit,* Pauli et Primitivi. *At MS. Aquisgranense sub dubio locum assignat, his verbis :* Romæ Absolonas Natalis Primitivi et Pauli. *At quid illud* Absolonas? *Notherus* Sanctum *statuit.* Item, *inquit,* Romæ Absolonis. *Ast idem legitur in MS. S. Hieronymi, jungiturque Martyribus Cæsareæ Cappadociæ passis, ut nomen illud perperam huc translatum et insertum videatur, unde præcedentia in eo Martyrologio ita arbitramur ordinanda :* In Cæsarea Cappadociæ Natalis SS. Herodii, Lucii, Sergii, Absolonis. Romæ Nátalis Primitivi et Pauli. *Priores in Syllabo Prætermissorum ad* VI *Nonas Martii rejecimus. Posteriores etiam refert Grevenus in Auctario Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *excuso :* Romæ sanctorum Martyrum Primitivi et Pauli.

multi Martyres fuere,

hoc ute celebrantur Paulus et Primitivus :

B

2 *Omisso Paulo* Primitivus *solus celebratur in antiquis Martyrologiis MSS. Tornacensi S. Martini et Lætiensi his verbis :* Romæ natalis Primitivi. *Huic ex quinque MSS. Martyrologiis antiquis et optimæ fidei prolato, et confirmato Greveni olim bis excusi auctoritate, objicitur MS. Martyrologium S. Cyriaci, in quo ista habentur :* Romæ Natal. S. Primitive. *Ita in apographo nostro* Romæ *cum diphthongo scribitur, et* Primitive *absque diphthongo, ut facilis ex* Primitivi *potuerit amanuensium error obrepere. Hinc tamen Baronius Martyrologio Romano hodierno ita inscripsit :* Romæ S. Primitivæ Martyris. *Annotatque* de ea consentire vet. manuscr. quorum supra meminit, *cœnobii scilicet S. Cyriaci, ut alibi sæpius monuit. Ferrarius etiam in Catalogo SS. Italiæ,* Primitiva, *inquit,* Martyr in Rom. Martyrol. tantum memoratur. An ea nupta fuerit vel Virgo, et sub quo Imper. martyrium sit perpessa, ubi corpus ejus requiescat, prorsus ignoratur. Quod et de multis, quorum sola exstat memoria, contigit. *Adde et facile nominis alicujus litteram unam interturbari, ut hic factum apparet.*

ab aliis solus Primitivus,

aut Primitiva,

3 *Altera in* Paulo Martyre *controversia est, num is ex hoc* XXIV *Februarii ad* VI *Nonas Martii amandandus sit, quod eo die in Martyrologio Romano ista leguntur :* In Portu Romano sanctorum Martyrum Pauli, Heraclii, Secundillæ et Januarii. *Annotat autem Baronius :* Beda de Paulo tantum agit, et Heraclium omittit, sed restituitur ex dictis vet. manuscr. *Verba Bedæ sunt :* In Portu Romano Pauli, Secundolæ, Januariæ. *Galesinius, Beda solum citato,* Heraclium *adjunxit, qui alteri classi Martyrum ab aliis adjungitur. In MS. Martyrologio S. Cyriaci ista solum habentur :* VI Kalen. Martii. In Cæsarea Cappadociæ Lucæ Episcopi, Primitivi, Romæ Pauli, Januarii. *In Tornacensi MS. hæc leguntur :* In Cæsarea Cappadociæ Natalis Lucæ Episcopi, Januarii et Primitivi. Eodem die in Portu Romano in cœmeterio Pauli Natalis Secundolæ et Januariæ Virginum. *In his Martyrologiis supra* Paulus *non jungebatur* Primitivo: *quos tam* XXIV *Februarii ut diximus, quam* II *Martii conjungit Grevenus in Auctario Usuardi, his verbis :* Romæ SS. Georgii, Eraclii, Absolonii, Pauli, Januarii, Primitivi, Secundolæ. *Quæ hoc modo leguntur in MS. Richenoviensi :* Romæ Primitivi, Erolii (*lege* Eraclii, *aut* Heraclii) Georgii, Absoloni, Secundulæ, Januarii. *In MS. Martyrologio S. Hieronymi hæc aliter distinguuntur :* Cæsareæ Cappadociæ, Lucii Episcopi et Primitivi. Romæ Secundulæ, Januariæ. *In MS. Aquisgranensi denique hæc traduntur :* Natalis S. Lucii Episcopi Via Appia ad Sem Sixtum Natalis SS. Georgii, Heraclii, Absoloni, Pauli, Januarii. In Cæsarea Cappadociæ Lucæ Episcopi, Primitivi. *Et hæc sunt Martyrologia, quæ utroque die horum Martyrum meminerunt : quibus si alii repererint certiora, eaque suggesserint, ad* II *diem Martii proferemus.*

An idem Paulus ab aliis referatur 2 Martii.

E

C

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

F

LUCIANO, EDITIO, VEL EDITITIO, FELICE, ORBANO, MARTHA, CRISCONINA, CAIO, FLORENTIO, DONATILLA, ROGATILLA, ITEM DONATILLA, MARCELLINA, NUMMADO, FELIANO, NIDA, FLAVO, AFFERE, ATULINO, SANULA, CAHE, DICIANO, JANUARIO, DIDDO, SECURE, SELLARE, EXUPPO, JUBITANA, GEMELIANA, JULIA, FORTUNATA, PEREGRINO, VICTORICO, MAXENTIO, GEGALO, ITEM LUCIANO, HONORATO, FLAVIANO, FELICE, CASTO, SATURO, FELICISSIMO, VICTORE, MARIA, JANUARIA, RUFINIANA, FORTUNATO, AURELIO, RUTILO.

G. H.

XXIV FEB.

Paginum sanctorum Martyrum nominibus implemus, thesaurum ostendentes, quem multorum annorum intervallo deploramus pene obrutum. *Notherus primum indicavit, qui alios ad tam illustre forsan certamen excitavit.* In Nicomedia, *inquit,* Luciani Presbyteri. *Et Africæ adscribit* Julian, *quæ huc spectat. Ultimum refert Hermannus Greven in Auctario Usuardi, sed aliis junctum .* Romæ, *inquit,* sanctorum

Martyres Nicomedienses, Lucianus, Julia,

AUCTORE G. H.

Rutilus, *Gemeliana,* *Editius, vel Edititius,* *Orbanus,* *Marcellina,* *et alii hic recensiti in MS. S. Hieronymi.*

A sanctorum Martyrum Primitivi et Pauli, Rutili, Serapionis, Herodii, Lucii. *Ex his priores duos solum Romæ passos retulimus.* Rutilus *ad hos Nicomedienses spectat.* Serapion *cum aliis in Ægypto passus est, a nonnullis etiam hoc die relatus, a pluribus proximo* XXV *Februarii, ubi nos de eo et sociis agemus.* Herodium *vero, aliis* Herulum *et* Lucium *Martyres Cappadoces ad* VI *Nonas Martii rejicimus. Idem Greven inter Africanos Martyres recenset* Gemellum, *qui forsan hic* Gemeliana *dicitur. Et hæc in excusis Martyrologiis solum reperimus : ex MSS. reliqua damus. Aquisgranense cum memorato Greveni Auctario fere convenit. in eo hæc leguntur :* In Cæsarea Cappadociæ Natalis SS. Herodii, Lucii, Sergii, Absolonis. Romæ Natalis Primitivi et Pauli. Rutili, Serapionis Martyris. *De verbo* Absolonis *postposito voci* Romæ *supra actum est. In quodam MS. Parisiensi Labbæi nostri referuntur* Edititius *et* Rutilus, *quorum ille aliis* Editius *dicitur. In parvo Martyrologio MS. monasterii S. Maximini, sed perantiquo, hæc conjunguntur.* VI Kalendas Martii, Natalitium S. Joannis Evangelistæ, Orbani, Sergii Sirmis. *Ex his* Orbanus *ad hos Nicomedienses pertinet,* Sergius *ad Cappadoces. Quid vero* Sirmis *indicetur, non capimus.* XXIII *Februarii dedimus varios Martyres* Sirmii in Pannonia *passos : unde perperam vocabulum* B *illud ad diem sequentem forsan translatum. Nam pridie in pluribus MSS. celebratur natalitas S. Joannis Evangelistæ. In eodem MS. S. Maximini die sequenti refertur* Marcellina, *quæ huc spectat.*

2 *In Martyrologio MS. Tornacensi S. Martini hæc solum memorantur :* In Nicomedia Natalis Luciani Presbyteri. *Vetustum MS. Richenoviense numerum sociorum Martyrum addit his verbis :* VI Kalendas Martii, Romæ Pauli et Primitivi, et in Nicomedia Luciani Presbyteri et aliorum XLIII, *pro quo numero si* XLVIII *substituantur, omnes supra in titulo recensiti comprehendentur : illos nobis præbet antiquissimum MS. Martyrologium Romanum, quod S. Hieronymo attribuitur in hunc modum :* VI Kalendas Martii, Romæ in Portu Natale Pauli et Primitivi. In Cæsarea Cappadociæ, Natale SS. Heruli, Lucii Georgii, Absolonis. Nicomediæ Luciani, Editii, Petri, Felicis, Orbani, Crisconinæ, Caii, Florentii, Donatillæ, Regatillæ, item Donatillæ, Marcellinæ, Nummadi, Feliani, Nidæ, Flavi, Afferis, Atulini, Sannlæ, Cahis, Diciani, D Januarii, Diddi, Securis, Sellaris, Exuppi, Jubitanæ, Gemelianæ, Juliæ, Fortunatæ, Peregrini, Victorici, Maxentii, Gegoli, item Luciani, Honorati, Flaviani, Felicis, Casti, Saturi, Felicissimi, Victoris, Mariæ, Januariæ, Rufiniani, Fortunati, Aurelii, Rutuli.

aliqui repetiti,

3 *Hactenus Martyrologium S. Hieronymi, et usque ab ipso probabiliter scriptum : cui alius sequentia adjunxit et aliquos ex dictis Martyribus, fortassis diversos ratus, repetiit his verbis :* Nicomediæ Natale SS. Luciani Presbyteri, Petri Palatini, Adviti. *Hic supra* Editius *appellatur. Dedimus* XXII *Februarii alios Nicomedienses Martyres, quorum dux et antesignanus erat Euterius Palatinus : ubi nonnulla de hac dignitate observavimus. Qui inter hujus diei Martyres* Felicissimus *est, legebatur in MS.* Felissimus, *errore amanuensium, ut videtur. Eodem modo qui* Felianus *est, forsan* Felicianus *dicendus est : qum et in aliis nominibus possunt menda subesse, ex aliis MSS. codicibus, si aliquando reperiantur, emendanda.*

An S. Lucianus Presbyter fuerit, E *et alius a S. Luciano Presb. Antiocheno ?*

4 *De S. Luciani statu ac conditione quæri potest, num Presbyter appellandus sit cum Notkero, et MSS. Tornacensi et Richenoviensi, imo et Auctario Martyrologii S. Hieronymi : quod forte adjectum a librario, existimante S. Lucianum Antiochenum Presbyterum qui Nicomediæ passus, ut* VII *Januarii diximus, ad quem diem omnibus pene Martyrologiis inscriptus est : ac memorata MSS. S. Hieronymi et Richenoviense ita eumdem diem auspicantur :* VII Idus Januarii In Nicomedia S. Luciani Presbyteri. *Addunt MSS. Tornacense et Lætiense :* Qui in quatuor partes est divisus, singulæ autem partes singulis lapidibus alligatæ in mare sunt mersæ . quæ Deo redintegrante, Elenopoli altera die consolidatum corpus cum ipsis quatuor lapidibus inventum est. Item Clerici, Diaconi et Antiocheni, qui septies torti, et de carcere producti, decollati sunt. *Hæc ultima verba in aliis Martyrologiis in singulari numero efferuntur, de S. Clero Diacono* Antiocheno, *de quo tunc eodem* VII *Januarii egimus. Posset alioquin non temere quæri, an non illi Clerici, Diaconi, et Antiocheni scilicet utriusque sexus, hi* XLVIII *sint, quos jam* XXIV *Februarii passos referimus, maxime si* Lucianus Presbyter *hic iterato positus dicatur, ut discipulis sociisque certaminis jungeretur.*

An socii sint Clerici, Diaconi et alii Antiocheni ?

DE S. SERGIO

MARTYRE, CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA,

Commentarius prævius.

G. H. C F

ANNO C. CIV XXIV FEB.

S. Sergii veneratio sacra.

Cæsarea metropolis Cappadociæ prioris, multorum illustrium Martyrum palæstra fuit : in qua hoc die palmam cœlestis victoriæ promeruisse S. Sergium, indicant Martyrologia tum manu exarata quam excusa, Bedæ, Usuardi, Adonis, Bellini, Maurolyci, Romanum antiquum Rosweydi, hodiernum Baronii. In hoc ista leguntur* Cæsareæ in Cappadocia S. Sergii Martyris, cujus gesta præclara habentur : *quæ alii etiam* præclaris *inna vocant. Nonnulla Martyrologia horum gestorum non meminerunt. Galesinius hæc scribit.* Cæsareæ in Cappadocia S. Sergii Martyris, cujus tum admirabilis ob Christum dimicatio exstitit, tum alia divine facta narrantur. *Eadem describit Canisius in Martyrologio Germanico. Annotat vero Galesinius, scribi ab martyrologis ejus* præclara acta exstare, nihil tamen adhuc compertum esse.

2 *Tamaius Salazar eumdem inscripsit Martyrologio Hispanico his verbis :* Cæsareæ Cappadociæ natalis S. Sergii monachi et Martyris, cujus sacra pignora Hispaniam adlata, apud Betulonem Laletaniæ in Cathalonia honorifice delitescunt. *Idem in Notis addit* in difficilioribus investigandis Actis se totam operis indaginem accommodasse : *ea autem* Acta ex pervetusto Codice MS. Gothico, apud cœnobium Toletanum Montis-Sion Cisterciensis Ordinis adservato, exscripta recepisse, opitulante D. Martino de Zelaga Oeariz, tunc apud Toletanos Inquisitore, nunc apud Salmanticenses Scholastico dignissimo. *Hæc ergo Acta a Tamaio edita damus, quamvis ab homine imperito videantur conscripta.*

Acta antiqua

3 *Genus mortis Martyrologia Latina non suggerebant, quod Acta clare docent contigisse* amputato capite, *et confirmant nostram conjecturam, qua* II *Januarii indicavimus hunc Sergium videri quem Græci in Menæis et apud Cythereum eo die celebrant, asseruntque* capite plexum vitam finivisse.

an apud Græcos colatur 2 Januarii ?

4 *Primus Cabilunensis Episcopus in Topographia Sanctorum ante annos* CC *scripta, de S. Sergio Betulone quiescente ista habet :* Betulon ejusdem provinciæ *Tarraconensis Hispaniæ* littoralis civitas prope Barcinonem. Hic Anastasius miles ex Lerida cum sociis septuaginta tribus Martyr. Hic jacet S. Sergius in suo monasterio Martyr. *De S. Anastasio ejusque sociis*

an S. Sergius Betulone sepultus sit cum S. Anastasio et democ...?

A *sociis cum Ferrario egimus* XXIII *Januarii, et una* S. Sergium, *conjunximus, ne videremur separare, quos alii etiam Hispani scriptores conjunxerunt. Ambrosius Morales lib.* 10 *Histor. Hisp. cap.* 28 *fol.* 385 *et Domeneccus Hist. SS. Cataloniæ pag.* 123, *narrata S. Anastasii cæde, addunt* ibidem etiam martyrio affectum monachum, Sergium dictum. *Idem memorantur in Chronico sub nomine Juliani Petri edito, et* S Anastasius miles in persecutione Decii *statuitur occubuisse, ejusque* martyrium adeo fuisse illustre, ut V die Decembris Græci in suis Menologiis hujus fortissimi militis et Martyris meminerint. *Ita illic num.* 86 *An autem, postquam Menologium Græcorum ab Henrico Canisio editum est, aut saltem postquam ex codice MS. et Menæis Græcis nomen illius Martyrologio Romano adscriptum est, hæc primo sint composita, alii inquirant. Non meminerunt Græci Decii imperatoris, non Hispaniæ aut ullius urbis, imo nec sociorum, qui in Chronico illo num.* 87 *asseruntur* septuaginta, *etiam* socii in difficilima pugna et in corona.

5 *His de S. Anastasio et sociis narratis, num.* 88 *de* S. Sergio *ista adstruuntur :* Betulone in Laletania allatum est corpus S. Sergii monachi, pro fide passi in Cæsarea Cappadociæ, cujus dies XXIV mensis Februarii celebris habetur. Sunt qui putent hunc Ser- B gium filium fuisse S. Philippi Martyris, qui post administrationem egregiorum magistratuum factus monachus, martyrium post patrem sororemque pertulit, et cum eisdem Romæ sepultus, cum eis æternam palmam possidet. Bene dicunt passum fratrem esse Eugeniæ. Quidam vero auctores falluntur, passum Romæ dicentes : sed revera passus est martyrium illustre Cæsareæ Cappadociæ. *Hæc ibi, quæ paullulum enodanda.* Bene, *inquit,* dicunt passum *Sergium* fratrem esse Eugeniæ. *Colitur hæc* XXV *Decembris, cujus Acta edidit Lipomanus, et ex eo Surius : in* *an frater S. Eugeniæ,* *quorum exordio de parentibus ejus, et fratribus ista leguntur :* Commodo post Marcum suum patrem, Romanum tenente Imperium, cum jam septem annos in eo transegisset, quidam Philippus vir illustris Ægypto præficitur : qui simul cum uxore Claudia et filiis mittitur in Ægyptum. Ei erant duo quidem filii masculi Avitas et Sergius, filia autem, nomine quidem Eugenia, animo vero generosa, sicut etiam corpore et forma insignis. *At Philippo Alexandriæ* *et filius S. Philippi Martyris Alexandrini ?* *inter orandum, pro fide Christi occiso* XIII *Septembris, quo die Fastis sacris adscriptus est, Claudia uxor cum filiis et S. Eugenia Romam reversa est : quando, ut hujus Acta habent,* Senatus Romanorum ejus filios elegit insignes magistratus, Abitam quidem Procon- C sulem Carthaginis, Sergium autem Africæ Vicarium. *Hunc in Chronico Juliani dicitur* post administrationem egregiorum magistratuum factus monachus, martyrium post patrem sororemque pertulisse. *Verum de ejus monachatu aut martyrio nihil ea Acta habent : ut forsan, quia nomen illi Sergii inventum est, illa, quæ ad S. Sergium Cappadocem alumne monachum spectant, sint levissima conjectura adjecta. Nam Commodus Imperium Romanum accepit anno* CLXXX, *occisus anno* CXCIII, *et S. Sergius martyrium subiit anno* CCCIV, *non vero martyrium ejus, multo minus corporis translatio referenda sunt ad tempora Decii, cum infra in Actis* post sororem, *quæ sub Gallieno passa est, dicatur* martyrium pertulissse. *Verum chronicon forsan exponendum est, quod occasione martyrii S. Anastasii, quod Betulone peregit, adjuncta sit Translatio corporis* S Sergii *ad eamdem Laletaniæ urbem Betulonem.*

6 *Infra in Actis* S. Sergii *hæc de Translatione clausula legitur :* Postmodum currente tempore sancti monachi lipsana in Hispaniam delata sunt, et apud oppidum Betulonem sepulta honorifice quieverunt, licet hodie situs sepulchri penitus ignoretur. *Quæ* *Corpus S. Sergii in Hispaniam delatum,* *clausula majoris apud nos ponderis esset, quam Chronicon Juliani, si postea non fuerit Actis adjecta. Ale-* D *greus in Paradiso Carmelitico, statu 2 ætate 6 cap.* 151 *statuit* martyrium S. Sergii ad annum Christi CCCC sub Imperatoribus Arcadio et Honorio fratribus regnantibus. *Potius conjici posset tunc contigisse corporis translationem ; atque eam clausulam cum ipsis forsan Actis scriptam fuisse : quo tempore situs sepulchri ignorabatur, quod urbs Betulon solo æquata et diruta dicatur, et ex ejus ruina* Badalona *constructa. Non tamen, quisquis is* Sergius *fuerit, Ordinis Carmelitici monachum fuisse absque antiquorum scriptorum auctoritate temere dixerim. Forsan monachus solum habitus quod Monasterium* S. Sergii, *ob ejus reliquias illic depositas, fuerit appellatum. In antiquis Martyrologiis nullum monachatus ejus reperitur vestigium. Qui a nobis relatus est* XXIII *Februarii* Sirenus, *sive* Sinerius, *Sirmii in Pannonia inferiore sub Maximiano Imperatore passus,* monachus *passim in Martyrologiis dicitur, ob Vitam solitariam in prædio quodam suo, aut locis desertis, actam, ut ibidem diximus num.* 1. *Hic in MS. Florario dicitur ab aliis etiam* Sergius *appellari. An ab illo hunc Cæsariensem Sergium nomen monachi sit translatum, haud scimus.*

Auctores o. s. an sub Arcadio et Honorio ?

an ipse monachus et Carmelita fuerit ?

7 *Molanus annotat ad Usuardum* de S. Sergio forte agere S. Gregorium Turonensem de Gloria Martyrum *cap.* 97, *cujus hoc est initium :* Sergius quoque E Martyr multa signa in populis facit, curans infirmitates, sanansque languores fideliter deprecantium. *Agit idem Turonensis de* S. Sergio *Martyre lib.* 7 *Hist. Franc. cap.* 31. Narravit, *inquit,* quidam, quod aliquis in partibus Orientis Rex ablato S. Sergii Martyris pollice, in dextro brachio corporis sui servasset *etc. Coluntur Nonis Octobris* SS. Sergius et Bacchus, *nobiles Romani, sub Maximiano Imperatore in provincia, Augusta Euphratesia dicta, occisi. De quo* Sergio *Turonensem in Hist. Franc. agere scribit ad eumdem* VII *Octobris Baronius. Adjungitur hoc* XXIV *Februarii* Sergius *alius* SS. Herulo, *sive* Herodio, Lucio, Absoloni, *passis etiam Cæsareæ Cappadociæ, pro quo* Sergio *alii* Georgium *aut* Lorgium *ponunt, ut supra inter Prætermisssos monuimus, et plenius dicemus* II *Martii.*

an de hoc Sergio agat Greg. Turonensis ?

VITA

Ex MS. Toletano edita a Joanne Tamaio Salazario.

Anno *a* vigesimo Imperii Diocletiani et Maximiani, et Consulatus eorum *b* II per universum orbem adversus Christianos impietatis eorum edicta *c* transmissa sunt : quæ per diversarum provinciarum F Judices destinata, sub grandi metu capitisque sui periculo susceperunt, ut si qui cultui Christianæ religionis servientes reperirentur, diversis pœnis et cruciatibus interirent. Quibus nefandissimis jussionibus emanantibus, dum in Orientalibus maxime partibus persecutionis atrocitas immineret, per omnes *d* utriusque Asiæ provincias, quicumque Christiani reperti sunt variis tormentis gladioque sunt necati. Eo igitur *e* tempore, nutu divino ac providentia factum est, ut in *f* Nicomedia Maximianus, Et Mediolani Diocletianus privatam vitam appetentes de Imperio discessissent. Quem ob rem Dominus sanctis Ecclesiis vel Christianæ religionis cultoribus requiem modicam præstitit. Igitur quidam, Sapricius nomine, Melita genitus ab Imperio Romano, *g* tam Armeniæ quam Cappadociæ Præsidatus actionem promeruit : quam in utrisque partibus uno tempore, ministravit. Cumque Præses idem Sapricius iter dirigens in Armeniam, per Cappadociam transitum faceret, in Cæsaream advenit : ubi dum Christianos stricte requireret, et repertos a suis ministris sibi præsentari præciperet, non defuerunt duo viri Christiano

In persecutione Diocletiani et Maximiani

Sapricio Cæsareæ in Cappadocia in Christianos sæviente,

a b c d e f g

A tiano nomini inimici, ac profanis idolis servientes, qui plurimos Christianos esse in eadem civitate dicerent quos sibi idem Præses Sapricius ab officio jussit adduci. *h* Dorotheam Virginem, *i* Barlaam, et alios dira Præsidis feritas brevi tempore consumpsit. Postea sceleratissimus Præses idolorum sacrificiis deditus, nefandorum Principum Diocletiani et Maximiani per totam Cappadociam jussione cunctis innotuit: suis etiam præceptis constituens, ut, si in quocumque loco Christiani reperti fuissent, usque ad necem diversis excogitatisque suppliciis torquerentur. Quod dum in Cæsarea metropolitana civitate Cappadociæ cognitum fieret, et Paganorum Principum jussiones, vel edicta sacrilega sævissimi Præsidis publice legerentur, et ea cuncti observare fortiter urgerentur, tunc quidam parvo numero Christiani reperti sunt, qui tamen jussionibus eisdem nec territi sunt, nec assentire propositis suppliciis voluerunt. Crescebat autem per dies singulos turba fidelium, et multiplicabantur apud Deum coronæ justorum.

AUCTORE ANONYMO

h i

2 Contigit autem in diebus illis, nefandissimo Jovi, quem profanorum idolorum Gentiles putabant esse Principem, annua sacrificia fieri in Capitolio, quod basilicæ Præsidis vicinum erat: ad quod scelB eratorum turbæ cum immundis hostiis concurrebant. Alii autem per viam sacram, secundum eorum morem sacrilegum, cum albis et laureatis tauris et magna exultatione, ut dæmoniis ipsis sacrificarent, ad ipsum Capitolium festinabant, quamdam execrandam festivitatem simulacri vanissimi celebrantes. Hæc illis gerentibus, monachus quidam, Sergius nomine, Christianæ fidei a suis *k* parentibus eruditus, et Christi Domini fidelis servus jam effectus: qui primo per secularia *l* ministeria mundanis Principibus deservierat; sed sacrilegi seculi turbines timens, et humanæ gloriæ auras contemnens, relictis omnibus, et pauperibus distribuens, in vastum sese receperat montis tugurium, ubi nudus Christum nudum requirebat, et jejuniis, oratione et ciliciis deditus, aspera veste coopertus, sic Christum lucrifacere curabat. Hic Dei nutu in urbem accedens, inter turbas sacrilegorum intermissus, vanum sacrificiorum apparatum expectabat, et illa hora, qua sacerdos ille sacrilegus idolorum suos complices verbis quibusdam magicis exorabat, Sergius in corde suo Deum deprecari cœpit, ut mirabilium suorum infidelibus populis ostenderet magnitudinem, ita ut scelerati sacerdotis actionem faceret tanquam nihilum evanescere. Ita ergo factum, quatenus idolorum minister infaustus nullum deinceps ab idolis responsum accipere potuit, propter C quod iratus sacrificia deferens, diversas mendacii technas effingere cœpit, quibus deorum suorum, propter Christiani nominis permissionem, iram exardescere prædicabat. His fidei zelo succensus Sergius, in medio omnium existens, voce magna clamavit: Ecquid, sacrilege sacrifice, deorum tuorum iram mentiris, quando Dominus meus Jesus Christus, qui linguas sapientium facit disertas, propter nominis sui gloriam aliquando dæmonum obmutescit loquelas. Is est, scelerate, qui propter mei servi sui orationem, et propter ipsius clementiæ dignationem, ora mendacia hujus dæmonis reseravit. Iste est, superstitiose, qui me indignum elegit ministrum, et ut tuæ et totius hujus populi manifestarem invidiæ errorem, et ut meæ omnibus religionis veritatem intrepide patefacerem. D

S. Sergius monachus

k l

precibus idola reddit muta

reprehendit sacrificulos:

3 Obstupuit illico sacrificus, et in Sergium manus injiciens, omnes, quos ad sacrificandum populos congregaverat, convocavit, qui sanctum monachum comprehenderunt, et male distractum coram Præside detulerunt. Qui omnia a flaminibus acta pernoscens, ad Sergium reversus, dixit: Quis tu, qui deos nostros, dæmones dicis, et Augustos nostros dæmonum cultores affirmas? Cui Sergius: Ego sum servus Domini mei Jesu Christi, cujus virtute et idola tua tamquam nihilum ante me, et simulacra Augustorum mentita, ora licet habentia, non loquentur. Præses respondit: Omnes Christiani istis magicis artibus gloriamini, sed numquam a morte vos liberat Deus vester. Respondit Martyr: Statutum est hominibus semel mori. Væ vobis, qui hac temporali vita privati, æternam, si Christo Deo meo non credidis, mortem accipietis. Nos temporalem, propter decretum habemus, sed postea vita nobis remanet gloriosa. Subrisit Sapricius, et postmodum dixit: Procul dubio judicio privatus insanis. Propter deos omnes, si non sacrificaveris, non elongabo a te capitalem sententiam subire, sed mox te faciam gladio vita privari, ut illam a te mentitam gloriosam experiaris. Cui respondens Sergius, dixit: Ego gratias ago Domino meo Jesu Christo, qui me peccatorem de multis sordibus et potestate dæmonum liberare dignatus est, ut amplius non errem: et ideo, quæcumque volueris mihi supplicia inferre, paratus sum, quia idolis non sacrificabo. Tunc protulit in eum sententiam dicens: Sergium diis inobedientem, Dominosque Augustos nostros blasphemantem, gladio percuti decrevimus, atque omnes facultates ejus publicis titulis præsignari. Quibus prolatis, satellites Sergium arripiunt, et amputato capite, corpus inibi reliquerunt, quod nocte Christiani colligentes, in domo honestæ matronæ sepelierunt. Passus est autem VI Kalendas Martias. E

a Præside examinatus,

intrepide mortem contemnit:

capite plectitur.

4 Postmodum currente tempore sancti monachi lipsana in Hispaniam delata sunt, et apud oppidum Betulonem sepulta honorifice quieverunt, licet hodie situs sepulchri penitus ignoretur.

Corpus in Hispaniam defertur.

a *Annus 20 Diocletiani cadit in annum Christi partim* 303, *partim* 304, *estque ea Æra Diocletiani, quæ postea, abolito impii persecutoris nomine, Æra Martyrum dicta est. Incepit ea anno Chr.* 284 *die 29 Augusti.* — b *Aberrat auctor: erant namque anno* 303 *Diocletianus* VIII *et Maximianus* VII *Consules, at anno* 304 *Diocletianus* IX *et Maximianus* VIII *Consules.* — c *Ante a Paschale anni* 302 *edicta promulgata fuisse supra ex Eusebio diximus.* — d *Quænam duplex aut utraque* Asia *ab antiquis indicata?* — e *Kalendis Aprilis anni* 304. — f *Imo contra Mediolani Maximianum et Diocletianum Nicomediæ purpuram posuisse scribunt Idatius et alii.* — g *In actis quartis S. Blasii, 3 Februarii pag.* 349, *ex MS. codice Card. Baronii editis, dicuntur num.* 2 Lysias et Agricolaus tam Armeniæ quam Cappadociæ prævidentes gubernasse, *atque postquam* Diocletianus Nicomediæ, Maximianus autem Mediolani purpuram deposuerunt *ut ibidem num.* 1 *legitur, ubi in Commentario prævio ostendimus num.* 1 *eumdem Agricolaum isthic præfuisse etiam imperantibus Diocletiano et Maximiano, uti deinde sub Licinio, et urbem Sebastiam, in qua S. Blasius passus est, ab plerisque Armeniæ minori, a nonnullis Cappadociæ attribui, ac proinde dici Agricolaum præfuisse tam Armeniæ quam Cappadociæ, quod Sapricio non videtur convenire, qui soli Cappadociæ potius præfuit.* — h *S. Dorotheæ Acta dedimus 6 Februarii, quæ eam sub Sapricio referunt passam.* — i *Colitur S. Barlaam Martyr 19 Novemb. de quo exstat sermo S. Basilii, aliusque S. Chrysostomi: hunc Fronto Ducæus Latine a se redditum edidit tomo 3 Operum.* — k *S. Philippum Martyrem patrem apponit Tamaius Salazarius, de eo et Claudia uxore et S. Eugenia filia supra actum.* — l *In Chronico Iuliani Petri dicitur* administratio egregiorum Magistratuum, *in vita S. Eugeniæ* vicariatus Africæ, *sed de eodem Sergio ut agatur, tempora non permittunt.* F

ANIMADV PAP. 52

DE

DE S. MODESTO
EPISCOPO TREVIRENSI IN BELGICA I,
Commentarius historicus.

G. H.

Circa annum CCCCLXXX. XXIV Feb. S. Modesti cultus sacer in Martyrologiis

Inter quamplurimos sanctos Ecclesiæ Treverensis Episcopos floruit seculo Christi quinto S. Modestus, *cujus solemnis memoria celebratur XXIV Februarii, in variis MSS. Martyrologiis : Treverensi S. Paulini, Ultrajectino Clericorum S. Hieronymi, Leodiensi sanctimonialium S. Cæciliæ, Lovaniensi Societatis Jesu, aliisque Usuardi codicibus ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis : item in MS. Florario SS. Maurolyco, Felicio, Galesinio, Molano in Auctario Usuardi : in quibus, et Martyrologio quoque Romano hæc fere eadem verba leguntur :* Treviris S. Modesti Episcopi et Confessoris. *Eadem paucis additis habentur in Martyrologio Coloniæ an. 1490 excuso, et apud Grevenum in Auctario Usuardi, et Canisium in Martyrologio Germanico :* Treviris, *inquiunt*, in ecclesia S. Eucharii depositio S. Modesti, ejusdem loci Episcopi et Confessoris. *MS. Bruxellense S. Gudilæ, et aliud recens Carthusiæ Bruxellensis :* Treviris S. Modesti B Episcopi et Confessoris, qui post Miletum cum multo fructu ibi Ecclesiam rexit. *Longiori eum elogio celebrat Saussaius in Gallicano Martyrologio :* Ipso die, *inquit*, Treviris S. Modesti Episcopi et Confessoris gloriosi, qui tempore Gelasii Papæ hanc Ecclesiam gubernans, magnis sanctitatis et sapientiæ fulgoribus eamdem irradiavit : divites enim in officio pietatis continuit, pauperes re non minus quam consilio adjuvit, aberrantes in viam revocavit, omnes denique ad sancte agendi studium salutaribus documentis et virtutum suarum admirabilium exemplis inflammavit, hisque locupletatus gratiæ divinæ fœnoribus, evocatus est ad præmium. *Hæc Saussaius. Officium Ecclesiasticum fit Treviris hoc die de S. Mathia Apostolo cum commemoratione S. Modesti Episcopi, qui pridie seu XXIII Februarii refertur in Martyrologio Witfordi.*

et officio Ecclesiastico.

2 *Quibus Episcopus sederit annis aut quando vita functus sit, non satis liquet. In MS. Florario assignatur* annus *mortis* quadringentesimus nonagesimus nonus. *Et Gelasius quidem, cujus tempore Episcopum fuisse statuit Saussaius, conscendit Cathedram anno* CCCCXCII, *mortuus anno* CCCCXCVI. *At Cratepolius in Catalogo Episcoporum de eo ista tradit :* S. Modestus mundi gaudia, ejusque noxia blandimenta caduca C neglegit, mortuus est anno CCCCLXXXVI. *Christophorus Browerus lib. 5 Annalium Trevirensium narrata felicitate Childerici Regis Francorum in Galliæ ditionibus subjugandis, hæc pauca de istius temporis Episcopis Trevirensibus pag. 356 annotat :* Miletus per id tempus Treviris naturæ concesserat, vita innocenter acta in Divorum fastis ad undevigesimum Septembris diem venerandus. Suscepit gregem inde Trevericum Modestus Episcopus, qui item ob virtutis absolutæ pulchritudinem, Divi dignatione cohonestatus sextum Kalendarum Martii habet in feriis. Ejus sacri memoriam cespitis servat B. Mathiæ cœtus. Porro hunc Ecclesiæ Trevericæ præfectus Antistes Maximianus, qui annum circiter quadringentesimum octogesimum attigit : neque interim ullis ad memoriam claris actionibus hi omnes Episcopi, quos diximus, innotuere : ut fatiget animum successiones has nectere tam crebras, et rerum etiam, quod caput est, inanes.

annus mortis num 499,

an 486,

aut 480?

3 *Hæc Browerus. Regnavit Childericus ab anno* CCCCLV *ad* CCCCLXXIX, *quo illi successit Chlodoveus filius, anno dein* CCCCXCIV *fidem Christi amplexus. Hinc colligimus difficillimis temporibus præfuisse Ecclesiæ Trevirensi S. Modestum, dum scilicet iterata aut forsan tertia vice urbs illa a Francis, gentilitia adhuc deorum falsorum superstitione irretitis, tempore Childerici Regis capta est et vastata : quam cladem memorant Hincmarus in Vita S. Remigii, Sigebertus in Chronico, Gesta Regum Francorum cap. 8. At* Trevirorum civitatem *jam pridem ante* a Francis direptam incensamque secunda irruptione fuisse *ex Frigerido tradit Gregorius Turonensis lib. 2 Histor. Franc. cap. 9. A Chunis etiam tempore Merovei Regis Francorum, ac patris dicti Childerici Treviros destructos fuisse in iisdem Gestis Regum Francorum cap. 5 legimus. Vixit eodem seculo quinto Salvianus Episcopus Massiliensis, sed S. Modesto aliquanto senior, qui libro 6 de Gubernatione Dei quater tradit expugnatos Treviros, et interim eos* E *corruptissimis moribus fuisse affirmat, testis oculatus :* Vidi siquidem ego ipse, *inquit*, Treviros domi nobiles, dignitate sublimes, licet jam spoliatos atque vastatos, minus tamen eversos rebus fuisse, quam moribus.... Lugubre est referre quæ vidimus, senes, honoratos, decrepitos, Christianos, imminente admodum jam excidio civitatis, gulæ ac lasciviæ servientes. *Ac similibus relatis finit his verbis :* Ad hoc quotidie malorum pullulantium multiplicatione perventum est, ut facilius esset urbem illam sine habitatore, quam ullum pene habitatorem sine crimine esse. *Inter illos igitur eorumque filios ac posteros vigilantis et fidelis Pastoris partes procul dubio egit S. Modestus, gregem sibi commissum conatus veris fidei virtutumque documentis instruere, atque ad tutissimum æternæ salutis ovile deducere.*

Urbs Trevirensis capta et incensa :

incolæ vitiis dediti.

vigilantia S. Modesti :

4 *Depositum corpus in ecclesia S. Eucharii supra ex Martyrologiis diximus. Est ea ecclesia postea S. Mathiæ dicata, ob ejusdem Apostoli corpus illic adservatum, ut jam hoc die retulimus. Hinc et Browerus supra citatus ait*, ejus sacri memoriam cespitis servare B. Mathiæ cœtum, *id est monachos Benedictinos Bursfeldensis congregationis, in hoc S. Mathiæ extra muros urbis Trevirensis monasterio, quod Joannes Scheckmannus in Epitome seu Medulla Gestorum Trevirensium a Joanne Enen collectorum libello 3 describit, ac tit. 2 tradit ibidem* requiescere hos sanctos Trevirorum Præsules, Celsum, Cyrillum, Modestum : *et tit. 3 inter alias reliquias, quæ in Septimana sancta ante Pascha, et in Vigilia Pentecostes ostenduntur, numeratur* caput S. Modesti Episcopi Trevirorum. *In Catalogo item Reliquiarum monasterii S. Mathiæ anno 1515 excuso, dicuntur* decimo loco ostendi capita SS. Celsi et Modesti Trevirensium Episcoporum : *tum* caput Severæ Virginis et Abbatissæ sororis S. Modoaldi Episcopi Trevirensis, ac Materteræ S. Gertrudis Virginis. *Coluntur S. Severa XX Julii S. Cyrillus XIX Maii, et XXIII Februarii S. Celsus ubi historiam Inventionis ejus dedimus. Aliquas ejusdem S. Modesti et aliorum Sanctorum reliquias jam olim in altari majori ecclesiæ S. Mathiæ summa cum veneratione adservatas fuisse legitur cap. 4 Historiæ 2 translationis et Inventionis reliquiarum S. Mathiæ supra pag. 453. Aliquas* S. Modesti *Episcopi reliquias esse Bononiæ in templo S. Luciæ, quod nunc ad Patres Societatis Jesu spectat, traditur ad hunc diem in Bononia perlustrata Masini.*

corpus ejus in templo S. Mathiæ.

F *caput publice ostendi solitum :*

reliquiæ in altari :

aliæ Bononiæ.

ANIMADV. PAG 53.

DE

G. H.

DE S. PRÆTEXTATO
EPISCOPO ROTOMAGENSI MARTYRE,
Commentarius prævius.

ANNO DLXXXVI. XXIV FEB.

Floruit seculo Christi sexto S. Prætextatus *Ecclesiæ Rotomagensis in Gallia Episcopus : decessorem habuit* S. Flavium *ad* XXIII *diem Augusti sacris fastis inscriptum, qui Concilio* IV *Aurelianensi interfuit circa annum* DXLI, *forsan vita functus anno* DXLVII, *quando sub die* V *Kalendarum Novembris habitum est Concilium Aurelianense* V, *cui nullus subscripsit Episcopus Rotomagensis, nec* Presbyter *aliquis vel* Diaconus, *sive* Archidiaconus, *vel* Abbas *ab eo directus : uti constat ex subscriptionibus longa serie a Sirmondo ex codicibus MSS. Corbeiensi et Lugdunensi relatis. Subscripsit* Optatus Abbas *directus a* Prætextato Episcopo Ecclesiæ Cabellicæ, *olim in Provincia Viennensi, nunc sub Archiepiscopo Avenionensi : qui Prætextatus etiam subscripsit Concilio Parisiensi* II. *Verum postea Parisiensi* III *interfuit* S. Prætextatus Ecclesiæ Rotomagensis Episcopus, *qui a Baronio in Notis ad Martyrologium Romanum, et*

S. Prætextatus successor S. Flavii,

subscribit Conciliis Parisiensi III,

B *in Annalibus ad annum* 552, *num.* 27, *uti a Demochare, Chenu, Claudio Roberto in Catalogis Archiepiscoporum Rotomagensium, et in Conciliis a Binio et Surio collectis adscribitur Concilio Aurelianensi* V, *sed alter substituendus est* Prætextatus. *At quo anno habitum sit Concilium Parisiense* III, *cui* Rotomagensi Prætextatus *adfuit, asserit Sirmondus non liquere. Retulit ipse circa annum* DLVII, *alii ad annum* DLIX. *Interfuit dein* S. Prætextatus *Turonensi* II anno VI regni Chariberti, *Christi* DLXVI, *cui hac formula subscripsit :* Prætextatus, etsi peccator, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Rotomagensis, hunc consensum nostrum secundum Patrum statuta relegi, consensi et subscripsi, sub die XV Kalendas Decembris, Turonis. *At suo et aliorum Episcoporum, fere omnium qui dicto Concilio subscripserunt, decreta confirmavit congregationem a S. Radegunde apud Pictavos institutam, uti ipsa petierat Regina, scriptis pro ejus stabilitate et tutela litteris, quas curarunt Concilio Turonensi confirmandas offerri. De quibus consule Gregorium Turonensem lib.* 9 *Histor. Franc. cap.* 39 *et* 42, *et Acta Concilii Turonensis.*

et Turonensi II an. 566.

2 *Quæ deinceps a* S. Prætextato *gesta extant, accurate referuntur a Gregorio Turonensi, qui eorum adfuit, et præ reliquis Episcopis tutelam patrociniumque ejus suscepit. Hujus ergo verbis Acta* S. Prætextati *damus,*

Acta ejus dantur ex Greg. Turonensi,

C *suntque ea potissimum, quæ ad ejus exilium et necem spectant. Priorem partem de exilio ejus et restitutione descripsit Aimoinus lib.* 3 *Hist. Franc. cap.* 21, 26 *et* 64. *Paucula etiam attigit Fredegarius in Historia Epitomata cap.* 78. *Videri etiam possunt Paulus Æmilius, Robertus Gaguinus et alii rerum Francicarum recentiores scriptores : uti et Baronius in Annalibus.*

3 *Inscriptus est* S. Prætextatus *tabulis Martyrologii Romani die* XXIV *Februarii istis verbis.* Rotomagi passio S. Prætextati Episcopi et Martyris. *Quæ fere eadem leguntur apud Galesinium, Canisium, et Molanum in priore editione Usuardi a se aucti. Plura addidere Ghinius in Natalibus sanctorum Canonicorum et Saussaius in Martyrologio Gallicano, cujus hæc sunt verba* Rotomagi S. Prætextati Episcopi illius civitatis et Martyris, qui doctrina et pietate clarus, cum commissam Ecclesiam ad divinum beneplacitum administraret, falsis criminibus impetitus, Sede sua dejectus, et in exilium apud Breucum Constantiensis tractus insulam ablegatus, hanc ærumnam maxima Christianæ patientiæ tolerantia pertulit : donec agnita ejus innocentia, honorifice pia Guntheramni Regis opera, adeoque ex Episcoporum Lutetiæ considentium sententia restitutus est. Quam justam redintegrationem cum Fredegundis Regina, quæ odio gratis virum Dei habebat, infesto animo ferret : cum Melantio, quem in ejus locum intruserat, necem ejus machinata, effecit, ut ipso die sacratissimo Paschæ, dum pius Antistes ante altare preces fundens sese celebrandis divinis mysteriis præpararet, a nefario sicario pugione sub axilla confoderetur. Ex quo lethali ictu erumpente cruore, agnus mansuetus, fontis vitæ sitientissimus, propius ad aram accessit, divinaque humiliter expetiit sacramenta. Factus igitur aræ et mensæ Dominicæ ex voto particeps, divinæ victimæ carne confortatus, calicisque salutaris fluentis inebriatus, sopore beato obdormiens, ad montis cœlestis adyta, et divini tabernaculi, quæ innocentibus et mundo corde hominibus præparavit Divina majestas, sempiterna gaudia emigravit. *Hæc Saussaius, multa pie interpretatus, quæ apud Gregorium non leguntur.* E

cultus sacer 24 Febr.

elogium ex Saussaio.

4 *Interemptus est* S. Prætextatus *anno Gunthramni* XXV, *Childeberti* XI, *Christi* DLXXXVI, *die* XIV *Aprilis, in quem tum incidit Pascha, cyclo Lunæ* XVII, *Solis* VII, *littera Dominicali F. Baronius relata ejus nece ad annum* DLXXXIX, *hoc eum elogio exornat :* Quo pariter anno aucta est Gallia novo Martyre, nempe Prætextato Episcopo Rotomagensi, qui diu multumque, odio perfidiæ Fredegundis, exiliis fatigatus et afflictatus, nihil remittens sacerdotalis constantiæ in redarguendo perperam facta Principum, potissimum vero Fredegundem ipsam, quam alteram Jezabelem his temporibus Gallia passa est, ab eadem immisso tandem sicario, in ecclesia ipsa ferro perimitur, ac paullo post spiritum Deo reddidit. Ita plane secundum S. Ambrosii sententiam utilius Principes odio Episcopos persequuntur, quam illecebris blandiuntur. Ad coronam enim suorum Sacerdotum permittit Deus scelestos Principes insanire furereque adversus eos : quo quid in eis intus virtutis lateat, foris appareat, et qui in vasis fictilibus thesaurus occultabatur, in multorum utilitatem effundatur, et lumen, quod reconditur in lagenis militum Gedeonis, iisdem perfractis, foris appareat, quo sancta Dei illustretur Ecclesia. *Hæc Baronius.* NOT 21

occiditur an. 586.

laudatur a Baronio.

F

ACTA EXILII ET MARTYRII
Ex historia Franc. Gregorii Turonen.
CAPUT I.
Calumniæ in S. Prætextatum : ejus exilium.

Interempto *a* Sigiberto Rege, *b* Chilpericus Rex Parisius venit, adprehensamque *c* Brunichildem Reginam apud Rotomagensem civitatem in exilium trusit, thesaurosque ejus, quos Parisius detulerat, abstulit. filium vero suum Meroveum cum exercitu *d* Pictavos dirigit. At ille relicta ordinatione patris Turonos venit, et dies sanctos Paschæ tenuit ; multum enim regionem illam exercitus ejus vastavit. Ipse vero simulans ad matrem suam ire velle, Rotomagum petiit, et ibi Brunichildi Reginæ conjungitur. eam quoque sibi in matrimonio sociavit.

a b c

lib. 5. cap. 1

cap. 2

d

Matrimonio inito inter Meroveum filium Chilperici Regis et Brunichildem, cap. 19

2 Audiens Chilpericus, quod Prætextatus Rotomagensis Episcopus contra utilitatem suam populis munera daret, eum ad se arcessiri præcepit. Quo discusso, reperit cum eodem res Brunichildis Reginæ commendatas : ipsisque ablatis, eum in exilium usque

A usque ad sacerdotalem audientiam retineri præcepit. *e* Conjuncto autem concilio, exhibitus est. Erant autem Episcopi, qui advenerant, apud Parisius in basilica S. Petri Apostoli. Cui rex ait : Quid tibi visum est, o Episcope, ut inimicum meum Meroveum, qui filius esse debuerat, cum amita sua, id est patrui sui uxore, conjungeres? An ignarus eras, quæ pro hac caussa Canonum statuta sanxissent? Etiam non hic solum excessisse probaris, sed etiam cum illo egisti, datis muneribus, ut ego interficerer. Hostem autem filium patri fecisti, seduxisti pecunia plebem, ut nullus mecum fidem habitam custodiret: voluistique regnum meum in manu alterius tradere. Hæc eo dicente, infremuit multitudo Francorum, voluitque ostia basilicæ rumpere, quasi ut extractum Sacerdotem lapidibus urgeret. Sed Rex prohibuit fieri. Cumque Prætextatus Episcopus ea, quæ Rex dixerat, facta negaret; advenerunt falsi testes, qui ostendebant species aliquas dicentes : Hæc et hæc nobis dedisti, ut Meroveo fidem promittere deberemus. Ad hæc ille dicebat : Verum enim dicitis, vos a me sæpius muneratos; sed non hæc caussa extitit, ut Rex ejiceretur a regno. Nam et cum vos mihi et equos optimos et res alias præberetis; numquid poteram aliud facere, nisi et ego vos simili sorte remu-B nerarem?

e Chilperico S. Prætextatus in exilio deliberari jussus, in Synodo inique accusatur, adductis falsis testibus;

3 Recedente vero Rege ad metatum suum, nos collecti in unum sedebamus in secretario basilicæ B. Petri : confabulantibusque nobis, subito advenit Aetius Archidiaconus Parisiacæ Ecclesiæ; salutatisque nobis, ait : Audite me, o Sacerdotes Domini, qui in unum collecti estis : aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, et bonæ famæ gratia refulgebitis : aut certe nullus vos amodo pro Dei Sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Hæc eo dicente, nullus Sacerdotum ei quidquam respondit : timebant enim *f* Reginæ furorem, cujus instinctu hæc agebantur. Quibus intentis, et ora digito comprimentibus, ego aio : Attenti estote, quæso, sermonibus meis, o sanctissimi Sacerdotes Dei, et præsertim vos qui familiariores esse Regi videmini. Adhibete ei consilium sanctum atque sacerdotale; ne exardescens in ministrum Dei, pereat ab ira ejus, et regnum perdat, et gloriam. Hæc me dicente, silebant omnes; illis vero silentibus adjeci : Mementote, Domini mei Sacerdotes, verbi prophetici, quod ait : Si viderit speculator iniquitatem hominis, et non dixerit, reus erit animæ pereuntis. Ergo nolite silere, sed prædicate et ponite ante oculos Regis peccata ejus, ne forte ei aliquid mali contingat, et vos rei sitis pro anima ejus. An ignoratis quid * novo gestum sit tempore, quomodo apprehensum *g* Sigimundum Chlodomeris retrusit in carcerem, dixitque ei *h* Avitus Dei Sacerdos : Ne injicias manum in eum, et cum Burgundiam petieris, victoriam obtinebis? Ille vero abnuens, quæ ei a Sacerdote dicta fuerant, abiit, ipsumque cum uxore et filiis interemit : petiitque Burgundiam, ibique oppressus ab exercitu, interemptus est. Quid *i* Maximus Imperator? nonne cum B. Martinum compulisset communicare cuidam homicidæ Episcopo, et ille, quid facilius morti addictos liberaret, Regi impio consensisset, prosequente Regis æterni judicio, ab imperio depulsus Maximus, morte pessima condemnatus est?

defenditur ab Aetio Archidiacono Parisiensi,
f
a S. Gregorio Episc. Turonensi:
Ezech 33 6
C
** al. nostro.*
g
h
qui dum animat Episcopos, ut peccata Regis audeant arguere
i

4 Hæc me dicente, non respondit ullus quidquam, sed erant omnes intenti et stupentes. Duo tantum adulatores ex ipsis (quod de Episcopis dici dolendum est) nuntiaverunt Regi, dicentes, quia nullum majorem inimicum in suis caussis quam me haberet. Illico unus ex aulicis cursu rapido ad me repræsentandum dirigitur. Cumque venissem, stabat rex juxta tabernaculum ex ramis factum, et ad dexteram ejus *k* Bertchramnus Episcopus, ad lævam vero *l* Ragnemodus stabat : et erat ante eos scamnum pane desuper plenum, cum diversis ferculis. Visoque me, Rex ait : O Episcope, justitiam cunctis largiri debes, et ecce ego justitiam a te non accipio : sed, ut video, consentis iniquitati, et impletur in te proverbium illud, quod corvus oculum corvi non eruet. Ad hæc ego : Si quis de nobis, o Rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest; si vero tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris, audis : si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam? Ad hæc ille, ut erat ab adulatoribus contra me accensus ait : Cum omnibus enim inveni justitiam, et tecum invenire non possum. Sed scio quid faciam, ut noteris in populis, et injustum te esse omnibus perpatescat. Convocabo enim populum Turonicum, et dicam eis : Vociferamini contra Gregorium, quod sit injustus, et nulli hominum justitiam præstet. Illis quoque hæc clamantibus, respondebo : Ego, qui Rex sum, justitiam cum eodem invenire non possum; et vos qui minores estis, invenietis? Ad hæc ego : Quod sim injustus, tu nescis. Quod vero falso clamore populus te insultante vociferatur, nihil est, quia sciunt omnes a te hæc emissa. Ideoque non ego, sed tu potius in declamatione notaberis. Sed quid plura? Habes legem et canones : hæc te diligenter rimari oportet, et tunc quæ præceperint, si non observaveris, noveris tibi Dei judicium imminere.

ad Regem vocatur
D
EX HIST. GREG. TURONENSIS.
k
l
accusatus inique,
intrepide se defendit:
E

5 At ille, quasi me demulcens (quod dolose faciens, putabat me non intelligere) conversus ad *m* juscellum quod coram eo erat positum, ait : Propter te hæc juscella paravi, in quibus nihil aliud præter volatilia, et parumper ciceris continetur. Ad hæc ego, cognoscens adulationes ejus, dixi : Noster cibus esse debet, facere voluntatem Dei, et non his deliciis delectari : ut ea quæ præcepit nullo casu prætermittamus. Tu vero, qui alios de justitia culpas, pollicere prius, quod legem et canones non omittas; et tunc credimus quod justitiam prosequaris. Ille vero porrecta dextera, juravit per omnipotentem Deum, quod ea, quæ lex et canones edocebant, nullo prætermitteret pacto. Post hæc accepto pane, hausto etiam vino, discessi. Ea vero nocte, decantatis nocturnalibus hymnis, ostium mansionis nostræ gravibus audio cogi verberibus, missoque puero, nuntios Fredegundis Reginæ adstare cognosco : quibus introductis, salutationem Reginæ suscipio. Deinde precantur pueri, ut in ejus caussis contrarius non existam, simulque ducentas argenti promittunt libras, si Prætextatus me impugnante opprimeretur. Dicebant enim : Jam omnium Episcoporum promissionem habemus, tantum tu adversus non incedas. Quibus ego : Si mihi mille libras auri argentique donetis, numquid aliud facere possum, nisi quod Dominus agi præcipit? Unum tantum polliceor, quod ea, quæ ceteri secundum canonum statuta consenserint, sequar. At illi non intelligentes quæ dicebam, gratias agentes discesserunt. Mane autem facto, aliqui de Episcopis ad me venerunt, simile mandatum ferentes : quibus ego similia respondi.

m
nec cibo regio inescatur;
F
non pecunia a Regina Fredegunde oblata corrumpitur;

6 Convenientibus autem nobis in basilica S. Petri, mane Rex adfuit, dixitque : Episcopus enim in furtis deprehensus ab episcopali officio, ut avellatur, Canonum auctoritas sanxit. Nobis quoque respondentibus, Quis ille Sacerdos, cui furti crimen impingaretur; respondit Rex : Vidistis enim species, quas nobis furto abstulit. Ostenderat enim nobis ante diem tertium Rex duo volucra, speciebus et diversis ornamentis referta, quæ appretiabantur amplius

S. Prætextatus coram Episcopis furti a Rege accusatus,

EX HIST. GREG. TURONENSIS.

A plius quam tria millia solidorum : sed et sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Hæc enim dicebat Rex sibi ab Episcopo fuisse furata. Qui respondit : Recolere vos credo, discedente a Rotomagensi urbe Brunichilde Regina, quod venerim ad vos, dixique vobis, quia res ejus, id est, quinque sarcinas commendatas haberem : et frequentius advenire pueros ejus ad me, ut ea redderem, et nolui sine consilio vestro. Tu autem dixisti mihi, o Rex : Ejice hæc a te, et revertantur ad mulierem res ejus : ne inimicitia inter me et Childebertum nepotem meum pro his rebus debeat pullulare. Reversus ergo ad urbem, unum voluerum tradidi pueris, non enim valebant amplius ferre. Reversi iterum, requirebant alia. Iterum consului magnificentiam vestram. Tu autem præcepisti dicens : Ejice, ejice hæc a te, o Sacerdos, ne faciat scandalum hæc caussa. Iterum tradidi eis duo ex his : duo autem alia remanserunt mecum. Tu autem, quid nunc calumniaris, et me furti arguis, cum hæc caussa non ad furtum, sed ad custodiam debeat deputari? Ad hæc Rex, Si hoc depositum penes te habebatur ad custodiendum, cur solvisti unum ex his, et limbum aureis contextum filis in partes dissecasti, et dedisti per viros, qui me a regno dejicerent?

se defendit :

B Prætextatus Episcopus respondit : Jam dixi tibi superius, quia munera eorum acceperam. Ideoque cum non haberem de præsenti quod darem, hinc præsumpsi, et eis vicissitudinem munerum tribui. Proprium mihi esse videbatur, quod filio meo Meroveo erat, quem de lavacro regenerationis excepi.

7 Videns autem Rex Chilpericus, quod eum his calumniis superare nequiret, attonitus valde ac conscientia confusus, discessit a nobis : vocavitque quosdam de adulatoribus suis, et ait : Victum me verbis Episcopi fateor, et vera esse, quæ dicit scio. Quid nunc faciam, ut Reginæ de eo voluntas adimpleatur? Et ait : Ite, et accedentes ad eum dicite, quasi consilium ex vobismetipsis dantes. Nosti quod sit Rex Chilpericus pius atque compunctus, et cito flectatur ad misericordiam. Humiliare sub eo, et dicito, ab eo objecta a te perpetrata fuisse. Tunc nos prostrati omnes coram pedibus ejus, dari tibi veniam impetramus. His seductus Prætextatus Episcopus, pollicitus est se ita facturum. Mane autem facto, convenimus ad consuetum locum; adveniensque et Rex, ait ad Episcopum. Si munera pro muneribus his hominibus es largitus, cur sacra-

nova fraude a Rege excogitata,

innocenter seductus, precata, quæ non fecerat, fatetur :

C menta postulasti, ut fidem Meroveo servarent? Respondit Episcopus : Petii, fateor, amicitias eorum haberi cum eo : et non solum hominem, sed si fas fuisset, Angelum de cœlo evocassem, qui esset adjutor ei. Filius enim mihi erat (ut sæpe dixi) spiritalis ex lavacro. Cumque hæc altercatio altius tolleretur, Prætextatus Episcopus prostratus solo, ait : Peccavi in cœlum, et coram te, o Rex misericordissime. Ego sum homicida nefandus, ego te interficere volui, et filium tuum in solio tuo erigere. Hæc eo dicente, prosternitur Rex coram pedibus Sacerdotum, dicens : Audite, o piissimi Sacerdotes, reum crimen exsecrabile confitentem. Cumque nos flentes, Regem elevassemus a solo, jussit eum a basilica egredi. Ipse vero ad metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quasi Apostolicos, continentes hæc : Episcopus in homicidio, adulterio, et perjurio deprehensus, a sacerdotio divellatur. His ita lectis, cum Prætextatus staret, stupens Berthramnus Episcopus, ait : Audi o frater et Coepiscope, quia Regis gratiam non habes, ideoque nec nostra caritate uti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis. His ita gestis, petiit Rex, ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus Psalmus, qui maledictiones *o* Scharioticas continet, super caput ejus recitaretur, aut certe judicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego restiti, juxta promissum Regis, ut nihil extra canones, gereretur. Tunc Prætextatus Episcopus a nostris oculis raptus, in custodiam positus est. De qua, cum fugeret nocte, gravissime cæsus, in *p* insulam maris, quod adjacet civitati Constantinæ, in exilio est detrusus. D

o frustra obnitente S. Gregorio,

in exilium pellitur :

a *Sigebertus* I *Rex Austrasiorum occisus est anno regni* 14, *Christi* 575 *cui successit Childebertus filius, cujus regni primus annus cadit in annum Christi* 575. — b *Chilpericus Rex Suessionensis, frater Sigeberti et S. Guntramni Regis Aurelianensis et Burgundionum, et Chariberti Regis Parisiorum sed ab anno* 570 *defuncti, uxorem habuit Fredegundem, pessimam fœminam.* — c *Viduam Sigeberti.* — d *Fuerant urbes Pictaviensis et Turonensis Chariberti Regis Parisiorum et ab mortem ejus a fratribus expetebantur, cesserunt dein Childeberto filio Sigeberti.* — e *Anno Childeberti* 2 *Chilperici* 16, *Christi* 577, *quo Pascha diversimode celebratum* 21 *Martii,* 18 *et* 25 *Aprilis chronologiam firmat.* — f *Ammonius lib.* 3 *cap.* 6 *hæc Prophetæ verba substituit* Si me dicente ad impium morte morieris non annunciaveris ei, sanguinem ejus de manu tua requiram *Ezech.* 3, 19, *at quæ a Gregorio citantur, sensu non verbis habentur Ezech.* 33. 6. — g *Narrat ea ipse Greg. Turon. lib.* 3 *cap.* 6 *quæ dicenda erunt ad Vitam S. Sigismundi Regis Burgundionum Kalend. Maii. Occisus est Chlodomeres anno* 524 — h *Est is Avitus Abbas Nutiacensis.* — i *Est hic Maximus Imperii invasor, occisus anno* 388 *Reliqua ad Vitam S. Martini Episcopi Turonensis referenda* 11 *Novembris.* — k *Archiepiscopus Burdegalensis, filius Ingeltrudis filiæ Chlotarii* I *Regis Francorum.* — l *Episcopus Parisiensis, successor S. Germani.* — m *Ammonius ferculam* — n *[illegible] varia ornamenta* — o *Scilicet quod, S. Petrus Actuum, agens de Juda Ischariote, ex hoc Psalmo citarit hæc verba* Et Episcopatum ejus accipiat alter. p *Brencium appellat Saussaius in Martyrologio.* E

CAPUT II.

Reditus S. Prætextati ab exilio ; cædes, sepultura. Inquisitum in auctorem cædis.

Defuncto *a* vero Chilperico, inventaque, quam diu quæsierat, morte, Fredegundis Regina jam viduata Parisios advenit, et cum thesauris, quos intra murorum septa concluserat, ad ecclesiam confugit. Multa quidem ibi vana exercens, non metuebat Deum, in cujus ecclesia petebat auxilium. Habebat tunc temporis secum Audonem Judicem, qui ei tempore Regis in multis consenserat malis. Ipse enim cum Mummolo Præfecto multos de Francis, qui tempore *b* Childeberti Regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit. Qui post mortem Regis ab ipsis spoliatus, ac denudatus est, ut nihil ei, præter quod super se auferre potuit, remaneret : domos enim ejus incendio subdiderunt. Abstulissent utique et ipsam vitam, ni cum Regina ecclesiam expetisset. Prætextatum vero Episcopum ægre suscipit, quem cives Rotomagenses post excessum Regis de exilio expetentes, cum grandi lætitia et laude civitati suæ restituerunt. Post reditum vero suum ad Urbem Parisiacam advenit, ac se Guntchramno Regi repræsentavit, exorans ut caussam suam diligenter exquireret. Adserebat enim Regina, eum non debere recipi, qui fuisset per judicium quadraginta quinque Episcoporum a sacerdotali officio segregatus. Cumque Rex pro hac caussa Synodum excitare vellet, Ragnemodus hujus urbis Episcopus, pro omnibus responsum reddidit, dicens : Scitote ei pœnitentiam indictam a Sacerdotibus, non tamen eum prorsus ab episcopatu remotum. Et sic a Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus, ad urbem suam regressus est. Interim dies placiti advenit et Episcopi ex jussu Regis Guntchramni apud *c* Maticensem urbem collecti sunt. Prætextatus Rotomagensis Episcopus, orationes quas in exilio positus scalpsit, recitavit. Quæ quibusdam quidem placuerant, a quibusdam vero, quia artem secutus minime fuerat, reprehendebantur. Stylus tamen per loca Ecclesiasticus et rationabilis erat.

a lib. 7 cap 2

cap. 4 Post obitum Chilperici

cap. 15 Fredegunde tum suis in malitia persistente,

b

F

cap. 16 S. Prætextatus ab exilio revocatus,

a S. Guntramno Rege mensæ adhibitus,

Rotomagum remittitur lib. 8 cap. 20

c in Synodo Matisconensi caussam suam agit.

9 Dum Fredegundis apud Rotomagensem urbem commoraretur, verba amaritudinis cum Prætextato Pontifice habuit dicens : Venturum esse tempus, quando exilia, in quibus detentus fuerat, reviseret. Et

cap. 31 minante Fredegunde

dat monita æternæ salutis:

A Et ille: Ego semper et in exilio, et extra exilium Episcopus fui, sum, et ero; nam tu non semper regali potentia perfrueris. Nos ab exilio provehimur, tribuente Deo, in regnum: tu vero ab hoc regno demergeris in abyssum. Rectius enim erat tibi, ut relicta stultitia atque malitia jam te ad meliora converteres, et ab hac jactantia, qua semper ferves, abstraheris: ut et tu vitam adipiscereris æternam, et d parvulum, quem genuisti, adducere ad legitimam posses ætatem. Hæc effatus, cum verba illius mulier graviter acciperet, se a conspectu ejus felle fervens abstraxit.

die Paschalis in templo graviter vulneratus,

10 Adveniente autem Dominicæ Resurrectionis die, cum Sacerdos ad implenda Ecclesiastica officia, ad ecclesiam maturius properasset, Antiphonas juxta consuetudinem incipere per ordinem cœpit. Cumque inter psallendum formulæ decumberet, crudelis adfuit homicida, qui Episcopum super formulam quiescentem, extracto baltei cultro, sub ascella percutit. Ille vero vocem emittens, ut Clerici qui aderant adjuvarent, nullius auxilio de tantis adstantibus est adjutus. At ille plenas sanguine manus super altarium extendens, orationem fundens, et Deo gratias agens, in cubiculum suum inter manus fidelium deportatus, et in suum lectulum collocatus est. B Statimque Fredegundis cum Beppoleno Duce, et Ansovaldo adfuit, dicens: Non oportuerat hæc nobis ac reliquæ plebi tuæ, o sancte Sacerdos, ut ista tuo cultui evenirent. Sed utinam indicaretur, qui talia ausus est perpetrare, ut digna pro hoc scelere supplicia sustineret! Sciens autem eam Sacerdos hæc dolose proferre, ait: Et quis hæc fecit, nisi is qui Reges interemit, qui sæpius sanguinem innocentem effudit, qui diversa in hoc regno mala commisit? Respondit mulier: Sunt apud nos peritissimi medici, qui huic vulneri mederi possunt; permitte, ut accedant ad te. Et ille: Jam, inquit, me Deus præcipit de hoc mundo vocari. Nam tu, quæ his sceleribus princeps inventa es, eris maledicta in sæculo, et erit Deus ultor sanguinis mei de capite tuo. Cumque illa discederet, Pontifex ordinata domo sua, spiritum exhalavit. Ad quem sepeliendum e Romacharius Constantinæ urbis Episcopus advenit.

Fredegundi Reginæ visitanti homicidia imputat:

moritur. e

Arguens Fredegundem hujus cædis,

11 Magnus tunc omnes Rotomagenses cives, et præsertim seniores loci illius Francos, mœror obsedit: ex quibus unus senior ad Fredegundem veniens ait: Multa enim mala in hoc seculo perpetrasti; sed adhuc pejus non feceras, quam ut Sacerdotem Dei juberes interfici. Sit Deus ultor sanguinis innocentis velociter: nam et omnes erimus inquisitores mali C hujus, ut tibi diutius non liceat tam crudelia exercere. Cum autem hæc dicens discederet a conspectu Reginæ, misit illa qui eum ad convivium provocaret. Quo renuente, rogat, ut si ejus convivio uti non velit, saltem vel poculum hauriat, ne jejunus, a regali domo discedat. Quo expectante, accepto poculo, bibit absynthium cum vino et melle mixtum, ut mos barbarorum habet: sed hic potus veneno imbutus erat. Statim autem ut bibit, sensit pectori suo dolorem validum imminere: et quasi si incideretur intrinsecus, exclamavit suis, dicens: Fugite, o miseri, fugite malum hoc, ne mecum pariter pereamini. Illis quoque non bibentibus, sed festinantibus abire, ille protinus excæcatus, ascensoque equo in tertio ab hoc loco stadio cecidit et mortuus est.

veneno interimitur

f templa Rotomagensia a Leudovaldo clausa?

12 Post hæc Leudovaldus f Episcopus epistolas per omnes Sacerdotes direxit, et accepto consilio ecclesias Rotomagenses clausit, ut in his populus solemnia divina non spectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus auctor sceleris. D Sed et aliquos adprehendit, quibus supplicio subditis, veritatem extorsit, qualiter per consilium Fredegundis hæc acta fuerant. Sed ea defensante, ulcisci non potuit. Ferebant etiam ad ipsum percussores venisse pro eo quod hæc inquirere sagaciter destinaret, sed custodia vallato suorum, nihil ei nocere potuerunt. Itaque cum hæc ad Guntchramnum Regem perlata fuissent, et crimen super mulierem jaceretur, misit tres Episcopos ad filium, qui esse dicitur Chilperici, quem superius Chlotharium scripsimus vocitatum, id est, Arthemium Senonicum, Veranum Cabillonensem, et Agrecium Tricassinum: ut scilicet cum his qui parvulum nutriebant, perquirerent hujus sceleris personam, et in conspectu ejus exhiberent. Quod cum Sacerdotes locuti fuissent, responderunt seniores: Nobis prorsus hæc facta displicent, et magis ac magis ea cupimus ulcisci. Nam non potest fieri, ut si quis inter nos culpabilis invenitur, in conspectum Regis vestri deducatur, cum nos possimus nostrorum facinora regali sanctione comprimere. Tunc Sacerdotes dixerunt: Noveritis enim, quia si persona, quæ hæc perpetravit, in medio posita non fuerit, Rex noster cum exercitu huc veniens, omnem hanc regionem gladio incendioque vastabit: E quia manifestum est hanc interfecisse gladio Episcopum,* qui maleficiis Francum jussit interfici. Et his dictis discesserunt, nullum rationabile responsum accipientes: obtestantes omnino ut numquam in ecclesia illa Melantius, qui prius in loco Prætextati h subrogatus fuerat, Sacerdotis fungeretur officio.

EX HIST. GREG. TURONENSIS.

missi a Gunthramno Rege, Episcopi homicidam inquirunt:

* an quæ?

re infecta reverti coguntur:

NOT. 22 h

13 i Anno quoque XIII Childeberti Regis, cum ad occursum ejus usque ad Metensem urbem properassemus, jussi sumus ad Gunthramnum Regem in legationem accedere, quem apud urbem Cabillonensem reperimus... Cui ego: Indicastis nepoti vestro, ut omnes regni sui Episcopi in unum convenirent, quia multa sunt, quæ debeant indagari. Sed juxta consuetudinem canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolita comprovincialibus suis conjungeretur, et tunc quæ inrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Quæ enim caussa extat, ut in unum tanta multitudo conveniat? Ecclesiæ fides periculo ullo non quatitur: hæresis nova non surgit. Quæ erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum conjungi Domini Sacerdotes? Et ille, Sunt multa, inquit, quæ debeant discerni, quæ injuste gesta sunt, tam de incestis, quam de ipsis quæ inter nos aguntur F caussis. Sed præcipua illa Dei caussa extat omnibus major, ut inquirere debeatis, cur Prætextatus Episcopus gladio in ecclesia fuerit interemptus. Tunc jussit ut in Kalendis mensis quarti hæc Synodus prolongaretur.

i lib. 9 cap. 20

Gunthramnus Rex jubet in Synodo congreganda inquiri de auctore necis S. Prætextati.

a Anno 584. b Childebertus 2 filius Chlodovei 1, Rex Parisiorum, mortuus anno 558. — c Matisconense 2 Concilium intelligitur, habitum anno 585. — d Hic est Chlotharius 2 in obitu Chilperici patris quatuor tantum menses natus. — e Macarius etiam aliis, in MS. Reginæ Sueciæ post Appendicem Roberti de Monte ad Chronicon Sigeberti dicitur S. Machinus. — f Episcopus Baiocassinus dicitur a Greg. Turon. lib. 9 cap. 13, deest apud Claudium Robertum. — g Coluntur S. Arthemius Senonensis 23 Aprilis, et Veranus Cabilonensis 20 Octob. Hunc alii a Verano Episcopo Ecclesiæ Cabellicorum, quæ sub Archiepiscopo Avenionensi modo est, non satis distinguunt. — h Tempore exilii ejus, sed post ejus reditum submotus, ut dicit Turon. lib. 7 cap. 19. At restitutum postea Sedi Rotomagensi constat ex epistola S. Gregorii Magni ad eum et alios Francorum Episcopos, qua commendavit SS. Augustinum, Laurentium, et Mellitum in Britanniam ad conversionem Anglorum missos. Robertus de Monte in Auctario Sigeberti, ex MS. Reginæ Sueciæ, ad annum 589 asserit Prætextato interfecto successisse Melantium, licet indigne, qui, ut fertur, de nece ejus particeps fuit. Quæ etiam multi Scriptores supra relatus. — i Is est annus Christi 588.

DE S. LETARDO

EPISCOPO SILVANECTENSI IN GALLIA, CANTUARIÆ IN ANGLIA,

G. H.

Commentarius prævius.

Sub initium seculi VII. XXIV Feb. S. Ethelbertus Rex, et Letardus, simul vixerunt, et coluntur :

Eodem tempore et loco diu vixerunt S. Letardus Francus, Episcopus Silvanectensis, et S. Ethelbertus Rex Cantiorum apud Anglo-Saxones : uno eodemque etiam in templo amborum a morte sunt corpora sepulta, ac postea ob sacrum illis exhibitum cultum uni eidemque altari imposita. Quare et nos uno eodemque die Acta illorum conferimus, ac sacræ eos venerationis participes non tam reddimus, quam relinquimus. Mortuus est S. Ethelbertus Rex anno Christi DCXVI, die XXIV Februarii : vita etiam aliquot ante eum annis functus est S. Lethardus Episcopus, at quo die, necdum potuimus assequi. Nomen ejus varie scriptum est: Luidhardus, Ledhardus, Lethardus.

S. Letardus Episc. Silvanectensis :

2 Guilelmus Thornus cap. 2 Chronici § 2 secutus Thomam Sprottum, hæc de ejus Episcopatu tradit : Iste Letardus erat Episcopus Silvanectensis in Gallis, cujus metropolis est Archipræsulatus Remensis. B Harpsfeldius sec. 7 Histor. Anglic. cap. 4 Salvanortensem, errore amanuensium seductus, appellat. Quot annis eum Episcopatum gesserit non constat. Inter decessores habuit Gonotigernum, qui concilio Aurelianensi V anno Chr. DXLIX subscripsit : decessor an successor, an forte vicarius fuerit Malulfus, qui Chilpericum Regem Suessionum anno Chr. DLXXXIV interemptum sepelivit, uti scribit Gregorius Turon. lib. 6 cap. 46, incertum. Inter Gonotigernum Malulfumque unus apud Claudium Robertum in Gallia Christiana medius collocatur Sanctinus, sed solo nomine notus, si tamen tabulis fidendum. Nam quem ex Conciliis Galliæ a Sirmondo nostro editis dedimus Gonotigernum, a Claudio Roberto appellatur Hodiernus, seu Frodigernus, vel rectius Frodigerius. Ita forte, qui hic Sanctinus, noster Sanctus Letardus est, aut certe et Sanctinus et S. Letardus inter præfatos Gonotigernum et Malulfum potuerunt eam diœcesim Episcopi rexisse. Abiturus in Cantium Letardus, vel vicarium sibi Episcopum substituit, ut fit, qui quamdiu ipse abesset, administraret diœcesim sacraque obiret; vel Episcopatu se suo, ut plures ea tempestate ad gentium conversionem peregre in perpetuum aut ad incertum tempus, proficiscentes, annuente Pontifice Romano, abdicavit.

religionis causa comes datus Berthæ,

3 Occasionem illius profectionis, et vitæ deinceps in C Cantio actæ, ita paucis Beda lib. 1 cap. 25 narrat : Rex Cantuariorum Ethelbertus uxorem habebat Christianam de gente Francorum regia, nomine Bertham. Quam ea conditione a parentibus acceperat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei coadjutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inviolatam servare, licentiam haberet. Fuerunt autem Berthæ parentes Charibertus Rex Parisiorum, Chlotharii I filius, Clodovæi I nepos, circiter annum DLXX mortuus; et Ingoberta, quæ, teste Gregorio Turonensi, anno Childeberti Regis XIV, Christi DLXXXIX, migravit a seculo... relinquens filiam unicam, quam in Cantia Regis cujusdam filius matrimonio copulavit : Idem lib. 4 cap. 26. Porro Charibertus Rex, inquit, Ingobergam accepit uxorem, de qua filiam habuit, quæ postea in Cantio virum accipiens est deducta, additque Ingobertam a Chariberto relictam esse, et Merofledem acceptam. Ingoberga ergo repudiata filiam matrimonio copulavit : sed conditio, secundum Bedam, a parentibus apposita, de fide servanda, et Episcopo eam in Cantium comitaturo. Et per parentes aut consensus Chariberti patris, adhuc eo tempore viventis, intelligitur, aut certe patrui Reges aliique consanguinei assensione sua et pactis conditionibus matrimonium approbarunt, quod nobis verosimilius videtur. Nam S. Ethelbertus Rex (verba sunt Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Regum Angl. cap. 1) primis pubescentis regni temporibus adeo vicinis Regibus fuit ridiculo, ut uno et altero pulsus prælio vix suos terminos tutaretur. Quæ ad annum DLXVIII referuntur in antiqua Chronologia Saxonica, et Chronicis Wigorniensis et Westmonasteriensis. Postmodum, pergit Malmesburiensis, cum adultiori ætati etiam consultior militiæ accessisset peritia, brevi omnes nationes Anglorum, præter Northanhimbros, continuis victoriis domitas sub jugum traxit : et ut externorum quoque familiaritatem ascisceret, Regis Francorum affinitatem filiæ ejus Bertæ nuptiis sibi conciliavit. Ubi innuitur plures annos fluxisse post clades priores anno DLXVIII acceptas, ut Charibertus ante filiæ nuptias videatur diu e vivis excessisse. E

nuptæ S. Ethelberto Regi Cantii,

subactis plerisque Anglis glorioso :

4 Quæ postea in Cantio contigerunt ita prosequitur Malmesburiensis : Tum vero Francorum contubernio gens eatenus barbara ad unas consuetudines confœderata, silvestres animos indies exuere, et ad leniores mores declinare. His addebatur Letardi Episcopi, qui cum Regina venerat, cælebs admodum vita, qua Regem ad Christi Domini cognitionem etiam tacens invitabat. Quo factum est, ut postea B. Augustino prædicanti Regis animus jam emollitus facile cederet, et primus de numero patrum suorum sacris sacrilegis renuntiaret. Et Beda lib. 1 cap. 26 ecclesiam, in qua is sacris operaretur, indicat his verbis : Erat autem prope ipsam civitatem Cantuariam ad Orientem ecclesia, in honorem S. Martini antiquitus facta, in qua Regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueverat. In hac ergo, sicut ante S. Letardus, et ipsi, scilicet S. Augustinus et socii, primo convenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare et baptizare cœperunt. Thornus cap. 2 Chronici § 2 dicta paucis confirmat : Letardus, inquit, Episcopus in ecclesia S. Martini ipsi Reginæ cultus mysteria exhibebat, ubi etiam Augustinus cum sociis obsequiis se dedere divinis, ipso Rege Ethelberto ritibus paganicis adhuc serviente. Nec dubium, inquit Harpsfeldius seculo 7 cap. 4, quin Berthæ et Letardi præsentia valde Evangelicum negotium apud Ethelbertum post Augustini tempus promoverit. Certe Letardo id inter alia imprimis laudi fuit, quod Gallia relicta ad barbarum et infidelem populum, non sine suspicione periculi, Reginam sequi voluerit : cujus sanctitatem hæc aliaque, tum etiam signa ab eo post obitum edita commendant, ut non sine caussa majores nostri superum civium catalogo eum ante multa secula adscripserint. F

sancta et casta vita Regem ad Christi cognitionem adducit :

in templo S. Martini divina officia peragit.

ad conversionem Regis juvat :

5 De obitu et sepultura S. Letardi et Reginæ Berthæ idem Thornus ista narrat : Anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo decimo tertio B. Laurentius Archiepiscopus, S. Augustini successor, consecravit ecclesiam istam SS. Petri et Pauli, præsente Rege Ethelberto cum continuis turbis, et sanctum corpus Augustini in ecclesiam introduxit consecratam, atque in porticu Aquilonali sepelivit. Corpus vero S. Letardi et Bertæ Reginæ in porticu sepelivit S. Martini. Ista enim duo corpora extra ecclesiam primo fuerant sepulta, eo quod tempore eorum, ecclesia non fuerat consecrata. Hæc ille, e quibus conjici potest, ambos, S. Letardum nempe ac Reginam Bertham, non multis

in templo SS. Petri et Pauli sepelitur cum Bertha Regina,

A *multis ante ecclesiæ consecrationem annis e vita migrasse. Mortuus est S. Augustinus anno* ᴅᴄᴠ *die* ᴠɪɪ *Kalend. Junii, quo ejus Vita edetur. De S. Laurentio ejus successore egimus* 11 *Februarii.* Defunctus *etiam* est Rex Ethelbertus, *teste Beda lib.* 2 *cap.* 5, anno ᴅᴄxᴠɪ, die xxɪᴠ mensis Februarii, atque in porticu S. Martini intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepultus, ubi et Bertha Regina condita est, *et cum ea, ut diximus,* S. Letardus Episcopus.

et deinde S. Ethelberto Rege :

6 *Extat in Monastico Anglicano schema seu figura summi altaris hujus ecclesiæ SS. Petri et Pauli (quæ posteris sub nomine S. Augustini, una cum monasterio adjuncto, magis innotuit) cum Reliquiarum scriniis in eo, aut circum, positis, et inscriptionibus in veteri ejus exemplari MS. insertis. Inscriptiones binæ appositæ sunt his verbis :* Anno Domini ᴄɪↄᴄᴄxʟ istud altare dedicatur in honorem Apostolorum Petri et Pauli et S. Augustini v Kalend. Novemb. *Et dein :* Anno Domini ᴄɪↄᴄᴄᴄxxᴠ istud altare dedicatur in honore Apostolorum Petri et Pauli, S. Augustini Anglorum Apostoli, et S. Æthelberti Regis Kalend. Martii, a Petro Episcopo Corboniensi. *Hactenus inscriptiones, e quibus tempora eruuntur, quibus illud altare restauratum fuit et denuo consecratum. In medio pegmatis* B *supra altare erecti, et singulari artificio elaborati, visitur mausoleum cum hac inscriptione :* Sanctus Ethelbertus. *In quo scilicet corpus ejus conditum fuit. Supra hoc mausoleum, in superiore pegmatis parte, visitur præclara Christi resurgentis statua, versus quam respiciunt duo Angeli in utroque latere constituti : interque hos et Christum duo posita mausolea, quasi parva oratoriola sunt, quorum uni adscriptum :* Sanctus Letard, *alteri* Reliquiæ. *Duo utrimque prope altare sunt ostia, per quæ ad corpora Sanctorum datur accessus. Sunt autem undecim Archiepiscoporum Cantuariensium singula suis sacellis inclusa, videlicet* SS. Augustini, Laurentii, Melliti, Justi, Honorii, Deusdedit, Theodori, Britwaldi, Tatwini, Nothelmi et Iamberti. *Præterea sunt corpora* S. Mildredæ Virginis, et S. Adriani Abbatis. *Quibus duobus singula altaria sunt adjuncta, uti tertium* S. *Augustino, ejusque primis successoribus. Hactenus illud schema seu figura sculpta, et, ut dixi, in Monastico Anglicano excusa : e qua antiquæ venerationis S. Letardi, et dictorum Archiepiscoporum, vestigia certa eruuntur.*

in altari sæpius innovato, sunt deposita corpora SS. Ethelberti, Letardi et aliorum 13.

7 *Acta aliqua tam S. Ethelberti, quam S. Letardi extant in nova Legenda Sanctorum Angliæ a Joanne Capgravio collecta, et anno* ᴄɪↄɪↄxᴠɪ *Londini excusa. Unum utrorumque Actorum esse auctorem facile stylus persuadet. Miracula autem* S. Letardi *adducuntur, quæ* C nostris, *inquit auctor,* temporibus crebrescunt post tot sui obitus secula. *ac dein num.* 4 *meminit* Reginæ Egithæ, *quam arbitramur Godwini filiam, S. Eduardi Regis et Confessoris circa an.* ᴄɪↄʟ *uxorem fuisse, quæ aliis etiam* Edgitha, Eadgitha, Edgida, Goditha, Editha *dicitur. Quo jam tempore ultra quatuor secula ab* S. Letardi *obitu erant elapsa.*

Acta SS. Ethelberti et Letardi seculo xi scripta.

VITA AUCTORE ANONYMO,
ex Legenda Joannis Capgravii.

Dignus Deo Antistes Letardus, præcursor et janitor venturi Augustini, in Anglia apparuit. Prævenit illum, ut lucifer solem : paravit ei viam, ingressum et locum, ut ille pararet Domino. Prodigus ingentis animæ non timuit ferinam Gentilium barbariem, seculi Principibus terribilem. Ipse Dei famulæ Reginæ Berthæ, dum Ethelberto Regi adhuc Gentili Christiana a paterno regno Francorum mitteretur, dux, comes, doctor, servator, ac totius pietatis instigator, a monstruosis ritibus monimentum, ab idololatria sacrarium, a diaboli venabulis obstaculum, in omni adversitate patris erat solatium : quæ etiam cum eodem sancto Patre, ac Rege jam Christo sacrato, consepeliri meruit. Nec illam arbitramur illaudabilem, nec pietate in Deum carentem, scilicet religione, eleemosynis ceterisque moribus benignis pollentem, quæ et Christianis Regibus ac populis nata tantum habuit institutorem. Inter profanos Christi tulit opprobrium, in ecclesia ridiculum, in Dei sui cultu ludibrium. In antiquissima sancti Præsulis Martini ecclesia sub urbe sita, beato Pontifice Letardo præsidente, frequentabat Regina Missarum et orationum sacramenta cum suorum comitum familia Christiana. Sanctissimus vero Letardus, quis digne existimet, quanta miracula per tot merita exhibuerit in vita, cujus tanta crebrescunt nostris temporibus post tot sui obitus secula, de quibus injuria est memoriæ non commendare aliqua?

S. Letardus præcursor S. Augustini, adfuit Berthæ Reginæ,

D

AUCTORE ANONYMO EX LEGENDA CAPGRAVII.

piæ et virtutibus deditæ: in æde S. Martini divina officia peragit : miraculis a morte clarus :

2 Puella quædam a nativitate cæca ad ipsius tumulum accedens, meritis S. Letardi, fugatis oculorum tenebris, visum recepit.

sanantur cæca :

3 Contractus quidam, solutis calcaneis et extensis tibiis, mox pedes erexit, et ambulare cœpit.

et contractus :

4 Abbas Abendoniæ annulum Reginæ Egithæ casu fortuito perdens, ubique illum quærens, invenire non potuit. Cum lacrymis demum et precibus Letardi clementiam exposcit, et illico annulus, ubi orabat, reluxit.

annulus amissus recuperatur :

E

5 Matrona quædam parere non valens, angustiis partus pene exanimata, in ardui montis supercilium, ut sibi in spiritu visum fuit, rapitur, et tetris dæmonum tenebris territa, ab immanissimis tortoribus eam rapientibus cum diris suppliciis torquetur. Itaque per arctum foramen rotæ illam extendere atque detrahere, et in sulphureas sui barathri abyssos præcipitare conantur. Cui in tanto timore et tremore jugiter Salvatorem inclamanti, inæstimabilis claritatis sidus eminus apparuit, quod quanto propinquius, tanto clarius radios suos effudit. Et ecce in medio illius coruscæ lucis B. Letardus emicuit, qui pontificali auctoritate perditionis ministros exterminans, dixit : Discedite damnati spiritus in tartara vestra. Quid vobis cum Dei famula quod illam raptatis? Falso, inquiunt, nomine, non fidei executione Christianam vendicamus in nostra jura. Nostra est pedissequa, nostra hæreditabit tormenta. Interdico, inquit Episcopus, vobis omnem in ea potestatem : ocyus discedite ab illa in vestræ perditionis ergastula. Ad ejus enim imperium relicta captiva, omnes dæmonum minæ, omnia machinamenta funditus exinanita evanuerunt. Mulier vero, resumpto spiritu, de B. Lethardi vultu et patrocinio lætificata, prolem enixa est.

parturiens contra dæmonum insultus a S. Letardo apparente defensa, parit

F

6 Paralyticus quidam cum ad tumbam ejus cum lacrymis opem imploraret, sopore depresso adstitit pius Pater, quid velit, quid eum tam importune efflagitet quærens. Debilis se sanitatem quærere respondit. Et ille, Quando, inquis, debitas pœnas luitis, tunc supplices venitis : ubi desiderata obtinueritis, immemores et ingrati divinis beneficiis cito terga vertitis. Ad hæc illo obnixius insistente, et emendationem pollicente, misericors Pater subintulit : una tibia sanatus, cum altera debilis, quatenus pars sana te admoneat gratiarum bonitatis divinæ, infirma redarguat ingratæ negligentiæ. Et cum tanto desiderio requiras sospitatem ablatam, discas non parvipendere collatam. Surrexit ergo semisanus, uno crure erectus, altero relictus. Erat enim a renibus et infra ante curationem Sancti totus paralyticus.

paralyticus altera parte corporis sanatur :

7 In processione annuali Rogationum, vel Litaniarum, solet efferri scrinio aureo B. Lethardi corpus opiferum in benedictionem et proventuum agrorum ac plebium. Cum aliquando a duobus Fratribus corpus ejus sanctum per campos veheretur, quædam mulier insania capta, feretrum cum impetu tangens, pleno intellectu et ratione formatur.

corpore S. Letardi circumlato, insania tollitur.

DE

DE S. ETHELBERTO

REGE CANTIAN. ET ANGLO-SAX. CANTUARIÆ IN ANGLIA,

Commentarius prævius.

G. H.

§ I. *S. Ethelberti nerdum Christiani regnum: conjugium.*

An. CHR. DCXVI XXIV FEB. Cantium (regio Britanniæ maritima) a Belgis cultum,

Cantium et *antiquæ olim Britanniæ, et hodiernæ jam Angliæ clavis, angustiore mari a reliqua Europa ad Galliam Belgicam divisum, regio maritima omnis, sita in lateris illius, quod contra Galliam est, altero angulo ad orientem solem, quo fere naves ex Gallia appellunt: quod olim observavit Julius Cæsar lib. 5 de bello Gallico. Cantio primum, pulsis indigenis, potiti Belgæ cum reliqua parte maritima, qui et sua nomina civitatibus provinciisque suborta,* (*a situ angulari dictum,*) *teste Cæsare, imposuerunt; ita* Cantium *a situ angulari, quem etiamnum* kant *dicunt, appellarunt: cujus incolas ait Cæsar ex omnibus Britannis longe humanissimos esse, neque multum a Gallica differre consuetudine.* (*a Romanis interceptum,*) *Romanis quoque Cantium prima Britannicarum provinciarum cessit, eorumque constabilito* B *deinde in ea insula imperio, a Præside Britanniæ prima gubernatum. Idem quoque* Cantium *primo deprædationi Saxonum postea expositum fuit, subacta ora ejus maritima, quam* Littus Saxonicum *ideo dixerunt: e quo hisce prædonibus exturbatis, Præfectum habuit, Ammiano Marcellino auctore lib.* 27, tractus maritimi Comitem, *quem liber Notitiarum Imperii* spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam *vocat. Demum sub Theodosio juniore, ut infra e Beda referemus, Romanorum legionibus ad tutelam Galliæ evocatis, Britanni Pictorum Scotorumque crudelitati expositi, electo sibi Rege Vortiqerno, Saxones* (*Saxonibus traditum,*) *in ora maritima Germanica Belgicaque prædominantes in auxilium vocarunt, domicilio in Cantio eis assignato, qui postea ex hospitibus domini facti, plura istic paullatim regna Anglo-Saxonica erexerunt.*

2 *Horum primum in Cantio occupavit* Hengistus, *atavus S. Ethelberti, circa annum Christi* CCCCLVII, (*regnum istic constitutum anno 457:*) Rex Cantii, Cantiæ, Cantiorum *vel* Cantuariorum *dictus. Accessit circa annum* CCCCXC Ælla, *sive* Ella, Rex Australium Saxonum, *quem Beda lib.* 2, *cap.* 5 *primum statuit inter Saxones Regum potentissimum. Cœpere deinde regna* Cerdicus *apud* Saxones occiduos *anno* DXIX, Erkenwinus *apud* Saxones orientales *anno* DXXVII, *et* Ida *in* Nordhumbria *anno* DXLVII. C *Hoc fere Regum statu, quintus in Cantio sceptrum suscepit S. Ethelbertus circa annum Christi* DLX, (*Rex S. Ethelbertus anno 560,*) *obiitque secundum Bedæ computum, anno regni* LVI, *Christi, ut infra dicemus,* DCXVI. *De ejus initio ita Florentius Wigorniensis:* Anno DLXI Æthelbrihtus Rex Cantuariorum regnare cœpit, et LVI annis, *teste* Beda, regnavit. *Matthæus Westmonasteriensis in Floribus historiarum:* Eodem anno DLX Æthelbertus Rex magnus Cantuariorum secundum quosdam regnare cœpit, quibus etiam Beda consentit. Veruntamen aliorum sententia apparet probabilior. *et deinde:* Anno gratiæ DLXVI Æthelbertus Ermerici filius regnum Cantiæ suscipiens, LVI annis illud strenuissime gubernavit. *Sed se ipse mox corrigit, dum eum* anno DCXVI post regnum temporale, quod LVI annis gloriosissime tenuerat, æterna cœlestis regni gaudia conscendisse *scribit: in* LVI *regni annis consentiunt Simeon Dunelmensis ad an.* 616, *Joannes Bromtonus in Chronico Regum Cantiæ, Capgravius, Polydorus Vergilius, Harpsfeldius et passim alii.* (*regnavit 56 annis;*) *Malmesburiensis lib.* 1 *de Gestis Regum Anglorum cap.* 1 *dubius hæret:* Æthelbertus, *inquit,* filius Ermerici rerum potitus LIII annos juxta Chronicam, juxta Bedam LVI transegit. *viderit* Lector, quomodo hanc dissonantiam componat: nos eam, quia admonuisse suffecerit, in medio relinquimus. *Est hæc Chronologia Saxonica una cum historia Bedæ edita, in qua ita legitur ad* annum DLX. Hic Ethelbertus Cantuariorum regnum capessit, annosque LIII tenuit. *Verum annos hic* LVI *legi debere obitus ejus convincit, ibidem ad annum* DCXVI *relatus.*

3 *Hæc de initio regni, in quo, teste Malmesburiensi,* primis pubescentis regni temporibus, adeo vicinis Regibus fuit ridiculo, ut uno et altero pulsus prælio, vix suos terminos tutaretur. *Quæ fere eadem leguntur in Chronico Joannis Bromtoni. Wigorniensis hæc ita refert ad annum* DLXVIII. Æthelbrihtus Rex Cantuariorum, dum Regi Occidentalium Saxonum Ceaulino et Cuthæ ejus filio bellum intulerit, ab eis in Cantiam est fugatus, duobus ejus Ducibus Oslavo et Cnibbano in Wibbandune trucidatis. (*juvenis a Saxonibus occiduis devictus,*) *Hi duo* Comites E *dicuntur in Floribus Westmonasteriensis et Chronologia Saxonica, in qua* Oslac *et* Cnebban *nominantur. Est autem* Ceaulinus, *Bedæ,* Celin, *inter Reges Anglo-Saxones potentissimus secundus habitus, et regnavit usque ad annum* DXCIII. *Hujus* Ceaulini *et* S. Ethelberti *tempore exorsi sunt regna* Uffa *apud* Orientales Anglos *anno* DLXXV, *et* Cridda, *seu* Creadda, *apud* Mercios *anno* DLXXXII. S. Ethelbertus *interim, teste Malmesburiensi,* cum adultiori ætati etiam consultior militiæ accessisset peritia, omnes nationes Anglorum, præter Northanhimbros, continuis victoriis domitas sub jugum traxit: (*senior reliquis debellatis ad Humbrum fl. usque imperat.*) *et, ut Beda refert, post Ceaulinum* tertius in Regibus gentis Anglorum, cunctis Australibus eorum provinciis, quæ Humbro fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a Borealibus, imperavit.

4 *Idem* Ethelbertus, *addit Malmesburiensis,* ut externorum quoque familiaritatem adsciceret, Regis Francorum affinitatem filiæ ejus nuptiis Bertæ sibi conciliavit. (*Duxit uxorem, filiam Regis Francorum, non Chlotarii I, aut Chilperici;*) *Erat autem regnum Francorum seculo illo Christi sexto quatuor in fratres divisum, primo filios Chlodovei I, tum Chlotharii I, ut dictum est I Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis, et alibi. Gaguinus lib.* 2 *Historiæ Francorum cap.* 1 *ait,* quia nec filiæ, nec Regis nomen ab auctoribus traditur, se temporum annotationem secutum, conjicere hunc fuisse aut Chlotharium I aut Chilpericum, *ejus scilicet filium Regem Suessionum:* F Chlotarium *etiam Petrus Aurelius aliique crediderunt. Sed nullam præter conjecturam proferunt fundamentum. Si enim hoc ex temporis ratione sumatur, observandum est cum* Chilperico *vixisse tres ejus fratres Reges,* Sigebertum *apud Austrasios,* Guntramnum *apud Burgundos, et apud Parisienses* Charibertum. *Hujus autem* Chariberti *ex* Ingoberga *uxore filiam fuisse, clare innuit Gregorius Turonensis lib.* 9 *Historiæ Francorum, cap.* 26. (*sed Chariberti Regis Parisiorum, et Ingobergæ Reginæ.*) Anno *inquit,* Childeberti Regis XIV, *Christi* DLXXXIX, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migravit a seculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigiliis et orationibus atque eleemosynis non ignava.... relinquens filiam unicam, quam in Cantia Regis cujusdam filius matrimonio copulavit. *Hæc Gregorius, qui evocatus ægrotanti adfuit* Ingobergæ, *anno post mortem mariti vicesimo vita functæ: obiisse vero* Charibertum *circiter annum* DLXX, *alibi ostendimus. En, quod ignorari asserebat Gaguinus, nomen patris et matris: ipsius autem filiæ nomen* Bertham *tradit Beda,* Aldibergam *S. Gregorius Papa.* (*Bertham seu Aldibergam;*)

Guilielmus

non Berteflede :

A *Guilielmus Thornus cap. 2 Chronici* § 2 Bertam *asserit* filiam Auberti Regis Parisiorum, *qui est* Charibertus. *Ricardus Vitus Basinstochius lib. 9 historiarum Britanniæ* Bertam *a* Berteflede, *altera* Chariberti, *sed ex pellice Merofleda, filia, non distinguit : quæ, cum dicta Ingoberga moreretur, sanctimonialis monasticam vitam agebat. De hac ista Gregorius Turonensis lib. 9, cap. 33 scribit :* His diebus, *post mortem Ingobergæ ante indicatam,* Ingeltrudis, quæ monasterium in atrio S. Martini *apud Turones* statuerat, ad Regem quasi filiam accusatura processit. In quo monasterio Bertefledis, filia quondam Chariberti Regis residebat. Sed ista *Ingeltrude* egrediente *ad Regem,* hæc *Bertefledis* in Cenomannicum *monasterium* est ingressa : erat enim gulæ et somno dedita, et nullam de officio Dei curam habens. *Hæc de Berteflede, quæ si vivo Gregorio Turonensi monasticam vitam deseruisset, ejus calamum non effugisset.*

5 *De conjuge S. Ethelberti et parentibus etiam agit idem Turonensis lib. 4, cap.* 26. Porro Charibertus Rex, *inquit,* Ingobergam accepit uxorem, de qua filiam habuit, quæ postea in Cantia virum accipiens est deducta. Tum, *inquit Malmesburiensis,* Francorum contubernio gens eatenus barbara Anglorum ad

Ab hac aliisque Francis

B unas consuetudines confœderata, Silvestres animos indies exuere et ad leniores mores declinare. His addebatur Letardi Episcopi, qui cum Regina venerat, cælebs admodum vita, qua Regem ad Christi Domini cognitionem etiam invitabat. *Atque ita ante adventum S. Augustini, Beda teste,* ad Regem Christianæ religionis fama pervenerat, *nulla accurata scientia : eaque de caussa* verba S. Augustini nova *illi videbantur* et incerta, *quibus continuo* non posset assensum tribuere. *De S. Letardo jam nunc hoc etiam die egimus.*

parum Rex et subditi in fide instructi :

6 *Francos incusat negligentiæ S. Gregorius Papa lib. 5 epistola 58 ad Theodoricum et Theodebertum Francorum Reges missa :* Pervenit, *inquit,* ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle converti, sed Sacerdotes vestros e vicino negligere, et desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum cum aliis servis Dei illuc prævidimus dirigendum. *Idem scribit epistola 56 ad Brunechildam Reginam :* Sacerdotes, qui in vicino sunt, pastoralem erga eos non habere sollicitudinem. *Baronius anno* 596 *sect.* 9 *caussam conjicit in* assidua bella, *quibus* non vitam illis adferre gratiæ, sed, quam a natura

S. Gregorius ideo Francos arguit,

C haberent, auferre pro viribus laborarent, vel saltem dempta libertate ducerent sub jugo captivos, ac venundarent. *Propterea S. Gregorius lib 5. ep.* 10 *Candido Presbytero in Gallias ad patrimonium exigendum misso commendat,* ut pueros Anglos, qui sunt ab annis decem et septem, vel decem et octo, ut in monasteriis dati, Deo proficiant, comparet, quatenus solidi Galliarum apud proprium locum utiliter expendantur.

7 *Demum S. Gregorius lib.* 9 *epistola* 59 Bertham, *seu* Aldibergam, Reginam *hortatur, ut post adventum S. Augustini cultum religionis Christianæ ante non promotum, ad debitæ perfectionis culmen producat.* Et quidem jam dudum, *inquit,* gloriosi filii nostri conjugis vestri animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni et animæ suæ salute fidem, quam colitis, sequeretur : quatenus et de eo et per eum de totius gentis conversione digna vobis in cœlestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam posquam et recta fide Gloria vestra munita, et litteris docta est, hoc vobis nec tardum, nec debuit esse difficile. Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est, agite ut divina gratia cooperante cum augmento possitis, quod neglectum est, reparare. Itaque mentem gloriosi conjugis vestri

et Reginam,

in dilectione Christianæ fidei adhortatione continua D roborate. Vestra illi sollicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque animos ejus etiam pro subjectæ sibi gentis plenissima conversione succendat.

AUCTORE G. H.

8 *Demum Britanniæ incolis antiquis hoc vel maxime vitio vertit Beda lib.* 1 *cap.* 22, *quod* numquam genti Saxonum vel Anglorum secum Britanniam incolenti verbum fidei prædicando committerent. *Dedimus* XIII *Januarii Vitam S. Kentigerni Episcopi Glascuensis, et* XXIX *Januarii Vitam S. Gildæ Sapientis, qui ambo seculo Christi sexto suam referuntur caritatem et zelum fidei erga Saxones Anglosque exhibuisse. Id forsan est magis observatum, quod viri forent viri Apostolici, simili caritate erga Anglos et Saxones inflammati.*

Britanni ab Anglo-Saxonibus aversi

§ II *S. Ethelberti Regis conversio, pietas, post mortem cultus: Vitæ ejus scriptores.*

Proscripserant Anglo-Saxones a suis finibus religionem Christianam : postliminium in Cantiano Ethelberti regno indultum. Is quippe et suis illius amplectendæ potestatem fecit, templorumque publice dicandorum Christo, ac primus Regum ejus gentis sacrum suscepit baptismum, ac Regibus ceteris lucem, quam sequerentur, prætulit : Episcopis quoque Sedes constituit, Sacerdotibus ecclesias condidit, cœnobitis monasteria extruxit, eademque hæc omnia luculentis dotavit prædiis, et, ut tutius possiderentur, amplis munivit privilegiis. Annus huic felicitati illuxit Æræ Christianæ, IↃXCVI, *quo a S. Gregorio Papa, de Anglorum salute pridem, etiam ante pontificatum sollicito, missi sunt viri Apostolici, Augustinus, Laurentius, Petrus aliique numero circiter quadraginta, secundum Epitomen Bedæ, sequente anno* IↃXCVII *insulam ingressi. Verba illa hæc leguntur :* Anno IↃXCVI Gregorius Papa misit Britanniam Augustinum cum monachis, qui verbum Dei genti Anglorum evangelizarent. Anno IↃXCVII venere Britanniam præfati Doctores : *quo eodem anno Regem ad fidem Christianam conversum baptizarunt, quod forte Bedæ epitome indicatum voluit. Illius conversioni* diem Pentecostes *adscribit auctor historiæ fundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis Thomas Sprottus, ejusdem cœnobii sub annum Christi* CIↃCCLXX *monachus : et ex eo alter ibidem monachus Guilielmus Thornus, cap.* 1 *Chronici* § 3.

In Cantio fides Christi primo restituta est,

E

missis a S. Gregorio viris Apostolicis anno 596,

S. Ethelberto baptizato anno 597 die Pentecostes,

10 *Rege baptizato reversus in Gallias Augustinus, ab Etherio Archiepiscopo, non Arelatensi, sed Lugdunensi (ut* 11 *Februarii ad Vitam S. Laurentii probatum est) Archiepiscopus Anglorum ordinatus fuit, die secundum Sprottum et Thornum,* XVI Kalend. Decembris anno prædicto. *Annum tum adhuc fluxisse* IↃXCVII *praeclare confirmat S. Gregorius Papa lib.* 7 *epistola* 30, *Eulogio Episcopo Alexandrino scripta, in qua refert* Augustinum Episcopum factum vel hos, qui cum eo transmissi sunt, tantis miraculis in gente Anglorum coruscare, ut Apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur. In solennitate autem Dominicæ Nativitatis, quæ hac prima Indictione transacta est, plusquam decem millia Anglos baptizatos esse. *Convenit ea Indictio* 1 *in annum partim* IↃXCVII, *quo tot millibus baptismus collatus fuit; partim in* IↃXCVIII, *quo ea epistola a S. Gregorio exarata est. Sigebertus in Chronico* Augustinum cum aliis a S. Gregorio anno IↃXCVII destinatum ad prædicandum in Anglia *scribit, et* anno IↃXCIX Edilbertum Regem cum gente sua baptizatum, *quem annum Regis baptismo adscribit Usserius in Indice Chronologico ad Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum : quæ satis refutata.*

F

consecrato S. Augustino in Archiepiscopum 16 Novemb.

baptizatis 10000 Anglorum in festo Nativitatis Christi

11 *Regni Cantii caput, sedesque S. Ethelberti erat* Durovernum, *Ptolemæo* Darvernum, *Bedæ* Dorovernia, *aliis* Dorobernia, *posteris Cantuaria, Anglice* Canterburii

urbem Dorovernum,

A Canterburii. *Saxonice* Cant-wara-byrig, *id est*, Cantiani populi urbs : *quam* S. Ethelbertus Rex, *ut tradit Cambdenus in Cantio*, cum jure regali Augustino Archiepiscopo gentis Anglorum consecrato elargitus *dicitur. Alii quidam scriptores volunt eum* palatium regium, *seu* solium regni, in sedem Pontificalem aulamque suam in Christi ecclesiam transtulisse. *Nonnulla postmodum facta a Regibus Anglorum, illi forsan adscribuntur : ita ex Tabulario monasterii S. Augustini, refert idem Cambdenus*, a Guilielmo Rufo *post Normannorum ingressum* civitatem Cantuariæ datam Episcopis ex solido, quam ante tenuissent ex beneficio. *Eminent etiamnum S. Ethelberti dona sive opera in duobus templis, quibus sua adjuncta fuerunt monasteria, alterum* Christi Salvatoris *est, quod in medio quasi urbis sinu tanta majestate se in cœlum erigit, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat, in quo tot illustres et sancti Archiepiscopi sederunt : et posterioribus seculis maxime celebratum fuit, ob memoriam utque sepulturam sanctissimi Martyris Thomæ Archiepiscopi, ut ejus etiam nomine* templum S. Thomæ *fuerit appellatum. Alterum templum sub urbe ad Orientem situm*, S. Augustini *nomine notum, quod ejus hortatu* S. Ethelbertus *in Regum et Archiepiscoporum sepulturam ad honorem* SS. Petri *et* Pauli *extruxerat. Huic*
B *monasterio præfuit primus Abbas* S. Petrus, *de quo egimus* vi *Januarii. Alia templa etiam extra Cantium a* S. Ethelberto *extructa infra referimus.*

AUCTORE G. H.

id est Cantuariam, aut verius palatium num dederit Archiepiscopo?

construxit templum Christi salvatoris

et S. Augustini.

12 *Varia diplomata a S. Ethelberto data fuisse aliqui negarunt, alii affirmarunt; tria referuntur a Spelmanno a pag.* 118, *et Clemente Reynero lib.* 1 *Apostolatus Benedictinorum in Anglia tract.* 1 *sect.* 1 § 13. *Aliqua apud Thornum et Harpsfeldium etiam extant, quæ ibi videri possunt. Edgarus Rex confirmat Dorobernensem Ecclesiam matrem esse et dominam aliarum regni sui Ecclesiarum, S. Ethelberti statuto allegato :* Anno, *inquit*, Dominicæ Incarnationis ᴅccccʟviii, Ego Edgarus Rex Anglorum, divinaque concedente clementia Monarchus, Regum antiquorum Ethelberti et successorum illius, ac Archiepiscoporum Brithwaldi et Athelardi statuta et privilegia, cum venerabilis Archipontificis Dunstani consultu atque consilio, renovamus et in Domino roboramus : statuentes, ut Ecclesia Christi in Dorobernia aliarum Ecclesiarum regni nostri mater sit et domina, et cum omnibus suis perpetualiter sit ubique libera præter expeditionem pontis et arcis constructionem. *etc. uti ex MS. codice Eccles. Cantuar. refert Spelmannus tomo* 1 *Conciliorum et Decretorum Britanniæ pag.* 432, *qui idem Spelmannus pag.* 504 *tradit ex Saxonico a se latine redditum privilegium Æthelredi Regis circa an-*
C *num* ᴍᴠɪ *datum, in quo approbat* monachorum ordinem, quem S. Augustinus ex præcepto S. Gregorii, et ex magni Regis Æthelberti constitutione et auxilio in terram hanc intulit, et ejusdem monachos sanctos in ecclesia Christi disposuit. *Ad hanc Sedem Cantuariensem dignitas Metropolitæ, sive Archiepiscopi, Londino (ubi sub Britannis antea fuerat, restituendamque mandarat S. Gregorius) translata a S. Augustino, ordinato Episcopo Londinensibus S. Mellito : tum, ut in epitome Bedæ dicitur*, anno ᴅcɪv Orientales Saxones fidem Christi perceperunt sub Rege Saeberchto et Antistite Mellito. *Quæ Edgarus Rex in quodam diplomate Westmonasteriensi Ecclesiæ concesso apud Usserium de Britannicis antiquitatibus cap.* 14, *ita exponit :* Ecclesia B. Petri, quæsita est in loco terribili, qui ab incolis Thorney nuncupatur, ab occidente scilicet urbis London, olim Dominicæ Incarnationis anno ᴅcɪv, B. Ethelberti hortatu, primi Anglorum Regis Christiani, destructo prius ibidem abominationis templo Regum paganorum, a Seberto prædivite quondam Subregulo London, nepote videlicet ipsius Regis, constructa fuit. *Erat hic ex Regi-*

Diplomata S. Ethelberti :

Cantuaria sedes Archiepiscopi,

Londinum Episcopi.

D *bus, quos a S. Ethelberto ad fidem Christi excitatos refert infra Capgravius.*

13 Anno ᴅcxvi Edilbertus Rex Cantuariorum defunctus est. *Ita Bedæ Epitome, et infra Vita, ubi tamen vitio librariorum legitur* annus ᴅcxiii. *Saxonice melius is expressus, et ab omnibus nostra Chronologis accurate descriptus, annus regni* ʟvi, *et post missum Roma S. Augustinum*, xxi : *ut mirum sit apud Baronium in Annalibus ad annum* ᴅcxiii *ejus obitum referri. In Chronologia Saxonica hæc epocha ad ejus mortem solenni quasi formula indicatur :* Anno ᴅcxvi Ethelberhtus Rex Cantuariorum obiit, regnumque filius Eadbaldus suscepit : eodemque anno ab initio mundi quinque millia annorum cum sexcentis et sedecim annis effluxerunt. *Diem obitus Beda, Capgravius et reliqui omnes fuisse* xxiv *Februarii observant, quo Bedæ dicitur* æterna cœlestis regni gaudia subiisse, et cœli regna conscendisse. *Reliquam vitam damus ex eodem Beda collectam, eique adjungimus alteram vitam a Joanne Capgravio in Legenda Sanctorum Angliæ editam; quam seculo Christi undecimo scriptam fuisse conjectavimus supra in Actis S. Letardi Episcopi. In ea annotatur*, antiquitus a primordio, ipsius inter Sanctos celebrata solennitas. *In diplo-*
E *mate Edgari Regis supra relato* B. Ethelbertus *dicitur.*

Obiit S. Ethelbertus an. 616.

Vita unde edita?

14 *In Florario MS. Sanctorum hoc die :* Cantuariæ in Anglia Athelberti Regis et Confessoris anno 661, *imo, ordine numerorum transposito*, anno 616, *In Martyrologio Coloniæ anno* 1490 *excuso :* Item S. Athelberti Regis et Confessoris. *Eadem habet Greven in Auctario Usuardi. Martyrologium Romanum :* In Anglia S. Edilberti Regis Cantiorum, quem S. Augustinus Anglorum Episcopus ad fidem Christi convertit. *additurque in Notis, eum* migrasse ex hac vita anno Domini ᴅcxvi *Galesinius ita scribit :* In Anglia S. Ethelberti Regis, Confessoris : qui B. Augustini, ab Gregorio Pontifice ad eam insulam missi, prædicatione, fidem complexus, ecclesias Deo exædificavit, religionisque Christianæ amplificandæ studio deditus, cum multa pie sancteque egerit, ad præmium abiit in cœlum. *Eadem fere habet Wion in Martyrologio monastico; quem ait a se* proferri, non eo quod monachus extiterit, sed quod conversus ad fidem Christianam per monachum Benedictinum fuerit anno Domini fere ᴅci*; imo prius*, anno ᴅxcvii. *Similia elogio leguntur in Martyrologio Anglicano et Germanico, et apud Molanum in Auctario Usuardi, et Edmardum Mathew in trophæis Anglicanis Benedictinorum. In Breviario Ecclesiæ Sarisburiensis hæc de*
F *eo habetur oratio :* Deus qui inter Reges Anglorum B. Ethelbertum Regem et Confessorem tuum primo sociasti regno Angelorum, concede propitius, ut, cujus triumphalem memoriam veneramur in terris, ejus perpetuo consortio lætemur in cœlis. Per Dominum etc. *Extat imago altaris summi Ecclesiæ Cantuariensis S. Augustini cum Monastico Anglicano excusa, in cujus altaris medio corpus S. Ethelberti locatum est, atque infra hæc verba .* Anno Domini ᴍcccxxv istud altare dedicatum in honore Apostolorum Petri et Pauli, S. Augustini Anglorum Apostoli et S. Ethelberti Regis Kal. Martii a Petro Episcopo Corboniensi. *At* xii *Septembris celebratur in quodam recentiore MS.* Translatio S. Ethelberti Regis. *Sed num de hoc agatur* Rege Cantii, *quem alii* Confesorem *appellant, an de* S. Ethelberto Martyre Rege Anglorum Orientalium, *incertum est. Colitur hic* xx Maii. *Polydorus Virgilius lib.* 4 *historiæ Angliæ tradit* S. Ethelbertum inter Divos relatum, *suo tempore* multis enituisse miraculis. *Agunt de eodem reliqui omnes historiæ Anglicanæ scriptores, antiqui et recentiores, qui ea tempora, quibus vixit, illustrant.*

nomen in sacris fastis.

oratio.

altare.

miracula :

15 *Inter posteros suos S. Ethelbertus habuit et longa serie*

serie Reges Cantiorum et plures vitæ sanctitate eminentes. Ac primo filius illi successit Rex Eadbaldus, *qui post apostasiam, per S. Laurentium revocatus, teste Beda lib.* 2 *cap.* 6, Ecclesiæ rebus, quantum valuit, in omnibus consulere et favere curavit. *Præter hunc filium Regem, duæ illi filiæ fuerunt* S. Edelburga, *et* S. Eadburga : *prior* S. Edwino *Northumbrorum Regi nupta, suo matrimonio, ut tradit idem Beda cap.* 9, occasio fuit fidei percipiendæ genti Northanhymbrorum, *cui a cæde mariti in Cantium reduci dedit* Rex Eadbaldus *frater* villam Limming, *non procul a mari et portu Dubrensi*, in qua ipsa monasterium construxit, et a B. Honorio *Archiepiscopo Cantuariensi* velamine consecrata, Mater plurimarum Virginum et viduarum fuit, *ut legitur in Vita ejusdem Honorii apud Capgravium ; ibidemque* cum sorore sua S. Eadburga requiescit, *ut docet in Vita S. Wereburgæ* III *Februarii Goscelinus. Coluntur autem S. Edelburga* VIII *Septemb. S. Edwinus Rex ejus maritus* XII *Octobris. S. Eadburga refertur* XIII *Decembris, sed passim credita S. Edburga Abbatissa monasterii S. Mildredæ, proneptis illius, cujus corpus hæc transtulit in ecclesiam novam a Cuthberto Archiepiscopo post annum* DCCXLI *consecratam, et requiescit cum S. Mildreda in Taneta insula.*

S. Ethelberti filius Eadbaldus Rex, *filiæ S. Edelburga nupta S. Edwino Regi* *et S. Eadburga :*

16 *Nati sunt Eadbaldo, nepotes S. Ethelberti, Principes* Ermenredus, *et* Ercombertus, *et neptis* S. Eanswida, *quæ coli solebat* Folkstonii *ad Oceanum, qua Dubri versus Occidentem abitur, in monasterio ab ea istic extructo.* Ermenredo *nati, pronepotes* SS. Ethelredus *et* Ethelbrictus *Martyres, quibus* XVII *Septembris sacer est, et quatuor sanctæ sorores,* Dompneva, Ermenburga, Etheldritha *et* Ermengitha. *Colitur* S. Ermenburga XIX *Novemb. Dompneva nupta Merwaldo Principi Merciorum genuit dictam* S. Mildredam, *de qua agemus* XIII *Julii, ejusque sorores* SS. Milburgam *et* Milwidam, *quarum illam posuimus* XXIII *Februarii, hanc* XVII *Januarii. Ista de filiabus et neptibus Ermenredi nepotis S. Ethelberti : ut frater ejus Ercombertus Rex apud Bedam lib.* 3, *cap.* 8 præcepit in toto Cantii regno idola destrui, et jejunium Quadragesimale observari. *Huic S.* Sexburga, *filia Regis Orientalium Anglorum, de qua agemus* VI *Julii, genuit Egbertum ac Lotharium Reges Cantii, et* SS. Ermenildam *et* Earcongotam : *quarum hæc apud Francos in monasterio S. Faræ, diœcesis Meldensis prope Parisios, vixit, coliturque* XXIII *Februarii :* XIII S. Ermenilda, *quæ Vulfero Merciorum Regi nupta, eidem peperit* S. Wereburgam *Virginem, ad cujus Vitam* III *Februarii, de his uberius actum. Regnarunt deinde in Cantio S. Ethelberti abnepotes, Edricus et Witredus : ac deinde tres hujus filii, illius adnepotes Ebertus, Ethelbertus et Alfricus, omnes religionis Christianæ acerrimi defensores ; post quos ab anno* DCCXCIV *adulterinum Principum genus exortum est, qui se et Rempub. penitus pessum dederunt.*

nepotes Ermenredus, *ex eo progniti Sancti.* *Ercombertus Rex,* *pronepotes Egbertus ac Lotharius, Reges, sorores sanctæ,* *abnepotes et adnepotes Reges 5.*

VITA

Ex S. Bedæ hist. Ecclesiast. gentis Angl.

CAPUT I.

S. Ethelberti majores in Britanniam evocati. Eorum et S. Ethelberti regnum. Hujus uxor Bertha.

Ex lib. 1 cap. 11, 12, 13, 14, 15, 25, 26, et lib. 2, cap. 5.

lib. 2, c. 5

Ethelbertus Rex Cantuariorum erat filius *a* Irmnrici, cujus pater *b* Octa, cujus pater Oeric cognomento *c* Oisc, a quo Reges Cantuariorum solent Oiscingas cognominari. Cujus pater Hengist. Perhibenter fratres fuisse Hengistus et Horsus. Erant autem filii Wetgisli, cujus pater Vecta, cujus pater *d* Woden : de cujus stirpe multarum provinciarum regium genus originem duxit.

S. Ethelberti genus regium, lib. 1, c. 15

EX HIST. ECCL. BEDÆ.

2 Anno ab Incarnatione Domini quadringentesimo septimo apud Britannias Gratianus municeps tyrannus creatur et occiditur. Hujus loco Constantinus ex infima militia ut invasit Imperium, in Gallias transiit. *e* Exin Britannia omni armato milite, copiis universis, tota floridæ juventutis alacritate spoliata (quæ tyrannorum temeritate abducta, nusquam ultra domum rediit) sub duabus gentibus vehementer sævis, *f* Scotorum a Circio, Pictorum ab Aquilone, multos stupet gemitque per annos. Anno autem regni Theodosii junioris *g* vigesimo tertio, Aetius vir illustris, qui et Patricius fuit, tertium cum Symmacho gessit consulatum. Ad hunc pauperculæ Britonum reliquiæ mittunt epistolam, et ita suas calamitates explicant : Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros : inter hæc oriuntur duo genera funerum, aut jugulamur aut mergimur. Neque quidquam ab illo auxilii impetrare quiverunt, utpote qui gravissimis eo tempore bellis cum *h* Bleda et Attila Regibus Hunnorum erat occupatus. Initum consilium, quid agendum, ubi quærendum esset præsidium ad evitandas vel repellendas tam feras, tamque creberrimas gentium Aquilonarium irruptiones : placuitque omnibus cum suo Rege Vortigerno, ut Saxonum gentem de *i* transmarinis partibus in auxilium vocarent. Anno ab Incarnatione Domini quadringentesimo quadragesimo nono, Saxonum gens invitata a Rege, Britanniam tribus longis navibus advehitur, et in Orientali parte insulæ jubente eodem Rege, locum manendi, quasi pro patria pugnatura, re autem vera hanc expugnatura, suscepit. Inito ergo certamine cum hostibus, qui ab Aquilone ad aciem venerant, victoriam sumpsere Saxones. Duces eorum primi perhibentur duo fratres Hengistus et Horsus postea a Britonibus occisus.

c. 11 Britanniam Romano milite nudam, *c. 12* *a Scotis et Pictis vexatam,* *c. 13* *c. 14 invitati Saxones* *c. 15 intrant an. 449,* *duce Hengisto abavo S. Ethelberti,*

3 Confluentibus certatim in insulam catervis, grandescere cœpit populus advenarum. Tum inito cum Pictis fœdere, in socios arma vertere incipiunt. Advenerant autem de tribus Germaniæ fortioribus populis, id est, Saxonibus, Anglis, Jutis. De *k* Jutarum origine sunt Cantuarii et Vectuarii, hoc est, ea gens, quæ Vectam insulam tenet, et ea quæ usque hodie in provincia Occidentalium Saxonum Jutarum natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vectam. De Saxonibus, id est, ea regione quæ nunc antiquorum Saxonum cognominatur, venere Orientales Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Porro de *l* Anglis, hoc est, de illa patria, quæ Angulus dicitur, et ab eo tempore usque hodie manere desertus inter provincias Jutarum et Saxonum perhibetur, *m* Orientales Angli, Mediterranei Angli, Mercii, tota Nord-humbrorum progenies, id est, illarum gentium, quæ ad boream Humbri fluminis inhabitant, ceterique Anglorum populi sunt orti.

occupatam partiuntur cum Jutis, *et Anglis :*

4 Cunctis Australibus eorum provinciis, qui Humbræ fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a Borealibus, imperavit Rex Cantuariorum Ethelbertus, qui uxorem habebat Christianam de gente *n* Francorum regia, nomine *o* Bertham. Quam ea conditione a parentibus acceperat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei adjutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inviolatam servare licentiam haberet. Erat autem prope ipsam civitatem Dorovernensem, quæ imperii totius erat metropolis, ad Orientem ecclesia, in honorem S. Martini antiquitus facta, cum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua Regina orare consueverat.

l. 2 c. 5 S. Ethelberti latum imperium. *l. 1 c. 25* *uxor Catholica.* *c. 26*

a *Aliis* Irmerici, Ermerici, Hirmerici, Uenerici: *initium regni ejus statuitur anno* 532 — b *Aliis* Otha, *cœpisse creditur regnum an.* 512 — c *Aliis* Osca, Eisc, Esk, *regnasse ab an.* 488 *dicitur* — d Wodan, *seu* Godan, *Germanis* Mercurius *est, quem deorum maxime ab iis coli tradit Tacitus de moribus German. cap.* 9.

Wodan. Mercurius.

EX HIST. ECCL. BEDÆ.

A cap. 9. *hinc dies Mercurii illis dicitur* Godensdach, Wodensdach *et per contractionem* Goensdach, Woensdach. *De eo egimus ad Vitam S. Kentigerni* 13 *Januarii cap.* 6. — e *Hæc Beda refert verbis Gildæ Sapientis de Excidio Britanniæ, quæ apud utrumque plenius legi possunt.* — f Britannos Pictis et Hibernis hostibus assuetos *tradidit olim sub finem seculi III Eumenius Rhetor in panegyrico ad Constantium patrem Constantini Magni. At eosdem* Britannos *Scotorum Pictorumque, gentium ferarum excursu,* Coss. Constantio Aug. X et Juliano Cæsare III, *anno Ch.* 360 *vexatos fuisse scribit Amm. Marcellinus lib.* 20, *et iterum de posterioribus annis, lib.* 27. — g *Ab obitu scilicet Honorii, Christi* 423, *cum Theodosius annum* 38 *Imperii absolveret.* — h *Alias* Bledla et Bedla. *Is a fratre Attila interemptus. De Attila ab Aetio anno* 451 *debellato egimus.* — i *Jam altero seculo Saxones in Belgica, Frisia et Germania maritima dominatos fuisse ostendimus ad Vitam S. Sigeberti* 1 *Febr.* § 1, *ut vel inde facile ad littus Britanniæ Saxonicum, ab eodem olim occupatum, [illegible]. Tantum Saxonum meminit Gildas. Eorum antiquam sedem trans Albim in Holsatia descripsimus* 3 *Febr. ad Vitam S. Anscharii* § 1. — k Jutas *in editione Coloniensi perperam* Vitas. *ultimos Cimbricæ Chersonesi populos a Saxonibus creditos cum illis hic in sedibus habitasse opinamur.* — l *De hac antiqua Anglorum sede, ut et Jutarum, egimus* § 10 *ante Vitam S. Anscharii. Alii Anglicum* Varinis et Deuringis, *sive* Thuringis, *constitutis a Tacito de moribus Germanorum cap.* 40, *translati in interiorem Germaniam, et Saxonibus immixti, quorum Regi filiam Theoderici Austrasiorum Regis desponsam fuisse, deinde nuptam Principi Varnorum tradit Procopius lib.* 4 *Gothicorum, additque Britanniam tum inhabitatam fuisse a Britonibus indigenis, Anglis, et Frisiis, quos alii Saxones vocant.* — m *Uti seculo* VII *integra horum regna in Britannia post adventum Saxonum cœperunt, ita Anglos a Saxonibus admixtos secum venisse in Britanniam nobis verosimilius videtur.* — n *Filiam fuisse* Chariberti Regis *supra probavimus.* — o *S. Gregorio Papæ lib.* 9, *ep.* 59 Aldibergam *corrupte pro* Adelbertha *seu* Ethelbertha, *ita* S. Ethelbertus *eidem Gregorio* Aldibertus *est.*

Picti, Hiberni seu Scoti, hostes Britonum.

Saxonum variæ sedes.

Jutæ.

Angli.

horum regna :

B

CAPUT II.

S. Ethelberti ad fidem Christi conversio.

Ex lib. I. cap. 23, 25, et 26.

c. 23 Anno ab incarnatione Domini *a* quingentesimo octogesimo secundo Mauritius Imperium suscipiens *b* uno et viginti annis regnavit. Cujus anno regni *c* decimo Gregorius, vir doctrina et actione præcipuus, Pontificatum Romanæ et Apostolicæ Sedis sortitus rexit annos *d* tredecim, menses tres, et dies decem. Qui divino admonitus instinctu, anno decimo quarto ejusdem Principis, adventus vero Anglorum in Britanniam anno *e* circiter centesimo quinquagesimo, misit servum Dei Augustinum, et plures alios cum eo monachos timentes Dominum, prædicare verbum Dei genti Anglorum. Qui cum jussis Pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpissent, jamque aliquantum itineris confecissent, perculsi timore inerti, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cujus nec linguam quidem nossent, adire cogitabant, et hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora: Augustinum, quem eis Episcopum ordinandum, si ab Anglis susciperentur, disposuerat, domum remittunt: qui a B. Gregorio humili supplicatu obtineret, ne tam periculosam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille C exhortatorias mittens litteras, in opus eos verbi, divino confisos auxilio, proficisci suadet.

A S. Gregorio Papa, anno 590. S. Augustinum et socios missos,

c. 25 6 Roboratus ergo confirmatione beati Patris Gregorii Augustinus, cum famulis Christi, qui erant cum eo, rediit in opus verbi, pervenitque Britanniam. Erat eo tempore Rex Ethelbertus in Cantio potentissimus, qui ad confinium usque Humbri fluminis maximi, quo Meridiani et Septentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperii tetenderat. Est autem ad orientalem Cantii plagam Tanetos insula, quam a continenti terra secernit fluvius Wantsumu. In hac ergo applicuit servus Domini Augustinus et socii ejus, viri (ut fertur) ferme quadraginta. Acceperat autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum *f* interpretes, et mittens ad Ethelbertum mandavit se venisse de Roma, ac nuntium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cælis gaudia, et regnum sine fine cum Deo vivo et vero futurum, sine ulla dubietate promitteret. Qui hæc audiens manere illos in ea, quam D adierant, insula, et eis necessaria ministrari, donec videret, quod eis faceret, jussit. Nam et antea fama ad eum Christianæ religionis pervenerat.

S. Ethelbertus in Taneto insula appulsos, jubet subsistere:

7 Post dies ergo venit ad insulam Rex, et residens sub divo, jussit Augustinum cum sociis ad suum ibidem advenire colloquium. Caverat autem, ne in aliquam domum ad se introirent, veteri usus augurio, ne superventu suo, si quid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmonica, sed Divina virtute præditi, veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, et imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam, Letaniasque canentes, pro sua simul et eorum, propter quos et ad quos venerant, æterna salute Domino supplicabant. Cumque ad jussionem Regis residentes, verbum ei vitæ una cum omnibus, qui aderant, ejus comitibus prædicarent, respondit Rex, dicens: Pulchra sunt quidem verba et promissa, quæ adfertis; sed, quia nova sunt et incerta, non his possum assensum tribuere, relictis eis, quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente servavi. Verum, quia de longe huc peregrini venistis, et, ut ego mihi videor perspexisse, ea, quæ vos vera et optima credebatis, nobis quoque communicare desideratis, nolumus molesti esse vobis: quin potius benigno vos hospitio E recipere, et, quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus: nec prohibemus, quin omnes, quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in civitate Doroverneusi, eisque, ut promiserat, cum administratione victus temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit.

alloquitur, audit concionantes, excipit hospitio:

c. 26 8 At ubi sibi datam mansionem intraverunt, cœperunt Apostolicam primitivæ Ecclesiæ vitam imitari, orationibus videlicet assiduis, vigiliis ac jejuniis serviendo, verbum vitæ, quibus poterant prædicando, cuncta hujus mundi velut aliena spernendo, ea tantum, quæ victui necessaria videbantur, ab eis, quos docebant, accipiendo, secundum ea, quæ docebant ipsi, per omnia vivendo, et paratum, patiendi adversa quæque, vel etiam moriendi pro ea, quam prædicabant, veritate, animum habendo. Cœperunt ergo in ecclesia S. Martini primo convenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare et baptizare. Crediderunt nonnulli, et baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum cœlestis. At ubi ipse Rex etiam inter alios delectatus vita mundissima Sanctorum, et promissis eorum suavissimis, quæ vera esse miraculorum quoque multorum ostensione firmaverunt, credens baptizatus est; cœpere plures quotidie ad F audiendum verbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, unitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei et conversioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, ut nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arctiori dilectione, quasi concives sibi regni cælestis, amplecteretur. Didicerat enim et a doctoribus auctoribusque suæ salutis servitium Christi voluntarium, non coactitium, debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui congruum, in Dorovernia metropoli sua donaret, simul et necessarias in diversis speciebus possessiones conferret: ipsi etiam majorem prædicandi per omnia, et ecclesias fabricandi, vel restaurandi, licentiam acciperent.

sanctissima illorum conversatione post alios delectatus, baptizatur: favet subditis conversis.

a *Successit Tiberio* 14 *Augusti mortuo, pridie accepto ejus filia in conjugem, successor designatus Indictione* 15, *ut præclare Bedæ consentit Chronicon Alexandrinum.* — b *Imperii anno* 21 *regni, Christi* 602, 23 *Novemb. occisus.* — c *Citius ordinatus est, scilicet anno* 590. — d *Hæc accurate emendabuntur ad ejus Vitam* 12 *Martii.* — e *Aut in anno citius.* — f *Hos* Presbyteros *voluit e vicinio duci S. Gregorius, ut scribit ad Theodericum et Theodebertum Reges Francorum, lib.* 9 *ep.* 59.

CAPUT III

CAPUT III.

S. Gregorii Papæ dona et epistolæ ad S. Ethelbertum, aliosque in Britannia.

Ex lib. 1 cap. 27, 29, 31 et 32.

a
l. 1. c. 27
S. Gregorius intellecta Anglorum conversione,

Interea vir Domini Augustinus venit *a* Arelas, et ab Archiepiscopo ejusdem civitatis Etherio, juxta quod jussa sancti Patris Gregorii acceperat, Archiepiscopus gentis Anglorum ordinatus est. Reversusque Britanniam, misit continuo Romam Laurentium Presbyterum et Petrum monachum, qui beato Pontifici Gregorio gentem Anglorum fidem Christi accepisse, ac se Episcopum factum esse referrent. Simul et de eis, quæ necessaria videbantur, quæstionibus ejus consulta flagitans. Nec mora: congrua

c. 29

quæstionibus responsa recepit. Præterea idem Papa Gregorius misit Augustino cum præfatis legatariis plures cooperatores ac verbi ministros, et per eos

mittit varia dona,

universa quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, et vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, et sacerdotalia et clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac Martyrum reliquias, nec non et *b* codices plurimos. Misit etiam litteras, in quibus significat,

B

et epistolas,

se ei pallium direxisse, simul et insinuat, qualiter Episcopos in Britannia constituere debuisset. Misit

c. 31
c. 32
etiam S. Ethelberto,

etiam Augustino epistolam super miraculis, quæ per eum facta esse cognoverat. Misit et idem beatus Papa Gregorius eodem tempore etiam Regi Ethelberto epistolam, simul et dona in diversis speciebus perplura: temporalibus quoque honoribus Regem glorificare satagens, cui gloriæ cœlestis suo labore et industria notitiam provenisse gaudebat. Exemplar autem præfatæ epistolæ hoc est:

10 Domino gloriosissimo atque præcellentissimo filio Ethelbergo Regi Anglorum Gregorius Episcopus. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus,

laudat eum ob susceptam fidem

quibus prælati fuerint, dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognovimus, cui vestra gloria idcirco præposita est, ut per bona, quæ vobis concessa sunt, etiam subjectæ vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, gloriose fili, eam, quam accepisti divinitus, gratiam sollicita mente custodi. Christianam fidem in populis tibi

ad eam custodiendam hortatur,

subditis extendere festina: zelum rectitudinis tuæ in eorum conversione multiplica: idolorum cultus insequere, fanorum ædificia everte: subditorum mores in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, et boni operis exempla monstrando, ædifica: ut illum retributorem invenias in

C

cœlo, cujus nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipse enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cujus vos honorem quæritis et servatis in gentibus. Sic enim Constantinus

exemplo Constantini Imper,

quondam piissimus Imperator Romanam rempublicam a perversis idolorum cultibus revocans, omnipotenti Domino nostro Jesu Christo secum subdidit, seque cum subjectis populis tota ad Deum mente convertit. Unde factum est, ut tanto in opinione prædecessores suos, quanto et in bono opere superaret. Et nunc itaque vestra gloria cognitionem unius Dei, Patris et Filii et Spiritus sancti Regibus ac populis sibimet subjectis festinet infundere, ut et antiquos gentis suæ Reges laudibus ac meritis transeat, et quanto in subjectis suis aliena peccata deterserit, tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat.

11 Reverendissimus autem Frater noster Augus-

ut ve S. Augustinum Doctorem audiat:

tinus Episcopus, in monasterii regula doctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet, libenter

Februarii T. III.

audite, devote peragite, studiose in memoria reservate: quia, si vos eum, in eo quod pro omnipotente Deo loquitur, auditis; idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim, quod absit, verba ejus postponitis, quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei stringite, atque ad nisum illius virtute, quam vobis Divinitas tribuit, adjuvate: ut regni sui vos ipse faciat esse participes, cujus vos fidem in regno vestro recipitis, et facitis custodiri. D

EX HIST. ECCL. BEDÆ

12 Præterea scire vestram gloriam volumus: quia, sicut in Scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi jam terminus juxta est, et Sanctorum regnum venturum est, quod nullo unquam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminent, quæ ante non fuerunt: videlicet immutationes aeris, terroresque de cœlo, et contra ordinem temporum tempestates, bella, fames, pestilentiæ, terræ motus per loca, quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies omnia subsequentur. Vos itaque, si qua ex his evenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo vestrum animum perturbetis; quia idcirco hæc signa de fine seculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, ut venturo Judici in bonis actibus inveniamur præparati. Hæc nunc, gloriose fili, paucis locutus sum, ut, cum Christiana fides in vestro regno excreverit, nostra quoque locutio apud vos latior excrescat: ut tanto plus loqui libeat, quanto se in mente vestra gaudia de gentis vestræ perfecta conversione multiplicant.

ob adventantem finem mundi

non terreatur.

E

13 Parva autem xenia transmisi, quæ vobis parva non erunt, cum a nobis ex B. Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam cœpit, custodiat atque perficiat, atque et hic vitam vestram per multorum annorum curricula extendat, et post longa tempora in cœlestis patriæ congregatione suscipiat. *c* Incolumen Excellentiam Vestram gratia superna custodiat, Domine fili. Data die decima Kalendarum Juliarum, imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno decimo nono, post Consulatum ejusdem anno decimo octavo, Indictione IV. *d*

et dona mittit,

et optat cœlestem gloriam.

c

d

a *Imo* Lugdunum, *ubi* Etherium *fuisse* Archiepiscopum *diximus* 2 *Februarii* § 2 *ad Vitam S. Laurentii Archiepiscopi. Tum autem Arelatensis Archiepiscopus erat Virgilius creatus anno Childeberti Regis Austrasiorum* 13, *Christi* 587, *ut ibidem ex Greg. Turonensi docuimus.* — b *Evangelium S. Gregorii adhuc extare in bibliotheca Cottoniana scribit Clemens Reynerus tr.* 1. *Apostolatus Benedictini sect.* 1 § 13. *ad Auctorem historiæ fundationis Monasterii S. Augustini, qui* Biblia S. Gregorii *suo tempore extitisse addit. De aliis donis infra agetur.* — c *Reliqua desunt apud Gregorium in registro epistolarum.* — d *Additur in aliquibus editionibus,* id est, anno Domini 601.

Etherius Lugdunensis Episc.

F

codices S. Gregorii.

CAPUT IV.

Ecclesiæ ab Ethelberto Rege constructæ Synodus habita.

Ex lib. 1. c. 33 lib. 2. c. 2 et 3

At Augustinus, ubi in regia civitate Sedem Episcopalem accepit, recuperavit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, ibi Romanorum antiquorum fidelium opere factam, et eam in nomine sancti Salvatoris Domini nostri Jesu Christi sacravit, atque ibidem sibi habitationem statuit et cunctis successoribus suis. Fecit autem et monasterium non longe ab ipsa civitate ad Orientem, in quo ejus hortatu Ethelbertus ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli a fundamentis construxit, ac diversis donis ditavit: in qua et ipsius Augustini et omnium Episcoporum Dorovernensium, simul et Regum Cantii, poni corpora possent.

lib. 1. c. 33
S. Ethelbertus dat S. Augustino ecclesiam S. Martini.

extruit SS. Petri et Pauli.

15 Augustinus adjutorio usus Ethelberti Regis l. 2 c. 2

 convocavit

Ex Hist. Eccl. Bedæ. Junat in Synodo Britonum collecta:

convocavit ad suum colloquium *a* Episcopos sive Doctores proximæ Britonum provinciæ, in loco ubi usque hodie lingua Anglorum *b* Augustines-ac, id est, robur Augustini, in confinio Wicciorum et Occidentalium Saxonum, appellatur. Dicebat autem eis, quod in multis quidem nostræ consuetudini, imo universalis Ecclesiæ contraria geritis; et tamen, si in tribus his mihi obtemperare vultis, ut Pascha *c* suo tempore celebretis, ut ministerium baptizandi, quo Deo renascimur, juxta morem sanctæ Romanæ et Apostolicæ Ecclesiæ compleatis, ut genti Anglorum una nobiscum verbum Domini prædicetis, cetera, quæ agitis, quamvis moribus nostris contraria æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi, nihil horum se facturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse, *d* respondebant. Quibus vir Domini fertur minitans prædixisse, quia si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi. Et, si nationi Anglorum noluissent viam vitæ prædicare, per horum manus ultionem essent mortis passuri. Quod ita per omnia, ut prædixerat, Divino agente judicio, est peractum. Siquidem posthæc Rex Anglorum *e* Ethelfridus, collecto grandi exercitu ad civitatem *f* Legionum, quæ a gente Anglorum Legacester, a Britonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ stragem dedit. Sicque completum est præsagium sancti Pontificis Augustini, quamvis ipso jam multo ante tempore ad cœlestia regna *g* sublato, ut etiam temporalis interitus ultionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreverant.

S. Mellito Londini Episcopo

16 Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniarum Archiepiscopus ordinavit duos Episcopos, *h* Mellitum videlicet et Justum, Mellitum quidem ad prædicandum provinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluvio dirimuntur a Cantia, et ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia civitas est super ripam præfati fluminis posita, et ipsa multorum emporium populorum terra marique venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Sebertus, nepos Ethelberti ex sorore Ricula, regnabat, quamvis sub potestate positus ejusdem Ethelberti, qui omnibus, ut supra dictum est, usque ad terminum Humbri fluminis, Anglorum gentibus imperabat. Ubi vero et hæc provincia verbum veritatis prædicante Mellito accepit, fecit Rex Ethelbertus in civitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum Sedis Episcopalis et ipse et successores ejus haberent. Justum vero in ipsa Cantia Augustinus Episcopum ordinavit in civitate *i* Doruverni, quam gens Anglorum a primario quondam illius, qui dicebatur Rof, Rofecestre cognominat. Distat autem a Doruverni millibus passuum ferme viginti quatuor ad Occidentem, in qua Rex Ethelbertus ecclesiam B. Andreæ Apostoli fecit, qui etiam Episcopis utriusque hujus Ecclesiæ dona multa, sicut et Doruvernensis, obtulit: sed et *k* territoria ac possessiones in usum eorum, qui erant cum Episcopis, adjecit.

extruit ecclesiam S. Pauli, et S. Justo Roffensi Episc. ecclesiam S. Andreæ:

Locus Synodi. responsum Abb. Bangor. Britones cæsi,

a *De his Episcopis eorumque Sedibus fuse et docte disputat Usserius in Antiquitatibus Eccles. Britan. cap 5.* — b *Forte jam villa* Aufric *quasi* Austlidic, *dicitur, in limite Wigorniæ, cujus populi Wiccii versus Herefordiæ Comitatum. Censentur autem Episcopi Wigorniensis et Herefordensis inter reliquos Britones adfuisse. Wigorniensibus vicina est Glocestria, quam cum tribus urbibus occisis tribus Regibus Britonum, anno* 577 *Ceaulinum Regem Occidentalium Saxonum intercepisse tradunt Wigorniensis et alii.* — c *A* XV *Luna ad* XXI, *non autem a* XIV *ad* XX *ut 2 Febr. ostendimus.* — d *Responsionem Abbatis Bangor ex MS. codice exhibet Henricus Spelman, inter Concilia Britannica, et quidem Britannice et Anglice, cum sua interpretatione Latina. Quo autem auctore aut tempore codex ille confectus fuerit, addit se explorare non potuisse; ut nihil inde certi concludi possit. Responsio autem habetur pag. 108 et 109.* — e *Hic Ethelfridus Rex Nordhumbrorum factus anno* 593 *regnavit* 24 *annis, ut ex Bedæ lib. 1 cap. 34 colligitur. Hunc Ethelfridum aliosque Saxonum Regulos, ad Britones collecto magno exercitu perdendos, fuisse a S. Ethelberto stimulatos tradit Galfridus Monumetensis, qui Episcopus Asaphensis claruit anno* 1160, *sed cujus fides a Guillielmo Neubrigensi auctore coætaneo, aliisque pluribus detrahitur, potissimum ubi caussa Britonum agitur.* — f *Ea est a legione* II *Augusta olim dicta ad fluvium Iscam apud Silures antiquos in Britannia* II, *nunc Comitatu Monumetensi.* — g *Obiit S. Augustinus anno* 608 *die* 26 *Maii, feria.* 3 — h *Coluntur Mellitus* 24 *Aprilis, Justus* 10 *Novemb.* — i *Ita libri, sed scribendum* Durobrivi, *ut habet Antonini Itinerarium, inde in tabulis Peutingerianis contractum nomen* Rorbis *an inde potius* Rolf *deductum, ut censet Camdenus in Cantio?* — k *Spelman in Conciliis Britan. pagina 130 ex antiquis ita scribit:* Ethelbertus Rex Deo inspirante pro animæ suæ remedio dedit Episcopo Mellito terram, quæ appellatur Tillingam ad monasterium, sive solatium, scilicet S. Pauli. Et ego Rex Ethelbertus ita firmiter concedo tibi Præsuli Mellito potestatem ejus habendi et possidendi, ut in perpetuum in monasterii utilitate permaneat. *De bonis Cantuariensi monasterio et ecclesiæ collatis seorsim agemus.*

urbs Roffensis. donata S. Mellito.

CAPUT V.

Leges a S. Ethelberto latæ. Mors ejus et sepultura.

Ex lib. 2. cap. 4 et 5

l. 2 c. 4. S. Laurentio Archiepiscopo, et S. Mellito Romam profecto, Bonifacius 4 Papa scribit S. Ethelberto,

Laurentius Archiepiscopi gradu potitus, strenue fundamenta Ecclesiæ, quæ nobiliter jacta vidit, augmentari; atque ad profectum debiti culminis, et crebra voce sanctæ exhortationis et continuis piæ operationis exemplis provehere curavit. His temporibus venit Mellitus Londoniæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum caussis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reverendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita monachorum et quiete ordinaturus, et ipse Mellitus inter eos assedit anno octavo imperii Phocatis Principis, *a* Indictione decima tertia, tertia die Kalendarum Martiarum, ut quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac Britanniam rediens, secum Anglorum Ecclesiis mandata atque observanda deferret, una cum epistolis, quas idem Pontifex Archiepiscopo Laurentio, et Clero universo, simul et Ethelberto Regi atque genti Anglorum direxit. *b*

hic suis tradit decreta judiciorum,

18 Ethelbertus Rex inter cetera bona, quæ genti suæ consulendo conferebat, etiam decreta illi judiciorum, juxta exempla Romanorum cum consilio Sapientum constituit. Quæ conscripta *c* Anglorum sermone hactenus habentur, et observantur ab ea. In quibus *d* primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiæ, vel Episcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret, volens scilicet tuitionem eis, quos et quorum doctrinam susceperat, præstare.

cap. 5. moritur anno 616, sepelitur.

19 Anno ab Incarnatione Dominica sexcentesimo *e* decimo sexto (qui est annus vicesimus primus, ex quo Augustinus cum sociis, ad prædicandum genti Anglorum missus est) Ethelbertus Rex Cantuariorum post regnum temporale, quod *f* quinquaginta et sex annis gloriosissime tenuerat, æterna cœlestis regni gaudia subiit; qui tertius quidem in Regibus Anglorum cunctis Australibus eorum provinciis qui Humbre fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a Borealibus, imperavit; sed primus omnino cœli regna conscendit. Defunctus vero est Rex Ethelbertus die vigesima quarta mensis Februarii, post *g* viginti et unum annos acceptæ fidei, atque in porticu S. Martini intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepultus, ubi et Bertha Regina condita est.

Leges S. Ethelberti

a *Anno* 610. — b *Additur Saxonice*, in solatium, recteque vitæ perfectionem. — c *Id est Saxonico prout extant in Codice MS. qui* Textus Roffensis *appellatur apud Spelmannum sub isto titulo:* Hæc sunt decreta, seu judicia, quæ Ethelbertus Rex constituit tempore Augustini. — d *Ea ita referuntur apud Spelmannum:* 1. Quicumque res Dei vel Ecclesiæ abstulerit, duodecima componat solutione. Episcopi res undecima solutione. Sacerdotis res nona solutione. Diaconi res sexta solutione. Clerici res trina solutione. Pax Ecclesiæ violata duplici emendetur solutione; Pax monachi, duplici etiam solutione. 2. Si Rex populum suum convocaverit, et hos illic quis plane injuria affecerit, duplex esto emendatio et præterea quinquaginta solidus Regi pendito. 3. Si Rex in domo alicujus compotaverit, et damnum illic quis intulerit, duplici emendatione compensato *etc.* — e *Ita Saxonicus interpres, ut supra diximus, alii decimo tertio.* — f *Alii quinquaginta et uno.* — g *Annumeratis annis incompletis et* 597, *quo baptizatus, et hoc* 616, *quo mortuus est, aliquot mensibus requisitis, ut viginti anni expleantur.*

ALIA VITA

ALIA VITA

Ex Legenda SS. Angliæ Joan. Capgravii.

a b *S. Ethelbertus necdum suscepta fide Christianis favet.*

Ethelbertus *a* autem Rex Deo amabilis, tertius erat *b* Regum Cantiæ; sed primus regni cœlorum ascensor. Quidquid Anglorum Apostolus Augustinus, discipulique sui Evangelici, in vinea et messe Domini protulerunt, salva Christi præventrice gratia, huic debetur. Quantum enim in humanis rebus est, nisi ille concessisset, nisi Divinos operarios adjuvisset, nullus cultus, nullus fructus veræ salutis Anglorum terræ provenisset. Suscepit in legatis suis Christum adhuc incredulus: laudavit æternæ felicitatis nuntium, cui diffidebat: collegit anxios advenas in urbe sua Dorobernia, quos nesciebat: dedit ibi eum vitæ necessariis mansionem temporalem, deinde perennem his, quorum sectam non admittebat. Non illos ut ignoto habitu et moribus abhorruit, non ut alienos repulit, non ut humiles contempsit, non ut suorum numinum ac paternarum legum damnatores damnavit: sed animi clementia prædicantibus favit, et, ut ad suam fidem, quos possent, converterent, patienter tulit, clementer annuit.

B *baptizatus fidem propagat,*

2 Tam benignus in Christianos in nativa gentilitate fuit, quam tandem induta Christianitate. Quod enim Augustinus cum consortibus humiliter evangelizabat, iste sublimiter confirmabat. Quod ille Apostolice plantavit, ille regifice propagavit. Rex enim exhortatione ac promissione beatitudinis æternæ magis, quam suo terrore, satagebat, sicut divino documento didicerat, voluntarios, non coactitios, Deo acquirere. *etiam apud Reges,* Reges quoque subjectos vel consortes ad cultum Christi tota benignitate excitabat: credentes, ut fratres, cognatos, et concives regni æterni mire amplectebatur. Ubique Christus colebatur, et ecclesiis passim constructis, fana et delubra, aut destruuntur, aut in ecclesias consecrantur. *excitatus a S. Gregorio:* Quanto hunc congratulationis affectu, pro suscepta fide S. Gregorius fovit, quam mellifluis epistolarum instrumentis, ac si cœlestibus osculis, ad omnem pietatem attraxit, ad omnem virtutem accendit, ad ineffabile dilatandi Christi regni præmium, proposito Constantini Augusti exemplo, incitavit.

extruit ecclesias

3 Construxit per Augustinum Domini Salvatoris ecclesiam, ac etiam extra urbis muros in honore Apostolorum Petri et Pauli insigne monasterium, ubi et Rex et Pontifex cum omnibus successoribus suis perpetualiter requiescerent. C In Londonia in honore B. Pauli Apostoli ecclesiam construens, illi Episcopum provexit: Roffensis similiter præsulatus cum ecclesia S. Andreæ Apostoli ab ipso fundatus, sufficienter ditatur. *c* *et monasterium Eliense,* *c* Eliensis quoque monasterii ipse fundator in antiquis chartis legitur, quamquam beata Virgo *d* Etheldreda post longam desolationem suum ibi primatum mereatur. Hæc et alia inclyta, vel Pontificalia, vel monasterialia, quantum liberalissimus Rex, et superni regni cultor amantissimus, *et Apostolorum Petri et Pauli:* cum ceteris minoribus oratoriis sublimaverit, re ipsa hodie elucescit. Monasterium Apostolorum regiis possessionibus ampliavit, ornatu vario decoravit, regia liberalitate et Apostolica auctoritate privilegiis multiplicibus honorando. Ad hoc enim monasterium *e* S. Dunstanus crebris noctibus orandi gratia veniens, visionem supernorum civium vidit, et hymnis cœlestibus interesse meruit: qui sæpius dixisse fertur, quod, ubicumque in ecclesia vel cœmeterio pedem quis verteret, super aliquem Sanctorum calcaret, adeo loca corporibus Sanctorum plena esse asserunt.

virtutibus ornatus

4 Ethelbertus enim Rex, cum usque ad Humbrie fluvium sub ditione sua possideret, sic se pauperem Christi exhibuit, tamquam nihil haberet. Gloriosum erat videre late imperantem egenis servire; Reges terrentem, Sacerdotes Dei metuere; populis præsidentem, Clericis obedire, pusillos et infimos Ecclesiæ venerari. D *EX CAPGRAVIO.* In compescendis vitiis, virtutibus extollendis, mandatis Dei explendis, cunctisque pietatis operibus quantum enituerit, ille æthereus liber tanto clarius expressit, quanto in his segnius mundus obmutuit. Migravit autem ad Dominum VI Kalend. Martii, anno regni quinquagesimo sexto, adventus B. Augustini ad se ac susceptæ Christianitatis vicesimo primo, et anno Domini sexcentesimo decimo sexto *f*... *moritur,* Ejus autem sanctitatis testis est antiquitas, veterumque Sanctorum favens auctoritas, quod scilicet antiquitus a primordio, ipsius inter Sanctos celebrata sit solennitas. *f* *inter Sanctos colitur:*

5 Cum quodam tempore ejus festivitas negligeretur, nec porticus sua solito ornatu, nec lumine vestiretur, Sacerdos quidam eadem nocte devotionis gratia ibidem excubans, vidit puerum quemdam de tumba sancti Regis procedere cum tanta claritate, ut porticus tota resplendere videretur: faculam lucidissimam in manu gestabat, facies benigna et nivea cum oculis sidereis illi erat, aurea cæsaries humeros velabat, et contemplatorem suum stupidum et trepidum sic affatur: *in visione Sacerdos increpatur ob lumen ad reliquias non accensum.* Nec lucem, inquit, mihi in hac una mea nocte ministrare curastis, nec adeo dignum existimastis. E At ego perenni illustratus splendore, nequaquam vestro indigeo lumine. Hæc increpando dicens, tumbam suam, eodem contemplatore vigilante, et evidentissime intuente, subiit. In mysterio visionis hujus potest videri forma pueri significare ejus post baptismum in Christo simplicitatem, atque evangelicam parvuli innocentiam in nuditate, inornatæ suæ porticus injuriam, in prætensa lampade, Fratrum redarguisse negligentiam, et incredulæ cæcitatis culpam.

a Hunc colligas prologum Auctoris a Capgravio rejectum. — b Adde in Regibus Anglorum, qui cunctis Australibus provinciis imperavit, ut jam ex Beda retulimus. Alias quintus fuit Regum Cantiæ. — c In Monastico Anglicano pag. 87 dicitur Rex Ethelbertus Eliensis Ecclesiæ fundator ministros officium Dei complentes constituisse, quos Pendæ Regis exercitus postea fugavit. Situm est monasterium Eliense in regno Orientalium Anglorum, in Comitatu Cantabrigiensi, ad fluvium Grantam in insula cognomine. — d aliis Edilthrudis, vulgo S. Audrye, filia fuit Annæ Regis Orientalium: colitur 23 Junii: de ea agit Beda lib. 4 cap. 19 et 20. Godwinus acturus de Episcopis Eliensibus, istic postea constitutis, præfatur S. Ethelbertum ex consilio S. Augustini ibi ecclesiam condidisse, quam postea fatiscentem et ruinæ proximam reparavit S. Etheldreda, et in sanctimonialium cœnobium convertit facta prima illic Abbatissa. — e Archiepiscopus Cantuariensis vita functus an. 988 colitur 19 Maii. — f Omisimus hic judiciorum decreta verbis Bedæ inserta, a nobis supra num. 18 relata.

S. Etheldreda, *S. Dunstanus,*

HISTORIA DONATIONUM S. ETHELBERTI

Ex MSS. apud Spelmanum.

F *a*

Sanctus Ethelbertus Rex Angliæ, qui suscepit Christianitatem a B. Augustino misso a D. Gregorio Papa an. Dom. DLXXXXVI, in Ecclesiam Christi Cantuariæ dedit eidem Augustino et successoribus suis palatium regium, et sedem perpetuam in civitate Dorobernia, quæ nunc dicitur Cantuaria, cum ecclesia veteri, quæ ab antiquo tempore Romanorum ibidem fuerat fabricata, quam ipsemet Augustinus Salvatoris nomine dedicavit, post consecrationem suam *b* Arelatensis factam. *S. Ethelbertus dedit S. Augustino palatium:*

b *c*

2 *c* Ordinatus igitur Augustinus Angliam rediit, et cum gloria, et omni qua decuit solennitate, a Rege et populo est susceptus, atque in civitate Cantuaria Sedem Episcopalem Rege annuente adeptus, primarium Angliæ genti retulit primarchatum. *pro sede Pontificali:* Patrocinium illud primarchale Rex ipse Deo amabilis tanto fuit triumphali gaudio excipiens, ut illum statueret suæ metropolis Ecclesiasticum Præsidem, quem primitus susceperat hospitem; nec tantum urbis, sed et totius orbis sui speculativum fiducialiter præferebat Custodem: solium regni in Sedem Pontificalem, aidamque Regis in Christi Ecclesiam transferens.

Ex Spelmanno

templo idolorum

A rens. Veruntamen, ut veterem primitus cum actibus suis exueret hominem, et novum decentius indueret, fanum illud, sive idolium, quod situm fuit non longe ab ipsa civitate ad Orientem, quasi in medio itinere inter Ecclesiam prætactam S. Martini et muros civitatis, in quo secundum ritum gentis suæ solebat non Deo, sed dæmoniis immolare, consilio salutari beatissimi Augustini ab inquinamentis et sordibus Gentilium purgari fecit, et simulacro, quod in eo erat, confracto, in Ecclesiasticam Synagogam mutavit; et eam fecit in nomine *d* Pancratii Martyris dedicari, et hæc est prima ecclesia a nostro in Christo protoparente et Pontifice dedicata.

in ecclesiam S. Pancratii consecrato:

monachis Cantuariæ constitutis

3 *e* Statuit etiam idem Rex, auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ut in Ecclesia Cantuariæ ordinem monasticum monachi in perpetuum observarent: ne primorum videlicet prædicatio monachorum a memoria deleretur, sed semper recens in mentem recedentium perseveraret. Dedit etiam idem Rex possessiones amplas prædictis Fratribus, infra civitatem Cantuariæ et extra. Et exinde dicta Dorobernensis Ecclesia propter primatum, et quia inde primo Christiana religio emanavit, et regnum Anglorum illuminavit; sicut Rex ipse tenuit suas terras, et consuetudines liberas et quietas in suo dominio, ita

dedit varias possessiones,

B Archiepiscopus et Ecclesia prænominata tenuit terras suas et consuetudines suas omnino liberas et quietas in suo dominio, et inconcusse habuit dicta Ecclesia Cantuariæ omnimodas libertates et consuetudines suas in possessione pacifica sine interruptione cujuscumque, ex consuetudine et antiquo more sine *f* cartis vel munimentis regiis, usque ad tempora *g* Wythredi Regis; cujus munimenti tenor talis est: Anno Dominicæ Incarnationis DCXCIV Withredus gloriosus Rex Cantiæ cum Reverendissimo Archiepiscopo *h* Britwald præcepit congregari Concilium in loco qui nominatur Baranceld, præsidente eodem Concilio jam nominato clementissimo Rege Cantuariorum Withredo, et eodem venerando Patre et Primate totius Britanniæ, simulque *i* Tobia Episcopo Roffensis Ecclesiæ, cum Abbatibus, Abbatissis, Presbyteris, Diaconibus, Ducibus, Satrapis, pariter tractantes de statu Ecclesiarum Dei in Anglia, et de his quæ a fidelibus Regibus prædecessoribus et propinquis, *k* Athelberto videlicet posterisque ejus, Deo omnipotenti in propriam hæreditatem data fuerunt, qualiter secundum veram justitiam stare et

a Wythredo Rege

permanere valeant, vel quomodo ea conservare D oporteat amodo et usque in finem seculi, constituentes. *l*

4 *m* Augustinus Episcopus, Dorobernie Sedes famulus, omnibus successoribus suis Episcopis, cunctisque Angliæ Regibus cum suis posteris, atque omnibus Dei fidelibus, et in fide et gratia pacem et salutem. Patet omnibus, quod Deo amabilis Rex Edelbertus, primus Anglorum Regum Christi regno sacratus, nostra instantia et sua prodiga benevolentia, inter ceteras Ecclesias, quas fecit, et Episcopia, monasterium extra metropolim suam Dorobernian in honorem Principum Apostolorum Petri et Pauli regaliter condidit, et regalibus opibus, amplisque possessionibus ditavit, dilatavit, magnificavit, perpetuaque libertate et omni jure regio cum omnibus rebus et judiciis intus et foris illi pertinentibus munivit, suoque regio privilegio et superni judicii imprecatione, atque Apostolica sancti Papæ Gregorii interminatione excommunicatoria, contra omnem injuriam confirmavit.

et S. Augustino confirmatas;

a Hæc Spelmannus ex codice MS. Ecclesiæ Cantuariensis pag. 125. — b Imo Lugduni, ut ante probatum. — c Hæc interseruntur ex codice MS. fundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis, citato Acta de Gestis post Interrogationes Augustini a Gregorio cap. 31. Vide Spelmannum pag. 113 et 114. Clemens E Reynerus lib. 1 Apostolatus Benedictinorum in Anglia, tract. 1 § 15 eamdem refert historiam a Sprotto et Spino descriptam. Sunt autem aliqua apud Thornium cap. 1 § 4 et 5 eisdem verbis edita. — d Est hic Pancratius puer, annorum 14 Romæ sub Diocletiano capite plexus 12 Maii, quo die in basilica ejus homiliam 27 in Evangelia habuit S. Gregorius Papa, qui eam ecclesiam a Presbyteris negligenter curantibus abstulit, deditque monachis quid ad sanctissimi Martyris corpus quotidie opus Dei peragerent, ut idem lib. 3 registri epistola 18. Forte inde aliqui monachi in Britanniam missi ejus cultum magis promoverunt. Additur hic in codice MS. S. Gregorium olim Abbatem monasterium S. Andreæ de patrimonio S. Pancratii fundasse. Addit Thornus suo tempore adhuc extitisse altare in porticu ecclesiæ australi, in quo S. Augustinus solebat celebrare, ubi prius steterat simulacrum Regis. — Hæc quoque ex codice MS. Ecclesiæ Cantuariensis. — f Gervasius monachus Dorovernensis in Chronico ad annum 1181, asserit monachos cœnobii S. Augustini produxisse duas chartas suspectas et rasas. An ideo hic auctor antiquus S. Ethelberto eas attributas negavit? Quod prius probandum esset contra diplomata Regum Edgari et Ethelredi supra allata. — g Regnavit ab anno 692 ad 725 per 33 annos. — h S. Bertwaldus ordinatus est Archiepiscopus anno 693 et teste Beda lib. 5 cap. 24 sedit annos 37, menses 6, dies 14, defunctus anno 731, 9 Januarii, quo die ut ea dictum est. — i Et hic traditur Episcopus fuisse ab anno 693 ad 727. — k Hoc solum de S. Ethelberto in ea Synodo seu Comitiis regni profertur, ut ne vel levis inde suspicio formari possit, quasi ab eo nulla diplomata fuerint concessa. — l Reliqua ex quinque Codicibus MSS. exhibet Spelmannus pag. 189 et 191. — m Hoc initium est diplomatis seu scripti S. Augustini, quo donationem S. Ethelberti confirmat, et cœnobium ab omni jurisdictione Archiepiscopi eximit. Integrum extat editum a Thornio cap. 1 § 10, et Spelmanno pag. 121, qui deinde et in Archeologo de bulla plumbea argentea agit.

S. Pancratius

fides diplomatum,

ANIMADV. PAP. 54

Bertwaldus.

diploma S. Augustini.

DE S. JOANNE THERISTE

MONACHO ORDINIS S. BASILII APUD STYLUM IN CALABRIA

ANIMADV. PAP. 55

G. H.

Commentarius historicus.

CIRCA ANNUM CIↃCXXIX. XXIV FEB.

Dies natalis S. Joannis Theristæ 24 Febr.

C Joannem Theristen venerantur cultu Ecclesiastico die XXIV Februarii Panormitani in Sicilia, et F Stylitani in Calabria: illi ut apud se quondam olim natum, hi ut cœlo in monasterio vicino hac die renatum. Stylitanorum pietatem indicat Paulus Gualterius in Glorioso triumpho Sanctorum Calabriæ pag. 167. De Panormitanis in Martyrologio Siculo ista scribit Octavius Cajetanus noster: XXIV Februarii, Panhormi S. Joannis monachi, cognomento Theristis, ex Ordine S. Basilii. Martyrologium Siculum citat et describit Ferrarius in Generali Catalogo, conjicitque in Notis forte hunc diem esse Translationis, quod de eodem Martyrologium Romanum agat ad diem XXIV Junii, ubi hæc leguntur: Apud Stylum in Calabria, S. Joannis cognomento Theresti, monasticæ vitæ laude et sanctitate insignis. Eadem leguntur in Martyrologiis Benedictinis Menardi, et Wionis: meminit illius etiam Dorganius, omisso cognomento, et loco venerationis. Bucelinus in Indice Joannem Therectum notat ad XXIV Junii spectare, quo eum tamen die vixisit. Menardus lib. 1 Observationum annotat Cajetanum relatum asserere eum fuisse ordinis S. Basilii, quod infra ex Actis manifestum redditur: in quibus num. XI dicitur templum ejus VIII Kalendas Julii consecratum: ipse VI Kalendas Martias evolasse in cœlum.

non 24 Junii,

quo ecclesia ejus consecrata est

2 Annotat Baronius Acta ejus fideliter conscripta extare, quæ ei enarrata fuerunt a Cardinale Sirleto additque hunc ex Actis reddidisse certam rationem de ejus cognomento, cur a metendo Theresti fuerit appellatus: quæ num. 10 in Actis leguntur. Ea nobis Neapoli misit Antonius Beatillus noster Græce reperta in codice MS. monasterii Cryptæ-Ferratæ, et Latine reddita a Stephano Bardaro a Stylo Ordinis Minorum conventualium, ut infra in epilogo legitur. Eadem Acta Italico sermone edidit memoratus ante Gualterius, ex eodem antiquo codice Cryptæ-Ferratæ, citato hoc exordio: S. Joannes Terrestri, Ordinis nostri Pater, in Calabria, a parentibus claris, Christi humani generis Servatoris religionem colentibus, procreatus est. Quæ eadem Latina acta ex versione Bardari damus.
Auctor

Acta ejus Græce scripta,

Latine reddita,

Italice edita:

A *Auctor Græcus est ejusdem Basiliani Ordinis monachus. Cognomen* S. Joannis *Gualterius scribit* Terrestri, *MSS. Acta* Theristi, *Baronius et alii* Theresti, *Cajetanus optime* Theristis, *aut* Theristæ. *Græce appellatur* Ἰωάννης ὁ θεριστής, *messor*, ἀπὸ τοῦ θερίζειν, *metere, messem facere, ob caussam, infra referendam.*

cognomen Theristæ.

3 Stylus, *Leandro Alberto* Stillum, oppidum in monte perhonestum, *ab* ora maris Ionii introrsum quatuor millibus, *in Brutiis (nunc appellant Calabriam ulteriorem) inter Locros et sinum Scylacium. Sedem ibidem olim Episcopalem fuisse tradunt hæc Acta, et quidem restauratam, postquam urbs ea aliæque vicinæ a Saracenis jam pridem eversæ fuerant, de quibus extant antiqua monumenta apud Gualterium pag.* 166 *his verbis :* Hi sunt Episcopatus, qui sub ipsa persecutione destructi fuere, a parte maris Oceani, Episcopatus Tauriani, Nicoteræ, Vibonis, Amanteæ, Agelli, Veliæ... A parte maris Adriatici Episcopatus Bruzzani, Hieracii, Stili, Trischene... Qui Episcopatus, ultra defectionem populorum et persecutionem, per multa tempora propriis Episcopis caruerunt. Constantinopolitanum Imperium nullum poterat præparare adjutorium, propter Cretensium et Saracenorum obstaculum. *Hæc illi.*

Stylus oppidum Calabriæ,

ac Sedes olim Episcopalis,

B 4 *Fuit Creta a Saracenis Hispaniensibus occupata circa annum* IↃCCCXXIII, *ab Africanis vero Sicilia circa annum* IↃCCCXXVIII, *exinde Calabria et Apulia cum vicinis ditionibus Saracenorum deprædationi patuerunt : at post ducentos circiter annos, Normanni rerum in Apulia potiti, inde paulatim et Græcos et Saracenos expulerunt : quod Guilielmo Tancredi filio, qui a Brachio ferreo cognomen traxit, potissimum tribuitur, qui et Apuliæ Comes dictus est. Huic fratres successerunt, quorum præcipuus Robertus Guiscardus, cujus infra in Actis mentio est, Apuliæ Calabriam adjunxit, dein a Nicolao* II *Pontifice anno* CIↃLIX *Dux Apuliæ et Calabriæ creatus, imo et Siciliæ, quam occupare sperabat. Accitus a Roberto Duce, fuerat in auxilium frater Rogerius Comes, pater junioris Rogerii, cujus itidem Acta meminerunt. Hic Messanam occuparit anno* CIↃLX, *ac cum Duce Roberto contra Saracenos feliciter sæpius congressus, post alias Siciliæ urbes eisdem Panormum anno* CIↃLXXI *eripuit. Roberto Duce anno* CIↃLXXXV *aut etiam, ut alii volunt, citius, mortuo, successerunt filii, Rogerius, Dux dictus, et Bohemundus, qui in Syriam profectus, creatus est Princeps Antiochiæ. Mortui ambo sunt et Rogerius Dux et Bohemundus Princeps anno* CIↃCX. *Illi substitutus filius Dux Guilielmus, at nullo relicto hærede, vita functus anno* CIↃCXXVII, *die* VII *Kalendas Augusti. Supererat junior Rogerius, nepos ex fratre Roberti Ducis,* C *qui etiam mense Januario anni sequentis coram Honorio* II *Pontifice, præstito fidelitatis juramento, ab Archiepiscopo Capuano Dux Apuliæ, Calabriæ et Siciliæ solenni ritu constitutus est, ac tandem anno* CIↃCXXX *die Nativitatis Christi, auctoritate Anacleti Pontificis Panormi in Regem utriusque Siciliæ coronatus. Quæ pluribus referuntur apud Falconem Beneventanum, Gaufredum monachum, Lupum Protospatam, aliosque ævi istius scriptores.*

Calabria et Apulia a Saracenis infestata,

liberata a Normannis,

Ducibus primo creatis,

dein utriusque Siciliæ Regibus.

5 *His relatis ita ætatem S. Joannis ordinamus. Mortuus est, cum ultimus* Rogerius Calabriæ *esset magnus* et augustus Princeps, *ab obitu scilicet Guilielmi Ducis, et quod bene advertit Gualterius, cum necdum esset Rex coronatus : quod contigisse sub finem anni* CIↃCXXX *diximus, ut* XXIV *Februarii ejusdem anni, aut certe uno alterove anno prius, in cælum emigrarit, annis ipse meritisque cumulatus. Cajetanus pag.* 77 *annum adscribit* CIↃLXVI, *et quidem sub* Comitibus Siciliæ, *quando vitam monasticam juvenis agebat. E Sicilia in Calabriam a matre S. Joannes missus est, quo tempore Messana cum reliqua Sicilia sub jugo adhuc gemebat Saracenorum : ideoque ante annum* CIↃLX, *quo Messanam Saracenis ereptam diximus.* Ephebus tunc pubescebat, adolescens, juvenis, impubis, pubes, imberbis, *uti his verbis appellatur, ætatis annorum forsan duodecim aut quatuordecim : natus matre Panormum captiva abducta, et patre in irruptione Saracenorum in Calabriam occiso: at quo anno non constat. Pandulphus Collenutius lib.* 3 *Histor. Neapol. tradit eo tempore, quo Henricus* II *Imperator, ab Clemente* II *Romæ coronatus, Capuam usque profectus est, et res Campaniæ constituit,* iterum venisse in Italiam Saracenos, et Scunnum in Calabria cepisse. *Constitutus Clemens* II *Pontifex anno* CIↃXLVI, *ipso Nativitatis die, mox Henricum Imperatorem coronavit. Potest autem illa aut aliqua anterior Saracenorum irruptio intelligi, atque ita S. Joannes moriens aliquot supra octoginta explevit vitæ annos.*

mortuus est S. Joannes circiter an. 1127

D

AUCTORE G. H. natus post an. 1040

6 *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ* VI *Nonas Martii hoc elogium profert ex hactenus dictis elucidandum :* Joannes, *inquit*, monachus S. Basilii, et postea Abbas apud Stylum Calabriæ oppidum (quod olim Consilinum dictum est) Therestus cognomento, mira sanctitate eluxit. Is S. Nili Abbatis contemporaneus fuit : quem ille in tanta veneratione habuit, ut terram, quam Joannes pedibus calcabat, humiliter oscularetur, et eum alterum Joannem Baptistam appellaret. Eumdem S. Bartholomæus S. Nili discipulus summo honore prosequebatur. Factus Abbas E multos annos monasterio præfuit, illudque sanctissime rexit, multis sui instituti relictis discipulis, ac miraculis clarus ibidem quievit in pace. Corpus in magna apud Stylanos habetur veneratione. *Addit se hæc tradere* ex ejus Vita satis prolixa, in qua ejus miracula pluribus enarrantur. Hac die Styli coli, sed in Martyrologio Romano de illo agi VIII Kalend. Julii : appellari Therestum quasi messorem, caussam in miraculis exponi : de eo agere Hieronymum Marafrotam in Chronico Calabriæ lib. 1. *Hæc Ferrarius in illo Catalogo Sanctorum Italiæ anno* 1613 *excuso, qui postea anno* 1625 *edidit novum Catalogum Generalem Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, et de S. Joanne Theriste agit nobiscum ad* XXIV *Februarii, et* monachum, *non Abbatem appellat, annotatque* Vitam ejus Græce scriptam, extare, *quam Latine versam hic damus. Silet itidem Ferrarius de SS. Nilo et Bartholomæo, quos forsan tunc didicerat, S. Joanne Theriste seniores, et S. Nilum diu ante decessisse, quam is natus fuerit in Sicilia : in qua cum moraretur sub Saracenis, etiam mortuus videtur S. Bartholomæus inscriptus Martyrologio Romano ad diem* XI *Novembris, et S. Nilus ad* XXVI *Septembris : in cujus Vita Græco-Latina a Caryophilo Romæ anno* 1624 *edita nullam hujus Joannis Theristis reperimus mentionem. De utraque agit supra citatus Marafrotus lib.* 1 *cap.* 35, *laudata etiam Joannis cujusdam sanctitate, quam SS. Nilus et Bartholomæus reverebantur, sed cognomen Theristis non apponit, ut is alius Joannes videatur fuisse.* F

non fuit Abbas

neque cum SS. Nilo et Bartholomæo vixit.

7 *Presbyter Congregationis Oratorii, qui in marginalibus notulis ad Martyrologium Romanum indicavit Annalium Baronii loca, ubi de Sanctis fit mentio, aut si id non fiat, tempora suggessit, quibus floruerunt; ad relatam memoriam S. Joannis Theristis* XXIV *Junii, apposuit hunc floruisse circa annum* DCCCCLXXVI contemporaneum S. Nilo, *quo anno nonnulla gesta S. Nili commemorat in Annalibus Baronius, uti idem Presbyter ad* XXVI *Septembris etiam annotavit. Sed hæc ex Ferrario desumpta jam rejecimus.*

neque floruit anno 976.

VITA

Auctore monacho Ord. S. Basilii, interprete Stephano Bardaro,

Ex MS. Antonii Beatilli Soc. Jesu.

CAPUT I.

S. Joannis Theristæ ortus, educatio, conversio ad fidem, et ad monachatum.

Sanctus Joannes Theristi, Ordinis nostri Pater, in Calabria

EX SPELMANNO. S. Joannes e Comitibus Cursanis in Calabria oriundus,

A Calabria a parentibus claris, Christi humani generis Servatoris religionem colentibus, procreatus est : ejus pater Comes fuit oppidi cujusdam, quod Cursanum appellabatur, in Stylitano positum territorio : ubi hac nostra tempestate *a* Butteria dicitur esse. Quo tempore Sicilia pene tota Mauris referta erat, qui nomini ac populo Christiano sempiterni hostes, impia inter se inita societate, maximo cum terrore fidei cultorum, ingentem classem, et exercitum numero amplissimum, in ea insula compararunt : a qua solventes, et Calabriæ littoribus appellentes, quam plurimos pagos ac permulta oppida, inter quæ *a* Taurianum, *b* Vibonem, Stylarum et *c* Cursanum, evertere. In Cursani autem eversione Dei permissu Joannis parens de medio sublatus est. Mater vero gravida ad famosum Panormum tracta, quam venustate ac decore affluentem, illius urbis vir primarius uxorem sibi adjunxit. Mulier parvulum in lucem editum Christianæ fidei præceptis toto pectore; conjux autem Mahumeticis legibus imbuebat.

patre occiso, — *a b c* — *nascitur in Sicilia matre a Saracenis abducta,*

2 Ephebus cum pubesceret, eumque modestum, et prudentem nosceret mater, sic fuit allocuta : Fili, captiva huc ipsa ducta sum, idcirco patria hæc mea non est : neque iste, quem tuum hodie putas genitorem, B tuus est sator. Nam pater tuus, qui Comes erat, ab hac barbara gente in Calabriæ Cursano nobili nostro oppido, Stylum prope sito, secus amnem supra monasterium Ordinis *d* Rhodiani inhumane trucidatus est. Ac paullo post : Nate, Cursani dominatus, nec non bonorum nostrorum dispositio ad te tamquam ad verum hæredem, et filium spectat. Itaque, si illis potitum contendere volueris, thesaurum etiam magnum ibi in palatio nostro reperies, quem ego et pater tuus jampridem obrueramus : et de loco eum satis edocuit. Post hæc Comitissa ad pueri, quod plurimum erat, se accinxit salutem, propterea et aiebat : Nate, Maurorum sectæ adhærentes, tartari utique expectant pœnas : amplectentes vero Christianam fidem nihil sustinebunt incommodi. Quin etiam addebat : Nemo, fili, nemo animam suam in tuto locare; nec illa beatissima ac jucundissima Dei visione perfrui valebit; nisi qui in hac ærumnarum valle regenerationis lavacro mundatus fuerit : quod humanæ salutis remedium Cursani tribuitur. Illic Deo vero exhibetur cultus : hic salvus esse nequibis, dum non est, qui te hujusmodi abluat lavacro.

ab ea edocetur genus suum, — *d* — *possessiones avitas,* — *et fidei Christianæ mysteria :*

3 Hæc, et alia verba pia educatrix sæpenumero faciens, geniti animum ad baptismi susceptionem inflammavit, et ideo inquit : Mater Cursanum eundi C voluntas mea æstuat desiderio, etiamsi peream. Tum femina Propheticum illud attulit : Jacta super Dominum curam tuam etc. postremo firmum in tali proposito natum intelligens, Cruciculam, quam penes se caute custodiebat, donavit : signo maximo munivit, et commonuit, ut in adversis ad illam perfugeret : multisque obortis lacrymis dimisit : qui inde ad salum proficiscens, et cymbam conscendens, audacter navigationem subiit. Cum autem Mamertinum fretum transmitteret, a custodibus Messanæ visus, actutum fuit exagitatus. At vero puber Cruciculam præ manibus accipiens, et ad illos conversus, omnes et stupidos atque immobiles reddidit.

abiturus in Calabriam — *Psal. 54* — *accepta ab ea Crucicula,* — *reddit Mauros immobiles :*

4 Interea dum aspiraret Favonius, secundissime iter suum prosequens, ad Styli tandem oras incolumis appulsus est. Hunc regionis incolæ Mauritano habitu et indutum more cernentes, comprehenderunt, Dei consilio et providentia ad Episcopum perduxere : abs quo interrogatus quis esset, unde veniret, vel quidnam quæreret, submisse respondit : Ex Mauritania, quod in his regionibus dari audivi, sacrosancti baptismatis ergo. Cui Præsul : Tu hac in ætate id assequi non poteris : nihilominus, si ista teneris cupiditate, in olei ferventis lebetem tibi D prius ingrediendum erit. Tunc adolescens hilari fronte : Ecce paratus ad omnia, modo optatum mihi contingat. Pontifex juvenis animum tentare studens, ignem accendi, et super eum vas imponi jussit : cui, ut cito ebulliret, ligna identidem supponebat exterius : cumque effervere inspexisset, baptismi amore flagrans, *e* epitogium, quo amictus erat, sibi detraxit. Cujus fortitudinem admirans Antistes, illum amplexatus est continuo : deinceps eum, qua potuit solertia, cathechizavit : porro autem ad templum duxit, ibi magna cum solennitate baptizavit : suo Joannis nomine vocari, apud se diversari et remanere voluit.

in Calabria ab Episcopo examinatur, — *objecto olei ferventis lebete,* — *e* *institutus baptizatur*

5 Sub idem tempus adolescens delubrum crebro frequentans, aliquando diversorum icones Sanctorum in eo circumspectans, astantes rogavit : Quænam imago hæc, vel quænam hæc? Ad Divi Joannis Baptistæ cum pervenisset. Quisnam pelle tectus cameli? Cui : Iste est Joannes Baptista, Deo carissimus, qui pœnitentiæ speculum fuit : quem tu jure optimo imitari deberes, siquidem ejus nomen es sortitus. Atque ab eis illius vitam percontatus est, qui ipsam horridam, et aridam in eremo, et finem ejus quam brevissime enuclearunt.

occasione imaginum templi, — *inquirit vitam S. Joannis Baptistæ :*

E 6 Hisce auditis, divino lumine afflatus Joannes, Præsulem convenit, ut in solitudinem a mortalium turba, quo Domino Dominorum tutius famulari valeret, se pateretur conferre. Cui Antistes ædiculam intra lucos quosdam Boream versus ad secundum lapidem a civitate, ubi in præsens ossa Joannis sancta venerantur, indicavit : quo loco religiosissimi Patres, Ambrosius nempe et Nicolaus, juxta regulam magni Patris nostri Basilii cœlestem vitam transigebant. Is petita ab Episcopo venia, ad monachos festinanter perrexit, eosque supplicibus verbis oravit, ut se in suam adsciscerent sibi societatem. Verum ii : Revertere fili, quia impubis es, et tu potius pro nostra perturbatione, quam ædificatione huc accessisti. Quibus imberbis : Patres mei, nulla alia de caussa ad vos veni, nisi ut saluti animæ meæ consulerem, Deo et vobis obsequium præstando. Et cœnobitæ ad eum : Regredere puer, nobis enim vivendi norma adeo ardua est, ut ægre ipsi illam sustinere queamus. His dictis, excluso hospite, ad luminum Patrem obsecrationibus confugerunt monachi. Atqui advena extra fores nonnullos dies maxima submissione et fletu eos deprecans, intromissus, his dictis verbis, iterum ab eisdem admonitus est : Redito fili, quia admodum juvenis es, et regulæ jugum deferre minime poteris. At adolescens : Deo bene juvante, vestroque F fretus auxilio, id mihi fore suave spero. Ea demum probata obsecrantis constantia, Fratres divino impetu ducti, eum ad suam sodalitatem incredibili cum Joannis jubilo admisere.

eum imitaturus eremum petit : — *monachos S. Basilii adit :* — *post longam repulsam* — *admittitur :*

7 Aliquot post menses educatricis sermonum haud immemor tiro ad suum genus pertinentia, item ad thesaurum obrutum significavit cœnobitis : quo circa a majore Cursanum missus, eumque plane inventum, cum immenso monachorum gaudio, pro sanctissimi Patris nostri Basilii regula, pauperibus distribuit. Exin assiduis orationibus, contemplationibus, jejuniis, corporis macerationibus, vigiliis, ac sacræ Scripturæ lectionibus incubuit.

thesaurum patris distribuit pauperibus : — *sancte vivit*

a Taurianum meminit Plinius lib. 3 cap. 5, atque antiquæ Tabulæ. Marafioti lib. 1 Chronici Calabriæ cap. 35, ibidem in monasterio S. Mercurii vixisse tradit SS. Fantinum Abbatem et Philaretum monachum aliosque, imo et SS. Nilum et Bartholomæum, de quibus jam egimus, ibidem vitam monasticam auspicatos. Sita urbs ad mare Tyrrhenum fuit, olim Sede Episcopali ornata, ex ejus ruinis Parma, oppidum exortum fuit, aut ut alii, oppidum S. Elię aut Seminara. — *b* Vibo, seu Vibona Valentia, olim testibus Plinio lib. 3 cap. 5 et Strabone lib. 6 Hippo et Hipponium, Sedes itidem olim Episcopalis, ex parte maris Tyrrheni. Montem Leonis oppidum nunc esse multorum opinio est. Consule Marafiotum lib. 2 cap. 20. — *c* Prope Cursanum primo excendisse Saracenos tradit Gualterius, qui ab eis præterea destructam ait Nicoteram

Taurianum. — *Vibo.*

Epilogium.

A coleram, *urbem hoc tempore Episcopalem*, et Marrapodium, nunc Varapodium dictum. — d *Gualterius nunc esse Nelluensium scribit, sed fluvii nomen non audet conjicere.* — c Epilogium. *Græce ἐπιλώριον, superior togula, a præpositione ἐπὶ super, et τόγιον, formatum hoc a Latina voce Toga, ita Græce τόγα legitur in Chronico Alexandrino.*

CAPUT II.
Miracula. Obitus.

Aqua Sancti dicta,

A cœnobio haud procul extat specus, qua perennis scatet unda, quæ quidem, ut fama est temporibus nostris, Aqua Sancti propter sequentia nuncupatur. Huc de sui Prioris licentia ad preces Deo Optimo Maximo fundendas ex intervallo Joannes concedebat. Hyemis interdum tempore cum humores inter gelidos hic oraret, Styli Regulus, cui nomen erat itidem Joannes, venatu rediens, et hac obiter transiens, in Christi servo suum fixit obtutum; et repente in offensionem incidens, asseclas suos et comites respiciens, inquit : Animadvertite quid faciunt monachi, se lavant, quo aliis pulchriores et venustiores videantur. Ac dum loqueretur, e vestigio ejus præcordia quasi flammam acerrime concremantem, et ardorem numquam non augentem sensere. Ac tamen ad ædes suas laboriose reversus, super genitricis collum exclamando, et amare flendo semivivus procubuit. Quæ : Fili quid? Hei mihi, parens, quia flammis male exuritur cor meum. Quæsitus quidnam fecisset quamve transisset, vel quidnam vidisset, responsum dedit : Venatus sum, ac specum, quæ est secus eremum permeavi, ibique cœnobitam se abluentem conspexi : quapropter in offensionem lapsus fui, et illico hæc me invasit adustio. Mater unice eum diligens, omni cunctatione abjecta, una cum conservis suis domum properant monachorum, quos horarios recitantes psalmos adinvenit. His cum finem vix imposuissent, eremi cultores statim accersivit tristis fœmina : atque ad illorum pedes supplex prostrata, incendium a genito vultu, voce, et collacrymatione deprecata fuit. Commotus Joannes Dominæ precibus, vasculum porrexit dicens : Vade mulier ad speluncam, imple et reple, et nato devote propina. Qua ab eodem degustata, (mirum) flamma extincta est, et protinus convaluit infirmus. Quamobrem B. Joanni fundum, quem postmodum in beneficii memoriam dixerunt Pyrito, quod ignis explicatur, ipse Regulus pariter cum matre ejusque germano condonavere.

qua lavantem dum Regulus irridet,

B

igne sacro correptus,

eaque jussu S. Joannis degustata sanatur

9 Eques quidam in monasterio S. Joannis Rhodiani, quod nostro ævo Monasteracium appellatur, quippe qui bene meritus de Patribus in eremo tunc delitescentibus, ad corporum alimoniam et operimentum eorumdem quotquot annis suppeditabat necessaria. Joannes invisere Junio mense hunc messionis tempore studens, œnophorum mere plenum, ac panis *a* buccellatum sibi cepit. Is cum ad agros, quorum unus Maro, alter vero Muturavulum nuncupatur, adventasset; messorum fortem et strenuam eosdem metentem equitis multitudinem ibi nactus fuit. Quem spectantes homines, ut moris est, illudere, et conviciis consectari cœperunt : tamen Basilii filius perinde ac si nihil audiret, illis appropinquans, et salutationem dicens, panem, et merum, quod ferebat, obtulit in refectum, atque apposuit. Qui quidem edentes simul et bibentes, Dei munere saturati sunt universi : et quod caput fuit, et admiratione dignum, panis et vini quantitas semper integra restitit.

C

a

S. Joannes messoribus pii equitis, se irridentibus,

dat cibum et potum, quantitate non diminuta :

10 Hoc Joannes contemplans, et Deo omnipotenti gratias agere cupiens, ab illo ex industria se duxit loco. Inter vero gratiarum actiones habendum, præter opinionem aer in nubem coactus est, et mox imbre manavit cœlum; quare operæ mercenariæ pluviam vitantes, ad arborum tegmina sese receperunt. Pater cum grates Altissimo, ut par erat, egisset, utrumque messum agrum nec non manipulos devinctos cognovit : verensque ne ob eam rem aliqua veneratio vel observantia sibi præstaretur, ab incœpto itinere desistens, revenit in cœnobium. Deinde serenato aere, soleque reducto, ad falcem repetendam manus surrexit ardens juvenum : qui cum agrorum segetes demessas omnes contuerentur, Christi famulum non invenientes, magna eis de hoc admiratio incessit. Novissime vero diversa inter se post habita consilia, equitis domicilium canentes carmina, ac nimia lætitia gestientes, mercedis caussa, remeabant. Quibus herus obviam prodiens, illos objurgavit, dicens : Quæ est hæc ineptia? Numquid animi impotes? Cur hora hac cum nondum sit meridies, ab agris meis discessistis, et opus non estis prosecuti? Cui unica voce : Domine, messis absoluta, et manipuli subligati sunt. Tum Eques : Qui hoc? quoniam cras totidem mihi neque sufficiunt operarii? Eo magis iidem narrata firmissime asseverabant. Ille rursus : Num adventitium implorastis auxilium? Haudquaquam, respondere; sed tantum ad nos venit monachus ille Joannes, qui potum et escam tradidit, et postea secessit. Dominus inquisitione facta, ac rei veritate facile comperta ait : Pater Joannes agros meos demessuit, propterea eos jam elargiendos illi decrevi : quod paucis interpositis diebus pius Eques effecit, unde cœnobitæ in præsentia fructus capiunt, et aluntur. Pro quo miraculo Joannes Theresti, quod messor sonat, denominatus est : ideo cum œnophoro, falce, et buccellato pingitur.

D

Ex ms.
ob manipulos se orante demessos et colligatos :

dono Equitis agros illos accipit :

E

et Therestes cognominatur et pingitur.

11 Rogerius *b* Guiscardus junior, Roberti ex fratre nepos, Calabriæ magnus et augustus Princeps, insanabili ulcere mori ergo jamdiu laboraverat in facie, quem etiam tum Deo permittente nemo medicorum curare valuerat. Joannis rumor ad ipsum cum percrebruisset; illum visendi studio, difficile quodcumque negligens iter, adiit, sed diem suum obiisse invenit : quandoquidem, paullo ante ejus adventum; nimirum vi Kalendas Martias, a terreno hoc carcere evolaverat in cœlum : et quamvis Christi amici mors summo dolore Principem hunc affecerit, nihilominus genibus flexis cadaver ante sanctum suaviter olens ingenti devotione sic affatus est : O B. Joannes deprecare Dominum pro me, ut per suam immensam pietatem hoc morbo eripere dignetur. Hac peracta obsecratione, fimbriam defuncti reverenter sumpsit habitus : qua eumdem morum confricans, Dei miseratione et meritis extincti, non sine magna Herois voluptate, in ea allixus remansit morus : et quod maximum fuit, nullum cicatricis signum in Principis vultu amplius apparuit : obstupefactus prodigio Princeps, ejusque omnis Procerum et comitantium caterva, pleno ore, cuncti Deo Deorum in servo suo gloriam dedere. Insuper alias quoque innumeris misericordiarum Pater et Deus totius consolationis famuli sui sanctitatem portentis et miraculis declaravit, quoniam lumen captis oculis, et auribus auditum restituit, mutis linguæ solvit vinculum, atque a cacodæmonibus vexatos liberavit : complures denique ab aliis depulit languores ac morbos : *c* quibus permotus Rogerius cœnobium, et fanum, sicut hodie cernitur, condidit, et viii Kalendas Julii *d* consecrandum curavit : item aliquos campos, et saltus dilargitus est, queis hoc seculo monasterium fruitur, et sustentatur.

b

moritur 24 Februarii :

ad ejus cadaver sanatur Rogerius Guiscardus Princeps Calabriæ.

F

et varii alii.

c

d

12 Vitam hanc Divi Joannis Theristi e quodam vetustissimo codice manuscripto, qui in monasterio Cryptæ-Ferratæ ad Tusculum asservatur excerpsi : et ex Græco in Latinum, licet incomposite, fideliter tamen converti ego Frater Stephanus Bardarus a Stylo Ordinis Minorum conventualium, anno ab effracto serpentis capite MDCXXIII, die vero decima quarta Junii.

Epilogus interpretis.

a *Ita*

A a *Ita et Græci* βουκελλᾶτον *cibum e pane paratum appellant, et* βουκελλάριον *parasitum, uti legitur lib. 9 Basilicῶν tit. 18, dicitur* ἐκ τοῦ βούκκα ὀνόματος, ὅ ἐστιν ὁ ἄρτος, ex nomine Bucca, quod panem significat. — b *Guiscardus cognomentum erat Roberti, et forte sic legendum* : Rogerius junior Roberti Guiscardi ex fratre nepos. *De illis supra egimus.* — c *Addit Gualterius*, tempore siccitatis reliquias S. Joannis deferri ad mare, et optatam impetrari pluviam, et anno 1625 die 13 Aprilis post allatas hasce sacras reliquias mare ex suo loco ad tredecim pedes retrocessisse. — d *Idem Gualterius asserit consecratum* ad honorem S. Joannis Theristis, *et hoc monasterium caput aliorum hujus ordinis cœnobiorum Calabriæ constitutum esse.* D

Ex MS. Bucellatum

S. Joannes pro pluvia imploratur.

DE B. MEFORIO

SIVE MEFORTIO CONFESSORE.

G. H.

XXIV FEB.

Antiquum *Martyrologium MS. quod in Coloniensi Carmelo adservatur, post relatum* XXIV *die Februarii natalem S. Mathiæ Apostoli, et Inventionem capitis S. Joannis Baptistæ, addit hæc solum :* In Cæsarea Cappadociæ S. Sergii Martyris. Ipso die Beati Meforii Confessoris. *De S. Sergio supra actum est. De* Meforio *agunt etiam MS. Florarium SS. Martyrologium Coloniæ anno* 1490 *excusum, et Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *vulgato, hisce iisdem verbis :* Ipso die B. Meforii Confessoris. *At Maurolycus Abbas Messanensis in suo Martyrologio nomen ita effert :* Ipso die B. Mefortii Confessoris. *Eumdem* Mefortium Confessorem *etiam huic diei adscripsit Felicius in suo Kalendario Urbini anno* 1577 *edito. Cetera quæ locum et tempora spectant, cum aliis ejusdem Actis, nos latent. MSS. Additamenta Carthusiæ Bruxellensis ad Hermannum Greven ista habent :* Eodem die S. Maurti translatio, *quæ de eodem* Meforio *aut* Mefortio *videntur dici.*

XXV FEBR

XXV FEBRUARII.

SANCTI QUI V KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Donatus
S. Justus
S. Hirenæus,
Hirena,
S. Pisinion, vel Pision,
S. Aurulius,
S. Rutulus,
S. Primasius,
S. Ingenula, vel Ingenua, et alii XLV
— Martyres in Africa.

S. Ingona, vel Ingenua,
S. Fortunatus,
S. Pissinus,
S. Hirenæus,
S. Justus,
S. Crescentius,
S. Revocatus,
S. Januaria,
S. Luciosa,
— Martyres.

S. Casta,
S. Fortunatus alter,
S. Victorinus, Martyr in Ægypto.

S. Victor,
S. Nicephorus,
S. Claudianus,
S. Dioscorus,
S. Serapion,
— Martyres in Ægypto.

S. Papias,
S. Antonius Martyr.

S. Ananias Presbyter,
S. Petrus claviger,
VII milites
— Martyres.

S. Rheginus, Episc. Scopulorum Martyr.
S. Cæsarius, Quæstor provinciæ Bithyniæ, frater S. Gregorii Theologi.
S. Felix III Papa.
S. Theodorus Salus.
S. Aldetrudis V. Abb. Malbodiensis in Belgio.
S. Walburgis Virgo, Abbatissa Heidenheimensis in Germania.
S. Tarasius, Patriarcha Constantinopolitanus.
S. Gerlandus, Episc. Agrigentinus in Sicilia.
B. Robertus de Arbrissello, Fundator Ordinis Fontis Ebraldi in Gallia.

S. Avertanus, Conversus Ordinis Carmelitarum.
B. Romæus,
— Lucæ in Etruria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Fursæi Confessoris Translatio *consignata ad hunc diem in Maurolyci et Galesinii Martyrologiis ac monasticis Wionis, Menardi, Bucelini, Anglicanoque Wilsoni, et Ferrarii Catalogo novo. Varias illius Sancti Translationes indicat Colganus hoc die tom.* 2 *de Actis SS. Hiberniæ : nos duas in ejus Vita narravimus* XVI Januarii.

S. Felix IV Papa *ad hunc diem Fastis Romanis inscriptus fuit, ac perperam dictus* S. Gregorii Magni atavus, *ut etiam in Notationibus et Annalibus observavit Baronius. In postrema Martyrologii correctione, Urbani* VIII *jussu adornata, hic Felix* III *positus, qui vere S. Gregorii atavus fuisse videtur. De ea prolixe hic agimus, de* S. Felice IV *supra* XXX Januarii.

S. Maximi Levitæ Mart. | S. Julianæ Virg. Mart. — Cumas Neapoli translatæ reliquiæ *sunt* X *Kal. Martias anno* MCCVII, *Indict.* X. *Cujus Translationis historiam dedimus ad Vitam* S. Julianæ XVI Februarii. *De S. Maximo agemus* XXX Octobris.

S. Constantia Virgo, Constantini Magni filia,
S. Attica, | S. Artemia, — Virgines S. Gallicani Consulis filiæ
— *coluntur hoc die Romæ Officio Ecclesiastico in Ecclesia S. Petri, uti Octavius Pancirolus testatur in Thesauris absconditis urbis Romæ, reg.* 2 *eccles.* 62. *De iis egimus supra* XVIII Februarii.

S. Rogatianus Martyr *hoc die refertur in quodam MS. Martyrol. Philippi Labbæi nostri, aliis ignotus : nisi is sit fortassis, qui in duobus MSS. junctus reperitur Martyribus in Pannonia trucidatis, ut diximus* XXIII Februarii.

S. Marcellina Martyr *memoratur in exiguo quodam sed antiquo Martyrologio MS. monasterii S. Maximini Treviris. Ea forsan est, quæ inter Martyres Nicomedienses recensita* XXIV Februarii.

S. Victorius Martyr Carthagine *coronatus scribitur hoc die a Galesinio, MS. codicem allegante. Ferrarius, Galesinium tamen citans,* Victorem *appellat. Ignotus ille nobis, seu* Victor, *seu* Victorius.

Beniamin anachoreta, *a Palladio in Lausiaca historia cap.* 13, *atque Heraclidis Paradiso laudatus, Richardi Witfordi Anglicano Martyrol. hic inscriptus; alteri, quod adhuc viderim, nulli.*

S. Kienani, *sive* Kenani, Abbatis *nomen tradit Colganus hoc die reperiri Hibernicis quibusdam adscriptum Martyrologiis, nullo indicato, quo colatur, loco, non quo vixerit tempore. Conjicit ipse, illum esse* Kenanum, *cujus in Vita* S. Jaovæ, *sive* Jovini, *Episcopi Leonensis, mentio fit ad diem* II *Martii apud Albertum Magnum de Morlaix in libro de SS. Britanniæ Armoricæ. Alberti de* Kenano *verba ita Latine reddita e Gallico in ejusdem Jaovæ Vita recitat Colganus num.* 13. Inter hæc S. Paulo, in monasterio Baaz vitam solitariam ducente, Jaova S. Kenanum ad se accersit, quem et Sacerdotem Canonicum constituit, ac deinde parœciam de Plou-Kerneaw ei administrandam dedit, magno fructu consecuto. *At num.* 14 *dicitur idem* Kenanus *divino monitu didicisse* S. Jaovæ *morbum lethalem, ac cælestibus Sacramentis eum munivisse, et defuncti funus curasse. Fatetur deinde Notat.* 1 *Colganus,* S. Jaovæ *nomen non extare in Hiberniensibus Martyrologiis, vel quia nomen depravatum, vel quia extra patriam decessit : quod quidem et aliis Sanctis multo celebrioribus contigit. Nos quis sit* Kenanus *in Colgani MSS. relatus ignoramus : neque tamen Canonicum illum Leonensem cogimur vel Hibernum vel Abbatem fateri. Nam quod ait præcipuarum Ecclesiarum Canonicos eo ævo monachos fuisse, et quibus commissum* particularium Eccle-

siarum regimen, *Abbates; non probat, nec universim verum est.*

Cailtanus monachus ac cellæ cuidam præpositus, *cum esset a S. Columba ad monasterium, quod in Hy, sive Iona, insula hic construxerat, evocatus, eadem qua venerat hebdomada, ad Christum migravit, ut ei idem Sanctus prædixerat. Quod luculente narrat S. Adamnanus in Vita S. Columbæ cap. 31, absque tamen ulla debitæ Cœlitibus reverentiæ significatione, aut Sancti Beative titulo. Eum David Camerarius, citato S. Adamnano, Abbatem ait fuisse, et hac die Scotico Menologio inscribit. Thomas Dempsterus in histor. Eccles. Scotorum Abbatem quoque statuit, et scripsisse tradit* Meditationum librum unum, *ac* Sanctum *a* nonnullis habitum, coli*que* XIII Martii : *quo tamen die, uti et hoc* XXV *Februarii, in suo Menologio, postea excuso, ejus non meminit. Dempsterum arguit Colganus notat. 76 ad Vitam S. Columbæ, censetque si aliunde constare possit venerationem ei ceu Indigeti deberi, potius ad* XXV *Julii*, *vel* XXIX *Octobris referri debere.*

S. Gotardus Episcopus et Confessor Mediolani, *totidem verbis hisce inscriptus Martyrologio Galesinii*, ex antiquo *(ut in Notis ait)* libro, *qui ab Hieronymo Aqueo, basilicæ S. Ambrosii Canonico Mediolani asservabatur. Nobis de eo Antistite nil constat.*

Valerius *quidam memoratur, Eremita primum, dein Abbas cœnobii S. Petri de Monte in Hispania, scriptorque Vitæ S. Fructuosi Episcopi Bracharensis atque ejusdem monasterii fundatoris. Eum absolute* S. Valerium *appellant Prudentius Sandovallius in libro de monasteriis Hispaniensibus Ord. Benedictini, Antonius Yepesius tom. 2 Chronicorum ejusdem Ordinis ad an. 646 cap. 3, Aubertus Miræus in Chronica Benedictina pag. 146, ac tandem Joannes Tamaius Salazarius, qui ejus nomen ad diem* XXV *Februarii Martyrologio Hispanico inscripsit propter hoc ejus epitaphium :*

In hoc cœmeterii jacet loco insigne Valeri
Corpus humi datum, sed anima ad astra volatum
Assumpsit sancta. Nam sufficit gloria tanta
Nostro huic Rupiano cœnobio Petri-Montano.
Implebat sepulchri cava, venerabilis Abbas
Era septingentena tribus additis ad tricena,
Mense Februario, die quo unus in Kalendario,
Si bene perpendas, numeratur Quinto Kalendas
Sequentis mensis, anno octavo Egicanensis.

Ex quo quidem epitaphio constat de dicto anno mortis Valerii : *si tamen id ab initio ejus tumulo inscriptum, de quo dubitare utcumque Tamaius videtur :* Cujus corpus, *inquit*, honorifice sepultum, hac Leonina inscriptione subsignatum, traditur inventum fuisse sarcophagum : *at nihil in eo continetur, quod non de alio quovis viro pio dici posse videatur. Sandovallius narrata ejus Vita ex ipsiusmet, ut ait, scriptis; post mortem relatam Isidori Asturicensis Episcopi, qui secum eum ducere Toletum, ut eximia præditum eruditione, cupiebat, ista subnectit :* Nihil de rebus a se gestis amplius scribit Sanctus, nec ego alibi quidquam reperi. Haud dubium, quin eo in monasterio diem obierit, ac sepultus sit, et sacrum ejus corpus unum aliquod sit ex iis, quæ illic arcis inclusa sunt : neque enim refodiebant Sancti monachi corpora, inque thecis auratis et intrinsecus bysso obductis recondebant, et juxta majus altare locabant, nisi quorum esset explorata sanctitas, perspicuis etiam miraculis testata. *Quæ ex formula loquendi hujus scriptoris nobis non omnino affirmate asseri ab eo videntur. Quare* Valerium *tantisper hic omittimus : nihil tamen ejus sanctitati derogantes, sed certiora expectantes documenta, e quibus liquido constet, eum in Cœlitum numero palam haberi.*

S. Walburga Virgo Bituricensis *hoc die a Maurolyco, Canisio, Felicio refertur, ut diversa ab Heydenheimensi, quæ hodie colitur, cum eadem sit, ut in prolegomenis, ad hujus Vitam dicitur.*

Ætherius, Uxamensis in Hispania Episcopus, *S. Beati (de quo* XIX *Februarii egimus) in oppugnanda Felicis Urgelitani et Elipandi Toletani hæresi adjutor, a Joanne Tamaio Salazario* Beatus *appellatur, reponiturque* XXV *Februarii, ob hos versus, quos inter sepulchralia codicis sui reperit, sed a quo compositi sint fatetur se ignorare.*

Moritur en quinto Martis nunc ipse Kalendas,
Uxama corpus habet, et sua festa colit.

Meminere Ætherii *scriptores alii permulti, nemo illi cœlestes honores decretos tradit. Decessisse ait Tamaius anno* IↃCCC.

Walburga Virgo, soror Luithardi Paderbornensis in Westphalia Episcopi, monasticam vitam amplexa in cœnobio Herswerde prope Paderbornam, *a Wione et Bucelino in Menologio Benedictino atque a Ferrario in generali Catalogo, Sanctis annumerata, videtur pro* S. Walburge, *sive* Walburga *Heydenheimensi, quæ hodie colitur, sumpta, ut ad hujus Vitam dicemus.*

Lucius II Papa *decessit* V *Kalend. Martii* CIↃCXLV. *Masinus in Bononia perlustrata, ad hunc diem scribit in ecclesia quadam Bononiæ spectari ejus effigiem apposito* Sancti *titulo. Nil simile apud alios legi. Fors* Sanctissimus *dicitur, ut ceteri Pontifices.*

Adelelmus Abbas primus monasterii Montis Angelorum, vulgo Engelberg, apud Underwaldios in Helvetia, *hoc die, anno* CIↃCXXXI *mortuus dicitur et* Beatus *appellatur a Christophoro Hartmanno in Annalib. Eremi Deiparæ, cujus monasterii alumnus fuerat Adelelmus : itemque* Beatus *est Henrico Murero in Helvetia sancta*, Sanctus *Gabrieli Bucelino in Menologio Benedictino. Additque hic, ejus* in hodiernam usque diem sacrum corpus apud incolas exterosque ob raram miraculorum virtutem præcipua haberi in veneratione, *eque illius etiam* hodie tumulo plurimos miram, eamque suavissimam ac cœlestem, odoris fragrantiam percipere consuevisse. *Hartmannus ait*, teste et auctore veneranda antiquitate, plura miracula apud ejus sepulchrum facta. *Murerus scribit, e priori sepulchro, anno* CIↃIↃCXI, XIV *Julii, corpus ejus translatum, tum ut honorificentiori loco esset, tum quia instaurari templum oportebat : ad dextrum autem Chori latus inter altaria trium Regum et antiquorum Patrum Ordinis S. Benedicti, in terra quidem sepultum, sed tumulo altiore : illic, ut ad prius sepulchrum, multa in dies obtineri a Deo beneficia. Non tamen clare produnt hi scriptores, an aliquis illi publice honos, vel decreto Ecclesiæ, vel antiqua Antistitum conniventia, habeatur.*

Mechtildis Virgo sanctimonialis instituti Cisterciensis in Germania, *ab Chrysostomo Henriquez in Menol. Cistercien. et Bucelino in Benedictino ad hunc diem* Beata *appellatur, utrique solo nomine nota ex Kalendario Divionæ anno* 1617 *edito et nescio quo alio : nobis quoque ignota.*

Jancelinus Prior Generalis decimus Ordinis Carthusiani, *qui aliis* Jacelinus *est, adscriptus Supplemento Martyrologii Gallicani, sed titulo solum* beatæ memoriæ *honestatus : ab aliis refertur* XXVI *Februarii, ut illic dicemus.*

Electus *quidem* Ordinis Minorum *Guardianus in Saxonia, a Francisco Gonzaga in SS. ac BB. Catalogo,* Beati *quoque titulo ornatur, uti et ab Arturo in Martyrol. Franciscano hoc die : quo tamen non constat eum decessisse, nedum ab Ecclesia* Beatum *declaratum, aut antiqua populorum religione cultum.*

Benedictus de Pace, B. Joannis Columbini socius, XXV *Februarii anni* CIↃCCCLXXV *pie mortuus est, ut*

testatur

testatur Ludovicus Jacobillus tom. 1 de SS. Umbriæ, qui et Beati eum titulo decorat, cum neque auctoritate Ecclesiæ, neque populorum diuturna religione, eam illi dignationem habitam doceat.

Maria Sulperia anno CIƆIƆC, ætatis suæ LXXV, XXV Februarii, magna sanctitatis opinione Lovanii in majori nosocomio e vita migravit, cum ægris XL per annos summa diligentia et caritate ministrasset. Ossa ejus Albertus et Isabella Belgii Principes e terra elevari, loculoque imposita, sacelli muro inseri curarunt anno CIƆIƆCXVII, addique epitaphium marmori incisum, quod Miræus in Fastis Belgicis recitat, qui eam a se non semel visam testatur, cum ipse Lovanii studiorum caussa versaretur. Recitat id quoque ex Miræo Rayssius in Auctario ad Molani natales.

S. Nestor, S. Pamphilus, S. Casta, in Martyrologio Bedæ typis vulgato Martyribus Afris, qui hoc die coluntur, additi: in Canisii Martyrologio Nestor et Casta: in Rabani solus Pamphilus, aliis in aliam classem retrusis. Verum non Pamphili Martyris, sed Pamphyliæ regionis facta mentio a Beda, nisi librarius intervertisset. Nam ita Notkerus Pamphyliæ Nestorem Castamque attribuit: Pamphiliæ, inquit, Nestoris, Castæ. Idem habent MSS. Martyrologia, Aquisgranense, Tornacense S. Martini, Lætiense: sed in hoc postremo Castus est, non Casta. Sola huc pertinet Casta, cum S. Crescentio, qui cum illa etiam Nestori sociatus legitur in MS. Florario, ac MS. Adonis Martyrologio monasterii S. Laurentii Leodii. Verum Casta et Crescentius cum aliis IX Sanctis conjunguntur hoc ipso die in vetustissimo Martyrol. Romano: in quo, et Richenoviensi, seorsim S. Nestor refertur, de quo nos, cum Usuardo, Beda, Adone, ac Martyrol. Romano, agemus XXVI Februarii.

S. Victor Confessor in pago Trecassino, memoratur hoc die in Greveni Auctario ad Usuardum, alioque Martyrol. excuso Coloniæ anno 1490, Felicio quoque, ac Maurolyco, et nonnullis MSS. Ast in ceteris XXVI Februarii.

S. Anghtrudis Virgo, filia S. Bavonis Confessoris, hoc die in MS. Florario SS. refertur totidem verbis. Vita metrica S. Bavonis Angletrudem vocat, alia Adeltrudem. De ea agemus XIX Martii. vel ad diem ipsius S. Bavonis I Octobris.

S. Alexander miles in Thracia sub Maximiano Imp. pro Christi fide gladio cæsus, hoc die memoratur in Menæis, Galesinio, Ferrario. Eum esse suspicamur, cujus Acta extant apud Metaphrasten, Lipomanum, Surium, quæ dabimus XIII Maii.

S. Aglaes Martyris nomen hoc die extat in Greveni Auctario ad Usuardum, de qua et MS. Florarium: Romæ Aglaes meretricis et Martyris anno salutis CCCXVII. Ea esse videtur Aglae nobilis matrona Romana, quæ cum aliquando cum Bonifacio possessionum suarum curatore peccasset, ducta deinde pœnitentia, sancte deinceps vivere instituit, uti et Bonifacius, qui pro fide Christi Tharsi in Cilicia mortem oppetiit: unde Romam relatum corpus Aglae honorifice sepelivit, ac XIII deinceps annis sancte vixit, atque in pace obdormivit. Acta S. Bonifacii cum Breviario Romano dabimus XIV Maii.

Aglaen plures referunt ad V Junii.

Januarius monachus Casinensis, discipulus S. Guinizonis, magnæ et obedientiæ et abstinentiæ (quem ferrum candens in terram lapsum nuda manu sustulisse, supraque incudem posuisse tradit Desiderius Abbas Casinensis, qui deinde Victor III Papa fuit, lib. 1 Dialog. et Petrus Diaconus lib. de ortu Justorum Casinen. cap. 29) hoc die refertur a Gabriele Bucelino in Menol. Benedictino. Joannes Baptista Marus in Notis ad Desiderii Dialogos, fatetur Guinizonem in Martyrol. Benedictino inter Sanctos recenseri: ac mox de Januario agens, cultus ei adhibiti non meminit, neque Fasti alii ab Italis aut etiam monachis concinnati. At Petrus Diaconus cum narrasset, Guinizonem mortuum esse VII Kalend. Junii, et sepultum in ecclesia S. Nicolai in loculo plumbeo ad dextram partem altaris, in loco qui Ciconia dicitur, addit in quo et S. Januarius discipulus ejus defunctus una cum magistro suo positus est: ad quorum Christus merita declaranda miracula diem usque hodiernum patrare non cessat. Ceterum cum nec ipse diem indicet, quo Januarius obierit, nisi aliunde innotescat, magistro eum suo jungemus XXVI Maii.

S. Antonii de Padua, Ordinis Minorum, Translatio consignata est hoc die in generali SS. Catalogo Philippi Ferrarii, qui Officia Minorum citat: in quibus non XXV, sed XV Februarii ritu duplici ea celebratur. De qua nos ad illius Vitam XIII Junii.

S. Pauli Apostoli capitis inventio hoc die adscripta est Martyrologio Aquicinctino. De ea agetur XXIX Junii.

S. Victoris et sociorum Martyrum in Ecclesia Æduensi commemorationem fieri hoc die scribit in Martyrol. Gallicano Saussaius. Sed cum plures sint Victores Martyres, quis hic potissimum sit, haud nobis constat. Is est forsan, qui cum pluribus sociis Massiliæ colitur XXI Julii.

S. Marcellum Episcopum Apameæ Cypri, qui gladio percussus martyrii coronam adeptus est, hoc die commemorant Menæa, et Maximus Cytheræus. Suspicamur Apameæ in Syria legendum, eumque esse S. Marcellum, quem Martyrol. Romanum refert XIV Augusti.

S. Burchardus Episcopus Herbipolensis hoc die refertur a Galesinio, Wione, Bucelino. Agitur festum ejus Herbipoli feria V post SS. Dionysii, Rustici, Eleutherii. Vitam ejus dabimus XIV Octobris.

S. Hypatius Gangrensis in Paphlagonia Episcopus, ab hæreticis, dum a Synodo Nicæna rediret, interfectus hoc die, ut habent Menæa. Nos de eo agemus cum Martyrol. Romano XIV Novemb.

Piammon Eremita ac Presbyter inscriptus est Martyrologio Anglicano Richardi Witford, ante annos CXL edito. Videtur is esse, de quo agit Ruffinus lib. 2 de Vitis PP. cap. 32, Sozomenus in historia Eccles. aliique. Palladius cap. 72 Ammonam appellat. Ammonæ plures fuerunt, uti XXVI Januarii diximus, atque etiam Ammonii. Iterum de hoc quærere licebit, quando, sub nomine etiam Piammonis, in quibusdam Martyrologiis ejus mentio fit, XIV Novemb.

Adamus cœnobii Ebracensis Ordinis Cisterciensis in Franconia primus Abbas in Menol. Cisterc. Chrysostomi Henriquez, et Benedictino Bucelini ad hunc diem Beati titulo insignitur. Ductus a Conrado Romanorum Rege ad Comitia, populo, ac Principibus sua facundia persuasit, ut expeditionem adversus Saracenos susciperent, Cruce signati, uti testatur Otto Frisingensis lib. 1 cap. 40. Extant ad eum epistolæ binæ S. Bernardi, quinta et septima. Obiit, ut auctor est Bruschius, anno CIƆCLXI postridie S. Cæciliæ. Si quem ei cultum impendi cognoverimus, licebit de eo agere ad XXIII Novemb.

Leobardus monasterium in Alsatia prope Tabernas condidit, quod Lewartzell dictum, id est Leobardi cella, postea a Mauro restauratore Mauri-monasterium, vulgo Maurmunster. In veteri quodam regio diplomate apud Jodocum Coccium nostrum Dominus Leobardus Abbas appellatur: in alio pag. 59 B. Leobardus Aquileiæ Mauri-monasterii primus fundator. Ita et Bruschius in Chronologia monasteriorum Germaniæ, B. Leobardum Eremitam et Abbatem nuncupat. Præfuit postea ei monasterio S. Benedictus Abbas Indensis, uti in hujus Vita 12 Febr. num. 34 narratur. Polliciti illic eramus nos hoc die de Leobardo

bardo et Mauro *acturos, cum Menardus utrumque* Sanctum *vocet. Sed cum nuper Joannes Gamansius noster, sagacissimus sacrarum antiquitatum indagator, nobis significasset, se in eo monasterio omnia accurate lustrasse, ac nihil reperisse, vel ab illo, etiam cœnobita ac loci Priore, viro curioso, cognoscere potuisse, et Coccius pag.* 64 *scribat*, Leobardum pridie Kalend. Januar. cœlo receptum: *nos illum (omnia interea per otium plenius examinaturi) rejicimus ad* XXXI Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

DONATO, JUSTO, HIRENÆO, VEL HIRENA, PISINIONE VEL PISIONE, AURULIO, RUTULO, PRIMASIO, INGENULA, VEL INGENUA, ET ALIIS XLV,

Sylloge historica.

G. H.

XXV FEB.

Martyrum memoria in variis Martyrologiis :

Qui hic a nobis referuntur sub duobus sequentibus titulis Martyres, in duas turmas distinguuntur in antiquo, et numquam satis laudato Martyrologio MS. Romano, quod a S. Hieronymo credunt quidam conscriptum. Id hunc diem istis verbis auspicatur : v Kalend. Martii. In Africa natale Donati, Justi, Hirenæi, Pisinionis, Aurulii, Rutuli, Primasii, Ingenulæ et aliorum XLV. *Priores duo inscripti quoque sunt antiquis Martyrologiis, Lætiensi et* B *Tornacensi S. Martini :* In Africa Natale SS. Donati et Justi. *In MSS. Ultrajectino S. Mariæ et Treverensi S. Martini numerus hic Martyrum adjungitur :* In Africa Donati et Justi Martyrum et aliorum quinquaginta minus. *Quæ eadem leguntur in Auctario Greveni ad Usuardum. At MS. Centulense, seu S. Richarii,* Ingeniam, *quæ supra* Ingenula *dicitur, jungit, et numerum minuit.* In Africa SS. Donati, Justi, Ingeniæ et aliorum quinquaginta. *Ceterum numerus hactenus in omnibus convenit. MS. Aquisgranense hos quatuor recenset, omisso innominatorum numero :* In Africa natalis SS. Donati, Justi, Herinæi, Pisionis. *Alius sub finem adjungitur* Ingenua *quæ aut* Ingenula *hic relata est, aut potius* Ingona *ad secundam classem pertinens. MS. Martyrologium S. Cyriaci :* In Africa Donati, Justi, Erenei, Ingenuæ et aliorum XXXXV. *Ita apographum nostrum Romæ acceptum. At Baronius annotat ad hunc* XXV *Februarii*, in vetere Martyrologio monasterii S. Cyriaci præter hos recensitos superaddi et alios quadraginta quatuor. Ingenua *omittitur in Martyrologio Romano, in quo ista leguntur :* In Africa sanctorum Martyrum Donati, Justi, Herenæ et sociorum.

quibus alii perperam juncti :

2 Herena *etiam dicitur in Bedæ exemplari excuso,* C *et manu exarato monasterii Richeibergensis. Sed alii, qui huc non spectant, junguntur socii, his verbis :* In Africa natale SS. Donati, Justi, Rotuli, Herenæ, Pisonis, *qui huc spectant : dein* Pamphili, *sed legendum,* In Pamphilia Nestoris, Castæ : *hæc sequentibus adjungenda. S. Nestor ad* XXV *Februarii remittendus. Canisius in Martyrologio Germanico, omissis* Rotulo *et* Pamphilo, *reliquos recenset, additque alios fuisse* socios quinquaginta, qui omnes fidem Christi magna patientia constanter professi, per varias tribulationes ac tormenta æterna gaudia adepti sunt. *Rabanus :* In Africa nativitas SS. Donati, Justi, Rotuli, Herenæi, Pisionis, Pamphili (*pro quo legendum*, in Pamphilia) nativitas Nestoris et Castæ. *Notkerus cum aliis clare distinguit :* In Africa SS. Donati, Justi, Rutuli, Hirenei, Pisionis. *Dein* Pamphyliæ, Nestoris et Castæ. *In MS. Richenoviensi, in duas classes discernuntur, qui huc spectant :* In Africa Justi, Herenei et XLV. Donati, Piscinionis, Aurilii, Rutili et aliorum X. *Hi alii* X *forsan referendi ad sequentem classem et sic legendum :* In Africa Justi, Herenæi, Donati, Piscinionis, Aurilii, Rutili et XLV, *ac dein* et alibi X, *qui tamen undecim, sed secundus* Fortunatus *forsan omissus est. In MS. Parisiensi Philippi Labbæi nostri leguntur :* v Kal. Mar. Donati, Ingenuæ cum aliis XLV. E

nomina varie expressa.

3 *En horum Martyrum ex antiquis Martyrologiis deprompta memoria.* Donatus *et* Justus, *in omnibus eodem modo expressi. Qui* Hirenæus, *alibi* Herenæus, Herinæus, Erenæus, *et* Herena *scribitur.* Pisinio, *etiam* Pisio, Ingenula, Ingenua *et* Ingenia, Rutulus *et* Rotulus. Aurulius *et* Aurilius, Primasius *in solo Martyrologio S. Hieronymi additur.*

Num de his Martyribus agat Lucianus apud S. Cyprianum ?

4 *Baronius in Notis ad hunc* XXV *Februarii*, videntur hi, *inquit*, illi esse, quos Lucianus in epistola XXII apud Cyprianum refert, et inter alios nominat Donatum et Herenem : licet Pamelius in Annot. ejusdem epistolæ, auctoritate cujusdam alterius manuscripti, bibliothecæ Guilielmitarum Brugensium, diversis diebus illos esse passos affirmet. Nos autem Romano plus deferimus. *Verba Luciani in citata epistola* XXII *sunt ista :* Saluta Numeriam et Candidam, quæ secundum Pauli præceptum et ceterorum martyrum, quorum nomina subjicio, Bassi in Pejerario, Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli a quæstione, Fortunæ, Victorini, Victoris, Herenæi, Credulæ, Herenæ, Donati, Firmi, Venti, Fructi, Juliæ, Martialis et Aristonis, qui Deo volente in carcere fame necati sunt. *Hæc Lucianus. En nomina* Donati et Herenæ *a Baronio relata. Sed cur* Herenæum *in eadem epistola nominatum omittit?* F *De aliis a Luciano relatis egimus* XI *et* XXII *Februarii, denuo acturi* XVII *Aprilis. Nec tamen omnium nomina Lucianus expressit, quia non erat id ejus instituto necessarium. Ceterum qui supra relatus est* S. Aurulius *aut* Aurilius *forsan Aurelius est, cujus meminit S. Cyprianus epist.* 23 *his verbis :* Aurelii quoque adolescentis, tormenta perpessi, nomine libelli multi dati sunt, ejusdem Luciani manu scripti, quod litteras ille non nosset.

Quo tempore passi.

5 *Baronius in Annalibus hanc a nobis recitatam epistolæ Luciani partem retulit ad annum* CCLIII, *quem Decii annum primum numerat : sed jam sæpius monuimus, Decium triginta solum menses imperasse ab anno* CCXLIX *ad an.* CCLII.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

INGONA, VEL INGENUA, FORTUNATO, PISSINO, HIRENÆO, JUSTO, CRESCENTIO, REVOCATO, JANUARIA, LUCIOSA, CASTA, FORTUNATO.

G. H.

XXV FEB.

Altera hæc sanctorum martyrum turma in perantiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, refertur post Martyres Afros, de quibus jam egimus hoc ordine : Et alibi Ingonæ, Fortunati, Pissini, Hirenæi, Justi, Crescentii, Revocati, Januariæ, Luciosæ, Castæ, Fortunati. *Dein additur :* Pamphyliæ, Nestoris, *qui in variis martyrologiis hoc die memoratur, in pluribus sequenti, ubi et nos de eo cum Martyrologio Romano agemus. Qui in MS. Richenoviensi post Martyres Afros in duas classes distributos adduntur* alii decem, *huc spectare ibidem diximus, ac forsan in eo Martyrologio ultimum* Fortunatum *non comprehendi. Sunt etiam inter Martyres Afros* Justus et Hirenæus, *atque iterum inter hos ejusdem nominis Martyres in citato Martyrologio S. Hieronymi recensentur.*

XI Martyres hic nominati.

alibi decem.

B

2 Crescentii *solius mentio fit apud Wandelbertum hoc versu :*

Quinta die Crescenti augetur laude Beati.

Idem Crescentius et Casta *leguntur in MS. Adonis monasterii S. Laurentii apud Leodium, et in Florario MS. sed jungitur* Nestor *Episcopus in Pamphylia, atque ut diximus, martyrio coronatus, et ad sequentem diem remittendus. Hæc autem leguntur :* Eodem die Nestoris, Castæ et Crescentii Martyrum. *In veteri Codice MS. qui apud Philippum Labbæum nostrum Lutetiæ extat, hæc habentur :* Justi, Crescentiæ, Rogatiani, Nestoris. *Ex illis huc spectant* Justus et Crescentia, *aliis omnibus* Crescentius *dictus* Rogatiani *alibi nulla hoc die mentio est. Colitur* XXIII *Februarii inter Martyres, qui in Pannonia passi,* Rogatianus ; *inde forsitan huc transpositus, aut eo hinc.*

et seorsim Crescentius,

Casta,

Justus,

3 *Quæ primo loco* Ingona *legitur, aliis* Ingenua *dicitur, et cum* Casta *et* Nestore *inscripta est Martyrologio Aquisgranensi.* In Pamphylia Nestoris et Castæ, Ingenuæ. *Quæ duæ huc spectant, et in MS. Tornacensi ita referuntur :* In Pamphylia natalis Nestoris et Castæ et depositio Ingenuæ. *Hermannus Greven in Auctario Usuardi post relatos Martyres Afros addit :* Item Herenæi, Pisionis, Nestoris, Castæ. *Est inter hos Martyres* Pissinus, *et inter Afros* Pisinio, *pro alterutro in aliquibus* Pisio *legitur. Ceterum tempus et locus martyrii desunt.*

Ingenua,

E

Herænens, Pissinus,

DE SANCTIS MARTYRIBUS ÆGYPTIIS

VICTORINO, VICTORE, NICEPHORO, CLAUDIANO, DIOSCORO, SERAPIONE, PAPIA,

Sylloge historica.

G. H.

CIRCA AN. CCLXXXIV. XXV FEB.

Conscripta fuisse olim horum Martyrum Acta, ex elogiis eorum, quæ in variis Martyrologiis, iisque perantiquis, reperiuntur, videmur posse colligere. Quare donec ea, sicubi forsan quacumque lingua, etiamnum latent, in lucem proferantur, quæ de iis Martyrologia memorant, hic visum recitare. Primum ergo XXIV *Februarii antiquum MS. Martyrologium Romanum, sive S. Hieronymi, de his sub finem diei illius ista habet, quæ forsan ad sequentem diem revocanda fuere ; ut titulus hic* V Kalendas Martii *illis, solo amanuensium errore, postpositus, fuerit præfigendus :* In Ægypto natale SS. Victorini, Victoris Ninivittæ, Nicephori, Serapionis. *Suspicari quispiam possit, ut* Victor *a quamplurimis ejusdem nominis Sanctis discerneretur, patriam ejus appositam, Assyriorum nempe urbem, Ninivem, aut certe, alia de causa illud ei cognomen fuisse. In MS. Martyrologio Augiæ divitis, seu Richenoviensi, hæc eodem* XXIV *Februarii traduntur :* In Ægypto passio SS. Victorini, Victoris Ninentiæ : *pro quo in priori MS. legitur* Ninivittæ. *At fortassis* Victor *et* Ninentia, *vel* Ninivitta, *diversi sunt. De hac tamen* Ninentia *nulla præterquam in his duobus MSS. mentio apud antiquos.* Serapion *eodem* XXIV *Februarii refertur in MS. Martyrologio Aquisgranensi, et Auctario Greveni ad Usuardum, jungiturque aliis Martyribus, quos ibidem in varias classes redegimus, et* Serapionem *hisce Ægyptiis addendum censuimus.*

24 Febr. referuntur in Ægypto passi.

Victorinus, Victor,

C

Nicephorus,

Serapion,

2 *Reliqui Latini de iisdem agunt hac* XXV *Februarii. MS. Martyrol. Trevirense S. Martini numerum solum indicat :* In Ægypto VII Martyrum. *Nomina indicantur in Martyrol. MS. Mariani Gormani in Hibernia, sed loco omisso, et alio fere ordine, quam apud reliquos :* Victor, Victorinus, Claudianus, Papias, Serapion, Dioscorus, Nicophorus. *Vetus Romanum a Rosweydo editum hoc eos ordine, quem reliqui fere servant, retulit :* Apud Ægyptum Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ. *Adjicit MS. Leodiense S. Lamberti,* Sub Numeriano Imperatore, *ut MS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus et Florarium MS. addunt,* agente Sabino Duce. *MS. Trevirense S. Paulini nominibus recensitis subdit :* Qui omnes solemne martyrium Christo dedicaverunt, sub Mimbriano (*lege* Numeriano,) Principe, Duce Sabino. *In eodem MS. qui aliis* Dioscorus, Dionysius *est. Simili mendo in MS. Carmeli Coloniensis,* Nichodorus *et* Papinion *scribuntur, qui sunt* Nicophorus *aliis et* Serapion : *imo et Imperator* Numerianus *inepte* Juvenianus *vocatur :* qui sub Juveniano Imperatore, *inquit,* exquisita tormentorum genera toleraverunt. *Usuardus in omnibus passim Codicibus manu exaratis et typo cusis.* Apud Ægyptum, *inquit,* natalis SS. Victorini, Victoris, Nicofori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, sub Numeriano Imperatore : quorum primus, secundus et tertius pro confessione Deitatis constanter exquisita suppliciorum genera tolerantes ; reliqui quatuor, Claudianus et Dioscorus, flammis incensi, Serapion et Papias gladio cæsi sunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicaverunt. *Eadem leguntur in Martyrologio Romano Bellini, et Viola Sanctorum. Pro* Claudiano *apud Molanum* Claudius *habetur. In Martyrologio Coloniæ* 1490 *excuso hæc sub finem adduntur :* martyrium, agente Duce Sabino, dedicaverunt.

25 Febr. apud alios Latinos

iidem et Claudianus,

Dioscorus et Papias :

F

3 *Beda excusus et MS. Monasterii Richenbergensis, longiore hoc encomio eos celebrat :* Apud Ægyptum natale SS. Victorini, Victoris, Nicofori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, sub Numeriano, agente

cum longiore encomio apud Bedam

A agente Sabino Duce. Quorum primus in pilam e robore cavam, et undique circumforatam missus, ac per singula foramina diutissime transpunctus, et cum nimius sanguis efflueret, eductus e pila, capite cæsus est. Secundus manibus ac pedibus amputatis, in eamdem pilam missus prioris tormenta sustinuit, et novissime gladio cæsus est. Tertius cum ultro in pilam fuisset ingressus, indignatus judex jussit eum inde produci, et super craticulam prunis substratam aliquantisper assari et inverti. Cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus, spiritum reddidit. Reliquorum quatuor Claudianus et Dioscorus flammis incensi, Serapion et Papias gladio consummati sunt. *Hæc Beda, quæ verbis hinc inde pauculis commutatis habent Ado Viennensis, Notkerus, Petrus de Natalibus lib. 3 cap.* 151, *Martyrologia MSS. Reginæ Sueciæ, Trevirense S. Maximini, Bruxellense S. Gudilæ, in quo dicitur* natale sanctorum septem fratrum. *In Adone MS. Leodiensi S. Laurentii pro* Dioscoro *est* Moscorus et Fabianus Dux *pro* Sabino. *In MS. Reginæ Sueciæ omisso Numeriano Imperatore, post nomina Martyrum hæc leguntur :* Qui sub Sabino Duce perempti sunt, quorum primus in pilam ex robore cavam *etc. in MS. Trevirensi* ex ebore cavam *habetur. Idem apud Equilinum* cultris transpunctus *dicitur. At* tertium jussit judex *secundum Notkerum* aliquantulum perassari. *Denique in fine codicis Bruxellensis* gladio perempti omnes, celebre martyrium consummaverunt. *Ex dictis elogium in hodiernum Martyrologium est ejusmodi translatum :* In Ægypto natalis sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ sub Numeriano Imperatore, quorum duo primi pro confessione fidei exquisita suppliciorum tormenta constanter tolerantes capite plectuntur. Nicephorus post craticulas candentes, ignesque superatos, minutatim concisus est. Claudianus et Dioscorus flammis incensi, Serapion vero et Papias gladio cæsi sunt.

AUCTORE G. H. — *et alios :*

4 *Urbem Ægypti, in qua hi gloriosi athletæ coronam martyrii promeriti fuerant, assignant aliqui* Diospolim, *sive* Diopolim. *Nam Petrus Cabilonensis Episcopus in Topographia sanctorum Martyrum ante annos ducentos composita ac nostra a Maurolyco recognita, litt. D. ista scribit :* Diopolis civitas Ægypti. Hic Victorinus, Victor, Nicephorus Claudianus, Dioscorus et Papias, sub Numeriano Imperatore Martyres. Diospolis parva civitas in Ægypto. Hic habitaverunt C Amos, Macarius Ægyptius, et Isidorus discipulus Antonii anachoretæ. *Ptolemæus lib. 4 cap. 5 utramque* Διὸς πόλιν *appellat, illam* μεγάλην *hanc* μικράν. *Fuit prior, de qua hic agitur, metropolis Thebaidos. Quam horum Martyrum palæstram etiam statuunt Maurolycus, Galesinius, Canisius et Ferrarius in Topographia Martyrologii Romani. Tormenta primorum paullo aliter narrat Galesinius :* Diospoli, *inquit,* in Ægypto sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, ex quibus Victorinus in caveam ex quercu contectam, undique perforatam inclusus, et per foramina cultris vulneratus, capite cum extaret, securi percussus est. Victor idem pertulit, *etc. In Notationibus jubet pro* Nicephoro *reponi* Nicephorum; *ita enim in omnibus scribi. In hodierno Martyrologio Romano* Nicephorus *scribitur, uti etiam Græci, de quibus mox agemus, appellant : Baronius quoque in Annal. tom. 2 an. 284 num. 10, quo ipse anno illorum martyrium refert.*

An passi Diospoli ?

Nicephorus, aliis Nicephorus.

5 *Idem in Notis ad Martyrologium Romanum asserit Græcos in Menologio de iis agere* XXXI *Januarii. Nos auctoritate Baronii magis moti et ista* XXXI *et præcedenti* XXX *Januarii, et sequente* I *Februarii de iis inter Prætermissos egimus, atque inde ad hanc* XXV *rejecimus ulteriorem inquisitionem. Die autem* XXX *Januarii in Menologio a Canisio edito ista habentur :* D Eodem die sanctorum Martyrum Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Diodori, Serapionis et Papiæ in urbe Corintho passorum Imperatore Decio. *At majus hoc encomium* XXXI *Januarii adfertur in magnis Menæis :* Eodem die memoria sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudii, Diodori, Serapionis et Papiæ Corinthiorum. Hi Decio imperante ob fidei in Christum confessionem comprehensi, et ad Tertium Proconsulem, Corinthi Græciam consulari imperio administrantem, adducti. Ex Corintho autem sancti sunt emissi : et post plurimos et intolerabiles cruciatus vario fine vitam clauserunt. Victorinus, Victor et Nicephorus in mortarium compacti et contusi, animas ediderunt : Claudius manibus pedibusque truncatis vita excessit : Diodorus exustus, Serapinus capite plexus, Papias mersus martyrium absolvit. *Hæc in illis Menæis, quæ etiam apud Cythærum* ἐν βίοις ἁγίων *leguntur. Adduntur in Menæis decem versus, quibus hæc indicantur :*

A Græcis referuntur 30 Janu. — *31 Janu.*

Tres, membris in mortario contritis, facti generosi,
Apparuerunt hi tres membra corporis Christi;
Illustres primitias Claudius Domino
E corpore dedit, manus et pedes.
In igne etiam datur certaminis corona : E
Ingressus es Diodore, et Martyr coronaris.
Dein, o vita, contra timorem gladii te confirmabo,
Quemadmodum etiam Deus confirmavit Serapinum.
Lotus es, o Papia, in acerbis maris balneis,
Et dulcedinem adeptus es cœlestium deliciarum.

6 *Galesinius in Notationibus ad* I *Februarii,* Horum, *inquit,* egregias pro fide Christi dimicationes fortiter constanterque susceptas, Græce explicatas, Latine redditas, adscripsimus Martyrologio. *In quo ad easdem Februarii Kalendas ista tradit :* Eadem die sanctorum Martyrum Victorini, Victoris, Nicephori, Claudii, Diodori Serapionis et Papiæ. Ii cives Corinthii, Christianæ religionis accusati, varie necati, cœlesti præmio perfruuntur. Victorinus oculo dextro eruto, præcisis manibus et pedibus, in pila marmorea contusus, animum Deo reddidit. Victor abscissa lingua, idem supplicii genus invicto animi robore subiens, migravit in cœlum. Nicephorus primo ita pedibus pressus est, ut e naribus sanguis eruperit : post capillis suspensus, tum in mortario demum pilo confractus, abiit ad Dominum. Claudius autem manibus pedibusque abscissis, in ignem conjectus. Diodorus igne coctus, Serapio sublimibus pe- F dibus pendens, capite mulctatus, Papias saxo alligatus in mare projectus; ita nobilis martyrii coronam omnes acceperunt. *Hæc a Græcis accepta habet Galesinius : quem sequitur Canisius in Martyrologio Germanico, sed eisdem Actis in breviorem contractis epitomen.*

1 Febru.

7 *Iterum Græci in Menæis eos celebrant* V *Aprilis, et quidem primo loco, atque in adjunctis odis passim eorum certamina exprimunt. Ita autem illum diem auspicantur :* Eodem mense, die quinto, sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Victoris, Victorini, Pappiæ, Nicephori, et Serapionis qui, *uti in prima ode dicitur,* oculis expunctis, et digitis contusis, et lateribus adustis suspensi, et ossibus contritis, membratim gladio concisi sunt, aut capite plexi. Fraudulentia conculcata, non negastis Salvatorem universorum, non stulte sacrificastis idolis, o magni et gloriosi Martyres. Veneremur igitur, *ut additur ibidem,* cum Claudio gloriosum Nicephorum, venerabilem Diodorum et Victorem, Victorinum Pappiamque et Serapionem, chorum septenarium, sanctissimam congregationem et Ecclesiæ populum omnibus ex partibus perfectum, plura dæmonum millium millia gladio

et 5. Aprilis — *cum variis elogiis ex odis collectis.*

A gladio fortitudinis conscindentes. *Ac multis similibus recitatis, quæ brevitatis caussa omittimus, post titulum* Σὺ Κύριέ μου φῶς, Tu Christe lux mea, *hæc adducuntur :* Magnis flagris vulneribusque assuefactus, Diodore, sustinuisti obeliscos et gladios, alacri experimento tolerasti carbonum exustionem. Et tu, Serapion, in tormentis suspensus inconcussa mente permansisti, inter callidos ac versutos degens, gladio vitam finivisti. Hostiles, o Pappia, gladios sensisti percussus, et clavis confixus Martyr, et aquis maris submersus. Hymnis laudentur Serapion et divinus Diodorus, Victorinus, Pappias, Nicephorus, Claudius et Victor, qui imposturas et fraudes perfectissime vicerunt. *Post recitatas dein variorum Martyrum memorias de hisce Sanctis hæc iterum referuntur :* Passus es, o gloriose Victor, lateribus excoriatis, atque in mortario confractus, ac lingua excissa mortuus, cantando : Benedictus es, Domine, in templo gloriæ. Fortitudine divini Spiritus, o Claudi, tolerasti flagris humeros et ventrem cædi, maxillas percuti, ac manibus pedibusque abscissis, laudas Dominum. O Nicephore revera Martyr, sustinuisti et magnanimus digitorum perditionem, et constans totius corporis contusionem : victoriæ ergo diademate nomini tuo conveniente exornaris... B Hodie magna fide accedamus et generosum Victorinum, Claudium et divinum Pappiam, et Diodorum et Serapionem, et sapientem Victorem et Nicephorum, beatos ac fortunatos prædicemus. *Hactenus Menæa.*

S. Theodulus ad alios spectat,

8 *De eisdem videtur eodem v Aprilis agi in Anthologio Græcorum his verbis .* Τῶν μαρτύρων Κλαυδίου, Διοδώρου, Θεοδούλου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς. *Hinc Ferrarius ita illos Catalogo generali inscripsit :* Apud Græcos sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Theoduli et sociorum. *At* Theodulus *huc non spectat, qui cum* Agathopode *martyrium passus, eodem* v *Aprilis seorsim refertur. Menologium a Canisio editum Menæis assentitur his verbis :* Sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Victoris, Victorini, Papii, Nicephori, Serapionis. *Apud Cytheræum etiam referuntur, et nomen* Παππίου *scribitur, quod interpres Menologii a nominativo* Πάπιος *deduxit, cum sit* Παππίας, *aut* Παπίας, *uti sæpius in Menæis legitur. Alium scrupulum injicit Baronius in Notis ad* vi *Martii, quo die* D *referuntur* SS. Victor et Victorinus, Claudianus et hujus uxor Bassa *Nicomediæ varia tormenta passi, et in carcere extincti. Ubi addit Baronius :* Agunt item Græci de Victore et Victorino xxxi Januarii, quos tamen non Nicomediæ, sed Corinthi sub Decio Imperatore passos affirmant : sed fortasse illi ab his sunt diversi. *Imo plane diversos arbitramur, cum illi solum tres sint cum Bassa uxore Claudiani et ob Martyrologis constanter referuntur Nicomediæ in carcere extincti.*

uti et Nicomediæ passi Victor, Victorinus etc.

9 *Alia inter septenos hosce quæstio manet, qui probetur eosdem esse, cum reperiatur loci, temporis et nominum differentia. Nam qui Latinis sunt* Claudianus et Dioscorus, *a Græcis* Claudius *nomine contracto, et* Diodorus, *littera d loco sc scripta, appellantur. Sed vel tantilla diversitate apud eosdem Græcos idem Martyr, modo* Serapion, *modo* Serapinus, et Papias *ac* Pappias *appellatur*, et Nicephorus *iisdem Græcis est cum Martyrologio Romano, qui aliis Latinis* Nicephorus *fere, aut* Niceforus. *At temporis locive, quibus passi sint, nulla ad* v *Aprilis, quo die præcipue coluntur apud Græcos fit mentio : Ad Kalendas Februarii in elogio a Galesinio Latine reddito dicuntur* cives Corinthii, *et in Menæis ad* xxxi *Januarii* Μάρτυρες οἱ ἐν Κορίνθῳ, ἀχθέντες Τερτίῳ τῷ ἀνθυπάτῳ ἐν Κορίνθῳ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος διέποντι. Martyres Corinthii, ad Tertium Proconsulem Corinthi consulari imperio Græciam administrantem adducti. *Sed emissi ex Corintho dicuntur* Ἐκ Κορίνθου δὲ ὥρμηντο οἱ ἅγιοι. *Qui forsan sub Decio confugerunt, quando exules in Ægyptum profecti, ad tempora usque Numeriani illic superstites, tandem glorioso certamine Martyres occubuerunt. Successit Numeriano Diocletianus sub quo maxima in Christianos est exorta persecutio, quæ decima numeratur, et sub hoc numero subinde Deciana mendose dicta : potuit illa etiam censeri, quæ sub Numeriano paucis solum locis ob antiqua olim a Decio edicta proposita viguit. Nonnulla etiam in tormentis differentia est. Si quando Acta eruantur, liquida erunt omnia. De SS. Papia, Diodoro Claudiano, et Conone in Pamphylia sub Decio passis agemus Die sequenti* xxvi *Februarii.*

Nomina Martyrum varie scripta.

An cives Corinthii ibidem primo capti. E

in Ægypto exules passi :

DE S. ANTONIO MARTYRE

XXV FEB.

S. Antonius igne assumptus :

C Plures toto hoc opere Martyres, *Antonii appellati : quorum alii gladio cæsi, alii in mare submersi, alii in ignem injecti, alii aliis tormentorum generibus occisi palmam martyrii fuere promeriti. Græci* xxv *Februarii in Menæis de hoc Martyre ista pauca commemorant :* Eodem die S. Antonius Martyr igne absumptus est. *Ad quod martyrium in subjuncto disticho ita alludunt :*

Ἐνθέντες Ἀντώνιον εἰς πῦρ οἱ πλάνοι,
Ἑψουσιν ὄψιν νήστιμον τῷ Κυρίῳ.

Injicientes Antonium in ignem malevoli,
Coquunt ferculum sobrium Domino.

Nomen ejusdem Martyris Antonii *adscriptum est margini extremo apud Maximum Cythræum* ἐν βίοις F ἁγίων, *reliquis incuria typographorum omissis.*

alius in fornacem ardentem conjectus colitur 9 Aug.

2 *Alius in fornacem ignis ardentis injectus* Antonius, *celebratur* ix *Augusti Martyr apud Græcos in iisdem Menæis, et Menologio a Canisio edito, et ortu Alexandrinus dicitur, sed nulla suppetunt argumenta, quibus unum eumdemque esse, ac utroque die a Græcis coli probemus.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ANANIA PRESBYTERO, PETRO CLAVIGERO, ET VII MILITIBUS,

Commentarius prævius.

SUB DIOCLETIANO.

XXV FEB.

S. Ananiæ et sociorum memoria in Martyrologiis, 26 Januarii,

Etsi affirmet Matthæus Raderus noster in MSS. *Annotationibus ad Græcorum Menæa,* in nullis Fastis aut Calendis horum esse mentionem, *præterquam in Menæis ; plura tamen mox proferemus Martyrologia, quæ de illis agunt, et ad varios dies. Et quidem* xxvi *Januarii citata Menæa ita habent :* Eodem die commemoratio sanctorum Martyrum, Ananiæ Presbyteri, Petri Κλειδοφύλακος (*sive Clavigeri, aut Clavium custodis*) et cum ipsis vii militum. *Tum hoc cum elogio ornant, quod Maximus Cytherorum Episcopus in vulgarem Græcorum linguam vertit, editque in* βίοις Ἁγίων. Hi Diocletiano Imperatore Maximo Præside Phœnicen administrante, ibidem coronam martyrii sunt adepti.

Perductus

AUCTORE J. B.

A Perductus ad Maximum Ananias, cum Christum intrepide confiteretur, idola vero irrideret, verberibus primum cæditur, ignitis deinde veruculis humeri ei aduruntur, ipsæque jam ustulatæ carnes aceto et sale consperguntur. Post oratione fanum concutit, et idola humi prosternit. In carcerem conjectus, cœlesti cibo recreatur. Ibi ipsum carceris janitorem ad Christi religionem convertit : cumque eo tandem, Maximi Præsidis jussu, mortem subiit, in mare projectus, cum aliis septem militibus, quos ad Christi signa pertraxerat.

27 Januar.

2 *Ad* XXVII *Januarii eos retulit Petrus Galesinius hisce verbis :* Eodem die S. Ananiæ Martyris, qui Diocletiano Cæsare apud Maximum Præfectum Christianam fidem sponte professus, in idolorum cultum invectus est : itaque comprehensus, primum verberibus cæditur, deinde candentibus subulis perfoditur : post verberibus, quæ sic acceperat, sale et aceto perfricatis, in custodiam includitur, ut eo loco fame necaretur. Sed divinitus factum est, ut per septem dies cibo cœlestis alеretur. Quod ubi animadvertit carceris custos Petrus, relicta impietate, Christianam amplexus est religionem. Quamobrem hic una cum eo, Præfecti jussu, rotæ alligatus, in craticula uterque collocatur, succenso igne : quo derepente mirabiliter restincto, tortores, ubi rei admirabilitatem perspexerunt, Christum Deum libera voce profitentur : atque sic quidem hi, qui septem erant, et illi ambo, Ananias et Petrus, in mare projecti, ad martyrii palmam pervenerunt. *Ita ille, qui in Notationibus profitetur, se* ex tabulis Græcis totum *Ananiæ* martyrium Latine expressisse. *Joannes Tamaius Salazar ad eumdem diem Martyrologio Hispanico ita inscripsit :* In portu Juliobrigensi Hispaniæ, sanctorum Martyrum Ananiæ et Petri ejus custodis, cum aliis VII satellitibus, qui cognita veritatis fidei evidentia, et Martyris constantia, in Christum credentes, in mare projecti, ad gloriæ tropæum pervenerunt intrepide. *De loco martyrii postea quæremus.*

25 Febr.

3 *In pluribus antiquis Martyrologiis MSS. et nonnullis excusis, statuitur horum pugilum natalis* XXV *Februarii. Ita MS. Florarium :* In Fenice passio SS. Ananiæ Presbyteri et Petri, cum septem militibus. *Martyrologium collegii Societatis Jesu Lovanii in membrana exaratum, satis antiqua manu :* In Fenice SS. Ananiæ et Petri carcerarii ejus. *Hermannus Greven Carthusianus in Auctario ad Usuardum anno* CIↃIↃXXI *excuso, solum istud habet :* Ananiæ Martyris. *MSS. Martyrologia Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis, Domus* C *S. Hieronymi Ultrajecti, monasterii S. Cæciliæ Leodii, et Lacus S. Mariæ extra eamdem urbem, itemque aliud insigne ac vetus quod penes nos est, ita habent :* In Phœnice, SS. Ananiæ Presbyteri, et Petri carcerarii ejus. Quorum primus sub Præside Maximiano flagris cæsus, sale acetoque vulnera aspersus, et cilicio asperrimo confricatus, et deinde cum Petro prælato, ejus constantia converso, post varias pœnas simul in fornacem succensam missus, cum aliis septem militibus in mare præcipitati, gloriam martyrii adepti sunt. *In antiquissimo Adonis Martyrologio, quod asservatur in monasterio S. Laurentii juxta Leodium, ad marginem sed antiqua manu adscripta hæc erant :* In Phœnice passio S. Ananiæ Presbyteri, et Petri cum septem militibus. Qui Ananias sub Præside nomine Maximiano, flagris cæsus, et sale et aceto aspersis ejus vulneribus, et cilicio asperrimo confricatus ; et sola ejus insufflatione contritis idolis ; retrusus est in carcerem, ubi dum a Domino visitatur, Petrus carcerarius compunctus, et Christo credens, cœpit ei adhærere, et præsentia corporis et defensione Christianæ fidei. Inde carcere eductus, in craticula substratis prunis exuritur, nec vincitur ; deinde sale

cum epitome Actorum :

D confricatur, et spatha carnes conciduntur. Petrus vero super prunarum congeriem resupinatur. Post hæc carcere inclusi post septem dies educuntur, et in fornace missi, nihil contra eos valuit incendium. Quorum constantissimam virtutem admirati septem milites, qui in eorum suppliciis fuerant grassati, crediderunt Deo, relicta gentilitate : qui cum eis multis affecti cruciatibus, ad ultimum in mare præcipites dati, beato fine in Christo quieverunt. Ipse etiam Præses rabie mentis efferatus in seipsum, ultro mari injectus infeliciter interiit, primum tamen in Sanctos tam crudeliter se desævisse pœnitens : sed effectum pœnitentiæ spontanea morte præveniens, nullus remansit.

item 27 Martii :

4 *Ad diem* XXVII *Martii horum Martyrum ita rursus meminit Hermannus Greven :* Ananiæ Presbyteri, et Petri, ac aliorum VII militum sub Diocletiano submersorum. *Eodem die Petrus Canisius noster amplum eorum contexit elogium, quo Actorum epitomen complectitur, asseritque* in Phœnicia *tumulata eorum corpora : sed in eo ab Actis discrepat, quod eo die consignet eorum memoriam, cum, quæ damus Acta, diserte tradant* consummatos esse beatissimos Martyres VI Kalendas Martii : *ubi tamen inesse mendum aliquod suspicamur, ac legendum* V Kal. Mart. *cum* VI *Kal.* E *sive* XXIV, *nulla Martyrologia, quæ quidem viderimus, eorum meminerint. At nec meminerunt iis diebus, quos MS. Budicense Agonesque Martyrum Lutetiæ excusi designant. Hi enim consummatos aiunt* IV Kal. Februarias, quæ est vicesima nona Januarii. *Illud autem sic habet :* Passi sunt autem sancti Martyres sub Maximiano et Diocletiano Imperatoribus, die quo regnavit et triumphavit in Cruce Dominus noster Jesus Christus. *Is vulgo creditur esse dies* XXV *Martii. Neutro die in Fastis nominati*

in die variant Acta,

5 *Descripserat* Ananiæ *et sociorum Acta Heribertus Rosweydus noster ex insigni ac vetusto codice monasterii Gladbacensis in provincia Juliacensi, quæ nos cum alio itidem codice Imperialis monasterii S. Maximini Treviris contulimus. Eadem accepimus a Joanne Gamansio nostro ex MS. cœnobii Budicensis Canonicorum regularium in Westphalia : sed hæc paullum interpolata, et exornata videntur, uti et quæ Rosweydus olim describi curarat ex Agonibus Martyrum Lutetiæ ante centum annos, excusis. Extant quoque hæc Acta inter Historias Sanctorum Coloniæ anno* CIↃIↃCCCCLXXXIII, *ac biennio post Lovanii excusos, quas* Legendæ partem secundam *vocare inspiam Molanus videtur : sed contracta ea sunt Acta, uti et quæ in MS. codice Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti habebantur. Cum in tot codicibus ea extent Acta, et in pluribus consignata sit Martyrologiis eorum memoria, mirari quispiam possit, cur Tamaius Salazar in Notis ad* XXVII *Januarii pronuntiet* sterilem admodum de his Martyribus apud nostros (*Hispanos nempe*) et exteros adesse commemorationem. Ex duobus agnosci et nomen, et agonis palæstram, cruciatuumque ferocitatem : *Dextro scilicet et Galesinio. Ex his ipse Acta contexuit, non paucis nescio unde adjectis. Verba Galesinii num. 2 recitavimus. In Chronico, quod Dextro adscribitur, ad annum* 308 *Comment. 2 num.* 10 *ista habentur :* In Hispania in portu Juliobricensi S. Ananias et socii, qui pluribus cruciatibus toleratis vicerunt. *Quibus ex verbis, etsi, quantam volunt nonnulli, tribueremus illi Chronico auctoritatem, non tamen pro certo constaret, eumdem esse* Ananiam *de quo Galesinius aliique agunt : præsertim si Hispanus ille* Ananias miles *fuit, adeoque et* Præfectus militum *ut scribit Tamaius, cum alter Sacerdos fuerit, ut ex Martyrologiis citatis ac Menæis Actisque exploratum.*

quæ hic ex MSS. eduntur :

alia ad manum :

F

recentiora quædam incerta :

6 *Eadem Menæa cum Cythræo, ac pleraque Martyrologia jam citata,* in Phœnice *palmam martyrii obtinuisse Ananiam et socios affirmant. Acta quæ damus ex*

in Phœnice passi ?

A *ex MS. Gladbacensi et S. Maximini, aiunt* in Phœnice *sepulta eorum corpora. Quæ ex codice Budicensi descripta, tradunt* discruptis vinculis ad littus maris in momento perlata esse contra civitatem, quæ vocabatur Fenete. *Quæ forte sunt ab eo qui Acta illa recensuit et interpolavit, ita immutata. Quamquam fuit in Palæstina* Phenuesus, *seu* Phæno *urbs sed non maritima. Legenda Coloniæ et Lovanii ante annos, ut diximus,* CLXX *excusa, ita habet :* Et sepelierunt eos honorifice in Fenice, in loco ubi per merita Sanctorum virtutes multæ fiunt. Fenice *quoque scriptum in MSS. nonnullis, in aliis* Phœnice : *apud Canisium,* in Phœnicia : *in Menæis,* ἐν φοινίκῃ, *in βίοις Ἁγίων Cytheræi,* κατὰ φοινίκην. *In Agonibus Martyrum Lutetiæ excusis ita dicitur :* Et alia die sedens Præses pro tribunali, in provincia Bithyniæ, civitate Mansisto *etc. Et sub finem :* Consummati sunt autem beatissimi Martyres in provincia Bithyniæ, civitate Mansisto. *Nusquam alibi* Mansistum *urbem legi.* Juliobriga *nota veteribus, Plinio lib. 3 cap. 3, et Ptolemæo lib. 2 cap. 6, qui inter Cantabrorum mediterraneas urbes eam censet. Plinius deinde lib. 4 cap. 20 in eorumdem* Cantabrorum regione *statuit,* portum Victoriæ Juliobrigensium. *Extetne ea nunc urbs, et una sit an duæ, quove nomine appelletur, video non satis constare inter recentiores. Neque expedit diutius loco uno investigando occupari, cum securius sit, pluribus assentiri,* in Phœnice, *statuentibus locum certaminis* Ananiæ *ac sociorum. Si quod in alteram partem documentum occurrerit liquidum ac certum, sequemur.*

an in Bithynia?

B

7 *De horum quoque martyrii tempore, nil aliud constat, quam, quod plurimi affirmant, sub Diocletiano triumphasse. Non igitur, quod in illo scriptum Hispanensi Chronico, anno* CCCVIII, *cum quadriennio ante sese Diocletianus purpura abdicasset.*

ante annum 305.

VITA EX VETUSTIS MSS.

CAPUT I.

S. Ananiæ Presbytero, Christum ad tribunal confesso, inflicta tormenta : idola cum templo insufflando ab eo eversa.

a *Ananias a pueritia sanctus,*

Ananias vir sanctus ab infantia rudimentis fidei se circumdans, misericors, benevolus, separatus ab omnibus seculi actibus, in divinis Scripturis nimis eruditus erat, ita ut sensum memoriæ pro libro haberet. Qui cum adhuc lubricæ esset ætatis, raptus a populo Diaconus est ordinatus. Insistente vero populo, post parvum tempus Presbyter est ordinatus. Qui præcepta Domini adimplens fideliter, nulli ferebat adulationem, sed rectus erat ad veritatem.

postea fit Sacerdos :

C

2 Cumque vitam suam Domino adjuvante bene regeret, ecce a *b* Diocletiano Imperatore jussio emanavit, ut Christiani sacrificarent diis. Alia denique die sedens Præses pro tribunali, *c* jussit exhiberi Christianos ad thurificandum. Tunc quidam, *d* Munificandus nomine, homo profanus, plenus vanitate idolorum, qui et procurator videbatur esse civitatis, audiens jussionem Præsidis, statim abiit ad domum S. Ananiæ, et ingressus invenit eum legentem codicem, et dixit ei : Leva, quid sedes? Et S. Ananias respiciens ad eum, dixit : Quid est, amice? At ille respondit : Vocat te Præses. Et surgens S. Ananias, lætus effectus dixit : Eamus in nomine Domini nostri Jesu Christi. Qui mox venerunt ad auditorium.

b *orta persecutione,* *c* *d*

Præsidi sistitur ;

3 Et ingressus Munificandus, obtulit eum, gaudens quasi prior paruisset præceptis Præsidis. Quem ut vidit Præses juvenem fortem, hilarem vultu, et valde decorum aspectu, cum admiratione animi dixit ad eum : Quis diceris? Ananias respondit : Christianus sum. Præses dixit : Quo nomine appelleris edicito. S. Ananias respondit : Si nomen meum quæris, Ananias vocor. Præses dixit : Quia dixisti te Christianum esse, sacrifica diis, secundum præceptum Imperatorum. Sic enim jusserunt Imperatores, ut omnes Christiani, qui inventi fuerint, sacrificent diis : si autem noluerint, diversis tormentis usque ad mortem afficiantur, obedientes vero magnum honorem consequantur. Proinde acquiesce mihi, et sacrifica diis, et primæ dignitatis esse poteris. S. Ananias dixit : A pueritia mea sacrificare didici Deo, et Christum Jesum adorare puro corde : vacuis autem et vanis dæmonibus, qui dicuntur a te dii, non sacrifico. Age quod agis.

Christianum se professus,

D *Ex MSS.*

recusat idolis sacrificare ;

4 Præses dixit : Video te in juvenili ætate virum et sermone nimis sapientem : et quomodo te in tali errore dedisti, ut unum Deum et Christum colas, quem male agentem Judæorum pueri crucifixerunt? S. Ananias dixit : Si scires virtutem Crucis ejus, relinqueres idolorum errorem, et ipsum adorares, ut animæ tuæ vulnera curet, qui est verus Deus, unicus Dei Patris filius, omnipotens per omnia cum Patre, qui cum voluntate Patris et sua, naturæ hominum pro fine seculi hujus seipsum dedit, ut eos, qui vincti laqueis a diabolo capti tenebantur, pretioso suo sanguine redimeret, et impiorum insaniam atque idolorum vanitatem, quam tu colis, judicio et potestate suæ mortis æternis pœnis adjudicaret. Præses dixit : Multis sermonibus et seductoriis adinflasti aures meas, quasi qui possis mihi persuadere deorum gloriam derelinquere, et colere crucifixum, sicut et tu vis : sed me audi, sacrifica diis, et non minima tibi provides, et *e* in præsidatu meo magnus eris. S. Ananias dixit : Quem semper et nunc usque meum provisorem Deum Patrem et Dominum Jesum Christum adoravi, ipsum colere sum paratus. Nam tu dæmonum minister videris, et non minimis tormentis es cruciandus.

Christum libere prædicat :

E

e

5 Præses dixit : Quia cum fiducia feci te loqui; et deos blasphemas, et me putas dæmonum habere consortium. Sed de cetero ego superbiam tuam abdico et quasi blasphemum pœnis te excrucio, et compello deos colere, qui protegunt civitatem, per quos et mundus gubernatur. S. Ananias dixit : Vero quia cæcus es et infelix, sensu cares, qui Deum verum genitorem unius verbi, et omnium rerum gubernatorem ignoras, et a similibus tibi immundis dæmonibus seculum gubernari existimas. Præses dixit : Sacrifica diis, nam *f* divaricari faciam membra tua. S. Ananias dixit : Consuevisti timore tuo terrere similes tibi ; nam mihi noli verbis comminari, sed dico, age quod putas, quia adest mihi susceptor meus.

Præsidis minas contemnit. *f*

6 Ad hæc Præses commotus introivit in templum, quod erat magno opere factum, *g* ubi erat camera deaurata, plena simulachris, et ipsa argentea ex auro infecta : et jussit induci S. Ananiam, et dixit ei : Sacrifica magno Herculi : vide gloriam et virtutem ejus. S. Ananias dixit : Seduceris miser, nescis quid conveniat tibi. Isti enim lapidei, lignei, ferrei, ærei, ab hominibus facti sunt, et ornati ex argento et auro, ad seducendos vos acordes, ut eos per malum intellectum sequamini, qui nec vident, nec audiunt, nec loquuntur, nec ambulant, nec aliquem juvare possunt, nec seipsos salvare, si quis comminutus fuerit ex eis. Præses hæc audiens, accensus furore jussit nudari eum, et tensum virgis cædi. Cumque cæderetur S. Ananias, elevatis oculis ad cælum dixit voce magna : Vide Domine, et adjuva servum tuum. Præses autem magis præcepit eum cædi fortiter. Et cum mutasset triginta Centuriones cæsus, ut et virgæ et nervi consummati fuissent; amplius furere cœpit Præses, et jussit eum ad fustes *h* aptari, ut patefacta interiora ejus viderentur. Sanctus autem Ananias hilari vultu hymnum Deo canebat,

F *in templum ductus* *g*

deos ridet :

cæsus virgis

et fustibus, *h*

AUCTORE G. H.

lætus canit :

A bat, dicens : Eripe me de inimicis meis, Domine, et ab insurgentibus in me libera me : eripe me de operantibus iniquitatem, et de viris sanguinum salva me. Et mirabantur omnes, quod tam crudeliter plagis laniatus forti animo lætaretur.

ferro candente uritur,

sale et aceto aspersus, cilicio perfricatur.

Cruce se signans, insufflando idola evertit,

et templum.

7 Iterum ergo Præses dixit : Sacrifica vel nunc, et dimittam te. S. Ananias nihil ei respondit. Præses vero fremens cum ira jussit cum ferro candente ustulare dorsum ejus, et sal cum aceto excellenti ex cilicio camelorum perfricare dorsum ejus. Cumque fieret, S. Ananias respiciens in cœlum, dixit : Qui Sodomitarum terram per inobedientiam iniquitatum igne consumptam desertamque fecisti, et nunc, Domine, ostende per me signum virtutis tuæ, ut confundatur impius iste judex cum omnibus satellitibus suis. Et signo Christi muniens labia oris sui, insufflavit simulachra : et statim elisa sunt, et facta sunt tanquam pulvis. Et dixit eis S. Ananias : Ecce videte quæ colebatis infelices ; ubi est virtus eorum ? quare non potuerunt sibi adesse ? Nam et templum ipsum exeuntibus vobis exterminabitur. Ut ergo egressi sunt foras, mox corruit a fundamentis. Quod videns Præses, jussit Sanctum Dei in carcerem mitti, et nec aquam illi dari. Et eadem die successum est

B Præsidi.

a *In Budicensi codice, ut ante indicavimus, Acta hæc expolita et amplificata sunt. Patet ex hoc eorum exordio.* Cum persecutio sævissima Christianorum facta esset, sub impiissimis Imperatoribus Diocletiano et Maximiano multi fideles, Deum timentes, religiosam vitam ducere studuerunt, ut per sacræ fidei confessionem mererentur attingere ad sinceram pro Christo passionem, et cum palma martyrii pervenire ad coronam regni æterni. Ea igitur tempestate quidam Christianus, Ananias nomine, ab infantia cœpit Christum colere et religionem sanctæ fidei toto cordis affectu amplectendo servare. Erat enim misericors, humilis, castus et benevolus, separatus ab omnibus seculi actionibus, in divinis Scripturis admodum eruditus, ut sensu memoriæ pro libro uteretur frequentius. Cujus industriam animi videntes populi Christiani, primo Diaconum, postea Presbyterum ordinari satagerunt. — b *Ita MS. S. Maximini, Aquicinctinum, Legenda Colon. at Budic. MS.* a Diocletiano et Maximiano. *MS. Gladbac.* Juliano. — c *Addunt Aquic.* in provincia Bithyniæ, civitate Manisto *MS. Budic.* Præses illius civitatis ubi B. Ananias populo Dei viam veritatis prædicabat. — d *Ita MS. Gladbacense S. Max.* Monofanius. *Budic.* Manifanius. *Aquic.* Monophanius. *Deest in Legenda aurea.* — e *Aquic.,* præsidentiæ meæ carus eris. — f *Aquic.* divellicari. *Canon. MS.* dilacerari. — g *Aquic.* concamerationibus et laquearibus aureis, plenum simulachris etc. — h *Addit MS. Budic.* ac contos nodosos.

CAPUT II.

Petri conversio : ei et Ananiæ inflicta tormenta.

In carcere jejunus orat :

Retrusus autem in carcerem S. Ananias orabat Dominum, dicens : Domine Jesu Christe, qui fecisti cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt,

C qui plasmasti hominem manu tua, et posuisti eum in paradiso deliciarum, et dedisti ei mandata quæ custodiret, sed malitia serpentis per Evam transgressus est præceptum ; et patiens ei fuisti secundum pietatem tuam magnam, qui prius omnia feceras propter eum, ut per diem sol in cœlo esset, et nocte stellis ornatum lumenque luceret, ut terra universos fructus procrearet ad alendum, ut mare ex proprio situ præstaret ei ad victum, et ad transmeandum deserviret, ut nihil ei deesset ; qui ab initio tibi servientes in sinu Abrahæ sedere fecisti, qui me indignum a juventute mea in lege tua docuisti, et scientiam mihi intimandam fecisti, et avertisti a me errorem inimici, ne derelinquas me, neque reprobes ; sed adimple cursum agonis mei, et facito me participem cum omnibus Sanctis tuis, qui ante consummati sunt, ad percipiendam coronam gloriæ tuæ. Hæc eo dicente, septem dies habente in carcere, proxima nocte venit Dominus Jesus Christus ad a fenestram carceris, et dixit ad eum : Ecce ego sum, Anania, quem invocas ; ego sum, propter quem hæc pateris : adsum tibi, noli timere, non te derelinquo. Ananias autem procidit in faciem, dicens : Domine, benedic me plenius. Dominus autem ait ad eum : Benedixi te, et

7 die apparet ei Christus
a
eumque solatur et benedicit :

D concessi tibi ut sit hæreditas tua vita æterna. Et adjecit dicens ei : Nihil substantiæ ab hominibus accipies ; ego enim tibi dabo escam indeficientem.

columna nubis lucet in carcere :

9 Et continuo cœpit columna nubis apparens in carcere, nimio splendore lucere b et iterum duodecimo die Spiritus sanctus in figura columbæ veniens resedit in ipsa fenestra carceris, et consolabatur eum, dicens : Confortare Anania in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

b
12 die apparet Spiritus sanctus specie columbæ :

10 Petrus autem custos carceris audiens, et videns columbam loquentem, et post hæc volasse ad cœlum, et S. Ananiam per tot dies sine alimento manentem tam fortem, voceque magna orare Deum die ac nocte et lumen immensum semper lucere in carcere ; compunctus corde aperuit ostium carceris, et ingressus projecit se ad pedes S. Ananiæ, dicens : Famule Dei, subveni animæ meæ, et dignare signum quo signatus es, et fidem, quam habes, mihi dare ; et signatus, tecum agonizabor, tecum ero, et tecum confitebor Dominum Deum tuum, et Jesum Christum, propter quem hæc sustines, et iterum consummabor. Videns autem constantiam viri Sanctus Dei, dedit ei fidem in Christo. Et cœperunt ambo simul in carcere esse, hymnum Deo dicentes : Dominus regit nos, et nihil nobis deerit, in loco pascuæ ibi nos collocavit.

Petrus ea visione compunctus,

et se jungit, et Christum confitetur :

E

11 Et ecce advenit c successor Præsidi Maximianus, qui audiens S. Ananiam in carcere esse, simul et custodem carceris conversum, nihil ex toto differens, mox tribunal ascendit, jussit eos intromitti ad se. Quos ut vidit, dixit eis : Sacrificate diis. S. Ananias dixit : Ille Præses, qui ante te fuit, nihil in me profecit, dicendo, Sacrificate diis : iterum et tu audes misera et stulta verba dicere ? Præses dixit : Ille quidem mitis judex fuit, et nihil acerrimum tibi attulit in tormentis ; mihi autem si non consenseritis, ut sacrificetis diis, quibus et Principes seculi sacrificant pro communi salute, magnis pœnis vos cruciabo, et quasi scelestos mala morte perdam. S. Ananias dixit : Ecce paratus sum, profer tormenta : non despero a fide Domini mei. Ad hæc Præses iratus jussit afferri craticulam, et superligari S. Ananiam, d et ignem subterponi. Sanctus autem Ananias hilari vultu collaudabat Dominum, dicens : Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut in igne examinatur argentum.

c
novo Præsidi sistuntur :

cui generose respondens Ananias
d
in craticula torretur :

12 Præses autem jussit solvi S. Ananiam a craticula, et convertit se ad Petrum dicens ei : Sacrifica tu. Petrus dixit : Sicut magister et Dominus meus Ananias confessus est, ita et ego confiteor quia

F et ego Christianus sum, et aliud agere non possum, nisi Christi viam sequar, qui vitam et gloriam præstabit mihi. Præses dixit : Si ergo magister tuus consentiret sacrificare, tu quid faceres ? Petrus dixit : Homo, qui diabolo servit, nihil verum dicere potest. Nam sicut mare, montem antepositum transire non potest, sic nec magister meus deviare potest a fide Christi : neque ego puer ipsius, quem ille gaudens de tenebris produxit ad lucem. Et tu putas me tam stultum esse, ut ignorem quod per talem virum non possim perfectus fieri ! Præses autem convertens se ad S. Ananiam dixit ei : Ecce carnes tuæ consumptæ sunt, quare non sacrificas, ut libereris a tormentis quæ te expectant ? S. Ananias dixit : Si scirem quod expediret mihi quod dicis, non a te hæc sustinerem, quæ nec sentire me fateor. Sed si habes teriora tormenta, profer, ut de probatione discas, quoniam Dominus meus Jesus Christus protector meus est. Præses vero jussit sale asperrimo cum e squato dorsum ejus fricari ; Petrum autem super prunarum glebam superponi. Sancti autem læti collaudabant Dominum, dicentes : Domine in auxilium nostrum respice, confundantur omnes inimici

ambo minas Præsidis rident :

Ananias sale perfricatur, Petrus super prunas ponitur :
e

A inimici nostri, qui quærunt animas nostras, ut auferant eas.

a *Ita MSS. Gladbac. et S. Max. ac Legenda. Agones habent*, ad carcerem. *MS. Budic.* apparuit ei Dominus Jesus Christus. — b *Agones addunt*, Domino redeunte in cœlum. — c *MS. Budic.* Factum est autem, dum essent in carcere, mortuus est Præses, subrogatus alius pro eo multo nequior, et sævior, qui vocabatur Maximus. *Etiam aliis quibusdam* Maximus *dicitur, ut initio ostendimus.* — d *Agones addunt*, cum socio, *quod deest in ceteris.* — e *Deest hoc in Agonibus. MS. Budic. habet* cum calce. *Legenda*, quasio. *Est* Squatus, *sive* Squatina, *pisciculus aspera ut ea etiam lignum et ebora poliantur: unde Græcis* ῥίνη, *id est* lima *dicitur. Vide Plinium lib. 9 cap. 12 et lib. 32 cap. 11. Matthiam Martinium in Lexico philologico, Ulyssem Aldrovandum de piscibus lib. 3 cap. 66.*

Squatus.

CAPUT III.

Milites vii conversi, baptizati, in mare mersi, cum S. Anania et Petro.

Hæc audiens Præses cum ira jussit Sanctos in carcerem recipi, et balneum incendi. Sancti vero constituti in carcere glorificabant Dominum, dicentes: Educ de carcere animas nostras ad confitendum nomini tuo, Domine. Et cum per dies septem *a* balneum incensum igneum appareret, Præses jussit Sanctos de carcere duci, et in balneum includi. Qui cum ducti fuissent, et apertis ostiis intromisissent eos invocantes sanctam Trinitatem inseparabilem; mox flamma, quæ eructabat, extincta est, et ministri B clauserunt ostia. Sanctus autem Ananias orabat, *b* dicens: Domine, qui omnia tua virtute gubernas; qui Isaac oblatum tibi sacrificium sanctificasti, et pro ipso agnum præparasti; qui servum tuum Danielem de lacu leonum eduxisti; qui Ananiam, Azariam, et Misahelem de camino septies tantum incenso eruisti; qui Jonam de ventre ceti liberasti, et pepercisti Ninivitis, et transduxisti populum tuum per mare rubrum; dans et manna manducare, et aquam de petra bibere, sicut ergo, Domine, liberasti omnes placentes tibi, ita et nos, Domine, libera de ore diaboli.

a — *ardenti balneo inclusi, Deum orant:* — *b*

14 Tertio autem die Præses jussit septem militibus aperire balneum. Et euntibus eis, congregata est multitudo populi, ut viderent si quid forte remansisset de corporibus eorum. Qui ut aperuerunt ostia, eructans flamma multum populum paganorum consumpsit. Illi autem septem milites, a Domini præsentia salvati, viderunt multitudinem Angelorum cum S. Anania et Petro; et mox redeuntes ad Præsidem, dixerunt ei: Domine Præses, illi Christiani, qui missi sunt in balneo, viri sancti sunt, et serviunt Deo vivo, Regi cœlesti. Nos vidimus cum ipsis Angelos Dei cum magna gloria, et tanta incensio ignis, rore frigidior habebatur. Tu autem innocentes viros C inique condemnare jussisti. Præses dixit: Magi sunt, et non solum seduxerunt ignem, sed et vos. Aut forte præmium accepistis ab eis? Milites dixerunt: Scito nos servos esse immortalis Dei; nam nos nullum præmium accepimus ab eis. Homo insane, quid potuimus accipere ab eis, quos tu nudos in igneum balneum includi jussisti? Sed scimus, quia cui militant, potest et ignem refrigerare, et aurum et argentum donare eis. Proinde cognosce, quia conversi sumus ad Deum Ananiæ et Petri: habes et nos fortes athletas, resistentes iniquitati tuæ.

post 3 dies illæsi, adustis astantibus, cincti Angelis cum 7 milites id Præsidi nuntiant, seque Christo credere:

15 Ad hæc Præses iratus, jussit ligare eos ad columnas in foro, et de loro crudo cædere fortiter. Ananiam vero et Petrum jussit educi de balneo, et adduci ad se ante tribunal. Quos ut vidit, dixit eis: Quare dedidistis vosmetipsos tam obscuræ spei, illum vero, qui a Judæis crucifixus est, super vitam elegistis, et non vultis nobis consentire? Ananias dixit: Inique, impie, non solum quod sanguinem fundis innoxium, adhuc insuper et passionem ejus blasphemas; audisti tantas virtutes quas tunc operatus est? Non audisti, quod cæci visum, surdi auditum, claudi gressum, paralytici sanitatem reciperent, leprosi mundarentur, mortui resuscitarentur? Quis autem hoc aliquando ausus est blasphemare? Sed et nunc pro defensione ejus diversas pœnas, quas nobis ut canis rabidus infers, nihil horum sentimus. Sed ideo non tardabit judicium ejus in te, quia propter impietatem blasphemiæ tuæ mittet tibi iram de cœlo, qui membra corporis tui validis tormentis trucidabit: et tunc scies, quia Deus verus sit in cœlis.

ideo loris cæduntur. S. Ananias Præsidem, blasphemum arguit, — D — EX MSS. — *eique triste exitium denuntiat:*

16 Ad hæc Præses iratus jussit comportari ligna multa, et pyram magnam fieri et oleum superfundi, ignemque incendi, et S. Ananiam et Petrum ibidem mitti. Et statim duxerunt eos ad caminum. At illi signo Crucis se signantes ingressi sunt in ignem. Et mox flamma consurgens *c* portabatur in circuitu in altum cubitis viginti. Spiritus enim sanctus in figura columbæ descenderat in medio ignis, etiam videntibus populis, et cum ipsis erat Sanctis. Præses autem jussit milites solvi de columnis. Quos cum exolvissent, jussit eos projici in ignem. Illi autem orabant ad Dominum dicentes: Deus Angelorum, et omnium Sanctorum, Domine omnipotens Jesu Christe, indulge nobis facinora nostra, et serva nos illæsos ab incendio ignis, quia in te confidimus. Et tenentes sibi manus invicem ingressi sunt in ignem: et mox nubes emittens aquam, extinxit ignem, et non tetigit eos ignis.

conjicitur cum Petro in ignem, — *c* — *illæsus servatur, apparente Spiritu sancto in specie columbæ,* — *uti et 7 milites:*

17 Præses autem hæc audiens, et furens cum E ira jussit *d* sacerdotali honore amphitheatrum parari. Et mox Præses cum eis surrexit ad stadium. Et ingressi ut consederent, jussit intromitti Ananiam, et dimitti ei leopardum. Exiliens autem leopardus cucurrit ad S. Ananiam, et ad pedes ejus inclinavit cervicem suam, et post hæc erigens se gaudens, genua ejus amplexus est. Et vox emissa est de cœlo, dicens: Anania, Anania parata est tibi corona: Maximiano autem ira magna imminet, qui te dignum famulum Christi insistit diversis pœnis affligere. Et leopardus mitis reversus est ad caveam suam. Præses autem hæc audiens, jussit omnes feras simul dimitti. Et exeuntes feræ tantum mugitum dederunt, ut omnes in faciem caderent præ timore. Et currentes bestiæ ad S. Ananiam circumdantesque eum, cum stupore respiciebant, et inclinatis capitibus adorabant eum, ac vestigia ejus, ubi ambulaverat Sanctus Dei, terram linguis suis lambebant, et mox revertebantur in caveas suas.

d — *Ananias objectus leopardo et aliis feris non læditur,* — *sed voce cœlesti roboratur:*

18 Quod videns Præses, confusione perfusus, dedit adversus eos hanc sententiam, dicens: Ananiam sacrilegii criminis auctorem, et Petrum discipulum ejus et septem milites, qui arrepti dementia rebelles extiterunt, nec ad præcepta Imperatorum obedientes fuerunt, sed prona voluntate projicientes arma felicia, participes reatus eorum cum magno desiderio esse voluerunt; placet hos omnes *e* hebetari pelago, perductos usque ad mare, qui deos blasphemant, et infausti ad contumeliam Dominorum existunt: hos ut digni sunt mala morte jubeo affici, et collo, manibus, pedibusque pondera plumbi colligata in profundo maris demergi. Et suscipientes eos officiales compulerunt ambulare.

jubetur in mare projici cum ceteris: — F — *e*

19 Et cum ducerentur Sancti, ibant gaudentes unusquisque onus ferens, scilicet, plumbi immensum pondus aggravati humeris suis portabant. Qui valefacientes fratribus qui erant in civitate, et amicis, qui ibant pariter cum illis, venerunt in quemdam locum semotum, ubi erat aqua parva. Videntes autem illi septem milites projecerunt se ad pedes S. Ananiæ, petentes baptismum. Sanctus autem Ananias fecit in parte segregari persecutores, et aquam illam signavit, orando Deum et dicendo: Aquæ ex fonte crescite in nomine Domini Jesu Christi, qui a Joanne præcursore baptizatus sanctificavit

quos in via baptizat,

A ficavit aquam Jordanis, et nunc vos replemini in gloriam ejus. Et statim erupit aqua multa, et impletus est locus ille. Et S. Ananias benedixit eam, et accipiens singulos, baptizavit *f* eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Ex MSS. aqua benedictione aucta: f

20 Et exinde profecti ibant læti hymnum Deo dicentes : Deus factus es adjutor noster convertisti planctum nostrum in gaudium, et præcinxisti nos lætitia. Et ut venerunt ad locum destinatum, ligaverunt eos plumbo cum funibus immensis, et superposuerunt eos in scapham, perduxeruntque eos in medio pelagi. Stans autem S. Ananias orabat Dominum dicens : *g* Deus omnipotens, pius et misericors, qui non es commemoratus iniquitates nostras, qui vis pœnitentiam peccatoris, ut convertatur de via injusta et vivat ; Domine, qui in tua voluntate duodecim Apostolos tuos convocasti, et misisti eos in seculum prædicare te provisorem et salvatorem animarum nostrarum ; te ergo deprecor, Domine, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, qui potens es ad salvandum : accipe commendationem, quam credidisti nobis, quam tu conservasti illibatam et custoditam. Ut autem complevit orationem, signavit omnes, quos baptizaverat, ut prius ipsos mitterent in mare, et ipse signans se dicendo, In nomine B Patris et Filii et Spiritus sancti, missus est post illos in mare.

g Deum precatus,

cum iis submergitur :

21 Et ut descenderunt in profundum maris, mox funes ipsi cum plumbo disrupti sunt, *h* et omnium Sanctorum corpora eduxit mare ad littus, et alia die venerunt ad civitatem. Quidam autem, qui nocte per visum commoniti fuerant viri religiosi, cum aliis Christianis militibus, colligentes corpora Sanctorum, colligaverunt eos aromatibus, hymnum Deo dicentes, et proferentes vocem resonantem in organis, et læ- D tantes, honorifice sepelierunt eos in *i* Phœnice, in quo loco virtutes multæ fiunt, dæmonia expelluntur ab obsessis, omnium infirmantium valetudines curantur.

h corpora in littus ejecta, a Christianis corditus moniti sepeliuntur,

i et miraculis illustrantur.

22 Tricesimo autem die post passionem Sanctorum ignis de cælo cecidit super Maximianum *k* ac si ferrum, et manus ejus abscissæ sunt, oculi cæcati, et pedes vulnerati a vermibus consumebantur, et rugiebat multis tormentis afflictus, dicens, omnibus : Audite omnes gentes, sive Judæi, sive gentiles, sive liberi, sive servi, nemo servis Dei cruciatus impendere audeat : exemplum enim omnium in vita sit, sicut et ego ignorans feci. Cum magna autem prece adjurabat domesticos suos et milites, ut mitterent eum in mare, quia tantum dolorem tormentorum pati non poterat. Milites autem obedientes præceptis ejus sustulerunt eum et miserunt in mare, et mox in conspectu eorum bestiæ marinæ suscipientes eum devoraverunt, ita ut nec os ejus educeret mare ad littus, secundum quod prædicta fuerant ea a S. Anania. Consummati sunt autem beatissimi Martyres die *l* VI Kal. Martii, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Deo Patre in cuncta secula seculorum, Amen. E

Præses cœlesti igne ictus, k

ac tabescens, crimen agnoscit,

jubet se a suis in mare projici, et mox a belluis marinis devoratur.

l

a MS. Gladbac. balneus. — b *Hæc oratio deest in Aquicinct.* — c *Ita MS. et Legenda. Ast Agon.* rotabatur in circuitu in altum plusquam centum cubitis. — d *Hæc duo verba habentur in solo MS. Gladbac.* — e *Ita MS. Gladbac. At S. Max.* ad Bethari pelagus perductos. *Agon.* ad Bethaniæ pelagum. — f *Agones hoc modo* baptizavit Petrum et septem illos milites. *Verisimile est, Petrum jam antea fuisse a S. Anania baptizatum.* — g *Hæc oratio extabat in MS. Gladbacensi : in ceteris vel contracta erat, vel omnino omissa.* — h *Addit MS. Bodec.* Angeli in alba veste susceperunt animas eorum, et perduxerunt eas ante thronum Christi. — i *De loco sepulturæ et certaminis actum in Prolegomenis.* — k *Ita MS. Bodecense. In Gladbac.* erat assiferum. — l *Monuimus supra, videri* die v *legendum, aliaque Acta de die non consulere.*

DE S. RHEGINO

EPISCOPO SCOPULORUM MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA ANNUM CCCLV. XXV FEB.

Græci in *Menæis, et apud Cythercum* ἐν βίοις ἁγίων, *celebrant hac die* S. Rheginum, *magnum fidei orthodoxæ propugnatorem.* Eodem die XXV *Februarii, inquiunt,* memoria sancti ac sacrati Martyris Rhegini Episcopi Scopulorum. *Dein hoc distichon in Menæis legitur :*

S. Rheginus colitur 25 Febr.

Ἀσειστος ἦς, Ῥηγῖνε, τὴν προθυμίαν,
Κἂν δεινὸν ἐνστῇ τίς πυκνὰ σοι ξίφει.
Immobilis es, Rhegine, animi tui alacritate,
C Quamvis gravia crebro contra te gladio moveantur.

Tum istud utrobique encomium additur :
Ex Hellade exortus hic erat, Christianorum parentum filius, ob proprias virtutes et multiplicem pietatem Scopulorum ordinatus Episcopus, et ad Sardicensem synodum vocatus, vi verborum ac libertate dicendi omnes hæreses dissipavit. Item ad Sedem suam Episcopalem reversus, mota persecutione, ab Helladis Præside comprehensus, ac multis vexatus tormentis, tandem est capite plexus.

2. *Præcedenti die*, XXIV *Februarii* S. Rheginum *suo inscripsit Martyrologio Galesinius, atque ex* voluminibus ac monumentis Græcorum, *hæc* memoria tradita *asserit* : In Græcia S. Rhegini Episcopi ac Martyris. Hic e parentibus Christianis natus, ab ineunte ætate tum pietate, tum sacris excultus litteris, Episcopus factus, in illo munere obeundo eam sibi virtutum famam collegit, ut ad synodum Sardicensem vocatus, hæreses omnes dicendo retuderit. Excitata autem non multo post in Catholicos persecutione comprehensus, cruciatibus varie affectus, demum abscissis cervicibus, martyrii premium tulit. *Hæc Galesinius, nonnullis priori Menæorum narrationi additis, nonnullis etiam prætermissis. Galesinium secutus Ferrarius, eadem* XXIV *Februarii*, Apud Græcos, *inquit*, S. Rhegini Episcopi et Martyris.

et 24

3 *Urbs* S. Rhegini *Episcopalis omissa est ab Galesinio et Ferrario. In Menæis et apud Cythercum dicitur* Ἐπίσκοπος Σκοπέλων. *Est autem Græce appellativum* σκόπελος, *quod Latine* scopulus : *ut possit haberi Episcopus aliquorum in scopulis et rupibus degentium.* F *Ptolemæo tamen lib. 3 cap.* 13 *sub finem est* Σκόπελος, *insula maris Ægæi, quæ a navigantibus e Thessalia versus Hellespontum inter quam plurimas insulas mox conspicitur ac multis sinibus oras maritimas divisas habet, hoc tempore* Droma *appellata. Harum insularum Episcopus videtur fuisse S.* Rheginus, *Sede in* Scopelo *insula constituta, sub metropoli Thessaliæ Larissa, cujus Episcopus Alexander cum reliquis suæ provinciæ Episcopis interfuit synodo generali, jussu Constantis et Constantii Imperatorum anno* CCCXLVII *Sardicæ urbe nobili in Thracia, Illyrici et Mysiæ confinibus habitæ : cui Episcopi* CCCLXX *interfuerunt, plerique Catholici, nonnulli Ariani, licet* LVI *solum nomina subscribentium modo extent. In ea synodo absolutus est S. Athanasius, Ariani damnati, Nicænum concilium approbatum, Canones aliquot conditi, et nonnullæ epistolæ synodales inscriptæ, in quibus dicitur sancta Synodus etiam ex Episcopis Thessaliæ congregata : atque inter hos videri fuisse S.* Rheginum *jam diximus.*

fuit Episcopus Scopulorum,

num in insula Thessaliæ Scopelo ?

interfuit an. 347 *Sardicensi synodo :*

4 *Occiso postea Constante Imperatore, hæresis Ariana sub Constantio insolentius cornua sustulit. Tum S.* Paulus *Episcopus Constantinopolitanus Sede sua dejectus, ac Cucusum perductus, ab Arianis* VII *Junii anni* CCCLI

sub Constantio Ariano

strangulatus

A *strangulatus est. Insequentibus annis in S. Athanasii iterum Sede sua dejecti perniciem Constantius Imperator Arianus totis viribus incumbens, passim Episcopos vi atque verberibus in illius damnationem adegit, aut scelus hoc detrectantes carceribus, exiliis, atque etiam morte damnavit. Quo tempore S.* Rheginum *synodorum Nicænæ et Sardicensis propugnatorem, ab Helladis et Thessaliæ Præside captum, diris exagitatum pœnis, ac tandem capite plexum, arbitramur circa annum* CCCLV *coronam martyrii promeruisse.* D

AUCTORE G. H. *occisus circa an. 355*

DE S. CÆSARIO

QUÆSTORE PROV. BITHYNIÆ, FRATRE S. GREGORII THEOLOGI,

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. *S. Cæsarii publica veneratio : in Rep. munus : mortis tempus : funebris laudatio : bona contra invasores defensa.*

CIRCA AN. CCCLXIX. XXV FEB.

Beata *Gregorii Theologi, vulgo Nazianzeni dicti, familia fuit, quippe tota in Divorum numerum conscripta : pater* Gregorius *Nazianzi Episcopus Sanctus, Sancta* Nonna *mater, Sancti liberi,* Gregorius *Sasimorum Antistes primum, dein Constantinopoleos;* Cæsarius *medicinæ scientia clarissimus, dein Bithyniæ Quæstor ; ac demum* Gorgonia *horum soror. Singulorum dies festos infra annotabimus.* V *Kalendas Martias consecrata Cæsarii in Fastis Romanis memoria, hisce verbis :* Nazianzi S. Cæsarii, fratris B. Gregorii Theologi, quem idem Gregorius inter agmina Beatorum se vidisse testatur. *Quæ quia ab antiquioribus exemplaribus aberant, addita a Cardinali Baronio existimo.*

Colitur S. Cæsarius 25 Febr.

B

2 *Alioquin apud Græcos a multis retro seculis in album est Cœlitum relatus. Nicephorus enim Xanthopulus, ante annos prope* CCCC. *Historiæ Ecclesiast. lib.* 10 *cap.* 19 *ita scripsit :* Πάντες δὲ οὗτοι τῷ τῆς πολιτείας σεμνῷ, τῆς ἁγιωσύνης κατηξιώθησαν. ὥσπερ δῆτα καὶ Γρηγορίου Καισάριος, καὶ ἡ Γοργονία. *Quæ ita vertit Joannes Langus.* Omnes autem isti (*Basilius, Gregorius Nyssenus, Petrus Sebastenus, Naucratius, fratres; et Macrina soror*) propter vitæ integritatem in numerum Sanctorum sunt relati : quemadmodum sane et Gregorii frater Cæsarius, et Gorgonia soror. *In Menæis ad diem* IX *Martii ista habentur :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τοῦ ἁγίου μάρτυρος Οὐρπασιανοῦ. καὶ τοῦ ἁγίου Ταρασίου. καὶ Καισαρίου ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. Eodem die sancti Martyris Urpasiani. Et sancti Tarasii, et Cæsarii fratris S. Gregorii Theologi. *Eadem habet Maximus Cytherorum Episcopus, atque utrobique* Καισάριος *est, uti et apud ipsum* C *Gregorium. In Nicephoro* Καισάρειος, Cæsarius *seu* Cæsareus *penultima longa. Additur in Menæis distichon, in quo mentio fit orationis S. Gregorii in Cæsarii funere habitæ.*

in Sanctos jam olim relatus,

Menæis inscriptus 9 Martii,

3 *Ea est inter Gregorii Orationes decima, in cujus exordio profitetur se in ea ut lugendo, ita et laudando moderatione usurum.* Nam nec eum, *inquit,* qui decessit, amplius quam par sit lugebimus, ut qui ne in aliis quidem talia probare soleamus; nec in eo laudando modum ac decorum excedemus : quamquam gratum, ac, si quod aliud, maxime congruum munus est eloquenti viro oratio, et ei qui sermones meos unice amavit, laudatio : nec munus dumtaxat, sed etiam debitum omnium debitorum justissimum. *Ubi dein quæ dicturus sit, proposuit, elegantem subnectit rerum a Cæsario gestarum narrationem : quam ita transcribemus, ut in quatuor §§ eam partiamur : primus institutionem ejus ac studia complectetur. Alter, quæ post illa sub Constantio Imperatore gessit, ab anno* CCCLIV, *quo Gregorium Athenis discessisse, ipsum Alexandria, tradit Baronius, ante consulatum Arbetionis et Lolliani. Tertius, quæ sub Juliano Apostata egit, quasque cum eo de fide dimicationes subiit. Quartus demum, quibus ornatus fuerit honoribus a Valentiniano ac Valente, quorum anno sexto decessisse videtur, Christi* CCCLXIX, *proximo post terræ motum, quo dirum in modum Nicæa urbs est labefactata. Annum illius terræ motus Socrates histor. Eccl. lib.* 2 *cap.* 10 *indicat :* Valentiniano et Valente secundum Coss. V Id. Octobris, terræ motus in Bithynia factus, Nicæam urbem deturbavit : *is erat annus Æræ vulgaris* CCCLXVIII. *Anno sequenti mortuus S. Cæsarius videtur : nam S. Gregorius obitum illius ita narrat, ut cum dicat eum e terræmotu incolumis exisset, non item morbum evadere potuisse, quasi inter illa haud longum spatium temporis intercesserit.*

a Gregorio fratre laudatus oratione funebri,

(e qua hic Vita excerpta)

mortuus anno 369

4 *Erat tunc in Bithynia Quæstor Cæsarius, sive Præfectus thesaurorum : quod munus qui gerebat, sub* illustri viro Comite largitionum *erat, ut ex Notitia Imperii Orientalis patet. Nam quid attinuisset eum in Bithynia habitare, si* Quæstor *fuisset, cujus* sub dispositione, *ut in eadem Notitia dicitur,* Leges dictandæ, *etc. qui* vir magnificus, illustris, gloriosissimus *dicebatur? Caussam tamen cur in Bithynia fuerit eam* § 4 *num.* 17 *significat Gregorius :* Διατρίβει μὲν ἐν τῇ Βιθυνῶν, τὴν οὐ πολλοστὴν ἀπὸ βασιλέως διέπων ἀρχήν, ἡ δὲ ἦν ταμιεύειν βασιλεῖ τὰ χρήματα, καὶ τῶν θησαυρῶν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν. In Bithynia habitabat, non postremam ab Imperatore administrans præfecturam, pecunias nimirum Imperatori congerendi, et thesaurorum curam gerendi. *Et cur alioquin subderet ista idem scriptor?* Ἐντεῦθεν γὰρ αὐτῷ τὰς μείζους ἀρχὰς βασιλεὺς προοιμιάζεται. Hoc enim illi majorum dignitatum velut præludium esse Imperator voluit. *Atqui Quæstoris dignitas in Notitia Imperii una de maximis est. At sub* dispositione viri illustris Comitis sacrarum largitionum *primi sunt* Comites commerciorum, Præfecti thesaurorum, Comites metallorum *etc. Erant autem Præfecti thesaurorum, ut Guidus Pancirolus notat, in singulis fere provinciis.*

Præfectus erat thesaurorum in Bithynia :

E

5 *Non ergo hic est, ut quidam existimarunt,* Cæsarius *ille* Comes rerum privatarum, *ad quem extat rescriptum Valentiniani et Valentis ipso statim initio imperii datum, de quo Baronius ad annum* 364 *num.* 8. *Nam qua tandem ratione* præfectura thesaurorum *illi gradus esse poterat ad ampliores dignitates anno quarto dictorum Imperatorum, si jam primo eorum anno* Comes rerum privatarum *fuerat, quæ illustrior multo dignitas? Minus adhuc credibile est, quod Leunclavius adscripsit ad Zosimum in margine, fratrem Gregorii Nazianzeni fuisse Cæsarium illum urbis Constantinopolitanæ Præfectum, quem idem Zosimus atque Ammianus lib.* 26 *tradunt, initio imperii Valentis a Procopio tyranno in carcerem conjectum. Non id siluisset Nazianzenus, non dixisset per præfecturam thesaurorum voluisse Imperatorem, ut ad majora sensim proveheretur, si jam ante unum e primariis tribus imperii muneribus gessisset.*

F

non Comes rerum privatarum,

nedum urbis CP. Præfectus

6 *Ubi porro mortuus sit Cæsarius noster, nusquam exprimitur. Nazianzum devectum est cadaver, ubi id parentes tumularunt, atque exequiarum ei honorem ritu Christiano impenderunt, ut frater testatur. Idem in carmine de vita sua, quod post Cæsarii obitum evenerit, ita narrat :*

sepultus est Nazianzi :

Munus gerebat publicum quoddam meus
Germanus : (o quæ vis tua est, nequissime!)
Quæstorem

A Quæstorem agebat : inque medio munere
Excedit ævo. Tum canum vis maxima
In mortui nummos rabida et censum ruit :
Lacerant amici cuncta, servi, extranei.
Quis enim cadente ligna non quercu rapit?
Quantum attinebat ad meas res scilicet,
Negotiorum non timebam sarcinas :
Volucris enim sum facile in altum provolans.
Sed me decebat patre cum dulci meo
Tum læta ferre, quam vices rerum asperas,
Atque esse socium, non opum, at molestiæ.

auctore S. D. mortui bona quidam invadunt :

7 *Scripsit tunc Gregorius ad* Sophronium Præfectum *epistolam, (quæ est 52 inter eas quæ extant) opem ejus implorans adversus eos, qui in mortui fratris fortunas crudeliter irruserant, easque diripiebant. Principio autem epistolæ de vitæ fragilitate et inconstantia egregie, sed breviter, philosophatur, tum de caussa Cæsarii bonorum ita scribit :* Erat quondam non inter obscuros, tuus quoque, Cæsarius, imo (nisi me fraternus amor fallit) inter valde illustres, eruditionis nomine conspicuus, morum probitate multis superior, clarus etiam amicorum copia, quorum primum te tuamque nobilitatem esse, tum ipse confidebat, tum nobis persuadebat. Ac vetera quidem ista sunt : tuque plura per teipsum adjicies, funebribus eum B honoribus prosequens, quod omnibus natura insitum est, ut mortuo amplius etiam quidpiam elargiantur. Ac nunc (sed vide ut siccis oculis hunc sermonem transmittas, aut decore certe commodeque collacrymes) hic quidem exanimis jacet, ab amicis inops, desertus, miserabilis, pauxillo myrrhæ delibutus, (si tamen id etiam impensum) paucisque et vilibus indumentis opertus : nec magni æstimandum, quod hæc quoque hominum miseratione consecutus sit. Impetum autem adversarii, ut audio, fecerunt, in ejus facultates, easque alii aliunde, liberrime et insolentissime partim jam diripiunt, partim direpturi sunt. O crudelitatem atque immanitatem! Nec quisquam est qui prohibeat : sed humanissimus quisque hoc solum præstat, quod legum fidem implorat atque obtestatur. Et, ut breviter dicam, fabula facti sumus, qui felices quondam habebamur. Hæc tibi ne levia et tolerabilia videantur, obsecro : sed vicem nostram dole, simulque indignare, et beneficio sublatum e vivis Cæsarium affice. Eia te per amicitiam ipsam obtestor! Eia per quæcumque habes carissima, per spes animo conceptas, quas tibi faustas effice, fidum te erga mortuum amicum præbens : ut iis etiam, qui adhuc in vivis sunt, hoc largiaris, et spem iis meliorem afferas. An tu nos pecuniarum cura angi putas? Intolerabilior nobis ignominia fuerit, si solus ex C omnibus mortalibus Cæsarius amicis caruisse videatur, qui sibi esse permultos existimabat. Ac deprecatio quidem talis est, atque a talibus profecta : quando quidem tu nos quoque fortassis non contemnendo loco habes. Quod autem auxilium, quave ratione ferendum sit, tum res ipsæ admonebunt, tum prudentia tua dispiciet.

contra quos Gregorius opem implorat Sophronii Præfecti urbis CP.

veteris amici ejus

* *Gr. ποιήσας αὐτοὺς ἀνελπίδας lege δυσελπίδας.*

et sui,

8 *Hactenus Gregorius. Porro Sophronius, cui scripsit, is est qui Valenti sub initium imperii rebellionem Procopii nuntiavit, clam egressus Constantinopoli. De eo Ammianus Marcellinus lib. 26 cap. 18 ita scribit :* Nonnulli omnia tutiora præsentibus rati, e civitate occulte dilapsi, Imperatoris castra petivere itineribus festinatis. Hos omnes Sophronius vivacissimo cursu prægressus, tunc Notarius, Præfectus postea Constantinopoleos, Valentem a Cæsarea Cappadocum jam profecturum, ut vaporatis æstibus Ciliciæ jam lenitis ad Antiochiæ percurreret sedes textu narrato gestorum, spe dubia, ut in talibus, perculsum ac stupentem, avertit Galatiam, res adhuc trepidas arrepturum. *Erat is Cæsarea Cappadociæ oriundus, ut epistola 332 indicat S. Basilius, cujus et aliæ multæ* extant ad hunc Sophronium epistolæ, ex quibus constet D eum postea Magistrum officiorum fuisse.*

olim Notarii

Cæsarea oriundi, postea Magistri officiorum

9 *Sub finem orationis alia quædam de Cæsario indicat ejus frater : postremum natu fuisse inter SS. Gregorii ac Nonnæ liberos, conditumque sepulchro quod sibi ipsis parentes construxerant :* Quo quidem officio, *inquit*, nos etiam functi, finem dicendi, ut et vos lacrymandi, faciemus, jam ad sepulchrum vestrum properantes, quod solum ac triste donum Cæsarius a vobis habet, parentibus quidem et senectuti opportune paratum, filio autem ac juvenili ætati donatum, præpostere quidem, at non absurde apud eum qui res nostras administrat. O omnium domine et effector, ac præcipue hujus figmenti.... nunc quidem Cæsarium, discessus nostri primitias, quæso, suscipe. Quod si postremum natu, primum ; tuis rationibus, quibus omnia reguntur, cedimus. Nos vero post quoque opportuno tempore suscipe, tamdiu in carne vitam nostram moderatus, quamdiu conducibile fuerit.

Cæsarius in parentum sepulchro conditus,

primus ex eorum liberis mortuus.

10 *Uxore ac liberis caruisse cum in eadem oratione ostendit :* Quid alia, *inquit*, commemorare necesse est? At hæc, quæ præclara omnibus et expetenda censentur, non uxorem habebit, non filios? At neque eos lugebit, aut ab illis lugebitur, aliis relin- E quens, vel ipse calamitatis monumentum relictus. Non opes hæreditate accipiet? At hæredes ipse habebit quos habere commodissimum est, et quos voluit, ut dives hinc migraret omnia secum ferens.

uxore et filiis carens,

pauperes hæredes habuit :

§ II. *S. Cæsarii apparitio : scripta.*

Quod in *Martyrologio Romano dicitur Gregorius Cæsarium fratrem* inter agmina Beatorum vidisse, *sumptum ex eis quæ in eadem oratione ita scripsit Gregorius :* Expectabo Archangeli vocem, extremam tubam, cœli transformationem, terræ immutationem, elementorum libertatem, totius mundi renovationem. Tunc Cæsarium videbo, non jam peregrinantem, nec qui jam ab aliis feratur, et lugeatur ac miserationi sit : verum clarum, illustrem, excelsum, qualis sæpe mihi in somnis visus es, o fratrum carissime, et fratrum amantissime, sive voluntate mea, sive ipsa veritate hoc informante. *Quamvis autem non omnino manifeste affirmet eam fuisse veram animæ Cæsarii apparitionem; ita tamen accepisse videtur S. Joannes Chrysorrhoas Damascenus sub finem orationis,* de iis qui cum fide ex hac vita excesserunt. *Cum enim S. Ephræm Syrum citasset, subjicit .* Ac rursus ille Theologi cognomentum consecutus, Tunc, inquit, Cæsarium, clarum, illustrem, et gaudio exultantem F perspiciam : qualis mihi etiam in somnis visus es fratrum carissime. *At neutro loco dicitur fratrem vidisse* inter agmina Beatorum, *quod habet Martyrologium.*

visus in somnis fratri gloriosus,

ut interpretatur S. Damascenus.

12 *Extant tom.* 4 *Bibliothecæ veterum Patrum editionis Coloniensis anni* 1618 *a pag.* 644 *ad* 697 Cæsarii viri illustris Dialogi quatuor, *qui ab hoc Nazianzeno Cæsario conscripti esse dicuntur. Atque id clare indicatur in titulo Græco-latinæ editionis, quam Augustæ Vindelicorum adornavit Elias Ehingerus, qui titulus ita habet :* Quæstiones propositæ a Constantio, Theocharisto, Andrea, Gregorio, Domno, Isidoro, Leontio, quo tempore Cæsarius Nazianzeni germanus frater, a secretis erat, et Constantinopoli docens xx totos annos commorabatur. *At tot annos Constantinopoli non videtur commoratus Cæsarius, qui, ut Baronius calculum init anno* CCCLIV *Alexandria discesserit, fuerit aliquamdiu in patria, ad quam item reversus Juliano imperante, in Bithynia dein habitavit sub Valente, cujus anno sexto, Christi* CCCLXIX *obiit.*

Dialogi seu Quæstiones Cæsarii, an hujus?

13 *Si autem Dialogos illos, seu Quæstiones edidit, quomodo non ejus meminit in libro de scriptoribus S.*

Hieronymus

A *Hieronymus, Nazianzeni auditor? Ac ne sacra quidem studia tractasse Cæsarium ostendit ipse Gregorius: imo innuere videtur, nihil omnino eum in lucem edidisse.* Non sermones, *inquit,* ostentabit? sed per sermones (*aliorum scilicet*) admirationi erit. Non Hippocratis et Galeni, et eorum qui ipsis adversantur, dogmata pertractabit? At neque morbis vexabitur, ex aliorum calamitatibus molestias capiens. Non Euclidis, Ptolemæi et Heronis scripta demonstrationibus explicabit? At neque ob imperitos homines, tumidiores animos gerentes, dolorem concipiet. Non Platonis et Aristotelis, et Pyrrhonis, et Democriti cujusdam, et Heraclyti, et Anaxagoræ, et Cleantis, et Epicuri, et Academicorum placitis se venditabit. At neque, quonam pacto illorum argutias dissolvat, laborabit. *Hæ ergo erant artes, in quibus percolendis præcipue desudarat Cæsarius, quasque scriptis illustrare cum laude potuisset; oratoria facultas, medicina, mathesis, astronomia, philosophia. An si eruditos illos Dialogos scripsisset, id vel omisisset hic Gregorius, vel ignorasset? Si quis citata Gregorii verba accipere ita voluerit, ut non de sermonibus tractatibusque scribendis egerit, sed quod orationibus ad populum habendis ac disputationibus de re medica, astronomicis observationibus, philosophicis subtilitatibus, parere sibi nomen potuisset,* B *si diuturnior ei contigisset vita; tamen etiam hic de Quæstionibus illis agere debuisset, si a Cæsario fuissent scriptæ.*

at non videtur Theologica tractasse,

nec aliud quidquam edidisse:

14 *Atque ita quoque sensit Jacobus Billius, et Observationum sacrarum lib. 1 cap 3 scripsit:* Quin ne hoc quidem mihi verisimile videtur, hujus Cæsarii Nazianzeni esse Quæstiones illas Theologicas, quas D. Pontacus in sua Chronologia penes se esse ait. Nam si præter medicinæ scientiam, quam in Juliani Augusti aula profitebatur, tantum insuper in divinarum litterarum doctrina profecisset, ut etiam in eo genere monumentum eruditionis posteritati relinqueret, sane Gregorius in ea oratione, qua funus ejus ornat, inter ceteras laudes, quas in eum congerit, hanc, ut opinor, minime omisisset. *Fertur quidem Suidas alia Cæsarii hujus opera recensere: verum id ego in tribus Suidæ editionibus reperire non potui.*

alioquin id Gregorius frater ejus indicasset.

15 *Quisquis tamen ejus libri sit auctor, libet quod Photii de libro, quod aliorum, illius ævo, de auctore judicium fuerit, ex ejus Bibliotheca declarare. Ita ergo habet* CCX *Tmemate:* Cæsarii Capita Ecclesiastica CCXX. Legi Cæsarii librum Capita continentem Ecclesiastica CCXX, quibus partim enuntiata quædam explicantur, partim quæstiones solvuntur. Dicas autem hunc scriptorem et ætate etiamnum florere, et C cum Rhetoricæ quasi fœtura, tum externæ non minus quam nostræ philosophiæ eruditione turgere. Quamquam non minima deesse videntur, ut verbo dicam, quo motus illi atque impetus dedecore careant. Attamen clara illius dictio est (crebro licet ad poeticas voces juveniliter deflectat, atque ab usitata constructione, non sine defectu aliquo recedat) et ad summam dogmatum accurationem parum sane ei deest. Per Quæstiones porro et Responsiones, suppositis quoque personis [*interloquentibus*] composita illi oratio est. Et quidem Gregorii, ut aiunt, cujus hunc auctorem esse fratrem, Theologi cognomen indicat. *Ita Latine vertit editque Andreas Scottus noster. Sed obscura sunt postrema, quæ Græce ita efferuntur:* Εἶναι δέ φασι Γρηγορίου, οὗ τὸ Θεολόγος, ἐπώνυμον τοῦ συγγραφέως ἀδελφὸν δηλοποιεῖ. Esse autem aiunt Gregorii, cujus cognomentum Theologus, scriptorem fratrem declarat. *Ita ad verbum e Græco, nec sat tamen clarum. Si abesset δηλοποιεῖ, ita reddi posset:* Scriptorem aiunt Gregorii, cui cognomentum est Theologus, fratrem fuisse.

Photii ætate

cujus hic de opere judicium?

hujus Cæsarii id habebatur

16 *Constat hinc saltem, commentarium illum jamtunc Photii ætate (qui nono Christianæ Æræ seculo vixit) antiqui scriptoris fetum habitum. Si quis vel Photii auctoritate, vel alia ratione lucubrationem illam esse Cæsarii contendat; suspicari licebit, Gregorium ejus in illa oratione non meminisse, quod eam auctor non evulgarat, ac nec ipse fortassis tunc legerat, sed postea cum reliqua Cæsarii supellectile scriptisque acceperit. Quid si viderit opus non esse perpolitum, ideoque ejus mentionem consulto non fecerit? Qui autem opus illud postea recognovit, eique limam adhibuit, is forsan aliqua ex S. Gregorio Nysseno aliisque scriptoribus infersisse aut alius deinde quispiam videtur. Liquet porro ex Photio, majus olim fuisse opus istud quam quod nunc extat; nam* CCXX *capita ait se legisse, cum ab Elhingero* LXXVIII *dumtaxat edita sint: aliquanto fortasse plura in Bibliotheca Patrum, at non, quot illi desunt,* CXLII. D

AUCTORE I. B.

et potuit ob causas non meminisse illius Gregorius.

VITA S. CÆSARII

ex Orat. X S. Gregorii Theologi.

§ I. *S. Cæsarii ortus, educatio, studia litterarum.*

Cæsarius, ut hinc incipiam, unde me maxime decet, parentes eos habuit, quos omnes nostis, quorumque virtutem oculis atque auribus usurpantes, mirificis laudibus in cœlum effertis, aliisque, quibus ea ignorata est (si qui tamen ejusmodi sunt) commemoratis, alius aliam quamdam partem accipientes: neque enim fieri potest, ut unus omnia exponat, nec unius linguæ hoc opus est, quantumvis aliquis labore ac diligentia valeat, ac summum animi studium ac contentionem adhibeat. Quibus cum multa et magna laudum argumenta suppetant, (nisi fortasse cuipiam inepte facere videor, qui domesticas laudes prædicem) una tamen eos res potissimum nobilitat et insignes reddit, nempe pietas. Hos graves et canos dico, nec minus virtutis, quam senectutis nomine venerandos, quorum corpora quidem tempore fracta et debilitata sunt, animæ autem Deo florent ac pubescunt.

S. Cæsarius ortus parentibus claris, E

et piis,

2 Pater quidem *a* ex oleastro in fructiferam olivam pulchre insitus, pinguedinisque usque adeo particeps factus, ut et aliorum quoque insitioni præfectus sit, et animarum curationi, excelse huic populo præsidens, secundus quidam Aaron aut Moses, eam dignitatem consecutus, ut ad Deum appropinquet, ac vocem divinam aliis procul stantibus subministret: mansuetus, ab ira alienus, vultu tranquillus, spiritu fervidus, dives his rebus quæ oculis cernuntur, ditior iis quæ tectæ et absconditæ sunt. Quid autem eum, qui notus est, describere aggredior? F Neque enim, etiamsi sermonem in longum protraherem, parem tamen illius virtuti orationem afferrem, quantumque unusquisque vestrum novit ac postulat, dicerem. Ac præstat id in opinionibus vestris et cogitationibus relinquere, quam sermone meo magnam miraculi partem amputare. *b* Mater autem antiquitus quidem atque ab ipsis proavis Deo consecrata, pietatem, instar necessariæ cujusdam hæreditatis, non ad seipsam tantummodo, sed ad liberos quoque deducens, ex sanctis primitiis vere sancta conspersio. Quam etiam tantum auxit et amplificavit, ut ne mariti quidem perfectionem (dicam enim, etiamsi hic sermo temeritate non careat) alii ulli, quam ipsi, adscribendam esse nonnulli credant ac prædicent, eumque (o rem miram!) pro pietatis præmio majorem ac perfectiorem pietatem accepisse.

a patre ab erroribus converso,

deinde Episcopo,

b matre ab avis Christiana,

3 Ambo filiorum simul et Christi amantes, (id quod summa admiratione dignum est) imo Christi amantiores quam liberorum: quippe qui unum hunc ex liberis fructum caperent, ut a Christo cognoscerentur, nomenque ducerent, solaque virtute, atque cum eo, quod præstantius est, velut conjunctione ac velut

ambobus virtute conspicuis,

EX ORAT. S. GREG. NAZIAN.

A velut necessitudine felicem prolem definirent. Ambo humani, misericordes, multa tineis et latronibus et mundi principi eripientes, ab incolatu ad habitationem sese transferentes, maximamque hæreditatem, hoc est, futuræ vitæ splendorem, filiis coacervantes. Sic illi ad altam senectutem pervenerunt, virtute atque annis inter se pares, ac pleni dierum, tam qui manent, quam qui fluunt ac dilabuntur: uterque primas inter mortales habiturus, nisi mutuo ipsi sese principatu prohiberent. Atque omnes felicitatis (*ac fortunatis*) numeros expleverunt, excepta hac postrema, ut quispiam existimare queat, sive probatione, sive dispensatione, hoc est, meo quidem judicio, ut præmisso eo filio, cui propter ætatis lubricum magis timendum erat, ita jam ipsi securo animo vitam claudant, et cum universa domo ad superna transferantur.

4 Atque hæc exposui, non ut illorum laudes prædicarem: aut quod essem nescius, vix unquam etiam tota oratione de eorum laudibus instituta, materiæ dignitatem assequi posse; verum ut illud ostenderem, a progenitoribus impositam Cæsario (*ab illis recte educatus,*) fuisse colendæ virtutis necessitatem, nec mirum aut incredibile videri debere, si tales nactus parentes talibus laudibus se dignum præbuit: sed illud potius B si neglectis domesticis et propinquis exemplis, alios sibi spectandos proposuisset. Atque initia quidem ejusmodi fuerunt, et qualia ex nobilibus conveniebat, ac recte et honeste victuris. Ut autem media incidam, hoc est, pulchritudinem, magnitudinem, atque illius in omnibus rebus gratiam, et velut in sonis concentum, (quandoquidem nec nostrum est, res hujusmodi mirari, tametsi aliis non parvæ esse videantur) ad ea quæ deinceps sequuntur, et quæ, ne si cupiam quidem, facile prætermittere possum, orationem conferam.

5 Igitur sub hujusmodi moribus c educati et instituti, atque in hujusce loci disciplinis satis exercitati et exculti, in quibus ille ingenii celeritate dici non potest quam longo intervallo plerosque post se relinqueret (o quonam pacto harum rerum memoriam sine lacrymis prætoribo, nec me, contra quam pollicitus sum, parum fortis animi esse dolor ostendet!) cum jam peregrinationis tempus esse videretur, tum primum alter ab altero distracti sumus: ego nimirum ob artis oratoriæ amorem in Palæstinæ scholis tunc florentibus, moratus; ille autem Alexandriam profectus (*studiorum caussa it Alexandriam;*), urbem et tunc, et nunc quoque, tum vere, tum hominum existimatione, doctrinæ omnis officinam.

6 Quid primum, aut quid maximum ex illius laudibus C commemorem? aut quid sine gravissimo orationis damno prætermittam? Quis præceptoribus fidelior (*ibi præclare se gerit,*)? Quis æqualibus jucundior? Quis improborum societatem et consuetudinem magis vitavit? Quis optimorum virorum, cum aliorum, tum celeberrimi cujusque d ex patria et nobilissimi familiaritati sese magis adjunxit? Quod videlicet non ignoraret, ad virtutem aut vitium permagni referre cum quibus quispiam consuescat. Atque idcirco quis præsulibus, imo quis universæ urbi carior, (quamvis alioqui ob ipsius magnitudinem omnes obscuri atque incogniti essent) aut quis ob temperantiam clarior, aut ob ingenii sagacitatem illustrior? Quodnam doctrinæ genus non peragravit? Imo quodnam est, quod non, ut ne unum quidem alius? Cuinam autem concessit, ut ad ipsum vel tantillum appropinquaret, non æqualium tantum, sed etiam majorum natu, et qui plus temporis in litterarum studiis consumpserant? Nam et omnia ut unum excoluerat, et singula rursum ut omnia (*ac summos progressus facit,*). Ac ut voluceri ingenio præditos, studio et diligentia, ita studiosos et industrios ingenii celeritate superabat: D vel, ut rectius loquar, ingeniosos ingenio, et laboriosos studio, et eos qui utraque re pollebant, utraque præcellebat.

7 Atque ex Geometria quidem et Astronomia (*in geometria, astronomia,* e), et e doctrina aliis periculosa, cum, quidquid utile erat, collegisset; hoc est, ut ex corporum cœlestium concentu atque ordine Creatorem admiraretur; quidquid noxium et exitiosum erat, effugit: nempe ea, quæ sunt ac fiunt, ad siderum motum haudquaquam referens; quemadmodum ii qui conservam suam creaturam adversus Creatorem concitant, verum, ut alia omnia, sic eorum quoque motum, ut par est, divinæ providentiæ attribuens. In numeris (*arithmetica,*) autem et supputationibus, atque ea f eximiæ artis medicæ (*f medicina,*) parte, quæ in naturis ac temperamentis, caussisque morborum inquirendis versatur, ut succisis radicibus rami quoque simul amputentur; quis ita ineptus et pervicax erat, ut secundas ipsi daret, ac non bene secum agi duceret, si proximum illi numerum obtineret, ac primas inter secundos ferret? Neque vero hæc sermo quidam sunt, nullo testimonio (*ubique postea clarus:*) suffultus verum et Orientalis et Occidentalis ora, et denique omnes eæ regiones, quas postea perlustravit, insignes ipsius doctrinæ columnæ sunt.

E

a Pater SS. Gregorii, Cæsarii, Gorgoniæ, Gregorius et ipse dictus, ab Hypsistariorum secta media inter Gentiles et Judæos, ad fidem conversus, quo tempore Episcopi ad synodum Nicænam proficiscebantur anno 325, ut 13 Januarii, cum de S. Leontio, Cæsariensi Episcopo ageremus, diximus. Id hic filius indicat, dum cum oleastro in frugiferam olivam insitum ait, metaphora ex S. Pauli epistola ad Romanos sumpta, ut observat Elias Cretensis. Porro Gregorius deinde Nazianzi Episcopus fuit, et in Sanctorum tabulas relatus ad 1 Januarii, ubi Vitam ejus, sive filii, Gregorii scilicet Theologi, orationem in ejus funere habitam dedimus. — b Mater S. Nonna colitur V Augusti. — c Interruptus sensus. Referri hæc debent ad illa, quæ post sequuntur: distracti sumus. — d Ea Cappadocia secunda erat, ut Elias Cretensis notat. — e Id est astrologia, ut inquit Elias, qui præclare quid in his artibus, astrologia, geometria, arithmetica, Cæsarius ut vanum rejecerit, quid elegerit tamquam utile, ostendit. — f Asserit idem Elias, hoc non per ironiam esse dictum: revera enim θαυμαστὴν ἰατρικὴν admiratione dignam esse medicinam, quibus verbis Græce usus Gregorius.

§ II. *S. Cæsarii a studiis ad parentes reditus: vita aulica sub Constantio Imp.*

Cum autem ut omnis generis mercibus in ingentem navim onerariam, sic ipse omni virtutis ac disciplinæ genere in animam suam collecto, in patriam rursus navigaret (*Domum reversurus*), ut pulchras doctrinæ suæ merces aliis etiam impertiret; hic quoque admirabilis quædam res accidit: quam (quia ejus recordatio me omnium maxime delectat, vobisque etiam voluptatem afferre posset) non alienum fuerit paucis exponere. Mater nostra, materno quodam voto, atque amoris erga filios pleno, hoc optabat, ut quemadmodum ambos eodem tempore emiserat, sic ambos quoque simul redeuntes videret (*optante matre ut simul cum fratre rediret,*). Eramus enim, si non aliis, matri quidem certe, cum simul conspiceremur, a par quoddam votis exoptandum atque visendum, licet nunc ab invidia male dissolutum. Et ecce Dei impulsu, (qui justas preces audit, et parentum erga probos filios amorem in pretio habet) nec ex consilio ullo, nec ex compacto (*cum eo, illius ignaro,*), ille Alexandria, ego b ex Græcia, alter a terra, alter mari, eodem tempore in eamdem civitatem appulimus (*simul venit Constantinopolim:*). Hæc autem erat Byzantium, urbs totius Europæ principatum nunc tenens; in qua tantam brevi gloriam Cæsarius adeptus est, ut publici honores, nobileque matrimonium, ac senatoria dignitas ei oblata fuerit; communique decreto a c magno imperatore per legatos petitum sit, ut principem urbem viro eruditorum principe ornari atque honestari vellet, (si quidem hoc ipsi curæ esset, ut vere primaria, nomineque suo digna existeret) atque ad ceteras ipsius laudes hanc accedere, ut Cæsario et medico et cive ornaretur (*ut ibi maneat, magnis promissis sollicitatur:*): quamvis alioqui præter ceterum splendorem, viris, tam in philosophia, quam in aliis artium

A artium generibus, eximiis abundet. Sed de hac re satis.

9 Illud autem quod tunc contigit, licet aliis temere ac fortuito contigisse videretur, cujusmodi multa fert casus in rebus humanis; apud pios tamen perquam manifestum erat, nulli alii eam rem adscribendam esse, quam Deo caris parentibus ad unius voti summam explendam, filios tum terra tum mari in unum colligentibus. Age, ne hanc quidem Cæsarii laudem prætereamus, quæ quamvis aliorum judicio exigua fortasse, et ne commemoratione quidem digna sit; mihi tamen, maxima et tunc visa est, et nunc item videtur, (si modo fraternus amor laudem meretur) neque unquam eam inter primas collocare desinam, quoties mihi de rebus narratio instituta fuerit. Nam cum civitas iis, quos diximus, honoribus eum retineret, negaretque se illi ulla ratione potestatem discedendi facturam; ego tamen, cujus auctoritatem Cæsarius in omnibus rebus plurimi faciebat, in contrarium nitens, hoc sum consecutus, ut nec parentes voto suo, nec patria debito sibi officio, nec denique ego desiderio meo frustrarer. Itineris enim socium comitemque se mihi adjunxit, meque non urbibus solum et populis, non honoribus et proventibus, qui multi ad eum undique partim confluebant, partim in spe atque expectatione erant; B verum propemodum ipsi quoque Imperatori ejusque edictis anteposuit.

fratris tamen consilio in patriam redit.

10 Hinc ego, excussa omni ambitione, non secus ac gravi quodam domino, et molesto morbo, philosophari atque ad supernæ vitæ studium meipsum transferre constitui: vel potius antiquior quidem cupiditas fuit, vita autem posterior. At vero Cæsarius, cum doctrinæ suæ primitias patriæ consecrasset, dignamque laboribus admirationem sui commovisset; postea gloriæ cupiditate ductus, atque, ut mihi fidem faciebat, quo urbi præsidio esset, in aulam se contulit: non ille sane rem admodum gratam nobis faciens, (me etenim apud vos purgabo) quoniam inter postremos apud Deum censeri, satius et sublimius est, quam apud terrenum Imperatorem primas ferre, non tamen reprehensione dignam. Philosophari enim ut maximum, ita difficillimum est: nec id aggredi multorum est, nec aliorum, quam quos divina mentis magnitudo, quæ probæ hominum voluntati manum porrigere solet, advocavit. Non parvum autem hoc quoque æstimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus, probitati studeat, ac majorem Dei salutisque suæ, quam terreni splendoris, rationem habeat, atque hunc quidem, tamquam scenam aut personam quamdam ex multis et C caducis præferat, hujus mundi fabulam agens; ipse autem Deo cum imagine, quam se ab eo accepisse, eique debere novit, vitam ducat.

postea ad aulam redit,

fratre non omnino probante :

11 Quem quidem scilicet animum Cæsario fuisse compertum habemus. Nam cum non magno negotio ac labore opus habuisset; verum doctrinam duntaxat suam, vel potius brevem quemdam doctrinæ prologum ostendisset; primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus, amplissimis honoribus affectus est. *d* Gratuitam porro artis humanitatem Proceribus proposuit, illud nimirum exploratum habens, nihil esse quod, hominem ad altiora proveheret, quam virtutem, et famam honestis rationibus collectam. Et quibus gradu inferior erat, eosdem gloria longe superabat. Qui cum ob pudicitiam et temperantiam omnibus carus esset, eaque de caussa pretiosarum rerum curam susciperet; nec *e* adjuratore Hippocrate ullo modo opus haberet, adeo ut nihil prorsus esset *f* Cratetis simplicitas, si cum illius simplicitate conferretur; omnibus rursum magis quam pro dignitatis ipsius gradu venerabilis erat.

fit primus medicus, et amicus Imperatoris :

artem gratis exhibet Proceribus :

12 Cumque magnis quotidie dignitatibus ornaretur, majoribus tamen, ac jam in spe positis, dignus habebatur, tum ab ipsis Imperatoribus, tum ab omnibus iis, qui primas secundum eos tenebant. Quodque maximum censendum est, non commisit, ut a gloria, aut ab iis, inter quas versabatur, deliciis, animæ suæ nobilitas corrumperetur. Quin potius cum multa et magna ipsi suppeterent, ad dignitatem tamen hoc primum erat, quod Christianus et esset et nominaretur: sic ut alia omnia cum hoc uno collata, ludus quidam ac nugæ ipsi essent. Alia enim ab aliis etiam ludi posse, non secus atque in scena, quæ celerrime et figitur et dissolvitur, imo facilius fortasse deletur, quam constituitur, ut ex multis hujus vitæ mutationibus, et prosperitate sursum ac deorsum labente, perspicere licet: pietatem vero bonum unum proprium esse, quodque tuto permaneat. In his studiis Cæsarius, etiam in *g* Chlanide, versatus: est in his cogitationibus et vixit et vita cessit, majorem quantum ad absconditum hominem pietatem ostendens et exhibens, quam quæ in commune spectabatur.

D *EX ORAT. S. GREG. NAZIAN.*

summo est in honore :

temperanter et pie vivit.

a *Græce est,* ξυνωρὶς γὰρ ἰσοφορούμενοί τις, biga quædam videbamur. — b *Gr.* ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ex Hellade; *Athenis nempe.* — c *Erat is Constantius, Constantini Magni F. Ad eum missi a Senatu legati, ut Cæsarium juberet in urbe regia manere. Ita in Græco:* καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν σταλῆναι τὸν μέγαν ἀπὸ κοινοῦ δόγματος, τὴν πρώτην πόλιν τῷ πρώτῳ λογίων κοσμηθῆναί τε καὶ τιμηθῆναι, E ut ad magnum illum Imperatorem legatio mitteretur ex communi decreto ut principem urbem eruditorum principe ornari et honorari *juberet.* — d *Gr.* Ἄμισθον δὲ τὴν τῆς τέχνης φιλανθρωπίαν τοῖς ἐν τέλει προτιθείς. *Quod vel ita intelligi potest, ut iis qui in dignitate erant,* gratis curationem adhibuerit, *vel ut gratis medicinam eos docuerit.* — e *Extat juramentum illud Hippocratis initio 4 classis operum ejus. Elias Cretensis solum ex eo ita delibat:* ne quid benignæ atque humanæ hujus artis adulterarent, ne cum fraude tractarent, nec operam suam pretio addicerent. *Plura sunt illius juramenti capita; ut non postremum, nisi certis in rebus.* — f *Crates Thebanus opes suas plebi projecit, sed* ex inani ostentatione *ut Elias Cretensis observat.* — χλανίδες, *inquit idem, Senatoriæ dignitatis symbolum.*

§ III. S. Cæsarii apud Julianum Apostatam gratia: constantia in fide Orthodoxa.

Atque ut alia omnia prætermittam, propinquorum nempe, qui in calamitatem aliquam inciderant, curam et præsidium, fastus contemptum, æquabilitatem inter amicos, auctoritatem apud Præsides, certamina quæ pro veritate suscepit, sermones quos multos et frequentes et cum multis habuit, non argutos solum, sed etiam admodum pios et ardentes; rem unam pro omnibus dicam, qua nihil in ipsius vita celebrius est, magisque pervulgatum. Furebat adversus nos *a* infandus Imperator, et cum in seipsum primum per Christianæ fidei abjectionem insaniisset, jam aliis quoque intolerabilis erat; nec ceterorum quidem Christi hostium in modum magno animo impietatem profitens, verum humanitatis obtentu persecutionem celans; atque instar flexuosi illius serpentis, qui ipsius animum obsidebat, omni machinarum genere in voraginem suam miseros callide pertrahens. Ac ne eos honores, qui Martyribus haberi solent, consequeremur (hos enim Christianis vir egregius invidebat) primum illius artificium hoc fuit, ut qui Christi caussa patiebantur, tamquam sontes et facinorosi cruciatu afficerentur. Alterum, quod huic rei non tyrannidis, sed persuasionis nomen imponebat: quo scilicet major eorum infamia, quam periculum esset, qui sponte ad impietatem se conferebant.

Juliano Apostata Christianos persequente,

F *non aperta vi,*

ne Martyres fierent.

14 Cumque alios pecuniis, alios dignitatibus, alios promissis, alios variis honorum generibus (quos ne regie quidem, sed perquam serviliter in omnium aspectu deferebat) omnes denique verborum præstigiis ac suo exemplo ad se alliceret, post multos Cæsarium quoque aggreditur. Proh stuporem et amentiam, si spem habuit fore, ut et Cæsarium, et fratrem meum, et bis parentibus natum, prædaretur

sed callide multos pervertente ;

ipse quoque Cæsarius oppugnatur :

EX ORAT. S. GREG. NAZIAN.

A prædaretur? Verum (ut in hoc sermone paullum immorer, atque ex hac narratione delicias capiam, quemadmodum ex spectaculo, ii qui tunc adfuerunt) ingrediebatur vir ille fortis, Christi signo septus, clypeique vice magnum Verbum præferens, ad hominem multum in armis et magnum in dicendi facultate. Nec vero ad illius aspectum ullo metu perculsus est, nec ob verborum blanditias de animi magnitudine quidquam abjecit: verum promptus et paratus athleta erat ad decertandum, tum sermone tum opere, adversus eum, qui in utroque genere viribus pollebat. Ac tale quidem erat stadium tantusque pietatis propugnator. Atque certaminis præses, hinc quidem Christus per Passionem suam pugilem armans; illinc autem gravis tyrannus, tum verborum illecebris athletam mulcens, tum potentiæ mole territans. Quin etiam utrimque theatrum erat, hoc est, et eorum qui in fidei pietate adhuc remanserant, et eorum qui ab illo abrepti fuerant, in utram partem eorum certamen inclinaret spectantium, atque uter vinceret, magis laborantium, quam illi ipsi quos spectabant.

intrepide cum eo agit,

b 15 An non *b* timuistis, ne quid Cæsario animi alacritate parum dignum accideret? At bono estote B animo: cum Christo enim victoria, qui mundum vicit, ac nihil quidem mallem, quam ut ea quæ tunc dicta et proposita sunt, sigillatim nunc exponerem (nam et logicas aliquot captiones et argutias, meo quidem judicio, memoratu non injucundas ea disputatio continet) verum intempestivum prorsus hoc foret, et ab orationis instituto alienum. Ut autem Cæsarius cunctis verborum illius nexibus, et conatibus omnibus tam apertis quam obscuris, ludi cujuspiam instar propulsatis, magna et clara voce Christianum se et esse et semper fore pronuntiavit, nec sic quidem prorsus ejicitur: mire etenim Imperator Cæsarii doctrina frui atque exornari gestiebat. Quo etiam tempore celeberrimum illud, cunctis audientibus, prolocutus est. O felicem patrem! o infelices liberos! Nam nos quoque ignominiæ societate ornandos duxit, quorum et eruditionem et pietatem Athenis cognoverat. Verum in reditum ejus reservatus, (commodum etenim illum adversus Persas justitia armabat) ad nos redit, exul beatus, et victor incruentus, atque ob ignominiam clarior, quam ob splendorem et gloriam. Hanc ego victoriam magna illius manu, et sublimi purpura, et ingentis pretii diademate longe sublimiorem et excellentiorem esse C censeo. Hac narratione magis efferor, quam si universum imperium cum eo partitus esset. Malis igitur temporibus cedit, in eoque legi nostræ obtemperat, quæ hoc sancit, ut si quando tempus urgeat, pro veritate quidem, periculum adeamus, nec pietatem per ignaviam prodamus; quamdiu autem licet, pericula ipsa ne provocemus, sive animarum nostrarum metu, sive ut iis consulatur, qui periculum nobis inferunt.

et conatus ejus eludit,

se semper Christianum fore professus;

acerbo ejus dicto perstringitur, una cum fratre:

redit in patriam.

a *Julianus Apostata, Constantio mortuo, solus imperavit ab anno 361 ad 26 Junii 363. Quæ adversus Christianos ab eo gesta, passim commemorant Ecclesiasticæ historiæ, ubi hic breviter S. Gregorius Nazianzenus.* — b *Timuisse certe Gregorius ipse videtur, cum fratrem intellexit in Juliani se familiam contulisse. Scripsit enim gravissimam ad eum epistolam, in qua alterum etiam sensum significat.* Magnopere hac confusi erubuimus, *inquit.* Nam quod mœrore affecti fuerimus quid scribere attinet, ad eum præsertim cui id omnium mortalium maxime persuasum est? Deinde (ut de nobis nihil dicamus) per quanta anxietatis, addam etiam timoris, nos fama ea, quæ de te pervagatur, implevit, vellem si fieri posset sermonibus iis, quos aut de te, tum familiares et necessarii, quam externi, quoquo modo nobis cogniti, dum tamen Christiani et quidem omnes mœrore serunt, interesses, quandoquidem etiam homines plerumque cupidiusque in alienis rebus philosophari solent. Istius plus cujuspiam declamationis hæc verba ipsa fuerunt. Nunc Episcopi filium militare, nunc externam potentiam et gloriam appetere, nunc pecuniis atque opibus deditum esse, quando pecuniarum communis ignis accensus est, atque in solutis animarumque periculo versantur homines; ac non potius unam hanc gloriam et securitatem et opes existimare, nostrum fortiter et strenue adversus tempus stare, et

Gregorius eum antea a consiliatu

quam longissime se ab omni scelere et piaculo removere... Ac D dominum quidem patrem nostrum sermones hos perquam ægre et indigne ferentem, ipsiusque etiam vitæ tædio laborantem, quoque modo solor ac recreo, de tua voluntate omnique sententia illi spondens, atque confirmans, te nequaquam diutius nobis molestum fore. *Ac deinde inter alia* ad constituendas vitæ suæ rationes *eum* hortatur.

§ IV. *S. Cæsarii sub Valente Imp. officia: mors: sepultura.*

Posteaquam autem hæc caligo discussa est, externaque regio caussam recte disceptavit, ac vibratus gladius impium prostravit, resque ad Christianos redierunt; quid dicere necesse est, quanto cum honore et gloria, aut cum quot et quantis testimoniis, ac velut ipse beneficium potius dans quam accipiens, in aulam rursum receptus sit, ac novus honos priorem exceperit? Ac tempus quidem *a* Imperatores subinde commutavit; Cæsario autem gloria, et auctoritatis apud eos principatus haudquaquam convulsus ac dissolutus est. Quin potius de eo inter *b* Imperatores certamen erat, quisnam Cæsarium magis sibi adjungeret, et cujusnam ille magis amicus et familiaris diceretur. Talis Cæsarii pietas, talia pietatis præmia. Audiant juvenes, audiant viri, ac per eamdem virtutem ad eumdem splendorem contendant, (bonorum enim laborum gloriosus est fructus) quicumque hoc etiam ambiunt, atque in felicitatis parte collocant. E

Juliano mortuo ad aulam revocatur,

a acceptissimus Imperatoribus:

b

17 Jam vero quale hoc quoque ipsius miraculum est, quod simul et parentum et ipsius pietatis maximum argumentum habet? In Bithynia degebat, *c* præfecturam ab Imperatore non postremam administrans. Quæstoris siquidem munere fungebatur, ac thesaurorum curam gerebat. Hoc enim illi majorum dignitatum velut præludium esse Imperator voluit. Cum autem Nicææ terræmotus, post hominum memoriam maximus, exortus, omnes pene oppressisset atque una cum urbis pulchritudine delevisset; solus ipse ex illustribus viris, aut certe cum admodum paucis, evadit: idque modo quodam incredibili, hoc est, ipsa ruina protectus, ac parvas quasdam periculi notas referens, ut eo scilicet modo metum caperet majoris salutis magistrum, totumque sese supernæ parti adjungeret, translata militia a rebus motui obnoxiis, et commutata sibi ipsi aula. Atque hoc quidem et in animo habebat, et summo studio exoptabat, quemadmodum mihi per litteras persuadebat, cum hanc ad eum monendum *d* occasionem arripuissem: quod nec unquam facere destiti, moleste ferens, illius indolis magnitudinem in deterioribus rebus versari, animamque adeo philosophicam in publicis negotiis volutari, ac velut solem nubibus obduci. F

c fit Quæstor Bithyniæ:

in ruina Nicææ ex terræmotu servatur, relicta cicatrice:

suadente fratre, statuit mundum relinquere:

d

18 Verum terræmotu quidem superior fuit, *e* morbo vero non item: homo enim erat. Atque illud ipsi proprium fuit, hoc cum aliis commune: illud pietatis, hoc naturæ. Atque consolatio calamitatem antevertit: ut ipsius morte concussi, ob admirandum salutis genus gloriemur. Ac nunc nobis magnus ille Cæsarius servatus est, civis pretiosus, mortuus laudatus, ex hymnis ad hymnos transmissus, ad Martyrum sacraria cum pompa ductus, sanctis parentum manibus honoratus, matre cereorum gestatione pietatem mœrori subrogante, lacrymis a philosophia superatis, psalmodiis luctum sedantibus, denique anima recens creata, quam Spiritus *f* per Baptismum reformavit, dignos honores recipiens.

morbo moritur:

in patria sepelitur.

f

19 Hoc tibi a me, Cæsari, funebre munus: hæ sermonum meorum primitiæ: quos occultavit persæpe questus, in teipsum detecturus eras. Hoc tibi a me ornamentum, tibi quidem, sat scio, omni ornamento carius: non sericæ ac molles, ac circumfluentes telæ, quibus, neque dum adhuc superstes esses, multorum more delectabaris, utpote virtute sola ornatus

Frater funebri oratione eum laudat.

A natus: nec lini pellucidi texturas, nec pretiosorum unguentorum infusiones, quas prius etiam ad gynæcea remittebas, et quorum fragrantiam dies unus solvit: nec denique aliud quidquam parvorum, et quæ apud parvos in pretio sunt: quæ quidem omnia hodierno die amarus hic lapis una cum pulchro corpore contexisset. Valeant Gentilium certamina et figmenta, per quæ miseri juvenes ornati sunt, exigua exiguorum certaminum præmia proponentes: et quibuscumque rebus per libamina et primitias et coronas, ac recens decerptos flores, hominibus vita functis parentent, patriæ legi potius et stolido mœrori, quam rationi servientes.

quæ optima parentandi ratio:

20 Meum munus est oratio, quod etiam fortassis futurum tempus excepturum est, perpetuo motu præditum; nec eum qui hinc migrarit, prorsus abscedere sinens; verum auribus animisque hominem, quem ornandum suscepit, semper conservans, ac desiderati simulachrum expressius, quam in tabula spectandum proponens. Ac talia quidem sunt, quæ a nobis offeruntur. Si autem parva et meritis tuis inferiora, Deo quoque gratum est, quod fit pro viribus. Atque alia quidem persolvimus, alia vero dabimus, anniversarios honores et commemorationes offerentes, ii quidem certe qui superstites erunt. D

EX ORAT. S. GREG. NAZIAN.

et præsagit anniversarios ei honores habitum iri.

a *Inde conjiciat forsan quispiam, ad Jovianum Imp. fuisse revocatum, deinde eo mortuo ad Valentinianum ac Valentem.* — b *Eosdem nempe Valentinianum ac Valentem.* — c *De ea præfectura egimus in prolegomenis.* — d *Extat Gregorii epistola, tunc scripta quæ Cæsario illud accidit, monentis* Deum sequi *debere,* a quo salutem acceperant, atque ad illius partes sese adjungere, parva et humi repentia parum curantes. *Tum se etiam [illegible], quæsque deprecemur [illegible] colloquimur.* Fortassis graves tibi ac molesti esse videmur, qui de his rebus sæpius ad te scribamus, ac sermones nostros non admonitionem, sed ostentationem esse existimas. — e *Eo paullo post correptus videtur, atque anno sequenti anni obiisse. Unde falli certum est Nicephorum, qui lib.* 12 *cap.* 44 *scribit, cum Elebicho missum Antiochiam a Theodosio, anno Christi* 388, *ad vindicandam populi rebellionem,* Cæsarium Gregorii fratrem qui tum Magistri dignitatem in Imperiali aula obtinebat. *Nam cum hæc habita est in Cæsarium ejusque oratio, vivebat adhuc parens uterque: ac pater postea mortuus laudatus quoque funebri oratione ab eodem Gregorio est, præsente S. Basilio, qui tamen mortuus est anno decimo ante tumultum Antiochenum, qui, ut nos statuimus, vicesimo post Cæsarii obitum contigit.* — f *Hinc conjicio non pridem ante baptizatum fuisse Cæsarium, qui mos erat ea ætate multorum, ut in adultam ætatem baptismum differrent, haud sane prudenti consilio, inter tot undique impendentes mortalium vitæ casus.*

DE S. FELICE III PAPA,

B E

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. *Felices quatuor Pontifices Romani sancti Felicis* III *cultus sacer, progenies nobilis.*

ANNO CCCCXCII XXV FEB.

SS. Felices Pontifices Romani.

Felix I Mart.

Inter summos Ecclesiæ Romanæ Pontifices memorantur quatuor Felices appellati, omnes sacris tabulis Martyrologii Romani adscripti: ac duo quidem priores, suo etiam sanguine agrum Evangelicum sibi commissum irrigarunt, annuo cultu Officii Ecclesiastici ad aram itaque honorantur, Felix I, qui sub Aureliano Principe *circa annum* CCLXXV martyrio coronatus est, *ad diem* III *Kalendas Junii: ad* IV *Kalendas Augusti* Felix II, qui a Constantio Imperatore Ariano ob fidei defensionem e Sede sua dejectus et Cære in Tuscia occulte gladio necatus gloriose occubuit, *uti iisdem verbis traditur in Martyrologio Romano, ubi et* Papa secundus *nuncupatur: ut mirum sit eum ex numero Pontificum expungi ab Onuphrio Panvinio in Chronico Ecclesiastico et Notis ad Platinam, Alphonso Ciaconio in Historia Summorum Pontificum, aliisque. Extat antiquus codex MS. in bibliotheca Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ, in quo sub nomine Damasi Papæ continetur Historia Summorum Pontificum, ad S. Felicem* IV *post tempora Da-* C *masi continuata, adjunctis dein absque ullo elogio nominibus sequentium Pontificum ad Pelagium usque secundum, S. Gregorii Magni decessorem. In hac historia etiam Felix* II, *inter Summos Pontifices recensetur, ac successor S. Liberii adhuc viventis, et ab Constantio Imperatore, quod nollet hæresi Arianæ consentire in exilium relegati, qui tum videtur ultro pontificatu cessisse et Clero Romano plenum liberamque dedisse facultatem præficiendi universali Ecclesiæ Pastorem, qui eam (uti S. Felix fecit) contra violentiam insidiasque Arianorum propugnaret. Historia Pontificum asserit Felicem aut* cum consilio Liberii ordinatum, *aut, ut aliqui Codices, habent eum* a Liberio cum consilio aliorum ordinatum. *Ita S. Cælestinus* V *nulla etiam publica urgente necessitate, anno* CIↃCCXCIV *dignitate Pontifica aliquamdiu administrata, sese abdicavit. Reliqua de S. Felice* II *discutientur ad* XXIX *Julii.*

Felix II Mart.

an hic statuendus inter Pontifices?

2 *His obiter prælibatis, securius sequentes cum Martyrologiis,* Felicem III Papam, Felicem IV Papam *vocamus, quos Ciaconius asserit* Felicem II *et* Felicem III *fuisse ac dici debere. Altera de hisce duobus controversia est, qui dies cultui sacro singulorum in Martyrologiis assignentur. Perantiquum MS. Martyrologium Richenoviense et MS. Carmeli Coloniensis, varia item exemplaria MSS. Usuardi ad usum fere Ecclesiarum Belgicarum aucta, MS. Florarium, Martyrologium Coloniæ* 1490 *excusum, Bellinus de Padua, Molanus in additionibus ad Usuardum,* XXX *die Decembris hæc pauca habent.* Romæ S. Felicis Episcopi, *quem Maurolycus* Papam III *nominat. Petrus de Natal. lib.* 2 *cap.* 21 *eumdem* Simplicii Pontificis successorem *tradit, ac* III Kalend. Januarii in basilica B. Pauli Apostoli sepultum. *Hermannus Greven in Auctario Usuardi,* Secundum Catalogum, *inquit,* Romæ Felicis Papæ tertii (secundum alios quarti) et Confessoris. *At qui referant illo die Felicem* IV *necdum legimus. Hujus obitum contigisse* IV *Idus Octobris tradit ante citata Historia Pontificum, in qua de die, quem Felix* III *ultimum in hac vita habuit, nihil omnino dicitur. Ejusdem Felicis* III *memoriæ iterum consecratus traditur dies* III *Idus Maii in MS. Florario his verbis:* Romæ depositio Felicis Papæ III, anno salutis CCCCXCII, sepulti in basilica S. Pauli. *At Canisius in Martyrologio Germanico* XVI *Septembris,* Romæ, *inquit,* S. Felicis Papæ tertii, viri admodum sancti, qui Acacium Episcopum Constantinopolitanum hæreseos condemnavit. *De eodem S. Felice* III *Romani Martyrologii tabulis auctoritate Urbani* VIII *Pontificis Maximi recognitis ita legitur* XXV *Februarii:* Romæ natalis S. Felicis Papæ tertii, qui S. Gregorii Papæ atavus fuit: de quo is refert, quod S. Tharsillæ nepti apparens, illam ad cœlestia regna vocavit. *Ante eam recognitionem legebatur:* Romæ natalis S. Felicis Papæ quarti, qui S. Gregorii Papæ atavus fuit *etc. At* XXX *Januarii olim legebatur* Romæ S. Felicis Papæ tertii, qui pro fide Catholica multum laboravit. *Nunc illud* Tertii *sublatum est, et* Felix IV *illo die colitur, ut tum dictum est pag.* 1032 *et sequente.*

Felix III,

colitur 30 Decemb.

13 Maii,

16 Septemb.

F

et 25 Feb.

per errorem 30 Janu. quo colitur Felix IV.

3 *S. Gregorius Magnus homilia 38 in Evangelia de* S. Felice *atavo suo ista scribit:* Quadam nocte Tharsillæ *amitæ*, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosæ, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis, in honore et culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsa narravit, per visionem atavus meus Felix, hujus Romanæ Ecclesiæ Antistes, apparuit, eique visionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio, quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. *Hæc S. Gregorius*

Felix Papa atavus S. Gregorii Magni,

A

AUCTORE G. B.

rius, qui lib. 4 *Dialogorum cap.* 16 *ex citata homilia eadem recolit, eruntque ad Vitam S. Thorsillæ amitæ ejus die* XXIV *Decembris plenius enarranda. Venerabilis Beda lib.* 2 *Hist. Eccl. Gentis Anglorum cap.* 1 *Felicem Papam etiam atavum S. Gregorii asserit.* Erat Gregorius, *inquit,* natione Romanus, ex patre Gordiano, genus a proavis non solum nobile sed et religiosum ducens. Deinde Felix ejusdem Sedis Apostolicæ quondam Episcopus, vir magnæ gloriæ in Christo et in Ecclesia fuit ejus atavus. *Hæc Beda secutus S. Gregorium, ex quorum verbis, quintus hic Felix fuerit non liquet. Joannes Diaconus, qui circa annum* DCCCLXXX *de vita S. Gregorii libros quatuor conscripsit, atavum ejus Felicem Papam* IV *dixit.* Iste *Gregorius, inquit,* senatoria stirpe progenitus, tam nobilissimam quam etiam religiosissimam genealogiam duxit, ita ut quartus Felix Apostolicæ Sedis Pontifex, vir magnæ in Christi Ecclesia *reverentiæ,* qui basilicam SS. Cosmæ et Damiani Martyrum via sacra juxta templum Romuli, sicut hactenus cernitur, venustissime fabricavit, ejus atavus fuerit. *Hæc ibi. Quæ de fabrica basilicæ SS. Cosmæ et Damiani referuntur, ad S. Felicem* IV *spectant, et in ejus Actis* XXX *Januarii narrantur. Joannem Diaconum secutus Leo Marsicanus Episcopus Ostiensis, qui circa annum* CIↃC *floruit,*

non IV,

B

lib. 1 *Chronici Casinensis cap.* 1 *de S. Benedicto loquens ista de* S. Felice *adjungit.* Claruit *S. Benedictus, inquit,* temporibus Imperatorum Justini senioris et Justiniani, Romanorum vero Pontificum, Joannis primi, et quarti Felicis, quem sanctus Papa Gregorius atavum suum fuisse testatur.

4 *Hæc Leo, ita prædicta S. Gregorii verba cum Joanne Diacono interpretatus, cum ipse solum dicat* atavum suum fuisse Felicem Romanæ Ecclesiæ Antistitem; *eumque esse Felicem* III, *de quo hic agimus, persuadent et patria utriusque Felicis, ac ratio temporis recte ponderata. Nam Felix* IV *fuit Samnis natione, patria Beneventanus, at Felix* III *Romanus. Atqui certum atque indubitatum est S. Gregorium non ex Samnitibus originem ducere, sed ab antiquis Romanis Senatoribus. Præterea si anni ab obitu Felicis* IV *numerentur, usque ad electionem S. Gregorii Papæ jam tum senis, tantum sexaginta invenientur, quibus includi nequeunt quinque generationes ab atavo ad atnepotem statuendæ: haberi autem poterunt, si anni circiter centum interponantur, quot fere fluxerunt ab obitu S. Felicis* III, *usque ad S. Gregorii Pontificatum. Quæ pluribus exponit Baronius in Notationibus ad Martyrol. Rom. et in Annal. an. Ch.* 592, *ubi cum num.* 1 *narrasset, S. Felicis* III *obitum, addit,* explosa depravata lectione, qua in Martyrologio Romano legebatur

sed Felix III.

C

Felix Quartus, legi S. Felicem Papam Tertium. *Consentiunt passim reliqui scriptores, Onuphrius Panvinius, Joannes Stella, Alphonsus Ciaconius, de Pontificibus Romanis, Arnoldus Wion, Joannes Seifridus aliique qui de familia Aniciana, ut mox dicetur, scribunt Petavius, de Doctrina temporum lib.* 13 *ad an.* 592, *Severinus Binius aliique in collectione conciliorum. His refragatus Ferrarius in Catalogo SS Italiæ, sed ante recognitionem Martyrologii Romani ab Urbano* VIII *curatam, et frustra absque antiquorum auctoritate confugit ad familiam maternam S. Gregorii, quasi vel ita esset ex Samnitibus oriundus. At quod maximum ex ratione temporis possumus firmamentum, silent o præterit: neque aliud extat effugium, quam enervando notionem vocis* atavus, *quasi ea* avus *æque vel* proavus *inducetur. Quæ frustra excogitantur. Cum Ferrario sentit Vipera de SS. Beneventanis hoc die.*

5 *Arnoldus Wion secutus Hieronymum Bardum Florentinum Ordinis Camaldulensis, cujus librum MS. Italico sermone de nobilissima et antiquissima familia gentis Aniciæ habuit, in suo de eadem familia tractatu S. Felicem* III *Papam, atavum S. Gregorii*

creditur a quibusdam e nobilissima Anicia familia ortundus.

D

Magni, a Quincto Anicio Prænestino, quem anno Urbis conditæ CCCCL, *ante Christum natum circiter* CCC, *prognatum asserit interpositis quindecim clarissimorum virorum generationibus. Hos Wionis et Bardi conatus illustrat et prosequitur Joannes Seifridus in arbore Aniciana Serenissimorum Principum Augustissimæ Domus Austriacæ. Avus S. Felicis ab his auctoribus dicitur Anicius Tertullus, Sexti Anicii filius, ac Sexti Petronii Probi, qui anno* CCCLXXI *cum Gratiano Imperatore Consulatum gessit, frater. Hunc autem Anicium Tertullum anno* CCCLIX *et duobus sequentibus administrasse in Occidente Præfecturam Prætorii observavit Onuphrius lib.* 3 *Comment. in Fastos. Porro pater S. Felicis, ut, hi auctores sentiunt, fuit Flavius Anicius Felix, dicti Anicii Tertulli filius, de cujus conjugio hæc scribit Seifridus lib.* 3 *pag.* 104. Verisimillimum, *inquit,* mihi videtur hujus Felicis conjugem extitisse Petroniam illam, cujus epitaphium visitur Romæ ad D. Pauli extra muros: nam in una eademque tabella et filii Gordiani et filiæ Æmilianæ sepulchralis inscriptio annexa legitur, quæ nomina stirpis Aniciæ Gordianæ propria hoc tempore fuere, et illa in eodem epitaphio Levitæ conjux fuisse prædicatur: quod sane de eo quo loquimur Felice, intelligi non improbabiliter potest, præsertim cum ratio temporis minime nobis adversetur, nisi malimus opinari Petroniam hanc in Felicis Papæ III connubio vixisse, antequam nimirum sacris initiaretur ordinibus. *Hæc Seifridus. At memoratum epitaphium edidit Gruterus in Auctario antiquarum inscriptionum pag.* 1057, *et ex eo Seifridus, cujus priorem partem de Petronia hic lectoris judicio sistimus, est ante tale:*

avo Anicio Tertullo,

patre Flavio Anicio Felice.

an etiam matre Petronia?

E

num eam habuerit uxorem?

Levitæ conjunx Petronia, forma pudoris,
His mea discedens Sedibus ossa loco.
Parcite vos lachrimis dulces cum conjuge natæ,
Viventemque Deo credite flere nefas.
DP. in pace III Non. Octob. Festo VC. Conf.

Hæc ibi. Fuit Festus Consul cum Marciano anno CCCCLXXII.

6 *Natus autem est* S. Felix tertius patre Felice Presbytero de titulo Fasciolæ, *ut prodit Historia Pontificum antiqua, et ab Anastasio dein aucta, in omnibus passim manu exaratis et excusis exemplaribus, aut variis ad eam lectionibus simul typis regiis nuper editis, et Onuphrius in epitome summorum Pontificum eumdem Felicem appellat* Presbyterum Cardinalem Romanæ Ecclesiæ in titulo Fasciolæ. *At Baronius ad an.* 483 *num.* 16 *ex vetere Anastasii libro asserit ex* patre quidem Felice genitum, *sed ipsum Papam* functum antea presbyterio in Titulo Fasciolæ, *et ideo fuisse ante* Presbyterum Cardinalem sanctorum Martyrum Nerei et Achillei *addit Ciaconius. Reliqua, quæ S. Felix in juventute ac potiore virilis ætatis parte, seu cælebs, seu matrimonio conjunctus, aut etiam sacris Ordinibus susceptis egerit, nos latent. Ex iis tamen, quæ deinceps referemus, eum Pontificem maximum creatum, præclare admodum ac sancte id munus executum esse, recte colligimus, priorem vitam eum magna cum virtute peregisse. De posteris ejus ad S. Gregorium usque prædicti scriptores agunt, et alibi poterit esse nobis agendi occasio, maxime si certiora nanciscamur monumenta.*

num ipse an pater fuerit Presbyter Cardinalis?

F

§ II. *Pontificatus S. Felicis. Pulsis Episcopis substituti Alexandriæ Petrus Mongus, et Antiochiæ Petrus Fullo. Hic a S. Felice excommunicatus.*

Quem tempore turbulentissimo, in Cathedram S. Petri eveheret, servavit Deus S. Felicem, qui summa cum auctoritate libertateque esset orbis universi Ecclesiis Orientalibus atque Occidentalibus præfuturus, leges opportunas conditurus, caussas necessarias cogniturus, ac controversias occurrentes definiturus, oppressis opem laturus,

Tempora Pontificatus S. Felicis in difficilia.

fastu

A *fastu elatos depositurus, Imperatorum audaciam coerciturus, ac barbaris restiturus regibus: qui denique et aliorum esset legationes ab Oriente et Occidente suscepturus, et, ubi ipse præsens corpore nequiret assistere, suorum auctoritate legationum ac per vicarias præfecturas præsto futurus, cunctisque Ecclesiis supremus ipse arbiter et Judex sancto præsidio adfuturus. Præfuerat multis annis Orienti Zeno Imperator, homo semper perfidus, sed qui tum impellente Acacio Episcopo Constantinopolitano, vaferrimo hæretico, in deterius prolapsus, fidei formulam ab illo conceptam promulgavit:* Ἑνωτικὸν *id est, Conciliatorium appellarunt, sub quo Œcumenicæ synodi Chalcedonensis tacita abrogatio latebat. Joannes Talaia, seu Tabennesiota, Episcopus Catholicus, ac legitime ordinatus, Sede pulsus erat Alexandrina, ac Petrus Mongus, quem Mogum et Moggum alii vocant, ob hæreses a S. Simplicio Pontifice Romano damnatus ante depositusque, eo inconsulto et nulla habita synodo in illam reductus Sedem anathemata denique ab hisce hæreticis et laicis hominibus in Episcopos legitimos aliosque viros Orthodoxos lata sunt. Rebus hisce adeo intricatis subsidium porrecturus erat S. Simplicius Papa, sed morte præventus rem integram successori reliquit. Mortuus is dicitur* VI *Nonas Martii, quo die antiquis Martyrologiis inscriptus* B *est. Annus eo moriente labebatur* CCCCLXXXIII. *Intrusus etiam in Sedem Antiochenam Petrus Fullo Ecclesiæ illius pacem plane turbavit.*

turbantibus pacem Ecclesiæ Zenone Imp. Acacio Ep. CP.

Petro Mongo Ep. Alexandrino,

Petro Fullone Ep. Antiocheno,

8 *Odoacer Rex Erulorum, qui e remotis apud mare Suevicum seu Balthicum, sedibus oriundus, sed, ut observat Theophanes, in Italia educatus, ab Imperatoris Nepotis fautoribus in odium Orestis, qui Nepote fugato, Augustulum filium suum Imperatorem appellaverat, in Italiam cum milite evocatus est, qui occisis Oreste, ejusque fratre Paulo, ac relegato in Campaniam Augustulo, sublatoque Imperio Occidentali, Rex ipse Italiæ factus imperabat octavo anno: secta ipse Arianus, de Summi Pontificis electione legem tulit libertati Ecclesiasticæ repugnantem, quam Symmachus Pontifex anno* DII *in synodo Romana, Palmari dicta, abrogavit, in qua dicitur* Basilius sublimis et eminentissimus vir, Præfectus Prætorio atque vices præcellentissimi Regis Odoacris agens, *Clero* in unum apud B. Petrum Apostolum residenti dixisse: Quamquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione concordia principaliter Ecclesiæ, ne per occasionem seditionis status * civilitatis vocetur in dubium, tamen admonitione beatissimi viri Papæ nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, C ut propter illum strepitum et venerabilis Ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebretur electio. *Hæc ibi, quibus insunt fraudes et Odoacris Regis et Basilii Præfecti intrudere se in Summorum Pontificum electionem conantium. Potuit Simplicius Papa forsan petiisse aliqua auxilia, quæ ad comprimendas turbas, si quæ ab hostibus Ecclesiæ concitarentur, necessaria forent, non autem consultationem requisivit, multo minus,* ut laicus Sacerdoti anathema diceret, et contra Canones, quod ei non competebat, constitueret: *quemadmodum sententia synodi Palmaris ea constituta, decernuntur* nullius esse momenti, enervata esse et in irritum deducta.

Odoacre Rege Italiæ.

per Præfectum prætorii

** al. civitatis libertatem electionis Pontificiæ impediente.*

9 *Num autem propter iniqua Regis edicta inter obitum S. Simplicii, et electionem S. Felicis major temporis mora interponenda sit, dubitamus.* Sex Sedis vacantis dies *passim assignantur,* viginti *addunt alii codices, alii solum* tres dies *interponunt. Annum S. Felicis primum componit Theophanes cum anno decimo Imperii Zenonis: cujus tamen Imperatoris annum primum non numerat ab obitu Leonis senioris, quem statuit* vita decessisse mense Januario, Indictione XII, *anno Æræ vulgaris* CCCCLXXIV, *ac mox addit* Zenonem mense Februario D a Leone juniore filio suo Imperatorem coronatum, *et dein inchoatum a Septembri proximo annum, primum assignat Imperii Zenonis, ac mortem indicat* Leonis junioris, *quem uti solos* decem menses cum Zenone proprio parente moderatum Imperium obiisse, *mense scilicet Decembri ejusdem anni* CCCCLXXIV, *cum quo Baronius, Petavius aliique primum Zenonis annum finiunt. Hujus ergo Imperii anno decimo, a quo S. Felicis annos Theophanes numerat, decimum tertium agebat Acacius in Pontificatu Constantinopolitano, egissetque in Alexandrina secundum Joannes Talaia, seu Tabennesiota, nisi jam ante pulsus fuisset, ob caussam quam describit Theophanes:* Hoc etiam anno partium Petri Mongi studiosi, largitionibus atque imposturis Zenoni suaserunt, ut Joannem Tabennesiotam Episcopum, quasi præter ejus mentem consecratum, expelleret Alexandria, Petrum vero Mongum ab Euchaitarum locis Alexandriam revocaret. Tum vero Henoticon, pacis nimirum sanctionem, ab Acacio Constantinopolitano, prout affirmant nonnulli, dictatum, Zeno tulit, et per omnes provincias promulgavit. Mongum vero, priusquam rediret Alexandriam, cum Simplicio Romano Pontifice et Acacio jussit Zeno communionem habere. Hinc ut Mongum acciperent, ejicerent autem Joannem, Acacius ad Ale- E xandrinos scripsit. Joannes Petri adventu comperto, Clero licet et populo pro eo animas ponere paratis, ac ne discederet deprecantibus, mala quæ foret Petrus commissurus secum reputans, prudenter et citra tumultum urbe dilapsus est.

AUCTORE G. H.

Joannes Tabennesiota Ep. Alexandrinus expellendus,

ultro urbe exisse dicitur:

10 *Liberatus in Breviario de caussa Nestoriana et Eutychiana cap.* 18 *asserit* Joannem tum profectum esse Antiochiam, et sumptis ab Calandione Patriarcha Antiocheno intercessionis synodicis litteris Romanum Pontificem Simplicium appellasse: *ad quem Alexandria fugientem Joannem properasse, tradit lib.* 3 *cap.* 15 *Evagrius his verbis:* Joannes fugiens Alexandria, ad antiquam Romam contendit, ibique magnas concitavit turbas. Dixit namque se pro decretis Leonis et Chalcedonensis concilii sua Sede episcopali exturbatum fuisse, alterumque, qui illis adversabatur, in ipsius locum subrogatum. Quare cum Simplicius antiquæ Romæ Episcopus vehementer conturbaretur, et litteras propterea ad Imperatorem Zenonem daret; rescribit Zeno, crimenque perjurii objectat Joanni; eumque ejus rei, non autem alterius, gratia, episcopatu abdicatum esse. *Hæc Evagrius. Victor Tunnunensis in Chronico ista scribit peracta:* Theodorico V. C. Cos. *anno Christi* CCCCLXXXIV. Felix Romanæ Ecclesiæ Præsul mona- F chis et Clericis per Orientem, Ægyptum et Bithyniam commorantibus scribit ut Petrum Alexandrinum Episcopum Chalcedonensis synodi obtrectatorem, et ejus communicatores tamquam hæreticos vitent. *Theophanes cum anno* XI *Zenonis auspicatur primum annum Petri Mongi post ejus reditum ad episcopatum Alexandrinum. Nam, ut ait idem ad annum* III *Zenonis,* in mortui Petri Æluri locum Petrus Mongus inducitur, vir nequam et veritatis adversarius, ab uno Episcopo, eoque etiam deposito, consecratus, quem Dei zelo moti monachi adorti, sex tantum et triginta die Pontificatus honorem assecutum deturbarunt.

an ad S. Simplicium Romam venerit?

Petrus Mongus an. 484 proscribitur a S. Felice Papa tamquam hæreticus evitandus,

Sede Alexandrina olim ejectus:

11 *Calandion, vir Catholicus, Episcopus Antiochenus, ut Evagrius cap.* 16 *tradit,* scribens ad Imperatorem Zenonem et Acacium Episcopum Constantinopolitanum, Petrum Mongum non solum adulterum vocat, verum etiam, eum cum esset Alexandriæ, Chalcedonensi concilio anathema indixisse asserit. *Sed ex commento criminis invento,* Calandion ad incolendam Oasin condemnatus fuit, quod partes Illi, Leontii, et Pamprepii contra Zenonem foveret. *Erant hi tunc*

ejus fraudes detegit Calandion Ep. Antiochenus,

qui ideo expellitur

stricta

stricta obsidione in Papurio Castello pressi, ex quibus Leontius tunquam Imperator Antiochiam ingressus fuerat mense Junio, Indictione septima, *anno* CCCCLXXXIV, *ut ea exacte narrat Theophanes. Pulso autem Calandione, uti addit Evagrius,* Petrus, cognomento Fullo *(qui Cnapheus, sive Gnapheus, Græcis ὁ Γναφεύς, etiam appellatur)* qui ante Calandionem et Stephanum illi Episcopus fuerat, propriam Sedem recuperavit, qui Henotico Zenonis subscripsit, et Synodicas litteras Alexandri on ad Petrum Mongum misit. *De priore ejus Episcopatu ista ad annum primum imperii Zenonis habet Theophanes :* Julianus Antiochiæ Præsul, ex gestis rebus dolore concepto, vitam amisit. Petrus autem Fullo thronum invadens se ad anathemata et tumultus excitandos convertit : ex quo cædes et domorum direptiones ob hymno, quem τρισάγιον appellant, appositum additamentum. *Dein anno III Imperii Zenonis ista de ejus depositione tradit :* Ceterum Petrum Fullonem, ut qui Basilisco Imperii invasori faverat, Zeno habuit exosum, Orientalis itaque synodi decreto dignitate motus est, et in ejus locum Joannes ordinatur. Hic quoque post menses tres ejicitur, ac demum successor ejus Stephanus, vir pietate spectabilis, Antiochiæ promovetur Episcopus. Hic autem, *ut anno Imperii Zenonis* IV, *Indictione* I, *refert Theophanes,* communi Petri Fullonis sequacium suffragio Antiochiæ designatus Episcopus, apud Zenonem quasi Nestorianus accusatur : eum tamen, velut ab imposito crimine alienum, Orientalis synodus, Imperatoris mandato Laodiceæ congregata, suæ Sedi restituit. Quo, *ad annum Imperii Zenonis* VII, fatis functo Stephanum alterum Zenonis Imperatoris jussu in ejus locum ordinaverunt, quem fidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amentiæ subsidium furorem armantes, in sancti martyris Barlaam baptisterio acutis calamis perfossum et necatum in Orontem fluvium projecerunt. *Adscriptus is est Martyrologii Romani tabulis ad diem* XXV *Aprilis. Huic tunc Calandion, ut diximus, successit, eoque pulso Petrus Fullo recuperavit Sedem anno* CCCCLXXXIV, *cujus tamen annum primum Theophanes cum anno Imperii Zenonis* XII *conjungit.*

substituitur Petrus Fullo,

olim ibi Episcopus :

quo amoto successerant Joannes,

Stephanus,

S. Stephanus alter, Martyr,

Calandion.

12 *Additis mox a Petro Fullone ad Trisagion his verbis,* Crucifixus propter nos, *exhorruit orbis universus, et concilia contra eum habita sunt, et Romæ a S. Felice Papa, et Constantinopoli ab Acacio Antistite, et variæ ab his duobus aliisque Episcopis ad Petrum Fullonem epistolæ missæ sunt, quæ tomo* 10 *Conciliorum editionis Regiæ extant Græco-Latinæ. Earum prima est* S. Felicis Papæ *a pag.* 18, *qua ostendit illum non solum in Valentini, Manichæi, Arii, Sabellii, Apollinaris hæreses, verum etiam in errores gentilitatis, plures Deos asserentes incidisse : ac confutatis singulis blasphemiis in fine eum sic alloquitur :* Hæc tibi scripsi una cum præsente Synodo conveniens te coram Deo et sanctis Angelis ut ea doceas, et nobiscum sentias, ut illibata fides nostra maneat ad gloriam Dei. *Est hæc prima Synodus a* S. Felice *congregata. Extat altera ejus epistola a pag.* 26, *qua Petrus Fullo deponitur et anathemate percutitur.* Et non solum, *inquit,* ab Antiochena Ecclesia, sed ab omni civitate deponit., et firma sit hæc tua depositio a me, et ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt, et ab Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pastore, et a venerabilibus Episcopis sibi subjectis, quoniam ipsorum monimenta non sustinuisti. *Sequitur dein a pag.* 30 *epistola* S. Felicis *ad Zenonem Imperatorem, qua ei nuntiat Petrum Fullonem synodali judicio sententia anathematis condemnatum, ideoque ab ejus communione abstinendum esse : petitque ut Petrum depositum ex Antiochena Sede expellat.* Quia multum, *inquit,* a nobis, et in Christo dilectis fratribus nostris, qui in Oriente sunt, et a venerabili Acacio vestræ regalis et Deo amatæ civitatis Archiepiscopo, admonitus, converti noluit. *Aliorum epistolæ habentur a pag.* 47 *ad pag.* 71 *et ipsius Acacii a pag.* 56. *Baronius ad an.* 483 *num.* 66 *aliam, quæ interierit, a S. Felice scriptam epistolam arbitratur, quod in epistola ultima ad Fullonem ex editione, quæ habetur tomo* 1 *epist. Rom. Pontif. hæc verba legantur :* Nec ambulare in veritate nec nostris duabus epistolis aurem voluisti accommodare, nunc igitur sum exorsus adversus te proferre sententiam. *Quæ etiam in Græcis, ab interprete alio omissa, ita referuntur :* Καὶ οὐχ' ὁρμήσας τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τοῖς ἐπὶ δὶς γράμμασιν ἡμῶν ἐνωτίσασθαι νῦν ἠρξάμην ἀποφήνασθαι κατὰ σοῦ. *Ceterum* Petrus Mongus, *inquit Evagrius cap.* 17, homo fraudulentus, versutus et temporibus serviens, minime in una perstitit sententia, sed modo concilium Chalcedonense anathemate damnavit, modo palinodiam cecinit, idemque ipsum concilium omnibus suffragiis approbavit. *Illud vel maxime agit in adjuncta epistola ad Acacium, quæ dicto capite recensetur.*

iterum Petrus Fullo,

hæreseos convictus in Synodo Constantinop. sub Acacio, et Romana sub Felice,

qui eum deponit et excommunicat :

ac indicat Zenoni Imper.

Mongus tempori servit :

§ III. *Legati a S. Felice ad Acacium missi, et pecunia corrupti.*

Evagrius relatis rebus, quæ ad Sedem Antiochenam et Petrum Fullonem spectant, cap. 18 *ad Episcopatum Alexandrinum (quem pulso Joanne Talaia seu Tabennesiota, recuperasse Petrum Mongum diximus) transiens ista tradit :* Joannes, qui Romam confugerat, Felicem, qui post Simplicium Episcopus Romanus fuit, admonet de rebus a Petro gestis, suadetque, ut narrat Zacharias, uti epistolam abdicationis ideo mittat Acacio, quod Petro communicaverit. *Quæ accuratius explicat Theophanes ad annum Zenonis* XII, *et in S. Felicis :* Hoc anno, *inquit,* Episcopi Orientis per litteras Acacio conquesti sunt, quod Mongo communionis consortium impertiisset. Ille spretis eorum monitis, Mongum eumdem in communionem admittere compulit cunctos. Cives autem urbium Reginæ cunctique simul Orientales Felicem, qui post Simplicii obitum Romanam Sedem tenebat, supplices adierunt, et malorum omnium auctorem incusaverunt Acacium. Interea Joannes Alexandriæ Præsul hæc eadem denuntians Romam ingreditur : *aut certe, si a temporibus S. Simplicii Romæ permanserit, jam aliorum legatione impulsus, Romanorum animos magis occupavit. Annus tum labebatur Zenonis* XII, *Christi* CCCCLXXXV. *Eumdem annum indicat Victor Tunnunensis in Chronico, et reliquam Orientis labem describit his verbis :* Post consulatum Theodorici V. C. Orientales Episcopi, præter paucos, per Henoticum Zenonis communione atque consensu polluti Petri Alexandrini, Petri Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani Episcoporum, synodo Chalcedonensi renuntiant. *Et Theodorus Lector lib.* 2 *Collectaneorum,* Cum omnes, *inquit,* alii Patriarchæ, ut fertur, Henoticum Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit. *Henoticum Græce habet Evagrius cap.* 14, *et Latine Liberatus cap.* 18, *et alii ex illis.*

Acacio communionem Petri Mongi promovente,

orthodoxi ad S. Felicem confugiunt

anno 485,

14 *Quæ dein S.* Felix *egerit, ita narrat Theophanes eodem* XII *anno Zenonis :* Felix itaque synodo in coryphæi Apostolorum Petri templo coacta, duos Episcopos et unum Defensorem Constantinopolim ablegat, Zenonique et Acacio litteris significat, ut Petrum Mongum, ceu hæreticum, Alexandria ejiciant. *Eadem referunt Anastasius Bibliothecarius et Cedrenus, qui anno* XII *Zenonis hæc etiam gesta asserit. Evagrius cap.* 28 *ista sic exponit :* Cum libelli Felici a Joanne *Talaia* contra Acacium, quod contra Ecclesiæ ritum cum Petro *Mongo* communicaverat, deque aliis facinoribus ab eo contra canones admissis, dati erant; mittuntur a Felice ad Zenonem Vitalius et Misenus Episcopi, ut ejus auctoritate tum concilium Chalcedonense

hic synodum colligit :

A donense confirmaretur, tum Petrus ut hæreticus episcopatu pelleretur, tum denique Acacius mitteretur ad ipsum Felicem, rationem de rebus, quas Joannes ei objectasset, redditurus. *Quæ plenius continentur tum in epistolis Synodicis* S. Felicis *Papæ ad Zenonem Imperatorem et Acacium e Concilio Romano datis, tum in libellis citationis Acacii, ad eosdem Zenonem et Acacium missis, quæ in dicto tomo* x *Conciliorum habentur pag.* 5, 11, 14 *et* 15. *De Episcopis et Defensore Ecclesiæ Constantinopolim missis, ita in epistola ad Zenonem scribit S. Felix :* Conveniens fuit, ut Vitalis et Miseni fratrum et Coepiscoporum meorum, et famuli vestri Felicis, Ecclesiæ Defensoris, ad vos necessariam legationem mitterem, qui non tam bajuli specie ista deferrent, quam meam vicem peragentes, me quodammodo vobis facerent esse præsentem. *In libello citationis ad Acacium de hisce legatis ita loquitur :* Ad quam rem de collegio nostro fratres et Coepiscopos nostros Vitalem et Misenum, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum nostrum Felicem Defensorem, sanctæ Ecclesiæ Romanæ ordinatione direximus. *Fuisse autem* Misenum Cumanæ Ecclesiæ in Campania Episcopum, et Vitalem Droentinum, *sive* Truentinum, in Piceno, *monet ex perbrevi historia auctoris coævi Baronius ad an.* 483 *num.* 19. B *Qui hisce addebatur libellus Joannis Talaiæ, hactenus desideratur.*

mittit legatos Constantinopolim :

Felicem Defensorem Ecclesiæ,

Episcopos Misenum Cumanum et Vitalem Truentinum,

15 *At quæ hisce legatis inter proficiscendum adversa obvenerint, ita Theophanes ad* annum Zenonis XIII *Christi* CCCCLXXXVI, *narrat :* Hoc anno legatis Roma profectis, et apud Abydum Zenonis et Acacii consilio detentis, vi quoque ablatis eorum litteris, ipsisque in carcerem conjectis; eos, nisi cum Acacio et Petro Mongo communicent, interfecturum, Zeno comminatur. *Est Abydus urbs provinciæ Hellesponti prope ipsum fretum, cujus Episcopus Hermias subscripsit Concilio Chalcedonensi. Victor Tununensis hæc gesta tradit* Longino V. C. Cos. *Is est annus* CCCCLXXXVI. Acacius, *inquit,* Constantinopolitanus Episcopus litteris Felicis Romanæ Ecclesiæ Præsulis admonitus, ut a damnatorum synodi Chalcedonensis communione atque societate abstineat, legatos ejus custodiæ mancipat. *Dum interim ab orthodoxis Constantinopoli summo desiderio legati expectantur, a Cyrillo, monasterii S. Dii, quod Acœmetorum est, Hegumeno, litteras ad S. Felicem datas esse scribit Evagrius cap.* 19. At priusquam, *inquit,* Vitalis et Misenus venere ad Imperatorem, Cyrillus monachorum, quos Acœmetas appellant, Hegumenus, mittit ad Felicem, quo eum, cum tam gravia peccata contra veram fidem admissa essent, insimularet tarditatis. Felix igitur scribit ad C Misenum, ut nihil ante moliretur, quam esset cum Cyrillo locutus, et ab eo quod esset faciendum didicisset. *Hæc ibi, quæ etiam apud Nicephorum lib.* 16 *cap.* 16 *leguntur : uti præcedentia ex Theophane descripsit Cedrenus, ejusque etiam annorum epocham observat.*

detentos Abydi in carcere anno 486

jubet illos agere cum Hegumeno Acœmetorum :

16 Anno *dein* Zenonis XIV, *Christi* CCCCLXXXVII, *ista contigisse refert Theophanes :* Porro Zeno Acacii suggestionibus, Orientales Episcopos Henotico, sive Concordiæ sanctioni, subscribere, et Petro Mongo communicare cogebat : sed et ipsos Felicis Romani Pontificis Apocrisiarios, blanditiis delinitos et pecuniis inescatos, præter mandatorum sibi impositorum fas, in Petri communionem adduxit, omnibus Catholicarum partium in adversum contestantibus atque reclamantibus : et primo quidem hamum funiculis circumligantes, uni ex illis publice appenderunt, secundo librum immiserunt, tertio etiam olerum cophino imposuerunt. *Eadem ex Theophane referunt Anastasius et Cedrenus, sed hic omisso anno* XIV *Imperii Zenonis, a Theophane indicato, tradit ea contigisse* τῷ ἔτει ιε', anno XV. *At Liberatus non meminit Abydi urbis, sed Constantinopoli et captivitatem et reliqua gesta adscribit cap.* 18 *his verbis :* Quoniam vero tot epistolæ, quæ vel ad Acacium a Papa, vel ad Imperatorem missæ sunt, nihil penitus profecerunt; ex deliberatione Vitalis et Mesenus Episcopi in legatione directi sunt, ut quæ superius dicta sunt allegarent, et Petrus, sicut antea, de Alexandrina Sede pelleretur. Itum est Constantinopolim et supradicti Episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublatis, ne Catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur. Quos iterum Acacius post hæc de custodia ejiciens, secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri sacerdotio dimitterentur. Redeunt aliquando Legati, sed præcesserant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Auditi cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti. Felix Defensor Ecclesiæ, qui cum Legatis directus fuerat, impediente infirmitate cum ipsis pergere non potuit. Sed, postquam Vitalis et Mesenus a custodia Constantinopoli sunt egressi, perrexit cum chartis Ecclesiasticis Constantinopolim, passusque est et ipse, sublatis chartis, gravissimam custodiam. *Hæc Liberatus, a quo quæ de reprehensione Legatorum a monachis facta narrantur, ita Evagrius cap.* 19 *exponit :* Qui autem ex monasterio Acœmetorum ad Felicem, Misenum et Vitalem venerunt, eos propterea coarguerunt, quod ad ipsorum usque adventum Constantinopolim, Petri nomen clam et occulte in sacris tabulis legi consueverat; ex eo autem tempore ad præsens usque palam et aperte Misenum ac Vitalem cum Petro communicasse. *Ac dein cap.* 20. Crevere, *inquit,* res istæ sermone Symeonis monachi cœnobii Acœmetorum Romam ad Felicem Papam a Cyrillo Hegumeno missi. Nam Misenus et Vitalis ab eo fuere reprehensi, propterea quod cum hæreticis communicarent, idque cum nomen Petri, ut hæretici, palam in sacris tabulis recitaretur : quodque ea ratione multi simplices homines ab hæreticis in errorem inducerentur, qui affirmare non dubitarunt, Petrum ab Episcopo Romano in communionem receptum esse. Addidit etiam Symeones, cum quædam quæstiones rogarentur, Misenum et ejus fautores noluisse quemquam orthodoxorum in colloquium venire, vel litteras reddere, vel quidquam contra veram sinceramque fidem admissum accurate examinare. Producebatur item in medium Sylvanus Presbyter, qui cum una cum Miseno et Vitali fuisset Constantinopoli, verba monachorum confirmavit. *Hactenus Evagrius.*

hi pecunia corrupti Acacio consentiunt anno 487.

D

AUCTORE G. H.

E

arguuntur a monachis Acœmetis

et accusantur apud S. Felicem :

§ IV. *Anathemate percussi a S. Felice Legati et Acacius : hujus et aliorum Patriarcharum interitus. Schisma sublatum.*

F

P*rævaricatione legatorum per dictos monachos orthodoxos intellecta, indixit S. Felix synodum, Romæ apud S. Petrum Apostolum habendam, ad quam Episcopi septuaginta septem venerunt. Quæ in ea synodo contra hasce Legatos sententia lata sit, Gelasius Papa S. Felicis successor in Concilio Romano anno* CCCCXCV *habito, antequam Misenus absolveretur, ita pag.* 222 *refert :* Sedes Apostolica quidem, quæ, Christo Domino delegante, totius Ecclesiæ retinet principatum, pro dispensatione curaque generali, quam pro fide Catholica vel pro paternis canonibus regulisque majorum necessaria semper circumspectione dependet, Misenum atque Vitalem, quos contra Eutychianæ pestilentiæ sectatores, vel contra eos, qui talium se communione polluerant, suæ potestatis legatione suffultos, ad Orientem dudum sub sanctæ memoriæ decessore meo Præsule destinarat, quod Apostolica præcepta declinantes quolibet modo in eorum, adversum quos missi fuerant, consortia recidissent,

In Concilio 77 Episcoporum causa eorum discussa.

gestis

AUCTORE G. B. communione privantur :

A gestis synodalibus rerum discussione patefacta, communione pariter et honore, merito jureque submovit. *Et ipsi* LXXVII *Patres in hac synodo sub S. Felice congregati in epistola ad Clericos et monachos Orientales pag.* 75 *hanc suam sententiam contra dictos Legatos et Acacium latam esse testantur :* His ergo, inquiunt, deterioribus compertis, Vitalem atque Misenum, a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus. Acacium quoque membris Christi perniciosus inhiantem, et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter Episcopos sanctos atque inter Christianos judicavimus non haberi... eum jam nunc, Eutychianæ hæreseos defensorem et patronum, e corpore Ecclesiastico, ut partem putridam anathematizamus, sententia memorata abscissum.

Acacius anathemate percutitur :

18 *Edictum sententiæ S. Felicis Papæ, quod propter ejus damnationem in Orientem directum est, ex codice MS. edidit Sirmondus in Notis ad Facundi librum contra Mocianum, et nos, quia hactenus in tomis Conciliorum non est excusum, hic damus, estque tale :* Acacius, qui secundo a nobis admonitus, statutorum salubrium non destitit esse contemptor, meque in meis credidit esse carcerizandum, hunc Deus cœlitus prolata sententia de sacerdotio fecit extorrem. B Ergo si quis Episcopus, Clericus, monachus, laicus, post hanc denuntiationem eidem communicaverit, anathema sit Spiritu sancto exequente. *Scripsit deın S. Felix epistolam Acacio, qua relatis ejus criminibus, munere eum sacerdotali et fidelium communione privatum monet sub finem his verbis :* Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex sententia præsenti, quam per tuæ tibi direximus Ecclesiæ Defensorem. Sacerdotali honore et communione Catholica, nec non etiam a fidelium numero segregatus sublatum tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus judicio et Apostolica auctoritate damnatus, nunquamque anathematis vinculis exuendus. Cælius Felix Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ subscripsi. Data v Kalend. Augusti, Venantio V. C. Cos.

hoc edicto a S. Felice in Orientem misso,

et epistola ad Acacium.

ANIMADV. PAP. 50.

19 *Hæc ibi. Sed qui tunc* Consul Venantius, *qui reperitur solum cum* Theodorico *eam dignitatem gessisse anno* CCCCLXXXIV, *Zenonis* XI? *quo nempe anno scribit Theophanes* Theodoricum e Thracia Byzantium evocatum, Consulemque renuntiatum, et Thraciæ præfectura donatum : *qui post varia gesta, in Italiam profectus cum Odoacre confligere cœpit, eoque tandem devicto Rex Italiæ factus est. Quo eodem anno idem Theophanes adhuc Calandionem refert Episcopum Antiochenum, in cujus tum expulsi locum Petrus Fullo* C *intrusus est : quem et ipse Acacius damnavit, atque ut ab Apostolica Sede damnaretur, instituit, uti in hac ipsa epistola S. Felicis etiam indicatur, et ex aliis epistolis S. Felicis ad Zenonem et Petrum Fullonem supra relatum est. Baronius an.* 483 *num.* 44 *ait* epistolam S. Felicis ad Zenonem Imperatorem reddi in nonnullis obscuram ob mendosam scriptionem et cariosam vetustatem : *quidni et simili de caussa nomen Venantii loco alterius Consulis irrepsisse dicatur? Victor Tunnunensis* post Consulatum Longini, *sive ad annum* CCCCLXXXVII, *ista refert :* Acacius Constantinopolitanus, Petrus Alexandrinus, et Petrus Antiochenus Episcopi, Chalcedonensis synodi inimici, a Felice Romanæ Ecclesiæ Præsule et synodo in Italia facta damnantur, et ipsa damnatio Acacio Constantinopolim legatis missis per monachos monasteriorum Achimitensium atque Dii ingeritur. *Hoc autem, et duobus præcedentibus annis, hi notantur in Chronico Marcellini Consules :* Symmachus solus, Longinus solus, Boetius solus. *At Cassiodorus atque* Longino socium *assignant* Decium. *An etiam* Boetio collega Venantius *dari debeat possitve ob hanc S. Felicis epistolam inquirant alii. Infra ob nomen* Boetii Consulis D *loco* Mavortii *intrusum, observamus epistolam S. Felicis Papæ* IV *perperam Felici* III *tributam. Est ergo dicta epistola signata* v Kalendas Augusti *anni* CCCCLXXXVII.

an ea scripta Venantio Consule ?

20 *Quæ autem dein contigerunt, anno Zenonis* XIV *ita narrat Theophanes :* Felix vero cognitis legatorum suorum gestis, Ecclesiæ dignitate dejecit, et adversus Acacium parem depositionis sententiam scripsit. Qui ipsam perferebat, eos qui Abydi in insidiis locati fuerant prætterlapsus, ad Dii monasterium appulit. Dienses autem monachi Acacio in sacrario stanti die Dominica Felicis epistolam tradidere. Acacii fautores quosdam ex monachis, qui dederunt epistolam, necaverunt, alios suppliciis examinatos in carcerem detruserunt. *Hæc ibi. Memoria horum sanctorum Martyrum adscripta est Martyrologio Romano ad* VIII *Februarii, quo die agimus de monasterio S. Dii, ejusque Hegumenis sive Archimandritis, ac eorum zelo in defendenda contra Acacium orthodoxa religione. Qui autem litteras monachis Acœmetis seu Diensibus dedit missus a S. Felice Defensor Ecclesiæ,* Totus, *seu* Tutus, *appellabatur. Addit Liberatus* epistolam ab Acœmeto in pallio Acacii suspensam fuisse.

tradita Acacio a monachis Diensibus, ideo martyrio affectis :

21 Acacius, *inquit Theophanes,* absque animi motu depositionem excepit, et Felicis nomen expunxit. *Atque ut Liberatus tradit cap.* 18, patrocinante Impe- E ratore, remansit usque ad mortem sacrificans. *Nam, teste Facundo Episcopo Hermianensi in Africa in libello contra Mocianum,* supradictus Zeno Sedis Apostolicæ decreta contemnens, prædicto Acacio communicabat, et omnes Ecclesias in sui regni finibus constitutas idem facere compellebat. *At non diu vixit Acacius, cujus obitum ponit Theophanes anno Zenonis* XV. *Et Liberatus.* In istis turbis, *inquit,* constituta Ecclesia moritur Acacius. *Ad annum* CCCCLXXXVIII *refert Baronius, ad sequentem Victor Tunnunensis, dum* Consulatum Eusebii *exprimit.*

moritur Acacius, an. 488 aut 489,

22 *Theophanes eodem anno Zenonis* XV *de Acacii successoribus ista tradit :* Acacio defuncto Phravitas (*qui ab aliis etiam* Flavitas *et* Flavianus *appellatur*) tres menses Episcopatu potitus, Felici litteris significat, se cum illo quidem communionem habere, cum Petro Mongo nullam. In adversum Mongo scribit, se cum illo communione conjungi, a Felice vero se penitus alienum. Felix porro de litteris ad Mongum datis, cum ab orthodoxis certior factus fuisset, Phravitæ legatos cum synodalibus litteris ad se advenientes minus honorifice tractatos dimisit, *aut, ut vertit Anastasius,* cum inhonestate dimisit. *Græce,* ἀτίμους τούτους ἀπέπεμψεν *Nicephorus lib.* 16, *cap.* 19 ἀτίμως ἤλαυνεν. *At pergit Theophanes :* Phravita vero mortuo Euthymius, Presbyter et pauperum in urbe F Neapoli curator, Constantinopolitanum Episcopatum assecutus est. Is extemplo Petri Mongi nomen e sacris tabulis erasit manibus propriis, et Felicis Pontificis Romani reposuit : atque ita resedit in throno. *Hæc Theophanes ad dictum annum* XV *Zenonis : e quibus illa, quæ ad successionem Euthymii spectant, secundum Baronium ad annum* CCCCLXXXIX *referenda sunt. Evagrius cap.* 23, Euphemius *inquit,* cum litteras Petri Mongi de mutua inter ipsos communione accepisset animadverteretque eas Actis Concilii Chalcedonensis anathema indixisse, valde animo commotus est, seque a Petri communione penitus sejunxit... Quapropter cum Euphemius et Petrus essent inter ipsos graviter dimicaturi, et synodos alter adversus alterum convocaturi, Petrus excessit e vita : *cujus obitum tradit Theophanes ad annum* XVI *Zenonis.* Hoc anno, *inquit,* Petrus Mongus Alexandrinæ decessit e vivis ; et Athanasius cognomine Celites in ejus locum promotus est. *Et anno Zenonis* XVII, Petrus, *inquit,* Fullo, *Episcopus Antiochenus,* interiit, et Palladius sanctæ Protomartyris Theclæ Ecclesiæ, quæ est

ejus successor Phravitas,

Petrus Mongus, ante expunctus e dyptychis Constantinopolitanis,

A est in Seleucia, Presbyter promotus est Episcopus. *Cujus interim annum primum cum XVI anno Zenonis in præfixa tabula conjunxit, ac postea ad annum I Anastasii Imperatoris Petrus Fullo petit ab exilio reditum ad Sedem Antiochenam, quæ arbitramur ad dictum annum XVI Zenonis referri debere, eumque anno sequenti mortuum esse, ubi Græce* τέθνηκεν *legitur.*

et Petrus Fullo ante Sede dejectus :

23 *Hæc de tribus Sedium Patriarchalium Episcopis, in anathematis damnatione contra eos a S. Felice lata misere extinctis : cum quorum obitu necdum optata Ecclesiis Orientalibus exorta pax est : quod Euphemius Constantinopolitanus impedimentum posuerit, ut ad annum Zenonis XVII ita exponit Theophanes :* Hoc anno synodales Euphemii litteras Felix accepit, et ut Catholico communionis impertiit consortium : haud tamen Episcopum agnovit, quod Acacii ejusque in Episcopatu successoris Phravitæ, nomen e tabulis Ecclesiasticis non expunxerat. *Quæ eadem scribit Nicephorus lib. 16 cap. 19. Liberatus cap. 18 asserit* Euphemium a Felice Papa suscepisse scripta, *sed quæ Baronius ad an. 489 num. 1 intelligit* non communicatoria, *sed* commonitoria, sicut et reperiuntur, *inquit,* litteræ quas S. Felicis successor Gelasius ad eumdem Euphemium scripsit, quibus eum admonuit,

Ob nomen Acacii non expunctum, negata Orientalibus communio a S. Felice,

B ut nomen Acacii aboleret, si vellet consequi Ecclesiæ Catholicæ communionem. *Est hæc prima Gelasii epistola a pag. 87 in tomo 10 Conciliorum editionis Regiæ relata. Ceterum Zeno Imperator eodem Imperii anno XVII, secundum computum Theophanis, comitiali morbo extinctus est, Indictione XIV, et in ejus locum suffectus Anastasius Silentiarius, eadem Indictione XIV, anno CCCCXCI, magna feria quinta solemnitatis Paschalis, sive hebdomadæ sanctæ, die XVIII Aprilis, qui mendose apud Theophanem dicitur XIV Aprilis. Nam Pascha contigit XXI Aprilis, cyclo Solis XXIV et Lunæ XVII, littera Dominicali F. Hic Anastasius post annos Imperii XXVIII, ipsa etiam majore hebdomade fulmine ictus interiit die XI Aprilis anni DXVIII, quando cyclo Lunæ VI, Solis XXIII, littera Dominicali G, Pascha celebratum fuit XV Aprilis. Successit Justinus, sub quo missa ab Hormisda Papa legatione damnati hæreseos sunt Nestorius, Eutyches, Dioscorus Alexandrinus, Timotheus Ælurus, Petrus Mongus, Acacius Constantinopolitanus, et hujus successorum Phravitæ, Euphemii, Macedonii et Timothei nomina e Dypthychis erasa, uti etiam Zenonis et Anastasii Imperatorum. Hæc potissimum peracta esse feria 5 hebdomadis majoris anni DXIX constat ex epistola Legatorum ad Hormisdam Papam, quæ pag. 519*

concessa ab S. Hormisda sub Justino Imp.

an. 519.

C *et 520 continetur dicto tomo X Conciliorum. Hinc Facundus contra Mocianum, relata Zenonis pervicacia, addit :* Anastasio deinde in imperium et præsumptionem similem succedente, omnis Oriens, præter admodum paucos, qui in illa multitudine occulti latebant, a communione Sedis Apostolicæ per annos ferme quadraginta (*a temporibus S. Simplicii, quo gliscere hæc hæresis cœpit*) usque ad tempora Justini permansit. Et cum quidam per illud tempus ejusdem partis Episcopi communionem Sedis Apostolicæ sibi ac suis Ecclesiis postularent, non impetraverunt, donec Principis Justini temporibus Acacii damnationi subscriberent.

§ V. *Reliqua S. Felicis gesta, obitus, sepultura.*

H*actenus egimus de gravissimo dissidio Episcoporum Orientalium, sub Imperio Zenonis et Anastasii, qui ideo sunt a* S. Felice *Papa sancta Romanæ Ecclesiæ communione privati. Nunc pauca restant, circa Ecclesias Africanas ab eodem S. Felice constituta. Ingemiscebant eæ jam pridem sub Regibus Vandalis, Ariana hæresi infectis, primo sub Geiserico invasore, dein sub ejus filio Hunerico, qui primis annis Sedis S. Felicis gravem adversus Catholicos persecutionem movit, aut certe sæ*

In Africa a Vandalis multi martyrium passi, aut in exilium trusi,

pius motam renovavit. De illustribus Martyribus tunc cæsis, et variis Confessoribus in exilium missis, sæpius toto hoc opere agimus. Sed non evasit truculentus tyrannus ultrices supremi Judicis manus. Nam, ut Victor Uticensis, cum lib. 3 persecutionem hanc Vandalicam enarrasset, sub finem tradit, sceleratissimus Hunericus meritorum suorum mortem consummavit, dum putrefactum et ebulliens vermibus non corpus, sed partes corporis ejus viderentur esse sepultæ. *Hunerico subrogatus Gundabundus, ejus ex fratre Gunzone nepos, pacem mox Ecclesiæ reddidit, et Catholicis ab exilio permisit reditum. Cum essent ergo Gundabundi indulgentia Episcoporum et aliorum orthodoxorum relaxata exilia, alii qui ante ad Arianos transierunt, atque ab eis fuerant rebaptizati, nunc resipiscentes, medicinam quæsivere vulneribus, sed quod ab orthodoxis Confessoribus ab exilio reversis vitarentur, confugerunt ad Romanam Ecclesiam, ejusque Pastorem summum S. Felicem, ut is pro munere suo dignaretur lapsis et resurgere desiderantibus manum auxiliatricem porrigere. Pontifex evocatis triginta octo Episcopis synodum coegit* in basilica Constantiniana, sub die III Iduum Martiarum, Flavio Boetio V. C. Consule, *anno Christi* CCCCLXXXVII, *et pro qualitate delictorum opportuna remedia adinvenit, eaque aliquot capitibus distinxit, quæ a pag. 77 in dicto Conciliorum tomo leguntur : ubi pag. 78 Episcopis longo ordine recensitis* Felix Episcopus Ecclesiæ Catholicæ urbis Romanæ præsidens synodo, dixit : Communis dolor et generalis est gemitus, quod intra Africam rebaptizatos etiam Episcopos, Presbyteros, Diaconosque cognovimus : quæ res sine dubio ad vestræ quoque pervenit notitiam sanctitatis : de quo quid observari debeat, ordinare nos convenit. Proinde ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa recitentur. *De hoc sua sententia scripserat epistolam, ad universos Episcopos per Africæ provincias constitutos quæ lecta in consessu Patrum fuit, et sententia eorumdem approbata. Legitur ea epistola a pag. 36 in dicto X Conciliorum tomo, consignata* Idibus Martii, Dinamio et Sifidio Coss. *Romæ scilicet detenta ad annum* CCCCLXXXVIII, *quo in Africam missa est. Reliqua ibidem legi possunt, et a Baronio in Annalibus ad an. 487 num. 1 et seqq. explicantur.*

D

AUCTORE G. H.

alii rebaptizati Arianismum amplexi,

ab aliis, dum redire desiderant, rejecti,

a S. Felice, habita synodo, adjuvantur anno 487,

E

missa epistola an. 488.

25 *Premebatur Hispania sub servitute Gothica, quo tempore Zeno inter Episcopos Hispalenses recensitus ibidem floruit, quem S. Felix in epistola eidem scripta* inter mundi turbines gubernatorem Ecclesiæ præcipuum *appellat, eique quemdam Terentianum commendat. Reliqua circa Ecclesias Hispaniarum a S. Felice decreta latent. Alia quædam Felicis Papæ epistola ad Cæsarium Episcopum suspensos diu tenuit viros doctos, cum Boetii Consulatus, post quem data vulgo annotabatur, congrueret cum Felicis* III *temporibus : unde et Baronius ad annum 488 num. 7 eam epistolam retulit. Verum diligentia Jacobi Sirmondi nostri discussæ sunt tenebræ, et reddita auctori sua epistola, id est Felici* IV, *cum ex codice Arelatensi verum restituerit lectionem, qua data legitur* post Consulatum *non* Boetii, *sed* Mavortii, *anno Christi* DXXVII, *quo vivebant et S. Felix* IV *Papa, et S. Cæsarius Episcopus Arelatensis. At tempore S. Felicis* III *dominabantur in Galliis Alaricus Rex Visigothorum, Gundobadus et Godegisilus Reges Burgundionum, omnes hæresi Ariana infecti, et Chlodoveus I Rex Francorum necdum ad fidem Christi conversus. Quæ hisce temporibus vigilantia Summi Pontificis apud Episcopos Galliæ orthodoxos peracta sint, etiam latent.*

alia epistola S. Felicis ad Episc. Hispalensem,

F

non autem ad Cæsarium Ep. Arelatensem :

26 *In Gestis Summorum Pontificum apud Anastasium aliosque pauca hæc observantur :* Fecisse eum basilicam S. Agapeti juxta basilicam S. Laurentii Martyris. Fecisse *etiam* ordinationes duas in urbe Roma per mensem Decembrem *consecrasseque* Pres-

basilicam S. Agapeti extruit :

 byteros

AUCTORE G. H. *confert Ordines sacros:*

A byteros viginti octo, Diaconos quinque, Episcopos per diversa loca triginta unum. *Demum fuisse Pontificem temporibus Odoacris Regis usque ad tempora* Theodorici Regis, *quos ambos de imperio Italiæ vidit confligentes, eoque ipse tempore mortuus est, quo Odoacer in urbe Ravennatum ab Theoderico obsidebatur, qui altero ab obitu S. Felicis anno interemptus est. Sedit* S. Felix annos octo, menses undecim, dies XXIII, *aut secundum alios codices,* dies XV, *aut* XVII, *vel* XVIII. Sepultus est in basilica S. Pauli Apostoli. *Bucelinus in Sacrario Benedictino tradit* corpus sacrum tanti Pontificis quiescere in monasterio S. Pauli Romano. D *Victor Tununensis,* Anastasio et Rufo Coss. *inquit,* Romanæ Ecclesiæ Præsuli Felici succedit Gelasius. *Annus is est* CCCCXCII. *Marcellinus in Chronico, quod mirum est, in tempore Sedis multum aberrat. Nam* Indict. V Trocondo et Severino Coss. *hæc scribit:* Romanæ Ecclesiæ Felix XLVI Episcopus ordinatus vixit annis XII, *qui numerantur ab anno* CCCCLXXXII, *ad annum* CCCCXCIV, *ad quem* Asterio et Præsidio Coss. *statuit* S. Gelasium ordinatum, *cui dies* XXI *Novembris sacer est.*

sedit fere 9 annos.

sepultus in basilica S. Pauli.

DE S. THEODORO SALO.

G. H.

XXV FEB.

Psal. 6. 36

Mirabilem Deum in operibus suis agnoscimus omnes, mirabilem eumdem deprædicant sacræ litteræ in Sanctis suis: quos potissimum modo prorsus admirando adducit ad perfectionem vitæ, ac tandem æternam salutem. Inter hos Sanctos eminent illi, qui, ut vitæ sanctioris famam gloriamque mirabilium factorum de se sparsam abolerent, neve ex ea insolescerent, et salutis jacturam facerent, stultitiam simularunt, ac quædam paradoxa atque ab usu vitæ communis remota admiserunt. Quæ res quam Deo grata B *fuerit, sæpius miraculis confirmatum est: qualia leguntur in Actis S. Simeonis Sali ad Kalendas Julii illustrandis: cujus etiam funus cælesti symphonia Angeli cohonestarunt. Similem Sanctum hoc die celebrant Græci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum, his verbis.* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Θεόδωρος διὰ Χριστὸν σαλὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Eodem die S. Theodorus Salus, seu propter Christum stultus, in pace vitam finivit. *Eumdem Græci in Menæis comparant cum Davide Rege, qui* 1 *Reg. cap.* 21 *apud Achim Regem Philistinorum dementiam simulavit, dum, ut ver.* 13 *legitur,* immutavit os suum *coram servis Regis,* et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia portæ, defluebantque salivæ ejus in barbam, *quando eum Achis* hominem insanum et furiosum, *qui in domum suam ingredi non posset, judicavit. Imitatus Da-* E *videm S. Theodorus etiam dissimulata prudentia, vitam peregit et æternam beatitudinem assecutus est. Reliqua Acta hactenus latent.*

DE S. ALDETRUDE

VIRGINE, ABBATISSA MALBODII IN BELGIO,

Commentarius prævius.

G. H.

SUB FINEM S. CU. VII. XXV. FEB.

Sanctæ Aldetrudis familia nobilis et sancta:

Malbodii, *sive* Melbodii, *quod oppidum est Hannoniæ in Belgio ad Sabim fluvium, extat pervetustum nobilium Canonicarum collegium, a* S. Aldegunde *nobilissima Virgine extructum, uti fuse dictum est ad ejus Vitam* XXX *Januarii. Hujus Virginis soror fuit* S. Waldetrudis, *nupta* S. Vincentio Comiti: *colitur ipsa* IX *Aprilis, maritus* XIV *Julii. Eorum filiæ fuerunt SS.* Aldetrudis et Madelberta Virgines, *atque ambæ post* S. Aldegundem *materteram Abbatissæ Malbodienses, prior* Aldetrudis, *quæ* XXV *Februarii colitur, tum* Madelberta, *cujus dies natalis incidit in* VII *Septembris.*

Acta MSS.

2 *Acta aliqua S. Aldetrudis damus ex codice MS.* C *monasterii Rubeæ Vallis prope Bruxellas, inserta primæ parti Hagiologii Brabantinorum. Horum Actorum prior pars legitur in MS. Breviario Montensi itidem pervetusti nobilium Canonicarum collegii, a S. Waldetrude in ea urbe conditi. Hæc pars est in illo Breviario distributa in novem Lectiones, quibus additur hæc Oratio in ejus festo recitanda:* Beatissimæ Aldetrudis solemnitatem agentes, tuam, Domine, deprecamur clementiam, ut per ejus preces assiduas a cunctis criminibus nos absolvas. *Colitur etiam hoc tempore S. Aldetrudis Officio novem lectionum in Ecclesiis collegiatis Canonicarum Malbodiensium ac Montensium et secundi Nocturni lectiones ex iisdem Actis recitantur, exceptis paucis, quæ ex Gestis S. Aldegundis emendantur, quæ sic in priore Vita pag.* 1039 *num.* 22 *leguntur:*

officium Ecclesiasticum:

sub S. Aldegunde matertera pia educatio:

3 Christi secuta vestigia beata et venerabilis Virgo Aldegundis, inter ceteras, quas diabolo subtrahens, Christo lucrata fuerat, filiam quoque sororis suæ Waldetrudis, nomine Aldetrudem, ab ipsis cunabulis in monasterio regulariter educaverat. Quæ quotidie excubans secus pedes amitæ suæ, ut altera Maria, ad ejus vitam et mores instituebatur. Erat quippe summæ humilitatis et obedientiæ: quod ut omnipotens Deus mortalibus patefaceret, jussit materfamilias B. Aldegundis eidem adolescentulæ, ut fragmenta ceræ coacervaret in unum, et igni superposita cogerentur in massam. Illico dicto citius paruit, ignem accendit, * vasculum id est, pelvim, cera plenum superimposuit. Cum ecce rogo victore subjectæ materiæ, strue lignorum decidente, concha fervens in partem se vertens animositatem igni subministravit. Quod cernens virguncula bonæ indolis Aldetrudis, vehementer tanto indoluit damno, festinansque nudis manibus, ac brachiis exertis vas de incendio caloris cum cera liquefacta ab igne liberans, in pavimentum posuit. Intercedentibus siquidem orationibus beatæ Virginis, et obedientia illius suffragante, nil læsionis in carne et cute ipsius repertum F est.

* *al.* vascellum

obedientia miraculo confirmata:

4 *Hæc auctor prioris Vitæ, quæ in altera Vita auctore Hucbaldo paullo aliter pag.* 1044 *num.* 16 *ita referuntur:* Duas autem neptes, filias sororis suæ, cum magna diligentia regulariter S. Aldegundis erudiebat, et ut Dominum Christum sibi sponsum eligerent, ab ipsis infantiæ rudimentis diligenter edocebat. Harum una Madelberta, altera vocabatur Aldetrudis. Quæ videlicet Aldetrudis, puella bonæ indolis, materteræ suæ mores et vitam satagebat imitari, secusque pedes illius indesinenter accumbens, doctrina vitæ sitiebat informari. Quæ cum multis floreret virtutibus, humilitati præcipue et obedientiæ dedita erat. Huic aliquando beata virgo Aldegundis præceperat, ut fragmenta ceræ coacervaret in unum, sollicita ne vel minima rerum monasterii deperirent. Illa dicto citius paruit, dispersa ceræ fragmenta collegit, ignem accendit, vas æneum, id est, pelvim, cera plenum superimponit. Sed cum dominante flamma strues lignorum jam combusta decideret, atque sartago fervens, ignis ardore circumcincta

eadem ab alio relata.

A cumcincta in partem alteram declinaret, ac magis inde focus exæstuaret, timens virguncula, ne quid damni contingeret, armata fide, manibus nudis extentisque brachiis de medio flammarum lebetem bullientem festina sustulit, nihilque penitus in cute suæ carnis perpessa læsionis, in pavimentum deposuit. Tantum apud Deum et meritum jubentis et virtus obedientis sine dubitatione promeruit. *Hæc Hucbaldus : quæ in Actis MSS. diversimode, ut mox constabit, narrantur.*

et fiducia in Deum laudatur :

5 *De tempore, quo potissimum floruerit S. Aldetrudis, hæc traduntur : primo, Acta num.* 1 tempus Dagoberti inclyti Regis Francorum *assignant, quo loco Dagobertum primum, anno* ICXLIV *mortuum, intelligi innuit prima Vita S. Aldegundis pag.* 1040 *num.* 27 *his verbis :* Sepulta est ergo amantissima Christi Virgo Aldegundis, sponsa Domini, habitaculum Spiritus sancti in villa suæ quondam ditionis, ubi animam reddidit Creatori suo, vocabulo Curtissolra, ubi uterque suus parens tumulati esse dicuntur. Posthæc a Rege inclyto Sigeberto atque beatissima Virgine Aldetrude Abbatissa translatum est corpus ejus in municipium Malbodium. *Est is S. Sigebertus Rex Austrasiorum, mortuus anno* ICLXIV *Kalendis Fe-* B *bruarii, ad quem diem Vitam ejus dedimus, ac chronologiam Regum Francorum stirpis Merovingicæ ordinavimus; sub cujus regno S. Aldegundem circa annum* ICLXI *suscepto sacræ religionis velamine fuisse in sponsam Christi sacratam a sanctis Episcopis Autberto et Amando, diximus* VI *Februarii ad hujus Vitam pag.* 835 *num.* 98. *Mortuum esse S. Amandum anno* ICLXXXIV *ostendimus pag.* 837 *num.* 107. *Hujus gloriam vidit S. Aldegundis non post mortem ejus, sed cum adhuc vivus in lucrandis Deo animabus desudaret. Uter autem prior obierit, Amandus an S. Aldegundis, incertum. Præerat illis temporibus regno Austrasiorum Dagobertus* II *filius S. Sigeberti, quando sub S. Aldegunde matertera sanctioris vitæ exercitationes obibat S. Aldetrudis : a qua et forsan Theoderico Rege, Dagoberti* II *successore, corpus est ejusdem S. Aldegundis translatum, uti etiam ad illius Vitam annotavimus. Demum cum annis duodecim Abbatissa nobile illud collegium rexisset, ad præmium laborum evocata, sub finem seculi septimi e vita excessit.*

An sub Dagoberto I vixerit?

an sub S. Sigeberto :

an potius sub Dagoberto II

et Theoderico?

6 *Inscripta est ejus memoria pervetusto MS Centulensi, sive S. Richarii, ad* XXV *Februarii his verbis :* Natalis S. Aldetrudis Virginis. *Ado MS. monasterii S. Laurentii Leodii :* S. Altrudis Virginis filiæ S. Wal- C detrudis : *additumque erat antiquo manu :* Quæ apud Marnam in magna veneratione, et pro præsentia corporis et pro virtutum ejus efficacia habetur. *Agunt de eadem Molanus in Auctario Usuardi, in Indiculo et Natalibus SS. Belgii, Saussaius in Martyrologio Gallicano, Miræus in Fastis Belgicis, Wion, Menardus, Dorganius, Bucelinus in Martyrologiis Benedictinis. Colganus de eadem agit in Actis Sanctorum Hiberniæ quasi patre Hiberno nata foret, quod suo tempore discutietur. Meminerunt etiam Gelenius in Fastis Coloniensibus, Ferrarius in Catalogo novo, Lahierius in Menologio Virginum aliique scriptores rerum Belgicarum. In Florario MS. ad* XXVIII *Januarii ita habetur :* Malbodio monasterio, natale S. Aldetrudis Virginis, filiæ S. Vincentii Comitis Hannoniæ, et Abbatissæ Canonicarum ex stirpe Carolidarum prodeuntis. *In quodam recentiori MS. refertur* XV *Martii. Nonnulli eam volunt filiam esse S. Bavonis, de qua supra inter Prætermissos egimus.*

colitur 25 Februarii:

28 Janu. et 15 Mart.

VITA

Ex duobus codicibus MSS. collata cum Lectionibus Breviariorum.

Fuit, sicut vetusta docet series, sub tempore Dagoberti inclyti Regis Francorum, quædam puella, D genere nobilis, sed nobilior fide et operibus, *a* nomine Aldetrudis, filia illustris viri B. Vincentii et ejus electæ conjugis Waldetrudis : quæ ab ipsa genitrice sua tradita fuerat beatæ ac sacratæ Virgini Aldegundi Abbatissæ, germanæ præfatæ Waldetrudis, matertera suæ, ad erudiendum ac sanctam regulam edocendum : cujus sectans exempla ad vitam pervenit beatam. Si dicere aut narrare quis cupit, vitam *b* ejus, exemplis ostenditur evidenter, quod cujus imitata est vestigia, ipsam post secuta est in cœlis. Quæ cum adhuc in puerili ætate in monasterio posita, a beata enutriretur consanguinea, Evangelii auditis sententiis, cœpit animum ad amorem patriæ cœlestis exercere, atque ad beatam æternamque vitam anhelare. Inter hæc cœpit sollicite cogitare, et sancta nutrix ipsius Virgo Christi Aldegundis incessanter eam admonere, ut virginitatis servaret palmam, et bonis operibus suam ornaret lampadem, quatenus veniente sponso, non cum stultis virginibus pulsans et clamans, remaneret foris ad januam, sed cum electis coronaretur in gloria. Nam quos omnipotens Deus, inquit, sui desiderii amore videt accensos, eos per multa argumenta attrahere non desistit, ut magis ac magis *c* exonerati animo ad calorem fidei inardescant : quatenus ad destinata præmia E tenaciter festinent, ac mundi illecebras perhorrescant, et calcando per angustum callem, ad illum perveniant, coram quo se credunt in ampla beatitudinis sede permanere.

EX MSS.

a S. Aldetrudis filia SS. Vincentii et Waldetrudis,

b apud materteram S. Aldegundem Malbodii educatur :

edocetur sancte vivere :

c

2 Hoc desiderans beata Virgo cœpit lubricas vanasque hujus seculi pompas despicere, atque amare cœlestia, in orationibus crebra, in vigiliis assidua, in eleemosynis larga, *d* omnique prosperitatis studio gregem Christi sancta gubernans sub norma, velut amica piissima, cum de rebus monasterii more solito curam gerens, jussit coram se fragmenta ceræ in unam massam fundere, ac in pelvi quadam refrigerari. Cera liquefacta nimio calore ignis ac flammæ, redundante cacabo, conscendit in altum. Tunc præfata famula Dei, dolore detrimenti commota, stupefactis ministris, indubitanter cucurrit, undisque manibus vas simul cum cera ab igne ferventi abstulit, et in pavimento deposuit, brachia manusque ac digitos igne ac cera habens perfusa. Factumque est intercedentibus meritis beatæ Virginis, ut nec in carne nec in cute ipsius ullum incendii aut doloris signum appareret.

virtutum exercitiis animam applicat:

d

ab igne servatur illæsa :

3 *e* Jamque in assertione bonorum operum cœpit F Dominus fidelibus sanctimonialibus per visum noctis visiones Angelicas demonstrare. Quadam igitur nocte cum se sopori dedisset, una e Sororibus vidit quasi stella descendere et ascendere, *g* et quærebant eam ut iret ad nuptias sponsi. Cumque hanc retulisset Sororibus visionem, nimio amore gavisæ glorificabant Dominum, qui sibi fideles cœlestes vocat ad nuptias.

e

fit Abbatissa : visa est invitari ad nuptias sponsi Christi :

g

4 Cumque jam esset Mater cœnobii, plebiculamque Christi regens sub dextera, intempestæ noctis silentio cum se in accubitum colligens post peractum officium, paullisper somnum arripuisset; una e Sororibus vidit, ante cornu altaris hilari vultu astare beatissimum Petrum Apostolum loquentem cum ea, et dicentem sibi : Forti animo esto, Virgo amabilis, nam te tuasque famulas in perpetuum custodiam, hostisque antiqui evacuabo insidias. Denique iterum videns super labia ejus favum mellis lucifluum, scalamque erectam usque ad cœlum, aspexit quomodo Virgo Christi conabatur per eam ascendere. Hæc audiens beata Virgo, gaudens exultabat in corde suo.

visa item a S. Petro auxilium addicente excitari,

5 *h* Præterea quadam nocte Dominica stans in platea Aldetrudis Christi famula, a quadam Sorore fideli, sustinente manum ejus dexteram, et audiente

sonitum

A sonitum virorum loquentium ei, neminem autem vidente, sciscitabatur quid loquerentur ei. Quæ respondit: Audivi eos loquentes: Quia Regina eris, et Regi æterno sociaberis. At illa animo lætata, et præ gaudio percutiens pectus suum, genibus flexis dixit: Domine, quomodo fiet istud cum sim peccatrix et indigna nimis?

ex MSS Regina salutari:

6 Interea videns famula Dei supramemorata aquilam volantem ad cœlum, cujus tenens alam beata Christi Virgo Aldetrudis dexteram in manibus, intuita est, quomodo alia sequebatur eam post tergum: quæ tandem cœlos simul penetraverunt, et factus est splendor magnus, et vociferatæ sunt aquilæ dicentes: Exaudita est oratio tua.

mystice declaratum preces ejus exauditas:

7 Nibilominus de visionibus assiduis tristabatur Virgo Christi, timens accepta minime fore ipsius oracula. Deprecabatur ergo Dominum cum lacrymis dicens: Domine Jesu Christe, qui nosti omnia, antequam fiant, ostende indignæ ancillæ tuæ occulta sapientiæ tuæ ut te in omnibus laudare valeam, et inter choros sanctarum Virginum aggregari merear, qui es benedictus in secula, amen. Factoque fine, fessa ab oratione cum se sopori dedisset, conspexit in visu, quasi staret sola in platea, intuitum dirigens ad Meridiem, et vidit ingentem massam crystalli, B ad instar globi clarissimi, transeuntem ante se: quia pergens per partes Orientales, cupiebat manu apprehendere, sed cum velocitate pertransiit. Tandem a somno excitata, gaudio magno glorificabat Dominum, dicens: Ecce crystallum lucidissimum quod desiderabam videre.

Orat dirigi in via salutis a Christo

et visione confirmatur:

8 Post dies non multos venit quidam Presbyter boni testimonii, narrans ei, quod vidisset in visione noctis Epiphaniæ hominem subtilem optime crinitum, qui venit quasi Rex ab Oriente afferens in manu sua virgas tres florigeras, quas dedit ipsi sanctæ Virgini Aldetrudi, dixitque illi: Reges eris in virga, et crescebant in manu ejus usque ad nubes. Quod audiens illa, velut a gravi somno expergefacta, tremens, flexisque genibus cum lacrymis, clauso foris ostio, intravit in secretum cubiculum cordis sui, deprecans Dominum, et dicens: Dirige me in veritate tua, et doce me, quia tu es Deus Salvator meus, et te sustinui tota die.

alia visione Presbytero facta excitatur:

9 Iterum dum ante fores staret ecclesiæ sola in D platea, nullusque cum ea, aspiciens ad Meridiem audivit tonitruum magnum in cœlo, et ecce fulgur egrediebatur magnum splendens nimis in oculis ejus, quæ expavit timuitque valde, dicens: Domine Jesu Christe, tibi commendo spiritum meum. Aspexitque subito, et vidit ante se in specie viri pulcherrimum juvenem, dicentem sibi: Noli timere, propitius ero tibi. Intelligens itaque Dominum esse Jesum Christum in confortatione animi sui, ne trepidaret, benevola extitit et secura: quoniam non despicit Dominus petentes se, sicut ipse in Evangelio loquitur: Quæcumque petieritis Patrem meum in nomine meo, dabit vobis. Joan 16, 23 Et iterum: Qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur. Luc 11 10

Ob tonitru et fulgur territa, Christum consolantem agnoscit:

10 Porro videns quædam religiosa Soror venientem Dadonem Episcopum, qui alio nomine vocatus est i Audoenus, recitavit ei vitam beatæ Virginis Christi a principio, haud dubium, quin ut habetur memoriale ipsius in Malbodiensi cœnobio: veluti k Sobnias Abbas fecit de Nivellensi monasterio. l Tandem sponsa Christi hoc triste seculum dereliquit die vigesima quinta Februarii, et ad sponsum suum feliciter migravit, Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo patre et Spiritu sancto vivit et regnat E Deus trinus et unus, per infinita secula seculorum, Amen.

pie moritur.

a *MS. Montense* cognomentum. — b *Idem* nutriendum. — c *Idem* exhortari animus ... inardescat — d *Ita MS. Montense. At MS. Rubeæ Vallis,* Omnesque seculi prosperitates despiciens studiosa gregem ... velut matertera piissima, quæ dum de rebus... gereret *In lectionibus excusis ista sic amplificantur* Et in omnibus materteræ suæ vestigia et mores studuit imitari cumque multis floreret virtutibus, humilitati potissimum et obedientiæ dedita fuit, quam in ea Deus insigni miraculo remuneravit Cum enim aliquando beata Virgo Aldegundis ei præcepisset, ut fragmenta cetæ concervaret in unum, illa citissime parens, fragmenta collecta vasi æneo super ignem imposuit *Quæ ex Vita S. Aldegundis excerpta sunt* — e *In Lectionib. excusis ista præponuntur:* Successit B Aldegundi materteræ suæ in regimine Melbodiensis monasterii, illudque post eam sanctissime rexit duodecim annis — f *Ita fuit MS. Montense.* — g *Lect. eædem* Beatamque Virginem Mariam, ut ad nuptias veniret Agni, invitantem — h *Sequentia solum sunt in MS. Rubeæ Vallis.* — i *Colitur S. Audoenus 24 Augusti, quo die obiit an 683, post cujus obitum adhuc superfuisse S. Aldetrudis videtur.* — k Sobinus *dicitur ab Hucbaldo in Vita S. Aldegundis, quam eum scripsisse asserit* — l *Lectiones excusæ ita concluduntur:* Tandem migravit in cœlum die vigesima quinta Februarii.

DE S. WALBURGE

VIRGINE ET ABB. HEIDENHEIMENSI, EYSTADII IN GERMANIA,

G. H. Commentarius prævius. F

C

§ I. *S. Walburgis Vita a variis conscripta.*

CIRCA AN. DCCLXXX. XXV FEB.

Eystadium, *alias* Eystettum, *vel* Aichstadium, *quod credunt a quercubus istic succisis nomen olim sortitum, in Bavaria Transdanubiana ad Almonum, sive Altmulam, fluvium, qui post aliquot anfractus in Danubium labitur Ratisponam inter et Ingolstadium: a quo quatuor ferme leucis Germanicis urbem illam distare versus Septemtrionem ferunt. Originem ea suam debet* S. Willibaldo, *fratri S.* Walburgis, *cui anno Christi* DCCXLV *Episcopo ordinato ea regio obtigerat excolenda, sed tota devastata, quæ nullam in vicinia domum, præter unicam Deiparæ Virginis dicatam ædem habebat. Verum structo ab eo monasterio, occurrerunt qui positis domicilius locum vicinum majori indies frequentia colerent, donec in oppidum excreverit, ut plenius VII Julii ad Acta S. Willibaldi dicetur. Reliquiæ* S. Walburgis *postmodum ad idem oppidum translatæ, miraculoso olei fluxu illud celeberrimum reddidere.*

Eystadii

reliquiæ S. Walburgis

2 *Eystadio, qua versus Mœnum et Franconiam itur, est* Heidenheimium, *vulgo* Haidnhaim, *locus a S. Wunibaldo, altero S. Walburgis fratre medias inter silvas electus, in quo anno* DCCLI, *monasterium extruxit, et* DCCLXI *sancte obiit, cujus Vita dabitur* XVIII *Decembris. In hoc Heidenheimio, loco a virorum monasterio separato, collectis sanctimonialibus præfuit* S. Walburgis Abbatissa, *et fratri Wunibaldo superstes, utrumque monasterium et virorum et Virginum sanctissimis formavit institutis.*

quæ Heidenheimii Abbatissa obiit

3 *Horum trium Sanctorum pater fuit* S. Richardus, *ad cujus Vitam* VII *Februarii editam discussimus Acta varia de SS. Willibaldo, Wunibaldo et ipso Richardo diversis seculis scripta, inter quæ pag.* 69 *censuimus enumerare* Hodoeporicon S. Willibaldi et Vitam S. Wunibaldi *ab hac S.* Walburge *aut altera saltem consanguinea eorum elaboratum. Accedunt proxime Acta S. Walburgis seculo integro post ejus obitum scripta a Wolfhardo Presbytero, qui cœnobii Hasenrietani traditur monachus fuisse, aut certe ex monacho Canonicus factus. Nam (uti anonymus Hasenrietanus Gundackaro* II *istius nominis,* XVIII *Episcopo Eystettensi anno* CIↃLXXV *defuncto, familiaris et superstes asserit) inter innumera pietatis et virtutis opera* Erchenbaldus Haserensem

Acta SS Willibaldi et Wunibaldi a S. Walburge forte scripta.

A serensem Abbatiam, tunc Fuldensi, Elenwangensi et Derensi Abbatiis jure et divitiis æqualem, S. Wilibaldo acquisivit: sed tamen non totam. Arnulphus quippe tunc temporis Princeps eamdem Abbatiam precibus et servitio prædicti Antistitis devictus (oblatis prius regalibus circa Rhenum curtibus, in quibus et Thusburg cum omnibus suis pertinentiis) ad Eystattensem Episcopatum regali donatione tradidit, et chirographo aureis litteris inscripto stabilivit. His ita peractis prudens Episcopus ejectis monachis Canonicos ibi fecit. *Hæc anonymus apud Gretserum in catalogo Episcoporum Eystettensium in Erchambaldo VIII Episcopo, cui Wolfhardus inscripsit Vitam S. Walburgis quatuor libris distinctam: in quorum primo, quæ ab ea vivente acta sunt, complexus, pluribus prosequitur eodem libro primo et tribus sequentibus miracula post mortem in monasterio S. Salvatoris Monheimensis patrata. Est* Monheim, *seu* Mouenheim, *teste Stevartio,* civitatula sub ditione Comitis Palatini Neoburgici, non procul a Wendinga Bavariæ, *addert Pappenhemio. Eo particula reliquiarum S. Walburgis anno* DCCCXCIII, *regnante Arnulfo, necdum Imperatore, delata dicitur num.* 10. Hæc *Wolfhardo* scribere desideranti narravit, qui interfuit et reliquias apto locello recondidit. *Miracula quæ dein illic patrata narrat, intra triennium omnia contigerunt: plurimi a mortis sanati, cum scriberet, in vivis supererant: alia asserit evidenti sibi ratione comperta.*

Vita S. Walburgis a Wolfhardo Presbytero edita lib. 4

cum miraculis

illius ævo patratis:

B

4 *Librum primum Wolfhardi edidit Henricus Canisius tomo 4 Antiquarum lectionum ex codicibus MSS. Ecclesiæ Cathedralis Ratisponensis et monasterii Eystettensis Ordinis Prædicatorum, quæ deinde ex Canisio tertiæ editioni, Vitarum Surii ab aliis adornatæ, adjuncta ad Kalendas Maii. Idem Canisius sub finem tomi 4 ex codice MS. Windbergensi in Bavaria varias publicavit a se observatas in dictum librum primum lectiones. Duo et nos nacti sumus alia hujus libri exemplaria ex codicibus MSS. archivi Episcopalis Eystettensis et monasterii S. Galli, cum aliqua parte ex codice monasterii Bodicensis in Westphalia descripta: quibus inter se collatis novam huic libro conferimus lucem: Cum interim post hunc librum a Wolfhardo editum, miracula quotidie ad hasce S. Walburgis reliquias multiplicarentur, subsequentibus annis* DCCCXCIV, *et* DCCCXCV *se tres alios libros* diligenti apposita vigilantia *scripsisse ad secundum præfatur: cujus partem mediam edidit idem Canisius ex dicto MS. Windbergensi. Illum integrum cum libro tertio et quarto habemus ex memorato codice MS. archivi Episcopalis Eystettensis opera Suffraganei Principis olim transmissum.*

unde hic editus liber primus

et tres alii:

C

Duplex exemplar Eystettensis monasterii sanctimonialium S. Walburgis et monasterii Benedicto-burani, de quibus infra, habuit Stewartius, qui ex priore MS. rejectis in marginem ex Benedicto-burano discrepantibus lectionibus, tres ultimos libros Wolfhardi *integros primus publicavit, cum libri primi parte posteriore et præfatione ad Erchambaldum. Quæ vero a S. Walburge gesta sunt aut reliquiarum translationes continent, ex variis collecta edidit Stevartius, quæ nos antiquitatis amantes singula seorsim damus, ac primo loco libros, ut diximus, quatuor a Wolfhardo conscriptos.*

5 *Auctor hic in præfatione ad librum 4 mentionem facit alterius a se conscribendi operis, quod num dein præstiterit, illudque in codicibus obsoletis adhuc delitescat, ignoramus. Verba ejus sunt:* Libelli quarti exordium capiam, et transcursis stylo currente gloriosis sacræ Virginis miraculis, ad promissum Dialogum veniam, ut in eo pro ingenioli quantitate admisso, sudore decertem. *Quid eo in Dialogo promiserit, aut etiam scripserit, non constat: suspicamur ad S. Walburgis laudes pertinuisse, uti historica carmina ab eodem in carcere scripta, si anonymo Haserensi, qui sub Gundacaro II vixit, fides habetur: de quibus apud Gretserum lib. 1. Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap. 1 hæc historiola profertur:* Cum graviter, *inquit,* contra Episcopum *Erchambaldum* deliquisset, et in carcerem missus, veniam per neminem impetrare potuisset. Egomet, inquit, intercessor mei fiam, factisque in carcere historicis de S. Walpurga carminibus, tandem egredi permissus, ut ante Episcopum venit, novum illud sanctæ Virginis Responsorium alta voce percantavit: sicque non solum veniam, verum etiam honorem et remunerationem promeruit. *Hæc ille anonymus, quem si Gretserus integrum protulisset, quam fidem mereatur, clarius constaret.*

Wolfhardi Dialogus

D

AUCTORE J. B.

et Responsorium.

6 *Hæc de Wolfhardo, quo an alius antiquior extiterit scriptor Vitæ S. Walburgis, quæri potest. Balæus centuria 2 Scriptorum Britanniæ, Centuriatores Magdeburgici centuria 8, Conradus Gesnerus in Bibliotheca, Joannes Pitseus de illustribus Angliæ scriptoribus ætate 8 aliique recentiores tradunt S. Walburgis Vitam fuisse scriptam a fratre S. Willibaldo Episcopo. Verum, quia nullum, quo ista firmentur, proferunt argumentum; haud sane tutum remur, priorum præsertim, Balæi, Gesneri, Magdeburgensium, qui hæretici fuerunt, stare auctoritate absque ullo certioris antiquitatis vestigio: quamvis non dubitemus quin illa, quæ post integrum seculum* ad memoriam pervenere Wolfhardi, *non minus potuerint statim ab obitu S. Walburgis, quam fratrum SS. Willibaldi et Wunibaldi, edi, aut calamo ab aliqua minimum sanctimoniali describi: quæ deinceps facilius perierint quod ea omnia a Wolfhardo accurate transcripta forent. Hujus fere saltem indicium est, quod in priore Præfatione, Erchambaldum, ut* signa et portenta, *quæ illorum* temporibus peragebantur, *ut a se* annotarentur, exegisse *scribat, nulla Actorum in vita et obitu facta mentione. Ea capite 1 et 2 fere continentur. Quæ cap. 3 de Translatione reliquiarum scribuntur, si ipse coram non adfuerit, potuit a variis et nominatim Liubila tum sanctimoniali Moenheimensi præsente accepisse, quæ Abbatissa adhuc supererat, dum libro quarto anno* DCCCXCV *aut sequente finem imponeret.*

Acta ejusdem Walburgis an scripta a S. Willibaldo

aliove coævo?

E

7 *Alia S. Walburgis acta, antiqua etiam, sed ex Wolfhardo contracta, addimus ex pervetustis codicibus MSS. Ultrajectino S. Salvatoris, Trevirensi duplici S. Martini et S. Maximini, et quarto codice Antuerpiensi Domus Professæ Societatis* Jesu. *Ex hisce Actis Lectiones recitari solebant in pluribus Breviariis antiquis, quæ etiam anno* CIƆIƆCXXIX *ad usum Cathedralis Ecclesiæ Iprensis ex antiquo Breviario Ecclesiæ Morinensis sunt recusæ. Tempus, quo hæc primum fuere scripta, quadantenus insinuatur in epilogo his verbis:* Sed adhuc in diversis per totum Francorum regnum provinciis, quæ ejusdem Virginis reliquiarum pignoribus illustratæ consistunt, quotidie plura excellentiorique præconio digna efficiuntur. *De reliquiis et cultu S. Walburgis late propagato sub finem noni, et initium decimi seculi, per diversa Germaniæ, Burgundiæ, Flandriæ et reliqui Belgii loca, agemus infra § 5, 6 et 7. Inter Episcopos Ultrajectinos* XIX *fuit Adelboldus, anno* CIƆVIII *ordinatus: quem vitæ hujus auctorem fuisse illud utcumque persuadere videtur, quod præcipuum hujus vitæ exemplar Ultrajecti servatum fuerit, quod in ecclesia Tilensi S. Walburgis a se restaurata collegium Canonicorum, ut infra dicetur, collocarit, quod vir ipse litteratissimus, de laude sanctæ Crucis, et Deiparæ Virginis, ac Vitam S. Henrici Imperatoris, et S. Walburgis scripserit, quæ singula testatur Wilhelmus Heda in Historia Episcoporum Ultrajectinorum, ubi de Vita S. Walburgis ista habet:* Referunt aliqui Adelboldum natione Frisium et nobilem extitisse. Sed ego potius Batavum crediderim, cum fratrem ejus prope Tielam in Sanctvica habitasse constet ex Vita D. Walburgis, quæ ab Adelboldo

Alia Acta eduntur ex MSS.

F

an auctore Adelboldo Ep. Ultrajectino?

A boldo scripta erat. *Potuit fratri suo inscripsisse, aut ejus saltem mentionem fecisse in præfatione, quæ periit. Eadem Acta, sed breviorem in epitomen contracta, exstant in Historia Sanctorum nova, ut olim appellabatur, seu Legendæ parte secunda Coloniæ* 1483 *et Lovanii* 1485 *edita, quæ, et supra memoratas Lectiones consulto hic omittimus.*

AUCTORE G. H.

eorum compendium :

8 *Alia nondum, quod sciamus, excusa damus tertio loco ex codice antiquo MS celeberrimi monasterii Weingartensis in arce Altorfensi prope Ravespurgam, urbem Imperialem, exstructi. Eadem Acta nobis Colonia misit ex codice MS. bibliothecæ Societatis nostræ Joannes Grothaussius noster. An non hæc fortassis ex prioribus amplificata opera monachorum Weingartensium seculo duodecimo? Eo enim tempore illic scriptum Chronicon de Welphis Principibus, ab Henrico Canisio tomo* 1. *Antiquarum Lectionum editum. Ne autem nimii simus in eisdem repetendis, omittimus miracula quæ in Monheimio monasterio contigerunt; quod eodem ordine, quo in altera jam relata Vita, sed pluribus alia referuntur. Non absimilis huic Actis est Epitome, olim in Legendam Sanctorum Angliæ a Joanne Capgravio relata, quam a nobis prætermissam ibidem lector reperiet.*

tertia Acta ex MSS.

similia in Capgravio :

9 *Quarto loco succedit* Medibardus, *sive* Medingaudus, *Poeta, qui, quæ Wolfhardus soluta oratione prosecutus est, rhythmis inclusit, ut ipse in Prologo præfatur :*

quarta metro scripta, a Medibardo :

B

Prosam Wolfhardus, rhythmum fecit Medibardus.

Quo tempore vixerit non constat. In Epilogo diebus Patrum præcedentium mirabilia *gesta asserit, suis* temporibus ex sacra tumba aquam manare jugiter. *Carmina hæc ex pervetusto codice MS. archivi Episcopalis Eystettensis damus, collato cum iisdem editis ex Codice MS. bibliothecæ Episcopalis Eystettensis a Gretsero lib.* 2. *Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap.* 6.

10 *Medibardi æqualis, aut potius senior, fuit Adelbertus Abbas Heidenheimensis, qui sub Eugenio III Pontifice circa an. Ch.* MCL *Syntagma quoddam de S. Walburga ejusque fratribus collegit : cujus potissima fuit cura, ostendere quomodo monasterium Heidenheimense a S. Wunibaldo conditum, et a S. Walburge post illius obitum administratum, postea ad Canonicos seculares translatum fuerit, opera dicti Eugenii Papæ et Eberhardi Episcopi Bambergensis iterum Ordinis Benedictini monachis redditum. Extat illud Syntagma, a Gretsero editum eodem lib.* 2 *Observationum cap.* 7. *Id hic omittimus, quod ea, quæ ad S. Walburgem spectant, hujus servatis verbis retulerit Philippus, ut ad Vitam ab eo scriptam observamus. Quintum ergo locum occupat hic Philippus a Rathsamhausen cognominatus, domo Alsata, genere nobilis, professione monachus, dein Abbas Cisterciensis monasterii Pairisiensis, seu Parisiensis, prope Colmariam, studio et exercitio Doctor Theologiæ, et egregius prædicator, qui sub Clemente V Pontifice anno* MCCCVI *constitutus est* XXXIX *Episcopus Eystettensis, quo munere præclare functus, obiit anno* 1322 *hoc ipso* XXV *Februarii die, natali S. Walburgis, cujus vitam non ineleganti stylo, ut de eo testatur Gretserus, scripsit, sed nimis secure et facile, haud satis acri adhibito examine, Adelbertum aliosque secutus, hinc inde aliquantulum corrigendus. Acta ea edidit Henricus Canisius ex codice MS. monasterii Rebdorfensis Canonicorum regularium S. Augustini ad Almonium fluvium supra Eystadium post arcem Episcopalem anno* MCLXXI *fundati. Acta ea edimus collata cum MS. Ecclesiæ S. Walburgis Antuerpiensis, et variis lectionibus ex codice MS. bibliothecæ Episcopalis Eystettensis, editis a Gretsero post Vitam S. Willibaldi ab eodem Philippo conscriptam : in qua plurima de S. Walburge ex altera ejusdem Vita repetuntur, quæ omnia duobus libris observationum accurate a Gretsero illustrantur.*

quinta auctore Philippo Ep. Eystettensi, inserto Adelberti syntagmate :

C

11 *Ex his Philippi de S. Walburge Actis jussione sanctimonialium monasterii S. Walburgis Eystadii, de qua § 4 agemus, confecta olim est* Epitome *celebris de Vita et translationibus reliquiarum S. Walburgis, additis demptisque pluribus, quam Ingolstadii typis Ederianis publicavit Petrus Stevartius Leodiensis, sacræ Theologiæ Doctor, qui pluribus annis docendo et Præsidis munus obeundo collegium seu seminarium Willibaldinum Eystadii illustravit, deinde anno* CIↃIↃXCIV *Ingolstadium ad geminam cathedram Mauricianam scilicet et Academicam evocatus, Academiam etiam Procancellarius rexit. Hanc Vitam ab eo editam proferimus sexto loco, relictis libris quatuor de Miraculis S. Walburgis ex Wolfhardo transcriptis. Suas ipse notationes adjunxerat Stevartius, quas Gretserus adeo copiosas credidit, ut vix cuiquam vel tenue spicilegium legendum putaret relictum. Tempus, quo sanctimoniales hanc Vitam curarunt conscribi, indicant in præfatione post* artem impressoriam *inventam, qua* exarari *desiderarunt et Latino et Germanico idiomate, quod tamen numquam factum fuisse Stevartius judicat, quod exemplar typis cusum nusquam compareat. Usus ipse duplici exemplari Latino MS. altero Eystettensi, altero vetusti et celebris in superiori Bavaria monasterii Benedicto-purani, Alpibus vicini, submisso a Christophoro Gevoldo Ducis Bavariæ Consiliario, qui et Metropolim Salisburgensem post Wiguleum Hundium egregie illustravit. Germanicum exemplar MS. extabat, cum ederet Stevartius, apud Georgium Episcopum Philadelphiæ, et Vicarium Eystettensem.*

D

sexta scripta cura sanctimonialium Eystettensium

E

12 *Demum septimo et ultimo loco damus analecta aliqua de miraculoso oleo S. Walburgis, cum recentioribus quibusdam miraculis, a Gretsero tractatu singulari, Ingolstadii anno* CIↃIↃCXX *editis : in quo plurima de naturali et supernaturali fluxu hujus olei disputat, quæ a nostro instituto magis remota non attingimus.*

Analecta de oleo S. Walburgis.

13 *Joannes Balæus, et Joannes Pitsæus de illustribus Angliæ seu Britanniæ scriptoribus, ille 7 centuria, hic ætate 15, volunt præter hos virtutum S. Walburgis illustratorem extitisse quemdam* Joannem Polum, *nobili prosapia apud Anglos natum, quem Coloniæ Agrippinæ ferunt Canonicum obiisse circa annum Christi* CIↃCCCCXXX, *cum ante scriptis mandasset, quæ in Italia et Germania de S. Walburge ejusque parente S. Richardo collegisset. Inter cætera, aiunt, quæ notatu digna recenset, illud accurate memorari, a S. Walburge majorem ecclesiam Antuerpiæ Deiparæ Virgini sacram, a fundamentis erectam et fundatam fuisse, quod hactenus in nullis Actis aut manu exaratis, aut typis editis legimus, et infra § 7 plenius refutamus. Ex recentioribus scriptoribus plurimi de S. Walburge agunt, aut aliquod Vitæ compendium tradunt, quos vel hic omnes recensere operæ non est pretium. Eminet inter illos Matthæus Raderus noster, qui in præclarissimo suo opere de Bavaria sancta volumine 3 nitidissimo stylo virtutes et miracula S. Walburgis complectitur : in quo commentario subinde Wolfhardum allegat, cum Philippum describit, quod tenue viris doctis memoriæ σφάλμα facile contingit. Multus est in laudibus S. Walburgis Joannes Espagnolus sacræ Theologiæ Doctor, monasterii S. Remigii Remis Hyparchimandrita, seu magnus-Prior, et ejusdem B. Walburgis prope Attiniacum Prioratus Superior. Hic Duaci anno* 1614 *evulgavit Gallico idiomate* Historiam notabilem, *ut vocat,* conversionis Anglorum, Sanctorum regionis, monasteriorum, ecclesiarum et Abbatiarum, peregrinationum, apparitionum spirituum, et sanctarum reliquiarum, explicatam super vitam miraculosam S. Walburgis Virginis et Abbatissæ; plurimis annotationibus et commentariis historicis illustratam, *usus, ut præfatur ad Lectorem, Actis ejusdem S. Walburgis a Wolfhardo et Philippo Episcopo conscriptis. Quæ ad nostrum institutum faciunt, cap.* 10 *quædam habet de Translatione reliquiarum Attiniacum*

Alii Vitæ scriptores

Joan. Polus.

F

Matth. Raderus.

Joan. Espagnolus.

A *tiniacum, quæ ejus auctoritate freti proferimus* § 3. *Georgius Stengelius noster edidit Ingolstadii anno* CIƆIƆCXXV *e manuscripto Rebdorffensi Sermones aliquot* de Divis Eystettensibus Willibaldo, Wunibaldo, Sola, Walburge, *de qua quatuor ultimi scripti fuere : primus traditur dictus legendusve* in ejus natali vel obitu XXV Februarii, *ultimus vero* die I Maii in festo Translationis ex monasterio Haidenheimensi Eichstadium. *Auctor, quisquis is est, sive monachus Rebdorffensis, sive alius, post annum* CIƆCCCCLXXXVII *illos sermones scripsit, in quorum primo pag. 4 ista narrat :* Cum Rex Romanorum Maximilianus captus esset in Gent, et juvenis, qui secum erat, ei diceret, Utinam essemus in monte Willibaldi in Eystat; Rex fecit votum, ut ipsum visitaret, et sic liberatus fuit. *Fuerat Maximilianus Aquisgrani coronatus Romanorum Rex die* IX *Aprilis anni* CIƆCCCCLXXXVI, *et biennio necdum evoluto Nonis Februarii Brugis captus est, petentibus per litteras Gandavensibus a populo Brugensi, ut captum Romanorum Regem firma custodia adservarent. Ultimi sermonis infra mentionem facimus, potissimum in Analectis de oleo S. Walburgis.*

auctor 4 sermonum de S. Walburge.

§ II *Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. Ætas reliqua.*

B W*alburgem genere nobilissimam fuisse, natione Britannam, sive ex Anglo-Saxonum gente probavimus ad Vitam S. Richardi parentis* VII *Februarii, ubi eum sub Ina Rege apud Saxones Occidentales floruisse ac liberos genuisse diximus, pag. 71 num. 15. De ortu S. Walburgis nihil reperimus : juniorem credimus fratribus, et ex secunda forte Richardi uxore progenitam, quod* patriam cum noverca, fratrum sororumque suarum clientela, *legatur reliquisse* S. Wunebaldus, *quem anno* IƆCCI, *fratrem vero alterum* S. Willibaldum *anno* IƆCCIV *natum ostendimus pag. 70 num. 10. Cum hisce duobus filiis discessum S. Richardi parentis ex Anglia versus Apostolorum limina retulimus in annum* IƆCCXXI *Christi, quo in itinere ipse Richardus anno sequenti* IƆCCXXII *sanctissime e vivis abiit Lucæ in Hetruria : cum jam aliquot annos nata, adolesceret in patria S. Walburgis, quod inter* liberos molestivos, *ob quorum* parvitatem et fragilitatem *Richardus peregrinationem a Willibaldo propositam primo recusabat, videatur censenda. De iis ex Hodœporico S. Willibaldi dictum ad vitam S. Richardi pag. 76 num. 5. Cum deinde Willibaldus suscepta ad Terram sanctam peregrinatione procul abesset, Wunebaldus post septennium peregrinationis in patriam regressus,* diligenter docendo fratres et sorores et alios de suo genere propinquos exhortari C cœpit, ut in recto itineris tramite de solita veritatis via pedem retrahendo non deviarent, sed ad angustam paradisi portam per arduam et asperam viam ire tentarent. *Quinam alii S. Wunebaldi fratres et sorores fuerint, nusquam legimus. Inter has fuisse* S. Walburgem *vel inde conjicimus, quod in antiquissimis hisce SS. Willibaldi et Wunebaldi Actis nulla ullius sororis una proficiscentis mentio fiat, sed* fratrum *et* sororum *in patria relictarum.*

S. Walburgis Anglo-Saxonica,

S. Richardo patre et fratribus Romam proficiscentibus in patria relicta.

15 *Aliter sensit auctor qui aliquot post seculis Itinerarium S. Willibaldi, cujus partem pag. 78 edidimus, scripsit :* Incenderat, *inquit,* et idem felix ardor S. Willibaldi fratrem Wunebaldum, nec non et amborum sororem, Virginum decus Walpurgam, multosque ejusdem non solum cognationis sed et patriæ, ut capto Crucis vexillo, nudi evolarent, secuturi Regem gloriæ. Anno in æstatem vernante, cum ventis patientibus prima fides arrideret pelago, sancti fratres Willibaldus et Wunebaldus cum patre Richardo et sorore Walpurga, aliisque non paucis, in quorum pectoribus idem fervebat ardor, navi conscensa iter optatum arripiunt. *Eumdem ex Anglia discessum cecinit in suo de S. Walburge poemate infra num. 3 Medibardus :* D

eius perperam comes itineris Romam usque creditur,

Hæc educta de patria
A fratre sanctissimo
Willibaldo, primum Romam,
Inde Hierosolymam
Adiit, hinc duce Christo
Ad nos usque pervenit.

In Actis S. Richardi ex MS. Bodecensi pag. 79 editis, post annum CIƆCLII *scriptis, assignatur etiam* Walpurga *hujus itineris socia, quasi illi et S. Willibaldo iter Hierosolymitanum injunxisset Pontifex Romanus : eoque peracto ambo Romam reversi, assumpto fratre suo Wunibaldo ad S. Bonifacium, cum ejus, qui tum Romæ aderat, Legato, fuissent profecti : quæ ex Actis antiquissimis et certissimis Willibaldinis et Wunibaldinis refutata corruunt, in quibus, dum decennio integro monachus Casini degit S. Willibaldus, frater ejus S. Wunibaldus legitur cum S. Bonifacio, qui Romam ipsemet venerat, in Germaniam profectus. In Itinerario ante citato dicitur* S. Willibaldus fratre Wunibaldo, sororeque Walpurga dimissis, duobus comitatus sociis, ipse tertius victoriosum iter adgressus *in Terram sanctam abiisse. Quid de S. Walburge dein actum? an post septennium fratrem in patriam redeuntem comitata? an vero Romæ sola perstitit, monasterio alicui inclusa? Silent omnino ut diximus, antiquissima Acta Willibaldina et Wunibaldina. In Hodœporico S. Willibaldi, ipso adhuc superstite a S. Walburge altera consanguinea conscripto, dicuntur,* ille *Willibaldus,* pater suus et frater Bunebaldus cum collegarum cœtu comitantium *profecti ex patria : deinde post obitum patris Romæ* duo germani felicem monasterialis disciplinæ vitam *aliquamdiu* duxisse : *tum, relicto ibi Wunibaldo,* cum duobus suis sociis perrexisse *Hierosolymam Willibaldus, nulla facta sororis una proficiscentis mentione, sed* fratrum *et* sororum *cum* noverca *in patria relictarum; quos, ut diximus, post septennium in patriam regressus S. Wunibaldus ad perfectiorem vitam amplectendam adhortatus est.*

et Hierosolymam :

ultimum hoc iter rejectum, E

imo utrumque.

16 *Addunt eadem Acta eum* cum consilio amicorum, et cum juniorum subsidiis, fratre suo comite, secunda vice Romam *rediisse. An tum cum Walburgis comitata inter* juniorum subsidia? *An potius non fratre, sed sorore sua comite dici debet S. Willibaldus frater post suum a peregrinatione Hierosolymitana reditum vixisse, in monte Casino monachus? Verum potuit aliquis junior frater fuisse, qui Roma lustrata redierit in patriam. Posset denique addubitari, num forte ab imperito librario hæc adjecta sint verba quod suo loco accuratius inquirendum. Hic dixisse sufficit potius videri S. Walburgem inter eos censendam, quorum mentes de* secularibus negotiationum curis ad divinæ institutionis formam provexisse *dicitur S. Wunibaldus, seu hunc comitata Romam, seu (quod multo probabilius est) monasticam in patria vitam fuerit auspicata, donec cum aliis sanctimonialibus a S. Bonifacio evocata, in Germaniam venit.*

an socia secundi itineris S. Wunibaldi

F *potius in patria Sanctimonialis facta :*

17 *In Vita S. Bonifacii ab Othlono scripta dicuntur* fœminæ religiosæ *venisse, et recensentur* Chunihilt matertera S. Lulli, et filia ejus Berathgit, Chunidrut et Thecla, Lioba et Waltpurgis soror Willibaldi et Wunibaldi. *ex quibus præter S. Walburgem Cœlitibus adscriptæ Thecla* XV *Octobris, et Lioba* XXVIII *Septembris. Hujus Vitam scripsit Rudolfus monachus Fuldensis jussu Abbatis sui B. Rabani, quam præfecturam ab anno* IƆCCCXXII *ad* IƆCCCXLII *gessisse, diximus* IV *Februarii ad ejus Vitam pag. 508 et 509. At Rudolfum Confessarium dein Ludovici Regis Germaniæ fuisse ibidem pag. 501 num. 5 retulimus. Ex ista autem S. Liobæ Vita pauca huc transcribimus :* Eo, *inquit,* tempore quo cœlestis vitæ studiis beata virgo Lioba in monasterio floruerat, sanctus Martyr Bonifacius.. videns

dein cum aliis feminis,

et potissimum S. Lioba, rogatu S. Bonifacii,

A dens Ecclesiam Dei crescere, et certantibus studiis ad vota perfectionis accendi, duplicem viam ad profectum religionis instituens, monasteria construere cœpit; ut ad fidem Catholicam populi non tam Ecclesiastica gratia, quam monachorum ac Virginum congregationibus raperentur. Volens ergo utriusque professionis ordinem regularem observari, idoneum utrique magisterium studuit adipisci... et in patriam cum epistolis legatos direxit ad Tettam Abbatissam, deprecans, ut ad solatium suæ peregrinationis, atque ad auxilium Legationis sibi injunctæ transmitteret ei Liobam Virginem, quam fama sanctitatis et doctrina virtutum tunc per longinqua terrarum spatia devulgarat, et laude celebri multorum ora repleverat. Eam Mater congregationis, beato viro, sicut rogaverat, cum honore direxit : quam, cum venisset, vir Deo plenus cum summa veneratione suscepit, diligens eam non tantum propter affinitatem, qua sibi ex materno sanguine jungebatur, quantum propter sanctitatem vitæ et sapientiæ doctrinam, qua plurimis et verbo profuturam noverat et exemplo. Igitur sicut desideraverat, monasterii custodiam et regularis vitæ normam instituit : et Liobam Virginem spiritalem, Virginum Matrem esse decrevit : statuitque ei monasterium, in loco qui vocatur Bischoffsheim; B ubi non parvus ancillarum Dei numerus collectus est, quæ ad exemplum bonæ magistræ cœlestis disciplinæ studiis instituebantur, et intantum doctrina ejus proficiebant, ut plures ex illis postmodum magistræ fierent aliarum, ita ut nulla aut etiam rara in illis regionibus essent monasteria fœminarum, quæ non discipularum ejus magisteria desiderarent. *Hæc Rudolphus.*

AUCTORE G. H.

mittente S. Tetta Abbatissa,

venit in Germaniam :

18 *Colitur* S. Tetta XVII *Decembris*, Abbatissa *fuit* Winbrunni *Rudolpho, aliis* Winburniæ, *insigni Virginum cœnobio a* S. Cuthburga S. Inæ Regis *sorore, de qua agemus* XXXI *Augusti, in Dorsetia apud Occidentales Saxones extructo, uti dictum* XI *Februarii ad Vitam S Inæ Regis pag.* 906 *num.* 30. S. Liobæ *consanguinea etiam videtur fuisse* S. Walburgis, *quod* S. Bonifacius carnali propinquitatis et sanguinis copulatione fuisse sociatus et glutinatus S. Wunebaldo *dicatur in hujus Vita, et* avunculus S. Walburgis *habeatur a Philippo infra num.* 3. *Altera* S. Liobæ consanguinea *Rudolpho est* S. Thecla. *Quamobrem haud improbabili conjectura asseri posse opinamur, cum S. Lioba SS. Theclam et Walburgem venisse in Germaniam, atque ambas initio exercitas in monastica vita* C *Bischoffsheimii, quod ad Tuberam fluviolum in diœcesi Moguntina monasterium jam olim destructum esse refert ex Tritthemio ad Vitam S. Bonifacii Notatione 24 Serarius lib. 3. rerum Moguntiacarum. De S Thecla egimus* II *Februarii ad Vitam S. Hadelogæ pag.* 304 § 2. *Discipulum S. Liobæ vocat Rudolphus in præfatione, quod ex ejus, aliarumque* fideli narratione vir religiosus Mago Presbyter et monachus comperta habuerit, et sibi narrarit, *defunctus quinquennio, antequam ipse ea scriberet Rudolphus. Festum exitus B. Walburgis ex Anglia, celebratur Eystadii* IV *Augusti, ut Notatione 7 ad ejus Vitam observat Stevartius : quo die antiquum Martyrologium Coloniense et Auctarium Carthusianorum Coloniensium ad Usuardum referunt* adventum S. Walburgis Virginis.

initio degit Bischoffsheimii,

Exitus ex patria colitur 4 Augusti.

19 *Quo vero anno sacræ hæ Virgines ex patria sua in Germaniam venerint satis indicat Rudolphus, dum in hac Liobæ Vita, ejus a S. Bonifacio evocatæ ex Anglia et missi ex Germania S. Sturmii ad monasterium montis Casini tempora conjungit : hoc autem anno instituti monasterii Fuldensis* IV *Christi* DCCXLVIII *assignat Browerus lib. 4. Antiquitatum Fuldensium in Chronographia Abbatum. Anno deinde* DCCL *cœptum extrui monasterium Haidenheim a S. Wunibaldo, eumque ibidem obiisse anno* DCCLXI *jam diximus, et fusius probavimus* VII *Februarii ad Vitam S. Richardi pag.* 70 *num.* 9. D *In eodem Haidenheimio ante obitum fratris collectas fuisse sanctimoniales, quibus præfuerit S. Walburgis, seu Mater sive Abbatissa appellata, infra indicat Wolfhardus num.* 3. *et Adelbertus in Commentario Heidenheimii ita exponit :* Assumpsit etiam Wunebaldus, *post extructum Heidenheimium*, sororem suam S. Walpurgam Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo desponsatis sub imperio et eruditione S. Wunebaldi, ex consilio S. Bonifacii Archiepiscopi, et S. Willebaldi Eistettensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam Deo viventi sub districtione regularis disciplinæ jugiter immolaverunt. *Pro Christi fide mortem oppetiit* S. Bonifacius *anno* DCCLIV. *Philippus infra cap.* 4 *scribit S. Walburgem mox a suo in Germaniam adventu apud S. Wunebaldum vitam monasticam in Thuringia auspicatam, inde cum eo Haidenheimium migrasse : quod apud antiquiores non legimus. In Vita S. Wunebaldi legitur* post obitum *hujus* monasterium habuisse, *atque una cum fratre suo Episcopo S. Willebaldo interfuisse elevationi et translationi corporis S. Wunebaldi postquam* XVI annos *fuerat sepultum. Annus is est* DCCLXXVII.

contigit an. 748,

Heidenheimium abit ante 754,

elevationi corporis S. Wunebaldi adest an. 777,

20 *Quot dein annis vixerit non legimus. Gretserus cap. 7 observationum ad Vitam S. Willibaldi refert in* E *MS. codice monasterii Walpurgiani, quod est Eychstadii, ad Vitam S. Walburgis, ubi de obitu ejus agitur, ad marginem adscriptum esse,* obiisse illam anno DCCLXXVI, *quem annum Raderus noster in Bavaria sancta, Strugelius in Vita S Wunebaldi cap.* 4, *Stevartius ad Vitam S. Walburgis cap.* 8 *aliique assignarunt, hac adducti ratione, quod obitus* S. Wunebaldi *passim conjiceretur in annum* DCCLX *et a Philippo dicatur num.* 19 S. Walburgis *post illius mortem* sedecim annis, id est, quoadusque vixit, *monasterii* gubernacula tenuisse. *Verum quia ad Vitam S. Richardi satis probatum est S. Wunebaldum obiisse anno* DCCLXI *cui sedecim adjectis annis ante dictus emergit* DCCLXXVII, *quo* XXIV *Septembris interfuit elevationi corporis ejus : ut non potuerit decedere* XXV *Februarii, ante annum saltem* DCCLXXVIII. *Idem Philippus Episcopus, in ejus et fratris Willibaldi Vitis pergit confirmare tempus assignatum, quod ab obitu* juxta S. Wunebaldum Ecclesiasticæ sepulturæ commendata sit per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum. *In Vita etiam a sanctimonialibus composita dicitur* officium sepulturæ per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum accepisse, F *itaque necessario ex hac vita migrasset ante annum* DCCLXXXI, *quo S. Willibaldum fratrem ejus obiisse passim omnes statuunt, et probavimus ad Vitam S. Richardi pag.* 71 *num.* 12. *Eo ordine decessisse insinuavit Adelbertus in Heidenheimii commentario, ubi ista habet :* Defuncta autem S. Walpurga et juxta S. Wunebaldum sepulta, fratre quoque ejus S. Willibaldo Episcopo mortuo, qua auctoritate vel qua necessitate monasticus ordo exclusus fuerit, et Canonicorum secularium ordo in eamdem cellam subintroierit, certum non habemus. *Verum infra cum ordinem videri potest immutare, cum ait monasterium* post mortem SS. Willibaldi, Wunebaldi et Walpurgis a Canonicis secularibus possessum. *Quamobrem in summo coævorum scriptorum silentio aliud hic certi nequit statui, quam S. Walburgem mortuam esse, post annum Christi septingentesimum septuagesimum septimum.*

Vam ante S. Willibaldum an. 781 defunctum obierit;

§ III. *Dies obitus S Walburgis. Veneratio sacra. Alia in Westphalia Walburgis sanctimonialis.*

In die obitus S. Walburgis assignando silent antiquiores scriptores : alii in varias abiere sententias ob cultum atque venerationem variis diebus secundum variarum Ecclesiarum consuetudinem. Philippus Eystettensis

25 Febr. obiit

A *tensis infra num.* 23 *et in Vita S. Willibaldi, ait* obdormivisse in Domino v Kalendas Martii, hoc est, in crastino Matthiæ Apostoli. *Quæ eadem referunt in ejus Vita sanctimoniales Walpurginæ cap.* 8 *addit Stevartius Notatione* 7 *eo die* XXV *Februarii* obitum S. Walpurgæ in Calendario et Breviario Eychstettensi consignari et celebrari. *Eumdem obitus diem signant Raderus, Porter, Mathew, aliique recentiores in ejus Vita, Stengelius in Vita S. Wunebaldi et passim alii. Consentiunt Ecclesiæ quamplurimæ Germanicæ in suo de S. Walburge sacro officio. Ex his Herbipolensis, Viennensis, Passaviensis et Augustanæ Ecclesiarum officia proprio hoc breve elogium habent Kalendis Maii pro nona in Matutinis lectione eisdem fere verbis :* Walburga in Anglia nata, Abbatissa monasterii Heidenheim Eystettensis diœcesis, soror S. Wilibaldi Episcopi Eystettensis, Virgo sanctissima conversatione, atque multis virtutibus et signis clara enituit. Ad declarandum ejus sanctitatem Deus varia beneficia pie petentibus sub ipsius patrocinio clementer ostendit. Obiit vero quinto Kalendas Martias in monasterio suo, ubi corpus ejus primo conditum est. Postea vero sacræ ipsius reliquiæ Kalendis Maii translatæ Eystadium, stillando oleum perenni fulgent miraculo. *De variis Translationibus* B *mox agemus. Eumdem procul dubio diem intelligit anonymus Haserrietanus, qui undecimo Christi seculo floruit, dum scribit Leodegarium Comitem,* XXI *Februarii defunctum, in monasterio S. Walburgis* in ipso depositionis sacratissimæ Virginis die *sepultum. De eo egimus illo* XXI *Februarii inter Prætermissos pag.* 234. *Auctor sermonis* 1 *de S. Walburge, cujus supra meminimus,* natalem *vel* obitum *diei* XXV *Februarii adscribit.*

22 *Ad eumdem* v *Kalendas Martias plurima et antiquissima Martyrologia eam celebrant, ac primo quod sub Bedæ nomine cum ejusdem operibus et seorsim extat excusum, seu manu etiam exaratum in celebri prope Aichstadium Reichenbergensi monasterio :* S. Walpurgæ Virginis. *Eadem habentur in antiquo martyrologio MS. Metropolitanæ Ecclesiæ Pragensis et Martyrol. Witfordi, qui festum ejus vocat. MSS. antiqua Trevirense S. Martini, et Ultrajectinum etiam S. Martini :* In Bavaria S. Walburgæ Virginis. *Natalem illum diem esse indicant MS. Floracium Sanctorum :* Depositio S. Walburgis Virginis, *et Kalendarium MS. ordinis S. Benedicti :* Transitus S. Walrurgis Virginis Abbatissæ Eestettensis. *Agunt de eadem hac die MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, Maurolycus, Felicius, Canisius in Marty-* C *rol. Germanico : sed ab hac forsan nostra aliam arbitrati, quæ apud Bituriges floruerit.* Bituricas, *inquiunt,* S. Walburgis Virginis. *Nullam alterius* Walburgis *vestigium in istis Francorum regionibus reperimus. Potuit solemnior olim istic cultus fuisse post translatas ejus reliquias aliquas in Franciam a Carolo Calvo Imperatore, de quibus infra agemus. Maurolyco Calendarioque Saltburgensi citatis, aliam hac die Wion* Walburgam Virginem ponit, sororem Luthardi Episcopi Paderbonensis, quæ monasticam vitam exercuerit in cœnobio Herswerde, quod ipsa suis sumptibus ædificarat circa annum Domini octingentesimum quadragesimum. *Hæc Wion, a quo male allegatur Petrus Cratepolius de Episcopis Germaniæ, cum Gaspar Bruschius sit, qui de D. Walburga agit ejusque fratre* Luthario, *seu* Luthardo, *quem Martyribus Ebbekstorpiensibus, de quibus egimus* II *Februarii, annumerat, quod dudem pag.* 314 *num.* 20 *rejecimus. S. Rembertus Archiepiscopus Bremensis epistolam, in Vita* IV *Februarii pag.* 564 *num.* 20 *relatam, scripsit hujus Luthardi sorori sanctimoniali in monasterio Heresi, vulgo Nieuheerse, quod Wion* Herswerde *existimatum diximus ibidem Annotatione B. De eadem*

et colitur

non distincta una ab Walburge Westphalica

Walburga agunt Bucelinus in menologio Benedictino et D *Ferrarius in Catalogo novo. Verum quod Paderbonæ, aut Neerheerse, nullum hujus cultus extet vestigium, eam inter omissos recensuimus. Menardus indicata hac ex Wione Walburga, quam omittit, sororem SS. Willibaldi et Wunebaldi celebrat, et hoc die obiisse censet. S. Walburgem officio Ecclesiastico coli in plurimis Ecclesiis, indicant Sacrificale antiquum Peregrinantium excusum anno Christi* 1521, *et varia Breviaria, uti Monasteriense anni* 1489, *Erphordianum* 1518, *Antuerpiense* 1496, *in cujus diœcesi universa, ritu ut dicitur, duplici hoc die celebratur, et in parœcia illi dicata plenaria plerumque indulgentia a summis Pontificibus ad festivitatem majori devotione peragendam impetrari solet. Eadem ritu duplici Furnis Oppido Flandriæ de quo infra agemus, colitur* Festum Transmigrationis *ejusdem.*

AUCTORE G. H.

23 *Denique Trithemius lib.* 3 *de Viris illustribus ordinis S. Benedicti cap.* 250 *hunc ejus mortis diem assignat cum hoc elogio.* Walburgis Abbatissa in Heidenhem, Eistetensis diœcesis, soror S. Wilibaldi Episcopi, natione Anglica, Virgo sanctissimæ conversationis, multis virtutibus et signis clara enituit, cujus inclyta gesta diligenter conscripta sunt. Claruit circa annos Domini septingentos quinquaginta. Obiit v Kalendas Martii. Sed ad Eistat translata E est Kalendis Maii, quando etiam ejus festivitas agitur. *Hæc Trithemius, cujus auctoritate male fultus Wion in Martyrologio monastico ait defunctam* v Kalendas Maii, *seu* XXVII Aprilis, *quo die hæc habet :* In cœnobio Heidenheimensi juxta Eistadium in Germania, depositio S. Walburgis Virginis et Abbatissæ, sororis SS. Willebaldi et Wunebaldi, ex cujus corpore oleum in subjectum argenteum vas miraculose defluit, quod multis gravibus morbis medetur. *Wionem secuti, eodem die colendam S. Walburgem Menardus Dorganius, Bucelinus, Benedictini et Wilsonus in Martyrol. Anglicano, sed priori editione anni* 1608 *eo die* depositionem *recoli ait, in posteriore anni* 1640 translationem reliquiarum ad urbem Eystettensem, *eisdem utrobique ad marginem relatis Trithemio et Wione, Martyrologium Usuardi MS. sed auctum, quod penes nos est, hæc* IV *Augusti habet :* Apud Eydenhen natale S. Walburgis Virginis, quæ flagrans amore divino, patriam hæreditatemque relinquens soli Deo placere studuit. *Alii Kalendis Maii obitum ponunt, quos infra referemus. Summa Eistadii eo die solennitas est ob memoriam reliquiarum translatarum.*

elogium ex Trithemio

alii referunt obitum 27 *Aprilis,*

§ IV. *Translatio reliquiarum S Walburgis Eystadium. Veneratio ejusdem Kalendis Maii. SS. Wereburga et Walburga pro una eademque a nonnullis habitæ.* F

C*um sepulchrum S. Walburgis debita non observaretur veneratione, ab ipsa Virgine apparente admonitus Episcopus Eystettensis, sacrosanctum corpus ejus curavit elevari, et Eystadium transferri.* Otkerus, Otkarius, *sive* Otgarius *is fuit* VI *Eystettensium Antistes, quem Altino* XXI *Februarii anni* DCCCLVIII *vita functo substitutum, et cum eidem Ecclesiæ per annos* XXIII *præfuisset, anno* DCCCLXXXI *mortuum esse tradunt Demachares, Bruschius, Gretserus, et passim omnes, nemine, quem legerimus, contradicente. Attamen* IV *Februarii ad Vitam B. Rabani Archiepiscopi Moguntini pag.* 510 *num.* 49 *opposuimus, hunc Otgarium interfuisse anno* DCCCXLVII *synodo Moguntinæ, ubi inter nomina Episcoporum, qui ad* Ecclesiæ Moguntinæ diœcesim, *sive provinciam, dicuntur pertinere, non* Altinus, *sed* Otgarius *legitur. Huic nostræ correctioni favet expeditio, auspiciis Ludovici Regis Germaniæ contra Sclavitagum Bohemum, Wiztrachi Ducis*

reliquiæ S. Walburgis Eystadium translatæ ab Otgario Ep.

AUCTORE G. B.

A *filium, facta: cui cum aliis Comitibus præfuisse* Otgarium *Episcopum anno* DCCCLVII *testantur Annales Fuldenses, ab auctore coævo scripti. Ejus ergo consecratio non anno* DCCCLVIII, *sed* DCCCXLVII *aut etiam prius contigit: imo si anni Sedis recte numerati* tres et viginti, *excedit annum* DCCCLXX *vix attigit: ad quem tamen in MS. Kalendario Ordinis Benedictini, non admodum antiquo, Translatio ea facta dicitur.*

ante annum 870.

Demochares vero asserit S. Walburgim ab Otgario translatam, *cum esset* consensu Summi Pontificis Adriani II in Divorum numerum relata. *Præfuit is Ecclesiæ ab anno* DCCCLXVIII *ad annum* DCCCLXXII. *Sed nihil de anno Translationis aut istius Canonizationis, ut aiunt, apud antiquos legi.*

25 *Varii huic Translationi, sive Elevationi, aut etiam Canonizationi dies assignantur. Ac primo* XXV Februarii *a Greveno in Usuardi Auctario indicatur* Translatio S. Walburgis Virginis: *quæ ad* XII Octobris *refertur in perantiquo MS. Martyrologio monasterii Richenbergensis prope Eystadium, quod cum Beda excuso in plerisque convenit. Eodem die* Elevatio S. Walburgis Virginis *annotatur in Auctario MS. Carthusiæ Bruxellensis. Quo etiam die colitur Furnis in Flandria* festum elevationis reliquiarum, *quod etiam olim Antuerpiæ fuisse celebratum habetur in*

Translatio inscripta Martyrologiis 25 Febru.

12 Octob.

B *Breviario antiquo Antuerpiensi. In Vita cum sanctimonialium edita cap.* XI *dicitur* Translationis dies, *quo* corpus per Ockarium latum Aichstadium, *agi* IV Idus Octobris. *Addit notat. 7 Stevortius id intelligi de solo* monasterio S. Walpurgis, ubi tribus diebus apertum est sepulchrum sanctæ Virginis, ut miraculum stillantis olei omnes coram intueri et venerari possint. Cum autem Wolfhardus *num.* 8 diserte dicat Translationem ex Heidenheim factam esse XI Kalend. Octobris, *annuam memoriam hujus* Translationis in XII Octobris rejectam fuisse, aut aliam illic coli Translationem *arbitratur. Eodem die* XI *Kalend. Octobr. hanc Translationem celebrant* Wion, *Menardus, Bucelinus, Dorganius, Benedictini, et cum iis Ferrarius in generali Catalogo. At miror Wionem dicere,* a Wolfhardo silentio præteriri, quo anno, a quibus, vel ex quo loco hæc Translatio sit facta; *cum is clare asserat reliquias translatas* ex monasterio Heidenheim, per Archipresbyteros Vultonem et Adalungum nec non per Ommonem et Liubilam sanctimonialem. *Martyrologium MS. Bruxellense S. Gudilæ* IV *Augusti ista tradit:* In Germania Elevatio S. Walburgis Virginis, quæ Kalendis Maii migravit ad Dominum. *Sed illo* IV *Augusti ab aliis coli* adventum *ejus* ex Anglia in Germaniam *supra diximus: ab aliis vero* Translationem reliquiarum

facta 21 Septemb.

C Furnas in Flandriam *mox dicemus.*

26 *Solennissima celebritas est Kalendis Maii, de qua Philippus Episcopus ista num.* 23 *tradit:* Festum Canonizationis ac Translationis ejus in die Apostolorum Philippi et Jacobi communiter celebratur. *Quo die in antiquo MS. Martyrologio Ultrajectino hæc habentur:* Item Translatio S. Walburgis Virginis. *In Beda excuso:* Natale S. Walburgis Virginis. *ast in MS. Richenbergensi additur* vel Translatio. *In Usuardi Martyrologio auctiore quod penes nos MS. extat:* Eodem die elevatio S. Walburgis Virginis. *Wion in Martyrologio monastico:* Eodem die Translatio S. Walburgis Virginis et Abbatissæ Heidesheimensis, quæ cum V Kalendas Maii (*imo Martii ut ante correctum*) beata ex hoc corpore migrasset, hoc die ad civitatem Aichstadensem solemni pompa translata; ibidem summo honore colitur. *In Florario Sanctorum MS. hic dies Canonizationi sacer dicitur:* Canonizatio S. Walburgis Virginis et Abbatissæ filiæ S. Richardi Regis, et sororis S. Willibaldi et Winebaldi..... Ex tumba ejus ex albo marmore facta, et in qua ossa ejus recondita, quæ in altari

potissimum celebratur 1 Maii.

est reposita, inter Missarum solennia nunc singulis D diebus fluit oleum album ad modum lactis, quod nec ante nec post aliis temporibus vel vicibus fluit, nisi solum Sabbathi diebus a mane usque ad vesperam, de quo oleo sanantur languidi *etc. Alii quam plurimi, etiam antiquissimi, omissa et elevatione, et translatione, et canonizatione cultum ejus hoc die referunt. Ex his Martyrologia MSS. Treverense S. Martini, S. Hieronymi Ultrajectinum, Brugense S. Donatiani, Albergense, Pragense, S. Maximini prope Treviros, aliaque. Ada S. Laurentii Leodii, et Martyrologia excusa, antiquum Ordinis S. Benedicti, Bellini, Maurolyci, Felicii, Molani, hisce paucis ubique verbis:* Ipso die S. Walburgis Virginis. *Galesinius adjungit* in Germania, *et in Notationibus scribit* sororem fuisse S. Bonifacii. *Martyrologium Gallico idiomate Leodii anno* 1664 *editum.* Cestriæ in Anglia S. Walburgæ Virginis, quæ apud Lotharingos Ovaburga dicitur. *Eadem de Cestria legebantur in Martyrologio Romano anno Christi* 1586 *cuso, qua urbe omissa in hodierno martyrologio ista habentur:* In Anglia sanctorum Asaphi Episcopi, et Walburgæ Virginis. *additurque in Annotationibus,* in Anglicana Ecclesia de his una simul agi, licet Beda tantum de Walburga agat, *quæ ibi* claruit circa annum DCCL, *cum Beda jam ante anno* DCCXXXVI *obiisset, illudque Martyrologium a* E *posterioribus fuerit interpolatum. Nullum etiam in ullo Anglicano seu Breviario seu martyrologio aliove Kalendario vel tenue vestigium reperimus, quod SS. Asaphus et Walburga* una simul, *id est, eodem officio Ecclesiastico colantur. Fuit S. Asaphus Præpositus monasterii, quod S. Kentigernus ad Clwydæ Elwique fluminum confluentes in Flintensi Walliæ Comitatu excitarat, et ex Præposito Episcopus ibidem constitutus sancte Kalendis Maii obiit: ob cujus cultum ac venerationem publicam deinceps S. Asaphi appellatum est ab Anglis oppidum, Britannis* Llan-Elwy, *ut diximus* XIII *Januarii ad Vitam S. Kentigerni cap.* 5, *et in Commentario prævio num.* 3. *Proxima Flintensi Comitatui accedit Cestria et provincia et urbs Episcopalis, in qua celebre monasterium est, dicatum S. Wereburgæ, quam et hanc Walburgam pro una eademque Virgine habuerunt. Fuit ea filia Wulferi Regis Merciorum et S. Ermenildæ, ut ad illius Vitam* III *Februarii, et ad hujus,* XIII *diximus. In Prologo Appendicis Roberti de Monte ad Sigebertum editæ cum operibus Guiberti Abbatis de Novigento pag.* 742 *hæc leguntur:* S. Walburga apud Cestriam quiescit, *additurque historia anserum silvestrium et obedientium, quæ ad S. Wereburgam spectat, narraturque a Goscelino in ejus Vita pag.* 388 *cap.* 3. *Martinus Carillo in Annalibus sermone Hispanico editis fol.* 226 Richardum F Regem *asserit* patrem S. Vulgariæ, *ita* Walburgam *appellat, et* S. Asaphi Episcopi.

S. Walburga a S. Wereburga filia Regis Merciorum apud alios non distincta.

27 *Dies natalis S. Walburgis ab aliis creditur primus Maii ob magnam, qua ea die colitur solemnitatem: ita Martyrologium Bruxellense MS.* In Germania, pago Sualavelda, S. Walburgis Virginis. Quæ cum duobus fratribus suis Willebaldo et Winebaldo S. Bonifacium de Anglia in Germaniam secuta est: ubi ipsa facta est Abbatissa, et post castissimam vitam hac die migrasse creditur ad Dominum. *Martyrologium Coloniæ anno* 1490 *excusum:* In Germania cœnobio Eystadiensi, depositio religiosæ monialis S. Walburgæ Virginis, sororis S. Willibaldi Episcopi Eystadensis, cujus tumba gloriosis miraculis decoratur. *Eadem fere habent Grevenus in Auctario Usuardi et Canisius in Martyrologio Germanico. Translata autem est Eystadium ad templum sanctæ Crucis, quod postea a S. Walburge nomen obtinuit, uti et canonicarum monasterium, quod illi tum adjunxit Episcopus Ockarius, sub quo observat Gretserus tractatu particulari de oleo S. Walburgis, Virginea lipsana, ubi Heideinheimio*

natalis alio 1 Maii

reliquiæ altari impositæ

A *Heuleinheimio Eystadium translata sunt, humo tecta fuisse, sed ab Erchambaldo* VIII *Episcopo anno Ch.* MDCCCXCIII *refossa, atque in aram illata, quando Liubilæ Mouheimensi Abbatissæ reliquiarum pars data fuit. Quod licet ob Vitam cura sanctimonialium conscriptam clarum videatur Gretsero, tamen ante dubium fuit, et nobis adhuc est, ob verba Wolfhardi infra num.* 10. *ubi ait :* Cives putasse S. Walpurgam sibi penitus ablatam, se autem popularibus ignaris verba consolationis impendere, et confirmare tantum reliquias *(aliquam scilicet corporis partem)* sublatas quæ *sibi* scribere desideranti narravit; qui interfuit et datas reliquias apto locello recondidit : *an ergo humo iterum tectæ? donec ut mœror et tristitia civium plene tolleretur:* pectoralia S. Walpurgis visibiliter summo altaris sarcophago ad perpetuam sepulturam sunt tradita, *ut addunt Acta a sanctimonialibus edita. Philippus Episcopus minus in hac parte satisfacit, dum Heriberto attribuit, quæ sub Erchanbaldo contigerunt. Fuit autem Heribertus* XV *Episcopus, cognatus S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis, de quo agemus* XVI *Martii, traditurque præfuisse Ecclesiæ Eystettensi ab anno* CIↃXX *ad* CIↃXLII, *quo tempore monasterium S. Walburgis plurimum amplificavit, innovavit, multisque* B *prædiis locupletavit, opem atque operam conferente Leodegario Lechsmundi Comite, ut et congregationis numerus augeretur et monachica sanctimonialium vita, cum Canonicæ prius essent, ibidem institueretur, quod et factum est. Monasterium post obitum Heriberti a fratre ejus et successore Gozmanno cum Brunone Wirzeburgensi Episcopo dedicatum est* XIV *Octobris in festo S. Burchardi, uti tradit auctor coævus sed anonymus Haseurietanus apud Gretserum in catalogo horum Episcoporum. Fuit Leodegarius post vitam sancte actam,* in medio S. Walpurgæ, quod ipse construxit, monasterio, in ipso depositionis ejusdem sacratissimæ Virginis die, officiosissime sepultus. *Gretserus lib.* I *Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap* 19 *cum monasterio intelligit* sub eodem Heriberto templum Walpurginum extructum esse, et sub successore Gozmanno solenni ritu consecratum, *additque in catalogo Episcoporum* reliquias ad summum altare templi Walpurgini, *ubi adhuc hodie honorantur*, translatas esse, *quod deinde libello de oleo S. Walpurgis retractat, dum vult* sub Erchambaldo, summo altari impositas nisi forte Heribertus altare illud innovarit, et hoc titulo quasi secundus Translator censeri queat.

28 *Memorabile illud sub Heriberto contigit et hic ex* C *anonymo Haseurietano inserendum :* Cum quidam hypocrita, *inquit*, in vestimentis ovium conspectus, intrinsecus autem lupus rapacissimus, brachium S. Walpurgæ, et calicem aureum furtim surripuisset, et in monte in quodam lapide concavo abscondisset, nullo modo inde auferre, neque ipse quoquam potuit abire. Quod maximum sacrilegium, quia in die S. Bartholomæi Dei gratia est revelatum, devotissimus Episcopus eidem Apostolo capellam ibi fieri jussit, et postea in festo ejus solenniter dedicavit.

a fure auferri nequeunt,

§ V. *Sacra veneratio S. Walburgis per reliquam Germaniam, Burgundiam, Franciam. Aliæ SS. Walburgæ Martyres.*

Reliquias S. Walburgis per totum mundum dispersas *legimus infra in Vita cura sanctimonialium scripta num.* 35. *Verum id in Vita altera ex MSS. Ultrajectino aliisque edita restringitur ad* diversas per totum Francorum regnum provincias. *Templa, sacella, altaria tam multa ad honorem S. Walburgis Virginis erecta esse scribit Stevartius notat.* 7, *ut nullus ea sit enumeraturus. Aliqua nos recensebimus, ne mole obruamus lectorem. Ex antiquioribus monasteriis censeri potest, quod in historia de Landgraviis Thuringiæ apud* Pistorium *cap.* 8 *dicitur*, sub Ludovico Landgravio a D Comitibus de Kevernberg terræ Thuringiæ prope Wassenburg in honorem S. Walpurgis constructum sub anno MCCCCXXV, postea translatum in oppidum Arnstat, *ad quod Welgu amnis influit in Geram fluvium, qui inde Erfordium Thuringiæ metropolim perlabitur.*

S. Walburgis monasterium in Thuringia,

AUCTORE G. H.

30 *Wittebergæ urbe Saxoniæ celebri, solebant quotannis feria* II *post Dominicam* Misericordia *maximo populi accursu inter alia sacra pignora ostendi duo reliquiaria, in quibus adservabantur* tres dentes S. Walburgis, quinque particulæ de ossibus ejus, duæ de vestimento, cum oleo ejusdem Virginis. *Quæ ex libello de reliquiis Wittebergensibus edidit Gretserus lib. de oleo S. Walburgis cap.* 8, *opinaturque Duces Saxoniæ has reliquias ab Episcopo quodam Eystettensi obtinuisse. Aliquas etiam S. Walburgis reliquias a Carolo* IV *Imperatore Pragam allatas fuisse, ibidemque adhuc servari indicat Catalogus reliquiarum Ecclesiæ Metropolitanæ anno* 1645 *excusus, quando solenni supplicatione instituta, fuere reliquiæ quamplurimæ ad illam ex minori urbe Pragensi translatæ, Dominica infra Octavam assumptæ in cælum Virginis Mariæ.*

reliquiæ Wittebergæ in Saxonia,

Pragæ in Bohemia,

31 *Laurentius Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ* E *inter alios catalogos Reliquiarum refert ex quadam tabula anno* 1625 *excusa, in monasterio Andecensi in sacro monte superioris Bavariæ, diœcesis Augustanæ in veneratione haberi aliquas* reliquias S. Walburgis cum oleo, *quod ex ejusdem corpore defluxit. In eadem Bavaria in monasterio Windbergensi Ordinis Præmonstratensis, diœcesis Ratisponensis inter sacra lipsana summi altaris, alteriusque S. Nicolao dicati, esse aliquas* S. Walburgis Virginis reliquias *ex codice MS. ejusdem monasterii tradit Espagnolus cap.* 10 *Vitæ S. Walburgis. Ante plura secula Augustæ Vindelicorum in primaria Deiparæ Virginis æde erectum fuisse altare sanctæ Virginis Walburgis, testantur Acta S. Udalrici Augustani Episcopi,* IV *Julii. Eidem Sanctæ visuntur Moguntiæ, Virduni et alibi per Germaniam dicata sacella. Bucelinus par.* 2 *Germaniæ sacræ pag.* 91 S. Walpurgæ, *inquit*, Argentinensis diœcesis illustre cœnobium professionis Benedictinæ virorum religiosorum conditum primo a Theodorico Comite Montis-Pelgardi, auctum a Friderico Coclite-Sueviæ Duce, ejusque conjuge Juditha Guelphica, Henrici Nigri, seu Magni, filia, Friderici I Imperatoris parentibus, quod deinceps hic ipse jam Imperator anno Christi CIↃCLXIV Abbatiali honore sublimavit, et plurimum locupletavit. *Utrumque beneficium monachi grato animo testati sunt, fixo ante sacrarium ea de* F *re programmate, quod apud Guillimannum de Episcopis Argentinensibus pag.* 207 *legi potest cum anno* CIↃLXXIV, *qua inchoatum* istud cœnobium. *Meminerunt fundationis cœnobii* S. Walburgis *Lazius de Gentium migrationibus lib.* XI *pag.* 623, *Trithemius apud Guillimannum aliique.*

in monasterio Andecensi

et Windbergensi in Bavaria :

altare Augustæ Vindelicorum :

alibi sacella.

monasterium in Alsatia :

32 *Coloniæ Agrippinæ varias adservari reliquias* S. Walburgis *Virginis docet lib.* 3 *de Coloniæ Agrippinensis magnitudine Ægidius Gelenius, ac primo in collegiata Ecclesia S. Gereonis aliquas ossium hujus Virginis particulas inclusas esse hierothecæ* IX *et* XV *tradit pag.* 264 *et* 265, *digitum vero aliquem ejusdem Virginis in Abbatia S. Pantaleonis in veneratione haberi asserit pag.* 372. *Quæ vero pag.* 508 *scribit de reliquiis* S. Walburgis *apud Societatem Jesu in sacro thesauro depositis, fere eadem ex historia collegii Coloniensis nobis communicavit Petrus Hieratus noster, cujus hic verba damus :* Cranium S. Walpurgis Virginis anno CIↃIↃXCI in Monte S. Walpurgis (Germanice Walperberg) repertum, cum Societas Jesu in possessionem ejus Prioratus, agente Serenissimo Ernesto et nepotibus ipsius Philippo et Ferdinando Bavaris, Summi Pontificis auctoritate venisset, translatumque Coloniam

reliquiæ Coloniæ :

cranium in templo Societatis Jesu ibidem.

A Coloniam, statuæ pectorali argenteæ inclusum est. Instantissime pro eo impetrando tum apud Romanum Pontificem, tum apud P. Generalem Societatis laborarunt Illustrissimi Comites Truchsesii a Walpurg, sed frustra, nisi quod tandem accepta particula, gratiose Societatem illius possessione gaudere maluerunt. Ejusdem Virginis scipio, seu baculus anno CIƆIƆCXLV a P. Joanne Zwenbrugg in eodem monte, serico inclusus cum veteri inscriptione est repertus, et tralucentibus fenestellis argento inclusus, solenniter in monte quotannis I Maii ejusdem festo in processione circumfertur. Porro has ipsas S. Walpurgis reliquias in Coloniensem diœcesin intulisse creditur S. Anno, cum ex Bavaria ejusdem Sanctæ fratrem huic diœcesi intulit. *Is est* S. Wunibaldus, *cujus* potiores reliquias *ait Gelenius in Fastis Agrippinensibus ad* XVIII *Decembris,* adservari Sigebergæ, *in monasterio a S. Annone Archiepiscopo Coloniensi fundato. Mortuus est S. Anno* IV *Decembris anni* CIƆLXXV.

AUCTORE G. H.

scipio in monte S. Walburgis.

33 *S. Walburgem ob has reliquias Fastis Agrippinensibus ad Kalendas Maias adscripsit his verbis Gelenius :* Eodem die S. Walburgis, filiæ S. Richardi Regis Anglo-Saxonum, SS. Willibaldi et Wunibaldi sororis, cujus venerabile caput primum in Colonienses villas translatum, ecclesiæ et monti cum pago B nomen dedit : deinde propter bellorum motus ex eodem monte intra civitatem ad basilicam Patrum Societatis Jesu translatum, pretiosæ hermæ inclusum, hoc die in sanctæ Crucis ara honoratur. *Fuerat olim in dicto monte monasteriolum sanctimonialium, post monachorum Cisterciensium, cujus meminerunt Cæsarius lib. 7 exemplorum cap. 21 et Gaspar Jongelinus in Abbatiis Ordinis Cisterciensis per diœcesin Coloniensem. Addo huic Walburgi Virgini, alias ejusdem nominis Martyres : ac primo idem Gelenius in Fastis ad easdem Kalendas Maii ista tradit :* Item Coloniæ in majoris Nazarethi monasterio, S. Walburgis Virginis et Martyris ex societate Ursulana caput honorifice custoditur. *De eadem agit Gelenius pag. 560. Hermannus Crombach in historia Ursulana, duarum item, quibus* Walburgæ *nomen fuit ab initio, aut certe postea inditum, meminit lib. 8 pag. 757, ac priorem statuit* S. Ursulæ materteram, *cujus caput ex Paulo Morigia asserit Mediolani adservari : alteram* Reginam *appellat, cujus caput Coloniæ in veneratione est apud monachos Corporis Christi, uti etiam testatur Gelenius pag. 449. Hinc mirum non foret, si aliquæ harum Ursulanarum Virginum reliquiæ censeantur primariæ* Walburgis, *de qua hic agimus : cui dicata est una e quatuor parochiis, quæ prope urbem Trevirensem circ*C*umcirca extructæ sunt, de quibus agitur in Epitome Treveridum anno* 1547 *excusa fol.* 62.

memoria in fastis Coloniensibus,

Aliæ Walburgæ Martyres Ursulanæ :

Parochia S. Walburgis prope mœnia Trevirorum urbis : Leodii olim ecclesia, arx,

34 *Joannes Roberti in Notis ad Vitam S. Huberti Episcopi Trajectensis ac dein Leodiensis, § 77, citatis MSS. et magno Chronico Belgico, asserit Leodii ecclesiam S. Walburgis olim tempore dicti S. Huberti extructam fuisse. Verum S. Hubertus anno* DCCXXVII *vita functus est, cum S. Walburgis necdum esset e Britannia egressa. Fuisse olim arcem, seu castrum Episcopale Leodii, quod ob ædem hujus Virginis nomen S. Walburgis habebat, tradit Joannes Hocsemius de Episcopis Leodiensibus cap. 7 asserens castrum illud anno* CIƆCCLXIX *eversum fuisse. Mansit dein celsissimæ ejusdem Leodiensis civitatis portæ Divæ Tutelaris S. Walburgis : prope quam portam sub initium hujus seculi ut templum parochiale extrueretur S. Walburgi dicatum, et rebus necessariis instrueretur se procurasse præfatur Petrus Stevartius ad Vitam S. Walburgis a se illustratam. Sacra ejus memoria in officio divino celebratur apud Leodienses et Trajectenses ipsis Kalendis Maii. Celebrem hujus sanctissimæ Virginis apud Germanos cultum demonstrant omnia passim Breviaria,*

nunc porta,

et parochia :

cultus sacer,

nominatim Ratisponense, Passaviense, Constantiense, D *Spirense, Wormatiense, Bambergense, Herbipolense, Moguntinum, Heidelsheimense, Monasteriense, Trevirense S. Maximini, Virdunense, et alia, a centum et amplius annis pleraque excusa.*

etiam per reliquam Germaniam :

35 *In Burgundia antiquissima fuit prope Cluniacum ecclesia S. Walburgis, de qua S. Odo Abbas* II *Cluniacensis lib. 2 Collationum cap. 28 ista scribit :* Est ecclesia B. Gualburgis in hac vicina nobis regione, in qua miracula fiunt. Contigit autem, sicut Dominus Berno Abbas refert, ut ejusdem S. Gualburgis reliquiæ super altare aliquot dies manerent. Sed mox miracula cessaverunt. Tandem vero ipsa Virgo cuidam ex infirmis apparens, Idcirco, inquit, non sanamini, quia reliquæ meæ sunt super altare Domini, ubi majestas Divini mysterii debet solummodo celebrari. Quod cum ille custodibus referret, tulerunt capsam, et protinus miracula fieri cœperunt. Si ergo, *subjungit S. Odo,* ob illius mysterii reverentiam nec ipsa sua pignora Sancti volunt propius vicinari, quid censendum est de immunditiis *etc. De B. Bernone* I *Abbate Cluniacensi anno* DCCCCXXVIII *vita functo egimus* XIII *Januarii, de S. Odone successore acturi* XVIII *Novembris.*

in Burgundia ecclesia,

reliquiæ, miracula :

36 *Attiniacum oppidum Campaniæ Gallicæ ad Axo-* E *nam fluvium, in Retehorum ditione inter metropolim Remorum et Sedanum, antiquis scriptoribus notissimum est ob regium Palatium in quo Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus aliique suos conventus ac placita, ut tunc publica comitia appellabant, frequenter habuerunt, suaque ipsi præsentia locum hunc ad Natalitia aut Paschalia festa celebranda cohonestarunt. Quod tamen palatium regium ab hodierno oppido Attiniaco medio circiter milliari dissitum fuisse tradit Espagnolus cap. 10 Vitæ S. Walburgis. In hoc palatio extructa est a Carolo Calvo ecclesia S. Walburgis, sed una cum palatio a Normannis eversa. Pace et quiete Galliis reddita, alia eidem Virgini ædificata est ecclesia, quam Hugo Campaniæ Comes a Philippo Francorum Rege, ducta in uxorem filia ejus Constantia, in dotem accepit, ac postea anno* CIƆCII *Molismensi cœnobio donavit : estque hodie cella seu prioratus monachorum Benedictinorum a Molismensibus dependens : ex cujus monasterii archivo hoc edidit Espagnolus diploma :* Majorum auctoritas.... Ego Hugo animæ meæ saluti providens, venerabilis uxoris meæ Constantiæ, Philippi Francorum Regis filiæ, laude et assensu, ex cujus parte villa, quæ Attigniacum vocatur, in jure meo cessit, capellam S. Walburgis, S. Mariæ Molismi et Fratribus ibidem Deo servientibus, et quidquid ad eamdem capellam attinet, lege testimoniali concedo, et in perpetuum tenendum confirmo... Remis CIƆCII. *Subsignarant Archiepiscopus Manasses, duo Archidiaconi, Præpositus, Decanus, Cantor et alii, Ludovicus* F *filius Philippi Regis, dein Rex ejus nominis* VI *et Crassus cognominatus, Hugo Comes et Constantia conjuges fundatores, et Fulchradus Cancellarius.*

Attiniaci in Campania Francica

templum S. Walburgis,

juris Abbatis Molismensis.

37 *Solenni veneratione peragitur ibidem ab antiquis temporibus huc usque festum S. Walburgis Kalendis Maii : quo die omnes Parochi Decanatus Attiniacensis (qui olim Montis mariani dicebatur) quadraginta et plures solebant convenire ad dictam S. Walburgis capellam, ibidemque post decantatum Missæ sacrificium, publicæ tum institui solitæ supplicationi intererant : quibus Prior e religiosa inter eos inita obligatione sexaginta solidos solvebat Parisienses, sub hac tamen cautione, ut si ex Parochis non comparerent viginti, pro quolibet infra hunc numerum absente, ex assignata aliis pecunia tres solidi detraherentur : ita inter illos anno* CIƆCCXCIV *fuisse conventum asserit Espagnolus, additque ad hæc fere tempora consuevisse Decanum Attiniacensem Kalendis Maii in capella S. Walburgis benedictum oleum suis Parochis distribuere.*

festum I Maii :

38 *Hæc*

A 38 *Hæc de solenni cultu S. Walburgis apud Attiniacenses, quem exortum tradunt ob reliquias ejusdem Sanctæ ex Germania a Carolo Calvo eo delatas. Miræus inter diplomata Belgica lib. 1 cap. 15 ex tabulis Molismensibus hoc edidit :* Karolus divina propitiante clementia Rex Francorum... Noverit ergo omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque, præsentium scilicet ac futurorum, solertia, quemadmodum imitantes exempla priorum prædecessorum nostrorum Regum, Deum timentium atque colentium; ducti etiam nos religione, et succensi igne divini amoris statuimus ædificare ecclesiam in Attiniaco palatio, in honore S. Walburgis Christi Virginis, quam pro tutamento totius regni ex partibus Orientalium sagaci industria afferre voluimus. Ubi ob prædecessorum successorumque nostrorum, nostræque regiæ majestatis regnique stabilitatem condonamus ex nostro proprio jure.... Signum Karoli Regis gloriosissimi. *Hæc apud Miræum, quæ Espagnolus etiam edidit addito e litteris Karoli more illius ævi signo : annotatque sigillo impressam imaginem Regis fuisse cum obsoleta circumquaque et detrita scriptura quæ legi nequiit. Annus a neutro exprimitur, neque quo diploma signatum, neque* B *quo dictæ reliquiæ delatæ sint ex partibus Orientalium : inter quas Franconia, Suevia, Bajoaria censebantur : quibus limitanea sunt et Heidenheimium et Eystadium, quo sub Otkario Episcopo ex illo monasterio delatas reliquias ejus supra diximus. Coævi fuere Otkarius Episcopus et Rex Carolus Calvus, cui ejusve legato potuit ille aliquas S. Walburgis ac fratrum reliquias dedisse, Attiniaci in palatio regio depositas, dum ibidem in honore S. Walburgis exstrueretur ecclesia. An Carolum Calvum in partes Orientales profectum (quod alii volunt) comitatus fuerit Balduinus Ferreus, aut hic ejus legatus reliquias hasce attulerit, easque dein a Rege socero suo impetratas, Furnas in Flandriam detulerit, mox inquiremus.*

reliquiæ a Carolo Calvo procuratæ.

39 *In magno beneficiorum Franciæ registro Parisiis excuso præter prioratum S. Walburgis adnotatur in Decanatu Attiniacensi parochia S. Walburgis, et vulgo a geographis* S. Waubourg *ibidem signatur. Agnoscit ea parochia in sua collatione Patronos Decanum et Capitulum S. Symphoriani in Remorum metropoli : ubi in Abbatia S. Remigii aliquot ossium S. Walburgis particulas in eadem theca cum reliquiis S. Ciliniæ matris S. Remigii in summo altari repositas servari, tradit idem Espagnolus, qui illas Attiniaco tempore Nor-* C *mannicæ devastationis Remos delatas arbitratur. Colitur S. Cilinia* XXI *Octobris. Observo denique Attiniacum vulgo dici* Bourg d'Attignii, *ac pro ea videri apud aliquos exteros scriptores sumi urbem Biturigum, vulgo* Bourges *dictam, ideoque in MS. Martyrologio Carmeli Coloniensis, et apud Maurolycum perperam legi hoc* XXV *Februarii :* Bituricas S. Walburgis Virginis, *quæ etiam habentur in Martyrologio Germanico Canisii et Italico Felicii : nulla interim hujus Walburgis Bituricensis mentio fit apud Saussaium, neque etiam in Hagiologio Francogalliæ a Philippo Labbe Biturico excerpto ex antiquo Martyrologio Abbatiæ S. Laurentii Bituricensis. In Normannia ad Sequanam duobus infra Rotomagum milliaribus peninsula est, continens beneficiarium prædium Equitum Melitensium cum sacello S. Walburgis admodum celebri, quam credunt in Germaniam abituram ex Anglia eo venisse, quod parentem ejus S. Richardum fecisse probavimus ad ejus Vitam pag.* 71 *num.* 13.

parochia S. Walburgis.

reliquiæ Remis :

sacellum in Normannia.

§ VI *Templa et reliquiæ S. Walburgis Furnis et in reliqua Flandria.*

F*urnæ opulentum Flandriæ Occidentalis oppidum in diœcesi olim Morinensi, nunc Iprensi. Eo in oppido præcipua ecclesia (nam tres sunt curæ pastorali destinatæ) dicata est* S. Walburgi, *olim sanctissimæ Deiparæ Mariæ sacra, a Balduino Barbato Flandrorum Comite circa annum* CIↃXXX *magnifico opere constructa, ornataque insigni collegio Canonicorum, quorum traditur numerus, ob lautum quo fruebantur proventum, in duplum auctus. Decem ex his cum Præposito Ipras translati sunt anno* CIↃIↃLIX, *cum Episcopalis Cathedra in ea urbe erigeretur : aliis cum Decano Furnis remanentibus. Quæ pluribus exposita apud Sanderum tomo* 2 *Flandriæ illustratæ pag.* 477 *legi possunt. Quatuor in hac Furnensi Ecclesia dies cultui S. Walburgis addictos, ipsemet coram ex libro rituali descripsi, scilicet* Festum transmigrationis XXV Februarii, Elevationis reliquiarum XII Octobris, Translationis reliquiarum Furnas IV Augusti. *Dies hic solennissimo cultu, interdicto etiam opere servili, et ritu Ecclesiastico primæ classis cum Octava celebratur. Demum* Kalendis Maii *in officio quod de SS. Philippo et Jacobo peragitur, additur* Commemoratio de S. Walburge, *quod itidem, uti de præcipua Patrona observatur toto anni decursu, quando id per ritus Ecclesiasticos licet.*

D

AUCTORE G. H.

Furnis in Flandria S. Walburgis templum,

collegium Canonicorum,

4 festa :

41 *Translatio reliquiarum* S. Walburgis *inscripta* E *est Martyrologiis nonnullis ad* IV *Augusti. Molanus in Auctario Usuardi,* S. Walburgis Virginis, *inquit,* cujus reliquiæ sacræ Furnis habentur. *De hac reliquiarum Translatione agunt eodem die idem Molanus in Natalib. SS. Belgii Wilsonus in Martyrol. Anglicano, in Gallicano Saussaius, in monasticis Wion, Menardus, Bucelinus in Natalib. SS. Canonicorum Ghinius, in Catalogo Generali Ferrarius, cujus hæc verba sunt :* Furnis in Flandria Translatio S. Walburgis Virginis, *addit Wion :* cujus sacræ reliquiæ ibi requiescunt. *At Kalendis Maii iterum in eisdem Martyrologiis* S. Walburgis *et fratrum Translatio memoratur. Molanus ad Usuardum.* Furnis Translatio reliquiarum Walburgis, Willibaldi, et Wiliboldi (*imo* Wunibaldi) anno millesimo centesimo nono. *Quæ inde excerpta sed verbis subinde mutatis, leguntur apud Wionem, Dorganium, Menardum, Bucelinum, Canisium, Saussaium, Ferrarium. De hac Translatione Meyerus lib.* 4 *Annalium Flandriæ ad an.* 1109 *ista narrat :* Ad Kalendas Maias Furnis translata corpora SS. Walburgis, Willibaldi et Winnibaldi, adstantibus cum Canonicis suis Herberto Furnensi et Thoma Eversamensi Præpositis, ac Gertrude matre Roberti Comitis, quæ id temporis jura dedit Furnensibus. *Fuisse* F Thomam *primum Evershamensium Canonicorum Regularium in agro vicino Præpositum, eumque anno* CIↃCXVIII *vita functum scribit in Furnensibus Sanderus.*

Reliquiarum Translatio 4 Augusti :

alia 1 Maii

facta a Gertrude Comitissa Flandriæ :

42 *At Gertrudis mater Roberti junioris Comitis, Hierosolymitani dicti, origine Saxonica, nupta primum Florentio I Comiti Hollandiæ : quam ipsa provinciam, marito extincto, pro filio impubere, Theoderico V aliquamdiu rexit : dein nupta Roberto Frisio, qui postea Comes Flandriæ fuit, atque ex eadem Gertrude Robertum suscepit, cui anno* CIↃCXII *in bello Normannico extincto, mater superfuit, in summa senectute mortua. Fundasse eam* in ecclesia S. Walburgis apud Furnas præbendam anno CIↃXCV Indict. III, III Nonas Octobris *ex registro hujus ecclesiæ edidit Olivarius Vredius in Probationibus ad Genealogiam Comitum Flandriæ tabula 5. littera H. Sed* feria VI *addendum, cum* prima *errore amanuensium legatur.* Tres alias præbendas *ab eadem Gertrude dotatas asserit Sanderus tomo 2 Flandriæ illustratæ pag. 477, sed pro anno* 1122 *citato, ante quem ipsa jam decesserat, substituendum* 1102 *alicubi arbitramur. Gertrudis exemplum imitati, alia duo ibidem ad* S. Walburgem *beneficia fundarunt Werenbaldus quidam et Carolus Bonus Flandrorum Comes, et dictæ Gertrudis ex Adela filia nepos. Eas porro donationes, diplomate anno* CIↃCXX *dato, ratas habuit*

variæ illic sacerdotiorum fundationes :

Callistus

AUCTORE G. H.

A *Callistus II Pontifex Romanus : quo anno* Furnensis Ecclesiæ Præpositus *erat* Formosus, Decanus *vero* Alanus, *ut mirum sit a Sandero dici nomen Decani primo proferri in diplomate anno* CIↃCXLI *signato. Consule Notitiam Ecclesiarum Belgii Auberti Miræi cap* 122. *Ejusdem* S. Walburgis *parœcia in suburbano Furnensi est, collegiatæ Ecclesiæ Furnensi annexa, et vulgo* S. Walburgis limes, *seu* Prætorium Torelle *appellatur : cujus iconem exhibet Sanderus pag.* 489.

alia S. Walburgis parœcia ;

43 *Hæc de cultu ac veneratione* S. Walburgis *apud Furnenses, occasione reliquiarum ejusdem ibidem adservatarum, quæ unde eo latæ et quo tempore fuerint, hic inquirimus. Sanderus tomo I Flandriæ illustratæ lib.* 2 *Rerum Brugensium cap.* 8 *asserit* Brugis in æde parœciali S. Walburgis, *de qua mox agemus*, haberi aliquam partem corporis D. Walburgis, quod ex Eystettensi cœnobio Antuerpiam primo, inde Furnas translatum sit. *De reliquiis hujus Virginis, cultu et æde sacra apud Antuerpianos § sequenti agemus : nullo tamen ejus quod asserit Sanderus, reperto vestigio. Brugenses contra testantur, quas habent* S. Walburgis *reliquias, Furnis ad se delatas olim fuisse. Ita nobis re diligenter inquisita indicavit Judocus Andries noster, libris variis editis clarus. Alii ergo tradunt, Furnenses*

Reliquiæ S. Walburgis non sunt Eystadio Antuerpiam, Brugas, inde Furnas delatæ :

B *dono Balduini Ferrei, primi Flandrorum Comitis, sacras has reliquias obtinuisse. Hunc Furnas instaurasse et vallo contra Normannorum incursionem muniisse scribit Malebrancus noster lib.* 6 *Morinorum cap.* 23 *ex Chronico Dunensis monasterii in vicino Oceani littore seculo Christi* XII *extructi. Ipse etiam Sanderus tom.* 2 *de rebus Furnensibus, dissimulata priore relatione, ista refert :* Balduinus Ferreus socerum Regem in Sueviam *comitatus*, inde reliquias D. Walburgis Anglo-Saxonis Furnas transtulit anno IↃCCCLXX, et religiose reposuit, oratorio adornato et monachorum ad rem divinam fundato cœnobio : hoc (an Normannorum incursione, an temporum lapsu, incertum) periit. *Furnis eadem ex Tabula MS. prope chorum appensa ipsemet descripsi, eaque verba hic repeto :* Balduinus Ferreus Flandriæ Comes an. Domini VIIIᶜ LXX Carolum Francorum Regem comitatus in Sueviam, deportavit inde corpora SS. Walburgis ac fratrum ejus Willibaldi et Winnibaldi, eaque magno cum honore Furnis servanda tradidit, templo Sacerdotibusque ad id institutis. *Eadem ex hac tabula refert Meyerus lib.* 2 *Annal. Flandriæ ad an.* 870, *additque* Sacerdotes institutos *fuisse* Benedictini nominis, qui postea Canonici facti sunt, (*et quidem, ut vult Grammaius apud Sanderum*) Regulares, qui neglectæ regularis disciplinæ observantia in seculares Canonicos degenerarint. *Quarum rerum antiquas certasque probationes necdum vidimus.*

sed a Balduino Ferreo, Comite Flandriæ, donatæ :

C 44 *In dictum annum* IↃCCCLXX *incidunt tempora et Balduini Ferrei Flandrorum Comitis et Caroli Calvi Francorum Regis ejus soceri. Verum eos in Sueviam, seu Bavariam, ambos abiisse illo* IↃCCCLXX *anno, probatu difficile arbitramur, maxime de Carolo Rege, qui (Lothario juniore, filio Lotharii Imperatoris et fratris sui,* VIII *Idus Augusti anni* IↃCCCLXIX *Placentiæ in Italia extincto)* V *Idus Septembris Metis in regno ejus Rex coronatus est, frustra reclamante Ludovico fratre Rege Germaniæ : in cujus ditiones non fuisset ausus ingredi Carolus, necdum Heidenheimium usque penetrare, aut potius Eystadium, quo ex eo monasterio circa illud tempus translatas S. Walburgis reliquias diximus.* Carolus Metis, *uti Annales Bertiniani indicant*, Florinkengas, inde in saltum Arduennæ autumnali venatione exercitandum se contulit. *Postea* VII Idus Octobris in villa Duciaco, comperto obitu Hirmentrudis uxoris, et accepta in concubinam Richilde, *quam dein uxorem duxit*, Aquis palatium acceleravit *ubi* : *lustrata dein* Gundulfi villa, et itinere per Elisatieas partes arrepto Aquis rediens, Nativitatem Domini

non est Carolus Calvus profectus in Sueviam anno 870 ad has reliquias obtinendas ;

D celebravit. *Anno vero* IↃCCCLXX ad Rorici Nortmanni colloquium apud Noviomagum palatium perrexit : *reversus Aquisgranum, et ob minas Ludovici fratris, relicto regno Lotharii*, Compendium venit, *ac Paschate celebrato, missi legati Francofurtum ad Ludovicum Regem, pro divisione regni Lotharii colloquium petiverunt.* Carolus Pontigenem petens, ibi Missos fratris sui accepit, nunciantes illi, ut ad Heristallium pergeret, et frater suus Ludovicus ad Marsnam venturus foret : *ac divisione regni Lotharii facta*, IV Idus Augusti convenerunt, et valefacientes se mutuo ab invicem discesserunt Carolus Liptinis, inde per monasterium S. Quintini ad Silvacum, et inde per Carisiacum Compendium veniens, autumnalem venationem in Cotiæ saltu exercuit. *Qua peracta* ad monasterium S. Dionysii festivitatem ipsius Sancti celebraturus perrexit. *Postea* Lugdunum pervenit, Viennam obsedit, *quam sibi civitatem traditam ingressus*, Nativitatem Domini celebravit. *En quanta eo anno a Carolo Calvo peracta, et quam accurate a scriptoribus indicata, et quamvis nulla itineris per regnum fratris faciendi fuisset remora, discessus ejus a proprio regno tam longinquus non fuisset neglectus.*

E 45 *An Balduinus Ferreus eo anno ex regno Ludovici dictas S. Walburgis reliquias Attiniacum ad socerum Regem attulerit, nihil est, quod possimus certo pronunciare. Balduinum sub initium anni sequentis* IↃCCCLXXI *adfuisse Carolo Regi constat ex iisdem Annalibus Bertinianis, in quibus dicitur* Carolus Vienna in potestate sua suscepta, et Bosoni uxoris suæ fratri commissa, per Autissiodorum et Senonas ad monasterium S. Dionysii maturasse, et ad filium suum Carolomannum misisse Gauzlinum Abbatem et Balduinum Comitem ipsius Carolomanni sororium. *Sed quid si annus ille* IↃCCCLXX *censendus, quo Furnas, jam ante a Balduino, ut diximus, contra incursionem Normannorum instauratas ac vallo munitas, translatæ sint sacræ hæ reliquiæ, quocumque ante annum illum tempore aut ex Germania fuerint delatæ, aut Balduino Comiti donatæ? Potuit a Carolo Rege aliquis in Germaniam abiisse legatus, sive is Balduinus fuerit etiam necdum contractis cum filia ejus nuptiis, sive alius potius Abbas vel Episcopus, qui solemni ab Otkario Episcopo Eystettensi factæ corporis S. Walburgis translationi interfuerit, atque aliquas jussu Regis petitas reliquias impetrarit : quas dicitur Rex in diplomate supra relato* pro tutamento totius regni ex partibus Orientalium sagaci industria adferre voluisse. *Potuit postea Balduinus Comes a Carolo Rege tam has S. Walburgis reliquias, quam corpus S. Donatiani Episcopi Remorum impetrasse : atque illius pignora Ecclesiæ Furnensi donasse, hujus autem corpus Brugas detulisse : de cujus donatione Joannes Iperius in Chronico Bertiniano, relatis cap.* 15 *nuptiis Balduini cum Juditha Regis filia, ista addit :* Rex vero matrimonium Judith et Balduini in Autissiodoro coram Franciæ proceribus solennizari fecit anno Domini IↃCCCLXII (*imo* IↃCCCCLXIV). In qua solennitate Rex prædictus ad amorem et honorem filiæ suæ Judith Balduinum Comitem Flandriæ auctorisabiliter instituit... Etiam Rex in his nuptiis eidem enceniavit corpus S. Donatiani Remensis Episcopi, quod ipse secum Brugas attulit, et in capella, quæ ibidem beatæ Virgini dedicata fuerat, collocavit. Quam villam Brugensem ipse Balduinus incepit, et contra Danorum ac piratarum incursiones munitione burgum, id est, castellum, cinxit. *Quæ eadem de corporis S. Donatiani translatione ut magis certa amplectitur Sanderus lib.* 2 *Rerum Brugensium cap.* 1. *Aliqui tamen has S. Donatiani reliquias tradunt ab Archiepiscopo Remensi Ebbone fuisse Balduino Comiti donatas, sed is jam pridem Sede sua dejectus, ac postea Hildesii in Saxonia inferiore Episcopus factus, obiit anno* IↃCCCLI, *uti dictum est* 3 *Febru. ad Vitam S. Anscharii*

qua occasione videantur reliquiæ impetratæ a Balduino Ferreo,

F *et Furnas delatæ,*

uti corpus S. Donatiani Brugas.

A *S. Anscharii pag. 400 num. 39. Colitur S. Donatianus* XIV *Octobris.*

reliquiæ Aldenardum ad Comitia delatæ.

46 *Balduino Ferreo jure hæreditario successere posteri Balduinus Calvus, Arnulphus Magnus, Balduinus junior, Arnulphus junior, Balduinus Barbatus, Ferrei atnepos. Ab hoc, inquit Meyerus lib. 2. Annal. Flandriæ*, indictus anno CIↃXXX Aldenardæ conventus, in quo Hugo Episcopus Noviomagensis cum omni Flandriæ dignitate, Corpora etiam SS. Gerulphi, Wandregisili, Ansberti, Vulfranni, Bavonis, Amandi, Pharahildis, Donatiani, Amelbergæ, Walburgis, Landoaldi, Vincianæ, Vedasti, Bertini, Winoci, aliaque omnia Flandriæ sacra interfuere.... Hunc conventum factum *arbitratur* pro pace Flandriæ ad componendam domesticam discordiam, in qua Flandri in duas divisi partes, alii Barbato patri, alii filio ejus Balduino Insulano adhærebant. *Hæc Meyerus. Ab eodem Balduino Barbato circa annum etiam* CIↃXXX *templum S. Walburgis fuisse Furnis extructum supra indicavimus.*

aliquæ reliquiæ Ipris.

47 *Ex dictis S. Walburgis reliquiis Furnis adservatis particulæ aliquæ Ipras delatæ sunt ad Cathedralem S. Martini ecclesiam, quas argenteo capiti affabre admodum facto impositas aliquando venerati sumus. Colunt eam Iprenses officio, ut dicimus, duplici* XII *Octo-* B *bris, Lectionibus secundi Nocturni sumptis ex antiquo Breviario Ecclesiæ Morinensis, et Ipris recusis. In Insulensi antiquo Breviario celebratur* IV *Augusti.*

et Brugis in templo S. Donatiani

48 *Altera in Flandria urbs cultu, templo, reliquiis S. Walburgis honorata, sunt Brugæ, nobile emporium: ubi ædes Cathedralis S. Donatiano dicata in thesauro sacro habet aliquas S. Walburgis reliquias, ejusque festum solebat celebrare* IV *Augusti, uti Breviarium proprium anno* 1520 *excusum testatur. Inter antiquiores urbis hujus ecclesias, quæ plurimæ ibidem sunt, est parœcia S. Walburgis sub patronatu Decani et Capituli Canonicorum Ecclesiæ S. Salvatoris, ibi obtinentium jus nominandi Parochum, præter quem divina officia in ea ecclesia peragunt Sacellani duodecim de gremio, ut aiunt, chori et tres foranei. Aliquas ibidem S. Walburgis reliquias, non Antuerpia, sed Furnis acceptas, diximus adservari. Solennitatem primariam quam et diem natalem credunt, celebrant* IV *Augusti, officio duplici primæ classis cum Octava. Post solenne Missæ sacrificium instituitur supplicatio, in qua circumferuntur dictæ reliquiæ S. Walburgis. Festum Translationis ultimo Aprilis, sive pridie Kalendas Maias officio duplici majore ex decreto Remigii Drutii, secundi Brugensium Episcopi, celebratur, quod ipsæ Maii Kalendæ solennitate SS. Philippi et Jacobi impediuntur.*

et alio huic Sanctæ dicato:

ejus ibidem cultus.

Aldenardæ templum primarium S. Walburgis,

49 *Tertia Flandriæ civitas, quæ S. Walburgim religiose colit, est Aldenarda ad Scaldim, Tornacum inter et Gandavum, in illius olim, nunc hujus diœcesi. Primaria in ea ædes ampla et magnifica* S. Walburgi Virgini *dicata, Personatum habet veterem, Curiones quatuor partitim regionibus oppidi Sacramenta administrantes, Canonicorum etiam collegium cum subsidiariis aliquot Sacellanis ad laudes divinas statutis horis exsolvendas. Colitur in ea ecclesia bis quotannis S. Walburgis,* II *Maii, officio ut vocant duplici, sed in Clero tantum, et* IV *Augusti solennissima etiam in populo veneratione, quam Clerus octiduo sequente continuat.*

cultus,

reliquiæ.

Particula parva ex ossibus S. Walburgis ibidem servatur, anno CIↃIↃCV *accepta dono Caroli Houckii Archidiaconi Iprensis, qui eam ex reliquiis Furnensibus olim Rythovio primo Iprensium Episcopo donatam post hujus obitum anno* CIↃIↃLXXIII *consecutus fuerat: uti ex hujus litteris in archivo Aldenardensi servatis didicimus.*

§ VII. *Templa et cultus S. Walburgis Antuerpiæ, Tilæ, Zutphaniæ, Groningæ.*

A*ntuerpiæ est ecclesia S. Walburgis, cultusque non* *infrequens. Goropius Becanus non minus in historiis* D *antiquis fingendis, quam dictionibus ad libitum effor-mandis et derivandis ingeniosus, excogitavit novum Antuerpiæ numen sive idolum priscis Gentilibus, etiam ante Christum natum, in veneratione fuisse, eique nomen* Walburgis *inditum: qua voce vim arcis ad tuendum factæ significari asserit lib.* 1 *Aduaticorum, quasi hæc* Diva eadem fuisset, quæ Græcis Pallas, Latinis Minerva vocatur. *At Christiana religione ab Antuerpiensibus suscepta*, nomen falsæ Deæ, *ait*, in nomen sanctæ Virginis translatum, ut, quemadmodum ante male et perperam Walburgim lapideam orabant et honorabant, ita post recte et citra religionis veræ noxam, Walburgim Virginem Christianam in templo venerarentur. *Plura id genus comminiscitur Goropius anilibus fabulis leviora, at modo lepida aliqua annominatio interludere videatur, ut certa et indubitata obtrudit. Ergone omnibus in locis, ubi* burgum, *seu* castellum, *olim fuit, Gentilis hæc Walburgis culta est, idque ignoratum, donec hoc idolum e suo genio procuderet Goropius? Num vera Christi religio ignorata Antuerpiæ, donec decimo Christi seculo, aut serius etiam, ibi cœpit honorari Virgo Walburgis? At S. Audoeno teste in Vita S. Eligii, qui ambo seculo septimo obierunt*, Flandrenses, Andouerpenses, *aliique ab illo edocti fuerunt, quorum* maxima pars relictis idolis dicitur conversa E ad verum Deum et Christo subjecta. *Quo etiam seculo septimo circa annum* DCLX *a* S. Amando Trajectensi Episcopo, *ut* VI *Februarii pag.* 835 *num* 97 *dictum est, in eodem* Burgo, *seu* Castello Antuerpo, *ut eo seculo vocabant, dedicatum est templum in honorem* sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, *quod deinde a Rohingo viro illustri donatum est* S. Willibrordo, *ab eoque cum aliis vicinis possessionibus transcriptum Epternacensi apud Luxemburgenses monasterio*, anno Theoderici VI, *Christi* DCCXXVI *cum in Britannia adhuc degeret S. Walburgis: ut mirum sit a Grammo lib.* 2 *Antiquitatum Antuerpiensium cap.* 3 tradi fabulosum Gentilis Walburgis cultum a S. Willibrordo extirpatum, substituta veneratione S. Walburgis Christianæ Virginis jam tum in Divos relatæ. *De Rohingo, SS. Amando et Willibrordo consule etiam Notitiam Miræi de Ecclesiis Belgii cap.* 15.

Auctore G. H. Antuerpiæ non in locum cujusdam Deæ, Walburgis dictæ,

substituta S. Walburgis Virgo:

51 *Altera cultus origo, eaque multo securior, passim refunditur in Antuerpiensium traditionem, qui volunt S. Walburgem Virginem apud se aliquamdiu commoratam, cum ex Britannia in Germaniam tenderet, a S. Bonifacio evocata, et visitur hodieque crypta, in qua etiam orare solitam tradunt. Favet conjecturæ,* F *quod S. Bonifacius, qui S. Willibrordo successerat in administranda Ecclesia Ultrajectina, Rohingum, aut certe ejus posteros, aliosque ditionum Renensium et Taxandriæ toparchas, S. Willibrordo ante addictissimos, studuerit fovere, quibus nobiles illas et Deo sacratas Virgines, præscripta itineris faciendi ratione, potuit commendasse. Certiora nobis indicia sublata sunt incursione Normannorum, a quibus* anno DCCCXXXVI Antuerpiam civitatem incensam *referunt Annales Fuldenses. Nec facile dein potuit tunc ea civitas opibus direptis, ædificiis hostili flamma absumptis, civibus accolisque trucidatis, aut in longinqua fugatis ad aliquem splendorem emergere, ut altum de ea scriptorum silentium persuadet. Successit deinde in vicina Flandria cultus S. Walburgis ob reliquias eo translatus: ac tunc Antuerpiensibus injecta mens videtur, eam ut publice honorarent, quam credebant olim a majoribus hospitio exceptam. Templum tunc in burgo (ut vocant cives partem illam civitatis, ubi olim castrum fuit) erat S. Catharinæ Virgini ac Martyri sacrum, in quo tunc cultui S. Walburgis datum est sacellum, quod sacrosanctæ Eucharistiæ adservandæ postmodum dicatum, quando ipsum templum sanctis Virginibus Catharinæ et Walburgi cœpit sacrum haberi, quod tandem cultu et veneratione S. Walburgis*

sed quia Antuerpiæ creditur hospitio excepta,

postea coli cœptus:

dicatum illi sacellum.

AUCTORE G. H. dein templum, ejus ibi reliquiæ,

S. Walburgis prævalente, hujus solius nomine appellatur. Crypta, in qua Sanctam habitasse aiunt, extrema templi hujus parte visitur, in qua partem mandibulæ ejusdem Virginis adservatum sæpius venerati sumus. In Breviario proprio, quo ante Romanum officium introductum utebatur Antuerpiensis Ecclesia, memoria ejus ut Patronæ domesticæ quater singulis annis celebrari solebat, XXV *Februarii,* 1 *Maii,* IV *Augusti,* XII *Octobris: nunc semel dumtaxat, idque* XXV *Februarii et ritu duplici, ut supra monuimus. Propria halecum venditoribus erecta est sodalitas ad honorem S. Walburgis, quam in ejus templo colunt Kalendis Maii ad altare venerabilis Sacramenti. Ad eum diem agit de S. Walburge ejusque apud Antuerpienses cultu Aubertus Miræus in Fastis Belgicis, postridie, seu* II *Maii, Saussaius in Martyrologio Gallicano.* Antuerpiæ, *inquit,* S. Walburgis Virginis, ex cujus tumulo manat olei liquor, qui plerisque Beatæ ipsius opem poscentibus medelam confert salutarem. *Verum hic tumulus visitur non Antuerpiæ, sed, ut diximus, Eystadii in Germania.*

festum, sodalitas,

52 *Joannes Balæus centuria 7 Scriptorum Britanniæ num.* 81 *tradit Joannem Polum seculo Christi* XV *scripsisse* Virginem hanc Walburgam, magnum Antuerpiæ templum Deiparæ sacrum primum extruxisse. *Balæum sequitur Pitsæus, neque ausus se opponere Gretserus lib.* 1 *Observationum cap.* 1. *Verum diu postea occasio extruendæ alicujus ædis ad honorem Deiparæ Virginis fuit, cum post jam inducta Normannorum incendia et depopulationem miraculosa ejusdem Deiparæ imago inter arbores ibidem est reperta: ad quam ædem circa annum* CIↃCXXIV *ex templo S. Michaelis migrarunt cum Præposito Canonici octo. Aucto anno* CIↃCCI *urbis pomœrio fuit eadem ædes Deiparæ Virginis urbi inclusa, post quod tempus illustris basilica extructa fuit, eique dein adjecta turris altissima, ac nobilissimo opere, cœpta extrui anno* CIↃCCCXXII, *atque annis nonaginta sex ære publico ædificata, ut sileam templum excepto choro igne postmodum absumptum ac de novo extructum, sed post Joannis Poli ætatem. Bruxellis olim in ecclesia S. Gudilæ S. Walburgem coli solitam ex antiquo ejus Breviario colligimus. Ibidem in sacrario aulæ Serenissimorum Belgii Principum Alberti et Isabellæ, aliquæ particulæ reliquiarum ejusdem adservabantur Furnis acceptæ: Aliqua etiam particula est in templo Bruxellensi Societatis Jesu pedi Crucis imposita.*

non est ab ea extructum templum Deiparæ Virginis.

Bruxellis cultus, reliquiæ,

53 Patronam Ultrajectinam *appellat* S. Walburgim *Wilhelmus Heda in catalogo Episcoporum Ultrajectinorum in S. Willebrordo* I *Episcopo: illique in ea diœcesi erectum Tielæ templum refert in Adelbolda* XIX *Episcopo:* Ecclesiam, *inquit,* Divæ Walburgis in Tiela coævam, Ecclesiæ Trajectensi, a Danis et piratis paullo ante destructam restauravit et perfecit *Adelboldus,* deputans in illa collegium Canonicorum, ubi dudum Walgerus Princeps et Comes, frater Theoderici (uti volunt) primi Comitis Hollandiæ, templum struxerat, et Virgines sacras, quas sanctimoniales vocant, pro obsequio divino instituerat. Quod postea collapsum et dirutum, semotis Virginibus, reparatum fuit, et viri religiosi sub professione S. Augustini vel B. Isidori (quos Canonicos regulares appellant) in illorum locum subrogati, qui Deo serviendo pie vivebant usque ad tempora Adelboldi. Hic tertio tunc loco desolato, et per eum instaurato, dissoluta priorum disciplina, Canonicos præfecit seculares, qui temporis successu, ob sævitiam municipalium translati sunt in oppidum Arnhemiense, benigne excepti a Comite tunc Gelriæ, qui locum eis accommodavit ubi sedes ponerent. *Hæc Heda. De Adelbolda et ecclesia Tilensi ita scribit Joannes de Beka lib. de Episcopis Ultrajectinis.* Hic Adelboldus anno Domini CIↃXV Trajectensem ecclesiam veteris structuræ destruxit, novæ fabricæ fundamenta jecit, quam cum ecclesia Tilensi paucis annis decentissime consummavit. *Est Tila ad dexteram Vahalis fluvii ripam oppidum, nunc Ducatus Gelriæ, quod Zuentiboldum Regem, filium Arnulphi Imperatoris, circa annum* IↃCCCXC *Ultrajectinæ Ecclesiæ dedisse, ejusque donationis confirmationem circa annum* IↃCCCCIII *Episcopum Radbodum impetrasse tradit Joh. Isacius Pontanus lib.* 5 *historiæ Gelricæ, quo tempore floruerunt Gerolfi Ducis Frisiorum filii Theodericus primus Hollandiæ Comes ejusque frater Walgerus, a quo templum et monasterium Tilæ extructum asserit Heda.*

Tilæ S. Walburgis templum, et Canonicorum collegium,

54 *Transferri cœpta est Ecclesia collegiata ex oppido Tilensi Arnhemium anno* CIↃCCCXV. *Caussa discessus in oppidanos rejicitur, qui in Clerum, quem quasi exactionibus in se rigidiorem accusabant, tumultu facto insurgentes, nonnullos trucidarunt, quosdam ad ecclesiæ asylum confugientes de turri præcipitarunt, ceteris qui effugerant extra pomœria sua relegatis. Quod cum inhumanum et barbarum plane esset, inter partes postremo ita pronuntiatum, ut Clerus suis omnibus integre receptis, quæque cuperet divenditis quo vellet, libere abiret. Præerat tunc Gelriæ Comes Reinaldus* II, *postea a Ludovico Bavaro Imperatore Dux creatus: qui cum civibus Arnhemiensibus honorifice eos ac reverenter suscepit, datis ad inhabitandum locis, designatisque spatiis et areis, quibus nova præterea inædificare domicilia integrum ipsis foret. Ea ergo Principis ac totius urbis favore ac gratia suscepti Canonici, non modo habitationes sibi novas pararunt, sed et basilicam S. Walburgi Patronæ suæ e solo excitatam venusto opere intra exiguum tempus perfecerunt. Quæ pluribus lib.* 6 *et* 7 *Historiæ Gelricæ deducit Pontanus. Est Arnhemium ad dexteram Rheni ripam, tetrarchiæ Gelricæ, quæ Veluvia dicitur, caput, Ducum olim, jam concilii sedes.*

Arnhemium translatum,

S. Walburgis templum constructum;

55 *Zutphania alterius tetrarchiæ Gelricæ et proprii Comitatus caput ad dexteram Isalæ fluminis ripam, præcipuam ecclesiam habet S. Walburgi sacram, elegantem, sumptuosam, et pervetustæ structuræ, quam refert idem Pontanus lib.* 6, *idque ex membranis exarati codicilli, ab Othone* I *Nassovio Gelriæ et Zutphaniæ Comite extructam atque a Burchardo Præsule Ultrajectino anno* CIↃCV ad honorem S. Petri Apostoli et S. Walburgis Virginis *consecratam, cum prior ecclesia incendio fœdata fuisset, quæ Canonicorum habuit collegium, cui Godescalcus Comes Zutphaniæ circa annum* CIↃLX *multa donasse prædia traditur.*

uti et Zutphaniæ primarium,

56 *Groninga urbs uni ex hodiernis Belgicis provinciis nomen dedit, Frisiis Occidentalibus et Orientalibus, uti hoc ævo loquimur, contigua. In ea urbe, teste Ubbone Emmio lib.* 1 *Hist. Frisiæ,* antiquissimum templum est formæ rotundæ, ac arcis in modum validis parietibus structum, Walburgi Virgini sacrum, cum puteo perenni et ad summi labri altitudinem perpetuo scaturientis aquæ. *Cultum ibidem S. Walburgis viguisse arbitramur, postquam Groningam Bernulpho* XX *Episcopo Ultrajectino donavit Henricus* III *Imperator, Conradi filius anno* CIↃXL. *Donationis diploma edidit Heda.*

et Groningæ.

§ VIII. *S. Walburgis cultus in Anglia. De eadem Orationes et hymnus.*

U*ltimis tandem, quod multum miramur, seculis cultus S. Walburgis etiam apud Anglos cœptus promoveri, cum* Wilhelmus de Richenauw LI Episcopus Eystettensis reliquias aliquas SS. Willibaldi, Walpurgæ et Richardi, una cum Legendis, Officiis ac Responsoriis in Notis Regi Angliæ transmisit: cui sacra ista munera gratissima acciderunt, moxque in honorem istorum Cœlitum diem festum indixit, *ut hisce verbis in Catalogo Episcoporum Eystettensium narrat Gretserus.*

Reliquiæ in Angliam delatæ.

A *Gretserus, quod libro de Oleo S. Walpurgis cap. 9 pluribus prosequitur ex veteri Codice in quo, qua id ratione contigerit, ipsemet Legatus annotavit, quam annotationem pro Gretsero exscripsit Georgius Brunner Eystadii ad D. Walburgis parochus. Ea sic habet:* Anno salutis CIƆCCCCXCII, XIII Kal. Septemb. fui ego Bernardus Adelmann de Adelmans-felden Canonicus Eystettensis a Reverendissimo in Christo Patre ac Domino Guilielmo de Richenaw Episcopo Eystettensi ad Inclytum Henricum VI Angliæ ac Franciæ Regem, Dominumque Hiberniæ, cum historiis ac reliquiis Sanctorum Wilibaldi, Wunibaldi, Walpurgis, Richardi missus: quas in civitate Cantuariensi in templo Salvatoris X Kalendas Octob. summa cum veneratione ac devotione idem Rex a me suscepit eodem anno CIƆCCCCXCII, atque ultro promisit se curaturum, ut in futurum quotidie in honore prædictorum Sanctorum Missa celebraretur, ac singularum* septimanium eo die, quo ei reliquiæ per me præsentatæ essent, solenne officium decantaretur, præsentibus ibidem Archiepiscopo Cantuariensi, Episcopo Batoniensi.... Et inter omnes reliquias Rex Angliæ qui se de stirpe S. Richardi esse asseruit, ab Episcopo Eystettensi missas, inprimis oleum S. Walpurgis maxime admiratus ac veneratus est. Ita ego
B Bernardus ob gloriam meorum Patronorum, qui secundo vento meum iter comitati sunt, manu propria testor, precibus quorum me indignum commendo. *Rex ille Angliæ non fuit Henricus VI, sed VII, regnum auspicatus anno CIƆCCCCLXXXVI, pater Henrici VIII, qui a fide et communione Catholica descivit. Quod eadem S. Walburgis in Martyrologio Anglicano, sed nuper conscripto celebretur, ante dictum est.*

depositæ Cantuariæ,

** legendum videtur septimanarum ubi cultus institutus:*

58 *Quæ autem Acta, aut quod Officium Ecclesiasticum in Angliam lata sint, non legimus. Damus pauca quæ in antiquioribus Breviariis et Officiis legimus: ex illis plura hanc Antiphonam continent:* Sancto de semine orta sacrosancta Walburgis, a primævo juventutis flore bonæ indolis, Domino servire cœpit læto fortis animo et cœlesti concupivit interesse thalamo. *Alia in Antuerpiensi antiquo Breviario legitur:*

de ea antiphonæ,

Sancta Walburga, gemma Virginum nitidissima, una Reginarum summo Regi assignatarum, rogamus te per immortalem sponsum, qui te in cœlesti thalamo amplectitur, coronatam: ut pro interventu sanctam defendas Ecclesiam toto orbe diffusam, alleluia. *Oratio in plerisque hæc habetur:* Omnipotens sempiterne Deus, castorum corporum et mentium conservator et custos: piis Ecclesiæ tuæ precibus adesse dignare, et intercedente Beata Walburge
C Virgine tua, mentibus nostris pius illabere, et spiritualis vitæ nobis tribue puritatem. Per Dominum. *Aliam de ea dici solitam tradit Espagnolus ad ejus Vitam:* Deus, qui inter cetera et innumera gratiæ tuæ dona, etiam in sexu fœmineo tua operaris magnalia; concede propitius, ut Beatæ Walburgæ Virginis tuæ apud misericordiam tuam sentiamus auxilium, cujus non solum castitatis illustramur exemplis, verum etiam miraculorum gloria jucundamur. Per Dominum *etc. Quæ eadem fere reperitur in Breviario Moriuensi et Ipris hoc tempore in usu est.*

Orationes.

59 *Sequens hymnus editus est a Gretsero lib. 2 Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap. 9.*

hymnus.

Ave flos virginum, soror magnorum fratrum Willibaldi et Wunebaldi, ave virginei sponsa decoris.

Inter innumeros quos misit Sanctos, te lætam genuit, lætamque misit, florem Angelicum, Anglia mater.

Te mater Domini, mater et Virgo choreis Virginum Virginem junxit, Filioque suo sponsam dicavit.

Ingressa thalamum Regis cœlorum, audis Angeli-

cum carmen jucundum: Intra, Virgo, tui gaudium D sponsi.

Laus tibi Trinitas, laus et potestas, te laudant Virgines quinque prudentes: tu ora pro nobis Virgo Walpurgis, Amen.

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

VITA
auctore Wolfhardo Presbytero.
LIBER I
ex variis MSS. et Canisio.
PRÆFATIO

Domino beatissimo, Deoque vere dignissimo, *a* Erchanbaldo Pontifici, Wolfhardus Presbyter suus, in ipso qui est via et veritas et vita, viam, veritatem et vitam deposcit invenire. Exigis a me, Pater per secula memorande, et Præsul nominatus in orbe, ut signa atque portenta, quæ per *b* opinatissimam, nunc in seculo Christi Virginem Walpurgam, *c* nostris temporibus divina peregit clementia, cura diligentissime indagata ad laudem et nomen vivificæ Trinitatis, nec non ad excitandos animos Dominicæ plebis, prout eadem contulerit liberalis et Deifica Trinitas, *d* sedulus annotare decertem. Gravis siquidem gravi scelerum pondere prægravato a te mihi imponitur E sarcina: quoniam peccatis obnoxio horrendum est tractare de *e* sacris, et miscere aliena non propriis. Verum, quoniam, gloriosissime Pontifex, virum desideriorum te fore comperio, et cum Daniele Propheta semper nova de abditis indagare curiosius cerno; arctor nimis, et immensis circumquaque septus angustiis, quid eligam penitus ignorans, primum oppilatam pudore mentis faciem obfirmo; quoniam indignum me esse non ambigo: dein obedientiæ normam primam humilitatis *f* aspiciens formam, si jubentis dicta superba aure contemnam, timeo, ne legem prævaricationis incurram: tum ad memet clavum retorquens, imperitiæ infirmitate languesco; inde imbecillitati, nec ne scrupulositati meæ vires haud proprias, sed Olympiacas objicio. Rursus, si aggredi, licet trepidus, pertentavero, ne a lectore *g* philocompica noter infamia, perhorresco, dum, omissis philosophicis ac præclaræ indolis viris, qui in Prophetiis calami nomine designantur, ego, qui nec viridis junci extimo vocabulo mereor titulari, incompto arduum opus exordiar stylo, et dum mundialium plurimorum indomita superbia, quæ Sanctorum vias ac vitas calce proterit petulanti, et mira eorum, si qua audierit pediculosa aure percepit, audiens me mandita, et tamen veracissima in patulo F proferre prodigia, canino incipiat dente corrodere, et verissimis falsa præferre. His atque aliis innumeris vallatus angustiis, quia sum refertus contagiis ac si ericius spinis, ut verbis Salomoniacis loquar frequentiva meditatio mentis meæ est afflictio carnis. Quocirca ad arcem confugiens, his verbis clamabo ad Dominum: Domine labia mea aperies, et os meum annunciabit laudem tuam: ut ipso adjuvante, cujus sum, licet labilis carnis conditio, jussionis tuæ persolvatur exactio. Commendo ergo me iterum atque iterum meritis Virginis et tuis, Pater, precibus indefessis, quo mihi cumuli impetrent collem, et felici itinere perducant ad *h* calcem. *i*

a b c d e f g Ps. 44, 2 Eccles. 12, 14 Ps. 50, 17 h i

a Erchanbaldus, *alias* Erchebaudus, Erchambaldus, Erchenboldus, Erchenwoldus, *vir Episcopus Eystettensis, interfuit concilio Triburiensi anno* 895. *De annis Sedis variant Bruschius et Gretserus. Nos supra cum de Ogario VI Episcopo ageremus, ostendimus catalogos Eystettenses non esse satis accuratos.* — b *MS. Eystet. monast. apud Canisium*, inopinatissimam. — c *MSS. Iria*, novis. — d *MS. S. Galli*, sedulis, *potius* sedulus, *Canis.* schedulis.

e *Can.* Sanctis. — f *Idem*, obedientiæ norma primam humilitatis aspiciam gemmam. — *Κόμπος fastus, jactantia, κομπικὸς et φιλοκομπιστὸς, sive potius φιλόκομπος, jactabundus, fastuosus.* — h *Canis.* calcem. — i *An Vitam hanc auctor in capita distinxerit dubium. Liber primus absque iis editus est. Apud Stevartium omnibus libris capita et præfiguntur post prologum et iterum interponuntur.*

Erchanbaldus Ep. Eystet.

Philocompica.

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

Capita lib. 1 alibi præfixa.

A *tur. Codices MSS. variant. Nos more nostro singulos libros distinguimus in capita usui communi accommodata, rejecta ad marginem aliorum divisione. Est autem libri primi apud alios hæc series capitum*

Cap. 1 De origine S. Walburgis Virginis.
2 De eo ubi lux cœlitus emicuit in diversorio Virginum.
3 De eo ubi Virgo Christi moribundam puellam ad vitam reparavit.
4 Ubi B. Walburgis migravit a seculo.
5 Ubi apparuit Otcario Episcopo.
6 Ubi fines Eystatenses adiit.
7 Ubi apertum est mausoleum Virginis.
8 De eo ubi caducus reliquiis Virginis obviavit, et curatus est.
9 De alio caduco curato.
10 De Abbatissa Liubila podagrica.
11 De quodam a nativitate contracto.
12 De cereo cœlitus illuminato.
13 De matre et filia curatis.
14 De muliere paralytica curata.
15 De quodam claudo curato.
16 De muliere, cujus crus confractum est.
17 De sex signis in una muliere factis
18 De muliere curva et erecta.
19 De quodam fastidioso curato.

CAPUT I.

S. Walburgis genus : fratres sancti : vita monastica : lux cœlitus data.

Igitur postquam felix gens Anglorum per *a* Apostolatum memorandi Papæ Gregorii, qui, etsi non aliarum gentium, ipsius tamen et esse Apostolus meruit B et dici, ab infidelitatis tenebris eruta pium nomen Christi et Christianitatem cœpit amplecti, quasi fructuosæ arboris radix ad humorem gelidi marmoris surculata emisit propaginem, et, ac si ex surculo primæ et originariæ juventutis in fide, maximam crevit in arborem, ministrante illi viredinem evangelicæ fluento doctrinæ : ex hac multæ subductæ ita crevere, ut se Oceani pelagus transponentes, et miro germine pullulantes, nostris efficerentur saltibus altiores. Hujus eminentis arboris ramus Beatus extitit *b* Bonifacius orthodoxus Antistes, qui ob fidei cunctis imitabile meritum fines patrios et dulcia rura postponens, dum ignotum exulando adiit callem, summi Pontificii Magonciæ infulatu suscepto, alienam in nobis quasi propriam cœpit habere tellurem. Ejusdem floridæ atque frondosæ arboris Britannicæ rami ad nos usque extitere protensi, duo beati cum castissima sorore Virgine Christi Walpurga Christi Confessores Willibaldus et Wunebaldus, qui similiter ob amorem cœlestis patriæ peregrinari cupientes, ipsum, qui peregre profectus est in regionem longinquam, accipere sibi regnum et reverti, et ipsi præcincti lumbos castitatis tegmine, lucernas bonorum operum in manibus portantes, secuti sunt Re- C gem. Quorum prior post multam tenuis corporis macerationem, qua se per multa diversarum regionum afflixerat spatia, obedientiali norma sibi ingesta, ordinante eum prælibato piæ memoriæ Antistite Bonifacio, Pontificii pervenit ad culmen, et Eystatensis Ecclesiæ pastor fidelis sortitus est gregem : ibique cœlestem et Angelicam inter homines vitam ducens, veniente hora Dominicæ vocationis, oves, quas rexerat, summo pastori salutari Domino consignavit, et ad ipsum mercedem recepturus fine beatissimo evolavit. Alter vero totum se Christi servitio mancipans, mundana omnia corde liquidissimo respuit, et locum, qui dicitur Heidenheim, sibi ad incolendum delegit, ibique oratione se munivit, spe roboravit, fide armavit : et eamdem, quam cum fratre susceperat monachicam vitam, strenue bajulavit, multosque ad bene vivendi regulam prævius invitavit. Deinde cum tempus supernæ remunerationis advenit, cœli januas jam securus intravit, indeque exterioris hominis in prælibato Heidenheimensi loco condendam reliquit, in ultima Dominici examinis die ipsam et non aliam cum Sanctis aliis recepturus. Tum ille, quem superstitem hac dimisit in Vita, Willibaldus scilicet Præsul egregius, quem propter sacrosancti sui Præsulatus apicem fratri in ordine scribendi prætulimus, licet post fratris beatissimum finem aliquantos D vixerit annos, germani proprii corpus exanime cura diligentissima condere curavit, et, ut dignum tanto viro fuerat, peregrinum jam a seculo, et civem Angelorum cum hymnis et canticis sepelivit.

a

c. 1.

b Ex Anglia prognati, in Germaniam venerunt SS. Bonifacius, Willibaldus,

Wunebaldus,

et horum soror S. Walburgis,

3 Hactenus memoriam beatorum germanorum Willibaldi scilicet et Wunebaldi paullulum exarando percurrimus ; ut sciret plebs Christo devota, viros cœlestis militiæ et Angelicæ vitæ unius ejusdemque meriti habuisse sororem, Walpurgam videlicet sponsam Christi et Virginem. Nunc quia ad eamdem ipsa patrocinante calamum flectere nitor, de his satis dixisse sufficiat. Post discessum igitur beati Wunibaldi miræ sanctitatis viri, Walpurgis, Virgo imitabilis pie viventibus, universis collectis sanctimonialibus, vere quibus potuit Christo devotis, in loco prænominato Heidenheim, Dominicis instantissime incepit inhærere mandatis, relictis atque calcatis mundialibus omnibus rebus ceterisque plurimis ac innumerabilibus istius mundi transitoriis pompis. Noctibus igitur atque diebus in oratione persistens, vigiliis atque jejuniis semper incumbens, castum a primæva originis viredine corpus custodiens, seipsam totam Domino commendabat attentius, ut, E quam munierat fide, casto conservaret et corpore, sicque Dominum protectorem semper in cunctis operibus ac prævium habuit, et quodcunque petiit, impetravit.

cap. 2 Abbatissa Heidenheimensis monasterii.

4 Contigit namque ut in ipso, quod frater ejus edidit, monasterio Heidenheim, dum ipsa Christo sedulo serviens moraretur, et peracta vespertina synaxi, revertente ipsa de ecclesia ad solitum diversorium, noctem proximam cæcæ tenebræ minarentur, ac quidam custos ejusdem ecclesiæ, nomine *c* Gouneradus, lumen prævium stolidus negaret petenti, illa, ut est mos sanctarum mentium, injuriam sibi illatam patienti animo gestans, sanctimonialibus, prout ratio dictaverat temporis, mensam cœnandi gratia adeuntibus, incœnata lectisternia petiit, tum mirum in modum in communi earumdem sanctimonialium dormitorio tanta lux usque ad pulsum matutinalis officii coruscavit, ut eadem præ nimietate sui fulgoris terræ intima penetrare videretur. Stupentibus itaque quæ viderant sacratis Deo, universis, et præ gaudio exultantibus cunctis, ad matrem Walpurgem convenere devote, et visum lucis terrificæ narravere. At illa se totam convertens ad Dominum, lacrymis fusis istam prorupit in vocem : Tibi Domine, cui ancilla humilis deservire decrevi a cunabulis, collato F de munere gratias refero, qui ad excitandos famularum tuarum mihi cohærentium animos, me indignam luminis tui solamine visitare dignatus es, et tetri horroris caliginem crassam misericordiæ tuæ radiis evacuasti : et id non meis meritis valet adscribi, verum gratuitæ tuæ munificentiæ pietatis, et precibus mei et tui devoti famuli fratris.

c

luce cœlesti illustrata.

a De apostolatu S. Gregorii Papæ ob missos viros Apostolicos egimus 2 Februarii ad Vitam S. Laurentii Episcopi Cantuariensis ab eo missi et 24 Februarii ad Vitam S. Ethelberti Regis Cantuanorum conversi. Agemus alias sæpius et ad ipsius S. Gregorii Vitam 12 Martii. — b Colitur S. Bonifacius 5 Junii quem consanguineum fuisse SS. Richardi et Walburgis meminimus ad illius Vitam 7 Febr. pag. 71 num. 16. — c Aliis Goumeroadis, Gounneradus, Goumeradus, Gounnerandus, Gomerandus *: ab aliis nomen omissum.*

CAPUT II.

Moribunda sanata precante S. Walburge : hujus obitus.

Præterea Virgo memorata, et semper in ore tenenda Walpurgis, exitum fratris sui Wunibaldi, ut sexui moris est fœminarum, graviter pectore gerens, contigit, ut quadam vespera, nullo ex monasterio vel leviter sentiente, egrediens, ad domum cujusdam divitis deveniret, et ante fores ejusdem quasi peregrina

A peregrina quædam et ignota sola consisteret. Quo dum eam dominus domus, sive familia intrinsecus famulatus officia præbens, sensisset astantem, quæque foret persona, nesciret; æstuante patrefamilias cum domesticis universis, ne rabida canum suorum audacia, qualiscumque esse videretur persona, dilaniando discerperetur, jussit ut, quæ quidem esset, ocyus indicaret. Tum illa, Nequaquam, inquit, me tui, quod vereris, canes insano dente contingere quibunt, nec Walpurgam, sic enim nuncupor, mordere valebunt. Ipse nempe, qui me ad domum tuam perduxit incolumem; ad locum unde veni reducet valentem, et qui me ad tuum, te ignorante, pertulit atrium, ipse domui tuæ medicinæ conferet donum, si totis viribus eumdem credideris medicum medicorum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat, illico prosilivit, et animo consternatus, quare ad ostium nobilis persona et Omnipotentis ancilla constiterit, requisivit. Illa vero non sine caussa se venisse asseruit. Tum vir memoratus cum omni veneratione eam in domo excepit, et omnem famulatum debitæ servitutis exhibuit. Ubi ventum est ad noctis moras, soporis silentio temperandas, sacram Virginem non alicubi pausare volentem in cubiculum languentis filiæ *a* trepidus introduxit: erat enim languor cordis B jam penetrans fibras, et intercepto vitalis flatus anhelitu, mortis compendium parato itinere portas oris hiantis adire tentabat. Tum pater ejusdem puellæ labiis palpitantibus *b* mugiens ejulabat, et natæ carissimæ amaris lacrymis funebria præparabat. Mater vero intimo cordis arcano jam pene præmortua, et pendula in planctu, voce dimissa exhalantis filiæ operiebatur egressum, cui jam luctuosa *c* familia paraverat bustum. Verum Domini clementissima miseratio, qui occidit et vivere facit, percutit et sanat, a morte minaci languidam revocavit, et orante per totam noctem Virgine sancta, in crastinum puella sana surrexit. Quo parentes viso miraculo laudes omnipotenti Deo reddiderunt. Dein ei plurima xenia adhuc tremuli offerentes, et ex asse ejus se sanctis orationibus commendantes; illa Christum mira gerentem habens, pecuniam respuit et ad monasterium, unde venerat, repedavit: et quanto magis Divinam in se clementiam vigere conspexit, tanto ad arctioris vitæ se gradus extendit.

canum ferociam contemnit: — *adducitur ad moribundam:* — *eam precibus sanat:*

6 Hæc duo tantum præclara miracula, quæ Virgo beata peregit in vita, huic inserere dignum putavi opusculo, quæ nostram ad memoriam pervenere, ne ad alia, quæ hactenus Dominus per eam operatus est, et operatur quotidie signorum prodigia C ipso Domino largiente, fideliter transiens eadem omisisse culparet. Stultum nempe videtur rei veritatem a calce narrando incipere, et sic ad titulum capitis pervenire; ideoque prius acta stylo currente descripsi, ut sequentia Virginis intercessionibus etiam valeant annotari. Dum igitur sacra Virgo Walpurgis totam se in Dei amore firmasset, et mundum cum ejus concupiscentia superasset, fide plena, moribus insignis, caritate referta, sapientia decorata, castitate gemmata, misericordia redimita, humilitate fulcita, et omnibus virtutibus adornata, vocanti Domino mortis accepto compendio acceptura remunerationis præmium obviavit, et ex hujus mundi lacrymosa voragine felici fine decessit, et in eodem, quo in sancto proposito Christo servierat monasterio, haud sine maximo lamentantium ejulatu, officium sepulturæ mortalis accepit. Ibidem ergo aliquantum temporis corporea compaginatione quiescens, suis, quos superstites in mundo reliquit, beatis intercessionibus auxilium præbuit, et ut mater filios educavit.

c. 4 virtutibus adornata — *obit.* — *sepelitur*

a *Canis.* intrepidus. — b *MS Windberg.* rugiens — c *Can.* femina.

CAPUT III.

Reliquiæ S. Walburgis Eystadium translatæ; pars data Liubilæ.

D Parvo denique interjecto tempore, quo sacræ Virginis cineres in eodem loco tellus avara retinuit, contigit decedentibus *b* prioribus ejusdem Ecclesiæ pastoribus, *c* Ockarium venerabilem virum Eistetensem cathedram meruisse. Qui dum minus quam deposceret honestatis ratio, idem monasterium, quo beatæ sanctimonialis ossa tegebantur, excoleret, quadam nocte corporis quiete sopitum, dum tetræ ei tenebræ silentium ministrarent, hujusmodi eum alloquio Virginem compellasse narratur: Cur, inquit, Ockari, qui Præsul dici et esse meruisti, domum Dei, in qua corporis sopore quiesco, et sepulchrum, in quo carne reposita ultimum judicii diem expecto, inhoneste hactenus tractare voluisti? Nam servorum huc coeuntium lutulentis pedibus quotidie calcor, et indecentibus vestigiis premor. Sciens igitur scito, quoniam tale aliquod judicium pandam, quo non recte te erga me et domum Dei egisse comperias. Sed si reum te fore cognoveris, veniam merearis, quod modico explicito tempore rei probavit eventus. Nam statim in proximo dum erecti essent E parietes ejusdem fabricæ prominentes, et trabium spatiosa compago sequenti die patentibus muris deberet apponi, subito facto jam noctis *d* silentio, murus aquilonaris terratenus sese revolvens, præcipitium egit horrendum, terroremque haud nimium tam domesticis curæ familiaris, quam cunctis circumquaque manentibus inauditum incussit.

a — *c. 5* — *b* — *c* — *Apparens Ockario Episcopo,* — *contemptum sacr sepulturæ objicit* — *d*

8 Facto autem mane cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi convenissent; custos qui tunc ibidem *e* Reinfridus inerat, calle directo prælibato Præsuli tremulis labiis nunciavit. Qui intelligens visionem, quam prius in somnis viderat, esse completam, cum suis illo usque tetendit, atque cum omnibus pene comprovincialibus ecclesiam repolivit, quam etiam sacro chrismate dedicavit. Dein cum in orbem transissent dies, memoratus antistes Archipresbyteros *f* Vultonem et *g* Adalungum illuc sedulus destinavit, Ommonem quoque cum santimoniale *h* Liubila ex monasterio *i* Mowenheim cum eis abire præcepit, ut sacros cineres Virginis cum summa diligentia elevarent, ac cum hymnis ac psalmorum concentibus ad Eihstatense cœnobium deportarent. Hi vero jussa felicia prospero itinere complentes, resonantibus in cœlum campanarum melodiis, et con- F crepantibus undique canorum spiritualium euphoniis, pia viscera rure, in quo hospitata fuerant, flentes præ gaudio extulerunt, et ad jam dictum monasterium devexerunt. Quod factum est XI Kalendas Octobris. Ea vero cum debito honore illo delata, diebus interjacentibus ternis, corpus *k* sanctum Willibaldi Confessoris egregii, ad locum eum unde sororis tulerat cineres, idem Antistes reportari præcepit, id est, VIII Kalendas Octobris.

e — *f g* — *h i* — *Corpus transfertur:* — *k*

9 Postquam autem B. Walpurgis fines Eistatenses per semeipsam visere dignata, et fratris rura revisens, ab omnibus gaudenter excepta, contigit volvente temporum climate, ut memorata sanctimonialis Liubila a propinquis et affinibus, nec non et ab aliis circummanentibus ita foret arctata, ut etiam vi *m* sive ingenio a materna eam prope expellerent hæreditate. Verum illa totis viribus reluctante, incidit ei divinitus salubre mentis consilium, ut a venerabili Erchanboldo Pontifice, qui adhuc Eichstatensis sedis infula decoratur, sanctæ Virginis reliquias licet anxia postularet, ut, si divino munere concedente ejus mereretur ditari cineribus sanctis, proprii solatia juris Deo et Virgini consignaret, et in manu Pontificis

c. 6 — *m* — *aliquæ reliquiæ Liubilæ petenti conceduntur:*

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

A ficis donativa in perpetuum traderet. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso finis meruit obtinere augmentum. Et licet prius tentando difficillimum videretur, felix tamen et desiderabile votum felicem sumpsit effectum. Accepto præterea idem Episcopus super hoc negotio Regis et regalium virorum consilio, Virginis patrocinia sancta se daturum esse promisit, quod et opportuno postea tempore fecit.

7 10 Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi octingentesimo nonagesimo *n* tertio, Indictione tertia, regnante felici prosperitate Arnulfo serenissimo Rege, apertum est *o* mauseolum B. Walpulgis Virginis in basilica, in qua locata fuerat tempore Ockarii Episcopi. Mittens igitur prudentissimus ac sagacissimus in omnibus negotiis Erchanboldus Episcopus, religiosos Archipresbyteros cum aliis boni meriti suos, ossa dicata sacræ Virginis jussit exquiri, et inventa diligenter attrectari, summaque cum reverentia partita recondi, ita ut optatæ diu reliquiæ darentur Liubilæ, et thesaurus ejusdem corporis per secula suæ servaretur Ecclesiæ. Hi denique, ad quos jussio pervenit Antistitis, eamdem ocyus licet simplici corde titubantes accelerare curarunt. Cumque se totos Dominicæ miserationi com-B mitterent, et in psalmis et hymnis sine cessatione persisterent, fodientes invenerunt cineres amplectendos beatæ Matris nostræ Walpurgis, quasi lympha tenui madefactos, ut quasi guttatim ab eis roris stillæ extorqueri valerent. Qui licet tanta essent humiditate referti, nec pulviculus tamen manibus contrectantium quoquo pacto valuit adhærere. Sublata demum pro qualitate incomparabilis thesauri desiderantissima portione, reliquum loco restituerunt suo. Quis vero mœror, quæve angoris tristitia Eistatenses invaderet cives, cum tanta pignora partirentur, putantium Dominam Walpurgam sibi penitus ablatam, qui verum agnoscit, ut veritas poscit, verissimus fateatur. Ego autem illis qui nesciunt, ut et populares ignari videntur, verba consolationis impendo, dum *p* tantum reliquias esse sublatas vera ratione confirmo. Hæc ita gesta ipse mihi scribere desideranti narravit, qui terribili huic rei dum ageretur interfuit, et datas reliquias apto lorello recondidit.

effossæ sudant,

dividuntur:

reconduntur:

a *Integri propemodum seculi.* — b *Gerocho* II, *Agano* III, *Adalungo* IV, *et Altino* V, *Episcopis Eystettensibus, de quibus consule Gretserum et Bruschium.* — c *Aliis* Olgerus, Odgerus, Olgerius, Odgarius, Orgarius, Ockarius *dicitur,* VI *Episcopus, de cujus Sedis annis supra § 4 actum.* — d MSS. Iulilin. — e *Aliis* Reginfridus, Reginfredus, Regulfridus, Rignifridus. — f *Alii* Vultonem, Walzonem, Woldonem, Wolconem, Wolthonem *vocant.* — C g *Alii* Ablelongum, Alungum, Adhalungum *vocant.* — h *MS. Eystet.* Onnos, *aliqui* Tamnonem, Omnonem, Omonem. — i *Aliis* Liubida, Lolwillo, Hulula, Leubula, Julia. — k *Aliis* Mouvenhen, Mouvenheim, Monheim, Nouvenheim, Monwenheim, Morenheim, *de eo actum* § 1. *A nonnullis ab Heidenheim non satis discernitur.* — l *MS. Eystet.* IX Kal. Oct. — m *MS. S. Galli,* sine ingenio. — n *Error aliquis in numero, quod Indictio* II *cum anno* 893 *non concurrat. Major confusio ad caput 1 libri indicatur.* — o Mausεolum *omnes, non mausoleum, habent.* — p *Canis.* quando tum.

CAPUT IV.

Miracula S. Walburgis in morbis depulsis et cereo accenso.

Interea dum tanta optata muneris patrocinia cum magna exultantium gloria deferrentur ad jam dictum locum, monasterium puellarum Mowenheim, ubi ventum est ad villam S. Bonifacii, quæ dicitur *a* Mulinheim, quidam caducus puer onerato sacro pondere feretro obviavit, et sub eodem positus, ipsam quam quæsierat sanitatem recepit. Tunc subito, ut commanentes hodieque fatentur, tanta vis in eodem loco fragravit odoris, ut nares portantium, præeuntium, et sequentium feretrum vix ferre potuissent. Eodem die priusquam Ecclesiam, ad quam ferebantur reliquiæ Virginis inferrentur, parvulus quidam, nomine *b* Rudolfus, qui adhuc vita incolumi restituta tripudiat, eadem, quam supra taxavimus, D passione quassatus, et a matre illo usque perductus, dum feretrum attigit, omnium membrorum sanitatem recepit, et ad domum unde venerat hilaris recurrit.

c. 8 *Sanantur duo epileptici,*

c. 9

12 Postquam vero ejusdem Virginis xenia sacrosancta in basilica, quæ sita est in honorem Opiticis et Salvatoris Domini nostri Jesu Christi, cum populi laude plenaria sunt super altare locata; nocte sequenti, dum memorata sanctimonialis Liubila, quæ in isto monasterio tunc erat, et adhuc permanet, Abbatissa, cum aliis Deo sacratis fœminis in ipso oppido propter traditionem, quam fecerat B. Willibaldo jure hæreditario ejusdem monasterii, sicut lex *c* Sualaveldica continet, moratura tribus in domo extranea noctibus sopori membra dedisset, gravique incommodo podagræ quateretur, astitit ei quidam veneranda canicie Clericus, qui eam ita compellans ait: Liubila, cur dormis? quare non surgens ad ecclesiam pergis? Cui illa, ut hactenus asserit, similis dormienti respondit: Ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum signa matutinalia necdum pulsata sint? Ego quippe nec illic incessu pedum pergere valeo, nisi manibus aliorum delata extitero. Qui ait: Vade celeriter, ne moreris, quia B. Willibaldus ecclesiam cum multo agmine petit, qualiter sanctam suam sororem reconditam habeas, a te curiose perquirere volens. Quæ statim, ac si nihil incommodi pertulisset, exurgens, et de loco ad locum exiliens, basilicam, ad quam tendebat, sanissima ingressa est, Deoque simul grates et Virgini pro adepta sospitate rependit. c. 10 E

podagrica Abbatissa Liubila:

13 Quidam pauper nomine *d* Leibolfus, ex utero genitricis parientis ita contractus et curvus est natus, ut quasi monstrum aliquod cerneretur a cunctis. Qui dum inter plures, qui ad patrocinia Virginis convolabant, in eodem monasterio victus pariter et remedii quæreret solatium, quadam nocte, dum lectisternia dormiens premeret, B. Virgo Walpurgis ei per visum apparuit, et ut ad ecclesiam pergeret imperavit. Quo respondente sese algoris caniciem perhorrescere, et glaciales injurias formidare, ideoque nec a loco quietis audere saltem exurgere; illa ad eum blandis eloquiis inquit: Vadens vade, miselle, celeriter, quoniam ego a te illo, quo nunc premeris, algore detersо, fervidam membrorum compaginem ministrabo, et hujus in recompensatione mercedis, scabella mihi, quibus adhuc curvis artubus uteris, donare debebis. Qui licet segnis ecclesiam introivit, et paullulum commoratus inde ad hospitale, unde venerat, anxius rediit. Surgente vero optata diei aurora, iterum basilicam adiit, et ante feretrum Virginis beneficium accepturus accessit. Circa tertiam vero horam subito palpitando se volutare cœpit et in pavimento reflectere. Cum ecce *e* tripediæ, quibus sua usus est in vita, divinitus e manibus, ac si evulsæ, ante altare projectæ sunt, sicque membris omnibus solidatis atque erectis, stetit et ambulavit, qui prius natibus miserabiliter repens, prioris vitæ cursum laboriosum impleverat. Idem namque sanus et valens in ministerio ejusdem usque hodie deservit Ecclesiæ, ut cunctis liquido demonstretur, qualis cujusve meriti apud Deum hæc sancta sit Virgo, quæ hujusmodi et similia impetrare meretur. c. 11 F

contractus, et incurvus, a S. Walburge admonitus

14 Hoc igitur patrato miraculo Adelbertus Alamanniæ Comes illustris illo usque devotus advenit, cereum non modicum detulit, et altario pronus imposuit, pro se suisque suppliciter Dominum et Virginem exoravit, sicque benedictione potita ad propria remeavit. Suscipiens autem eamdem candelam Liubila, quia præfato Comiti familiarissima est et cara, candelabro erexit, et inaccensam tunc forte reliquit. Quarto vero die cœlitus lumen accepit, tribusque diebus c. 12

Cereus cœlitus accenditur.

A diebus et noctibus in ea lumine perdurante, quarto nemine emungente, extincta est. Hora autem, qua divinitus comas radiantis ignis ablambuit, videlicet nona, ita se sponte ostia obstruxere ecclesiæ, ut nullus infra duarum fere horarum spatii quantitatem patula habere mereretur et pervia. Deinde is qui obstruxit Christus aperuit, et patentia intrare volentibus fecit.

a *Aliis* Mulheim. — b *Alii* Ruodolphus et Ruodaldus. — c Sualafeldia, *aliis* Suafeldia, *regio vicina ad flumen Almonum, in qua Heidenheimense cœnobium extructum. Rudolphus in Vita B. Rabani Archiep. Moguntini 4 Febr. pag.* 516 *num.* 18 regionem Sualavel Dominorum *appellat.* — d *Stevartio* Leipolfus. — e *Severus Sulpitius in Vita S. Martini dial.* 2 *cap.* 1 *asserit a Gallis rusticis* tripedias *dici, quas alii* tripodes *nuncuparent.* Scabella *Wolfhardus ante appellarat, trium scilicet pedum.*

Sualafeldia.

Tripediæ.

CAPUT V.

Variis sanitas collata ope S. Walburgis.

c 13 Duæ præterea Virginis præsidia requirentes illuc devenere mulieres, mater cum filia, utraque manuum curvedine inhonesta, de vico qui dicitur *a* Wemedinga. *(Curvæ manus sanatæ:)* Hæ dum erectis in cœlum oculis cordis auxilium ab ipso, qui fecit cœlum et terram, supplici devotione deposcerent, et Missarum solenniis interessent, divina meritis Virginis eis affuit virtus, et in B exordio festivi Missæ conceptus, mater adepta est sospitatem, laudans Deum et Virginem. Tum nata parentis dubios in tremulo pectore animos gestans, et fluctivaga mente consistens, ineffabile ei de matris reddita sanitate tripudium intulit, de sua vero nodosa contractione gemebat. Videbat jam suam, quam natura dederat, genitricem obpansis manibus cœli benedicere Conditorem, verum adhuc in se misellam cernebat regnare curvedinem. Hæc dum sæpius nutabunda mente reflectens consisteret, finito ejusdem Missæ canore, ab ipso, qui se initium et finem voluit propalare, et ipsa sanitatem meruit obtinere. Tunc eadem mater cum filia, moniales cum Matre Liubila, nec non et astans omnis communis sexus familia, exultantibus animis cum hymnis et canticis reddiderunt Domino laudes in cœlis, qui solutionem tribuit compeditis, et erectionem largitur allisis.

c 14 16 Delata est ad idem monasterium mulier quædam, nomine Reginswindis, quæ ipsius est vicina ecclesiæ, ita membris omnibus destituta, ut nisi vehiculo, duobus videlicet deferentibus, lacertis insertis, et altrinsecus oneratis, quoquo pacto illo pervehi potuisset. *(paralytica:)* Quæ ante altare feretrum adhuc Virginis continens, a suis diligenter exposita, gratam, Walpurga interveniente, a Domino statim adepta est C sanitatem, et omnes, qui interfuere, audierunt Largitori salutis eam gratias referentem.

c 15 17 Fuit quidam vir de vico, vocamine *b* Megensbam, nomine *c* Wolfgerus, qui pedem unum super alterum ita connexum habuerat, ut infra septem annorum lacrymosum illi *d* circulum sedens, numquam cibi edulium sumere potuisset. *(claudus:)* Mirum enim in modum pes vicino et comiti pedi inhæserat, et residendi quietem morbus insaniens claudicanti negaverat. Is ad jam dictum sacræ Virginis *e* arcisterium opportuno temporis climate veniens, et non incessu pedum ambulando, sed quasi cum baculo misere salliendo, spaciosa interjacentia rura perlustrans, totum se illius piæ miserationi contribuit, statimque salutem ambulandi recepit.

c 16 18 Est vicus *f* in Francia, qui ab incolis appellatus est *g* Bergila, ubi quædam extitit fœmina, quæ *h* Engilswindis est nuncupata. Hæc dum a loco ad locum equitans, pro opportunitate negotii adjacentis festinare voluisset, equo, quo jam casura in proximo residebat, lapsu agili et horrendo perlapsa est. Crure namque pavidi corporis, hujusmodi præcipitio ruinæ confracto, et artuum omnium bajulo eidem misere *i* minutato, quæ alienis conata est incessibus uti, D duorum annorum vergente reflexu propriis haud meruit frui. *(AUCTORE WOLFHARDO PRESB.)* Tandem miserator et misericors Dominus injuriis miseræ solita pietate compatiens, Virginis suffragantibus meritis, metam lacrymosi ei præstare voluit doloris. *(i crus confractum.)* Dum igitur lucifugæ noctis teterrimum chaos, diei gratiam molestasset, et membra languentia eadem strato singultuoso componeret, ac palpebris tremulosis quietis saltem gratiam degustasset, astitit ei Domina Walpurgis, quæ nobis *k* a Domino condonata est venialis, veniam munifica repromittens, si dubietate semota fidem panderet cordis. Vade, inquit, muliercula, gratæ ignara salutis, et archiatrum tuæ stude perquirere sectionis, et dum eum ad hujusmodi officium liberalem inveneris, de secata tibia intus abstractis ossiculis, salutis a Christo postmodum gratiam impetrabis. Tum illa, ut audivit suæ remedium sospitatis, totis nisibus Omnipotenti grates rependens, suffragium accelerans adiit archiatri. Complens denique visionis jussa salubris, et ossibus minutis evulsis, pristinæ gratiam indepta est sanitatis. At ubi vidit divinæ ei miserationis subsidium affuisse, lætabunda et laudans incessu pedum Virginis monasterium adiit, rei gestæ seriem patule peroravit, et oblationibus, quas detulit, altari impositis, etiam partem confracti cruris ad indicium veridicæ assertionis ostendit, ibique E sui corporis vehiculariam partem relinquens, partem revocavit ad patriam. Quam ancilla Christi Liubila partem assumens, argento fabricare præcepit, et in eadem basilica suspendit, ut, si quis hoc audiens, incredula mente perstiterit, illo veniens, oculos suæ cæcitatis aperiat, et dum viderit partem fœminei corporis muro dependere fabricatam, saltem confusus abscedat, et sua de stoliditate veniam deprecans, erubescat.

a *Aliis* Wendingen. *Stevartius asserit* non inelegantem civitatem in confinibus Bavariæ esse. — b *Aliis* Magericchesheim. *Stevartius conjicit legendum* Merasheim pagum prope Monheim in diœcesi Eystettensi. — c *Aliis* Wolskerus. — d *Lon. ex MS. Ben.* Curriculum. — e *De* Arcisterio *pro monasterio sumpto actum* 17 *Janu. cap.* 19 *Vitæ S. Antonii litt. a.* — f Orientali, *sive* Franconia, *ut additur in MS. Bened.* — g *Aliis* Bergilla. — h *Aliis* Ingalsuindis et Engilividis. — i *Stevartius,* Imminutato.

CAPUT VI.

Contumax sæpius punitur, et ope S. Walburgis sanatur : alii morbi depulsi.

Fuit etiam quædam mulier de villa, quæ dicitur *a* Stoffenheim, nomine Geila, in qua bis terna Domi- c. 17 nus per beatam Virginem Walpurgam operari dignatus est signa. Nam cum festus dedicationis ejus F basilicæ dies, et annuus adveniret, et omnes, qui noverant Deum et Virginem, in hac eadem festivitate celebri venerantes ferialem ducerent diem, illa contumaci et irreverenti eam fronte despiciens *b* zetas hyemales, et operosas ingrediens, *c* curceboldum, quem prius ad texendum erexerat, flexis digitulis texere cœpit. *(S. Walburgis festo operans, punitur, glomere manui inserto,)* Ubi, cum duabus vicibus ex *d* glomice sive trama, quam manu tenebat in tela fila transponeret, hæsit misere insertus manui glomex, et intumescente ea penitus cum lacerto, hæ, quæ affuerant mulierculæ, *e* mancellam ei a manu prævaricatrice et tumida dissuerunt, et cubitali subuculæ reponentes tristes hanc meritissimam reliquere. Ubi vero rutilantis munus diei, noctis densa caligo fuscavit; dum membra lectulo pausanda dedisset, visum est ei, quod quædam in ipsa, in qua glomex inhæserat manu, columba grata grana colligeret, quam etiam puellula abigere voluisset. Tum nescio qualiter mancella, quæ prius tumenti dextera dissuta extiterat, loco aptata priori, eodem quo prius tenore connexa est. Unde tam ipsa quam cuncti, qui videre, satis mirati, ad Virginis auxilium, cum eadem ocyus convolarunt. Cumque misericordiæ Dominum pro misera

A misera pronis mentibus implorarent, obvia illis illico ejus extitit miseratio, et decidente eodem glomice temerario, sana inventa est manus cum brachio.

AUCTORE WULFHARDO PRESB.

20 Ipsa vero tantam in se cælitus gestam virtutem oculis cordis non penitus advertens, verum ad locum suorum solamine, unde venerat, redire contendens, cum mancellam, quam supra taxavimus, quæ prius inventa in loco priori consuto, se sponte dissuerat, arrepta acu suere voluisset, ut nec eadem saltem ad monumentum ipsius oratorii remaneret, ad tertium ictum miserabilis puncti ita manus inventa est cum brachio curva, ut inveniretur inter *f* ascellam arctius fixa. Inde temeraria, et admodum stolida serum perferens detrimenta, ad suffragium Virginis est devecta. Post vires amittente nodosa curvedine, sanitatis ibidem donata est pulchritudine.

curvitate brachii

21 Verum nec sic his duobus territa miraculis misera, et iterum redeundi ad propria iter aggredi nisa, ultio quam meruit, statim eam secuta est inaudita. Nam orbes, quos ei visionis munere mater natura contulerat, domesticas domunculas deserentes, et locellis a cognitis, cæcigena fœditate urgente, penitus exurgentes genarum receptaculo vicinarum tetri effecti sunt hospites. Sicque, dum ei lumen B lumina subito abstulerunt, horrenda eam castigatione multarunt. Mirum nunc dicturus de Virgine, Christum attentius invoco, ut ipse, qui mihi sensus igniculum contulit, vera scribendi munus indulgeat, et veritatis lumen ostendat. Ergo dum hoc sanctimoniales attonitæ cognovissent, ad solita eam pandulis luminibus detulere præsidia Virginis, ut ipsa, quæ ei propter arrogantiam suæ stolidissimæ mentis detrimentum contulit cæcitatis, piæ in eam panderet viscera miserationis. Quid plura? Tunc Walpurgis mater et pia omnium se quærentium educatrix respexit miserando ad miseram tetra caligine pressam, et oculos luminis dignitate privatos, et locis non propriis hospitantes revexit ad sedes, et *g* oliculos in capitis arce rotantes solis radios fecit esse videntes.

cæcitate et oculorum inversione;

ter sanatur,

22 Mulier quædam *h* Francigena tellore exposita, verum *i* attactu gravis incommodi miserabili agitatione perculsa, brachii dextri familiare officium perdidit tremebunda. Exinanito nempe emortui lateris ei climate dextro, nec ad os saltem proprium languentem ac vacillantem quibat tendere manum. Hanc, sui vota felicia percomplentes summa cum festinatione ad Virginis oratorium deduxerunt. Igitur veniens, et alta ex imo pectore suspiria trahens, C utque ei Opifex patrocinio Virginis opem ferret, sedula mente deposcens, erexit se, atque ad altare fideliter fidelis accessit. Quæ, dum, nisu quo potuit, faciterginm, quod pro munere detulit, aræ salutari agitando imposuit, sanitatem statim plenissimam recepit et gratias agens, ad locum unde venerat, repedavit. Verum non multo explicito temporis incremento, dum intuens cupida mente Dominus ejus carnalis membris omnibus fore valentem, ad debitæ eam servitutis jura reflecteret, prior articulata manus cum brachio, quæ beneficii cœlestis potita est dono, quasi injuriam cæcæ cupiditatis illatam ferre non valens, horrenda mox curvedine sese retorsit, et violenta contractione urgente, ventretenus dependit, quo etiam hæsit, et sic impressa demersa est. Tunc cernens Dominus ob sui reatus admissum, medelam, quam meruerat, fœminam perdidisse, imo pœnam quam non speraverat accepisse, votum Domino ex animo vovit, ut si B. Walpurgis opitulantibus meritis eadem sui juris famula reparari mereretur, vinculo servitutis evulsam libertatis tabulis eam ocyus condonaret. Mirum in modum statim, ut, portis ei ingenuitatis apertis, civis effecta

c. 18

curatur brachii rigor,

et contractio

est Romana, illa, quæ prominenti fuerat ventri inserta, est manus erecta, et priori officio restituta. D Hæc duo in una fœmina sunt patrata miracula, et evidenti ratione comperta.

23 Quidam nomine Erchanboldus, qui hactenus vita sanissimus jocundabatur in ista, de vico vocabulo *k* Mura, illic auxilium a Domino requisivit, et cum fide postulans celerius reperit. Is ita fastidii notatus est morbo, ut expletis septem et viginti, ut ipse testatur, hebdomadibus plenis, nec panis edulium sumere potuisset, nec carnis quadrupedum aut volucrum sive piscium refectione humana qualibet frueretur, haustum quoque vini vel siceræ nullatenus ore contingeret, nec tamen gressuum communium munere fraudaretur. Tantum leguminis modico, et ovorum meditulliis pendulo corde contentus, vix viscera languentia refovebat. Ergo dum iisdem jam tenui carnis velamine tegeretur, et gelida creberrime flumina corpus inane frigescerent, licet lenti gradu potiretur, metam tamen operiebatur egressus. Cum subito membris tepido sopore depressis, vox eum ita blanda et lenis quædam adgreditur. Cur, inquit, desidia languescis inepta, et salutis cura postposita tua, de remedio desperas in vita? Age ergo, quod moneo jam de corporis reparatione securus, et E ad monasterium Mowenheim vade festinus, ibique benedictæ Walpurgis Virginis Christi reparaberis precibus. Cumque illo celerius veneris, tres sanctimoniales juxta altare ejusdem invenies Virginis, quæ de altaris calice consecrato, tibi poculum propinabunt. Quod dum fecerint, vescendi pariter ac bibendi usum communem sine dilatione recipies. Hoc igitur salutiferæ vocis tactus impulsu evigilans, summa cum celeritate ad jam dictum se monasterium postulavit adduci. Veniens autem pronus oravit, visionem, quam viderat, ejusdem juxta altare positis sanctimonialibus tribus per ordinem pandit, et de calice vini gustum sedulus exquisivit, quem et accepit. Mox ergo vini liquorem anhelantia ejus guttura glutierunt, comes ei panis affuit fames, et qui tantum Dominici corporis sacramentum vorare ante nequibat, farrea postea famelicus dona quærebat. Manducavit plane, et bibit in eodem loco; panemque, vinumque, quæ ei munera morbus ævi quantitate negaverat, auxilio Christi Virginis implorabat. Sicque adepta de qua prius desperaverat sospitate, ad locum unde venerat cum nimia rediit exultatione. Si quis ergo hæc ita gesta mente obstinata non credit, eumdem ipsum interroget dum adhuc vivit. Nam et locum hic exaratum invenit ubi degit, et vocabulum, dum istud requirit aut perlegit, audit. F

c. 19

longa stomachi nausea.

a *Stevartio* Stopfenheim, oppidum castro pervetusto insigne, Elingensi domui Ordinis Equitum Teutonicorum hodie subjectum: non procul a Weissenburg civitate Sueviæ Imperiali. — b Zeta, seu zeta, *quasi* dieta, *aut* diæta, *ut* zabolus, diabolus, *hic hypocaustum significat. Ita Glossarium Cameracense:* Zetæ hiemales domus quas calefacit subductus ignis. Zetæ æstivales, quas infrigidat subducta aqua. — c *Can.* erceboldum, *MS. Ultraj.* curciboldum *MS. S. Maxim.* cucibolduin. *Stevartius aut instrumentum aliquod textile esse Germanice* rickikamp *dictum.* — d Glomex, glomicis. *ut Plinius* glomere *usus, de cujus nominativo, sitne* glomer *an* glomus *certant Grammatici.* — e Ascella *pro* axilla *ut sunt Turonensis Baldricus Cæsarius, alii.* — f *Can.* foliculos *est autem* soliculus *diminutivum a sole.* — g *E Francia Orientali explicat Philippus Eystettensis.* — h *Can.* ut actu. *MS. B. n.* ad tactum — i *Duplicem Muram non procul invenit in Marchionatu Anspacensi, nobili familiæ Leutesheimmiorum subjectam observat Stevartius.*

Zeta

erceboldum.

glomex.

ascella soliculus.

LIBER SECUNDUS.

Miracula anno DCCCXCIV patrata.

ex MSS. variis, Canisio et Stevartio.

PROLOGUS.

Operæ pretium duxi, quoniam mira, quæ per suam famosi summi Christus quotidie operatur et operatus est Virginem, jam dudum tenui chartula colligere cœpi, ut ea quæ sunt indaganda requiram, et diligenti apposita vigilantia, prout vires suppetunt,

A tunt, indagata perstringam. Non quo quisquam, ut reor, talia ac tanta, quæ hactenus patrata sunt in præfato monasterio Virginis suffragantibus meritis, ac diebus pene singulis patrantur prodigia, ex asse valeat explicare : quippe cum tanta sint numeri quantitate, ut vix valeant promi elogio linguæ : verum ut sponsio humilis, Patris præcepto pareat imperantis, et pedetentim lepidi viam carpat et cœpti itineris, ut, quo tendit, Trinitatis opificæ dirigatur auxiliis. Curiosum ceterum Lectorem, secundum incipiens libellum admoneo, ut barbarismorum fœdam congeriem in hoc opusculo floccipendat, et veritati in vulgari eloquio fidei aurem apponat, et quod hic invenit, simpliciter perlegat, et acsi sterquilinio margaritam exquirat : sicque fit, ut et sua fideliter tollat, et nostra incontaminatus omittat. Ceriferæ namque sæpius apes, licet obstrusis vasculis hyblæa mella diffundant, cloacis tamen squalentibus insidere non recusant. *a*

a *Capitum distinctio sequens in excusis exemplaribus subjungitur Prologo : in nonnullis MSS. iterum interponitur : nobis sufficiunt cum aliis MSS. solum hic indicata capita.*

Capita lib. 2 præfixa.

Cap. 1 De muliere, quæ rasile perditum invenit.
2 De illuminatione cæcigenæ.
3 De eo ubi sacculus cum eulogiis inventus est.
4 De eo ubi spatha perdita inventa est.
B 5 De curatione caduci.
6 Ubi peregrinus occisus est, et mortuus probatus est.
7 Ubi puella visionem accepit.
8 De illuminatione cæca.
9 De puero, qui cæcus natus visum recepit.
10 De muliere cæca.
11 De duobus caballis furatis et matutinalibus horis repertis.
12 Ubi claudus puer sanatus est.

CAPUT I.

Res deperditæ ope S. Walburgis recuperatæ : cæcus illuminatus.

Cap. 1

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi, *a* octingentesimo nonagesimo quarto, *b* indictione tertia, regni *c* quadrimodi Arnulfo retinente dominium, anno *d* octavo, quo obtinuit principatum, Eystettensem procurante Erchanboldo famoso Episcopo præsulatum ; quædam votiva complens desideria mulier, cum eo, quem nuptialis copula ei dederat, viro, Dominum, qui prope omnibus se est invocantibus in veritate, deprecatura, jam cunctis pene cognitum adiit monasterium nostræ et multorum fidelium Matris. Ubi dum pro commissis a primæva viredine facinoribus universis rea tunderet pectora pugnis, ac sæpius sæpiusque interventiones piæ quæreret Virginis, benedictione solita munerata, vehicu-
C laria petiit adjumenta. Viam ergo, qua venerat, lætissima carpens, et de his omnibus, quæ audierat et viderat plurima, mente revolvens, in prima reversionis mansione *e* risile, quo super aurem *f* orale confixerat, casu perdidit accidente, ipsa qualiter perdidisset penitus nesciente. Hæc dum viro suo factum clancule fateretur dispendium, ille concorporalem sibi et gratissimam conjugem mox improvida notavit incuria, et leni modulatæ vocis increpavit eloquio : Cur more lascivientium puerorum illud, quod secum tulerat, perdidisset incauta ? Tum illa ad præsidium rediens, quod prius requisierat, Matris, inquit : Si tuæ, Domina Walpurgis, misereri dignaris ancillæ, et vocem audire disponis indignæ, damnum mihi rei reparato præsentis ademptæ. Hæc dum verba, ut reor, plenissime fidens in Virginem æstuanti pectore citius perorasset, jacens ante simul discumbentes eos pariter, patensque apparuit risile, non aliud, non mutatum, verum idem, quod ei prius auxilium præbuit, capitale. Tum in stuporem versi qui aderant cuncti, mente devota grates mirabilia facienti Christo Domino reddiderunt. Eadem præterea mulier tanto in se viso miraculo, quid de ipso ageret risili penitus ignara, tandem inquit : Felicem me fœminam æstimarem, si id munusculum, quod mihi Virgo reparavit immeritæ, ad indicium audientium omnium eidem conferrem ecclesiæ. Aderat tunc forte quidam, voventis verba audiens conjugatæ, qui merita Virginis, præsentis lumen reparaverant vitæ, qui ait : Quoniam ego debitum ei in vita mea servitium reddere debeo, si mihi hoc, quod optasti, imposueris, deportabo. Nam ipsa mihi viam, quam peccata tulerunt, misericordissima contulit, et lumen, quod diu natura negaverat, munifica reparavit. Quod illa audiens, prælibato æris pondere, famulum Virginis onustavit, et ad monimentum fidelium in ecclesia appendere postulavit. Fecit ille quod poposcit. Liubilæ Abbatissæ detulit, ipsaque desiderium flagitantis fœminæ adimplevit. Quod illic usque in hodiernum diem permanet conservatum.

Bsile perditum, e f

invocata S. Walburge,

alibi repertum,

D

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

appenditur in templo S. Walburgis :

3 Quia igitur supra portitoris prius cæci memoriam egimus, dignum est, ut qualiter gratiam visionis meruerit, enarremus. Dum ergo idem ipse, Ratfridus namque adhuc vivens vocamine nuncupatur, prius cæca caligine premeretur, et geminis orbibus mala albuginaria, quæ vulgo *g* perulas nuncupamus, obnoxia pateretur, nullumque omnimodis intuitus lumen gestaret in capite, quo vel exiguæ lucis igniculum videre potuisset, duas ad monasterium veniens illic hebdomadas percomplevit. Contigit interea, ut
E quadam die pro se misello Dominum et Virginem precaturus ecclesiam introisset. Cumque Missarum sacrosancta solennia usque ad Evangelii Dominici euphoniam traherentur, præfatus cæcus apposita dextero, quam erexerat, manu oculo, perulam caliginosam, quæ in *h* eam divinitus recidit, sanctimonialibus, quæ Missæ canore intererant, gaudens ad intuendum devexit, et in uno oculo visum recepit, ibidemque pro collato munere debitum famulatum impendit.

cap. 2

cæcus illuminatur :

4 Hæc et his similia plebs Christo devota, passimque latum distenta per orbem, dum experiretur in loco Virginis celebri facta miracula, cœpit ad eumdem locum convolare lætissima ; ita ut ex tetraformi mundi climate, intercluso nullo penitus die, gregatim coirent fidelium turmæ, grataque ibidem Domino et *i* Matri munera deferentes, accepta quæsita benedictione redirent in pace. Inter quas quædam extitit muliercula ex pago *k* Dragewa, quæ populorum illo tendentium se fideliter miscens agminibus, tripudianti animo iter aggressa est commeandi, ut mos est Sanctorum præsidia requirentium, in sinu familiari, prout facultas contulit opum, xenia gestans, scilicet candelas, lanam, linumque et si qua
F sunt hujusmodi. Cumque in his muneribus Dominum placatura cum plurimis devenisset, intrans vicinum et adjacens arcisterio cœmeterium, locata prius provide munuscula requisivit, et in sinu thesaurario, flexis strictim foris articulis, una cum operimento illud quod reposuit hilaris apprehendit. At vero in basilicam cum ceteris intrans, dum sacculum, in quo benedictiunculas ipsa consueverat, iterum secura requireret, nihil invenit. Tunc stupore attonita vehementi, et anhelos in pectore animos volvens, pallidaque ora mœstis vultibus præferens, hæsit corde ac si mente captiva, quidque ageret, quo tenderet, quo se verteret, ignorabat. Opaca denique luminum tutamina haud sine nimio pudore demittens, credulum ac secreti sui conscium sinum dispendii caussa culpabat ; sinus vero quod acceperat fideliter conservatum reddidisse, delatrice teste, pandebat.

cap. 3

munus oblaturæ,

id cum sacculo amittit :

5 Dein clavum in semetipsam *l* refigens, et culpa se incuriæ notans, nec ipsi, quæ contrectaverat, manui saltem credere quibat. Rursum curiositas, quæ tunc ejusdem negotii dispensatrix occulta forte extiterat, sinuosa velamina sæpius requirebat. Inde, ne corruptæ vestis improvisa discissio, damnum, quo gemebunda substiterat, facere potuisset, singultuosis

faucibus

A faucibus ruminabat; ad extremum undique destituta, ream et miseram se intimo cordis arcano clamabat.

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

Quid plura? Preces ibidem ingentes ad Dominum fudit: sicque cum ceteris repedantibus, et ipsa confusa recessit.

post reditum

Cumque suam, quam reliquerat, mœsta reviseret domum, domina, cui conditionali jure famulatus semper servitium exhibebat, eam protinus accersivit, quidque ad cœnobium sacræ Virginis, ubi fuerat, viderit vel audierit, vera comperta ratione edicere postulavit. Cui cum plurima narrando retexeret, in se quoque mirum quod acciderat, postposita omni confusione perstrinxit. Tum domina sagaci pectore verens, ne sui juris famula alieni laboris pondere sarcinata, Deum cum Virgine fallere conaretur obnoxia, objurgantia statim opposuit verba pro hujusmodi facinoris culpa ipsam confundere nisa. Mira dicturus sum, quoniam ibi mox virtus affuit Christi. Cum ergo adversus famulam domina plurima prosequeretur indignans, illico sacculus, de quo ratio ordinem retexebat, cum eulogiis prioribus ita ut prius fuerat colligatus, atque consutus, in gremio ejusdem dominæ patule est inventus, ac si manu propria collocasset.

subito domi reperit.

Mirata oppido, et ultra quam dici valeat stupefacta domina jam dicta cum famula, omnisque domestica adstans familia, nec a loco quidem ubi resederat, audebat resurgere: verum cum

B tremore atque pallore nimio Dominum sedulo precabatur. Demum inito cum suis consilio, Archipresbyterum accersivit, eique inopinatæ atque inauditæ novis temporibus rei veritatem per ordinem pandit. Auditis his præterea is, qui advenerat Presbyter, recitata psalmorum melodia, sacculum, qui inventus fuerat, illico dissuit et oblatiunculas, quæ in eo latebant, Ecclesiis condonavit. Ipsum vero sacculum

m *m* Salomoni Antistiti destinavit, quique eumdem ad Virginis monasterium retransmisit: ubi ad laudem et nomen vivificæ Trinitatis hactenus conservatur illæsus, cujus regnum et imperium permanet in secula seculorum.

cap. 4

6 De his duobus, quæ supra perstrinxi miraculis, me satis mirante, et si quid his aliquid in jam dicto monasterio simile factum sit, curiosius inquirente, affuit qui desiderii mei sitim fluento oculatæ veritatis extinxit, et prælibata duo, ne cui viderentur ambigua, tertio roboravit. Fuit, inquit, quædam fœmina nobilis Franca, cui bis binos mater natura

n contulit natos: Ipsa eosdem *n* fortunali jure non deserens in ipsis crepundiis receptura. Nam floridæ viredinis vitrcum decus, quod in ipsis initiis cœpit

o laxis artubus pullulare, mox aeri ex alto *o* delapsum,

C fractis virium spectabilium cruribus, lugubri aggressum est dissolutione languescere: quorum membra tenerrima suis ipsius visceribus edita genitrix aspiciens mœsta culpabat sua, quæ tam dulcia pignora lactaverant, ubera, verbisque tristiferis luctuosa congerens cantica, miserabili voce clamabant: Heu me, tantum quia parituram dolorem sinus matris exposuit! Heu me, quia nivei pudoris honestatem thorus nuptialis ademit! Heu me, quia dum dolorem matris parturientis prodiens dempsi; et ipsa mater

Mater morte filiorum tristis,

p effecta in memet eumdem *p* parturiendi dolorem retorsi! Melius mihi, fateor, foret, commune multis ac lugubre funus excipere, quam sobolis delicatæ demissis orbibus mortem aspicere. Hæc et hujusmodi, ut moris amare plangentium est fœminarum, verba congeminans, ut vidit jam unius filii irrevocabilem horam oris portas attentius penetrare, quasi uno amisso aliis potitura, cœpit sollicite necis parare obsequia. Quod dum fieret, parvulus ultimum clausit diem. Eo igitur mortis debitum capiente, eadem quæ in fratre usque ad metam prius grassaverat pestis, ferali ignita furore transiit ad vitalia fratris. Quem quoque dum more simili perculit, sine dilatione extinxit. Inde nec sic bellua insaniens satiata, D

tertium etiam terebravit, et flatus exigui spiramina dempsit. Pro dolor! tum mater torvis luminibus semetipsam aspiciens, et eamdem, quæ cara pignora tulerat, mortem sibi sæpius imprecans, tandem nutabunda fœminei corporis spe oculos nitebatur reflectere ad quartum. Dum ergo fluctivaga id volveret mente, affuit qui famam miraculorum ei sacræ matris nostræ Walpurgis competenti panderet ratione. Quam dum intenta aure excepit, quasi ex intimo sopore evigilans, votum Domino et Virgini sedulo vovit, ut si puer mereretur digna existere sanitate, eumdem secum ad ejus basilicam deportaret delato cum munere.

voto concepto unum recipit sanum.

Miserator igitur et misericors Christus lacrymosorum singultuum suæ volens misereri ancillæ, et finem imponere mœstitiæ, pepercit, quem plasmaverat, puero, et doloris angustias tulit infirmo. Cumque genitrix valere vidisset infantem, oppandens ad superos manus, eum, qui sanat et percutit, in excelsis Dominum benedixit.

7 Interea votum, quod prius ardenti desiderio voverat, sollicita acceleratione perficere festinabat, paratisque omnibus, quæ prolixi spatium poscebat itineris, optati nisa est aggredi tramitem callis. Igitur dum dispositis cunctis, jumenta jam onerata præmitteret, ipsa cum puero vehicula ascensura sonipedalia, sola ad requirendum superfuit pueri spatha. E

Cumque omni penitus domo eversa, nil omnimodis invenisset, discinctum secum puerulum tulit, ac Domino commeante viam carpere cœpit. At ubi se a referentibus monasterio comperit propinquare, gaudens quia fines optatos meruisset attingere ab equo, quo illo usque delata exstiterat, celeri cum aviditate desiliens, pedestri devotissima calle oratorium Virginis conabatur attingere.

spatham, mucronem amissum

Tum tanta flaminum imbriumque immoderata extitit magnitudo, ut vix quis vehicularis perfruens adjumentis, usquam pervehi potuisset. Porro suis impellentibus, consultius fore determinans, ut equitans quæsitura Virginis suffragia monasterium adiret ovanter. Ubi equum scandere nisa est sambucæ familiaris pressura pulvinar, quæsitus jamdudum diligenter, et non inventus, divinitus affuit mucro, et jacens patula in sambucæ sedili, mirantibus qui aderant universis, ipsum et non alium se præbuit ad videndum.

subito in itinere recuperat.

Hoc dum ardenti cerneret pectore mater, quanta potuit celeritate monasterium adiit, valvas basilicæ referta gemino tripudio rei expertæ intravit, seque cum superstite atque hærede puero totam Domino et Virgini consignavit, mira, quæ et domi et in itinere directo contigerant, patulis et veracissimis labiis peroravit: et ad indicium omnium ensiculum tradidit, servarique F

in seculum in eadem ecclesia humiliter postulavit: sicque benedictione potita, ad propria lætissima remeavit. Si quis igitur huic verissimæ rationi contraire voluerit, ad idem monasterium viam tendat, spatham eamdem muro dependentem aspiciat, et dum eam stolidus creverit, Christum per Sanctos suos hæc et similia et horum majora valere facere non diffidat.

a *Numerus hic intricatus est. Canisius ex MS. Windbergensi ediderat* anno octingesimo nonagesimo tertio. *Consentit MS. Benedicto paranum apud Stewartium, qui ex aliis MSS. ediderat* anno octingenti nonaginta quatuor, *quæ inepte ex numero nonno* DCCCXCIV *dicitur superno jure scripta. Rosweydus noster ex alio MS. correxerat* anno octingentesimo nonagesimo quarto: *quam lectionem retinemus, ob annum 8 regni Arnulphi hic indicatum.* — b *Alterum mendum; nam Indictio xi convenit in annum* 893, *et* XII *in sequentem.* — c Regnum quadrimodum Arnulphi, *seu quadruplex*: 1 *Bajoariæ cum Pannonia, Boemia, Moravia, quod fuerat Carolomanni parentis.* 2 *Franciæ Orientalis cum Thuringia, Saxonia, Frisia, quod fuerat Ludovici patrui.* 3 *Alamanniæ quod fuerat Caroli Crassi etiam patrui.* 4 *Lotharingiæ. His regnis omnibus præfectus est Carolo Crasso abdicato an.* 887. — d *Annus* 8 *Arnulphi incidit in annum Chr.* 894, *quo hæc miracula contigerunt.* — e Risile *si lectio incorrupta, Germanice apud Stewartium* ein guldin hefftlein, *quo aurea acicula ad configendum orale induitur, dictum* risile, *quod splendore suo arrideat. Rosweydus* monile *adscripserat.* — f Orale, *sive orarium,*

Regnum Arnulphi quadruplex.

Risile.

Orale.

A rium, *capitis amictus seu coopercnlum, etiam inter vestes sacras habetur. De eo actum* 10 *Januarii ad Vitam S. Agathonis et alibi.* — g Perula, *et usitatius* perla, *pro margarita accipitur : hic albuginem oculorum significat.* — *Can.* in ipsum *MS Ben.* in ea — i *Idem MS.* et matri suæ — k *Idem MS.* Drahgone, *alias* Dragebla, *pagus diœcesis Constantiensis.* — l *Can* [illegible] ingens et culpam suæ incuriæ notans — m *Stewartius suspicatur* Erchenbaldum Episc. Eystettensem ob sapientiam Salomonem *dici. Verum est Salomon* III, *Constantiensis Episcopus, anno* 891 *aut sequente constitutus, mortuus* 5 *Januarii anni* 929. — n *Stew.* fortunalia jura. — o *Can. et MS Ben.* delapsu — p *Idem MS.* pariendi.

Perula.

CAPUT II.

Morbus caducus curatus. Homicidium punitum.

cap. 5

Extitit quoque miserabili quidam morbo caducus, et ita membris labescentibus fractus, ut aliter ad jam dictum oratorium nequaquam pervehi potuisset, nisi mansuetissimo impositus equo, strictim in eodem vehiculo vinciretur. Is dum auxilium cœlestis beneficii languenti corpore requireret, in eodem loco ante sanctum Pascha hebdomada septima veniens, aliquantum temporis a suis gratia recuperandæ sanitatis dimissus, ibidem est demoratus. Quadam ergo die ecclesiam intrans, dum eadem, quæ sæpius ruminabat, pernecessaria verba singultuosis vocibus B replicaret, scilicet, Domina omnium te in fide quærentium benignissima mater, miseratrix adesto misero *a* membris omnibus labenti et destituto, et nunc jam succurre peccatis obnoxio, opem fer munifica reo, et sanitatem indigno solito præbe suffragio; Liubila Christi et Walpurgi ancilla devota, misericordiæ viscere tacta, *b* staupulum, qui ob signum recuperandæ salutis pendebat, jussit deorsum uno pede demitti, ut citius ad eum, qui in hoc fatigatus labore extiterat, exsilire potuisset. Cumque id celerrime fieret, ac si ita dici queat, suam staupulus haud valens ferre injuriam, imo Virginis, ad cujus pendebat signorum memoriam, displicante se in quo pendebat, funiculo, iterum se dimisit inferius. Inde nullo penitus contingente, idem sese sponte retorquens funiculus, aspicientibus pene qui aderant universis, ad priorem, ubi antequam dimitteretur ab homine extitit, rediit statum. Tum divinitus fateor tactus ægrotus, qui prius casso ad excutiendum eum labore sudaverat, protinus exilivit, staupulum fortiter excussit, et manente eo illæso plenissimam sanitatem recepit.

Morbo caduco laborans

sanatur

cap. 6

peregrinus

9 Mirabilis Deus jugiter in suis, quos membra atque amicos appellare dignatus est, Sanctis, incunctanter mirabilia faciens, terrificum nobis, in quos C fines seculorum devenerunt, nuper est ostentare dignatus prodigium, a seculis, ut reor, inauditum. Plurimis namque a quatuor mundi partibus, Virginis, super qua instans oratio texitur, sacrarium adeuntibus, venit etiam peregrinus quidam agminibus se interserens populorum, atque basilicam veniam precaturus intravit. Ubi dum intimis visceribus pro piaculis suis Domino supplicasset, matrem familias Liubilam cum aliis inibi servientibus Virgini famulabus, gravido quasi parturiente pectore, accersivit, quis esset, et unde venisset, aut quam ob caussam tanti spatii calle transposito, incognita rura quæsisset, evidenti innotuit ratione. Gratias, inquit, potentissimo Regi Regum, qui in me misericordiam suam ostendit, vindicta debita præeunte, vobis coram positis refero, Dominæ quoque meæ Walpurgæ, ante cujus sacrum altare consisto, grates ex corde rependo: quia mundi instantis haud modica tellure lustrata, desiderii salutaris compos effectus, hujus sancti atrium arcisterii merui contemplari, quo et de innumeris, quæ commisi, reatibus auxilio Virginis merear liberari, et mirum, quod in me virtus peregit Altissimi, a me ipso, priusquam ab alio, possit audiri. Dignum est enim, ut ad aures perveniat audientium, quod simplex Trinitas per merita passim suorum operatur Sanctorum. Et ne me aliquis oculos supernæ majestatis fallere cupientem, verba falsiloqua concinnare contendat, testor Deum, in cujus conspectu ante sacrum altare consisto, atque per ejus nomen terribile juro, Virginem quoque, cujus in loco hoc suffragia requisivi, cum omnibus Sanctis testem adhibeo, me non quidquam verisimile, aut falsa prodere ratione, verum ut contigit, liquidissimo narrare sermone.

[illegible] gratiis actis

D

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

juratus asseruit)

10 Anno igitur *c* præterito, quo famis acerrimæ tabes inedia squalentes multos tam in urbibus, quam in vicis protraxit ad necem, contigit, ut duo præfatæ cladis angustias de loco ad locum peregrini quotidie fugitantes, dum quadam die viam famelici carperent, quo se verterent conquirentes, tertius quoque ignoto in cespite eorum se jungeret itineri. Cumque ut moris est gradientium, inter se plurima fabularentur, egentes, inter cetera, quæ verbis objecta sunt verba, duo tertium percontati sunt commeantem, quo itineris sui calle directo tendere concitus voluisset. Qui ait: Evolutis jam olim diebus non modicis, quo famam gloriosæ in orbe referentibus plurimis audivi Walpurgis, nunc superest, ut in ipso, quo cernitis, tramite, ipsa eadem adminiculo prævia, locum suæ adire debeam mansionis. Tum illi: Si, E inquiunt, comes, ut asseris, illo gressus felicis itineris eundi direxisti, habeto nos ejusdem socios callis, et nostris fruere fraterna fabulatione colloquiis; ut simul viarum multarum discrimina transeuntes, mutuis fulciamur auxiliis terroribus postpositis universis. Nam et nos ad eumdem locum pergere disponentes, victus pretiosi longe lateque quærimus adjumentum, et nunc adhuc jejuno stomacho gradientes, vix gressus figimus titubantes. Quibus conviator pacificus ait: Eia fratres, prolixi jam itineris angustias deponentes, et quoniam tempus est, apta peregrinis sedilia requirentes, frangamus jentacula residentes. Cumque se faterentur, nil communis habere pensi edulii, ait: Jam nunc inventi comites membra ruri sternite lassa, et meis de cellariis congesta sumpturi cibaria, quieti donate corpuscula. *d* Tum avida guttura panem cum *e* sanguine ministrantis, ac si jam glutientium egenorum exposita avide sumpsere convivia, ut pastoris citius sui neci traderent membra. Sumpto igitur opportuni temporis cibo, ait, is, cujus jam latens funus intraverat januas, suos dulcissimos ad convivas. Modicum resumptis viribus, collegæ, fidelem vobis audite collegam, ac parumper quiete salubri composita, dulcem F somnum luminibus indulgete; et pressis sopore duobus, tertius vigiliam tutam præstet ambobus, ut sic corporis coagula gemina recreatione resumpta, viam quam cœpit tendat invicta. Hæc dum ad socios verba jam toto corpore pene mortuus perorasset, se mox in terram projecit, prævia capitis lumina clausit, ac soporem ultimum degustavit. Nam protinus pestiferi contra innocentem crudeliter consurgentes, mortis ei compendium tradiderunt.

c

in itinere ad S. Walburgem

dato comitibus cibo,

d

e

inter dormiendum

occiditur:

11 Cumque tanto miseri scelere perpetrato, quid de extincti cadavere agerent, penitus ignorarent, tandem unus eorum exanimi sarcina oneratus, haudque levi pondere peronustus, cœpit abdita quæque rimari ac devia: abrupta quoque et concava, ut tantum facinus, quod mater terra silere nequibat, deposito in remotioribus onere, tegere potuisset. Tandem miser ac furenti omni bellua deterior, invento, pro quo æstuabat locello, dum tensos, quos prius strinxerat artus, deponere conaretur, hæsit mox divina operante virtute, viventi corpori corpus exanime, et rubea bajuli colla pallidos arctius excepere lacertos: sicque infelix ipsum, quod nullo exigente gestaverat prius, pretiosum ac si aliquid ferens,

cadaver ab humeris homicidæ deferentis nequit avelli:

A ferens, de loco ad locum vectitabat invitus. Ergo dum nullo pacto tam gravis et inaudita sarcina a quoquam potuisset evelli, quadam die ipsi, qui hoc, quod scribimus, postea retulit, monstruoso cum pondere obviavit. Quem cum horribilem toto corpore mortuum gestare vidisset, ultra quam dici valeat, et ipse horrore præventus est. Resumpto tamen vitali post modicum flatu, ad semetipsum rediit, bajulum, qui ei dudum cognitus ac familiaris extiterat, recognovit, quidque ei calamitatis, quia corpus ferret exanime, contigerit, sollicitus requisivit. At ille omni cunctatione submota, voce similiter familiari et credula, rei metuendæ veritatem exposuit, et ut sui misereretur, evulsa quam ferebat mole gravissima, postulavit. Rem, ut reor, fateor inauditam. Audiens denique stultus verba sedulo flagitantis, visum est ei, quod reum adstantem facili valeret absolvere ratione : arripiensque suum, quem secum tulerat, gladium, hærentis brachia mortui a collo secare voluit vectitantis. Verum, dum manus temeraria hærentis brachia peregrini contigit, hæsit et ipse eodem, quem rapuerat, ut ita dicam, gladio teste, sicque tria corpora quasi forti bitumine conglutinata, misere hærebant mutuo conjugata.

auctore Wolfhardo presb.

brachio peregrini id abscissuri inimolo :

12 Affuit præterea miseratio Trinitatis, cæcumque B cor incauti tetigit secatoris, quo ad statum rediens mentis, suam adipisci misericordiam mereretur per suffragia Virginis. Nam mox ut ad se reversus, stoliditatem suam recognovit, ore patulo clamare cœpit : Recognosco in me misero plurima regnare delicta : reminiscor priorum, quæ a primæva origine contraxi, facinorum : animadverto, quia priora quæ operabar nunc in me vetere peccata, dum mysterium a seculis inexpertum procaci ausus extiti tangere manu. Verum si me reum ac miserum corde contrito superna respexerit pietas, et Beatæ nunc Walpurgis absolverit sanctitas, quamdiu in isto in quo hic hæreo, corpore orbis calcavero rura, numquam me profiteor eidem Virgini contrarium fore facturum, inquantum labilis conditio carnis votivæ prævalet servare sacrarium sponsionis. Hæc dicens, oculosque ad superos cum ingenti gemitu levans, statim viridis squalentem deseruit caro, et discissus a corpore tabescenti stetit ovanter in gradu suo. Videns igitur in se cœlestis miserationis donum, evidenter esse peractum, grates quas potuit, suo Salvatori rependit, simulque cum terribili onere comite onerato, undosum Rheni pelagus petiit. Ubi dum aliquantulum consisterent viatores, prælibatus mor- C tui cadaveris bajulus, pudore simul cum sarcina pressus, malens necis subjacere periculo, quam vitæ exosæ ultra gestare dedecus inauditum, cassum iter arripuit, rugosum alvei pelagus introivit, ut extincto jamdudum profundam traderet sepulturam, simulque in uno eodemque laticis gurgite, lacrymabilem sibi adimens vitam, et ipse eamdem vastis sortiretur in undis. At ubi fluctivagi marmoris fluxus nefandum ablambuit homicidam, protinus haud suam existere prædam sciens, ac si stercus evomuit, et ad littus usque revexit. Stupefactus qui aderat conviator, suaque de salute tripudians, ac de alterius calamitate altius ingemiscens, tandem miserum misero cum pondere derelinquens, monasterium Virginis impiger petiit, rem quæ acciderat ore veridico recitavit, et ne falsum aux excogitatum cuiquam videretur, ante altare sacrum ejusdem Virginis fidissimus stetit, per nomen Excelsi, omniumque Sanctorum, necnon et per ipsam, cui astabat, Virginem intrepidus juravit, ut id quod evidenti protulit ratione, vero confirmaret sermone. Fertur idem miser, sed non miserabilis, Virginis præsidia sæpius quærere voluisse, ut veniam consequi mereretur. Verum numquam ad eamdem cellam pervenire potuisse, ut cunctis liquido

hic ope S. Walburgis servatur ;

ille cum cadavere volens se submergere:

ejicitur e flumine :

prior votum solvit .

alter nequit ad S. Walburgem venire ,

clareat, quantum in se iram Domini provocasset, D quem nec saltem fines monasterii beatæ Virginis excipere dignarentur. Hunc multi cum jam dicta ponderis mole hactenus in vita florentes sæpius non sine gemitu contemplati, plurimis retulerunt. Unde constat, verum esse, non falsum, quod plurimorum pandit relatio populorum. Mihi autem nullus imputet exaranti, crimenque velit impingere falsiloquii, quoniam nec ego excogitare præsumpsi, nec anilia elatus verba compinxi : verum ita, ut supra taxavi, fidelibus mihi referentibus, schedula annotare curavi.

a *Canisius*, morbus — b Staupi, ornamenta basilicarum ex argento suspensa. *Anastasius Biblioth. apud Josephum Laurentium in Amalthea onomastica : hinc* Staupulus. *Stevartius* tholum *explicat.* — c *Ex hoc loco hæc contigisse e computo nostro anno 894 confirmatur : nam anno præterito 893 ob hiemem* asperam et ad Maium prolixam, *fuisse maximam penuriam tradunt Annales Fuldenses.* — d *Huc usque edidit Canisius, reliqua dantur ex MSS. et Stevartio.* — e *An sagimine? id est, arvina aut pinguedine, qua cibi condiuntur. Cæsarius lib. 6 Mirac. cap. 4* artocreas in sagimine decoctas *ait, et* monachos decipi in sagimine et carnium pinguedine. Staupulus.

CAPUT III.

Cæci illuminati ope S. Walburgis. Alia miracula.

Vir quidam de pago Necchariensi, quæ lingua *a* Diutica *b* Necchargowe ab incolis nuncupatur, auditis multis ac crebris quæ quotidie in oratorio Virginis fiebant virtutibus, venit et ipse ad medicam puellam secum perferens cæcam, quatenus, Deo miserante, et ipsa meritis suffragante, videntem reportaret ad patriam. Hujus sane lumina tenebrosa ita caro contexerat tumida, ut vix statum eorumdem quis cernere potuisset. Tantum deformis et turgida salutis viam quærebat ignara. Cumque auxilium a Domino in consistorio basilicæ tam is, qui detulerat, quam eadem, quæ orba delata extiterat, poplite flexo poposcissent, subito patescentibus *c* genicularis thecis visus rediit ad pupillas, easdem prolixo jam tempore viduatas. Agentes igitur Salvatori atque Interventrici debitas tanto pro munere grates, patriam revisere gaudentes. cap 7 a b E c

Visum accipiunt puella,

14 Pauper quidam famosi Comitis *d* Adalberti, nomine Frideradus, quem oculis corporalibus videntem aspexi, et de mensula paupertatis meæ panis portionem porrexi, ab ipso primordio, quo eum genitrix sinu exposuit genitali, cæcitatis obscuratus est fœditate. Qui cum jam in matura ætate, tetra caligine pressus, priores tenebras ferret ad senium, propria ducatum ei præbente sorore, limina Walpurgis adiit benedictæ. Quo dum fatigatus jam itinere pervenisset, petiit ut ante altare Virginis duceretur, quatenus opportuna, quæ secum tulerat, munuscula F super illud imponens, veniam de peccatis consequi mereretur. Deductus ergo ad aram, ubi mausoleo Virginis propiavit, lassescentibus omnibus continuo membris, rogavit ut potuit, se ocyus ab altari reduci, aptumque sibi sedile requiri. Quod dum protinus fieret, paullulum tremebundo corpore requievit. Tum subito dilapsus in terram, cœpit pallida membra saxosa volutare tellure, et quasi ultimum clausurus diem, sese creberrime in pavimento reflectere. Deinde cum potius abastantibus de funere ejus tractaretur, quam de luminis, quam quæsierat, dignitate, nil unquam videntes ocelli, sanguinis madefacti cruore, guttatim in terram stillare cœpere, ac pavimentum uberrime cruentare. Cumque eadem, quæ tunc inerat, hora transisset, diu negatum meruit visum, et tam ipse, quam omnes qui aderant, Altissimo gratias retulerunt. cap. 8 d

senex cæcus a nativitate :

15 Adiit denique cellam opinatissimam salubris Christi Virginis similiter puer quidam, de vico haud longe posito, *e* Heimenesfurt, nuncupamine Hono, ab existendi exordio noctis secum semper caliginem gestans, et cæcitatis horrore fatiscens. Qui adhuc in tenera cap. 9 e

A tenera ætate cor indocile possidens, et immaturis visceribus sensus vigore torpescens, prout scivit et potuit, preces ibi ad Dominum fudit. Misertus ergo misericors et miserator Dominus miseriæ *f* lucis privatæ, invisam et insuetam jubaris præstare dignatus est dignitatem, unoque oculo manente, ut prius fuerat, genitricis a partu fuscato, desiderata in altero potitus est luminis claritate. De quo si curiosus lector vel auditor inquirat, cur is, qui in uno corporis orbe, noctis voluit *g* discernere fœditatem; in alio originariam passus sit remanere caliginem, perpendat occulta Deum rimari secreta, suaque fore inexquisita judicia.

alius cæcus natus — *f* — *uno oculo videt:* — *g*

16 Ipsa eademque die, qua præfatus puerulus Altissimi in se meruit gratiam, ut prædictum est, copiosam, muliercula advenit ignota, pupillis geminis cæca. Verum, ut reor, copiosa fide referta, dum ex corde profundos gemitus traxit, totamque se Omnipotenti et Virgini contulit, lumen diu ademptum recepit, et ipsi, qui lumen rectis corde munificus tribuit, indicibiles gratias egit, ac expleta cum laudibus oratione cordiflua, hilaris atque sanissima ad propria *h* remeavit.

cap. 10 — *mulier illuminata:* — *h*

17 Vulgata igitur opinione celeberrimæ Virginis, et pene per orbem universum longe lateque diffusa, *i* Reginensis quoque urbs quondam regalis et inclyta, suos ad idem monasterium transmisit cives, pro modulo affectus prius deliberati et consciæ B facultatis, placituras Altissimo eulogias deferentes. Qui voto potiti optabili, cum magno basilicam intravere tripudio. Ubi dum apertis scriniis cordis et corporis quædam altario illis et introeuntibus cunctis exposito, quædam etiam xenia ab ara liquidissimi pectoris mitterent polo, experta luminibus auribusque, pro qua venerunt, ratione, acceptaque, quam quæsierant, benedictione, quia eis tardior hora incubuit, in vicino monasterii castrametati sunt, die altero ad propria reversuri. Verum opacæ noctis silentio veniente, somnoque januas luminum jamjamque quiescentium clementius adeunte, fures qui a furvo, id est, nigro, traxere etymologiam priscam, cujusdam Alamanni, vocamine Ratharii, cernentes fatigata ex itinere Reginensium membra sopore nimio prægravata, nulloque vigilante custode, per distenti latitudinem campi jumenta fore dispersa, duo, quorum cæca obscurior nocte cupido cor jam tetrum intraverat possidendum, unus clancule apprehenso capistro, alter arrepto renum cingulo, cassam duorum equorum diripuere capturam. Rapta igitur iidem inefficaci latrunculi præda, ascensisque quæ C ceperant procaci temeritate jumentis, iter ad patriam remeandi arripuere gaudentes.

cap. 11 — *i* — *Ratisponensibus civibus* — *furto ablati equi,*

18 Sed is, qui se in Sanctis suis gloriosum atque laudabilem cunctis ostendit, gaudium præsumptionariæ aviditatis in ruborem mœroremque convertit, ut mundialis controversia stoliditatis palam agnosceret, quid Christi in cœlis et in terris omnipotentia valeret. Nam rapaces alieno portati vehiculo, equitandi peritiam vanis exercuere vigiliis, crassisque in tenebris, circa monasterium Deo amabile, omni nisu atque conamine, rura paterna calcare procul dubio æstimantes, dum domos proprias læta altrinsecus fabulatione adire quasi agiles voluissent, facta rosea matutinalis temporis luce, in proximo culturali sacræ Virginis a semetipsis inventi sunt arvo. Quis autem eos terror invaderet, quæque verecundia totos per omnia possideret, difficile est mente tractare, verbis exprimere, ac pagina festinanti ad alia annotare. Tandem cupidi quoquo pacto ad se reversi, miraculum per sanctæ intercessionem Virginis agnovere patratum, et rubore tremoreque ineffabiliter castigati, qui prius alienis conati sunt furtivisque frui vehiculis, ad propria repedarunt gressibus prius, relictis in quibus antea gavisi fuerant equis. D Quo Dominicæ ostentationis signo omnes, qui viderunt vel audierunt, mirati sunt: sed amplius hi, qui jussu divino jumenta perdita recipere meruerunt. Agentes sane unicæ Trinitati gratissimas laudes, Ratisponenses hi qui venerant cives, tam pro acquisita, quam quæsierant Ecclesiæ benedictione, quam pro signi admirabilis munere, redierunt ad propria, narrantes fideliter de his omnibus, quæ gesta erant in via.

post fugam noctis — *reperti prope monasterium.* — AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

19 Natura conditionis humanæ a primæva origine laboribus innumeris, mortique subacta, a labore initium cœpit, et in ipso terminum ponit. Unde quidam in ortu prodeunt cæci; quidam miserabili partu, membris omnibus oriuntur curvi atque contracti: alii utrisque gressibus claudi: alii in uno grassante atroci debilitate infirmi: plures paralytici: multi aliis atque aliis incommoditatibus pressi, indictam ab initio hactenus editi laboriosam atque mortalem retinent horam. Sed Redemptor humani generis, qui suscitavit et suscitat mortuos, qui illuminat cæcos, qui erigit elisos et solvit compeditos, qui impotentes, si quos dignatur, facit esse firmissimos, ipse suos inter incredulos glorificare et extollere quotidie dignatur electos: ut licet cum ipso regnent in cœlis, tamen ipso agente, mira operentur in terris, fideque carentes visis his signis atque miraculis incognitis, discant, qualiter ad Dominicam credulitatem perE venire debeant: nec non ex infirmantium restituta valetudine corporea, ipsi quoque mente et animo convalescant. Horum grex copiosus ad cellam matris Walpurgis quotidie confluit, et operari quid possit per Sanctos suos Christi virtus agnoscit, dum imbecillis et debilis qui venit, resumpto vigore virium redit. Junctus extitit parium agmini quidam *k* Brisegewensis puer, non pedum adminiculo gradiens, verum manibus et natibus repens, ipsamque, quam innumeri antea, desideratam requisivit salutem. Qui dum Nonis Maii, ut hæ quæ ibi deserviunt sanctimoniales, fida ratione testantur, in recuperatricem multiformium sanitatum ecclesiam introisset, hi qui prius lamentabili coagula natibus uniti fuerant calces, celeri scissione distincti ad calcandum communis ruris optabilem cespitem inventi sunt habiles.

cap. 12 — *Inter alia miracula* — *k* — *claudus sanatur.*

a *Stevartius ex MSS* Omissa *et conjectura* Theotisca, *Germanis et Belgis* Deutschen Teutschen. *Italis* Tudeschi *De nominis origine disserit Cluverius lib.* 1 *Germaniæ antiquæ cap.* 9 *Germani postea dicti fuere.* — b Pagus Sueviæ *Stevartio ad Necarum fluvium.* — c Genicularius a Gena *derivatur, non autem ut geniculum, geniculatus, voces usitatæ a genu.* — e MSS Heimunesfurt et Heumenesfert, *hodie* Haunnenicampfurt *dici asserit Stevartius.* — f *MS. Ben.* luce privati g *Idem*, discutere. — h *MS. Eyst. et Stevar.* pervolavit — i Reginensis urbs, *in Notitia Imperii* Regina castra, *in Tabulis Antonini* Reginum, *aliis* Reginoburgum et Ratispona, *nota urbs ad Danubium, in quem ibi illabitur Reginus flumen.* — k Brisegewensis *ex Brisgovia, seu Brisgoia, cujus metropolis ad Rhenum Brisacum, oriundus.*

Genicularius. — F

LIBER TERTIUS.

Miracula anno DCCCXCV patrata.

ex variis MSS. et Stevartio.

Volvente temporum instantium adhuc lacrymabili serie variantur etiam pariter mentium humanarum multimodæ qualitates. Quo constat, non semper hominem agere valere, quod ei adjacet velle: verum cum labitur exterior mundus, inclinatur et interior animus variis ictibus terebratus, ut ab affectu concepto jam prius frequentius concidat, in quo dudum fixo gradu stabat. Sicque fit, ut corpus dum quod non appetit percipit, obtineat detrimentum; et animi affectus promptus habeat præmium.

Exigente namque tuæ, Pontifex venerande, Dominationis imperio, pro tenuissimi capacitate ingenii duos jam pridem miraculorum semper mente et ore retinendæ matris Walpurgis libellos succincto popularis orationis perstrinxi commento. Verum multipartitis anfractuum sæcularium occupationibus pressus

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

sus, pene duorum decursis hebdomadibus circumrotantium temporum, ad initium tertii pervenire nec quivi, nec merui. Nunc autem quia meta secundi jamjam initium postulat tertii, ipsum utinam habere merear ducem, cordisque exigui benignissimum directorem, qui sua sapientia os aperuit muti, et linguas infantium facit esse disertas. *a*

a *Hujus libri capita hæc præferuntur*
1 De eo, ubi mulier cæca illuminata est.
2 De pane mulieris, qui a sinu perditus et postea inventus est.
3 De pulvillo domi perdito et in via invento.
4 Ubi homo quidam wantos perdidit.
5 Ubi vas in itinere inventum est.
6 Ubi in una eademque fœmina quinque facta sunt miracula.
7 De fœmina clauda, et sanata.
8 De tribus cæcis illuminatis
9 De pisce in via mirabiliter invento
10 Ubi mulier muta curata est
11 De bubus quatuor in via inventis.
12 Ubi porcus a lupo direptus est.

CAPUT I.

Cæcitas patrocinio S. Walburgis sublata : res perditæ recuperatæ.

cap. 1 Memorandæ Dominicæ Incarnationis anno octingentesimo *a* nonagesimo quinto, quædam e familia beatorum Martyrum *b* Gordiani et Epimachi, Campidunensis scilicet monasterii puella, a nativitate cæca, nomine Guntrada, dum gratiam in loco celebri Domino audiret famosam, cœpit etiam et ipsa totis anhelare præcordiis, ut ad sacrarium venire mereretur beatissimæ Virginis. Cujus dum membra soporem felicissimæ quietis modicum degustassent, *Cæca in somno admonita,* affuit in ipso dormitionis articulo, qui eam ita compellans, ait : Cur misera geminis orbata luminibus, furvis ita septa quiescis in tenebris, et non magis blandæ lucubrationis domestica, de salute tecum ruminando conquiris pernecessariæ sospitatis? Nam licet te consueto more matutinalis atque diurna lux gratanter excipiat, cæcam tamen *c* haurit a tenebris, orbam remittit ad tenebras. Verum si tetrum a te repellere miseris chaos, et distensas cœli cupis cernere aulas, necnon et virentes contemplari tellures, importuni soporis segnitiem mitte, solitæ quietis cassam ignaviam reprime, et ad monasterium Monhein, ducatu concito perge. Et cum felici illuc gressu perveneris, prius actas, et nitide coctas atque in *d* buxula obtrusas altario *e* oblatas impone, sicque totam te rerum Opifici et Virgini trade. Cum autem easdem aræ locaveris oblatiunculas, binæ e vicino venientes gallinæ ipsas voraci comedent dente, talique edulio pastæ, altaris excubias desudabunt. His ita dictis, verbisque cum salutifera visione subductis, residuum quod supererat noctis, puellula lætabunda peregit. Noctis vero horrore finito, cum jam vasti æquoris Oceani lymphæ, lautas Titanis arvis remitterent comas, a lecto, in quo membra sopori tradiderat, hilari mente prosiliens, *peregrinatur ad S. Walburgem :* impetus itineris acquisivit, comitem ac præviam puellam assumpsit, et callis ignara felicis iter arripuit. Sicque per devia transiens rura monasterio, quod nutabunda quærebat, meruit propinquare.

3 Sed priusquam illius terminos adisset, reminiscens suæ saluberrimæ visionis cœlitus nunciatæ, oblatas decenter excoxit, in *f* buxula reposuit, viamque carpere cœpit. Ubi vero ventum est ad diu optatum basilicæ aditum, die celeberrima Palmarum ad vesperam finiente, cum intimo cordis gemitu oratorium introivit, *offert muneras :* seseque in terram prosternens, atque a tetris luminum cavernis falsa lacrymarum flumina fundens, ut jussio visionis attentius imperarat, ex asse uni se Domino, et salutiferæ Virgini commendavit. Cumque diu longa protraheret in oratione suspiria, tandem a pavimento, in quo jacuerat, humilis exurrexit, ad aram accessit, oblatas, quas detulerat tremulis digitulis superingessit, et haud longe modicum ab eadem se pausatura se movit : cum ecce duæ, quas creverat in visione, gallinæ, id est, ex sanctimonialibus geminæ, stantes juxta altare, impositas abstulere oblatas, rem pro qua cæca venerat, sollicite requirentes. Quibus ipsa ejusdem rationis ordinem retexuit, et ad calcem usque perduxit. Finito eloquio linguæ, affuit solamen statim ex Virgine. Nam omnipotens de cœlo, semper prospiciens super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum, statim super credulam de cœlo respexit, et vacuatis luce luminibus solis radios ministravit. *visum accipit* Expavescens ergo de lumine, quia cernebat quod non viderat ante, illuminatori suo Christo, et interventrici Virgini, cum ceteris astantibus gratias egit et sana discessit.

cap. 2 prægnans adjuta, 4 Quædam prægnans mulier, fœmineæ mollitiæ perculsa formidine, appropinquante parturiendi luctuoso dolore, votum vovit ex corde, ut, si inter exitiales angustias, mortem quam timebat, evaderet, membraque tenerrima carissimi editi secura exponeret, cum sugente eodem ab uberibus nato, oratorium sacræ Virginis lætissima peteret, et ex quantitatula propria coram altari eumdem infantulum *g* librare debuisset. Nato denique prospere, ut optaverat, infante, venit, ut veraciter asseritur, duobus onerata de panibus, et vase cervisia referto. Cumque votiva simul cum infantulo æquilibre imponerent munera, librato cum uno ex panibus eisdem et cervisia puerulo, panis alter, qui excessit in pondere, ablatus est, et in sinu *h* camerario devectricis statim repositus. *panem offerendum subtrahens,* Quod utrum fecerit avaritiæ stimulo tacta, an stoliditate secularis ignaviæ pressa, divino servetur examini, cui in latebris nil opertum, nil invenitur occultum. Prudens tamen lector avaritiæ imputat, quod et signum sequens patenter insinuat. *perdit :* Completo namque pueri jam dicto libramine, volentes jam egredi completa oratione, panis in sinu ab ipsa, quæ eum ibi locaverat, quæsitus, et non inventus est. Attonita mulier stipe exonerata carissima, circumspexit, et sicubi torta ceciderit, curiosius requisivit. *reperit in petra aquæ benedictæ :* Sed fallentibus eam oculis, fallente etiam credulo sinu, dum a basilica vacua egredi niteretur, sanctificatione, ut reor, aquæ benedictæ, quæ in petra juxta valvas oratorii, ad partem aquilonarem assidue funditur, ne intrantibus aliquando deesse videatur, se conspergere cupiens, damnum sublatæ annonæ in eadem petra positum invenit, agnovit, erubuit, ibique ad indicium venientium dereliquit, et ad locum, unde venerat, remeavit. Si quis ergo titubat, illo si vult pergat, et de muro hactenus eumdem panem pendentem aspiciat.

cap. 3 5 Plurimis Alamanniæ regionis assidue Virginis suffragia devota mente requirere festinantibus, quia finibus eorum adjacens est monasterium, venit cum ceteris commeantibus ab eisdem partibus, etiam mulier quædam ex pago Blisgowe, nomine Rumhilda, pro peccatis admissis veniæ indulgentiam quæsitura. *pulvillus perditus* Ubi dum completa competenti oratione, impositoque altaribus, quod detulerat, munere, atque percepta solemni benedictione, in via jam posita, facta hora quietis nocturnæ, pulvillus, qui cum lecti apparatu in itinere fuerat deportatus, capiti supponendus jacentis, quæsitus inter sarcinas diu est, et non inventus. Facta vero ibi ulterius desperatione inveniendi, ait prælibata ad suos, qui aderant, materfamilias : Jam socii curam inquirendi sollicitam ponite, et pro hujusmodi damno æstuare nolite : reliqui forsitan in monasterio, a quo hodie læta discessi : invenietur, mihique reddetur. Sicque disjunctum est a quæsitione perditi capitalis et sopori membra donata. Illucente vero matutinali hora sequentis diei, ad sua redire parati, iter cœpere festini. Cum autem ad domum propriam devenissent, curiosa mulier *i* folli sibi

A sibi præstito, ubi jam dictus in itinere fuerat locatus pulvillus, haud plenius credens per crinitas lanugines apprehendens, fortiter excussit, illudque quod non latebat, invenire voluit. Sed vacuus illo folliculus vim quasi passus, id quod non habuit, nec ostendit, nec reddidit. Transcursa vero hebdomada subsequente, is qui follem aptum itineri præstitit, venit, quod præstiterat requisivit, acceptumque festinus excussit, buxulam parvam reperit domique follem revexit, resedit, juxta se collocavit, atque iterum excutere festinavit. Mirum dictu. Is, qui sæpius antea excussus fuerat follis, nil nisi buxulam reddidit: tunc demum quasi ligaturam muliebrem evomuit, et qui prius inonustus apparuit, onerosum se cunctis potenter ostendit. Ipse denique dispensabili Omnipotentis augmento paullatim incipiens cumulari, in ipsam eamdem, quaudum extiterat, quantitatem excrevit, et capitalis pristini se intuentibus exhibens formam, ipsum qui perditus jam olim fuerat, et non alium fore, liquido monstravit. Viso interea tam inopinato signi miraculo, et gratias multimodas agentes Deo, idem *k* Adalberoni detulerunt Episcopo: ille vero prælibato statim misit cœnobio: ubi ad indicium venientium pendet de muro, et fidem hæsitanti et incredulo tribuit populo.

in folle seu sacco sæpius excusso — *reperitur* — k

B 6 Huic aliquod pene simile in eodem monasterio operatum est miraculum, quod non æstimo silentio contegendum. Quidam a partibus Franciæ illo adveniens, nescio utrum protervia mundialis supercilii tactus, an incuriæ oblivione corruptus, sive etiam improvida stoliditate deceptus, cum *l* wantis, quos habuerat in manibus, ecclesiam publice introivit. Verum vagabundam ad se retrahens mentem, wantos a manibus evellere voluit: verum neutrum invenit. Cumque de his diutius tacitus miraretur, facta tandem oratione, acceptaque, pro qua venerat, benedictione, ad propria repedavit. Explicitis igitur quatuordecim noctibus, dum sederet cibum gustaturus ad mensam familiari cum suis utens colloquio, cœpit quod ei contigerat, evidenti pandere ratione. Ubi dum plura fabularetur ad socios, easdem et non alias, juxta se jacentes invenit manicas. Quod cum vidisset, hæsit animo, et ultra quam credi potest admirans; tandem resumpto spiritu, cœpit tractare cum suis, quid de eis agere debuisset. Cernens namque *m* chyrometricalia munera, quæ prius nescio quo pacto perdiderat, ante se *n* patule jacentia, metuebat si ad pristinos resumeret usus, aliquid divinæ in se operari vindictæ. Tandem competenti sumpto consilio, ad monasterium, ubi amiserat, destinavit; C decentius fore judicans, ibi ad indicium debere servari, ubi copiosa credentis populi quotidie confluit multitudo, et ubi plura ac desideranda cernuntur miracula, istud etiam inter cetera nihilominus panderetur. De quibus, si aliquis dubitat, si vult, eat, contrectet, et videat, et dum aspexerit, credat.

cap. 4 — l — *chirothecæ emissæ* — m — n — *recuperantur*

7 Pari etiam modo, dum *o* Gisila matrona permobilis, uxor *p* Burchardi, *q* Walachonis Comitis filii, qui antea matrimonio juncta *r* fuerat Comitis Megingaudi, orationis caussa, ut solita est, cellam Virginis adiisset, in primis pro se suisque omnibus Domino supplicavit: dein erigens se, et signo Dominico muniens, eas quas secum detulerat, obtulit eulogias. Ubi ventum est ad pauperum Christi eleemosynam partiendam, datis cibi stipendiis congruentis, dum etiam pocula sedula ministraret, vas quod *s* hannipa nominatur, quo mixtio agebatur, inter manus propinantium ita exinanitum est, atque subductum, ut nullus assistentium ullo modo scire potuisset, quanam ratione perditum esse videretur. Sciebat sane, conscientia propria teste, propinatrix, nec quodam casuali more fore dilapsum, nec a manu dispensatrici esse direptum, neque aliqua fraude

cap. 5 — o — p q — r — s — *vas in cœnobio perditum*

D subductum. Verum animo æstuabat obliquo; quoniam nil tale viderat, nil simile auditu perceperat: mirabatur, quia oculatim quod prius manibus vectitabat, jam nullo furante, vel rapiente carebat. Quid plura? Ubi horæ diei protensa est dilatio, spes quoque recipiendi vasculi mire subducti pariter *t* sublata est. Igitur completis, pro quibus venerat, caussis, ad sua disposito itinere redire conati sunt. Dumque de pluribus, ut mos iterantium est, inter se sermocinarentur, et quærerent, vasis quoque perditi mentio affluit copiosa. Tum subito eminus quidam illorum aspiciens, vidit idipsum in medio viæ itinere vas jacere expositum, immutatum: quod tollentes et Dominæ jam dictæ cum nimia admiratione afferentes, una cum eadem gratias retulere gaudentes. A quo statim loco ad cœnobium remiserunt; ut ibi mirabiliter servaretur, ubi Christus per Virginem mirabilia operatur.

AUCTORE WOLFHARDO PRESB. — t — *inter redeundum reperitur:*

a *Magna iterum in anno confusio. MS. Eystet. Canisii habet* 415. *Stevartii* 915, *at quod secuti sumus Benedicto puranum* 895. *atque ita quæ singulis fiebant annis miracula, singulis conscribebantur libris. Deinde annum* 915 *nequit fuisse, quia et Erchambaldus Episcopus, cui inscribuntur, omnium consensu dicitur obiisse anno* 902. *et Adalbero Episcopus Augustanus, cujus adhuc viventis mentio fit, mortuus est anno* 910. *Denique annus alterius aut Regis aut Imperatoris loco Arnulphi mortui fuisset adjunctus, uti supra lib.* 2 *factum.* — b *Coluntur SS. Gordianus et Epimachus* 10 *Maii quorum reliquiæ sunt in Campidunensi monasterio ab Hildegarde Caroli Magni uxore fundato. De eo agunt Bruschius, Crusius, Bucelinus et alii.* — c *Forte,* faustis, *uti censet Canisius.* — d Buxula *capsa e buxo. Odo de Translatione S. Mauri* 15 *Januar. cap.* 4 *ait* reliquias S. Stephani in buxtula, aliis buxcula, et buxula lignea reconditas fuisse. *Stevartius margini adscripsit* Pyxidicula *an ex MS. non indicat* πυξὸς *buxum,* πυξὶς, *capsa e buxo.* — e Oblationes *annotat Stevartius.* Oblatas *retinet Medibardus poeta.* — f *MSS.* aliqua, buxa — g *MS. Can.* liberare — h Sinus camerarius *in curvaturam inclinatus.* — i Follis et Folliculus *marsupium seu saccus ex pelle aut corio.* — k *Adalbero ex Abbate Elwacensi Episc. Augustanus, creatus an.* 887. *ita Regino. Triburiensi Concilio an.* 895 *quo hæc facta sunt, interfuit. Mortuus an* 910. *Ita Hepidannus et Annales breves S. Galli. Sanctus habetur a Menardo et Bucelino ad* 12 *Junii.* — l Wantus *in additione* 1 *Capitulorum Caroli Magni et Ludovici pii pag.* 22 unusquisque monachorum habeat Wantos in æstate, muffulas in hieme vervecinas. *Sunt autem* Wante et muffel *voces Germanicæ pro chirothecis æstivis ac hibernis.* — m Chirometricalia, *quod manibus commensurentur, unde dicuntur* χειρόμετρα, *aut* χειρομέτρια *dicerentur.* — n *MS. Ben.* jacere exposita. — o *Aliis* Gisala. — p Burchardus *infra num.* 17 *Thuringiam regit, cujus Ducatum illi ab Arnulpho Rege commissum fuisse anno* 892 (*alii* 893 *legunt*) *tradit Regino, quo scribente eum* strenue gubernabat. Occisum ad Hungaris *an.* 908 *refert Schafnaburgensis.* — q *Aliis* Walachinus. *Hinc anonymus Erphordensis de Landgraviis Hassiæ corrigendus, cui pater Burchardi dicitur Ludovicus, et avus alter Ludovicus, quem tradit a Carolo Crasso an.* 885 *constitutum Landgravium Thuringiæ. Verum tum præfuisse Popponem constat ex Annalibus Fuldensibus, Reginone et aliis coævis. Ut silemus Burchardum ab illo anonymo scribi ei provinciæ præfectum post an.* 915, *occisum an.* 972, *enormi annorum* 63 *mendo.* — r Megingaudus Comes, Odonis Regis nepos ab Alberico ejusque sociis in monasterio S. Sixti quod vocatur Rotila, dolo interfectus est V Kal. Septemb. anni 892 *Annal. Metenses.* Treverim corpus deportatum, apud S. Maximinum sepultum. *Regino. De hoc Megingaudo egimus* 8 *Febr. ad Vitam S. Meingoldi Mart. pag.* 188 *num.* 18 *et* 19. — s Hannipa, *genus poculi MS. Ben.* Hannula. Hanna *a Hosweudo adscriptum.* Hannus barbatus *in Amalthea onomastica* vas parvum, in latitudinem porrectum. — t *MS. Ben.* exitui sublata redditio. — u *Stro.* copiosa.

E — *Buxula.* — *Adalbero Ep. Augustanus.* — *Wantus. Muffula.* — *Chirometricalia.* — *Burchardus Dux Thuringiæ,* — *filius Walachonis.* — *Megingaudus Comes.* — *Hannipa.* — F

CAPUT II.

Miracula a S. Walburge patrata in muta, clauda, cæcis sanatis.

Vicus quidam in Bajoaria regione, pago *a* Chelesgowe Adaloltesloch nuncupamine vocitatus, multis mihi quoque ista fideliter scribenti plenissime cognitus: in quo quædam adhuc in vita superstes est muliercula, nomine Asnia, in qua superna miseratio, suffragantibus Matris nostræ meritis, quinque evidentissima operari dignata est signa. Nam labili et tremulo corpore tota caduca, insuper obsistente obice inflexibilis linguæ miserabiliter muta, ad cunctis notum monasterium est adducta, ut ibi inveniret remedium, ubi multi quæsitum invenere præsidium. Cumque mihi lacrymosas ad Dominum funderet preces, vox in sublimi audita est supplicantis, et sociata lacrymis sanitate corporea, incolumis mulier remeavit ad propria. Sed insipidæ multorum rusticanorum ac secularium mentes, dum dona

cap. 6 — *Mulier epileptica et muta sanatur:*

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

dona a Domino et præmia consequuntur indebita, non ad laudes, nec ad dignas gratiarum se præparant actiones; quin magis pro dignis munus se cœleste percepisse æstimant meritis, aut certe nullis præcedentibus meritis, sed solum divinæ auxilio miserationis ita in bono deficiunt opere, ut nequaquam stabiles inveniantur in fide. Quod hujus mulierculæ fortuitus probat eventus, dum rei gestæ narratur auditus. Veniens namque domum tota restituta saluti, infra decem ferme hebdomadarum circulum, nullas, ut opinor, debitas Altissimo retulit grates; quin potius segnitiæ temporalis incuria pressa, mentem lubricam ad caduca reflexit, et haud obliviscendæ propriæ oblita est sanitatis. Unde post explicatam prælibati temporis quantitatem, dignatus Deus omnipotens salubri castigatione suam commonere ancillam, ne tanti muneris felicissimo dono ingrata fore videretur; quadam nocte hujusmodi visionis eam aggressus est voce: Cur, inquit, muliercula, jam enim Domino grata, de perceptis tantis beneficiis, cœlesti gratiæ hactenus existere voluisti ingrata? Redi igitur ad mentem tuam omni dubitatione submota, et quid in te deifica virtus sit operata, nubilo cordis deterso, recogita: undeque tibi salus indignæ provenerit, curiosissima animi scrutatione pertracta. Et cum incunctanter tuæ tenebras ignorantiæ diligenti examinatione discusseris, surgens concito gradu, ad Moenheim monasterium perge: ibique competenti completa oratione, *h* a Deithilda custrice Ecclesiæ ad operandum propriis manibus aliquid operis accipe, ut scias de reliquo tuæ Dominæ debitum impendere famulatum, a qua insperatæ salutis meruisti commercium. Quod si non feceris, scias te procul dubio aliquam in tuo corpore invenire molestiam, ut ipsa vexatio intellectum auditui conferat, quem lenis admonitio non regebat.

admonita visione cœlesti,

B

h

9 Tali itaque sermone divinitus decenter edocta, ad tempus distulit. Verum internuntio directo fideli, opus ad unius mensuram collari domi posita tulit, operari cœpit, atque summa cum aviditate perfecit. Cumque ad monasterium puellarum humilis detulisset, apto eo locello reposito, aliquo etiam muliebris operis sumpto, ad locum unde venerat, remeavit. Quo veniens, dum id, quod acceperat, operari cœpisset, eodem improvise relicto, aliud nescio quid in manibus tulit. In quo dum modicum sudoris impenderet, statim vi quasi gravissima aerius impellente, sinister oculus a theca familiari exiliens, suppositæ genæ cæcus unitus est hospes. Venere tum demum commanentes vicini horrendoque viso miraculo, nil sui aliud solatii adhibere valentes, orbem noctiferum suo restituere locello. Ubi inefficaci tamdiu resedit hospitio, quoad usque Virginis suffragia, in loco cœlitus dedicato, monophthalma sollicite requisivit. Tum pristinam ad mentem referens visionem, paulatim verba jubentis, monentisque colligere cœpit, et ob culpam suæ stoliditatis atque ignaviæ tale in se meruisse confessa: visum ei, quem contumacia tulerat, humilitas reparavit. Iterum autem ancillario onusta ex opere, domum, quam reliquerat, requisivit: seseque ad laboris exercitium subdere festinavit, et liquida voluntate comite, ceptus ad effectum usque *d* pertraxit, ipsique, quæ ei tradiderat, fideliter consignavit.

differens jussa exequi,

amittit oculum:

C

ope S. Walburgis recuperat:

d

10 Quodam præterea tempore, dum ipsa eadem in eodem vico, in quo sanctimonialium Christi ejusque Virginis famulatus assidue agitur, aliquid operatura consisteret, contigit ut mulier, in cujus domo hospitandi gratia commanebat, *e* cerillum, qui lingua Teutonica rista nominatur, accipere ad purgandum suaderet. Tum illa iterum oblita sui sumpsit, et incassum laborem aggredi voluit. Sed statim temerariæ manui quasi indissolubile bitumen adhæsit. Sciens interea medicinalem prope se consistere domum, ad eam non sine pudore cucurrit, onerosam manum exposuit, ut cunctis Omnipotens patenter ostenderet, quanta in una ancillula præsumptio permaneret, quantaque sua ineffabilis clementia ac patientia econtra claresceret. Nam curva, cui linum alienum quasi glutinum hæserat, manus ad pristini modi reparata est qualitatem, et tortuosam omnem nescivit habere curvedinem.

e

D

filo manui adhærente vexata,

liberatur:

11 Sed nec sic rustica mens, et cor indocile meruit castigari. Accidit nempe iterum, ut eo tempore, quo per universum mundum Cruces in *f* Rogationibus solenniter solent a fidelibus elevari, eadem non sine consueto ad monasterium onere deveniret. Nam in anteposita septimana media *g* hebdomadæ Crucium secutura, arripiens pannum more muliebri sarciendum, hæsit animo priorum reminiscens eventuum. Cumque eam et necessitatis opus urgeret, et timor ab opere cohiberet, sicque in meditullio bifarii certaminis constituta, longius hæsitaret, ad commanentem, et coram positam sic locuta est fœminam: Depone, inquit, opus quod gestas in manibus, et vice mea dolens, vicinitatis gratia meum aggredere, pannumque ad sarciendum misericorditer tolle. Verene, ait illa, tam fatuam me esse consideras, ut necessario nendi opere derelicto, tui panniculi inserturam accipiam, teque otiosis manibus residente, pro te diei laborem assumam? Non ergo ita me facturam agnoscas: sed si tu nendi opus assumis, ego statim pro te sarcire incipiam: quo nec te vacantem dies operis amicus aspiciat, nec me in labore torpentem inveniat. Stultum nempe videtur, alieno labori exercitium adhibere, et a suo cessare. Cumque mulier hujusmodi verba protraheret præfata, provocantis vicinæ arripiens *h* colum, cœpit incunctanter fila protrahere, atque in eodem opere diligenter insistere. Necdum sane tria, aut quatuor, sive quinque ab ipso fila protraxit, et ecce productilis manui dexteræ ita unitus est fusus, ut nullo pacto ab ea scindi potuisset. Sinistra quoque, divina eam flectente virtute, tota statim inventa est curva atque retorta. Tum iterum ignominiæ pudore referta, ad solitam refugiens artem, ad basilicam Virginis recucurrit. Factum est autem, dum paratis omnibus Cruces a fidelibus efferrentur, ut ipsa etiam juncta plebis Dominicæ agmini prævia atque signifera *i* flamina sequeretur. Cumque sæpius ruminando crebras ad Deum preces effunderet, pendula prælibati fusi materies elapsa a dextera, dissidium mirabile fecit. Nec mora: et statim sinistra tristi curvedine derelicta, priori restituta est æquitati. Quod miraculum dum fideles populi una cum sanctimonialibus agnoverunt, mentibus ac manibus ad cœlum erectis, Dominum laudaverunt.

f

g

E

h

iterum adhærente fuso torquetur,

i

et sanatur:

F

12 Postremo eadem in ipso monasterio constituta ante diem festum solennis Paschæ, rogata est a jam dicta custode basilicæ Deithilda, quæ mihi sollicite requirenti ista veraciter replicavit, ut thecam ipsius, plumario inductili insertam arrepta acu consueret, et, ut mos est in illis diebus, familiariter repolliret. Fecit, et quanta potuit celeritate complevit. At ubi disjunxit ab opere, aliud ei simile impositum est a sanctimoniali, nomine Ruothilda. Quod dum cœpit, statim acus manui fortiter adhæsit, et invita illud quod cœperat opus reliquit, ad ecclesiam cucurrit, manum cum hærente metallo ad cœlum erexit, veniam a Domino et Virgine sancta quæsivit, quam et sine dilatione promeruit. Hæc in una muliere gesta miracula, omnia in eodem monasterio posita testatur Ecclesia.

tertio adhærente acu puncta,

liberatur:

13 *k* Ressingan dicunt incolæ villam in eadem provincia sitam: in qua dum quædam mulier clauda utroque pede aliquamdiu permaneret, tandem cum suorum

cap. 7

k

A suorum adminiculo vicinorum, seu etiam propinquorum, ad Virginis delata est oratorium. Quo dum modico tempore debilis pedibus moraretur, florida verni temporis dignitate, et ipsa tripudianti mente florescens, plenissimæ restituta est sanitati. *sanatur clauda :* Sed dum paululum inibi non animo, verum corpore constituta postmodum remaneret, visum est ei, ut monasterium deserens, ad propria remeare debuisset. Quod dum opere percomplevit, statim dirum suo in corpore languorem incurrit. Igitur aliquantum temporis stimulata languoribus, revecta cum eodem est ad cellam incommodo : ubi divinitus hactenus castigata, non adhuc plenariæ sanitati donata moratur.

cap. 8 14 Interea dum hæc agerentur, quidam ignoti ... s a nativitate advenere cæci et paupertie urgente mendi i. corporis et luminis solatium requirentes, et lacrymosis singultuum vocibus postulantes. Quos cum materfamilias Liubila cum devotis Deo famulabus humaniter suscepisset, et victus alimoniam misericorditer ministrasset, *a cæci illuminantur.* visum est eis, ut suffragia Virginis attentius implorarent, quatenus visum a primæva origine inexpertum ejus meritis et precibus adipisci mererentur. Motibus igitur quibus poterant in ecclesiam intravere, et facta oratione votiva, tangi sibi cæca lumina oculorum, de *l* cambuta Virginis B petiere. Quod dum factum esset, sensim visus incognitus pervenit ad orbes, et irradiati radiis jubaris, lucem crevere gaudentes. Id omnes, qui videre et audiere mirati sunt, et ei, qui solus mirabilia magna facit, gratias non modicas retulerunt.

a *Alias* Chelesgouwe. *Stevar.* Adelslag pagus jam ditionis Eystetten. inter Eystadium et Aureatum oppidum, vulgo Nassenfeldt. — b *Ita infra num.* 12. *alias novo vocabulo* Adeilhilda Adelhilda, Adiolhilda — c *MS. Ben* citius poti — d *Idem* perduxit. — e *Germanica versio* reisten flachs *Cerillum etiam Meibardus usurpat alibi ignotum.* — f *De Rogationum antiqua consuetudine agemus ad Vitam S. Mamerti Episcopi Viennensis* xi *Maii* — g *MSS apud Stevart* post hebdomadam Crucium secuturam. — h *Forte* collum. — i *Stevar. et Canis.* flamina. *at lib.* 4 *num.* 14 flamina *omnes habent, id est, vexilla, seu labara, in supplicationibus præferri solita.* — k *MS. Ben* Cheskingau. *Stevar.* Keschingam, oppidum mille passibus Ingolstadio dissitum. — l *MS. Eystet.* Cambucca *De ea egimus ad Vitas Episcoporum S. Tozzonis Augustani, et Urbani Lingonensis* 16 *et* 23 *Januarii, ubi pro pedo Pontificali sumitur, cum quo et S. Walburgis pingitur. In Germanica editione pro feretro accipitur, quod minus probamus.*

Cerillum.

Cambuta.

CAPUT III.

Implorata S. Walburge res variæ acceptæ. Muta sanata.

cap. 9 Quadam die, dum ego ad idem monasterium aliquid novi ac desiderabile audire cupiens, advenissem, et fideli animo, si quid auditu dignum existeret, C quod ad notitiam perveniret, requirerem; affuerunt duæ ex Virginis famulabus *a* Diethildis et Ruathildis, quæ meæ satisfacerent voluntati, mihique cum cautione et cartula residenti, inter alia hujuscemodi retulere miraculum. Accidit namque, aiunt, ut multorum moris est quærentium Dominum, et suorum interventiones Sanctorum, ut quidam orationis caussa idem oratorium adiissent. Intrantes vero in ecclesiam, dum adoraverunt viventem in secula, etiam beatissimæ Walpurgis pronis vultibus quæsiere suffragia. *Peregrini inter eulogias pisces petitos non accipiunt.* Completoque pro quo venerant voto, insuper accepta benedictione, quæ comes in eundo existeret animæ; viatici quoque corporalis eulogiam a matrefamilias accepere. Erat enim tempus abstinendi a carne : et idcirco ea, quæ manus largientis invenerat, secum animo devoto tulere, scilicet, panem, caseum atque cervisiam. Dum ergo ab eis piscis quæreretur, et negante, qualitativi temporis vice minime adipisci potuisset, onerati sarcina superius exarata, iter cepere redeundi ad propria.

16 Cumque plurima fabulantes comitantium more incederent, ventum est ad locum, ubi grata et virentia jumentis gramina pro temporis congruentia invenirentur. In quo exonerato eorumdem pondere ju- D mentorum, de Dei donis ac datis, et benedictionibus Virginis percepturi, sese in fœnum viride prostraverunt. Tum is, qui eorum sarcinis manum immittere familiarius consueverat, *b* sistarcias evidenter aperiens, *auctore Wolfhardo presb. pisce divinitus repositus,* dum ea, quæ in monasterio pro benedictione acceperat, et propria conscientia teste, ipse posuerat, rursum tolleret, et discumbentibus apponeret, miro admodum modo invisum antea et intactum aspexit et sustulit piscem, ipsumque inter cetera, quæ ministrandi officio apponere festinabat, haud absque nimia atque terrifica apposuit admiratione. Non tamen mirum, quod acciderat ante ejusdem inopinati pisciculi fractionem, ausus est silentio tegere, verum, ut acciderat, cogente admirabilis signi virtute, compulsus est enarrare. O, inquit, socii, fidique collegæ : nequaquam existimo vos de acceptis monasterii eulogiis prius cibum debere percipere, quam de eo, quod nobis præsentialiter accidit signo clarissimo, laudes Domino decantare. Nam ante positum, quem vos cernitis, piscem, nescio quis ad vestri eduli pabulum præparasset, et unde venisset, *magna lætitia servatur,* quisve in sistarcia victitera posuisset! Unum hoc veraci sermone confiteor, nec domi tulisse, nec in via aut dono aut pretio acquisisse : sed neque ad monasterium, aut istum, aut quemlibet alium accepisse. Reminiscitur igitur vestra sagax prudentia, pisces E in eodem arcisterio humiliter postulasse, verum accipere nullatenus potuisse. Hujus rei, Deo teste, me veriloquum et conscium testem adhibeo, nullius alterius, nisi divini muneris destinatione collatum. Quapropter animadvertite, et diligenti consideratione perpendite, eumdem in cibum non esse sumendum ; verum ad indicium fidelis populi, ad cœnobium ocyus remittendum ; ut ibi fideliter servetur pro signo, quem cœlesti meruisti accipere dono. Quod audientes et incredibili admiratione stupentes, Domino gratias reddiderunt. Postea de percepta benedictione monasterii cibum cum maximis hymnologiis capientes, quis ad cellam Virginis piscem reportare potuisset, curiose tractare cœperunt. Sed cum nullum ad præsens invenire potuissent, qui eum fideliter deportaret, sumpto velociter necessario corporis victu, iter arripuere jucundum, non obliti secum vectitare pisciculum. Ubi vero ad villam, quæ dicitur *c* Dietfurt *et ad S. Walburgem defertur :* feliciter pervenerunt, obvias ibi Dei famulas superius nominatas cum magno cordis habuere tripudio. Qui- *c* bus cum rei gestæ seriem narrassent, piscem etiam tradiderunt, ut eorum manibus veheretur ad *d* *d* sancta, in quibus Christo largiente, crebra fiunt miracula. Detulerant igitur ad monasterium, et tam F Matrifamilias, quam omnibus exhibentes, suspenderunt in latere prominentis parietis dedicati, ut ibi cerneretur a cunctis, notumque fieret omnibus, non falsum, sed verum esse quod scripsimus.

7 Duo a regione *e* Tyringia, *f* Burchardi Comitis cap. 10 *e f* milites, *g* Deitharius atque Hein, sacræ Virginis quæsiere præsidia, *g* adducentes secum feminam quamdam humanæ modulis loquelæ carentem, ut ibi Domino miserante mereretur accipere gratiam, ubi multi multiplicem consecuti sunt veniam. Quo dum prospero itineris calle, alacri corde venissent, desiderio potiti priore, *loquela mutæ redditur* suis pro piaculis indulgentiam, fusis a fundo pectoris precibus petierunt. Hein allata munuscula altario imponentes, mulierem etiam mutam, quam secum a patria adduxerunt, animo devoto et credulo corde Omnipotentis largifluæ miserationi, et Virginis commendaverunt munificæ pietati. Illa etiam, quia lingua non potuit, humiliati spiritus contritione indulgentiam postulavit. Peractis pro quibus venerant caussis, ad sua redire conati sunt, eamdem secum mutam mulierculam ad patriam revehentes. Cumque de ejus exquisita, et non inventa salute

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

salute tristes ad propria repedarent, quadam nocte, cum lassa omnes quieti corpuscula tradidissent, ipsa quoque somnifero pausaret in lectulo, affuit ei quædam elegantis speciei, miræque venustatis puella, quæ ei flatu placidissimo insufflavit in aures. Quæ statim evigilans, et de eadem felici visione curiosa meditatione pertractans, ligatæ ei solutum est vinculum linguæ, et modulos promptæ cœpit exercere loquelæ, referens debitas munerum largitori laudes, qui locatis secum in superis Sanctis, plurima valere donavit in terris. Unde comites et universi qui audiere mirati, lætisque meatibus proprias revisere tellures. Sed prudenti animo cogitantes, non decere tam evidens miraculum reticeri, notum per suos monasterio sacræ Virginis facere studuerunt, ut Dei famulabus et omnibus fideliter audientibus fieret cognitum, quod in eadem fœmina divinitus est ostensum.

in reditu,

18 Matrona quædam genere et moribus clara, nomine Dietbirga, illis in partibus pene cunctis notissima, a finibus Alamanniæ regionis ad monasterium venit, Dei famulabus ibi commorantibus *h* impressura, consueto more, solatium, et pauperibus necessarium datura *i* subsidium. Hæc cum mente promptissima atque devotissima voluntate tam Christi ancillis, quam egentibus partiretur, vergente jam ad occasum noctifuga die, densæ noctis atræ successere caligines. Pausantibus itaque universis, minus provida regiminis curiositate etiam ei, qui cum onusto advenere carpento, nocitura sopiti quiete dormiere bubulci. Hi autem qui crassis in tenebris nequaquam obdormiunt, verum ut dormientibus noceant semper invigilant, videntes fessa labore corpora humi dejecta, et jugalia quatuor sine ullius vigilis custodia stare jumenta, procaci manu injecta, eadem cornigera furati sunt pecora, non suæ utilitati servanda, sed dominæ necessariæ servituti iterum mancipanda. Tota enim nocte eosdem, quos furto temerario ceperant boves, casso labore minantes, ad eumdem per quem domina animalium reversura fuerat, stoluerunt tendere callem. Vere enim dignum extitit, ut eorum captiva exsisteret præda, quorum mens fuerat diabolo capiente captiva. Cumque mane illucescente, a lectulis cuncti exurgerent, surgentes etiam cum aliis boum feniferi *k* pulsores, furatos invenere jugales. Hujus rei dispendio animo graviter vulnerati, tandem dominæ propriæ adhuc in eodem monasterio constitutæ, furtum, quod acciderat, retulerunt. Illa fœminei cordis tacta mollitia, familiam asseruit esse culpandam, quæ tantum, taleque facinus ausa fuisset admittere, et monasterium in orbe celebre ausu temerario violare, ac, famositatem per universum pene mundum, multorum relatione protensam, tanto crimine infamare. Audita hujuscemodi objurgatione inconditæ facundiæ, matrisfamilias pia simplicitas incredibili cœpit pudore pallescere, et animo fluctuante vehementius æstuare. Tandem *l* accita inculpabili summa cum celeritate familia, partim minis atque terroribus, partim eam cœpit appellare blanditiis; ut si objecta foret culpabilis noxa, salutifera confessione peracta, indignam pervenire mereretur ad veniam. Verum furto haud rea domesticorum ecclesia et immunis a culpa, nec furtum reddidit, nec se in crimine tanto pravitatis involvit. Adhuc tamen mulier suspicionis urenti carbone in cordis intimo constituto, cœpit remeare ad propria, relicto in atrio monasterii, quod deduci jusserat, exonerato carpento. Cumque anxio et nimis sollicito corde incederet, invenit in media publica via stantes illos, quos latronum comprovincialium sublatione perdiderat boves, adventum dominæ præstolantes. Denique viso miraculo, fallacem et suspiciosam conscientiam tacita objurgatione culpavit, et pro imposito familiæ furto vehementer erubuit; boves proprios tulit, et gemino referta de onere, ad propria rediit.

cap. 11

boves furto abducti dominæ suæ a S. Walburge redeunti sistuntur.

19 Quodam igitur tempore contigit, ut porci ejusdem domus in pascuis pascerentur. Adveniens itaque atrox et sanguinarius avido gutture lupus, suem de grege atroci dente diripuit, et ad saltus optati latibulum, aspiciente pastore, devexit. Secutus est, sed nec prædam abstulit, nec invenit: indeque vacuus recurrit. Lupus vero insolito more illam, quam rapuerat, sarcinam, pastoris more illæsam servavit, et duobas *m* custoditam diebus, tertio sanam ad gregem redire permisit, prius lætus de illo, quod extulerat, onere: tristior postmodum, quia non potuit satiari de carne.

cap. 12 sus a lupo servatur et dimittitur.

a Diethilda et Ruothilde *ante nominatæ sunt: illa aliis* Diathildis, *hæc* Rathildis, Radhildis, Hodilis. — b *MS Ben.* sistartias. *Ita 1 Regum cap.* 9 panis deficit in sistarciis nostris; *et cap.* 2 *Vitæ prioris S. Genulphi* 17 *Januarii* levatur thesaurus in sistarciis, *unde forte* sistarcia *deducitur.* Σιταρχία *Græcis est annona militaris,* σῖτος *frumentum,* σιτία *cibus et panis. Alii* cistarciam *scribunt, ut sit cistella, qua defertur panis,* κίστη *cista,* ἄρτος *panis.* — c *MS. Ben.* Diotluri — d *aliis,* altare — e *Aliis* Thuringia et Turingia; *Reineccius Tyringos dictos tradit a Tyrigetis populo ad ostium Tyræ fluminis degente. Quod necdum apud alios legimus.* — f *De Burchardo supra cap.* 1 *actum* — g *MS. Ben.* Dietharius. — h *Idem,* impensura. — i *M. Eystet.* præsidium — k *MS. Ben.* provisores — l *Alii* avida. — m *MS. Ben.* intactum.

LIBER QUARTUS.

Alia miracula ibidem patrata,
ex eisdem MSS. et Stevartio.

PRÆFATIO

Volueram hujus opusculi breviloquio metam imponere dissolutam; verum concurrentium jugiter mirabilium rerum atque signorum desiderabilis novitas iterum iterumque ad scribendum impellit atque provocat, et ut perfecto opere ad finem usque perducam, frequenter invitat. Non enim in initio galeati militis præliantis virtus asscribitur; verum in fine efficacis victoriæ virtus cum favore a referentibus propalatur. Dignum est enim, ut laus prædicetur in fine, et finis decoretur in laude, Domino dicente: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quapropter libelli quarti, Christo favente, exordium capiam, ut et transcursis stylo currente gloriosis sacræ Virginis miraculis, ad promissum dialogum veniam, et in eo pro ingenioli quantitate admisso sudore decertem. Si quid ergo in hoc opusculo invisum et inauditum lector invenerit, pia mentis intentione percurrat, et Dominum solum mirabilia facientem agnoscat. Non enim membranis annotata essent, si mirabilia non fuissent. Legimus namque, quia signa non fidelibus sed infidelibus data sunt. Unde credimus in novissimis temporibus atque periculosis multa inaudita operari Christum per suam amabilem Virginem velle prodigia, ut bestiales innumeræ in seculo hominum mentes, quæ prædicantium converti despiciunt verbis, saltem inauditis inclinentur ex signis. Quisquis ergo legere et audire desiderat, cordis, si est, rubiginem tollat; et, dum me vera scribere experimento didicerit, credat, sciatque me non signorum esse fictorem, verum fidelissimum exceptorem, ut pro hoc labore liberari merear a peccatis, precibus et interventionibus Virginis. *a*

Matth. 24. 13

1 Cor. 14. 22

a *Capitum hic syllabus sequebatur.*

Capita lib. 4

1 De quodam claudo curato.
2 Item de alio claudo curato
3 Ubi claudus alius est sanitati restitutus.
4 De muliere pedibus restituta
5 Ubi item alius debilis pedibus sanatus.
6 De muto et claudo sanatis
7 De dæmoniaca curata
8 De cæca quæ visum recepit
9 Ubi cæcus quidam illuminatus est
10 De alio cæco illuminato
11 De illuminatione alterius cæci.
12 De muliere, quæ cibi et potus communem victum multo tempore non potuit percipere.

CAPUT I.

A

CAPUT I.

Claudi octo et mutus ope S. Walburgis sanati.

cap. 1 a Claudi sanati

Claudus quidam in famosissimo *a* Fuldensi monasterio plurimo tempore commoratus, famam Virginis audire promeruit. Qui ab illo die, quo erectis auribus verba referentis misellus excepit, tanto est amoris incendio inflammatus, ut ejus vix queat explicari affectus. Cœpit denique et viam et conviatores æstuanter inquirere, ut ad monasterium Manheim mereretur aliquando pervenire. Tandem compos voti effectus optati, et viam didicit et commeantes invenit. Tum animo jam feliciter saliente, gressu tamen obliquo cunctis notum oratorium adiit, et non claudicante spe, claudus corpore in ecclesiam introivit. Ubi dum attentissime Dominum exorasset, reflexo in gradu directo curvissimo pede, gratiam quam quæsierat, statim ambulandi promeruit. I

cap. 2 b c

3 Alius quoque ex villa, quæ dicitur *b* Tuzinga, nomine *c* Elimpertus, simili pedum debilitate quassatus, dum plurimis evolutis temporibus acrius laboraret, visum est ei, ut Virginis basilicam adire debuisset, ejusque ibi benignissimam clementiam imploraret. Quod et fecit. Arrepto igitur, quo potuit itineris gressu, voti desiderabilis effectum, quanta valuit aviditate complevit. Sed veniens prius se in oratione prostravit, et reum peccatis pectus pugno tundente corripuit, et veniam fusis lacrymis postulavit : quam et accepit. Nam statim omnis ab eo curvedo recessit, atque orthometron insueti tramitis sumpsit, et gratias Altissimo retulit. II B

cap. 3 d

4 Helemgerus etiam a Franciæ partibus quidam eodem pressus incommodo, devotus advenit, atque in ipso loco aliquo tempore mansit. Cumque pendentia de muro claudorum multorum jam de sua recuperatione gaudentium sustentacula frequenter adspiceret, de sua quoque cœpit et ipse salute tractare, atque submisso in terram vultu pallido, Christum attentius invocare. Qui dum id sæpius faceret, illam, pro qua precatus fuerat adeptus est sospitatem. Qui duo hactenus vicem acquisitæ gratiæ rependentes, sese in competenti armentario servitio manciparunt, ut ibi debitum redderent famulatum, ubi sanitatis consecuti sunt gradum. III

cap. 4

5 Si de omnibus, qui illic incessu pedum potiti sunt, claudis voluero texere orationem, ante deficiet dies, quam signorum evidentia plurimorum. Verumtamen ea, quæ ad memoriam veniunt, non æstimo silentio conticenda, quoniam, ut legimus, Dei narranda sunt opera, cujus sunt inexquisita judicia. Ideoque quamdam fœminam *e* Manswindam, ad mentem reducere festinemus, ut ipsa quoque, qualiter curata sit, enarremus. Ex villa namque quæ dicitur *f* Truthinga adveniens, et medelam corporis animæque in monasterio quærens, (erat enim pedum debilitate deformis et inhonesta) diutius ad cœlum orationis voces e pectore lugubri destinavit, et, ut sui Omnipotens misereri dignaretur, prolixo precatu flagitavit. Cui mox divina virtus et miseratio affuit, et gressum, quem perdiderat, integerrimum reparavit. IV C e f

cap. 5. g

6 In ipsa villa, in qua monasterium celebre situm est puer vocabulo *g* Beretgisus erat, in quo vivifica Trinitas ipsum idemque operari dignata est signum. Fuit enim per tres annos gressuum ambulatione privatus, ita ut ad nullius fructuosi operis exercitium habilis esse videretur. Quem tollens nimia referta mestitia genitrix, nuncupamine Ratila, ad basilicam detulit salutarem, ibique ante oculos Divinæ majestatis exposuit, et ejus inenarrabilem miserationem cum lacrymis et gemitu postulavit. Videns itaque de excelso cœlorum habitaculo Dominus mulieris fidem, curavit infantem, et matris precibus fecit ambulantem. Quo audito, domina utriusque, infantulum tradidit eidem ecclesiæ jure perpetuo possidendum, ut ibi quamdiu adviveret, servitii jura impenderet, ubi vires ad famulandum recipere meruisset. V D AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

7 Similiter Romanus quidam adveniens, et in porticu aquilonari, cum carruca, in qua delatus fuerat, miserabiliter jacens, sequenti die postera ambulandi meruit facultatem. VI

cap. 6 h i k

8 Accidit præterea quodam tempore, ut *h* Hildegarda Domina, pacifici Regis Ludowici filia, orationis gratia cum *i* Luitpoldo famosissimo Comite ad jam dictum monasterium deveniret. Non ergo immemor beneficiorum sacræ Virginis, præsertim cum sciret et crederet multa ibidem facta esse, et pene quotidie fieri miracula, adduxit in comitatu sequenti *k* ab ortu originario mutum, ut si dispositione superna gratissimum directi faminis donum mereretur percipere, audita apertius crederet, dum visa fidem auditis darent. Luitpoldus quoque, ut suspicor, non dispari desiderio tactus, commeantem secum detulit claudum. Ubi dum eadem nocte quiescerent, matutinali veniente synaxi, omnes in ecclesiam celeriter festinarunt. Cumque Dei famulæ inibi servientes Dominicos cœpissent concrepare concentus, astantibus etiam his, qui secum detulere prædictos debiles; mutus soluto vinculo plectri, clara cœpit loquelas emittere voce, et mirabilem Deum in Sanctis suis cordis jubilo collaudare. Et non solum ille verum etiam omnes, qui officio matutinali intererant, omnipotentem Deum collaudabant. Cernens ergo ille, quia, ut desideraverat, ita rei eventus impleverat; magno exhilarati cordis repletus tripudio, elevatis in cœlum manibus, gratias omnipotenti retulit Deo. E mutus sanatur

9 Sequenti denique ejusdem felicis horæ momento, et Luitpoldi prætaxati Comitis fustifer claudus cœpit exilire gaudenter, ac Salvatorem suum benedicere congruenter. Idem etiam Comes venerabilis, ut cognovit suum, quem detulerat, claudum exilientem, et laudantem Deum, lætitia cordis exultans, mirificum benedixit Dominum. Claudus VII

10 Ut ergo jocunditas gratulantium duorum cumulantius augeretur, duo evidentia et aperta miracula tertium roboravit. Nam quædam cujusdam clauduli mater, cum vidisset præeuntia signa duo esse patenter ostenta, et ipsa suum, quem exposuerat lamentabili editu natum, subintulit ad curandum. Sic præcedentibus curatis duobus, postremo astantibus universis sanatus est tertius. His ternis, duo præcipue desiderantes visis miraculis redierunt ad sua, ista narrantes e plurimis. VIII F

a MSS. aliqui Fuldensi. De eo actum 4 Febr. ad Vitam B. Rabani. — b Sicerario Tubinga. Academia antiqua nobilis, et sedes antiquorum Palatinorum et Comitum Tubingensium, de quibus Lazius lib. 8 de Migrat. gent. pag. 408, Crusius par. 2 Annal. Suev. lib. 7 cap. 1. — c Sicr. Elimpertus. — d MS. Ben. Helmgerus. — e Idem Manswindam. — f Serarius Wasser Truchtingam appellari asserit, civitatem Decanatus ruralis titulo insignem. — g MS. Ben. Perrechkisus. — h Aliis Hiltigarda et Hildigardis, coram Arnulpho accusata, regiis possessionibus privata, exul in monasterio Chiemsensi vixit, in gratiam recepta, sua majori ex parte recepit. [illegible] an. 894. — i Luitpoldus, aliis Luitholdus, Leupoldus, Liudholdus, Luitpaldus, nobilissimus Dux, cujus viribus, consiliisque res Boica sub Arnulpho ejusque filio Ludovico, quem suum propinquum vocat, stetit inconcussa. Huic ab Hungaris anno 908 occiso successit Arnulphus filius, illustris Bajoariæ factus Princeps. Consule Annales Boicos Brunneri lib. 7 et aliorum. — k MS. Ben. filium excissum.

Tubinga. Hildegardis fil. Ludovici II. Luitpoldus Dux Bajoariæ.

CAPUT II.

S. Walburgis patrocinio dæmoniaca liberata, et IV cæci visu donati.

De præteritis, quæ hactenus enumerata sunt, ipsa jam ratio finem cogit imponere, ut ad alia, de quibus narrandum est, calamum valeam inclinare. Multiplicia enim multipliciter enumerantur, resque cap. 7

per

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

A per ordinem constitutæ ex propriis accidentibus discernuntur. His omissis, redeamus ad eum, qui cœptus est ordinem. Inimicus diabolus, humano generi semper infestus, quamdam mulierculam, nomine *a* Matsuindam, flebili arreptione pervasit, et varia contritione quassavit. Igitur a dæmone tota possessa, et a tanto hoste miserabiliter captivata, cœpit de loco ad locum discurrere vaga atque erronea dentium stridore terrifica, multiplicium voce sonorum horrenda: ita ut in sui habitus qualitate tot variatim ostenderet species, quot milleformis hostis artium diversarum frequenter in se hominibus exhibet formas. Cumque sæpius, sæpiusque a partibus Danubii fluminis cursu avido sola ad monasterium pervolaret, et sanctimonialibus permaximos terrores inferret, verentes, ne serpens ille callidus in ipsa familia, opportunitate accepta, aliquid sui operis moliretur, reduci eam ad locum, unde venerat, magna cum interminatione jusserunt. Parvo interjecto temporis spatio, iterum sola ad idem monasterium cum pristino terrore cucurrit, metumque omnibus Dei famulabus ingessit. Illæ vero iterumque reduci eam cum celeritate maxima fecerunt, et ne ultra ad eumdem accedere conaretur locum, timide inhibuerunt. Sed nihil profuit. Nam statim B ut reducta extitit, ad monasterium rediit. Quod tanto tempore fecit, donec liberata ab hoste Virginis benignissimæ prece, optata rediit cum salute.

Liberatur dæmoniaca:

cap. 8 12 Paterfamilias quidam ex regione Suevia, *b* Frideloi insignitus nomine, cum Otfrida vocabulo conjuge, et filia Reginhilda necessitate perductus, Virginis auxilium requisivit. Nam prædicta eorumdem carissima filia, dum quadam die in opere muliebri constituta, nescio quid ex eodem complere voluisset, visus subito privata est dignitate. Cujus prælibati parentes, licet turbido vultu orbam aspicerent natam, tamen ad Virginis semper nominandæ præsidium spem habuere firmissimam. Credebant enim si eamdem cæcam ad ejus perducerent domum, quod ejus, qui de cælo prospicit, miseratione continua, cæcitate *c* detersa, via ei luminis redderetur aperta. Salus ergo secuta est fidem, dum cæcam filiam, hi qui adduxere parentes ad Virginem, statim reduxere videntem.

illuminantur cæci,

I

cap. 9 13 Fertur, quod ex provincialibus citra Rhenum locatis, quidam peregrinus, nomine Adalbertus, a nativitate cæcus, egenorum aliorum catervis insertus victus gratia requirendi, Virginis adierit domum. Erant enim sacræ dies Quadragesimæ, in quibus abundantius et pauperibus pro redemptione animæ

II

C victus impenditur, et ecclesia a fidelibus frequentius visitatur. Ubi dum veniens, erogatas partientium sumeret alimonias, refecto ex cibis exterioribus corpore, cœpit quoque mente tractare, qualiter liberari potuisset a luminum cæcitate. Verum cum a multis audisset, Virginem cæcos illuminare, studuit et ipse totis præcordiis ad ipsam pro sua caliginosa cæcitate clamare. Cujus fidem ut Dominus vidit; et Virginis preces in cælo pro misero precantis audivit, et cæco in terris humiliter postulanti misericorditer lucem, quam numquam aspexerat, ministravit.

cap. 10 14 Quodam itaque contigit tempore, ut pro admonendis, atque in Dei timore roborandis Dei ancillis, ipsum monasterium, juxta morem frequentius consuetum, probus piusque Pontifex Erchanboldus visitaret, et in eis sanctæ prædicationis creditam mellitis labiis sereret annonam. Cumque

III

adhuc in eadem cella consisteret et pro lucrandis Christo animabus attentius desudaret, quidam a partibus Franciæ cum agmine Clericorum et pauperum *d* flamina devehentium et Kyrie eleison voce canora canentium, a nativitate cæcus pauper advenit, et nisibus quibus potuit, in basilicam cum conviatoribus introivit. At ubi *e* fixis genibus in oratione D fibram etiam cordis erexit, et pius Dominus suam aurem placidam *f* propitius inclinavit, fusamque pauperis precem audivit, lumen quod natura negaverat, sua mira potentia condonavit. Quo viso, Præsul et omnes qui affuere miraculo, laudes in excelsis reddiderunt Deo.

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

15 Non incongruum videtur, si sequens præcedenti æquiparetur miraculo, cum cæcus ille fuerit, qui, ut diximus, patenter ibi lumen accepit; orbus et iste, de quo series texitur, qui etiam in eadem ecclesia diem videre promeruit. Transeunte namque festiva solennitate Paschali dum, *g* Albaria sequens hebdomada, Adalbertus Comes *h* nominatus, a rure Francorum illustrium, monasterium petiit. Ubi dum divinum officium stans in basilica cum suis audiret, incognitus quidam affuit cæcus, et inter ceteros stetit adductus. Nec mora, facta ad Deum prece humillima, lux ejus noctem fugavit ab oculis, cernentibus et mirantibus qui aderant universis. Cumque talem in se agnovisset virtutem, Creatori reparatorique suo retulit laudem. Rediensque sanus et incolumis ad patriam, illud quod in se divina peregit dignatio, ubicumque potuit divulgavit. cap. 11

IV

a *Al.* Motsuindam et Mutsuindam. — b *Al.* Fridiloi. c — *Stev.* deserta. — d *MS. Ben. addit* commixto. — e *Al.* flexis. — f *MS. Ben.* protinus. — g *Id est, hebdomas post octavam Paschæ, seu Dominicam in Albis, quando baptizati vestem albam deponebant.* — h *Hic tertio occurrit* Adalbertus *lib.* 1 *num.* 14 *dicitur* Comes Alamanniæ, *lib.* 2 *num.* 14 Comes famosus. *hic* Comes *veniens a* rure illustrium Francorum *clarus Orientalium. An tertius* Babenbergensis, *qui Reginonis* decus Francorum, *anno* 908 *decollatus*? E

Adalbertus Comes.

CAPUT III.

Mira ingluvies et fastidium cibi per S. Walburgim depulsa.

Duo, favente miseratione superna, in fine hujus libelli narraturus sum a seculis inaudita miracula, et rudibus mentibus valde difficilia. Verum Creatori ex creatura quicquid vult facere creditur esse facillimum, ideoque quod refero nulli videatur ambiguum, quia antequam scriberem, satis habui expertum. Villam dicunt incolæ in pago Sualaveldico *a* Drutelingam, in qua quædam mulier, nomine Friderada, dum familiarius ceteris, in obsequio domini *b* Ediramni suæque dominæ uxoris ejusdem, diu noctuque serviret, adveniente insperata injuriæ pœnalis angustia, gravi cœpit corporis infirmari molestia. In qua dum pene annorum duorum *c* circulo miserabiliter laborasset, miseratione tacta siderea, modici est levaminis dono potita. *d* Ubi ergo virium paullatim sibi sensit adesse vigorem, tanta etiam in ipsa crevit ingluvies, ut augescente quotidie avidissimo desiderio gulæ, vix a quoquam cibi edulio potusve F apposito haustu valeret impleri. Cui dum plurima parentes, sanguinis unitate jugati, quotidie ministrassent, illaque majora semper inquireret, deficientibus jam pene impensis, quid de ea facerent, sollicite tractare cœperunt. Nondum enim pedum officium meruerat obtinere: verum cum tripediis, sicubi poterat, flebiliter se trahebat, viresque in virili adhuc corpore semper amisisse lugebat. Inerat ei permaximus ex gulæ intemperantia, ut ipsa mihi retulit, pudor; dolebat ineffabiliter, quia ei lacrymosus curvedinem intulit languor. Meditabatur, quanta sua in dominorum, dum adhuc viguit, extiterit famulatu devotio, quantaque tunc eam preteriret carnis peccatricis inopinata contritio. Tum cum affinibus ipsa consilio felicissimo sumpto, ejulanti pectore, et singultuosa voce dominam petiit, ut ad oratorium sacræ Virginis pervehi mereretur. Quo cum venisset, et duobus diebus posita in oratione consisteret, lucem cunctis tertio ministrante, gressuum debilium adepta sanitatem. Hoc patrato miraculo, statim ejusdem famulæ nuntiatum est domino. Ex

cap. 12

Mulier post morbum claudicans,

et ingluvie laborans,

gressum recipit.

A Ex quo gavisus, cum conjuge sibi unita, nec non familia universa, directo ad monasterium calle, ubi sanata fuerat famula, venerunt; et rei gestæ veritatem, sicut auditu didicerant, invenerunt. Qui mox pro munere donarii congruentis, eamdem sui juris et dominationis ancillam, in qua signum ostensum fuerat, altario gestientes tradere voluerunt, ut ibi jugiter deserviret inter alias inibi famulantes. Verum hoc Liubila renuit, et in eodem loco aliquandiu manere præcipiens, post paucos dies dominis sanam et incolumem retransmisit.

17 Sed statim ut rediit, languorem incurrit. Videns autem præfatus muliherculæ dominus haud sanum fuisse consilium, quod a monasterio quoquo modo foret abstracta, præsertim cum liquido videret, quoniam esset iterum divinitus visitata, consultius fore dijudicans, ut eam patenter Virginis dominio ex suo jure contraderet, rursum cum prompta animi voluntate deductam ad cœnobium famulam languore corporis stimulatam, a suo in perpetuum servitio fecit immunem et traditione peracta firmissima, Virgini reddidit servientem. Quod dum fecit, statim convaluit. Ubi ergo se vidit valentem, de sospitate acquisita cœpit esse lætissima.

eumdem amissum secundo recipit :

B 18 Verum gulæ appetitu permaximo sæpius tacta, crevit etiam in ea immoderata cum pudore tristitia. Visum est ei denique, ut suæ confusionis enormitas alicui ex sanctimonialibus medicinali confessione secretius panderetur; quatenus, divina operante virtute ab eadem erui mereretur. Cumque opportuni temporis congruentia speculata, Deithildam ejusdem procuratricem ecclesiæ in remotioribus positam contemplaretur, verecundiam *d* balbutientibus labiis professa est suam, et ut sui misereretur orationis sanctæ juvamine, et consilii rationabilis firmitate, toto mentis est deprecata conamine. At illa, ut moris est timentium Dominum, dum flebilem confessionem audisset, eventum suæ miseriæ sollicite confitentis, flexibili ei compassa est animo, cœpitque prius, oratione peracta, diligenter inquirere, quo ei valeret mederi consilio. Tunc venit in mentem, ut ei panis benedicti portio conferretur, et sic ei appetitus mali desiderii tolleretur. Accito denique Himondo venerabili, ut vultus indicat, proboque Presbytero, petiit, ut panis allatus mox benediceretur ab eo. Qui illico, ut mos est benedicentium, benedixit, et de ipso percipiendum fœminæ tradidit. Ut ergo ex eo gustavit, paulatim esuries ita se subducere cœpit, ut miro modo, sicuti prius de die in diem cumulata excreverat, ita postmodum quasi viribus fractis, C infirmata tabesceret. Sic pro esurie, crescente fastidio, ad ultimum nihil aliud, nisi caseum aut lac edere potuit, et quoties ut biberet aliquid sitis extorsit, pro potu communi lac solummodo sumpsit. Et hoc, anno fere dimidio. Postea vero, si quando hæc eadem Dei dona gustatura suscepit, statim expuit.

Ingluvies indicata sanctimoniali :

d

tollitur panis benedicto :

succedit fastidium :

19 Cumque sæpius, sæpiusque eumdem cibum potumque perciperet, et quoties sumeret, toties inclinata renceret, cernens laborem spuendi ulterius tolerare non posse, petiit cum demissa satis humilitate, a supra jam nominata Dei famula Diethilda, ut nihil ei stipendii victualis impenderet; quippe cum omne quod impenderat, perdidisset. Tum Dei famula ut verba suadentis, imo precantis audivit, licet nolens et invita, consensit. Tamen satis mirari cœpit, qualiter corpus viventis, nisi ægritudinis molestia prægravante, sine victualibus a mundi origine institutis, possit subsistere. Crevit ergo cum admiratione inexperta a seculis virtus, quam misericors et miserator operatus est Dominus. Igitur prædicta Dei ancilla, quid de illa ageret, procul dubio æstuante, ad eam tandem, quæ in ipso vico prope monasterium Virginis e regione montis sita est, D ecclesiam destinavit : et cuidam ex consororibus suis, quæ ibi procurandi gratia fuerat constituta summa cum diligentia commendavit. Illa non ignorans, unde res ageretur, suscepit, et cum omni diligentia custodivit, sexque hebdomadibus fere secum tenuit, in quibus nec aliud manducavit, nec quicquam potus corporei sumpsit.

abstinet omni cibo et potu,

sex hebdomadis :

20 Illis expletis, Deithildis jejunam visitatura ad basilicam venit. De cujus statu et conversatione dum attentius inquisisset, audivit, sicut prius audierat, ab omni cibo, potuque eam bis terna Sabbata jejunasse. Tum illa, ut solitum est mulieribus, multis lepidisque quempiam mulcere blanditiis, ut suis valeant inclinare sermonibus, cœpit eam lenibus aggredi hortamentis, ita inquiens : Miserere, o misera, tui jam pene exanimi corporis, miserere animæ pereuntis, et quasi jam inferni januas penetrantis. Quis enim vivens, si victus privetur solatiis, non statim privabitur vita? Quis mortuus, dum vivente adhuc in corpore constitit, non tali juvamine vixit? Noli, ait, noli, carissima filia, hujusmodi te obstinatione seducere, quin potius ad mentem festina redire, et aliquid cibi potusve tibimetipsi consulens percipe. Quis sane de te hujusmodi E famam agnoscens, aliud, nisi ridiculum et deliramentum esse fateatur, cum vere nullum vivere, nisi victualibus corporeis posse testetur? Age ergo, audi vocem fideliter suadentis, Dei Virginis famulæ, et gustans paullulum de communis cibi eduliis potusque liquore, vires resume, ut nobiscum pariter vivere possis in pace. Pallor enim ostendit in cute, quod te compendium cito rapturum sit mortis acerbæ. Si vero aliqua inimici falleris fraude, fatere, filia, fatere, et noli erubescere. Credo pro certo, si feceris, quia statim Christi virtute, sanctæque Virginis prece erueris. Non est, fateor, dignum, ut tale aliquid ad aures perveniat mentium reprobarum, quæ semper Christi virtutibus obire conantur, et de earum vanissima falsitate vivam pervertere veritatem : ne, dum hujusmodi ineptam audierint fabulam, operatrici virtutum incipiant derogare, nosque ejus devotas ancillas falsiloquas gannienti ore clamare : ficque fiat, ut plura, quæ acta sunt et aguntur in isto felici loco miracula, ex uno inaudito et idcirco incredibili tegantur prodigio. His auditis ancillula *e* corde compuncta volebat quidem aliquid gustare, nec poterat, quia eam, ut credo divina sagina pascebat. Sed ne hortantis Dei famulæ blanda et suasoria contemneret verba, ex deteriori, quam nominant, sicera (deterior enim est, quia posterior) F pocula ab ea sibi petiit propinari. Ex qua dum impressis vasculo labiis modicum ebibisset, per tenues statim oculos, nec non per odoriferas nares erupit, ita ut mox visum amitteret, quo lucem cernere consueverat temporalem. Tum iterum ab eadem, in qua tunc morabatur basilica, ad Virginis perlata est oratorium, prius in jam dicta ecclesia duobus dimissa diebus. Veniens igitur cæca, ibique juxta morem pristinum jejuna consistens, parvo interjecto temporis emolumento visitata clementer a Domino, visus adempti meruit recipere sanitatem.

importuna persuasione

e siceram bibit ;

emittit per oculos et nares :

unde cæca ;

21 Perstitit tamen in ipsa, in qua dudum perstiterat, cunctis abstinentia mira. Cumque materfamilias Liuwila, ceteræque secum commorantes Dei ancillæ de hujusmodi re oppido mirarentur, accepto tandem sano consilio cito Pontificem venerandum, ad cujus dominium et diœcesim idem pertinet monasterium, adierunt, remque per ordinem, qualiter ab initio gesta fuerat, narraverunt : ut tale signum, si tamen probabile et efficax videretur, ejus roboraretur judicio, cujus deceret aut asseri aut negari elogio. Ille vero, ut audivit, obstupuit; non

visum recipit ;

iterum diligenter observata abstinet omni cibo et potu,

AUCTORE WOLFHARDO PRESB.

A non tamen liquido credidit. Verebatur sane, ne aliqua milleformis astutia deceptoris fraudata, visus hominum falleret, et in remotioribus posita, victum communem perciperet. Timebat e contra, ne, si signum admirabile, ratione veritatis dictante, non crederet, delicti culpam incurreret. Quocirca cum suis prudens consilium sumpsit, et Meginjerto, qui eidem altari deservit, Presbytero, Pontificali auctoritate iterum iterumque mandavit, ut eam, de qua loquimur, famulam in suam custodiam sumeret, et sex plenas hebdomadas, cum summa diligentia et industria conservaret, ut si intuitus humanos astutia diaboli falleret, diligentius observaret. f Quod prædictus Presbyter et diligentissime observavit, et requirenti Episcopo fidelissime renunciavit. Tunc Episcopus omni dubitatione detersa, quasi jam compulsus credidit, et ut crederetur a cunctis, sua auctoritate firmavit. Sic denique adhuc jejuna consistit tertio a solennitate Confessoris Christi Martini vergente anni circulo usque ad diem hanc. Operatur tamen juxta modulum facultatis, quidquid ei fuerit commendatum. Cælestem vero Eucharistiam dum sumpserit, nisi omni cum festinatione dormitum statim ierit, vomibunda consistit: atque hoc uno, ut testatur, remedio convalescit. Mirum in modum, H ut corpus humanum jejunia non abhorreat, et tamen vivens super terram gradiensque permaneat. Sed omne quod hic videtur impossibile, omnipotenti Christo creditur esse possibile. Qui cum esset Deus, et imago Patris, pro hominibus factus homo, contra naturam essentialis Deitatis, corpus, quod assumpserat, voluit esse passibile, ideoque ipse qui est, concedit esse omne quod est; quia in eo consistit quod est. g.

præterquam Eucharistia

a Treuchtlingea oppidi sacri Rom. Imperii Marescalcorum a Pappenheim nunc castro insigne juxta Almonium non procul ab ipso oppido Pappenheim. *Ita Stevartius.* — b *Alii* Ederamum et Ederhammi. — c MS. *Ren.* curriculo — d *Idem MS.* palpitantibus. — e *Idem* Satis adhuc jejuna. — f *Idem MS.* Quod et fecit, et ut prius narratum fuerat, ita et non aliter se invenisse narravit. — g *Petrus Stevartius vir in antiquis MSS. eruderandis et illustrandis solertissimus, ad finem suarum Notationum in quatuor libros de Vita S. Walburgis sacratissimæ Virginis et Abbatissæ ab Wolfhardo Presbytero conscriptos editarum, lectoribus hæc monita prudenter inculcat.* Nec quemquam moveat, *inquit*, quod in libellis miraculorum percensentur quædam, satis, ut primo intuitu apparet, exilia et minuta. Nam Deus in omnibus operibus suis, etiam parvis magnus, imo usque magnus est. Æque enim magnus est in formica, ac in elephante, æque magnus in culice ac in camelo: quia nihil horum, nisi ab omnipotente illa dextera condi crearive potuit. *Hæc magnus ille theologus Stevartius. Addimus et hoc monitum: si alicui sequentes Vitæ ejusdem S. Walburgis videantur superfluæ, et quasi absque ullo usu redundantes, inter legendum ut prætereat per nos licere. Nobis religio fuisset, si quæ a Pontificibus Adelboldo et Philippo, viris admodum litteratis, et in illustri constitutis dignitate, scripta erant, neglexissemus. Imo quam sexto loco Vitam damus, judicavit Stevartius vir doctus typis dignam, quam dubitavimus plurimum num posito hic repe-* C *teremus; sed viri illius judicium evicit apud nos, et ubi speramus apud lectores, qui uno quasi intuitu conspicient, quis singulis prope modum seculis de cultu sanctissimæ hujus Virginis promovendo apud variorum hominum piissimorum animos fuerit sensus.*

VITA II S. WALBURGIS

auctore a Adelboldo Episcopo Ultrajectino.

Ex MSS. Ultraject. et in aliis, collata cum Capgravio, Historia Sanctorum ante annos CLXXV *excusa, Surio, et Breviariis.*

CAPUT I.

Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio.

Ex Anglia in Germaniam venerunt

Postquam Deo cara Anglorum natio per memorandi Gregorii Papæ apostolatum a Gentilitatis errore ad Christianitatis veritatem conversa est, multi ob cælestis spei remunerationem ex eorum numero ultra maritimam patriam usque ad b Francorum pervenerunt Imperium. Ex quibus Bonifacius sanctus, dum c hic in peregrinam pervenisset provinciam, quasi nativam adeptus est sibi patriam, dum d Moguntiacensis præsulatus ob sua merita adeptus est Cathedram. Ex ejusdem quo-

SS. Bonifacius,

D que d Angliensis insulæ silva proruperunt huc ad nos tres fœcundissimæ arbores, duo videlicet uterini fratres Williboldus et Winniboldus, cum Deo et hominibus sorore carissima Walburga: quorum prior, Williboldus scilicet, ordinante illum præscripto Bonifacio, ad Heystatensis Ecclesiæ promotus est pontificium: ibique angelicam vitam perducens, tandem beatissime abiit, non obiit. Alter vero totum se Christi servitio mancipans, mundanaque omnia funditus respuens, locum, qui dicitur Heydanheim, sibi ad incolendum elegit. Ibique continuis orationibus munitus, spe roboratus, fide armatus, eamdem, quam cum fratre, monachicam susceperat conversationem, strenuissime usque ad exitum animæ finiens multos post se f ad bene vivendi regulam prævius exhortatus est.

Willibaldus, Wunibaldus, Walburgis:

2 Post g horum vero discessum soror eorumdem, totius fœminei sexus decus post S. Mariam, Waldburga, quibuscumque potuit se imitabile præbens exemplum, eidem puellaris catervæ monasterio in præfato loco Heydanhem præstituta est materfamilias, ad omnia quæ a Christo posceret semper efficacissima. Contigit ibidem quondam Vespertina hora peracta, revertente hac ipsa de ecclesia ad suum habitaculum, ut quidam ecclesiæ ejusdem custos, h Guomerandus nomine, ingruentibus noctis tenebris E petenti Walburgæ lumen sibi prævium stultus denegaret. Ad quam injuriam insuperabilem retinens patientiam, ornata sanctimonialium catervula, peractisque divinis laudibus, dormitorium adiit. Tunc mox mirum in modum ibidem tanta luminis flagrantia enituit, ut ejusdem domicilii pavimentum penetrare videretur, et sic usque ad matutina permansit præconia. Stupentibus hinc omnibus Deo sacratis Virginibus, et exultantibus ad religiosissimæ Matrisfamilias lectulum concurrentibus, illique cœlestis fulgoris immensitatem insinuantibus, illa prorumpens in lacrymas, sublevatis ad Deum oculis et manibus dixit: Tibi, Domine Jesu Christe, cui humilis ancilla a cunabulis servire decrevi, de hoc collato munere gratias ago, qui ad exercendas ancillarum tuarum mihi cohærentium mentes me indignam luminis tui adjuvamine consolari dignatus es, tetrique horroris caliginem clementiæ tuæ radiis evacuasti: et id nequaquam meis, sed i fratrum meorum, tuorum videlicet famulorum, adscribo meritis.

hæc fit Abbatissa Heidenheimii

nocte luce cælesti illustrati:

3 Post obitum beatissimi k Episcopi Williboldi fratris S. Walburgæ, contigit illam, sicut fœminei sexus natura esse cognoscitur, l intolerabilis exinde F fuisse impatientiæ. Tunc quondam vespertino tempore, nullo ex illa cognoscente familia, de monasterio egressa, venit ad cujusdam domum divitis: et ante fores ejusdem quasi quædam peregrina et ignota sola constitit. Quam videns dominus domus, ignarus quæ esset, cum universis domesticis suis æstuabat, ne rapida suorum canum audacia eam laniando decerperet: jussit, ut, quæ esset, ocyus indicaret. Tum illa: Nequaquam, inquit, metuo, quod tu vereris canes me posse crudeli dente contingere, nec Walburgam (sic enim nuncupor) mordere valebunt. Ipse enim qui me huc ad tuam domum perduxit incolumem, ad locum, unde veni, illæsam poterit me perducere: et ipse domui tuæ conferet medicinæ solamen, si tota fide eumdem credideris esse medicum medicorum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat, illico prosilivit, animoque consternatus, quare tam nobilis puella et omnipotentis Dei famula ad ostium constiterit, requisivit. Tunc illam cum omni veneratione suscipiens, omnem illi debitæ servitutis famulatum exhibuit. Hora vero nocturnæ requietionis interrogata, ubi vellet requiescere, respondit, se nusquam alibi velle pausare, nisi in cubiculo, in quo ducta

noctu egressa

canum ferociam contemnit:

puellam morientem precibus sanat:

A filia ejus usque ad mortem valida ægritudine perducta jaceret, cujus funebria jam a patre et matre præparabantur. Quibus præ nimio dolore ejulantibus, intravit cubiculum, et totam noctem educens insomnem, orationibus ad Dominum per transactam noctem profusis, in crastino puella incolumitate integerrima convaluit. Quo viso parentes miraculo, Deo omnipotenti, qui occidit et vivere facit, percutit et sanat, multimodas persolventes gratias, amantissimæ Deo et hominibus Virgini plurima protulerunt xenia, seseque ejus sacratissimis precibus commendaverunt. Illa autem donorum pretiositatem refutans, Christumque solum ante omnia diligens, ad monasterium regressa est; et quanto magis in se divinam comperta est vigere clementiam, tanto ad arctioris vitæ *m* excellentiam semetipsam de die in diem coaptavit.

m

4 His duobus miraculis inter alia nobis cognitis in sua vita peractis, beatissima Virgo cum in Deo corroborata, mundum cum suis concupiscentiis penitus superasset, omnibus se sequentibus ad omnem religionem imitabilis facta, tandem ex hoc mundo triumphans, obiit, et ad paradisum sui triumphi bravium susceptura beatissime abiit *n* : et in eodem quo semper Christo ancillabatur monasterio, cum maxima sepulta est honorificentia.

sancte moritur :

n sepelitur :

B

5 Parvo ex hinc tempore decedentibus ejusdem Ecclesiæ Pastoribus, in qua S. Walburga condebatur, contigit Otgarium venerabilem virum Heystatensis ecclesiæ Cathedram obtinuisse, qui cum minori, quam ratio deposceret, honestate idem monasterium, in quo beatæ Virginis corpusculum humabatur, excoluisset; quadam nocte per visionem fertur sacra Virgo hujusmodi verbis illum compellasse : Cur, inquit, Otgari Præsul Deo digne, monasterium quo corpore sum recondita, sic negligenter hactenus habere voluisti? Nam servorum illuc convenientium temulentis quotidie calcor pedibus, vulgaribusque vestigiis comprimor. Cito enim cognosces, quoniam tale aliquod tibi indicium pandam, quo non recte te erga me et domum Dei egisse comperias; ut, si te reum exinde cognoveris, veniam merearis. Quod non falsum esse visum post non multum temporis, rei comprobavit eventus. Nam statim in proximo dum erecti essent parietes ejusdem fabricæ, et prominens trabium compago sequenti die super muros deberet apponi, noctu aquilonaris paries subito usque ad terram corruit; terroremque haud minimum tam domesticis quam cunctis circumquaque conversantibus incussit. Facto autem mane, cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi convenissent, custos ejusdem ecclesiæ, nomine Reginfridus præscripto Præsuli Otgario per velocissimum hoc intimavit *o* nuncium. Qui hoc audito mox visionem, quam *p* viderat, esse completam intelligens, illuc acceleravit; atque cum omni festinantia ecclesiam cum devotissimis restauravit comprovincialibus, atque dedicavit. Transacto igitur anno memoratus Episcopus suos Archipresbyteros *q* Walconem atque Adhalungum cum quadam sanctimoniali, Liubila nuncupata, illuc transire præcepit, quatenus corpusculum S. Walburgæ cum summa diligentia effodientes et cum nolarum clangoribus hymnorumque concentibus, omnique reverentia ad Heystatense deportarent cœnobium quod cum omni populari exultatione *r* undecimo Kalendas Octobris perfecerunt. Sed et ejusdem Antistitis jussu fratris S. Walburgæ Winniboldi membra post tres dies *s* octavo Kalendas Octobris ex eadem ecclesia tollentes, ad eumdem locum transtulerunt.

Olgarium Episcopum de contemptu sepulturæ arguit :

C

o

p

q

transfertur Eystadium.

r

s

a *Titulus in MS. nostro præfigitur.* Vitæ Beatissimæ ac Deo dilectissimæ ac paradoxæ Walburgæ. *Scriptam esse ab Adelboldo* 10 *Episcopo Ultrajectino diximus supra pag.* 512 *num* 7 *in annexis miraculis Vitæ factis virtutes operaque ejus memorantur.* — b Francorum Imperium *late sumitur pro omnibus ditionibus, quæ Domino Caroli Magni ejusque posterorum subditæ fuerant per Gallias, Belgium, Germaniam.* — c S. Bonifacius *primo in Frisiam appulit tum Francis subjectam, atque tres annos, (Beka tredecim scribit) cooperator S. Willibrordi in diœcesi Ultrajectina et Frisiorum conversione laboravit : colitur* 5 *Junii.* — d *Fuerat plurimis annis Episcopus ad conversionem Gentium constitutus, tandem data ei Sedes Moguntina : eaque urbs tum* metropolis Francorum *appellabatur. Consule notat.* 23 *Serarii ad Vitam S. Bonifacii lib.* 3 *rerum Moguntiacarum.* — e *MSS. aliqua,* Anglensis. — f *In MS. et* 2 *Trev.* ad bene vivendum præmius exhortatus. *at prævius in Legenda Lovan. Surius mutato stylo ita scribit :* multusque suis exemplis ad bene vivendi studium perduxit. — g *Ita omnia MSS. cum Capgravio et Lechaudr. Brev. Morin. At Surius ita correxit :* Ubi vero Winnibaldus excessit e vivis, fœminei sexus *etc. Consentit in priori Vita Wolfhardus.* — h *Alias,* Gaumeradus et Goumeradus. *Surio,* Gonmeradus. — i *Wolfhardus,* precibus mei et tui devoti famuli fratris. — k *Ita omnia MSS. cum Legenda Lovan. et Capgravio. At Surius deleto Episcopi nomine,* Winnibaldum *expressit, quam anno* 761 *obiisse supra diximus, et S. Willibaldum post obitum S. Walburgæ videri superfuisse.* — *Sur.* immodico correpta dolore. — m *MSS. Trev. et S. Max.* clementiam excellentem. — n *In Historia Sanctorum, seu legendæ tomo* 2 *Coloniæ* 1483 *et Lovanii* 1485 *excuso, hæc interponuntur.* Legitur autem, quod ipsa pro conservanda castitatis munditia, adeo virorum tactus in vita sua semper exhorruit, ut etiam post mortem, cum vir quidam corpus ejus sepeliendum contingeret in testimonium pristinæ custodiæ puritatis statim concuti et tremere cœpit. — o *MS. Antu.* internuntium. — p *MS. Ultr.* audierat. — q *Sur.* Valtonem et Alungum cum Hubila. — r *MS. Ultr.* octavo. — s *Idem,* quinto.

D

AUCTORE ADELBOLDO EPISC. EX MSS.

CAPUT II.

Pars reliquiarum S. Walburgis donata Liubilæ Abbatissæ. Ingluvies aliique morbi sublati.

E

Sed postquam beatissima Walburga Heystatenses fines per semetipsam visitare dignata est; contigit postea ut memorata sanctimonialis Liubula a suis propinquis, multum sibi invidentibus, ita coarctaretur, ut tam violenter, quam ingeniose a sua eadem materna prope expelleretur hæreditate. Sed saluberrime anxia, inito consilio petiit ab Heystatensis ecclesiæ Ercenbaldo Antistite, ut sibi concederentur S. Walburgæ reliquiæ, quatenus si illa in obtinenda sua materna prævaleret hæreditate, hanc Christo suæque Virgini Walburgæ jure perpetuo condonaret. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso etiam terminum habere felicissimum meruit. Anno igitur ab Incarnatione Domini octingentesimo nonagesimo tertio, regnante Arnulpho, apertum est sepulchrum Walburgæ, beatissimæ Virginis, in quo tempore Otgarii Episcopi fuerat collocata, atque ob sepulturam ab eodem Episcopo minus procuratam in visione, ut jam præscriptum est, multum austeriter increpabatur.

Liubila petente reliquias,

operitur sepulchrum an. 893.

7 *a* Contigit miraculum a seculo inauditum, multiplicibus atque manifestissimis compertum testimoniis. Quædam cujusdam familiæ ancilla, nomine *b* Fritherada, dum familiarius ceteris in obsequio sui domini suæque uxoris assidue ancillaretur, subitaneæ ægritudinis molestia carpebatur : in qua dum miserabiliter biduo vexaretur, paulisper convaluit : sed tanta deinde succrevit sibi ingluvies, ut non saturari ullatenus, sed vix refocillari potuisset. Cui dum plurimam ejus propinqui victus copiam imprimis administrassent; illaque de die in diem majora semper subsidia concupisceret, quid de ea facerent sollicite tractare cœperunt. Nondum enim incessu fruebatur sed scabellulis debiliter reptabat. Tunc suo suorumque consilio parentum, dominam petiit, ut præfatæ Virginis oratorium adire mereretur. Quo permisso, dum veniens instanter supplicaret die tertio debilium pedum adepta est sanitatem. Quod audiens prædictæ familiæ dominus videlicet, ejusque domina, nimis gaudentes acceleraverunt illuc pervenire, eamdemque ancillam S. Walburgæ in proprietatem ibidem jugiter ad serviendum dederunt. Sed Abbatissa præfata Liubila hoc renuit, ibique illam aliquamdiu manere permittens, post paucos dies dominis suis incolumem remisit.

a

F

clauda ingluvie laborat.

b

in oratorio S. Walburgis gressum recipit :

consilium

AUCTORE ADELBOLDO EPISCOP. EX MSS.

iterum clauda recuperat gressum : c

A 8 Sed mox ut regressa est, pristino languore correpta est. Videns autem prædicta domina non bonum consilium fuisse, quod ullo modo a monasterio post sanitatem abduceretur, cum festinatione eam reducens, ecclesiæ in proprium tradidit famulatum, statimque convaluit : sed c intolerabili gulæ appetitu fatigabatur. Sed dum nimis inde laborans verecundaretur, inito consilio prudenter confessa est hoc cuidam Thiedildæ ejusdem monasterii procuratrici,

pane benedicto liberatur ingluvie : d

quatenus ejus orationibus ab hac insatiabili ingluvie sublevaretur. Quæ ejus afflictioni compassa, salubre excogitans consilium, fecit eam accipere benedicti panis portionem a quodam venerabili Presbytero, nomine d Reimundo. Ut ergo ex eo gustavit, ita paullatim miro modo decrescere cœpit et annihilari, ut antea consuevit augmentari, ut tandem nihil aliud

laborat fastidio omnis cibi :

edere nisi caseum et bibere nisi lactis valde modicum circa fere dimidium annum potuisset. Postea vero ita illi penitus corporalis nutrimenti defecit desiderium, ut si aliquando tentaret de aliquo gustare statim evomuisset. Cum vero cibi omnino sine celeri vomitu nihil posse gustare credula extitisset, rogavit prædictam Dei famulam Thiedildem, ut nihil vitalis stipendii illi impenderet, cum omne quod impenderet perdidisset. Tunc rem a seculo inauditam

B stupefacta, ullum quippe corpus posse absque alimento tamdiu vivere, quid de ea ageret, nimis æstuabat. Tandem ad alteram illius monasterii ecclesiam ibi prope positam eam direxit, commendans eam cuidam ex consororibus ejus, quæ ibidem procuratrix constituta erat. Quam suscipiens cum omni diligentia observavit, sexque hebdomadis fere secum detinuit : in quibus eam nihil manducasse vel bibisse certissimum fuit.

9 Quibus expletis, venit præfata Thiedildis hanc visitare, quod factum fuisset, comperit. Tunc Dei ancilla Thiedildis diversis modis et blanditiis cœpit eam exhortari, dicens : Noli, carissima filia, noli hujusmodi obstinatione te seducere, sed potius ad mentem accelera redire, et alimoniæ aliquid, tibimetipsi consulens, percipe; si vero quolibet falleris phantasmate, fatere filia, et noli erubescere : credo pro certo si feceris, quod mox Dominæ nostræ precibus adjuveris. His auditis ob nimiam objurgatio-

e

nem erubescens, e coacta tentabat aliquid gustare, nec poterat. Sed ne exhortantis Dei ancillæ suasoria

sumpto cibo cæca :

verba contemnere videretur, petiit sibi de deteriori sicera porrigere. Ex qua dum permodicum invita degustasset, mox per nares et per oculos id parum,

sanatur :

quod degustavit, erupit, ita ut mox cæca efficeretur.

C Tunc ad monasterium reducta non post multum temporis visum recuperavit : sed in eadem, qua prius cunctis obstupenda detinebatur abstinentia, perduravit. Cumque prædicta materfamilias totaque illa puellaris congregatio de hujusmodi inaudita unquam caussa nimis obstupescerent; inito consilio, Præsulem venerandum, ad cujus diœcesim id monasterium subjiciebatur, adierunt : remque per ordinem ab initio gestam narraverunt, quod ejus prudentiæ super hoc incredibili signo videretur esse discernendum et statuendum. Ille vero hoc audito obstupescens, nullo modo credulus, verebatur ne aliqua milleformis diaboli astutia delusa visus hominum falleret, eique alimoniæ refocillatio in secretioribus posita qualicumque arte administraretur. Tunc cum suis inito consilio, vocatoque de monasterio S. Walburgæ valde religioso Presbytero, auctoritate pontificali iterum iterumque mandavit, ut eamdem ancillam, de qua loquimur, in suam susceptam custodiam, ne aliqua astutia humanos falleret obtutus, cautissime observaret. Quod et fecit, et ut prius narratum fuerat, a se diligentissime compertum Episcopo nunciavit. Tunc Præsul omni dubitatione detersa quasi jam compulsus credidit. Sic denique adhuc triennio a S. D Martini Missa usque ad illum consistebat diem. Ope-

solam Eucharistiam percipit

rabatur tamen juxta facultatis modulum quidquid illi fuerat injunctum. Eucharistiam vero quoties sumere nitebatur, nisi cum omni festinatione dormitum iret, mox vomitabunda constitit. Quidquid ergo nunc humanæ videtur impossibile imbecillitati, omnimodis Divinæ facillimum esse credatur majestati.

f

10 f Postea igitur prudentissimus in omnibus Ercamboldus missus illuc cum suis aliis boni meriti viris Archipresbyteris corpusculum beatæ Virginis jussit effodi, inventumque diligenter contrectari. Quod nimia trepidatione cum divinis laudibus adimplentes, effodiendo invenerunt reliquias sanctissimæ Virginis, nimium adamandas, quasi tenui humore

Pars reliquiarum Moenheim defertur :

madefactas. Quæ quamvis tantum essent roscidæ, nullo tamen pacto, saltem unus pulviculus valuit manibus attrectantium adhærere. Sublata tunc ex Heystatensi monasterio corpusculi sacræ Virginis portione, prout Episcopus dictatum habuit, turbulentissimus mœror et ejulatus Heystatensibus, quasi totam matronam sibi ablatam deflentibus, exortus

epilepticus sanatur :

est. Interea dum tanta optati muneris patrocinia cum magna exultantium gloria ad locum, qui dici- E tur Movenhem, ducerentur : quidam forte epilepticus puer sacri ponderis feretro obvians, sub eodem se incurvans, ipsam quam quæsivit sanitatem recepit. Tunc subito, ut omnes commeantes testati sunt, tanta in eodem loco odoris redolentia confragravit, ut nares prætereuntium vel subsequentium feretrum ferre vix potuissent.

a *Sequentia miracula ex Wolfhardo selecta. Quod primum, narratur ab eo lib.* 3 *cap.* 3 *contigit an.* 893, *biennio post corporis translationem.* — b *MS. Antu.* Frichterada, *Sur.* Friderada. — c *Additur in MS. Antuer.* singulis diebus. — d *Aliis* Reinundo, Remundo, Inimundo, Mundo. — e *In MSS. Antu. et S. Max. addebatur,* tacebat. — f *Sequentia ex lib.* 1 *Wolfhardi sumpta sunt, et cohærent cum iis, quæ num.* 6 *hujus Vitæ leguntur.*

CAPUT III.

Varia miracula ope S. Walburgis patrata.

Postquam ergo sanctissimæ Virginis pignora supra sanctum prædicti monasterii altare locata sunt, sequenti nocte contigit Abbatissam Liubulam ibidem affuisse; dumque illic tribus detenta noctibus, gravi podagræ morbo laborans se sopori dedisset, astitit ei quidam veneranda canitie Clericus, Williboldus, ut creditur Episcopus, S. Walburgæ frater (qui in eodem loco suam proprietatem hæreditario jure longe ante donatam habuit) eamque compellans ita F ait : Liubula cur dormis? quare non surgens ad ecclesiam pergis? Ad quem illa : Ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum necdum pulsata matuti-

Sanantur paralytica,

nalia signa sonuerunt? Ego quippe nec illic incessu pedum ullo modo pergere valeo, nisi aliorum manibus deducta fuero. Qui ait : Vade celerius, ne moreris, quoniam Williboldus eumdem cum magno agmine intravit ecclesiam, qualiter sanctam sororem suam reconditam habeas, a te curiose perquirere volens. Quæ statim, acsi nihil incommodi perferens, surrexit; et de loco ad locum exiliens, basilicam, ad quam tetendit, ingressa est, divinæ clementiæ atque beatæ Virgini gratiarum actiones pro adepta sospitate rependit.

contractus,

12 Quidam autem pauper a nativitate contractus, quasi quoddam cerneretur monstrum; dum inter plures ad S. Walburgæ patrocinia confugientes, victus pariter et remedii solatium quæreret, nocte quadam sibi dormienti apparuit beatissima Virgo, et ut ad ecclesiam pergeret, imperavit. Quo respondente, se algoris asperitatem perhorrescere, ideoque nec a loco quietis audere se saltem erigere. Ad quem illa

A illa blandis respondit verbis : Vade miselle celeriter, quoniam ego te ab hujus frigoris asperitate qua nunc affligeris protegens, calida membra administrabo; mihique *a* pro redditæ sanitatis mercedula scabellula, quibus adhuc uteris incurvatis artubus, ad ecclesiam suspendere debebis. Qui quamvis pigerrime ad ecclesiam pergens, ibique paululum commoratus, ad suum anxius rediit hospitium. Mane autem facto iterum regressus illuc et ante beatæ Virginis feretrum se projiciens, circa tertiam horam subito palpitando se cœpit volutare in pavimento et protendere, et scabellula, sine quibus numquam se de loco transferre potuit, acsi divinitus e manibus evulsa, ante altare projecta sunt. Sicque membris omnibus consolidatis erectus ambulavit, et convalescens in eadem ecclesia ad dies vitæ suæ validus et incolumis postmodum administravit.

paralytica,

13 Allata est ad idem monasterium quædam mulier, nomine Reginsundis, ita membris omnibus debilitata, ut nisi aut vehiculo aut duobus eam inflexis inter se brachiis portantibus nullo modo transferri uspiam potuisset. Quæ ante altare, super quo Virginis feretrum continebatur, a suis exposita, celerrimam adepta est sanitatem, ita ut sine alterius ductu B per se efficacissime, quocumque vellet, pergeret, Jesum Christum et sacræ Virginis glorificans merita.

operans eius festo punitur.

14 Quædam etiam mulier de villa, nuncupata Stofohem, vocabulo Geyla, cum advenisset festus dedicationis illius ecclesiæ annuus dies, omnibus in illa regione solennizantibus, illa sola procaci animo parvipendens, suam ingressa est hyemalem zetam, et curciboldum, quem ad texendum prius erectum habuit, flexis cœpit texere digitulis dexteræ; sed cum duabus vicibus ex *b* glomite sive tramea, quam manu tenebat, in telam transponeret, inhæsit illi miserrime insertus manui glomex, intumescente toto lacerto : sed quæ affuerant mulierculæ tantaverunt inclusum *c* glomitem singillatim dissuere *d* filis. *e*

laborans fastidio cibi f

15 Quidam vir nomine Ercamboldus expletis jam *f* triginta septem hebdomadibus, dum nullius generis cibo vel potu aliquatenus vesci potuisset, nec tamen pedum incessu fraudaretur, nisi languidus pergeret quo vellet. Tantum ovorum raris meditullis, modicissimoque leguminis suffragio vix pendulam refocillabat anxius vitam, gerens macilentissimum et imbecillimum cum vita sibi ingrata corpusculum, nec vini vel siceræ gustum ore ullatenus contingere delectabatur. *cælitus monitus,* Tunc sibi ægre dormienti C vox blanda eum ita affatur : Cur, inquit, desidia languescens, neglecto tuæ valetudinis remedio, de tua vita sic omnino desperas? Age ergo, quod moneo jam, de tui status recuperatione securus, et ad monasterium Monvenhem vade festinus, ibique beatæ Virginis meritis adjuvaberis. Cumque illuc celerius veneris, inventurus es ibidem tres sanctimoniales secus altare stantes, quæ *g* tibi consecratum sanguinem Domini de calice propinabunt; quem dum ab illis acceperis mox edendi, bibendique absque ulla dubitatione delectatio tibi associabitur et prosperabitur. Hoc igitur saluberrimæ vocis impulsu expergefactus, *veniens ad reliquias S. Walburgis, sanatur :* summa cum celeritate, ad jam dictum monasterium adductus est, qui illic ab oratione se erigens compertis juxta altare tribus matronis astantibus, visionem quam viderat, exsolvit : moxque, ut de sancto calice degustavit, affuit ei magnum edendi et bibendi desiderium, sicque comestionis et bibitionis totiusque corporeæ valitudinis remedio acquisito, cum nimia exultatione domum incolumis rediit, et in eadem incolumitate usque ad finem vitæ perseveravit.

16 Contigit nimium mirabile, et, nisi plurimorum approbaretur cognitione, valde incredibile, (sed divinæ Majestati nihil constat impossibile) inauditum nuper a seculo signum. D *AUCTORE ADELBOLDO EPISC. EX MSS.* Dum igitur maxima undique confluentium populorum ad S. Walburgæ basilicam turba conveniret, affuit inter illos quidam incognitus exul, peregrini habitu stans vel jacens, *ut peregrinus quidam actis S. Walburgi gratias,* qui inter ceteros attentius et instantius oravit, quem Abbatissa Liubula intuens inter ceteros flebilius perseverantiusque orasse admirata, eumdem ab se vocari præcepit; et quis vel unde esset nimium curiose interrogavit. Ad quam ille : Gratias, inquit, *curatus asseruit,* Deo omnipotenti ago, qui me sanctissimæ Virginis Walburgæ meritis de maximæ confusionis scandalo, indignissimum peccatorem liberare dignatus est. Quod tam vos hic modo præsentes, quam omnes a me potius quam ab aliis, quam mirificum sit, audire oportet : et ne me aliquis divinam fallere conscientiam velle suspicetur, testor Deum, quem nihil latere potest, ante cujus assisto, licet indignus, altare, et S. Walburgam, cujus nimium compulsus suffragia requisivi, me nihil ficta sed veridica, in hoc miraculo, narratione relaturum, prout possibile est humanæ fragilitati.

17 Anno quoque *h* priori, quo famis atrocitas multos afflixerat contigit duos pauperes eamdem famis acerbitatem, E de loco ad locum, de regione ad regionem confugere ; tunc contigit quemdam tertium, de longinqua regione, pauperem illis associari : *alius peregrinus ad S. Walburgem abiens,* quem ubi, vel unde pergere vellet interrogantibus, respondit se, sicut plures velle cognitum est, S. Walburgæ patrocinia quæsiturum. Tunc illi : Si illuc, inquiunt, eundi desiderium est, habeto nos ejusdem itineris, et consolationis consocios, ut simul multæ longinquitatis pericula transeuntes, mutuis confortemur auxiliis. Nam et nos ad eumdem locum ire disponentes, victus inopia nimium constricti, et adhuc jejuni gradientes, vix vacillando gressu ambulare valemus. Quibus simplex conviator : Eia confratres, inquit, prolixi itineris longinquitatem Domino Jesu Christo commendantes, angustias deponamus. Et quoniam meridianæ requietionis imminet tempus, quæramus ubi disjejunandi modicumque pausandi aptus inveniri possit locellus. Quo invento, cum discumberent, et cum priores consocii, nihil commeatus secum habere conquererentur, ait qui supervenit *i* conviator tertius : Jam nunc lassi conquiescentes de meis pransuri cibusculis; postmodum ea ratione dormiamus, ut nimirum tertius securam vigiliam exhibeat duobus, ut sic gemina refocillationis et pausationis recreatione relevati cœptam in Domino profectionem perficiamus. *dato comitibus cibo* F Quibus hoc bonum consilium insidiose approbantibus, sumpsit alter de duobus consociis somnum imaginarium ; sed tertius, qui supervenit, mortiferum atque novissimum. Nam *ab iis occiditur :* protinus contra innocentem consurgentes nefandissime interemerunt.

18 Quo perpetrato, quid de mortificati cadavere impiissimi agerent, coangustati, tandem eorum alter horribilem sarcinam propriis coaptavit humeris, cœpitque perscrutari, ubi in quolibet devio vel abdito mortificatum exposuisset loco. *hujus corpus ubi homicidæ humeris avelli nequit,* Tandem hoc invento, dum amplexum a se corpus conaretur deponere, cœpit a mortuo vivus arctius constringi, ut nullo conamine funeris pondus a se potuisset disjungere. Quid faceret infelicissimus? Anxius quocumque pergere studuisset, indeclinabilem sui facinoris proditricem ad se tenacissime conglutinatam, horrorem cunctis incutiens, comportavit. Cui interea fatigabiliter de loco ad locum vaganti quidam sibi cognitus obviavit; sed conspectu tantæ horribilitatis onere pene exanimis expallescens, tandem animo recuperato, cur tam horrificæ molis bajulus extitisset percunctatus est. At ille, ut sibi familiari amico credulus cunctum hujus commachinationis ordinem referebat,

A ferebat, et ut suæ calamitatis commisertus gravedinem, qua miserrime comprimebatur, a se excludere quodam modo comprobaret. Tunc ille facile suo amico posse succurrere arbitrans, arrepto gladio quem secum ferebat, mortificati corporis brachia, gestantis amici cervicem vivaciter complexantia, articulatim, nisi aliter nequisset, abscindere volens, quatenus suum ab hujus inauditi ludibrii violentia erueret amicum. Sed res mira et stupenda, et in Domino Jesu Christo laudanda : mox ut manus illius mortui cohærentes lacertos attigerant abscindendos, abscissoris corpus quasi tenacissimo bitumine conglutinabatur illis duobus. Sed statim divina miseratione compunctus suorum scelerum collacrymando reminiscens, precabatur, quatenus immensa Dei Clementia per B. Walburgæ suffragia sibi miserrimo nimiumque facinoroso misereri dignaretur. Cui hujusmodi supplicanti, suaque ad S. Walburgam vota multifarie pollicitanti, multumque ejulanti disnexum est corpus, et nimium libero consolatus utebatur incessu, erectis oculis ac manibus Deum semper et ubique, sanctamque glorificans Virginem.

AUCTORE ADELBOLDO EPISC. EX MSS.

neque gladio alterius abscindi,

19 Tunc pariter terrifico sarcinarum pondere usque ad littus Rheni comitabatur, ibique dum aliquantulum constitisset, B præscriptus miser tanti oneris gravitate et dedecoris confusione afflictus, malens mortis subire interitum, quam detestabilis et ingratæ vitæ fastidium diutius sustinere, Rheni alveum conscendens, quatenus sic sibi suoque cadaveris coagulati ponderi ignotam acquireret sepulturam, cum omni impetu se præcipitavit in illius abyssi voraginem. *h* Sed Rhenus tanti criminis immunditiam, suam prædam non esse præsumens, absque ulla morula parricidam cum suo morticinio vivum ad littus revomuit. Stupefactus autem nimiumque exterritus ejusdem conviator, et de ejus direptione nimis congratulans, sicut de alterius calamitate collacrymans, tandem miserabilem cum miserabili onere derelinquens, ad S. Walburgæ monasterium concito cursu advenit, reique gestæ seriem per ordinem veridico ore ibidem cunctis narravit : summique juramenti approbatione affirmare, si permitteretur, libentissime voluit. Fertur namque præfatus funeris captivitate detentus, B. Walburgæ Virginis præsidia sæpe voluisse adire, sed nunquam illius ecclesiæ confinia posse contingere : ut liquido monstraretur quanti reatus existeret vinculo colligatus, qui sic procul, ne ad S. Walburgæ monasterium ullo modo pertingere posset, coercebatur. Hunc multi cum jam C sæpe dicti oneris mole, qui tunc temporis extiterunt, viderunt : unde constat nequaquam esse falsum, quod tam plurimorum attestatione esse verum corroborabatur.

k

nequit cum homicida in Rheno submergi.

20 Hæc itaque signa et prodigia hic nunc scripto comprehensa, quæ Divina majestas in illa novitate sublevationis ex monumento corpusculi, Deo et hominibus admiranda Virginis peregit, multum laudanda et admiranda sunt. Sed adhuc in diversis per totum Francorum regnum provinciis, quæ ejusdem Virginis reliquiarum pignoribus illustratæ consistunt, quotidie plura excellentioraque præconio digna efficiuntur per Jesum Christum Dominum nostrum, cui est cum Patre et Spiritu sancto perennis gloria in secula seculorum Amen.

S. Walburgis variis locis claret miraculis.

a *MSS. Trevir.* post redditam sanitatem scabellola. — b *Wolfhardus* glomice seu trama. — c *MS. S. Max.* glumiceum. — d *Idem et Antu.* membris. — e *Quomodo eadem formina miraculata S. Walburge sæpius sit refertur a Wolfhardo lib.* 1. — f *MS. Ultr.* triginta, *Wolfhardo*, septem et viginti. — g *Wolfh.* de altaris calice consecrato ubi poculum porrigent. — h *Anno* 894, *ut probatum ad cap.* 2 *lib.* 2 *Wolfhardi, ubi hæc narrantur.*
i *MS. Ultr. et Trevir.* commeator. — k *Sequentia aliter narrat Wolfhardus.*

MIRACULA S. WALBURGIS

TILÆ FACTA.

ex MS. Antuerpiensi Societatis Jesu.

EPISTOLA I

Custodis Tilensis ad Adalboldum Episcopum Ultrajectinum.

Cum scribere cogitarem quædam miracula, quibus Dominus noster Jesus Christus per merita S. Walburgæ Ecclesiam suam misericorditer nostris temporibus illustrare dignatus est, tu Præsulum spectatissime *b* Adalbolde, menti meæ occurrebas, dignus eo munere ut tuo nomini scripta sacrarem : quia numquam quidquam tam commode facere aut dici vel scribi potest ; quando id omnium opinione propria virtute superes. *c* Nota est enim cunctis tua excellens sapientia, summæque vir virtutis et consilii ubique prædicaris. Omnium quoque judicio non solum domi, sed etiam in *d* castris Imperialibus præstantissimi et solertissimi hominis officia exercere comprobaris. Si cui tamen hæc, quæ de te dicimus, dubia fortasse videntur ; respiciat Trajectum diversis operibus a te auctum et ornatum, ibidemque novum monasterium S. Martini miro ingenio a te fundatum et ordinatum, et mira celeritate paucis annis pene ad perfectionem perductum ; ut hæc non E videantur ædificando constructa esse, sed quasi optando subito ibi constitisse : sciatque de te nihil omnino assentationis proferri posse. Unde, si quid imperite dilatavi, sub tuam correctionem et defensionem conferre decrevi, credens illud tua auctoritate defendi et nobilitari. Sed si adhuc quisquam est, qui tuæ amplissimæ prudentiæ derogare conetur ; videat etiam locum nostrum in Tiele, jam divinis rebus florentem, et de quo me loquuturum promisi, a superioribus Episcopis, omnibus solatiis destitutum ; a te uno, pia consideratione, pene ad pristinum statum restitutum. Prædia quoque ab invasoribus diu retenta, quæ religiosi viri ad cultum Dei illic tradiderant, restituisti. Ex quibus rebus facile colligitur, quia terrena commoda non quæris, sed soli Deo placere studeas. Quod vero me scripturum promisi, ita gestum est.

a Exordium epistolæ de laude Adelboldi : *b* *c* *d*

2 Erat quidam ex Britannia conductus a mercatore in navim suam ; hic veniens ad Tiele, arreptus est a dæmonio : quem nimis furentem, dum sui eum verbis compescere conarentur, insiliens in eos, manibus omnes dilaniavit. Postea vero, dum furias ejus ferre non possent, comprehenderunt et in F corium bovis (quod lingua Brittanniorum Hudifac vocatur) illigaverunt. Tum vero in tantum debachatus est, ut mirum in modum circa brachia, ubi lora eum constrinxerant, magnitudine ovorum tumores excrescerent. Post paucos autem dies sui familiares in vecte eum afferentes, attulerunt ad ecclesiam S. Walburgæ. Forte ibi custos ipsius monasterii ante portas constiterat, cognoscens autem caussam eorum, ut illum in ecclesiam introferrent, jussit : qui miser summo clamore, ne id fieret, prohibere moliebatur. Illi tamen hominem introferentes, posuerunt super gradus, ut jussum est, ante altare, et Vespere jam incipiente decantari, tum vero voce horribili, seipsum infra corium discerpens, majore vi miser sævire cœpit. Denique ubi ad Completorium ventum est, jam sanori mente, ut nobis visum est, quievit : et immobilis jacens usque ad horam alterius diei primam sic permansit. Convocavit itaque custos ecclesiæ Fratres, et Missa pro infirmo celebrata, et psalmis congruis cum litania decantatis, traditum est ei corpus et sanguis Domini. Quæ postquam gesta sunt, nobis astantibus, purgatus dæmone, solutus est

Dæmoniacus furens,

ANIMADV. PAP. 57

deducitur ante altare S. Walburgis,

A est, e et prostratus aliquamdiu in oratione, surrexit: et secundum illum Evangelicum tulit grabatum suum, et ambulavit in domum suam. Per omnia benedictus Deus, qui in Sanctis suis tanta mirabilia, etiam in nostris diebus, operari dignatur.

e et liberatur: Joan. 5. 9

3 Alius etiam de villa Wisebadon in finibus Magontiæ, nomine Martinus, miserabili aspectu venit ad S. Virginis monasterium. Tremebat enim toto corpore intantum, ut ad omne opus inutilis videretur; et neque satis commode incedere vel sedere, aut stare valeret. Si quando cibum capere deberet, tanti tremoris erat, ut vix aut nullo modo sine auxilio alterius manum ad os ducere posset. Si vero potum exposceret, non aliter, nisi caput ad parietem comprimeret vel alius quis manibus ambabus illud teneret, bibere potuit; accubitum, quem nox obtulit, sæpius habebat. Hic apud nos fidelium eleemosynis circa hebdomadam sustentatus est. Sexta vero feria adveniente, is in ecclesia S. Walburgæ primo mane juxta chorum sedebat, cum repente ex ore illius et naribus erumpens sanguis stillabat. Tum illi qui circa altaria erant orantes, audito ejus humili clamore, accurrebant; nosque, percepta tanta benignitate Dei, convenimus: et illum, qui antea omnibus membris concussus erat, sanum et quietum sedentem invenimus: qui postea nullam læsionem corporis sustinens, in monasterio ipso per annum pro accepto beneficio serviebat. Nos vero, advolantibus vicinis, in ecclesia magnis vocibus in commune Deum laudavimus, qui suo pio respectu, et merito S. Walburgæ, nos lætificare dignatur.

alius membrorum tremore laborans, sanatur.

B

4 In confinio Gallorum et Aquitanorum Episcopis ea g consuetudo est, ut ad pœnitentiam vocatis lapides magni ponderis cum circulis ferreis ad collum suspendant: ut ventrem hominis ferro circumdent, sive brachia itidem ferreis circulis circumligent: et litteris, facinore eorum commendato, per diversa mittant loca, ut per hanc pœnam erubescendo gravius affligantur, et ad perpetrandum tale scelus, terrorem ceteris incutiant parricidarum, vel aliorum horum similium ea pœna est. Talium peregrinorum unus ad nos venit, et brachia prædicta pœna circumligata attulit; sed circulus, qui dexterum brachium ambiebat (ut ipse, et qui cum eo erant attestabantur) ad oratorium h S. Othelrici dilapsus est: sinistrum vero adhuc ferro impeditum gestabat. Hic ipse cum uno die, sicut sæpius, suffragia S. Walburgæ imploraret, ante Missam venit et juxta chorum stetit. Cumque sic aliquantisper staret et oraret, circulus de brachio jussu Dei solutus in terram ante pedes ejus decidit, et circumspiciens, quod ipsi acciderat, cum ingenti gaudio ipse miratus est. Ille vero ferreus circulus, ob monumentum tanti signi, in aquilonari parte ejusdem monasterii in muro defixus, usque hodie dependet.

g cuidam ferreum brachii vinculum solvitur; h

C

5 Parva est insula Them, habens villam nomine Lechne, in qua habitabat mulier quædam, quæ vocatur Bereheta: hæc in sacratissima festivitate S. Bartholomæi Apostoli, dum sui segetem in horreum recondendam, domum carro deducerent, obviam procedebat, et se manipulos in quoddam tectorium, quod barbara lingua, Barg, vocatur, jactandos properabat. Cumque jam manipulum manibus comprehendisset, utræque manus manipulo mox adhæserunt; et articuli in eo quod comprehenderant ita sunt innodati, ut sine sectione nullo modo divelli possent. Expavit mulier, et ipsa sua infelicitate, quod sibi accidisset, cunctis innotuit. Ducta est itaque a suis familiaribus per ecclesias; tandem venit ad portum Tiele, ad monasterium S. Walburgæ, manipulum portans accessit. Obtulit se prædicto custodi; quid illi esset agendum, flens humiliterque sibi intimari precabatur. Cui cum responsum esset, ut misericordiam Dei cum patientia expectaret, discessit; et sub occasum solis ut jussum est, rediit. Hæc posita est ante gradus altaris: et, euntibus nobis ad horas matutinas, reperimus eam ante altare jacentem, et dexteram manum a stramine solutam. Peractis vero matutinis laudibus, et omnibus egressis, relicta est sola ante altare. Interim illa cœpit se volutare huc et illac: viditque ille custos subito manum extensam; et stramen, quod in ea continuerat, coram altari projectum. Surrexit ita mulier sana, et maritus ejus cum aliquibus vicinis suis adveniens, et videns uxorem illæsam, benedixit Deum, qui acceptam cum magno gaudio redierunt in sua. Hæc ab illo custode et a multis visa tibi, Illustrissime Præsulum, descripta sunt, ne aliter referentibus, quam acta sunt, credas.

die festo laborantis manibus manipuli innexi,

D *AUCTORE ANONYMO, EX MS. ad aram S. Walburgis dissolvuntur:*

a *Extat hic tractatus in codice nostro Antuerpiensi post relatam Vitam S. Walburgis, his solum verbis præpositis* Alius liber. *Auctor est custos Ecclesiæ Tilensis, oppidi Gelriæ ad Vahalim et cultu S. Walburgis olim celebris, unde dicta pag.* 522 *num.* 63. — b *Adelboldus Ansfrido* 3 *Maii ann.* 1008 *mortuo factus Episcopus, mortuus* v *Kal. Decemb. an.* 1027. — c *Hæc etiam Annalibus Heda describit his verbis*: Cujus Adelboldi excellens sapientia multis nota est, et qui summæ virtutis vir et consilii ubique prædicatur. — d S. Henrici Imperatoris *fuerat ante Episcopatum* Proconsul eximius *teste Beka*: vir nobilis et magnæ apud eum auctoritatis *Ita Heda.* Imo tam Adelboldus, *quam* Gerardus *item* Episcopus Cameracensis, magni in Ecclesia et palatio habebantur anno 1004, *ut ad eum annum scribit Sigebertus. Ast* anno 1018 Theodorico Comite Hollandiæ debellante Fresones, Godefridus Dux *Lotharingiæ inferioris* ad eum debellandum ab Imperatore missus est, *ut his verbis Annales Egmundani habent, cui non solum* Adalboldum *sed etiam* Episcopos Coloniensem, Trevirensem, et Leodiensem *copias adjunxisse tradit Baldricus lib.* 3 *Chronici Cameracensis cap.* 19, *ubi ab* Adalboldo maxime excitatum Imperatorem *ait.* — e *Annales nunc Hedam hæc ita descripta tradunt*: Si de hoc cuiquam dubitare visum fuerit, respiciat Trajectum diversis operibus ab illo auctum et ornatum, ibidemque novum monasterium S. Martini miro ingenio ab eo fundatum et ordinatum, et mira celeritate paucis annis pene ad perfectionem perductum. — f *Idem Annales*: Videat etiam locum in Thiela jam divitiis rebus florentem, a superioribus Episcopis, omnibus solatiis destitutum, ad ipso vero pia et paterna consideratione ad pristinum statum restitutum. Ex quibus rebus facile colligitur quia terrena non quæsivit, sed soli Deo placere studuit. — g *De hoc consuetudine egimus ad Vitam S. Joannis Abbatis Romanensis* 28 *Januar. pag.* 864 *num.* 6 *et alibi sæpius.* — h *Forsan S. Udalrici Episcopi Augustani mortui anno* 973, 4 *Julii, cujus meritis eo tempore plurima fiebant miracula.*

E

EPISTOLA II

a ejusdem Custodis Tilensis ad Immonem Diaconum.

a

Si amicos ad judicia vocari liceret; te jam dudum nunc Diaconum Wormatiensem justis vinculis ad carcerem reciperem, sive cippo constringerem: ita manifeste in furto, te ipso judice, deprehensus es. Quia sicut ipse scripsisti mihi, omnia conclavia mea et angulos cellulæ meæ ita perscrutatus es, ut nihil relinqueres intactum. Tandem impegisti in illas litterulas, quas de miraculis B. Walburgæ scripseram, quasque occultas esse volueram, ne sermo rusticioris linguæ aures disertorum offenderet. Sed quia quærenti, Dominica voce, promittitur invenire, tibi ignosco, et hoc furtum, non ad vitium, sed ad virtutem sanctissimæ intentionis imputatur. Non enim aurum, aut argentum (quæ prima imperitis hominibus videntur) quæsisti: quæ si quæsiisses, forte vanum laborem quærentis fortuna eluderet. Sed innata piis est quædam sollicitudo sanctarum Scripturarum, quæ non per plateas nimia curiositate currit, sed intra domicilium studiosarum mentium collocata subsistit: quam tu quoque cum Daniele sortitus es, qui in aula ditissimi et potentissimi Regis nutritus, non divitiæ, non aurea domus, non continuus Reginæ aspectus, ab intentione sui studii revocabant; quando semper Dei sui memor, in parvo tugurio solarii, intantum se orationibus et scripturis exerceret, ut etiam ab Angelo Vir desideriorum jure appellaretur. Tu quoque desiderio sanctæ Scripturæ cum illo adductus, petisti in litteris tuis, ut ea tibi mitterem, quæ de B. Walburgæ miraculis scripta edideris. Denique in hoc, tuis quoque sodalibus pergratum me facturum

F *Luc 11. 10*

Mittuntur miracula Immoni,

A facturum, confirmasti, et maxime Nuermbaldo, quem tibi carissimum denunciasti; mihi utique, propter hoc quod tibi est carus, non poterit esse nisi dilectissimus. Et nunc, qui præsens es, accipe quod petisti, et defer tuis certe et meis in Christo: eo tamen pacto, ut non in publicum illa efferatis, sed infra claustrum vobis reservetis. Unum autem quod a me prætermissum est (quamquam et alia, antequam ego ad locum venirem, facta sunt) quia tam studiosum te, tuosque consodales video, referam.

Auctore anonymo, ex MS.

Additur unum alibi omissum.

7 Santuvichem villa, quam a Tyele flumen dividit, quæ tibi quoque nota est: in hac erat vir habens uxorem speciosam, et honestate vitæ laudabilem, nomine Vulgod, quæ sive illud dixerim illusionem dæmonum, sive phrenesim, patiebatur: quidquid tamen horum esset, certe sanæ mentis non erat, et verba peregrina humanæ sobrietati sine intermissione loquebatur. Cibum neque potum, nisi coacta, capiebat, somno quiescere non poterat. His incommodis tota familia fatigata, vir ejus mœstus venit ad nos, casum suum indicans, rogitabat ut ægram visitaremus. Quo, cum venissemus, illa torvis oculis in nos intenta, vix nos cognoscebat: quia plerumque hominum notorum, sive etiam familiæ cognitionem amittebat. Commiserati ejus vexationem, fecimus B eam flumen transferri, et ante altare S. Walburgæ poni. Post paucos autem dies orationibus et meritis sanctæ Virginis, pristinæ sanitati est restituta, magnumque gaudium non solum nobis fecit, sed etiam suis domi attulit. Si testem hujus signi habere cupis, *b* fratrem tuum, an ita se res habeat, interrogabis, qui hanc, marito suo in illa miserabili *c* cæde Frisiorum interfecto, duxit uxorem.

Dæmoniaca aut phrenetica sanatur.

a *Titulus in MS. est* Incipit epistola ejusdem Custodis ad Immonem Diaconum *unde ab eodem priorem epistolam colligimus scriptam.* — b *Forsan hoc loco nulle intellecto, aut perperam repertum apud alium auctorem, scripsit* Hom. *ab* Adelboldo *referri in Vita S. Walburgis* fratrem ejus in Santvica prope Tielam habitasse. *non hic agitur de fratre Immonis, cui hæc epistola missa* — c *Contigit ea Frisiorum cædes anno* 1018

VITA III S. WALBURGIS

auctore anonymo

ex MSS. Windgartensi et Coloniensi.

PROLOGUS.

a Sublimitas supernæ pietatis, nec non et benignitas nostri Salvatoris, semper adest parata in salutem eorum, quos prædestinavit ad capessenda præmia futuræ et æternæ vitæ. Et sicut ipse in Evangelio spiritualiter docuit, quosdam mane, et quosdam

Matth. 20

C hora tertia, quosdam sexta et nona quosdam etiam undecima ad excolendam vineam suam convocat: quia quibusdam in infantia, quibusdam in juventute et adolescentia, aliquibus in senectute spiritualis assumere sationis concedit laborem. Nec difficile est manu ipsius inveteratos scelerum mores corrigere, qui etiam Leviathan dentibus absorptos armilla suæ misericordiæ revocavit ad vitam: ad percipiendam suæ bonitatis fiduciam, eos ipsos, quos taliter dentibus ejus excussit, participes in cœlesti gloria adstruit. Ex his enim scimus esse Prophetas, ex his quammaxime constat judex ille Apostolorum numerus, ex his Martyrum triumphalis exercitus, ex his insignis Confessorum numerus, nec non et Virginum chorus ac monachorum mirabiliter consistit ornatus: de quorum collegio etiam sanctam Dei Virginem Walburgam esse constat, quam credimus junctam esse choris cœlestibus, et sociam supernorum civium. De cujus vita ego pauperculus ingenio, non sine magno timore aliquantulum proloqui præsumo: sed potens est Deus os meum ad propalanda Virginis suæ magnalia aperire, qui os asinæ ad increpationem reseravit Prophetæ. Itaque ex his,

Job. 3, 8

Num. 22, 28

quæ vobis veridicorum narratione sunt comperta, D enarrare incipiam aliqua.

a *Datur hic prologus ex MS. Coloniensi, deest in MS. Windgartensi.*

CAPUT I.

Gesta S. Walburgis, obitus, corporis Eystadium translatio.

Advenientibus quondam multis mercatoribus Romam, multaque venalia ibi ex diversis mundi partibus conferentibus, contigit S. Gregorium inter alios advenisse, ac vidisse inter alias pueros venales positos, candidi corporis, ac venusti vultus, capillorumque forma egregia: quos cum aspiceret, interrogavit de qua regione vel terra essent allati: dictumque est, quia de Britannia insula, cujus incolæ tales essent aspectu. Rursus interrogavit, utrum iidem insulani Christiani an paganis adhuc erroribus essent implicati: dictumque est quod essent pagani. At ille intimo ex corde longa suspiria trahens, Heu pro dolor, inquit, quod tam lucidi vultus homines tenebrarum auctor possidet, tantaque gratia frontis, quasi species mentem ab interna gratia vacuam gestat. Rursus ergo interrogavit, quod esset vocabulum gentis illius: responsum est, quod Angli vocarentur. At ille: Bene, inquit, Angli, nam et angelica sunt facie, et tales Angelorum in cœlis decet esse cohæredes. Quod habet provincia nomen ipsa de qua isti sunt allati? Responsum est, quod Deiri vocarentur iidem provinciales. At ille: Bene, inquit, Deiri: quia de ira reversi et ad misericordiam Dei conversi. Rex provinciæ illius quo nomine nominatur? Responsum est quod Elle diceretur. At ille alludens ad nomen ait, Alleluia. Jam laudem Dei Creatoris illis in partibus oportet cantari: accedensque ad Pontificem Romanæ et Apostolicæ sedis (nondum enim erat ipse factus Pontifex) rogavit, ut genti Anglorum in Britanniam aliquos Verbi ministros, per quos ad Christum converterentur, mitteret, seipsum paratum esse in hoc opus Domino cooperante perficiendum; si tamen Apostolico Papæ hoc ut fieret placeret. Cumque hoc illi abnegaretur, ingemiscens fertur dixisse, culpam et desidiam esse prædicatorum, si de tam speciosæ plebis animabus et de tam pulchris vasis infernus dilataretur. Cui cum illuc ire concessum ab Apostolico esset et jam in itinere fuisset, indignati Romani voluerunt illum Apostolicum lapidibus obruere, qui se prout potuit excusans, misit post illum. Cumque Legati post illum accelerarent, contigit illum cum suis comitibus in quadam prati amœnitate meridiari et advolavit F una locusta, et resedit coram illius cappa; qui statim ex nomine illius volatilis prædixit, antequam nuntii apparerent, quod eum amplius cum comitibus progredi non liceret. Quibus unde hoc sciret percunctantibus ait: Locusta dicitur quasi loco sta. Tunc mox appropinquantibus missis reversus est, et non longe post Apostolicus ordinatus misit ad Britanniam reverendissimos sacri ordinis viros *b* Augustinum et Mellitum ceterosque doctos viros et religiosos cum diversis ecclesiasticorum virorum necessariis.

a

Angli innotescunt S. Gregorio:

E

a submissis ab eo viris Apostolicis convertuntur:

b

3 Cumque Anglorum gens, crebrescentibus ibidem catholicæ fidei Doctoribus, magis ac magis Christum colere cœpisset, cœperunt continuo religiosi viri ac mulieres pro cœlestis patriæ amore nativam deserere regionem, et peregrinationem in Francorum *c* regno frequentare: quorum videlicet e multis fuerunt *d* Willibrordus et Suithbertus et Leobinus, et duo Ewaldi, et S. Bonifacius, qui Moguntiacensis sedis, advena quidem, indigena tamen, meruit et adeptus est episcopatum, et alii quam plurimi, quorum nomina sola Dei scientia colligit. Tunc ex prædicta Anglorum

c

d

A Anglorum gente duo religiosi viri Willibaldus et Winniboldus Christi Confessores cum castissima sorore Walburge ob amorem cœlestis patriæ peregrinari cupientes, in superioribus Franciæ partibus ad Heistatensis ecclesiæ locum pervenerunt; quorum alterum, Willibaldum videlicet, ibidem ob suæ doctrinæ et continentiæ quantitatem ad Pontificii dignitatem beatissimæ memoriæ Bonifacius provexit. Alter vero Winniboldus se omnimodis divino cultui subjiciens, mundana omnia perfecto corde parvipendens, ad locum quemdam, qui dicitur *e* Heidinheim cum sua sorore Walpurga ad habitandum sibi elegit, ibique vitam quam cum sorore susceperat monasticam strenue observans, vitamque cœlestem et angelicam inter homines ducens, multisque se ad bene vivendum exemplabilem exhibens, in Christo finivit. Cujus corpus frater ejus Episcopus nomine Willibaldus, reverendissimus debitis curavit humare exequiis, qui postea aliquantos supervivens annos, vitæ suæ cursu expleto, requievit in Christo. *f* Duximus huc usque sermonem de primordio conversionis gentis Anglorum ad Christum, et pluribus post corroboratam fidem Catholicam religiosis viris ac *g* mulieribus de Britannia ad Franciam confluentibus, ut sciret omnis plebs Deo devotam beatissimam Walburgem per quam longe lateque Dominus B noster Jesus Christus nova et inaudita sanctitatis miracula exercere non desistit in diversis locis, hanc eamdem esse de gente Anglorum, tantorumque virorum ut prædictum est, esse germanam.

ex Anglia oriundi inter alios SS. Willibaldus et Wunibaldus, fratres S. Walburgis,

e

in Germania moriuntur:

f

horum soror S. Walburgis

g

4 Igitur post discessum miræ religionis *h* Episcopi Willeboldi soror ejus Walburga ferventissima in Christi servitio collectis, prout plus poterat ad se sanctimonialibus in scripto loco Heidinheim, Dominicis *i* invictissima cœpit inhærere mandatis, et contemptis ad perfectum omnibus secularibus pompis. Os ergo ab omni inepta muniens loquacitate, et auditum avertens, et ore ac corde nocte et die studentissime Dominum laudans ac deprecans, et ob hoc omnia, quæ petivit a Domino Jesu Christo, plenissime semper se impetrare gavisa est.

h

i

præest sanctimonialibus

5 Contigit ergo in ipso monasterio in Heidinheim, quod frater ejus construxit, dum in ipso, ut dictum est, ardentissime serviret Deo, ut quondam post vespertinas laudes diutius in *k* monasterio orationum prolongatione sola moraretur, usque dum instans nox omnino obtenebraretur: cui cum lumen petenti custos ecclesiæ incommodus, nomine Gumeradus, ad prælucendum procaciter denegaret, illa ut sanctarum C mentium consuetudo esse constat, patienti animo illatam sibi injuriam sufferens, ceteris sanctimonialibus mensam, ut ratio temporis exigebat, cœnandi gratia adeuntibus, sola in lectum incœnata suas orationes frequentans perrexit. Tunc mirum in modum in dormitorio earumdem sanctimonialium tanta lucis coruscatio, usque dum signa pulsarentur ad matutinas, insplenduit, ut intima terræ penetrare putaretur. Hinc omnibus in eodem dormitorio conquiescentibus ex tanti splendoris nimietate obstupefactis, et inde præ gaudio invicem diverse sermocinantibus et ad Matris Walburgæ lectulum concurrentibus, erigens se, vidit ejusdem claritatis *l* immensitatem per totam illius habitaculi amplitudinem coruscare. Quæ statim oculis ac manibus ex toto corde ad Divinæ majestatis intuitum se erigens, profusis lacrymis, prorupit in hanc vocem: Tibi, o benigne Jesu Christe, cui ex cunabulis deservire decrevi, de hujus magnifici honoris ostensione super nos indignas ancillas tuas, gratias refero; quod ad excitandas coancillarum mearum animas tanti fulgoris illustratione, hoc dormitorium irradiare dignatus es, et id meis nequaquam, sed fratris mei, hujus videlicet ecclesiæ constitutoris, meritis adjuvantibus D deputandum adjudico.

k

lumine utique subtracto

dormitorium cœlesti luce coruscat,

l

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

6 Interea memoranda virgo Deo Sanctisque ejus nimis amanda, dum ex fratris *m* Willibaldi exitu, ut mos fœmineo sexui esse cognoscitur, gravissimo affligeretur mœrore, contigit ut quadam vespertina hora, nullo ex monasterio sciente, clam egrediens, ad cujusdam divitis domum deveniret, et ante ejusdem fores quasi peregrina quædam et ignota et solivaga consisteret. Quod cum paterfamilias ejusque domestici cognovissent, ignorantes quæ esset, tamen timentes, ne ab eorum canibus nimium *n* delicatis et rabidis dilaniaretur, jubente domino domus, ut, quæ esset et unde venisset, citius innotesceret, et ait beatissima Virgo: nequaquam vereor mortuorum morsibus canum dilaniari: nec Walburgam (sic enim nuncupor) magnam in Christo habentem fiduciam attingere ullatenus valent: ipsum quidem, qui me prospero itinere huc ad domum tuam pro caussa adhuc tibi incognita misit, illum ipsum me incolumem reducturum per suam magnam misericordiam confidentissime credo. Et jam si tu indubitanter credideris, per mei peccatricis adventum conferetur domui tuæ a Domino Jesu medicorum medico maximum medicinæ solamen Quo audito, vir illustris a loco, quo discubuit, illico prosilivit, et mente consternatus, cur sic ad ostium suum tam nobilis perso- E na et omnipotentis Dei ancilla constiterit, requisivit, et cum omni reverentia eam in suum introduxit habitaculum, cunctumque debitæ servitutis exhibuit obsequium. Habuit namque idem paterfamilias unicam filiam valida et diuturna ægritudine desperabilem. Tunc insistente dormitionis tempore S. Walburga, ubi dormire vellet, requisita, respondit, se nusquam velle dormire nisi in eodem cubiculo, ubi ejus moribunda jaceret filia. Pater vero et mater jam de ejus exequiis et de sepulchro tractantes, amarissimoque ejulatu cum omni domo sua lacrymantes, paraverunt illi ad requiescendum juxta mori incipientis lectulum puellæ: ubi orationibus solitis totam insomnem ducens noctem, ad matutinas dum Virgo visitaretur, æstimata mortua, reperta est vivificata prospere valens. Quo evidentissimo ambo parentes viso miraculo, omnipotenti Deo, qui occidit et vivere facit, dignissimas persolverunt gratias. Deinde plurima ei oblata ab ejusdem parentibus xenia, sed in Christo omnia se habere conspiciens, constanter despexit *o* maximas opes. Mane autem facto, ad monasterium reversa est, et quanto magis in se Divinam clementiam manifestare cognovit, tanto ad arctioris vitæ disciplinam se de die in diem cum omni humilitate et mansuetudine sollicitissime F coaptavit.

m

noctu egressa Walburgis,

n

canum rabie contempta,

excipitur hospitio:

moribundam precibus sanat.

o

7 Hæc duo tantum miracula præclara, quæ Virgo beata in sua peregit vita, quæ ad meam pervenerunt notitiam, ad memoriam reducere dignum putavimus, ne ad multo mirabiliora, quæ per eam post obitum ejus divina fecit potentia, et quotidie fieri scribitur festinantes, hæc eadem dimisisse, multo culparemur: nimirum quidem esset absurdum a fine ejus gesta incipere, et sic tandem ad ejus operum exordia pervenire. Cum ergo sacra Virgo totam se in Dei amore consolidasset, mundique concupiscentiam superasset, fide plena bonis moribus omnibusque virtutibus se imitabilem cunctis demonstrans, et cursu fideliter peracto, repletaque omni bonorum operum fructu adveniente *p* sanctissimi obitus die, id est Kalendis Maii, ad cœlestis sponsi thalamum, cum bonorum lampadibus meritorum ornata, ex hujus vitæ ærumnosa peregrinatione ad perpetuam migravit patriam, et in eodem monasterio, ubi studentissime Deo omnipotenti semper administravit, cum turbulentissimo ejulatus strepitu honorifice condita

sancte moritur

p

sepelitur

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

A dita est : ubi usque hodie Divina operante misericordia signa et sanitates ad ejus reliquias fieri non cessant, ex quibus aliqua huic nostræ historiæ subjicienda esse ratus est animus in gloriam et laudem Domini nostri Jesu Christi, qui hæc per Virginis suæ patrocinia sæpius operari dignatus est.

arguit Otgarium Episc de neglecta sepultura :

8 Postea migrantibus ex hoc mundo ejusdem ecclesiæ Pastoribus, contigit Otgarium venerabilem virum Heistatensem obtinuisse præsulatum, qui dum minus honestatis eidem monasterio exhiberet, ejusque beatissimæ Virginis sepulchrum nullo excoleret honore, quadam nocte quiete sopitum in hunc modum narratur venerabilem compellasse Episcopum : Cur Otgari, qui *q* præsulatum accipere meruisti, domum Dei, in qua corpore me sepultam agnoscis, sic negligenter usque huc tractare voluisti? nam cœnulentis totius vulgi huc confluentis gressibus, et servilibus indecenter vestigiis conculcor. Sciens ergo scito, quoniam tale aliquod tibi judicium pandam, quo, non recte erga me et domum Dei egisse te manifeste comperias, ut, si te reum inde consenseris, veniam merearis. Quod non post multum temporis rei probavit eventus. Nam dum ibidem erecti parietes essent ejusdem ecclesiæ et in altum prominentes, et ad componendas trabes jam diu parati, facto B postea unius noctis initio, murus aquilonaris subito crepans nimis horrificum et terrificum ad terram corruens exegit præcipitium. Exinde tam ejusdem loci familiares quam finitimi illuc pervenientes perterriti sunt, initoque consilio custodem ecclesiæ, nomine Reginfridum, ad prædictum concito cursu Præsulem transmiserunt, qui, audito Legationis adventu, visionem quam viderat non dubitans esse completam, protinus cum suis illuc properavit, atque cum omnibus fere comprovincialibus ecclesiam reconstructam diversisque ornamentis decoratam reverendissimo dedicavit obsequio. Post aliquod vero tempus memoratus Antistes destinavit illuc Archipresbyteros Wolfonem et Adalungum nec non *r* Omnionem cum sanctimoniali Lubila ex monasterio Nouwenheim, quos cum Crucibus suis abire præcepit, ut sanctæ Virginis reliquias summa diligentia elevantes ad Heistatense monasterium cum innumerabilis populi frequentia hymnizantes et exultantes deportarent, quod et factum est, undecimo Kalendas Octobris. Corpus autem sancti Confessoris Winiboldi præcepit venerandus Præsul eodem loco cum omni honore restitui, unde sororis membra ante sublata sunt : quod et factum est VIII Kalendas Octobris.

transfertur Eystadium :

C 6 Sed postquam beatissimæ Virginis Walburgæ corpus ad Heistatenses fines ad maximum eisdem comprovincialibus gaudium pervenerat, evoluto jam temporis spatio, contigit ut prædictam *s* Liubilam parentes sui vellent exhæredare et immunem facere propter femineum imbecillitatis sexum et propter longinquitatem, quia in alio loco in servitio Dei apud S. Walburgæ Virginis reliquias detenta fuit. Illa vero totis viribus rebellante, accidit ei saluberrimum a Domino consilium, ut ab Ercambaldo tunc temporis Heistatensis ecclesiæ præsidente Episcopo S. Walburgæ Virginis reliquias postulasset anxia, ut illis adeptis si suam acquireret conditam hæreditatem, hanc perpetuo jure possidendam S. Walburgæ et servienti familiæ contraderet, sic licet prius difficilimum videretur habere progressum, tandem tamen ejusdem matronæ meritis et regalium virorum auxilio hæc eadem hæreditas manu potestativa acquisita est, postea autem ab illa traditam eadem ecclesia usque hodie jure sempiterno possidet.... *t*

hæreditas illi vota obtinetur.

a Hæc descripta sunt ex lib. 1 Vitæ S. Gregorii per Joannem Diaconum, illustranda ad 12 Martii. — b Coluntur S. Augustinus 26 Maii, S. Mellitus 24 Aprilis. — c MS. Wing. regionem. — D d Coluntur S. Willibrordus 7 Novemb. S. Suitbertus 1 Martii, S. Lebvinus, in MS. Wing. Leobinus in Colon. Lowinus. 12 Novemb. fratres Ewaldi 3 Octob. S. Bonifacius 5 Junii. — e MS. Colon. Heindlanheim. — f Sequentia hujus numeri desunt in MS. Wingart. — g Nullius mulieris præterquam S. Walburgis facta mentio est. Forsan aliqua de SS. Liobia, Thecla earumque sociis ab auctore relata desunt. De his actum supra pag. 514 num. 17 et 18. — h Imo Abbati Wunnibaldo, superstite ad plures annos S. Willibaldo. Consule dicta pag. 515 num. 20. Idem mendum est in præcedenti Vita num. 3. — i MS. Colon. conjunctissima. — k Pro ecclesiam aut templo. — l MS. Colon. diversitatem. — m Wuniboldi legendum. — n MS. Wingart. per delicatum rabidus. — o Idem maximopere sciens non desiderati divitias. — p Kalendis Maii obitum tradit etiam Eugyppius cum Martyrologiis nonnullis pag. 516 num. 26 et seq. indicatis. Deest dies obitus in MS. Wingart. — q MS. Wingart. ut meruisti Præsul appellaris. — r MS. Colon. Tammonem. — s Idem Julianam. — t Reliqua hujus Vitæ pars, quæ possit in duo capita distingui, quia a præcedenti Vita solum phrasi differt, brevitatis caussa omittitur.

VITA IV S. WALBURGIS

auctore Medibardo Poeta,

Ex MS. Eystettensi et Gretsero.

PROLOGUS

Walpurgæ sacræ tot signis glorificatæ,
Prosaice scriptam, rhythmo libet edere Vitam.
Virginis eximiæ placeat laudes iterasse,
Quas iterat signis Rex Regum quotidianis.
a Filia Regis erat, sed egenam se faciebat, E
Dives ut in Christo regnaret semper in ipso,
Quam sit cara Deo, monstrant miracula crebro,
Quæ meritis ejus confert de Virgine natus.
Prosam pertæsos cantatio mulceat ipsos,
Prosam Wolfhardus, *b* rhythmum fecit Medibardus,
Æternæ vitæ det præmia Christus utrique,
Virginis oratu pro devoto famulatu.

a Qua potuerit ratione S. Richardus Rex appellari dictum ad ejus Vitam 7 Febr. pag. 73 num. 22. — b Multa auctor miscet, explicatque : ut vel minore charactere saltem videatur hic rythmus addendus.

LIBRI IV

Vita, Obitus, Translatio, Miracula S. Walburgis.

LIB. 1

Spiritus sancti gratia

Paraclite sancte veni,
Ut fluant hinc aromata,
Ut de ventre fluant meo
Linguæ mihi da precor,
Qui dedisti in munere
Ut possim promere digne.
Munera isthæc sunt tua,
Adhuc carne prægravatæ
Et superna concupiscunt,
Hoc Walpurgis sancta Virgo
Hoc amore inspirata,
Tulit crucem, et secuta
Quæ cum esset Regis nata,
Pro amore summi Regis
Et sexum, totumque mundum
3 Hæc relicta de patria
Willibaldo primum *a* Romam,
Adiit, hinc duce Christo
Fratre suo memorato
Sublimato, Angelicam
Qui ducebat, Apostolus
Inclyta Walpurgis Virgo
Fratre æque sanctissimo
Hinc ut sol, et luna totam
Quo translato de mundanis
Alma Virgo memorato
Monialibus collectis,
4 Quo in loco dum divino
Quadam die vespertino
Ipso templum Dei vivum
Nullo invitante, domum
Cujus seminecem natam,
Dum per noctem orat totam,
Cui parentes puellæ
Devotissime xenia,
Quia quod gratis accepit,
5 Iterum cum nocte quadam
Lumen sibi denegaret,
Incœnata, et fraterna
Et ecce in ancillarum
Lux immensa cœlo missa,
Quod sororis ut viderunt
Hoc illa nequaquam suis
Sed *b* illarum sanctitati :
Et veram humilitatem
Perfla hortum cordis mei,
Tibi redolentia :
Aquæ vivæ flumina.
Copiosa munera,
Tot linguarum genera :
Quæ tua sunt munera.
Quod Sanctorum animæ,
Terrena despiciunt,
Suspirant cœlestia.
Facta desiderio,
Semetipsam abnegans,
Est Christi vestigia.
Regales divitias,
Penitus contempserat
Devicit viriliter
A Fratre sanctissimo
Inde Hierosolymam
Ad nos usque pervenit.
Præsulari infula
Vitam inter homines
Nobis a Deo datus.
Mansit cum Wunebaldo
Heidenheim cœnobio :
Ornant Sualavelldiam.
Ad cœlestem gloriam.
Præfuit cœnobio
Christo devotissimis.
Instaret servitio,
Tempore egrediens
Manufacto de templo :
Vicini cujusdam intrat.
Ejus in cubiculo
Reddidit sanissimam.
Cum offerrent plurima
Respuit pecuniam,
Gratis dare voluit
Custos monasterii
Dormitum secesserat,
De morte tristissima.
Dei dormitorio
Tota nocte splenduit.
Walpurgæ insinuant,
Attribuens meritis,
Grates agit Domino;
Corde servat intimo.
Quanto namque in se Dei
Sensit, tanto arctiori
De virtute in virtutem
6 Superstes utrique *c* fratri
Sed veraciter conscripsit
Tandem ipsa Christo suam
Cujus corpus supradicto
Sepulturæ est traditum
Ubi quievit in pace
Præsul donec Otcharius
Corpus ejus reverendum
d Aureatensem ad suam

S. Walburgis patriam linquit : *a* F

Heidenheimii præest sanctimonialibus :

puellam moribundam sanat.

lucem nocturnam cœlitus...

b *c* *d*

A 7 Multis annis evolutis,
Exorante moniali
Apertum est mausoleum,
Defert Liubilæ partem reliquiarum,
Memorata monialis,
Accipit desideratas
Quibus sublatis ad sua
in via duo epileptici sanantur :
Hac in via puer quidam
Caduco affectus morbo,
Odor miræ suavitatis
Ipso die puer alter
Se univit portantibus
Et indepta sanitate.
8 Reliquiis exoptatis
ad reliquias Monheimii
Et Ecclesiæ illatis,
Senior per visum quidam
Liubila, inquit, cur dormis?
sanatur Liubila
Sanctus enim Willibaldus
Visurus qualiter suam.
Surgens illa fecit jussa
podagrica.
Erat enim podagrica
Sed perfecte est sanata
et incurvus :
Ex vetero matris curvum
Qui abjectis tripediis
Omnibus diebus vitæ
divinitus accensus cereus, fores clausæ et apertæ :
9 Cereus ingens a quodam
Qui divinitus accensus
Quarto die hora nona
Sequitur mox prodigium
Fores quippe ecclesiæ
Quæ post duas horas sponte
curatæ manus incurvæ
Duæ quoque mulieres
Inhoneste advenerunt,
Quæ astantes impetrant
e contracta,
e Item alteri contractæ
Cundamque claudicanti
f
f Engilsundæ Bergilensi
C
10 Reila contumax matrona
Inhonorans, sed bis ternis
claudus,
Gloriosiorem fecit
ob festum violatum punita :
Mulieri Francigenæ
Quæ addita servitio
Sed reddita libertate
sublatus rigor brachii,
Hinc quemdam fastidiosum
Alloquens per visionem
nausea stomachi :
Ejus juberet ; quo facto
11 Matronæ sollicitatæ
LIB. II
Rislle, quod illa statim
Conservaretur ut ibi
res amissæ recuperantur :
Cæcus quidam ad beatæ
illuminatur cæcus :
Sincera confugit illic,
Semel salvatricis suæ
Quamdam illuc deprecatum
reperitur sacculus :
Sacculum eulogiarum
Quem Walpurgis inclamata,
Quem inventum in gremio
Dispertitis eulogiis
Destinavit redditrici
moribundus sanatur :
12 Mater quædam lætabunda
Sed tribus morbo absumptis
invenitur spatha :
Voto facto Matri sanctæ
Mater voti non immemor,
epilepticus sanatur
Ducens secum viri caussam
Cujus spatam miro modo
Miserum quemdam caduco
Quem sanctæ Matris longo
Sanitatis exoptatæ
Duo vagi
13 Tempore famis acerbæ
Pervagantes lura plura
Quadam die peregrino
juncti peregrino,
Quem postquam ad sanctæ Matris
Percontantes recognoscunt,
Promittunt conviatores
Dumque simul ambularent,
Tempus affuit prandendi,
Nil habentes, viatori
C
Vigere clementiam
dormientem occidunt ;
Se addixit regulæ,
Consecendens quotidie.
cadaver alteri liberatur ;
Utriusque breviter,
Vitam insignissimam,
et pronus
Resignavit animam.
firmissime adhæret :
Quo conversata loco
Officiosissime,
alius absconsurus cohæret,
Tempore non modico ;
Ab ipsa commonitus,
sed pœnitens
Sublatum solemniter
Transtulit toparchiam
prior desperabundus submergitur
Erchanboldo Præsule,
Liubila prædivite,
Virginis eximiæ
et insepultus jacet.
Datis cunctis prædiis
Virginis reliquias,
Perrexit lætissima.
Ad S. Walburgem fit celebris concursus ;
Obviavit feretro,
Quo sanato protinus
4 cæci illuminantur.
Sequitur miraculum.
Caducus similiter
equi furto abduci nequeunt,
Sacratas reliquias,
Grates agit Virgini.
Moenheim transportatis,
redduntur ;
Ipsa nocte Luibilæ
Assistens sic monuit.
claudus sanatur.
Curre ad Ecclesiam,
Intravit cum plurimis,
Sororem locaveris.
LIB. III
Cæca
Immemor passionis.
Plurima per tempora ;
Percunte podagra ,

Mire sanat Leibolfum,
Servivit Ecclesiæ
Grates agens Dominæ,
Est allatus Comite
Ardebat per triduum,
Est sponte lux extincta.
Ingens ac mirificum,
Clausæ sunt divinitus,
Patefiunt iterum.
Manuum curvedine
Missarum solemnis
Sospitatis gratiam.
Sospitatem reddidit,
Incessum redintegrat,
Opem miram contulit.
Ejus festa famosa
Subacta piaculis,
Sanctitatem Virginis.
Curvum sanat brachium,
Incurvatur denuo,
Sospitatem recipit.
Fame pene mortuum
Monetur de calice
Esurit solito.
Perditum restituit
Misit ad cœnobium
Hoc in testimonium
Virginis præsidium
Receptoque lumine
Mancipat servimini.
Cum venisset Virginem,
In via perdiderat,
Reversæ restituit.
Servientis dominæ,
Eleemosynarius,
Ob signi memoriam
Filiorum quatuor,
Effecta tristissima,
Quartum morti eripit.
Ad Walpurgam properat,
Puerum superstitem
Invenit, et obtulit.
Morbo deditissimum,
Implorantem tempore,
Mire fecit compotem.
Duo quidem inopes
Pro victus penuria,
Hi juncti sunt cuidam
Tendere, cœnobium
Ejusdem itineris
Sese devotissimos.
Sermone pacifico,
Sed duo famelici
Assistunt benevolo.
Cujus postquam viatico
Parvam requiem sumptori
Sed novum conviatorem
Quo viso, nefandi duo,
Insurgunt in dormientem,
Cujus sicut Abel sanguis
Quorum unus, ut cadaver
Impositum dorso suo
Sed cum vellet deponere
Sic miser invitus portat,
Quadam die fortuito
Quem rogat obstupefactum
Qui arreptu quo præcinctus
Dum secare a vivente
Mirum dictu, mox et ipse
Tandem memor nefandorum,
Confitetur puro corde
Spondet veram, si solvatur,
Cujus votum quia pium
Solutus a tam horrenda
Deo et Virgini sanctæ
At miser ille onustus
Jamque fœtorem non ferens
Destinat indignam vitam
Versus ad Rheni fluenta
Intrat alveum profundum
Sic punitur homicida
Suffocatum Rheni fluctus
Et cum Juda traditore
Qui interitum amico
Longe lateque audito
Deus Deorum laudatur,
Multis in partibus orbis
Catervatim approperant
Ægros suos ad Virginis
Et peccatis deprecantur
Inter hæc bis binis cæcis
Quorum duo ex utero
Uni ambo, sed alteri
15 Reginensis villæ cives
Adventantes pernoctarunt,
Bini abducuntur equi
Verum fures cum rapina
Gyrant castra tota nocte
Sed dextera Dei fecit
Nam aurora infulgente
Equos reddunt pudibundi,
Reginenses redierunt que
Claudum quemdam non ulcum-
Monstrum hominis informe.
Miseratio ad statum
16 Puella quædam ad ipsis
Audita opinione
Desiderio flagravit

Quam quidam in visione
Oratorium adiret
Oblatas mundas offerret,
Quas illatas statim binæ
Quibus pastæ deservirent
Venit, attulit, imponit,
Astant duæ moniales,
Prævisæ in visione,
Et requirunt diligenter,
Quibus illa dum exponit
Domino propitiante,
Incognitum lumen cœli
17 Mulier prægnans in partu
Votum vovit, ut si præsens
Natum puerum cum donis
Quo concesso voti rea
Offert natum cum promissis
Sed retentat in solvendo
Quo continuo amisso,
Dum se aqua spargit sacra,
In petra fontis sacrati
Ergo quem ad suum male
Ad sanctæ gloriam matris
Ananiæ, et Saphyræ
18 Sed quid dicam de pulvino
Mirabiliter invento?
Et receptis? quid de vase
19 Hæc sunt Virginis beatæ
Hæc illius sanctitatis
Quod in via quidem sua
Quis miretur quod singula
Singulis super personis
Sit pariter operata,
Benigne refecti sunt,
Insternunt se gramini,
Heu! somnus mox opprimit.
Suadente diabolo,
Jugulantes impie,
Deo clamat de terra.
Occultaret mortui,
Deportat in abdita,
Adhæsit firmissime
Quem sponte peremerat,
Decurrebat socio,
Ut ferat auxilium.
Videbatur gladio,
Voluisset mortuum,
Cohæsit firmissime.
Quæ patravit, scelerum,
Se peccasse graviter,
Christo pœnitentiam
Exaudivit Dominus,
Compage cadaveris,
Grates agit debitas.
Tam pudenda sarcina,
Putridi cadaveris,
Digna morte linquere.
Cum horrenda sarcina,
Intraturus Tartarum,
Ultione divina
Ejiciunt protinus
Sepultura caruit,
Intulit pacifico.
Signo tam mirabili,
Et Walpurgis merita
Habentur pro maximis.
Populorum agmina
Deferunt clementiam,
Suis indulgentiam.
Restauravit lumina,
Matris cæci fuerant,
Unus datur oculus.
Caussa orationis
Quibus somno deditis
Furibus a pessimis.
Se putantes abire,
Volentes evadere,
Virtutem non modicam.
Capti furti crimine,
Et confusi maxime,
Ad sua lætissimi.
Sed reptantem manibus,
Matris clementissimæ
Reformat legitimum.
Heu! cara cunabulis,
Virginis eximiæ
Veniendi maximo.
Nocturno submonuit,
Tanti desiderii
Altari imponeret.
Callinæ comederent
Altaris excubiis,
Preces fudit intimas.
Gallinæ videlicet,
Quæ oblatas colligunt
Quæ, unde, cur, venerit,
Singula veraciter,
Et beata Virgine,
Novis hausit oculis.
Constituta proximo,
Vinceret periculum,
Præsentaret Virgini,
Opportuno tempore,
Ad templum munusculis,
Volo panem unicum.
Egressura de templo,
Panem male subtractum
Jacentem obstupuit.

Usum surripuerat,
Protestandum liquerat,
Fraudem vix effugiens.
D
AUCTORE MEDIBARDO.
A matrona perdito,
Quid de Wantis perditis,
in visione admonita,
Amisso repertoque?
Gloriosa merita,
donaria præscripta, offert,
Præclara judicia,
Hæc patitur scandala.
Faciat miracula
Cum in una fœmina
visum recipit :
Quinque mirabilia.
Mulier quædam caduca,
Venit ejus ad gratiam,
prægnans adjuta,
Sed gratias stulta nullas
Post decem hebdomadarum
Audivit per visionem
panem offerendum detinens, perdit, receptumque appendit :
Cur, inquit, mulier stulta
Surgens Virginis ad domum
Et completo precamine
Sponde tuæ salvatrici,
Surgens venit, opus cœpit,
Sed aliud quadam die
Oculus ejus sinister
Tum peccatis hoc imputans
Confitetur se errasse
Quod temeritas abstulit,
Quadam die ab hospita
varia recuperantur
Acciperet ad purgandum,
ope Virginis
Ope rursus sanctæ matris
Letaniarum diebus
Sed fusus inhæsit dextræ
Quæ ad Dominam recurrens
Sed et ante Paschæ dies
Acu manu infixa
sanatur
Fideliter implorando
E
19 Claudam utroque in pede
caduca et muta, ingrata
Quæ neglecta gratiarum
Sed mox pristini incurrit
monetur
Inter hæc ternos mendicos
amissum
Cæcos a nativitate
oculum
Sancta Virgo, dante Christo,
recipit.
Numerum excedunt tanta,
huum manui
Pisce donat oratores,
inhærens
Mox remittunt conservandum
Tyringenses duo quidam
solvitur uti
Sacrosanctæ ad Virginis
fusus,
Cui reverenti clara
et acus :
Cujusdam boves matronæ
Fures subduxerant noctu,
sanantur
Non valentes, reliquerunt
clauda,
Quadam die lupus atrox
3 cæci :
Invadens rapuit suem,
Sed non audens lacerare,
piscis cœlitus
20 Magnifica et famosa
datur :
Gressum claudis reddit quibis,
Nullus venit anxiatus,
redditur
Sed et Regis pacifici
loquela :
Hiltegarda cum Luitboldo
boves a furibus deseruntur
Ad gratiam Matris sanctæ
Regis nata mutum quemdam
a lupo
Expertori sanctitatem
sus dimittitur.
Quos utrosque sanos fecit
Sed et ipsis astantibus,
LIB. IV
Ipsa eademque hora
Sanantur
Reparavit, et altum
5 claudi,
Quo viso hospites tanti
additur a
Et Virgini persolventes,
nobilibus
Marti benedictione
mutus et
Miseram, et miserandam
claudus,
Dæmone mire vexatam,
alius claudus,
Magnifica operatrix
dæmoniaca,
Sed et sexus promiscui
4 cæci :
Lucis honore privatis
Et qui venere mœrentes
F
21 Restant plura miracula
mulier
Misera muliercula,
Quæ nequaquam reticeri
Sualaveldico in pago
Dominis suis accepta,
languens
Quæ languore fortissimo
convalescit,
Biennio in languoris
Tandem munere divino
laborat
Sed cessante uno morbo,
ingluvie
Namque tam intemperata
Incessit semisanatam,
Abundantia valeret
Exhaustis jam parentibus
Anxiata hoc dolore,
intolerabili,
Tandem divinitus tale
Igitur tota ipse sua
Et in Virginis beatæ
a S. Walburge
Rogat suos se deferri
Quo delata biduanis
Quibus exorata Virgo
gressum recipit,
Qua privata diu fuit.
Quo audito, dominus ejus
Venit cum conjuge sua,
et a dominis
Rem videre gloriosam
Præterea et muta
Sanitate donatur.
Agens redit ad sua
mancipata
Expletum curriculum
reductiue, a
Monitoris hanc vocem,
languore novo
Salutis es ingrata?
et ingluvies
Gradu vade concito,
aqua benedicta
Famulatum debitum
sanatur,
Et dum vivas, exhibe.
domum

AUCTORE MEDIBARDO.

oppressa fastidio, nil comedit, potu per oculos effluente, cæcitate liberatur:

A Domum læta rediit
Operis dum faceret,
In genas prosiliit.
Recurrit ad Virginem,
Oculus resiliit
Humilitas reddidit.
Persuasa ut cerillum
Hæsit linum manui
Manu gaudet libera.
Nendi opus aggressa,
Indissolubiliter,
Opem consecuta est.
Culcitram resarciens,
Virginis suffragium
Evasit periculum.
Salvam fecit feminam,
Actione reddit,
Languoris incommodum.
Adventantes pariter
Solita clementia
Novis donat oculis.
Quæ fecit miracula
Quem ipsi attoniti
Signi ad indicium.
Mutam secum puellam
Tulerunt suffragia:
Donata est loquela.
Adeuntis Virginem,
Sed auferre penitus
Via stantes pulchra.
Gregem Moetheimensem
Quam et lustris intulit,
Tertia reliquit die
Virtutum operatrix
Sed diebus singulis
Quam rediret gratulans.
B Ludovici filia
Gloriose Comite
Corde venit supplici.
Comes surdum attulit.
Ejus famosissimam.
Virgo beatissima.
Multisque fidelibus
Mater insignissima
Puerum claudissimum.
Grates Christo maximas,
Inclytaque venia,
Redeunt lætissimi.
Quamdam mulierculam
Diuturno tempore,
Signorum sanctificat,
Diversis temporibus
Reddit visum his binis,
Jubilantes redeunt.
In una perpetrata
Virginis clementia
Mira sunt gloria.
Fuit quædam femina,
Atque devotis tua,
Ægrotare cœperat.
Transacto molestiis,
Paullulum convaluit,
Majorem inciderat.
Edendi ingluvies
Ut nulla edulii
A suis saturari.
Sed famæ accrescente
Hinc pudore maximo,
Occurrit consilium.
In Domino posita,
Benigno suffragio,
Ad Walpurgæ gratiam.
C Incumbebat precibus,
Gradiendi miseræ,
Sospitatem reddidit.
Effectus lætissimus,
Multaque familia,
Gratesque persolvere
Qui cum vellet salvatrici
Abbatissa dissuadente,
Sed hoc ipsum distulisse
Nam reversum domum sanam
Sed dumtaxat matri sanctæ
Adhuc tamen famis dira
Cujus mali dum solamen
Bona quadam annualis
Benedici panem fecit

Quo gustato nequam illa
Virgini sacra favente,
Sic paullatim decrescendo,
Sic crescente fastidio
Tandem nil aliud cibi
Nihil de potu gustare,
Tali pasta edulio
Cœpit ei hunc fastidire
Quod dum tolerare nequit,
Sex transactis septimanis
Vix persuasa a magistra
Gula respuente fluxit
Quin et visus dignitate
Supplicando Matri sanctæ
Visum pristinum recepit,
Re ad Præsulem perlata,
Commendavit Presbytero
Recognovit veritatem

abstinet biennio omni cibo.

Biennio diutius
Potibusque abstinuit,
Quod miraculorum genus
21 Tabo per carnem suam
Operatur in diebus
Diligentia eorum
Nostris quoque temporibus
Nec cessat quotidianis
Mundo suam declarare
Nam ex ejus sacra tumba
Quo infirmi quoque uncti
Per merita sanctæ Matris
Sed quod summa esse salus
Quisquis peccatis gravatus
Confugerit, promeretur
Quam et nobis scelerosis,
Prægravatis, impetrare
Sancta Virgo tam sanctorum
Hoc Pater, hoc Natus ejus,
Eorumdem trinum nobis
Cujus regnum gloriosum
Salvatam mancipare,
Bonum opus distulit,
Postmodum pœnituit.
Languor idem occupat,
Denuo reliquerat,
Manente ingluvie.
Anxia sequeretur,
Vocato Presbytero,
Reddidique famelicæ.
Fames voracissima
Cœpit se subtrahere,
Ut prius accreverat.
Pro mira esurie
Præter solum caseum,
Ni tantum hoc poterat.
Anno ferme medio
Acceptumque spuere
Penitus abstinuit.
Absque cibo potuque,
Dum gustat cerevisiam,
Per oculos, naresque.
Annua continuo,
Corde devotissimo,
Cibum omnem respuit.
Eamdem venerando
Aqua veracissime
Miræ abstinentiæ
Omnigenis dapibus
Cunctis retro seculis
Est inauditissimum.

Antiquis miraculis succedunt nova, fluxu liquoris ex tumba ægri sanantur, peccatores juvantur:

Christus mirabilia
Patrum præcedentium,
Quæ scripta nobis reliquit.
Fluit perquam plurima,
Novisque miraculis,
Sponsam Dei Filius.
Aqua manat jugiter,
Medicinæ celeris
Effectum consequuntur.
Sospitasque noscitur,
Ejus ad clementiam
Veram indulgentiam.
Peccatis innumeris
Dignetur a Domino
Germana germanorum.
Hoc amborum Spiritus
Concedat pro meritis
Nullum habet terminum.

Collectis signis, sunt septem septuaginta.
Consecrat hunc numerum qui Spiritus est operatus. Amen

a *Hoc ejus Romanum et Hierosolymitanum supra pag.* 513 *num.* 15 *et seqq. in dubium revocavimus, arbitrati eam a S. Bonifacio et fratribus evocatam cum aliis Virginibus venisse in Germaniam.* b *al. S. Wunibaldi fratris tam defuncti meritis ab illa attribui tradunt alii.* c *Plures S. Willibaldum et defunctæ superfuisse asserunt.* d *Eystatum pro Eystadio etiam accepit Philippus infra cap.* 1. *Ubi plura annotamus.* e *MS.* iterum. f *Idem* Englisundæ.

VITA V S. WALBURGIS

auctore Philippo Episcopo Eystettensi.

ex MS. Antuerpiensi, Canisio et Gretsero.

PROLOGUS

Excellentissimæ Dominæ suæ *a* Ungarorum Reginæ, necnon felicis recordationis Domini *b* Alberti quondam Regis Romanorum filiæ, *c* Frater Philippus miseratione divina Eystettensis Episcopus, quidquid potest reverentiæ et honoris, et si quid valeant orationes peccatoris.

Congruum valde, sanctum et laudabile fore decernitur, ut filia Regis vitam sanctitate præclaram filiæ Regis desideranter amplectatur, et eadem pro speculo suæ recreationis ac componendæ pulchritudinis delectabiliter speculando fruatur. Nam in ipsa contemplando inveniet speciem sanctæ conversationis, perfectionis formam, ac virtutis imaginem, quam sacræ imitationis studio veneretur. Hinc est, quod sinceritati vestræ devotionis ac celsitudini reverendæ dominationis epistolam, continentem vitam et mores, obitum, et insignia miraculorum B. Walpurgæ Virginis, quibus eam Dominus in vita, morte, et post mortem clarere voluit, offero: non immemor existens humillimæ ac reverendæ postulationis, qua vobis prædictam Walpurgis vitam a me transcribi petistis: qua petitione mirum in modum exhilaratus gaudebam in Domino, luculentiori consideratione perpendens, quod hujusmodi petitio, cum ex re petita, tum ex modo petendi, ex radice pietatis pullularet. In se namque prægnans erat petitio, et argumentum gestabat studiosæ voluntatis, et probamentum futuræ sanctitatis, in Regina filia Regis persona postulante. Precor autem vestram regiam dignitatem, et dignitatis benignitatem, ut præfatam epistolam consortibus vestris, id est, filiabus Regum, et aliis devotionem ad B. Walpurgam Virginem habentibus ex caritate communicare dignemini. Nam caritas non quærit quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, et quæ Sanctorum suorum, quos in ipso et per ipsum veneramur. E

2 Filiæ Regum, quæ in honore tuo, Fili Dei Jesu Christe, qui es Rex Regum, et Dominus dominantium, mundi excellentias, seculorum divitias, ac propriæ carnis delicias contempserunt, ut te sponsum candidum et rubicundum, dilectum, electum, et prædilectum ex dilatati cordis amore currentes in odore unguentorum tuorum, ab omnibus retardativis exoccupatæ, liberius sequerentur, et sequendo consequerentur, et consequendo castæ dilectionis desiderio amplecterentur, multo reverentiali honore, ac laude digna veneratione ab universo cœtu fidelium prosequendæ, et prosecutione extollendæ sunt. Hæc namque in seipsis, vel saltem in Patribus suis, in præsenti seculo coronatæ, temporalem dignitatem in æternam sublimationem commutantes, in cœlis coronari meruerunt, et censum terrenorum parvipendentes, affectum supernorum divini amoris virtute magnificabant, et in sublimitatis honore humilitatem, et in adversitate benignitatem servantes, tam in respuendis, quam appetendis, tamquam magnificæ personæ, viam imitandæ virtutis, quæ ducit ad bravium æternæ salutis, lucifermi exemplo excellentissime fidelibus Christi demonstrarunt. De istarum filiarum Regum numero laudabili, et merito ineffabili B. Walpurgis Virgo, quæ ab infantia in omni vitæ sanctimonia Deo consecrata extitit, esse dignoscitur, cujus vitæ et mortis insignia in epistolare compendium gratia brevitatis colligere promisimus, quod F

A quod exolvere cupientes, emendatiori stylo, quo possumus, ut decet, exordiamur.

Agnes Austriaca Regina Hungariæ,

a *Agnes Austriaca, anno* 1291 *nupta Andreæ* III, *Veneto dicto, Regi Hungariæ, quo anno* 1301 *extincto, reliquam Vitam Deo consecravit : inter alia pietatis opera* ædificavit amplum monasterium Virginum regulam S. Dominici profitentium, sub castro Kyburg prope oppidum Wintertur, et in ipso castro capellam propter Imperiales Reliquias, quæ aliquando Kyburgi asservabantur. *Ita Gretserus de olro S. Walburgis cap.* 3 *ex Felice Fabri Thuricensi, seu Tigurino, auctore antiquo.* — b *Albertus Rudolphi* I *Imperatoris filius, et ipse anno* 1291 *electus Imperator, occisus an.* 1308. *De cujus uxore et dicta filia Agnete ista Felix Fabri apud Gretserum tradit :* Relicta uxor occisi Regis Elisabeth, filia Comitis de Tiroli, in loco interfectionis viri sui incepit construere monasterium monialium, et altare summum in eo loco posuit in quo expiravit. Interea Rex Ungariæ etiam obiit, cujus uxor Domina Agnes, prædicti Regis Alberti filia in patriam propriam reversa, in constructione monasterii prædicti coadjutrix fuit : sicque in viduitate sancta ambæ manserunt, et moniales S. Claræ in constructum monasterium posuerunt, et pro seipsis habitacula annexa ædificaverunt, sed et pro duodecim Fratribus Minoribus locum ædificaverunt juxta monasterium, et tam pro Sororibus quam Fratribus provisionem copiosam in temporalibus fecerunt. Fundatio monasterii illius facta fuit anno 1308, in loco interfectionis Regis, in campo qui dicitur Campus Regis, vulgariter Kunigsfelt, sub castro Habspurg, ubi hodie serviunt Deo. *Hæc ille auctor, e quibus discimus, qualis et quantæ dignitatis fuerit Agnes, quæ Vitam S. Walburgis desideravit ab Episcopo Eystettensi conscribi.* — c Frater, *quia ex Abbate Ordinis Cisterciensis assumptum fuisse supra diximus.* — d *MS. Eystet.* sublimitatem.

vidua cum matre Imperatrice sanctè vivit.

CAPUT I.

B
S. Walburgis Ortus: Genealogia sancta Obitus patris S. Richardi.

Igitur B. Walpurgis Virgo Deo placita, et hominibus grata, ex illustri prosapia, imo stirpe regia, exorta est, et tamquam sidus novæ claritatis ac miræ pulchritudinis, obducto tenebris ignorantiæ mundo, radio puriori eidem feliciter infulsit, et velut stella matutina eo ceteris clarior, quo vicinior soli, *a* a Deo gratiose et specialiter constituta est suis præire, ut et nos in fulgore sui luminis, quod radio veritatis, justitiæ, ac sanctitatis enituit, in splendoribus Sanctorum, in via mandatorum, vel quod præstantius est, in semita consiliorum Dei, quæ ducit ad patriam claritatis æternæ, fiducialiter ambulemus. Divina namque ordinante *b* providentia *c* S. Richardum quondam Regem Anglorum, nunc vero consortem Angelorum, patrem in cura, genitorem in natura, sortita est. Nimirum enim decebat, ut Virgo tantæ sanctitatis in cœlis sublimiter coronanda, a Rege sancto in terris coronato, et in cœlis coronando in lucem hujus mundi prodiret. S. Willibaldum quoque *d* Aureatensem Episcopum, qui modo Eystetensis vulgato magis nomine dicitur, in omni genere perfectionis Præsulem magnificum, necnon B. Wunibaldum strenuæ virtutis virum, Abbatem sanctitate præcipuum, fratres germanitate uterinos habuisse legitur. Item B. Bonifacius sanctæ Maguntinæ Sedis Archiepiscopus, qui florentem palmam victoriæ cum corona martyrii Deo propitiante obtinuit, ejus *e* avunculus fuisse non dubitatur. Item B. *f* Deodatus Martyr et Pontifex Christi insignis ejusdem B. Walpurgis cognatus invenitur. B. Willibrordus etiam *g* Confessor Dei et Pontifex pretiosus, ac Sanctus *h* Sola sanctitate *i* mirabilis, de ejus parentela satis e vicino computantur. O quam pulchra est hæc casta generatio, cum claritate! Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob. Hæc est generatio, de qua scriptum est, et fore potest intelligi, quoniam generatio rectorum benedicetur. Isti namque fuerunt viri misericordiæ, quorum justitiæ oblivionem non acceperunt, cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum.

S. Walburgis pater S. Richardus.

fratres SS. Willibaldus

Wunibaldus;

avunculus S. Bonifacius

cognati SS. Deodatus, Willibrordus, Sola

Psal. 23. 6
Psal. 111. 2

4 Laudemus ergo viros gloriosos, patres et parentes nostros in generatione sua, nam hi sunt qui genuerunt nos verbo veritatis in Christo Jesu Domino nostro. In linea propaginis hujus sanctæ genealogiæ, si luculenter advertamus, vernantes rosæ Martyrum, candentia lilia Virginum, humiliter dependentes violæ Confessorum inveniuntur. Hi sunt flores Paradisi in domo Domini plantati, in caritate D radicati, cœlesti rore perfusi, Spiritus sancti vivificatione vegetati, super quos sanctificatio Christi effloruit, ut in atriis domus Dei nostri floreant in æternum. Hi sunt flores, qui ad cooperimentum fructus sui, et projicienda salubri umbra fronduerunt, quorum folium non defluxit, sed fructum sanctitatis dederunt in tempore suo, et tamquam bonus odor Christi in omni loco aromatizantes, redolentiam miræ fragrantiæ ubique sparserunt. In horum florum suavitatis odore delectati, et delectatione invitati currimus, si memoratorum Sanctorum vitam concupiscimus. Accedente ad nos sole justitiæ, hoc verno in tempore gratiæ, non solum apparuerunt flores in terra nostra, sed et vox turturis audita est in terra nostra, vox, inquam, turturis, hoc est castissimæ Walpurgæ Virginis, quæ prece dulcissimæ supplicationis interpellet pro nobis ad Dominum. Et non incongruenter vocem turturis precem B. Walpurgæ Virginis interpretati sumus; nam turtur est avis solivola, fidelis et casta: sic, moralizando ut prosequamur, B. Walpurgis in solitudine contemplationis excessive fuit solivola, in dispensatione fidelis ac prudentissima, in omni conversatione castissima ac pudicissima. In E his egressionibus delectabiliter depasti cum pastore sponso, qui pascitur inter lilia, deinceps ad ovilia primitivæ intentionis, ut decet, revertamur. Nam quæ de linea derivationis sacræ genealogiæ B. Walpurgis prælibavimus, totum in laudem ejusdem laude dignæ Virginis credimus ut censeatur. Nam ex hac reverenda enumeratione Sanctorum evidenter perpenditur, quomodo ex insignibus nobilitate pariter et sanctitate processit. Nunc ordo scribendi postulat, ut de ipsa ejusque sanctitate specialius singulariusve prosequamur.

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

ipsa turturi comparata.

5 Sciendum ergo, *k* quod S. Richardus Rex Anglorum, pater ipsius, ut prælibatum est, fuisse legitur, qui cum a puero semper Christianissimus extitisset, etiam liberos suos disciplinam Christianæ religionis, et viam veritatis tam per se, quam per fideles pædagogos diligentissime edocuit. Unde et S. Willibaldum adhuc puerum titulo monasticæ professionis *l* adduxit. Cum ergo ille beatus Rex gradus de virtute ad virtutes conscenderet, ut secundum promissionem Salvatoris centuplum acciperet, et vitam æternam possideret; igne divini amoris inflammatus, et occultiori consilio Spiritus sancti eductus, ad exhortationem liberorum suorum, videlicet B. Willibaldi ac B. Wunibaldi, nec non S. Walpurgis regnum F et patriam dereliquit, et peregrinationem duram, quæ etiam pauperibus gravis esse solet, suscepit: una cum liberis secum assumptis Oceani periculo se commisit, et tandem post magnos labores et multa pericula Luccam, id est, Lucanensem civitatem usque pervenit, et inibi mortali infirmitate consummatus in monasterio S. Frigdiani in Domino feliciter requievit.

obit S. Richardus.

a *MS. Antuerp.* adeo — b *Ibidem,* gratia — c *S. Richardum Regem Anglo-Saxonum dici posse ostendimus* 7 *Febru. pag.* 73 *num.* 21 *et* 22 — d Aureatum esse Nassefelissum vicinum, non Eystadium, *docent Aventinus lib.* 2 *Annal. Boicorum, et Serarius supra relatus. Id antiquis Actis tam S. Willibaldi et S. Wunibaldi, quam S. Walburgis, Eystadium dicitur. Interea lapis sepulchralis apud Gretserum lib.* 1 *Observ. ad Vitam S. Willibaldi cap.* 18 *hanc inscriptionem habet in basilica primaria.* Hic requiescunt ossa Episcoporum Aureatensium *: at quando hæc sit inscriptio facta non indicatur. De Aureato edidit singularem tractatum idem Gretserus in Appendice post Catalogum Episcoporum Eystettensium editum.* — e *De cognatione* S. Bonifacii *egimus* 7 *Febr. pag.* 71 *num.* 16. *Ibi* S. Wunibaldus *dicitur* carnali propinquitatis et sanguinis copulatione sociatus et glutinatus. *Ita Vita ejus a S. Walburge aliave consanguinea scripta.* — f *Grets. lib.* 2 *Observ. cap.* 2 Deodatus, inquit, seu Adeodatus, forte cum S. Bonifacio illustrem hanc palmam adeptus est, cui Beda in epitome socios martyrii LIII assignat. Hucbaldus de S. Lebuino LII. *Sed hæc mera conjectura est. Nomen* Deodati, *sive* Adeodati, *inter socios S. Bonifacii ab antiquis non proditur. Consule Serarium lib.* 3 *Rerum Mogunt. not.* 36 *ad Vitam S. Bonifacii. Quid si apud Philippum agnoscatur* [illegible] *ut sit* Deocarus *monasterii Hasenrietani a Carolo Magno conditi primus*

Aureatum urbs.

S. Deodatus,

an Deocarus? S. Willibrordus.

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

A *primus Abbas, cujus sacrum corpus an.* 1316 *præsentibus Philippo Episcopo et Ludovico IV Imperatore elevatum est, et sacra reliquiarum pars ab hoc Norimbergam delata? De eo agit idem Gretserus lib.* 2 *Observ. cap* 8. *Colitur* 7 *Junii.* — g S. Willibrordus Frisonum Apostolus, filius materteræ S. Willibaldi dicitur in Calendario, quod Pontificali Eystettensi innexum est. *Ita Gretserus lib.* 2 *Observ. ca.* 1. *Fuerunt ergo consobrini. Colitur ille* 7 *Novemb.* — h Habuit B. Sola, post gloriosum triumphum martyrii S. Bonifacii Archiepiscopi, Dominum Willibaldum Episcopum et Wunibaldum germanum ejus Presbyterum adjutores sui laboris, qui ei ut propriæ gentis viro, omnibus hisce in locis adminiculum ac solatium præbebant. *Ita in Vita illius* 3 *Decembris danda Ermenricus monachus ac dein Abbas Elwangensis, meminitque B. Rabani Mauri adhuc Abbatis: ergo ante an.* 842 *scripsit. Fuerunt ergo si non ejusdem* parentelæ, *saltem nationis, et amicitiæ vinculo conjuncti.* — i *Gretserus in variis lectionibus,* mirabilis Martyr. *Simili forsan casu nomen Martyris etiam S. Deocaro adjunctum.* — k *Sequentia ejus capitis, cum toto fere capite sequenti, huc translata sunt, et verbis fere iisdem, ex relatione Adelberti Abbatis Heidenheimensis, relata a Gretsero lib.* 2 *Observat. cap.* 7, *quam nos ideo, cum ibi extet, omisimus.* — l Canisius, addidit.

S. Sola.

CAPUT II.

Fratrum S. Willibaldi Episcopatus, S. Wunibaldi sacerdotium.

Post cujus beatissimum transitum filii ejus Sanctus videlicet Willibaldus et Wunibaldus una cum sociis suis ad limina Apostolorum Petri et Pauli perrexerunt. Ubi a Papa *a* Gregorio III, qui tum Apostolicæ sedi residebat, benignissime suscepti, orando, et loca sanctificationum circumeundo, aliquantum temporis devotissime exegerunt. Factum est autem quod S. Willibaldus, et quidam ex sociis immenso desiderio accenderentur, quatenus Jerosolymam irent, et loca, in quibus Deus homo conversatus est, inviserent. Quod et ita factum est, S Wunebaldo propter infirmitatem magnam, qua tunc detinebatur, Romæ relicto. Cum *b* interim *c* Bonifacius, Maguntinæ Sedis Archiepiscopus, Ecclesiasticæ utilitatis caussa et ex legatione *d* Pippini Regis, qui tunc temporis Alamannorum Rex extiterat, advenisset: et cum vidisset S. Wunibaldum, eo quod nepos ejus esset, et quod multa de eximia virtute et animi ejus constantia audivisset, multum in Domino gavisus est, et suppliciter Dominum Papam exoravit, ut ejus adjutorio talem cooperatorem et socium in agricultura Dei mereretur accipere. Cujus petitioni Papa Gregorius libenter acquiescens, rogando præcepit S. Wunebaldo, ut societati et contubernio S. Bonifacii adhæreret, et in omnibus ejus consilio et præcepto ad serviendum Deo obediret. Hoc quoque S. Bonifacius a prædicto Papa obtinuit, ut, si quando Divina clementia S. Willibaldum ejus conspectui præsentaret, ad colendam vineam Domini in adjutorium sibi ad Alamanniam eum transmitteret. Cumque memoratus, et sæpe memorandus S. Bonifacius omnia, pro quibus venerat, secundum beneplacitum suum peregisset; Apostolica benedictione firmatus, in Alamanniam ad Pippinum Regem rediit, et omnia, quæ ei in via acciderant, et quomodo Apostolica auctoritate S. Wunibaldum socium et cooperatorem laboris sui accepisset, ex ordine narravit. Peractis autem omnibus, quæ tum in Regis curia tractanda erant, sanctus Archiepiscopus valefaciens Regi in Thuringiam transiit, et ibi S. Wunibaldo habitum monasticæ religionis tribuit, et ad sacerdotii gradum omnibus qui noverant eum in laudem ejus acclamantibus, promovit. S. Wunibaldus vero virtutem obedientiæ attendens in spiritu humilitatis, in cunctis, quæ ei injungebantur, perfectum se servientem exhibuit, et sicut bonus filius et perfectus discipulus usque ad mortem S. Bonifacio obedivit. Videns autem Archiepiscopus, quod B. Wunibaldus in omni justitia et sanctitate proficeret, septem ei ecclesias in Thuringia regendas commisit, quas ipse ad tantum culmen perfectionis provexit, ut usque in hodiernum diem per totam illam provinciam in laudem Dei honor et gloria S. Wunibaldi prædicetur.

S. Willibaldus Roma Hierosolymam abit.

S. Wunibaldus datur socius S. Bonifacio,

fit Sacerdos,

regit Ecclesias Thuringiæ,

7 Cum hæc in Alamannia circa *e* B. Wunibaldum D agerentur, B. Willibaldus frater ejus, in via, qua Jerosolymam tendebat, in mari et terra magnis et multis periculis afficiebatur. Nam tentationum procellas postquam divina favente gratia evasit, pericula latronum, famis et sitis, macerationis, captivitatis, incarcerationis squalores, graves a Paganis, per quos transitum fecit, pro nomine Jesu Christi sustinuit passiones; sed virtute Dei de his omnibus liberatus tandem sicut desiderabat Jerosolymam venit. Dedit autem ei Dominus tantam gratiam in conspectu Paganorum, qui tunc Jerosolymam inhabitabant, ut quocumque pergeret, eorum conductu iret et rediret. Mansit itaque multo tempore in finibus illis, et peragratis omnibus sanctificationum locis, in quibus Deus homo conversatus fuerat, Adriaticum mare iterum transfretavit, et ad Casinum montem, ubi ex institutione S. Benedicti Abbatis monasticam religionem vigere audierat, pervenit, quem pater Abbas ejusdem monasterii, cui nomen *f* Petronax erat, unanimi consensu sui conventus, in monachum et fratrem ad humilem sui petitionem assumpsit. Assumptus itaque S. Willibaldus in omnibus, quæ congessit in cunctis Fratribus laudabilis apparuit, et in omni morum et conversationis honestate mirabilem ac *g* imitabilem se exhibuit. E Mansit itaque apud eos multo tempore irreprehensibilis, imo per omnia laudabilis, et tunc omnibus valefaciens de licentia Abbatis cum quibusdam honestis *h* Fratribus, Ecclesiasticæ utilitatis caussa ad Dominum Papam properantibus, iterum Romam transivit.

e

S. Willibaldus Hierosolyma redit

ad monasterium Casinense.

f

g

h

inde Romæ

8 Præsentatus itaque Apostolico conspectui, benignissime susceptus est ab eo, et interrogatus de peregrinationis suæ labore, omnia quæ ei in via acciderant, et quam misericorditer Deus de manibus quærentium animam ejus multotiens eum liberavit, et quam laboriose Jerosolymam, et cum quanto periculo alia sanctificationum loca, utpote a Paganis possessa, adierit, et *i* quomodo lumine oculorum duorum mensium spatio orbatus fuerit, et in ecclesia sanctæ Crucis miraculose illuminatus, et puriori usui visus a Domino restitutus fuerit, per omnia enarravit. Flebant ergo omnes, tum quia talem juvenem pro Domino patriam dereliquisse, et tantos *k* labores pertulisse videbant, tum etiam quia se nihil talium pro Domino peregisse dolebant. Interea beatus Papa recordatus, quod S. Bonifacio Archiepiscopo de cooperatione et societate S. Willibaldi promiserat, paterna exhortatione, et Apostolica auctoritate præcipiendo rogavit, ut sine contradictione ad S. Bonifacium Maguntinæ Sedis Archiepiscopum cum festinatione properaret, et in vinea Sabaoth fidelem cooperatorem, et humilem ministrum in omnibus, quæ ei S. Bonifacius injungeret, se exhiberet. F Cujus præcepto S. Willibaldus in spiritu humilitatis obediens, Apostolica benedictione roboratus in Alamanniam ad S. Bonifacium, sicut ei a Domino Papa præceptum erat, pervenit, et quomodo ad serviendum et obediendum ei a Domino Papa missus fuerat, ex ordine narravit. Postquam vero S. Bonifacius et S. Wunibaldus, ceterique ejusdem societatis fideles Fratres tam dilectum Deo et hominibus Fratrem salvum recepissent, diutissime in oscula, et in collum ejus irruerunt, et præ gaudio flentes, Deum largitorem omnium bonorum pro universis beneficiis suis glorificaverunt. Sed et Rex Pippinus ut cognovit adventum tam venerabilis personæ, plus quam credi potest, cœpit in Domino gaudere, eo quod tantum lumen justitiæ regno suo illuxerit, et quod omnes adversitates eorum orationibus a regno suo propelli firmissimam spem haberet. Crevit itaque Ecclesia Christi per verbum et per labores S. Bonifacii, sociorumque ejus, et credentium

i

k

mittitur a Papa ad S. Bonifacium,

A tium in Domino fides augebatur, et abolito idolatriæ ritu, in consecrandis ecclesiis, in prædicando verbum Domini, in baptizandis Gentilibus, in procurandis infirmis et pauperibus, Ecclesiasticus ordo per omnem Alamanniam instituebatur.

9 Fuerunt autem illis temporibus in regno Pippini Regis duo viri illustres, scilicet *l* Odilo Dux, et *m* Sweigerus Comes, qui uterque ad S. Bonifacium venientes, orationibus ejus se commendaverunt, et prædia sua cum mancipiis ad serviendum Deo viventi devotissime ei obtulerunt. Sed beatissimus præsul considerans, quia res Ecclesiæ vota sunt fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, ex allodiis Odili Ducis *n* Frisingensem *o* instituit Episcopatum; ex prædiis vero Sweigeri Comitis *p* Eystetensem fundavit et firmavit Pontificatum: præfecitque venerabilem fratrem, et discipulum suum *q* S. Corbinianum Frisingensibus; S. Willibaldum vero Deo dignum Episcopum Eystetensibus *[ordinatur Episcopus Eystetensis:]*: hoc instituens, ut rebus Ecclesiasticis pauperes alerentur, infirmi recrearentur, captivi Christiani, prout facultas suppeteret, redimerentur. Cœpit autem sanctus Præsul Willibaldus incircumcisis corde verbum vitæ evangelizare, et in omni pontificatus officio fidelem dispensatorem, et bonum servum Dei se ostendere. B Unde omnes comprovinciales, divites et pauperes, tanta familiaritatis dulcedine sibi conjunxerat, ut de omnibus finibus regionis illius ad eum confugerent, et ad salvandas animas suas consilium et auxilium ab eo expeterent. Sicque factum est ut bonitatis ejus fama crescente, S. Bonifacio cunctisque in Maguntina metropoli acceptissimus fieret *[et Cancellarius Sedis Moguntinæ.]*, et in conciliis, et in judiciis, in consecrandis quoque ecclesiis, ac aliis chrismatum donis primum post Archiepiscopum locum obtineret. Concessumque est ei cum privilegii attestatione, ut in his, et in aliis Deo digna gerendis, ipse omnesque successores sui, Eystetensis Ecclesiæ Pontifices, cum necessitas aut tempus exigeret, specialiter præ aliis sanctæ Maguntinæ sedis Suffraganeis, vice *a* Archiepiscopi gereret, *r* et tamquam præfatæ Sedis *s* Cancellarius, et Prolocutor concilii a dextris Metropolitano proximus assideret: in cujus dignitatis evidentiam vestitura magni ac mystici ornatus ei concessa est, nec non omnibus rite sibi succedentibus, præ cunctis Episcopis qui de linea Moguntinæ derivationis computantur. Est autem vestis illa *t* Rationale, quo et jam summus Pontifex accedens ad sancta sanctorum, olim supervestiebatur. C Habebat autem Rationale summus Pontifex in Lege veteri in præfigurationem multæ perfectionis. Pontificibus vero novi Testamenti quibusdam conceditur, in exhibitionem consummatæ virtutis, quæ gratia et ratione perficitur, unde et rationale nuncupatum est.

CAPUT III.

Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. Vita monastica in Thuringia.

[AUCTORE PHILIPPO EPISC.]

His ergo prælibatis, ad ea, quæ de B. Walpurgis vita tractanda promisimus, Deo favente et vita co- E mite, restat ut stylum convertamus. Nam conditio præsentis operis hoc requirit, et occupatio temporis, qua tribulamur, idipsum exposcit, unde convenit, ut digressiones in amplius nequaquam admittamus. Sciendum igitur, quod sæpe dicti, ac semper benedicti fratres, Beatus videlicet Willibaldus, ac S. Wunibaldus *[Evocata a fratribus et S. Bonifacio,]* a tempore, quo fide dignorum relatione intellexerant, Reginam Angliæ genitricem suam, mulierem virtutis ac præclari meriti, viam universæ carnis fuisse ingressam, ut frequenter de sorore sua, Beata scilicet Walpurga, naturali affectu stimulati, et caritate, quæ religiosos decet, inflammati, sollicitari cogebantur: scientes eam post discessum matris, omni solatio temporali destitutam. Hæc ergo advertentes, de consilio S. Bonifacii decreverunt ut eam fideli vocatione ad se venire rogando præciperent, quatenus ipsa per eos, et ipsi per eam mutua in Domino consolatione fruerentur, quod et ita decretum in factum *a* producunt. Per fideles namque nuncios, ac famosa legatione B. Bonifacius neptem, et fratres sororem, prædulci supplicatione et prece invincibili sollicitabant, quatenus ad eos venire non omitteret. Cum ipsi Patres spirituales ipsam, quam genuissent in Christo filiam, auctoritativa admonitione ad id faciendum hortarentur; F Virgo Walpurgis *[S. Walburgis]*, gloriosa semper, hoc supplex mandatum ac fidele consilium sagaci mente complectens, supra quam enarrari potest, in Domino gratulabatur, uberrimas ei gratiarum actiones exsolvens super eo, quod tam magnificorum Patrum, ac carissimorum fratrum meruisset reverenda salutatione, ac piissima exhortatione visitari. Ex tunc Virgo Walpurgis sapiens, et una de numero prudentum, solerter cogitare cœpit, et cogitando in spiritu scrutabatur, quid ei in hoc casu liceret, eamque deceret, nec non ipsi feliciter expediret *[post maturam deliberationem,]*. Hæ namque sunt circumstantiæ secundum prædulcem S. Bernardum Doctorem, quibus moralis actus conditionatur. Nam hæ circumstantiæ alias, si quæ sunt ex parte personæ, loci vel temporis, in se includunt: cum enim aliquid licet secundum rationem mandati, et decet quantum ad ædificationem proximi, si expediat secundum conditionem proprii subjecti, sufficienti cautela actui provisum est. Oportet enim, ut hæ tres circumstantiæ concurrant, ut actus moraliter instauretur: quia secundum sententiam beati Apostoli multa licent, quæ non expediunt *[1 Cor. 6. 12]*; et alias circumstantias si replicare ex combinatione delectat, invenies, quomodo dictæ

[S. Gregorius II.] a *Quotus hic* Gregorius *fuerit, silet Adelbertus duos in Pontificatu sibi invicem succedentes Gregorios. Fuit hic S. Gregorius* II, *qui ab anno 715 ad 731 præfuit Ecclesiæ, mortuus 13 Februarii, ubi inter illustres peregrinos, qui Romam ejus tempore petiverunt, recensuimus pag. 695 num. 25 S. Richardum, sed Lucæ anno 722 mortuum diximus ad hujus Vitam pag. 70 num. 10, quo adhuc anno, aut saltem sequente, Romam venere filii ejus.*

[S. Gregorius III.] b *His actorum et itinerum S. Bonifacii haud modica apparet confusio. Præerat tum Romæ, Gregorii* II *successor S. Gregorius* III, *mortuus an. 741, die 28 Novemb. quo colitur. Sub hoc tertium iter Romanum S. Bonifacii contigit anno 738, quo S. Wunibaldum ibidem reperit, et secum in Germaniam abduxit.* — c *Confunduntur tertium et quartum S. Bonifacii iter Romanum. Hoc factum est tempore S. Zachariæ Papæ* *[S. Zacharias.]* *postquam anno 745 fuerat statutus Moguntinus Archiepiscopus.* — d *Dicto anno 738 præerat Franciæ Major-Domus cum regia potestate* *[Pippinus Rex.]* *Carolus Martellus, pater Pippini et Carolomanni: hoc autem, sub annum 747 Romam et Casinum abeunte præfectus Alamanniæ erat Pippinus nondum Rex, postea auctoritate Zachariæ Papæ a S. Bonifacio anno 750 unctus. Hinc infra de Pippino dicta, ad Carolomannum spectant.* — e *Reliqua quæ ad SS. Wunibaldum et Willibaldum spectant, ad propria eorum Acta accuratius examinabimus. De itinere S. Willibaldi nonnulla diximus 7 Febr. pag. 70 num. 11.* — f *De Petronace* *[Petronax Ab.]* *Abbate Casinensi et S. Willibaldi ad eum adventu egimus in Vita S. Gregorii* II, *13 Febr. pag. 695 num. 27 et 28.* — g *MS. Eystet.* inimitabilem. — h *In Hodœporico socius dicitur* Presbyter, qui de Hispania ad S. Benedictum venerat. *Discessit autem a Casinensi monasterio circa festum S. Andreæ anni 740.* — i *Hæc de ætate desunt in relatione Adelberti.* — k *MS. Antuerp.* dolores. — l Odilo, *aliis* Othilo et Utilo, *Dux Bajoariæ ex Hiltrude, Caroli Martelli filia, anno 741 in uxorem ducta, genuit Thessilonem Ducem bellis Francicis et Boicis celebrem.* — m Swigerus, Swickerus, Sniggarius, *Comes Hispergensis. Est autem Hisperga Comitatus caput ad Sultzam flumen oppidum, sex circiter leucis ab Eystadio.* — n *Frisinga urbs Episcopalis Bavariæ ad Isaram fluvium, cujus Episcopos recenset Hundius in Metropoli Saltzburgensi, Archiepiscopo subsunt.* — o *Imo antea* institutum reformavit et locupletavit, *uti ad Adelbertum observat Gretserus.* — p *Hinc posteri Comites Hispergenses ad litem usque Advocati Episcopatus manserunt, donec deficiente illa familia, Comitatus anno 1301 Episcopatui cessit, ut docent idem Gretserus lib. 1 Observ. cap. 14 et Stevartius ad cap. 1 Vitæ S. Walburgis.* — q *Aliqua hic apparet confusio ex nominibus Gregorii* II *et Gregorii* III *succedentium non satis distincte exorta. Est namque* S. Corbinianus *a Gregorio* II *missus in Bavariam et Frisingensis Episcopus obiit circiter annum 730. Colitur 8 Septemb. At frater ejus Erembertus successit a Gregorio* III *constitutus. De his legi potest Andreas Brunner par. 1 Annal. Boicorum lib. 5.* — r *Huc usque ex Adelberti relatione.* — s *Præeminentia hæc Episcoporum Eystettensium explicatur a Gretsero lib. 1 Observ. cap. 15.* — t *De Rationali disputat idem Gretserus ibidem cap. 16. Quæ aliaque ad Vitam S. Willibaldi spectant tum discutienda.*

[Odilo] [Dux Bajoariæ, Swigerus Comes.] [Frisinga.] [S. Corbinianus.]

A dictæ circumstantiæ ad perfectam conditionem actus in solidum requiruntur.

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

11 Itaque Walpurgis Virgo humillima proprii sensus sagacitati non innitebatur, sed tota devotione se Deo committens suppliciter exorabat, ut in vitandis et agendis, voluntate Domini bona, beneplacente et perfecta semper regeretur. Et non post multum temporis divina revelatione cognovit, quod suæ invitationis vocatio a Deo præordinata fuisset, et secundum Divinæ voluntatis nutum prodisset : unde consensum liberrimum huic gratiosæ invitationi præbere non dubitaret, nec dubitando in amplius quoquo modo differre deberet. Ex hac certificatione Virgo Walpurgis devotissima plusquam credi potest mente gavisa est, et ex illa hora mente sollicita tractare cœpit, quomodo conceptum iter Deo laudabiliter, nec non utiliter sibi aggrederetur : et collegit atque elegit circiter numerum *b* triginta sodales suæ religioni conformes, ac ipsius intentioni congruentes, et expedita decenti provisione, quæ in expensis vel impensis ad dictum iter requirebatur, de licentia eorum, qui sibi suæque societati auctoritative præerant, sæpe dictum iter aggressa est et valedicens suis, ac solo natalis patriæ, tanquam filia laudabilis obedientiæ audiens consilia, videns Sanctorum exem- B pla, populum suum oblita est, et domum patris sui, ut Deus Rex Regum concupisceret decorem suum, quæ retro sunt parvipendens, et anteriora, id est, potiora futuræ benedictionis charismata requirens, viam propositæ voluntatis exorditur : et cum sua ordinata, nec minus devota societate, ad mare Anglicanum usque perveniens, mari placido, et aura optabili puppim conscendit : et votive navigantes pro aliqua parte temporis, diabolus humani generis inimicus, qui Sanctis Dei per diversa tentationum machinamenta adversari consuevit, sævitiam mari, et intemperiem aeri immittens, mare sævire fecit, et contrarietate ventorum in periculosas undas compulit, ita ut nautæ instrumenta navigandi projicerent, et de sola salute æterna Dominum deprecarentur.

cum 30 sodalibus discedit, *b*

jactatur tempestate,

12 Quo viso Virgo Walpurgis devotissima in orationem se prostravit, et in hæc verba Deum, ut creditur, exoravit: Domine, si mirabiles sunt elationes maris, tu mirabilior es in altis Dominus, et quia tu dominaris potestati maris, motum fluctuum ejus, cum vis, tu mitigas. Exaudi ergo nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ et in mari longe, qui S. Richardum servum tuum, Regem et progenitorem meum, in hoc mari a periculo undarum liberasti, fideliter ac fiducialiter clamantem ad te. Et C surgens ab oratione imperio divinæ virtutis suffulta, imperavit mari et ventis : quo facto, statim aura datur grata, nec non quieverunt maria, jussu Divinæ voluntatis spiritum procellæ repellente, et aquas maris quasi in utre, prece B. Walpurgæ Virginis, Domino concludente. Tunc vehementi ac lætabunda admiratione omnes, qui erant in navi, gratulari in Domino cogebantur, quod tam supersalutifera liberatione a periculo mortis, quod eis ex tempestate maris imminebat, erepti sunt, et B. Walpurgam, tanquam specialiter Deo dilectam, ex hoc signo deprehendentes, ut Sanctam per omnia venerabantur, et favente Dei gratia pro desiderio ad portum salutis applicuerunt, et de navi exeuntes operibus virtutum se contulerunt, diversa loca sanctificationum circumeuntes, Dominum in Sanctis suis devota mente quæsitabant, advertentes, *c* quoniam Deus in Sanctis suis mirabilis faciens prodigia, et mirificans misericordiam suam, secundum omnes voluntates suas in eis, seipsum laudabilem atque amabilem omnibus nobis ostendit, et ex multiformi glorificatione Sanctorum, mundum illuminando lætificavit, et multa exempla fructuosæ ædificationis eidem reliquit. D

eam precibus sedat :

in terram escendit,

13 Circumduxit ergo B. Walpurgam Dominus, et docuit, ac custodivit quasi pupillam oculi sui, circumduxit per diversa *d* loca sanctificationum, et docuit eam per varia exempla Sanctorum, et custodivit a macula delictorum, quasi pupillam oculi sui. Ipsa autem in sua peregrinatione frequenter ac gaudenter ad Dominum dixisse creditur : Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ : meditabiles inquit, in corde, cantabiles in ore, imitabiles in opere. Et ut longa locorum spatia brevi sermone transeamus, memorata Virgo, nec non semper memoriter recolenda, cum sua societate ad B. Bonifacium Archiepiscopum, et ad suum fratrem S. Willibaldum in Alemanniam pervenit, ibique hilari ac gratiosa hospitalitate suscepta est, et pro tempore cum eisdem commorata, dulci allocutione fruebatur, ex qua delectabatur in Domino. Et qualiter nutu divinæ voluntatis, et auctoritate vocationis ipsorum patriam deseruisset, et ad eos secundum formam mandati properasset, et quomodo in via custodita a Domino, ab omni discrimine itineris ad terminum viæ salubriter pervenisset, etiam ex ordine narravit.

d *peregrinatur ad diversa loca :*

Ps. 118. 54

pervenit ad SS. Bonifacium et Willibaldum.

14 Intelligens autem Virgo Walpurgis, quod S. Wunibaldus frater ejus vitam monasticam atque cœlibem in provincia Thuringia duceret, et præfectus septem monasteriis sui ordinis auctoritate S. Bonifacii fuisset, quæ laudabiliter, ut sanctum Dei et electum decet, religiosissime gubernaret, suppliciter S. Bonifacium, nec non fratrem suum, videlicet S. Willibaldum, exoravit, quatenus eam ad fratrem suum, Sanctum videlicet Wunibaldum Abbatem sanctissimum, destinaret, ut ejus consilio et cooperatione, sub regulari custodia ac monasterialis vitæ exercitio, gratia Dei favente, servaretur. Ut autem audissent Patres sanctissimi, Archiepiscopus videlicet ac ejus Coepiscopus B. Willibaldus, quod intentione sancta ac motivo rationabili duceretur, suam petitionem approbabant, ac ipsi licentiam abeundi, et ad S. Wunibaldum divertendi concesserunt. Quæ *e* profecta ad S. Wunibaldum perveniens, religiosa salutatione suscepta est. Tunc soror fratri caussam adventus sui exposuit, atque eidem humili prece in Domino supplicavit, quatenus ipsam una cum societate sua devota in aliquo monasterio locare curaret, ut inibi Deo famulantes, quanto ab exterioribus magis abstractæ, tanto interioribus magis intentæ invenirentur, quod et ita factum esse legimus. Nam F B. Wunibaldus sæpedictam sororem suam, una cum societate sua in quodam monasterio collocavit, quod usque in hodiernum diem cœnobium S. Walpurgis dicitur. Videns autem Virgo Christi dilecta, se pro voto sancti desiderii fore in loco religionis positam, talem se exhibuit, ut ab omnibus in exercitio virtutum, et spirituali *f* ædificatione bonorum morum commendaretur. Erat enim servans formam virtutum, videlicet caritatem, et matrem earumdem, scilicet humilitatem, et benignitatem, et cordis patientiam, quæ opus perfectum habet, et in studio earumdem se perfici satagebat. Et quid plura? Cum ejus mirificæ sanctitatis vita aspicientium, vel de ipsa audientium fuerit disciplina. Et quanta fuerit in jubilo contemplationis, quam frequens in verbo orationis, quam efficax in prece intercessionis, quam matura in silentio discretionis, quam sollicita in re et modo cujuscumque piæ actionis, nullus de ipsa sufficienter enarrare præsumat.

E *proficiscitur in Thuringiam ad S. Wunibaldum fratrem*

e

in monasterio sancte degit.

f

a Canis. prodit. — b *De ratione itineris actum* § 2 *pag.* 513. c *MS. Eystet.* quomodo. — d *An tum Antverpia, inquisitum* § 7. — e *An potius cum S. Lioba moraretur in monasterio Bischopsheim ad fluvium Tuberam in diœcesi Moguntina, inquisitimus* § 2 *p.* 51?. — f *Canis.* conversatione

CAPUT IV

CAPUT IV.

Vita monastica S. Walburgis in Heidenheim, duplicis monasterii præfectura.

Factum est autem cum B. Wunibaldus frequenter ad Dominum et avunculum suum, Sanctum videlicet Bonifacium, nec non fratrem suum, Sanctum scilicet Willibaldum, gratia consilii et spiritualis solatii *Ipsa et frater secedunt* diverteret, quod multo honore et reverentia ab omnibus suscipiebatur, et tamquam vir sanctitate præclarus a cunctis venerabatur. Et cum vir beatus famam suam tam in provincia Thuringiæ, quam etiam circa partes Rheni multum per omnem modum exaltari conspiceret, *a* timuit fructum laborum suorum vanæ laudis gloria evanescere, et lampadem suam, veniente sponso, *b* infatuato oleo tenebrescere; elongavit se ab omni, quod videbatur sapere pompam seculi, fugiens ab omni applausu hominum, ut maneret in contemplationis solitudine. Itaque Ecclesiis, quas regendas susceperat, bene dispositis, accepta licentia ab Archiepiscopo, secretum solitudinis petivit, et ad partes illas, quæ Swanfelden nuncupantur, accessit; et cum diu hac et illac circumcursando lo-
B cum suo desiderio complacentem quæreret, tandem divina providentia ita disponente, inter densitates silvarum et inter convallia montium, solitudinem multitudine fontium et qualitate suæ magnitudinis veloci impetu decurrentium irriguam, ac monasticæ *in Heydenheim* habitationi congruam invenit. Cujus loci situm vir beatus diligenter considerans, toto corde exhilaratus est, et benedicens Deo, soloque prostratus cum Propheta exclamavit, dicens: *Psal. 13. 14* Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Quem locum vir Deo plenus diligentissime incoluit, et in eo oratorium cum mansiunculis extruxit, et vitam sanctorum Patrum imitatus, ad serviendum Deo religiosas personas et in observatione mandatorum Dei probatas collegit, et cœnobialem vitam celebrari, et regulam Sancti Benedicti observari inibi constituit, et loco nomen Heydenhaim usque in hodiernum diem permansit.

16 Assumpsit etiam sororem suam, Sanctam videlicet Walpurgam Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo desponsatis, sub imperio et eruditione sua de consilio S. Bonifacii Archiepiscopi ac *monasteria singuli extruunt,* B. Willibaldi Eystetensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam Deo viventi sub districtione regularis
C disciplinæ jugiter immolaverunt. Contruxitque eisdem sacris Virginibus oratorium a suo monasterio, ut decebat, segregatum, non tamen longe positum: in quo præfatas Virgines ponens, famulari Deo pro posse et nosse præcepit: quas etiam verbo sanæ doctrinæ et exemplo bonæ vitæ indesinenter ad formam perfectionis hortabatur. Crevit itaque locus ille per merita S. Wunibaldi, et S. Walpurgæ Virginis, et sicut interius orationibus et divino obsequio Sanctorum est adornatus, ita brevi tempore in exterioribus fidelium oblationibus est amplificatus. *c* Nam omne monasterium, quod in spiritualibus bene regitur, in temporalibus optime gubernatur. Quod vero in spiritualibus et in his quæ sunt ad Deum negligitur, in temporalibus et exteriori administratione cito dilabitur, nec ab hominibus reputatur. Et hoc non solum in libris legimus, sed etiam præsentis temporis experientia docet, et idipsum in diversis ordinibus, ac *abunde dotata,* monasteriis monstrative edocemur. Et omnes qui spirituali ædificatione per verbum S. Wunibaldi, et exemplaritatem sanctitatis B. Walpurgæ Virginis proficiebant, de prædiis, de mancipiis, de rebus mobilibus, de auro, de argento, de gemmis, de auro textis vestibus per manum S. Wunibaldi atque S. Walpurgæ Virginis oblationes Deo offerebant.

17 *d* Cum autem venerabilis Abbas et Confessor Christi, et soror ejus jam dicta, et semper laude digna, viderent fines prædiorum suorum dilatari, et in omni ornamento, et divitiis temporalibus res Ecclesiæ augeri, veriti extollentiam oculorum ex superduitate divitiarum generari, partem Ecclesiasticarum rerum in usus pauperum distribuerunt, et quædam ex prædiis Ecclesiæ, cellis adjacentibus adhuc mendicitate paupertatis laborantibus, hilari mente et larga manu contradiderunt. D *AUCTORE PHILIPPO EPISC.* *d* *in eleemosynis liberales.* Attendebant enim Prophetam orantem, et dicentem: Inclina cor meum Deus in testimonia tua, et non in avaritiam. *Psal. 118. 36* Ideoque quidquid ipsorum cella proprium possidebat, tempore necessitatis cum nihil habentibus commune fore æstimabant, et in defectum rerum necessariarum pro posse suo tamquam largi auxiliatores omnibus opem suam quærentibus semper se et sua hilariter impenderunt. Advertentes illud Apostoli: Quoniam hilarem datorem diligit Deus, et iterum: Et ipse impendar pro animabus vestris. *1 Cor. 9. 7* *2 Cor. 2. 15* Sub ipsis etiam et per ipsos viguit religio monachorum, ipso exhortante, et S. Walpurga adoperante, sanctitas et castitas floruit Virginum. Fuitque illo tempore ipsorum ecclesia *e* asyle, et portus omnium laborantium: *e*
E nec fuit, qui in tribulationibus suis non inveniret ibi certum refugium per merita et orationes Sanctorum inibi Deo ministrantium.

18 Cum autem S. Wunibaldus venerabilis Abbas et Christi Confessor, Deo vocante, et ipso ad cœlestia regna suspirante, terminum sui meritorii incolatus attigisset, gravi infirmitate correptus, cursum vitæ consummavit, de hujus peregrinationis exilio ad cœlestem patriam, de transitorio labore quinta decima Kalen. Janu. in cœlestem requiem feliciter migravit. *S. Wunibaldo defuncto* Cujus corpus S. Willibaldus frater ejus Eistetensis Episcopus suusque Diœcesanus cum multitudine virorum ac mulierum ad exequias sancti viri concurrentium, devotione Clericorum et orationibus monachorum sanctarumque Virginum, in oratorio, quod ipse venerabilis Pater Wunibaldus Deo fabricaverat, honorifice sepelivit: quod idem oratorium, sanctus Præsul ob honorem Dei, et reverentiam B. Jacobi majoris, qui Patronus ejusdem loci dinoscebatur, nec non ob fratris dilectionem ampliavit, et adornavit. Flebant autem omnes qui tunc aderant, quod tanti Patris corporali præsentia orbati essent. Gaudebant vero, quod ad cœlestem judicem tam Deo placitum intercessorem præmisissent. *et miraculis claro,* Secuta sunt autem signa in sanctitatis ejus argumen-
F tum. Audierunt namque discipuli ejus compulsationes campanarum, nulla humana administratione adhibita, et luminaria extincta absque omni humano adminiculo crebro accendi viderunt. Si autem lector devotione studiosus perampliora de ipso miraculorum prodigia audire concupiscat, ad propriam Sancti *f* Legendam recurrere poterit, quia breviloquium assumpti laboris non admittit, ut plura, quam ad declarationem Legendæ spectat, quam sub stylo habemus, prosequamur. *f*

19 Denique post mortem fratris sui Wunibaldi sancta et venerabilis Virgo Walpurgis, ex districta *soror præficitur utrique monasterio:* injunctione Sancti Willibaldi superstitis fratris sui atque pariter Diœcesani, gubernacula et regimen regularis disciplinæ in cella Haydenhaymensi, tam super monachos, quam super sanctimoniales non sine effusione lacrymarum cogebatur suscipere. Noverat namque sororem suam Pater spiritualis et frater uterinus, quod constanter strenua in corrigendis, et misericorditer pia in compatiendis procul omni dubio indeficienter inveniretur. Non autem quærens honorem, sed tribulationem et dolorem, ut in sequentibus apparebit, invocando nomen Domini, injunctam sibi gubernationem humili *g* obeditione suscepit, *g*

AUCTORE PO LIP PO EPISC.

A suscepit, et *h* sedecim annis, id est, quoad usque vixit, dicta gubernacula tenuit, et seipsam formam et exemplum bene vivendi ostendens, omnem excessum strenue, et ut ita dicam, viriliter correxit. Tantæ enim fuit, cum tempus et res exposcebat, gravitatis, et tantæ pro congruitate loci et temporis opportunitate pietatis ac mansuetudinis, et omni hora in conversatione sua tantæ extitit sanctimoniæ et perfectionis, ut ab omnibus merito veneraretur ut Domina, et a cunctis diligeretur, ut mater amantissima. Fide namque recta luculenter, spe firma fortiter, caritate perfecta dulciter, cum suis intrare contendebat in requiem atque civitatem manentem, quæ sursum est, Jerusalem, et est libera atque mater nostra. Prudentia nihilominus, id est, recta ratione agibilium utebatur in negotiis, luminosa justitia fruebatur in judiciis, constantissimæ fortitudini innitebatur in adversis, temperantia discretionis et gratiæ consentaneæ regebatur in quibuscumque prosperis; et caritate sibi cunctos *i* convivientes superabat, humilitate longe præibat, lenitate consolationis ac sanctæ mansuetudinis intantum corde dilatabatur, ut non esset, qui se absconderet a calore caritativæ dilectionis ejus.

h — *omni virtute excellit:* — *i*

B 20 Item frequens erat in manuali labore, frequentior in lectione, frequentissima in oratione. Frequens in manuali labore fuit: panem enim otiosa non comedit, sed digiti ejus apprehenderunt fusum. Attendebat namque quomodo scriptum est: Labores manuum tuarum manducabis, beatus es, et bene tibi erit. Beatus es, inquam, in præsenti seculo, et bene tibi erit in futuro. Et iterum advertit verbum regulæ suæ dicentis, Otiositas inimica est animæ: et sententiam valde auctorizatam, quæ dicit: Otiositas et voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas decipiendas. Expedit enim, ut mulieres laboribus manuum suarum intendant. Nam primus humani generis inimicus mulierem primo tentavit, non solum ex eo, quod eam infirmiorem viro conspexit, sed etiam ex eo, quod ipsam magis otiosam esse viro præsumpsit. Scriptum est namque: Posuit Deus hominem in paradisum, ut operaretur, et custodiret illum. Frequentior erat in lectione, quia in Divinis scripturis negotiari noverat, et eisdem pro speculo componendæ pulchritudinis internæ et forma construendæ conversationis fruebatur; ac ea intentionis aviditate, ac firma credulitate legebat, ac si Deus ei apparens a facie ad faciem loqueretur. Frequentissima etiam in oratione fuisse legitur. Nam secundum sententiam B. Augus-

Psal. 127 2 — *S. Benedictus regula 55* — *laborem olii hostis amat,* — *Gen. 2. 15* — *cum lectione* — *et oratione.*

C tini, Homo in oratione positus Deo loquitur: unde summe necessarium in prælatione constitutis esse videtur, ut frequentius studeant esse in oratione, ut suam suorumque necessitatem Deo proponentes, consilio divinæ sapientiæ informentur, auxilio Divinæ potentiæ roborentur, solatio Divinæ clementiæ consolentur, ut in dubio melius eligant, in adversitate non deficiant, sed in consolatione Spiritus sancti semper in melius proficiant. Inhærentes Deo per fidem formatam, quæ per dilectionem operatur. In his et aliis virtutum exercitiis perfecta et gratiarum affluentiis infusa et perfusa delectabatur, et passibus cognitionis et amoris in Deum ecstatice ut frequenter ferebatur. Apud eum, qui fontem vitæ possidet dulciter referta, in affectu, et illuminata intellectu, ad se veniens compos sui facta suis condescendens, a Deo illuminata illuminabat mentes hominum. Hæc de virtutum studiis et studiorum exercitiis perpauca de innumeris dicta sufficiant, quia ex nunc reliquum de miraculis, quæ in vita, in morte, et post mortem Dominus per eam, et propter eam gloriose ipsam manifestando egerit, stylum convertemus. Ut igitur fidem credulam verbis nostris astruamus, primo aliqua de signis ejus, quæ Dominus D proter ipsam, et per ipsam, etiam cum adhuc in carne viveret, operatus est, quæ in valde *k* approbatis libris scripta invenimus in medium adducere Deo auctore concupiscimus.

k

a *Hæc ex Adelberto desumpta sunt.* — b *MS. Antuerp.* invacuato. — c *Aurea hæc sententia a Radero tribuitur Wolfhardo.* — d *Hæc de eleemosynis attribuit Adelbertus soli Wunibaldo, et villas monasterio Eluungensi et S. Solæ donatas addit.* — e Asyle *ab Adelberto etiam et Mercurtio dicitur,* asylum *passim et subinde* asylus. — f *Eadem in Vita antiqua S. Wunibaldi et apud Adelbertum leguntur.* — g *Cons.* obedientia. — h *Anno 16 regiminis interfuit elevationi corporis S. Wunibaldi 24 Septemb. quamdiu postea vixerit, inquisivimus § 2 nu 20.* — i *Cons.* convenientis. — k *Adelbertus,* in authenticis libris, *a Wolfhardo scriptis.*

Asyle *pro* Asylum,

CAPUT V.

Miracula in vita a S. Walburge patrata. Ejus obitus, corporis translatio.

Sciendum ergo cum post discessum fratris sui, videlicet S. Wunibaldi, gubernacula monasticæ disciplinæ in Haydenhaimensi Ecclesia, Virgo Walpurgis teneret: contigit quod quidam Ecclesiasticus, nomine Gomerandus qui debite ordinandis ac luminaribus accendendis Ecclesiæ præerat, conventui tempore cœnæ lumen subtraheret, respectum Dei non habens, S. Walpurgam graviter in hac re offen- E deret. Nam defectui sororum suarum compatiens, et injuriam suam patienter sufferens, incœnata ad orationum consolationem se contulit, et ei, qui indeficiens et verum lumen est, *a* injurias consodalium suarum commisit. Hæc enim est virtus Sanctorum maxima, ut injurias suas patienter sufferentes, ipsas Deo *b* permittenti fiducialiter committendo resignent. Scriptum namque est: Mihi vindictam, et ego retribuam dicit Dominus. Unde Sancti molestias mundi nequam calcantes, et innitentes verbo, quo dicitur: Si * compatimur et conregnabimus, condigne Spiritus sancti dulcedine recreantur. Factum est autem cum B. Walpurgis orationi incumberet, mox mirum in modum lux cœlitus demissa, ad instar fulguris coruscantis, omnem locum, in quo S. Walpurgis et sorores ejus erant, replevit, et usque in ortum solis ab eis non recessit. Qua in re magnitudo virtutum S. Walpurgæ Virginis clare enituit, et omnium corda, qui hoc signum viderant vel audierant, ad obediendum S. Walpurgæ Dominus vehementer accendit.

Lumine avare subtracto — *a* — *b* — *Rom. 12. 19* — * sustinemus, — *2 Tim. 2. 12* — *lucem cœlitus orpetrat.*

22 Aliud quoque miraculum in veritate conscriptum reperimus. Quod quidam præpotens tyrannus juxta cellam Haydenhaimensem in prædio suo habitationem habuerit, qui propter infirmitatem filiæ suæ, quam unice dilexit, intolerabili mœrore et dolore laboravit. Cujus anxietatem et tristitiam cum S. F Walpurgis Virgo comperisset, signo Crucis et sanctarum orationum virtute munita, ad hospitium prædicti tyranni nihil metuens, sed in misericordia Dei certam fiduciam habens, vespertino tempore tamquam peregrina esset, pervenit, et ad ostia domus pulsando hospitalitatis gratiam, et ingressum domus sibi præstare postulavit. Quam cum paterfamilias pulsantem et deprecantem audisset, veritus ne canum violenta rapacitas, quorum multitudo apud ipsum erat, eam discerperet, præcepit familiæ suæ, ut concito cursu ad ipsam properarent, et canum morsibus defensam pacifice introducerent. Cui S. Walpurgis, Non verearis, inquit, quod me Walpurgam ancillam Christi canes tui possint lædere, quia sub custodia Christi constitutæ, nulla adversitas, nullumque periculum mihi poterit prævalere. Tunc paterfamilias audito nomine Walpurgis de sede sua prosiliit, et miratus tam nobilis, et tam sanctæ Virginis adventum studiosissime totam domum emundavit, et omnibus, quæ oculos ejus sanctitatis offendere possent, detersis, benignissime eam in domum suam recepit, et omne

noctu egressa, — *canum ferociam contemnit.*

A omne humanitatis et devotionis obsequium ei exhibuit. Videns itaque S. Walpurgis patrem, et matrem, et omnem familiam circa præmortuam, et jam agonizantem puellam, et in summo vitæ articulo constitutam esse turbatam, intrinsecus pia compassione affecta, petiit, ut intra cubiculum moribundæ puellæ lectus sibi sterneretur, ut omnibus exclusis nocturna quiete sola, cum sola puella frueretur. *apud moribundam sola pernoctat,* Cujus petitionem omnes admirantes, eo quod puella esset desperata, et omnia, quæ ad exequias erant necessaria, fuissent præparata, tamen de B. Walpurgis sanctitate præsumentes, omnes foras ejecerunt, et secundum postulationem ejus solam cum sola nocte illa reliquerunt. At Virgo Christi ostiis clausis totam illam noctem insomnem ducebat, et genibus flexis, lacrymis et orationibus sponsum suum largitorem omnium bonorum suppliciter exorabat, ut in virtute potentiæ suæ, et in multitudine miserationum suarum puellam pristinæ sanitati restitueret; et non solum parentes puellæ, sed et omnes Swanfeldenses, utpote in fide Catholica adhuc rudes, hoc signo curationis ad agnitionem et amorem sui nominis incitaret. Cujus precibus miserator et misericors Dominus aures suæ pietatis benignissime accommodavit, et ex integro desperatam puellam B incolumitati restituit. *eamque precibus sanat,* Cum hæc virtus Altissimi, S. Walpurga orante, intra cubiculum ostenderetur, pater et mater puellæ cum universa familia domus circa sepulchrum fodiendum, et circa paraturas, quæ defunctis exhiberi solent, hac et illac discurrentes, lamentabili dolore cruciabantur. Tunc beata Virgo Christi Walpurga reseratis ostiis parentes puellæ vocavit, et puellam *c* a Deo sanatam, ut nullum vestigium ægritudinis in ea appareret, cum magno gaudio et cordis exultatione eis filiam summe dilectam præsentavit. Parentes vero puellæ virtutem Dei et sanctitatem B. Walpurgis in repentina sanitate filiæ suæ cognoscentes, cum magno tripudio cordis gratiarum actiones Deo retulerunt, et pedibus S. Walpurgis provoluti, ingentia ei dona obtulerunt. Quæ illa tamquam lutum pro nihilo reputans, exhortata est eos, ut Deo fideliter adhærerent, et nihil terrenum, nihil seculare dilectioni Dei præponerent. Posthæc valefaciens eis, occulte ad cœnobium suum rediit, et post operationem hujus miraculi in spiritu humilitatis majori afflictione corpus suum maceravit, nec ex hoc præsumpsit alta sapere, sed magis humilibus consentire. Conjicimus C autem ex narratione jam dicti miraculi, non solum puellam pristinæ sanitati mirifice restitutam, sed etiam canum rabiem, et quasi invincibilem eorumdem insaniam fore mitigatam. *invocatur contra rabiem canum,* Nam in verbis ejus Dominus monstra placavit. Hinc etiam non immerito creditur, ut rabida incursione canum vel aliorum ferocium animalium intentati, si beatam Walpurgam Virginem gratiosam devote inclamaverint, procul omni dubio liberentur, vel si læsi fuerint, cito salubriter meritis B. Walpurgæ Virginis sanitati reddantur. Hæc autem miracula de innumeris, quæ in vita peregit, huic operi annotare curavimus, quatenus ad ea, quæ in reliquum dicenda sunt, compendioso magis stylo veniamus.

23 Post hæc per aliqua temporis intervalla Virgo Walpurgis Deo carissima cursum felicis vitæ feliciori fine consummavit. Virgo enim prudens semper cogitabat et cogitando anhelabat, ut parata, Deo vocante, introiret ad nuptias, quæ thalamum æternitatis obtinent, ubi sponso, salvo Virginitatis flore pariter et honore, votive perpetuo frueretur. Et tandem ægritudine, quæ ipsam invaserat, invalescente, Ecclesiasticis Sacramentis munita, et sacra suis dans monita, plena Spiritu sancto obdormivit *obit 25 Februarii.* in Domino, quinto Kalendas Martii, hoc est, in crastino Matthiæ Apostoli. Festum vero Canonizationis D ac translationis ejus in die beatorum Apostolorum *AUCTORE PHILIPPO EP. SC.* Philippi et Jacobi, ut communiter celebratur. Est autem sanctissima Walpurgis Virgo juxta S. Wunibaldum Ecclesiasticæ sepulturæ commendata per D. Willibaldum Præsulem fratrem suum, ut vicinitas sepulturæ germanitatem generis et parilitatem sanctitatis demonstraret. Sed priusquam de prodigiis, quæ translationem ejus secuta sunt, aliquid disseramus, congruit, ut aliqua signa, quæ in morte ejus apparuerunt, et veridica relatione famosa habentur, compendio abbreviati sermonis transeamus. Cum enim venerabilis Virgo spiritum suum in manus Domini commendasset, et ille ad Dominum, qui dedit illum, pervenisset, exanime corpus in specie glorificati hominis ab aliquibus circumstantibus tali visione dignis demonstratum est. *Corporis gloria* Odor enim miræ suavitatis et fragrantiæ inæstimabilis totam domum impleverat, ex præsentia glebæ sanctissimæ, quam virtute virginalis castitatis, pariter et humilitatis circumdederant lilia convallium cum dependentibus fuscis florum violis. *odor :* Insuper cum Virgo laude digna in corpore deferretur ad ecclesiam, cerei ac candelæ sine adminiculo humanæ cooperationis accendi videbantur. *cerei ultro accensi.*

24 Processu vero longi temporis postquam beatus Præsul Willibaldus de hoc mundo nequam mi- E graverat in polorum regna, cœtibus Angelorum admixtus, revelatione divina cuidam Eystettensium Episcopo, nomine *d* Herberto, monstratum est, ut *d* beatam, Deo placitam, et hominibus gratam, venerabilem Walpurgam Virginem de loco humili, in quo inhumata fuerat, ad locum excellentiorem magis, ac reverentialem transferre deberet. Igitur Dominus omnipotens Ecclesiæ Eystettensium, ac saluti totius populi ejusdem civitatis nec non circumjacentis regionis prospicere, imo misericorditer providere decernens, sæpedictam benedictam, ac semper benedicendam cum multa gloria et honore, ac miraculorum innumerabilium ostensione, ad civitatem Eystettensem per dictum ejusdem civitatis Episcopum transferri voluit, ut locum nostræ sedis aggregatione Sanctorum, videlicet B. Willibaldi ac Walpurgæ Virginis sororis ejus germanæ, corporali præsentia tantarum divitiarum thesauris in gratiarum ubertate ditaret, et ditando sublimaret, et sublimando cunctis honorabilem demonstraret. *corpus Eystadium transfertur,* Postquam autem venerabile corpus sæpedictæ Virginis de loco sepulturæ suæ supra terram est collo- F catum, omnia membra ejus quasi rore perfusa, et oleo infusa, cunctis apparuerunt, fragrantiam nihilo minus inæstimabilis ac mirifici odoris omnes qui aderant senserunt, *oleo manat,* ac infirmi, qui pro eo tempore præsentes fuerant, quocumque dolore tenebantur, salubritate suavitatis tam recreativi odoris curati sunt, et cum multa ut dignum erat celebritate, a loco prædicto ad civitatem præfatam corpus Virginis venerabile deferretur, multis occurrentibus, ecce quidam epilepticus gratia adipiscendæ sanitatis feretrum, in quo sanctum corpus ferebatur, transivit, et in ipsa hora pristinæ sanitati restitutus est. *ægri sanantur.* Supervenit et quidam puer eodem morbo detestabili laborans, et frequenter dolore conquassatus, spe curationis feretrum tetigit, et omnimodam sanitatem adeptus, gaudens ad propria remeavit.

a *Adelbertus,* injurias suas et defectum sororum. *Canisius,* injurias suas et injurias consodalium. b *MS. Antuerp. et Eystet.* petentis. — c *MS. Antuerp. et Adelb.* adeo. d *Acta Herberti xv et Ofgarii xi Episcoporum Eystettensium confundi hic monuimus supra* § 3.

CAPUT VI.

Reliquiæ aliquæ S. Walburgis latæ ad monasterium Monheim. Miracula varia patrata.

Postquam autem ejusdem Virginis sacrosanctæ reliquiæ

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

a Reliquiæ datæ monasterio Monhaim, b

liquiæ ad monasterium, quod *a* Mawenhaim dicitur, et a sanctimonialibus pio exercitio virtutum inhabitatur, delatæ sunt, et super altare collocatæ; sequenti nocte quidam Clericus veneranda canicie astitit, et ejusdem loci Abbatissam, cujus nomen *b* Neubila erat, alloquitur sub hac forma verborum dicens: Neubila cur dormis, et quare non surgis, ad ecclesiam pergis? Cui illa respondit, ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum signa matutinalia necdum pulsata existant? Ego quippe illic incessu pedum pergere non valeo, nisi manibus aliorum delata inferar. Incommodo podagræ plus quam dici possit premor, usu membrorum minus valens. Qui ait: Vade celeriter, ne moreris, quia B. Willibaldus ecclesiam cum multo agmine Sanctorum petit, perquirere volens qualiter sanctam sororem suam reconditam habeas. Quæ statim ac si nihil incommodi pertulisset exurgens, et de loco ad locum exsiliens, basilicam, ad quam tendebat, sanissima ingressa est, ac Deo simulque Virgini grates pro adepta sospitate rependit.

curantur podagrica,

26 Item quidam puer, nomine Leupoldus, ex utero matris ita contractus et curvus natus est, ut quasi monstrum a cunctis cerneretur. Qui dum inter plures, qui ad patrocinia Virginis convolabant, victus pariter et remedii quæreret solatium, quadam nocte beata Virgo Walpurgis ei per visum apparuit, et ut ad ecclesiam suam pergeret, imperavit. Qui respondens, Quoniam totus infirmus usum membrorum non habens, incedere non valeo, insuper algorem circumstantis frigoris pertimesco, rogo, ut ab hoc itinere excusatus habear. Quæ ait: Valens vade celeriter, quia mea intercessione ab infirmitatis dolore curaberis. Qui surgens ad ecclesiam, ut potuit, pervenit, et inibi perfectam sanitatem consecutus est, tempore vitæ suæ in eodem monasterio Deo et famulabus ejus lætanti animo serviebat. Hæc est Virgo, quæ agnum sine macula sponsum Virginum non solum stola virginitatis sequitur candida, sed etiam liberalitate eximia eumdem imitatur. Dicit enim Jesus Christus: Petite et accipietis. quod exponens egregius doctor B. Gregorius ait: Libenter dat, qui ad petendum invitat. Sic de nostra Virgine dicere possumus, quod libenter infirmitates hominum curat, qui gratiam curationis ab ea postulari procurat.

contractus et incurvus.

Luc 11 9

27 Item Adalbertus Alamanniæ Comes illustris B. Walpurgæ devotus advenit, cereum non modicum quantitate et pretiosum munere, prout poscebat ejus munificentia, attulit, et altari pronus imposuit, ac pro se, suorumque salute suppliciter Dominum ac Virginem sæpedictam exorans, benedictione petita, ad propria remeavit. Suscipiens autem eumdem candelam Abbatissa Neubila, quia præfato Comiti sancta familiaritate fuit carissima, candelabro erexit, et inaccensam tunc reliquit. Quarto vero die lumen cœlitus accepit, et tribus diebus ac noctibus eo lumine perdurante, quarto die nemine extinguente extincta est. Hora autem, qua divina virtus comas radiantis ignis abstersit, videlicet nona hora, ita se sponte ostia ecclesiæ obstruxerant, ut nullus infra duarum fere horarum spatii quantitatem patula habere mereretur, et pervia. Deinde his qui obstruxerant ostia, Christus apparuit, et patentia intrare volentibus fecit.

cereus cœlitus accenditur.

28 Huc præterea Virginis præsidia inquirentes illic devenere mulieres, mater cum filia, utraque manuum curvedine inhonesta gerens, patrocinia Virginis deprecabantur, et cum Missarum solemniis interessent, mater in principio, filia vero in fine Missæ optatam obtinuit sanitatem.

curvæ manus sanantur:

29 Rursum erat quædam mulier de villa, quæ dicitur Stephenhaym, nomine Gerlla, in qua bis terna Dominus per beatam Virginem Walpurgam operari dignatus est signa. Nam cum dies festus Walpurgæ Virginis adveniret annuus, omnes de provincia, qui Deum per fidem noverant et gratiam Walpurgæ Virginis, diem feriando celebriter percolerent, illa contumaci et irreverenti fronte diem festum despiciens, exteriori operationi manuum, spreta solennitate diei, se ingessit, ac filare et texere cœpit secundum formam artis, quam in retroactis temporibus *c* in usu habuit. Quid plura? Glomex et quædam alia instrumenta huic arti competentia tali glutino manui ejus adhæserunt, quod ab ejus manu facile non poterant separari, sed etiam inflaturam brachii atque manus incidit intantum horribilem ut manica inflaturam non caperet: sed a circumstantibus cum difficultate abstrahebatur. Hoc videntes vicini miseram exhortabantur, quatenus ad suffragia Walpurgæ Virginis confugeret, ut gratiam consequeretur in auxilio opportuno, quod et ita factum est. Nam veniens ad limina Virginis omnimode et subito sanitati restituta est. Quæ cum ad propria remeasset, ingrata percepti beneficii, opus prius depositum iterato assumpsit, et statim detestabilem curvaturam manus et brachii in signum divinæ ultionis accepit. Quæ iterum ad mentem conversa de transgressione pœnituit, et ad patrocinia dictæ Virginis recurrens, gratiam perfectæ sanitatis obtinuit.

operans ejus festo punitur: sanatur.

c

30 Nunc quod mirabilius est, audiamus. Item quodam die festivo Walpurgæ Virginis jam dicta insensata mulier immemor tantorum beneficiorum manualiter operari cum inciperet, lumine oculorum subito est privata, quæ videns divinæ ultionis effectum condigne locum obtinuisse, ad remedia pœnitentiæ currens, votum vovit Walpurgæ Virgini, quod si ei gratiam illuminationis obtineret, perpetuo imposterum obsequiis suis libenti animo, corde, ore, et opere tanquam studiosa famula vellet obtemperare. Quid plura? Pietas gratiosa in B. Walpurga Virgine, et virtus pœnitentiæ in hac miserabili muliere cæca ultione divina, claro lumine ipsius oculos vestivit, quo et imposterum gaudere permisit. O mater pia Virgo Walpurgis benigna, quæ toties delinquentem corripuisti, et correptam restituisti; advertens Salvatoris nostri pietatem, qui principi Apostolorum Petro dixit: Non solum remittendum esse septies, sed septuagies septies, ipsi gloria, et tibi glorificatio in seculorum secula.

iterum operans fit cæca. visum percipit:

Matth 18. 22

31 Item erat quædam mulier de Orientali Francia, id est, Franconia, quæ brachii dextri familiare officium omnino perdiderat, atque latus dextrum emortuum sentiebat, confisa de omnipotentis benignitate, et copiosa B. Walpurgæ Virginis gratia, ad monasterium ejusdem Virginis se deduci deprecabatur, quatenus remedium sui doloris inveniret, et Deo ac prædictæ Virgini mente imposterum deserviret. Quod et ita factum est. Ad limina enim veniens supplici corde Walpurgam Virginem pro adipiscenda sanitate exoravit, quam perfecte in ipsa hora obtinuit, et ad propria gaudens quantocyus remeavit. Videns autem dominus ejus, cujus ancilla servilis conditionis extiterat, eam penitus ab omni infirmitate resipuisse, ad opera manualia eam lucri caussa indiscrete compellebat. Quo facto pristinam infirmitatem incidit, et peramplius, quam antea infirmari cœpit. Quod videns dominus intra se dixit, O beata Virgo Walpurgis, si famulam meam iterum curaveris, procul omni dubio eam ab jugo servitutis absolvens, manumittam, perpetuo, quatenus non mihi, sed Deo ac tibi de cetero liberrime famuletur. Hoc voto peracto curata est, et obsequiis Dei ac Walpurgæ Virginis sedulo mancipata.

paralytica curatur

d

32 Item etsi B. Walpurgis aliquos excæcatos dolore oculorum sanaverit, alios a nativitate cæcos curaverit, tamen de miraculosa restitutione luminum,

num, quæ in duabus personis facta est, gratia brevitatis solum enarrabimus. Erat quidam Comes, nomine Adelbertus habens quemdam pauperem, qui Fideramnus nuncupabatur, qui oculis corporalibus ab utero matris suæ orbatus, notus cunctis fuerat; hic cum ad maturam ætatem pervenisset, petiit ut ante altare Virginis duceretur, quatenus necessitatem suam miseram querulosa voce gratiosæ Virgini proponeret, et exinde solatium illuminationis consequi mereretur. Ad dictum altare perductus, lamentabiliter exoravit, quatenus ei Dominus per intercessionem S. Walpurgæ Virginis lumina oculorum, quorum usum expertus non fuerat, impartiri dignaretur. Tunc Deus omnipotens per interventum Walpurgæ Virginis eumdem cæcum claro lumine et forma oculorum vestivit, qui ad propria rediens, multo tempore supervixit, atque a plurimis agnitus, quia is erat, qui a nativitate cæcus extiterat.

cæcus illuminatur:

33 Item quidam puer a nativitate cæcus pro assecutione illuminationis ad ecclesiam Walpurgæ Virginis perductus est, qui dum una cum suis Dominum deprecaretur, quatenus ei per suffragia prædictæ Virginis actum et usum videndi donare dignaretur, multæ admirationis signum contigit. Nam in uno oculo pulchre ac perfecte illuminatus, in altero cæcitati relictus est. Cujus caussam si curiosus lector vel auditor inquirat, eidem respondebimus: Quoniam judicia Dei abyssus multa, et altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei investigabiles vias habet, et ideo perscrutator majestatis opprimetur a gloria.

alius uno oculo:

34 Item in eodem monasterio quoddam miraculum patratum est, quod non est silentio contegendum. Quidam a partibus Franciæ veniens extensa cervice, chirothecas in manibus habens irreverenter, et absque debita humiliatione monasterium sæpe dictæ Virginis ingressus est, et utrum hanc negligentiam incurrerit oblivionis injuria, vel rusticitatis stoliditate, præsumentes judicare non possumus, sed quid eidem acciderit advertamus. Igitur chirothecas, quas intrans monasterium in manibus habuit, ad mentem rediens detrahere volens non invenit, sed de manibus evanuerant, ita quod nulla circumspectionis diligentia inveniri poterant, quantumcumque exquisite. Stabat ergo attonitus, et plus quam credi potest de re gesta admirabatur. Facta tandem oratione, acceptaque pro qua venerat benedictione, ad propria repedavit. Expletis autem quatuordecim diebus, dum sederet cibum gustaturus ad mensam, familiari cum suis utens colloquio, cœpit, quod ei contigerat, evidenti relatione pandere: ubi, dum plura de eadem materia fabularetur ad domicilii sui domesticos, easdem et non alias juxta se jacentes invenit chirothecas, quas cum vidisset, hæsit animo, et vehementer admirans, tandem resumpto spiritu easdem suis ostendit sociis, ac fideliter eos consulens, tractare cœpit, quid de ipsis consultius agendum videretur. At omnes provida mente censuerunt, easdem chirothecas ad monasterium Walpurgæ Virginis esse transmittendas, tam in signum patrati miraculi, quam simul in evidentiam exhortationis, quod nullus ecclesiam Walpurgæ Virginis, vel quorumcumque Sanctorum irreverenter intrare, vel inibi stare quoquo modo præsumeret. Transmissæ ergo chirothecæ ad monasterium multis ostensæ sunt. Ad emendationem, et boni moris pariter commendationem hoc notandum est. Legimus itaque de S. Elizabeth, filia Regis Ungariæ, cum ad orationem staret, vel basilicam Salvatoris nostri, suorumque Sanctorum intraret, quomodo capucia de capite posuit, serta deposuit, annulos e manibus traxit, in evidentiam reverentiæ Divini cultus, qui cum abdicatione exterioris pompæ, et aggregatione devotionis internæ, necnon ornatu et resplendentia bonæ conscientiæ celebrandus est.

ob irreverentem monasterii ingressum,

chirothecæ evanescunt,

alibi redduntur,

in templo servantur.

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

35 Item erat quædam puella B. Walpurgæ Virgini speciali reverentia satis intenta, ac devota mente ipsam colens, quæ juvenili ætate sua nimis delectabiliter fruebatur, non tamen dissolutione inhonesta. Hæc frequenter infirmitate, et aliis admonitionibus correpta est, nec desistebat, sed ut frequenter cum suis sodalibus ludens jocabatur, et inter alios ludos cuidam ludo satis dissolute magis intendebat, qui projectio pilæ nuncupatur, quo sibi puellæ et juvenes mutuo pilam projiciendo porrigunt, et rursum eamdem recipiunt, et hic ludus cachinnis et inordinatis motibus interdum abundare dicitur. Et ecce S. Walpurgis Virgo sibi devotam non dereliquit, sed ei mirabili vexatione intellectum dedit, nam cum multipliciter correpta, et non tamen correcta, ludum prædictum, quem amaverat, quadam hora exerceret, pila manui ejus intantum adhæsit, ut ab ea dolore magno simul et verecundia vix avelleretur. Quo facto resipuit, et inposterum mentem suam ab omni mundiali gaudio retraxit, ita ut Deo Sanctæque Walpurgæ Virgini officiosa sedulitate pro residuo sui temporis deserviret.

nimium ludentis manui pila adhæret.

a *Alii* Monheim et Mouvenheim, *de quo supra actum.* — b *MS. Eystet.* Heubila. *MS. Antuerp.* Luivuilla. *supra* Lmbila. — c *Comm.* visitaverat. — d *Colitur* S. Elisabeth 19 *Novemb.*

CAPUT VII.
Fluxus olei miraculosus e corpore S. Walburgis

Pro finali quoque conclusione annotare decrevimus, quod sanctum corpus gloriosæ Walpurgæ Virginis in altari publico ejusdem monasterii caute ac reverenter longe præfatus Antistes Erbertus recondidit. Ubi miracula usque in hodiernum diem continuata feliciter crebrescunt. Nam de membris ejus virgineis, maxime tamen pectoralibus, sacrum emanat oleum, quod gratia Dei et intercessione B. Walpurgæ Virginis cæcos illuminat, surdos audire facit, et gressum claudis reddit, cunctisque debilibus optatum effectum devote petentibus misericorditer indulget.

Oleum quo ... curat plurimos,

37 Quam etiam gratiam curationis ipsi experti sumus. Nam gravi infirmitate ægrotantes, ad excidium vitæ devenimus, et rememorantes gratiam, quam B. Walpurgis suis dilectoribus indesinenter ostendit, præcepimus de oleo sacrosanctæ suæ emanationis nobis copiosius afferri, et desiderabili haustu phialam plenam ebibimus, orantes in hæc verba: O B. Walpurgis Virgo, ob reverentiam B. Willibaldi fratris tui dilectissimi, cujus successor indignus sum ego Philippus peccator, interpella pro me ad Dominum pro condonatione peccatorum meorum, et ut respirem a gravamine hujus ægritudinis, ad laudem Dei omnipotentis, et intemeratæ matris ejus Virginis Mariæ. Ut quid plura? Eadem die a criticavimus, et brevi post in tempore sanitati omnimode restituti sumus.

a gravi morbo Philippum Episc. scriptorem:

38 Hoc quoque sciendum, quod hora celebrationis Missarum cum Sacramentum corporis et sanguinis Jesu Christi in altari conficitur, in quo recondita est, frequentius nec non uberius oleum de sacro corpore ejus distillat. Unde hæc hora pro receptione ejusdem olei diligentissime observatur. Et si phialæ, in quibus sacrum oleum recipiendum est, non directe vel perpendiculariter distillationi supponantur, guttæ ejusdem olei sibi cohærent dependentes, ad modum botri, vel favi mellis nequaquam in alium locum decidentes, sed postquam negligentia corrigitur, et vasa, in quibus munde sacrum oleum recipi debet, distillationi aptantur, eisdem sine omni cooperatione illabitur, per quod aperte monstratur, ut

manat copiosius sub consecrationem et vasis mundis suppositis:

in

A in vasa munda recipi debeat, quia ab immundis locis vel vasis omnino se præservat. Et sæpe compertum est, quod receptum in vase etiam mundo, si immunde vel irreverentur teneatur, vel ad locum, ubi peccata illecebræ perpetrari consueverunt, deportetur, omnino evanescit, vel orificium vasis ipsum oleum nequaquam ad effectum sanationis egreditur.

a rectore recepto Epsc.

39 Ex scriptis etiam colligimus, et certa relatione fide dignorum intelleximus, quod civitas Eystettensis una cum tota diœcesi, ecclesiastico interdicto quodam tempore supposita fuerat, propter quasdam damnosas injurias, quas Episcopus, qui tunc præerat, a Baronibus terræ et incolis sustinuit. Ex tunc liquor sacræ emanationis stillare cessavit, usque in diem, qua ecclesia restituta esset indemnitati. Et idem venerabilis Episcopus cum universitate civitatis indicto jejunio nudipes, et absque lineis ad monasterium B. Walpurgis ascendit, devote ac subnixe cum universitate populi sui supplicans, ne effectu tantæ benignitatis, sicut est emanatio sacri liquoris, in amplius civitas privaretur. Et ascendens ad altare dictus Pontifex Missarum solemnia astante populo devote peregit, et in confectione Sacramenti, et ejusdem perceptione sacratissimus liquor, qui infra spatium unius anni nequaquam distillaverat, nec B ullo modo se ostenderat, adeo abunde erupit, ut ampullam dimidiæ pintæ capacitatis, vel unius serici adimpleret. Quod Pontifex videns cum plebe Deo devota, plusquam narrari potest, gaudio repletus, immensas gratiarum actiones Deo ac B. Walpurgæ pro concessione tanti beneficii persolvit. *b*

cessat tempore Interdicti Ecclesiastici.

b

40 Notandum, quod etiam idem sacrum oleum tantæ munditiæ ac incorruptionis existit, ut sine omni corruptione et fœda maculationis feculentia per ducentos annos servatum consimilis puritatis invenitur cum illo, quod hodierno die de stillicidio ejusdem sacræ emanationis susceptum est.

200 annis incorruptum servatur:

41 Nunc videamus quid sibi vult per significationem emanatio sacri olei in B. Walpurga, vel aliis Sanctis puta in B. Nicolao, vel B. Katharina, vel glorioso *c* Gundekaro Pontifice nostro, vel quibuscumque *d* Sanctis, quibus concessum est ex speciali prærogativa meritorum, et ostensione magnitudinis præmiorum. Juxta quod sciendum, quod oleum cuicumque liquori infusum supernatat, unde misericordiam ex similitudine designat. Superexaltat enim misericordia judicium. Et iterum: Misericordia ejus super omnia opera ejus. Oleum nihilominus magnæ est levitatis et multæ utilitatis: nam illuminat, pascit, et sanat. Sic pietas secundum beatum Apostolum C ad multa proficiendo valet, habet enim promissionem vitæ, quæ nunc est, et vitæ futuræ. Hinc etiam est, quod oleum cordialem pietatem sua proprietate exprimit, et ideo de Sanctorum corporibus sacri olei emanatio plenitudinem exuberantis misericordiæ, ac redundantiam viscerosæ pietatis, ac lenitatem mititatis præostendendo figurat. Fuerunt namque hi Sancti, qui habent scaturiginem emanationis sacri olei misericordissimi ac piissimi in vita, et ideo misericordiam consecuti per signa misericordiæ et pietatis hominibus post mortem laudabiliter innotescunt. Sic B. Walpurgis Virgo tamquam oliva in domo Domini fructuosa, et quasi oliva in campis Ecclesiæ speciosa per oleum effusum dilatavit nomen suum. Rivulo enim suæ sacræ emanationis notitia sanctitatis ejus derivata est in fines terræ, Oleo misericordiæ et pietatis illuminans cæcos, spiritualiter et corporaliter pascens esurientes in bonis per affectum sancti desiderii, ac corpore sauciatos sanans, contritis corde medetur. Amen.

c

d

Fluxus olei variis Sanctis concessus,

Jac. 2. 13

Eccli. 18. 12

1 Tim. 4 8

ob misericordiam eorum et pietatem in vita præexhibitam.

a Cautis crebravimus *Sunt medicis dies critici, in quibus de morbis fertur judicium.* — b *Monachus Rebdorffensis serm. 3 de S. Walburge,* Quando Sorores, *inquit,* illius conventus Eystettensis sunt discordes, cessare solet stillicidium. — c Gundecarius II, *ordinatus Episc. Eystet. anno* 1058, *mortuus* 2 *Augusti an.* 1075 *Ossa ejus decentius collocata an.* 1309, *patratis* 56 *miraculis, quorum aliqua recenset Gretserus in Catalogo Episc. Eystettensium.* — d *Plures Sanctos* μυροβλύτας *recensent ad Vitam S. Walburgis Raderus et Stevartius notat.* 5. *Gretserus etiam de Oleo S. Walburgis cap* 5. *Raysius in Hierogazophylacio Belgico pag.* 14 *et seqq. Conscribebat nuper de iis librum amicus noster Silvester Atossa Capua, necdum editum audivimus.* D

VITA VI S. WALBURGIS

Studio sanctimonialium Eystettensium scripta *ex II MSS. a Stevartio edita.*

PROLOGUS SANCTIMONIALIUM.

Nova non cupimus, sed vetera ad memoriam plurimorum reducere volentes, cum plerumque apud cœnobium nostrum S. Walpurgæ, ordinis almi Patris S. Benedicti, Eystettensis civitatis et diœcesis, in quo corpus ejusdem Virginis S. Walpurgæ corporaliter, mirabili quodam modo requiescit, historia, Legenda, Vitaque sanctissimæ Virginis Walpurgæ Latino, potiusque materno stylo, ob ejus virtutum merita, exercitiaque sequenda, sine numero expostuletur, quæ rarissime integra, veraque apud alios invenitur; satisfacere devote postulantium cordibus cupimus, et ad honorem Dei, Genitricisque suæ immaculatæ, haud non S. Walpurgæ, omniumque Sanctorum, hanc impertire, et ad notitiam omnium perducere paratissimæ sumus. Ideo arte impressoria, E stylo vero, ordine et forma ex originali antiquissimo libro nostri monasterii, hanc exarari fecimus cum summa diligentia, illo solo intuitu, ut ex hoc crescat honor Dei et Sanctorum, lausque S. Walpurgæ, memoriaque nostri conventus salubris, per hanc participationem apud legentes habeatur. Unde et illi pro nobis omnibus apud Altissimum intercedere dignentur. Amen. *a*

a *Annectebantur dein varia de S. Richardo parente, quæ nos abunde dedimus 7 Februarii, et quæ ibidem dicuntur de Offonis regni illi tradito discussimus § 5 pag. 73. Horum loco seriem capitum hujus Vitæ subjungimus, deinceps more nostro divisuri. Sunt autem hæc a Stevartio edita:*

Cap. 1. De ortu et genere D. Walpurgis.
2 De vocatione D. Walpurgis ex Anglia in Germaniam.
3 De exitu D. Walpurgis ex Anglia in Germaniam et miraculo.
4 Quomodo religionis velum acceperit, et velata vixerit, et de industria S. Wunibaldi fratris ejus.
5 De laudabili regimine S. Walpurgis post fratris sui S. Wunibaldi mortem.
6 Miraculum in vita ab ipsa Virgine perpetratum.
7 Aliud miraculum infirmæ Virginis sanitati restitutæ.
8 De obitu S. Walpurgis, sepultura et miraculis inibi factis.
9 De revelatione S. Walpurgis Otkario Eystettensium Episcopo facta
10 De prima translatione S. Walpurgis per Otkarium Episcopum et miraculis in illa factis.
11 De adventu S. Walpurgis ad Eystett. et altera translatione ejusdem.
12 De ultima translatione seu elevatione sanctæ Virginis, F cum ejus reliquiæ summo altari monasterii S. Walpurgis civitatis Eystettensis sunt impositæ.

CAPUT I.

S. Walburgis ortus, genus, adventus ex Anglia in Germaniam.

Igitur Beata Walpurga Virgo Deo placida, et hominibus grata, ex illustri prosapia, imo stirpe regia exorta, scilicet ex Richardo Rege Anglorum, nunc vero consorte Angelorum, patrem in cura, genitorem in natura sortita est; qui liberos suos discipulinam Christianæ religionis, et viam veritatis, tam per se quam per fideles pædagogos dignissime docuit. Qui postea ad exhortationem liberorum suorum, videlicet S. Willibaldi, et B. Wunebaldi, necnon S. Walburgæ, regnum et patriam dereliquit, et peregrinationem duram una cum liberis secum assumptis, Oceani periculo se commisit, et tandem post multos labores, et multa pericula, ad Luccam, seu Lucanensem civitatem, pervenit: et ibidem mortali infirmitate consummatus, in monasterio S. Frigdiani in Domino feliciter quievit.

cap. I

S. Walburgis pater S. Richardus,

obit Lucæ I

3 Post

A 3 Post cujus transitum beatissimum, filii ejus Sanctus videlicet Willibaldus et Wunebaldus una cum sociis suis, ad limina Apostolorum Petri et Pauli perrexerunt, *fratres S. Willibaldus Hierosolymam petit;* et a Papa *a* Gregorio licentia obtenta, Willibaldus et quidam ex sociis Jerosolymam petierunt, S. Wunebaldo propter infirmitatem magnam, qua tunc detinebatur, Romæ relicto : qui ad mandatum Papæ *b* Gregorii *c*... ad instantiam S. Bonifacii *d* Moguntinæ Sedis Archiepiscopi, qui cum utilitatis caussa, et ex legatione Pippini Regis Alamannorum Romam advenisset, *S. Wunibaldus in Germaniam profectus,* suppliciter Dominum Papam exoravit, ut ejus adjutorio talem cooperatorem et socium in agricultura Dei mereretur accipere. Cujus petitioni Gregorius Papa libenter acquiescens, rogando præcepit, ut ipse Wunebaldus, contubernio S. Bonifacii avunculi adhæreret, et in omnibus ejus consilio et præcepto ad serviendum Deo obediret.

4 Hoc quoque S. Bonifacius a prædicto Papa obtinuit, ut si quando divina clementia S. Willibaldum ejus conspectui præsentaret, in adjutorium sibi ad Alamanniam eum transmitteret. Et peracta legatione, et Apostolica benedictione percepta, ad Alamanniam rediit una cum S. Wunebaldo cooperatore suo, quem postea a Maguntia in Thuringiam transmisit, B et ibidem S. Wunebaldo habitum monasticæ religionis, *habitu monastico assumpto* secundum Regulam sancti Patris Benedicti tribuit, et ad sacerdotii gradus promovit. Sanctus vero Wunebaldus virtutem obedientiæ attendens, in spiritu humilitatis, in cunctis, quæ ei injungebantur, perfectum se servientem exhibuit, et sicut bonus filius et perfectus discipulus, usque ad mortem *e* S. Bonifacio obedivit. *præest 7 ecclesiis in Thuringia,* Videns autem Archiepiscopus, quod S. Wunebaldus in omni justitia et sanctitate proficeret, septem ei ecclesias in Thuringia regendas commisit : quas ipse ad tantum culmen perfectionis provexit, ut usque in *f* hodiernum diem per totam illam provinciam in laudem Dei, honor et gloria S. Wunebaldi prædicetur.

5 Cum ergo hæc in Alamannia circa B. Wunebaldum agerentur, B. Willibaldus frater ejus, in peregrinatione, *ille Hierosolymis redux* viso sepulchro Christi Jerosolymis, locoque passionis ejus, tandem ad montem Casinum, ubi ex institutione S. Benedicti Abbatis monasticam religionem vigere audierat, pervenit. *in monte Casino degit monachus,* Quem Pater Abbas ejusdem monasterii, cui nomen Petronax erat, unanimi consensu sui conventus, in monachum et confratrem ad humilem sui petitionem assumpsit : ubi in omni morum et conversationis honestate, mirabilem, et imitabilem se exhibuit. Mansit itaque apud eos multo tempore irreprehensibilis, imo per C omnia laudabilis.

6 Et tunc omnibus valefaciens, de licentia Abbatis, cum quibusdam honestis fratribus, Ecclesiasticæ utilitatis caussa, *redit Romam,* ad Dominum Papam properantibus, iterum Romam transivit. Præsentatus itaque Apostolico conspectui, benignissime susceptus est. Et paterna exhortatione, et Apostolica auctoritate præcipiendo rogavit, ut sine contradictione ad S. Bonifacium *mittitur ad S. Bonifacium* Maguntinæ Sedis Archiepiscopum, cum festinatione properaret, et in vinea Sabaoth fidelem cooperatorem et humilem ministrum in omnibus, quæ ei S. Bonifacius injungeret, se exhiberet. Cujus præcepto S. Willibaldus in spiritu humilitatis obediens, Apostolica benedictione roboratus, in Alamanniam *in Germaniam :* ad S. Bonifacium ejus avunculum, sicut ei a Domino Papa præceptum fuerat, pervenit, et quomodo ad serviendum, et ad obediendum ei a Domino Papa missus fuerit, ex ordine narravit.

7 Postquam vero S. Bonifacius et S. Wunebaldus, ceterique ejusdem societatis fideles Fratres, tam dilectum Deo et hominibus fratrem salvum recepissent, diutissime in oscula et in collum ejus irruerunt et præ gaudio flentes, Deum largitorem omnium bonorum, pro universis beneficiis suis glorificaverunt. D Et beatissimus Præsul Bonifacius ex allodiis Swigeri Comitis, quæ S. Bonifacio, cum mancipiis serviendum, Deo viventi devotissime obtulit, in episcopatum Eystettensem fundavit, et ipsum S. Willibaldum Deo dignum Episcopum Eystettensibus præfecit : *consecratur Episcopus Eystettensis* quibus verbum vitæ evangelizavit, et in omni Pontificatus officio fidelem dispensatorem, et bonum servum Dei se ostendit. His itaque prælibatis, quomodo Wunebaldus in Thuringia, Sanctusque Willibaldus in Eystett, institutus fuerit, quod intellectus historiæ S. Walpurgis esse de necessitate *g* requirit : nunc restat, Deo favente, et vita comite, ut stylum convertamus ad ea, quæ de B. Walpurgæ vita tractanda promisimus, unde convenit, ut digressiones in amplius nequaquam admittamus, nisi in quantum præsens opus requirit.

AUCTORE PHILIPPO EPISC.

8 Sciendum igitur, quod sæpedicti ac semper benedicti fratres, Beatus videlicet Willibaldus, ac S. Wunnibaldus, a tempore, quo fide dignorum relatione intellexerunt, *h* Wunnam, seu Wunneheydam, *cap. 2* Reginam Angliæ genitricem suam, mulierem virtutis ac præclari meriti, viam universæ carnis fuisse ingressam ; *post obitum matris,* tunc et frequenter de sorore sua, Beata videlicet Walpurga, naturali affectu stimulati, et caritate, quæ religiosos decet inflammati, sollicitari E cogebantur : scientes eam post discessum matris, omni solatio temporali destitutam. Hæc igitur advertentes, de consilio B. Bonifacii, decreverunt, ut eam fideli vocatione ad se venire rogando præciperent, quatenus ipsa per eos, et ipsi per cetera mutua in Domino consolatione fruerentur. Quod et ita decretum, in factum prodiit. *missa in Angliam a fratribus et S. Bonifacio legatione,* Per fideles namque nuntios, et famosa legatione B. Bonifacius neptem, et fratres sororem prædulci supplicatione, et prece invincibili sollicitabant, quatenus ad eos venire non omitteret ; cum ipsi Patres spirituales ipsam, quam genuissent, in Christo filiam, auctoritativa admonitione ad id faciendum hortarentur.

9 Virgo Walpurgis gratiosa semper hoc supplex mandatum ac fidele consilium sagaci mente complectens, supra quam enarrari potest in Domino *evocata Walburgis* gratulabatur, uberrimas ei gratiarum actiones exolvens super eo, quod tam magnificorum Patrum, ac carissimorum fratrum meruisset reverenda salutatione, ac piissima exhortatione visitari. Ex tunc Virgo Walpurgis sapiens, et una de numero prudentum, solerter cogitare cœpit, et cogitando in spiritu scrutabatur, quid ei in hoc casu liceret, eamque deceret, necnon ipsi feliciter expediret. Itaque Walpurgis virgo humilissima proprii sensus sagacitati non innitebatur, sed tota devotione se F Deo committens, suppliciter exorabat, ut in vitandis et agendis, voluntate Domini bona, beneplacente, et perfecta semper regeretur. Et non post multum temporis divina revelatione cognovit, quod suæ invitationis vocatio a Deo præordinata fuisset, et secundum divinæ voluntatis nutum prodiisset : *ex divina revelatione acquiescit ;* unde consensum liberrimum huic gratiosæ invitationi præbere non dubitaret, nec dubitando in amplius quoquo modo differre deberet.

10 Ex hac certificatione Virgo Walpurgis devotissima, plusquam credi potest, mente gavisa est. *cap. 3* Ex illa hora mente sollicita tractare cœpit, quomodo conceptum iter Deo laudabiliter, et sibi utiliter aggrederetur : et collegit atque elegit conformes ac ipsius intentioni congruentes. Et expedita decenti provisione, *comitibus,* quæ in expensis, et impensis ad dictum iter requirebatur, de licentia eorum, qui sibi, suæque societati auctoritative præerant, sæpe dictum iter agressa est. Et valedicens suis, ac solo natali patriæ, tamquam filia laudabilis obedientiæ, audiens consilia, videns Sanctorum exempla, populum suum oblita est

Cura sanctimonialium, mare ingreditur:

A est et domum patris sui, quæ retro sunt parvipendens: et potiora futuræ benedictionis charismata inquirens, viam propositæ voluntatis exorditur; et cum sua ordinata, nec minus devota societate ad mare Anglicanum usque perveniens, mari placido, et aura optabili puppim conscendit; et votive navigantes pro aliqua parte temporis, diabolus humani generis inimicus, qui Sanctis Dei per diversa tentationum machinamenta adversari consuevit, sævitiam mari, et intemperiem aeri immittens, mare sævire fecit, et contrarietate ventorum in periculosas undas compulit, ita ut nautæ instrumenta navigandi projicerent, et de sola salute æterna Dominum deprecarentur.

tempestate jactatur,

11 Quo viso, Virgo Walpurgis devotissima in oratione se prostravit. Et surgens ab oratione, imperio Divinæ virtutis suffulta, imperavit mari et ventis: quo facto, statim aura datur grata, necnon quieverunt maria jussu Divinæ voluntatis. Tunc vehementi ac lætabunda admiratione omnes, qui erant in navi, gratulari in Domino cogebantur, quod tam supersalutifera liberatione a periculo mortis, quod eis ex tempestate maris imminebat, erepti sunt. Et beatam Walpurgam, tamquam specialiter Deo dilectam, ex hoc signo deprehendentes, ut sanctam per B omnia venerabantur, et favente Dei gratia, pro desiderio ad portum salutis applicuerunt: et de navi exeuntes, operibus virtutum se contulerunt. Et ut longa locorum spatia brevi sermone transeamus, memorata Virgo necnon semper memoriter recolenda, cum sua societate ad B. Bonifacium Archiepiscopum, et ad suum fratrem S. Willibaldum in Alamanniam, in civitatem Moguntinam pervenit; ibique hilari ac gratiosa hospitalitate suscepta, et pro tempore cum eisdem commorata, dulci allocutione fruebatur, ex qua delectabatur in Domino. Et qualiter nutu divinæ voluntatis, et auctoritate vocationis ipsorum, patriam deseruisset, et ad eos, secundum formam mandati properasset, et quomodo in via custodita a Domino, ab omni discrimine itineris salubriter ad terminum viæ pervenisset, etiam ex ordine narravit.

cum precibus sedat,

venit Moguntiam.

a *Gregorio* II. — b *Gregorii* III, *ut supra probatum*. — c *Desunt ista aut similia*, in Germaniam, *seu* Alamanniam discessit. — d *Postea Moguntinus Archiepiscopus factus est, ubi ea et sequentia de Pipino Rege supra correximus*. — e *Post obitum S. Bonifacii vixit S. Wunibaldus 7 annis et 6 mensibus*. — f *Circa annum* 1150 *cum scriberet Adelbertus, ex quo ista desumpta*. — g *Mallet Stevartius*, requirebat. — h *Silent Antiquiores nomen matris*, *Wion relatus* 7 *Febr. pag.* 75 *num.* 26 Vunnam, *seu* Bonnam *vocat*, *sororem S*. Bonifacii.

C

CAPUT II.

S. Walburgis vita monastica: miracula.

cap. 4

Intelligens autem Virgo Walpurgis quod S. Wunebaldus frater ejus vitam monasticam atque cœlibem in provincia Thuringiæ duceret, et præfectus septem monasteriis sui ordinis, auctoritate S. Bonifacii fuisset, quæ laudabiliter, ut sanctum Dei et electum decet, religiosissime gubernaret; suppliciter S. Bonifacium, nec non fratrem suum, videlicet S. Willibaldum, exoravit; quatenus eam ad fratrem suum, Sanctum videlicet Wunebaldum Abbatem sanctissimum destinaret, ut ejus consilio et cooperatione sub regulari custodia ac monasterialis vitæ exercitio, gratia Dei favente, servaretur. Ut autem audissent Patres sanctissimi, Archiepiscopus videlicet et ejus Coepiscopus B. Willibaldus, quod ipsa intentione sancta, ac motivo rationabili duceretur, suam petitionem approbant, et velum ei tradentes secundum regulam S. Benedicti, ipsi licentiam abeundi, et ad S. Wunebaldum divertendi concesserunt. Quæ profecta, ad S. Wunebaldum perveniens religiosa salutatione suscepta est.

Abitura in Thuringiam ad S. Wunibaldum fratrem,

sumpto habitu monastico:

13 Tunc soror fratri caussam adventus sui exposuit, atque eidem humili prece in Domino supplicavit, quatenus ipsam una cum societate sua devota, in aliquo monasterio locare curaret, ut ibi Deo famulantes, quanto ab exterioribus magis abstractæ, tanto interioribus magis intentæ invenirentur. Quod et ita factum legimus. Nam B. Wunebaldus sæpedictam sororem suam, una cum societate sua, in quodam monasterio collocavit, quod usque in hodiernum diem, *a* Cœnobium sanctæ Walpurgis dicitur. D Videns autem virgo Christi dilecta se pro voto sancti desiderii fore in loco religionis positam, talem se exhibuit, ut ab omnibus in exercitio virtutum, et spirituali ædificatione bonorum morum commendaretur. Erat enim servans formam virtutum, videlicet caritatem et humilitatem, necnon benignitatem et cordis patientiam, quæ opus perfectum habet, et studio earumdem se perfici satagebat. Et quid plura? Cum ejus mirificæ sanctitatis vita, aspicientium, vel de ipsa audientium, fuerit disciplina. Et quanta fuerit in jubilo contemplationis, quam frequens in verbo orationis, quam efficax in prece intercessionis, quam matura in silentio discretionis, quam sollicita in re et modo cujuscumque piæ actionis, nullus de ea sufficienter enarrare præsumat.

a in monasterio collocatur,

sancte vivit

14 Factum est autem, cum B. Wunebaldus frequenter ad Dominum et avunculum suum, Sanctum E videlicet Bonifacium, necnon fratrem suum, scilicet Willibaldum, gratia consilii et spiritualis solatii diverteret, quod multo honore et reverentia ab omnibus suscipiebatur, et tamquam vir sanctitate præclarus a cunctis venerabatur. Et, cum vir beatus famam suam, tam in provincia Thuringiæ, quam etiam circa partes Rheni, multum per omnem modum exaltari consiceret, timuit fructum laborum suorum vanæ laudis gloria evanescere, et lampadem suam, vemente sponso, infatuato oleo tenebrescere, elongavit se ab omni quod videbatur sapere pompam seculi, fugiens ab omni applausu hominum, ut maneret in contemplationis solitudine. Itaque Ecclesiis, quas regendas susceperat, bene dispositis, accepta licentia ab Archiepiscopo, secretum solitudinis petivit, et ad partes illas, quæ Swanuelden nuncupatur, accessit. Et cum diu hac et illac circumcursando, locum suo desiderio complacentem quæreret; tandem divina providentia ita disponente, ad monasterium, quod dicitur Eystett, ad fratrem suum Episcopum Willibaldum pervenit: et ibi inter se disputantes, qualiter suæ voluntatis arbitrio effectum præbere potuisset. Tunc illi pergentes, invenerunt inter densitates F silvarum, et inter convallia montium solitudinem, multitudine fontium et qualitate suæ magnitudinis veloci impetu decurrentium irriguam, et monasticæ habitationis congruam *b* invenit. Cujus loci situm vir beatus diligenter considerans, toto corde exhilaratus est. Et benedicens Deo, soloque prostratus, cum Propheta exclamavit dicens: Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Quem locum vir Deo plenus, de consilio et auxilio S. Willibaldi fratris sui, ad quem major pars de jure pertinebat, obtinuit, et in eo oratorium cum mansiunculis extruxit, et vitam sanctorum Patrum imitatus, ad serviendum Deo religiosas personas, et in observatione mandatorum Dei probatas, collegit, et cœnobialem vitam celebrari, et regulam S. Benedicti observari inibi constituit, et loco nomen Heidenheim usque in hodiernum diem permansit.

S. Wunibaldus solitudinem amat.

cum S. Willibaldo

b

reperto loco idoneo.

Ps. 131. 14

ædificat monasterium.

15 Assumpsit etiam sororem suam S. Walpurgam, Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo desponsatis, sub imperio et eruditione sua, de consilio S. Bonifacii Archiepiscopi et B. Willibaldi Eystettensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam Deo viventi, sub discretione regularis disciplinæ jugiter immolaverunt, construxitque eisdem sacris Virginibus

eo evocata S. Walburgis.

A Virginibus oratorium a suo monasterio, ut decebat, segregatum, non tamen longe positum; in quo præfatas Virgines ponens, famulari Deo pro posse et nosse præcepit: quas etiam verbo sanæ doctrinæ, et exemplo bonæ vitæ indesinenter ad formam perfectionis hortabatur. Crevit itaque locus ille per merita S. Wunnebaldi et S. Walpurgæ Virginis, et sicut interius orationibus, et divino obsequio Sanctorum est adornatus, ita brevi tempore in exterioribus fidelium oblationibus est amplificatus. Nam omne monasterium, quod in spiritualibus bene regitur, in temporalibus optime prosperatur. Et omnes, qui in spirituali ædificatione per verbum S. Wunnebaldi, et exemplaritatem sanctitatis B. Walpurgæ proficiebant, de prædiis, de mancipiis, de rebus mobilibus, de auro, de argento, de gemmis, de auro textis vestibus, per manum S. Wunnebaldi atque S. Walpurgæ Virginis, oblationes offerebant.

præficitur Virginibus,

monasterio duplicato,

et dilato:

16 Cum autem venerabilis Abbas et Confessor Christi, et soror ejus jam dicta et semper laude digna, viderent fines prædiorum suorum dilatari, et in omni ornamento et divitiis temporalibus res Ecclesiæ augeri; veriti extollentiam oculorum ex superfluitate divitiarum generari, partem Ecclesiasticarum rerum in usus pauperum distribuerunt, et quæ- B dam ex prædiis ecclesiæ, cellis adjacentibus adhuc mendicitate paupertatis laborantibus, hilari mente et larga manu contradiderunt. Sub ipsis etiam et per ipsos viguit religio monachorum, ipso exhortante, et S. Walpurga adoperante, sanctitas et castitas floruit Virginum, fuitque illo tempore ipsorum ecclesia, asyle et portus omnium laborantium, nec fuit, qui in tribulationibus suis non inveniret ibi certum refugium, per merita et orationes Sanctorum inibi Deo ministrantium.

beneficentia in pauperes,

17 Cum autem S. Wunnebaldus venerabilis Abbas et Confessor Christi, Deo vocante, et ipso ad cœlestia regna suspirante, territorium sui meritorii incolatus attigisset, gravi infirmitate correptus, cursum vitæ consummavit, de hujus peregrinationis exilio ad cœlestem patriam, ac de transitorio labore quintadecima Kalend. Januarii, in cœlestem requiem feliciter migravit. Cujus corpus S. Willibaldus frater ejus, Eystettensis Episcopus suusque Diœcesanus, cum multitudine virorum ac mulierum ad exequias sancti viri currentium, devotione Clericorum, et orationibus monachorum, sanctarum Virginum, in oratorio, quod ipse venerabilis Pater Wunnebaldus Deo fabricaverat, honorifice sepelivit: quod idem Præsul ob honorem Dei et reverentiam B. Jacobi C majoris, qui Patronus ejusdem loci dignoscebatur, necnon propter fratris dilectionem, ampliavit et adornavit. Flebant autem omnes, qui tunc aderant, quod tanti Patris corporali præsentia orbati essent. Gaudebant vero, quod ad cœlestem judicem tam Deo placitum intercessorem præmisissent. Secuta sunt autem signa in sanctitatis ejus argumentum, prout studiosus Lector in propria ejus Legenda videre poterit.

obit S. Wunibaldus:

sepelitur,

18 Denique post mortem fratris sui, sancta et venerabilis Virgo Walpurgis, ex districta injunctione S. Willibaldi, superstitis fratris sui, atque pariter diœcesani, gubernacula et regimen regularis disciplinæ in cella Heidenheimensi, tam super monachos, quam super sanctimoniales, non sine effusione lacrymarum cogebatur suscipere. Noverat namque sororem suam Pater spiritualis, et frater uterinus, quod constanter strenua in corrigendis, et misericorditer pia in compatiendis procul omni dubio indeficienter inveniretur. Non autem quærens honorem, sed tribulationem et dolorem, ut in sequentibus apparebit, invocando nomen Domini, injunctam sibi gubernationem humili obeditione suscepit, et sedecim annis, id est, quoad usque vixit, dicta gubernacula tenuit, et seipsam formam et exemplum bene vivendi ostendens, omnem excessum strenue, et, ut ita dicam, viriliter correxit. D

cap. 8 S. Walburgis utrique monasterio præficitur:

CURA SANCTIMONIALIUM.

19 Tantæ enim fuit, cum tempus et res exposcebat, gravitatis, et tantæ, pro congruitate loci et temporis opportunitate, pietatis ac mansuetudinis, et omni hora in conversatione sua tantæ extitit sanctimoniæ et perfectionis, ut ab omnibus merito veneraretur ut Domina, et a cunctis diligeretur ut mater amantissima. Fide namque recta luculenter, spe firma fortiter, caritate perfecta dulciter, cum suis intrare contendebat in requiem. Nam recta ratione agibilium utebatur in negotiis, luminosa justitia fruebatur in judiciis, constantissime fortitudini innitebatur in adversis, caritate cunctos sibi conviventes superabat, humilitate longe præibat. Item frequens erat in manuali labore, frequentior in lectione, frequentissima in oratione. Frequens in manuali labore fuit, ne panem otiosa comederet; sed labores manuum manducaret: frequentior erat in lectione: frequentissima etiam in oratione, in qua Deo loquimur. Hæc de virtutum studiis, et studiorum exercitiis pauca de innumeris dicta sufficiant.

omni virtute excellit,

20 Contigit namque ut in ipso, quod frater ejus condidit monasterio, Heidenheim, dum ipsa Christo sedulo serviens moraretur, et peracta vespertina synaxi, revertente ipsa de ecclesia ad solitum diversorium, noctem proximam cæcæ tenebræ minarentur, ac quidam custos ejusdem Ecclesiæ, vocamine Gomeradus, lumine prævium stolidus denegaret petenti. Illa, ut est mos sanctarum mentium, injuriam sibi illatam patienti animo gestans, sanctimonialibus, prout ratio dictaverat temporis, mensam, cœnandi gratia, adeuntibus, incœnata lectisternia petiit. Tum mirum in modum, in communi earumdem sanctimonialium dormitorio, tanta lux usque ad pulsum matutinalis officii coruscavit, ut eadem pro sui nimietate fulgoris, terræ intima penetrare videretur. Stupentibus itaque quæ viderant sacratis Deo universis, et præ gaudio exultantibus cunctis, ad matrem Walpurgam convenere devote, et visum lucis terrificæ narravere. At illa se totam convertens ad Dominum, lacrymis fusis istam prorupit in vocem: Tibi Domine, cui ancilla humilis deservire decrevi a cunabulis, collato de munere gratias refero, qui ad excitandos famularum tuarum mihi cohærentium animos, me indignam luminis tui solamine visitare dignatus es, et tetri horroris caliginem crassam, misericordiæ tuæ radiis evacuasti. Et id non meis meritis valet asscribi, verum gratuitæ tuæ munificentiæ, pietati et precibus mei et tui devoti famuli fratris. F

cap. 6 E

lumine avare subtracto

lucem cœlitus impetrat: C

21 Præterea virgo memorata et semper in ore tenenda Walpurgis, exitum fratris Wunnebaldi, ut sexui moris est fœminarum, graviter pectore gerens, contigit, ut quadam vespera nullo ex monasterio vel leniter sentiente, egrediens, ad domum cujusdam divitis deveniret, et ante fores ejusdem quasi peregrina quædam et ignota sola consisteret. Quo dum eam dominus domus, sive familia, intrinsecus famulatus officia præbens, sensisset astantem, quæque foret persona nesciret, æstuante patrefamilias cum domesticis universis, ne rabida canum suorum audacia, qualiscumque esse videretur persona, eam laniando discerperet, jussit, ut quæque esset ocyus indicaret. Tum illa: Nequaquam, inquit, me tui, quos vereris, canes insano dente contingere quibunt, nec Walpurgam, sic enim nuncupor, mordere valebunt. Ipse nempe, qui me ad domum tuam perduxit incolumem, ad locum, unde veni, reducet valentem: et qui me ad tuum, te ignorante, pertulit atrium, ipse tuæ domui medicinæ conferet donum, si

cap. 7.

noctu egressa

canum ferociam contemnit

A si totis viribus eumdem credideris medicum medicorum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat, illico prosilivit, et animo consternatus, quare ad ostium nobilis persona, et Omnipotentis ancilla constiterit, requisivit. Illa vero, non sine caussa se venisse asseruit. Tum vir memoratus cum omni veneratione eam in domo excepit, et omnem famulatum debitæ servitutis exhibuit. Ubi ventum est ad noctis moras soporis silentio temperandas, Virginem sacram non alicubi pausare volentem, in cubiculum languentis filiæ trepidus introduxit. Erat enim languor cordis jam penetrans fibras, et intercepto vitalis flatus anhelitu, mortis compendium parato itinere, portas oris hiantis adire tentabat. Tum pater ejusdem puellæ, labiis palpitantibus mugiens, ejulabat, et natæ carissimæ amaris lacrymis funebria præparabat. Mater vero intimo cordis arcano jam pene præmortua, et pendula in planctu voce demissa, exhalantis filiæ operiebatur egressum, cui jam luctuosa familia paraverat bustum. Verum Domini clementissima miseratio, qui occidit, et vivere facit, percutit et sanat, a morte minaci languidam revocavit, et orante per totam noctem Virgine sancta, in crastinum puella sana surrexit. Quo parentes viso miraculo, laudes omnipotenti reddiderunt Deo. Dein B plurima ei xenia adhuc tremuli offerentes, et ex asse ejus se sacris orationibus commendantes. Illa Christum habens miro gerentem, pecuniam respuit, et ad monasterium, unde venerat, repedavit. Et quanto magis divinam in se clementiam vigere conspexit, tanto ad arctioris vitæ se gradus extendit. Hæc duo tantum præclara miracula, quæ Virgo beata peregit in vita, huic inserere dignum putavi opusculo, quæ nostram ad memoriam pervenere, ne ad alia, quæ hactenus per eam Dominus operatus est, et operatur quotidie, signorum prodigia, ipso Domino largiente fideliter transiens, eadem omisisse culparer.

CURA SANCTIMONIALIUM — *moribundam puellam precibus sanat;* — *respuit munera.*

a Videtur innui monasterium S. Walburgis prope Wassenburgum, sed id extructum an. 915 diximus pag. 517. b Redundare hoc verbum innuit etiam Mesurlius. c Ms. Bened. devolæ.

CAPUT III.

S. Walburgis obitus, corporis translatio.

cap. 8 Cumque sacra Virgo Walpurgis totam se in Dei amore firmasset, et mundum cum ejus concupiscentia superasset, fide plena, moribus insignis, caritate referta, sapientia decorata, castitate gemmata, misericordia redimita, humilitate fulcita, et omnibus virtutibus adornata, vocante Domino, mortis accepto compendio, acceptura remunerationis præmium, [a] Walpurgis Deo carissima, cursum felicis vitæ feliciori fine consummavit, et de hujus mundi ergastulo C felicissime decessit quinto Kalendas Martii, hoc est, in crastino Matthiæ Apostoli, et in eodem, quo in sancto proposito Christo servierat, monasterio Heidenheim nomine, haud sine maximo lamentantium ejulatu officium sepulturæ per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum accepit. Ibidem ergo aliquantum temporis corporea compaginatione quiescens juxta fratrem S. Vunnebaldum; ut vicinitas sepulturæ germanitatem generis et parilitatem sanctitatis demonstraret.

a — *obiit 25 Februarii.* — *sepelitur*

22 Cum autem venerabilis Virgo spiritum suum in manus Domini commendasset, et illa ad Dominum, qui dedit illum, pervenisset, non sine miraculorum coruscatione, quæ recto ordine hic inserenda merito sunt. Nam cum corpus S. Warpurgis in feretro positum esset, exanime corpus in specie hominis glorificati ab aliquibus circumstantibus tali visione dignis demonstratum est. Similiter odor, miræ suavitatis et fragrantiæ inæstimabilis totam domum impleverat ex præsentia glebæ sanctissimæ. Item, cum corpus ejus ad ecclesiam deferretur, cerei ac candelæ, sine adminiculo humanæ cooperationis accendi videbantur. Nec non alia per plura D signa facta sunt, quæ compendio abbreviati sermonis pertranseo, ne legentibus prolixitas tædium generare possit.

Corpus apparet glorificatum.

23 Processu vero longi temporis, postquam beatus Præsul Willibaldus de hoc mundo nequam migraverat in polorum regna, cœtibus Angelorum admixtus, revelatione divina cuidam Eystettensium Episcopo Ockario sexto, qui dum minus, quam ratio deposceret honestatis, idem monasterium, quo beatæ sanctimonialis ossa tegebantur, excoleret, et ecclesiam ejusdem monasterii magnis ædificiis et structuris renovaret, monstratum est ei ut corpus B. Walpurgis de loco humili, in quo humata fuerat, ad locum excellentiorem magis ac reverentialem transferre deberet. Igitur Deus omnipotens ecclesiæ Eystettensi ac saluti totius populi ejusdem civitatis, nec non circumjacentis regionis prospicere, imo misericorditer providere decernens, quadam nocte corporis quiete sopitus, dum terræ ei tenebræ silentium ministrarent, hujusmodi eum alloquio Virginem compellasse narratur. Cur, inquit, Ockari, qui Præsul esse et dici meruisti, domum Dei, in qua corporis sopore quiesco; et sepulchrum, in quo carne reposita, ultimum judicii diem expecto, inhoneste hactenus tractare E voluisti? Nam servorum huc coeuntium lutulentis pedibus quotidie calcor, et indecentibus vestigiis premor. Sciens igitur scito, quoniam tale aliquod judicium pandam, quo non recte te erga me, et domum Dei egisse comperias. Sed si reum te fore cognoveris, veniam mereberis.

cap. 9 — *ob sepulchrum neglectum* — *arguitur Ockarius:*

24 Quod modico explicito tempore rei probavit eventus: nam statim in proximo, dum erecti essent parietes ejusdem fabricæ prominentes, et trabium spatiosa compago sequenti die patentibus muris deberet apponi, subito facto noctis initio, murus aquilonaris terra tenus sese revolvens, præcipitium egit horrendum, terroremque haud minimum tam domesticis curæ familiaris, quam cunctis circumquaque manentibus inauditum incussit. Facto autem mane, cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi convenissent, custos qui tunc ibidem inerat Regnifridus itineris calle directo, prælibato Præsuli tremulis labiis nuntiavit. Qui intelligens visionem, quam prius in somnis viderat, esse completam, cum suis illo usque tetendit, atque cum omnibus pene comprovincialibus, ecclesiam repolivit, quam etiam sacro chrismate dedicavit.

ecclesia restauratur.

25 Deinde cum in orbem transissent dies, memoratus Antistes Archipresbyteros Waltonem et Adalongum illuc sedulus destinavit, cum multis viris F religiosis, ad quærendum corpus S. Walburgis. Nec non Omonem cum sanctimoniale Liubila ex monasterio Monheim cum eis abire præcepit, ut sacros cineres Virginis summa cum diligentia elevarent, ac cum hymnis et psalmorum concentibus ad Eystettense cœnobium, in quo S. Willibaldus Eystettensis Episcopus frater ejus sepultus fuerat, deportarent, in quo cœnobio nunc est ecclesia Cathedralis ejusdem diœcesis. Hi vero jussa felicia prospero itinere percomplentes, et in nomine Domini, resonantibus in cælum campanarum melodiis, et concrepantibus undique canorum spiritualium euphoniis, et officiis divinis peractis, pia viscera rure, in quo hospitata fuerant flentes præ gaudio, extulerunt, et ad jam dictum monasterium devexerunt. Quod factum est XI Kalend. Oct. et diebus interjacentibus ternis, id est, nono Kalendas Octobris, corpus sancti Wunnebaldi, ad locum unde sororis tulerunt, deportarunt.

cap. 10 — *missis Legatis* — *transfertur Eystadium*

26 Cum autem venerabile corpus supradictæ Virginis de loco sepulturæ suæ supra terram est collocatum, omnia membra ejus quasi rore perfusa cunctis

A cunctis apparuerunt. Fragrantiam nihilominus inæstimabilis ac mirifici odoris omnes qui aderant senserunt, ac infirmi, qui pro eo tempore præsentes fuerant, quocumque dolore tenebantur, salubritate suavitatis tam recreativi odoris curati sunt, et cum multa, ut dignum erat, celebritate, a loco prædicto feretro imposito, equis adjunctis, ad civitatem Eystettensem deportaverunt cum processione celebri ac devota, multis infirmis occurrentibus in via, qui cum feretrum tangerent, sanati sunt. *tactu feretri curantur infirmi.* Inter quos quidam epilepticus, gratia adipiscendæ sanitatis, feretrum in quo sanctum corpus portabatur, transivit, et in ipsa hora pristinæ sanitati restitutus est. Supervenit etiam quidam puer eodem morbo detestabili laborans, et frequenter dolore conquassatus, spe curationis feretrum tetigit, et omnimodam sanitatem adeptus, gaudens ad propria remeavit. Omissis tantum caussa brevitatis multis aliis signis et miraculis, quæ in itinere ab Haidenhaim, usque ab Eystett facta conspiciuntur, ad alia properemus.

cap. 11

27 Postquam autem beata Walpurgis fines Eystettenses est per semetipsam visere dignata, fratris rura revisens, ab omnibus gaudenter necnon reverenter acceptata est. *Corpus Eichstadii excipitur:* Ubi Episcopum ejusdem civitatis processionaliter cum toto Clero obviam habuit; B quantoque gaudio populus Eystettensis ob præsentiam sancti corporis Walpurgis Beatæ refocillatus sit, nemo explicare valet. Cum autem corpus prædictæ Virginis interiori portæ civitatis Eystettensis, quæ vulgariter Innerwesten Thor vocatur, applicuisset, præcedente solenni processione, versus ecclesiam S. Willibaldi, fratris ejus, ad quam dictus Episcopus corpus ejus tranferre nisus est; tunc equi feretrum portantes laxatis habenis, seu frenis dimissis, nullo gubernatore regente, ad quamdam ecclesiam, in monticulo circa eamdem portam sitam devenere, ante januam ejusdem ecclesiæ immobiles stantes. *equi portantes ad ecclesiam S. Crucis divertunt:* Quæ quidem ecclesia tunc sanctæ Crucis, nunc vero S. Walpurgis nomen sortita est, et sic vocitata usque in hodiernum diem. Ad quam ecclesiam sanctissimum ejus corpus translatum est et summa cum reverentia per eumdem Ockarium Episcopum sextum, (qui c sedit in Episcopatu viginti quatuor annis, et obiit anno Domini octingentesimo octogesimo) cujus translationis dies agitur d quarto Idus Octobris, reconditum, ubi hodierno die quidam circulus ex lapidibus factus cum imagine S. Walpurgis evidenter apparet; in quo quidem circulo corpus C ejus quievit, donec Episcopus Eystettensis chorum cum summo altari congruo tempore funditus, ob honorem S. Walpurgis, prout hodie cernitur, restauraret.

28 Cum autem idem Ockarius Episcopus, anno Domini octingentesimo octogesimo, Deo vocante, de hoc exilio migrasset, quidam nomine e Gotteschalc successit, qui sedit annis tres. Deinde quidam Erchanboldus nomine, ei in Episcopatu successit, qui sedit annis viginti. *ope S. Walpurgis* Ergo volvente temporum climate contigit, quod memorata sanctimonialis Luibilla de Monheim, a propinquis et affinibus, nec non et aliis circummanentibus, ita foret arctata, ut etiam vi sive ingenio a materna eam prope expellerent hæreditate. Verum illa totis viribus reluctante, incidit ei divinitus salubre mentis consilium, ut a venerabili, qui f adhuc Eystettensis Sedis infula decoratur, Erchanboldo Pontifice, sanctæ Virginis reliquias Eystett reconditas, licet anxia, postularet, ut si divino munere concedente, ejus mereretur ditari cineribus sacris, proprii solatia ruris Deo et Virgini consignaret, et in manu Pontificis donativa in perpetuum traderet. *hæreditas impetrata;* Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso finis meruit obtinere augmentum. Et licet prius tentando difficillimum videretur, felix tamen et desiderabile votum felicem sumpsit effectum. D

[illegible] SANCTIMONIALIUM.

29 Accepto præterea idem Episcopus Erchanboldus super hoc negotio Regis et regalium virorum consilio, Virginis patrocinia sancta se daturum esse promisit: quod et opportuno tempore postea fecit, nempe obtenta a Sede Apostolica canonizatione ejusdem sacræ Virginis Walpurgis; quæ quidem g canonizatio facta est modico elapso tempore, ipso die Apostolorum Philippi et Jacobi. *ejus canonizatio.* In quo usque hodie celebratur festum canonizationis ejus. Cujus rei gratia eodem die omni anno, processio solennis ab ecclesia Cathedrali, per Episcopum et Canonicos fit, ad ecclesiam parochialem S. Walpurgis, ibique officium divinum summa cum celebritate a Canonicis perficitur, eisque reliquiæ, seu stillicidium ejusdem sanctæ Virginis ad potandum ministratur.

cap. 12

30 Anno ergo ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi octingentesimo nonagesimo tertio, indictione tertia, regnante felici prosperitate, Arnulfo serenissimo Rege, apertum est mausoleum B. Walpurgæ Virginis in basilica, in qua locata fuerat Eystet, tempore Oekarii Episcopi sexti. Mittens igitur prudentissimus ac sagacissimus in omnibus negotiis Erchanboldus, Episcopus octavus, viros religiosos, Archipresbyteros cum aliis boni meriti suos, *Reliquiæ rore madent;* E ossa dicata sacræ Virginis jussit inquiri, et inventa diligenter attrectari, summaque cum reverentia partita recondi, ita ut optatæ diu Reliquiæ darentur Luibillæ, et thesaurus ejusdem corporis per secula suæ [servaretur Ecclesiæ]. Hi denique ad quos jussio pervenit Antistitis, eadem ocyus, licet corde simplici titubantes, accelerare curarunt. Cumque se totos dominicæ miserationi committerent, et in Psalmis et hymnis sine cessatione persisterent, fodientes invenerunt cineres amplectendos beatæ Matris nostræ Walpurgis, quasi lympha tenui madefactos, et quasi guttatim ab eis roris stillæ extorqueri valerent. Qui licet tanta essent humiditate referti, nec pulviculus tamen manibus contrectanti quoquo pacto voluit adhærere.

31 Sublata demum pro qualitate incomparabilis thesauri desideratissima portione, data est Luibillæ, *earum pars Monheimium delata;* quæ cum magna exultantium gloria deferretur ad sæpedictum monasterium puellarum Monheim, ubi in itinere in villa S. Bonifacii, quæ dicitur Munlhaim, in quodam caduco miraculum fecit, cum multis aliis miraculis, prout in primo libro de miraculis Sanctæ Walpurgis, capitulo h octavo cum sequentibus habetur. Quis vero mœror, quæve angoris tristitia Eystettenses invaderet cives, cum tanta pignora Luibillæ partirentur, putantium Dominam Walpurgam sibi penitus esse ablatam; F donec pectoralia Sanctæ Walpurgis visibiliter summo altaris sarcophago, ad perpetuam sepulturam sunt tradita? *pars altari imposita;*

32 De quibus mirabiliter Deo cooperante, usque in hodiernum diem manat sacrum oleum, seu stillicidium, in signum castitatis: et maxime tempore, quo in eodem altari sacrum Eucharistiæ conficitur Sacramentum. Quod quidem stillicidium ægris et prægnantibus digne sumentibus permaxime præstat sanitatis augmentum. *oleum effluens;* Cujus rei gratia singulis annis, in die Sancti Marci, nec non in die canonizationis Sanctæ Walpurgis, Episcopo Eystettensi, et Canonicis, haud non Sacerdotibus et Clericis processionaliter in eadem parochiali ecclesia Sanctæ Walpurgis convenientibus ad divinum officium devote peragendum, sumendum porrigitur in remedium tam corporis, quam animæ. *bibitur,* Ipsum quoque oleum, seu stillicidium prædictum, si ab aliquo portatum, vel tentum in vase, fuerit irreverenter tractatum, aut quid inhonestum circa illud perpetratum, evanescit: quod pluribus per experientiam claruit, et nostris temporibus edoctum est. Quare summa cum reverentia

A reverentia servanda, et in loco sacrato conservanda locetur.

CURA SANCTIMONIALIUM.

33 Reliqua vero pars Reliquiarum Sanctæ Walpurgis, præter illas per totum mundum dispersas, maximo cum honore servantur in quadam arca, per ipsas sanctimoniales in altari chori earumdem, in ipso cœnobio Sanctæ Walpurgis Eystettensis civitatis, ordinis sancti Benedicti, sub regula observantiali devote degentes, die noctuque Deum laudantes, qui ipsum monasterii locum per Sanctæ Walpurgis virginis corpus illustravit. Quod usque multis miraculis coruscavit, hodieque coruscat, pro quibus sit laus Deo per infinita secula seculorum, Amen. i

a MS. Bened. hæc ita refert : obdormivit et ex hujus mundi lacrymosa voragine felici fine decessit et in eumdem etc. — b Wolfhardus cum aliis, VIII Kalend. Octob. — c De annis Ockarii egimus supra § 4 pag. 516 num. 24. — d De cultu illius diei apud Eystettenses actum eadem pag. 516 num. 25. — e Bruschio et Gretsero Godescalcus, cui forsan 13 anni Sedis tribuendi. — f Cum scriberet Wolfhardus, cujus hæc verba sunt. — g Alii ab Ulgario procuratam apud Adrianum II volunt. — h A nobis ad marginem annotata. — i Reliqua iisdem verbis ex Wolfhardo referuntur.

ANALECTA

De Oleo S. Walburgis.

B *Singularem tractatum de sacro oleo S. Walburgis Jacobus Gretserus noster a se Ingolstadii anno* 1610 *editum Joanni Christophoro Episcopo Eystettensi inscripsit : in cujus tractatus capite primo hæc habet :* Condita sunt lipsana B. Walpurgis Virginis Eystadii in summi altaris lapide duro, solido, excavato, et superne concluso, eo ipso loco, quo a sacrificante Sacerdote Corpus et Sanguis Domini immolatur, ita ut probabile sit, hanc tumbam fungi vice sepulchri, quale in omnibus aris consecratis ex ipso consecrationis ritu et præscripto visitur. Infra prædictum lapidem est cavitas seu foramen quadratum, in quo destillat stillicidium de lapide superiore, qui sacra Virginis ossa tenet. Videas guttas modo majores, modo minores, pisi aut nucis avellanæ magnitudine de lapide supino dependentes, quas omnes excipit late patent argentea concha. *Iconem hujus elegantem a Raphaele Sadelerio ærea tabula expressam exhibet Raderus tomo* 3. *Bavariæ sanctæ ante Vitam S. Walburgis. Inquirit deinde Gretserus num fluxus hujus olei videatur naturalis, quod cap.* 2. *negat.* An liquor iste, *inquit*, si nil nisi mera et naturalis aqua foret cæcis lumen, surdis auditum, claudis gressum aliisque ægrotis sanitatem impertiret ? An Clerus et alii statis diebus singulari pietatis affectu liquorem hunc bibissent, si nihil

Reliquiæ lapidi altaris inclusæ

stillant liquorem

miracula operantem,

C aliud fuisset, quam aqua ex vaporibus generata ? *Idem capite 3 confirmat his verbis :* Oleum hoc maxime fluit, quando a sacerdote Eucharistia in altari conficitur, et populo adoranda proponitur. Deinde oleum hoc evanescit, nisi reverenter habeatur : nec defluit, nisi vasculo mundo et decenti excipiatur.

sacro et tempore et modo,

2 *Singula ostendit allatis exemplis ex Vita S. Walburgis a Philippo Episcopo conscripta, alteraque a Stevartio edita, quæ supra relata non repetimus. Addit deinde aliud scriptum ab Henrico Rebdorffensi in Annalibus, hujus verbis :* Anno CIↃCCCLVIII. Dominica in medio Quadragesimæ, quæ fuit II Kal. Aprilis, fures de nocte intraverunt monasterium S. Walpurgis Eystettensis, et cum campanarius ejusdem tarde intraret ad deponendum se in loco, irruunt fures in ipsum, velata facie, volentes eum occidere, qui se defendit. Fuit in monasterio graviter vulneratus, propter quod stillicidium de reliquiis B. Walpurgis consuetum manare cessavit per quatuor septimanas vel circa et post Octavas Paschæ appropinquante festo ejusdem Virginis, manavit ut ante. *Hæc Rebdorffensis. Gretserus dein cap. 4 inter alia ostendit li-*

qui liquor ob sanguinem fusum cessat :

D quorem, non esse a naturali caussa ex ejus ad multos annos duratione, et limpidissima claritate et aliunde ; *utpote* non exiguum momenti in eo esse, quod hoc oleum non semper stillat, sed hiberno dumtaxat tempore a XII Octobris, hoc est a festo Translationis S. Walpurgis usque ad XXV Februarii, quo die beata Virgo ad immortalem vitam migravit. Quamvis boni ominis loco habeatur, si stillatio ultra hunc terminum proferatur : prout anno Domini CIↃIↃCXX prolata est. *Reliqua, si volet, apud Gretserum Lector reperiet, quæ ad institutum nostrum minus spectant. Sit loco argumentorum multorum hæc Stevartii Notat.* 5 *sententia :* Qui dubitat ille veniat, videat, et sensibus non alienis sed suis credat : *addit que hunc* sacri Olei virtutem et efficaciam expertum esse *suo tempore* primum novæ ecclesiæ parochialis S. Walpurgis juxta Leodium Parochum, qui datis ad *ipsum* Stevartium litteris, fatetur hunc sacrum liquorem ex Germania Leodium transmissum, non modo sibi, sed et aliis nonnullis ægris cum invocatione S. Walpurgis Virginis, applicatum : ac pristinæ sanitati se et alios ejusdem virtute restitutos fuisse.

a 12 Octob. ad 25 Feb. stillat :

Leodii eo plures sanati,

3 *Monachus Rebdorffensis in ultimo sermone de S. Walburge, cum aliis, ut supra pag.* 513 *num.* 13 *diximus, a Stengelio nostro nuper excuso, ista tradit :*

E Etiam tempore meo, dum in Monheim ecclesia monasterii funditus innovaretur, et dum fundus alter foderetur, altare quoddam sub terra obrutum inventum est integrum. Et dum Andreas, scriptor civitatis pater Fratris nostri Sixti in Rebdorff nobiscum professi, esset magister operis, hoc videns jussit altare circumfodi, ut libere staret, et omnes homines abire fecit et ipse cum duobus Presbyteris lapidem altaris levavit, ubi in vitro stillicidium illud sanctum clarissimum cum reliquiis invenit : quod (ut schedula apposita loquebatur) ad trecentos annos ibi perseverarat, et quia trina vice locus iste combustus fuit, altare illud in capella subterranea sic obrutum, incognitum permansit. *Hæc ille : quibus adjungo recentiora miracula a Gretsero relata, et* idoneis, *ut præfatur*, auctoribus testata.

Monhemii ex reliquiis stillat oleum.

MIRACULA

Virtute olei S. Walburgis patrata, *auctore Jacobo Gretsero Societatis* Jesu.

Quod in rebus humanis solenne est, ut res maximæ quotidiano usu, si in promptu et oculis omnium sint admirationem venerationemque exquisitiorem amittant, illud idem Prodigioso oleo, quod e Sanctæ

F Virginis Walpurgæ sepulchro ubertim in hunc usque diem destillat, usuvenire videmus. Etsi enim plurimi salutari hoc liquore medicante, varias corporis ægritudines et extrema etiam vitæ pericula frequenter a se avertant, contenti tamen privatim Sospitatrici Virgini gratias habere, incolumitatemque ipsi referre in acceptis, publice se beneficium accepisse non testantur, nec apud eos nomen suum profitentur, qui Virginis gloriæ propagandæ rem publicis monumentis consignare aut cupiunt, aut debent. Quod partim ejusmodi hominum simplicitati condonandum est, partim effusæ sanctæ Virginis beneficentiæ imputandum, utpote quæ tanta beneficiorum mole supplices sibi mortales obruere statuerit, ut beneficia sua numerari nolle videri possit : quod non guttatim ea subinde affluant, sed perenni rivo, e sacro oleo prorumpentia in quoddam beneficentiæ flumen excreverint. Verum ne tanti miraculi fides paullatim obsolescat, dum rarius Virginis beneficia palam hoc quidem tempore emanant, quæ sæpius audirentur, si evenirent rarius, visum est sacri olei divinam vim tot per secula sibi constantem, pauculis

Miracula ob frequentiam non esse scripta :

hæc certa esse.

A pauculis quibusdam nuperisque exemplis testatam facere. Suppeditavit ea vir virtute et doctrina conspicuus R. D. Georgius Brunner Eystadii ad D. Walpurgæ Parochus, artium et philosophiæ Magister, qui omnia, quæ jam narrabimus prodigia aut præsens spectavit, aut ab iis quibus ea evenerunt, cognovit, aut laudatis aliis testibus confirmare potest.

Oleum ob verba blasphema evanescit:

2 Inprimis retinet sacer liquor solenne suum in eo, quod si contemptim et non reverenter habeatur, repente evanescat. Præcipue vero blasphemiarum impatiens est, adeo ut longa experientia compertum sit, si ii qui sacrum oleum penes se habent, blasphemis vocibus Deum lædant, tanto thesauro eos mox privari. Et non pauci aliunde e locis dissitis ad S. Walpurgam vel venerandam, vel implorandam profecti Eystadium, sancte affirmarunt, se sacrum oleum in vasculo probe clauso sibi afferri curasse, sed vacuum recepisse, eo quod tabellarii, genus hominum in blasphemando non indisertum, maledicis in Deum vocibus sacrum liquorem fugaverint. Ita nimirum non vult Deus et S. Walpurga oleum suum peculiari divinæ suæque gloriæ augmento scaturiens, maledico ore contemerari.

eo potato juvantur puerperæ.

B 3 Parturientium maximæ necessitati hoc oleum opitulatur, et ideo si difficilior partus periculum minetur, solent Eystettenses feminæ id pro præsenti remedio adhibere, eventu fere secundo. Anno cIↄIↄcxviii puerpera inopis fortunæ e D. Walpurgis Parochia, jam præsentimo omnium judicio cum morte confligere cœperat: ergo Parochus advocatur, qui mulieri de peccatis confessæ et sacra Eucharistia refectæ, suasit ingentem de salute, ope sacri olei potienda, fiduciam conciperet. Fecit illa, sacrum liquorem hausit, et S. Walpurgæ utique patrocinio, mox restitui cœpit, hodieque superstes est. Mense Maio anno hujus cIↄIↄcxx Walpurga Krausin operarii Eystettensis uxor, fœtum mortuum eniti non poterat: ubi S. Walpurgæ oleum pharmaci vice adhibuit, partu simul et periculo soluta est. Beneficium hoc xxix ejusdem mensis die in ipsa S. Virginis æde, Missæ sacrificio in gratiarum actionem oblato pensari curavit.

illitu eo oculis pellitur cæcitas

4 Georgius Muller fullo et civis Eystettensis in tantum lippiebat, ut cæcutientibus oculis tenuem etiam meridiana luce fulgorem solummodo perciperet: quo malo integrum biennium laboravit, mire interim patiens et in cæcos adeo beneficus, ut uxori liberisque C præceperit, ne ullum mendicum oculis captum sine stipe dimitterent, se testem esse posse, cæcitatis malum omnium miserationem mereri. Forte circumforaneus quidam medicus Eystadium delatus erat. is huic homini remedium pollicitus, affectos oculos curare aggressus est tali successu, ut miserum senem omni visu privatum in Cimmerias tenebras conjecerit. Quatuor continuos menses multis Deum precibus pro oculis restituendis fatigaverat, et ardenter calamitosam noctem deprecatus erat, cum nescio cujus suasu, monetur S. Walpurgæ oleum collyrii vice usurpare, pluribus hoc malo laborantibus id saluti fuisse. Acquiescit senex, tribus diebus continuis, oculis illius Virgineus liquor instillatur, ille quavis nocte, D. Walpurgis ope oculorum lumen sibi redditum non vane somniat. Tertia quippe nocte exacta expergefactus, visus se compotem sentit, hypocaustum solus intrat, pendula e parietibus vasa stannea conspicatus, uxorem et liberos inclamat, et in gratulationis partem venire jubet. Ne vero gratitudinis officio deesset, cereum collati beneficii testem D. Walpurgæ obtulit, et quinque reliquis, quibus supervixit, annis tantum visu valuit, ut nec duce egeret, nec ab arte sua factitanda impediretur. Totam rei seriem ipsa fullonis uxor Barbara Mullerin lxx annos nata, Parocho ad D. Walpurgis retulit. Idem eidem testatus est Joannes Belenhofer vir ætate et moribus gravis, qui rem publica fama celebratam fuisse asserit. D

AUCTORE JAC. GRETSERO.

unctæ manus rigore liberantur:

Anno cIↄIↄcxvii die Septembris xv animam egit juvenis quispiam Wilibaldus Pelenhofer fullo et civis Eystettensis: is omnibus Ecclesiæ Sacramentis, quibus tunc usus esse solet, ad ultimam luctam rite comparatus, subito nervorum stupore manus movere non poterat, quæ ubi sacro oleo D. Walpurgis unctæ fuerunt, mox pristinus vigor et nativa mobilitas illis rediit. Et quamvis juvenis hic fato postea concesserit, abunde tamen manuum recepta incolumitate monstravit, se totum a D. Walpurga sanari potuisse, nisi magis e re ipsius fuisset, potius deinceps in cœlo vivere, quam in terris. Rem ita gestam esse testantur R. D. Parochus ad D. Walpurgis, et demortui parentes, fratres ac sorores.

infuso auri auditus redditur:

6 Eodem anno, cum R. D. Conradus Brunner tunc Parochus Thannensis prope Elvacum, nunc Ecclesiastes collegiatæ Ecclesiæ Comburgensis, primitiis patrui sui R. D. Georgii Brunneri Parochi ad D. Walpurgis, Eystadii interesset, vasculum oleo D. Walpurgis plenum dono accepit. Id deinde vasculum, cum Eystadio domum revertens, ad nobilem quamdam matronam a Nenhausen diverteret, in pago Funfstetten dicto, muneris loco eidem matronæ reliquit. E Illa, quod una aure prorsus capta esset, remedium hoc cœlo sibi dimissum credebat, quare sine mora unam alteramve sacri olei guttulam surdastræ auri immisit, tota interim mente S. Walpurgam inclamans. Et noluit Diva Virgo tam ad hominum preces aurita, devotam sibi matronam diutius surdastram manere: ergo eadem hora aurem auditumque incolumem illi præstitit. Hujus miraculi fidem, R. D. Conradus Brunner missis ad patruum suum litteris obsignavit.

libato lethale vulnus curatur:

7 Anno cIↄIↄcxviii hiemis tempore, puella sedecim annorum Barbara Awerin, Wolffgangi Aweri Eystettensis filia, in silvam abiverat fratre comite, ut communi opera ligna, seu potius sarmenta, in usum pauperculæ familiæ solenni pauperum more conquirerent. Inciderant in vastiorem truncum infelicis alicujus arboris, eumque in humeros sublatum una domum deferre inceperant: at in progressu puella labante vestigio sub onere corruit, truncus vero tanta vi cadentis capiti illisus est, ut ubertim sanguis ore, naribus, auribus erumperet, puellaque ægre languentem spiritum traheret. Quare frater F corbi impositam domum retulit, morienti quam victuræ longius propiorem, ibi rursus sanguis ore, naribus, auribus torrentis instar effusus, aliquot vascula implevit, et chirurgus omnem salutis spem mox deposuit. Accersitus ergo animæ saltem servandæ Parochus ad D. Walpurgis, ubi ægram nec linguæ nec prope etiam auditus compotem esse vidit, ne forte absque criminum expiatione moreretur, nutu, ut poterat, se accusantem absolvit, et suasit, ut S. Walpurgis oleo extremo huic malo medicinam quæreret. Paruit illa, et vix sacrum liquorem libavit, cum mox linguæ officio fungi potuit, quare de peccatis distincte confessa, postquam Christi corpore animum paverat, extemplo convalescere cœpit, hodieque mortis suæ, cum omnino auferri nequeat, dilationem saltem sana ac integra B. Walpurgis sacro oleo acceptam refert.

surditas ablata:

8 Eodem anno R. D. M. Sebastianus Megerlin Monacensis, dum Theologicis studiis incumbit, adeo graves catharros, seu humorum defluxus sustinuit, ut aures illis obsessæ omni audiendi facultate quinque hebdomadum spatio caruerint. Obtulit illi hospes, apud quem morabatur, sacrum Virginis nostræ oleum, quo simul ac voto ad S. Walpurgam concepto,

usus

AUCTORE JAC. GRETSERO.

A usus est, omnem illam humorum colluviem divina olei vis diluit. Adfuit Eystadii voti reus XVI Aprilis, et in templo hospitatricis suæ sacris operatus, coram ejus sepulchro, de precibus suis a sancta Virgine auditis miraque sacri olei efficacia, quam expertus esset, fidem præsentibus omnibus fecit. Hoc ipso sacro liquore surdastris auribus instillato auditus obicem se removisse, testata est eodem anno mense Junio Antistita sacrarum Virginum in Holzhaim Anna Rehlingerin.

curatum oculi vulnus,

9 Festo die Visitationis Deiparæ Virginis anno eodem, S. Walpurgis sepulchrum invisit nobile par conjugum una cum Sacerdote, qui illis a sacris Confessionibus erat. Accubuit uterque conjunx sacris epulis, et magna cum veneratione sacrarum virginei liquoris a Parocho ad D. Walpurgis sibi reclusum spectavit : coram quo nobilis illa matrona attestante tam marito, quam Sacerdote, professa est magno se beneficio S. Walpurgæ obstrictam teneri, ob oculum salutaris olei ope servatum : quippe se conjuge absente, domestico operi cuipiam intentam, cultro incautius librato, a re, quam scindere destinarat, aberrasse, et cultri mucrone in oculo defixo, mediam ejus pupillam secuisse : quare desperatis humanis remediis, Sacerdotis qui præsens aderat B suasu, sacrum oleum læso oculo illevisse, ejus vi pupillæ vulnus mox in integrum et ad sanum coiisse, nec se ullam amplius ex eo vulnere visus diminutionem passam. Inspexit curiose oculum Parochus, nec ullum vulneris vestigium deprehendit.

epilepsia,

10 Laborabat annum jam integrum morbo caduco puella decennis, Anna Bromin nomine, Michaelis Brom de pago Rottenbuch ditionis Eystettensis filia, et remedia multa incassum adhibita de humana ope desperare cogebant : ad divina ergo confugiunt familiares, de sacro oleo puellæ præbendo deliberant, et ea quidem hebdomade, qua misella tricies singulis diebus miserandos epilepsiæ æstus humi volutata passa est. Vix allatum fuit divinum pharmacum, et loco, ubi ægra decumbebat, illatum, cum morbi vis remitti cœpit : sacro deinde oleo sumpto, triduo convaluit, et quæ ante funesto impetu sæpius in terram dejiciebatur, post in suavem somnum labi crebro visa est. Obiit hæc puella cum parente suo publicam pagi sui supplicationem, quam Calendis Maii hujus anni ad S. Walpurgis sepulchrum incolæ instituerunt : parens in gratitudinis pignus aliquot ova S. Walpurgæ monasterio obtulit, tenue munus de tenui censu, gratius Medicæ Virgini futurum, quam si aureorum centurias superbis loculis Crœsus aliquis deprompsisset, magis divitiarum testes quam C gratitudinis. Res est plurimorum testimoniis firmata et maxime parentis puellæ, qui cum illa apud æditum Virginei templi Paulum Marstaller divertit, et omnia diserte narravit.

morsus felis rabiosæ,

11 Eodem hoc anno in pervigilio Ascensionis Dominicæ Anna Fasserin, Martini Fasser de Brattenfort uxor, domi suæ a rabioso fele occupata fuit, qui pestilenti morsu manum illius laniavit, nec quidquam vero vicinorum opem inclamans, felem pertinaci morsu de manu pendulum fuste quidem abegit, vulneris tamen periculum non depulit. Anxia igitur de remedio, audit duos pagi sui incolas, aliquot abhinc annis, similes morsus sacro virginis Walpurgæ oleo feliciter curasse. Non dubitabat etiam sibi hoc remedio consultum iri, quater itaque ad sacras Virgines monasterii S. Walburgis accessit rogatura sacri olei subsidium, quæ ubi vulneri sacrum liquorem instillarant, mulier omni doloris sensu libera mansit, et a Virginibus ad Parochum remissa, audiente Michaele Schepfel, monasterii janitore beneficium sacri liquoris recensuit, et S. Walpurgæ grato animo assignavit.

phrenesis,

12 Ipso autem Ascensionis festo, S. Walpurgam D supplex venerata est Anna Ringerlin, virgo annos admodum XL nata, de pago Pollenfeld ditionis Eystetensis; ea de peccatis suis confessa et SS. Eucharistia pasta, Parocho ad D. Walburgis narravit, se cum duodecim abhinc annis, aliquando sana ædibus egressa esset, repentino morbo correptam, ipsum triduum rationis usu destitutam, velut in phrenesi decubuisse; allato deinde haustoque sacro liquore omnem morbum repente evanuisse. Eadem fœmina sancte affirmavit, bis se gravem ophthalmiam sacri olei collyrio depulisse, imo addidit cum primum oculis laboraret, se a S. Walpurga contendisse, ut iterato eo morbo multaretur, quo sæpius tam potentem manum posset experiri, admirari et prædicare. Audiverunt hæc narrantem, præter Parochum, duo viri religiosi ordinis S. Benedicti, P. Andreas Scheffler, et P. Georgius Geyger, hic monasterii Plankstetensis Supprior, ille Prior.

ophthalmia,

febris

13 Non ita dudum R. D. M. Georgius Simon Ecclesiastes principis templi Elvacensis, sorori febrienti sacrum oleum libandum dederat, quo sumpto febris mox decessit, et illa convaluit. Idem cœleste hoc pharmacum fœminæ ægrotanti, ac hæresi imbutæ suasit : quo cum usa esset, sacer hic liquor omnem E corporis animique morbum paullo post detersit : rediit enim ad Ecclesiæ gremium, unde turpiter hæresi impellente profugerat. Hæc suis litteris ad R. D. Parochum D. Walpurgis D. Joannes Simon bona fide confirmavit.

miles

14 Joannes Krell patria Monacensis, Illustri Domino de Tilly, totius Bavarici exercitus copiarumque fœdere Catholicorum Principum collectarum supremo Tribuno militari a pedibus, in reliquo Domini comitatu Eichstadium pervenit V Calend. Martii, anno post millesimum sexcentesimum vicesimo. Ibi dum dies complusculos substitit, multa ut fit, quotidianis oppidanorum sermonibus, et de D. Walpurgæ sanctimonia, et de operibus admirandis, ac præsertim de sacro olei fonte, quem Divæ illius ossa copiose exsudant, commemorari audivit. His ille rebus inescatus, ita animum addixit, ut statueret et ipse ad eam Virginem religiose colendam nonnihil facere : atque ne longiore fortassis mora animus intepesceret, aut pietatis consilia in oblivionem desinerent, voluit proxime statim secuturo Sabbati die ædem S. Walpurgæ sacram adire, rebusque divinis interesse, et præmissa peccatorum expiatione cœlestibus animum epulis pascere, totumque in sanctæ Virginis patrocinium sese tradere. Nec hic pietas stetit : insuper etiam miraculosi olei sibi copiam fieri petiit. Vitream bullam eo plenam, cum ejusdem S. F Walpurgæ iconismo haud difficulter impetravit. Præsagæ nimirum sunt pietatis artes. Nam quasi præsciret, qua parte periclitaturus esset, ita et iconem illam oleo perfusam, recenti in Divam amore atque studio, quasi æs triplex interiori tunicæ assutam, gestare cœpit, et prius nudatum pectus eodem liquore tamquam ad palæstram animose perunxit. Nec frustrata est spem Walpurga. Ita enim ossa oleo delibuta induravit, ut in quemvis casum durarent, cujusque vitam dissipari noluit, ejus nec ossa violarentur.

sumpta æde S. Walburgis sacra communione,

sacro ejus oleo se ungit :

plaustro vini obrutus,

15 Accidit forte ut proximo Lunæ die, qui secundus Martii erat, Eichstadio digressus, Donawerdam peteret, inter ceteram cursorum turbam Dominum comitatus : mediam omnino jam horam pone carpentum adambulando consumpserat, cum in eo loco, quem a situ Profundam-Vallem nominant incolæ, obvium habet aurigam, cujus plaustrum vino onustum totas pene vallis angustias obtinebat. Hic Joannes dum de via cedere, et in sublimiorem collem evadere cogitat (nec enim fuga facilis erat in tam repentino casu)

A casu) subita eversi totius plaustri ruina occupatur. Et quamquam vix spatium erat, magnis tamen vocibus Jesum ingeminat, opemque magnæ Virginis implorat. Erant quanto breviores eæ preces, tanto magis seriæ. Vix clamor precantis audiri cœperat, cum mox seu terror, seu quod creditu proclivius est, ipsa plaustri moles desuper incumbens una et hominem et vocem oppressit. Viginti hominum facile aderant: hi omnes, alter altero citius advolare, et currum erigere allaborant. Frustra sunt omnes: nimio pondere conatum vincente, humi perseverat plaustrum, et sub plaustro obtritissimo similis elinguis Joannes. Vectes expediunt, trochleam admovent, ac tandem summa vi dolia plaustrumque super rotas restituunt. Quartam adeo jam horæ partem Joannes vino (sed sobrie) sepultus jacuerat, postquam extrahendi illius facultas est data. Sed et postquam moli subtractus est, mediam plane horam tenuit, qua nullius vitæ aut animæ vestigium ostendit. Conclamatum erat a circumstantibus, et jam de humando cogitaverant, nisi prius in aurigam animadvertere placuisset. Is nimirum cum ad necem postularetur, vox Joanni est reddita, qua aurigam immunem culpæ pronunciaret, liberumque mitti flagitaret. B Ad hæc se præsidio Virginis Matris Sanctæque Walpurgæ præsenti non jam vitæ periculo, sed morti subductum esse, quæ nisi in ultimo discrimine succurrissent, jam sese non modo ad plures, sed et in plura abiturum fuisse. Enimvero casu periculi plenissimo funestissimoque, a quo humana vi salvus abire nequaquam potuisset, in memoriam sibi quam primum reductas esse, quas nuper de S. Walpurga concepisset animo cogitationes. Hunc favorem gratiamque a præpotenti Deo, augustissima Virgine Maria, ad cujus Lauretanam ædem hoc ipso die, anno proxime præterito invisisset, denique a D. Walpurga, cujus ante oleo, (quod secum gesserat) pectus armavisset, haud dubie profectam esse. Post hæc æger equo impositus, et Eichstadium reductus est. Ibi in hospitio et lecto cum haud exiguos pectoris percussi cruciatus persentisceret, magnosque sanguinis globos ex ore ejiceret, oleum sacrum D. Walpurgæ, quod adhuc et ipsum una cum vase sibi integre constabat, poposcit. Porrectum est. Etiamnum præcordia pendente digito inungebat, et jam dolor omnis evanuerat, sed et vires pristinæ redierant. Quare sanus ac valens V Nonas Martii ad S. D Walpurgæ, rem sacram inibi in gratiarum actionem procuraturus, accessit, semperque se servum D. Walpurgæ fore statuit, quem Walpurga servatum voluisset.

et mortuus creditus,

subito loquitur ope Deiparæ et S. Walpurgis

servatus

AUCTORE JAC. GRETSERO.

16 Porro ut constaret, rem bona fide narratam esse, ex Archigrammateo Eichstettensi hoc testimonium illi attributum: miraculum autem totum infra nominandorum Dominorum chirographo subscriptum subsignatumque est Eichstadii, viii Idus Martii anno Christi CIↃIↃCXX.

testes miraculi

Casum ego hunc coram spectavi, biduoque antequam hoc accideret, sacra illum synaxi in S. Walpurgæ æde refici vidi. Ita testor Victorius Gilg de Imola Serenissimi Bavariæ Ducis Aulicus, et supra memorato Domino de Tilli supremo Tribuno a secretis.

Huic ego quoque rei præsens astiti. Sic testor Joannes Ludovicus Piesser de Wilthurn prædicti Domini de Tilli ephebus cubicularius.

Mirum hoc ego ipse non modo spectavi, sed et Joannem hunc in civitatem comes deduxi. Ita testor Adamus Camerlner, Perill. Domino de Tilli indignus substitutus.

Biduo ante mihi de peccatis, quam casus iste, de quo fit hic mentio, contingeret, honestus vir Joannes E Krell confessus est, et postea rursus, ubi sacro S. Walpurgis oleo adjutum sensit, confessione se expiavit, ac SS. communione refecit. Ita testor Joachimus Megglinus Societatis Jesu Sacerdos.

Honestus vir Joannes Krell Monacensis xxix Februarii Anno CIↃIↃCXX infra octavam festi S. Walpurgis, quod xxv Februarii celebrari solet, D. Walpurgis parochiale templum, ejusque tumbam invisit, ibidem sacra synaxi refectus, antrum, ubi e S. Walpurgæ Reliquiis per lapidem suis temporibus destillat limpidissimum oleum, vidit, urceolum sacro oleo plenum accepit. Rediit ad me altero postquam casus hic enumeratus acciderat, die, qui fuit tertius Martii, casum hunc sanctæque Virginis auxilium exposuit. Ejusdem sacræ Virginis imaginem, quam thoraci versus pectus affixerat, ostendit, et S. Walpurgis ædem sanus et incolumis gratias acturus revisit. Ita testor, M. Georgius Brunner Parochus ad D. Walpurgam.

ANIMADV. Pap. 50. G. H.

DE S. TARASIO

C PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO, F

Commentarius prævius.

§ I. *Tempus Patriarchatus S. Tarasii. Vita scripta. Cultus sacer.*

ANNO CHRISTI DCCCVI XXV FEB

Quemadmodum sancta Christi Ecclesia tunc potissimum cum variis hæreseon agitata procellis, a nefariis hominibus opprimenda videbatur, vehementius a sanctis Doctoribus fortiusque propugnata ac defensa, majore et rerum gestarum splendore emicuit, et virtutum heroicarum gloria elucens triumphavit; ita seculo post Christum natum octavo, dum adversus sanctas imagines impium atque sceleratum susceptum esset bellum, non defuerunt illustres pugiles, qui pro veritate defendenda corpora sua vitamque objicerent, suoque sanguine cultum sacrarum imaginum stabilirent. Hoc sacrum bellum ab aliis cœptum, feliciter suo tempore confecit S. Tarasius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarcha. In qua urbe Leo Isauricus Imperator, a Judæo instigatus, dejecta per satellites suos Salvatoris imagine, scelestum illud bellum circa annum Christi IↃCCXXVI *auspicatus est, ac deinde flagitio accrescente edictum ferale contra venerandas imagines tulit, in locum sanctissimi Patriarchæ Germani (cui dies* xii *Maii sacer est) Anastasio quodam substituto. Impio parenti, atque hæreseos hujus architecto successit impuriore scelere contaminata soboles, Constantinus Copronymus, qui coacto etiam impiorum hominum conciliabulo sacras imagines damnari curavit. Huic dein successit Leo filius, et ipse paternæ avitæque hæres impietatis. Eadem iconomachorum rabie exarserunt, qui dein sub hisce Imperatoribus occuparunt Patriarchalem Constantinopoli Sedem: Constantinus* ii, *ac Nicetas, cui vita exuto successit Paulus qui infra in Actis num.* 6, *post relictam Sedem, ingemuit* ter per manus et atramentum a se inscriptam hæresi assensionem. *Ordinatus fuit Paulus Patriarcha mense Februario, secunda jejuniorum hebdomada, die Dominico, anno* IↃCCLXXX, *quo eodem anno,* viii *Septembris Leone Imperatore extincto, imperavit Constantinus filius cum Irene matre. Ab his S. Tarasius, qui administrata ante Consulari dignitate, eis primus scriba ab arcanis operam*

Iconoclastarum hæresi debellandæ electus S. Tarasius,

A *operam dabat, in Patriarcham electus, eorum desiderio noluit assensum præbere, nisi stipulatus de Œcumenica Synodo cogenda, in qua proscripta Iconoclastarum hæresi, sacrarum imaginum restitueretur cultus. De hæresi eadem resuscitata seculo Christi nono, ac tandem debellata, egimus* IV *Februarii in Vita S. Nicolai Studitæ, ac plenius* XI *Februarii ad S. Theodoræ Augustæ Vitam.*

AUCTORE G. H.

ordinatus Patriarcha an. 784, 25 Decemb.

2 *Factus est ergo Patriarcha sanctissimus vir Tarasius, ipso die Christi Natali,* VIII *Kalendas Januarias, anno* V *Imperii Constantini et Irenes, Indictione* VIII, *anno Christi* DCCLXXXIV *ad finem labente, ut nobis auctores sunt Theophanes infra citandus, Cedrenus, aliique.* Viginti *eumdem* et duos annos pontificalem decorasse Cathedram *Acta ejus infra num. 47 referunt. Desunt ei annorum numero menses decem. Nam et Theophanes, in Tabulis præpositis annos Sedis* XXI *numerat, et ad annum* IV *Imperii Nicephori ista tradit :* Hoc anno mense Februario die XXV Indictione XIV, Tarasius sanctissimus Patriarcha Constantinopolitanus gloriose diem clausit extremum, et elatum est corpus ejus ad fauces Ponti, et in monasterio, quod ipse construxerat, quarta feria *primæ* jejuniorum hebdomadis sepultum. Et mense Aprili, die duodecima,

vita functus anno 806, 25 Febr.

B magna sancti Paschæ Dominica consecratus est sanctissimus Patriarcha Nicephorus. *Hæc ibi, quæ omnia præclare conveniunt in annum Christi* DCCCVI, *quo anni Patriarchatus ejus* XXII *alter solum mensis fluebat : idemque erat imperii Nicephori annus quartus, qui nimirum, eodem teste Theophane,* tyrannidem adversus Irenem piissimam concitavit die XXXI Octobris Indictionis undecimæ, *tum scilicet coptæ, anno Christi* DCCCII. *Jam vero dicto anno* DCCCVI, *Cyclo Solis* III, *Lunæ* IX, *littera Dominicali D, Pascha celebratum fuit* XII *Aprilis, quo die S. Nicephorus, de quo* XIII *Martii agemus, consecratus fuit Patriarcha Tarasii successor, et dies Cinerum, seu, ut supra dicitur,* quarta feria primæ jejuniorum hebdomadæ, *incidit in* XXV *Februarii, cum ut Acta infra num. 52 habent,* mensis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione *seu viginti diebus : qui dies sacro ejus cultu permansit illustris. Anastasius in historia scribit,* XII Kalendas Martias obiisse, *quo die nullis prorsus Fastis reperimus nomen ejus inscriptum. Ex allato Theophanis loco facilius intelligitur Cedrenus, interpunctione aliqua, quæ in typos omnes, etiam regios, irrepserat, hac ratione emendata :* Anno IV, Tarasius sanctissimus Constantinopolis Patriarcha, honeste vitam

C clausit : Sepultusque est in monasterio, quod ipse extruxerat in Angustiis, quarta die primæ septimanæ jejuniorum. Et magna Dominica Nicephorus secretarius creatur sanctissimus Patriarcha *etc. Est autem* quarta dies primæ septimanæ jejuniorum, *nobis dies Cinerum :* et magna Dominica *in qua solemnitas Paschalis peragitur. Hæc ad Nicephorum, quarta dies ad Tarasium spectat : utraque inconcinne hactenus erat ad Nicephorum relata. Zonaras diem obitus ita consignat :* Patriarcha, *inquit,* Tarasio prima jejuniorum hebdomade defuncto, *Græce* τὸν βίον μετηλλαχότος, inclytus Nicephorus a secretis Dominica Paschatis communi suffragio Patriarcha est electus.

3 *Ignatium discipulum, adeoque temporibus suis æqualem, nactus est a morte Tarasius vitæ suæ scriptorem. Quantus vir ille fuerit, suggerit Suidas his verbis :* Ignatius Diaconus, et vasorum Custos magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, dein factus Nicænus Metropolitanus, Grammaticus : scripsit Vitas Tarasii et Nicephori sanctorum et beatorum Patriarcharum, Epitymbios, Elegos, Epistolas Iambos in Thomam Antarten, et alia multa. *De dignitate Sceuophylacis seu Custodis vasorum, qui tantum Œconomo, et magno Sacellario, seu Saccellario, cedebat, consulendus est Georgius Curopalata de officiis magnæ Ecclesiæ,*

Vitam ejus scripsit Ignatius Episcopus Nicænus,

Notationibus Gretseri et Goari illustratus. Interfuit VII D *Œcumenicæ Synodo Nicææ habitæ Hypatius Nicææ Bithyniensium Episcopus, cui num Ignatius proxime successerit, non liquet. Testatur ipse infra num. 56 se* in flore juventutis *ab S. Tarasio exercitatum fuisse in* trimetris, tetrametris, trochaicis ac anapæsticis ac heroicis : *et sacras ejus conciones celeri se calamo excepisse, easque optimis traditas scriptoribus in codicem retulisse, et num. 48 se morienti adfuisse Tarasio indicat, et num. 1 præfatur se cum pura et sincera veritate in lucem edere, quæ viderit oculis, hauserit, et ipsa noverit experientia. Hanc S. Tarasii Vitam ab Ignatio scriptam ad* XXV *Februarii suis operibus inseruit Metaphrastes, quam Latine factam a Gentiano Herveto ediderunt Aloysius Lipomanus, et Laurentius Surius ad eumdem* XXV *Februarii cum hac inscriptione :* Ignatii monachi, quæ fit singulatim expositio vitæ et miraculorum S. P. N. Tarasii Archiepiscopi Constantinopolitani. *Verum si Suidæ fides adhibenda, a vita monastica evocatus tum erat Diaconus et vasorum custos, aut potius Metropolitanus Nicænus. Vitam eamdem damus more nostro in capita et numeros distinctam, notisque illustratam.*

ejus discipulus,

oculatus testis :

4 *Colitur dicto* XXV *Februarii in Græcorum Menologio a Genebrardo edito, alioque Horologio* Tarasius Archiepiscopus Constantinopolitanus. *In altero Menologio a Canisio vulgato hæc leguntur ,* S. Tarasii E Archiepiscopi Constantinopolitanæ urbis, qui auctore Adriano Romano Pontifice in secunda Nicæna Synodo egregiam navavit operam, ad condemnandam illorum hæresin, qui sanctarum imaginum cultum impugnabant. *Synaxarium MS. Menæi Tiliani apud Franciscum Combefis pro Actis sextæ Synodi cap.* 1 §. 6 *hoc cum encomio celebrat :* Memoria sanctissimi Patris nostri Tarasii Archiepiscopi Constantinopolitani. Docuit is adorandas esse venerabiles imagines, ejusque opera regale Imperium ac Romanorum potestas ad Apostolorum atque Œcumenicorum Conciliorum venerandas traditiones postliminio rediit : sanctaque Ecclesia Patriarchiis omnibus unita est. *Eadem referuntur in excusis Menæis; additurque :* Cum ergo et religiose vixisset, et apud Imperatores in magna veneratione esset, et cœnobium trans fretum ædificasset, multitudinemque monachorum in eo constituisset; pauperibus quoque subvenisset, Ecclesiamque duos et viginti annos et menses duos præclare administrasset, in pace vitam finivit, in suo, quod fundarat, monasterio sepultus. Quod ad corporis habitum attinet, simillimus erat Gregorio F Theologo, præter canitiem (neque enim adeo totus incanuerat) et oculum minus serenum, quem magis latentem habebat. Dies illius festus peragitur in magna et sanctissima Ecclesia, *quæ scilicet Sophiæ cognominatur. Eadem leguntur apud Maximum Cytheræum in Vitis Sanctorum, et in novo Anthologio Græcorum auctoritate Clementis* VIII *probato. Ecclesiam cum tantum rexisse annos unum et viginti, ac menses duos supra diximus. Diem obitus* XXV *Februarii Menæa in præpositis his versibus docent :*

S. Tarasius colitur 25 Februarii apud Græcos

Ἄκλυστος ὅρμος Ταράσιον λαμβάνει
Κόσμου ταραχῆς καὶ ζάλης σεσωσμένον.
Εἰκάδι ἐκ ταράχοιο Ταράσιος ἔπτατο πέμπτῃ.
Tranquillus portus Tarasium capit
E mundi tumultu et procella servatum.
Vicesima namque quinta ex turbine volavit Tarasius.

Eadem vicesima quinta Februarii diem ejus natalem a Græcis consignatum haberi observat ante memoratus Combefis. Galesinius citatis antiquis Ecclesiæ Constantinopolitanæ tabulis et Græcorum Eulogio eumdem refert. In Græcia S. Tarasii Episcopi et Confessoris. *Molanus in Auctario ad Usuardum ex Græcorum Menologio,* Die vigesima quinta, *inquit,* sancti Patris

et Latinis

Tarasii

A Tarasii Archiepiscopi Constantinopolis. *Eadem habentur in Martyrologio Germanico. Luculento magis encomio refertur in Martyrologio Romano :* Constantinopoli S. Tarasii Episcopi, et eruditione et pietate insignis, ad quem extat Adriani Papæ primi epistola pro defensione sacrarum imaginum. *Addit Baronius in Natalitiis obiisse eum humanæ vitæ diem multis pro fide Catholica laboribus exantlatis, et in Annalibus ad annum 806 num.* 1 *scribit eum* sanctitate clarum xxv mensis Februarii mortuum esse. *Græcorum Menæis iterum memoria ejusdem Tarasii et S. Cæsarii habetur* IX *Martii, uti hoc die dictum ad Vitam S. Cæsarii pag.* 496 *num.* 1. *At die* VII *Maii inscriptum Florario Sanctorum nomen* S. Tarasii Constantinopolitani Episcopi. *In vita S. Platonis* XVI *Decemb. obitus S. Tarasii meminit S. Theodorus Studita, et* divinum virum *appellat. Illustria sunt quæ* XXI *Februarii retulimus in Vita S. Georgii Episcopi Amastrensi pag.* 273 *num.* 18 *et* 19, *quæ ibidem legi possunt.*

ubi et 9 Mart. et 7 Maii

§ II. *Varia in electione Patriarchali discussa. Nomen universalis Patriarchæ rejectum.*

De electione S. Tarasii *rescriptum Imperatorum,*

B *Quæ circa electionem S. Tarasii in Patriarcham Constantinopolitanum peracta sunt, licet infra in Actis utcumque explicentur; eadem tamen ex Imperatorum, Pontificis Romani, ipsius Tarasii, aliorumque rescriptis testimoniisque paullo enucleatius duximus esse proponenda. Ac primo Imperatores Constantinus et Irene Patribus in synodo Nicæna* II *congregatis rescripto suo Actioni primæ inserto (Σάκραν Patres appellant, majestatem Imperatoriam venerantes) indicant a se adhibitam industriam conatumque in promovendo ad Patriarchalem dignitatem Tarasio : et post abdicationem decessoris Pauli enarratam hæc subjiciunt :* Consilium nobiscum consiliati sumus, quidnam deberet fieri. Et deliberavimus in consilio nostro, quod cum ordinatus foret Patriarcha, quæ dicta fuerant, mox perciperent finem. Accersentes ergo viros Ecclesiasticorum negotiorum expertos, et Christum Deum nostrum invocantes, et consilium cum eis facientes, quisnam dignus esset provehi ad sacerdotii Cathedram hujus Deo conservandæ Regiæ civitatis. Et omnibus unius animi, uniusque consilii factis, in Tarasium, qui nunc in Pontificali præsidet dignitate, dabatur decretum. Hunc itaque advocantes, ea quæ dicta sunt et decreta, super eo pronuntiavimus, qui nequaquam annuere voluit, neque consensum his, quæ decreta fuerant, effici postulabat. Cumque nos eum, quam ob rem obedire minime pateretur, percontati fuissemus; primo quidem respondit excusans se, et super C se jugum sacerdotii dicens. Nos autem intelligentes, quod excusationem quamdam faceret proponens non obediendum, nequaquam discessimus ab eo, sed permansimus persuadere illi conantes, quod susciperet summi sacerdotii dignitatem. Ipse itaque videns instantiam nostram, caussam renuntiationis annuntiabat : Quoniam video, inquit, et conspicio Ecclesiam, quæ super petram, Christum scilicet Deum nostrum, fundata est, scissam nunc et diruptam, et nos aliud atque aliud loquentes, et eos qui ex Oriente unius nobiscum fidei sunt Christianos, aliter; et concordantes his eos qui ex Occidente consistunt; nosque abienatos ab illis universis, et per singulos dies ab omnibus anathematizatos agnosco. Et quia Synodum universalem posco fieri, dum Vicarii tam a Papa Romano, quam ab Orientis Principibus Sacerdotum inveniuntur. Hæc nos innotescentes in præsentia Sacerdotum et gloriosissimorum Principum nostrorum, et totius Christo amabilis populi nostri, qui tunc hic aderant, virum eduximus : et in præsentia eorum, quidquid nobis responderat, et ipsis affatus est. At vero universi illi hæc audientes, libenter acceperunt, postulantes pacificum et pium D imperium nostrum, ut fieret universalis Synodus.

postulata S. Tarasii apud Imperatores :

AUCTORE G. H.

6 *Quæ apud populum dixerit Tarasius, et potissimum quod summi illius sacerdotii jugum, sive onus grave, invitus acceptarit, præclare narrat potissimum ex Theophane Anastasius, ubi hæc populo proponit Tarasius :* Nunc, o viri, qui Deum timetis, et semper hunc in cordibus vestris habetis, quique Christi vocatione, veri videlicet Dei nostri nominamini Christiani, aio, audite brevis sermonis ab exiguitate ac humilitate nostra rationem. Ego quidem quidquid piis Imperatoribus nostris, et per omnia orthodoxis responderim, et in conspectu vestro orationis meæ apologia respondeam? timore deprimor ad consentiendum huic electioni, et vereor a facie Dei currere taliter, et quomodolibet circumspectus, ut non terribili damnationi succumbam. Si enim divinus Paulus Apostolus qui Dei voces audivit, cœlumque habuit erudiens se, et Paradisi inspector effectus est, audivitque arcana verba, et portavit nomen Dei coram gentibus et Regibus, dixit : Ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar; quomodo ego, qui in mundo conversatus, et cum laicis connumeratus, in Imperatoriis administrationibus militavi, sic absque judicatione atque circumspectione possum insilire ad sacerdotii magnitudinem? Horrendum conamen ad exiguitatem meam et temerarium studium. Caussa vero timoris et refutationis meæ hæc est. Aspicio et video Ecclesiam, quæ supra petram, Christum Dominum nostrum, fundata est, scissam nunc et divisam, et nos alia atque aliter loquentes, et aliter eos Christianos, qui in Oriente unius nobiscum fidei sunt, sed et his concordantes Occidentales : nos ab omnibus illis alienatos, et a se per singulos dies anathematizatos. Dira pœna est anathema, procul a Deo emittit, et a regno cœlorum expellit, ducens in tenebras exteriores. Nescit Ecclesiæ lex vel terminus sectam sive contentionem, sed sicut novit confiteri unum Deum, unum baptisma, unam fidem, ita et concordiam unam in omni Ecclesiastico negotio. Nihil enim est in conspectu Dei tam acceptum atque placabile, quam ut unum simus, et una efficiatur Catholica Ecclesia, quemadmodum in sinceræ nostræ fidei symbolo confitemur. Et petimus nos, fratres, ut reor et vos, quoniam scio timorem vos Dei habere, a piissimis et orthodoxis Imperatoribus nostris synodum universalem colligi, ut efficiamur et nos, qui unius Dei sumus, unum : et qui Trinitatis cultores existimus uniti, et unanimes et collegæ : et qui capitis nostri Christi sumus, efficiamur corpus unum compactum atque connexum : et qui sancti Spiritus sumus, efficiamur non contra invicem, sed pro invicem : et qui veritatis existimus, efficiamur idipsum sapientes atque dicentes, et non sit in nobis certamen sive dissensio, ut pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, muniat nos. Et si quidem jusserint orthodoxiæ propugnatores, Imperatores videlicet nostri, postulationi meæ annuere, consentio et ego. Sin autem, impossibile est mihi hoc facere, ne subjiciar anathemati, et inveniar condemnatus in die Domini nostri et justissimi Judicis, ubi neque Imperator, neque Sacerdos, neque Principes, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quidquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ uno verbo assertionis vestræ redditæ petitioni meæ responsum. Et libenter audierunt omnes, quæ dicta sunt, consensum præbentes, ut fieret Synodus..... Itaque octavo Kalendas Januarias octavæ Indictionis consecratus est almus Pater noster Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus, qui missis Romam synodicis suis et libello fidei suæ receptus est ab Adriano Papa. *Hæc apud Anastasium Theophanes. Verum eæ ad Pontificem Romanum litteræ perierunt, quas ex ejusdem*

et populum Constantinopolitanum,

1 Cor. 9. 27

E

maxime ut Synodus Œcumenica colligatur;

F

AUCTORE G. H.

A *ejusdem Pontificis responso arbitramur, paucis sub finem mutatis, similes aliis litteris, quæ extant Actione 3, Synodi 7, cum hac inscriptione.*

Epistola Synodica ad Patriarchas Orientis.

7 Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos Sacerdotes et Sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, et sanctæ Civitatis a Tarasio sanctissimo et beatissimo Patriarcha Constantinopoleos. Multa et magna providentia Dominus Deus hominum vitas regens, et protrahens, atque proventum vitæ uniuscujusque consulte deducens, (sine ipso namque factum est nihil, quia et capilli capitis nostri numerati sunt ei) et me in laicorum ordine usque nunc connumeratum, et Imperialibus ministeriis deputatum, nescio, quibus judiciis, ipse scit, in Cathedram Pontificalem evexit, hortatu valido a veritatis propugnatoribus, piissimis videlicet ac orthodoxis Imperatoribus nostris atque sanctissimis Episcopis seu Clericis in me violenter effecto, cui succumbens animi, et obedientiæ fructum his carpendum commisi. Et rogo vos sanctissimos, ut tamquam patres me pusillanimem baculo potentiæ, id est, paternis vestris magisteriis fulciatis; et veluti fratres puris orationibus vestris nos cum armatura Dei contra versutias antiqui hostis adjuvetis, atque fluctibus invicem surgentibus vacillantem gubernetis, quatenus pertingam ad portum B voluntatis Christi Dei nostri... Nunc autem ad aliam intentionem dicendi progredior. Quia enim prisca quædam, et, ut verius fateamur, Apostolica traditio in omnibus Ecclesiis inolevit, ut hi, qui ad Pontificium provehuntur, præcedentibus se in eodem ordine, qualiter se habeant, quæ suæ fidei sunt, exponendo commendent; visum est et mihi hoc sectanti me vobis inclinare, et liquido confessionem pronuntiare, quemadmodum a tubis sancti Spiritus, quarum sonus in omnem terram exivit, et in fines terræ verba, et ab earum alumnis atque asseclis, sacratissimis videlicet Patribus nostris educatus, ex ipsis mollibus ungulis didici. Credo in unum Deum..... Expetens etiam intercessiones sanctissimæ et intemeratæ Dominæ nostræ Dei Genitricis et semper Virginis Mariæ, sanctorumque Angelorum, et sanctorum et gloriosissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, Confessorum et Doctorum; salutans et venerabiles iconas eorum, et omnem hæreticam abominans contentionem... Recipio etiam sanctas et universales sex Synodos, et earum divina dogmata pariter et doctrinas, tamquam quæ divina inspiratione nobis tradita fuerunt. *Omitto reliqua cum eorumdem Patriarcharum ad S. Tarasium responso. Sufficiat pars aliqua epistolæ Adriani Papæ, qua illi* C *respondet, quam citat etiam Nicolaus I Papa epistola 6 ad Photium. Extat ea actione 2 Synodi* VII, *etiam Græce translata cum hoc titulo.*

8 Dilecto Fratri Tarasio Patriarchæ Adrianus Episcopus servus servorum Dei. Pastorali cura... consideravimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, et subtiliter verbum manifestare. In Synodicis confessionis vestræ fidei, quæ Apostolicæ Sedi nostræ directa sunt per Leonem reverendum Presbyterum vestrum. Invenimus in eis initio primæ paginæ Reverentiam vestram ex laico ordine et Imperatoria administratione ad sacrati gradus sublimatam esse fastigium. Et vehementer in his anima nostra mirata est. Et nisi vestram sinceram et orthodoxam fidem in prædictis Synodicis sacri Symboli secundum ritum sanctarum sex universalium Synodorum, et de venerabilibus imaginibus bene se invenissemus habere, nullatenus auderemus hujusmodi obaudire Synodica. Sed quantum cor nostrum tristabatur de inepta veteri ex nobis distantia, tanto confessionem et rectam fidem vestram anima nostra inveniens lætata est. Invenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ post plenitudinem fidei, et confessionem sacri Symboli, et de sacris D ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. *Ac pluribus interpositis addit:* Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quod vestra venerabilis sanctitas postulaverit ab orthodoxis ac zelatoribus ac propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris, qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret universalis Synodus, et repromiserint coram omni Christiano populo suo, supplicationi vestræ pie annuentes, Synodumque in regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum et in ipsorum Diva continebatur jussione, dilectos nobis et approbatos atque prudentes Sacerdotes pro statu sacrarum imaginum, ut prisco illis in partibus ordine constituantur, cum magno desiderio et maximo gaudio destinavimus. Sed vestra sanctitas eisdem piissimis Imperatoribus et triumphatoribus alacriter suggerat, ut in primis pseudosyllogus ille, qui sine Apostolica Sede inordinate et insyllogistice factus est adversus venerabilium Patrum traditionem contra divinas imagines, anathemazetitur præsentibus Apocrisiariis nostris. *Demum sic concludit:* Dilectos nostros Petrum scilicet Archipresbyterum sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ et Petrum monachum et Presbyterum atque E Abbatem, qui missi sunt a nobis ad vestigia tranquillissimorum et piorum Imperatorum, rogamus propter amorem S. Petri Apostolorum Principis, et propter nos, omni benigna susceptione ac humanitate dignos apud vos judicandos pariter et habendos; quatenus et in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram, si stabiliter permanserit, conservare annuat; et fructum, qui tibi creditus est, super mensuram abundantiæ faciat abundare, atque in sempiterna transire gaudia faciat. Deus te incolumem servet, dilectissime Frater.

commendat restitutionem sacrarum imaginum,

et suos ad synodum Legatos.

9 *Hæc Adrianus Papa secundum ea, quæ habentur in Synodo* VII *ab Anastasio Latine versa, et majorem fidem merentur, quam quæ in alia ante vulgata editione legebantur, ubi titulus talis est:* Dilecto Fratri Tarasio generali Patriarchæ: *ubi a Græculo quopiam appositum verbum* generali. *Ita* universalis Patriarchæ *nomen eidem a nonnullis Episcopis actioni secundæ Synodi septimæ subscribentibus attributum est: ubi Anastasius ante hanc Synodum ad Joannem* VIII *Papam præfatur.* In eo sane, *inquit,* quo frequenter Universalem Græci Patriarcham suum inconvenienter appellant, Apostolatus vester adulationi veniam det, sæpe Prælatis suis non sine reprehensione placere studentium. Verum cum apud Constantinopolim positus, frequenter Græcos super hoc vocabulo repre- F henderem, et fastus vel arrogantiæ redarguerem; asserebant, quod non ideo Œcumenicum, quem multi Universalem interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quod universi orbis teneat præsulatum, sed quod cuidam parti præsit orbis, quæ a Christianis inhabitatur. Nam quod Græci Œcumenem vocant, a Latinis non solum orbis, a cujus universitate Universalis appellatur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur. *Hæc Anastasius. Verum cum Adrianus Papa in sua ad Imperatorem Constantinum et Irenen matrem epistola queratur male ab eis nomen Universalis Patriarchæ S. Tarasio attributum; optime colligimus eum tunc ejusmodi titulum honoris Tarasio non contulisse. Extat ea epistola Actione secunda ejusdem Synodi septimæ, in cujus posteriore parte ita scribit:* Mirati sumus, quod in vestris Imperialibus jussis pro Patriarcha regiæ urbis, scilicet Tarasio, directis, Universalem ibidem eum reperimus exaratum; sed utrum per imperitiam, aut schisma vel hæresim iniquorum scriptum est, ignoramus. Sed deinceps suademus vestræ clementissimæ Imperialique potentiæ, ut minime in suarum exarationum serie Universalis

Adrianus Papa in responso

admittit electionem ejus

obsecratum ejus,

Nomen Universalis Patriarchæ a quibusdam datum S. Tarasio,

quo sensu excusari possit?

improbatur Adriano Papa.

A versalis describatur : quia contra sanctorum Patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per sanctæ nostræ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ auctoritatem (sicut in omnibus patet) numquam valuit nomen habere, quod nimirum, si Universalis super prælatam sibi sanctam Romanam Ecclesiam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, describatur, tamquam sanctarum Synodorum rebellem atque hæreticum appellare se certum est. Quia, si Universalis est, etiam Ecclesiæ nostræ Sedis primatum habere dignoscitur, quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis apparet, quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi B. Petro Apostolo Principatus ac potestas data est, et per eumdem Apostolum (cujus vel immeriti vices gerimus) sancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia usque hactenus et in ævum tenet Principatum ac potestatis auctoritatem : quatenus, quod non credimus, si quispiam eum Universalem nuncupaverit, vel assensum præbuerit, sciat se orthodoxæ fidei esse alienum, et nostræ sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ rebellem. Ipse enim Tarasius regiæ urbis Patriarcha misit nobis Synodicam, priscam adimplens consuetudinem, quam suscipientes et liquidius indagantes, et de confessione tam rectæ B fidei ejus, quam dogmatum sanctarum sex Synodorum et venerandarum imaginum ovantes. Nimis iterum turbati ac conturbati sumus, quia ex laicorum ordine et Imperialibus obsequiis deputatus, repente Patriarchatus culmen adeptus est, et apocaligus contra sanctorum Canonum Censuram factus est Patriarcha... Et nisi per ejus fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, in ejus consecratione assensum omnimodo tribuere nequivimus. *Subscribitur* data VII Kalend. Novemb. Indictione IX, *scilicet anno* DCCLXXXV.

modestia S. Tarasii in titulis.

10 *Quam procul ab omni fastu et titulorum ambitione abfuerit S. Tarasius, modesta ejus subscriptio Synodi semper post Vicarios Adriani Papæ, licet Episcopi non essent, facta, satis docet. Ibi Actioni quartæ ita subscripsit.* Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, confirmans sic se habere veritatem, omnia, quæ superius efferuntur, libenter admittens, his subscripsi. *Iterum Actione septima.* Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ paterna dogmata sequens et traditionem Catholicæ Ecclesiæ deffiniens subscripsi. *In epistolis vero ad Imperatores, Adrianum Papam, aliosque se* indignum Episcopum *appellat. Habentur ex epistola sub finem ejusdem Synodi Ni-* C *cænæ.*

ejus doctrinæ æstimatio.

11 *Extat illustre testimonium S. Tarasii in Prologo ad S. Dorothei Archimandritæ Institutiones asceticas ab orthodoxo ac religioso scriptore, forsan Studita monacho, scripto his verbis :* Sanctos illos viros Marcum, Isaiam, Barsanuphium, Dorotheum et Hesychium... per examen sanctissimi Patriarchæ Tarasii, jam pridem summo sacerdotio fungentis, nec non aliorum fide dignorum hominum, tam indigenarum quam Orientalium, testimonio probatos, ex paterna traditione amplector. *Reliqua hujus testimonii edidimus supra ad Vitam S. Dosithei 23 Febru. pag.* 381 *num.* 1.

VITA

auctore Ignatio Episc.

e Græco Latine reddita a Gentiano Herveto.

PROLOGUS.

Naturus per ingentem maris magnitudinem inclyti Patris et vita inaccessa præstantis, vereor ne adversos ventorum flatus linguæ agrestis et vastorum fluctuum obscuritatis excitem, salumque et tem- D pestatem mihi procurem animæ naufragii. Talis enim est inscitiæ temeritas, quæ orationem effundit tamquam paleam, ad nihil quod sit opportunum conducibilem, et affert damnum ei, quod oportet fieri et est utile, et in naufragium incidit multiloquii, quod fieri non potest, ut omnino effugiat peccatum, ut est Salomonis et divina admonitio. Hoc meum reprimit ingenium et terret cogitationem, et refrænat orationem, et divinarum viri dotum profundum intueri properantem retardat. Sed cum altum longi temporis silentium res ejus tegens esset multorum auribus damnum allaturum, ut quæ teneantur desiderio audiendi res optimas et præstantissimas, quæ ab illo in vita gestæ sunt, ut quæ sint plenæ utilitate animæ; age, valere jubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipso, quæ dignatus sum videre oculis, et quæ accepi auribus, et quæ ipsa novi experientia, et in mea humili et egena scio manere memoria, cum pura et sincera veritate in lucem edere, si Deus concedat, jam conabor. Nam etsi non possim dicere pro dignitate, non ideo universum deseram : sed quia nolo abscondere talentum, sicut ille malus et piger servus, ideo quod Deo gratum est prompto et alacri animo offerre pro viribus, etsi non potero debitum solvere cum fœnore, in eo quidem certe, quod sortem exerceam et procurem, ut ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

AUCTOR G. B.

Prov. 10 19

Auctori familiaris cum S. Tarasio consuetudo.

Matth. 25. 25.

E

CAPUT I.

Probitas parentum S. Tarasii. Hujus pia educatio. Consularis dignitas.

Hic ergo sacrosanctus et magnus Tarasius, qui Christi mansuetudinem et humilitatem ab infantia usque ad senectutem imitatus pulchre expressit, in cujus, sicut prius dixi, virtutum mare me, ut natarem, demisi, quisnam esset et unde, et ex qua patria et parentibus ortus sit, arduum fuerit dicere iis etiam qui ex scientia sciunt ample et magnifice dicere, non solum mihi, cujus est plane humilis et abjecta oratio, tantam præclari generis ab alto repetere magnitudinem, et a majoribus deductam ejus stirpem recensere, qui gloriari non vult ejusmodi laudibus, neque fluentibus divitiis cor apponere, convenienter divino Psalmographo, unquam est meditatus. Hoc unum autem possumus dicere, quod omni auctoritate et maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius ejus pater et rei nomen conveniens sortita mater ejus *a* Encratia, propter summam justitiam primas partes obtinuerunt, ex Patriciorum serie derivati, appellati *b* Patricii. Quorum pater quidem cum ascendisset ad altitudinem tribunalis judicialis, integreque et incorrupte jus omnibus ex æquo tribueret, Solone et Lycurgo antiquis illis legislatoribus conspectus fuit longe justior : qui etiam aliquando rectam et legibus convenientem tulit sententiam, cum, quid esset justum, tunc ignorassent, qui videbantur Imperium obtinere, neque id vellent exequi. Juris vero dicendi difficultas in his fuit : Pauperculæ quædam fœminæ, fuerant gravissimi criminis accusatæ. Quænam autem fuerit ea accusatio, jam dicam.

Psal. 61. 11

Parentes S. Tarasii genere Patricii :

a

F

b

pater in jure dicendo integerrimus :

3 Accusatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, et ex improviso infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in judicium ab iis, qui credebant fabulis, et nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulacris et phantasmatibus nequaquam decipitur. Est enim apud *c* Græcos in fabulis *d* fœmina quædam, *e* Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte vitam abrupisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, et eos interfecisse

c

d e

AUCTORE IGNATIO EP.

A fecisse. Hujus fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conabantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, et eis adscribere in spiritum conversis caussam eorum, qui moriebantur ante tempus. O stuporem, o cordis oculorum cæcitatem! Si corpus longitudine profunditateque et latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, et hæc facere conceditur: Christus ergo (qui est ipsa veritas, dicens, Spiritus carnem et ossa non habet) reputatus est phantasma ab iis, qui hæc asserunt. Quin' etiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, et spiritum carnem et ossa non habere vere affirmavit discipulis, nulla re circumscribetur, quæ obstet, quo minus sit phantasia. Sic ergo censens et citra dubitationem judicans Georgius, fœminas absolvit a criminibus. Qui tunc autem *e* rerum potiebatur (valde enim defendebat phantasiam) cum sensisset sic judicasse Georgium, jussit eum ad se adduci. A quo evidenter edoctus de vero exitu latæ a se sententiæ, cum quidem cecidit per summam ignominiam; latam autem ab eo sententiam vel invitus comprobat, ut qui a criminibus absolutas conservarit mulierculas. Et Georgii quidem constantiæ et justitiæ pars hic sita sit.

paupercula feminas a gravi calumnia liberat:

Johan. 14. 6

Luc. 24. 39

e

B

4 Mater vero clara pietate, et id, quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit suum filium et vere templum continentiæ. Et cum æqualibus quidem suis et improbis docens eum nullam habere consuetudinem: inire amicitiam cum iis, qui amant decus virtutis, suadebat, et eis conjungi jure caritatis spiritalis. Quamobrem ingressus per universam virtutem, erat apud omnes reverendus, ut etiam consulari dignitate fuerit honestatus: et electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: et in aula imperatoria luciferi instar resplenduerit: ut qui divinas quidem disciplinas abunde esset complexus, et ex æterna eruditione collegisset, quæ sunt præstantissima. Illas quidem meditans ad ascensum virtutis, et plantatus secus decursus aquarum divinæ cognitionis, ut ratiocinales fructus proferret in tempore: harum autem utilitatem per attentionem et cautionem in animo recondens obsignavit, per quas posset corrigere, quod est pravum et barbarum: et linguæ suæ imponere legem accurate loquendi. Cum sic de cetero per utrasque laudem esset assecutus, et totum se Deo dicasset per pietatem et puram consensionem, venit ad habitum spiritalis perfectionis, et mundi munera abnuens in mundo habitu, se a mundana removit ambitione, et spiritui adaptans animam, vas sacrum efficitur electione melioris, etiam ante sacerdotium, et pastor pecudum rationis compotum, qui pascebatur adhuc, prænunciabatur: et sperabatur fore, ut susciperet universam omnium præfecturam, ut lucida lucerna jam accensa, igne virtutum mundum illustrans universum, et omnem hæreticam dispellens caliginem, et lucem procurans rectæ fidei.

a matre pie institutus S. Tarasius:

promovetur ad consularem dignitatem: Secretarius Imperatoris primus constituitur:

Psal. 1. 3

C

a Aliis Encratea, Græce, Ἐγκράτεια, continentia, ut infra dicitur. b Nomen Patriciorum illo ævo in utroque Imperio Orientis et Occidentis summæ erat et dignitatis et præfecturæ. Ita synodus VII a S. Tarasio celebrata est præsente et audiente primo loco inter gloriosissimos et magnificentissimos Principes Petrum laudatissimum Exconsule Patricio (Græce ἀπὸ ὑπάτων Πατρικίου) et Comite Deo conservandi Imperialis officii, uti sub initium singularum Actionum ejusdem synodi repetitur. Ita Adrianus Papa in epistola synodica ad Constantinum Imperatorem et Irenen matrem, quæ actione 2 ejusdem synodi habetur, vocat Carolum Magnum, Regem Francorum et Longobardorum, ac Patricium Romanorum. Imo ipsis Patriarchis pares fuisse Patricios eo tempore, testis nobis est Walafridus Strabo, qui sub filio et nepotibus Caroli Magni floruit. Comparetur, inquit cap. 31 de Rebus Eccles. Papa Romanus Augustis et Cæsaribus: Patriarchæ vero Patriciis, qui primi post Cæsares in Imperio fuisse videntur. c Lesbios potissimum d Virgo aliis dicitur. e Constantinus Copronymus, cujus nomen silet, ne Georgio maculam adferat, quod impio illi ac scelesto Imperatori servierit substitutus Judex. Imperavit Copronymus ab anno 741 ad annum 775, prius tamen Augusti titulum adeptus, patris collega.

Patriciorum dignitas,

CAPUT II.

S. Tarasius ad Patriarchatum Constantinopolitanum destinatus a Paulo decessore.

Nec populum sua spes fefellit, ut qui mox acceperit id, quod desiderabat. *a* Paulus enim, quem Cypria natum excepit *b* Salamis, *c* sancte et integre clavum regens sacerdotii, cum nefaria adhuc vigeret hæresis, quæ accusat Christianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis, et ejus, quæ eum vere et proprie peperit Dei matris, et incorporearum, ut visæ sunt, potestatum; et jam omnes *d* Sancti oppugnatores hæresis a brevi et caduca hac vita excessissent, et traducti essent ad eorum, quæ in vita gesserant, quæ fit illic, discretionem; et serpentinæ doctrinæ virus etiam post exitum evomuissent ex Ecclesia; ægre ferebat et animo angebatur Paulus, cum non haberet, qui ei opem ferret, et manum præberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quod omnes adhærerent hæresi, eamque confiterentur et assentirentur. Caput itaque consilium dignum sua prudentia. Nam cum incidisset in morbum, qui ei mortem erat allaturus, et deducturus ad longævam quæ illic est, resolutionem, se clam *e* subducit e Sede: et cum venisset ad *f* Flori monasterium, in numerum monachorum se retulit, mutato amictu. Postquam autem notum fuit, quo se demisisset Pontifex, idque jam pervenisset ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem et Constantinus ejus filius primas potentiæ partes tunc pulchre obtinebant) ii, quod res accidisset nova et insolita, animo non parum conturbati, statuerunt venire ad dictum monasterium. Postquam vero agnoverunt Pontificem subiisse habitum humilitatis, ira repleti et metu rogaverunt eum, qui se ad tantam dederat audaciam, quænam fuisset caussa Pontificis fugæ et tonsuræ, reputantes num nihil esset facturus gravem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat, si ullus alius) iram leniens imperatoriam, persuasit, ut irasci desisterent: et aperuit causam, quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens.

a

b c *Paulus iconomachorum hæresi impar,*

d

subducit se in monasterium,

E

e

f

Imperatoribus de abdicato Patriarchatu satisfacit.

6 Me, o Imperatores, et morbus et improvisus mortis adventus coegit hoc facere, multo autem magis ad id impulit Ecclesiæ deformitas, quæ laborat hæresi, et ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem, ut ei inhæserit vibex immedicabilis: et *g* ter jam per manus et atramentum inscripta hæresi assensio. Neque enim mihi licuit effugere retia malæ opinionis: sed accidit, ut et lingua et manu in ea implicarer. Quod etiam me magis angit, ut quod excedat sensus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quæ in vestra manu tamquam in statera appenduntur, fidei immobilem conservantes trutinam, et in recta permanentes doctrina et exultantes, ab Ecclesia nostra longe dissidere, et tamquam a Christi grege alienas oves repellere. Et ideo recuso esse pastor cœtus hæretici, et statui potius habitare sepulchrum, quam esse obnoxius anathematibus Sacræ *h* quaternionis, Sedium Apostolicarum. Sed cum sceptri potentiam in vestras manus Deus tradiderit, et Imperialem curam geratis Christianissimi gregis, qui est sub sole, ne despiciatis tristitiam matris vestræ Ecclesiæ, sed studete, ut ea rursus veterem recipiat pulchritudinem. Ne patiamini abominandam hæresim nunc quoque tamquam suem ex querceto, ut dicitur, vastare ac perdere vineam vestræ imperatoriæ et fidelis agriculturæ, et a transeunte viam non trita et aspera, mala opinione turpiter eam pervadi. Est vobis scientissimus agricola, qui aluerit botrum veræ confessionis, et

g

F

h

A et cum expresserit in divina torcularia unius et solius Ecclesiæ, et cum impleit craterem sapientiæ, paraverit fidelissimo populo poculum rectæ sententiæ. Et quemnam hunc innuis, ei dixerunt Imperatores? Tarasium mea significat oratio, qui est primus a secretis divini vestri imperii. Illum scio, et quicumque recte sapit, Ecclesiam esse opportune suscepturum, et virga quidem rationis participe hæresum nugas esse exacturum: docendi autem et pastorali baculo introducturum et foras educturum ad stabula et mandras veritatis, gregem divinissimum. Cum auribus Imperatoriis sic seminasset orationem, et eam effecisset genitalem, et quæ jam fructum tulerat in centuplum, gravitate morbi oppressus, ad tabernaculi dissolutionem, per mortem confidenter festinabat, ædificationem a Deo per incorruptionem, ut dicam Apostolice, sortitus i.

suadet sibi substitui S. Tarasium.

a *Theophanes de Paulo anno Leonis Imperatoris 5, Christi 780, Indict. 3 ista scribit:* Mortuo 6 Februarii die Dominico Niceta Constantinopoleos Episcopo, Paulus honorabilis Lector, genere Cyprius, verbo ac actu coruscans, post plurimam propter hæresin, qua tenebatur excusationem, vim multam passus consecratur Patriarcha Constantinopolitanus secunda jejuniorum, *seu Quadragesimæ*, Dominica. — b *Alias* Salamina, *in Notitia Græcorum Episcopatuum facta anno* 882 Constantia, *metropolis Cypri.* — c *In Chronologia Nicephori.* Paulus Cyprius Diaconus, orthodoxus et Confessor. *A Zonara etiam dicitur* lector orthodoxus. — d *Aliqui referuntur a Theophane supra.* S. Theophanes martyrii palmam consecutus, Papias, Strategius, Jacobus Protospatarius, Leo, Thomas, *omnes milites Leonis Imperatoris, quem perperam Baronius Leonem Armenum scribit in Notis ad* 5 *Decemb. quo die sacra eorum memoria quotannis recolitur* — e Die 31 Augusti, Indict. 7, anno Imperii Constantini et Irenes quarto. *Ita Theophanes, qui hæc pluribus narrat. Est is annus* 784. — f *Subscripsit sequenti Synodo Nicænæ* Ἀχρεῖος ἐγκρατής τῶν φρόνων. — g *In rescripto Imperatorum Constantini et Irenes actione* 1 *synodi Nicænæ, quæ illud* σέκρετον *appellat, Paulus inducitur dixisse:* Eo quod cum hujusmodi viris conversatus fuerim et computatus. *Imo secundum Theophanem,* Patricii et senatus Primores dixerunt ei: Quare subscripsisti, cum consecrareris non te consecraturum Iconam? — h *Romanæ scilicet, et quæ hinc colliguntur huic adhæsisse contra Iconoclastas, Alexandrinæ, Antiochenæ et Hierosolymitanæ. Hoc anathema iconoclastis minatus est Gregorius* II, *inflixit Gregorius* III, *ut ex Anastasio in horum Vita, Zonara de Leone Armeno, aliisque constat. Quod anathema num reliqui dictarum Ecclesiarum amplexi sint Patriarchæ, hinc liquet.* — i Ex tunc, *inquit Theophanes,* cœpit dici et disputari super sanctis imaginibus sermo ab omnibus cum fiducia.

Paulus Patriarcha.

B *Martyres ob cultum imaginum.*

anathema contra Iconoclastas.

CAPUT III.

S. Tarasii electio et consecratio Patriarchalis.

Et sic quidem se gessit Paulus: Imperatores autem in Pastoris electione mentem habentes occupatam, et Pauli sermone stimulati, in Tarasium aperte defigunt oculos: et eum, Deo volente, ut viduato gregi præesset, communi consensu sapienter eligunt. Eis assentiebatur, quidquid erat optimum et præstantissimum e sacro senatu, divinus plane cœtus: ut qui omnino scirent virum in omnibus præfulgere et dignum, cui demandaretur dignitas pastoralis. Quidquid autem erat promiscuum circumforaneum, et lucernam redolebat hæreticam, Patris sanctitatem, etiam ante sacram ob ea acceptam vestem, ut ad arguendum vehementissimam et acutissimam, suspectam habens securim, nolebat assentiri communibus suffragiis, non volens ab antiqua sua resipiscere sententia: et malebat involvi cœno limi hæreseos, quam potari vivifico fluento puri et imperturbati fontis doctrinæ Tarasii. Sed vicit id, quod justum erat: et admissum est, quod pro pietate ferebatur, decretum. Jubent itaque Imperatores statim coram sisti Tarasium, ut, quæ Deo videbantur et legibus Ecclesiasticis, jura in eo confirmarent. Ille vero aderat cum pia et honesta specie, et quas a Deo habebat, gratiis circumdatus: apud quem honestis et egregiis agentes sermonibus, et tamquam jam cum Patre, de eo quod erat postea constituendum, consilium ineuntes, usi sunt verbis ejusmodi.

Eligitur in Patriarcham ab Imperatore et Clero.

C

8 Non putamus latere tuam prudentiam, quod præteritis temporibus Ecclesiam invasit vertigo hæreticæ caliginis, quæ nihilo tolerabilius eam operuit, quam nova plaga Ægyptiaca, tenebræ, inquam, palpabiles, ut usque in hodiernum diem cancri more serpit per gregem: et per universum fere mundum in animam commovit tempestatem. Sed, quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, ejus ductores, qui non juste justum persequi statuerant, justo judicio ab imperio exemit et a vita, et tamquam lampadem prælucentem nostram accendit potentiam, ut malæ opinionis abigamus tenebras, et faciamus exoriri solem cognitionis; ecce te evocamus defensorem et propugnatorem, et ad hoc certamen adjutorem, ut qui sciamus te pulchre posse armari ad rectam tuendam sententiam, et structa ex divinitus inspiratis Scripturis acie, pro ea confligere et te præclare gerere. Ne ergo terga vertas ob ea, quæ pie a nobis proponuntur, qui mundams opibus et copiis studemus procurare pacis utilitatem: quin etiam pedibus et manibus opem ferre, et omnem movere lapidem, ut dicitur in proverbiis, ut inveniatur quod quæritur, et apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergo, ut contexatur præclara et valde optanda Ecclesiæ tunica, quam scidit pestis hæresis. Nunc appropinquat dies insignis et salutaris, in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulacrorum, annuit copiosis suis miserationibus, ut ejus veneranda erigeretur statua, quod attinet ad humanitatem. Transiens ergo ad septum Sacerdotii, cum adversus hæresim decertaveris, cane victoriæ canticum adversus inimicos: a Deo præmium et coronam accepturus, egredere.

D *auctore Ignatio et.*

cum spe per eum debellandæ hæresis:

E

9 Tarasius autem Imperatoris allocutione obstupefactus, et tamquam a cœlesti aliquo sono attonitus, respondit in hanc sententiam ad ea, quæ dicta fuerant. Tempestatem quidem, quæ in fidem et universum commune vehementer irruit, et usque ad fundamenta Ecclesiam periculosis agitavit fluctibus, et animæ naufragium multis conciliavit, nulla est auris, quæ non acceperit, etiamsi pauci effugerint vim procellæ. Hunc vero sedare turbinem, et nocturnæ pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, majus est, quam ut ullæ vires id queant præstare. Quis enim, quæ tam nefarie invaluit, consuetudinem, et naturæ vim accepit, et mundum propemodum jurejurando adegit adversus divinam potestatem, converterit, et fecerit discere quod est melius, nisi Deus adspexerit et defenderit vestram divinam potestatem? Ecclesia, quæ impietatis tyrannide olim fuit exuta veteris decoris pulchritudine, lacerisque pannis diu esse induta sustinuit propter putria et imbecilla dogmata hæresis, nunc a Deo vobis ornetur piis varietatibus. Per vos ergo renoventur mandata Apostolorum, per quæ refulsit splendor veræ fidei. Respirent sacrarum Synodorum pura decreta, quæ Evangelicis servantur traditionibus, nec sustinent in æternum ullo modo posse surripi. Aperiantur vestibula paternorum dogmatum, et Christi pecudum in eis greges transeant, et tamquam ex divino paradiso confiteantur doctrinam rectæ confessionis. Per a Caiphaicum enim concilium facta est abortio fœtus hæresis. Per œcumenicam Synodum nascantur filii Ecclesiæ, et ad mensuram ætatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit, et antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, et veræ opinionis pius dogmatum Lucifer vestro studio eam illustraverit, habebit omnes fideles in eadem sententia convenientes et suas animas profundentes, ut ea stabiliter fundata, conservetur supra firmam petram fidei.

ægre admittit Patriarchatum:

F *ante requirit exactam synodalium decretorum observationem:*

a

10 Cum hæc coram Imperatore animæ utilia declarasset mysteria, ipse eum rogat, ut cum quoque de his disserentem audiat communis cœtus populi

A puli. Nam hoc caput rectæ fidei ferebat turba militaris, ut cui non videretur esse admittendas et adorandas venerandas imagines. Nutu ergo Ecclesiæ hoc facere incitatus, cum fuisset in inclyto *b* Magnauræ palatio, universa confluente civitate et sacerdotali multitudine, se quidem excusavit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotii professio et dignitas, et ad quantam altitudinem et magnitudinem evehat eum, qui vult ad hoc procedere : seque non esse idoneum ad id suscipiendum, ut qui jam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, et in hujus vitæ turbis et sollicitudinibus plurimum involutus, et mysticum hunc statum nondum gustaverit. Eum enim, qui ad hanc vocationem et hunc gradum properat, illotis, ut dicitur, manibus cito ad id insilire, et quæ non tangi possunt, tangere non est tutum : sed eum, qui est educatus in iis, quæ ad hoc ferunt, justificationibus, et directus Evangelicis et Apostolicis, ut par est, vivificis doctrinis, ad discernendum viam rectam et incurvam : ut illa quidem pastoraliter deducat ad meliora; hanc autem declinet et vitet, convenienter divinæ admonitioni, ut quæ procul ferat a Deo et ejus constitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, ut scit Deus, ad hoc suscipiendum minis-B terium invitum coegerunt Imperatores, cum hoc mihi numquam venisset in mentem, neque de hac unquam rectione cogitassem, tamquam electo ergo Dei populo et gregi meam communico conscientiam, ut, si me huic maximo muneri volueritis alligare, et me hujus jugum subire statueritis, traditioni Œcumenicæ fidei vos quoque ipsos inclinetis, et ne vos sequi pigeat Patres, qui hac via sunt ingressi, et *c* sex sanctis Œcumenicis synodis, et iis, quæ pie ab ipsis sunt decreta, consentire ne recusetis. Ad supernam enim hæreditatem transmittunt eos, qui ipsis parent, et fiunt auctores magnæ et immortalis remunerationis.

de ea præmittit concionem ad populum :

11 Ejus itaque admonitiones tamquam Angeli voces admittit populus, et polliciti se instar ovium secuturos ducentem pastoraliter, se, ut Deo et ei videtur, in omnibus parituros affirmabant. Tunc de cetero *d* inspiratione principalis et divini Spiritus, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, et tonsa coma ritu Clerici, honestoque et venerando alio sumpto amictu, divinis et spiritalibus invocationibus, sicut Aaron et Phinees, suscipit unctionem honoris sacerdotalis, et C ascendit ad altitudinem Cathedræ pastoralis, luci lucem adjungens, et virtutem augens virtutibus, et modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans.

quo obedientiam promittente, consecratur Episcopus.

a *Hæc est Pseudosynodus Constantinopoli in palatio Hieriæ ab Imperatore Constantino Copronymo congregata, anno Imperii 13, Indictione 7, Christi 754, habitaque a quarto Idus Februarias, ad sextum Idus Augustas, nullo præsente ex Catholicis Sedibus, Romano scilicet, Antiocheno, Alexandrino, Hierosolymitano. In ea cultus sacrarum imaginum damnatus est. Legendi Theophanes, Stephanus in Hermacio historia, aliique.*

Pseudosynodus sub Copronymo.

b *Luitprandus lib. 6 de Rebus Imperatorum et Regum cap. 2 ait dici quasi magnam aulam, loco sic posita, eoque tibi magnitudinis ac pulchritudinis, et pluribus aliam minutiamque describit. Fuisse in Hebdomo suburbio olim a Theodosio juniore ædificatam, docet Gillius lib. 4 Topographiæ Constantinopoleos cap. 4, additque ab aliquibus ita dici, quod Anastasius ibi perierit magna tempestatum extinctus.* *c* *Hæ sunt Nicæna 1, Constantinopolitana 1, Ephesina, Chalcedonensis, Constantinopolitana II et III.* — *d* *Hanc indicant, quæ in eo eluxerunt signa vitæ Apostolicæ.*

Magnaura palatium.

CAPUT IV.

S. Tarasii exercitatio virtutum erga se, Clerum, pauperes, monachos.

Refrænat gulam,

Continentiam enim tamquam Encratea filius, et qui eam jam pridem abunde exercuerat, usque adeo sibi paravit ex eo, quod esset paucis contentus, ut esset ejus victus a rebus supervacaneis omnino alie- D nus, et non luxurians usque ad satietatem. Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, et animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut esset omnibus divinissimum exemplar propositum, cui numquam persuaderi poterat, ut moveretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad divinarum Scripturarum meditationem sibi domesticam adscivisset vigiliam, somnum ut membra solvens et inutile amandabat mancipium : et cum usus exigeret, rursus jubebat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus stragulis unquam vidit involutum? Quis tunicam et zonam super cubile dimittentem unquam accepit et præparavit, ut esset elegantior et concinnior? Quis ex ejus pedibus unquam detraxit calceos, et alligata spongia, ut mos est, lævigavit et polivit? Sed ipse erat sibi, ut dicitur, balneator, et inserviebat sibi ad usum corporis : in hoc quoque Christum magistrum divino zelo imitans, dixit : Non veni ut mihi ministraretur, sed ut ministrarem : exemplum Matth. 20. 28 humilitatis præbens suis discipulis.

appetitum voluptatis,

somnolentiam,

et omnem corporis commoditatem

13 Habebat autem precationem, quæ mentem sublime ad cœlos evehebat, et soli Deo reddebat familiarem, et conjungebat incorporeis, et expellebat omnem tentationem, convenienter Domini eloquio. E Nullum enim erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem, et surgentem, et manus ad cœlos extollentem, et superne accipientem a Deo illuminationem. Humilitatem vero, ut quæ ei a puero fuerat familiaris, ita est complexus, ut non solum ea in ipso conspiceretur, et ex ea laudem assequeretur : sed etiam transiret ad alios, qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex iis, qui erant relati in numerum Clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, et ornati erant variis et pretiosis vestibus sericeis, aurum quidem ademit; fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Is vero, qui toti corpori ex iisdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curiositate nimia et deliciis, ut quæ essent vestitus honestus, et convenirent iis, qui Deo servire statuerunt, et profitentur humilitatem. Ex quo quid evenit? Ut tolleretur quidem, quidquid damni ex eo nascebatur; honoraretur autem frugalitas, ut thesaurus quispiam pretiosissimus. Castitatem vero et, quæ cum ea simul degit, temperantiam, ut quæ sanctificationem conciliarent, appellavit sorores : per quas, quæ carnem invadit, sordidam et adulteri- F nam exterminans cogitationem, et ignominiæ affectiones depopulans, a Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

orat assidue ;

humilitatis amans,

vestium luxum corrigit in Clericis.

castitatem temperantia fovet,

14 Commiserationem autem et ditissimam in pauperes misericordiam tam hilariter, ut ille dixit, impertiit, ut superaret omnes, qui suppeditabant pauperibus, et fieret novus Joseph, dans frumentum egentibus. Suæ enim mensæ obsonia in frusta comminuens, ad accipiendos eos, qui esuriebant, in dies eis parabat convivium. Abunde autem hujus rei sunt testes usque in hodiernum diem, definita receptacula eorum caussa, qui hospitio accipiebantur, et pauperum nostrorum Fratrum. Quinetiam mansuram pecuniæ dationem aliis pie attribuit, in pugillaribus nomen uniuscujusque significans. Quotidianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit *a* Diophantus, aut multiplicans numerarit *b* Nicomachus, quæ erat arena copiosior, et egenorum ventres reficiebat? Jejunio vero quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionem in diversis locis et conventiculis, iis, qui magna premebantur inopia, ipse excogitavit, usque ad Christi lucem afferentis, festum festorum Resurrectionem. Et otio et tempore longo mihi opus fuerit, ut per ordinem

misericors in pauperes,

potissimum tempore Quadragesimæ :

A nem collocem accubitus invitatorum hospitum et proselytorum, claudorumque et cæcorum et mutilorum ordinatam sequens consequentiam, et posteris dans exemplum munifici ac liberalis instituti.

in summo gelu nudis largitur vestes :

15 Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niveque et gelu et glacie terræ vinciebat intestina, et iis, qui in ipsa erant, imponebat instar collaris, frigefacientem eamque gravissimam molestiam, quomodo in eos, qui horrebant, et laceris pannis erant obsiti, et solum pudenda contegebant, usus machinationibus foventis recreationis, propulsavit? Tunicas enim, penulas et præterea tegumenta ex crassissimis lanæ filis et staminibus confecta, et vellere denso gravia, magno auri pondere emens, et iis, qui sub dio misere affligebantur, distribuens, arcebat gravem molestiam frigoris. In salutari autem prius dicto die reverendæ Christi Resurrectionis, post divinæ synaxis et communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus, ad veteris basilicæ jam dirutum locum, qui vocabatur *c* Estia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, et potum eis distribuens. Deinde cum hoc

c die Paschæ ministrat pauperibus :

B munus obiisset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, ut dicit fabula, medullis se nutriens, neque mensa *d* Sybaritica excipiens, nec quæ ventrem titillant et impinguant bellariis, sed frugalibus obsoniis, et quæ non spectabant ad delicias, se reficiens. Quis ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuisse erectus ex iis qui unquam fuerunt? Quis demissionem Christi sic est imitatus, qui paterni sinus non exinanita magnitudine, nostræ paupertatis subiit speciem, et ministrando docens ad cœlum evolare, fecit considere cum paterna majestate?

d

Philip. 2. 7

16 Hic ipse, qui nunc laudatur, etiamsi in mediis jactaretur tumultibus, non solum amavit quietem et silentium, sed aliis quoque ea affatim suppeditavit, eos a mundo abducens et Deo reddens familiares, et virtutis efficiens filios, ut hujus sanctæ vitæ et operationis genitor et productor. Hujus autem rei fidem facit omnino, ex hæreditate eorum, quæ ad ipsum lege dotis ex bonis paternis redibant, *e* ædificatum monasterium in sinistra parte Bosphori Thracii. In quo cum arborum rationis participum plantasset generosa germina, quæ pinguescebant fluentis exercitationis, et augebantur copiosis condimentis abstinentiæ, ea fecit Christi agriculturam, tricesimum et

e construit monasterium ex bonis paternis.

C sexagesimum et centesimum virtutum fructum fideliter producentia in sanctitate et justitia. Ex quibus multi ab ipso sunt vocati ad dignitatem pastoralem, et, ut par erat, ornarunt possessionem sacerdotii: fueruntque columnæ immobiles fidei catholicæ. Quod quidem ostendit tenebrosa inundatio hæresis, adversus quam fortiter pugnantes, et nubem subeuntes multorum periculorum in persecutionibus et afflictionibus, et sub dio perpessionibus, ad splendorem superni luminis, eam fuderunt ac dissolverunt: in qua etiam suum cognitum reddidere magistrum, tanquam semper lucentem Luciferum. Et hæc quidem postea.

a *Hujus extat Arithmetica et Algebra.* — b *Nicomachus Gerasenus scripsit de Arithmetica, Geometria, Harmonia etc.* — c *Scribit Sozomenus lib. 2 cap. 2 Estias a tempore Constantini in maximo honore a peregrinis et civibus habitam fuisse; et Michaelium etiam dici ob sancti Archangeli apparitiones. Sed is locus in Bosphoro Thracico situs, navigantibus ex Ponto Constantinopolim ad dextram apparet, et abest ab urbe, si navi trajicitur circiter 35 stadia, si sinus interjectus pedibus aut equo circumeatur, septuaginta. Forsan ob bella frequentior ut populi religioni obsecundaretur ea statio in urbe constituta fuit.* — d *Sybaritæ in magna Græcia luxui habebantur nimium dediti.* — e *In eo sepultus fuit, ut infra dicitur num. 52.*

Estia

CAPUT V.
Synodus VII Œcumenica Nicææ habita. Imagines restitutæ.

Ipse autem perfectis virtutibus usus est ad satietatem, cum mentem suam actione prius exercuisset, ut ascenderet ad contemplationem, et ejus fuisset capax receptaculum, concinne animum adhibebat iis, quæ ad rectam fidem pertinent, et, ut, quæ Deo volente visa fuerant, et Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, ut Œcumenica procederet synodus: et ab eo, quod justum est, minime aberraret Ecclesia. *a* Jussu ergo Imperatorum, omnes Pontifices ex unaquaque regione et civitate proficiscuntur in civitatem regiam, et jam edicto conventu in inclyto *b* templo divinorum Apostolorum, et jam *c* sedentibus Episcopis in sedibus propositis, ecce quoddam examen vesparum, virorum, inquam qui erant animis leoninis, ex exercitu *d* Constantini, qui olim imperii sceptra non pie administrarat, exurgens veluti ex quibusdam alveis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eamque obstructurum. Qui cum venerandæ ædis atrus appropinquassent, incondita voce locum repleverunt, dicentes non esse ferendum infirmare et transgredi ea, quæ olim visa fuerant Constantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, et prædicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc inceperit, et ante nostros oculos viderimus abrogari *e* synodum, quæ fuit ab ipso congregata, sanguine Sacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, et in portas irrumpentes, volebant eos, qui *f* erant intus, interficere.

a Curat Synodum VII congregari, Constantinopoli ;
b
c
d
E
e quæ turbata ab Iconomachis,
f

18 Tunc nutu imperatoriæ potestatis sessionem relinquunt Pontifices. Imperatores autem in eos, qui res novaverant, cum ira frementes, cito venerunt in suum palatium, eorum insolentiam et insurrectionem et eversionem universi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præ se ferens, incruentum incipit sacrificium, et mystica communione peracta, domum revertitur: ubi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra Scriptura et in demonstrationibus faciendis ex Patrum eloquiis: rursusque statuebat, necesse esse congregari synodum, ne communio hæretica in pejus proficeret. *g* Imperatores vero cum eos, qui illam seditiosam fecerant conspirationem, et insultaverant in gloriam eorum imperatoriam, zona exutos a militari dignitate exauctorassent, et ab omni armorum auxilio desertos et nudos effecissent, jubent unumquemque eorum ignominia notatum, redire in patriam. Non enim, aiebant, sustinet Deus tales parentes seditionis, habere defensores et propugnatores ejus, quod ex eo relucet, palatii.

iis exauctoratis
g

19 Hæc cum Deo volente sapienter statuissent, et aliquod tempus intercedere bonum esse existimassent, pulchro rursus mandato edicunt, ut in præclaram Bithyniæ metropolim simul conveniret cœtus Sacerdotum et Pontificum: Nicæam, inquam in qua *h* Trinitatis, quæ est ejusdem essentiæ et expers omnis materiæ, adversus Arii et suorum rabiem acutissimus gladius fuit fabricatus: in qua Trinitas hypostaseon individua divisione, et divisa unione theologice refulsit. Et cum sanctissima classis dicto citius in dictam venissent civitatem, Tarasius quoque venit ex urbe regia, ex *i* Apostolicis sedibus secum assumens eximios quoslibet et præstantissimos: nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum *k* primum Presbyterum, et Petrum Monachum et *l* Præfectum. *m* ab Apostolica autem diœcesi, a Politiano, inquam, sacratissimo Papa Alexandrino, *n* Thomam monachum et Presbyterum: et a *o* Theo-

h Nicæam translata :)
i
k
l
m
n
o

74 doreto

A doreto Patriarcha Antiocheno, et ab p Elia Principe Pastorum Æliæ q Joannem monachum Presbyterum et Syncellum: adducens etiam secum quosdam ex iis, qui gerebant magistratus, pietate claros et gratia doctrinæ et facundiæ: inter quos fuit etiam r Nicephorus, qui erat a secretis Imperatoris: qui cum vixisset in sanctitate, et esset ornatus divinis virtutibus et doctrina ac dicendi scientia, Byzantii Sedis patriarchalis suscepit honorem post Tarasii sanctam consummationem, et quicumque erant venerandi et eximii s monachi, qui movebantur zelo disciplinæ et regulæ Ecclesiasticæ, et contendebant semper sequi synodalem accurationem, profecti sunt Nicæam.

20 Die autem præstituto (is vero erat, in quo t Thecla aperuit stadium certaminibus fœminarum Martyrum) unusquisque Episcopus in sacerdotali gradu et habitu, sedebat in sua sede. *[Synodum auspicatur:]* Primus autem loqui incipit Tarasius, et sermonis u ostium aperit Synodo. Deinde imperatorio et divino x edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta et syncera fide magna voce acclamavit, post quod fuerunt etiam vocales y Apostolicarum Sedium ad eos, qui rerum potiebantur, responsiones, ordine canonicæ conse-

B quentiæ, synodo resonantes, et omnes sanæ assentiri doctrinæ, et ut unusquisque suam diceret opinionem, et quam de hac sana fide haberet sententiam et voluntatem aperiret, adhortantes. Acclamavit sacrosanctus cœtus, ita esse, et se ita sentire de venerandarum z imaginum antiqua effictione et adoratione, multis libris Patrum allatis et synodalibus decretis, verisque adductis sententiis et demonstrationibus, et diligenti persecutione impressis in auribus omnium. *[Imaginum cultu decreto,]* Id autem non semel nec bis, sed ad septimam usque sessionem et auditionem toto die conspectum est fieri: quemodo etiam Acta scriptis mandata, per divinam consequentiam et ordinem indicant. Tandem cum Tarasius, et pius qui cum eo erat cœtus collectus Patrum, venerandum decretum litterarum tutis monumentis mandasset, et ut id salvum et integrum maneret, precatus esset, et ut Patres, qui primam adversus furiosum Arium victoriam erant consecuti, adjutores haberent, et eorum, quæ recte decreta fuerant, custodes, Deum invocassent, et vanæ inanisque hujus sententiæ aa auctores, et omnis hæresis inventores, ab atrio Ecclesiastico per anathema separassent; in urbem regiam delata orthodoxa dogmata conservarunt. *[absolvit.]*

C Quos summa benevolentia exceperunt Imperatores.

21 bb Erecta itaque cathedra ipsorum Imperatorum, et totius a Deo electæ Synodi, in jam dictæ Magnauræ insigni æde, et novo decreto recitato, cum aures imperatorias divinus implesset Spiritus (audiebant enim eos in unum convenisse concentum auxilio ejus, qui omnia continet, et in unam consensisse sententiam) admirati sunt accurationem: et esse doctrinam divinæ inspirationis, quæ ab eis decreta fuerant, sapienter judicantes, et penna et manu imperatoria ea optime comprobant et confirmant: et non vilibus donis synodum prosecuti, unumquemque mittunt in suam civitatem et ad greges rationis participes. *[magna Imperatoris probatione.]*

a Quas hac super re Imperatores ad Adrianum Papam miserunt Romam litteras, lector reperiet eidem concilio præfixas.

b Extructum id a Constantino Magno, eumque in illo sepultum fuisse tradit lib. 4 Vitæ ejus cap. 58, 59 et 60. Quam obnoxiam pulchrius a Justiniano reædificatum fuisse docet Procopius. *[Apostolorum templum.]*

c Anno 6 Imperii Constantini et Irenes, die 17 Augusti, nona Indict. anno 786, cœpere sanctas Scripturas relegere et objicere invicem, Imperatoribus e Catechumeniis adspicientibus. Theophanes. — d Constantini Copronymi anno 775, Indict. 14, die 14 Septemb. extincti, a quo tempore needum undecim anni integre elapsi erant. — e Pseudosynodum anno 754 habitam fuisse ante diximus. — f Theophanes tam ipsum Patriarcham, scilicet Tarasium, quam orthodoxos Episcopos et Archimandritos. Ad ea alludentes Græci in Tropario de S. Tarasio canunt: Ὑπὲρ τὸ ζῆσαι, τὸ θνῆξαι, πάτερ ἡμῶν ... τοῦ Χριστοῦ

D εἰκόνα ἀναστηλοῦσθαι προσταττεις, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Potiorem vita mortem habens, o Pater, Christi, omniumque Sanctorum imaginem erigi præcipis. Eadem pluribus narrantur ante actionem primam Synodi Nicænæ II. — g Hæc pluribus Theophanes ad annum Imperii septimum, mensem Septembrem, et Indictionis decimæ initium refert, ergo ad annum 786. — h Nicæna prima Synodus sub Constantino Magno habita anno 325, cui interfuere 318 Episcopi. — i Siquidem eos qui ex Romanæ Sedis et Orientalium persona venerant, non dimiserat Imperatoria. Theophanes. — k Græce τὸν πρῶτον πρεσβύτερον synodus appellat. Anastasius alterque interpres fere Archypresbyterum vocat, subinde Protopresbyterum. Idem Anastasius in historia Theophanis Vicedominum. — l Græce ... Ρώμης ... τοῦ ἁγίου Σάββα. Abbatem Acta Latina vocant venerabilis monasterii S. Sabbæ Romæ siti. — m Nomina horum trium Patriarcharum in Menæis et Menologio Græcorum a Canisio edito referuntur ad xi Octob. ut infra dicetur. Erant ipsi tum sub Saracenis, sive Arabibus, sed ob pacem utrimque factam, poterant facilius eorum delegati Constantinopolim navigare. Princips eorum Mogil (qui a Georgio Elmacino Musa Alhadis appellatur) vita functo successerat Aaron, sive Abugiafar Haron Rasidus, anno 5 Imperii Constantini et Irenes, Christi 785, quem post imperium 23 annorum mortuum esse anno Nicephori Imperatoris 7, Christi 808, tradit Theophanes. Hujus frater Abdalla cum circa annum Christi 796 esset constitutus Gubernator Ægypti, ad eum misit Patriarcham Alexandrinum, qui sumptis medicamentis Ægyptiacis profectus Bagdadum eidem predicto Principi caræ tum morbis afflictæ sanitatem reddidit. Unde hic diploma edidit, quo templa omnia Orthodoxorum, quæ Jacobitæ occupaverant, iis restitui mandavit. Quæ pluribus narrat Elmacinus lib. 2 historiæ Saracenicæ cap. 6. — n Anastasius in Historia addit fuisse virum zelatorem et religiosissimum, qui et Thessalonicæ magnæ civitatis, quæ est in Illyrico, factus Archiepiscopus effloruit. Esse eam quidem in Macedonia sed Sedem Præfecti Prætorio Illyrici, et Primatis Vicarii sanctæ Sedis per universum Illyricum, tradit Carolus a S. Paulo lib. 8 *[Patriarchæ Orientalium sedium,]* *[Alexandrinus,]*

E Geographiæ sacræ. — o Baronius ad annum 787 num. 2, citatis hisce verbis, in margine annotat Theodorum, ratus forsan, adhuc superfuisse Theodorum Antiochenum, qui eodem sedebat tempore, quo Cosmas Alexandriæ, et Theodorus alter Hierosolymis, de quibus in epistula ad S. Tarasium actione 3 synodi 7 hæc scribunt iidem summi Orientis Sacerdotes. Conspeximus exemplar Synodicorum Theodori sanctæ memoriæ Patris nostri et Patriarchæ Hierosolymorum subjiciendum his, quæ scripta sunt a nobis. Hunc autem libellum secundum solitum Ecclesiæ ritum idem sanctæ recordationis scripsit beatis et almi termini sanctissimis Patriarchis, Cosmæ scilicet Alexandriæ ac Theodoro Antiochiæ Theopoleos, qui et reciproca Synodica eorum, dum adhuc viveret, recepisse dignoscitur. Ab his communi sententia singulis in sua civitate alterum Cosmam Epiphaniæ in Syria Episcopum sacris adversarium imaginibus anathematizatum fuisse anno Constantini Copronymi 23, Christi 763, tradit Theophanes qui Theodorum datum fuisse Antiochenis Patriarcham refert anno ejusdem Copronymi 11, Christi 751 ut alium ab eo hunc Theodoretum potius arbitremur servata antiqua lectione cum Menologio et Menæis Græcorum. — p In citato ante epistola summorum Sacerdotum Orientis ad S. Tarasium dicitur exul factus, qui ad regendum thronum fratris nomen sortitus est Jacobi: cujus partes alii duo substituti supplerent. — q Theophanes vocat Joannem magnum atque famosum verbo et opere sanctitatis participem, qui et Syncellus Antiocheni Patriarchæ fuit. Summi sacerdotes Orientis in epistula ad S. Tarasium vocant Deo amabiles fratres Joannem et Thomam zelo divino orthodoxæ fidei ad[or]natos, atque duorum sanctorum et magnorum Patriarcharum Syncellos. Initio cujusque actionis dicuntur reverendissimi Presbyteri monachi, et Vicarii Apostolicarum Sedium Orientalis diœceseos. Et tam Thomas quam Joannes subscripsit locum retinens trium Apostolicarum sedium Alexandriæ, Antiochiæ et Hierosolymorum. De Syncellis infra agemus. — r Colitur S. Nicephorus 13 Martii. — s Reperiuntur nominatim actione quarta subscripsisse centum et triginta, omnes fere Hegumeni monasteriorum, quæ etiam ibidem exprimuntur. Inter quos tamen non reperitur S. Theophanes, quem Acta a nobis ad 12 *[Antiochenus,]* *[Hierosolymitanus,]* *[eorum Vicarii in Synodo]* *[monachi in ea,]*

F Martii illustranda referunt ad hanc Nicænæ Synodum secundam cum aliis Patribus vocatum esse. — t Die 24 Septemb. quo Græci colunt S. Theclam non pridie quo Latini. Consolant verba Actionis primæ sub initium, ubi convenisse dicuntur viii Kalend. Octobris Indictione xi, anno viii Imperii Constantini et Irenes, id est anno Christi 787. Theophanes μηνὶ Ὀκτωβ. ια mense Octobri, die xi Græce apud Franciscum Combefis in Historia Monothelitarum pro Actis xi Synodi c. 1, § 5 ἐγένετο ἡ πρώτη συνέλευσις καὶ καθέδρα τῶν Ἐπισκόπων ἐν τῇ καθολικῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῆς Νικαίας, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ια, Ἰνδικτιῶνος ια. Facta est prima conventio ac sessio Episcoporum in Ecclesia Catholica Sophia Nicææ mense Octobri die xi, Indictione xi. Eodem die xi Octobris (verba sunt Menologii Græcorum a Canisio editi) commemoratio sanctorum Patrum, qui secundo in urbem regiam convenerunt in synodo Œcumenica, quæ septima dicitur habita sub Adriano Romano Pontifice, regnante Constantino Imperatore et Irene matre, Tarasio Archiepiscopo Constantinopolitano, Politiano Alexandriæ, Theodoreto Antiochiæ, et Elia Hierosolymorum. Fuerunt autem sancti Patres illi numero trecenti sexaginta septem, qui convenerunt adversus sanctarum imaginum oppugnatores, qui omnem hæresim et eorum auctores damnarunt, decernentes, ut quicumque sanctas imagines non colit alienus sit ab orthodoxa fide. His et aliis constitutionibus firmatis in suam quisque Ecclesiam redierunt: quorum intercessionibus Deus misereatur nostri. Leguntur eadem fere in Menæis Græcorum, sed feruntur adfuisse Episcopi numero trecenti sexaginta quinque. Græce verbis integre expressis τριακόσιοι ἑξήκοντα πέντε. Præterea in eis memoria synodi recolitur Dominica proxima post 11 Octobris, ad quem diem illud etiam observavit Molanus in auctario Usuardi. In numero Episcoporum non exacte auctores consentiunt: alii ultra trecentos, solum quinquaginta numerant, Photius autem septuaginta septem: in actione quarta nomina circiter trecentorum triginta exprimuntur. — u Ita Actione 1. Episcopi Siculi petierunt, et Synodus annuit, ut S. Tarasius prooemium faceret, ostium verbi aperiret, et quæ congrua sunt pronuntiaret. Græce προοιμιάσηται τὸν Ταράσιον, καὶ θύραν τῶν λόγων *[memoria sacra Synodi 7]*

A λόγων ἀνοῖξαι καὶ προσωτέρω προσφωνῆσαι τὰ εἴδωλα. *Quæ auctor inde descripsit, qui et diei inceptæ Synodi meminerat.* — x τὸν τόμον ἔγγραφον *vocat Synodus, eamque recitat.* — y *Actione* 2 *recitantur epistolæ Adriani Papæ, ad Imperatores et S. Tarasium. Actione* 3 *epistola S. Tarasii ad Patriarchas Sedium Orientalium, et eorum responsum.* — z *Hæc omnia potissimum actione* 4 *sunt gesta.* — aa *Actione* 5, *qua et tres Patriarchæ Constantinopolitani Anastasius, Constantinus et Nicetas anathemati subjecti sunt.* — bb Mense Novembri, *ut Theophanes*

CAPUT VI.

Profligata a S. Tarasio hæresis et simonia: immunitas Ecclesiæ propugnata.

Tarasius autem, et Apostolicarum sedium Mystæ eximii, cum ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent præfecturas, et divinis doctrinis populum instruxissent ac corroborassent, iis, qui in Clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab hæreticis, a pascuis segregant Ecclesiasticis. *Resipiscentes benigne sustinet,* Sed Synodalem et paternam sequentes dispensationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tamquam fratres et collegas in munere Pontificatus: eos vero, qui in re aliqua claudicaverant, et in iis, quæ B ad fidem pertinent, perversis adspexerant oculis, et deinde a lapsu resipuerant, et libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus: et in pacifico statu, et tranquillitate nullis agitata fluctibus, conservarunt Ecclesiam orbis terræ.

23 Et in iis quidem, quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam recte et aperte explicandam, et ad eos, qui vacillabant et utrisque pedibus claudicabant, ut recto pede incederent, persuadendos, magnum suscepit certamen et immensum laborem: quotidie quidem eos, qui accedebant, honestis monitis inducens: et si quos videbat corde perversos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras *a* hostias. *a docet discrimen inter idola Ethnicorum et imagines sacras Christianorum.* Ostendebat autem nullam omnino habere consensionem aut convenientiam, prout videbatur fidei accusatoribus, idolorum abominationes cum piis et divinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine; harum vero cum sint veneranda prima exemplaria, necessario etiam simul veneranda apparent, quæ ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inventa gentilis falsæ religionis, C effecta ex eo, quod nusquam est; hæ autem, quæ a Christiana recte fiunt sanctitate, ex eo quod est, ad id quod est, efformatæ, habent consequentem exemplaris archetypi sanctitatem.

24 Cum enim invenisset Ecclesiam præstigiatoris et circulatoris in morem affectam et errantem in montibus hæresis, et sustinentem famem et sitim, Amos. 8. 11 non panis et aquæ, sed famem audiendi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, et deducens ad semitas justitiæ, gregem fecit pinguissimum, salutaribus pinguefactum actionibus, et dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, et effectum novam conspersionem. *b Simoniam profligat* Et primum quidem *b* Simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo sanctus Spiritus donum venale proponitur, statuit, ut Sacerdotum gratis fierent creationes et ordinationes: ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, et quidquid erat asperum ejiciens rectas facit semitas fidei, gregem multis provocans sermonibus, et ascendens in sacratissimum ambonem, parabat mensam doctrinæ, ex divinitus inspiratis Scripturis venans obsonia, ad alendas animas utilia. Quin etiam sparsim colligens cantica Davidica, per perspicuitatem et evidentem rerum distinctionem, clare aperiebat ea, quæ intelligebantur: adeo ut essent veluti in conspectu iis, qui erant lecturi, et recta iis, qui inveniunt cognitionem. D *AUCTORE IGNATIO EP. Psalmos Davidis exponit:*

25 Quod autem propemodum prætermisi, et quod memoriam effugiens non erat enunciandum, et erat celaturum curam divini Patris, quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipse eos levabat, et cujus, ut opinor, fuit ipse primus opifex, cum in hunc locum venerim, tamquam condimentum aliquod et mel dulce admiscens reliquo corpori orationis, viscera clementiæ et misericordiæ statui inserere in cordibus eorum, qui sunt benigni et clementes. Nam aliquando quidam ex iis, qui gerebant magistratus, splendore et gloria et divitiis insignis, qui etiam, ut *c* ensem Imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graves et acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione et cruciatu omni ex parte urgeretur, deturbabatur in profundum desperationis præ animi ægritudine. Is cum noctem observasset intempestam, eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi divinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mordicus apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore et timore. *defendit reum ad sacram aram confugientem,* Cum ergo eum cognovissent aufugisse, metu ne idem subirent E supplicium, velocibus pedibus venerunt ad divinum templum, et eum adspicientes mensam divinam apprehendisse, circumdant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum, ut posset uti reliquis necessariis: sed sperabant fore, ut eum proderet necessitas, et eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque majorem custodiam. Prohibent enim omnino ingressum ad aram, ut nemo eum sermone impertiret, aut ad eos, qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur.

26 Cum hæc igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleverunt maxima animi ægritudine, ut qui videret contemptionem divinorum sacramentorum movere ad indignationem honorum datricem Dei benignitatem. Sed videte a misericordi Patre suppeditatum tunc ei auxilium, et admiramini prudentiam. *ei cibum adfert:* Eo enim tempore, quo oportebat cibum sumere eum, qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum: et per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria, suppeditabat, abunde ex se afferens: et deinde abibat, eum relinquens. Si quando autem F venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ, ex alto rursus descendens, et eum ad secessum deducens et exspectans, et eum postea manu capiens, restituebat tribunali. *famulatur in naturæ necessitatibus:* Idque non semel et bis in die faciebat, sed quoties evocatus erat ad hoc ministerium ab eo, qui graviter periclitabatur.

27 Hanc insatiabilem divini viri demissionem admirantes milites, et fieri non posse cogitantes, ut, qui supplex erat, caperetur, quamdiu justi manus eum regeret, improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem et astutiam. *per insidias captum repetit* Clam enim per alium adytum collocant insidias, ut quando ex sacris adytis ovem Pastor traheret naturæ servientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum Sanctus viri, ut solebat, curam gereret, et ad requisita naturæ eum duceret, ii, qui secure latebant in insidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, et ad regiam per vim trahunt. Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognovit Pastor sanctissimus, ira et dolore arreptus, nulla utens dilatione,

AUCTORE IGNATIO, EP.

d non restituentes excommunicat.

A tione, ad *d* Eleutherii aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ii vero Patris adventum sensissent, et ejus præsentiam in ipsos futuram zelo plenam et instar acuti gladii suspicarentur, eum siverunt extra regiam, ne sermone quidem dignati. Ille autem videns suum adventum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticæ pœnæ vinculis omnes communiter alligat, pronuncians indignos communione Christi sacramentorum, si ullo gravi damno afficerent eum, qui confugerat supplex ad ecclesiam. Cum hæc ergo tamquam ex Apostolica auctoritate libere dixisset, est reversus. Illi autem magistri linis adstricti, cum non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non amplius habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebatur pecuniis, trutinam exinanientes, tamquam innocentem eum absolvunt. Talis erat in omnes vir divinus, divina vindicans ac defendens, et pro gregis ovibus periculum adiens.

CAPUT VII.

S. Tarasius fortiter Imperatori resistit, legitimam conjugem repudiare, et cubiculariam ducere volenti.

Cum autem et leges accurate teneret, et in omni genere canonicæ rectitudinis esset exercitatus, quæ universo communi incidebant lites, judicabat, et acutissima cogebat prolata sententia eos inter se convenire : non pauperis, qui in jus vocabatur, flexus misericordia : neque quidquam personæ divitis gratificans : sed in omnibus juris, indeclinabilem servans distributionem, non dabat locum iis, qui volebant proximo facere injuriam. Sed forte legum quidem rectam et nusquam propendentem conservavit trutinam, despexit autem jura, quæ præclare statuuntur a canonibus? Minime : sed cum sciret legum severitatem, canonicæ auctoritatis in multis esse sororem et consortem, ut prudens Judex hanc cum illa contemperat, et ostendit esse legitimam canonum accurationem in iis, quæ canonice corriguntur : legum vero rectitudinem in iis, quæ legitime aguntur, canonicam obsignationem. Quod autem non prodiderit hoc Dei et divinum præceptum, sed ex æquo canonem servaverit et legem, non est obscurus testis, quem est consequenter adductura oratio.

Levit. 19

In causis Ecclesiasticis dirimendis æquissimus Judex.

E

29 Dictus fuit *a* Imperator Constantinus juvenis, desistente matre Irene a conjuncta cum illo rectione imperii, et solus tenebat clavum administrationis. Qui cum esset alioqui bonus, non omnino autem firmiter tenebat, quæ ad puram et synceram fidem pertinent, et quod juniorum mentibus sæpe solet usuvenire, elatus vana sui persuasione, quod sibi videbatur, existimabat justius scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, et quod a Domino dictum est in Evangeliis, patrocinio utens suæ potentiæ, et cum statuisset a sua *b* conjuge facere divortium, et *c* aliam in animo haberet extollere ad Imperii altitudinem, juvenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mortiferæ insidiæ, a conjuge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortem simul attrahebat. Quod quidem conabatur probare et cuilibet persuadere, ut putabat. Putabat enim fieri non posse, ut fides sibi non haberetur, cum esset Imperator et verba faceret apud eos, qui subjecti erant ejus imperio. Nullus vero persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat justo jus adimere.

a

Matth. 5. 32

b

c

Constantino Imperatori legitimam uxorem repudiare volenti,

F

30 Postquam autem excitata fama hoc transmisit usque ad atria Ecclesiæ, et nefaria actio pervenit usque ad aures Pontificis, id eum reddidit valde dubium et perplexum; dum apud se cogitat, quomodo se armaret adversus hanc decertationem, et in ipsum Imperatorem, rei bellicæ peritissimum et fortissimum pugnatorem, ex pharetra et arcu telum jacularetur, jam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cum hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, et pararet se ad congrediendum cum Imperatore, et decertandum armis sacerdotalibus; ecce quidam ex iis, qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renuncians quod factum ac comparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis : cumque id quam potuisset accuratissime et subtilissime contexuisset, omnia esse verissima, et quæ nullam admittant calumniam affirmabat : et ut consentiret, ut Imperator posset venire ad secundum contractum matrimonii instabat. Hæc cum dixisset, expectabat ut de iis responsum acciperet. Cui, cum ex imo suspirasset et lacrymabiliter subrisisset, Sanctus respondit : Si hæc, ut

fortiter resistit :

a Hic zelus magnam Tarasio peperit invidiam, qua calumniam passus est, quasi pecuniariam cum labe Simoniaca fecisset ordinationem : quod verum non fuisse tradit Theodorus Studita in epistola ad Stephanum Lectorem apud Baronium ad an. 787 B num. 59, licet fateatur in suspicionem ea de re fuisse adductum apud monachos. Ut ergo ad rem veniam, inquit, Quidnam fuit, quod dissentire nos fecit a Tarasio? Fides? At quid palam quidem Orthodoxus erat, sacra Synodos sequebatur, et cum aliis Patriarchis consentiebat, et maximum antea pro fide certamen sustinuerat. Eorumne caussa, qui ab hæresi redierant, susceptio? At non ab illo hæc primum inventa, cum a sanctis Patribus triplici modo suscepti fuerint... An ordinatio per pecunias, quæ in depositionem necessario incurrit? Nec id prorsus verum est. Interim, ut post alia addit, zelotæ, qui tum erant, et exacti, et Tarasio se conjunxerant, et cum eo consentiebant, et subito post Synodum discessionem fecerunt ob susceptam, ut ipsis visum est, pecuniariam ordinationem et alias quasdam quæstiones. Verum, ut præmiserat, operæ diximus pretium pacis studio cum eo concordiam retinere.... Et ubi quod offendit suspicio est, melius est assentiri, quam pertinacem esse. Nec vero ipsi vos de Conscientia vestra deducimus, nec vos rursum id exigite, ut nos de non manifesta nobis cognitione, quandoquidem et persona et tempus et experientia conciliare solet eos, qui de eisdem rebus non eadem sentiunt. Denuum sub finem testatur perseverasse Tarasii cum Romana Ecclesia communionem : Manifestum est, inquit, cum Romanorum Antistite Tarasii temporibus sacrificasse Apocrisiarios huc missos et illius fortasse cum Orientalibus. — b Sincerum ejus animum, quo hujusmodi crimen penitus evellere studuit, indicat conscripta ad Adrianum Papam epistola, quæ sub finem septimæ Synodi extat Græco-Latina ex interpretatione Anastasii Bibliothecarii. In ea post citata sacræ Scripturæ, Patrum et Conciliorum testimonia ita perorat : Sic nos docuit, vir sacratissime, sequi divinam Scripturam, et Evangelica, Apostolica, Canonica, et Paterna præcepta. Obedimus enim verbis oris vestri. Super excelsa conscende, exalta in fortitudine vocem tuam, ala in latitudine, prædica cum fiducia, ut auferatur et in obeditionem veniat impositio manus, quæ per pecunias fit etc. Nam ut sub finem scribit, fraterna et summo sacerdotio decorata sanctitas vestra, jure ad secundum Dei voluntatem, pontificalem ordinans pietatem, C optimatissimam habet gloriam. Græce [illegible]. Eadem ita Græce leguntur et apud Theodorum Balsamonem inter sanctorum Patrum Epistolas Canonicas, ab eo post Canones Apostolorum et Conciliorum editos, et tomo I Juris Græco-Romani a Joanne Leunclavio collecti lib. 3, qui primus est Decretorum Synodalium ab Lamando Bonefidio ante Latine redditus, ex cujus versione partem hujus epistolæ edidit Baronius an. 787 num. 61 et 62, sed ante num. 60 invectus in Theodorum Balsamonem, quasi is arcelissimus Romanæ Ecclesiæ hostis hanc Innata Simoniæ nota contemptibilem reddere voluerit, cujus injuriæ reus videtur Bonefidius alinere ita interpretatus verba Græca supra relata : * Fraterna ergo vestra * sacerdotalis sanctitas, quæ non jure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus administrat, magna laborat infamia, quam illius infidi interpretis translationem ita corrigit Leunclavius : Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ legitime ac secundum Dei voluntatem Pontificalem consecrationem administrat, percelebrem habet gloriam. Gentianus Hervetus Balsamonis interpres ita hæc habet : Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ legitime atque ex Dei voluntate Pontificale munus administrat, percelebrem habet gloriam. Hæc pluribus deducenda duximus, ut suspicio Baronii tollatur de hac epistola nomine Tarasii ficta. — c Theophanes Indict. 13 anno Imperii Constantini et Irenes 10, Christi 790, Augusta, inquit, comprehensos homines Imperatoris, omnes duris verberibus cæsos et tonsos una cum Joanne Protospatario et bajulo ipsius, cui Pikridius cognomentum, ad remotos Imperii fines usque in Siciliam relegavit exules. De hoc Joanne intelligenda hæc arbitratur Baronius anno 789 ubi hanc historiam refert num. 3, 4 et 5. — d Palatium Eleutherii Irenen Augustam ædificasse, in eaque et multas pecunias abscondisse, et a filio Constantino solo regnante collocatam esse mense Decembri Indict. 13 anno Chr. 790, tradit Theophanes. Eamdem Imperatricem iterum declaratam Indict. 15, die 15 Januarii, anno Chr. 793 idem asserit Theophanes.

epistola S. Tarasii ad Adrianum Papam,

ejus zelum laudat,

* *Baronius* Fraternitas * *Baron. etc*

Eleutherii palatium.

ut

A ut tu dixisti, cogitavit Imperator, et carnem divina lege conglutinatam, et quæ una cum ipso facta est, statuit excindere, nescio, quemadmodum feret gravissimum, quod in eum a gentibus inferendum est, probrum? aut quemadmodum ejus potestas gregem coget ad temperantiam, et fornicationem puniet et adulterium, cum ipse sit tam turpium convictus flagitiorum? Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ a te adducuntur, et esset mulieris evidens maleficium, sic etiam oporteret id cavere propter reverentiam vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit uxorem suam, præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem imperio excellentiorem sibi societate matrimonii voluit conjungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætexitur, ut honorabiles nuptiæ et torus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, et germanum semen fiat adulterinum, et alienet id, quod est cognatum, introducto furtivo et turpi concubitu. Hanc ergo a nobis et iis, qui sunt nostri similes, accipe responsionem, et aperi iis, qui miserunt. Non enim cedemus iis, quæ a te jactantur. Mortem potius et gravia subibimus supplicia, quam in rebus ejusmodi ei ullo modo velimus inservire. Audiat Imperator nos huic improbabili consilio non esse parituros. B

Matth 5. 32

31 His verbis cœlestibus attonitus is, qui Imperatoriis serviebat responsis, vultu tegens tristitiam, venit quam citissime ad eum, qui miserat, eorum, quæ ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti Pastoris constantiam vidit Imperator quercu esse firmiorem, quæ ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens, ne inclyti Patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergo mittens, jubet adesse Sanctum, credens, si coram adfuisset, fore ut se submitteret potestatis austeritati. Cum ergo venisset in regiam et ad ipsum Imperatorem, et cum eo de more consedisset, habens secum senem illum *d* Joannem, quem, cum in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse legatum diœcesis Orientalis; multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset usus Princeps Pastorum, et non persuasisset: erat enim, ut est in proverbio, hydram scindere, eum a lapsu liberare, qui jam suis instar volutabatur in fornicatione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis usus est ad Pontificem.

Imperatorem evocatus adit,

d

32 Ego quidem id, quod jam pridem mihi accidit, ad vestram retuli Sanctitatem. Nihil enim te volui C celare, affectionem ac benevolentiam Patris in te indicans. Porro autem nunc quoque per eam linguam imperatoriam, statui clarius agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi unita fuerat, adjutricem, cum lex aperte jubeat, quin ab ea possim divertere, nemo contradicet. Nam cum sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet: aut, quod est benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat, scelus: sed ad germanum conjugem, et fidelissimum Imperatorem, et gentibus terribilem, et ad universum orbem terræ pervasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius et magis horribile, adeo ut ipsa deinceps possit ad nullam confugere defensionem. Est enim privata omni oratione, et quæ ipsam commendare possint, probationibus ut quæ argumentorum, quæ evitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam condemnationem. De cetero autem vocat tempus, ut ipsa letiferæ potionis venena aperiam: ut cum vestra sancta viderit Paternitas sceleris magnitudinem, id certum habens et exploratum, non amplius dubitet, neque

ni divortium concedatur mortem Augustæ minantem.

ullam expectet moram aut temporis dilationem: D sed quamprimum eam jugis subjiciat canonicis, et persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter vivos. Nam cum hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri non potest, ut cum ea amplius servem jura conjugii, aut amice amplius cum ea conjungar et fœdus ineam. Nocentem enim, ut dicit proverbium, Deus quoque persequitur. Innuit ergo, et allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem ejus et magni Patris statuerunt, qui afferebant, quibus dicebat conjugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem.

AUCTORE IGNATIO, EP.

prætexendo venenum sibi ob ea paratum,

33 Videns ergo magnus Tarasius iis, qui nequaquam conveniebant, nexibus captum Imperatorem, et falsi labyrinthis involutum, ut evadere non possit, labi in peccati periculum, sacerrimum telum infigit in ejus corde, sic dicens: Ne moveas, o Imperator, arma surda adversus Dei leges, neque propter horum transgressionem, clanculum contra milites. Est enim imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, et nihil tectum ac dissimulatum mente agitare adversus eum, qui dedit coronam, et maxime evertendo divinum ejus mandatum et voluntatem. Neminem enim latet, E nullum intercessisse scelus ad ea, quæ nunc nefarie struuntur adversus Imperatricem, et quæ eam voluit subjicere maleficorum veneficiis, et affirmant eam machinatam esse mortem Majestati tuæ incomparabilem. Quis enim ut prius dixi, glorians specie juventutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, ut a fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, et se ab ea, quæ est in te, abduceret amicitia et germano ardore? Quisnam apparet majori glorians excellentia, quam vestri imperii *e* quadruplici purpura, quem oculis et nutibus pellectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra adversarios in tot præliis se tam præclare gessit supra vestram plusquam Davidicam fortitudinem, ut ab ipsa amaretur plusquam tua imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt hæc inventa et excogitata, ut prætenderentur ad omne vitium: proposita, ut labem inurant sceptro imperii, parabolam in gentibus, et motionem capitis in populis vos ponere graviter urgentia. Propterea legitima jura vestræ conjugalis et imperatoriæ unionis non audemus dissolvere, Dei legislatoris timentes sententiam: neque verbis, quæ spectant ad accusandam tuam conjugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus et tormentis subjecti fuerimus, ut qui sciamus, diuturna F inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quod intra cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum vestram ingredi potentiam, ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus jam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcare atrium meum non adjicietis. Hæc Tarasius, qui primi Pastoris Christi oves regebat spiritaliter, cum coram Imperatore pronunciasset cum cordis contritione, orationem conclusit silentio.

refutat; excogitatum crimen ostendens;

e

eligit millies mori quam divortio assentiri;

excommunicationem Imperatori minatur;

34 Prædictus autem Joannes, cum ipse quoque ad Imperatorem multis esset usus admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiæ ab iis, qui Præturæ dignitate gloriabantur et honore Patriciatus: qui etiam minabantur se ensem adacturos per intestina senis, ut qui imperatoriæ potestati verba expueret contraria, et non cito acquiesceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam et stabilem manere utriusque sententiam, Imperator his verbis sensisset et minis, fervente ira incensus, et sciens se non

cum Joanne Syncello

adversa patitur.

A non posse contra hæc dicere, jussit eos a se expelli, victores sine vibicibus, et Martyres, quod ad se attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abest a Joannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris ejus sponsæ insano amore tenebatur, arguit; hic autem, cum adhuc esset superstes uxor Imperatori, et cum ea ornata esset imperii diademate et deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit convenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima reprehensio, etiamsi cribro ut dicitur, hauserit, et acinum inflarit, cum saucia esset et perflueret mens Imperatoris.

AUCTORE IGNATIO, EP.

Matth. 14. 3

Psa. 100. 8

35 Etenim cum statim eam, quæ sibi matrimonii jure conjuncta erat a se amandasset, et ab imperatoria aula alienasset et *f* privato habitu et loco eam circumscripsisset, a tempestate et caliginoso illo salo, quod subierat animo, destitit, per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in cœno introducti illius concubitus, et maxima vi ei allata, crebro Pontificem incitasset, ut ejus vertici contexeret coronam tenebrosi illius et occulti contractus, non fuit quod volebat assecutus. De cetero autem huc obibat, quærens *g* Sacerdotem, qui coronam contexeret, ut turpem illum celebraret hymenæum.

f

ductam pellicem coronare abnuit.

g

a *Indictione 14 mense Septembri annus Constantini solius regnantis cœpit numerari, ergo anno Chr.* 790. *Legendus de ea rerum apud Constantinopolitanos perturbatione Theophanes.* — b *Primo desponderat Rotrudim filiam Caroli Magni ex Hilgedarde prima ejus uxore, ut dictum in hujus Vita* 28 *Januar. cap.* 6. *Ea tamen minime ducta,* sibi junxerat puellam ex Armeniacis, nomine Mariam ab Amnia, et consummaverunt nuptias mense Novembri Indictione XII, *id est anno* 788. *Ita fere Theophanes. Hanc cœpit paullatim odio habere ac velle repudiare.* — c *Theodoten cubiculariam.* — d *num.* 19 *dicitur Syncellus.* — e *Quartus in sua familia consequenter imperabat, post patrem Leonem, avum Constantinum Copronymum et proavum Leonem Isauricum.* — f Coegit eam, *inquit Theophanes,* ut monacha fieret: quam cum induxit, totondit Indict. 3 mense Januario anno Imperii 5. *Christi* 795. — g *Michael monachus in Vita S. Theodori Studitæ, ait* repertum esse Presbyterum quemdam, Joseph nomine, gradu vero Œconomum Ecclesiæ, qui plus illo (*Tarasio*) sapiens, divinaque omnia contemnens, illicitarum nuptiarum, quod minime debuit, hymenæum se præstitit, initiatoremque et conciliatorem conjugii, obsequentem se per omnia Imperatori præbens, vir fide servus æque ac voluntate. *Et sic secundum Theophanem* Augusto mense coronavit Imperator Theodoten cubiculariam in Augustam, et desponsavit eam indique. *Dein* anno Imperii sulsexto mense Septembri Imperator Constantinus cum Theodote nuptias in Palatio S. Mamantis celebravit. *Is erat annus Christi* 795, *Indict.* 4 *cœpta. Quo non animadverso tertiam Indictionem hic legi debere ratus est Baronius num.* 41 *Ita idem Theophanes ad annum Imperii Constantini et Irenes septimum* mense Septembri *adjungit* initium Indictionis decimæ. *Et primo anno Imperii Constantini solius* mensem Septembrem *cum* Indictione decima quarta *statuit.*

Illicitæ nuptiæ Imperatoris,

contractæ Indict. 4 mense Septembri an. 795

CAPUT VIII.

S. Tarasii patientia in adversis : admonitio C *ad Clerum de frænando illicito sensuum appetitu.*

Et de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recusatione, et divini Patris forti ac generosa constantia hactenus. Neque enim fas est res illius ulterius mandare monumentis litterarum, quæ iis, qui audiunt, nullam afferunt utilitatem. Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem usi sunt *a* Syncellorum, moribus vero longe aberant a pietate. Quos nisi assumpsisset, et nisi per eorum oculos transiisset, non licebat cuiquam ad divinum et sapientem Pastorum Principem accedere, et ea quæ videbantur eloqui. Taceo, quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, et eum observabant germana servitute, plagis afficiens et condemnans exiliis nulla juxta de caussa, studens eum dejicere a cura rerum divinarum, et tentans eum afficere tristitia. Ille autem forti ac constanti excelsoque et infracto animo ea, quæ accidebant tamquam quæ erant utilia reputans, graves illos Præfectos, tamquam Ægyptiacos operum exactores, sustinuit, et in omni tentatione et labore se *b* probum esse ostendit, adamantina Jobi ratiocinatione tamquam armis munitus, et illius inexpugnabilem imitatus patientiam, adeo ut ignave verbum insipientiæ e labris suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem et abjectum animum vir ille justus in iis, quæ accidebant, sed virtutibus sublimem et excelsum, et Pontificalibus canonibus et legibus pulchre erectum, et plane expertem omnis limosæ nequitiæ. D

a

Injurias illatas patientissime perfert :

b

37 Divino enim sermone nutritus, et omnem sensum irrigans nitidis et sacrosancte scatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, et declinare theatralem omnem ostentationem, eum coercendo, ne circa res externas vagaretur. Multos itaque ex iis, qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repressit, et ut se domi continerent, cum hæc fierent, sibique et divinis Scripturis attenderent, admonuit ; et ut nullam turpem et ab honestate alienam auditionem omnino admitterent ; Davidicis vero fidibus portam aperirent, et iis magis delectarentur, ut quæ graves sermones et animæ utiles continerent, quam indecoris et inhonestis canticis, quæ canuntur cum tympanis et tibiis, persuasit. Omnem autem rerum suavium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur : eum vero, qui conservabat suaveolentiam Apostolicam, festinantem ad odorem unguentorum Christi, maxime attrahere adhortabatur, et vociferari illud sponsæ, quod in Cantico canticorum ad sponsum præclare canitur : Sauciata caritate ego, et curram ad odorem unguentorum tuorum. Aversabatur autem mortuas et maleolentes non sanæ doctrinæ abortiones, ut, quæ essent caussæ tetri odoris malæ opinionis, hoc enim ante alia omnia præcipiebat, declinare asperas vias hæresum : simul vero ferri citra errorem cum sulci axibus Ecclesiasticis, congruenter divinæ admonitioni proverbii. Tactum autem, qui est necessario minister gustus, cohibebat frænis legis spiritalis, ut rationis particeps attingeret alimentum et cibos salutares, et perpetuum animæ præberet epulum : ex quo accedit concoquens distributio eorum, quæ intro aggregantur immaterialiter : et excernitur omnis superfluitas malæ habitudinis, quæ dissolvit locum animæ.

docet frenare oculos

aures,

E *odoratum,*

Cant. 1. 3

tactum :

38 Sed quis in his tam se recte gessit, aut melius castigavit eorum repugnantias, quam pura et reverenda Tarasii conscientia? Quis eo in divinis fuit frequentius occupatus? Numquam enim dedit otium auribus, quando vocabat tempus precationis : sed ipse semper sua sponte prompte accedens, Deo abunde offerebat primitias divinorum hymnorum, tamquam fructuum oblationes , et neque eum retardabat aut emolliebat socordia, nec quæcumque accessisset multitudo curarum publicarum, abstrahebatur a precibus : sed cum suo tempore numquam deesset precibus, rerum externarum turbam suscipiebat. Sic in divinis mysteriis initiatus, et sic pulchre sacra peragens mysteria, vir unus cognoscitur ex iis, qui post gratiam, et ex iis, qui in gratia et ante gratiam refulserunt in Ecclesia. F

facta dictis exæquat.

a Syncelli *proprie domus cellæque Patriarcharum consortes sunt, convictus eorum participes, secretorum conscii, individui in rebus omnibus socii, directores et consiliarii, nonnumquam etiam conclavia Episcoporum dicebantur, imo et Imperatorum. Ita apud Codinum cap.* 5. *de officiis Constantinopolitanis num.* 30 πρὸ τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐξελθεῖν, ὁ πρωτοβεστιάριος εὑρίσκεται ἐν τῷ τρικλίνῳ. Priusquam Imperator ex suo conclavi exeat, Protovestiarius in triclinio versatur. *Sæpe* Syncelli *plures erant: quod etiam nomen aucupabantur, etsi in Patriarchio non habitarent, modo Patriarchatum expeterent, aut Sedem aliquam Metropolitanam : ita Romanus Argyrus apud Cedrenum tres* Syncellos *fecit Metropolitas : cum quibus de superiore loco occupando contendebant* Syncelli. *De eis plura legi possunt apud Gretserum et Goarem in Notationibus ad caput* 20 *Codini.* — b *Michael in Vita S. Theodori Studitæ ait,* Tarasium non habuisse tum ulciscendi auctores facultatem, temporis injuria, quæ vellet agere non permittente : *imo debuisse* de summo jure nonnihil remittere

Syncellorum dignitas.

Prudens dissimulatio cum Imperatore,

A remittere, vesano Imperatore minante se majorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore; nisi quod animo conceperat, peragere sineretur: *et laudat* sapiens consilium, et alta mente, qualis ejus fuit, dignum. *Verum* S. Plato Saccudionis Abbas *apud Theophanem*, abscidit se a communione Tarasii Patriarchæ, quod Imperatorem in communionem recepisset. *Tunc, ut scribit Baronius num.* 46, gravis angustia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, et ab Ecclesia removendo, eum faceret fidei Catholicæ desertorem: adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, et vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Nicææ adversus Iconoclastas: adhuc vigebant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis et instabilis, et hæreticorum parentum mala propago, perfacilisque ut levi statu in hæresim præceps impelleretur. hæc, inquam, et alia hujusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum, licet ea pœna dignum, noluerit ab Ecclesia separare. *Hæc Baronius, qui per* hæreticos parentes *non intelligit matrem Irenen, sed patrem, avum, proavum. Atque ita Tarasius, teste S. Theodoro Studita, post obitum Imperatoris se apud Platonem purgans, cum eo est communione conjunctus. Coluntur S. Plato 4 Aprilis, S. Theodorus Studita 12 Novemb.*

CAPUT IX.

Comparatio S. Tarasii cum Confessoribus et Martyribus. Utilitas sacrarum imaginum, contra Iconoclastas.

Et ut nobis certa via et ratione procedat oratio, et regula collationis procedat immobiliter, e vestigio ordinem accipiat comparatio. Etenim eos, qui in sanctitate et actione et contemplatione pulchre sunt educati, et qui erant propemodum carnis expertes et sanguinis, nihil amplius quam se habere sinebat, nisi quod seorsum in spe habitarunt, et in solitudine et solos seipsos exercuere: aut quod cognoscantur etiam servasse pauciores: reliqua autem virtutis privilegia, partim quidem ab eis sunt neglecta, partim vero longe ab eis abfuerunt. Martyrum autem eximiam et incomparabilem fortitudinem, et generosissimam phalangem, quæ ad sanguinem usque restitit peccato, corporaque et animas propter Deum prodegit, non ad tribunal se sistens tyrannicum, in stadiumque et arenam decertaturus prodiens est imitatus, et erexit trophæum veritatis: sed eos, qui hæc et his majora sustinuerunt, desiderans, et miris extollens laudibus, et coronans veluti quibusdam victoriam significantibus verborum diadematibus, et eorum salutares ad Deum reverens intercessiones, et vocans ad auxilium paratam scripturam et librum, se sua sponte offerentem in sacris templis, honorifice descriptis eorum certaminibus, posuit: ut iis, qui viderent, aperiret vestibula compunctionis, et athletas induceret, eorum zelo accensos, ut similem, si tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim ejusmodi scit conciliare oculos, qui est bonum argumentum consecutus, et auditum præcedere. Ipse enim secundum honorem post visum est adeptus, et cum oculis absque expositione eorum, quæ sunt subjecta, figuras accipiat evidentes, auditus semper secundum locum tenet, ut dixit quidam sapiens.

B *Sanctitatem assequitur Confessorum.*

Martyres invocat Patronos

Acta eorum in templis proponi.

C

40 Quis enim coloribus expressum videns eum, qui decertat, et ignem despicientem, et nube flagellorum circumdatum, et in his Creatori confidenter spiritum emittentem, non calidis circumfunditur lacrymis, et suspiriis ac gemitibus compungitur? Quis eum, qui se exuit ad gravia cruciatuum et suppliciorum genera, et postremo tortus fuit, adspiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns, qui pro Christo se tradidit lictoribus, compedibus manicisque et fidibus constringi, et deinde fortiter expirare in suppliciis intolerandis, non admiratur patientiam, invictamque excelsi animi virtutem et fidem? Quis alium spectans, qui, ne aliquod verbum emitteret indignum pietate, et in lateribus et in dorso laniatur, non emollescit commiseratione? Quis non impletur admiratione, et quatitur timore, quando videt eum, qui pro fide patitur, omnia membra sua distribuentem; dum scinditur, et ad Dei sacrificium et oblationem ea secrevit, quæ usque ad musculos femoraque et talos et tarsos dividuntur immisericorditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum adspiciens, qui leonibus objicitur devorandus, et dentibus eorum molendus, et veluti cœlestis panis mensæ cœlesti conspergitur, non est intelligentia particeps illius martyrici spiritalis convivii? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, et in altum sublatus, et loris ac stutinis vibices habet extentas, et tandem gladio mortem subit, non seipsum omnino cordis contrahens contritionibus, convertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, et cujus exinaniuntur intestina frequentibus ictibus flagellorum, et qui diuturnam illam sustinet in ligno perpessionem, et sine visceribus ingrediens, funebrem quamdam saltat saltationem, non divino telo in corde sauciatur, tabernaculumque et templum pietatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannica propter Christum fuit imputatum sententia, et qui omne genus fluctibus seorsum fertur a reliqua cymba corporis, et nutu divini auxilii ea unita et per mare tamquam per aridam recto itinere ingredientia, etiamsi duritie cor habeat fluctuans, non statim venit ad portum tranquillitatis spiritalis? Quis eum, cujus ungues arundinibus acutis perforantur, et qui in bullientem picis lebetem præceps immergitur et rursus emergit, et gladio hostiliter consummatur, adspiciens, non manus ad Deum sustulit, et non optavit deinde talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno et aeris algore concrescunt, et nudi decertant, attente considerans, et qui crurum sustinent fractiones, et cum ardentes carbones naturæ robore effugerint, in fluviorum fluenta mittuntur eorum reliquiæ, non desideravit eos habere Patronos, et precibus attrahere eorum acrem et dignam defensionem?

et incitantes ad virtutem imagines erigi.

D *AUCTORE IGNATIO, EP.*

E

41 Hæc autem videris non solum fieri in masculis, sed etiam in fœminis, quæ paribus decertant certaminibus, et equuleorum et rotarum et ceterorum tormentorum nullam ducunt rationem. Quis enim hæc fieri adspiciens in mollissima natura, si veluti litteras attendens, legat colores, non muliebrem abjiciat timiditatem, et fiducia indutus, non autem temeraria audacia, et ad Deum funebrem canat laudationem, et aperte pronunciet beatam hanc invictam fortitudinem? Quis videns immaturorum puerorum ætatem in asperrimis doloribus tamquam in aquis innatantem, et tamquam lac coagulatum, emulsum ex uberibus fidei, et omne genus tormenti et supplicii simul ferentem propter Christum, non conjecerit hoc esse opus divini auxilii, quod et muliebrem imbecillitatem virtute virili fecit robustiorem, et impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutatam in senilem vetustatem? Quis Theclam et Stephanum, qui primi post Christum athleticam portam aperuerunt Martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, et occisorum per precum intercessionem apud Deum curam gerentem; illam vero et ferarum sævitiam despicientem, propter suam non fictam in Christum, quem desiderabat, caritatem; non statim discit non male precari inimicis, sed tamquam benefactoribus eis gratiam referre, et adversus omnem belluinam et amentem decertare hæresim?

maxime virginum

et puerorum,

F

42 Sed transeo ad Deum meum et Dominum, qui Martyr est appellatus, et fuit posteris dispensator victoriæ: quem in ligno cernens clavis affixum, et spongia aceto et felle potatum, et latere lancea punctum, et ex eo vivifica fluenta emittentem, horreo et a me discedo, honoreque ejus investigabilem et stupendam sui demissionem, ejusque admiror

summæ

A summæ malorum tolerantiæ pelagus. Etenim propter clementiæ magnitudinem, et ineffabilem misericordiæ bonitatem, cum accepisset carnem ejusdem, cujus nostra, essentiæ, nequaquam se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, a verbi ministris atramento colorato, ut licet, annunciatur : re vera autem coloribus ab ipsis et eorum asseclis circumscribitur et depingitur, non crassæ materiæ commiscentibus simplicitatem et formæ vacuitatem : neque enim circumciditur, nec subit affectionem : sed quod sua natura cerni potest et contrectari, quam optime depingentibus et circumscribentibus. Quamobrem tota anima, corde et cogitatione, quæ sunt ab eis decreta, tuentes et amplectentes, et qui ex Deo sunt mentis nostræ gressus ab eo apertissime habentes dilatatos, magno studio contendimus ad excipiendam, et ut fas est, adorandam Christi imaginem et ejus perpessionem, et ad nos exhibendos dignos Sanctis, qui fuerunt a seculo. Quomodo ergo non ex his bonus efficitur aliquis, etiamsi cor habeat sententia lapideum? Quis non reveretur coloratam picturam, quæ fert exempla pietatis, per quæ doceri possunt veteres res gestæ, mundi ortus, legisque et Prophetarum, senemque et antiquam efficere cogi-

Auctore Ignatio, Ep. et Christi Redemptoris.

B tationem? Per quam accedit meditari divina et magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt spectatores, qui omnia fecit in sapientia, et suos servos per suam in ipsos benevolentiam, maximis extulit honoribus : et propterea aperte voluit eos depingi ac describi, et eorum memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quodnam ex his unquam damnum ad animam redierit? Quisnam autem non potius ex iis accepit utilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparavit memoriam salutis conciliatricem?

Psal. 103. 24

43 Dic mihi enim, qui infamis et ignominiosæ partis ordinem laudas, o hæretice, neque enim didicisti honorare, quod est dignum honore; qui idolis et venerandis imaginibus lubenter eamdem tribuis ignominiam, quando profani et sancti scies differentiam, et iis, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod convenit? Est enim proprium legis et eruditionis, sancta discernere a profanis, et immunda a mundis : quomodo rursus est iniquitatis et inscitiæ, quæ inter se pugnant, simul cogere, permiscendo et confundendo omnia. Si enim Jovem cum Servatore comparans, in eo quod venerabiliter exprimatur effigies, hoc affirmas sine omni distinctione : numquid contumeliam et dedecus, quod Jovi, qui falso dicitur,

Stupiditas iconoclastarum imagines sacras ab idolis Gentilium non discernentium.

C tribuis, sanctæ quoque Christi formæ inures? Audivi enim te inania quædam hujusmodi adducere ac blaterare, et iis, qui a Christi vocantur nomine, et Trinitatis gloriæ cultum, honorem et solam latriæ adorationem invisibiliter et canunt et tribuunt, intentare crimen idololatriæ, et maligne inserere, quæ non possunt inter se convenire. Non das differentiam imaginis Christi et simulacri Jovis? Non honoras Christum, quod sit ejus exemplar venerandum, et Jovem abominaris propter execrandam ejus libidinem atque petulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem ejus incomparabilem, et quæ expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deum et hominem referentis imaginis admittis similitudinem; fabulosum autem illum parricidam, et ejus, quæ a divinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui, quæ absciderat, verenda est peculatus? Næ tu Christum Servatorem habeas propitium, qui materiali Sanctorum expressa delectatur effigie, odio autem habet satanæ et improborum ejus satellitum abominationes : qui cum vident Christi et ejus servorum erectas imagines, evertuntur, ingemiscunt et dolent, et adversus eos, qui hæc lubenter faciunt, strident

dentibus, et pulverem excitant calamitatum. His D encomiorum verbis excitans Tarasius, et in tabulis honorifice insculpens ab eis pro Christo suscepta certamina et pericula, eorum insistebat vestigiis, etiamsi manserit sine vibicibus, non autem eos a tergo sequebatur.

CAPUT X.

Comparatio S. Tarasii cum Apostolis et Patriarchis.

Videamus vero, an etiam contenderit cum iis qui erant in gratia. Nam cum Verbi discipuli, mentis in Magistrum immutabilitatem, per divinam ostenderent confessionem, ipse quoque eam servavit integram et inviolabilem a materno utero, et factis ipsum verum Deum prædicans, qui ex Maria in ultimis temporibus, et ex Patre ante secula est genitus, æqualem Patri, quod attinet ad ejusdem gloriæ virtutem Divinitatis. Sic cum Philippo et Thoma decretum protulit, Dominum et Deum Christum dicens, non palpatis, quæ clavis confixæ fuerant, manibus, neque quæsitis, quæ per lanceam factæ erant, punctionibus. Quamobrem beatum quoque finem aperte accepit per fidelem et ferventem confessionem. Sic E Zebedæi filium secutus est, qui appellatus fuit filius tonitru : propterea quod aperte meminit in principio Verbum esse, et apud Deum esse : et erudiens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quod Evangelistarum divinitus inspiratum instrumentum, ut quorum voce mundi salus resonet, in Ecclesiis, quæ erant ubique terrarum, coloribus expressum materialibus, convenienter divinæ et paternæ traditioni jusserit, ut mens compuncta per evangelicam sacramque effigiem et sanctitatem ad Deum, qui hæc eis inspiravit, multifariam honorem transmitteret, et efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreæ vero, qui fuit vocatus primus ex Apostolis, adeo fuit propinquus et conjunctus germano vitæ instituto, ut *a* habenar ejusdem pastoralis cathedræ, post tot secula, sed numero valde multiplicatæ acceperit, et ad metam cœlestis cursus gregem per virtutem deduxerit, et victoriæ eis caussa fuerit contra adversarios. Paulo autem fuit colligatus in eo, quod in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus inclusum intra decreta Ecclesiastica, sapienter efficit populum Deo acquisitum et regale sacerdotium. Petrum vero, F quod multorum patrum summus sit appellatus, et quod ei creditum fuerit ligare et solvere, quæcumque sunt vinculo digna et solutione, abunde expressit. Cum Præcursore convenienter quidem ei, qui ab ipso fuit prædictus, et dixit majorem Joanne non surrexisse inter natos mulierum, non audendum est eum in multis conferre, nisi solum in acri et præfracta libertate reprehendendi, zeloque qui reprimi non poterat, affirmandum est non procul abfuisse Tarasium.

Conferendus est cum SS. Apostolis,

Philippo et Thoma,

Joan. 20. 27

Marc 3. 17

Joanne Evang.

Joan 1. 1

Andrea,

Joan. 1. 40

Paulo,

Petro,

Joanne Baptista

Matth. 11. 11

45 Ut autem eum quoque videas merito sequi eos, qui floruerunt ante gratiam, hinc scies. Cum divinitus moto cœtu Prophetarum conspiravit divino spiritu inspiratus : quandoquidem illi quidem populo qui Duce Mose per mare rubrum nuper fuerat a dura servitute liberatus, et ab insano cultu idolorum admirabiliter transierat, post divinum illum Dei contemplatorem, salutares portus divinitus affluerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, et validis pietatis alligantes rudentibus, et citra errorem deducentes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam, quæ non secus ac cymba in mari agitabatur fluctibus, et veniebat in periculum, ne faceret jacturam eorum, quos vehebat, propterea quod deesset peritus gubernator, qui resisteret fluctibus, sanæ fidei clavo

cum SS. Prophetis,

A clavo regens, in portu collocat : et eos, qui erant in ea, conservatos, idolica et vana, quam in lingua habebant adversus sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisque et rectis circumvallavit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Davide concurrit in innocentia, et cum eo diligens decorem domus Domini, non dedit somnum oculis et palpebris dormitationem, et requiem temporibus, donec seipsum exemplar Domino et tabernaculum Deo Jacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, hæresim et ejus amatores tamquam veræ fornicationis introductores, et dogmatum adulterinorum genitores, confodit. Aaronis superavit sacerdotium. Non enim tintinnabula et mala punica, et lapides pectoris, et superhumeralis, neque mitra, et cidaris, et talaris, et auri lamina, hunc sicut illum amiciebant ritu Sacerdotis, neque sacrificium per sanguinem taurorum et hircorum, ejus et populi expiabat ignorantias : sed moderatus amictus cum spiritu paupertatis, eum reddebat splendidum, et legali holocausto erant sacratiora, quæ ab eo offerebantur : ut qui agnum, qui tollit mundi peccatum, Christum sacrificaret sacris invocationibus et fidelium distribueret manibus, et omnes adspergeret pretioso illo sanguine, quem ostendens, dabat ad B debitorum animæ solutionem.

Davide,
Phinees,
Aarone,

46 Mosem autem expressit in eo, quod esset mitis, et in nullum ostenderit vestigium odii et malevolentiæ, etiamsi furiosi et malevoli, Patris Tarasii dicendi libertatem, quæ ad insipientium spectabat correctionem, iram et odium esse male conjecerint. Gustavit Jobi tentationes, etiamsi non in rebus similibus. Cum Jacob ut gratiæ Israelita, et appellatus mens, quæ Deum videbat, simul purgatus sanctificatur anima et cogitatione. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiamsi non a patre, sed ipse cor suum in holocaustum offerens : cumque fuisset victima et sacrificans, in odorem suavitatis obtulit pulcherrimum Deo sacrificium. Cum Abraham, eo quod fuerit pater spiritalis multarum tribuum et populorum, et crediderit, et ei, qui eum fecerat, pure servierit, divinarum promissionum fructum est consecutus. Sed quid ejus virtutum transmitto mare Atlanticum? Imponamus ergo rebus conclusionem, et ex prœmio finem efficiamus, et ne promisso non stare arguamur, plus quam par sit, producentes orationem.

Mose,
Jobo,
Jacobo,
Isaaco,
Abrahamo,

S. Andreas Apost.

a *Ita apud Nicephorum S. Tarasii successorem in Catalogo Episcoporum Byzantii,* primus Andreas Apostolus præco Byzantii fuit Evangelii, extruxit ædem, in qua precibus piis imploraretur Deus, ultra regionem Argyropoli, et ordinavit Episcopum urbis illius Stachyn, cujus meminit Apostolus in epistola C ad Romanos, *cap.* 16. *v.* 9.

CAPUT XI.

S. Tarasii senectus, morbus, obitus, sepultura.

Post plurima enim certamina, et profundum doctrinæ infinitum, et vitæ honestæ puritatem, et veræ fidei confessionem, et ratione præditi gregis ad ea, quæ sunt præstantiora et divina, ejus monitis deductionem, et in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, et assiduam sanctis rebus datam operam, et in pastorali munere diuturnam moram (viginti enim et duos *a* annos pontificalem decoravit cathedram) ingruens morbus et valde gravem ei dolorem afferens, non persuasit, ut oblivisceretur perpetui et divini officii. Nam et morbo et senio laborans, nequaquam satiabatur sacrosancti mysterii celebratione : sed intenso ad Deum amore ardens, et morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram divinam, sancta peragebat. O fidem et sapientem in rebus divinis diligentiam! o interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, ut cum rerum

a
Morbo et senio gravatus,
non cessat offerre sacrificium

divinarum eum cepisset satietas, mysteria divina D interrumperet, sed laboribus corroboratus, et cum Paulo clamans : Cum infirmor, tunc potens sum ; acriter vacabat divino cultui.

AUCTORE IGNATIO EP.
2 Cor. 12. 10

48 Invaluit ergo morbus, et eum de cetero cessare faciens a divinorum operatione, ei paravit lectum infirmitatis, quod utinam non fecisset ante oculos eorum, qui eum numquam in lecto conspexerant. Tunc tunc fit miraculum novum et terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione implevit et timore, videntes eum veluti in ecstasi, et luctantem cum adversariis, qui non cadunt sub adspectum. Non enim adversus carnem et sanguinem erat ei certamen : sed adversus principatus, adversus potestates, adversus spiritalia nequitiæ. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, et actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita caussam suam agebat. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, et rationem reddere exactionis, erat vero justum judicium superni auxilii omnem vitæ maculam eluere, et nullum illinc ferre delictum : appellari autem lucis participem, et simul obire cœlestibus materiæ expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam iis, qui audiebant, sensa aperte explicantem, verbis resistebat, et E prompta dabat responsa ad ea, quæ objiciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant. O nulli culpæ affinem cum Deo conjunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parva in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere : sed eos redegit ad omnem consilii inopiam, per generalem et terribilem inficiationem, ut nec in eum quidem possent ullam caussam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro, et manu, et nutu eos evertebat, et non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, et eos cum ira repellere, donec sensus cœperunt connivere.

moribundus luctatur cum dæmonibus
Ephes. 6. 12

49 Tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia, et clamante, Inclina Domine et exaudi me, ipse pelliceum hunc exuit amictum : et relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria cœlestium, et habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hic est, improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, erubescebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. *b* Mortuus tamen est, existimo autem simul quoque cum eo virtutes F esse mortuas, nisi forte fallor, insigni audacia magnum quid et terribile eloquens.

Migrat e vita,
b

50 Universa vero civitas, inconsolabili luctu et lacrymis eum non cessabat deflere, tamquam suum Patronum et defensorem. Qui autem fideliter tunc sceptra administrabat, (is vero erat *c* Nicephorus) non cessabat dolore cruciari. Procidens enim supra pectus gloriosi corporis, et ipsum tegens purpura, funebrem faciebat lamentationem, eum vocans Pastorem, Patrem, imperii Adjutorem, Luciferum, qui numquam occidit, reip. Ducem ad ea, quæ sunt meliora, et divinum Magistrum, exercitus inexpugnabile propugnaculum, inimicorum sua ad Deum intercessione strenuum Profligatorem. Quid denique non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans Pastoris jacturam? Quæ autem in potestatibus et honoribus maximum splendorem obtinebat, Patris, tanquam qui contineri posset, cupiens prohibere decessum, lacrymis fœdata, acerbeque eum revocans et amplectens, et tamquam quæ multorum bonorum pateretur amissionem, perinde atque rivis, rigabatur lacrymis.

cum magno luctu Nicephori Imperatoris.
c

51 Ecclesiæ

A 51 Ecclesiæ autem lætitia deflebat utilissimum suum Procuratorem, Agricolam, Plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conservarat sacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis a divinis atriis absterserat, qui pro veritate sermones, tamquam pretiosos lapides, in Ecclesiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antistes, qui ad manuum impositionem donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum esse ostenderat, qui erat Apostolorum successor in virtute, qui considebat et conversabatur cum Patriarchis et Patribus, qui cum electis consentiebat Synodis, qui omnia factus est omnibus, ut aliquos omnino salvos faceret, convenienter magno et divino Apostolo. Monachorum autem cœtus religiosissimus, in eum, ut probum suum excitatorem, et summum ducem ad abstinentiam, ostendens tristitiam, et hymnos contexens lacrymis, prosequebatur ad patres, qui prius refulserant in exercitatione patrem, qui erat continentiæ propugnaculum inexpugnabile. Qui erant egeni, suum suppeditatorem : qui orbi, oculum : qui claudi, pedem : qui nudi, vestem : qui hospitis, exceptorem : qui in vinculis, visitationem : viduæ, defensorem : orB phani, adjutorem. Omnis conditio et omnis ætas confluebat instar fluminis, lectum tangens, et sacro illo spectaculo frui pie contendens. Et nisi Imperator populi tumultum et impetum militari manu cito repressisset, multi venissent in mortis periculum, dum trudunt et vicissim truduntur, et laudabile ostendunt desiderium in eum, qui desiderabatur.

AUCTORE ORATIO ET Cleri Constantinopolitani,

1 Cor. 9

monachorum,

pauperum :

52 Sepelitur ergo gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus, qui lembis et lintribus latum mare terram solidam effecerant, dum transirent ad monasterium ab eo ædificatum in Bosporo Byzantino, in venerando templo omnium Martyrum, qui pro Christo sanguinem effuderunt, cum mensis Februarius *d* quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit, est enim omni tempore excelsior. Natura enim virtutis non sustinet oblivionem : non tabe enim invidiæ hebetatur : sui enim memoriam facit immortalem nostris animis, et non sinit dispergi et tegi silentio.

sepelitur in monasterio Bosphori Thracii, in templo omnium Martyrum. *d*

a *Non completos, ut supra dictum.* — b *Mortuus est anno 806.* — c *Irene fortunis omnibus exuta imperium adeptus est anno 802, Octob. Indict. 11.* — d *Is dies eo anno incidit in feriam quartam Cinerum*

C

CAPUT XII.

Miracula ad sepulchrum S. Tarasii patrata.

Tempus est autem, vobis, qui estis virtutis studiosi, exponendi res a Patre præclare gestas in sepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non est enim illius monumentum : sed est ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, et liberantur ab iis, quæ ipsos vexabant, affectionibus. O miraculum! etiam postquam hinc excessit, eorum, qui hic sunt, curam gerit, et ab iis, qui quærunt, invenitur, et iis, qui pulsant, aperit ostium medicantis suæ visitationis. A diuturno enim sanguinis profluvio graviter quondam agitatæ quædam mulierculæ, et magnos subeuntes fluctus et tempestates, cum in medicamenta maximam partem suarum facultatum consumpsissent, et non potuissent invenire mali tranquillitatem, Evangelicam illam profluvio sanguinis laborantem imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monasterium, cum id inclytus Pater olim constituisset) muliebri astu optime usæ, virili veste tegentes pudorem fœmineum, et præ se ferentes speciem eunuchorum clam confugiunt ad egregii hujus gubernatoris capsam, quæ nullis agitatur fluctibus : et cum lampade quæ in ea lucet, oleum hausissent, citissime appellunt in portum curationis. Quin etiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cæcutiebat, cum fuisset prope divinam thecam, et salutaris unctionis auxilio esset usus, lemam non ita multo post eluit, et a Deo visum aperte recepit. Alterius quoque manus, quæ allatrabat corpori, et longo tempore manserat in assiduo motu operatione mali dæmonis, sola invocatione sacrosancti corporis, et unctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamsi procul abesset, repressa est manus ab illa rabie, et reddita fuit sana sicut altera.

Claret miraculis :

Marc. 5 oleo lampadis tolluntur dysenteria,

D

oculorum lema,

diabolica agitatio manus :

54 Multis quoque aliis, qui vexabantur a malis spiritibus, inventus fuit pater medicus. Et dæmonum quidem expulit operationes : eos autem, qui tormenta sustinebant, allevavit voluntate et ope Omnipotentis. Quin etiam quosdam, qui ab adversa potestate spectris fuerant obstupefacti, et qui surdos et mutos eos reddebat, torporem sustinuerant et deinde ad divini viri sepulcrum fide manserant, per utilem et salutarem lucentis olei unctionem, Deus visitavit, et liberatis a spectri vertigine, dedit ut audita rursus et lingua sane agerent, quæ ad ea pertinent. Quin etiam quæ ab inflammatione graviter cruciabantur, et laborantibus dolores afferebant intolerabiles, divina invocatione olei thecæ, quod purgat ac mundat, assecuta sunt doloris relaxationem. E

liberantur obsessi, etiam muti et surdi facti :

55 Jam vero etiam adversus hæreticos, postquam hinc excessisset, divinum zelum ardenter ostendit. *a* Leo enim adhuc imperatoriæ gloriæ sceptra administrans, et *b* Iconomachorum hæresim nefarie amplectens, cum ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus, ut ipse adhuc superstes sua voce declaravit, *c* vidit B. Tarasium in somnis ad eum accedere, et cum gravi ira jubere cuidam, *d* Michaeli nomine, ut ensem in eum adigeret. Ille vero jussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in somnis ipsum sauciaverat, Michaelem omnino conans invenire in Sancti monasterio. Quamobrem cum quosdam ex iis, qui in ipso erant, monachis ad se jussisset adduci, carceribus et tormentis eos subjecit, nocturnum ejus interfectorem per eos sibi esse indicandum fremens, quem etiam, ut eversorem imperii esse extrema passurum. Hoc enim ei persuasit vel invito, quod factum erat, narrare monachis : a quibus cum nos quoque miraculum, tamquam maturum fructum decerpserimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lætitiæ. Non enim præterierat tempus sex dierum, cum Michael suscepit sceptra imperii, et eum interficit. Ita Deus etiam post mortem clarificat suos famulos, et eos delet, qui nolunt ipsum pie colere. F

S. Tarasius visus Leoni Armeno in suam cædem immittere Michaelem Balbum.

a

b

c

d

56 Sed me tempus deficiet narrantem præclari et divini Patris magna miracula, quæ tamquam in prato rosæ, ubique nascuntur, et hortantur, ut feramur ad uniuscujusque electionem. Nos autem cum non habeamus linguam, quæ possit metiri ac referre, quæcumque a Beato facta sunt miracula, hactenus cœptum orationis cursum perficientes, malumus ad silentium transire, statuentes a periculo remotam requiem plus lucri afferre, quam si vincamur cum periculo. Prompti enim et alacris animi insatiabilitas sæpe arrogantiam solet conciliare. Tu vero veneranda basis sacerdotii, ne meæ temeritatis reprehendas vomitum, qui audacissime, sed rudi et incondito sermone, tam magnas referam narrationes : sed intensam meam benevolentiam ac fidem tamquam parvum munus oblatum reputans, concede verbis locum, ut acquiescant et quiescant. Non enim obliviscar utilitatis tuæ in me doctrinæ, nec ferventis mei in te ministerii mediocritatis : cum illius quidem deliciis me expleverim in flore juventutis, et a te fuerim initiatus in iis, quæ sunt optima et præstantissima ex trimetris

Auctor hujus Vitæ a S. Tarasio in poeticis exercitatus.

A trimetris, tetrametris, trochaicis, et anapæsticis ac heroicis : hoc autem obierim in sacris quæ a te concinne quotidie habitæ sunt, orationibus, ad animarum ædificationem, et augmentum universæ venerandæ Ecclesiæ : quas celeri calamo et atramento notis excipiens, et optimis tradens scriptoribus studium adhibui, ut artificiose referrentur in codicem. Sunt eæ vero ejusmodi, ut per eas omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides : publica autem notetur ignominia somnium hæreticorum. Si enim tui obliviscar, excidam a Dei memoria : et nisi tui meminero, lapidibus projiciar in profundum : et lingua, ut dicit divinus Psalmographus, adhæreat faucibus, hoc est enim mihi omnium debitorum pretiosissimum, tui semper habere in corde monumentum.

conciones ejus in codicem retulit.

Ps. 136, 6

57 Decetero autem æquum est, ut ad te convertamus orationem, o Dei serve, quicumque es, qui me nolentem incitasti ad hoc certamen, et coegisti aggredi ea, quæ vires superant. Tibi mea accepta sit obedientia, et meæ orationis adspiciens humilitatem et inornatam dictionem, ne me accuses negligentiæ. Non enim divino Patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus prope accedere ad dignitatem harum, quæ prope sunt, virtutum. Res enim omnem B dicendi facultatem superant, adeo ut omnes laudatores ex æquo non assequantur oratione eum, qui ipsi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longissime absum ab eo laudando pro meritis, propono D promptam et alacrem voluntatem, ut accipiatur, ut qui et laborem dicendi inopia, senioque et morbo frangar. Tu vero mercedem ac remunerationem a Deo acceperis, intercessorem, defensorem et propugnatorem, et tuæ spei adimpletorem, quem ex Deo dilexisti, habens Tarasium. Qui et suis ad Deum intercessionibus affatim et secure præbeat, quæ sunt usui ad hanc caducam vitam, et præstet, ut tuæ vitæ ita illic reddas rationem, ut reus non peragaris. Quod tecum detur omnibus consequi, qui pure ac sincere in Deum speraverunt, ejus gratia et copiosis miserationibus, intercedente intemerata et casta Dei genitrice et cœlestibus et omnibus Sanctis, Amen.

Etiam obedientia adactus scripsit.

AUCTORIS ORATIO EP.

agnoscit S. Tarasium intercessorem defensorem, propugnatorem.

— a *Nicephoro Imperatore anno* 811, *Julii* 25 *Indict.* 4 *extincto, post regimen Stauracii paucorum mensium, successit Michael Curopalates,* 2 *Octob. Imperator salutatus, quo Imperium relinquente capessivit Leo Armenus anno* 813 *Ind.* 6 *feria* 2, *die* 11 *Julii.* — b *S. Nicephoro Patriarcha pulso, Constantinopolitanum creavit Antistitem Theodotum, quo usus hortatore in sacras imagines et monachos atrociter bacchatus est.* — c *Cedrenus :* Perturbabat et alia haud modice visio. Tarasium Patriarcham nobilem illum jamdudum mortuum, Michaelem quemdam nominatim exhortari, ut in Leonem impetum faceret, letalique ictu sterneret. *Zonaras.* Est et Divus Tarasius, ex hac ærumnosa vita nuper translatus, cuidam in somnis visus, qui Michaelem quemdam inclamaret, cumque ad invadendum et occidendum Leonem hortaretur. — d *Michael Balbus, quem læsæ majestatis reum in carcere detinebat Leo Armenus, ipsum nocte Natalis Domini inter sacra ipsa trucidavit anno Christi* 820. E

Apparitio S. Tarasii.

DE S. GERLANDO

EPISCOPO AGRIGENTINO IN SICILIA,

Commentarius historicus.

ANIMADV. Par. 60

G. H.

§ I. *S. Gerlandi vita ante Episcopatum : hic ei collatus et stabilitus.*

AN. CIƆCI. XXV FEB.

Agrigenti in Sicilia,

Agrigentum insulæ urbs ad mare Libycum, e regione Africæ, antiquo splendore a plerisque scriptoribus celebrata, priscis Græcis Ἀκράγας *et* Ἀκραγαντίνων ἐμπόριον *dicta : eam incoluisse octoginta hominum millia tradit lib.* 8 *Diogenes Laertius, exponens Empedoclis de Agrigento carmen : hoc autem tempore civium in ea numerari supra octo millia tradit Rocchus Pirrus in Sicilia sacra, notitia* 3, *qua de hac Ecclesia Agrigentina agit : quam incolæ volunt a S. Petro Apostolo illic fundatam, ejusque S. Libertinum primum fuisse constitutum Episcopum, postea circa annum Christi* XC *martyrio coronatum in Novembris. Quod primis seculis ibidem extitit templum Cathedrale, ab eodem Libertino, ejusque successoribus Deiparæ Virgini Mariæ sacratum; post exactos Saracenos a S. Gerlando primo Agrigentinis dato Episcopo, dicatum est S. Jacobo Apostolo Ecclesiæ Agrigentinæ Patrono, postmodum ob reliquias S. Gerlandi, et plurima ejus ope facta miracula, ejusdem nomine nuncupatum.*

templum Cathedrale dicatum est S. Gerlando :

C

2 *Fuit* S. Gerlandus genere Allobrox, in Bisuntino oppido Burgundiæ claris natalibus ortus. *Ita Pirrus, ratus Vesontionem Sequanorum metropolim, in Allobrogibus esse. Hinc Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc cum elogio exornat.* Eodem die XXV *Februarii* in Burgundia commemoratio S. Gerlandi, provinciæ hujus alumni, eximii Confessoris, qui litterarum gloria præstans, at magis religione insignis, amplexandæ solitariæ vitæ desiderio, Siciliæ insulæ intimos petens recessus, magnæ virtutis et sanctitatis exercitia percoluit : at cum vitæ purissimæ suaves odores undique efflaret, e cella ad solium Pontificale raptus, Agrigentinus illic Episcopus creatus est : susceptamque Ecclesiam cœlestis conversationis exemplis cum aliquandiu illustrasset, per pastoralis vigilantiæ bene exactos gradus ad æternæ gloriæ palatium conscendit. *Hæc Saussaius : quæ forsan excerpta sunt ex Breviaro Gallicano : cujus, ut infra dicetur, etiam partem describit Pirrus, qui de vita ejus ante susceptum Episcopatum illa solum habet :* Northmannorum Principum Roberti et Rogerii consanguineus fuit : ab iis ob virtutum merita, sapientiæ laudes, religionis excellentiam atque generis nobilitatem in Siciliam accersitus, Sacellanus major primum (quo titulo sic ille se vocat, subscribens in erectione Ecclesiæ Catanensis) mox a Clero populoque Militensis urbis Calabriæ Primicerius scholæ Cantor cathedralis illius Ecclesiæ diligitur. Sed depravatos Militensium mores vitæque licentiam fastidiens ad suos in Burgundiam redit. *Hæc Pirrus. De propinquitate S. Gerlandi cum Principibus Roberto et Rogerio nulla extat mentio in ipsius Rogerii diplomate de privilegiis Ecclesiæ Agrigentinæ ejusque Episcopo* F *Gerlando concessis. Qui vero subscribit erectioni Ecclesiæ Catanensis* in eadem Notitia fol. 16 *(uti hic margini adscribit Pirrus) non* Gerlandus *est, sed* Geroldus : *cujus hæc illic subscriptio habetur :* Ego Geroldus Capellanus Domini Rogerii Comitis similiter : *Est autem Miletum seu Melitum, ulterioris Calabriæ urbs, Sede Episcopali decorata a Gregorio* VII *Pontifice Romano, Salerni in Campania anno* CIƆLXXXV *vita functo. In hac Melitensi urbe anno* CIƆCI *mortuum esse Rogerium Comitem, qui cum fratre suo Roberto Duce Siciliam pulsis Saracenis liberavit, tradunt Fazellus lib.* 7 *Rerum Sicularum, decadis posterioris cap.* 1, *Pirrus, alibique.*

fuit is ortu Burgundus,

vir doctus et pius

an Rogerii Comitis sacellanus ?

Cantor Melitensis in Calabria :

3 *De Agrigento recepto et Sede Episcopali restituta ista scribit loco indicato Fazellus :* Anno salutis CIƆLXXXVI Kalendis Aprilis magno cum exercitu Agrigentum obsidet Rogerius, tandemque VI Kalendas Augusti per deditionem et urbem et uxorem Tamicti Saraceni, qui Agrigento et Ennæ urbibus imperitabat, eorumque filios accepit. Potitus Agrigento arcem et urbem præsidiis munit... Ennam urbem dura oppugnatione cinxit, cepitque... His feliciter gestis

Agrigenti, ejectis an. 1086 Saracenis,

auctore ignatio. (sic: AUCTORE IGNATIO ET.)

A gestis, omni jam Sicilia (præter Neetum et Buteram) potitus, sacris aliquamdiu templis, Episcopatibus atque Abbatiis in plerisque civitatibus Deo dicandis operam dedit. Agrigenti quidem cathedrale templum ditissime locupletatum fundavit erexitque : cui Gerlandum Allobrogensem genere, virum pium, primum Episcopum præfecit : in Catana Angerium, in Syracusis Stephanum, in Messana Robertum ex Troyna translatum, in Mazara Stephanum Rotomagensem, atque alios alibi pro conditione locorum atque virorum Abbates Episcoposque constituit. Anno deinde salutis CIↃLXXXIX ad Buteræ expugnationem se composuit. *Hæc Fazellus : ex cujus sententia ante illum annum Gerlandus aliique Episcopi constituti videntur.* Cum vero, *ut scribit Pirrus*, Rogerius Comes ad collapsos Siciliæ præsulatus erigendos animum adjecisset, Gerlando scripsit, ut ad se remearet, eumque ad administrandam Ecclesiam Agrigentinam destinavit. *Eumdem Pirrus ab Urbano* II *Pontifice consecratum Episcopum colligit ex Pontificio diplomate. Est autem Urbanus* II *in Pontificem Romanum electus* III *Idus Martii anni* CIↃLXXXVIII, *quo etiam anno potest S. Gerlandus fuisse consecratus.*

Episcopus constituitur an. 1088,

ab Urbano II *consecratus :*

4 *Ne autem lites subsecuturis temporibus intenderentur, ob diœcesis suæ terminos, et possessiones* B *liberaliter Sedi Episcopali assignatas, procuravit fundationem Ecclesiæ Agrigentinæ privilegio Rogerii Comitis stabiliri, et diplomate Pontificio confirmari. Privilegium Rogerii editum est a Fazello decade* 1 *lib.* 6 *cap.* 1 *et denuo collatum cum autographo MS. Ecclesiæ Agrigentinæ, vulgatumque a Pirro, quod subjicio :* Ego Rogerius Calabriæ Comes et Siciliæ, divino munitus præsidio, supernæ gratiæ gladio cinctus, galea et scuto bonæ et laudabilis intentionis adornatus, Siciliam petii contra nefandam Saracenorum feritatem pugnaturus, quos, septiformis Dei conciliante gratia et cooperante, imo efficiente omnia Divina misericordia, expugnavi, et expugnans illorum superbiam, et virorum contra nostram fidem instantem audaciam minoravi, et, ut verius loquar, ad nihilum redegi. Quis enim visa castellorum et civitatum eorum ampla et diffusa ruina, et palatiorum suorum studio mirabili compositorum ingenti destructione percognita Saracenorum, quorum usibus superfluis hæc deserviebant, * incommoditates non attendat esse multiplices, miserias magnas et detrimenta innumerabilia? Horum igitur contra Christicolas vehementi insania et potentia annihilata, et tota Sicilia mihi et meis imperatibus obediente per omnia, ego Rogerius prædictus Comes anno CIↃXCIII ab Incarnatione Do- C mini nostri Jesu Christi, Urbano II Apostolicæ Sedis præsidente, Rogerio Duce Calabriæ et Ducatus Apuliæ regnante, in conquistu Siciliæ Episcopales Ecclesias ordinavi. Quarum una est Agrigentina Ecclesia, cujus Episcopus vocatur Gerlandus. Cui in Parochiam assigno, quidquid infra fines subscriptos continetur, cum omnibus juribus decimarum et aliorum jurium parochialium tam civitatis Agrigentinæ quam diœcesis, videlicet a loco, ubi oritur flumen subtus Corilionem usque desuper petram de Zaneth, et inde tenditur per divisiones Jatinæ et Cephalæ et deinde ad divisiones Biccari : inde vero usque ad flumen Salsum, quod est divisio Panormi et Thermarum, et ab ore hujus fluminis ubi cadit in mare. Et protenditur hæc Parochia juxta mare usque ad flumen Tortum, et sub hoc et ab inde ubi oritur, tenditur ad Pyra subtus Petram Eliæ, atque inde ad altum montem qui est supra Pyra, inde autem ad flumen Salsum, ubi jungitur cum flumine Petræ Eliæ, et ex hoc flumine, sicut ipsum descendit ad Lympiadum, qui locus dividit Agrigentum et Buteriam, atque inde per maritimam usque ad flumen de Bilichi, quod est divisio Mazariæ, et adhuc tenditur, sicut

Impetrato diplomate Rogerii Comitis,

* *Fazel.* non consideret magnas dejectiones per me factas, humanasque eorum clades ?

limites Episcopatus an. 1093 assignati.

hoc flumen currit usque subtus Corilionem, ubi incipit divisio, exceptis Biccaro, Corilione et Thermis. D In proprietate autem Domini Gerlandi Episcopi et aliorum post eum Episcoporum est Casale Cathal, cum centum villanis, in quo frumenta concedo sibi singulis septimanis. Horum vero omnium si aliquis aliqua prædictæ Ecclesiæ et Episcopo suo abstulerit vel injuste damnaverit, qualiscumque persona fuerit, anathemate damnetur. *Hæc Rogerius, in cujus sigillo ista leguntur :* Jesus Christus vincit. Deus adjuvet servum suum Rogerium Comitem.

et possessiones stabiliuntur :

5 *Qui indicatur* Rogerius Dux Calabriæ et Apuliæ, *hujus Rogerii nepos est ex fratre Roberto, qui anno* CIↃLXXXV, *aut forsan citius, mortuo successerat. Pirrus ob hoc privilegium suspicatur* S. Gerlandum anno salutis CIↃXCIII in Cathedra Agrigentina sedere cœpisse. *Verum eo anno Episcopis jam ante constitutis limites diœceseos præscripti fuere. Simile privilegium Catanensi Ecclesiæ ejusque Episcopo Ansgerio datum est* VI Kalend. Maii Indictione XV anno Dominicæ Incarnationis CIↃXCI, *in quem convenit Indictio* XIV, *quæ forsan substituenda, aut annus sequens* CIↃXCII. *In hoc diplomate asserit se* per diversa loca Siciliæ idonea ecclesias ædificasse, et jussu Summi Pontificis Episcopos collocasse, ipso eodemque Romanæ Sedis E Apostolico et laudante et concedente, et ipsos Episcopos consecrante. *Pirrus hoc diplomate pag.* 10 *relato, annotat ante Ansgerium Episcopum Catanensem fuisse constitutos* Robertum Troinensem anno circiter CIↃLXXXI, Gerlandum Agrigentinum et Stephanum Mazarensem anno CIↃXCI, *ubi a priore sua sententia, qua S. Gerlandum anno* CIↃXCIII *edere cœpisse dixerat, discedit, motus epistola seu diplomate Roberti Episcopi Messanensis et Troinensis, missa anno* CIↃXCIV *Ambrosio Liparensi et Pactensi Abbati, et notitia 4 Ecclesiæ Pactensis pag.* 386 *relato, in quo Episcopatuum erectorum hic ordo servatus indicatur :* Primum, *inquit*, Traginensem Ecclesiam, in qua Dominum et venerabilem Robertum primum constituit Episcopum, deinde Agrigentinam et Mazariensem, sequenter autem Catanensem, ac ultimo Syracusanam constituit Ecclesiam et Episcopum : *qui fuit* Rogerius Northmannus, *cui ejusque successoribus* eam Ecclesiam regendam, disponendam et propagandam *concessit et confirmavit Urbanus* II *auctoritate privilegii signati anno Pontificatus* VI, *Dominicæ Incarnationis* CIↃXCIII *Kalendis Decembris Indict* 11, *quæ perperam* XV *traditur apud Pirrum pag.* 153. *Quo anno jam Rogerius poterat aliquot per annos Episcopus fuisse, quemadmodum pluribus annis S. Gerlandus suum admi-* F *nistrarat Episcopatum, cum idem Urbanus* II *ei et successoribus bona omnia a Comite Rogerio donata simili diplomate confirmaret, quod hic addo.*

non est Gerlandus anno 1093 consecratus Episcopus

neque an. 1091.

6 Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Gerlando Agrigentino Episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Omnipotentis Dei dispositione mutantur tempora, transferuntur regna : hinc est, quod magni nominis nationes dirutas et depressas, viles vero atque exiguas nonnumquam legimus exaltatas : hinc est, quod in quibusdam regionibus Christiani nominis potestatem Paganorum feritas occupavit : in quibusdam iterum Paganorum tyrannidem Christianæ potentiæ dignitas conculcavit. Sicut nostris temporibus, gloriosissimorum Principum Roberti Ducis et Rogerii Comitis fortitudine, supernæ dignationis miseratio omnem Saracenorum molestiam in Sicilia insula expugnavit, et antiquum Ecclesiæ sanctæ statum pro voluntatis suæ beneplacito recuperavit. Unde et ipsius ineffabili misericordiæ gratias agimus, et ipsius gratiam super illos egregios fratres, alterum jam defunctum, alterum ipso patrante superstitem imploramus, et ad Ecclesiarum, quæ in eadem

impetrat confirmationem divisionis Episcopatus et possessionum ab Urbano II

A eadem insula sunt, restitutionem, seu ordinationem, pro nostri officii debito anhelamus. Sicut igitur, annuente Deo, ceterarum jam parochias disposuimus; ita et Agrigentinæ diœcesis præsentis decreti auctoritate disponimus. Statuimus enim, frater Gerlande, quem omnipotens Dominus in ipsa Ecclesia nostra, tamquam B. Petri manibus, consecrare dignatus est, ut tibi deinceps tuisque legitimis successoribus episcopali jure regendum ac disponendum perpetuo maneat, quidquid infra fines subscriptos continetur, videlicet a loco, ubi oritur flumen subtus Cordionem... In proprietate autem tam tui, quam successorum tuorum jure, Casale Cathal cum centum villanis, sicut a supradicto filio Comite Rogerio traditum est, conserventur. Præterea quæcumque in posterum liberalitate Principum, vel oblatione fidelium, eadem Ecclesia Agrigentina juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et

an. 1099. illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eamdem Ecclesiam temere perturbare... Datum Barii per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis, VI Idus Octob. Indict. VIII, Incarnat. Domin. CIƆXCIX, Pontificatus Urbani II Pont. anno XI. *Hæc Urbanus* II, *cujus longam clau-*B *sulam omisimus, uti et terminos diœcesis Agrigentinæ verbis iisdem, quibus ante eos descripserat Rogerius Comes, relatis. Meminit etiam hujus Pontificii diplomatis Fazellus.*

§ II. *Reliqua S. Gerlandi in Episcopatu gesta: obitus, cultus sacer, reliquiæ, templum et sacellum ei dicatum.*

E *Gestis S. Gerlandi ista de extructo æde Cathedrali tradit Pirrus:* Pastorali sollicitudine, insigni pietate, atque admirabili caritate affectus Gerlandus, ad verticem urbis juxta munitissimum castellum, ne a Saracenis Agrigenti adhuc degentibus invaderentur sacra et Clerici, Episcopale palatium atque Cathedrale templum quadrato lapide ac nobili structura a fundamentis excitavit, illudque D. Mariæ (uti a D. Petro fuerat olim dicatum) et D. Jacobo Apostolo consecravit IV die Aprilis: illa sex annorum spatio opere complevit. *Idem Pirrus sub finem Notitiæ* 3 *pag.* 320 *scribit* templum D. Mariæ Dei genitrici sub Episcopo Libertino sacratum, post exactos Saracenos D. Jacobo dicatum.

Construit templum Cathedrale:

8 *Verbis Breviarii Gallicani ad diem* XXV *Februarii de S. Gerlando legi solitis ista addit Pirrus:* Erat sermone facundissimus, in statura magnus, in per-C sona pulcherrimus, in paupertate largus, in caritate splendidus, in donatione munificus, in morum honestate præclarus, nonnullos Judæorum de melioribus et sapientioribus ad fidem Christi convertit: quos ipse pius Pontifex de sacro fonte levavit. Cum duodecim annis magna religione præfuisset, et senex jam esset, Roma rediens, per Balneariam Calabriæ oppidum transivit: ibi Dragonem ejus loci Præpositum inveniens, cum columbina voce, uti erat assuetus, suppliciter rogavit, ut post decessum ejus pro eo oraret, et illum post se in episcopali Cathedra sessurum prophetico spiritu nuntiavit. Agrigentum reversus, post sex menses Deo animam reddidit die XXV Februarii: cujus corpus undique suavissimum odorem emittens, et Ecclesiæ illius Clerici et Coepiscopi in Sicilia constituti, in choro interdum deponentes, quarta die maximo cum honore et reverentia in sarcophago inter duas Tribunas illius ecclesiæ collocarunt. *Hæc e Breviario. Pirrus pag.* 318 *asserit* præcipuam templi Cathedralis partem appellari Tribunam.

convertit Judæos: *successorem suum prænuntiat:* *moritur 25 Februarii*

an. 1100, 9 *Vita functum* S. Gerlandum Episcopum tempore Comitis Rogerii anno CIↃC *tradit Octavius Cajetanus noster in Idea SS. Siculorum in Indice Chrono-* D *logico, numeratis scilicet* XII *annis Sedis ab anno* CIↃLXXXVIII *ad hunc* CIↃC. *At cum in dicto Breviario dicatur præter* XII *annos, quibus vixerat cum Roma rediret, post sex menses animam Deo reddidisse* XXV *Februarii, potius videtur obitus referendus in annum sequentem* CIↃCI, *quo etiam anno Comes Rogerius e vivis decessit. At Pirrus, quia arbitratur anno tantum* CIↃXCIII *Episcopum ordinatum, et ob verba dicti Breviarii annos* XII *sedisse,* ad annum, *inquit,* salutis CIↃCIV, triennio post Comitis mortem, Gerlandus (uti eruditissimus et nobilissimus Abbas Lafarina etiam habet) vitam protraxisse dicendus est: *imo si anni duodecim completi sumendi sint, iisque sex menses, uti jam ostendimus, addendi, non annus* CIↃCV, *sed potius sequens* CIↃCVI *statuendus: si, ut illi volunt, sedere solum cœpisset anno* CIↃXCIII, *quod minus probari ostendimus.*

AUCTORE G. H. *aut potius 1101.* *non 1104 aut seqq.*

10 *Die* XXV *Februarii sacram ejus memoriam celebrat in suo Martyrologio Maurolycus Abbas Messanensis his verbis:* In Sicilia S. Gerlandi ex Burgundia, Episcopi Agrigentinorum tempore Rogerii Comitis. *Eadem Galesinius tradit* ex Maurolyco, cui, *inquit,* de rebus Siculis valde assentimur. *Eadem habent Felicius, Molanus ad Usuardum, Ferrarius in* E *Catalogo generali. Octavius Cajetanus in Martyrologio Siculo his eum verbis proponit:* Agrigenti, S. Gerlandi Episcopi et Confessoris, Rogerio Comite. *Ferrarius in Catal. SS. Ital.* ex Lectionibus, quæ in ejus celebritate recitantur, *hoc elogium excerpsit:* Gerlandus Vesuntione in Burgundia natus, in Calabriam Brutiorum veniens, Mileti aliquamdiu moratus, Cantorum Primicerius creatur. Sed cum Clericorum mores depravatos ferre non posset, rediit in patriam. Cum autem Rogerius Comes Saracenos e Sicilia ejecisset, cui Gerlandi doctrina et vitæ probitas satis perspecta erat, illum in Siciliam accersit, Episcopumque Agrigenti nuper ex hostibus recepti circa annum salutis CIↃLXXXV ordinandum curat. Gerlandus etsi invitus ad hanc dignitatem assumptus est, divinæ tamen voluntati resistere noluit. Quare munus pastorale aggressus præcipuam pauperum, peregrinorum, viduarum et orphanorum curam suscepit. Plurimos Judæos et Saracenos, qui in ea urbe remanserant, tum publicis concionibus, tum privatis colloquiis ad Christum convertit. Tandem boni Pastoris officio perfunctus, in cœlos V Kalendas Martii ad præmium evolavit. *Hæc ibi non absque mendo anni* CIↃLXXXV, *quo non potuit Agrigentinus constitutus* F *fuisse Episcopus, si urbs Kalendis Aprilis anni sequentis cœpta obsideri, et* VI *Kalendas Augusti hosti erepta sit, ut supra ex Fazello diximus: imo necdum præerat Ecclesiæ Summus Pontifex Urbanus* II, *cujus manibus ordinatus dicitur. Elogium ex Saussaio supra dedimus.*

Inscriptus Martyrologiis

11 *Quo loco corpus S. Gerlandi ab initio conditum fuerit, non satis constat. In Breviario Gallicano dicitur inter duas Tribunas ecclesiæ majoris collocatum: sed post Translationem id factum. Pirrus pag.* 276 *de Episcopo Gentile agens, asserit* ab aliquibus tradi, *ab illo cum transferret,* inventum fuisse in inferiori parte templi. *At de translatione corporis pag.* 274 *ista scribit:* Fuit etenim Gerlandus multis miraculis ante et post mortem præclarus, et ad ejus sepulchrum confugientes a languoribus sanavit. Ab eo loco, ubi sacrum corpus Gerlandi situm erat, anno CIↃCLIX die XX Martii, Indict. VII, Gentilis Episcopus successor certior factus a quodam piissimo Sacerdote, qui ab eodem Divo Gerlando fuerat tertium monitus de corporis translatione, in templum maximum solemni ritu transtulit, atque in arca lignea inter duas Tribunas sanctissimi Sacramenti et Divæ Mariæ in sublimi loco erecta honorificentissime condidit. *Sedit Gentilis Episcopus ab anno* CIↃCLIV, *aut forsan præcedente, ad annum,*

miraculis claret: *corpus transfertur an 1157. 20 Martii:*

AUCTORE G. H.

A *annum* CIↃCCLXXI *aut sequentem. Idem* Gentilis, *teste etiam Pirro*, anno CIↃCCLXX facultatem fecit Ansaldo Regii palatii Panormitani Castellano, ut in agro Villæ novæ monasterium S. Trinitatis construeret, et templum S. Georgii Martyris reædificaret, utque in loco, qui dicitur Reffeses in honorem S. Mariæ aliud exædificare posset : dummodo Abbas seu Prior obedientiam Ecclesiæ Agrigentinæ præstet, eamque ter in anno, in Assumptione B. Mariæ, in festo S. Jacobi et in Translatione S. Gerlandi visitet. *At* Raynaldus *Episcopus Agrigentinus* anno CIↃCCLXI, mense Junio, Indict. IV *memoratam* ecclesiam S. Mariæ de Refesio juris suæ Ecclesiæ, cum omnibus juribus suis ad emphyteosim concessit Presbytero Matthæo Panormitano Canonico, et Magistro Guidoni Clerico aliisque viginti monachis, ut sub regula S. Benedicti ibi degerent his conditionibus, ut quolibet anno in festo S. Gerlandis Patroni unciam unam auri pro censu solverent, et quod Abbas vel Prior teneatur per se vel per alium Cathedralem ecclesiam Agrigentinam in Translatione B. Gerlandi visitare. *Ita verbis donationis ex tabulis Agrigentinis desumptæ Pirrus pag.* 288. *Eodem modo* Urso Episcopus Agrigentinus anno CIↃCCXIX cessit Peregrino Priori S. Mariæ de Adriano ejusque Congregationi monasterium, quod

dies Translationis celebratur,

B clade bellorum in insula Vestica destructum erat, item ecclesiam S. Nicolai, quæ est extra civitatem Agrigentum in urbe veteri cum terris, vel ecclesiam S. Blasii in Camarata, dummodo ipse et successores sibi et successoribus suis obedientiam præstent, ter singulis annis in die Assumptionis B. Mariæ, in Dedicatione ecclesiæ et Translatione B. Gerlandi veniant, solvantque nomine census tres rotulos ceræ. *Ita ex tabulis Agrigentinis Pirrus pag.* 285. *Translationis S. Gerlandi memoria inscripta est ad* XX *Martii eisdem tabulis Agrigentinis et Martyrologio Siculo Octavii Cajetani his verbis :* Agrigenti translatio S. Gerlandi Episcopi et Confessoris. *Eadem leguntur in Ferrarii Catalogo novo.*

inscriptus Martyrologiis.

12 *Crescente in dies erga S. Gerlandum populi veneratione, ipsum templum cathedrale a Gerlando nomen acceptt, quod Pirrus pag.* 320 *factum asserit* anno D CIↃCCCV, *quando illi :* templum IX Novembris dicatum est. *At pag.* 291 *ista refert :* Anno CIↃCCCV, IX Novembris, IV Indict. altare B. Virgini dicatum a B. Gerlando, in Cathedrali templo consecravit Bertuldus Episcopus : ubi sanctorum Apostolorum Jacobi Bartholomæi, Andreæ, et Vincentii Martyris, Gregorii Confessoris et Pontificis et Gerlandi reliquias solenni ritu inclusit, eumque diem consecrationis sacrum fecit. *Fuit hic Gregorius, Agrigentinorum II Episcopus, cujus brachium thecis argenteis inclusum asservatur : colitur* XXII *Junii. At præcipua veneratione honorant cives corpus S. Gerlandi, ejusque intercessione, teste eodem Pirro,* signa divinæ virtutis quotidie experiuntur. *Fazellus etiam dec.* 1 *lib.* 6 *cap.* 1, Nobilitatur, *inquit*, hodie Agrigentum æde Cathedrali quadrato lapide structa, ac sepulchro D. Gerlandi, primi post exactos Saracenos Agrigentinorum Episcopi, miraculis conspicui. *Anno* XXVII *hujus* XVII *seculi Agrigentinæ Ecclesiæ consecratus est Episcopus* Franciscus Trahinæ, *qui* cathedrale templum exornavit, præcipuam ejus partem, quam Tribunam appellant, perfecit, tribusque auxit magnificis sacellis, quorum unum sanctissimo Christi corpori, alterum D. Gerlando Patrono, extructa ac E dedicata, tribus etiam institutis in perpetuum Sacellanis quotidie sacra facturis locupletissime fundavit dotavit exornavitque. Tertium S. Francisco dicatum. *Ita Pirrus pag.* 318. *At pag.* 274 *hæc de cultu ejusdem S. Gerlandi repetit :* Agrigenti in Sancti honorem bis in anno solennitatem indicunt, die obitus XXV Februarii, quando etiam brachium thecis argenteis inclusum, et baculum pastorale videnda proponuntur, et XX Martii in memoriam Translationis corporis : sed die Dominica in Albis solenniori omnium Religiosorum processione per urbem sacrum corpus circumducitur, ac per dies XV publicæ nundinæ instituuntur. *Demum addit Pirrus* particulas reliquiarum S. Gerlandi Panormi in æde maxima et sacello regio asservari.

templum Cathedrale consecratur ad honorem ejus an. 1305 :

sacellum an. 1267 erigitur :

reliquiæ ejus ostenduntur,

circumferuntur :

sunt aliquæ Panormi.

B. ROBERTI DE ARBRISSELLO

FUNDATORIS ORDINIS FONTIS-EBRALDI,

Prævio commentario discussa Vita.

J. B.

C §1. *Ordinis Fontis-Ebraldi a B. Roberto instituti primarium monasterium, nomen, sanctitas.*

AN. CIↃCXVII XXV FEB.

Fons-Ebraldi *nobile est feminarum in Gallia monasterium, unde originem ac nomen traxit celeberrimus Ordo, quem in monachos monachasque distinctum, sed diversa incolentes cœnobia, Abbatissa Fontis-Ebraldi, tamquam Generalis Antistita, moderatur. Varie a scriptoribus nomen expressum ; usitatius* Fons Ebraldi, *sive* Euraldi, *Gallice* Font Evrauld, *appellatur. Alii* Fontem Everardi *vocant, Willelmus Neubrigensis lib.* 1 *cap.* 15 Ebrandi : *Joannes Rex Angliæ in diplomate, quod datum die* XXX *Augusti, anno* I *regni ipsius, qui erat Christi* CIↃCXCIX, *in Monastico Anglicano pag.* 193 *extat nunc* Fontem Ebraldi, *nunc* Ebrardi *nuncupat : Rogerius Hovedenus parte posteriori Annal. ad annum* 1177 Frunt Everout : *Joannes Bromton Abbas Jornalensis in Chronico ad eumdem annum* Ebrardi *et* Embraldi : *alii aliter.*

Monasterii Fontis-Ebraldi nomen,

2 *Factum autem monasterio nomen a fonte loci, in quo situm. De eo ista Baronius tom.* 12 *Annal. ad ann.* 1117 *ex vulgari fama :* Ferunt, *inquit*, Ebraldum quemdam juvenem, genere nobilem, sed moribus corruptis, magna sicariorum manu stipatum, adjacentes vias regias latrociniis olim infestasse, silvasque tunc temporis frequentes insedisse, quarum F hodieque reliquiæ manent non parvæ. Posthæc Theologum quemdam Parisiensem, eximiæ doctrinæ virum divinique verbi concionatorem insignem, Robertum de Abruscellis nomine, eo adventasse, sanctisque exhortationibus suis non modo juvenem illum, ut mores vitamque mutaret, impulisse; sed multos præterea omnium generum homines ad despiciendam seculi vanitatem, austeriorisque vitæ leges subeundas, permovisse : ad quorum habitationem distincta iisdem in septis monasteria condidit, sua seorsim viris, Virginibus, ægrotis, et mulieribus reliquis ædificando; universæ porro congregationi Abbatissam præposuisse etc. *Ista Baronius : quæ totidem verbis, eo tamen minime citato, descripsit Miræus lib.* 2 *Origin. monasticar. cap.* 10. *Eademque multo prolixius narrat in commentario de Trecensium sanctitate ad an.* 1106 *num.* 8 *et seqq. Gerrosius, et veram historiam esse affirmat. Cui vero ea probari queant, contrarium attestante Baldrico Dolensi Episcopo, antea Abbate Burguliensis cœnobii, leucis pauculis a Fonte Ebraldi distantis,*

non ab Ebraldo prædone circa an. 1100 converso,

A *tantis, et quidem B. Roberti æquali? Nam is num.* 16 *ita scribit :* Locus erat incultus et squalidus, spinetis obsitus et vepribus, ab antiquo Fons Evraldi nuncupatus, ab hominum cohabitatione sequestratus : a Condatensi autem cella quasi duobus distabat milliariis, diœcesi adjacens Pictavensi. *Si cum eo venit B. Robertus jam* ab antiquo *is locus* Fons-Evraldi *dicebatur, non igitur ab* Evraldo, *quem adhuc juvenem illic ipse converterit, nomen duxit.*

sed ab antiquo impositum ei loco,

3 *Nolim tamen inficiari, fuisse illic fortassis olim densis in silvis prædonum latibula. Nam vulgo id accolarum sermonibus celebratur, S. Martinum Turonensem Episcopum, cum ad Condatensem sui Episcopatus vicum venisset, quæsisse quis ille esset locus arboribus frequens, quem eminus spectabat : cumque audisset saltum esse rapinis ac latrociniis infamem, respondisse, olim saltum eum sanctis precationibus ac religioso cultu Numinis illustratum iri : atque hoc demum sexingentis post annis evenisse. Ea tamen ipsa narratio nullo veteri testimonio confirmatur.*

cujus sanctitatem prædixisse fertur S. Martinus :

4 *Jacet vicus Condatensis (jam oppidum, quod Galli* Candes *vocant) in extremis finibus diœcesis Turonensis ad Vigennam amnem, qui haud inde procul Ligeri miscetur. Duobus inde milliaribus, ut Baldricus scribit,* B *sive modica Gallica leuca, tribus a Salmuro oppido ad Ligerim sito, distat Fons-Ebraldi. Franciscus Ranchinus Andium provinciæ primarias abbatias esse scribit* Burgulium et Fontem-Ebraldi. *At cum de Pictonibus agit,* Fontem-Ebraldi *ait ad Turonum Andiumque confinia, sed in Pictavensi esse diœcesi. Gervasius monachus Dorobernensis in Chronico ad an.* 1177 Fontem-Ebraldi de Andegavia *vocat. Et Joannes Bromton ad eumdem annum,* Rex, *inquit,* in Andegaviam ad Fontem-Ebrardi pro uno Conventu sanctarum monialium misit. *At postea ad annum* 1189, Processit, *inquit, Ricardus Comes Pictavensis,* cum corpore patris sui *Henrici* II *Regis Angliæ,* usque ad Fontem Embraldi in Normannia. *An in Normannia illud cœnobium locarit, quod Normannia primaria erat earum ditionum, quas in Gallia Angliæ Reges possidebant, an memoriæ lapsu, supervacaneum est quærere. Miræus scribit loco antea citato,* in Fonte Ebraldi, intra unius velut oppidi ambitum esse quatuor monasteria, tria monialium, quæ sunt circiter ducentæ, et unum monachorum, qui sunt circiter quadraginta et suum habent Priorem. *Ac paulo inferius :* Altare majus cœnobii monachorum Fontis Ebraldi situm est in confinibus diœcesis Pictaviensis, Turonensis et Andegavensis. *Et hæc aliaque* a R. P. Guilielmo Richerio Abbate S. Vincentii Cenomanensis, Fontis Ebraldi olim Visitatore anno CIↃIↃCXVII sese accepisse *testatur.* C

est in Andium confinibus,

in Pictavensi diœcesi,

jam oppidum cum 4 monasteriis :

5 *Hoc religiosissimi Ordinis caput, hæc Abbatissæ, quæ toti illi præest, sedes. Voluit enim Fundator, (quo loco antea citato annotat Baronius, et infra clarius patescet) ut Abbatissa* in omnes tum viros tum fœminas jus summum obtineret, statuens ut viri S. Joannis Evangelistæ exemplo Virginibus seu mulieribus parerent; et hæ vicissim, Beatæ Virginis exemplum sequentes, Religiosos tamquam filios amplecterentur. Statuta denique et constitutiones pro utrisque separatim perscripsit. *Ac paulo post ait, Ordinem multorum Pontificum authenticis Bullis approbatum, qui cum docent* ab illis verbis Christi, Ecce filius tuus, Ecce Mater tua, institutionis suæ originem rationemque petiisse. *Edita sunt nuper varia diplomata Summorum Pontificum, qui vel Fundatoris sanctitatem laudarunt, vel Congregationem ab eo institutam Apostolicæ auctoritatis privilegio munierunt. Ita Paschalis* II *diplomate dato* VII *Kal. Maii, Indict.* XIII, *anno Christi* CIↃCVI, *itemque alio dato Nonis Aprilis, anno Christi* CIↃCXIII, Dilectis in Christo Sororibus sanctimonialibus in monasterio Fontis-Ebraldi omnipotenti Deo servientibus *inscripto; quo se fatetur* de *ipsarum* Religionis studiis ardentioribus provocari *etc.* D

toti Ordini præest Abbatissa :

a Pontificibus approbatus laudatus :

AUCTORE G. H.

6 *Callistus* II, *Turonibus apud Majus-monasterium dato diplomate,* XVII *Kal. Octob. Ind.* XIII, *an.* CIↃCXIX, *ita loquitur :* Dilectæ filiæ Petronillæ Abbatissæ monasterii S. Mariæ de Fonte-Ebraudi, et iis quæ post eam regulariter in eodem regimine successerint in perpetuum. Cum per Pictavensem parochiam pro Ecclesiæ servitio transitum haberemus, venerabilis Fratris nostri Guilielmi Pictavensis Episcopi suggestione, ad B. Mariæ de Fonte-Ebrandi monasterium declinavimus : ubi monastici Ordinis disciplinam vigere per omnipotentis Dei misericordiam cognoscentes, locum ipsum cum omnibus ad eum pertinentibus B. Petri decrevimus patrocinio confovere. Unde etiam nostris tamquam B. Petri manibus in honore Beatissimæ et Gloriosissimæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ oratorium dedicavimus. *Idemque in alia Bulla :* Apud B. Mariæ de Fonte-Ebraldi monasterium, monasticæ religionis disciplina, sicut ipsi præsentes perspeximus, per omnipotentis Dei gratiam perseverat : unde viri religiosi et Dominum timentes, qui circa ipsum sunt, locum ipsum diligunt. *Callisti quoque decessor Gelasius* II, Ubi, *inquit,* per omnipotentis Dei gratiam ex longo jam tempore maxima religionis observantia custodita est. *Postea quoque Innocentius* II : Quam E spectata et famosa sit religio monasterii Fontis-Ebraldi, quantumque ex ea bonum, ipsius gratia cooperante, proveniat *etc. Lucius quoque* II, *qui anno* CIↃCXLIV *sedebat,* Sane *ait Petronillam Abbatissam alloquens,* pro ampliori religionis prærogativa, quæ de loco vestro per Dei gratiam longius divulgatur *etc. Ipsas etiam idem Pontifex sanctimoniales compellans,* Quoniam de vobis, *inquit,* valde confidimus, caritatem vestram per omnipotentem Dominum deprecamur, ut ipsæ speciales pro me ad Dominum orationes faciatis, et per omnes Congregationes vestri Ordinis fieri studeatis. 7 *Sugerius Abbas S. Dionysii in epistola ad Eugenium* III *Papa, quam ex MSS. edidit Jacobus Sirmondus noster in Notis ad Goffridi Vindonensis epistolas, inter cetera in commendationem sanctimonialium Fontis-Ebraldi ista scribit :* Placeat igitur Excellentiæ Vestræ ab his molestiis *(quas nimirum illis facessebat Episcopus Pictavensis, Gilbertus Porretanus, ut reor)* eas eripere, et ut in pace Deo deserviant, eis in multitudine misericordiæ vestræ providere, sub protectione Dei cœli, et vestra Apostolica auctoritate confovere et protegere : utpote F tantum tantæ religionis locum, quem, cum in partibus illis in scholis essemus, noviter inceptum esse vidimus, et per Dei voluntatem fere ad quatuor aut quinque millia sanctimonialium jam excrevisse audivimus, et gaudemus. *Obiit Sugerius ineunte anno Christi* CIↃCLII, *ætatis suæ* LXX, *ut tradit Claudius Robertus.*

oratorium illic dedicat Callistus 2.

laudatus idem Ordo a Gelasio 2,

Innocentio 2,

Lucio 2

Eugenio 3 commendatus a Sugerio Ab.

valde amplificatus :

8 *Biennio fere ante Sugerium jam memoratum S. Dionysii apud Parisios Abbatem, anno nimirum* CIↃCL, VIII Calendas Maii, *ut dicitur in Necrologio Fontis Ebraldi,* migravit a seculo piæ memoriæ Domina Petronilla, venerabilis monacha, incomparabilis et irrecuperabilis Mater nostra, a Domino nostro Magistro Roberto prima constituta Abbatissa. *Idem autem B. Robertus, ut scribit loco citato Baronius, et ex eo Miræus,* statuerat, ut cum Abbatissa, quam creaverat, diem suum clauderet, ea illi succederet, quam Religiosæ ipsæ suis suffragiis elegissent. Quod ab illis semper observatum est, quamdiu electionum usus in monasteriis permansit. Ceterum et quamdiu stetit eligendi potestas, et postquam auctoritate Pontificis constitui Abbatissæ cœperunt, optimas semper easque memorabiles Abbatissas sortitæ sunt, vitæ integritate ac sanctitate quam genere illustriores :

2 Abbatissa Petronilla.

ac reliquæ piæ et illustres

tametsi

AUCTORE G. H. NOT. 23

tametsi pleræque Regum et Principum, aut nobilissimorum certe Equitum filiæ fuerint.

9 *Ex eo tempore celebrata late sanctimonia hujusce Congregationis est, atque in Hispaniam quoque et Angliam hinc accersitæ sanctimoniales, quæ solutam in nonnullis veteribus aliorum Ordinum monasteriis, disciplinam restituerent, aut nova conderent. In Angliam certe anno* CIↃCLXXVII *evocatas, datumque iis Ambresburiense in Wiltonensi agro cœnobium, quod olim S. Eduardi Regis ac Martyris noverca et interfectrix Alfritha fundarat, traditur in Monastico Anglicano pag.* 191 *ex Rogerio Hovedeno. Hujus ista sunt verba ad eum annum in parte posteriori Annalium :* Eodem anno idem Rex *Henricus* II, expulsis sanctimonialibus de abbatia de Ambresbirie propter incontinentiam suam, et per alias domus religiosas in arctiori custodia distributis, ipsam abbatiam de Ambresbirie dedit Abbatissæ et domui de Frunt Everoit (*lege* Fonte Ebraldi) in perpetuum possidendam : et misso a Frunt Everoit uno conventu sanctimonialium, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus introduxit eas in abbatiam de Ambresbirie XI Kal. Junii die Dominica *etc. Idem in Chronico Joannis Bromtoni narratur, diciturque Abbatissa illa per mandatum* Alexandri III Papæ deposita *ac* sanctimoniales omnes ibidem, quæ errorem et vitæ suæ turpitudinem relinquere, et ordinem Fontis Ebrardi tenere nolebant, a domo illa dispersæ. Quibus sic dispersis, Rex in Andegaviam ad Fontem Ebrardi pro uno Conventu sanctarum monialium misit *etc. Ubi vides* sanctas moniales *appellari monachas Fontis Ebraldi. De eadem hac Ambresburiensi colonia agit Gervasius Dorobernensis in Chronico.*

Ambresburiense in Anglia cœnobium iis datum :

10 *Idem Bromton* famosum et nobile monasterium Fontis Ebrardi *appellat : Guilielmus Neubrigensis lib.* 1 *cap.* 15 famosissimum illud monasterium fœminarum de Fonte Ebraudi *vocat. Et lib.* 3 *cap.* 25 famosum et nobile monasterium, *ac deinde,* monasterium celeberrimæ religionis titulo inclytum. *Willelmus Tyrius, lib.* 14 *cap.* 1 *de* Mathilde, *(ipse* Mahaldem *vocat) secunda Fontis-Ebraudi post Petronillam Abbatissa loquens, ita scripsit :* Anglorum Regis Henrici *(secundi ejus nominis)* filio desponsata fuerat : sed antequam convenirent, sponsus in Angliam navigans, naufragium passus, pelago submersus est : ejus vero sponsa perpetuum vovens cælibatum, in claustro puellarum religioso admodum apud Fontem Ebraudi sanctimonialem perpetuo vitam duxit. *Willelmo Tyrii Suffraganeus fuit, ac dein S. R. E. Cardinalis, Jacobus de Vitriaco. Is historiæ Occidental. cap.* 20 *de monachis nigris scribens, ita inter alia loquitur :* Hæc autem prædicta diximus, salva pace et reverentia quorumdam hujus Ordinis sanctorum et venerabilium conventuum qui adhuc in honestatis et laudabilis conversationis proposito, et religionis districtione perseverant. Ejusmodi sunt Cluniacenses in capite, et in quibusdam eorum membris, a capite non discrepantibus : sicut apud S. Martinum de Campis in Parisiensi civitate, et præterea monachi religiosi Cantuarienses in Anglia, et illi qui sunt de Afflengien in Brabantia, et Sanctimoniales nigræ de Fontevraut, cum quibusdam aliis Deo devotis monachorum nigrorum conventibus : quorum caritatem et humilitatem, labores assiduos et onera pene importabilia, novit ille qui eis patientiam et perseverantiam subministrat ; ut aliis in via deficientibus ipsi ad destinatum sibi bravium festinantes, finem consequantur optatum.

Ordo ab eximiis scriptoribus laudatus, NOT. 24

inter præcipue florentes sæc. 12

11 *Wilhelmus quoque Malmesburiensis, utrique paulo senior, lib.* 5 *de Regibus Anglorum ita et originem Fontis-Ebraldi describit et prædicat sanctitatem :* Hujus Petri (*Pictavensis Episcopi*) fuerunt contemporanei et in religione socii Robertus de Arbeisel et Bernardus Abbas Tironensis, quorum primus omnium hujus temporis sermocinatorum famosissimus et profusissimus, tantum, non spumea, sed mellea viguit eloquentia, ut hominibus certatim opes congerentibus, illud egregium sanctimonialium monasterium apud Fontem Ebraldi construeret, in quo, tota seculi voluptate castrata, fœminarum Deo devotarum quanta nusquam, multitudo in Dei fervet obsequio. Nam præter ceterarum illecebrarum abdicationem, quantulum illud est, quod in nullo loco loquuntur, nisi in Capitulo, proposita a Magistro perennis taciturnitatis regula ; quia semel laxato silentio fœminæ pronæ sunt ad mussitandum frivola ?

rigidissimum ibi silentium,

12 *Monet tamen Joannes Picardus Bellovacus ad S. Victorem Parisiis Canonicus regularis in Notis ad cap.* 15 *lib.* 1 *historiæ Neubrigensis,* has regulares disciplinas, alioquin paulo severiores, fuisse mitigatas auctoritate summi Pontificis sub annum CIↃCCCCL.... Maria enim Britanna, Virgo tum piissima, simul et nobilissima, Fontebraldensis Antistita, curarat, ope consilioque virorum prudentium, seligi ex regula S. Benedicti, Robertique institutoris sanctionibus, capita, et diligentius servari in universis suæ familiæ parthenonibus ; quæque videbantur subobscuriora, planius describi. Eorum vero quæ duriora censebantur, nempe silentium ubique locorum, nisi in Capitulo, interdicens collocutionem, temperatum, ut liceat loqui post preces, ut vocant, Primas : dein post signum ad laborem factum.

postea mitigatum.

§ II. *B. Roberti patria. Vitæ historia, anniversaria memoria.* BEATI *ac* SANCTI *prærogativa nuncupatio.*

H*ujus igitur celeberrimi monasterii et Ordinis fundator fuit B.* Robertus. *Variant auctores in cognomine, ut observant Andreas Chesnæus in epist.* 17 *lib.* 2 *Petri Venerabilis, Honoratus Nicquetus noster lib.* 1 *historiæ Fontis-Ebraldi cap.* 3, *Joannes Baptista Souchetus in Notis ad cap.* XI *Vitæ B. Bernardi de Tironio. Appellatur ergo a Gaufrido in dicta Vita B. Bernardi ;* de Arbrissello, Arbressellensis, *et cap.* 23 *si mendum abest,* Orbreselensis : de Abrezello *in quadam inscriptione citata a Soucheto, et in MS. Rotensi apud eumdem* de Abrincello : *a Petro Pictaviensi Episcopo in charta data an.* 1106, de Herbressello : *a Neubrigensi* de Arbuscula : *de Arbrussello in MS. codice Cenomanensi opusculorum Goffridi Vindocinensis :* de Brusello *a Petro Venerabili : a Joan. Boucheto,* de Bruxelles : de Bruxello *a Joanne Hireto citata apud Souchetum ;* de Arborecello *in quibusdam actis publicis apud Guilielmum Catellum :* de Arbrecellis *in Chronico S. Albini Andegav.* de Arbrecel *et* Arbrisel *in chartis Rotensibus :* de Arbeisel *a Malmesburiensi : a Nicqueto* d'Albrussel : *Souchetus rectius censet* de Abrissello : *nos* de Arbrissello *retinemus, quod vulgatissimum apud scriptores.*

B. Roberti cognomen :

14 *Dictum id a loco natali, exili vico septem leucis distante ab urbe Redonum in Britannia Armorica, qui tunc* Arbrissellum *vocabatur, teste Baldrico, Dolensi in eadem Britannia Episcopo : nunc vulgo* Arbresec *dicitur. At Guerrosius in Commentariis de Tricassium sanctitate ad an.* 1106 *num.* 7, *notum in Tricassibus affirmat, altero ab Augusta Trecarum lapide, vico cui* L'Arbrussel *nomen : nec auctorem citat ullum, qui eum illi patriam tribuat, nec argumentum promit, quo id firmet, præter unicam illam vocem. Baldricus, qui et Robertum novit, et propinquum Fonti Ebraldi Burguliense cœnobium rexit, et deinde Doli in Britannia Antistes fuit, illum ait cap.* 1 *Vitæ num.* 7 Britanniæ minoris alumnum fuisse, ex pago Rhedonensi oriundum, villæ, quæ vulgo Arbrissellum nuncupatur, indigenam et colonum. *Ac num.* 8 *Silvester Redonensis Episcopus*

patria, non Campagnia Trecensis,

sed Britannia Armorica :

A *Episcopus ita eumdem* Robertum *ad se Lutetiam accersitum alloquitur* : Vides, Frater carissime, quomodo sancta Redonensis Ecclesia, mater tua, sine regimine vacillat. *Qua enim ratione Redonensis Ecclesia* mater *ejus dici potuit, si erat in diœcesi Trecensi natus, solumque in patria antehac et Lutetiæ versatus?*

Vita duplex, a coævis scripta

15 *Non viderat Guerrosius, quam hic damus* B. Roberti *geminam Vitam, unam, ut diximus, a Baldrico scriptam, alteram ab Religioso Fontis Ebraldi, ejusdem sancti viri discipulo, quem vulgo* Andream *fuisse existimant, de quo in ipsa vita eadem vita cap.* 6 *num.* 36 *mentio est. Atque ejus videtur in veteri quodam Necrologio ita mentio fieri* : III Idus Augusti obiit Andreas Sacerdos Capellanus Magistri Roberti. *Utraque ea Vita e MSS. Fontebraldensibus edita primum ab Michaele Cosniero oppidi ejusdem Parocho : qui dein alia perscrutatus archimonasterii monumenta, haud pauca nobis submisit sibi in priori editione desiderata. Vita utraque postea Cosniero mortuo nitidius edita Flexiæ anno* CIƆIƆCXLVII, *addita ex opposito luculenta paraphrasi Gallica, a P. Joanne Baptista Chevalier Societatis nostræ Presbytero concinnata. Omnium vero accuratissime historiam Fontis-Ebraldi Gallice scripsit Honoratus Nicquetus noster libris quatuor : quorum* B *primo res a B. Roberto gestas, secundo ejus sanctitatem, tertio Ordinis explicuit instituta : quarto omnium Abbatissarum acta succincte enarravit.*

Not. 25.

Not. 26. honorem ejus Abbatissa Joanna Baptista di Borbonio amplificat,

16 *Quæ nunc ordinem illum sanctissimum pari pietatis et prudentiæ laude, administrat, secunda et trigesima a Petronilla B. Roberti discipula, est* Joanna Baptista de Borbonio, *Henrici* IV *Galliarum Magni Regis filia. Ea cum summo studio ad conservandum, qui adhuc in Ordine viget, spiritum, religiosæque exercitationis dignitatem, incumbit ; tum præsertim sanctissimi Fundatoris* Roberti *honorem nititur, quibus potest modis amplificare. Eaque caussa geminas, quas dixi, Vitas, anno* CIƆIƆCXLI *et* CIƆIƆCXLVII *Flexiæ editas, ad nos mitti curavit, cum aliis libellis, opera præcipue nostri Honorati Nicqueti compositis : quorum unus* Summorum Pontificum, S. R. E. Cardinalium, Antistitum, Principum, clarorumque scriptorum de B. Roberti Arbressellensis sanctitate testimonia *complectitur : alter inscribitur,* Gloria B. Roberti de Arbrissello, Ordinis Fontis-Ebraldi fundatoris, sive vitæ epitome, virtutes, elogia. *Tandem, pro summa qua minimam Societatem nostram prosequitur, benevolentia, dignata est nobis per litteras commendare, ut in vasto nostro de Sanctorum Actis opere locum quoque Vitæ* B. C Roberti *daremus. Id vero jam antea ultro constitueramus, ut ex iis quæ* VII *Januarii de B. Vitale Saviniacensi dicta sunt, perspicere licet : quamvis nullam tunc adhuc Vitam B. Roberti nacti eramus, sed quædam solum illius e variis scriptoribus elogia. Non pauca ex duobus hisce libellis, historiaque Nicqueti, ad illustrandam sancti viri memoriam decerpsimus.*

varia nobiscum communicat monumenta,

17 *Non est adhuc quidem* Robertus *in Cælitum tabulas ita Pontificis Maximi sententia adscriptus, ut de eo Ecclesiasticum officium recitari Missæque offerri sacrificium possit ; verum id impetrare eadem Joanna Baptista Antistita omnibus nervis contendit. Ursit quoque jam a pluribus annis, ut hic publicus in Ecclesia cultus* B. Roberto *haberetur, Serenissima Magnæ Britanniæ Regina, quæ sæpius super hac re ad Pontificem scripsit, et per Oratorem suum anno* CIƆIƆCXLV *supplicem libellum obtulit, e quo ista referuntur in citata* Gloria B. Roberti, *unde intelligere quisque possit, qua tandem ratione mota, Cælitibus debitum honorem Roberto procurare aggressa sit :* In tanto, *inquit,* Majoris Britanniæ tumultu, quo pene jam totum regnum susdeque vertitur.... remedium et præsentissimum malorum levamen futurum mihi erit, si insignis alicujus Servi Dei gratiam favoremque mihi conciliem, honorem ipsi in terris procurando, quo ipse in cœlis pro felici Anglicanarum rerum successu apud Deum D advocatus existat. Quare cum omni humilitate supplex peto, ut per Sanctitatem Vestram liceat in Ordine Fontis-Ebraldi Officium dicere et celebrare Missam de V. P. Roberto ejusdem Ordinis Fundatore qui fuit olim acceptissimus, atque adeo Consiliarius Fulconis Junioris Comitis Andegaviæ, Turoniæ et Cenomaniæ, postea Regis Hierosolymitani, unius ex progenitoribus Serenissimi Regis Majoris Britanniæ sponsi mei : cujus etiam antecessores alii, Henricus II, Richardus I, Angliæ Reges; ac nonnullæ Reginæ Anglicanæ, Eleonora, Elisabetha, multæque Principissæ, in eodem templo, in quo venerabilis Servi Dei reliquiæ jacent, sepeliri summa pietate exoptarunt, Ordinemque ab eo fundatum per varias Anglicani regni provincias propagarunt.

ejus canonizationem urget,

uti et Regina Angliæ,

auctore J. B.

18 *Hactenus ex Serenissimæ Reginæ supplice libello. Rex quoque Christianissimus, ut accipimus de eadem caussa ad Innocentium* X *Pontif. Max. scripsit, negotiumque urgeri ab Oratore suo mandavit.* Urget etiam (*ut jam indicavimus, et iisdem, quæ hic damus, verbis in citata* Gloria *refertur*) Excellentiss. et Reverendissima Domina Joanna Baptista a Borbonio, Abbatissa Majoris monasterii, et caput totius Ordinis Fontis Ebraldi. Urget Ordo universus, cum Condatensi B. Martini, aliisque adjacentibus Canonicorum Capitulis ; E ut eumdem Robertum Sancti nomine constanter hactenus insignitum, utpote vitæ sanctitate et magnis in Sanctam Ecclesiam meritis celeberrimum, apostolica eloquentia et constantia præfulgentem, Sanctæ Romanæ Sedi addictissimum, et Apostolicæ auctoritatis retinentissimum, perpetuum hæreticorum malleum ; martyrii avidissimum, et pietatis caussa ab impiis quam plurima perpessum, Summorum Pontificum, Antistitum, clarorumque scriptorum commendatione nobilem, justitiæ omnis et sanctitatis propugnatorem invictissimum, tot Sanctorum parentem, tot hominum utriusque sexus millia Deo lucratum, omnium cujusque generis miserorum asylum certissimum, cujus sanctitatem cœlum crebris miraculis loquitur, terra quotidianis precibus, votis ac donariis testatur, *Apostolicæ Sedis nutu atque auctoritate colere ut Sanctum liceat.*

Rex Galliæ,

aliique

quippe cui ex meritis deberi videatur,

19 *Quæ hic conglobatim celebrantur præconia, ea partim ante probata, partim suis locis in Vita, atque ex eodem de ejus Gloria libello hic probabuntur.* Beatum *certe jam ab annis circiter* ICXXXVII *prædicavit Baldricus Episcopus, insigni sapientia præditus scriptor. Ita cap.* 1 *num.* 7 : Fuit igitur Beatus (de quo loqui disposuimus) Robertus, Christianæ professionis cohæres et filius. *Et num.* 24 Præter illa, quæ fecit B. Robertus miracula. *Ac demum num.* 25 Annis revolutis et annis, quibusdam indiciis sensit B. Robertus F finem suum appropinquare.

quique ante annos 500 Beatus sit appellatus,

20 *Citata sæpius* Gloria *pag.* 33 *ostendit non* Beati *solum, sed* Sancti *titulum Roberto ab omni retro memoria solere tribui :* Habet, *inquit*, et in priscis Litaniarum supplicationibus Ecclesiasticus Ordinis ritus hanc B. P. Roberti, post S. Benedicti, invocationem : S. Roberte, Magister bone, ora pro nobis. Et vero hactenus fons ille, qui antiquitus Fons-Ebraldi vocabatur, in honorem B. Roberti, qui ex eo fonte bibit, et in valle, in qua scaturit, monasterium Ordinis caput instituit, *non* aliter quam Fons S. Roberti appellatur. Adeo hæc Sancti appellatio Servo Dei adhæsit, ut communi populorum ore celebretur.

ac passim Sanctus,

21 *Antea vero pag.* 13 *ista erant relata* : Corpus in Fontis-Ebraldi monasterium magno cum apparatu portatum prosecutus est Leodegarius Archiepiscopus Bituricensis. Obviam sacris reliquiis ierunt Fulco Comes Andegavorum, Radulphus Turonensis Archiepiscopus, Raginaldus Episcopus Andegavensis, Abbates multi, innumeri Sacerdotes, cum infinita

et cujus publice honorentur reliquiæ ;

A populi multitudine. Cor Ursani retentum, ubi honorifica inclusum est pyramide. Ara quæ proxima est, Ara Sancti cordis appellatur. *Et pag.* 29 *dicitur Leodegarius Archiepiscopus Bituricensis sepeliri voluisse* Ursani, ubi sanctum cor B. P. Roberti magna populorum veneratione colitur. *Non veremur ergo, ne quis nos sugillet, quod tam libere eum* Beati *titulo ornemus, qui jam a* D *annis, et quod excurrit, a gravissimo Antistite ei tributus sit, quique* Sanctus *ab immemorabili tempore, unanimi populorum pietate, etiam in sacris Litaniis, sit appellatus.*

AUCTORE J. B.

22 *Anniversariam* B. Roberti *memoriam annotat Saussaius in Corollario ad Martyrologium Gallicanum pag.* 1216, *et Jacobus Rinaldus noster in Liliis Galliæ sanctæ, ad* XXX *Augusti consignari debere atque insigni eum ambo elogio celebrant. Jacobus Sirmondus noster in Notis ad Goffridi Abbatis Vindocinensis epistolas pag.* 84 *verum* Roberti *natalem aperit ex Chronico S. Albini, ubi ista habentur :* Anno MCXVI. Obiit Robertus de Arbrissellis V Kal. Martii. Iste fuit fundator monasterii Fontis Ebraldi. *Idem asserit Carolus Saussayus lib.* 9 *histor. Aurelian. num.* 12. *Idem quoque per litteras nos edocuit Nicquetus noster : nam quod antea existimarit eum* VI *Kalendas Martii obiise, id in historia lib.* 1 *cap.* 35 *ut corrigatur curaturum. Satis*

obiit 24 Febr. anno 1117 :

B *quidem constare, ex consensu totius Ordinis, anno eum decessisse* CIↃCXVII *Christi, qui secundum Francorum illius ævi calculum,* CIↃCXVI *dicebatur, cum anni auspicium a solennitate Paschatis duceretur, quod demum sub Carolo* IX *Rege emendatum; ceterum festo S. Mathiæ ista in diem sequentem in Martyrologio Ordinis Fontis-Ebraldi prælegi :* Eodem die in Biturica patria, apud Ursanum, præclara dormitio Reverendi Domini Roberti de Arbrissel, Doctoris Theologi, venerabilis Presbyteri, ac carissimi Patris nostri : qui vir fuit Christianissimus, Sanctæ Ecclesiæ Lucifer splendidus, et in sancta prædicatione alter quodammodo Paulus. Redonensis diœcesis, provinciæ Britannicæ fuit oriundus fonteque cœlestis doctrinæ funditus repletus, et in religione probabiliter fundatus, a primo lapide auctor Fontis-Ebraldi, basilicam ejusdemque basilicæ quamplures cellas fundavit, ædificavit, multiplicavitque, et in eisdem locis, Deo inspirante, viros ac mulieres ad serviendum Deo omnipotenti fideliter coadunavit : quos etiam, dum adhuc viveret, et Sanctorum Patrum exemplis et regulis, omnique sana doctrina, verbo et exemplo ad plenum informavit. Hic fortis athleta verbi Domini fidelissimus dispensator, dum ex more suo ad exteras nationes prædicationis sanctæ gratia procederet;

ejus illo die elogium in Martyrologio Ordinis.

C apud prædictum locum, quem ipse Deo favente ædificaverat, qui Ursanus dicitur, et a Biturica civitate duodeviginti milliaribus, hoc est, duodecim leucis, disjungitur, vocante Deo, senex et plenus dierum, viam universæ carnis ingressus est, cœlo gaudente, terra plorante, glorioso fine quiescens, corpus terræ spiritumque polo reddidit, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo decimo septimo.

§ III. *B. Roberti sanctitas illustrium virorum testimoniis celebrata, ejus sepulchrum.*

O*peræ pretium fore existimo, si hic ex utroque jam citato opusculo strictim encomia colligam, quibus* Roberti *virtutes ac sanctimoniam eximii scriptores, aliique viri illustres, ac præsertim Pontifices decorarere.* Urbanus II *Pont. Max. Prædicatorem Apostolicum instituit :* intellexit etenim, *ut in Vita refert Baldricus,* quod Spiritus sanctus os ejus aperuerit. Paschalis II, magnæ religionis virum, virum venerabilem, *dum adhuc viveret, appellavit.* Calixtus II *mortuum,* bonæ memoriæ, venerabilis memoriæ : Honorius II, felicis

B. Robertus laudatus a Summis Pontificibus,

recordationis. Lucius II, bonæ memoriæ, spectatæ religionis Presbyterum. *Delegati a* Sixto IV, Patrem memoria dignum. D

24 *Baldricus Episcopus, qui ut superiore § diximus absolute* B. Robertum *aliquoties vocavit, alibi* virum sanctum et justum *nominat. Alibi ita scribit :* Sanctus igitur Spiritus obeditioni meæ adminiculetur, et Domini Roberti mihi sanctitudo suffragetur. *Deinde :* Hunc profecto dixerim, habitaculum Jesu Christi, et organum Spiritus sancti, Responsalem et Vicarium Altissimi, ipsius delibutum sermonibus. *Ac postea :* Dominus Robertus, fons prædicationis, fons religionis, singularis seminiverbius, Doctor illustris et eximius, verbis et operibus admirandus, Vir extollendus et imitandus. *Sed hæc aliaque infra in ipso Baldrico licebit legere. Petrus* II *Episcopus Pictavensis in instrumento quodam scripto Pictavis anno* 1106, Quidam vir apostolicus, *inquit,* nomine Robertus de Herbressello, verbo divinæ prædicationis sagaciter invigilans, et tonitruo sanctæ exhortationis plures tam viros quam mulieres a seculari luxu revocans, in nostra diœcesi ecclesiam quamdam in honore S. Mariæ Virginis fundavit, in loco qui Fons-Ebraudi vocatur, quem locum Aremburgis uxor Widonis, filii Osmundi, et Rivaria filia ejus, ad ædificandam prædictam ecclesiam sibi dederunt. E *Idem Petrus in alio scripto eum vocat* virum religiosum, verbo sanctæ prædicationis deditum : *idemque alibi,* virum magnæ religionis et bonæ opinionis. *Girardus Engolismensis Episcopus vir maximus, nisi eximia virtutum ornamenta postea foœdo Anacleti schismate dedecorasset,* bonæ memoriæ ac magnæ sanctitatis virum.

ab Episcopis,

25 *Petrus Abælardus Abbas*, egregium præconem Christi. *Tabulæ abbatiæ S. Mariæ de Rota,* virum magnæ auctoritatis et infinitæ religionis. *Fulcho Comes Andegavensis,* magnæ religionis et honestatis virum, clarissimum. *Fulcho Junior itidem Andegavorum Comes,* hominem religiosissimum, cujus admirabilis doctrina verbo sanctæ prædicationis et tonitruo sanctæ exhortationis per totam Ecclesiam sua fulget eloquentia. *Aremburgis Comitissa, Fulchonis uxor,* magnæ religionis virum, verbo evangelicæ prædicationis sagaciter dispensatorem. *Alii denique,* hominem sanctissimum. *Andreas autem vitam, quam infra dabimus, ita exorditur :* Ipsius, de quo locuturus sum, intercedentibus meritis, Spiritus sancti adsit mihi gratia. *Postea cum vocat* Lucernam eremitarum, virum omni ore laudabilem. *Abbates, quos B. Robertus consuluit, cum de primæ Abbatissæ electione ageretur,* Tuum, *inquiunt,* Carissime Pater, super hac re potius tenendum est consilium : præsertim cum pro certo sciamus, inter ceteros nostræ ætatis mortales tuum vigere consilium : te enim donavit Deus mundo consiliatorem animarum. F

aliisque hominibus illustribus,

26 *Si quis recentiorum scriptorum de eodem sancto viro testimonia requirat, habet superius* § 1 *num.* 2 *magni Cardinalis Cæsaris Baronii : in cujus Annalium epitome ad annum* 1117 *Henricus Spondanus, Apamiensis in Gallia Episcopus, B. Robertum vocat* eximiæ virum doctrinæ et probitatis. *Antonius Yepes, tom.* 7 *historiæ Benedictinæ,* hominem pium et sanctum. *Claudius Robertus in Gallia Christiana agens de abbatia S. Mariæ de Rota,* virum magnæ auctoritatis et infinitæ religionis. *Egregium quoque illius encomium contexuere Andreas Saussaius et Jacobus Rinaldus antea citati, qui absolute* B. Robertum *appellant.*

etiam recentioribus,

27 *Plerasque aliorum laudationes collegit aut superavit Leodegarius Archiepiscopus Bituricensis, qui (ut in* Gloria B. Roberti *dicitur)* venerabilis servi Dei reliquias in sua diœcesi, in qua obierat, retinere cum non posset integras; ne tanto Thesauro Bituricensis

oratione funebri ab Archiep. Bituric.

A sis diœcesis penitus orbaretur, saltem cor tandem obtinuit a Petronilla prima Abbatissa, quæ præsens aderat : ipseque defuncti corpus prosecutus usque ad majus monasterium Fontis-Ebraldi : *ubi eum oratione funebri honestavit, quam Gallice edidit F. Yvo Magistri. Ex ea ista sunt Latine expressa :* Custodit Dominus corpora Sanctorum suorum : id quod sacræ eorum testantur reliquiæ. Testatur et corpus Patris vestri, quod licet nullis aromatibus conditum, nihil tetri odoris ad hanc usque diem exhalavit, etiamsi jam a multis diebus exanime remanserit. Quod certissimum est insignis ejus sanctimoniæ argumentum, quam non nisi abstinentia voluptatum seculi, fervore spiritus, et austero vivendi genere tutatus est. *etc.*

28 Providerat Deus huic seculo piissimum Patrem Magistrum Robertum, ut quamdiu in vivis ageret, lucerna esset, non abscondita sub modio; quæ peccatorum mentes, pulsis improbitatis tenebris, Solis justitiæ radiis illustraret. Quis enim vestrum nescit eximium illum eremi cultorem, aliis quidem fuisse odorem vitæ in vitam, aliis vero sagittam potentis acutam? Ausim dicere, Reverendo huic Patri non defuisse Josephi patientiam, constan-

et Patriarchis comparatus

B tiam Jeremiæ, zelum Phineæ et Tobiæ caritatem. Davidem retulit, cum pertransiret in deserto, et per mille vitæ pericula tenderet ad regnum. Particeps fuit consilii et solertiæ Danielis, et Samuelis obtinuit æquitatem. Præcursorem Domini imitatus, anachoreticam vitam duxit; herbis famem, sitim frigida dumtaxat levavit, ciliciorumque corpus texit. Paulinæ eloquentiæ participem fuisse aio. *etc.* Pes fuit claudorum, cæcorum oculus, solatium afflictorum, orphanorum pater, sponsus sanctarum viduarum, Virginum custos et paranymphus, refugium miserorum, vitiorum omnium depulsor, auctor virtutum, concordia dissidentium. *etc. Atque hoc postremum mirabile fuisse notatur, in B. Roberto, ut quisque proprium donum habet a Deo, qui dividit singulis prout vult.*

29 *Hæc aliaque ab Archiepiscopo illo dicta in exequiis* B. Roberti, *cujus mausoleum, ut vocat Baldricus, ante aram majorem, quatuor columnis innixum erat : superiori saxo insculpta ejus effigies : habitus ei sacerdotalis, pedum pastorale, manus chirotecis tectæ, insertus digito annulus. Tanta porro illud mausoleum in veneratione fuit, ut olim coram eo vota religiosa nuncuparent sanctimoniales. Anno* CIↃIↃCXXIII *novum mul-*

Ejus sepulchrum honoratum,

C *toque magnificentius erectum est altare,* VIII *Octobris consecratum a Philippo Caspeano Nannetensi tunc Episcopo, qui et reliquias inclusit Deiparæ Virginis, Sanctique Joannis Evangelistæ, (quorum præcipue honori dicatum) aliquas etiam S. Joannis Baptistæ, ac S. Ludovici Regis. Ob hujus aræ fabricam debuit B. Roberti paullo longius tumba submoveri, sub novo itidem posita, perquam affabre elaborato, mausoleo : cujus ad angulos variæ e sacra Scriptura sententiæ, nigro in marmore litteris aureis exaratæ : effigies ejus albo e marmore, cultu sacerdotali, in tumba itidem marmorea recubans. Priore aperto tumulo ossa complura integra reperta sunt : quæ in arculam plumbeam, cum non exigua copia pulveris, in quem cetera erant membra resoluta, itemque pulveribus in sepulchro Petri Pictavensis Episcopi repertis, condita sunt.*

innovatum,

30 *Addita hæc novæ illi tumbæ inscriptio :* Venerabilis quondam Robertus de Arbrissello, vir admodum pius, et zelo animarum exæstuans, divina, qua plurimum poterat, eloquentia, ad Dei obsequium, ad seculi contemptum, multosque utriusque sexus mortales, qui cum ad deserta loca sequebantur, induxit, eaque occasione Ordinem Fontis Ebraldi primus instituit : variaque domicilia, devoto præsertim fœmineo sexui, extruenda curavit. Quorum omnium caput

addita hac inscriptione.

esse voluit hocce monasterium : in quo Abbatissam, D non solum Virginibus ac mulieribus Deo dicatis, sed etiam religiosis viris, præposuit, qui hoc vitæ sequuntur institutum, a sancta Sede Apostolica, jam a sui exordio ad hæc usque tempora, approbatum, variisque privilegiis regiisque muneribus auctum. Obiit anno MCXVII. Ejus ossibus ac sacris tegendis cineribus Ludovica de Borbonio, hujus cœnobii, atque adeo totius Ordinis Antistita, hoc mausoleum novo pegmate exornatum, totius Ordinis nomine, tamquam parenti optimo, perficiendum curavit anno MDCXXIII.

AUCTORE J. P.

§ IV. *B. Roberti in eremitica et apostolica vita primi socii.*

Ex iis *Roberti encomiis, quæ* § 2 *num.* 18 *congesta sunt, unum restat, ut ostendamus sanctitatem ejus miraculis esse cælitus confirmatam. Sed prius mantissa quædam afferenda est rerum ab eo gestarum, quæ ab utroque Vitæ scriptore prætermissæ, sunt tamen ab antiquis auctoribus traditæ. De primis* B. Roberti *in Apostolicorum laborum susceptione sociis atque adjutoribus, Guilielmus Neubrigensis, qui se anno* CIↃCXXXV *natum testatur lib.* 1 *de rebus Anglicis cap.* 15, *jam antea citato, ita scribit :* In transmarinis partibus, sicut a majo- E ribus accepi, tres memorabiles viri uno tempore fuere, scilicet Robertus, cognominatus de Arbusculo, Bernardus et Vitalis. Hi non ignobiliter eruditi et spiritu ferventes, circuibant per castella et vicos, seminantesque secundum Isaiam super omnes Isa 31. 20 aquas, de conversione multorum fructus uberes colligebant : pio inter se placito constituto, quod Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora conversarum sollicitudinem gereret, Bernardus vero et Vitalis maribus propensius providerent. Robertus itaque famosissimum illud monasterium fœminarum de Fonte Ebraudi construxit, et regularibus disciplinis informavit : Bernardus vero apud Tyrocinum, et Vitalis apud Saviniacum monachis regulariter institutis, suos quisque ab aliis per quasdam præceptorum proprietates distinxit. Cumque ex his tribus radicibus servorum atque ancillarum Dei per diversas provincias religiosa germina pullularent, quidam Saviniacenses monachi Bellelandam nostram condiderunt. *Quæ quidem ita accipienda sunt, quod cum Bernardus ac Vitalis virorum congregationes instituerint; Robertus etiam fœminas aggregarit, ac præcipuo quidem studio, ut quarum spiritali* F *ministerio viros, seque adeo ipsum subjecerit : quare ad hunc præcipue fœminæ, etiam fortassis quæ a duobus illis erant conversæ, accurrebant.*

B. Robertus cum BB. Bernardo et Vitale prædicat :

hi virorum :

ille fœminarum cœnobia instituit :

32 *Qua vero ratione inter sanctos illos viros amicitia coaluerit, ita in B. Bernardi Pontivensis, primi Abbatis Tironensis, Vita, tradit Gaufridus Grossus auctor coætaneus cap.* XI. *Nam Bernardus cum cœnobium S. Savini Prioris titulo administraret, Gervasio Abbate peregre profecto, jamque mortuo;* cognita (*ut ille scriptor ait*) monachorum voluntate, qui eum sibi Abbatem facere disponebant, clam discessit ab eis, rem sibi a multis annis desideratam quærere intendens, scilicet anachoreticæ vitæ studium, et ut sibi victum acquireret labore manuum. Manebat autem non multum longe a monasterio S. Savini vir quidam venerabilis et religiosus eremita, Petrus nomine de Stellis, qui illius postea monasterii fundator extitit, quod Fons Gombaudi dicitur. Ad quem Bernardus divertens, eo quod sibi jam antea notus ac familiaris esset, caussam, qua venisset, aperuit. Quem Petrus magna cum animi alacritate suscepit : sed quia in vicinia monachorum erat, qui eum invitum Abbatem sibi facere satagebant, illum diu secum, licet nimis exoptaret, tenere non potuit. Bernardus vero exæstuans cum desiderio jam optatæ paupertatis

Bernardus ne Abbas fieret

ad Petrum de Stellis fugerat,

A paupertatis ac solitudinis; tum vehementer reformidans, quod, nisi citius recederet, Abbas, implicandus sollicitudinibus curæ pastoralis, impellente Abbate suo vel Episcopo, coactus fieret; Petrum obnixius rogabat, ut se inde citius latenterque subduceret, atque ad ignotas remotissimæ regionis solitudines perduceret. Petrus itaque precibus rogantis acquiescens, factus ductor itineris, quod postulabat complevit. Erant autem in confinio Cenomanicæ Britannicæque regionis vastæ solitudines, quæ tunc temporis, quasi altera Ægyptus, florebant multitudine eremitarum per diversas cellulas habitantium, virorum sanctorum ac propter excellentiam religionis famosorum. Inter quos erant principes et magistri Robertus de Abresello, atque Vitalis de Mauritonio, Radolphus quoque de Fusteia, qui postea fundatores extiterunt multarum atque magnarum congregationum : quibus divina dispositio per Petrum, qui eos antea noverat, hunc quartum adjungere curavit, ut illis tribus quarto adjuncto firma fieret quadratura, quæ postea magna et lata ædificia erat portatura.

AUCTORE J. B.

a quo in eremum ductus ad BB. Robertum, et Vitalem, ac Badolphum

33 *Pergit deinceps cap.* XII : Petrus vero de Stellis multorum dierum itinere confecto pervenit ad Dominum Vitalem, unum ex supradictis, quos principes et magistros eremitarum fuisse jam diximus. B *Ita ille.* Fuit autem Radulphus (*qui hic cum tribus illis Sanctis eremitis jungitur*) *magister quoque sanctimonialium, itidem ut B. Robertus. De eo Joannes Baptista Souchetus Carnotensis Canonicus in Observationibus ad cap.* XI *Vitæ B. Bernardi pag.* 187 *ista scribit :* Fuit Radulphus primum Hendionis asceterii, quod nunc S. Jovinus de Marnis in Pictonibus dicitur, monachus; deinde eremi cultor; ad extremum director et procurator (quo nomine etiam Robertus Arbressellensis in elencho codicis Cenomanici apud Sirmundum in observationibus ad 47 epist. lib. 4 Goffridi Vindocinensis appellatur, pro fundatore) S. Sulpitii monialium : apud quas hominem exuit XVII Kal. Septemb. MCXXIX, et in ipsarum ecclesia, magna sanctitatis opinione, situs est.

postea fundatorem cœnobii monialium,

34 *Illa porro sanctorum virorum in solitudine, commoratio contigit post concilium Claromontanum, quod anno* MXCV *habitum est : ante tamen Pictavense, quod* MC. *De hoc Ivo Carnotensis epist.* 211 *ad Radulphum Remorum Archiepiscopum :* Computaverunt eamdem consanguinitatem alio tempore in prædicta Curia (*scilicet* Domni Papæ, *ut ante dixit*) legati Fulconis Andegavensis Comitis, et probaverunt, cum accusaretur Rex Francorum Philippus, quod eidem Comiti C consanguineo suo uxorem suam subtraxerat, quam etiam illicite retinebat. Propter quam accusationem, et patrati sceleris comprobationem excommunicatus est Rex a Domno Papa Urbano in Claromontensi concilio. Et cum post factum divortium prædictus Rex esset reversus ad prædictæ mulieris consortium, excommunicatus est in Pictavensi concilio a Cardinalibus Joanne et Benedicto. *Meminit et alibi Ivo illius concilii : cujus Canones ad eum annum recitat Baronius in Annalibus. Adfuerant eidem concilio* B. Robertus de Arbrissello *et B. Bernardus de Tironio, ut in hujus Vita cap.* 23 *narrat Gauffridus :* Per idem tempus, *inquit*, duo Cardinales Joannes atque Benedictus, Apostolicæ Sedis legatione fungentes, ad urbem Pictavim concilium convocarunt, in quo CXL Patres affuerunt : qui et Philippum Regem Francorum, propter Fulconis Consulis Andegavensis uxorem, quam in adulterio tenebat, anathematis vindicta percusserunt.

Pictavensi concilio anno 1100

Intersunt BB. Robertus et Bernardus,

35 Qua excommunicatione comperta, Guillelmus Dux Aquitanorum, qui aderat, totius pudicitiæ ac sanctitatis inimicus, timens ne similem vindictam pro consimilibus culpis pateretur, nimio furore succensus, jussit illos omnes deprædari, flagellari, occidi. Quod ministris suis facere incipientibus, Pontifices et Abbates huc illucque diffugiunt, et ut temporalem vitam retinerent, tuta latibula quærere contendunt. At vero Bernardus atque Robertus Orbreselensis, qui concilio interant, fortissimi justitiæ propugnatores, ac totius iniquitatis et injustitiæ expugnatores, aliis turpiter diffugientibus, ita immobiles constantesque persisterunt, ut nec ab incepto excommunicationis desisterent; sed pro Christo mortem vel contumeliam pati gloriosissimum ducerent : et quamvis eis persecutores mortem non intulerint, isti, quantum in ipsis est, martyrium pertulerunt. D

nec mortis periculo moventur,

36 *Souchetus ex Chronico Maleacensi apud Beslyum citato, ista notat :* XIII Kalend. Novembris fuit concilium, quod tenuerunt duo Cardinales Joannes et Benedictus...... uni eorum Joanni nomine, apparuit S. Hilarius, et dixit ei confirmando : Joannes noli timere, viriliter age, cras ero tecum : et excommunicavit Regem Philippum. *Joannes Bouchetus in Annalibus Aquitaniæ parte 3 cap. 2 tradit, cum Rex cogendum Pictavis concilium didicisset, a Guilielmo Duce Aquitaniæ et Comite Pictavensi agnato suo petiisse, ne in urbe sua talem sibi injuriam inferri pateretur : mandasse illico Guilielmum, ut urbe Legati ceterique Antistites illico excederent : unum e Legatis spatium deliberandi postulasse, eique nocte insequente S. Hilarium apparuisse, et ne minis Ducis terreretur monuisse, ei enim se adfuturum : Ducem, cum ei Legatus postridie hoc retulisset, permisisse ut pro arbitrio cuncta perficeret. Idem apud Baronium ex Boucheto narratur, et in Notis ad concilium Pictavense tom. 26 Conciliorum, ut edita Parisiis sunt ex Regio typographio. De eodem concilio agitur in fragmento historiæ Francorum tom. 4 Chesnæi, sed nulla ibi mentio apparitionis S. Hilarii. Dux ille Guilielmus, cujus hic mentio est, pater fuit Guilielmi, quem S. Bernardus Claravallensis a schismate ad deferendam legitimo Pontifici obedientiam revocavit. De patre egimus* X *Februarii ad S. Guilielmi Eremitæ Vitam § tertio ac postea de filio.* E

uti nec Legatus Apostolicus, qui a S. Hilario in somnis confirmatus

Regem excommunicat.

37 *Erat illius concilii Pictavensis tempore B. Bernardus Abbas monasterii S. Cypriani juxta Pictavos. Robertus abbatium de Rota forsan jam dimiserat, aut certe mox dimisit, uti et Bernardus suam. De hoc Gaufridus cap. 24 Vitæ ejus :* Exæstuans amore paupertatis ac solitudinis, ad secretum eremi, a quo fraudulenta violentia abstractus fuerat, rediit, et mentem suam, quæ ibi remanserat, invenit. Qui Domno Roberto de Arbressello atque Vitali de Mauritonio, F quorum jam superius mentionem fecimus conjunctus, Gallicanas regiones nudis pedibus peragrabant : in villis castellis atque urbibus verbum Dei prædicabant, homines ab erroribus vitæ suæ eruentes, quasi validi ac robustissimi arietes Divinæ potentiæ viribus adjuti, muros infidelitatis atque vitiorum impellentes confringebant, corda hominum ab errore caducarum rerum evellebant, mala eorum colloquia bonos mores corrumpentia destruebant, malorum operum nequitias disperdebant, totius iniquitatis coadultam congeriem dissipabant, virtutes, Deo auctore, cordibus eorum inserentes plantabant, et plantatas exemplo corroborantes ædificabant : et quamvis mortuorum cadaverum resuscitatores non essent, quod majus est faciebant, id est, animas in peccatis mortuas vivificabant, et vivificatas Deo veræ vitæ conjungebant. Talia igitur signa facientes, quandoque simul, aliquando vero singulatim diversas provincias circuibant : quibus, machinante diabolo, tribulationes non deerant.

B. Robertus cum BB. Bernardo et Vitale, per Galliam prædicat,

maximo fructu,

quasique miraculoso :

38 *Idem scriptor cap.* 42. Dum igitur Bernardus monasterium suum ædificaret in Francia, Robertus Arbressellensis suum construxerat in Aquitania, Radulphus

Radulphus Fusteiensis in Britannia, Vitalis vero de Mauritonio suum fabricabat in Normannia : quorum supernus arbiter, longe a se positos, et in diversis regionibus separatos manere voluit, quia tot et tanta unusquisque illorum monasteria construxit, ut una eos regio minime caperet, una provincia congregationibus ab illis adunatis, minime sufficeret. *Ita ille. Conditum a B. Bernardo monasterium SS. Trinitatis de Tironio in Carnotensi est diœcesi. Fontis Ebraldi, ut antea dictum, ultra Ligerim, qui limes Arctous est Aquitaniæ. Saviniacum in Abrincensi diœcesi, extrema Normanniæ ora, Cisterciensibus deinde institutis additum a Venerabili Serlone, cum aliis* XXVII, *idque anno* CIↃCLIII, *Eugenii* III *Pontificis Max. auctoritate. Radulphus S. Sulpitii cœnobium sanctimonialium apud Redonas construxit. Enumerat singillatim Souchetus, in Observationibus ad dictum* XLII *caput Gaufridi, monasteria omnia quæ a Saviniaco, quæque a Tironio, et Fonte Ebraldi dependent.*

singuli in diversis provinciis proprium Ordinem instituunt.

§ V. *B. Roberti miracula.*

V*eniemus nunc ad miracula. Recte auctor* Gloriæ B. Roberti, *in ipso principio opusculi :* Commendarunt ejus sanctitudinem Summi Pontifices, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Historici variique scriptores : qua sit in existimatione sanctitatis, testatur qui sacris reliquiis habetur honor, et veneratio : testantur etiam Miracula.

B. Robertus illustratus miraculis,

40 *Baldricus Episcopus sola ea videtur vel perspecta habuisse vel publicare voluisse, quæ in animarum curationibus facta ab eo erant miracula :* Exprimat quis, *inquit in Vita* quid senserit : ego audacter dico, Robertum in miraculis copiosum, super dæmones imperiosum, super terrenos Principes gloriosum. Quis enim nostri temporis tot languidos curavit, tot leprosos mundavit, tot mortuos suscitavit? Qui de terra est, terrena loquitur, et miracula in corporibus admiratur : qui autem spiritualis est, languidos et leprosos, mortuos quoque convaluisse testatur, quando quilibet animabus languidis et leprosis suscitandis consulit et medetur. Denique (ut omnium pace dixerim) per quem Pastorum tot locutus est, tot operatus est Dominus? *His consonant, quæ § superiore, num. 37 de B. Roberto Beatoque Bernardo a Gaufrido scripta retulimus, majus quid eos fecisse, dum* animas in peccatis mortuas vivificabant, et vivificatas Deo veræ vitæ conjungebant : *quam si corporum morbos gravissimos ac vulnera persanassent.*

non solum spiritalibus

in animarum curatione,

41 *Quod vero optari miraculum illustrius potest, quam Ordo religiosus præclaris ab eo institutis conformatus, itaque dilatatus, ut eo superstite capitum tria millia censerentur, cœnobia triginta et, quod caput est, post tot secula constanti florens opinione sanctitatis; non sine manifesto Fundatoris sui apud Deum patrocinio? Memini ante annos circiter* XLIV *cum apud Matthiam Hovium Archiepiscopum Mechliniensem ac Belgii nostri Primatem sermo incidisset, de B. Ignatio Societatis nostræ parente in Sanctorum tabulas referendo, et dixisset nonnemo ut ea res perageretur miracula proferri debere ; dixisse sapientissimum illum gravissimumque Antistitem, non alia se miracula desiderare præter ipsam Societatem ab eo conditam : se ampli Archiepiscopatus proventibus, Principum Alberti et Isabellæ Austriacorum favore, secundis Cleri omniumque Ordinum studiis subnixum, tot annis in seminario erigendo laborare; cum ille nullis fortunæ præsidiis, nulla Principum gratia aut commendatione fretus, exiguo tempore, tantam religiosorum hominum congregationem instituerit, videritque optimis firmatam legibus, ad ultima terrarum propagatam, uberrimos afferentem fructus. Idem profecto de Fontis-Ebraldi Ordine dici merito potest ; neque coalescere tantillo tempore potuisse hominis unius industria, sine peculiari auxilio numinis; neque tamdiu vigere in eo studium perfectionis, nisi cœlo receptus Fundator, illius identidem curam gereret, sancta excitaret cœlesti ope desideria, labores proveheret sanctimonialium juxta ac monachorum.*

atque Ordinis institutione ac mira propagatione,

et constanti huc usque fervore;

AUCTORE J. B.

42 *Non defuerunt tamen etiam ea Roberto quæ mortales præcipue suspicere solent, externa miracula. In Gallicani Martyrologii Corollario ita de eo scribit Andreas Saussaius :* In omni sanctitate consummatus, apud Ursanum monasterium feliciter expiravit, signis postea clarificatus divinis, quibus etiamnum coruscat. *Jacobus Rinaldus in Liliis Galliæ sanctæ supra citatis :* Ab Ursonio cœnobio, pugnis et victoriis suis debitas accepturus coronas, in cœlum abscessit, dum hic triumphat in miraculis. *Nec mirum a Baldrico quæ post B. Roberti mortem contigerunt, miracula nulla commemorari, cum brevi post ejus decessum temporis lapso spatio Vitam ejus nimis quam succincte collegerit. Andreas vero illa fere solum prosecutus est, quæ extremo tempore Robertus gessit. Speciem non vanam habere miraculi visum Leodegario Archiepiscopo ut ipse supra § 3 num. 27 testatur, quod* corpus ejus, licet nullis aromatibus conditum, nihil tetri odoris exhalarit, etiamsi multis diebus exanime remanserit. Quod certissimum est, *inquit,* insignis ejus sanctimoniæ argumentum.

sed aliis externis :

corpus ejus exanime diu non male olet :

43 *Recentiora quædam narrat Nicquetus in historia Fontebraldensi : atque hoc quidem ex lib. 1 cap. 36 primum fuit ut diximus, cor B. Roberti in templo cœnobii Ursani pyramidi marmoreæ impositum, tres altæ pedes, quæ etiamnum ibi visitur altari primario ad cornu Evangelii, ut vocant, satis propinqua, ad templi parietem. Non tamen integra nunc est : anno enim* CIↃIↃLXX *cum Dux Bipontinus cum Germanicis copiis ad hæreticorum auxilia venisset in Galliam ; quidam ejus miles eam confringere cupiens, ictibus aliquot contudit. Neque defuit cœlestis vindicta : cæcitate percutitur sacrilegus, et, ut quidam tradiderunt, brachii alterius rigore. Sed mox velut translato in animum lumine, cur ea sibi inflicta sit pœna agnoscit, flagitium detestatur, et unde id ortum erat, hæresim : vovet novendiales illic peragendas in precibus excubias : atque his finitis illi restituitur videndi facultas. Ita memorant etiamnum Ursani incolæ, qui a parentibus suis, testibus oculatis, acceperunt.*

miles hæreticus violans ejus reliquias percutitur cæcitate :

conversus, post dies 9 visum recipit :

44 *In eadem Ursanensi æde anno* CIↃIↃCXXXIV, *ubi B. Roberti cor asservatur, (quod populus* Cor sanctum *appellat, et magna frequentat et veneratur pietate) cœpere Missæ de sanctissima Trinitate celebrari, quibus gratiæ agerentur Deo pro eximiis donis sancto illi viro divinitus collatis. Tum vero suavissimo odore ultro eadem completa est ædes, cœlesti quodam et invisibili suffitu. Palam id testatæ ejus cœnobii sanctimoniales, quarum apud Nicquetum lib. 2 cap. 15 expressa nomina, ac Huguultius medicus atque alii, quibus intra septa monasterii ad infirmarum curationem ingredi fas est. Eumdem odorem percepisse se Ludovicus Perrierus ordinis ejusdem Sacerdos, tum Ursani coram sancto illo Corde, tum in Fontebraldi cum intra cellam suam aliquas B. Roberti reliquias haberet, testatus est.*

suavis odor ad Cor Sanctum,

aliasque B. Roberti reliquias :

45 *In eodem Ursanensi monasterio Sorori Gabrielæ d'Assy brachium utrumque paralysi dissolutum fuit a Decembri anni* CIↃIↃCXXXIII *ad menses omnino quinque. Plurima admota medicamenta, irrito labore. Tandem feria secunda Paschæ, die* XVII *Aprilis, placuit horis* XL *assiduas fieri preces, quibus Divina bonitas ad succurrendum infirmæ, eoque modo manifestandam sancti Fundatoris gloriam flecteretur : sumptaque ab omnibus cum in finem sacra Eucharistia, Gabrielæ restituta divinitus sanitas est : idque omnium earum, medicique suprascripti testimonio confirmatur.*

illius ope curata paralysis,

46 *Joannæ Moussæ Ursanensi religiosæ sinistram manum tetrum carcinoma, nucis magnitudine, mensibus*

carcinoma,

AUCTORE I. B.

A *bus aliquot excruciarat. Implorata identidem B. Roberti ope, nulla præterea adhibita medicina, festo omnium Sanctorum, anni* CIↃIↃCXXXIV, *resedit malum, omninoque evanuit. Testata id ipsa, ac medicus.*

febris maligna,

47 *Anno* CIↃIↃCXXXV *Caudemaci in Borbonio Henricum Assium acuta febris pene ad extrema deduxerat: frustra erat ars omnis medicorum: matris Margaritæ Lassargniæ animum subit recordatio miraculorum, quæ fieri B. Roberti meritis dicerentur: votum ei nuncupat: momento remittit febris, redditque puero salus.*

morbi alii:

ANIMADV. PAP. 61

de quibus publica sumpta informatio.

48 *Concludam hoc caput verbis hisce, quæ in* Gloria B. Roberti *pag. 49 leguntur:* Quam multi vero variis morbis liberati, Servi Dei invocatione, aut aliquo ad ejus sepulchrum exhibito cultu, vel hausta fontis aqua, cui nomen a S. Roberto, videre est in Informatione facta anno CIↃIↃCXLIV mense Junio, monasterio Fontis-Ebraldi, auctoritate Illustriss. et Reverendiss. Domini Episcopi Pictavensis. Et quoniam jam apud sanctam Sedem Apostolicam urgetur ejus Canonizatio, pergit Deus mirabilibus signis servi sui prodere sanctitatem.

§ VI. *Refutatur epistola sub nomine Goffridi Vindocinensis Abbatis contra B. Robertum conficta.*

B

Priusquam B. Roberti Vitam a duobus coævis scriptoribus editam proferamus; maculam unam, quæ posset universa, et quæ jam memorata sunt a nobis, et quæ in Vita memorabuntur, illius decora offuscare, sentio hic obiter detergi oportere. Ea aspersa est ex probrosa epistola, quæ in libro 4 Epistolarum Goffridi Vindocinensis Abbatis numero quadragesima septima extat, hoc titulo: Goffridus Vindocinensis monasterii humilis servus, suo in Christo multum dilecto fratri, servare modum discretionis, et terminis, quos patres posuerunt, esse contentum. *In ipso deinde contextu epistolæ:* In nullo agere, præter in quod est agendum, est Angelica perfectio: quam habere minime potest, quamdiu hic sumus, nostra conditio. Dum igitur non habemus perfectionem Angeli, nullatenus habeamus præsumptionem diaboli. Hæc idcirco, venerabilis frater, proposuimus; quia te talia egisse, et adhuc agere, fama discurrente sinistra audivimus; quæ si vera sunt, ut nulla excusatione illa defendas, sed cum omni festinatione corrigas, tuam simplicitatem germanæ caritatis visceribus commonemus. Audivimus enim, quoniam circa sexum femineum, quem regendum cepisti, duobus modis, altero alteri prorsus contrario, te ita sollicitum reddis, quod modo in utroque modum discretionis penitus excedis. Fœminarum quasdam (ut dicitur) nimis familiariter tecum habitare permittis: quibus privata verba sæpius loqueris, et cum ipsis etiam, et inter ipsas noctu frequenter cubare non erubescis. Hinc tibi videris, ut asseris, Domini Salvatoris digne bajulare Crucem, cum extinguere conaris male accensum carnis ardorem. Hoc si modo agis, vel aliquando egisti, novum et inauditum, sed infructuosum genus martyrii invenisti.

B. Robertus in epistola nomine Goffridi Vindocinensis edita,

accusatur de nimia cum fœminis familiaritate, ac temeritate,

C

50 *Ac quibusdam in eamdem sententiam interjectis, hæc adduntur:* Tu quidem in mundo quasi montem excelsum ascendisti; ac per hoc in te linguas et oculos hominum convertisti. Ergo stans in monte, vide ne corruas: nec per martyrium Martyribus sanctis penitus ignotum, religiosæ vitæ principio notam infamiæ derelinquas. Nulla etiam tua actione mundo, qui pene totus te sequitur, suscites scandalum. Nam fieret tibi damnatio gravior, ruina plurimorum. Mulierum quibusdam, sicut fama sparsit, et nos ante diximus, sæpe privatim loqueris, et earum accubitu novo quodam martyrii genere cruciaris. Illis siquidem te semper sermone jocundum ostendis, et alacrem actione, omneque genus humanitatis exhibes, nulla servata parcitate. Aliis vero, si quando cum ipsis loqueris, semper locutione nimis durus appares, nimis districtus correctione: illas etiam fame et siti ac nuditate crucias, omni relicta pietate, *etc. Ac tandem epistolam ita scriptor concludit:* Vale, et nos tuarum sanctarum precum, suppliciter precamur, participes effice.

adversus alias asperitate.

D

51 *Ea omni tempore dæmonis vafrities fuit, ut quos videret viros præstantes virtute ac scientia, ad aliorum simul procurandam salutem incumbere; neque ullis ipsius circumveniri fraudibus, revocarique a proposito colendæ et aliis inculcandæ pietatis posse; iis infamiam aliquam inurere conaretur, doctrina eorum aut moribus in suspicionem adductis: ita futurum ratus, ut si quæ erroris aut etiam ignorantiæ opinio, si quæ cupiditatis, si quæ libidinis, aut certe levitatis, excitata foret; continuo spernerentur, vitarentur, et quæ antea seminarant salutaria consilia abjicerentur. Nihil opus est id exemplis confirmare, quando Christum ipsum, sapientiam æternam, omnis sanctimoniæ auctorem, nefarii homines vinolentum esse ac blasphemum, et dæmonum opera ad facienda miracula uti jactarunt.*

Semper alienam salutem sancte procurantes impetuntur calumniis.

52 *Præcipue tamen si quis fœminis ad sanctiorem vitam informandis operam navare cœperit; infamia eum turpitudinis alicujus notare satagunt dæmonis hoc in negotio administri. Nam cum sint fœminæ natura magis verecundæ ac timidæ; illico, si quid tale audierint verebuntur, ne subdolis sermonibus vel pudori suo sensim labes inferatur, vel honestati certe nominis probrum consciscatur. S. Hieronymus summus ille et castissimus doctor, quod quibusdam matronis ac Virginibus Romanis, quarum erat eximia in studio pietatis sedulitas, sacras Scripturas exponeret; traductus est a multis ut homo parum pudicus, præcipue cum eæ luxui pompisque seculi nuntium remisissent. Testatur ipse et refellit invidorum hoc in genere calumnias epist. 99 ad Asellam ubi hæc inter alia scribit:* Pene certe triennium cum eis vixi. Multa me Virginum crebro turba circumdedit. Divinos libros, ut potui, sæpe multis disserui: lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant quid unquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cujusquam accepi? munere vel parva vel magna non sprevi? in manu mea æs alicujus insonuit? obliquus sermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur, nisi sexus meus: et hoc numquam objicitur nisi cum Hierosolymam Paula et Melania proficiscuntur. *Ac paullo post:* Antequam domum S. Paulæ nossem, totius in me urbis studia consonabant: omnium pene judicio dignus summo sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damasus meus sermo erat: dicebar sanctus, dicebar humilis et disertus. Numquid domum alicujus lascivioris ingressus sum? Numquid me vestes sericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque jejunans, squallens sordibus, fletibus pene cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem Sol sæpe deprehendit? Cujus canticum psalmi, sermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quam manducantem numquam vidi? Sed postquam eam pro merito castitatis venerari, colere, suspicere cœpi, omnes me illico deseruere virtutes? O invidia primum mordax tui! o Sathanæ calliditas semper sancta persequens! *Plura adjicit in eamdem sensum.*

E

præsertim si fœminas ad Deum convertant,

ut S. Hieronymus sibi accidisse queritur:

F

53 *Si cujus autem ejusmodi mystagogi ita publice probata est virtus, ut nulla in eum flagitii cadere suspicio possit: aliquid comminiscuntur improbi homines, quo notam illi aliquam saltem temeritatis, nimiæque sui fiduciæ, impingant. Notus ille in nostris annalibus religiosissimi*

A *giosissimi ordinis professor, qui cum parum æquo in nostros homines esset animo, nec ferret totius populi sermonibus eorum celebrari integritatem, et circumspectam cum omni ordine et sexu conversandi rationem; sparsit in vulgus, eos peregrinæ cujusdam herbæ præsidio libidinis motum reprimere. Atrocior fuit, quæ in sanctissimum virum Robertum de Arbrissello, conjecta calumnia est, vel dissipatis per ora hominum sinistris rumoribus, vel conficta, sub Goffridi viri gravissimi nomine, quam diximus, epistola. Aut hujus auctor epistolæ, se ea quæ scribit,* fama discurrente sinistra audivisse. *Qui vero potuit ea* discurrere fama, *cum ita arcte ab aspectu, etiam religiosorum ejusdem instituti, arceantur sanctimoniales, ut ne quidem Abbatissa, Decana, Priorissa, si morbo correpta confiteri velit, ad lectum accersere Sacerdotem possit; sed his verbis in constitutionibus præscriptum sit, apud Nicquetum lib. 3 cap. 12, ut, quæcumque illa sit,* ad Capellam transportata, ibi confiteatur et communicetur, et communicata, egresso Sacerdote, ad lectum reportetur. *Qui ergo ad eas sic conclusas accedere Robertus, vel ipsæ ad eum poterant? aut cui credibile sit, qui tanta cura earum consulere voluerit pudoris securitati, ipsum cum iis etiam noctu versatum esse?*

talis in B. Robertum conjecta calumnia,

refutatur ex constitutionibus Ordinis.

54 *Si porro ea late fama manarat, ut usque in Carnutes ad* B *Goffridum pertingeret, quomodo non ad Pictavensem Episcopum vicinum pervenit, effecitque ne Robertum ita luculente apud Pontificem commendaret, aut etiam in sua diœcesi toleraret? Quomodo non ea demum alio quopiam modo aulam Pontificis afflavit, ubi raro ignorantur res eæ, quæ de viris Ecclesiasticis, præsertim non longe summotis, censura dignæ narrantur? At non illi tanto favore Robertum essent prosecuti, non tam amplis privilegiis ordinem ornassent, si quid simile ipsis vel leviter suboluisset. Non tanto numero huic se ordini addixissent honestissimæ matronæ ac Virgines, si quid tale accidisse cuiquam audissent: non ei adhærere tot viri pii voluissent, si se sensissent ejus exemplo in tales conjici illecebras. Quid sancti ejus sodales Bernardus et Vitalis? Et præcipue feminas erudiendas tradidissent, velut peculiari ad eam rem industria divinitus dotato, si tantæ imprudentiæ vel impudentiæ potius, obnoxium essent suspicati? aut non ad illas quoque fama eadem pervenisset, atque e suis eos monasteriis excivisset, ut illi in faciem resisterent? Vere enim reprehensibilis fuisset, si tale quid tentasset. Spiritus pietatis ac timoris Dei qua ratione accendi foverique poterat in mulierum animis, quas plurimas e peccatorum* C *cœno extraxerat, si non quam longissime eas ab omni absturbat ejusmodi delinimento? Facessant igitur filii Belial, si qui, etiam per jocum, de viro sanctissimo tale quidpiam dixerunt. Nec reor quemquam Christianæ disciplinæ adeo rudem, qui ista viro pio ac sapienti venire in animum potuisse existimet.*

favore erga eum Episcoporum,

et Pontificum,

plurium ad eum accessione

et pietate:

55 *Quid ergo Goffridus, cur tanto pondere verborum amicum reprehendit, si non credidit? Cur non potius scripsit, se probrum ejusmodi inaudisse, sed credere non potuisse? Non inficior, viros quosdam zelo vehementi præditos etiam alioqui doctos nonnumquam quæ conficta sunt in pios homines crimina, etiamsi ab uno illa alterove solum audierint, iis fidem tribuere; aut saltem, quia metuunt ne vera sint, gravius iis auditis commoveri. Possem, nisi reverentia, quam debemus religiosæ antiquitati, retaret, proferre nonnullos, qui vel unius relatione, etiam falsa, vel temere exaggerata, violentum in quosdam stylum contorsere. An hic etiam scriptor humani aliquid passus, et petulantis alicujus hominis dicterium,* famam discurrentem *vocavit. Asperior certe nonnullis visus.*

an epistolæ auctor Goffridus, forte nimis credulus?

56 *Dicam plane quod sentio. Non est ea a Goffrido scripta epistola: nec tempus facile ostendet quispiam, quo scribi ab eo potuerit, aut a Roberto ansa, ut scriberetur præberi. Tempore Urbani* II *ita Roberti facundia cum summa pietate conjuncta, secundis hominum sermonibus* D *celebrabatur, ut eum ad se idem Pontifex accersierit, concionari coram se Andegavis ad infinitam prope multitudinem hominum jusserit, ac deinde Apostolicum Prædicatorum constituerit, sive, ut Baldricus ait,* secundum a se Dei Seminiverbium. *Non ergo adhuc sinistra illa de Roberto fama Goffridum afflarat: alioquin pro summa sua cum Pontifice familiaritate admonuisset, ne tanta auctoritate hominem armaret, cujus in publicum ita periculosa esset conversatio. Et qui poterat, id tunc ad eum, ab eo ad Pontificem deferri crimen, cum necdum ullæ feminæ Robertum consectarentur: ac ne proximis quidem post annis, quando abbatiam instituit et rexit Rotensem Canonicorum regularium?*

non potuit,

AUCTORE J. B. saltem ante an. 1100.

57 *Habitum tempore Paschalis* II, *anno* CIↃC, *uti antea diximus, concilium Pictavense:* Nec multo post *(ut ad epistolam 32 lib. 4 ejusdem Goffridi, notat Sirmondus noster ex Chronico Turonensi)* abbatia Fontis-Ebraldi in Pictavensi diœcesi fabricatur. *Eo namrum tempore, dices, id, si non gestum a Roberto, sparsum certe est, et Goffrido relatum; cum necdum sanctimoniales ita essent arcte conclusæ. At non erat, quod tunc ad Robertum scriberet Goffridus, qui ipse frequens erat in Fonte Ebraldi, etiam prius quam ita claustro includerentur sanctimoniales, ab aspectibus virorum penitus summotæ. Testatur id ipsemet eodem lib. 4 epist.* E 32. Quod vobiscum, *inquit,* in Paschate non fui, nostri corporis infirmitas caussa extitit. Gibbus enim mihi crevit in dorso, unde me secari oportuit. Et quamvis inter manus et lacrymosas voces dilectarum Deo sanctimonialium de Fonte Ebraldi, rasorio scribente in nostra carne suas litteras, corpus nostrum infirmitate pariter et vulnere non mediocriter fatigatum teneretur; nec infirmitas, nec secantis crudelitas, nec statim impositi salis asperitas, ut vos vel ad momentum oblivisceer, facere potuit. *Tum familiaris erat in Fonte Ebraldi Goffridus, ut illic resecari sibi gibbum vellet, sub ipsa monasterii, ut reor, exordia, cum et ministerium impendisse sanctimoniales dicantur, quas et* Deo dilectas *appellat. Cur non tunc Deo quoque dilectum Robertum monebat, si quid de illo, quale dicitur, inaudierat? Cur necesse erat tam acrem epistolam mittere, atque ut posteritati quoque innotesceret, in adversariis eam asservare? Idem lib. 1 epist. 24 venisse se ad Fontem Ebraldi scribit, ut cum Episcopo Pictavensi illic colloqueretur. Epistola deinde 26 ait se* ultra Fontem Ebraldi progredi secure non posse. *Ergo illic frequens, ac familiaris erat, non sanctimonialibus magis quam Roberto.*

non statim post eum annum,

sub initium Ordinis:

cur enim scriberet ipse frequens in Fonte-Ebraldi?

58 *Neque valeri umquam potest, posteaquam Ordo* F *jam fundatus, suisque legibus formatus erat, ea scripta epistola: qui enim cum Roberto et sanctimonialibus idem Goffridus sanctissimam inire tunc societatem voluisset; cum potius tum illum tum istas, propter tantam temeritatem, violatumque si non pudorem, pudoris certe nitorem, aversari debuisset? Habetur autem ea societas in Chartulario majoris monasterii Fontis-Ebraldi, charta 27, hac formula:* Notum facimus ita futuris sicut præsentibus, quod Dominus Goffridus Abbas Vindocinensis, ante omnes, et supra omnes Abbates, hujus loci qui Fons Ebraudi dicitur, familiaritatem habet et beneficium: et cum ipse obierit, per singulos annos ipsi solenniter celebrabimus anniversarium. De Fratribus autem Vindocinensis monasterii, de quibus breve habuerimus, tantum faciemus quantum pro nobismetipsis. Ipse vero Dominus Abbas partem telonei, quam apud S. Florentium habebat de sale, nostro monasterio donavit in perpetuum et habendam concessit. Facta sunt hæc in Capitulo Fontis Ebraldi, præsentibus Domno Goffrido Abbate Vindocinensi et Domno Roberto Magistro nostro, anno CIↃCXIV Indict. VII.

non adulto Ordine, qui cum eo an. 1114 Societatem iniit:

59 *Satisne jam manifestum, non potuisse eam vel famam*

A *mam spargi de Roberto, vel epistolam scribi a Goffrido? Ac ne in monasterio quidem Vindocinensi, in codice MS. opusculorum et epistolarum Goffridi, ipsiusmet loci Abbatis, ea extat epistola: quod testati sunt ac propria manu subscripserunt, Prior ac Subprior ejusdem abbatiæ, rogante Excellentiss. et Reverendissima Joanna Baptista de Borbonio, majoris monasterii, totiusque Ordinis Fontebraldensis, ut ante diximus, Generali Abbatissa; servaturque in archivo ejusdem monasterii. Cum vero hic agatur de insigni calumnia, quæ impingitur sanctissimo Fundatori, imo et toti Ordini; mirati sunt multi P. Jacobum Sirmondum nostrum, cum Goffridi epistolas aliaque opuscula edidit, e duobus MSS. codicibus, uno monasterii Cenomanensis S. Petri de Cultura, altero cœnobii Vindocinensis, non saltem annotasse, in hoc eam epistolam non haberi: unde minimum suboriri lectori dubium posset, eam vere Goffridi non esse. Fatetur id quidem, se in editione epistolarum Goffridi præcipue secutum esse codicem Cenomanensem, quod in Vindocinensi non omnes extarent. At nos hinc conjicimus, eum qui Cenomanensem codicem primus conscripsit, undique collectas, quæ Goffridi esse viderentur, epistolas, etiamque istam, quia nomen ejus præferret: in unum volumen redegisse. Ipsum quoque Jacobum Sirmondum certo auctore didici, (non enim mihi cum viveret,* B *quamvis frequens inter nos et familiare erat commercium litterarum, non tamen mihi tunc venit in mentem, uti eum de illa Goffridi epistola interrogarem) sed ab alio viro sincero et gravi e nostris accepi, omnino postea judicasse eam epistolam Goffridi germanum fœtum non esse, re maturius considerata, perpensaque Petri Abaelardi, quam mox citabimus, epistola; ac deliberasse, si Goffridi opuscula denuo prælo mandaret, eam epistolam expungere.*

auctore J. B. nec est ea epistola in MS. Codice Vendocinensi:

statuerat Sirmondus in secunda editione eam expungere:

60 *Quis ergo tandem epistolæ auctor? Suspicari liceret, cum in Concilio Pictavensi anno* CIↃC *ita fortiter pro auctoritate Sedis Apostolicæ stetisset Robertus, aliquem e Philippi Regis subditis ideo illi iratum, hoc in eum sub Guilielmi Ducis imperio in Aquitania degentem, virulentum scriptum contorsisse: aut e sacro Ordine non neminem invidentia æstro percitum, quod ut in ipsa epistola dicitur, totus mundus post eum abiret, hanc architectatum esse calumniam. Certe enim etiam in pluribus cœnobiis, ut loco antea citato queritur Jacobus de Vitriaco, extincta pietas, solutaque disciplina erat; seculares vero Sacerdotes in Britannia, ut ex Baldrico colligitur, atque in Normannia, ut Goufridus in Vita B. Bernardi scribit, (forsan et alibi) status sui dignitatem fœdissimis vitiis inquinabant: ideoque in Bernardi necem conspirarunt Normanni Presbyteri, ac Presbyterorum (nam ita vocat) uxores. Potuit ergo quispiam ex eo* C *genere hominum hanc in Robertum, nimium moribus suis dissimilem, excogitare calumniam.*

scripta forsan ab aliquo Regis causa irato,

vel invido Ecclesiastico.

61 *Sed (quod et Sirmondus sensit) verum ejus auctorem indicare mihi videtur Petrus Abaelardus epist.* 21 *ad G. Parisiensem Episcopum; intelliget Rozelinum, sive Roscelinum, qui in concilio Suessionensi anno* CIↃXCI. *damnatus, scripta sua coactus est igni tradere. De eo in citata epistola Abaelardus inter alia:* Deo gratias refero... quod numero bonorum hominum jam esse videor, ex ejus infestatione, quem solis semper constat esse infestum, cujus tam vita quam disciplina omnibus est manifesta. Hic contra egregium illum præconem Christi Robertum Arbrosello CONTUMACEM ausus est EPISTOLAM CONFINGERE: et contra illum magnificum Ecclesiæ Doctorem Anselmum Cantuariensem Episcopum adeo per contumelias exarsit, ut ad Regis Angliæ imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia sit ejecta, et vix tum cum vita evaserit. Vult enim infamiæ suæ habere participem, ut per infamiam bonorum suam consoletur infamiam: nec nisi bonum odit, qui bonus esse non sustinet. *Hæc Abaelardus, aliaque contra scelesti hominis fraudes ac fallacias. Illud præcipue expendendum, quod* D Epistolam confictam *scribat: quia non quocumque modo ea composita sycophantia est, sed epistolæ forma et quia sub alieno nomine, merito* conficta *dicitur, non simpliciter scripta: ac fortassis neque Roberto superstite, neque ipso Goffrido, qui decessit anno* CIↃCXXIX, *sed postea, ut utriusque nomini macula inureretur, quæ in contemptum totius Ordinis ac publicæ pietatis detrimentum redundaret; nisi flagitiosi hominis mature retecta ac suppressa fuisset fallacia: quam Abaelardus merito* contumacem epistolam *vocat, quod cum omnium sermonibus Ordinis innocentia, Fundatorisque sanctitas celebraretur, obstinatione quadam malitiæ, utrique impudenter obtrectaret.*

imo a Roscelino conficta videtur, homine improbo.

NOT. 27

VITA B. ROBERTI

auctore Baldrico Episc. Dolensi,

ex veteribus MSS. Fontis Ebraldi edita Flexiæ *an* CIↃIↃCXLI *et* CIↃIↃCXLVII.

PROLOGUS AUCTORIS.

Baldricus, Dei gratia Dolensium Sacerdos, licet indignus, Ancillæ Christi *a* Petronillæ Venerabili, monasterii Fonteuraldensis E Abbatissæ, omnibusque ejusdem cœnobii sanctimonialibus sub ejus regimine, Salutem.

Nequaquam sine *b* te, imo ad erudiendum te, quæ sponsa Dei es, hujusmodi dictum opinor: Audi filia, et vide, etc. Audiisti siquidem, et re vera audiisti vocem illius annuntiantis: Egredere de terra: et de cognatione tua. Egressa es de quibuslibet penatibus tuis: lares paternos aufugisti: seductorias carnis illecebras, quæ tibi blandiebantur, abhorruisti, et ad Fontem-Euraldi venisti: ubi fontem uberem, fontem prædicationis, fontem religionis invenisti, et hausisti: Dominum videlicet Robertum, nostris temporibus singularem *c* Seminiverbium, Doctorem illustrem et eximium, verbis et operibus admirandum, virum extollendum et imitandum. Hic aliquando Sorores inter demorata, et in sancta conversatione erudita, populum tuum et domum patris tui oblita, prævio Spiritu sancto, Domino cooperante Roberto, in Abbatissam promota es: quamvis thalamorum inquietudini prius deservisses. Sanctæ siquidem Ecclesiæ necessitas et utilitas institutiones humanas, nec immerito, frequenter obnubilant. *d* Inaltavit igitur Deus in solium excelsum Te, et genti suæ, *e* Paschali Papa collaudante, præfecit Te. Tali *f* nempe F gens illa, gens mendica, gens pupilla, indigebat Matre. Tali, inquam, mulieres, accepta pro Deo duntaxat paupertate, sustentandæ erant procuratrice. Tu autem bene feceris, si te totam in earum procurationem extenderis: si te oneri suscepto, tanquam jumentum immolaveris: si te, velut omnium infimam autumaveris.

a Petronillæ

Ps. 44. 12

Gen. 12. 1

c B. Roberti discipula,

antea conjugata,

d dein Abbatissa Fontis Evraldi,

e

f

2 Prædictus siquidem Robertus viam Patrum nostrorum ingressus est: et, ut creditur, exuta mortalitate, immortalitatis stolam a Deo laureatus adeptus est. Quid autem in hujus recordatione potissimum sit, flere, an gaudere, difficulter discerni potest: cum flere pro absentia carissimi nostri nos cogat humanitas; et quia pro nobis intercessurus ad aulam Dei nostri evolavit Robertus noster, nos gaudere jubeat securitas. Quia vero nondum alterum horum præcipue faciendum novimus, ad utrumque interim nos extendamus, et in utroque ad hoc usque nos exerceamus, donec de lacrymarum convalle pedetentim eruamur. Defleat igitur et defluat oculus noster, quoniam bonus facundusque doctor et amicus Dei a nobis recessit. Lætetur cor nostrum, quia Robertus

ut ejusdem Roberti jam mortui

A Robertus noster ab hujus mundi cœnulento exilio ad incolatum nobis destinatum nos præcessit. Istius conversationem, quoad in terris vixit, quam longe a communi hominum conversatione remota fuit, Mater carissima, parvitati nostræ describendam præcepisti, quatenus litterarum tenori mandaretur, quo utilitati humanæ fragilitatis olim quoquo modo consuleretur. Vestigia siquidem Patrum si scripta reperimus, multo libentius imitamur, quos pro nobis supplicantibus intercessores confidimus. Virgilianum, seu Tullianum stylum hoc nimirum opus expeteret. Sarcinam grandem, et gravem imbecillitati nostræ, Domina Petronilla, imposuisti: cum me et multa mundi fluctivagi inquietet *g* procella, et maxime minoris Britanniæ, in qua cum scorpionibus habito, bestialis, geminaque circumvallaverit ferocitas. Denique quomodo coloratam legem scribendi tenebit, quem nulla Salustianæ situlæ stilla unquam roravit? Rogo, quo ausu temerario, quo ore luteo Robertum virum sanctum et justum nominabo, multiplici superonustus peccato? Ad ultimum quid dicam? Schedulas mihi quasdam dedisti, quæ prope nihil de Domino Roberto continebant, præterquam quod ipsum de Britannis nostris oriundum referebant.

Vitam scribat hortante, — *excusat auctor suam tenuitatem,*

B 3 Tamen enim recordor, quod Deus etiam immeritis suam præstat gratiam, me audisse; et bruto animali, asellæ videlicet, humanæ linguæ officium opificem summum ad horam præstitisse, recolo me legisse: non ambigo, quin ille qui linguas infantium facit disertas, *h* illam mihi, non pro meis, sed pro sæpe nominandi Roberti meritis inspiret facundiam: qui et si voluerit per plumbeam fistulam meam, aquam limpidissimam ætati successuræ profuturam diffundat. Attentabo igitur, Sorores sanctissimæ, vestris orationibus, quibus me specialiter commendo, coadjutus, de Magistro nostro, pro quo continuo suspiratis, modicum quid dicere: sed vereor, ne errabundus viator in via deficiam. Quo in studio si quid bene dixero, dono Dei, quæso, deputate; si secus, quod pertimesco, vel ætati nostræ decrepitæ, vel manui tremulæ, vel meæ socordiæ, seu conversationi meæ in peccatis inveteratæ tandem imputate. Mementote tamen omnes homines, præter unum, peccatis obnoxios vixisse. Valete.

tamen spe auxilii divini, — *per preces Sororum obtinendi,* — *opus aggreditur.*

a *De hac fuse agit Nicquetus lib. 1 historiæ Fontebraldensis cap. 2, censetque antea nuptam fuisse alicui ex antiqua et illustri familia* de Chemilliaco, sive Camilliaco, *vulgo* de Chemille. — b *Cosnerii editio,* sine re. — c *Ita utraque editio, alias* Seminiverbium. — d *Aliud MS. ut nos olim monuit Cosnierus* exaltavit. — e *Diplomate dato 7 Kal. Maii, Ind. 13, anno* 1106. *Is Pontifex creatus* 13 *Aug.* 1099, *obiit* 22 *Jan.* 1118. — f *Cosnerii editio,* maxime. *Al.* — g turbella, *inquit idem.* — h *Al.* etiam et mihi, *ait idem.*

C

CAPUT I.

B. Roberti ortus, studia, archipresbyteratus, publica scientiarum professio, pœnitentia.

Gratias agamus Domino Deo nostro, qui huc usque non destitit visitare nos, tanquam sol matutinus oriens ex alto. Nec mirum, cum id ipsum Veritas prædixerit, cum id ipsum ipse Jesus in hæc verba taliter promiserit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Si autem nobiscum Deus est quomodo Emmanuel, quomodo omnium opifex et rector inter nos otiosus esset? Quomodo dies sine luce? quomodo ignis absque calore? eritne glacies absque gelu? Sol absque splendore? Et quoniam numquam et nusquam Deus esse potest otiosus; diebus tamen nostris coram nobis operatus est manifestius, dum venerabilem Robertum de Arbrissello mundo dedit speculum, suffocatorem vitiorum, propagatorem et educatorem virtutum, omnium desolatarum et erronearum personarum solamen et preambulum. Iste siquidem Robertus Solis Orientalis radius, Lucifer irreverberatus, Prædicator potestativus, Occidentalem orbis plagam irradiavit, et ignorantiæ tenebras ore potestativo defuscavit.

Matth. 28 20 — *B. Robertus in lucem hominibus datus,*

D *AUCTORE BALDRICO EPISC.*

5 Hujus admirabilem inter mortales conversationem, Ego Baldricus Dolensium *a* Metropolitanus, licet indignus, sanctimonialium Fontebraldensium voluntatibus acquiescens, stylo, quamvis impolito, mandandam promulgandamque suscepi: quatenus seculis futuris exemplorum illius odor redoleat, et scholæ Christianæ doctrina ejus proficiat. Pluris enim quælibet rerum gestarum historia materies erit, quam lectionis series commendabit. Supersunt plurima de Roberto, calamo celebriori referenda, quibus mea multum obest imperitia: obest etiam, quæ ingenium meum obtundit, ætas annosa, et in oblivionem versa senectus æmula. Non igitur doctrinæ litteratoriæ suffultus adminiculis hoc opus aggredior, quoniam dumtaxat in Domino confido. Sanctus igitur Spiritus obeditioni meæ adminiculetur, et Domini Roberti mihi Sanctitudo suffragetur. Amen.

Vitam scribit Baldricus, — *ut pluribus prosit:*

6 De venerabili responsurus Roberto, Spiritum sanctum suggestorem veritatis imploro quatenus quæ huic rei digna sunt subministret, sine cujus adjutorio ipsa Dialecticorum loquacitas muta est, ipsa Philosophorum excogitatio obtusa est. Ut igitur ipsius historiæ fundamentum altius revolvamus, qua patria, quibus parentibus processerit, et quibus temporibus effloruerit, succincte tractemus: ut de singulis veritati testimonium perhibeamus. Non enim aberrare videbimur, si de ipsius origine primitus disceptemus.

E *dicenda dividit.*

7 Fuit igitur Beatus, de quo loqui disposuimus, Robertus, Christianæ professionis cohæres et filius, Britanniæ minoris alumnus, quam provinciam decoravit Sacerdos, *b* ex pago Rhedonensi oriundus, villæ, quæ vulgo *c* Arbrissellum nuncupatur, indigena et colonus. Pater autem ipsius Damaliochus, mater vero *d* Orguendis nominabatur. Ipse denique Robertus ab ipsa pueritia, maturis moribus inolescere cœpit: nec enim, ut assolet, juvenis, ætatis illius sequebatur lasciviam: sed nitidam, prout poterat, amplexabatur castimoniam, et intrinsecus diligebat munditiem. Fugientes litteras per orbem persequi videbatur, quoniam ab annis infantilibus, litterarum studiis quas assequi non poterat, fuerat deputatus. Perambulabat regiones et provincias irrequietus, et in litterarum studiis non poterat non esse sollicitus. Et quoniam Francia tum florebat in scholaribus emolumentis copiosior, fines paternos, tamquam exul et fugitivus, exivit. Franciam adiit, et urbem, quæ *e* Parisius dicitur, intravit: litterarum disciplinam, quam unice sibi postulaverat, pro voto commodam reperit: ibique assiduus lector insidere cœpit. Illis exercitiis totus desudat: nec ob id conversationis approbatæ observantiam prætermittebat. Inter conscholares quamdam modificatæ severitatis majestatem prætendebat: et quod de se futurum erat, id quibusdam indiciis evidenter significabat. Tunc temporis Rex *f* Philippus, Regis Henrici filius, Francorum colonias regebat: et *g* Gregorius septimus Urbis Romæ Papatum tenebat. Hæc idcirco diximus, ut quibus temporibus Robertus excreverit et studuerit, patenter insinuaverimus. Reddebat etenim scholasticis, quod scholasticorum erat, nec propterea se Dei servitio minus coaptabat. Auspicabantur de eo jam aliquid, qui eum noverant, quoniam intuebantur in eo magnum quiddam.

B. Robertus in Britannia natus, — *discit litteras;* — F *it Parisios* — *ubi studet, ac probe se gerit:*

8 Urbs interea Redonis suo destituta *i* Patrono, ad Deum reconversa, præmissis precibus, *k* Silvestrum quemdam elegit in Episcopum, quem et morum sinceritas, suaque commendabat nobilitas: qui prout erat sanguine generosus, generosior erat et meritis: et licet non multum litteratus, litteratos tamen mhianter

evocatur Redones ab Episcopo,

AUCTORE BALDRICO EPISC.

A anter complexabatur. Spiritualis siquidem in eo vigebat disciplina, ut quod ei sanguis et caro non inspiraverant, divina ei luculenter distillaret doctrina. Convocabat igitur aliunde, si quos poterat, litteratos: quod hominum genus Britannia tunc habebat rarissimum. Relatum est sciscitanti, de Roberto, et de ejus severitate, et studio, et dixerunt: De quo loquimur, Robertus, Domine, tuus naturalis est: nam et Redonensis est tuisque institutionibus satis accomodus: liberalibus siquidem disciplinis apprime eruditus est, corpore vegetus, et morum honestate compositus. Evectione præparata venerandus Pontifex dirigit Parisius, et accercitum taliter alloquitur: Vides, inquit, Frater Carissime, quomodo sancta Redonensis Ecclesia mater tua sine regimine vacillat, hoc præsertim tempore, cum me pene laicum ei contigerit præesse. Esto igitur, quæso, in responsis Ecclesiasticis noster interpres: audiam te, et loqueris in me. Poteris procul dubio Dei populo prodesse, si zelum Dei habens, volueris nobiscum aliquantulum militare.

rogaturque ut eum juvet:

9 Annuit Robertus loquentis obsecrationibus; et jam sollicite occupabatur Ecclesiasticis occupationibus et necessitatibus. In omnibus agendis Deum ante oculos habebat, in nullo desidiosus erat, turpis lucri B a se cupiditatem extricabat, et in singulis legaliter sibimet imperabat. Episcopo suo per omnia fideliter patrocinabatur: nam et ejus patrocinium Episcopus, licet patronus, non dedignabatur. Quatuor igitur annis apud Episcopum ita demoratus l Archipresbyter, pacem inter discordes reformando, Ecclesias ab infami laicorum ancillatu liberando, incestas Sacerdotum et laicorum copulationes dirimendo, Simoniam penitus abhorrebat, omnibusque vitiis viriliter resistebat.

fit Archipresbyter Redonen. l *vitia exstirpat:*

10 Elapso bis biennio Reverendus Pontifex gravi corporis tactus molestia hominem exuit, et, ut creditur, ad astra recessit: et Robertus inter orphanos orphanus solus remansit: solus, inquam, quia probis ejus actibus ipsi Fratres invidebant, quorum invidentia jam ei odium pepererat. Decrevit igitur secum invidiæ cedere, et juxta Magistri sui vocem, de civitate in civitatem fugere: nolebat etenim cuilibet esse in scandalum, quod non ignorabat grande et grave piaculum. Venit igitur Andegavum, ibique scholaribus incubuit m studiis: nec propterea tepebat a religione, siquidem divinæ post lectionem assistebat philosophiæ: vitabat otiosus esse, nunc orationi nunc vero lectioni deditus. Destinans itaque carnis illecebris austerius dominari, subtus ad carnem indutus est C loricam; qua veste duobus usus est annis, antequam ad eremum processerit. Ad eremum quippe postea processit, seque totum contemplationi dedicavit. In biennio autem, quo illa ferruginea veste carnem domabat, delicatis desuper tegebatur pannis, oculis et favori hominum se occultans, conspectui vero Dei se duntaxat manifestans. Favorales siquidem in omni vita sua despexit nugas: et quasi venenum, omne blandiloquium aspernatus est. Cibis interdum raris et vilibus utebatur, et interdum vigiliis occupabatur.

Episcopo mortuo, *Canonicis exosus,* Matth. 10, 23 m *it Andegavum:* *lorica indutus,* *sub nuda veste,* *ossibus vivit.*

CAPUT II.

B. Roberti in eremo austera vita: multi conversi; abbatiæ de Rota fundatio: Apostolici Concionatoris præclare obitum munus.

11 Dies affuit, quo ad eremum diu concupitam, ascito sibi quodam Presbytero, mundo renuntians, convolavit: divertit in a silvam, hominum aspernatus collegium, factus contubernalis bestiarum. Ibi quantis inhumanitatibus in se totus sævierit, quot et quantis crucibus se ipse mactaverit, quam diris concussionibus sese extenuaverit, quis digne recenseat? Nam præter ea quæ extrinseca videbantur, uti pilis porcorum cilicium induere, barbam sine aqua radere, lectisternium præter humum vix nosse, vinum omnino cibosque lautos et saginatos nescire, somnum permodicum, naturali fragilitate compellente, raro capere; quidam intrinsecus in eo erat conflictus, quidam mentis rugitus, quidam penetralium singultus, quem autumare posses crudelem et impium cui nullum mendera poterat terminale remedium, quem multi susurrabant imbecillitati luteæ esse impossibilem et nimium. Litigabat enim ejulatu incomparabili cum Deo, et totum se vovebat pro sacrificio. Omnibus notis, et modestus, sibi soli tantum inimicabatur obstinatus et iniquus.

Secedit in eremum. a F *duro vestitu, abstinentia, vigiliis se macerat:* b

12 Turbis adventantium, (multæ siquidem turbæ visendi gratia ad eum adventabant) jucundus erat et alacer, affabilis et discretus; in ambiguis consultus, in responsis promptus. Redolebat in eo quodammodo odor divinæ facundiæ: nam rarus erat similis eloquentiæ. Unde factum est, ut eo audito multi corda sua pervuterent, suisque pravis conversationibus abrenuntiarent. Alii domum suam revertebantur, prædicationibus ejus meliorati: alii secum demorari cupiebant, ejusque famulatui deservire, et irremoti consodales ei adhærere cogitabant. Hujusmodi frequentias ultroneus aufugeret, et solus delitesceret, nisi propterea culpam metueret, incurrere:

benignitate, *et eloquentia multos convertit.*

a Hunc sibi titulum olim Dolenses in Armorica Episcopi vindicarunt, contradicentibus Turonensibus Archiepiscopis: multa utrinque de utroramque jure scripta. Dolenses, teste Claudio Roberto, adhuc Cruce utuntur prævia in sua diœcesi. — b Joannes Baptista Souchetus in observationibus ad cap. 41 Vitæ B. Bernardi de Tironio, Cosnerum reprehendit, quod hic verba aliqua expunxerit, ac deinceps multa mala fide præciderit. Visus est mihi Cosnerus vir perquam sincerus, tum in litteris ad me datis, tum in ipsa B. Roberti Vita, cui ad marginem ex aliis codicibus Fontis-Ebraldi variantes lectiones, satis quandoque minutas, addidit; et in exemplari ad nos misso sua manu alias postea observatas, adnotavit. Souchetus vero nullum citat codicem, ex quo eum, convincere possit. Citat quidem paulo ante apographum ex codice Dolensi, cujus olim sibi Joannes Picardus copiam fecerit, ubi pro Arbrisello, legebatur Arbricello, quod tamen ipse non sequitur. In eo eadem hauserit quod Cosnero objicit, minime indicat. Et vero si id asserret, quæri posset, sitne is codex pluribus Fontebraldensibus præferendus: nisi ipsos allegaret codices Fontis-Ebraldi, aut plerosque, aut antiquissimos optimaque notæ. Id tamen, quod hic omissum a Cosnero queritur, nihil de sanctitate Roberti derogat, sed solum ad natales ejus pertinet. — c De hoc nomine actum supra § 2. — d Nicquetus est Urghendis vel Orvandis, lib. 1 cap. 3, ubi ista citat ex Necrologio sive, ut ubi quidem scribit, Martyrologio Fontis-Ebraldi. Migravit Orvandis, mater Domini Roberti, Patris nostri, 3 Non. Februar. Addit fratrem ei fuisse Fulcodium, seu Fulcorium, de quo idem Martyrologium: Obiit Fulchodius, frater Domini Roberti Patris nostri, 16 Kalend. Febr. — e Ita passim medii ævi scriptores. Vulgo Parisios vocamus, numero multitudinis. Gentis tamen hoc nomen fuit, sed metropoli, quæ olim Lutetia dicebatur, adhæsit. Ita, quod alibi sæpe monuimus, Samarobriva, aut rectius Samarobriga Ambianorum, nunc Ambiani vel Ambianum appellatur: Nemetocenna Atrebatum populi caput, nunc Atrebatum, aliæque passim urbes. — f Philippus I, Galliæ Rex, Henrico I patri anno 1060 successit, obiitque anno demum 1108 mense Julio. — g Obiit S. Gregorius 7 anno 1086, creatus 1073: colitur 25 Maii. — h Est civitas Redonum, sive Rhedonum, Gallice Rennes dicta, in meditullio Ducatus Britanniæ Armoricæ, ut tradit Claudius Robertus, ad Vicenoniam sita amnem, qui et Vidiana quibusdam appellatur reperitur, vulgo nunc Vigelania Papirio Massono teste, Gallice la Villaine. — i Hic apud Claudium Robertum Mainus, vel Maino appellatur, vulgo Meen. — k Silvester de la Guerche nuncupatur ab Alberto Magno de Morlaix, diciturque arma contra Conanum Britanniæ Ducem gessisse, atque ejus deinde Cancellarius exstitisse: anno 1071 Episcopus creatus, mortuus 1095. Sed hoc non satis cum Vita convenit B. Roberti, qui mortuo Silvestro isse Andegavos dicitur, biennio delicatis pannis loricam qua ad carnem induebatur, texisse, deinde in eremum secessisse, duro vestitu, etiam extrinsecus, abstinentiaque se macerasse, adventantes ad se turbas erudisse, socios aggregasse. Atque commemoratis ista subnectuntur num. 14 Contigit in illis diebus, ut Romanus Pontifex Urbanus secundus, urgente temporis necessitate, in Gallias devenerit etc. Atque in Galliam venit Urbanus anno 1095 et quidem medio æstate. Consequens ergo videtur, Silvestrum aliquot annis prius obiisse: si quidem Baldricus cuncta, quæ gesta sunt ordine, narrat. Et Claudius Robertus quidem in syllabo Abbatiarum Galliæ, verbo Rota, scribit probatum ab Urbano 2, anno 1096, ut primus Rotæ Abbas esset, quam erexerat, Reginaldo Credonii Domino impensas ac possessiones ad fundationem conferente. Id porro non accidit ante secessum ad eremum, cum duos ipsos annos Andegavi esset commoratus. — l Nicquetus præterea Officialem et Vicarium Episcopi illi fuisse. — m Tradunt Nicquetus lib. 1 cap. 5 et Albertus Magnus de Morlaix, Marbodum Archidiaconum Andegavensem, qui deinde Redonensis Episcopus factus, scholas Andegavi, instar academiæ, erexisse. Vir doctus fuit Marbodus, scripsitque nonnullas Sanctorum Vitas, ut alibi diximus, suffectus demum Silvestro in Redonensem Episcopatum.

D Parisius E *Silvester Episc. Redonensis.*

A rere: legerat enim, Qui audit, dicat, veni. Incumbebat igitur talentum sibi commissum distribuere, quod Dominus a nuptiis veniens exigeret cum fœnore. Visum itaque est illi multos debere colligere, ipsisque dare manducare, ne forte deficerent in via, quidam enim ex iis de longinquo venerant. Vocati autem sunt collecti illi, Regulares, qui more primitivæ Ecclesiæ vivere satagebant regulariter. Factum est igitur examen illud advolans de mundi lenocinio, Canonicorum *b* Congregatio. Præerat eis Robertus docens eos mellifico more apis prudentissimæ. Ædificarunt itaque commune domicilium, et complexabantur diligenter monitoriis magisterium.

Apoc. 21. 17 — *congregat socios,* — *quos Regulares vocat* — *b* — *iis domicilium ædificat.*

14 Contigit in illis diebus, ut Romanus Pontifex Urbanus Secundus, urgente temporis necessitate, in Gallias devenerit, et ad Andegavos declinaverit. Audivit de Roberto: non enim abscondi debebat tanta lucerna sub modio. Accersiri eum mandavit, ejusque colloquium desideranter cupivit. Celebrare ibi habuit solennem cujusdam *c* Ecclesiæ dedicationem, ad quam confluxisse putares totam orbis amplitudinem. In tanto conventu Robertum loqui præcipit:

Et non insolitis mandat sermonibus uti.

Locutus est ergo luculenter ad populum: cujus verba B valde Domino Papæ complacuerunt. Intellexit etenim, quod Spiritus sanctus os ejus aperuerit. Imperat denique, et injungit ei prædicationis officium: et aliquantulum renitenti ei talis obedientiæ commendat ministerium. Secundum a se eum statuit Dei *d* Seminiverbum: utque ubique discurrat, adhortatur ad hujusmodi studium.

ab Urbano 2 evocatur, — *c* — *coram eo concionatur:* — *constituitur Apostolicus concionator.* — *d*

15 Hinc ex tunc Summi Pontificis legationi curiosus cœpit insistere, et finitimorum Episcopatuum regiones perambulare. Honorabatur ab omnibus, quoniam et honorandus erat, nam et gratia Dei evidenter cum illo ambulabat. Nec erat sermo illius sterilis, nec otiosus, quem commendabat laudabilis et verborum et operum comitatus. Quod prædicabat complebat operibus, ne forte cum aliis prædicaret, nec operaretur, ipse statim reprobus haberetur. Adhærebat ei tanta convenarum multitudo, ut pene Canonicorum numerus reputaretur pro nimio. Mox enim numerus numerum excederet, si saltem partem decimam supplicantium Canonicis aggregaret. Ipse tamen ampli pectoris, nulli deesse voluisset, si Fratrum voluntas et ordo permisisset. Cogitavit igitur ab eis discedere. Considerabat autem, quomodo id absque eorum molestia posset implere. In præsentia Pontificis *e* Andegavensis, in cujus diœcesi C morabantur Canonici, ventum est: et juxta rei considerationem, et Domini Papæ jussionem, ex Episcopi consilio, et ex Clericorum permissione, Robertus libere discessit, ut liberius prædicationi vacaret, et expeditus quocumque et quibuscumque posset proficeret.

ubique concionatur, — *magno fructu.* — *plurimi se ei jungunt:* — *ab iis discedit,*

a Saltum Credoniensem *vocant: Gallice* la forest de Croan, *a Credonio oppido provinciæ Andegavensis. Excisa tamen est magna pars illius silvæ.* — b S. Mariæ de Rota, sive de Bosco, *estque Canonicorum regularium Ordinis S. Augustini, de ejus fundatione jam dictum ad caput præcedens Notat. h. Niquetus scribit distare Andegavo 15 leucis.* — c S. Nicolai *hæc Ecclesia est apud Andegavos Ordinis S. Benedicti, ab Urbano 2 dedicata 10 Februarii anno 1096, ut scribunt Claudius Robertus et Niquetus. Hic lib. 1 cap. 9 plures enumerat Ecclesias ab eodem Pontifice in Gallia dedicatas.* — d *Ita in utraque editione. Alii* Seminiverbium *legunt.* — e *Gaufridi, de quo Claudius Robertus et Niquetus.*

CAPUT III.

B. Roberti prædicatio: conventus Fontis-Ebraldi constructio, aliorumque: institutio Ordinis, ac regimen.

Non sine communibus lacrymis avulsus a Canonicis, regiones et provincias cœpit perambulare, et prius paucis associatus asseclis per plateas et compita semen verbi Dei passim seminare. In modico D sexus utriusque plures adjuncti sunt ei: quia neminem, cui Deus aspirasset, audebat repellere. Ipse adhuc non habebat ubi caput reclinaret, nisi quem necessitas coegisset. Postquam a Canonicis discesserat, noluerat adhuc locum quemlibet eligere: ut liber, et sine baculo, et sine pera, posset procedere. Videns autem subsequentium multitudinem dilatari, ne aliquid ageretur inconsulto, quoniam mulieres cum *a* hominibus oportebat habitare; ubi possent sine scandalorum scrupulositate conversari et vivere, deliberavit perquirere, et si quod desertum contigisset reperire. Locus erat incultus et squalidus, spinetis obsitus et vepribus, ab *b* antiquo Fons-Evraldi nuncupatus, ab hominum cohabitatione sequestratus, a *c* Condatensi autem cella quasi duobus distabat milliariis, diœcesi adjacens Pictavensi. Silvulam hanc, sive dumetum, in quo Dei nova familia et novus exercitus habitaret et laboraret, elegit, et dono a *d* quibusdam possessoribus accepit: et promiscuos Christianitatis tirones illuc induxit.

ADJUTORE BALDRICO EP. SC. cum paucis liberius ubique prædicat — *absque certo lare: sequentibus se viris ac mulieribus* — *a* — *sedem statuit in silva Fontis-Ebraldi:* — *b* — *c* — *d*

17 Fecerunt autem ibi pro tempore quædam tuguriola, quæ dumtaxat eos tuerentur ab intempestiva aeris ingruentia. Oratorium etiam ibi quodlibet construxerant, in quo Deus invocaretur, et hospita- E retur in medio castrorum suorum. Castrenses illi cum Deo suo desiderabant singulariter confabulari, ejusque colloquio peroptabant recreari. Inde procedebant ad opera, ut de laboribus manuum suarum vivere possent, et numquam otiosi vivere præsumerent. Mulieres tamen ab hominibus segregavit, et inter claustrum eas velut damnavit, quas orationi deputavit: homines vero laboribus mancipavit. Non sine discretione id agere videbatur, quia sexum teneriorem et imbecilliorem commendabat psalmodiæ, et theoriæ: fortiorem autem applicabat exercitiis vitæ actualis. Laici et Clerici mixtim ambulabant: excepto quod Clerici psallebant, et Missas celebrabant; Laici laborem spontanei subibant. Omnibus silentium certis temporibus indicebatur. Blande respondere, et non jurare jubebantur: et omnes amore fraterno conglutinabantur. Nulla inter eos amaritudo, nulla invidentia, discordia nulla. Flexo collo, demisso vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium nesciebant. Hæc erat subditorum conventio: erat ea lex, sub qua militabant. Prælatum suum, Magistrum tantummodo vocabant: nam neque Dominus, neque Abbas vocitari volebat.

tuguria illic ædificat: — *feminas claustro includit, ut orent:* — *quas iis ac viris regulas præscripserit?* — *ipse Magister a suis vocatur:*

18 Longo tempore non jumento cuilibet insedit: nec vinum, nec cibos saporosos gustavit. Ipse semper nudis pedibus incedebat, et tunicas et saccum F asperiores induebat: quousque consilio Sacerdotum, corpore jam fatiscente, calceatus jumentum ascendit, et corpusculo paruniper indulsit, non ut delectaretur, sed ut ad laborem quoquo modo confortaretur: curam enim carnis facere cavebat in desideriis. Jejunia sæpe continuavit, orans frequenter pernoctavit, membra sua diuturna maceravit inedia, et nulla quemque exasperavit molestia. Hypocrisim a se funditus extirpabat, facie hilaris et jucundus, simplex et blandus in respondendo, copiosus in distribuendo, sibi modicum. Fratribus et Sororibus indulgebat multum. In sermocinando contra peccatores videbatur invectivus, peccati vero desertores affectu paterno consolabatur: unde accidit ut multi publicani et publicanæ ipsi adhæserint, atque toto posse obedierint. Nullum siquidem remittebat errabundum: sed tandem in sinu suo pœnitentem confovebat collocatum. Sermo ejus non poterat esse non efficax, quia, ut ita dixerim, omnibus omnia erat; pœnitentibus lenis, austerus vitiosis, lugentibus blandus et facilis; virga irreverentium, baculus senum et vacillantium; pectore gemebundus, oculo madidus,

in se durus — *benignus erga suos,* — *et quosvis pœnitentes,* — *omnia omnibus factus*

A madidus, consilio serenus. Hunc profecto dixerim, habitaculum Jesu Christi, templum et organum Spiritus sancti, Responsalem et Vicarium Altissimi.

AUCTORE BALDRICO EPISC.

suos vocat Pauperes Christi *plurimos admittit, viros ac fœminas :*

19 Ipsius delibutum sermonibus, intantum peccatis abrenuntiantium crevit examen, ut numerus pene fuerit innumerus : quos alio nolebat censeri vocabulo, nisi Pauperes Christi. Multi confluebant homines cujuslibet conditionis : conveniebant mulieres, pauperes et nobiles, viduæ et Virgines, senes et adolescentes, meretrices et masculorum aspernatrices. Nec jam innumeram copiositatem præparata capiebant tuguriola, imo capacioribus tirunculi Christi indigebant mansionibus. Cui omnia suppeditavit stipendia qui filios Israel in deserto sua saporifera pavit affluentia. Hanc quoque suam familiolam inopem et mendicam, et in his cibario suo sustentavit frutetis: cum ibi necdum araverint, necdum severint, necdum messuerint. Inspiravit etenim Deus omnium omnibus indigenis circum habitantibus, quatenus quotidianum eis miserint edulium, quotidianum eis præparaverint epulum : necdum quidem sine Deo poterat fieri, qui continuabat circumsitis colonis voluntatem panes dirigendi. Cum gratiarum actione suscipiebatur quidquid erat, et gratiarum actione B laudabatur Deus cum quid deerat. In neutram partem ingrati esse volebant, quia de præsentibus gratias gaudenter actitabant, futura certiores et spe robusti expectabant : sumebant copiam, et sine murmure sustinebant inopiam : in utroque vero benedictus Deus. Ad cibos exquirendos exibat Robertus, mater apis, apis prudentissima, et cum omnibus confabulabatur : et Dei familiæ non jam solum mittebantur pulmentaria, sed ad nuditatem suam protegendam indumentorum quælibet donaria, et ad habitationes construendas largiebantur munera. Omnibus una voluntas, omnibus indeficiens facultas : mittentium augmentari videbatur pecunia, cum propter hoc nulla mittentes afficerentur penuria. Adventabant Principes et populi, novam Dei familiam pro parcimonia regulari marcidam et pallidam visitaturi. Nec recedebant jejuni, cum ibi verbum ædificationis prius audirent, panemque caritativum pro communione gustarent.

alendis iis necessaria *ipse procurat,* *multis ultro mittentibus.*

a *Id est*, cum vitiis, *phrasi Gallica. Ita paullo post*, homines laboribus mancipavit. *Et num.* 20, divisi sunt homines a mulieribus. — b *Non ergo, ut quidam volunt, ab Ebraldo prædone, quem illic converterit.* — c *In hoc vico (nunc oppido) mortuus S. Martinus, ut ad ejus Vitam* XI *Novemb. dicetur. Niquetus Gallice* Candes *scribit, Chevallier* Cande *vocat.* — d *Quinam hi fuerint, declarat Petrus Pictavensis Episcopus in Charta data Pictavis anno* 1106 *his verbis :* In nostro tempore quidam vir apostolicus, nomine Robertus.... in nostra C diœcesi ecclesiam quamdam in honore S. Mariæ Virginis fundavit in loco qui Fons-Ebraudi vocatur : quem locum Aremburgis uxor Widonis, filii Osmundi, et Rivaria filia ejus ad ædificandam prædictam ecclesiam illi dederunt, adjicientes terram quatuor bobus excolendam in duobus temporibus. *Agit de hac donatione Niquetus lib.* 1 *cap.* 15.

NOT. 28.

CAPUT IV.

Varia cœnobia a B. Roberto ædificata, alita : ejus pietas, miracula, obitus.

ædificat varios conventus, alios fœminis, alios viris :

Jam igitur parietibus oratorii dilatandis et multandis instabatur : dabantur sumptus copiosi, offerebantur usus necessarii : claustra et claustra præparabantur : nec tamen tria vel quatuor tantis mulierum collegiis suffecerunt. Divisi sunt homines a mulieribus : et seorsum in locis remotioribus, præparatæ sunt eis domus, et domus. Mulieres iterum segregavit sagax Magister ab invicem : et rursus per cellas et cuneos distinxit eas : catervatim collocavit illos et illas, quoniam alterutrum numerus in simplicitatem extendebatur. In claustro majori plusquam trecentas insimul locavit : alias vel centenas, vel sexagenas, vel per alterius quantitatis turmas commendavit, alibi plus, alibi minus : nec non et homines per discretos delegavit manipulos.

D *ædificationi præficit Hersendem.* *quæ cum Petronilla Sororibus præest :* *ipse prædicat :*

21 Operariis autem assistere nec volebat, nec poterat, quia nationibus multis prædicare habebat. Constituit igitur ex Sororibus unam responsis et operibus Assistricem et Magistram, Hersendim nomine, quæ spreta sua, qua prælucebat, nobilitate, choris fœminarum adhæserat, imo prior conversa fuerat. Vivebat autem Hersendis et magnæ religionis et magni pariter consilii. Huic autem Hersendi conjunxit et Petronillam procurationis mansionariæ gnaram, quam ipse Robertus postea elegit in Abbatissam, nam Hersendis jam ad Superos recesserat. Has itaque duas fœminas quoniam cognoverat prudentes et industrias et magnæ cantelæ personas, aliis, ut dictum est, præfecerat Sororibus De his autem hactenus. Dominus vero Robertus numquam vel a prædicatione, vel ab oratione quibuslibet occasiunculis avulsus est : sed strenuitati totus deditus, finitimas et longinquas circumcursabat regiones. Erat autem acceptus Regibus, Episcopis, et Principibus, Clericis, et quibuslibet popularibus.

a *dicato loco,* E *ample pauperibus subvenit:* *leprosos visit: intime Deo adhæret,*

22 a Mittebant in pauperrimi Fontebraldensis cœnobii gazophylacium Reges et Consules larga donaria. Dabant Principes, et pene omnes, quæ videbantur necessaria Alii sua dabant prædia, et singuli quæcumque delegissent stipendia : unde factum est, quatenus in brevi locus ille excreverit in domibus, et oratoriis, in familiari etiam supellectili. Porro de his quæ mittebantur, eleemosynam faciebant copiosam : suscipiebant pauperes, ac debiles non repellebant : nec incestas, nec pellices refutabant, leprosos, nec impotentes. Leprosis etenim et suas mansiunculas, et monachalia claustra construxit, et unde singuli alerentur Magister Robertus instituit : et persæpe, quoad vixit, tales ipse per se humillime visitavit. Missarum celebrationibus cum tota devotione singultuosus instabat, et, ut ita dixerim, nihil quod irreligionis esset, scienter admittebat. Dominus solus erat, totus anxiabatur, quoniam in turba quietus putabatur. Ejus quodlibet colloquium, moralis ædificatio erat : nam quidquid dicebat, Deum sapiebat. Quamvis pluribus indigeret latomis, et cæmentariis, et artificibus diversis; tamen ea cura sibi videbatur postrema : quoniam ejus anima in sancta religione dumtaxat erat sollicita. Cujus, putas, calamus Robertum ad unguem explicabit, cujus mens, cujus conscientia, cujus animus Deo semper adhæsit? Cum plus dico de Roberto, magis obstupesco; quoniam abundantius, quid adhuc de ipso dicendum sit, invenio : sed quoniam ad ea quæ dicenda essent, nequaquam sufficio; tamquam nihil dixerim, ecce succumbens supersedeo, et erubescens exclamare compellor : Inopem me copia fecit.

deque eo loquitur : F *Dei Spiritu plenus,* Luc 4. 18 1 Tim. 2 4 *multa facit miracula.*

23 Ecce de Roberti conversatione prædicanda aliquantisper disputavimus, et licet aliquid videamur, tamen pene nihil diximus, qui quanta familiaritate apud Deum viguerit, exprimere gestimus, sed sufficienter non possumus. Per quem enim diebus nostris copiosiora Deus operatus est miracula? Nonne Robertus evidenter illius imitator claruit, qui dixit, Spiritus Domini super me, evangelizare pauperibus misit me? Iste revera pauperibus evangelizavit, pauperes vocavit, pauperes collegit. Nam si qua mulier ad eum de nobilitate maturavit, illi qui sapit, ibi Nicodemum et Jesum, ibi Cornelium Centurionem et Petrum assimilabat : affluentia siquidem gratiarum Dei omnes allicit, neminem repellit, quia vult omnes homines salvos fieri. Exprimat quis quid senserit, ego audenter dico Robertum in miraculis copiosum, super dæmones imperiosum, super terrenos Principes gloriosum. Quis enim nostri temporis tot languidos curavit, tot leprosos mundavit, tot mortuos suscitavit? Qui de terra est, de terra loquitur, et miracula in corporibus admiratur : qui autem spiritualis

A spiritualis est, languidos et leprosos, mortuos quoque convaluisse testatur, quando quilibet animabus languidis et leprosis suscitandis consulit et medetur. Denique (ut omnium pace dixerim) per quem Pastorum tot locutus est, tot operatus est Dominus?

sed spiritualia, in animarum curationibus

24 Contemporanei nostri, nos quoque Pontifices, et Abbates, Clerici, et Sacerdotes in labores alienos introivimus: et de eorum, quam priores pertulerunt, penuria impinguati sumus: et forsitan parum profecimus, et, quod pertimescendum est, fortassis ad improperium nostrum dictum est: Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Robertus iste, iste, inquam, Robertus omnimode pro Christo pauperatus, exul a patria, et a propriis cognationibus; turbis quibus prædicaverat, circumseptus, ne illis deesse videretur, in Fontevraldensi solitudine, sine cujuslibet reditus pecunia, multas pauperibus mansiones ædificavit propter Christum. Ibi oratoria construenda curavit: fundamentum primum, primumque lapidem posuit: servos, et ancillas Dei plusquam ad duo, vel circiter ad tria millia, congregavit: per cellas, et regiones, tanta Christianorum agmina collocavit: unde sustentari potuissent, præparavit: quatenus in tam brevi spatio magnis Regibus hoc opus esset difficillimum. Age jam quis hunc mendicum? quis hunc indigentem? quis hunc pauperem, non testetur divitem? Dives quidem fuit, cui nihil, quod multis sufficeret, defuit: dives, inquam, fuit, qui tot et tanta, quæ modo supersunt, opera non sibi, sed ipsi Deo præparare potuit: qui tot frequentias hominum in desertis cibare potuit. Sed, ut verius loquar, ipse ista non potuit, sed ut facta fuerint, evidenter promeruit. Deus largitor et magister: Robertus dispensator et minister. Alter *b* δαψιλῶς stillabat, alter fideliter stillas dividebat. Quamdam amicabilem contentionem inter se visi sunt habuisse, quis eorum plus posset: an ipse præsentando, an ipse distribuendo? Vere Deus Robertum fidelem noverat procuratorem, cui suam commiserat familiam, et augebat pecuniam. Scriptum enim habemus, Fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Quomodo enim sine Deo possent hæc fieri? Fateor, et verum fateor, quia eorum non discordaverunt vota, quorum tam certissime concordarunt opera. Et hæc sunt, si nescis, præter illa quæ fecit B. Robertus miracula, Deum diligere, Deo servire, Domini Roberti voluntatibus Deum tam efficaciter respondere: et omnia, quibus indigebant sui satellites, per manum ejus præbere. Noverat ejus fidem, cujus nolebat offendere voluntatem. Denique dum vixit, Robertum suum Deus semper extulit, quatenus et sua familia in manu ejus augmentaretur quotidie, et unde singula consummarentur, largiretur assidue.

Psal. 72. 7;

pauper ipse in solitudine conventus plures ædificat:

ad 3000 alit:

B

vel ut a Deo alantur impetrat:

b

Matth. 14. 45

C

25 Tempora successere temporibus, nec unquam a pacto, quod cum Deo pepigerat, refrixit Robertus, semper in amore Dei fervidior, semper recens, semper devotior. Annis revolutis et annis, quibusdam indiciis sensit B. Robertus finem suum appropinquare, quia membris fatiscentibus, corporis cœpit destitui viribus. Visitatum et salutatum ire Fratres disposuit, et Sorores: et ibat. Confortabat omnes in Domino, et singulos affabatur ore benevolo. Commendabat transitum suum condiscipulis: et hortabatur, ne unquam tepescerent a bonis institutis.

præsagit obitum suum; suos visitat:

26 Habitis ad sexum utrumque sermonibus sacra Communione percepta, in consummatione probabili, in hujusmodi videlicet salutationibus, et bonis exercitationibus se expendens; invaletudine ingravescente, imo Deo suum alumnum invitante, in loco qui dicitur *c* Ursanum, inter manus singultuosi gregis spiritum emisit, et, ut creditur, ad astra recessit, ut ibi perenniter cœli regionarius, sed magis juxta Apostolorum, hæres factus Dei, cohæres autem Christi, gaudiis frueretur sempiternis. Opimis autem familiæ Dei, et præcipue Ancillarum Christi, corpusculum ejus irroratum lacrymis, redditum est Font-Evraldensi monasterio, et in condigno sepultum mausoleo: *d* Ludovico in Francia regnante, Paschali *e* Urbis Romæ Papatum ministrante, Jesu Christo Domino nostro imperante per infinita secula. Amen.

sumpta Eucharistia,

c

pie moritur Ursani:

D

AUCTORE BALDRICO EPISC.

Rom. 8. 17

sepelitur in Fonte-Evraldi.

a *Multos enumerat Nicquetus lib. 1 cap. 22 viros ac feminas, etiam Principes, qui possessiones donaque varia monasterio Fontis-Ebraldi contulerunt. Quadam ita loquitur in Chartulario monasterii:* Ego Sofisia Bainfredis, filia Petri Achardi, habitum religionis monacharum accipere cupiens Domino Roberto et monialibus Fontis-Ebraudi, ibi sub regulari disciplina congregatis, me primam et allodium meum de Polineio dono et in æternum concedo. *Quæ verba ita interpretatur Nicquetus, quasi ipsa puellarum omnium prima se suaque Deo isthic consecrarit: sensus hic esse mihi videtur, quod se primum, deinde sua donet. Recte autem observat idem scriptor, duas ob caussas præcipue impulsos a Deo homines, ut luculentis largitionibus necessaria Fontebraldensi congregationi suppeditarent: prima erat, quod hæc ita large subveniret pauperibus et infirmis; nam id genus misericordiæ plerumque Deus omnium rerum copia muneratur: secunda, quod illic eximia vigeret pietas morumque innocentia, ut proinde omnes expeterent secum merita ac fructum tam exquisitæ virtutis, quoad fieri posset, participari.* — b *Id est, large.* — c *Rinaldus,* Ursonium *vocat. Nicquetus Gallice* Orsan. — d *Hic est* Ludovicus 6, *cognomento* Crassus, *qui anno* 1108 *Philippo patri successit: obiit* 1137, 1 *Aug.* — e *De* Paschali 2 *actum antea: obiit* 22 *Januarii. Sedit anno* 19.

ALIA VITA B. ROBERTI

SIVE EXTREM. CONVER. ET TRANSITUS EJUS,

E

auctore monacho Fontis-Ebraldi,

Andrea, ut creditur, ipsius discipulo et Confessario.

CAPUT I.

B. Roberti ægritudo, deliberatio de Abbatissæ electione.

Descripta per Baldricum Venerabilem Dolensium Metropolitanum, luculento sermone, Magistri Roberti *a* Vita; descripta etiam compendiose ejus recitanda conversatione et morum honestate; *b* libet etiam sub brevitate ad posterorum recordationem revocare, qualiter circa finem vitæ se habuerit, qualiterve ex hoc mundo migraverit. Hoc tamen hujus operis lectori notum facio, quia non omnia quæ dicenda erant, in hoc tractatu notabo; sed potius quæ dicenda sunt, breviter significabo: nam si cuncta quæ in ultimo vitæ suæ anno per eum Dominus operari dignatus est, per singula vellem recitare, fateor quia tanto pressus pondere, etiam nolens succumberem. Sed quoniam ad hæc investiganda, ingenioli mei pene nulla est scientiola; ipsius de quo locuturus sum, intercedentibus meritis, Spiritus sancti adsit mihi gratia.

a

b

Auctor gesta sub finem vitæ a B. Roberto narrat, sed breviter:

F

2 In primis autem dicendum est, quare Robertus sit vocatus: non enim sine divina dispensatione tale sortitus est nomen. Dictus namque Robertus *c* quasi roboratus, vel robore certus. Re enim vera roboratus erat, quia hunc nimirum Spiritus sanctus ad bene semper agendum roborabat. Certus etiam robore fidei fuit, et in sancta religione ad finem usque perseveravit. De quo non indigne religiosus quidam metricanorus ait:

Robertus unde dictus?

c

Si quæris scilicet, similis non invenietur.
Qualis quantus erat, fructu testante docetur.

3 Hic itaque Robertus, jam plurimos annos indefessus prædicator, non solum adjacentibus, verum etiam exteris nationibus verba Dei distribuerat: cum ingravescente corporis ejus infirmitate, aliisque ægritudinibus pristinis, cœpit repente destitui viribus. Denique apud Fontem-Ebraldi cogente necessitate infirmitatis, in lecto suo recubans, omnes Fratres in eodem loco habitantes ad se vocari præcipit. *d* Omnibus celeriter congregatis, ait: Ecce, filii mei carissimi, quos in Evangelio genui, corporali pulsatus incommodo

æger monachos interrogat, an velint perseverare in obsequio sanctimonialium;

d

A incommodo, viam universæ carnis ingredior. Quapropter deliberate vobiscum, dum adhuc vivo, utrum permanere velitis in vestro proposito; ut scilicet, pro animarum vestrarum salute, obediatis Ancillarum Christi præcepto. Scitis, enim quia quæcumque, Deo cooperante, alicubi ædificavi, earum potentatui atque dominatui subdidi. Si vero cum illis remanere, sicut cœpistis, non vultis; do vobis licentiam, cum meo tamen consilio, alterius Religionis. Quo audito, pene omnes unanimi voce dixerunt : Absit hoc Carissime Pater, a nobis, ut unquam eas relinquamus : quoniam, te teste, nullatenus melius alibi facere possumus. Absit hoc, inquiunt, a nobis, ut consilium tuum relinquamus : imo Stabilitatem atque Perseverantiam Fontebraldensi Ecclesiæ, coram Deo et Sanctis ejus in manu tua omnes unanimiter atque spontanee promittimus

auctore ejus discipulo.

quod omnes vovent.

4 Concordata itaque Fratrum ac Sororum nostrarum taliter congregatione; voluit posteritatis suæ utilitati providere, divina, ut opinor, edoctus inspiratione. Nam paucis evolutis diebus, cum quotidie ureretur febrium ardoribus, nonnullos Episcopos atque Abbates ad se mandavit, et quod consilium quoddam petiturus esset, per nuntios notificavit. *e* Et quoniam eodem tempore Pictavensis Ecclesia proprio viduata Patrono *f*, sub Willelmo Principe laborabat; præcepit ejusdem Ecclesiæ ad consilium

B suum nonnullos accersiri Primates. Tandem coadunato religiosarum atque nobilium personarum conventu non modico, aperuit eis consilii sui rationem, pro qua tantam coadunari fecerat multitudinem. Sentio, inquit, Fratres mei, finem meum imminere : et idcirco vos mandavi, quatenus vestro consilio, possim Ecclesiæ nostræ profectui de Abbatissæ electione salubriter providere. Qui omnes unanimiter, reverenter dixerunt : Tuum, Carissime Pater, super hac re potius tenendum est, consilium : præsertim cum pro certo sciamus, inter ceteros nostræ ætatis mortales tuum vigere consilium. Te enim donavit Deus mundo consiliatorem animarum : et eo ipso opitulante, facillimum est Tibi, consilium præbere successuræ vitæ tuorum.

Episcopos et Abbates consulit de Abbatissæ electione. *e* *f*

qui eam ipsius judicio committunt :

5 Tunc ait ad eos : Scitis, Dilectissimi mei, quod quicquid in mundo ædificavi, ad opus sanctimonialium nostrarum feci : eisque potestatem omnem facultatum mearum præbui : et, quod his majus est, et me et meos discipulos, pro animarum nostrarum salute, earum servitio submisi. Quamobrem dispo-

C sui, cum vestro consilio, huic congregationi, donec sum superstes, Abbatissam ordinare : ne forte (quod absit) post obitum meum aliquis præsumat huic meæ definitioni contradicere. Et idcirco Sapientis juxta monitum, volo omnia cum consilio facere, ut post factum possim non pœnitere. Qui enim sine consilio majorum opera sua agit, indiscretum se esse ostendit. Unum quæro a vobis, utrum de conversa Laica Abbatissam mihi liceat instituere? ut dum factum fuerit, detractores (si qui fuerint) authentica *g* nostra auctoritas compescat. Scio enim hujus Ordinis dignitatem, scio Virginem exigere. Denique scriptum est, quod Qui Virgines custodit, Virgo debet existere. Sed quomodo poterit quælibet claustrensis Virgo exteriora nostra convenienter dispensare, quæ non novit nisi Psalmos cantare? Quid enim rationabiliter tractabit terrestria, quæ semper consuevit operari spiritualia? Quo, inquam, modo pondus practicæ portabit vitæ, quæ non novit nisi gaudia theoricæ? Qua ratione de exterioribus lingua illa respondebit, quæ a pueritia loqui cum Domino orando, cantando, legendo consuevit? Difficillimum etiam, ut cogatur temporalium rerum tunicam jam exutam reinduere, quæ lotos pedes congaudet se jam habere. Legi enim, quia sapiens mulier domum suam

Eccli. 31. 14

quærit an non potius conversam laicam, quam Virginem claustrensem debeat eligere? *g*

ædificat : insipiens vero ædificatam destruit. Quam D
ob causam nolo alicui claustrensi Virgini prælationem istam committere, ne forte videar (quod nunquam fiat) quæ ædificavi, destruere : quippe cum, quod cooperante Deo ædificavi, argui potero; si scienter nescienti hanc curam commisero. Eligatur itaque, si placet, sagum cilicinum, quod tabernaculum Domini undique cooperiat, et exteriorum rerum tempestates viriliter sustineat : ut coccus perfecto colore interius rutilare valeat. Liceat Mariæ cælestibus continuo inhiare : et eligatur Martha, quæ sciat exteriora sollicite ministrare.

Prov. 14. 1

Exod. 26. 6

6 Quo audito, seniores qui aderant, assensum præbuerunt, atque omnia quæ dixerat, vera esse affirmaverunt. Et ut hæc Magistri Roberti sententia firma et inviolabilis in perpetuum haberetur, interfuit huic consilio quidam Archipresbyter Andegavensis, vir bonæ conversationis, affirmans quod, dum quondam Romæ esset, audivit Dominum Urbanum Papam (scilicet qui Roberto nostro Officium prædicatoris injunxerat) concedentem, ut quædam matrona, quæ quatuor viros habuerat, pro tempore et necessitate cujusdam Ecclesiæ, Abbatissa fieret. Noverat sane vir vitæ venerabilis, quia quod humanæ fragilitatis nostræ necessitas salva fide compellit, divina pietas suum tenens ubique temperiem, non punit. Quo cognito, Senatores illi lætati sunt, et quia vir prudens prudenter vellet agere, univer- E
saliter dixerunt. Postquam autem venerabilis concio finita est, solertis viri consilium laudando confirmarunt, ac dupliciter ab eo cum gaudio ad sua remearunt.

quod illi probant.

a *Aliud MS.* generatione. — b *MS. al* licet. — c *Non placet hæc etymologia. Nomen id e Teutonica lingua, sive Sicambrica, qua Franci veteres usi, formatum. De eo in fine Quæstionum Hubertinarum Joannis Roberti Arnoldus Boecopius noster, qui a Ru, quod* quietem *significat, et* bert *sive* beart, *quod indole præditum, deducit; ut si quasi* natura quietus : *vel a* Rot *sive* Rout, *rubro, quasi* ruber *aut* rufus *dicatur : vel a* rut, *turma aut ordine, quasi* indole ad militaria contubernia propensus. *Alii aliunde deducunt. Non est saltem Latina vox.* — d *Aliud MS.* quibus. — e *Hæc, usque* Sentio, *aberrant ab editione Cosnieri : quæ tamen ipsemet mihi scripsit se in alio MS. reperisse.* — f Petro *scilicet, qui multa a Wilhelmo Duce perpessus, in exilio sancte obiit, ut Malmesburiensis et ex eo alii tradunt.* — g *Aliud MS. ut nos monuit Cosnierus,* vestra : *fortasse melius.*

CAPUT II.

Petronillæ Abbatissæ electio. B. Roberti statuta.

Transeunte autem septimo mense, in quo prædictus senatus coadunatus fuerat, et appropinquante jam hinc Octobris, v Kalendas Novembris, quod a F
memorato senatu quæsierat, alumnus noster non sine religiosorum virorum complevit consilio. Elegit itaque ad tanti honoris dignitatem Petronillam de *a* Camilliaco, quæ relictis paternis rebus, ejus discipula fuerat, a conversationis suæ pene initio, præcedente tamen nonnullorum sapientum sano consilio, dicens : Dignum quippe mihi videtur, ut quæ portavit mecum laborem peregrinationis et paupertatis, portet etiam pondus qualecumque consolationis nostræ et prosperitatis. Licet enim monogama fuerit, cogente tamen necessitate, nulla mihi convenientior videtur hanc prælationi. Novit enim præ ceteris donaria nostra, et juxta Apostolum abundare, et penuriam pati. Scit enim sapientibus tempestivum responsum dare, scit et idiotis opportune condescendere.

Petronillam statuit Abbatissam. *a*

viduam,

Phil. 4. 12

8 Postquam vero quod fecerat Doctor egregius, deforis auditum est, non solum *b* Fratres nostri, verum etiam seculares, hujuscemodi electionem laudaverunt. Demum etiam postquam Electio facta fuerat ad notitiam ejusdem Petronillæ; longum est disserere, qualiter fugere voluerit, vel quibus modis suam electionem detrectare tentaverit. Timebat namque non irrationabiliter (quod timendum erat) tanti

omnibus probantibus, *b*

ipsa perinvita

A tanti status honoris inæstimabile onus suscipere. Metuebat ex una parte, utpote sapiens mulier, suam imbecillitatem. Considerabat ex altera parte inæstimabilem ipsius prælationis magnitudinem. Quid plura? Licet multum repugnans, tandem, annuente Deo, suorum precibus convicta, vel, quod verius est, Magistri Roberti obedientia constricta, aquievit. Multa etiam sunt relatu digna, quæ de ejus conversatione possem narrare. Sed quia filium ejus, quamvis indignum, me esse confiteor, taceo interim : ne, (quod absit) caput ejus, adulationis oleo judicer impinguare. Electione itaque carissimæ Matris nostræ, communi religiosorum virorum consensu hoc modo perpetrata, unusquisque remeat ad propria.

acquiescit :

9 Dehinc non longo post tempore, cum sæpedictus Robertus cœpisset propitiante Deo, ex infirmitate sua aliquantulum meliorari ; studuit electionem quam prædiximus, c Girardi venerabilis Engolismensium Legati auctoritate firmari : qui non solum factum solertis viri ex sua parte concessit, verum etiam, quod majus est, privilegium Paschalis Romæ Papæ, missis suis nuntiis, de electione, quam Robertus fecerat, haberi fecit. Hinc factum est, ut Robertus noster generale præceptum Abbatissæ, quam elegerat, dedisset, ut numquam aliqua ex claustrensibus B in Fontevraldensi monasterio Abbatissa fieret. d Noverat sane vir sanctus, quod multæ Ecclesiæ sunt dissipatæ propter incuriam et imperitiam Abbatissarum, quæ in claustris sunt educatæ. Et, ut hoc præceptum a successoribus inviolabiliter servaretur, litteratim custodiæ traditum est, inter reliqua ejus mandata, quæ scripta sunt apud Fontem-Ebraldi, et usque in hodiernum diem servantur.

confirmatur electio a Legato Apost. c

et ipso Papa :

statutum de electione : d

10 Dedit namque Eremitarum lucerna, memoratus scilicet Robertus, genti suæ religiosæ quædam præcepta : ut videlicet tam viri quam mulieres unanimiter custodirent Religionis suæ sanctitatem, in locutione, in actu, in victu, atque vestitu. Sciebat revera vir omni ore laudabilis, quia vana est religio, quam assidue comitatur immoderata locutio. Sciebat etiam, quia frustra quis se habere fidem gloriatur, nisi eamdem fidem bonis actibus insequatur : nam, Jacobo teste Apostolo, Fides sine operibus, mortua est. Legerat etiam vir benignus : Bonum est carnem non manducare. Et ideo voluit se et suam familiam a tali edulio pro Dei amore abstinere. Noverat denique, quam vilis tunica contemptum mundi demonstrat : et ob hanc causam, et se et suos sibi subditos vilioribus indumentis vestiri volebat. Dicebat enim nobis, illa vestimenta omnibus Religiosis C posse sufficere, quæ frigus humanæ fragilitatis possent expellere, non quæ corpus quandoque moriturum possent ornare; quod sine dubio reprehensione dignum est et seculare. Hæc tamen regula de vestimentis ab eo constituta est in nostra Religione; ut juxta S. Benedicti magisterium, neque Fratres, neque Sorores nostræ inculparentur de nativo vestimentorum colore, vel grossitate, aut latitudine. Si quis vero hæc mandata ad plenitudinem nosse desiderat, apud Fontem-Ebraldi, ubi tam pro amore tanti viri, quam pro magno munere scripta sunt, humiliter requirat.

alia B. Roberti præcepta

de silentio,

Jac. 2 20

Rom. 14 21

abstinentia a carnibus, vili vestitu,

Reg. c. 55

a *Ab aliis de* Chemillaro *appellatur, ut supra ex Nequeto diximus.* — b *Idem in archivo Ordinis, ut lib.* 1 *cap.* 28 *ubi* Nequetus, *Dei gratia, omnium electione Mater electa dicitur itemque,* Petronilla electa a M. Roberto, et constituta Abbatissa, communi voluntate et petitione tam sanctimonialium, quam religiosorum Fratrum. — c *Fuit hic* Girardus, *ut superius monuimus,* Paschalis 2 *tempore Legatus Apostolicus, vir præclarus : sed postea obstinate a partibus Anacleti contra Innocentium 2 stetit. Hæc gesta minimum anno uno ante mortem Paschalis, sub exitum nempe anni* 1116. — d *Notat tamen Nequetus, post* Petronillam *non nisi duas Ordini præfectas Abbatissas, quæ non a prima ætate, Deo virginitatem in monasterio consecrassent. Duæ illæ fuerunt,* Mathildis, *quam supra diximus Henrici* 1 *Angliæ Regis filio desponsam ; et* Maria, *Theobaldi Magni Campaniæ Comitis filia, Eudonis* 2 *Ducis Burgundiæ vidua, quæ fuit* 7 *Abbatissa.*

CAPUT III.

Pax inter dissidentes reconciliata B. Roberti opera. Nova cœnobia ædificata, visitata.

D *AUCTORE EIUS DISCIPULO.*

Hic quidem, de quo loquimur, Robertus nonnulla habitacula in diversis provinciis, cooperante Deo, ædificaverat, in quibus sanctimonialium cohortes, diutina Religione in Fontevraldensi claustro probatas, juxta locorum competentiam includebat, atque ad earum servitium aliquos ex Fratribus nostris destinabat. Hæc autem erat præterea illius inflexibilis consuetudo, ut ubicumque cœnobia sanctimonialibus suis ædificare fecerat, in honorem S. Mariæ semper Virginis ea construeret. Et quia S. Joannes Evangelista eidem Virgini, præcipiente Christo, quoadusque corporaliter in mundo conversata est, devotus a Magister diligenter servivit ; decrevit vir prudens, ut Fratrum oratoria in ejus venerationem dedicarentur : quod non sine divina inspiratione factum fuisse existimo, ut quem videlicet exemplum serviendi sponsis Christi Fratres haberent, eumdem suorum oratoriorum Patronum esse gauderent. Nec tamen talia dico, quod velim nostrum servitium æquiparare delectabili Joannis obsequio : credens procul dubio, quod ea excellentissima Virgo juxta E Filium suum in cœlo posita, sola est sine exemplo.

Alio ductæ e Fonte Ebraldi coloniæ.

Sororum templa D. V. sacra, Fratrum S. Joanni Evang.

a

12 Illa vero habitacula, in quibus vir memorabilis oves dominicas cum consilio adjacentium Pontificum includebat, more boni pastoris frequenter visitabat : ut si aliquando, diabolica suasione, aliqua vitiorum fomenta pullularent, ea pro posse suo radicitus extirparet. Contigit autem, ut daretur ei quidam desertus locus inter Galliam, concedente b Ludovico Francorum Rege, qui nunc usque c Alta Brugeria vulgariter nuncupatur. Despiciebat revera intra castella, vel vicos, conventus suæ sanctæ Religionis habere, nimirum aperte cognoscens proposito sanctæ Religionis talia nocere. Ædificato vero loco, infra paucos annos, de quo nobis sermo est, misit ante se ad eumdem locum per Petronillam Abbatissam nostram, quam ipse elegerat, aliquas ex Sororibus nostris, propter quas maxime locus ædificatus fuerat : quas idem vir vitæ venerabilis usque studiose sine mora subsequutus est.

B. Robertus suas visitat :

b

c

Altam Brugeriam monachis mittit ;

13 Quadam die in territorio Carnotensi ad vicum Bonævallis, in quo quædam monachorum d abbatia erat, hospitalitatis gratia convenerunt, eodem tempore quo Carnotensium Episcopatum regebat e Yvo, qui adeo pro quibusdam causis cum f Bernardo hujus Bonævallis Abbate discordatus fuerat, ut F propemodum irreconciabilis esset eorum discordia. nam multæ religiosæ personæ eos multoties pacificare tantaverant, nec tamen inter illos pacem reformare convalescebant. Postquam vero pius Magister tantam discordiam invitus audivit ; discordantibus illis valde condoluit, atque qualiter eos pacificare posset, apud se cogitare cœpit. Præmisit ergo ante se per Angardim religiosam monacham, quæ Fontis-Ebraldi tunc Priorissa erat, sanctimoniales suas ad locum destinatum : ipse vero consociato sibi g Bernardo Abbate religioso, atque Petronilla Abbatissa sua, propter prædictæ discordiæ reconciliationem festinat, accurrit Carnotum. Dolebat etenim vir pacificus, Magistros Ecclesiæ, detestandæ dissensionis libertati infideliter subjacere : et, ut verum fatear, postquam prudens concionator caritate conductus Carnotum advenit; licet multum laboraverit, non solum tamen illam dæmoniacam discordiam funditus dissipavit, verum etiam, quod multi jam incredibile suspicabantur, in antiquam amicitiam illos restituit.

d

e

f

Ivonem Ep. Carnotensem et Abbatem, Bonævallis graviter dissidentes

g

reconciliat :

14 Pace vero inter Magistros Ecclesiæ sanctæ reformata, appropinquante Dominica Nativitate, supradictus

A prædictus discordiæ mediator ad Altæ-Brugeriæ locum, de quo paullo ante mentionem fecimus, perrexit : ibique Dominicam Nativitatem cum dilectis sibi Filiabus, quas non longe ante ad eumdem locum per *h* Augardim transmiserat, celebrans, in jejuniis assiduus, in orationibus præcipuus, in lectione insatiabilis, pernox in vigiliis, superabundans in lacrymis, in doctrina admirabilis, quot modis semet pro Deo in ara cordis immolaverit, vel quem fructum in domesticis suis, sive in confluentibus ad eum turbis, Domino acquisierit nunc usque, ut reor, ceteris mortalibus manet incognitum.

AUCTORE EJUS DISCIPULO. Altæ Brugeriæ cœnobium visitat. h

15 Peracta denique in eodem loco cum summa reverentia, Dominicæ Incarnationis præclara festivitate; dispositaque interius et exterius ejusdem loci Dominici ovilis societate, iterum Carnotum rogatus advenit. Defunctus quippe jam fuerat Carnotensis Antistes, quem superius prænotavimus, et in loco ejus, communi Clericorum electione, alius inthronizatus. Tanta autem seditio inter Clericatum et Comitem illius civitatis versabatur, ut etiam nonnulli Canonicorum amissis facultatibus suis, jussu Comitis membratim truncari timerent. Convenerant hujus rei gratia Carnotum nonnullæ potentes personæ. Convenit denique Abbas *i* Bernardus bonorum omnium memoria dignus, cujus laus usque hodie per omnes Galliæ Ecclesias. Sed omnino inutiliter : nec B illam dissensionem jam sedare poterant, imo instigante omnium bonorum hoste, quotidie augmentabatur. Deprædatus etenim jam fuerat ejusdem urbis Princeps Canonicorum domos, eosque in claustro suo incluserat : et, quod dictu quoque nefas est, præclarum illum virum, Gaufridum nomine, quem Clerici in loco defuncti in pontificalem Cathedram canonice inthronizaverant, ab urbe fugaverat.

Gaufrido Carnotensi Episcopo ejecto, Canonicis duce vexatis, i

16 Sed quid moror ? Jam Canonicis ipsis sola spes post Deum in nostro Roberto restabat : unde factum est, ut missis legationibus suis præstantiam illius cum omni supplicatione postularent. Noverant sane Canonici, quia tantam gratiam dederat Deus viro, de quo loquimur, ut quod aliis impossibile penitus erat, hoc per illum ille, cui omnia possibilia sunt, operari dignaretur. Ille autem maxima infirmitate detentus, cum interrogatus foret, utrum Carnotum venire posset; omnia sibi possibilia esse usque ad mortem, respondit. Quo veniente, quam vere Dei famulus fuerit, etsi taceat lingua nostra, exitus tamen gestæ rei aperte manifestat. Tantam namque C gratiam Dominus ei contulerat, ut eum non tantum religiosi quique venerarentur, sed etiam Reges et Principes ejus imperio libentissime obsequerentur. Dignum quippe erat ut creatura diligeret illum, quem a Creatore diligi per operum indicia non dubitabat. Hic ad utrosque secundum sapientiam sibi a Deo tributam loquens, cooperante gratia Dei, totam illam machinationem diabolicam a fundo extirpavit. Nam per ejus monitum, prædictæ urbis Comes Clericis universa quæ abstulerat, reddidit : et *k* Gaufridum illum, qui ad Episcopatus regimen canonice electus fuerat, ejus electioni acquiescens, ad urbem redire concessit : atque, quod dictu quoque delectabile est, in interiorem familiaritatem Canonicis se copulavit. Credo namque quia hoc mortiferum odii homicidium per dilectum sibi Robertum ob hoc Dominus extinguere volebat, quatenus nescientibus fieret cognitum, quanti meriti Robertus noster apud eum foret. Quæ vero, vel quanta beneficia sæpedictæ civitati in illis diebus per servum suum dignatus sit Dominus præstare, meæ non est possibilitatis indagare. Hoc tamen referre juvat, quia Simoniaca hæresis, quæ Carnotensem Canonicorum basilicam diutissime fœdaverat, concedente Gaufrido Episcopo, cujus vita nostra quoque ætate suavissime redolet, atque concedentibus a majore usque ad minimum D ejusdem cœnobii Canonicis, in perpetua damnatione per Robertum nostrum extincta est. Et ut hæc pestis execrabilis in eadem Ecclesia in sempiternum omnino damnaretur, votum quod fecerunt, juramento firmaverunt.

Carnotum evocatus, æger coiendit eos Comiti reconciliat k labem Simoniacam extirpat :

a *Aliud MS. minister.* — b *Sextus is fuit illius nominis, ut ante dictum.* — c *Alii* Altam Bruerium *vocant, Gallico* Haute-Bruyere. *Distat 8 leucis Lutetia. Isthic* Bertrada *a Philippo Rege dimissa, pie vitam finivit. Callistus 2 in Bulla, qua Ordinem anno* 1119 *confirmavit, ita de hoc monasterio loquitur apud Nicquetum cap.* 31 Confirmamus Clausum Auberti, ex dono Ludoici Regis Francorum, locum Alta Brueria ex dono prædicti Regis, et Bertreæ novercæ ejus, de cujus dote erat. — d *Ordinis Benedictini ea est abbatia.* e *Celebris Ivo Carnotensis doctrina et sanctitate, cujus varia extant opera.* — f *Aliud MS.* Bernerium *vocat, ut monuit Cosnierus, itaque scripsit Nicquetus num.* 31. — g *Et* 1. *Hic est ille Abbas Tironensis, ut hic idem scriptor tradit.* — h *Al.* Augardim. *Quæ sequuntur, usque ad num.* 26, *deerant in Cosnieri editione, sed postmodum eo procurante submissa ex alio MS.* k *Hic est Ivonis successor. In Vita S. Gulielmi* 10 *Februarii cap.* 3 *num.* 12, *vocatur* vir virtutis, plenus spiritu consilii et fortitudinis.

Alta Brugeria.

CAPUT IV.

Captivi visitati a B. Roberto, latrones benignitate deliniti, Ursani et in Dolensi abbatia gesta.

Carnotensibus itaque pacificatis, fidelis verbi Domini dispensator Carnotensem urbem, numquam ad E eam postea remeaturus, reliquit : conjunctoque sibi Bernardo Tyronii Abbate venerabili, cujus societas semper sibi gratissima fuerat, ad castellum, quod populariter *a* Blesis dicitur, ambo insimul pervenerunt. In eodem vero castello *b* Guillelmus Nivernensis religiosus Comes incarceratus tenebatur, eo quod Ludovici Regis Franciæ partes pro pace tenenda adversus Carnoti Comitem ipse tueretur. Hic etiam Guillelmus exigentibus vitæ suæ meritis utrique carus habebatur. Apparet profecto quantæ honorificabilis tunc dignitatis Consul ille fuerit, quem visitare in carcere duæ istæ columnæ Ecclesiæ sanctæ veniebant. Quid adeo confortatus fuisse narratur, ut diceret : Quis non gaudeat se diu incarcerari, ut a talibus viris possit visitari? hæc idcirco dixerim, ut ostenderem quod Robertus noster non segnitiei vacabat, sed modo juxta Evangelicum præceptum incarceratos visitabat, modo et discordantes ad pacem revocabat. Visitato itaque sibi dilecto Comite, atque plusquam carceralis pœna exigebat, confortato; duo illi visitatores numquam posthac in hac vita sese visuri, inseparabiliter, ut ita dicam, sunt separati : F inseparabiliter namque separati sunt, quia quos caritas jungit, terrarum intercapedo non dividit. Perfectæ etenim caritatis indissolubile est vinculum : quoniam, ut B. Augustinus dicit, Caritas, quæ dividi potest, numquam vera fuit. O si possent modo cognoscere isti, quod se deinceps in hac mortali carne non viderent! Credo plane quia aut vix, aut numquam viventes in carne a se recederent, præsertim si obitum suum tam propinquum esse cognoscerent.

Il Blesos, a b visit cum B. Bernardo Comitem Nivernensem captivum : sibi Carissimum

18 Abbas autem Bernardus tunc ad propria repedavit. Pastor vero noster ad Bituricensem provinciam, talentum sibi creditum multipliciter dispensando, iter suum direxit. Nimirum sciebat vir providus, quia quantoscumque aliquis suo ædificaverit exemplo; pro tot tantisque, in die Judicii, retributionis mercedem accepiet a Domino. Sicut enim fertile apiastrum examina sua circumquaque dispergit : sic piissimus Pater Noster melliflua sanctimonialium agmina ex Fontevraldensi claustro aliis locis dispertiebat. Ex hoc itaque venerabilium apum mystico apiastro, olim Bituricensi pago quamplurimas Sororum nostrarum distribuerat : et in loco, qui Ursanus a populo dicitur, præparato primum ligneo claustro, locaverat, quarum etiam amore easdem partes

tendit Ursanum :

A partes catechizando sine dubio nunc visitare parabat.

19 Sed si unum quod ei in itinere contigit, recitare volumus, quantæ patientiæ, quantæque sanctitatis ipse fuerit, successoribus nostris manifeste notificabimus. Nam sicut quidam ex Fratribus nostris, Petrus nomine, sacerdotali præfulgens dignitate, verbo et vita fidelis, qui eo tempore cum eo aderat, nobis retulit; cum cœptum iter peragerent, *incidit in latrones,* quadam die inciderunt in latrones : qui secundum morem suum, maligno spiritu repleti, non solum bestias sodalium ejus abstulerunt, ceterum etiam, quod gravius est, illud jumentum, in quo mitissimus ille sedebat, per fræni lora arripuerunt, illumque *ab iis contumelia afficitur :* contumeliis affectum ad terram deposuerunt. Ille vero, ut erat benignus, columbina voce cœpit eos pie increpare : et ut se a latrocinio cohiberent, blandis sermonibus exhortabatur. Credo certe misericordem virum plus doluisse de eorum perditione, quam de sua, vel sociorum disturbatione.

20 Petrus vero socius ejus, quo narrante hoc didici, non ferens æquanimiter quod factum fuerat de Magistro, locutus est talibus verbis ad prædones : *sed hi a socio ejus increpiti,* Dicite, miseri, ubi fugietis? qui talem ac tantum virum disturbare non timuistis? Pensate, quæso, pen- B sate quanta reverentia sit sanctis viris exhibenda, ut sic saltem desinat inimicari vecordia vestra. Nam, ut sanctæ dicunt Scripturæ, viri sancti templa Dei sunt. Templum enim Dei (ait Apostolus) sanctum est, quod estis vos. *1 Cor. 3. 17* Quapropter dum Sanctus quilibet ad iracundiam excitatur, constat nimirum quia ejusdem templi inhabitator Deus ad vindictam provocatur. Desinat ergo furia vestra : et quod fecistis malum contra Sanctum Dei, deleat fructifera pœnitentia. Numquid non scitis hunc hominem, quem modo de caballo injuste deposuistis, Robertum esse de Arbrissello, cujus odor suavis redolet in universo mundo? *cognito quis esset,* Audito vero Roberti nomine confestim turba latronum timore perterrita, ad pedes sancti viri provoluta est, indulgentiam deprecative postulando. *veniam petunt ·* Ipse vero eorum pœnitudini congaudens, eorumque petitioni æquo animo condonans quicquid circa eum male egerant, elevavit eos a pedibus suis, atque benigne deosculatus est. Quibus non solum veniam, quam flagitabant, impertivit; verum etiam, quod illi propter peccatum suum minus merebantur, totius beneficii sui illos participavit. *quibus etiam benefacit,*

21 O virum ineffabilem, admirabili pietate exuberantem, quem nec prosperitas, opitulante Deo, decepit, nec adversitas superavit! Cum enim, sicut C scriptum est, Doctrina viri per patientiam noscatur; *Prov. 19. 11* patet profecto, quantæ patientiæ, quantæve excellentiæ in doctrina Robertus iste fuerit, qui eo modo quo diximus, etiam inimicos suos remuneravit. *mira caritate* Pensemus, si possumus, quantæ dilectionis fervore vir iste felicis memoriæ, amicos suos diligebat, qui juxta Dominicum præceptum, etiam adversariis suis tanta beneficia ultroneus impendebat. *Prov. 12. 21* Cum enim dicat Scriptura : Non contristabit justum, quicquid ei acciderit; liquet patenter in quanto justitiæ culmine vir iste fuerit, qui nec provocatus injuriis, nec pro amicis, a recto itineris tramite deviavit. Licet mihi, Fratres, dicere, virum hunc in hoc facto S. Samueli *1 Reg. 12. 21* fuisse comparabilem, qui inimicis suis volens reddere vicem, pro ipsis se promisit facere orationem. Non enim discrepabat ab illo qui ait : *Ps. 119. 7.* Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Quid ergo nos miseri in ejus congregatione ante Deum dicturi sumus, qui nec amicos, sicut debemus, amamus?

22 Postquam autem pacis amator ab inimicis pacis quodammodo pacifice discessit; *Ursani quid egerit* ad locum Ursam, ad quem tendebat, non sine antecedente fidei dispensatione, pervenit. Quo in loco circa quindecim dies cum dilectis sibi filiis et Filiabus commoratus; D lectioni et orationi, atque prædicationi, ceterisque *auctore ejus discipulo.* virtutum exercitiis indefessus vacabat. Expectabat enim ibidem Petronillam Abbatissam, quæ a Fonte-Evraldi ad eum venire debebat. Qua veniente, placuit illi, ut ad exteriora loca, prædicationis utilitate exiret : rogaverant enim eum quidam populi prædicationis illius verba, non mediocriter famelici, ut eis prædicationis sanctæ beneficium impertire *exit prædicaturus :* dignaretur. Ipse vero piis eorum precibus acquiescens, eorumque desiderabilem famem, cooperante Deo, satiare desiderans, cum jam cœptum iter ageret, consociata sibi Petronilla aliisque nonnullis, *divertit ad Dolenses monachos :* quadam die apud c Dolensem Abbatiam hospitalita- C tis gratia pervenit. Quem monachi ejusdem cœnobii læti suscipientes, hospitalitatis jura ei honorifice præbuerunt, ut eorum animas prædicationis sanctæ pabulo reficere dignaretur, humilime postulaverunt.

23 Quorum precibus largus Domini Seminiverbius commotus, altera die cum quibusdam ex suis sociis in Capitulum monachorum ingressus est : ubi ultimum sermonem, quem ad populum facturus erat, prolixe faciens, quam dulciter, quam pie, quam mi- *iis rogantibus prædicat* sericorditer, quam devote, quam prudenter, quam caritative, quam simpliciter, quam discrete, auditores suos arguendo, obsecrando, increpando, decli- E nare a malo et facere bonum ipse docuerit, etiam illi qui interesse meruerunt, fatentur se narrare non posse. Sed quid mirum, si hoc sermocinium tam excellenter implevit, per quem Deus totet tanta sermocinia, pene incomparabilia, testantibus illis qui audi- *valde ferventer* re meruerunt, mundo præbuerat? Tantam namque prædicationis sanctæ gratiam ei Dominus donaverat, ut cum communem sermocinationem populo faceret, unusquisque, quod sibi conveniebat, acciperet. Non erat ejus prædicatio inefficax, sed in tantum audien- *et efficaciter ·* tium corda conterebat, ut patenter daretur intelligi quis esset illic. Nimirum Spiritus sanctus aderat, sine cujus auxilio sermo doctoris exterius frustra laborat. De quo etiam scriptum est : Non enim vos estis, qui loquimini : sed Spiritus Patris vestri. *Matth. 10. 20 :* Postquam autem sermonem illum finivit, eosdem *dissidentes conciliat ·* monachos, qui quamdam querimoniam adversus Fontis-Ebraldi Ecclesiam habebant, secum omnino in eodem loco pacificavit : nec non etiam quemdam Principem illius terræ, Alardum nomine, concordavit cum illis.

a Blesæ, seu Blæsæ, *urbs est ad Ligerim, supra Turones, de qua in Vita S. Agilulphi Abbatis Stabulensis 3 Septembris.* Castrum Blesense in latere cujusdam situm est montis cui contiguum est littus Ligericæ amnis, idemque Liger perinde præterlabens præter piscium copiam, quam illi loco solemnius ceteris exhibet, aliarum quoque frugum, vini scilicet et rei frumentariæ, ceterarumque humanæ necessariarum naturæ, magnam præstat gratiam. *Gallice* Blois *appellatur.* *Blæsæ urbs.* F b *Tertius hic erat illius nominis Mercuriensis Comes, qui sub finem vitæ Carthusiano Ordini se mancipavit, et quidem in gradu et conditione Conversi, ut vocant : sed brevi tempore mortuus est, 20 Aug. 1148. Ita Nicquet.* c *Dolensis monasterii, præter Claud. Robertum, meminit Massonus lib. de fluminibus Galliæ, qui situm ait ad Angerim flumen sive Angerim,* Andriam *quibusdam dictum, Gallice* Indre. *Ipse vicus Dolensis est in Biturigum finibus, et vulgo* Deols, *vel* Bourg de Deols, *aut* Bourg-Dieu, *seu* Bourg-Dol. *Est autem Ordinis Benedictini.* *Dolense monasterium*

CAPUT V.

B. Roberti suprema ægritudo, susceptum Viaticum, et sacra unctio.

His itaque peractis, Petronillam atque Angardim Fontis-Ebraldi Procuratrices, quæ cum eo erant, visitatum Fratres atque Sorores ire commonuit : atque ipse cum a Andrea Capellano suo ad populos, *a* qui ejus prædicationem, sicut superius diximus, avide desiderabant, et desiderantes multis precibus postulabant, perrexit. Eadem autem die, qua ipse a Dolensi monasterio recessit, quæ esse sexta feria habebatur; in ipso itinere cœpit de jumento suo sæpius *febri ægrotat* descendere, et quod multum infirmaretur, sociis suis

AUCTORE EJUS DISCIPULO.

suis manifestare. Cui cum illi dicerent, Carissime Pater, revertere, quæsumus, revertere, ne pejus graveris ab infirmitate, aiebat : Nolite, Filii, nolite mihi talia dicere : sed eamus usque ad oppidum, quod *b* Gracaicum dicitur, ut cum audierint populi, quibus meum adventum promisi, me illuc venisse ; si cœptum iter non potero facere, saltem credant quia necessitate rogente reversus sum. Venientes autem ad supradictum castrum, in eodem hospitati sunt.

defertur Gracaicum,

25 Altera autem die, Sabbato scilicet, ita prægravatus est Didascalus noster ab infirmitate, ut jam omnino non posset equitare. Quod cum ipse sentiret, ait collegis suis : Præparate mihi, carissimi mei, quoddam ligneum feretrum, et reportate me ad Ursani locum, quoniam scio ex hac infirmitate me moriturum. Quod postquam agnovit hospes ejus, ait ei : Noli, quæso, Magister, quod dicis facere : sed potius hic requiesce, quousque videas si poteris ex hac invaletudine convalescere. Ipse vero quasi privatim dicebat sodalibus suis : Quidquid alii dicant, nolite curare : sed quod vobis præcepi, properanter facite. Apparet profecto, quod sentiebat obitum suum imminere : sed ne sua gens pro corpore suo laboraret, volebat ad Ursanum redire, dum vivus erat. Præparato itaque, sicut præceperat, ligneo feretro ad castellum, quod *c* Issoldunum dicitur, eum apportaverunt, ibique hospitati sunt. Hospes vero, qui eum suscepit, cœpit eos multis modis rogare, ut apud eum concederent infirmum suum impensare. Quod ubi ad aures Magistri Roberti pervenit, vocatis sociis suis, ait illis : Nolite, Filii, hospitis nostri consilio acquiescere, sed, sicut vobis jam dixi, ad Ursanum potius me reducite. Et quoniam ipse Petronillam et Angardim, sicut supra diximus, ad alia loca visitare Dominicum ovile transmiserat, præsentiens finem suum appropinquare, misit post eas legatum, ut venirent Ursanum festinanter eum visitare.

jubet se vehi Ursanum

præsagiens mortem vicinam :

illuc Petronillam evocat ;

26 Mane autem facto Issoldunum relinquentes, ad Ursanum (sic ipse præceperat) sanctissimum infirmum deportaverunt. Eodem namque tempore quædam nobilis monacha, Agnes nomine, Ursani Prioratum tenebat, quæ illi valde oppido cara habebatur, eo quod ipsa consilio ejus, fallaces seculi divitias, quæ sibi multum blandiebantur, reliquerat, et pro Christo paupertatem delegerat. Quæ cum cognovisset tam gravem Magistri infirmitatem, quantum mœrorem habuerit non facile dictu. Quis etiam referre posset, quam magnum dolorem habuerunt ejusdem loci Fratres atque Sorores, audita Doctoris nostri tam gravi infirmitate? Revera enim timebant, tanto scilicet ac tali viduari Pastore. Advesperante autem Dominico die, quo sanus æger Ursanum asportatus fuerat, cœpit ipse Fontis-Ebraldi nomen pie ingeminare, dicens : O Fons-Evraldi, Fons-Evraldi, tam æstimavi in te jacere! Cui cum Andreas, fidelis collega ejus, diceret : Pulcher Magister, quid est quod dicis? Si sentis hic finem esse, saltem fac quod tuum est, impera corpus tuum post obitum ad Fontem-Evraldi portari. Ille respondit : Et quare meum cadaver hinc portaretur? Nam per omnes busnachnas (ut verbis illius utar) ablatum esset a vobis.

mœrent ejus periculo Ursanenses :

aspirat ad Fontem Ebraldi :

27 Alia autem die, secunda scilicet feria, rogavit sibi dari Viaticum Corporis et Sanguinis Domini Nostri Jesu Christi : quia enim longius profecturum se esse providebat, idcirco saluberrimum illud Viaticum humillima devotione sibi dari poscebat, sine quo viator quilibet errabundus omnino deviat. Allato autem ad eum Corpore Dominico, cœpit cum internis gemitibus, atque profundis suspiriis gratuitam misericordiam ab eo petere, seque inutilem servum dicere, et in cunctis operibus suis se accusare. Verum sciebat prudens lector, quod Deus ita mandaverat : Cum omnia, inquit, quæ præcepta sunt vobis, feceritis; dicete : Servi inutiles sumus, etc. Illum quippe Justum imitabatur, qui cum perfectus esset, omnia opera sua vereri se fatebatur. Geminum etenim planctum agebat : dolebat multum de eo quod nonnumquam Dominica præcepta prætererat : pœnitebat ex altera parte ex hoc quod omnia mandata non observaverat. Et, ut omnia verba ejus dicam epilogando, se servum inutilem fuisse per omnia plangebat ejulando. Postquam autem innumerabiliter seipsum accusavit, accepta pœnitentia, nihil de propriis meritis præsumens, sed misericordiam assidue deprecando, Dominicum Corpus accepit. Audiant hic, qui Corpus Dominicum ad damnationem suam indiscrete accipere audent : ut vel sua peccata per sanctam pœnitentiam, dum licet, deleant; vel certe si noluerint, tam admirabile Sacramentum indigne suscipere vereantur. Aperte enim clamat Apostolus, quia Qui manducat et bibit indigne, etc. Si enim tantus ac talis vir tam timide sacrosanctum Corpus Dominicum accepit, multo magis nos peccatores, tremebundi atque flebiles accedere debemus : qui etiamsi multum profecerimus, finem nostrum ejus pretio coæquare non audemus.

petit Viaticum,

dolens de peccato,

Luc. 17. 10

humiliter id accipit,

non temere, ut quidam :

1 Cor. 11. 29

28 Prætereunte autem secunda feria, quia non dubitabat vir bonus exitum suum propinquum esse; voluit omnia sanctæ Ecclesiæ Sacramenta, utpote Christianissimus, in se suscipere. Petiit ergo devote tertia feria, ut benedicto Oleo ungeretur : credens profecto Apostoli Jacobi verbis, quod scilicet per hujus operationem mysterii peccata hominibus dimittuntur. Unctus autem salutifero unguento, iterum munivit sese non sine interno gemitu, Corpore Dominico : nec tantummodo his duobus diebus Eucharistia Christi semet munivit, sed etiam omnibus diebus, quibus in ipsa infirmitate jacuit. Sed quis poterit narrare qualiter, vel quibus modis ante Corpus Domini se semper studuit accusare? Fatentur illi qui ibi esse meruerunt, quia an unquam ante Corpus Dominicum se plus accusaverit, omnino nesciunt. Nullus est, nullus enim *d* prædo, nullus denique sic se accusabat latro : cum enim scriptum sit, Justus in primis accusator est sui; patet profecto quod ipse justus fuerit, qui quamvis singulari conversatione vixisset, tamen se tam multipliciter accusavit.

inungitur sacro oleo.

cap. 5. 15

quotidie communicat,

cum summo dolore de peccatis,

Prov. 18. 17

a Quomodo si Andreas Vitæ hujus scriptor est, et hujus itineris B. Roberto comes fuit, ea quæ habentur cap. præcedenti num. 20, ait se Petro narrante didicisse, *cum ea ipsemet spectasset?* — *b* Grassay *Gallice vocant, aut* Gracay *oppidum est in Biturigibus.* — *c* Issoudun *Gallice, oppidum est in eorumdem Biturigum ditione.* — *d Cosniers editio,* pudor *sed postea admonuit, in alio Ms. haberi* prædo.

CAPUT VI.

Sepultura a B. Roberto expetita in Fonte-Ebraldi.

Eadem vero tempestate Leodegarius, vir vita floribus et ætate, Bituricensis diœcesis Archiepiscopatum tenebat, quem, nisi fallor, inseparabilis dilectio Magistro Roberto conglutinabat : tanto namque, ut reor, amore invicem conjungebantur, ut quod unus vellet, alius vix denegaret. De hoc siquidem Leodegario multa virtutum præconia possem referre : sed quoniam *a* adhuc inter innumeras hujus exilii procellas, in incerto navigat, ipsa humana ignorantia, velim nolim, cogit me tacere. Nec enim omnis qui cœperit, sed qui ad finem usque perseveraverit, hic salvus erit. Huic itaque felicis memoriæ Robertus nuntium quemdam transmisit, et ut eum visitare dignaretur, deprecando mandaverat. Ille vero audita ejus infirmitate, festinat devotus eum visitare. Postquam autem advenit, villulam ipsam suis famulis die ac nocte caute custodire præcepit. timebat

Leodegarium Ep. Bituric. rogat ut se inviat :

A timebat namque tanto Patrono viduari, et ideo præcipiebat ipsam villulam solerter observari. Nec solum Bituricensis Archiepiscopus Robertum nostrum tunc visitavit, sed etiam nonnulli Principes illius terræ eum curiose visitatum venere. Similiter autem et ipsi Ursani villam suam custodibus studiose munierunt, dicentes se esse beatos, si tanto mererentur decorari Patrono. Quotquot autem eum visitare veniebant, ab eo utique consolationis bravium accipiebant. Nam licet infirmus esset in corpore, studebat tamen ex more suo, circumstantibus populis salutifera prædicationis monita impendere.

visitur et ab aliis, omnesque monitis instruit:

30 Interea vero nuntius, qui transmissus fuerat post Abbatissam, ad *b* Podiam usque pervenit: ibique eam reperiens, et cur eam sequeretur, aperiens continuo protulit, et ut velociter reverteretur ad Ursanum, commonuit. Illa vero, atque Angardis quæ cum ea erat, tam tristi territæ nuntio, moram habere in eundo nesciverunt, sed ante diem a Podia moventur. Tandem miseræ atque flebiles Ursanum venerunt. Venientes autem ante incolumem infirmum, exclamavit Petronilla, et ait: Heu, bone Magister! jam nullum bonum nobis amodo facies! *c* Angardis vero quæ cum ea venerat, pie increpabat eam, dicens: Desine, bona fœmina, talia dicere B verba: sed magis Deum roga, ut dignetur ei sanitatem adhuc præstare. Ille enim qui ei hanc infirmitatem præbuit, cum placuerit, et sanitatem præbebit. Dicebant etiam nonnulli, quod ex illa infirmitate non moreretur: ipse vero aliud affirmabat.

b adeunt et Petronilla:

31 Longum quidem est per singula recitare, quomodo prudens infirmus in hac infirmitate studuerit utriusque sexus visitatores, sale condito sermone commonefacere: sed quoniam nolo lectorem meum fastidire, ad ea quæ tertia die ante finem peregit, volo transire. Quarta itaque feria ante obitum suum, *d* jussit Leodegarium venerabilem Bituricensem Archiepiscopum, qui eum, sicut diximus, visitatum venerat, ad se vocari, et ait illi: O Carissime Pater, Tu es meus Archiepiscopus, meus Primas, ac Patriarcha. Tu scis, quomodo nunc usque te semper amavi, et quomodo tibi obediens fui. Scis etiam, quod propter dulcem amorem tuum in has partes primitus veni. Rogasti etenim me, ut aliquas de bonis fœminis meis traderem tibi: et tradidi. Tuo monitu atque rogatu, in hanc provinciam eas transmisi. Non habebam, sicut scis, hic domos, non ullas possessiones, non agros. Præparasti eis pro animæ tuæ tuorumque salute hunc locum: ædificasti eis, inspirante Deo, hoc habitaculum, quo possent facere die ac nocte Dei servitium: nullas huc ad- C duxere possessiones, non aurum, non argentum, non denique supellectilia: acquisisti eis terras, victum atque vestitum, ceteraque necessaria, et facto et verbo. Gavisus es multum de earum adventu, et nunc usque multis modis honorasti, et bene servasti. Ecce itaque, volente Deo, ego iter omnis carnis aggredior, et jam tempus resolutionis meæ instat: nec enim melior sum, quam Patres nostri. Quapropter donec superest in me halitus, quamdiu possum loqui, commendo Filias meas, et omnia quæ illarum sunt, tuæ dilectioni, ut tu, qui eas huc venire fecisti, pie custodias, earumque curam sollicitus amodo habeas.

d Leogario Ep. qui Ursinum fundarat, ibi habitantes monachos commendat:

32 Volo præterea amicitiæ tuæ voluntatem cordis mei dicere: volo sanctitati tuæ desiderium meum aperire. Appareat in fine, si vivendo unquam dilexisti: manifestum sit, si carum, ut dicebas, unquam me habuisti: non enim ignoras, quod non est vera dilectio in solis verbis, sed sancta teste Scriptura, Probatio dilectionis, exhibitio est in operibus. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, et veritate. Notum igitur, Carissime Pater, tibi facio, quod nolo jacere in Bethleem, ubi Deus de Virgine D nasci dignatus est, nec etiam Ierosolymis in sancto sepulchro: nolo etiam in Roma sepeliri inter sanctos Martyres, nec in Cluniaco monasterio, ubi fiunt pulchræ processiones: nec tamen hæc dico, quod contemnam sanctissima loca, quæ scio ob reverentiam Dominicæ Incarnationis vere amanda, recolenda ac veneranda. Omnes enim fideles debent Bethleem sanctam magnifice venerari, quæ a Prophetis laudata, Dominica Nativitate meruit decorari. Licet enim Deus ubique sit, omnes tamen beatam Jerusalem quadam excellentia debent amando honorare, in qua Filius Dei per mortem suam dignatus est mundum redimere. Nullus etiam felicem Romam debet despicere, quæ tantorum Martyrum pretioso purpurata sanguine, *e* sacra testante Scriptura, omnem mundi pulchritudinem excellit. Quis denique sane sapiens audeat deprimere supremum Cluniacum monasterium, ubi quotidie Dei gratia tantum sit beneficium?

cum rogat, Joan. 3.

AUCTORE EIUS DISCIPULO.

ut se in nullo alio loco etiam sancto sepeliat,

33 Nolo postremo humari in quolibet loco alio, nisi solum in Fontis-Evraldi loco. Scis enim, mi Pater, quod ego locum Fontis-Ebraldi omnium aliorum locorum caput constitui: ibi etiam est major pars nostræ Congregationis, ibi etiam fundamentum nostræ Religionis. Non rogo te, ut sepelias me in E monasterio, vel in claustro; sed tantum inter fraterculos meos in Fontis-Ebraldi luto. Ibi etiam sunt Presbyteri mei, atque Clerici: ibi etiam sunt sanctæ Virgines, viduæ et continentes, die ac nocte in Dei laudibus perseverantes: ibi sunt mei dilectissimi infirmi atque infirmæ: ibi sunt carissimi mei leprosi atque leprosæ meæ: ibi sunt boni socii peregrinationis meæ: ibi sunt illi, qui paupertates et labores pro Christo mecum diu sustinuere, ibi sunt, qui frigora et calores, miserias et tribulationes pro animarum suarum salute patienter sustinuerunt: qui ad vocem prædicationis meæ, inspirante Deo, et se et sua reliquerunt: quorum alii corpore vivunt, alii vero in obedientia perseverantes obierunt. Ibi jacet Hersendis monacha, bona coadjutrix mea, cujus consilio et opere construxi Fontis-Ebraldi ædificia. Ibi jacent boni filii mei, quorum precibus apud Deum confido me suffragari. Ibi dormiunt bonæ monachæ meæ, quarum meritis credo apud Deum adjuvari. Hæc caussa est, Carissime, pro qua sanctissimorum locorum sepulturam refuto, quod nimirum inter parvulos Fraterculos meos atque Sorores in luto sepeliri cupio: scio enim, quod viventes desiderant ibi me jacere, quatenus in die sanctæ resurrectionis, in hac eadem carne cum illis ad judicium Dei queam ire. F

sed in Fonte Ebraldi inter suos Fratres, et infirmos, ac veteres adjutores et adjutrices:

34 Si enim ibi sepultus fuero, et viventes eumdem locum amplius diligent, et illi, quos diabolus per inobedientiam captivat, misericordiam quærere venient. Audient enim dicere, quod ego in Fonte-Evraldi jaceo: et dum ad memoriam reducent, quod Deus per me eos a seculo nequam eripuit, et quod multa bona eis per me distribuit, amore meo constricti, festinabunt ad obedientiam suam reverti. Quis enim meæ Congregationis tam ferrea viscera portat, ut dum mei perfecte recordatus fuerit, vel gemendo, vel suspirando sese non molliat? Dum itaque ad mentem revocabunt, qualiter eos semper dilexi, qualiterve eos instruxi, vel quomodo doctrina sua Deus eos per me satiavit, aliqui divina inspiratione tantis beneficiis vocati, atque pœnitentia commoti, ante tumbam meam misericordiam a Deo competere venient. Et quoniam sentio hoc affuturum, commendo posteritati meæ, ut nulli misericordiam hanc quærenti, denegetur reconciliationis beneficium. Si autem placuerit misericordiæ Auctori, ut nunquam, non meis meritis, de quibus nihil præsumo, sed sola sua

profuturum id lapsis, quos vult recipi:

A sua gratuita pietate, dignetur mihi aliquid præstare ;

AUCTORE EJUS DISCIPULO. addicit se oraturum pro toto ordine :

studebo ipsum misericordiæ fontem pro omni congregatione mea jugiter interpellare : quia ibi non est vita, ubi deest verus amor. Pro posse meo diligam : quoniam in hac vita illos non diligere potero. Scio enim quamlibet sepulturam defuncto non nocere : credo procul dubio Dominum ubique auxilium, cui voluerit, posse præbere : attamen hæc, quam prædixi, caussa est, quare in istis locis jacere requiro : hæc occasio est, cur in cœmeterio Fontebraldensi meum cadaver inhumari jubeo. Quam ob caussam, Sanctitatis Tuæ reverentiam humiliter prece imploro, ut tu corpus meum sanctimonialibus nostris reddas, atque ad Fontem-Evraldi usque perducas, ibique tuo sancto ore, sepulturæ meæ officium facias. Modo apparebit in finem, si unquam in vita me veraciter dilexisti. Si ergo cordialis amicus mihi fuisti, si unquam tibi amicus extiti, concede mihi, obsecro, quod postulavi.

Episcopo dubitante,

35 Ille vero nolens suam diœcesim tanto thesauro spoliari, respondit illi, et ait : Ego, Carissime Magister, sicut jamdudum cœpi, mente integra multum te diligo : sed hoc quod petis a me, non est totum in mea potestate, sed ex magna parte in Principibus

B istius terræ. Tu enim cognoscis, quod locus iste sit in terra cujusdam Principis, nomine Alardi, quem etiam ipse ex magna parte ædificavit. Nolo enim tibi me casum promittere, quem postea non possem implere : sed sine me crastina die de hac re consilium accipere.

Agneti Priorissæ Ursanensi id commendat.

36 Quo audito, Andreas Sacerdos dixit Magistro : Noverit dilectio tua, Magister bone, quod Agnes hujus loci Priorissa, poterit multum petitionem tuam aut adjuvare, aut nocere. Quamobrem obsecra eam, ut perficiat ex parte sua petitionem tuam : est enim indigena istius terræ, et Alardus fuit vir ejus, qui est dominus istius villæ. Vocavit itaque eam vir prudens et ait illi : O Domina Agnes, impero tibi obsecrando, et obsecro imperando, sicuti Dominæ meæ, Filiæ atque discipulæ, ut facias quantumcumque poteris de hac re, quam ab Archiepiscopo fieri postulavi. Cui ista respondit : Bone Magister, vultis vos ut faciam istud? Ille vero inquit : Volo, Filia, omnino, atque desidero, et tali pacto osculari manum meam tibi præcipio. Illa vero osculans venerabilem illius manum, promisit se facere, quod flagitaverat desiderium.

a Obiit, ut Cl. Robertus scribit, 31 Martii 1120. Unde patet, quando scripta sit hæc Vita. — b Gallice La Paye. — c Aliud MS. ut superius, Augardis. — d Aliud MS. omisit. — e Imo hymno de SS. Petro et Paulo.

C

CAPUT VII

B. Roberti sub mortem preces, professio Fidei, publica peccatorum sacramentalis Confessio.

Omnibus a se dimissis,

Post hæc illi qui circumstabant, cœperunt ei dicere : O bone Magister, deberes Deum rogare, eo quod sentis te morti ita propinquum. Quibus ille respondit : Ego certe Deum deprecari multum desidero : sed propter vos, qui me impeditis, omnino non valeo : recedite, et abite, ut saltem Deum meum amodo possim orare. Omnibus vero egressis, cœpit Deum

orat pro Ecclesia,

ipse humiliter rogitare, ut pro sua pietate Romanum Papam, et omnes Doctores *a* suæ Ecclesiæ, in proposito sanctæ religionis dignetur ad finem usque

suis benefactoribus,

servare. Tunc etiam cœpit hospites suos nominatim referre, et pro singulis orationem Deo offerre. Oravit etiam tunc pro omnibus benefactoribus suis, et inimicis : et pro cunctis fidelibus vivis atque defunctis. Ad ultimum etiam cœpit pro Willelmo Pictaviensium Comite, qui exigentibus suis meritis excommunicationis gladio tunc sauciatus erat, Dominum exorare, ut si ejus providentia esset, pro sua D benignitate dignaretur eum ad viam veritatis revocare. Apparet profecto quam magna vir iste plenus

et inimicis :

fuerit caritate, qui ad finem usque perseveravit pro amicis et inimicis suis tanta devotione orare. Patet liquido, quod inimicos suos ut se diligebat, qui eis dari illud orando optabat, quod sibi ipsi a Deo tribui cupiebat : quin etiam clarius constat, quam amicos suos sapienter amabat, pro quibus orationis munus Domino Deo dulciter offerebat. Persequamur, si possumus, qua vigilantia cetera legis mandata observabat. Quin etiam, quod gravius esse solet, inimicis suis bona retribuebat : licet enim ipse, volente Deo, in pace occubuerit, credo tamen quod martyrii palmam non amisit. Et ne fortassis quod dico, quoquo modo displiceat, audiat sanctam Scripturam sic affirmantem et dicentem : Martyrium non in sola effusione sanguinis, sed abstinentia peccatorum, et exercitatione mandatorum Dei perficies. Hinc rursus scriptum est : Omnis vita Christiani hominis, Crux est, et martyrium.

38 Postquam autem pro cuncto populo Christiano, orationes ad Dominum diuitissime fudisset, cum jam ab eo pene omnes recessissent, intempestæ noctis silentio Petrum quemdam Fratrem laicum, qui cum E eo assidue erat, ad se vocavit, et ait illi : Voca ad me Andream Sacerdotem. Veniente autem Andrea, dixit illi : Affer mihi, obsecro, lignum sanctæ Crucis. Allata autem sancta Cruce, de stratis suis vir-

coram sancta Cruce,

tute qua potuit, lætabundus exilivit, et ante Crucem cum magna reverentia genua sua flexit, et quid in se de Deo sentiret, circumstantibus aperuit. Tunc con-

profitetur se credere omnia creata a Deo,

fitebatur se credere quod Deus omnipotens, unus in Trinitate, et trinus in Unitate, ipsum cœlum et terram, et omnia quæ in eis sunt, imperio voluntatis suæ fecerit. Confitebatur etiam, quod Luciferum, qui mane oriebatur, qui est principium viarum Dei, habentem signaculum similitudinis Dei, plenum sapientia et decore, omni lapide pretioso ornatum, in Paradiso Deus collocaverit. Referebat etiam se cre-

lapsum luciferi,

dere, qualiter ille nullo suadente, per superbiam suam sponte ceciderit : et qualiter ad *b* restauratio-

b

et hominis,

nem ejus, Deus hominem e limo terræ ad imaginem et similitudinem suam mirabiliter condiderit. Memorabat, quomodo per invidiam diaboli in orbem terrarum mors introierit ; vel quomodo fraudulentus hostis hominem de Paradiso expulerit. Revocabat etiam ad memoriam, quantas cæcitatis tenebras, quantasque miserias humanum genus usque ad mundi finem sustineat, pro eo quod primus homo Dominicum præceptum præteriit. His etiam addebat, que-

diluvium etc.

F madmodum humanum genus, exigentibus suis peccatis, aquis diluvii perierit : et quemadmodum Deus octo animas in Arca Noe salvaverit. His adjungebat, quam gloriose Deus filios Israel de Ægyptiaca servitute liberaverit, et quam mirifice (pereuntibus in deserto murmuratoribus) credentes in terram promissionis introduxerit.

39 Dicebat etiam pronus ante sanctam Crucem, qualiter Dei Filius descendens in uterum sanctæ Virginis, novum, sicut ille promiserat, cœlum et terram fecerit : vel qualiter in Bethleem nasci, et in

Incarnationem Verbi,

præsepio poni, atque vilibus pannis involvi pro nostra salute, nullis nostris præcedentibus meritis, sed sola misericordia voluerit. Profitebatur etiam, quod non solum Deus homo pro hominibus dignatus est fieri, sed etiam (quod mirabilius est) circumcidi, baptizari, et jejunare. Recordabatur suspirando, quod Panis vivus, qui de cœlo descendit, ut nos satiaret, esurit ; quod fons vivus, ut a perpetua siti liberaret, sitivit. Revocabat etiam ad memoriam gemens atque suspirans ; quod ille qui voluntate omnia

Passionem,

condidit, factus homo pro hominibus, derisiones et sputa

A sputa, colaphos atque flagella, injurias atque vulnera, et ad ultimum Crucis mortem pro hominum redemptione sustinere voluntarie dignatus est. His copulabat vir pius Dominicam Resurrectionem, et ad cœlos Ascensionem, atque Spiritus sancti adventum : his etiam similiter adjungebat futurum in finem seculi judicium, in quo Deus reddet unicuique juxta suum meritum.

40 Ad ultimum annectebat his, qualiter Deus omnipotens ex quodam seniculo, et ex quadam paupercula muliere eum nasci fecerit : et qualiter ei postea innumerabilia bona, sine præcedentibus meritis, præbuerit. Post hæc agebat omnipotenti Deo multimodas gratias, pro his aliisque innumerabilibus beneficiis humano generi collatis gratis : reddebat etiam Deo magnificas gratias eo quod sibi, aliorum meritis, tot et tanta beneficia tribuisset.

agit gratias pro sibi collatis a Deo beneficiis :

41 Postquam autem vir Catholicus suam credulitatem coram sancta Cruce, audientibus illis qui ibi erant, plenarie narravit; dehinc peccatorum suorum confessionem inaudite se accusando, publice manifestavit, dicens : Audi Presbyter peccata mea, quin etiam audite cœli et terra. Filius Dei venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego B sum. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis enutritus, innumerabilibus modis mea culpa peccavi. Tunc confitebatur coram omnibus se reprehendendo, quod dum esset puerulus, et comederet cum matre, pulchriores cibos accipiebat : et dum plueret, ipse siccitatem desiderabat, et e contrario : referebat se etiam arguendo, quod dum adhuc esset secularis, in ordinatione cujusdam Redonensis Episcopi, c in venenum Simoniæ semel inciderit : confitebatur etiam, quod Deus magnam litterarum scientiam, atque prædicationis gratiam ei gratis præstiterat. Se pœnitebat de eo, quod talentum sibi a Deo D creditum non, ut deberet, multiplicaverat. Tunc dicebat, quod ipse Religionem mulierum coadunaverat, quæ laborem sanctæ Religionis pro Deo excellenter sustinebant, sed ipse solus earum laudem habuerat.

Sacerdoti confitetur publice coram aliis

antiqua et minuta peccata,

Auctoris discipuli

42 Ubi quidem hic locus dicendi est, si singulatim narrare vellem, qualiter, vel quibus modis coram sancta Cruce sese accusaverit? Postquam autem immemorabiliter se arguendo accusavit, singula nominando peccata, omnium peccatorum suorum absolutionem a Deo humili supplicatione petiit; et ut ei finem suum in proximo donare dignaretur, post hæc exoravit. Certum quidem est, quod Deus servum suum in hac oratione exaudierit : quem non longe post a vinculis carneis absolutum, a mundi hujus exilio abstraxit.

valde se accusans :

pie moritur.

a *Aliud MS.* sanctæ — b *Ad reparandas, ut vulgo dicitur, lapsorum Angelorum ruinas, sive ad replenda, e quibus deturbati sunt, cœlestis civitatis spatia.* c *Hoc peccatum ejusdem generis videtur, cujus prædicta duo, quod* puerulus pulchriores cibos *sibi appositos comederit, quodque* dum plueret siccitatem desideravit, *in quibus non facile culpam deprehendere queas. Nempe bonarum mentium est, ibi quoque culpam agnoscere, ubi culpa non est. Ita referebat B. Robertus se* in venenum simoniæ semel incidisse, in ordinatione cujusdam Redonensis Episcopi. *Fuerunt illius tempore tres Redonenses Episcopi,* Mainus, sive Meen, Silvester, Marbodus. *Mainus ordinatus traditur* XL *annis aut circiter ante Roberti nativitatem. Silvester vero cum forte 25 annorum esset Robertus. Quid vero tunc ut ille Episcopus crearetur conferre hic potuit, tenuis in re, nullo adhuc doctrinæ opinione, alteriusve rei commendatione? Nec id dicit, sed* in venenum incidisse Simoniæ, *quia fortassis, dum illum audiret aut etiam videret ordinari, et venerit in mentem ut eveheretur ad insignem doctrinam, quo ad similem perveniret dignitatem, excogitando quibus modis Principis et Cleri sibi comparare favorem posset. Cum autem sub eodem Silvestro Archipresbyter extirpare Simoniam tanto studio conatus sit, uti supra narratum, non est credibile ubi Marbodus Antistes est creatus, eum ulla ratione talem contrahere culpam putasse. Et fortassis ipse tunc Redones reliquerat, atque Andegavum migrarat.*

Culpa Simoniæ an in B. Roberto ulla fuerit? E

DE S. AVERTANO
CONVERSO ORDINIS CARMELITARUM
ET B. ROMÆO, LUCÆ IN ETRURIA,

G. H.

Commentarius prævius.

C §I. *Antiqua memoria S. Avertani : ejus sepultura suburbana. Tria S. Petri templa Lucæ.*

SECULO XIV XXV FEB.

L*uca urbs Etruriæ antiqua, atque ob defensam libertatem celebris, præter indigenas ac domesticos Patronos, gaudet etiam sanctis Protectoribus, qui aliunde eo profecti, vita isthic feliciter functi sunt. Ex his fuit S. Richardus ex Anglo-Saxonica nobilitate vir primarius, pater sanctissimæ Virginis Walburgis : de illo egimus* VII *Februarii, de S. Walburge hac vicesima quinta, qua e vivis excessit. Alter populo Lucensi accessit ex Ordine Carmelitarum Patronus advena, ex Gallia transalpina* Avertanus, *alius* Albertanus *et* Alvertanus, *aut etiam* Averardus *dictus : cujus sacra ossa, ut plenius infra referetur, ad ecclesiam urbis Lucensis Cathedralem anno Christi* CIↃIↃXIII *delata sunt, antea in suburbio, cum honore asservata.*

Lucæ in Etruria

Colitur S. Avertanus,

2 *Populus Lucensis Apostolorum Principi Petro æternam gratiam relaturus, ob S. Paulinum ab illo sibi missum Episcopum, fertur in honorem ejusdem S. Petri anno* IↃCCCI *templum condidisse in suburbio versus meridiem, qua Pisas itur. Fuisse etiam olim ecclesiam collegiatam cum titulo Prioratus, ex quodam privilegio ab Alexandro Papa* III *Ecclesiæ Lucensi Cathedrali anno* CIↃCLXXII *indulto liquere. Præterea, quod duo alia templa sub ejusdem Apostoli titulo essent in urbe condita, nomen huic suburbanæ ædi accessisse honorificum* S. Petri majoris, *indicarique in tabulis antiquis anno* CIↃCCLXVI *signatis : atque et tunc fuisse vicinum xenodochium excipiendis peregrinis pauperibus, in quo S.* Avertanus, *inhibito in urbem ingressu, cum morbo aliquamdiu luctatus, sanctissimam Creatori suo reddidit animam. Cujus corpus, ob patrata mox ejus intercessione plurima miracula, cum magna, ut verisimile est, solennitate sepultum in dicta S. Petri majoris ecclesia : in cujus origine deducenda auctorem secuti sumus Cæsarem Franciottum Congregationis Lucensis B. Mariæ Presbyterum tractatu de Templis et Reliquiis Lucensibus, adjuncto accuratissimæ ejus lucubrationi de Rebus Lucensibus Italico idiomate anno* XIII *hujus seculi vulgatæ.*

in antiqua parochia suburbana

S. Petri majoris dicta, sepultus : F

3 *Quo tempore hæc S. Avertani in Italiam peregrinatio, et felix ad æternam salutem apud Lucenses transitus evenerit, nequaquam inter auctores constat. Silentio annum prætereunt antiquiores scriptores; hodierni varium assignant, alii* LXVI, *alii* LXXX *supra millesimum et trecentesimum. Inter illos sunt Bzovius in Annalibus ad eum annum* 1366, *num.* 14, *Alegrius in Paradiso Carmelitico statu* 4, *ætate* 15, *cap.* 125, *Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ* 25 *Februarii. Annum ejus seculi octogesimum statuunt ante memoratus Franciottus in Vita S. Avertani, Petrus Thomas Saracenus in Menologio Carmelitarum in ejusdem Vita, et infra Auctor Vitæ num.* 13, *Autbertus Miræus libello de Origine ac progressu Ordinis Carmelitarum tradit* vita

an circa annum 1366 aut 1380

ac

A ac miraculis claruisse circa annum CIↃCCCLXX. *Joannes Grossius, qui eo tempore vixit, in Magistrum Generalem Carmelitarum anno* CIↃCCCLXXXIX *electus, ac primus omnium meminit* S. Avertani, *maxime auctor nos movet, ut diu ante opinemur obiisse, cujus ipse* miracula *ex* antiquis picturis *confirmet, non hominum tunc viventium certiore relatione. Hic ergo in Viridario Carmelitico, quod MS. extat in bibliotheca Carmelitarum Francofurti, ita scribit* . Sanctus Albertanus Conversus in Ordine, ex partibus Galliæ in diœcesi Lemovicensi oriundus : qui peregrinationis caussa, de superiorum suorum licentia, visitabat quam plurima loca, et demum venit ad civitatem Lucanam, ubi diem extremum, multis clarens miraculis tam in vita quam post mortem, clausit. Cujus gloriosum corpus est sepultum in ecclesia S. Petri extra murum civitatis Lucanæ, ubi quam plurima sua miracula picturis antiquis sunt depicta, et præsertim in ecclesia cathedrali ejusdem civitatis Lucanæ. *Hæc Grossius.*

auctore a n. num potius multo citius,

ob antiquas tunc de eo extantes picturas ?

4 *Aliqua antiquarum picturarum ex dicto suburbano S. Petri majoris templo, cum illud, ut infra dicetur, anno* CIↃLXIII *esset destruendum, in urbem delata, etiamnum hoc tempore in novo S. Petri majoris templo appensa spectatur; cui inscriptum sequens poema solennem aliquam reliquiarum* SS. Avertani *et* Romæi *elevationem indicat olim factam esse. Sunt autem hi versus :*

an tum solennis elevatio

B

Carmeli quondam, nunc Avertanus Olympi
Cultor, in hac moriens ossa reliquit humo.
Græcus Joannes Lucensis origine, nuper
Eruit, et celso sustulit illa loco.
Romæumque dedit comitem, quo jungeret urnæ
Unus honor, quibus est ætheris una domus.
Et quia perpetuæ regnant cum Principe vitæ,
Luca sub ipsorum numine tuta valet.

S. Avertani

et B. Romæi

Joannem hunc ecclesiæ S. Petri majoris Præpositum fuisse, quem ipsi Priorem vocarunt, vix dubitamus : quo autem tempore vixerit, haud certum. An fortassis sacrarum reliquiarum solennis elevatio contigit, quo tempore recentiores obitum locant ? An Paulus Gabrielius Eugubinus, Ecclesiæ Lucensis Episcopus, quem tradit Saracenus decreto sancivisse, magna cum solennitate sacrum pauperrimi Carmelitæ corpusculum nobiliori loco in civitate collocandum esse; *hanc potius elevationem corporis, quod in suburbio mansit, suo decreto sanxerit, concessseritve faciendam? Electus is fuit Episcopus secundum Franciottum, et Ughellum tomo I Italiæ sacræ anno Christi* CIↃCCLXXIV, *Perusiæ anno* LXXX *ejusdem seculi e vivis sublatus. An denique pictura illa, quam Grossius circa illud tempus agnovit in æde Cathedrali fuisse, posteros in errorem induxerit, ut scriberent, et corpus tum fuisse in urbem translatum, et anno eo Avertanum vita functum esse? In re dubia certi quippiam statuere qui possimus?*

a prima sepultura non satis distincta censeri potest

C

5 *Ceterum sacras S. Avertani reliquias necdum anno Christi* CIↃD *in urbem delatas fuisse testantur duo, qui tum vivebant in Italia, illustres Ordinis Carmelitarum scriptores. Primus est Baptista Mantuanus in Poemate de Vita S. Nicolai Tolentinatis lib. 1, ubi ita habet :*

Corpus aderat in surburbana æde anno 1500.

Tu quoque, Lunensi claudit quem marmore Luca,
Avertane Pater, nec vis in mœnia ferri :

Scilicet contentus honore templi suburbani. Alter est Baptista Venetus de Cataneis in speculo Ordinis Carmelitarum Venetiis anno 1507 *cuso, qui folio* 103 *hæc refert :* Sanctus Albertanus ex partibus Galliæ oriundus, videlicet Lemovicensis diocesis, qui in sua peregrinatione moriebatur Lucæ, et non est sepultus in Conventu, sed in ecclesia S. Petri majoris extra muros civitatis Lucanæ. *Hæc in speculo Ordinis leguntur, ex quo Saracenus se Vitam S. Avertani ordinari præfatur : et tamen scribit mox ab obitu,* præfinito ab Eugubino Episcopo die, incredibili populorum frequentia, a toto Clero in urbem Lucæ devotissime translata, et in ecclesia parochiali S. Petri honorifico tumulo condita esse sacra pignora D. Avertani Carmelitæ. *Quo tempore* S. Avertanus *moriebatur, duplex erat intra urbem Lucensem templum* S. Petro *dicatum, aliud* Somaldi *cognominatum, ab illustri Somoldina familia, quæ aliquem e suis majoribus hujus templi fundatorem fuisse profitetur. Aliquam ejus restaurationem factam esse anno* CIↃXCIX *indicat antiqua hactenus illic servata inscriptio : varias eidem donationes collatas esse ante annum* CIↃCCC *monumenta antiqua docent. Fuit hæc ecclesia parochialis, cum titulo etiam Prioratus, ut illud, aliudque suburbanum S. Petri pronum fuerit pro uno eodemque haberi.*

D

quæ et altera S. Petri parochia urbana pro una eademque habita.

6 *Alia fuit in urbe ecclesia* S. Petri, Cigoli, *vel* Cicoli *denominata, a fundatore Petro Cigoli, qui eam fertur ad honorem S. Petri extruxisse. Antiquitatem ejus colligimus ex tabulis de ea anno* CIↃCLXXXVII *confectis. Eam deinde obtinuerunt Patres Carmelitæ, et* S. Petri Civilis, *seu* Clœicolæ *appellant, sed quo tempore adierint possessionem, incertum. Hoc certum esse atque indubitatum affirmat Franciottus, quem hic auctorem sequimur, anno* CIↃCCCLXXXI *Patres Carmelitas intra urbem Lucensem habitasse. Imo dum* extra muros civitatis *sepeliretur S. Avertanus, et non* in conventu Carmelitico, *hunc tum Lucæ fuisse opinatus est ante citatus Baptista Venetus de Cataneis Congregationis Mantuanæ alumnus. Est ea Congregatio apud Carmelitas celebris, ex variis Italiæ conventibus anno* CIↃCCCCXXV, *Capitulo Mantuæ* XVIII *Augusti habito, in unum corpus redacta, cui auctoritate Sedis Apostolicæ anno* CIↃCCCCXLV *præpositus est Vicarius Generalis Stephanus de Tolosa. Extant hujus Congregationis constitutiones Bononiæ anno* 1602 *excusæ, præfixo catalogo omnium ejusdem Congregationis monasteriorum, servato ut asseritur antiquitatis ordine : in quo post monasteria* Mantuanum *caput Congregationis,* Silvarum *et* Ferrariense, *quarto loco statuitur* Lucense, S. Petrus Civilis, seu Cœlicula, nuncupatum. *Distat Florentia* VII *milliaribus dictum monasterium Silvarum, in quo S. Andreas Corsinus sacerdotii sui primitias ante annum* CIↃCCCXXX *obtulit, admissus in Ordinem Carmelitarum in Conventu Florentino circa annum* CIↃCCCXVII, *ut accurate ad ejus Vitam deduximus* XXX Januarii. *Quod tamen idem Florentinus Conventus in præfata Mantuana Congregatione, servato, ut volunt, antiquitatis ordine, tantum occupet* XXVI *locum, consequens est, Lucense S. Petri civilis monasterium diu ante extructum fuisse. Hoc S. Petri Civilis templum ab ecclesia S. Petri majoris suburbana non distinguitur infra in Vita num.* 10 *et* 14. *et apud Saracenum, qui in ejusdem Vita ista tradit :* Prædicit *S. Avertanus,* subinde Carmelitas in D. Petri Civilis templo gloriose victuros, ubi ipsum Carmelitam in D. Petri hospitio incognitum, spiritum pauperrime exhalare contingebat.

tertia ecclesia S. Petri in urbe,

an Carmelitarum ante adventum S. Avertani ?

E

non etiam ab surburbano templo satis distincta ;

F

§ II. *Reliquiæ SS Avertani et Romæi in urbem delatæ.*

P*ræfatis Italis scriptoribus Baptistæ Mantuano, et Baptistæ de Cataneis coævi sunt duo ejusdem Carmelitarum Ordinis scriptores Belgæ : ad quorum notitiam venit* S. Avertani *memoria, quam suis scriptis posteritati commendarunt. Alter horum est Arnoldus Bostius, apud Gandenses anno, ut ferunt,* CIↃCCCCXCIX *sepultus. Hic in suo Patronatu Mariano cap. 9 ista scribit :* Albertanus Gallus Lemovicensis, vir sublimis sanctimoniæ, cujus reliquias urbs Lucana veneratur, miraculorum gloria multis innotuit. *Hæc ibi : et bene* veneratur urbs Lucana reliquias, *tum adhuc in suburbio extra muros servatas, exposita tamen in ecclesia Cathedrali*

Corpus S. Avertani Lucensibus in veneratione,

A *Cathedrali miraculorum ejus pictura. Easdem tamen reliquias olim voluisse cives inferre in urbem, sed divina vi prohibitos primus scribit Joannes Palæonydorus, seu de Aqua vetere Batavus, quem in Vita S. Avertani scribenda alterum auctorem secutus est Saracenus, de quo ita judicat Segerus Pauli Carmelita, infra a nobis plenius citandus:* Palæonydori, *inquit*, Chronicon tripartitum, tametsi apud multos non magni nominis historicos quondam in pretio fuerit, magna tamen hoc tempore agnoscitur correctione chronologica indigere. *Hujus autem Chronici, lib.* 3 *cap.* 12, *hæc refert Palæonydorus:* Sanctus etiam Albertanus Gallus Lemovicensis, sublimis sanctimoniæ vir XX die Februarii, ingentium miraculorum gloria notus, apud Lucanam civitatem ivit ad Christum. Hic dum penderet, se ab hoc seculo migraturum, cupiens introire Lucensem civitatem, a custodibus habita repulsa, ait: Veniet tempus, ut introducere me vobis volentibus non dabitur facultas. Igitur abscedens paullisper, et Deo spiritum emittens, adeo miraculis coruscantibus effulsit, ut Clerus cum populo ad tanti viri reliquias intra ferendas accurreret. Verum corpore ejusdem fixo, et omnino immobiliter permanente, ibidem cum summa reverentia ingentem B construxere basilicam. *Hæc Palæonydorus: ac primo, quem assignat diem obitus* XX *Februarii, eumdem profert Dalacus de Coria in Chronico Carmelitarum Hispanice anno* 1598 *excuso lib.* 11, *cap.* 13; *additque a Carmelitis Religiosis festum ejus eodem die celebrari: quem infra constabit aut hac in re, quod mirum est, memoria falsum, aut certe errores utriusque, typographis imputari debere.*

an impeditum divinitus, ne inferretur urbi?

8 *Secundo quam Palæonydorus credidit* extructam basilicam ibidem, *ubi* corpus permanserat *extra muros* immobile; *idem Coria intra mœnia conditam arbitratur. Verba addimus ex Chronico illo Ordinis ab Alegræo Carmelita Hispano* fideliter, *ut ait*, educta *in Vita S. Avertani, inserta Paradiso Carmelitico statu* 4 *cap.* 166, *Latine ab eo edita. Post repulsum a custodibus acceptam*, paucis præteritis, *inquit*, Avertani spiritus juxta mœnia urbis ad supera volat, corpore ibi cœlesti splendore circumfuso manente, et miros odores halante. Cumque miris coruscasset multis, civitas cum Episcopo et Clero admirata, confluxit ad locum, visoque prodigio tanto, piguit omnes Avertano aditum denegasse, et cum illud introducere tentarent, ut honorifico sepulchro tumularetur, immobile Avertani corpus inventum est. Ex quo templum ad partem interiorem muri, quæ locum respicit C gloriosi transitus ejus, erigere decreverunt. Cum ergo per urbis januam nequirent introducere corpus, per summa mœnium, erecto ponte, introductum est, et celebri Lucæ in templo, sarcophago erecto conditum, grandi fidelium veneratione servatur. Ibi miraculis hucusque clarissimus, magna populi frequentia recolitur. *Hæc ex Chronico Dalaci de Coria Alegræus: ante quem ex eodem Ordinis Chronico eadem, sed contractius, ediderunt Abrahamus Bzovius in Annalibus tomo* 14 *ad annum* 1366 *num.* 16, *et Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ* 25 *Februarii. Verum cum ex supra dictis, aliisque post dicendis perspicue constet, corpus S. Avertani, et mox ab obitu in suburbano S. Petri majoris templo sepulturæ traditum, et postea honorifice istic elevatum, usque ad annum* CIƆIƆXIII *summa cum religione fuisse servatum, tota jam allata recentiorum istorum scriptorum narratio merito redditur suspecta. Ipsum etiam templum suburbanum, ut supra ex Franciotto retulimus, quingentis ante annis creditur extructum, quam Lucam hospes venerit Avertanus. Sed his relictis ad certiora properamus.*

an vero ei extructa basilica,

et ponte super mœnia erecto

in urbem olim delatum sit?

9 *Idem Franciottus, auctor Lucensis supra laudatus, refert ad majorem urbis Lucensis securitatem varia suburbana ædificia anno* CIƆIƆXIII *debuisse destrui, ne bello* *ingruente inde majus aliquod urbi detrimentum suboreretur. Quare Senatum Lucensem, impetrata ante a Romano Pontifice facultate, etiam destruxisse templum S. Petri majoris; sed cum onere aliud hisce parochianis, sub titulo etiam S. Petri majoris, loco commodo intra mœnia erigendi: fuisse autem huic templo in urbe extruendo assignatum locum, ab antiqua, sed tum collapsa, æde S. Petri de Cortina cognominatum; quod quartum ibidem censendum est templum S. Petro dicatum: viderique etiamnum in novo illic erecto templo picturam antiquam S. Avertani et B. Romæi, cui inscriptum est de sacris eorum reliquiis elevatis poema a nobis ante datum. Horum autem corpora, uti et S. Senesii Martyris, cui dies* IV *Maii sacer est, tunc ex templo illo suburbano diruendo in urbem translata fuisse, depositaque in ecclesia Cathedrali, confectis publicis tabulis, quibus Clero populoque ecclesiæ S. Petri majoris jus asseritur, quocumque tempore sacra ea pignora repetendi. Petrus Thomas Saracenus testatur se, dum Lucæ anno* CIƆIƆXCVII *Lectoris sacræ Theologiæ munere fungeretur, eas tabulas apud Excell. D. Josephum Altogradum vidisse, atque eas a se visas sequenti anno in ecclesia Cathedrali publice pro concione significasse: corpora autem SS. Avertani et Romæi, unica plumbea arca occlusa, in ejusdem ecclesiæ* E *sacrario asservari. Harum tabularum exemplum descriptum, et propria manu signatum, Joannes Baptista Lezana, ex eodem Carmelitarum Ordine ob editos libros clarissimus, Roma in Belgium misit, nobis a R. P. Daniele a Virgine Maria, tum Carmeli Bruxellensis Priore, dein Provinciæ Belgicæ Provinciali, communicatum: cujus nullam mentionem faciunt Dalacus de Coria, Alegræus, Bzovius, Ferrarius, rati forsan ad hoc templum S. Petri de Cortina, ponte supra mœnia strato, mox ab obitu corpus ejus sacrum fuisse delatum.*

D

[illegible] templo suburbano destructo

corpora SS. Avertani, Romæi, et Senesii in æde Cathedrali deponuntur.

§ III. *Tabulæ publicæ de Reliquiis in ecclesia Cathedrali depositis.*

In nomine Domini, Amen. Cum veneranda corpora S. Senesii, et BB. Romei et Averardi, quæ in ecclesia S. Petri majoris extra et prope portam, nuncupatam S. Petri, civitatis Lucensis tradita erant sepulturæ, ex dicta ecclesia S. Petri in ecclesiam Cathedralem S. Martini de Luca, de consensu et auctoritate R. D. Vicarii Reverendissimi D. Cardinalis Episcopi Lucensis, et etiam Capituli dictæ Cathedralis Ecclesiæ, nec non et magnificorum Dominorum magnificæ civitatis Lucensis, translata F fuissent, propter demolitionem fiendam de ipsa ecclesia S. Petri, ob necessitatem imminentis belli, quod dubitabatur per Florentinos indici adversus civitatem Lucensem, ut ex invasionibus, discursionibus, et deprædationibus, quæ quotidie fiebant per milites et gentes Florentinorum in agro Lucensi, facile comprehendi poterat. Cumque ipsa corpora delata essent processionaliter, et honorifice in dictam Cathedralem ecclesiam, et infra scripti Domini Canonici, Operarius et Parochiani præfatæ Ecclesiæ S. Petri vellent de eis diligentem curam haberi, prout decens erat, et religioni ipsorum corporum conveniebat; propterea convocato et congregato Capitulo Reverendorum Dominorum Canonicorum præfatæ Ecclesiæ Cathedralis, de mandato interioris sacristæ ad requisitionem Acolythorum ipsius Ecclesiæ, et sonum campanæ, more solito, in loco infrascripto, quem pro eorum loco capitulari ad infrascripta specialiter peragenda pro hac vice elegerunt et deputaverunt, in quo Capitulo ita congregato interfuerunt infra citati, videlicet D. Franciscus Gigli Archipresbyter, D. Sebastianus Menochius Primicerius, D. Dominicus Sinibaldi, D. Ginfortes de Ginfortibus interior

Instrumentum authenticum:

reliquias honorifice in ædem Cathedralem esse delatas,

A interior sacrista, D. Joannes de Giglis, D. Petrus D. Pinis, D. Michael de Orsucciis, D. Petrus Angelus Baldassaris et D. Hieroymus Philippi Petri; absentibus D. Nicolao de Thegrinis Archidiacono, Oratore ad Pontificem, D. Roberto de Guinigiis requisito et debito tempore exspectato, et D. Matthæo Ghiova infirmo. Qui omnes, ut præmittitur, congregati, sunt major et sanior pars dicti Capituli, et faciunt et repræsentant totum dictum Capitulum.

ALCTURE G B.

11 Quibus quidem Dominis Canonicis et Capitulo ut præmittitur, congregato, venerabiles viri, Presbyter Pantaleon de Silico, Presbyter Olivus de Massagrogia et Franciscus Laurentii Barsantis Clericus de Luca, Canonici dictæ ecclesiæ S. Petri, Franciscus olim Philippi Massei Operarius operæ dictæ ecclesiæ, et Franciscus Melchioris Parochianus præfatæ Ecclesiæ S. Petri, vice et nomine totius Parochiæ dictæ Ecclesiæ, in absentia Prioris dictæ Ecclesiæ ad præsens Romæ existentis, hoc publico instrumento consignaverunt et relaxaverunt dicta Corpora in depositum tenenda et fideliter custodienda in ecclesia Cathedrali prædicta, ad beneplacitum ipsorum deponentium, modis et nominibus præscriptis. Qui quidem Domini Canonici, ut præmittitur, ad Capitulum congregati, ac ipsum Capitulum, præfata corpora in depositum a dictis deponentibus receperunt, illaque penes sese habere, et esse dixerunt etc. renuntiantes etc. eaque custodire et salvare et honorifice tenere promiserunt, præfatis deponentibus supradictis, præsentibus, stipulantibus, et modis et nominibus prædictis, et mihi Notario uti personæ publicæ etc. illaque reddere et restituere Rectori, Canonicis, Operariis et Parochianis præfatæ Ecclesiæ S. Petri, ad omnem eorum voluntatem et requisitionem, sub pœna ducatorum mille auri lata totius ejus unde ageretur, et quæstio esset, speciali pacto, solemni stipulatione promissam, qua pœna commissa vel non etc. atque toties committatur etc. sub promissione refectionis, restitutionis etc. pro quibus etc. obligaverunt dictis deponentibus et mihi Notario uti personæ publicæ etc. dictum Capitulum et ejus bona præsentia et futura jure et nomine pignoris et hypothecæ, renuntiantes etc. Actum in choro ecclesiæ cathedralis prædictæ, præsentibus D. Cæsare de Bonustis de Lucca Presbytero, Jacobo olim Jacobi de Carraia Plebano Plebis S. Pauli et Presbytero, Torrignano, olim Thomasii de Scatia Lucensi cive, testibus etc. sub anno Nativitatis Domini MDXIII Indictione prima, die XXXI mensis Augusti. ad fol. 104.

ad beneplacitum deponentium restituendas,

B

novæ ecclesiæ S. Petri majoris.

C Ego Petrus olim Joannis Pauli de Pisella Notarius Lucensis prædictis interfui, et rogatus subscripsi.

Idem facio ego infrascriptus qualiter apud me habeam copiam hujus instrumenti. Romæ apud Transpontinam Carmelitarum IX Octobris MDCXLIX.

Ego Fr. Ioannes Baptista de Lezana.

Erat tum Episcopus Lucensis Sixtus Gara Roborrus Lucensis, Julii II Papæ ex sorore nepos, titulo S. Petri ad Vincula Cardinalis, vita functus anno CIƆIƆXVII. *De Ecclesia cathedrali S. Martini legendus Franciottus. Is in catalogo Sanctorum, quorum illic sacra corpora servantur, ita interserit :* Corpus S. Senesii in deposito pro æde S. Petri majoris... Corpora SS. Avertani et Romei solum in deposito pro S. Petro majore. *Et recensitis reliquiis Ecclesiæ S. Petri majoris, addit :* Hæc debent suo tempore referri tria sancta corpora prædicta, videlicet S. Senesii Martyris et SS. Avertani et Romei.

§ IV. *Cultus S. Avertani confirmatus. Acta scripta.*

P*roximo anno post translatum corpus S. Avertani in ecclesiam Cathedralem, excusum est Missale Ordinis Carmelitarum, quod etiamnum extat Coloniæ Agrippinæ apud eosdem Carmelitos. In hujus Calendario legitur ad* XXV *Februarii :* Avertani Confessoris Ordinis Carmelitarum. *Item Breviariis ac Missalibus Ordinis, Venetiis et Lugduni editis anno* 1572 *et sequenti, hæc inscriptio est* XXV *Februarii :* S. Avertani Confessoris ordinis nostri. Duplex. *adduntur que propriæ Orationes in Missa et ad Horas Canonicas recitandæ. Sixtus Papa* V *Carmelitis Discalceatis, qui relicto proprio Breviario Romanum susceperant, permisit, ut recitarent Officium Ecclesiasticum dato diplomate anno* CIƆIƆLXXXIX, *die* XXVII *Junii, tum de S. Avertano, quam aliis ejusdem Ordinis Sanctis, quorum officia propria extant apud Venetos, Ebroicenses, aliosque edita, ut etiam observavit Miræus lib. de Origine et progressu Ordinis Carmelitarum, in quo et S. Avertani miraculis clari meminit. Paulum Papam* V *idem privilegium iterato concessisse anno* CIƆIƆCIX *die* XX *Junii tradunt Franciottus, Saracenus, Bzovius loco ante citato, Ferrarius in Notis ad Catalogum SS. Italiæ hac die : cujus elogium ac Coria desumptum jam supra ex parte rejecimus. Idem Ferrarius in Catalogo generali SS.* Apud Lucam in Hetruria, *ait,* depositio S. Avertani Confessoris, Ordinis Carmelitarum. *In horum Martyrologio Burdigalæ anno* 1624 *excuso hæc leguntur :* Lucæ in Tuscia S. Avertani Confessoris Ordinis Carmelitarum, vita et miraculorum gloria illustris; cujus corpus in eadem civitate in Cathedrali ecclesia honorifice conditum est. *Oratio ad Horas Canonicas et in sacrificio Missæ dici solita, et sub Urbano* VIII *a Congregatione sacrorum rituum anno* CIƆIƆCXXVIII, *die* XII *Junii, denuo approbata, est hujuscemodi :* Da nobis, quæsumus, Domine, Beati Avertani Confessoris tui vitam religiosam, sub vexillo Genitricis tuæ Mariæ de monte Carmelo, perfecte sectari; ejusque intercedentibus meritis in omni perfectione firmari. Qui vivis etc.

D

Festum S. Avertani in Missalibus

et Breviariis Carmelitarum,

a Pontificibus probatum :

nomen in Martyrologiis :

E

Oratio :

13 *Natalem S. Avertani sequenti die* XXVI *Februarii statuit Saracenus in Vita illius, cum Menologio Carmelitarum ante citato anno* XXVIII *hujus seculi typis edita. Saracenum descripsit Saussaius in Martyrologio Gallicano ad eumdem* XXVI *Februarii. Subnecteremus hic quam evulgavit S. Avertani Vitam dictus Saracenus, nuper Lucæ, ut retulimus, sacræ Theologiæ Lector; nisi alia ex Capitulo generali Carmelitarum anno* CIƆIƆCXLV *delata fuisset per quemdam Lucensis Carmeli Patrem Italice scripta, atque ab alio in Latinum sermonem translata, sed stylo conciso nimium et intuso. Quare eadem methodo commodiori, styloque concinniori digestam nobis communicavit Segerus Paulus ex eorum Carmelitarum Ordine vir eruditus : ratus ex hac eadem Vita Italica Saracenum res gestas S. Avertani contractas edidisse, sed solito hic sinceriorem et magis accuratum, quam in aliis Sanctorum sui Ordinis Actis conscribendis. De eo egimus* XXIX *Januarii ad Vitam S. Petri Thomasii* § 2 *et* 3. *Addiderat Segerus suas Annotationes, et variorum aliorum Scriptorum testimonia, quorum aliqua in hac disceptatione prævia ex eo protulimus. Meminerit Lector plurima horum Actorum niti hodierni hujus scriptoris auctoritate : quæ ex antea citatis, ævo S. Avertani magis propinquis auctoribus subinde corrigenda.*

memoria 26 Febr.

Vita Italice scripta,

Latine translata,

F

subinde emendanda.

§ V. *Memoria B. Romæi.*

A*ntiquissima* B. Romæi *memoria reperitur in supra dato poemate num.* 4 *de elevatis a Joanne reliquiis S. Avertani, quibus sacra hujus ossa adjunxit, sive, ut poeta loquitur,*

Romæumque dedit comitem, quo jungeret urnæ
Unus honor, quibus est ætheris una domus.
Et quia perpetuæ regnant cum Principe vitæ
Luca sub ipsorum numine tuta valet.

Reliquiæ S. Romæi honoratæ,

Utriusque

A *Utriusque autem reliquias ex templo suburbano ad ædem urbis primariam delatas esse anno* CIↃIↃXIII *ex tabulis MSS. ejusdem Ecclesiæ jam recitatis constat. In iis dicuntur* veneranda corpora S. Senesii, et BB. Romæi et Averardi ex ecclesia S. Petri majoris extra portam in ecclesiam Cathedralem S. Martini translata. *Præterea* corpora horum Sanctorum unica plumbea arca in ejusdem Cathedralis sacristia occlusa servari *scribit ante citatus Saracenus. Hæc certo. Sed quis hic fuerit* B. Romæus, *aut quo tempore vixerit, incertum. Qui e tribus Patronis suburbani templi nominatur* S. Senesius, *ex antiquis Martyribus creditur fuisse, et anno* CCCXVI *pro Christo vitam dedisse, quod* IV *Maii discutiendum. An medio aliquo tempore* B. Romæus *inter SS. Senesium et Avertanum vixit, ut ei secundus ideo locus assignetur? Comes sepulturæ seu plumbeæ urnæ aut arcæ factus est S. Avertano, ut idem utrique exhiberetur honor: quod simul hoc die facimus. Sequenti die utrumque conjunxit Saussaius in Martyrologio Gallicano.*

translatæ,

15 *S. Avertani in suo itinere Italico comitem faciunt alii* Romæum, *alii* Henricum: *quos auctores ut alii inter se facilius concilient, unum eumdemque statuunt* Romæum *et* Henricum. *Quæ de Henrico traduntur hæc fere sunt. Primo, Baptista de Cataneis Venetus in speculo Ordinis ante memorato ita scribit:* Decimus septimus fuit S. Henricus, cujus corpus Lucæ requiescit in quadam ecclesia parochiali, ubi multa per eum fiunt miracula. *Deinde* Henrici *memoriam assignari tradunt ad diem* XVII *Januarii in quodam Kalendario MS. Carmeli Mechliniensis. Præterea hoc elogium adferri a Philippo Metio dicitur in Catalogo:* B. Henricus, vir devotus, bonus et religiosus, visitandi limina Apostolorum caussa e provicia Turoniæ proficiscens Romam. Ubi cum ob mira facta publicæ sanctitatis titulum acquisivisset, Lucam concessit: ubi tribus annis sancte vivens et sanctissime moriens in cælis conversatur. Corpus nunc Lucæ in ecclesia Cathedrali conditum est. Ex archivio. *Hæc Metius, quæ in suis Annotationibus habet Segerus Pauli. Franciottus diligens archivorum Lucensium perscrutator, in ecclesia Cathedrali refert duodecim Sanctorum corpora asservari, præter varia capita, aliaque plurimorum Sanctorum ossa; nec meminit ullius* Henrici; *imo neque inter reliquias, quæ in aliis ejusdem urbis templis publica veneratione honorantur, ullas* S. Henrici *recenset. Multa hic profecto perplexa atque intricata: primo, an aliquis* Henricus *inter Carmelitas fuerit, qui cum opinione sanctitatis vitam Lucæ clauserit: secundo, illene cum* S. Romæo *idem censeri debeat, an ab eo diversus. Petrus Thomas Saracenus in Vita S. Avertani num. 7, margini adscribit hæc ipsa verba:* De B. Romæi infirmitate, alii Henricus, *unum eumdemque et* Romæum *et* Henricum *ratus.*

an ab eo alius S. Henricus

B

Lucæ sepultus?

C

16 *Tertio cum Carmelitæ hactenus festum* B. Romæi *non coluerint, an eorum Ordini adscribendus sit. Ita quidem judicavit Joannes Carthagena lib. 17, homilia 3, in festo S. Mariæ de monte Carmelo habita:* B. Avertanus, *inquit,* Gallus et B. Romæus, quorum duorum corpora coluntur Lucæ in ecclesia Cathedrali, *scilicet in eo ordine floruerunt. In catalogo Confessorum Carmelitarum apud Laurentium Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ refertur* B. Romæus Italus, cujus reliquiæ Lucæ in veneratione habentur. *Eumdem* Romæum *S. Avertano itineris socium adjungunt Franciottus, Saracenus, et Auctor vitæ mox dandæ. Quod quia antiquorum testimonio neque satis firmatur, neque etiam refellitur, neque nos decernemus. Colunt Religiosissimi Patres Carmelitæ cum Lucensibus* SS. Avertanum et Romæum: *et quos, unus urnæ honos junxit, una Carmelitici instituti junxisse professio existimetur.*

an S. Romæus Carmelita et comes itineris S. Avertani?

VITA S. AVERTANI
auctore Carmelita Italo,
interpr. Segero Paulo ejusdem Ordinis,

ANIMADV. CAP. 02.

CAPUT I.
S. Avertani sancta pueritia: ingressus in monasterium.

Avertanus gloriosum germen, ac splendor montis Carmeli, natione Gallus, patria *a* Lemovicensis, modicis fortuna, sed virtutibus ditissimis parentibus ortus fuit. Nomen ipsius Avertanus mysterio non caruit; quippe, qui plurimas liberaturus erat peccatrices animas a tartarea fauce *b* Averni. *c* Ab ipsa porro infantia cælestium thesaurus virtutum animam suam ditare cœpit. Observavit quippe non raro mater ipsius infantis, quod pro festis quibusdam solennibus, instar sanctissimi Præsulis Nicolai, lac maternum ante solis occasum sugere renueret, magna cum admiratione parentum, adeo ut cum mater aliquoties vi cibum ei ingerere tentaret, clamoribus in cœlum directis, ipsos quasi cælites in sui adjutorium advocare videretur. Nec minorem parentibus admirationis materiam suppeditavit, cernentibus illum integris subinde horis, fixis oculis cœlum aspicere, quasi in futuram adscribendum supernæ civitatis possessionem. In discursu spirituali (si quis occurrebat) divinus puer adhuc balbutiens, aures præbebat attentas, mirabili quadam propensione insinuans se quasi bene instructum in schola divini amoris, talibus delectari colloquiis. Vix ulla demum virtus erat, quam in tenella adhuc ætate non videretur possidere, supergrediens semper de se conceptam parentum opinionem.

a S. Avertanus Lemovicensis,

b c

pro festis ubera sugere renuit:

E

puer amans virtutum:

2 Sic excrescens puer Avertanus sapientia et ætate, vehementi accendebatur desiderio, victimam se Deo consecrandi in claustris religiosis. Unde integros subinde consumebat dies in oratione ac jejunio Divinam instantissime rogans majestatem, necnon dignissimæ cœli Imperatricis implorans patrocinium, ut sibi insinuaret Dei voluntatem, seque in rectam viam dirigeret perfectionis. Quod dum nocte quadam, majori ex parte in lacrymis et orationibus insumpta, intentius postulasset, consolari eum volens Deus, misit ad ipsum *d* Seraphinum Angelum, hisce illum verbis alloquentem: Deus te soletur, fortunate juvenis, serve dilecte Altissimi, a quo missus sum ad tuum complendum desiderium: in cujus nomine tibi denuntio, ut omni spoliatus affectu mundano, sine mora summo mane templum accedas beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo ibique cum devotis Religiosis illis pie vivendo, in holocaustum te offeras Divinæ majestati. Quibus dictis, suavissimo relicto odore, cœlestis nuntius evanuit. Sanctus vero juvenis totus attonitus, simulque interna repletus consolatione, ac jubilo spirituali, lacrymas fundens præ gaudio, gratiarum actiones Deo egit, quas potuit maximas, dicens: Gratias tibi ago, Deus æterne, ob tantos mihi exhibitos favores. Et unde ego illos promeritus sum, cum tantis peccatis, tantis cum erroribus, quibus te offendi? (tametsi ipse Angelica pene niteret puritate.) Omnia hæc de tua benignitate mihi exhibita recognosco. Benedicta sit in secula tua Divina bonitas. Laudetur semper nomen tuum sanctissimum. Sequar te, sequar vocem tuam amantissimam.

d Angelico monitu jubetur ingredi Ordinem Carmelitarum:

F

3 Vix igitur matutina apparente aurora, surgens e lectulo suo pauperrimo, patrem suum accessit, narrans genuflexus cum lacrymis mirabilem quam habuerat visionem, instanter ac humiliter ejus postulans benedictionem, licentiamque adimplendi id,

AUCTORE CARMELITA INTERPR. SEGERO PAULO.

A quod nuntius cœlestis sibi commendaverat. Credi haud potest, quanti tunc fuerint singultus ac lacrymæ seniculorum parentum ipsius, qualem in pectore intrinsecus senserint dolorem. Dicebat suspirans pater: Ergone fili, unica spes mea, tu me derelinques tantis in miseriis meis? Te solum habeo sublevamen decrepitæ senectutis, et infelicis canitiei, et jam me frustrabis spe ac desiderio meo? Te perdendo, vitam perdam: te abeunte, abibit infelix spiritus meus. Similiter angustiata est mater vix eloqui valens: Fili, fili, ait, ex te solo expectabam lactis mercedem, quod tibi tot mensibus præbui, et in medio necessitatum mearum me desolatam relinques? Moveat te, fili, amor maternus, quo semper te prosecuta fui. Sine tua præsentia vivit in me dolor, vita morietur, infelix mihi erit lux ista mortalis, ac vita tædiosa. Totus ergo afflictus et angustiatus Avertanus, inter suspiria et lacrymas hoc eis responsum dedit: Carissimi parentes, ac progenitores mei, ne me affligatis, rogo, dolores vestros objiciendo; sed concedite mihi, ut obedientem me exhibeam Divinæ voluntati. Non vos derelinquo, sed cum affectu possibili impressos habeo in pectore et corde meo. Plus vos pro certo juvabo, inclusus in eremitico quodam baguriolo, ac paupercula veste instituti

parentes ea re mœstos,

solatur, et reddit pacatos:

B religiosi, licet remotus ab oculis vestris, quam regio in palatio, et augusto throno semper vobis præsens. Major vobis continget jubilus ac lætitia, videntibus me in rustica melote, et arido involutum sacco, quam regio coronatum diademate, ac vestitum purpura et bysso. Hac pia responsione Sancti juvenis commoti parentes devoti, responderunt cum lacrymis, dicentes: Non possumus, care fili, piæ petitioni tuæ non subscribere. Vade tandem, vade cum benedictione nostra: fac quod placet, quod Dominus mandat. Bene habebunt dolores nostri de perditione tuæ præsentiæ, modo cum affectu tuum consequaris propositum. Sustine cum patientia, quæ tibi occurrent adversa: omnia quippe illa in dulce vertentur solatium.

5 His auditis S. Avertanus humiliter exosculans pedes piorum parentum, gratias eis retulit de hujuscemodi concessa sibi licentia. Festinanter itaque accurrit ad *c* monasterium Carmelitarum Lemovicense, eo tempore virorum sanctitate ac doctrina illustrium perceIebre: atque in ipso ejus introitu obvium habens cœnobii Priorem, coram eo prostratus, enarrata Angelica visione ac præcepto, multis cum lacrymis ac profunda humilitate, ab eo instan-

C ter petiit habitum ac institutum beatissimæ Virginis Mariæ de monte Carmelo. Sanctus Prælatus jam ante divina revelatione probe instructus, quid facto opus esset, consolando lacrymantem juvenem, promisit, quod petebat, concedere. Cui Avertanus, post terræ ejusque pedum oscula, de promisso sibi favore maximas egit gratias. Proposita ergo a Priore Patribus pii juvenis petitione, omnes divinitus inspirati, votis favorabilibus ipsum admiserunt, magno ejus cum jubilo, ac dulcedine interna. Spoliatus igitur habitu seculari, et circumdatus luce ineffabili Spiritus divini, magna cum solemnitate adornatus ac ditatus fuit pretioso habitu Religionis. Aderat ejus investitioni devotus quidam contemplator, una cum multis aliis personis piis, a quibus tunc *f* auditi fuere concentus Angelici, ac voces Seraphicæ, suavissima cum melodia inter alios hymnos spirituales, Gloria in excelsis Deo, resonantes. Visa quoque fuit cœlestis Imperatrix Angelorum, extensa dextera eum benedicere, et sub filiatione ac tutissimo suo patrocinio acceptare.

admissus in monasterium,

habitum induit,

cum favore cœlesti.

a Geosio et de Cathuncti supra, ex diœcesi Lemovicensi, ut non videatur ex ipsa urbe oriundus. b Id nihilus excogitatum, quam quod Allegranus scribit, nomen Avertani sonare

Viridarium arborum — c *Nihil de eo Saracenus, aut alii antiquiores.* — d *Saracenus,* Angelum luce coruscum: *Sausseius,* Angelum lucis. *Silent antiquiores.* — e *Antiquus Carmelitis Lemovici fuit conventus. De aliquot eorum conventibus in ea parte Galliæ agitur in Vita S. Petri Thomasii, ubi cap. 1 memorantur quinque, Agenni, Lectoræ, Condomii, Albæ et Cadurci monasteria, quæ illic tum erant, paullo post annum* 1300. *In monasterio Lemovicensi celebratum esse anno* 1339 *Capitulum Ordinis generale observat Segerus Paulus.* f *Altum alibi de his cœlestibus favoribus silentium*

D *Lemovicensis Carmelitarum conventus.*

CAPUT II.

S. Avertani vita monastica.

Indutus jam sacro habitu Religionis, ac totus in Deo renovatus, atque in se recollectus, post varia cum anima sua habita colloquia de modo sincere Deo serviendi, vitia extirpandi, virtutes inserendi, ac vota potissimum Religionis exequendi, spiritus ejus ad Deum raptus, non paucis horis in extasi mansit, ut, quantum fas est homini mortali, Deo frueretur. Ad se porro reversus, tanto cum affectu ac fervore executioni mandavit ea, quæ alias mente conceperat virtutum opera, ut cunctis Fratribus, etiam senioribus, cœnobii sui palmam præriperet, eosque in sui amorem et admirationem alliceret. Vilia monasterii exercitia non spernebat, sed ingenti

Patitur mentis excessum,

E cum caritate amplectebatur. Non exspectabat Superioris præceptum secundum, sed vix ejus aperto ore mox executioni mandabat quæ præcipiebantur; adeo ut sæpius Prælatum suum rogaret, ut aliqua sibi facienda injungeret, in quibus obedientiæ ac humilitatis dare specimen posset. Unde et passim ab omnibus Filius obedientiæ audiebat. Pari modo paupertatis extitit studiosissimus, intantum ut observatum fuerit, nunquam ipsum tetigisse, aut nominasse pecunias, quin et ab earum aspectu, veluti a peste animæ perniciosissima, oculos avertebat. Offerebat illi quandoque Superior suus pro subsidio juxta morem Religionis vestimentum, et alia necessaria, neque induci ipse poterat, ut acceptaret. Cum lacrymis quippe ac suspiriis rogabat Superiorem suum, ne ad illa suscipienda eum obligaret obedientiæ præcepto: in exemplum paupertatis et indigentiæ adducens Christum Redemptorem nostrum ac magnum *a* Eliam Prophetam, fundatorem Ordinis sui. Mirabilis quoque in sancto juvene refulsit castitas. Pulcherrimus quippe corporis erat ornatus donis, ac membris delicatioribus; quæ tamen non sinebat servire sensualitati, quin potius exterior pulchritudo cum magna majestate ac venustate spirituali conjuncta erat: ita ut omnibus intuentibus

summe obediens,

paupertatem amat,

a

caste vivit:

F caussa esset admirationis ac devotionis, nec ab ulla unquam persona male sollicitaretur ad actum quemcumque illicitum.

6 Silentio prætereunda non est perfectissima B. Avertani caritas. In hac quippe virtute adeo sese eminentem exhibuit, ut quemlibet intuentem pene induceret ad credendum, se non simplicem hominem quempiam, sed magnos illos ac divinos intueri Prophetas Moysen et Eliam, aut Paulum Apostolum. Tanto enim amore conversabatur cum proximo, tanto cum affectu discurrebat, cum tanto ardore salutem ejus quærebat, adeo sitiebat peccatoris conversionem, ut in mille mortes paratum se ire ostenderet, dummodo ejus affectus sortiretur effectum. Languentem pauperem videre non poterat, quin mox miseratione commotus, in seipso ejus sentiret languores, et modis omnibus ad inopiam illius sublevandam necessaria inquireret, subtractis quoque sibi (de Superioris tamen licentia) alimentis necessariis. Quod si quandoque proprio temporali subsidio indigenti misero subvenire haud posset, ditiores civitatis accedens, et in terram coram eis se prosternens, oculis lacrymosis clamabat in hæc verba: Date necessaria infelici pauperculo. Qua viri sancti forma

fervet caritate proximi.

[illegible]

A forma supplicandi, divites commoti, non modo dabant abundanter, sed et ipsi pietate ac lacrymis perfundebantur : imo nonnulli eorum seculo valedicentes, relicta avaritia, patrimonia sua opulenta in pauperculos Dei servos erogabant, ipsisque exemplo religiosa intrabant claustra.

etiam conquisita eleemosyna.

7 In orationis quoque et contemplationis virtute ita celebris extitit inclytus Dei servus Avertanus, ut dies sæpe integros jejunus, citra ullam proprii corporis curam, in oratione transegerit; idque cum tali spiritus alienatione, ut subinde Religiosis nonnullis, de Superioris mandato, cellam ejus accedentibus, et magnis excitatis clamoribus ac tumultibus, vix tandem ad se redire posset. Quod non parum inserviebat iisdem devotis et contemplativis Religiosis confratribus suis. Consuetudo illi erat in aliquot per annum festivis diebus (etiam in majori tranquillitate somni) *b* nocte media, absque strepitu ullo, e duro ac pauperculo lecto surgere, colles monasterio vicinos genibus flexis ascendere, supra duros lapides, brachiis in modum crucis extensis, et lacrymantibus oculis orare, nec non adhibito lapide durissimo, pectus suum ad sanguinem usque percutere, donec illucesceret. Fertur cum stupore de glorioso *c* Jacobo B Apostolo Hierosolymorum Episcopo, quod ex assiduitate orandi, ita cutis ejus in genibus obduruerit, ut cameli pelle durior appareret. At cesset nunc stupor iste, ac portentum mirabile. Nam servus Dei Avertanus taliter obduratam ex nimia genuflexione habuit pellem, ut ferri instar, cutis in genibus ejus appareret. Nec hoc adeo impossibile cuiquam videatur, licet creditu forsan difficile; cum persæpe dies integros ab ipsa puerili ætate, genibus flexis consumeret orando, et ex assidua sanguinis effusione in petra durissima, ut dictum, tenerrimæ carnis ejus durities cresceret. Angelicus igitur hic S. Avertanus cunctis Christianis ac Religiosis ad imitandum nostris temporibus speculum esse deberet.

orans rapitur in extasin,

b

ob longam genuflexionem

c

pelle indurescente.

8 Crescebat hoc modo vir sanctus in virtute ac perfectione. Unde et magnum ei inerat desiderium loca sacra ac Sanctorum illic quiescentium reliquias invisendi, almam præsertim *d* urbem Romanam, plurimarum thesauro reliquiarum illustrem. Pro quo etiam itinere a Superioribus licentiam impetravit, adjuncto sibi Ordinis sui socio B. Romæo, magno Dei servo. Anno igitur Christi millesimo trecentesimo septuagesimo nono post solennitatem omnium Sanctorum, iter suum ingressi sunt. Non est autem quod me fatigem in declaranda devotione et affectu, quo enim duo illi terrestres Angeli amorosam suam C exequebantur pietatem. Non erat ecclesia in urbibus, quas pertransibant, quam non affectuosissime visitarent. Non eis colloquia erant fabulosa ac mendaciis respersa : non incompositæ comœdiæ formabantur, nec ridiculosi successus narrabantur, ut modernis quibusdam peregrinis in usu est. Aliud nihil ex ore eorum prodibat, præter indicia caritatis Dei ac dilectionis proximi. Aures illorum non delectabat quidquam præter Scripturam sacram ac verba cœlestia.

d reliquias Sanctorum veneraturus

iter Romanum sancte peragit.

a *Colunt S. Eliam Carmelitæ 20 Julii.* — b *Ex hoc loco colligit Segerus Paulus conventum Lemovicensem tum adhuc extra urbis mœnia fuisse situm antiqua Europæ consuetudine, qua primo Carmelitæ sua monasteria fundarunt extra urbes.* — c *Referuntur hæc in Lectionibus Breviarii ad Matutinum ipsis Kalendis Maii, quo die cum S. Philippo colitur.* — d *Hæc ita refert Saracenus num. 3.* A nemine accepimus, num sacerdotali dignitate decoratus. Illud insigne, quod cum Gregorius XI, cui optime cognitus patria cum Lemovicensis erat, ad apicem Pontificatus evectus anno 1371, ex Coriolano, Romanam curiam e Gallia, ubi per 70 annos steterat, ad urbem, monente S. Catharina Senensi, reduxisset anno 1376, Avertanus ardenti Romam ad Apostolorum limina adeundi et Lateranensem basilicam, quæ super omnes Urbis et orbis ecclesias supremum obtinet locum, ut ex Constitutione quam Pontifex summus ex Avenionensi civitate dederat, quæ incipit, SUPER UNIVERSAS, etc. devote visendi desiderio flagrare cœpit. *Hæc Saracenus, quæ omnia de Gregorio XI, Sede Pontificia Romam relata, et ecclesia Lateranensi, habet Franciscus Longus a Coriolano in Breviario Chronologico : sed ne verbum quidem de S. Avertano, aut ejus apud Pontificem notitia, ut inde constaret eum circa illud tempus vixisse. Fuisse Conversum Ordinis habemus ex Viridario Joannis Grossii eo seculo Magistri Generalis Carmelitarum.*

D

AUCTORE CARMELITA ITALO, INTERP. SEGERO PAULO.

CAPUT III.

S. Avertani pia mors, sepultura, miracula.

Bona ergo ex parte consummato feliciter itinere, cum pervenissent ad Alpes, seu confines Italiæ, eo tempore pestilentia, aliove pernicioso morbo infectos; necesse eis fuit gravissimas supportare molestias et animi dolores, quod nullam intrare possent Italiæ civitatem, de morbo, scilicet, pestifero suspecti : unde et cum dedecore ubique repulsi sunt. Quam tamen repulsam sancti viri magna cum patientia sufferebant, gratias agentes Divinæ majestati, quod dignos illos fecerit tantas pro amore suo pati tribulationes. Non poterat tamen non contristare B. Avertanum, privari se hac occasione visu corporum tot sanctorum Martyrum, tot aliis pretiosis thesauris spiritualibus non perfrui. Unde correptus levi febricula, coactus fuit una cum dilecto socio suo (qui et ipse longo ac laborioso itinere defatigatus erat) ad locum quempiam, quietis ergo divertere. Ideoque E divinitus, ut creditur, inspirati, versus inclytam ac nobilem civitatem Lucam iter direxerunt. Juxta cujus urbis muros hospitale erat, S. Petri majoris nuncupatum, in quo ordinarie peregrini ac viatores recipi solebant. Ad hoc idem hospitium ambo divertentes caritative ac benigne recepti sunt, totaque nocte illa ibidem remanserunt. Mane vero sequenti surgens S. Avertanus, et cognoscens instare tempus, quo animam suam Creatori suo redderet, accessit ad portas urbis, humiliter rogans custodes earum, ut sibi ac socio suo civitatem intrare liceret. Sed in vanum ejus cessit petitio : de peste namque suspecti, repulsi fuere. Ex omni itaque parte afflictus vir sanctus, in eodem S. Petri majoris hospitali persistere coactus fuit.

Grassante peste ubique exclusus,

febricitans,

in suburbani Lucensis hospitali

manet.

10 Febris autem infirmitate quotidie incrementum sumente, anhelans expectabat diem fortunatum, quo relicta hac vita mortali, gaudio æternæ gloriæ, cunctis fidelibus Christi servulis repromisso, perfrueretur, non sine socii sui Romæi cunctorumque astantium dolore. Omnibus itaque Ecclesiæ Sacramentis rite munitus, cum sancta ejus anima ad sui sese præpararet Creatoris præsentiam, in majori febris ardore, totus in Deo absorptus piis meditationibus, defessum corpus suum hoc modo paullulum sublevabat. Volens vero Deus (in mercedem, credo, F tantorum, quos patienter sufferebat, dolorum) Prophetiæ dono eum cohonestare, die quodam intensioris suæ infirmitatis, spiritu raptus in cœlum, *a* tres mirabiles cognovit ac prædixit eventus. Primo quidem, intercessione sanctissimæ Dei Genitricis cœlorum Reginæ, sedandum atrox ac *b* generale schisma Ecclesiæ. Secundo, corpus suum, quod vivum Lucani cives ingressu prohibuerant, mortuum magno cum honore in digniori *c* civitatis loco reponendum. Tertio, confratres suos Carmelitas, maxima cum observantia ac perfectione possessuros præfati hospitalis S. Petri majoris *d* templum extra urbem, in quo ipse Creatori suo redditurus erat animam.

extremis Sacramentis munitus,

a tria prædicit futura :

b

c

d

11 Appropinquante igitur hora fortunata, qua valedicturus erat vitæ huic mortali, cum sentiret deficere paullatim spiritum suum, totus resolutus in lacrymas ac suspiria, culpas suas deflere cœpit, mundissimus licet a qualibet gravioris peccati macula. Et oculis in cœlum defixis, ait, Veni, veni, dulcis Jesu, cum infinita misericordia tua succurre huic animæ tibi devotæ. Non mereor gloriam, cum te tot culpis offenderim : sed de sola tua confisus amorosa

misericordiam Dei supplex implorat :

AUCTORE CARMELITA ITALO. INTERP. SEGERO PAULO.

A amorosa pietate, audeo tibi infelicem hunc offerre spiritum. Superabundet, mi dulcissime Jesu, gratia, ubi abundavit malitia, qui proprio ore dixisti: Nolo mortem peccatoris; sed magis ut convertatur, et vivat. (Ezech 33. 11) Peccasse me non nego: sed ecce jam cum lacrymis ad benignissimos pedes misericordiæ tuæ remissionem peto. Pone nunc, amate Jesu, pietatem tuam ineffabilem in hoc indigno peccatore, qui dignum me agnosco perpetuo igne in meorum pœnam peccatorum: non tamen diffido de paterno tuo amore, cum quo, licet indignissimum, semper me amasti, et secure mihi promitto gloriam cœlestem. Aderat morienti fidelissimus socius suus B. Romæus, qui cum aliis circumstantibus cognoscens ac videns animæ hujus devota suspiria, dolores, lacrymas, cum sat perspectam haberet sanctitatem ejus, audiens nihilominus verba hujuscemodi humillima, et abjectam adeo ac vilem, quam de propria sua persona habebat, opinionem, et ipse a lacrymis abstinere non poterat.

12 Vix tandem absolverat vir sanctus præfatam orationem suam, cum, ecce, subito locus totus, ubi moribundus jacebat Avertanus, divino quodam repletur splendore ac suavissimo odore cœlesti. Nec B mirum: advenit quippe Christus Jesus Creator cœlestis, cum serenissima cœlorum Regina Virgine Deipara, innumerabili Angelicorum spirituum multitudine circumdatus (a Christo apparente vocatus,): de cujus gloriosis vulneribus radii splendidissimi emicabant, ad consolationem, videlicet, dilecti servi sui. Qui et dulcissimis verbis eum alloquebatur, dicens: Veni, veni anima dilecta, mihique devota, in requiem Salvatoris tui, intra in hoc apertum latus, ad recipiendum præmium, tuis condignum laboribus. Veni jam gloriosus mecum in paradisum, ad fruendum gloria tibi promissa. Quibus dictis, benedicens dilectum servum suum, suscepit purissimum spiritum ejus, ut illum glorificaret jugiter in cœlo cum ceteris civibus Paradisi cœlestis. (moritur,) Mortuum jam gloriosum Confessorem Avertanum, ut Deus palam faceret vivere in omni æternitate, mox in circuitu auditæ fuere divinitus resonantes *e* campanæ, non sine miraculo, citra ullam videlicet operam humanam. (e campanis ultro sonantibus) Unde divulgato sancti viri transitu, innumerabilis hominum accurrit turba ad sacras ejus reliquias visitandas.

13 Volens quoque Deus adhuc glorificare dilectum servum suum in terris, quem regnare fecerat in cœlis, sacro ejus corpori virtutem tribuit patrandi C miracula, eaque stupenda et inaudita. (miraculis clarus,) Non fuit quisquam, quacumque etiam infirmitate infestissima laborans, qui visitando idem corpus, sanus non redierit. Omnes stabant attoniti, videntes quæ fiebant mirabilia: cæcos illuminari, claudos ambulare, surdos audire, surgere paralyticos, et mortuos resuscitari. Quamobrem cuncti omnipotentem laudabant Creatorem in omnibus mirabilibus cœlestis hujus peregrini. Pervenit rumor tantorum miraculorum ad aures Reverendissimi et Illustrissimi *f* Pauli Gabrielis Engubini, Lucensis Episcopi vigilantissimi. (f transfertur in primariam urbis ecclesiam.) Hic de totius rei serie instructus, cum Excellentissimi Senatus pio consensu, sub decreto ac præcepto injunxit, ut cum solenni processione sacrum corpus illud transportaretur in nobilem *g* urbis parochiam S. Petri, ibidemque in sublimiori loco collocaretur. Ordinata itaque jam dicta processione, cum maximo populorum concursu lacrymantium præ devotione, et sa- D cras reliquias honorantium cum cereis et floribus odoriferis, translatum fuit regia pompa idem sacrum corpus in ecclesiam jam dictam, et in *h* purissima crystallo inclusum, ad honorem et gloriam Dei omnipotentis, suique gloriosi Confessoris S. Avertani: qui mortuus est anno nostræ salutis, *i* millesimo trecentesimo octogesimo, die vigesimo quinto Februarii.

14 Honoraverat Divina majestas dilectum sibi Avertanum prophetiæ dono; quo in primis prædixerat, intercessione beatæ Virginis Mariæ sedandum schisma illud Ecclesiæ, quod a malignis quibusdam introductum, eamdem graviter afflixerat. (Secundum morientis prædictionem, cessat schisma) Id vero feliciter successit. Instituto siquidem *k* festo Visitationis Deiparæ ab Urbano Papa VI, requievit Ecclesia in pace et quiete pristina. Prædixerat secundo: quod corpus suum, vivum repulsum a Lucensibus, mortuum deportaretur honorifice in sublimiorem basilicam eorum. (corpus urbi illatum.) Quod et ipsum contigit: divulgata siquidem ejus morte, ac vitæ sanctitate, sumptuoso cum apparatu collocatum est in majorem ecclesiam parochialem ejusdem *l* urbis. Demum tertio prædixerat, sui Ordinis Fratres Carmelitas cum perfectissima observantia possessuros locum illum, ubi E spiritum Deo redditurus erat. Sed et hoc factum: nam paullo post serenissima Respublica Lucensis eumdem locum eis attribuit.

a *Silent antiquiores et singula sua non carent difficultate, ut videantur nimia aliqua amplificatione in alium sensum traducta.* — b *Cœperat schisma anno* 1378, *quando contra Urbanum* VI *Pontificem Romanum electus Antipapa, Clemens* VII *dictus, Avenione sedit: de quo schismate omnes prorsus historici scribunt, qui ea tempora attingunt. An tum vixerit S. Avertanus, supra disputatum est.* — c *Imo in templo suburbano corpus fuisse usque ad annum* 1513 *ante demonstratum est.* — d *Usque ad* 1513, *dum destrueretur, fuisse templum parochiale supra dictum est. Carmelitas vero habuisse atque etiamnum habere in urbe templum* S. Petri Cigoli, *seu* Civilis. — e *Aliud alibi silentium, etiam apud Saracenum.* — f *Anno* 1380 *vita functi, de eo supra actum.* — g *Imo* suburbii, *ut supra probatum.* — h *Corpus, initio minus honorifice conditum, elevavit Joannes Græcus, et plumbeæ urnæ inclusit; an tempore Gabrielis Engubini, ante dubitatum est.* — i *Alii anno* 1366, *et forte rectius.* — k *Anno* 1389. *Extat tomo* I *Bullarii constitutio Bonifacii* IX *pro ejusdem festi confirmatione edita. Sed schisma adhuc multis annis postea duravit.* — l *Imo* suburbii. — m *Suspicamur pro uno eodemque templo accipi et* S. Petri Cigoli *in urbe et* S. Petri majoris *extra urbem. Sed illud forte possederunt Carmelitæ ante adventum S. Avertani.*

CAPUT IV.

Obitus B. Romæi.

Beatus *a* Romæus ex toto afflictus, ac desolatus de perditione socii sui Avertani, defessus quoque ex laboribus et austeritatibus itineris, superveniente F febris infirmitate, lectulo affixus mansit in septimum usque diem, morbo quotidie incrementum sumente: (B. Romæo morienti) die vero octavo ad extrema perveniens, receptis Ecclesiæ Sacramentis, et absorptus in divinis tunc sibi exhibitis mysteriis, gratiam expetiit a Divina majestate, pertingendi ad fruitionem gloriæ cœlestis, ac præsentiam sibi ablati dilecti socii S. Avertani. Motus Redemptor noster pietate ac desiderio famuli sui Romæi, venit ad eum jam morientem innumera associatus Beatorum multitudine, una cum anima gloriosa S. Avertani, ipsa *b* die octava a morte ejus, ad suscipiendum spiritum B. Romæi, virtutum candore ornatum, ut eum glorificaret in omni æternitate paradisi cœlestis. (apparet Christus cum S. Avertano.)

a *De eo infra actum.* — b *Ea est quarta Martii, qua die in multis Fastis ejus mentio fit.*

XXVI FEBRUARII.

SANCTI QUI IV KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Papias, S. Diodorus, S. Conon, S. Claudianus, Martyres Attaliæ in Pamphylia.
S. Nestor, Episcopus Magydensis, Martyr Pergæ in Pamphylia.
S. Alexander, S. Nestor, S. Justus, S. Theon, S. Epion, S. Donativus, S. Ampliatus, S. Ingenuus, Martyres.
S. Fortunatus, et socii xxxii Martyres Antiochiæ.
S. Felix Martyr Alexandriæ.
S. Dionysius Episcopus et Martyr, Augustæ Vindelicorum.
S. Paschalis Martyr Romanus, Antuerpiæ in Belgio.
S. Philippus Episcopus Martyr, Bononiæ in Italia.
S. Alexander, Episcopus Alexandrinus in Ægypto.
S. Faustinianus, Episcopus Bononiensis in Italia.
S. Porphyrius, Episcopus Gazæ in Palæstina.
S. Andreas, Episcopus Florentinus in Etruria.
S. Servulus, Episcopus Veronensis in Italia.
S. Eoladius, S. Agricola, Episcopi Nivernenses in Gallia.
S. Victor Presbyter, Archiaci in Gallia.
B. Edigna, Virgo regia, in Bavaria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancta Mildwida, *sive* Milgitha, Virgo, in Anglia, soror SS. Milburgæ, et Mildredæ, *hoc die memoratur a Menardo, Portero, Mathew, et Martyrologio Anglicano 2 editionis. Nos cum eodem Martyrologio, sed 1 editionis egimus de ea* xvii Januarii.

S. Bathildis Reginæ Galliæ corporis Inventio et elevatio *contigisse hoc die dicitur in Historia Translationis post Vitam ejus edita.* xxvi Januarii.

B. Guilielmus Presbyter eremita, ac cœnobii Olivæ in Hannonia fundator, *ad hunc diem inscriptus est Menologio Benedictino Bucelini. Vitam ejus dedimus* x Februarii.

S. Simeon Episcopus Metensis *refertur a Saussaio hoc die, quo etiam Claudius Robertus in Gallia Christiana obiisse eum tradit, citato Molano, qui illum ad* xvi *Februarii habet, et nos cum Ecclesia Metensi et aliis Martyrologiis, imo et ipso Saussaio de eo egimus dicto* xvi Februarii.

S. Eucherius Episcopus Trajectensis ad Mosam *hoc die consignatur in MS. Florario, ab aliis* xx Febr.

S. Avertani conversi ordinis Carmelitarum Natalem *hoc die statuunt Saracenus in illius Vita et Saussaius in Martyrol. Gallic. Nos cum Breviario Ordinis eum dedimus die præcedenti.* xxv Februarii.

B. Romæus S. Avertano socius *jungitur in Martyrol. Gallicano Saussaii : eumdem S. Avertano junximus* xxv Februarii.

Fuga Christi Domini in Ægypto *celebratur hoc die in Breviariis Compostellano, Palentino, Sagunensi, Toletano, Placentino, citatis in Martyrol. Hispan. Tamaii Salazarii, qui addit Madriti in cœnobio Cisterciensium celebrari illud festum fugæ Christi, exponique* miraculosum simulacrum beatissimæ Virginis Mariæ.

Europiæ matris S. Euthaliæ Virginis et Martyris memoria apud Leontinos. *Octavius Cajetanus in Martyrol. Siculo, et Ferrarius in Catalogo novo. Neuter* Sanctam *aut* Beatam *appellat. De ea agetur* xxvii *Augusti ad Natalem* S. Euthaliæ *filiæ, et antea* x *Maii in Actis Martyrii* SS. Alphii, Philadelphi, Cyrini.

P. N. Macaræ Martyris et Episcopi. *Ita Calendarium posterius Copticum a Seldeno in libro de Synedriis Judæorum excusum. Quis ille sit, hactenus non potuimus assequi.*

Procopius anachoreta sanctissimus *vixit in insula Rhodo, cujus sanctitatis fama excitatus S. Porphyrius Episcopus Gazæus, (cujus hoc die Vitam damus) cum Constantinopolim anno* ccccı *e Palæstina navigaret, eum invisit una cum Joanne Archiepiscopo Cæsareæ Palæstinæ. Ambos ipse instinctu divino Episcopos agnovit, iisque prædixit felicem itineris exitum et docuit modum, quo agerent Constantinopoli; prænuntiavit quoque nativitatem Theodosii Junioris Imperatoris. Quæ accurate in Vita S. Porphyrii referuntur cap.* 5 *num.* 35, 36, 37. *In reditu vero cum impediente nauta Ariano non possent accedere, apparuit S. Porphyrio in somno* Procopius, *ac docuit quomodo tempestas sedari posset per conversionem nautæ Ariani, ac modum convertendi eum suggessit. Hæc narrantur cap.* 8 *num.* 55 *et* 56 *a Marco Vitæ scriptore, qui una aderat, et Sancti titulo eum semper indigitat, asseritque quinque annis mortuum ante fuisse, quam eam Vitam scriberet; et* in numerum Angelorum relatum, ac vitam nulli culpæ affinem vixisse in jejuniis et vigiliis et summa paupertate. *Quia vero necdum reperimus nomen ejus ullis Fastis inscriptum, ipsi eum in Cælitum tabulas referre nostra auctoritate non ausi, hæc tamen indicanda duximus.*

Septem Gazæi homines Christiani *ab idololatris in aliqua seditione in eos irruentibus, clavis et gladiis occisi, et alii multi sauciati, referuntur infra in Vita S. Porphyrii Episcopi Gazæi, cap.* 12 *num.* 95.

Barochas minister S. Porphyrii Episcopi Gazæi in Palæstina, *refertur a Ferrario in Catalogo novo ad* xvi *Februarii, citato Menologio Græcorum : sed quod illud sit nescimus. Idem in Nova topographia eumdem refert ad hunc* xxvi *Februarii, a quo suspicamur per errorem ad* xvi *translatum. Fuit is Diaconus ordinatus a S. Porphyrio, et cum eo ad mortem usque vixit, ob plagas ab idololatris acceptas mortui instar relictus, sed subito receptis viribus in illos*

illos irruens, eos fugavit: quæ cap. 5 Vitæ S. Porphyrii infra num. 22 et sequentibus narrantur. Iterum cap. 12 num. 99 ob plagas ab irruentibus idololatris in ædes Episcopales et illatas dicitur inventus jacens et in extremum periculum adductus. Ceterum nullis Tabulis Ecclesiasticis reperimus inscriptum.

Salaphtha Virgo, sive Irene *Græce, infra in Vita S. Porphyrii cap.* 12 *num.* 97 *et sequentibus dicitur cum adhuc Gentilis hospitio excepisse, ac contra rabiem idololatrarum occultasse, sed ad fidem conversa, Christum sibi sponsum elegit, ac sacrum a S. Porphyrio habitum accepit. In omni sanctitate et abstinentia degebat, cum Marcus discipulus, S. Porphyrii Vitam scriberet, qui orat, ut sanctarum ejus precum possit esse particeps. Hanc* Irenen *Virginem ad sequentem diem* XXVII *Febr. rejecit Lahierius noster in Menologio Virginum, ubi et* Beatam *nuncupat.*

Syrus Abba, | Isaias anachoreta, | Paulus anachoreta, | Anub Abbas — *referuntur hoc die in Martyrologio Anglicano Wilfordi. Ex his tres priores abituri ad Anub, precibus narrigium impetrasse narrantur. Agunt de iis Ruffinus lib.* 2 *de Vitis Patrum cap.* 10, *Palladius lib.* 8 *cap.* 55 *et seqq. et de* Anub, *qui etiam* Anuph *dicitur: ista narrat Nicephorus lib.* 9 *cap.* 14 *sub finem* Floruit tunc quoque (*quarto Christi seculo*) Anub ille, quem post confessionem pro Christo in persecutione editam, ferunt nunquam postea mendacium dixisse, neque quidquam terrenæ rei concupivisse: quæ vero a Deo orasset, omnia obtinuisse. Angeloque institutore usum pietatis virtute exercenda ad summam perfectionem pervenisse. *Necdum alibi fastis inscriptos legimus.*

Mainna (Virgo, ut videtur) | Æthnea V. | Ædlegus Ab. Cluan-mienosen, | Cronanus, Glin-assi, | Becanus Kinsalle, | Talmachus | Salomon, | Nestor, | Alexander Ep. — *Ita MS. Martyrologium Hibernicum Mariani Gormani Ex his hoc die colantur* S. Alexander Episcopus Alexandrinus, *et* Nestor Episcopus, Martyr Pergæ in Pamphylia, *uno cum aliis* Alexander et Nestor Martyres *seorsim coluntur. Nulla* Salomonis *hoc die alibi mentio est, sed et in apographo nostro inclusum circulo nomen est, qua de caussa, ignoramus. Reliqui videntur Hiberni, eorumque, excepto Talmacho, mentio fit in MS. Festilogio Tamlachtensi, hoc ordine:* Cronanus Glinn-essen, Becanus Kinsalien, Mainna Virgo, ut videtur, Ethnea Virgo, Ædllogus, seu Æthlogus. *A Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ hoc die omittitur* Cronanus Glin-assi, *vel* Glinn-essen, *cujus neque in aliis indicibus utriusque tomi ab eo hactenus editi vestigium reperitur.* Becanus Kinsalie *memoratur ab eo, dum de S. Ogano alias Ogrino agit ac dubitat, num unus idemque sit, de quo mox agimus.* Mainna Virgo, ut videtur, *ab eodem Colgano in virum transformatur, et* Moenna, Moena, Moenus, Moenus, Mannus, *asseritur dici. Sed quasi sit Episcopus* Moena, *genere Brito, discipulus S. Brandani, putat alio die in Ecclesia Britannica coli: quod necdum nobis compertum, discuti poterit ad Vitam S. Brandani* XVI *Maii. Quæ autem sit* Ethnea, *multum dubitat idem Colganus, ac duas refert, unam viduam, aviam Magni Columbæ, de qua poterit agi* IX *Junii ad hujus Vitam; aliam* Ethneam Virginem *cum S.* Fedelmia *a S. Patricio baptizatam, de qua mentio fit in hujus Vita* XVII *Martii. Notatione* 2 *ambigit, quænam* Ethnea (*nam plures hujus nominis feminas colligit*) *hoc die colatur. Pro* Ædllego *citat idem Colganus Usserium de Primordiis Britannicarum Ecclesiarum, quasi de eo ageret pag.* 870, *et in Indice Chronologico an.* 552, *sed neutro loco meminit Ædlegi. Demum qui in Martyrologio Gormani solum celebratur* Talmachus, *eum quoque ante memorati Brandani discipulum statuit. Colganum secutus Bucelinus, ejus nomen suo etiam Menologio Benedictino inscripsit. Reliqua in Vita S. Brandani de* Talmacho *et socio ejus* Moeno *referuntur.*

Laurentius Episcopus Stabiarum, sive Castelli ad mare, *S. Catelli de quo* XIX *Januarii egimus, decessor, a Michaele Lacchco in Vita S. Antonini pag.* 12 *absolute* B. Laurentius *appellatur. Antonius Caracciolus in Notationibus ad ejusdem S. Antonini Vitam, quam* XIV *Februarii dedimus, pag.* 50 *hoc Laurentii epitaphium recitat:* In hoc tumulo requiescit V. B. Laurentius Episcopus sanctæ Ecclesiæ civitatis Stabiensis, qui vixit annis plus minus XXXX. Sedit in Episcopatu XII. Depositus die IV Kal. Martiarum, Ind. XV, imperante Heraclio Aug. anno secundo. *At neque constat quam antiquum hoc epitaphium sit, neque erui ex eo potest, esse* Laurentii *nomen in Sanctorum tabulas relatum.*

Fortunatus tempore Caroli Magni Imperatoris, Mediani monasterii, *olim a S. Hildulpho Archiepiscopo Treverensi in Vosago ædificati,* Abbas *creatus est, cum prius, ut traditur* Hierosolymorum Patriarcha *extitisset. Eum Joannes Ruerius Antiquitat. Vosagi parte* 3 *lib.* 1 *cap.* 8 *sanctitate vitæ conspicuum fuisse scribit. Libellus de S. Hildulphi, in Vosago successoribus, de ejus obitu ista habet:* Beatus ergo Patriarcha Fortunatus, meritis tandem et ætate consummatus, huic temporalitati IV Kalendas Martii est subtractus, atque ad perpetem flantium (*an forte* stantium) dierum infinitatem perductus. Hujus veneranda gleba post bases altaris beati Papæ Gregorii decenti sepulturæ est tradita. *Ex neutro scriptore colligi sat potest, ei publicam delatam ab Ecclesia venerationem.*

Radeo monachus Bezuensis, *in Ducatu Burgundiæ, et diœcesi Lingonensi,* a Danis, *sive Normannis,* anno DCCCLXXXVIII Gallias infestantibus, interemptus, *refertur hoc die in Menologio Benedictino Bucelini: qui* Sanctum ac Martyrem *appellat, citatque* monumenta ejusdem monasterii *et* Hugonis Menardi observationes ad Martyrol. Benedict. *nullo indicato loco. Menardus ejus non meminit ad hunc diem, neque in Martyrologio, neque in duobus libris Observationum, neque etiam in utraque Appendice aut duplici Indice ad litteram R. Agit de* Radeone *Saussaius in Appendice ad Martyrol. Gallic. inter Sanctos, quorum dies natales incerti aut ei incomperti erant. Quem etiam diem, cum certioribus Ecclesiastici cultus ac venerationis monumentis libenter intelligemus atque amplectemur.*

Burchardus Comes Corboili, Miliduni et Parisiacæ civitatis, *qui Fossatense monasterium per S. Majolum Abbatem Cluniacensem reformari curavit, hoc die vita functus est. Extant Acta sanctæ ejus conversationis, ab Odone monacho Fossatensi scripta, et typis ex MS. S. Germani de Pratis excusa: quæ olim solebant hoc die in illo monasterio legi. Ceterum aliud alicujus sacræ venerationis monumentum non reperimus.* ANIMADV. CAP 69.

Maurilii Fiscaniensis, seu Fiscanensis monachi depositio *celebratur hoc die a Bucelino in Menologio Benedictino, ac* Beatus *appellatur: præter suos Annales et Andr. Bamberg. citat Vincent. in Spec. Hist. sed nullo indicato loco. Agit hic de S. Maurilio Episcopo Andegavensi lib.* 17 *cap.* 20. *Verum is ante ordinem Benedictinum vixit. Alius est* Maurilius *Archiepiscopus Rotomagensis, quem Saussaius ad*

ad XIII *Septemb. asserit ante in Fiscanensi cœnobio rudimenta religionis didicisse, ibidem etiam Abbatem fuisse. Eumdem Claudius Robertus asserit* V *Idus Augusti anno* CIϽLXVII *obiisse, quo die de illo iterum agit Saussaius, neque alterius meminit* Maurilii. *Bucelinus utroque die indicato Maurilium Rotomagensem etiam celebrat, quando examinari poterit, num alius ab eo Fiscani colatur* Maurilius. *De Fiscanensi monasterio egimus* IX *Januarii ad Vitam S. Waningi fundatoris.*

Mechthildis Spanheimensis Virgo inclusa, *hoc die non* sine opinione sanctitatis *obiit anno* CIϽCLIV, *ut scribit Trithemius in Chronico Spanheimensi, itaque Hirsaugiensi, ad eumdem annum : qui et addit* Angelorum concentus in ejus transitu auditos, et varias visiones ostensas, *ac* S. Hildegardem adhuc in carne viventi testimonium sanctitatis perhibuisse. *Non potest ex Trithemii narratione clare colligi, cultum ei aliquem publica Ecclesiæ auctoritate habitum : etsi eam hoc die* Sanctam *indigetent Wion, Hugo Menardus, Gabriel Bucelinus, Eugenius Dorganius. Ferrarius hanc* Mechtildem, *et alteram Diessensem in Bavaria Abbatissam, pro una eademque accepisse videtur ; ait enim, Spanhemii quidem vixisse, sed duxisse e Bavaria originem : quod non indicat Trithemius, sed* in vico Sponheimensi sub castello *habitasse parentes ejus* Eberhardum *et* Hiltrudem ; *illum autem* Stephano Comiti de Sponheim pluribus annis strenue militasse.

Leonius, sive Leo, *Abbas S. Bertini, refertur a Raissio in Auctario ad Molani Natales SS. Belgii, et* Beatus *appellatur. Pluribus de eo* VI *Febru. inter Prætermissos actum quo die obiit.*

Andreas ex Archidiacono Virdunensi monachus Claravallensis, *ob vitæ morumque probitatem, hoc die inscriptus Kalendario Ordinis Cisterciensis Divione* 1617 *excuso et Menologio Cisterciensi Henriquez, ac Benedictino Bucelini, qui duo* Beatum *appellant. Saussaius solum* piæ memoriæ *virum indigetat, et a reliquis alio charactere secernit.*

Theodericus monachus Novi castri, a morte Gunthero apparens, animam suam beatitudine æterna potiri revelavit. *Cæsarius lib.* 11. *Mirac. cap.* 52. *Eum Henriquez et Bucelinus* Beatum *appellant, in suis Menologiis.*

Arnoldus, famulus B. Walteri de Bierbeke, *qui cum eo Ordinem Cisterciensem ingressus, in Monte Stromberg supra Bonnam in diœcesi Coloniensi sepultus, refertur hoc die ab Henriquez in Menol. Cister. et Bucelino in Menol. Ben. qui* Beatum appellant : Venerabilem *Gelenius in Fastis Agrippinensibus. De eo agitur in Vita B. Walteri* 17 *Januarii pag.* 448 *num.* 6.

Arnoldus *alius* ex Canonico SS. Apostolorum Coloniæ monachus *in eodem monasterio sancte vixit, additurque in eisdem Fastis Agrippinensibus Gelenii.*

Jacelinus, *sive* Jancelinus, decimus Prior Generalis Ordinis Carthusianorum, *memoratur hoc die ab Hermanno Greven in secunda editione Auctarii ad Usuardum, Ferrario, Canisio, ac* beatæ memoriæ *aut* Beatus *appellatur. De eo etiam* XXV *Februarii inter Prætermissos actum.*

Onuphrius Sarzanensis frater laicus Ordinis Franciscani Nursiæ in Umbria circa annum CIϽCCCCXLV *magna sanctitatis opinione floruit, multis clarus miraculis : cujus corpus, solemni coacta supplicatione, honestissimo in tumulo collocatum est. De eo agunt hoc die Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano et Ludovicus Jacobillus de Sanctis Umbriæ, qui ambo* Beatum *appellant, ac plures citant, qui de eo agunt.*

S. Eucharius Episcopus Trajectensis ad Mosam *memoratur a Ferrario hoc die, ab aliis* XXVII Februarii.

S. Photina Samaritana,
S. Photo, S. Photis, — Photinæ
S. Parasceve, S. Cyriaca, — sorores
S. Joseph, S. Photinus — filii,
S. Sebastianus, Dux,
— *celebrantur hoc die a Græcis in Menæis, et apud Cytheræum : at Martyrol. Romanum cum Menologio Græcorum eos statuit* XX Martii.

S. Rodoaldus Episcopus Trevirensis. *MS. Kalendarium Benedictinum S. Salvatoris. Est is* S. Modoaldus *et colitur* XII Maii.

Torquatus Felix, *inscriptus Hagiologio Lusitano Cardosi, qui varias recenset de hoc Torquato opiniones. Nam aliis est* Episcopus Iriensis, *tum* Portuensis, denique Bracarensis, *a nobis inter Prætermissos* XXIV *Februarii relatus : ab aliis etiam censetur discipulus S. Jacobi, de quo cum Martyrologio Romano acturi sumus* XV Maii.

B. Mechtildem Virginem Andecensem, Abbatissam Diessensem, *scribit Matthæus Raderus noster tomo* I *Bavariæ sanctæ,* IV *Kalend. Martii decessisse. Alio certo auctore didicimus obiisse* XXXI Maii.

Alexis Confessoris *inscripta hic memoria MS. Florario. Arbitramur* S. Alexium *esse, qui colitur* XVII Julii.

S. Severa Abbatissa. *MS. Kalendarium Benedictinum S. Salvatoris. Est ea soror S. Modoaldi Episcopi Trevirensis, inscripta Martyrol. Romano,* XX Julii.

Moyses Propheta *a Felicio hoc die ponitur, ab aliis* IV Septembris.

Mechthildis Elpedianæ sanctimonialis in Saxonia natalis *hunc diei adscribitur in Kalendario Mariano Balinghemii nostri, meminitque Bucelinus, qui tamen addit* ex aliorum opinione *se de ea agere* XIX Novemb.

S. Julia Virgo et Martyr Barcinone in Hispania. *Ferrarius in Catalogo novo, et Luhierius in Menologio Virginum. At Martyrologium Roman. utrique cum S. Eulalia Emeritensi eam habent* X Decembris.

Ogbanus, *alias* Oganus, *aut* Ogrinus, Episcopus in Hibernia *refertur in MS. Florario, ab Hermanno Greven, Fitzsimone, Canisio, denique et Colgano, qui multum de eo dubitat, ac putat Ogrinum præcipue coli aut* XVIII *Februarii, aut* XV *Decembris. Dempsterus in Menologio Scotico et Ferrarius duos diversos arbitrantur, et* Ogrinum *scotiæ adscribunt : ast* Oghanum Hiberniæ *Ferrarius,* Germaniæ *Dempsterus. Si certiora proferantur monumenta, poterit de iis alio die agi, aut saltem, ut insinuat Colganus,* XV Decemb.

S. Anastasiæ Martyris *festum officio duplici celebratur hoc die in urbe Lusitaniæ* Villaviciosa, *ob sacras ejus reliquias Roma anno* CIϽIϽC *eo delatas. Ita in Hagiologio Lusitano Cardosus, qui asserit Villaviciosanos credere hanc eamdem* Anastasiam *esse, quæ colitur die Nativitatis Domini* XXV Decembris.

Joannes XI Episcopus Constantiensis in Germania, S. Galli Abbatis discipulus, patria et gente Rhætus Curiensis, propter summam vitæ innocentiam Beatus appellatus. *Ita Bruschius de Episcopis Germaniæ. Bruschii auctoritate nixi posteriores, mox* Sanctum *appellarunt. Ita Wion lib.* 2 *Ligni vitæ cap.* 39, *qui natione* Scotum *statuit. Secutus Wilsonus in priore editione Martyrol. Angl. in quo ad hunc diem retulit* Scotumque *asserit : in secunda vero, ad* XVII *Januarii* Hibernum *facit. At Menologio Scotico inscribunt, Camerarius, hoc die Dempsterus* XV *Decemb. quo ibidem die memoratur in Kalendario Sanctorum Hiberniæ a Fitzsimone nostro edito.*

edito. Ferrarius Scotum *scribit et* Episcopum Constantiensem in Gallia. *At cum Bruschio* Rhætum Curiensem *appellat Martinus Crusius par.* 1 *Annal. Suevic. lib.* 10 *cap.* 6. De superioribus Rhætiæ partibus natum *asserit Jacobus Manlius Briganti-nus in Chronico Constantiensi a Pistorio edito.* Vicinorum Constantiæ locorum indigenam *faciunt Theodorus Abbas Campidonensis in Vita S. Magni seu Magnoaldi Magistri sui* VI *Septembris, et Walafridus Strabo in Vita S. Galli : quorum sententia apud nos majoris ponderis est. Qui quamvis eum magnis laudibus efferant, ab omni tamen titulo* Sancti *ac* Beati *abstinent : uti et Demochares, qui* discipulum S. Galli Scoti *nuncupat. Deest nomen in Breviariis Constantiensibus seculo præcedenti excusis, eorumque Calendariis. Imo cum Manlio editus est* Catalogus Sanctorum indigenarum et advenarum Vindonissensis et Constantiensis diœcesis, *in quo nulla hujus Joannis mentio fit, licet sub finem dicantur* nonnulli adjuncti, qui pro Sanctis habentur, licet in Canonem non sint relati. *Henricus Murerus tamen in Helvetia sacra nuper excusa* Beatum *appellat, adscripto margini* die XXVII Decembris ; *asserens interim sub finem,* diem obitus soli Deo esse notum. *Si certiora monumenta venerationis publicæ suggerantur, poterit de eo agi* XV aut XXVII Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
PAPIA, DIODORO, CONONE, CLAUDIANO
ATTALIÆ IN PAMPHYLIA.

G. H.

AN. CHR. CCLI XXVI FEB.

amphylia regio celebris inter Lyciam et Ciliciam ad mare Mediterraneum, cujus maris quæ oram eam alluit pars mare Pamphylium *appellatur. Pamphyliæ urbs primaria est Perge, Præsidis Sedes : ubi pro Christi fide interfectus est* S. Nestor *Episcopus Magydensis, quem præcesserunt quatuor illustres pugiles* Papias, Diodorus, Conon, Claudianus : *de quibus in Actis S. Nestoris ista num.* 1 *narrantur :* Itaque in Pamphylia scelestissimum *Decii Imperatoris* edictum propositum est sub Præside Pollione, qui tenebat ipsam provinciam : qui non procrastinans misit equites qui percurrerent, etiam regale præceptum taxans, ut si alicubi essent Christiani, ad edendum immolata idolis cogerentur. Quo tempore et beati isti martyrizati sunt : dico autem Papiam, et Diodorum et Claudianum et Cononem : quorum, cum tempus fuerit, gesta pandemus, interim B. Nestoris enarrabimus. *Eadem, sed contracta, leguntur apud Surium, qui* Comonem *loco* Cononis *excudit. At* Pollio *in codice MS. Trevirensi S. Maximini, ex quo Acta illa damus,* Polio *scribitur, a Græcis* Publius *appellatur.*

Hi quatuor Martyres relati in Actis S. Nestoris

2 *Galesinius horum memoriam Martyrum, omisso tamen Conone, consecrat pridie Nonas Februarii, atque e Græcorum monumentis asserit in Notationibus se ita horum martyrium expressisse :* Attaliæ in Pamphylia sanctorum Martyrum Papiæ, Diodori et Claudiani. Hi pastores, Christi fidem passim promulgando, multos ad religionis Christianæ cultum perduxerunt : quo nomine ad Publium Præfectum, Decio Imperatore, delati, nullis minitationibus deterriti, palam liberaque voce se Christianos esse confessi, ostenderunt unum esse verum Deum, qui cœlum, terram, quæque cœli ac terræ ambitu continentur, effecit. Qua libera fidei confessione Præfectus commotus, cum eos in fidei proposito constantes omni excruciasset supplicio, demum securi percuti jussit. Quorum corpora a fidelibus religiose sepulta sunt. *Hæc ibi Galesinius, qui iterum* XXV *Februarii, quo S. Nestor a quamplurimis, ut mox dicemus, memoratur, eidem hos Martyres sub nomine trium fratrum videtur adjungere, ubi ex* perantiquo Martyrologio *ista annotat se edere :* Hoc ipso die, *inquit,* Sanctorum Nestoris et trium germanorum fratrum, qui Juliano Christianæ pietatis et virtutis adversario, pro Christo fortiter dimicando coronantur. *Hæc ibi, mendose intruso nomine* Juliani, *loco* Decii, *sub quo et Nestor et reliqui Martyres passi sunt. Denique in Martyrologio Romano relata S. Nestoris nece hoc* XXVI *Februarii ista adduntur :* Ibidem passio SS. Papiæ, Diodori, Cononis et Claudiani, qui S. Nestorem martyrio præcesserunt, *et, ut annotat Baronius,* in eadem Decii persecutione ante Nestorem consummatum. *Est autem Attalia supra relata urbs maritima Pamphyliæ, haud procul Magyde, ubi Episcopus erat S. Nestor, ut ex sequentibus constabit.*

apud Galesinium 4 Febr. et 25 Febr. in Martyrol. Rom. 26 Febr.

DE S. NESTORE
EPISCOPO MAGYDENSI, MARTYRE PERGÆ IN PAMPHYLIA,

G. H.

Commentarius prævius.

AN. CCLI XXVI FEB.

ancti Nestoris Episcopi ac Martyris damus Acta præstantia, quæ ab ipsis videntur notariis coram excepta, atque ad posteros transmissa. Ea censuit legitima Baronius in Annalibus ad an. 254 *num.* 23, *ac citat Surium, qui fatetur a se* stylum fere mutatum et quædam paraphrasticôs reddita. *Pleniora hæc nostra sunt, descripta ex perantiquo MS. codice monasterii S. Maximini, in quibus primævum stylum, quamvis rudiorem, retinemus. Addit Baronius* Græca Acta haberi, *et* fideliora *opinatur, quæ non vidimus. Hisce nostris consentiunt Martyrologia, quæ proinde addi operæ est pretium.*

S. Nestoris Acta legitima

2 *Antiquiora Martyrologia celebrant memoriam S. Nestoris* XXV *Februarii. Ita MS. Romanum, quod S. Hieronymi est, et Richenoviense :* Pamphyliæ natale S. Nestoris. *Coluntur eodem* XXV *Februarii SS.* Crescentius et Casta *cum aliis Martyribus, sed qui in MS. Adone Leodiensi S. Laurentii et Florario MS. socii* S. Nestoris *perperam traduntur his verbis :* Eodem die Nestoris, Castæ et Crescentii Martyrum. *At* Casta *cum* Ingenua *jungitur in MSS. Aquisgranensi et Tornacensi S. Martini :* In Pamphylia Nestoris et Castæ, Ingenuæ. *Notkerus :* Pamphyliæ natalis Nestoris et Castæ. *Beda ac Rabanus* Pamphyli *solum habent, qui quasi socius Martyribus Afris jungitur, quibus* Nestorem *et* Castam *jungunt Beda et Canisius. In MS. Lætiensi referuntur* Nestor et Castus : *ast aliis omnibus* Casta *dicitur, cum corona decem Martyrum ibidem celebrata. Apud Galesinium memorantur cum S. Nestore* tres germani fratres, *et videntur indicari* Papias, Diodorus, *et* Claudianus, *de quibus jam egimus.*

cultus sacer 25 Feb.

3 *Hoc vero die* XXVI *Februarii pluribus est S. Nestor adscriptus Martyrologiis, ac primum Romano antiqua*

et potissimum 26 Febr.

A *quo a Rosweydo edito, his verbis :* Apud Pergen Pamphyliæ B. Nestoris Episcopi. *In Florario MS. supra cum SS. Crescentio et Custa relatus est nullo indicato loco; sed hoc die ita refertur :* In civitate Pergen Pamphyliæ Natale S. Nestoris Episcopi et Martyris, sub persecutione Decii crucifixi anno salutis CCLII. *Quæ ultima vario phrasi exprimuntur in aliis Martyrologiis. In MS. Carmeli Coloniensis :* Qui ex persecutione Decii Cæsaris post equuleum crucifixus est. *In MS. Trevirensi :* Qui crucis suspendio migravit ad Christum. *In MS. Reginæ Sueciæ :* Qui crucis patibulo martyrium consummavit. *In MS. Leodiensi S. Lamberti :* Qui persecutione Decii jussus est suspendi in cruce, et sic emisit spiritum cum gloria. *Usuardus hoc eum encomio illustrat :* In civitate Pergen Pamphyliæ natalis S. Nestoris Episcopi, qui persecutione Decii cum die noctuque orationi insisteret, postulans ut grex Christi custodiretur; comprehensus, nomen Domini mira libertate et alacritate confessus, equuleo crudelissime tortus est. Exin crucis suspendio victor migravit. *Eadem leguntur in variis Martyrologiis excusis et manu exaratis : in Martyrologio Romano nonnulla adduntur ex Beda aut Adone, qui longiora elogia ex Actis proferunt : nos quod est Adonis recitamus.*

B

elogium ex Adone :

4 In civitate Perge Pamphyliæ natale B. Nestoris Episcopi, qui persecutione Decii, cum die noctuque orationi insisteret, postulans ut grex Christi custodiretur, comprehensus a quodam Irenarcho, qui erat princeps curiæ civitatis, velut aries sine malitia oblatus est Præsidi Pollioni. Et cum nomen Christi mira libertate et alacritate confiteretur, deos autem Gentium dæmonia pessima esse memoraret, jussus ab eodem Præside suspendi in eculeo, et crudelissime torqueri, lætus psallebat, dicens : Benedicam Dominum omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Præses vero stupens tanta tolerantia, et volens eum blandis verbis a fide revocare, dixit ei : Vis esse nobiscum aut cum Christo tuo? Cui S. Nestor cum magno gaudio respondit, dicens : Cum Christo meo eram, et sum, et ero. Tunc indignatus Præses dedit adversus eum sententiam, ut, quia Jesum crucifixum sub Pontio Pilato fateretur, tamquam devotus Deo suo, illius subiret sententiam, et ligno crucifixus resolveretur a vita. Ille gratias agens Deo, cum jam affixus esset patibulo, docebat assistentem populum Christianum, ut persisterent in fide et caritate Christi, et libentissime compaterentur, ut et simul glorificarentur. Post hæc petens omnem adstantem turbam fidelium, ut genua flectentes orarent cum ipso : cumque complesset orationem, et dixissent omnes, Amen, reddidit spiritum. Consummavit autem martyrium suum quinta Sabbati hora tertia.

C

5 *Hactenus Ado, quæ fere eadem leguntur apud Notkerum, ut sunt aliquanto contractiora apud Bedam. In MS Trevirensi S. Maximini sub finem ista adduntur :* Qui primus Arium Presbyterum suum hæretica impietate depravatum, et divina veritate convictum, de Ecclesia ejecit, et postea inter trecentos octodecim Patres eumdem in Niceno Concilio damnavit. *Verum ea non spectant ad* S. Nestorem, *Pamphyliæ in Asia provinciæ Episcopum, et amplius septuaginta annis ante martyrio coronatum, quam Nicænum sit collectum Concilium. Sunt autem ea verba desumpta ex elogio S. Alexandri Episcopi Alexandrini, cujus infra hoc die Acta damus. Simili tamen amanuensium mendo falsus est Ferrarius in Topographia, verbo* Perge, *ubi ista tradit :* Nestor Episcopus, Martyr sub Decio, non tamen morte affectus cum Niceno Concilio, interfuerit, nisi fuerit alius hujus nominis Episcopus Pergensis. *At contra Episcopus Pergensis, qui Concilio Nicæno interfuit, in nullis plane Conciliorum Actis appellatur* Nestor, *sed* Callinicus, *aliis* Calliditus, *aut*

ex Actis S. Alexandri et subscriptionibus Conc. Niceno

Gallides *dictus. At* Nestor, *quo nomine unicus legitur interfuisse, fuit Sysdrensis in provincia Isauriæ Episcopus. Deinde* S. Nestor *non fuit Pergensis in Pamphylia Episcopus, sed urbis Mogydensis, a cujus Proceribus et Irenarcha captus est et Pergen ad Præsidem Pamphyliæ Pollionem missus, cujus jussu in crucem actus, Martyr obiit. Erat Pergæ Pamphyliæ metropolis et Præsidum Romanorum sedes, in interiore regione ad fluvium Cataractam sita : cujus Episcopus Callinicus primo loco inter hujus provinciæ Episcopos in Nicæno Concilio nominatur.* Magydis *vero, quæ et* Magydus, *vel* Marylus, *et infra in Actis corrupte* Mandis *scribitur, est urbs Pamphyliæ maritima, cujus Episcopus Aphrodisius dicto Concilio Nicæno interfuit. Nec procul Magyde distat* Atalia, *altera urbs maritima Pamphyliæ, in qua supra relati quatuor Martyres dicuntur pastorali munere functi, ac tandem securi percussi gloriosam meritorum coronam perceperunt.* D

auctore B. Martyrium in urbe Perge peractum :

Sedes Episcopalis Magidis.

6 *Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum* ἐν βίοις ἁγίων *eumdem* Nestorem *celebrant* XXVIII *Februarii his verbis :* Eodem die memoria sancti Martyris Nestoris. Hic erat temporibus Decii Imperatoris et Publii Præsidis extra Pergen urbem Pamphyliæ, qui ab Irenarcho Præfecto propter Christi cultum comprehensus est, et ductus ad Præsidem; coram quo cum Christi fidem profiteretur, in crucem actus, postquam Deo palam gratias egisset, et Christianos in fide confirmasset emisit spiritum. *In aliorum Martyrum elogio supra etiam* Publius *dicitur, qui aliis* Pollio. E

cultus apud Græcos 28 Feb.

ACTA

ex MS. Trevirensi S. Maximini et Surio.

CAPUT I.

S. Nestoris Episcopatus : captivitas, examen coram Irenarcho.

Fides nos ammonet ad sanctorum Martyrum memoriam pertrahi, et videre victoriam athletarum Christi, exemplum nobis non parva instrumenta ministrantium : quos filius coronavit, glorificavit Pater. Athletas autem dico, non illos qui in imagine litigant, quorum laus dubia est, et incerta victoria, imo et corruptibilis corona : sed illos dico gloriosos et sanctos viros, qui usque ad mortem concertati sunt, ne negarent Filium Dei, tenentes promissionem ipsius Salvatoris, dicentis : Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis. Ex illis ergo cœlestibus athletis unus est B. Nestor. Nam cum *a* Decius Romani regni apicem Deo invisus teneret, jussit omnes ad propria secreta abstrahi, et invocantes nomen Domini nostri Jesu Christi ad immunda sacrificia provocari : si qui autem contradixissent, Judici offerri, et pœnis omnibus affligi præcepit. Itaque in Pamphylia scelestissimum edictum propositum est sub Præside *b* Pollione, qui tenebat ipsam provinciam : qui non recrastinans misit equites qui percurrerent, etiam regale præceptum taxans, ut si alicubi essent Christiani, ad edendum immolata idolis cogerentur. Quo tempore et beati isti martyrizati sunt : dico autem *c* Papiam et Diodorum, et Claudianum et Cononem : quorum, cum tempus fuerit, *d* gesta pandemus : interim B. Nestoris enarrabimus.

Inter illustres Christi athletas,

Matth. 10. 32

a imperante Decio.

F

b sub Pollione Præside Pamphyliæ.

c Occisi SS. Papias, Diodorus, Claudianus, Conon :

d

2 Hic enim B. Nestor Episcopus fuit apud *e* Mandis, Martyr autem apud Pergen. Hic, sicut prædiximus, fide et religione et omni vita sua Deo fidelissimus, modestiæ et humilitatis tantæ fuit, ut etiam ipse, qui huic negotio præerat, conversationem ejus timeret, sed litteris tyrannicis obviare non audebat. Consilium autem faciens cum consortibus suis, dixit : Non aliter possumus adversus Christianos, nisi Episcopum

e et Nestor ob vitæ sanctitatem Gentilibus formidabilis.

A scopum ipsorum in manibus habuerimus : quia omnes voluntati ejus famulantur et obediunt. Beatus vero Nestor, ubi insidias eorum cognovit, plebem quidem suam omnem fecit discedere, Ne forte, inquit, lupus introiens in gregem Christi, aliquam ovium dilaceret; ipse autem non discessit a domo sua, in oratione persistens nocte ac die, nil amplius postulans, nisi ut custodiretur grex Christi.

ex MS. præscius persecutionum providens gregi suo.

3 Cum venissent igitur ad domum Episcopi Nestoris persecutores, atque alii ex civibus sectatores iniquitatis, circumcinxerunt domum ejus : et accedens unus ad januam cœpit clamare. Beatus autem Martyr erat in oratione, et unus de pueris suis nunciavit ei, dicens : Quia foris quærunt te. Cum ergo complesset orationem, et dixisset, Amen, exiit aries *f* sine malitia, habens *g* mafortiolum super caput suum. Et cum exisset ad eos qui venerant, omnes declinaverunt vultum suum, et adoraverunt eum. Ille autem dixit : Filioli, quæ est caussa, qua venistis ad me? Dixerunt illi : Vocat te Irenarchus et omnis curia. Ille autem signans se in nomine Domini nostri Jesu Christi, subsequebatur eos, sicut ovis in sacrificium. et cum venissent ad forum, surrexit omnis curia, et salutavit eum. Dixit autem eis : Parcat vobis Dominus : ut quid hoc facitis? Respondentes dixerunt : B Digna est conversatio tua adorari. Et accipientes eum in medio sui, secesserunt in locum separatum a multitudine, positisque subselliis plurimis, jusserunt afferri thronum, et ornari eum, ut ibi sederet Episcopus. Ille autem dixit : Sufficit mihi hic honor, quod a vobis vocatus sum : qua autem ex caussa vocatus sum, dicite.

f g abducitur ad curiam : honorifice excipitur :

4 Et Irenarchus dixit : Nosti, Domine, præceptum Imperatoris? Ille ait : Ego præceptum Omnipotentis novi, non præceptum Imperatoris. Irenarchus dixit : O Nestor, consenti cum tranquillitate, ne conveniaris in judicio. Nestor dixit : Cui consentio? Ille autem dixit : Præceptis Regis. Nestor ait : Cœlestis Regis præceptis consentio. Ille dixit ei : Dæmonium habes. Nestor ait : Utinam vos dæmones non haberetis, nec dæmonia coleretis! Irenarchus ait : Quomodo ausus es deos dæmones appellare? Nestor ait : Ego hoc et ratione consigno, et confessione eorum qui exorcizantur, ut intelligas, quia dæmones sunt quos adoratis. Et Irenarchus movens sancto Martyri caput suum vacuum, dixit : Ego te faciam apud Præsidem per tormenta confiteri, eos vere esse deos. Mox S. Nestor signaculum Christi C ponens in fronte sua, ait : Quid mihi minaris tormenta? Dei mei tormenta timeo, non tua nec Judicis tui : verumtamen et in tormentis et extra tormenta confitebor Christum filium Dei vivi.

frustra pellicitur ad fidem deferendam : spernit minas.

a Imperavit Decius 30 menses ab anno 249 ad 251. — b Pollio, in MS. Polio, in Menæis Græcorum Publius. — c De his Martyribus hoc die egimus. Inest Græcis Conon; in MS. est Comon. — d Gesta aliqua extitisse colligimus ex elogio supra dato, ubi securi dicuntur percussi. — e Iam Magidis, seu potius urbem Magydotum aut Magydensem. — f Notkerus, sine macula. Ado Laurentianus MS. immolatus sine malitia præsentatus. Ado Mortuensis, humerulabus. — g Mafortium, mavortium et maforte tegumentum capitis dicitur. Cassianus de Institutis cœnobiorum lib. 1 caput 7 inscribit de mafortibus monachorum, asseritque esse angustum pallium, quo colla pariter atque humeri teguntur. Hubertus in Vita S. Gudilæ 8 Januarii pag. 519 num. 21 maforam appellat tegumentum, quo caput humerosque obumbret virgo, alibi aliter sumitur.

Mafortium.

CAPUT II.

S. Nestoris accusatio et examen sub Pollione Præside, Tormenta, martyrium.

Ablegatur Pergen :

Irenarchus non negligens, neque procrastinans, perrexit Pergen, et tradidit sanctum Martyrem duobus insecutoribus : ipse quidem præcedebat, sequebaturque agnus lupum. Cumque in via essent, terræmotus factus est repente non modicus, et vox de cœlo D lapsa est, confortans Martyrem suum. Illi vero stupentes super hoc negotio, timore tenebantur cum conscientiæ stimulis, quod sanctum virum tenerent. Mox interrogaverunt eum, dicentes : Domine Episcope, unde sonus hic et terræ motus? Ille autem dixit : Signum Dei mei factum est. Et cum venissent ad civitatem quarta sabbati in hora *a* decima, manserunt extra civitatem.

confirmatur cœlitus. a

6 Et cum retulisset Irenarchus ad Præsidem de sancto Martyre, sedens mane Præses pro tribunali, et oblatus est ei S. Nestor. Irenarchus itaque porrexit relationem Urbano adjutori. Et cum retulissent relationem, dicebant : Eupator et Socrates *b* et omnis curia Romana Domino Præsidi præstantissimo salutem. Divinis litteris advenientibus Domini nostri Imperatoris ad tuam, Domine, Claritatem, jubentis ut omnes Christiani ad sacrificia perducantur, atque a sententia male sibi insita revocentur, humanitas tua nil dure, nil perturbate ad hæc explenda, sed quiete agere voluit : sed parum proficit hæc lenitas, cum illi obstinatione quadam edictum imperiale contemnunt. Nam hic rogatus a nobis et ab omni curia, non solum ipse non acquievit, sed et omnes qui sub eo sunt, utpote Principis sui exemplum sequentes, parare animos ad explenda, quæ jussa sunt, noluerunt. Nos interim suadere istum non destitimus, ut E secundum victoriosissimi Regis epistolas ad templum Jovis veniret : sed convitiis et contumeliis aggressus est deos immortales, ipsum etiam Imperatorem, licet absentem, non parvis injuriis afficit, in te quoque eadem loquacitate usus est : unde coacta omnis curia destinare eum ad claritatem tuam.

offertur Præsidi Pollioni b cum litteris Senatus. Accusatur.

7 Et Præses dixit illi : Quis diceris? B. Nestor dixit : Famulus Domini mei Jesu Christi. Præses dixit : Non de actu tuo, sed de nomine quæsivi. Nestor ait : Meum nomen proprium hoc est, me esse Christianum. Si autem vis temporale nomen meum agnoscere, Nestor vocor. Præses dixit : Quid ergo? Immola, et suadearis sine tormento jurare per deos ut velocissime scribam ad Dominum Imperatorem, ut Princeps sis sine contradictione sacerdotum, ut omnia sub potestate tua sint, et honores accipias et munera : sed et confessor noster sis, ut possis præclare multis annis vivere. Sanctus autem Martyr aspiciens in cœlum, et signans se, dixit ad Præsidem : Etiamsi carnes meas multimoda pœna excrucies, si vincula, si bestias, si gladios pares; donec spiritus in naribus est, non negabo Domini mei nomen Jesu Christi. Judex autem jussit eum suspendi in equuleo, et crudelissime torqueri. Ministri autem tam alto vulnere ungulas imprimebant, ut costæ ejus nudarentur. Sanctus autem Nestor psallens dicebat : Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo.

fortiter respuit promissa, F fert tormenta : Psal. 33. 1

8 Judex autem stupens super tolerantiam viri, dixit ad Martyrem : Homo infelicissime, non erubescis semper spem tuam ponere in homine, et hoc in crucifixo? Nestor ait : Hæc mihi sit confusio, et omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi. Cumque turbæ clamarent, ut exterminaretur; interrogavit eum Præses per præconem : Vis immolare diis an non? Sanctus Martyr fiduciam habens in Christo, ait : Impiissime et iniquissime fili diaboli, non solum non vereris Deum, qui tibi hunc dedit principatum (per ipsum enim Reges regnant, et tyranni obtinent terram, et Principes scribunt justitiam) sed et me cogis relinquere eum, unum et verum Deum factorem et salvatorem omnium, et adorare vana et saxea simulachra? Præses dixit ad eum : Quid vis, nobiscum esse aut cum Christo tuo? Mox Martyr Domini ait : Cum Christo meo semper fui et sum et ero.

C constanter perseverat. Prov. 8. 15

9 Valens ergo Judex obstinationem tolerantiæ

ejus.

adjudicatur morti : ejus, protulit continuo adversus eum sententiam, dicens : Quoniam non consensisti, Nestor, victoriosissimo Regi neque diis immortalibus, sed secutus es Jesum crucifixum sub Pontio Pilato a Judæis, ut audio ; ergo ut non sis indevotus Deo tuo, habeto ejus sententiam, ut ligno crucifixus pereas. *affigitur cruci :* Cumque jussisset Judex, cum omni celeritate præparatum est lignum, ut crucifigeretur.

10 Crucifixus autem ligno B. Nestor, docebat singulos Christianorum, dicens : *de cruce docet Christianos :* Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum, et non negemus eum, qui pro nobis passus est, Deum ; ne gaudeat diabolus de famulis Christi : compatiamur ei, ut conglorificemur : non negemus eum, ut ipse nos non neget. Memores estote quia Pater eum misit Redemptorem animarum et abolitionem peccatorum nostrorum, qui peccatum non fecit, et peccatum pro nobis factus est : et omnes nos ei donavit Pater, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. *ex MS. Phil. 2. 10* Et dixit astanti turbæ : Filioli, oremus et genua flectamus ad Dominum per eumdem Jesum Christum. *pie moritur.* Omnibus flectentibus genua et *d* orantibus, emisit spiritum.

a *Surius,* undecima — d *Idem,* totusque Senatus. *et forsan vox* Romana *debet abesse, et substitui* Magydensis. c Βιοθανατος *dicitur, qui violenta morte perit, seu* βία, *id est vi, mortuus.* — d *Surius.* Et simul ipso de cruce orante, cum dixisset, Amen, obdormivit in Domino. *Beda,* expleta oratione, cum dixissent omnes, Amen, reddidit spiritum. *Ado :* Cumque complesset orationem, et dixissent omnes Amen, reddidit spiritum. *Eadem habet Notkerus : et ambo addunt, quæ in MS. nostro, apud Surium et Bedam desunt :* Consummavit autem martyrium suum quinta sabbati, hora tertia.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRO, NESTORE, JUSTO, THEONE, EPIONE, DONATIVO, AMPLIATO, INGENUO.

G. H.

XXVI FEB. *Antiquissimis Martyrologiis memoria horum Martyrum inscripta, quibusdam omnium, aliis nonnullorum, iis alibi numerus innominatorum Martyrum jungitur, ab aliis urbs Alexandria præponitur, quasi ibi lauream martyrii sint promeriti quæ melius videntur in aliis deesse. Ac primo Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi (in quo, ut modo vidimus, pridie actum erat de* S. Nestore *Episcopo, in Perge urbe Pamphyliæ martyrio coronato) hunc diem istis verbis auspicatur :* IV Kalend. Martii, Natale Sanctorum Alexandri, Nestoris, Justi, Theonis, Epinon, Donativi, Ampliati, Ingenui, Epion. *Ast ultimum hunc suspicor a priore Epinone diversum non esse : cum alii solum unius* Epionis *sive* Opionis, *meminerint. Qui dein* Fortunatus *et* Felix *recensentur cum variis sociis, seorsim a nobis referentur. MS Richenoviense, sive Augiæ-divitis eosdem nobis Martyres proponit :* In Alexandria Alexandri, Justi, Theodoli, Nestoris, et aliorum XXXV, Epion, Donativi, Ampliati, Ingenui. *Loco* Theodoli *reliqui legunt* Theonis. *Qui interseruntur Martyres* XXXV *ad* S. Fortunatum *spectant. Alexandriæ etiam attribuuntur in MS. Aquisgranensi :* In Alexandria Natalis SS. Alexandri, Nestoris, Theonis, Epion, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenui, Felicis. *At* Felix *seorsim refertur in Martyrologio S. Hieronymi et* Alexandriæ *passus dicitur. In Martyrologio Rabani ita habetur :* In Alexandria nativitas Sanctorum Alexandri, Nestoris, Theonis, Opionis, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenii. *In MS. S. Cyriaci hæc solum leguntur :* SS. Alexandri, Nestoris, et aliorum XXVI, *quos socios ad aliam classem pertinere monuimus. In Martyrol. Parisiensi Philippi Labbei nostri mentio fit* SS. Alexandri, Nestoris, Theonis, Donativi, Ingenii, *omissis* Justo et Epione. *Beda duos priores reticet, forsan ratus esse* S. Alexandrum *Episcopum, et* S. Nestorem *Episcopum in Pamphylia, de quibus ante egerat, et sequentes ita refert :* Item Sanctorum Theonis, Opion, Justi, Donati, Ampliati, Ingenii. *In MS. Richenbergensi additur,* Martyrum. *Quos eosdem Auctorio Usuardi inscripsit Hermannus Greven. Duos hoc versu complexus Wandelbertus :*

Nestore quartus ovat, socio pariterque Theone.

Martyrol. MS. Tornacense S. Martini duos S. Felici *jungit his verbis :* In Alexandria Sanctorum, Felicis, Alexandri, Nestoris. *At Lætiense ista solum habet :* In Alexandria natale Sanctorum Felicis et Alexandri. *Hinc ergo quia* S. Felici *adjuncti sunt Martyri Alexandrino etiam hi videntur Alexandriæ hac solum de caussa ab aliquibus attributi. Galesinius* Fortunato et Felici *adjungit* Theonium, *qui ad hos Martyres spectat, et Romæ passos tradit, quod infra rejicietur. In MS. parvo, S. Maximini sed antiquo* XXVII *Februarii memorantur* SS. Felix et Ampliatus, *qui ad hunc diem spectant, et* Ampliatus *hisce annumerandus est, de* Felice *seorsim agimus.*

DE S. FORTUNATO ET SOCIIS XXXII

MARTYRIBUS ANTIOCHENIS,

Sylloge historica.

G. H.

XXVI FEB. *Quos damus hoc et sequente titulo antiquos Martyres* S. Fortunatum *ac socios, ac* S. Felicem ; *eorum non meminere, in excusis quidem Martyrologiis, Beda, Usuardus, Rabanus, Ado. Alii postea eos conjunxerunt, quasi essent passi eodem in loco, quem tamen non expresserunt. Ita Belinus, Molanus, Greven in Auctariis Usuardi, uti et hujus nonnulla exemplaria MSS. ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucta, Martyrologium item Coloniæ an.* 1490 *excusum, MS. Florarium, Maurolycus, Canisius, quos secutus Baronius asserit in Notis ad Martyrologium Romanum* eos redditos ex prædictis codicibus manuscriptis, *atque iisdem, quibus illi verbis refert :* Item sanctorum Martyrum Fortunati, Felicis et aliorum viginti septem. *Nulla horum mentio fit in Martyrol. MS. S. Cyriaci, quo plurimum usus est Baronius. Petrus de Natal. eosdem refert lib.* II *Catalogi cap.* 11 *num.* 77, *et* Fortunatum Presbyterum *statuit.*

Hi Martyres cum S. Felice junguntur apud recentiores :

2 *In aliis Martyrologiis, iisque antiquioribus, separantur, et* S. Felici *assignatur martyrii palæstra* Alexandria ; Fortunato *vero et sociis* Antiochia. *Quæ tamen dubie exprimitur in vetustissimo Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, quod a mille prope annis exaratum penes nos est. In eo hæc leguntur :* Anthi. Fortunati et aliorum XXXII. In Alax. Felicis. *In MS. Richenoviensi etiam admodum antiquo lux aliqua major affulget his verbis :* Anthiochiæ, Fortunati et aliorum XXXV. *Qui tamen socii inter alios Martyres notabantur* *ab eo separantur in antiquis Martyrol.*

AUCTORE G. H. *sunt Antiochiæ occisi* :

A *notabantur non suo loco, ut supra monuimus. In Martyrologio MS. Centulensi, sive S. Richarii, quod in titulo inscribitur* secundum Bedam per circulum anni, *in quod tamen aliquod mendum incuria amanuensis irrepsit, ut quivis facile perspiciet, dum hæc legerit :* In civitate Pergen Pamphyliæ Sancti Fortunati Episcopi et Martyris, et aliorum xxx duorum. *Quæ ita arbitramur emendanda.* In civitate Pergen Pamphyliæ Sancti Nestoris Episcopi et Martyris *de quo jam egimus. Dein supplenda ita reliqua videntur :* Antiochiæ Sancti Fortunati Martyris et aliorum xxx duorum. *Qui tamen* Fortunatus *etiam* Episcopus *appellatur in antiquo MS. Ultrajectino Ecclesiæ S. Mariæ, in quo ita absque loco et sociis memoratur :* Item Fortunati Episcopi. *In MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus ista habentur :* S. Fortunati Martyris et aliorum 35. *En jam nunc variat in hisce Martyrologiis sociorum numerus,* xxxii, *aut* xxxv. *Placet prior numerus, quod is in Martyrol. S. Hieronymi reperiatur, et in Centulensi exprimatur verbum* duorum : *et sic error aliorum facilius emendatur, cum ex numero* ii *aliquis* v *fecerit, et contra posteriores, qui socios tradunt* xxvii, *ex tertio* x *formasse* v *dicendi sunt.*

socii 32.

B 3 *Galesinius diversam a ceteris viam ingressus, ista habet :* Romæ sanctorum Martyrum Fortunati Presbyteri, Felicis, Theonii et aliorum sex et viginti. *Annotat dein se ea tradere* ex Martyrol. MS. et Rom. Theonii autem nomen se expressisse ex cod. MS. *Sed qui ad coronam* viii *Martyrum ante relatam spectat. Quod Romanum allegatur Martyrol. est Bellini, in quo nulla urbis Romanæ mentio habetur in editione Veneta anni* 1498 *et Parisiensi* 1521. *Sed Presbyter ex Petro de Natalibus statuitur.*

perperam, adjuncto Theonio, Romæ adscripti.

4 *Hactenus a* Felice Fortunatum *sejunximus et hunc illustrem palæstram martyrii assignavimus Antiochiam, illi mox daturi Alexandriam. Verum illos eosdem conjungi debere contendunt Hispani apud Jo. Tamaium Salazarium, qui hoc eos elogio exornat in Martyrologio Hispanico ad* xxvi *Februarii :* Uxamæ-Barcæ in Autrigonibus, SS. Fortunati et Felicis cum xxvii sociis, qui in persecutione Gallieni Imperatoris varie pro fide torti, demum ad martyrii lauream agonistæ devenerunt intrepidi : *Locus agonis adstruitur ex Chronico sub nomine Flavii Lucii Dextri edito, in quo ad an.* 268 *num.* 3 *apud Bivarium hæc leguntur :* Uxama-Barcæ in Autrigonibus Hispaniæ populis S. Fortunatus insignis Christi Martyr et xxviii cum eo. *Quos mox eosdem crediderunt, qui hoc die in Martyrologio Romano legebantur, nullo addito loci aut temporis, quibus passi sunt, documento, quod jam dedimus, et ostendimus* Fortunatum *ejusque* xxxii *socios Antiochiæ passos. Fuerunt autem* Autrigones *Hispaniæ populi Cantabris vicini aut forsan subjecti : ubi* Uxama-Barca, *aut* Uxama-Barea, *oppidum fuit Ptolemæo aliisque notum : eam aliqui tradunt nunc* Orduniam *celebrem Biscaiæ urbem esse, aliqui* Laredum. *Quod huc facit, si aliquis ibi fuerit* Fortunatus Martyr cum xxviii sociis, *alii videntur ab his, quos retulimus.* D

Quis Fortunatus Hispaniæ affigetur?

5 *In eodem Dextri Chronico ad an.* 360 *num.* 8 *ista leguntur :* Capreæ in Vettonica sancti Martyres Felix, Fortunatusque coluntur. *Tamaius Salazar addit in Martyrol. Hisp. hos* Martyres Uxama-Barca ad Caparam urbem delatos, ibidem cultum promeruisse egregium, donec urbe eversa, S. Fortunati caput apud Placentiam translatum, in hujus Cathedralis Ecclesiæ sacrario honorifice conditur. *Idem Tamaius in historia S. Epitacii describit omnes reliquias Ecclesiæ Placentinæ, et pag.* 400 *asserit in* primo ordine Reliquiarii ad partem sacrarii adservari capita S. Fortunati Martyris, S. Fridelini Confessoris, et alicujus e Thebæis Martyribus cum quatuor partibus reliquiarum ignotarum. *Verum inter tot sanctos Martyres, quibus* Fortunati *nomen fuit, non constat sacrum illud caput Placentiæ adservatum esse illius* Fortunati, *qui fertur Capreæ celebrem cultum habuisse, non etiam illius, qui supra fertur Uxamæ-Barcæ sub Gallieno passus, multo minus illius* Fortunati, *quem diximus hoc* xxvi *Februarii in antiquis Martyrologiis memorari Antiochiæ pro Christo interemptum.*

Caput S. Fortunati Placentiæ : E

incertum, cujus.

DE S. FELICE MARTYRE

ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO.

G. H.

XXVI FEB.

S. Felix Mart. Alexandriæ,

Q*uem titulo præcedenti separavimus* S. Felicem *Martyrem a S. Fortunato ejusque sociis, hic facilius compendio seorsim celebramus. De eo ista in antiquo MS. Martyrologio Romano,* C *quod est S. Hieronymi, leguntur :* In Alex. Felicis. *Notkerus :* In Alexandria Felicis cum sociis suis. *Sed hi ad aliquam ex præcedentibus classibus spectant, et varii in diversis Martyrologiis assignantur. MS. Lætiense :* In Alexandria natale SS. Felicis et Alexandri. *MS. Tornacense S. Martini alterum addit :* In Alexandria natale Sanctorum Felicis, Alexandri, Nestoris. *Sunt hi duo ex corona* viii *Martyrum, a quibus Martyrologium S. Hieronymi hunc diem auspicatur. Illis nonus additur* S. Felix *in MS. Aquisgranensi, et reliquis verba ista,* in Alexandria *præponuntur, quod omisso etiam nomine* Felicis *fieri in Martyrol. Richenoviensi monuimus et soli* Fortunato *præponitur in MSS. Reginæ Sueciæ. In MS. Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii, hæc leguntur,* Ipso die S. Felicis cum sociis suis : *additur in Bruxellensi :* viginti et septem, *sed quos ostendimus* S. Fortunato *jungi debere.* F

DE S. DIONYSIO

EPISCOPO AUGUSTANO, MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. CCCIII. XXVI FEB.

Augustæ Vindelicorum,

A*ugusta Vindelicorum inter primas Germaniæ urbes est, quam recentiores scriptores antiquam a Tacito de Germania situ cap.* 41 splendidissimam Rhetiæ provinciæ coloniam *appellari. Unam namque provinciam constituebat Rhætia et Vindelicia, cum regiones in formam provinciarum ab Augusto Imperatore redigerentur. Primus Cabilunensis Episcopus in Topographia Sanctorum Christi Martyrum, ante annos ducentos composita, et postea recognita, ac cum Maurolyci Martyrologio edita,* Augustam civitatem Rhætiæ Vindelicorum *cognominat et inter Sanctos Augustanos constituit* Philippum Episcopum sub Antonino Vero Martyrem. *Eumdem Augustanis adscribit Franciscus Irenicus lib.* xi *Germaniæ exegeseos fol.* 202. *Verum Augustani inter suos Sanctos, Apostolos, vel Episcopos illum non agnoscunt, quod nullius veteris scriptoris testimonium proferatur. Et forsan* S. Philippus Episcopus *est, qui* Gortinæ in Creta

non fuit Episcopus Philippus

A Creta temporibus Antonini Veri et L. Aurelii Commodi Ecclesiam contra furorem Gentilium, et hæreticorum insidias tutatus, *colitur* XI *Aprilis. Ita scilicet* RETIA *et* CRETA *ob aliquam litterarum convenientiam minus distinctæ: et res nonnullæ, quæ in altera evenerunt, ad alteram ab imperitis translatæ. Petrus Equilinus in Catalogo, lib. 7 cap. 28, S. Afram ejusque matrem S. Hilariam sororem S. Dionysii, ex Rhætia in Cretam insulam ablegat, his verbis:* Aphra Martyr apud Cretam (*lege* Rhætiam) in civitate Augustana martyrium passa est. Hæc cum esset pagana et meretrix, matrem Hilariam de lenocinio vitam exigentem habebat. Ipsa vero cum tribus ancillis suis, videlicet Digna, Eumenia, et Eutropia se cunctis petentibus prostituebat. Sed per prædicationem Narcissi Hierosolymorum Episcopi ad Christum conversa, et cum omni domo et matre baptizata, atque a peccato conversa est.

in Creta mortuus:

non vixere SS. Dionysius, Afra et Hilaria in Creta:

2 *Hæc ibi cum altero mendo, quod S. Narcissus Augustanorum Apostolus statuatur Episcopus Hierosolymorum, qui passim habetur Episcopus Gerundensis in Hispania: de quo, et hujus familiæ baptismo in Actis antiquis Conversionis et Passionis SS. Afræ, Hilariæ et sociarum Martyrum, ex antiquis MSS. codicibus a Marco Velsero editis, ista leguntur:* Per dies autem

nec conversi a S. Narcisso Hierolymitano,

B plurimos docuit eas verbum Dei S. Narcissus Episcopus: et baptizata est Hilaria cum filia sua Afra, et cum puellis suis, et cum omnibus amicis suis. Fecitque domum Hilariæ ecclesiam: et ordinavit eis Presbyterum Dionysium, avunculum Afræ. Ipse autem Episcopus Narcissus, perfectis ordine rebus, post menses novem ad Hispaniam profectus est ad civitatem Gerundam: in qua multum populum Deo acquisivit per tres annos, et ita demum martyrii palmam cum Diacono suo Felice attigit. *Hæc ibi, quæ eodem modo in MS nostro olim ab eodem Velsero accepto, et collato cum MS. vetustissimo Claudii Puteani, leguntur. De S. Narcisso re conveniunt, verbis discrepant, quæ in antiqua Historia Sanctorum anno* 1483 *et* 1485 *excusa leguntur: ante quæ tempora Boninus Mombritius in suo de Sanctis opere Acta passionis SS. Afræ et Hilariæ edidit, et de reditu S. Narcissi ita habet.* Ipse autem Narcissus Episcopus perfectis ordinibus post menses novem ad Ispaniam profectus est ad CIVITATEM SUAM, quæ vocatur Gerunda. *Colitur S. Narcissus apud Augustanos et Gerundenses* XXIX *Octobris, Martyrologio Romano inscriptus* XVIII *Martii quo die Joan. Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico eum asserit origine Scallabytanum, et Episcopum Braccarensem fuisse. Quod*

sed Gerundensi Martyre:

C *suo tempore examinabitur: nunc ad S. Dionysium ejusque familiam revertamur.*

3 *Sigismundus in Chronico Augustano anno* CIↃCCCCLXXXIII *scripto, atque a Joanne Pistorio inter veteres rerum Germanicarum scriptores publicato, Reginam Cypri S. Hilariam creat ac bella tum gesta addit, quæ Marcus Velserus lib. 7 Rerum Augustan. Vindelic. tacito etiam nomine emendat: non tamen omnia abolere ausus, de origine hujus familiæ ista tradit:* Narcissus mulieris meretricis domo, omnium ignarus, receptus est. Mulieri nomen Afra, mater Hilaria, Hilariæ majores Cypri fuere. Hi Augustam quacumque occasione delati (nam bellum, quod quidam inter Cypri Atticæque Reges commenti, nec extitisse, nec istis temporibus extare potuisse, nemo ab omni historiæ cognitione tam alienus quin perspectum habeat) Cypriæ simul Veneris mysteria attulere. Quibus initiata Afra matris consilio, patrium secuta morem, Deum vulgato corpore coluit. *Excusus is Velseri tractatus anno* 1594. *Editus dein an.* 1601 *liber de Sanctis Augustanis, ac præclaris imaginibus illustratus, in quo eadem forma.* Afra et Hilaria *dicuntur* origine Cypriæ, Venerem vulgato corpore coluisse. *Idem*

nec videntur origine Cyprii

postea tradidit Carolus Stengelius cap. 3 Historiæ Augustanæ. At Bruschius de Episcopis Germaniæ cap. 8 plura ex Sigismundo suggerit, scilicet Dominam Hilariam ejusque filiam Afram, Cypri Reginas affirmari. D *Verum in summo antiquorum silentio non magis e Cypro dicendæ videntur oriundæ, quam ex insula Creta, quod ante rejecimus: et forsan hæc a poeta quopiam, quod essent antistites sacrorum Veneris, quæ* Diva potens Cypri *prædicata, ipsæ quoque dictæ e Cypro originem duxisse: adjunctaque ornatus gratia bella, quæ Velserus expuncta maluit.*

4 *Sed Antiqua Acta S. Afræ consideremus, et quæ ad nostrum institutum faciant excerpamus; ex quibus hæc prima sunt:* Fecit Narcissus domum Hilariæ ecclesiam. Et ordinavit eis Presbyterum Dionysium avunculum Afræ. *In MS. codice S. Maximini ultima ita habentur:* Et ordinavit eis Presbyterum, Zozimum nomine, avunculum Afræ. *Eadem leguntur apud Mombritium. In antiqua Historia Sanctorum hæc phrasi efferuntur:* Domum Hilariæ matris Afræ in ecclesiam consecravit: Zozimum autem avunculum Afræ in Presbyterum eis ordinavit: aliis sibi Clericis in adjutorium sumptis. *Quæ Bruschius, Sigismundum secutus sic exponit:* Dominæ Hilariæ fratrem Sosimum, præstanti ingenio, eloquentia item ac mediocri doctrina præditum, ut ipse etiam Christum E Dei filium rudi adhuc Alemannorum populo prædicaret, pie ac graviter aliquoties exhortatus S. Narcissus, facile persuasit. Hunc Sosimum non jam amplius Sosimum, sed S. Dionysium appellans, Dionysii Areopagitæ conterranei ac compatriotæ fere sui virtutem, ac vitæ sanctimoniam, vel imitari eum, vel etiam superare volebat. *Hæc Bruschius, forsan ratus ob conficta inter Reges Cypri et Atticæ commentitios bella etiam contiguas regiones esse Cyprum Syriæ vicinam, et Atticam provinciam Græciæ in Europa. Interim Bruschium describit Martinus Crusius par.* 1 *Annalium Suevicorum lib.* 5 *cap.* 9. *Annotat tamen alibi* inveniri, diversos Episcopos fuisse Dionysium et Sosimum: illum circa CCC Christi, hunc vero circa DCX per XVIII annos, quem Berwelfus secutus sit. *De priore, seu S. Dionysio, hic agimus: de quo relato S. Afræ martyrio apud Velserum in hujus Actis ista sub finem adduntur:* De Sancto vero Dionysio ipsius Afræ avunculo, quem novellæ plantationis fidei B. Narcissus ordinavit Presbyterum, et plenius instruxit, quamvis specialiter scriptis non exprimatur; tamen non est dubitandum, quin ipsius gloriosæ Christi Martyris Afræ exequiis tanquam Sacerdos et Pontifex interfuerit, et pariter cum sorore sua Hilaria, aliisque Martyribus, per ignem passionis palmam victoriæ susceperit. F *Hæc in Actis apud Velserum, quæ desunt in MSS. Puteani et monasterii S. Maximini, apud Mombritium etiam et in antiqua Historia Sanctorum anno* 1483 *excusa.*

Presbyter ordinatur S. Dionysius, etiam Zosimus dictus:

exequiis S. Afræ adest

5 *Ceterum consentiunt reliqui scriptores, ac primo Bruschius labores S. Dionysii ac martyrium ita enarrat:* Sic Sosimus, vel Dionysius, Augustanis et Vindelicis Christum intrepida voce duobus pene annis concionatus est. Cum autem reprehenderet acriter idolomanias gentilitias, et contra statuas ethnicorum deorum, solum et unum Deum, illum videlicet, qui trinus et unus esset, adorandum concionaretur; irruit in eum ac totam ejus familiam, in pias etiam et nuper Christianismo initiatas puellas, Afram, Dignam, Eunomiam ac Eutropiam, ac in harum omnium Dominam ac formatricem Hilariam, Gaius tyrannus, Diocletiani Imperatoris ac Ecclesiæ Christianæ summi persecutoris Præfectus. Hanc totam, inquam, sancti viri Sosimi novam adhuc scholam et Ecclesiam ad supplicium rapiens, primum exquisitissimis tormentis misere cruciavit. Postea cum nulla spes esset tyranno, redituros istos Christi Confessores

idolatriam oppugnat:

A Confessores ad gentilitias abominationes : statim ut interficerentur etiam omnes, apparitoribus suis præcepit. Hoc factum legitur annum Christi circiter trecentesimum : et hunc Sosymum, vel Dionysium, sanctum Dei Martyrem, suum primum Episcopum, tota Augustensis Ecclesia jactat, prædicat, et unanimi consensu confitetur... Habitarunt S. Sosymus et ejus soror Hilaria extra urbem Augustanam eo loco, ubi nunc est templum S. Udalrici : in eadem vicinia, et agros et hortos etiam habuerunt. Unde hodie adhuc ejus tractus ædes fere omnes S. Udalrici cœnobio vectigales ac tributariæ sunt. Est hodie adhuc in Augustani cujusdam Canonici ædibus lapis cum hac inscriptione SOSYMVS PRIMVS. *Hæc omnia Bruschius. At Marcus Velserus Ecclesiam illam ex ædibus S. Hilariæ factam, asserit* Philippo et Jacobo Apostolis, ut fama fert, sacratam. *Ac relato S. Afræ martyrio, quod illatum arbitratur anno* CCCIII, *ista addit :* Matrem et ancillulas ad ejus sepulchrum excubantes brevi postea igni quoque extinctas proditum, nec non Dionysium Episcopum eodem lethi genere interiisse creditum. *Demochares etiam in Catalogo Episcoporum Augustanorum hoc eum elogio exornat :* Primus, S. Sosimus, qui et Dionysius vocatus

auctore G. B.

extra urbem habuit ecclesiam.

igni extinctus Martyr obiit :

B est, S. Narcissi discipulus, et ab eodem Episcopus constitutus, præfuit annis duobus. Hic quod unum Deum verum esse prædicaret, quem coleret, et cui soli sacrificaret, ac Missæ sacrificium offerendum verbo et exemplo, constanti animo defenderet et assereret, martyrio decoratus a Gaio Diocletiani Imperatoris Ecclesiæ persecutoris Præfecto. *Hæc ibi.* Persecutione Diocletiani fervente *venisse* S. Narcissum Episcopum Augustam, *et in eadem persecutione martyrii palmam S. Afram retulisse, hujus Acta claris verbis exponunt : ut mirum sit Tamaium Salazarium ad* XVIII *Martii* propter auctoritatem, *ut ait,* Flavii Dextri, et Marci Maximi, *opinari* S. Narcissum anno CCLXXVII sub Aureliano Imper. passum esse. *At prævalere antiqua monumenta Vitæ S. Afræ alibi ostendemus.*

in persecutione Diocletiani, non Aureliani,

6 *Carolus Stengelius in Vita S. Dionysii, cap. 5 historiæ Augustanæ edita, asserit* sacrosanctum Martyris hujus corpus cum reliquiis S. Quiriaci fuisse olim uni eidemque altari inclusum, *atque ad annum* usque CLXXVIII et tempora Eginonis Abbatis in ecclesia S. Afræ, nunc S. Udalrico sacra, adservatum. *S. Quirincus Martyr colitur una cum S. Hilaria* XII *Augusti, atque ejus aliorumque martyrum in fine eo-*

corpus in altari depositum :

C *rumdem Actorum describitur. Dein* temporibus Embriconis Episcopi, *qui ab anno sexagesimo quarto ad septuagesimum septimum supra millesimum rexit Ecclesiam Augustanam,* inventa est Digna Christi Martyr V Idus Julii in arca lignea, quæ adhuc superposita est tumbæ S. Dionysii, *uti testatur antiquus scriptor in historia inventionis corporis S. Afræ et sociarum, inter quas S. Dignam fuisse supra diximus. Postea* anno Christi CIↃCCLVIII, *uti idem tradit Stengelius,* apertum fuit altare S. Dionysii, et ante memorata sacra corpora inventa, atque in eodem reposita altari : quod ipsum altare, Episcopus Hartmannus, qui ante fuerat Dillingensis Comes, sub titulo horum Sanctorum, Dionysii et Quirinci, ac simul S. Hilariæ consecravit. *Mortuus est Hartmannus anno* CIↃCCLXXXVI. *Contigit prædicta elevatio, aut translatio* IV *Kalendas Martii, qui dies cultui S. Dionysii mansit sequentibus temporibus sacratus, concessis etiam indulgentiis ab Alexandro* IV, *qui tum Ecclesiæ Pontifex Maximus præerat.* D

an. 1258 elevatum :

concessis ab Alexandro 4 Indulgentiis.

7 *Postmodum* Carolus IV Imperator tabulam argenteam deauratam dono misit, cui caput S. Dionysii includeretur, cum hac inscriptione ut pietatis plena, ita cultus et elegantiæ inani :

M. C. Ter numerato cum L, uno simul anno,
Carolus est quartus regnans hoc nomine dictus,
Qui dedit ornatum, Sanctis petit hunc fore gratum,
Huic est inclusus terræ Dionysius hujus
Præsul devotus, vita quam nomine notus.

caput argenteæ thecæ anno 1351 inclusum :

8 *Ita auctor libri de Sanctis Augustanis an.* 1601 *excusi, et ex eo Stengelius. Canisius ab S. Dionysio auspicatur hoc die Martyrologium Germanicum hoc modo :* XXVI die Februarii. Hodie est festum S. Dionysii Episcopi et Martyris, fratris S. Hilariæ, qui tempore persecutionis Diocletiani a S. Narcisso Episcopo Hispano conversus, et primus Augustanorum Episcopus consecratus, tandem ob fidem Christi combustus est. *Eumdem solum memorat idem Canisius in Calendario præfixo. Inscripsit etiam Ferrarius Catalogo novo. Inter Sanctos, qui in diœcesi Augustana, officia propria habent, hoc die colitur S. Dionysius Episcopus et Martyr sub ritu duplici, quæ autem in secundo Nocturno leguntur Lectiones de ejus Vita, eas hic addimus.* E

cultus in Martyrologiis,

et Breviariis.

EPITOME VITÆ,

ex Breviaro Augustano.

Dionysius gentilis primum, deinde Ecclesiæ Augustanæ primus Episcopus, una cum Afra et Hilaria sorore sua ac reliqua hujus familia, a S. Narcisso Episcopo, qui Augustæ apud Afram diverterat, in fidei Christianæ doctrina instructus ac baptizatus est : atque ab eodem postmodum Presbyter ordinatus, et pia adhortatione animatus, ut fundamento, a se jam primum jacto, ipse strenue superædificaret, gregis Dominici pastor in dicta Ecclesia relinquitur.

S. Dionysius convertitur :

præficitur Ecclesiæ Augustanæ :

2 Præceptoris itaque sancti consilium imitatus, Deo devotus discipulus, idolorum cultum persequi et evertere non destitit. Et quod fidelis et prudentis servi, quem Deus super familiam suam constituisset, munus esse intelligebat, impia errorum caligine obcæcatos ad fidem Christi convertit. Nec mortem veritus, nec tormento ignis (quo Afra et Hilaria cum suis ob Deorum contemptum et in fide Christiana constantiam interemptæ erant) absterritus, sed divino amore inflammatus, viam vitæ æternæ intrepidus semper prædicavit. F

munus strenue obit :

imperterritus in martyrio familiæ,

3 Captus igitur, quod in eadem fidei sinceritate et constantia invicto animo persisteret, diris carceribus includitur, et cum Christum negare non vellet, atque idola adorare renueret, quod diu desideraverat, martyrii præmium feliciter consecutus est. Ejus sanctissimæ reliquiæ postea in æde S. Udalrici collocatæ sunt. Quarum translatio concessis ab Alexandro quarto Summo Pontifice indulgentiis illustris, quarto Kalendas Martii celebratur.

et ipse Martyr:

reliquiæ honorantur.

DE S. PASCHALE

MARTYRE ROMANO, ANTUERPIÆ IN BELGIO.

J. B.

XXVI FEB.

Celeberrimum inter vetera Christianorum, quæ Romæ extant vel in agro Romano, cœmeteria, illud est quod, altero ab Urbe lapide, via Appia visitur, a S. Lucina matrona primum constructum, deinde a S. Callisto Papa circa annum CCXXIV *instauratum, vel parte aliqua adjecta ampliatum, unde vulgo S. Callisti cœmeterium appellatur. Ex eo complura hoc seculo extracta Sanctorum Martyrum corpora,*

E cœmeterio S. Callisti extracta corpora SS. Paschalis et Cypriani Mart.

A *ra, ac variis donata Ecclesiis. Præ multis illas Divorum effodiendo educendoque reliquias plurimum desudavit Balthasar Ballonus Societatis Jesu religiosus: cui propterea in piæ operæ remunerationem a Joanne Baptista Alterio, tunc Eminentiss. Cardinalis Vicarii Vicesgerente, postea in Cardinalium cooptato collegium, aliquot Sanctorum corpora donata; eo fine, ad eamque impertita facultate, ut eadem donare aliis, extra Urbem mittere, inque ecclesiis palam exponere ipsi liceret. Fuere ex his SS.* Paschalis *et* Cypriani *Martyrum corpora: quæ ipse* anno a Nativitate D. N. Jesu Christi CIↃIↃCXLVI, Indict. XIV, pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac D. N. D. Innocentii Divina providentia Papæ X anno II, I Februarii, *donavit P. Andreæ Judoci provinciæ Flandrobelgicæ Societatis* Jesu *Præposito Provinciali, collocanda in insigni ecclesia Domus professæ ejusdem Societatis Jesu Antuerpiæ, uti ex ipsiusmet Balloni syngrapha constat. Verum idem Præpositus Provincialis, sibi alteram ex iis corporibus ab eo traditum asseruit, ut cui vellet templo provinciæ suæ id donaret donavitque (cedente juri suo Domus professæ Præposito P. Francisco ab Hees) corpus* S. Cypriani *collegio Mechliniensi: relictum Domui Antuerpiensi est* S. Paschalis.

an. 1646 donata Flandrobelgicæ provinciæ Soc. Jesu.

illud Mechliniensi collegio, S. Paschalis Domui Antuerpiensi:

2 *Erant ea corpora in quadratis duabus ligneis the-* B *cis inclusa: thecæ ipsæ funibus circumligatæ singulis impresso supra infraque sigillo Emin.*^mi^ *et Rev.*^mi^ *D. Martii Cardinalis Ginetti, Summi Pontificis Vicarii. Quæ omnia cum Ill.*^mus^ *et Rev.*^mus^ *D. Gaspar Nemius, Episcopus Antuerpiensis, postulatus Archiepiscopus et Dux Cameracensis, Comes Cameracesii, S. R. Imperii Princeps, salva integraque reperisset; et coram venerabilibus aliquot Ecclesiæ Cathedralis Canonicis, thecas aperuisset, inclusaque iis donationis instrumenta accurate examinasset, ac legitima deprehendisset; concessit ut dicta corpora publice ad solennem venerationem exponerentur, fieretque quotannis de utro-*

utrumque legitime approbatum ab Ep. Antuerp.

permissaque publica veneratio:

que sigillatim Officium Ecclesiasticum de Martyre non D *Pontifice, ritu duplici, secundum morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: ut videre est in publico diplomate, dato pridie Id. Februarii* CIↃIↃCL, *quod in archivo dictæ Domus asservatur.*

3 *Ea capsa, quæ* S. Cypriani *reliquias continebat, legitime obsignata, Mechliniensibus tradita est, simulque authenticum exemplar dicti diplomatis. In altera capsa, quæ Antuerpiæ retenta, sacri corporis* S. Paschalis *pars magna in pulveres aut frusta minuta erat resoluta: quamquam et ossa aliqua integra erant, et aliorum partes notabiles: uti et cranii major pars, aliæque minores. Addita erat vitrea lampas, in eodem sepulchro (ut conjicere est) recondita, sed in aliquot partes diffracta.*

4 *Anno demum* CIↃIↃCLIII, *feria* III *post Dominicam Quinquagesimæ, die* XXV *Februarii, corpus* S. Paschalis *Martyris, novæ, non ineleganter ornatæ, thecæ inclusum, in ecclesiam dictæ Domus professæ solenniter delatum est: ac de eo, insigni musicorum instrumentorum vocumque concentu, celebratum est sacrum, aliæque toto eo die Missæ privatæ. De rebus gestis* S. Paschalis, *deque tempore ac modo martyrii nihil nobis compertum. Quæ de approbatione translationeque reliquiarum breviter hic commemoravi, eorum omnium testis oculatus fui.*

Victore I an. quæ S. Paschalis repertæ partes?

translatio facta 25 Febr. 1653.

5 *Quia vero Ill.*^mus^ *Rev.*^mus^ *Antistes noster,* E *facultatem fecerat diem eligendi, qui maxime opportunus anniversariæ ejusdem sancti Martyris peragendæ solemnitati videretur; constituit qui tunc præerat prædictæ Domui: P. Franciscus Genbels, ut eodem* XXV *die Februarii quotannis* S. Paschalis *festum celebraretur. Verum quia eo die in Cathedrali basilica, totaque hac urbe ac diœcesi, festum agitur S. Walburgis Virginis, ritu etiam duplici; quem et nos morem, ut decet, retinemus; satius visum est, ut in diem* XXVI S. Paschalis *solennitas rejiceretur.*

cur 26 Feb. colatur?

DE S. PHILIPPO

EPISCOPO ET MARTYRE BONONIÆ IN ITALIA.

E*x iisdem, ut opinor, cryptis Romanis, magnificæ civitati Bononiæ decus ac præsidium a* S. Philippi *Episcopi et Martyris corpore accessit. Id enim Gregorius* XV *Pontifex Maximus sanctimonialium Conversarum (ut vocant) ædi donavit. Qua porro tempestate, quave ratione coronam adeptus sit martyrii, nos latet: itemque an Romæ consummaverit* C *certamen, an eo deportatæ aliunde ejus sint exuviæ: atque etiam (nam et illud fatendum) an effossum id corpus sit Romæ, an alio ex loco venerit in Pontificis manus. Ab eo sanctimonialibus illis donatum, breviter indicat in Bononia perlustrata Antonius de Paulo Masinus: qui earumdem Conversarum ædem, Deiparæ aliorumque Cœlitum eleganter pictis imaginibus ornatam memorat.* F

S. Philippi corpus a Gregorio XV ... Bononiam.

DE S. ALEXANDRO

EPISCOPO ALEXANDRINO IN ÆGYPTO,

Commentarius historicus.

§ I. *S. Alexandri Presbyteri creati gesta. Initium schismatis Meletii et Arii.*

S*anctissimus Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarcha Alexander, hoc die creditur vita mortali exutus ad cœleste evolasse præmium laborum, quos pro Ecclesia Dei quamplurimos sustinuit, non tam in crudelissima Diocletiani, Maximiani, Maximini, aliorumque persecutione, quando Presbyter vixit, quam in fide orthodoxa contra Meletium et Arium eorumque asseclas propugnanda: quod potissimum Episcopus Alexandrinus constitutus, eximia ipse eruditione ac Divino zelo instructus, graviter æque ac prudenter peregit. Mortuus est anno Christi, ut infra constabit,* CCCXXVI, *ac teste S. Athanasio successore, vir senex in* decrepita senectute, *adeoque septuagenario major; forsan circa annum Christi* CCL *aut non multo post natus. Quæ primis vitæ annis egerit, nusquam scriptum reperimus. Singulari affectu S. Theonam Episcopum Alexandrinum complexus videtur, sub cujus invocatione et honore ipse postea ecclesiam extruxit. Præfuisse S. Theonam Ecclesiæ Alexandrinæ annos novemdecim, atque ante vita functum fuisse, quam persecutio a Diocletiano et Maximiano suscitaretur, asserit Theophanes: ab hoc S. Alexandrum in Clerum assumptum ac Presbyterum ordinatum arbitramur. Colitur S. Theonas* XXIII *Augusti.* Post Theonam, *inquit Eusebius lib. 7 Histor. Eccles. cap.* 26, cum decem et novem annis

S. Alexander tempore persecutionis Diocletiani ... vixit.

forsan a Theona Episcopo Presbyter ordinatus;

AUCTORE C. H.

inter seniores Presbyteros sub S. Petro Ep. Martyre habitus.

A nis Ecclesiam administrasset, in episcopatum Alexandriæ succedit Petrus. Hic duodecim annis continuis in eo officio fungendo cum summa dignitate inter primos floruit. Qui cum triennium prope ante persecutionis tempus in Ecclesia illa gubernanda contrivisset, de reliquo vitam duriore excercitatione et magis severa traduxit, et, uti omnibus constabat, Ecclesiarum utilitati omni cura ac studio prospexit. Ac propterea nono persecutionis anno, capite amputato, erat a Deo insigni martyrii corona donatus. *Hæc Eusebius. Colitur* XXVI *Novembris S. Petrus, sub quo S. Alexandrum inter seniores Presbyteros sacras functiones obiisse mox constabit.*

2 *Dum ferro ac flammis in Ecclesiam etiam Alexandrinam tyrannicus furor debaccharetur, schisma novum in Ægypto conflatum est a Meletio Lycopolitano Episcopo, qui a S. Petro Alexandrino propter crimina depositus, ab eo descivit. Rem gestam paucis narrat S. Athanasius apologia 2 contra Arianos.* Petrus, *inquit*, apud nos ante persecutionem Episcopus, et in persecutione Martyr declaratus, Meletium Episcopum Ægypti nominatum, multis convictum criminibus, et inprimis, quod idolis sacrificasset, in communi Episcoporum synodo deposuit. Meletius autem non

cum eodem Petro et S. Achilla calumniis impetitus a Meletianis :

B ad aliam synodum confugit, neque eorum successoribus se studuit purgare, sed schisma fecit, adeo ut illius sectatores etiam nunc pro Christianis Meletiani vocitentur. Ac jam tum in Episcopos convicia dicere incepit, ac primum Petrum, deinde ejus successorem Achillam calumniatus est, et post Achillam Alexandrum, idque magna cum calliditate, exemplum ab Absalone mutuatus, ut pudorem depositionis suæ calumniis innocentium ulcisceretur. *Hæc S. Athanasius. Ex ea Meletiana factione prodiit Arius, qui impiam contra Dei filium hæresim effudit. De ejus origine Sozomenus lib.* 1 *Hist. Eccl. cap.* 14 *ista tradit :* Jam vero quamquam religio Christiana in ceteris omnibus rebus florebat, tamen disputationes quædam litigiosæ, quæ simulatione scilicet pietatis, et veræ Dei cognitionis eliciendæ, res ante minime exagitatas in controversiam rursus deducebant, Ecclesias vehementer perturbarunt. Harum disputationum auctor fuit Arius, Ecclesiæ Alexandrinæ apud Ægyptios Presbyter : qui licet initio videretur doctrinæ Christianæ perstudiosus esse, Meletio tamen res novas molienti adjumento fuit. Cujus partes cum deseruisset, a Petro Episcopo Alexandrino Diaconus ordinatus est, et rursus ab eodem Ecclesia ejectus,

quibus favit Arius,

a S. Petro Ecclesia ejectus :

C quandoquidem cum Petrus fautores abdicasset Meletii, et ejus baptisma improbasset, hic Arius in res a Petro gestas graviter invectus est, et quiescere nullo modo potuit. *Hæc Sozomenus.*

3 *Comprehensus dein a ministris Imperatorum S. Petrus Episcopus est, et carceri inclusus, quando et a variis pro Ario interpellatus est, ut in sacrum denuo gradum, Ecclesiis restitutus, reciperetur. In Actis martyrii S. Petri, quæ tum gesta fuerant, enarrantur, ubi etiam hujus pacis amicitiæque conciliandæ intercessores habentur SS. Achillas et Alexander. Pauca hæc, quæ huc faciunt, excerpta damus, et primo prout ea excusa sunt apud Surium his verbis :* Cognita infelix Arius sententia, gaudens atque exultans ad Christi Ecclesiam cum omni velocitate pervenit, et cœpit in dolo quosdam de Presbyteris atque laicis obsecrare, ut ei a S. Petro veniam atque indulgentiam peterent... Cum igitur alio die venirent ad eum viri magni atque religiosi, quos cum Presbyteris idem nefandus direxerat, ingredientes carcerem, projecerunt se ad genua B. Petri, obsecrantes eum cum lacrymis, ut Arium a vinculo damnationis absolveret, et eum in sancta Ecclesia presbyterii ministerio restitueret. Dans autem eis beatissimus Petrus manum, elevavit eos, dicens : Quid vultis, dilectissimi mihi fratres,

quem in carcere pro Ario deprecantur SS. Achillas et Alexander,

aut quid quæritis? At illi respondentes dixerunt : D Precamur beatitudinem tuam, venerabilis Pater, ut digneris veniam præstare infelicissimo Ario, et absolvas eum a vinculo, quo eum vinxisti... Tunc venerabilis Petrus cum ingenti gemitu lacrymans, ait : Pro Ario me obsecrastis, dilectissimi fratres, qui sponsam Christi violare conatur? Hic Arius, pro quo rogatis, soli Deo mortuus est, et a facie illius hic et in futuro seculo projectus... Hæc dicente beatissimo Petro, viri qui pro indulgentia ejus venerant petere, projecerunt se ad pedes ejus, et veluti muti sunt effecti, nec quidquam de eo illi amplius locuti sunt. Videns autem beatissimus Petrus ita eos pavore perterritos, apprehendit duos ex ipsis seniores Achillam et Alexandrum. *Hinc prosequor ex Actis a Baronio editis ad an.* 310 *num.* 5. Paullulum eos segregavit a ceteris, et clauso eorum sermone, dixit ad eos : Nolite me, fratres, tamquam inhumanum ac rigidum accipere. Revera enim et ego homo sum, sub lege peccati degens : sed credite meis sermonibus. Latens est Arii dolus, omnem supergreditur impietatem. Et hoc non a meipso asserens, ejus sancio segregationem. Hac etenim nocte, dum solenniter preces ad Dominum funderem, astitit mihi quidam puer, quasi duodecim annorum, cujus faciei E claritatem ferre non poteram. Nam tota hæc cella, in qua stamus, immenso lumine radiabat : ipse autem linostinum erat indutus colobium, scissum in partes utrasque a collo usque ad pedes : tenensque gemina manu colobii scissuras applicabat eas pectori suo, quatenus propriam tegeret nuditatem. Ad hanc quidem visionem ego miratus obstupui. Mox ubi data est mihi loquendi fiducia, exclamans dixi : Domine, quis scidit tibi indumentum? Et ille : Arius mihi scidit : sed præcave omnino, ne eum in communionem recipias. Ecce enim crastina die venturi sunt, qui te pro eo postulabunt. Vide ne suscipias, acquiescens illis : quin potius jubeto Achillæ et pariter Alexandro Presbyteris, qui post tuum exitum recturi sunt Ecclesiam meam, ne aliquatenus illum recipiant. Tu autem futurus es Martyr, mortem velocius expleturus. *Hæc ibi, quibus priora Acta addunt exhortationem S. Petri ad duos illos Presbyteros. Qua finita* Achillas et Alexander complexantes et osculantes manus ejus, lacrymantes flebant, eo quod dixerat eis, amplius faciem meam non videbitis : et ita venerunt ubi erant populi stantes, Clerici et laici : et locutus est de doctrina fidei, quæ est in confessione F Domini nostri Jesu Christi, et orans iterum salutavit eos in pace. Qui recedentes, secreto nuntiaverunt populo, quæcumque Dominus B. Petro de Arii blasphemiis revelaverat, vel quæcumque facere commoniti fuerant, ut eum coram omnibus anathematizarent, et in ecclesiam ingredi numquam sinerent.

sed admonentur de scissura Ecclesiæ per Arium facienda,

et successione utriusque in episcopatu :

4 *Hactenus Acta B. Petri, quem* anno persecutionis IX *Christi* CCCX, martyrii corona donatum *supra ex Eusebio diximus. Subrogatus mox est in Sedem Alexandrinam Achillas, in quo nimia animi facilitas videtur reprehendenda, quod contestationum S. Petri decessoris immemor, Arium pœnitentiam simulantem, et callida arte sese in ejus amicitiam insinuantem, admiserit, et presbyterii honore auxerit : de quo ista Sozomenus lib.* 1 *cap.* 15 *tradit :* Ubi vero Petrus martyrio occubuerat, Arius venia ab Achilla petita, non solum permissus est diaconatu fungi, verum etiam ad presbyterii gradum elatus est. *Accidisse suspicatur Baronius, ut Achillas Arium a Meletianis schismaticis se deficere profitentem, in horum odio contineret. Nam, ut S. Athanasius loquitur Apologia* 2, Meletiani *erant* homines prorsus fide indigni, schismatici, hostes Ecclesiæ, a temporibus B. Petri, cui insidias posuerunt, et Achillæ ejus successoris, quem calumniati sunt, et Alexandri, quem usque ad tribunalia Cæsaris

S. Achillas Episcopus Arium Presbyterum creat.

A saris calumniis persecuti sunt. *Ast orat.* 1 *contra Arianos, hos* Jezabeli *appellat* similes, *qui* dolosos sibi Meletianos conciliarunt : memores, quomodo isti primum beato Martyri Petro, dein Magno Achillæ, postremo etiam B. Alexandro se adversarios opposuerint. *Colitur Magnus Achillas* VII *Novembr. mortuus anno* CCCXI. *Nam, uti asserit Theodoretus lib.* 1 *cap.* 3 Episcopatum Achillas ad exiguum tempus administravit, et Ecclesiæ Alexandrinæ clavum tenuit : cui successit Alexander doctrinæ Evangelicæ propugnator acerrimus. *Gelasius Cyzicenus in historia Concilii Nicæni tomo* 2 *editionis Regiæ pag.* 341 *Episcopatui Achillæ* menses *solum* quinque *tribuit : at* sex menses *assignantur in historia Patriarcharum Alexandrinorum simul cum Chronico Orientali ab Abrahamo Ecchellensi edita.*

illi S. Alexander an. 311

§ II. *S. Alexandri judicium de baptismate ab Athanasio puero æqualibus impertito. Templum S. Theonæ constructum. Hæresis Arii detecta. Epistolæ ad varios. Concilia Alexandriæ habita.*

Quod *Metaphrastes in Vita S. Athanasii scribit contigisse*, cum S. Alexander Alexandriæ Antistes in Episcopum consecratus esset, τότε τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου
B τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τὴν ἱεροσύνην ἐγχειρισθέντος, *hic ex Ruffino qui propior iis temporibus fuit, referimus : asserit ipse*, ab his, qui cum S. Athanasio vitam duxerant, se accepisse, *quæ lib.* 10 *cap.* 14 *ita narrat :* Tempore quo apud Alexandriam Petri Martyris diem Alexander Episcopus agebat, cum post expleta solennia conventuros ad convivium suum Clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum multitudinem super oram maris ludum, imitantium, ut fieri solet, Episcopum, atque ea, quæ in Ecclesiis geri mos est. Sed cum intentius diutine pueros inspectaret, videt ab his geri quædam etiam secretiora et mystica. Perturbatus illico vocari ad se Clericos jubet, atque eis, quid eminus ipse videret, ostendit. Tunc abire eos et comprehensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cumque adessent, quis eis ludus, et quid egissent et quomodo, percunctatur. Illi, ut talis habet ætas, pavidi negare primo, deinde rem gestam per ordinem pandunt : et baptizatos esse a se quosdam catechumenos confitentur per Athanasium, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his, qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidve responderint, simul et ab eo qui in-
C terrogaverat ; ubi videt secundum religionis nostræ ritum cuncta constare ; collocutus cum concilio Clericorum, statuisse traditur illis, quibus integris interrogationibus et responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptisma non debere : sed adimpleri ea, quæ a Sacerdotibus mos est. Athanasium vero atque eos, quos ludus ille vel Presbyteros habere visus fuerat vel ministros, convocatis parentibus sub Dei obtestatione tradit Ecclesiæ suæ nutriendos. Parvo autem tempore exacto, cum a Notario integre et Grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus, continuo, tanquam fidele Domini commendatum, a parentibus restituitur Sacerdoti, ac veluti Samuel quidam in templo Domini nutritur, et ab eo pergente ad Patres in senectute bona ad portandum post se Ephod sacerdotale deligitur. *Hactenus Ruffinus, cujus auctoritate citata eadem in epitome contracta refert Socrates lib.* 1 *cap.* 11. *Sozomenus eumdem Ruffinum totidem verbis describit, additque* cum S. Athanasius nondum esset pubertatem adeptus illud evenisse : *Græce*, οὔπω προσήβῳ γενομένῳ τόδε φασὶν ἐπ' αὐτῷ συμβεβηκέναι. *Nam quamvis hæc contingerint anno Christi* CCCXI, *quo Annalibus suis inseruit Baronius,*

diem natalem S. Petri Martyris celebrat :

S. Athanasium puerili lusu Episcopum, videt pueros baptizantem :

et in concilio examinato, judicat baptismum non reiterandum :

eum litteris instructum adducit,

D *vix est ut impuber fuisse Athanasius videri possit, qui in integris quindecim annis elapsis, post S. Alexandri obitum fuit Episcopus Alexandrinus constitutus. Sed ea exactius ad* 2 *Maii, quo die S. Athanasius colitur, poterunt examinari. Habuit interim Alexander illum et convictorem suum et scribam, sive, ut Sozomenus loquitur*, ὁμοδίαιτον εἶχε καὶ ὑπογραφέα.

AUCTORE G. H.

scribam constituit :

6 *S. Athanasius apologia* I *ad Constantium Imperatorem crimen sibi objectum diluens, quod in magna ecclesia, priusquam dedicaretur, synaxis habita sit, exemplo Patrum id fieri potuisse ostendit.* Beatæ siquidem memoriæ Alexander, *inquit*, cum alia loca angusta essent, in ecclesia majore Theonæ, quam ædificabat, synaxes celebrari voluit : id enim jubebat hominum frequentia, nec in cogendo populo respexit, eam nondum exædificatam esse. *Meminerunt Ecclesiæ huius S. Epiphanius hæresi* 69 *et Baronius in Notis ad* XXIII *Augusti.* Etenim, *addit S. Epiphanius*, quotquot Alexandriæ sunt Catholicæ communionis ecclesiæ, uni Archiepiscopo subjectæ, suus cuique præpositus est Presbyter, qui Ecclesiastica munera iis administret, qui circa ecclesias illas habitent, eorumque conventicula Vici, sive Lauræ, ab Alexandrinis vulgo nominantur.

templum S. Theonæ extruit :

Presbyteros singulis ecclesiis præficit.

7 *Ex his Presbyteris, sive Parochis, aut Pastoribus erat tum Arius, quem ait idem Epiphanius*, Baccalen-
E sis cujusdam ecclesiæ sub S. Alexandro præfecturam gessisse : *cui etiam* sacræ Scripturæ interpretationem concreditam *tradit Theodoretus lib.* 1 *cap.* 2, *eumque* in honore atque existimatione apud Alexandrum fuisse *monet Sozomenus lib.* 1 *cap.* 14. *At contra* Arius, *ut addit Theodoretus*, cum videret Alexandrum ad Episcopatus gubernacula designatum, invidiæ flammam, qua incendebatur, minime reprimere, sed ea vehementius inflammatus, materiam contentionis et discordiæ indies aucupari laboravit : ac tametsi in præstabilem eximiamque Alexandri vivendi rationem acriter aciem intendendo, nihil ad falsam criminationem contra eum confingendam potuit omnino reperire, tamen æstus invidiæ eum quiescere non sivit. Istum igitur cum hostis veritatis diabolus nactus esset, ejus conatibus Ecclesiam procellis miscere exagitareque instituit. Nam persuasit illi, ut Apostolicæ Alexandri doctrinæ aperte resisteret. *Quæ Epiphanius citato loco ita exponit :* Hunc igitur Arium Alexandri Presbyterum Satanæ spiritus invadens impulit, ut (quemadmodum scriptum est) pulverem adversus Ecclesiam excitaret, ex eoque haud mediocre incendium erumperet : quod universum propemodum Romanum Imperium ac præsertim Orienta-
F les illius partes corriperet... Fuit blandus inprimis atque omnium animas adulationum illecebris devinctas tenebat. Quare brevi septingentas fere Deo consecratas Virgines ab Ecclesia abstractas in unum coegit. Addunt et Presbyteros ab eo septem, ac duodecim Diaconos abductos. Quin etiam pestiferum illius virus ad Episcopos usque pervasit. Nam Secundum Pentapolitanum Episcopum cum aliis nonnullis in partes suas pertraxit. Quæ omnia clam B. Alexandro Episcopo in Ecclesia gerebantur, donec Meletius. . rem omnem ad Alexandri Archiepiscopi aures detulit. *Hic namque* Alexander, *teste Theodoreto*, sacrarum Scripturarum disciplinæ obsecutus, Filium Patri honore parem, eamdemque cum Genitore habere substantiam docuit : ast Arius palam contra veritatem pugnans eum creatum et factum affirmavit. Quin etiam adjecit, tempus aliquando fuisse cum non erat, et alia nonnulla, quæ ex ejus libris multo apertius possunt intelligi... Alexander igitur doctrinæ Apostolicæ patronus, primum hortatione et consilio eum a sententia deducere tentat. Sed, *uti docet Ruffinus lib.* 10 *cap.* 1, cum Alexander Episcopus natura lenis et quietus, assiduis commo-

Arium in honore habet :

ab eo calumniis impetitur :

a quo et in hæresim pellectas Virgines, Presbyteros, Episcopos intelligit :

lenitate eum ad viam veritatis reducere studet :

tionibus

A tionibus Arium cuperet a pravo incepto et assertionibus impiis revocare; nec tamen res ex sententia procederet, quod plerosque jam contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum et per alias urbes provinciasque dispersa, perniciosum fore credens dissimulare, et aliis plurimis Consacerdotibus suis rem indicat.

AUCTORE G. S.

8 *Hæresis hæc Arii palam innotuit, quo tempore, uti Orosius lib. 7 cap.* 28 *testatur, Crispus et Constantinus fuere Cæsares creati : quod* Gallieno et Basso Consulibus, *anno* CCCXVII, *Kalendis Martii contigisse notat Idatius. Quo tempore* Alexander, *uti asserit Socrates,* concilio multorum Episcoporum convocato, Arium et ejus opinionis fautores presbyterii gradu abdicat : qua de re ad Episcopos cujusque civitatis scripsit. *In ea epistola ibidem a Socrate relata asserit,* fere centum Ægypti et Libyæ Episcopos in unum convenisse. *Rem gestam Epiphanius citata ante hæresi* 69 *ita exponit :* Alexander habito Presbyterorum, ac quorumdam Episcoporum qui aderant, conventu, de eo (*Ario*) quæstionem habet, ac diligenter examinat. Tum veritati cedere detrectantem ejicit ex Ecclesia, ac tota civitate proscribit : cum quo et Virgines illæ et Clerici, quos antea commemoravi, cum reliqua multitudine haud exigua ab Ecclesia distracti sunt... B Interim Arius divortium ac dissidium ubique faciens, et in uniuscujusque animos callide sese insinuans, multos perdidit. Sed ubi deprehensus, et in urbe convictus, atque omnium præconio traductus est, Alexandria fugiens, in Palæstinam abiit. Ibi singulos Episcopos adire ac prensare adularique cœpit, quo plures sibi suffragatores adjungeret. Ex his quidam illum receperunt : alii vero repulerunt. Quæ mox ut ad aures Alexandri Episcopi perlata sunt, encyclicas ad singulos Episcopos litteras dedit, quæ hodieque studiosorum in manibus versantur, numero fere septuaginta. Scripsit inter alias ad Eusebium Cæsareæ Episcopum, qui adhuc supererat, et ad Macarium Hierosolymorum, Asclepium Gazæ, Longinum Ascalonis, Macrinum Jamniæ Episcopum, et alios. Item in Phœniciam ad Zenonem quemdam antiquum Tyri Episcopum et alios. Scripsit et in Cœlen-Syriam. Missis his epistolis, quibus eos incusabat, qui Arium receperant, rescripsere ad Alexandrum singuli, quidam dissimulanter et callide, alii ex animo et sincere. Nonnulli exceptum a se hominem negabant, alii per ignorantiam admissum. Erant et qui eo se consilio recepisse faterentur, ut eum lucri facerent. C In summa varia litterarum argumenta fuerunt. Ast Arius scriptis ad omnes Episcopos litteris, ab omnibus passim exclusus, a nemine præterquam a fautoribus suis, suscipiebatur : quorum princeps erat Eusebius grandi admodum natu Episcopus Nicomediensis. *Hæc S. Epiphanius. At Socrates, relata Encyclica S. Alexandri epistola, inter alia addit,* maxime omnium Eusebium Nicomediensem Episcopum ad dissensionem incitatum, quod Alexander ejus nomen suis litteris gravius perstrinxerat... Is autem tametsi ad Alexandrum litteras scribere non destitit, ut controversiam inter ipsos ortam missam faceret, Ariumque cum suis in Ecclesiam reciperet; alios tamen, qui alias incolebant civitates, cohortatus est, ut Alexandri voluntati prorsus refragarentur : unde tumultus ingens nusquam non concitatus est... Commiscebantur item Arianis Meletiani, qui non multo ante fuerant ab Ecclesia segregati... Ceterum quibus Arii opinio absurda videbatur, hi judicium Alexandri de Ario datum approbarunt, rectamque et æquam sententiam contra eos, qui sic sentiebant, esse pronuntiatam existimarunt.

concilio anno 317 habito,

pertinacem cum assectis urbe expellit :

70 epistolas ad varios Episcopos scribit ·

a variis rescriptum :

ab Eusebio Nicomediensi in Arii favorem.

9 *Perrexit S. Alexander in laboribus pro Filii Dei divinitate defendenda susceptis, ac Romam ad S. Silvestrum Papam, et Constantinopolim ad Alexandrum* D *Archiepiscopum litteras misit. Perierunt priores, quarum tamen memoria extat in epistola S. Liberii Papæ ad Constantinum Imperatorem, in qua ista leguntur :* Manent litteræ Alexandri Episcopi ad Silvestrum sanctæ memoriæ destinatæ : quibus significat ante ordinationem Athanasii undecim tam Presbyteros, quam etiam Diaconos, quod Arii hæresin sequerentur, se Ecclesia ejecisse. *Epistola ad Alexandrum Constantinopolitanum admodum longa a Theodoreto lib.* 1 *cap.* 4 *edita est, in qua anathemate damnati Presbyteri et Diaconi nominantur : qua relata addit,* eumdem Alexandrum litteras in eamdem sententiam scripsisse ad Philogonium Antiochenæ Ecclesiæ Antistitem, ad Eustathium, qui id temporis Berœæ rexit Ecclesiam, et ad alios, qui erant dogmatum Apostolicorum Patroni. Quin Arius ne se continere quidem potuit, sed scripsit etiam ipse ad eos, quos suæ opinioni se censuit habere consentientes. Quod vero nihil falsi contra eum Divus Alexander scripserit, Arius ipse litteris, quas dedit ad Eusebium Nicomediæ Episcopum, locuples testis est. *Has litteras adjunxit cap.* 5 *Theodoretus, ac dein cap.* 6, *quas Eusebius ad Paulinum Episcopum Tyri scripsit. Addit et Epiphanius epistolam Arii ad Alexandrum : in qua calliditas ejus in occultanda hæresi apparet.*

scribit S. Silvestro Papæ :

Alexandro Ep. CP.

et aliis ;

10 *Silvester Papa accepta S. Alexandri epistola, cognitisque Arianorum turbis Alexandriæ et alibi excitatis, ut quamprimum emergentem hæresim comprimeret,* E *Hosium Episcopum Cordubensem, quem Constantino Imperatori gratum noverat, delegit : qui in Orientem missus, implorato auxilio Imperatoris convocaret Concilium, Sedisque Apostolicæ auctoritate gliscens incendium restingueret. S. Athanasius apologia* 2 *contra Arianos* Concilium ab Hosio ceterisque Episcopis *collectum,* generale *appellat, ob hanc scilicet Sedis Apostolicæ auctoritatem illi communicatam. At Cons*tantinus Imperator *(verba sunt Socratis lib.* 1 *cap.* 4*)* cum de his rebus certior factus esset, incredibilem animo hausit dolorem, perturbationemque illam censuit suam ipsius calamitatem esse. Extemplo igitur illud discordiæ incendium, quo inter ipsos exardescebant, restinguere serio aggreditur, litterasque per virum spectatum et fidelem, Hosium nomine, Episcopum Cordubæ, quæ est civitas Hispaniæ (hunc enim Imperator singulari amore complexus est, et honore summo prosecutus) ad Alexandrum et Arium mittit. Quarum litterarum partem aliquam *citat Socrates, integras Eusebius lib.* 2 *Vitæ Constantini cap.* 63 *habet, sed homo Arianus, qui eas aut ipse corrupit,* F *aut ab Eusebio Nicomediensi itidem Ariano violatas aut compositas inseruit, culpa rerum pertubatarum in S. Alexandrum rejecta. Interim Hosius Legatus Sedis Apostolicæ ac litteris Imperatoris munitus, ad S. Alexandrum in Ægyptum profectus, omnes illarum provinciarum Episcopos Antistiti Alexandrino subjectos ad Concilium, quod Athanasius Generale appellat, convocavit. Quæ ibidem gesta sunt, exciderunt, exceptis pauculis, quæ apud S. Athanasium leguntur, scilicet Collathum Presbyterum, qui tamquam Episcopus, cum non esset, plurimos Presbyteros ordinarat, depositum esse, et cum laicis in ordinem reductum, atque in eo statu reliquo vitæ tempore permansisse. Socrates lib.* 3 *cap.* 5 *asserit hæresim Sabellianam ab Hosio tunc explosam ac rejectam fuisse. At quæ de Ario ibidem fuere conclusa, alta jacent oblivione sepulta.*

a S. Silvestro et Constantino Imper. pro pace Ecclesiæ sollicitus,

mittitur Hosius Alexandrum,

concilium cogitur :

§ III. *In Synodo Nicæna auctoritate S. Alexandri gesta. Ejus Fortitudo animi contra Arianos. Obitus, cultus sacer.*

Verum ubi contra, quam expectabatur, res non succederet, et contentio reconciliationem concordiæ impediret, Hosiusque ad pacem faciendam missus, re

A re infecta reverteretur; Constantinus indicit concilium Nicææ, scribitque ad omnes Ecclesiarum Præsides, ut ad diem præstitutum adsint. *Concilium Œcumenicum Nicææ habendum indicitur.* *Ita Sozomenus lib.* 1 *cap.* 16. *At Ruffinus lib.* 10 *cap.* 1, Tunc Constantinus, *inquit*, ex Sacerdotum sententia apud urbem Nicæam Episcopale concilium convocat, ibique Arium trecentis et octodecim Episcopis residentibus adesse jubet, ac de ejus propositionibus et quæstionibus judicari. *Fuere potissimum, quorum ex sententia coactum Concilium, S. Silvester Pontifex Romanus, S. Alexander ac ceteri Orientis Patriarchæ, ex quibus Alexandrum de hac Arii hæresi ad Imperatorem scripsisse tradit Epiphanius : et in sexta Synodo Œcumenica act.* 18 *dicuntur* Silvester Papa et Constantinus Imperator magnam Synodum apud Nicæam congregasse. *Habita ea est* Paulino et Juliano Coss. *anno* CCCXXV, *cœpta* XIII *Kalend. Julii, terminata* VIII *Kalend. Septemb.* *abitum an. 325.* *De consessu S. Alexandri et præcipuorum virorum Bellarminus lib.* 1 *de Conciliis, cap.* 19 *ista tradit :* Itaque si conjectare licet, tres ordines erant in Concilio, unus a dextris, alter a sinistris, et tertius in capite aulæ totius, et quidem in hoc tertio medius sedebat Imperator inter Episcopos Hosium legatum Pontificis, et Alexandrum Episcopum Alexandrinum, necnon Vitum et Vincentium, Legatos item Apostolicos. *quo ibidem loco cum aliis S. Alexander præsedit,* B Deinde ordinis ejus, qui erat a dextris, sedebat Eustathius Episcopus Antiochenus : alterius autem ordinis qui erat a sinistris, sedebat primus Macarius Episcopus Hierosolymæ, atque hac ratione servabatur ordo dignitatis inter primarios. *Hæc Bellarminus. Alium ordinem assignat Baronius ad an.* 325 *num.* 56. *Inter subscribentes huic Synodo pag.* 211 *editionis regiæ post Hosium Episcopum, Victorem et Vincentium, primus est* Alexander Alexandriæ magnæ Episcopus : *ac subscripsit : qui in Historia Concilii per Gelasium Cyzicenum pag.* 431 *et* 471 *hisce refertur verbis :* Alexander Alexandriæ cum Athanasio tunc Archidiacono, Ecclesiis per totam Ægyptum, Libyam et Pentapolim et regiones finitimas usque ad Indiæ provincias. *Ad priores subscriptiones pag.* 240 *ista annotantur :* Alexander Patriarcha Alexandrinus, universæ Ecclesiæ Catholicæ clarissimum decus et ornamentum, innumeris ferme Sanctorum elogiis prædicatus, totius agminis quasi Dux ille est, qui primus omnium adversus Arii impietatem et blasphemiam sublime vexillum erexit.

12 *Apud Gelasium lib.* 2 *Concilii Nicæni cap.* 1 *pag.* 341 *dicitur* sacerdotii principatum in Alexandrina Ecclesia suscepisse, vir in summo honore ab omni Ecclesiæ Clero et populo habitus, magnificus, liberalis, facundus, æquus, Dei amator, amans hominum, pauperum studiosus, bonus et mansuetus erga omnes, si quis alius. *summe ab aliis laudatus :* C *Eumdem Patres congregati passim* sanctissimum collegam *appellant, et potissimum in epistola ad Ecclesias per Alexandriam, Ægyptum, Pentapolim et Libyam constitutas, ubi pag.* 145 *inter alia traduntur ista :* Si quid præterea vel Canonibus vel decretis constitutum est, honoratissimus Dominus frater et collega noster Alexander ad vos reversus certius perferet, ut qui actorum omnium auctor fuerit et particeps. *auctor omnium actorum habitus.* Lætum etiam vobis nuntium afferimus de consensu omnium in celebrando sanctissimo festo Paschatis, quod ea res etiam vestris precibus recte constituta est.... Læti igitur ob res prospere gestas et ob pacem et concordiam communiter inter omnes constitutam, tum denique ob excisas radicitus hæreses, collegam nostrum et Episcopum vestrum majore honore et ardentiore caritate complectimini : qui nos præsentia sua recreavit, et permultum laboris in hac ætate sua suscepit, quo vos aliique omnes tranquilliore pace frui possitis. *Hæc illi Episcopi.* Concilium ergo Nicænum, *uti Sozomenus lib.* 1 *cap.* 20 *tradit*, tum Arium, tum fautores opinionis ejus pariter abdicavit, decrevitque ne veniret Alexandriam. D Quin etiam verba, quibus ejus explicabatur opinio, et librum quem de eodem ediderat, inscripseratque Thaliam, legi vetuit... At vero Imperator non solum Arium mulctavit exilio : verum etiam Episcopis omnibus et populis edictum scriptum misit, ut tum illum, tum ejus opinionis fautores, impiorum numero ducerent, et si qui liber reperiretur ab illis scriptus, in ignem conjicerent, quo neque ipsius, neque opinionis, cujus auctor fuerat, ullum monumentum extaret.

AUCTORE G. H.

13 *Alexander ad Sedem suam Alexandrinam reversus, quæ de Ario a Patribus in Concilio statuta fuerant, promulgavit.* *Alexandriam reversus,* Cum ergo, *inquit S. Athanasius apologia* 2, ab ecclesia Arius per beatum Episcopum Alexandrum ejectus esset, Eusebiani discipuli pariter et socii impietatis semetipsos ejectos esse arbitrantes, multis adhortationibus Alexandro scripserunt, ne Arium extra Ecclesiam relinqueret. Alexandro autem ob pietatem in Christum, hominem impium non recipiente, in Athanasium ejus Diaconum iras avertunt, et quia eum assiduum esse apud Alexandrum, et in pretio haberi curiose animadverterent, *Arium non vult recipere, aliis pro eo deprecantibus,* et quia jam antea ejus pro Christo pietatem in Synodo Nicæna, ubi cum magna libertate contra Arianam hæresim disseruerat, experti essent, in gravissimum odium exarserunt. E *Verum, ut legitur in Vita S. Athanasii apud Metaphrasten*, cum Arius impius non acquiesceret, sed etiam in exilio posset per complices suos allicere pientissimum Imperatorem Constantinum, et sibi reditum ab exilio pararet, et scriptis fidem suam exponeret, verbis quidem nostræ fidei consentaneis, re ipsa vero valde discrepantibus: in admirationem Imperator raptus, statim eum Alexandriam honoratum remisit. Cum igitur Alexandriam Arius venisset, Alexander Episcopus eum non recepit, incitante illum et excitante ad hoc S. Athanasio tum temporis Archidiacono. *et per Imperatorem instantibus,* Adeo res detestanda eum commovebat, iterum conari movere hæresin. Ex hoc igitur rursus Ægygtus turbabatur. Tunc etiam, qui cum Eusebio Nicomediensi erant, et ipsi scripserunt, et Imperatorem ad scribendum incitarunt. Athanasius igitur cum Episcopo Alexandro et recusabat ubique illos recipere, et scribens ad Imperatorem docebat, non recipiendos esse illos, qui semel post fidem abrogatam condemnati sunt. Constantinus graviter hoc ferens, ab Eusebianis incitatus, hæc scribens S. Athanasio minatus est. Cum voluntatem meam cognitam habeas, omnibus in Ecclesiam ingredi volentibus aditum aperi. Si enim cognovero, quod aliquos eorum, qui Ecclesiam ambiunt, prohibueris ab aditu, mittam statim, qui te jussu meo condemnet, et loco moveat. *illoque ad SS. Alexandrum et Athanasium scribente :* F Perinde autem et Episcopo Alexandro eadem de Ario scripsit. Hæc autem Constantinus scribebat rationem utilitatis præfixam habens, ne Ecclesia in schisma distraheretur, sed omnes ad concordiam reducerentur. Acceptis Alexander litteris Imperatoris, parum dein temporis vixit, sed vitam beato cum fine commutavit. *Hæc ibi, ad quæ alludens S. Athanasius orat.* 1 *contra Arianos ista habet :* Quod si res quoque nostri temporis contemplandæ sunt, nostis quomodo B. Alexander usque ad mortem contra hanc hæresin depugnarit, et quot tribulationes, quantosque labores, quamquam jam senex in decrepita ætate, sustinuerit, qui et ipse ad Patres suos appositus est.

14 *Nonnulla, quæ tempore ultimi morbi S. Alexandro contigerunt, narrat Sozomenus lib.* 2 *cap.* 16 *his verbis :* Eodem tempore Alexander Episcopus Alexandriæ, cum jam de vita decessurus esset, suum in episcopatu successorem Athanasium reliquit, divina quadam impulsione, mea quidem sententia, ad ei suffragandum inductus : siquidem ferunt illum, cum conatus esset aufugere, invitum ab Alexandro *in ultimo morbo S. Athanasium in Episcopatu successorem fore prædicit ;* ad

AUCTORE G. H.

A ad episcopatum illum capessendum compulsum fuisse, cujus rei testis est Apollinarius Syrus, qui sic scribit: Neque postea a bello destitere impii, sed uti in initio adversus beatum hujus viri magistrum arma sumpserant, atque ista non aliter atque filius patri, et advocatus aderat: ita post in hunc ipsum, ut primum in episcopatum successserat, impetum fecere. Qui tametsi aufugerat, ne in illo gradu locaretur, divinitus tamen denuo repertus est: quandoquidem divinis quibusdam indiciis præsignificatum fuerat beato illi viro, qui episcopatum administraverat, non alium quam hunc ejus successorem fore. Nam cum ex hac vita evocaretur, essetque jam morti vicinus, Athanasium, qui neutiquam aderat, nominatim appellat. Atque ubi alter ejusdem nominis, qui forte aderat, cum nomen illud audiret, respondisset, obticuit ille, quasi eum non vocasset. Rursus vocat Athanasium, et cum hoc sæpius fecisset, ille alter Athanasius, qui aderat, deinceps silentio usus est: siquidem ille, qui aberat, significabatur. Quod etiam Beatus ipse Alexander more Prophetæ aperte indicavit cum diceret: Athanasi, putas te posse effugere: non tamen effugies. Quibus verbis ostendit eum ad certamen vocatum esse. Hæc de Athanasio B scribit Apollinarius.

moritur elapsis quinque mensibus post synodum Nicænam,

15 *Ita Sozomenus, cui de tempore obitus ista ex Theodoreto addimus, qui lib. 1 cap. 26 sic scribit:* Cum Episcopus ille egregius Alexander, qui tam strenue contra Arii blasphemiam decertaverat, quinque menses post concilium Nicææ celebratum finem vivendi fecisset; Ecclesiæ Alexandrinæ episcopatum capessit Athanasius, vir a puero divinis et sacris litteris institutus, et singulis ordinum Ecclesiasticorum muneribus cum summa omnium admiratione perfunctus. *S. Athanasius etiam in Apologia II asserit post damnatam in Synodo Nicæna hæresim Arianam,* nondum quinque menses præteriisse, cum B. Alexander mortem obiit. *Terminata fuit Synodus XXV Augusti, sed illi forsan annectitur tempus illud, quod S. Alexander deinde impendit, dum rebus apud Constantinum Imperatorem, Legatos Sedis Apostolicæ, aliosque Episcopos confectis, Nicæa Alexandriam reversus est: quo si sub finem Septembris appulerit, vix quinque menses superfuere vitæ illius usque ad XXVI Februarii, quo die eum referunt passim Tabulæ Ecclesiasticæ. Annus is erat CCCXXVI.*

an 20 Feb.

16 *In Historia Patriarcharum Alexandriæ ab Echellensi edita, de actis ejus et die obitus ista singu-* C *laria referuntur in Alexandro XIX Patriarcha:* Affirmat Athanasius discipulus hujus Patris Patriarchæ, dicens: Pater meus Alexander, quoties Evangelium in sua cella legebat, id stans præstabat, ac lampade accensa, nec unquam Evangelium sedens legit: nec fregit unquam jejunium, quamdiu sol in mundo erat. Obiit autem vigesima secunda Bermudæ die Lunæ. *Incidit porro XXII Barmudæ in diem XVII Aprilis, ac fuit dies Lunæ dicto anno CCCXXVI, cyclo Solis XXVII, littera Dominicali B. In Calendario secundo Ægyptia-*

an 17 Aprilis?

co a Seldeno lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum cap. 15 edito, atque anno 1286 *scripto, dies* XXII *Barmudæ ita annotatur:* Cercesii... Patriarchæ. *Quæ autem desunt, num de S. Alexandro intelligenda sint, nos latet. In priore Calendario Ægyptiaco, auctore Abulaibsane Achmede Calcasendio, apud eumdem Seldenum ad diem* IX *mensis Hathur, qui incidit in* V *Novembris fit* Commemoratio trecentorum et octodecim Patrum synodi primæ Nicænæ. *Quid si illo die a S. Alexandro ad Sedem Episcopalem reverso facta fuerit dicti Concilii apud Alexandrinos solemnis declaratio, ac postea idem Episcopus usque ad Aprilem per quinque menses et aliquot dies vixerit? In MS. Calendario Coptico ab Athanasio Kirchero nobis Roma transmisso,* VII *die mensis Mechir, sive Amschir, refertur* Alexander Patriarcha Alexandrinus. *Quæ verba de S. Alexandro, cujus hic acta retulimus, accipienda viderentur, nisi Vita, quæ Romæ in MS. Coptico collegii Maronitici Societatis Jesu extat, ageret de alio Alexandro Patriarcha Jacobitarum, sive Eutychianorum, uti ad primum diem Februarii, in quem convenit* VII *Mechir, diximus inter Prætermissos. Num tamen posteriores schismatici in locum prioris ac Sancti Alexandri hunc alterum suæ factionis intruserint, defectu aliorum antiquorum monumentorum dijudicare nequimus.* D

an 1 Febr.

E 17 *Latini autem, ut supra diximus, Ecclesiasticis Tabulis inscripsere S. Alexandrum ad hunc* XXVI *Februarii: quo die antiquum Martyrologium Romanum a Rosweydo editum ista habet:* Alexandriæ Alexandri gloriosi senis Episcopi. *Quæ fere eadem leguntur in MS Leodiensi S. Lamberti MS. Trevirense:* Alexandriæ, Alexandri gloriosi Episcopi, qui Arium Presbyterum suum de Ecclesia ejecit, et in Nicæno concilio damnavit. *At Martyrologia Bedæ, Usuardi, Adonis, Notkeri, Bellini consentiunt cum Romano his fere verbis:* Alexandriæ S. Alexandri Episcopi gloriosi senis, qui post B. Petrum ejusdem civitatis Episcopum, Arium Presbyterum hæretica impietate depravatum, et divina veritate convictum, de Ecclesia ejecit, ac postea inter trecentos decem et octo Patres in Nicæno concilio eumdem damnavit. *Similia leguntur in MS. Florario, Viola Sanctorum, et quamplurimis MSS. Eumdem referunt Maurolycus, Felicius, Galesinius, Canisius, Ghinius, aliique recentiores: e quibus unius Galesinii verba adjungo:* Alexandriæ, *inquit,* S. Alexandri Episcopi, cujus incredibilis religiosi animi virtus in tuenda fide Catholica, et sanctitatis splendor in omni actione maximus eluxit.

Ejus memoria in fastis Latinis.

F 18 *Seldenus supra citatus lib.* 3 *cap.* 15 *pag.* 344 *et seqq. tradit ex Eutychio Patriarcha Alexandrino,* a Cleopatra Regina fuisse templum Alexandriæ extructum, ac Saturno dedicatum, ibique Michaelem quemdam a Gentibus cultum. S. Alexandrum vero, Patriarcham factum, idolum confregisse, et Crucem ex eo confecisse, et nuncupasse templum, Ecclesiam S. Michaelis. *Quod retulisse sufficit. Poterit, ubi de cultu S. Michaelis agendum erit, de rei veritate inquiri.*

An S. Alexander ecclesiam S. Michaeli consecrarit?

ANIMADV. PAR. 60.

DE S. FAUSTINIANO

EPISCOPO BONONIENSI IN ITALIA,

Commentarius prævius.

G. H.

SECULO IV. XXVI FEB.

§ I. *Gesta S. Faustiniani. Cultus sacer.*

Baronius *ad annum Chr.* 272 *num.* 22 *asserit* nequaquam sibi persuaderi posse, Bononiam nobilissimam Italiæ civitatem, ingenti semper populo refertam, tribus ferme seculis a Christi adventu dilapsis, caruisse Ecclesia, et, qui ei præficeretur Episcopo. *Certe primus censetur* S. Zama, *qui a Dionysio Romano Pontifice* ordinatus, illic Christianam fidem mirifice propagavit: *ut his verbis tradunt tabulæ Martyrologii Romani* XXIV *Januarii, quo die de eo egimus.*

Bononiensis Episcopus I S. Zama

2 Eo vero mortuo, *inquit Carolus Sigonius lib.* 1 *Historiæ Bononiæ,* qui Christo dediti erant, Faustinianum,

A nianum, mira hominis sanctitate allecti, substituerunt. Qui ab Episcopo Romano confirmatus, dum dat operam, ut, quam plurimos possit, ad fidem Christi traducat, magnum cum universa Christiana plebe detrimentum accepit. Nam Diocletianus, qui anno Christi CCLXXXIV Imperium, socio biennio post Maximiano sibi assumpto, inierat, Christianis præter modum infensus, quæsitoribus per omnes civitates dimissis, acerbissimas de illis quæstiones habendas imperavit. Ex quibus cum unus Bononiam venisset, templum Christianorum evertit, et diligenti eorum inquisitione facta præter alios, quos Christum constantissime profitentes cruciavit, Hermetem, Ageum, Caium, Agricolam et Vitalem crudelissime interfecit.... Atque hæc quidem anno Christi CCCI acta. Zamæ et Faustiniani primorum Episcoporum sepulchrum ad ædem D. Petri, quæ nunc D. Felicis dicitur, cum litteris id significantibus hodierno etiam die visitur. Quinquennio interjecto lux clarissima populo Christiano, variis jam pridem Imperatorum persecutionibus conflictato, affulsit. Nam Imperium Constantinus Magnus, præcipuus Christiani nominis et professor et fautor excepit... Hoc autem tempore cum alii Italiæ populi, tum Bononienses imprimis ipso auctore Episcopo

traditur successisse S. Faustinianus, sive ante Diocletiani persecutionem,

nactus post eam S. Basilium successorem;

B (is Basilius fuit a Silvestro Pontifice datus) non solum vetus templum reædificarunt, sed nova etiam alia ex ritu Christiano, quæ parœciæ dicta sunt, construxerunt.

3 *Hæc in Historia Bononiensi Sigonius: cui assentitur Ludovicus Zacconus lib.* 2 *Compendii Vitarum Sanctorum Italice editi, additque* S. Faustinianum *tempore persecutionis sanctis exhortationibus suos in fide corroborasse, animis etiam ad martyrium sustinendum additis, quorum alioquin nonnulli nutare videbantur, deque palma martyrii relinquenda, et fide Christi abneganda cogitare.*

4 *Idem Carolus Sigonius, qui Bononiæ linguæ Latinæ Professor floruit, ibidem anno* 1586 *edidit quinque libros de Episcopis Bononiensibus, ac libro primo censet S. Zamam ante annum trecentesimum et persecutionem Diocletiani in pace mortuum esse, ac deinde vacasse Sedem per annos ipsius persecutionis; qua enarrata agit de* S. Faustiniano *his verbis:* Anno inde tercentesimo duodecimo Constantinus Imperator Maxentio tyranno deleto, Italiam ac Romam in potestatem adduxit, ac Christianus effectus, lucem tandem pacis optatissimæ attulit. Itaque, ut summa erat pietate ornatus, non sacras solum Deo ædificari basilicas jussit, multisque ipse in locis extruxit, sed

sive, tum Sede vacante,

factus Episcopus an. 312

C magno etiam in honore ipsos basilicarum Antistites habuit. Quare ut reliquæ civitates, sic Bononia quoque sæva persecutionis tempestate defuncta, Episcopum sibi ascivit. Hic vero S. Faustinianus fuit, qui reliquias Christianorum, superiore Ecclesiæ naufragio dissipatas, judicatur undique collegisse, ac Constantini instituto ædificandam basilicam præparasse. Fieri etiam potest, ut idem synodo Romanæ inter centum sexdecim Episcopos interfuerit, quos S. Julius Pontifex ad confirmandum Nicænum Concilium contra Arium anno tercentesimo tricesimo septimo advocavit. Situs est autem in eodem monumento quo Zama: quod adhuc ad S. Felicem cum hoc titulo visitur: Hic requiescunt corpora Zamæ primi Episcopi, et Faustiniani secundi civitatis Bononiæ. Memoria agitur III Kalendas Februarii.

creditur cultum religiosum restituisse et forte Arium damnasse, Romæ

5 *Hæc Sigonius de Episcopis Bononiensibus, et mox S. Basilium subjungit. Ughellus tomo* II *Italiæ sacræ inter Faustinianum ac Basilium interponit duos Episcopos,* Domitianum *scilicet et* Joannem: *ac nihilominus tradit* S. Faustinum, *ita Faustinianum appellat,* eam Ecclesiam rexisse temporibus Constantini Magni anno CCCXII, et e vivis exemptum esse XXX Januarii. *Cherubinus Ghirardaccus lib.* 1 *Historiæ Bononiensis Italice editæ* annum mortis S. Faustiniani *assignat* CCCL, *diem vero* cultus sacri XXIX Januarii: *reliqua fere ex Sigonio de Episcopis Bononiensibus describit, addens cum eodem se ea referre* ex Vita S. Petronii, quæ est apud monachos S. Stephani, *et* Fr. Leandro in Historia Bononiensi. *Addit autem Ghirardaccus eumdem* S. Faustinianum *interfuisse primo Concilio Generali Nicææ habito, et inter trecentos octodecim Episcopos Arii hæresin condemnasse. Habita ea Synodus anno* CCCXXV. *ac desunt plurima nomina eorum, qui subscripserunt, et maxime Episcoporum Ecclesiæ Occidentalis: uti omnium Episcoporum, qui supra indicatæ Synodo Romanæ interfuerunt. Utrique Synodo interfuisse* S. Faustinianum *sensit Celsus Falconus in Memoriis historicis Ecclesiæ et Episcoporum Bononiensium, ubi virtutes actionesque ejusdem S. Faustiniani pluribus amplificat. Quæ visitur prope templum S. Stephani Protomartyris ecclesia SS. Petro et Paulo dicata, in quam S. Ambrosius corpora SS. Vitalis et Agricolæ magna cum solennitate transtulit, constructa traditur a S. Basilio, ab aliis vero a S. Faustiniano; a nonnullis ab hoc incepta, ab illo vero perfecta.*

D

AUCTORE G. H.

et in Concilio Nicæno:

an extruxerit ecclesiam SS. Petri et Pauli?

6 *Antonius di Paolo Masinus in Bononia perlustrata, celebrari ait* XXVI *Februarii natalem S. Faustiniani: quo die de eodem Officium Ecclesiasticum ritu duplici celebratur: et ex tabulis Ecclesiæ Bononiensis hæc in Martyrologio Romano leguntur:* Bononiæ S. Faustiniani Episcopi, qui eam Ecclesiam Diocletiani persecutione vexatam verbo prædicationis firmavit et auxit. *Refert eumdem hoc die Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, ejusque acta contraxit ex relatione Sigonii de Episcopis Bononiensibus, uti etiam Gaspar Bombacus in Memoriis sacris urbis Bononiensis, qui etiam solennitatem ejusdem celebrari* XXVI *Februarii asserit, quem etiam diem assignat Zacconus.*

E

Colitur 26 Februarii.

§ II. *Apparatus prævius Translationis corporum SS. Zamæ et Faustiniani.*

Gabriel Palæotus postquam Concilio Tridentino interfuerat Rotæ Auditor, creatus est anno CIϽIϽLXV *a Pio* IV *S. R. E. Cardinalis, ac deinde a successore Pio* V *Episcopus Bononiensis, cujus urbis civis erat. Erecta dein anno* CIϽIϽLXXXII *in Metropolim Ecclesia Bononiensi primus a Gregorio* XIII *constitutus est Archiepiscopus. Hic inter alia insigniora opera præclare desudavit in Sanctorum Reliquiis a loco minus culto aut ornato ad honestiorem atque ampliorem deferendis, idque sæpe Magistratu atque urbe ipsa efflagitante atque impellente, et fere Summo Pontifice prius admonito atque annuente. Ejusmodi quatuor Translationes solenniter celebratas profert Archiepiscopale Bononiense, anno* CIϽIϽXCIV, *dum adhuc viveret Palæotus, Romæ excusum: in quo refertur tertia Translatio corporum SS. Zamæ et Faustiniani, celebrata* IV *Maii anno* CIϽIϽLXXXVI: *ex qua relatione nonnulla excerpta hic damus.*

Palæotus Archiep. Bonon.

F

transfert corpora SS. Zamæ et Faustiniani

an. 1586

8 Jacebant hæc sacra corpora in marmoreo quodam vetustissimo vase in cœmeterio ecclesiæ S. Felicis, qui locus olim suburbium erat, ubi et Episcopalis ecclesia et Episcopalis residentia habebatur, nunc vero urbi includitur, estque monasterium sanctimonialium Ordinis S. Claræ. Solennitas autem ad hoc usque tempus producta est, tum ut Capella major, quæ in metropolitana ecclesia ædificabatur, ædificii amplitudine ac magnificentia, illustribus picturis et statuis, oculis omnium et admirationem et oblectationem afferret non exiguam; tum ut Episcoporum frequentia, qui ad Concilium provinciale primum Bononiense celebrandum convenirent, dignius ageretur. *Præterea* Illustrissimus Archiepiscopus ad hanc Translationem sua præsentia honestandam

ex cœmiterio S. Felicis,

tempore Concilii provincialis:

AUCTORE O. B.

tandem invitavit etiam omnes Episcopos cives Bononienses, his, *quæ sequuntur litteris, quæ omnibus et singulis communes erant.*

invitat hac epistola

9 Reverendissime Domine. Sacra corpora SS. Zamæ et Faustiniani, primi et secundi Episcoporum hujus Ecclesiæ Bononiensis, quorum memoria in Martyrologium Romanum relata est, et apud nos duplici officio quotannis celebratur, hactenus humiliori loco, prout superiora ferebant tempora, et minus ornato, quam decet, recondita, ad nostram metropolitanam basilicam transferre, et in majori altari collocare Deo adjuvante statuimus, die IV proximi mensis Maii. Cum vero Translationes hujusmodi solenni apparatu et frequentia Episcoporum ac magno concursu fidelium celebrari soleant; id quod et ab Ecclesiasticæ historiæ lectione accepimus : et nostris quoque temporibus ab Episcopis gravissimis et religiosissimis observatum esse scimus; nos ut muneri nostro satisfaciamus, et cœlestium horum Patronorum meritis pro viribus aliqua ex parte respondeamus, Amplitudinem vestram Reverendissimam, ad hunc spiritualem triumphum sua præsentia exornandum, his nostris litteris invitare voluimus. Nam cum beatissimi hi nostri Antistites fidei fundamenta in hac urbe primi jecerint, et salutaribus illam institutis primi amplificarint, jure suo exigere videntur, ut tum ab universis civibus Bononiensibus debitus illis hic Christianæ pietatis honor tribuatur; tum vero a nobis Episcopis, qui eos in hac pastorali administratione, veluti fortissimos ac sapientissimos Duces agnoscimus, potissimum debetur. Quare hujusmodi officium, ut patriæ ipsi perhonorificum, et pietate Dominationis vestræ Reverendissimæ dignissimum, nobisque gratissimum ab ea vehementer exposcimus. Deus illi gratiam suam copiose largiatur. Datum Bononiæ *etc.*

ad eam celebritatem

Episcopos Bononia oriundos :

10 *Nomina Reverendissimorum Episcoporum, ad quos litteræ missæ sunt, ita recensentur :*

horum nomina :

D. Marcus Antonius de Marsiliis Archiepisc. Salernitanus.
D. Ludovicus Bentivolus Episcopus Tiferni.
D. Christophorus Boncompagnus Archiepiscopus Ravennæ.
D. Alexander Musottus Episcopus Imolæ.
D. Joannes Franciscus Canobius Episcopus Foroliviensis.
D. Celsus Pasius Episcopus Castri.
D. Jacobus Masinus Episcopus Signi.
D. Nicolaus Horatius Episcopus Catanzari.
D. Georgius Mangiolus Episcopus Aversæ.
D. Alexander Cospus Episcopus Vigeliensis.
D. Vincentius Torfanius Episcopus Ariminen.
D. Julius Cæsar Segnius Episcopus Reatinus.
D. Aloysius Marescottus Episcopus Strongoli.
D. Sigismundus Zanettinus Episcopus Firmanus.
D. Joannes Antonius de Grassis Episc. Faventiæ.
D. Vincentius Casalius Episc. Massæ et Populoniæ.
D. Angelus Peruttius Episcopus Sarsinæ.

Ex his omnibus venerunt Reverendissimi Domini Episcopi Sarsinæ, Tiferni, Imolæ Forolivien. Castri, Aversæ, Faventiæ, et Massæ. *Præter quos etiam interfuit* D. Jacobus Diedus Episcopus Cremæ. *Reliqui* ob itinerum difficultatem et longitudinem tum aliis gravibus impedimentis detenti, humanissimis litteris, et pio in sanctissimos Præsules affectu plenis, se venire non posse responderunt.

aliqui adfuerunt

aliis impeditis.

11 Atque ut dignitati atque ornamento in hac actione fructus etiam spiritualis accederet, obtinuit Illustrissimus Archiepiscopus plenariam indulgentiam a Sixto Papa V datam die XXIII Aprilis anno MDLXXXVI Pontificatus anno I *sub hoc exordio :* Exponi nobis fecisti, quod, cum in civitate Bononiensi extra ecclesiam SS. Naboris et Felicis in loco minus decenti et aperto reperiantur corpora SS. Zamæ I et Faustiniani II Episcoporum Bononiæ, cuperes illa ad locum altaris majoris ecclesiæ tuæ Metropolitanæ Bononiæ, ubi honorificentius custodiri possint, transferre *etc. Sensus reliquæ partis mox proferetur.*

Indulgentiam plenariam dat Sixtus V.

12 Appropinquante ipsius Translationis die, ut populus, quid esset hæc solennitas, ab ipso Pastore intelligeret, atque ad eam celebrandam magis inflammaretur, voluit Illustrissimus Archiepiscopus litteras, ut vocant, Pastorales de eadem Translatione, vulgari etiam sermone redditas, et a concionatoribus promulgari, et per urbem affigi. *Earum hoc exordium est :* Gloriosa corpora Sanctorum inhabitantis Spiritus sancti domicilia *etc. In quibus antiquo cultu Reliquiarum occasione harum transferendarum jam dicta, prima Bononiensium ad Christum conversione, et rebus gestis SS. Zamæ et Faustiniani explicatis, ita populum adhortatur :* In id vero hujus præsertim solennitatis tempore imprimis incumbite, dilectissimi, ut ad præscriptum litterarum Sanctissimi Domini Nostri de plenaria Indulgentia Translationem hanc celebrantibus concessa, omnes et singuli sacra Confessione et Eucharistia ante expiati, ad supplicationem accedatis, et devotas preces pro Summo Pontifice, pro Christianis Principibus, pro hæresum extirpatione, pro sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pro civitatis hujus et provinciæ salute humiliter effundatis... Ut autem commigrantibus excelsis his Ducibus nostris in Metropolitanam basilicam honorificentior comitatus, cultusque celebrior adjungatur, non solum provinciæ nostræ Reverendissimos Episcopos adesse, sed etiam Reverendissimos Episcopos, Bononienses cives, ex suis Ecclesiis convocandos curavimus...

Archiepiscopus in litteris Pastoralibus

hortatur suos ad lucrandam Indulgentiam :

13 Quapropter, Deo favente, constituimus cum omnibus Ecclesiasticis gradibus triumphum hunc gloriosissimorum Ecclesiæ nostræ Principum solenni apparatu comitari : et idcirco monemus Prælatos, Canonicos, Capitula, Parochos, Clerumque nostrum universum, ut præstituta die intersint, et lumina accensa præ se ferant, suoque omnes et singuli loco, ordine et habitu (qui sacer sit) incedant, atque Ecclesiastico et pio concentu animis in cœlum sublatis religiosæ Corporum religiosissimorum traductioni, operam suam ædificationis et reverentiæ plenam exhibeant. Quod idem religionis officium ab omnibus pariter Regularium Ordinibus et familiis in Domino requirimus. Confraternitatibus quoque spiritualibus mandamus, ut luminibus item accensis et psallentes, omnemque pietatem præ se ferentes, Translationis hujus solemnibus cæremoniis sub suis vexillis intersint. Sanctimoniales autem, quæ sui holocaustum intra monasteriorum claustra Altissimo dedicarunt, cum huic celebritati interesse nequeant, studiose monemus, ut interiore mentis fervore devotisque illam precibus prosequantur.

præscribit methodum in Translatione servandam ab Ecclesiasticis,

et Regularibus ;

14 At vero Illustrissimum Senatum, Magistratus, collegia omnesque civitatis ordines seculares paterno affectu invitamus, omnesque et singulos eorum, ut accensa lumina præferentes, et in spiritu humilitatis orantes, sacram hanc Translationis celebritatem sua præsentia exornare velint, vehementer in Domino hortamur et rogamus. A matronis item seu matribus familias, devotoque omni civitatis fœmineo sexu exposcimus, ut earum salutis maxime cupidos sanctissimos istos Episcopos accensis pariter luminibus et piis precibus venerentur et devote subsequantur. Ceterum universos etiam diœcesis nostræ populos ad ipsam hanc solennitatem rite celebrandam, beatorumque Antistitum sacra corpora visitanda, et omni cultu et honore pro viribus afficienda pariter hortamur, ut eo præsertim tempore suam erga hos Pastores suos pietatem et gratum animum ex omni parte testentur *etc.*

invitat Senatum et ordines seculares,

matronas ad lumina accendenda,

et reliquos diœcesanos :

15 *Harum*

A 15 *Harum litterarum exempla missa sunt ad singulos civitatis Parochos, iisque in adjuncto chirographo mandatum, ut* ipso Translationis die, planeta decora induti cum face accensa ad eam accedant, et cum eadem toto processionis itinere procedant, libellumque precum ad id editum habeant, psalmis illis atque hymnis canendis devoto corde vacent. *Similiter eadem exempla missa sunt ad omnes et singulos Archipresbyteros et Plebanos diœcesis, totidem scilicet, quot parochiæ sunt, quibus præsunt, aliisque litteris injunctum,* ut ipsi Plebani et Parochi aliique diœcesis Sacerdotes superpelliceis mundis induti, et lumina in manibus habentes, ad civitatem stato tempore convenirent, et huic solennitati, ut par erat, ipsi quoque omnino interessent... *Aliis litteris admoniti sunt Parochi suburbiorum,* ut una cum populo, a prandio tamen, ne nimia frequentia celebritatis ordo perturbaretur, ad visitandas et venerandas sacras Reliquias, processionis modo sub suis quique vexillis devote pergerent.

vestes sacras præscribit Parochis urbis, et diœceseos:

16 Quia vero magnus est monasteriorum sive conventuum, societatum spiritualium aliorumque locorum piorum Bononiæ numerus; ideo, ne a multitudine oriretur confusio, sequentes tantum invitati fuerunt. Carmelitæ ecclesiæ S. Martini, Servitæ B ecclesiæ S. Mariæ servorum, Eremitæ S. Augustini ecclesiæ S. Jacobi, Minores conventuales ecclesiæ S. Francisci, Prædicatores ecclesiæ S. Dominici, Montis-Oliveti ecclesiæ S. Michaelis in bosco, Canonici Regulares ecclesiæ S. Salvatoris, Benedictini ecclesiæ S. Proculi, Canonici Lateranenses ecclesiæ S. Joannis in monte, Canonici Regulares S. Georgii in Alega ecclesiæ S. Georgii. Singuli autem Superiores instructione particulari admoniti sunt, ut Monachi, Fratres et Canonici planetis, dalmaticis et pluvialibus, aliisque quæ habere possent pretiosissima, induti advenirent, candelabra argentea, thuribula, naviculas ferrent, facesque accensas in manibus gestarent, musicæque variis choris triumphum hunc sanctissimum associarent. E societatibus spiritualibus laicorum invitatæ sunt societates, quæ vocantur Vitæ, Burgi S. Petri, Magdalenæ juncto loco quodam pio orphanorum, Angelorum, S. Mariæ Guerinorum, S. Job, S. Francisci, S. Dominici, S. Bartholomæi cum orphanis et Mortis. Interfuerunt etiam omnes scholæ Doctrinæ Christianæ quæ infinitum prope numerum parvulorum canentium devote, et candelas accensas in manibus habentium amplectebantur.

eligit aliquot Ordines regulares, et societates laicorum, et parvulos Doctrinæ Christianæ:

17 Appropinquante ipso Translationis die novo C edicto mandatum est omnibus et singulis Canonicis et Capitulis Curatis, aliisque Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis et Clericis, quibuscumque civitatis, seu diœcesis commorantibus Bononiæ, ut præstituta die, suo ordine et loco sub suis crucibus vel vexillis in habitu sacro solennis hujus Translationis processionem comitentur: videlicet Canonici et Capitula pluvialibus, Mansionarii et Capellani planetis, vel dalmaticis, seu tunicellis, Sacerdotes alii planetis, Diaconi, Subdiaconi et Clerici dalmaticis seu tunicellis, vel mundis superpelliceis induti, et accensa lumina in manibus ferentes. Mandatum insuper omnibus Ecclesiarum Rectoribus tam regularibus quam secularibus, Plebanis aliisque, quorum est ecclesiis civitatis præesse; item omnibus et singulis sanctimonialium Superioribus, ut pridie Translationis sabbato vesperi post signum Salutationis Angelicæ, cum ecclesiæ Cathedralis campanæ pulsabuntur: et ipsi ecclesiarum suarum campanas uno eodemque tempore solenniter pulsari faciant: idemque exequantur toto eo tempore, quo sacra processio habebitur. Petitum denique ab omnibus, ut nocte quæ diem Dominicum præcedet, ex antiquo hujusmodi solennitatum instituto, luminaria in honorem horum Sanctorum accensa in fenestris exponantur. D

mandat servanda a Capitulis Canonicorum, pulsari omnes campanas urbis, et noctu lumina accendi.

Annotata n.

§ III. *Gesta in translatione corporum SS. Zamæ et Faustiniani.*

Ornamenta Ecclesiæ Metropolitanæ Bononiensis ad hanc solennitatem et primam Concilii provincialis celebrationem singularia erant peritissimorum hominum ingeniis exquisita: sive altissima testudo tholusque ubi capella major erat, sive altare ipsum, sive picturæ adspicerentur. Statuæ Episcoporum Bononiensium, qui in numerum Sanctorum relati sunt, pulchro erant ordine in ipsa ecclesia supra fornices collocatæ: parietes et columnæ auro argentoque emicabant. Viarum ornatus erat præclarissime paratus a nobilissimis civibus, qui divitiis pietatem ita conjunxerunt, ut si Bononiam appellare solent hospitalem homines, multo magis eam fuisse viderint, cum suos Præsules sanctissimos quodammodo excepit.

Ornatus ædis Cathedralis, et viarum.

19 Illustrissimus Archiepiscopus, ex sacrorum antiquorum rituum consuetudine has sacras Reliquias tertio recognovit, præsentibus R. P. Magistro Joanne Antonio Florano Inquisitore, plerisque ex Magistratibus, senatu et Collegiis aliisque a civitate deputatis supradictæ Societatis Officialibus, itemque R. D. Sebastiano Medices Vicario Generali, R. D. Alphonso E Palæoto Archidiacono Bononiensi, Rev. Canonico Pœnitentiario, Canonico Theologo, aliisque Canonicis et Metropolitanæ et Collegiatæ insignis S. Petronii aliisque Doctoribus medicisque peritis, præsertim vero Arancio et Sacco anatomistis excellentissimis, et notariis ad id vocatis: cum quibus Illustrissimus Archiepiscopus accessit ad locum, ubi sanctæ erant reliquiæ. Ingressus oratorium, ubi parata erant omnia a Magistro cæremoniarum, aliisque ministris, breviter habuit sermonem de præstantia horum Sanctarum, atque obligatione, qua tenetur Bononiensis civitas ad eos omni cultu venerandos. Tum una cum ministris aliisque, accensis facibus accessit ad vas illud, in quo sacræ reliquiæ asservabantur, quo aperto Doctor Arancius, mandante Illustrissimo Domino ossa omnia publice legit et super altari enumerata, dum notarius scribebat, illa composuit, quæ in duabus arculis ab Illustrissimo Archiepiscopo accomodata sunt, quas sera recte firmatas in vase illo, ubi prius erant, idem reposuit, quod calce lateribusque etiam munitum est.

Corpora Sanctorum ab Archiepiscopo cum variis ter recognoscuntur, in urnulam reposita,

20 Eodem modo facta fuit secunda et tertia recognitio, sed hæc mane sabbato ipsam Translationem F præcedente: quando ex prædictis arculis extractæ in tribus tabernaculis, auro sericoque ornatissimis, quæ ad ea transferenda elaboratæ erant, distributæ sunt, ita ut capita in uno tabernaculo separatim asservarentur. A prandio ejusdem diei una cum Episcopis aliisque ad prædictum Oratorium se contulit Illustrissimus Archiepiscopus, et tabernacula ab oratorio ad ecclesiam S. Felicis solenniter transtulit, et super altari collocata, dictis Pontificalibus Vesperis, populo per totam sequentem noctem sacra corpora adoranda reliquit.

pridie collocantur in tribus tabernaculis: transferuntur ad ecclesiam S. Felicis.

21 Processio habita est die Dominica, prosequente inter ceteros Illustrissimo Cardinale Salviato Bononiæ Legato, Magistratu ac reliquis ordine supra descripto, celeberrimo ritu, frequentissimoque populo et mira omnium devotione. Delata sunt tabernacula sub tribus umbellis auro contextis, quas Sacerdotes parati manibus gestabant. Ea vero Illustrissimus Archiepiscopus aliique Episcopi et Canonici vicissim in quibusdam feretris auratis accommodata ferebant. Omnia concentibus plena erant, atque ut ad Metropolitanam ecclesiam perventum est, tormentorum

die Dominica 4 Maii, in processione deferuntur ad ædem Cathedralem:

A mentorum bellicorum fragor, tubarum clangor, organorum vocumque concentus, omnium animos ad æternæ gloriæ, qua hi Sancti fruuntur, cogitationem accendebant: demum ab Illustrissimo Archiepiscopo super altari majore reposita sunt. Tum Missa ab eodem celebrata est Pontificali more solennissima præsente Illustrissimo Legato, Magistratu aliisque: et post Evangelium habitus sermo in honorem sanctorum Corporum.

AUCTORE D. R. *canitur Missa,* *fit concio:*

22 Peracta Missa depositis indumentis Pontificalibus, postquam discessit Illustrissimus Legatus una cum Magistratu, Illustrissimus Archiepiscopus cum Episcopis, Prælatis et Canonicis in palatium se recepit, in cujus aula mensa laute instructa erat: ibidem duodecim pauperibus, quos et novis vestibus donaverat, accumbentibus humiliter inservivit, iisque duodecim crumenas cum eleemosyna, postquam comederunt, distribuit et dimisit.

eleemosynæ distribuuntur:

23 A prandio præsente item Illustrissimo Legato, Magistratibus aliisque solennes Vesperas celebravit et in sacris reliquiis benedixit populo: tum duæ capsulæ cedrinæ ad id affabre confectæ, et diligentissime elaboratæ, allatæ sunt: in quarum singulis capsula plumbea erat, atque accensis luminibus a taberna- B culis depromptæ sunt reliquiæ, omnibus illis, qui aliis recognitionibus interfuerunt præsentibus, atque ab Illustrissimo Archiepiscopo in ipsis capsulis cedrinis compositæ, lamina argentea unicuique capsulæ interius affixa. *In altera, quæ erat S. Faustiniani ita insculptum erat.* Hic asservatur corpus S. Faustiniani Episcopi secundi Bononiæ, ex æde S. Felicis summa celebritate in hanc metropolitanam ecclesiam translatum, a Gabriele Palæoto Archiepiscopo I Bononiæ in Concilio primo Provinciali die IV Maii anno Christi MDLXXXVI. *Insuper membrana involucro plumbeo circumtecta in singulis capsulis reposita est, in qua ita scriptum erat:* Corpus S. Faustiniani, qui anno Christi CCCXII fuit Bononiæ secundus Episcopus, in hanc Metropolitanam ecclesiam translatum a Gabriele Card. Palæoto Archiep. I Bononiæ maxima omnis ordinis, ætatis, sexus, cum civitatis, tum diœcesis frequentia et religione in Concilio primo Provinciali, die IV Maii MDLXXXVI. *Similia de S. Zama leguntur.*

post Vesperas cantatas, corpora inclusa capsis cedrinis, *cum inscriptionibus,*

24 Postremo operculo plumbeo prius a fabro ferrario diligenter compresso, ita ut arcula plumbea neque aperiri neque extrahi possit, nisi totum opus dissolvatur, clausæ sunt capsulæ cedrinæ et clavis C apte firmatæ, et ab Illustrissimo Archiepiscopo sub altari majori sunt repositæ, ita ut per fenestellam cancellis aureis firmatam, lampade argentea intus accensa a quibuscumque aspici possint: et in unaquaque capsula legatur exterius nomen majusculis litteris exaratum Sancti, cujus reliquiæ in ea sunt, hoc est: CORPUS S. ZAMÆ PRIMI EPISCOPI BONONIÆ. CORPUS S. FAUSTINIANI SECUNDI EPISCOPI BONONIÆ. Atque ita religiose asservantur et pie coluntur sanctissima illa corpora, quorum animæ in cælesti patria, æterna beatitudine perfruuntur. *Hæc sunt, quæ ex Archiepiscopali Bononiensi excerpsimus, atque in commodiorem nostro usui ordinem deduximus, adjuti nonnihil a Celso Falcone, qui lib. 6 in Archiepiscopo Palæoto eamdem Translationem describunt. De eadem agunt Masinus ad 24 Januarii, et Gaspar Bombacus ad Vitam utriusque Sancti, qui addit* hactenus a populo Bononiensi illos eodem pietate ac veneratione coli, qua Romæ

deponuntur sub majori altari, *titulo appenso:* *et hactenus ibidem honorantur.*

in basilica Vaticana honorantur corpora sanctorum D Apostolorum Petri et Pauli.

§ IV. *Hymnus, antiphona, et Oratio de SS. Zama et Faustiniano.*

Editus fuit ab Illustrissimo Archiepiscopo libellus precum, in quo hymni, psalmi, orationes et preces dicendæ de his Sanctis leguntur. Ex his pauca subjungimus. *Hymnus*

Hymnus,

Salvete sancti Ecclesiæ
Bononiensis Præsules:
Salvete Patres inclyti,
Et civitatis lumina.
Tu Zama primus arduis
Christo gregem laboribus
Hic comparasti, et pabulo
Sacri educasti dogmatis.
Mox late in Orbe sæviit
Extrema persecutio,
Cum grex tenellus obvius
Fuit luporum faucibus.
Sed pace terris reddita
Faustinianus affuit,
Qui dissipatos undique
Agnos ovili retulit. E
Exinde veri numinis
Cultum vigere * Felsina
Vidit, Crucisque insignia
Et sacra templa surgere.
Nos ergo vestra nomina,
Et hæc sacrata pignora
Laude, ac honore debito
Pie colentes tollimus.
Dum se recens hæc Metropolis
Ornare tanto munere
Prægestiens, eis locum
Honestiorem dedicat.
Sic vos, Beati, pergite
Urbem favore prosequi;
Benignus ut hinc omnia
Pericla Christus arceat.
Nos caritatis mutuæ
Pacisque nexu colligat:
Det puritatem cordium,
Det sanitatem corporum.
Qui mortis atræ vinculis
Virtute fractis propria,
Victor resurgens imperat
Cum sempiterna gloria. Amen. F

Antiphona,

Antiphona. Laudationem Domini loquatur os nostrum: benedicat omnis caro nomini sancto ejus in seculum et in seculum seculi.

℣. Decantaverunt, Domine, nomen sanctum tuum.

℟. Et victricem manum tuam laudaverunt pariter.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui nobis famulis tuis innumera tuæ gratiæ dona largiri non desinis; quæsumus clementiam tuam: ut, qui Sanctorum Zamæ et Faustiniani Confessorum tuorum atque Pontificum vitæ exemplo et prædicatione te verum Deum agnovimus, amborum meritis per viam salutis gradientes, tibi digne inservire mereamur. Per Dominum nostrum *etc.*

Oratio.

* *ita olim dicta Bononia.*

DE S. PORPHYRIO
EPISCOPO GAZENSI IN PALÆSTINA,

ANIMADV. pag. 67.

Commentarius prævius.

ANNO CCCCXXI XXVI FEB.

Gazæ, urbe Palestinæ antiqua,

Gaza urbs Palæstinæ olim celebris in sortitione filiorum Israel tribui Judæ, ut Josue 15 v. 47 legitur, assignata cum vicis et villulis suis: expugnata dein a Juda cum finibus suis, sed non diu retenta, a Philistæis est paullo post recuperata, quorum Satrapia mansit versus Meridiem extrema et Ægypto proxima: cujus portas Sampson in montem detulit, sed tandem ibidem captus atque excæcatus, concussis fortiter columnis, multis millibus Philisthæorum suæ ruina oppressis occubuit: uti in libro Judicum traditur. Captam eam ab Alexandro Magno fuisse referunt infra Acta S. Porphyrii num. 18, confirmant Curtius, Arrianus, Josephus, ibidem citati, atque eversam volunt: cujus civitatis locum asserit S. Hieronymus de locis Hebraicis vix fundamentorum præbere vestigia; hanc vero, quæ nunc cernitur, in alio loco, pro illa quæ corruit, ædificatam. In utraque civitate viguit B profana idolorum cultus insania: et quæ ibidem sub Constantino Magno erectæ fuerant Christianorum ecclesiæ, incensæ atque eversæ fuerunt sub Juliano apostata: quando nobile martyrium ibidem subierunt SS. Eusebius, Nestabus, Zeno et Nestor, tabulis Ecclesiasticis VIII Septembris inscripti. Eo quoque tempore Gazæi, ut narrat Theodoretus lib. 3 cap. 6, virorum sacerdotii dignitate exornatorum, et fœminarum perpetuam virginitatem professarum ventres disciderunt, hordeo farserunt, ac porcis eos devorandos objecerunt. S. Ambrosius epist. 28 ad Magnum Theodosium horum Gazæorum meminit: Incensæ sunt, inquit, basilicæ Gazæ, Ascalone, Berythi, et illis fere locis omnibus: et vindictam nemo quæsivit.

idololatria ibi viguit

2 Theodosio Arcadius filius successit, quando Gazæis ordinatus est S. Porphyrius Episcopus, quo tempore erant in civitate Gaza, uti Acta num. 64 testantur, publica simulacrorum templa octo: nempe Solis, Veneris, Apollinis, Proserpinæ, Hecates, et quod dicebant Hierion, sive sacerdotum templum, et Fortunæ civitatis, quod dicebant Tycheon, et Marnion, quod dicebant Critæ generis Jovis, quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt ubique. Quæ omnia templa a S. Porphyrio eversa, ac Marnium incensum; cujus unius nomen C exprimunt Menæa his verbis: τὸν δὲ ναὸν τοῦ Μαρνᾶ πυρὶ κατακαύσας, ἀνήγειρεν ἐκκλησίαν. Templum vero Marnæ cum igni accendisset, erexit ecclesiam etc. Unius etiam Marnæ meminit Stephanus de Urbibus, de Gaza agens: Ἔνθεν καὶ τὸ Κρηταίου Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃν καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μάρναν, ἑρμηνευόμενον Κρηταγενῆ. Τὰς παρθένους γὰρ Κρῆτες προσαγορεύουσιν. Ibidem, Gazæ scilicet, apud eos in honore est Jupiter Cretensis, quem ipsi Gazæi nobiscum agentes Marnam appellant, atque interpretantur Cretagenem, sive e Creta oriundum: quam nomenclationem tribuunt Virginibus Cretenses. Hinc in Actis, Marnion, non Critæ generis Jovis, sed Cretagenis, sive e Creta oriundi, Jovis legendum. Idem ergo unusque est Jupiter Cretensis, Jupiter Cretagenes et Marnas. In thesauro antiquorum Numismatum a Jacobo Sirmondo nostro collectorum unum est Titi Imperatoris, in cujus aversa facie hæc verba leguntur: ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ Jupiter Cretagenes. Qui inter septem Pleiades sculptus cum fulmine visitur. Ita Gazæi infra num. 19 Marnam aiunt esse dominum imbrium: Marnam vero dicunt esse Jovem, quem Ὑέτιον, Pluvium, cognominant et venerantur Græci. Et Euripides in Oreste Jovem dominum Pleiadum statuit his verbis:

a S. Porphyrio octo templa idolorum eversa,

ANIMADV. pag. 68

quorum præcipuum Marnion,

[illegible]

——— ἑπταπόρου τε
Δρομήματα Πλειάδος εἰς ὁδὸν ἄλλαν
Ζεὺς μεταβάλλει.

Et septem Pleiadum cursus in aliam viam Jupiter mutat. Joannes Tristanus tomo 2 Imperatorum, et aliorum Principum Imperii Romani, numisma memoratum Titi repræsentat, et commentario 15 num. 6 erudite explicat, ac Gazæ cusum arbitratur. Quidni in ipsa potius Creta? Sed hæc de Marna, seu Jove pluvio a S. Porphyrio Gaza exturbato sufficiant.

3 Quibus annis vixerit S. Porphyrius, ac Gazæis Episcopus præfuerit, et tandem ad laborum suorum præmium moriens abierit, hoc fere calculo colligimus. Natus est Thessalonicæ circiter annum Christi CCCLIII, qui annus, uti et proxime sequentes, ex posterioribus colliguntur. Absolutis dein humanæ divinæque sapientiæ studiis, anno ætatis circiter XXV, Christi CCCLXXVIII, in Seeti Ægyptiaca, quæ tum sapientibus sanctisque viris florebat, habitum anachoreticum accepit: unde post quinquennium egressus, altero quinquennio prope Jordanem fluvium in eodem habitu vixit. Anno ergo ætatis circiter XXXV exacto, Christi CCCLXXXVIII, Hierosolymam profectus est, acceptoque vitæ comite Marco discipulo, Vitæ ejus scriptore, aliquamdiu vixit, uti ille cap. 1 narrat. Postea annos circiter quadraginta natus, ut num. 10 dicitur, Presbyter ordinatur circa annum Christi CCCXCIII, eique triennio creditur custodia venerandi ligni Crucis. Scribebat tum S. Hieronymus librum de Scriptoribus Ecclesiasticis, anno Theodosii XIV, quem exprimit cap. 135 sive ultimo. Is erat annus Christi CCCXCIV. Quo tempore testatur cap. 131 Gelasium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum in vivis egisse: qui fertur, inquit, quædam scribere, sed celare. Huic successit Joannes, sed quo anno ignoratur. Hic S. Porphyrium Episcopum consecravit, post mortem Theodosii, tempore Arcadii Imperatoris, uti Baronius advertit ad an. 398 num. 97, sed aliquamdiu ante istum annum: quem assignamus Christi CCCXCVI, eumque Imperii Arcadii primum numerari alibi ostendimus. Cum jam Episcopus factus uno anno ad fidem Christi convertisset CCXXXII idololatras Gazæos, nec posset reliquos ad eamdem fidem pertrahere; Marcum Diaconum ordinatum ablegavit Constantinopolim anno CCCXCVIII, qui ibidem egit cum S. Joanne Chrysostomo, tunc Constantinopolitano Archiepiscopo, eodem anno, die XXVI Februarii, consecrato: egit item cum Eutropio Eunucho, adhuc Cubiculario Imperatoris, qui anno sequente Consul creatus, et securi percussus interiit. Quæ num. 26 relata evidenter calculum nostrum confirmant. Cum nihilominus insolentia Ethnicorum reprimi non posset, S. Porphyrius, assumpto Joanne Archiepiscopo Cæsareensi itineris sui comite, Constantinopolim mense Februario anno CCCCI navigavit: ibidemque fuit, cum Theodosius junior nasceretur mense Martio, non Aprili, ut ibidem contra Socratem, Marcellinum, et Chronicon Alexandrinum accurate ostendimus. Domum reversus templa idolorum dejecit, anno insequenti donatus ab Imperatrice Eudoxia columnas accepit, ac novam ecclesiam erexit, post quinque dein elapsos annos magnifice dedicatam.

S. Porphyrius an. 353 nascitur: E

an. 393 ordinatur Presbyter

an. 396 Episcopus Gazensis:

F

an. 401 fuit Constantinopoli:

4 Inter alia exercitia videtur anno CCCCXV Diospolitanæ Synodo interfuisse: in qua Pelagius post hæreses in speciem saltem abjuratas fideique professionem emissam absolutus est, Catholicaque communione dignatus: quem

num an. 415 interfuerit Diospolitanæ synodo?

AUCTORE G. H.

A *quem postea dolose egisse innotuit. Hinc S. Hieronymus epist. 79 ad Alypium et S. Augustinum scribens, hæc de Pelagio testatur :* Quidquid in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur. *Et S. Augustinus lib. 1 contra Julianum cap. 5 Episcopos illic præsentes enumerat :* Habemus, *inquit,* alios Orientales Episcopos quatuordecim, Eulogium, Joannem, Ammonianum, Porphyrium, Euthonium, Porphyrium, Fidum, Zosimum, Zebænum, Nymphidium, Chromatium, Jovinum, Eleutherium, Clematium, quos uno loco simul inventos in istum consessum introducere valeamus, illos ipsos qui Pelagio Judices præsederunt : eumque ut hominem nullo ex altera parte urgente adversario, putantes Catholicum, tamquam Catholicum pronuntiarunt. *Quæ in notis ad hanc synodum etiam referuntur tomo 4 Concil. editionis regiæ pag.* 355. *atque* Eulogius, *qui primus ordine recensetur, dicitur* Metropolitanus Palæstinæ Episcopus Cæsariensis, *ac Joannis, de quo actum, successor. Alii fuerunt Episcopi ejusdem Palæstinæ in qua* XL *Sedes Episcopales numerantur : Ex his in eisdem Notis dicuntur* Joannes Hierosolymitanus, Eleutherius, Sebastenus, Euthonius Hierichuntinus, Zebænus Eleutheropolitanus, Jovinus

B Ascalonita, *et alter* Porphyrius Gazæus : *addendus et* Fidus Joppensis *ex Concilio Ephesino notus.*

5 *Mortuus tandem est* S. Porphyrius anno episcopatus ab eo gesti vigesimo quarto, mense undecimo. *Ita Acta in fine, quibus Menæa addunt* octo dies. *Annus is fuit ex calculo hactenus subducto,* quadringentesimus vicesimus primus; *quem Gazæi Æra propria appellant* quadringentesimum octogesimum : *quam nos epocham alibi observatam needum legimus.* In pace *autem* cum Sanctis dormivit die secundo mensis Dystri : *qui quonam ex aliorum computatione respondet Martio Romano, inscripta est 2 Martii memoria illius in Græcorum Menologio a Canisio edito, eademque aut alio in Notis Martyrol. Rom. a Baronio citato, his verbis :* S. Porphyrii Episcopi Gazæ ex urbe Thessalonica, Arcadio et Honorio Imperatoribus. Cum cœlestem in terra vitam duxisset, migravit ad Dominum. *Imo si tempus mortis indicetur, decessit* Honorio et Theodosio Juniore *imperantibus : nam hic Arcadio patri anno* CCCCVIII *vita functo successit. Non etiam mortuus est S. Porphyrius mense Martio, sed Februario. Nam, ut num.* 21 *dicitur,* menses Gazæorum præcedunt quinque diebus menses Romanos. *Et* undecimo die Lydenæi, *aliis Audynæi,* peragunt diem Theophaniorum Domini nostri Jesu Christi : *qui incidit in diem sextum Januarii isti mensi correspondentis. Eodem modo num.* 54 vigesimus tertius Xanthici mensis apud Gazæos *dicitur esse* apud Romanos decimus octavus Aprilis. *Quem etiam modum singulos menses auspicandi usurpant Ægyptii, qui* Bermahath, *seu* Bermuhath, mensem *appellant, quem Gazæi* Dystrum *dicunt, ejusque initium ducunt a* XXV *Februarii Romani.*

an. 421 mortuus,

non 2 Martii,

sed 26 Feb.

C

6 *Hinc solemnis cultus S. Porphyrii a Græcis annotatur ad diem* XXVI *Februarii, in Menæis magnis, in Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, in novo Anthologio, in Horologio, ac denique Menologio seu Calendario a Genebrardo edito : in quo ista verba leguntur :* Porphyrius Gazæ Archiepiscopus et Symsi. *Quid illud* Symsi, *alibi non explicatur. Episcopum alii Græci vocant. Latini Græcos imitati eumdem referunt* XXVI *Februarii. Molanus in Auctario Usuardi :* S. P. Porphyrii Archiepiscopi Gazæ. *Galesinius :* Gazæ in Palæstina S. Porphyrii Episcopi, qui Ecclesiam Gazensem magna Christianarum virtutum exercitatione cum circiter viginti et quinque annis feliciter gessisset, certamine, quod contra idolorum cultores ab initio susceperat, præclare confecto, vita sanctissime acta, rebusque plurimis religiose et mirabiliter gestis, quievit in Domino. *Martyrologium denique Romanum hoc eum encomio celebrat :* Gazæ in Palæstina S. Porphyrii Episcopi, qui tempore Arcadii Imperatoris, Marnam idolum, ejusque templum evertit, ac multa passus quievit in Domino. *Meminit ejusdem Lezana in Annalibus Carmelitarum ad an.* 398 *num.* 6.

inscriptus Martyrologiis Græcis

et Latinis ;

D

7 *Vitam S. Porphyrii proximis ab ejus obitu annis scripsit Marcus ejus discipulus, ab eo Diaconus ordinatus, et familiaris omnium laborum atque itinerum per ultimos triginta aut circiter annos socius ac comes. Est is diligens et veritatis cultor et illorum temporum gnarus historicus, vir, inquam, admodum eruditus, pius etiam ac sanctus, uti ex tota Vitæ hujus serie accurate deducta conspicitur. Eam Vitam Latine interpretatus est Gentianus Hervetus, ediderunt Aloysius Lipomanus et Laurentius Surius ad hunc* XXVI *Februarii : eamdem et nos more nostro illustratam damus. Præfigimus Vitæ epitomen ex Menæis Græcorum, quæ etiam apud Cytheræum legitur, et aliquanto contractior in Anthologio novo.*

Vitam ejus scripsit Marcus Diaconus, ejus discipulus,

Vitæ epitome e Græcorum menæis.

VITÆ EPITOME

ex Menæis Græcorum.

E

Memoria S. P. N. Porphyrii Episcopi Gazæ. Thessalonica hic oriundus erat, filius parentum non minus pietate quam divitiis instructorum : quibus cum patria relictis, Ægyptum petiit, et Scetes solitudinem ingressus anachoreticam vitam amplexus est, et post annos quinque Hierosolymam venit, multosque piis sermonibus illustravit. Quapropter a Praylio Hierosolymorum Patriarcha Presbyter ordinatur, et a Joanne Episcopo Cæsareæ Palæstinæ aliisque Episcopis et ipse Episcopus Gazæ consecratur. Ibi multas miraculorum virtutes edidit, et Christianos quidem in fide confirmavit, et plurimos Gentiles ad Dei notitiam convertit. Cum vero videret a regionis illius Præsidibus fideles magnis affici injuriis, Constantinopolim profectus, S. Joannem Chrysostomum accessit, et quæ pateretur eidem exposuit. Hic rem probe intellectam commendavit Amantio Cubiculario, qui ad Eudoxiam Augustam retulit. Hæc eum perhumaniter excepit, indicavitque Imperatori Arcadio ejus adventum et oraculum, quo illis hæredem masculum nasciturum prædixerat. Augustus vehementer hoc nuntio recreatus, meritas Deo persolvit gratias. Postea peperit Imperatrix Theodosium juniorem, eumque a Sancto, quem ad se accersiri curarat, voluit sacra benedictione donari, atque omnia se ex Sancti voluntate peracturam promisit. Imperator vero, lectis litteris et rationibus vectigalium initis, ægre tulit, asserens non posse fieri, ut idolatras persequeretur, propter multa, quæ ipsi pendebant, tributa. Cui Imperatrix respondit : Grave quidem est, Domine, quod petivit Episcopus, sed gravius est negare. Itaque tandem Imperator annuit petitioni, missisque Gazam litteris, mandavit impios urbe pelli. Beatus autem Porphyrius ad condendam ecclesiam ab Imperatrice duo auri centenaria accepit, et ratione sumptuum ducenta numismata. Ac reversus ad suam Ecclesiam, omnia idolorum fana funditus evertit, et hæreticos ejecit. At templum Marnæ cum igni absumpsisset, novam ædem, prout Eudoxia Imperatrix præscripserat, construxit. Cum igitur in Ecclesia sua, et clarus sanctitate, et multis patratis miraculis inclytus, vixisset annos viginti quatuor, menses undecim, ac dies octo, ad Dominum migravit.

S. Porphyrius anachoreta,

Sacerdos,

Episcopus,

ab Imperatore Arcadio,

F

per Eudoxiam ob natum Theodosium

impetrat edictum contra idololatras :

templa idolorum evertit,

ecclesiam ædificat : sancte moritur.

VITA

VITA

auctore Marco Diacono, ejus discipulo, *interprete Gentiano Herveto.*

PROLOGUS.

Sanctorum virorum certamina, et divinum eorum zelum et desiderium, pulchrum est contemplari oculis: dum enim cernuntur, digna evadunt quæ amentur. Afferunt autem non mediocrem quoque utilitatem, quæ de iis fiunt narrationes ab iis, qui accurate sciunt, subeuntes animos auditorum. Est visus quidem auditu fidelior: persuadet vero etiam auditus, si a fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atque si rerum quidem utilium esset ejusmodi narratio, ut in eam nihil posset aut negligentia aut malitia, et non veritati falsum insereretur; supervacaneum esset hæc conscribere, cum sufficeret veritas ad ædificationem, quæ semper per successionem insereretur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per oblivionem, seu per malitiam atque negligentiam; necessario accessi ad hanc præsentem scriptionem, ne processu temporis oblivioni mandetur hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum recte et ex virtute ab eo gestarum, sit iis, qui audiunt, opem ferens medicamentum.

Res gestæ Sanctorum scriptæ posteris utiles sunt.

B

2 Est vero absurdum, tragicos poetas et alios ejusmodi in rebus ridiculis et anilibus fabulis consumere orationem; nos autem despicere sanctos viros et dignos, qui mandentur memoriæ, tradi oblivioni. Quas non ergo dabo pœnas, si non scriptis mandem vitam hujus viri pii, vitam, inquam, philosophiæ magistram, ejus qui est æmulatus vitam, quæ est in cœlo, et qui bella gessit et decertavit, non solum adversus duces et defensores insani cultus simulacrorum, sed etiam adversus universum populum, plenum omni insania? Meminerat enim eorum, quæ a beato Apostolo dicta sunt: Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die terribili, et omnibus confectis stare. Hac armatura indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quamvis tales et tantos haberet adversarios, qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, et in media Gaza erexit trophæum, nempe in sancta Christi Ecclesia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens quæ divinam attrahebat gratiam. Nam cum fuisset Christi amator ardentissimus, omnia pati et facere sustinuit. Quam multos bellorum impetus excepit hic ab adversariis? Quam multas sustinuit conspirationes et subsannationes?

S. Porphyrius fortia egit et passus est.

Ephes. 6. 11

C

3 Sed quoniam de præclaro viro fieri non potest, ut dicamus omnia, quæ sunt et multa, et multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini; cum longo tempore cum eo habitaverim, et ex beata illa et stupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ jam versatur cum Angelis. Hunc ergo, qui omne genus virtutis est sortitus, quis non jure laudaverit? Atque scimus quidem, quod hujus viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggrediendum confidenti ejus sanctis precibus. Conscribam autem illius laudationem, non magnifica et splendida oratione; neque enim verborum facundia solet ornare vitam eorum, qui sunt hujusmodi, sed virtus factorum, ipsam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis dicti Sancti precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas a Domino Jesu Christo gratiam petens et opem, ut possim qualicumque occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab iis, qui hæc scripta legent, ne diffidere velint iis, quæ dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, ut qui simul cum eo habitaverim, simul navigaverim, et simul cum eo sim afflictus usque ad ultimum diem ejus ex hac vita decessus. Hinc vero mihi ducatur principium narrationis.

Auctor Vitam ex certa scientia fideliter scripsit.

D

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO,

CAPUT I.

S. Porphyrii vita anachoretica, et privata in morbis et peregrinationibus.

Gaza est civitas Palæstinæ in confinio Ægypti: est autem non obscura, sed populo frequens et clara civitas. Illo vero tempore in ea viguit hominum insania in colendis idolis. Hujus accepit sacerdotium, qui a nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam quidem habuit cœlestem Hierusalem, (nam in eam fuit adscriptus) terrenam autem Thessalonicam. Erat vero ei genus insigne. Divinus enim amor subiit relinquendi patriam et splendorem generis et opes infinitas, et vitam amplectendi monasticam. Cumque navigasset Thessalonica, venit in *a* Ægyptum. Recta autem profectus in *b* Sceten: et paucis post diebus dignatus venerando habitu. Et cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis Patribus, alius divinus amor eum subiit adorandi sancta et veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset et adorasset, abiens in partes Jordanis, habitavit in spelunca. Cum illic autem esset versatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna siccitate et inæqualitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns vero se adductum in extremum periculum, Dei providentia accersit quemdam ex suis notis, ut eum duceret Hierosolyma. Morbus autem erat scirrus hepatis cum continua febre tenuissima. Hoc ergo morbo invalescente, et assidue pungente intestina, et corpore tabescente, ipse non cessabat quotidie obire sancta loca, incurvatus, et non valens recto corpore ingredi, sed innitens baculo.

Nascitur S. Porphyrius Thessalonicæ:

a

b

anachoreta degit quinque annis in Ægypto:

E

totidem in Palæstina:

5 Accidit autem illo tempore, ut ego ex Asia navigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis essem, diu ibi sum versatus, me alens operando manibus: callebam enim pulchre scribendi artem. Adspiciens vero Sanctum continenter vadentem ad Christi resurrectionem, et ad alia oratoria, mirabar, quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret se sic cruciare. Quodam autem die cum ei occurrissem in gradibus *c* Martyrii, quod fuerat conditum a Constantino Imperatore, non valenti progredi accurrens, et ei manum meam porrigens, rogavi ipsum, ut ei inniteretur, et gradus ascenderet. Ille vero nolebat, dicens: Non est justum, ut ego, qui vado ad petendam veniam peccatorum, nitar manui alterius. Sed sine, frater, Deum videre meum laborem, ut ineffabili sua clementia mei quoque misereatur. Ibat ergo, et divina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, et mysticam mensam semper participans: deinde revertebatur ad suum habitaculum, et quamnam quidem vitam ageret, erat manifestum. Morbum enim adeo contemnebat, ut existimares ipsum habere morbum in alieno corpore: Dei enim spes ipsum eo levabat.

æger invisit Hierosolymæ sacra loca.

c

F

6 Hoc autem eum solum male habebat et mordebat, quod remansissent facultates, et non convenienter ei, quod dicit Evangelium, venditæ essent et distributæ pauperibus. Caussa autem hujus impedimenti fuit, quod essent ei fratres pueri, quando excessit e patria. Hoc ergo ægre ferens, petit a me, qui jam ei eram familiaris, (ei enim ministrabam propter ejus infirmitatem) ut navigarem Thessalonicam, et dividerem facultates cum suis fratribus. Et cum dedisset mihi scriptum mandatum, et me Domino commendasset, dimisit præbitis mihi minimis

Matth. 19. 21

patrimonium amplissimum misso Thessalonicam Marco accepit.

A mis impensis : neque enim opes suppetebant. Tunc
AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO. cum statim venissem Ascalonem, et navem invenissem, illinc solvi : et cum spatio tredecim dierum secunda fuisset navigatio, venimus Thessalonicam : et ostenso, quod in scriptis habebam, mandato, divisi bona cum ejus fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtigerant, possessiones ter mille aureis. Vestes vero et argentum mecum tuli, et alios mille quadringentos aureos : et cum omnia collegissem, post tres menses renavigavi. Cum autem spatio duodecim dierum venissem in emporium Ascalonis, et illic jumenta conduxissem, et ea onerassem, ascendi in sanctam civitatem. Cum me autem adspexisset vir beatissimus, me est amplexus cum gaudio et lacrymis, (potest enim etiam gaudium exprimere lacrymas) ego vero ipsum non cognoscebam : habebat enim corpus valde honestum, et faciem rubicundam ; volvebam autem meos oculos, frequenter ipsum intuens.

7 Ipse vero cum animadvertisset et subrisisset, placide dixit : Ne mireris, frater Marce, me videns sanum et robustum : sed disce caussam sanitatis, et tunc admirere Christi benignitatem ineffabilem, et quemadmodum, quæ sunt plane desperata apud ho-
B mines, facile possunt apud ipsum corrigi. Ego vero
subito sanatur rogavi ipsum, ut mihi diceret caussam sanitatis, et quemadmodum talem morbum propulsaverit. Ille autem mihi respondit : Quadraginta ab hinc diebus cum ego essem in vigilia sanctæ Dominicæ, me invasit
a Christo et in extasi apparente ; dolor : quem cum non possem ferre, ivi et recubui prope sanctam Calvariam : et cum præ magno dolore essem veluti in ecstasi, video Servatorem clavis affixum in cruce, et unum ex latronibus cum ipso pendentem in alia cruce, et incipio clamare et dicere vocem latronis : Memento mei Domine, quando veneris in regnum tuum. Respondens autem Servator, dixit latroni pendenti : Descende de cruce, et serva illum, qui recumbit, quomodo tu quoque fuisti
Lucæ 23. 42 servatus. Latro vero descendens de cruce, me complexus fuit et deosculatus, et porrecta dextera, me fecit surgere, dicens : Veni ad Servatorem. Et statim surrexi, et cucurri ad eum, et video ipsum descendisse de cruce, et mihi dicere : Accipe hoc lignum et serva. Cumque accepissem et portassem hoc pretiosum lignum, statim ad me redii ab ecstasi : et ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi.

8 Ego autem his auditis valde sum admiratus, et
C Deum glorificavi : et de cetero fui in virum magis affectus, et ei inservii diligentius. Revera enim, cum renumerassem Dei servo pecuniam, et cum ei restituissem quæcunque attuleram, mansi apud eum, ei inserviens, et fruens spiritalibus ejus orationibus.
omni doctrinæ et virtutum genere præditus ; Erat profecto nulli reprehensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi divinam Scripturam, et ea dissolvens, quæ in ea occurrebant, dubia, si ullus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, respondens et os obstruens hominibus infidelibus, et iis qui non rectam habent fidem : amator pauperum, misericors, promptas habens lacrymas ; senes honorans ut patres, juniores ut fratres, pueros ut filios ; moribus et sermone mitis et humilis, non in simulatione veritatis, neque enim erat in eo dolus ; moderatissimus, adeo ut pervenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ injuriæ, non sinens solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quam movebat adversus inimicos fidei.

9 Cum autem accepisset a me pecunias, et alia
patrimonium egenis elargitur ; quæ attuli, et vendidisset vestes, et conflasset plurimum pecuniæ, reliquam omnem pretiosam supellectilem parvo tempore dedit egentibus, non solum in sancta civitate, sed etiam in aliis civitatibus, D vicis et monasteriis, et maxime iis, quæ erant in Ægypto ; erant enim valde egena illic monasteria. Quin etiam hospitibus, qui illic versabantur, fuit secundus Abraham. Quamobrem brevissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeo ut ipse egeret alimento quotidiano : seipsum ergo dedit arti sutoris coriarii, pelles lavans et consuens, et in omnibus imitans divinum illum Apostolum, qui nolebat *arte sutoria victum sibi comparat ;* panem gratis comedere : et licet posset ex alia manuum operatione sibi victum quærere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, et laboribus, et persecutionibus, et periculis maris, et gentium insurrectionibus. Porro autem ego eum rogabam, ut communem vitam mecum ageret : erat enim mihi ex meo vitæ studio virtus redundans copia. Ille vero non sustinuit, dicens : Nihil intulimus in mundum, neque possumus aliquid efferre. Et rursus dicebat : Si 1 Tim. 6 7
quis non operatur, nec comedat. Ego autem libere 2 Thes. 3. 10
apud eum eloquens, dicebam : Cur ergo quando eras dives non operabaris ? nec sinebas ut operarer ? Ille autem mihi respondit : Quod prius operabar, erat multis partibus majus, quam quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit unum aut duos, illud E autem prius alebat innumerabiles. Non solum vero illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentum suppeditabat meæ animæ.

a Circa an. 378, cum esset ætatis circiter 25 annorum. — b *Monau,* Σκῆτις. *Alus Scheti, Scith et Scithium. Ptolemæo* Scitiaca *regio dicitur : de ea* *egimus 17 Januarii ad Vitam S. Antonii pag. 108 num. 3, et alibi sæpius. — c Ita a S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 14* Μαρτύριον *etiam appellatur, quod sit testimonium et fidele monumentum Resurrectionis Christi, ab aliis* basilica Constantiniana *dicitur : de ejus constructione agit Eusebius in Vita Constantini lib. 3 cap. 25 et seqq. de dedicatione lib. 4 cap. 40, 43 et seqq. De imagine Deiparæ in ea erecta agitur in Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, in synodo Nicæna 2, act. 4, et a S. Joanne Damasceno lib. 1 de Imaginibus.* *Templum Resurrectionis.*

CAPUT II.

S. Porphyrii sacerdotium : Episcopatus Gazensis.

Cum hæc ita se haberent, audiisset autem S. Porphyrii nomen et vitam, qui erat sanctorum locorum Sacerdos *a* Praylius, eum accersiit, et invitum ordinavit Presbyterum. Quin etiam ei credidit custodiam *Annos 40 natus consecratur Sacerdos : custodit Crucem Christi tetenuio* venerandi ligni Crucis. Tunc cognovimus ea illi evenisse, quæ viderat in ecstasi, quando scilicet vidit Dominum in cruce, et cum eo latronem ; Dominum autem dicentem : Accipe et serva mihi hoc lignum. Erat vero B. Porphyrius, quando accepit ordinatio- F nem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutavit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat vero illi alimentum panis sordidus et olera, idque post occa- *summæ abstinentiæ deditus :* sum solis : aliis autem sanctis diebus hora sexta comedebat, accipiens oleum et caseum et madefacta legumina. Sumebat autem etiam unum poculum vini temperati, idque propterea, quod se male haberent ejus viscera. Hanc vivendi rationem et regulam perpetuo servavit toto tempore vitæ suæ.

11 Tribus autem annis, postquam fuerat ordinatus, accidit ut Episcopus prædictæ civitatis Gazæ e vita excederet. Is erat Æneas, qui minimo tempore gesserat Episcopatum, ante Æneam autem Irenion, qui *mortuo Episcopo Gazæo* ipse quoque fuit civis Angelicarum potestatum, cujus laudes fieri non potest ut scribantur in digressione : sed opus esset opere separato ad hoc, ut conscriberemus vitam hujus dicti inclyti *b* Irenionis. *b* Aliis vero id relinquimus scriptoribus, qui ejus vitam sciunt accurate. Cum dormisset ergo prædictus vir sanctus, congregati, qui tunc erant Christiani, valde pauci numero, cum suo Clero, et consultantes palam, cuinam traderent Episcopatum, nihil inefficiebant, cum exorta esset inter eos contentio, cum alium

A alium quidem vellent Clerici, alium vero laici : erant enim revera inter Clericos quidam vitæ honestate ornati. Cum magna ergo esset confusio, et nihil deduceretur ad effectum, tandem visum est, ut quinque Clerici et totidem laici viri insignes irent ad Pontificem *c* Metropolitanum, et peterent ab eo Episcopum, quem ei revelasset Spiritus sanctus.

d evocatur Cæsaream :

12 Pontificatus autem munus tunc obibat *d* Joannes, qui ipse quoque erat vir probus et omni virtute ornatus. Cum ergo ad eum accessissent Gazæi, rogarunt ipsum, ut daret eis Pontificem, potentem opere et sermone resistere idololatris. Quod cum audiisset, statim indixit jejunium : et post tres dies revelavit ei Dominus de B. Porphyrio : et scribit epistolam ad S. Praylium Episcopum *e* Hierosolymorum, cujus fecimus antea mentionem, ut ad ipsum mitteret B. Porphyrium, propter quamdam Scripturæ quæstionem, quæ erat ab eo solvenda. Erat enim B. Porphyrius idoneus ad solvendum, quidquid erat difficile divinæ Scripturæ Spiritus sancti. Litteris beati Joannis credens pius Praylius, eum dimisit, jubens ne moraretur illic plus quam septem dies.

revelatione cognoscit se fore Episcopum :

13 Cum autem audivisset B. Porphyrius vim eorum, quæ scripta fuerant a sanctissimo Joanne, B primum quidem fuit conturbatus, postea vero dixit : Fiat voluntas Dei. Et cum illa vespera me accersiisset, dicit mihi : Frater Marce, eamus et adoremus sancta loca et venerandam Crucem. Multum enim est præteriturum temporis, donec sumus ea rursus adoraturi. Ego autem dixi : Cur sic dicis, Pater? Ille vero respondens, dixit : Præterita nocte vidi Servatorem dicentem mihi : Redde depositum, quod apud te deposui. Volo enim te conjungere uxori, humili quidem et abjectæ, sed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, ut obliviscatur prioris suæ mendicitatis. Nam etsi est abjecta et humilis, non est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu vero cave, ne habens uxorem et domus curam gerens, ex injustitia aut violentia aut iniquitate congreges : nam et me ad iram provocabis, et eam molestia afficies : hæc enim ei quoque displicent. Sis vero solum bono et prompto animo, et omnia tibi suppeditabuntur, unde non expectas. Hæc mihi significavit Dominus Christus nocte præterita, et timeo ne, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Cruce adorata proficiscitur Cæsaream :

14 Hæc cum dixisset, profectus est, et ego cum eo : et cum adorassemus sancta loca et venerandam C Crucem, isque multum esset precatus et lacrymatus, reposuit in aurea theca venerandam et vivificam crucem : et cum eam tuto clausisset, exiit, et vadens ad B. Praylium Episcopum, tradidit ei claves : et cum accepisset preces, et ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cum autem venissemus ad nostrum habitaculum, nos paramus : conductis vero tribus jumentis, et accepto viatico, egressi sumus. Viatica autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus vero quinque in via, ipse Beatus et ego, et duo agasones, et alius juvenis minister, nomine Barochas, quem quidem invenerat paullo ante Beatus abjectum in platea, et cum esset in extremo periculo, cumque accepit et collegit : et cum multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergo tempore manebat apud ipsum, ei mecum serviens. De pio vero Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Cæsaream. Per totam autem civitatem dispersum fuit, eum advenisse : erat enim Beatus magni nominis, propterea quod amaret pauperes. Profecti vero sumus ad id, quod erat illic hospitium.

15 Cum autem audivisset B. Joannes Archiepiscopus, cursu ad nos accessit. Cumque se invicem D salutassent et precati essent, paullulum assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus : Surge frater propter Dominum et vescere mecum, ut cito surgamus ad vigiliam sanctæ Dominicæ : ingressi enim sumus vespere sabbato. Beatus vero Porphyrius rogavit eum, ut ei concederet vesperam propter viæ laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cum autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens Beatus, cum eo est profectus, me quoque accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes : et ab eo invitati, cœnavimus. Cum multa autem locuti fuissemus spiritalia, et parum dormiissemus, surreximus ad vigiliam.

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

excipitur ab Archiepiscopo Joanne :

ordinatur Gazæorum Episcopus :

16 Illa vero nocte accersit B. Joannes Gazæos, et dicit eis : Parati eritis ad exitum, hodie enim accipietis Sacerdotem, virum quem ostendit Dominus. Cum fuisset autem mane, rapientes B. Porphyrium, ordinarunt eum Episcopum Gazæ. Multum vero est lacrymatus, nec erat satietas ulla ejus lacrymarum. Dicebat enim se esse indignum tali sacerdotio. Vix tandem autem, cum Gazæi et qui illic Christiani inventi sunt, eum consolati essent, quievit. Cum autem fecissemus sanctum Dominicæ ministerium, E rursus invitati sumus ad vescendum cum Archiepiscopo.

f proficiscens Gazam,

idololatrarum insidiis impetitur :

17 Jussit vero nobis quamprimum exire : cumque unum alium illic diem egissemus, exivimus : dormivimus autem *f* Diospoli, et illinc, cum pernoctassemus, sero vespere ingressi sumus Gazam valde lassi et afflicti. Hæc autem fuit caussa afflictionis. Prope Gazam pagi sunt in via, qui sunt dediti cultui simulacrorum. Eorum vero incolæ consulto totam viam straverant spinis et vallis, ut non possent aliqui transire. Effuderunt autem cœnum, et aliis male olentibus fumis vaporarunt, ut nos fœtore suffocaremur, et veniremus in periculum, ne visum amitteremus. Vix tandem conservati, circa horam nocturnam ingressi sumus civitatem. Hæc vero difficultas ac molestia Beato accidit suggestione dæmonis. Sed id non ægre ferebat, existimavit enim diabolum has parasse insidias, quod voluisset justum ab ejus ingressu avertere.

Gazæ ad ædes Episcopi diversatur,

18 Profecti autem sumus ad ædes Episcopi, quas ædificaverat prius nominatus S. Irenion Episcopus, simul cum sancta ecclesia, quæ vocatur Irenes : eam vero hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit civitas ab *g* Alexandro Macedone, quodam signo dato illic cessasse bellum, F et ab illo tempore vocari locum Irenen, id est, pacem. Hunc locum cum invenisset B. Irenion coli a Gazæis, in eo construxit ecclesiam. Sive ergo propter ea, quæ prius dicta sunt, sive propter nomen conditoris, mansit sic appellata usque ad hodiernum diem. Illinc ergo profecti sumus ad minimas ædes episcopatus, ab eo ædificatas.

Praylius Episc. Hierosolym

an ante Chorepiscopus?

a Praylius, aliis Praulius, et Parabylius, *Theophani* Παύλιος *qui eum Hierosolymorum Episcopum statuit ab anno Theodosii Junioris undecimo, Christi* 418. *Quomodo ergo potuerit an.* 393 *ordinare Presbyterum S. Porphyrium dubitatur. Quid si Patriarcha Synerllus persuaserit S. Porphyrio, et præ animi molestia excusantem adegerit, ut sacros Ordines susciperet, et quamvis a Patriarcha sit consecratus, ei tamen illa actio attribuatur? Quid si Praylius fuerit* sanctorum locorum Episcopus Sacerdos *hic dicatur, aut* Chorepiscopus? *Ita Chorepiscopum Patriarchæ Antiochent seculo quinto fuisse quemdam Meletium diximus* 5 *Januarii ad Vitam S. Simeonis Stylitæ pag.* 262 *num.* 11. *De Chorepiscopis Orientalium doctas animadversiones habet Petavius in Epiphanium de hæresibus num.* 4. *Baronius ad an.* 398 *num.* 97 *de hac Porphyrii ordinatione agens ista scribit* A Cyrillo (licet errore Praylius scribatur) ejus Ecclesiæ Episcopo Sacerdos invitus creatus. *Quæ inde margini tertiæ editionis Surianæ sunt adscripta. Verum e mente Baronii locus saltem ita corrigendus esset, ut a Joanne, qui a Cyrillo an.* 386 *vita functo ante statuerat successisse, diceretur* Sacerdos creatus, *quem sub Arcadio Imperatore asserit Episcopum creatum, quod triennio post contigit. Ad conjecturam de Chorepiscopatu Praylii potius ex hoc loco confirmatur.* — b *Colitur S. Irenion* 16 *Decemb. etiam Martyrol. Romano adscriptus.* — c *Cæsareæ Palæstinæ ad mare mediterraneum.*

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO. Episcopi Cæsareæ Palæstinæ. *mediterraneum, quæ erat prima Metropolitana, illique suberat Gaza.* — d *S. Hieronymus de Eccles. Scriptoribus refert Episcopos Cæsareæ cap.* 113 Euzoium *sub Theodosio seniore pulsum,* et Gelasium *ejus successorem cap.* 130, *cui Joannes successit : post quem fuit* Eulogius, *qui an.* 415 *Diospolitanæ synodo præsedit.* — e *Hæc vox postea videtur per quamdam anticipationem adjecta : aut potius ista omissa, sanctorum locorum, quæ supra habentur.* — f Diospolis, *olim* Lidda, *vel* Lyda, *sepulchro S. Georgii nobilis, ut dictum* 19 *Febr. in Vita S. Thronii pag.* 111 *num.* 13 *et* 111 *i.* — g *Gazam ab Alexandro Magno captam eversamque referunt Curtius lib.* 4, *Arrianus lib.* 3 *Josephus lib.* 2 *Antiq. Judaic. cap.* 8, *quod factum censet Salianus tomo* 5. *Histor. Eccl. antiqui testamenti mundi* 3722, *ante Christum natum* 331, *Darii Regis Persarum* 7, *Alexandri* 5. *Gaza ab Alexandro Magno capta.*

CAPUT III.

Pluvia impetrata precibus S. Porphyrii. Barochæ vulnus inflictum.

a Pluviam idolo latræ frustra a Marna idolo expetunt : Accidit autem, ut illo anno esset *a* siccitas et defectus pluviæ. Cives vero omnes id ascribebant ingressui B. Porphyrii, dicentes : Nobis responsum dedit *b* Marna, fore ut Porphyrius esset auctor malorum civitati. Cum autem pergeret Deus non pluere primo mense, qui ab eis vocatur *c* Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem idololatræ in Marnæo, multa sacrificia et multas preces faciebant ea de caussa. Dicebant enim, Marnam esse dominum imbrium : Marnam vero dicunt esse Jovem. Cum autem perseverassent septem dies, hymnos dicentes, et egredientes extra civitatem in locum, qui vocatur orationis, animum despondentes, reversi sunt ad sua opera, nulla re effecta. His sic factis, congregati Christiani cum viris et fœminis et pueris, numero ducentis et octoginta, rogarunt S. Porphyrium, ut cum eis egrederetur et precaretur, ut dimitteretur pluvia, jam enim erat fames, eoque magis, quod Beati ingressui adscriberent siccitatem.

S. Porphyrius indicit jejunium et vigilias : 20 Persuasus autem Sanctus, cum edixisset jejunium, jussit omnes vespere congregari in sancta ecclesia, ut illic vigilias perageremus. Fecimus vero tota nocte triginta preces et totidem genuflexiones, præter choros et lectiones. Cum fuisset autem mane, accepto signo venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam ecclesiam, quæ est a parte occidentali civitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum et beatissimum *d* Asclepam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones pro fide orthodoxa : cujus vita et facta scripta sunt in paradiso deliciarum. *ordinat supplicationem ad varia templa :* Cum ergo fuissemus in dicta ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces : et illinc egressi, ivimus in sanctum martyrium gloriosi Martyris *e* Timothei, in quo repositæ sunt etiam aliquæ reliquiæ Mauris Martyris et Theæ, quæ relata est in numerum Confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces et genuflexiones, reversi sumus in civitatem, factis tribus precibus et tribus genuflexionibus. Cum autem fuissemus circa civitatem, invenimus eam clausam : erat vero hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes dissipare populum, ne perficeremus supplicationes. *impetrat pluviam :* Cum autem mansissemus duas horas ante portam, et nemo esset qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque et ineffabiles lacrymas, maxime sancti viri, motus misericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, movet ventum Austrum, et nubibus tegitur cœlum, et incipiunt fieri fulgura et tonitrua, simul atque sol occidisset, et decidit multus imber, ut existimarentur non guttæ sed grando e cœlo dejici. Nos autem præ magno gaudio propemodum non sensimus : eramus enim invicem complexi.

convertit 127, 21 Quidam vero Gentiles cum adspexissent miracula quæ Deus nobis fecerat, et credidissent, nobis portam aperuerunt, et commixti sunt nobiscum, clamantes : Christus solus Deus ; ipse solus vicit. Convenerunt autem nobiscum in sanctam ecclesiam, et illinc Beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant vero viri numero centum viginti septem, et fœminæ xxxv et infantes xiii, ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus unusquisque domum cum gaudio et pace. Tanta autem pluvia descendit illa nocte et altero die, ut omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimæ constructæ ex lateribus. Pluit vero Dominus noster Jesus Christus assidue, ab octavo Lydenæi usque ad decimum, est autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Januarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum menses Romanos. Undecimo vero die peregimus diem *f* Theophaniorum Domini Jesu Christi, cum gaudio laudantes et gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit ejus benignitas. *alios 105 eodem anno* Accesserunt autem gregi Christi eodem anno, præter illos cxxvii, alii quoque cv. Alii vero idololatræ non cessabant insidiari Beato et reliquis Christianis. Quando enim ei Præses obtingebat Gentilis, eum vel pecuniis corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant, ut vexaret Christianos : et ab eo tempore B. Porphyrio non levis eveniebat afflictio. Assidue ergo noctu et diu rogabat benignum et clementem Deum ut eos ab errore converteret ad suam veritatem.

g Barochas a rusticis idololatris plagis excipitur : 22 Quoniam autem superius memini B. Barochæ, de ipso narrabo reliqua. Habebat is zelum divinum, ut si quis alius : multa enim gravia sustinuit ab idololatris. Cum enim ivisset ipse aliquando in vicum propter *g* canonem Ecclesiasticum, non procul a civitate (erat autem is, qui canonem debebat, idololatra) cum ab eo vero canon exigeretur, isque rem vellet protrahere et differre, et ex eo nata esset inter eos contentio ; accersit impius agricola quosdam ejus pagi ei similes, et incipiunt verberare clavis B. Barocham, et portantes eum semimortuum, projecerunt extra pagum in solitudinem : illic vero jacebat mutus et nullo sensu præditus. Alio autem die, Dei benignitate, transit per illum locum Cornelius Diaconus, cum aliis duobus Christianis : et cum invenissent pium Barocham, et eum agnovissent, importarunt in civitatem.

h mortuus creditus eripitur e Christianorum manibus : 23 Cum vero idololatræ eum vidissent portari, arbitrati esse mortuum, conversi sunt in *h* furorem, propterea quod existimabant esse abominandum, mortuum ferre in civitatem : et cum eum vi eripuissent ab humeris eorum, qui ipsum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium Diaconum, et duos Christianos, et ligato pede B. Barochæ, trahebant eum. Interim autem renunciant quidam fratres beato Episcopo. *mansuetudini S. Porphyrii donatus :* Is vero conturbatus, me accersit, et alios tres fratres, qui sunt inventi apud ipsum, et dicit nobis : Confidentes currite, o fratres ; est enim tempus martyrii. Postquam autem pervenimus ad locum, ubi ligarant Beatum, concurrit populus : et alii quidem sanctissimum Episcopum afficiebant contumeliis, alii vero videntes ejus tolerantiam, et quod, cum contumeliis afficeretur, non irascebatur, sed rogabat unumquemque dicens, ne sic probris et contumeliis afficerent corpus, quod est obnoxium iisdem affectionibus ; fiunt nostrarum partium, et in se invicem convertuntur ad plagas usque. *portatur in templum,* Nos autem cum multam vidissemus confusionem, portantes pium Barocham, discessimus in sanctam ecclesiam.

24 Postquam vero vidimus eum adhuc spirantem, ejus curam gessimus. Pro eo autem fundebantur per totam vesperam et noctem intensæ preces : omnes enim fratres convenerant. Sanctus vero Episcopus non cessabat lacrymari, et Deum pro ipso rogare : sciebat enim qualis esset divinus ejus zelus. Cum autem

A autem vidisset Deus lacrymas sancti Pontificis et preces populi, (eum enim numerabant secundum Phinees adversus idololatras) acceleravit suam misericordiam, et illa nocte aperit oculos ejus, et incipit loqui, et petere dari sibi potum. Ego autem, qui ei assidebam, statim cucurri, ut renuntiarem beato Episcopo: præ magno enim gaudio oblitus sum dare ei potum, et mihi id accidit, quod ancillæ tempore B. Petri, quando audita ejus voce, præ gaudio non aperuit ostium: sed eum dimittens, primum annunciavit iis, qui erant domi: tale quid ego quoque sum passus. Cum id autem beatus audivisset Episcopus, non fuit victus ab animi affectione, sed perseverabat in precibus. Nos vero cum intellexissemus ejus firmitatem et constantiam, eum mittentes, recessimus ego et pius Cornelius Diaconus, assidebat enim mecum B. Barochæ. Postquam autem implevit preces et omnem consequentiam sanctisssimus Episcopus, ipse quoque nobiscum sedens, interrogavit pium Barocham, quemadmodum id esset passus ab initio. Ipse vero narravit nobis omnia.

Actor. 11, 13

25 Dum nos autem consultaremus quid esset faciendum, fit mane: et ecce Defensor populi cum Irenarchis, et duobus primoribus, Timotheo et Epi-B phaneo, et aliis multis, venientes incipiunt clamare et tumultuari, dicentes: Cur intulistis mortuum in civitatem, cum patriæ leges hoc prohibeant? Interim autem contumelia quoque afficiebant beatum Episcopum. Nos vero cum tumultum audivissemus, egressi sumus: et cum nos vidissent, cœperunt me verberare, et pium Cornelium Diaconum. Cum autem eos, qui erant ex populo, vocassemus in testimonium, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, unumquemque rogans et admonens, ne irascerentur tam inconsiderate. Illi vero impii, quo magis rogabantur, eo magis furebant, et virum sanctum afficiebant contumelia. Cum igitur pergerent tumultuari, confirmatur et corroboratur pius Barochas, et impletur divino zelo, surgitque et arripit fustem, et incipit verberare eos, qui incidebant: et eos invadint metus, et incipiunt cadere unus super alium fugientes, eosque est persecutus usque ad id, quod tunc erat Marneium, revertiturque cum magna victoria novus noster Sampson, stratis ipse quoque mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipsum timebant idololatræ, et nec ejus quidem nomen audire poterant. Brevi autem post tempore dignati sumus ordine diaconatus ego et pius Barochas: ego quidem plane indignus, qui eum assequerer: ille vero meritissimo jure id assecutus.

Idololatras ob corpus mortui creditu tumultuantes credit [illegible] et fugat.

Barochas et Marcus consecrantur Diaconi.

CAPUT IV.

Edicto Imperatoris templa idolorum clausa. Puerpera ope S. Porphyrii adjuta. Conversio infidelium.

D Videns autem sanctus Pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatris, statuit me mittere Bysantium, ut peterem ab Imperatoribus, ut diruerentur templa simulacrorum: Gazæ enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marneium. Et scriptis litteris ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum, cujus laus et gloria memoratur ab omnibus, navigavimus, et spatio viginti dierum eo pervenimus: et redditis litteris *a* B. Joanni, ore eum omnia docui. Cum primum autem audivisset, id significavit *b* Eutropio Cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Arcadium. Cumque ei legisset epistolas beati Episcopi, et petiisset ab eo, ut concurreret cum litteris; acceptis ab eo promissis, exiit, et dixit mihi: Quieto animo esto, o fili. Spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego vero non cessabam quotidie eum admonere: ille autem mittebat et instabat Eutropio. Septem vero post die- E bus pronunciatur edictum Imperatoris, ut clauderentur simulacra Gazæorum civitatis, et ne consulerentur amplius. Traditur autem hic jussus in manus cujusdam Hilarii, hominis *c* subadjubæ Magistri.

Arcadii Imp. rescriptum contra idola impetratur.

27 Ego vero tribus post diebus egressus sum Byzantio, et spatio decem dierum pervenio in civitatem Gazæorum, septem diebus præveniens Hilarium. Inveni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem. Postquam vero ei tradidi responsum beatissimi Joannis Episcopi Constantinopolitani, et id legit, lætitia affectus convaluit a febre. Dicebat autem se in morbum incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem vero post diebus venit dictus Hilarius, habens duos *d* commentarienses Consulatus, et multos adjutores ex Azoto et Ascalone, et omnes ministros publicos. Statim autem comprehendit tres primores, et accepta ab eis satisdatione, ostendit eis divinum edictum, quod jubebat, ut clauderentur idolorum templa Gazæ civitatis, et eversis omnibus, quæ erant in eis, simulacris, ea clausit. Marnæ vero simulacrum sivit latenter consuli, pro eo plurimis acceptis pecuniis. Rursus autem faciebant, ut solebant, idololatræ nefaria.

Hilarii avaritia edictum irritum factum.

28 Contigit vero aliud fieri miraculum, quod mul- F tos provocavit, ut venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, ut qui sit clemens et misericors, scit per occasiones convertere genus hominum ad lucem suam, quæ mente percipitur. Fuit autem ejusmodi id quod accidit. Mulier quædam clara in civitate, nomine Ælia, cum esset paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc caussa periculi. Fœtus ejus non exibat secundum naturam, sed conversus erat ad id, quod est præter naturam, et cum unam manum emisisset, non poterat reliquum corpus educi: erat enim obliquum in utero, nec poterant obstetrices id deducere ad id, quod est secundum naturam. Cruciabatur vero mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem majus dolorum incrementum, cum successisset primo secundus dies, et similiter tertius dies majorem dolorem attulisset, quam secundus. Creverunt autem dolores usque ad septem dies, semper additamentum malo accipiente. Quinetiam voluerunt medici ejus fœtum exsecare: sed cum vidissent eis virtutem cecidisse, omnem spem plane abjecerunt. Ejus ergo parentes et maritus ejus Heros, cum essent dæmonum dediti superstitioni, pro ea quotidie faciebant

Parturientem inverso fœtu periclitantem

C

a *Ob hiemalem siccitatem timent Palæstini et Ægyptii impendentem sterilitatem. Hinc illa benedictio est apud Isaiam 32, 20.* Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini. — b *De Marna Deo, qui Jupiter est, et Marnio egimus supra.* c *Tres primi Gazæorum menses hic referuntur* Δῖος, Ἀπελλαῖος, Αὐδυναῖος, *Latinis litteris expressi*, Dios, *aliis* Dius, Epilleos, *melius* Appellæus, et Lydeneus, *forsan legendum* Audynæus. *Respondent mensibus Ægyptiacis* Hathur a XXVIII *Octobris*, Chiac a XXVII *Novembris*, et Tuba a XXVII *Decembris*. *De mense* Dystro, *quo S. Porphyrius obiit, supra actum.* d Asclepas, *sive* Asclepius, *sub Constantio Imperatore Sede Gazensi pulsus, Romam ad Julium Papam confugit: quo Sedibus pulsi eodem tempore venerunt SS.* Athanasius et Paulus *Patriarchæ, ille Alexandrinus, hic Constantinopolitanus, et Episcopi* Marcellus *Ancyranus, et* Lucius, *seu* Lucianus, *Hadrianopolitanus. Ita Socrates lib. 2 hist. Eccl. cap. 11, Sozomenus lib. 3 cap. 7. Plerique in Sedem suam restituti, interfuerunt Concilio Sardicensi an. 347, et Asclepas adversariorum calumniis perspicue patefactis est innocens declaratus. Theodoretus lib. 2 cap. 8, Sozomenus lib. 3 cap. 9 et epistola Julii Papæ apud Socratem lib. 2 cap. 18.* e *Videtur* Timotheus *Diaconus in Mauritania ob fidem Christi post diros cruciatus in ignem conjectus intelligi, cui ad 19 Decembris adjunguntur in Martyrologio Romano* SS. Meuris et Thea, *Gazæ passæ quod contextus hujus loci confirmat.* — f *Nos jam vulgo festum Epiphaniæ vocamus, quod celebratur 6 Januar.* g *Annua pensio indicatur: ita infra ait Arcadius Imp.* Perdimus canonem in vectigalibus. *Græce in Menæis* [illegible]. h *Consuetum Gazæorum in Christianos furorem describit Sozomenus lib. 5 cap. 8, in eadem Martyribus illato, et cap. 14 et 15 in persecutione S. Hilarionis: quod etiam in hujus Vita 21 Octobris observat S. Hieronymus. Plura de eorum crudelitate supra diximus. His majoribus erant hi Gazæi progeniti.*

Marnas Gazæorum.

Asclepas Episc. Gazensis.

SS. Timotheus, Meuris, Thea.

Martyres Gazæi.

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

A faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores et vates, existimantes se ex eis utilitatis aliquid accepturos : sed nihil id proderat.

29 Erat autem eis fidelis nutrix, quæ affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ædibus oratoriis. Quodam ergo die ea in ecclesia orante cum lacrymis, ingressus est S. Porphyrius circa horam nonam, et ego quoque cum eo. Videt autem anum tristem, Deum orantem cum lacrymis, stansque eam rogavit caussam. Illa vero eum contemplata, procidit ad ejus pedes, rogans eum, ut pro ipsa rogaret Christum. Postquam autem cognovit Sanctus caussam a muliere, ipse quoque est lacrymatus : erat enim summe misericors. Dicit vero nutrici : Audio illam domum esse deditam cultui simulacrorum, et servari posse difficiliter ; sed tamen Deus potest omnia. Etenim per occasionem servat eos, qui erant perituri. Abi ergo, et congrega omnes cognatos, et parentes, et maritum, et dic eis : Quoniam est hic optimus medicus, qui potest eam curare, si effecerit ut ea evadat hoc periculum, quid ei dabitis? sunt autem omnino tibi multa polliciturі. Dic vero eis hoc quoque : Si eam curaverit, hoc quoque mihi promittite, quod eum non falletis, nec B ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad cœlos, et promittere eos esse facturos omnia, quæ sunt polliciti. Et quando hæc fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus : Sanat te Jesus Christus filius Dei vivi, crede in ipsum, et vives.

Porphyrius per nutricem a se instructam,

30 Cum autem audivisset anus, quod beatus dixerat Episcopus, isque eam Deo commendasset, cucurrit domum : et cum invenisset omnes flentes, et mulierem in extremo periculo, rogavit ejus parentes et maritum, ne angerentur animo. Dixit autem : Me ad vos misit optimus medicus, ut mihi promittatis, quod si ea curetur, ipsum non negabitis. Cum vero audivissent ejus parentes et maritus, dixerunt : Si voluerit omnes nostras facultates accipere, non recusabimus, videamus solum vivam nostram filiam. Dixit autem nutrix : Manus vestras in cœlum extollite, et fidem date vos non esse negaturos medicum. Illi vero alacri animo et cum lacrymis manus extenderunt, dicentes : Toto tempore vitæ nostræ ejus erimus. Quamnam enim consolationem habituri sumus, si ea decedat? Erat enim eis unica, scitaque et elegans moribus, si ulla alia. Cum hoc autem audivisset nutrix, magna voce dixit coram omnibus. Dicit magnus Sacerdos Porphyrius : Jesus Christus C filius Dei vivi te curat, crede in eum, et vives. Statim vero mulier cum valde ejulasset, edidit fœtum vivum.

liberat invocato Christo :

31 Omnes autem, qui illic sunt inventi, obstupefacti exclamaverunt : Magnus est Deus Christianorum : magnus est Sacerdos Porphyrius. Die autem sequenti parentes mulieris, et maritus et cognati et omnes necessarii, euntes ad B. Porphyrium, prociderunt ad ejus pedes, petentes Christi signaculum. Beatus vero cum eos signasset et fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis ut vacarent sanctæ Ecclesiæ : et paullo post cum eos catechesi instituisset, baptizavit etiam infantem cum muliere. Vocavit autem nomen ejus Porphyriam. Qui fuerunt vero illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexaginta quatuor.

64 convertit ad fidem

CAPUT V.

Iter Constantinopolitanum S. Porphyrii cum Archiepiscopo Cæsareensi. Rhodi apud Procopium anachoretam. Constantinopoli apud S. Joannem Chrysostomum et Amantium Cubicularium Imperatricis gesta.

D

Quo magis autem videbant idololatræ multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, et non sinebant eos obire officia civilia : sed eis utebantur tamquam malis famulis. Videns autem rursus B. Porphyrius magnam injuriam, quæ fiebat Christianis, et non ferens, adspiciens vero probris et contumeliis appetitos, proficiscitur Cæsaream ab B. Joannem Archiepiscopum, et rogat eum cum lacrymis, ut præbeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse amplius pati gravia et absurda, quæ fiebant a Gazæis. Beatus autem Joannes cum audivisset, rogabat eum, ut æquo et forti animo pateretur, et retineret Episcopatum. E

Ob Gentilium perfidiam frustra se Episcopatu conatur abdicare :

33 Respondens vero sanctissimus Porphyrius, dixit ei : Te attestor coram Deo, qui non est adspectabilis, et spem nostram Jesum Christum, Dominum omnis rei creatæ, et adorandum et vivificum sanctum Spiritum, ne despicias meam petitionem, ne requiratur a nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, Pater, ut mecum naviges ad urbem regiam, ut rogemus Imperatores, Rege cœlesti annuente, ut evertant templa idolorum. Respondens autem B. Joannes, dixit ei : Fili, justa quidem est petitio, sed non est aptum tempus, jam enim imminet conversio hiemalis. Respondit B. Porphyrius : Si vult nos Deus esse et Gazæ populum convertere, potest etiam servare in hieme. Tu vero, Pater, ejus fidens clementiæ et misericordiæ, id velis, et iter nobis succedet feliciter. Dicit ei B. Joannes : Fiat voluntas Christi.

Archiepiscopum Cæsareensem itineris sui comitem impetrat.

34 Postquam autem B. Joannes est ei pollicitus, scribit ad me, ut quamprimum venirem Cæsaream, et afferrem mecum tres libros, et quadraginta tres nummos, qui ei restabant ex reditu sanctæ Ecclesiæ. Ego vero acceptis litteris, cum sumpsissem libros et nummos, protinus sum egressus : et cum venissem Cæsaream, inveni sanctissimos Episcopos F paratos ad navigandum, et cum post duos dies solvissemus, navigamus vicesimotertio mensis..... a et cum Dei benignitate fuisset nobis secunda navigatio, spatio decem dierum b appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula, in adversa ejus parte quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc est relatus in numerum Angelorum. Dormiit enim quinque abhinc annis, cum vixisset vitam nulli culpæ affinem, in jejuniis et vigiliis, et summa paupertate. Habebat vero donum quoque prophetiæ, et virtutem expellendi dæmones. Cum nos autem, ut dictum est, Rhodum appulissemus, et audivissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed ejus angelica frui consuetudine : et cum rogavissemus, ubinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus, navigantes in cymba : et cum pervenissemus, pulsavimus ostium. Statim autem egressus, per se nobis aperuit, etiamsi haberet apud se alium discipulum.

Navigant ambo Constantinopolim. a b

ad Rhodum appellunt :

35 Cum autem adspexisset sanctissimos Episcopos, procedens in terram, eos adoravit. Deinde surgens, me quoque est osculatus et una Eusebium Diaconum, quem secum ducebat S. Joannes Archiepiscopus, et cum nos introduxisset in oratorium, retrocessit,

a *Chrysostomo, qui anno 398, 26 Febru. consecratus est Episcopus, quo etiam anno hæc legatio contigit.* — b *Eutropius Eunuchus, tum Cubicularius, anno sequente 399 cum Manlio Theodoro Consulatum adeptus, sed factione Gaynæ insignibus exutus, Chalcedone securi percussus est. Zosimus lib. 5, Socrates lib. 6 cap. 5, Sozomenus lib. 8 cap. 7.* — c Subadjubæ, *aut potius* Subadjuvæ, *qui et* Adjutores *nominantur in Notitia Imperii sect.* 41. Adjutor, Subadjuva Adjutoris, Subadjuvæ Fabricarum diversarum, *dicuntur etiam* Subadjuvantes. *Baronius an.* 389 *num.* 108 *edidit* homilais coadjutoris Magistri officiorum : *sed minus recte. Habentur et* Adjutor *Magistri officiorum, et* Subadjuva Adjutoris, *laboris ferendi gratia, qui vel valetudine aliave re impediti, vel multitudine negotiorum obrutis opem ferrent. Cassiodorus* 6 *variarum* 7 *et L.* 3 *Cod. de diversis officiis.* — d *Inter varia Commentariensium genera hi videntur Apparitores fuisse, qui judici pro tribunali sedenti sistebant reos, et quibus horum custodia atque exhibitio demandata erat : uti Acta Martyrum testantur.*

Subadjubæ

A retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens : Decet vos Sacerdotes habere priorem locum : me autem humilem et abjectum, et qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognovimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi potestate *c* præditum. Cum enim nos numquam adspexisset, neque de nobis audivisset, cognovit per spiritum eos esse Episcopos, beatissimos, inquam, Joannem et Porphyrium, et ideo eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deinde post preces sedimus et cum esset nobis locutus multa animæ utilia, rogavit caussam susceptæ itineris molestiæ. Beatus vero Porphyrius ei omnia narravit de Gazæis, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, et quam multa mala ab eis patiantur Christiani : et quod ea de caussa ascendunt, ut rogent Imperatores, ut evertantur templa idolorum.

sanctum anachoretam Procopium inviſunt : agnoscuntur instinctu divino c

exponunt caussam itineris :

36 Cum autem audivisset S. Procopius anachoreta, dixit : Domine Jesu Christe, converte tuos famulos a fraude diabolica ad fidem illuminatam. Deinde dicit sanctissimis Episcopis : Ne sitis anxii animo, o Patres : Deus enim qui novit zelum vestræ fidei, iter vobis diriget, et dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agite ergo, ea vobis dabo monita, quæ Deus revelavit meæ humilitati. Primum convenite sanctissimum Episcopum Joannem, et cum eo preces ad Deum fundite, et ei rem exponite : et ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi revelavit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergo vos commendabit Amantio Cubiculario Dominæ, viro pio et qui habet in honore Sacerdotes : ipse vos introducet ad Imperatricem, et quando ad eam ingressi fueritis, vos est benigne exceptura. Exponite ergo ei rem universam, et jubete eam valere, et exite. In secundo autem ad eam ingressu, postquam vos eam hujus rei admonueritis, dicite ei : Speramus in Christum filium Dei, quod si rei præsenti studueris, est tibi daturus filium masculum. Cum hoc autem audierit, est læta futura, est enim prægnans, et hic est mensis nonus, ex quo concepit : et est factura omnia, ut rem vobis reddat effectam Deo annuente.

edocentur modum feliciter perficiendi negotia : B

37 Nos autem cum audivissemus quod dixerat vir sanctus, et credidissemus iis, quæ fuerat locutus et ipse nos Deo commendasset, egressi sumus : et solventes illo die, navigavimus : et post alios decem dies *d* pervenimus Byzantium : et accepto hospitio, die sequenti ivimus ad sanctissimum Archiepiscopum Joannem. Cum vero cognovisset quinam essemus, nos accepit magno honore et *e* observantia. Nos autem rogavit, quanam de caussa hunc viæ laborem sustinuimus, et ei narravimus : et cum cognovisset, recordatus est nos longo ante tempore hoc rogasse litteris : et cum me agnovisset, benigne est complexus. Rogat vero nos, ne angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis : Ego quidem non possum loqui cum Imperatore, eum enim in me irritavit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter *f* possessionem, quam cum concupiisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curæ, quod irascantur. Seipsos enim læserunt, non me. Nam et si lædant meum corpus, animæ multo magis proderunt, hoc tamen relinquamus Dei misericordiæ. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cras accersam Eunuchum Amantium, qui est Eunuchus Imperatricis, et multum potest apud eam, et est vere Dei servus, et ei rem exponam, et est magnum studium adhibiturus Deo annuente. Nos vero, cum ille sic nobis promisisset, et nos Deo commendasset, ivimus in nostrum hospitium.

perveniunt Constantinopolim d

visitant S. Joannem Chrysostomum : e f

38 Die autem sequenti, ivimus ad Sanctum, et invenimus apud eum Cubicularium Amantium : rei C enim nostræ curam gesserat, et eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus et cognovit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus, surgens adoravit sanctissimos Episcopos, facie inclinata in terram. Illi vero cum cognovissent quisnam esset, eum sunt complexi et osculati. Porro autem eis quoque jussit sanctissimus Episcopus Joannes ore proprio Cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narravit de idololatris, quemadmodum libere et confidenter faciunt res nefarias : et quemadmodum affligunt et vexant Christianos. Ille vero audiens flevit, et impletur zelo divino, et dicit eis : Ne sitis anxii, Patres. Dominus enim Christus est defensurus suam religionem. Orate ergo vos, et ego loquar cum Augusta, et spero in Deum universorum, fore ut consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad eam introducam, et ipsa ore vestro a vobis docebitur, quæ vultis : invenietis vero eam a me prius instructam. Cum hæc autem dixisset, nobis valere jussis recessit. Nos quoque, cum multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Joanne, isque nos Deo commendasset, recessimus.

D *AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.*

accipiunt Amantium, Cubicularium Imperatricis procuratorem negotiorum.

a Peritii, cujus dies 23 apud Gazæos incidit in 17 Februarii, ut apud Ægyptios Barmaluth. Non autem substituendus Februarius ut ex Baronio ad marginem Suriana tertiæ editionis factum. — b Die 27 Febr. — c Baronius addit occulta. — d Die 9 Martii : ac 10 factum colloquium cum S. Chrysostomo, die 11 cum Amantio cubiculario. — e De zelo S. Chrysostomi ut idola in Phœnicia dejicerentur agit Theodoretus lib. 5 Hist. Eccl. cap. 29. — f Intelligitur ager seu vinea viduæ Theognosti ei ab Imperatrice ablata : de qua re omnes Vitæ S. Chrysostomi scriptores agunt. E

CAPUT VI.

Benignum colloquium S. Porphyrii cum Imperatrice. Nativitas Theodosii junioris.

Die vero *a* sequenti nos accersit Cubicularius Amantius per duos Decanos, ut iremus in palatium : et surgentes, propere ivimus : invenimus autem ipsum nos expectantem, qui accepit duos Episcopos, et eos introduxit ad Augustam Eudoxiam. Postquam vero eos adspexit, prior salutavit, dicens : Benedicite Patres. Illi autem eam adoraverunt. Sedebat vero super aureum lectum, et dicit eis : Ignoscite mihi, Sacerdotes Christi, propter ventris quæ me premunt necessitatem. Debebam enim in vestibulo occurrere vestræ sanctitati : sed propter Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam ejus demissionem, dixerunt : Qui benedixit uterum Saræ et Rebeccæ et Elisabeth, benedicat et vivificet id, quod est in tuo ventre. F

a

Eudoxia benigne excipit Episcopos :

40 Postquam vero locuti sunt alia quoque verba spiritalia, dicit : Scio cur hunc viæ laborem suscepenitis : me enim prius docuit Amantius Eunuchus. Quod si vos quoque me vultis docere, jubete Patres. Jussi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatras, quemadmodum secure faciebant res impias, et quemadmodum sua potentia opprimebant Christianos, non sinentes eos obire ullum officium publicum, neque sua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt Imperatoriæ potentiæ. Cum hæc audivisset Imperatrix, dixit : Ne sitis anxii, Patres : spero enim in Dominum Christum filium Dei, fore ut persuadeam Imperatori ea facere, quæ decent vestram sanctam fidem, et vos hinc dimittat compotes desiderii. Abite ergo et vos reficite, estis enim defatigati, et orate, ut Deus opem ferat meæ petitioni. Cum hæc autem dixisset, jussit afferri pecunias : et cum accepisset circa tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, dicens : Hæc interim accipite ad expensas. Episcopi vero his acceptis, cum multum ei benedixissent, exierunt. Exeuntes autem, magnam pecuniæ partem distribuerunt Decanis, qui præerant

suam operam addicit :

dat eleemosynam :

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO

A præerant portis, adeo ut paucæ apud eos remanerent.

eorum causam apud Arcadium strenue agit:

41 Imperatrix vero, cum Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negotium Episcoporum : petiit autem, ut everterentur templa Gazæ. Imperator vero cum audiisset, ægre tulit, dicens : Scio illam civitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est in nos grato animo in pensitandis vectigalibus publicis : quæ quidem confert plurima. Si ergo eorum templa repente diruamus, metu se in fugam conjicient, et perdemus tantum canonem. Sed si videtur, eos particulatim affligamus, idololatris adimentes dignitates, et alia civilia officia, et jubeamus templa eorum claudi, et non amplius celebrari. Cum enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscent veritatem. Nam quod exuperat, si idem sit repentinum, grave est iis, qui sunt subjecti. Imperatrix autem cum id audiisset, fuit magno dolore affecta : erat enim acris et fervens in fide. Imperatori vero hoc solum respondit : Dominus est opem laturus servis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolimus. Hæc nobis narravit pius Amantius Cubicularius.

42 Die autem *b* sequenti accersiit nos Augusta, et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit eos sedere. Postquam vero locuti essent multa B verba spiritalia, dicit eis : Locuta sum cum Imperatore, et aliquantum ægre tulit. Sed ne animo angamini : Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfiat, et egrediamini assecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi autem his auditis, adorarunt. Stimulatus vero Sanctus noster Porphyrius, recordatus ejus, quod dixerat beatissimus Procopius anachoreta, dixit Imperatrici : Labora propter Christum, et ipse pro tuo labore est tibi daturus filium, qui vivet et imperabit, te vidente, et eo fruente multos annos. Cum hoc audivisset Imperatrix, *c* repleta est lætitia, et ruber evasit ejus vultus, et ei accessit major ea, quam habebat, pulchritudo : ea enim quæ apparent, ostendunt ea quæ latent.

discit ex S. Porphyrio se filium pariturum:

43 Dicit itaque sanctissimis Episcopis : Orate Patres, ut, quomodo dixistis, Deo volente, pariamus masculum : et si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoque, quod non petiistis, sum factura, Christo annuente : sanctam enim ecclesiam ædificabo Gazæ in medio civitatis. Abite ergo in pace, et quiescite, assidue pro me rogantes, ut cum Dei benignitate pariam : et paullo post id implebo. Cum ergo valedixissent Episcopi, et eam Deo commendassent, egressi sunt ex palatio. Precabamur autem, ut pa- C reret masculum : credebamus enim ei, quod dixerat S. Procopius anachoreta, et ibamus quotidie ad sanctissimum Joannem Archiepiscopum, et fruebamur sanctissimis ejus eloquiis dulcioribus, super mel et favum. Veniebat vero ad nos Amantius Cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis, aliquando autem etiam, ut nos conveniret.

vovet se Gazæ templum exstructuram

44 *d* Paucis autem post diebus peperit Imperatrix *e* masculum, et imposuit ei nomen Theodosium, quod erat nomen ejus avi Theodosii Hispani, qui imperavit simul cum *f* Gratiano. Natus vero junior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura. Unde etiam cum primum fuisset natus, fuit renunciatus *g* Imperator. Fuit autem magna lætitia in civitate, et fuerunt quidam missi per civitates, qui hæc renunciarent, donaque et munera erogarent. Domina vero cum primum peperisset, et surrexisset e cella puerperii, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum : Ago Christo gratias, quod per vestras sanctas preces Deus mihi donavit filium. Precemini ergo Patres, illi vitam, et mihi humili et abjectæ, ut impleam ea, quæ sum vobis pollicita rursus, ipso volente Christo, per sanctas vestras preces.

Theodosius junior nascitur, acclamatur Imperator

45 Cum autem impleti essent septem dies a puerperio, nos *h* accersit, et nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinavit vero caput, dicens : Benedicite Patres mihi et filio, quem donavit Dominus per sanctas vestras preces. Infantem quoque tradidit, ut ipsum signarent. Sancti autem Episcopi et ipsam et infantem signarunt signo Crucis : et cum precati essent, sederunt. Postquam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis Domina : Scitis Patres, quid de re vestra statui facere? Dominus vero meus Porphyrius respondens, dixit : Quæcumque statuisti, ex Deo statuisti : etenim in hac nocte revelatum fuit meæ humilitati per visionem, me esse Gazæ, et stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, et tuam pietatem mihi tradere Evangelium, et dicere : Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, inveni locum illum, in quo dicit Dominus Christus Petro : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam : et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Tu vero, Domina, respondens dixisti : Pax tibi, esto fortis et strenuus. Post hæc autem sum excitatus : et ex hoc persuasum habeo, fore ut Dei Filius tui animi instituto opem ferat. Dic vero nobis, Domina, quid statueris.

D *h Benedicitur signo Crucis cum nato ab Episcopis;*

S. Porphyrio revelatur felix negotiorum successus: Matth. 16, 18

E 46 Imperatrix respondens, dixit ? Si Christo placuerit, paucis post diebus dignabitur infans sancto baptismate. Ite ergo, et facite supplicationem, et petite in ea, quæcumque volueritis : et quando egressus fuerit infans ex venerando baptismate, tradite supplicationem ei, qui ipsum portabit : ego autem docebo eum, quid facere oporteat : et spero in Dei Filium, eum rem totam esse dispensaturum e voluntate suæ clementiæ. Nos autem his promissis ab ea acceptis, cum ei et infanti multum benedixissemus, egressi sumus, et euntes fecimus supplicationem, in charta multa ponentes, non solum eversionem simulacrorum, sed etiam privilegia dari sanctæ Ecclesiæ et Christianis, et præberi reditum : erat enim pauper sancta Ecclesia.

indicat Eudoxia, quid fieri oporteat.

a *Die* 12 *Martii* — b *Die* 23 *Martii*. — c *Genuerat Eudoxia Imperatrix hactenus tantum filias, nupta Arcadio Augusto* v Kalend. Maii Olybrio et Probino Coss. *Indict.* 8, *anno* 395. *Earum filiarum prima fuit* Flacilla, *nata* Cæsario et Attico Coss. Indict. 10, *anno* 397, *die* xv Cal. Julias. *Secunda fuit* S. Pulcheria, *nata* xiv Cal. Februarii, Theodoro et Eutropio Eunucho Coss. Indict. 12 *anno* 399. *Tertia autem filia* Arcadia, *nata* v Idus Januarii, Indict. 13 Stilicone et Aureliano Coss. *anno* 400. *Quibus successit quarta proles mascula,* Theodosius junior *anno* 401. *Quo dein* Theodosio juniore et Rumoride Coss. *nata* iv Idus Februarii Marina, *quarta filia anno* 403. *Quæ exacte referuntur in Chronico Alexandrino et in Chronico Marcellini. Colitur* S. Pulcheria *Imperatrix* 10 *Septemb.* — d *Utinam hi pauci dies numerati forent! An decem dumtaxat, quibus cum Amantio potissimum actum? Si pauciores dies accipi possint, tam citius etiam natus est Theodosius.* — e *Natus videtur Theodosius* 23 Martii, *sive* x Kalendas Aprilis, *eratque sabbatum ante Dominicam* iv *Quadragesimæ, Lætare modo appellatam. Socrates lib.* 6 *cap.* 6 *mutata voce* Kalendas, *scribit decima Aprilis, natum* [illegible] *Secutum describit auctor Chronici Alexandrini, in quo dicitur natus* [illegible] iv Idus Aprilis [illegible] *ante festum Paschæ. Marcellinus in Chronico natum ait* iii Idus Apriles, *ergo feria quinta in Cœna Domini. Quæ ex sequentibus refutantur.* — f *Fuit Theodosius Magnus a Gratiano Imperator declaratus anno* 379, *mortuus an.* 395, *sed multis ante hujus Theodosii nativitatem.* — g *Id est, acclamatus Imperator ac purpura tectus. Solemnis inauguratio, si Chronico Alexandrino fidendum, facta est ad Hebdomum anno sequenti* iv *Idus Januarias, Indict.* iv. — h *Die* 30 *Martii, pridie Dominicæ Passionis.*

F *Theodosius junior, quo mense et die natus?*

CAPUT VII.

Baptismus Theodosii junioris. Impetrata idolorum destructio. Varia donata S. Porphyrio munera.

Cum autem dies præteriissent, venit *a* dies, in quo erat illuminandus novus Imperator Theodosius : erat vero coronata et ornata universa civitas holoserico et auro, et omni alio ornamento, adeo ut non posset quispiam explicare ornatum civitatis. Quin etiam *b* fluctuantem habitatorum multitudinem licebat intueri variatam

a Theodosius baptizatur solemni pompa: b

A variatam multiplici et diverso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatus, sed illorum, qui sunt in dicendo exercitati: ego vero transibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato juniori Theodosio, et ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursus intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, et vestem eorum refulgentem: erant enim omnes candidati, ut existimaretur multitudo esse nive repleta. Præcedebant autem Patricii, Illustres, et omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur astra cerni in terra. Erat vero prope infantem qui portabatur, ipse quoque Imperator Arcadius, vultum habens hilarem et nitidum magis quam ea, quam gestabat, purpura. Unus autem ex Proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos vero admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: Si ea, quæ paullo post evanescunt, tantam habent gloriam; quanto magis cœlestia, quæ sunt parata Sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt? Stetimus autem nos in vestibulo sanctæ ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

proceribus candidatis portantibus cereos:

48 Postquam vero fuit egressus a baptimate, exclamavimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, B chartam quoque porrigentes. Cum autem adspexisset is, qui gestabat puerum, et cognoscebat rem nostram, (eam enim prius didicerat a Domina) jussit chartam ei accipi: et cum accepisset, constitit. Jussit autem fieri silentium, et cum solvisset, legit partem: et cum involvisset, subjecit manum capiti infantis: et cum id inclinasset, clamavit coram omnibus: Jussit ejus potentia ea fieri, quæ sunt in suplicatione. Omnes autem cum adspexissent, sunt admirati: et adorabant Imperatorem, eum beatum pronunciantes, quod dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoque Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium. Lætata est autem, et genibus flexis Deo egit gratias.

Episcopi offerunt libellum supplicem Theodosio infanti.

49 Ingresso vero infante in palatium, ei occurrit Domina, et eum accepit et osculata est: et eum portans, ipsum quoque salutavit Imperatorem, dicens: Beatus es, Domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua, et Imperator lætabatur audiens. Cum autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio: ut omnino fiant, quæ in ea continentur. Imperator C vero jussit legi chartam: et postquam lecta fuit, dixit: Gravis quidem est petitio, sed gravior est recusatio, quoniam hæc est prima jussio nostri filii. Dicit autem ei Domina: Non solum prima jussio, sed etiam in hoc sancto habitu et pietatis gratia supplicatio, et petita a viris sanctis. Vix tandem annuit Imperator, cum Domina valde ei instaret. Hæc omnia renunciavit nobis pius Amantius.

obtinent quæ petierant:

c

50 Die autem c sequenti nos accersit Imperatrix: et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit sedere, et dixit eis: Vestris precibus concessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit ejus auxilio, vidistis autem, quanam via et ratione sim usa. Sed si videtur, crastino die accersam Quæstorem, et coram vobis jubebo, ut convenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum divinum ex nomine duorum Imperatorum: et ut semel dicam, faciat omnia quæ consequuntur. Episcopi autem, his auditis, ei multum benedixerunt, et ejus filio, et Imperatori. Cumque multa alia disseruissent animæ utilia, postquam valedixissent, exierunt. Die vero d sequenti accersit Quæstorem et nos. Dicit autem ei: Accipe hanc chartam, et convenienter ei, quod in ea continetur, divinum rescriptum manda litteris. Quæstor vero accepta charta, divinum rescriptum dictavit celeriter nobis præsentibus. Ei autem suggessimus, ut Duces et consulares et res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. D

d fit rescriptum:

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

51 Postquam vero perfectum fuit divinum rescriptum et subscriptum, rogavimus Dominam, ut hoc negotium mandaretur alicui viro illustri. Jussit autem Amantio quærere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negotium deberet committi. Multi enim ex iis, qui tunc erant in dignitatibus, simulate habebant fidem, de quibus sumpsit pœnas Divina justitia. Cum enim rescivissent Imperatores, eos non recte se habere circa fidem intemeratam, eos privarunt suis dignitatibus, eosque et in corpore punierunt, et mulctarunt pecuniis: hæc autem facta fuerunt antea. Quocirca jussit Augusta negotium nostrum committi viro orthodoxo. Commissum vero fuit cuidam, nomine e Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis et fide fervens. Eo autem accersito, jussit Augusta, ut omnia idola usque ad solum everteret, et igni traderet. Porro ei quoque manu sua dedit pecunias, dicens: Accipe ad sumptus, et nihil capias a sanctissimis Episcopis. Cum talia autem mandata accepisset a Domina, egressus est promptior et alacrior.

executio committitur Cynegio: e

52 Cum transegissemus vero reliquum hyemis, E et fecissemus sanctos dies festos f Paschales et diem Resurrectionis, parabamus nos ad navigandum. Rogavimus autem admirabilem Amantium, ut id significaret Dominæ, ut eam juberemus valere. Ille vero cum hoc audiisset, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos essemus navigaturi: nos enim tantum dilexit, ut ipse rogaret Dominam, ut eum dimitteret ad orandum in sanctis et venerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere, ne, si illuc iret, fieret monachus, et ibi maneret. Sciebat siquidem viri vitam: erat enim revera nulli culpæ affinis, multas præbens eleemosynas, et perpetuo jejunans, et multos hospitio accipiens et concurrens ad pios usus. Hactenus quidem de pio Amantio. Dominæ vero de nobis significavit, et ingressi sumus ad eam, et dicit sanctissimis Episcopis: Quando Deo volente navigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea sumus ingressi, ut juberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini semper mei, et mei filii.

f parant discessum:

53 Jussit vero protinus afferri pecunias. Quæ cum fuissent allatæ, dixit Domino meo Episcopo Porphyrio: Accipe Pater hæc g ducenta... et ædifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ: et significa mihi, si opus habueris pluribus pecuniis, et eas F statim mittam. Construe etiam xenodochium, ut excipias fratres, qui veniunt in tuam civitatem, et tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autem sanctissimo quoque Joanni aureos mille, et vasa pretiosa utrisque. Ad sumptus vero dedit utrisque ad centum aureos. Obtinuit autem prædictus sanctissimus Joannes Episcopus Cæsareæ, quæcumque voluit privilegia ratione suæ ecclesiæ. Cumque precati essent, et multum benedixissent Dominæ et ejus filio et Imperatori, exierunt.

g donantur maximis muneribus ab Eudoxia

54 Rogarunt etiam, ut ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogavit, an essent omnino expediti, et an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi vero dixerunt: Sumus omnino expediti a sospite vestra pietate, et pia vestra conjuge, et a filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa et magna nobis donata. Statim autem jussit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palæstinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoque pro sumptibus circiter unum pugillum, qui inventus est continere circiter nummos quinquaginta. Cum vero ei quoque multum benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in civitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum,

et Arcadio

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

rum, et post tres dies navem ascendentes, navigavimus Gazam, vicesimo tertio Xanthici, qui est apud Romanos *h* octavus decimus Aprilis. Præclarissimus vero post nos egressus est Cynegius, usus publico navigio.

discedunt 18 Aprilis. h

Cynegius

Pascha Alexandrinum anni 401.

Centenarium.

a *Forsan circa diem 4 Aprilis.* — b Inundavit. — c *Die 5 Aprilis.* — d *Die 6 Aprilis Sabbato ante Dominicam Palmarum, aut forsan citius hæc omnia contigerunt.* — e *Baronius ad hunc annum 401 num. 31 arbitratur* Cynegium *esse eum quem creatum Præfectum Prætorio extant rescripta in Cod. Theod. lib. 2 de Usuris, sed ea data Honorio et Evodio Coss. an. 386, et mortuus est hic in Consulatu suo anno 388, sepultus apud Apostolos XIV Kalend. Aprilis, teste Idatio. Potuit hic* Cynegius *alterius filius, nepos aut consanguineus fuisse.* — f *Pascha Alexandrinum in Græcia et Oriente observatum fuit 14 Aprilis, cyclo Lunæ 3, Solis 18 litt. Dominicali E. In Canone Paschali Victorii annotatur Pascha ad diem XI Kalend. Maii, seu XXI Aprilis, quo in Occidente fuit observatum, non in Oriente, ut ex sequentibus constat. Per festos Paschales hic indicatos intelliguntur Cœna Domini, Parasceve, ac dein Resurrectionis dies.* — g *Baronius opinatur deesse, auri librarum pondera. Græci in Menæis ista habent:* Κομίζεται παρὰ τῆς Αὐγούστης χρυσίου κεντηνάρια δύο χάριν κτίσεως ἐκκλησίας, καὶ ἔργῳ δαπάνας νομίσματα διακόσια. Donantur ab Augusta duo centenaria, *id est pondo*, auri, ad ædificandam ecclesiam, et ratione impensarum ducenta numismata, *pro quibus hic* centum aurei *leguntur. Centenarium Romanum æquivalere talento Græco docet Isidorus lib. 16 cap. 14. Acta autem hæc sunt 15 Aprilis postridie Resurrectionis Domini.* — h *Hic locus dicta præclare confirmat. Incidebat eo anno 18 dies Aprilis in feriam quintam post Pascha, eratque tres dies post alloquium Imperatricis et Imperatorum.*

CAPUT VIII.

Reditus S. Porphyrii Gazam: tempestas cælitus sedata: solennis in urbem introductio.

Rhodum appellunt;

Pervenimus autem Rhodum spatio quinque dierum, valde vero studebamus ire ad S. Procopium anachoretam. Cumque nos valde rogassemus nauclerum, ut nobis concederet tres horas, non concessit, dicens: Non possum ventum invenire tam secundum. Nos autem ei dicebamus: Possunt preces sancti viri nos servare, et dare nobis ventum secundum. nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem. Sed cum aquati fuissemus, solvimus. Valde vero cruciabamur, quod non licuisset nobis eum convenire. Precibus ergo ab eo petimus, ut nobis ignosceret, et pro nobis oraret ut salvi essemus, et effectum redderemus opus, quod fuerat nobis commissum.

agitantur horrida tempestate

56 Cum ergo Rhodo navigassemus, et duo dies in maris tranquillitate et serenitate felix fuisset nobis navigatio, repente oritur tempestas, ventique, et fulgura et tonitrua, et in altum tollebantur fluctus instar montium, et attollebatur navis, ut nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores et lacrymæ et oratio ad Deum: implorabamus quoque preces S. Procopii anachoretæ. Cumque fuisset vespera, et tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanctissimi Episcopi, et videt in somnis Dominus meus Porphyrius S. Procopium anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechismo instituite et obsignate,

propter nauclerum Arianum;

(est enim ex exsecranda hæresi Arii) et efficite, ut ipse anathemate notet Arium, et malam ejus fidem, et statim cessabit tanta tempestas. Propterea enim, quod sit ipse ex dicta hæresi non concessit vobis, ut ad me veniretis. Eum tamen catechesi instituite: est enim rectam doctrinam a vobis accepturus.

57 Hæc cum audisset sanctus noster Porphyrius, fuit excitatus, et nobis accersitis narravit, quæ viderat in somnis. Statim vero vocato nauclero, ei diximus: Vis navem tuam esse salvam, et nos omnes, et ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non est hoc rogandum. Ei vero dixerunt Episcopi: Abnega malam tuam fidem, et crede in rectam fidem; et salvus eris tu et navis, et omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere præscientiam (comprehendistis enim, quæ erant in corde meo, cum nemo id vobis renunciaverit) ecce dico vobis: credo,

quo hæresim abjurante; pelluntur malacia;

ut creditis, et abnego hæresim Arii. Rogo autem vos, ut per otium me ex sanctis Scripturis illuminetis in recta fide. Sancti vero Episcopi eum acceperunt et obsignarunt, super eum fusis precibus, et eum quoque impertierunt divinis *a* Sacramentis. Interim autem cessarunt fluctus, et vespere mutatus fuit ventus, et feliciter navigavimus: et cum fuissemus in pelago alios quatuor dies, quinto mane adnavigavimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant *b* Majumam.

58 Postquam autem descendimus, nos cognoscentes, qui illic erant Christiani, exceperunt cum psalmodia. Similiter vero ex civitate quoque, cum audivissent, occurrerunt nobis, habentes signum venerandæ Crucis, et ipsi psallentes. Commixti sunt autem, qui erant ex duobus locis, et facti sunt non parvus populus, erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quod haberent multos Ægyptios vini mercatores. Idolorum vero cultores videntes ea, quæ fiebant, dissecabantur: sed nihil audebant facere, quoniam audiverant, in quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, et quod essent evertenda simulacra: et magna angebantur cura et animi ægritudine.

a Gazæis solenni supplicatione excipiuntur;

59 Postquam autem fuimus ingressi civitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id est, quadrivium, stabat statua marmorea, et dicebant eam esse Veneris, erat autem supra aram marmoream: statuæ vero effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta tota sua pudenda. Statuam autem in honore habebant omnes cives, maxime vero mulieres, lucernas accendentes, et thure suffientes. Dicebant enim eam in somnis respondere iis, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se invicem mentientes. Sæpe vero jussi a dæmone contrahere matrimonium, tantum abfuit ut id recte eis procederet, ut inter eos fierent divortia, aut male cohabitarent. Hæc cognovimus ab iis, qui fuerant aversi ab errore, et veritatem agnoverant.

Veneris statua,

60 Quem etiam nonnulli idololatræ, non ferentes calamitates gravium conjugiorum, quæ jussi fuerant contrahere a dæmone Venere, succensentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt dæmones, ut qui decipiant, et nihil unquam veri dicant. Neque enim possunt aliquid certo præscire: sed ex verisimilibus præ se ferunt se præscire apud eos, qui eis serviunt. Quomodo enim possunt verum dicere, qui exciderunt a veritate? Quod si in aliquibus contingit eos divinare, hoc fit ex eo, quod evenit: quomodo etiam accidit in hominibus, ut sæpe quædam prædicant futura de re, quæ est eventura. Ea ergo, quæ ex iis, quæ accidunt, successerunt, quod quidem raro fit, admiramur. Quæ autem conjectura non assequimur, quod quidem fit assidue, silemus. Hactenus quidem de dæmonibus et de eorum deceptione.

a dæmone in ea homines decipiente

61 Cum nos ergo, ut dictum est, navigassemus in civitatem, et venissemus in locum, in quo erat dictum simulacrum Veneris, portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram Crucis, videns dæmon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum, quod ferebatur, turpiter egressus ex marmore, dejecit ipsam statuam, et confregit eam in multa fragmenta. Accidit vero, ut duo idololatræ starent prope aram, in qua stabat statua: et corruens, unius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum et brachiale. Stabant enim ambo, sanctum populum subsannantes.

ad conspectum Crucis prælatæ confringitur,

interimitque subsannantes supplicationem

62 Multi autem ex Gentilibus, cum vidissent signum quod factum fuerat crediderunt, et commixti cum laicis, una cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam, nomine Irenen. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Christianos, tribus de causis: primum

Christianorum triplex gaudium:

A primum quidem, quod sanum recepissent Sacerdotem, et qui ea fecerat, quæ desiderabant. Secundo, quod contriti essent dii gentium, et facti essent tamquam pulvis, qui dispergitur ab area æstiva, quin etiam similiter atque ipsi confracti sunt, qui confidebant in eis. Tertio autem et maxime, quod conservatæ sunt animæ, quæ errabant, et accesserunt gregi Christi. Cum eos vero obsignasset Episcopus, dimisit in pace, jubens ut vacarent sanctis Scripturis, erant vero viri numero XXXII et septem mulieres. Cum duos autem alios dies fuisset Gazæ Joannes Archiepiscopus, profectus est Cæsaream, quem Christiani omnes et sanctus Episcopus deduxerunt usque ad duo milliaria.

CAPUT IX.

Templa idolorum eversa Gazæ. Plurimi idololatræ convertuntur a S. Porphyrio.

Post decimum autem diem venit admirandus Cy-
B negius, habens secum Consularem et Ducem, et magnam manum militarem et civilem. Præsciverunt vero multi ex idololatris, et exierunt e civitate: alii quidem in vicos, alii autem in alias civitates: erant vero complures ex divitibus civitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotavit, quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis civibus, præsentibus Duce et Consulari, aperuit eis litteras imperatorias, quæ jubebant, ut everterentur simulacra et delubra, et igni traderentur. Cum primum vero id audivissent idololatræ, ejularunt magna voce, adeo ut id ægre tulerint magistratus, et in eos cum minis emiserint milites, qui eos virgis et clavis verberabant, Christiani autem cum magno gaudio laudibus prosequebantur Imperatores et magistratus.

Frendentibus gentilibus publicatur edictum Imperatorum.

64 Statim vero cum magistratibus et cohortibus militaribus impetum fecerunt et everterunt delubra. Erant autem in civitate simulacrorum publica templa octo: nempe Solis, et Veneris, et Apollinis, et Proserpinæ, et Hecates, et quod dicebatur Hierion seu sacerdotum, et Fortunæ civitatis, quod vocabant Tycheon, et Marnion, quod dicebant esse a Critæ generis Jovis: quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt ubique. Erant autem alia quoque plurima simulacra in ædibus et pagis, quæ
C nemo posset numero subjicere. Dæmones enim cum Gazæorum animum ut ductilem apprehendissent, errore impleverunt universam civitatem, et quæ circumcirca sita erat, regionem: hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Christiani. Hactenus quidem de Gazæis.

octo idolorum templa evertuntur:

65 Jussi ergo milites, cum Christianis civitatis et maritima ejus parte impetum fecerunt in simulacra. Et primum cum voluissent evertere simulacra et Marnium, repulsi sunt. Illis enim idoli sacerdotes, cum prius de eo audivissent, portas interioris templi intrinsecus magnis lapidibus obstruxerunt: et cum exportassent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcumque erant vasa in templo pretiosa: quin etiam ipsa deorum ipsorum animalia, illic occultaverunt: et per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diversa loca. Repulsi ergo, sicut prius dixi, conversi sunt ad alia simulacra: et alia quidem everterunt, alia vero igni tradiderunt. Cum ergo rapuissent omnia, quæ in eis erant, vasa pretiosa, Sanctus autem Porphyrius anathemati subjecisset in ecclesia quemlibet civem

anathemate percussi, rapientes consecrata idolis:

D Christianum, qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum proprium; nullus ex fidelibus civibus aliquid accepit, nisi milites, et qui illic inventi sunt advenæ. Obibant ergo cum laicis ex Clero viri pii, et ipse Sanctus Porphyrius Episcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt vero decem dies evertentes templa simulacrorum.

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

66 Post dictos autem dies consilium ceperunt, quonam modo uterentur Marnio, et quid ei facerent. Alii enim dicebant, id debere effodi: alii autem, comburi: alii, locum purificari, et sanctificari ad Dei ecclesiam, et erat de ea re magna deliberatio. Tandem sanctus Episcopus edicit populo jejunium et orationem, ut eis revelet Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die jejunassent, et Deum de hac re precati essent, vespere peregerunt sanctam synaxim. Cum perageretur autem, puer circiter septem annos natus, stans cum matre propria, repente exclamavit, dicens: Comburite intus templum usque ad solum. Facta sunt enim in eo multa gravia, et maxime hominum sacrificia. Id vero hoc modo comburite: Afferte picem humidam, sulphur, et sevum porcinum, et hæc tria commiscete, et ungite portas æneas, et ignem in eas injicite, et sic totum templum comburetur. Non potest enim aliter fieri.
E Id autem quod est exterius, sinite cum ambitu: et postquam fuerit combustum, purgantes locum, ædificate illic sanctam ecclesiam. Dicebat autem hoc quoque: Testificor vobis coram Deo, ne fiat aliter. Neque enim ego sum, qui loquor, sed Christus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Postquam vero audierunt, omnes admirabantur et Deum glorificabant.

Marnium comburendum esse per puerum Christus edicit:

67 Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi: et cum manus suas ad cœlum extendisset, Deum glorificavit, et dixit: Gloria tibi, Pater sancte, quoniam abscondisti a doctis et sapientibus, et revelasti ea parvulis. Jussit autem puer suam quoque matrem, postquam dimissa esset ecclesia, inveniri in Episcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri: Adjuro te per filium Dei vivi, ut dicas, an suggestione tua aut alicujus alterius, te sciente, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cum hæc audivisset, dixit: Trado meipsam terribili et tremendo Christi tribunali, si unquam præscivi aliquid ex iis, quæ filius meus hodie est locutus. Sed si videtur tibi, ecce accipe puerum, et cum minis de eo habe quæstionem: et si dixit alicujus suggestione, metu confitebitur: sin vero nihil aliud dicet, est evidens, quod a Spiritu sancto fuit inspiratus. Cum hoc audiisset
F Episcopus, quod dixerat mulier, et laudavisset, jussit eam pallulum secedere, et introduci puerum. Cumque adductus esset puer, dixit ei: Quis tibi suggessit, ut loquereris in ecclesia illa, quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Jussit vero sanctissimus Episcopus afferri flagellum, et extendi puerum ad hoc, ut ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamavit, dicens: Quis tibi dixit, ut loquereris? dic, ne flagello cædaris. Puer vero stabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, qui eramus circa ipsum, hæc ei cum minis diximus, ille autem erat immobilis.

Matth. 11, 25

Puer examinatur a S. Porphyrio:

68 Tandem postquam omnes cessassent, os suum aperiens, dixit puer lingua Græca: Urite templum, quod est intus, usque ad solum. Multa enim gravia in eo facta sunt, et maxime hominum sacrificia. Hoc autem modo id urite: Afferte picem humidam, et sulphur, et sevum suillum, et miscete hæc tria, et ungite portas æneas, et ignem eis immittite: et sic templum comburetur. Alias enim non potest fieri. Quod est exterius autem, sinite cum ambitu: et postquam fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic

eadem repetit Græce.

a An sacrosancta Eucharistia intelligenda? Hanc navigantes fideles solitos secum conferre docet S. Ambrosius in laudatione funebri Satyri fratris, S. Gregorius cum de Maximiano agit aliique, uti ad hunc locum observat Baronius. — b Majuma, viginti Gaza distat stadiis, a Juliano apostata Gazæis subjecta, cum a Constantino Imperatore privilegia civitatis ante accepisset ac proprium Episcopum, qualis fuit S. Zeno cui sacer est 26 Decembris, eratque tunc Constantia appellata.

Majuma.

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

A illic sanctam ecclesiam. Testificor enim vobis coram Deo, non posse aliter fieri. Non enim sum, qui loquor, sed qui est in me Christus. Admiratus est autem sanctissimus Episcopus Porphyrius, et omnes qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fiducia, et quod partite et distincte esset locutus. Accersita vero matre, eam interrogavit, an ipsa aut filius ejus sciret linguam Græcam. Illa autem jurejurando affirmabat, neque se, neque suum filium scire Græce. Cum hoc rursus audivisset sanctissimus Porphyrius, laudavit Dominum : et afferens tria numismata, ea dedit mulieri. Puer autem cum vidisset numismata in manu matris suæ, exclamavit, dicens lingua Syriaca : Ne accipias mater, ne tu quoque auro vendas donum Christi. Rursus autem cum id audivissemus, summe mirati sumus. Mulier vero reddidit tria numismata, dicens Episcopo : Ora pro me et filio, et commenda nos Deo. Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

hujus linguæ ignarus.

69 Mane vero congregatis religiosis Clericis et Christi amante populo, et præterea admirabili quoque Cynegio et Magistratibus, dixit eis, quomodo locutus est puer de Marnio. Cum autem audivissent, mirati sunt, et communi consensu dixerunt, ut sicut dixerat puer, sic combureretur. Allata ergo pice B humida, et sulphure, et sevo suillo, et his tribus mixtis, unxerunt portas interiores : et fusis precibus, ignem admoverunt, et statim universum templum eum arripuit, et fuit exustum. Quotquot autem milites et hospites poterant, rapiebant ex igne, quæ inveniebant, seu aurum, seu argentum, aut ferrum, aut plumbum.

Marnium comburitur et diripitur.

70 Erat vero illic quidam ex Præfectis militaribus, quos vocant Tribunos, qui aderat combustioni templi, erat autem, ut apparebat, Christianus : in occulto vero erat idololatra. Hic ergo cum interesset, et videret conflagrationem et direptionem, quæ fiebat a militibus, dissecabatur : et sub prætextu, quod curaret ut servarent ordines, flagellis crudeliter cædebat, quem inveniebat ferentem aliquod spolium. Cum hæc fierent, et ab igne corrupti essent parietes, repente lignum ardens incidit in Tribunum, et ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite ejus, ussit reliquum corpus : et statim fideles milites et Christi amans populus, scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificarunt, et dixerunt illum psalmum, qui dicit : Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tota die injustitiam cogitavit lingua ejus : tanquam novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam magis, quam bonitatem : injustitiam maC gis, quam loqui justitiam. Dilexisti omnia verba submersionis, linguam dolosam. Propterea Deus destruet te in finem : evellet te, et emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, et verbum tuum ex terra viventium, et quæ deinceps sequuntur in psalmo. Dies vero plurimos perpetuo arsit templum.

Tribunus simulate Christianus divinitus punitur.

Psal. 51

71 Postea autem facta est etiam domorum perscrutatio, erant enim multa simulacra in plurimis atriis : et quæ inveniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in cœnum jaciebantur. Inveniebantur libri quoque pleni præstigiis et incantationibus, quos quidem dicebant sacros, ex quibus sua faciebant mysteria, et alia nefaria idololatriæ. Ipsi quoque eadem passi sunt, quæ dii sui.

simulacra domestica et impii libri comburuntur

72 Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alii quidem metu, alii vero condemnantes priorem suam vivendi rationem. Omnibus vero portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctæ Scripturæ, quæ dicit : Pulsanti aperietur : et qui quærit, invenit. Et rursus : Sive prætextu, sive veritate Christus annunciatur. Dicebant autem quidam ex fidelibus sancto Episcopo, non oportere eos accipere, qui accedunt propter metum, sed eos, qui bono proposito. Sanctus vero Episcopus dicebat iis, D qui hæc dicebant.

Convertuntur ad fidem, alii metu, alii agnita veritate :

Matt. 7. 7
Phil. 1. 18

73 Sunt etiam virtutes, quæ casu et calamitate accidunt hominibus. Quomodo qui servum aliquem possidet improbum et ingratum, prius eum admonet, ut sit semper memori et grato animo; postquam autem eum nullo modo videt parere admonitioni, ei decetero metum infert necessario, plagasque, et vincula, et alia hujusmodi, non volens eum perdere sed servare, et agnoscere id, quod oportet. Talem etiam Deum existimate, qui fert patienter nostrum ingratum animum : sæpe autem suadet, quæ sunt nobis utilia, per Scripturas et alios viros sanctos. Nobis vero non parentibus, volens omnino, ut bonus et benignus nos possidere, et non repellere, nobis infert suum timorem et disciplinam, nos invitans, ut cum necessitate agnoscamus, id quod oportet. Quamobrem dicit Scriptura : Quando interficiebat ipsos, tunc quærebant eum, et convertebantur, et mane vigilabant ad Deum. Et rursus dicit propter eos, qui resiliunt et jugum a Deo excutiunt : In camo et fræno confringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergo, o filii mei, admonere humanitatem per metus, et minas, et disciplinam. Propterea rursus dicit : Bonum est, quod humiliasti me, ut discam justificationes tuas. Hæc autem a me E dicta sunt propter eos, qui volunt accedere ad nostram sanctam fidem. Nam etsi dubitantes accesserint, potest eos mollire tempus, Christo annuente. Ut autem aliud quoque vobis renunciem : si non conspecti fuerint fide digni, ut qui jam fuerint in mali habitu : qui ex eis nascuntur, possunt esse salvi, ut qui cum bono conversentur.

Omnes admittit S. Porphyrius.

Psal. 77. 34.

Psal. 31. 9.

Psal. 118. 71

74 Cum hæc sanctus dixisset Porphyrius, et persuasisset fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari, catechesi eos instituens multis diebus, non solum ante baptismum, sed etiam postea. Assidue enim docebat verbum, non splendida et magnifica utens oratione, et se volens ostentare : sed simplici utens dictione, et omnia solvens ex Scriptura. Accesserunt ergo illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, et ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum.

et instruit catechumenos.

a Cretogenis legi debere supra dictum, ubi plura de Marno.

CAPUT X.

Nova ecclesia a S. Porphyrio extructa. Tres pueri in puteum lapsi servantur.

Marnio vero omnino exusto et [a] constituta civitate, F statuit beatus Episcopus cum religioso Clero et Christi amante populo, sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei revelatum fuerat, quando erat Constantinopoli : propter quod etiam acceperat pecunias a religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergo Magistratibus et Christi amante populo, retinuit partem auxilii, ne fieret aliqua novitas post eorum exitum. Non propter hoc autem solum : sed etiam, ut opem ferrent ad congregandam materiam ædificii dictæ sanctæ ecclesiæ. Quidam autem consulebant, ut ædificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ, circumdatum duabus porticibus, se invicem interius subeuntibus : ejus vero medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionaleque et extensum in altum. Habebat autem quædam etiam alia, quæ decebant simulacra, apta ad execranda illa et nefaria, quæ fiebant ab idololatris. In hac ergo forma et positura dicebant quidam ædificandam esse sanctam ecclesiam : alii vero contradicebant, dicentes ipsam quoque positurae memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, ut qui recte dixissent. Dixit vero sanctissimus Episcopus : Hoc quoque

Extructurus novum templum,

A quoque relinquemus consilio. Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistrianus, epistolas afferens imperatorias semper memorandæ Eudoxiæ. Continebant vero litteræ salutationem et precum petitionem pro suo marito et filio. Erat autem in alia charta inter litteras descripta forma sanctæ Ecclesiæ in figuram Crucis, quomodo nunc quoque Deo volente cernitur : et continebant litteræ, ut convenienter dictæ figuræ sancta conderetur ecclesia. Lætatus est autem S. Porphyrius, cum legisset et vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex divina revelatione, et meminit Scriptura, quæ dicit : Cor Regis in manu Dei. Continebant autem litteræ, pretiosas quoque columnas esse mittendas et marmora.

edocetur id in figuram Crucis faciendum :

Prov 21. 1

76 Ejecto autem cinere et ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnii, quæ dicebant esse sacra, et in loco inaccesso, maxime mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante templum, ut conculcarentur non solum a viris, sed etiam a fœminis, et canibus, et porcis, et bestiis. Hoc vero idololatris fuit magis molestum, quam templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maxime autem mulieres, usque in hodiernum diem marmora non ascendunt. Brevi
B autem post tempore edicit jejunium uno die : et cum dimissæ fuissent preces matutinæ, jussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem, afferre ligones et rastra et alia hujusmodi instrumenta. Hoc vero vespera prius edixerat, ut omnes mane invenirentur parati : quod etiam factum est.

77 Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta ecclesia, quæ appellabatur Irene, jussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur, portans sanctum Evangelium, et circa se habens pium Clerum, revera imitans Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorandus Barochas, venerandæ Crucis portans effigiem. Ab utrisque vero partibus populi erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio civitatem. Euntes autem psallebant, et in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus quem dicebant : Venite, exultemus Domino, jubilemus Deo Salvatori nostro. Præoccupemus faciem ejus in confessione, et in psalmis jubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus, et Rex magnus supra omnem terram : quoniam in manu ejus sunt fines terræ et altitudines montium. Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud, et aridam formaverunt manus ejus :
C Venite, adoremus et procidamus ei, et ploremus coram Domino, qui fecit nos : quoniam ipse est Deus noster, et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus. Dicebat autem alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Marnium.

indicta solenni processione cum effigie sanctæ Crucis,

Psal. 94

78 Hortatus est autem S. Porphyrius Episcopus Rufinum quemdam architectum Antiochenum, virum fidelem et scientem, per quem fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypso, designavit posituram sanctæ ecclesiæ, convenienter formæ, quæ missa fuerat ab piissima Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus et genu flexisset, jussit populum fodere. Statim autem omnes uno animo et eadem alacritate fodiebant, clamantes : Christus vicit. Non licebat vero videre differentiam inter virum et mulierem, aut senem aut puerum : sed promptus et alacer animus vires præbebat omnibus. Et alii quidem fodiebant, alii autem terram exportabant, adeo ut paucis diebus fuerint et omnia loca effossa, et terra egesta.

[illegible] operi [illegible]ur

79 Prius itaque præparata materia, et ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, a parte orientali civitatis, et alia materia; Sanctus rursus,
D congregato Christi amante populo, multisque precibus et Psalmodiis dictis in loco, ipse primus se succingens, cœpit portare lapides, et jacere fundamenta. Deinde pii quoque Clerici, et omnes laici lætantes, et magna voce psallentes, adeo ut audirentur a tribus milliariis ex civitate.

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO. S. Porphyrius primum jacit fundamentum:

80 Factum est autem illo die magnum miraculum. Sunt putei intra sacrum ambitum, ex quibus est unus ab occidentali parte sanctæ, quæ nunc est, Dei Ecclesiæ, non parum profundus. Tres ergo pueri sitientes, iverunt ad bibendum, et appropinquantes ori putei, se inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, ut solent facere pueri : et fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam vero, qui forte illic aderant, iverunt et renunciarunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non parvus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cum vero quod factum fuerat, cognovisset sanctissimus Episcopus, ipse quoque currens ad locum, jussit fieri silentium. Quo facto, cœpit precari et rogare Deum cum multis lacrymis, ut vivos et illæsos conservaret pueros, et maxime propter idololatras, ne dicant, Ubi est Deus eorum, in quem sperabant? Et cum fuisset hora una humi inclinatus, et surrexisset; jussit aliquem descendere per funes cadorum, et scrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros : neque erat ullus, qui eos inferne audiret ex puteo. E

tres pueri in puteum lapsi,

81 Cum autem vir ille descendisset, inventi sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illæsi et hilares, inter se colloquentes. Cum vero vir ille eos adspexisset, valde est admiratus, et Deum glorificavit, et inferne clamans, dixit : Laudate Dominum, vivunt enim tres pueri. Cum autem audivisset sanctus Episcopus et populus, lætati sunt : et demissa magna sporta, jusserunt simul efferri tres pueros : erant enim parvi, ad sex vel septem annos nati. Sporta vero accepta, is, qui erat inferius, tres illos ligatos fecit tuto sedere, jubens eis claudere oculos, donec sursum pervenissent, et dicere : Jesu Christe, serva nos. Cumque hoc fecisset, clamavit ut apte funem traherent : et trahentes, dicebant hymnum trium puerorum : Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Cumque pervenissent, et eos adspexisset sanctissimus Episcopus, (erat enim is stans in ore putei, et tenebat funem) repletus gaudio et lacrymis, exclamavit, dicens : Benedicite omnia opera Domini Domino, et, Laudate Dominum. Postquam autem eos e sporta sustulerunt, scrutati sunt, numquid fracta esset aliqua pars eorum corporis, et nihil inventum est in eis male affectum. Dan 3

illæsi miraculose servantur:

82 Sed magnum adspeximus miraculum. Inventi F
sunt enim tres pueri habentes signa Crucis tamquam acu infixa. Unus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos : alius vero in humero dextero. Erant autem pulchre expressæ Cruces, neque obliquæ, neque incurvæ, sed unius mensuræ, ut apertum esset, eas divina esse signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem : sed erant impressæ tamquam ex *b* cinnabari, manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, ut viderent omnes et admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cum vidissent, crediderunt. *b*

signo sanctæ Crucis divinitus signati ;

83 Cum vero ille quoque ascendisset, qui propter pueros descenderat, jurejurando affirmabat, dicens: Quando eos immisi in sportam, et sursum ferebantur, videbam circa eos tamquam fulgur, donec pervenissent ad os putei. Fuit autem Christianis illo die lætitia : cultoribus vero simulacrorum dolor et offensio. Ædificium autem procedebat in dies, omnibus prompto et alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui ullum sua mercede frustraretur : sed etiam amplius præbebat, se munificum gerens in eos qui

extrahuntur splendida luce fulgentes :

AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.

A qui operabantur. Dicebat enim justum esse, ut non exsecrationem, sed benedictionem acciperet omne opus ædificii.

c 84 Anno autem *c* sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita : quæ quidem erant magnæ et admirabiles, numero triginta. Duæ vero vocantur *d* Carystiæ : quæ quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tanquam smaragdi. Cum ii autem adnavigassent, qui eas ferebant, rursus apparuit studium, promptusque et alacer animus populi Christum amantis. Omnes enim cum audivissent, statim cucurrerunt ad littus, non solum vero viri, sed etiam fœminæ et pueri et senes : omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cum currus adduxissent, impositam unamquamque columnam traxerunt et in templi *e* hypæthro eam deposuerunt, et rursus reversi sunt, et aliam attulerunt, donec omnes portarunt. Et de his quidem hactenus.

triginta columnæ ab Eudoxia missæ *d* *e*

a *Baronius*, ordinata. b *Cinnabaris est color quidam ad minia accedens. Legendæ quæstiones quinque Bernardi Cæsii nostri lib. 2 de Mineralibus cap. 4 sect. 4.* — c *Anno Christi* 402. — d Carystiæ *correximus.* Carostiæ *legitur apud Lipomanum et Surium. Est autem* Carystus *Eubœæ insulæ oppidum, varii marmoris ferax apud Plinium, Strabonem, Euripidem, aliosque memoratum.* e *Hypæthrum, est ædificium quasi sub æthere positum. Vitruvius lib. 1 cap. 2.*

B

CAPUT XI.

Mulier Manichæa ob blasphemiam, orante S. Porphyrio, subita morte punita. Dedicata ecclesia. Eleemosynæ S. Porphyrii.

Hæresis Manichæa

Illo autem tempore venit in civitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Julia, erat vero ex execranda hæresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognovisset aliquos esse recens illuminatos, et in sancta fide nondum stabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, *impia,* oculos perstringentem et incantantem : sed multo magis per pecuniæ erogationem. Qui enim invenit dictam impiam hæresim, non aliter potuit inescare aliquos, nisi datis pecuniis. Eorum enim doctrina, iis quidem, qui sapiunt, plena est omni blasphemia et condemnatione, et anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, et viros pueriles, qui levem habent mentem et cogitationem. Ex diversis enim hæresibus et gentilium dogmatibus hanc suam perversam constituerunt opinionem, callide et vafre volentes omnes capere. *colit deos* Deos enim multos dicunt, ut placeant Gentilibus. Præterea tempus ortus observant, fatumque et astrologiam asseverant, ut secure peccent, utpote C quod non sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate.

et Christum phantasticum 86 Porro autem Christum quoque confitentur. Dicunt enim eum hominem fuisse visione. Etenim ipsi quoque visione dicuntur esse Christiani. Ea enim prætermitto, quæ sunt ridicula et digna exsecratione, ne eorum, qui hæc legunt, aures impleam molesta auditione et prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Scenæ et Hesiodi, et aliorum, qui dicuntur Philosophi, commiscentes cum rebus Christianis, suam hæresim constituerunt. Quemadmodum enim pictor mixtionem faciens ex diversis coloribus, efficit existimatione hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adspiciunt, ut stultis quidem et insipientibus videatur esse verus, iis autem, qui sapiunt, umbra et deceptio et humana excogitatio; ita etiam Manichæi ex diversis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem : vel potius ex diversis serpentibus virus congregantes et miscentes, lethiferum effecerunt venenum, ad hominum animas interimendas. Ut autem prius dictum est, cum illic versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrina sunt seducti.

Mulier Manichæa decipit neophytos :

87 Post aliquot vero dies cum id cognovisset a D quibusdam fidelibus S. Porphyrius, eam accersitam interrogavit, quænam et unde esset, et quamnam haberet opinionem. Illa autem et patriam, et se esse Manichæam, est confessa. Iis vero, qui erant apud ipsum, ira motis, (erant enim quidam pii) eos rogat Beatus, ne irascantur, sed patienter eam admoneant et semel et bis : servans id, quod dictum est a sancto Apostolo. Deinde dicit mulieri : Abstine, o soror, ab hac mala opinione : est enim satanica. Tit. 3. 1 Illa autem respondit : Dic et audi : et aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus vero dixit : Para te ad crastinum diem, et veni huc. Illa autem cum valere eum jussisset, est egressa. Beatus autem cum jejunasset, et Christum multum rogasset, ut diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Advocavit vero quosdam ex piis Clericis et laicis ad disputationem suam et mulieris.

admonetur a S. Porphyrio : provocat ad disputandum

88 Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros et totidem mulieres, quæ erant juniores et formosæ, omnes vero pallidi. Julia autem erat provecta ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio a scriptis et orationibus mundanæ disciplinæ, multo vero magis Juliæ. Erat autem hu- E milis eorum habitus, et modesti mores : et quod dicitur, extrinsecus oves, intrinsecus vero lupi rapaces et venenata animalia. Omnia enim dicunt et faciunt cum simulatione. Deinde jussi sedere, disceptabant et inquirebant. Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Evangelia, cum fecisset signum Crucis in ore suo, cœpit eam rogare, ut diceret suam opinionem. Illa vero cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paullo ante nominatus, sciens notis scribere quibus utuntur in jure, jussus a beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur et opponebantur, me et fratre Barocha admonentibus. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, propterea quod sit magna : ut qui velim compendio hoc scriptum mandare litteris : eam vero in alio libro exposui iis, qui volunt scire sapientiam a Deo datam sanctissimo Porphyrio, et aniles fabulas, quas effutiit prodigiosa loquens et venefica Julia.

Matth. 7 15 *facto signo Crucis a S. Porphyrio,*

89 Quam quidem cito est persecuta divina justitia. Postquam enim multa horis plurimis esset fabulata, et consuetas dixisset blasphemias in Dominum et Deum universorum, motus a divino zelo S. Porphyrius, videns eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt sub aspectum, quam qui non cadunt, blasphemiis et maledictis incessi a muliere, in quam F operabatur diabolus, et quæ se submittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens : Deus qui fecit omnia, qui est solus æternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, et obstruet os tuum, ne loquatur blasphema.

et oratione,

90 Sententiæ autem prolationem consecutum statim fuit supplicium. Cœpit enim tremere Julia et mutari vultu : et manens in ecstasi longum tempus, non loquebatur, sed erat muta et immobilis, habens apertos oculos, et intuentes sanctissimum Episcopum. Qui vero cum ea erant, cum adspexissent ea quæ sustinebat, magno timore sunt affecti : eam autem consolabantur, et carmina cantabant ad ejus aures, et non erat vox, nec auditus. Cum longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras, quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans, convenienter Scripturæ, quæ dicit : Væ iis, qui faciunt id, quod est dulce, amarum : et quod est amarum, dulce : qui tenebras ponunt lucem, et lucem tenebras. Jussit autem Sanctus componi ejus corpus et tradi sepulturæ misertus humanæ naturæ :

subito muta et surda redditur *Esa. 5. 20* *et moritur :*

A naturæ : erat enim summe clemens et misericors.

91 Quicumque vero audiverunt id quod factum fuerat, valde sunt admirati : non solum qui erant nostræ fidei, sed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri et mulieres, et quicumque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatissimi Episcopi, dicentes : Erravimus, et petebant pœnitentiam. Beatus vero fecit omnes subjicere anathemati Manetem, auctorem eorum hæresis : ex quo etiam appellati fuerunt Manichæi, et cum plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, alii quoque ex aliis Gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati.

convertuntur multi ad fidem

92 Post tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus sanctæ magnæ ecclesiæ. Appellata vero fuit Eudoxiana, ex nomine imprimis piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem sanctissimus Episcopus Porphyrius die Resurrectionis sancti Paschatis splendide ac magnifice, non parcens sumptui : sed congregatis omnibus monachis, qui erant circiter mille, cum aliis piis Clericis et laicis et Episcopis, hilariter transegit omnes dies sancti Paschatis : et licebat videre choros angelicos, non solum B in Ecclesiastica consequentia, sed etiam in Horis, quando fiebant. Non solum enim erat mensa sensibilis, sed etiam spiritalis. Nam post obsonium dicebatur psalmus, et post potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabescebant. Undiquaque enim veniebant hospites ad videndam pulchritudinem et magnitudinem dictæ sanctæ ecclesiæ. Dicebatur enim major omnibus ecclesiis, quæ erant illo tempore.

S. Porphyrius dedicat templum,

93 Ea de caussa quando jecit ab initio fundamenta, reprehendebatur a quibusdam fidelibus, quod eam magnam descripsisset, cum essent pauci Christiani in civitate. Respondens autem sanctissimus Porphyrius, dixit : Ne sit vestra fides parva. Spero enim in Dominum nostrum Jesum Christum filium Dei, quod sit multiplicaturus gregem suum, et ampliorem faciet hanc domum, ex eo quod non possit capere multitudinem Christianorum. Non est enim humanum dogma Christianorum, ut adspiciatur ad tempus et dissolvatur : sed divinum, et quod accipit incrementum. Hæc et talia semper disserebat B. Porphyrius fidelibus, non solum in ecclesia, sed etiam in unoquoque loco illuminans et juvans populum Christi amantem. Post dies autem festi populos dimisit in pace, unumquemque ad suos.

amplissime extructum ob spem conversionis :

C 94 Postquam vero condidit et sanctificavit dictam sanctam ecclesiam, constituit, ut daretur unicuique hospiti, qui erat in civitate, sumptus unius diei. Suppeditabat autem unicuique mendico, tam peregrino quam civi, quotidie ad sex obolos, præter ea, quæ ipse per se præbebat iis, qui ad ipsum accedebant, in veste, argento, et auro, unicuique præbens convenienter suæ dignitati, neque ullus ex iis, qui indigebant, erat expers suorum donorum. In diebus autem jejuniorum sancti festi Paschalis, suppeditabat unicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Jussit autem in pio suo testamento, omnino dari dictos decem obolos quadraginta diebus : et assignato reditu, ex quo volebat eos dari, in dicto testamento statuit, ut nisi hæc quotannis suppeditarentur, dictus reditus veniret ad sanctam Cæsareæ Ecclesiam. Hæc vero postea facta sunt.

largissimas dat eleemosynas,

CAPUT XII.

Persecutio Gentilium in Christianos et S. Porphyrium : hujus obitus. Conversio ac vita sancta Salaphthæ Virginis.

Idolorum autem cultores quo magis adspiciebant proficere Christianos, eo magis furebant et studebant malis afficere Christianos, et ante omnes, sanctum eorum Pastorem Porphyrium. Nam cum aliquando orta esset de prædiis controversia inter Œconomum sanctæ Ecclesiæ, et Sampsychum, qui erat primus inter idololatras, videns pius Barochas Œconomum affici injuria, eum defendit, et cœpit contumeliis afficere dictum Sampsychum. Cum id autem audivissent reliqui Curiales, congregati invaserunt Œconomum, et pium Barocham. Simul vero cum Curialibus ascenderunt etiam multi ex civibus inventa occasione male afficiendi fideles, et ex parva, ut dixerit quispiam, scintilla tantus est ignis accensus, ut omnes Christiani in periculum venirent, ne perirent. Tanto enim furore perciti fuerunt idololatræ, ut ipsi gladios et clavas acceperint, et septem homines occiderint, et alios multos sauciaverint.

D *AUCTORE MARCO DIAC. DISCIPULO.*

Idololatræ Gazenses vertuntur in seditionem :

96 Deinde his non contenti, in ipsum Pastorem irruerunt. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciarunt sanctissimo Episcopo incursionem multitudinis. Cum vero audivisset Beatus, me accersito, dixit : Fugiamus frater, et parum occultemur, donec transeat ira Domini, et, ascensis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domus episcopalis, ingressi sunt : et cum non invenissent S. Porphyrium, diripuerunt E omnia, quæ illic sunt inventa.

diripiunt domum S. Porphyrii :

97 Ego autem et B. Porphyrius per tecta fugientes, invenimus puellam circa quatuordecim annos natam : quæ cum sanctum agnovisset Episcopum, procidit ad ejus pedes. Beatus autem rogavit eam, quænam esset, et quibus nata parentibus. Puella vero respondens, dixit se esse orbam patre et matre, et aviam habere anum, corpore imbecillam : seque operari, et se alere et suam aviam. Rogavit vero eam, an esset Christiana. Illa autem rursus dixit, se non esse, sed jamdiu abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cum audisset, quod dixerat puella, et compunctus esset, lacrymatus est, dicens : Quam propensum est ad bonum, genus Gazæorum! sed adversarius studet impedire bonum eorum animum : quem Dominus percutiet verbo oris sui. Dixit autem puellæ : Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, ut hic maneamus, donec sedetur tumultus civitatis : et ne renuncies alicui, nos hic esse. Illa vero jurejurando affirmavit, se ne aviæ quidem suæ indicaturam.

declinat hic furorem impiorum :

98 Cum autem per quoddam tectum ascendisset in domum suam, attulit stoream, et eam stravit : et F procidens ad beati viri pedes, rogavit eum, ut vesceretur modicis suis cibis, et ne suam dedignaretur paupertatem : erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ : Festina filia, et affer, ut Dominus det tibi per me alimentum spiritale et carnale. Illa vero propere descendit, emitque panem et olivas et caseum, et legumen madefactum. Attulit autem omnia, et apposuit nobis, dicens : Accipite Domini mei, et benedicite paupertati meæ. Beatus vero rursus compunctus, flevit, cum prævidisset, quod habitura erat fidem in Christum. Cumque surrexissemus, et preces fudissemus solidas, et sedissemus, comedimus. Ego quidem comedi caseum et bibi vinum : Sanctus autem comedit panem et madefactum legumen, et bibit aquam, et cum dimisissemus puellam ad suam aviam, nos in tecto dormivimus, erat enim tempus æstatis. Porro autem puellæ quoque nomen interrogavimus. Dixit vero, Salaphta, quod interpretatur Græce Irene, id est, pax. Dein quoque sequentem transegimus in illo tecto bona Irene nostri curam gerente prompto et alacri animo.

excipitur hospitio a Virgine Salaphtha :

99 Postquam autem cognovimus esse sedatum tumultum civitatis, noctu ambulavimus ad sanctam

AUCTORE MARCO EJUS DISCIPULO.

A ecclesiam. Cumque ascendissemus in ædes Episcopales, in iis nihil invenimus, nisi pium Barocham jacentem et adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impiis idolorum cultoribus. Post paucos vero dies cum cognovisset Proconsul, quæ facta fuerant in civitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, et conjicit in custodiam eos, quos ostenderunt ii, qui gerebant res publicas, et adducit Cæsaream : et de aliis quidem sumpsit supplicium, alios vero dimisit cæsos nervis boum ; et non parvo incusso timore, sic sedavit civitatem.

Gazæi a Proconsule castigantur :

100 Paucis vero post diebus recordatus est S. Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, et eam per me accersiit. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse amitam. Ingressæ vero ad beatum Episcopum, prociderunt ad ejus pedes : qui eas benigne accepit, tanquam pater benevolus. Dixit autem puellæ : Revera, o filia, cupis fieri Christiana? illa respondit : Jam tibi dixi, o Domine, me jamdiu abhinc hoc teneri desiderio, et nunc adduxi testem meam amitam, quæ ipsa quoque tenetur eodem desiderio. Ille autem lætus, ei et ejus aviæ jussit dari quotidie argenti quatuor nummos, ejus autem amitæ dedit B unum nummum, et cum eas signasset signo Crucis, dimisit, eis jubens ut vacarent precibus, et per catechesim institutioni catechumenorum. Misit autem ad ejus quoque domum pium Timotheum Presbyterum et per catechesim institutorem, et ei jussit signare aviam puellæ. Nam, sicut prius dixi, corpus habebat imbecillum et solutum. Tres autem illæ per catechesim institutæ, paullo post dignatæ sunt venerando baptismo.

Salaphtha convertitur ad fidem :

101 Postquam vero sanctum deposuisset habitum Sanctus, accersita puella, dixit ei : Vis te viro jungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim nostra Scriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cum audisset, quod vir sanctus dixerat, cœpit flere et dicere : Bone Pater, postquam me conjunxisti viro magno, vis me ab illo disjungere, et dare viro humili et nihili? Nequaquam hoc feceris, Domine mi. Admiratus autem Sanctus, dixit ei : Et quis est is, quem tibi conjunxi? Illa vero respondit : Jesus Christus Servator nostrarum animarum, verus meus sponsus, a quo non separabor in æternum. Cum audivisset Sanctus et compunctus fuisset, est lacrymatus, adeo ut præ magna compunctione puellam sit complexus, et ejus caput deosculatus. Erat enim revera plane impatibilis, et præ magna ad misericordiam propensione C promptus ad effundendas lacrymas. Porro autem D nos quoque, qui eramus apud ipsum, cum vidissemus gratiam sancti Spiritus datam piæ puellæ, glorificavimus Deum, qui dat electis suis sapientiam et gratiam. Dimisit vero illo die puellam.

non vult alium sponsum præter Christum :

102 Contigit autem in ipsis diebus anum requiescere, et migrare ad Dominum. Tunc advocata puella, accersivit Beatus piam Manaridem Diaconissam, quæ interpretatur ipsa quoque Græca lingua φωτεινή, id est, lucida. Et commisit Salaphtham, ipso dato habitu regulari. Et cum eas Deo commendasset, dimisit in pace. Ea vero suscepit talem vivendi rationem, qualem non habuit alia illo tempore, quotidie jejunans, et post jejunium modico panis vescens cum sale et madefacto legumine, aut subtiliter comminuto olere et aqua sola : vinum enim non sumebat omnino. Diebus autem festis utebatur oleo, et vescebatur olivis : nihil autem aliud gustabat, quod fuisset igne coctum. In jejuniis vero Quadragesimæ, secundo quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta oleta sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transigebat nihil sumens, præterquam quinta sancta feria, post Communionem sanctam, aquam calidam : et corpus suum usque adeo maceraverat, ut qui videbant, putarent se umbram adspicere. Fuit autem E aliis quoque multis exemplum. Sunt enim æmulati vitam sanctæ puellæ Salaphthæ : quæ in hodiernum usque diem videtur vivere. Est enim mundo morte affecta, vivit autem Christo, et est cum ipso perpetuo : cujus sanctarum precum simus nos participes. Et hæc quidem dicta sint de sancta puella Salaphtha.

accipit habitum sacrum ;

sancte vivit.

103 Beatissimus autem Episcopus Porphyrius, cum regulam constituisset Ecclesiasticam et omnem consequentiam, et alios paucos annos fuisset superstes, postquam sanctam sanctificasset ecclesiam, in morbum incidens, pium fecit testamentum : in quo cum multis legasset, et omnes Christum amantis populi Deo commendasset, in pace dormiit cum Sanctis, *a* secundo mensis Dystri, anno, ut est Gazæorum computatio, quadringentesimo octogesimo : episcopatus ab eo gesti vigesimo quarto, mense undecimo, et præclaro peracto certamine adversus idololatras usque ad diem suæ dormitionis. Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus Sanctis : quorum precibus nostri miserebitur Pater et Deus cum Filio et sancto Spiritu : cui gloria et potentia in secula seculorum, Amen.

a S. Porphyrius moritur.

a *Die 26 Februarii, anno 411, uti supra probatum* F

DE S. ANDREA

EPISCOPO FLORENTINO IN ETRURIA,

Commentarius historicus.

G. H.

SECULO IIII. V, XXVI FEB.

Florentiæ colitur S. Andreas,

Florentia Etruriæ metropolis, et Magnorum Ducum inclyta sedes, e primis suis Episcopis septem veneratur Cœlitibus adscriptos : et hoc die S. Andream, de quo Martyrologium Romanum : Florentiæ S. Andreæ Episcopi et Confess. *Eumdem etiam refert Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, ubi monet,* ex antiqua potius traditione, quam ex ulla, quæ de eo extet, historia, inter Sanctos haberi et coli, cum non solum Acta, sed et tempus, quo vixit, et patria desiderentur. *Ac deinde in Annotatione addit eos,* qui annales urbis Florentinæ scripsere, rem hanc quasi incertam præterire, uti apud Borghinum antiquitatis alioqui studiosum diligentemque indagatorem videre est : alios opinari S. Andream eum esse, qui S. Zenobio proxime successit ; alios eum, qui Ludovico Imperatore circa annum Domini DCCCLXX floruit, multaque ecclesiæ Florentinæ beneficia contulit : rem prorsus ambiguam esse, quam ipsi Florentini viderint.

non 2, qui exeunte seculo 9,

2 *Ferdinandus Ughellus, et ipse Florentinus, tomo* 3 *Italiæ sacræ, Florentinos omnes Episcopos profert, interque eos* Andream *priorem*, S. Zenobii successorem sanctum *appellat, et in* Sanctorum numerum relatum *asserit, colique* XXVI Februarii : Acta *autem* intercidisse, sive ex vetustate temporum, sive ex mortalium incuria, ita ut etiam cum altero Andrea confundatur : *de quo postea agit absque ulla sacri cultus mentione. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. et Ludovicus Zaccarinus lib. 1 Compendii Vitarum SS. priorem etiam intelligunt, dum* plura *scribunt* de ipso tradi

sed 1, successor S. Zenobii :

A tradi in Vita S. Zenobii apud Surium xxv Maii, cui in Episcopatu successit. *Eam S. Zenobii Vitam edidit Joannes Archipresbyter Aretinus, verosimilius cognomento Tortellius, tempore Eugenii IV Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, ac postea Nicolao V a cubiculi cura et consiliis: qui, postulante Eugenio vitam* S. Athanasii *ex variis collegit, aliaque opuscula conscripsit. Hunc ejusque fratrem Carolum Aretinum nobilia illius temporis ingenia appellavit Volaterranus lib.* 21 *Anthropologiæ. Hic Joannes se præsente anno Chr.* CIↃCCCCXXXIX *factam esse aliam Translationem corporis S. Zenobii testatur in fine Vitæ illius, quam tempore Concilii Florentini conscripsit. Aliam Vitam ejusdem Zenobii ab Ughello, ubi de Episcopis Florentinis agit ex antiquis MSS. editam, scripsit Laurentius Archiepiscopus Amalphitanus, qui in ea dignitate vixit ab anno* CIↃXXIX *ad* CIↃXLVIII.

cujus extant duplicia Acta.

3 *Hic ergo scribit* S. Zenobium a Deo omnipotente a terris ad cœlorum gaudia abstractum esse temporibus Arcadii et Honorii. Corpus autem sacratissimum ipso die quo defunctus est, VIII Kalendas Junii, reconditum esse in arca marmorea, et positum esse in ecclesia S. Laurentii juxta altare, et cum fuissent aliquot annorum curricula elapsa, ob infestationem quarumdam gentium translatum esse in S. Reparatæ basilicam, *opera* S. Andreæ *successoris, ut mox ex altera Vita ab Aretino scripta dicemus. Fuit autem ecclesia S. Laurentii parva, parumper versus Septemtrionem a civitate distans, a S. Ambrosio dedicata, petente ejus famulatrice S. Juliana vidua, ut VII Februarii ad hujus Vitam dictum est.*

Obiit S. Zenobius tempore Arcadii et Honorii.

B

sepelitur extra urbem in æde S. Laurentii,

4 *Ughellus Vitæ S. Zenobii subjungit inscriptionem antiquam columnæ eo loci insculptam, ubi in Translatione contigit miraculum ulmi aridæ repentina viriditate reviviscentis. In hac inscriptione legitur* corpus S. Zenobii Florentinorum Episcopi feretro portatum de basilica S. Laurentii ad majorem ecclesiam Florentinam, tempore Imperatorum Arcadii et Honorii anno XI, die XXVI Januarii, Feria quinta. *Qui characteres conveniunt in annum Christi* CCCCV, *cyclo Solis* XXII, *littera Dominicali A. Annus tum erat undecimus Arcadii et Honorii, dum horum Imperio attribuitur annus Chr.* CCCXCV, *quo mortuus est illorum parens Theodosius Magnus: cui integrum illum annum alii adscribunt. Eidem vero inscriptioni male intrusus legitur annus Christi* CCCCVIII, *qui prorsus a reliquis et magis certis characteribus distat. Quæ supra relata sunt* aliquot annorum curricula elapsa *post obitum S. Zenobii, ante ejusdem corporis Translationem infra ab Aretino explicantur, dum ea Translatio facta traditur* anno quinto præsulatus S. Andreæ: *cujus proinde initium obitusque S. Zenobii referendus in annum Chr.* CCCC. *Procul ab hoc calculo oberrat Aretinus, annum obitus S. Zenobii rejiciens in annum Chr* CCCCXXIV, *minus Ughellus, referens initium S. Andreæ ad an.* CCCCVII, *ac refelluntur tradentes S. Zenobium anno* CCCVIII *obiisse: inter quos est Scipio Ammiratus par.* 1 *Historiæ Florentinæ lib.* 1.

transfertur intra urbem,

anno 405.

S. Andreas fit Episcopus an. 400,

C

5 *Statutam a nobis chronologiam confirmat indicata* infestatio quarumdam gentium, *ob quam S. Andreas corpus S. Zenobii intra mœnia transtulit. Nam, teste Prospero in Chronico,* Stilicone II et Anthemio Consulibus, *id est, anno* CCCCV, Radagaisus in Tuscia, multis Gothorum cæsis, ducente exercitum Stilicone, superatus et captus est. *Hanc incursionem etiam in an.* CCCCXIII *rejicit cum aliis Ammiratus, ut quinque anni interponantur. Hujus Radagaisi immanem crudelitatem et in Christianos odium describunt, qui tum vivebant, S. Augustinus lib.* 5 *de Civitate Dei cap.* 23, *et Paulus Orosius lib.* 7 *Historiæ adversus Paganos cap.* 37. Nam si ille, *inquit S. Augustinus,* tam impius cum tantis et tam impiis copiis Romam fuisset ingressus *(idem de aliis locis censendum)* cui pepercisset quibus Martyrum locis honorem detulisset? In qua persona Deum timeret? cujus non sanguinem effusum, cujus pudicitiam vellet intactam? *etc.* Fervent, *inquit Orosius,* tota Urbe blasphemiæ, vulgo nomen Christi tamquam lues aliqua præsentium temporum probris ingravatur. Fit omnium Paganorum concursus, hostem esse cum virium copia, tum maxime præsidio deorum potentem: Urbem autem ideo destitutam et mature perituram, quia deos et sacra perdiderit. *Hæc Orosius; qui scribit in exercitu Radagaisi fuisse* plus quam ducenta millia Gothorum, *uti et Marcellinus Comes, sed ad annum sequentem* CCCCVI, *quæ ad* quadringenta millia *auget Zosimus lib.* 5 *Historiarum: e quibus* uno die amplius quam centum millia prostrata, ne uno quidem Romanorum extincto, sed nec vulnerato, *testatur S. Augustinus. In hac ergo barbarorum incursione* S. Andreas *proinde transtulit corpus S. Zenobii intra mœnia urbis Florentinæ, atque in majorem ecclesiam. Hujus Translationis historiam a Joanne Aretino in Vita S. Zenobii editam adjungimus, quam S. Antoninus, et ipse Florentinus, par.* 2. *Chronicorum tit.* 10 *cap* 12 *in compendium contractam, pro legitima historia existimat, et suo calculo hunc seniorem S. Andream confirmat. Ita ergo scribit Aretinus:*

transfert illius Corpus ob infestationem Radagaisi Gothi;

D

AUCTORE O. B.

E

6 Post Zenobium vero Andreas, vir sanctus et Florentinus civis, ad episcopatum assumitur. Qui videns miracula, quæ a Domino ob Zenobii merita in Ambrosiana fiebant ecclesia, et hunc honorem ecclesiæ majori potius deberi judicans, quinto præsulatus sui anno, consilio cum Clericis et majoribus suæ urbis communicato, statuit beatissimum Zenobii corpus ex Ambrosiana B. Laurentii ad cathedralem sancti Salvatoris transferre. Et convocatis ex vicinis urbibus Episcopis, totoque suo Clero, diem festum VII Kalend. Ferbruar. cum præcedente jejunio populo indixit: quo scilicet sanctissimum Zenobii corpus magna celebritate ad majorem transportaret ecclesiam. Quo adveniente die, capsula cum corpore Beati Zenobii ornatissime super quodam lectulo componitur, illamque soli Pontifices deportant, præcedunt Clerici et ceroferarii, quorum erat multitudo non parva. Sequitur fidelis populus, primum primi civitatis ac viri omnes, post quos mulieres sequuntur ac pueri. Hymni, psalmi et cantica, tam a Clericis quam a devoto populo decantantur. Quin etiam mulieres atque pueri cantilenas, ejus impensa beneficia recensentes, mira vocis modulatione cantabant. Omnia in Dei laude resonare videbantur. Proceduntque Pontifices, et ad plateam, quæ est juxta basilicam Baptistæ Joannis, deveniunt. Multus illuc populus advenerat, et statim viso feretro, extollunt in jubilo voces. Conatur quisque pro viribus loculum ipsum saltem contingere. Quo contigit, ut Pontificibus portantibus ex nimia fieret devotione compressio: cecidissentque cum sancto corpore, nisi arida quædam et antiqua ulmus, cui cum loculo adhæserunt, illos sustentasset: quæ a tam sacratissimo corpore contacta, admirata gratiam, exultavit, et videntibus omnibus, statim viruit, misitque folia et flores: et indies cum a devoto populo per frusta decerperetur; Florentini cives, in tantæ rei memoriam, marmoream cum Cruce in eodem loco columnam erexerunt, quæ in hodiernum diem usque perdurat.

magna urbis celebritate,

F

et miraculo ulmi aridæ reflorescentis,

7 Adjuti igitur Episcopi et seipsos resumentes, corpus sanctissimum ad ecclesiam deferre contendunt. Sed cum ipsius ecclesiæ januam introire procurant, nescio qua divina impediti virtute, illud omnino in ecclesiam inferre nequeunt, nec qualibet via connixi, valvas ecclesiæ ingredi possunt. Extolluntur clamores in populo: quidam hoc caussam putant, quidam illud. Alii reportandum ad Ambrosianam ecclesiam

corpus immobile, factis precibus et voto,

AUCTORE G. H.

defert in ecclesiam:

A ecclesiam proclamabant. Sed Andreas Episcopus, vir sanctus, magna animi fluctuatione perculsus ad optimum confugit orationis remedium, et coram omni populo procumbens genibus, et tensis duplicibus palmis, oculisque in cœlum suspiciens, pie oravit ad Dominum, ne contristaretur populus ille: sed liceret cum beatissimo corpore ecclesiam ingredi et illud statuto loco componere. Atque pro tanto beneficio duodecim ibidem constituere Clericos vovit, qui in honorem sanctissimi Pontificis divinis obsequiis perpetuo vacarent. Et oratione completa consurgens, submittit et ipse cervicem feretro, hortaturque alios Pontifices una secum ingredi ecclesiam. Qui Deum laudantes, omni cessante impedimento, cum jubilo totius populi Christiani, ecclesiam Salvatoris intrarunt: et celebratis Missarum solenniis, beatissimum Zenobii corpus juxta corpora Eugenii et Crescentii ministrorum ejus in quadam ejusdem ecclesiæ catatumba honorificentissime locaverunt. Ubi et idem Pontifex Andreas altariolum sub ipsius D nomine mira devotione consecravit... Interim mortuo Andrea viro sancto, ad episcopatum assumitur Mauritius Florentinus Presbyter, vir multa sanctitate præditus, et a pluribus creditur sub Totila Martyr effectus: sicque mortuus, in catatumba B. Zenobii juxta Andream sepultus fuit.

moritur

8 *Coluntur S. Mauritius* XXVIII *Junii, S. Eugenius* XXVI *Novembris, S. Crescentius* XIX *Aprilis, S. Reparata* VIII *Octobris. Huic templum (quod deinde Cathedrale fuit, et nunc S. Mariæ Floridæ appellatur) erexerunt Florentini, et acceptum referentes victoriæ fructum de cæso exercitu Radugaisi, et patriæ optatissima libertate recuperata. Ast ædes S. Laurentii inter ecclesias* XII *collegiatas præcipua, continet Magnorum Ducum sepulchra, atque inceptum a Ferdinando* in *sacellum, octavum mundi miraculum a multis habendum, si aliquando perficiatur.*

Templa S. Reparatæ, et S. Laurentii,

DE S. SERVULO

EPISCOPO VERONENSI IN ITALIA.

G. H.

POST AN. ID XXVI FEB.

Inter Sanctos Veronenses Episcopos

B *Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis in præfatione ad tomum* IV *de Vitis Sanctorum a se editis asserit*, in sancta insignique Ecclesia *sua Veronensi*, quod dictu pene incredibile videtur, XXXIII Episcoporum sanctorum celebrem agi memoriam, et anniversaria festa cum solemnibus Missis recoli: imo Sanctos illius Ecclesiæ non solum civitatem *Veronensem*, sed pene totum mundum venerari et suspicere. *Verum* XXXVI *Episcopos Sanctos Veronensem Ecclesiam administrasse, ex quamplurimis antiquis monumentis probat Augustinus Valerius, et ipse Episcopus Veronensis, dein S. R. E. Cardinalis, in libro de Sanctis Episcopis Veronensibus, in quo de S. Servulo pag.* 44 *ista habet:* S. Servuli Episcopi Veronensis corpus requiescit in ecclesia S. Stephani, ut ex tabula vetusta ex membranis, de qua ubi de S. Alexandro: ex Francisco Corna, ex constitutione synodali die XXVI Februarii, et ex tabula Sanctorum eodem die, de quibus supra. *Hæc ibi. In priore vetusta tabula tradit pag.* 4 *sequentia legi:* Item jacent in dicta ecclesia *S. Stephani* corpora sanctorum Episcoporum Veronensium Lucidii, Dimidriani, Servuli, Vindemialis, Saturnini et Lupi. *Quæ verba etiam ex vetustis ecclesiæ monumentis allegat Onuphrius Panvinius lib.* 4 *Antiq. Veronensium cap.* 4, *sed addit* jacere incertis locis. Est *autem, ut* C *is narrat*, basilica S. Stephani Veronæ inter vetustissimas ejus civitatis ecclesias, primis Christianorum temporibus, paullo extra urbis portam, loco qui dicebatur ad Fonticulos, via Tridentina, ædificata, quæ aliquando Cathedralis fuisse dicitur. *Hæc Panvinius. At Franciscus Corna, cujus testimonium secundo loco Valerius protulit, de antiquitatibus Veronæ, ac sanctis reliquiis, quæ in ea reperiuntur, scripsit librum anno* CIƆCCCCLXXVII. *Constitutio vero synodalis facta est anno* CIƆLIII. *Tabula denique Sanctorum secundum* E *consuetudinem Ecclesiæ Cathedralis Veronensis, edita fuit anno* CIƆLXVIII. *Quæ duo erant postrema monumenta ab eodem Valerio prolata. Consule ejus duo prima folia.*

colitur S. Servulus,

sepultus in ecclesia S. Stephani.

2 *Ex eisdem Tabulis Sanctorum Ecclesiæ Veronensis, et Constitutione synodali, eumdem Servulum inscripsit Galesinius suo Martyrologio his paucis verbis:* Veronæ S. Servuli Episcopi. *Quæ etiam habet Ferrarius in Catalogo generali: ac de eodem agit in Catalogo SS. Italiæ, elogio maxima ex parte desumpto ex Valerio, qui fol.* 42 *ista scribit:* Servulus Veronæ Episcopus, bonus Dei servus, toto sui Episcopatus tempore ita Deo inservivit, ut omnem humanam laudem contemneret, omnes cogitationes, omnia sua studia, omnes denique actiones ad populi Veronensis salutem referret. Obiit vir eximia sanctitate IV Kalendas Martii, et sepultus est in basilica S. Stephani. *Eadem describit Ughellus tomo* 5 *Italiæ sacræ in Episcopis Veronensibus columna* 586.

inscriptus Martyrologiis 20 Febr.

3 *De tempore Sedis S. Servuli silet Valerius.* Inter Episcopos incerti temporis et ordinis ex Kalendario *eumdem recensent Panvinius lib.* 4 *cap.* 7, *et Franciscus Tinius lib.* 3 *Nobilitatis Veronensis cap.* 9. *Ferrarius statuit* XXIX Episcopum, ac S. Lupi successorem, et putari circa annum ID vixisse. *At* IV *Nonas* F *Decembris ad acta S. Lupi, arbitratur hunc* inter annum ID et IDC in humanis fuisse. *Verum Ughellus tradit* S. Lupum, *non* XXVIII, *sed* XXIII fuisse Episcopum, *habuisseque successores* SS. Felicem, Moderatum, Salvinum, Andronicum, Vindemialem, Silvinum, Laperium, Manium, Petronium, Cerbonium, Simplicium, *quem conjicit* circa annum ID beato fine quievisse: *et hujus successorem fuisse* S. Servulum XXXV Episcopum: *ac postea præfuisse* S. Verecundum, *mortuum* Fl. Anicio sine collega Cos. Justino seniore Augusto, ac Theoderico Italiæ Rege, anno IDXXIII.

quo tempore et ordine sederit?

ANIMADV. PAG. 69

DE SS. ÆOLADIO ET AGRICOLA

EPISCOPIS NIVERNENSIBUS IN GALLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

SECULO VI. XXVI FEB.

Nivernis inter alios Sanctos

Nivernum urbs Galliæ munita et dives, ad Ligerim fluvium, ubi hic Nivernim amnem sorbet, multos veneratur Cœlitibus adscriptos, aut fuso pro fide Christi sanguine Martyres, aut illustres exploratæ sanctitatis Episcopos. Ex his in pluribus Martyrologiis reperitur hoc die consignata memoria S. Agricolæ *Episcopi, cui* Æoladium *decessorem cum Saussaio jungimus.*

2 *MS. Martyrologium Usuardi, quod inter antiquos codices Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ adservatur*

A *ratur, ista habet ad* IV *Kalendas Martii* : Nivernis S. Agricoli Episcopi et Confessoris. *Ita S. Deicolus et Deicola Abbas appellatur, cujus Acta dedimus* XVIII *Januarii. MS. Martyrologium Carmeli Coloniensis eumdem ita refert* : Nevernis B. Agricolæ Pontificis. *Similia habent Maurolycus, Galesinius, qui codicem MS. citat, et hos secutus Ferrarius : sed hi cum Felicio* Agricolaum *nominant. Eumdem memorat Hermannus Greven in Auctario Usuardi, in quo mendose* Avernis *pro* Nivernis *excusum est. Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc eum elogio celebrat* : Nivernis S. Agricolæ Episcopi ejusdem civitatis et Confessoris, qui Alexiæ in Burgundia natus, ætatis primitias Deo devotæ vitæ institutione consecravit : paullatimque annis et meritis excrescens, sacræ militiæ mancipatus, pietate et doctrina adeo excelluit, ut defuncto S. Æoladio ejusdem Sedis Pontifice, unus omnium dignus, qui vicem ejus suppleret, ob sanctimoniæ præclara decora judicaretur. Inexpetito igitur sibi delato honore ac onere suscepto admirabiliter functus est, gregi virtutum splendore prælucens : cumque sui ævi sanctissimos quosque fere Præsules panopliæ Episcopalis gloria anteiret, restituendæque Christianæ disciplinæ zelo nonnullis Galliæ Celticæ synodis interfuisset, tandem pastorali digne exacta B sollicitudine, meritorum magnitudine cumulatus, ad æternum evocatus est gaudium. *Hæc Saussaius. In Florario MS. recolitur die* XVII *Martii memoria* Agricolai Nivernensis Episcopi et Confessoris.

colitur S. Agricola Episc. 26 Feb.

et 17 Martii.

3 *De* S. Æoladio *idem Saussaius in Supplemento ad* IV *Kalendas Martii ista scribit* : Nivernis S. Eoladii Episcopi et Confessoris, qui Ecclesiæ magnum lumen, concilio Lugdunensi anno quingentesimo septuagesimo interfuit, postque beatum transitum refulsit in Ecclesia S. Stephani, ubi funeratus est, emeritæ beatitudinis radiis. *Idem Saussaius* VIII *Junii relato in Supplemento* S. Itherii *Episcopi Nivernensis encomio ista addit* : Sederunt autem in Nivernensi Cathedra alii sanctitatis exploratæ Præsules ante B. Itherium, quorum aliqui fixos natales habentes diebus propriis ad cultum consignati sunt, alii tametsi meritis æque spectabiles in Fastis sacris minime certa die sunt adscripti ; nimirum SS. Patricius, Eulalius, et Eoladius, quorum benedicta memoria ne a Galliæ Sanctorum serie excidat, nomina eorumdem pium et consentaneum visum est, tabulis his sacris adscribere. *Quod, ut vidimus, præstitit de* S. Æoladio, *ad* XXVI *Februarii, quo* S. Agricola *ejus successor colitur.*

ei jungitur S. Æoladius decessor.

4 *Eumdem* Æoladium *non minus, quam* Agricolam, *titulo et compellatione Sancti honorant scriptores catalogi* C *Episcoporum Nivernensium, ac prima duplicem edidit Vitus Coquillius sub finem Historiæ Nivernensis : sed in utroque decessorem S. Agricolæ* Sanctum D Eulalium, sive Aerladium, *appellat, actis duarum Episcoporum uni eidemque adscriptis : quos Joannes Chenu, et Claudius Robertus in suis catalogis melius distinguunt. Numeratur* S. Eulalius *Nivernensium* IV *Episcopus, quem tempore Chlodovei primi Francorum Regis S. Severinus Abbas Agaunensis inviseus, reperit surdum et mutum, eumque precibus curavit, ita ut eodem die Missam celebraret, uti in hujus Vita* XI *Februarii pag.* 549 *num.* 10 *et* 11 *dicitur. Hunc Eulalium coli* XXVI *Augusti tradunt Saussaius in Supplemento, et Coquillius pag.* 39, *ubi novo errore eumdem* S. Agricolæ *successorem statuit. Verum* S. Eulalio *aut sub Chlodoveo* I *aut proximis post obitum ejus annis vita functo, Ecclesiam Nivernensem gubernarunt* Tauricianus *qui anno* IↃXVII *interfuit Epaonensi Synodo : deinde* Rusticus, *qui Aurelianensi* III *subscripsit anno* IↃXXXV *aut sequente, et Aurelianensi* IV *circa annum* IↃXLI *habitæ* : Aregius, *seu potius* Aridius *Aurelianensi* V *anno* IↃXLVII, *et Parisiensi* II *circa annum* IↃLV, *ubi* Aridius *scribitur, pro quo apud Coquillium, Chenu et Robertum* Clementinus *legitur, sed is Aptensis Episcopus utrique Concilio subscripsit. Substituitur* Euphronius *a Chenu et Roberto, diciturque subscripsisse privilegio S. Germani Episcopi Parisiensis pro monasterio S. Vincentii,* E *anno Chariberti* V, *Christi* IↃLXV. *Huic tum successit* S. Æoladius, *qui Lugdunensi* II *anno* IↃLXVI *subscripsit his verbis* : Æoladius in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Nevernensis subscripsi. *Hujus sepulchro in ecclesia S. Stephani adscriptos hos versus esse tradit Claudius Robertus :*

olim a S. Eulalio,

AUCTORE G. H.

cui successerunt Tauricianus, Rusticus,

Aridius,

Euphronius,

S. Æoladius,

Quisquis ab occasu properas huc, quisquis ab ortu,
Corpus in hoc tumulo, quod venereris, habes.
Præsul Æoladius, hujus quondam Pater urbis,
Adventum gaudens sustinet hic Domini.

5 *A Joanne Chenu* S. Æoladius, sive Æoladius, *appellatur : de quo quot annis sederit, aut quando migrarit e vita non constat. Successor ejus fuit* S. Agricola, *nonnullis* Agricolus *et* Agricolaus, *Gallice* S. Arigle. *Interfuit Conciliis Matisconensi* I, *Lugdunensi* III, *et Matisconensi* II *annis Christi primo, tertio et quinto supra quingentesimum octogesimum. Interfuit etiam conventui Episcoporum apud Gunthramnum Regem, et cum aliis confirmavit excommunicationem, ante ab Episcopis Pictavii congregatis latam in Chrodieldem et reliquas sanctimoniales, quæ anno* IↃLXXXIX *e monasterio S. Radegundis recesserant. Quod tunc ab Episcopis apud Gunthramnum collectis rescriptum est, edidit Gregorius Turon. lib. 9 hist. Francorum cap.* 41.

S. Agricola ;

6 *Corpus* S. Agricolæ *depositum fuisse in ecclesia* F *parochiali S. Vincentii, quæ olim Abbatiam annexam habuit, et nunc* S. Agricolæ *dicata est, tradunt Coquillius et Claudius Robertus.*

huic templum dicatum.

DE S. VICTORE PRESBYTERO

ARCHIACI IN CAMPANIA GALLICA,

G. H.

Commentarius prævius.

Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio suo Hispanico piam Gallis litem intentat de S. Victoris natali solo, et regione, in qua vitam egerit anachoreticam. Auctoritate is unica nititur Chronici, quod sub nomine M. Maximi, Cæsaraugustani ante annos mille Episcopi, nuper prodiit, in quo ad annum CCCCLIX *ista leguntur* : Per hæc tempora floret in Bætica in pago Arcilacensi S. Victor eremita, vir egregie sanctus, de quo memoriæ proditum est, ab utero matris suæ dæmonibus fuisse formidabilem. Ejus corpus in Gallias delatum est. *Rodericus Carus ad hunc Maximi locum annotat*, Arcilacim ex Ptolemæo in Bætica fuisse, quam Moletius Alcalahorra nominat : quosdam vero suspicari Arcilacim in montibus Marianis fuisse, ubi nunc est Aracena : *quod et ipse sentit lib.* 3 *Chorographiæ conventus juridici urbis Hispalensis cap.* 78. *eique adhæret Tamaius. Fatemur a Ptolemæo lib.* 2 *Geographiæ cap.* 4 Arcilacim *constitui* urbem mediterream apud Turdulos Bæticæ populos. *Verum huc non spectare* S. Victorem, *de quo hic agimus, ipse libenter subscribet Tamaius, ubi Vitam ejus antiquissimam legerit : quam ex fide dignis codicibus manu exaratis eruit Nicolaus Camuzatus Tricassinæ Ecclesiæ Canonicus, atque in Promptuario sacrarum antiquitatum Tricassinæ diœcesis a fol.* 358 *publicavit. Eumdem Guido Abbas Arremarensis olim ad S. Bernardum*

Sæculo VI aut VII Juvit Floruit S. Victor non fuit Arcilaci in Hispania :

AUCTORE G. H. cujus Vitam e MSS. edidit Camuzatus, non transcripsit sermones S. Bernardi:

nardum misit, ab eo flagitans, ut quidpiam in anniversario in S. Victoris festo canendum legendumve conscriberet. *Tamaius fallitur, dum asserit* non audiendum esse Nicolaum Camuzatium, qui in Miscellaneis historicis transcripsit Bernardi sermones. *Fallitur, inquam, vir alioquin sagacissimus : non enim Bernardi sermones transscripsit Camuzatus, sed, ut notat Menardus lib. 1 Observationum ad hunc* XXVI *Februarii,* ejus Vita exiit a Nicolao Camuzatio in Miscellaneis historicis : in qua omnia reperiuntur, quæ de eo dixit S. Bernardus in duobus illis sermonibus, quos in laudem ipsius composuit. *Quæ minus accurate expendisse videtur Tamaius, qui Menardum citat, nec nisi apud eum videtur Camuzatum legisse. Hic alioquin in Notis de S. Bernardo ista addit :* Hoc unum vere dicere possum, ejus sanctissimi nominis famam fuisse celeberrimam jam inde a D. Bernardi temporibus, qui divini officii cantica et hymnos concinnavit, etiamnum hodie in Arremarensi cœnobio XXVI Februarii, qui dies ejusdem S. Victoris natalis est, decantari solitos. *Hæc sola de S. Bernardo asserit Camuzatus.*

at quod hic Sanctus loca non exprimat,

2 *Extat epistola S. Bernardi ad Guidonem Abbatem Arremarensem, quæ est num. 312 cum hoc exordio :* Petis, carissime mihi Guido, et tecum pariter, qui tecum sunt Fratres, dictare me vobis aliqua legenda solenniter vel canenda in festivitate S. Victoris, cujus apud vos corpus sanctissimum requiescit. *Quibus verbis relatis, Tamaius ista infert :* Si ergo sanctus anachoreta in Gallia natus, educatus, eremita, et prædicator extitisset, non est dubium, quin Bernardus expressisset : at quia aliud non est adeptus encomium, sola sepulchri commemoratione contentus, cetera sub silentio perstrinxit. Adhuc binum sermonem Bernardus contexuit, in illis haud verbum de origine, educatione et prædicatione apud Gallos reperies. *Hæc Tamaius : neque tamen ea argumentatione ut Chronicon illud genuinus Maximi fetus habeatur, evincit. S. Bernardus neglectis locis nativitatis atque eremiticæ habitationis S. Victoris, ea tradidit, quæ*

nil derogat Galliæ.

resplendeant veritatem, sonent justitiam, humilitatem suadeant, doceant æquitatem, quæ etiam lumen veritatis mentibus pariant, formam moribus, crucem vitiis, affectibus devotionem, sensibus disciplinam, *uti in eadem epistola præfatur ac deinde qua composuerit indicat :* Præstiti, *inquit,* quod petisti. Præstiti dico, non quod tibi ad votum, sed quod mihi ad manum venire potuit, pro posse utique meo, non pro velle tuo. Servata tamen ANTIQUORUM veritate SCRIPTORUM, quæ tu mihi transmiseras de Vita Sancti, duos sermones dictavi qualicumque sermone meo : illud quantum potui cavens, ut nec brevitas obscuros, nec prolixitas redderet onerosos. Deinde quod ad cantum spectat. Hymnum composui, metri negligens, ut sensui non deessem. Responsoria XII cum antiphonis XXVII suis in locis disposui, addito Responsorio uno, quod prioribus Vesperis adsignavi, itemque duobus aliis brevibus ipso die festo pro vestra regulari consuetudine, uno ad Laudes, altero ad Vesperas, decantandis. *Hæc S. Bernardus qui in Responsorio* V *(quod Tamaius non advertit) ista habet :* Dum transiret Rex Francorum, et veniret secus, ubi habitabat eremita *etc. Atque ita in iis omnibus servavit veritatem antiquorum scriptorum, quæ de Vita Sancti transmiserat Guido Abbas. Hanc Vitam, ex qua sua decerpsit S. Bernardus, damus ex Camuzato, eique adjungimus priorem sermonem, in quo plura historica attinguntur, quam in posteriore, qui admodum paucis demptis, potest cuicumque Sancto Confessori fere applicari. In hymnis, antiphonis et responsoriis multa passim ex eadem Vita attinguntur, et periphrastice describuntur. Ex iis damus hymnos, et unicam antiphonam cum Oratione.*

E Vita S. Victoris composita a S. Bernardo sermones

responsoria antiphonæ, hymni.

Natus S. Victor in diœcesi Trecensi :

3 *Loca, quæ in hac Vita referuntur, sunt primo,* diœcesis Tricassina, *in Campania Gallica, in qua* claris natalibus ortus : *secundo,* territorium Arciacense, *in quo* in villa Saturniaco seclusus in cellula *vixit, et sancte mortuus est. Est autem Arciacum, sive* Archiacum, *aut* Arceya, *oppidum, seu pagus, ad Albulam flumen in eadem diœcesi Tricassina num. 9* Arciacense castrum *dictum : a quo territorium* Archiacense *hic denominatur, estque hoc tempore adhuc notum Decanatu Ecclesiastico, cui præest Archidiaconus. Singulæ in eo contentæ parochiæ aliaque beneficia Ecclesiastica videri possunt in Catalogo Beneficiorum diœcesis Tricassinæ anno* 1648 *edito. Arceiæ etiam mentio fit in fragmento historiæ* S. Balsemii *Martyris a Camuzato fol. 334 edito, quod ita incipit :* Tandem vero attingens loca Campaniæ devenit ad quamdam civitatem, Arceyas nomine : nam dicitur illo tempore, *quo Vanduli Gallias vastabant,* civitas fuisse, nunc autem villam omnes non ignoramus esse. *Colitur S. Balsemius* XVI *Augusti. Ferrarius in Topographia nova de eodem loco ista scribit :* Archiacum, Archy, pagus prius, hoc tempore oppidum Galliæ Lugdunensis, in ea regione, quam Campaniam vocant, in territorio, et diœcesi Trecensi, ubi Cisterciensis Ordinis monasterium. XXVI Februarii Victor monachus monasterii Arrimarensis. Ex Breviario Cisterciensi, de quo sermones extant apud S. Bernardum. *Hæc Ferrarius. Verum in prædicto Catalogo beneficiorum diœcesis Trecensis solum* Prioratus Archiaci *annotatur, cujus collatio dependet ab* Abbate Majoris monasterii *Ordinis Benedictini, cum et ipse Prioratus est. Ex illo errore Cisterciensibus adscripsit Wion in Martyrol. monastico :* In territorio Archiacensi, *inquit,* S. Victoris Confessoris, Ordinis Cisterciensis ; cujus laudes S. Bernardus conscripsit. *Non etiam fuit* S. Victor monachus monasterii Arrimarensis, *quod est alterum Ferrarii erratum : ob quod tamen Benedictinis eum annumerant Dorganius, Menardus, et Bucelinus in suis Martyrologiis.*

in territorio Archiacensi vixit,

non monachus Cisterciensis,

neque Benedictinus Arrimarensis:

in villa Saturniaco

4 *Tertius locus* in territorio Archiacensi villa Saturniacus, *vita eremitica et obitu S. Victoris illustris. Camuzatus in Notis ad hanc Vitam fatetur* sibi non esse datum scire, quo in loco ipse D. Victor sedem suam defixerit, ubi solitarius sedere, et assiduis meditationibus levare se supra se consueverat, nec pariter locum, ubi corpus ejus tumulatum. *Suspicamur cellulæ ejus loco exstructam fuisse* basilicam S. Victoris ab Archiaco castro sex millibus passuum, *uti num. 9 legitur. Hac in loco degentem S. Victorem invisit* unus ex Francorum Regibus, *ut num. 4 dicitur. Camusatus annotat se* veteres quasdam membranas et monumenta perlegisse, quæ D. Victorem Chilperici noni Galliæ Regis temporibus floruisse asseverant... Verum se nihil certi super hac re statuere ausum. *Successit Chlothario I anno* DLXI *mortuo* Chilpericus *cum tribus fratribus, anno ipse* DLXXXIV *vita functus, cui superfuit S. Gunthramnus frater Rex Burgundiæ et Aurelianensis, anno* DXCIII *defunctus, in cujus regno diœcesis Tricassina fuit. An forsan* Childericus *legi debuit, filius Chlodovei* II, *qui monarcha Galliarum factus, hanc etiam Tricassinam Campaniam, sub suo Imperio habuit, et anno* DCLXXIX *occisus est?*

basilica S. Victoris.

Quis Rex Francorum eum inviserit?

5 *Quartus locus in Actis num. 7 memoratus est* pagus Cupidiniacus, *ubi degebat* filius spiritalis S. Victoris, de alto Francorum sanguine. *Quæ omnia in Gallia S. Victorem vixisse demonstrant. Demum* Arremarense monasterium Benedictum, *ad quod Corpus S. Victoris translatum est, quatuor leucis a Tricassina urbe distat, ab Adremaro Presbytero anno* DCCCXXXVII *fundatum : cujus monasterii Abbas in Archiacensi Decanatu aliquot Ecclesiarum patronus, designat Parochos, aut etiam Prioratus confert : ex quorum aliquo loco potest corpus S. Victoris ad ejus monasterium delatum*

In Arremarense monasterium an. 837 fundatum corpus S. Victoris translatum :

A *delatum fuisse cum Actis antiquis: in quibus nulla hujus Translationis mentio fit. Originem monasterii Arremarensis post alios describit Miræus de Originibus Benedictinis cap. 45. De eo Bucelinus in sacrario Benedictino hoc XXVI Februarii ista tradit:* Natalis S. Victoris Presbyteri, cujus sacrum corpus in monasterio Aremarensi religiose colitur.

6 *Ceterum memoria sacra S. Victoris inscripta est eodem* XXVI *Februarii MS. Martyrologio Carmeli Coloniensis, MS. Florario, Martyrologio Coloniæ an.* 1490 *excuso, Auctariis ad Usuardum Greveni et Molani, Martyrologio Germanico Canisii his ubique verbis:* In territorio Archiacensi S. Victoris Confessoris, *in Martyrol. Romano additur:* cujus laudes S. Bernardus conscripsit. *Galesinius mutata phrasi ista tradit:* In finibus Archiacensium S. Victoris Confessoris, de quo S. Bernardus duos habuit sermones. *Martyrologium Leodii Gallico sermone editum:* In territorio Archiacensi diœcesis Trecensis in Campania, decessit S. Victor Confessor: cujus Vita scripta est a S. Bernardo. *Imo ex Vita olim scripta sermones duo et officium Ecclesiasticum de eo compositum. Saussaius in Martyrol. Gallicano hoc eum elogio celebrat:* In Trecensi diœcesi, pago Archiaco, S. Victoris Presbyteri et Confessoris, qui in Gallia florens, dum

Colitur 26 Februarii.

B adhuc ethnicæ superstitionis semina pullularent, prava quæ supererant impietatis germina extirpavit, multos ad Christi cultum ex idololatria convertit, ac cœlestis vitæ documentis, exemplis denique multæ pietatis et virtutis, nec non magnis miraculis illustris, plenus dierum et bonorum operum ad æternam felicitatem transivit. Cujus præconia S. Bernardus bino celebravit encomio, memoriæque sacratissimæ percolendæ proprium officium, quod Aremarensibus ascetis inscripsit, adornavit. Quod etiamnum vel in natali ipsius beati Confessoris decantari solet in cœnobio Aremarensi: ubi ipsius corporis sacrosanctæ reliquiæ jam pridem conditæ, debita veneratione coluntur, eoque energumeni, dæmoniaci ac lymphati deducuntur, et salutari ipsius Beati ope liberantur, vixque dies ulla elluit, qua non hujusmodi beneficii quidquam contingat. *Hæc Saussaius, quorum ultima e Camuzato, verbis ipsis servatis descripta sunt. Menardus etiam lib. 1 Observationum asserit, dum viveret* S. Victor, fuisse adhuc gentilitatis reliquias, *eo quod dicatur num. 7 in Vita,* in pago Cupudiniaco turbas hominum de religione Catholica docuisse, *quibus verbis instructio catechistica rusticorum accurrentium solum indicatur.*

C 7 *Maurolycus eumdem celebrat pridie, sive* XXV *Februarii his verbis:* In pago Trecassino Victoris Confessoris. *Eadem leguntur in MS. Florario, Martyrologio Coloniæ anno* 1490 *excuso et in Auctario Greveni ad Usuardum, quibus existimatus fortassis alius ab eo quem ipsimet deinde* XXVI *Februarii retulerunt, Sanctumque appellarunt, eum, de quo pridie egerant,* Beati *solum titulo dignati.*

25 Febru.

8 *N. Des Guerrois eamdem Vitam, quam hic damus, Gallice edidit in Historia Tricassina, additque ejus cranium argenteo capiti artificiose elaborato, ac reliqua ossa capsæ similiter argenteæ inclusa adservari, ac die* XI *Octobris ob Translationem reliquiarum maximo peregrinorum accursu celebrari.*

11 Octob.

VITA

auctore anonymo, sed antiquo, *ex MSS. a Camuzato edita.*

CAPUT I.

S. Victoris ortus, educatio, presbyterium, vita anachoretica, vinum precibus impetratum.

Claruit splendor Domini super justos, quorum indesinenter fama rotatur per orbem. Non de illis narratur, quibus inflata manet potestas, sed qui subjecti mente, fide devoti, Christo famulari cernuntur. Dum certamen prælii Job sanctissimus cum antiquo habuisset humani generis inimico, a summo vertice usque ad plantas pedum ulcere pessimo et vermium quatiebatur dolore, sed patientiam habens, Domini meruit gratiam. Numquid ignorantia erat apud Dominum, quod justus esset, ac ideo tentatus est. Nullo modo, sed ut probatus justificaretur, et sciret unusquisque, quia cum Dei adjutorio potest ab homine diabolus superari: quia magna est pugna certaminis ubi de Christi victoria triumphamus.

D

AUCTORE O. R. Prologus auctoris.

2 Fuit igitur quidam *a* Victor, dulci de nomine gaudens, Tricassinæ diœceseos claris natalibus ortus. Ante nomen accepit, quam membra susciperet: antequam solveret moras genitrix utero plena. Cum quidam ab spiritu vexaretur immundo, clamabat dicens: *b* Quare nos torques præ initio nascendi sancte Dei Victor? Sed in hac re non testimonium dæmonum quærimus, sed confessionem, ut eum annuntiarent de nomine, *c* quod postea rei probavit eventus. Deinde post septem menses, decimo inchoante, mota sunt viscera matris, et primum Victorem progeniem sacram protulit orbi natum. Denique post transactum curriculum dierum, baptismi unda perfunditur et cœlesti purgatur gratia ab originali peccato. Cum in cunabulis positus a parentibus cerneretur, videntes Spiritum sanctum esse in infantulo, stupefacti mirabantur, sed hoc fuit præsagium, quod postea impletur in eo. Crescebat autem puer in corpore, dum pueriliter gestabatur in infantia, sed erat mentis senectus in Domino.

a S. Victor nondum natus, est terrori dæmonibus,

b

c

baptizatur;

E

virtutibus augetur:

3 Datus studiis litterarum imbuitur, qui jejuniis et orationibus deditus, suas dapes pauperibus in eleemosynam jugiter tribuebat. Mundana linquens studia, divinis lectionibus vacabat, Scripturarum eloquia et dulcedinem Christi fidei *d* favore gentibus prædicabat, et completur in illo sermo, quem David intonat dicens: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel et favum ori meo. Cumque ad legitimam venisset ætatem, clericatus onus regulari norma suscepit, donec diaconatus officium vel presbyterii ordinis gradus ascenderet. Nec multo post tempore in Arciacense territorium derelictis parentibus se transtulit, ibique in villa, cui vocabulum est Saturniacus, a viris illustribus et ab omnibus incolis loci illius magno amore pro Christi gratia diligebatur, ubi diebus ac noctibus seclusus in cellula, indesinenter jejuniis et orationibus incumbebat, orans pro populi indulgentia et remissione peccatorum.

divina scientia imbuitur:

d

concionatur:

Psal. 118

fit Presbyter; secedit in solitudinem:

F

4 Cum ibidem degeret, unus ex *e* Francorum Regibus cum per opaca ripæ fluminis cum equitibus vel accipitribus per amœnissima loca venandi caussa deambularet, audiens beati viri famam, ad ejus tugurium gavisus advenit: sed beatus vir, quem nihil latebat, cellula sua festinus in occursum ejus egressus est. Rex ille, ut eum vidit, occurrit et osculatus est eum. Tunc venerabilis vir exorsus est dicens: Si Celsitudo regni vestri non re puit, cellulam servi vestri dignemini ingredi. Quo ingresso, uni ex pueris ait: Affer mihi vasculum, in quo vinum ferre soles. Cumque attulisset prostravit se in orationem, et ita fudit ad Dominum preces: Deus, cujus potentia celsior est omnibus in excelso throno; qui cœlum suspendisti a terra, et ceu gemmarum pulchritudine, astrorum exornasti varietate; qui me ex utero matris meæ in hunc mundum venire jussisti, tuumque sanctum nomen confiteri; benedic vas istud, et reple eum rore cœlesti: ut, sicut manna in deserto patres nostri satiati sunt, ita repleamur tuæ benedictionis dono. Faciens signaculum Crucis illico repletum est vas illud *f* vino jocunditatis, cujus suavitudo

pr.ricit Regis adventum

in cellam inducit:

f

Auctore antiquo. precibus vinum impetrat :

A suavitudo dulcior melle, nec potest illius dulcedinem lingua dissolvere, et potantes universa turba satiata est, et omnes tripudiantes iter cœptum peregerunt cum gaudio. Nec illius benignitas ibidem defuit, qui in Cana Galileæ aquas in vinum convertit, et quod non habuerat per naturam, nec in vite pependerat, nec vitis fructificaverat, per verbum Christi mutatum est in falernum.

a dæmone ob furtum vexatum liberat :

5 Miraculum istud non est silendum, sed narrandum, videlicet quadam die operarios in agrum misit, ut triticum seminarent, et unus fere duorum modiorum capacem foveam faciens in terram suffodit a; illico autem a dæmonio vexatus, sicut leo rapidus, ex utrisque partibus faucium eructabat incendia. Quem vir Dei a longe videns, vexillum faciens Crucis, purgavit eum; et triticum, quod absconderat, propriis manibus restituit.

a *S. Bernardus suaviter in antiphonis et responsoriis alludit ad nomen S. Victoris, uti etiam in Invitatorio quod ad Matutinum legitur ejusmodi :* Confidite, Victor vicit mundum; gaudeamus in ejus victoria, ut vivamus. b *Idem responsorio ad 1 resp.* O vere Victor, qui ex quo vixisti, vicisti, ab utero ad tumulum. *In respons. 1 ad Matutinum :* O virum præcipuæ sanctitatis, qui ante sanctus quam natus ante Victor opere, quam nomine fuit, ita ut clausus in utero jam de hoste triumpharet. *Quæ etiam in sermone 2 leguntur. In resp.* 2 O jucundum et inusitatum miraculum? leo rugiens fugit a facie parvuli necdum vagientis. *In resp.* 3. O Felix mater, cujus uterus sensit novitatem, nulli matrum compertam a diebus Joannis Baptistæ *etc. In sermone* 2 Parvulus ad pugnam, magnus ad victoriam; matris viscera necdum exiens, et jam ejiciens dæmonia. c *Imo post novem menses videtur legendum.* d Forsan, fervore, *inquit Camusatus.* — e *S. Bernardus respons* 5 Dum transiret Rex Francorum, et veniret serus ubi habitabat eremita, admiratus est super his, quæ dicebantur de viro hoc. *Resp.* 6 Jam thesaurum absconditum fama delatrix prodiderat, et non potuit præterire Regem prætereuntem, sed divertit ad tugurium pauperis, excitus fama sanctitatis. — f *Idem resp.* 7 Ingresso Rege pauperis cellam, sollicitus hospes, quod vinum non haberet, haustam de proximo fonte aquam, convertit in vinum, et bibit Rex, et qui cum eo erant. — g *Idem resp.* 11. Revelantur iniquitatis mysteria; dæmon hominem cogit, homo dæmonem prodit. Victor medius dijudicat inter illos, dum dæmonem fugat, et hominem sanat; frumentum prodente ipsa malignitate recuperat. *De furto hoc agitur etiam resp.* 9 *et* 10.

B

CAPUT II.

Cœlestes visiones S. Victoris. Obitus. Miracula.

a Cœlesti visione et alloquio recreatur :

Quadam die cum jejuniis et orationibus inclinque corpus maceratum quieti tribuisset; consurgens per opaca noctis silentia, quodam se in loco ad orationem telluri prostravit; et cum sursum intenderet, a vidit cœlum apertum, et Crucem Domini aureo coruscantem fulgore, et ex utraque parte lapidibus pretiosis ornatam: et audivit vocem sibi dicentem: Hæc quæ cernis, animæ sunt Sanctorum, qui pro Christo Domino stolas suas in sanguine agni laverunt. Et terrore concussus, ruit in faciem suam, magnificans Dominum, qui illi b terrena patefecit C arcana. Ab illo quippe die, in cellula clausus latebat, et cum nullis vacaret secularibus per mundum, multi tamen diversis languoribus veniebant ad eum afflicti et sanabantur.

omnibus est carus.

invisit filium spiritualem.

7 Nec illud mysterium silendum putavi, quod ad tanti viri laudis veram virtutem oportet edicere. Cum esset vir beatissimus persenilis ætatis, devitans omnia mundana, cœlestiaque respiciens, quæ mundus habet jocunda; erat et veneranda canities, eratque in caritate perfectus, et inter proceres seculi c fuit celebris a divinitate concessum, quod specialius ab omnibus diligebatur. Interea reverentissimus vir habebat filium spiritalem, de alio Francorum genere in pago cognominato Capidanet, quem de sacri fontis unda susceperat, a quo obnixe deprecatus est, ut domum vel familiam suam visitare dignaretur, quia olim ejus desiderabant adventum. Sed beatus vir non renuit, et diem pollicetur, et sicut spoponderat adimplevit. Cumque ad prælatam domum venisset, occurrunt universi cum gaudio, et ut nimus celeste aut margaritam splendidam eum susceperunt, et non recipiebat cibum nisi in vesperæ cente D jam die, post refectionem quietem sibi paullisper vel suo corpusculo tribuens. Media quadam nocte ex more consurgens, psalmis et hymnis Dominum modulatis vocibus implorabat, usque illuscescente aurora quæ in Dominico die lucessit. Igitur matutinali solennitate perfecta, dum ad visitandum turba hominum convenisset, et de religione Catholica eos doceret; cum sermo prolongaretur et appropinquasset hora, et ad ecclesiam, ut mos est, ad audienda sacra mysteria properarent; quodam in loco dicitur restitisse, ubi c audire meruit catervas Angelorum, et orationem Dominicam completam, ubi dicitur, Sed libera nos a malo. Et stupefactus caput inclinans in terram, simul ambabus manibus pectus suum percutiens ait: Heu me, quia cum sim indignus, Jesu Domine, audire merui orationem auribus meis, quam tu ipse, Domine, docuisti dicere discipulos tuos, inenarrabilibus vocibus Angelorum. Et hæc dicens ait: Revertamur domum, quia jam divina munia persoluta sunt in cœlis. Quo audito non est gloria elatus humana, sed Dei bonitatem in suo miratus opere, quia Dominus diligit colentes se, et non derelinquit omnes qui sperant in eum. Illo vero die vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. In postero namque die ad cellulam suam remeavit in gaudio, et omnes incolumes dereliquit.

concionatur ad populum.

cœlesti cantu loco sacrifici Missæ repetitur : c

E

claret miraculis :

moritur 26 Febr.

8 Pauca de pluribus retuli, ne legentibus fastidium generarem. Nam cæcis visum, surdis auditum, mutis linguam, et claudis restituit gressum, universo populo testificante. Quarto namque Kalendas Martii migravit ad Dominum, reconditurque in loco amœno, ubi sancta tenentur membra sepulchro, et spiritus astra magno petit triumpho.

apparet incarcerato :

solvit ejus vincula

9 Accidit tunc illo tempore, ut homo quidam, facto peccato furti, comprehensus in Arceiacensi castro, in ergastulorum custodia retrusus, per diuturnam custodiam detineretur. Qui in visu videre promeruit B. Victorem, et quasi suo baculo compaginem catenarum tetigisset, quibus vinctus fuerat. At ille expergefactus, sentiens in se virtutem ostensam, quod de manibus vel collo ipsius vincula, quibus constrictus fuerat, dissoluta fuissent, et tantum in pedibus remansissent; quid agere vel quid facere deberet anxius, venit in sensum ejus ut ad basilicam sancti viri peteret auxilium defensionis, et forsitan de pedibus ejus vincula dissolverentur. Custos carceris jacebat exanimis, quia sopor Domini irruerat super eum. Surgens namque is, qui vinctus fuerat, tentabat si posset incedere. Titubabant membra dum gressum porrigeret. Patefacto ostio ergastuli, telo arrepto in manibus, primum vix curvus incedens, F magis ac magis roborabatur animus ad salutem, ut quem Divina virtus eripuit, nullum poterat habere impedimentum. Quamobrem ita cursu celeri per opacæ noctis silentium, sex millia passuum percurrit, quasi ne unum quidem stadium ambulasset, et videbatur illi ut quasi Angelicæ manus usus fuisset officio. Nam cum intrasset intra atrium, vel valvas ipsius basilicæ contigisset, continuo ferri compago crepuit, atque in frusta comminutum est: ut quod in pedibus innexuerat, in manibus contractum populo teste monstraret. Multa quidem signa et prodigia per eumdem benignitas Salvatoris nostri prodere apud ejus dignatur tumulum usque in præsentem diem, regnante domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

venientem ad templum sibi dicatum,

liberat :

alia ejus miracula.

a *S. Bernardus resp.* 12. Suscipiens Victor, vidit cœlos apertos et Crucem auream gemmis ornatam, et vox ad eum: Gemmæ sunt animæ, Crucis gloriam secutæ. *Et serm.* 2 Vere anima tua, Victor, una ex gemmis, quæ illa in Cruce apparuerunt. Vere infixa Cruci, cum Divinæ inserta gloriæ, eamdem sibi claritatis imaginem induit quam invenit. *Eadem referuntur antiph.* 1 *ad Laudes.* b *Imo cœlestia legit S. Bernardus serm.* 1 *num.* 4. c *S. Bernardus antiph.* 3 *ad Laudes :* Ineffabili cantus suavitate plausibiles voces Angelicas audiebat.

SERMO

A

SERMO S. BERNARDI ABBATIS.

Victoris vita et gloria specialis, non tam ad gloriam, quam ad virtutem provocat omnes, qui recto
Psa. 126. 2 sunt corde. Non recti plane, sed perversi est animi,
S. Victoris vita et gloria ad virtutem provocat: ante quærere gloriam, quam exercere virtutem, et velle coronam, qui legitime non certaverit. Vanum
Psa. 88. 17 et 18 est vobis, inquit, ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obviam surgunt, quarum lampades extinguuntur: et ideo fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit inibi gloriari, nisi in gloria illorum, quibus Propheta congratulans, ait: Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria? Profecto indebita venit, præpopere affectatur, periculose captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria et vana est pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur.

B

2 Sancto Victori nec virtus, nec gloria deest, sed quemadmodum ambæ res, et quo ordine in homine processerunt, id operæ pretium intueri. Pugnavit
ipse virtutibus præditus, gloria miraculorum coronatur fortiter, viriliter superavit, et sic demum gloria et honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quamquam nec in die virtutis suæ sine gloria fuit, signis et prodigiis admirandus. Habemus, dilectissimi, in Vita Victoris, et quod digne miremur, et quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror et stupeo infantem adhuc in utero pavori fuisse pavendis dæmoniis, quippe ab ipsis præcognitum, et jam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, ubi hostium fuga, et extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur, furem a dæmone deprehensum, et rursum a dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione stupendum ducat, carne circumdatum hominem, cordis patentibus carnis oculos superno infigere lumini, et videre visiones Dei, Angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atque similia in sancto homine veneramur, non æmulamur. Merito quidem, quando et sine salutis periculo possunt non fieri, et sine salutis periculo nequeunt usurpari. Tutius sane æmulanda solidiora, quam sublimiora, et quæ magis virtutem redoleant,

C

gloriam minus.

3 Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus simulari, etsi volumus, non valemus. Æmulemur in viro sobrium victum, devotum affec-
S. Victoris virtutes æmulandæ tum: æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ, et modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, diebus jungere noctes, et divinis laudibus occupare. Æmulemur charismata meliora. Discamus ab ipso, quod mitis et humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, jucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur. In miraculis gloria, a qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent: moveant illa, ista promoveant. Epu-
proponitur mensa ciborum lemur, dilectissimi, ad mensam divitis vocati, mensam abundantem panibus, deliciis cumulatam. An non dives, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat signis? Dives plane, in cujus hodie convivio solenni Angeli et homines pariter congregantur. Hi

D

ut reficiantur, illi ut delicientur: isti ut proficiant, illi ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, sed ut tollat quisque, quod sibi expedire et convenire videbitur. *AUCTORE S. BERNARDO*

4 Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero, quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, et aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, ne si attentavero, quod desuper non accepi, perdam merito, et quod videor accepisse. Non levo cum illo oculos ad rimanda secreta cœlestia, ne oppressus a gloria, con- *non ad miracula patranda,*
fusus resiliam sero confugiens ad consilium sapientis, qui ait: Altiora te ne quæsieris, fortiora te ne *Eccl. 3. 22*
scrutatus fueris. Infertur mensis vinum novum aquarum rubentium, non tango: quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in mensa Victoris, Angelos illum audisse canentes. Numquid videbo et ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certe citharœdos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore solvit, jam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei: equidem jocundi et sapidi, sed non tangit illos anima mea: quoniam non est *Apoc. 14. 2*
inopi mihi, unde sufficiam talia redhibere.

E

5 At si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa Sancti, censura judicii, disciplinæ vigor, sanctitatis speculum, vitæ forma, virtutis insigne. Hæc a me et absque præsumptione sumuntur, et sa- *sed ad sancte vivendum:*
lubriter insinuantur, et si dissimulo, districte reposcuntur. Audi adhuc, quænam mihi jure apposita putem. Si panem doloris, et vinum compunctionis de divitis mensa obtuleris, tollo securus, qui sum pauper et inops. Erunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, et poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc, qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, ut æstimo, cibi hujus, quoniam qui apposuit scientiam, addit et dolorem. Sed et si temperantiæ, si justitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc a me repetitum iri non dubito. Numquid signa et prodigia exigenda a nobis sunt, ut ea diviti vicissim præparemus?

6 Fratres, vasa sunt in honorem illi, qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui invitatus es, diligenter considera, quid tibi ille, quid sibimet *electio discrete facienda.*
apposuerit: non enim quidquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, sed potus apponitur. Sume potum, et pone aurum. Ergo exempla bonorum operum et rectitudinem morum paterfamilias

F

communicat ita domesticis, ut prærogativam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cujus munus sancte vivere, cujus virtus signa facere est: qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus in secula seculorum, Amen. a

a *Alter sermo S. Bernardi ita incipit:* Gaudete in Domino, dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulsit hominem mundo, cujus multi salvarentur exemplo. *Sub finem est præclara invocatio ad S. Victorem:* Quam pium, *inquit*, quam dulce, quam suave, o Victor, in hoc loco afflictionis, et in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari... Eia ergo fortis athleta, dulcis Patrone, Advocate fidelis, exurge in adjutorium nobis, ut et nos de nostra ereptione gaudeamus, et tu de plena victoria glorieris, *etc.*

HYMNUS TRIPLEX.

auctore S. Bernardo Abbate.

Una Victoris meritis præclara,
Hominem terris, qui non sit de terra, *Hymnus ad primas Vesperas.*
Velut e cœlo datum, repræsentat
Ad imitandum.

Christus

AUCTORE S. BERNARDO

A Christus in illo vixit, et non ipse,
Speculum vitæ mortuis de mundo,
Homo cœlestis præbuit seipsum,
Similes quærens.
Aliquid quoque sanctius professus
Extitit Victor forma sanctitatis,
Integrum servans atque incorruptum
Decus honesti.
Unde et vidit visiones Dei,
Vidit et cœlos aperiri sibi :
Nempe pudicos visio cœlestis
Quærit aspectus.

Laudes.

2 Merito dulces Angelorum voces
Corpore gravi audiebat homo,
Carneos luxus perimens, in carne
Angelum vivens.
Sic oportebat, ut jam designatum
Vas in honorem sanctius maneret :
Sanctitas cujus dedicata fuit
Matris in alvo.
Denique carne gravida cernentes
Matrem non ferunt, fugitant paventes,
Indicant nomen, confitentur sanctum
Utero clausum.
B Neque tenello huic tam mature
Vita secura gloriæ invidit,
Et quidem magis cumulavit eam
Fœnore multo.

II Vesperas

3 Vina de fonte, non de vite manant, D
Musta pro rivis corolata fluunt,
Benedicentis manu bene usa
Pro torculari.
Subito Sapor subiens novellus
In novos usus latices coegit,
Rege mirante, ubi non putabat,
Regium potum.
Dæmone tortus publicat se homo,
Furta fatetur : miser vel invitus
Pellitur tortor, fure deprehenso
Tortus et ipse.
Hæc satis probant aliaque multa
Prærogativam gloriæ Victoris
Nec minoratam, quo præventus fuit
Spiritu bono.

Clausula generalis.

Gloria summæ Trinitati Deo,
Gloria Trias una personarum,
Tota cujusque non divisa trium,
Tres enim unum.

Antiphona. O magnifice Victor etsi elevata est magnificentia tua super cœlos, sed non terræ inopes tua jugis munificentia derelinquat. E

Oratio. Exaudi Domine, quæsumus, tibi supplicantium preces, ut quos corporali beati Confessoris tui Victoris fecisti præsentia gloriari, concedas ejus benigna intercessione undique præmuniri. Per Dominum etc.

DE B. EDIGNA

VIRGINE REGIA, BUECHÆ IN BAVARIA.

J. D.

AN. MCIX

Buechæ in Bavaria colitur B. Edigna V.

Buecha, *sive* Bucha, *aut* Puech, *vicus est Bavariæ, Monachium inter et Augustam Vindelicorum, juxta Furstenfeldium instituti Cisterciensis cœnobium ad flumen Ambram situm. Hic, ut Aventinus lib. 7 Annalium Boiorum scribit,* S. Edigna (quam accolæ furcis præficiunt) humata colitur. *Cur eam, in utraque editione, Ingolstadiensi et Basileensi, dicat Aventinus* furcis præfici, *sive, ut ex autographo restituit Raderus,* furtis, *mox declarabitur.*

20 Febr.

Vitæ epitome e Saussaio.

2 *Coli eam* XXVI *Februarii tradit idem Raderus tom. 2 Bavariæ sanctæ, atque ex eo Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano, et Franciscus Lahierus noster in Menologio Virginum. Elogio hoc eam celebrat Saussaius :* In Bavaria S. Edignæ Virginis : quæ Regum Franciæ inclyta propago, filia Henrici I Regis, sororque Philippi I, tota Christi amore succensa, virginitatem suam cœlesti Sponso ab ipso ætatis flore C consecravit. Oh quod religiosum votum, palam nuptias aspernata, cum ad eas ineundum parentum imperio cogeretur, libens exilium subiit : plaustroque vecta, peregrini habitu, cum scipione, per boves sponte jugum ad trahendum nobile onus subeuntes, delata, in Bavariam venit, eoque loco divinitus constitit : ibi in antro delitescens, tamdiu Deo in sacris votis, lacrymis et vigiliis multis litavit, quousque ad cœlestem patriam, e peregrino solo et exilio profecta est. Cujus merita apud Deum pretiosa, magna miracula illustrarunt : quibus etiamnum insignis et admodum in ecclesia, ubi quiescit, sub ejus patrocinio dedicata. *Lahierus diffusiorem Vitam Gallico sermone contexuit, accepta e Radero materie.*

eleganter e Brunnero,

3 *Succincte atque eleganter de ea scribit Andreas Brunnerus noster Annalium Boicorum parte 3 lib. 12 sect. 1 pag. 227 ad annum* MCIX : Eodem tempestate .. Edigna Virgo fatis concessit. Eam præteriri sua virtus non sinit, longe clarior natalibus, quos tamen ipsos ad Reges Franciæ communis fama refert. Carpento rusticano, in obsoleta veste, quæ genus absconderet, in Boicam vecta, Buechæ, qui Monachium inter et Augustam Vindelicorum vicus est, consedit : cavo tiliæ trunco plerumque abdita : quæ imbuta Virginis sanctitate, a morte ipsius oleum, quod panaceæ vicem esset, fudit. Id simul ac vendi cœptum est, fontem avaritia arefecit. Cetera ejus beneficia quæstui non obnoxia in hanc usque diem perpetuantur. Furum abigeorumque damna illi potissimum commendata etiam Aventinus scripsit, ut cujus beneficio amissæ opes dominis reconciliarentur.

plenior e Radero : apud quem ejus imago,

4 *Pleniorem de ea narrationem exhibet Raderus, quam et hic edemus. Elegantem præfigit Divæ iconem, ubi ipsa insidet plaustro; hinc nola alligata, gallus adstat, hinc plaustrum trahunt boves : parte alia sacra ædicula, atque ab ea non procul cava tilia. Additi infra hi versus :*

subscriptis versibus.

Hæccine, Virgo, tui dos est amplissima regni?
Jaspis hic, hæ gemmæ, regia mitra, torus?
Aurea tecta, specus tiliæ, quam secla cavarunt?
Pecten, avis, plaustrum, tinnula sistra, pecus? F
O prudens rerum Virgo, dum negligis orbem,
Orbis te dominam dicere jure potes.
Quidquid amat vanum est, et vanos reddit amantes:
Quem nisi fugisses te fugiturus erat.

VITA

auctore Matthæo Radero Soc. Jesu.

B. Edigna Regis Franciæ filia,

Edignam e Francia Gallorum in terras Germanias ad Boios, monumenta manu exarata, quæ in æde B. Edignæ extant, profectam tradunt, ortamque e regia stirpe, adeoque Regis filiam. Sed nec annum natalem, nec Regis nomen edunt. Natam oportuit, vel [a] Henrico I, vel Philippo I, qui eodem anno cum Edigna migravit e vita, [b] MCIX, inquam, cum novem et quadraginta annos regnasset millesimo quippe et sexagesimo, Henrico patri admodum adolescens, vel potius puer, successit. Ita fieri potuit, ut Edigna soror esset Philippi I, si rationem temporum ineamus; vel certe filia, si junior extincta est. Henricum [c] tamen patrem existimem : quamvis in neutram partem auctoritas extet.

2 Sed

A 2 Sed et qui Reges proxima cognatione attingunt, scriptores nonnumquam Regum sobolem appellant, uti *d* Richardum Angliæ Regem; qui neque Rex, neque Regum fuisse videtur filius, uti supra in S. *e* Wunibaldi rebus monuimus. Ita non liquet de Edigna, an Regum filia, an cognata fuerit. Francigenam tabulæ scriptæ vocant, et Regis filiam. Sic enim, de pectine ejus loquitur charta : Pecten iste « (quem ipse coram inspexi et manibus contrectavi) « beatæ Virginis Edignæ Francigenæ, quæ Regis « Franciæ filia extitit, et pro sponso suo Christo « Domino exilium subiens, hoc in loco requiescit, « signis et miraculis gloriosa. Subjicitur deinde in « schedio gravis execratio in eos qui pectinem inde « auferre conarentur.

aut Regum cognata, d e

in Bavariam venit: ejus pecten, aliæ reliquiæ

3 « De sacris ejus reliquiis in propatulo aliud « nihil habetur, excepta maxima testula, quam ha« bebat, quam et hic adjungere procuravi. Reliqua « ejus xeniola cum ipsa in tumulo condita dignos« cuntur. Qualiter autem ad locum venerit, in alia « chartula pandere cogitamus. Extat et tabula patria lingua exscripta, quæ docet ex regia stirpe Francorum oriundam, in has terras peregrino cultu tectam venisse, Deoque sacris votis, lacrymis et vigiliis multis litasse, tandemque sexto et vigesimo B Februarii CIↃCIX. ad cœlestem patriam e peregrino solo et exilio profectam : cranium, ossa, velum, ligulam, cochlear religiose custodiri, sancitumque, ne quis quid inde auferret : sanctitatem Virginis crebris erga miseros beneficiis dudum inclaruisse.

peregrina eo venit: sancte vixit:

clarescit miraculis:

4 Diu mecum anxius consultavi, quid sibi vellet quod Aventinus scripsit, ab accolis dici Furcis præfectam : patronane in auxilium vocaretur ab iis qui in furcas, patibula et cruces essent agendi; an ut aliquis Averruncus deus striges, Camias et Canidias arceret. Sed cum ipse anno CIↃIↃCXVI, Nonis Augusti, in rem præsentem venissem, ab vicinis et æditui (nam Parœcus aberat) didici, per Edignam invocatam res seu furto ablatas, seu quocumque casu deperditas, domum reconciliari : eoque conjeci, ab Aventino scriptum fuisse Furtis, non Furcis præfectam. Adii demum manum ipsius et legi Furtis pag. 120 lib. 7 parte ultima. Emendabis ergo libros editos.

ad res perditas recuperandas invocatur:

5 Spectavi quoque latibulum ejus in cavo ingentis, quæ triplice stirpe consurgit, tiliæ : quam oleum *f* olim largitam affirmabant, sed cum beneficium avari mortales venderent, negasse benignitatem, fontemque olei exaruisse. Servantur hodie corporis exuviæ in capsella vitris pellucida, nuperque concin- C nata et pectorali Virginis imagine ad sinistram templi aram, in qua visitur justæ ejusdem icon inter Divas *g* Walburgam et Ursulam collocata. Imago in pede altaris docet Edignam plaustro peregrini habitu, cum scipione, per boves sponte fere ad vehendam Virginem jugum subeuntes advenisse. Adest et picta cristata avis et æs campanum, quæ veniente Edigna nullo movente concinuissent, Virginem quasi signo divinitus accepto constitisse, ibique loci consedisse, vitamque reliquam sanctissime exegisse, et factis quoque admirandis vivam mortuamque celebratam fuisse : de recentissimis cognovi.

in cava arbore habitavit: f inde oleum manavit: arefactum repressum:

g

cælestis instinctu illic consedit.

6 Observata sunt ab anno decimo supra millesi- D mum sexcentesimum usque ad sextum decimum præsentem, quo locum adii, non pauca. Ophthalmiam, qua diu laborarat puella, curatam, in cujus beneficii monumentum pendent ad aram ceræ oculorum pupillæ. Aliis cephalalgiam, aliis vivam gutturis, aliis dysenteriam, qua puer bimulus per biduum cruciabatur, aliis phrenesin abstulit, mentemque restituit. Legi aliis explicatos difficiles partus, qui hærebant matresque jam in ultimam mortis necessitatem adduxerant : labentes alios, mollius exceptos, aliis calculos ejusdem beneficio exemptos. Pecudum quoque morbos propulsasse fertur. Quæ prolixius patria lingua sunt exposita, ex qua hæc decerpere placuit, ne in iis quæ post mortem accidere, et hodie accidunt, commemorandis prolixior essem. Nam quamvis beneficia Sanctorum omnes libenter experiamur, cum nos mala premunt; plerique tamen eadem non sine fastidio recognoscunt.

AUCTORE MATTHÆO RADERO.

multa ab anno 1600 ad 1616 facta ibi miracula:

7 Legi alicubi, sed locus non occurrit, (apud Wolfgangum Selender, nisi me fallit memoria) hanc *h* B. Aureliæ, de qua supra memini, fuisse sororem : sed tempora reclamant, si rite sunt annotata. *h*

a Henricus I *Galliæ Rex coronatus vivente ac jubente patre Roberto anno* 1027 *die Pentecostes, ut ex veterum scriptorum* E *fide tradunt San-Marthani, patre dein, die* 20 *Julii an.* 1033, *mortuo, solus regnavit : obiit* 4 *Augusti* 1060. *Desponsa ei scribitur fuisse* Mathildis *filia Conradi Salici Imperatoris, quam nonnulli mortuam aiunt, prius quam ei jungeretur, anno* 1034, *ac Wormatiæ sepultam. At Continuator Aimoini cap.* 48 *scribit Henricum* ex ea filiam unam procreasse, quæ infra lustrum defuncta est, matre ejus paullo post subsequente. *Anno certe demum* 1048, *ut* 23 *Novemb. ad Vitam S. Clementis Papæ et Martyris diximus,* misit in Rabastiam Catalaunensem Episcopum Rogerium pro filia Regis illius terræ, Anna nomine, quam debebat ducere uxorem. *Erat ille, ut ibidem dicitur,* Jereslavus, sive Georgius Sclavus, *qui alias vulgo* Jaroslaus, *S. Wlodomiri filius, Russorum Rex, de quo matrimonio egimus* 12 *Februarii ad Vitam S. Alexii Metropolitæ Kioviensis pag.* 639. *Ex hac Anna suscepit Henricus filios* 3, *filiam unam. Willelmus Gemmeticensis lib.* 7 *cap.* 28 *de Henrici matrimonio et liberis ita scribit :* Mathildem Julinscledis Regis Rugorum filiam in matrimonio habuit, ex qua duos filios Philippum et Hugonem, unamque filiam habuit. *Sic duas uxores Henrici in unam conflare, aut prioris nomen alteri tribuere videtur :* Robertum *vero filium omittit. Quid filiæ factum, nemo tradit. Eane est forsan, quæ in Boicam fugit,* Edigna *nostra?* — b Philippus I *Henrici patris voluntate coronatus est an.* 1059 *die Pentecostes* 23 *Maii nondum octavum ætatis annum supergressus. Obiit* 30 *Julii* 1108, *cum regnasset annos* 49, *menses* 2, *dies* 7. *Unde Raderi emendandus calculus.* — c *Ast ego, si horum Regum alterutro nata est B. Edigna, tamen Philippi potius filiam credam : quia ut idem tradunt San-Marthani præter filios duos ac filiam ex legitimo matrimonio susceptos; nothos plures habuit : e quibus aliquot apud eosdem scriptores filiæ numerantur, ideo posteritati notæ, quia illustribus viris desponsæ. Potuit aliqua ex earum grege domo profugere, ne a patre ad nuptias cogeretur, cujus proinde Francici scriptores non meminerint, clanculum elapsæ ac dein suis gentilibus penitus ignotæ.* — d *Egimus* 7 *Februarii prolixe de S.* Richardi, *patris SS.* Willibaldi *Episcopi,* Wunibaldi *Abbatis,* Walburgis *Abbatissæ, rebus gestis : ostendimusque a plurimis scriptoribus* Regem *appellari, ac videri unum ex iis Subregulis fuisse,* F *qui apud Occidentales Saxones in Britannia, ab anno* 673 *per decem annos regnum illud inter se divisum tenuerunt, atque etiam S. Ina regnante Reges et ipsi appellati variisque Actis subscripti reperiuntur. Ergo ad hanc rem præcipue potest* § 4 *pag.* 72. — e *Imo in* Willibaldo *id dixit, eodem tom.* 2 *pag.* 95. *Nam de S.* Wunibaldo *nostro agit tom.* 3. *Coluntur S.* Richardi *sancti liberi,* Willibaldus *Episc.* 7 *Julii,* Wunibaldus *Abbas* 18 *Decembris,* Walburgis *V. Abbatissa* 25 *Februarii.* — f *Amplius habet Brunnerus, salutare hoc infirmis oleum fuisse.* — g *Eæ quoque, ut fuse narratur alibi, Regum filiæ aut e regio genere prognatæ, in Germaniam peregrinæ advenerunt, suisque reliquiis nobilitant ac tuentur,* Ursula *Coloniam Agrippinam, ubi* 21 *Octob. colitur,* Walburga *Eistadium.* — h *De B.* Aurelia, *quæ dicitur Hugonis Capeti Regis filia fuisse, egit Raderus hoc eodem tomo* 2 *pag.* 163, *agemus nos ad* 15 *Octobris, quo obiisse fertur anno* 1027.

XXVII FEBRUARII.

Sanctus Julianus podagricus, } Alexandriæ in Ægypto.
S. Cronion Eunus, ejus famulus, }
S. Besas miles,
S. Gelasius, seu Gelasinus, mimus, Martyr Heliopoli in Phœnicia.
S. Nesius Martyr,
S. Alexander, }
S. Antigonus, }
S. Abundantius, sive Abundius, }
S. Titianus, } Martyres Thessalonicæ in Macedonia.
S. Macarius, }
S. Severianus, }
S. Calanus, }
S. Fortunio, seu Fortunatus, }
S. Januarius,
S. Dionysius, et alii XXIV, } Martyres in Africa.
S. Servilianus, }
S. Dacianus, } Martyres, Smyrnæ in Asia.
S. Leander, }
S. Honorina Virgo et Martyr, Confluentiæ in Francia.
S. Pontiana Martyr, Genuæ in Liguria.
S. Chrysogonus Confessor, Genuæ in Liguria.
S. Thalelæus anachoreta in Syria.
S. Onesima Virgo.
S. Eucharius Episcopus Trajectensis in Belgio.
S. Comganus, Abbas Glinnussensis in Hibernia.
S. Stephanus Constantinopolitanus, Accubitor Mauricii Imperatoris.
S. Baldomerus, Subdiaconus Lugduni in Gallia.
S. Alnothus eremita, Martyr in Anglia.
S. Basilius, } Confessores
S. Procopius Decapolita, } constant.
B. Joannes, Abbas Gorziensis in territorio Metensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Joannes Calybita, propter Christum in atrio parentum sub tugurio mendicans, *memoratur hoc die a Maurolyco, Felicio, Canisio, Greveno. Præivit Petrus Equilinus in Catalogo lib. 3 cap. 156, asserens eum* in Calendas Martii in pace quievisse. *Vitam dedimus die, quo eum Græci et Latini colunt,* xv Januarii.

S. Meginradi Abbatis in monasterio Einsidlensi *memoria annotata a Menardo in Benedictino Martyrol. Est is* S. Meinradus, *sive* Meginradus, Eremita et Martyr in Helvetia, *uti ad ejus Vitam ostendimus* xxi Januarii.

S. Felix } *inscripti sunt Martyrologio parvo*
S. Ampliatus } *S. Maximini, sed antiquo, de iis egimus* xxvi Februarii.

Mechteldis Virgo *nulla alia voce addita, memoratur in MS. Florario SS. Consule diem præcedentem (quo inter Prætermissos et in alios dies rejectos, tres hujus nominis indicavimus)* xxvi Februarii.

Archelai *cujusdam in Sardinia nostra memoria fuisse ossa reperta, scribit Dionysius Bonfant in Triumpho Sanctorum Sardiniæ lib. 3 cap. 22 cum hac marmori incisa inscriptione :* Hic jacet beatus Martyr Archelaus Presbyter obiit tertio Kalendas Martii an. 100. *Id si ita scriptum fuisse ex publicis actis constaret, haud equidem dubitaremus,* Archelaum *illum verum Martyrem agnoscere ac venerari. Sed quia sæpe hic auctor* B. M. *interpretatur* Beatus Martyr, *et Roma nos pridem* Eminentiss. Cardinalis Franciscus Barberinus, *ac* Rev.^mus D. Lucas Holstenius S. Petri Canonicus, *moneri curarunt, ne temere Sardis illis repertarum Reliquiarum narrationibus fidem habeamus; libere adhuc differre judicium licet.*

Joannes in eremo superioris Thebaidos, vita, moribus et abstinentia clarus, *qui sola Eucharistia, die Dominica sumpta, vixit : ac pedibus longa statione disruptis, ab Angelo sanatus est, et scientia divina repletus, Fratrum conversationem absens cognovit : ægros oleo pane Benedicto sanavit, uti et claudum tacto cingulo ab eo confecto. Quæ pluribus narrantur a Ruffino lib. 2 de Vitis Patrum cap. 15, Palladio in Lausiaca historia cap. 61. De eodem annotat Rosweydus agere Sozomenum lib. 6 cap. 28, tradit* res futuras aliisque hominibus obscuras eidem non minus quam antiquis Prophetis Deum patefecisse, largitumque facultatem medendi illis, quos perturbationes corporis et morbi insanabiles divexabant. *Quæ eadem leguntur lib. 8 Histor. tripartitæ cap. 1 et apud Nicephorum lib. 11 cap. 39. Floruit sub Valentiniano circa annum* CCCLXXIV, *qui apud Cassiodorum annotatur. Hunc aliosque duos,* Joannis *nomine, viros sanctitate illustres, cum egisset de* S. Joanne Calybita, *adjunxit Petrus Equilinus lib. 3 cap. 158. Secuti Hermannus Greven, Maurolycus, Felicius, Canisius, atque hic cum Equilino* Sanctum *appellat. Necdum hujus aut aliorum nomina in Menæis Græcorum aut aliis antiquis Martyrologiis, ex quibus cultum Ecclesiasticum colligeremus, hactenus reperire potuimus.*

Joannes Abbas in Scithi, *quem sol per quadraginta annos non vidit iratum, qui moribundus asseruit numquam se fecisse suam voluntatem, nec quidquam docuisse, quod ipse prius non fecerat, relatus ad hunc diem ab iisdem Greveno, Maurolyco, Felicio, Canisio, post Petrum Equilinum, qui de eo agit lib. 3 cap. 157, et hunc scribit Angeli instar in eremo absque cibo vivere tentasse : quod alteri potius tribuendum. De hoc Joanne agit Cassianus lib. 5 Institutionum cap. 27 et 28. Ferrarius in Catalogo novo eumdem memorat, et cum Equilino et Canisio* Sanctum *appellat.*

Joannes vir sanctus ac totus gratiæ dono repletus, in eremo vicina oppido Diolco tantam habebat consolationis gratiam, ut quacumque mœstitia, quocumque tædio oppressa fuisset anima, paucis ejus sermonibus alacritate et lætitia repleretur. Sed et sanitatum gratia plurima ei a Domino donata est : *uti de eo testantur in Vitis Patrum Ruffinus lib. 2 cap. 33. Palladius lib. 8 cap. 73. Sozomenus lib. 6 cap. 28, Nicephorus lib. 11 cap. 35. Eum Petrus Equilinus post præcedentes eodem* Joannis *nomine appellatos retulit lib. 3 cap. 159. Quem secuti, hoc* xxvii *Februarii eumdem* Joannem *etiam conjunxerunt Grevenus, Maurolycus, Felicius, Canisius, Ferrarius, qui duo cum Equilino* Sanctum *indigitant, ac* Nitriæ seu Sutriæ *eremi habitatorem statuunt.*

Joannes

Joannes, qui ex jussu Abbatis sui Pauli leænam ligatam adduxit, *prœcedentibus adjungitur a Maurolyco, cujus et in notationibus meminit Ferrarius. Agunt de eo in Verbis seniorum Ruffinus lib.* 3 *de Vitis Patrum cap.* 27, *et Pelagius lib.* 5 *libello* 14 *cap.* 4.

Joannes minor Thebæus, discipulus Abbatis Amonis, qui duodecim annis infirmo patientissime inservivit. *Idem Maurolycus, ex Verbis seniorum Ruffini lib.* 3 *cap.* 155, *Pelagii lib.* 5 *libello* 16 *cap.* 4 *et Paschasii lib.* 7 *cap.* 19 *num.* 2.

Joannes alius benevolus et munificus erga Fratres. *Idem Maurolycus.*

Irenen Virginem Gazensem *inscripsit hoc die Menologio magno Virginum Franciscus Lahierus noster,* Beatæ *titulo condecoratam. Ea est* Salaphtha, *Græcis* Irene *dicta, cujus in Vita S. Porphyrii Episc. die* XXVI *Febr. fit mentio honorifica : quam nos quoque eo die inter Prætermissos retulimus.*

Comanus filius Va Temne *in MS. Tamlactensi, et Festilogio Mariani Gormani, iisdem verbis (si tamen in ecgrapho recte expressa) refertur hoc die. Prætermissus est a Colgano, nec nobis notus.*

Sexulphus, *sive* Sexwlphus, *aut* Saxulphus, primus Abbas monasterii Medehamstede, *sive* Petroburgi, *in Anglia, dein* Episcopus Lichfeldensis, *vir fuit eximiæ pietatis ac zeli, ideoque ab Eduardo Mahiew et Hugone Menardo in Martyrol. Benedictino* Beatus *appellatur ad diem* XXVIII *Januarii :* Sanctus *a Gabr. Bucelino in Menologio Benedictino, et Hieronymo Portero, eodem die : uti et a Joanne Wilsono in utraque editione Martyrologii Anglicani, in priore* XXVII *Februarii, in posteriore ad* XXVIII *Januarii. Nihil hactenus in veteribus scriptoribus observavimus, unde conjicere liceat, in Cælitum albo olim positum fuisse. Et sane Daniel King Cestrensis in Cestriæ descriptione edita Londini an.* CIↃIↃCLVI, *pag.* 61 *agens de Episcopatu Cestrensi, primum Merciorum Episcopum, cujus Sedem Lichfeldiæ ait fuisse, S. Ceaddam vocat Anglice* S. Chad, *tertium* Sexulf, *absque Sancti titulo.*

Lucas primus Archimandrita monasterii S. Salvatoris Messanæ in pace quievit. *Octavius Cajetanus noster in Martyrol. Siculo ex elogio ad ejus sepulchrum in ecclesia S. Joannis Baptistæ appenso. Idem pag.* 35 *annumerat viris fama sanctitatis illustribus.*

Emanuel ex Ordine Cisterciensi monachus, monasterii S. Bernardi in Frisia alumnus, ad Sedem Cremonensem in Italia evectus circa annum CIↃCCLXX : quam Ecclesiam cum paucos menses rexisset, vitam finivit XXVII Februarii, pluribus miraculis tum vivus tum mortuus clarus. *Ita Ughellus et ipse Ordinis Cisterciensis tomo* 4 *Italiæ sacræ in Episcopis Cremonensibus, qui* Sanctum *appellat. Inscriptus etiam Calendario Cisterciensi Divione excuso, item Menologiis Henriquez et Bucelini, qui duo* Beati *titulum tribuunt. Peregrinus Merula in Sanctuario Cremonensi an.* 1627 *excuso de Sanctis omnibus agit, qui in diœcesi Cremonensi celebrantur, aut quorum ibidem sacræ Reliquiæ adservantur, neque uspiam inter eos meminit* Emmanuelis *Episcopi Cremonensis.*

Elisabeta Abbatissa monasterii Boldronensis Ordinis Camaldulensis, *quæ precibus alimenta impetravit, et visa est cupiam inter Angelos hora mortis cælos ascendere, inscripta est hoc die Menologio Benedictino Bucelini, et* Beata *nuncupata. Silvanus Razzius inter Sanctos et Beatos Ordinis Camaldulensis ejus Vitam edidit pag.* 66, *et* beatam Sororem *appellat.*

Robertus prior cœnobii Cisterciensis *memoratur in Menologio Henriquez et Bucelini, et* Beatus *vocatur ; a Saussaio in Martyrol. Gallicano Piis adscribitur.*

Joannes monachus in valle S. Lamberti juxta Leodium *refertur hoc die ab iisdem Henriquez et Bucelino cum titulo* Beati, *quem Piis etiam annumerat Saussaius, omittit in Floribus Leodiensibus Bartholomæus Fisen.*

Clara de Ubaldinis, *illustri orta genere, marito, e quo plures liberos genuerat, mortuo, nuntium mundo remisit, institutum S. Claræ complexa in monasterio Monticelli dicto, cujus et Abbatissa creata est, vitamque reliquam magna opinione sanctitatis exegit ; nec sine miraculis, ut aiunt, corpore post plures ab obitu annos integro adhuc reperto.* Beatam *appellat Silvanus Razzius tomo* 1 *de Sanctis Etruscis, uti et Arturus in Martyrologio Franciscano, qui huic diei ejus natalem adscribit. Nihil nobis constat de cultu, qui Cælitibus debetur, et palam exhibito.* ANIMADV. PAG. 70.

Raynaldus Reatinus Ord. Minorum *hoc die inscriptus Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio ac* Beati *titulo decoratus; uti et apud Waddingum tom.* 2 *Annal. an.* 1291, *num.* 73, *et apud Gonzagam parte* 1 *in Catalogo Beatorum : sed horum nullus quidquam profert, unde constet eum illi honorem ab Ecclesia delatum.*

Butius, *sive* Buccius, *aut* Buosius, Tiferni, *sive* Civitatis Castelli, Episcopus, *hoc die mortuus dicitur anno* CIↃCCCLXXIV, *ac* Beatus *appellatur in historia SS. Umbriæ Ludovici Jacobilli, ex Annalibus Jesuatorum. Eo titulo abstinet Ferdinandus Ughellus in catalogo Episcoporum Tifernatium. Ergo saltem, an ei veneratio ulla tribuatur, non liquet.*

S. Oswaldus Wigorniensis Episcopus, dein Archiepiscopus Eboracensis, *inscriptus est hoc die Supplemento Martyrol. Gallicani a Saussaio : de eo agemus* XXVIII Febru.

S. Leander Episcopus Hispalensis *hoc die inscriptus est Martyrologio Romano, itemque Bedæ, Usuardi, Adonis, Wandelberti, Notkeri, aliisque recentiorum quamplurimis, nosque hoc die res ab eo gestas ex S. Gregorio, S. Isidoro, et aliis solidæ fidei scriptoribus colligere statueramus. Sed postea deprehendimus ab nulla Hispaniensi Ecclesia hoc die coli. Verum ab Ecclesia Hispalensi, cujus Antistes fuit, die* XIII *Martii, officio duplici secundæ classis ; a Carthaginensi, unde erat oriundus, eodem die, duplici item officio celebratur.* Missale Mixtum, secundum ordinem Almæ Primatis Ecclesiæ Toletanæ, *Lugduni excusum anno* 1551, *in Kalendario præfixo ita habet ad* XIII *Martii :* Leandri Episcopi Confess. et Doctoris. IV Capparum. *Consentit* Breviarium secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabes, *excusum Toleti, auctoritate Francisci Ximenes Archiepiscopi anno* 1502 : et Missale Mixtum secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabes, *excusum Toleti anno* 1500, *ejusdem Ximenii auctoritate. Sequuntur hæc recentiores quidam in suis Fastis ac Martyrologiis. Quamobrem et nos quoque illius Vitam differemus in* XIII Martii.

Joannes brevis staturæ, obedientia conspicuus apud Scyatim, ad cujus irrigationem surculus aridus fructificavit. *Ita Maurolycus post varios ejusdem nominis relatos, et Ferrarius in Notis ad Catalogum Generalem. Narrat id Joannis miraculum Cassianus lib.* 4 *Institut. c.* 24, *et lib.* 4 *de Vitis Patrum cap.* 27, *at capite præcedente indicarat victoriam a Theodosio Imperatore ejus precibus reportatam, ac videtur is esse, qui colitur* XXVII Martii.

S. Felix Episcopus et Martyr Romæ via Aurelia. *Martyroll. MSS. Tornacense S. Martini et Lætiense. Est* Felix Papa I et II *martyrio* via Aurelia *affectus. Colitur* Felix I XXX Maii,
Felix II XXIX Julii.

SS. Petri et Andreæ Apostolorum vocatio ad apostolatum, *in MS. Florario et Greveni Auctario ad Usuardum*

Usuardum hoc die annotatur. De ea poterit agi ad Vitam S. Petri xxix Junii, et S. Andreæ xxx Novemb.

S. Hildulfus Confessor, qui cum SS. Arbogasto et Theodato ad flumen Halesum erecto oratorio se totum contemplationibus et meditationibus divinis tradidit. *David Camerarius hoc die ex Vita S. Florentii Episcopi Argentoratensis* vii *Novemb. apud Surium. Sed contra quam hic sensit, eum judicamus esse S. Hildulfum Trevirorum Episcopum, de quo* xi Julii.

S. Mariæ Magdalenæ translatio. *Florar. Sanct. MS. de ea agitur* xix *Martii, et die ejus natali* xxii Julii.

S. Aigulphi Abbatis monasterii Lirinensis, et Martyris inventio, *inscripta Martyrologiis manu exaratis ordinis S. Benedicti, monasterii S. Salvatoris et aliis. De ea agetur* iii Sept.

Elvius Menevensis in Wallia Episcopus *hoc die in Martyrol. Anglicanum a Joanne Wilsono intrusus in 2 editione, quem in prima melius omiserat. Citat autem Breviarium Sarum, in quo ad* i *Martii Lect. 6 de S. David Episcopo ista habentur :* Nam cum baptizaretur ab Elveo Menevensi Episcopo redeunte de Hibernia, ac tunc applicante in portu qui dicitur Gleysad. *In Vita S. Davidis, quam* i *Martii dabimus, hæc traduntur :* Puer autem natus, a S. Helvæo Momoniensium Episcopo baptizatus est. *Ac vero cum omnes S. Davidem primum Menevensem Episcopum statuant, qui potest is ab Elveo Menevensi Episcopo dici baptizatus? Si tamen fuisset aliquis ejusmodi* Elveus, *unde didicit* Wilsonus *eum in Sanctorum tabulas relatum? Unde ad hunc diem pertinere? De* S. Helvæo, *sive* Albæo, *aut* Aylbæo, *agemus* xii Septembr.

SS. Andronicus et Athanasia conjuges. *Metaphrastes, Surius, Molanus, aliique. Nos cum Græcorum Menæis et Martyrol. Rom.* ix Octob.

S. Edmundi Cantuariensis Episcopi Canonizatio. *Florar. Sanct. MS. Dies ei sacer est* xvi Novemb.

S. Oda Virgo Rhodæ in Brabantia Martyr. *Dempsterus in Menologio Scotico et Ferrarius in Catalogo generali. Colitur* xxvii Novemb.

Soghanus et Sophanus Episcopi *memorantur in Menologio Scotico Thomæ Dempsteri, quos ab aliis* præcedenti die *locari scribit. Nullum vidimus, qui eorum meminerit præter Ferrarium, qui hoc die in Notis eorum nomina retulit, citato Martyrol. Scotico, quod Dempsteri Menologium interpretamur. Ast ipse Dempsterus* xxvi *Febr. ita scribit :* In Germania Ogani Episcopi. *Et Breviarium Scoticum citat. De* S. Ogano *agit in Ecclesiast. historia gentis Scotorum lib. 14 num.* 987, *citatque Germanicum Canisii Martyrologium, et asserit* coli xxvi. xxvii Febr. *Ut plane idem esse videatur* Soghanus, *qui* S. Oghanus, *ab oscitante amanuensi ita scriptus. Sed* Sophani *sive* S. Ophani *nusquam vestigium. De* S. Ogano *iterum quæretur* xv Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

JULIANO PODAGRICO, EUNO CRONIONE EJUS FAMULO, ET BESA MILITE,

n. n.

Commentarius historicus.

AN CHR CCL. XXVII FEBR.

Alexandriæ in persecutione Decii,

Philippo *Imperatore utroque, patre Veronæ, filio Romæ, a militibus anno* CCXLIX *interempto, Imperium arripuit Decius, ac* continuo, *uti Paulus Orosius lib. 7 cap. 21 scribit,* ad persequendos interficiendosque Christianos, septimus post Neronem, feralia dispersit edicta. *Quæ tum Alexandriæ in Ægypto gesta sunt, narrat, qui præsens aderat, S. Dionysius Episcopus Alexandrinus in epistola ad Fabium, alias Fabianum et Flavianum, Episcopum Antiochenum, inserta ab Eusebio lib. 6 Histor. Eccl. cap. 34. Verum, quod plane mirandum est, integro asserit anno, antequam edicta illa Decii lata sunt, imo cum ipse necdum sumpsisset Imperium Decius, incentore quodam vate, ac dæmonum ministro, persecutionem illam Alexandriæ motam fuisse : de qua et nos egimus* xxxi *Januarii,* viii *et* ix *Februarii, quibus diebus coluntur in illa prævia persecutione occisi* SS. Metras, *sive* Metranus, Quinta, *sive* Quincta, *et* Apollonia. *His quartus additur* S. Serapion *ad* xiv *Novembris Fastis sacris adscriptus.*

etiam ibi ante ejus imperium capta,

C

2 *In ipsa autem Decii persecutione,* Julianus et Eunus in Domini Jesu Christi confessione perdurantes, admiranda spectacula martyrii sui Angelis et hominibus præbuerunt : *uti legitur* vii *Decembris apud Adonem in S. Agathonis Martyris elogio. Horum et Besæ militis passionem ita refert in dicta epistola S. Dionysius.* Decii edictum erat jam divulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus prædixerat futurum : in quo terribilissima illa ejus propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductum iri. Quin omnes certe metu perculsi obstupuerunt. Atque ex illis, qui cum dignitate, tum divitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, diis eorum colendis se ultro offerunt : alii ex privatis ædibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur a magistratibus : multi vicinorum suasu eo pelliciuntur, qui quidem nominatim evocati, ad impura et profana eorum sacrificia se conferunt. Horum autem non pauci, quasi minime essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimæ et sacrificia idolis futuri, pallore exalbescunt, et formidine attoniti stupent : adeo ut a frequenti populi turba, quæ circumsistebat, dum se omnibus perspicue patefaciebant, cum ad moriendum tum ad sacrificandum, eadem timiditate esse affectos, risui et ludibrio haberentur. Alii paratius ad altaria procurrunt, duro ore et impudenti constanter asseverantes, se numquam fuisse Christianos, de quibus Domini sententia verissime dici potest, eos difficulter posse salvari. Ex reliquis, qui tenuiores erant et magis obscuri, plerique utrumque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur. Alii capessunt fugam, alii comprehenduntur : atque ex prehensis multi ad vincula et carcerem pergunt, et multis diebus ibi tenentur conclusi : postea tamen, antequam ad tribunal accedunt, Christum ejurant. Quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad postremum succumbentes, fidem pernegant. *Hæc ibi. De atroci persecutione Decii agit S. Gregorius Nyssenus in Vita S. Gregorii Thaumaturgi* xvii *Novembris. At turpissimam quorumdam defectionem et ad idololatriam relapsum deplorat S. Cyprianus eo tempore Episcopus Carthaginensis in libro de lapsis. Sed reliqua ex S. Dionysii epistola recenseamus.*

Matth. 24. 24

plurimis a fide in idololatriam relapsis,

Matth. 19. 23

F

etiam post carceres et tormenta tolerata:

3 Ceterum, *inquit*, qui Domini erant, tamquam firmæ et beatæ columnæ, ejus ope et gratia roboratæ, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam apte et apposite respondentem adepti, admirabiles et insignes ejus regni Martyres ac testes facti sunt. Quorum primus erat Julianus, homo podagræ doloribus adeo oppressus, ut

S. Julianus podagricus.

A ut neque incedere, neque pedibus consistere posset. Hic cum aliis duobus, qui eum gestabant, ad judicem adducitur : quorum alter extemplo fidem denegat, alter nomine Cronion, cognomento Eunus, et senex ipse Julianus Dominum ingenue confitentur, qui per totam urbem, quæ certe, ut nostis, amplissima est, camelis insidentes deducti, et ita sublimes verberibus cæsi, tandem immenso quodam rogo et supra modum exardescente, hominum multitudine undique circumfusa, comburuntur. Ac dum adducebantur ad locum supplicii, miles quidam, nomine Besas, illis inter eundum opem ferre, et his qui eos contumelia afficiebant, ex adverso resistere laborat. Qui, populo propterea contra eum vociferante, inde illico abripitur ad judicem, et in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tamquam fortissimus Dei bellator, strenue et viriliter se gerens, securi demum percutitur. *Hæc apud Eusebium S. Dionysius, qui et ipse egregius Confessor obiit, coliturque* XVII *Novembris.*

et S. Cronion Eunus famulus, flagris cæsi comburuntur. S. Besas miles, capite plectitur

4 *Ruffinus lib.* 6 *Hist. Eccl. cap.* 31 *eumdem S. Dionysii epistolam recitat, nonnullis hinc inde recisis, ac martyrii genus immutat : cujus proinde verba oddimus.* Primus, *inquit*, venerabilis Julianus podagra contractus, ita ut neque incedere neque stare posset, cum his qui eum in sellula portabant offertur : quorum unus quidem statim negavit; alius vero, nomine B Eunus, cum Juliano sene in Domini nostri Jesu Christi confessione perdurat. Quique jubentur camelis impositi per omnem circumduci civitatem, et flagris hinc inde verberantibus, populo spectante, laniari, usquequo finem vitæ in ipsis verberibus ponerent. Sed vir quidam militaris cum assisteret, et quosdam volentes etiam mortuis illudere cadaveribus prohiberet, clamor repente adversus eum totius vulgi extollitur. Offertur Judici fortissimus miles jam Domini, et nusquam se inferior factus, in confessione persistens, capitis proprietate damnatur. *Hæc Ruffinus, qui non indicat socium S. Juliani dictum fuisse* Cronionem, cognomento Eunum, *sed* Eunum *solum appellat, quod in Martyrologiis illi nomen adhæsit : dein hos igni combustos esse silet : denique nomen* Besæ *non addit : unde et ejus pauciora Martyrologia meminerunt. Est autem* Εὔνους, *sive* Εὔνοος *benevolus*, Κρόνος *Saturnus, hinc* Κρονίων, *uti Latine Saturninus.*

a Ruffino Eunus solum appellatur, qui cum S. Juliano inter flagra mortuus : omisso etiam militis nomine :

5 *Memoria solius* Juliani *consignata est in MS. Martyrologio antiquo Serenissimæ Reginæ Sueciæ* XXVII *Februarii his verbis :* Et in Alexandria S. Juliani senis et podagrici, Martyris. *Socius illi* Eunus *adjungitur in aliis passim Martyrologiis. Romanum vetus a Rosweydo nostro editum ista habet :* Alexandriæ Juliani C Martyris et Euni, qui cum ipso sene perduravit. *Similia non indicato mortis genere leguntur in MSS. Coloniensibus S. Mariæ ad gradus et Carmelitano, Florario, Felicio, aliisque. At tabulæ Usuardi, Bellini, cum Viola Sanctorum ac variis MSS. hæc tradunt :* III Kalendas Martii. Alexandriæ passio S. Juliani Martyris. Is cum ita podagra constrictus teneretur, ut neque incedere neque stare posset, una cum Euno ministro suo, in sella judici offertur, qui camelis impositi per totam jubentur circumduci urbem, et flagris hinc inde inspectante populo laniari, usquequo finem ipsis verberibus sortirentur. *His fermè consentiunt Beda, Ado, Notkerus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, dum eos tradunt inter verbera expirasse, quod ante ex Ruffino retulimus. Quæ eadem plenius leguntur in Breviario auctoritate Pauli* III *anno* CIↃIↃXXXV *excuso.*

inscripti Martyrologiis 27 Febr. ex relatione Ruffini,

6 *In Martyrologio Romano ex ipsius Eusebii historia martyrium eorum, ac militis Besæ, ita indicatur :* Alexandriæ passio S. Juliani Martyris, qui cum ita podagra constrictus esset, ut neque incedere, neque stare posset, una cum duobus famulis, qui eum in sella gestabant, Judici offertur, quorum alter fidem D negavit, alter, nomine Eunus, cum Juliano in confessione Christi perdurans, ambo simul camelis impositi, per totam urbem circumduci jubentur, et flagris laniari, ac tandem incenso rogo, hinc inde spectante populo, comburi. Ibidem S. Besæ militis, qui cum insultantes in prædictos Martyres cohiberet, delatus ad Judicem, pro fide constanter agens, capite truncatus est.

ex narratione Eusebii. victores 1.

7 SS. Julianus et Eunus *variis adjunctis Martyribus celebrantur* XIX *Februarii in Adone MS. Ecclesiæ Morinensis in verbis :* Apud Alexandriam natale sanctorum Martyrum Juliani, Euni, Macarii, Epimachi, Metrani, Apolloniæ, Ammonariæ, Corintæ et aliis decem, qui temporibus Decii variis pro Christo passionibus gloriose coronati sunt : sicut scribit B. Dionysius Alexandrinus Antistes in libro de Martyribus. *Eosdem omnes referunt illo die Maurolycus et Felicius : sed* Corinta, *aliis* Cointa *dicitur. Iterum* XX *Februarii assignantur in Usuardi Auctario apud Hermannum Greven,* Julianus et Eunus minister suus Martyres. *Illis reliqui supra nominati socii junguntur in MSS. S. Richarii sub Bedæ nomine, et Carmelitarum Coloniensium, item alio excuso Coloniæ anno* 1490. *Qui idem exceptis* Euno et Ammonaria *adscripti etiam sunt Florario MS. Verum pluribus cum sociis ita eorum* E *triumphus depingitur in Martyrologio MS. S. Maximini :* X Kalend. Martii, Apud Alexandriam natale sanctorum Martyrum, qui persecutione * Datiana variis pro Christo passionibus gloriosissime coronati sunt, id est, Juliani venerabilis senis et Euni, Macarii, Epimachi et Alexandri : item SS. Apolloniæ et Ammonariæ, nec non Cointæ, Mercuriæ, Dionysiæ, itemque Ammonariæ, Metrani senis, Serapionis, Heronis, Arsenii, Dioscori, Isidori, Nemesii, et Serionis Martyrum. Alii quoque quamplurimi in desertis ac montibus fame, siti, frigore, languore, latronibus bestiisque consumpti, imitati sanctos Dei Prophetas, martyrii gloria coronati sunt. Inter quos etiam venerandus senex Chæremon Episcopus urbis Nilopolis, una cum grandæva conjuge, cum ad Arabicum montem discessisset nusquam ultra comparuit. Qui omnes simul ad quinque millia fuisse signantur. Scribit B. Dionysius Alexandrinus Episcopus in libro de Martyribus : qui et ipse sub ejusdem persecutionis immanitate, in multis sæpe confessionibus satis clarus, et passionum tormentorumque tolerantia magnificus fuit. *Hæc ibi. De veneratione* SS. Metrani, Cointæ *(quæ supra* Corinta *dicitur)* Apolloniæ, Serapionis *et ipsius* Dionysii *dictum est. Reliqui coluntur mense Decembri, et die quidem* VIII S. Macarius, XII SS. Epimachus, Alexander, Ammo- F naria, Mercuria, Dionysia et *altera* Ammonaria : *at* XIV *die* SS. Hero, Arsenius, Dioscorus et Isidorus, XIX S. Nemesius, *demum* XXII SS. Ischirion, *hic* Schirion *dictus, et* Chæremon *Episcopus.*

coluntur cum variis sociis 19 Febr. et 20 Feb.

* Deciana.

8 *Græci hos sanctos Martyres celebrant* XXX *Octobris, quo die in Menologio Canisii hæc leguntur :* Eodem die natalis sanctorum Martyrum Cronionis, Juliani, Macarii et aliorum tredecim, qui sub Decio Imperatore apud Alexandriam pro Christo cruciati, in confessione permanentes, martyrii coronam acceperunt. *Quo etiam die, citato in Notis Græcorum Menologio, ista in Martyrologio Romano leguntur :* Alexandriæ sanctorum Martyrum, qui cum SS. Juliano, Euno et Macario passi sunt sub Decio. *Ubi observat Baronius,* de Juliano et Euno, qui idem est cum Chronione, sive Cronione, agi XXVII Februarii, de Macario VIII Decemb. *Verum de reliquis tredecim agitur etiam* XII, XIV, XIX *et* XXII *Decemb. uti jam ostendimus, suntque ii, ut iterum annotat Baronius, quorum martyrium describit S. Dionysius apud Eusebium lib.* 6 *cap.* 27. *Iidem memorantur* XXX *Octobris a Græcis in*

30 Octob.

AUCTORE G. H.

celebrantur in Menæis.

A *in magnis Menæis et apud Cytheræum, sed non absque mendis :* Eodem die, *inquiunt*, sanctorum Martyrum Alexandri, Cronionis, Juliani, Macarii et aliorum tredecim. Sancti isti Decio imperante Alexandriæ passi sunt. Primus autem Alexander productus, cum, quod podagra laboraret, rectus stare non posset, cum Cronione familiari suo camelis vectus. Per mediam ergo urbem ad spectandum traducuntur, suspensique flagris conciduntur, atque igne supra modum exardescente perfusi, animas Deo reddiderunt. Julianus vero et Macarius post multa tormenta capitibus truncantur. Ex reliquis tredecim, alii ferro varie lacerati, alii exusti, alii gladio subjecti, omnes in fide constantes, martyrii palmam retulerunt. *Hæc Menæa, in quibus S. Alexandro tribuitur S. Juliani podagra et huic præstitus a S. Cronione famulatus, ejusque in cameli impositione, atque martyrio societas. Flammis quidem absumptum fuisse S. Alexandrum legitur in epistola S. Dionysii, sed S. Epimachus eidem socius in tormentis et martyrii palma assignatur. Emendanda præterea Menæa, quod referunt S. Macarium una cum* S. Juliano *post multa tormenta capite truncatum, qui æque atque* S. Julianus, *sed diverso et* *tempore et occasione vivus est combustus. Denum præter* D *hos alii* XIII *sunt, si S. Besas annumeretur. Historiam horum Martyrum describit etiam Nicephorus lib.* 5 *Hist. Eccl. cap.* 36, *sed nomen Euni, non* Cronion, *sed* Ischyrion, *sive* Ischorion, *exprimitur. Græce hæc verba sunt :* Ἅτερος δὲ, ᾧ Ἰσχώριων μὲν ὄνομα, Εὔνους δὲ ἐπώνυμον. Alter vero, cui Ischorion quidem nomen, Eunus vero cognomen.

9 *S. Juliani aliquas sacras reliquias adservari Augustoduni in Gallia tradit Saussaius in Martyrologio Gallicano his verbis :* In Ecclesia Augustodunensi commemoratio agonis S. Juliani Martyris Alexandrini, qui podagræ morbo affectus, cum neque stare neque incedere posset, una cum Euno servo ob fidei Christianæ cultum ad Judicem sella delatus est : cujus jussu uterque camelis impositus, et per urbem ductus, verberibus dire cæsus est, donec in summa pietatis constantia unus et item alter purissimos spiritus efflavit. Hujus reliquiarum haud exilis ejusdem portio, Divino beneficio ex Ægypto in Galliam advecta, atque in Æduensem basilicam illata, multo cum honore, claram illic et venerabilem ejusdem reddidit memoriam.

Reliquiæ S. Juliani Augustoduni in Gallia.

B

DE S. GELASIO, SEU GELASINO,

E

MIMO, MARTYRE HELIOPOLI IN PHOENICIA,

G. H.

Sylloge historica.

ANNO CCXCVII XXVII FEBRUARII.

Celebris *est apud Græcos* XXVII *Februarii memoria* S. Gelasii mimi ac Martyris, *qui in Calendario Genebrardi cura edito appellatur* Gelasius senior, *et Procopio Decapolitæ, quem infra referemus, adjungitur. Eumdem* Γελάσιον πρεσβύτατον *etiam cognominat, ac solum suo Menologio inscribit, Christophorus Patricius et Proconsul Mitylenæus. At Menæa et Maximus Cythereus hoc eum elogio exornant :* Μνήμη τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Γελασίου, ὃς τὸ βάπτισμα κελευσθεὶς διαπαῖξαι παρὰ τοῦ ἄρχοντος, βαπτίζεται ἀληθῶς, καὶ ξίφει τελειοῦται. Memoria sancti Martyris Gelasii, qui jussus a Præside baptismati illudere, in veritate baptizatur, et gladio vitam finit. *Adduntur in Menæis hi versus cum allusione ad nomen* Gelasii, *quod ridiculum sonat :*

S. Gelasius senior,

illudens baptismati convertitur : gladio occiditur

Φώτισμα μέλλον, ἐγγελῶν γελᾷς πλάνην.
Πλησθεὶς δὲ, Γελάσιε, ἐκτέμνῃ κάραν.
Βαπτισθεὶς, Γελάσιε, καὶ ἑβδόμῃ εἰκάδι τμηθεὶς,
In splendorem futurus, insultantem derides imposturam,
C At splendore repletus, Gelasie, capite plecteris.
Baptizatus, Gelasie, percussus es vicesima septima.

27 Febr.

2 *Hæc Græci in Menologiis ac Menæis, non indicato loco aut tempore, quibus martyrii est palmam assecutus : quæ satis dilucide exponuntur in Chronico Alexandrino ad* annum Diocletiani XIII, Maximiano Herculio V et Maximiano Jovio Cæsare II Coss. *Is est annus Æræ vulgaris* CCXCVII, *qui itidem* annus Christi in cœlum assumpti CCLXIX *numeratur. Hæc ibi porro habentur :* His Consulibus martyrium pertulit S. Gelasinus Heliopoli urbe Libanasiæ. Hic erat mimus secundus, quem theatro prorsus repleto, ac populo universo spectante, alii mimi in balnei amplum solium et tepente repletum aqua conjecerunt, Christianæ religionis mysteriis ac sancto baptismati illudentes. At Gelasinus ipse secundus mimus ita baptizatus, cum ex solio ascendisset jam veste alba amictus, non amplius passus est se spectaculo theatrali illudi, dicens : Christianus sum. Vidi enim in lavacro gloriam tremendam. Quare et Christianus morior. Quod cum populus in theatro urbis suæ Heliopolitanæ adspiceret, furore vehementi incensus, ex gradibus in scenam magno cum impetu involavit, ac S. Gelasinum comprehensum, et in candido amictu, quo indutus erat, et theatro ejectum, lapidibus obruit atque interfecit : atque hunc in modum vir justus e vita decessit : cujus sacras corporis exuvias deportarunt extra Heliopolim in vicum Mariamnam, unde erat oriundus, ibidemque illi sacrum oratorium extruxerunt.

anno 297 Heliopoli,

in balneo cœlesti visione conversus, fidem profitetur :

candidatus lapidibus impetitur :

sepelitur Mariamnæ, extructa illi æde

3 *Hactenus Chronicon Alexandrinum, in quo hic mimus* Gelasinus *dicitur, qui aliis* Gelasius *est, unius appositæ litteræ facta differentia. At gladio eisdem dicitur interemptus, in Chronico vero lapidibus obrutus : sed potuit a Præside furori populi ereptus fuisse, ac tan-* F *dem gladio cæsus martyrii palmam obtinuisse. Est autem Heliopolis urbs Episcopalis Phœniciæ Libani, quæ provincia hic Libanasia appellatur. Quare autem dicatur* mimus secundus *aliquo modo elici potest ex Cicerone et Horatio : hic lib.* 1 *epist* 18 *aliquid simile indicat his versibus :*

Gelasius et Gelasinus dictus :

et mimus secundus.

Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

At clarius explicat M. Tullius divinatione in Verrem his verbis : Ut in actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum, qui est secundarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum submittere, ut ille princeps quam maxime excellat.

DE

DE S. NESIO MARTYRE.

XXVII FEBR.

S. Nesius nervis bubulis cæsus.

Pauca nobis Græci in magnis Menæis, et Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, suggerunt de genere mortis, quo S. Nesius *martyrii coronam assecutus est* XXVII *Februarii, quo die ejus natalem his celebrant verbis :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Νήσιος βουνεύροις τυπτόμενος τελειοῦται. Eodem die S. Nesius nervis bubulis cæsus, vitam finit. *In Menæis additur sequens distichon, et martyrii genus confirmatur.*

Νεύροις βοείοις Νήσιος πάγχωνφέρει,
Νευρούμενος γὰρ τῶν πόνων λήθην ἔχει.
Nervos bubulos Nesius passus vincit,
Viribus enim nervisque auctus, laborum obliviscitur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRO, ANTIGONO, ABUNDANTIO, sive ABUNDIO, TITIANO, MACARIO, SEVERIANO, CALANO, FORTUNIONE, sive FORTUNIO, aut FORTUNATO JANUARIO, THESSALONICÆ IN MACEDONIA,

Sylloge historica.

XXVII FEBR. Martyres propositi nullo indicato loco,

Illustris hæc novem Martyrum corona est : de quorum numero, et loco martyrii non parva in Martyrologiis tam manu exaratis, quam excusis, diversitas est. Ac primo omni omisso loco referuntur in Martyrologio MS. Leodiensi S. Lamberti, ac duo solum nominantur : Eodem die XXVII *Februarii* Sanctorum Alexandri et Autogoni, *qui aliis* Antigonus *est.*

SS. Alexander, Antigonus,

Hoc omisso duo alii Alexandro *junguntur in Usuardo MS. Reginæ Sueciæ, et MS. Ultrajectino Clericorum S. Hieronymi, in MS. Florario, et Martyrol. Coloniæ anno* 1490 *excuso :* Eodem die Alexandri, Abundantii et Fortunionis. *Iidem referuntur in MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, sed secundus* Habundantius *scribitur : at tertius* Fortunatus *dicitur in Usuardo MS. Albergensi, Leydensi, et Lubecæ anno* 1475 *excuso. Maurolycus utrumque nomen immutat :* Ipso die, *inquit,* Alexandri, Abundii et Fortunii Martyrum : *qui* Abundius *solus refertur in MS. S. Maximini parvo, sed satis antiquo. In aliis loco* S. Alexandri *legitur* Alexandriæ, *quasi in ea urbe viderentur passi. Ita MS. Aquicinctinum :* Item Alexandriæ, Abundantii et Fortunionis. *MS. Bruxellense S. Gudilæ :* Eodem die Alexandriæ, Abundantii et Formionis, *lege* Fortunionis. *ac paullo inferius :* Item S. Fortunati, *quem ab aliis pro* Fortunione *positum diximus. In Adone MS. Reginæ Sueciæ :* Item eodem die SS. Antigeni et Abundantii. *In MS. S. Cyriaci, quo plurimum usus Baronius, horum trium memoria recolitur :* Alexandri, Abundantii, Januarii. *Qui additur* Dionysius *cum* XXIV *sociis, huc non spectat, seorsim dandus. MS. Parisiense Philippi Labbei nostri, horum quatuor meminit :* Alexandri, Antigoni, Abundantii, Titiani.

Abundantius, Fortunio,

aut Fortunatus,

alius Abundius et Fortunius,

vel Formio dictus;

Januarius,

Titianus

2 *De antiqua horum Martyrum veneratione ex relatis jam Martyrologiis satis constat, sed locus certaminis nondum indicatus est, quem Galesinius, uti sæpius solet,* Romam *adscripsit hac formula :* Romæ SS. Alexandri, Abundiani Antigoni, et Fortunati Martyrum, qui Diocletiano fidei adversario, dimicationibus constanter susceptis, coronantur. *Annotat vero se* ex codice manu scripto accepisse, *nomina scilicet Martyrum et satis incorrecta, cum loco* Abundantii *sit* Abundianus, *ac pro* Fortunione *referatur* Fortunatus. *Silent alii de tempore martyrii, uti et ipse Baronius, qui Galesinium secutus, eosdem Romæ passos tradit in Martyrologio Romano his verbis :* Romæ natalis sanctorum Martyrum Alexandri, Abundii, Antigoni et Fortunati, *annotatque ea* omnia esse ex veteribus MSS. emendata, in quibus additur et Januarius. *Eum jam dedimus ex codice MS. S. Cyriaci, quem asserit alibi idem scriptor se passim sequi. Verum in eo* Abundantius *legitur, non* Abundius, *et deest* Fortunatus, *atque urbs* Roma : *quæ ex Galesinio videntur sumpta. Potuit etiam* S. Fortunatus *ex* XXVI *Februarii, quo die de eo egimus, huc translatus esse.*

An Romæ sub Diocletiano passi?

3 Thessalonicam *vero celebrem Macedoniæ urbem, et prædicatione S. Pauli, ejusque ad incolas epistola illustrem, assignant alia Martyrologia. Aquisgranense MS. admodum antiquum hic mutilum est, et ipsam urbem absque Sanctis indicat :* III Kalend. Martii : in Thessalonica... natalis SS... Leandri, *quem cum aliis Smyrnæ passum mox dabimus. MS. Richenoviense, sive Augiæ-divitis prope Constantiam, ista habet :* In Thessalonica Alexandri, et in Africa Anteginis, Dionysiæ et aliorum XXIV. *In quibus unius verbi transpositio ita est corrigenda :* In Thessalonica Alexandri et Antigoni : *qui huc spectant. Tum,* In Africa Dionysii et aliorum XXIV. *Ita etiam legendum infra constabit. Beda excusus et MS. monasterii Richenbergensis in Bavaria :* In Thessalonica natale Alexandri, Androgoni, Abundantii. *Rabanus Maurus :* In Thessalonica nativitas Sanctorum Alexandri, Androgoni, Abundantii. *At loco* Androgoni, *nomen* Antigoni *substituendum est. Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *excuso,* Thessalonicæ, *inquit,* Alexandri, Abundantii, Antrogoni, et Fortunionis Martyrum. *ac dein,* Item Macarii, *qui etiam huc spectat. Demum antiquissimum Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi, in codice, qui apud nos est ante mille fere annos exaratus, hæc habet :* III Kal. Mar. Nat. Alexandri. In Thessalon. Antigoni, Abundianti, Titiani, Macari, Severiani, Calani, Fortunionis, Januarii. *Quæ transposito unico verbo ita sunt legenda :* III Kalendas Martii. In Thessalonica Natalis Alexandri, Antigoni, Abundantii, Titiani, Macarii, Severiani, Calani, Fortunionis, Januarii. *Duo ergo hic nominantur ab aliis non relati,* Severianus *et* Calanus.

An potius Thessalonicæ, cui in veterrimis Martyrol. adscribuntur Alexander,

Antigonus,

Abundantius,

Fortunio, Macarius :

Titianus, Severianus, Calanus Januarius.

4 *Ferrarius in Catalogo SS. Ital.* ex Beda et aliis Martyrol. scriptoribus *horum Martyrum istud concinnat encomium :* Alexander, Abundius, Antigonus et Fortunatus, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus Romæ coronati sunt. Commota enim persecutione, inter alios, qui Christianæ religionis delati fuere, et sic comprehensi varieque torti sunt, post dimicationes, in quibus constantes in fide permansere, martyrium compleverunt. *Hæc ibi. At Beda ab eo citatus cum aliis antiquis Martyrologiis adscribit Thessalonicæ, ut jam ostendimus, et solus Galesinius est, qui apposuit persecutionem Diocletiani. Masinus in Bononia perlustrata asserit* S. Antigoni Martyris corpus in

eorum encomium et Ferrario

A in æde S. Francisci adservari, et S. Abundii Martyris reliquias aliquas esse in ecclesiis S. Martini Majoris, S. Gabrielis, et Scholæ piæ : *et tamquam horum, de quibus egimus, forent Martyrum, hoc die refert.*

Auctore G. H. an horum Martyrum reliquiæ Bononiæ?

5 *Joannes Tamaius Salazar in Martyrol. Hispan. ad hunc* XXVII *Februarii.* In cœnobio, *inquit*, S. Basilii oppidi de Cuellar Secobriensis diœcesis, depositio S. Antigoni Martyris, qui Romæ cum aliis passus : ejus sacra lipsana Hispaniam advecta, ibidem honorifice requiescunt, et devota veneratione coluntur. *Acta ejus martyrii ex Galesinio, Philippo Ferrario et Martyrol. Romano describit. Quo autem tempore addit,* Translatio horum sacrorum pignorum S. Antigoni Roma Hispaniam effecta sit, nondum didici. *Neque nos adhuc didicimus, an qui illic, quique Bononiæ colitur* Antigonus, *idem sit, et utrobique pars tantum extet sacrarum ejus exuviarum : nedum an Roma* D *advectæ ad eas urbes eæ exuviæ : multo denique minus, an, de quo agimus,* Antigonus, *Thessalonicæ coronatus, Romam sit unquam asportatus. In dicto* S. Basilii cœnobio adservari corpora trium Sanctorum *testatur Ægidius Gonzales Davila tomo* 1 *Theatri Ecclesiastici Hispaniarum, agens de Ecclesia Segoviensi pag.* 319, SS. Evagrii, Antigoni et Vellæ, *quam* Bellam *interpretatur Tamaius. Colunt cœnobitæ* S. Evagrium Kalendis Octobris, *quo die Martyrol. Romano inscriptus* Evagrius Martyr, *qui cum* SS. Prisco et Crescente *traditur* Tomis in Ponto passus. *Eodem modo, quia* S. Antigoni *cultus hoc die refertur et* Antigonum *quoque suum venerantur, sive idem sit, seu diversus. At* S. Vellæ *aut* Bellæ *venerationi nullus assignatur dies : forsan, quia nomen hujus fœminæ Fastis sacris necdum repererunt adscriptum.*

an hujus Antigoni corpus in Hispania?

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

DIONYSIO ET ALIIS XXIV.

G. H.

XXVII FEBR.

B *Sunt hi Martyres antiquioribus MSS. Martyrologiis adscripti, ac solus* Dionysius, *nullo indicato loco aut comitatu aliorum, legitur in Martyrol. MS. parvo S. Maximini antiquo. In MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri absque loco consignatur memoria* Dionysii et aliorum XXIII. *In MS. monasterii S. Cyriaci,* Dionysii et aliorum XXIV. *Apud alios palæstra martyrii assignatur Africa. In MS. Martyrol. antiquum Romanum, sive S. Hieronymi, Bedæ excusum, et MS. Richenbergense, ac Rabanus :* In Africa Dionysii et aliorum XXIV. *Galesinius ex MS. codice, Canisius in Martyrol. German. et Ferrarius in Catalogo novo :* In Africa S. Dionysii et aliorum viginti quatuor Martyrum. *In MS. Richenov. aliqua transposita et immutata sunt :* In Africa Anteginis, E Dionysiæ et aliorum XXIV. *Est Antigonus prior, et ad Martyres Thessalonicenses jam relatos spectat.* Dionysius *vero, non* Dionysia, *apud alios omnes legitur. Hermannus Greven alios adjungit : ita in Auctario Usuardi :* In Africa Diunisi, Taciani, Dionis Martyrum, aliorumque viginti trium. *Nomen* Dionis, *et* Diunisi, *ejusdem est* Dionysii. Tacianus *vero est aut* Titianus *inter Martyres Thessalonicenses, aut* Datianus *inter Smyrnæos, de quibus jam agemus.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS SMYRNENSIBUS

SERVILIANO, DATIANO, LEANDRO.

G. H.

XXVII FEBR.

Varios hactenus dedimus Smyrnæos in Januario et Februario Martyres, quibus hoc die tres isti adjunguntur, relati in antiquo MS. Martyrol. Romano, sive S. Hieronymi, in MSS. Richenoviensi, Lætiensi, Tornacensi S. Martini, his verbis : In civitate Smyrna Asiæ natalis SS. Serviliani, Datiani, Leandri. *Iidem memorantur nullo assignato loco in MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri, ut in MS. Aquisgranensi* Leander, *alii desunt, codice mutilo. In MS. parvo S. Maximini die* XXVIII *Februarii refertur* Servilianus. *De* Taciano *ab Hermanno Greven inducto, egimus inter Martyres Afros. Incerta sunt horum et præcedentium Sanctorum tempus et modus certaminis.*

ANIMADV. PAP. 71.

DE S. HONORINA VIRG. MART.

C F

CONFLUENTIÆ IN FRANCIA,

G. H.

Commentarius prævius.

XXVII FEBR.

Confluentiæ in Francia

Vexinum Francicum *prope agrum Parisinum provincia est, in qua flumen Œsia, sive Æsia, dein etiam Isara dictum, infra urbem Pontisaram Sequanæ illabitur prope oppidum* Confluentum, *seu* Confluentias S. Honorinæ, *vulgo,* Conflans Saincte Honorine, *aliter* Fin d'Oise *appellatum, quod etiam* Castrum Conflandum *seu* Conflandinum *nuncupatur.* Corpus S. Honorinæ *in eo oppido pie adservatur, olim e* Gerardivilla, *qui vicus ab ostio maritimo Sequanæ fluminis haud procul abfuit, ob persecutionem Normannicam tempore Caroli Simplicis Regis Francorum eo delatum. Quam Normannorum vastationem ita describit Ordericus Vitalis lib. 3 Hist. Eccl.* Tempore Caroli Regis Francorum, qui Simplex cognominatus est, Brier, cognomento Costa-Ferrea, filius Lobroci Regis Danorum, cum Hastingo nutritio suo, et ingenti juvenum multitudine, ad depopulandas gentes de vagina sua egressus est. Ex insperato de mari quasi turbo vehemens in Galliam intravit, et oppida urbesque, cum Sanctorum cœnobiis, repente concremavit : et per triginta annos super Christianos cum suis complicibus insatiabiliter furuit. Tunc Rotomagus et Noviomum, Turonisque et Pictavis, aliæque præcipuæ urbes combustæ sunt. Inermes populi occiduntur, monachi et Clerici disperguntur, et Sanctorum corpora aut in suis tumulis jam destructis ædibus absque cultu relinquuntur, aut a piis cultoribus ad peregrina loca devehuntur. *Cum his Danis, sive Normannis, pacem ac fœdus sanxit Carolus Simplex anno* DCCCCXII, *data Duci eorum Rolloni, Christianam fidem amplexo, in matrimonium filia Gisla, cum ora ea maritima Galliæ, quæ deinceps est Normannia appellata.*

corpus S. Honorinæ adservatur,

sub Carolo Simplice eo delatum :

2 *Cum venerabile corpus S. Honorinæ multis apud Confluentinos claresceret miraculis,* Ivo Comes de Bellomonte super Isaram, et Adelidis uxor ejus, volentes B. Honorinæ de Confluento a monachis Deo deserviri, dederunt anno CIOLXXX eam et omnia ad illam pertinentia

locus an. 1080 monachis Beccensibus donatur

A pertinentia Beccensi monasterio, sub libera potestate et ordinatione Abbatum præfati monasterii. *Ita Papirius Massonus in descriptione fluminum Galliæ, ex MS. codice monasterii Beccensis in Normannia: quod eo tempore monachis virtute ac doctrina claris excellebat sub S. Anselmo Abbate, dein Archiepiscopo Cantuariensi in Anglia, cui dies* XXI *Aprilis sacer est. De memorato Comite Bellomontano Ivone agit Ordericus Vitalis lib.* 8 *ad an.* 1090, *asseritque filiam ejus Adelidem nuptam fuisse Hugoni de Grentesmaisnil, strenuo Militi, anno* CIƆXCIV *in Anglia defuncto.*

Historia Translationis scribitur seculo 12.

3 *Historiam Translationis ac miraculorum* S. Honorinæ *damus, ex antiquo MS. a Federico Floveto Societatis nostræ Sacerdote nobis Rotomago transmissam: quam seculo Christi* XII *et forsan a monacho Beccensi scriptam fuisse ipsa infra verba innuunt.*

Cultus in Martyrologiis 27 Feb.

4 *Memoria* S. Honorinæ *inscripta est ad diem* XXVII *Februarii Usuardo MS. monasterii Aquicinctini, his sub finem illius diei verbis:* Et S. Honorinæ Virginis. *At MS. Florarium:* Honorinæ Virginis. *Hermannus Greven in Auctario Usuardi:* Castro Conflando Honorinæ Virginis: *addit Canisius in Martyrol. Germanico,* Et Martyris. *Molanus in additionibus ad Usuardum:* Eodem die in Nortmannia B. Honorinæ Virginis. *Ferrarius in Catalogo Generali:* Conflandi in B Gallia S. Honorinæ Virginis et Martyris, *annotatque* Conflandum esse oppidum in ora littorali inter Rotomagum et Cadomum, ab incolis Conflen dictum. *Verum Honfleur ibidem situm, errandi occasio fuit. Saussaius in Martyrol. Gallicano locum describit his verbis:* Eodem die apud Pontem Isaræ in agri Parisiensis et Normanniæ confinio, S. Honorinæ Virginis et Martyris: cui suscepta pro Christi fide et cultu in flammis extrema concertatio, immortalis gloriæ trophæum et æternæ felicitatis præmium peperit. *Iterum* XXVII *Martii nomen* S. Honorinæ *adscriptum MS. Florario, Martyrologio Coloniæ anno* 1490 *excuso, et Auctario Hermanni Greven his verbis:* Castro Conflando S. Honorinæ Virginis. *Et Maurolycus:* Castro Conflandino S. Honorinæ Virginis et Martyris.

et 27 Martii.

Genus martyrii olim ignotum:

5 *Quo tempore vixerit, et quo genere certaminis coronam martyrii adepta sit, videtur non omnino constare. Auctor historiæ translationis num.* 3 *asserit,* Dominum Jesum, quanti illa foret meriti, quantæque virtutis, hujus regionis hominibus, ejus passionem ignorantibus, manifestasse. *In antiquo Breviario Ecclesiæ Corisopitensis in Britannia Armorica celebratur hoc* XXVII *Februarii festum* S. Honorinæ Virginis et Martyris, *Officio omni ex Communi Virginis et Martyris de-* C *sumpto,* præter Legendam *in tres Lectiones ad Matutinum dispertitam, quæ abbreviata est ex Vita S. Dorotheæ Virginis et Martyris, quam dedimus* VI *Februarii pag.* 773 *et seqq. Hæc autem epitome incipit:* In provincia Cappadociæ, apud Cæsaream civitatem, erat quædam puella, nomine Honorina: hæc quotidianis diebus in castitate et sobrietate Deo sedulum exhibebat officium: *Finit vero his verbis:* Cum ergo venisset in ictu percussoris, rogavit carnificem, ut modicum permitteretur orare. Quæ cum complesset orationem, percussa gladio, cum triumpho martyrii perrexit ad Christum. *Hæc ibi absque ulla mentione S. Theophili Advocati, aut rosarum et pomorum cœlitus acceptorum.*

ad Matutinum Lectiones ex Vita S. Dorotheæ recitatæ.

alii igne interemptam tradunt sub tyrannis Romanis.

6 *Saussaius, ut supra retulimus,* in flammis extremam suscepisse concertationem *scribit. Quo citato et monumentis Confluentinis, Lahierius noster in Menologio Virginum ista fere de ea narrat:* Hanc Virginem, cum tyranni Romani Ecclesiam in Gallia et reliquo Imperio crudeli persecutione vexarent, ab horum Officialibus comprehensam fuisse in ea Galliæ parte, quæ postea Neustria et Normannia dicta fuit: in qua ipsa ante nata, atque in pueritia sacro abluta baptismatis fonte, magno zelo et pietate Christianam D colebat religionem. Eamdem captam, post varias interrogationes, quæ fere solebant præmitti, serio admonitam fuisse de fide Christiana deserenda, objectis etiam, ni faciat, atrocium tormentorum minis, verum magno animo respondisse, nolle se statuas atque idola sensu carentia adorare, quæ repræsentarent homines damnatos, qui dum viverent, omni impudicitia atque aliis enormibus contaminati sceleribus fuerunt. Extructum propterea jussu Præsidis luculentum ignem fuisse, in eumque S. Honorinam in pœnam blasphemiarum ab ea contra deos prolatarum conjectam, ac divinos hymnos cantantem, sub tyrannis Romanis die XXVII Februarii martyrii trophæum consummasse. *Hæc Lahierius: at quo tempore Confluentina monumenta, quibus ipse et Saussaius nituntur, fuerint scripta, non indicant.*

AUCTORE G. R.

HISTORIA TRANSLATIONIS
ex MS. eruta a Federico Floveto S. J.

Anno ab Incarnatione Domini Jesu Christi a... Carolo cognomento Simplice regni Francorum jura a tenente, a Septemtrionalis plagæ remotissimis locis eam in partem Franciæ quæ tunc temporis Neustria, E nunc autem Normannia nuncupatur, gens quædam ferocissima advenit: quæ gentili adhuc errore implicata, Domino Christo vero Regi vita et moribus prorsus erat contraria. Ipso tamen permittente, qui et utitur inimicis, et quoties huic mundo quoquo modo irascitur, ad vindictam malefactorum cacodæmones mittit, quos tamen, ne tantum noceant quantum cupiunt, Divina sua virtute cogit, et illius ævi populi exigentibus culpis, urbes, villas, monasteria, circacumque Sequanæ littus et in omnibus ejusdem regionis partibus constructa, a fundamentis diripienda, et ignibus cremanda contradidit: quorum nefandissimis morsibus velut agna a lupis, cerva a canibus, gens aufugiens Christiana per extraneas provincias latebras quærendo vagabatur. Sanctorum autem reliquias, quas propria adhuc in sede recubans pio affectu coluerat, ne a perfidis et Christianæ fidei adversariis repente dehonestarentur, religionis antiquissimæ tot inter adversa haud immemor, secum deferens, diversis, prout placebat Divino obtutui, per Franciam hospitabatur in locis.

Sub Carolo Simplice Normannis in Neustriam irruentibus,

incolæ fugiunt;

Reliquias exportant:

2 Unde factum est, ut B. Honorinæ Virginis ac Martyris venerabile corpus a vico, cui Gerardivilla vocabulum est, in eo loco vicino mari, ubi Sequana finem facit per honoratorum Clericorum manus, fracto a capite sarcophago, de terra levatum, pago in Parisiensi castrum apud Confluentinum, equo sus- F tentante, deportaretur, et in beatæ Genitricis Mariæ ecclesia, inibi ab antiquo tempore constructa, sibi Domino annuente, et ea quæ nunc oculis conspiciuntur omnia providente, hospitaretur. Cum vero omnipotens Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut conversus vivat, gaudiumque majus super uno peccatore pœnitentiam agente Angelis inesse perhibet, quam justis super nonaginta novem, quibus non opus est pœnitentia, gentis illius suæ ditioni per baptismatis ablutionem colla b subdidisset, et Sanctorum caterva deportantium manibus sedes ad pristinas remeasset; noluit hæc beatissima Virgo sanctæ Martyris Domini amplius in terris carere, cujus est in cœlis felici juncta consortio.

corpus S. Honorinæ

Confluentiam defertur ad templum S. Mariæ:

Luc. 15. 7

b

pace reddita ibidem manet:

3 Cum deinde Dominus Jesus Christus, ut, quanti illa foret quidem meriti quantæque virtutis, hujus regionis hominibus ejus Passionem ignorantibus manifestaretur, magnas quidem super ægrotantes, sacratæ martyris auxilium fide ac devotione deprecantes, cœpit ostendere virtutes; reddebatur cæcis visus, surdis auditus, loquela mutis, et oppressus quisque

claret miraculis:

A quisque, ab ea qua tenebatur infirmitate, dono Divino sanus et incolumis efficiebatur. Tradunt equidem et pro veritate affirmant, annis quampluribus transactis, cum quadrupes ille, super quem allata Martyr fuerat, corpore et flatu moreretur, corpusque ejus nudo sub aere, ferino vel canino dente lacerandum, aliquantis diebus projectum fuisset, omnesque pariter a tactu illius jejuni manerent; hoc aspicientibus et re super tali valde stupentibus visum fuisse, ut fossa in humo absconderetur, et ad tam magni miraculi monumentum, ejus de corio basilicæ janua a foris tegeretur. Quod ita gestum est, et nostrorum plurimi superstites qui se ab antiquis vel audisse vel propriis oculis adspexisse ea quæ narramus certissime protestantur.

1 MS.

equus ob reliquias delatus a bestiis intactus:

4 Veniebat interea sanctæ Virginis se commendatura precibus, et deprecatura suffragium, utriusque sexus et diversæ ætatis hominum copiosa multitudo veneranda, non solum a vicinis locis, verum etiam ab omnibus pene circumpositarum provinciarum vicis vel oppidis, ita ut circa monasterium et per cunctas plateas memorati castri perpetuæ nundinæ viderentur, nec tantæ etiam etiam multitudini capiendæ sufficeret. Crescebat ejus fama, apparebat virtus, rumpentibus hinc inde per provincias circa B incarceratos compeditosque catenis, ferreis vinculis, manicis, ad Domini nostri Jesu Christi et sanctæ Virginis invocationem. Videres etenim de die in diem vinculatorum quamplurimos, gratiarum actiones sua pro liberatione in beatarum Reliquiarum præsentia reddere venientes, secumque ferri pondera nimia, quibus ante graviter premebantur, Deo et suæ liberatrici præsentatura deferentes, ita ut in ecclesia diversi generis vinculorum, sicut et usque hodie, non modicus cerneretur acervus.

fit affluxus peregrinantium:

multi incarcerati liberantur:

5 Vir quidam nobilis generis, et secundum seculum non modicæ altitudinis, *c* Igerandus de Bova nomine, pater *d* Thomæ de Marla, ceteros inter advenientes, boiarum terna paria et quamdam longissimam magnique ponderis catenam, quæ adhuc a *e* nobis peregrinis ostensa servatur, per ministrorum manus, quorum multitudine affluebat, secum attulit. Cumque oblatione facta, et Deo super mirabilibus, quæ in Sanctis operatur, gratiarum actione reddita, Beccensis monasterii Fratres, qui et dono et permissu Comitis *f* Bellimontensis, Yvonis nomine, *g* nuper illic advenerant, convocasset in unum, omnibus palam hæc narravit: Eram enim captus ab hostibus, qui me circa tibias boiarum his tribus paribus, et hanc quam videtis catenam ponderosam C collum secus onustum, quodam arcto et longo et supra fundum erecto deposuerant in dolio, ita ut hæc catena quoddam per foramen supradicti vasis foras extracta, cuidam stipiti vicinum ultra parietem stanti fortiter infigeretur. His enim oneribus graviter depressus, multis etiam insuper deputatus excubiis, tota die et nocte cum lacrymis et gemitu, Dei et B. Honorinæ, cujus ad me memoria delata fuerat, auxilium invocabam, ut, quæ tantis in necessitate et angustia positis succurrebat, mihi misero, infideli, injusto, ac peccatori sua pietate succurrere dignaretur.

etiam Ingelrannus de Bova. *c* *d*

f *g* *pluribus vinctus catenis,*

implorata ope S. Honorinæ,

6 Quid ultra? Placuit Deo et beatæ Virgini meis meriti minimi precibus assensum præbere. Nocte D itaque sequenti, cum his intentus supplicationibus adfuissem, et sopori sese custodes dedissent; adstitit mihi quædam speciosa Virgo clara cum luce, veste candida, tali me affamine alloquens: Heu tu, inquit, homo, quid a me petis? quid tibi vis faciam? Ego enim cum ejus nomen ipsa indicante cognovi, omnem ei, quam patiebar, angustiam, prout jusserat, ex ordine revelavi. Tum illa, Surge, inquit, festinanter, quia te Domini gratia suffragantibus meritis, e tanta miseria liberavit. Nec mora, a fundo dolii intrepidus prosilivi, a suo tenore deficientibus vinculis pedum, a collo pariter et ligno cui infixa erat, ignorantibus ministris, exiliente catena. Cum vero hæc et multa alia, quæ enumerare perlongum duximus, Fratribus super his Deo gratias cum lacrymis referentibus, retulisset, ad propria remeavit, dato ecclesiæ uno de servis suis tota cum generatione sua, qui in loco sui annis singulis locum dignis cum oblationibus visitaret: quia præ multitudine hostium suorum sæpius Confluentiam advenire non posse profitebatur.

eaque apparente

liberatur,

donat ecclesiæ servum.

7 In illo tempore quidam hujus castri vir nobilis, Drogo nomine, quamplures in carcere suo habebat homines vinculatos, Dei et B. Honorinæ, quatenus E a tot et tantis, quas diu jam passi fuerant sine caussa, miseriis relevarentur, tanta cum assiduitate auxilium deprecantes: quibus in prece persistentibus gratia Divina non defuit. Ipso sedente supradicto Drogone omni cum familia sua ad mensam, cuncti præter unum de carcere exiere, ruptis cœlesti virtute singulorum vinculis, beatæ Virginis oratorium, laudes Deo pro liberatione sua cantaturi, celeri congressu deposcentes: nec ab ullo convescentium, quos ante transibant, penitus audiri nec videri potuerunt. Cumque in ecclesiam fuissent ingressi, et tintinnabulorum miraculo grandisonis vocibus miles adhuc prandens exceptus fuisset, audito quod jam dicta Martyr suos captivos taliter liberasset, haud nihil contristatus ad carcerem concurrit et unum remansisse invenit, suos ut consortes assequeretur, alacri cum voce præmonuit, reputans ei utpote diffidenti, quod aliis discedentibus solus ipse remansisset.

plures e castro Confluentino vincti liberantur.

a *In apographo erat annus enormi cum mendo scriptus,* 576. *An* 896 *legi debet? Nam Carolus Simplex adversus Eudonem creatus Rex est anno* 893, *ast Eudone* 3 *Junii, anni* 898 *vita functo solus regnavit, qui forsan annus aut alius ex seqq. substituendus est.* — b *Anno* 912 *baptizato Rollone.* — c *Legebatur* Ingerandus de Bova, *alias* Ingelrannus de Bova, *sive* Bobuensis: *in Vita S. Godefridi Episcopi Ambianensis* 8 *Novemb.* Ingelrannus Comes castelli Cociaci, pater Thomæ strenui militis, *in litteris S. Godefridi* Consul Ambianensis, *alias* Comes Ambianensis, Princeps de Fara, filius Drogonis Domini de Bova, Vicecomitis Corbeiæ: *quæ testimonia congerit Chesnius in genealogia familiarum Guisnensis, Ardrensis, Gandensis et Cuciacensis, et de eo agit lib.* 6 *cap.* 2 *et in probationibus a pag.* 317 *ad* 325. *Sugerius Abbas S. Dionysii in Vita Ludovici Grossi Regis cap.* 7 *appellat* Engelrannum de Bova virum venerabilem et honoratum egregie, patrem Thomæ de Marna. *Floruit ab anno circiter* 1080 *ad* 1118. — d *Mater ejus Ada de Marla fuit, ac domini ejus hæres, prima Ingelranni uxor, unde patre adhuc vivo vocabatur Thomas de Marla, eratque ei præsidium* Marla, *aliquibus* Marna, castellum. *Ordericus Vitalis* seditiosum prædonem *appellat: ejus rebellionem etiam contra Ludovicum Grossum Regem describunt Sugerius, Guibertus Abbas de Novigento, aliique apud Chesnium dicto lib.* 6 *cap.* 3 *et in probationibus a pag.* 325 *ad pag.* 336. *Floruit ab anno* 1096 *ad* 1130, *quo ex vulnere mortuus est.* — e *An scriptor e monachis Beccensibus?* — f Bellimontium, *vulgo* Beaumont, *oppidum ad Oesiam sive Isaram supra Pontisaram, a qua quinque leucis Gallicis circiter distat. De donatione hac an.* 1080 *facta supra egimus.* — g *Auctorem hujus historiæ fuisse coævum Thomæ de Marna ex tota hac narratione apparet.*

Ingelrannus de Bova.

F

Thomas de Marla.

DE

DE S. PONTIANA MARTYRE
GENUÆ IN LIGURIA.

I. B.

XXVII FEBR.

Edita sunt anno CIↃIↃCXL Officia propria sanctæ Genuensis Ecclesiæ ex Apostolica concessione, Eminentiss. et Reverendiss. Domini D. Stephani Cardinalis Duratii, Archiepiscopi Genuensis, jussis recognita. *Quibus pag.* 53 *subnectitur* Kalendarium Sanctorum, qui in particularibus Genuæ Ecclesiis celebrantur. *In hoc ad* XXVII *Februarii annotatur* S. Pontiana Martyr, *quæ celebrari dicitur in* Ecclesia S. Nicolai de Toleutino; *ejusque illic* Caput *asservari. Ceterum qua tempestate mortem oppetierit, quove loco ac modo, non comperimus, ac ne nomen quidem hactenus alibi legimus.*

DE S. CHRYSOGONO CONFESS.
GENUÆ IN LIGURIA.

J. B.

XXVII FEBR.

Kalendario *jam citato* Sanctorum, qui in particularibus Genuæ Ecclesiis celebrantur, *Cardinalis Duratii, Archiepiscopi Genuensis, auctoritate edito, ad eumdem* XXVII *Februarii diem inscriptus* S. Chrysogonus Confessor, *qui in Ecclesia* Ordinis S. Francisci celebrari *dicitur, ejusque illic Reliquiæ asservari. Nullum usquam* Chrysogonum Confessorem *legi, omninoque illius nominis Sanctum unicum, qui Aquileiæ martyrio perfunctus colitur in Breviario Romano die* XXIV *Novembris.*

B

DE S. THALELÆO
ANACHORETA IN SYRIA,

E

G. H.

Commentarius prævius.

Circa annum CCCCL. XXVII FEBR.

Gabala urbs Episcopalis fuit Syriæ sub Laodicea metropoli, Antiochiam inter et Tripolim, ad mare Syriacum e regione Cypri insulæ, πόλις Γαβάλων *infra in Actis S. Thalelæi apud Theodoretum et in Menæis Græcorum dicta : a qua vicesimo stadio dissita erat habitatio S. Thalelæi, cujus natalem* XXVII *Februarii celebrant Græci in suis Menæis et Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, hoc prolato encomio :* Eodem die memoria S.P.N. Thalelæi Confesssoris. Cilix hic gente, asceticam vitam amplexus, ad urbem Gabalorum venit : a qua collem quemdam viginti stadiis distantem occupavit, in quo dæmonum erat delubrum : ibique pertenui mapoli fixo, egregie seipsum religiosis exercuit laboribus, jejuniis, inquam, et vigiliis, aliisque afflictationibus extenuans corpus. Unde in dicto habitantes delubro dæmones, plurimis enim terriculamentis perturbabant, quos fœde pudefactos dimisit, irrisa eorum imbecillitate. Dein majores appetens labores, derelicta hac casa, cellam angustissimam, nec corporis magnitudini respondentem, ædificavit : in quam ingressus, frontem genibus adfixam tenuit, ac decennio ibi pie sancteque exacto in pace obdormivit. *Hæc ibi. Additur in Menæis hoc distichon.*

Prope Gabala urbem Syriæ

Vita S. Thalelæi.

C

Ὁ Θαλέλαιος φαιδρὸς ἥκει πρὸς πόλον,
Θαλοῖς ἐλαιῶν, ἀρεταῖς ἐστεμμένος.
Thalelæus splendidus cœlum ingreditur,
Virtutibus, tamquam olivarum ramis, coronatus.

2 *Vixit S. Thalelæus seculo Christi quinto cum Theodoreto Cyri in eadem Syria Episcopo, qui ejus Vitam scripsit cap.* 28 *Philothei, editi in Vitis Patrum lib.* 9, *et Græco-latine tomo* 3 *operum Theodoreti cum nova versione Sirmondi. Asserit autem Theodoretus se ea narrare, quæ oculis ipse suis spectarit. Sed necdum obierat S. Thalelæus, cum hanc religiosam historiam Theodoretus ante annum* CCCCL *ederet, ut qui post synodum Calchedonensem, cui interfuit admodum senex, non diu vixisse videatur.*

laudatus a Theodoreto

3 *Vita Abbatis Thalelæi Cilicis narratur a Joanne Moscho cap.* 59 *Prati spiritualis, sive libri* 10 *de Vitis Patrum his verbis :* Abbas Petrus Presbyter ejusdem monasterii *S.P.N. Sabbæ* narravit nobis de Abbate Thalelæo Cilice, quod sexaginta annos transegisset in vita monastica numquam flere desistens, dicensque jugiter : Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, et valde requiretur a nobis, si illud neglexerimus. *Ad quem locum annotat Rosweydus, videri* verisimilius hunc eumdem esse cum Thalelæo Theodoreti, quia uterque Cilix et idem de pœnitentia dictum habent. Theodoretus eum vidit, et Moschus audivit narrari ex Petro : sic tempora convenire possunt. *Adde non dici Petrum dixisse, quæ vidit : et potuit ipse ea ex relatione aliorum, aut ex historia religiosa Theodoreti a se lecta narrasse. Floruit Joannes Moschus seculo* VI *et* VII, *a quo Vitam S. Joannis Eleemosynarii anno* MCXVI *defuncti scriptam fuisse testatur Leontius in hujus Actis* XXIII *Januarii. Hujus relationi, spectatis et tempore et genere exercitationis apud ipsos monasterii S. Sabbæ religiosos ascetas magis nota, potius congruit, si dicatur Thalelæus a Moscho indicatus esse, cujus Cyrillus in Vita S. Euthymii Magni Abbatis* 20 *Januar. cap.* 11 *pag.* 313 *num.* 70 *meminit his verbis :* Sunt ergo illa quoque narranda, quæ mihi Joannes, Silentiarius, inquam et Episcopus, et Thalelæus Presbyter (ii autem adhuc in Laura B. Sabbæ se exercentes adsunt) tradiderunt. *Hæc Cyrillus in illa Vita circa annum* DLIV *conscripta : quo tempore Leontius erat Hegumenus monasterii S. Euthymii, cui anno* DLVI *successit Gerontius Medabensis, qui narravit Joanni Moscho et Sophronio Sophistæ necem anachoretæ se spectante a Saraceno interempti, et vindictam mox ab ave sumptam. Quæ Moschus tradit cap.* 21, *ac nos retulimus* 19 *Febr. pag* 134 *num.* 8 *ob Sanctos Martyres, qui a Saracenis in Palæstina occisi isto die coluntur. Hæc de illis anachoretis, nomine* Thalelæi *appellatis, sive singuli sint diversi, sive pro uno habiti.*

idem quidam a Moscho relatus?

nisi hic statuatur a Cyrillo in Vita S. Euthymii commendatus:

F

4 *Alius est* Thalelæus Martyr *inscriptus Græcorum Menæis* XX *Maii, cujus martyrio relato libro* 1 *Viridarii sacri Raderus noster, unum eumdemque censuit et hunc Martyrem, et anachoretas tam a Theodoreto quam Moscho relatos : quos omnes diversos postea statuit in suis ad Menæa observationibus necdum editis, et* Martyr *vixit sub* Numeriano Imperatore, *aliis multo antiquior. Alius fuit* Thalelæus Archiepiscopus Thessalonicensis, *cujus detestabilem mortem describit Moschus cap.* 43. *Alius ab eodem Moscho refertur cap.* 91 Thalelæus, ex nauta anachoreta, *qui præscivit suam mortem*

alius Thalelæus Martyr.

alius ex nauta anachoreta.

A *mortem. Hinc liquet nomen* Thalelæi *fuisse pluribus commune, nec debere acta unius facile alteri applicari.*

AUCTORE THEODORETO

VITÆ EPITOME
ex Philotheo Theodoreti cap. XXVIII.

Neque Thalelæi silebo narrationem, est enim plenum miraculo spectaculum. Non solum autem alios audivi narrantes, sed etiam ipse vidi admirabile et præter opinionem spectaculum. Nam cum viginti stadiis procul a Gabalis, (ea est autem urbs parva et elegans) tumulum quemdam occupasset, in quo erat delubrum dedicatum dæmonibus, et quod ab iis, qui jam erant antiquitus impii, multis honorabatur sacrificiis, parvum quoddam fixit tugurium. Sceleratos autem illos et execrandos perpetuo colebant, ut dicebant, magnam eorum crudelitatem sacrificiis placare admitentes. Multis enim perniciem afferebant, et iis qui accedebant, et iis qui erant vicini: nec solum hominibus, sed et asinis, et mulis, et bobus, et ovibus, non cum bestiis bellum gerentes, sed per eas quoque hominibus tendentes insidias.

S. Thalelæus prope Gabala

cellam juxta dæmonum delubrum statuit

2 Tunc ergo cum eum vidissent advenisse, perterrere quidem conabantur, sed non poterant, cum et eum muniret fides, et pro eo pugnaret gratia. Rabie B itaque et furore repleti, in eas quæ tunc illic plantatæ erant arbores fecerunt impetum: in illo autem tumulo multæ erant ficus et oleæ, quæ florebant. Ex iis dicunt plus quam quingentas repente fuisse evulsas: audivique plures vicinos agrestes id narrantes, qui olim quidem detinebantur caligine impietatis, per ejus autem doctrinam et miracula acceperunt lucem Dei cognitionis. Quoniam autem cum hoc fecissent perniciosi et scelerati dæmones, non expulerant athletam philosophiæ, rursus in eum alias paravere machinas. Noctu enim ululantes, et lampades ostentantes, conabantur perterrefacere, et ejus mentem perturbare. Ubi autem risit omnes eorum insultus, eo postea relicto effugere.

ab iis oppugnatur, arboribus dejectis

ac vicinis ad fidem conversis

noctu inquietatur.

3 Is autem cum duas rotas construxisset, quæ duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus non inter se compactis, sed disjunctis et separatis, ambas rotas conjunxit. Deinde cum intus sedisset, et cuneis et clavis disjunctas illas confixisset tabulas, sub dio rotam appendit, tribus aliis altis lignis in D terram defixis, et superioribus eorum initiis aliis lignis commissis, et in eorum medio duplici illa rota alligata, et sublime elata. Hujus autem spatium quidem quod est interius, habet quidem cubitorum duorum altitudinem, cubiti vero latitudinem. In eo sedens vel potius suspensus, annis jam fuit decem perpetuis. Cum autem corpus habeat maximum, neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incurvatus, genibus habens affixam faciem.

In angusta ista rotis duabus compacta

annis 10 inclusus vivit:

4 Ad eum cum venissem, inveni quidem eum ex Evangeliis colligentem utilitatem; eum autem interrogavi, cupiens scire caussam illius novi vitæ instituti: Ille autem Græca lingua usus, erat enim Cilix genere, Ego, inquit, multis peccatis obnoxius, et credens suppliciis, quorum minæ sunt intentatæ, hoc vitæ genus excogitavi, hoc agens ut castigetur corpus pœnis mediocribus, ut eripiar a magnitudine earum quæ exspectantur. Sunt enim illæ graviores non solum quantitate, sed etiam ipsa qualitate: sunt enim involuntariæ. Quod autem ab invito fit, id est valde molestum: quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem: spontaneus enim labor est, non violentus. Si his ergo, inquit, parvis molestiis minuero ea quæ expectantur, hinc magnum lucrum referam. His auditis, ejus ingenii E solertiam valde sum admiratus, quod non solum ultra constituta scammata, seu septa decertaret, aliaque de suo excogitaret certamina; sed quod eorum etiam caussas sciret, et alios doceret.

eligit hic pati, ut evitet pœnas æternas:

5 Jam vero multa quoque miracula per ejus preces fieri dixerunt accolæ, non solum hominibus sed etiam camelis, et asinis, et mulis curationem per eum adipiscentibus. Hinc universa illa gens, quæ impietate detinebatur, paternum quidem abnegavit errorem, divinæ autem lucis accepit splendorem. His utens administris, et delubrum dæmonum diruit, et maximam ædem excitavit victoria insignibus Martyribus, iis qui dii falso nominabantur, Divos opponens mortuos. Horum concedatur intercessionibus ut hic cum eadem victoria certaminum terminum occupet, et nos ab his et illo adjuti, simus vehementes amatores certaminum philosophiæ.

miraculis et curationibus claret:

Martyribus ædem erigit.

G. H.

DE S. ONESIMA VIRGINE.

XXVII FEBR. *Tres Sancti, dicti Onesimi:*

Onesimum Episcopum Ephesiorum, *ac Martyrem, ab Apostolo Paulo laudatum, celebravimus* XVI *Februarii, ad cujus Vitam etiam egimus de alio* Onesimo Martyre Leontino *in Sicilia,* C *qui colitur* XXXI *Julii. Alius ab his est* S. Onesimus Episcopus Suessionensis *in Gallia: cujus sacræ reliquiæ adservantur Duaci in Belgio in æde S. Amati, earumque venerationi dicatus est dies* XIII *Maii. Quin et nomen illud ad femineum sexum translatum est, ac sancta Virgine illustratum. In antiquo Martyrologio MS. quod adservatur Coloniæ apud Patres Carmelitas, inter selectos Sanctos, qui pauci singulis diebus referuntur, ista leguntur* XXVII *Februarii:* Ipso die B. Onesimæ Virginis. *Martyrologium Coloniæ anno* 1490 *excusum ita habet:* Ipso die B. Onosimæ Virginis. *Eadem habentur in Martyrologio cum Doctrinali Clericorum anno eodem impresso. Hermannus Greven in Auctario* F *Usuardi anno* 1515 *et* 1521 *impresso solum ista tradit:* Onesimæ Virginis. *Maurolycus Abbas Messanensis in Sicilia et Felicius* XXVIII *Februarii referunt* Onesimam et Ruffinam Virgines. *Colitur seorsim in reliquis Martyrologiis Ruffina* XXVIII *Februarii. Hæc de antiqua* S. Onesimæ *veneratione hactenus nacti sumus. Ceterum quo tempore aut loco vixerit, necdum legimus.*

alia Onesima Virgo colitur 27

et 28 Feb.

J. B.

DE S. EUCHARIO
EPISCOPO TRAJECTENSI IN BELGIO.

SECULO VI XXVII FEBR. *S. Eucharius 10 Traject. Ep.*

Trajecti ad Mosam, *civitate Belgii antiqua ac nobili, decimus a S. Servatio, qui Sedem illuc Atuatuca Tungrorum transtulit, Episcopus fuit* S. Eucharius; XIX *a S. Materno, S. Petri Apostoli discipulo, qui inter Trevirorum Antistites tertius, Tungrorum primus numeratur. Omnium qui Trajectensi, quique antea Tungrensi Ecclesiæ præfuerunt, celebratur Trajecti officio duplici memoria* VI *Februarii, ut ad eum diem diximus: omnes enim in Sanctorum tabulas relati. Seorsim autem singulorum, diversis diebus, in eadem Ecclesia alibive, solennitas agitur, aut saltem in Martyrologiis et Calendariis leguntur nomina.* S. Eucharius *die* XXVII *Februarii adscriptus. Ita Kalendarium Sanctorum diœcesis Leodiensis ante plures annos Leodii excusum:* S. Eucharius Episcopus Trajectensis. *Ferrarius in Catalogo generali* SS. Trajecti ad

colitur cum ceteris 6 Febr.

A ad Mosam S. Eucharii Episc. Tungrensis et Trajectensis. *Idem tamen Ferrarius die præcedenti ita scripserat :* Eodem die memoria B. Eucharii Episcopi XIX Tungrensis.

seorsim 27.

2 *In tempore assignando, quo is Trajectensem Cathedram tenuerit, fœde hallucinatur, ut solet, Joannes Placentius :* Antistes creatus est, *inquit,* anno salutis IↃXLIX. *Ægidius Bucherius noster in Chronologia Episcoporum Trajectensium, addita tomo 1 Joannis Chapeavilli, statuit* S. Falconi *successisse* Eucharium *anno* IↃXXXII, *mortuum* IↃXXXVIII. *Eum sequuntur Aubertus Miræus in Fastis Belgicis et Claudius Robertus in Gallia Christiana. Ostendimus* XX *Februarii* S. Falconem *decessisse circa annum* IↃXII. *Qui ei suffectus* S. Eucharius, *quamdiu sederit non liquet. Successor ejus* S. Domitianus *Arvernensi concilio anno* IↃXXXV *interfuit : antea igitur obierit* S. Eucharius, *sed quanto antea tempore, haud divinamus.* D

quando sederit.

et quamdiu ?

AUCTORE J. B.

3 *Magis etiam res ab eo gestæ ignorantur, quam Sedis tempus. Placentius* hominem avitæ nobilitatis ac solidæ perfectionis *ait fuisse : probabili conjectura, Ægidius a Leodio, Aureæ vallis monachus ex notione nominis, quod* bonam gratiam *significat, ejus commendandæ virtutis principium ducit, ita scribens ad cap. 31 Harigeri Abbatis de Episcopis Tungren. Traject. Leod.* Bonæ porro gratiæ bajulator nomine, æmulatorque operatione B. Eucharius, nonusdecimus extitit Episcopus : et in Calend. Martii ab Angelis creditur inter choros suorum consacerdotum et Confessorum coronatus esse, qui sancte et juste vivendo studuit omni die offerre holocaustum Domino, non ex pecore alieno, sed ex corpore proprio.

gesta ejus ignorantur.

DE S. COGMANO

ABBATE GLINNUSSENSI IN HIBERNIA.

J. B.

ANTE AN. IↃLXIII XXVII FEBR.

B Hiberniensia duo Martyrologia, quorum exgrapho, R. P. Joannis Colgani humanitate, adepti sumus, alterum Mariani Gormani Abbatis Lugmudensis, Tamlactense alterum,* XXVII *Februarii memoriam exhibent* S. Comgani de Gleann-usseu, *sive* Glinnussen. *Alios citat idem Colganus Fastos, quibus Sancti hujus* Comgani *inscriptum sit nomen : alios item duos ejusdem nominis Sanctos memorat, quorum unus die* 2 *Augusti, alter* 13 *Octobris colatur. Notat autem,* Comdanum *quoque appellari, sive Hibernice* Comdhan; *quia litteræ g et d, addita adspiratione h, eumdem in Hibernica lingua, ut ait, sonum efficiunt. Percelebre autem scribit olim fuisse Glinn-ussense monasterium in Occidentalis Lageniæ finibus.*

S. Comganus colitur 27 Febr.

ubi Abbas ?

2 *Quidam Sanctum hunc* Comganum *S. Columbæ Abbatis Hyensis sorore natum autumant : quod Colganus refellit, hoc præcipue argumento, quia cum* S. Comganus *senex obierit, ei tamen animam agenti adstiterit S. Ita Virgo, sive Ida; quæ ipsa mortua traditur anno Christi* IↃLXIX, *cum esset tunc S. Columba solum* XLVI *annorum ; parum credibile videatur, sororis ipsius filium jam ante grandem natu fuisse. Nobis tamen non liquet, provecta ætate decessisse* S. Comganum, *neque acta ejus ulla profert Colganus, nisi illud unicum, quod cap. 3 num. 11 Vitæ S. Itæ, quam* XV *Januarii edidimus ita narratur :*

quando vixerit?

3 Sanctus Abbas Comganus, cum sciret suæ remunerationis tempus advenire, rogata est a se S. Ytha, ut veniret ad eum, et dixit ei Comganus : En moriar hac infirmitate citius; et rogo te in Christi nomine, ut ponas manus tuas super labia mea, et claudas os meum in hora dormitionis meæ. Scio enim ab Angelo Dei, super quemcumque morientem imposueris manus tuas, quod Angeli Domini illico animam ejus deducent in regnum. Dixit ei sancta Virgo : O Pater sancte, quid tu dicis! Peccatorem hominem oportet hoc verbum dicere. Magna est merces tua apud Deum, et tu gloriosus eris inter Sanctos Dei. Quid indiges me? Dixit S. Comganus : Vere dico propter hoc quod ego petii, nullus dæmon ad iter nostrum appropinquare audebit, vel nos ullo modo accusare. Interea vir sanctus Comganus de hoc seculo inter choros Angelorum sanctorum migravit, et quod petiit, perfecit S. Ytha. E

S. Itæ sanctitatem per Angelum cognoscit,

quæ pie mortuo oculos claudit,

DE S. STEPHANO CONSTANTINOPOLIT.

ACCUBITORE MAURICII IMPERATORIS,

G. H.

Sylloge historica.

C F

POST AN. IↃLXV XXVII FEBR.

Cum Basilicus, Zenone Imperatore pulso, Imperium Orientale occupasset, Consulatum ipse gessit cum Harmatio, sive Armatio, aut Armato, nepote suo, quem τὸν ἴδιον ἀνέψιον appellat Theophanes. Hunc ille* Thraciæ Ducem *præterea ac* Magistrum militiæ *constituit, et cum universo exercitu et plebe Constantinopolitana adversus Zenonem misit. Sed eum Zeno muneribus corruptum in suas attraxit partes, pollicitus militarem præfecturam perpetuam, ejusque filio Cæsareum dignitatem. Verum recuperato Imperio cum Harmatium militiæ Magistrum constituisset, ac filium ejus Basiliscum Cæsarem creasset, quasi completis conditionibus jurejurando ante sancitis, eumdem Harmatium obtruncari jussit, ac filium Lectorem ordinari, qui postmodum Cyzicenæ urbis Episcopus fuit. Ab hoc Harmatio loca nonnulla appellata testatur Georgius Codinus libro de Originibus Constantinopol. pag. 47 his verbis :* Τὰ δὲ Ἀρματίου, οἶκος ἦν Ἀρματίου Μαγίστρου τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὃς καὶ προσέδωκε τὸν στρατὸν ἀντάραντος Βασιλίσκου κατὰ Ζήνωνος, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνῃρέθη προστοπῇ Ζήνωνος. Harmatii autem ea loca dicuntur, ubi erat domus Harmatii Magistri, qui fuit vir domesticus Zenonis, cui et prodidit exercitum Basilisci, qui se Zenoni opposuerat. Qua de caussa et Zenonis jussu interemptus est.

Quæ loca CP a famoso Harmatio Duce fuerunt appellata.

2 *In his Harmatii locis suas habuit possessiones S. Stephanus, quem Græci in Menæis magnis et Vitis Sanctorum a Maximo Cythæreo editis,* XXVII *Februarii celebrant his verbis :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὅσιος Στέφανος, ὁ συστησάμενος τὸ γηροκομεῖον τῶν Ἀρματίου, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Eodem die S. Stephanus, qui Gerocomium in locis Armatii constituit, in pace obdormivit. *Eadem in adjuncto disticho explicantur.*

in iis S. Stephanus extruxit Gerocomium

Γήρει Στέφανος πρύτανις ζωῆς πόρου,
Ὃν περ θανόντα πρύτανις στέφους στέφει.
Senibus Stephanus procurat vitæ annonam.
Stephanum a morte procurator cœli corona cingit.

3 *Quo tempore et qua vitæ conditione floruerit S. Stephanus, indicat memoratus Codinus eadem pag. 47 his verbis :* Τοὺς δὲ χριοὺς τὴν κινστέρναν, καὶ τὸ γηροκομεῖον, καὶ τὸ λοῦμα, τὸ ὂν εἰς τὰ Ἀρματίου, ἔκτισε Στέφανος, παρακοιμώμενος Μαυρικίου τοῦ Βασιλέως,

A μετὰ δώδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Cisternam cognomine Arietariam, et Gerocomium, et balneum, quod est in locis Harmatii, extruxit Stephanus, Mauricii Imperatoris Accubitor, duodecim annis post ejus Imperium, *ergo anno Christi* DCXIV. *Nam anno* DCII *Indict.* VI *die* XXVII *Novemb. feria* III *Mauricius interemptus fuit. In MS. Regis Galliæ dicitur* παρακοιμώμενος ἐπὶ Μαυρικίου, *reliquis omissis, quæ constanter in quinque aliis MSS. habentur. Fuit igitur* Accubitor *aut mensæ ipsius Mauricii, aut certe sub Mauricio officio Accubitoris fungebatur. Ita apud Theophanem anno* IV *Imperii Leonis Isaurici filius ejus* Constantinus Copronymus, *anno præcedente natus,* ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθ' Ἀκκουβίτων, in tribunali XIX Accubitorum, accepit coronam, consuetas orationes peragente B. Germano Patriarcha. *Et* anno Imperii XIII Leo Isauricus silentium contra sanctas et venerandas imagines celebravit in novemdecim Accubitorum tribunali, Σιλέντιον ἐκρότησεν ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθ' Ἀκκουβίτων.

auctore G. H. — *et alia ædificia* — *anno 614.* — D — *ante Accubitor Mauricii Imp.*

DE S. BALDOMERO

SUBDIACONO LUGDUNI IN GALLIA,

Commentarius prævius.

G. H.

CIRCA ANNUM DCLX. XXVII FEBR.

Inter *Sanctos, quos celeberrima Galliæ urbs Lugdunum veneratur quamplurimos, est* S. Baldomerus Subdiaconus, *aliis* Baldmerus, Baldomeres et Baldemeres *appellatus, Gallice* S. Garmier, *aut* S. Germier. *Ejus nominis non ignobile visitur oppidum ab urbe Lugduna itinere diei dissitum, in confinio montanorum et campestrium Sequanorum: cujus suburbano illustrem reddit fons aluminosus, vicinis* Fontfoule *dictus. In hoc oppido magna cum veneratione asservatur brachium S. Baldomeri, reliquum sacrum corpus, quod olim in Lugdunensi basilica monasterii S. Justi, ubi post vitam sancte peractam migravit ad Christum, in summa veneratione fuerat, seculo superiore, dum immanis hæreticorum rabies ibidem sæviret, cum aliis Sanctorum reliquiis abjectum atque disperditum fuisse, indicavit nobis datis ea de re litteris Petrus Franciscus Chiffletius e Societate nostra, vir in antiquis monumentis eruderandis sagacissimus: cujus itidem industria acceptam Vitæ epitomen e MS. codice S. Justi descriptam damus. Eamdem habuit Theophilus Raynaudus noster sibi a V. C. Mauricio de Frenoril Serenissimæ Dombarum Principis Consiliario communicatam, atque Indiculo Sanctorum Lugdunensium inseruit, sed stylo passim comptiore, nonnullisque ex sanctis Patribus adjunctis, quibus Acta illustrat, et lectorem sacris monitis instituit.*

S. Baldomeri oppidum, — B — *reliquiæ sacræ,* — *epitome Vitæ,*

2 *Natalis* S. Baldomeri *celebratur* XXVII *Februarii, quo die plerisque Martyrologiis post ejus obitum scriptis memoria ejus inserta est, scilicet quæ extant aut manu exarata aut typis cusa, Bedæ, Usuardi, Notkeri, Adonis, Bellini, Maurolyci, Galesinii, Felicii, Canisii, eadem ubique verborum phrasi, quæ ita in Martyrologio* C *Romano describitur:* Lugduni S. Baldomeri viri Dei, cujus sepulchrum crebris miraculis illustratur. *Saussayus in Martyrologio Gallicano, eximio eum encomio celebrat, sed ex epitome Vitæ desumpto. Die* XXVIII *Februarii inscriptus est MS. Ultrajectino S. Mariæ.*

natalis 27 Februarii.

3 *Est Subdiaconus ordinatus a Gaudrico, aliis Gauderico, et Camderico, Episcopo Lugdunensi, qui Concilio Cabilonensi sub Chlodoveo II habito circa annum* DCL *præsedit, existente tunc Abbate S. Justi* Viventio, *quem Gaudrici in episcopatu successorem fuisse tradunt Paradinus lib. 2 historiæ Lugdunensis cap. 15 et Demochares: at Joannes Chenu et Claudius Robertus Viventium Gaudrici decessorem statuunt, et quidem ex Abbate S. Justi creatum, quod ex hisce Actis refellitur. Interim ex horum ætate, quo tempore* S. Baldomerus *vixerit, licet pronuntiare.*

tempus vitæ sub Gaudrico Episcopo.

VITÆ EPITOME

ex MSS. eruta a Petro Francisco Chiffletio Societatis Jesu.

Beatus famulus Christi Baldomerus, intra Gallias natus, apud Lugdunensium urbem extitit habitator. Et dum in Dei nomine ab adolescentia in Christi cultu, et bonis operibus permaneret, vultum semper et gressum simplicem gessit. Nam in vestitu, et calceamento vilis apud homines videbatur: quod dignum et pretiosum post ejus obitum esse cognovimus. Ille quotidie assiduis precibus Dominum benedicebat, diurnis et nocturnis horis dicens: In nomine Domini, Deo gratias semper. Quod omnes ita dicere commonebat, quasi dignus pastor; ut intentissime unusquisque Deo deberet referre maximas gratias. Nam fideles Christi quasi lectioni intenti, ista in suo corde recondentes, ad ejus exemplum, Christum benedicere non cessabant.

S. Baldomerus in vestitu modestus, — *Deo gratias continuas agit:* — E

2 In primis fere annis in adolescentia et juventute faber ferrarius fuit: quod magisterium ita digne peregit, ut quantacumque utensilia sibi necessaria ad hoc opus exercendum habebat, in pauperum necessitates pro amore Domini dispensaret. Tunc igitur ista fideliter agens, quasi miles Christi, et fortis pugnator, aciem hostis... inimici, intentis ad Dominum precibus, superabat. O virum beatum, Baldomerum, in quo numquam dolus apparuit! Fuit semper castitate integer, in amicitiis verus, in caritate benignus, in lectione intentus, in vigiliis sollicitus, in eleemosynis promptus. Sermo autem ejus fuit ad Dominum benedicendum assidue salsus, ad inimici superbiam repellendam astutus, ad confabulationem Fratrum lætus et eruditus: nulla illi omnino vanitas, nullum mendacium dominabatur: et castigationem in omnes pie et perfecte gerebat.

faber ferrarius sua pauperibus largitur: — *quibus virtutibus excelluerit:*

3 Quodam autem tempore cum venisset vir Viventius Abbas, ad orationem in vico quodam, qui Acculiciens vocatur, et ingressus fuisset, memoratum famulum Christi Baldomerum in vilissimo vestitu et calceamento ibidem orantem invenit. Sed cum apud ipsum cupisset habere colloquium, et inquireret quis esset, sensit per Spiritum sanctum, Dei fidelem esse ministrum, sicque eum secum usque ad suam domum lætus adduxit. Deinde postea in monasterio S. Justi Lugdunensis, in quo ipse positus erat Abbas, permanere constituit: in quo loco ita semper vitam beatam duxit, ut quidquid ei Dominus a quibuscumque personis Deum timentibus transmittere dignabatur, omnia in pauperum expenderet eleemosynis: lectionem Evangelii perscrutans, nullam curam adhibens de postera die quid haberet; verba autem quæ paullo ante memoravimus, assidue dicens, In nomine Domini, Deo gratias semper, usque in finem sine intermissione usitavit.

a S. Viventio — F — *honoratur.* — *in monasterio S. Justi degit.*

4 Et cum ista semper pro Dei amore fideliter exerceret, et fama ejus in omnibus bonis operibus longe lateque quotidie cresceret, a sancto ac beatissimo Gaudrico jam dictæ urbis Papa, licet invitus, ad subdiaconatus implendum officium est benedictus: cujus manus jam dictus vir Dei cum lacrymis osculabatur

Subdiaconus ordinatur:

A labatur, dicens, ne ipsi hoc imponeret, et se indignum esse vociferabatur suscipere tale ministerium.

5 In eodem vero monasterio S. Justi cellulam, in qua habitaret, vilem elegit : in qua habitatione dum esset, tantam ei Dominus dignatus est donare gratiam, ut aves cœli a nullo hominum captæ, aut comprehensæ, juxta consuetam horam refectionis, in ejus manibus cibum venirent assidue sumere : quas cum reficiebat, ita vir Dei monebat, dicens : Reficimini, et Domino cœli benedicite semper. Interea tamen pro jam dicta urbe quotidie, et omnibus commorantibus in ea, ac memorato Abbate ad Dominum preces fundebat cum lacrymis, ut ipsis ingressum paradisi aperire dignaretur. D

aves cœli familiares habet.

AUCTORE ANONYMO EX MSS.

6 Et cum eum Dominus de hac luce recipi jussit, tantam ad memoriam ejus dignatus est conferre salutem, ut si quis ad sepulturam beati viri ægrotus advenirent, et fideliter ibidem exoraret, a quacumque infirmitate fuerat possessus, statim sanus abscederet, et qui tunc putabatur in corpore esse inferior gradu, jam cognoscitur in spiritu esse superior et virtute, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et potestas, laus, virtus, et gloria in secula seculorum. Amen.

a morte claret miraculis.

DE S. ALNOTHO

EREMITA MARTYRE IN ANGLIA,

Sylloge historica.

J. B.

CIRCA AN. DCC XXVII FEBR.

Northamptona *urbs est Angliæ, ad* Antonam (*sive* Aufonam, *ut mavult Cambdenus) fluvium sita : unde urbs accepisse nomen videtur, ac fecisse ipsa amplo Comitatui, qui in ipsa fere meditullio Angliæ positus. Altius paullo versus ejusdem* B *fluvii fontes,* secundum viam Prætoriam, *ut tradit citatus tum Cambdenus pag.* 376 *editionis Londinensis anni* 1607, Wedon *jacet,* Merciorum Regis Wolpheri olim regia, in monasterium ab ejus filia Werburga, sanctissima Virgine, conversa. *Haud inde procul* Stowa, *vulgo* Stow, *vel* Stowe, *vicus cernitur in hujus Comitatus tabula apud Cambdenum ac Spedum, in cujus vici ecclesia reliquiæ olim* S. Alnothi *servatæ fuere. Is S. Wereburgæ armentarius primum, dein anachoreta propinquo in saltu, ubi a latronibus trucidatus, Martyr habitus est.*

S. Alnothi reliquiæ Stowæ in Northamptonia :

2 *Edidimus in Februarii Vitam S. Wereburgæ, olim a Cambdeno ad Heribertum Rosweydum nostrum transmissam, scriptamque nisi nos conjectura fallit, a Jocelino, sive Goscelino. In ea cap.* 3 *num.* 12, *quidquid hactenus de* S. Alnotho *compertum, narratur his verbis :* Quantæ autem humilitatis fuerit *Wereburga*, quantæ etiam apud Deum sublimitatis, in eodem loco Wedunensi aliis confirmatur indiciis. Erat illi armentarius, vir piæ conversationis, et, quantum licuit sub humana servitute, sanctæ vitæ, qui et suis locis fama meritorum perpetuatur ac recolitur festive, Alnotus nomine. Hunc villicus Dominæ cum forte laniaret cruentissimo verbere, et ille omnia in Dei nomine toleraret mansuetissime : almæ Virginis compassio non ferens dolorem, proruit ad pedes in- C digni faustæ, clamans cum prece et increpatione : Parce pro Dei amore ; quare excarnificas hominem innocentem, apud altissimum Inspectorem omnibus nobis, ut credo, acceptiorem? Cumque ille vel præ furore vel præ superbia tardius flecteretur ; continuo dura cervix et torva facies, superna indignatione in terga illi reflectitur. Sic demum, quod magis debuerat, ipse ad pedes Dominæ provolvitur, et veniam, quam insonti negaverat, suo reatu cum lacrymis deprecatur.

S. Wereburgæ armentarius,

injuste a villico verberatus,

divinitus vindicatur :

3 Vir autem memoratus *jacet* ad Stowam una leuga a Buccabrive : quem in silva anachoreticam vitam ducentem latrunculi martyrizaverunt, et divina signa Deo acceptabilem, uti celebratur, prodiderunt. *Pro* Buccabrive *erat in MS. mendose* Uccabrue *expressum, duabus litteris b et i extritis. Videtur is locus esse, qui apud Cambdenum in tabula Northamptoniæ* Biabrook *dicitur, apud Spedum* Bugbrok. *In Monastico Anglicano inter Donationes factas Daventreensi Prioratui in agro Northamptonensi, (qui Prioratus non procul Weduna distat) mentio fit maneriii et ecclesiæ* de Braybrok : *an idem is locus sit, qui* Biabrook, Bugbrok, Buccabrive *dicitur, nolim conjicere.*

fit Eremita, occiditur a latronibus

4 *Agit de* Alnotho *in Floribus* Vitarum *SS. Angliæ Februarii T. III. Hieronymus Porterus in Vita S. Werburgæ; Stowæ tamen et Buccabrivæ non meminit : quem autem Vitæ S. Wereburgæ scriptor* villicum Dominæ *vocat, a quo vir sanctus inique et atrociter verberatus; ipse Prætorem, sive* Baylivum *appellat. Meminit quoque* Alnothi *Capgravius in ejusdem S. Wereburgæ Vita, ubi ista habet :* Armentarius tandem ille in silva quadam anachoriticam ducens vitam a latronibus martyrizatur. E *De eodem Sancto Nicolaus Harpsfeldius in histor. Ecclesiast. Angl. seculo* 7 *cap.* 23 *ita scribit :* Fuit etiam hoc seculo Alnothus anachoreta, qui in solitudine a latronibus cæsus est.

laudatur a scriptoribus :

5 *Inscripsit* S. Alnothum Martyrem *Joannes Wilsonus Martyrologio Anglicano ad* XXVII *Februarii : quem secutus Ferrarius in novo SS. Catalogo,* In Anglia, *inquit,* S. Alnothi Martyris. *Ast idem Wilsonus in posteriore Martyrologii sui editione ad* XXV *Novembris retulit; nulla reddita cur mutarit ratione. Etsi nobis minime constet quo die agi illius anniversaria memoria soleat, maluimus e duobus a Wilsono propositis diebus priorem eligere, quod eodem hoc mense Vitam dedimus* S. Wereburgæ, *quam consulere lector possit. Unum illud utrobique nobis in* Alnothi *elogio apud Wilsonum non probatur, quod in Elyensi tractu eum solitariam egisse vitam scribat, cum diserte* in loco Wedunensi, *aut circa eum, illa crudeli villico inflicta divinitus pœna dicatur, sanctæque Virginis intercessione depulsa : constat autem in Northamptonensi Comitatu esse Wedunum, licet in Elyensi quoque cœnobio habitarit S. Wereburga.*

27 Feb. an 25 novemb. colatur, an alio die, incertum.

6 *An pro fidei alteriusve Christianæ virtutis defensione occubuerit* S. Alnothus, *non satis constat, etsi* martyrizatus *dicatur. Sed, quod sæpenumero alibi inculcavimus, sæpe qui innocentes occisi ab impiis, et si non odio religionis, tamen si prodigiis deinde illustres extitere, honorifica Martyrum nomenclatione dignati sunt. Ita S. Meinradus* XXI *Januarii, S. Mengoldus* VIII *Februarii, S. Rumoldus* I *Julii. At quandoque profligatæ vitæ homines, quod insolitum virtutum splendorem ferre non possent, innocentibus manus intulerunt : aut quod iis divina dona favoremque Numinis inviderent, ut Cainus Abeli, quem vere ac proprie Martyrem extitisse nemo facile negaverit. Quidam quod morbos precibus curarent, aliaque facerent miracula, aut ob eximiam sanctimoniam concursu hominum frequentarentur, proptereaque eorum donariis locupletes existimarentur, interempti ab iis qui ipsorum rebus inhiabant : qua ratione ipsorum cædes a Dei cultu promanasse censeri potest, qui illis iis fraudi ne sit vitam ideo posuisse, coronam ipsis martyrii impertitur. Cultus alioquin* S. Alnothi *satis manifeste indicari videtur num.* 2 *iis verbis :* suis locis fama meritorum perpetuatur ac RECOLITUR FESTIVE. *Et num* 3. Divina signa Deo acceptabilem prodiderunt.

an vere Martyr. F

Sanctus habitus, et miraculis clarus.

A

AUCTORE I. B.

quando sit occisus?

7 *Wilsonus scribit in utraque sui Martyrologii editione occisum esse* S. Alnothum *circa annum* DCLXX. *Verum ex iis quæ in Februarii de S. Werburgæ ætate dicta sunt, liquido constat, multo serius id contigisse, cum Wulpherus Rex S. Werburgæ parens anno* DCLXXV *mortuus sit, filia vero uno alterove post anno monasticum vitam in Elyensi parthenone primum complexa: neque continuo post, sed non paucis annis elapsis videtur Weduunense patris palatium in monasterium mutasse. Huic monasterio cum ipsa præesset, armentarius fuit Alnothus, ac dein anachoreta factus, incertum quanto post tempore a sceleratis hominibus trucidatus est.* D

DE SANCTIS MONACHIS

BASILIO ET PROCOPIO DECAPOLITA

CONFESSORIBUS CONSTANTINOPOLITANIS,

Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA ANNUM DCCL. XXVII FEBR.

Leo Isauricus irreligiosus Imperator anno Imperii IX *Christi* DCCXXV, de proscribendis et deponendis sanctis et venerandis imaginibus primum tractatum habere cœpit, *uti scribit Theophanes, qui ad annum sequentem ista prosequitur:* Ab eo, *inquit,* tempore inimicitias cum beato Patriarcha CP. Germano imprudenter suscepit, omnes decessores suos Imperatores, Præsules Christianosque populos, tamquam idololatras, ob sanctarum venerandarumque imaginum adorationem condemnans; cum ille præ nimia incredulitate atque rusticitate de respectivo earum cultu rationem ac sermonem minime capere valeret. *Verum in obstinato animo perdurans,* anno Imperii XIII, *Christi* DCCXXX, Indict. XIII, die VII Januarii, Silentium contra sanctas ac venerandas imagines in novemdecim Accubitorum tribunalio celebravit, atque in locum S. Germani Patriarchæ, abominando Leonis consilio nequaquam cedentis, suffectus est Anastasius: quem Gregorius Pontifex Romanus abjudicavit, Leonem tamquam irreligiosum per epistolas redarguit, ac Romam cum tota Italia ad defectionem ab ejus Imperio concitavit. *Hæc ibi. Est is S. Gregorius* II *in cujus Vita* XIII *Februarii hæc pluribus dicta sunt* § 7 *pag.* 699 *et seqq. Colitur S. Germanus* XII *Martii.*

In persecutione a Leone Isaurico ob cultum sacrarum imaginum concitata,

B

2 *Verum tyrannus ob illud S. Gregorii factum* majori in dies furore percitus, persecutionem adversus sanctas imagines movit: adeo ut multi Clerici et monachi et devoti laici ob recta fidei decreta periclitati, martyrii corona fuerint redimiti: *uti ibidem asserit Theophanes. Inter hos monachos eminuere sancti Confessores* Basilius *et* Procopius: *quorum sacra memoria celebratur* XXVII *Februarii, aut utriusque Martyris, aut* S. Procopii *tantum, relata in sequentem diem solennitate* S. Basilii. *Ac primo uterque memoratur* XXVII *Februarii in Menologio Græcorum a Canisio edito his verbis:* Sancti Patris nostri Confessoris Basilii et Procopii Decapolitæ: qui tempore Leonis, cognomento Iconomachi, pro sanctarum imaginum cultu varios cruciatus perpessi, mortuo tyranno erepti e carcere, in pace dormierunt. *In Menologio itidem Basilii Imperatoris apud Baronium ad an.* 735 *num.* 2 *ista habentur:* Hi sub Leoni Isauri Iconomachi, fuerunt Imperio, mundum et quæ in mundo sunt relinquentes, fiunt monachi, et bene prius exercitati, hæresi postmodum in sanctas imagines excitata, studiose restiterunt iconomachis. Unde comprehensi, multaque passi tormenta non cesserunt, sed ad mortem usque veritatem prædicabant: quamobrem immaniter laniati sunt et detrusi in carcerem: ubi manserunt usque ad Imperatoris obitum, et liberati sancto fine quieverunt. *Inscripti eodem die sunt Martyrologio Romano his verbis.* Constantinopoli sanctorum Confessorum Basilii et Procopii, qui tempore Leonis Imperatoris pro cultu sanctarum imaginum strenue decertarunt. *Mortuus est Leo anno* DCCXLI.

SS. Basilius et Procopius plura passi,

celebrantur 17 Febr.

C

aut solus Procopius

3 *Solius* Procopii *solemnis veneratio* XXVII *Februarii indicatur in Græcorum Horologio, Menologiis Maximi Cytheræi, et Christophori Mitylenæi, et Calendario a Genebrardo Latine edito, in quo incuria typographi impressum,* Urgecpius Confessor Decapolita, *qui tamen in eodem Calendario die sequenti* Procopius *appellatur, quod et hic restituendum. At Græcorum magna Menæa, et Anthologium novum Clementis* VIII *auctoritate editum, ac Maximus Cythræus ἐν βίοις ἁγίων hoc eum celebrant encomio:* Hoc eodem mense *Februario,* die XXVII, memoria sancti Patris nostri et Confessoris Procopii Decapolitæ. Hic prius monastica vita assumpta, in omni semet virtutum religiosarum genere exercuit, animumque summa munditie exornavit. Eos qui Verbi Incarnationem impie negabant, virili constantia refutavit, atque exsibilavit. Postremo vero certamine per flagra peracto, magnum se Confessorem exhibuit, et miraculorum virtute illustris, ad Christum emigravit. *Quæ ultima de persecutione ob cultum imaginum a Leone Isaurico illata esse intelligenda infra constabit. Adduntur in Menæis variæ odæ, hymni, ac versus. Est* Decapolis *regio decem civitatum, uti vox Græca indicat, sita juxta mare Galilææ et utramque oram Jordanis minoris, cujus in Evangelio mentio fit Matth.* 4 *Marci* 5 *et* 7. *Consule Onomasticon Bonfrerii ad urbes et loca sacræ Scripturæ.*

E

ex Decapoli oriundus

4 *Solius* Basilii *solemnitas in* XXVIII *Februarii translata, reperitur in eisdem Menologiis Cytheræi et Mitylenæi, Græcorum Horologio et Calendario a Genebrardo edito, in quo ista leguntur:* Basilius Confessor socius S. Procopii monachi. *Ampliore etiam encomio in Menæis, Anthologio et apud Cythræum in Vitis Sanctorum celebratur in hunc modum:* Eodem mense *Februario,* die XXVIII, memoria sancti Patris nostri et Confessoris Basilii, qui in certamine socius fuit S. Procopii. Vixit hic sub Imperio Leonis Iconomachi, et relicto mundo, atque omnibus, quæ in mundo sunt, factus est monachus, ac disciplinam religiosam, uti decebat, coluit. Deinde cum sanctarum imaginum cultus abjiceretur, magno studio Ichonomachis restitit. Unde comprehensus, multaque tormenta passus, non dedit tamen manus, sed veritatem ad mortem usque prædicavit, socium certaminis, nactus S. Procopium. Quare toto corpore ad collum usque concisus est et custodiæ mancipatus. Tyranno vero extincto, solutus vinculis, egressus carcere, priorem vitæ formam resumpsit, multosque diversis occasionibus ad virtutem ac fidem orthodoxam instituit. Tandem inter preces et gratiarum actiones, ad Deum, quem ab infantia desiderarat, lætus migravit. *Hæc ibi. In Menæis inter alias odas et hymnos adduntur hi versus:*

et S. Basilius 28 Februarii.

F

Σὺν Προκοπίῳ Βασίλειος ὑμνείσθω,
Ὁμολογηταὶ ὡς ὄντες ἀληθείας.
Cum Procopio Basilius hymnis celebretur.
Ut qui sunt Confessores veritatis.

Molanus Græcos secutus, Die vigesima septima, *inquit,* S. P. Procopii Decapolitæ Confessoris. *Et,* Die vigesima octava S. P. et Confessoris Basilii, synascetæ S. Procopii.

DE

ANIMADV. PAP. 72. J. B.

DE B. JOANNE
ABB. CORZIENSI IN TERRITORIO METENSI,

Commentarius prævius.

§ I. *Gorziense monasterium a S. Chrodegango fundatum.*

AN. CMLXII. XXVII FEBR.

In ditione Metensi, pago Scarponensi,

Tractus est terræ quidam in Mediomatricum regione, *olim* pagus Scarponensis, *sive* Scarponinse, *aut* Scarponna *dictus*, *cis Mosellam flumen*, *ad occasum vergens*, *inque prima regni Lotharii inter patruos ejus divisione*, *Carolo Calvo Franciæ Occiduæ Regi assignatus : quem perperam Christophorus Browerus noster Annal. Treviren. lib. 7 pag.* 411 *in interiori margine* in Hasbanio *locat*, pago Mosao inferiore. *In Scarponensi hoc pago*, *leucis aliquot ab ipsa urbe Metis monasterium insigne Gorzium a rivo*, *cui adjacet*, *dictum*, *fundavit* S. Chrodegangus, *sive* Grodegandus, *Metensis Episcopus*, *de quo plenius* VI *Martii agemus.*

2 *De eo Paulus Warnefridi in libro de Episcopis Metensibus scribit :* Jam huic vir egregius, et omnibus præconiis efferendus, Chrodegangus Antistes eligitur, ex pago Hasbaniensi oriundus patre Sigrammo, matre Landrada, Francorum ex genere primæ nobilitatis progenitus. Hic in palatio majoris Karoli ab ipso enutritus, ejusdemque Referendarius extitit, ac demum Pippini Regis temporibus pontificale decus promeruit. Fuit autem omnino clarissimus, omnique nobilitate coruscus, forma decorus, eloquio facundissimus, tam patrio quam etiam Latino sermone imbutus : servorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non solum altor, sed et clementissimus tutor. *Ac pluribus eodem de re interjectis*, Construxit etiam, *inquit*, alterum monasterium, quod Gorzia vocitatur, ubi pari modo non modicam multitudinem adunavit monachorum. *Et post pauca :* Obiit pridie Nonas Martias in diebus Pippini Regis. Requiescit in Gorzia monasterio, quod ipse a fundamentis extruxit. *De eodem brevius Annales Fuldenses ad* DCCLXV *annum Christi :* Hruodgangus Metensis urbis Episcopus postulavit a Paulo Romanæ Sedis Apostolico corpora sanctorum Martyrum Gorgonii, Naboris, et Nazarii : et impetravit, adduxitque cum honore ab urbe Roma, et in Franciam transtulit. *Et ad annum sequentem :* Corpus S. Gorgonii condidit in monasterio suo, quod ipse a novo ædificaverat, cui vocabulum est Gorzia *etc. De S. Gorgonio iterum infra, et ad* IX *Septembris, quo colitur.*

B *S. Chrodegangus Episcopus, vir nobilissimus, Gorziam monasterium fundat, ornatque reliquiis,* C

3 *Situm Gorziæ, tempusque fundationis, ipsemet sanctus Pontifex Chrodegangus declarat Actis publicis ea de re confectis, quæ ante annos complures legi Bruxellis, apud Nobilem et Clariss. virum Joannem Jacobum Chiffletium Catholici Regis nostri Medicorum Comitem, in Chartulario Gorziensi. Paucula ex illis delibo huc spectantia. Primum ita habet :* In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen. Ego Chrodegangus, ac si indignus, si non opere vel nomine, gratia Dei Episcopus, una cum commeatu et voluntate Illustris viri Pippini Majoris-domus, senioris nostri... Idcirco donamus de rebus S. Stephani, ad illam basilicam S. Petri et S. Stephani, vel ceterorum Sanctorum, quam a novo ædificavimus in fine Haldiniaca, in pago Scarponinse, ubi Gorzia consurgit, et ad ipsam cellam, quam ibidem construximus... Actum apud Andernacum in palatio publice, anno ab Incarnatione Domini DCCXLV, Indict. XIII, Epacta XIII, Concurrente IIII, anno VI Childerici Regis, XX die mensis Maii. Sigillum inlustris viri Pippini Majoris-domus. *In annum Regis* Childerici *error fortassis irrepsit, licet non omnes idem statuant regni ejus exordium.* Theodericus *ipsius decessor obiisse traditur an.* DCCXXXVII, *regni* XVII, *a cujus obitu hic erat annus octavus. Bucherius in Chronologia Episcoporum Leodiensium, anno* DCCXLI *obitum Theoderici, et Childerici initium ponit. Alii denique cum Theodericum anno* DCCXXXVII *mortuum fateantur, Childericum tamen anno solum* DCCXLIII *regio titulo ornatum probant ex Suessionensi Concilio, quod habitum dicitur* Childerici III anno secundo, Christi DCCXLIV. *Secundum eum calculum annus esset Childerici tertius, quo confectæ eæ Chrodegangi tabulæ sunt : et sane potuit facile ex* III *fieri* VI, *ut ex conjunctis inferne duabus prioribus unitatibus pemptos existeret.*

in fine Haldiniaca,

4 *Alterum instrumentum Chrodegangi ita habet :* In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen. Chrodegangus, ac si indignus, si non opere vel nomine, gratia Dei Episcopus; una cum commeatu et voluntate Illustrissimi viri Pippini inclyti Regis, senioris nostri... Idcirco donamus de rebus S. Stephani, ad illam basilicam S. Petri et S. Stephani et S. Pauli vel ceterorum Sanctorum, quam nos, Deo auxiliante, a novo ædificavimus in fine Haldiniaca in pago Scarponinse, ubi Gorzia fluviolus consurgit... Actum est hoc Metis publice, anno ab Incarnatione Domini DCCLIIII, Indict. VII, Epacta XXIII, Concurrente I, anno IIII regni Pippini gloriosissimi Regis, XXV die Maii. *Cuncti hic temporum characteres solidi.*

E *ad Gorziam fluviolum,*

5 *Aliud biennio post datum hæc refert :* In Dei nomine Chrodegangus ac si peccator, Metensis urbis Episcopus... Tunc per Dei adjutorium una cum commeatu et volutate Domini nostri piissimi et gloriosissimi Regis Pippini Francorum, atque consensu Fratrum nostrorum spiritualium, et Deum timentium laicorum fidelium S. Stephani; ædificavi monasterium in loco qui dicitur Gorzia, in pago Scarponinse, in honore beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli, necnon et S. Stephani, et ceterorum Sanctorum, et fundavi atque dotavi ipsum monasterium de rebus et terris, quæ per venditiones et commutationes mihi legibus obvenerunt; ea scilicet conditione, ut in ipso monasterio monachi secundum ordinem et regulam S. P. N. Benedicti Abbatis amodo et semper perpetuis temporibus vivant... Et sit ipsum monasterium subjectum sub mandeburde et defensione S. Stephani Ecclesiæ Metensis..... Actum in Compendio palatio publice in synodo congregata, anno ab Incarnatione Domini DCCLVI, Indict. IX, Epacta XV, Concurrente IIII, anno VI regni Pippini gloriosi Regis, sub die XV Kal. Junii.

F *Ordinis S. Benedicti,*

6 *In quinto instrumento ista habentur :* Dono ad monasterium, quod vocatur Gortia, quod ego in nomine Domini a novo ædificavi in honore beatorum Apostolorum Petri et Pauli vel S. Stephani in pago Scarponinse... montem Vironem in pago Scarponinse... Actum in villa Arcomago publice, anno ab Incarnatione Domini DCCLVII, Indict. X, Epacta XXVI, Concurr. V, anno VII regni Pippini Regis.

ac multa et donat :

ANIMADV. PAP. 73.

7 *David Blondellus in Genealogiæ Francicæ pleniori assertione, dum Vindicias Hispanicas Joan. Jacobi Chiffletii, parum profecto urbane, refellit, quas recitavimus Chrodegangi donationes, et aut affictas, planeque supposititias aut interpolatas. Quid ita? Quod expressos a Christi exortu annos habeant. Neque enim* ulla Francorum monumenta, tota Pippini, Caroli Magni

donationum tabulas, hic citatas, immerito suspectat David Blondellus.

AUCTORE G. H.

A Magni, Ludovici Pii, et filiorum ætate, Christi annis (quod postea in more positum) consignata *reperiri. Ain tu id sic universe?* Si forte, *inquit*, Synodica excipias. *Ergo id fatetur, quod inficiari nemo potest, eo tempore in synodis apponi notam illam annorum Christi solere. Quinam id faciebant? Episcopi, opinor, eorumque tabelliones, Ecclesiasticorum actorum scribæ. Vetitum iis erat, si quæ alia non synodica acta consignabant, ea uti nota? Non inficior quidem, Regum ipsorum multa diplomata ea carere, quia scribæ regii non facile morem antiquum mutare aut volebant aut poterant: at Præsules nego eo constrictos more fuisse: nego alios viros principes, cum præsertim in monasteriorum Ecclesiarumve commoda quidpiam statuebant, non eam subinde illorum etiam ætate Regum, notam actis suis addidisse. Ipsi Pontifices Romani vix ante annum* CIↃCC *Æræ vulgaris, annos Christi suis litteris adscripsere, an hinc sequetur, omnia Ecclesiastica acta, aut monastica, quæ hac nota sunt insignita, supposititia esse? Tamen multo magis se ad Ecclesiæ Romanæ consuetudinem accomodare Antistites aliique sacri homines videntur debere, quam ad Regum suorum Episcopi aut Abbates Galli.*

8 *Nam quod negat ibidem Blondellus,* Archiepiscopali pallio insignem fuisse Chrodegangum, *refellitur* B *in secundo Francicorum scriptorum Andreæ Chesnæi tomo pag.* 213, *ubi ex Stephani in Vita ista afferuntur:* Et dum in Francia esset positus, Rodigango sanctissimo viro Episcopo (*is est Chrodegangus, ut ex toto narrationis contextu patet*) pallium tribuit, et Archiepiscopum ordinavit. *Vociferatur Blondellus, ad Chiffletium* ex Anastasio in Stephani III Vita, Alberico, aliisque Gorziensibus ejusdem furfuris chartis probare. *Non sunt equidem scriptores, quibus sua plerumque ipse probat, ea qua hi auctoritate. Quod tamen Chartas Gorzienses Anastasio pares facit, eas vel invitus confirmat, quando Anastasium scriptorem gravissimum esse, etiam Blondelli symmystæ quidam hæretici fatentur, non solum Catholici omnes. Sunt ergo, quas nos citavimus, Chartæ ejusdem atque Anastasius, non* furfuris, *sed probatissimæ farinæ, et tanto erunt probabiliora quæ retulimus.*

et dum nimium contemnit, laudat.

9 *Nolim tamen omnes, quæ ubivis de Gorziæ fundatione extant sub Chrodegangi nomine, chartas defendere. Unam recitat Meurissius in historia Episcoporum Metensium pag.* 168, *quæ data dicitur* anno DCCLXV, Indict. III, anno quarto regni Pipini Senioris, *quæ invicem non congruunt. Erat enim secundum nostrum calculum Pipini annus* XV *aut* XVI, *secundum alios saltem* XIV. *Deinde cui comparatus Pippinus adhuc vivens* C senior *dicitur? In prius citatis Chartis* senior noster, *sive Dominus, non absolute* senior, *appellatur. Præcedenti quoque apud eumdem Meurissium chartæ, qui additi characteres temporis, plane ἀσύστατοι:* Annus ab Incarnatione Domini DCCLXIII, Indict. VII, Epact. XXIII, annus IV Pippini. *Quale vero pag.* 164 Dotalitium, quo Pippinus Rex dotavit Ecclesiam Gorziensem! *in fine ita habet:* Acta sunt autem hæc omnia in conspectu gloriosissimi Regis Pippini II, XVII Cal. Jul. die Dominico, anno quoque DCCLXI ab Incarnatione Domini, Indict. XIV. *Quid illud sibi vult,* Regis Pippini II? *an secundi? quis igitur* Rex Pippinus primus? *an secundo anno? Atqui erat* XII. *Præterea eo anno* DCCLXI, *Indictione* XIV, *littera Dominicalis erat D. Non ergo* XVII *Cal. Julii, sive dies* XV *Junii Dominicus erat, sed feria secunda. Absurdius pag.* 166 *signatum est aliud ejusdem Pippini diploma his verbis:* Actum anno quo supra, DCCLII ab Incarnatione Domini. *Et tamen bona nonnulla, quæ enumerat, donare se ait,* ad locum SS. Petri et Pauli, Sanctique Gorgonii egregii Martyris, ubi Gorzia fluviolus consurgit. *Cui anno* DCCLII, *aut etiam* DCCLXI *(ut alibi legi notat in margine Meurissius)* S. Gorgonii *venire in mentem* potuit, *cujus anno demum* DCCLXVI *conditum Gorziæ sit* D *corpus, ut habent annales Fuldenses? Sed de his satis. De fundatione prima Gorziæ ac fundatore constat.*

aliæ alibi supposititiæ vel imperite interpolatæ.

§ II. *Monastica disciplina Gorziæ collapsa, ab Adelberone Ep. et Einoldo Ab. restituta. Viri sancti et nobiles illic monachi. Abbatum catalogus.*

Quæ *deinceps nobilissimi monasterii fortuna fuerit, quaque ratione suæ ei recuperatæ facultates, et, quod caput est, disciplina restituta, exponit Sigebertus Gemblacensis in Vita S. Guiberti, sive Wiberti, quæ apud Surium extat* XXIII *Maii:* Id cœnobium, *inquit*, olim vir magni nominis, Pippini Regis ex sorore nepos, Crodegandus Metensis Episcopus construxit, et ad æternum suæ sanctitatis monumentum opibus ditavit, et, quod majus est, religionis gratia decoravit. Sed processu temporis, crebrescente bellorum malitia, et per hæc crudescente malorum miseria, et quia leges silent inter arma, ideo invalescente quaqua terrarum injustitia; etiam ibi per notam temporis, et Prælatorum incuriam, disciplinæ regularis cœpit emolliri censura. Et hæc cœlestis iræ permissio tamdiu permansit, donec tandem divinæ miserationis oculus super inhabitantes terram prospexit, E qui et infidelitatis tenebras amovit, et lumen veritatis revocavit. Ad hæc inter primos a Deo missus est Adelbero, primus hujus nominis Metensis Episcopus: qui nobilium Christianissimus, et Christianorum nobilissimus (erat quippe frater Friderici Ducis) in hoc primum regiminis sui dedit exercitium, ut et seculari potentia et Episcopali censura exturbaret a sua diœcesi irreligiositatis vitium.

Bellis grassantibus collapsam Gorziæ disciplinam

11 Hujus bonæ intentionis oculum intendens primum super monasticam disciplinam, elaborat eam ad apostolicæ vitæ redigere normam. Et incipiens a Gorzia, quæ ceteris monasteriis erat præstantior in sua parochia, ubi institutæ religionis vix ipsa apparebant vestigia, non prius destitit, quam monasticæ vitæ professores, a seculi vanitate retractos, rectæ vitæ reddidit, et ante omnia radicem malorum, et malam monachorum novercam, scilicet proprietatum concupiscentiam, mucrone pastorali extinxit, et qui in seculi compitis patebant luporum morsibus, Dominico ovili inclusit. Collaborabat sibi ad hoc pius Gorziensis Abbas Agenoldus, restaurandæ sanctæ religionis adjutor opportunus. Itaque extirpatis nocivis radicibus de Dominici horti areola, Adalberone Episcopo plantate, Agenoldo rigante, Deo autem incrementum dante, crescebant solito F uberius virtutum plantaria. Quicumque ergo abrenuntiantes seculo, suave jugum Christi tollere volebant, quam mites et humiles corde, exemplo Christi, esse deberent, hic ediscebant. Quicumque ex militari habitu in timore Domini fortitudinem suam mutabant, hic quasi in campo divini tirocinii experimentum sui capiebant. Quicumque ex clericali sorte ad altiorem humilitatis gradum volebant ascendere, hic cum Jacob, non in somnis, sed re vera scalam cœlos attingentem merebantur videre, per quam Angelos ascendentes et descendentes possent videre. Cum ergo hic tantus sanctæ religionis fervor tam longe lateque caloris sui diffunderet flammas, huc ad disciplinam Domini omnis confluebat nobilitas, omnis dignitas, omnis sine personarum discretione professio concurrebat et ætas. Nec quisquam vel initium conversionis se credebat arripuisse, cui non contigerat Gorziensi regulæ initiatum. Hic inveniebatur lac, quod parvulus sugeret: hic solidus panis, quem parvulis manderet, et aliquando quasi nutrix in corpus suum trajiceret, ut et alios rudes vel infirmos inde pasceret.

restituit Adelbero Ep. Meten.

eliminata proprietate,

juvante Agenoldo Abbate:

cujus instituti cui quamplurimi nobiles virise tradunt,

12 *Hæc*

A 12 *Hæc Sigebertus. Præter* S. Guibertum, *de quo rursum inferius agemus; Sancti quoque* Forannanus *et* Machalanus *hic monasticas institutiones hauserunt : de quibus ad* XXX *Aprilis quæremus an socii invicem peregrinationis fuerint, ut existimat Rayssius in Auctario ad Molani Natales. De* Machalano *in Vita S. Kadhroe* VI *Martii istæ leguntur :* Interea devotionis desiderio crescente, monasticæ religioni cœperunt aspirare. Unde cum voluntate Dei, Domina illa (*Hersendis*) Machalanum Gorziam, scilicet disciplinatui venerabilis Agenaldi; Kadhroe vero Floriacum, ubi Ercembaldus vir magnæ religionis præerat, direxit. Ambo quod cupierant assecuti, Machalanus, apud Patrem Agenaldum, monachum professus est : Kadhdroe vero die Conversionis Pauli Apostoli apud Floriacum coram Domino Erchembaldo habitum et animum monachalem induit. Emenso itaque tempore, sæpedicta matrona Gorziam misit, omni affectu Dominum Agenaldum orans, ut Machalanus ad locum olim electum posset regredi : reversusque locum, quem, susceperat, gubernabat. Erat autem locus supra Mosam fluvium, prisco vocabulo Walciodorus nominatus.

uti et S. Guibertus

et S. Machalanus,

13 *At S. Forannanum ipse Pontifex Maximus dicitur adhortatus, ut Gorziæ monasticam disciplinam*
B *addisceret. Ita in ejus Vita traditur :* Prædictus Christi Confessor tale mandatum a Domino Benedicto, qui in totius mundi gubernatione a cœlestis regni Clavigero anchoram in agnitione hujus nominis fixerat septimus, suscepit; quatenus remeando ad propria, ad monasterium diverteret, quod nuncupatur Gorzia, atque ibidem, cum suis, divinis institueretur mandatis. Etenim sub norma monasticæ religionis colla decreverant subigere. Obtemperatoresque Apostolicæ jussionis gestientes existere, ad monasterium superius nominatum una pervenere. Quo brevissimo in tempore divinis institutionibus pleniter roborati, quod diu concupierant sunt adepti. *Erectus est ad Pontificatum* Benedictus VII *anno* DCCCCLXXV, *annis* XV *post obitum Agenaldi, sive Einoldi. Ergo non cum S. Machalano habitavit Gorziæ S. Forannanus, ut ex citata S. Kadhroe Vita, ab antiquo auctore scripta, colligi potest : nisi scriptor Vitæ S. Forannani, qui multo junior, fallitur, de quo nos suo tempore inquiremus.*

ac successorum, S. Forannanus, Papa mandante :

14 *Abbatum Gorziensium catalogum nobis Alexander Wilthemius noster communicavit, a Francisco Lahiero nostro vel descriptum ex archivo Gorziensi, vel ex aliis monumentis collectum : nam qui singulis appositi sunt anni, non semper obitum aut regiminis principium*
C *indicant, ut in* Agenoldo, *sive* Eginoldo *aut* Einoldo, *B. Joannis decessore, patet, cui annus* 940 *adscriptus, cum sit anno* 933 *Abbas creatus, vixeritque ad annum* 959 *aut* 960. *Hæc alii, quibus penitius illius monasterii vicinarumque Ecclesiarum evolvere monumenta licet, disquirent, et an nemo omissus. Catalogus hic est :*

Abbatum ante et post reformationem catalogus

Theodemarus		an. 758	770
Optarius			812
Magulphus			816
Halduinus			822
Drogo			838
Ludovinus			890
Eginoldus			940
S. Joannes I			960
Giboldus			962
Odolbertus			970
Ermenfredus			984
Immo			1006
fuit idem Prumiæ et Augiæ Abbas.			
Sigilfridus		1032	1052
Henricus	1069	1088	1090
Warnerius		1095	1105
Theoduinus		1126	1136
Wigerius			1139
Hieronymus			1148
Isembaldus			1159
Albertus		1170	1174
Petrus I		1175	1203
Walterus I		1204	1221
Oliverius			1229
Gerardus			1233
Simon		1236	1269
Joannes II		1292	1293
Petrus de Beffremont			1302
Walterus II			1304
Adamus			1319
Theobaldus			1344
Walterus III			1349
Joannes III Delphinus			1351
Nicolaus a Prinego			1356
Hugo de Fenestranges			1361
Jacobus de Valle			1419
Jacobus II de Gerbertivillare			1453

D

AUCTORE I. B.

Postea cœpit Abbatia in Commendam, ut loquuntur, dari.

15 B. Joannis *successor, qui hic* Giboldus *appellatur, Sigeberto in Vita S. Guiberti est* Gibaldus. *De* Odolberto *fit inferius mentio in ejusdem B. Joannis Vita. Qui ab Odolberto tertius est* Immo, *sive* Ymmo, *is est cui Milo Episcopus historiam martyrii* S. Gorgonii *dedicavit, cum insigni Gorziensium hospitalitatis pietatisque commendatione, ut ex præfatione patet, cujus hoc est exordium :* Sanctæ Gorziensis Ecclesiæ venerabili Abbati Ymmoni, et cuncto monachorum cœnobio sibi commisso, Milo Episcopus, servorum Dei famulus, debitas in Christo cum oramine preces. Quod me quidem olim vestræ regionis fines ingressus non solum honorifice suscepistis, verum etiam omnem humanitem speciali dilectione mihi generaliter exhibuistis; si opere (ut volo) dignas grates vobis rependere nequeo, solum id quod valeo, eo studiosius devota mente facere desidero, quo me in aliquo hujusmodi negotio defecisse cognosco... Igitur, ut præfatus sum, non meis meritis, sed gratia fraternæ caritatis honorabiliter a vobis susceptus, tanta detentus sum familiaritate vobiscum, ut omnino me non ut hospitem, sed quasi unum ex ipsis Fratribus esse putarem. Unde dum inter ipsa sacra eloquia vestra, quæ mihi videbantur quodammodo flatu sancti Spiritus ignita, et quasi ex ipso fonte salutaris scientiæ salientia, *etc. Sed jam ad* B. Joannem *venimus.*

ab Eginoldo sextus fuit Immo,

E

cui Milo Ep. acta S. Gorgonii dicavit,

magna caritate Gorziæ exceptus :

§ III. *Joannes, secundus Gorziæ post reformationem Abbas, non S. Arnulphi Metis, quando mortuus? Beati ac Sancti titulo ornatus. Vita ejus a Joanne S. Arnulphi tertio Abbate scripta, sed mutila.*

F

U*nus e primariis Adalberonis Episcopi in Gorziæ reformatione adjutoribus* Joannes *fuit, idemque post* Einoldum *Abbas. Quam hic edimus ejus Vitam, ab eodem Alexandro Wilthemio accepimus, quocum eam Jacobus Sirmondus communicarat. Citat eum Andreas Chesnæus in historia familiæ Barrensis pag.* 5 *et Joannes Jacobus Chiffletius in Stemmate Childebrandino cap* 4. *Ejus vitæ epitomen edidit Hugo Menardus lib.* 2 *Observationum in Martyrologium Benedictum, et Gabriel Bucelinus in Menologio. Unam dolemus, mutilam eam Vitam esse. Nam cum cap.* 1 *num.* 6 *in quinque partes scriptor dicenda distribuisset; quo studio virtutem in* seculari adhuc habitu degens *coluerit; qua ratione* ad monasterialem inde vitam transierit; quo labore, qua jugiter vigilantia, in omni virtutum exercitio, prius in contubernio ceterorum, sub majoris imperio, *desudarit; quomodo* postmodum in regimine substitutus, locum, quem semel in acie spirituali ceperat, tenuerit,

Vita B. Joannis ex MS. Jac. Sirmondi,

sed mutila.

A temuerit, nec quocumque hostis impulsu, gradu excesserit, donec Domino secum certante, seque servante, victor evaserit; postremo quis ei finis feliciter consummati certaminis fuerit; *tria quidem priora capita perquam ampliter executus est; posteriora duo, quæ esse præcipua videbantur, omnino desunt, seu fato interceptus ea non attigerit, seu fortassis interciderint, uti postremum, quod extat, de legatione Hispaniensi, fœde corruptum est, carie papyrum aliove vitio infestante. Erit fortassis qui uspiam exemplar integrum reperiat.*

AUCTORE J. B.

17 *Sane absque præfatione illa jam citata esset, ex iis quæ de illius vita extant, nesciremus eum Abbatem fuisse. Nec desunt, qui Gorziensem quidem monachum fuisse eum, sed monasterii S. Arnulphi Metis Abbatem, non Gorziæ autument: alii eum Abbas Gorziæ esset, ad S. Arnulphi gubernandum cœnobium inde accitum putant, atque Austeo suffectum, tertium ibidem Abbatem fuisse. Quod mihi haudquaquam probatur. Non enim id reticuisset Vitæ B. Joannis scriptor, qui se monachum fuisse, aut certe Abbatem, in S. Arnulphi cœnobio indicat cap. 8 num. 66 ita scribens:* Quoniam de omnibus illius sancti collegii, *(Gorziensis)* qui singuli fere digni memoratu pro merito egregiæ conversationis essent, longitudine obstante..... non sufficimus; Patrem NOBIS IN MONASTERIO S. ARNULPHI datum,

cujus scriptor fuit monachus in cœnobio S. Arnulphi Metis,

B Dominum Austeum, fas non est præterire. *Cum deinde num. 68 mortem ejus et exequias memorat; B. Joannis ei subrogati non meminit.*

18 *Idem scriptor cap. 1 num. 2 Abbatem se fuisse ostendit, seque et S. Kadhroe, et alios circumquaque* curam monasteriorum habentes, *a B. Joanne subita ægritudine correpto* in crastinum *evocatos; ac subdit:* Multitudine vale facto dimissa, Patres Reverendissimi Kadhroe, Berhardus, Hudo, Adelnodus, cumque his ego infimus, cum nonnulla parte nostrorum Sanctorum, exitu illius observando substitimus ibi per quatuor, quibus superfuit, dies, admixtis pariter loci ejusdem sancti collegii Fratribus, qui unico ei famulatu assidue inhærebant. *Non ergo Metis in S. Arnulphi cœnobio ægrotabat Joannes: non enim alioquin necesse fuisset S. Kadhroe, qui Metis monasterii, quod tunc S. Felicis, nunc S. Clementis dicitur, Abbas erat, in monasterio S. Arnulphi assidue subsistere; at satis fuisset identidem ad illum ventitare. Idem et de aliis quibusdam dici forsan posset. Sed cum tribus aut quatuor leucis a suis singuli cœnobiis abessent, satius erat illic hærere, exitumque morbi ejus præstolari.*

imo Abbas:

at B. Joannes illic Abbas non fuit,

19 *Denique quod agimus, clare affirmat auctor Vitæ S. Kadhroe, quam VI Martii dabimus, ita scribens:*

C Ceterum caritas, quæ est juxta Apostolum vinculum perfectionis, tanta in eo resplenduit, ut nisi videris non credas. Ut autem ex hac aliquid sub exemplo dicamus; Joannes Abbas Gorziensis cœnobii, columna in templo Dei, cujus mortem, sicut nescio quis ait Pœnos gemuisse leones, montes silvæque feræque loquuntur, gravi inæqualitate correptus lectulo decubabat, et, quia erat vir inenarrabilis abstinentiæ, aridis cibis, ut solebat sanus, imbecilles artus cogente spiritu excruciabat. Pater Kadhroe hoc audito, caritate ducente Gorziam pervenerat, et, nesciente homine, quod eum Ecclesiæ filiis reddere posset; carnium scilicet edulium parari jusserat: et veniente hora refectionis, posita est coram eis mensula. Cumque illatos cibos Joannes horreret attingere, sciens Kadhroe, quia caritas non quærit quæ sua sunt, qui jam olim parcitatis amore saltem ovum non contingere statuerat, carnes suscipiens comedebat. Quod cum vir Dei Joannes vidisset, jam non valens ejus jussui contraire, infirma membra, quoad convalesceret, refocillavit. Quid ergo? Nonne caritati Christi in hoc quoque Kadhroe deservivit? *Nonne si Abbas S. Arnulphi fuisset alicubi*

Coloss. 3, 14

sed Gorziæ solum:

quando B. Joannes, id scriptor hic, qui columnam in templo Dei fuisse ait, qui ejus mortem a silvis ferisque quodammodo defletam, indicasset? D

20 *Dictis repugnare videtur ista ex antiquis memoriis monasterii S. Arnulphi ad nos missa narratio:* Post Austeum suscepit Joannes officium pastorale S. Arnulphi, temporibus primi Ottonis, magnifici famosissimique Imperatoris, genitoris secundi ejusdem nominis, qui pro defensione Sanctæ Dei Ecclesiæ contra Saracenos in Apulia prælium totis seculis memorandum commisit. Erat Comes Palatii, nomine Teudbertus, opibus florens, vir in divinis atque humanis rebus strenuissimus, omnique bonitate conspicuus. Hic ex * Erinertrude conjuge, fœminei sexus prolem susceperat. Sed quia masculini deerat, creber in orationibus persistens, a Deo sibi filium dari deposcebat. Eis intentus, accidit ut quadam die monasterium S. Arnulphi ea de caussa adiret, diuque humi stratus ante sacrosanctum altare orationem protelaret. Joannes autem Abbas ejusdem loci ante valvas basilicæ stabat immotus, donec Comes Palatinus exiret: cui ab ecclesia egredienti post salutationem oscula præbens, Lætare, inquit, virorum nobilissime, tuasque orationes auditas a Deo cognosce. Cumque ille rei novitate horrore perfusus,

** MS. Vu... Ermentrude. scriptor tamen etiam Joannes dictus videtur,*

ac divinitus præscisse nasciturum Teudberto filium,

E venerabundus adstaret, rogans unde id sciret; ille ait: Cui mentium secreta patent, revelante didici, te masculinam prolem jam diu a Deo precatu quæsitam promeruisse: namque hervi stirps virilis ex casto tuo matrimonio erit, vocabulo Benedictus, ab eo qui vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt, per omnia benedicendus. Cave ei nomen immutes, quod qui cuncta ex nihilo creavit dedit: natumque Deo Sanctoque Arnulpho nutriendum sub regulari proposito trade, cujus quandoque enitescet propagator longe lateque. Credulus ille viri Dei affatibus, domum responso accepto reversus est lætus.

21 Interea non multis elapsis diebus, mater, quem auspice Christo filium conceperat, pro tempore enixa est. Genitor vero clam matre sumptum puerum una cum nutrice ad monasterium superius dictum Abbati Joanni defert, postulans ut ab ipso catechumenus efficiatur. Non renuit vir sanctus, quin quod Comes rogaverat, actutum implevit, nomenque imposuit. Expletis his Comes puerum pallio purpureo involutum ecclesiæ infert, atque altari superponens, Deo Sanctoque obtulit Arnulpho, Abbate Fratribusque adstantibus. Sublatus inde ab Abbate nutrici ad nutriendum redditur, sicque domum refertur. Matrona denique post incommodum convalescente, ubi congruum vidit, viro suo ait: Christi sacramentis nostram (si vestræ placet Celsitudini) sobolem tempus instat ut jubeatis initiari, et ab linea proavorum titulum sumere nominis. Nuperrime hoc actum est, Comes inquit. Illa, quomodo vel a quo sciscitante; Apud cœnobium B. Arnulphi, inquit, a Joanne loci ipsius Abbate, qui et eum Benedictum nominari jussit. Contristata matrona, Hoc, ait, vocabulum solis seculo renuntiantibus monachis est congruum, a S. Benedicto ad eos derivatum. Hoc, inquit Comes, et ipse in processu temporis erit. Quo audito illa, Tantum infamiam, inquit, Deus nostro non sinat generi illatum iri, ut ex me natum puerum videam unquam professionis hujus ferentem habitum. Quam Comes blande corripiens, simulque viri Dei prophetiam denuntians, non solum ab intentione revocavit, sed et gratulabundam ex dono sibi a Deo concesso reddidit.

quem a patre oblatum Deo, ipse baptizavit,

F

et Benedictum appellavit:

quod ægre ferentem uxorem Teudbertus placavit:

22 Iste Joannes, qui Pastor est Ecclesiæ hujus S. Arnulphi, multis fulsit miraculis. Subjectione utique et obedientia Abbati suo, cum esset Gorziensis, sine mora obediebat. Abbas tamen subditus erat spiritualibus. Joannes Abbas S. Arnulphi cuncta exteriora

B. Joannis Gorziensis gesta quædam et adscripta:

A riora, perinde ac cum esset claustralis, procurabat consilio Domini Abbatis. *Alia subnectit complura, ex Vita B. Joannis Gorziensis satis vitiose decerpta et contracta : ac demum ista :* Post hoc sciendum, quod Abdalratum Rex Saracenus Hispaniarum misit suos legatos ad Ottonem Serenissimum Imperatorem, amicitiam petens, sed contra fidem multa describens. Ad quem missus est B. Joannes Abbas noster ad prædicandum baptisma, et errorem commutandum. Iste enim fuit prudens in factis, bene arguit subditos, et monuit ut omnibus vitæ temporibus semper regulam custodirent.

23 *Eadem narratio, Gallico veteri sermone expressa, ex MS. Cancellariæ Vicensis ad nos missa, hoc titulo :* De Domno Joanne tertio Abbate S. Arnulphi Metis. *Plane suspicor Joannem tertium Abbatem S. Arnulphi, fuisse ipsummet Vitæ B. Joannis Abbatis Gorziensis scriptorem : et si quod narratur de Teuberti Palatini prole mascula divinitus obtenta, Deoque oblata, in S. Arnulphi æde contigit ex prædictione Joannis Abbatis; hunc fuisse, diversum a Gorziensi, ejus tamen æqualem. Huc facit quod nos quoque Franciscus Lohierus noster monuit, in elogio* Joannis *tertii Abbatis S. Arnulphi ista haberi :* Hic Joannes piæ memoriæ inter plures scholarum sapientiæ exercitationes, authentica modulatione Responsoria de S. Lucia Virgine et Martyre composuit, Vitamque S. Glodesindis, ac nocturnum de ea officium. Cum autem Vitam inchoasset Domini Joannis decessoris sui, morte præventus imperfectam reliquit. *Vitam sanctæ Virginis Glodesindis dabimus* XXV *Julii, ut S. Luciæ, cujus eo tempore Deodericus Episcopus reliquias ad urbem Metensem attulit,* XIII *Decembris. Sed qua ratione scriptor hic* Joannes tertius Abbas S. Arnulphi *appellatur? Quoniam, ut arbitror, primus fuit* Arbertus *sive* Albertus, *aut* Herebertus ; *secundus* Austeus, *ipse tertius. Non ergo* B. Joannes Gorziensis *decessor ejus fuit, nisi quia ante eum annis aliquot decessit e vita.*

varia composuit,

B

sed B. Joannis Gorziensis Vitam non absolvit

successor fuit Austei.

24 *Nunc de ejusdem B. Joannis præfecturæ tempore, et mortis, dicendum : sed breviter, quando nos Vitæ historia destituit. Venerunt ab Abdarachmane Cordubensi Saracenorum Hispaniensium Rege Legati ad Ottonem circa id tempus, quo Ludulfus ejus filius in Italiam secessit, ubi anno sequenti mortuus est. Ita Witichindus Corbeiensis lib. 3 Annalium edit. anno* 1621, *pag.* 31 : Crebris victoriis Imperator gloriosus factus atque famosus, multorum Regum ac gentium timorem pariter et favorem promeruit : unde plurimos legatos suscipit, Romanorum scilicet et Græcorum Saracenorumque : per eosque dies diversi generis munera, vasa aurea et argentea, ærea quoque, et mira operis varietate distincta vitrea, vasa eburnea etiam, et omni genere modificata stramenta, balsamum et totius generis pigmenta, animalia Saxonibus antea invisa, leones et camelos, simias et struthiones : omniumque circumquaque Christianorum in illo res atque spes sitæ. Luidolphus autem filius Imperatoris, cum fidem vult servare amicis, patria cessit, Italiam cum eis adiit : quo agente annum fere totum, diem extremum obiit. *Hæc Witichindus. Apud Lamberti Schafnaburgensis ad annum* 956 *ista sunt verba :* Eodem anno Liutdolfus in Italiam perrexit, eamque sibi subegit. *Ad annum vero* 957 : Luitdolfus in Italia est mortuus. *Itemque ad annum* 956 *Marianus Scotus :* Lutolphus Adelbertum bello vicit, et ipse eodem anno moritur. *Videntur ergo Legati ab Saraceno Rege venisse anno* 956 *postquam Ungaros in Alamannia Otto debellasset. Anno forsan sequenti ad eum missus B. Joannes, anno* 959 *reversus, quo et Abdarachman mortuus videtur.*

Cum ad Ottonem Imp. legatos Abderachmanni an. 956 missi sint ;

C

anno 957 missus ad eum legatus B. Joannes,

25 *Demum post reditum, mortuo Einoldo, Gorziæ Abbas factus est : videturque obiisse anno* MCCCLXII *aut forsan præcedenti,* XXVII *Februarii. Nam cum ibidem, eo anno die* XXIII *Maii mortuus est S. Guibertus fundator Gemblacensis, Abbas Gorziæ erat* Oibaldus, *qui superius in Catalogo Abbatum* Giboldus, *mendose fortassis, vocatur. Ita Sigebertus in S. Guiberti Vita :* Ille accersito ad se Abbate suo, cui nomen erat Oilbaldus, aperit ei suum suorumque desiderium, et hoc ab eo ultimum expetit beneficium, ut liceat suis defuncti corporis sui glebam referre ad Gemmelacense cœnobium.

D

successor B. Joannis Abbas factus, anno 962 mortuus videtur;

26 Joannis *memoriam in Martyrologio Benedictino ita consecravit Hugo Menardus ad* III *Calend. Martii :* In territorio Metensi, B. Joannis Abbatis Gorziensis. *Eadem habet Gabriel Bucelinus in Menologio Benedictino, qui insigne attexit elogium, ex ejusdem Menardi Observationum lib* 2 *Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano* Beatum *quidem nuncupat, in Piorum tamen classe locat, brevi hoc ornatum elogio :* In territorio Metensi B. Joannis Abbatis Gorziensis ord. S. Benedicti, multæ pietatis et admirabilis innocentiæ viri. *Ast in citata superius narratione, in qua tamen illius et Joannis alterius, tertii Abbatis S. Arnulphi, res gestæ confundi videntur, ista habentur :* Fecit et petitiones multas B. Joannes ab Episcopo Adalberone, *ac deinde :* Missus est B. Joannes Abbas noster *etc. Eadem habet vetus codex citatus Cancellariæ Vicensis. Catalogus Abbatum Gorziensium diserte* S. Joannem *vocat. Andreas Chesnæus in Præfatione ad historiam familiæ Barrensis ita scribit :* Habuit Adalbero Episcopus Metensis patruum Fredericum, primum monachum, deinde Abbatem cœnobii S. Huberti in Ardenna, qui Treviris mortuus est et in S. Maximini æde tumulatus. Quod memoratur in Vita S. Joannis Abbatis Gorziensis nondum typis vulgata. *Joannes Jacobus Chiffletius cap. 4 Stemmatis Childebrandini :* Id quod etiam firmatur ex Auctore Vitæ S. Joannis Gorsiensis, quam scripsit circa annum CMLXVI.

in martyrologiis Beatus *appellatur,*

inque aliis scriptis,

E

passim Sanctus

VITA B. JOANNIS

auctore, ut videtur, Joanne Abbate S. Arnulphi Metis,

eruta e MSS. a Jacobo Sirmondo S. J.

CAPUT I.

Auctoris præfatio. Occasio scriptionis.

Nostrum *a* in omnibus, quæ piæ, probæ, vel honestæ vitæ sunt, rari nostra ætate exempli Patrem Joannem, jam pridem, eo adhuc superstite, animus erat ad multorum profectum scriptis proponere : et ne tantus vir ex nimia desidia, (quod nefas utique et non sine reatu reputaretur) obscuri nominis fama tectus lateret, litteris qualibuscumque committere. Interea nobis diversa curantibus, et pro otio *b* impeditius forsitan negotium expectantibus, spes in longinqua male porrectas, casus rerum, ut assolet, repente præcidit mortalium. Nam dum cunctamur, idem vir sanctissimus, initio sanctæ Quadragesimæ, prima ipsa die, post horam vespertinæ refectionis, sane (ut sibi semper moris) parcissimæ, id est, panis tantum et aquæ ; acutissima febre corripitur, quam post quintam exinde diem, exitus est subsecutus. Tum vero ac si per sera suspiria, altius nobis tempora eatenus tam præsentia, ex manibus prærepta ingemuimus, qui utique, quæque dicenda essent de ipso, ab ipso melius, dum advixisset, ad quem scilicet, si quo opus fuisset, facilis esset recursus, disceremus : si tamen quisquam ille intimus ei existeret, qui aliqua ex eo extorquere se posse confideret : adeo humanæ semper fugitans gloriæ, quidquid egerat, soli operum ac cordis sui testi committebat. Sed miro modo, ut gloriam quique appetentes, ab ea amplius deseruntur, ita e contra, se fugientes, ipsa magis insequitur. Unde sancti viri, quanto latere desiderant

a Auctor gesta B. Joannis adhuc viventis, scribere cogitarat :

F

ANIMADV. PAR. 74

ob eo subita ægritudine oppresso

A desiderant, tanto conspectius, licet inviti, produntur. Hoc igitur casu mente pene consopita, cum a tantæ rei, quam dudum conceperamus, exorsu, nos graviter dejecisset; quid rursum jacentes ac desperatos paullatim in vires reduxerit, ac deinde jam volentes magis ac magis impulerit, ferme id fuit.

Auctore Joan. ab. ex Mss.

2 Cum vir sanctus ex tam valido, ut dictum est, morbo, lecto statim decubuisset, festino mox nuntio, qui circumquaque curam monasteriorum habentes sumus inventi, ad se in crastinum omnes contraxit: e quibus, nutu Divino, neminem tunc contigit defuisse; additis ex primoribus domus sanctæ Sedis B. Stephani viris religiosis: ad hoc minorum quorumcumque turba non modica. Ille singulos accedentium ex lecto ipso, in osculo sancto, vultu admodum gaudente, exceptos, ac pro tempore et re, caussis aliquibus determinatis; tum præterea cunctis in commune solita sibi semper exhortatione, quantum morbus patiebatur, de infelicitate hujus, de felicitate alterius vitæ, pauca loquutus, multitudine vale facto dimissa; Patres Reverendissimi, *c* Kadhroe, Berhardus, Hudo, Adelmodus, cumque his ego infimus, cum nonnulla parte nostrorum Sanctorum, exitu illius observando, substitimus ibi per quatuor, quibus superfuit, dies, admixtis pariter loci B ejusdem sancti collegii Fratribus, qui unico ei famulatu assidue inhærebant.

accersitur cum S. Kadroe, aliisque viris gravibus:

3 Dum ei tristi admodum officio assidemus, atque ex ejus sacro ore, quo et inter ipsa vitæ mortisque certamina doctrinæ salutaris gratia profluebat, pendemus; varii inter nos edi sermones cœperunt, quomodo summus ille opifex, cunctorum dispositor, et ordinatissime moderator, hunc tanto tempore sibi fideliter famulantem (quadragesimus siquidem in sancto proposito annus ei tunc erat) tam acerrime circa exitum sineret fatigari. Neque enim vehementiori cujusquam alias discrimine intremuimus. Pia vero potius unicuique cogitatio æstuabat, si forte pro attestanda vita ejus probatissima, aliquo eum Dominus ad gloriam suam evidentiori declarare dignaretur indicio. Inter hos fluctus animorum, cum fere nulla ægris mentibus clarior aura rationis se aperiret, sibi tantum quisque diffisus, ex dolore nimio reputabat, quid sibi fieret, cum nec illi, tantæ perfectionis viro, superna parceret dispensatio.

videtur miraculum aliquod expectasse:

4 Sed hanc temerariam mentis affectionem, ipsa citius ratio reversa compescuit, qui certis utique Scripturarum documentis revincebamus, et vitam hominum non in ostentatione *d* corporum, sed in virtute æstimandam meritorum et morum: nec attendendum, quo exitu quisque hinc exeat, sed qualis C exeat. Quacumque enim occasione, moriendum omnibus inevitabiliter est. Mors undecumque, pro homini est. Nec refert, innocentem mori naufragio, an febre, dummodo innocens sit: et sive hinc, sive inde moriatur quærendum, qualis sit, qui moriatur; quo post mortem iturus est, non unde de vita exiturus est. His et hujuscemodi firmamentis, liquido satis collegimus, illam examinationem viri justi, quam quidem ipse, ut inter cuncta semper inflexibilis, sapienter et æquo animo tolerabat, non modo laudi illius nihil detrahere, sed ad amplioris quoque meriti fructum accedere. Nam electis, qui ad perpetuam vitam tendunt, quid obest, si aliquando dure moriuntur? Nec item signorum vel miraculorum novitatem plerumque differentiam facere sanctitatis, vel inde patenter ostenditur, quod per malos hæc aliquando fiant; multosque Ecclesia, summo honore, memoriis studiose extructis, colit, de quibus, an uno saltem signo claruerint, reticetur. Namque ut ceteros taceamus, Joannes ipse, quo nemo in natis mulierum major, teste Evangelio, signum fecit nullum; et dum in carcere gladio feriretur, utrum vel extre-

d

se corrigit,

ma qualibet nota a quolibet homicidarum seu latro- D num distiterit, perpetuo omnium Scripturarum silentio consopitur. Proinde, frustra aliquid ejusmodi splendoris corporei in commendationem tanti viri desiderari, de quo firma satis et absque cunctatione fides constaret, ea, quæ in operibus suis, et sancta conversatione, atque indefessa usque in finem in bonis perseverantia, visa sint, signis omnibus mirabilibusque præstare, et saluti animarum non sine plurimo fructu conducere.

Matth. 11. 11

agnoscens præstare miraculis vitam sanctam:

5 Cum hæc et multa his similia in eodem sancto conventu mutuis confabulationibus sererentur, universis in eamdem sententiam venientibus, utile nimis et pernecessarium jactabatur, ut ejusdem beati viri conversatio, in quantum vel videri potuerit, vel majorum relatio docuisset, ad multorum profectum, se digna memoria scriberentur. Ego jam inde ab initio tanti negotii avidus, hac consultatione factus accensior, etsi tenuitatis ingenii non immemor eram, ad hoc et mens laboris præsaga, ab aliis ad me revolvendum persentiret; voce tamen ceteris addita, ut fieret, item itemque ingeminabam. Cum dubiæ cogitationi verus *e* continuo successisset; tumque forte cumque me, meque omnes ad hoc potissimum delegissent; inter ruborem et aviditatem, temporis articulo deprehensus, dum, quid deliberarem, non facile occurreret, tandem impatientia vicit, meque, ad quod solvendum non sufficiebam, nimium præceps et impudens obligavi. Et plane fateor, ut improbum scriptorem, me sumpsisse materiam non viribus æquam. Sed spes tandem ea solatur, quod miseratione Divina, quidquid illud erit oneris, meritis ejusdem viri, qui certa fide mea, in præsentia caritati Christi assistit, levandum non dubito. Et qui, licet immeritum, dum nobiscum esset, sancta familiaritate sua non judicavit indignum, nunc pio operi sui amoris, instantem, ope amicæ olim pietatis, pro gratia sua, ut libere præsumo, non deseret. Præterea, cum plurimos sanctorum virorum deinceps cœperim hortatores, accedente præcipue, tamquam pulcherrimo culmine totam fabricam miro lumine venustante, Domino et præcellentissimo Præsule, gloria tam Divina, quam humana clarissimo, Deoderico nostro speciali Patrono, et non modo hortatu, verum, quod inevitabilius est, jussu me impellente, tantorum mihi suffragia non defutura confido; ut quod ex me est impossibile, per eos, quorum voluntati parere desidero, ea, de cujus plenitudine omnes, quod habemus boni, accepimus, gratia superna supplere dignetur.

recipit se Vitam ejus scripturum, E

aliis hortantibus,

præcipue Deoderico Ep. Metensi:

6 Quæ igitur a primis gesserit annis, quorum F raram admodum ad nos constat pervenisse notitiam, in medium relinquentes, ea tantum, quibus in virum perfectum assurgens, plurimo videntibus et imitari volentibus emolumento fuit, ut misericordia Christi stylum regere dignabitur, expedire tentabimus: Primo videlicet, quanto in seculari adhuc habitu degens, bonæ actionis germine viruerit, vel qualiter, ipsa optima fruge in terra sui cordis uberius fructificante, ad monasterialem inde vitam transierit: deinde quo studio in eodem sancto proposito, quo labore, qua jugiter vigilantia, in omni virtutum exercitio, et prius in contubernio ceterorum sub majoris imperio, et postmodum in regimine substitutus, locum, quem semel in acie spirituali ceperat, tenuerit, nec quocumque hostis impulsu, gradu excesserit, donec, Domino secum certante seque servante, Victor evaserit postremo, quis et finis feliciter consummati certaminis fuerit, cui nos misericordia Divina etiam præsentes fuisse concessit.

dicenda distribuit.

a Non hinc sequitur, Abbatem fuisse monasterii S. Arnulphi, cum auctor hæc cum scripsit, præerat: sed quibusvis, præsertim monachis, patrem fuisse, qui eos in vitam sanctam exemplo ac verbo genueret. — b Regimen, opinor, ejusdem monasterii, cui sub

A *sub exitum anni* 960 *adhibitus videtur.* — c *Cujus Vitam antea citatam dabimus* 6 *Martii.* — d *Forte* signorum, *ut paullo post dicitur.* — e *An* ascensus? *sequentia item verba,* tumque forte cumque me *etc. haud satis clara.* — f Adelberoni *mortuo* 26 *Aprilis* 964 Deodericus, *(ut ad eum annum scribit Sigebertus in Chronico)* consobrinus Ottonis Imperatoris, Episcopus subrogatur. *De quo frequens nobis mentio erit, cum de variorum Sanctorum translationibus agetur.* — *Obiit anno* 984, *eique Adelbero* 2 *successit.*

Deodericus Meten.

CAPUT II.

B. Joannis patria, institutio, cum honestis et piis hominibus familiaritas.

Non vult Auctor, more rhetorum, ad B. Joannis laudem, majorum jactare nobilitatem.

Præcepta secularis doctrinæ, quæ Rhetorica dicitur, in personis singulis demonstrandis, inter cetera esse traduntur, ut majores illius, qui prædicandus est, altius repetantur, et ita per gradus, quasi filo quodam ad ipsum linea deducatur; tamquam ex illis, ex quibus originem ducit, illustrior esse possit et clarior: comparatione forte ducta ab arbore, quæ annosa jam in ramis aruerit, ut sterilitatem, inquiunt, ramorum radix fœcunda compenset, et, quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Fuerit hoc institutum illorum, qui tantum quæ carnis sunt sapiebant, et non tam de propriis unumquemque clare vel obscure gestis, quam de alienis, famosos reddi vel infames, putabant; cum constet contra ratio, B plerosque ex obscuris sæpissime claritatem, ex clarissimis item alios probrosæ vitæ calamitatem mutasse. Longe autem diverso itinere ab his nostra incedit religio, in qua mentium ac morum potius ingenuitas, et vera spiritus, dominio vitiorum exuta, libertas, quam carnis vana ac tumens et in morem fumi vanescens celebratur nobilitas. Apud hanc de pulvere suscitatur egenus, et de stercore pauper erigitur, ut cum Principibus cœlestis populi sedeat gloriosus. Nec desunt probationi documenta, cum David ex pascuis gregum, in regnum; Petrus, cum consciis paupertatis, ex retibus piscium, in orbis totius attollitur principatum; quæque abjecta sunt mundi et ignobilia, eliguntur, ut potentia et nobilia confundantur. Dicente autem ipso hujus Principe instituti, si vos manseritis in sermone meo, vere liberi eritis, et veritas liberabit vos; quod non est aliud, nisi liberos vos faciet; itemque ipsius Principis præcone: Ubi spiritus Domini, ibi libertas; cuicumque de tanto munere libertatis gloriari licebit, frustra ei illius antiquitatis enumeratio et nomina cineresque majorum, in laudis titulo conquiruntur: nisi forte Spiritui carnem prætulerimus, cujus caduca nobilitas illi permanentis dedecus ignobilitatis superducere consuevit.

Joan. 8, 31

2 Cor. 3, 17

C 8 Sed quorsum hæc tam longis anfractibus circumducta? Quoniam scriptoribus quibusque, in quolibet, quem dicendum susceperint, talia fere ex more sumuntur initia, ut qua regione terrarum, sub quo cœli climate, cujus linguæ vel gentis, qua conditione, cujusve fortunæ parentibus prodierit, quasi pro viribus, a futuræ rationis primo statim jaciant fundamento. Quod ego in hoc nostro, quem tam copiosa Spiritus generositas commendat, superfluum *h* judico laborari: cum eum tanta consummatæ virtutis gloria, tot perfectorum retro virorum prosapiæ sic aut æquet, aut proximet, ut quidquid felicium operum dignis de illis laudibus celebratur, in isto velut mundissimo speculo, totum resplenduisse monstratum sit. Ne cui tamen curiosiori minus fecisse, et tamquam ex inopia materiæ hanc dicendi partem sermo subterfugisse culpetur; quam succincte, si qua forte talium inserere oportebit, comprehensis melioribus et fructu salutari plenissimis, tempora transferantur.

nec de patria ortuque fuse disserere

B. Joannes patre sene, divite, pio natus,

9 Oriundus itaque hic Joannes ex territorio fuit partim Metensi partim Tullensi villa olim regia, vocabulo Vinderia, parentibus utique non nimium obscuris, substantiæ sane locupletioris. Pater provectæ omnino ætatis, ut fere nonagenarius crederetur, inter suos in facultate sufficiens, omnibus æquus et bonus ac sine querela habitus, usque ad infimum quemque, cunctis se præbens accomodum: dumque ruri intentus, ac regendæ familiæ, quam secundum mediocritatem vitæ non minimam procurabat, plura ei justo labore succrescerent; essetque possessionibus, sumptibus, pecunia, ex benedictionibus Domini, admodum auctus: hospitalitati, eleemosynis, Ecclesiæ quoque, prout poterat, honorificentiæ, ceterisque bonarum fructibus actionum studiosius insistebat. Conjuge denique liberioris generis, in ipso ævo senili, junioris ætatis sumpta, hunc Joannem, duosque post ipsum procreat. D

ACCTORE OAN. EX USS

10 Ipse in domo paterna eo teneriori cura educatus, quo animus senis, ut ad id ætatis editum, omnem impatiens arcebat injuriam; litterarum tamen primis vix elementis traditus addiscendis, aliquamdiu non longe a conspectu patris, postmodum, licet ægre eodem patre ferente, Mettis, eis quæ tunc esse poterant, scholis, instituebatur. Nonnullo etiam tempore in monasterio *c* S. Michaelis super Mosam fluvium ad studia moratus est, ubi tunc temporis Hildeboldus quidam Grammaticam professus, ex discipulis Domini *d* Remigii, doctissimi ea ætate Magistri, scholas habebat: cujus doctrinæ, ut ipse multoties postea fatebatur, incertum incuria, an quodam, ut apparebat, supercilio, cum tamen a patre sæpissime non mediocriter muneraretur, macram satis frugem scientiæ eum contigit retulisse. E

utcumque litteris puer eruditus:

11 Patre jam inde brevi deficiente, cum ipse adolescentiam jam videretur ingressus, post aliqua, matre, utpote juniore, thalamum innovante, solus fratrum totiusque familiæ domesticæ curator relinquitur. In ea parte actualis scientiæ, vel rerum omnium domesticarum administratione, quam strenuus, cautus, et ingenio ceteris propemodum hominibus præstantiori, eminuerit; ut agro, pecore, familia, et his instituendis atque alendis substantia non mediocri locupletatus; deinde in artium diversarum, quæ ad variam suppellectilem usui sunt, exercitio et dispositione quantum valuerit, ut fere in mundanis negotiis nihil esset, quod eum præteriret, de his omnibus silere melius puto, quam parum digne conscribere: præsertim cum multorum adhuc hominum reminiscentium testimonia sufficienter supersint, ex quibus, si quos hæc cura pulsat, facile possint doceri.

patre mortuo familiam regit, provide et feliciter,

12 Usque ad exactam itaque virilem ætatem in domo propria versatus, diversorum, tam secularium, quam et Ecclesiasticorum, honestæ dumtaxat vitæ hominum, familiaritati in variis officiis et negotiis per omne id tempus, prout opportunum fuit, adhæsit: ex quorum contubernio optimam sibi formam vivendi exemplumque conduxit. In domo Comitis *e* Riquini præstantissimi ea tempestate, et in omni genere agendarum rerum prudentis et sagacissimi, per annos aliquot obversatus, plurimum exinde sibi cepit profectum. Nam et Ecclesiam villæ ipsius, ex qua ortus est, dono ejusdem Comitis possidebat. *f* Hadonis etiam, summi ingenii et famosissimæ sanctitatis Episcopi Virdunensis, non parvo tempore frequentia usus est: qui sibi quoque eum ob bene meritam indolem, vivaxque in eo perspectum ingenium, perpetuum facere cupiebat: sed quas ob causas non obtinuerit, parum comperimus. F

familiaris viris honestis et probis,

ut Riquino Comiti,

Hadoni Episcopo Virdunensi,

13 Cuidam deinde nobili viro Warnerio, in confinio Tullensi causa Ecclesiæ S. Laurentii, in villa Fontaneto, eidem civitati adjacentis, se nomine Domini sociaus, ejus officiis quam familiariter insistebat. Ea occasione Tullo ei tunc temporis frequens reversus, quia cum hac ex proximo, altera quoque, quam simul genitalis soli retinebat, Ecclesia, ejusdem

duas Ecclesias obtinet:

AUCTORE JOAN. AB. EX MSS.

Bernero magistro Grammaticam discit;

A dem erat diœceseos. Unde Bernerum Diaconum ipsius sanctæ Sedis, in subjectione Ecclesiastica sortitus magistrum, virum sane et opinione sanctitatis et litterarum scientia eo loci satis celebratum, studio lectionis apud eum intentiori cura operam tunc cœpit impendere. Altius autem sibi catenus sic tempora præteriisse dolebat, ut de integro rursus scholas innovare cogeretur. Puerulus siquidem in diversa, ut dictum est, præceptoribus ad studia commissus, quantulumcumque aurem inde vaporatam retulisse visus erat, totum id consequentium curarum mole pene sopitum amiserat. Sed facilitatem ingenii gratia juvante divina, ea citius damna lucri sequentis felici reparavit successu. Prima itaque elementa Grammaticæ, primasque tantum partes *g* Donati, ex ipso Bernero audivit: eaque introductoria aspersione contentus, divinis se omnino transtulit scriptis: in quibus intra breve tempus tantum intelligentiæ prætulit lumen, ut omnium novo miraculo ad quascumque sapientum non difficulter occurreret quæstiones.

deinde sacras litteras:

Ecclesiæ suæ intendit,

14 Ecclesiam porro S. Laurentii, quam diximus, unico amore excoluit, et in ministerio Ecclesiastico necessariis, quantum religiosius potuit, exornavit. B Quoties denique vacuum erat, strato ibi locato, per plures dies inde non recedebat, noctesque creberrimas orationibus continuabat: et quamquam seculo adhuc voluptatem laxare videretur, secretius in oculis Domini, pro locis et temporibus, spiritualibus inhiabat. Ibi fœminam quamdam ex gynæceo Domini sui *h* divinis officiis sub levamine deputavit: quæ, ut integra corpore, loco sancto est tradita, ita usque suo debito fine naturæ, sancta manens carne et spiritu, sub stipe ipsius Ecclesiæ, nulla unquam attacta infamia, felix consenuit. Ibidem quoque peregrinum quemdam jam provectæ ætatis Presbyterum exceptum, dum beato fine excederet, aluit et omni cura servavit: de quo plura bonæ actionis nobis Pater Joannes narrare consueverat: quod scilicet operi divino nocte ac die intentus, nullo fere tempore, præter corporeæ necessitatis curam, limen ecclesiæ excesserat: psalmos verbis et sensu distincte, ut pene syllabas eum recensere putares, assidue ore volvebat: oratione pura noctis plurimum occupabat: cum ipsis cogitationibus voce ipsa confligens, easque quasi manu diverberans, Abite, inquit, vani et ignavi, non mihi psalmiculum ore subtrahite. Ad Martyrem quoque plerumque querula voce clamitans: Laurenti, quid hic agis? cur non me ab his vesaniis defendis? Dæmones variis proludiis sibi adversari corporeis oculis testabatur, ut sæpe sibi infestissimi usque in C quosdam corporis cruciatus dejicerent, lectoque per aliquot dies non consurgeret.

h *ejus cura pia et castæ famulæ commissa.*

ibidem Sacerdotem alit,

distincte psalmos assidue legentem,

et tentationibus strenue resistentem,

15 Hic idem de se referre solitus erat, tempore quo *i* Nortmanni irruptionibus sævis circa Sequanam et Ligerim populabundi excurrebant, se ab eis comprehensum, et in puteo quodam nimiæ altitudinis, quales in patria, quæ *k* Belsa dicitur, plurimi conspiciuntur (nam inde oriundus erat) dejectum, in nulloque penitus læsum: inde item extractum, in alio profundiori præcipitatum: cum nec sic opprimi potuisset, eductumque gladio ferire decernerent; tandem uno ex ipsis dicente, necdum eum pervenisse in genus terræ, quo mori deberet, divinitus, ut creditur, dimissum eum. Post aliquot horarum spatia Nortmannis prætergressis, puteo se reptando utcumque exemisset, et iter ingressus fame pæne deficeret (nam triduo jam fere sine cibo manserat) repente in media via tres jacentes reperit panes, ex quibus usque ad prædictam ecclesiam S. Laurentii pervenit. Is sine ulla cunctatione firmabat, psalmorum virtute, quos semper in ore versabat, quos in ipsis etiam puteis consistentem se assidue decantasse fatebatur, de tot periculis liberatum. D

i *antea multa passum a Normannis,* *k*

divinitus ereptum,

alitumque in via;

Joannes ab eo sæpe monetur.

16 Ab eo idem Joannes se ex multis, quæ forte leviter gesserat, crebro monitum, et aliquando acrius redargutum, multipliciter correctum, sæpius gratulari solebat. Sed et aliis quam pluribus, si quos probatæ vitæ ac doctrinæ compererat, solitario comitatu, quamquam secreto, interim adhærebat, paullatimque, et quasi per partes, a quibuscumque mundi oblectamentis subducens, castigatioribus se actibus applicare satagebat. Paullo ante dicto Bernero Diacono maxime delectabatur, eumque honore et officio amplissimo venerationi habebat, pro eo, quod non modo doctrina et vita ejus, quæ item vicem gerebat doctrinæ, apud ipsum proficiebat; sed et quod si qua in se reprehendenda forte vidisset, nequaquam his vel ad momentum parcere noverat, quin statim severius, et, si ita res exposceret, etiam publice, objurgaret. Erat idem Bernerus, inter cetera quæ bono odore de eo fama resperserat, religionis, et præcipue vitæ pudicissimæ a puero insignis, in vitia mordax, ut nec superioribus aliquando cederet personis. eloquii nihilominus multa ei venustas, et plurima in exhortando et persuadendo facilitas. Census ei non multum sumptuosus, sed, nec omnino abjectus: simplici enim victu vel tegumento contentus, si quid tamen eorum fuerat, *l* lautioris cultus, E et, ut pæne notaretur, erat ita vir puri animi, sordium exteriorum attactum, prorsus quadam sibi insita natura, horruerat, tantumque pudicitiæ virtus mentem ejus totam persuaserat, ut quo forte loco mulierem sedisse conspexerat, nullo pacto, illa recedente, eodem ipse, vel fatigabundus succederet.

et a Bernero Diacono

viro pio

l

et casto

a An non fortasse, narrationis? — b MS. habebat, judicio. — c De monasterio S. Michaelis agit fuse Wassebourgius lib. 2 et nos alibi. Situm est in diœcesi Virdunensi, freitque oppido nomen S. Miel, ubi Ducatus Lotharingiæ Parlamentum, ut vocant. — d An is est fortasse Remigius Autissiodorensis magister, quem Flodoardus lib. 4 hist. Eccl. Remen. cap. 9 Remos a B. Fulcone Episcopo revocatum scribit, ut liberalium artium studiis adolescentes Clericos exerceret. — e De hoc Riquino, sive Ricuino, agit Wassebourgius fol. 178, atque filium fuisse Ragneri, fratrem Gisilberti Ducis. — f De Dadone Episcopo Virdunensi prolixe agit idem Wassebourgius, atque obiisse circa annum 920, Cl. Robertus in Gallia Christiana 923. Ejus meminit Flodoardus lib. 4 Eccles. Remen. cap. 41. — g Ælius Donatus, magister S. Hieronymi, de Grammatica scripsit. — h Curam ei dedit ædem illam custodiendi mundandique, et ut divina curarentur, quoquo modo providendi. — i De Normannorum in Galliam incursionibus seculo 9 et initio 10 sæpe alibi actum. — k Vulgo Belsiam vocant, Gallice la Beausse. Carnutum regionem complectitur. — l Forsan aliquid hic mutarunt omiseruntve librarii.

CAPUT III.

Quæ B. Joanni occasio pietatis studiosius colendæ. Cum variis viris sanctis inita consuetudo. Peregrinatio Italica. Sancte gesta post reditum.

F

Interea Joannes et Metis monasterio S. Petri, *a* ubi et domum vicinam habebat, sub occasione Ecclesiæ, quam tenebat, quæ cum villa propria eidem monasterio subjacet, Hebdomadarius sacri altaris ascitus, post aliquod, quam ibidem officium ceperat tempus, tali ordine salutis ei occasio divinitus providetur. In collegio puellarum ejusdem loci, quod nunc feliciter Domino miserante procedit, erat quædam moribus et conversatione remotior a ceteris, annis admodum puellaribus, nomine Geisa, quam amita eidem religiosa secretiori apud se custodia educebat: hæc Frederburg dicebatur. Ea itaque Geisa, cum ad arctiora se quotidie sanctæ conversationis extenderet, inter cetera sancti propositi ornamenta, etiam sub omni veste, cilicii usum addiderat. Joannes ejus instituti vestimenti adhuc parum vix aut omnino ignarus, dum quadam die (quonam incertum loco) cum ea familiaribus, ut cum ceteris assolebat, sermonibus quædam insereret, a pectore puellæ, intra interulam, quæ fuerat subtilior, umbram cilicii ad carnem latentis, sub dubio visu prospexit. Manu protinus ad explorandum quid esset injecta,

a

adolescentulæ cilicium occulte gestantis

A injecta, ubi rem asperior tactus edocuit, stupore vehementi, et toto corpore tremore exhorruit: quid deinde hic habitus prætenderet, percontatus. Verecundior illa et rubore vultu aspersa, postquam aliquamdiu obticuerat, Nescis, inquit, nos non isti seculo vivere aut deservire debere? Hæc, ad quæ plerosque deditos video, vana prorsus, et animarum perditionem esse perpendo. Longe alius mihi animus ab his, proprii tantum periculi sollicitam cogit existere. *exemplo et verbis* Plura in hunc modum sancti desiderii verba cum replicasset; Joannes, ab imo pectoris in alta excitatus suspiria, Væ, inquit, misero mihi et ignavissimo, qui tamdiu moras, non modo steriliter, sed etiam perdite vivendo, protraxi. *vehementer commovetur:* Scilicet me virum, hunc fragiliorem sexum virtute præire oportuit! Nam summo probro et contumelia, non solum non consequor jam ambulantem, sed nec, deses et totus hærens terræ, ullo motu progredior aut conitor.

18 His igitur acrius stimulatus, et supra quam alias ante hac cujusquam exemplo virtutis accensus, de perfectioris vitæ institutione, fixa mente deliberat. Studium itaque lectionis divinæ cum eisdem ancillis Dei summa vi statim arripuit: *studiose sacros libros evolvit,* et primum sacræ bibliothecæ historiam, veteris ac novi Testamenti percurrens ex integro; deinde quæcumque in divinis B officiis certis temporibus in Ecclesia frequentantur lectionis libri, qui Comitis dicitur, orationes, et si qua sunt Sacramentarii in usus diversos: regulas supputationum temporalium, quæ coram ante dicto Bernero Diacono prius ex multa parte relegerat, memoriæ vivaciter, ut nemo superius, commendavit. Præcepta canonicæ institutionis, hoc est, decreta Conciliorum, judicia pœnitentum, ordinem actionum Ecclesiasticarum, adhoc et secularium edicta legum, ad unum usque, ut ita dicam, verbum, corde recondita mire continuit. Homiliarum, sermonum ac diversorum tractatuum in lectionibus epistolarum vel Evangeliorum, sed et gesta Sanctorum, *et Vitas SS.* si qua sunt, memorabilium, tantam concepit notitiam, ut quoties postmodum ei opportunitas forte accessisset loquendi, ac si præ oculis liber adesset a prima usque in extremam sententiam, ex ordine, tamquam visa persequens vestigia, verbis communibus universa revolveret. *cantum discit:* Cantibus Ecclesiasticis sub idem temporis insudare, nec erubuit, nec desperavit: et licet nonnulli, ut alieniori ætate, deludi tacite riderent ingenium, pertinacia boni desiderii, quamvis duro eluctato labore, prorsus evicit.

19 Hæc ei interim sanctorum negotiorum otia cum prædictis ancillis Dei fuere; ex cujus etiam collegii multitudine, plerasque ab infimis delectationibus ad cælestium desideriorum flammas, igne divini eloquii permutavit, *in pœnitentiam virtutesque alias inducit:* quæ nunc usque testes ordinis vitæ virtutumque ejus existunt. Jam vero in ceteris exercitiis spiritualibus, continentia, jejunio, vigiliis, orationum frequentia, vel reliquo labore corporeo, carnisque castigatione, quanta se virtute accinxerit, et de die in diem melioribus se præparans, gratia Christi comitante, in ulteriora semper tetenderit, sequentium attestatione operum forsitan melius demonstrabitur.

20 Ad mundi contemptum et facultatum renuntiationem ex integro omni desiderio æstuabat. Sed quo locorum se conferret, non facile prævidebat. *ætate fere ubique disciplina monastica,* Adeo exemplorum copia se ex tota hac regione subduxerat: nec ullum omnino monasterium in cunctis Cisalpinis partibus, sed et vix in ipsa Italia, audiebatur, in quo regularis vitæ diligentia servaretur. Quia igitur quo se verteret, ignorabat, quod solum poterat, virorum quorumdam, quos fama vulgatior a secularium conversatione sejungere videbatur, *adhæret aliquot viris sanctis,* frequens limina obterebat, eorumque actionibus intentus, nec in collaborando inferior, mensem plerumque aut eo amplius, nunc in istius, nunc in illius D contubernio, et quoquo poterat obsequio, exigebat. *AUCTORE JOAN. AB. EX MSS.* Mettis per id temporis duo continentis vitæ præconio satis celebres habebantur, alter Rolandus, scholæ cantorum in domo S. Stephani præsidens, et in remotioribus oratorii S. Michaelis, quod erat in superiora ejusdem basilicæ b S. Stephani, orationibus, psalmis, Missarumque celebrationibus, noctes diesque continuans. *Rolando, b* Alter c Warmibertus apud basilicam d sancti Salvatoris non longe a claustris Clericorum, pari nihilominus studio in rebus divinis Christo deserviens: *c Warimberto, d* quorum vitæ omnibus acceptissimæ, testes adhuc multi supersunt, ex quibus, si quis velit, plenius potest addiscere.

21 His itaque non parvo tempore cohærens, et multo divini operis labore seipsum exercens, etiam apud eamdem sancti Salvatoris basilicam, retrusionis cellulam, in quo perpetuo clauderetur, adorsus est. Sed credo loci incommoditate offensus, utpote medio urbis, et potius secreta quælibet silvarum animo meditatus, interim statuit differendum. Audita interea fama viri venerabilis Humberti, qui Virduni reclusus et scientia litterarum sanctarum et laudabilis vitæ testimonio clarus, *Humberto recluso,* et merito sanctus ab omnibus eo loci habebatur. Celeriter ad eum contendit, et E brevi mutuis confabulationibus animo inter se coalescentes, aliquot dies cum eo exegit, omnium ibidem excessuum suorum puram confessionem deponens, *cui generaliter confitetur; e* ex eodem venerabili viro formam pœnitentiæ cepit; carnibus, ut putatur, ab ipso tempore omnino e abstinuit, et jejunia sibi semper amica, infatigato rigore arripuit.

22 Cum vero comperisset et alterum quemdam solitarium in vicinia ejusdem civitatis, intra remotiora saltus, qui Argenna dicitur, commorari; etiam hunc eadem fervoris instantia adiit, si forte ibidem desiderio diu concepto de eremi habitatione, satisfacere posset. Hic autem solitarius, Lambertus nomine, et moribus et scientia omnino rusticanus erat, *Lamberto Sacerdoti solitario, viro agresti,* et, nisi quod multus labor, quo satis superque durissimo, et velut irrationabili, seipsum atterebat, eum aliquatenus in rebus divinis commendabat, alias stolidus et agrestis totus parebat, ut qui forte infirmorum eum conspexerat, risum tenere vix posset. Tegendi corporis, etiam et verecundiorum, ei cura postrema, similiterque cibi vel potus longe ceteris mortalibus usus difficilis. *mirabilis abstinentiæ,* Modium integrum farinæ in unum plerumque panem redegerat, qui mensem aut certe duos, ei sufficeret, donec præ nimia duritia, nisi securi, non posset effringere, indeque sibi particulam ad pondus quotidie præriperet. Item lebetem permaximum olere ac legumine simul plenum F in unum excoxit, quod repositum, quotidie, dum quid residui fuit, ad mensuram, aqua cruda resolutum, percepit: subito quolibet mentis impulsu, ex eremo se proripiens, villas et civitates subintravit, itemque *abnormisque sanctitatis:* repente cellulæ condidit: noctis plerumque medio, Missas exorsus, etiamsi sic animus tulit, vesperi, aut ante, aut sub lucis crepusculo, post bidui triduive jejunium, ut defecti corporis fuit, non diei, non noctis ullum tempus in reficiendo servatum est.

23 De cujus conversationis vario preludio, Joannes nihil motus, *cui cohabitans* multoties etiam tantas in imbecillo corpore vires cum quodam stupore secum compensans (erat enim macie et squallore nimio confectus) cum eo aliquamdiu est commoratus, cellulam quoque sibi ad habitandum compegit. Plures tum ex vicinio civitatis illuc visendi gratia venientes, et quæque necessariis usibus conferentes, non minimum in sancto desiderio accendebantur: inter quos et præfatus Humbertus plerumque accedens, *visitur ab Humberto,* subindeque recedens, nonnumquam et aliquot dies subsistens et quidam vir natione Britto, Andreas nomine, liberalibus

Auctore Joan. Ab. ex MSS.

ei Andrea Brittone, docto et sancto.

libus apprime studiis eruditus, sed et animi virtute præpollens, et, quod his majus est, in divina admodum studiosus. Hic de patria insula, f infestatione Normanorum, cunctis ejusdem insulæ incolis aut occisis aut fugatis, cum pluribus aliis doctis æque ac sapientibus viris pulsus, a reverendæ sanctitatis Episcopo Dadone, cujus supra mentio facta est, in g Montefalconis cum nonnullis, qui cum eo advenerant, Brittonibus exceptus, et satis liberaliter est procuratus.

eorum suasu discedit,

24 Cum his communicato consilio, utrum loco eodem sibi salubre ac frugiferum esset manere; illi, ut cauti, et illius portentuosæ stoliditatis eremitæ morum non ignari, ab ejus cohabitatione omnimodis animum deflexerunt, maxime eodem Humberto suadente, ut Romam memoriam beatorum Apostolorum supplicatum prius adire tentaret (quod iter ipse jam dudum, Deo propitio, exegerat) et sic demum, vita comite, rediens, quod in commune ratio demonstraret, pariter exequerentur. Mox mores omnes animi fervore disrumpens, sumptu sane non ignobili facto iter magna ope maturat. Sociatus est ei Bernacer quidam Clericus multo ante tempore cum Warinberto illo, de quo supra dictum est, Metis apud ecclesiam S. Salvatoris versatus, manu libraria ceteris ejus temporis non inferior, canendi disciplina admodum præstans, sedet artis calculatoriæ studiosissimus, ceteroque ingenio in rebus non minimum pollens; tenui quidem re, sed devotione in divina optime cumulata.

ac Romam tendit cum Bernacro:

adit Garganum, Casinum,

25 Postquam vero Romam veniens, vota sancti desiderii circa loca quæque sancta explevit; cupido eum in ulteriora tendendi amplius cepit, ibique aliquibus ex comitatu relictis, ipse cum prædicto Bernacro, paucisque quibusdam, expeditior usque h montem S. Angeli cognomine, qui Garganus dicitur, ocyus percucurrit. Ipso tamen itinere montem Cassinum, B. Benedicto insignem, et congregatione monachorum frequentem, conscendit: cumque ipsis servis Dei aliquot dies remoratus, sancti propositi vestigia, quæ ibi nonnulla supererant, curiosius exploravit. Interiora etiam illa marini sinus, quæ civitati Neapolis adjacent, servorum Dei habitacula, sub nomine sancti Salvatoris, montem i Bebium haud procul perpetuo vapore fumantem miratus, penetravit: eorumque orationibus se commendans, nonnihil benedictionis ex his, quæ secum tulit, eisdem servis Dei largitus est.

eremitas ad Vesuvium.

et his quædam largitur:

redux cohabitat Humberto,

26 Tandem, Christo Duce, felici cursu, et cunctis sibi prospere cedentibus domum regressus, (nec mora) monitore suo Humberto convento, consilio ipsius, quia locus desideriis eorum aptus nusquam occurrebat, secum interim domi subsistere, et si qua piæ actionis poterat, ibidem exercere, quanquam admodum ægre, satius duxit. Eratque, utpote qui figuram hujus mundi præterire quantocyus attendebat, habens tamquam non habens, emens tamquam non possidens, utens hoc mundo tamquam non utens; et jam totus cœlestibus flagrans, specie sola res transitorias disponere videbatur. Ceterum vita ejus in quo a monachi instituto differret, haud facile quisquam discerneret: ita pernox in vigiliis, orationibus noctes diesque conjungens, lectionibus sacris studio vix aliquando intermisso inhærens, omnique castigatione corporis sese coercens, Crucis auctorem, satis in sublime cruce levata, nisu indefesso quotidie sequebatur.

cœlestibus semper intentus:

semper jejunat,

27 De tenore jejuniorum ipsius an quid sermo digne valeat explicare, prorsus non sentio, quæ tanta pertinacia ab ipsis initiis sibi indixit, ut si qui forte erant ex sibi adhærentibus, qui hæc cognoscere poterant, miraculo stuperent ingenti, quomodo vel extremo spiritu respirare in tanta austeritate sufficeret: qui potius in augmentum admirationis, postquam diem aut etiam biduum plerumque sine ullo cibo ac potu, ut nec modicum quid gustaret, transegerat, incredibili virium integritate, et facie lætiori, agilis et constans, ad opus quodcumque incederet. Id vero ipsum ex ore ipsius nobiscum confabulantis sæpe audivimus, quod in diem alterum frequenter, omni cibo vel potu carens jejunia extraxerit. Fatebatur enim, dum quidam Fratrum dura aliqua refugientium, aquam in potu male sibi conducere quererentur, nemini æque ac sibi prius præ continuo usu vini aquæ perceptionem exosam fuisse: Adeo, inquiens, ut si qua dierum mihi vino fuerat abstinendum, aquam stomacho nauseante, panem etiam ipsum, per totam diem cum omni cibo funditus respuerim.

sæpe biduum

unica aquæ potum horrens:

28 Præterea, quam celer, et tamquam ne quis se prior irrueret, festinus armaturam cœlestem induerit, quoque robore contra virtutes contrarias bellum, Christo fretus, susceperit, carneque ac spiritu reluctantibus, cum pars melior de palma semper contenderit, tamen semper periculi metuens redivivi brachia numquam remiserit; utque inter hæc vitiis hinc propulsis, virtutibus hinc intromissis, ædificium morum optime compositorum structura perpulchra erexerit, magnorum ingeniorum vires vix posse expedire existimo: cum certe hæc ad ea, quæ Divino munere post in conversatione monasteriali peregit, initia quædam velut et abjecta valeant reputari. Hæc autem omnia intra abdita domus, Deo solo teste, vix aliquibus ex familia consciis, operabatur, cavens omnino scire sinistram quid faceret dextra, et, ut teneræ plantationis virgultum, priusquam sufficienti irrigatione radicem defigeret, manus atque ventorum contactum non bene credulum devitabat. His ergo, quoniam ad dicta rebus exæquanda, ariditas ingenii minime sufficit, prætermissis, ordinem rerum potius exequamur.

adversus vitia strenue depugnat.

sollicite benefacta occultat.

a *Erat id feminarum, ut hic quoque dicitur, quæ agente Adelberone, ad regulam S. Benedicti, ut olim, servandam inductæ sunt, ut scribit Meurissius: ad pietatem certe, ipsius B. Joannis hortationibus, ut hic dicitur, excitatæ.* — b *Ea Cathedralis est, de qua sæpe alibi mentio.* — c *Ita scriptum an forsan* Warimbertus? — d *Eam Walo Episcopus ædificasse dicitur, et Collegium canonicorum fundasse: sita est in ipsa prope urbis meditullio. Ita Meurissius in Walo, sive Walone Episcopo, qui anno 882 in prælio contra Normannos occubuit, in eadem sancti Salvatoris æde sepultus.* — e *Præterquam cum eum, ut ante diximus, S. Kaddroe ad esum in ægritudine comedendus, verbis et exemplo perpulit, itaque sanitati restituit.* — f *Arbitror aliquam intelligi ex insulis quæ littori Britanniæ Armoricæ objacent.* — g Montisfalconis, *meminit Flodoardus lib. 4 hist. Rem. cap.* 39 *Gallice* Montfaucon *appellatur. De eo agemus* 16 *Octob. ad Vitam* S. Balderici *Presbyteri. Recitat Wasseburgius pag.* 174 Dadonis *Ep. Virdunensis Chartam, cujus ista sunt postrema:* Arnulphus quoque gloriosissimus Rex dedit in proprium per auctoritatis suæ præceptum supradictæ Ecclesiæ abbatiam, quæ vocatur Montis falconis, quæ est in honore S. Germani constructa, et in Comitatu Dolmensi est sita, cum omnibus sibi pertinentibus. — h *De hoc monte, ecclesiaque S. Michaelis, actum 7 Febr. in Vita S. Laurentii Ep. Sipontini et alibi.* — i *Hic est* Vesuvius. *Ita quoque Anastasius Bibliothecarius in Vita Benedicti* 2: Post hæc mons Bebius, qui est in Campania, mense Martio (*an.* 685) eructavit per dies, et omnia loca circumquaque præ pulvere cineris illius exterminata sunt.

Bebius, Vesuvius

CAPUT IV.

B. Joannis cum Einoldo contracta notitia. De Italico secessu deliberatio. Adalberonis Episcopi Metensis consilium eos retinendi, oblata Gorzia.

Sanctus Pater, et unicum in his regionibus postmodum lumen monachorum, Dominus Einaldus, ipso tempore Tullo, in summo omnium bonorum exemplo vitam ducebat. Is in scientia litterarum, tam secularium quam Divinarum, ea tempestate inter suos nulli secundus cum esset, Sedis ejusdem primo quidem b Primiscrinius, postea autem etiam primus Archidiaconus, cunctarumque opum affluentia dilatatus; amore cœlestis desiderii tactus, cunctis, quæ habuerat

Einoldus Archidiac. Tullensis,

A habuerat, usque ad siliquam, ut dicitur, distributis, (*bonis abdicatis in cellula vivit*) tantum simplici veste retenta, et libris, ac veste sacerdotali, in cellula claustro Clericorum adhærente sese cohibuit, et triennium fere in summa et ardua continentia vitam agens, raro usquam, præterquam ad ecclesiam Missas celebraturus, ac nocturnæ orationis obtentu, processit. Servulo tantum uno contentus fuit, qui ad quæque forinsecus necessaria mittebatur. Nam nisi quæ Episcopus loci vir venerabilis c Gauzlinus, in misericordiæ operibus sane memorabilis, aut religiosorum quicumque misissent, nullis aliis sustentabatur. Clientulus quoque ex Clericis unus, qui Missas celebranti assisteret, derelictus. De qualitate indumenti, cibi, vel potus, qua cilicii assiduitate, jejuniorum frequentatione, pœnitentiæ austeritate sese damnavit, (*austere et sancte :*) superfluus vereor esse in dicendo, cum etiam copiam quamcumque verborum operationis ipsius superet magnitudo.

30 Hic dum die quadam solus resideret in cellula vocem de repente, unde, aut a quo editam, nescius, claro omnimodis sono hæc audivit dicentem : (*voce cœlesti ad fiduciam divini auxilii excitatur.*) Sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hæreditate Jacob patris tui. Os enim Domini loquutum est. Hæc paullulum, inde attonitus, et secum (ut fit) multa animo reputans, postquam misso circumquaque ministro, B si forte puerorum aliqui e scholis vicinis dum recitant, hoc protulissent ; ac neminem toto id temporis spatio in quolibet loco contiguo fuisse renuntiante ; vir prudentis ingenii gratiæ divinæ sibi oraculum, in spem fiducialius deinceps de donis Domini præsumendi, directum, fideliter intellexit : quod apud se quidem ipse forti custodia animi servare studuit reconditum. Rebus autem postea in ipso omnium eorum fides est subsequuta. Et hæc quidem de initiis tanti viri, breviter, pro loci negotio, inseruimus. Ceterum tanta felicium gestorum ejus extat materies, ut et proprium opus, doctioribusque merito arripiendum, desiderent, et amplissimo audientibus et imitari volentibus fructui possint existere.

31 Cum itaque et hic Joannes et ipse Dominus Eginoldus tam propinquis locorum intervallis abessent; alter alterum nisi facie sola, et locutione communi, non noverat. Adeo uterque popularis fugitans gloriæ, sese tantum testibus fruebatur ac Deo. Cum interea casu quodam supra memoratus (*cum Humberto secedit in eremum,*) Humbertus e cellula, qua se jam dudum Virduni recluserat, ea, quo nescitur obtentu, effracta, eumdem venerabilem Patrem Einoldum ex improviso Tullo convenit. Is enim inter raros alios, vitæ ipsius jam pridem conscius fuerat. Viro sancto ad tam C insperatam ejus præsentiam stupefacto, præsertim quod fama ad se certo detulerat, lege reclusionis eum intrusum fuisse; caussisque egressionis acceptis, inter quas præcipua erat, ob hoc se advenisse, ut eremum potius simul expeteret, ibique multo melius, quam in urbium frequentia, omni hominum molestia liber, Domino deserviret. Consilio clam inter se conflato, ipsi per se, cunctis arbitris procul, flumine Mosella oppidum ipsum præterfluente trajecto, et specu quodam in saltu vicino reperto, ibidem se, tamquam perpetui eremitæ futuri, recipiunt. Mox quibusdam religiosis ex oppido virum sanctum requirentibus, et quamvis locum aditu difficilem, amore superantibus, ubi eos convenerunt, cœptum hujusmodi, quod nulli utique bono umquam esset probabile, saniori consilio dissiparunt. Tanta siquidem loci iniquitas fuerat, (*nimis asperam,*) ut nec ipsi cuiquam labori ibi insistere, nec a quoquam facile eis quicquam necessariorum posset conferri. (*quam ideo relinquunt*) Sed et ipse, ut erat vir consilii, non difficulter meliori sententia flexus, amicam continuo repetit cellulam, Humberto Virdunum ad sua se interim recipiente.

32 Qui dum rursus eum crebrius reviseret, quadam die, inter cetera, quæ familiaritas ille parere D assolet, colloquia, dum, si qui forte alicubi ad id temporis, qui ad sancta desideria aspirarent, existerent, vicaria interrogatione percontantur, hunc, de quo agimus, Joannem, sibi, ut præmissum est, optime notum, adduxit in medium, de cujus laudabili conversatione, cum plurima replicaret, Hominem, inquit Dominus Einoldus, olim cognosco, et ad me crebro venientem, usu communi expertus sum : utrum autem harum rerum, quibus nunc prædicatur, ei mens inesset aut studium, necdum vel tenuiter advertere potui. At ille, Ita, inquit, homo est, non passim cuicumque se, nisi notissimo, aperit, et id non facile quidem. Apud se enim omnimodis latens, vitam, qua in secretioribus sub oculis superni arbitri districte admodum sese coarctat, oculis hominum, ubi in publicum exierit, offerre, summa vi atque arte dissimulat. Attamen a vobis evocatus citius aderit, et mutua vestri collocutio, me nihil extra quam res est de eo afferre, facile comprobabit. Nuntio mox, se eum velle videre et alloqui insinuans, ita condixit, ut ipsius staret arbitrio, utrum ipse eum domi, an ille se Tullo conveniret, quidque horum mallet, resignaret. Joannes ad totius probabilis officii semper executionem non segnis, (*Joannes ab Humberto Tullum invitatus*) Discipulum, inquit, potius obviam ire decet magistro : E ego, ut dignum est, Tullo eum convenio. Ut ergo advenit, Humberto adhuc ibidem eum opperiente, quam familiariter sibi alterutrum atque officiosissime adgaudentes, omnibus e conspectu remotis, de caussa, propter quam illum accersitum miserant, conferre cœperunt, tandemque ubi post non modicam rerum cœlestium confabulationem, desiderii sui alter alteri jam fida secreta refuderat, consilium exinde sibi vitæ ducendæ, uti quibus seculo penitus erat animus renuntiandi, cura sollicitiore disquirunt.

33 Sub hoc Joannes caussam sibi ratus opportunam accidisse, totius suæ conventionis cum viris religiosis ei seriem pandens, (*indicat esse Mettis homines valde spirituales.*) et maxime apud quos Mettis sibi frequens tunc solum erat recursus, (nam a ceteris aliorum locorum jam dudum abstinebat,) quanta viri ipsi in eamdem sententiam concordia conspirassent, aperuit. Illum, quam facile animis ad hoc inclinatis, ut secum ipse eosdem viros conveniret, hortatus est. Ita Humberto tunc propria repetente, ipse post dies aliquot Mettis accedens, et super sancto virorum illorum instituto non modice delectatus, aliquamdiu etiam apud eos est commoratus. Interdum vero ad propria sub tempore recurrens, memoria semel acceptæ dulcedinis, quasi moras (*quos adit Einoldus,*) diutinæ absentiæ ægre ferens, suam eis præsentiam F citius revocabat. Erant autem religiosæ illæ, de quibus supra dictum est, apud S. Petrum feminæ, Geisa et amita ejus, aliæque nonnullæ, et Salecho Clericus S. Martini ultra fluvium Mosellæ, et d Radincus Presbyter tituli S. Symphoriani extra portam urbis meridianam, apud quem et crebrius pro loci secretioris usu conveniebant, et Bernacer Diaconus, comes Joannis jampridem Romani itineris. Nam duo illi, de quibus memoravimus, vitæ præstantioris, Rolandus et Warnubertus, jam vita decesserant. Cum his veluti in quibusdam cœlestium disciplinarum scholis, sanctorum ingeniorum viribus seipsos quotidie in studiis omnium probatarum virtutum exercentes, (*cumque iis et Joanne sancte vivit.*) duo ipsi viri præcipui, aut lectionibus aut orationibus, seu certe mutuis ad cœlestia cohortationibus, insistebant, ipsosque, cum quibus versabantur, ad majora sui imitatione amplius atque amplius provocabant.

34 Sed et idem venerabilis Einoldus, jam et ipsa, ad quæ interdum recurrere videbatur, propria civitatis Tullensis funditus sibi præcidens, dum cum ipsis

A sis tamquam mansionem perpetuam statuit, eosdem pariter omnes ad renuntiationem quoque rerum omnium impellebat. Unde cum de his instantius consultarent, loca in quibus communem vitam professi pariter habitare possent, sollicite pertractant. Ad hoc nullo eis in his dumtaxat regionibus, qui sibi ad ea, quæ mente conceperant, opportunus videretur, occurente (adeo seculi macula quædam cuncta fere cœnobia obfuscaverat) longinqua quæque et peregrina deligere statuerunt. Hoc cum omnibus uno animo, eademque sententia placuisset, Joannes profectione superiore sua Italica, circa Beneventanas regiones, loca se quædam in desertis valde opportuna asserit conspexisse, in quibus labore manuum ad exemplar antiquorum Sanctorum, facili victu vitam ducere possent, quæ utique et vinetis et situ et vastitate obductis, copiosa et cetero usu mortalibus per omnia essent accommoda. Ad hoc et montis Cassini, quem subierat et propriis visibus exploraverat, mentionem adducens, simul et illius abditi intra sinus marinos sancti Salvatoris cœnobii, quod monti Bebio imminet, postremo in id omnes assensi sunt, ut quantocyus profectionem illuc maturare decernerent.

Auctore Joanne, ex mss. ut liberius Deo vacent

statuunt Joannis consilio, Italiam petere.

B 35 Cum ecce divinitus ut certum est, hoc procurato, ad notitiam Episcopi, magni postmodum rerum divinarum recuperatoris, Domini Adelberonis, hæc omnia perferuntur. Bernacer enim unus ex ipsis, dum Ecclesiæ sancti Salvatoris post Dominum Warmibertum, stipe Domini ejusdem Ecclesiæ, magni et memorabilis viri Lamberti, deserviret, eodem Domino suo secretius evocato, rem omnem ordine aperit, meritisque sanctitatis Domini Einoldi, atque hujus Joannis, ceterorumque qui cum eis erant, et fervore sanctorum desideriorum, eidem plenius intimatis, et qualiter, quoniam in his regionibus non eis aptus occurreret locus ad serviendum Domino, exteras destinarent petere regiones, id ab eo interim accepit responsi, ut quoquo pacto eos retinere tentaret, dum ipse, opportunitate temporis capta, Episcopo ea insinuaret. Quo, Domino faciente, citius ex voto cadente, quæque sibi super viris eisdem erant comperta, breviter explicat, addens ad hoc summo utique probro hanc maculam eis omnibus post seculis inurendam, si hi famuli Christi, tanta spatia ejus Episcopii, Deo propitio, sic in immensum dilatati, ita sibi causarentur præclusa, ut quia nusquam exciperentur, in longinqua quædam sub cœlo incognito, properarent : frustraque tot ditionis ipsius esse monasteria, si modo ab his, tam brevis C numeri homines pellerentur.

Eorum deliberatio innotescit Adelberoni Episc. Metensi

per Lambertum virum illustrem :

36 Episcopus, cum nihil unquam sibi magis desiderio fuisse respondisset, quam ut penes se retinerentur, ac vicissim ex ipso Lamberto de loco habitationis eorum exquireret, ille Gorziam, monasterium non multum ab urbe longius, eis optime posse concedi, respondit. Ibi repente viro prudentissimo, quod aliquando, antequam apicem pontificalis honoris attingeret, super loco eodem sibi in voto fuerit, secum animo reputante, nec humano consilio sed divina cura ; rem agi considerans, nihil omnino cunctans firmat sententiam. Interim rem taceri jubet, dum tempus eos detur acciri. Erat locus idem, ex quo olim fuerat, specie præstantissima, longo jam situ pene præferens solitudinem, et præter paucos in veste monachi inibi habitantes, quibus diurnæ stipis vix modicum quid inferebatur, cetera ornatu omni submoto, fœda locum facies obsidebat. Possessionum quidquid exterius fuerat, Adelbertus Comes, vir genere quidem clarus, ingenio autem ferox ac violentus, nec bono cuiquam fere unquam morum probitate probabilis, ex beneficio Episcopi, cui militabat, gratia sane ingrata, tenebat, cognatus

quo suadente, iis Gorziam dare statuit,

ubi plane jacebat relicto,

bona detento tunc Adalberto Comite,

ipse jam dicti Lamberti, nam ejus sororem habebat, D iidemque inter se quibusdam animositatibus dissidebant. Ergo idem Lambertus, postquam animos Episcopi ad hoc inclinatos persensit, Bernacro celerius refert, ut viris, quantum potest, persuadeat, quo mox coram venientes, quem sibi locum deligere malint, fuerint percontati, omnibus prætermissis, Gorziam postulent.

a Ubi, ut supra diximus, Agenaldus et Eginoldus, vocatur. b Alia lectio habet, Primicerius. — c Istum S. Gauzlini, aut Gozlini, Ep. Tullensis, dabimus 7 Septembris. — d Scriptum erat Randineus. Sed. cap. seq. num. 43 diserte Radinrus appellatur. Et apud Flodoardum lib. 3 cap. 31 est Sanctus quidam Rodineus, alias Roduicus, unde hic forte nomen traxit.

CAPUT V.

Adelberonis Metensis Episcopi decessor, zelus Cleri reformandi, votum de Gorzia restauranda : primus illic Abbas Einoldus, B. Joannes Procurator, alii socii.

Dum hæc clandestinis inter hos agitantur consiliis, omnium horum adhuc illis ignaris, et de peregrinatione maturanda tractantibus, alius item ipsorum, cui nomen *a* Landinco, absque licentia Episcopi, sub quo stipe canonica alebatur, et titulo supra memorato deserviebat, se, vel quibus deputatus esset, deserere, vel quoquam perpetuo posse secedere, non satis integrum sibi videri, suggessit Domino Einoldo ; quo nullo modo improbante, imo canonicam sic se habere regulam asserente, adhoc, et ceteris, ut ocyus fieret, in commune ferentibus, Bernacro mediante, per virum clarissimum, omniumque apud Episcopum consiliorum intimum Lambertum, conspectibus Episcopi præsentatur, ubi cum gratia abitus postulandi, quid reliquis quoque esset in voto, ex ejus narratione palam perclaruisset, omnes, qui forte constiterant, admiratione, gaudio intermixto, ne tales, ac tanti desiderii, usquam dimitterentur, dignaque eis provideretur potius habitatio, vocibus orabant et precibus.

Landinco Canonico veniam cum iis abeundi petente, *a*

E

38 Mox omnibus coram accitis, seque digne ac reverenter exceptis, post audita ac reddita vicissim colloquia, ubi Episcopus, quam prompti in eos animi esset, exposuit, locum sibi ad votum, quocumque in suo Episcopio, copiam eis dat eligendi. Illi spatio brevi inter se conferendi petito et accepto, Bernacer, ut clam doctus erat, Gorziam nominat. Ceteris incerto nutantibus, eo quod peregrinatio eis multo dulcius complaceret ; Joannes, quo majore nemo ardore exilii æstuabat, astu quodam, tamquam id omnino esset impossibile, Optime, inquit, neque alter quisquam melius postulabitur ; æstimans videlicet eo sibi denegato, pro eo, quod Adelberto nullatenus terra videretur posse extorqueri, uti qui magnitudine, potentia, ac ferocitate, cum sui tum fratris *b* Bernuini Virdunensis Episcopi : acerrimæ pariter mentis viri, plurimum ac pene in immensum niteretur, sua nihilo desideria remoranda. Quod longe aliter, Domino disponente, provenit. A consultatione namque mox introgressi, cum, quid convenisset, retulissent ; Episcopus nihil omnimodo differens, sine ulla cunctatione, ut jam dudum animi fervore conceperat, locum protinus juri eorum contradidit. Nec multo post etiam terram eidem Adelberto sublatam, (quæ res utique ad e… non minimam spectare videbatur, licet ei præ magnitudine devotionis non postrema haberetur) monachis ex integro reddidit.

accersitis ceteris offertur in diœcesi locus quem vellent :

Gorziam petunt, spe non impetrandi,

F

b

eoque lucere abeundi

c

39 Quanto autem studio, vel ipsos, vel locum unice præter cetera dilexerit, atque voluerit, oculorum magis, quam sermonum, fide petendum est, ut brevi ex illo dudum squallore deterrimo, cuncta loci illius habitacula in novam quamdam lucem, et gratam aspectibus respelenduerint venustatem. Ubi etiam

eam illis statim donat Episcopus,

et restaurat,

A etiam ut mox inde ab initio præoptaverat, sepulchro sibi, quam longissime ante obitum, collocato, Domino miserante, venerabiliter est tumulatus: præstititque ei gratia Christi opere adimplere, quod quondam, ante nonnulla ordinationis suæ tempora, tacito sibi in mente voto, obvenerat. Nam tempore *d* Wigirici prædecessoris sui, cum quadam dierum populo admixtus, qui ex urbe ad idem monasterium angustia siccitatis compellente, pedibus nudis processerat, ipse quoque ad Martyris ibi quiescentis, *e* B. Gorgonii, sepulchrum usque venisset, horrentemque loci situm vidisset, ita ut juxta altaria ipsa vestigia fœda animalium deprehenderet, ubi se ad orandum prostravit, altius præ tanta Prælatorum incuria circa loca Sanctorum ingemiscens, in hæc, ut ipse postea referre consueverat, verba inter orandum prorupit: Si indignum me, inquit, o pietas Christi, et tuum, qui hic ades, testis Domini, pium auxilium, hujus sanctæ Sedis tuæ ministrum unquam promovere dignaberis, hanc loci hujus miserabilem, quam cerno oculis, faciem, in aliam ab hac habitudinem, te mihi adjutore facto propitio, commutabo.

d — *e* — *... olim voverat* — *... Episcopatum :*

40 Audivit omnipotens, et Wigirico non post multum temporis absumpto, cum ei *f* Benno quidam, B genere Suevus, in eremitica apud Turegum vastam solitudinem, aliquando vita famosus, zelo utique pio optimi tunc Principis Henrici, Othonis Cæsaris postmodum gloriosissimi genitoris, successisset; eoque, quo profundo judiciorum Domini abysso incertum, a pristinæ sanctitatis, et eremo quæsitæ laudis dignitate defervente, ad ultimum, lacrymabili rerum serie, a nefandissimis servulis, in abditis excæcato, dum se postea in concilio Episcoporum idem publice officio abdicasset; ipse Adelbero præter spem omnium, cum esset regii quidem, paterna ac materna stirpe longe retro usque ab hominum memoria, sanguinis; sed ob rei familiaris inopiam, quæ secundis matris nuptiis laborabat, censu aliquanto tenuior, consensu omnium, publicisque Ecclesiæ, legitimisque suffragiis, in sacræ Metensis Cathedræ pontificium, Domino promovente, sustollitur.

f — *quem abdicante Bennone ... successisse creato,* — *insperato obtinet,*

41 Cujus deinceps actus de die in diem felicius procedentes, ut Christo Duce succreverint, et ut in monasterium præcipue reparatione studium præ cunctis transfuderit, nequaquam brevi sermone stringi quisquam quæsierit, neque mihi id, si sapiam, arrogare præsumpserim. Et certe res ipsa ita se cunctorum ingerit oculis, ut quidquid dictum C fuerit, minus videatur, et multitudo factorum nequaquam exæquari valeat facultate verborum. Ecclesiam siquidem, quam superiorum temporum perturbatione, ab omni pene studiorum bonorum fervore, tam in divinis quam et humanis, detritam susceperat, ita secum Domino operante, ex nullo, ut ita dixerim, in summum repente statum provexit, ut quæcumque diœcesi suæ suberant monasteria, longo jam et veteri morbo, ab opere rectitudinis languida et pene desperata, regularibus disciplinis reddiderit, viros vita et doctrina probatos, singulis quibusque locis præficiens, qui mundo perfecte abdicato, ceteris documento et doctrina proficerent. Clericorum ipsorum conciliabula, eo quod divisam cum seculo conversationem non satis probabat, in monachorum instituta mutavit. Sanctimonialium habitacula, quod ea, etsi non re, fama tamen obscurari, quam ægre ferebat, omni sinistræ suspicionis morsu eripuit, et ad idem, quod monachos, institutum, et in nullo dispares observationes pro sexus virtute coercuit. Nec etiam antiquioribus et eminentioribus contentus locis, ipsas quoque cellulas longius ritu vago dispersas, in quibus vix octo aut certe minoris numeri Clerici rurales, nuda verborum red- D debant officia, monachorum habitu et observationibus insignivit: utque tempora resque tulerunt terras sumptibus eorum necessarias, et quæ locorum erant, restituit, et propriis visibus subtractas egregia liberalitate additis testamentis contradidit.

et egregie exornat, — *reformatis monachis,* — *... Clericis,* — *... Sanctimonialibus.*

AUCTORE JOANNE EX MSS

42 Sed quamquam omnium miro studio eum cura tenuerit, Gorzia tamen, ut dixi, unico sibi semper fuit amori, pro eo quod et principium operum ejus extiterat, et sanctitas prædictorum virorum Einoldi atque Joannis eum præcipue oblectabat: quibus etiam præ excellentia virtutis, fidei, et sapientiæ, in omnibus fere deinceps, divinis seu humanis est usus consiliis: nec ferme aliquando quidquid eorum promulgavit sententia, frustra tentatum est: ut contra, si quo extra egressum, sero pœnituit.

præcipue Gorziam amat, B. Joannis et Einoldi semper consilio utens:

43 Ingressi sunt autem iidem monasterium anno Incarnationis Dominicæ CMXXXIII, obtinente partem Franciæ, regni quondam Lotharii, Henrico Germanorum Rege, quo gloriosissimus Otho Cæsar, omnium retro præconia superans, et universo orbi non minus gloriæ, quam fructu, natus, exortus est: Franciam autem occidentalium partium *g* Ludovico filio Caroli, qui bello apud Suessionem civitatem, (nota fama) nec victus nec victor, in custodiam ad mortem E usque detrusus est. Ut autem eos pariter superior descripsit conventus, ita omnes sacræ militiæ successerunt, id est, ipsi primi et novi Duces exercitus, præstantissimaque ejus seculi lumina, Einoldus atque Joannes, deinde Salecho ex Clericis S. Martini citra Mosellam, Randincus Presbyter tituli S. Symphoriani, Bernacer Diaconus, de quo supra memoratum est: cumque his adolescentuli duo Teutineus minister Domini Einoldi, et Theuterus, qui adhuc bonæ conversationis superest, cum Randinco Presbytero, cujus erat nepos, admissus, in vestibus Clericorum aliquamdiu incesserunt, donec Episcopo illuc veniente, et more monasterio, electione de sibi præficiendo Patre petita et accepta, cum institutione vitæ regularis, habitum quoque monachi commutarunt.

anno 933 Gorziam ingressi — *g* — *septem hic nominati,*

44 Uno enim voto et pari sententia Domino Einoldo ab omnibus exclamato, ipse primus omnium Episcopo regularem conversationem ex instituto B. Benedicti scripto professus, et cruci dominicæ dedicandus, cucullo induitur: sequentes Abbati ex ordine profitentes, in militiæ cœlestis et obedientiæ sacramenta sub ipso omnes similiter pari modo conjurant. Ad res extra curandas, Dominus Joannes, doctus et gnarus earum, eligitur; pauci qui ex vetusta conversatione ibi supererant monachi, ad exem- F plum novorum coacti in communionem vitæ etiam ipsi assensi sunt. Census eis vel substantia primo admodum tenuis fuit, quam tamen interior animi thesaurus facile tolerabilem faciebat, fidesque in Deo plena, quæ nescit defectum, religiosos quoque ex locis diversis in eam primam nascentis gratiæ venustatem excitos, quibuscumque necessariis impendendis, ardore certatim altero alteri irruentibus, impellebat.

Abbas eligitur Einoldus, — *Joannes Procurator:* — *antiqui monachi se jungunt:* — *multi necessaria suppeditant.*

45 Ad hoc ipse Joannes quæcumque in facultatibus pridem supererant, tamquam fidele Christo mancipium, imo probans in modico quam fidelis in majori esset futurus, illuc cuncta contraxit, ita ut ne propinquis aliquibus, vel ipsis etiam carne germanis, quidquam, ex quibuscumque possessionibus, relinqueret: quin potius ad cumulum gloriarum cœlestium, ipsos qui tantum duo fuerant sibi germani, ad divinum post modicum temporis secum subegit servitium, resque omnes tam in domibus, quam in agris, cum vinearum pulcherrima admodum copia, quæcumque partibus erant venturæ, in unum redactas, usibus communibus monasterii delegavit, conditione

B. Joannes omnia sua donat monasterio: — *duos fratres ad idem institutum inducit:*

Auctore monasterii ab. ex MS.

ditione tamen ea proposita, ut dum ipse adveniret, in jus monasterii retenta; eo decedente, non aliter ab hæredibus, si qui forte proximiores tunc essent, repeterentur, nisi prius in libris argenti xxx monasterio datis redimerent. Matrem quoque secundo viro viduam post nonnullum tempus, cum aliquibus ex familia, ad se recurrentem, quod jam provectioris esset ætatis, in stipe monasterii extra suscepit: ubi etiam plures annos ipsa sancta anus postea in bona conversatione Fratribus congregationis ipsius serviens deguit, ibique in ipso devotionis obsequio diem clausit extremum.

matrem juxta monasterium alit,

a *Forte* Radinco, *vel* Raudinco, *de quo cap.* 4 *num.* 33.—b *Wassebergius* Barnoinum *vocat, atque nepotem fuisse Dadonis, et ei subrogatum anno* 920, *annis* 19 *eam Cathedram tenuisse.* — c *Scriptum erat,* unum, *potius* ruinam, *aut* vim, *aut quid simile legendum videtur.* — d Wigericum *scribit Meurissius anno* 917 *Metensem Episcopum factum, anno* 927 *mortuum: alii* 925. — e *De S.* Gorgonii *translatis Gorziam reliquiis supra egimus, agemusque ad diem* 9 *Septembris, quo colitur.* — f Benno *antea Cellæ S.* Meinradi *incola fuerat, ad quam Episcopatu abdicato reverlit, diciturque anno* 940, 3 *Augusti mortuus, atque ab Hartmanno in Eremi Deiparæ annalibus* Sanctus *appellatur, ut ad eum diem dicemus.* — g *Falluntur ergo, qui* Ludovici, *Carolo Simplice nati, cognomento* Transmarini, *initium statuunt anno* 936, *quo Henricus Auceps Rex Germaniæ decessit; cum hic qui tunc vivebat auctor, anno* 933 *simul regnasse* Henricum et Ludovicum *scribat. Et sane ad annum* 928 *ita scribit Sigebertus*, Ludovicus in Franciam reversus, et licet ærumnose, tamen in regno restitutus, regnat annis 27.

CAPUT VI.

Auctor a Theoderico Ep. Metensi et aliis ad Vitam hanc perficiendam stimulatus. Illustres Gorziæ monachi, Humbertus, Andreas, Fredericus Abbas S. Huberti, S. Odilo Abbas Stabulensis.

Cum ad hunc usque locum nisu admodum debiliore evectus, in documentum prorsus hebetatioris ingenii, veluti viribus cunctis effusis, a cœpto tandem segnis, et tamquam multo opere delassatus, brachia penitus dejecissem, nec ulterius viam, qua procederem, aut nullam aut difficulter inveniendam mihi superesse sperarem; inopinato studiorum *a* omnium lux hac nostra nominandus ætate, et cum usui tum ornatui rerum omnium totus natus, maximus et inclytus Præsul Domnus supervenit Deodericus, quo videlicet hortatore atque impulsore, ut in principiis reddidi, unice, præter cetera usus, ad hoc opus nimium audax prorupi. Is ubi me casu domi convenit, si quid jussi operis, seu quantum confecerim requisivit. Cui cum verebundus, uti egeni conscius ingenii, nec negare, nec libere, quod quoquo modo ineptum et plenum nugarum edideram, offerre præsumerem, atque inter utrumlibet hæsitans, trepidarem; ille schedulis sibi deferri jussis, ordine cuncta cucurrit. Tum vero velut eos, qui sub luce maligna diversum ab eo, quod se habet res, intuentur, modo quam erant dissimili, cum cuncta efferre, et quibusque obviis palam jactare, satis quod mirarer, nosse non potui.

Auctor metuens progredi

a
a Deoderico Ep. Metensi,

scripta ejus laudante,

47 Forte ibi tunc Trajectensis, seu *b* Habentrensis, Ecclesiæ Pontifex clarissimus atque in grege doctorum admodum celebratus Domnus *c* Popo adfuerat, festis natalis Dominici, in communicationem gaudiorum, ab eodem nostro Antistite, cum suo, id est, ipsius Poponis genitore, viro in rerum publicarum cura strenuissimo atque Comite Palatino, cui nomen Berno, ascitus. Hi, cum eadem pariter verbis non semel sufficientibus ingemmans extulisset, ad me *d* cum ipso ora conversi, ut cœpta, nullo cunctabundus, explerem, hortatu magis ac magis ampliore animos addere et favore quam plurimo, mihi tamen erubescendo, non desistebant accendere.

b
atque a Popone Ep. Ultraject.
c

et Bernone Comite Palatino,
d
excitatus;

48 Quibus cum in aliquam forte facilitatem sese animus attolleret, ut pene jam sibi possibile esse, ad quod tanto plausu instigabatur, promitteret; in semet paullulum post tamen relapsus, et virium itidem, ut erant, considerationem remensus, non minus, quam a principio propriæ inertiæ veternum solo hærere compulerat. Sed, ut cito moras cunctationis disrumpam, cum hæ utcumque animationes excitassent, tum quia imminutionem amor viri, quem suscepimus, nescit admittere, præ omnibus quidquid virium mihi posset superesse, superque ipsas vires contendere, sibi coegit expendere. Itaque reliqua, ab ipso religionis habitu accepto, quæ ei conversatio fuerit, quantum scilicet aut ex testibus, cunctis piis ejus actibus adhærentibus, viris utique religiosis, aut ex ipso narrante, ut casus tulit (quod tamen, dum gloriam respuit, rarum fuit) audivimus, vel quæ ipsi (quibus nulla potior fides) persensimus, hinc, ut Domini erit misericordiæ, prosequemur.

etsi sibi diffidens,

pergere statuit:

unde dicenda acceperit?

49 Ceterum ne cui seu interrupta, aut extraordinaria series videatur, si qua de personis, quarum quidpiam eorum quæ dicentur, interesse videbitur, inserentur, quarum et nonnullas superior propositio intulit et decurrens alias, pro caussarum opportunitate et temporum, sermo plures inducet: de quibus utique prioribus consequentia non reddere, ratio ipsa, etiamsi conaremur, resisteret. Simul vir isdem longe incomparabilis, cum ita vitam egerit, ut solitarius inter multitudines vixerit; (nam frustra nisus recederet, si quis ejus robore virtutum se posse aspirare confideret) non sibi tamen soli quæ fecerat arrogabat, verum ceteros secum operari, quidquid illud vel secreti solius esset, judicabat, nihilque præ se superius, quam communis vitæ actionem unquam alicubi e fecerat. Quocirca qui ei pariter versabantur, eorum non immerito gestis ipsius acta intererunt, qui non modo nullam tamquam superiores ei invidiam facient; sed illis potius ex tanti viri contubernio fulgor quodammodo amplior cumulabitur, et claritas crescet et gloria.

cur de aliis quædam inserat?

50 Antequam ergo ultra promoveam, primo, quia non alias forsitan magis opportune se locus offerre videtur, de viris quoque illis venerabilibus, quos textus superior memoravit, Andrea atque Humberto, dignum arbitror dicere: quorum uterque his item utrisque, Einoldo atque Joanni, non imparis sanctitatis, incitamenta et quidam quasi stimuli ad virtutes fuere. Hi enim, ut fama vulgante loco prædicto se viros eosdem recepisse, et plures undique ad eos, divinæ servitutis amore, compererant festinare; ipsi quoque nullo remorati, etsi non tempore, animo tamen atque intentione pari, illuc convolarunt, et monasticam institutionem professi, quibus fuerant prius prævii et magistri, eorum magisterio et ducatui subjici nec abnuerunt, nec erubuerunt. Et cum Andrea quidem germanus ipsius Maginfridus; postea etiam alii quidam gentis ejusdem sunt subsequuti. Cum Humberto autem puerulus quidam ei ministrans, Milo nomine, susceptus est, bonæ ipse indolis, et non minimo postmodum usui præfuturus.

Gorziæ monachi fiunt Humbertus et Andreas

cum aliis

51 Præterea, quod de eodem viro venerabili Humberto, primo cum narrationi incideret, est prætermissum, sic breviter reddendum videtur, qualiter ipse quoque divino impulsu in habitum Religionis transierit. Ex parentibus hic etsi ruralibus, non adeo tamen re familiari subtritis, dum adolescens cum eisdem versaretur, quadam forte die, uti se vita illa invicem retinet privatorum, noti aliqui vel affines in domo eorum venerant convivare. Illis ut forte hora tulit, ibi nocte retentis, cubitumque petentibus, lanceolas, quas de more bajulantes attulerant, fœni acervo, quod propter fuerat, verso sursum ferro apponunt. Casu idem adolescens paullo ante acervo conscenso ibidem obdormierat: ad multam fere noctem somno excitus, cum extra nemo, quo ante condixerat, egredi vellet, per acervum se sensim dimittens

Humbertus manifesto vitæ periculo ereptus

A tens inter erectas cuspides vicino nimium est illisus periculo, ita ut veste corpori adhærente comprehensa ferroque terebrata, per hastile usque ad terram decurreret. Hastili subacto, et re palpata sollicitius explorata stans, et tam præsentem circa se Dei custodiam, etiam prava molientem, considerans, gradum ab incepto, jam meliora deliberans, retinet, atque in reliquum Deo servire mente tota pertractat.

convertitur

52 Nec multo post, licet patre plurimum obsistente, rebus cunctis posthabitis, Romam proficiscitur : et in id perlustrationis tempore non parvo exacto, reversus, cellulam reclusoriam Virduni sibi constituit, ubi diuturna abstinentia, ceterisque bonorum operum studiis, pluribus visus est profuisse. Lectioni quoque assidue operam dans, brevi non modicum scientiæ thesaurum sibi comparaverat, in quo illud miraculo fuerit, quod ante horum fere expers, Spiritu tantum magistro, sapientibus repente non dispar, certe superior in multis apparuit. Ibi per idem tempus duæ oppidi ipsius religiosæ fœminæ cellula seorsim remotæ ab eo instituebantur, et ex fenestra tantum cellulæ verbum doctrinæ seu ceteræ institutionis sumebant. Aliæ item duæ apud eamdem urbem ejus sunt exhortatione accensæ, quarum altera Mater plurimarum ancillarum Christi postea B facta est in territorio Tullensi, loco, qui f Buxerias dicitur, ubi monasterium ab Episcopo bonæ memoriæ Gozlino ex novo constructum, postquam hæ duæ primum sunt intromissæ, multiplex deinde ex diversis mundi lateribus sancti fervoris se ibidem examen infudit, ut usque hodie nova quadam gratia inter cetera resplendere videatur. In ea itaque cellula reclusoria multos agens annos, postquam, ut supra memoravimus, gratia Domnum Einoldum visendi Tullo veniens, Domnum Joannem ei innotuit, indeque propria repetit, mox certe ut sedis ipsorum famam percepit, cum eis et ipse habitaturus accurrit. In qua societate de reliquo pio admodum labore est conversatus, donec caussa religionis exinde monasterio g B. Apri Tullo translatus est, ubi et in cura gregis Dominici beato fine quievit.

it Romam,
dein Virduni in cella sancte vivit
doctus evadit αὐτοδίδακτος :
duas reclusas instruit :
item 2 alias quæ cœnobium Buxeriense primæ incolunt.
fit Gorziæ monachus, dein Tulli Abbas S. Apri.

53 Andreas quoque et ipse, postquam in eadem sacra militia plurimam ætatem confecerat, jam senex et mentem candore capitis referens, Romam ad postulationem Papæ h Agapiti mittitur, qui litteris, cum nuntio quodam idoneo viro, multum a Domno Einoldo efflagitaverat aliquos sibi religiosos, quos in monasterio B. Pauli, quod tunc i ad monasticum ordinem transferre moliebatur cum auxilio k Regis Albrici, collocaret, transmitti. Quo cum altero quodam Fratre, qui ex monasterio l Luxovio Gorziam C ante aliquot annos advenerat, perductus, regulari institutione loco informato, non multo post receptus ad Dominum, ibidem est tumulatus.

Andreas Romam missus Papa vocante, monasterium S. Pauli reformat.

54 Et quia mentione duorum, augmentum congregationis ejusdem tangere cœpimus, de aliis quoque quæ memoratu dignæ successerunt personæ, quam succincte res patientur, mox inferre non inconsequens arbitramur. Ita enim plano quodammodo spatio, de viro, quo proposuimus, decurret narratio libera atque omnibus expedita, si his primum absolutis, soli tantum proposito continuus, et nullo intercisus labor incumbat negotio. Ut ergo suave fragrans odor, in qua Christus recubuerat, domus, ubique juxta vel procul, respersus est, fideles quique eo attracti, mira celeritate undique cœpere concurrere : nec solum qui sancto desiderio jam dudum accensi, vel spiritu occultius inspirati, vel lectione divina excitati, quis eis viam rectæ conversationis ostenderet, expectabant, mox tota aviditate, quod oblatum cernebant, amplexi sunt ; verum alii quoque, qui eatenus frigidi torpuisse videbantur, horum exemplis concitati, tamquam carbonibus vivis sibi admotis calefacti, ad eorum consortium ardentissime festinabant.

multi fama sanctitatis Gorziensium exciti,
illuc monachi fiunt :

D 55 Neque hi fere quicumque de trivio, sed urbanarum deliciarum, gloriæque et sumptuum fuere non ignobilium, quorum etiam opibus non modica supellectile locus est auctus. In his patruus jam dicti venerabilis Domni Adelberonis fuit Fridericus, qui infantulus quondam monasterio S. m Huberti fuerat mancipatus, sed simili ceteris loco eorum morbo pallente, ipse, quemadmodum majorum ducebatur exemplis, indifferenter seculo convivebat, eratque ad id temporis, quia jam admodum ætate processerat, et magnorum, quantum ad secularia, sensuum, virque industrius videbatur; Episcopo adhuc tunc junioris ætatis, adhærens, cujus et consultu pleraque tunc in Episcopio agebantur : animis præterea, ut vere patruus, severioribus, a pluribus quam sæpe non necessariis, juvenilia molimina revocabat. Hic tandem aliquando secum retractans, cum tantam eorumdem virorum Dei videret instantiam, corde compunctus, cunctis, quæ se male illexerant, posthabitis commodis, ocyus eis accessit : nec multo post loci ipsius Præpositus post Abbatem statuitur, ac Domnus Joannes ei solatio supponitur. Postea autem rogatu Episcopi Leodicensis n Richarii, monasterio proprio S. Huberti restitutus, et regulari ordine Abbas præfectus, usque in finem laudabili conversationis rigore rem divinam optime monastico tenore E continuit. Situs est Treviris in monasterio S. Maximini, quo dum solennitas o dedicationis eum invitat, morbo repente pervasus, diem extremum ingressus est, novaque novæ fabrica ecclesiæ novo hospiti novum primo sinum aperuit.

AUCTORE JOAN. AB. EX MS.
inter hos Fredericus Episcopi patruus et consiliarius,
fit Præpositus,
deinde Abbas S. Huberti.

56 Simili modo Virdunensis Ecclesiæ primus ab Episcopo curam gerens Odilo, vir natalibus clarus, facultate sufficiens, in rebus gerendis admodum strenuus, et, si Clericum forte non impediret, nullo quæ mundi fert ambitus, loci sui cuiquam impar; cunctis illis mordacibus curis rejectis, huic sanctæ paupertati, pauper spiritu factus, se contulit, exiguumque ac vile stipendium cunctis seculi opibus gloriosius et sufficientius æstimavit. Is quoque, post bene adultum sanctæ conversationis robur, petitus reformationi monasterii, quod dicitur p Stabulacum, ibidemque promotus, ad rectitudinis lineas, quæ prava forte invenerat, Christo auxiliante correxit, ubi etiam cursum naturæ persolvit.

item S. Odilo,
postea Stabulensis reformator, et Abbas.

a *Sigebertus in Chronico ad an.* 984 Adelberoni Mettensium Episcopo mortuo, Deodericus, consobrinus Othonis Imperatoris Episcopus subrogatur. Hic, ut legitur, inspiciens primas litteras omnium Mettensium Episcoporum, quas Angelus Domini dicitur dedisse S. Clementi, primo Mettensium Episcopo, et notans alias auro, alias viliore metallo, pro meritorum qualitate, esse annotatas, cum videret etiam litteram sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in Episcopatu tanta bona fore facturum, ut ipsa nominis sui littera merito deberet auro annotari. *Obiit, ut in eodem Chronico dicitur, anno* 984. *Multa de eo scribit Meurissius.* — b Daventria, *Teutonice* Deventer, *urbs est ad Isalam flumen, olim Ultrajectensi Episcopo subjecta; sub Philippo 2 Hispaniarum Rege ac Belgarum Principe, ipsamet Episcopali solio ornata, Ultrajectensi Antistite in Archiepiscopum promoto, cui quinque hæ Episcopales Ecclesiæ subditæ, Daventria, Leovardia, Groninga, Harlemum, Middelburgum; omnes nunc Episcopis, dominante hæresi, destitutæ. Appellari hic videtur* Dabentrensis *sive* Daventrensis *Episcopus, quod illic ut plurimum fortassis commoraretur.* S. Radbodus *certe Daventriæ sepultus est, qui mortuus dicitur anno* 917. *Ejus successori* Baldrico *Henricus Auceps Germaniæ Rex confirmavit immunitatem Dorestadii,* Daventriæ *et Thielæ. Diploma recitat Wilhelmus Heda.* — c *Nullus circa ea tempora* Popo, *vel* Poppo, *Ultrajectensis Episcopus memoratur ab iis, qui ejus Ecclesiæ Antistitum indices contexuerunt : sed ab omnibus traditur* Radbodo *sub annum* 917 *mortuo, successisse* Baldricus, *huic anno* 977 Volcmarus, *sive* Volcmarus, *qui an.* 989 *mortuus traditur. An inter Baldricum et Volcmarum Popo, Bernonis Comitis Palatini filius, eam Ecclesiam tenuit, sed non diu, ideoque omissus ab iis qui catalogos Episcoporum postea confecerunt? Certe hic scriptor Popinus æqualis fuit, ut gravis et dignus fide.* — d *Ita legendum videtur.* Scriptum erat : cum ipso hora conversus, ut corpla... non desistebat accendere. — e *An non potius legendum,* ferebat? — f *De hoc monasterio in Vita S. Gauzlini, sive Goslini, Episcopi Tullensis, 7 Septembris :* Cœnobium sanctæ genitricis Dei Mariæ Buxeriis a fundamento construxit : chorum ancillarum Dei inibi constituit, rebus et prædiis ac ornamentis decoravit, *ac paullo post :* Nam Deo providente invenit quasdam sanctimoniales, velut oves errantes, sed tamen æternæ vitæ viam quærentes, in Dei dilectione ferventes, et ad serviendum Illi locum remotum desiderantes

Deodericus Ep. Metensis.
Daventriensis Episcopus,
Popo Ep. Ultraject.
Buxeriæ monasterium.

f desiderantes, quarum miseratione permotus..... Jam dictam cellam eis ad habitandum delegavit, præficiens eis Bolildim Abbatissam, quæ earum regeret vitam. At demum ipse S. Gozelinus, in Buxeriensi cœnobio dignissimum, sicut vivens jusserat, accepit sepulturam inter choros Virginum, quas illic plures numero vitæ districtioris aggregaverat. — g Est id in suburbio Tullensi situm S. Aper, Gallice S. Evre, colitur 7 Septemb. — h Agapitus 2 an. 946 Pontifex creatus, an. 955, 27 Decemb. obiit. — i Infra Pauculus in thesauris absconditis alma Urbis vig. 9 e cel. 15 scribit, hanc S. Pauli basilicam datam anno 943 monachis Casino evocatis, dein an. 950 iis ereptam, datamque Cluniacensibus. At nusquam in hac Vita dicuntur Gorzienses Cluniacensium instituta amplexi: neque videtur Andreas alium in illud monasterium induxisse disciplinam, quam qua erat ipse Gorziæ imbutus. — k Tradit quidem Luitprandus, hujus scriptoris synchronus, lib. 2, cap. 13 Albericum Marozia scorti filium, pulso Hugone Rege matris suæ marito, Romanæ urbis monarchiam tenuisse; quod et repetit lib. 5 cap. 1, non tamen Regem ipsum appellat. Baronius nunc Romanæ civitatis Principem, nunc Patricium Romanorum vocat. — l De Luxovio, celeberrimi nominis monasterio, sæpe alibi actum, agetur que, præsertim 21 Novembris ad Vitam S. Columbani, et ad S. Eustasii 29 Martii. — m Est hoc celebre in Ardennensi monasterium Andaginum, vulgo S. Huberti, quod ejus illic reliquiæ asservantur. Scriptum erat hic S. Humberti; verum aliquanto S. Humbertus fuit S. Huberto antiquior, monasterii Maricolensis in Hannonia fundator, qui colitur 25 Martii, S. Hubertus 3 Novemb. — n Præfuit Richarius Ecclesiæ Leodiensi ab anno 922 ad 23 Julii 945. — o De ea dedicatione Browerus in Annal. Trevir. lib. 9 pag. 457 ad annum 942 ita scribit: Inde 3 Idus Octobris Treviris a Rotberto urbis Antistite et Adelberone Mediomatricum, Divi Maximini basilica, opere jam perfecto, dedicata est. Consecratio ea insigni sacrorum apparatu constitit, et magna hominum concione, celebrium ea religionis ergo affluentium. Adstabant Episcopis initiati, Ogo D. Maximini, Agenaldus Gorziensis, Erkembaldus Tullensis, Heribertus S. Arnulphi Metis, Fridericus S. Huberti in Arduenna, Salachon D. Martini Abbates etc. — p De Stabulao, vel Stabuleto, aut, ut hic dicitur, Stabulaco, alibi actum, agetur que plenius 3 Septemb. ad Vitam S. Remacli Ep. Trajectensis, qui illud fundavit. Visitur illic supra aram arca antiqua, in qua condita ejusdem S. Remacli reliquiæ: inter alios, quibus ad latera ornatur, Abbatum effigies, est S. Odilonis hujus. Non potui tamen assequi adhuc, qua die ejus recolatur memoria, ab immemorabili tempore Sanctum haberi, constat ex ea tumba, quam cum eorum curiose contemplatus, judicavi a 400 aut 500 annis fabricatam: sub illa autem, quam dixi, veteri Odilonis hujus pictura diserte scriptum, S. Odilo.

CAPUT VII.

Angilramni Primicerii Metensis, dein Gorziensis Præpositi, vita ac sancta mors.

Angilramnus fit monachus,

Ad idem ferme tempus, specimen, ut ita dicam, et flos ejus, quod tunc cœlestis compingebatur serti jucundissimus atque aspectatu dignissimus Angilramnus, primo Tullensis, deinde sanctæ quoque Metensis Ecclesiæ Primicerius, nobilitate et opibus clarus, quodque consequenter satis esset a gloriæ, præ ceteris, multis rerum auri atque argenti ceteræque cumulos supellectilis trahens, instar primitivi illius Apostolici populi in usus pauperum redigenda, sanctam illam societatem expetiit: prædia quoque non ignobilem quantitatem monasterio sub testamento perpetuæ ditionis contradidit. Cujus, quæ postmodum fuerint conversationis insignia, b quantumque robur structuræ ejus in reliquum se tenuerit, gratius forsitan audietur, si prius, quo paullulum initia ejus impulsu visa sunt vacillasse, breviter perstringetur, cum præsertim eo nemo sit, non tentatione penitus sit exturbatus, eoque firmius postea pedem fixerit, quo ad tempus sese negligentius locum, quem ceperat, observasse doluerat.

58 Is itaque, ubi cum eo, quo diximus, sumptu susceptus est, eo quod amplior et persona, et ex deliciis, cunctisque ipsorum ante notissimus, mollius ceteris tractabatur, atque honorabatur. Nam et ex ejus clientibus aliqui ad idem se propositum contulerant. Ipse interea, utpote qui necdum, quam semel admiserat, perfecte ordinem disputerat, nequaquam æqua aliis pati, et pro his, quæ loco contulerat, paullo incontinentius efferri, jamque, quod consequens, increpationibus obstrepere, correptionibus non acquiescere, et, ut qui se minores cum eos attenderet, quasi de superiori loco sententiam ferre, sed et si qui forte infirmiori animi ab prioribus se accessissent, eos, contra majorum prolata, prohibito retinuit. Ad hæc Pater Einoldus ceterique jam perfectæ in Christo ætatis, multa pro rebus et temporibus reclamare, hortari, obsecrare, et, prout ætas paterer-tur, paullo severius objurgare: quibus tamen nonnunquam fere acerbiora in facie referens vix contumeliis temperabat.

59 Quid plura? Cum tempore hæc tracta plus opere longiore ingrata nimium tædia peperissent: quadam forte dierum, dum pro simili nescio qua insolentia acrius argueretur, majorem in modum animo concitato, e conspectu Abbatis et ceterorum pariter assidentium, sese proripuit, et male jam seculo, nisi Christus obvius repulisset, revolvendus, claustrum egressus est. Fratres tristes ac pavidi insequuti, cum eum in portieu exteriori, in qua exiens resederat, invenissent, ejus genibus advoluti, modis omnibus, quibus poterant, aggrediuntur, et nunc divini nominis obtestatione, ne faceret, obsecrare, ne, quod bene cœperat bonum, male amitteret; nunc perpetuam, quæ se apud seculum consequeretur, ignominiam objectare: reminisceretur magis ante exacti laboris, quem tam turpiter in medios conatus desereret: reminisceretur ad ultimum districti examinis, cui forsitan senex jam jamque se cerneret propinquare: astutias insuper diaboli præcaveret, qui fructum totius laboris ei gestiret præripere. Multa in hunc modum replicantes, cum ipse adhuc inflexibilis, sua tantum sibi redderentur (se deinceps quid se fieret, satis curare) reposceret; illi majoribus instare, et pro viribus, quæ mensuram nesciunt, caritatis, animos viri in diversa versare: sermones sermonibus, preces precibus instaurare.

tandem fugit e claustro,

multis Fratrum monitionibus et precibus,

60 Nec prorsus, Domino cooperante, loco discessum est, donec oculus ille miserationis antiquæ, ut tunc Petrum, ita et hunc modo respiceret, atque in quemdam alterum, ut ita dicam, hominem commutaret. Nam et iste in amaras profluens lacrymas, illico rediit, et corpore nudato, fascibus virgarum manu prælatis, pœnam clamoribus postulans, pedibus Abbatis prosternitur, non modo gemitibus, verum totius gestu corporis, doloris magnitudinem protestatus. Quis putas ibi lacrymas tenuit? Quis eam canitiem, se vestigiis omnium intuens provolventem, non corde solutus est? Quis cum lacrymosis ille vocibus inclamaret, Cædite reum, cædite rebellem, ne parcite, quæso, superbo et vecordi, et contemptori, non gaudio mixto fletibus in ejus veniam proclamavit.

Luc. 22, 61

61 Tandem Pater plenus pietatis assurgens, aliique cum eo manibus caritatis suppositis solo erigunt, et cunctis clementer, ut tanta dejectio merebatur, indultis, in numerum tota alacritate recipiunt. Is vere dies intantum ei extitit salutaris, ut quisquis illum deinceps attenderet, vix aliquid in eo viri, qui prius fuerat, recognosceret. Summa etenim vi, quantum in se fuit, abjectionem sui, et quæque extrema, semper appetiit: delicias et mollia omni genere respuens, difficilia et austeriora magis amplexus est. Honorem impensum miro pudore non ferens, gravabatur potius quam oblectaretur: parcitatem cibi aut potus, ea arte, quasi callidus quidam observator, assumpsit, ut de singulis, quæ apponebantur, quotidianis momentis paullatim quiddam substraheret, donec ad minimam quamdam quantitatem rediret. Interdum etiam quibusdam penitus tamquam abessent, abstinebat, nunc quidem piscem omnem muneris generis, dum grandiores carne posse conquiri æstimat, respuens, nunc eos ipsos, quos magis appetere videbatur, dum undecumque quæsiti offerrentur, post non multum temporis quodammodo fastidiebat: tantaque, ut ita dicam, obstinatione victor sui, quod semel animo statuerat custodivit, ut pultibus tandem farinæ contentus esset, quamquam inter hæc creberrima, quæ etiam dum in seculo viveret, diebus jejuniorum fortiter perferebat, panis tantum et aquæ jejunia exerceret. Ut enim multorum fide percepimus, adhuc

A adhuc in seculo ei biduum totum sine ullo cibo et potu omnino transire, quasi nihil videbatur.

62 Illud autem stupori videntibus erat, quod vigor corporis ei tam vividus perseverabat, ut nihil de opere Fratribus consueto prætermitteret. Coquinam, vestium ablutionem, horti communem operam, calceamentorum lavationem, Missæ hebdomadam, ordinem omnem claustri et oratorii, vivido robore adimpleret, vultusque ei hilaris et gaudens continue superesset : tantum post aliquod temporis intervallum a pristina corpulentia venter ei subsederat. Orationum et vigiliarum ejus instantiæ teste illud fuit tugurium, quod penes tumbam Domini Chrodegangi, tanquam cellam solitariam usque vocationis suæ tempus incoluit, in quo, mox synaxi Fratrum expleta, solus ostio se occluso recipiens, gemitibus et planctibus et infinitis genuum inflexionibus, noctes diesque continuabat. Et cum plerumque Fratrum vigilias præveniens, plurimum noctis in precibus occuparet, finitis eisdem vigiliis, quantumcumque noctis hyeme vel æstate superesset, somnum deinceps nullatenus noverat, nisi ob sanguinis forte, quod vix fuerat, minutionem : sed toto deinceps usque horam secundam et tertiam spatio, in ea
B sancta contritione et cœlestis januæ pulsatione perseverabat.

63 De continuatione silentii quid prædicem, nescio, cum ipsa quoque licita colloquendi invicem tempora fugiens, in psalmorum potius melodiam commutaret, et si forte compellaretur, breve quiddam reddens, ad solita et amica silentia protinus recurrebat. Curis quibuslibet corporis, balneisque, et ceteris recreationibus communi usu regulæ indultis, cilicium, vilitatem vestium et ceterum cultum horridum præferebat. Extremum quidem fuerit, quod dico, animi tamen ejus virtuti comprobandæ permaximum. Dum Fratres sabbatho ante Mandatum, vel feria quarta, ex more antiquo quidem, sed tunc noviter nobis tradito, calceamenta sibi abluerent, ille cuilibet ex improviso postveniens, dum Frater unum abluendum manu teneret, alterum quodammodo invito violenter surripiens, abluebat. Item dum faciem mane, vel manus pransuri lavarent, nunc quidem ad vas illud, ex quo aqua quibusdam forulis Fratribus ministrabatur, præcurrens, et obicem illum, quo forulum illud obstruitur, dum Frater lavaret, tenens, nunc linteum, quod ad tergendum dependet, offerens, voluntatem cordis ardentis ministrabat.

64 Plura in hunc modum obsequiorum ejus studia
C in omnes serviebant, et cum hæc, et his similia humilitatis cordis ejus fuerint documento, ad hoc et locum ordinis sui in choro, quem superiorem tenebat, tanquam infirmitate impediretur, non ferens, in ultimum usque commutavit. Revera enim post tantam austeritatem viribus defatiscens, non jam et ad standum in choro, et ad ceterum laborem sufficiebat. Quanta autem ei vitæ puritas fuerit, ex fine præclaruit. Nam non longe ante obitum, nocte quadam nescio quid divini audiens, nulli quidquam dicens, mane in fenestra prædicti tugurii exaravit sic : v Id. Septembris somniavi me moriturum. Fides his citius facta est. Nam post paucos dies febre correptus, mense plus lecto decubans, ad præfixum usque diem languore valido perductus est, totumque id spatium absque ullo omnino permanens cibo, sola tantum aqua sustentatus est, et ita usque in Nativitatem Sanctæ Dei Genitricis perdurans, quam in crastinum *d* B. Gorgonii Martyris, cujus corpore idem monasterium percelebre est, dies consequitur : quo tunc maxima diversis ex partibus religiosorum virorum turba confluxerat : plerisque eorum eum invisentibus, per totam fere diem nunc hoc, nunc illo ad se introeunte, verbis salutaribus communi-
D cans, integra mente et sermone, ante mediam fere noctem decessit. Funus multitudo quæ convenerat, decenter digneque tanto viro curavit.

65 Eadem denique nocte, et, ut conjici potuit, ipsa hora, qua obiit, cuidam congregationis ipsius, Adelgero nomine, in monasterio quod dicitur *e* Senonas, in partibus Vosagi, cum Fratribus quiescenti, quidam in somnis apparens, Surge, inquit, et quia Domnus Angilramnus defunctus est, campanas pro eo facito concrepare. Experrectus ille, et quibusdam excitatis, dum signo tantum innueret, nec certo intelligeretur quid vellet, luce data, eadem referens, nec adhuc creditus ; tertia die epistola ejus obitus allata, noctem et horam nullo modo diversam fuisse compertum est.

a *Ita MS.* — b *Idem,* quantique. — c *Et hic,* accepissent. — d *Colitur S. Gorgonius Martyr 9 Septembris, cujus corpus, ut ante diximus, Gorziam translatum.* — e *De hoc monasterio, quod alii* Senonam *et* Senonas *appellant, egimus* 21 *Febr., cum de S.* Gumberto *pag.* 262 *esset sermo.*

CAPUT VIII.

Viri clarissimi Gorziæ monachi facti, Austeus Archidiaconus, dein Abbas S. Arnulphi, Blidulfus Archidiac. Metensis, Gundeluchus, Isaac, Odolbertus, dein Abbas Gorziensis. E

His super hæc quæ omittenda non erant commemoratis, quoniam de omnibus illius sancti collegii, qui singuli fere digni memoratu pro merito egregiæ conversationis essent, longitudine obstante non sufficimus, Patrem *a* nobis in monasterio S. Arnulphi datum, Domnum *b* Austeum, fas non est præterire. Hic item in seculari habitu Domno Einoldo socius, cui et sanguine jungebatur, post aliquot annos, relictis omnibus facultatibus, ex Archidiacono in pauperem Christi vere mutatus est, et in eamdem societatem commigrans, vita non inferior ceteris claruit. Fuit autem lingua, quantum ad exteriorem sermonem, facundissimus, sed et in Scripturis sacris studiosissimus, quamquam et artium nonnulla ei notitia fuerit. Corporis quoque gratia quædam virtutem ejus animi insigniebat, vultu ac statura decentissimus. Vox ipsa virium plena, grato, ut nihil supra, modulamine in sacris concentibus aures complebat : quod tamen, quantum in se erat, cœlestium desiderio famulabatur, et ædificationi audientium serviebat : verbo, gratia multa redundans, exhortationi et animis undecumque movendis, ad omnem facultatem in quolibet dicendi genere, ut rhetorem diceres, sufficiebat.
F Ad hoc et architecturæ non ignobilis ei peritia suberat, ut quidquid semel disposuisset in omnibus locorum et ædificiorum symmetriis et commensurationibus, non facile cujusquam argui posset judicio.

67 Aliquamdiu ergo in eodem monasterio Decanus, et Abbatis in omnibus onera strenue sustentans, vita, verbo omnique sanctæ conversationis exemplo, forma gregi Dominico factus, ut pene per ipsum post Abbatem omnia disponi viderentur ; tandem viro egregio *c* Heriberto apud S. Arnulfum, qui primus eodem loco a Domno Adelberone Pontifice, clericis inde submotis, regulari monachorum ordini præfectus est, vita decedente, Pater in Domino præfuturus, statuitur. Ubi brevi ejus industria claruit. Habitacula enim monasterio ordini pulcherrimo schemate construens, locum, quem omnino incultum, et nullis ad religionem institutionibus, susceperat, ad omnes usus Domino serviendi apti simum reddidit : et cum interioribus extruendis sine intermissione operam dederit, non minus exterioribus, quæ item misere ubique locorum dilapsa fuerant, reficiendis strenuus et prudens incubuit. Ruris quidquid monasterio subjacebat, ita in vineis, pratis, agris, silvisque

A que excoluit, ut cum rem omnino pauperrimam, et vix numero paucissimo parcam nimis stipem promittentem invenerit, post annum exactum (nam is gravis et quasi * stipulentia attactus fuit) in omnem copiam rerum necessariarum, Domino benedicente, superefluxerit: cunctisque intrinsecus Fratrum habitationibus intra quadriennium expletis, muro, in modum castri, forinsecus cuncta circumdare animum intendit. Quod, opem undique præbente eodem venerabili Pontifice, quatuor mensibus laboratum, pene ad summam esset perductum, nisi infausta regni *d* dissensio, quæ inter Domnum et gloriosissimum tunc adhuc Regem, postmodum Cæsarem, Othonem et filium ejus Liuthulfum, et generum Conradum exorta, usque ad gentis inimicæ Deo *e* Hungarorum in nos eruptionem desævit, impendisset. Proxima tamen æstate, Domino cooperante, ocyus peractum.

AUCTORE JOAN. AB EXMS *bona ecc lit*, *forte* pestulentia

muro cœnobium munit in formam castri

68 Cumque horum extra perpetuo sollicitaretur cura, nihil tamen de his, quæ vel ad vitæ vel conversationis puritatem, vel ad pastoralis solertiæ vigilantiam pertinebant, est aliquando prætermissum, quin quotidie solitum pensum orationum, psalmorum, vel lectionum sanctarum expleret. Omnibus Dominicis et festivitatibus Sanctorum celebrioribus, B Missas publice dixit: ad hoc unaquaque quarta feria privatim: in quibus, quantis gemitibus et lacrymarum victimis seipsum conficeret, ne referri quidem potest. Et, ut fiducialiter efferam, in visceribus pietatis et simplicitate cordis et mansuetudine animi, condescensione infirmorum, recreatione miserorum, et omnibus omnino misericordiæ actibus, non alter eo fuit præstantior. In his XV annorum exactis laboribus in sanctæ perseverantiæ fine cursum consummans, pridie Nativitatis beatæ Dei Genitricis decedens, in monumento a se jam olim longe retro a primis annis sui regiminis præparato, plurima devotorum virorum frequentia, Domino et Venerabili Antistite Adelberone munus exequiarum explente, depositus est, ex parte basilicæ Aquilonari, anno Domini CMLX.

pietate, ceterisque virtutibus eximius,

moritur 7 Septembr.

69 Sanctæ Metensis Ecclesiæ Archidiaconus Blidulphus jam in processu loci, eisdem servis Dei non sine magno multorum miraculo sociatus est. Vir enim cum et nobilitate generis, et rerum copia non mediocri fultus, et multa in quamcumque partem arte animi callens, (prudentiane ea dicenda sit, an astutia?) ad hoc et litterarum ceteros ejus loci præiret scientia, (quippe qui ex scholis adhuc superererat C Remigii) tum secularibus ita deditus videbatur, ut vix cujusquam in eo religionis vestigia viserentur. Is, ut dicitur, morbo repente præreptus, venerabilem Einoldum citius advocans, monachum profitetur, statimque habitum sumens, æger monasterio devehitur, ac post paucos dies integer Domino propitio redditus, mentis meliore integritate felix, et multis deinceps exemplo futurus convaluit, atque in sancta conversatione fere inferior nulli apparuit. Is post plures annos majori calore virtutis tactus, eremum altero quodam, cui Gundelach vocabulum fuit, sibi sociato, in remotioribus Vosagi expetiit, ibique in illa divina contemplationis suavitate, acerba admodum corporis castigatione, et mundo vere (ut veracium, qui eum noverunt, fert sententia) mortuus, decem aut eo amplius annos exigens, felix decessit, atque in ejusdem cellulæ suæ oratorio ab eodem socio suo, viro æque sanctissimo, sepultus, eumdem ibi reliquit vitæ vel rerum paupercularum hæredem.

Blidulfus Archidiac. Meten. nobilis et doctissimus

æger fit Gorziæ monachus,

convalescit, ac sancte vivit

secedit in solitudinem

cum Gundelache,

70 Porro idem socius ejus ex monasterio *f* Fulda olim retro ante complures annos, flore juvenili conspicuus, Treveris apud S. Maximinum ob insignem religionis conversationem commigraverat: deinde Domni Eginoldi fama accensus, Gorziam veniens, ei individuus fere comes per aliquot tempus adhæsit: D donec eodem jubente, cum prædicto Venerabili Blidulpho, in monasterio sancti viri *g* Ogonis, magni et præclari prius in S. Maximino Abbatis, et post Leodicensis Ecclesiæ egregii Pontificis, delegatus; post obitum ipsius Domini Ogonis, utrique inde Gorziam regressi, mox brevi ad ea, quæ prædixi, eremi remotiora, pari consensu secedunt: et, ut dictum est ipse Domno Blidulpho succedens, locellum ipsum usque in finem vitæ incoluit, doctrinaque et vitæ puritate clarus, ibidem quievit.

f *olim Fuldensi monacho,*

qui et ipse vir sanctus.

71 Virdunensis etiam Ecclesiæ vir religiosus Isaac, in vita canonica satis decenter conversatus, jam canitie ipsa reverendus, cum alio bonæ spei, tunc juniore, nunc, Domino auspicabiliter provehente, ejusdem sancti collegii Patre, Domino *h* Odolberto, fere post duos, quam superior Blidulphus venerat, annos, susceptus est: quique, ut erat magnæ simplicitatis, et totus interioribus animæ bonis deditus, sine querela, et innocentissima actione conversatus, etiam finem sui Divino meruit præscire responso. Quiescentibus namque quadam nocte Fratribus, Domnus Einoldus vigilans, repente vocem producto sono ter inclamantem audivit, sic: Isaac, E Isaac, Isaac: qui cum mane eodem accito, finis sui eum commoneret, et quid audisset, ediceret, Et ego, inquit ille, easdem voces audivi, et vocationem meam adesse cognosco. Illico autem morbo attactus, brevi decessit. De his igitur, qui quodammodo eminentiores in ea congregatione viguerunt, hic commemorasse sufficiat, non quod omnia, quæ digna memoratu essent, de his dicta sint, cum utique de singulo quoque eorum proprium condi possit volumen. Sed et plurimi in eo sancto collegio magnarum virtutum viri extiterunt, qui merito in exemplum scriptis et laudibus efferendi essent.

Isaac Canonicus Virdunensis

h *fit monachus, cum Odolberto, postea Abbate; divinitus monetur de morte instante.*

a *Inde potissimum supra probavimus, hunc scriptorem S. Arnulphi monachum, atque etiam Abbatem fuisse.* — b *Ejus ex monumentis monasterii S. Arnulphi elogium hunc decerptum accepimus, cum eo, quod ante ex parte recitavimus, Joannis Abbatis elogio; alibi* Austerus *vocatur.* — c *In citato* Austei *elogio* Arbertus *appellatur, alibi* Albertus. — d *De hac dissensione Sigebertus ad annum* 952. Liedulphus filius Othonis Imperatoris, instinctu Conradi Ducis, cum eo contra patrem suum rebellavit *etc.* — e *Idem ad an.* 955 *Sigebertus*: Liedulpho ad gratiam patris reducto, Conradus Dux, Dei et Imperatoris transfuga, ad Ungaros se conferens, eos in Lotharingiam, usque ad Carbonariam silvam perduxit, et virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa, ultra prodire prohibiti, impune redeunt. *Eodem tamen anno* 955 *internecioni dati sunt Ungari.* — f *De hoc antiquissimo in Germania monasterio actum alibi, præsertim* 1 *Feb. ad B. Rabani Mauri Vitam. Ejus antiquitates libris* 4 *edidit Christophorus Browerus noster.* — g *Is, ut Browerus scribit, anno* 934 consentientibus omnium monachorum voluntatibus F Abbas ex Præposito electus, quidquid prava illa tum consuetudine fuerat a veteri disciplina prolapsum, *corrigendum suscepit. Cumque ædes quassata turbine procubuisset, ei restauranda Henricus Rex sumptum liberalem erogavit. Unde corrigas quod in Historia Ecclesiæ Leodiensis, citato licet Browero, auctor nimium festinus scripsit, Ottonis Regis judicio Abbatem factum, cum non nisi biennio post is patre mortuo Rex sit factus anno* 936. *Verum pro his fortassis ad restaurationem ædificiorum et disciplinæ,* Ugonem *Proceres Lotharingi ac Belgæ juverunt, ac præsertim, ut infra cap.* 11 *num.* 95 *dicitur,* Gislebertus, *Raginerii Comitis Hannoniæ filius, Lamberti* 1 *Comitis Lovaniensis frater, Dux Lotharingiæ, Henrici Aucupis gener, sororius Ottonis. At* Gisleberto *anno* 939 *submerso, idem Rex Otho, ut in Chronico ad annum* 945 *scribit Flodoardus,* Episcopum Hugoni, *idem est, qui hic et apud Browerum* Ugo, Abbati monasterii S. Maximini nolenti atque refugienti dedit, eumque ordinari fecit Episcopum. *Mortuus est* Ugo, *sive* Hugo, *anno* 947, *vel initio sequentis*; Corpus, *ut Fisen scribit*, ad S. Maximinum relatum. — h Odolbertus, *sive* Odelbertus, *tertius a B. Joanne Gorziensis Abbas fuit, Odhaldi successor, ut supra in catalogo Abbatum dictum.*

Ugo sive Hugo, Abb. S. Maximini, dein Ep. Leod.

CAPUT IX.

B. Joannis prompta obedientia, humilitas, patientia, commodorum neglectus, vigilantia, lectionis assiduitas.

Sed a proposito, quo aliquamdiu divulsi sumus, jam quodam clamore revocamur. Unde his, quæ præteriri indignum censuimus, expeditis, ad viri venerabilis Joannis acta, cui hic proprie stylus sudat, Domino misericorditer præeunte, recedamus. Primum, quæ ei institutio conversationis et animi virtus

A tus fixa ab ipsis principiis in finem usque, ductus continuo fuit, ut in neutram partem mirabili vigore deflexerit, in quadam veluti brevi tabella, describere cupio: quod sicut a me expleri posse, non mihi prorsus arrogaverim, ita vix unquam a quoquam, quamvis disertissimo, æstimem comprehendi. Nec vero penitus reticendum, ne ipsa parva, quæ dicentur, si pigro sudario defodiantur, quos possent, lucris dominicis subtrahant. Subjectionem Patri et obedientiam tanta pertinacia tenuit, ut quidquid semel ore illi imperans emisisset, hic tamquam famulus verberum metuens, sine dilatione arriperet. Et in ipsis statim principiis, dum Pater Einoldus, credito sibi regimine loci, vehementer angeretur, si sibi exteriora curanda essent, qui longe alia divinæ speculationis meditabatur; idem Domnus Joannes ei accedens. Non horum, Domine, inquit, cura sollicitemini. Ego hoc vos fasce levabo. Interioribus tantum, ut cupitis, animum intendite: quidquid exteriorum est, ego, Christi gratia et meritis vestris adjutus, mihi susceperim. Cum itaque ita omnia ei commiserit, et ipse in solo Deo vacationem assumpserit, non tamen, quid unquam parvum vel majus idem Domnus Joannes, nisi eo conscio, aut consilio ejus et voluntate, egit. Et horum ipse B Domnus Einoldus, si quando ita intererat, testis erat: Numquam, inquiens, mihi inobediens fuit, nec fuit aliquando, qui me et illum in pacem reduceret.

B. Joannes semper obedientissimus,

curam exteriorum suscepit:

nihil nisi conscio Abbate agit:

73 Nec destitit prudens et sagax in utramvis partem Domnus Einoldus eum diversis exercere mutationibus. Nam plerumque ab exterioribus de industria eum revocans ad interiora, etiam ad infimum quodque reduxit officium, in quo ne nutu quidem aliquando visus est renuisse. Jussus Præpositus, pareret continuo: præpositura deposita, esto Decanus; jugum quietus admittit: eo abiens, cellarium cura; manum illico profert: alio ibi succedente, vestes Fratrum serva; nihilo plus reluctatur. Sic hospitibus, sic, si ita contigit, infirmis, sic quibusque aliis imperatis, summa cura, alacritate, moræ nescius, ministravit. Quæcumque nummis, vel quibuslibet aliis rebus expendit, summam eorum in breve notatam Abbati, post hebdomadam aut mensem, reddidit: nec minus, quæque extrinsecus de ratiociniis quibusque illata recepisset. Cumque Domnus Einoldus hæc audire fastidiens, quia nihil superfluo eum expendere satis sciret, non ultra sibi hæc referri interdiceret, nihilominus tamen ipse cuncta, usque ad siliquam, ut dicitur, annotata servabat.

frequenti mutatione officiorum exercetur:

rationes accepti et dati accurate reddit:

C

74 Patientiam, humilitatem seu abjectionem, et, quæ omnia superat, caritatis in Deum et in omnes fervorem, incredibile dictu est, quanta fortitudine servaverit. De quibus singulis, quibus frequenter documento fuerit, si recensere velim, nimium scripta ferentur in longum. Unde saltem simplicia annotamus. Præposituram monasterii vir venerabilis Fridericus, de quo supra meminimus, et sub eo hic Domnus Joannes gerebat. Ille, ut Superior, hunc gravibus verborum contumeliis persæpe, et publice et præsentibus, irritabat. Illo diutius perstrepente, hic tantum item itemque ad satisfaciendum terræ se sternens, perpetuum tenebat silentium. Cum ille crebro eadem clamore ingeminans, ira fessus, jam et in verba deficeret; Joannes acsi simulacrum, sine voce diu immotus persisteret, ad ultimum columnam et parietem tangens, et ut eis potius verba, quam sibi faceret, dicens, e conspectu se proripiebat. Ille, eo tanquam contemptus, incensior quolibet forte residebat. Inde post paullulum motu subsidente, ubi placidior ad se mentem reduxerat, secretius eodem Joanne abducto, pedibus ejus advolutus, Occidisti me, aiebat. Cum Joannes: Ego? in quo? Patientia tua me, dicebat, occidit. Non ita, inquit iste, sed animositas vestra vos occidit. Nec pluribus: lites illico rumpebantur. Nam idem vir reverendus, hoc uno licet esset notabilis, cetera egregius, et ut magno natu conspicuus et insignis omnibus habebatur, et hos ipsos motus animi, quos vetus adhuc conversatio integrabat, prudens citius compescebat, doloribusque ac planctibus uberrimis postmodum sese conficiens condemnabat.

contumeliis a Præposito appetitus

se humiliat et silet:

Fr[illegible] auctori Joan[illegible]

75 Nec dissimile huic est quod inferimus. Cellarium ipse Joannes, Bernacer autem jam ante dictus, vestiarium, sive cameram Fratrum servabat. Is quadam die cellarium ingressus, vas quoddam quod *a* imapum, dicunt, guttulis excipiendis vasi vinario suppositum invenit: eo arrepto, questibus Joannem aggressus, et vas, quod sui ministerii esset, cur ita perditum dedisset, multa congeminans illuque nihil læsum assereret; Pro *b* carraria, inquit, vini, non sic attaminatum vellem. Cui Joannes, Decem, ait, vascula hujusmodi carraria una vini possunt acquiri. His Domnus Einoldus superveniens, et altero jam abeunte, dum extrema, quæ vixdum finiens Joannes illi eminus loquebatur, audisset; Quid hoc, inquit, est? an contenditis? Illo protinus terræ prostrato, Non, inquit, præter panem, aquam et salem quidquam percipias, dum licentiam dedero. Jussa suscipiens, nec ipsi quid referens, nec cuiquam verbum inde ullo modo faciens, triduo continuo abstinuit. Et forte tunc ferventissimi et ipsa æstate dies fuerant longissimi, nec ob id soliti quidquam operis prætermisit, quin alacrior et celer ad universa discurreret. Nam valetudo corporis ei justa, et in neutram partem nimia, facili motu per gratiam cœlestem ad quæque agenda sufficiebat.

a

alterius objurgationi placide respondet.

b

gravem pœnitentiam impositam lætus implet:

E

76 Ab infimis quoque probra multoties infinita sustinuit: alii eum hypocritam, alii avarum, alii tenacem, alii fraudatorem publice appellabant: nonnulli non eum seculum reliquisse calumniantes, in oculis familiam domus suæ, quæ cum matre monasterio serviebat, ingerebant, dicentes: Tu hæc subdolus contraxisti, ut liberius ea hic possideres, et melius, quam domi sufficeres, hic procurares. Ecce gynæceum claustrum monachorum fecisti. Hæc et plura in faciem dum jacularentur, ipse, ut rupes immota, manebat. Nec unquam fuit, (quod quidem a quoquam rescire potuerim) qui ex ore ejus contumeliosum verbum retulerit. Et hoc sane silentium inter clamores tenebat, irarum nihil ibi; præterquam terræ stratus, veniam tacitus postulabat. quod ipsis, qui longe ultimi ordine erant, eum frequenter fecisse percepimus. Quippe qui ad hoc animum dederat, ut nihil tam esset abjectissimum, quo non se ultroneus inclinaret. Unde et ipsas latrinas Fratrum eum frequenter purgasse, non dubiæ fidei virorum relatione cognovimus.

maledictis acerbis appetitus

[illegible]det,

vilissima opera obit,

F

77 Si quando ex more communi hebdomadam vicis suæ susceperat in coquinam, et ex consequenti, munditiarum faciendarum: non fere aliquando, nisi gravis eum occupasset utilitas, vicarium requisivit: ipse aquam a puteo hausit, humero coquinæ illatam igni suspendit: legumina vel olera, lecta, vel manibus propriis concisa, infudit, lavit, coxit et apposuit, vasa refectorum solus elavit: nec in pedibus Fratrum abluendis, quod erat finitimum, alteri mandavit officium. Et hoc quidem commune cum ceteris: illud autem ex ore ejus ipsi percepimus, quod farinam ad usus totius congregationis, duorum vel trium modiorum, solus ipse, uno tantum puerulo aquam infundente, commiscuit, fermentavit, in massam subegit, sudore nimio in formulas panum expressit. Dum pistoribus opera reliqua succederet, et hoc multi, quamvis in conclavi clam omnibus id egerit,

in culinæ ministerio maxime sedulus:

nota

AD TORE OAN. AB EX MS.

nota quadam nimiæ parcitatis, inurebant: cum ille fidele Christo mancipium, ne quid rerum monasterii deperiret, pervigil observaret, et, quod majus ac verius est, caussa sudoris sui præmiis cœlestibus munerandi.

suorum commodorum curam negligit;

78 Sui ipsius curam quam in minimis duxerit, ex his satis potest perpendi: cibos lautiores, vestes splendidiores, calceamentorum nitorem, strati mollitiem, balnearum fomenta, medicamentorum in morbis quibusque ingruentibus adhibitionem, et quidquid omnino ad corporis aliquam delectationem accedere præter inevitabilem necessitatem perpenderet, hæc velut crimen ducens, penitus respuebat: cum tamen nulli alii usus eorum, quibus forte opus fuerat, interdiceret. Et hæc magna in eo erat discretio, ut cum ipse sibi austerus et pene indiscretus videretur, aliis nemo misericordior esset. Ipse jejunans, alios ad cibum cohortabatur: ipse vigilans, aliis somnum indulgebat: ipse laborans, alios quiete remittebat: ipse dum balneis penitus abstinens, ab ipso conversationis suæ tempore, numquam eis usus fuisse diceretur, nisi forte aliquando post gravem ægritudinem lecto resurgens; si quibus tamen aliis competeret, numquam damnavit vel interdixit: a perceptione cibi vel potus ante horam, vel postea, in perpetuum sibi obtrusa, nullum, si caussa infirmitatis expetiit, suspendit: quin et ægrotantibus usum carnium ultro ipse contulit, et non rogatus ingessit. Sic in vestibus, calceamentis, stramento lectuli, cum ipse sibi viliora, abjectiora, parciora, et duriora semper elegerit; ceteris ad omnem copiam, et, quantum professioni non nimis obstaret, elegantiora et molliora exhibuit.

austeritatem summam habet.

ultro etiam ea ingerens:

negat quæ dolose petita

79 Fallaciam vitiorum in his vigilantissime observabat, in quibus non facile cuiquam, etiamsi esset superior, cessit: sed mox vitio aut fraude quemlibet aliquid petere sensit, omnimodis denegavit. Cum enim, ut dictum est, sub motibus irarum ita mitis quodammodo existeret, ubi corrigendi locus adhuc non erat, ibi linguam excandescere et in verba acriter pungentia vehementi quodam terrore videres effundi: nec omnino adulatio, quo communi (pro dolor!) morbo plerique laboramus, in eo quod foveri posset, habebat. In quo simul et mendacii maculam ut capitale quiddam horrebat, ut si in gratiam potentium aliqua cum aliquando dicere necessitas loci aut temporis compulisset, ita inter utramque viam cautus verbo incederet, ut, et eis, quantum satis esset, attulleret, et veritatis limitem non excederet. Præter quam communem hodie hominum observantiam, illo Apostolico eum insignem, vel solum, quantum humana paterentur, esse persensimus: Si quis in verbo non offendit hic perfectus est vir.

acer in objurgando,

nulli etiam Magnatum adulatur:

Jac. 3. 2

post Matutinas numquam dormit,

piis operibus tunc vacat.

ante alios surgit:

80 Vigilias ac jejunia in eo prædicare si cœpero, omnino, qui eum noverant, ora me oppriment, cum vix quempiam hujus ætatis, qui ei in his æquari potuerit, extitisse, concordi omnes miraculo clament. Cumque perpetua pene lex ei esset, post vigilias quantacumque profunditate noctium actas, somnum in lucem usque nescire; audires illum in illo, quod mos habet monasticus, inter nocturnum et matutinale officium intervallo, vario huc illucque perreptare curriculo, et in morem apis, psalmos tacito murmure continue revolvendo, nunc circa altaria genua flectere, nunc paullulum residendo, mox exurgere, et aliquamdiu stare, itemque egressus cœlo tempus noctis inspicere, deinde lucernis aut emungendis aut reficiendis assistere, tum etiam scholas canentium revisere, interdumque retibus texendis, quod noctis superesset, expendere. Sæpissime ipsas communes præveniens vigilias, et lucernas dormitorii, tamquam hæc sibi specialiter cura esset indicta, plerumque etiam, ut videbatur, ex superfluo, cum clare lumen effunderent corrigens, mox oratorium, quam latenter posset, ingressus et coram altari prostratus, diutius planctibus et suspiriis, ut custodes audirent, cum multo lacrymarum flumine, sese conficiebat.

cum alias defessus redit Officium.

nunc valde longum:

81 Inde aliquando ipse signum ad vigilias concrepans, nihilo segnius cum ceteris psalmorum, orationum, et lectionum communium opus exequebatur. Quæ tunc temporis utique in ferventibus conversationis initiis, et numero et longitudine, et mora dicendi, multiplicius extendebantur. Quæ postmodum pusillanimitas imbecillium in nonnullis compulit coarctari. Nam et orationes noctu ternæ, mox signo dato ad vigilias, multo prolixiores fiebant, et post ipsas, omnibus pariter in Choro residentibus xxx psalmi a cxix usque in finem psalterii, in ternas orationes denis distributis psalmis, sigillatim silentio dicebantur: erantque primi decem, defunctorum, medii familiarium, extremi generalium. Brevioribus æstivis noctibus et festis diebus, xv tantum cantica graduum, terna similiter oratione distincti. Lectiones hyemalibus vigiliis ita producebantur, ut Prophetis, qui Calendis Novembribus ponuntur, duabus fere hebdomadibus expensis, aut denuo a quocumque eorum repeterentur, aut alia quædam adderentur. Unde et eumdem virum, sub una quondam lectione, Danielem totum, dum tertius lecturus, assurrexisset, explevisse percepimus. Item post dies Natalitios Apostolus, et a Septuagesima Eptaticus usque ad dies passionum, et in ipsis Hieremias, integre ad vigilias legebantur. Quorum nunc plurimum ad mensas suppletur.

somnolentiam ut superat.

ne vadit in lectum, perseverat in illo

82 Et super hoc post reliquum cursus nocturni, et psalmorum consuetudinalium, usque ad signum crepusculi, a pluribus plerumque psalterium sigillatim ex integro dicebatur. In quibus cum ceteri aliquando quid remissionis expeterent; hic ita infracto robore summo repugnans, ad nullam fere sedebat lassitudinem, ut et toto, quantum id protenderetur, pervigil staret intervallo, et matutino officio vel primæ horæ, quæ continue subsequitur, cum psalmis vii pœnitentiæ et litania, expleto, mox lectioni accederet: ubi cum ei aliquando ipsa vincente natura somnus obreperet, a codice se statim excutiens, huc illucque, psalmi quid semper demurmurans, spatiabatur, maximumque æstivis matutinis hujusmodi in eo cernere erat spectaculum, quibus aut raro illum aut numquam, lectulum repetisse nisi minutio sanguinis interesset, cognovimus. Nam noctu vel intervallis, hyeme vel æstate, si ita forte intempestivæ vigiliæ longe ante lucem explerentur, ut nimia fatigatio compelleret, paullulum se lecto reclinans, tam festinus illico resurgebat, ut nec obdormisse quidem crederetur. Illud autem sæpe ex ore ejus ipsi audivimus, quod ab ipsis conversionis initiis, hoc adversus somnum matutinis horis continuum traxerit bellum, quod numquam superare valuerit, quin iisdem horis semper rediret infestior: Ex veteri, inquiens, sæculi consuetudine, hunc mihi blandum hostem nutrivi, quia noctibus vigilans; mane somno usque in multam diem indulgebam, unde huc usque, etsi non videam crepusculum, tamen adesse ipse quotidie somnus pronuntiat.

ex mala in sæculo consuetudine.

lectioni Scripturarum et PP. insudat:

83 Ad superiorem scientiam ante conversionem, usum lectionis, in quibuscumque divinarum litterarum libris, tanto studio adjecit, ut eminentissimorum Doctorum fere nullus eum præterierit, donec Spiritu sancto prævio, ad omnem, quantum mortalibus fas est, notitiam Scripturarum, pervenerit. In his primum moralia B. Gregorii ordine quam sæpissime, pene cunctas ex eo continentias sententiarum ita memoriæ commendavit, ut in communibus exhortationum sive locutionum confabulationibus, omnis ejus

A ejus oratio ex eisdem libris decurrere videretur. Nec minor ei Augustini, Ambrosii, Hieronymi, et si quis antiquorum ad manus venisset, lectio erat. Et quia ad id temporis, utpote studiis frigentibus, pene nec ipsi codices inveniebantur, Augustini in Joannem et psalmos, et de civitate Dei integre perlegit. Postremum in libris de Trinitate multa intentione sudavit: in quibus, cum de dialecticis rationibus quædam offendisset, maxime, ubi propter demonstrandam relationem Patris ad Filium et Spiritus ad utrosque, eam quæ dicitur Ad aliquid, categoriam introducit, ejusque occasione, de omnibus quoque decem Prædicamentis strictim quædam inopinæ caussa ad aliquid eorum impelleret. Quia quoddam commemorat; scholasticam mox super his sibi aperiendis expetens, ab ipsis introductionibus Isagogarum laborem arripuit lectionis. In quo, cum diu ingenita sibi vivacitate ingenii, et ut in rebus ceteris, quas unquam arripuerat, indefatigato labore luctaretur, repente Dominus Pater Einoldus medios præcidit conatus. Is enim rerum earumdem jam olim studiosissimus, et quanto labore ea constarent expertus, tempora in his frustra eum nolens expendere, brevi prohibitione avertit, et ut animum potius sacra lectione occuparet, ubi satis superque et scientiæ, B et, quod majus est, ædificationis ei doctrina suppeteret. Ille qui obedientiæ limitem transgredi non semel juraverat, mox incepto renuntiat, et in divina, ut in principio, se totum transponit. Præterea Gregorii in Ezechielem multo usu detrivit, ut pæne memoriæ commendasse videretur. Ad summam, ejusdem quæcumque essent B. Gregorii unice præter cetera amplexus est.

84 Quamquam non inter hæc, Vitæ, conversationes vel dicta quorumcumque Sanctorum peculiari stylo de eis conscripta: eum prætererint. Quippe qui ex ipsis in usum prope conversationis sibi assumpserit, Antonium, Paulum, Hilarionem, Macarium, Pachominum, et reliquos eremi sectatores. Tum Martinum, Maximum et sanctissimum Episcopum Germanum, ad hoc et quoscumque austerioris vitæ prælegerat, si tempora paterentur, forsan attentare moliretur: quod utique ex ea, quam arripuerat, castigatione dabatur conjicere. Quem tamen etsi in laboribus corporis disparem, in virtutibus animæ non fere alium magis ipsorum æmulum nostram vidisse ætatem certo proferre non trepidaverim. c Joannis cujusdam Alexandrini Patriarchæ, quem Eleemonem cognominant, actus, pene memoriæ retinens, in omnibus fere sermonibus, cum grata et amica dulcedine, reducebat, audientesque ex eo, multa attentionis suavitate retinebat.

a Quid hoquinn sit, non satis assequor, et forsan vitiose scriptum. — b Carraria videtur esse, quod nos plaustrum vini, Teutonice een voeder wyns appellamus. — c Hujus ad 23 Januarii acta diligenter discussimus.

CAPUT X.

B. Joannis sedulitas in bonis monasterii colendis et œconomia: in ædificiis, templique ornatu curandis, industria: mirabilis abstinentia.

Et quia de singulis prosequi operosum nimis videtur, quorum non minor eum scientia vel imitatio assuefecerat; illud miraculo omnibus erat, quod cum in iis tantum exercitii haberet, nihilo tamen quæcumque in rebus exterioribus agenda essent, remittebat, quin circa diversa discurrens, et singulis ordinandis præcepta constituens, omnem totius monasterii in tam multiplicibus ædificiis et ædificiis rem strenue procuraret. Cumque possessionum monasterii universa in eum cura recumberet, rarus tamen illi ad eas processus, potiusque de ipso monasterio quæque foris agenda essent, dictabat, brevique sub tempore ministris evocatis, mensis aut amplius quod D ipsi expletum referrent, edicebat. Cum eminentior quælibet caussa eum extraxisset, et ad caussas agendas residere eum necessitas impulisset; id, quanto citius negotia rerum patiebantur, acceleratum, festinus, interdum quoque nec pransus, monasterium repetebat. Si quando foris manere res aut tempus exigeret, inquantum poterat, cibi et potus mensuram monasterio solitam continebat. Nam stratus numquam regulam commutavit, ut plumam sibi ullatenus præter capiti tantum substerni permitteret: quod ex ipso Magistro suo Domno Einoldo, qui ex ipsis initiis hoc in finem usque domi forisque servavit, ut vere discipulus Doctori regenerans pedibus est subsecutus.

86 Sed et in ipsis prandiis secularium caussa plurimum gravabatur; non tamen, ut quisquam eorum hoc vel leviter persentiret. Nam ad omnem copiam eis, quantum vellent, non deerat, et ipse cum eis multa jucunditate et condescensione sese gaudentem et comem in omnibus exhibebat: sed dum postmodum spiritualibus quibusque colloqueretur, docendo ingeminabat, se numquam ita secularium conversationi vel ad breve posse interesse, quin aliquid de consueto sibi modo conversationis deperderet, insuper et rerum Fratrum plura invitus expenderet. Nam ita familiariter dicebat, dum sermocinatio E aliquando incideret de Fratribus res foris curantibus, quod non tam crebro eos per se ea agere expediret, et verbo potius ministris laicis mandarent, ipsique claustro se cohiberent; Nemo, inquiens, aliquando, me magis cautius extitit, et qui plus tenacia argueretur, et revera qui parcior foris esset, dummodo monasterio totum, ut quis esse cernebam, conveheretur; sed numquam, inquit, potui tantam adhibere diligentiam, ut quoties cum eis comedi, non fere tanta expenderem, quanta Fratribus diario consueto sufficerent. Cum enim quilibet, inquit, viantes, privatorum, seu majorum, si qui in illa vel illa possessione, quæ esset monasterii, ex monachis adesset perquirerent; et forte me ibi conquererant, specie salutandi divertentes, non congrue inrogati mensa poterant ablegari, et sic utique non poteram observare, ut quæque Fratrum foris erant, vel quæque, quoque ingenio acquirebantur, integre, ut animus erat, monasterio inferrentur.

87 In ipsis judiciis etsi ab aliquibus notaretur, rectitudinis vel justitiæ limitem nullatenus excedebat. Ubi superbia vel contumacia quosdam sujones vel extraneos redunderat, dum æquata ceteris colla retringere, etiamsi potentiorum patrocinia sibi parare contenderent, nullo poterat inclinari. Ad id demum tota sibi spectabat intentio, quidquid justitia acquireret, totum fideliter monasterio inferre, et illud optime cavit, ne sæculus unquam monasteria qualibet doli vel miserorum fraude et exactione contaminaretur. Æstimaverit quisque quod velit: ego certa fide libere pronuntiaverim, illum, et semper ad se iniquitatem, et Domino gressus ejus se undique eloquium dirigente, non eam illi, quantum humana patiebantur, dominatam fuisse. Qui usuris eum incurvisse, et sub specie monasterii necessitatum, lucra undecumque æstimant egisse, ex suomet illum ingenio metiuntur: non quod in eo tale quid aut viderim aut certo indicerim. Ps. 118, 133

88 Commodabat equidem plurima et recipiebat, cautus, ne quo dolo debitorum laberetur, et secundum illud a Persii,

Doctus et ad calcem vigilanti stercore naso.

Quod iste meliori mutaverat arte, ut prudens dispensator Dominicæ substantiæ, summa industria observabat, ne quid rerum monasterii deperiret, illud

A illud sæpe de dictis B. Gregorii ad quemdam Diaconum res Ecclesiasticas curantem commemorans: Res, inquit, hæ nec meæ sunt, nec tuæ. Ita age, ut de his ei, cujus sunt, rationem redditurus. Si frumentum, vinum, sal, vel quæcunque ad cibum pertinentia, similiter ad vestitum commodabantur, ejusdem mensuræ vel quantitatis reposcebantur, ut nihil supra exigeretur. Argentum pondere justo vel commodabatur vel commutabatur; nec ipsum, quod moneta jure extorquet, ullatenus petebatur, sed quantum quis accipiebat, aut dabat, æqua lance refundebatur.

[illegible] Joannes ex [illegible]

sed sine fœnore:

89 Nam ex laboribus agrorum et vinearum, in quibus summa arte præcellebat, summoque studio erat assiduus, in tantam supellex monasterii copiam ei divina cooperante gratia exuberaverat, ut nulla eum tunc ex ipsis laboribus, cum Fratribus abundanter superessent plurima venumdata, quibuscumque rebus, vel in præsentibus vel in futurum proventuris sufficiebat: inde et res omnis familiaris alebatur, et ornatui multa suppeditabant: nec alia erant ei rerum temporalium lucra, quam opus ruris strenue exercere; salinas, quæ una tantum parte regionis ipsius, quæ Vicus dicitur, habentur, B extruere, ut in loco eodem plures, quas dicunt patellas, partim ex integro cum ipsis sedibus emptas, partim, quæ juris monasterii erant, reparatas, multo usui inposterum profuturas, paraverit. Cum molendinis, fluminibus caussa piscium, occludendis, piscinis privatis parandis, gregibus armentorum, pecudum, avium domesticarum, seu agrestium, tum quoque ferarum, alendis, instare, ut quibuscumque usibus Fratrum, aut infirmorum, extrinsecus quoque, vel præsentium vel supervenientium, ad omnem semper copiam superesset.

multa monasterio acquirit

ex cura agrorum, salinis,

piscinis,

pecore:

90 Magistris artium diversarum undecumque conductis, primum claustrum muro in modum castri undique circumsepsit. Quod hodieque non modo munitioni, sed etsi opus sit oppugnationi, adesse perspicitur. Deinde officinis intrinsecus necessariis, quoniam antiquarum ruinæ patebant, dum ex novo resurgerent, institit indefessus. Tum demum decori domus Dei, in diversis ornamentorum generibus, studium adjecit. Pallia diversorum generum, velamina in usus sacros, varia indumenta, ut sacerdotalibus ministeriis nulla deessent, tum et vasa usibus sacrorum, ex argento omnia, opere solido atque eleganti paravit: inde et tumbam *b* Martyris aggressus, C tam ipsam, quam quæcumque in diversis oratoriis erant altaria, laminis argenteis auro decenter insignitis, ad hoc et ambonem Evangelio recitando operuit, et durabili robore compegit. Taceo coronas tam luminoso fulgore a laquearibus dependentes, lampades locis et ordinibus tam diversas, candelabra tantorum ponderum ac specierum, simul cum his vasa pene sine nomine, omnia argento solido perfecta. Ad ultimum, campanarum etiam, quæ visitur, et numerositatem et enormitatem, ceteraque operum ejus insignia, quibus peritissimum ejus, ut erat in omnibus fere artibus, eniituit ingenium.

claustrum munit,

et officinas instituit; templum ornamentis pretiosis,

b

et egregiis campanis:

91 Quæ utique et memoriam præterlabuntur, et si quæ succedere possunt, persequi tentavero; nec prorsus ad explendum sufficiet pauperrimi sermonis angustia, et in tantam ea exuberant copiam, ut et si ab aliquo forsitan possent explicari, non ædificatoriam oblectationem, sed, ut nostræ mores sese ætatis, tædiosam omnino facerent lectionem. Unde ad alia censeo transeundum. Sed ne forte quis supra quam res se habeant, in hujus viri favorem ferre nos, tacite denotet, et hæc quæ huic ascribimus, Magistri potius cuncta fuisse; id nequaquam abnuimus, imo ita esse plane asserimus. Ejusdem enim Patris et Magistri Domni Enoldi jussionibus et ordinatione, D cuncta perficiebantur, nec aliquid hic aliquando temere arripiebat, nisi quod ore illius primo exiisset. Verum citius his occurritur, quoniam facta discipulorum, in laudes redundant magistrorum. Et nec ipse Domnus Joannes ad se unquam, quidquid egerat replicabat: sed, Sic ipse, inquiens, jussit; ita et exequor. Sed non ob id iste expers operum eorumdem merito dicetur, cui labor totus sudavit, illo dictata tantummodo dante. Quid vero inter quosquam e hinc frustra caussa contrahitur, cum inter ipsos neuter neutri quid aliquando disconveniret, invenerit? Pater suum esse, quid filius; filius quidquid ipse congrue egerat, patri reputabat. Nec conjunctiora a seculis, Christo teste, paria sibi convenisse fateor. Si creditur fidei, merces certa: sin minus, nobis, quod certo cognovimus, certo et proferre nemo obstiterit, cum mens multa suggerat, et ad specialia ac singularia quædam ipsis tangenda jam impatiens non retinear.

omnia Abbatis jussu egit,

ipseque id fatetur.

92 De lege jejuniorum, quam sibi indixerat, quia supra pene prætermiseram, quam breviter potero prius perstringere cupio. In ipso mox conversionis initio, totum deinceps tempus, exceptis festis diebus, et occasione alicujus inevitabilis curæ corporis, et infirmitate, seu hospitum condescensione, jejunio disposuerat dedicare: quod et aliquamdiu, et robore E adhuc juventutis, et pristinæ olim in seculo fiducia castigationis, vivaciter tenuit, et tamquam nihil omnino gravaretur, ut leve quiddam, nec fere sentiens, agili corpore, corde vultuque lætiore, peregit: hisque diebus nihil præter panem, sumebat et aquam, et in ipsis quoque, omni parcitate adhibita, ut non fere plus medietate panis, qui integer libra appenditur, caperet; aquæ quoque similiter, ultra medium mensuræ, quæ Fratribus apponitur, vini vix quidquam adjiceret. Salis, herbarum virentium, aut alicujus talium, quæ abstinentibus non interdicuntur, quidquam penitus nec attingebat. Hoc et ipse Domnus Enoldus, dum ipse seipsum experiretur, interim permisit. Post aliquod deinde tempus, cum eum valde perspiceret defecisse, nec tamen a cœpto cessare, sed ultra vires contendere, moderate compescuit, et ut magis, quod ferre posset eligeret, monuit. Infantum namque jam sese confecerat, ut die quadam cum Fratribus ad hortum egressus, dum operi enixius incubuit, corde repente deficiens, citiusque claustro se festinans recipere, in media via prolapsus sit, atque inter manus deductus.

initio quotidie jejunat, (præterquam festis)

pane et aqua contentus;

jubetur modum adhibere ob debilitatem:

F

93 Itaque regulam tolerabiliorem assumpsit, ut duas tantum Quadragesimas in anno perageret, unam ante Nativitatem, alteram ante Pascha; priorem quidem Idibus Septembribus, cum nona hora Fratres prandium repetunt, incipiens: sequentem, mox ab octavis Epiphaniæ; Dominica, tertia et quinta, communem ceteris tenens refectionem; reliquos quatuor abstinebat dies, pane tantum et aqua lege ipsa contentus, quam diximus. Sin vero festus quilibet dies incidisset, aut hospites supervenissent, eosdem quoque refectione mutabat. In sanguinis quoque minutione, quam plus mense differre vix poterat, curam corporis non respuebat. Ideo autem tanto prius tempora præveniebat, nec propinquiora ipsis solemnitatibus expectabat, ut si forte quemcumque dierum dispositorum alicujus talium casus præriperet, superesset ei in reliquum, quo eosdem dies recompensare sufficeret. Unde multoties cum ita contigisset, ut ex prædictis occasionibus, aut aliis quibusque accidentibus, tota sibi hebdomada, aut forte duæ vel amplius, voto explendo impedirentur, mox optata redditur libertate numerum prætermissorum dierum continuata binis aut amplioribus hebdomadibus continentia, Dominica duntaxat vacante, cunctis qui videbant, stupentibus, vel dolentibus

postea tamen duas quadragesimas jejunat,

A lentibus, instaurabat. Itaque ne ex votivis quadragintadiebus illo vel illo tempore quisquam præteriret, *supplens postea dies impeditos:* callidus nimium observator invigilabat. Plerumque cernere erat, illum ipsa quoque prescire futura, cum talem continuationem jejunii, tamquam ex improviso arripere videbatur. Nam ita sæpenumero adversum est, quod, cum sic omnis remissionis ignarus ferveret, subsequenter, aut nuntio, aut aliqua inevitabili necessitate monasterio progredi cogebatur. Nam quamdiu foris erat, humani diei latrocinia solerter attendens, secreti sui, cujus Deo tantum mercedem servabat, seculares arbitros esse cavebat. *dissimulat cum rigorem coram secularibus:* Quamquam igitur et aliorum temporum certa jejunia, aut quatuor anni temporum et solennitatum sparsim per annum... occurrentia, streuue, si tantum secum res esset, peregerit; nam etsi gloriæ semper fugitans, itinere et hospite sæpe resolvit; hæc tamen duarum in anno Quadragesimarum vota fere numquam præteriit.

94 Reliquo anni tempore, quando scilicet Fratrum bina refectio tenditur, communiter sine aliqua adjectione vel diversitate convixit. Ciborum quidquid parabatur, nullam faciens differentiam, nec viliora sibi affectans, nec lautiora detrectans, qualitati coctionis, qua ceteris ministratum est, usibus B suis numquam aliquid adjici vel mutari permisit. Panis æqualis et similis, vinum ejusdem mensuræ *alias promiscue ceteris apposita comedit:* et saporis, nullo universalitati diversum aliquando fuit. Festis diebus, quibus, quam lautius et exquisitius fraterna jucunditas, in honorem Domini vel Sanctorum, potest, apparere consuevit, quæcumque apponebantur libere sumebat. Hoc non utor. Illud *nihil singulare exigit:* affer vel para, numquam ex eo auditum. Ita in nullo aliquando cibo et potu notabilis apparebat. Quin et ipse, ut talium apprime peritus, parari hæc quam lautissime his diebus faciebat, et nullo apparente typo sumebat. Corpus ei pene naturali insolubilitate duruerat, ut difficile cibus in eo decoqueretur. Inde potiones herbarum, aut plerumque, quæ ad id facerent vel conducerent, pigmentorum libenter sumebat. His tantum admissis, reliqua medicorum tam diversa arte confecta recusabat. Illud certe summo nisu servatum est, ut vix aut nunquam in ebrietatem aut crapulam quamlibet ex sumpto præter solitum cibo vel potu deduceretur, vel unde quidquam consueti operis rei divinæ, noctu vel interdiu, intermittere cogeretur. Ita et foris communiter ceteris convivari videbatur, et in ipso convictu sibi statutam percipiendorum alimentorum mensuram non exce- Phil. 4. 12 debat. In illud Apostoli, scio esurire et saturari, C cum, præ ceteris hujus temporis, summa arte et quadam veluti disciplina institutum et consummatum, palam enituit: nec enim esurie dimissior, nec refectione unquam apparuit elatior. Ad summam, *eadem diæta ad finem vitæ utitur.* pœnitentiæ rigorem eumdem, usque ad finem vitæ, mira perseverantia tenuit, quodque tantum superexcellit, ut a nobis quolibet sermone expleri non possit. Unde his modo imposito, ad ea quæ de exterioribus ejus gestis scire potuimus, stylum vertamus: in quibus partim prudentia sagacis ingenii, et robur animi viribus gratiæ supernæ adjuti, partim sola Divinæ virtutis operatione, ubi humana adesse non poterant auxilia, sunt demonstrata.

a *Non hoc Persii est, sed Juvenalis, Satyra* 1 *ver.* 57. — b S Gorgonii, *ut antea dictum.* — c *An forte,* hinc?

CAPUT XI.

Adalberonis Episcopi liberalitate varia Gorziensibus data, B. Joanne procurante.

Cum primo, ut superior textus docuit, ibidem sancti viri, prompta Domni Adelberonis Episcopi *Seorsum tenui numero,* voluntate, ad locum Gorziam jam dictum convenissent, aliquamdiu quidem ope ejus inprimis sustentati sunt: quia necdum facultas eis fuerat, ut de posses- D sionibus monasterii, quæ jam ab hinc longe retro *Auctore Joan. Ab. ex ms.* beneficio secularium cesserant, eis aliquid restitueret. Inde cum aliqui divinitus inspirati, fama bonæ opinionis illuc confluere cœpissent, et sanctæ congregationis augesceret multitudo; res vixdum tenuis; *pressi penuria,* exiguum præ ea, quæ tunc non tanta, nedum ad eam quæ post futura sperabatur, in dies magis magisque augendam numerositatem, pollicebatur stipendium. Ad hoc et idem vir sanctus Adelbero, regno tunc diversis perturbationibus concitato, circa plurimas curas distentus, minus eis solito prospicere poterat. Inde compulsi jam aliena solatia pene quærere distinaverant. *deliberant an ad S. Maximinum migrent:* Et quia sub idem ferme tempus, Ogo Præpositus tunc S. Maximini, felicis postmodum exempli, seculari conversatione se restrinxerat, et ope Ducis a Gisleberti, idem monasterium ad regularem conversationem reduxerat, ejusdem pio molimine Præpositi; illo se transferre aliquantisper assensum...

96 Inter hæc Domnus Einoldus rem fluctuantem saniori comp... ne, quadam die inter cetera exhortationis verba, omnes sic alloquitur: Scriptura, inquit, asserit, quia, cum placuerint Domino viæ ho- Prov. 16. 7 minis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. E Negligentiam ergo nostram hinc advertere possumus, quia si eo, quo oportuerat, studio, mens nobis in divina intenderet, facile Domino fuerat, virum hunc flectere, et nobis comem et beneficum reddere, *ab Einoldo ad renovationem primi fervoris excitantur:* et cor ejus, ad quod nobis expediret, convertere. Pluribus deinde, quæ ad ea conducerent, eos exhortatus, et, ut novitatis suæ conversionis memores, qui eis tunc fervor fuerit, retractarent, et ne quid nunc languidius, frigidius, ac negligentius apud se ageretur, caute perspicerent, ac si quid horum sentirent, omni vigilantia instaurare contenderent; tantos repente eis animos reddidit, ut nunc singuli, nunc omnes, in novam quamdam conversationis pugnam acriter conspirarent: ad consueta quisque et regularia, majora et productiora adjicere: ipsa licita sibi sponte subtrahere: cibo, potui, somno, linguæ seu cuilibet corporis requiei minimum quiddam indulgere: ut tunc primum quasi conversationis initia viderentur arripere.

97 Cum interim prædicti Ogonis Præpositi S. Maximini, Ducisque Gisleberti suasio de migrando eos stimularet, et jam ferme biennio Episcopus loco abstinuisset, forte pro viro quodam juris monasterii, *Adalbero Ep. B. Joannis acriori responso offensus,* qui rebus quibusdam Episcopalibus præerat, Joannes Metis advocatur. Blande primum ab Episcopo convenitur, ne sibi, quod peteret, denegaret: vestra, F inquit, petitio, jussio est. Virum illum, inquit, mihi cedas, deposco. Ille paullo commotior, ut cui mens longe alias intendebat, exemplo, inquit, fabulæ David nunc utimur, ubi dives innumeris, quas habebat, ovibus parcens, hospiti supervenienti, unicam pau- 2 Reg. 12. 4 peris ovem, vi abstractam jussit apponi: sic, cum infinita reliquorum copia abundetis, unum hunc nobis pauperibus præripitis. Adducto supercilio cum se ille, vix aliqua animi commoti verbo signans indicium avertisset, Joannes se e conspectu proripuit. Fridericus b monachus S. Huberti, cujus supra mentio facta est, sub ipsa ferme hora ingrediens, et *ex Frederico consilium Gorziensium intelligit:* ex vultu dejecto animum perpendens, quid, inquit, supercilia vobis sic video dependentia? Nam hunc, ubi commotior esset, habitum, velut naturaliter sibi induebat. Ab hoc, inquit is, misamo Joanne, ut numquam antehac a quoquam, ita contemptus sum, ut nec pro homine uno apud eum intercedere valuerim. Ille conscius, quæ extra conflabantur, consiliorum, Nisi, inquit, providebitur, proxime cunctis eis carebitis. Dum cum Duce et Præposito, quia a vobis parum sibi adest auxilii, eos jam dudum conscivisse

AUCTORE AUAN. AB. EX MS.

cognovi, utque in S. Maximino traducantur, ocyus maturatur. Concite Joannes revocatur, et cur injussus abiisset, rogatus, cum silentium tremebundus teneret, Non te, inquit Episcopus, tam animosum credebam, nec in re tam fere nulla ita difficilem æstimabam : peto igitur hominem vel usque ad aliquas inducias mihi cedas. Ille quid in caussa esset intelligens (nam pactio pecuniæ intererat) Quantumcumque, inquit, jubetis. Ad quadraginta, inquit, dies. Et ille : Etiam ad annum, si placet.

a B. Joanne placatur :

98 Non diu post hæc Episcopo quiescenti, persona quædam terribili ac minaci vultu apparens, hæc sibi cum quadam austeritate dicere videbatur : bonum bene cœpisti, sed a cœptis nimis cito defecisti... Defectio majorum tibi caussa est ruinarum. Repara quæ cœpisti, ne in deteriora procumbas. Experrectus et secum multa pertractans de opere a se cœpto religionis, et tanto tempore neglecto, hanc esse commonitionem, non sine acri dolore, perpendit. Cubiculario, cui Matzilino cognomen, accito; Summa, inquit, maturitate Gorziam proficiscere, et Abbatem Einoldum huc continuo adesse jubeto. Ipsam forte noctem Abbas Metti egerat, ac diluculo reditum parabat; mosque matutinis dictis, abscedens, cum portæ civitatis accessisset, clavesque ibidem opperiretur, ecce nuntius ad se accersendum missus, approperat; eoque viso et salutato, Labore, inquit, me relevastis. Nam ad vos huc evocandum mittebar. Dominusque vos continuo sibi jussit adesse.

in somno monitus

Einoldum advocat,

99 Illo mox adveniente, reque tam repentina Episcopo stupefacto, ut ingrederetur, jubetur. Salutatione invicem data et reddita. Diu, inquit Episcopus, est, quod rebus aliis obstantibus Gorziam non veni : sed Deo volente animus mihi esset illuc veniendi. Cum maximo, inquit, vos videbimus gaudio. Præcedite, inquit, vos, et quo die ut eam, videbitur, resignate. Erant tunc dies jejunii quatuor temporum mensis secundi in crastinum, et eis exactis, ut fieret, dixit. Non opus est, inquit Abbas, ob hanc caussam differri, sed ipse hodie præcedam, et cras vos, hora qua videbitur, expectabimus. Hora, inquit, tertia veniam. Crastino profectus, cum jam monasterio propinquare cœpisset, loco, qui dicebatur Ad Crucem, equo dejectus ac discalceatus, sic usque ad monasterium pedes incedit. Exceptus, oratione facta, conventu advocato, vestigiis eorum supplex prosternitur : neglectum sui circa eos ad id usque temporis accusat : spe de se meliori eos deinceps recreans, veniam submissus exorat. Ea facile impetrata, villam quondam juris monasterii, quam etiam tunc *c* germanus ipsius Gozilinus in beneficio retinebat, quæ *d* Waringis-villa dicitur, eis continuo contulit, dans mandata ministro, ut nisi omnes reditus integre Abbati assignaret, si quid fraudis ibi machinaretur et doli, maledicto Dathan atque Abiron sub Christi præsentia mulctaretur.

dicit se Gorziam velle venire :

postridie venit: veniam neglectæ eorum curæ petit :

villam iis donat :

100 Post horam jejunii, refectione exhibita, omni cum alacritate Episcopo abscedente; mox in crastinum Abbas cum senioribus quibusdam ad villam proficiscitur possidendam. Cum obiter ad castrum, quod *e* Scarponna dicitur, pervenissent, hora fere tertia, equus Joannis claudicare cœpit. Quid, inquit Abbas, equus ille sic claudicat? Ferro, ait, perdito dolet. Non ultra procedas, inquit, donec imponatur; nos hic interim operibimur. Cum ad forum concitus declinasset, quidam fortuito, quo tenderet, requisivit. Ille paullulum cunctabundus; Proderit, inquit, si me non celabitis. Unde ait tu est Ex villa portus, inquit; erat autem hæc etiam prædictæ possessionis. Illuc, inquit, imus ex jussu Episcopi eam possidere. Paucis me, ait, audite. Census totus pecuniæ adhuc ibi retinetur. Nam cum proxime eum ministro Episcopi, is qui collegerat, attulisset, quia quinque forte solidi defuerant, nisi simul totum accipere recusavit. Sed et annona anni præteriti adhuc recondita jacet, ipseque minister partem non modicam suis usibus sequestravit. Joannes, celeriter equo ferro imposito rediens, et in aurem, quæ dicerat, Abbati locutus; ministrum Episcopi hora circiter quinta conveniunt, qui tunc forte apud prædium, nomine Laium, cum Comitissa Eva tunc vidua (cujus ipse tunc advocatus erat) morabatur, Albulfus vocabatur. Is mandato Episcopi accepto; Hodie, inquit, hic, quæso, manete, cunctaque præbebo necessaria, donec præmittam, et condigno vos ibi honore excipiam. Quibusdam assentientibus, Joannes profectionem sine dilatione instimulat, senioribus quibusdam dicentibus puerilia hæc esse consilia, et potius ea die ibi quiescendum, frustraque esse absque ullo opere laborare. Abbas, Satius, inquit, est, properemus.

hanc itum adeunt,

B. Joannes in via intelligit,

fructus et pecuniam ibi adhuc extare ;

accelerari iter curat, ne ea avertantur :

101 Joannes celerius præcurrens (nam non plus leucas tres aberant) refectioni habilem domum in villa ipsa præoccupat, ceteraque ad id diligentissime præparat : mosque horreum ingressus, callidus omnium explorator, ut sibi erant prædicta, ordine cuncta invenit. Census collectorem continuo advocans, ne quid ex tota quam penes se adhuc retinebat, summa prorsus sit diminutum usque in præsentiam Abbatis et ministri Episcopi vehementer ex auctoritate interminatur Episcopi. Interea Abbatem cum suis advenientem, lautissime excepit, ministro in crastinum expectato, ab eo sub noctem clam nuntius missus, censoremque conveniens, ut sibi pecuniam quam pridem attulerat, domino suo deferendam daret. Ille interdictum sibi ex verbo Episcopi dicens, vacuum remisit, condicto in crastinum, minister cuncta, ut jussa erant, exequitur, et juri eorum integre possessionem, quæ tota centum mansuum quantitate protenditur, incolis sacramento addictis, assignat.

præcedit :

lustrat omnia,

et servari jubet

possessionem legitime adeunt .

102 Albulfus tacite nuntium Abbati dirigit, ut quædam, quæ ex suo contractu ibi habuerat, sibi reddi juberet. Cumque scitum esset, nihil prorsus ejus ibi esse, sed cuncta usibus domini cedere, consilium forte fuit, ut solidi decem, aut quindecim, pro bona ejus executione darentur. Nuntius nisi libras duas acciperet, recusans, dominoque renuntians, Stulte, inquit, egisti, quod offerebatur rejiciens : nam forte jam nec ad assem pervenit. Ipse postmodum jam aperta fronte, sua nisi reddantur, Episcopum ob injurias conventurum Joannes, et nos, inquit, non diffugimus : forsitan res ejus non damnis augebitur. Ille conscius retro commissorum; Domini mei, inquit, eleemosynæ in nullo obniti vel obstare cupio. Tanta ego, alias gratia ipsius mihi collata, retineo, ut facile bis, etiamsi plura essent, amoris ipsius gratia carere, quin et mei juris hæreditarii, si quid competat, ultro velim adjicere. Ita re cuncta sedata, partem aliquam fructuum ei cesserunt, et pro bona ejus postmodum in se pace ac gratia, et, ut sicubi opus existeret, in sui defensione eo deinceps uterentur, ex argento similiter aliqua largiti sunt.

procuratori Episcopi aliquid donant,

ut sibi eum concilient :

103 Simili modo non multo post, dum Fratres pro quadam proxima sibi possessione, frequentibus pulsarent precibus, difficilisque omnino pateret effectus, remque jam desperatam, Divino solo referrent auxilio; repente Episcopus Abbate accito. Quod tanta, inquit, importunitate eluctatum, tandem habete, quod poscitis; nec mihi gratiam ullam, sed B. Petro, qui me nocte vehementer perterruit, et ut facerem coegit, rependite.

bona quædam iis donat Episcopus,

jussu S. Petri

a *Hic, ut ad cap. 8 diximus, Ragineri Hannoniæ Comitis filius fuit, de quo ad annum 927 ita scribit Sigebertus* . Post mortem

A tem Karoli Regis, *(simplicis nimirum)* nolentibus Lotharingis Heinrico Regi *(Aucupi dicto)* subesse, quidam Lotharingus nomine Christianus, simulata infirmitate, Gislebertum Ducem, ad se dolo evocatum, cepit, Regique misit, ut per eum Lotharingiam sibi subjiceret. At Rex perspecta industria et potentia Gisleberti, filiam suam Gerbergam ei despondet, et cum iterum Lotharingiæ præficit. *Idem scriptor ad an.* 938 *ista habet:* Contra Othonem Imp. rebellant Everardus Comes Palatii, et Gislebertus Dux Lotharingiæ *etc.* — b Adelberonis *patruus, ut supra dictum.* — c *Fuit Adelberonis frater germanus Fredericus I Comes Barrensis, ac dein Lotharingiæ Dux: ast, ut cap. seq. num.* 110 *dicitur,* fratres ei plures ex matre erant, *Richizone patre geniti, Adalberonis vitrico ut num.* 105 *habetur. Ex his uterinis fratribus Gozilinus fuerit, an vere germanus, ambigi potest. Uterinis suis fratribus, ut num.* 110 *dicitur,* usque ad id temporis parum consulere potuerat, pluribus res Episcopi retinentibus, quos privare nec jus nec consilium erat. *At Gozilinus jam ante* Waringisvillam *in beneficio retinebat: videri igitur potest non ex iis fuisse quibus parum consulere potuerat Episcopus: ergo non eadem solum matre, sed et patre eodem genitus. Existimat tamen Joan. Jacobus Chiffletius in Stemmate Childebrandino cap.* 4 *Gozilinum Richizonis filium fuisse, Adalberonis fratrem uterinum. Et hujus quidem Vitæ scriptor num.* 110 *alios uterinos ejus fratres,* germanos *vocat,* Hac, *inquit,* vel qualibet occasione ipsis germanis *(quos* fratres ex matre *vocat)* quo quid largiretur expectabat. *Quod ad Chiffletii propositum satis est, etiamsi* Gozilinus *horum unus non esset: vult enim probare* Germanum *mediis seculis etiam pro fratre uterino usurpatum.* — d *Villæ hujus meminit Frotarius Episcopus Tullensis ep.* 10 *ad Drogonem Metensem Episcopum, quartum a S. Chrodegango, tom.* 2 *Francicorum scriptorum Chesnei pag.* 715 *his verbis:* Est præterea alia vestræ dominationis cella sita in Warengissi villa, quam etiam monachi sine mea licentia inhabitare noscuntur. Sed quia inter eos me constat adolevisse, in cœnobio videlicet Gorzensi, hæc utrumque mea parvitas tolerat. — e *A quo nimirum, pago vel Comitatu Scarponensi, in quo Gorzia, nomen.*

Gislebertus Dux Lotharingiæ.

Germanus pro uterino fratres positum

B

CAPUT XII.

Bona olim Gorziensi monasterio erepta, industria B. Joannis recuperata, restituente Bosone Comite, et Adalberone Ep.

Othonis regni initio,

turbata Lotharingia, B. Joannes mittitur ad Bosonem Com.

bona monasterii repetitum;

Tempora dissensionibus nimis, regnum hac illac quoque sibi trahente, fluctuabant. Otho maximus post rerum Augustus, post genitorem strenuum per omnia Regem Henricum, prima regni tunc auspicia ceperat: sub quo *a* Gislebertus ducatum regni Lotharii, *b* Everardus Franciæ, Austrasiæ, et quorumdam trans Rhenum tenebat locorum: Transrhenina interim quieta manebant: nostra varie infestabantur, nec jugum facile admittebant. Inde Boso quidam, filius dudum Principis Burgundiorum *c* Richardi, partem aliquam regni sibi evindicans, castrisque se continens munitissimis, *d* dominatum cujusquam prorsus respuerat. *e* Victoriacum Campaniæ castrum obtinens, inter reliqua circumpositorum, possessiones quasdam monasterii Gorziensis, acsi jure hæreditario, usurparat. Ad has reposcendas, si forte apud talem virum et pro Divino timore locus precibus ullus esset, Joannes ab Abbate et Fratribus destinatus est.

105 Ille cui obedientia cuncta difficilia vel impossibilia, C facilia et possibilia reddiderat, per infesta latrociniis loca, et quæ multitudini quoque essent formidanda, uno tantum comite ex familia sibi assumpto, iter aggressus est. Dum ex improviso advenisset, Comiti nuntiatur, et quidnam ferret, incertum, coram intromissus, ubi legationem Abbatis et servorum Dei pro re qua mittebatur, absolvit; illo in iram concitato, Quis te, inquit, maleficus huc adduxit? ubi custodiæ illæ meorum, ut eas sic pertransieris, adfuerunt? Quomodocunque, inquit, adductus sim, huc perveni, et mandata et preces servorum Dei ad vos affero, ut quæ de rebus ipsorum invasistis, propter amorem Dei, timorem vel reverentiam Sanctorum ejus, restituatis. Interrogatus, quæ essent, et audiens, omnimodis abnegat, et ut se cito summoveat, imperat. At ille, Ego, inquit, summoveri possum: alii item multo nostrorum sunt plures et potentiores, *f* qui suis vicibus succedere non cessabunt, nec a latratibus eorum requiem, dum viveris, habebitis. Quæ mihi, inquit, cura latratus eorum? Clamabunt, inquit, assidue. Ad quem? rogo. Num ad Regem nescio quem

renuentis reddere,

Regemque et ceteros contemnentis,

tuum? Num ad Ducem tuum illum Gislebertum, D quem ego acsi servum meum reputo novissimum? Pari modo et de Episcopo tuo est Adelberone, quem ipsum utique, quantum mihi victus fuerat, juvare decreveram, qui de vitrico quoque ejus Richizone, ejus caussa vindictam sumpsi: sed quia contra me ad Gislebertum *g* defecit, viderit, quid ei commodi ex hoc cesserit. Tunc Joannes, Clamabimus, inquit, ad Deum, qui æque personam nostram accipiet ac vestram.

AUCTORE JOAN. AB. EX MS.

g ait se et suos Deum invocaturos;

106 Ille commotior, Non hinc, ait, caballum referes vel jumentum. Potestati vestræ, ait, hoc erit; et quando aliud non erit consilium, pedes redibo: non ceteros tamen ab hoc deterrebitis. Ille jam magis accensior, Membris jam ipsis quoque, inquit, multaberis. At ille, Vobis, ait, id facile efficere, mihi autem non minus pœnæ..... utique non satis dolebo. Si oculis privabitis, magnis me curis et laboribus levabitis, quia sedens quietus psalmis et orationibus intensior esse valebo. Cum de viribus ille minaretur; Maxima, ait, sollicitudine me securum reddetis. Jam fere arripi jusserat eum, cum conjunx, prudens sane mulier, intervenit, et ne tali se infamia dehonestaret, supplex monet, ne jam nec Monachis vel servis Dei parcere diceretur: et quia postulata negabat, saltem illæsum abire permitteret. Ita dimissus, et a Comitissa, quæ satis compte eum exceperat, quiddam viatici percipiens, dato sibi ab eadem E duce quodam, quousque ad loca a latronibus obsessa libere eum tuto perduceret, iter festinus arripuit.

Comite dira minante

securus;

ro ab uxore repressa, ab eadem ipse viaticum et viæ ducem accipit;

107 Circa horam fere tertiam, villam quamdam ingrediuntur, ubi mercatum ea forte die habebatur; et ecce multitudo per totum forum diripientium, vendentibus atque ementibus æque spoliatis, mortem insuper, si quid oblatrarent, minitantium. Joannes comitem, quem ex monasterio sumpserat clypeum ferentem, intuitus, Hic, inquit, clypeus damnose nobis advectus est, quia nec tu eo, ut expedibit, uteris, et ipse in nos forsitan impetum concitabit: quia tu, ille inquit, ceteros mortalium solus tam confidentissimus incedis, et merito dignaque morte peribimus. Cum repente, dum hæsitant, quemdam sibi notum dux, quem Comitissa dederat, conspicatur. Eo accito, caussaque dicta, Maxime, inquit, huc periculo advenistis, et an vos hinc quoquo pacto expedire possim, ignoro. Joannes ad hæc, Vel trans silvam usque, quæ proxima conspicitur, nos perducere possis, cetera Dominus procurabit. Ita turbam prætergressi, gradu pacifico ac temperato, ad silvam usque procedunt. Fræno captato, stimuli acrius subiguntur, ac præpeti cursu, saltu F transmisso, libero jam gramine quodam, cibum sumpturi descendunt.

magnum in via periculum evadit;

108 Joannes panis, casei, ac piscis quiddam ex subsellaria pelle producens..... post tergo sui soluto, ducem ad sumendum cibum hortatur. Inter edendum duro producto suspirio, Tres aut certe quatuor, inquit, menses sunt, quibus nullo juste acquisito cibo vel potu usus sum, præter quo nunc utor. Nosque omnes (væ nobis miseris) non nisi præda et calamitatibus vescimur miserorum. Ad hæc Joannes, salutarem ingressus doctrinam, juvenem multis adversus hæc hortabatur, multoque melius inopiam, famem, sitimque ferendam (quæ Deus utique, ut avibus vel vermibus sublevaret) quam iis quibus Deus offenderetur, insistere. Tandem ad hoc sermo processit, ut ab ea die ab his se temperaturum promitteret. Refecti, juvene dimisso, Joannes dum vespertinæ synaxi signum daretur Gorziam pervenit.

ducem suum ab latrociniis avertere conatur;

109 Non multi interfuerant dies, ecce nuntius Comitis Bosonis Gorziam veniens, anxio dolore, Dominum gravi ægritudine lecto nuntiat decidisse, ac

revocatus ad Bosonem ægrum,

A ac pene desperatum jacere, summaque prece monachum, qui pridem a se recesserat, sibi mitti postulare. Protinus Joannes, Abbate jubente, celer progreditur : Comiti nuntiatur adesse dum coram venisset, Quando, inquit, proxime hinc digressus es, non tam prope mihi æstimaveram finem vitæ posse subrepere. Habeto, ecce, prædia, quæ postulaveras, tantumque patronum me rerum earumdem efficite, et quidquid exinde vobis deperierit, ego auro probato repensabo. His dictis vel actis, dum e conspectu abiissent, et hospitio, quo satis humane curari jussi fuerant, se recipissent; Comes somno, quo jam per plures dies vel noctes penitus carens, nimia tabe defecerat, ita repente opprimitur, ut ab hora nona usque in subsequentis diei horam fere tertiam, non evigilaverit. At tandem experrectus, conjugem nomine sæpius iterato, inclamitat, cibi aliquid, quod sumat, asportet, cujus itidem jam pluribus actis diebus nulla ei copia fuerat assumendi. Quo satis delectabiliter sumpto, iterum usque horam fere nonam obdormiens, experrectus, Joannem advocat, eumque salutis suæ recuperatorem testatur : honore multo deductum, et pro quibuscumque voluit præbe.....

AUCTORE JOAN. AB EX MS.

omnia recipit.

eo divinitus exinde sanato :

B 110 Possessio erat monasterii longo jam retro tempore beneficii nomine ad Comitem quemdam Palatii Hamedeum devoluta, qui simul bona monasterii sub *h* precaria vel præstaria, quam dicunt, obtinebat. Eodem obeunte, in eadem possessione, quia proxima erat monasterio, necdum funere elato quod Metis fuerat deferendum, ut in basilica B. V. Mariæ, quæ dicitur Ad xenodochium, humaretur; Joanni Gorziæ est nuntiatum. Casu tunc ibi Episcopus advenerat. Joannes cito Abbatem caussam commonet, ordine edoceus, Episcopum interpellet. Abbas mox introgressus, et gravitate illa sua paullulum cunctabundus, post aliqua, An, inquit, audieritis? Hamedeum vestrum dicunt defunctum. Et ego, inquit, audieram. Abbas subjunxit : Is quiddam juris monasterii sub precaria detinebat : id nobis recipere liceat, petimus. Omni, ait, illud libertate recipite. Abbas, re Joanni relata, Quid, inquit, postulatis? Ego, inquit, ex hoc nihil commonui; nam istud gratis nobis rediret; sed beneficium ut repeteretis, suasi. Protinus Abbas Episcopum repetens, Dicit, inquit, Frater Joannes, me nihil utile apud vos effecisse. Quid igitur? ad eum intendit. Res, ait, quasdam mensæ Fratrum proprias detinebat, quas ut reposcerem stimulavit. Episcopus vultu toto demutatur :

h per Abbatem aliqua repeti curat ab Episcopo,

C Vos, ait, numquam quidquam eorum tenuistis, et omni tempore beneficio sunt deputatæ. Caussa vero erat, quod in his difficilis videbatur, quod fratres ei, plures ex matre erant, et eis usque ad id temporis parum consulere potuerat, pluribus res Episcopi retinentibus, quos privare nec jus nec consilium erat. Tanto robore ex superioribus Episcoporum rebus fractis nitebantur! Et ideo hac vel qualibet occasione ipsis germanis, quo quid largiretur, expectabat.

volente ea dari uterinis suis fratribus :

111 Huic tamen intentioni, alias probati et in rebus divinis spectati sancti viri, miro ordine divinitus est refragatum. Nam Abbate responso ejus pene ab omni ulteriore... conventu, quo pridem valde oblecta... et satis jucunde eis fuerat convivatus, ivit quidem, sed parum ore libans protinus rediit, moxque dicto Completorio strato se locat, multa secum versans, medium fere noctis insomnio fatigatus. Ubi nullo somnum datur adsciscere pacto, ut moris sibi erat, surgit, et orationi incumbere tentat. Sed ea adsolitis intentionis viribus ita ei resolutior fuit, ut stratum acediosus repeteret. Ibi diu somni cupidus, diverso lateris motu defatigatus, nec ullo effectu ejus potitus, surgit, arcam Martyris petit, culpam coram stratus fatetur; voto res de quibus agebatur, D spondet reddendas : baculum insuper altari supponit, Hoc, inquiens, Martyr, sancte, tuum tibi restituo. Sic genibus flexit, orationem intentiorem numquam præterea se neque valentius fudisse, professus est. Oratione assurgens, stratum petiit, in somnum concite solvitur : et pervigilia prius inquieta, ordine post naturali compensans, in nonnullam auroræ partem somnus protrahitur.

sed nec dormire valet, nec orare,

donec omnia promisit reddere.

112 Jam sole rubente experrectus et hymnorum sibi solito solvendorum memoria perturbatus, satisque caussam secum retractans, tandem Laudes surgens explevit. Mox Joannem jubet acciri, quo præsente : Mala me nocte confecisti. I, et baculum altari impositum cape, et possessiones, quas postulaveras, posside. Ille pedibus provolutus, Non, inquit, Domine, ita convenit : vos paullulum, ut defatigatus, requiescite, et interim horæ Primæ signo dato et celebrato, conventum Fratrum adite, et non uni, sed omnibus, quod omnium est, dono gratuito restituite. Ita fiat, inquit.

B. Joannes suadet ut reddat Fratribus in Capitulo,

113 Ecce solito maturius turba suorum diversis ex locis convenit. Nam ipse ibi, ut sibi morem fecerat, duobus vel tribus Clericis, totidemque cubicu-lariis contentus, mox monasterii januam penetraverat, cunctis se comitantibus ablegatis, secularium extraneus morabatur. In iis qui convenere, erat germanus... Ecclesiæ custode quodam incauto... recta E cubiculum Episcopi quiescentis petebant... celerius comperit, festinus in occursum venit, et quia infra... religio fuerat, signo, ut se sequerentur dato, januam eos longe... custodi in aurem susurrans, ut statim a tergo januam occludat. Ibi eos diversis allocutionibus, illis parum jucundis, aliquantum detentos, et Episcopum, quia noctis incommodo dormire nequiverit, tunc tandem quiescere, dicens ut quidpiam cibi interim (nam æstatis erat tempus) capiant, monet : illis recusantibus, nec nisi colloquium Episcopi se quidquam velle dicentibus, Satius, inquit, id est, dum ipse jam solitis sibi rebus expletis, copiam se conveniendi exibeat. Ita eos demoratus et concite parata gustatione, implicitos, ipse intro regressus, signum pulsat. Prima dicta, psalmisque solennibus, in capitulum Episcopus invitatur. Nonnulla pro tempore Fratibus exhortatione facta, Fratres rem jam partim edocti, postulationem faciunt rerum prædictarum. Quibus in nullo abnuens, baculumque præbens : Habeat quod suum est Martyr beatus, F vosque mei memores habetote.

fratremque ejus et famulos tantisper distinet,

donec perfecerit donatio.

114 His peractis, mox qui convenerant irrumpentibus, vehemens a germano fit super rebus eisdem vexatio. Jam monachis ea reddita, responso; multis ille insuper instare, et monachis omnia undique abunde sufficere : suis magis eum debere consulere. Ubi nihil proficit, et Episcopus cibo cum Fratribus sumpto, progreditur, iterato, ab ipso limine monasterii, per totam viam usque vadum fluminis, super his sermo repetitur. Jamque vadum ingressus, cum multo jam tædio afficeretur, Frustra, inquit, nitimini. Vere si mediam partem Episcopatus ipsis monachis concessissem, nec passum pedis eis propter quempiam vestrum auferrem. Plura sunt alia, quæ quoties opportunitas tulit, Joanne interveniente, monasterio, multis jam temporibus alienata, recepta sunt...

fratrique frustra rejicit Episcopus.

et alia B. Joanni largitur,

a *De Gisleberto actum antea ad cap. xi. Is nomine Caroli Simplicis, cui adhærebat, Lotharingiæ antea præfuerat.* — b *Hic* Dux Francorum *appellatur a Continuatore Reginonis. Occisus est in prælio juxta Andernacum, in quo Gislebertus submersus anno* 939, *uti dictum : filius erat Arnulphi Bavariæ Ducis. Sigebertus anno demum* 943 *eorum ponit interitum.* — c Richardi *meminit in Chronico Odorannus apud Chesneum tom.* 2 *Francicor. his verbis :* Anno 896 Richardus Princeps Burgundiæ recepit Senonas. *Frodoardus item in Chronico ad an.* 921 : Richardus Marchio de Burgundia obiit. *Et ad an.* 923 : Tuncque Karolo trans Mosam refugiente, Rodulphum cuncti eligunt

Richardus Princeps Burgundiæ.

Rodolphus

A Rodulfus filius Richardi Rex apud urbem Suessionicam, in monasterio S. Medardi constituitur. *At frugmentum ex MS. Floriacensi :* Rodulphus magni et inclyti Ducis Burgundionum Ricardi filius regno sublimatur totius Franciæ. *Flodoardus ad an* 936 Rex Rodulfus defungitur, sepeliturque Senonis ad S. Columbam. — d *Frater erat Regis Rodulfi. De eo Flodoardus ad an.* 932 : Boso frater Regis, et Berminus Episc. Virdunensis, incendiis inter se deprædationibusque bacchantur. — e *Id nunc* Victoriacum Incensum *vocant, Gallice* Vitry le Brusle. *Ab eo quarta horæ parte distat alterum* Victoriacum Francisci Regis, *vulgo* Vitry le Francois: *hoc ad Matronam jacet illud ad* Saltum *annem : de quo Flodoardus ad an.* 928 : Heribertus et Hugo Comites contra Bosonem Rodulfi Regis fratrem proficiscuntur, propter quosdam Rothildis alodes nuper defunctæ, quos a Bosone pervasos repetebat Hugo gener ipsius Rothildis. At Herbertus Comes Victoriacum Bosonis castellum cepit. Et post hæc inducias dant Bosoni usque ad finem Maii mensis. Boso ad Henricum profectus, pacem publice jurare compellitur. *Idem Flodoardus alibi* Victuriacum *vocat, recentiores* Vitriacum : *et sunt plura ejus nominis in Gallia ac Belgio loca.* — f *Ita legendum conjeci, scriptum erat,* quibus vicibus. — g *Etiam mortuo Gisleberto contra Imperatorem stetit, ut quidem Sigebertus ad an.* 945 *scribit :* Otho Imp. *inquit,* totam Lothariugiam sibi subjugavit, resistente sibi solo Mettensium Episcopo Adelberone, fratre Ducis Frederici. — h Præstaria *erat charta præstationis, in qua Episcopus vel Abbas exponebat, quibus legibus rem aut prædium Ecclesiæ vel monasterii ad usum fructum sub censu annuo cuipiam daret.* Precaria *erat, qua spondebat, qui rem accipiebat, censum se daturum, et leges præscriptas impleturum. Vide Vossium de vitiis sermonis et glossematis lib.* 3 *cap.* 37, *et alios illic ab eo citatos.*

pater Rodulfi Regis Galliæ.

Victoriacum, Vitry

Præstaria. Precaria.

CAPUT XIII.

Ottonis Magni Imp. nomine ad Saracenum Cordubæ Regem a B. Joanne fortiter sapienterque suscepta ac gesta legatio.

B

115 .. ndum accedamus, legatio *a* Regis... insigniumque factorum in gentes diversas, tunc jam magni... Domini Othonis perciti, forte cum muneribus pro regia munificentia Legati, quibus Episcopus quidam præerat, dignitate solenni, pro tanta majestate excepti, diuque retenti. Inter moras Episcopus qui Legatis præerat, mortem obit. Dum a nostris, qui item corremittantur, disquiritur; post nonnulla aliquamdiu tracta consilia, id demum convenit, ut quia idem Rex sacrilegus et profanus, utpote Sarracenus, et a vera fide prorsus esset alienus; quique quamvis amicitiam expeteret Principis Christiani, in litteris tamen, quas miserat, blasphema nonnulla in Christum evomuerat; cum scriptis Imperialibus, quæ ferrent, vocem quoque suam ipsi aperire, et si quo pacto divinitus daretur, immutare possent perfidiam.

a Litteris blasphemis Saraceni Cordubæ Regis responsum nomine Ottonis scribitur :

116 Forte sub ipsos dies Adelberto noster sacræ memoriæ, Palatium adierat. *b* Bruno magno ac felici postmodum futurus usui et decori, germanus Regis, sapientia et prudentia, cum rerum publicarum, tum omnium liberalium eruditione disciplinarum, ita apprime eruditus, ut sui temporis omnes superaret et antiquos pene æquipararet, cui insuper C et Græcæ lectionis multa accesserat instructio, omnium tunc temporis publice ac privatim agendorum, communicator, ac prudentissimus erat consultor, eique Imperialium data provincia litterarum. Is varie ceteris consultantibus, nostrum Adelberonem sacræ memoriæ nominat Episcopum, nullique aptius id negotii sic addit posse injungi, quia ipse plurimos perfectorum virorum haberet, quos humanis nequaquam cessuros terroribus satis constaret, utpote seculo jam defunctos, et libero pro fide coram quibuslibet potestatibus ore locuturos. Convenitur continuo Episcopus, et, ut duos suorum idoneos legationi Hispaniarum paret, imperatur. Mandatis acceptis Abbatem Einoldum advocat, regia mandata insinuat, suorum duos disquirat, qui imperata perficiant. Lecti primum duo Angilrannus et Wido, regiæque... sumptus et copiæ parantur itineris, ad hoc et quo... partium Hispaniarum, qui eos jussus erat deducere, mora .. cum ecce præfatus Wido, alter delectorum, die quadam, pro qua nescio negligentia, in conventu Fratrum increpitus, in tantæ asperitatem protervlæ, tam in Abbatem quam in universum erupit collegium, ut ad ultimum, cum tumor nimiæ animositatis et insaniæ in eo nequaquam reprimi valuerit, nec regularem pati disciplinam aliquatenus acquieverit, demptus cucullo, monasterio pelleretur. Id Imperatori continuo nuntiatur, jussum illum abradi, aliumque pro eo ascribi.

b S. Brunonis mandato Adalbero aptos Legatos quærit,

Gorzienses 2 monachos :

uno monasterium ob contumaciam deserente,

D *AUCTORE JOAN. EX MS.*

117 Cum diu is quæreretur, omnesque prorsus refugerent, nec in tanta congregatione quisquam inveniri posset, qui se id aggredi ullo modo posse fateretur; Joannes repente nihil cunctabundus se ultro offert, Abbate aliquantulum ægre ferente, quod in eum tota re monasterii incumbente, grata quiete ipse potiebatur, eo numquam, si esset possibile, abstinere pateretur. Vicit, vicit tamen perfectio caritatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed potius quæ aliorum : simul quia videbat virum cupidum esse martyrii, si fors ita tulisset, Christo potius transmittere, quam suis optavit necessitatibus retinere. Ita assensus Imperatori, ex legatione Episcopi, Joannes dirigitur. Imperator multo hoc amplius delectatus, quem ætate et prudentia ad id negotii omnimodis idoneum advertebat, mandata cum litteris seu muneribus Imperatoris ei committit, prædictumque Virdunensem, cui nomen erat Ermenhardo, socium ob locorum regionumque notitiam facit. Cui munera tradi Joannes expostulat; ipse litterarum E tantum bajulus fit. Rediens Gorziam, iter ocyus accelerat, post habitisque socii procrastinationibus, ipse litteras secum habens, omnium Sanctorum precibus commendatus et votis, proficiscitur. Sumptus omnis ex monasterio ei factus. Ministri, monachus tantum unus, Geramannus vocabulo, ordine Diaconus, bonæ per omnia indolis, ad... quinque sunt delegati, socius... vico quodam non multum a Tullo distante, qui vide...

B. Joannes se offert,

spe martyrii.

litteris acceptis discedit

118 Insequitur hinc *c* Lingonas, Belnam, Divionem, Lugdunum... versus intendunt : ubi sarcinis navi impositis, Rhodanoque, usque ad certum locum vehendis, dispendium perpessi non modicum. Nam navibus invasis, plura suorum amiserant. Post quædam recepta, Hispaniam tendit. Barcinonam venientes quindecim diebus morantur, donec nuntius *d* Tortosæ missus est. Ea prima Regis Sarracenorum erat, Dux continuo eos properare resignat, exceptosque mense integro detinet, atque ad omnem copiam procurat, donec velocius Regi Cordubæ nuntiati, de exceptione eorum per singulas civitates et loca digne regia mandatum est honorificentia. Tandem Cordubam regiam urbem deducti, a Palatio domus quædam duobus fere millibus distans eis est delegata, ubi regifico luxu omnibus, etiam præter usum, exibitis, per nonnullos dies coacti sunt F remorari.

c quibusdam rerum suarum amissis, venit Barcinonem,

d inde Dertusam Cordubam :

119 Cum jam morarum tæderet, curque præsentia Regis tamdiu retinerentur, ab his qui se procurabant disquirerent, dictum est, quia nuntii prius missi, a Rege nostro triennio erant detenti, se ter tantum, id est, novem annos, condictum esse aspectu Regio abstineri. Interea quidam ex palatio illuc viros visum venientes, caussamque adventus eorum percunctantes, dum callide cuncta explorant, nihilque ab eis certi acciperent, qui sibi, nisi, præsenti Regi, mandata cuiquam edicere, fas nullo modo esse dicebant; illi jam cuncta se præcepisse, jactabant, et quia contra leges ipsorum litteras Regi adferrent, ultimumque eis sine dubio instare periculum, quia et ipsæ jam litteræ in notitiam Principum devenissent. Et revera, quamquam dolo contigerit, ita erat. Nam a civitate Tullo nostræ provinciæ, comitem Episcopi legati defuncti, de quo dictum est quemdam servum Presbyterum assumpserant, qui toto deinceps itinere eis in omnibus communicans, cum Tortosam, quæ prima erat regni Sarracenorum, venissent, metuens vitæ, si cum comes legati defuncti. . fido sibi

non admittitur statim ad Regem.

indagant Proceres, an litteras ferat

(ut iis jam subdoluerat)

Legi ipsorum repugnantes

AUCTORE JOAN. AB. CA. MS.

sibi poscens monstrari, citius excip... ab Augustæ et reliquis Civitatibus, ubi ter... remorantibus, ipse Cordubam præcedit cum litteris... noverint, parum cognitum fuit. Ceterum rumor optima. . eumque commovit.

quod capitale est non illico punire :

120 Itaque primates inter se consilio habito, et utrum in notitiam Regis ea jam venerint, disquirentes, ubi parum id compertum habent, per se Regem statuunt super hoc perquirendum. Lex enim tam improvocabilis eos constringit, ut quod semel antiquitus omni ei genti præfixum est, nullo unquam liceat modo dissolvi, parique modo Rex populusque tenentur innexi, omnisque transgressio gladio feritur. Si quid ab inferioribus Rex, si quid Rex ipse commiserit, cunctus in eum populus animadvertit. Eis in legibus primum dirumque est, ne quis in religionem eorum quid unquam audeat loqui : civis sit vel extraneus, nulla intercedente redemptione, capite plectitur. Si Rex ipse audierit, et in crastinum gladium retinuerit, ipse morti addicitur, nec ulla intervenire potest clementia. Primoribus ergo illis palatium petentibus, cum Regi super hoc per nuntios suggessissent, (nam accessus ad eum ipsum rarissimus, et nisi maximum quid ingruerit, nullus; tantum litteris per Sclavos cubicularios omnia perferuntur) ille nihil eorum ad se perlatum rescribit. Amici legatos sibi missos, eosque filium suum in domo propria percepisse, necdumque se quid afferrent, resciisse. Ita tumultus illorum sedatus est. Nam pro certo rumor ad eum jam venerat, et missis clam nuntiis, vera esse compererat : sed timore suorum, taliter rem omnem suppresserat.

quærunt an Rex inaudierit ?

negat, eos metuens :

B. Joannes a Judæo edocetur quæ ibi cavenda,

121 Rex undique meticulosus, ancepsque periculum sibi posse imminere considerans, artibus omnis generis qua evadat, pertentat. Et primoquidem Judæum quemdam, cui nomen Hasdeu, quo... se vidisse aut audivisse nostri testa... qui de omnibus ab eis ipsis penitius exploraret. Is... dispersum fuerat, Regis eum bajulum esse mandati.. . rimo, quo sollicitabantur metu, eum erigit, nihilque mali quemquam eorum ibi passurum, sed cum honore patriæ remittendos, dicit : multa de ritu gentis, et qualiter se coram eis observare deberent, commonuit. Ipsi juniores, a quibuscumque vanis lascivis motibus locutionibusve compescerent. Nihil tam parvum fore, quod non mox regiæ notitiæ perferretur. Si copia sibi egrediendi pateret, ne qua scurrilitate fœminis, saltem nutu, se applicarent : nullam sibi pestem truculentiorem futuram. Legem sibi propositam nullatenus excederent, quo nullo observatius notarentur, deprehensique, nihili penderentur. Joanne ad ea, prout competebat, respondente, atque accepti sinne monitorem ferente, suosque ex contrariæ partis homine suffundente; post plura invicem conserta, pedetentim Judæus caussam ingreditur : quid missi ferant sollicite disquirit. Dum paullulum videt cunctari Joannem (nam tunc secreto inter eos agebatur) sui dat fidem silentii. Imo si opus sit, tuti opem consilii : Joannes cuncta ordine digerit : dona Regi missa, epistolam præterea auribus Regis inferendam : absque ea neque dona exhibenda, neque præsentiam sibi Regis fas esse conveniendi : sententiam simul epistolæ verbis aperit. Periculosum, inquit Judæus, cum hac Regem videre. Cauti certe sitis, quid nuntius vobis missis, Regi respondeatis, legis enim severitatem jam vobis innotuisse non dubito, eique declinandæ prudenter oportet consulere.

et aperit dona se ferre

sed et litteras Regi a se prælegendas :

122 Illo tunc discedente, post aliquot menses, Episcopus quidam Joannes ad eos missus est, qui post multa mutuæ confabulationis rogata et reddita, ut fit inter fideles, colloquia, mandatum Regis subinfert, ut cum muneribus solummodo in conspectu Regis adveniant. Quid ergo, Joannes ait, de litteris Imperatoriis? Nonne earum maxime caussa directus sum? quia ipse blasphemias præmisit... destruentibus confutetur. Ille ad hæc temp... ait, sub qua conditione agamus, peccatis ad hæc devo... ditioni. Resistere potestati, verbo prohibemur Apostoli, tantum... solatii, quod in tantæ calamitatis malo legibus nos propriis uti non prohibemur... diligentes Christianitatis viderint observatores, colunt et amplectuntur, simul ipsorum convictu delectantur, cum Judæos penitus exhorreant. Pro tempore igitur hoc videmur tenere consilii, ut quia religionis nulla infertur jactura, cetera eis obsequamur, jussisque eorum in quantum fidem non impediunt, obtemperemus. Unde tibi multo satius nunc de his reticere, et epistolam illam omnino supprimere, quam scandalum tibi tuisque, nulla instante necessitate, perniciosissimum concitare.

Episcopum Muzarabem suadentem ut litteras supprimat,

Rom. 13. 2

123 Joannes paullulum commotior, Alium, inquit, quam te, qui videris Episcopus, hæc proferre decuerat. Cum sis enim fidei assertor, ejusque te gradus celsior posuerit etiam defensorem, timore humano a veritate prædicanda, nedum alios compescere, sed nec teipsum oportebat subducere, et melius omnino fuerat, hominem Christianum famis grave ferre dispendium, quam cibis ad destructionem aliorum consociari Gentilium. Ad hoc, et quod omni Catholicæ Ecclesiæ detestabile est, et nefarium, ad ritum eorum vos audio circumcisos, cum fortis sententia Apostoli reclamet : Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Itemque de cibis, quos gratia communionis eorum abominamini : Omnia munda mundis. Et, Erunt doctores vaniloqui et seductores, docentes illa, et inter cetera, abstinere a cibis, quos Deus creavit percipere cum gratiarum actione fidelibus. Et, Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem. Et ille, Necessitas, inquit, nos constringit : nam aliter eis cohabitandi nobis copia non esset. Quin et a majoribus, longeque antiquis traditum observatumque ita tenemus. Numquam, Joannes inquit, id approbaverim, ut metu, amore, vel favore mortali transgrediantur statuta... deflexos nobis nunc pro auctori... res fuerit consensus cum dolere non nequeam... qui amorem facere videmini Reginæ cælorum, quoniam eis vos..... fatemini mihi procul his necessitatibus Christi gratia libero. fi.... miserante stat animus quod nullo terrore, allectione, vel gratia ab his quæ Imperatoriis suscepi mandatis, deflectar. Nam nec sine epistola Imperatoria, nullis inde demptis vel commutatis usque ad unum apicem litteris, eum conveniam : et si quid contra ea quisquam oblatraverit, quæ sanæ et Catholicæ fidei ferimus, et diversus ad hæc asserta obvenerit, palam resistam : nec ipsius amore vitæ, ab attestatione veritatis diffugiam.

acriter reprehendit,

Gal. 5. 2
Tit. 1. 15
1 Tim. 4. 3

et de profanis ritibus, quos ob Saracenos observabant :

profitetur se sine litteris non comparitorum,

nec si quid contra Fidem dicatur dissimulaturum :

124 Hæc Regi clam nuntiantur : nam necdum illa publice a Rege, quibus item publice responderet, mandata directa fuerant; sed Episcopus ille disquirendi tantum gratia advenerat. Rex, callidis, quibus omnibus mortalibus præstare dicebatur, consultationibus mentem hominis, modo hac, modo illac attentare excogitat, et tamquam muro prævalido diversa arte impulsis machinis, ita firmitatem pectoris ejus, si quo pacto daretur, certat concutere. Cumque post mensem aut sex vel septem hebdomadarum spatium, ei regii nuntii mitterentur, atque ex ipso, quid apud se præfinierit, quærerent, nihilque immutatum a primis initiis renuntiarent; Rex miraculo tantæ constantiæ in diversa agebatur : et primo quidem terrere eum plus metu Christianorum, qui regno ejus libere divinis suisque rebus utebantur, posse credens; die quadam, quæ Dominica erat, ei epistolam plenam minarum misit. His enim tantum diebus Dominicis, aut si quæ festa nostræ religionis erant, maxime

a callido Rege per internuntios varie tentatur.

A maxime Natalis Domini, Epiphaniorum, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, S. Joannis, Apostolorum, aut nominatorum erant Sanctorum, ad ecclesiam proximam, quæ erat in honore S. Martini, permittebantur accedere, custodibus hinc inde duodecim, quos Sagiones vocant, se deducentibus. Cum ergo ea Dominica ad ecclesiam accessisset, in ipso itinere ei epistola porrecta est, et quia chartæ magnitudo (nam quadra pellis verucis erat... ne sacrorum quo tendebat, avocaretur, interim distulit... tis ad diversorium remearent, ut revolvit hærentia quædam... possent invenit, nec unquam alias ita se ullis terroribus percitum.

missa etiam epistola.

125 Post multa, quæ ei nisi jussis Regis assentiretur comminabantur (quibus tamen nullo se motu... fuisse testatus est) ad ultimum insertum est, quod si ipsum interimeret, nullum in tota Hispania Christianum, vitæ relinqueret, sed omnes gladio trucidaret; addens : Hoc cogita, inquit, quot animarum propter te, interfectarum apud Deum reus eris, qui nisi contentione tua, a quo pacem et salutem magis sperare debuerant, nullo alio reatu peribunt, quique pro eis quæcumque velles, obtinere a nobis posses, sin tanta obstinatione nobis adversus persisteres. His in ipsa, qua ab Ecclesia hospitium repetebant,

cædem ei et Christianis Hispanis minante :

B via tacite perlectis dum magnis animi æstibus aliquamdiu agitatur, ut vel quod contra ea consilium caperet, vel qualiter ad hæc Regi rescriberet, quia non satis litteris respondendi usum habebat, repente sententiæ illius cœlitus (ut sæpe nobis fatebatur) memoria menti terrorem omnem metumque proterruit, Jacta, inquit, in Domino curam tuam. Et alterius : Quis fecit os hominis, nonne ego.

Psal 54. 23

126 Mox hospitium ingressus, Frater Garamanne inquit, ocyus pellem, in qua, quidquid eloquor, adscribas, para. Illo statim exhibente quadram exsectam, ut sumeret imperavit, calamoque parato, sedenti, exorsus, scriptoris velocitatem tanta verborum copia vicit, ut sæpenumero scriptor, dum plurima jungerentur, se non posse excipere quereretur. Erat enim idem Garamannus, ejus artis elegantissimus atque assuetissimus. Primo ordine ad singula respondit, se Legatum missum præceptis Imperatoris fidem inviolatam servare : non sibi fas esse, ut cui tanta Majestas litteras suas, et eas non signatas, crediderit sine his faciem ejus, cui directus sit, videat, aut absque ipso, in Regis, cui missæ sunt, recitentur conspectu : si sic patiatur, se in nullo regio honori defuturum, quia.... Aliter universa potius se ge..... quam extra ea quæ sibi indicta essent, vel quantum

divini scribæ celeriter responsum,

C ea ca..... excessurum : et sicut superioribus jam se itidem terrentibus respon..... si etiam particulatim cuncta sui corporis membra, a minimis articulis usque ad summa vitalia, quotidianis resectionibus decarperentur. Nam non majorem unquam cruciatum inferri posse, quam si hodie hoc articulo digiti, cras altero, inde per dies singulos, singulis, inde brachio, armo, post femore, crure, pede, præcisis, postremo truncus reliquus fodiatur, non eo tamen se territum aliqua ratione cessurum. Se quoque satis compertum habere ex relatione anteriorum sibi missorum, ipsum Regem jam advertisse, quod mori non nimis ipse timeret : ideoque superfluum esse, eo se velle terrere, quod ipse levissimum reputaret. Jam quod scripserat, ipso interfecto, nullum in tota Hispania reliquum facere Christianum, sibique reatum tantæ stragis a Deo imputari, id longe aliter se habere : nec se caussam esse cædis ipsorum, sed malitiam crudelitatemque iram ipsius : ipsoque pœnas interfectorum luente, sibi cum ipsis interemptis, Christo propitio, vitam succedere meliorem. Cum tamen id quoque Deo facile esset commutare, et sicut Mardochæus, quondam mandaverat Hesther : Si nolueris nunc intercedere,

minus sibi intentatas contemnens,

Christianis, refutans ;

Esther 4.

D forsitan per aliquam occasionem liberabuntur Judæi et tu et domus tua peribitis ; ita et nunc Deum facere nihilominus posse, ut postquam omnia ab ipso Rege essent promulgata, jamque ipsis cervicibus gladii..... novo et inopinato ordine suis Dominus subveniret. Quocirca hujusmodi se minis vel terroribus nosset nullatenus permoveri : quia qui Mardochæum a superbia Aman, constantiæ tenacem, miro ordine eripuerit, ipse sibi, quia non proterviæ, sed obedientiæ caussa interesset, quoquo pacto sibi placitum videretur, non deesset. Hujusmodi sententiæ verbis plurimis auctæ, atque testimoniorum competentium robore hinc inde præfultæ, paginæ totius campum implevit, nec prius ori dicenda defecerunt, quam scriptor, impleta membrana nihil superesse confessus est.

AUCTORE IOAN AB EX MS

127 Hæc Regi perlata, non in iram, ut prius mente..... Jamprudem enim a suis, quibus res nostræ jam fuerunt pervulgatæ absti..... Imperatori nostro obluctari tentaret. Eum belluosissimum, multarum gentium victorem, injurias omnes, præcipue Legatorum, quo numquam alias severiore animo repetiturum, ac plurimorum copiis regnorum coactis Hispaniam totam, postquam variis calamitatibus vastavisset, forte tandem jure victoris, sibi subjecturum. Pluribus ita jactatis, quidam forte suggessit, ut quia

cum non censerent barbari Imperatorem tam potentem debere offendi,

E vir ille tantæ videbatur constantiæ, ac non minoris arbitrari posset prudentiæ, quem etiam tanti temporis mora in lege sua tam fixum monstrasset, ac proinde nihil fidem mortalibus non denegaret ; is ipse, super hoc quid facto sibi opus esset, consuleretur. Ita nuntiis se convenientibus, postquam ultima hæc mandata percepit, Tandem, inquit, sapientiore consiliorem tractastis. Si mox initio id esset quæsitum, non tantas vobis et nobis tædii et anxietatis molestias, tot spatia temporum protaxissent. Nunc citum id facile extat consilium. Mittatur Domino nostro Imperatori legatio a Rege vestro, ut mihi, quid de commissis agere debeam, describat. Ejus litteris iterum visis, ad universa obediam.

consulitur B. Joannes, quid facto opus,

suadet ut misso Legato rogetur Imperator de litteris ;

128 His Regi nuntiatis, acceptoque consilio, ut a prudente suggestu, quæri jubetur, quis iter tantum vellet assumere, cum rarus, aut fere nullus palam se præferret, propositumque esset, ut quisquis illuc iret, honore quovis petito, et cujuscumque generis muneribus, rediens potiretur ; tandem extitit inter Palatina officia Recemundus quidam, adprime Catholicus, et litteris optime tam nostrorum quam ipsius, inter quos versabatur, linguæ Arabicæ, instructus. Qui tantum in regia habebat officii, ut diversorum pro necessitatibus ad palatium concurren-

aliis subterfugientibus offert se ad eam legationem Recemundus

F tium caussis extra auditis, quia litteris omnes ibi querimoniæ vel caussæ signantur et resignantur, hic notata inferret, itidemque responsa scripta referret : pluresque eidem alii erant officio delegati. Is trepidationem ceterorum advertens, sibique tempus forte oblatum nonnulli adipisc..... quæ erat merces viro, qui vendi..... nam ita solenne eis verbum ut quoties summo quodi... quis distinatur, ita ei dicatur, Vende mihi animam tuam, si sospes exieris, quam amplissime remuneratur. Hoc Recemundo quærenti, respondetur, quidquid postulatum ab ejusmodi esset conferendum. Ille tantum veniæ sibi dari petens, ut cum nuntiis conclusis sibi copia esset loquendi, post utrum tentare deberet, edicere.

129 Hoc ei concesso, Joannem conveniens, mores et instituta patriæ nostræ sollicite disquirit : Imperator cujus esset clementiæ, quantæ moderationis in suis? utrumne præceps in iram, et an in semel prolatam irrevocabilis sententiam? multaque ejus generis : tandem si sibi esset fiducia regiam ei legationem proferre, ne forte vicem tanti temporis, quo ipse Joannes ibi detentus fuerat, ipse, qui mittebatur

a B. Joanne jubetur bono animo id aggredi :

AUCTORE JOAN. ABB. S. ARN.

tebatur, exsolveret? Joannes omnia brevi processura, cito respondens, omni liberum reddit trepidatione atque formidine, gaudiis et gratulationibus obviis magis ubique excipiendum confirmat : se epistolam Abbati suo missurum, qui illum magnifice exciperet, et tempore quanto cuperet, teneret atque curaret, donec Episcopo exhibitum, aut cum ipso, aut cum legatione ejus ipse Abbas, Imperatoriis enim conspectibus cum pace et gratia præsentaret. His ille allectus palatium repetens, si sibi, quæ postulet dentur, itineri devovet. Ecclesia forte aliqua vacua recens erat Episcopo : hanc munus ejus petit laboris. Facile obtentum, atque ex laico, Episcopus repente processit.

Episcopatum vacantem obtinet :

130 Inde sumptu regio ac litteris instructus, Gallias ocyus petit, atque in decem ferme hebdomadibus Gorziam venit : ibi gratulantibus cunctis exceptus, atque per multos dies in urbe a sancto Pontifice Adelberone invitatus, et aliquot cum ipso manens diebus, jucunde admodum habitus est : inde loca quæque sua cum eo invisens, quia mense Augusto jam præcipiti venerat, autumnum et hyemem secum transegit, donec Dominici Natalis festo transacto, qualiter Imperatori dirigeretur, est ordinatum... Interim procuranda manserunt. Inde circa festum sanctæ..... ab eodem venerabili Pontifice comitante, simul Domno..... honorifice in Palatio Francofurdiæ suscipitur... fide Legati atque constantia, summo laudata præconio, litteræ mitiores... nuntur : Joanni de prioribus supprimendis rescribitur : tantum cum donis procedat, amicitiam, pacemque de infestatione latrunculorum Sarracenorum quoque pacto, conficiat, reditumque maturet, edicitur. Novis denuo muneribus perferendis atque mandatis, Virdunensis quidam, cui Dudo vocabulum, destinatur. Ita Hispanus Gorziam redit..... ibique sacræ Quadragesimæ majore parte exacta, circa Palmarum diem, cum Legato Imperatorio proficiscens, Junii mensis principiis Cordubam venit. Cumque mox cum novo nuntio regiam vellent irrumpere; Rex, Nequaquam, inquit, sed qui litem tanto tempore protraxerunt, cum prioribus primum procedant muneribus vel mandatis : inde secundi ordine inferantur : nec hi omnino faciem meam videbunt, nisi prius monachum illum tanti temporis pertinacem, adeant, et patriæ carmum Regis sui, mandatorumque ipsius, oblectatione lætificent.

Gorziam venit :

ducitur ad Imperatorem :

B. Joanni nova mandata mittuntur novus additus legatus cum donis :

131 Ita cunctis expletis, Joannes... jam fere annorum claustris solutus, regiis mandatur apparere conspectibus. Cum a Legatis ei diceretur, ut crine detonso, corpore toto veste lautiore se appararet, ut regiis conspectibus præsentandum, illeque renueret, rati illi, non ei vestium mutatoria subesse, Regi nuntiant : ille mox decem libras ei mittit nummorum..... quibus decenter oculis Regis induceretur, conquireret, non enim fas esse gentis, ut vili habitu regiis aspectibus præsentaretur. Joannes primo cunctatus, utrum susciperet, tandem cogitans usui pauperum id melius esse expendi, gratias munificentiæ regiæ reddit, quod sui tam sollicitus esse dignatus sit, deinde responsum monachi dignum subjunxit, Regia, inquiens, dona non sperno, vestes vero alias præterquam qu.... quo usus.. prorsus nec.. coloris.. .. hoc Regi relato,.... constantem animum cognosco, sacco quoque indutus si veniat... videbo, et amplius mihi placebit.

jubetur B. Joannes prius ad Regem venire :

non vult ornatiore vestitu.

132 Post hæc die præfixa, qua præsentandus erat... apparatus omni genere exquisitus, ad pompam regiam demonstrandam exeritur. Viam totam ab hospitio ipsorum, usque ad civitatem, et inde usque ad palatium regium, varii hinc inde ordines constipabant. Hic pedites hastis humo stantes defixis, longe inde hastilia quædam et missilia vibrantes, minuque crispantes, ictusque mutuos simulantes : præter hos mulis quidam cum levi quadam armatura insidentes, deinde equites calcaribus equos in fremitu et subsultatione varia concitantes. Mauri præterea in forma insolita nostros exterrentes, ita variis proludiis, quæ nostris miraculo arbitrabantur, itinere nimium pulverulento, quam per se ipsa quoque temporis siccitas (nam solstitium erat æstivum) sola concitaret, ad palatium perducuntur : obvii Proceres quique procedunt. In ipso limine exteriori pavimentum omne tapetibus pretiosissimis aut pallustratum erat.

magnifice deducitur ad palatium

133 Ubi ad cubiculum, quo Rex solitarius, quasi numen quoddam, nullis aut raris accessibile, residebat, perventum est; undique insolitis cuncta velaminibus obtecta, æqua parietibus pavimenta reddebant. Rex ipse thoro, luxu quam poterat magnifico accumbebat. Neque enim more gentium ceterarum, soliis aut sellis nituntur, sed lectis sive thoris, colloquentes vel edentes, cruribus uno alteri impositis incumbunt. Ut igitur Joannes coram advenit, manum interne osculandam protendit, osculo... nulli vel suorum et extraneorum, admisso, minoribus quibusque ac mediocribus num..... foris summis, et quos præstantiori excipit pompa, palmam mediam aperit osculandam.

honorifice excipitur a Rege cubante,

et manum osculandam dante :

134 Inde sella parata, manu ut sedeat innuit. Longa utrique deinde silentia. Tunc Rex prior, Tuum, inquit, cor mihi plurimum diu cognosco fuisse infensum, quamdiu te demum aspectu meo suspendi : sed tu ipse penitus nosti, quod aliter fieri non potuit... tes sapientia.... non..... la distulerunt, sed quod non..... id factum sit volo cognoscas... verum de quibuscumque postulaveris impetrabis. Joannes ad hæc (sicut nobis referebat) aliquid fellis tam diutino angore contracti in Regem... tam placidus repente effectus est, ut nihil animo ipsius unquam æquabilius esse potuisset. Inde ad singula respondit se quidem negare non posse, primo tot acerbitate nuntiorum fuisse permotum; inter ipsa tamen tacitum crebrius cogitasse, simulatis potius, quam veris minarum intentionibus hæc erga se agitari : postremo quoque cuncta dilationum obstacula ex superioribus totius triennii actis, vel dictis, resciisse, nec esse quicquam reliqui, quod merito odio sui factum suspicari deberet. Unde si qua ea essent, se penitus animo depulisse : gratiæ tantum, quam tam clementi magnificentia obtulisset, gratulari, et quod regii pectoris in hoc et robur constantiæ et moderationi mediæ prævidisset, temperamentum satis egregium. Rege his in multam gratiam delinito, pluribusque eum compellandi parante, munera Imperatoria primum excipi postulavit : quo facto reditus indulgentiam e vestigio obsecravit. Rex admirans, Quomodo, inquit, hæc tam repentina fieri possit divulsio? Tanto temporis spatio alterutrum expectati, modo vix visi, ita abrumpemur ignoti? Nunc interim mutuo semel conspectu potiti, parum quoddam cognitio mentium se utrumque aperuit; iterum visi jam amplius; tertio tota jam plenitudo notionis et amicitiæ firmabitur. Inde Domno tuo remittendus, digno eo, teque deduceris honore. His Joanne assentiente, secundi Legati jubentur intromitti; eoque præsente munera, quæ deferebantur, oblata.

jussus sedere, dilationem audientiæ excusanti

prudenter respondet

offert munera :

dein novus Legatus sua.

135 Tunc demum utrisque ad hospitia remissis, post aliquantum tempus Joannes a Rege revocatus, familiaria, multa cum eo contexuit de nostri Imperatoris potentia atque prudentia, de robore et copia militum vel exercitus, de gloria et divitiis, de bello, industria et successibus, multaque id generis, sua e contra jactare, quanto... Reges excelleret... posset civitates .. illud vere fateor, regente hoc... non esse qui nostro Imperatori, terra, armis, aut equis possit æquari.

B. Joannes postea a multis interrogatur de Imperatore.

136 Rex

A 136 Rex autem... merito, inquit Regem tuum celebras. Verane an falsa sint, ille, inquit, licet experiri. Rex autem : Cetera utcumque approbaverim, unum est in quo illum e satis providum esse constiterit. Quid, inquit, illud est? Quod potestatem virtutis suæ non sibi soli retinet, sed pass... ubere, quemque suorum propria potestate, ita ut partes regni sui inter eos dividat, quasi eos sibi inde fideliores habeat et subjectiores : quod longe est. Exinde enim superbia et rebellio contra eum nutritur, atque paratur, ut nunc in f genero ipsius actum est, qui filio ei per perfidiam subducto, publicam tyrannidem contra eum exercuit, ad hoc ut gentem externam Ungarorum per media quæque regnorum suorum depopulandam transduxerit.

e in quo reprehendit Rex, quod tantam potestatem Proceribus concedat.

f cum periculo rebellionis.

a *Qui hanc ad Ottonem misit legationem, fuit* Abderramen, *sive* Abderrahmanus, Abdallæ ex Mahomade filio nepos, novo exemplo ut in Maurorum imperio nepotes præferrentur filiis. Viginti tres annos natus erat cum ad regnum accessit, et quinquaginta annis regnavit. Almansor Ledium Alla vocatus est, hoc est, Defensor legis Dei : præterea Miramumenim, quæ vox Regem credentium significat .. in magnis Regibus numerari debet, domi militiæque clarus : dum vixit in unam curam dissidia gentis pacandi, factionumque studia, quibus populares æstuabant, sedandi maxime incubuit : æquissime populis jura dabat... Regnum cepit anno Arabum 300. *Ita Marianu lib. 7 cap. 19. Eadem memorat Rodericus Toletanus historiæ Arabum cap. 31. Ducuntur anni regni Arabum a 612 Eræ nostræ vulgaris, sed quia eorum annos 10 diebus et horis aliquot nostri excedunt, debet initium regni* Abderahmani *statui circiter* 914 *aut* 915 *, alii paullo serius id statuunt, alii citius. At quemcumque calculum ineamus reperiemus anno* 957, *quo missum in Hispaniam fuisse B. Joannem supra diximus, adhuc regnasse Abderrahmanum.* — b *Frater hic fuit Ottonis* I *Imp. Episcopus Coloniensis, Sanctis adscriptus, cujus Vitam dabimus* XI *Octobr.* — c *Celebris etiamnum nominis urbes hæ sunt in Gallia.* — d *Latine* Dertosa *est, ad Iberum flumen sita.* — e *Videtur deesse,* non, *ut ex sequentibus colligitur.* — f *Conrado Duce.*

D AUCTORE JOAN. ABB. EX MS. NOT 29 *Abderrahman Saracenus Cordubæ Rex.*

NOT. 30

XXVIII FEBRUARII.

SANCTI QUI PRIDIE KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Nymphas Laodicenus,
S. Eubulus Romanus,
— Apostoli.

S. Abircius Martyr.

SS. Presbyteri,
SS. Diaconi et alii,
— Alexandrini, dum peste laborantibus ministrant, mortui.

S. Celer, seu Cerealis,
S. Pupillus, seu Pupulus,
S. Serapion,
S. Justus,
S. Claudianus, seu Claudius,
S. Theophilus,
S. Victorinus,
S. Saturninus,
S. Eppolus,
S. Euthecia,
S. Astula,
S. Mustilla,
S. Alexander,
S. Victor,
S. Secundella,
S. Caius,
S. Felix,
— Martyres Alexandrini.

S. Macarius,
S. Rufinus,
S. Justus,
S. Theophilus,
— Martyres, forsan Romæ.

S. Nicephorus,
S. Diodorus,
S. Papias,
S. Maccares,
S. Tellas,
S. Felix,
S. Caius,
S. Enuculus,
S. Januarius,
S. Quinquianus,
S. Mansuetus,
S. Hermes,
S. Zethas,
S. Donatus,
S. Servilia,
S. Veneria,
S. Bassilia,
S. Januaria,
S. Stercola,
S. Silvana,
S. Marointa,
S. Rufunia,
— Martyres.

S. Symphorianus,
S. Macarius,
S. Victorinus,
S. Mauricius, sive Maurus,
S. Anicetus,
S. Modestus,
S. Cyriacus,
S. Faustus,
S. Placidus,
S. Rocchus,
S. Alexander,
S. Genesius,
S. Eulalia,
S. Hirena,
— Mart. Romani, Antuerpiæ in Belgio.

S. Barsus, Episcopus Damascenus in Syria.

S. Vindemialis, Episcopus Veronensis in Italia.

S. Proterius, Patriarcha Alexandrinus, Martyr.

S. Romanus, Abbas Jurensis, Condadiscone in Burgundia.

S. Romanus, Archiepiscopus Remensis in Campania.

S. Ruffina Virgo.

S. Oswaldus, Episcopus Wigorniensis, deinde Archiepiscopus Eboracensis, in Anglia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Martyres Ægyptii gladio interempti sunt, quorum certamina et vitam Chronologi Ægyptii scripserunt. *Ita Græci in Menæis. De iis agunt Eusebius, Nicephorus, Ruffinus, quorum verba retulimus, ubi de his aliisque Martyribus in Thebaide Ægypti occisis agit Martyrologium Romanum* v Januarii.

S. Joannes Calybita *inscriptus hoc die Martyrologio Wilfordi Anglico : ast a pluribus refertur* xxvii *Februarii. Vitam dedimus* xv Januarii.

S. Macharius,
S. Justus,
S. Rufinus,
S. Theophilus,
— Hispali in Hispania sub Trajano passi *memorantur hoc die in Martyrologio Hispanico Tamani de Salazar, et in Commentariis Francisci Bivarii ad Dextri Chronicon, in quo mentio fit trium primorum, qui coluntur, et a nobis relati sunt* xii Februarii.

De alio Theophilo *et sociis hoc die infra agimus.*

S. Julianæ Virginis et Martyris elevatio corporis *inscripta est MS. Bruxellensis Carthusiæ non antiquo. De ea egimus* xvi Februarii.

S. Nestor Episcopus, et Martyr Pergæ in Pamphylia, *celebratur hoc die a Græcis in Menæis et apud Cythereum : a Latinis* xxvi Februarii.

S. Servilianus Martyr *memoratur in parvo MS. antiquo Martyrol. S. Maximini. Nisi fors videri possit* S. Servilia *Martyr hoc die relata, Servilianus erit Martyr Smyrneus cum aliis relatus* xxvii Februarii.

S. Baldomerus Subdiaconus Lugdunensis *memoratur in MS. Martyrol. Ultrajectino. De eo egimus* xxvii Februarii.

S. Basilius Confessor Constantinopolitanus, socius S. Procopii Decapolitæ, *solemni cultu celebratur a Græcis in Menæis, Anthologio, Vitis Sanctorum Cytheræi, et variis Menologiis, atque a Molano Græcos secuto in Auctario Usuardi. De utroque, et* S. Basilio *et* S. Procopio, *egimus* xxvii Februarii.

Adoratio pretiosæ Crucis Domini, Dominica Passionis circa medium Quadragesimæ *hoc die annotatur in Menæis Græcorum et apud Maximum Cythereum.*

Macarius discipulus S. Antonii, qui in deserto Nitriæ vixit, *occasione S. Macarii Martyris, qui hoc die colitur, refertur a Maurolyco, quem describit Canisius*

sius in Martyrol. Germanico, et Sanctum *appellat, quo titulo abstinet Maurolycus. De discipulis S. Antonii egimus* XVII *Januarii pag.* III, *ubi acta variorum anachoretarum, quibus nomen* Macarii *fuit, confundi diximus, uti et* XV *Januarii, ubi de* S. Macario *Ægyptio egimus.*

Joannes Abbas in Scithi, Joannes in eremo Thebaidos, Joannes gratiæ dono repletus,	*referuntur in Martyrol. Witfordi, una cum indicato* S.

Joanne Calybita : *quod post Petrum Equilinum plures fecisse diximus* XXVII *Februarii inter Prætermissos.*

Sex e comitatu S. Proterii *Patriarchæ Alexandrini, cum eo in baptisterio occisi, referuntur ob auctoribus infra ad ejus Vitam citatis. An etiam cum illo inter Martyres colantur, necdum legimus.*

Sabinianus Diaconus monasterii Condadisconensis in eremo Jurensi in Burgundia, *magna sanctitate et castitate, ac potestate adversus dæmones floruit sub* S. Romano Abbate, *ut infra in hujus Vitæ cap.* 3 *dicitur, quem auctor* Sanctum *etiam appellat : sed necdum ullis fastis sacris reperimus inscriptum.*

Victor Episcopus Domnacensis consecratus a S. Patricio *dicitur a Jocelino et Evino in hujus Vita, qui studium sanctimoniæ et scientiæ ejus laudant, ac* Sanctum *non appellant, uti appellat Colganus in Actis Sanctorum Hiberniæ hoc die, citans Marianum Gormanum, Cathaldum Maguir, et Martyrol. Dungallense. At Gormanus inter Sanctos Hibernos, quos ab aliis separat, non collocat* Victorem, *ut mox constabit, sed inter alios : arbitramurque esse Martyrem Alexandrinum, qui hodie colitur, non vero Episcopum : neque hoc ibi dicitur.*

Mosnia Abbas, Ternotus, Dichullus in Ared-muilt prope locum Erne, Sillanus, seu Silvanus, Magister et Abbas Benchorensis, Ermina V.	*referuntur a Mariano, Gormano, hisce ipsis, quæ posuimus, verbis. Iidem leguntur in Martyrologio Tamlachtensi, sed*

Moshina *dicitur* filius Va-minn, Abbas Benchor, qui aliter Sillanus, Ermina Virgo *traditur* filia Archennii, quæ et Febaria dicitur. *Colganus ex his solum* Sillanum *celebrat, asseritque* filium Communi, *et* discipulum S. Comgalli Benchorensis Abbatis, *et ex Annalibus obiisse anno* DCVI, XXVIII *Februarii, in quibus tamen Annalibus* Sanctus *minime vocatur. Et forsan in istis Martyrologiis viri nonnulli solum sanctitatis opinione celebres nominantur : alius de reliquis etiam agere debuisset Colganus.* Sillanum *Menologio Benedictino, secutus Colganum, inscripsit Bucelinus.*

Crumtharus Dominile Cuinticlani filius Va-Foillani, *legitur primo loco in Martyrol. Tamlachtensi. Sed ut ignotum prætermittit Colganus.*

Romanus Abbas Ordinis Canonicorum Regularium anno salutis MLXVII. *MS. Florarium SS. non præposito* Sancti *titulo. Nullius Romani Abbatis meminit Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonicorum, neque nos aliud hactenus de eo legimus.*

S. Nennius Abbas Benchorensis monasterii in insula Hebridum Hu, a quo S. Finnanus aliique in Angliam missi, *inquit David Camerarius in Menologio Scotico, monetque de eo consulendum* Langæum de vita et moribus hæreticorum nostri temporis in Præfatione, impios Centuriatores cent. 7 cap. 10. *Verba horum sunt ista :* Finnanus Apostolicæ religionis professor, Nennii et Sigenii discipulus in monasterio Huensi, Episcopus Lindisfarnensis factus est, a Scotis missus et ordinatus. Beda lib. 3 cap. 25. *Agit Beda eo capite de S. Finnano, sed nulla facta* Nennii *aut* Sigenii *mentione : at meminit solius* Sigenii *lib.* 3 *cap.* 5, *quo Abbate Huensis monasterii, sive Jonæ insulæ, non autem Benchoris, missus est in Angliam S. Aidanus, cui in episcopatu Lindisfarnensi successit S. Finnanus : hujus Vitam dedimus* XVII *Februarii ex variis collectam : at nusquam reperimus mentionem* Nennii. *Forsan aliquis amanuensis pro* Segenio *scripserit* Nennium, *et olius duos arbitratus conjunxerit. Esto tamen, non aberrent Centuriatores, neque Langæus Scotus ; unde didicit Camerarius* Nennium *Sanctorum catalogo adscriptum et* XXVIII *Februarii coli?*

Vulfherus Confessor et Presbyter, qui celebris habetur in ea Scotiæ provincia, cui Arghatelia nomen, *ab eodem Camerario refertur in Menologio Scotico, et* Sanctus *habetur : diciturque ejus* mentio fieri apud Capgravium et alios. *At quinam hi alii sunt? et quo loco aut in cujus Sancti Vita ejus meminit Capgravius?*

Victor eremita et monachus S. Galli in Helvetia, *e nobili familia exortus, et Erchembaldi Episcopi Argentoratensis consanguineus, insigni ingenio præditus erat : verum scientia inflatus et tumidior factus, e monasterio aufugit. Postea tamen reversus, seria pœnitentia peccata juventutis eluit, et summa senectute mortuus, miraculis claruit. Agit de eo Henricus Murerus in Helvetia sacra pag.* 201, *ac natalem margini adscribit* XXXI *Januarii : ast, in Necrologio monasterii MS. cujus ecgraphum habemus, assignatur diei* XXVIII *Februarii : et* Beatus *utrobique appellatur. Bucelinus, qui in Rhætia vicina Priorem agit nec alioquin illiberalis est in titulis* Sancti *aut* Beati *impertiendis, solum* Venerabilem *indigetat.*

Luitburga inclusa beatæ memoriæ *memoratur in Auctario Greveni ad Usuardum, et in Martyrologio Germanico Canisii. Hactenus ea nobis incognita est. Dicitur aliqua ejus Vita apud Budecenses Canonicos Regulares in Westphalia extare.* ANIMADV. PAG. 77

Herbertus ex Abbate Cisterciensi monasterii de Moris, Archiepiscopus Turritanus cum magna sanctitatis opinione vitam finivit. *Ita Chrysostomus Henriquez, et eum secutus Bucelinus, in Menologio ille Cisterciensi, hic Benedictino, ac* Beatum *ambo vocant, non addito ullo cultus Ecclesiastici exhibiti indicio.*

Violantia de Sousa Abbatissa S. Benedicti de Castris prope Eboram Ordinis Cisterciensis ob mores ac virtutes Angelica habita, in cujus transitu dicitur concentus cælitum auditus. *Ista aliaque iidem Henriquez et Bucelinus, qui* Beatam *appellant : at Georgius de Cardoso in Hagiologio Lusitano, et Ludovicus de Anjos in Horto Lusitanarum fæminarum sanctitate aut virtute illustrium, abstinent eo titulo.*

Raynerius ex Priore Præmonstratensi primus Abbas cœnobii S. Mariani *anno* MCXLVI *hoc die in pace quievit, teste Monacho Altissiodorensi in Chronologia, qui ait* ad sepulchrum ejus multas, ut fertur, languentibus curationes præstari, quibus viri Dei meritum declaratur, *ac varia de virtutibus ejus elogia addit. Habemus et aliquam ejusdem Vitæ epitomen ex MSS. a Joanne Pagio anno* 1620 *editam, qui eamdem paullo contractius edidit lib.* 2 *Bibliothecæ Ordinis Præmonstratensis, uti etiam Aubertus Miræus in Auctario ad Chronicon Præmonstratense, et Petrus Waghenarius in S. Norberto, inter personas* Ordinis Præmonstratensis sanctitate illustres *et hi tres,* Beatum *indigetant cum Joanne Chrysostomo vander Sterre in Natalibus Sanctorum Ord. Præmonstrat. quo titulo abstinent Monachus Altissiodorensis, et, ut passim alibi, Mauritius du Pre in Annalibus brevibus Ordinis Præmonstratensis. Neque apud alios ullum cultus Ecclesiastici vestigium invenitur.*

S. Lupicinus Abbas et Confessor, *occasione cultus S. Romani*

S. Romani Abbatis fratris, hac die inscriptus est Martyrologiis Galesinii, Canisii, Felicii. Multa de ejus virtutibus in Vita S. Romani habentur : at propria ejus Vita ab eodem auctore, a quo fratris, scripta, dabitur die ejus natali xxi Martii.

Philippi Apostoli vocatio *adscripta est Martyrologiis an.* 1490 *Lubecæ et Coloniæ excusis, et Auctario Greven. ad Usuardum. De ea agetur ad Vitam ejus* i Maii.

S. Theodulphi inventio Treviris, quando ejus corpus post multos annos integrum et incorruptum repertum est. *Ita MS. Kalendarium Benedictinum monasterii S. Salvatoris. Eam* inventionem non ante multos annos, *dum scriberet de viris illustribus Ordinis S. Benedicti, tradit Trithemius lib.* 3 *cap.* 260 *contigisse* xxviii *Februarii, ac reconditum esse apud Prædicatores in summo altari. Trithemium sequuntur Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus in Martyroll. monasticis, Saussaius in Supplemento Martyrol. Gallicano Ferrarius in Catal. generali. Ejus dies natalis est* i Maii.

Hiscii Episc. et discipuli ejus Martyr. Duplex 2 class. Fuit heri. *Ita Ordo celebrandi officium divinum ad* i *Martii pro anno* 1636, *in propriis Sanctis Granatensis diœcesis. Atque iterum pro anno* 1647, *sed* Hisci et i class. *excusum addito iterum,* Fuit heri, *quasi illius dies natalis foret* xxviii Februarii. *Nulla hujus, quod mirum, mentio in Martyrol. Hispanico Tamaii Salazar. Videtur esse* S. Hesychius, *unus e primis Apostolis Hispaniæ, de quo* i *Februarii ad Vitam S. Cæcilii egimus, plenius acturi* i Martii *quo coli dicitur et* xv Maii.

S. Romanus Abbas Fontisrogo, qui S. Benedicto sanctum conversionis dedit habitum. *Kalendarium MS. cœnobii S. Salvatoris. Hujus et S. Romani Abbatis Jurensis, qui hoc die colitur, Acta confunduntur in MSS. Martyrologiis variis Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis, in Martyrologiis Coloniæ et Lubecæ* 1490 *excusis et Viola Sanctorum. At S. Romani hujus natalis est* xxii Maii.

S. Cormachus Presbyter et Confessor. *Camerarius citato Vita S. Columbæ, ad quam annotat Colganus eum coli* xxi Junii.

S. Modwena *ad hunc diem inscripta catalogo Sanctorum Hiberniæ Fitz-Simonis nostri. Silet Colganus. Plures* Modwenæ, *sive* Monenuæ *relatæ a nobis* i *Februarii ad Vitam S. Brigidæ* § 6 *referenturque ad primariæ earum natalem* v Julii.

B. Angela de Bohemia, Ordinis Carmelitarum, *quibusdam Kalendariis hoc die inscripta traditur. In ejus Vita, quam MS. nacti sumus, non tenui examine egentem, dicitur obiisse* vi Julii.

Passio multorum Martyrum in Calatraba a Saracenis occisorum *adnotata in Kalend. Ord. Cister. Divione* 1617 *excusis. Agit Chrysost. Henr. de iis* xviii *Febr. ubi et nos inter Prætermissos, ac rejecimus ad diem, quo interempti sunt* xviii Julii.

B. Beatricis, Priorissæ monasterii de Nazareth prope Liram in Brabantia Ordinis Cisterciensis, translatio corporis *consignata est in Menologiis Henriquez et Bucelini, et Martyrol. Gall. Saussaii. Quod corpus, ne sceleratis hominibus ludibrio esset, ab Angelis translatum creditur, de quo ad ejus Vitam* xxviii Julii.

S. Cyra, | mulieres Eubocæ in Syria, *quarum res*
S. Marana, | *præclare gestas scripsit Theodoretus cap.* 29 *Philothei, celebrantur hoc die a Græcis in Menæis et apud Maximum Cytheræum . in Martyrol. Rom.* iii Aug.

S. Radegundis Reginæ et Abbatissæ corporis revectio et repositio Pictavis ex Quintiaco monasterio : ubi grassantibus Normanis fuerat reconditum. *Saussaius, et Bouchetus in Annalibus Aquitaniæ ex Calendario Ecclesiæ S. Radegundis, quæ colitur* xiii Aug.

S. Augustini *duplex hoc die recolitur* Translatio corporis, *alia* ex Africa in Sardiniam, *alia ex hac insula* Papiam. *De utraque agemus ad diem ejus natalem* xxviii Aug.

Agnetis Perandæ, neptis S. Claræ, | corporum trans-
Claræ, neptis dictæ Agnetis, | latio *anno* ANIMADV PAG. 78
CIↃIↃCI *die* xxviii *Februarii facta est Barcinone in Hispania ab Alphonso Colona Episcopo Barcinonensi et sex Abbatibus Benedictinis : uti tradunt Arturus in Martyrol. Franciscano, et Jacobillus de Sanctis et Beatis Umbriæ ad hunc diem. Diciturque earum Vita MS. extare : tum si nacti fuerimus, poterit dari, die qua obiit Agnes,* xvii Septembris.

Galli Abbatis ad lacum Acronianum, qui S. Columbano Magno Alpes trajiciente, ibi substitit, *memoriam his verbis consignat Dempsterus in Menologio Scotico. Colitur* S. Gallus xvi Octobris.

Symphroniæ matronæ et Mart. | *Hermannus Greven in*
Pynnosæ Virg. et Mart. | *Auctario Usuardi, et ex eo Canisius in Martyrol. Germanico totidem verbis meminere.* S. Pinnosam *in Catalogo novo habet Ferrarius, annotatque,* ex Martyrol. Petri Canis. qui etiam eadem die de Symphronia V. et Mart. nulla facta loci mentione. *Sed hic cum Greveno* matronam *appellat. Gelenius in Fastis Agrippinensibus* Translationem S. Pinnosæ Virginis et Martyris ex societate S. Ursulæ *hic statuit. Hermannus Crombachius lib.* 8 *Hist. Ursulanæ pag.* 754 *in syllabo Virginum Ursulanarum* xii Pignosas, *aut* Pinnosas *refert, et pag.* 756 *tres* Symphonias *appellatas, quæ forsan aliis* Symphroniæ. *Accuratius ista discutere licebit, si quid tamen ad Crombachii ejusdem admirabilem diligentiam adjici possit, die, quo* S. Ursula *colitur,* xxi Octobris.

S. Ædus, sive Aidus, filius Becci, *inscriptus hoc die Martyrol. Tamlachtensi, et Calendario SS. Hiberniæ Fitz-Simonis, ac Martyrol. Dungallensi apud Colganum, qui duas ejusdem Vitas habet, earumque alteram hic edidit, in qua dicitur obiisse* iv Idus Novemb. *quem etiam diem obitus ejus observat Usserius de Britannicarum Ecclesiarum exordiis pag.* 963, *et plura Martyrologia Hiberntca : cum quibus tum Colganus videtur alteram daturus ejus Vitam, ac nos quoque de eo tunc agemus,* x Novembris.

S. Salbina Virgo Romana, in virginalis vitæ instituto, et amore Christi divinitus confirmata, pro Christi sponsi gloria, martyrii corona insigniter decoratur. *Ita Galesinius ex* Martyrol. MS. et Centenario Isingrinii. *In hoc sane nomen* Salbinæ *nondum reperimus, nec in alio ullo Martyrologio : neque hic, ut passim alibi, describit Galesinium Ferrarius. Quid si* S. Albina *legendum? hujus Vita ita incipit :* Fuit Romæ ejus nomine fœmina, genere et sanctitate illustris, *uti Baronius notat ad diem, quo colitur,* xvi Decemb.

XXIX FEBRUARII.

Dies intercalaris quarto cuique anno additur : et Latinis quidem post xxiii *Februarii, qui ideo Bissextilis annus dicitur, propterea quod bis dicatur* Sexto Kalendas Martii, *nimirum* xxiv *Februarii, qui alioqui tunc vere quintus est ante Kalendas, et* xxv *: ne aliquin ab Idibus mutare Kalendarum omnium numeros necesse sit. At Græci, apud quos usus Kalendarum non est, eum diem sub finem mensis Februarii adjiciunt, et quarto illo anno.*

S. P. N. Cassiani memoriam *recolunt, ut qui vitæ exemplo clarissimus fuerit, scriptisque de institutione monastica, etsi non tenui correctione quandoque egentibus, ob Semipelagianorum admistos errores, at non pertinaciter propugnatos. Is Massiliæ in monasterio*

S. Victori

S. Victori, cui præfuit, traditur x Kalendas Augusti in pace quievisse : adservatur illic caput ejus thecæ ex argento inaurato et gemmis ornato inclusum : corpus in crypta inter multa aliorum Sanctorum sacra lipsana jacet conditum in loculo marmoreo, quatuor columnis suffulto. Colitur autem illic ritu duplici primæ classis, cujus Officium excusum inde accepimus, et de eo ipsi quoque agemus xxiii Julii.

DE SANCTIS APOSTOLIS
NYMPHA LAODICENSI ET EUBULO ROMANO,
Sylloge historica.

O. H.

SECULO I. XXVIII FEBR.

Ultimum *Februarii diem auspicamur a duobus Magni Apostoli Pauli familiaribus amicis, quorum ipse in suis epistolis meminit*, Nymphæ *in ea quam Colossensibus misit*, Eubuli *in secunda ad S. Timotheum scripta. Prior vixit Laodiceæ, quæ erat Phrygiæ majoris ad Mæandrum fluvium metropolis. Benedictus Justinianus in suis ad hanc epistolam commentariis*, De Nympha, *inquit*, adhuc ambigitur, virine an fœminæ nomen. Ambrosius fœminam putat, alii virum, mihi quidem neutrum liquet. *Hæc ille. Verba S. Ambrosii hanc epistolam ad Colossenses exponentis ista sunt :* Quoniam simili modo *Paulus* et pro iis, qui Laodiceæ erant, sollicitus erat, in eorum (*Colossensium*) epistola hos salutandos monet, Nympham cariorem existimans, cujus et domum salutat. Tam enim devota videtur fuisse, ut omnis domus ejus signo titulata esset Crucis. *Hæc S. Ambrosius. At S. Nympham virum fuisse, non feminam, ipsa verba S. Pauli Græca clare demonstrant cap. 4 ver.* 15 : *Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.* Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est, Ecclesiam. *Græce αὐτοῦ, est* ejus viri : *αὐτῆς scriberetur, si fœmina exprimenda esset.*

(S. Nymphas, non fœmina, sed vir fuit illustris :)

2 *S. Joannes Chrysostomus Homilia* 12 *in cap.* 4 *epist. ad Colossenses, post relata Apostoli verba, de S. Nympha ista addit :* Χαρίζεται κατ' ἰδίαν αὐτὸν προσαγορεύων. Gratificatur ei, nominatim eum appellans. Hoc autem, *uti addit*, non temere facit, sed alios ad eadem adducens æmulationem. Neque enim est parum, quod cum ceteris non connumeretur. Vide quidem certe, quam magnum ostendat esse virum, si quidem domus ejus erat ecclesia. *Græce, πῶς δείκνυσι μέγαν τὸν ἄνδρα, εἴγε ἡ οἰκία αὐτοῦ ἐκκλησία ἦν. Quæ S. Chrysostomi verba fere eadem, sed ordine immutata, habet Theophylactus* · Μέγας ὄντως ὁ ἀνὴρ *etc.* Magnus hic vir fuit, qui domum suam totam fidelem habuit, adeo ut Ecclesia vocaretur : propterea et gratificatur ei Paulus, nominatim eum salutans. Facit autem hoc, ut et alios ad consimilem zelum provocet, ut si et ipsi honorari velint, Nympham hunc imitentur. *Hæc ibi : at domum ejus ecclesiam dici, non solum quia domestici omnes fidem Christi erant amplexi, sed quia cultui divino erat dicata innuit Theodoretus his verbis :* Οὗτος, ὡς ἔοικεν, τῶν ἐν Λαοδικείᾳ πιστῶν ἐτύγχανεν ὤν, ὃς καὶ τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν ἀπέφηνεν, εὐσεβείᾳ ταύτην κοσμήσας. Hic, ut est verisimile, fuit ex fidelibus Laodiceæ habitantibus, qui etiam domum suam effecit exhibuitque Ecclesiam, pio cultu eam exornans. *Fuisse autem tum temporis ecclesias in ædibus erectas virorum primariorum, aut qui alioquin fortunis utcunque pollerent, ac honesto nomine essent, ex aliis Apostoli verbis colligunt quidam. Ita in epistola ad Romanos salutat* Priscam et Aquilam adjutores suos in Christo Jesu, et domesticam Ecclesiam eorum. *Et epistolam ad Philemonem ita auspicatur :* Paulus vinctus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro, et Appiæ sorori carissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est.

(ejus domus ecclesia fuit, non solum quia domestici Christi fideles, sed ut aliis civibus serviret)

3 *Similes Pauli commilitones et adjutores habentur* SS. Nymphas *et* Eubulus, *qui in Græcorum magnis Menæis et apud Cytheræum in Vitis Sanctorum appellantur* Apostoli, *et celebrantur* xxviii *Februarii his verbis :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Νυμφᾶς καὶ Εὔβουλος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦνται. Eodem die sancti Apostoli Nymphas et Eubulus in pace obdormiverunt. *In Menæis additur hoc distichon :*

Χριστοῦ φυτεία, Χριστοαπόστολοι δύο,
Χριστῷ συνεῖσιν Εὔβουλος, Νυμφᾶς ἅμα.
Christi plantatio, Christi Apostoli duo,
Cum Christo vivunt Eubulus et Nymphas.

(SS. Nymphas et Eubulus Apostoli appellati :)

4 S. Eubuli *meminit idem Apostolus Paulus epistola* 2 *ad Timotheum cap.* 4 *ver.* 21 *illustribus eum adjungens sociis.* Salutant te, *inquit*, Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes. *Quibus verbis relatis, S. Chrysostomus homilia* 10 *in hanc epistolam addit :* Quid autem sibi hoc vult, quod cum tam multi fideles essent ; horum tantum meminit? Quia jam mundana omnia excesserant animo, majorisque virtutis luce fulgebant. *et paullo post.* Nominatim illos memorat, quos noverat magis in fide fervere. *Theodoretus hoc encomium addit :* Virtutis amantiorum nomina inseruit, alios communi appellatione vocavit. *Similia habent Theophylactus et alii. Scripsit S. Paulus hanc epistolam anno Neronis* iv, *Christi* lvii, *cum Romæ captivus detineretur : ubi* S. Pudens *Senator vivebat, vir nobilissimus et clarissimus, pater SS.* Pudentianæ *et* Praxedis, *hospes SS. Petri et Pauli : in cujus domo ad radicem montis Viminalis S. Petrus traditur celebrasse : quæ dein in Ecclesiam conversa est, sub titulo* Pastoris. *De S.* Pudente *agemus cum Martyrol. Romano* xix *Maii. Aderat et Romæ* S. Linus, *ipsius S. Pauli, ac S. Petri adjutor, hujusque in Pontificatu successor : cui dies* xxiii *Septembris sacer est. His S. Paulus præponit* Eubulum, *ac sic primarium virum fuisse innuit, seu seculari dignitate, seu fidei zelo. Cetera utriusque, Eubuli, inquam, Nymphæque acta, uti et multa magnorum etiam Apostolorum, ac plura eorum, qui ut apostolicorum laborum participes fuerunt, ita et nomine Apostolorum ab Ecclesiis ornantur, ignota sunt.*

(S. Eubulus apud S. Paulum Romæ virtutis studiosus, cum S. Pudente : et S. Lino.)

DE S. ABIRCIO MARTYRE.

A. H.

(XXVIII FEBR. Abercius vel Abircius I et II Episc. Hierapolitani)

Abircii *et* Abercii *idem nomen arbitramur, apud primos Christianos satis celebre. Nam Hierapoli in Phrygia duo subsequenter Episcopi fuere* Abercii, *uti Acta prioris testantur, danda* xxii *Octobris. Is claruit temporibus M. Aurelii Antonini Imperatoris : ad quem extat epistola ejus pro Christianis, quæ apostolicum redolet spiritum. A Græcis appellatur* Ἀβέρκιος, Ἀβίρκιος, Ἀβέρκιος. *Successit post hos Abercios in Sede Hierapolitana* S. Claudius Apollinaris : *cujus Acta dedimus* vii *Februarii, dissimusque pag.* 8 *num.* 28 *ejus opus videri, quod contra Cataphrygas hæreticos scriptum est incitante Abercio Marcello*

A *Marcelle : de quo Eusebius lib.* 5 *histor. Eccles. cap.* 16 *ista tradit :* Ἐκ πλείστου ὅσου καὶ ἱκανωτάτου χρόνου, ἀγαπητὲ Ἀβέρκιε Μάρκελλε, ἐπιταχθεὶς ὑπὸ σοῦ συγγράψαι τινὰ λόγον εἰς τὴν τῶν κατὰ Φρύγας λεγομένην αἵρεσιν. A plurimo jam tempore incitatus abs te sum, dilecte Aberci Marcelle, ut contra eorum hæresin, qui Cataphrygas dicuntur, aliquem librum conscriberem. *etc. Meminit et Nicephorus lib.* 4 *cap.* 23. *An hic* Abercius *martyrii palma coronatus vitam finierit, conjectura assequi nequimus. Est nomen, est zelus et quædam pro Christo æmulatio, sunt etiam tempora persecutionum : ut facile quod in Græcorum Menæis de* Abircio *aliqua hac die traditur, consequi ipse futum potuerit. Ita autem legitur :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Μάρτυς Ἀβέρκιος ξίφει τελειοῦται. Eodem die sanctus Martyr Abircius gladio occubuit. *Idem disertius exprimunt additi in Menæis versus :*

AUCTORE G. H. — 3 Marcellus cognomine,

4 Martyr 28 Febr.

Χριστοῦ λατρευτὴς αὐχένα τμηθεὶς ξίφει,
Θεῶν λατρευτὰς Ἀβέρκιος αἰσχύνει.
Christi cultor, dum collum gladio sciuditur,
Deorum cultores Abircius confundit.

Die V *Decembris memoria* S. Abercii Martyris, *qui gladio etiam occubuerit, inscripta est iisdem Græcorum Menæis : et hi versus adjunguntur :* D

5 Martyr. 5 Decemb.

Ἔπαθλον Ἀβερκίῳ τῆς τομῆς μέγα.
Οὐ γὰρ κότινος, οὐρανὸς δὲ τὸ στέφος.
Præmium Abercio detruncationis magnum datur.
Non enim oleaster est corona, sed cœlum.

Alius denique S. Abercius Martyr cum Helena *colitur* XXVI *Maii, adjungiturque* sancto Apostolo Alphæo fratri Domini *in Menæis et Menologio, qui reliquis antiquior videtur. En sex Abercios, qui primis seculis, persecutionum temporibus Christi fidem gloriose professi. Num aliqua horum Acta uni eidemque sint assignanda, defectu antiquorum monumentorum, certo decernere non possumus. De aliis ejusdem nominis viris illustribus, qui postmodum vixerunt, meminisse hic nihil attinet. Ex his fuit* Abercius, *qui ejusdem Hierapolis Episcopus subscripsit anno* CCCCLI *Concilio Œcumenio Chalcedonensi.*

6 Martyr 26 Maii.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS,

PRESBYTERIS, DIACONIS, LAICIS, QUI PESTE LABORANTIBUS MINISTRANTES EADEM ET IPSI EXTINCTI SUNT,

B E

J. B.

Commentarius historicus.

AN. CCLXI. XXVIII FEBR.

Horum *in Martyrologii Romani tabulis ita consecrata ad diem* XXVIII *Februarii memoria est :* Ibidem (*Alexandriæ*) commemoratio sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, et aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris cum pestis sævissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes, libentissime mortem oppetiere : quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit. *Joannes Molanus in academia Lovaniensi Theologiæ Doctor in Diario Medico Ecclesiastico ad hunc diem ita elogium ponderat :* Locus hic valde memorabilis est, pro omnibus iis, qui tempore pestilentiæ ægrotantibus aut spiritualiter aut corporaliter, officiose et intuitu pietatis, assistunt. *Baronius tom.* 2 *Annalium ad an.* 263, *commemorata, quæ tunc Alexandriæ sæviit, peste, et horum Christianorum heroica pleno caritatis facinore, num.* 17 *ita narrationem concludit :* Porro adeo remansit illustris illorum memoria, qui fraternæ caritatis caussa mortem lubentissime oppetiere, ut eorum omnium anniversaria celebritate recolenda tabulis Ecclesiasticis adscripta sit pridie Kalendas Martii. *Necdum tamen in Fastis ullis, præterquam Romanis superiore seculo interpolatis, eorum consignatam memoriam reperimus.*

Sancti hi Martyrologio inscripti,

ad aliorum exemplum.

C

2 *Conscripti sunt nuper varii a viris eruditis commentarii, in quibus de hoc caritatis martyrio disseritur; aliis asserentibus eos, qui ita infirmis ministrando pestem contraxerunt, mortemque oppetierunt, vere Martyres esse ; aliis acerbe refragantibus. Fatentur illi tamen, donec Ecclesia de eorum mortis caussa modoque cognoverit, tuleritque sententiam, publico eos cultu prosequi non licere : æquum tamen esse, ut cum ad rationem disciplinæ Ecclesiasticæ mito examine, de eorum orthodoxa fide, caritate in Deum, suscepti ejus ministerii caussa, morteque in eo Christiane obita constiterit, Martyres pronuntientur ; quoniam major esse dilectio non possit, quam ut animam quis pro amicis ponat.*

an veri Martyres habendi?

Joan. 15. 13

3 *Enimvero si sentire de Deo in bonitate volumus, fateamur necesse est, ab ejus infinita liberalitate alienum esse, ut ullos patiatur ipsius caussa vitam perdere, occasionemque plura deinceps benefacta cumulandi, et non illustri eos præmio muneretur. An tamen ipso opere, ut dicitur, sive perpessione mortis, et non pro modo et intentione caritatis, ita morientibus gratia gloriaque tribuatur; uti iis qui pro fidei, justitiæ, castitatis alteriusve Christianæ virtutis defensione, illatam ab hominibus mortem, mente cœlesti afflatu præparata, exceperint ; alii disputent. Non est nostri hic instituti aut otii prolixius id pertractare. Solum id dicimus, quo tempore caussaque Alexandriam ea pestilentia invaserit, in qua Christianorum magnanima illa caritas eluxit.*

Nemini unquam fraudi fuerit pro Deo mors.

4 *Malorum caussæ flagitia mortalium sunt : tum omnium in commune, cum iis sese universis aut plerique, seposito timore Numinis, promiscue contaminant ; tum præcipue Principum ac magistratuum, quorum scelera etiam in subjectos populos vindicantur, tanto severius, quo altius in illorum quoque perversa ingressi sunt vestigia. Malorum ingentium, quibus Gallieni temporibus, anno* CCLX *ac deinceps Romanum conflictatum imperium est, Valeriani impietas, artis magicæ feralis præstigiæ, atque immanis adversus Christianos crudelitas, ansam præbuerunt. Alioquin cum is a Sapore Rege Persarum captus esset,* Gallienus ejus filius, posteaquam rerum summam solus obtinuit, lenius ac moderatius (*ut Ruffinus lib.* 7 *cap.* 17 *scribit*) erga nostros agere instituit : datisque decretis, inhiberi supplicia, persecutionesque cessare, et quo quisque putat more exorare quod Divinum est sivit. *Sed ipsi inter se Gentiles atrocibus bellis collisi sunt, tum aliis in provinciis, tum præcipue in Ægypto apud Alexandriam : unde fames ac pestilentia. De bello idem Ruffinus cap.* 18 *ita scribit :* Sed apud Alexandriam, etiamsi nulla extrinsecus mali caussa sit, eo ipso quod genus hominum ferox, seditiosum et semper inquietum est, civiles inter se motus et bella, non virtutis merito, neque ob defensionem, sed ob necem atque interitum civium commovebant.

Mala publica ob Principum scelera :

ita ob Valeriani,

F

sub Gallieno, licet mitiore, varia :

Alexandriæ tunc tumultus

5 *Dilucidius id exponit Trebellius Pollio (a Baronio quoque citatus) in* XXX *Tyrannis num.* 21 *ita scribens :* Et hoc familiare est populo Ægyptiorum, ut vel furiosi ac dementes de levibus quibusque ad summa Reip. pericula perducantur. Sæpe illi ob neglectas salutationes, locum in balneis non concessum, carnem

a factiosa plebe,

A nem et olera sequestrata, calceamenta servilia, et cetera talia, usque ad summum Reip. periculum seditionis, ita ut armarentur contra eos exercitus, pervenerunt. *ob rem levem :* Familiari ergo sibi furore quum quodam die cujusdam servus Curatoris, qui Alexandriam tunc regebat, militarie ob hoc cæsus esset, quod crepidas suas meliores esse quam militis diceret; collecta multitudo ad domum Æmiliani Ducis anceps venit, atque eum omni seditionum instrumento et furore persecuta est : ictus est lapidibus, petitus est ferro : nec desiit ullum seditionis telum. *Æmilianus Dux sumit in Ægypto imperium :* Qua re coactus Æmilianus sumpsit imperium, quum sciret sibi undecumque pereundum. Consenserunt ei Ægyptiacus exercitus, maxime in Gallieni odium. Nec ejus ad regendam remp. vigor defuit : nam Thebaidem totamque Ægyptum peragravit, et quatenus potuit barbarorum gentes forti auctoritate submovit. Denique Alexander vel Alexandrinus (nam incertum id quoque habetur) virtutum merito vocatus est. Et cum contra Indos pararet expeditionem, misso Theodoto Duce, Gallieno jubente, dedit pœnas. *De Æmiliano agit Trebellius idem in Gallienis duobus ita scribens :* Per idem tempus Æmilianus apud Ægyptum sumpsit imperium : occupatis horreis multa oppida malo famis pressit. *unde fames orta :* B Sed hunc Dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit, atque Imperatori Gallieno vivum transmisit. Ægyptus enim data Æmiliano per Transthebaitanos milites, cum Gallienus in luxuria et improbitate persisteret.

6 *Hæc intestini belli famisque occasio. Prolixe de iis agit Eusebius lib.* 7 *histor. Eccles. cap.* 16 *et* 17 *ex S. Dionysii Episcopi Alexandrini epistolis ad varios, ac præsertim ad Hieracem Ægypti Episcopum, tunc scriptis. Brevius rem perstrinxit Ruffinus lib.* 7 *cap.* 19 *et seq. cujus narratio ad institutum nostrum satis erit.* Refert, *inquit,* in epistolis suis Dionysius, ita a propriis civibus esse vastatam deletamque urbem, ut illa quæ constipatione populorum vix soleret digredientibus incedendi spatium dare, nunc eo usque pervenerit, ut conspicere in plateis hominem valde rarum sit : *peste exhausta Alexandria* madere omnes civium sanguine vias, cadaveribus obtegi, et ne ad sepeliendum quidem sufficere qui supersunt. Unde et post belli rabiem ferrique vastationem, corrupti aeris ex fœtore cadaverum pestilentia ; ita ut si quis ferro superfuerat, idem morbus absumeret.

7 *Dein cap.* 20 : Scripsit autem de his idem Dionysius in epistola paschali, quæ solenniter per annos singulos legi solet, his verbis : Aliis fortassis hominibus non videatur tempus hoc, tempus esse C solemnitatis, quoniam quidem luctus ubique et acerba lamentatio in plateis cuncta circumstrepit : gemitus vero inest et mugitus in domibus propter multitudinem morientium. Sicut enim de primogenitis quondam Ægyptiorum refertur, ita etiam nunc ingens Exo. 12. 30 ubique clamor attollitur. Non enim est domus, sicut scriptum est, in qua non sit in ea mortuus. Primo *Christiani, bona pars populi, ante pro fide cæsi :* namque ipsi manibus suis partem maximam et meliorem populi ceciderunt, persequendo Sanctos : partem alteram bella intestina rapuerunt : partem vero quæ superfuerat, pestilens nunc ægritudo consumit. Sed nos nec in persecutionibus, cum jugularemur, a festivitate cessavimus : nec unquam nobis potest solennitas impediri, quibus præcipitur in tri- 1 Pet. 4. 13 bulatione gaudere. Omnis igitur nobis locus, quicumque a tyrannis eligebatur ad pœnam, sive ager ille, seu desertum fuit, sive insulæ, sive carcer, solennitatem nobis impedire non potuit. Lætissimam D vero super omnes habuere solennitatem beati Martyres, qui cum sanctis Angelis in cœlo pascha curarunt. *AUCTORE I. B.* Post hæc persecutores nostri in semetipsos *alia pars bello consumpta,* manus ac tela verterunt. Sed ne sic quidem nostrorum festa turbata sunt. Insecutus est hic pestilens morbus et plaga terribilis : sed illis multo terribilior et gravior, quos nec spes erigit futurorum. *nunc peste :* Nobis vero hæc omnia exercitia quædam virtutis, et fidei probamenta ducuntur. Quamvis enim densior sæviorque paganos magis quam nostros morbus invaserit, tamen ne a nostris quidem penitus abscissus est.

8 *Denique Sanctorum, quorum hodie memoria recolitur, ita Dionysius idem apud Eusebium admirandam caritatem deprædicat. Damus ex Christophorsoni interpretatione :* Quamplurimi e fratribus nostris adeo immenso quodam caritatis et fraternæ benevolentiæ ardore erant inflammati, ut minime suæ parcentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firme adhærescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inviserent, illis inservirent assidue, ob Christi amorem curarent, una cum illis decederent e vita, libentissime aliorum contagione infecti, *hæc correptos suos Christiani curant,* etiam morbum a proximis quodammodo ad se attraherent, suaque sponte aliorum mœrores benevole mitigarent. E Multi item dum aliis ægrotantibus curam adhibent, illisque vires restituunt, ipsi aliorum mortem in se derivantes, vitam amittunt : et verbum illud quod vulgo dicitur, quodque vere benevolentiæ solum videtur convenire, nimirum ut singuli pro amicis abeant e vita, seque eorum caussa (ut ita dicam) rejectamentum efficiant, reipsa expleverunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant præ tantissimi, ad hunc modum mortem oppetiverunt : quorum nonnulli erant Presbyteri, alii Diaconi, quidam *præsertim Sacerdotes, Diaconi, aliique viri pii,* e populo virtutis ergo multum commendati : adeo ut istud mortis genus, quod propter eximiam pietatem et robustam fidem suscipiebatur, nihil a martyrii splendore abesse videretur. Quin etiam Sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadavera, decenter ornare, illis adhærescere, amice complecti, lavare accurate, et linteo funebri obvolvere, non sunt gravati : ipsique *et ministerio funguntur :* qui supererant, paullo post similia officia in se collata propterea adepti, quod eamdem mortis viam instarent, quam qui præiverunt institissent.

9 *Verum postrema hæc minus apte expressa videntur. In Græco est :* Μετὰ μικρὸν ἐτύγχανον τῶν ἴσων, καὶ τῶν ὑπολειπομένων ἑπομένων τοῖς πρὸ αὐτῶν. Paullo F post paria consecuti sunt, iis qui residui erant, semper antecedentium acta imitantibus. *Illa porro quibus hoc eorum factum martyrio comparatur, fidelius versa. Sic enim habent Græca :* ὡς καὶ τοῦ θανάτου τοῦτο τὸ εἶδος διὰ πολλὴν εὐσέβειαν καὶ πίστιν ἰσχυρὰν γινόμενον, μηδὲν ἀποδεῖν μαρτυρίου δοκεῖν. *Quæ porro Sacerdotes tunc impenderunt infirmis officia, ea præcipue spiritualia videntur fuisse, ut eorum animos ad mortem recte obeundam compararent, Sacramentis, quæ ea necessitas postulat, impertiendis. Diaconi autem eos, antea confessione a Sacerdotibus expiatos, Eucharistia munivisse : Laici corpora præcipue curasse. Quamvis neque priores curam corporum neglexisse existimarim, ubi res tempusque sinebat. S. Dionysii epistolam iisdem, quibus apud Eusebium extat verbis, recitat Nicephorus Callistus lib.* 6 *cap.* 20. *Obiit ipse deinde* Dionysius *anno Gallieni* XII, *Christi* CCLXIV, *ac* XVII *Novembris colitur.* *quæ obeuntia ægris Sacerdotes impenderent ?*

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS
CELERE, sive CEREALE, PUPILLO, sive PUPULO, SERAPIONE, JUSTO, CLAUDIANO, sive CLAUDIO, THEOPHILO, VICTORINO, SATURNINO, EPPOLO, EUTHECIA, ASTUTA, MUSTILA, ALEXANDRO, VICTORE, SECUNDELLA. ITEM CAIO ET FELICE,

G. H.

Sylloge historica.

XXVIII FEBR.

Alexandriæ passi Martyres,

Quod penes nos est, ab annis prope mille scriptum Martyrologium Romanum, quod S. Hieronymi præfert nomen, die XXVIII Februarii enumerat sex et triginta Martyres, in duas velut turmas distinctos : priores, de quibus jam agimus, Alexandriæ tribuit, posteriores alibi passos memorat, nullo certo loco designato. Martyrologia alia, tam MSS. quam excusa, illos varie miscent, et immutant, ac numerum minuunt : quæ ipsa aliquam tamen lucem conferunt, ac necessario hic sunt recitanda. Ac primo duo priores, et forsan ductores ceterorum, soli referuntur in Adone MS. Reginæ Sueciæ, his verbis : Item Cereris (lege Celeris) et Pupilli. Hoc omisso, junguntur Celeri duo alii in antiquo MS. Lætiensi : II Kal. Mart. In Alexandria SS. Serapionis, Celeri Claudii. At Serapion et Claudius soli leguntur in MS. Leodiensi S. Lamberti, et absque mentione urbis Alexandrinæ. Plures junguntur in MS. Tornacensi S. Martini : Pridie Kal. Mart. In Alexandria natalis SS. Celeris, Serapionis, Claudii, Victorini, Saturnini, Alexandri et Victoris. MS. Richenoviense, sive Augiæ-divitis, perantiquum hos refert : In Alexandria Celeris, Pupilli, Serapionis, Justi, et Claudii, Theophili, Victorini, Eppoli, Astutæ, Mitilæ, Alexandri, Victoris. Qui in his Martyrologiis Claudius dicitur, ab aliis Claudianus appellatur. Ita MS. antiquum monasterii S. Cyriaci, quo usus potissimum est Baronius in exornando Martyrologio Romano : Pridie Kalend. Mart. Nat. Celeris, Pupilli, Serapionis, Justi, Claudiani. Demum Martyrologium ante laudatum S. Hieronymi hos omnes recenset hoc ordine : Pridie Kal. Mart. In Alexandria natalis Celeris, Pupilli, Serapionis, Justi, Claudiani, Theophili, Victurini, Saturnini, Euthecia, Astutæ, Mustilæ, Alexandriæ, Victuri, Secundellæ. Ex his Euthecia et Secundella solum in hoc Martyrologio S. Hieronymi memorantur, et Mustila scribitur, quæ Mitila est in MS. Richenoviensi. Victurus etiam et Victurinus, qui aliis Victor et Victorinus. Nomen quoque Alexandriæ ut Sancti positum, quod Alexandri est in MSS. Richenoviensi et Tornacensi, et nobis magis probatur. Adjungimus S. Eppolum ex dicto Richenoviensi, licet desit in MS. S. Hieronymi. In MS. Aquicinctino. In Alexandria SS. Dionysii, Claudiani et Theophili. Ex his Dionysius forsan spectat ad XXVII Februarii, cum XXIV aliis in Africa Martyr.

B

Celer, Pupillus,

Serapion, Claudianus,

Justus, Theophilus, et alii.

C

2 In MSS. nonnullis adduntur alii Sancti ex altera forsan mox danda classe. Ita Felix adjunctus iis est in MS. antiquo S. Richarii his verbis : Pridie Kal. Mart. Natalis SS. Publii, Justi, Theophili, et Felicis Martyrum. Publius hactenus aliis Pupillus fuit. Felix et Caius junguntur in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus : Item SS. Celeri, Pupilli, Gagi, Justi, Claudiani, Felicis. In MS. S. Maximini novum additamentum est his verbis : Item Celeri, Pupilli, Gagi, Justi, Claudiani, Theophili Macariæ, Felicis. At Macarius legitur, in MS. Pragensi et Ruffinus additur. Verba illius Martyrologii sequenti titulo dabimus. At MS. Aquisgranense ista habet : In Alexandria natalis SS. Celeris, Pupilli, Claudianoni (imo Claudiani,) Macharii, Gagi, Serapionis. In MS. parvo S. Maximini antiquo est memoria Justi, Serviliani, Opuli, Gagiani. Pro ultimo alibi nomen Gagi legitur, qui Caius est, et Opulus in MS. Richenoviensi Eppolus dicitur. Servilianus est Martyr Smyrnæus XXVII Februarii relatus, aut Servilia, hic alteri turmæ adjuncta. Rabanus Maurus hos refert in suo Martyrologio : II Kal. Mart. In Alexandria SS. Celeris, Pupilli, Ligici, Serapionis. Mendum de Ligico ita corrigit Notkerus : Pridie Kal. Mart. In Alexandria Celeris, Pupilli, Gaii, Serapionis. En Caius, seu Gaius, aliis Gagus, Gagianus et corruptissime Ligicus appellatur. In MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri ista referuntur : II Kal. Mart. Celeris, Pupilli, Claudiani, Macari, Gaiæ, Rufinæ, Justi. ex quibus mox dandi Macarius et Rufinus, nisi Rufunia sit Martyr in altera classe Martyrum, aut Rufina Virgo, de qua infra, intelligatur : quam Hermannus Greven in Auctario Usuardi separat, et de aliis ista memorat : Item SS. Celeris, Pupilli, Claudionis (imo Claudiani) Macarii, Gaii, Serapionis.

aliunde adjuncti, Felix, Caius,

Ruffinus, Macarius,

E

3 Quod hactenus ex XIII codicibus usque illustribus, et cunctis antiqua manu exaratis, dedimus nomen S. Celeris, aut Celeri, atque in unico MS. Cereris, videtur etiam universis ultimis consonantibus, sed non absque mendo, Cerelis scriptum : unde Cerealis nomen formatum, quod legitur in Beda excuso, cum Pupulo, pro quo in omnibus fere iisdem codicibus Pupillus est, in uno Publius. Verba Bedæ sunt : In Alexandria sanctorum Martyrum Cerealis, Pupuli, Gaii, Serapionis. Citata Bedæ auctoritate in Martyrologio Romano prope totidem verbis ista habentur : Alexandriæ passio SS. Cærealis, Pupuli, Caii et Serapionis. Adnotat Baronius, consentire vetera manuscripta monasterii S. Cyriaci, in quibus adduntur Claudianus et Justus. Galesinius in duas quidem turmas distinguit, sed novo plane ordine digestas, atque a priore ita diem XXVIII Februarii auspicatur : Romæ sanctorum Martyrum Celerii, Pupuli, Claudiani, Justi, Macarii, Nicephori, qui in persecutione Diocletianiana post dimicationes et vitæ cruciatus varios, demum insigniter coronati sunt. Canisius in Martyrol. Germanico describit Galesinium. Hic in Notationibus secundum appellat Pupulum, alias Pupillum, inquit, sed depravate, ut ex libris recte scriptis animadvertimus. Horum martyrium Alexandriæ editum Beda scribit, at Romæ nos scripsimus, codicis antiquam scriptionem secuti. Ita Galesinius, qui citato eodem Beda et Cod. MS. posteriorem turmam ita assignat : Alexandriæ beatorum Martyrum Cærealis, Caii et Serapionis. Refert hos tres Beda cum solo Pupulo ex priore turma, ut pro hac non debuerit rejici, cum quinque aliorum non fecerit mentionem. Celerem, quem Celerinum nuncupat Galesinius, a Cereale alium non arbitramur. Macarius, et Nicephorus ad sequentes classes spectant. De reliquis aliunde ex variis MSS. egimus, et forsan cum tædio lectoris, qui tamen laborem nostrum, ut spero, boni consulet, cum sentiet cavere nos id unice conatos, ne quid aut lectoris judicio subtraheremus, aut ipsi præcipitanter affirmaremus.

An Celer, etiam Cerealis dictus, et Pupillus Pupulus?

F

nonnulli Romæ adscripti :

4 Cum SS. Macario et Rufino, de quibus mox agemus,

A *mus, junguntur* Justus *et* Theophilus, *qui ad hos forsan Alexandrinos spectant, eosque quatuor Martyres Ferrarius in Catalogo SS. Ital. cum Romæ adscripsisset, annotat,* a Beda Alexandriæ passos referri, *ob eoque* pro Rufino et Theophilo, poni Celerinum, Pupilum, Claudianum et Nicephorum. *Quæ non inspecto Beda ex Galesinio descripta sunt, cum unius* Pupuli *mentio sit apud Bedam. De martyrio ab iis Diocletiani persecutione exantlato nihil alibi legimus. Reliqua ex sequentibus clariora reddentur.* D

alii abcelerius sejuncti.

Auctore G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MACARIO ET RUFINO, ITEM JUSTO ET THEOPHILO,

Sylloge historica.

G. H.

XXVIII FEBR.

Inter duas classes plurimorum Martyrum in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, hoc die relatas, interponimus hos ex aliis Martyrologiis athletas : de quibus, quia acta aut non fuerunt scripta, aut interciderunt, dubitari non immerito potest, num forsan ad illas classes spectent; nimirum SS.* Macarius *et* Rufinus *ad sequentem, ad priorem vero SS.* Justus *et* Theophilus : *quod de his quidem duobus verosimilius nobis videtur. Ut liberum cuique judicium sit, singula Martyrologia excutiemus.*

Aliqua de his Sanctis controversa,

2 *Unus, et quasi aliorum antesignani, meminit MS. Leodiense S. Lamberti his verbis :* Ipso die S. Macharii Martyris. *Socius additur in MS. Treverensi S. Martini* Rufinus, *nudis hisce vocabulis,* Macharii, Rufini. *De Usuardi sensu nonnulla controversia est, ex antiquioribus et magis probatis codicibus eruenda. Hi fere sunt duo MSS. codices cœnobii S. Germani Parisiis, in quo ipse Usuardus monachus fuit, et Martyrologium scripsit : duo item codices nostri MSS. quorum prior fuit olim Augustini Hunnæi Doctoris Lovaniensis, quoque usus plurimum est Doctor Joannes Molanus in sua Usuardi editione : alter MS. codex in Italia, et forsan regno Neapolitano, exaratus est, paucis subinde adjectis : nam ad v Idus Februarii primo loco refertur* S. Sabinus Episcopus Canusinus, *in aliis Martyrologiis vix notus, uti ad ejus Vitam pag.* 311 *num.* 8 *videri potest : præterea duo Codices MSS. Ultrajectini, quorum alter pertinuit aliquando ad Ecclesiam S. Mariæ, et magis discrepat ab Usuardo, alterum Carthusiani habuerunt. His adjungendi duo alii codices, monasterii Marchianensis prope Duacum, et collegii Gandensis Societatis nostræ secundum usum antiquum Ecclesiæ Cathedralis Tornacensis : quibus consentit Usuardus excusus Parisiis anno* 1536. *In his omnibus ista leguntur :* Eodem die Sanctorum Macharii et Rufini. *Wandelbertus ante octingentos circiter annos eisdem Martyribus suum Februarium conclusit hoc disticho.*

referuntur Macarius

B

et Rufinus in antiquis MSS.

etiam Usuardi,

et Wandelberti.

Machario pridie Rufinus jungitur almus.
Hic finis Februi concludit lumina mensis.

C

3 *In aliis nonnullis MSS. Martyrologiis adduntur* Justus et Theophilus. *Ita MSS. Carmeli Coloniensis, Aquicinctinum, Bruxellense S. Gudilæ, et alia septem exemplaria, Usuardi quidem, sed ad usum Ecclesiarum quarumdam Belgicarum aucta, illos quatuor Martyres eadem, qua supra relati duo sunt, phrasi memorant :* Eodem die Sanctorum Macharii, Rufini, Justi et Theophili : *in MS. Coloniensi additur,* Martyrum. *Eadem leguntur in Usuardo Lubecæ* 1475 *excuso, Martyrologio item Coloniæ anno* 1490, *et altero Lubecæ cum Doctrinali Clericorum eodem anno impresso. Item apud Maurolycum, Felicium, Molanum. Petrus Equilinus lib.* 11 *Catalogi cap.* 130 *num.* 80 *ista habet :* Macarius et Rufinus, Justus et Theophilus pridie Kalendas Martii martyrio coronantur : *apud quem, et nonnullos alios singula Sanctorum paria vocula,* Et *copulantur. At Bellini Martyrologium secundum morem Ecclesiæ Romanæ, anno* 1498 *Venetiis excusum, innuit majorem separationem, dum interpunctione addita ad distinctas quasi classes eos refert hac formula :* Eodem die sanctorum macharii et ruffini. Justi et theophili. *Ubi post interpunctionem nomen* Justi *solum charactere majore exaratur. Ceterum in omnibus hactenus relatis Martyrologiis, excepto Leodiensi, desunt Martyres Alexandrini, inter quos in antiquioribus Martyrologiis sunt* Justus et Theophilus. *Quibus omissis, alii duo ex eisdem Alexandrinis assumpti junguntur in MS. Adone Leodiensi S. Laurentii his verbis :* Sanctorum Macarii, Ruffini, Serapionis et Claudii Martyrum. *Qui una cum præcedentibus conjunguntur in MS. Florario:* Eodem die SS. Macarii, Rufini, Justi, Theophili, Serapionis et Claudii. *In MS. Martyrol. Pragensi, omisso* Serapione, *alii assignantur socii :* Eodem die SS. Macharii, Ruffini, Justi et Theophili, Celeris, Pupilli, Gagus, Claudionis, Machariæ, Felicis. *Quos omnes, demptis* Macario et Rufino, *in Martyrologio MS. S. Maximini conjungi diximus supra, cum de Martyribus Alexandrinis ageremus. Greveuus in Auctario Usuardi hos omnes conjungit :* Macharii, Rufini, Justi, Theophili Martyrum. Item Sanctorum Celeris, Pupilli, Claudionis, Macharii, Gaii, Serapionis, *nulla etiam facta urbis Alexandriæ mentione. Sed tam in Auctario illo, quam MS. Pragensi duæ potius Martyrum classes statuuntur.*

adduntur Justus et Theophilus in aliis MSS.

ab aliis plures sed ex Alexandrinis, aliisque Martyribus :

E

4 *Hactenus locus martyrii neque in MSS. codicibus, neque in excusis indicatur. Primus Galesinius, ut supra diximus, novo digestos ordine Martyres, partim Romæ, partim Alexandriæ attribuit. In priore classe numerat* Macarium et Justum, *relictis* Rufino et Theophilo, *et ista habet :* Romæ sanctorum Martyrum Celerii, Pupili, Claudiani, Justi, Macarii, Nicephori, qui in persecutione Diocletianiana, post dimicationes et vitæ cruciatus varios, demum insigniter coronati sunt. *Citat Galesinius Bedam et corrigit, quod Alexandriæ eos adscribat, quos Romæ passos ex codicis antiqua scriptione ipse asserit. Verum Beda solius* Pupuli *meminit, qui cum* Celere, *et* Claudiano *spectat ad Alexandrinos, De* Justo *hæc nostra disputatio est. A Galesinio descripsit Canisius.*

Romæ passos aliquot scribit Galesinius,

5 *In Martyrologio hodierno Romano quatuor in titulo propositi Martyres referuntur his verbis :* Romæ natalis sanctorum Martyrum Macarii, Rufini, Justi et Theophili. *Annotatque Baronius* de his agi in vet. manuscript. et præcipue in veteri Martyrolog. monasterii Casinensis. *Quod idem jam ostendimus : scilicet de his quatuor agi in variis MSS. codicibus, non admodum antiquis, ut ferme Usuardi, sed auctis ; duos autem posteriores in MSS. antiquioribus referri inter Martyres Alexandrinos; ac ne quidem de SS.* Macario et Rufino *indicari locum Martyrii. Appositum postea est margini ad dictos Baronii annotationes, eos passos esse in* Diocletiani persecutione : *quod forsan, una cum urbe Roma, ex solo Galesinio sumptum. Ferrarius in Catalogo SS. Ital. de eisdem quatuor agit, ac Romæ passos censet. Eum supra correximus.*

F

et Martyrol. Romanum.

6 *Tamayus de Salazar in Martyrol. Hispan.* SS. Macharium, Justum, Rufinum et Theophilum *contendit Hispali passos, secutus Franciscum Bivarium in Commentariis ad Dextri Chronicon, in quo ad an. Chr.* 115 *num.* 1 *ista leguntur :* Hispali in Hispania Bætica Macarius, Justus et Rufinus Martyres in eadem persecutione *Trajani* passi, *nulla facta* Theophili, *aut*

Alii ab his Martyres Hispali passi.

AUCTORE G. H.

A *diei mensisque mentione. Coluntur tres illæ Martyres Hispali* XII *Februarii, quo die pag.* 582 *de illis egimus.*

An aliquæ horum Martyrum corpora Barii?

7 *Inter plurima Sanctorum corpora, quæ Romæ ex antiquis cœmeteriis refossa eductaque fuere, aliquam multa olim impetravit Claudius Aquaviva Societatis Jesu quintus Præpositus Generalis, et variis per orbem Ecclesiis ejusdem Societatis donavit. Eo illius beneficio fruiti Patres collegii Bariensis in Apulia, obtinuerunt anno* CIↃIↃCXIII *quatuor sacra corpora, ex celeberrimo S. Priscillæ via Salaria cœmeterio extracta. Unius nomen appositum fuit scilicet* S. Rufini, *alii ejus socii habiti. Quia vero* S. Rufinus *hoc die inscriptus est variis Martyrologiis cum* SS. Macario, Justo et Theophilo : *horum arbitrati sunt reliquias esse. Translati* D *fuere Dominica* II *post Pascha, quæ eo anno fuit* XXI *Aprilis : quo die de his Sanctis iterum agendum erit. Simili conjectura Bononienses* SS. Justi et Theophili *sacras apud se exuvias adservatas pie venerantur hoc* XXVIII *Februarii : et* S. Theophili *quidem visuntur in æde S. Martini Majoris:* S. Justi *in tribus ecclesiis, S. Francisci, S. Gabrielis, et Deiparæ Mariæ, quæ Marcella cognominatur. De his legendus Masinus in Bononia perlustrata ad* XXVIII *Februarii, de prioribus reliquiis Antonius Beatillus noster lib.* 4 *Historiæ Bariensis ad an.* 1613 *pag.* 250.

An reliquiæ Bononiæ?

DE SANCTIS MARTYRIBUS

NICOPHORO, DIODORO, PAPIA, MACCARE, TELLA, FELICE, CAIO, ENUCULO, JANUARIO, QUINQUIANO, MANSUETO, HERMETE, ZETHA, DONATO, SERVILIA, VENERIA, BASSILIA, JANUARIA, STERCOLA, SILVANA, MANINTIA, RUFUNIA.

G. H.

XXVIII FEBR.

Turma 21 Martyrum.

B A*ltera hæc est illustrium Martyrum turma, relata in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, ante mille prope annos exarato, quod his verbis diem* XXVIII *Februarii cum reliquo mense concludit :* Et alibi Nicopori, Diodori, Papiæ, Maccaris, Tellæ, Felicis, Gagi, Enuculi, Januarii, Quinquiani, Mansueti, Hermetis, Zethæ, Donati, Serviliæ, Veneriæ, Bassiliæ, Januariæ, Stercolæ, Silvanæ, Marnintiæ, Rufuniæ. *Ex his quæ post* Donatum *referuntur, feminæ videntur omnes fuisse : an inter priores* Tellas *et* Zethas *scribendi sint sicut* Papias *ac viri censendi, inter quos statuuntur, an* Tella, *ac* Zetha *vocandæ, non satis liquet. Loco* Gagi *posuimus* Caium : *familiare id scriptoribus mendum. De eo ac* Felice *quæri potest, an ambo ad Martyres Alexandrinos spectent, quod illis jungantur in variis MSS. Sed quia ea MSS. hujus Sanctorum turmæ non meminerunt, nolim duos illos huc potius revocare. Erit forte qui utrosque in ordine censeat collocandos.*

An Caius et Felix ad Martyres Alexandrinos spectent?

2 *Quæ hic* Servilia *dicitur, in antiquo MS. S. Maximini minore appellatur* Servilianus, *nisi forsan est ex Smyrnæis Martyribus, de quibus actum est* XXVII *Februarii. In MS. Parisiensi Labbei nostri memoria fit* Caiæ *et* Rufinæ *priori substituendus* Caius, *his Martyribus adscriptus : ac forte* Rufunia, *nisi utrobique* Rufinus *sit potius legendus, et loco* Maccaris *etiam* Macarius, *pro quo* Macaria *in MSS. Pragensi et S. Maximini habetur : atque ita* SS. Macarius et Rufinus *supra relati ad hos spectarent. Aliorum id arbitrii esto, qui his in rebus acutius cernunt. In Martyrol. MS. Mariani Gormani Abbatis Lugdunensis in Hibernia celebratur* Mansueti Confessoris *memoria, qui nobis ignotus est, nisi sit inter hos Martyres indicatus* Mansuetus.

An Rufunia sit Rufinus, et Macaris Macarius supra relati?

Mansuetus alibi Confessor habetur.

3 *Celeberrima est mentio variis diebus, septem Martyrum in Ægypto sub Numeriano occisorum : quorum etiam nomina hoc die, partim in priori turma, partim hic reperiuntur : et sunt supra relati,* Victorinus, Victor, Claudianus, *seu* Claudius, *et* Serapion : *reliqui tres primo loco positi,* Nicephorus, Diodorus et Papias. *Eos omnes retulimus cum Martyrol. Romano* XXV *Februarii, diximusque* Diodorum *a Græcis, uti hic, appellari, qui Latinis est* Dioscorus. *Verum cum in eodem Martyrologio antiquo S. Hieronymi referantur quatuor inter Ægyptios Martyres* XXIV *Februarii,* Victorinus, Victor *et* Serapion, *qui hisce prioris classis Martyribus respondent, et* Nicephorus *quoque, qui hic primo loco refertur, nihil immutare statuimus. Nicephorum a Galesinio et Canisio memorari diximus, et Romæ cum aliis statui sub Diocletiano passum, neque satis id nobis probari.*

alii 7 Martyres ejusdem nominis 25 Febr. coluntur.

C F

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

SYMPHORIANO, MACARIO, VICTORINO, MAURICIO, sive MAURO, ANICETO, MODESTO, CYRIACO, FAUSTO, PLACIDO, ROCCHO, ALEXANDRO, GENESIO, EULALIA, HIRENA. ANTUERPIÆ IN BELGIO.

J. B.

Commentarius historicus.

§ I. *Horum Martyrum reliquiæ Roma Antuerpiam allatæ, ac publicæ venerationi expositæ.*

XXVIII FEBR.

P*lura superius ad varios dies Februarii corpora Sanctorum memoravimus e Romanis cœmeteriis ac cryptis Antuerpiam, atque alias in urbes Belgii, advecta hoc seculo esse. Hic non corpora integra, aut corporum singulorum ossa pleraque ac præcipua; sed plurium aliqua, spectabilia quædam, alia minora, in hanc urbem, ad ædem Domus professæ Societatis Jesu translata narrabimus : quorum simul ut memoria hoc die recoleretur sancitum. Ea sunt* SS. Symphoriani, Macarii, Victorini, Mauricii, sive Mauri, Aniceti, Modesti, Cyriaci, Fausti, Placidi, Rocchi, Alexandri, Genesii, Eulaliæ, Hirenæ : *quæ omnia partim ex* S. Callisti *celeberrimo cœmeterio extracta, partim e* S. Lucinæ via Salaria, *ut infra dicetur. Suspicabar, si via Salaria, non e* S. Lucinæ, *cujus nullum a Bosio et Aringo, quod via Salaria extiterit, cœmeterium memoratur, sed* S. Priscillæ *eruta : verum* S. Lucinæ, *et dicta quidem via, Romani tabellionis acta habebant.*

Martyrum horum reliquiæ

e cœmeteriis S. Callisti et S. Lucinæ extractæ,

2 *Ex*

Romæ in Belgium missæ,

2 *Ex porro dictorum Sanctorum reliquiæ, aliorumque ut huc mitterentur, mense Decembri anni* MDCXXXIX, *Romæ P. Guilielmo Du Loroy Societatis nostræ Presbytero legitime consignatæ sunt : huc post menses aliquot allatæ, atque ab Antistite Antuerpiensi, qui nunc Archiepiscopus Duxque Cameracensis est, visitatæ et approbatæ. Non tamen continuo publicæ venerationi expositæ sunt, cum turbulentis, ut tum erant, temporibus, dignus iis apparari ornatus ac Translationis solennitas haud facile posse videretur : quando ex ipsis prope urbis hujus mœnibus ac tectis hostilia Batavorum Francorumque arma spectabamus : eorum certe tormenta, urbes, castellaque nostra oppugnantium, quibusdam videbantur publicæ pietati Divorumque triumphis obstrepere.*

approbatæ, non statim exaltatæ :

3 *Ego tamen (neque enim diffitebor) haud aliam rationem civium pietati inflammandæ, et ad propitiandum Numen extimulandæ, magis accommodatam occurrere posse judicabam. Quare P. Conradum Gaureum, hujus tunc Domus Præpositum, hortatus sum, ut ab Cælitum patrocinio, religionis reique publicæ fulciendæ præsidium peteret, eorumque exuvias ne ulterius delitescere pateretur, sed in templum atque aram proferret, eo apparatu religionis, qui et ipsos Sanctos ad inimicorum refringendos impetus flecteret, et mortalium animos sensu novæ pietatis accenderet. Cum eadem alii quoque inculcarent; ut erat ipse, et pro nobilissimi generis, quo ortus erat, indole, et pro submissione animi et pietate, qua excellebat, summæ facilitatis ac comitatis, piis ejusmodi consiliis libens acquievit.*

quod tamen ut fieret suasum.

4 *Primum igitur* S. Honophriæ *Virginis ac Martyris corpus transferendum curavit P. Nicolaus Lancicius Societatis Jesu in Lituania Præpositus Provincialis, vir sanctitate vitæ, zeloque divinæ gloriæ amplificandæ, ac scriptis asceticis clarissimus, plurimorum Sanctorum corpora Roma in Poloniæ regnum antea deportarat : e quibus sanctarum Virginum et Martyrum* Honophriæ *et* Martinæ, *Sanctorumque* Anthimi *et* Seviliani *Martyrum corpora, Societati Belgicæ donarat, ea conditione, ut unum huic Domui, collegio Bruxellensi unum cederet, reliqua duo collegiis Gallobelgicæ provinciæ, quibus P. Florentius Montmorencius censuisset. Illustrissimus et Excellentissimus D. Joannes Zaraski, tunc Capitaneus Succensis, qui deinde Castellanus Gedanensis, ac postea Parnaviensis in Livonia Palatinus fuit; tunique, anno nimirum* MDCXXXVI, *a potentissimo Poloniæ Rege* Wladislao IV *ad Sereniss. Ferdinandum Austriacum, Hispaniarum Infantem ac S. R. E. Cardinalem, Belgii pro Philippo Rege fratre Gubernatorem, atque ad Sereniss. Carolum I Magnæ Britanniæ Regem, Legatus mittebatur; eum thesaurum secum huc advexit : e quo nobis* S. Honophria, *Bruxellensibus* S. Sevilianus, *alteri provinciæ* SS. Anthimus *et* Martina *obtigere. Anno tandem* MDCXLVI *die* XXII *Aprilis, Dominica tertia post Pascha, solenni pompa translatum, sive exaltatum,* S. Honophriæ *Virg. ac Mart. corpus. Receperat idem Præpositus Gaureus, si placato tandem Deo, Belgio pax affulgeret, curaturum se, ut reliquiæ, quas diximus, variorum Sanctorum, pari religione ac pompa transferentur.*

ac post S. Honophriæ V. M. Romanæ, e Polonia huc allatæ, translationem an. 1646 factam, deliberatum,

5 *Verum is non multo post successorem accepit P. Franciscum ab Hres: qui, cum biennio post Batavos inter Regemque Catholicum pax coaluisset, de impendendo sanctis Martyribus, uti decessor statuerat, honore cœpit deliberare. Sed quia ipse a provincia delectus anno sequenti fuit, ut ad generalia Societatis nostræ comitia Romam proficisceretur, (quibus comitiis P. Franciscus Picolomineus Præpositus Generalis creatus est) peracta Translatio est eo absente, probante tamen ac volente ut ita fieret, anno* MDCL. *Qua vero ratione huc eæ allatæ reliquiæ sint, atque ab Episcopo Antuerpiensi approbatæ, decretaque earum exaltatio ac veneratio, ex ipsius Episcopi, quod subjungimus, diplomate constabit.*

factumque an. 1650.

§ II. *Diploma Episcopi Antuerpiensis, quo approbatæ reliquiæ, decreta veneratio.*

AUTORE J. B.

Gaspar Nemius, Dei et Apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Antuerpiensis, postulatus Archiepiscopus et Dux Cameracensis, Comes Cameracesii, S. R. Imperii Princeps, omnibus has visuris salutem in Domino.

Publicis hisce nostris litteris fidem facimus, nos ante annos aliquot, die nimirum XVII Octobris an. MDCXL, præsentibus R. D. Petro Druet Ecclesiæ nostræ Cathedralis S. Mariæ Antuerpiæ Canonico, ac R. P. Laurentio Uweno Domus professæ Societatis Jesu in hac urbe Præposito, nec non R. P. Joanne Bollando ejusdem Societatis Presbytero professo, et D. Antonio Orive Secretario nostro, ac Paulo Haex ejusdem Societatis Religioso, Reliquias Sanctorum visitasse recens ad dictam domum professam Roma allatas; capsis, funibus, sigillis salvis et integris : Legisse item bina publica instrumenta, a Pamphilio Thomasio, Curiæ et Caussarum Em.mi et Rev.mi D. Almæ Urbis Cardinalis S.mi D. Papæ Vicarii Notario publico, anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi MDCXXXIX, Indict. VII, die XX Decembris, pontificatus S. D. Urbani Papæ VIII decimoseptimo, confecta.

Quædam Martyrum reliquiæ,

7 Quorum instrumentorum altero testabatur dictus Notarius, Ignatium Rocchettum, Societatis Jesu Religiosum, alias dono accepisse ab Ill.mo et Rev.mo D. Joanne Baptista Alterio, Episcopo olim Camerinensi, atque Em.mi et Rev.mi D. Almæ Urbis Cardinalis Vicarii Vicesgerente, nonnullas Sanctorum Reliquias, quas idem Illu.mus Vicesgerens, jussu S.mi D. Urbani Papæ VIII, ex cœmiterio S. Callisti refodi et extrahi curarat. Earum vero Reliquiarum particulas aliquas, ad majorem Dei Sanctorumque gloriam, et fidelium pietatis augmentum, dicto die XX Decembris tradidisse ac donasse R. P. Guilielmo Du Loroy ejusdem Societatis Presbytero, videlicet ossa aliqua S. Alexandri M. S. Constantiæ M. S. Primi M. S. Victorini M. S. Cyriaci M. S. Modesti M. S. Julii M. S. Vitalis M. S. Benigni M. S. Anastasiæ M. S. Feliciani, M. S. Vincentii M. itemque de cranio S. Artemii M. deque cranio S. Justini M. sancteque affirmasse, eas ipsas esse reliquias, quæ sibi donatæ erant ut donare eas aliis ad publicæ pietatis amplificationem ipsi liceret. At R. P. Guilielmum singulari gratitudinis testificatione ac reverentia eas recepisse, inque capsulam deposuisse, et hanc funiculo circumligasse, apposito duobus locis sigillo Em.mi ac Rev.mi Cardinalis S. Honuphrii S.mi D. Papæ Pro-Vicarii Generalis. Acta isthæc erant Romæ in Domo professa Societatis Jesu, præsentibus D. Antonio Gerardi Romano, et Balthasare Ballono Societatis Jesu Religioso, testibus ad prædicta omnia et singula specialiter vocatis.

ex cœmeterio S. Callisti, datæ Ignatio Rocchetto Soc. Jesu, ab eo P. Guilielmo du Loroy S. J.

8 Attestatus deinde erat Em.mus ac Rev.mus Antonius Barberinus tit. S. Petri ad Vincula S. R. E. Presbyter Cardinalis S. Honuphrii nuncupatus, S.mi D. Papæ Pro-Vicarius Generalis, Romanæque Curiæ et ejus districtus Judex Ordinarius, suprascriptum Pamphilium Thomasium esse publicum et legalem Notarium, ejusque scriptis publicis ac privatis, in judicio extraque illud, fidem hactenus adhibitam et adhibendam. Datum Romæ die VIII Martii MDCXL. Subscript. pro D. Sebastiano Cæsio Notario, Thadæus Barberinus in fidem. Appositum erat et Notarii Thomasii signum ordinarium ; et post hanc attestationem, Cardinalis S. Honuphrii impressum sigillum.

sub publici notarii attestatione :

9 Altero instrumento testabatur idem Pamphilius Thomasius

ex diplomate PP. Antuerp. aliæ ex cœmeterio S. Lucinæ

A Thomasius Notarius, Balthasarem Ballonum Societatis Jesu Religiosum eodem anno MDCXXXIX, Indict. VII, die XX Decembris, affirmasse ac probasse, varias sese Sanctorum ac Sanctarum reliquias, partim ab Rev.mo P. Præposito Generali Societatis Jesu, e cœmeterio S. Lucinæ via Salaria, Pauli V Papæ fel. record. auctoritate, erutas; partim ab Ill.mo et Rev.mo D. Joanne. Bap.ta Altario, Episcopo olim Camerinensi, atque Em.mi et Rev.mi D. Almæ Urbis Cardinalis Vicarii Vicesgerente, jussu S.mi D. Urbani Papæ VIII e cœmeterio S. Callisti extractas, ab iisdem Ill.mo Vicesgerente, et Rev.mo Generali diversis diebus sibi donatas, (facta potestate eas aliis donandi, aliave consentanea ratione, ad Sanctorum eorumdem honorem, de iis statuendi) hactenus penes se, qua maxima potuit reverentia ac pietate, asservasse. Tunc vero, quod sæpius rogatus esset a RR. PP. Laurentio Uweno Præposito Domus professæ Antuerpiensis, et Andrea Indoci Rectore collegii Lovaniensis ejusdem Societatis, in provincia Flandro-belgica, ut aliquas Sanctorum Reliquias pro dictorum domiciliorum Ecclesiis, ipsis procuraret; primum jurejurando affirmasse, manu pectori admota, omnia et singula, quæ supra narrata sunt, vera esse, ac pro iisdem RR. PP. Laurentio et Andrea, consignasse R. P. Guilielmo Du Loroy, ejusdem Societatis Presbytero, infrascriptas Sanctorum et Sanctarum Reliquias; videlicet de capite S. Herculani M. de capite S. Rocchi M. de ossibus S. Silvii M. de ossibus S. Donati M. de ossibus S. Justi M. de ossibus S. Hirenæ M. de ossibus S. Philomenæ M. de ossibus S. Placidi M. de ossibus S. Genesii M. de ossibus S. Fausti M. de ossibus S. Pelagii M. de ossibus S. Pii M. de tibia S. Macarii M. de maxilla cum dentibus S. Mauritii M. de ossibus SS. Zenonis et sociorum MM. de ossibus S. Aniceti M. de ossibus nonnullorum aliorum Martyrum, quorum nomina descripta exterius erant in chartulis, quibus singulorum Reliquiæ erant involutæ. Deinde eumdem Balthasarem has omnes Reliquias in capsulam ad hoc paratam reposuisse, eamque funiculo colligatam, duobus locis cera Hispanica signasse, impresso sigillo Em.mi et Rev.mi Cardinalis Ginetti S.mi D. N. Papæ Vicarii Generalis. At vero R. P. Guilielmum Du Loroy eam arcam ita signatam asportasse, pollicitum se eam, qua posset meliori ratione ac modo, ad dictos RR. PP. Laurentium et Andream in Belgium transmissurum. Acta Romæ in Domo professa Societatis Jesu, præsentibus et ad singula attendentibus, Ignatio Rocchetto et Gaspare de Costa Societatis Jesu Religiosis, testibus ad hæc omnia et singula vocatis et rogatis, anno, Indictione, die antescriptis.

et S. Callisti

a Balthasare Ballono S. J.

B

eidem P. Guilhelmo traditæ,

mittendæ in Belgium,

C

sub legitima attestatione:

10 Attestatus, quæ in priori instrumento, de Notarii Officio ac fide, Antonius Barberinus miseratione Divina tit. S. Petri ad Vincula S. R. E. Presbyter Cardinalis S. Honuphrii nuncupatus S.mi D. N. Papæ Pro-Vicarius Generalis, Romanæque Curiæ et ejus districtus Judex ordinarius. Datum Romæ, XIII Martii MDCXL. Subscript. Pro D. Sebastiano Cæsio Notario, Franciscus Petrucius in fidem, appressumque ejusdem Cardinalis sigillum.

ab Episc. Antuerpiensi an. 1640 approbatæ:

11 Hæc omnia et singula accurate a Nobis inspecta, perlecta, et examinata fuere, anno et die supra dictis. Verum quia tantisper in opportunius tempus differendam Exaltationis dictarum Reliquiarum solemnitatem R. P. Laurentius Uwenus Præpositus censebat, patentes authenticæ litteræ tunc confectæ non sunt.

12 Nuper vero nobis significavit R. P. Franciscus ab Hees, modernus ejusdem Domus professæ Præpositus, quasdam ex inspectis tunc a nobis Reliquiis hinc asportatas, et cuipiam alteri domicilio Societatis attributas, a P. Lancelotto Du Loroy, cui D erant eæ peculiariter a P. Guilielmo fratre suo donatæ. Ceteras vero, a Nobis supra recensitas, bifariam ex utriusque donatoris voluntate distributas, et partem quidem delatam ad collegium Lovaniense; Domui vero professæ sequentes esse relictas, videlicet, S. Macarii M. os femoris, aut tibiæ, insigne. S. Maximi M. os tibiæ. S. Symphoriani M. cubitum, et radium brachii integrum. S. Silvii M. coxendicem, et pulveres ex cranio. Et has quidem quatuor, magnas esse et spectabiles: ceteras aliquanto minores; nimirum, S. Benigni M. ossis majoris partem. S. Mauritii M. (ut in Romano instrumento appellatur, aut Mauri, ut in chartula agglutinata) duos dentes cum parte mandibulæ superioris. S. Victorini M. ossicula aliquot et partem cranii. S. Fidelis M. ossicula duo pedum integra. S. Alexandri M. ex vertebris spinæ dorsi. S. Aniceti M. ossiculum satis notabile, ex radio brachii, ut videtur. S. Modesti M. ossa duo. S. Procopii M. capitis particulam. S. Cyriaci M. ossiculum. S. Pelagii M. ossicula. S. Pruni M. ossiculum. S. Feliciani M. particulas cranii. S. Julii M. ossicula. Ad hæc e craniis sanctorum aliquot Martyrum pulveres glutine commixtos et ad formam fere superioris partis cranii humani, alteri materiæ applicitos: E esse vero e capitibus sequentium Sanctorum, S. Eulaliæ V. M. S. Herculani M. S. Fausti M. S. Donati M. S. Rocchi M. S. Justi M. S. Hirenæ M. S. Philemonis M. S. Genesii M. S. Placidi M. S. Pii M. Quas Reliquias omnes ex iis esse, quas alias approbavimus idem R. P. Præpositus sancte affirmavit.

aliquæ Lovanium et alio missæ:

hæ Domui professæ Soc. Jesu Antuerpiæ relictæ,

cum veris nominibus Martyrum

13 Retulit deinde idem nobis se ex certis litteris Roma missis didicisse, vera esse Martyrum, quæ relata sunt, nomina, non autem imposita postquam repertæ sunt sine ullo indicio Reliquiæ. Secundo Cineres, ex quibus crania jam recensita, glutine aut gummi compaginata sunt, esse vere ex capite singulorum Sanctorum, quorum adscripta nomina sunt.

iisdem postulatur publica veneratio,

14 Demum supplicavit nobis, ut, quod alias universim annueramus, permitteremus hisce Reliquiis publicam venerationem, consueto Ecclesiæ ritu, impendi, fierique de omnibus hisce Sanctis officium Ecclesiasticum, vel simul, nominibus solum primariorum expressis; vel certe ut in singulas capsas majores illæ, quas diximus, imponantur, cum aliquot e minoribus, ut ita pluribus diebus sigillatim colantur; non exiguo Divini honoris augmento, cum ea pluribus exhibebitur religio. Fieri enim officium posse de Sancto, cujus habetur corpus vel insignis reliquia, F ut patet ex Rubricis Missalis, et explicat Gavantus Comment. in easdem Rubricas part. 1 tit. 11. Quo auctore constat Gregorium XIII an. 1573 concessisse Ecclesiis Hispaniarum, ut possint facere Officium duplex de Sancto cujus habetur caput, brachium, crus: itemque ex decreto sacræ Rituum Congregationis, insignem Reliquiam censeri eam partem corporis, in qua passus est Martyr, etc.

ab Episcop. permissa,

15 Nos igitur cupientes, ut, salva in omnibus Regula Ecclesiastica, quantum fieri potest, honor amplificetur Sanctorum, concessimus dicto Præposito, ut vel de omnibus hisce Sanctis simul; aut variis diebus, prout eorum Reliquiæ judicari insignes poterunt, officium duplex de pluribus Martyribus non Pontificibus, recitari possit, cum Credo in Missa. Minores vero Reliquiæ jungi illis insignioribus poterunt, ut simul honorentur. Licet enim fieri de particulis illis seorsim Officium non debeat, merentur tamen certe propensam a nobis venerationem. Vere enim ac sapienter S. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, ut scribitur in ejus Vita, Eadmero monacho murmuranti, quod, cum Gualo Parisiensis Episcopus ei permisisset, ut ex osse S. Priscæ M. sibi tolleret quantum primo conatu avellere potuisset, exiguam solum

sed ita ut majoribus jungantur minores, et ipsæ vere pretiosæ

A solum particulam fregisset, sibique tulisset; Noli, noli, inquit Anselmus : quod habes sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli, et ultra citrave habetur, non omitteret Domina ipsa, cujus est, quin illud sibi vindicaret in die resurrectionis cunctorum. Quamobrem si debitam illi reverentiam exhibueris, æque suscipiet, ac si toti corpori ejus exhiberes. Quam etiam ob caussam magis nobis probatur, ut minores illæ reliquiæ, sive peculari aliquo ornatu laminave aut theca decorentur, sive charta solum byssove obvolvantur, includantur tamen intra aliorum thecam, ut cum iis Officii Divini celebritate honorentur : quod non obtingeret, seorsim in propriam minorem lipsanothecam impositis, licet in ipsa ara palam conspectuque fidelium collocatis.

16 Permisimus quoque ut idem R. P. Præpositus diem, seu dies, quos magis accommodatos judicasset, deligeret, ad supranominatorum Sanctorum faciendam Translationem, sive Exaltationem.

dies Translationi faciendæ 17 Sed cum is, re tantisper dilata, missus interea in Urbem esset, ut publicis Societatis Jesu comitiis, quibus novus creandus Præpositus Generalis erat, interesset, supplicari nobis curarunt RR. PP. Guilielmus de Wael a Vronesteyn et Fredericus Tassis B (quorum hic dictam Domum Professam pro eodem R. P. Francisco Præposito, ille provinciam universam pro R. P. Joanne Baptista Enghelgrave ad *designatæ feriæ Ante cineralium an. 1650* eadem comitia profecto, vicaria potestate gubernabant) supplicari, inquam, nobis curarunt, ut eam Translationem faciendam sanciremus feria secunda et tertia post Dominicam Quinquagesimæ anni hujus millesimi sexcentesimi quinquagesimi. Nam cum laudabili concilio a plurimis retro annis in Belgio nostro per triduum ante diem Cinerum solennes in suis ecclesiis preces instituere Patres Societatis consueverint, obtinuerint etiam a variis Romanis Pontificibus indulgentias plenarias, ut sic efficaciori remedio et publicam dierum illorum licentiam luxumque refrænarent, et populum Christianum ad auspicandum pie et fructuose Quadragesimale jejunium allicerent; existimarunt nunc, quoniam suspensæ sunt hoc anno sancto omnes ejusmodi indulgentiæ, ea tamen celebritate Translationis sacrarum reliquiarum foveri consuetam populi pietatem posse, ut preces quadraginta horarum iis diebus habendas sedulo frequentet, et Confessionis Eucharistiæque Sacramenta religiose obeat. Rogarunt igitur ut in duas capsas decenter in eam rem adornandas partim dictas reliquias atque includere, et, juxta ritum Sanctæ C Romanæ Ecclesiæ, Officio Ecclesiastico venerari nostra auctoritate, sibi eas liceret.

18 Nos piis illorum postulatis libenter annuentes, statuimus ut dicta feria secunda post Dominicam Quinquagesimæ, quæ hoc anno est dies vigesima *feria 2 die 28 Febr. translatæ hæ reliquiæ,* octava Februarii, Sacerdotes omnes in supra dicta Domo professa commorantes officium ritu duplici legant de SS. Symphoriano, Macario, Victorino, et sociis (videlicet Mauro, Aniceto, Modesto, Cyriaco, Fausto, Placido, Roccho, Alexandro, Genesio, Eulalia, Hirena : deque iis, ut Martyribus non Pontificibus Missam celebrent, et in ea Credo recitent. Postridie *alia 1 Martii fer 3* vero, feria nimirum tertia, die vero prima Martii, consimili ritu, juxta usum et Canones sanctæ Romanæ Ecclesiæ, officium et Missam legant de SS. Salvio, Maximo, Benigno et sociis (nempe Fideli, Herculano, Primo, Pelagio, Julio, Philemone, Justo, Procopio, Donato, Pio, Feliciano) Martyribus non Pontificibus.

19 Utque amplius pietatem populi nostri ad honorandos sanctos Martyres, Deique implorandam mi*tunc concessæ ab Episcopo indulgentiæ :* sericordiam excitemus, concedimus toto eo triduo, Dominica videlicet Quinquagesimæ, feria secunda et tertia, fidelibus omnibus, qui sacra communione re- D refecti, in eadem ecclesia quinies Orationem Dominicam et salutationem Angelicam pro amplificatione *EX DIPLOMATE EP. ANTUERP.* sanctæ Matris Ecclesiæ, errorumque et hæresum extirpatione, Principum Christianorum pace, ac nominatim Belgii nostri tranquillitate, recitaverint, Quadraginta dierum indulgentiam. Qui vero nentiquam Eucharistia refecti, de peccatis tamen suis contriti easdem precationes recitaverint, toties quoties id per dictum triduum egerint, septem dierum indulgentiam elargimur.

20 Constituimus præterea ut quotannis dictorum *decreta anniversaria veneratio.* SS. Symphoriani, Macarii, Victorini et sociorum Martyrum celebritas eodem ritu duplici peragatur eadem die XXVIII Februarii, aut anno bissextili XXIX, pridie videlicet Kalendarum Martii. Ipsis vero Kalendis Martii, SS. Sylvii, Maximi, Benigni et sociorum Martyrum. Actum Antuerpiæ in palatio nostro Episcopali die duodecimo Februarii anno a Nativitate Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

De mandato Ill.mi et Rev.mi Episcopi Antuerpien. Archiepiscopi et Ducis Cameracensis designati, Franc. Hilleweruen Secretarius.

§ III. *Translatio reliquiarum. Incerta Martyrum Acta.* E

Translationis reliquiarum hic fere ordo ac ritus fuit Dominica Quinquagesimæ in æde domus professæ Societatis Jesu, altera post meridiem hora, habita concio est, ut assolet festis omnibus ac Dominicis. Dein Lita- *Reliquiæ 27 Febr. 1650 illatæ in templum,* *niæ ac hymni quidam sacri, ad musicos modos, vocibus organisque et aliis instrumentis decantati. Secundum hos, illata in templum elegans capsa, qua conditæ reliquiæ erant : gestabant eam feretro impositam quaterni Sacerdotes, Diaconorum tunicis amicti, præeuntibus longo ordine aliis e Societate, ac cereos manu præferentibus : terni Sacerdotes pluvialibus solenniter induti sequebantur. Pompa erat gravis ac pia. Ut ad medium templi ventum, imposita adornato ad eam rem pegmati capsa, atque a symphoniacis decantatus hymnus* Te Deum laudamus, *et de sanctis Martyribus antiphona,* *pieque honoratæ :* *tum a Sacerdote Oratio. Capsa illic, multis circum accensis cereis, relicta. Processit supplicantium ordo ad summum altare, ubi venerabili Sacramento impertita est omnibus benedictio. Hora quinta, sub primas nempe tenebras, alia habita concio, sive de fidei controversiis historiaque Ecclesiastica lectio per horam dimidiatam : postque eam concentus musici. Dein ad aram maximam sacræ reliquiæ delatæ. Postridie hora decima matutina solenne de sanctis Martyribus sacrum cantatum : ac* F *reliqua de iis ad aras septenas sacra recitata. Vesperti-* *postridie sacra de iis celebrata :* *nam concionem excepere pia de iisdem Martyribus et Regina Martyrum, sanctissimaque Eucharistia cantica ac hymni.*

22 *De ipsis porro Martyribus nihil nobis compertum, nisi ex cœmeteriis Romanis, quas diximus, extractas eo-* *eorum acta ignorantur :* *rum reliquias : qua vixerint ætate, quibus suppliciis fidem testati, sub quibus tyrannis, plane ignoratur. Sunt quidem in Martyrologiis nonnulli Martyres iisdem nominibus, quibus et hi, insigniti : verum eosdem esse, non possumus nisi temere pronunciare, neque universim omnes esse diversos.* S. Symphorianus, *cujus in Actis S. Sebastiani* XX *Januarii mentio fit, cum aliis,* immensis arctatus ponderibus, pelagi fluctibus datus est, et in loco mundo inter aquas coronam martyrii celebravit VII *Julii, ut ad eum diem dicemus. Ereptum ex undis corpus, atque in alterutro dictorum cœmeteriorum* *quibusdam alii Martyres Romani cognomines : at iidem non constat.* *sepultum, nusquam traditur. Alius colitur* VIII *Novembris* Symphorianus *sculptor, qui cum statuam Æsculapii efformare nollet, cum quatuor sociis nobile martyrium fecit, ac postmodum via Lavicana tumulati omnes. Hunc ergo nostrum* Symphorianum *ab utroque diver-* sum

AUCTORE J. B. A *sum remur. Multi* Macarii *Martyres in Martyrologiis recensentur: unicus Romæ coronam adeptus, et hoc quidem die, ut post Galesinium Baronio visum, vetustioribus MSS. reticentibus locum. Ut illis tamen assentiremur, non illico consequens foret, nostrum hunc esse* Macarium. Victorini *itidem plures: Romæ, unus e* IV *Coronatis* VIII *Novembris, via Lavicana cum sociis tumulatus: alter Amiterni, socius* SS. Maronis *et* Eutychetis XV *Aprilis; umbo igitur diversi, ut conjicere e sepultura licet.* Mauricius *adhuc nullus nobis repertus, qui Romæ martyrium subierit: si* Maurum *hunc dicere quis maluerit,* XXIX *Januarii socium S. Papiæ* Maurum *retulimus, cujus in multis ecclesiis Urbis extare aliquas reliquias Panciroluis testatur: alius* I *Augusti cum* Fausto *aliisque via Latina necatus.* Faustus *alius* XXIV *Julii Romæ mortem pro Christo oppetiisse cum* XXIII *sociis traditur. Alterne eorum sit* Faustus *hic, cujus exuviis gloriamur, non liquet: nedum an ex Mauris alter sit, qui nobis etiam* Mauricius. *Neque an* Cynacus *sit celebris ille, cujus* XVI *Januarii in Actis S. Marcelli Papæ mentio facta, qui* VIII *Augusti colitur; an qui* VIII *Februarii relatus; an potius alius quispiam.* Placidus *Romæ cum pluribus commilitonibus fortiter pro religione occubuit* II *Februarii: hic noster sit, an alius, quis definiet? Minus suspicor* Alexandrum *hunc esse filium SS. Claudii et Præpediguæ, fratrem S. Cutiæ, de quibus actum* XVIII *Februarii. Nam qui* XXVII *Februarii in Martyrologiis memoratur, is Thessalonicæ palmam obtinuit, non Romæ, ut perperam Galesinius et post eum Baronius scripserunt. Alii sunt tamen* Alexandri *Romani Martyres, e quibus an noster sit, cur affirmemus nullum certum suppetit argumentum: neque cur* Genesium *esse celebrem illum ex mimo Martyrem, qui* XXV *Augusti colitur.* Hirena *est quædam* XXV *Februarii, sed in Africa lauream adepta. Quæ* XXII *Januarii colitur* Irene, *vel* Herena, *S. Castuli* (*aliis nulla*) *Martyris vidua, titulo martyrii caret. Ab utraque ergo diversa hæc* Hirena. *Præter* S. Anicetum *Papam, de quo* XVII *Aprilis, nullus alibi Martyr* Anicetus Rocchus *nullus, nulla Romæ* Eulalia, *nec* Modestus, *adhuc nobis reperti.* B

DE S. BARSO

EPISCOPO DAMASCENO.

G. H. E

XXVIII FEBR.

1 D*amascus, urbs Syriæ antiqua, a sacris ac profanis scriptoribus celebrata,* S. Ananiam, *a quo Divus Paulus est baptizatus, primum habuit Episcopum, ac Syriæ Damascenæ Apostolum, quem pro Christi fide palmam ibidem martyrii adeptum* XXV *Januarii, Acta tum data significant. Ejusdem urbis Episcopum, ac Phœniciæ Libani Metropolitam,* S. Barsum (*S. Barsus Episcopus Damascenus,*) *venerantur Græci hoc die in magnis Menæis, et in Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, et hæc pauca de eo verba habent:* Eodem die S. Barsus Episcopus Damascenus in pace vitam finit. *In Menæis additur hoc distichon:*

Πανήγυριν ῥέοντος ἐκλιπὼν βίου,
Σύνεστι Βάρσος Ἀγγέλων πανηγύρει.
Ludos fluentis relinquens vitæ,
Interest Barsus Angelorum festis.

2 *Dedimus* XXX *Januarii* Barsum, *sive* Barsen, *Episcopum Edessenum in Mesopotamia, a Valente Imperatore in exilium relegatum, ac num.* 3 *aliquem scrupulum movimus, num forsan mendose hoc die pro Edessena urbe esset Damascena scripta.* (*aliis videtur a S. Barso Episc. Edesseno.*) *Verum nihil immutandum statuimus, licet Acta ejus desint, cum multos ibidem sanctos Episcopos, quorum nomina latent, floruisse, haudquaquam ambigi possit. Natus est* S. Petrus *Episcopus Damascenus a Saracenis occisus seculo Christi octavo, quo etiam tempore vixit* S. Joannes Damascenus, *cognomento Chrysorrhoas, celebris doctrina, et sanctitate, cui dextra abscissa sub Leone Isaurico, et a Deipara Virgine restituta est: qui* VI *Maii colitur:* S. *Petrus* IV *Octobris.*

DE S. VINDEMIALE

EPISCOPO VERONENSI IN ITALIA.

G. H.

XXVIII FEBR.

C I*nter Sanctos urbis Veronensis Episcopos* XXXIII, *aut* XXXVI, *quos Aloysius Lipomanus et Augustinus Valerius ambo Episcopi Veronenses tradunt* anniversariis festis et solemnibus Missis recoli, *celebratur* XXVI *Februarii* S. Servulus *Episcopus, cujus ibidem Acta dedimus pag.* 662, *et quæ num.* 1 *dicta sunt, æque ad* S. Vindemialem (*S. Vindemialis Episcopi Veronensis acta,*), *qui* XXVIII *ejusdem Februarii colitur, pertinent, hic non repetenda. De eo idem Valerius fol.* 43 *hoc tradit encomium:* Vindemialis Veronæ Episcopus, in hoc elaboravit maxime, ut rebus omnibus humanis contemptis, commissum sibi a Domino gregem exemplo et doctrina, vir Christianæ religionis amantissimus, moribus mitissimis, Episcopali munere magna cum laude et cum Veronensis populi utilitate functus est. Obiit pridie Kalendas Martii, ejus corpus sepultum est in basilica S. Stephani. *Idem Valerius fol.* 12, S. Vindemialis, *inquit,* Episcopi Veronensis corpus requiescit in Ecclesia S. Stephani (*sepultura*), ut ex vetusta tabula, ex Francisco Corna, et ex tabula Sanctorum, die XXVIII Februarii. *De horum monumentorum auctoritate actum ad Vitam S.* Servuli. *Addit idem Valerius:* In consecratione altaris S. Jacobi ecclesiæ sanctorum Apostolorum, repositæ fuerunt etiam reliquiæ S. Vindemialis Episcopi Veronensis, ut ex vetusto Psalmista ejusdem ecclesiæ *constat.* F (*reliquiæ,*) *Galesinius ex tabulis Sanctorum Ecclesiæ Veronensis et Francisco Corna hoc die* (*cultus,*) *in suo Martyrologio,* Veronæ, *inquit,* S. Vindemialis Episcopi et Confessoris. *Sequitur Ferrarius in Catalogo novo SS. Ast in Catal. SS. Ital. elogium ex Valerio relatum describit: uti etiam Ughellus in Episcopis Veronensibus, qui et censet* Episcopum vicesimum octavum floruisse seculo quinto. *Ferrarius* post annum quingentesimum *asserit* eredi vixisse. *In quodam catalogo Italice anno* 1602 *Veronæ edito habetur* Episcopus XVI, *et* circa annum quadringentesimum *statuitur claruisse. Verius de ætate ejus et quam plurimorum Episcoporum dici potest, tempus, quo singuli eam Ecclesiam rexerint, nusquam explanate ac diserte indicatum.* (*tempus Sedis.*)

DE S. PROTERIO

PATRIARCHA ALEXANDRINO, MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

ANNO CCCCLVII XXVIII FEBR.

§ I. *S. Proterius e Presbytero Episcopus Alexandrinus. Variæ ob ejus ordinationem seditiones hæreticorum.*

S. Proterius Presbyter Alexandrinus,

A*cerrimus Christianæ religionis propugnator fuit S. Proterius, primo Ecclesiæ Alexandrinæ Presbyter, dein Archipresbyter, postea Episcopus seu Patriarcha. Quæ præclare ab eo in juventute acta sunt, latent. Præfuit tunc Ecclesiæ Alexandrinæ S. Cyrillus, anno* CCCCXII *in locum Theophili patrui* XV *Octobris vita functi Episcopus ordinatus : a quo in Concilio Ephesino, cum ei vices Sedis Apostolicæ essent delegatæ, fuit Nestoriana hæresis anno* CCCCXXX *damnata. Sub hoc Episcopo S. Proterium una cum religione sacerdotii ac vitæ castitate imbibisse orthodoxam Christianæ fidei doctrinam arbitramur. S. Cyrillo circa annum* CCCCXLV *defuncto successit impius Dioscorus, qui*

a Dioscoro Archipresbyter constitutus

B ut S. Proterium *in suam factionem pelliceret, ei* commendavit Ecclesiam, et Archipresbyterum fecit : *uti tradit Liberatus Archidiaconus Carthaginensis in Breviario de caussa Nestoriana et Eutychiana cap.* 14.

2 *Græci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum ἐν βίοις ἁγίων, ad* XXVIII *Februarii hæc pauca a S. Proterio Presbytero gesta suggerunt.* Beatus hic Presbyter erat Ecclesiæ Alexandrinæ. Cum Alexandrinis ad concilium vocatis Constantinopolim venit, et plurimum pro sanctis Patribus contra impias hæreses decertavit. *Erat tunc Constantinopolitanus Episcopus S. Flavianus, cujus Vitam ac martyrii historiam dedimus* XVIII *Februarii, diximusque* § 2 *hæresim Eutychianam ab eo fuisse detectum, et in synodo provinciali Constantinopoli anno* CCCCXLVIII *damnatam. Acta hujus synodi actioni primæ Concilii Œcumenici Chalcedone habiti inserta sunt, et ipsa tamen in plures actiones distincta : leguntur subscripsisse* Episcopi triginta octo, *et* Archimandritæ viginti quatuor. *Nicephorus tamen lib.* 14 *hist. Eccl. cap.* 47 *asserit* ad illam synodum provincialem venisse Episcopos quadraginta,

non fuit in Concilio Constantinopoli anno 448 congregato :

inter quos non fuerunt Episcopi Ægyptii, neque ipse S. Proterius *Presbyter, qui forsan ad Chalcedonense Concilium anno* CCCCLI *celebratum venit. Est ea Bithy-*

sed anno 451 interfuerit Chalcedonensi,

C *niæ urbs, Constantinopoli septem stadiis distans : ut primo potuerit navigasse Constantinopolim, atque inde Chalcedonem transiisse cum reliquis Clericis ac laicis Alexandrinis, qui adversus Dioscorum libellos obtulerunt : inter hos fuerunt* Athanasius Presbyter, Theodorus et Ischyrion Diaconi, et Sophronius *quorum*

cum Clericis Alexandrinis ;

libelli extant sessione 3 *ejusdem Concilii : in qua Dioscorus cum tertio evocatus, ut de criminibus sibi objectis responderet, non advenit ; tandem a sancto et universali Concilio est ab episcopatu depositus, et ab omni Ecclesiastica functione submotus die decimo tertio Octobris. Formula damnationis missæ Dioscoro continetur pag.*

Dioscoro condemnato,

535 *tomi* 8 *regiæ editionis Parisiensis : at pag.* 536 *habetur epistola synodalis de damnatione Dioscori missa Clericis Alexandrinis, qui erant Chalcedone, et his verbis concluditur :* Custodite igitur res Ecclesiasticas universas, tanquam qui estis rationem reddituri ei, qui secundum Dei voluntatem et nutum piissimorum et Dei amantissimorum Imperatorum nostrorum Alexandrinæ magnæ civitatis Ecclesiæ ordinandus est Episcopus.

alius ordinandus Episcopus fuit,

3 *Celebrata est dein* XVII *Octobris sessio* IV, *ad quam Episcopi Ægyptii cum libello fidei, quem Imperatori obtulerunt, ingressi, jussu Legatorum Apostolicæ Sedis et reliquorum Episcoporum in Eutychetem anathema dixerunt : ne autem epistolæ S. Leonis Papæ, antequam novus Alexandrinus Episcopus foret electus, subscriberent, obtestati sunt, quod et datum iis a concilio. Nam, ut pag.* 593 *legitur,* magnificentissimi et gloriosissimi Judices aut amplissimus Senatus dixerunt : Quoniam reverendissimi Episcopi Ægyptiorum, non ut repugnantes Catholicæ fidei, subscribere in præsenti distulerunt epistolæ sanctissimi Archiepiscopi Leonis, sed dicentes consuetudinem esse in Ægyptiaca regione, extra sententiam et jussionem Archiepiscopi nihil tale se posse ; rationabile nobis et clemens esse apparuit, ut in eodem habitu expectent in regia civitate, et dilationem habeant usque ad ordinationem Archiepiscopi magnæ civitatis Alexandriæ.

antequam Episcopi Ægypti subscriberent epistolæ S. Leonis ;

Hinc forsan nonnulli arbitrati sunt S. Proterium *in Chalcedonensi synodo Episcopum constitutum fuisse : quod clare indicatur in Historia prævia Concilii Chalcedonensis pag.* XI *his verbis :* Dioscorum, in cujus locum Chalcedonensis synodus Proterium suffecerat, ejecit *Marcianus Imperator* in urbem Paphlagoniæ, Gangrenam nomine, ubi et animam miserabiliter exhalavit. *Idem asseritur in Menæis Græcorum et apud Cythræum his verbis :* Πλεῖστα τοῖς ἁγίοις πατράσιν συναγωνισάμενος κατὰ τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων, Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τῆς συνόδου προβάλλεται. Cum plurimum pro sanctis Patribus contra impias hæreses decertasset, Episcopus Alexandrinus a synodo designatur. *Nicephorus etiam Callistus lib.* 15 *cap.* 8, *indicata Dioscori damnatione ac relegatione, addit : ὁ θεῖος Προτέριος ψήφῳ τῆς συνόδου κοινῇ τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν ἐκληροῦτο.* S. Proterius communi synodi consensu Alexandrinum episcopatum sortitus est.

E *non fuit S. Proterius Episcopus electus Chalcedone,*

4 *Evagrius tamen, quem hi videntur secuti, lib.* 2 *hist. Eccl. cap.* 5 *potius electum innuit in synodo Alexandriæ collecta. Verba ejus sunt :* Ἐπὶ τούτοις Διόσκορος μὲν τὴν Γαγγρηνῶν τῶν Παφλαγόνων οἰκεῖν κατακρίνεται. Προτέριος δὲ τὴν ἐπισκοπὴν ψήφῳ κοινῇ τῆς συνόδου τῆς Ἀλεξανδρέων κληροῦται. Post hæc, *finito scilicet Concilio,* Dioscorus ad Gangrenam urbem Paphlagoniæ incolendam condemnatur *a Marciano Imperatore.* Proterius autem episcopatum *ejus* communibus suffragiis synodi Alexandriæ habitæ sortitur. *Interpres Evagrii Christophorsonus vertit* ad episcopatum Alexandriæ gerendum esse delectum : *quasi post τῆς Ἀλεξανδρέων subintelligatur Ἐκκλησίας, ut is sit sensus : Post hæc Dioscoro Gangra urbem Paphlagoniæ relegato, Proterius communibus synodi suffragiis Episcopatum Ecclesiæ Alexandrinæ adeptus est. Verum priori explicationi favere verborum collocatio videri potest. Ordinem rerum gestarum ad annum* 2 *Marciani ita exponit Theophanes :* Tum vero synodus ipso Imperatore Marciano et Senatu præsente adversam Dioscoro et Eutychi sententiam pronuntiavit, et eos depositione punivit. Pronuntiata sententia synodus soluta est. Imperator, Gangras relegato Dioscoro, in synodi laudes erumpens, dixit : Deo omnium nostrum Domino maximas debeo grates, quod sublata omni dissensione in unam tandem et eamdem sententiam ivimus. Sanctos demum sexcentos et triginta Patres, postquam benigne et humane suscepisset, singulos cum pace ad proprias Sedes dimisit. In Dioscori vero locum Proterius Alexandriæ Episcopus est ordinatus. *Hæc Theophanes, quæ fere eadem in Anastasii historia pag.* 52 *leguntur.*

sed Alexandriæ

F

post dissolutum Concilium Chalcedonense :

5 *Incertum autem est, num Ægyptii Episcopi omnes*

sunt

ac remanentibus 13 Ægypti Episcopis, qui S. Leonis epistolæ non subscripserant,

sint Alexandriam remissi. Porro ut sessione 3 Concilii Chalcedonensis pag. 394 legitur, magnificentissimi et gloriosissimi Judices et amplissimus Senatus dixerunt : Sanctissimi Paschasini, *Legati Sedis Apostolicæ*, sit firmum judicium. Unde permanentes in proprio habitu reverendissimi Episcopi Ægyptiorum, aut dent fidejussores, si hoc illis est possibile; aut per sacramentum eis credatur, expectantibus ordinationem futuri Episcopi magnæ civitatis Alexandriæ. *Ultima verba Græce ita habentur :* ἢ ἐξωμοσίᾳ καταπιστευθήσονται, ἀναμένοντες τὴν χειροτονίαν τοῦ ἐσομένου Ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως. *Agitur hic de* XIII *Episcopis, qui libello Imperatoribus Valentiniano et Marciano oblato subscripserunt, quorum nomina et Sedes Episcopales habentur pag.* 387. *Reliquos aliquin Episcopos in Ægyptum reversos, usque præsentibus ordinatum S. Proterium narrat Liberatus cap.* 14 *his verbis :* Expleto ergo magno et venerabili Chalcedonensi Concilio in duodecim secretariis et sedecim actionibus, Dioscorus quidem exulare in Gangrena civitate præceptus est. Reversi sunt autem Alexandriam, qui cum eo venerant Episcopi et Clerici, Athanasius Busirios Episcopus, et Nestorius Phlagonens, et Auxonius Sebennitensis, et Macarius Chabasenensis : qui consederant in Chalcedona et anathematizaverunt Eutychen et ejus dogma, cum Dioscori damnatione, epistolæ Papæ Leonis subscribentes, ut cum omnium civium voluntate eligerent ordinandum Episcopum, sacris ob hoc litteris præcedentibus ad Theodorum tunc Augustalem. Collecti sunt ergo nobiles civitatis, ut eum, qui esset vita et sermone Pontificatu dignus, eligerent. Hoc enim et Imperialibus sanctionibus jubebatur. Cumque super hoc multa dubitatio processisset, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe vivente; novissime in Proterium universorum sententia declinavit : utique cui et Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui et eum Archipresbyterum fecit. Ordinatus ergo Proterius præsentibus supra memoratis Episcopis, qui in synodo, sicut dictum est, subscripserant, inthronizatur.

ab aliis Alexandriam regressis, qui S. Leonis epistolæ subscripserant post commotionem civium ordinatus est,

6 *Hæc Liberatus, qui cap.* 15 *ista addit :* Inthronizato autem eo, *Proterio*, divisio et discessio populi orta est, eo quod viveret Dioscorus, et esset in exilio. Multa ergo pericula Proterius passus est, ita ut militari pro custodia indigeret auxilio, plurimo tempore sui Pontificatus, et usque ad mortem Marciani Imperatoris inimicorum manus valuit evadere. *Plura in ea populi commotione facta asserit Evagrius :* Proterio, *inquit*, in Sede illa Episcopali locato, maximus tumultus et plane intolerabilis a populo variis æstuante sententiis cietur. Nam, uti in ejusmodi rebus evenire solet, alii Dioscorum repetere, alii partibus Proterii firme adhærescere cœperunt, adeo ut clades ingens, eaque certe insanabilis, inde nasceretur. Nam Priscus rhetor scribit, Præfectum Thebaidos eadem tempestate venisse Alexandriam, vidisseque populum uno consensu contra Magistratus impetum fecisse, jecisseque lapides in militum copias, quæ seditionem comprimere studebant, atque milites vi coegisse ad templum, quod olim Serapidis dicebatur, confugere : tum populum concurrisse eo, templum expugnasse, militesque vivos ignis cremasse incendio. De quibus rebus cum certior factus esset Imperator, militum recens ad eam rem lectorum duo millia eo misisse : eusque adeo secundo vento et prospera usos esse navigatione, ut sexto post die Alexandriam appellerent. Deinde cum milites petulanter in uxores et filias Alexandrinorum insultarent, cladem posteriorem sua acerbitate pene obscurasse priorem. Postea populum in circo congregatum orasse Florum, qui et præsidiariorum militum gessit præfecturam, et civilem urbis administrationem tenuit, ut ipsis frumenti congiarium, quod illis ademerat, quin etiam balnea, spectacula, et alias denique res, quæ eis propter tumultuosam ipsorum seditionem ablata fuerant, reddenda curaret. Florum autem populi impetum, cum coram adesset, sua hortatione cohibuisse, pariterque seditionem ad tempus sedasse. *Hæc Evagrius, quem sequitur Nicephorus, asserens* Florum pollicitationibus interpositis seditionem sensim dissolvisse.

magnis dein periculis expositus, occisis militibus ei ad custodiam datis, sed 2000 militum intromissis, ac variis privilegiis civitati ademptis,

7 *Concitos etiam Alexandrinos implorasse patrocinium ipsius Proterii, indicat ad annum 3 Marciani Theophanes his verbis :* Dioscoro in exilium pulso, et in ejus locum Proterio suffecto, qui cum Dioscoro et Eutyche sentiebant, magnum concitaverunt tumultum : minati se frumentarium etiam commeatum interclusuros. Marcianus eo cognito jussit frumentum Ægyptium, non Alexandriam, sed Pelusium devehi, et inde in regiam suam urbem navibus deportari. Hinc ipsi Alexandrini fame vexati, Proterium, ut pro ipsis Imperatorem deprecaretur, rogarunt : sicque tumultuari destiterunt. *Addunt Menæa* S. Proterium Archiepiscopum ab Alexandrinis Legatum ad Imperatorem destinatum fuisse : cujus precibus Imperator flexus, jussit frumentum Alexandriam deportari. *Hæc ibi. Ceterum Imperator Marcianus, ut penitus seditionem coerceret, misit ad monachos Alexandrinos Joannem Decurionem, virum maxime pium atque disertum cum epistola, qua eos conatus est ad mansuetudinem revocare, reddereque veritatis amplectendæ cupidos atque concordiæ studiosos : insinuans illud inprimis, nihil novi in Concilio Chalcedonensi esse sancitum, sed omnia secundum Nicænæ fidei regulam, et Alexandrinorum Episcoporum, Athanasii, Theophili atque Cyrilli sententiam esse decreta. Exemplar hujus epistolæ extat Græco-Latine tomo* 9 *Conciliorum editionis Parisiensis citatæ a pag.* 222, *et ultima epistolæ pars ex alia versione antiqua repetitur, in qua ista pag.* 228 *habentur :* Hanc igitur et nunc agnoscentes, si qui forsitan estis adhuc falsitate decepti, ad veritatem recurrere festinate, nefandis vosmetipsos et Canonibus contrariis collectionibus abstinentes, ne super hos, quod animas vestras perditis, etiam legali castigatione subdamini... Propterea siquidem et Joannem videlicet Decurionem eligentes misimus, qui certissime valeat ea quæ de fide sunt explanare : nam et sanctorum Episcoporum universali Catholicorum Concilio interfuit, et universa quæ gesta sunt clare novit : ut per omne satisfactione suscepta hi, qui (quod non credimus) adhuc dubitant, tandem aliquando ad veram et immaculatam fidem remeare festinent.

ac fame civibus vexatis, S. Proterius apud Marcianum pro eis intercedit. a quo pro reconciliatione Alexandrinorum missus cum epistola Joannes Decurio.

§ II. *Fidei professio a S. Proterio Romam missa : synodus Alexandriæ habita : dies Paschalis an.* CCCCLV *præscripta.*

S. Proterius mittit professionem fidei ad S. Leonem Papam :

Cum S. Proterius *in amplissimo sacerdotio urbis Alexandrinæ, adeoque totius Ægypti patriarchatu esset constitutus, fidei suæ professionem misit S. Leoni Pontifici Romano : quo Catholicam ab eo mereretur communicationem accipere. Meminit hujus* S. Proterii *epistolæ S. Leo scribens ad Julianum Coensem Episcopum, suum apud Imperatorem Legatum : estque epistola ejus* 68 *tomo* 7 *Conciliorum edita pag.* 145, *ac* quinto Idus Januarii, Aetio et Studio Coss. *anno Christi* CCCCLIV, *scripta, in qua ista leguntur :* Fratrem Proterium Alexandrinæ urbis Episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifeste, quidnam teneat, indicasse : cui me dignam gratiam pro fidei ipsius sinceritate necesse est præstare, ut honorem in nullo suæ perdat Ecclesiæ, sed Sedis suæ privilegia paternæ antiquitatis

tatis

A tatis exemplo juxta Canonum illibata jura possideat. *Hæc S. Leo Papa. Ceterum exciderunt tum scriptæ S. Proterii, tum S. Leonis ad eum redditæ litteræ : uti etiam quas de eadem fidei professione ex more videtur misisse ad alios Patriarchas Orientis, et ad Imperatorem Marcianum.*

de Paschate anno 455 celebrando,

urgente S. Leone

9 *Non levis eisdem temporibus exorta est contentio de Paschate anno* CCCCLV *celebrando : quod prævidens S. Leo Papa, et schisma quoddam pertimescens, mature occurrendum censuit, atque anno* CCCCLIII, Opilione Cos. XVI Calendas Julii *binas scripsit litteras, ad* Marcianum *scilicet* Augustum *et* Eudociam Augustam, *eosque obnixe rogavit, ut Alexandrinos monerent, ne* Pascha in VIII Kalendarum Maiarum transferrent. *Extant ex Epistolæ tomo 7 Conciliorum a pag.* 140. *Imo in memorata ejusdem Leonis epistola ad Julianum Episcopum ejusdem Paschatis meminit,* Ac ne, *inquit,* vel apud nos, vel apud Orientales, nascatur ex hac parte diversitas; hoc instantius nostro nomine cum Christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio : quamvis et ipse clementissimus Princeps se inquisitione sollicitissima curam hanc Ægyptiis delegasse, suis epistolis dignatus sit indicare. *Misit et S. Leo Papa* Commonitorium *de hac re ad* S. Prote- B rium, *ut ex hujus responso constat, quo Pascha celebrandum esse* VIII *Calendas Maias pluribus ostendit. Edita est S. Proterii epistola a Petavio in Appendice operis de Doctrina temporum pag.* 871, *et a Bucherio cap.* 2 *Commentarii in Victorii Canonem Paschalem, cui et S. Leonis epistolas hac de re scriptas conjunxit. Exordium epistolæ S. Proterii est ejusmodi :* Domino meo dilectissimo fratri et Consacerdoti Leoni Proterius in Domino salutem. Piissimus et fidelissimus Imperator noster Marcianus litteris ad nos nuper venerabilibus usus est : quibus asseruit æstimare quosdam, non diligenter adscriptam diem festi Paschalis, quæ per VIII Indictionem futuram, Domino præstante celebranda est. Verumtamen, non velut a se commotus hoc indicavit, sed quia scripta tuæ Sanctitatis acceperit. Et præcipiebat oportere nos caussam diligenter inquirere, adhibita nimis tenuissima scrutatione, quæ multum sollicitudinis ac studii contineret. Quapropter negligendum non fuit, quo minus statim negotium ventilarem : quando ex illo jam tempore, quo Commonitorium tuæ Venerationis accepi, plurimam curam rei hujus habuerim, nunc Legales libros inspiciens, nunc antiquorum Doctorum instituta contingens, ex quibus possibile est hujusmodi computum C investigare solertius. Sumens etiam et Centenalem cursum Paschæ descriptum a beatissimo Patre et Episcopo nostro Theophilo, omnemque decurrens, ita reperi diligenter integreque compositum, ut, quicumque ille sit, auctoritatem scripturæ hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare non possit. Erat enim inconsequens, virum ita vigilantem, Deoque carissimum, divinarum etiam ditatum scientia scripturarum, in negotio tam magno ac necessario, prætermisso diligentiæ labore, potuisse delinquere. Sed forte, sicut tua Sanctitas scribit, mendosi codicis aut scriptoris librarii error est, et propterea nos oporteret diem sanctæ illius festivitatis transferre, quæ abiit. Celebratur autem ita potius, ut centenarius annorum cursus, ejusdem beatissimi Patris nostri et Episcopi Theophili continet, qui annorum paginis omnino concordat, id est, XXIX mensis Pharmuthi juxta Ægyptios, qui est VIII Kalendas Maii. Et nos enim et tota Ægyptia regio atque Oriens universus sic ipsum celebraturi sumus Deo præstante. *Longissimas deinde dici constituti adfert probationes, quibus omissis adjungo conclusionem, quæ est ejusmodi :* Cognoscant itaque per tuam Sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitime per octavam Indictionem Pascha peragimus. Propterea enim scripsi, Patrum et in hoc Ecclesiasticas for- D mulas subsequens, et exinde occasiones rei hujus assumens. Sic namque et præcursores nostri, siquando dubietas orta est, prædicere festinabant, ut ubique consonanter ageretur sacra festivitas. Quod etiam nunc juxta priscam consuetudinem credimus in Domino prædicari in Ecclesiis, unam fidem, unum baptisma, unam solennitatem sacratissimam Paschalem ab omnibus Christianis ubique celebrari in Christo Jesu Domino nostro, quia in ipso vivimus et movemur et sumus... Saluta eam, quæ tecum est, fraternitatem : te, quæ nobiscum est, salutat in Domino. *Et alia manu :* Valere te et nostri meminisse, Domine, precor, dilectissime et desideratissime. *Hæc S. Proterius ad S. Leonem Papam.*

monitus,

illi rescribit,

et VIII Kalend. Maii celebrandum ostendit

Actione 8 n.

10 *Nec dubium, quin eadem, aut iis similia perscripserit ad Marcianum Imperatorem, Anatolium Episcopum CP. aliosque Orientis Episcopos, quibus ut Pascha secundum Theophili calculum* VIII *Kalendas Maii celebraretur, persuasit : qui illud ipsum S. Leoni Papæ scriptis ea de re litteris indicarunt. Hinc S. Leo pacis studio Orientalium et Imperatoris opinionem amplexus, per Occidentem Pascha in* VIII *Kalendas Maias indixit : de qua re extat epistola* 94 *pag.* 233 *ad Episcopos Galliæ et Hispaniæ scripta* V Kalendas Augusti. P. C. Opilionis, *anno* CCCCLIV. *Misit etiam ad* S. Proterium E *rescriptum, cujus exordium extat apud Bedam libro de Temporum ratione cap.* 42 *sub finem his verbis :* Lætificaverunt me litteræ dilectionis tuæ, quas frater et Coepiscopus noster Nectarius pio adportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Ecclesiæ Præsule talia scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per B. Marcum ejus discipulum didicisse Ægyptios, quod constat credidisse Romanos. *Hæc pro sua modestia S. Leo. At Prosper in Chronico majore apud Bucherium pag.* 89 *sugillat opinionem Orientalium et* S. Proterii *his verbis :* Eodem anno Pascha Dominicum celebratum est pertinaci intentione Alexandrini Episcopi : cui omnes Orientales consentiendum putarunt.

quo die in Occidente celebrari præcipit S. Leo,

ac rescribit S. Proterio.

11 *Synodum a* S. Proterio *Alexandriæ collectam fuisse testantur Episcopi Ægyptii et Clerus Alexandrinus in epistola post necem ejus ad Leonem Imperatorem missa, ac post acta Concilii Chalcedonensis num.* 22 *tomo* 9 *Conciliorum a pag.* 268 *relata, in qua ista habentur :* Chalcedone sanctum et universale Concilium congregatum sub pio sanctæ memoriæ Principe Marciano rectam fidem inviolatam incontaminatam- F que servavit... Quapropter et nostro Ægyptio Concilio necessarie cum Archiepiscopo nostro, sanctæ memoriæ Proterio, indubitanter ei consentiente, et ea sapiente, et unanimiter cum universis totius orbis Christi Sacerdotibus, et præ omnibus summis sanctis Episcopis, id est Romano Leone, Regiæ Constantinopolis Anatolio, et Antiocheno Basilio, et Juvenali Hierosolymorum, et omnibus orthodoxis Episcopis, laborantibus nobis secundum sanctum Apostolum pro Evangelicæ fidei firmitate, et in Christo sapientibus cum nostris Ecclesiis et civitatibus, et incommutata pace orthodoxi populi apud nos et apud Alexandriam consistente, excepto Timotheo, qui semetipsum ab Ecclesiæ Catholicæ fide disrupit pariter et abscidit : mox post sanctum Chalcedonense Concilium, dum tunc dignitate presbyteri fungeretur, cum quatuor aut quinque solis Episcopis et paucis monachis, hæretica Apollinaris et ejus similium secta languentibus, propter quam damnati tunc regulariter a sanctæ memoriæ Proterio, et omni Ægyptiaco Concilio, etiam Imperiali nutu, digni exilium sunt experti. *De Timotheo et Petro Mongo, sive Moggo, tunc Diacono, postea Episcopo Alexandrino, damnatis, ista confirmat Liberatus cap.* 15. Timotheus

in synodo Alexandriæ habita fidem propugnat,

Philp. 1. 27

damnato cum sociis Timotheo Eluro,

et in exilium pulso :

AUCTORE G. H.

A 11. Timotheus quidam, cognomento Ælurus, et Petrus Moggus Diaconus, qui de ordinatione fuerunt Dioscori, ab Alexandrina Ecclesia se separaverunt, nolentes communicare Proterio. Quos cum Proterius Episcopus ad ministerium proprium revocare non posset, utrosque damnavit. *Habita est ea Alexandrina Synodus anno* CCCCLVI, *cum Basilius Maximo Episcopo Antiocheno defuncto esset substitutus, qui secundum tabulas Nicephori et Theophanis duobus tantum sedit annis, et anno sequente adhuc vixit, cum de nece S. Proterii litteras encyclicas circumquaque Leo Imperator mitteret.*

Elesbaan Rex Æthiopum non petiit Episcopum a S. Proterio.

12 *In Menæis Græcorum et apud Maximum Cytheræum colitur* XIX *Decembris S. Gregentius, qui forsan alius cum Menologio Græcorum a Canisio edito est Gregorius Agrigentinus : in cujus encomio dicitur* Rex Æthiopum Elesbaan litteras dedisse ad Proterium Patriarcham Alexandrinum, quibus Episcopum petivit, eumdemque virum sanctum et perfectum. Super qua petitione Patriarcha stomachatus et indignatus, quod nesciret, ubi talis vir inveniendus esset. Iisdem ergo diebus S. Marcus Pontifici apparuit, illique virum quæsitum ostendit : qui paullo ante divino instinctu Alexandriam venerat, et hospitio a quodam exceptus erat. Quem cum ingenti caritate B et gaudio excepit, et Episcopum creavit, qui tum signis inclaruerat. Hunc ergo ad Regem cum litteris commendatitiis mittit, reliquaque adjecit, quæ ad Episcopi cultum pertinent. *Hæc ibi, in quibus mendose nomen Proterii successoris Dioscori I est substitutum pro Timotheo successore Dioscori II anno III Justini Imperatoris Episcopo creato, si ea Menæorum relatio fidem meretur. Justini certe anno V, Christi* DXXII *ista apud Theophanem leguntur :* Hoc etiam anno nefarium facinus adversus S. Aretham ceterosque urbis Negræ incolas admissum est, bellumque ab Elisbaa Æthiopum Rege contra Homeritas susceptum, victoriaque demum ab ipsis deportata. *Quæ plenius narrantur in Actis martyrii S. Arethæ ac sociorum* XXIV *Octobris.*

sed potius a Timotheo tempore Justini Imp.

§ III. *Timothei Æluri insidiæ. Sedes Alexandrina occupata. S. Proterii dira cædes.*

Timotheus Ælurus contra S. Proterium nocturnis præstigiis monachos incitat

Interea *Marcianus Imperator, cum regnaret anno* VII, *mortuus est* XXIII *Januarii anno* CCCCLVII, *cui successit magnus Leo, coronatus* VII *Idus Februarii Indictione* X. *Jam tunc* Timotheus Ælurus præstigiis et fraudibus usus, monachorum cellas nocturnus ambulator circumibat, nominatim singulos vocans : cui cum responderet quispiam, referebat ille : Ego sum An- C gelus, et ut Proterii communione, et ab iis, quæ Chalcedone sunt acta, cuncti abstineant, et subinde Timotheum Ælurum Alexandriæ constituant Episcopum, enunciatum sum missus. *Ita Theophanes, sed qui ea, quæ uno anno contigerant in tres annos dispertit. Eadem leguntur in Historia Anastasii, et Compendio Cedreni, et in Menæis Græcorum et apud Cytheræum, diciturque* Timotheus observasse illunem et obscuram noctem. *Theodorus Lector lib. 1 Collectan. idem facinus ita narrat :* Timotheus Ælurus, antequam occideretur Proterius, nigra veste indutus, in cellis monachorum noctu circuibat et unumquemque monachum ex nomine vocabat. Cum autem illi auscultarent, unum se ex ministratoriis spiritibus esse dicebat, ad hoc missum, ut cunctis ediceret, ne cum Proterio communicarent, sed Timotheum Ælurum Episcopum designarent, hoc pacto cunctis sese insinuans. *Hæc Theodorus, quibus alia, quæ tum contigerunt, ex Evagrio addimus, qui lib. 2 cap. 8 ista asserit :* Alexandrini de morte Marciani certiores facti, iracundiam cum majore furore et æstu contra Proterium renovarunt... Tempore ergo, quo præsidiorum Præfectus Dionysius in superiori Ægypto D commorabatur, diligenter observato, Timotheum, cognomento Ælurum, qui jam pridem monasticum vitæ genus excoluisset, postea autem in numerum Presbyterorum Alexandrinorum adscriptus, ad episcopatus gradum capessendum suffragiis deligunt, ac simul atque in magnam ecclesiam, quæ nomine Cæsaris nuncupatur, deduxerant, illum suum declarant Episcopum, dum Proterio adhuc suppeditabat vita, Sacerdotisque muneribus fungebatur. Timothei electioni interfuit Eusebius Antistes Pelusii et Petrus ex Iberia oriundus, Majumæ civitatis Episcopus : quas etiam res historicus ille, qui Vitam Petri litteris prodidit, commemorat. *Hæc Evagrius, quæ fere eadem tradit Nicephorus lib.* 15 *cap.* 16.

deligitur Episcopus ;

14 *Theodorus Lector ordinationem impiam Timothei paucis attingit :* Ælurus, *inquit*, vivente adhuc Proterio a depositis Episcopis ordinatur, ac confestim turbis ecclesiam ac tumultuationibus implent. *Quæ a Theophane ad annum I Imperii Leonis ita narrantur :* Hoc anno Alexandriam Camelopardalis, Taurelaphi et alia ferarum monstra sunt illata : simulque cum illis Timotheus, cognomento Ælurus, Alexandrinam Urbem turbavit. Coempta quippe sicariorum manu Sedem Alexandrinam invasit tyrannice, et omni Ecclesiæ gradu dejectus, a duobus pariter Ecclesiastica E dignitate extorribus Episcopis ordinatur. Hinc cuncta, quæ Alexandriam vexaverunt, scandala originem habuere. Cunctis enim per universum orbem sacris viris Chalcedonensis Concilii decreta admittentibus, perversus ille rabie quadam effræni motus, contumelias in illud evomere non verebatur : profanus et Ordinis expers, Episcoporum consecrationes perficiebat, et qui ne Presbyter quidem, alios collato baptismo initiabat. *Hæc Theophanes, et ex eo Anastasius et Cedrenus. In Menæis dicuntur* monachi *ante indicata Æluri fraude* decepti per innocentiam, adversus Proterium seditionem movisse. Quare Proterius fugit, sed sanctissimum Prophetam Isaiam sibi occurrentem vidit, qui illum allocutus, Revertere, inquit, Alexandriam, ego expecto ut recipiam te. Hoc fortasse dixit, ut violentam ejus mortem designaret. *De qua antequam acturi sumus ex memorata ante epistola* 22 *Episcoporum Ægyptiorum et Cleri Alexandrini ad Leonem Imperatorem nonnulla damus ab impio Timotheo facta, atque exacte descripta pag.* 272 *tomi* 9 *Conciliorum his verbis :*

inter sicarios ordinatur :

S. Proterius ne fugiat, a S. Isaia admonetur :

15 Hunc Timotheum malignus invenit arma suæ machinationis aptissima, quem novimus quidem boni cujuslibet extorrem, diabolicæ vero mentis solummodo instrumentum opportunum existere. Qui dudum inhians in episcopatum Alexandrinæ maximæ F civitatis, sicut rei eventus ostendit, appetens, quod eum oportebat effugisse, si tamen saperet, bene præponens schema, quod vitare se primitus dolose fingebat, insidiatusque transitum sanctæ memoriæ Principis Marciani, quo migravit ad Deum, blasphemis vocibus impudenter adversus eum insurgens, et sanctum et universale Chalcedonense Consilium anathematizans inverecunde, et vulgus populi seditiosorum et vilium congregans, eumque contra sanctas regulas, ecclesiasticam disciplinam et communem rempublicam legesque coarmans, irruit in ecclesiam sanctam Dei, habentem Pastorem atque Doctorem sanctissimum, nostrum tunc Patrem Archiepiscopumque Proterium, et collectas solitas celebrantem, et orationes fundentem omnium nostrum Salvatori Christo pro vestræ pietatis imperio et Christianissimo vestro palatio, congregatis in ipsa civitate magnificentissimis Judicibus, et Curia et plebe fideli, omnique Clero simul et monachis. Hoc itaque malo procedente, et vix adhuc facta die, dum in episcopio secundum consuetudinem degeret Deo amabilis Proterius

Ælurus insurgit contra Concilium Chalcedonense

irruit in Sedem S. Proterii,

A terius, assumens secum Timotheus juste condemnatos duos Episcopos et Clericos similiter, qui, sicut diximus, in exilio fuerant habitare damnati, tamquam manus impositionem suscepturus a duobus, nullo penitus orthodoxorum Episcoporum ex diœcesi Ægyptiaca præsente, ut moris est in talibus Alexandrinorum Episcoporum ordinationibus interesse, ut credit, adeptus est pontificatus Sedem, adulterium aperte præsumens in Ecclesia proprium sponsum habente, et agentem in ea divina mysteria, et Sedem propriam regulariter exornantem. Iste optimus odibilem Deo et undique periculosam differri non sinens actionem, cum rabie quadam* incontemnibili repente semetipsum inthronizavit, legem et ordinem Ecclesiasticum, irrationabilem iram populi permixti esse confidens, et neque regulas Patrum, non legem Imperialem, aut sanctiones Ecclesiasticas, non ordinem, non potestatem Imperialem, non judicialem severitatem mente percipiens, mox ordinationes effecit Episcoporum simul et Clericorum, Episcopus sine impositione manus existens. Sed neque priorem habens presbyteratus ordinem, baptisma fecit, et omnes operationes, quæ ei nullatenus agere competebant, exercuit.

** forsan incomprehensibili*

Episcopos et Clericos ordinat:

16 His ita audacter et nefande per eum quotidie B procedentibus, post aliquot dies, dum alibi degeret, magnificus et gloriosissimus Dux Dionysius civitati adfuit laboranti, et egit quatenus pestifer Ecclesiæ crudelissimus tyrannus etiam ab ipsa civitate recederet. Quo facto Ecclesiæ et civitati communem utilitatem consuluit. Sic ergo decursis paucis diebus, dum commotio et irrationabilis ira pro Timotheo meditaretur ab aliquibus contra sanctæ memoriæ Proterium, nihil aliud erat quod faceret ille beatæ memoriæ, quam ut locum daret iræ, secundum quod scriptum est, ut ad sacrum baptisterium se conferret, invasionem fugiens contra suam concurrentium necem. In quo scilicet loco et barbaris et cunctis ferocibus hominibus timor fuit, etiam nescientibus loci culturam et exinde gratiam emanantem. Hi vero tamen, qui ab initio intentionem Timothei ad effectum perducere festinabant, neque in illis intemeratis locis eum salutari volentes, neque cultum loci metuentes, nec tempus, cum esset salutaris Paschæ festivitas, nec ipsum sacerdotium pavescentes, quod est mediatio Dei et hominum, percusserunt inculpabilem virum, eumque crudeliter occiderunt, etiam cum aliis sex: et circumducentes ejus ubique cadaver vulneratum, crudeliterque trahentes per omnia pene C civitatis loca, insensibile corpus plagis sine misericordia verberabant, dividentes membratim eum, et neque interiora more canum gustare parcentes illius viri, quem nuper habere se mediatorem Dei et hominum putaverunt: tradentesque reliquum ejus corpus igni, etiam dispergebant ejus cineres in ventos, ferocitatem bestiarum omnium transcendentes. Horum siquidem omnium auctor fuit et sapiens (si Deo placet) architectus Timotheus: primo siquidem adulter, postea etiam homicida, pene manibus propriis hoc nefas efficiens, et propterea condemnandus, quando agenti, qui jubet malum fieri, in supplicio proximus est. *Hactenus illa Episcoporum Ægyptiorum et Cleri Alexandrini ad Leonem Imperatorem epistola de nece* S. Proterii, *ex qua quæ postea secuta sunt, mox dabimus.*

S. Proterius confugit ad baptisterium
Rom. 12. 19

occiditur

cum sex aliis,

conciditur in partes, comburitur:

17 *Iidem Episcopi Ægypti et Clerus Alexandrinus aliam misere epistolam num.* 23 *relatam, ad Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, ex qua pauca hæc de nece S. Proterii pag.* 279 *relata adjungo:* Extendens Timotheus suam vesaniam, et quasi incrementum suæ superbiæ et concupiscentiæ operatus, considerans quia non possit aliter studium suæ intentionis efficere, nisi ab humanis rebus auferret (quod etiam fecit) eum qui regulariter jure Archiepiscopus D et Catholicæ Pastor fuit Ecclesiæ, sanctæ memoriæ Proterium; suadens aliquos, sicut rerum eventus ostendit, homicidas veros contra insurgere, qui eum orantem in baptisterio peremerunt, et per omnem, ut ita dicamus, urbem trahentes, et velut in pompa ejus reliquias deducentes undique vulneratas, et membratim incisas, non renuerunt etiam carnis ejus et internorum viscera sancta gustare, ignique tradentes reliquum ejus corpus, ventis etiam cinerem dispergebant, omnem bestiarum trascendentes ferocitatem: non senectutem, non canos, non pontificatum, mediatorem Dei et hominum, non tempus erubescentes. Commiserunt enim homicidium tempore sancto Paschæ, quo etiam dæmones salutari passione perterriti conquiescunt. *Hæc ibi. Theophanes ἐν τῇ πρώτῃ πασχαλίας ἡμέρᾳ occisum refert hoc modo:* Paratas sibi ab Æluro insidias B. Proterius præsentiens, locum dat iræ, et primo Paschalis celebritatis die ad venerandum baptisterium confugit. At vero præcursor Antichristi, neque sacræ solennitatis diem, neque veneranda loca reveritus, misit qui Præsulem prorsus innoxium, cum sex aliis, qui cum ipso erant, interficerent. Hi corpus Pontificis funibus alligatum extra sancti lavacri septa rapuerunt, et per civitatem ignominiose circumductum, inhumane penitus et impie attrectaverunt, et illud demum ignibus E absumpserunt, cineribus in aerem dispersis. *Hæc Theophanes et ex eo Anastasius, qui* prima die Paschæ *ea perpetrata scribit: Cedrenus vero interfectum ait τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ* magno Sabbato. *At Liberatus cap.* 15 Cœnam Domini *interpretatur, ista de nece narrans:* Captata morte Marciani Imperatoris, collectis turbis hæreticorum, qui Dioscorum sequebantur, ordinato Episcopo Timotheo Æluro, veniunt Alexandriam: et ante triduum Paschæ, quo Cœna Domini celebratur, ab ipsis turbis concluditur in Ecclesia sanctæ memoriæ Proterius, quo se timore contulerat: itaque eadem die in baptisterio occiditur, laniatur, ejicitur, et funus ejus incenditur, sparguntur et cineres ejus in ventos. *Hæc Liberatus.*

AUCTORE G. H.

senex jam et canus, sub Pascha interemptus.

ed ipsius die,

vel Sabbato magno,

vel feria 5 in Cœna Domini

18 *De genere necis ista singularia tradit Evagrius lib.* 2 *cap.* 8. Tradit in Vita Petri Episcopi Majumæ civitatis, Proterium non a populo, sed a quodam milite trucidatum. Nam cum Dionysius, sceleribus ibi admissis impulsus, maxima cum celeritate Alexandriam veniret, maturaretque incensam seditionis flammam restinguere, quidam ex Alexandrinis, Timothei suasu, Proterium abeuntem confugientemque ad baptisterium, visceribus ejus gladio transfixis conficiunt, funeque circumligatum in loco, qui Tetrapylon, id est Quatuor-portæ, dicitur, omnium F oculis subjiciunt ad contemplandum, ac cum irrisione ac clamore Proterium occisum prædicant. Postea vero corpus per totam urbem raptatum, igni cremandum tradunt, atque more belluarum viscera ejus degustare neutiquam exhorrescunt. *Hæc Evagrius: quæ fere eadem habet Nicephorus, qui* gladiis in viscera ejus adactis occisum *tradit: Græce,* Διαχειρίζονται τὰ ξίφη σφῶν κατὰ τῶν ἐγκάτων ἐλάσαντες. *Evagrii verba sunt.* Διαχειρίζονται ξίφους κατὰ τῶν σπλάγχνων ὠσθέντος. *Aliter Græci in Menæis et apud Maximum Cythræum genus mortis exprimunt.* Regressus S. Proterius, *inquiunt,* et sacrum baptisterium ingressus, acutis ibi arundinibus trucidatur. *Græce:* Ἐν τῇ θείᾳ κολυμβήθρᾳ εἰσελθὼν ὑπὸ αὐτῶν ἐκεῖσε καλάμοις ὀξέσι κατασφάττεται. *Est* κολυμβήθρα *ipsa piscina, seu lavacrum, qua voce etiam utuntur Theophanes et Theodorus Lector. De hac vide Cyrillus monachus in Vita S. Euthymii Abbatis a nobis* XX *Januarii illustrata cap.* 16 *num.* 94 *ista tradit:* Cum jam tunc Leo pius et Christi amans Marciano successisset Imperio, Timotheus quidam, cognomine Ælurus

an viscera transfixa fuerint gladio?

num acutis arundinibus?

AUCTORE G. H.

A Ælurus, totam concutiebat et conturbabat Alexandriam. Deinde autem cum ipsum quoque Patriarcham civitatis (o iniquas et impias manus!) in divini baptismatis piscina interfecisset, Sedem audacter et impudenter invadit.

Ælurus res Ecclesiæ devastat :

19 *Peracta hac tam crudeli lanienа nondum satiata fuit Æluri nefanda rabies, sed is novo furore audaciaque instinctus, perrexit debacchari in reliquos orthodoxæ fidei Episcopos Ægyptios et Clericos Alexandrinos, dum hi e suis Sedibus atque Ecclesiis exturbarentur. Res gesta exponitur in dicta horum Episcoporum et Clericorum ad Leonem Imperatorem epistola, atque ita pag.* 272 *refertur :* Adjecit etiam Ælurus his malis sine timore pejora, dum inique contra regulas operatur. Hactenus agit sacra mysteria, qui neque laicorum communionem habere sanctis Canonibus potest : et gubernat quidem auctoritate sua sanctam Alexandrinorum Ecclesiam, res autem ejus, ut visum ei fuerit, male devastat, et habentes alimenta pauperes ab Ecclesia, ejus solatio privat omnimodis, aliis hæc sceleratissimis impendendo. Et aperte quidem Episcopos condemnatos quatuor aut quinque, contrarios orthodoxæ fidei, sicut diximus, existentes, alios quidem secum habet, alios vero per civitates mittit, ut in eis Episcopos orthodoxos persequantur : B sed et alios ordinare non cessat. Eos autem, qui regulariter consistunt, velut communicatores sancti et universalis Concilii et sanctæ memoriæ Proterii, anathematizavit : et sic expulit omnem sanctissimum urbis Alexandrinæ Clerum, communicantem similiter generali Concilio et sanctæ memoriæ Proterio Archiepiscopo : sed etiam Clericos, qui in nostris ecclesiis et a nobis sunt ordinati, omnes velut hæreticos anathematizando vere monstravit. Orthodoxos vero senes et sanctæ memoriæ Theophilum Alexandrinorum civitatis Episcopum, et sanctæ memoriæ Cyrillum, et beatæ memoriæ Proterium, omnes antiquitus ordinatos, et, ut diximus, anathematizavit, et a sacerdotio cuncto prohibuit. Addidit autem istis malis etiam hoc, quod ex venerabilibus diptychis abstulit quidem sanctæ memoriæ Proterii vocabulum, posuit vero suum nomen et Dioscori ab universo Concilio condemnati, cujus nec ordinationes suscepit. Sic undique velut ebrius esse varia calliditate convincitur, et per singulas civitates et venerabilia monasteria præcipit, ut nullus communionem suscipiat, aut ab Episcopis aut Clericis, qui communicatores sunt aut fuerunt sancti et universalis Chalcedonensis Concilii et memoriæ venerandæ Proterii, nec patet Clericos qui a nobis sunt ordinati, sed pro illis jubet C alios introduci, tam quos ipse ordinat, quam quos alios facere jubet. *Hæc aliaque Episcopi Ægypti et Clerici Alexandrini ad Leonem Imperatorem, a quo petunt* hæc nota fieri sanctissimo Romanæ civitatis Archiepiscopo, nec non et Antiocheno et Hierosolymitano, et Thessalonicensium urbis Episcopo et Ephesino aliisque, ut renuntient ei, quid in tantis malefactis sanctorum Patrum regulis sit decretum. *Petunt etiam novum creari Alexandrinorum Episcopum,* cum Timotheus cum suis instanter impudenterque deroget et anathematizet summos Archiepiscopos, id est, Romanum Leonem et Constantinopolitanum Anatolium et Basilium Antiochenum cunctumque Chalcedonense Concilium omnesque totius orbis Episcopos, et ubique orthodoxos Clericos simul et laicos. *Denique petunt reditus aliaque bona Ecclesiæ Alexandrinæ custodiri, ac subscribunt Episcopi quatuordecim, aliique Presbyteri et Clerici*

persequitur orthodoxos Episcopos,

et Clericos :

anathematizat S. Proterium aliosque

nomen e diptychis eradit :

ab eo ordinatos abdicat :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas,

20 *In litteris ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, quarum et meminerunt in præcedenti ad Imperatorem epistola, eadem ferme recensent paucis hisce additis, quæ pag.* 280 *continentur :* Nolumus recordari, quemadmodum conatus est in sanctissimas Ægyptiacæ diœcesis Ecclesias, in quibus Dei D amantissimi et orthodoxi Episcopi constituti sunt, hæreticos Episcopos destinare, et in venerabilibus monasteriis Clericos : et quemadmodum concutiat Virginum monasteria, conturbans eas, et terrorem eis suæ tyrannidis imponens : vel ad quantam vesaniam insilivit, ita ut etiam Pontificales sedes, in quibus resedit sanctæ memoriæ Proterius, postquam fregit eas, igni contraderet : aqua marina venerabilia sanctaque altaria in sanctis ecclesiis, ubi ædificata sunt atque dicata, diluerit : ne audientes in incredulitatem forte ducantur, aut certe rectæ fidei inimici lætentur : a quo multa valde præsumpta sunt, quæ narrari sermone non possunt... Cum post mortem sanctæ memoriæ Archiepiscopi nostri Proterii tantam rabiem contra eum et vesaniam demonstraverit, ut etiam Pontificalem sedem, in qua ille sedit, igne cremaret, et de venerabili diptycho ejus nomen auferret, et qui ab eo ordinati, Ecclesiasticum et sacerdotale ministerium celebrare prohiberet, ejusque generis proximos valde persequeretur ; substantiam quoque ejus, quam a parentibus habuerat, devastaret ; quomodo manifestus non est, quia cædem contra eum ipse commisit, rebus ipsis voluntatem Timothei valde pandentibus, et quemadmodum esse vesanus apparuit contra memoriam illius, qui beate defunctus est? E *Hæc illi Episcopi cum Clericis, ad Anatolium, a quo petunt, ut eadem dignetur indicare* sanctissimo Ecclesiæ Romanæ Pontifici Leoni, nec non et Antiocheno, et Hierosolymitano, atque Thessalonicensi et Ephesino, aliisque Episcopis quibus visum fuerit.

sanctimoniales conturbat :

sedem Pontificalem S. Proterii comburit :

persequitur ejus propinquos.

§ IV. *Homicidæ puniti. S. Proterii innocentia laudata: memoria fastis sacris inscripta.*

Quid egerit Anatolius indicat in epistola ad Leonem Imperatorem, in qua pag. 288 *ista inculcat .* In his quæ sunt præsumpta in Alexandrinorum Ecclesia, non quievi, sed sequens vestræ Christianæ tranquillitatis intentionem, volentem et sanctorum Patrum regulas non sperni, et civilia jura servari, quod me facere congruebat, scilicet Sedem gubernantem hujus regiæ civitatis, egi : et hæc manifesta vestræ pietati fient per ea, quæ scripsi tam Romano sanctissimo et venerando Leoni Pontifici, quam omnibus uniuscujusque diœcesis Metropolitanis Episcopis, apud quos ingenui petulantiam contra sanctorum Patrum regulas perpetratam et facta scelesta Timothei. *Quibus enarratis ita perorat :* Nunc igitur, famosissime et fidelissime noster Princeps, insertæ tibi justitiæ congruit sancire... ut per vestræ pietatis imperium F hæc secundum legum severitatem effectui contradantur, ad vindictam contemptarum Ecclesiæ sanctionum, et innoxii sanguinis, hoc est, sanctæ memoriæ Proterii orthodoxi Alexandrinæ civitatis Episcopi.

Æluri scelera ab Anatolio CP indicantur S. Leoni Papæ et aliis Episcopis :

petit vindictam ab Imperatore

22 *Quatenus ea scelera a Leone Imperatore hoc ipso primo ejus anno vindicata sint, ad annum 2 ejus Imperii ita commemorat Theophanes :* Hoc anno Leo Imperator de injusta Proterii cæde, et iniqua Æluri promotione, certior factus, misit Cæsarium, et linguis mutilatis relegavit eos, qui Proterii cædi communicaverant. In profanum vero Ælurum non animadvertit, judicium de eo ad Episcopos pertinere pronuntians. *Et anno 3 Imperii,* Hoc anno, inquit, ad singulos omnium provinciarum Episcopos litteras dedit Imperator, ut propriam ipsi renuntiarent sententiam : num Chalcedonensis Concilii decretis acquiescerent, et de Æluri promotione quid sentirent. Sancto insuper Simeoni Stylitæ, et Bardæ monacho, tum Jacobo miraculorum patratori scripsit ; quasi Deo omnium rerum Domino rationem reddituros, ut de

puniuntur rei cædis S. Proterii :

expetitur de Timotheo Æluro sententia Episcoporum,

A de controversis rebus judicium facerent, cunctos obtestatus. Illi una voce communique sensus concctam Chalcedone synodum sanctam esse firmant : et expositis ab ea definitionibus mentem submittere profitentur : parique sententia, ceu perpetratæ cædis reum, et hæreticum Timotheum damnant. *Hæc Theophanes, eumque secuti Anastasius et Cedrenus : quibus consentanea ante scripta erant a Liberato cap.* 15, *et Evagrio lib.* 2 *cap.* 9 *ac multis post seculis a Nicephoro lib.* 15 *cap.* 18 *et* 19, *ubi epistolam eam non solum Episcopis, sed illustribus et sanctitate vitæ præclaris monachis asserit scriptam, et tres etiam nominat,* S. Simeonem Stylitam, *cujus Vitam dedimus* v *Januarii,* S. Baradatum, *quem Theophanes* Bardam *appellat, de quo egimus* xii *Februarii, et* S. Jacobum *Nisibenum, juniorem scilicet, et anachoretam, quem Græci celebrant* xxvi *Novembris. Exemplar epistolæ Leonis Imperatoris extat tomo* 9 *Concil. num.* 21 *pag.* 265, *ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, eaque relata enumerantur Episcopi Metropolitani quinquaginta novem cum tribus jam nominatis monachis, quibus eadem missa fuit. Rescripserunt autem Episcopi, inquit Liberatus,* Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam synodus Nicæna constituit. Timotheum vero non solum inter Episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari. Et has epistolas vel relationes Episcoporum omnium, in uno codicis corpore vocari Encyclicas.

et SS. Simeonis Stylitæ, Baradati et Jacobi Nisibeni

B *condemnatur Timotheus,*

23 *Extant hæ tertia parte Concilii Chalcedonensis seu tomo* 9 *Conciliorum excusæ : ex quibus aliqua de innocenti cæde S. Proterii testimonia proferimus. Ex his primum sit quatuor Episcoporum provinciæ Europæ in Thracia, quorum epistola est* xxvii, *et hæc pag.* 291 *continent :* Quia Thimothei immissione, sanctæ memoriæ Proterius orthodoxus sanctusque Pater et Alexandrinorum Episcopus in sacratissimi baptisterii loco peremptus est, membratimque concisus, et locis omnibus circumtractus, et posthæc igni contraditus, aliaque passus, quæ propter sceleris exaggerationem terretur lingua proferre; sanctissimum quidem Proterium in ordine et choro sanctorum Martyrum ponimus, et ejus intercessionibus misericordem et propitium Deum nobis fieri postulamus; Thimotheum vero, qui talia perpetravit in beatæ memoriæ Proterio, qui fuit Episcopus, cujusque consilio atque tractatu factum est scelus hujusmodi, quod etiam humanos auditus propter excellentiam crudelitatis obturat, tamquam tyrannum et sanguinarium, et propter immensam sui crudelitatem antiquos tyrannos, qui semetipsos adversus triumphatores Martyres armaverunt, transcendentem, quique Episcopatum arripuit; alienum a sacerdotio et episcopatus dignitate et extraneum esse decernimus. *Valentinus Episcopus Philippopolitanus ac Primus provinciæ Thraciæ epistola* 29 *inter alia pag.* 295 *ista judicat :* Timotheum, qui totius malitiæ culmen excedit, et inhumanitatis culmen transcendit, homicidam, Patrisque necatorem, qui Episcopo superstite Ecclesiam ejus adulteravit, et sponsum ejus occidit, et tyrannico modo et impudenter semetipsum in Sedem ejus imposuit, non oportere neque inter vivos examinari, palam est : nunquam dignitate pontificatus indui, et in sancto altari stare, et Divinitati ministrare credendus est. *Sex Mœsiæ secundæ Episcopi epist.* 32 *ista pag.* 299 *pronuntiant :* Timotheum, qui per odium atque crimen scelestissime contra Proterium reverendissimum virum, Alexandriæ civitatis Episcopum, operatus est, et a condemnatis viris sibimet per obreptionem indigne episcopatus nomen imposuit, in ordine Sacerdotum nec numerari, sed sub anathemate et inter Simoniacos reputandum esse decernimus. *Episcopi novem Syriæ primæ epist.* 33 *pag.* 302

S. Proterius Martyr habetur et invocatur.

Timotheus tyrannus habetur,

C

indignus Pontificatu,

Simoniacus,

decernunt Timotheum ob delicta et præsumptiones quas nefande commisit, reipublicæ legibus et earum Præsidibus secundum rationem judicio competenti subdi debere. *At septem Syriæ secundæ Episcopi epist.* 34 *pag.* 305 *eumdem* auctorem homicidii et adulterii operarium, a cuncta sacerdotii dignitate alienum dicunt. *Ita octo Osroenæ provinciæ Episcopi epist.* 35 *ingemiscunt* Timotheum Sedem in Alexandrina civitate Sacerdotibus divinitus condonatam tenuisse, et nutricem suam Pontificali sanguine complexisse. *A duodecim Episcopis Phœniciæ secundæ epist.* 38 *pag.* 313 *dicitur.* Timotheus non Sacerdos factus, sed Ecclesiæ adulter, qui eam quam Salvator proprio sanguine liberavit, Pontificali sanguine voluit adipisci, et factus est non Pastor ovium Christi, sed importabilis lupus, non Pater, sed parricida, non sponsus, sed thalami violator. *Eadem de caussa septemdecim Episcopi provinciæ Isauriæ epist.* 39 *pag.* 319, nullum ei per Canones sanctorum Patrum veniæ sermonem relinqui *judicant : et viginti duo Lyciæ Episcopi in Synodo Myrensi epist.* 44 *pag.* 338 *ita perorant ad Imperatorem :* Expellite, secundum quod scriptum est, de concilio pestilentiam, et virum sanguinum auferte de medio, et Consacerdotes, qui persecutionem injuste passi sunt, tamquam pii vestro more protegite, Ecclesiis proprios sponsos redonate, et monasteria congregate, et sudores sanctæ memoriæ Athanasii et Theophili et Cyrilli, qui orthodoxæ fidei principes extiterunt, nequaquam inutiles esse permittite : et Proterium sanctæ memoriæ, qui mediator fuit Dei et hominum, magna voce clamitantem, clementer audite. Celare enim ejus sanguinem, sicut Zachariæ, terra non patitur, ne iterum celans secunda vice maledicatur.

D

auctor homicidii,

Ecclesiæ adulter,

parricida,

expellendus

E

ob sanguinem S. Proterii clamantem in cælum,

24 *Omittimus ab aliis Episcopis constituta, ne eadem aliis solum verbis, aut etiam eadem formula repetantur. Solum quæ a Summo Pontifice S. Leone acta sunt indicamus. Acceptis is litteris Anatolii de nece* S. Proterii, *et Sedis Alexandrinæ per Timotheum Ælurum occupatione, mox Leoni Imperatori scripsit epistolam, quæ inter ejus epistolas num.* 73 *tomo* 7 *Concil. pag.* 154 *habetur hoc exordio :* Officiis, quæ ad gratulationem Imperii vestri pertinent, persolutis, etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci : qua Catholicæ fidei divinitus præparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris et Coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti et violari, nisi universali fidei vestra devotione prospiciatur, et memoratæ Ecclesiæ, quæ antea Catholicis fuit clara Doctoribus, reddatur Christiana libertas, ut cessantibus hæreticorum impugnationibus, Evangelica doctrina, quæ illic ante Dioscorum viguit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. *Ac tandem concludit his verbis :* Sanctæ primitus Alexandrinæ Ecclesiæ pacis reparationi consulite, et per Catholicos Sacerdotes talem provideri jubete Pontificem, in quo et in actuum probitate, et in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri, ut omnibus rite compositis eadem ubique servetur prædicatio veritatis. Data v Idus Junii Constantino et Rufo VV. CC. Coss. *id est anno* cccclvii. *Acceptis iterum ab Anatolio litteris aliam* Kalendis Septembris *scripsit Leoni Imperatori epistolam, qua illi gratulatur, quod* profiteatur ad totius mundi pacem Chalcedonensis Synodi se esse custodem, *atque adhortatur ut* imperiali potestate improbitas hæretica ac pertinax insidiosa contentio frænetur. *Misit interea Leo Imperator suam ad S. Leonem Pontificem epistolam cum litteris Episcoporum Ægyptiorum, aliis orthodoxorum, aliis hæreticorum, quibus respondit S. Leo Papa epistola admodum erudita, Imperatorem hortatus ad hæreticorum rabiem comprimendam, et Alexandrinæ Ecclesiæ*

et teste S. Leone Papa,

violatam omnem Ecclesiam,

F

censetur alio electo Episcopo

refrenanda hæresis :

A *clesiæ reformationem. Extat ea 3 parte Concilii Chalcedonensis num. 25 pag. 284 tomi 9 Conciliorum, data* Kalendis Decembris *ejusdem anni* CCCCLVII *hoc exordio:* Litteras Clementiæ tuæ plenas virtute fidei et lumine veritatis veneranter accepi. *deiu acriter* impios parricidas *perstringit, ac postea,* Nonne perspicuum est, *inquit*, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum! Manifestum quippe est per crudelissimam immanissimamque vesaniam omne illic cœlestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi Sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris cœlique dispersum, audent sibi jus pervasæ dignitatis expetere, et Apostolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad Concilia provocare. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiæ triumphetis.

et cædes S. Proterii, probatissimi Sacerdotis, deploratur :

25 *Mortuo anno* CCCCLVIII *Anatolio Episcopo Constantinopolitano, successit Gennadius, qui, teste Theo-* B *phane*, omne studium apud Imperatorem adhibuit, ut quæ nefarie patrata, condigne subjicerentur ultioni : adversæ licet parti oppositus faveret Aspar Arianus. Porro pientissimus Imperator Ælurum relegavit Gangram, quo Dioscorus ejus Magister fuerat deportatus. Is vero conventicula celebrare, et turbas illic movere denuo cœpit : quorum certior factus Imperator, hominem in Chersonem relegavit. Alius autem Timotheus, cognomento Leucus, qui et Salophaciolus, vir de rebus fidei recte sentiens, et ob morum probitatem omnibus carus, in prioris locum Episcopus Alexandriæ ordinatus est. *Hæc Theophanes, eademque referunt Anastasius et Cedrenus, Consentiunt item Græci in Menæis et apud Cytheræum. Eadem fere tradunt Evagrius lib. 2 cap. 11 et Liberatus cap. 16, qui ista addit :* Hic Timotheus Catholicorum Episcopus, vixit quidem sine seditione quiete in Alexandrina Ecclesia usque tempore Leonis et Zenonis, donec Basiliscus arriperet tyrannidem .. Tunc Basilisco reddente episcopatum Timotheo Æluro et hæreticis Sedibus suis restitutis, fugit Timotheus Catholicus in Canopi castellum, et in monasterio latuit... Postquam Imperator Zenon est reversus ad Imperium, Timotheus Ælurus.... ab humana vita hausto veneno solutus est. Post cujus obitum ordi- C naverunt sibi hæretici Episcopum Petrum cognomento Moggum... Et cognoscens Zenon Imperator calliditatem hæreticorum scripsit Anthemio Augustali, ut Petrum quidem sacerdotio privaret, Timotheum vero in Episcopatum reduceret... qui anno Episcopatus sui vicesimo tertio mense sexto obiit sine molestia. Ordinatur autem a communicatoribus ejus Episcopis et Clericis et monachis, qui ejus noverant fidem et gubernationem, Joannes ex œconomo, cognomento Talaia, *qui aliis Tabennesiota dictus : quo pulso aut ultro, ne ei vis inferretur, urbe excunte, iterum Petrum Moggum, seu Mongum, intrusum fuisse diximus* XXV *Februarii ad Vitam S. Felicis in Papæ pag. 504 et seqq. Hic autem Mongus, ut scribit Evagrius lib. 3 cap.* 13 accepto Henotico Zenonis, eos qui stabant a parte Proterii recepit, et concione apud populum in ecclesia habita epistolam Zenonis de concordia legit. *Scilicet, ut idem Evagrius tradit cap.* 17, homo fraudulentus, versutus, et tempori serviens, minime in una perstitit sententia, sed modo consi- D lium Chalcedonense anathemate damnavit, modo palinodiam cecinit, ipsumque concilium omnibus suffragiis approbavit.

jussu Leonis Imperatoris pellitur Ælurus,

eligitur Episcopus Timotheus Leucus,

restitutus Ælurus

hausto veneno perit.

succedit Petrus Mongus

redit Timotheus Leucus,

tum Joannes Tabennesiota.

iterum Mongus, Acte asseclas fidei S. Proterii admittit ;

26 *Verum perspecta ejus fallacia orthodoxos ad S. Felicem confugisse diximus in hujus Vita, ac tandem concessam Orientalibus communionem ab S. Hormisda Papa sub Justino Imperatore anno* DXIX, *quando e diptychis erasa sunt nomina Dioscori, Timothei Æluri, Petri Mongi et aliorum. Verum recruduit Alexandrinorum studium erga improbissimos et nequissimos hæreticos, Dioscorum et Timotheum Ælurum, quos posteri (uti videre est in Kalendariis Ægyptiis seu Coptitarum apud Seldenum) religioso etiam Sanctorum cultu venerati sunt, illum tertio die mensis Thoth, id est,* XXXI *Augusti, Ælurum* VII *Musre, sive* XXXI *Julii, quo die hic obiisse dicitur in Historia Patriarcharum Alexandrinorum ab Abrahamo Ecchellensi cum Chronico Orientali typis regiis edita, si tamen lucem mereatur ea Historia ab impio etiam hæretico consarcinata, expunctis ex albo Patriarcharum orthodoxis Episcopis, qui Dioscoro non adhæserunt : quales fuerunt* S. Proterius, Timotheus Leucus, Joannes Talaia, *seu* Tabennesiota, Gaianus, Paulus, Zoilus, Apollinaris, Joannes, Eulogius, Theodorus, S. Joannes Eleemosynarius, Georgius, Cyrus, Petrus, *quos omnes enumerant S.* E *Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, Theophanes aliique orthodoxi scriptores.*

pax reddita an. 519.

iterum turbata.

27 *Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum celebrant festum* S. Proterii XXVIII *Februarii, his verbis:* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Προτερίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Eodem die memoria sancti et sacrati Martyris Proterii Archiepiscopi Alexandrini. *Adjunctum ejus encomium jam per partes recitatum. Adduntur in Menæis hi versus :*

Ὁ Προτέριος σφάττεται τοῖς καλάμοις,
Ὀξυγράφος κάλαμος ὢν κατὰ πλάνης.
Εἰκάδι ὀγδοάτῃ σφάξαν καλάμοις Προτέριον.
Proterius trucidatur calamis, sive arundinibus,
Acute scribens calamus factus contra imposturam.
Vicesima octava occiderunt calamis Proterium

Aut potius circa Pascha occisum, ut supra probatum est, XXVIII *Februarii colunt Græci, quo forsan die nomen diptychis restitutum est.* In diptycho *namque* piæ memoriæ transitum ad cœlos habentium Episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundum sanctas regulas releguntur : *uti his verbis suam consuetudinem attestantur Episcopi Ægypti et Clerus Alexandrinus in ante memorata epistola ad Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum.*

Colitur S. Proterius a Græcis 28 Februarii.

28 *Baronius relata ad annum 457 nece S. Proterii,* F *ista num. 28 addit :* Sed licet irrumpat audacia, furatque temeritas, atque debacchetur soluta licentia, grassetur insuper infrænis perfricta fronte procacia, occidat, trahat, discerpat, comburat, et tenues cineres spargat in ventum, atque ne ejus nomen memoretur amplius, abradat e diptychis; longe tamen securior quibusvis æreis tabulis Proterii nomen liber vitæ habet descriptum in cœlis, et in terris non una tantum, sed omnes totius orbis Ecclesiæ indelebilibus notis perpetuæ memoriæ commendatum solenniter acceperunt, annis singulis magno præconio repetendum : quem sciunt sacerdotali corona decorum, martyrii splendentem purpura, partem in cœlis cum sanctis Apostolis accepisse. *Hæc Baronius, a quo miramur hujus sanctissimi Martyris nomen in tabulas Martyrologii Romani non fuisse relatum, imo neque venisse in censum aliorum Fastorum Latinorum.*

imo teste Baronio in omnibus Ecclesiis totius orbis.

DE

DE S. ROMANO

ABBATE JURENSIS MONASTERII IN BURGUNDIA,

G. H.

Commentarius prævius.

§ I. *Tria monasteria a S. Romano et S. Lupicino fratre extructa : illius memoria in fastis sacris : Vita scripta.*

Circa an. CCCCLX. XXVIII Febr. Apud Sequanos in monte Jura,

Primam *Galliæ antiquæ notitiam magis exactam habemus ex C. Julii Cæsaris de bello Gallico Commentariis : ex quorum libro* I *discimus se*des Sequanorum, *et apud eos montem altissimum* Juram *fuisse appellatum, interque eum et Rhodanum flumen Helvetiis in Gallias irrumpere conantibus iter fuisse angustum et difficile, quod facile poterat impedire. Nomen monti late extento hactenus manet : in cujus illa parte, qua hoc tempore a Bressia et Bugesia separatur Burgundiæ Comitatus, solitariam vitam auspicatus est* S. Romanus : ante quem, *inquit auctor hujus Vitæ num.* 2, nullus omnino monachorum intra Galliam Sequanorum, religionis obtentu, aut solitariam aut consortialis observantiæ sectatus est vitam. *Primus S. Romano accessit socius* S. Lupicinus *illius germanus : ii pluribus sibi adjunctis monachis, facti sunt duorum e se extructorum cœnobiorum Abbates : priori* Condaliscone, Condadiscense, Condadescense, Condatiscense, *nomen fuit, Abbas* S. Romanus : *alterum, quod moderabatur* S. Lupicinus, Lauconnum *fuit nuncupatum. Tertium additum Virginum cœnobium quibus horum fratrum præposita est soror, inter rupes et cavernas, quod ideo* Balmam *dictum auctor Vitæ num.* 19 *asserit : in quo et* S. Romanum *sepultum fuisse, eique basilicam erectam, idem num.* 9 *tradit : et in Vita S. Lupicini sub finem de utriusque sepultura hæc idem Auctor refert :* Inspiratione pietatis ingenitæ, in ipso Lauconnensi monasterio paternum *S. Lupicini* corpusculum filioli condiderunt : ut quia jam germanus ipsius *S. Romanus* orationis locum illustrabat ad Balmam, Sanctus quoque Eugendus Condatescensem illustraturus quandoque erat internus, hic interim *S. Lupicinus* Lauconnense monasterium virtutibus instrueret, imbueret exemplis, ornaret patrociniis, orationibus jugiter adjuvaret.

primus solitarie vixit S. Romanus,

B

et cum S. Lupicino fratre 3 monasteria extruxit sepultus in Balmensi sanctimonialium, Lupicinus in Lauconnensi,

in Condatiscensi S. Eugendus,

2 *Colitur S. Lupicinus* XXI *Martii, at S. Eugendus Kalendis Januarii, ad quas ejus Vitam ab eodem Auctore exaratam dedimus, quæ post Præfationem ita incipit :* Sanctus igitur famulus Christi Eugendus, sicut beatorum Patrum Romani et Lupicini in religione discipulus, ita etiam natalibus ac provincia extitit indigena... *quem* puerum de cœno paternæ domus a Romano ac Lupicino Patribus educendum *dedit revelatione ejus pater, tum* in presbyterii dignitate Sacerdos, *a quo* litterarum instructus elementis, S. Romano oblatus est Patri : *et postea ab eo, quem* beatissimus Romanus, vel Lupicinus, Condatescensi cœnobio signaverant successorem, *creatus est coadjutor Abbatis : quo migrante, postquam* B. Romanus, *in visione cum Lupicino fratre apparens ei* lumbos cingulo constrinxerat, *constitutus est Abbas, ac tandem sancte mortuus. In postrema autem ægritudine monachos lacrymantes hac visione consolatus est :* Domini mei Abbates, *inquit,* Romanus ac Lupicinus, propriis humeris feretrum ante hunc lectulum exhibentes, me quoque deosculatum atque compositum elevantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque elevatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio, violenter excussus, in hoc sum a vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid scio, si quid vero paternæ pietati præstatis, ne me isthic retinere diutius, sed tandem transire permittatis ad Patres. *Hæc ibi.*

C

illorum discipulus

S. Romano a patre oblatus

ab eodem et S. Lupicino apparentibus monitus, Abbas factus,

et excitatus in ultimo morbo

3 *Sepulto in Condatescensi ecclesia S. Eugendo, ab hoc Abbate cœptum postea nominari* monasterium S. Eugendi : *ad quod relicto Archiepiscopatu Vesontionensi devenit* S. Claudius, *ac monachus indeque, dein Abbas vixit, mortuus demum* VI *Julii : ad quem diem in antiquis Lectionibus MSS. Ecclesiæ Æduensis dicitur* S. Claudius civium turmas fugiens, ad Jurense S. Augendi cœnobium, locum videlicet horroris et vastæ solitudinis, Domino ducente, se transtulisse. *Quæ in Breviario Bisuntino, jussu Ferdinandi a Rya Archiepiscopi anno* 1590 *edito, sic efferuntur :* Clam se subduxit ab urbe, et in monasterium contulit Divi Eugendi Jurensis, locum horroris et vastæ solitudinis, ut illic Deo cum monachis solum cœlum spectantibus, et ipse vitæ contemplativæ amator die noctuque inserviret. *In ejusdem S. Claudii Vita a Joan. Jac. Chiffletio par.* 2 *Vesontionis edita pag.* 144 *ista leguntur :* Civitatem suam cum dignitate reliquit, et in monasterio S. Eugendi, quod est juxta fines dictæ diœcesis *Vesuntionensis*, omni Clero et populo dictæ civitatis renitente, ac lacrymis ipsum revocante, ab Angelo, ut ferunt, monachis præmuntiatus, devenit ; ibique habitum vitamque monachalem arripuit. *De tempore, quo S. Claudius ad S. Eugendi monasterium venit, nonnulla diximus lib.* 4 *Diatribæ nostræ de* III *Dagobertis Regibus cap.* 1, *exactius daturi chronologiam* VI *Junii. Quid de hoc monasterio sentiret scripsit S. Bernardus epistola* 291 *ad Eugenium Papam, cum illud esset variis injuriis oppressum :* Sancti, *inquit,* Eugendi nobile monasterium, olim divitiis et religione famosum, si vera sunt quæ dicuntur, prope interitum est... Lator præsentium monachus præfati monasterii et Archegaudus Prior, homo nobis ab antiquo pro sua honestate et religione dilectus, poterunt vobis intimare, quæ plenius norunt... Ego liberavi animam meam, sed non sufficit, nisi et monasterium liberetur. In manibus vestris mors et vita illius. *Hæc S. Bernardus. Monasterii decus omne non tantum postea rediit, sed plurimum auctum est, ob illustria miracula, quæ ibidem intercessione S. Claudii, cujus corpus adhuc integrum adservari dicitur, deinceps patrata sunt : unde et monasterium, eique adjunctum oppidum, et mons Jura vicinus, a S. Claudio suam habent hoc tempore nomenclationem.*

ab eoque monasterium Condatescense dictum S. Eugendi :

administratum deinde a S. Claudio Abbate,

E

laudatum a S. Bernardo :

nunc S. Claudii appellatur,

F

4 *Hæc de locis, in quibus B. Romanus vitam egit, sancte mortuus, ac miraculis clarus, antiquis fastis sacris inscriptus est, et passim adscribitur* territorio Lugdunensi, *quod monasterium etiamnum sit in diœcesi Archiepiscopatus Lugdunensis, licet minus absit a metropoli Sequanorum Vesontione, imo satis propinquum urbi Episcopali Genevensi. In MS. antiquo Martyrol. Centulensi, seu S. Richarii, ista habentur :* In territorio Lugdunensi S. Romani Abbatis. *Antiquo Martyrologio, quod in bibliotheca Reginæ Sueciæ adservatur, his verbis inscriptus :* Natali S. Romani Jurensis Abbatis, qui primus illic eremiticam vitam duxit. *Similia leguntur in MSS. S. Maximini et Coloniensi S. Mariæ ad Gradus. Ast Usuardus in Codicibus MSS. optimæ et sincerissimæ fidei, Ado, Bellinus, Notkerus, et cum plurimis MSS. Martyrologium Romanum :* In territorio Lugdunensi, locis Jurensibus depositio B. Romani Abbatis, qui primus illic vitam monasticam duxit, et multis virtutibus ac miraculis clarus

situm in diœcesi Lugdunensi.

S. Romanus inscriptus fastis sacris 28 *Februarii*

AUCTORE G. H.

A clarus, plurimorum postea extitit Pater monachorum. *In multis codicibus pro* locis Jurensibus, *primis litteris transpositis legitur* locis Virensibus *et frequentius*, Virentibus : *uti etiam Bedæ excuso Martyrologio, quod ex MSS. monasteriorum Richenbergensis et Sublacensis corrigendum. De loco sepulturæ in Martyrologiis Bedæ, Adonis, et variis MSS. itemque excusis Coloniæ et Lubecæ anno* 1490, *hæc adduntur :* Venerabile corpus ejus situm est in finibus Vesontionum. *Magnum in Martyrologio Saussaii Gallicano texitur ex Actis elogium. Quæ alias in Martyrologiis de monachatu Benedictino dicuntur, infra attingentur.*

Vitæ SS. Romani Lupicini et Eugendi ab eodem scriptæ,

5 *Vitas* SS. Romani, Lupicini, et Eugendi, *uti jam insinuavimus, scripsit tribus opusculis idem auctor, qui in præfatione ait, se* triniferum relatorem apponere Vitam trium Abbatum Jurensium. *Et sub finem Vitæ* S. Romani *ait* exacto hoc primo opusculo ad S. Lupicinum secundi opusculi tendere orationem. *ac paullo ante pro* tertio Libello. *seu* Vita beatissimi Augendi reservasse *quæ ad* regulam *seu* constituta *spectant, uti ibidem ex Vita S. Eugendi monemus. Fuit autem scriptor monachus Condadiscensis, et S. Eugendi discipulus, eique admodum familiaris, uti asserit in ejus Vita num.* 5 : Mihi tamen crebro secretissime testabatur Eugendus *num.* 25, Cum æger de

monacho Condadiscensi discipulo S. Eugendi

B nocturna quiete a nobis percunctaretur. *etc.* Cum trepidi sileremus. *Tum num* 26 Verba inter lamenta nostra absolvit *etc. In vita S. Lupicini, narrat quæ se* testabatur Eugendus in pueritia vidisse. *et quæ, ut inquit,* longævos forsitan meminisse non ambigo. *Infra autem in Vita S. Romani num.* 14 *quæ* memini, *inquit*, beatissimum Dominumque meum Augendum referre solitum. *ac dein alia narrat, quæ per* sanctissimum virum Palladium, S. Romani tam in cœnobio, quam in itinere comitem, *innotuerunt. Vita autem hæc S* Romani *uti et* S. Lupicini *hactenus inedita, e veteribus MSS. eruta est a Petro Francisco Chiffletio Societatis Jesu Theologo, ac cum Vita S. Eugendi nobis transmissa. Vitæ* S. Romani *meminit Joannes Jacobus Chiffletius illius frater lib.* 2 *Vesontionis Sequanorum metropolis in S. Celidonio Episcopo, ac* pervetustum codicem monasterii Jurensis, *ex quo horum Acta descripta sunt, appellat. Sunt ea ab auctore inscripta* Joanni et Armentario fratribus Agauni *monasterii. quale autem illud eo tempore fuerit, inquisivimus* XI *Februarii ad Vitam S. Severini Abbatis Agaunensis, qui floruit circa annum quingentesimum, mortuus anno* DVI. *Consule* § 1 *Commentarii prævii pag.* 544, *et seqq.*

hic primum ex MS ejusdem monasterii datur Vita S. Romani :

C 6 *Addimus Vitæ epitomen de SS. Lupicino et Romano Abbatibus conscriptam a S. Gregorio Turonensi Episcopo, a qua librum de Vita Patrum auspicatur, Inter Vitas Sanctorum a Surio editas extat eadem ad* XXVIII *Februarii : et passim ab aliis in collectionibus Vitarum Sanctorum descripta, uti et nuper ab Simone Martino in Floribus solitudinis sanctorum Patrum Occidentis : cui tunc prior Vita adhuc incognita erat.*

Vitæ epitome a Gregorio Turon. edita ab aliis descripta

§ II. *Romanus, Lupicinus, Eugendus floruerunt seculo* V, *non* VI. *Alius ab hoc S. Romanus, qui ministravit S. Benedicto.*

Ætas SS. Romani, Lupicini et Eugendi, *imo et auctoris, a quo illorum Acta diximus olim fuisse exarata, facile statui posset, nisi posterorum calculus in errorem abduxisset illustriores scriptores, quorum auctoritate arbitrantur alii suas firmari posse opiniones. Ac primo, qui* XXII *Martii celebratur etiam in Martyrologio Romano* Romanus Abbas, qui S. Benedicto ministravit in specu, inde in Gallias proficiscens, ædificato monasterio, relictisque multis sanctitatis alumnis, quievit in pace; *traditur in variis Martyrologiis ab S. Romano, de quo hoc die agimus, alius non*

Qui S. Benedicto ministravit Romanus,

esse. Ita Usuardi verbis supra editis ista in MS. Aquicinctino adduntur : Hic etiam S. Benedicto in initio conversionis suæ adjutor et cooperator extitit. *At MSS. Bruxellense, Albergense aliaque Martyrologia Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucta, item Coloniæ et Lubecæ an.* 1490 *excusa, hæc adjiciunt :* Hic B. Benedicto creditur habitum monachicum tradidisse, eique ad sonum tintinnabuli victus necessaria ministrasse : *quod* sub rupe, in quantum licuit, *factum scribitur in MS. Adone Leodiensi S. Laurentii. Verum hic integro seculo junior, monasteriolum in loco, qui dicitur Fons-regi construxit, atque a morte ibidem sepultus est. Cujus corpus postea ad urbem Autissiodorum delatum, atque in ecclesia S. Amatoris depositum est. Succedente tempore monachi cœnobii S. Germani Autissiodorensis illud sibi obtinuerunt sub Heribaldo Episcopo : dumque componuntur ossa, Presbyter loci de Bono-horto sublegit testam capitis ejusdem Sancti. Ansegisus autem Senonensis, cognito quod testa capitis in sua asservaretur diœcesi, eam a dicto Presbytero impetravit, atque in suam detulit urbem. Nec hac parte corporis contentus, totum obtinuit ab Hugone Abbate S. Germani per Abbonem Nivernensem Episcopum, et collocavit in monasterio, quod* Vallilias, *seu* Vallis-lilii *appellatur : Deinde sub Normannis exusto monasterio, corpus inter urbem Senonensem deportatum : alioque tandem reædificato ad muros Senonicos monasterio, rursum illuc transportatur. Quæ constant omnia ex Actis Vitæ et Translationis corporis hujus S. Romani a Gisleberto antiquo monacho descriptis, et a Joanne a Bosco in Bibliotheca Floriacensi editis : quæ ad* XXII *Martii latius illustrabimus.*

D *perperam statuitur Abbas Jurensis qui hoc die colitur.*

cum fuerit integro seculo junior :

E 8 *Alii et maxime scriptores Benedictini Acta horum duorum Abbatum satis distinguunt. sed arrepta inde aberrandi occasione utrumque suo ordini adscribunt, et eo hunc fere tempore, quo alter Romanus vivebat, volunt floruisse. Wion certe asserit* S. Romanum, *de quo agimus,* floruisse circa annum Domini DLXIV, *ac Martyrologio monastico Benedictino inscripsit* XXVII *Februarii, elogio ex Beda et Adone desumpto. Wionem secuti sunt Menardus, Dorganius et Bucelinus, qui longo eum encomio ex Gregorio Turonensi decerpto exornat, ac* claruisse anno Chr. DLXX *statuit. Auxerunt alii errorem, dum SS. Romanum et Lupicinum sub Chilperico Rege Francorum vixisse asserunt. Ita Felicius in suo Martyrologio, utrumque ad hunc diem memorans : sed vel maxime Cardinalis Baronius tomo 7 Annal. ad an.* 579 *num.* 29, *dum pietatem ceterasque virtutes Chilperici extollit, ob quas per necem Sigeberti fratris ex obsidione ad majorem regni splendorem evectum laudat, mox num.* 30 *addit.* Ut autem tot tantaque a Deo obtinere meruerit Chilpericus, S. Lupicini insignis sanctitatis viri preces intercessisse videntur : De eo enim in Vita ipsius ista habet Gregorius Turonensis, *infra num.* 10 *relata :* Lupicinus jam senex factus, accessit ad Chilpericum Regem, qui tunc Burgundiæ præerat. Audierat enim eum habitare apud urbem Janubam, *id est Genevam. Narrato dein Lupicini ad Regem accessu, et hujus erga illum munificentia, ista addit :* Hucusque Gregorius. Sic igitur seminans Rex illa carnalia, messuit jugi proventu spiritualia, nempe preces assiduas tantorum monachorum : ex quibus etiam ditatus est rerum temporalium copia, novo auctus regno, qui jam prope casurus erat e suo. *Hæc Baronius pro suo affectu erga Chilpericum, cujus pietatem antiqui haudquaquam laudant. Non abnuerim, fuisse magnificum Chilperici in monachos Jurenses beneficium, dignumque quod Deus rerum temporalium copia, ac divinis etiam charismatibus muneraretur. Verum qui potuit Chilpericus Chlotarii I filius, Rex Suessionum, illud beneficium conferre, qui numquam Burgundiæ præfuit, neque apud Janubam, seu Genevam, regni sedem habuit,*

neque S. Romanus Abbas Jurensis fuit Benedictinus :

neque vixit sub Chilperico Rege Francorum,

F

qui Genevæ non habitavit, neque Rex Burgundiæ fuit :

A *buit, imo neque hanc urbem aut ulla vicina loca possedit, cum procul inde regnum Suessionense dissitum fuerit? Rex tunc Burgundiæ, in qua erant et Geneva et monasteria Jurensia, erat S. Guntramnus dicti Chilperici frater, qui ambo Chlothario* I *patri anno* ᴐDLXI *mortuo successerunt: occisus deinde Chilpericus anno* ᴐDLXXXIV; *Guntramnus vero obiit anno* ᴐDXCIII. *Verum Baronio universæ Ecclesiasticæ historiæ opus prope immensum molienti, in singulis per otium examinandis hærere non licuit: alioquin sine magno labore invenisset Chilpericum hujusce tam laudatæ in monachos beneficentiæ auctorem non fuisse Chilpericum filium Chlotarii Regis Francorum; sed ex antiquioribus Regibus Burgundiæ, quorum regnum, fugato Godomaro Rege, obtinuit Chlotharius* Paulino Juniore Cos. Indict. XII *anno* ᴐDXXXV, *primo cum Fratribus, dein illis mortuis solus: cui in divisione successisse Gunthramnum jam diximus. Nova correctione non indiget Benedictus Gononus, dum in Vitis Patrum Occidentis ad Vitam SS. Romani et Lupicini ex eodem Turonensi editam, annotat* vixisse temporibus Childerici Regis Francorum circa annum ᴐDLXI, *quo cœpit regnare Chilpericus, quem voluit scribere. Gazæus quoque in horum Actis Gallice editis* Childericum *appellat, et annum* ᴐDLXV *adjungit. Alius Childericus Rex Francorum pater Chlodovei* I, *cum hisce Sanctis vixit, sed non habuit Burgundiam aut ullas vicinas ditiones: quæ tunc propriis Regibus erant subjectæ.*

non etiam agitur de Childerico Rege Francorum.

B

9 *His ergo rejectis, ex ipsis Actis ita ætatem SS. Romani ac Lupicini ordinamus. Nati videntur circa annum* CCCC, *aut aliquot annis citius, maxime S. Romanus, qui altero senior erat, ac primus anno ætatis* XXXV *cœpit in silva Jurensi vitam solitariam sectari: ad quem post plures annos accessit S. Lupicinus: adjuncti dein alii socii, et domicilia constructa sunt: quod eorum exemplo alibi a nonnullis factitatum.* Audita *postea ut num. 6 dicitur,* eorum fama, S. Hilarius Arelatensis Episcopus fecit S. Romanum haud longe a Vesontionensi urbe occurrere, *ac* Presbyterum *ordinavit. Tempus indicatur fuisse, quando* antedictus Hilarius venerabilem Celedonium Vesontionensis metropolis Patriarcham a Sede Episcopali, nulla existente caussa, dejecerat. *Concilium incerti loci vocat Sirmondus tomo* 1 *Conciliorum Galliæ pag.* 79. *Habitum id est anno* CCCCXLIV, *in quo cum Celidonius damnatus foret, Romam, ut est in Vita S. Hilarii* v *Maii, ad S. Leonem Papam se contulit, eodemque mox aspera hyeme profectus est Hilarius, ut de Celidonii caussa responderet: sed suggestione Leoni oblata, moræ impatiens, exitum judicii non expectavit.* Ob quod, *inquit auctor Vitæ* C *S. Romani num.* 6, in audientiam beatissimi Papæ Leonis Romæ male gessisse convictus, restituto quoque in Episcopatu Celedonio, Apostolica auctoritate ob usurpationem illicitam regulariter est increpatus, *scripta a S. Leone epistola ad Episcopos provinciæ Viennensis, missa cum Novella Valentiniani* III *Imperatoris ad Aetium, data* Romæ VIII Idus Junias, Valentiniano Augusto VI Consule, *sive anno* CCCCXLV. *In eadem Novella reprehenditur factum S. Hilarii. En certus character anni* CCCCXLIV, *quo S. Romanus Presbyter ordinatus est, e visceribus historiæ erutus, et infallibilibus paliis affixus. Quot dein annos vixerit S. Romanus, non exprimitur: plures, forsan duodecim aut sedecim, rebus postea actis assignandi videntur, atque obitus ejus ad annum* CCCCLX *aut proxime præcedentes referendus.*

S. Romanus sub finem seculi 4 natus

a S. Hilario Episc. Arelatensi Presbyter ordinatus an. 444

moritur ante annum 460.

10 *Quo tempore adolescebat S. Romanus,* Burgundiones, *qui ante in Germania Transrhenana variis locis habitarant,* partem Galliæ, Rheno conjunctam, tenuere, *uti in verbis tradunt Prosper et eum secutus Cassiodorus his Chronicis,* Lucio V. C. Coss. *Annus is est* CCCCXIII. *At* Theodosio XV et Valentiniano IV Coss. (*is annus est* CCCCXXXV) Gundicarium Burgundionum Regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtinuit, pacemque ei supplicanti dedit, *uti idem Prosper tradit: qui in alio Chronico a Pithœo edito, anno ante obitum Theodosii Junioris* VII, *Christi* CCCCXLIV, *quo* S. Romanum Presbyterum ordinatum *diximus, asserit* Sapaudiam Burgundionum reliquiis datam cum indigenis dividendam. *Ibi deinceps constiterunt, finibusque paullatim per vicina prolatis, in prima Lugdunensi, Maxima Sequanorum, Viennensi, Alpibus Graiis et Penninis, et Provincia cis Druentiam potiti sunt, uti illa docte observat Sirmondus ante Concilia Galliæ. Nulla Burgundionum mentio est in antiquis Actis* S. Romani, *et forsan necdum provinciam Sequanorum et ditiones vicinas occuparant: quod Abbate dein utriusque monasterii S. Lupicino factum videtur, quando is* pauperes oppressos coram viro illustri Galliæ Patricio Hilperico, sub quo ditionis regiæ jus publicum tempore illo redactum est, nixus est defensare. *Et dein contra* nefarium oppressorem audacter manum ad memoratum Hilpericum, virum singularis ingenii et præcipuæ bonitatis extendit. *At* tanto est memoratus Patricius veritatis audacia delectatus, ut hoc adstantibus aulicis, ita Divino judicio accidisse, exemplis multis ac multa disputatione firmaret. Mox vero vigoris regii sententia promulgata, liberos restituit libertati, et Christi famulum, oblatis ob necessitatem Fratrum vel loci muneribus, honorifice fecit ad cœnobium repedare. *Hæc auctor coævus in Vita S. Lupicini. Munera huic oblata recensentur infra a Turonensi num.* 10. *At quo tempore contigerint, indicatur altera immediate subjuncta narratione hoc exordio:* Vir illustris Agrippinus, sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ secularis, Comes Galliæ a Principe constitutus, per Ægidium tum Magistrum militum callida malitiosaque apud Imperatorem arte fuerat obfuscatus..... Si ergo, inquit, mi Domine ac Major Ægidi, nihil est quod illic metuam accusatus, obsecro ut mihi sanctus Dei servus Lupicinus, qui ad præsens est, ex hoc vice nobilitatis tuæ fidejussor accedat. *Contigisse hanc duorum illustrium virorum contentionem circa annum* II *Severi Augusti, Christi* CCCCLXIII, *indicat Idatius in Chronico his verbis:* Agrippinus Gallus et Comes et civis, Ægidio Comiti viro insigni inimicus, ut Gothorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theuderico. *Profectus tum Romam ad Severum Augustum est, et se ob imposito facinore purgavit. Fuerat jam ante sub* Majoriano Imperatore Ægidius ex Romanis Magister militum in Galliis datus, *ut Gregorius Turon. lib.* 2 *histor. Franc. cap.* 11 *tradit: qui addit cap.* 12 *Childerico Rege Francorum ob luxuriam et stupra ejecto, Ægidium unanimiter a Francis in Regem adscitum ad octavum usque annum regnasse: et tum a Francis Childericum receptum, ex Basina Thoringiæ Regis uxore Chlodoveum genuisse, qui patri anno* CCCCLXXIX *mortuo successit, ac Siagrium dicti Ægidii filium anno* CCCCLXXXIV *debellavit. Haud longo post hoc bellum tempore duxit Chlodoveus uxorem S. Chlotildem, orthodoxa religione ac Christianis moribus imbutam, filiam Chilperici Regis Burgundionum, jam ante gladio fratris sui Gundebadi occisi. Fuerant hi filii Gunderici, cui item traditur frater fuisse, nomine Chilpericus: quem Sirmondus arbitratur Genevæ regnasse, et S. Lupicino alimenta præbuisse.*

Burgundiones habitant in Gallia juxta Rhenum ab an. 413.

D

AUCTORE G. H.

partem Sabaudiæ obtinent an. 444:

an post mortem S. Romani provinciam Sequanorum acceperint?

Chilpericus Patricius Galliæ,

E

Rex Burgundionum habitans Genevæ habitavit

anno 463;

F

S. Chlotildis pater aut patruus patris.

11 S. Lupicinus, cum *eum* longæva tempora, senecta quoque, atque inæqualitas gemino labore pulsarent... migravit ad Christum, *cum* præfecisset primitus Condadiscensi, seniori utique cœnobio, Patrem, tum quoque imminente morte Lauconensi monasterio designasset Abbatem: *quæ sub finem vitæ illius narrantur. Priori Patri apud Condadiscenses datus dein Coadjutor S. Eugendus, atque illo mortuo creatus Abbas: qui* ultra sexagenariam ætatem *traditur*

Obit SS. Lupicini et Eugendi,

A *tur sex mensibus vixisse, olim S. Romano puer a patre suo oblatus : ut annum quingentesimum Christi videatur attigisse aut etiam superasse. Post cujus obitum, quidam ejus discipulus horum trium Sanctorum Vitas scripsit, citatis testimoniis seniorum, qui adhuc supererant, atque olim sub SS. Romano et Lupicino vitam istic monasticam egerant.*

AUCTORE G. H.

ac scriptoris Vitæ eorum.

§ III. *Cujus S. Romani reliquiæ adserventur apud Orichios in Lusitania, et in Hirnisgensi monasterio in Hispania.*

In Lusitania sunt S. Romani alicujus reliquiæ :

Nova nuper exorta controversia est apud Hispanos et Lusitanos, qui S. Romanum, de quo hic agimus, e Gallia in Lusitaniam migrasse contendunt, ibique extructis aliquot monasteriis, miraculis clarum obiisse. Vasconcellus noster in regni Lusitaniæ descriptione insigniora Sanctorum delubra per totam Lusitaniam dispersa *proponit, et num.* 15 *pag.* 534 *ista habet :* Apud Orichios D. Romanus in parva ædicula colitur, ubi illius corpus occultatur, caput in oppido Panojos monstratur. Huc confertissima peregrinorum frequentia se confert, ut divinitus ad pristinam restituantur valetudinem. *Hæc ille de cultu et reliquiis* S. Romani, *non indicata illius ulla conditione, aut* B *dignitate : Martyr fuerit, an Confessor, Abbas an Episcopus ; illic an alibi diem extremum obierit, ante an post Maurorum dominatum, omnia in obscuro relinquit. Quæsitus ergo celebris aliquis* Romanus, *qui quorumque modo, (sive assentione aliarum nationum, sive ingratiis) pertrahi in Lusitaniam posset : et repertus* S. Romanus *Abbas Jurensis, a Wione relatus ad annum* DLXV, *a Baronio ad* DLXXIX. *Inscriptus in Chronico, quod, ne illi deesset auctoritas, M. Maximo Cæsaraugustano olim Episcopo attributum est : in eo ipse Maximus adducitur de se scribere ad annum* DLXVI, *quod* vixerit multos dies in æde S. Mariæ de Columna a B. Jacobo Zebedæi filio sub regula S. Benedicti : propeque fuisse monasterium monachorum Benedictinorum constitutum. *Ac dein ad eumdem annum ista adduntur alio, quasi monastica omnia calleret, scripta :* S. Romanus Abbas, S. Lupicini frater, natione Gallus, veniens ad Hispanias aliqua monasteria condidit, moriturque in agro Aurichiensi in Lusitania, oppidoque Pannoniis. Ejus corpus in pretio habetur ac honoratur. *Hæc ibi.* Oppidum Pannoniis *a Vasconcello dicitur* Panojos, *a Cardoso in Hagiologio Lusitano* Pannoyas, *in diœcesi Eborensi, et campo, sive* C *agro Orichiensi. Maximus dein ad an.* 569 *S. Romano assignat discipulum his verbis :* S. Fructuosus Benedictinus Abbas floret Constantinæ in agro Bracarensi, S. Romani, de quo supra, discipulus.

atque ideo confictum est S. Romanum e Sequanis ad Lusitanos migrasse,

mortuum an. 566,

Magistrum S. Fructuosi Abbatis Benedictini

13 *Hugo Menardus in prœmio ad Concordiam Regularum S. Benedicti Anianæ Abbatis, cujus Vitam dedimus* XII *Februarii, de S. Fructuoso et Episcopo Bracarensi, et altero hoc Abbate agit, et de ejus Magistro S. Romano inquirit, cum hoc de Chronico Maximi pag.* 63 *censura :* Sed, ne quid dissimulem, hoc Chronicon, ut interlegendum animadverti, multa continet absurda, et S. Maximo prorsus indigna. Est enim multis erroribus maculatum a quodam Nebulone, qui passim huic Chronico multa inepta adjecit pro sua libidine, ut sunt illa, quæ hic de S. Romano citata sunt. Nunquam enim hic S. Romanus frater S. Lupicini in Hispaniam venit, neque ibi mortuus est : sed in Gallia, et in eadem regione sepultus est a fratre Lupicino in monticulo supra monasterium Condatiscense in locis Jurensibus sub Chilperico Burgundionum Rege, ut videre est apud S. Gregorium Turonensem in Vitis Patrum. *Hæc Menardus, qui unum, quod maximi ponderis est, silet, scilicet S. Romanum S. Lupicini fratrem, in ergo seculo ante S. Benedictum floruisse : cujus tamen Ordini, dum in suo* D *Martyrologio Benedictino eum refert, videtur adscripsisse. Plura ex Vita S. Romani, quam Menardus non viderat, opponi possunt.* Menardi placitum, *inquit Tamaius Salazar,* circa nonnulla, quæ in edito Chronico continentur, lubens amplector, et præcipue in clausula LUPICINI FRATER, quæ procul dubio merum Glossema est. *Ac postea censet* verba illa expungenda, quæ procul dubio a manu beati Episcopi Cæsaraugustani convincuntur aliena. *Quod alii, et ii viri admodum litterati, de toto Chronico censent. At Cardosus, vir alioquin accuratus, huic Maximi Chronico nimium fisus, S. Romanum ex Gallia in Lusitaniam deduxit, longo elogio e Gregorio Turonensi ei concinnato, et antiqua Martyrologia optaret aliter ordinari, ut pro his verbis :* In territorio Lugdunensi locis Jurensibus, *legeretur,* In agro Orichiensi in Lusitania. *Quod etiam ad Maximi Chronicon annotat Radericus Carus.*

quod merito reprehendit Menardus,

approbante Tamaio de Salazar,

aliis quibusdam refragantibus.

14 *Poterat hic agi sub particulari titulo de* S. Romano, *cujus* corpus apud Orichios occultari, et caput in oppido Panojo monstrari *diximus ex Vasconcellio. Ita enim Tamaius de Salazar :* Lusitaniæ in Orichiensi agro depositio S. Romani Abbatis, qui in vita peractis innumerabilium virtutum operibus, sic regionis circulos signis mirabilibus opplevit, ut ejus deveniente glorioso transitu, multiplicatis facinoribus supremam demonstrasset sanctitudinem : ex quo ejus sacra elevata pignora, et celebri epigraphe subsignata, adhuc venerationibus plebium exhibentur, et honore debito reconduntur. E *In Notationibus præter auctoritatem Chronici Maximi tam rejectam, adfert solum verba Vasconcellii, additque eum tradi a Bernardo Brito, Ludovico ab Angelis et Auctore Theatri triumphalis : e quibus extundi de ejus Vita nil potest. Nulla hujus Romani mentio fit in Martyrologio Lusitano Conimbricæ an.* 1591 *excuso. Thomas de Herrera tomo* 2 *Alphabeti Augustiniani pag.* 329 *hactenus relatum Romanum, cujus apud Orichios reliquiæ sunt, vult eremitam esse, qui floruerit anno* DCCXIV *sub Roderico Rege, atque in eam rem citat Auctorem Theatri Triumphalis et Ludovicum de Angelis in Viridario Lusitano : quibus merito plus tribuendum videntur, quam citato Maximi Chronico.*

An reliquiæ sunt alicujus Abbatis,

num eremitæ qui an. 714 floruerit?

15. *Citatus jam Tamaius de Salazar ad* XXVIII *Februarii edidit* Acta S. Romani Abbatis Jurensis in Gallia, cujus Reliquias in cœnobio Hirnisgensi Hispaniæ servari asserit. *Ipsa autem Acta ex Turonensi relata ita concludit.* Evolavit ad Superos pridie Kalendas Martii anno Domini DLXV vel circiter. Postmodum vero alio seculo Rex Cinda-Suinthus Gothorum in Hispania et Gallia Narbonensi, extructo Hornisgensi cœnobio, ubi cum uxore Reciberga tumulatus quiescit, alia sacra pignora S. Romani Abbatis, S. Lupicini fratris, e Galliis transferre curavit, F quæ cum aliis aliorum Sanctorum in ara majori occlusa honorifice coluntur, et propter sancti Abbatis translata lipsana cœnobium S. Romano dicavit circa annum DCXLVIII. *Ambrosius Morales lib.* 12 *Chronici generalis Hispaniæ cap.* 28 *agit de* fundatione *hujus* monasterii, ad fluviolum Hornisgam, qui mox in Durium labitur, extructi, inter civitates Torum *(ab antiquis Sabarim dictam volunt)* et Torresillam. *Asserit dein* in altera capella supra aram quadrangularem esse lapidem marmoreum : *in quo hæc inscriptio legatur :* Hic sunt Reliquiæ numero Sanctorum, S. Romani monachi, S. Martini Episcopi, S. Marinæ Virginis, S. Petri Apostoli, S. Joannis Baptistæ, et aliorum numero Sanctorum. *Antonius Yepez tomo* II *Chronici Benedictini an.* 646 *cap.* 4 *ex hac inscriptione infert* S. Romanum, *cui illud monasterium Benedictinum fuit dicatum, monachum fuisse ordinis* S. Benedicti : *at mox, communi pluribus errore duos hactenus relatos Abbates profert, Jurensem, de quo hoc die agimus, et Fontis-Regii conditorem, qui ante S. Benedicto ministrarat*

Monasterium Hornisgense in Hispania dicatum S. Romano : an Abbati Jurensi?

an potius monacho, cujus ibidem aliquæ reliquiæ sunt.

A *ministrarat, et alterutrius Reliquias aliquas in altari positas arbitratur. Idem censet Moralez citatis MSS. Lectionibus ejusdem monasterii, in quibus dicuntur* pignora S. Romani ex Galliis advecta. *Salazar asserit in illis Lectionibus* aliqua apocrypha *esse*, aliqua vera. *Ceterum cum neuter Romanus vixerit in Gallia Narbonensi, nec dicantur in inscriptione* reliquiæ S. Romani *Abbatis, sed* monachi; *quidni in ipsis Hispaniis aliquis hujus nominis Sanctus, inter tot illustres vitæ sanctimonia Benedictinos extitisse credatur, cujus accipere Rex reliquias, et in monasterio a se condito reponere potuerit? Addit præterea Yepez difficilem lectu scripturam inscriptionis esse, et fuisse qui se præsente submurmurarent* Romanum Martyrem, *non monachum, legi debere.*

qui Hispanus fuerit?

an illic reliquiæ S. Romani Martyris?

VITA

auctore monacho Condatescensi coævo, ex MS. codice ejusdem cœnobii *eruta a Petro Francisco Chiffletio S. J.*

PRÆFATIO AUCTORIS.

Sacer ille Evangelicus arcanusque amicus, dum
B pietatem suam mystice mortalibus edocet non negandam, intempesta nocte supplici panes Trinitatis, si pertinax pulsaverit, astruit non negari. Hoc magnum, secretumque arcanum, ruptis obstinationis vinculis, pietatis patitur aditu reserari. Quod licet ineffabili, divinoque, ut diximus, præemineat sacramento, habet tamen in *a* murca remunerationis quæstum, etiam dum simpliciter servatur in littera. Unde vos, o piissimi fratres Joannes atque Armentari, vehementius amicum gemino pulsantes affectu, si oris cordisque mei claustra reserare distulero, insignitum pertinacis avaritiæ notis, nec cibum mecum Apostolica traditione pronunciatis posse vos sumere. Igitur inerudititi cordis verecundiam rumpens, trium vobis Abbatum Jurensium Vitam, id est, sanctorum Patrum Romani, Lupicini, Augendi, pro supradictis panibus, trinifer relator apponam. Siquidem theoretica illa conversatio vitaque vestra, qua prior priscum secutus Joannem, supra urnam *b* S. Mauritii, id est, legionis Thebæorum Martyrum caput, velut ille eximius Apostolus atque Symmystes supra salutiferi pectus recumbit Auctoris; Alter vero in modum natatilis arcæ; dum illic in cœnobio, etiam claustro peculiaris cellæ contentus, mundi turbines impactus irridet: uterque tamen absque alimonia spiri-
C tuali nequit omnimodis inviolabiliter exerceri. Quamvis ergo *c* Agaunus vester Gallico priscoque sermone, tam primitus per naturam quam nunc quoque per Ecclesiam veridica præfiguratione Petri *d* Petra esse dignoscitur: agnoscat tamen caritas vestra, et inter pineas abiegnasque Jurensium silvas, ipsam quondam a Psalmographo in campis sylvæ mystica significatione repertam quæ nunc inibi a sanctis Fratribus, sublato jam præfigurationis ænigmate, pedisse qua stabilitate calcatur. Et quamquam non decoloret virtutum amplitudinem sermonis angustia, tamen caritatis vestræ suffragari mihi suffragia posco: ut, si laus vitaque digna venerabilium Abbatum nequit forsitan ab imperito, ut convenit reserari, dum per se affatim rutilat, garrulitatis nostræ ore nequeat deturpari.

Luc. 11, 5

a

Præfatio hæc 3 Vitarum ad Agaunenses duos scripta.

b

c

d

Psal. 131, 6

a *An amurca, quæ et Palladia dicitur ab oliva Palladi sacra, qua voce sordes olei, quæ præcedunt, signantur? An muria, qua mustum conditur? an aliud quodpiam vocabulum mendose scriptum?* — b *Colitur S. Mauritius 22 Septemb. S. Joannes Evang. 27 Decemb.* — c *Vulgo alibi* Agaunum *neutro genere appellatur. Eo nomine abolito, nunc S. Mauritii dicitur: jacet in inferiori Vallesiæ limite in confinio Sabaudiæ, ad Rhodanum flumen.* — d *Antiqua Vita S. Mauritii:* Agaunum accolæ interpretatione Gallici sermonis saxum dicitur.

Agaunus.

CAPUT I.

S. Romani ortus, vita eremitica, monasterium Condadisconense conditum. Alia a discipulis erecta monasteria.

D

AUCTORE COÆVO, EX MSS.

Igitur præfatorum venerabilium Jurensium Patrum actus, vitamque ac regulam, quantum inibi proprio intuitu, vel seniorum traditione percepi, nitar fideliter in Christi nomine replicare. Ac primum beatissimum Romanum, tamquam vere Dominici belli signiferum, professioni vestræ monachorumque exercitui proferam sancta æmulatione sectandum. Hic namque Romanus Abbas primus e tribus ac primitus nuncupatus, non adeo exiguæ familiæ, quantum testatur parentalis derivata posteritas, intra Galliam Sequanorum oriundus fuissse monstratur. Ante quem nullus omnino monachorum intra ipsam provinciam religionis obtentu, aut solitariam, aut consortialis observantiæ sectatus est vitam. Nam cum esset, non quidem apprime litteris institutus; sed, quod est præstantius, synceritatis dote et caritatis virtute præcipuus, ita ut nec in pueritia infantum lasciviis, nec in juventutis robore humanis cupiditatibus, aut uxoris vinculo vinciretur; tricesimo et quinto ferme ætatis anno secretis eremi delectatur. Relicta quoque matre, sorore, vel fratre, vicinas villæ Jurensium sylvas intravit, quasque huc illucque professioni congruas aptasque circumiens, reperit tandem ulterius inter saxosa convallia culturæ patulum locum: qui altrinsecus trijugi montium paullulum ardua secedente natura, in planitiem aliquantulum relaxatur. Illic namque bifida in solidum concurrente natura, mox etiam, ab unitate elementi jam conditi, Condadiscone loco vulgus indidit nomen. Cumque opportunitatem domicilii novus posceret hospes, reperit ab orientali parte, sub radice saxosi montis, porrectis in orbitam ramis densissimam abietem, quæ patulis diffusa comis, velut quondam *a* palma Paulum, ita texit ista discipulum. Extra cujus arboris orbem fons irriguus gelidissima fluenta præstabat. Ex quo etiam hodie terebratis lignis ulterius in monasterium educti latices, pro quodam hæreditatis pignore pignoribus ministrantur irrigui. Hæc ergo supradicta, ut diximus, arbor, a fervore æstuum vel frigore imbrium, tamquam vere meritorum gratia vernans, præbuit jugiter tecta virentia. Erant præterea pauca sylvestres arbusculæ, quæ acida quidem voluptuosis, sed dulcia quieto pomula ministrabant. Locus ipse a decursu uniti fluminis, ut tunc Sanctus ille ingressus est, non parvis spatiis ob raritatem consistentium distabat ab incolis: quia abundans procul in campestri cultura minime per successionem silvæ illic permiserat quempiam vicinari. Ceterum si quis solitudinem ipsam inviam contra equestris territorii loca ausu temerario secare deliberet, præter concretionem sylvestrem, sive congeries arborum caducarum, inter juga quoque præcelsa cervorum *b* platocerum prærupta convallia vix validus expeditusque poterit sub longa solstitii die transcendere. Nam dextra, certe sinistra, *c* serræ ipsius tractum, a limite scilicet Rheni, sive flatibus Aquilonis usque *d* paginem Mausatis extimum, nullus omnino ob longitudinem vel difficultatem inaccessibilis naturæ poterit penetrare.

S. Romanus e Sequanis oriundus,

pie educatus,

E

anno 35 ætatis cœpit degere in silva Jurensi

Condadiscone

sub abiete prope fontem,

a

et arbores pomiferas

F

procul ab incolis.

b

ANIMADV. *vide* 79

c

d

3 Igitur allatis seminibus, vel sarculo, cœpit illic vir beatissimus Romanus, inter orandi legendique frequentiam, necessitatem victus exigui, institutione monachali, labore manuum sustentare: affatim abundans, quia nihil indigens: satis erogans, quia minime pauperibus eroganda præsumens, non scilicet ultra promovens gressum, non citra referens pedem

orans simul laborat, ut victum comparet:

AUCTORE COÆVO, EX MSS.

pedem, ut eremita indesinenter orabat, et ut vere monachus, sustentandus alimento proprio, laborabat. Viderat namque, priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum Sabinum nomine, Lugdunensis *e* Interamnis Abbatem, ejusque strenua instituta, et monachorum illius vitam, et quasi quædam florigera apis, decerptis ab unoquoque perfectionum flosculis, repedarat ad pristina. Ex quo etiam monasterio, nihil de ambitione sanctissima manifestans, librum Vitæ sanctorum Patrum, eximiasque institutiones Abbatum omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicuit, aut potius est comparando.

e imitatur monachos Lugdunenses;

f Vitas Patrum et Institutiones comparat.

4 Cum ergo in supradicto loco multo jam tempore prisci imitator *g* Antonii, Romanus vita frueretur Angelica, ac, præter cœlestem intuitum, nullo, nisi ferarum, ac raro venantium, frueretur aspectu; venerabilis germanus ipsius Lupicinus, postmodum scribendus Abba, cum esset eadem germanitate minor, sed non impar postmodum sanctitate; per visionem nocte a fratre commonitus, relictis ob amorem Christi, quas jam beatissimus Romanus deseruerat, sorore vel matre, tugurium fraternum professionemque ardenter expetiit: futurum procul dubio, quod rei postea probavit eventus, ut in nidulo illo, hoc est, secreto eremi, tamquam par turturum, vel duo pulli columbarum, spiritalem sobolem, divini scilicet verbi inspiratione conceptam, monasteriis ecclesiisque Christi casta parturitione diffunderent. Quo in tempore duo quidam juvenes *h* Nugdunensis municipii Clerici, audita fama vitaque Sanctorum, non absque periculo, nisi fides præstantior extitisset, a parte illa inrupta eremo huc illucque incerti ad ipsorum sedem vagantes adveniunt: eorumque adfore præsentiam sanctus Abba Romanus ita germano suo dicitur pridie prædixisse. Duo inquit, ad nos pertrahente imitationis affectu crastina venturi sunt juvenes: e quibus major conjuge amissa continens, alter vero virginitatis privilegia intacta potitur. Cumque illud, ut ita dixerim, natale Sanctorum jam pene nequiret arctos ambire, haud procul ab arbore illa, in quodam molli colliculo, quo nunc in memoriam secretæ orationis est locus, dedolatis levigatisque diligentissime lignis, et sibi construxere habitacula, et præparavere venturis.

g accipit socios, S. Lupicinum fratrem;

h et duos alios

domicilia construunt

5 Interea ita longe lateque Sanctorum sese fama diffuderat, ut fragrans bonæ opinionis odor horrorem nidoremque seculi detestando credentium turbas persuaderet effugere, abrenuntiationis scilicet et perfectionis gratiam Domino servaturas. Nonnulli institutionis hujus visuri miracula, atque exempli dona convenientia domi reportaturi, conveniunt: alii etiam vexatos dæmoniis ceterisque diabolicis larvis, oratione Sanctorum cum propria fide curandos, et mente impotes, et corpore nexos adducunt, quorum plurimi incolumitate recepta ad propria sunt regressi. Ast alii intantum compuncti, jejunio ac vigiliis in monasterio permanserunt, ut mira vicissitudine postmodum diabolum cum satellitibus ac ministris suis dicto citius ab arreptitiis effugarent, atque hæc videntes dicerent: Vere hæc est mutatio dexteræ Excelsi. Cum ergo institutione gemina congregatio sancta, velut seges lætissima Dominico utique condenda horreo, necdum zizaniorum vitio interpolata, unita fide et caritate succresceret, adeo ut cernerentur vix receptacula ipsa recipere posse receptos; cœperunt exinde venerabilia Patrum examina, velut ex refecto apum alveario, Spiritu sancto ructante, diffundi, ita ut non solum Sequanorum provinciæ loca secretiora, verum etiam territoria multa longe lateque spatiis distincta terrarum, divinæ sobolis diffusa gratia monasteriis atque ecclesiis replerentur. Sic scilicet, quod in illo tamen fonte, unde institutionum derivati sunt rivuli, vetusta quidem, sed purior semper recentiorque extitit institutio magistrorum. Ambo etenim Patres mutua necessariaque semet præibant regendi gubernandique solertia. Nam ut B. Romanus piissimus circa omnes, et tranquillissimus erat; ita iste, ut in corrigendis regendisque ceteris, etiam in semet severior existebat. Romanus inexpectata venia lædentibus pronus indulsit: iste, ne iterata lenitate delinqueretur, vehementissime increpavit. Romanus tantum abstinentiæ imponens Fratribus quantum voluntas animi posse dictabat: Lupicinus vero formam sese in omnibus offerens, possibilia cuique cum Dei adjutorio refellere non sinebat.

Affluentibus multis, aut exemplo horum incitandis aut ægritudine liberandis,

vari permanent

Psal. 76. 11

ac novas ædes erigunt.

Manet institutio purior apud SS. Romanum et Lupicinum.

a S. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi Eremitæ* 10 *Januar. pag.* 605 *num.* 6 *ita scribit.* Animadvertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cœlo patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens. — b *Dilata cornua. Meminit etiam Dioscorides lib.* 2 πλατυκέρωτος, *quod est animal cervo communis minus habens patula supra fidem cornua: de quo agit Plinius lib.* 11 *cap.* 37. — c Serra *pro rupe in Hispanicam et Lusitanicam linguam derivata.* — d An Marginem Mausatis? *Hac voce pars certa montis Juræ designatur.* — e Arnay *dici videtur ad confluentes Araris et Rhodani in urbe Lugduno, quod alii* Athanatum, *vel* Athenæum *appellant, ac multo post a Brunechilde conditum volunt: alii diu ante fuisse aiunt. Potuit ob inundationem, ut pars civitatis, aut alia occasione destructum, postea reædificatum tempore Brunechildis fuisse.* f *Has infra cap.* 5 *explicamus.* — g *De S. Antonio et primis monachis lege actum* 17 *Januarii.* — h *Forsan est* Nucium *prope Divionem oppidum, vulgo* Nuits *dictum*

CAPUT II.

Sacerdos consecratur S. Romanus. Monasterium Lauconnense pro S. Lupicino erigitur, aliud vicinum sanctimonialium.

Audita namque memoratorum fama, S. *a* Hilarius Arelatensis Episcopus, missis in caussa Clericis, beatissimum Romanum haud longe sibi a Vesontionensi urbe fecit occurrere, cujus incitamentum vitamque dignissima prædicatione sustollens, imposito honore *b* Presbyteri ad monasterium honorifice repedare permisit. Siquidem antedictus Hilarius venerabilem Celedonium, supradictæ metropolis Patriarcham, patricio, præfectorioque fultus favore, indebitam sibi per Gallias vindicans monarchiam, a Sede Episcopali memoratum *c* Celedonium nullam existente ratione dejecerat. Ob quod in audientiam beatissimi Papæ Leonis Romæ male gessisse convictus, restituto quoque in Episcopatu Celedonio, Apostolica auctoritate ob usurpationem inlicitam regulariter est increpatus. Extat denique exinde antedicti ac venerabilis Papæ ad Galliæ Episcopos, cum examinatione gestorum inserta canonibus *d* epistola regularis, in qua priscum per Gallias Metropolitanorum privilegium, calcata Hilarii superfluitate restituit. Igitur beatissimus Romanus ad monasterium, ut supra jam diximus, collato sacerdotio regressus, professionis pristinæ memor, auctoritatem Clericalis officii, monachali humilitate calcabat, ita ut cum solennitas advenisset, vix a Fratribus sacrificii caussa cogeretur stare superior. Reliquis vero diebus, monachum monachis exhibens, nihil in se eminentiæ Sacerdotalis præstabat. Sed mihi istud de viro sanctissimo replicanti illi in oculis cordis occurrunt, qui in professione positi monachali, cum ad officium Clericatus rabida ambitione pervenerint, confestim cothurno elationis inflati, non solum supra coævos digniores, verum etiam supra vetulos ac seniores delibuti ac delicati juvenculi efferuntur, et nec primis saltem simplicibusque elementis imbuti, nituntur cathedris vel sacerdotio præsidere, qui adhuc pro elatione ac levitate juvenili virgis indigent coerceri.

a S. Romanus a S. Hilario Arelatensi evocatus, ordinatur Sacerdos.

b

c

d

humilitati studet

7 Sed hæc alias. Nobis vero ad portum recti tramitis properantibus obscœna ac devia declinetur oratio

A oratio. Et quia ista tacere decrevimus, illud addere nunc conveniat, qualiter Condadicensis cœnobii locus miro inauditoque monachorum numero refertus, non solum advenientibus turbis, sed etiam Fratribus pene jam difficulter alimenta præstabat. Siquidem cultura loci ipsius pendula collibus vel acclivis, inter eminentes scopulos vel acervos crebo salebrarum labefactata conluvio, non solum in spatiis parva ac difficilis, sed etiam in ipsis frugibus reditu nutante torpuerat. Nam ut hiemali asperitate loca ipsa non solum sunt nivibus obruta, sed sepulta; ita verno æstivoque vel autumnali tempore, aut æstuantia alterno vicinoque saxorum vapore conflagrant, aut intolerabiles imbres non solum eventilatam culturis asportant in torrentibus terram, sed ipsa etiam inculta ac rigida sæpe cum herbis et arboribus ac frutetis, cum gleba quoque ipsa nudatis, quibus insederat saxis, aufertur monachis, aquis infertur.

loca vicina Condadiscensia monasteria sterilia :

8 Hoc igitur sanctissimi Patres aliquatenus vitare cupientes, in vicinis exinde in silvis, quæ et planitie et fœcunditate minime fallebantur, exectis excisisque abietibus, aut falce in prata, aut vomere in æquora complanarunt, ut loca opportuna culturis B Condadiscensium inopiam sublevarent. In utroque tamen monasterio ambo Præsules erant. Pater tamen Lupicinus in Lauconno, sic namque loci fertur nomen, peculiarius ac liberius versabatur; adeo ut post beatissimi Romani obitum, usque centum quinquaginta illic propria disciplina imbutos reliquerit Fratres.

aliud Lauconni in vicina planitie extruitur monasterium

9 Nam et propter locum ipsum in rupe valde edita, quæ superjacet naturali saxo, prominente quoque cingulo, quod cavernas spatiosissimas intus addebat de affectu parentali instituentes Virginum e Matrem, centum quinque illic religionis gubernaculo rexisse monachas tradunt. Locus ipse, ut præcisa inaccessibili desuper rupe, ac sub cingulo prolixius naturaliter perexcisa nullum ulterius cinguli præstabat egressum; ita ab Orientis parte arctatus paulisper angustiis, subitum in terrestri atque æquali solo laxabat egressum. Illic namque in ipsis quodammodo faucibus, beatissimi Patris basilicam fabricarunt, quæ non solum Virginum recepit exuvias, sed et ipsum heroa Christi Romanum ambire meruit sepultura. Tanta namque illis temporibus inibi districtio servabatur, ut, quæcumque Virginum illic caussa abrenunciationis intrasset, foris non videretur ulterius, nisi extrema transitus caussa deportaretur ad cœmeterium. et enim in vicino Lauconnensi C monasterio mater fortassis filium, vel germana fratrem haberet, sic neuter alteri aut viso aut nuntio versari noscebatur in corpore, ut putaret uterque alterum jam sepultum : ne paullatim genuinæ recordationis gratia, mollitie quadam vincula professionis disrumperet. Sed ad beatissimum Romanum, vel Condadiscense monasterium nunc revertar.

e tertium sanctimonialium :

quibus arcta est clausura

a *Successit S. Hilarius S. Honorato circa annum 430 defuncto, de cujus Vita sermonem scripsit a nobis 16 Januarii editum, mortuus est circa an. 448 aut sequentem 5 Maii, quo colitur — b Anno 444, ut supra dictum.* c *De* Celidonio *egit Chiffletius in Vesontione et Sanctum appellat.* — d *Epistola scripta anno 445. Hinc supra ætas S. Romani statuitur.* e *Sororem S. Romani fuisse auctor infra indicat*

CAPUT III.

Obmurmurans senex ob multitudinem ad monasterium admissorum, a S. Romano emendatus. Fuga insolentiorum et lasciviorum monachorum.

Dum hæc admirabili conversatione geruntur, inimicus nominis Christiani diabolus indigne ferens, multorum vitam copiosa quotidie abrenunciatione succrescere, ausus est beatissimum Romanum sub colore consilii salutaris, jaculo livoris antiqui competere : atque unum e senioribus, zeli ardore flammatum, talia compellens suadet effari : Diu, inquit, est, sancte Abba, quod pro salute atque administratione tua, quædam salubriora caritati tuæ pertracto suggerere : at quia attulit opportunitas votiva secretum, quæso, ut pandere me tibi conclusa dudum animo salutaria verba permittas. Cumque ille, utpote seniori, non tam vita quidem aut moribus, sed sola qua in cassum vacua efferebatur ætate, licentiam dandi sibi consilii præstitisset; Doleo, ait, Pater mi, quod frustra quotidie enormitate convertentium delectaris, et ita seniores ac juvenes, probos pariter improbosque cœnobiali catervatim professione concludis; et non electos potius ac probatos solerter segregans ac secernens, omnes de reliquo, tamquam vere degeneres et indignos, ex hoc nostro ovili eliminas ac propellis. Ecce si pene cubilia nostra, aut orationis vel xenodochii membrum sollicita inquisitione inspicias, indiscreta, ut suggessi, multitudine monachorum pene jam locus nulli superest ingressuro. D

AUCTORE COÆVO, EX MSS. S. Romanus instinctu diabolico arguitur a sene

ob admissos sine delectu monachos.

11 Tum Pater sanctus, suggerente illo qui in Evangeliis repromisit : Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri; Luc. 21 15 E ita contra spiritum persecutoris antiqui, Apostolici gladii arma corripuit, ut caput anguiferi hostis, salutaris verbi acie, festina obtruncatione præcideret. Dic, ait Romanus Sanctus, nostræ humilitatis amator, cui procul dubio si vere consilium pietatis inest, commissa est etiam discretio salutaris : Potesne hos omnes, quos in congregatione nostra circumspicis, tali sequestratione secernere vel dividere, ut omnino probatissimi ac desides, perituri pariter et perfecti, examinatione tua viritim ante exitum valeant sequestrari? Vel juxta illud examen, in quo occulta hominum, sive præterita vel futura, solus Creator introspicit, sine damno ac periculo tuæ salutis eligere vel damnare? En ipsa infatigabilis ac pia circa humanam fragilitatem Majestas nullum omnino ante exitum præscientiæ virtute, salva B. Enoch sive Eliæ assumptione, in partis dexteræ felicitatem sustollit, aut pro reatu ad præsens baratro gehennæ septoque voraginoso concludit; et tu diabolico errore cæcatus, jam jamque juste procul dubio humilitate conscientiæ meliores secernere vel damnare audes? Nonne legis a Domino Saul vel Salomonem in regnum Israeliticæ gentis, antequam peccato proprio laberentur electos, ut de reliquis taceam? Judam quoque ac Nicolaum inter ceteros in fastigia sacræ administrationis adscitos, unum hæreseos, et alterum suspendii laqueo deperisse? Ananiam namque et Saphiram F in illa primitiva ac purissima Apostolorum segete zizaniæ suffocatione degeneres? Non meministi ac retines inaudita antea post electionis fastigia divina severitate mulctatos? Sic e contrario non miraris, veneraris, ac suspicis, ex persecutore Saulo repente prædicatorem Paulum? ex Matthæo publicano sublato Christi discipulum? ex prodigo filio, sobolem liberalem? ex Zachæo fraudulento ac divite, Patriarchæ nunc filium? appensum quoque pro scelere damnatumque latronem, repente cum Domino paradisi amœnitate ditari? Quantos præterea, si revolvam, ex alto in ultimis corruisse aut ex minimis atque imis nonnullos invenio sublimia conscendisse? Quantos denique monachos deflemus in stupris? quantas vero meretrices ac scorta etiam ad martyrium legimus inspiratione subita prosiliisse?

refutat ob rei internoscendæ difficultatem :

finem vitæ expectari debere :

ante bonos male perire :

et malos converti ac salvari :

12 Et, ut præterita sileam, aliquos in hoc cœnobio nostro non vidisti ardenter arripere, quod lenta postmodum ac tepida consummatione calcarunt? Aut quoties quidam e cœnobio diverso instinctu egressi sunt? Quoties namque ex ipsis sunt aliqui ex seculo his

idem domesticis exemplis demonstrat :

Regione conventu in mss.

bis tertiove reversi? Et tamen recuperata virtute, derelictam dudum professionem ad palmam victoriæ perduxere? Nonnulli enim irreprehensibiliter non ad vitia, sed ad loca pristina revertentes, tanta dilectione ac studio instituta hæc nostra servarunt, ut amore atque dilectione fidelium, monasteriis ecclesiisque Christi Sacerdotes dignissime præsiderent. Et, ut unum adhuc tibi, si non denegas, notissimo noveris exemplo, quasi non pridie in hoc monasterio nostro Maxentium conspexisti, qui post inauditam in Galliis nuditatem atque abstinentiam, post vigiliarum quoque jugitatem, et indefessam lectionis instantiam, quomodo elationis malo deceptus, ab spurcissimo fuerit correptus dæmone, ac multo his amentior sævierque extiterit, quos pridie pollens meritorum successu curaverat, atque ab ipsis, quos dudum Domini virtute sanaverat, loris vinctus ac funibus, funesto fuerit spiritu unctione sancti olei liberatus? Agnosce ergo te hac elatione invisibiliter diabolo instigante pulsari, nec ab ipsius distare consortio, cujus utique ut livore simili accendaris et zelo, ita exæquaris et meritis. His frater ille auditis, pene corruit consternatus, sed mox oratione beati viri intantum relicta præsumptione compunctior atque emendatior est effectus, ut solent capti mente arreptitii per Christi famulos expulsione dæmonum puriores delæcatioresque restitui.

quibus senex acquiescit;

13 Interea quia per famulum Christi enervatum est consilium hostis antiqui, vertit se ad molliora consueta calliditas, et de prosperis producens adversa, non solum contra regulam, sed in ipsum pene Patrem fecit insurgere Fratres. Primitus namque materia hujuscemodi extitit ubertas fœcunditasque fructuum; dehinc abundantia ipsa refertos quotidiana fecit remissione turgescere; post hæc autem etiam scientiæ quadam effecit cothurnositate superbos. Retexam ergo rem ipsam mira elegantia per germanum suum Lupicinum, et inaudita contrarietate cassatam. Quodam namque tempore cum abundantia, ut diximus, frugum monasterio ipsi, utpote adhuc in cultu ruris novo, ultra solitum arrisisset, et quidam Fratres fertili fœcunditate fidentes, despecto contemptoque Abbate, non quod regulæ vel canoni suppeteret, sed quod abundantia contulerat, studerent ventri vel gutturi cultius infarcire; atque ex hoc a beatissimo Romano, ut erat benignissimus, crebrius increpati, non solum proterviores, verum etiam ex nimia dissolutione lasciviores existerent; levis quippe blandusque ipse baculus necessario virgam fraternæ severitatis expetiit. Adito namque germano suo Lupicino ganeones ipsos etiam in suam jam jamque personulam insurgere condeclarat: siquidem voluptati luxuique dediti famulari regulariter detrectabant. Jubet ergo Abba Lupicinus secretius redire germanum, seseque post sextam admodum diem, quasi ex improviso cellulæ ipsi adfore denuntiat. Cumque adveniens vir altioris ingenii causam totius insolentiæ gutturis nosset insultatione turgescere, silet interim biduo, donec tertio die quasi escarum fastidio copiosius post adventum refertus, quo melius cibum reciperet, acidis interim, ut pascatur, exorat, ac Fratribus ipsis una vescentibus, sic Romanum Abbatem vultu lætus expostulat: Ita vivamus, Domine frater, ut nobis crastina hordeaceas incretasque solummodo parare jubeas in merendula pultes, quasque etiam, quia sic libentissime vescor, absque sale vel oleo, obsecro, jubeat vestra pietas ministrari. Cumque reniti vel mussitare nullus auderet, apponitur crastina abstemiis et ganeonibus in commune mutatus pristinus apparatus. Quod cum Lupicinus germanusque ipsius absque ventris, ut dicitur, speculo præsumpsissent; liguritores illi discedunt omnimodis incœnati, quosque Abba Lupicinus latenter irridens, Si quid, ait, delectationi meæ annuis, o piissime frater, obsecro, donec Lauconnum a cellula tua revertar, his nos quotidie ordinibus deliciis satiari. Fateor caritati tuæ, pene exorans postulare delibero, ut tu hunc Lauconnum victurus eas, ast hic ego jugiter talibus cum Dominis Fratribus deliciis, vescar. Transacta igitur tertia probationis pulticula, cuncta ventositas, cum suis auctoribus nocte imminente diffugit, neque ex his resedit ullus in monasterio, nisi et quem non vitiaverat esculentæ voracitatis ingluvies. Mane autem cum vidisset Lupicinus beatissimus evanuisse e monasterio turgidos fumos; Veni, ait, nunc Romane frater, et redeant jube regulares, ut moris est, apparatus: hujusmodi enim, ut video, decreverant non servire Christo Domino, sed suo ventri. Igitur fugatis ventatisque paleis, serva nunc triticum, et graculis corvisque evolantibus, jam pasce pacatus mitissimas Christi columbas.

ex ubertate fructuum monachi insolentiores,

et lasciviores facti,

adveniente S. Lupicino,

ac consueta pulte non contenti,

nocte fugiunt,

remanent boni.

CAPUT IV.

Miracula S. Romani. Ob leprosos sanatos Genevæ honorifice excipitur.

S. Romanus ut mortuus claret miraculis,

De mirabilibus vero signorum, quæ gratia divina vallatus, in expulsionem immundorum spirituum gessisse memoratur, replicarem utcumque nunc aliqua, nisi multo eminentiora illa conjiciantur, quæ latendi caussa, teste tantum Domino, studuit operari. Unde quia extingui nequit accensa semper gratia meritorum, dona hæc sancti Spiritus circa sepulchrum ipsius peculiarius curiosus religiosusque lector inquirat: ubi pro fide vel meritis expetentium, plus videt quod credat quisque, quam legit fortasse quod dubitet. Memini tamen beatissimum Dominumque meum Augendum referre solitum, quod inter eos, quos illic in pueritia viderat diverso more, una tamen potentiæ virtute torqueri, ita supra urnam B. Romani quemdam ex infelicibus in faciem vidisset extendi, ut solent criminosi ac scelerati tendiculis Judicum sententia verberari, atque inibi duobus cubitis fere semihora suspensus, obsidentis scelera vel crimina clamans atque ejulans publicabat. Tantum namque, ut diximus, beatissimus Pater in his mirabilibus studuit latere, quæ gessit, ut nec illud ad nos procul dubio pervenisset, quod in Pontimensi parochia, dum iter ageret, quamdam paralyticam, veternosa debilitate torpentem, sanitati restituerit juvenili: nisi hoc comitante sancto Fratre Palladio, minime potuisset occulere.

ita et vivus:

paralyticam sanat:

15 Et quia sanctissimi viri Palladii fecimus mentionem, cujus beatissimus Romanus tam in cœnobio quam in itinere, tamquam veræ caritatis comite, fido solatio potiebatur, retexam etiam illud, cui idem Frater interfuit, et factum vulgatumque urbi ac populis celari non potuit. Basilicam Sanctorum, imo, ut ita dixerim, castra Martyrum in Agaunensium locum, sicut passionis ipsorum relatio digesta testatur, quæ a sex millia sexcentos viros, non dicam ambire corpore in fabricis, sed nec ipso (ut reor) campo illic potuit consepire, fidei ardore succensus deliberavit expetere. Cumque digressus b Genavam, nulli omnino esset pauper incessus, et certe minime signari vel agnosci cupiens publicatus, accidit ut imminente vespera speluncam, qua propter aggerem leprosi duo id est pater cum filio, versabantur, intraret. Igitur cum infelices ipsi, intrante misericordia jam felices, ligna usibus convecturi eminus aliquantulum absentarent, beatissimus Romanus pulsata reserataque clausurula speluncam ingressus est: cumque orationem religiosa functione complesset, ecce laboriosi ipsi ligna deferentes adveniunt: ejectisque in vestibulo lignorum surculis, novos atque inopinatos

pergens ad Martyres Agaunenses,

a

b prope Genevam:

divertit ad ædes 2 leprosorum:

inopinatos hospites non sine hæsitatione respiciunt. At vero S. Romanus, ut erat singulari benignitate conspicuus, consalutatis blandissime complexisque c Martini in morem utrumque sanctissima fide et caritate deosculatur: et oratione cum reliqua solennitate percepta, vescuntur simul, una manent, pariterque consurgunt, ac dilucescente crepusculo agens Deo hospitibusque gratias, cœptum iter adgreditur. En, o mira fides, mox ut ipse egressus est, apparuit in operatione similitudo, cujus jam præcesserat in imitatione constantia.

osculo sanat:

16 Leprosi namque illi per confabulationem recordationemque magnorum hospitum mutua semet consideratione respicientes, elevata cum gaudio voce de salute communi gloriantur alterutrum, et conciti ad civitatem currentes, quia caussa eleemosynæ multis non habebantur incogniti, sanitatis præconia virtutisque gaudia Pontifici, et Clero, popularibus maximisque, aperta ac propria testificatione declarant. Tum vero mirum in modum catervatim irruentes ad singulos, auctorem facti rimantibus oculis, sicubi adesset, diligenter inquirunt. Cumque eum, dubia adhuc luce, innotuisset properasse festinum, electos de Ecclesia viros in sancta exploratione perfectos jubet excurrere, et custodire Bresti montis saxosas angustias, ne fortassis in reditu arcto conclusoque aggere exclusus, nequiret a Genavensibus invadi cœlestis regni pervasor. Igitur cum repertum percunctatione cautissima quasi per opportunitatem comitaturi caritatis vinculis nexuissent, præcurrens repente unus nuntiat urbi: ceteri vero ita eum sermocinatione sancta colligant, ut suspicione careret, donec obvio Pontifice, et populis ultra mœnia deveniret in manibus. Ipsi vero qui fuerant a lepra, ut diximus, emundati, crebro cum lacrymis adeuntes prostrati vestigiis advolvuntur. In quorum quoque gaudiis civitas universa collacrymans, tersit procul dubio et ipsa per fidem ulterius peccata morbi contagione concreta, sicut et illi quoque propulerant diræ calamitatis exuvias. Ducitur ergo, imo rapitur Christi servus, primitus a sancto Pontifice, dein a Clero omni et civibus, a popularibus quoque utriusque sexus enormitate permixta, pro salutis remediis magna ambitione constringitur. Cunctos tamen, revera ut Christi famulus convenientissime benedixit, hortatus est promptius in religione gradientes, monuit tardantes propter incertum vitæ, ne sero vellent in melius mutare sententiam: in mœrore vero positos paterna benignitate solatus est: infirmos juxta fidem pristinæ restituit sanitati: se quoque cœnobio omni celeritate reddidit juxta morem, ne seculi male blandientis illecebris, humana delinitus confabulatione, auditu forsitan pollueretur aut visu.

Genevenses recognitum illum inquirunt: *redeuntem observant,* *obvii Episcopus, Clerus, populus inducunt in urbem:* *quibus benefacit* *et redit.*

a *Eucherius, vel quisquis martyrium S. Mauritii descripsit:* Quæ legio sex millia sexcentos, sexaginta sex viros validis animis et instructos armis, antiquorum Romanorum habebat exemplo. *In Ms. codice S. Maximini omittuntur* sex, *ita et hic omissi* sexaginta sex, *secutum majori numero.* b Geneva *passim, hic* Genava, *in Vita S. Lugendi Ms.* Genua *et infra apud Turonensem* Januba, *nota ad Lemanum lacum urbs, unde per Sabaudiam iter est Agaunum. At prope* monasterium *erat* semita, qua Genuam usque transcenditur. *Ita in Vita S. Lugendi.* c *Severus Sulpitius in Vita S. Martini:* Apud Parisios vero dum portam civitatis illius, magnis secum turbis euntibus, leprosum miserabili facie, horrentibus cunctis, osculatus est, atque benedixit, statimque omni malo emundatus *est. Colitur S. Martinus XI Novemb.*

CAPUT V.

Sabiniani Diaconi singularis castitas, et potestas adversus dæmones. Obitus et sepultura S. Romani.

Nec enim beatissimus Romanus solus in his virtutibus fulgebat in monasterio, forma namque perfectionis et caritatis: tales erant in mirabilibus cuncti, quibus idem se omnibus præbebat exemplum. Nam crebro illic a multis et serpentum pellebantur venena, et dæmonum eliminabantur catervæ. Ob quod etiam tantum illic gregi Dominico hostis insidiabatur antiquus, et ita effrenis circa caulas gregis Dominici livoris stimulo rabidus grassabatur, ut relicta etiam tentationis serie, phantasmatum inimico monstruosoque corporali impulsu niteretur exinde monachos effugare. Retexam ergo qualiter illic cum uno ex Fratribus congressus sit inimicus, ut illis temporibus reliquorum constantia scire cupientibus facilius innotescat. Erat inibi inter reliquos virtutum (ut diximus) viros, Diaconus quidam, Sabinianus nomine, qui sanctitate mentis et corporis ministerii hujus Principem Stephanum, et puritate sectatus est comministrum, et publicavit virtute discipulum. Hic namque caussa utilitatis strenue in vicino flumine sub ipso Condatescensi cœnobio molinas piscinasque fraternis usibus gubernabat: atque e convalli ipsa, non solum diurnis, verum etiam nocturnis conventiculis reptatu festino cunctos præveniebat in synaxi. Hunc diabolus tanta noctibus momentisque singulis debacchatione vexabat, ut nec exiguum saltem tempus eidem concederet ad quietem. Nam præter crebras parietum illisiones, ita tectillum ipsius lapidum reddebat fragore perfossum, ut vix valeret Frater ille detrimenta nocturna diebus singulis resarcire. At cum forinsecam nequissimus perspiceret frustrari nequitiam, nocte quadam coram Diacono tuguriolum ingressus, extracto ex igni torre, huc illucque festina alacritate discurrens, cellulam nitebatur incendere; quod procul dubio perpetraret, nisi suspectus Diaconus sanctus instinctu pietatis Dominicæ vigilasset. Cumque eum invocatione Christi nominis propulisset, sequenti nocte, mutata virili diabolus specie, sub duarum puellarum forma pudicissimo Dei servo insidiaturus advenit, atque ad focum vigilanti, effractis foribus, compellatione mollissima durus tentator intravit. At cum multimodis provocatus hinc inde cachinnis, signa monstrifera dedignaretur aspicere, excogitat, imo addit hostis nequissimus detestabiliora quam gesserat. Reductis namque nebulosi tegminis vestimentis, fœminea pudenda, quocumque se pudicus vertisset aspectus, Christi famulo ingerebat in facie: ut, quatenus animos viri enervare non poterat, saltem aspectus visusque castissimos tali dedecore callidus incestaret. Cumque ille unum nosset sub specie gemina monstrum, Quidquid libet, ait, gesseris, immunde, non me in Christi nomine propellere valebis ex loco: quia cor meum vexillo Dominicæ passionis armatum, nequaquam aut oblectatione corrumpere, aut terrore poteris enervare. Quid te toties mihi in diversis ingeris formis? Nempe, stultissime, erubescis, cum me adjutum divinitus unum ac solum, nunquam videas alterum quam vidisti.

spectris corvo. ex Mss. Monachis contra diabolum prævalent: *Sabinianus Diaconus diu vexatur* *dejecto tecto tugurii,* *incendium impedit:* *objecta specie puellarum* *immotus manet,* *armatus passione Christi:*

18 Tunc accensus furore diabolus, reducto phantasmate nequitiæ puellaris, gravi eum alapa brachio exerto percussit, adeo ut maxillam illius, non solum ex ictu tumidam, verum etiam fœtidam laceratamque reddiderit atque contortam, et more solito labefactus ad aereas sese contulit auras. Mane vero cum caussas livoris et ulceris fraternitas percunctaretur attonita, atque ille caussas exposuisset insidiatoris assidui, confestim maxillam olei sancti liquore perungens repedavit ad cellulam, ac de reliquo non eum tentavit dejectus dejicere frustra tentator. Hunc enim Sabinianus sanctus, cum die quadam adhibito fraterno solatio, alveum torrentis ipsius, quo molinaris advehebatur aqua, geminato ordine defixis stylis, eisdemque, ut mos est, implexis viminibus palearum quoque ac lapidum adjunxione permixta ad cursum rotalis machinæ vellet diligentius exaltare, dumque stramenta desuper comprimunt intra

alapa a diabolo excipitur:

AUCTORE COÆVO, EX MSS.

colubrum latentem.

A intra sepes, subito eventilatus e paleis ingens coluber, mox ut sese ostentavit, occuluit. Interea Fratres illi viperea venena verentes, dum frustra latitantem in gelidissimis aquis inquirunt, absque ullo effectu operis spatia diurna consumunt. Tunc Diaconus sanctus ad Fratres, Quid, inquit, tandiu suspensi atque suspecti, folleın insidiatoris prisci veremur. Veni, ait uni ex Fratribus, et manus meas et pedes signo Dominicæ Crucis armato. Cumque id socius præmissa oratione complesset, intra alvei illius sepes Levita ingressus, Eia, inquit, insidiator noster, ipse noce nunc, ac percute, si prævales, conculcantem. Tum adstantes Fratres conloquebantur alterutrum : Vere ex illis est Levita hic noster, quibus Salvator in Evangelio repromisit, dicens, Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et supra omnem virtutem inimici, et nihil vos nocebit.

armatus signo Crucis, audacter calcare tentat

Luc. 10. 19

19 Igitur minima licet de tam præcipuis ac maximis dixerimus, ad finem tamen libelli jam tendit oratio, ut legentis industria sub accentu desiderii quam sub prolixitatis torpore claudatur. Moneo ergo ac supplico, o præmiati Fratres, ut fidem potius quam verba pensantes, sic vos nostra garrulitas non offendat, ut sanctorum Patrum non est a Domino fasti-
B dita rusticitas. Illud tamen præmoneo, ut, quia eorumdem regulam digesturum me pariter repromisi,
a *a* tertio me hoc libello reservasse noscatis, quia rectius hoc in Vita beatissimi Augendi depromitur, a quo constituta ipsa, inspirante Domino, sunt comptius exornata. Nunc vero exacto hoc primo opusculo, ad sanctum Patrem Lupicinum secundi opusculi tendit oratio. Cumque igitur heroa Christi imminente transitu longævitate prælata corporea urgeret infirmitas; germanam quoque suam, quam in cingulo illo
b vel *b* Balma, Gallico, ut reor, sermone sic vocatam, monasterio præfecerat puellari, de transitu revelante Domino jam securus, ad valedicendum expetiit. Illic quoque vehementi inæqualitate pulsatus, vocatis ad se Fratribus parem Christi, quam puro ac mansueto semper servavit affectu, cunctis osculo impertito, in magna hæreditate distribuit. Ultimum quoque germanum suum Lupicinum data oratione deosculans, fraternitatem cunctam, pastorali amore regendam, commendavit attentius. Et purus a noxa, sicut liber a crimine, mortem lætus aspiciens exhalavit. Cujus sublato corpusculo, illic in basilica supra collis verticem, ut narratione præcurrente digessimus, filioli ex utroque monasterio condiderunt. Qui venerabilis
C locus, meritorum ipsius testimonio, signorum quoque virtutumque florente successu, diebus momentisque singulis comptius pro filiorum gloria decoratur. Amen.

S. Romanus moribundus evocat sororem ex monasterio, tum monachos subditos, quos S. Lupicino commendat :

moritur,

sepelitur, clarescit miraculis.

Institutiones Patrum

a *In Vita S. Eugendi, ubi num. 24 ista traduntur :* Et quia sermo attulit, ut de institutione Patrum, per imitationem B. Eugendi aliqua tangeremus juxta promissum, quod memini prædixi tertio opusculo servaturum, prout memoriæ, Christo inspirante, suggeritur, alveum tantum exordia primitus intimamus. Sic namque, quod non omnino illa, quæ quondam sanctus ac præcipuus Basilius Cappadociæ urbis Antistes, vel ea, quæ sanctorum Lirinensium Patres, Sanctus quoque Pachomius Syrorum priscus Abba, sive illa, quæ recentior venerabilis edidit Cassianus, fastidiosa præsumptione calcemus ; sed ea quotidie lectitantes, ista pro qualitate loci et instantia laboris invicem potius quam Orientalium perficere affectamus : quia procul dubio efficacius hæc facilliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana.

b *Illustria alia duo monasteria, Balmæ dicta, postea in eadem Burgundia condita sunt, quorum aliud Virginum ad Dubium fluvium, Vesontionem inter et Montem Beliardum est,* Gallis Baulme les Nonnains, *aliud virorum a B. Lauteno Abbate fundatum, uti ad hujus Vitam diximus 13 Januar. pag. 823.*

ALIA VITA

auctore S. Gregorio Turonensi,

Libro de Vitis Patrum cap. 1.

Series Evangelicæ admonet disciplinæ, ut domesticæ largitionis pecunia nummularis fœnerata, cum digno multiplicationis fructu, dispensante Domino, restauretur : nec altis defossa foveis recondatur ad D
detrimentum ; sed rationabili dispensatione porrecta, æternæ vitæ crescat ad lucrum : ut incipiens retributionis Dominus quæ commodavit inquirere, cum usuris receptis fœnerationis suæ duplici satisfactione talentis, dicat : Euge, serve bone, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam : intra in gaudium Domini tui. Prædestinatorum est enim ista cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagitibus, ut sæpe de multis legitur, Dominum scire meruerunt, cognitoque eo, numquam ab ejus præceptionibus recesserunt, neque post baptismi sacramentum niveam illam pollentemque regenerationis stolam impudicis actibus polluerunt : qui merito sequuntur Agnum, quocumque ierit : quosque ipsius Agni candor egregius liliis decoris, nullo tentationis æstu marcentibus, coronavit. His denique sertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes provocat, vincentes adjuvat, victores adornat : quos nominis sui titulo præsignatos, de terrenis genitibus elevans, in cœlorum evehit gaudia gloriosos. De quorum niveo electionis numero et illos esse non ambigo, qui Jurensis eremi opaca lustrantes, non modo Dei templum effici meruerunt, verum etiam in multis mentibus Spiritus sancti gratiæ tabernacula paraverunt, id est, Lupicinus, Romanusque germanus ejus. E

Matth 25. 21

Cooperandum gratiæ Deo acceptæ.

Apoc. 14. 4

2 Igitur Lupicinus ab exordio ætatis suæ Deum toto requirens corde, litterisque institutus, cum ad legitimam transisset ætatem, genitore cogente, cum animi non præberet assensum, sponsali vinculo nectitur. Romanus vero adhuc adolescentior, et ipse ad Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutavit. Parentibus vero relinquentibus seculum, communi consensu eremum petunt : et accedentes simul inter illa Jurensis deferri secreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque sita, *a* Aventicæ adjacent civitati, tabernacula figunt : prostratique solo, Dominum diebus singulis cum psalterii modulamine deprecantur, victum e radicibus quærentes herbarum.

Romanus et Lupicinus nuptias respuunt,

a *eremum petunt :*

3 Sed quoniam livor illius, qui de cœlo delapsus est, semper insidias humano generi consuevit intendere, contra hos Dei servos armatur, hosque per ministros suos a cœpto itinere nititur revocare. Nam lapidibus urgere eos dæmones per dies singulos non desinebant : et quotiescumque genua ad orandum Dominum deflexissent, statim imber lapidum super eosdem, jacientibus dæmonibus, decidebat : ita ut sæpe vulnerati, immensis dolorum cruciatibus torquerentur. Interea ætas adhuc immatura cœpit injurias F
quotidiam hostis metuere, nec passa diutius sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid invidia non cogat inimici? Verum ubi relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores sunt regressi, domum cujusdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent. Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, et quæ eos caussa a cœpto distulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait : Oportuerat vos, o viri Dei, contra insidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare ejus inimicitias, qui sæpius ab amicis Dei superatus occubuit. Æmulus est enim sanctitati, dum metuit, ne, unde ille perfidia vilis corruit, genus humanum fide nobilitatum ascendat. At illi compuncti corde, et seorsum discreti a muliere, dixerunt : Væ nobis, quia peccavimus in Deum, dimittendo propositum nostrum. Ecce nunc a muliere arguimur pro ignavia. Et qualis nobis in posterum erit vita, si ea, unde *b* æstu inimici expulsi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Quibus venientibus, iterum eos insidiæ dæmonis lapidibus cœperunt urgere : sed persistentes

imbre lapidum a dæmonibus impetuntur :

eremo egressi a muliere admoniti

b *eum repetunt : vincunt dæmones.*

A persistentes in oratione, obtinuerunt a Domini misericordia, ut remota tentatione, liberi in illo divini cultus famulatu, expeditique perseverarent.

4 His denique in oratione persistentibus, cœperunt ad eos turbæ Fratrum hinc et inde confluere, et audire verbum prædicationis ab eis. Cumque jam beati eremitæ populis, ut diximus, publicati fuissent, fecerunt sibi monasterium, quod Condatiscone vocitari voluerunt : in quo succisis silvis, et in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantusque fervor de Dei amore proximos locorum accenderat, ut congregata ad officium Dei multitudo, simul habitare non posset : fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicis alvearis examen instituerunt. Sed et hoc deinceps cum Dei adjutorio ampliato, tertium intra Alemaniæ terminum monasterium locaverunt. Ibantque vicissim hi duo Patres visitantes filios, quos divinis imbuerant disciplinis, prædicantes in singulis monasteriis ea, quæ ad institutionem animæ pertinebant.

extruunt tria monasteria :

instituunt monachos :

5 Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit monarchiam. Erat autem valde sobrius, et cibo potuque abstinens, ita ut plerumque tertia tantum die reficeretur. Cum vero eum, sicut corporis humani deposcit necessitas, sitis arriperet, vas cum aqua B exhiberi faciebat, in qua manus immersas diutius retinebat. Mirum dictu : ita absorbebat caro ejus aquam appositam, ut putares eam per os ejus assumi : et sic ardor sitis extinguebatur. Erat autem severus valde in districtione Fratrum, nec quemquam non modo perverse non agere, verum etiam nec loqui sinebat. Mulierum quoque vel colloquia, vel occursus valde vitabat. Romanus ita erat simplex, ut nihil de his penitus ad animum duceret : sed omnibus tam viris, quam mulieribus æqualiter flagitatam benedictionem, Divinitatis nomine invocato, tribueret.

S. Lupicinus abstinens et severus,

Romanus comis et benevolus

6 Lupicinus igitur Abbas cum minus haberet, unde tantam sustineret congregationem, revelavit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitus thesauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum levare poterat, monasterio inferebat : et exinde coempto cibo reficiebat Fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregaverat : sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen Fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus est revelare.

Lupicinus obtinet thesauros absconditos

7 Factum est autem, ut quodam tempore visitaret Fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus congregatos : et accedens meridie, cum adhuc Fra- C tres in agro essent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum : viditque diversorum ferculorum apparatum magnum, ac piscium multitudinem aggregatam, dixitque in corde suo : Non est dignum, ut monachi, quorum vita solitaria est, tam ineptis utantur sumptibus. Et statim jussit præparari æneum magnum : cumque locatus super ignem fervere cœpisset, posuit in eo cunctos simul, quos paraverant cibos, tam pisces, quam olera, sive legumina, vel quidquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque : De his pluribus nunc reficiantur Fratres : non deliciis vacent, quæ eos a divino impediant opere. Quod illi cognoscentes, valde moleste tulerunt.

diversa fercula eidem oll... miscet.

8 Tunc duodecim viri, habito consilio, iracundia inflammati reliquerunt locum, et abierunt per deserta vagantes, et ea, quæ erant seculi delectabilia, inquirentes. Revelatumque est statim per visum Romano, nec ei voluit Divina miseratio rem actam occultare. Regresso igitur Abbati ad monasterium dicit : Si sic futurum erat, ut ad dispersionem Fratrum abires, utinam nec accessisses ad eos. Cui ille : Noli, inquit, moleste ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream Domini, et triticum tantum in horreo positum, paleas autem esse rejectas foras. Et ille : Utinam nullus abscessisset ex eis : sed nunc indica mihi, quæso, quot exinde abierunt. Qui respondit : Duodecim viri cothurnosi, atque elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lacrymis ait : Credo in illo Divinæ miserationis respectu, quia nec illos separabit a thesauro suo, sed congregabit, et lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. Et facta pro his oratione, obtinuit, ut reverterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, et agentes pœnitentiam pro excessu suo, congregaverunt singuli congregationes suas, et fecerunt sibi monasteria, quæ usque hodie in Dei laudibus perseverant.

Indecte... offensi monasterium deserunt.

Romanus Lupicini severitatem reprehendit :

D

AUCTORE S. GREGORIO TURON.

precibus reducit desertores :

singuli monasterium extruunt,

9 Romanus autem persistebat in simplicitate et operibus bonis, visitans infirmos, et salvans eos oratione sua. Factum est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos Fratres, ut occupante noctis crepusculo, ad hospitiolum diverteret leprosorum. Erant autem novem viri. Susceptusque ab eis, statim plenus caritate Dei, jussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lavit, lectulumque spatiosum fieri præcepit, ut omnes in uno stratu requiescerent, non abhorrens luridæ maculam lepræ. Quod cum factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantationes psalmorum vigilans, E extendit manum suam, et tetigit latus unius infirmi, qui statim mundatus est. Tactuque salubri iterum tetigit alium, et ipse protinus est mundatus. Cumque se sensissent redditos sanitati, tetigit unusquisque proximum suum, ut scilicet expergefacti, rogarent Sanctum pro emundatione sua. Sed cum tacti ad invicem fuissent, et ipsi mundati sunt. Mane autem facto, adspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, et vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, ut semper ea, quæ Dei erant, et retinerent pectore, et operibus exercerent.

Romanus leprosis lavat pedes, attactu sanat.

10 Lupicinus autem jam senex factus, accessit ad Chilpericum Regem, qui tunc Burgundiæ præerat : audierat enim eum habitare apud urbem Janubam. Cujus cum ingressus est portam, tremuit cathedra Regis, qui ea hora ad convivium residebat, exterritusque ait suis : Terræmotus factus est. Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille : Occurrite quantocyus ad portam, ne forte aliquis adversari cupiens regno nostro, adsit quasi nociturus nobis. Non enim sine caussa hæc sella contremuit. Qui protinus concurrentes, offenderunt se- F nem in veste pellicea, et dixerunt Regi de eo. Qui ait : Ite, adducite eum in conspectu meo, ut intelligam cujus ordinis homo sit. Et statim adductus, stetit coram Rege, sicut quondam Jacob coram Pharaone. Cui ille ait : Quis es, vel unde venisti, aut quod est opus tuum, vel quid necessitatis habes ut venias ad nos? Cui ille : Pater sum dominicarum ovium, quas cum Dominus spiritalibus cibis jugi administratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam vestram, ut ad victus vestitusque necessaria aliquid tribuatis. Rex vero hæc audiens, ait : Accipite agros, vineasque de quibus possitis vivere, ac necessitates vestras explere. Qui respondit : Agros et vineas non accipiemus, sed placeat potestati vestræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, sed in humilitate cordis Dei regnum justitiamque ejus exquirere. At Rex cum audisset hæc verba, dedit eis præceptionem, ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini accipiant, et centum aureos ad comparanda Fratrum indumenta. Quod usque nunc a fisci ditionibus capere referuntur.

Lupicino aulam ingrediente sella Regis tremit :

Rex petita alimenta de fisco liberaliter præberi jubet.

A

AUCTORE S. GREGORIO TURON.

11 Post hæc autem cum jam senes provectæque essent ætatis, Lupicinus Abbas scilicet et Romanus frater ejus, ait Lupicinus germano suo: Dic mihi, frater, in quonam monasterio vis tibi parari sepulchrum, ut simul quiescamus? Qui ait: Non potest fieri, ut ego in monasterio sepulchrum habeam, a quo mulierum accessus arcetur. Nosti enim, quod mihi indigno et non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impositionem manus meæ, ac virtutem Crucis dominicæ a diversis languoribus sunt erepti. Erit autem concursus ad tumulum meum, si ab hac luce migravero.

Romanus extra monasterium sepelitur propter miracula.

Ideoque eminus a monasterio in monte parvulo sepultus est: super cujus deinceps sepulcrum, magnum templum ædificatum est, in quod ingens frequentia populi diebus singulis accurrit. Multæ enim D virtutes ibi in Dei nomine nunc ostenduntur. Nam et cæci ibi lumen, et surdi auditum, et paralytici gressum plerumque recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intra monasterii basilicam est sepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id est, beatas congregationes, in ejus laude devotas.

a Aventicum Ptolemæo lib. 2 cap. 9 Sequanorum civitas Aventicum. Tacito lib. 1 hist. totius Helvetiorum gentis caput. Aventicus Elvitiorum civitas in Notitia Provinc. et Civit. Galliæ. Marcellinus lib. 15 num. 17 Aventicum desertam quidem civitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semiruta nunc quoque demonstrant, sub temporibus Gratiani et Valentiniani, ut restaurata utcumque postea videtur. Aventicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsit Concilio Matisconensi Marius an. Chr. 585, ac Sedem Lausannam transtulit. Aventicum Gallis Avanches, Germanis Wiflisburg dicitur. — b Forte astu.

DE S. ROMANO

ARCHIEPISCOPO REMENSI IN CAMPANIA,

Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA AN. IↃXXXIII XXVIII FEBR.

Elogium S. Romani ex Saussaio:

B

Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano, quæ de S. Romano dicuntur, brevi hoc elogio comprehendit ad XXVIII Februarii: Remis depositio S. Romani Episcopi et Confessoris: hic Vigilii Papæ consobrinus, monachus Jurensis, et primus Abbas cœnobii Mentuniaci a se constructi in diœcesi Trecensi, cum laude virtutum undique polleret, ad Archiepiscopatum Remensem duce Christo provectus, Ecclesiam sibi concreditam apostolico spiritu gubernavit. Postque faustum et celebrem Pontificatum, cum B. Leonem suum alumnum, et in regimine cœnobii Mentuniaci successorem, sanctitatis suæ commercio, ex quo Sanctus et ille evasit, illustrasset; B. Chlotildem Reginam in basilica S. Genovefæ, et Childebertum Regem in æde S. Vincentii ad muros regiæ urbis tumulasset; quietis æternæ cupidus, in cœlestem emigravit mansionem. *Hæc Saussaius, quæ a nobis illustranda.*

Sanctus etiam appellatus a Camuzato et Des-Guerrois

2 *Sancti titulum cum Saussaio eidem Romano tribuunt Nicolaus Camuzatus Tricassinæ Ecclesiæ in eadem Campania Canonicus in Miscellaneis historicis, cum Promptuario Sacrarum Tricassinæ diœcesis editus, fol. 358 in Notis ad Vitam S. Leonis Abbatis, et Nicolaus Des-Guerrois Presbyter Tricassinus de Sanctis Tricassinis ad an. 545 num. 8. In ipsa antiqua Vita S. Leonis danda XXIII aut XXV Maii (de die namque discrepant auctores) tam ipse Leo, quam Romanus*

C

In Actis antiquis Beatus appellatur:

eodem modo Beati *appellantur: quo solum titulo utitur Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis ad XXVIII Februarii, quo eum celebrat,* et Vigilii Papæ consobrinum, ac monachum Jurensem *ante Saussaium statuerat secutus Joannem Chenu in Archiepiscopis Remensibus, et Georgium Colvenerium in Catalogo Archiepiscoporum Remensium ad calcem Flodoardi edito.*

an consobrinus Vigilii Papæ?

Fuit Vigilius *ex nobilissimo genere ortus, Joannis Consularis viri filius, et* Romano *aliquanto junior, mortuus anno* IↃLV. *De S. Romano fundatore primo monasteriorum Jurensium jam ante hoc die egimus, cujus institutum sub S. Eugendo Abbate potuit hic Romanus complexus fuisse, ejusque exemplo (quod quamplurimos alios fecisse constat ex ejus Vita) condidisse cœnobium in Vico,*

an monachus Jurensis?

condit monasterium Mentuniaci

cui nomen Mentuniacum, duabus ab urbe Trecensi leucis semoto, *uti liquido constare ex* Vita S. Leonis *asserit Camuzatus, qui relicta fusiori historia, brevem ejusdem Vitam ex Breviario Ecclesiæ Trecensis eruit: in qua ista leguntur:* Hic *Leo* scholis traditus, mira celeritate psalmorum scientiam est adeptus: et in omnibus et per omnia regularibus est dogmatibus eruditus. igitur B. Romano Mentuniaci cœnobii Abbate in Episcopum Remensem electo, B. Leo ejus monasterii factus est Abbas.

Addit dein Camuzatus, ex alia Vitæ S. Leonis historia, præfatum S. Romanum a Rege Chlodoveo seniore confirmationem donationis quorumdam prædiorum impetrasse, quæ Merobaudus Patricius eidem cœnobio liberalissime impertiverat. *Des-Guerrois* cœnobium illud extructum *ait* fuisse ad honorem SS. Gervasii et Protasii Martyrum. *At* nunc oppidum Mentuniacum, ob corpus S. Leonis, quod ibidem reverendissime custoditur, ejusdem D. Leonis nomen induisse et Gallico idiomate S. Lye nuncupari, *testatur jam sæpius laudatus Camuzatus. Mortuus est Chlodoveus I anno* IↃXI, *ut jam ante illud a S. Romano extructum fuisse monasterium necesse sit, et falli Nicolaum Des-Guerrois, dum confirmationem donationis a Chlodoveo factam tradit non S. Romano, sed ejus successori S. Leoni, qui post viginti annos ab obitu Chlodovei S. Romano successit.*

E

confirmationem donationis accipit a Chlodoveo I,

fit Archiepisc. Remensis an. 530,

3 *De Episcopatu S. Romani hæc pauca memorat Flodoardus lib. 2 Historiæ Ecclesiæ Remensis cap. 1:* B. Remigio successisse traditur Romanus, Romano Flavius, post quos Mappinius. *De tempore Sedis horum quatuor Episcoporum egimus VI Februarii ad Vitam S. Vedasti Episcopi Atrebatensis a S. Remigio ordinati, ostendimusque pag. 785 num. 13 S. Remigium obiisse anno* IↃXXX, *die XIII Januarii; eique subrogatum fuisse S. Romanum, cujus Sedi assignavimus triennium aut summum quadriennium, obitumque retulimus ad annum* IↃXXXIII *aut sequentem. Nam ejus successor* F

moritur an. 533 aut sequente.

Flavius interfuit Arvernensi Synodo sub Theudeberto Rege V Idus Novemb. post Consulatum Paulini Junioris habitæ anno IↃXXXV. *Ast a Flavii successore Mappinio missus Protadius Archidiaconus subscripsit Aurelianensi Concilio V anno Regis Childeberti XXXVIII, Christi* IↃXLVII. *Hinc corrigendus Joannes Chenu asserens* Romanum Archiepiscopum creatum anno IↃXLV, sedisse annis XVIII, mortuum anno IↃLXIII. *Quæ eadem ante scripserat Georgius Colvenerius in Catalogo Archiepiscoporum Remensium, atque ista æque dissona adjungit:* Hic sepelivit corpus B. Chlotildis Reginæ in ecclesia S. Genovefæ Parisiis anno IↃLIV, et corpus Childeberti Regis Francorum in æde sacra S. Germani ad muros urbis Parisiensis anno IↃLIX. *Quæ Saussaius supra relatus nullo interposito examine descripsit. Verum obsunt et tempora et regna distincta, et quæ a S. Germano Episcopo Parisiensi acta sunt, S. Romano Remensi applicantur jam pridem mortuo. Decessit Childebertus anno* IↃLVIII, *atque, ut tradit Aimoinus lib. 2 de Gestis Francorum cap. 29, a S. Germano in æde S. Vincentii, quam fabricarat, sepultus. Obiit vero S. Chlotildis apud urbem Turonicam, Parisiis a filiis Childeberto atque Chlothario Regibus*

non sepelivit Childebertum Regem,

A bus sepulta. *Ita Gregor. Turon. lib. 4 hist. Franc. cap. 1, cum ante egisset de obitu Theodeberti Regis Austrasiorum, cui successit Theodebaldus an.* ɪɔxʟᴠɪɪɪ.

neque S. Chrotildem Reginam.

Fuit autem S. Romanus Episcopus factus cum Theodericus Rex Austrasiorum adhuc viveret, sub quo Remensis urbs erat. D

AUCTORE G. H.

DE S. RUFINA VIRGINE

G. H.

XXVIII FEBR.

S. Rufina Virgo aut sola refertur.

Martyrologium MS. antiquum, quod Coloniæ in monasterio Patrum Carmelitarum adservatur inter paucos ac selectos Sanctos memoriam S. Rufinæ consignat his verbis : Ipso die S. Rufinæ Virginis. *Quæ eadem leguntur in Martyrologio anno* 1490 *Lubecæ excuso, quod Doctrinale Clericorum inscribitur, atque a vigilia Nativitatis, seu* ɪx *Kalendas Januarii, exorditur. Aliud eodem anno Coloniæ excusum, sed ab ipsis Kalendis Januarii initio sumpto, eisdem plane verbis celebrat* S. Rufinam Virginem. *Eam suo itidem ad Usuardum Auctario inscripsit Hermannus Greven. Quæ vero ea fuerit quove loco aut tempore floruerit, hactenus assequi non potuimus, uti et de* S. Onesima Virgine *dictum, quam* xxvii *Februarii retulimus ex eisdem quatuor Martyrologiis. Utramque Virginem* xxviii *Februarii conjungit Franciscus Maurolycus Abbas Messanensis in suo Martyrologio ante annos prope centum edito.* Eodem die, *inquit,* SS. Macarii, Ruffini, Justi ac Theophili. Item Osvaldi Mart. Atque Onesimæ et Ruffinæ Virginum. *Quæ eadem leguntur in Calendario Italico Constantii Felicii. Meminerunt et alia jam indicata Martyrologia* Rufini Martyris. *De eo sociisque supra egimus : inter quos in veteri MS. Philippi Labbei nostri, nomen* est Rufinæ ; *hinc injecta dubitatio, nunc de hac Virgine agatur, num potius* Rufinus *sit substituendus, aut certe* Rufunia, *cujus inter illos Martyres nomen in MS. Martyrol. S. Hieronymi.*

aut S. Onesimæ Virgini juncta.

DE S. OSWALDO

B EPISCOPO WIGORNIENSI ARCHIEPISCOPO EBORACENSI, G. H. E

Commentarius prævius.

§ I *Tempus Episcopatuum S. Oswaldi. Annus et dies obitus, et Elevationis corporis. Cultus illis diebus : an etiam* xv *Octobris? Reges ab eo coronati.*

ANNO ɪɔᴄᴄᴄᴄxᴄɪɪ XXIX FEBRUA

S. Oswaldus floruit 10 seculo,

Inter *eximios sanctitate et doctrina Episcopos, qui seculo Christi decimo illustrarunt Angliam, est* S. Oswaldus, *Episcopus primo Wigorniensis, postea simul Archiepiscopus Eboracensis. Urbs est utraque antiqua et celebris. Eboraci sancte mortuus est, Wigorniæ sepultus, ac miraculis a morte claruit. De hac urbe actum fuse* xi *et* xix *Januarii ad Vitam S. Egwini, Sanctique Vulstani, qui et ipsi Wigornienses Episcopi fuere.*

S. Dunstani in Episcopatu Wigorniensi successor

2 *Consecratum fuisse Episcopum Wigorniensem S. Oswaldum a decessore suo S. Dunstano, anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟɪx *ad Cantuariensem Metropolim translato, certum est : de anno consecrationis aliquis scrupulus, quod infra in Actis dicatur* obiisse anno ɪɔᴄᴄᴄᴄxᴄɪɪ, Episcopatus xxx, *quasi ordinatus esset Episcopus anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxɪɪ. *Sed forsan culpa amanuensium intercidit annorum duorum nota, ut legendum sit,* obiisse anno Episcopatus trigesimo secundo. *Nam anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟx consecratum esse S. Oswaldum *scribunt Florentius Wigorniensis, Dunelmensis, Hovedenus,* Westmonasteriensis, *atque alii quorum omnium auctoritas actorum illorum scriptori prævalet. Factum vero Eboracensem Archiepiscopum anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxxɪɪ *iidem scriptores unanimi consensu testantur et successorem statuunt Oschitelli propinqui sui, eodem anno vita functi : quibus et ipsa Acta adstipulantur. Thomas Stubbs Dominicanus, qui seculo* xɪv *scripsit Actus Pontificum Eboracensium, inter Oschitellum et S. Oswaldum statuit* Adelwoldum, *qui tamen* cum magis quietiorum vitam diligeret, Pontificatum dimisit. *Eadem leguntur in epistola sub nomine Simeonis Dunelmensis edita, sed forsan e scriptis Turgoti Dunelmensis collecta, ad Hugonem Decanum Eboracensem de Archiepiscopis Eboracensibus : ast* Edwaldum *appellat, et S. Oswaldum statuit cum Thoma Stubbs* ecclesiæ illius regimen suscepisse anno ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxxɪ. *Verum Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum omisso* Edwaldo, *quem a S. Oswaldo alium non arbitramur, in Archiepiscopum electum cum aliis scriptoribus statuit anno sequenti* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxxɪɪ.

anno 960,

C

simul Archiepiscopus Eboracensis factus an. 972

3 *In pluribus peccat Thomas Stubbs, dum* anno sequente *asserit* Romam venientem, a Stephano Papa pallium accepisse : deinde ipsius Regis Edgari donatione, et Papæ Formosi, qui Stephano successit, concessione, Episcopatum Wigorniæ, de quo translatus fuerat, in sua manu tenuisse. *Successit Stephano* vi *Formosus anno* ɪɔᴄᴄᴄxᴄɪ, *mortuus anno* ɪɔᴄᴄᴄxᴄvɪ, *id est, septuaginta sex annis, antequam ex hujus calculo Romam venit* S. Oswaldus. *Nicolaus Harpsfeldius seculo* 10 *Hist. Eccl. Angl. cap.* 12, *omisso* Formoso *asserit,* S. Oswaldum a Pontifice Stephano, Romam profectum, pallium reportasse, nec Wigorniensem dimittere permissum. *Verum nullus Papa, Stephanus dictus sedit ab anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄxʟɪɪɪ *ad annum* ᴄɪɔʟxɪɪ. *Dunelmensis in citata epistola tradit* Romam venisse, et pallium a Benedicto Papa accepisse. *Est* Benedictus vi *anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxxɪɪ *die* xx *Decembris electus, anno* ɪɔᴄᴄᴄᴄʟxxɪv *a Bonifacio, dein Antipapa, in carcere strangulatus : cui Benedictus* vii *successit. Wigorniensis, cujus errorem alii descripserunt, ad annum* 973 *ista habet :* Stephanus Papa cxxxiv, a quo S. Oswaldus pallium accepit. *Quod accurati scriptoris σφάλμα μνημονικόν est.*

pallium accepit, non a Stephano Papa,

sed a Benedicto vi an. 973.

4 *Idem Wigorniensis ad eumdem annum* 973 *hæc refert :* Rex Anglorum pacificus Eadgarus ætatis suæ anno xxx, Indict. i, v Idus Maii, die Pentecostes a beatis Præsulibus Dunstano et Oswaldo, et a ceteris totius Angliæ Antistitibus, in civitate Acamanni benedicitur, et cum maximo honore et gloria consecratur, et in Regem inungitur. *Eadem habent Dunelmensis, Hovedenus, Westmonasteriensis, Huntindonensis, et alii ; quibus præivit Chronologus Anglo-Saxonicus cum Bedæ historia nuper excusus, qui addit* Acamanni civitatem ab incolis alio vocabulo Bathoniam nominari : *quæ in Somersetensi Comitatu apud Saxones Occidentales urbs illustris. Regnabat Edgarus Rex jam tum a morte Edwini fratris anno* xv, *atque ipso* anno ɪɔᴄᴄᴄʟxxv, viii Idus Julii *defunctus est,* filio suo Eadwardo regni herede, *designato. Sed* magna inter regni primores oborta est dissensio. Quidam namque Regis filium Eadwardum, quidam vero fratrem illius elegerunt Æthelredum. Quam ob caussam Archipræsules Dunstanus et Oswaldus cum Coepiscopis, Abbatibus, Ducibusque quampluribus, in unum convenerunt, et Eadwardum, ut pater ejus præceperat, elegerunt, electum consecraverunt, et in Regem unxerunt. *Ita Wigorniensis, aliique ante citati. Anno postea* 978 *ista adduntur :* Rex

F

consecrat et inungit cum S. Dunstano Reges, Edgarum an. 973

S. Eduardum, dein Martyrem, an. 975

A Rex Anglorum Edowardus jussu novercæ suæ occiditur... Cujus frater Æthelredus Clito egregius, moribus elegans, pulcher vultu, decorus aspectu, Indict. vi die Dominica xviii Kalend. Maii post Paschalem festivitatem a sanctis Archipræsulibus Dunstano et Oswaldo, et decem Episcopis, in Kyngestune ad regni fastigium est consecratus. *Colitur* S. Edouardus *Rex et Martyr* xviii *Martii.*

Auctore S. e. Æthelredo an. 978

5 *Mortuus est* S. Oswaldus *anno* DCCCCXCII. *Ad quem annum ista tradit* Wigorniensis : S. Oswaldus Archiepiscopus, Indict. v, ii Kalend. Martii, feria secunda transiens ex hac vita, regni cœlestis gaudia conscendit, et Wigorniæ in ecclesia S. Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, conquiescit. *Wigorniensi consentiunt reliqui scriptores, cum ipsis* S. Oswaldi *Actis. Quia autem annus hic bissextilis erat, mortuus est* XXIX *Februarii, qui dies tum incidebat in feriam secundam post Dominicam tertiam Quadragesimæ, cyclo Solis* XXI, *Lunæ* v.

moritur an. 992

29 Febr. feria 2.

6 *Inscriptus hoc die Florario MS. et Auctario Greveni ad Usuardum his verbis :* In Britannia S. Oswaldi Episcopi Wigorniensis et Confessoris. *Eumdem referunt Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus in Martyrologiis monasticis, Wilsonus in Anglicano, Canisius in Germanico, Ferrarius in Catalogo generali.*
B *In MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, et apud Maurolycum ista leguntur :* Item S. Oswaldi Martyris. *Fuit Rex Northumbriæ* Oswaldus *a Penda Rege Merciorum pagano occisus, qui passim Martyr habetur, inscriptus etiam Martyrologio Romano* v *Augusti : cujus Regis et S. Oswaldi Episcopi memoria videtur in citatis Martyrologiis confusa.*

inscriptus Martyrologiis :

perperam Martyr habitus.

7 *Successor* S. Oswaldi *in utraque Sede fuit* Aldulfus *ante* Abbas Medeshamstadensis, *qui anno* MII, Regis Anglorum Æthelredi xxv, Indictione xv, xvii Kalendas Maii, feria quarta, Coepiscopis, Abbatibus, Presbyteris, monachis, religiosis quoque viris aggregatis, S. Oswaldi Archipræsulis ossa e tumulo levavit, et in scrinio, quod paraverat, honorifice locavit : et non multo post, id est, ii Nonas Maii, ipse defunctus in ecclesia S. Mariæ Wigorniæ est sepultus. *Ita Wigorniensis, quem reliqui sequuntur. Contigit ea Elevatio feria quarta post Dominicam in Albis, cyclo Solis* III, *Lunæ* XV, *littera Dominicali D. Meminerunt illius Wion, Menardus, Ferrarius his verbis :* Eboraci elevatio S. Oswaldi Episcopi et Confessoris. *At contigit ea elevatio non Eboraci, sed Wigorniæ, ubi antea fuerat sepultus. Hinc infra in Vita num.* 22 Aldulfus Eboracensis Archiepiscopus Wigorniam properans, ossa sancti Antistitis de terra levavit.
C *Quibus consentit cum aliis Westmonasteriensis, qui citatur a Wione, Ferrario, et Wilsono in priore editione Martyrologii Anglicani, ubi etiam Eboraci facta ea elevatio asseritur : omittitur in posteriore editione. Bucelinus etiam Eboraci factam tradit, citato præter Westmonasteriensem Edouardo Mathew, qui solum de S. Oswaldo agit* XXVIII *Februarii, nulla facta mentione diei* XV *Aprilis.*

Corpus ejus ab Aldulpho successore elevatum anno 1002, 15 Aprilis,

non Eboraci sed Wigorniæ :

8 *In Calendario MS. Benedictino monasterii S. Salvatoris ista ad* VIII *Junii traduntur :* S. Oswaldi Episcopi Wigorniensis et monachi Floriacensis. *Qua vero de caussa eo die referatur, non reperio. Forsan quia auctori deerat alius Sanctus, quem eo die colendum proponeret. Erant autem hoc die et Romanus Abbas, sed quem discipulum S. Benedicti credidit, et S. Theodulphi Abbatis inventio, quæ circa an.* CMLX *contigit.*

memoria ejus 8 Junii :

9 *At Major controversia est, quare* XV *Octobris referatur* S. Oswaldus. *Ita primus excudit Molanus in additionibus ad Usuardum Lovanii anno* 1568 *editum, his verbis :* Eodem die Oswaldi Episcopi et Confessoris, *appositaque litteram Q indicans, ut præfatur cap.* 2, *se ejus Sancti memoriam* addere ex quodam alio Martyrologio : *quod est MS. Usuardi, olim Augustini Hunnæi Doctoris Lovaniensis, ac modo spectat ad Domum Professam Antverpiensem, Societatis Jesu : illic ergo post commemoratum natalem quinquaginta Martyrum Coloniensium, ista subduntur :* Eodem die S. Oswaldi Episcopi et Confessoris. *Exin cetera quæ alibi apud Usuardum leguntur, ibidem subnexa. At circa eam lectionem multum hæremus, cum cetera, quæ in eo MS. Codice hactenus reperimus, multum superent ætatem* S. Oswaldi Wigorniensis. *An alius ergo antiquior* S. Oswaldus *Episcopus, aut certe errore amanuensium loco alterius Sancti intrusus? In antiquo codice MS. sub nomine Bedæ ad eumdem* XV *Octobris ista leguntur :* In Britannia S. Wlfranni Episcopi et Confessoris. *An loco hujus nominis aut alterius substitutus* S. Oswaldus *existimari possit, quis definiet? Episcopum Lindisfarnensem potius intelligi infra dicemas.* D

atque alicujus Oswaldi Episc. 15 Octobris

10 *Interim ad ea adjecere alii quædam : nam in altera editione Usuardi anni* 1573 *ista scripsit Molanus :* Eodem die Osvaldi Episcopi Wigorniensis et Confessoris. *Et mox, quasi dubitatione omni sublata, secuti alii, Canisius in Martyrol. Germanico edito an.* 1573 *prius Martyrologium Molani descripsit, postea secundum. Dein Surius in Octobri Vitam S. Oswaldi locavit, in editione anni* 1574 *cum hac ad marginem notatione :* Octobris XV juxta Martyrologia. Obiit autem XXVIII Februarii vel XXIX. *Inde alii eo die factam translationem ex tenui conjectura asseruere. Ita Wion :* Vigorniæ in Anglia translatio S. Osvaldi Episcopi et Confessoris, miraculis clari. *additque de* ea Translatione *agere* Molanum et Galesinium hac die. *Molani verba utriusque editionis dedimus. Galesinii ista sunt :* Vigorniæ S. Osvaldi Episcopi et Confessoris. *Et in Notationibus Surium citat. Nulla ibi Translationis mentio. Wionem secuti Dorganius et Menardus, sed de qua Translatione fiat mentio silent. Bucelinus in Menologio Benedictino conjecturam illorum ita adornat :* Wigorniæ in Anglia translatio S. Oswaldi Episcopi. Transtulit viri sanctissimi corpus, revelatione divina admonitus Adolphus Eboracensis Archiepiscopus *etc. Ast Elevatio potius corporis dicenda est, quæ contigit* XV *Aprilis, quo die eam Eboraci factam dixerat. Fortassis* XV *Octobris Wigorniam corpus translatum fuisse arbitratus est : sed contrarium constat ex Vita, quam citat. In Martyrol. Anglicani priori editione* XXVIII *Februarii tradit Wilsonus, præcipuam ejus solemnitatem haberi* XV *Octobris ; quæ inde decerpsit Edouardus Mathew, dum promitit ideo se* de eo præcipue XV Octobris tractaturum : *quo postea die de illo penitus silet. In secunda etiam editione Martyrol. Anglicani ea de præcipua solemnitate verba omissa a Wilsono. At* XV *Octobris ejus Translatio refertur in eo Martyrologio citato Surio, et Molano, tum Polydoro Virgilio lib. 7 hist. et Westmonasteriensi ad annum* 959, *et* 960, *ubi de ejus Episcopatu Wigorniensi et monasterio Ramesiensi agitur. In priore editione die* XXVIII *Februarii citat* Surium 15 Octobris *et* Calendarium secundum usum Sarum, *quod habemus Parisus circa annum* 1533 *excusum in Enchiridio Ecclesiæ Sarisberiensis : in quo* S. Oswaldi *nomen bis expressum, scilicet* XXVIII *Februarii et* XV *Aprilis. At* XV *Octobris memoratur* S. Wilfrannus Episcopus, *de quo supra egi.*

qui conjectura creditus Wigorniensis,

E

quasi ob Translationem eo die colatur,

præcipua solemnitate.

F

11 *In Florario MS. jungitur* Oswaldus *quidam cum sociis* XV *Octobris his verbis :* Item sanctorum Confessorum Oswaldi Episcopi, Martiani et Satyri, et Candidi Martyris. *Ex his* Martianus et Saturianus *coluntur postridie, sed* Martyres, *in Africa occisi. Num ergo legendum :* Item sanctorum Martyrum Oswaldi Regis, Martiani *etc. In supra citato Calendario MS. Benedictino* XII *Junii ista habentur :* S. Oswaldi Episcopi Lindisfarnensis et Abbatis Mailrosensis. *Hic est* S. Ethelwoldus, *aliis* Æthelwaldus et Edilwardus, *cujus Vitam ex variis collectam dedimus* XII *Februarii*

An is potius est S. Oswaldus Martyr?

A bruarii, quo die inscriptus est Martyrologio Anglicano, et Catalogo Ferrarii. Mortuus est anno DCCXL: at quo die, hactenus non reperimus. Potuit de eo egisse qui Usuardum MS. nostrum auxit, et cum aliis Oswaldum appellasse. Ita S. Oswaldus, de quo hic agitur, ab aliis est Edwaldus et Adelwoldus dictus, et postea ab eo diversus a nonnullis habitus: quæ supra rejecimus.

an S. Ethelwoldus Episc. Lindisfarnensis etiam Oswaldus dictus.

§ II. Illustria ex aliorum Sanctorum Actis testimonia de S. Oswaldo: hujus Vita scripta, Reliquiæ.

Inter illustres scriptores ævo S. Oswaldi propinquiores Aimoinus est, monachus Floriacensis in Gallia, qui sub annum Christi CIↃ floruit, et suam de rebus Franciæ historiam inscripsit S. Abboni Abbati suo, anno CIↃIV interempto, cujus et Vitam scripsit, XIII Novembris dandam: in ea cap. 4, 5 et 6 ista leguntur: Legatio Gentis Anglorum ad Floriacense venit cœnobium, postulans aliquem sibi sapientum concedi virorum... eo quod vir quidam magnæ apud eos nobilitatis, Oswaldus vocabulo, spreto seculo, ad serviendum Christo, in memorato Floriaco conversus est cœnobio: ex quo ob bonæ vitæ meritum a Rege ipsius provinciæ B ad Archiepiscopatus assumptus gradum, Deo ac Patrono suo S. Benedicto in regione Anglica construxit monasterium... Præerat per idem tempus sanctæ Floriacensi congregationi reverendus Pater Oylboldus... qui ab hoc beato exegit viro Abbone, quatenus ad instruendas ejusdem nationis hominum mentes, divina atque humana sapientia, qua ipse insigniter pollebat, ire non recusaret... Post longos terræ et maris excursus, Anglorum intravit fines. Primum itaque omnium Ramesense S. Benedicti adiit cœnobium. Sic enim appellabatur ille locus, qui a venerabili Oswaldo illis in partibus est fundatus: in quo, qui Abbatis fungebatur officio, Germanus dicebatur vocabulo, et ipse ad tanti gradus honorem ex hoc sacro Floriacensi assumptus monasterio. Ubi dum Sanctus Domini Abbo per duorum ferme annorum moratur spatium, aliquos monachorum scientia imbuit litterarum.

Ab S. Oswaldo Floriaci institutis monachis imbuto

evocatus S. Abbo in Angliam,

docuit biennio in Ramesiensi monasterio:

13 Intra eorumdem sane spatium annorum Regem adiit Anglorum ac ejus Ducem Hebelguinum. Sed a Rege verba tantum, a Duce vero condigna suæ sanctitati suscepit munera, atque in magna apud eum, quamdiu cum ipso fuit, est habitus reverentia. Pontificum quoque venerabilium, sæpe nominati Oswaldi ac beatæ memoriæ Dunstani, amica sibi familiaritate usus est. Horum prior Eboracensium, sequens Cantuariorum Archiepiscopus fuit. In quo-C rum vita moribusque sibi bene complacuisse Christi ostendit gratia, eorum tumulos nunc usque miraculorum illustrando gloria. Hi in tanta admiratione hunc beatum habuere virum, ut in eo retinendo caritativa et (ut ita dictum sit) discordi inter se dissiderent concordia..... Tandem ipse vir Domini, Abbo juxta commonitionem honorabilis Patris sui Oylboldi, nativæ faciem statuens revisere telluris, a memoratis Pontificibus, optimis honoratus muneribus: et a venerabili quidem Dunstano magnifica excepit munia in argento, sancto Patri perferenda Benedicto: a Domino vero Oswaldo cum gratia presbyteratus etiam cuncta eidem gradui congrua ministeria est adeptus. Rediens igitur multiplicem secum advexit gazam, in suis speciebus dignam vitæ ejus continentem significationem. Nam armillæ torquesque aureæ congruam benefactorum dictorumve ejus significavere remunerationem: vestes vero sacerdotales præsentis futuræve gloriæ portendebant nitorem. At aureus calix, et numerosum argenti numisma innocentis puritatem vitæ ac rutilantis præsagiebant eloquii jubar. Hæc Aimoinus, quorum nonnulla infra in Actis attinguntur: in iis Ailwinus Co-D mes dicitur, qui hic Hebelguinus Dux, Ramesensis monasterii fundator, cujus Abbas ibidem Eduothus appellatur, qui hic Germanus, sed forsan binominis fuit, aut certe unus alterius successor.

familiaris SS. Oswaldo et Dunstano

miraculorum gloria claris:

ab eis variæ donatus,

Presbyter a S. Oswaldo consecratus.

successor 3.8.

14 Colitur jam sæpe memoratus Dunstanus XIX Maii, ex cujus Vita huc spectant sequentia: Episcopatus Wigorniensis in honorem gloriosi Apostoli Petri fundatus habebatur. Sed Oswaldus vir sanctus et religiosus, quem in regimen ipsius Ecclesiæ B. Dunstanus Antistes Cantuariensis effectus sibi succedere fecit; quia Clericos ibi degentes nec a pravitate sua convertere, nec inde, eo quod nobiles juxta seculum atque potentes erant, quibat eliminare: construxit pene contiguam ipsi ecclesiæ ecclesiam beatæ Dei Genitricis Mariæ: in qua ipse cum monachis, quos se proposuerat adunaturum, Christo serviret. Quod et factum est. Religio itaque monachorum contemptum Clericis peperit, et vulgi conventum ab eis alienatum sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus Clericorum passim minuitur, monachorum conventus indies augetur. Quidam insuper ex ipsis Clericis conversi, numero illorum additi sunt. Hoc modo Sedes Pontificalis mutata est in Ecclesiam B. Mariæ semper Virginis. Hæc Auctor Vitæ S. Dunstani, quibus consentiunt infra in Actis num. 11 relata. E

S. Oswaldo ecclesiam S. Mariæ Wigorniæ extruit,

inque Cathedralem erigit:

15 In S. Wulstani Episcopi Wigorniensis, anno CIↃLX ad eam Cathedram erecti, Vita, quam ex Malmesburiensi XIX Januarii dedimus, de hac S. Mariæ ecclesia diruta ista pag. 244 num. 9 leguntur: Cum ecclesiæ majoris opus, quod ipse a fundamentis inceperat, ad hoc incrementi processisset, ut jam migrarent in illam, jussum est veterem ecclesiam, quam et B. Oswaldus fecerat, detegi et subrui. Ad hoc spectaculum stans sub divo Wlstanus, lacrymas tenere nequivit. Super quo modeste a familiaribus redargutus, qui gaudere potius deberet, quod se superstite tantus Ecclesiæ honor accessit, ut ampliatus monachorum numerus ampliora exigeret habitacula, respondit: Ego longe aliter intelligo, quod nos miseri Sanctorum opera destruimus, ut nobis laudem comparemus. Dein num. 11 hæc referuntur: Sub Seniore Wilhelmo inclamatum est in Wlstanum a Lanfranco de litterarum inscitia; a Thoma Eboracensi Archiepiscopo, quod subjici deberet ei ex antiquo jure. Utrisque objectionibus cum in concilio respondere deberet, egressus est ut strictiore consilio responsum comeret suum. Tum monachorum, qui cum eo erant, animis ad summum negotium attonitis, illa subintulit: Crede mihi, adhuc non F cantavimus Nonam: cantemus ergo. Sociis referentibus, ut prius propter quæ venerant expedirent, quod satis superque sufficeret cantibus tempus; Regem et Proceres, si hoc audierint, risui se haberi non immerito credituros. Prius, crede mihi, inquit, faciemus Dei servitium, et post agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falsi tergiversatione, nullo commentato veri splendore, aulam concilii pergebat ingredi: suis eum retinere tentantibus, persuaderi non potuit. Quin potius timentibus caussæ, Pro certo, ait, noveritis, visibiliter me hic videre beatos Archiepiscopos Dunstanum et Oswaldum, qui hodie me suis precibus tuentes, falsiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, sed Normanicæ linguæ sciolo, rem obtinuit, ut qui diœcesis ante putabatur indignus regimine, ab Archiepiscopo Eboraci suppliciter rogaretur ut suas dignaretur lustrare, quo ipse pro timore hostium vel sermonis ignorantia cavebat accedere.

cum videret dirui Ecclesiam S. Wulstanus,

quod Sancto opus esset:

in Concilio pateus caussam propriam tueri,

facta oratione

ab SS. Dunstano et Oswaldo sibi apparentibus docetur falsum rei evitum.

16 Reliqua, quæ ex aliorum Annalibus et monumentis antiquis addi possent, ad Vitam S. Oswaldi annotamus.

AUCTORE G. H.

Vita S. Oswaldi unde hic edita?

A *annotamus : quam Surius ad* XX *Octobris, ut diximus, edidit, sed* stylo passim, *ut præfatur,* nonnihil correcto. *Nos eamdem primæva phrasi servata damus, ut Joannis Capgravii nova Legenda Sanctorum Angliæ anno* 1516 *editam. Aliam Vitam habemus MS. sed plurimum contractam. Henricus Spelmannus in Conciliis Anglicanis ad an.* 969 *pag.* 479 *nonnulla ex cap.* 2, *uti infra observamus descripsit, cum hac præfatione :* De ipso autem Concilio sic Osbernus Præcentor Cantuariensis, qui floruit anno Domini CIↃLXXIV, et hunc secutus Joannes Capgravius. *Asserunt alii eum scripsisse Vitam SS. Odonis patrui S. Oswaldi, Dunstani, Elphegi et aliorum, quod suo tempore dicetur : et hi tradunt Vitas SS. Oswaldi et Wulstani exaratas a Senato vel Serrato Bravonio, quem Wigorniensium monachorum præfectum volunt floruisse circa annum* CIↃCLXX. *Verum quicumque Vitam S. Oswaldi olim scripserit, arbitramur in epitomen redactam, atque ita a Capgravio editam, quod etiam ad Vitam S. Wulstani observavimus, et clare ad Vitam S. Odonis demonstrari poterit, cujus Vitam MS. nacti sumus ampliorem, quam uti apud Capgravium extabat. Baronius ad an.* 992 *num.* 62 *auctorem hujus Vitæ* fidelissimum scriptorem *appellat.*

a quo scripta?

17 S. Oswaldi infulam purpuream et auro gem-
B misque ornatam, et prisca pulchritudine fulgidam, *ad sua usque tempora* in Beverlacensi ecclesia reservatam fuisse *testatur Thomas Stubbs in Pontificibus Eboracensibus. Ab hoc S. Oswaldo in Comitatu Wigorniensi est* Centuria Oswaldslaw *dicta, quam asserit Cambdenus in Cornaviis eum ab Edgaro Rege impetrasse, ejusque immunitatem, dum Angliæ bistram Gulielmus Conquestor conderet, his verbis in acta publica esse relatam :* Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredam, quæ vocatur Oswaldslaw, in qua jacent trecentæ Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ a constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, et omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum et Regis servitium et suum : ita ut nullus Vicecomes ullam ibi habere possit querelam, nec in aliquo Placito, nec in alia qualibet caussa. Hoc attestatur totus Comitatus. *Hæc ibi. De varia notione vocis* Socha *consule Glossarium Gulielmi Somneri. Hic videtur indicari Jurisdictio aut jus tenendi curiam.*

Infula S. Oswaldi Beverlaci adservata.

Oswaldslaw *centuria, sive hundreda ab eodem appellata.*

VITA

auctore antiquo,

ex Capgravio, Surio et MS. Ultrajectino.

C

CAPUT I.

Acta S. Oswaldi ante Episcopatum. Canonicatus Wintoniensis, monachatus Floriacensis.

a b S. Oswaldus a pueritia virtuti deditus, c apud S. Odonem patruum educatur.

Sanctus *a* enim Oswaldus Archiepiscopus, nobilissima *b* progenie ortus, eleganti forma enituit : hic puer factus pueriles ineptias devitare, et ad sanctitatis opera semetipsum informare cœpit. Frater enim patris sui erat S. Odo *c* Cantuariensis Archiepiscopus, discretione sublimis, moribus gravis, justitiæ cultor, et omni actione sua circumspectus. Huic enim nepos suus Oswaldus doctrinis imbuendus et bonis exemplis et moribus instruendus a parentibus commendatur. Seculari demum scientia et Scriptura sacra ad plenum informatus a S. Odone apud *d* Wintoniam Canonicus effectus, cum ceteri spreta institutione Ordinis sui desideria cordis sequerentur, institutionem vitæ Canonicorum indefessus exequebatur. Decanus itaque in brevi factus, maculatam senum vitam emendare, et pueriles eorum sensus studio disciplinæ cœlestis evacuare adhuc ipse juvenis curavit. Illi vero magis antiquæ pravæ consuetu-

d Canonicus Wintoniensis, dein Decanus

dinis itinera tenere volentes, nullo pacto illum in D talibus se audituros affirmabant.

2 Quo intellecto, spreta seculari pompa nec non divitiis, *e* Floriacum, ubi corpus S. Benedicti requiescit pergere decrevit : missis enim a S. Odone commendatitiis litteris et donis plurimis, juvenem dicto commendavit et facto. Idem vero *f* S. Odo in juventute constitutus mari transito habitum monasticum apud eumdem Floriacum susceperat. Suscepto itaque habitu sacro, qui ab aliis doceri venerat, talem se exhibuit, ut satis in eo quod docerent, quod imitarentur haberent. Erat enim somno parcus, cibo sobrius, in loquendo discretus, in oratione assiduus ; quam patiens, humilis, benignus, mansuetus extiterit et benevolus, ex sincera caritate, qua supra æstimationem humanam enituit, perpendi potest. Secretum ab Abbate in ecclesia accepit locum, in quo Deo familiarius adhæreret. Illic enim orationi, meditationi, contemplationi vitæ perennis, ab aliorum inquietudine remotus, operam dare solitus, magnum humani generis hosti fomitem livoris et odii ministrabat.

e Floriacense monasterium ingreditur; f

excellit in exercitio virtutum, maxime orationis

3 Una nocte quadam dum contemplationi et orationi vacaret, affuit spiritus malignus, et sonos horrificos edens, ut cœpto desisteret, et segnius aut nullatenus talia attentaret, hominem Dei terrere E moliebatur. At ille fidei scuto protectus, non magis ad fremitum leonis, vel sibilum serpentis, quam ad balatum ovis exterritus est. Harum et aliarum bestiarum ei improbus ille voces ingessit : sed imperterritus cuncta cum suo auctore derisit. Quod dæmon advertens disparuit : sed in Angelum lucis e vestigio transfiguratus eidem Sancto apparuit. Sed vir Dei signo Crucis se munivit : sciens exinde Angelum lucis non irritandum ; Angelum autem tenebrarum omnimodis effugandum. Et factum est ita. Nam malignus tentator viso Crucis signaculo, velut fumus ab oculis ejus evanuit.

a dæmone vocibus bestiarum tentatur,

quem specie Angeli apparentem signo Crucis fugat :

4 Audita tandem sancta conversatione nepotis sui Oswaldi immensas omnipotenti Deo gratias egit S. Odo, et missis diversis muneribus Abbati et monachis pro suo nepote gratias exolvit. Indicavit etiam illis se illius præsentia magnopere velle potiri : tum quia senio fessus mortem sibi propinquam sciebat, tum quia regulari conversatione suæ gentis viros per eum instituere disponebat. Quo audito gravi mœrore dejecti, non audentes tamen voluntati Antistitis *g* obviare, parent, et debito cum honore ad nutum Præsulis dirigunt. Antequam tamen Cantuariam venire potuit S. Odo debitum carnis humanæ exolvit. Præsidebat illis diebus *i* Dorcestrensi Ecclesiæ, quidam *k* Osketillus nomine : qui audito nepotis sui Oswaldi adventu, benigne suscepit illum, et sincere dilexit, et sui secreti conscium fecit. Assumpto tandem ad Archiepiscopatum Eboracensem Osketillo, *l* S. Dunstanus Oswaldum Regi *m* Edgaro commendatum familiarem effecit et jussu Regis Wigorniensi Ecclesiæ præfecit.

revocatur a S. Odone in Angliam :

g

F

i

k

a S. Dunstano commendatur Regi :

l m

fit Episc. Wigorniensis.

a Hinc liquet prologum ab auctore præfixum desiderari. — b Danorum, ut ex Vita S. Odonis patrui constat. — c Primo Wiltoniensis apud Occiduos Saxones, sive in Westsexia, Episcopus. Sedes Wiltoniensis dein cum Sarisburiensi, quæ Wiltoniensis Comitatus urbs est, unita fuit. — d Est Wintonia metropolis Southamptoniæ apud eosdem Occiduos Saxones, atque urbs Episcopalis. — e Floriacum nobilissimum Galliæ monasterium ad Ligerim fluvium in Aurelianensi diœcesi, de quo et S. Benedicto egimus 21 Martii. Meminit Aymoinus auctor coævus in Vita S. Abbonis, de quo infra, habitationis et vitæ monasticæ S. Oswaldi apud Floriacenses. — f Imo S. Odo antequam fieret Archiepiscopus Cantuariensis, per manus Abbatis Floriacensis, qui ideo evocatus ab eo in Angliam venerat, monachi mores et habitum induit, quod ex institutione S. Gregorii Papæ, a tempore S. Augustini primi Archiepiscopi, Cantuariensis Ecclesia semper fuisset monachorum. Quæ plenius ad ejus Vitam dicentur 4 Julii. — g Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Pontif. Ang. hæc interserit : Licet ab Archiepiscopo instaretur, crebris restitit epistolis Oswaldus, prætendens caussam novitatis in veste, teneritudinis in religione, nec nisi tarde venit, nuntio ægri jam decumbentis avunculi percussus. — h *Idem Malmesb.* Jam ergo Dofris appulsus, ut defunctum audivit *S. Odonem patruum,* minimum

Wiltonia.

Wintonia.

Floriacum.

S. Odo monachus.

evocat S. Oswaldum.

S. Odonis obitus.

A minimum abfuit, quin statim Floriacum rediret : sed admonitu sociorum necessitudines parentum non negligendas, post justa sancto Archiepiscopo soluta ad Archiepiscopum Eboracensem Oskitellum, quem proximo consanguinitatis gradu attingebat, venit. *Mortuus est S. Odo anno 958, et præfuit Ecclesiæ Cantuariensi annis 21.* — i *Videtur hic scriptorem fefellisse memoria. Nam ut Wigornienses et cum eo alii tradunt,* Wulstano Eboracensium Archiepiscopo VII Calend. Januarii anni 956 defuncto successit Oskitellus. Anno *deinde* 958 humanis excessit rebus S. Odo Dorovernensis Archiepiscopus, Angelorum manibus ad Paradisum delatus. *Quo etiam anno* Alfius Dorcelensium Episcopus obiit, cui Brithelmus vir pius et modestus, humilis et benignus successit. *Potuit Oschitellus ob hujus consecrationem Dorcestriæ fuisse, atque ibidem S. Oswaldum reducem excepisse : quod auctor Vitæ, aut qui forsan in epitomen redegit, non satis distinxerit.* — k Oskētillus, *alias* Oskitellus, Oschitellus, Aschitellus *in MS. Ultrajectino* Osletel. — l S. *Dunstanus ex Episcopo Wigorniensi factus Archiepiscopus Cantuariensis anno* 959, *Mortuus est anno* 988 *die* 19 *Maii, quo colitur.* — m *Edgarus, sive Eadgarus, Edwino fratri suo anno* 959 *mortuo successit, ante a Mercüs et Northumbris, a fratre ob hujus impuram vitam deficientibus, in Regem assumptus.* — n *Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum hæc ita narrat contigisse :* Anno 960 S. Dunstanus... regalia petit limina, januam regiæ pietatis suggestione preceque pulsat humillima, ut religiosum, mitem, humilemque monachum, sui prædecessoris Odonis fratruelem, B. Oswaldum, quem in timore divino sanctisque virtutum operibus verissime probaverat excrevisse, promoveret ad Pontificale decus Wigorniensis Ecclesiæ. Annuit Rex Eadgarus, quod Sanctus petebat Dunstanus, et ab ipso inthronizatur ad summum sacerdotium B. Oswaldus. *Hæc Simeon, quæ eisdem verbis referuntur a Rogerio Hovedeno.*

S. Dunstanus.

Edgarus Rex.

S. Oswaldus anno 960 Ep. Wigorniensis.

CAPUT II.

Acta S. Oswaldi in Episcopatu Wigorniensi. Ramesiense, et alia monasteria extructa. Clerus reformatus.

B

Congregavit autem Oswaldus duodecim monachos in villa, nomine *a* Westbyri; quos frequenter visitare, monita salutis æternæ ministrare et consolari, et jejuniis, vigiliis, et orationibus solebat operam dare.

a Collocat 12 monachos Westbyri :

6 *b* Accidit etiam, ut *c* Ailwinus *d* Comes diuturno ac laborioso cruciatu podagræ pedum suorum multis laboraret annis : et cum piscatorum quidam, nomine *e* Wlget, cum navicula sua aquam, *f* Ramesmere nuncupatam, piscandi gratia ad usum domini sui Comitis ingressus esset; et diu frustra laborans, nimio tædio fatigatus, tandem obdormire cœpit : cui S. Benedictus apparens dixit : Aurora cum surrexerit, tuum ejice tragum, et multitudini copiosæ voti compos obviabis piscium. Captorum quoque piscium majorem, *g* Haket, id est, lucium, vocatum, Ailwino domino tuo mea ex parte offerens, dices ei, ut meam donationem benigne suscipiens, piæ matri misericordiæ Mariæ et mihi omnibusque sacris Virginibus monasterium in hac insula monachorum sine dilatione studeat fabricare : scruteturque quomodo nocte in insula animalia sua incumbunt, et ubi taurum surgentem dextro pede viderit terram percutere, ibi *h* aram erigere festinet : utque certius meis credat mandatis, hunc tuum tibi exteriorem incurvo digitum, quem et ipse, mox a nexu podagræ solutus, tibi erigat reparandum. Evigilans autem copiosam piscium multitudinem conclusit, majoremque domino suo ex parte Sancti obtulit, quæ viderat et audierat replicans : ut digitum suum incurvatum erigat, obnixe rogavit. Tunc Ailwinus digitum viri manu hærentem erexit : et ad insulam ut potuit properavit. Cumque in insulam ingressus, a suo morbo perfecte curatus fuisset; taurus de medio animalium exurgens, terram pede percutiendo locum altaris construendi divinitus significavit. Comes ergo Deum laudans, confestim truncatis lignis capellam ibi construxit. *i* Non multo vero post Comite Ailwino amplas possessiones concedente, S. Oswaldus infra quinquennium ædificavit insigne ibidem monasterium, et anno Domini *k* nongentesimo septuagesimo quarto solenniter dedicavit, Ednothum monachum Abbatem constituit.

b c d

e f

mandato S. Benedicti piscatori apparentis :

g

C

h

monasterium Ramesiense, collatis a Comite Ailwino possessionibus,

i ædificat,

k dedicat, Abbatem constituit :

7 *l* Per idem tempus auctoritate *m* Joannis Papæ Dunstanus Archiepiscopus coacto *n* generali concilio statuit, et decreto firmavit, ut omnes Canonici, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant dimitterent. Habebat autem Regem Edgarum in hoc negocio fidelem *o* adjutorem, et firmum defensorem. Hujus enim decreti executio Oswaldo Wigorniensi Episcopo et *p* Ethelwoldo Wintoniensi Episcopo commissa est. Beatus ergo Oswaldus septem monasteria in sua diœcesi ejectis Clericis insolenter viventibus construxit, et monachos introduxit et Abbates eis præfecit.

l m

n

D

ex favore, e decreto Concilii præfi... itur reformationi Cleri :

o

p

7 monasteria erigit :

8 Interea Abbas *q* Persorensis, quem instituerat, nomine Fudbertus, morigeratus et fervens religionis monasticæ zelator, scilicet in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, nimiæ et indiscretæ severitatis fuit. Is ad extrema perductus, et huic vitæ sublatus, et in feretro locatus, recepto spiritu trepidantibus cunctis erexit se, dicens a B. Benedicto in visionem Dei se perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis dilectoris sui Oswaldi indulsisse, atque ad intimandam sanctitatem ejus se revixisse asseruit. Quo dicto conticuit et accepto Viatico Dominici corporis dimidium diem supervixit, et vitam obitu iterato finivit.

q

Fudbertum Abbatem constituit,

a morte resuscitatum, ut ejus sanctitatem indicaret :

9 In aliis enim Angliæ partibus insignes Ecclesias ob præfixam caussam Clericis evacuavit, et eas viris monasticæ religionis sublimavit, quorum hæc nomina sunt : Ecclesia S. *r* Albani, S. *s* Etheldredæ Virginis in Helii, et ea quæ apud Beamfledam constituta honorabilis habebatur. Instituit enim in Ecclesia S. Albani *t* Elfricum Abbatem, qui ad archiepiscopatum Cantuariensem postea sublimatus fuit, in Ecclesia Elyensi *u* Brithnotum Abbatem, Beamfletensi Ecclesiæ *x* Godmannum Constituit Abbatem. Monasteria quæ ædificaverat circuire, verbo simul et opere, quæ salutis erant, paterno quodam affectu ministrare curavit.

monachos constituit in Ecclesiis S. Albani, Eliensi, Beamfletensi,

E

r s

t

u

x

10 Posuit quoque in monasterio Ramesein Abbo Floriacensem monachum, morum sanctitate præclarum, litterarum scientia excellenter instructum, qui monachos doceret, scholas regeret, et in disciplina regulari et scientia litterali prodesset. Dunstani insuper hortatu passionem B. *y* Edmundi Regis et Martyris idem Abbo laudabiliter scripsit. Postea Floriacum regressus et Abbas effectus, a monachis suis occiditur.

S. Abbonem præficit studiis Ramesiæ :

y

11 Cum autem monasterium in Wigornia infra ipsam Sedem Episcopalem construere cœpisset, in quo cum monachis conversaretur ; non longe ab opere ipso quidam lapis quadrus jacebat ad operis fabricam omnino necessarius, quem cum artifices levare vellent, quasi radicitus terræ inhæsit, et nullo conatu moveri potuit. Stupor ingens omnes occupat, mandatur de negotio Patri Oswaldo : qui veniens et multitudinem magnam circa lapidem casso labore sudantem aspiciens, miratus est, et attonitus stans, Deumque silentio deprecans, aspexit in lapide illo Æthiopem quemdam sedere, et obscœnis motibus laborantes subsannando deridere. Et statim contra dæmonem signum Crucis intorsit, et territum illum fuga sibi consulere compulit. At lapis quem octoginta movere nequibant, a paucis hominibus facillime levatus, in opere collocatur. Perfecta itaque ecclesia in honore B. Mariæ et congregatis ibidem quibusdam monachis, Clerici in Sede Episcopali nonnulli, spreto seculo, monasticum habitum susceperunt : et ab ecclesia B. Petri ad ecclesiam B. Mariæ, a Clericis ad monachos Episcopalis Sedes translata est.

monasterium S. Mariæ Wigorniæ,

F

repellente diabolo, ... signo Crucis fugato,

... struit :

Sedem Episcopalem ibidem collocat.

a S. *Vulstanus diplomate in Monastico Anglicano pag.* 126 *edito testatur* ecclesiam sitam in villa, quæ dicitur Vvestburia, a B. Oswaldo quondam constructam, et terris et opibus et monachis ibidem Deo servientibus honorifice jampridem ditatam, postea vero a piratis devastatam, et vetustate et Præpositorum negligentia destructam... se studuisse reparare *in eodem Monastico Anglicano ex registro monasterii Ramesiensis*

Westbyri *monasterium.*

A *mesiensis, de quo mox, dicitur pag.* 234 S. Oswaldus anno 952 ad monasterium Rameseiense misisse duodecim monachos de Westbiri. b *Hæc fundati Ramesiensis monasterii historia excerpta est ex diplomate Edgari Regis, approbantis fundationem dicti monasterii, relato in Monastico Anglicano pag.* 234 *et seqq. et subscribunt post Regem Edgarum, ejus filios Edwardum et Æthelredum, S. Dunstanus Archiepiscopus Dorobernensis, S. Oswaldus Archipræsul Eboracensis, alii quinque Episcopi, septem Abbates, tum Alwinus Alderman fundator, alii quatuor Duces et sex Presbyteri. Quæ autem hic narrantur, asserit Rex se non incerta relatione quorumdam Episcoporum suorum,* imo et ipsius Alwini didicisse. — c *Adwini pater fuit* Æthelstanus Dux Orientalium Anglorum, Halfkoneg, id est Semirex, *dictus. mater* Alfwea, quæ enutrivit et educavit Regem Edgarum. *Ita Genealogia Comitis Alwini pag.* 231, *ubi horum et trium Alwini fratrum acta et anni obitus referuntur in eodem Monastico :* d *Ab aliis etiam* Comes, *aut* Dux orientalium Anglorum *appellatur, in MS. Ultrajectino* Dux Ageljnnus *legitur.* e *Edgarus Rex in diplomate,* Wulfget. — f *Idem,* cum carinula et assellis suis et lino. *Surius et Capgravius,* Ramesuare, *vulgo* Ramsey-moore *in Septemtrionali parte Comitatus Huntingdonensis.* — g *Cambdenus* in Icenis *et Comitatu Huntingdonensi, ex Historia Ramesiensi docet* in Ramsey-Meere admirandæ magnitudinis lucios, qui ab incolis Hakeds nuncupatur, extrahi. — h *Edgarus Rex* : Xenonochii sciat se aram erigere debere. — i *Hæc ultimo aliter ab Edgaro narrantur :* Ac deinde schemate condecenti, sicut mandatum sibi fuerat, regulare futuræ congregationi monachorum construxit cœnobium *Adwinus.* Deinde revoluto quinquennio diebusque duodeviginti, precibus venerabilium amicorum meorum Dunstani Dorobernensis et Oswaldi Eboracensis Archiepiscoporum, eamdem Ecclesiam in honore Beatæ Virginis Mariæ, sanctorumque prædictorum, vi Idus Novembres, anno ab Incarnatione Domini 984, Indict. 2 solenniter, ut decebat, dedicari concessi. *Ita Rex Edgarus, qui confirmat* donationes terrarum vel possessionum, quas vel idem Adwinus vel quæcumque aliæ personæ in dotalitium ejusdem ecclesiæ et jus hereditatis perseverabile, B ad virtuale subsidium monachorum Christo jugiter ibi famulantium, indulserant, *ut* Oswaldus Archiepiscopus Eboracensis Kingeston, id est, Wislow, cum Havel et Biri berewicis suis ac omnibus sibi pertinentibus. *Mortuus est anno sequenti* 975 *Edgarus Rex* k vi Idus Novembris *in octava omnium Sanctorum, quæ tunc erat Dominica. Hunc Simeon Dunelmensis de gestis Regum Anglorum consecutus, dum scribit consecratum* vi Idus Novemb. anni 991 feria iii. *Et vero illo etiam anno* 8 *dies Novembris incidit etiam in Dominicam, littera Dominicali D. et* 16 *annis ante Edgarus Rex obierat. Propius accedit Westmonasteriensis, dum anno* 968 *asserit* fundatum nobile monasterium Ramesiæ a Comite Æthelwino *hic Alwino* quod in posterum in spiritualibus et temporalibus accepit incrementum. *Inde cœptum extrui anno* 969 *mense Octobri, ut ex dictis constat. De situ insulæ, in qua Abbatia Ramesia condita est, agitur in Chronico Bromtonis columna* 868 *in Monastico Anglicano pag.* 235, *a Cambdeno supra citato, lib.* 5 *Histor. Huntindonensis, et alibi.* l *Sequentia usque ad num.* 11, *ex hac Vita descripta referuntur ab Henrico Spelmanno in Conciliis Britannicis pag.* 479, *qui auctorem horum censet fuisse Osbernum.* — m *Joannes* XIII *sedit ab anno* 965 *ad an.* 972. *De hoc Pontifice, et morum corruptela apud Anglos emendanda ita scribit Osbernus in Vita S. Dunstani :* Ordo Clericalis plurimum ea tempestate erat corruptus, et Canonici cum Presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens auctoritate Joannis Apostolicæ Sedis Antistitis apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caste vivere nollent, Ecclesiis, quas tenebant, depellerentur, et monachi loco eorum intromitterentur. — n Generale nominatum quod omnes Angliæ Episcopi in idem convenissent. *Ita Baronius ad an.* 970 *num.* 11, *citato Westmonasteriensi in Floribus. Verum ad annum* 969 *ea is retulit, alii ante eum Wigorniensis, Hovedenus, Dunelmensis, et alii his fere iisdem verbis.* Anno 969 Rex Anglorum pacificus S. Dunstano Dorobernensi, et B. Oswaldo Wigorniensi, et S. Ethelwoldo Wintoniensis Ecclesiæ Episcopis præcepit, ut expulsis Clericis in majoribus monasteriis per Merciam constructis monachos collocarent. — o *Ethelredus Abbas Rievallis de genealogia Regum Anglorum col.* 359 *asserit* Regem Edgarum per regnum Anglorum quadraginta construi fecisse monasteria, et alia monachis et alia Virginibus deputasse : *additque sermonem Regis Edgari ad Clerum, in quo alloquens S. Dunstanum inter alia ait ista :* Habes hic fratrem venerabilem Patrem Edelwaldum Wintoniensem Episcopum, habes reverendissimum Præsidem Wigorniensem Oswaldum : vobis istud committo negotium, ut episcopali censura et auctoritate regia turpiter viventes de ecclesiis ejiciantur, et ordinate viventes introducantur. *Hæc Rex Edgarus, quibus addit Ethelredus :* Scientes igitur beati Præsides animum Regis bonum secum, ab Ecclesia Wintoniensi, Wigorniensi, pluribusque aliis inhoneste viventes expulerunt, introducentes viros religiosos, qui novo quodam splendore universam insulam illustrarunt. p *Colitur* S. Ethelwoldus, *alias* Edelwaldus 1 *Augusti, qui, ut in ejus Vita legitur,* accepta a Rege Edgaro licentia, Canonicos nefandis moribus implicatos expulit, et monachos de Abendonia introduxit, quibus ipse Abbas et Episcopus fuit. *Mortuum esse anno* 984 *tradit Dunelmensis.* q *De Pershorensi cœnobio in agro Wigorniensi agitur in Monastico Anglicano pag.* 201 *et fundatum dicitur seculo* 7. *Meminit ejusdem Cambdenus in Cornaviis, et a pyris cognomen nominis deductum ait.* r *Monasterium S. Albani in agro Hertfordensi seculo* 8 *ab Offa Rege fundatum est, de quo agitur in Monastico Anglicano pag.* 176 *et seqq. et ad diem natalem* S. Albani *pluribus agitur* 22 *Junii.* — s *Colitur* S. Ethelreda 23 *Junii, in cujus Vita de fundatione monasterii Eliensis in agro Cantabrigiensi plurima leguntur.* t Elfricus, Albricus, Alricus, Eluricus *vel* Wolricus, *factus Cantuariensis Archiepiscopus anno* 996, *cujus* industria anno 1001 ab ecclesia sancta Trinitatis expulsis Canonicis, introductos fuisse monachos *tradit Thornius in Chronico cap.* 5 § 13, *rexisse* Ecclesiam Cantuariensem annis xi *asserit Gervasius de Pontif. Cantuar. et* Sanctum *dedicat.* — u Brithnothum *ante fuisse* Præpositum S. Ethelwoldi *dicit auctor hujus vitæ.* x Godmanus *dicitur Abbas Torneiæ in agro Cantabrigiensi ab eodem S. Ethelwoldo constitutus. An Torneia eadem quæ Bramsteda, aut hæc illi subjecta?* — y *Colun-tur* S. Edmundus 20 *Nov.* S. Abbo 13 *ejusdem mensis.* — z *Malmesburiensis lib.* 3 *de gestis Pontif. Angl.* in eodem cœmeterio *extructum asserit. Edgarus Rex apud Camdenum in Wigorniensi Comitatu appendat his verbis :* Monasterium, quod reverendus Episcopus Oswaldus in Sede Episcopali in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariæ amplificavit, et eliminatis Clericorum næniis *etc.* religiosis Dei servis monachis meo assensu et favore suffultus locavit, ego ipsis monastice religiosis viris confirmo, et consilio et adstipulatione Principum et Optimatum meorum corroboro et consigno *etc.* D

Ex Capgravio. *Ramesiense monasterium* *Adwinus Comes.* *Ramesia dicata an.* 974 *cœpta extrui an.* 969. *Joannes* 13 *Papa.* *Concilium generale Angliæ an.* 969 *ab Edgaro Rege S. Oswaldo imposita reformatio Cleri :* *socius S. Ethelwoldus assignatus.* *Pershorense cœnobium.* *A. Albanus.* *S. Ethildreda.* *Elfricus Arch. Cantuariens.* *Brithnothus Godmannus.* *Wigorniense monasterium.*

CAPUT III.

Acta S. Oswaldi ad Archiepiscopatum Eboracensem assumpti. Miracula.

Mortuo *a* Eboracensi Archiepiscopo, cogentibus Rege *b* Edgaro et S. Dunstano, omniumque Clericorum assensu ad Archiepiscopatum assumptus est. Et ne monachi, quos instituerat, aliqua, ultra quam ferre valerent, tentatione concuterentur, si pastorali cura destituti, non haberent quo niterentur; auctoritate S. Dunstani Episcopatus *c* Wigorniensis curam una cum Archiepiscopatu sollicite rexit.

Constituitur Archiepiscopus Eboracensis :

13 Cum autem monachi Rameseiæ, Episcopo Oswaldo in ripa stante, aquam navigio transire vellent, navis nimis onerata mergi cœpit. Turbati monachi et mori metuentes opem sancti Pontificis implorabant. Quod videns Sanctus, signum Crucis E edidit, et navis ab aquarum profunditate emergens, quasi nihil oneris ferret, ad ripam prospero lapsu evecta est.

signo Crucis naulum eripit periculo submersionis :

14 Cum enim nunciaretur ei, quemdam monachum Eliensem ab opere ecclesiæ præcipitatum, subita morte occubuisse; vehementi mœrore turbatur. Noverat illum non usquequaque vitam duxisse felicem. Convocatis autem Rameseiæ monachis rei eventum retulit, et ut pro anima defuncti Dominum studiosius orarent, admonuit. Vigiliis igitur vacant, psalmis et lacrymis, et ad januam misericordiæ Redemptoris pulsant. Et ecce nocte quadam Episcopo orationibus insistenti idem defunctus visibiliter apparuit, et percunctatus quis esset; illum se esse, pro quo Deum rogaverat, respondit. At ille respirans, Qualiter, inquit, frater tibi fuit, vel qualiter nunc est? Hactenus, ait valde male, nunc autem valde bene. Tuis quippe meritis et precibus, a pœnis, quibus cruciabar, per Angelum suum me die hesterna eripuit Dominus. Quod et tibi insinuando veni gratias agere, et, quoniam gratiosus pro hoc et aliis jure debeas Deo existere merito, insinuare. Quo dicto non comparuit.

animam monachi subito defuncti piis operibus suis et aliorum a pœnis purgatorii liberat :

15 Diœcesim suam opportunis temporibus peragrans, quidquid elicere poterat in moribus suorum, F oculos summi Dei offendere, paterna castigatione corripere atque corrigere satagebat. Hæc agentem contigit vice quadam venisse *d* Ripum, ubi Beatus quondam *e* Wilfridus nobili constructo monasterio meruit sepeliri. Locus tamen ille a barbaris olim magna ex parte dirutus, latibulis tunc ferarum fuit accommodus. Ibi enim pervigil in orationibus noctu persistens, divina revelatione didicit ipso loco Sanctorum corpora condita esse; quæ investigans cum nominibus singulorum procul dubio inveniret. Facto autem mane cum terram foderent, Sanctorum corpora cum tabula hæc continente reperta sunt. Hic requiescit *f* S. Wilfridus Antistes Eboracensis et reverendi Abbates Tilbertus, *g* Botwinus, Albertus, Sigredus, atque Wildenus. Reliquias autem repertas interim loco apto collocavit. Postmodum vero corpus S. Wilfridi in feretro decenter aptato cum reverentia condidit; utpote quem magno Wilfrido illius loci fundatori consanguinitate junctum noverat. Corpus namque *h* majoris Wilfridi a S. Odone Cantuariensi Archiepiscopo dudum translatum fuerat. Locatis itaque in feretro reliquiis, Wigorniam cum magno honore transmisit.

lustrat diœcesim : *in ruinis Riponensis monasterii,* *revelatione divina* *S. Wilfridi et 5 Abbatum corpora reperit :* *et Wigorniam transfert :*

16 Vir

A *pane benedicto febrim pellit,*

16 Vir quidam potens valida febre correptus, per nuntium viro Dei se infirmari insinuavit. At ille benedicens panem, eique transmittens, ut cum fide sanitatis consequendæ comederet jussit. Quod cum fecisset, perfecte saluti se restitutum sensit. Sedens autem ad mensam Episcopus et panem benedicens et consedentibus distribuens, forte micas decidentes sorex superveniens avido morsu colligere cœpit, et statim suffocatus periit, et quod in ore voraverat, nullatenus evomere quibat. Et ne suæ laudi quivis hoc adscriberet, exanimem bestiam a conspectu intuentium abjici vir sanctus jussit.

quo sumpto sorex suffocatur:

17 Monachus quidam post balneum, in loco, ubi Episcopus frequentius sedere consueverat, somnum capere cœpit. Et ecce adstant illi plures spiritus teterrimi: et ab eo districta examinatione perquirunt, cur in loco tanti Pontificis quiescere non timeret: ipsum invadunt, torquent, laniant, hac et illac trahunt, ab imo sursum rapientes, de sursum ad una dejicientes, horrido tandem clamore vociferans, quid sibi contigerat, omnibus palam enarravit.

sedens in loco ejus a dæmonibus vexatur:

18 Singulis diebus præter alios, quos quotidie in numeros alebat, duodecim pauperum pedes abluere, deosculando, crine et linteo tergere, manibus aquam fundere, denarios præbere, cibum et potum apposita B mensa ministrare, in Pascha vestibus novis indutos, per aliquot dies in curia sua secum habere consuevit. Nulla eum infirmitas corporis ab istis retardabat: sed quo se corpore sentiebat debiliorem, eo sibi ad serviendum eis vim validiorem ingessit.

Sanctus pauperes alit, ut pedes lavat, ministrat, etiam æger.

a *Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum ad annum* 972. Defuncto, *inquit*, Eboracensi Archiepiscopo Oskytello suus propinquus S. Oswaldus Wigorniensis Episcopus pro eo in Archiepiscopum eligitur. *Quæ eadem leguntur apud Wigorniensem, Hovedenum, Westmonasteriensem et alios.* — b *Malmesburiensis lib. 3 de gestis Pontif. Angl.* Rex, *ait*, consilio Dunstani vacuatum Episcopo Eboracum, viro implevit, qui barbariem gentis moderari pro antiquo convictu optime nosset. — c *Aliam caussam suggerit Radulfus de Diceto col.* 456. Quia, *inquit*, Dani Northanymbriam vastaverant, simul obtinuit episcopatum et archiepiscopatum. — d Ripum, *alias* Ripon, *in agro Eboracensi, ubi seculo 7 extructum Ripponense cœnobium, de quo Monasticon Anglicanum pag.* 172. — e *Colitur S. Wilfridus* 12 *Octob. mortuus anno* 711, *postquam consecratus erat Episcopus anno* 45 *ante fuerat primus Abbas Riponensis.* — f *S. Wilfridus junior discipulus et successor S. Joannis Beverlacensis. De eo agemus* 24 *Aprilis, aut certe* 28 *Aprilis, si, ut Simeon Dunelmensis asserit, obierit* IV *Kalend. Maii.* — g Botwinus, *Dunelmensi* Botuine, *mortuus est an.* 786, *et Albertus anno* 789, *cui tunc Sigredus successit. Ita Dunelmensis, neque eos Sanctos appellat.* — h *De hac translatione agunt Radulfus de Diceto in Abbreviationibus Chronicorum ad an.* 958, *Gervasius de combustione et reparatione Dorobernensis Ecclesiæ et de Episcopis Cantuariensibus. At Joannes Bromton in Chronico asserit ingens concertationem inter Cantuaritas et Eboracenses haberi, utrum ossa majoris Wilfridi apud Riponensem ecclesiam quondam sepulti, an minoris Wilfridi, qui Presbyter et successor B. Joannis in Sede Eboracensi fuerat, sint ossa illa antedicta.*

Oskitellus Arch. Eborac. — *Ripum monast.* — *S. Wilfridus I.* — *S. Wilfridus II.*

C

CAPUT IV.

S. Oswaldi obitus, translatio, miracula.

a

Die *a* quadam cum suis oratorium egressus, et sub aere stans, acies oculorum cœlo intentissime fixit, Christum, ad quem anhelabat, pio corde et ore intentius orans. Nec erecta lumina, ut fit, cito deflexit: sed quasi aliquid novi ac delectabile contemplaretur, ubi ea fixerat, diutissime fixa tenebat. Sciscitatus autem quid vidisset, ait: *b* Considero quo tendo, et cras vobis, et me tacente, res ipsa notabit. Salus etenim æterna, pro qua hucusque laboravi in terra, instat, nec ante transibit crastina dies, quam me in eam Dominus meus, sicut pollicitus est, introducat. Et regressus in oratorium, convocatis Fratribus, hortatur eos, impendere sibi ministerium sacræ unctionis cum Viatico Dominici Corporis.

Cœlum intuitus, *b* *se postridie moriturum prædicit Viatico et sacro oleo munitur:*

20 Nocte sequenti languoris sui oblitus, ecclesiam intrans, officium explevit, et residuum noctis spatium divinis laudibus expendit. Mane autem, solito more, linteo præcinctus, pedes pauperum lavit, et osculans eos et tergens, quindecim psalmis, quos inter ipsum ministerium psallere solebat, decantatis, subjunxit: Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et cum pauperes solitas gratias assurgentes exolvissent; ipse dicendo, Et Spiritui sancto, ante pauperum pedes in manus Christi spiritum emisit. Cumque ad ecclesiam, quam erexerat, deferretur corpus ejus; nivea columba de cœlo descendens, expansis alis lento volatu protegere corpus Antistitis visa est. Igneam quoque sphæram instar scuti de cœlo lapsam super feretrum intuebantur. Deposito autem coram altari corpore sancto, visio quæ apparuit, quasi locum designans sepulturæ, in australem ecclesiæ plagam prope altare divertit, et ab oculis intuentium evanuit. Ailwinus vero Comes post obitum sancti viri nimia cordis angustia et dolore pressus, universæ carnis viam ingrediens, Rameseiæ cœnobio sepultus est.

nocturno officio interest: — D *et carmen... inter pedum lotionem moritur.* — *defertur ad sepulturam, columba et sphæra ignea comitantibus.* — *Ailwinus moritur:* — C

21 Cum autem S. Oswaldus in juventute sua in cœnobio Floriacensi vitam monasticam in omni duceret sanctitate, juxta locum, in quo orare solebat, erat crypta quædam præ foribus, cujus duodecim pauperes conversantes, quotidianum victum a ministerio percipiebant, de quibus viro Dei sacras hostias offerenti unus ministrare solebat. Quadam enim die dum Sanctus post Evangelium oculis in cœlum erectis orationem præmitteret, vidit minister ejus reverendi vultus personam candidissimum panem, sed quantitate modicum inter manus, quas usque ad caput suum porrectas habebat, digno cum honore tenentem. Et licet nimio timore perterritus obstupuisset, sustinuit tamen, nec subitam arripere fugam voluit. Verum cum eumdem panem secundum Sacerdotis in Missa processum paullatim crescere ac insolitæ magnitudinis crescendo fieri conspexit, ultra residere non ausus, extra ostium fuga lapsus est. Remansit itaque Presbyter solus, et qui videbatur in dextra stans Angelus ejus. Minister vero per vices ostio caput ingerebat, et quid circa altare gereretur, trepidus explorabat. Cumque Dei servus, Per omnia secula seculorum et alia diceret, nec ullatenus respondere auderet; audivit Angelum ad singula respondentem, et obsequium ei deferentem. Peracta autem Missa minister introspiciens, et Angelum non videns, trepidus ad virum Dei accessit, et caussam fugæ suæ ei exposuit, sciscitans ab eo, utrum et ipse Angelum vidisset. Et ille, Bene, inquit, vidi, et quæ dicis audivi. Sed benedictum sit nomen Dei omnipotentis: quia licet a te sim relictus, in sacro tamen Dei mysterio non sum ab eo desertus. Interdixit enim ei modis quibus potuit, ne dum viveret cuiquam rem illam innotesceret. Obiit autem S. Oswaldus anno gratiæ nongentesimo nonagesimo secundo, et Episcopatus sui *d* trigesimo, *e* pridie Kalendas Martii.

S. Oswaldo, Floriaci Missam celebranti, E *adstans Angelus cum pane paullatim crescente* — *et ministro fugiente,* — *respondet et ministrat:* — *S. Oswaldus silentium indicit ministro.* — *moritur est an. 992:* d e F

22 Post obitum vero ejus anno *f* duodecimo Aldulfus Eboracensis Archiepiscopus, revelatione divina admonitus, Wigorniam, ubi S. Oswaldus sepulturam elegerat, properans, ossa sancti Antistitis de terra levavit, et in scrinio cum maximo honore collocavit. Aqua vero, cum qua ossa lavata sunt, cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, et quibuscumque debilibus sanitatem restituit. Vestimenta enim omnia integra et illibata in sepulchro odore suavissimo fragantia reperta sunt.

f — *ossa ejus elevantur:* — *aqua, qua lota ossa fuant miracula: vestes ejus illæsæ:*

23 Monachus quidam Rameseiæ cancri ulcere in maxilla ita percussus erat, ut consumpta cute et carne, nuda mandibula, nudi dentes cum gingivis apparerent. Hic in festo S. Oswaldi de scypho, in quo idem Sanctus bibere solebat, cum magna devotione et fide bibens, et sumpto potu, vas vacuum tabescenti maxillæ statim apposuit, et strictius junxit: et amoto post modicum a maxilla vasculo, ita totius morbi sanies atque putredo vasi adhæsit, ut redinte- grata

ulcus cancri apposito scypho S. Oswaldi,

A grata a languore maxilla nullum præteriti mali indicium deprehendi posset in illa. In testimonium autem tanti miraculi et virtutis Dei maxilla illa paullo semper rubicundior erat altera.

mutus baculo a S. Oswaldo percussus sanatur

24 Quidam mutus ab infantia in quadam S. Oswaldi festivitate vidit quemdam sibi ignotum reverendi vultus hominem, decora canicie fulgidum, sacerdotali veste amictum, baculum manu gestantem, quasi a loco sepulchri sancti Episcopi ad se properantem. Cui coram se transeunti dum caput humiliter inclinaret; ipse levato baculo eum in collo percussit et disparuit. Ad quem ictum ille territus, illico magna coagulati sanguinis massa ex ore illius in terram cadente, clamare cœpit, Succurrite, quæso, succurrite et ne sanguine meo ecclesia Domini violetur, hinc me festinanter ejicite. Eductus extra ecclesiam, ubertim sanguinem emisit, et modum suæ curationis circumstantes edocuit.

incendium ad feretrum sistitur :

25 Voraci flamma urbem Wigorniæ vice quadam conflagrante, mox ut ad feretrum Sancti flamma accessit, ignis elanguit, nec ulterius aliquid assumpturus in se defecit. Stabat enim pauperis cujusdam domus arundine texta, a sui medio integra et sana; altera ejus medietate quasi ad perpendiculum a summo usque in terram conflagrata.

B

iterum feretro in domum et totam illato :

26 Alio in tempore memorata ardente urbe, cum monachi feretrum Sancti ad villam deferrent, occurrit quidam, qui nuper domum pulchram ædificaverat, et exclamans dixit : O sancte Pater et Pastor Oswalde, ecce domum meam voracibus flammis obnoxiam tibi dono, et jure perpetuo possidendam sub tuo dominio pono : tu eam, si placet, a præsenti periculo liberare digneris. Introducto itaque in domum illam feretro, et domo vicina igne penitus consumpta, aula Patri Oswaldo commendata, nec ab igne contingi potuit, nec ullum vestigium ignis in ea resedit. D

feretro per urbem delato pestis cessat.

27 Sæva pestilentia Wigorniensem provinciam vice quadam depopulans, viros ac mulieres, juvenes et parvulos interitu repentino involvit. Ambulantes quamdoque aut stantes subito cadebant, et impœnitentes inconfessi expirabant. Monachi vero cum feretro sancti Antistitis per circuitum urbis Litanias cantantes pro salute populi devote supplicabant. Et ecce confestim pestilentia tota non solum Wigorniam penitus reliquit, sed et villas circumjacentes, de quibus incolæ opem Sancti implorantes advenerant.

a *Dominica 3 Quadragesimæ, ut ex calculo supra posito constat.* — b *Malmesburiensis loco citato* : Percunctantibus respondit : Sinite me, fratres, requiescere, quo intendo pergere, velox est depositio corporis mei, et tempus resolutionis meæ instat. Octavo Calendas Maii *mortuum esse, legitur in historia fundationis monasterii Ramesiensis, in qua et in Historia genealogiæ Alduini,* *et in Chronico Joannis Bromtonis eodem anno et S. Oswaldus et Alduinus defuncti dicuntur.* — d *Imo* trigesimo secundo, *ut supra probatum.* — e *Ita anno bissextili, 29 Februarii, feria 2.* — f *Imo anno undecimo nuper cœpto. Contigit ea elevatio an.* 1001 *die* 25 *Aprilis.*

Alduinus. E

APPENDIX.

APPENDIX

TOMI TERTII FEBRUARII,

SIVE

ADDENDA, EMENDANDA, ANNOTANDA

AD XII POSTERIORES DIES.

AD DIEM XVII FEBRUARII.

DE SS. JANUARIO, FELICIANO, ETC.

NOT. 1 Pag. 10 col. 2 F lin. 12 post, hactenus latent, adde : In veteri MS. Martyrologio, quod penes Philippum Labbeum nostrum Lutetiæ exstat, B videntur hi Martyres cum Concordiensibus et Aquileiensibus, de quibus actum, misceri. Ita enim habetur : XII KAL. MART. Donati Martyris, Chrysanthianæ, Romuli Mart. cum LXXXIV. Januarii, Octaviani, Guovil, Marci. sicque pro Marco Marcus, pro Chrysanthiano Chrysanthiana positi.

DE S. SILVINO EPISCOPO

NOT. 2 Pag. 26 post num. 13 adde [At Sammarthani tomo 1 Galliæ Christianæ inter Willegisum et Arrusonem jam memoratos, interponunt SS. Erembertum et Silvinum : illum asserunt se Episcopatu abdicasse circa annum DCXC. Ex ejus Vita, quam XXX Aprilis dabimus, constat Willegiselo posteriorem fuisse, cum creatus Episcopus dicatur sub Clotario III, filio S. Bathildis; secessisse Fontanellam, cum ei monasterio præesset S. Lambertus, qui anno DCLXXIII ibidem Abbas factus, E ad Cathedram Lugdunensem erectus sub finem anni DCLXXXIV aut initium sequentis. Porro S. Erembertus Fontanellæ aliquantulum in sancta conversatione degisse dicitur. Iidem Sammarthani aiunt Silvinum monachum cœnobii S. Bertini in pago Audomarensi, postea Episcopum Tolosæ admirandæ sanctitatis... migrasse ad Dominum anno DCCXV in monasterio Alciacensi, quod S. Silvini vocatur, XVII Februarii. De vita monastica inter Bertinianos actu non constat. De mortis tempore certiora sunt quæ § sequenti tradimus.

AD XVIII FEBRUARII.

NOT. 3 Pag. 53 col. 2. E. lin. 5 de S. Tarasio ita legatur [S. Tarasius Episcopus Constantinopolitanus hoc die obiisse traditur in historia Ecclesiastica Anastasii. Verum mortuus, quo et colitur, die XXV Februarii.

DE S. THEOTONIO

NOT. 4 Pag. 111 post finem col. 1 adde [Illud S. Theotonii brachium a Canonicis Regularibus sanctæ Crucis, Ordinisque Generali Laurentio a Spiritu sancto, impetravit Joannes Brigantinus Episcopus anno CIƆIƆCLIII. Delatum autem Viseum est sacrum hoc pignus cum solemni supplicatione et ingenti populi Visensis concursu ac pietate : adservatur summa veneratione cum aliis reliquiis in sacrario majoris altaris : uti tradit Cardosus in Hagiologio Lusitano ad III diem Februarii, quo illius translationis anniversariam memoriam statuit.

AD XIX FEBRUARII.

G

NOT. 5 Pagina 132 col. 1 num. 3 lin. 3 post Lampasii adde : In MS. Labbei nostri, Lampasis nomen ponitur pro Lampasii.

NOT. 6 Ibidem col. 2 lin. 7 post Majulus legendum, adde : Nisi Mavilus sit, cujus etiam nominis Adrumeti in eadem Africa alium IV Januarii martyrio perfunctum retulimus. In MS. Labbei est Manili.

NOT. 7 Ibid. post num. 4 adde : Hic Beretseus appellatur in ecgrapho Martyrologii MS. Labbei.

F

DE B. BONIFACIO EP. LAUSANENSI.

Pag. 153 col. 2 lin. 14 post num. 13 adde [S. Protasii festum, in Ecclesia Lausannensi, ipsius B. Bonifacii Episcopi decreto celebrari cœptum esse, VIII Idus Novembris tradunt Sanmarthani in Gallia Christiana. NOT. 8

Pag. 155 col. 2 post notat. b adde [At falli Sanmarthanos patet ex hoc loco, dum tradunt relicto Episcopatu B. Bonifacium Parisiis Theologiæ Rectorem fuisse. NOT. 9

AD XX FEBRUARII.

DE S. EUCHERIO EP. AURELIANENSI.

NOT. 10 Pag. 212 col. 2 post num. 8 adde [Aliter hos Episcopos ordinant Sanmarthani in Gallia Christiana, statuuntque S. Leodegarii successores Ermenarium et Amalbertum, qui in hac Vita Ansbertus dicitur : omittunt vero Sigebertum et Projectum, quos abesse deberre satis insinuavimus.

NOT. 11 Pag. 216 col. 1 lin. 11 post verbum damnati, ista ponantur. [Fatemur Malmesburiensem lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 4 edidisse quamdam S. Bonifacii ad Regem Merciorum Ethelbaldum scriptam epistolam, verum multis mendaciis infartis adulteratam, uti clare cuivis constabit, qui eam cum editione Serarii conferre voluerit. Eam epistolam, absque ullo examine, neque citato Malmesburiensi, indicavit Baronius ad annum 741 num. 20. Baronium secuti Sausseyus, Fisen etc.

AD XXI FEB.

AD XXI FEBRUARII.

NOT. 12 *Pagina* 246 *col.* 2 *in fine adde* . *In MS Lobbei nostri* Secundus *memoratur, qui aliis videtur* Secunda *esse aut* Secundiolus.

DE S. GUMBERTO ARCHIEP. SENONENSI.

NOT. 13 *Pag.* 265 *post num.* 2 *adde* [*Hos secuti Sanmarthani tomo* 4 *Galliæ Christianæ*, Gotescalco (*quem* anno DCCLXXIII mortuum *tradunt*) *successisse asserunt* S. Gumbertum, *qui* sponte dimisso Archiepiscopatu, eremita vixit in montis Vogesi loco, qui Grandumum dicitur : adfuit vero, cum aliis Proceribus et Episcopis, Conventui Caroli Magni, ut consilium inirent de reprimenda Desiderii Longobardorum Regis in Ecclesiam Romanam oppressione : fato concessit anno DCCLXXVIII. *Quasi quinquennium dumtaxat in Archiepiscopatu administrando, vitaque monastica exegisset.*

Pag. 266 *post num.* 4 *adde* [*Idem Sanmarthani tomo* 4 *Gall. Christ.* hos solum *ex antiquioribus* annotatos Abbates *repererunt*, Bercherium, Antonium mortuum anno CIƆCXXXVI. *ac reliquos deinceps secutos recensent.* NOT. 14

Pag. 277 *in titulo capitis* 5, Amastrena Ecclesia Autocephala, *id est, nulli Archiepiscopo subjecta.* NOT. 15

AD XXII FEBRUARII.

NOT. 16 *Pagina* 293 *col.* 2 *F post numerum* 6 *adde* : [*Qui hic* Gorgianus, *in ecgrapho Martyrologii Lobbei nostri* Gorgonius *est.*]

AD XXII FEBRUARII.

DE B. MARGARITA PŒNITENTE.

B

NOT. 17 *Pagina* 393 § 2 *num.* 7 *lin.* 3 *expunge hæc verba* : qui alibi extare dicitur, *et repone* : *quem nobis postea Venerabilis P. Lucas Wadingus, Ordinis Minorum accuratissimus Historiographus, Romæ submisit, estque hic* : In nomine Jesu Christi Nazareni Crucifixi, incipit devotionis Legenda. Satis ferventibus animis fructuosum esse putavi, non totum, quia non erat possibile, sed flores quosdam eligere, de vita mirabili Deo devotissimæ Margaritæ, agentis austeram pœnitentiam in Cortona ; et per Capitula distinguere duodena, ipsius virtutum gradum compalando, de Prælati præcepto, et ejus gratias copiosas : ut sacrosancta Mater Ecclesia, quæ nova semper prole fœcundatur, renovatur et gaudet, suos filios exemplis instituat novitatis. Sapientibus tantum suadeo reverenter, ut quod invenerint in Legenda conforme non suo loco insertum, Capitulis, ubi ordinari deberet, adjungant, cum multipliciter (Dominus novit) impeditus, tempore libero caruerim ordinandi.

ejus hic Prologus,

In nomine igitur Domini nostri Crucifixi Jesu, a quo bona cuncta procedunt, quia verus est Deus, incipio.

cum titulis capitum,

I Capitulum, De conversatione ipsius in habitu seculari.

II De perfecta spe ipsius et conversione ad Deum.

C

III De austeritate vitæ et paupertatis amore.

IV De profunda ipsius humilitate et contemptu sui.

V De Crucis Christi meditatione, et patientia ex tribulatione læta.

VI De oratione prolixa, et contemplationis excessu.

E

VII De puritate conscientiæ, frequenti Confessione, et Communione.

VIII De materna et dulci pietate ad omnes, et infatigabili zelo et lucro animarum.

IX De revelatione sui status, et aliorum vivorum et defunctorum.

X De timore indicibili circa omnia quæ gerebat, et desiderio finis sui.

XI De mira Dei et Angelorum familiaritate, et promissis ei factis, et illius obitu glorioso.

XII De miraculis in ejus vita et post migrationem ipsius factis. *Hi tituli paullum quandoque discrepant ab iis quos ex alio MS. expressimus, in quo et trium ultimorum capitulorum deerant tituli, et totum capitulum* XII, per decem, *ut infra cap.* XI *dicitur*, divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem, per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. *Extabat hoc postremum capitulum apud eumdem Venerabilem P. Lucam Wadingum, sed ita mendose ex alio codice descriptum, ut non videretur posse fructum, si ita vulgaretur, afferre. Exspectare ergo maluimus dum aliud accuratius exemplar nanciscamur. Perfruatur interea etc. Expungendum quoque quod in margine additum ibi erat :* hic edita sine titulo et cap. 12, *et reponenda, quæ hic habentur.*

omisso 12 capite

F

Pag. 358 *col.* 2 *in Annot. a post in MS. adde : ex quo Vitam descripsimus : extabat in exemplari Vener. P. Lucæ Wadingi ut ante diximus.* NOT. 18

AD XXIII FEBRUARII.

NOT. 19 *Pag.* 364 *col.* 2 *post* S. Felix Episcopus Brixensis in Italia, *adde* :

S. Earcongota, regia Virgo Angla, Eboriaci, seu Faræ-monasterio in Gallia.

Pag. 419 *col* 1 C *in titulo* § 5 *priora ita dispunge* : § V *Schisma Cadaloi pseudopapæ per B. Petrum restinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus etc.* NOT. 20

AD XXIV FEBRUARII.

DE S. PRÆTEXTATO EP. ROTOMAGENSI M.

NOT. 21 *Pag.* 470 *col.* 2 *post num.* 4 *adde* [*Hunc secutus Spondanus in Epitome Annalium ejus, ad eumdem annum* DLXXXIX *ista num.* 2 *addit* : Eodem insuper anno peremptus est in Gallia Prætextatus Episcopus Rotomagensis, quem inter Martyres scriptum coluit semper Ecclesia Catholica.

et Spondano.

5 *Inter disticha heroica, quæ de* XLVI *Episcopis primis Rotomagensibus circa annum* CIƆC *facta inseruit Ordericus Vitalis lib.* 5 *Ecclesiasticæ Historiæ, de* S. Prætextati *martyrio ista recitantur* :

Martyr olim habitus,

Occubuit Martyr Prætextatus, Fredegundis
Reginæ monitu, pro Christi nomine Jesu.

Quia autem Ordericus anno *Sedi ejus attribuit* duos et quadraginta, *necessario dicendum foret anno* DXLIII *aut sequente Episcopum factum, quo tempore Ecclesiæ universæ*

A *versæ præerat Vigilius Papa. Non tamen decessorum Agapeti et Silverii temporibus fuit* Prætextatus *Episcopus : quod ex mendosis tabulis idem scripsit Ordericus. Sed iis omissis, ad elogium revertamur martyrii, cui* adstipulantur *apud Sammorthanos in Gallia Christiana*, scriptor anonymus, qui Prætextatum virum magnæ sanctitatis, et omnibus iniquis odiosum, beatumque appellat. MS. Chronicon Rotomagense et tabulæ Archiepiscopales, quæ Sancti titulum ei præfigunt.

Beatus et Sanctus.

Pag. 473 *col.* 2 *post num.* 12 *adde* [

not. 22 *cap* 41

13 Cum autem per totam terram sonus ille percurreret, Prætextatum Episcopum a Fredegunde fuisse interfectum ; illa quoque, quo facilius detergeretur a crimine, adprehensum puerum cædi jussit vehementer, dicens : Tu hoc blasphemum super me intulisti, ut Prætextatum urbis Rotomagensis Episcopum gladio adpeteres, et tradidit eum nepoti ipsius Sacerdotis. Qui cum eum in supplicio posuisset, omnem rem evidenter aperuit, dixitque : A Regina enim Fredegunde centum solidos accepi, ut hoc facerem : a Melantio vero Episcopo quinquaginta, et ab Archidiacono civitatis alios quinquaginta. Insuper et promissum habui, ut ingenuus fierem, sicut et uxor mea. In hac voce illius, evaginato homo ille gladio prædictum reum in frusta concidit. Fredegundis vero Melantium, quem prius Episcopum posuerat, Ecclesiæ instituit.

D *reveluu se adhuc a domina Regina et aliis mandatum,* *occiditur.*

14 Anno quoque *etc.*

AD XXV FEBRUARII.

DE B. ROBERTO DE ARBRISSELLO.

not. 23 **P***agina* 600 *A post num.* 8 *adde : Miror unde hæc acceperit Baronius . quem ita gravem auctorem cur non auderet Miræus sequi? Nobis quo utriusque opinionem vel firmaremus vel refelleremus argumentum nullum* B *suppetebat. Didici deinde postquam hæc mandata prælo fuere, adhuc penes Religiosas Majoris monasterii (quod solum Abbatissam habet, reliqua monasteria Priorissas) at non penes Religiosos jus esse eligendi Abbatissam.*

semper a sanctimonialibus majoris monasterii electæ.

not. 24 *Eadem pagina num.* 10 *lin.* 9 *habetur* Henrici (secundi ejus nominis) filio desponsatam fuisse Mathildem. *Corrige*, primi ejus nominis. *Præcesserat Henrici mentio, inde errandi occasio. Recte idem expressum pag.* 610 C *Notat. d post cap.* 2 *Vitæ per Andream.*

not. 25 *Pagina* 601 *post num.* 15 *adde : Idem scriptor tomum alterum prælo paratum habet, in quo de omnibus omnino Prioratibus Ordinis agit, sive quæ in Hispania, et quidem opulenta, sive quæ in majori Britannia, sive quæ in Gallia extitere olim, aut etiamnum extant, florentque religiosa disciplina, et quidem magno numero. Atque in hoc tomo, tribus libris distincto, vitam describit tum virorum, tum Virginum, doctrina, natalibus, virtute illustriorum. Fortassis et tertium adjunget tomum, si septuagenario majorem, et alia habentem præ manibus, jam affecta, vita ac vires non destituent.*

Pagina 601 *num.* 16 *lin.* 2 secunda et trigesima, E *not.* 26
corrige, trigesima prima. *Ita me monuit idem Honoratus Nicquetus, se melius ponderata re, sic nunc statuere, qui antea trigesimam secundam posuerat.*

Pag. 608 *post num.* 61 *paragraphi sexti ista adde : Quæ hoc § disserimus pleraque ex Honorati Nicquetii, sæpius citati, erudito, licet brevi, tractatu de hac materia scripto, nobisque ab ipso auctore communicato accepimus* *not.* 27

Pagina 612 C *post cap.* 3 *Vitæ per Baldricum post Not. d adde : Et Sammarthani tom.* 4 *Galliæ Christianæ, ubi multa in laudem B. Roberti Ordinisque universi congerunt, a pag.* 409 *usque ad* 432 *Sed nobis hoc opus non prius ad nostras manus pervenit, quam jam excusa esset B. Roberti Vita.* *not.* 28

AD XXVII FEBRUARII.

not. 29 **P***agina* 715 *col.* 2 *Notat. a ad cap.* 13 *Vitæ* B. Joannis *Abbatis Gorziensis, lin.* 10 *a fine, pro* Ducuntur autem anni regni Arabum a 612 Æræ nostræ vulgaris *corrige*, a 622. *Quo nimirum anno, die* 16 *Julii, feria* 6, *fugam arripuit impurissimus Mahometes, cum ob erroris novitatem de vita periclitaretur. Fugam hanc* Hegiram *vocant Arabes, id est, persecutionem.*

not. 30 *Ibidem post Annotat.* d *adde hanc (signatam e littera pag.* 714 *num.* 128 *lin.* 7 *ante vocem* Recemundus) *Annotationem : d Hic videtur* Raimundus, *sive* Regemundus, *Liberitanus, sive Illiberitanus, Episcopus esse, cui suam historiam rerum gestarum ab Europæ* Imperatoribus et Regibus *dedicavit Luitprandus Ticinensis Ecclesiæ Diaconus, qui tunc in Germania apud Ottonem exulabat, cum* Recemundus *ea a Mauro legatus venit. Sequentes duæ Annotationes signandæ litteris* f *et* g.

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,

NUNC PRIMUM EX MSS. EDITÆ.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVII FEBRUARII.

ANIMADV. 1. *Pag.* 7. Petii Vicentia acta SS. Soloni et Donati, de quibus p. 7, n. 3, ex Ferrario an. 1675, 1 Nov. responsum nihil inveniri.

ANIMADV. 2. *Pag.* 11. Acta S. Pulchronii Virdun. vid. in Chron. Hugonis Flaviniæ n. 43, p. 83, 85.

Hinc reformanda edita prout promissum 30 Apr. vid etiam p. 132, n. 43.

Pag. 29 S. Silvini vita ex MS. Gemmentie. Sine prologo potest edita confecti cum hac de ejus corpore Divionem allato etc. Spicil. 1, p. 527. ANIMADV. 3.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVIII FEBRUARII.

AD ELENCHUM SANCTORUM

ANIMADV. 4. *Pag.* 52. Joannes Jejunator Patr. Constantinop. referendus inter prætermissos ad 2 Sept.

An viso, quæ de S. Thedonio Canon. Reg. habet Hist. de Braga parte 2 f. 70.

ANIMADV. 5. *Pag.* 85, *n.* 4. Amaribacensis Abbas vid. dicta
B 30 Apr. in annot. ex Krantzio sumpta videatur, occasio hujus tituli commiscendi.

ANIMADV. 6. *Pag.* 93, *n.* 12. De S. Angilberti uxore Bertha, quid fuerit Canti m. res eget consideratione, vereor, ne Nitardi textus interpellatus sit, aut quovis alio sensu, quam naturali dicatur filia.

ANIMADV. 7. *Pag.* 94, *n.* 23 : Non placent etymologiæ Engelberti et Engebrami, quia *Berth* principem *Ram* consilium potius videtur in ejusmodi compositis significare.

Pag. 98 *post num.* 49 : de Friario etc. vide Maium. res hic obscura nimis est. ANIMADV. 8.

Pag. 109, *an. c* : Theodorii nomen nullatenus Græcum, sed ut cetera in Theod. ab origine Gothi- ANIMADV. 9. E
cum significans *populi honorem* vel *populi honoralitatem*.

Pag. 112. *Annot. c.* Tellus vocatur Bentus, an cultum habet, quo die. ANIMADV. 10.

Pag. 120. Hæc Vita et altera ex breviario Eborensi videntur superflua. ANIMADV. 11.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XX FEBRUARII.

ANIMADV. 12. *Pag.* 124. De B. Friderico Ab. S. Michaelis videndus Burelinus et Hartmannus p. 149.

S. Theodosius in Pseudo-greg. Betico p. 58

ANIMADV. 13. *Pag.* 126, num. 2. Tacetur nomen Interpretis; fuit is P. Franciscus Humbertus Lotharingus, cujus nomen expressum Hubertus ante Acta Mariæ Ægyptiacæ n. 35. Nota in actis S. Eutychii n. 12, nomen *Consubstantialis Trinitatis*, unde de ætate auctoris consectare licet.

ANIMADV. 14. *Pag.* 131, *n.* 4. Operæ pretium erit, ut de translatione S. Galinii documenta etc. petantur ex collegio nostro Lugduni.

ANIMADV. 15. *Pag.* 136, *n.* 7. Examinandus nonnihil situs locorum, quæ Persæ dicuntur vastasse; enorme enim spatium videtur Antiochia Syriæ Chalcedonem.

C *Pag.* 138. Promittuntur *n.* 2, vitæ duæ, quorum
ANIMADV. 16. posterior prorsus superflua videtur.

ANIMADV. 17. *Pag.* 148. S. Barbati ep. Transl. facta, an. 1429 27 Maii. Viperæ Chronolog. Epp. Benevent p 103.

ANIMADV. 18. *Pag.* 162. Diploma cultus B. Conradi apud Cajet. in annot. tom. I. In comm. de eodem num. 3. *Plurimi res ab eo pie gestas litteris mandarunt adde.* Inter alios fuit Jacobus Raynaldus factus a Dalmatio episcopo Syracusano Vicarius Verinus anno 1469, ut scribit Rocchus Pyrrhus in rebus dicti episcopi, addit enim ex Littara de rebus Netinis f. 123, quod hic I.V.D. Historiam D. Conradi Eremitæ soluta scripsit oratione eidemque episcopo dicavit, utique post elevationem corporis de qua infra anno 1487 factam. Ante hunc vero scripsere ejus confessarius et alius ei familiaris, de quibus in annot. ad cap. 4 lit. a.

Vide de ejus chronologia corrigenda in vita S. Guilielmi 4 Apr. Eren. Xicl.

Pag. 165, *n.* 26. Vide in Guilielmo Xiclenoi in ANIMADV. 19.
Apr., an recte subsistans numerus annorum apud F
Pyrrhum.

Pag. 163, *n.* 27. Quare Molfetta, quid ibi et de quolib. Conrado. ANIMADV. 20.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI FEBRUARII.

ANIMADV. 21. *Pag.* 171. Sadoth Martyrium Græcum.

ANIMADV. 22. *Pag.* 171. Leonis Catan. vita duplex Latina et metrica neutra edita apud Cajeta. num extat, deest primæ prologus. Vide etiam Gressi Catanam sacram f. 26.

ANIMADV. 23. *Pag.* 174. P.N. Besarion, cujus insigne encomium hodie habetur in Menæis, nescio, quare præteritus sit, ita ut nec inter prætermissos quidem numeretur. ponetur ergo ad 6 Junii, quando in Typico ponitur.

ANIMADV. 24. *Pag.* 177. *Col.* 2 Epitaphium Paulæ Leoninum atque adeo certo supposititium vide dicta in Exeges. ad tom. 3 Apr. ubi de Epitaphio similis Regis alicujus :

ANIMADV. 25. *Pag.* 188 Vitæ S. Eleuscherii de quibus in comm. n. 20 et 21 videntur omittendæ.

Pag. 192. Annotat. lin. 5. quæ hic subnectuntur apocrypha omnino sunt, idque convincit, vel solus ille, enormis numerus talentorum. ANIMADV. 26.

Pag. 195. Expungenda notatio f. quasi mendum sit, in Maria Ægyptiaca. ANIMADV. 27.

Pag. 226. Indicantur auctores alii de S. Leone Catanensi, qui quærendi n. 7. ANIMADV. 28.

Pag. 228. *n.* 12. An dicatur simile, quid ei quod fabulantur de Virgilio, quem cum sua amica illusisset promittens, eum pendere in corbe, quo ille voluerat sursum adtrahi noctu, ibique in plenam lucem pependisset, ille ultro se est extinguendo ignem totius civitatis, qui non potuerit restitui, nisi ad eam retro indicare et palam in foro nudatam? Non credo, potius dixerim a populo indignato expositam *ad infamiam*. ANIMADV. 29.

Pag. 236

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI FEBRUARII.

AD ELENCHUM SANCTORUM

ANIMADV. 30. *Pag.* 236. S. Mauritii M. acta Græca exstant. S. Gregorii Amastrensis acta Græca exstant. S. Severi M. passio ex Vatic. S. Paterni ep. Brixen. varia de eo collecta. B. Juliana, socia B. Catharinæ Balancæ, vita Ital. in historia montis sacri Varesii. hæc est dies translationis, colitur festum 4 Dominica Octobris. Habemus 4 frustula ex Capite S. Marquardi Martyris cujus caput pene integrum Treviris. Vid. librum sacristiæ f. 155 ubi testimonium et 71, ubi notatur dies 21 Febr.

De S. Gundeberto vid. Spicil. 3. pag. 273. usq. 277.

ANIMADV. 31. *Pag.* 254. *n.* 7. Corrige ridiculam etimologiam vocis Brahbant non Bracanis sed a Braak novale sumendam.

ANIMADV. 32. *Pag.* 257 *n.* 23. Citantur diplomata melius examinanda vide quæ de Lupoduno in tractatu de diplomatibus.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXII FEBRUARII.

ANIMADV. 33 *Pag.* 286. De anno cathedræ Antiochenæ corrige et pro 37 lege 33 justa statuta in diatriba ad tom. Apr. n. 27.

ANIMADV. 34. *Pag.* 298. Maximiani ep. Raven. vita ex MS. S. Andreæ citata a Rub. eo petita ab Hieronymo Fabri 1675. 18 Oct.

ANIMADV. 35. *Pag.* 298. *cap.* 2. *Conferendum* cum notatis in diario itineris nos Romani, ubi ecclesia illa multis describitur. B. Margarithæ vita destituitur proleg.

B item attestationibus capit. 12. subjunctis, quæ requirendæ. Porro tota hæc vita* debuisset distingui, in capite uniformia nostro more et infinita menda potuissent per facilem conjecturam, corrigi. Videntur autem multa irrepsisse in ipsa impressione præ tædio longitudinis et obscuritatis. Petii 1675 in ut P. Haroldus cum suo MS. curaret Romæ conferri nostrum impressum et correctiones transmitteret.

ANIMADV. 36. *Pag.* 302. B. Margaritæ de Cortona miracula Vita Italica per Bombace in 12 num. 37 hac usus Bollandus. E

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIII FEBRUARII.

ANIMADV. 37. *Pag.* 366. Gertrudis Ortenburg. vitam Germanicam petii a Germans 1675 hic latine reddendum.

ANIMADV. 38. *Pag.* 367. Acrostichon de S. Martha non videtur antiquum sed ex quisquilus Tamaii esse. MS. ex vita non recte per antiquum vocatus in cujus titulo nominatur Breviarium.

ANIMADV. 39 *Pag.* 374. De S. Polycarpo Presbytero Romano vide miracula Altivillar. in S. Helenæ 18 Aug.

ANIMADV. 40. *Pag.* 375. n. 3 post med. indicantur acta S. Marmeniæ, quæ jam habemus ex Vallicell.

ANIMADV. 41. *Pag.* 380. Primus versus Græcus de Clemente et similes ubique omittendi, qui sunt nudus titulus, qui videtur apud nos superfluus.

ANIMADV. 42 *Pag.* 383. *n.* 16. Reliquiæ Bononienses S. Romanæ videntur potius esse ex aliquo Romano cœmeterio, ubi pleræque aliæ in eadem actio S. Francisci, quas vidimus.

ANIMADV. 43 *Pag.* 386. S. Dositheì acta Græca requirenda habent ea corderuis, sunt Mediolani in Ambr. Cod. n. 20.

ANIMADV. 44. *Pag.* 386. Quæ ibi de S. Barsanuphio dicuntur omnia corrigenda juxta dicta xi Aprilis, ubi fabulosam ejus vitam referimus, item quæ de tempore Zosimæ curatoris Mariæ Ægyptiacæ.

ANIMADV. 45. *Pag.* 395. *n.* 3. In fine citatur Milburgæ vita, necdum nobis nota.

ANIMADV. 46. *Pag.* 397. *n.* 13. Miracula post inventionem scripta ab Othone Card. Ep. Ostiens. necdum nobis nota. non videntur subsistere, quæ de corpore S. Milburgæ incorrupto a variis sibi dicuntur.

ANIMADV. 47. *Pag.* 403. *n.* 3. Illudit auctor ad verba Regulæ Benedictinæ, quæ posset citari.

ANIMADV. 48 *Pag.* 412 Petri Damiani cultus illustrari potest ex iis, quæ habet Castellinus in libro de *Certitud. gloriæ canonizatorum.*

ANIMADV. 49. *Pag.* 431. *annot.* c posset aliquid addi de S. Arialdo ex vita ejus, quam ex Italia attulimus.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIV FEBRUARII.

ANIMADV. 4[illegible] *Pag.* 440. *n.* 16. corrige, quæ de anno obitus C Christi.

Asia minor et ad hujus respectum alia minor et sic F duplex Asia auctori fuerit.

ANIMADV. 50. *Pag.* 442. In fine *n.* 22. Indicantur miracula non transmissa, vide an requirenda.

ANIMADV. 51 *Pag.* 452. *n.* 8. Latina verba Græcis litteris scripta, sic in arca S. Macarii de qua Apr. inscriptio Gallica est per Græcas litteras.

ANIMADV. 52. *Pag.* 468. *ann.* r ego in S. Gregorio 23 Ap. censui edicta 303 promulgata an. d. videtur intelligi

ANIMADV. 53. *Pag.* 469. An est viro simile esse Bononiæ reliquias S. Modesti ep. Fr. 9 meredo.

ANIMADV. 54 *Pag.* 484. *In annot. f et k* nimus sollicite agitur pro diplomatibus, quæ vix dubito, quin supposititia sint.

ANIMADV. 55. *Pag.* 484. S. Johannis Teristæ acta Græca ex MS. Cryptæ Ferratæ petii 1675 a P. Pessino.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI FEBRUARII.

ANIMADV. 56 *Pag.* 512. *n.* 18. Sub finem displicet edictum Felicis, quia subscribitur *Cælius Felix*; quando enim ullus Pontifex usus prænomine?

ANIMADV. 57. *Pag.* 552. *n.* 2. *Hudifa* corium bovis, quasi *huyd* corium *rauca* bos, et n. 5 *burg* tectorium a *Bergen* adire.

ANIMADV. 58 *Pag.* 557. Ex actis S. Walburgis multiplicibus videnturque omittenda pleraque et solum analecta quædam ex ipsis danda, superflua etiam metra.

ANIMADV. 59 *Pag.* 577. S. Tarasii patriarchæ Constantinopolitani acta Græca requirenda.

ANIMADV. 60. *Pag.* 595. S Gerlandi episcopi Agrigentini vita transl. mirac apud Cajetanum sed mutato stylo.

ANIMADV. 61. *Pag.* 606. Vide an non expediat poteri informationem anni 1044 de miraculis B. Roberti citatam *n.* 48.

ANIMADV. 62 *Pag.* 625. S. Avertani vita indigna prorsus, quæ huic operi inferatur eliminanda utpote mirum commentum.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI FEBRUARII.

ANIMADV. 65. *Pag.* 630. Burchardi Comitis cultus an non aliquid melius est annuandum videtur.

ANIMADV. 64. *Pag.* 639. De corpore Philippi episcopi Martyris apud Comersas Bononiæ, quæ venda instrumenta donationis.

ANIMADV. 65. *Pag.* 634. De anno ordin. Alexandri episcopi Alexandrini vide 2 Maii in Athanasio.

ANIMADV. 66. *Pag.* 644. Faustiniani episcopi Bononiensis Epitaphium etc. vide in martyrologiis Ecclesiæ Bononiensis p. 12.

Pag. 643. Porphyrii episcopi Gazæ acta Græca requirenda. ANIMADV. 67.

Pag. 643, *num.* 2. Stephani locus videtur corruptum et legendum τὰς παρθένος μὰρ, ἃς κρήτας, π παγόρευσιν. Aut alia similis adhibenda correctio ut intelligantur virgines appellare *mar* quas alii vocent *Cretas*. ANIMADV. 68.

Pag. 663. S. Agricolæ Niversensis Vita exstat. ANIMADV. 69.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVII FEBRUARII.

ANIMADV. 70. *Pag.* 672. B. Clara Ubaldino ex Mart. Franciscano non videtur omittenda non fuisse, si vere isto die obiit, vita est in Bassio.

ANIMADV. 71. *Pag.* 677. S. Honorinæ vita Gallica a Domno Ugnier missa.

ANIMADV. 72. *Pag.* 686. Joannis Abbatis Gorziensis vita excusa tom. 1 Lab. f. 741.

ANIMADV. 73. *Pag.* 687. Diplomata Gorzierezi monstrosis characteribus temporum notata non debent, defendi B multo minus annus Chr. contra Blondellum, expungatur ergo num. 7 totus.

Pag. 690, *n.* 1 in medio consideratione digna videtur ad definiendum annum mortis prima dies quadragesima; si ex alio charactere addito juvari possit, quod non inveni. ANIMADV. 74.

Pag. 701. ann. m. nota ex Propyleo antiq. p. 1, n. 74. Leodienses etiam hodie fere dicere Humbertum pro Huberto. ANIMADV. 75.

Pag 706. ann. a *Imapum* Quid? videtur legendum *Hanapum*, id est guttur linea 4 num. 89 est defectuosa. ANIMADV. 76. E

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVIII FEBRUARII.

ANIMADV. 77. *Pag.* 718. Luitburgæ inclusæ vita petita per P. Schaten ex Bodec. MS. 1676, et impetrata.

ANIMADV. 78. *Pag.* 718 *col.* 2 De Agnete et Clara nota artuorum earum solum meminisse in 1a actione in 2a vero solum de iis agit 17. Sept., qui autem citat bullam Alexandri IV vitam et translationem petii per P. Comissum 1676, cum duo Bomavillio agentem in Catalannia.

Pag. 741, n. 2 lin. antip. *Pagmem*, quid si legas *pagum*. ANIMADV. 79.

INDEX

INDEX HISTORICUS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII.

Opposita est † *nota iis, quibus alibi* Sancti *aut* Beati *titulus tribuitur. Poterat S. aut B. præfigi; sed fors oculo quidquam pervestiganti litterarum diversarum occursus moram injecisset.*

Quia autem Sancti *illi, quorum in hoc tomo memoria aut res gestæ illustrantur, peculiari Indice antea propositi sunt, de illis hic non agitur.*

Compendiarius status, laureolæ, temporum aut locorum notas facile quivis perspiciet, scilicet R. Rex, Com. Comes. M. Martyr. V. Virgo, Ep. Episcopus, Hisp. Hispanus, 5 sec. quinto seculo *etc. significare, quæ ad majorem perspicuitatem adduntur.*

A

Aaron, Abugiasar Haron Rasudus R. Saracen. 8 *sec.* 586 *d*
† *Abbanus Presb. Hibernus* 5 *sec.* 15 *b c*
† *Abbo Ab. Floriac. M. docet in Anglia* 757 *a b c*
Abdarachman Rex Corduben. 10 *sec.* 695. *b* 717, 718, 719, 720
Abdias Ep. Babyloniæ scriptor 437 *b*
† *Abdon et Sennen MM.* 5 *b c* 6 *a*
† *Abel Archiep. Remensis* 33 *f* 216 *f* 217 *a*
† *Abercius Ep. Hierapol.* 289 *b* 725 *c*
† *Abercius M.* 725 *f*
Abercius Marcellus 2 *sec.* 726 *a*
Abitus Proconsul Carthaginis 3 *sec.* 467 *b*
Absalon Ep. an. 800, 94 *b* 102 *d*
† *Absalon M. Cæsareæ Cappad.* 435 *f*
Abundantius Dux Dagoberti I *R.* 83 *e*
Abydus Ep. sub Diocletiano 52 *e*
Acacius Ep. Constantinopol. 509 *e* 510 *e* 511 *b a S. Felice Papa excommunicatur.* 512 513
† *Acca Ep. Hagulstadii* 126 *d*
Acephali hæretici Tornaci 203 *c* 210 *b*
† *Achillas Ep. Alexandr.* 640 *f*
Acœmeti monach. CP. pro Sede Apostolica et fide orthodoxa ferventes 5 *sec.* 511 *b c d e*
Adalbero Ep. Augustanus 541 *a e*
Adalbero I *Ep. Metensis* 436 *a* 455 *b*
Adalgiselus Dux Dagoberti 259 *e f*
Adaloaldus R. Longobard. 390 *c* 391 *d*
Adalongus Ab Vedastinus 98 *d*
Adalsquarus fundator monasterii Alciaci 27 *f* 32 *b*
Adalungus Archipr. Eystadii 9 *sec.* 531 *c* 549 *c* 572 *f*
† *Adamnanus Ab. Hibern.* 89 *d*
Adamus Ab. Ebracen. in Germ. 491 *f*
Adda Presb. Anglus 23 *b*
Addo Diaconus 8 *sec.* 38 *c*
Adelbero Ep. Metensis 10 *sec.* 692 693 702 703 713
† *Adelberti M. reliq. Trevir.* 459 *c*
Adelbertus Archiep. Hamburgi 49 *a*
Adelbertus Com. Alamanniæ 9 *sec.* 532 *f* 538 *e* 567 *a*
Adelbertus Comes Metis 10 *sec.* 702 *e f*
Adelboldus Ep. Ultraject. scriptor Vitæ S. Walburgis 517 *f* 528 *f laudatur* 552 *d* 553 *d*
Adelelmus Ab. montis Angelorum Helvet. 490 *e*
Adelhartus Comes 8 *sec.* 37 *a*
Adeltidis Comitissa de Bellomonte 682 *f*
Adelmodus circa Metas 10 *sec.* 696 *a*
Adelphius Ab. Agaliensis Hispan. 82 *c*
Adelwoldus an Archiepiscopus Eborac. 10 *sec* 755 *c d*
† *Adjutor* 43 *c*
Adosinda uxor Silonis R. Asturic. 150 *e* 151 *a*
Adrevaldus scriptor 219 *b*
† *Adriani Fricorii corpus Centulæ* 98 *b* 100 *a b*
Adrianus I *Papa* 92 *a c* 93 *d f* 106 *b ad S. Tarasium* 580 *et pro Synodo Nicæna* 2 *acta* 586 587 588 *b* 589 *c*
Adulphus Archiep. Eborac. 756 *b e*
*Æ*d*logus Ab. Cluan-mic-nosen.* 630 *b c*
† *Ædus, Aidus, filius Brecci Hibernus* 724 *e*
Ædus vel Aidus Hibernus 2 *e* 15 *d*
Ægidius Archidiac. Tornac. 13 *sec.* 189 *d*
† *Æmilianus Ep. Patronus Faventiæ* 415 *c* 422 *d*
Æmilianus Dux in Ægypto 3 *sec.* 727 *a*
Æneas Ep. Gazæ 652 *f*
† *Ethelredus et Æthelbertus MM. Ang.* 395
Æthelredus R. Anglor. 10 *sec.* 755 *f*
Æthnea V. Hibern. 630 *b c*
Ætherius Uxamensis Episc. 150 *d e f* 490 *d*
Aetius Archidiac. Parisiis 6 *sec.* 471 *b*
† *Afra M. Augustæ* 637 638 *b f*
† *Agapetus Ep. Synaden.* 53 *e*
† *Agapeti eccl. extructa Romæ* 513 *f*
Agapitus II Papa 705 *b*
Agarus Regul. Saracen. 135 *f*
† *Agathæ reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *c Trevir.* 459 *e*
† *Agatho Papa* 138 *b c f* 171 *c* 236 *c*
Agatho Presb. Angl. 7 *sec.* 87 *c*
Ageuoldus Ab. Gorzien. 10 *sec.* 692 *e f* 693 *vide Einoldus.*
† *Agilbertus Ep. Angl. dein Parisien.* 87 *e* 88 *f*
Agilolfinga familia Boica 256 *f*
† *Aglae M.* 491 *c*
† *Agnes V. M.* 70 *d e f ecclesia* 71 *e f monasterium Romæ* 70 *c apparitio* 156 *e* 160 *a rel. Centulæ* 102 *d Trevir.* 459 *e.*
Agnes Imp. Henrici 2 *uxor* 421 *b*
Agnes Austriaca uxor Andreæ III Regis Hungar. 558 *d*
Agnes Peranda neptis S. Claræ 724 *d*
Agnes Priorissa Ursanensis 12 *sec* 620 *b*
Agnes V. Cisterc. Germ. 237 *f*
Agrecius Ep. Tricassinus 473 *d*
† *Agricius Ep. Trevir.* 441 *c d* 459 *d* 456 *a*
† *Aichorius Ep. Noviomi et Tornaci* 198 *d e*

† *Aidanus Ep. Lindisfarnen.* 21 *f* 22 *e* 86 *e reliquiæ* 89 *b* 90 *e*
† *Aigulphus Ab. Lirinen M.* 678 *b*
Ailwinus Comes fundator monast. Ramesiensis 10 *sec.* 759 *b c* 760 *a*
Alamundarus Dux Saracenorum 135 *a* 136 *a b d e*
† *Albanus M. Britan.* 759 *e*
Albero Archiep. Treviren. 442 *b* 459 *c*
Albertus I Imp. 558 *d*
Albertus Ab. Riponen. Angl. 8 sec. 760 *f*
† *Albina V. Romana* 724 *f*
† *Albinus Conf.* 107 *f reliq. Centulæ* 106 *b*
Albinus Alcuinus 91 *c d e* 94 *a* 103 *b c*
Albricus Rex, aliis Princeps Romæ 10 *sec.* 705 *f* 706 *a*
Albricus Ep. forsan Camerac. 37 *b*
Alcfridus R. Northumbriæ 87 *b c* 89 *a*
† *Alchia M.* 126 *d*
† *Aldrgundis V. Abb.* 514 *a b f* 519 *b reliq. Centulæ* 106 *c*
† *Alexander miles M. in Thracia* 491 *b*
† *Alexandri Papæ M. reliquiæ* 38 *c* 39 *a*
† *Alexandri M. monast. in Alsatia* 33 *c ejus ibi corpus* 37 *d e* 38 *d* 39 *a b*
† *Alexandri M. reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *b Trevir.* 459 *b d Romæ* 734 *d*
Alexander II Papa 419 *b f* 420 *a*
Alexander Ep. Leodien. 224 *d f*
Alexander Musottus Ep. Imolæ 646 *c*
Alexander Cospus Ep. Vigeliensis 646 *c*
Alexander Rudulphus Præpositus Sublacensis scriptor 43 *a b*
Alexandrini factiosi 3 sec. 726 *f*
† *Alexius* 631 *e*
Alexius Falconerius Ord. Servorum B. Mariæ 3 *a*
† *Alferius Ab. Carensis* 43 *a*
Alhfleda filia Oswii Regis Northumbriæ 23 *b*
Amadeus Ep. Lausanensis 459 *d* 460 *d*
Amalgarius Dux fundator Besuæ monast. 28 *e*
Amalongus miles 7 sec. 141 *a*
† *Amandus Ep. Traject.* 197 *e* 198 *a* 205 *c* 258 *f* 259 *c d*
† *Amandi rel. Centulæ* 106 *b*
Amantius Cubicularius Eudoxiæ Imp. 650 *e* 656 *d procurat templa idolorum Gazæ claudi* 657 658 659
Amata disc. S. Claræ 172 *f*
† *Amator Ep. Autissiod.* 139 *f*
† *Ambrosius Ep. Mediol.* 238 *e reliq. Centulæ* 102 *d*
Amedeus I Comes Sabaudiæ 117 *c* 118 *c*
Almannus mon. Altvillaris scriptor Vitæ SS. Nivardi, Sindulphi, Translat. S. Helenæ 379 *e*
Aloysius Marescottus Ep. Strongoli 64 *a*
† *Alphius, Philadelphus Cyrinus MM.* 57
Alphonsus I R. Lusitan. 109 *e* 110 *b* 115 *e* 116 *f* 121 *d* 122 *e*
Alstanus Presb. Angl. 397 *b*
† *Altfridus Ep. Hildeshemensis* 173 *e*
Alvarus de Corduba Ord. Prædic. 124 *f*
Alvitus Ep. Legion. Hisp. 365 *c*
† *Amelberga mat. SS. Gudilæ, Rayneldis* 253 *f*
† *Ammonaria Mercuria, Dionysia MM.* 173 *f*
† *Ammonaria M. Alexand.* 125 *a*
Ammonianus Ep. Palæst. 5 sec. 650 *a*
† *Ampelius Ep. Mediolanen.* 138 *f*
Ananus, Ananias, summus Pontif Judæor. 449 450
† *Anastasiæ rel. Centulæ* 102 *d Trevir.* 459 *e Villaricosæ* 631 *f*
† *Anastasius et socii MM. Hisp.* 466 *f*
† *Anastasius Perso M.* 251 *b*
† *Anastasii rel. Centulæ* 106 *b*
Anastasius II Papa 184 *f* 203 *c* 210 *a*
Anastasius Patr. CP. 577 *f* 690 *b*
Anastasius a Carolo Magno missus ad Papam 95 *d*
Anastasius Diac. S. Eleutherii 194 *f* 204 *b*
† *Anatolii Ep. Laodiceæ Canon Paschalis* 88 *a*
Anatolius Ep. CP. 77 *f* 737 *d* 740 *c e*
Anchisus maritus S. Beggæ 255 *a*
Andoneus, Andoenus, disc. S. Eleutherii 194 *f* 195 *e* 204 *b* 210 *c*
† *Andreas vocatur ad Apostolatum* 677 *f Byzantii prædicat* 593 *c* 594 *a reliq. Agrigenti* 598 *b Centulæ* 102 106 *b d Trevir.* 459 *f*
Andreas Agnellus scriptor Vitarum Epp. Ravennatum 9 sec. 297 *f* 298 *c d* 300 *a* 301 *a f*
Andreas Archid. Virdun. mon. Claraval 631 *b*
Andreas Britto 10 *sec.* 699 *f monachus Garzlæ* 704 *Romæ S. Pauli* 705 *b*
Andreas disc. B. Roberti de Arbrissello, an Vitæ ejus scriptor 601 *a* 617 *f* 618 *e* 620 *b e*
† *Andronicus et Athanasia MM.* 678 *d*
† *Andronicus et Junia MM.* 285 *d*
Aneglia uxor Adalsquarii 27 *f* 28 *f* 32 *b*
Angardis in Fonte Ebraldo 12 sec. 617 *f*
Angela de Bohemia Ord. Carmelit. 724 *d*
Angelrannus Ab. Centulæ 103 *e*
Angelus de Porta-solis Ep. Sulcitanus 285 *b*
Angelus Cæsius Ep. Tudert. 382 *f*
Angelus Peruttius Ep. Sarsinæ 646 *c*
Angerius Ep. Catanæ 11 *sec.* 596 *a*
Angilramnus Ep. Metensis 98 *f*
Angilramni Primicerii Metensis dein Gorziensis Præpositi vita ac sancta mors 706 707
† *Anglitrudis fil. S. Baronis* 491 *b*
Angilramnus Ep. Metensis 266 *b*
† *Anicetus Papa* 88 *b*
Anicius Tertullus avus S. Felicis III Papæ 508 *d*
† *Anno Archiep. Colonien.* 419 *f* 524 *a*
Ansbertus Ep. Augustodunen. 212 *d e* 221 *a etiam Amalbertus dictus* 212 *d* 763 *c*
Anscherus Ab. Centulæ scriptor Miraculorum S. Angilberti 100 *d* 104 *b*
† *Anselmus Ab. Beccensis Archiep. Cantuarien.* 683 *a*
Anselmus Ep. Tornac. 205 *b*
Anselmus Advocatus Tornac. 13 *sec.* 189 *e*
Ansovaldus Franc. 6 sec. 473 *b*
Antenor Ep. scriptor Vitæ S. Silvini Ep. 25 *b* 29 *e*
† *Anthimus M. Romæ sub Diocletiano* 239 *c*
† *Anthimi M. corpus in Belgio* 731 *b*
Anthimus a Vigilio Papa excommunicatus 298 *c e* 299 *c*
† *Antoninus M. Cæsareæ Palæst.* 241 *b*
† *Antonius de Padua* 108 *c* 491 *d*
† *Antonii reliq. Centulæ* 97 *d* 102 *d* 106 *b*
Antonius a Bergis Abb. S. Bertini 29 d
Antonius Minæus Presb. Siculus 15 *sec.* 165 *e*
Antonius mon. Palæstinæ 136 *e*
Antonius de Rosatis Ord. Minor. 435 *d*
Antonius pat. S. Damasi Papæ 247 *f*
Antonius Carusius Siculus 15 *sec.* 165 *e*
Antonius Sessa Siculus 168 *b*
Anub Ab. 630 *a*
† *Appia M. Colossis* 126 *d*
† *Apollinaris Ep. Ravenn. ecclesia Classe* 300 *b*
† *Apollinaris reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *b*
Apollinaris hæresiarcha 291 *b c*
† *Appion* 241 *e*
† *Aprunculus Ep. Treviren.* 285 *d* 400 *e*
Aquilinus Ep. Bibli 76 *c*
Arbertus, Heribertus, ejectis Clericis, primus Abbas monachorum S. Arnulphi 695 *b* 707 *f*
Arborius Prior Carensis 46 *b*
Arcadii Imp. rescriptum contra idola Gazæ 655 *b permittit ea et templa dejici* 658 *a*
Archaricus Ep. Brucaren. 151 *e*
Archelaus in Sardinia 676 *c*

† *Archippus*

† *Archippus M. Colossis* 126 *d*
† *Arethas M.* 738 *b*
Aridius Ep. Nivernis 669 *d*
Arii hæresis cœpta 640, *a S. Alexandro detecta* 641 *in synodo Nicæna damnata* 642
Arioraldus R. Longobard. 390 *c*
Aristo Ep. Raceburgensis 47 *a* 49 *e*
† *Ariston. M. Romæ* 376 *b* 379 *c*
Armatus Præses Siciliæ 57 *a b*
Armentarius mon. Agauni 6 *sec.* 747 *b*
Arno Archiep. Salisburg. 98 *d*
Arnoldus Canonic. Colonien. monachus 631 *c*
Arnoldus famulus B. Walteri de Bierbeke 631 *c*
Arnoldus Merodius 443 *f*
† *Arnulphus Dux. Ep. Meten.* 253 *c* 255 *a c* 256 *e f* 258 *d* 263 *c* 264 *e* 265 *d*
Arnulphus Imp. 535 *b* 536 *f*
Arnulphus senior Comes Flandrorum 29 *a b*
Arnulphus Castellanus Tornaci 189 *e*
Arruso Ep. Tolosanus 763 *b*
Arsicius minister Diocletiani 65 *d*
Aistulphus Rex Longobardorum 36 *b*
Artaxerxes R. 200 *b*
† *Artemius Archiep. Senonen.* 473 *d*
Ascanius Ep. Tarraconen. 237 *c*
Asclepas Ep. Gazæ 4 *sec.* 654 *b* 655 *c*
† *Asclepiodota M.* 126 *a*
Asclepius Ep. Gazæ 642 *b*
† *Athanasius puer baptizat pueros* 641 *scriba S. Alexandri Ep.* 641 *d Archidiaconus* 643 *b c f*
Athanasius Ep. Busirios 5 *sec.* 736 *c*
Athanasius Ab. S. Sabbæ 137 *c*
Athanasius Presb. Alexandriæ 5 *sec.* 735 *c*
Athanasius Diac. S. Eleutherii 194 *f* 204 *b* 210 *c*
† *Auctoris Ep. Trevir. reliq. Treviris* 459 *c d*
Audo Judex Franc. 6 *sec.* 472 *e*
† *Audoenus Ep. Rotomag.* 516 *d e reliq. Centulæ* 106 *b*
† *Aventini Conf. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Augusta V.* 3 *e*
† *Augustini reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *b Treviris* 459 *c Translatio duplex* 724 *d*
† *Augustinus Ep. Cantuar.* 474 *e f* 477 *b f* 478 481 482 483 484 554 *f*
Augustinus Fortunius scriptor Vitæ S. Petri Damiani 415 *d*
Avitus Ab. Nutiacensis 471 *c* 472 *d*
Aurasius Archiepis. Toletanus 81 *a b* 83 *b d*
† *Aurelia Hugonis Capeti filia habita* 675 *a e f*
Aurelianus Ep. Ravennat. 300 *d*
Austeus Ab. S. Arnulphi 694 *d* 695 *b ejus Vita et obitus* 707 708
† *Austregisilus Ep. Bituricen.* 53 *f*
Authpertus Ab. Casinen. scriptor sermonis de S. Mathia hic edito 437 *d e*
Auxibius II Ep. Soliorum in Cypro 123 *c* 129 *b* 130 *a*
Auxonius Ep. Sebennit. 5 *sec.* 736 *b*

B

Baithenus Ep. Hibernus 123 *e*
Baldricus Ep. Dolen. Britan. Armoricæ scriptor Vitæ B. Roberti de Arbrissello 600 *f* 601 *f* 608 609 *d*
Balduinus Ep. Tornacen. 189 *b* 210 *e*
Balduinus Ferreus Com. Flandriæ donat Furnensibus reliquias S. Walburgis 526 *b f*
Balduinus fundator Andrensis monast. 29 *e*
† *Balsamius M.* 670 *d*
† *Barbaræ V. reliq. Treviris* 459 *e*
Barbara Tassia Abb. Cameræ 153 *f*
Barbara Patricia 8 *sec.* 227 *c*
† *Barlaam M. Cæsareæ Cappad.* 468 *a*
† *Barnabas Apost.* 127 *e* 128 *c reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *a*
Barocha Diaco. S. Porphyrii Ep. Gazæ 629 *f* 653 *c d plagis exceptus, ac mortuus creditus subito vires recipit* 655 *iterum diris plagis excipitur ab idololatris* 666
† *Barsanuphius* 386 *f* 387 *d e f*
Barsumas Archimandr. 5 *sec.* 75 *b* 77 *b*
† *Bartholomæus Apost. Hierapoli suspensus, liberatus* 46, *reliq. Agrigenti* 598 *b Centulæ* 106 *a Trevir.* 459 *a e d*
† *Bartholomæus Ab. disc. S. Nili* 485 *d e*
Bartholomæus Ab. Majoris monasterii Turon. 365 *d*
Bartholomæus Ab. Populetanus 435 *c*
Bartholus Longus Siculus 14 *sec.* 168 *b c*
Barypsabas in Oriente 5 *sec.* 136 *f*
Basilius Ep. Antiochen. 737 *f* 740 *c*
Basilius Ep. Bononien. 4 *sec.* 645 *c*
Basilius Præf. Prætorio Odoacri R. 509 *b c*
† *Bassa uxor Claudiani M.* 496 *d*
Bassianus Ep. Ephesi 78 *d* 80 *b*
† *Bathildis Regina Franciæ* 629 *b*
† *Beatrix M.* 376 *c*
† *Beatrix Priorissa in Nazareth* 724 *c*
Beranus Kinsalie Hibernus 630 *b*
† *Begga* 255 *a* 262 *d*
† *Benedictæ V. reliq. Treviris* 459 *f*
† *Benedictus apparens curat monasterium Ramesiense exstrui* 758 *d indicat sanctitatem S. Oswaldi Ep.* 758 *e Ejus cultus Fonte-Avellano* 414 *b c exercitia ejus instituto addita* 415 *an eremi cultor* 414 *e reliq. Centulæ* 106 *b* 107 *d Trevir.* 459 *b d*
Benedictus VI Papa 755 *e*
Benedictus VII Papa 693 *b*
Benedictus Antipapa 418 *e f*
Benedictus Ep. Galliæ an. 800 97 *c*
Benedictus de Pace socius B. Joannis Columbini 490 *f*
Benedictus erem. in Monte Serrato 237 *c*
Benjamin anachoreta 489 *e*
† *Benignus Ep. M.* 3 *f*
† *Benigni M. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Benignus disc. S. Patricii* 14 *d*
Benignus Ord. Min. 13 *sec.* 349 *f*
Benno Ep. Meten. 10 *sec.* 703 *b*
Bentivolo a S. Severino Minorita 54 *e*
Beppolenus Dux Francorum 473 *b*
Berathgit Anglus 8 *sec.* 519 *f*
† *Bercharius Ab. Dervensis* 219 *d*
† *Berectus mon. in Scotia* 434 *c*
Berhardus circa Metas 10 *sec.* 696 *a*
Bernacer socius B. Joannis Gorzien. 10 *sec.* 700 *a* 701 702 *e* 703 *e* 709 *d*
Bernardinus Brixinus Ord. Præd. 163 *a*
† *Bernardus Ab. Claravallen.* 198 *f* 205 *d monachos in Lusitaniam mittit* 120 *a familiaris S. Theotonio* 121 *f* 122 *f*
† *Bernardus Ep. Conimbriensis* 115 *e* 116 *f*
† *Bernardus de Tironio* 603 604 615 *f* 616 *b*
Bernardus Ab. Bonæ-vallis 613 *f*
Bernardus Adelmann. Canonic. Eystett. 529 *a*
Bernerus Diac. Tullensis 10 *sec.* 698 *a* 699 *d*
Bernhardus Comes de Raceburg 50 *d*
† *Berno Ab. Cluniacen.* 524 *d*
Berno Ep. Mekelenburgen. 50 *b*
Berno Ep. Zuerinen. 50 *c*
Berno Comes Palatinus 10 *sec.* 704 *c*
Bernoldus Archiep. Vesontion. 97 *c*
Bernuinus Ep. Virdunen. 10 *sec.* 702 *f*
† *Berta fundatrix Blangiacensis* 27 *c imperite ejus Vita scripta* 27 *e f*
Bertha fil. Chariberti R. Fr. uxor Ethelberti R. Cantiorum 474 *c* 476 *f* 477 *a*

Bertha

Bertha uxor S. Angilberti 91 b 101 c
Bertoldus Ab. Treviren. 12 sec. 459 b
Bertefledis fil. Chariberti R. Parisiorum 477 a
Bertuldus Ep. Agrigentinus 14 sec. 598 d
† Beryllus Ep. Catanen. 227 c
† Bessarion anachoreta 173 b
Betti Presb. Anglus 23 b
† Birstanus Ep. Wintonien. 436 a
Blanda mater S. Eleutherii 190 f 192 b 201 d 208 c
Blanda a S. Eleutherio resuscitata 173 a 190 b 191 c d 192 c 197 d 202 c 209 b c
† Blasii M reliq. Treviris 459 b
Blatmac Rex Hibernus 88 a
Blidulphus Archidiac. Meten. monachus Gorziæ eremita in Vosago 10 sec. 708 b c
Bobolenus Presb. scriptor Vitæ S. Germani Ab. Grandisvallis 266 f 267 a
† Boisilus Præpositus Mailrosen. 364 b
† Bonifacius Ep. Mogunt. 33 f 34 c d e 519 d 520 522 c 530 b 548 c 554 f 560 561 e f 570 214 d 215 e f 216 f 217 d f 218 a d reliq. Trevir. 459 b 482 e
† Bonifacius M. 491 c
† Bonifacii Regis aut Ducis reliq. Treviris 436 c 459 b
Bonifacius II Papa 185 c 195 e 196 a 210 c
Bonifacius Dux Alsatiæ 7 sec. 268 d
† Bonosii Ep. Treviren. reliq. Treviris 459 b
Bonosus Ep. in Macedonia 11 e
Bodeca Ep. Bathoniensis 124 e
Boso fr. Rodulphi R. Franc. 715 b f 717 a
Botwinus Ab. Ripon. Anglus 8 sec. 760 f
Brada Rex Scytharum 69 b
Brandubh Ep. Hibernus 20 b c
Brelachus fil. Fichelli Hibernus 15 f
Bretleus Ep. anno 800 97 c
Brier, Costa-Ferrea, Normannus 682 c
Brigidianus Archiep. Ardmachanus 284 e
Britanni antiqui ab Anglo-Saxonibus aversi 477 d
Brithnothus Ab. Elyensis 10 sec. 758 b 760 c
† Britonius Ep. Trevirensis 11 c f
† Brituualdus Archiep. Cantuar. 484 b e
† Brixius Ep. Moravensis 285 e
Brunichildis Reg. 470 f
Brunicho tyrannus ad Mosellam 458 c
† Bruno Ep. Colonien. 717 b
Bruno Archidiac. Leodien. 12 sec. 224 d
† Burchardus Ep. Herbipoli 34 b 214 e 218 a 491 e
Burchardus Dux Thuringiæ 541 c e 543 f
Burchardus Comes Carbeili 630 f
Burdinus Ep. Conimbricæ 109 f
Butius Ep. Tiferni 677 e

C

Cadalous Pseudopapa 419 b f
† Cæciliæ rel. Centulæ 102 d 106 c Trevir. 459 f
† Cælestis Ep. Meten. 239 a e
Cælius Sedulius 171 f 434 f
† Cæsarius Ep. Arelaten. 513 f
Cæsarius Prior Villarien. 366 a
Cæsarius scriptor Dialogorum in bibliotheca Patrum quis 502 f 503 a b c
Cæsarius Comes rerum privatarum 501 f
Cæsarius Præfectus urbis CP. 501 f
† Caidoci corpus Centulæ 98 c 100 b 103 d
Cailtanus monachus Hibernus 490 a
† Caius Papa M. 61 62 63 64 124 f 173 a 379 b c d tempus Sedis 61 e
Caius tyrannus Augustæ sub Diocletiano 638 c
Calandion Ep. Antiochenus 509 f 510 a
Calatravenses 2000 MM. 54 a b
Calcerandus Salonia Sicul. 13 sec. 162 f
Callinicus, Callidius Ep. Pergensis 4 sec. 633 c
† Callisti M. corpus Tuderti 382 e 383 d
Callistus II Papa 599 d 602 c
† Calocerus Ep. Ravenn. 300 b
Calpurnius Præf. V pater S. Romanæ 381 b
Camanus fil. Dodoni Hibernus 284 f
† Camillus M. 6 f
Campolus a Carolo Magno missus ad Papam 95 e
† Candidus M. 756 f reliq. Centulæ 106 b
† Connicus Ab. Hibernus 17 f 18 a b 19 a
Carinus Imp. ubi et quando occisus 379 a d
Carolomannus Rex Francorum 36 f 100 f
† Carolomannus Dux Francorum 215 d 217 a 218 a b fit monachus 219 c d
Carolomannus pater B. Pippini 253 d 255 a 257 f 263 d
Carolomannus fil. Caroli Calvi Ab. Centulæ 103 e
Carolus Magnus Rex Franc. Imperator 37 a b. Ejus favor et beneficia præstita Centulensi monasterio et S. Angilberto 91 et seqq.
Carolus IV Imp. 638 d
Carolus Calvus R. Fran. 217 e 524 f 525 a 526 b
Carolus Simplex R. Fran. 683 e 684 e
Caroli Martelli acta ab obitu patris 213 a devicti Saraceni 213 b c confixta de ejus damnatione fabula refutatur 214 215 216 217 218 219
Caroli celebre nomen in familia Carolina Regum 216 c
Carolus de Comitibus Ep. Anconit Card. 373 b
Carolus Sausseyus scriptor 213 e f 214 a
Carolus Javanti 167 a
† Cassiani M. corpus Tuderti 382 e 383 d rel. Centulæ 106 b
† Cassiani memoria 724 f
† Castorius M. Romæ 376 b
† Catharina V. M. 317 e oleum 568 b
Cathicus tyrannus occidit SS. Germanum et Randoaldum 268 d e 269 d
† Ceadda Ep. Lichfelden. in Anglia 23 b
Cecropius Ep. Sebastopolitan. 78 d
† Cedda Ep. Angliæ 23 a b 87 c d 89 a 90 f 236 b
Celedonius Archiep. Vesontionensis 745 b 748 c
† Celsi reliq. Trevir 459 b d
Celsus Archiep. Toletanus alius a S. Celso Archiep. Trevirensi 400 c d e 401 a b
Celsus Pasius Ep. Castri 16 sec. 646 c
Censorinus Tribunus Scaldiniensis Tornaci 190 f 191 a b c d e f 197 d 201 d 202 e 204 b 209 d e 210 d
Charibertus R. Parisiorum 474 e 476 f
Charibertus R. Aquitaniæ 257 e 259 b c
Chazari Turci Orientales 398 f
Childebertus I R. Parisiorum 472 e 754 c f
Childebertus R. Austrasior. 473 f
Childegardus Ep. an. 800. 97 c
Chilpericus I R. Francorum non fuit R. Burgundiæ 744 e f S. Prætextatum jubet detineri in exilio 472
Chilpericus fil. Childerici Rex Franc. 26 e 30 a 213 a
Chilpericus Patricius Galliæ, Rex Burgundiæ 744 e f 753 e f
Childericus pater Chlodovei I R. Franc. 184 a b
Chlodio R. Franc. 184 a
Chlodoveus I R. Franc. 184 a b c 193 c 203 a 210 b 217 a b
Chlodomeres R. Francorum 471 c
† Chlodulphus Ep. Metensis 265 c
Chlotharius I R Francorum 185 d f 186 a e f
Chlotharius II R. Francorum 256 c 257 e 263 d
† Chlothildis Regina 754 b c f
Chosroes R. Persarum 251 c
Chramnus fil. Chlotharii I R. Fran. 186 a
† Christi Domini Crucis, vestium etc. reliquiæ Centulæ 97 c 105 f 106 a Treviris 459 a b
Christi Servatoris Eccl. Cantuariæ a S. Ethelberto R. erecta 478 a

† *Christophori M. rel. Centulæ* 106 *b* *Treviris* 459 *b*
Christophorus Boncompagnus Archiep. Ravennæ 646 *c*
Chrodebertus Dux Hasboniæ 220 *b* 222 *a c*
† *Chrodegangus Ep. Metensis* 691 692
Chrodoaldus Francus 7 *sec.* 257 *a*
Chromatius Ep. Palæstinæ 5 *sec.* 650 *a*
Chromatius Præfectus Romæ baptizatur 377 378
† *Chrysanthi corpus Luxemburgi* 436 *b*
Chrysaphius eunuchus Theodosii Junioris 72 *f* 73 *a* 74 *b* 75 *a* 77 *b d e* 80 *e*
Chrysis consobrinus S. Leonis Catanen. 227 *e*
† *Chrysotelus Presb. M.* 5 *a d* 6 *a*
Chuanes soc. S. Germani Ab M. 268 *a*
† *Chuniraldus sac. S. Ruperti* 238 *f*
† *Chunibertus Archiep. Coloniæ* 257 *a* 259 *e* 260 *e f* 264 *d* 265 *a d*
Chunidrut Angla 8 *sec.* 519 *f*
Chunigilt matertera S. Lulli 519 *f*
Chuonradus, alius avunculus Caroli Calvi 37 *c*
Cinda-Suinthus R. Gothorum 746 *f*
Cixillonus Archiep. Toletanus 150 *b*
Clara de Ubaldinis 677 *d*
Clara proneptis S. Claræ 724 *d*
Clarus eremita Scotus 53 *f*
Claudia in epist. S. Pauli 725 *e*
† *Claudianus et Bassa conjuges MM. Nicomediæ* 495 *b d*
† *Claudius Commentariensis M.* 376 *a b c d e*
† *Claudius Ep. Vesontionensis Ab.* 743 *d e*
Claudius Verus Ep. Viennen. Gal. 294 *c d*
Clematius Ep. Palæstinæ 5 *sec.* 650 *a*
† *Clemens Ep. Metensis* 239 *a d e* 705 *f reliq. Trevir.* 459 *c*
† *Clementis M. reliq. Centulæ* 97 *c* 106 *b*
Clemens II Papa 418 *a*
† *Cleodius M.* 436 *c*
† *Cleophas pater S. Simeonis Ep. frater S. Josephi* 54 *f* 55 *c*
† *Cleti reliq. Centulæ* 102 *e* 106 *b*
† *Clodulphus Ep. Metensis* 211 *a*
Cobhtachus Hibernus 5 *sec.* 20 *a*
Cælus Ochtra Hibernus 2 *e* 15 *d*
Coemhanus Abb. Hibernus 17 *d*
Colchi, Colgi, Colgani, Colgæ plures Hiberni 172 *c*
Colluthus Presb. Ægyptius 642 *f*
† *Colmannus M. in Austria* 84 *e* 85 *e f*
Colmanus in Crdboi Hibernus 236 *e*
Colmanus alius Hibernus 2 *e* 15 *d*
Colum Rex Lagenensium Aquilonarium 19 *d*
† *Columba de Tyrdaglass. filius Crimthandi* 17 *d* 18 *b*
† *Columba Abbas Hyensis.* 17 *b* 18 *a* 20 *f* 21 *a* 88 *f* 687 *b*
† *Columbæ V. reliq. Centulæ* 106 *c* *Treviris* 459 *f*
Columba Osoris Abb. Archensis Lusit 124 *c*
† *Columbanus Abb.* 258 *a* *reliq. Centulæ* 97 *d* 102 *d* 106 *b*
Columbanus Lagenensis 20 *f*
Comanus fil. Va-Temne Hibernus 677 *a*
Comenus Ep. Hibernus 2 *e* 15 *d e*
† *Comgallus Ab. Benchoren.* 16 *f* 17 *a*
Cominus disc. S. Columbæ Hib. 435 *b*
Conallus Hibernus 2 *e* 15 *d*
Conanus Hibernus 2 *e* 15 *d e*
† *Concordia V.* 54 *d* *reliq. Treviris* 459 *c*
† *Concordia M. Romæ* 285 *e*
† *Concordius M. Spoleti* 240 *b d*
Cormacus Rex Lagenensium Aquilonarium 19 *f*
† *Congannus Ab.* 173 *e*
Conradus Ep. Lubecæ 50 *e*
Conradus de Perusia Ord. Prædic. 435 *d*
Constans Imp. 7 *sec. Beneventum obsidet* 140 141 142 *e* 145 *e*
† *Constantii M. reliq. Treviris* 459 *b*
Constantina filia Constantini Magni bis nupta 71 *b c* *apud M. Constantiam sororem sepulta* 71 *c*
Constantinus Magnus Imp. 68 *a b d* 69 *c* 70 *a d e* 481 *c* *condidit templum Resurrectionis Hierosolymæ* 651 *e* *Ejus acta contra Arium* 642 *e* 643 *e*
Constantinus Copronymus 582 *c* 584 *c* 588 *e*
Constantinus Porphyrogenneta Imp. 226 *c* 228 *b d* 272 *b* 280 *b* 579 *a* 580 *f* 586 *c* 588 *c* 590 *b*
sub Constantio Imp. Ariano Martyres 501 *a*
Constantius Fabrianensis Ord. Prædic. 435 *f*
Constramnus Ab. S. Dionysii 40 *b*
Coelbadius Princ. Hibernus 5 *sec.* 182 *e*
† *Corbinianus Ep. Frisingæ.* 561 *a d*
Cormachus Presb. Hibernus 724 *c*
Cormacus Ep. Hibernus 2 *e* 15 *d*
Cyrmocus Hibernus fil. Diarmodæ Regis 19 *e f*
† *Cornelii Papæ reliq. Treviris* 459 *b*
† *Cornelii M. rel. Centulæ* 106 *b*
Cornelius Diac. Gazæ 5 *sec.* 654 *e* 655 *a*
Corradus Ord. Min. 13 *sec.* 351 *d*
† *Cosmæ et Damiani reliq. Centulæ* 102 *e* 106 *b*
Cossinius Ep. Hierocæsareæ 73 *d*
Cresconius Ep. Conimbricæ 109 *f* 111 *b* 120 *f* 122 *a*
† *Crescentia M.* 52 *e*
† *Crescentianus M. Romæ* 376 *b* 379 *d*
† *Crescentius Florentinus* 667 *e*
† *Crescentius puer M.* 66 *d e*
† *Crescentii M. reliq. Trevir.* 459 *b d*
† *Crispinus et Crispinianus* 200 *c* *reliq. Centulæ* 97 *c* 106 *b*
Crispinus Judex Diocletiani 186 *e* 187 *a*
Cronanus filius Ængussi 173 *e*
Cronanus Glineassi Hibernus 630 *b c*
Crumtharns Dominile Hibernus 723 *c*
† *Cucuphatis M. reliquiæ* 38 *e f* 39 *a b*
Cumalda Hibernus 17 *d*
Cumineus Cb. Hyensis 435 *a b*
Cursani Comites Calabriæ 486 *a*
† *Cutburga soror S. Inæ R.* 520 *b*
Cymbertus Ep. Lindissi 172 *b*
Cymbertus Cb. Redford Anglus 237 *c* 624 *b*
Cynegius Præfectus Prætorio an. 386 659 *d*
Cynegius junior in aula Arcadii 660 *a* 661 *b*
† *Cyprianus Ep. Carthagin.* 456 *c* 461 *c* 462 *reliq. Treviris* 459 *b*
† *Cypriani M. corpus Mechliniæ* 639 *a*
† *Cyra et Marana* 724 *c*
† *Cyriaca et Photina MM.* 631 *d*
† *Cyriaci M. reliq. Treviris* 459 *b*
† *Cyrillus Ep. Alexandrinus* 740 *b* 741 *e*
† *Cyrilli Ep. Trevir. reliq. Treviris* 459 *b*
Cyrillus Ep. Rhegien. in Calabria 226 *b*
Cyrillus Hegumenus Acœmetorum CP. 511 *b*

D

Dachonna filius Oroni Hibernus 3 *e* 15 *f*
Dadinus Ep. 8 *sec.* 218 *a*
Dodo Ep. Virdunen. 10 *sec.* 697 *f* 700 *a*
Dogæus Ep. Hibernus 125 *f*
Dagobertus I R. Franc. 256 *d* 257 *ab* 258 *e* 260 *a* 263 *a e d f* 264 *d f* *suppetias mittit Sisenondo R. in Hispaniis* 83 *e f*
Dagobertus II R. Austras. 515 *a*
† *Dalmatius Archimand.* 125 *f*
† *Damasus Papa scriptor epitaphii S. Irenes sororis* 247 248
† *Damianus Ep. Ticinensis* 138 *c*
Damianus frat. B. Petri Damiani 423 *f*
Damianus nepos B. Petri Damiani 423 *f*
Damolochus pat. B. Roberti de Arbrissello 609 *e*

Dani

Dani grossantur in Pontivo 92 *f* 101 *d*
Daniel Ep. carræ 76 *c*
Darius Princ. Hibernus 5 sec. 182 *b*
Dauferius Diac. Cavensis 46 *d f*
David Blondellus notarius 692 *a b*
† Decentius Conf. 123 *e*
Decentius Ep. Foroflaminii 123 *f*
Deicolus 8 sec. 267 *c*
Deitharius miles Burchardi Com. 9 sec. 543 *f*
Deuhilda custrix Monheimii 542 *b* 543 *b*
Delphinus Ab. S. Dionysii 40 *b*
Demetrias V. Romana 434 *c*
† Deodatus Ep. Nivern. 265 *b c* 266 *b*
† Deodatus, Deocarus Ab. Hascuriet. 559 *e f*
Deodericus Ep. Meten. 10 sec. 696 *e* 704 *b* 705 *e*
Dermitius ii Rex Hibern. 87 *f*
† Desiderius Ep. Viennensis 87 *e*
Desiderius Rex Longobardorum 36 *b c d e*
Desiderius Ab. Casini 416 *d* 432 *c*
Desiderius Conversus Claravalle 435 *d*
† Detta Abb. Winbrunnen. Angla 286 *f*
Diarmoda Rex Lageniæ Australis 19 *e*
Dichellus Hibern. in Ared mucla 723 *b*
† Dienses monachi CP. Martyres 512 *d e* 513 *e*
† Digna, Eunomia, Eutropia Mart. 637 *f*
† Dignæ V. M. corpus Tuderti 382 *e* 383 *d*
† Dimidrianus Ep. Veronæ 668 *b*
Diocletianus Imp. petit S. Susannam sponsam Maximiano Cæsari 62 *b* 64 *b* 65 *d*
† Dionysia V. M. 286 *e*
† Dionysius Ep. Parisiensis 200 *e* eccl. dedicatio 436 *d* monast. prope Parisios 37 38
† Dionysii, Rustici et Eleutherii Translatio Parisius 3 *f* reliq. Centulæ 97 *c d* 106 *b*
† Dionysius Ep. Alexandriæ 54 *e*
Dionysius Præfectus Ægypti 5 sec. 738 *d* 739 *e*
Dioscorus Ep. Alexand. 75 *a* 76 *f* 78 *a b* 79 *c* 735 *e f* 736 *d*
Dioscorus II Patriar. Alexand. 300 *c*
Diuma Scotus Presb. in Anglia 23 *b*
† Dominicus Ep. Brixiensis 391 *c*
† Dominicus Loricatus 414 *a*
Dominicus Ab. Barregensis monast. 365 *f*
† Domitianus Ep. Trajecten. 687 *a*
Domneva mater SS. Milburgæ, Mildredæ et Milgithæ 395 *b* caste diu cum marito vixit, et monasterium in Thaneto insula extruxit 395 *d*
Domnus Ep. Antiochiæ 75 *e* 76 *c*
Donati M. corpus Forojulii. 8 *d*
† Donati C. reliq. Centulæ 106 *b*
† Donatianus Ep. Remensis 527 *a*
Donatianus Afer in carcere mortuus 461 *a c d*
† Donatus et soc. Mart. in Lusitania 8 *f* 9 *b d*
† Dorothea V. M. 468 *a* 683 *c*
† Dorotheus Archimandr. 386 *e f* 387 388 389
Drogo Ep. Archicapellanus 98 *f*
Drogo Francus 11. sec. 684 *f*
Dudoco Ep. Bathoniensis 124 *e*
Dunstanus Archiep. Cantuar. 483 *c* 755 *b e f* 757 *c* 758 *f* 759 *c d*
† Dymus latro cum Christo in cruce 652 *b*

E

Eadbaldus Rex Cantuar. 393 *f* 395 *c* 478 *d*
† Eadbertus Ep. Lindisfarnensis 22 *f*
† Eadburga filia S. Ethelberti R. 479 *a*
Eanfridus R. Berniciorum 90 *e f*
† Eanfleda Regina Northumb. Abb. 87 *b*
† Eanswida filia Eadbaldi R. 479 *b*
Earcombertus R. Cantuar. 393 *b*
† Eata Ab. Mailros Ep. Lindisfarnen. 89 *a*
Eberhardus Archiep. Trevir. 451 *f*
Eberhardus Ab. Trevir. 442 *a b* 455 *c*
Eborinus Ep. Tullensis 265 *c*
Ebraldus prædo Gallus 598 *f*
† Ecclesius Ep. Ravennat. 299 *b d e*
† Exuperii M. rel. Centulæ 106 *b*
Edatius Presb. Gallus 5 sec. 248 *f*
† Edburga Abb proneptis S. Mildredæ 478 *a*
Eddamus Epis. 8. sec. 218 *a*
† Edelburga Reg. Northumb. 479 *a*
† Edelburga Abb. S. Faræ 393 *b* 394 *b*
Edgarus R. Angliæ 755 *e* 758 *f* 759 *d* 760 *a c*
† Edmundus M. R. Angliæ 759 *e*
† Edmundus Archiep. Cantuar. 285 *f* translatio 673 *d*
Ednothus Ab. Ramesien. 759 *c*
† Edouardus Rex Angliæ M. 53 *e* 755 *f*
† Effrem reliq. Centulæ 102 *d* 106 *b*
Egbertus R. Cantuar. 479 *b*
Egbertus Ep. non Ultraject. sed Trevir. 399 *f* 400 *a b c d* 401 402 403 404 *b*
Egfridus Presb. Anglus 7 sec. 365 *a* 394 *f*
Egino Ab. Augustanus 638 *b*
Egitha uxor S. Eduardi R. Conf. 475 *c d*
† Eleazarus Machabæus 200 *b f*
Electus Ord. Minor in Saxonia 490 *f*
† Eleocadius Ep. Ravenn. 300 *b*
† Elesbaan R. Æthiopum 738 *a b*
† Eleusippi et fratrum reliq. Centulæ 106 *b*
† Eleutherii quinque in Menæis Græc. 171 *e*
† Eleutherius Papa M. 173 *b*
Eleutherius Ep. Sebastiæ 680 *a*
Eleutherius Ep. CP. an Martyr 171 *c e*
Elfricus Ab. S. Albani, 759 *e* Archiep. Cantuar. 760 *a*
† Elias Propheta 626 *f*
Elias Patriar. Hierosol. 8 sec. 586 *e*
Elias Presb. Hierosol. 7 sec. 251 *a*
† Eligius Ep. Tornac. 197 *f* 198 *a d* 205 *c e* reliq. Centulæ 106 *b*
Elipandus Arch. Toletanus 94 *b*
Elisabetha V. soror S. Ludovici R. Fr. 366 *e*
Elisabeta Abb. Boldron. 677 *c*
Elisabetha uxor Werneri Merodii 443 *e*
Elizabeth Ord. Servorum 124 *f*
† Eltutus Ab. disc. S. Germani 436 *e*
† Elymus Presb. M. 5 *a d* 6 *a*
Emanuel Ep. Cremonensis 677 *c*
Emanuel Faria de Sousa 109 *b*
Embrico Ep. Augustan. 638 *c*
† Emerentianæ corpus 72 *a*
Encratia mater S. Tarasii 581 *f*
Engelardus Ab. Centulæ 99 *f*
† Epigmenius M. Romæ 66 *a d*
† Epimachus, Alexander, MM. Alexand. 125 *a* 174 *d*
† Epiphania M. Sicula 57 *e f*
† Epiphanius Ep. Ticinensis 284 *c*
† Epiphrus Ep. Paphi 128 *e f*
† Equitii reliq. Centulæ 102 *d* 106 *b*
Erchenbaldus Ep. Eystetten. 515 *f* 517 *e* 523 *b*
Erchenraus Gallus 9 sec. 217 *e*
Erchanfridus Ab. Melicensis 85 *f*
Erchenaldus Præfectus Alaman. 257 *f* Major-domus 258 *e*
Ercombertus R. Cantuar. 479 *b*
† Erembertus Ep. Tolosanus 763 *b c*
Ericus Dux Forojuliensis 95 *b*
Ericus Comes 7 sec. 268 *e*
Ermegardis mat. B. Pippini 253 *d* 256 *a*
Ermenarius Ep. Augustodunen. 212 *d e* 763 *c*
† Ermenburga Abb. Eastreiæ 395 *b* non fuit nupta Merwaldo R. 395 *b c*
Ermentrudis Comitissa 10 sec. 694 *d e f*
Ermina V. Hibern. 723 *b*
Ernoldus Archidiac. Tullen. 10 sec. 700 *f* 701 *e f* 702 *d*

702 d Ab. Gorzien. 703 a 704 e 705 706 709 b 711 712 713
Ethelbaldus R. Merciorum 215 f
† *Etheldreda V.* 483 c e
Ethelfridus R. Northumbrorum 482 a e
† *Etheluoldus Ep. Wigornien.* 759 d 760 c
Etherius Ep. Lugdunen. 481 a e
† *Evagrii M. corpus in Hispanio* 682 d
† *Evandri ecclesia CP.* 399 a
† *Eucharii monasterium Treviris, ab Egberto Ep. reædificatum* 402 403
† *Eucherii corpus Treviris* 451 d 454 f
† *Eudelma in Anglia* 52 f
Eudo Dux Aquitaniæ 213 a
Eudacia Augusta uxor Theodosii Jun. 73 b 75 a 77 d
Eudoxiæ uxoris Arcadii Imp. favor erga S. Porphyrium 657, 658 659 *vovet templum Gazæ* 658 b *donat plurima munera S. Porphyrio* 659
Everardus Dux Franciæ, Austrasiæ 715 b 716 f
† *Eugendus Ab.* 743 744 745 f
† *Eugeniæ V. rel. Centulæ* 106 c *Treviris* 459 e
Eugenia mater S. Theotonii 120 f 122 b
† *Eugenius Florentinus* 668 a
† *Eugenii rel. Centulæ* 106 b
Eugenius III *Papa* 205 d 599 f *Treviros profectus* 442 b 459
Eugenius IV *R. Scotorum* 86 d
Eugenius II *Archiep. Toletanus* 82 b
† *Eulalius Ep. Nivernis* 669 d
Eulalius Archipr. Gallus 5 *sec.* 248 f
Eulogius Ep. Cæsareæ Palæst. 650 a 654 a
† *Eumenia, Eutropia, Digna MM.* 637
Eupator persecutor Pamphyliæ sub Decio 634 d
† *Euphemiæ V. reliq. Centulæ* 106 c *ecclesia Brixiæ* 252 b
Euphemius Ep. Tarraconen. 237 c
Euphemius Patr. CP. 512 f 513 a
Euphemius Præfectus Aquileiæ sub Diocletiano 7 e f
† *Euphraxiæ V. reliq. Trevir.* 459 c e
Euphronius Ep. Nivernis 669 f
† *Eusebius, Nestabus, Zeno, Nestor MM. Gazæ* 649 b
† *Eusebius M. sub Diocletiano* 3 c
† *Eusebii reliq. Centulæ* 102 d *Treviris* 459 c
Eusebius Ep. Cæsareæ 642 b
Eusebius Ep. Dorylæi 73 d e 74 a 75 a c
Eusebius Ep. Nicomediensis fautor Arii 642 c
Eusebius Diac. Cæsareæ Palæst. 656 f
Eustachius Ab. Centulæ 100 c
† *Eustasiæ rel. Centulæ* 106 c
† *Eustathius Patriarc. Antiochenus* 238 c
Eustathius Patriarc. CP. 125 c d
Eustathius Ep. Berœæ 642 d
† *Eustochium V.* 173 d
† *Eustochius, sive Eutychius Patriar. CP.* 125 b c d
† *Eustachii M. reliq. Trevir.* 459 c d 460 b
Eutropia mater S. Euthaliæ V. M. 629 c
Eutropius Ep. Nertrobrigensis 2 c
Eutropius Magistrianus Leonis Imp. 296 f
Eutropius Cubicularius Arcadii Imp. 655 d 656 c
Euthonius Ep. Hierichuntinus 650 a
† *Eutyches* 2 *sec.* 240 d
Eutyches hæresiarcha 73 74 75 76 77 80 736 *Eutychiana hæresis* 73 e f 74 75
† *Eutychianus M. Romæ* 376 b 379 f
† *Eutychius Patriar. CP.* 125 d 237 a b
† *Eutymius Ab.* 135 e 137 b
Ewaldi fratres 554 f
Exuperius Ab. Agaliensis Hispan. 82 b

F

† *Fabiani rel. Centulæ* 106 b
Falge, Foilge tyrannus Hibern. 5 *sec.* 134 a b c d e f
† *Fara Abb. in Gallia* 393 b c
Fardulphus Ab. S. Dionysii 39 e
Faroaldus Dux Spoletinus 124 a
† *Faustæ reliq. Centulæ* 106 c
† *Faustus M. Romæ* 53 f 66 d 734 a
† *Foxidi reliq. Centulæ* 106 b
Fechinus Presb. Hibernus 28 e f
† *Felicis M. reliq. Centulæ* 106 b
† *Felicis in Pincis reliq. Treviris* 459 c
† *Felicissimus et Felix fratres MM.* 376 b
† *Felicitatis, et Perpetuæ Reliq. Centulæ* 102 e 106 c
† *Feliculæ reliq. Centulæ* 106 c
† *Felix* I *Papa M.* 507 b 677 f
† *Felix* II *Papa M.* 507 b f 677 f
† *Felix* III *Papa* 184 d 209 a e
† *Felix* IV *Papa* 489 c
† *Felix Ep. Trevir.* 54 e
† *Felix et Adauctus.* 238 c
Felix Ep. Urgellitanus auctor hæreseos 94 b c 149 b 150 b
Fergna e Duce Hiberno monachus 19 f
Ferguhardus Rex Scotiæ 23 f 85 f 86 a b c d
Fergussius, Princ. Hibernus 5 *sec.* 182 d
Fernandus Porcius Comes Lusit. 112 c 113 d
Feriolus Presb. Viennen. 9 *sec.* 172 e 190 b 197 c f 204 e f 205 a b
Ferrandus Diac. Carthagin. alius ab Hectore Ferrando Archidiac. Toletano 400 d e f
† *Ferreolus M.* 172 e 190 c
† *Ferreolus Presb. et Ferrutio MM.* 190 c
Fethlemidius pater S. Fortcherni 13 e
Fichellachus Hibernus 15 f
Fidelis Ab. Asturicen. 8 *sec.* 150 d e
† *Fidei, Spei Caritatis Reliq. Brixiæ* 65 c
Fidus Ep. Joppensis 650 a
Findath mater S. Fintani 17 b
† *Finguaris Hibern.* 366 e
† *Finnanus Ep. Medensis Hibernus* 366 f
† *Finnianus de Cluain-Erarrd* 15 b c
Finnsecha V. Hiberna 2 c 15 d
Fintanus Corach Ab. et Ep. Cluain fert 238 d
Fintanus Mældubius Ab. Hibernus 21 d
Firmilianus Præfectus sub Maximino 10 e 11 d e
† *Firmina V. M. Ameriæ* 381 b
† *Firmini M. rel. Centulæ* 106 b
† *Firminus Ep. Metensis.* 67 f
† *Firminus Ep. Virdunensis* 12 f 13 a
Flavius Anicius Felix an pater S. Felicis III Papæ 508 d
Flodoardus scriptor 210 a b
† *Florentius Ep. Tung. et Trevir.* 126 a
Florentius Ep. Sardium 73 c d
Florentius Patricius sub Theodosio Juniore 74 b
† *Floriani ecclesia Brixiæ* 252 b c
Florus Præfectus militum Ægypti 5 *sec.* 736 c d
† *Folquinus Ep. Teruanen.* 39 d
† *Forannanus* 693 a b
Formosus Papa 755 e
Fortuna Dea Patar.æ culta 59 e
† *Fortunati Ep. corpus et eccl. Tuderti* 382 e
† *Fortunati C. rel. Centulæ* 106 b
Fortunatus Ab. Mediani 630 c
Fortunatus scriptor Vitæ S. Medardi ac quæ illa Vita 185 186
† *Franciscus* 310 c 313 e 316 c 332 e
Franciscus mon. S. Trinit. Aberdoniæ 238 a
Franco Ep. Leodien. 223 b
in Fredegarii Chronico capita ordinata 83 f
Fredegundis uxor Chilperici R. Fr. 470 e 471 f 472 d e f 765 a d
Frederburg sanctimonialis Metis 10 *sec.* 698 f 701 f
Fredericus I Barbarossa Imp. 224 d e
Fredericus II Imp. excommunicatus 136 b e 139 f

Fredericus

Fredericus Præpos. Gorzien. Ab. S. Huberti 705 *d* 709 *d* 713 *f*
Fredulphus, Ab S. Dionysii 39 *e*
† *Fridelini Conf. caput Placentiæ Hisp.* 636 *c*
Fridericus Ab. Montis S. Michaelis 124 *d*
Fridericus Dux Lotharingiæ 692 *e*
Fridericus Curles Comes Sueviæ 523 *e*
Fridoaldus Presb sub S. Waldoberto 268 *b*
Fridogisus Ab. S. Bertini 98 *d*
† *Fronti reliq. Centulæ* 106 *b*
† *Frontinianus M. in Italia* 125 *f*
Frowinus Ab. Salemensis 3 *a*
Fulbertus Ab. Persoren. Angl. 10 *sec.* 759 *d*
Fulchericus Ab. Centulæ 103 *e*
Fulco Archicapellanus 96 *a*
Fulco Comes Andegaviæ R. Hierosol. 601 *d* 602 *e* 604 *c*
† *Fulradus* 17 *Febru. etc* 214 *c d* 216 *f* 217 *d* 222 *c*
Fulradus Ab. S. Quintini 59 *c d*
† *Fursæus* 489 *b*

G

Gabhernus pater S. Fintani 17 *b*
Gabriel Palæotus Arch. Bononiæ, Translationem corporum SS. Zamæ et Faustiniani facit 645 646 647
† *Gabrielis Archang. Altare Centulæ* 102 *e* 105 *d encænia Chaldis* 241 *e*
Galba Præses Romæ sub Decio 5 *d*
Galdricus avunculus S. Bernardi 2 *f*
† *Galemeri reliq. Centulæ* 106 *b*
Galerius Maximianus, filius, id est gener, Diocletiani, petit sponsam S. Susannam 62 *b c d*
Galli Coss. ac viri illustres primis sec. 292 *e*
† *Gallicanus Consul, Dux exercitus M.* 68 *d* 69 *a b c e f*
Gallienus Imp. patre mitior 726 *f*
† *Gallus Ab. disc. S. Columbani* 126 *a* 173 *e* 257 *f* 258 *a b* 724 *d*
Gallus Presb. Augustoduni 172 *d*
† *Gangulfi M. reliq. Treviris* 459 *b d*
Garino Dux 8 *sec.* 36 *e*
Garnimia V. Hiberna 284 *e*
Gaspar Nemius Ep. Antuerp. Archiep. Camerac. 731 *d* 732 734
Gaspar Ab. Altimontensis 153 *f*
Gaspar famulus dæmonis 8 *sec.* 227 *d*
Gaudricus Archiep. Lugduni 688 *c* 689 *d*
Gaufridus Ep. Carnotensis 616 *c d*
Geisa Virgo pia Metis 10 *sec.* 698 *f* 701 *f*
Gisericus R. Vandalorum 513 *c*
Gelasius II Papa 599 *e*
Gelasius Ep. Cæsareæ Palæst. 649 *e* 654 *a*
† *Gemellus M.* 461 *b*
† *Geminianus Ep.* 52 *c*
† *Genesius mimus M* 734 *d*
Gentilis Ep. Agrigenti in Sicilia 12 *sec.* 597 *f*
† *Georgius jurat in bello* 157 *b* 160 *b Ejus sepulchrum Palæst.* 114 *b reliq. Centulæ* 106 *b Treviris* 459 *e*
† *Georgius Longius, M. Cæsareæ Cappad.* 435 *f*
Georgius Ep. Ambianen. 102 *d* 103 *a*
Georgius Ep. an. 800 97 *c*
Georgius legatus Papæ 9 *sec.* 217 *f* 218 *f*
Georgius pater S. Tarasii 581 *e*
Georgius Mangiolus Ep. Catanzarien. 646 *c*
Georgius Tromba scriptor Inventionis et Revelationis S. Primiani Ep. M. 373 *b*
† *Geraldus Ab. Hibern.* 89 *d*
† *Gerardus Ep. Canadiensis in Hungaria* 372 *f* 436 *c*
† *Gerardus Abbas* 29 *b*
† *Gerasimus* 135 *f*
Gerinus Ep. Ambianen. 96 *c*
† *Germanicus M. Smyrnæ* 52 *c*
† *Germanus Patriarcha CP.* 577 *f* 688 *d*
† *Germanus Ep. Autissiodoren.* 139 *f reliq. Centulæ* 97 *f* 106 *b*
Germanus Ab. Ramesien. 757 *d*
† *Gero Ab. Colonien.* 125 *e*
Geroldus Ep. Ostiensis 422 *a b*
Geroldus Ep. Aldenburgen. 50 *b*
Gerontius Ab. 136 *d*
† *Gertrudis* 253 *f* 254 *b* 260 *a b* 261 *a d* 263 *d rel. Centulæ* 102 *d*
Gertrudis uxor Roberti Frisii Com. Flandriæ 525 *f*
Gertrudis Ortenbergica vidua, 3 *ord. S. Franc. magnæ sanctitatis, Vita scripta* 366 *b*
† *Gervasius et Protasius M.* 299 *d* 754 *e reliq. Centulæ* 102 *e* 106 *b*
Gervasius Ricobaldus Canon. Ravennat. 13 *sec.* 300 *a* 301 *a*
† *Gervinus Ab. Centulæ* 100 *a b* 103 *e*
Ginardus Ep. Cameracen. 189 *d*
† *Gildas Sapiens* 236 *c*
† *Gildardus Ep. Rotomag.* 185 *e* 186 *b c d*
Gilia Itala 13 *sec.* 308 *b*
Giraldus Ep. Engolismen. 615 *a*
Girbertus Ab. Centulæ 103 *e*
Gisæ soror Romualdi Longobardi 140 *e*
Gisilbertus Card. 12 *sec.* 459 *f* 460 *d*
Gisla V. fundat Cameram monasterium Brabantiæ 151 *e f*
Gisla filia Caroli Magni 101 *c*
† *Gislani reliq. Centulæ* 106 *c*
Gislebertus Dux Lotharingiæ 10 *sec.* 708 *f* 713 *d* 715 *a*
Gisloaldus Ep. Virdunen. 265 *c*
† *Godefridus Ep. Ambianen.* 102 *d* 105 *f* 106 *c*
Godescalcus Archiep. Senonen. 265 *e f* 266 *d* 764 *a*
† *Godesindis V.* 695 *b*
Godmannus Ab. Angl. 10 *sec.* 759 *e*
Goffridus Ab. Vindocinen. 605 606 607
Gollit pater S. Lonani 13 *f*
Gomatrudis ux. Dagoberti I 258 *e*
Gondelach mon. Fuld. dein S. Maximini, tum Gorziæ, eremita in Vosago 10 *sec.* 708 *c*
† *Gordianus M.* 52 *c*
† *Gordianus et Epimachus* 540 *a*
Gordianus pater S. Gregorii Magni 508 *d*
† *Gorgonia soror S. Greg Nazianzeni* 366 *f* 501 *b*
† *S. Gorgonii corpus Gorziæ* 691 *c* 692 *c* 703 *a* 712 *b*
Gorzienses Abbates relati 693 *c d*
Gosbanus Presb. Hibernus 6 *sec.* 19 *b*
† *Goslinus, sive Gauzlinus, Ep. Tullen.* 10 *sec.* 701 *a* 702 *d* 705 *b*
Gotardus Ep. Conf. Mediolani 490 *b*
Gotherius Ab. Treviren. 403 *e*
Gounmerudus custos Henlenheimen. 8 *sec.* 530 *e* 548 *e*
† *Gregorii Magni familia* 507 *f* 508 *acta pro conversione Angl.* 476 *f* 477 480 *b* 481 482 *b submissi viri Apostolici in Angliam* 554 *f* 555 *a b libri digesti per expositionem Scripturæ* 252 *c d e reliq. Centulæ* 102 *d e* 106 *b*
† *Gregorius II Papa* 215 *b* 561 *e* 562 *d* 570 *b*
† *Gregorius III Papa* 215 *b c* 560 *b* 361 *e* 564 *a*
Gregorius VI Papa 417 *f*
† *Gregorius VII Papa* 285 *e* 609 *f*
Gregorius tit. S. Angeli Card. 12 *sec.* 460 *a d*
† *Gregorius Ep. Turon pro S. Prætextato agit* 470 *c* 471 472
† *Gregorii Ep. Agrigent. reliq. Agrigenti* 598 *d*
† *Gregorius pater SS. Gregorii Nazianz. Cæsarii et Gorgoniæ* 501 *a* 503 *e* 504 *e*
† *Gregorius Nazianzenus scriptor Vitæ S. Cæsarii fratris* 501 *a c*
Grimo Ab. Corbeiensis 215 *c*
Grimoaldus Dux sub Desiderio R. Longobar. 836 *e*

Grimoaldus

Grimoaldus R. Longobard. 139 d 140 d e 141 f
Grimoaldus fr. S. Gertrudis 262 d
† Gudila V. 254 a b
† Gudwalus Archiep. 285 e
Guelfo Ab. Centulæ 109 e
† Guibertus Ab. Gemblacen. 693 a
Guibertus de Tornaco Minorita, scriptor Vitæ S. Eleutherii 188 d 199 c
Guido Ep. Ambiani 96 e
† Guidonis Ab. Pomposiani corpus Spiræ 426 b c d e f
† Guilielmus Presb. Oliviæ Hannon. 629 b
Guilielmus Ubertinus Ep. Aretinus 314 c 319 d
Guilielmus Raymundus Ep. Syracusanus 163 d
Guilielmus Comes Nivernensis 12 sec. 616 e
† Guinizo Casini 491 c d
Gundekari Ep. Eystetten. corpus oleo manat 568 b
Gundemarus Rex Gothorum Hisp. 81 c 82 a
Gundisalvus Ep. Conimbricen. 110 a 112 c
Gundonius Dux Alsatiæ 7 sec. 268 b 269 c e
† Gunthramnus R. Burgundiæ 472 f 473 d
Guntildis V. Abb. Bibelis in Germania 237 f
Guntramnus Ab. S. Trudonis 223 c
Gunzo Dux Rætiæ 258 a b

H

Hariulfus mon. Centulensis scriptor Vitæ S. Angilberti Ab. 100 c 101 a
Harnidus fil. S. Angilberti 92 b 99 e 101 e
Harmatius Dux Thraciæ 687 c f
Hartmannus Ep. Augustan. 638 c
Hartwicus Archiep. Hamburgen. 48 f 49 a 51 a
Hartwicus Ep. Gebennen. 459 f
Hassea V. Aredfodi Hiberna 435 a
Hatto Ep. Virdunensis 12 f
Hector Ferrandus an Arch. Toletanus? 400 c d e f 401 a
Hehelguinus Dux Angl. 10 sec. 757 d
Heidilo Ep. Tornacen. 188 a e 190 a 196 c d f 197 e f 205 e f
Heilwa Stouffenbergica Germ. 366 c
Heio miles Burchardi Com. 9 sec. 543 f
† Helena Augusta 69 c tempus obitus 69 c quo loco Crucem invenit 114 d corpus S. Mathiæ Romam detulit 440 f 451 c d 455 a e reliq. Altvillari 379
Helena filia Constantini Magni 71 b
Helgaudus Ab. Centulæ 103 c
Heliodorus magus 8 sec. 225 426
Helipandus Arch. Toletanus 150 a b c d e f
Helmericus Abbas 8 sec. 37 b
† Helvæus Ep. Momoniensis 678 b
Hengistus occupator Britanniæ 476 b 479 c
Henricus 3 Imp. Conradi Salici fil. 418 a 445 f 451 f
Henricus Rex Germ. dein Imp. 421 a
Henrici I R. Franc. an filia B. Edigna 674 f 67 a f
Henricus I Rex Angliæ 234 b d f
Henricus II R. Angliæ 601 d
Henricus VII R. Angliæ 529 a
Henricus Archiep. Eboracen. 459 e
Henricus Archiep. Ravennat. 422 a
Henricus Ep. Wintonien. 234 c d
Henricus Ep. Lubecen. 50 c
Henricus Ab. Centulæ 100 e 107 f 108 a
Henricus Præpositus Tornacensis 13 sec. 189 e
Henricus Dux Brabantiæ 151 e
Henricus Leo Dux Saxoniæ 11 sec. 49 c 50 a d
Henricus Comes de Raciburg 49 f 50 c d
Henricus Comes Lusitaniæ 110 b 115 c 122 d Ducibus Burgundionum et Regibus Franc. 109 e
Henricus Archidiac. Leodien. 12 sec. 224 d
Henricus Canonicus Tornac. 12 sec. 188 198 c 199 an aliquam S. Eleutherii Vitam scripserit? 188 b
Henricus Ord. Carmelit. Lucæ an Sanctus? 625 b c
Henricus Harphius 285 c
Henricus mon. Hemmenrod. 285 b
Hensa sanctimon. Treviris 10 sec. 409 b
† Heraclides aut Heraclius Ep. Cypri 126 b f 127 c f
Heraclides Protocursor Imp. 8 sec. 228 b c
Heraclius M. in Portu Romano 465 d e
Heraclius Imp. 250 251
Herbertus Archiep. Turritan. 723 e
Herbertus Ab. Centulæ 103 e
Herennianus Hypodiacon. Afer. 3 sec. 462 c e
Heribertus Card. 12 sec. 459 f 460 d
Heribertus Ab. Bertinianus 29 a
Herimannus Ep. Metensis 223 e
† Hermelindis V. 261 a
† Hermenigildus R. M. 150 f 151 d 237 c
† Hermetis M. reliq. Treviris 459 b
Hermon Ep. Hierosol. 131 b
† Hero, Arsenius, Dioscorus, Isidorus MM. Alexandriæ 173 f
Hersendis in Fonte Ebraldi 612 d
† Herulus M. Cæsareæ Cappad. 435 f
† Hesychius Ep. in Ægypto M. 54 e
† Hesychius M. 126 a
Hetto Ep. Basileensis 98 d
† Hieronymus columnias passus 606 e corpus Romæ 441 b reliq. Centulæ 106 b
Hieronymus Mascarenas 108 f 111 a
Hieronymus fil. Caroli Martelli 39 c d
Hilaria mat. S. Afræ 637 638
Hilarinus M. 69 d
Hilarius Ep. Arelaten. 745 b 748 e
Hilarii reliq. Centulæ 102 c 106 b
Hilarius Sabaudiæ sub Arcadio Imp. 655 e
Hilarius Diac. legatus Ephesum, dein Papa 75 d e f 79 b 238 c
Hilda Abb. Angl. 87 c
Hildeboldus Archiep. Colonien. 98 e 99 b
Hildeboldus Grammaticus 10 sec. 697 d
Hildebrandus Ab. Sithiv. 29 b
Hildegardis uxor Caroli Magni 101 c
Hildegardis fil. Ludovici R. Germ. 545 d
Hildegundis V. Cisterc. Germ. 238
† Hildulphus Archiep. Treviren. 265 b c
Hilduinus Ab. S. Dionysii 38 d f 39 c
Hilwardus Ep. Cameracen. 102 e 105 d
Himarus, Hymerus, Ep. Tusculanus Card. 459 f 460 d
Hincmarus Ep. Remen. primus protulit fabulam, de damnatione Caroli Martelli 216 217
Hippolyti M. a S. Laurentio baptizati reliquiæ 39 a
Hippolyti M. rel. Centulæ 106 b dein Treviris 459 b d
Hippolyti et Concordiæ Reliq. Brixiæ 66 a b
Hippolyti cella in Alsatia 37 d f 38 b
Hippolytus M. Atripaltæ 3 c
Hirenæus an proavus S. Eleutherii 201 a 202 c 208 c
Hisca et Hinna an Sanctæ? 436 e
Hiscius Ep. M. in Hispania 724 b
Hodevoldus Abb. Centulæ 103 e
Homerus dictus S. Angilbertus 92 a 95 f 96 a
Honophriæ V. M. corpus Antuerpiæ 739 b
Honoratus Ep. Mediolan. 301 c 434 c
Honorius II Papa 602 c
Honorius Præpositus Conimbricen. 115 d 118 a 122 a
Honorius Presb. Lusitanus 11 sec. 112 d 121 c 122 d
† Hormisda Papa 185 b c 193 f 203 c 217 b concedit Orientalibus communionem 513 b
Hosii Ep. Cordubæ acta contra Arium 642 e
† Hubertus Ep. Trajecten. 705 d 706 b
Hudo circa Metas 10 sec. 696 a
† Hugo Ab. Cluniacen. 416 c d e f
Hugo fil. Caroli Magni 39 c
Hugo Card. 12 sec. 459 f 460 d

Hugo de Petra ponte Ep. Leodien. 211 *b*
Hugo Capet R. Franciæ 96 *d* 99 *f*
Hugonis Capeti an filia B. Aurelia? 675 *f*
Humberga soror S. Theobaldi 173 *b*
Humbertus reclusus Virduni 10 *sec.* 699 *d* 701 *c e f* *monachus Gorziæ* 704 *e f Abbas S. Apri.* 705 *b*
Humbeldus Card. 12 *sec.* 459 *b f* 460 *d*
Humburga Comitissa 173 *b* 238 *b*
Hunericus R. Vandalorum 513 *c*
Hunoaldus Dux Aquitaniæ 218 *c*
Hyacinthus Card. 12 *sec.* 460 *a d*
† *Hyginus Papa* 240 *b*
† *Hypatius Ep. Gaugrensis* 491 *e*

I

Ibas Ep. Edessenus 76 *c*
† *Ignatius Patriarcha CP.* 399 *b*
† *Ignatii reliq. Centulæ* 102 *e*
Ignatius, Ep. Nicenus scriptor Vitæ S. Tarasii 578 *c* 581 *b*
† *Ignatius Tzeranetus* 241 *c*
† *Ildefonsus Archiep. Toleti* 81 *c f* 82 *d*
Immo Ab. Gorziensis 693 *c d e*
Immo Diac. Wormatien. 11 *sec.* 554 *b*
Ingoberga uxor Chariberti R. Paris. 474 *c* 476 *f*
Ingefridus 8 *sec.* 267 *c*
Ingelrannus et S. Angilbertus an idem censendus 94 *c*
† *Ingelrannus de Bova Comes Franc.* 11 *sec.* 673 *d f*
Ingilardus Ab Centulen. 103 *e*
Innocentius II *Papa* 601 *d*
Innocentius M. rel. Centulæ 106 *b*
† *Innocentium Reliq. Brixiæ* 65 *f Treviris* 459 *b*
† *Irenæus Ep. Lugdunen.* 886 291 *c e*
Irenæus Ep. Tyri 76 *c*
Irenæus e majoribus S. Eleutherii 173 *d*
Irenarchus persecutor Pamphyliæ sub Decio 634 *a b d*
Irene Imp. 272 *b* 280 *b d* 578 *a* 580 *f* 586 *d* 588 *e*
† *Iremon Ep. Gazæ* 653 *c f*
Irminus Ab. sub Carolo Magno 98 *d*
Isaac Canon. Virdunen. mon. Gorziæ sancte obit 708 *e*
† *Isaaci rel. Centulæ* 106 *b*
Isaias anachoreta 630 *a*
Isaacius Patriarcha Hierosol. 250 *b*
† *Ischirion et Chæremon MM.* 174 *d*
Ischirion Diac. Alexandr. 5 *sec.* 735 *c*
Isemburdus Hemmenrodensis Cist. 172 *e*
† *Isfridus Ep. Raceburgen.* 3 *d* 47 *b*
† *Isidora Leontina* 57 *b*
† *Isidorus Archiep. Hispalensis* 81 *c d*
† *Isidori rel. Centulæ* 102 *c* 106 *b*
† *Ita V. Hiberna* 687 *e*
† *Itherius Ep. Nivernen.* 669 *b*
† *Itta, Iduberga, uxor B. Pippini* 53 *f* 255 *d*
Ivo Ep. Carnotensis 615 *f*
Ivo Comes de Bellomonte 683 *a* 684 *c* 679 *c*

J

Jocelinus prior Generalis Carthusianorum 490 *f*
† *Jacobus Apost. occisus* 449 *b* 631 *e reliq Centulæ* 106 *a* 102 *d Trudonopoli* 224 *a Treviris* 459 *b c* *Agrigenti* 598 *d*
† *Jacobi fratris Domini sepulchum* 114 *d rel. Centulæ* 102 *a*
† *Jacobus Ep. Catanen. M.* 226 *c*
† *Jacobus Nisibenus mon. Hypæthrius dictus* 295 *b* 296 *f* 740 *f*
Jacobus Humana Ep. 163 *d*
Jacobus Masinus Ep. Signien. 646 *c*
Jacobus Benumatus Canon. Anconæ 14 *sec.* 373 *c*
Jacobus Diac. S. Paulini 87 *c*
Jacobus Gretserus scriptor miraculosi olei S. Walburgis 518 *b* 574 *e*
Jacobus Specialis, Siculus 15 *sec.* 162 *f*
† *Januarius M. in Portu Romano* 465 *d e*
Januarius mon. Casinensis disc. S. Guinizanis 491 *c*
Januarius Afer 3 *sec.* 462 *c*
Jesse Ep. Ambianen. 96 *d f* 98 *e* 102 *l* 105 *d*
Joanna Baptista de Borbonio Abbatissa Fontis-Ebraldi 601 *b c*
† *Joannis Bapt. sepulchrum Samariæ* 114 *b caput Emesæ* 54 *d ejus prima inventio* 436 *b dens Treviris* 450 *d reliq. Hermsgenæ Hisp.* 346 *f Centulæ* 97 *c* 106 *b imago miraculosa CP.* 398 *c*
† *Joannis Evang. nativitas* 367 *d* 401 *d reliq. Centulæ* 100 *a* 102 *d Treviris* 439 *b ecclesia antiqua Treviris* 401 *d Canon Paschalis* 88 *a b an ejus auditor S. Papias?* 288
† *Joannes Chrysostomus* 655 *e* 657 *c reprehendit Eudoxiam* 657 *f*
† *Joannes Eleemos.* 403 *d* 711 *b*
† *Joannes Damascenus* 270 *e* 734 *e*
† *Joannes Laudensis, Ep. Eugubinus* 413 *b* 414 *a b* *scriptor Vitæ S. Petri Damiani* 414 *c e*
† *Joannes Ab. S. Benedicti* 42 *c*
† *Joannes Presb. Britanniæ minoris* 365 *c*
† *Joannes Calybita* 676 *e* 723 *a*
† *Joannes et Paulus MM.* 68 *e* 69 *a*
Joannes Gualbertus 421 *c*
† *Joannes Silentiarius* 135 *a b c*
† *Joannes Palæolaurita* 241 *e*
Joannes XIII Papa 759 *c* 760 *b*
Joannes Exscholasticus Patriar. CP. 237 *a b*
Joannes Cappadox Patriar. CP. 237 *b*
† *Joannes Patriar. Antiochenus* 147 *c*
Joannes Talaia, seu Tabennesiota Ep. Alexandr. 509 *d e* 510 *a e*
Joannes Archiep. Salisburgen. 52 *f*
Joannes Archiep. Arelaten. 97 *c* 98 *e* 99 *a*
Joan. Franc. Canobius Ep. Forolivien. 646 *c*
Joan. Ant. de Grassis Ep. Faventiæ 646 *c*
Joannes Ep. Cæsareæ Palæst. 650 *a* 653 *a b d proficiscitur ad Arcadium Imp.* 656 657 658 *redit* 660
Joannes Ep. civitatis Hyrcanorum 73 *d*
Joannes Diedus Ep. Cremæ 646 *c*
Joannes Dorotheus Ep. Lausanensis 153 *d*
Joannes XI Ep. Constantiæ Germ. origine an Scotus, an Rhætus? 631 *f*
Joannes Ep. Hierosolym. 650 *a*
Joannes Ep. Metensis 212 *a*
Joannes Ep. Muzarabas 10 *sec.* 719 *f*
Joannes Scotus Ep. Meckelenburgen. 366 *f*
Joannes Ep. Portugalen. et Bracaren. 115 *d*
Joannes Thedescus Ep. Anconitanus 14 *sec.* 373 *a e*
Joannes Ep. Tornacen. 199 *c*
Joannes Propheta Ab. Palæst. 385 *b*
Joannes Ab. S. Arnulphi 694 *d e f scriptor Vitæ B. Joannis Ab. Gorziensis* 695 *c*
Joannes Ab. in Scilla 676 *e*
Joannes Ab. Lisbornensis 56 *e*
Joannes Ab. Lucæ 285 *a*
Joannes Presb. Hierosol. 8 *sec.* 586 *e* 588 *c* 690 *c* 589 *a*
Joannes Amastrenus 9 *sec.* 282 *f*
Joannes a S. Torcasio Minorita 53 *c*
Joannes Anton. Flaminius scriptor Vitarum SS. 415 *a b c*
Joannes Bapt. Sapia Siculus 15 *sec.* 162 *f*
Joannes Berythensis Præses 5 *sec.* 137 *a*
Joannes Brevis, irrigatione surculi aridi celebris 677 *f*
Joannes Capella scriptor Chronici Centulensis 100 *c*
Joannes Capellus Siculus 15 *sec.* 162 *f*
Joannes Capuanus scriptor 42 *f*
Joannes de Castilla Ord. Min. 13 *sec.* 350 *c*

Joannes

Joannes Contreras de Gamarra 56 e f
Joannes, Decurio Marciani Imp. 736 e
Joannes de Genusia mon. Cavensis 12 sec. 44 f
Joannes de Wistrezees Cisterc. 172 f
Joannes Diac. Eudociæ Imper. 77 e
Joannes eremita prope Diolcon op. Ægypti 676 f
Joannes eremita Thebaidos 676 c
Joannes minor Thebæus 677 a
Joannes ob lexnam captam celebris 677 a
Joannes Espagnolus scriptor Vitæ S. Walburgis Gallico sermone 518 f
Joannes Lantolina Siculus 15 sec. 162 f
Joannes Lovensis Græcus 622 b
Joannes Ludovicus Confalonerius 165 c
Joannes mon. Agauni 6 sec. 746 c
Joannes mon. Cisterc. prope Leodium 677 d
Joannes mon. Cavensis 12 sec. 43 c
Joannes mon. Ferentinus 6 sec. 52 f
Joseph œconomus CP. 8 sec. 590 b
Joannes Ord. Minorum Cortonæ 13 sec. 303 c d 310 c
Joannes Palæonydorus Carmel. 623 a
Joannes Polus Anglus 15 sec. 518 e
Joannes Regulus Styli in Calabria 12 sec. 487 a
Joannes Senior cum Apostolis 288 d an ejus auditor S. Papias 290
Joannes Stabius Poeta 85 e f
Joannes Sutor Benevent. 12 sec. 110 d 148 d
Joannes Theotonii Prior S. Crucis Conimbricæ 110 d 119 e
Jordanes occisor Chysaphii 77 f
† Joseph ab Arimathia 114 c 285 d
† Joseph fil. S. Photinæ M. 631 d
Joseph Archiep. Thessalonicen. 302 d
Jovinus Ep. Ascalonita 650 a
† Judas frater Domini, et ejus nepotes 55 f 56 a b c
Judas Gaulanitas Galilæus 449 e 450 b
† Julia V. M. Barcinone 631 e
† Juliæ monast. Brixiæ 66 a
Julia Manichæa Gazæ 664 b c d e f
† Juliana V. M. 489 c 722 c
Juliana mater Demetriadis 434 f
† Julianus Sardus 171 b
Julianus Legatus S. Leonis Papæ 75 c
Julianus argentarius Ravenn. 6 sec. 299 d
Julianus apostota callide persequitur Christianos 505 f 506 c
Julius Card. 12 sec. 459 f 460 d
Julius Cæsar Segnius Ep. Reatinus 646 c
Julius Cæsar Nervios domat 200 b
Julius minister Diocletiani 65 e
Juniperus Siculus Ord. Min. 366 b
Jupiter Cretagenes 649 b c 661 c
† Justini M. reliq. Treviris 459 b
Justini Imp. tempore schisma orientalium sublatum 513 b
Justinianus Imp. 298 b 299 b c e
Justus Archiep. Toletanus 81 e f 83 e
† Justus Ep. Roffens. 482 b
† Justus M. Romæ 376 b 379 d
Justus Diac. S. Helladii 7 sec. 82 e f
† Juvenalis M. Ossa Billoni Gal. 564 c 371 f
Juvenalis Ep. Hierosol. 75 b 249 c 732 a 734 f

K

† Kadhroe 688 ab Ab. Metis 694 b c 696 a
Kienanus Ab. Hibernus 489 f
Kieranus Vamen Hibernus 439 a
Kieranus discip. S. Fintani 19 b

L

Lactenus Presb. Hibernus 3 e 15 d e
Laidradus Archiep. Lugdunen. 98 d
Lambertus Sacerdos Virdunen. 10 sec. 694 e
Lambertus vir illustris Metis 10 sec. 702 b c d
Lambertus scriptor inventionis reliq. S. Mathiæ 442 a
Landincus Canon. Meten. 10 sec. 702 e
† Lanfrancus Arch. Cantuar. 757 e
† Lantbertus Ep. Lugdun. 3 b
Lanzo Ab S. Trudonis 223 e
† Laurentius Diac. 5 a b reliquiæ Centulæ 106 b Trevir. 459 c
† Laurentius Arch. Cantuar. 422 e
Laurentius Ep. Stabiarum 630 d
Lazara seu Lassara V. Hiberna 53 e
† Lazari fr. Marthæ templum, reliquiæ, CP. 399 d e sepulchrum 114 b dens Trevir. 459 b
Lazarus Ab. Ferentinus 6 sec. 52 e
† Leander Ep. Hispalen. colitur non 27 Feb. sed 13 Mar. 677 e reliq. Treviris 459 b
Leudemundus 8 sec. 267 c
Leutwidus Albatissa Alciaci 25 c 29 f
Leobardus Ab. Mauri in Alsatia 491 f
† Leo I Papa a Græcis colitur 18 Feb. 53 f Ejus acta contra Eutychetem 74 c 75 76 77 78 79 80 Acta in caussa S. Proterii Episc. Alexandr. M. 735 d 736 737 739 f 740 f rel. Centulæ 102 d 106 b
Leo III Papa 95 a d e 105 e
† Leo IX Papa 418 a
Leo X Papa 163 b 302 f
Leo I Casinen. 226 e
Leo Magnus Imp. 296 c f 737 c 734 c 740 a 741 d
Leo Isauricus oppugnat sacras imagines 577 c 690 b c
Leo Imp. fil. Copronymi 226 c 228 b 577 f
Leo Armenius Imp. 302 e 594 e 599 d
† Leo Ab Meutunaci in Gallia 754 b c d
† Leo Ab. Cavensis 42 f 43 a d
Leo de Castilione Ord. Min. 303 c
Leo Barensis 12 sec. 43 c
† Leobinus, Lebuinus 554 f 556 d
† Leocadiæ templum Toleti 82 f
† Leodegarii M. rel. Centulæ 106 b
Leodegarius Archiep. Bituric. 601 f 602 b 618 f 619 b
Leodegarius ex Comite Canon. Eystettensis 237 d e
Leonardus Betten Ab. S. Trudonis 213 e 225 f
Leonius Ab. S. Bertini 631 b
Leonora Correa Lusit. Ord. Bened. 366 a
† Leontius miles Tripoli M. 241 b
Leontius Præfectus Aureliani Imp. 6 b
Leucius Afer 462 d
Leudovaldus Ep. Baiocassinus 473 c f
† Liberius Patronus Anconæ 373 f
Liberius Papa 70 e f
† Liberii M. corpus Trudonop. 224 b reliquiæ Alciaci 29 a
Libertinus Tribunus Tornac. 197 d e 207 e f 208 a b
† Luciani M. reliq. Centulæ 106 b
† Linus Papa 719 f reliq. Centulæ 102 d 106 b
† Lioba Abb. 8 sec. 519 f 520 a b c
Liubila Abb. Monheim 531 532 547 566
† Livinus Ep. M. 254 d e
Lohrorus Normannus 682 c
Lonanus filius Cutheai Hibernus 18 d
Longinus Ep. Ascalonita 642 b
Longobardi adhuc ethnici Beneventi 7 sec. 142 b c 145 a b d e
Lollianus Proconsul Asiæ 58 b c 59 b
Lollianorum familia illustris 58 b c
Lotharius R. Cantuar. 478 c
Lubricus Clericus Metensis 2 f
† Lucæ Evang. reliq. Centulæ 102 e
x Lucas Diac. 5 a d 6 a

† Lucas

† *Lucas, Lucius, Ep. M. Cæsareæ Cappad.* 465 *e*
Lucas Archimand. Messanæ 677 *b*
Lucas Belludus Minorita 3 *a*
Luchinus Vicecom. Mediol. 238 *e*
† *Luciæ V. M.* 690 *a relig. Treviris* 459 *e Centulæ* 102 *d*
† *Luciani M. rel. Centulæ* 106 *b*
Lucianus Presb. electus Ep. Carthagin. 464 *e f*
Lucianus Af. 3 *sec.* 460 *f*
† *Lucianus Ep. Bellovacen. M.* 200 *e f*
† *Lucidius Ep. Veronen.* 668 *b*
Lucilla filia Neomedii circa an. 303 7 *e*
† *Lucina M.* 376 *c e*
† *Lucina V. filia S. Marmeniæ* 375 *b* 376 *c*
† *Lucius M. Cæsareæ Cappad.* 435 *f*
Lucius II Papa 490 *e* 599 *e* 602 *d*
Lucius Præfectus Siciliæ 8 *sec.* 227 *e f*
Luctanus Ep. Hibernus 2 *e* 15 *d*
Ludolphus Ab. Corbeiæ Saxonicæ 237 *d*
Ludovicus Pius Imp. 216 *b*
Ludovicus senior R. Germaniæ 217 *c f*
Ludovicus Transmarinus R. Franc. 703 *e* 704 *a*
Ludovicus 6 *R. Franc.* 615 *e* 616 *d*
Ludovicus 7 *R. Franc.* 198 *f* 199 *c*
Ludovicus R. Gall. 157 *b*
Ludovicus Beativolus Ep. Tiferni 16 *sec.* 646 *c*
Ludovicus Ab. Centulæ 103 *c*
Ludovicus Cardus Siculus 14 *sec.* 168 *d*
Ludulphus fil. Ottonis I 695 *c*
Luitburga inclusa in Germania 723 *e*
Luitolfus Archiep. Treviren. 408 *b*
Luparia mater et filia Hispanæ 1 *sec.* 284 *c*
† *Lupicinus Ab. Jurensis* 723 *f Acta immista Vitæ S. Romani fratris* 742 *et seqq.*
† *Lupus Ep. Veronen.* 668 *f*
† *Lupi reliq. Centulæ* 97 *d* 106 *b*
Luthardus Ep. Paderborn. 521 *c*
Luitpoldus Dux Bavar. 545 *d f*
† *Lullus Arch. Moguntiæ* 34 *d e*
† *Lupianus Conf.* 3 *d*
Lupus Archiep. Senonen. 265 *c*
† *Lupus Ep. Trecensis* 11 *f* 12 *b*
Lurechus filius Cuanach Hibernus 2 *e* 15 *d e*

M

† *Macarus M. Ep.* 629 *c*
† *Macarius M. Alexandriæ* 123 *a*
† *Macarius, Justus, Rufinus Martyres Hispali* 722 *c*
Macarius Ep. Chalascuen. 5 *sec.* 736 *b*
Macarius Ep. Hierosol. 642 *b* 643 *b*
Macarius Ep. Jamniæ 642 *b*
† *Macarius disc. S. Antonii in Nitria* 722 *f*
† *Machabæorum Mat. reliq. Treviris* 459 *d*
† *Machalauus* 676 *f* 693 *a b*
Machalda Mulfada uxor Alphonsi I *R. Lusit.* 117 *c* 118 *c* 121 *d* 122 *f*
† *Madelberta V.* 514 *b f*
Madhelgaudus sub Carolo Magno 99 *d*
† *Mauris et Thea MM. Gazæ* 654 *c* 655 *c*
Magenarius Ab. Dionysii 391 *f*
Maginfridus mon. Gorziæ 10 *sec.* 704 *f*
† *Magnerici Ep. Treviren. rel. Treviris* 459 *d*
† *Magni M. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Magnus, Magnouldus.* 257 *f* 258 *a b c*
Mahumed impius legislator 270 *a*
Maianus Achadensis Hibernus 284 *c*
Mamna Hiberna 630 *b c*
Malduinus R. Scotorum 86 *c d*
† *Mandanus, Montanus, Arissurdi Hibernus* 366 *d*
Manarides Diaconissa Gazensis 666 *d*
Manegoldus Ab. S. Georgii in Alamannia 53 *f*
Manes et Manichæi sunt odio S. Porphyrio 664 *b*
Mansuetus an Ep. Trevirensis? 52 *c*
Mantelius a S. Eleutherio illuminatus 192 *f* 197 *a* 203 *a* 209 *f.*
Maoldobhorchonus Ep. Kildarien. 124 *a*
Marbodus Archid. Andegav. Ep. Redon. 610 *e*
† *Marcelli Pap. M. reliq. Treviris* 459 *b*
† *Marcelli M rel. Centulæ* 106 *b*
† *Marcellianus et Marcus MM.* 376 *c*
† *Marcellini et Petri reliq. Treviris* 459 *d*
Marcellus Ep. Ancyræ hæreticus 227 *f* 229 *b*
† *Marcellus Ep. Apameæ* 241 *a* 491 *e*
† *Marcia mater SS. Marcelliani et Marci* 376 *c*
† *Marcianus Imp.* 2 *d* 77 *e* 78 *b* 735
Marcionis hæresis in Syria 295 *d*
† *Marcus Evang.* 127 *c d f* 738 *a reliq. Centulæ* 102 *e*
Marcus Ant. de Marsiliis Archiep. Salernitanus 646 *c*
Marcus Diaconus Vitæ S. Porphyrii scriptor 649 *c* 651 *a b c*
Marcus antiquus scriptor quis 126 *c an Consobrinus S. Barnabæ?* 128 *c*
† *Mari Ep. Trevirensis reliq. Treviris* 459 *c*
† *Mariæ V. Conceptio* 286 *e lactis, capilli, pallii vestis etc. reliquiæ Centulæ* 97 *c* 106 *a* 102 *d Treviris* 459 *b Mariæ Majoris ecclesia Romæ, quando constructa, et innovata* 441 *e ecclesia Polæ* 299 *f Blachernis CP.* 351 *e ara Ravennæ* 599 *d*
† *Mariæ Magdalena inter Virgines in cœlo* 316 *d* 332 *c* 333 *a f translatio* 678 *a reliq. CP.* 399 *d e*
† *Mariæ Ægyptiacæ reliq. Tornaci* 193 *f* 194 *a* 204 *b* 210 *a*
Maria Sulperia Lovanii sepulta 491 *a*
Maria Britanna Abb. Fontis Ebraldi 600 *d*
† *Marinaria* 305 *d*
† *Marinæ V. reliq. Hirnisgenæ in Hispania.* 746 *f*
Marinus Ep. Arelaten. 294 *d*
Marinus frat. B. Petri Damiani 423 *b f*
† *Marmenia Martyres sepelit* 375 *b c*
Marna, Jupiter Gazæis dictus, 654 *a* 661 *c d e f*
Marnokdubus Erem. in Bauzenoch Scot. 284 *f*
† *Mara anachor. Syriæ* 295 *c* 384 *a*
† *Martialis Ep.* 54 *c*
† *Martianus et Saturianus MM. Afri* 756 *f*
† *Martinæ corpus in Belgio* 731 *b*
† *Martinæ V. reliq. Treviris* 459 *c*
† *Martinus Ep. Turonen.* 248 *b c*
† *Martini Ep. reliq. Centulæ* 106 *d Treviris* 459 *f*
† *Martini Ep. reliquiæ Hirnisgenæ in Hispania* 740 *f*
Martini antiqua ecclesia Cantuarien. 474 *e* 480 *e* 482 *f*
† *Martius M. ex Ursulanis* 436 *d*
† *Martyres Ægyptii gladio interempti* 722 *c*
† *Martyres* 40 225 *f*
† *Martyrii M. reliq. Centulæ* 106 *b*
† *Materni corpus Treviris* 481 *d* 454 *f*
Mathias Hovius Archiep. Mechlinien. 154 *c*
† *Mathias Ep. Hierosol.* 2 *b*
† *Matthæi Ap. reliq. Centulæ* 102 *e* 106 *b*
Mathildis Imperatrix 234 *a b c d*
Mathusalem obitus 286 *f*
Matzilinus cubicul. Adelberonis Ep. Metis 714 *a*
Mauricius Imp. 687 *f* 688 *a d*
† *Maudegisilus* 102 *f*
Mauregatus R. Asturicarum 150 *b* 151 *a*
† *Mauri Mart. Romæ* 732 *d*
† *Maurilionis C. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Maurilius Archiep. Rotomagen.* 630 *f*
Maurilius mon. Fiscanen. 630 *f*
† *Mauricius M. Agaun.* 294 *b* 747 *b rel. Centulæ* 10 *b eccles. reliq. Treviris* 117 *b* 459 *b*
† *Mauritius Ep. Florentiæ* 668 *d*
Mauritius Ep. Trevirен. 133 *a*

Maurus

Maurus Ab. in Alsatia 491 *f*
† *Maxentii M. reliquiæ Treviris* 459 *b d*
Maximi Cæsaraugustani Chronicon suspectæ fidei 740 *a b*
Maximianus Imp. adest Apameæ 242 *a b c d*
Maximianus Ep. Istriæ, hæreticus habitus 301 *c d e f*
Maximianus Ep. Perusinus 237 *a*
Maximus Maximianus, Præses Diocletiani, in Phœnicia 495 *f* 496 *a* 498 *b* 499 500
† *Maximini Ep. Trevireu. reliq. Treviris.* 459 *c d*
† *Maximini Ep. Conf. ossa Billom in Gallia* 364 *c* 371 *f*
Maximinus pater SS. Caii Papæ et Gabinii 62 *c*
† *Maximus M. sub Decio* 6 *a*
† *Maximus Levita M Cumis* 489 *c*
† *Maximus Theodotus, Asclepiodota MM.* 126 *a*
Maximus Ep. Lausan. 153 *d*
† *Mechthildis V. Andecen. Abb. Diessen.* 631 *d*
Mechthildis V. Spanheimen. inclusa 631 *a*
Mechthildis V. Cisterc. in Germania 490 *f*
Mechthildis Elpediana in Saxonia 631 *e*
Medanus filius Fechinæ Hibernus 2 *d* 187 *c e* 192 *f* 198 *e* 202 *f* 203 *a b* 206 *b* 207 208 *a*
† *Medardus Ep. Noviomensis fit etiam Tornacensis. Acta ejus excussa. Tempus Sedis* 185 186 *reliq. Treviris* 459 *c*
Medibardus poeta scriptor Vitæ S. Walburgis 517 *e* 556 *d*
Megetho mater S. Georgii Amastreni 273 *a*
† *Megimbofoi reliq. Centulæ* 106 *b*
Megingaudus Ep. Herbipoli 124 *b*
Megingaudus Comes an. 892, occisus 540 *f* 541 *e*
Meginhardus Archiep. Rotomagen. 97 *c*
Meginherius Comes sub. Carolo Magno 98 *d*
† *Meginradus Meinradus Ab.* 676 *c* 704 *a*
† *Mel Ep. discip. S. Patricii* 14 *d*
Melantius Ep. Rotomagen. 470 *d*
Meletius Ep. in Ægypto hæresiarcha 640 *b*
† *Mellitus Ep. Londinen.* 482 *d* 555 *f*
† *Menas Callicelados M.* 3 *f*
Meroveus fil. Chilperici R. Franc. 470 *f* 471 *a* 472 *e*
Merwaldus R pater S. Milburgæ 365 *a convertitur ab Edfrido Presb.* 395 *a b fidei propagator* 395 *a*
† *Methorius Ep. Pataren. M.* 58 *a*
† *Methodius Bulgarorum et Moravarum Apostolus* 398 *b*
† *Michaelis eccl. Gargani* 141 *c* 143 *e* 146 *f Alexand.* 644 *f altare Centulæ* 102 *e* 105 *d*
Michael Balbus Imp. 594 *e* 595 *e*
Michael Imp. fil. Theophili 398 *e*
Michael Ep. Conimbricen. 120 *e*
Midobarius Rinndrochildi Hiber. 284 *e*
Midus fil. Farnudi Hibern. 15 *f*
† *Mildreda V.* 173 *c* 392 *f* 393 *b c d*
† *Milgitha V. soror SS Milburgæ et Mildredæ* 392 *b e* 629 *b*
Millenariorum error 291 *a*
Milo II Ep. Morinensis 29 *e*
Milo Ab. Ep Remensis intrusus 33 *f* 215 *a* 218 *f*
Milo Ep scriptor Vitæ S. Gorgonii 693 *c*
Misenus Ep. Cumanus missus CP. et pecunia corruptus 511 512
Mitiola Capuanus Comes 140 *f*
Mobhy filius Camaldæ Hibernus 17 *d*
Mocumin Hibernus 17 *d*
† *Modesti Ep. Trevireu. reliq. Treviris* 459 *c*
Modestus Patriar. Hierosol. 250 *f* 251 *a e*
† *Modoaldus Ep. Trevireu.* 253 *f* 267 *d e* 631 *d reliq. Treviris* 459 *c e*
† *Moduenna Hibern.* 724 *b*
Moelbrigidus Arch. Ardmachanus 284 *f*
† *Moiselus* 2 *b*
Molibba Hibernus 52 *f*
Molo mon. Gorziæ 10 sec. 704 *f*
Montanus Arch. Toletanus 364 *f* 401 *b*
Moses, seu Musa Alhadus D. Saracen. 8 sec. 586 *d*
Mosnia Ab. Hibernus 723 *b*
† *Moyses Propheta* 631 *e*
† *Mucius Diaconus* 5 *d* 6 *a*
Munificandus sub Diocletiano 497 *c* 498 *b*
Mummolus Præfectus aulæ Franc. 6 sec. 472 *e*
† *Munis Ep. in Hibernia* 13 *f*
† *Mureduchus Ab. Hibern.* 89 *d*
Muzarabes qui 117 *a*

N

† *Nabor et Nazarius MM.* 694 *b*
† *Naboris et Celsi MM. reliq. Centulæ* 106 *b*
† *Naboris reliq. Treviris* 450 *d*
† *Narcissus Ep. Gerundensis, non Hierosolymitanus, Apostolus Augustanus* 637 638
Naucratius mon. 9 sec. 302 *d*
† *Nazarius et Celsus* 298 *b*
† *Nazarii M. reliq. Centulæ* 102 *e* 106 *b Treviris* 459 *d*
Neapoleo Ursinus Cardin. 303 *d*
Nennius Ab. Benchoren. 723 *c*
Nemardius conversus circa an. 303 7 *e*
† *Nemesius M. Alexandriæ* 174 *d*
† *Neophyta Leontina* 57 *b*
† *Neophytus Ep. Leontinus* 57 *b*
Nestorius Ep. Philugeneos in Ægypto 736 *b*
† *Nicasius Remen. Ep. M.* 190 *b c* 197 *f* 198 *a* 205 *c*
† *Nicephorus Logotheca Imp.* 272 *c d* 280 *c* 593 *f* 595 *d*
† *Nicephorus Patriarcha CP.* 578 *b*
† *Nicolai Ep. oleum* 568 *b reliq. Treviris.* 459 *c d*
† *Nicolaus Studita* 302 *b*
Nicolaus II Papa 418 *f* 419 *a b*
Nicolaus Musinus Ep Catanzaren. 646 *c*
Nicolaus Ep. Tudertinus 382 *e*
Nicolaus Prior Grunæ 366 *e*
Nicolaus Archidiac. Flandriæ 13 sec. 189 *d*
Nicolaus Vassallus Siculus 14 sec. 168 *b*
† *Nicostratus Primiscrinius M.* 376 *b c d e*
† *Nilus Ep. in Ægypto* 173 *d* 174 *e f*
† *Nilus Ab. in Calabria* 485 *e f*
Nithardus fil. S. Angilberti 92 *b c* 99 *e* 101 *d Ab. Centul.* 103 *e* 104 *b*
† *Nivardus Ep. Remen.* 379 *e*
Nonita Hispanu 9 sec. 149 *f*
† *Nonna mater S. Gregorii Nazianz.* 501 *a*
Nanthildis e puella de ministerio uxor Dagoberti I 259 *f*
† *Norbertus* 47 *f corporis sepultura, translatio* 48 *b c*
Northmanni vastant Tornacum an. 880 188 *e*
Normanni circa Sequanam et Ligerim 10 sec. populantur 698 *c Britanniam Armoricam* 698 *e*
Nuadatus Ep. in Hibernia 124 *e*
† *Numerianus Archiep. Treviren.* 265 *c An frater S. Germani Abbatis M.* 267 *a d* 269 *b*
Numerianus Imp. 493 *f* 494 498 *e*
Nymphrydius Ep. in Palæstina 5 sec. 650 *a*

O

Octavianus Card. 12 sec. 460 *a d*
† *Oda V. M. Rhodæ in Brabantia* 678 *d*
† *Odiliæ V. reliq. Treviris* 459 *e*
† *Oddo mon. Gorziæ, Ab. Stabulen.* 705 *e* 706 *b*
† *Odilonis Ab. Cluniacen. Vita scripta a B. Petro Damiano* 416 *d*
Odilo Dux Bavariæ 561 *a d*
† *Odo Arch. Cantuarien.* 758 *c d e f* 761 *b*

† *Odo Cluniacen.* 524 *d*
† *Odo, Otho, Castilliovæus Ep. Ostien. Card. an scriptor Histor. inventionis S. Milburgæ* 397 *a*
Odo Ep. Tusculanus Legatus. 189 *d*
Odo Ep. Bellovacen. 188 *e*
Odo Supprior Claravallen. 3 *f*
Odoacer R. Italiæ 509 *b*
Odolbertus Ab. Gorzien. 693 *c d* 708 *f*
Odorius Presb. Lusitanus 11 *sec.* 121 *b*
Odranus Ep. in Hibernia 133 *c*
† *Odranus Presb. M. Hibernus* 133 *e*
Oganus, Oghanus Ep. Hibernus 631 *f* 678 *d*
Ogo Ab. S. Maximini, Ep. Leodien. 10 *sec.* 708 *f* 713 *d*
Ogrinus Ep. Hibernus 630 *c*
Olimriccus Ab. 8 *sec.* 37 *b*
Oliverius Ep. Cajetanus 285 *a*
Oliverius Ab. Alciaci 29 *d*
† *Olympiades M. sub Decio* 6 *a*
† *Olympias matrona* 436 *e*
† *Onesimus M. Puteolis* 291 *d e f*
Onuphrius Sarzanen. 631 *c*
Optardus pat. S. Germani Ab. M. 267
Opthomarus sub Dagoberto I 267 *d*
Ordonius Ep. Asturicensis 365 *c*
Orguendis mater B. Roberti de Arbrissello 609 *e*
Osbernus Presb. socius S. Ulrici 233 *a* 234 *d*
Osbernus scriptor Vitarum SS Angliæ 758 *a*
Oschitellus Archiep. Eboracen. 755 *c* 758 *f*
† *Osgualdi rel. Centulæ* 106 *c*
Ossanus Ep. in Hibernia 7 *sec.* 2 *c* 15 *d e*
† *Oseas Propheta* 173 *b*
† *Oswaldus M. R. Northumbr.* 90 *e reliq. Trevir.* 459 *c*
† *Oswaldus, aliis Ethelwoldus Ep. Lindisfarnensis* 756 *e f* 757 *a*
Oswius Rex Nordhumbriæ 22 *a c f* 23 *a b* 86 *e* 87 90 *e*
Otgarius Ep. Eystetten. 521 *f* 531 *d* 549 *b*
Otto I Imp. 703 *b Ejus legatio in Hispaniam ad Abderachman R. Cardubensem* 695 *b* 717 719 720
Otto II Imp. 403 *c* 404 *a b*
Otto Card. 12 *sec.* 460 *a d*
Otto Archiep. Treviren. 442 *d*
Otto frater B. Godrefridi Cappenberg. 365 *f*
Otwinus Dux Alamanniæ 257 *f*
Ovecus pater S. Theotonii 120 *f* 122 *a*
Oylboldus Ab. Floriacen. 757 *b c*

P

† P*achomius, Ep. in Ægypto M.* 54 *e*
† *Palatinus an Martyr?* 293 *b*
Palladius Patr. Antioch. 512 *f*
Palladius mon. Jurea. 5 *sec.* 750 *f*
Palladius Præf. Prætor. Orientis 78 *e*
Palmas Ep. Amastrenus 3 *sec.* 271 *e*
† *Pamphili M. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Pancratii M. ecclesia Cantuariæ* 484 *a e reliq. Centulæ* 106 *b Treviris* 459 *b c*
† *Pantaleon M.* 3 *e* 54 *b* 125 *f* 173 *c* 241 *a*
† *Pantanna, Pantanna an Potamius M.?* 171 *c*
† *Paphnutius Ep. in Ægypto* 54 *d*
Papias commilito S. Onesimi M. 3 *sec.* 291 *d*
† *Parasceve et Photina MM.* 631 *d*
Pardulus Ep. Launduen. 380 *b*
† *Parmenius, Presb. M.* 5 *d e* 6 *a*
Paschalis II Papa 599 *c* 602 *e* 608 *e* 613 *d*
Passinus Ep. anno 800. 97 *e*
Paternus Proconsul in Hispania sub Decio 367 *d e*
† *Patiens Ep. Meten.* 239 *e*
† *Patricius Ep. Nivernen.* 669 *b*
† *Patricius* 13 14
† *Patricii auriga S. Odranus M.* 133
† *Patricius filiolus S. Patricii* 14 *e*
Patricius Ostiarius Athrymæ in Hibernia 2 *e* 15 *e*
Paula junior, S. Paulæ neptis 171 *f*
† *Paulini C reliq. Centulæ* 106 *b*
† *Paulinus Ep. Lucen.* 621 *c*
† *Paulinus Ep. Aquileiæ.* 96 *a* 106 *e*
† *Pauli Ap. capitis inventio* 491 *d reliq. Centulæ* 106 *a* 97 *c d* 102 *d Trudonopoli* 224 *a*
† *Paulus M. in Portu Romano* 465 *e* 466 *a d*
† *Paulus M. in Afr.* 3 *sec.* 461 *a* 464 *f*
Paulus II Papa 71 *a*
Paulus III Papa 164 *e*
Paulus Patriarcha CP. 577 *f* 582 *d e f*
Paulus anachoreta 630 *a*
Peada Rex Middelenglorum 23 *a* 85 *a*
Pelagius Ep. Bracarensis 115 *d*
† *Peleus et Nilus Epp.* 173 *d* 174 *c e*
Penda Rex Merciorum 84 *f*
† *Pergentini reliq. Centulæ* 106 *b*
Peritius leprosus a S. Eleutherio sanatus 193 *b* 203 *a* 210 *a*
Petronia mater an uxor Felicis III Papæ? 508 *d*
Petronax Ep. Ravennat. 301 *e*
Petronax Ab. Casinen. 560 *d* 561 *c*
Petronilla I Abb. Fontis Ebraldi 603 *a* 608 *e*
† *Petronillæ rel. Centulæ* 102 *d* 106 *c*
† *Petrus Apost. ad cœlum invitat S. Theotonium* 120 *b* 121 *f Ejus vocatio ad Apostolatum* 677 *f reliq. Centulæ* 106 *a* 97 *c d Hirnisgenæ* 746 *f Trudonop.* 224 *a templum Interamnæ* 2 *sec.* 239 *f ecclesia de galli cantu* 114 *e*
† *Petrus Ep. Alexandr. M.* 640 *a b c d* 641 *d* 644 *e*
† *Petrus Ep. Damascen. M.* 270 *a* 734 *e*
† *Petrus Ab. Cavensis* 43 *a* 44 *c e*
† *Petrus Chrysologus* 29 *b*
† *Petrus II, Junior, Episc. Ravenn.* 300 *d*
Petrus Archiep. Hierosolym. 137 *b e*
Petrus Mongus Ep. Alexandr. 509 *a* 510 511 737 *f* 741 *c d e diptychis expunctus* 512 *f*
Petrus Ælurus Ep. Alexand. 509 *e*
Petrus Fullo, Gnapheus, Ep. Antioch. 509 *b* 510 *a S. Felice Papa excommunicatus* 510 *c ejectus* 513 *a*
Petrus II Episc. Pictaven. 602 *d*
Petrus Ep. Florentinus 11 *sec.* 421 *d e*
Petrus Ep. Majumæ 738 *d*
Petrus Ab. S. Sabbæ Romæ 585 *f* 586 *d*
Petrus Abailardus 198 *f* 602 *e*
Petrus Vinckius Decanus Bruxell. 154 *c*
Petrus Maria Campus scriptor 163 *a c*
Petrus Archipr. Adriani I Papæ 585 *f* 586 *c*
Petrus de Stellis fundator Fontis-Gombaudi 603 *f*
Petrus de Honestis Prior Clericorum monasterii Portuensis in Italia 417 *b c*
Petrus Tolosanus mon. Claravallen. 238 *a*
Petrus a Monticulo Minorita 124 *f*
Petrus de Arce sacrista Cavensis 46 *b*
Petrus mon. Cavensis 12 *sec.* 45 *f*
Petrus Stevartius illustrator Vitæ S. Walburgis 518 *d*
† *Pharaildis* 171 *a* 253 *f*
† *Phileas Ep. Ægypti M.* 54 *e*
† *Philemon M. Colossis* 126 *a*
† *Philippi Apost. acta Hierapoli, martyrium* 4, 5 *vocatio* 718 *b reliq. Centulæ* 106 *a Trevir.* 459 *b*
† *Philippus Ep. M. Gortinæ in Creta* 638 *a*
† *Philippus M. Alexand.* 467 *f* 468 *f*
Philippus I R. Franc. 604 *b c* 609 *f an ejus filia B. Edigna* 674 675 *b e f*
Philippus an Ep. Augustæ 2 *sec.* 636 *f*
Philippus Ep. Eystetten. scriptor Vitæ S. Walburgis 518 *b* 558 *d*

Philippus Merodius 443 *f*
Phocæ Imp. anni regni. 250 *b*
† *Photina, Photo, Photis, Photinus MM.* 631 *d*
Phravitas Patr. CP. 512 *e*
† *Phronimius Ep. Metensis* 67 *e f*
† *Piala M. Hibern.* 366 *a*
Piammon Eremita Presb. 491 *e*
† *Piatus M. Tornaci* 190 *b c e f* 197 *f* 200 *e* 205 *c* 208 *e* 285 *f*
Picti, hostes Britonum 480 *a*
† *Pigmenius Presb. M. Romæ* 53 *f*
† *Pigmenius vel Pimenius M.* 66 *a*
Pippinus Dux dein R. Franc. 34 *a b* 91 *c d* 100 *f* 101 *b* 217 *d f* 218 *b d* 691 692
Pippinus Herstallus SS. Wironem et Plechelmum adit 262 *b*
† *Plato Ab. Sacudionis* 591 *a*
† *Plato Conf.* 270 *c*
† *Plechelmus Ep.* 262 *a b c*
Pleon Ep. Noviomen. 97 *c* 102 *d* 103 *a*
Polinianus Patr. Alexandr. 8 sec. 586 *f*
Pollio Præses Pamphyliæ sub Decio 633 *b* 634 *b c* 635 *a d*
Pollio Concellarius Longobard. 391 *a*
† *Polychronius Presb. M.* 6 *a*
† *Polycarpus Ep. Smyrnensis* 284 *c* 364 *c observatio Paschæ* 88 *b reliq. Centulæ* 102 *d*
† *Polycarpus M. ex Ursulanis* 436 *d*
Polycrates Ep. Ephesinus 88 *b*
Popedius Presb. Hisp. 9 sec. 149 *f*
Popo Ep. Ultrajectinus 10 sec. 704 *c* 705 *f*
† *Possessor Ep. Virdunensis* 12 *f* 13 *d*
Praylius Patriar. Hierosol. 650 *c* 652 *e an ante Chorepiscopus?* 653
† *Prasci rel. Centulæ* 106 *b*
† *Praxedis V. reliq. Treviris* 459 *c e*
Sanctæ Primæ capsa Centulæ unde dicta 97 *c*
Primolus Afer in carcere mortuus 461 *a c e f*
† *Primus M.* 52 *c* 61 *d*
† *Prisca V. M.* 2 *a*
† *Priscæ V. reliq. Treviris* 454 *f*
† *Privati ecclesia* 37 *e f*
† *Probi Ep. Ravenn. reliquiæ, eccl.* 300 *b*
† *Proclus Ep. Constantinop.* 72 *c*
Procopius anachoreta Rhodi spiritu prophetiæ clarus 629 *e* 651 654 *f*
† *Proculus Ep. Interamnensis M.* 3 *c*
† *Proculus miles M.* 3 *c*
Protasius Ep. Lausanen. 153 *d* 763 *f*
† *Prudentius M.* 28 *d e* 762
Ptolemæus Philometor R. 200 *b f*
† *Pudens Senator* 725 *f*
† *Pulcheria Augusta* 3 *c* 73 *a b* 75 *a*
† *Pynnosa V. M.* 724 *d*

Q

† *Quadraginta MM. reliq. Centulæ* 106 *b*
Quadratus Ab. Bonæ-Vallis 285 *b*
Quartodecimani ex observatione Paschatis, alii hæretici 88 *b c*
† *Quardillosia M. in Africa 3 sec.* 461 *a* 462 *a*
† *Quintinus M. 200 e rel. Centulæ* 106 *b*
† *Quiriaci reliq. Augustæ* 638 *b c*
† *Quirillus Ep. Trajectensis* 3 *c*

R

Radagisus Gothus in Italia 667 *c*
† *Radbertus Ab. Corbeiæ* 99 *e*
Radbodus Ep. Ultraject. 528 *d*
Radeo Mon. Bezuensis 630 *e*
† *Radegundis Regina* 187 *a* 724 *c*
Radincus Presb. pius Metis 10 sec. 703 *e mon. Gorzien.* 704 *a*
Rodolphus de Fusteia 605 *a*
Radulphus Archiep. Turonen. 601 *f*
Radulphus Ab. S. Martini Tornaci 189 *d*
Ragauarius Rex 91 *a* 92 *d*
Ragenelmus Ep. Tornac. 188 *e*
Ragenfridus Major-domus, dictus Rex 30 *a* 213 *b c* 214 *f*
Raginaldus Ep. Andegaven. 601 *f*
Raimundus, Regemundus Ep. Illiberitanus 744 *f*
Ragnemodus Ep. Parisien. 471 *d* 472 *d*
Rainaldus Ep. Cajetanus 11 sec. 42 *a b*
Rambertus Ep. Brixien. 391 *c*
Ranaldus Custos Minorum 308 *b* 348 *f*
Ranerta 305 *d*
† *Raphaelis Archang. altare Centulæ* 102 *e* 105 *d*
Ratchisus e Rege monachus 36 *c*
Raubertus, Rambertus Ep. Tornacen. 187 *d*
† *Raynaldus Ep. Nucerinus* 123 *b*
Raynaldus Ep. Agrigentinus 13 sec. 598 *a*
Raynaldus Reatinus Ord. Min. 677 *d*
† *Raynildis V. M.* 253 *f* 254 *a*
Raynerius Ab. S. Mariani Præmonstr. 723 *f*
Recaredus R. Gothorum in Hispania filius Sisebuti 82 *c*
Recemundus Episc. sub Saracenis in Hispania 10 sec. 719
† *Redemptæ V. corpus Romæ* 441 *b*
Regenfridus Ep. 8 sec. 218 *a*
† *Remaclus Ep. Traject.* 212 *a*
Reinfridus Custos Eystadii 9 sec. 531 *e*
† *Remigius Ep. Remen.* 185 *e* 186 *b c d reliq. Treviris* 459 *c Centulæ* 97 *d* 106 *b*
Remigius vir litteratus 10 sec. 697 *e*
Renus cum Martyribus captus 461 *a c*
† *Reparatæ eccl. Florentiæ* 667 *b* 668 *d*
† *Rhodon* 127 *d f*
Ribo, Riboldus, Ab. Centulæ 99 *c* 100 *b* 104 *b*
Richardus I R. Angl. 601 *d*
† *Richardus Regulus Angl.* 519 *b* 522 *c* 559 *e f*
Richardus Ab. Trevir. 402 *e*
Richardus Prior in Burgundia 10 sec. 715 *b* 716 *f*
Richardus mon. Cisterc. scriptor 152 *e*
† *Richarius* 28 *e* 92 *d f* 96 *c f* 99 *e* 104 *b Reliq.* 97 98 103 *b c*
Richarius Ep. Leodien. 10 sec. 705 *d*
Richarius Ab. Centul. 12 sec. 96 *f*
Richelanus Ab. Agaliensis Hispanus 82 *c*
Richerius mon. Scriptor Chronici Senonensis monasterii 266 *b*
Riequinus Comes in Lotharingia 10 sec. 697 *f*
Riculfus Archiep. Moguntinus 95 *f* 98 *d*
† *Rigobertus Ep. Remen.* 215 *a* 218 *f*
† *Roberti rel. Centulæ* 106 *b*
Robertus Ep. Messanen. 11 sec. 596 *e*
Robertus Ab. Camberonensis 153 *f*
Robertus Guiscardus Dux Apuliæ et Calabriæ 485 *c* 487 *e* 596 *a f*
Robertus Ab. S. Trudonis 225 *e f*
Robertus Prior Cistercien. 677 *c*
Robertus Neapolit. Ord. Prædic. 435 *d*
Robuens Ep. Hibernus 15 *f*
Rocchus Pirrus scriptor 162 *b*
Rodbertus 8 sec. 36 *f*
Rodelinda soror B. Petri Damiani 423 *f*
† *Rodulphus Ep. Eugubinus* 412 *f* 413 *a*
Rodulphus Ep. Leodien. 223 *b* 224 *a c d*
Rodulphus R. Franc. 717 *a*
Rodulphus Archidiac. Leodien. 12 sec. 224 *d*
Roffridus Ep. Beneventanus 148 *a*
Rogerius Comes fr. Roberti Guiscardi 485 *c Siciliam expugnat*

expugnat 11 *sec.* 596 *b Episcopatus erigit* 596 *c d e* 597 *a*
Rogerius Dux fil. Roberti Guiscardi 485 *c* 487 *e f*
Rogerius junior filius prioris Rogerii I Rex Siciliæ 485 *c*
Rogerius Com. de Monte Gomerico 394 *f* 397 *a*
Rolandus vir pius Metis 10 *sec.* 699 *d* 701 *f*
Romacharius Ep. Constantien. in Normannia 473 *b*
† *Romani corpus in Lusitania* 746 *a f*
† *Romani reliq. Hirnisgenæ in Hispania* 746 *f*
† *Romanus Ab. Fontisraga* 724 *b* 743 *c d*
Romanus Ab. Canon. Regul. 6 *sec.* 723 *c*
Romanus Anglus 7 *sec.* 87 *c*
Romanus eremita in Lusitania 745 *a*
† *Romarici monasterium* 267 *f*
† *Romualdi Vita scripta a B. Petro Damiano* 417 *e*
Romualdus Dux Longobard. 130 *d* 140 *d* 142 *b* 143 *b f* 144 *a d* 145 *f* 146 *c e* 147 *a d e*
† *Romulæ V. corpus Romæ* 441 *b*
† *Romulus M. Atripaltæ* 3 *c*
Ronan Scotus in Anglia 22 *f*
Ronanus Ep. Scotus 2 *c*
Roscelinus Ep. Parisien. 608 *c*
Rossenandus Ab. Pausitunensis 45 *b c*
Rotarius R. Longobard. 390 *c d*
† *Rotrudis V. corpus* 29 *e*
Rudolphus Ab. S. Trudonis 220 *b* 224 *d* 225 *d e f*
† *Ruffi monast. Can. Reg.* 116 *a*
† *Rumoldi M. reliq. Trudonop.* 224 *f*
Rudolfus Ab. Centulæ 103 *c*
Russi partes Asiæ ad Pontum Euxinum vastant 9 *sec.* 282 *a b*
Rusticus Ep. Nivernis 669 *d*
Rutrudis filia Caroli Magni 101 *c*

S

† S*abbas Ab.* 133 *a d*
Sabella familia Mediolani 13 *b e*
Sabiani Diaconi monasterii Jurensis vita sancta 5 *sec.* 751 *d*
† *Sabinus Ep. Catanen.* 226 *b c*
† *Sabinus Presb. M.* 375 *b d*
† *Sabinus M. Atripaltæ* 3 *c*
Sabinus Ab. Lugdun. 5 *sec.* 746
Sabinus Dux Numeriani Imp. 493 *f* 494
Saborius, id est Sapor, R. Persarum 178 *a*
Saburrus Dux exerc. 7 *sec.* 141 *b*
Saethryth fil. Annæ R. Orient. Angl. Abb. 393 *e* 394 *d*
† *Salamanes* 2 *a*
Salaphtha Gazensis V. sancte vivit 665 *f*
Salecho Clericus pius Metis 10 *sec.* 701 *f mon. Gorziensis* 703 *e*
Salom a 3 *Constantiens. Ep. Germ.* 9 *sec.* 536 *b* 537 *a*
Salustii palatium Romæ 64 *d*
Sampson Arch. Remen. 198 *f*
Samuel mon. Anglus 11 *sec.* 117 *b*
Sanctinus Ep. Silvanect. an S. Letardus 474 *b*
Sanctorius de Monaco Ab. 164 *f*
Sama Rex 259 *c*
Saranas Hibern. 2 *e* 15 *c*
Saranus Prin. Hiber. 8 *sec.* 182 *e f* 183 *a*
Saporis R. Persarum persecutio in Christianos mota 178
Sapricius præses Cæsareæ Cappad. 467 *f* 468 *a d*
Saraceni a Carolo Martello devicti 213 *b c f*
Saraceni Paphlagoniam devastant 8 *sec.* 278 *a b c d*
Sarbarus, Sarbarazas, Dux Persarum 7 *sec.* 251 *a d*
Saru, Saxo Dimone Gal. 365 *b*
† *Saturnini M. rel. Centulæ* 106 *b*
† *Saturninus Ep. Veronæ* 668 *b*
Saturninus spado sub Theodosio juniore 77 *b*
† *Savinus Ep. M. Patronus Faventiæ* 415 *c* 422
† *Savinus Ep. Canusinus* 9 *Febr. et* 26 *rel. Centulæ* 106 *b*
† *Scholasticæ V. reliq. Trevir.* 459 *f*
† *Sebastianus Dux M.* 375 *a* 376 377 378 631 *d*
† *Sebastiani reliq. Centulæ* 97 *d* 106 *b*
† *Secundilla M. in Portu Rom.* 465 *d e*
† *Sedaris M.* 171 *f*
Sedna Ep. Sagirensis Hibern. 18 *b*
Sedna Hibernus 6 *sec.* 17 *e*
Segenius Ab. Huensis 722 *c*
Segerus Paulus Carmel. 623 *a*
† *Senesii corpus Lucæ* 623 *d e* 624 *c*
Serapidis cultus Pataræ 59 *b*
† *Serapion M. Alexand.* 174 *d*
† *Serena uxor Diocletiani* 65 *e*
† *Sereni M.* 236 *c*
Serenus pater S. Eleutherii 190 *d* 191 *a* 201 *b e* 208 *f*
Serenus anach. in Ægypto 364 *f*
† *Sergius M. in prov. Euphratesia* 241 *a*
† *Sergius et Bacchus MM.* 467 *e*
Sergius Patriar. CP. 250 *c* 251 *f*
Sergius Vicarius Africæ 3 *sec.* 467 *b*
Seridi, Seridonis monast. 387 *d* 388 *b*
† *Servatii reliq. Centulæ* 97 *d* 106 *b*
Servatus Bruronius, an scripserit Vitam S. Oswaldi 758 *a*
Servius Tullius R. Roman. 200 *a*
Sesnandus Prior in Lusitania 115 *d*
† *Severa V. Abb. soror S. Modoaldi* 469 *f* 631 *e*
† *Severæ Virg. reliq. Treviris* 459 *b*
† *Severinus Ep. Trevir. et Tung.* 54 *e*
† *Severinus Ab. Agaunensis* 9 *Febr. et* 26
Severus Presb. Eudociæ Imper. 77 *e*
Severus Arephalorum unctor 136 *b*
† *Sevitiani M. corpus Bruxellis* 731 *b*
† *Sexburga mater S. Earcongothæ* 393 *e*
Sexulphus Ab. Medehamstede Ep. Lichfelden. Angl. 677 *b*
Siccatis prima Abbatissa Alciaci 27 *f* 28 *f* 32 *c*
Sigebertus I R. Austras. 186 *e*
† *Sigebertus R. Austras.* 258 *f* 259 *b* 262 *d* 263 *a f* 264 *c d f*
Sigebertus Rex Orientalium Saxonum 23 *c*
Sigebertus Ab. S. Dionysii 40 *a*
† *Sigismundus R. Burgund.* 471 *c reliq. Trevir.* 459 *e f*
Sigismundus Zanuettinus Ep. Firmanus 646 *c*
Signedus Ab. Ripon. Angl. 8 *sec.* 760 *f*
Sigobardus discip. S. Richarii Ab. 96 *c*
Sigobertus reclusus, dein Ab. S. Dionysii 215 *c*
Sigon Ep. Arvern. 52 *c*
Sillanus Ab. Benchor. 723 *b*
† *Silvanus Ep. Emesenus* 171 *b* 174 *c e*
Silvanus S. Bernardi discipulus 52 *b*
† *Silvester Papa* 294 *e f* 451 *c* 454 *f latet in Soracte* 381 *e rel. Centulæ* 102 *d* 106 *b acta contra Arium* 642 *c d*
Silvester Ep. Redonen. 609 *f*
† *Silvii, Maximi, Benigni et sociorum Mart. reliquiæ Antuerpiæ* 732 *d* 733 *d e*
† *Silvius Episc. Tolosæ* 3 *c*
† *Simeon Ep. Seleuciæ* 178 *c d* 179 *b*
† *Simeon Ep. Metensis* 629 *c*
† *Simeon Ab. Cavensis* 42 *f* 44 *d f*
Simeon Salus 514 *b*
† *Simeon senex* 448 *d*
† *Simeon stylita* 241 *e* 296 *e*
† *Simeonis Prophetæ reliq. Centulæ* 97 *c* 106 *b*
Simones summi Pontifices Judæorum 549 *a*
† *Simonis Ap. reliq. Centulæ* 106 *a*

† *Simon*

† Simon de Alna Ord. Cisterc. 436 e
Simon Magus 287 b
† Simpliciani C. rel. Centulæ 106 b
† Simplicius Papa 510
† Sinchellus Hibernus 18 c
† Siricius Papa 286 a b d
Siroes R. Persarum 251 c
Sisebutus R. Gothorum in Hispania 81 c d e 83 d e
Sisenandus R. Gothorum in Hispania 81 c d e 83 d e
† Sisinnii M. rel. Centulæ 106 b
Sixtus IV Papa 71 a 602 d
Sixtus Gara Roboreus Card. Ep. Lucens. 623 f
Smedutius Paulinus Canon. Anconæ 14 sec. 373 c d
Sobnius, Sobinus, Abb. 516 d 561 562 569
Socrates persecutor Pamphyliæ sub Decio 634 d
† Sola Germ. 559 c 560 a
† Sophiæ Reliq. Brixiæ 65 c
Sophronius Præfectus urbis CP. 502 a
† Speusippus M 32 b
† Sperati rel. Centulæ 106 b
Stauracius Imp. 272 f 273 a
Stepelinus mon. S. Trudonis 11 sec. 223 d
† Stephani M. reliq. Tornaci 193 f 194 a 203 d 210 a Treviris 459 b Centulæ 106 b
† Stephanus Ep. Antioch. M. 510 a
† Stephanus Grandi montensis 412 a b d
Stephanus III Papa venit in Gallias 35 a 36 d 40 c 41 a b d
Stephanus VI Papa 755 c e
Stephanus X Papa 418 c d e f
Stephanus R. Angl 234 b c d
Stephanus Ep. Legatus Adriani Papæ 150 f
Stephanus Ep. Ephesinus 75 d
Stephanus Ep. Mazeren. in Sicilia 11 sec. 596 a f
Stephanus Ep. Syracusan. 11 sec. 596 a
Stephanus Ab. Leodii scriptor Vitæ S. Modoaldi 259 e
Suavaricus Ep. Aurelian. 212 f 217 f 218 a
† Successus Ep. M in Afr. 3 sec. 461 a 464
Suelgerus Ab. Alriaci 29 a
Sufficia soror B. Petri Damiani 423 f
Sugerius Ab. S. Dionysii 599 e f
Suidhelmus R. Orient. Saxon. 90 e f
Suintilanus R. Gothorum in Hispania 81 c d e 83 d e
† Suithbertus 554 f
† Sulpitii rel. Centulæ 106 b
Sulpitii Severi regula de Paschate 87 f
Superior Ep. Nerviorum 208 c 209 e
† Supplicii rel. Centulæ 102 d 106 b
† Susanna V. M. 62 a 63
Swigerus Comes Hispergæ 8 sec. 561 a d
† Symmachus Papa 185 a b 203 c 204 c 210 a 238 c
† Symphoriani M. rel. Centulæ 106 b
Symphorianus Ab. Centulensis 93 a 102 a
† Symphorosa uxor S. Claudii M. 376 b
† Symphronia matrona M. 724 d
† Synetus M. 286 e
Syrus Ab. 630 a
† Syxti Papa M. reliq. Treviris 459 b

T

Talmachus Hibernus 630 b d
Tarquinius Priscus R. Roman. 200 a
Tauricianus Ep. Niveruen. 669 d
Taurinus Præses Romæ 375 b
† Telesphorus Papa 284 c
Tellus Archidiac. Conimbricen. 11 sec. 110 a 111 b 115 c 121 d 122 b
† Terentius Conf. Patronus Faventiæ 415 c 422 d
Ternotus Hibernus 723 b
Tertius Proconsul Decii 495 e
† Tertulliani corpus Luxemburgi 436 b
Tertullus Præses Siciliæ 38 d
† Tetta Abb. Angl. 8 sec. 520 a
Teubertus Comes Palatii Ottonis I 694 d e f
† Thaddæi Ap. reliq. Centulæ 102 e 106 a
† Thalelæus M sub Numeriano 685 f
Thalelæus Ep. Thessalonicen. 685 f
Thalelæus Presb. monast. S Sabbæ 685 e f
Thalelæus ex nauta anachoreta 685 f
Thalassius Ep. Cæsareæ Cappad. 74 f 75 b
Thalia Stratorissa 8 sec. 228 c
Tharasia R. Lusitan. 112 d e 116 f 121 b 122 e
† Thee M. Gazæ 654 c 655 c
† Thebæi milites MM. 131 f alicujus Caput Placentiæ Hisp. 636 e reliq. Trevir. 459 b d e f
† Thecla V. M. Nicomediæ 284 f 586 a rel. Centulæ 106 e
† Thecla V. Leontini 37 b
† Thecla Angl. 8 sec. 519 f
Thecla V. Benedictina Hisp. 10 sec. 284 f
Thecla matrona Tornaci 173 d 196 c f 197 a 205 f 206 a 210 e
† Theocteristus 3 b
Theoctistus in Symbolo Archimandr. 270 f
Theodas magus apud Judæos 449 e 450 b
Theodatus Consul 8 sec. 93 d
Theodebertus II R. Austras 186 e
Theodelinda Reg. Longobard 390 c
Theodericus fil. Chlodovei II R. Franc. 515 b
Theodericus Archiep. Treviren. 402 e
Theodorada uxor Romualdi Longobard. 41 c 44 d
Theodora Imp. 398 e 399 b
Theodora uxor Justiniani Imp. 299 b c e
Theodoretus Patr. Antioch. 8 sec. 586 e f
Theodoretus Ep. Cyrrhi 76 c
Theodoricus Ep. Virdun. 11 sec. 451 f 455 b
Theodericus Ab. S. Trudonis 220 a 223 f
Theodoricus Com. Montis-Belgadi 523 e
Theodoricus mon. Trevir. scriptor historiæ Inventionis S. Celsi Arch. Trevir. 402 c
Theodericus mon. Novi Castri 631 b
Theodereus Ep. an. 800 97 c
† Theodotus, seu Theodorus M. 126 a
Theodotus Patriar. Antiochen. 296 b 297 e
† Theodorus Archiep. Cantuarien. 221 f 395 e
† Theodorus Ep. in Ægypto M. 54 e 286 a
† Theodorus Tiro M. Amaseæ 3 f
† Theodorus M. sub Maximiano 285 f
† Theodorus Studita 302 c d 306 c d
Theodorus M. frat Georgii 123 c
Theodorus Patriar. Antiochen. 8 sec. 586 d e
Theodorus Ep. Catanen. 226 d
Theodorus Ep. Tornacen. 184 c 190 a 201 f 208 f
Theodorus Diac. Alexandr. 5 sec. 735 c
Theodorus Romanus 172 a
Theodorus Augustalis Ægypti 5 sec. 736 b
Theodosius Junior Imp. 73 b prædictus a Procopio anachoreta 657 b et a S Porphyrio 658 b, voto etiam templi extruendi a matre facto 658 b nascitur, et renuntiatur Imp. 23 Martii 401 anni, 658 c 658 d signo Crucis benedicitur a S. Porphyrio 658 d baptizatur solemni ritu 658 f libello supplici S Porphyrii visus annuere 659 b
Theodosius pater S. Georgii Amastreni 273 a
Theodosius Ep. Senogallien. 413 a
Theodosius invasor Sedis Hierosol. 249 b e
Theodote nupta illicite Constantino Porphyrogenitæ 290 b
† Theodulphi inventio Trevir.s 724 a
Theodulphus Ep. Aurelianen. 98 d f
† Theodulus M. in Græcia 495 b

Theogisus mon. Altvillaris 280 *b*
† *Theonas Ep. Alexandr.* 639 *f* 641 *d*
Theophylactus Ep. Legatus Adriani Papæ 150 *f*
Theophilus Ep. Alexand. 740 *b* 741 *e Canon Paschalis* 737 *c*
Theophilus Imp. Iconomachus 398 *a*
Theosostus mon. 9 sec. 302 *e*
Themistagoras frater S. Auxibii 123 *b* 127 *b* 129 *d* 130 *d*
Theuterus mon. Gorzien. 10 sec. 703 *e*
† *Theutincus mon. Gorzien. 10 sec.* 703 *e*
† *Thomæ Ap. reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *a Trudonop.* 224 *a*
Thomas Presb. Politiani Patriar. Alexandr. 586 *d e*
Thomas de Marla 11 sec. 684 *b f*
Thomas Archiep. Eboracen. 11 sec. 757 *e*
† *Thraso Christianissimus* 65 *c*
† *Thyrsi Ducis Treviren. reliq. Treveris* 459 *c d e*
Tianus, Tiamanus Arussurdi Hibernus 366 *d*
Tilbertus Ab. Riponen. in Anglia 760 *f*
† *Tiburtii et Valeriani rel. Centulæ* 106 *b*
† *Tiburtius fil. Chromatii* 377 *c e f* 378
† *Tigridia soror S. Patricii* 13 *b c*
Tilpinus Arch. Remensis 37 *a* 215 *a b* 216 *f*
Timo Diaconissa Cypri 123 *c* 129 *d*
† *Timon an e primis VII Diaconis?* 127 *d f*
† *Thimotheus Diac. M. Mauritian.* 654 *c* 655 *b*
† *Timothei rel. Centulæ* 102 *d*
Timotheus Ælurus Ep. Alexand. 738 739 740 741 742
Timotheus successor Dioscori 11 Patr. Alexand. 300 *c*
Timotheus disc. S. Theodosii Studitæ 302 *d*
Tobias Ep. Ressensis 484 *b*
Torquatus Ep. Portuen. et Bracar. 435 *c*
Torquatus Præses Umbriæ 2 sec. 240 *b d*
Torquatus Felix Lusitanus 631 *d*
† *Tranquillinus pater Marcelliani et Marci* 376 *b* 377
† *Trudo Presb.* 242 *a corporis elevatio* 224 225 *reliquiæ* 29*d*
Tuda Ep. Lindisfarn. 22 *b* 89 *c* 90 *d*
Tulchanus Hibernus 6 sec. 19 *b*
Turnoldus Ep. Parisien. Abb. S. Dionysii 40 *a*
Turnus R. Nerviorum fictus 200 *c*
Turpius Judex Diocletiani Romæ 66 *d*
† *Tychicus Ep. Neapoli in Cypro* 128 *c* 129 *a*

U

Ubaldus de Colle Guardianus Minorum 303 *d* 308 *b* 343 *c*
Udalricus Ab. Cæsareensis in Germania 125 *b*
Udelmarus Ep. an. 800 97 *c*
Uginus Ab. S. Georgii Ital. 433 *f*
Unimundus Ep. Arianus Ravennæ 298 *c*
† *Urbani Pap. M. reliq. Trevir.* 459 *b*
† *Urbanus M. Romæ* 376 *b e*
Urbanus II Papa 591 *c d* 592 *a* 692 *c* 605 *e*
Urbanus VIII Papa 164 *f* 303 *a*
Ursicinus mon. Luxovii 268 *f* 269 *c socius S. Germani Ab. Grandis Vallis* 238 *f*
Ursicini monast. 268 *a opp.* 268 *c*
Ursicinus Ep. Ravenn. 300 *b*
Ursicinus Antipapa 247 *c*
Urso Ep. Agrigentinus 13 sec 598 *b*
† *Ursulanarum Virg. rel. Trevir.* 459 *c d e Trudonop.* 244 *a*
Ursus judex Salernitanus 45 *b*

V

Vadicarimus Regulus Saracenorum 135 *f*
Valens Imp. 502 *c* 506 *d*
† *Valentini M. rel. Centulæ* 106 *b*
Valentini et Apollinaris hæresis 74 *b*
Valentinianus I Imp. 78 *e*
Valentinianus Præfect. Illyrici 78 *c*
Valentinus Ep. Philippopol. Thrac. 741 *c*
† *Valerii corpus Treviris* 451 *e f* 453 *b o Goslariæ* 454 *f*
† *Valerii reliq. Centulæ* 97 *d* 106 *b*
Valeriani Imp. impietas 726 *b*
Valerius Ep. Ravennæ 298 *d*
Valerius Ab. S. Petri de Monte Hisp. 490 *b*
Valid Princeps Arabum 270 *b e*
† *Varani ecclesia in Alamannia* 36 *f* 37 *a*
† *Vedasti reliq. Centulæ* 97 *d* 106 *b*
† *Vellæ M. corpus in Hispan.* 682 *d*
Venerandus Dux Dagoberti I 83 *e*
† *Venusti M. corpus Foro-julii* 8 *d*
† *Veranus Ep. Cabilon* 473 *c f*
† *Verecundus Ep. Veronæ* 668 *f*
Verus Ep. Vienn. Gall. 294 *c d*
† *Vibicus Archiep. Treviren.* 401 *c*
† *Vicelinus Ep. Aldenburgensis* 49 *c d* 50 *a c*
† *Victor Papa* 88 *b*
† *Victor M. Æduensis* 491 *c*
Victor, Victorius, M. Carthagine 489 *e*
† *Victor et Corona MM.* 176 *b e*
† *Victor, Victorinus, Claudianus, Bassa MM. Nicomediæ* 495 *b d*
† *Victor M. in Africa 3 sec.* 461 *a f*
Victor II Papa 418 *c*
Victor Ep. Domnacen. Hibernus 723 *b*
Victor Ep. Ravenn. 300 *d*
Victor erem. S. Galli in Helvet. 723 *d*
† *Victoris et Innocentii M. rel. Centulæ* 106 *b*
Victorinus Mart. Romæ 734 *a*
† *Victorinus Pictavionensis* 291 *b c*
† *Vigilii M. rel. Centulæ* 106 *b*
Vigilius Papa 298 *c* 299 *c* 754 *b c*
† *Vincentiæ V. Ursul. reliq. Treviris* 450 *c f*
† *Vicentii M. cœnobium in Lusitania* 118 *a d* 121 *b reliq. Trevir.* 459 *c Agrigenti* 598 *a*
† *Vincentii C. rel. Centulæ* 106 *d*
† *Vincentius Comes* 515 *c d*
Vincent. Casalius Ep. Massæ et Populoniæ 646 *c*
Vincentius Torsanius Ep. Ariminen. 646 *c*
Vincentius Legatus S. Silvestri I Papæ 643 *b*
Vincentius Littara auctor Vitæ B. Conradi 162 *c*
Vincolamus Consul 78 *e*
† *Vindicianus Ep. Camerac.* 27 *d. ejus donationi additæ vitiosæ descriptiones* 27 *d*
Violantia de Sousa Abb. in Lusitania 723 *e*
Viricarius Archiep. Senonen. 265 *e*
† *Vitalis M. Romæ* 376 *b e reliq. Trevir.* 459 *b reliq. Centulæ* 102 *d* 106 *b*
† *Vitalis eccl. Ravennæ extructa* 297 *c* 298 *e sepulchrum* 299 *e*
† *Vitalis de Mauritonia* 603 604
Vitalis Drocntinus Ep. missus CP. et pecunia corruptus 511 512
† *Viti corpus Roma Parisios, inde in Saxoniam delatum* 38 *b c d e*
Vittericus R. Gothorum Hisp. 81 *c*
Vitus Legatus S. Silvestri I Papæ 643 *b*
† *Viventia an filia B. Pippini* 262 *d*
Viventius Ab. Archiep. Lugdunen. 688 c
† *Volmatius, seu Vulmarus Ab. in Italia* 125 *f*
Vulfherus Presb. Scotus 723 *d*
Vulto Archipr. Eystadii 9 sec. 531 *c* 549 *e* 572 *c*

W

Walah Comes, dein Ab. Corbeiæ 98 *d*

† *Walaricus*

† Walaricus 29 b
Walburga V. soror Luthardi Ep. Paderborn. 490 d 521 c
† Walburga Mart. Ursulana 524 b
Waldalenus Ab. Besuæ 28 e
† Waudelbertus, Walbertus Ab Luxovien. 266 f 268 a b c 269 e
Walacho Comes in Germania 9. sec. 541 c
† Waldetrudis 514 b
Waldrada soror B. Pippini 255 a
† Walerici reliq. Centulæ 97 d 106 b
Walgerus Com. fr. Theoderici 1 Com. Holland 528 c
Walo Ep. Havelbergen. 50 e
Waltchisus pater S. Wandregisili 255 a b
Walterus Ep. Tornacen. 189 d e
Walterus Ab. S. Amandi 189 d
Walterus Decanus Tornac. 13 sec. 186 d e
Waltgaudus Ep. Leodien. 98 d
Waifarius Dux Aquitaniæ 218 b
Wandali vastant Belgium 183 f
† Wandregisilus Ab. 701 f 255 a b
Waimibertus vir pius Metis 10 sec. 699 d 702 b
Warnacharius Major-domus 256 c
Warnerius nobilis Lotharingus 10 sec. 697 f
Warinus Ab. Resbacensis 38 e
Warinus 8 sec. 372 e f
Wenilo Gallus 9 sec. 217 e
† Wenzeslai M. reliq. Treviris 459 b
† Wereburga a S. Walburga non satis distincta 522 f
Wernerus Merodius 443 b
† Wiro Ep. 262 a b
† Wictherpus Ep. Augustan. 258 a
† Wido Ab. Pomposianus 426 b
Wido Cibo Genuen. Card. 12 sec. 460 d
Wido de Summa Card. 12 sec 459 f 460 d
Wido Cremenсis Card. 12 sec. 460 a d
Wido Pisanus ex Comit. Capronæ Card. 459 f 460 d
Wido mon. Gorziæ 10 sec. 717 c
Wigiricus Ep. Meten. 10 sec. 703 a
Wildenus Ab. Ripon. in Anglia 8 sec. 760 f
† Wilfridus Archiep. Eborac. 23 e 87 b c 88 e f 760 f 761 e
† Wilgefortis 177 b
Wilharius Ep. Sedunensis 37 a
Wilhelmus de Richenaudo Ep. Eystetten. 528 c
† Willebaldus Ep. Eystetten. 516 b c 517 d 518 c 519 520 d 528 f 529 547 e 548 a 554 555 559 560
Willelmus R. Alamanniæ 157 b 160 b
Willelmus Decanus Tornacen. 12 sec. 198 b
Willelmus de Militon 156 e
† Willibrordus 554 f 559 c 560 a
Wilo Ep. Laureacen. 172 d
Wini Ep. Occiden. Saxonum 90 e f
Wintanus Ep. 8 sec. 218 a
Wiricus Ab. S. Trudonis 223 b 224 225 b
Wirinus Comes 8 sec. 37 a
Witbaldus Ep. 8 sec. 218 a
Witburga V. 123 b
Wifridus Ep. Morinorum 29 b
† Witgerus Dux pater S. Rayneldis 254 a b
Woden Germanis Mercurius a quo Reges Anglo-Saxones originem deducunt 479 d
Wolfarius Arch. Remensis 98 d
Wolfhardus Presb. scriptor Vitæ S. Walburgis 516 f 517 a 528 b 556 e
Wulfherus R. Merciorum 395 b
† Wulstanus Ep. Wigornien. 757 e
† Wunibaldi reliq. Sigebergæ 523 a
† Wunibaldus Ab. Heidenheim. 516 c 518 b 519 520 d 528 f 529 548 d 554 555 559 561 562 563 569 a
Wuna, Wunneheyda mater S. Walburgis 569 e 570 b
Wythredus. R. Cantur. 184 b c

Z

† Zacharias Papa 34 a b
† Zachariæ patris S. Joannis reliquiæ Centulæ 97 c
† Zanus Ep. Bonon 644 f corporis translatio 645 646 647
Zebenus Ep. Eleutheropolitanus 650 a
Zeno Ep. Hispalen. 513 e
Zeno Ep. Cremonensis 33 d
Zeno Ep. Tyri 642 b
† Zenobius Ep. Florentinus 666 667
Zenobius Presb. Sidon. 173 f 174 e b f 176 a
Zenodotus Ep. Termessi 78 c
Zenonis Imp. Henoticon 509 f 510 b 511 c 512 c
† Zoe uxor Nicostrati M. 376 b c
† Zosimus, Dionysius Ep. Augustan. 637 d e f
Zosimus Ab. 387 f
Zosimus Ep. in Palæstina 5 sec. 650 a

INDEX TOPOGRAPHICUS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII.

Quæ loca Sancti alicujus morte, reliquiis aut singulari cultu nobilitata sunt; iis Sancti illius adscriptum nomen : sed ea sæpe pagina solum expressa, qua de Sanctis singulis, locisve agi cæptum, licet frequentior eorum mentio fiat. Omissa sunt ea regionum et urbium nomina, quæ passim, etiam pueris nota, ut Italia, Hispania, Gallia etc. Roma, Constantinopolis, Hierosolyma.

A

Abula ur. Hispaniæ *S. Paula Barbata* 177
Abydus ur. ad Hellespontum 511 b
Acereta monasterium Italiæ 426 e 427 a
Achadh Finglaiff monasterium Hiberniæ 20 b
Ad-murum vicus Angliæ 21 b. 23 b
Adloltesloch vicus Bavariæ 541 f
Adrumetum in Africa. *SS. Verulus, Secundinus* VIII *socii, et* 16 *anonymi. Mart.* 245
Ægyptus *SS Victorinus, Victor, Nicephorus, Claudianus, Dioscorus, Serapion, Papias MM.* 493
in Æthiopia an prædicarit S. Mathias? 438 c d
Afflengien monasterium Brabantiæ 600
Africa, *SS. Lucius, Silvanus, et 8 MM.* 65 *SS. Publius, Julian et* X *alii* 132, *Victorius, Eucirus, Paulus, Donatus, Fortuna et* 28 *anonymi MM.* 292 *SS. Cresconius, Zenon et alii* XI, *et* 35 *anonymi* 368 *SS. Montanus, Lucius, Julianus, Victoricus, Flavianus MM.* 460 *Donatus, Justus, et* VI *alii et* 45 *anonymi* 492 *S. Dionysius et* 24 *MM.* 281
Agaliense monasterium Hispaniæ 81 a 82 f 83 b c d
Agaunus, Agaunum monasterium 747 c
Agrigentum ur. Siciliæ. *S Gerlandus Ep.* 596 Episcopatus limites 11 sec. 596 f
Agrioserica mons Paphlagoniæ 275 c
Alamannia a B. Pippino debellata 257 f
S. Albani monasterium Angliæ 759 e
Alcazar. op. Lusitaniæ Mauris ereptum 119 b d
Alciacum monasterium in Belgio *S. Silvinus Ep.* 24 32 d extructum circa an. 700 27 f
Alcobasia monasterium Lusitaniæ 119 d
Aldenarda op. Flandriæ, *ecclesia et reliquiæ S. Walburgis* 527 a
Aldenburgum Wandaliæ ejus Episcopi primi 48 f
Alexandria *S. Abilius Patriarcha.* 288 *S. Felix M.* 636 *S. Alexander Ep.* 639 *SS, Julianus podagricus, Eunus Cronion et Besas miles MM.* 678 *Martyres extincta peste laborantibus ministrantes* 726 *Celer, aut Cerealis, Papillus, Serapion et* XIV *Mart.* 728 *S. Proterius Ep. M.* 735
Alexandriæ studia 4 sec. 504 b
Alta-Brugeria monast. Galliæ 615 e f 616 d
Altuillare monast. Galliæ *Reliq. SS. Polycarpi, Helenæ* 379 e
Altoiola villa Galliæ 104 e
Alvianum op. Italiæ 304 a
Amabaricense monast. 85 d
Amastris ur. Paphlagoniæ quando fundata : ditio illi subjecta 271 b c *Georgius Ep.* 271
Ambresburia monast. Angliæ 600
Ancona ur. Italiæ, *S. Primianus Ep. M.* 372
Andainum S. Huberti monast. 705 d 706 a 713 f
Andernacum palatium 691 c
Andilegum monast. Gal. 393 e
Andrense monasterium 29 e
Antiochia *Cathedra S. Petri* 286 *S. Gallus Consul M.* 292 *S. Fortunatus et socii* 32 *Mart.* 635
Antuerpia, *Corpus S. Paschalis* M. 638 *Reliquiæ SS. Symphoniani Macarii, et* XII *Mart* 731 *S. Walburgis hospitio excepta, ejus ecclesia et reliquiæ* 527
Apamea Syriæ, *SS. Mauritius, Photinus, Theodorus, Philippus, et anonymi* 67 *milites* 240
S. Apri monasterium Tulli 705 e 706 a
Apsarus fl. Ponti 438 e 440 e
Aquileia pro provincia sumpta 86 *Chrysanthianus et alii Mart.* 9
Arabia, *Martyres plurimi* 293
Arbrissellum vicus Britan. Armoricæ *patria R. Roberti de Arbrissello* 600
Arcilacis in Bætica 669 f
Archiacum in Gallia. *S. Victor Presbyter* 670 d
Arcoiragum villa Galliæ 691 f
Ardbo in Ultonia 89 e
Arnhemium ur. Gelriæ, *eccl. S. Walburgis* 528 d
Arnstat opp. Thuringiæ 523 d
Arremarense monast. Galliæ *corpus S Victoris Presb.* 670 e
Arthermugia in Hibernia *S. Olcanus Ep.* 182 a b
Artona vicus apud Arvernos. *S. Vitalina V.* 248
Ascalon ur. Palæstinæ 659 e
Asia. *SS. Simon, Herulus et alii* V *cum anonymis* 369
Asturica ur. Hisp. *S. Martha V. M.* 367
Athanatum monast. Lugduni 5 sec. 748 a d
Athryma in Hibernia, *SS. Lomanus et Fortchernus Epp.* 13
Attiniacum palatium et opp. 217 d *reliquiæ et ecclesia S. Walburgis* 524
Attalia ur. Pamphyliæ. *SS. Papias, Diodorus, Conon, Claudianus MM.* 632
Avanticum opp. Sequanorum 752 e 754 d
Aufric, an Augustines-ac locus Angl.? 182 a
Augusta Vindel. *S. Dionysius Ep.* 636
Augustoduni *reliq. S. Juliani podagrici* 675 d
Avolæ in Sicilia 169 f *reliq. B. Conradi* 165 f
Aureatum urbs ant. German. an Eystadium an Nassefelissum? 559 b f
Aurelia ur. Galliæ 259 b *S. Eucherius Ep.* 211
Azotus ur. Palæstinæ 655 e

B

Babylon 178 d *S. Polychronius Ep. M* 5
Balma monast. sanctimonialium in Jura monte, *corpus S. Romani Ab.* 743
Balnearia op. Calabriæ 597 e
Barberiacum in Aquitania *reliq. S. Matthiæ* 442 e
Barium ur. Apuliæ. *corpus S. Nicolai* 113 d 114 b 115 a

115 a *corpora S. Rufini et 3 sociorum MM.* 730 a
Bathonia ur. Angliæ 124 d
Beamfleda monast. Angliæ 759 d
Beanchor, Benchor monast. Ultoniæ 16 f 18 f 19 f
Bearna fl. Hiberniæ 20 c
Bebius mons, Vesuvius, 700 b f 702 a
Beccense monast. Galliæ 683 a
Bergila vicus Franconiæ 533 c
Bellimontium op. ad Oesiam 684 b f
Belsia regio Galliæ 698 c e
Berytha 137 a
Besua monast. Burgundiæ 28 d
Bethania 114 e
Bethari pelagus 499 f 500 e
Bethlapatha in Perside *S. Sadoth Ep. M. et* 128 *alii* 178 180 a
Bethleem 114 c
Bethuza regio sub Persis 179 f
Bethphage 114 e
Betulon ur. Hisp. *corpus S. Sergii M.* 466 c
Beverlaci *insula S. Oswaldi M.* 758 b
Beneventum, *S. Barbatus Ep.* 139
Biblis, Biblisheim monast. Germaniæ 237 f
Billonum vicus Arvern *reliq. SS. Sireni; Juvenalis et Maximini* 371 e
Bischoffsheim in Germania 520 c
Bithynia, *S. Cæsarius Quæstor* 501
Blachernæ locus CP. 231 e
Blandinium vicus prope Tornacum : *exilio et sepultura S. Eleutherii notum* 184 et seqq.
Blesæ ur. Galliæ 616 e 617 f
Bommagense castrum Lutzelburgici agri 458 c
Bononia *S. Faustinianus Ep.* 644 *corpus S. Philippi Ep. M.* 639 *Reliquiæ SS. Magni et Lucii* 6 *f S. Faustini* 10 *S. Simeonis Ep.* 56 *d S. Nemesii* 176 d *S. Marthæ V. M.* 367 e *S. Polycarpi* 380 f *S. Romanæ* 383 e *S. Mathiæ* 458 e *S. Modesti Ep Trevir.* 469 f *SS. Antigoni et Abundii* 682 a *SS. Justi et Theophili* 730 d
Bonyssa monast. Paphlagoniæ 275 d
Barcinona ur. Hispaniæ 717 e
Brabantia prov. occupata olim a Germanis, Romanis, Francis 253 a b nominis origo 254 d situs sub Francis 254 c Ducatus et 4 Comitatus 253 e incolarum antiquorum mores 254 e Brabantia Romana 256 b
Bracara 115 d
Brigæ saltus et monasterium Gal. 392 e
Brisegewa 339 e
Bristolia ur. Angliæ 231 *e* 232 a
Britannia milite Romano nuda, a Scotis et Pictis vexata, a Saxonibus invitatis occupata 479 d e cum Jutis et Anglis divisa 479 e f
Britulium in Gallia 104 e
Brixia ur. Italiæ *S. Paternus Ep.* 252 *S. Felix Ep.* 300 a *S. Epimeneus, vel Pimenius Presb. M.* 65
Brugæ *reliq. S. Eleutherii* 189 *f ecclesia et reliquiæ S. Walburgis* 526 f 527 b
Brundisium *Reliq. S. Simeonis Ep.* 55 d
Bruxella oriundus B. Bonifacius Episc. Lausan. 154 d *Reliq. S. Simeonis Ep.* 56 d e f
Buccabrive locus Angliæ 689 c
Bucoleon portus Constantinopolis 228 e
Buecha vicus Bavariæ *B. Edigna V. regia* 674
Burgum S. Sepulchri ur. Episc. Italiæ 314 f 319 d
Brixeriæ monast. Lotharingiæ 703 b f
Buxudis in Gallia 104 f

C

Cæsarea ur. Cappadociæ *S. Sergius M.* 466
Cæsarea ur. Palæstinæ 653 b c 661 a *SS. Theodulus et Julianus Mart.* 10
Calabria a Saracenis infestata, a Normannis liberata 485 b
Cala monast. Galliæ 393 e 394 d 395 e
Calvaria 114 b
Camaldulensis monasterii Congregatio unita cum Congregatione Fontis Avellani 412 c 414 b 422 c 431 f
Camera monast. Brabantiæ. *S. Bonifacius Ep. Lausanensis* 151 e
Cameracum 47 e
Camerinum ur. Ital. 425 d 426 a
Cantium a Belgis cultum, a Romanis interceptum 476 a Saxonibus traditum : ab iis regnum constitutum 476 b
Cantuaria Sedes Archiepiscoporum 477 e *S. Letardii Ep. Silvanect. mors, corpus* 474 *S. Ethelbertus Rex* 476
Carbonaria silva in Belgio 254 f
Carisiacum Palatium 217 c d
Carystus op. Eubœæ. Carystiæ columnæ 664 a
Casinum monast. Italiæ 416 b 560 d 569 b 700 b 702 a templum extructum 432 d 433 c
Castellana civitas Ital. 362 c
Castellum monast. S. Romarici 267 f
Castrum-Gerardi in Italia 315 a
Catana ur. Siciliæ *Leo* II *Episc.* 226
Cava civitas Italiæ *S. Constabilis Ab.* 42
Centula op. *S. Angilbertus* 91
Centum putei villa Galliæ 104 e
Chalce locus Constantinopolis 398 d
Chalcedonensis Synodus 78 c
Chelesgowe in Bavaria 541 f
Cilentinum territorium Italiæ 45 b
Cirtica vicus Syriæ 384 a
Cluniacum monast. Galliæ 416 d 420 c
Claro monte ur. Arvern. *cultus S. Sireni* 371 e
Classis op. Ital. 298 a
Cluain-Ednech in Hibernia, *S. Fintanus Presb. Ab.* 16
Clypiacum datum monachis S. Dionysii 245 d
Colonia Agripp. *exul S. Eucherius* 218 f *reliq. S. Mathiæ* 442 f *S. Walburgis* 523 f
Comos locus Italiæ 65 e
Compostella 116 a
Concordia in Italia. *SS. Donatus, Secundianus, et socii MM.* 7 b 8 a 9 a
Condadisco monast. Gall. 743 b dictum S. Eugendi, nunc S. Claudii 743
Condacum pagus Brabantiæ Contick 253 f 254 a
Condatus villa 104 e
Confluentia, Conflandum op. Franciæ. *S. Honorius V. M.* 682
Conimbrica vetus et nova 108 b *S. Theotonius Presb.* 108
Constantia, olim Salamine, ur. Cypri 126 c 127 c d
Constantinopolis 508 e f 511 e *S. Flavianus Ep.* 71 *S. Lazarus Presb. mon. Confessor pictor* 153 *S. Stephanus Accubitor Mauricii Imp.* 687 *SS. Basilius et Procopius Decapolita Conf.* 690
Contuna, Contona, in Anglia 231 c
Corbeia ur. Saxoniæ 237 d
Corduba ur. regia Saracenorum 717 e
Cordula vel Corduba ur. circa Assyriam 5 d
Corf, Corve amnis Angliæ 396 b c
Corinthus 494
Cortona ur. Etruriæ *B. Margarita pœnitens 3 ord. S. Francisci* 302
Cotulas in Palæstina 136 e
Credonensis saltus Galliæ 610 f 611 e
Cremona ur. Italiæ *S. Silvanus Ep.* 32
Cromna ur. Paphlagoniæ 271 e 273 b
Ctesiphon ur. 5 c *S. Sadoth. Ep. et* 128 *Mart.* 178
Cuellar op. Hispaniæ. *corpus S. Antigoni M.* 682 a

Cupidiniacus

Cupidiniacus pagus Galliæ 671 b
Cursanum op. Calabriæ 486 a b c
Cynegia regio 136 c
Cyprus. *SS. Potamius, Nemesius, Didymus MM.* 176 juxta Cyrum. *SS. Thalassius et Limnæus Anachor.* 295

D

Dal-riedia provincia Ultoniæ 182 a d
Damascus *S. Barsus Ep.* 734
Daventria ur. Ep. 10 sec. babita 704 c 705 f
Decapolis regio Palæst. *unde S. Procopius Decapolita oriundus* 690
Delemons op. Germaniæ 263 c
Der-chon loc. Hiberniæ 182 d
Diospolis, olim Lidda, ur. Palæstinæ 650 a 653 e 654 a
Diospoli ur. Ægypti, *an passi Victorinus, Victor aliique?* 494 b
Divio *Reliq. SS. Medardi, Silvini, Prudentii* 28 d
Dolense monast. apud Bituriges 617 d f
Domnus-Medardus castellum Gal. 104 d 105 a b
Durobrivi, Roffensi urbs Angl. 482 c d
Durcatum villa Franciæ 104 c

E

Eboracum ur. Angliæ *S. Oswaldus Archiep.* 755
Eboriacus monast. S. Faræ in Gallia. *S. Earcongotha V.* 393
Ecbatana 387 b
Egarense Conc. in Hispania 81 d
Eleutherii palatium CP. 588 a d
Eliense monast. Angliæ 759 e
Elua op. Lusitaniæ 118 a
Elnin locus Hiberniæ 182 e
Elyense monast. Angliæ a S. Ethelberto fundatum ecclesia extructa 472 d e, constitum a S. Ethelreda 483 c d
Engilheimensis Synodus 405 a
Ephesi pseudosynodus contra S. Flavianum 74
Epipa vel Epypa urbs Lydiæ 77 e
Enach-truim monast. Hiberniæ 17 d
Erenbreitstein castrum ad Mosellam 442 d
Estia locus Constantinopoli 485 a c
Eugubium ur. Umbriæ 412 c f
Exarchatus Ravennatium urbes 35 f 36 a
Exonia ur. Angl. 231 f 232 a
Eystadium ur. Germaniæ. *reliq. Walburgis* 516 c

F

Falcoburgum op. Belgii 181 f
Fablerensis Ecclesia 50 e
Faucense monast. Ræthiæ 257 f 258 b
Faventiæ *corpus B. Petri Damiani* 422 a b c d
Firmum ur. Ital. 370 c 371 b
Florentia *S. Andreas Ep.* 666
Flori monasterium CP. 557 d
Floriacum monast. 757 a 758 d f
Fons Gombaudi monast. Galliæ 603 f
Fontanetum in agro Tullensi 697 f
Fons-Ebraldi monast. Galliæ et opp. 598 599 612 nominis origo 598 e f situs 599 b. Ordo ibi constitutus, a Pontificibus approbatus 599 c d e, auctor *B. Robertus de Arbrisello* 599
Fontis Avellani monast. *S. Petrus Damianus* 412 *ejus Priores* 413 a *Congregationis caput, regula, Institutum* 413 b d *possessiones* 413 c d e
Forolaminium ur. Umbriæ 123 f
Foreste monast. Galliæ 96 c d
Franciæ maritimæ Ducatus 92 d
Frisinga ur. Bavariæ 561 a d
Fulda monast. Germaniæ 345 a
Fulradouillare in Alsatia 33 e 37 f
Furnæ opp. Flandriæ : *reliquiæ, ecclesia, cultus S. Walburgis* 525 526
Fuscianum locus in Africa 453 f

G

Gabula ur. Syriæ 685 b 686 a
Gallæcia divisa 116 f
Gamonium agri Faventini 425 d 426 a
Gandavum in Belgio. *Corpus S. Eusebii M.* 7
Gandense monast. 403 e 404 c
Ganfeii vicus Gallæciæ 111 e 112 f
Gangra ur. Paphlagoniæ 278 d 735 e
Garganus mons Apuliæ 141 c 143 e 146 f 700 b
Gaza ur. Palæstinæ 650 f habuit 8 templa idolorum et Marnium 649 b ab Alexandro M. capta 653 e f *S. Porphyrius. Ep.* 649
Gemmeticum monast. Galliæ 212 f 213 a
Geneva 750 f 751 c
Genua *S. Pontianæ M. caput et cultus* 685 *S. Chrysogoni Conf. reliq. et cultus* 685
Gerunda ur. Hispan. 637 b
Gerardivilla ad fl. Sequanam 677 c
Glinn-ussense monast. Hiberniæ *S. Comganus Ab.* 687
Golgotha 114 c
Gorzia monast. prope Metas 97 b *B. Joannes Ab.* 691 b
Gorzia fluv. in agro Metensi 691 e 692 c
Goslaria ur. Saxoniæ 454 f *corpus S. Valerii Ep. Trevir.* 433 a
Gracnicum op. Gal. 618 a e
Grandiavinum locus Vosagi 265 b
Grandis vallis monast. diœc. Basileensis, 266
Groninga *ecclesia S. Walburgis* 528 e

H

Haldiniaca in agro Metensi 691 c e
Hangest villa Galliæ 105 a
Harmatii loca Constantinopoli 687 f 688 a
Harstallum *S. Silvini reliquiæ* 28 a b
Hasbania ditio Belgii 211 a b 219 e f 218 f
Haselberga in Anglia *S. Ulricus Presb. eremita* 230 d e f 234 e 235 f
Heidenheimium monast. Germaniæ *S. Walburgis Ab.* 516 c 529 c 563 570 f
Helesberge in Anglia 231 c
Helimna vicus Syriæ 295 a b
Heliopolis ur. Phœniciæ. *S. Gelasius seu Gelasinus M* 680
Heswerde monast. Westphaliæ 520 c
Hibernia. *S. Odranus M. auriga S. Patricii* 133
Hibofund insula Hiberniæ 90 d
Hiera vicus Syriæ 383 e
Hierapolis urbs Phrygiæ *S. Marianna soror S. Philippi Apost.* 4 *S. Papias Episc.* 289
Hierosolyma 114 c 560 b d 569 b *anno 314 capta a Persis* 250 *S. Simeon Ep.* 54 *S. Zamblas Ep.* 131 *S. Mathias sepultus* 440 f 451 c *S. Zacharias Patriarc.* 250 *templum Martyrii seu Resurrectionis* 651 e 652 e
Ib-Failge ditio Hiberniæ 134 d
Hippo regia, ur. Africæ 403 b 404 b
Hirinisgena monast. Hispaniæ 747 e
Hirsaugia monast. Germaniæ 401 f
Hisperga Comitatus Germaniæ 561 d
Hispalis ur. Hispaniæ. *S. Florentius Conf.* 383
Hissus portus Ponti Euxini 438 c 440 e
Hita campus Hiberniæ 19 a
Horenbergum eremus Vosagi 267 f

Hornodium villa Galliæ 104 e
Horreum monast. Treviris 409 b
Hua-drona ditio Hiberniæ 20 b
Hua-Kinselach in Hibernia 19 e
Hy insula, monasterium 20 f 21 f 88 e *Abbates 7 sec.* 85 c
Hybla triplex in Sicilia 169 c d f
Hypæpa urbs Lydiæ 77 c
Hyrcanorum civitas in Lydia 73 d

I

Inguvium op. Umbriæ 412 c
Interamna in Umbria. *SS. Saturninus, Castulus etc. Mart.* 6 *S. Anthimus Ep.* 239
Ipræ ur. Fland. *reliq. S. Walburgis* 523 d
Issoldunum op. Galliæ 618 b f

J

Joppe 114 b
Jordanis fl. 114 e
Julia vetus, et nova op. Aprutii. *reliquiæ S. Flaviani Ep. CP.* 80 d e f
Juliobriga ur. Hispaniæ 497 a
Jura M. Burgundiæ 743 a

K

Kaysersbaim monast. Germaniæ 125 b
Kill-Easpuic-Bolcain in Hibernia 182 a
Kill-Fortchern ecclesia Hiberniæ 15 d

L

Lætitiæ. *reliq. S. Mathiæ.* 442 f
Landen op. Brabantiæ 253 d *B. Pippinus sepultus* 262 e
Landmylien in Anglia 397 d
Laodicea ur. Phrygiæ. *S. Nymphas Apost.* 725
Lapathus, Lapithus ur. Cypri 127 c f
Laighis ditio Hiberniæ 20 f
Lauconna monast. S. Lupicini 743 b 748 a
Lauvianum pagus Italiæ 304 b f 314 a
Lausana ur. *B. Bonifacius Ep.* 151
Lebbraha, Leberacum 37 c d 38 f 39 b
Ledræ, Ledron in Cypro 127 d f
Lemovicum, ur. Gal. *an patria S. Avertani* 625 d 626 c *Conventus Carmelit.* 626 b c
Leodium 524 c
Leontini urbs Siciliæ. *Martyres anonymi* 57
Lestingahen monast. Northumbriæ 23 d
Lechgleann civitas Hiberniæ 20 b
Libanasia prov. Phœniciæ 680 c f
Licethfeld urbs Angliæ 23 d
Licosa mons Italiæ 45 b
Limne pagus Cypri 127 c d e
Lindisfarne in Anglia. *S. Colmannus Ep.* 82 *S. Finanus Ep.* 21
Lisborneuse monast. Westphaliæ 56 d
Litargum in Syria 136 d
Liptinæ palatium in Belgio 217 f
Lotharingiæ nomen 254 c
Luca ur. Etruriæ. *S. Avertanus Ord. Carmelit. et B. Romanus* 621 3 *ecclesiæ S. Petri* 621 622
Luceria ur. Ital. 142 e
Lugdunum. *corpus S. Galmini Presb. M.* 129 d *S. Baldomerus Subdiaconus* 688
Luna opp. Ital. *S. Haletdeus Ep. M.* 16
Luxovium monast. 268 a 705 b
Lycaonia. *S. Mariamna soror S. Philippi Apost.* 4 b 5 d

M

Macedonia *prædicatione S. Mathiæ Apost. illustrata* 438 f
Magdeburgum 47 f 48 f
Mageo monast. Hiberniæ 89 c 90 d
Magnaura Palatium CP. 584 a c
Magydis Mandis ur. Pamphyliæ *S. Nestor Ep.* 632
Majuma portus Palæstinæ 660 d e *S. Petrus M.* 269 c
Malbodium. *S. Aldetrudis V.* 514
Maleæ-collum in Græcia 113 e 122 e
Malstania in Sicilia 168 b
Mansistum ur. Bithyniæ 496 a 497 b
Mariamna vicus Phœniciæ 680 e
Marneium templum Jovis Gazæ 649 c 655 c 661 b jussu divino comburitur 661 d
Mausates pars Juræ montis 747 f
S. Maximini monast. Treviris 705 c 714 a dedicatio ecclesiæ 10 sec. 706 a
Medianum monast. Vosagi 266 b
Mediolanum. *S. Mansuetus Ep.* 138
Mediolanum 418 e Simonia et incontinentia Sacerdotum corruptum 429
Megensheim vicus Germaniæ 533 c
Meldaria monast. Brabantiæ 261 b c d e f
Melicense monast. *corpus S. Colmanni M.* 85 e
Menæum castellum Siciliæ 57 c
Mentuniacum monast. Galliæ 754 f
Metis *S. Legontius Ep.* 67 *S. Felix Ep.* 239
S. Michaelis monast. Lotharing 697 d
Mikilenborg ur Germaniæ 48 f
Miletum, Melitum, ur. Calabriæ 595 e
Molfetta. *caput B. Conradi* 165 e
Monheim. *reliq. S. Walburgis* 523 a 531 e 532 c
Mons-acutus monast. Angliæ 231 b 233 d
Mons-S. Andreæ prope Tornacum 194 a, dictus Mons Thesauri absconditi 203 d 210 a
Mons-Falconis monast. Lotharingiæ 700 a f
Mons-litteris nunc Gertrudenberga op. Belg. 254 c d
Mons S. Michaelis monast. 124 d
Mons-S. Odiliæ in Gelria 262 a
Mons-Phisco, Mons-Flasconus. *reliq. S. Faustini* 10 a
Mons-Serratus in Hispania 237 e
Mons-Virginis monast. Ital. *reliquiæ S. Barbati* 142 a
Morco op. Italiæ 139 e
Mosomum op. Galliæ 78 c d
Mundini-cisterna locus Artesiæ 31 b 32 e
Murcianum monast. Italiæ 425 e 426 a

N

Nabantia urbs Lusitaniæ 8 f
Narbona urbs Aquitaniæ habita 213 b
Nazamba ur. Ciliciæ 300 c
Nazareth 114 b
Necchargowe in Suevia 538 d
Netum ur. Siciliæ. *B. Conradus eremita* 3 *Ord. S. Francisci* 162
Nicæa. Synodus II Œcumenica 585 586
Nicomedia. *Euterius Palatinus, et alii* 31 MM 293
SS. Lucianus, Editius, Felix et alii XLV *MM* 465
Nivella op. Brabantiæ. *B. Pippinus Dux* 253 262 e f
Nivernum ur. Gal. *SS. Æoladius et Agricola Epp.* 668
Nugdunum opp. Burgund. 748 b

O

Odenca pagus Brabantiæ 227 d
Offenburg. op. Germaniæ 366 b
Olivetum 114 d
Orichiensis ager in Lusitania. *corpus S. Romani* 746 d e
Ostia Tiberina. *SS. Maximus, Claudius, Præpedigna, Alexander, Cutia MM.* 61 65 f

Oswaldlaw ditio Angliæ 758 b

P

Palæstina. *S. Dositheus mon.* 386 *S. Mathias Apost.* 436
Pamphilium mare 127 c d
Panmejos opp. Lusitaniæ. *caput S. Romani* 746 d
Panormi *reliq. B. Conradi* 163 b *rel. S. Gerlandi* 598 e
Paphlagonia a Saracenis 8 sec. devastata 278 a b c d
Paphus ur. Cypri 130 e
Parma ur. Italiæ 423 f
Patara urbs Lyciæ. *SS Leo et Parregorius MM.* 58
Patavium. *an reliq. S. Mathiæ?* 442 f
S. Pauli monast. Romæ 10 sec. reformatum 705 b 706 a
Paulopetrium monast. *S. Athanasius Conf.* 302 a b
Penthucla in Palæstina. *Conon. Presb. Ab.* 137
Perga ur. Pamphyliæ. *S. Nestor Ep. M.* 632
Pergamus ur. Asiæ 291 c
*Pershora monast. Angliæ 759 d 760 c
Perusinum monast. S. Salvatoris 425 d 426 a
Phasis fl. prope Pontum Euxinum 438 e
Phœnice. *SS. Ananias Presb. Petrus Clariger et 7 milites Mart.* 495
Placentiæ ur. Italiæ *reliq. B. Conradi.* 165 b
Placentia ur. Hisp. *caput SS. Fortunati M. Fridelini Conf. et Thebæi M.* 636 d e
Pola ur. Istriæ 298 b c d
Pomposa vicus et monast. Italiæ 426 b f
Ponticum ur. versus Persidem 5 d
Pontivum regio Galliæ 91 a 102 e 104 e
Port-Loman opp. Hiberniæ 15 d
Portugalia, urbs Portus 115 d 116 f
Portus Romanus. *SS. Paulus et Primitivus seu Primitiva MM.* 465
Praga. *reliq. S. Mathiæ* 442 f *S. Walburgis* 523 e
Pregius mons agri Perusini 426 d

Q

Quarentena, ubi Christus tentatus 114 e

R

Raceburgum in Wandalia. *B. Evermodus Ep.* 47
Rætia 257 f 258 a
Rama vicus Syriæ 385 e
Ramesçia monast. Angliæ extructum 759 760
Ranivilla in Gallia 104 e
Rath mugia op. Hiberniæ 182 b
Rathmur opp. Hiberniæ 19 e
Ravenna ejusque urbes in Exarchatu 36 a b *S. Maximianus Ep.* 297 *patria S. Leonis Catanens.* 227 b *et B. Petri Damiani* 423 a vicus leprosorum 196 a
Recanetensis Eccl. 80 d
Reganesburg et Reginum Bavariæ urbs 94 a 150 f
Reginensis urbs, Ratispona 539 a
Remi. *S. Romanus Archiep.* 748 *rel. S. Walburgis* 525 b
Remensis Campania 31 b 32 e
Rennendorff 269 f
Reotford monast. Angl. 172 c 237 c
Ressingam opp. Bavar. 542 f
Rhegium ur. Calabriæ 226 b
Rhodus insula 656 f 660 b
Ringus Hunnorum regia 95 c
Ripum monast. Angl. 760 f 761 c
Riva de Sil monast. Hisp. 367 e
Roma. *S. Faustinus et soc. Mart.* 9 c *SS. Maximus, Claudius cum uxore et 2 filiis* 61 *SS. Constantia Augusta, Attica et Artemia V.V.* 67 *Gabinius Presb. M.* 130 *S. Polycarpus Pr. Conf.* 374 *reliq. S. Mathiæ Apostoli a S. Helena Hierosolyma delatæ* 440. *An adhuc sint* 441 a b? *S. Felix III Papa* 507 *S. Eubulus Apost.* 725 *an passi SS. Macarius, Rufinus, Justus et Theophilus?* 729 e
Roscurrense monasterium Hiberniæ 15 a b
Rota monast. Gall. 611 a c
Rotomagum. *S. Prætextatus Ep. M.* 470
Ruckeldegen Germ. 366 b
Rutila. *reliq. S. Mathiæ* 422 f

S

Sagarius fl. Galatiæ 280 d
Salamine, Constantia dicta ur. Cypri 126 c 127 b d *S. Aristion Christi discipulus* 287
Salbruca pagus Artesiæ 29 d
Salec ur. sub Persis 178 e
Salerni *corpus S. Felicis Presb. M.* 238 c
Salona in diœcesi Metensi 37 d
Samaria 114 b
Samosatum 136 c
Sanctarem ur. Lusitaniæ 118 a erepta Mauris 118 a
Sanctis in Brabantia 234 b c
Santvica vicus Gelriæ 554 a b
Sarchinium, nunc Trudonopolis, in Belgio 211 b 219 e f
Sarcimum vicus Hisp. 219 e f
Saturniacum villa Gall. 670 d 671 d
Saviniacum monast. Gall. 603 e
Scaldis, Scaudus fl. Belgii 193 e
Scarponensis pagus ad Mosellam 691 a
Scete in Ægypto 651 e 652 e
Schwartzenbruch monast. Crucigerorum 443 b
Scopelus ins. *an S. Rheginus Ep. M.?* 500
Scrobesberia Angl. 394 c
Scythopolis ur. Palæstinæ 247 *S. Severianus Ep. M.* 249
Sebastopolis ur. prope Pontum Euxinum 438 e 440 d
Senonense monast. Vosagi 707 d *S. Gumbertus fundator* 265 b e Abbates primi 265 f
Senonum ur. Gal. *S. Gumbertus Archiep.* 265
Seleucia in Assyria 178 c d
Septimania ditio Gall. 158 e f
Sermium in Asia 136 b
Sexi-Firmum-Julium ur. Hispaniæ 369 c
Sicilia 79 *Mart.* 246 *SS. Claudius Sabinus, Maximus* 247
Silvanectum. *S. Letardus Ep.* 474
Simor mons Hiberniæ 17 d
Sionna fl. Hiberniæ 17 d
Sipontum ur. Ital. 141 c 143 e 146 f
Sirmium ur. Pannoniæ. *S. Sirenus vel Sinerius mon. M.* 369 *Mart. 72 anonymi* 372
Sithiu monast. Artesiæ. *corpus S. Silvini* 28 f
Smyrna. *SS. Eros, Carpophorus, Gerontius Mart.* 369 *SS. Servilianus, Datianus, Leander Mart.* 682
Solæ, Soli aut Solia, ur. Cypri 126 *S. Auxibius Ep.* 126
Solopotamius in Cypro 129 b
Spoletum ur. Umbriæ. *S. Anthimus Ep.* 239
Stivagium monast. Vosagi 266 a b
Stokes in Anglia 390 a
Stowa vicus Angl. *reliq. S. Alnothi* 689 c
Streaneshalch monast. Angliæ 87 c
Stylum ur. Calabriæ. *S. Joannes Theristes* 484 485 a
Sualafeldia regio Germaniæ 532 d 533 a
Sustris, Sustera, op. Juliacense 452 b 453 a
Symbolus, Symbolorum portus, in Symbolis 270 c
Syria. *SS. Thalassius et Limæus anach.* 295 *S. Baradatus anachor.* 296 *SS. Zebina, Polychronius, Moyses, Damianus anachor.* 383 *SS. Joannes, Moyses, Antiochus, Antoninus anachor.* 385

T

T

Tanetos ins. Angliæ 395 d
Tarentum ur. Italiæ 142 e
Targala vicus Syriæ 295 b c f
Tarichodes in Cypro 129 c
Taurianum ur. Calabriæ 486 a f
Telsberga op. Germaniæ 266 f
Temelza vicus ad Mosellam 158 b
Temoria in Hibernia 13 e
Tera monast. Hispaniæ. *reliq S. Marthæ V. M.* 367 c
Ternana ur. Belgii 24 e f 25 d 26 c
Tessandria ditio Belgii 254 f
Thessalonica *patria S. Porphyrii Ep. Gazæ* 651 *d e Alexander, Antigonus et alii* vii *MM.* 681
Thomar opp. Lusitaniæ 8 f
Thuringiæ ecclesiæ sub S. Bonifacio 560 e in monasterio degit S. Walburgis 562 e 571 c præest 7 monasteriis S. Wunibaldus 570 f
Thusburg in Germ. 517 a
Tila opp. Gelriæ. *eccl. S. Walburgis* 527 *a miracula ibidem patrata* 552 553
Tillima vicus Syriæ 295 a
Tironium monast. Galliæ 603 e
Toletum. *S. Helladius Archiep.* 81
Tolosa an S. Silvinum habuit Episcopum 25, ex ea oriundus 29 d
Torelagunæ *Reliq. S. Simeonis Ep.* 56 f
Toringi in Germania u. Tongri 255 a
Tornacum. *S. Eleutherius Ep.* 183 *urbs olim Menapiorum* 183 c *origo fabulosa* 200
Tortosa ur. Hispan. sub Saracenis 717 e f
Tracondia locus Italiæ 46 b
Trajectum ad Mosam *SS. Eucherius et Falco Epp* 180 *S. Eucharius Ep.* 686
Trapezus ur. Cappadoc. 278 b 280 a
Treviri urbs quinquies a barbaris eversa 451 c d
Trevirensis *ortu S. Germanus Ab. M.* 267 c
Treviri. *S. Bonosus Ep.* 11 *S. Legontius Ep* 13 c *S. Celsus Ep.* 399 *S. Modestus Ep.* 469 *corpus S Mathiæ Apost.* 460 d e f 441 *vestis inconsutilis, clavus, et cultellus Christi* 451 d
Tricassina diœcesis 670 d 671 d
Trossion-curtis villa Galliæ 105 a
Trudonopolis ur. Belgii. *S. Eucherius Ep. Aurelianensis mortuus, et quiescit* 211
Truthinga vicus Germaniæ 545 c
Tubinga, Tuzinga ur. Germaniæ 545 a
Tuda ur. Gallæciæ 111 e 120 f 121 a
Tuder ur. Umbriæ. *S. Romana V.* 381
Tullum ur. Lotharingiæ 697 *f*
Tychæum forum Pataræ 59 d
Tyle castrum Galliæ 385 c
Tyrdaglass in Hibernia 17 d
Tyrus. *S. Tyrannus Ep. et alii MM.* 174

U

Ulixbo 118 d Mauris erepta 118 d e *brachium S. Theotinii* 111 a
Ultonia 182 a
Urbanopolis in Cilicia 4 d
Urgella ur. Hispaniæ 94 a
Ursanus monast. Galliæ 602 b 605 d 613 c 616 f
Uxama-Barca op. Hispaniæ 636 b d
Uxama ur. Hispaniæ 150 d 151 d

V

Vacca-alba ins. Hiberniæ 89 b c
Vaccæi in Hispania 150 f 151 d
Vallilias monast. Galliæ 744 d
Vallis-cava op. Hispaniæ. *S. Beatus Presb.* 149
Vallis-Gablææ monast. Vosagi 263 c
Vallis-leporis in Alsatia 37 e 38 e
Vallis S. Mathiæ monast. Crucigerorum 443 e
Vandarus vicus Italiæ 139 c
Venusinum monast. 43 a c
Verinbrea villa Galliæ 215 b
Verona ur. Italiæ. *S. Servulus Ep.* 662. *S. Vindemialis Ep.* 734
Vesontione *natus S. Gerlandus Ep.* 595 *e*
Vibo ur. Calabriæ 486 a f
Vicentia *an patria SS Donati, Secundiani etc. Mart.* 7 f *cultus* 8 d
Victoriacum castrum Campaniæ Gal. 713 b 717 a
Vienna Austriæ 84 f 85 e
Vienna Galliæ. *S. Paschasius Ep.* 294
Vimacensis pagus Galliæ 104 d
S. Vincentii monast. Italiæ 425 d
Vinciacum bellum 30 a
Vinderia villa regia Lotharingiæ 697 c
Virdunum. *S. Pulchronius Ep.* 11
Viro mons in agro Metensi 691
Viseum op. Lusitan. 111 e 121 a b 122 c *rel. S Theotonii* 111 *e ejus brachium.* 575 f 757 e
Vitulæ-albæ ins. Hiberniæ 150 f
Vosagus mons, saltus, silva, eremus. 265 b *S. Gumbertus Arch. Senonen.* 265

W

Walciodorum ad Mosam 693 a
Wareloos villa Brabantiæ 261 a
Warengissus villa Galliæ 713 a
Wedon regia Merciorum 689 b c
Wemedinga opp. Bavariæ 533 a
Wenlochium monast. et opp. Angliæ *S. Milburga V.* 388
Westbyri monast. Angliæ 759 b f
Wigornia ur. Angliæ *S. Oswaldus Ep.* 753
Wiltonia ur. Angliæ 758 c f
Winburnia monast. Angliæ 520 b
Windberga monast. Bavariæ *rel. S. Walburgis* 523 a
Wintonia ur. Angl. 758 e f
Witteberga op. Saxon. *reliquiæ S. Walburgis* 523 d

Z

Zutphaniæ *eccl S. Walburgis* 528 e

INDEX ONOMASTICUS

TOMI III FEBRUARII

Indicantur brevi collectione voces barbaræ, vel minus usitatæ aut etiam tituli dignitatum, potissimum si addita significatione explicentur, ut cui vox aliqua minus obvia occurret, dispicere valeat num hic similis existat.

A

Accubitor *Imperatorum* 687 c 688 a
Archisterium 403 b 404 b
Ascella, *Axilla* 534 a f
Asyle, *Asylum* 563 e
Avellanæ, *coryli* 307 c 312 a

B

Basterna, *vehiculi genus* 63 e 64 c
Biblea cratis, *juncea* 431 b 432 c
Bracile, *cingulum* 269 a d
Buttis, *βούττιον*, *cupa*, *cupella* 427 c 428 d
Buxula, *capsula e buxo* 540 c 541 e

C

Cambuta, *pedum Pontificale* 543 b
Camerarius *suus*, *incurvus* 540 e
Cantaber, Camtabricus panis 431 b 432 c
Caraxare 404 d 405 c
Carenæ, *Quadragenæ in indulgentiis* 459 d 460 d
Carraria vini, *plaustrum vini* 704 d 706 b
Carricare, *carro advehere* 402 c 403 d
Caxare *in cogitatione* 101 c 102 a
Cerillum, *Germanis* rista 542 c 543 b
Chartularii *munus* 270 e
Chlanides, *Senatoriæ dignitatis symbolum* 505 d e
Chirometricalia 541 b e
Christamatarium 300 f 296 f
Chrysoclavum, *auro clavatum* 398 e f
Chrysorrhoas, *S. Joannes Damascenus unde dictus* 270 e
Ciborium *pro tegmine altaris* 107 a 105 e
Civitatis *vocabuli acceptio* 271 c
Clarissimi *titulus* 61 d
Clocca, *campana* 107 b e
Comites rei privatæ 61 d
Commentarienses Consulatus *sub Arcadio Imp.* 635 e
Comorbanus, *successor Hibernis* 15 e
Curialiter, curialitas, curialissimus, *benigne*, *benignitas*, *benignissimus* 305 e f
Curceboldum, *instrumentum textile* 533 f 534 f
Cussio, *pulvinar* 107 c e
Custrix ecclesiæ 542 b

D

Dilucelare, *clare* 409 b
Divinitatis cathedra, *Theologica* 155 e f

E

Endytis, *mappa altaris* 300 f 301 b
Epitogium, *superior togula.* 486 d 487 a
Exenia, *xenia*, 427 e 428 d

F

Fœcelentus 402 e 403 a
Fanones 107 c e
Fiscones 307 c 313 f
Flatones, *pro placentis* 107 f 108 d
Follis, *saccus* 540 f
Frigoris morbus *pro febri quartana* 168 e 169 a

G

Gambutta *pro cervicali* 46 d f
Gaudimonium 465 b d
Genicularius *a genu* 539 e
Germanus, *pro uterino fratre* 715 a
Guerra, *bellum* 156 b d

H

Hanappi, *crateres* 107 b e
Hannipa, *genus poculi* 541 c f
Holoverum, *purpureum* 398 e

I

Imapum, *vas* 709 d 711 c
Infusidarium, *cibus aqua maceratus* 431 d 432 c

L

Lectorium *pro pulpito* 107 a e
Leudes, *clientes* 265 d
Lista *fimbria* 398 e f

M

Mafortium, Mafortiolum, *tegumentum capitis* 634 a c
Majorum-Domus dignitas 255 c 256 d
Mancella 533 f
Manualis, *lintea* 463 c
Menses *Gazæorum* 650 b 655 c
Metanœa *inclinatio corporis in terram* 425 e 426 a
Minus secundus 680 f
Murca *remunerationis* 727 b c

O

Offertoria *aurea pro altari* 107 b f
Oloverum, *purpureum* 398 e f
Orale, *amictus capitis* 535 e 536 f
Oramen, *oratio* 405 e 406 d
Orarium *pro stola sacerdotali* 229 a c

P

Pagines *forsan margines* 747 f 748 d
Palatinorum *dignitas* 293 b
Palmatæ, *illisiones palmarum in terram pro pœnitentia* 425 e 426 a
Panemus mensis 241 e 244 d
Parcamenum 157 d
Patriciorum *dignitas* 581 f 582 c
Perula, Perla, *margarita*, *albugo oculorum*, 535 d 536 a

Philocompica, *fastuosa* 529 e f
Platonia, *tabula e marmore* 301 d
Plebs, *templum parochiale* 311 e 312 a
Polyandrum, *cœmeterium, sepulchrum*, 404 c 405 c
Præstaria, *charta præstationis* 716 b 717 a
Præsulare 203 c 204 c
Precaria, *charta acceptationis* 716 b 717 a
Prostagma *lex, mandatum* 399 b c

Q

Quærere, *petere* 409

R

Risile, *acicula* 535 c 536 f
Rongia, songia, *scabies* 423 c f

S

Sagimen, *pro arvina pinguedine* 306 b f 311 f
Scarsella, scarcella, *pera coriacea* 305 f
Serra, *rupes* 747 f
Schilla *tintinnabulum* 104 b e
Semini verbus, *concionator* 611 b c
Semum, *vacuum* 427 c 428 d
Silentiarius *Regis pro secretario* 91 f 101 b
Socha, *jurisdictio* 758 b
Soliculus, *parvus sol* 533 f 534 f
Squatus, *genus piscis* 499 a
Staupulus *an tholus?* 537 a 538 d
Stauracinum, de Stauraci, *velum, cui intexti pampini vel corymbi* 398 e f
Stipha, lectuli 408 e
Subadiubæ *Magistri sub Arcadio Imp.* 655 e 656 b
Subex Clerus, *subjectus* 405 c d
Synaxis, *officium nocturnum aut matutinale* 425 f 426 b
Syncellorum *dignitas* 590 c

T

Taphus, *sepulchrum* 404 f 405 d
Tapinosis, *styli vitium* 403 b 404 b
Tenellus, *obturaculum oris dolii* 427 c 428 d
Tina, Tonna 427 c 428 d
Tomus, *pittacium* 405 a d
Tripediæ 532 f 533 a
Turba, turbum *pro cespite, Teutonice* torf 152 b

W

Wantus, *chirotheca* 541 b c

Z

Zeta, Zæta, *diæta* 533 f 534 f
Zius *an pro patruo?* 62 c 63 d

INDEX MORALIS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII

Non sola hic virtutum aut vitiorum nomina expressa, sed rerum omnium vocabula, quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem visa est accommodata : ut sint veluti universales loci communes, qui postmodum ex toto opere ampliores poterunt confici.

A

Abbates Sancti. *Fintanus Hiber.* 16 *Fulradus S. Dionysii* 33 *Constabilis Cavensis* 42 *Angilbertus Centulensis* 91 *Rabulas in Oriente* 136 *Conon Pentuclæ* 137 *Comganus Hiber.* 687. *Joannes Gorziensis* 691 *Romanus Jurensis* 743 Abbas Martyr *S. Germanus prope Basileam* 266 Abbatissæ Sanctæ *Aldetrudis* 514 *Walburgis* 516

Absorbentur terra, *volens occidere monachum* 136 *e suspendentes SS. Philippum, Bartholomæum et Mariamnam* 4 *b* Abstinentia *B. Petri Damiani et aliorum* 425 *e mirabilis Lamberti Sacerdotis* 700 *d arcta in cibo S. Porphyrii* 652 *f* Abstinentiam *cibi majorem paullatim adhibet Angilramnus Gorziensis* 705 *f* 712 *e f eadem dixta ad finem vitæ usus* 713 *c S. Dositheus solitus comedere* 6 *libras panis, sensim docetur* 8 *unciis esse contentus.* 388 *c.* Abstinet *B. Margarita de Cortona primo esu carnis, dein adipe* 306 *f mox ovis, caseis* 306 *e postea oleo, tandem coctis edulis* 307 *c*

Adolescentia *sancta inter studia S. Georgii Amastr.* 274 *d e*

Adulter, *pane a B. Margarita de Cortona accepto convertitur* 317 *c d*

Æger lauta respuit S. Theotonius 114 *c* Ægrorum *cura sollicita S. Theotonii* 116 *f*

Affectum *rerum omnium ut deponat, varie exercetur S. Dositheus* 389 *b c*

Alapa *a diabolo victo inflicta Sabiniano castissimo monacho* 751 *f* Alapis *excipitur exercitationis caussa S. Dositheus, nec murmurat* 390 *c d*

Amentia *pellitur ad sepulchrum S. Angilberti* 104 *d*

Amicitiæ *symbolum, baculus missus a S. Bernardo ad S. Theotonium* 121 *f* 122 *f*

Amissus *annulus recuperatur ope S. Letardi* 475 *d*

Amoris puri *signa* 325 *a gradus* 361 *f omnia ad Christum referre jussa B. Margarita de Cortona* 349 *c igne amoris divini visa ardere* 351 *e*

Anathemata *oculorum, pedum, manuum, argentea et aurea Sanctis olim oblata* 238 *a*

Ancillam *S. Agnetis se facit S. Constantia Augusta* 70 *f*

Angelus *matri S. Eucherii needum nati prædicit hujus Episcopatum* 220 *f* Angeli *monitu S. Fintanus in secreto loco sub arbore nascitur* 17 *b* Angeli cantant *orationem Dominicam* 666 *f* Angelus *S. Oswaldo celebranti* Missam *adstat, respondet, ministrat* 755 *e f* Angeli 2 *serviunt B. Bonifacio Lausan.* Missam *celebranti* 157 *d* 160 *a* Angelus *modum audiendi* Missam *docet B. Margaritam de Cortona* 332 *f eam benedicit* 336 *e laudat* 351 *e ab* Angelo custode *visitatur B. Margarita de Cortona* 308 *c* 336 *d* 360 *c animatur* 310 *d exhibitos sibi a Christi favores docetur* 311 *d consolationes a Deo esse* 251 *b se diu victuram intelligit* 357 *d* Angelorum *singulos ordines invocare jubetur B. Margarita de Cortona* 331 *d* Angeli *malis quomodo assistant* 326 *b fugant odore dæmones* 360 *b reprimunt horum minas* 361 *c d f ab* Angelo *cognoscit S. Comganus sanctitatem S. Itæ V.* 687 *c* Angelo *monente occurrit S. Fintanus S. Cannico* 17 *f* Angelorum *frequenti apparitione designatur locus monasterii extruendi a S. Fintano* 17 *e* Angelus *columnam fractam orante S. Angilberto reparat* 102 *f* Angelus *ostendit B. Bonifacio Lausanensi victoriam per S. Georgium impetratam* 157 *b* 160 *d* Angelus *revelat S. Ulrico aliquem a dæmone detineri, quem hic liberat* 232 *c d e* Angelus *revelat S. Eleutherio peccatum occultum Chlodovei Regis* 193 *c* 203 *a b* Angelus *indicat S. Eleutherio conversionem Tribuni* 191 *f* 202 *d* 209 *d* Angelo *januas aperiente nocte liberatur e carcere S. Eleutherius* 191 *f* 202 *d* 209 *c* Angeli *cingunt et illæsos servant triduo in balneo ardenti SS. Ananiam et Petrum* 499 *a b* Angelos *videns moritur S. Silvinus* 32 *a* Angelis *psallentibus moritur S. Earcongotha* 393 *f inter* Angelos *ante tribunal Christi sæpe visus a S. Columba S. Fintanus adhuc vivens* 20 *f* Angeli *sepeliunt corpus S. Hermelindis* 260 *a* Angeli *visitant animas purgatorii* 352 *d* Angelus *educit animam e pœnis purgatorii* 760 *e* Angeli *deferunt animam S. Eleutherii in cælum* 192 *d* 195 *f* Angeli *animam S. Odrani M. collocant inter Martyres* 134 *c* Angeli *monitu reliquias S. Mauricii adnatantes excipit S. Paschasius Viennen.* 294 *b* Angeli *specie apparens dæmon, signo Crucis fugatur a S. Oswaldo Ep.* 758 *e*

Animarum *ruinam ob prælium procul commissum revelatam sibi deflet S. Fintanus* 18 *d* Anima *e purgatorio liberata, agit gratias S. Oswaldo* 760 *e* Anima *S. Eleutherii ab Angelis visa elevari in cælum* 192 *d* 195 *f* Anima *S. Odrani ab Angelis inter Martyres delata* 134 *e pro* Anima *Aristotelis jubetur B. Bonifacius Lausan. non orare* 157 *c* 160 *c*

Anseribus *silvestribus, ne agris suis noceant, imperat S. Milburga* 336 *b*

Apostoli *Mathias* 436 *Nymphas et Eubulus* 725 Apostolica *Virgo S. Mariamna soror S. Philippi Apost.* 4

Apparentibus *SS. Eleutherio, Eligio et Achario vestis e caro adusta* 198 *d e vide* Angelus.

Aqua *in vinum versa S. Ulrico* 230 *b B. Petro Damiano* 427 *a b* Aqua benedicta *ad honorem S. Celsi liberatur dæmoniacus* 407 *e f vincula captivorum solvit B. Evermodus* 50 *f aspersus, a dæmone in flumine detentus, liberatur a S. Ulrico* 232 *c d* 235 *d* Aqua, *qua lota ossa S. Oswaldi, fiunt miracula* 756 *a* Aqua, *qua lotæ manus S. Barbati post sacrificium Missæ, morbi pelluntur* 142 *d* 145 *d* Aqua, *qua se abluit S. Joannes Theristes, sublatus ignis sacer* 487 *a b* Aqua *reliquiis S. Milburgæ sacrata, epota morbos pellit* 397 *d in* Aqua frigida *orans S. Ulricus carnis stimulos superat* 231 *e* 235 *a* Aqua Jordanis *se amore Christi aspergit S. Silvinus* 30 *f* Aquæ *Amastrida urbem complentes sepulchrum S. Georgii Ep. cingunt, non attingunt* 282 *a*

Aranea

Aranea aurem ingresso, invocato S. Celso excussa 408 f

Arbores dæmoni dicatæ 137 e a S. Barbato excisæ 149 d 146 f Arbores 500 a dæmonibus subito evulsæ 686 a in Arbore cava habitat B. Edigna 675 b Ulmus arida ac contactum corporis S. Zenobii reflorescit 667 f

Archicappellanus Palatii regii S. Fulradus 33

Argenteus scyphus a B. Petro Damiano oblatus eremitis Fontis Avellani non admittitur 424 f

Armentarius S. Alnothus M. 689 b

Arundinibus acutis an occisus S. Proterius? 739 f

Astrologiæ judiciariæ fallacia 377 f 378 a b

Aves familiares habet S. Baldomerus 684 d ab Avibus honoratur B. Conradus 169 c Avis interimit Saracenum accisorem anachoretæ 136 a

Aulicus Constantii Imp. S. Cæsarius temperanter et pie vivit 505 c d, Idem Aulicus Juliani Apostatæ fidem profitetur 505 f 506 a b ex Aulico regio monachus, dein Abbas, post Archiep. S. Helladius 81 a

Aurum oblatum respuit S. Polychronius anach. 385 a

B

Baculum amicitiæ symbolum mittit S. Bernardus S. Theotonio in Lusitaniam 121 f 122 f

Balneo ardensi inclusi SS. Ananias et Petrus ab Angelis cincti triduo illæsi 499 a b

Baptizari petit, etiam oleo fervente, S. Joannes Theristes 486 d in Baptismo remissio peccatorum 63 c Baptismi formula 63 f Baptizati post Eucharistiam refecti lacte et melle 64 a Baptismi Theodosii Junioris solemnis pompa ac ritus, Procerius candidatis portantibus cereos 659 a supplex libellus oblatus a S. Porphyrio contra idola, et a baptizato visus acceptari 659 b c Baptizandi quomodo nudi censendi 137 f Baptismus a S. Athanasio puero ludendo collatus approbatur a S. Alexandro Ep. 641 b c Baptizatas ut feminas mungat S. Conon, incitatur a S. Joanne Bapt. et continentiæ donum impetrat 137 c e f Baptizat 11000 Tornacensium S. Eleutherius 192 a 207 e Baptizat 7 milites Mart. aqua benedictione aucta S. Ananias Presb. 499 f ad Baptizandum S. Fortcherunm et alios elicitur fons a S. Lomano 14 b Baptizando leprosum sanat S. Eleutherius 193 a 203 a 207 f Baptizando sanat S. Polycarpus hydropicum, ulcerosum, podagricum 376 c inter Baptizandum lumine cœlesti illustratur S. Claudius M. 64 a Baptismati illudens Gelasius mimus convertitur, et candidatus Martyr obit 681 b

Barba enata servatur Virgo S. Paula 177 c

Bella pro Sede Apostolica gerit contra Longobardos S. Fulradus Presbyter et Abbas 35 f 36 a b Bella gessit B. Pippinus 256 e f 258 d e

Benedictione S. Fintani mutus loquelam accipit 18 a Benedictione sanat B. Bonifacius Lausanensis energumenos, epilepticum, febricitantes etc. 156 f 161 a Benedictione S. Ulrici restituitur suo vigori panis ob furtum vermibus scatens, 234 a alius in lapidem versus 233 c alius quia contra obedientiam pauperibus datus, sanguine manans 233 d Benedictione S. Ananiæ aqua ad baptismum aucta 500 a Benedictione S. Martini dilatam Dei visionem impetrat S. Vitalina 248 c e

Benigne regit suos S. Constabilis Ab. 44 d

Bibliothecam extruit B. Petrus Damianus 413 d

Blasphema Manichæa facto signo Crucis a S. Porphyrio, subito muta et surda expirat 658 e f 659 a b c Blasphemus in sacras reliq. subito moritur 404 e

Brachium fratrum invocato S. Constabile sanatur 46 c Brachii rigor sublatus a S. Walburge 534 b oleo ejusdem 575 d Brachium et manus a S. Barbato apparente et tangente sanantur 148 d

C

Cadens ex alto invocato S. Constabile servatur illæsus 46 a alius invocatis SS. Richario et Angilberto 105 b

Caducus morbus a S. Walburge curatur 537 a b

Cæci illuminantur a S. Eleutherio 192 a 194 f 196 e 197 e 198 b 202 f 204 d a S. Walburge 534 b 538 538 539 a 543 f 566 e 567 a b oleo ejusdem 575 d liquore S. Silvini 32 e ad sepulchum S. Angilberti 104 c 104 d S. Celsi 408 b S. Letardi 475 d ad reliquias S. Milburgæ 397 c septem attactu reliquiarum S. Eleutherii 198 b 210 f Cæcitas uxori Ducis, cædi innocentium captivorum assentientis inflicta, a S. Georgio Amastr. sublata 279 b c Cæcitate percutitur hæreticus violans reliquias B. Roberti de Arbrissello, conversus visum recipit 605 c Cæcis et pauperibus domicilia extruit, eleemosynis ad se latis succurrit S. Limnæus 296 d

Cellæ statura sua humiliori inclusus S. Baradatus 297 d

Calcium ictibus occisus S. Flavianus 77 c

Caligo discutitur a S. Constabile 45 b

Calumnia ob nimiam familiaritatem cum fœminis objecta S. Hieronymo 60 b c B. Roberto de Arbissello 606 b c refutata 607 conficta a Roscelino 608 c Calumnias furti patitur S. Prætextatus 471 f 472 ob Calumniam, quasi S. Ulricus miraculis pecuniam colligeret, punitus ore ad aures retorto, sanatur ejus attactu 233 e

Campanæ ultro sonant in morte B. Conradi 170

a Candela ardente tegumentum sepulchri S. Eucherii illæsum vide Cereus 222 d

a Cane tracta B. Margarita de Cortona ad putridum corpus sui seductoris, eoque viso conversa est 304 b c Canum ferociam S. Walburgis contemnit 564 f 571 f contra Canum rabiem invocatur 565 c

Canit lætus, dum virgis et fustibus cæditur S. Ananias Presb. 497 f 498 a

Canonicus Regularis S. Theotonius Prior Conimbricæ 105 Capilli B. Bonifacii Lausanensis ægrum sanant 156 f 161 a Capite plexi S. Sergius M. 468 e Victorinus et Victor 494 a b S. Rheginus Ep. 501 d S. Gelasius mimus 680 b S. Sadoth 179 f 180 S. Sirenus 371 d S. Besas miles 680 d e Capite plexus S. Photinus coram S. Mauricio patre 244 b vide Gladio occisi.

ob Caput feria 6 lotum, privatur visione Dei aliquamdiu S. Vitalina V. 248 c

Capreæ caput dæmoni dicatum 140 a

Captivitas S. Ludovici R. Franc. eodem die ostensa B. Bonifacio Lausan. 157 b Captivi liberati ope S. Angilberti 105 a invocato S. Mathia 458 d Captivi a S. Georgio Amastreno, divinitus intelligente opem suam imploratam, miraculis interpositis, liberantur 278 279 Captivorum vincula aqua benedicta solvit B. Evermodus 50 f Captivos Christianos a Mauris liberari curat et alit S. Theotonius 117 a b precibus alium liberat absens 118 a 121 e vide Carcer

Carcer Martyrum divinitus illustratur 461 d Carcere divinitus aperto, et vinculis solutis liberatur a S. Fintano captivus 19 e e Carcere vinculis confractis liberatur captivus ope S. Victoris Presb. 672 e e Carcere erepti varii captivi ope S. Honorinæ 684 c etiam catenis et vinculis disruptis cœlitus 684 b e vide Captivi.

Caritas S. Theotonii in subditos 116 b maxime senes, juniores, ægros 116 e Carus omnibus ob virtutem S. Silvinus 30 c

Carnes B. Conrado in pisces mutantur 169 b Carnes S. Proterii M. degustant homicidæ 739 c Carnis stimulos superat in aqua gelida orans S. Ulricus 231 e Carnis stimulos ut superet B. Petrus Damianus, aquis se immergit, carnem domat cilicio et jejunio 424 a b vide Castitas.

Casta vita S. Letardus S. Ethelbertum Regem ad Christi notitiam adducit 474 e Castitas S. Theotonii castitati Josephi prælata 113 b c f Castitas Sabiniani etiam objectis a diabolo puellis immota 751 e Castitatis

a

a pueritia amans S. Milburga, amne intumescente servatur fugiens prædonem in paludibus 396 b Castitatem temperantia foret S. Tarasius 584 e B. Conradus superat carnis tentationes oratione et mortificatione 168 d puellæ specie dæmonem tentantem flagellatione corporis pellit 168 f Tactum viri S. Walburgis non fert, etiam medici 549 d vide Carnis stimulos.

Catechesi instituuntur conversi ad fidem a S. Porphyrio 656 c 665 a 666 b

Cathedra Antiochena S. Petri 286

Cereus cælitus accenditur 532 f 566 e Cereus ad sepulchrum S. Emberii triduo ardet cera non minuta 222 d Cerei accensi a vento per 30 M. P. non extincti in Translatione B. Pippini 262 e vide Candela

Chirothecas in aere suspendit B. Evermodus 51 b

Christianus simulate, morte subita punitur 662 b Christianorum 90000 cædes Hierosolymis capta a Chosroe urbe 250 f

Christum puerulum dedit Deipara B. Bonifacio Lausanensi ægro 157 d Christo invocato puerpera Gentilis liberatur 655 f 656 a b c Christi passione armatus Sabinianus objecta puellarum forma a diabolo immotus est 751 e ante Christi tribunal inter Angelos sæpe visus S. Fintanus adhuc vivens a S. Columba 20 f Christi plurimæ apparitiones, prædictiones et colloquia cum B. Margarita de Cortona 307 et seqq. usque 360 Christus apparens solatur S. Ananiam Presb. in carcere 498 e confirmat Martyres cæsos 243 f animat alios Martyres 461 f inter tormenta corroborat S. Martham V. M. 368 d Christo ejurato, mancipatus dæmoni, post varia scelera, stola S. Leonis Catanensis vinctus comburitur 228 229 Christi vulnera, honorat dicendo 5 Pater et Ave B. Margarita de Cortona 313 e ad vulnus lateris jubetur fugere 358 a præ reverentia tangere non audet 335 b ad eorum memoriam excitatur a Christo 318 f, jubetur scrutari ea 328 d 338 d 360 b recitat multas Orationes Dominicas pro variis hominum generibus 332 333 per lateris vulnus videt cor Christi 335 b stigmata in judicio ostendenda 336 a Christi passionis mysteria in extasi videt B. Margarita de Cortona 320 b c meditatur ea 332 c recolit ea potissimum 6 feria 322 b 339 e eadem recolit jussu Christi 322 f 323 a in Passionis dolore expetit mori 330 c invitatur ut per scalam Passionis adscendat 332 a Christus a peccatoribus, magis quam olim a Judæis, jam crucifigitur 323 e f 324 a 328 c 344 e 359 d et ab indigne communicantibus 341 b 344 f

Cibus pro refectione inexpectato accepit S. Fintanus 18 e B. Conradus 169 de divinitus procurat S. Vitalina ad festum celebrandum 248 f Ciborum copia cælitus, B. Petro Damiano in summa caritate adfertur 427 e Cibi fastidium sublatum ope S. Walburgis 547, 550 a b

Cilicio asperrimo indutus perpetuo B. Evermodus 47 f

Cingulo S. Germani Ab. M. paleis immersi sanantur febres 269 b

Cistæ inclusus degit 10 annis S. Thalelæus 686 d

Claudi plurimi sanantur a S. Walburge 533 e 539 e 543 a 545 549 f a S. Eleutherio 193 b 202 f

Clerici ut simul degant, suadet B. Petrus Damianus 421 e 429 e eorum incontinentiæ resistit 430 in Clericis luxum vestium corrigit S. Tarasius 584 e

Cælestem ad gloriam aspirat S. Eucherius 222 a voce cælesti invitatur S. Eucherius 195 d Cælestis gloria eminens S. Theotonii 120 a ad eam a S. Petro apparente evocatur 120 b ostensa scala ad cælum erecta 120 e ad Cælos in luce magna ducitur S. Earcongotha. 394 a

Colicum morbum Crucis signo pellit S. Liminæus 296 a

Colloquio pio Regem et Principes instruit S. Theotonius 118 e Colloquia vana aversatur B. Bonifacius 156 a 159 e

Columbæ specie Spiritus sanctus alloquitur S. Ananiam in carcere 498 d servat illæsos in igne 494 d Columbæ voce animata fugit nuptiis destinata S. Romana 381 d evocata obit 38 a Columba comitatur sepulturam S. Oswaldi Ep. 755 e

Columna fracta orante S. Angilberto ab Angelo reparatur 102 f Columna nubis lucet in carcere S. Ananiæ Presb. 498 d

Comes Rei privatæ Maximus Mart. 61

Commoda propria negligit, aliis procurat B. Joannes Gorzien. 710 a

Communio Ecclesiastica negata Orientalibus, ob nomen Acacii non expunctum 512 a

Concionator Urbani II Robertus de Arbrissello multos ad piam vitam convertit 610 f 611 a b Conciones utiles S. Theotonii 112 e Prædicat e cruce S. Nestor 635 a Prædicant maximo et quasi miraculoso concursu B. Robertus de Arbrissello et B. Bernardus de Tironio 604 f 610 f 611 b in Concionibus observanda 350 d e Concionatores sibi ipsis moriantur 359 a

Confessarium jubetur monere B. Margarita de Cortona, ut libenter audiat peccatores pœnitentes 332 f ut severe urgeatur restitutio 350 a prudenter injungatur pœnitentia 350 d Confessionis gratia nudis pedibus S. Wironem accedit Pippinus Herstallius 252 a Confiteri peccata non valens, Eucharistia sumpta, confitetur et moritur 157 a Confitetur 8 diebus peccata divinitus cognita B. Margarita de Cortona 308 a 338 e confitetur quotidie 339 a jubetur omnes defectus confiteri 342 d 353 a

Conjuges S. Angilbertus et Bertha vitam monasticam auspicantur 93 a 101 d Conjuges ambo Martyres SS. Claudius et Præpedigna 61 63 e 65 e Conjugio relicto monasticum habitum sumunt B. Conradus et uxor 167 e

Conscientiæ puritas B. Margaritæ de Cortona 338 et seqq.

Consolationes callatæ B. Margaritæ de Cortona 308 et seqq. 357 et seqq.

Constantia 70 Mart. in fide profitenda 243 a S. Photini adolescentis 243 d in tenta aliorum et dira morte 244 c Constantia S. Ananiæ Presb. in fide profitenda et gravissimis tormentis tolerandis 497 498 Constantia S. Cæsarii in aula Constantii Ariani et Juliani apost. 505 506 Constantia juvenum Tyriorum Martyrum 175 e Constantia S. Nestoris inter minas, promissa, tormenta 634 b e f

Consul S. Gallus M. 288 e Consule Patriarcha CP. S. Tarasius 582 b

Contemplatio S. Theotonii 119 e

Continentiæ donum a S. Joanne Baptista ad inungendas feminas baptizatas impetrat S. Conon 137 e f

Contracti liberantur ope S. Walburgis 554 c 550 f S. Letardi 475 d ad sepulchrum S. Angilberti 104 d e f ad corpus S. Silvini 32 d ad reliquias S. Celsi 406 f 407 a b c Contractus et incurvus a S. Walburge 532 e 566 a

ob Conversationem cum secularibus privatur consolatione B. Margarita de Cortona 310 a jubetur a Christo ea conversatione abstinere 344 b 349 f Conversatione sancta virorum Apostolicorum excitatus fidem Christi S. Ethelbertus R. Cantuar. 480 e

Conversi 127 a S. Porphyrio pluvia miraculose impetrata 654 c d alii 64 puerpera invocato Christo liberata 656 e Conversionis gentium modus a S. Marco præscriptus S. Auxibio 127 d ostensus in conversione sacerdotis Jovis 128 a b et aliorum 129 a f Convertit omnes Solenses S. Auxibius 129 f Conversos ad fidem etiam metu, admittit S. Porphyrius et instruit 662 c d e Convertitur a lasciva vita B. Margarita de Cortona viso putrido corpore sui seductoris 304 b Convertitur alloquio S. Fintani Fergna Dux et conjugatus ad vitam monasticam 20 a Convertitur baptismati illudens S. Gelasius mimus 680 b Convertitur S. Dositheus videns picta tormenta inferni 388 e Convertitur S. Petrus Claviger carceris videns S. Ananiam Presb. jejunium persistere

persistere et a columba confortari 498 d VII milites videntes eos in baluneo ardenti Angelis cingi et non lædi 499 a b Convertitur Judæus a Deipara apparente objurgatus 196 a

Cor Christi per vulnus lateris videt B. Margarita de Cortona 335 b jubetur nulli Cor præbere nisi Christo 337 f

Corii particulas superstitione gentili edebant Longobardi 145 b

Corpus S. Walburgis apparet glorificatum 565 d 572 c Corpus S. Hermelindis V. ab Angelis tumulatum 261 a Corpus suum elevari jubet S. Constabilis 45 d S. Eleutherius ter apparens 196 c 205 f 210 d Corpus B. Conradi post 134 annos integrum 162 f post annos 164 carne vestitum 164 a Corpus B. Margaritæ de Cortona post 350 annos incorruptum 302 S. Richarii post 160 annos 97 e 103 f S. Angilberti post 28 annos 99 d Corporis S. Eleutherii translationem impedientes suis telis repercussi 196 d 208 c 210 e Corpora S. Wilfridi et aliorum revelatione divina reperit, et transfert S. Oswaldus 754 f Corpora SS. ex Italia defert in Gallias S. Fulradus 38 39, et S. Cucuphatis ex Hispania 38 e Corpora 12 Martyrum a bestiis carnivoris illæsa 11 d Corpore putrido sui seductoris viso a lasciva vita convertitur B. Margarita de Cortona 304 b

Costa frangitur in pœnam inobedientiæ 43 c inuncta a S. Constabile apparente curatur 44 f

in Craticula tosti S. Nicephorus 494 b S. Ananias Presb. 498 c

Crux Christi in Persidem defertur 250 e Chosroe R. a filio interempto restituitur 251 d Constantinopolim defertur 251 e Cruce e cœlo prælata victoriam in bello obtinet S. Gallicanus. 69 a b Crucis in figuram jussu Eudoxiæ Imp. templum Gazæ conditur 663 a Cruce prælata in supplicatione fundamentum templi jacitur Gazæ 663 b c idolum Veneris ultro confringitur 660 e f interimuntur subsannantes supplicationem 669 f Crucis signo divinitus signantur 3 pueri in profundum puteum lapsi, et illæsi servati 663 d e f Crucis signo in Catechumenos admittit S. Porphyrius 656 e 666 a benedicit Eudoxiam Imperatricem et Theodosium Juniorem natum 658 d Crucis signo ægrum Cardinalem sanat B. Bonifacius Lausanensis apparens ei cum B. Agnete 156 e 160 a herniam curat B. Conradus 168 c illuminat cæcos S. Eleutherius 193 a 202 f 205 c colicum morbum pellit S. Limnæus 296 a et venenum viperæ 296 a incendium extinguit S. Fintanus 18 e partum Reginæ facilem reddit S. Theotonius 117 c navis eripitur periculo submersionis 760 e Crucis signo munitus colubrum latentem calcare tentat Sabinianus 752 a dæmonem fugat S. Eleutherius moribundus 195 e 205 a dæmoniacum liberat S. Victor Presb. 672 a fugatur dæmon Angeli specie apparens S. Oswaldo 758 e Æthiopis specie lapidem immobilem reddens 759 f Crucis signo redditur blasphema Manichæa muta et surda et moritur 664 Cruce se signans idola evertit S. Ananias Presb. 498 a et templum 498 a Crucicula reddit Mauros immobiles S. Joannes Theristes 486 e Crux gemmis coruscans ostensa S. Victori Presb. sunt animæ Crucis gloriam secutæ 672 b f e Cruce jussus in visione descendere latro cum Christo crucifixus, osculatus S. Porphyrium sanat 652 b Crucifixus S. Nestor docet Christianos 639 a Cruci affixi abeunt S. Simeon 55 d S. Theodulus II a crucifixi pedes amplexa S. Paula cauta barba servatur Virgo 177 c Crucifixi celebris imago Neti in Sicilia 168 b f

Crus confractum, sanatur a S. Walburge 533 d Crus et pes attactu S. Barbati apparentis 148 e

Curvæ manus curantur a S. Walburgæ 533 f 566 c

D

Dæmon instar Æthiopis uren e cœlo cruciat laicum 117 c Æthiopis specie reddens lapidem immobilem fugatur signo Crucis 753 c sub specie bovis occidit puerum a S. Eleutherio resuscitatum 196 e 205 b c in equum celerem transformatur 227 e Dæmon tentat Sabinianum, adducta puellarum specie, 751 e ictus alapam infligit 751 f puellæ specie tentans flagellatione sui pellitur a B. Conrado 168 f in corpore tyranni mortui habitans pellitur a S. Patricio 134 e Dæmones imbre lapidum impetunt SS. Romanum et Lupicinum 752 c evellunt arbores 500 ad infestandum S. Thalelæum 686 b Dæmonis insultus contra parturientem repulsus a S. Læturia 475 e Dæmonem turpia cantantem precibus fugat B. Margarita de Cortona 340 b iterum histrionice saltantem 360 f incitantem ad desperationem, et ad mortem sibi inferendam repellit 340 c Dæmonem apparentem specie Angeli fugat signo Crucis S. Oswaldus 758 e S. Eleutherius moribundus 195 e 205 a a Dæmone in præcipitium seductum liberat Dei monitu B. Conradus 168 d a Dæmone absolvitur mala suadens prædicente S. Barbato, 144 e 147 f a Dæmone correptus perit, obtrectans miraculis S. Mathiæ 454 a b e Dæmonibus terrori est S. Victor Presb. nondum natus 671 d 672 a Dæmones sua præsentia fugat S. Theotonius 117 d comminando 117 f Dæmones pelluntur ope S. Barbati 141 d 142 d 145 d a Dæmonibus diu vexatus S. Ulricus 232 apparente sancta Virgine liberatur 232 b

Dæmoniaci liberantur a S. Auxilio 130 d a S. Walburge 546 a 552 f a S. Polychronio 11 f a S. Constabile 46 f nomine Jesu a S. Limnæo 295 f benedictione B. Bonifacii Lausanensis 156 f 161 a aqua benedicta ad honorem S. Celsi 407 f oleo lampadis S. Tarasii 594 d ad corpus S. Silvini 32 d ad reliquias B. Conradi 166 c ad sepulchrum S. Celsi 408 e B. Margaritæ de Cortona carbone evomito 362 e

Dæmoniacus incendia ex faucibus eructans Crucis signo liberatur a S. Victore Presb. 672 a

Deliberans de statu vitæ B. Petrus Damianus, carnem domat cilicio, jejunio 424 a b, includit se cellæ 40 diebus 425 a

Dei unius notitiam inculcat S. Maurilius episc. 242 d Dei visione privatur aliquamdiu S. Vitalina, ob lotum feria 6 caput 248 c Deo intime conjunctus, ejus Spiritu plenus de eo loquitur B. Robertus de Arbrissello 612 e f Deo gratias continuo dicit S. Baldomerus 688 d Dei filia a Christo appellatur B. Margarita de Cortona 308 b somno 340 d

Diaconus S. Marianus M 463 d

Discipulus Christi S. Aristion 287

Discretio S. Hugonis Ab. Cluniac. in abstinentia suis præscribenda 416 e

absque Domo sub dio degit S. Limnæus 58 annos 292 d

Dormiens in sede S. Oswaldus a dæmonibus vexatur 756 a Dormit capite solum ad parietem inclinato S. Ulricus 231 d

ad Duellum coactus, vincit ope S. Mathiæ 458 e f

Dux S. Pippinus 253

Dysenteria tollitur oleo lampadis S. Tarasii 594 c

E

Ecclesia S. Petri erecti Interamnæ 2 cc 239 f Ecclesias varias extruit, exornat aut dedicat S. Maximianus Ep. Ravenn. 298 299 300 Ecclesiæ immunitas. S. Tarasius ad aram confugientem reum defendit, cibum adfert : fatebatur a necessitate naturæ, per insidias captum repetit, non restituentes excommunicat 587 588 Ecclesiasticorum proventuum se ministrum et procuratorem solum asserit B. Petrus Damianus 430 e

Electionis Pontificiæ libertas impugnata ab Ottone R. 509 b

Eleemosynas

Eleemosynas liberales dant SS. Wandulphus et Walburgis 571 a S. Porphyrius 665 c Pauperibus sua largitur S. Boldomerus 688 e omnia dat pauperibus B. Margarita de Cortona, 307 e etiam publice mendicando obtenta 306 e et se rebus necessariis privans 303 c 312 f 335 f jussu a Christo tunicam pauperi dare 345 d Misericors in pauperes, in frigore, tempore Quadragesimæ et in Paschate S. Tarasius 584 f 585 a b Egbertus Ep. Trevir. liberalis in pauperes, et monasteria indiga et collapsa 403 c d e Liberalis in pauperes B. Petrus Damianus 430 d maxime in religiosos 430 f alios ad eleemosynas excitat 430 f. 3000 in monasteriis, consequitis eleemosynis alit B. Robertus de Arbrissello 613 Eleemosynas procurat cæcis et pauperibus, iisque ædes erigit S. Limnæus 296 d Thesaurum patris distribuit pauperibus S. Joannes Theristes 486 f Cibum et potum dat messoribus se irridentibus quantitate non diminuta 487 c Patrimonium amplissimum egenis largitur S. Porphyrius, et arte sutoria victum sibi comparat 652 c d e Monitu divino jussus S. Ulrico opertorium dare 232 f Eleemosyna data convertitur a vanitate ad pietatem S. Ulricus 234 f Eleemosynam malevole subtrahens S. Ulrico, hujus maledictione submergitur 233 d Panis donatus S. Ulrico, contra obedientiam datus pauperibus, sanguine manat 233 d Epileptici sanantur benedictione B. Bonifacii Lausan. 156 f 161 a S. Walburgæ 532 c 541 f 550 d oleo ejusdem 576 b

Episcopi Sancti, in Ægypto Alexandrini Abilius 288 et Alexander 639, in Palæstina Hierosolymitani, Zambda 131 et Zacharias 250 Porphyrius Gazensis 649, in Syria Bursus Damascenus 734 in Paphlagonia Georgius Amastreanus 271, in Phrygia Papias Hierapolitanus 289 in Cypro Auxibius Solorum 126 in Thracia Tarasius Constantinopolitanus 577 In Italia Papa Romanus Felix III 507 Petrus Damianus Ostiensis Cardinalis 412 Andreas Florentinus 666 Mansuetus Mediolanensis 138 Silvinus Cremonensis 32 Anthimus Interamnensis et Spoletinus 239 Brixienses Paterius 252 et Felix 390 Veronenses Serotinus 668 et Vindemialis 734 Faustinianus Bononiensis 644 Maximianus Ravennas 297 Beneventani Barbatus 139 et Milo 411 in Sicilia Benedictus 41 Leo Cataniensis 226, Gerlandus Agrigentinus 595 In Gallia S. Silvinus. 24 Letardus Silvanectensis 474 Romanus Remensis 754 Æoladius et Agricola Nivernenses 669 Eucherius Aurelianensis 214, Paschasius Viennensis 294, Gumbertus Senonensis 265 in Lotharingia Metenses Legontius 67 et Felix 239. Pulchronius Virdunensis II. in Germania Bonifacius Lausanensis 151 Trevirenses Bonosius II Legontius 133 Celsus 399 et Modestus 469 in Belgio Trajectenses Eucherius et Falco 180 et Eucharius 686. Eleutherius Tornacensis 183 In Anglia Oswaldus Wigorniensis et Eboracensis 735 Lindisfarnenses Finanus 24 Colmannus 84. In Hibernia Cuilanus 84 Olcanus 181 Lomanus et Fortiliernus Athrymenses 13

Episcopi Martyres Proterius Alexandrinus 735 Simeon Hierosolymitanus 54, Severianus Scythopolitanus 249 Tyrannio Tyrius 174 Polychronius Babylonius 5 Sadoth Ctesiphontis 178 Nestor Magydensis 632 Rheginus Scopulorum 500, Flavianus Constantinopolitanus 72, Priminius Aucunensis 372 Habet-Deus Lunensis 16 Prætextatus Rotomagensis 470 Dionysius Augustanus 636 Philippus 639

Episcopus jussus honorari S. Georgius Amastreanus necdum natus 273 f Episcopatus S. Eucherii prædicitur ab Angelo matri gravidæ 227 f Episcopatum S. Eleutherii prædicit S. Medardus condiscipulus 201 c 208 e Episcopum se fore revelatione cognoscit S. Porphyrius 647 d Episcopum ex formicarum corona futurum agnoscit S. Auxibius 129 e Episcopatum recusat S. Theotonius 112 d ut Episcopatum ne possit cogi, impetrat a Papa S. Fulradus 40 f Episcopatum oblatum diu recusat S. Fortcherius 14 f, invitus admittit 15 a post triduum dimittit 15 a Episcopatum oblatum deprecatur B. Petrus Damianus, ex obedientia suscipit 428 e f Episcopatum diu reluctans, vi e monasterio abductus, assumit S. Georgius Amastr. 276. Episcopatum ut admittat S. Tarasius, petit Synodum universalem cogi, et hæresim iconoclastarum damnari 579 580 Episcopalis cura S. Georgii Amastr. 277 e Episcopus 50 annos fuit S. Auxibius 130 b Episcopali Sede ab hæreticis expulsi S. Flavianus et alii 76 c Episcopatum dimittit S. Colmanus 89 a ob malos Clericos B. Bonifacius 156 c 159 d Epicopatum CP. dimittit Paulus, quia iconomachorum hæresi impar 582 d Episcopatu relicto fit monachus S. Brandubhus 20 c S. Gumbertus in Vosago eremo degit 266 a b Episcopatus Raceburgensis annis 350 fuit penes Præmonstratenses 48 e

Epularum festum Cathedra S. Petri dicta 287 d

in Equuleo torti S. Nestor 634 f S. Martha V. M. 368 d

Equus ob delatas S. Honorinæ reliquias a bestiis post mortem intactus 684 a

Eremita M. in Anglia Alnothus 689 Eremitæ SS. Conradus 3 Ord. S. Francisci 159 Ulricus Presb. in Anglia 230 Timotheus in Symbolis 270 in Syria Thalassius et Limnæus 295 Baradatus 296 Zebina, Polychronius, Moyses, Damianus 383 Joannes Moyses, Antiochus, Antoninus 385 Thalelæus 683 Eremitica vita S. Georgii Amastr. 275 d S. Romani Jurensis 747 e f

Evangelium truncus moribundus fidem profitetur B. Bonifacius Lausan. 157 f 161 d

Eucharistia a navigantibus olim delata 660 d 661 a Eucharistia sola victitat puella ope S. Walburgis 548 a Communicat chorda collo alligata B. Margarita de Cortona 308 b 338 e jubetur ante Communionem flere uno die, silere uno die et ipso die 308 e invitatur, ut bene parata sæpe communicet 341 e laudatur a Christo; quod frequenter cum consilio Confessarii communicet 316 b 334 b 341 e libenter Christus ad eam venit in Eucharistia 330 e et confirmat 339 c Communicantes indigne crucifigunt Christum 341 a Christum a Sacerdote nigris manibus speciosum elevari videt B. Margarita de Cortona 341 d Hostiam non consecratam divinitus cognoscit 343 d Corpus Christi maleficæ de templo furantur 343 d Communicare sæpe desiderans, jubetur, non multum loqui, etiam ex zelo 349 f inculcatur emendatio defectuum et spiritualis crucifixio 352 b Eucharistiam jubet B. Bonifacius Lausanensis dari non valenti confiteri peccata, qui mox confessus moritur 157 a 161 b Eucharistia munit S. Ulricus hominem volentem Corpus et Sanguinem Christi 235 f Sanguinem ipse in calice consecrato videt Ulricus 233 e Eucharistia moribundus munitur S. Theotonius 120 e ut Viaticum accipiat a morte resuscitatur 759 d

Excommunicantur a S. Felice III Papa Petrus Mongus Ep. Alexandr. 509 f Petrus Fullo Ep. Antioch. 510 a Acacius Ep. CP. 510 c Excommunicat S. Tarasius non restituentes reum per insidias ab altari abstractum 587 f 588 a, minatur Excommunicationem Constantino Porphyrogenetæ Imp. repudiata conjuge ducere volenti cubiculariam 588 589

Exempla Martyrum maxime Virginum et puerorum, et Christi Redemptoris ad virtutem incitant 191 c d e f 592 a b Exempla virtutum, quas imitetur, e Scriptura colligit S. Georgius Amastr. 275 f Exemplo suo docet alios S. Constabilis 43 f Exemplo Constantini Magni hortatur S. Gregorius S. Ethelbertum R. Cantuar. ad fidem custodiendam 481 c Exemplo adolescentulæ cilicium occulte gerentis movetur ad sanctiorem vitam B. Joannes Gorzien. 698 f 699 a

Exul

Exul S. Eucherius Ep. Aurelian. obit 221 Exules ob fidem S. Eleutherius, ejusque parentes 201 d

F

Faber ferrarius S. Baldomerus 688 e

Fœminæ ex horto ejectio, occasio examinandæ fidei et Martyrii S. Sireni 371 b c Fœminam in conspectum suum venire non est passus S. Timotheus Anach. 271 d Fœminarum consortium vitat S. Theotonius 112 b in faciem blandientis spuit 113 b fugit relictis calceis, 113 b

Famuli 12 S. Anthusa Martyres 292

Febres sublatæ ope S. Celsi Ep. 409 d B. Roberti de Arbrissello 606 a benedictione B. Bonifacii Lausan. 157 a 161 a oleo S. Walburgis 376 d potu, cui immersum cingulum S. Germani Ab. 269 b ad sepulchrum S. Constabilis 46 b reliquiis B. Conradi 164 c

Feris objecti Martyres Tyrii, nudi, illæsi 175 b d

Ferream loricam forfice dissecat S. Ulricus 231 e 235 b ejus particulis morbi sanati 230 f Ferreum vinculum brachiorum peregrinantis solvitur ad reliq. SS. Trudonis et Eucherii 225 a S. Walburgis 553 b Ferreis circulis dilacerat corpus S. Silvinus 31 d Ferro candente uritur S. Ananias Pr. 498 a

Festi dies in honorem Sanctorum olim instituti 241 a

Festum diem, quo coli debeat, indicat apparens S. Vitalina 248 f Epulas pro festo divinitus subministrat 248 f Festo S. Walburgis operans ter punitur et ejus ope sanatur 533 f 534 a b 551 b c 566 c item festo S. Bartholomæi 553 c d

Fidei professio generalis a moribundo B. Roberto de Arbrissello facta 620 e f Fidei Christianæ mysteria inter Saracenos a matre addiscit puer S. Joan. Theristes 486 a od Fidem convertitur S. Constantia ob sanitatem redditam a S. Agnete apparente 68 a b S. Gallicanus obtenta miraculose victoria 68 Fides ubi mulierum, ubi miracula 279 d

ad Fiduciam divini auxilii voce cœlesti excitatur Einoldus Ab. Gorzien. 701 a

Flagellis in se sæviens pellit dæmonem puellæ specie tentantem B. Conradus 168 f

Flagra absque suspirio perfert S. Leo 596 Flagris toto corpore concisi SS. Basilius et Procopius Decapolita 690 e Flagris cæsi SS. Julianus podagricus et Cronion Eunus 679 a Fluminis species in sicco a mago inducta 227 f Fluvio intumescente fugit prædonem pudicitiæ S. Milburga 396 b

Fontem ad baptizandum S. Fortcherunm et alios elicit S. Lomanus 14 b Fons scaturiens in visione indicat reliquias S. Mathiæ 452 d 455 d

Formicarum corona cingens caput indicat futurum Auxilium Episcopum 129 e

Fratres SS. Romanus et Lupicinus Abb. 743 Fratres Martyres Maximus et Claudius, item Alexander et Cutia filii Claudii 61 Fratres XVII aut Episcopi aut monachi, sorores V sanctimoniales, liberi Tigridiæ sororis S. Patricii. 13 c Frater et soror SS. Damasus Papa et Irene V. 247

Fulmine terrentur Dani et vincuntur a S. Angilberto, implorata ope S. Richarii 101 d

Fundator Ordinis B. Robertus de Arbrissello 598

Furaturi vinum haurire nequeunt 427 c Furatus triticum a dæmone arreptus incendia ex faucibus eructat 672 e d Furto sublati equi nequeunt abduci 539 b boves restituuntur ope S. Walburgis 544 b c ob Furtum panis in lapidem versus 233 c panis, vinum verminibus scatent 234 a Furto res ablatæ ut recuperentur invocatur B. Edigna 675 b

Fustibus læsus, ab hæreticis post obiit S. Eleutherius 194 f

G

Gerocomium CP. extruit S. Stephanus Accubitor Imp. 682 f 683 a

Gladio occisi Mart. Tyrii 175 e S. Severianus Ep. 259 f S. Petrus Majumenus 270 d S. Anthusa et 12 famuli 292 S. Martha V. M. 368 e S. Thea 369 e S. Clemens 380 SS. Serapion et Papias 289 a vide Capite plexi.

Gloriam Angelorum et Sanctorum in raptu videt B. Bonifacius Lausan. 157 e 160 e Gloriam tremendam videns in lavacro baptismati illudens S. Gelasius mimus, convertitur, et Martyr obit 673 e vide Cœlestis gloria

Gratiæ percipiendæ signa 311 f in gratia a Christo confirmatur B. Margarita de Cortona 317 b 343 a, sed securitatem non accipit 328 b

Gula nisi domita nemo fit perfectus 313 e Gulæ appetitum frangit B. Conradus: se in spinis volutat 168 d vide Ingluvies.

H

Hæresis Arii indicata veste Christi apparentis scissa 635 d Hæresis Eutychiana in pseudo-synodo per vim defensa 75 d e Hæresis afficta S. Flaviano, ab impiis, quorum oppugnabat hæresim. 75 f Hæreseos accusatum Eutychetem S. Flavianus primum vult privatim moneri, tum sæpius accersiri curat, iterum per alium invitat, paterne monet, libros de hæresi variis oblatos inquiri mandat, condemnationem differt: tandem Christi duas naturas negantem in Synodo lacrymans damnat 73 e f 74 a b. Ob Arianum nauclerum, tempestas horrida Hæresi abjurata sedatur 660 b c Hæreticos resipiscentes benigne suscipit S. Tarasius 587 a Hæreticum Arium damnatum, etiam instante Imperatore non vult recipere S. Alexander Ep. 643 d e vide Iconomachi

Hernia punitus, lampadem ad imaginem B. Conradi accensam furatus, ejus ope liberatur 166 e f Hernia sublata a B. Conrado. 166 d signo S. Crucis 168 e ad Herniæ curationem Patronus B. Conradus 154 liberati 166 d 168 c

Homicida occidere volens S. Cononem, redditur immobilis, precibus ejus liberatur 138 a d Homicidæ ab humeris nequit cadaver avelli 537 f 551 f neque simul submergi 538 c 552 b.

Honestatem vitæ et Canonum observationem inculcat Leoni Papæ per S. Angilbertum Carolus Magnus 95 c

Humiliat se B. Margarita de Cortona, ab peccata præterita 314 c 316 c maxime in patria 314 a et a Christo honorata 317 a indignam se gratia fatetur 318 d 319 c Humilis vilissima opera, maxime in culinæ ministerio, abit B. Joannes Gorzien. 709 e f

Hydropicum sanat S. Polycarpus baptizando 376 c

I

Iconomachorum hæresis CP. 582 d in Synodo VII Œcumenica damnata 585 a S. Tarasio profligata 587, iconomachorum stupiditas sacras imagines ab idolis Gentilium non distinguentium 592 b c in iconomachum Leonem Armenum immisus a S. Tarasio apparente Michael Balbus 594 e

Idolum Veneris, Cruce in supplicatione prælata, ultro confringitur, et subsannantes supplicationem interimit 660 d e f Idola, precibus S. Sergii M. muta 468 b Idola, eorumque templum evertit cruce se signans et insufflans S. Ananias Presb. 498 Idolis consecrata rapientes excommunicantur a S. Porphyrio 661 c Idolorum templum comburendum jussu divino indicat puer sermone Græco, ejus ignarus 661 d e f

Igne extincti SS. Maximus, Claudius, Præpedigna, Alexander, Cutia 61 b c 65 e S. Antonius 495 SS. Claudianus et Dioscorus 494 f S. Dionysius Ep. Augustan. 638 a SS. Julianus podagricus et Cronion

Eunus 679 a S. Honorina 683 c d Igne lento crematur S. Julianus 11 b Igne combustum corpus S. Proterii cineribus in ventos dispersis 739 c in Igne illæsus. Mauricius Apameen et socii 244 a SS. Ananias et Petrus et 7 milites 499 d igne cœlesti ictus Præses 500 d ab Igne illæsa particula reliquiarum S. Celsi 406 c Ignis oratione Martyrum extinctus 461 d Igne cœlesti circumdata S Milburga resuscitat mortuum 396 d Ignea sphæra comitatur in sepultura S. Oswaldi 755 e

Ignis sacer pellitur ad sepulchrum S. Angilberti 104 d ad reliquias SS. Stephani et Mariæ Ægyptiacæ 194 a 204 b 210 b Igne sacro correptus irridens S. Joannem Theristen sanatus degustata aqua Sancti 487 a b

Imago miraculosa S. Joannis Bapt. picta manu adusta ob fidem a S. Lazaro mon. 398 c Imagine S. Joannis Bapt. visa, eremum petit S. Joannes Theristes 486 d imagines sacræ ab hæreticis dejectæ 8 sec. 582 b earum ab idolis ethnicorum discrimen 587 b 592 b c illarum utilitas demonstrata 591 592 restitutæ in Nicæna II Synodo 586 a b incitamentum sunt virtutum 591 592 ob Imaginum cultum dire torti SS. Basilius et Procopius Decapolita 690

Immobile corpus S. Zenobii, precibus S. Andreæ Florentini defertur in ecclesiam 667 f Immobiles redditi Mauri Cruce S. Joannis Theristæ 486 c Immobiles facti Russi, conantes subruere sepulchrum S. Georgii Amast. liberantur precibus Christianorum 282 a b c Immobilis fit, volens S. Cononem occidere, ejus precibus liberatur 138 a Immobilis furatus brachium S. Walburgis 523 c

Immunitatem Ecclesiasticam pro monasteriis a se fundatis impetrat S. Fulradus 40 d e

Imperatoris Constantini magni filia S. Constantia 67 69

Incendium extinguit Crucis signo S. Fintanus 18 b ad feretrum S. Oswaldi sistitur 756 b c

Inedia cruciantur Martyres Afri 461 f reficiuntur 462 b

Inferni tormenta picta videns convertitur S. Dositheus 388 c

Ingluvies mira sublata ope S. Walburgis 547 b c 550 vide Gula.

pro Inimicis, a quibus ad mortem læsus, orat S. Eleutherius 194 f 204 b vitam deprecatur 210 d

Injuriam dimittere nolentem inflicta alapa mitigat B. Evermodus 51 a b

Injuste ad patibulum ductus, invocato S. Eleutherio ruptis vinculis et catenis liberatur 197 b c 207 b c cum iterum vinctus morte punitur 197 d 207 d

Inobediens punitur costa fracta 44 f

Insidiis idolatrarum expetitus S. Porphyrius 653 e

Investitura Episcopalis qualiter a Ducibus Saxoniæ data 49 c d e f

Invidiorum factione S. Eucherius mittitur in exilium 228 f

Invocatur S. Proterius M. mox a morte 741 b

J

Jejunant feria 6 in pane et aqua eremitæ Fontis Avellani 416 d 429 b et monachi Casinenses 416 d 431 c foris non comedunt Benedictum, si eodem die revertantur, et eremitæ Fontis Avellani si sequenti die revertantur 416 c XL diebus abstinet omnibus igni applicitis B. Petrus Damianus 431 d XL diebus vescitur leguminibus infusis 431 d Jejunat, quotidie pane et aqua, exceptis festis, B. Joannes Gorzien. 712 d e dein duas Quadragesimas, supplens dies impeditos 712 e f Jejunium arctum Salaphthæ V. 666 d Jejunium, sæpe biduo, servat B. Joannes Gorzien. 790 c d Jejunus pluribus diebus in carcere manet S. Ananias Presb. 498 c d e

Jesu nomine Dæmoniacos liberat et morbos pellit S. Linnæus 295 f Jesu nomine delectatur B. Margarita de Cortona 332 b

S. Josephum quotidie jubetur a Christo honorare B. Margarita de Cortona 352 f

Judæos convertit S. Gerlandus 592 d Judæus a Deipara apparente objurgatus convertitur 196 a

Juvenum Martyrum constantia 175 e

L

Lacrymas sanguineas fundit B. Margarita de Cortona 307 d Lacrymatur assidue ex dolore et amore B. Margarita de Cortona 305 c cum Lacrymis semper Missam celebrat B. Bonifacius Lausan. 155 e 159 a

Lampas vitrea ad sepulchrum S. Constabilis lapsa non frangitur, nec oleum diffunditur 46 b Lampadem B. Conradi honori accensum furatus, hernia punitur 166 e f

Lancea perfossi obeunt S. Germanus Ab. et Randoaldus Præpos. 268 f

Lapis martyrii S. Donati sanguinem stillat 9 a in Lapidem panis versus ob furtum 233 c Lapidibus obrutus S. Gelasinus mimus 680 f

Latro cum Christo crucifixus, in visione jussus descendere sanat S. Porphyrium 652 b a Latronibus male exceptus B. Robertus de Arbrisello, iis benefacit 617 a b a Latronibus occisus S. Alnothus 689 e

Legatio ad Regem Cordubensem Saracenum a B. Joanne Gorziensi fortiter sapienterque suscepta ac gesta. 717, 718, 719, 720

Lente madefacta vivit S. Damianus anach. 384 d

a Leone contra Saracenos defenditur S. Joannes Silentiarius 135 c

Leopardo et feris objectus S. Ananias Presb. non læditur 499 e

Leprosos osculo sanat S. Romanus 750 e Leprosum baptizando sanat S. Eleutherius 193 b 203 d 210 e Leprosus mundatur ope S. Romanæ 382 c ad reliq. S. Milburgæ 397 e Leprosorum pedes lavat et attactu sanat S. Romanus 753 d

Libros Sacerdotum usibus describi curat S. Maximianus Ep. Ravenn. 391 a Libri impii comburuntur a S. Porphyrio 662 c

Lingua abscissa, reddita S. Sadoth 180 d Lingua abscissa invocat S. Polychronii patrocinium S. Parmenius 5 e

Linteo, quo oculi obliguntur, partem Flaviano futuro Martyri reservari petit S. Montanus M. 463 d

Lorica indutus sub nitida veste austere vivit B. Robertus de Arbrissello 610 b c

Loris cæsi SS. Ananias et Petrus 499 c

Luce cœlesti illustratur S. Walburgis 530 f 548 e 564 e 571 e S. Fintanus nocte orans 19 d S. Claudius M. dum baptizatur 64 a Lux cœlestis affulget in morte S. Eleutherii 195 f 205 b in morte B. Conradi 170 a S. Eurcongotha in cœlos abeunte 394 a Luce cœlesti illustratur locus cædis SS. Germani Ab. et Randoaldi 269 a Lux magna noctu ad sepulchrum S. Angilberti visa a S. Gedefrido 104 f ad sepulchrum S. Hermelindis 261 b ad reliquias SS. Mariæ Ægyptiacæ et Stephani 194 a Lumen ad idola accensum dejicit S. Leo 59 d irridet 59 f Lucerna S. Ulrici divinitus accensa 233 a

Lucta mirabilis S. Ulrici cum dæmone 232

ad Luxuriam incitans S. Eleutherium morte punita 191 e 202 a b 209 a

M

Maledictione S. Ulrici mus occiditur 233 a eleemosynam subtrahens submergitur 283 d

Mansuetudine omnes homines sui temporis superat S. Thalassius

S. Thalassius 295 c Mansuetudine sua iram idololatrarum sedat S. Porphyrius 654 f Mansuetudine Arium ad viam veritatis reducere conatur S. Alexander Ep. 741 f

Manui adhærens filum, et acus, ope S. Walburgis sublata 542 d e f manipulus 553 c pila 567 d Manus aridæ sanatæ ante altare S. Barbati 148 e Manus et pedes amputati SS. Victori 494 a, Claudio 434 d

in Mari mersus S. Tyrannio 176 a

MARIA Deipara invocata a S. Barbato, apparens obsidione liberat Beneventum 143 b 146 c filiolum dat B. Bonifacio Lausanen. ægro 157 d iterum apparet B. Bonifacio Lausan. 157 c 160 c etiam inter Virgines et cum S. Joanne Bapt. 157 160 d ejus mantile degit Cameræ 159 f

MARIA apparente Judæus objurgatus convertitur 196 a

MARIAM matrem suam ostendit Christus B. Margaritæ de Cortona 315 c 349 b 356 e ea orare visa pro hujus beatitudine festinanda 322 c 357 a videtur ab hac rapta in cælum 326 d, omnia per eam impetrat 332 a MARIÆ natæ ecclesiam dedicat S. Pulchronius 12 d cum imagine serpentem conculcante 12 d MARIÆ Officium horarium inducit B. Petrus Damianus 423 b c

Martyr invocatur S. Flavianus in concilio Chalcedonensi 78 d secundus Abel appellatur 79 b Martyres habiti S. Alnothus et alii a latronibus occisi 689 c Martyrii desiderium concipit S. Leo ex martyrio et apparitione S. Paregorii 59 b Martyrii spe abit ad Saracenos in Hispaniam B. Joannes Gorzien. 717 c d pro Martyrio habentur tentationes superatæ 323 d Martyr a Christo compellatur B. Margarita de Cortona 355 f ad Martyrium inter barbaros Hibernos adspirat S. Lomanus 13 f ad Martyrium invitatur S. Sadoth Ep. a S. Simeone decessore apparente 179 b suos ad id fortiter subeundum hortatur 179 b cum 128 moritur 179 e f ad Martyrium a S. Isaia apparente animatur S. Proterius fugiens 738 e Martyria vel solum depicta incitant ad virtutem 591 b c Martyrum nomina nascentibus imposita 241 a memoria utilis 242 a

Mathematicus S. Cæsarius 564 d

a Matre ad martyrium animatur S. Montanus 463 d

Matrimonium cum Maximiano Cæsare amore virginitatis negat S. Susanna 62 d Matrimonium rejicit cum filio Proconsulis S. Martha ab eo occidenta 668 d fugit columbæ voce evocata S. Romana 381 d Conjugem legitimam repudiare volenti Imperatori et cubiculariam ducere volenti fortiter resistit S. Tarasius, minatur excommunicationem 588 589 590 ductam coronare renuit 590 a

Maxillæ divulsæ, cereis S. Celso ablutis restitutæ 409 b c

Medicus expertus S. Cæsarius 504 d primus in aula Constantii 505 c

Melle uncti a vespis et crabronibus lenta 10 dierum morte intereunt S. Mauricius Apamcensis et socii 244 c d

e Meretricia vita conversa B. Margarita de Cortona par Virginibus habita 304 a e inter illas cum S. Magdalena in cælo collocanda 317 e

Messis manipuli orante S. Joanne Theriste demessi ultro et colligati: hinc Theristes, id est, Messor, dictus et pingitur 485 a 487 d e

Miles S. Besas M. 678 Milites 70 Martyres Apameæ 240 et seqq.

Mimus S. Gelasius M. illudens baptismati convertitur 680 b

Minutatim concisus S. Nicephorus Ægyptius 434 a

Miracula a se facta ut permittat propalari, divinitus monetur S. Ulricus 231 f Miracula fiunt, ubi fides mulierum 279 d e Miraculis S. Mathiæ obtrectans, a dæmone correptus perit 454 b c

Misericors in pauperes S. Theotonius 113 a vide Eleemosynæ.

Missæ sacrificium offert S. Tarasius etiam morbo et senio gravatus 593 c Missam cum lacrymis semper celebrat B. Bonifacius Lausan. 155 e 159 a Missam, etiam Regina petente renuit festinanter legere S. Theotonius 112 e 121 b Missam celebrat B. Bonifacius Lausan. Angelis 2 ministrantibus 157 d 161 d Missam celebranti S. Oswaldo adstat, respondet, ministrat Angelus 755 e f Missam audiendi modum docet Angelus B. Margaritam de Cortona 332 f celebrandi per eam docet Christus 350 b 351 d in Missa facta Sanctæ cujusdam Virginis commemoratione, ab ea eripitur e manibus dæmonum S. Ulricus 232 b Missam pro patre mortuo curat fieri invento nummo B. Petrus Damianus 423 d Missam feria 6 pro defunctis legit S. Theotonius 113 a Missam de S. Mathia negligentis celebrare fronti macula cælitus imuritur 452 b Missam in malo statu celebrans perit apostata 19 b c Missarum ornamenta pretiosa procurat B. Petrus Damianus 413 d e

Molas lapideas fert Romam S. Silvanus 30 f

Monachus Martyr S. Sirenus Sirmii 369 Monachus S. Dositheus in Palæstina 386 Monachi Confessores SS. Lazarus CP. 398 Basilius et Procopius CP. 690 Monachus S. Basilii S. Joannes Theristes 484 ordinis Carmelit. Avertanus 621 Monachi e conjugio S. Angilbertus et Bertha 93 a 101 f Monachi 300 Centulæ sub S. Angilberto cum 100 pueris in 3 choros distincti psallunt 106 d Monachi ex ubertate insolentiores fugiunt 750 b c d

Monastica vita S. Georgii Amastr. 275 Monastica et anachoretica vivendi varia exercitia 297 b d monasteria virorum et fœminarum sub domiciliis distinta 9 e f Monasteria fundat B. Pippinus Fancense in Rætia 258 b Meldariense 261 d e S. Gumbertus Senonense in Vosogo 266 b Monasteria plura ædificat S. Oswaldus 759 Monasterium extruitur a S. Fintano in loco frequenti apparitione Angelorum designato 17 e Monasterium ex bonis paternis instruit S. Tarasius 585 b Monasterium Gorziense fundat, reliquiis ornat S. Chrodegangus 691 disciplinam collapsam restaurat Adelbero Ep. 692 Monasterium Ramesiense extruitur mandato S. Benedicti apparentis 759 b c Monasterii exemptionem a Papa impetrat S. Angilbertus 94 a Monasterii ingressu etiam Reginam arcet S. Theotonius 117 c

Mores emendantur concionibus S. Theotonii 112 e

Mortis periculo non moventur in excommunicando Rege B. Robertus de Arbrissello et B. Bernardus de Tironio 604 d e Mortem sibi instare e revelatione scit S. Earcongathæ 393 f Mortis horam et diem præscit B. Margarita de Cortona 362 b Mortis diem prædicit Angilramnus Gorziensis, Mors ejus alteri procul revelatur 707 c d e Morte instante divinitus monetur Isaac Gorziensis 708 d Mortem pridie prædicit S. Osvaldus 755 d Mortem Henrici I R. Angl. prædicit S. Ulricus 234 b et mortis suæ diem 234 d Mortem S. Brandubha a sua non diu differendam promittit S. Fintanus 20 c Moribundus fidem profitetur tenens Evangelium B. Bonifacius Lausanensis 157 f 161 d Moribundus dæmonem fugat signo S. Crucis S. Eleutherius, 195 e 205 a Moribundus non valens peccata confiteri, Eucharistia sumpta, confitetur et moritur 157 a 161 b Mortem lætus excipit S. Theotonius 120 d In Morte hilares SS. Julianus et Victorinus MM. 463 b Moritur obtenta venia S. Dositheus. 389 f Moritur recitato ad lectulum Matutino B. Petrus Damianus 433 a Moritur inter lavandum pedes pauperum dicens Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto S. Oswaldus 755 d Moritur præmonitus voce cælesti Venite ad me omnes, qui laboratis etc. S. Rabulas 137 d Moriente B. Conrado lux cælestis affulget 170 a campanæ ultro sonant 170 a Morienti S. Brandubha occurrit S. Fintanus cum aliis in veste alba 20 d Moritur columbæ voce evocata S. Romana V. 382 a Moriens videt Angelos S. Silvanus 32 a Moritur Angelis psallentibus S. Earcongatha

congotha 393 f Mors 10 dierum lenta S. Mauricii et 70 sociorum melle unctorum a vespis et crabronibus illata 244 c d e Morte subita punitur alium injuste ad patibulum trahens 197 d e Morte punita incitans S. Eleutherium ad peccatum, resuscitatur 191 c d 202 b c 209 a b in necem Leonis Armeni Imp. iconoclastæ visus S. Tarasius apparens immittere Michaelem Balbum 594 e Morti addictum innocentem liberat et se reum fatetur B. Conradus. 167 d Moribunda sanatur precibus S. Walburgis 531 a b 548 f 563 a b 572 a a Morte resuscitatur submersus invocato S. Mathia 453 b c 458 b a Morte resuscitatus ut Viaticum recipiat et sanctitatem S. Oswaldi indicet 759 d Mortui resuscitati ope B. Margaritæ de Cortona 362 e f 363 a Mortuum resuscitat S. Fintanus, ut cum eo frater moriatur 20 c Mortuum oratione resuscitat S. Milburga 296 d

Mortificatio ardua S. Ulrici 238 c d 235 a b Mortificationem suis inculcat S. Theotonius 116 c Mortificatio passionum S. Timothei anach. 271 d S. Georgii Amastreni 276 a mortificatio gulæ, appetitus, voluptatis, somnolentiæ et corporis commoditatum in S. Tarasio 584 d c docet Mortificationem sensuum 590 d e Dei jussu corpus affligit B. Margarita de Cortona 312 a b jubetur solita diæta uti 309 c corpus assidue persequitur 313 c d Vita ardua B. Roberti de Arbrissello, lorica induti, in duro vestitu, abstinentia, vigilia 610 c f

Mus occiditur maledictione S. Ulrici 233 a

Muti curantur a S. Walburge 541 f 543 f 545 e ope B. Conradi 164 c ad sepulchrum S. Angilberti 104 e ad reliquias SS. Stephani et Mariæ Ægyptiacæ 194 b 210 b baculo S. Oswaldi percussus 756 a benedictione S. Fintani loquelam accipit, et linguæ notitiam 18 a Muta reddit idola precibus S. Sergius M. 468 b

N

De Nascituro B. Bonifacio Lausanensi prædicitur matri ejus sanctitas 155 c 158 c nondum Natus terrori est dæmonibus S. Victor Presb. ejusque ab his nomen indicatum 671 d Nascitur sub arbore in secreto loco Angeli monitu S. Fintanus 17 b Natus ex matre mortua et sepulto S. Olcanus 182 b

Navi phantastica magus eodem die e Sicilia Constantinopolim venit 228 e Navigat adverso vento et flumine et absque remigio S. Lomanus 14 a Naufragii periculum amovet S. Constabilis 45 d

Natalem S. Petri Ep. M. celebrat S. Alexander an. 311. 641 b

Nebula impedit inventionem SS. Trudonis et Eucherii 223 c

Nervis boum cæsi S. Mauricius et socii Apameenses a Christo confirmantur 243 f Nervis bubulis occisus S. Nesius 681 a

Nomen S. Victoris Presb. necdum nati a dæmonibus indicatum 671 e Nomina Sanctorum nascentibus imponi solita 241 a

O

Obedientia singularis B. Joannis Gorziensis 709 a

Obedientia simplici magnum sanctitatem adeptus S. Dositheus 390 a contra Obedientiam datus pauperibus panis sanguine manat 233 d

Obsidione liberat S. Barbatus Beneventum, orans in æde Deiparæ 143 b 146 c e

Obtrectans miraculis S. Mathiæ a dæmone correptus perit 454 a b c

Oculorum dolor pulvere sepulchri S. Constabilis pellitur 46 d

Odor suavis in morte B. Margaritæ de Cortona 362 b e corpore B. Conradi post 161 annos 162 f in inventione reliquiarum S. Angilberti 97 c 103 e in inventione corporis S. Milburgæ 397 e S. Celsi 405 e S. Mathiæ 451 f 455 b in elevatione S. Oswaldi 756 a

Odore Angelorum fugantur dæmones 360 b

Œconomia singularis pro bono monasterii B. Joannis Gorziensis 711 712

Officium Ecclesiasticum Gorziensium olim valde longum 710 c d Officium horarum B. Mariæ inducit B. Petrus Damianus 429 b c

Olei fluxus variis Sanctis concessus 568 b Oleum stillant digiti, qui attrectarunt reliquias S. Mathiæ 455 c Oleo manat corpus S. Walburgis 569 f 573 f 574 maxime sub consecrationem 567 f cessat tempore Interdicti 568 a Oleum ob sanguinem fusum cessat 574 c ob blasphema verba evanescit 575 a Oleum manat ex tilia, in qua habitavit B. Edigna 675 b ob avaritiam dum venditur repressum 675 b Oleum 200 annis incorruptum 568 b eo juvantur puerperæ 575 b sanati cæcus 575 c surdi 575 d f vulneratus 575 e epilepticus 576 b morsi a fele rabiosa 576 c phrenetici 576 d plaustro vini obrutus 576 f 577 a b c Oleo lecythum implet precibus S. Polychronius anach. 384 e Oleum in lampade pro S. Eucherio accensa augescit 222 e Oleo lampadis ad sepulchrum S. Tarasii tolluntur dysenteria, oculorum lema et manus agitatio assidua 594 c d Dæmoniaci liberantur 594 d Oleo sacro ægrum Regem sanat S. Theotonius 117 b Oleo fervente baptizari non renuit S. Joannes Theristes 486 d

Oleribus vixit 40 annis absque pane S. Silvinus 31 d

Orationem Dominicam audit ab Angelis cantari S. Victor Presb. 672 d Orans nocte S. Fintanus luce perfunditur 19 d Oratio B. Roberti de Arbrissello moribundi pro Ecclesia, amicis, inimicis 620 c d Orationi deditus S. Oswaldus locum secretum ab Abbate impetrat 758 d Oratione pleuritidem curat B. Conradus 168 b Oratione S. Georgii Amastr. cæcus illuminatur 279 c tempestas sedatur, 280 e venti arcentur 280 e Oratione tempestatem pellit S. Theotonius 112 a 113 e f et promovet victorias bellicas 119 a 121 c in Oratione videt B. Bonifacius Lausan. victoriam Guilielmi Imp. et captivitatem S. Ludovici R. et cladem Comitis Flandriæ 157 b 160 b Oratione S. Canonis liberatur, volens eum occidere, et ideo factus immobilis 138 a Oratione S. Eleutherius resuscitat puellam 191 d 202 b 209 b mortuum S. Milburga 396 d Oratione Martyrum ignis extinctus 461 d idola muta reddit S. Sergius 468 c Oratione S. Angilberti columna fracta ab Angelo reparatur 102 f Oratione lecythum implet oleo S. Polychronius anach. 384 e Oratione S. Andreæ Florentini corpus S. Zenobii immobile, defertur in templum 667 f vinum impetrat S. Victor Presb. 672 a Oratione impetrat reversionem 12 monachorum qui fugerant, S. Romanus, Ab. 753 d Oratione et meritis S. Oswaldi liberatur anima e purgatorio 760 c Preces S. Lucius in martyrio rogatus, et ipse aliorum petit 463 b

Ordinis Rhodiani monasterium Calabriæ 486 b Ordinis Præmonstratensis Evermodus Raceburgensis 47 Ordinis Fontis-Ebraldi fundator B. Robertus de Arbrissello 599, 605 a Ordo floret 12 sec. 600 c præest Abbatissa 599 c

Ordines sacros pie suscipit et administrat S. Theotonius 111 f 112 a

Ore lapidibus cæso expirat S. Polychronius 5 f Ore ad aures retorto punitur calumniator S. Ulrici, et hujus attactu sanatur 233 e

Osculum dare renuit S. Susanna dicens : Quia os ancillæ suæ numquam tetigit vir 63 a Osculo leprosos sanat S. Romanus 751 a

Otii hostis S. Walburgis 564 b

Ova æger ut non obtineat, petit S. Dositheus 389 d

P

Panis ob furtum vermibus scatet 234 a alius in lapidem versus, benedictione S. Ulrici restitutus 233 c

Panis

Panis contra obedientiam datus pauperibus sanguine manat, benedictione S. Ulrici mundatur. 233 d Panis visus in manu Angeli tempore Missæ crescere 767 e pane uno multos satiat S. Ulricus 233 b Pane benedicto inglumes sublata 550 a pellitur febris 761 a sorex suffocatur 761 a Pane abstinuit 40 annis S. Silvinus victitans oleribus 31 d

Papa S. Felix III 307

Paralytici sanati ope B. Roberti de Arbrissello 605 f a S. Walburge 533 b 550 f 551 a 566 f ad sepulchrum S. Letardi 475 f S. Celsi 408 c 409 e ad reliquias S. Mathiæ 453 f xxv attactu Reliquiarum S. Eleutherii 198 b 210 f precibus S. Fintani 19 c

Parentes SS. Gregorius et Nonna et liberi SS. Gregorius Nazianz. Cæsarius et Gorgonia 503 e f Parentes et filii Mart. Claudius et Præpedigna, Alexander et Cutia 61 Parentes SS. Vincentius et Waldetrudis, filiæ, Aldetrudis et Madelberta 514 c Parentibus relictis clam fugit in solitudinem S. Georgius Amastrenus 275 b

Partum facilem reddit signo Crucis S. Theotonius 117 c Parturiens contra dæmonum insultus a S. Letardo adjuta, parit 475 e

Pascha celebratum olim a Luna 16, tum a Luna 15, aliis a 14 Luna 87 d e Paschalis Canon Sulpitii Severi, et Hibernorum 87 f Paschalis methodus SS. Joannis Evang. Anatolii, etc. 88 b c Paschæ die ministrat pauperibus comedentibus S. Tarasius 585 a

Pater et filius Mart. SS. Mauricius et Photinus Apameenses 240 Pater et filiæ SS. Gallicanus M. Attica et Artemia VV. 69 a b B. Pippinus, et SS. Gertrudis et Begga 260 a Pater et liberi SS. Richardus R. Willibaldus Ep. Wunibaldus Ab. et Walburgis Abb. 516 e

Pati hic eligit S. Thalelæus ut pœnas æternas evitet 686 d Patientissimus in ferendis injuriis S. Tarasius 590 c Maledictis acerbis oppetitus silet B. Joannes Gorzien. aut veniam petit 709 c e

Patroni e Sanctis forte electi 452 b Patrocinio S. Richarii victoriam de hostibus obtinet S. Angilbertus 101 d

Paupertas voluntaria Episcoporum Lindisfarnensium 86 e Pauperculas fœminas a calumnia liberat pater S. Tarasii 582 a Pauperes 12 in solenni translatione Corporum SS. excipit convivio et inservit Paloætus Arch. Bonon. 548 a Pauperum pedes lavat, alit, ministrat, S. Oswaldus 761 b

Pax impetrata per reliquias S. Georgii Amastr. 282 d Pax inter dissidentes Episcopum et Abbatem reconciliata a B. Roberto de Arbrissello 615 616

Peccatorum speculum agnoscenda in die judicii B. Margarita de Cortona 353 c Peccatorum Mater appellatur a Christo 342 b quia eorum mutari possunt 382 c eorum salutem curare jubetur 382 f 384 a Peccata divinitus cognita suggerit vidua, ut ea confiteatur 346 d e f 347 Peccata variorum statuum intelligit a Christo 352 Peccatorum absolutionem per S. Franciscum a Christo accipit B. Margarita de Cortona 311 f 343 a 355 d non Peccaturam se amplius mortaliter intelligit 343 d Peccatum occultum Childerici Regis ab Angelo indicatum emendat S. Eleutherius 193 c 210 d Peccata dimissa intelligit B. Bonifacius Lausan. 157 d 160 c Peccata Regis Chilperici arguit et arguenda monet S. Gregorius Turonensis 471 c d e de Peccato occulto monet Stephanum S. Angliæ S. Ulricus 334 c

Pedes pauperum lavat S. Osvaldus 761 b, etiam æger inunctus moritur 761 b

Pellibus tectus degit S. Baradatus 297 d

Perditæ res recuperantur ope S. Walburgis 535 536 540 541 567 b

Peregrinationes ad ecclesias Sanctorum 240 f peregrinatio pia S. Theotonii ad loca sancta Palæstinæ 114 Peregrinatur in Terram sanctam S. Silvinus 30 e loca sacra Hierosolymæ æger etiam invisit S. Porphyrius 651 e Peregrinos hospicio excipiunt SS. Gallicanus et Hilarinus 69 d

pro Persequentibus et occidentibus orat S. Leo 60 e

Perseverantia a Deo petenda: nam constat Bonos perverti et perire, malos converti et salvari 749 d e f

Peste laborantibus ministrantes Alexandrini, Martyres habiti 727 Pestis cessat feretro S. Oswaldi per urbem delato 761 a

Phrenetici sanantur ope S. Letardi 475 f ad reliquias S. Mathiæ 454 a

Pictor S. Lazarus dira tormenta passus, manu adusta pingit imaginem miraculosam S. Joannis Bapt. 398 a b c e Pictura tormentorum inferni visa convertitur S. Dositheus 388 c

Pila nimium ludentis manus adhæret 567 d

in Pilo contusi SS. Victorinus, Victor, Nicephorus 494

Piscis divinitus peræ peregrinantis ad S. Walburgem impositus 543 d Piscium multitudo adnatat pro cibo adcurrentium ad festum S. Eucherii 222 f

Plaustro vini obruitur, illæsus, quia unctus oleo S. Walburgis 576 f 577 a b

Pleuritis sublata ad sepulchrum S. Constabilis 466

Pluviam frustra idololatræ expetunt 654 a impetrat precibus et jejunio, et supplicatione instituta S. Porphyrius 654 b eo miraculo 127 conversi 654 e Pluvia impetratur precibus fusis prope lapidem martyrii S. Donati 9 b pro Pluvia impetranda imploratur S. Joannes Theristes 488 d Pluvio cælo occiditur S. Flavianus, ut aqua sanguini exemplo Christi jungeretur 464 d

Podagrici sanati ope S. Celsi 410 a a S. Walburge 532 d 566 a Podagricum sanat baptizando S. Polycarpus 376 e Podagricus S. Julianus M. 678

Pœnitens B. Margarita 3 Ord. S. Francisci 302 Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f B. Bonifacii Lausan. 155 e 159 a B. Margaritæ de Cortona 306 Pœnitentia 100 annorum expletur 20 psalteriis cum disciplina recitatis 420 b Pœnitentiam gravem impositam lætus obit B. Joannes Gorziensis 709 d Pœnitentiarum variarum usus apud eremitas B. Petri Damiani 425 c

Poeta S. Tarasius 594 f

Pontificalium privilegia mitræ, sandaliorum, annuli obtinet a Papa S. Angilbertus 96 d

Porcos pascit B. Petrus Damianus puer 423 d

Prædicit S. Fintanus prælium procul commissum 18 c. mortis genus alicujus 18 d diversum exitum duorum monachorum 18 e e duobus alterum damnandum, alterum salvandum 18 f iter et reditum monachorum 19 a uni mortem instantem, alteri longam in regno vitam 19 b Prædicit S. Ulricus mortem Henrici I Angl. R. ejusque salutem æternam 231 b successionem et turbas Stephani Regis 234 c regnum Henrici II puerulo 227 e Prædicit S. Athanasium successorem S. Alexander Ep. 643 f Prædicit Procopius anachoreta S. Porphyrio nasciturum Theodosium juniorem, et prosperum negotiorum eventum 658 b

Prælium absens videt fieri S. Fintanus, et animarum ruinam deflet 18 c

Præmonstratensis B. Evermodus Episcopus Raceburgensis 47

Præpositus M. Rambaldus 266

Presbyteri SS. Beatus in Hispania 149 Ulricus in Anglia 230 Victor in Gallia 669 Robertus de Arbrissello fundator Ord. 598 Presbyteri Martyres SS. Gabinius 130 Epimenes 65 Ananias 495 Presbyteri Confessores Polycarpus Romæ 374 Lazarus CP. 398

Procurator monasterii Gorziensis B. Joannes dein Abbas 703 f sancte officium administrat 709 a b 711 legit Vitam S. Joannis Eleemosynarii 711 b

Psalmodia continua in ecclesia Centulensi 102 e 106 e f

e f Psalmos *distincte assidue legens, a Normannis in puteum dejectus, divinitus eruitur et alitur* 698 *b c* Psalmis *recitatis dicens* Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto *expirat S. Oswaldus* 761 *d* Psalterium *bis quotidie præter Horas recitant eremitæ Fontis Avellani* 416 *c* Psalteria 20 *cum disciplina recitata explent pœnitentiam* 100 *annorum* 420 *b*

Puerum *visita B. Bonifacii Lausan.* 155 *d e* 158 *e*

Puerperam *inverso fœtu periclitantem, a se instructum invocato Christo liberat S. Porphyrius, et* 64 *convertuntur ad fidem* 356 *a b c*

Purgatorii *pœnæ variæ* 352 *aliqua uno mense detinetur ob iracundum zelum* 352 *c in Purgatorio fuit* 10 *annis mater B. Margaritæ de Cortona* 326 *e in eo innumeræ animæ: pro iis et apparentibus sibi orat* 345 *f Feria* 2 *pro his Missas facere Sacerdos jubetur* 351 *d* Purgatorii *animas visitant Angeli* 352 *d* Purgatorii *pœnis liberatus ab Angelo ob preces S. Oswaldi* 860 *e f cum multis animabus* Purgatorii *moriens visa in cœlum abire B. Margarita de Cortona* 362 *c Ob lotum caput feria* 6 *S. Vitalina privata visione Dei, petit benedictionem a S. Martino et post* 3 *dies liberatur,* 258 *c e f Pro monacho defuncto præscribit B. Petrus Damianus fieri* 7 *disciplinas cum mille scoparum ictibus* 432 *c*

in Puteum *profundum lapsi orante S. Porphyrio illæsi servati, et Cruce divinitus signati* 663 *d e f*

Q

Quæstor *Valentis Imp. S. Cæsarius* 506 *e*

R

Ranus *venenatis impletur vinum furto sublatum, benedictione S. Ulrici purgatur* 234 *a*

Reditus *dividit S. Barbatus in egentes, Clericos, restaurationem templorum et sustentationem* 143 *e* 146 *f*

Regimine *se abdicat S. Theotonius* 119 *e a* Regimine *abhorrenti commendatur obedientia* 350 *a* Regiminis *monastici donum et virtutes S. Theotonii* 116

Regnum *Nicephoro Logothetæ prædicit S. Georgius Amastr.* 280 *c*

Regula S. Columbæ *in insula Hy, et Lindisfarne observata* 23 *e* Regula S. Benedicti *in Northumbriam a S. Wilfrido introducta* 23 *d* Regula *monastica S. Fintani stricta* 17 *f* Regula *præscripta feminis et viris a B. Roberto de Arbrissello* 611 *e*

Religiosi *Ordinis Minorum, qui veri* 350 *f* 351 *a b e vos certantes lætus adspicit Christus* 351 *f jubentur prædicare expeditionem in Terram sanctam* 353 *f* Religiosorum *consortio delectatur B. Bonifacius Lausanensis* 157 *f*

Reliquias *tenues summo in honore esse testatur Theodoretus* 240 *e* Reliquias *SS. Romæ, Constantinopoli, Hierosolymis, ex Italia, Hispania, etc. adjuvante Carolo Magno, conquirit S. Angilbertus* 105 106 *pretiosis capsis includit* 106 *e* Reliquiarum *S. Celsi virtus igne probata* 506 *e* Reliquiarum *SS. Zamæ et Faustiniani solemnis translatio Bononiæ facta* 645 646 647 Reliquiæ *S. Mathiæ inventæ ob ostensam in visione stellam splendidam, fontem scaturientem, et apparitionem Sancti* 452 *d* 455 *d e* Reliquias *S. Mauricii adnatantes Angeli monitu excipit S. Paschasius Viennen.* 294 *b ob* Reliquias *S. Honorinæ delatas, equus abestus a morte intactus* 679 *a ob* Reliquias *S. Mathiæ attrectatas, stillant oleum digiti* 455 *e* Reliquiæ immobiles *B. Conradi, dum baculus adhibetur* 164 *d S. Mathiæ ne furto auferantur,* 453 *f* 456 *d* Reliquiarum *S. Georgii Amastreni magna vis* 282 *e pax a Russis per eas data* 282 *d* Reliquiarum *S. Eleutherii attactu morte subita punitus resuscitatur* 197 *d e* 207 *e f sanantur* 25 *paralytici,* 7 *cæci* 198 *b* 208 *d* Reliquias *B. Roberti de Arbrissello violans hæreticus, cæcitate percutitur, conversus visum recipit* 605 *e*

Renum *dolores sublati ope B. Conradi* 165 *e*

Resignatus *ad necem ducto* Fiat voluntas tua Domine, *liberatur occisore terra absorpto* 136 *e*

Restitutio *stricta commendatur procuranda Confessariis* 350 *a*

Resuscitatur *orante S. Eleutherio puella* 191 *d* Resuscitatur *invocato S. Eleutherio a dæmone sub specie leonis occisus* 196 *e* 206 *b alius attactu reliquiarum* 497 *e vide* Mortui *resuscitati*

Revelationes *sui status et aliorum factæ B. Margaritæ de Cortona* 350 *et seqq.* 359 *et seqq.* Revelationes *in somnis multæ factæ* 383 *f*

Rex Sanctus *Ethelbertus Cantuar.* 476 Regia *progenies sancta S. Ethelberti Regis Cantuar.* 479 *e f* Regis filiæ *SS. Earcongota* 393 *Milburga* 394 *Edigna* 674 Regem *colloquio instruit S. Theotonius* 118 *e inculcat timorem Dei, justitiam, reverentiam erga loca sacra* 118 *f*

Rosarium *B. Conradi inter reliquias adservatur* 164 *d*

S

Sacerdotes *peccatis immersi ostenduntur S. Ulrico, quasi ultra altare suspensi* 234 *a*

Sale et aceto *aspersa vulnera S. Ananiæ Presb. cilicio perfricantur* 498 *f*

ad Salutem *via angusta* 60 *b*

Sanctimoniales *Jurenses arcte conclusæ ut vias vivere alii nesciant* 749 *c*

Sanctitas *monachorum Cluniacensium inter abundantiam bonorum* 416 *e* Sanctitas *Nestoris M. Gentilibus formidabilis* 628 *f* 634 *a* Sanctitatis *fama Gorziensium multi exciti illustres, fiunt monachi* 705 706 Sanctorum *gesta narranda* 158 *c* Sanctorum *res gestæ scriptæ posteris utiles* 651 *a* Sanctorum *virtutes ad imitandum instar ciborum propositæ, non ad miracula facienda, sed ad sancte vivendum* 673 *d e* Sanctorum *veneratio antiqua* 240 *e f iis templa erecta, donaria oblata, dies festi instituti* 241 *a patrocinia implorata* 240 *e f* 241 *a* nomina pueris imposita 241 *a* Sanctos, *imitatione virtutum, honorat S. Georgius Amstrenus* 280 *f* 281 *a b c*

Sanguis *e lapide martyrii S. Donati.* 9 *a* Sanguinis *fluxus sistitur a S. Eleutherio invocato* 206 *f ad reliquias S. Leonis Cataniens.* 229 *a* Sanguine *manat panis contra obedientiam datus pauperibus* 233 *d* Sanguinem *in calice consecrato videt S. Ulricus* 233 *e*

Scala *ad cœlum erecta pro perfectis Canonicis Regularibus* 120 *c*

Schismata *Romæ a B. Petro Damiano extincta* 418 *e f* 419 *e f*

Secretarius Imp. *dein Patriarcha CP. S. Tarasius* 582 *b*

Securi *occisi Martyres Arabiæ* 293

Sensus *quomodo refrænandi* 590 *d e f*

Sepelitur *S. Oswaldus columba et sphæra ignea comitantibus* 761 *e* Sepulchrum *S. Agnetis invisens S. Constantia sanatur ab vulneribus et convertitur ad fidem* 68 *a b ad* Sepulchrum *S. Agnetis figit domicilium S. Constantia Aug.* 70 *e ecclesiam erigi a patre procurat* 70 *d* Sepulchra *SS. Richarii et Cayloci exornat S. Angilbertus* 102 *c d* Sepulchri *sui contemptum Episcopo objicit S. Walburgis apparens* 531 *d* 549 *b* 572 *d* Sepulchri *S. Eucherii tegumentum a candela ardente illæsum* 222 *d* Sepulchrum *S. Georgii Amastreni, ab aquis inundantibus, cingitur non attingitur* 281 *f id subruere volentes Russi, fiunt immobiles* 282 *b*

Sepultura *in loco sacro prodest animabus ob preces illic fundendas* 19 *b*

Sermonis Græci *ignarus puer eo indicat idolorum templum comburendum* 662 *a b c*

Silentium *arctum S. Limnæi* 295 *e* Silentium *perenne, excepto in Capitulo sanctimonialium Fontis-Ebraldi*

Ebraldi 600 d mitigatum 600 e
Simonia extirpata a B. Petro Damiano 429 a B. Roberto de Arbrisello 616 c a S. Tarasio 587 e
Singulare nihil exigit, promiscue aliis apposita comedit, eadem diæta semper usus B. Joannes Gorzien. 713 a b
Solem adorare recusant CXXVIII Martyres in Perside cum S. Sadoth. 177 d e e Solis radio suspenditur velamen S. Milburgæ 396 c
Somnolentiam constanter depellit B. Joannes Gorzien. 710 e
Sorores Virgines sanctæ Attica et Artemia 67 Milburga, Mildreda, Milgytha 394 c
in Spinis se volutat, ut gulam domet, B. Conradus 168 d
Spiritus sanctus columbæ specie solatur S. Ananium Presb. in carcere 498 d servat cum sociis illæsum in igne 499 d
Sponsam relinquit amore Christi S. Silvinus 306
Sponsum Christum eligit Salaptha baptizata 666 b
Spuit in faciem blandientis mulieris S. Theotonius 113 b
Stella in visione ostensa indicat ossa latentia S. Matthiæ. 452 d 455 d
e Sterilibus parentibus nati semper illustres 474 f iis natus S. Georgius Amastrenus voto parentum impetratus 774 a
Stola S. Leonis Catanensis vinctus magus comburitur 229 a
Stomachi nausea sublata a S. Theodorus 534 d e
Stultus propter Christum S. Walburgæ Salus 508 e f
Subdiaconus Herennianus 3 sec. 456 d 457 b Subdiaconus S. Baldomerus 688
Submersionis periculo eripitur a S. Oswaldo navis signo Crucis 754 e Submersi Martyres S. Papias 495 a SS. Ananias, Petrus et 7 milites MM. 499 e 500 a et ultione divina Præses 500 d
Superbia quomodo castiganda 350 c
Supplicatio solennis in elevatione corporis S. Celsi 405 e f 406 a Supplicatione cum jejunio instituta pluvia impetratur a S. Porphyrio 654 b c in Supplicatione Gazæ ob Crucem prælatam idolum Veneris carrucas subsannantes interimit 660 d e f
Surdi sanati ad sepulchrum S. Angilberti 104 f ope B. Conradi 164 c oleo S. Walburgis 575 d e
a Suspensione liberati SS. Bartholomæus et Marianna 4 b
Sutoria arte victum comparat S. Porphyrius 652 d
Synodum œcumenicum contra Iconoclastas petit S. Tarasius 579 585 586

T

Taurus Martyris pedes lambit 175 f
Tempestas horrida propter nauclerum Arianum, sedatur hæresi abjurata 654 f 655 a Tempestatem precibus pellunt S. Theotonius 113 e f 114 a 120 b S. Georgius Amastrenus 280 e S. Walburgis 562 b c 570 a e Tempestate navis ope S. Primiani erepta 374 b d contra Tempestates invocatur S. Anthimus Ep. 240 e
Templa 3 ædificat S. Angilbertus 96 b 102 d pretiosis vasis instruit 107 b c et vestibus sacris 107 c Templa erigit B. Ethelbertus R. Cantuar. conversus 481 483 484 Templi dedicatio Gazæ a S. Porphyrio fit solenniter evocatis Episcopis, Clericis et 1000 monachis 655 a b Templum Rotomagi clausum ob necem S. Prætextati in eo occisi 476 c Templum in figuram Crucis jussu Eudoxiæ Imper. conditur Gazæ 663 a prælata Cruce in solenni processione populus operi applicatur 663 b c Templum pretiosis ornamentis exornat B. Joannes Gorzien. 712 b
Tentationes fortiter superatæ pro martyrio habentur 328 a ob eas S. Magdalena est in summa gloria 333 a
Timorem Dei Regi inculcat S. Theotonius 118 f
Tortura acris Martyrum in Perside 179 d 180 d
Tremor membrorum sublatus ope S. Walburgis 553 a
Tribulationes piis necessariæ 342 f Tribulationibus crucifigenda B. Margarita de Cortona 327 c eæ denuntiantur 328 e f 329 b 335 c tum adest Christus 330 d eas illa optat ut Christo placeat 337 c vetatur eas lamentari 345 c iis fit similis Christo 357 c
Trinitatis mysterium explicatum a SS. Theodoro et Philippo Mart. 242 f
Tristitia lenitur ex scriptione Vitæ S. Theotonii 111 d

U

Ulcus Rogerii R. Siciliæ ad cadaver S. Joannis Theristæ sublatum 487 e f ab Ulceribus ope S. Agnetis apparentis sanatur S. Constantia Augusta adhuc pagana 68 a b Ulcerosum sanat baptizando S. Polycarpus 376 c
Unctionis Sacramento munitur S. Theotonius 120 c
Unguibus ferreis lacerantur S. Mauricius Apamen. et socii 244 b Ungulis costæ S. Nestoris nudantur 634 f

V

Vanam gloriam superat palam proclamatis peccatis B. Margarita de Cortona 310 f 314 e f
Venationi deditus S. Ulricus juvenis 234 e Venator B. Conradus 167 c
Venenum viperæ Crucis signo pellit S. Limnæus 296 a
Venti precibus S. Georgii Amastreni arcentur 280 e Ventum secundum immittit S. Constabilis 45 d
a Vespis et crabronibus lenta morte martyrium complent S. Mauricius Apamensis et 70 socii 244 c d
Vestis data pauperi, restituitur, ut Missa dici possit 45 b
Vestis Christi apparente S. Petro Alexandrino scissa indicat schisma Arii 640 d
Vestes in elevatione S. Oswaldi repertæ illæsæ 756 a
Vestes viliores appetit B. Petrus Damianus 425 c d ob molliores erubescit 425 c
Vestium ornatiorem contemnit B. Joannes Gorzien. legatus Ottonis I cum Rege Cordubensi Saraceno acturus 720 e Vestium luxum in Clericis corrigit S. Tarasius 584 e
Victoria per S. Georgium impetrata 157 b 160 b Victoriam in bello S. Gallicanus obtinet facto fidei amplectendæ voto, et Cruce e cœlo prælata 69 a b Victoriam in bello obtinet S. Angilbertus implorata ope S. Richarii 101 d Saracenos Paphlagoniam crudelissime vastantes S. Georgius Amastrenus solus divina virtute in fugam agit 278 a b c
pro Victu suorum eidem ollæ diversa fercula injicit S. Lupicinus 753 c
Vindicat anachoretæ necem avis, rapto in aerem occisore Saraceno, et e lapsu interempto 136 d Ultione divina igne cœlesti ictus et submersus Præses iniquus 500 d
Vigilat post Matutinum recitatum B. Joannes Gorzien. 710 c d
Vinum furto sublatum vasis evacuatis impletur 234 a Vinum ut lutum sapit B. Margaritæ de Cortona 313 d Vinum milites furaturi haurire nequeunt 427 e Vinum precibus impetrat S. Victor Presb. 672 a
Vipera Hierapoli pro Deo habetur 4 d Vipera aurea adoratur a Longobardis 139 d 142 b 144 a in calicem et patenam conflata a S. Barbato 144 b 147 c
Virgines SS. Marianna soror S. Philippi Apost. 4 Constantia Augusta, Attica et Artemia sorores 67 Paula Barbata in Hispania 177 Irene soror S. Damasi 247 Vitalina in Gallia 248 Romana Tuderti 381
Ethgna

Edigna 674 *Onesima* 686 *Rufina* 755 Virgines Sanctimoniales *SS. Marcongotha* 393 *Milburga Anglo* 394 Virgines Martyres *SS. Martha in Hispania* 367 *Honorina in Gallia* 682 Virgines *mirabiliter periculo ereptæ* 177 *a b S. Paula ad Crucifixi pedes enata barba* 177 *c Nobilem procum coram Rege Dagoberto et B. Pippino patre aspernatur S. Gertrudis, Christo desponsa* 260 *b* Virginitatis *Christo oblatæ amore matrimonium negat cum Maximiano Cæsare S. Susanna* 62 *d* Virginitatis *amore rejicit S. Constantia matrimonium cum S. Gallicano* 68 *d* Virginitatem *suadet SS. Atticæ et Artemiæ* 70 *b* Virginitatis *amore ad nuptias cogenda fugit B. Edigna* 674 *c* Virginitas *S. Timothei anachor.* 271 *d S. Auxilii* 127 *b* 129 *e*

Virgis *cæsus a Paganis S. Eleutherius* 191 *e* 202 *c* 209 *c* Virgis et fustibus *cæsus S. Ananias Presb. lætus canit* 497 *f* 498 *a*

Virtutem *cum doctrina imbibit S. Eleutherius* 201 *b* Virtutum *imitatione honorantur Sancti* 280 *f* 281 *a b c* Virtutum *incitamentum ex imaginibus Martyrum, maxime Virginum, puerorum et Christi Redemptoris* 591 *b c d e f*

Vita sancta *miraculis præstat* 696 *d* Vitam *S. Theotonii scribendo tristitia lenitur* 111 *d* Vitam *S. Eleutherii, elevationis corporis historiam ac miracula in extasi triplici Canonicus addiscit* 198 *e f* Acta passionis *suæ conscribi jubet S. Flavianus occidendus* 464 *b c*

Vitas Sanctorum *studiose legit B. Joannes Gorzien.* 699 *b* Vitas Sanctorum, *præsertim S. Joannis Eleemosyn. sedulo volvit B. Joannes Gorziensis* 711 *b* Vitas SS. Patrum *legit B. Romanus* 748 *a*

Voce cœlesti *roboratur S. Ananias Presb.* 494 *e S. Nestor* 634 *d ad fiduciam excitatur divini auxilii Emoldus Ab.* 701 *a evocatur e vita S. Rabulas* : Venite ad me omnes qui laboratis 137 *d*

Z

Zelo fidei *execrans Mahometum occiditur S. Petrus Majumenus* 270 *d* Zelus fidei *contra Arium S. Petri Ep. Mart.* 640 *b c d S. Alexandri Ep. Alexand.* 641 642 643 Zelus animarum *S. Colmanni et sociorum* 86 *f B. Margaritæ de Cortona* 345 *et seqq. S. Barbati in convertendis ethnicis Longobardis* 142 *b* 143 *f* 146 *a f* Zelus *B. Petri Damiani in schismate restinguendo Benedicti Antipapæ* 418 *e f et Cadaloi Antipapæ* 419 *e in tollenda Simonia* 429 430 *et inducenda continentia Sacerdotum* 429 430 Zelus *S. Eleutherii in hæreticis convertendis* 193 *e* 194 *b c d e f* 203 *e* 204 *a b c S. Beati contra hæresim Felicianam* 150

Zona militaris *ablata* 70 *militibus Mart. ob fidei constantiam* 253 *a*

FINIS.

MONTE ALBANO EXCUDEBAT VICTOR BERTUOT, DD. EPISCOPI TYPOGRAPHUS. MDCCCLXV

DATE DUE

MAY 1 0 1996

DEMCO NO. 38-298

VILLANOVA UNIVERSITY
BX4655.A2
*v.006
3 9346 00067336 0

For Reference
NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM